SANSKRIT-WÖRTERBUCH

IN KÜRZERER FASSUNG

BEARBEITET

VON

OTTO BÖHTLINGK.

FÜNFTER THEIL.

म — ल.

103025
5/7/10

ST. PETERSBURG.

BUCHDRUCKEREI DER KAISERLICHEN AKADEMIE DER WISSENSCHAFTEN.

(Wass.-Ostr. 9. L. No. 12.)

1884.

Zu beziehen durch Eggers & Comp. in St. Petersburg und durch Voss' Sortiment (G. Haessel) in Leipzig.

Preis dieses Theiles: 2 Rbl. Silber = 6 Mark 70 Pf.

PK
935
G5B64
T.5-7

Gedruckt auf Verfügung der Kaiserlichen Akademie der Wissenschaften.

Im Juli 1884.

C. Vesselofski, beständiger Secretär.

VORWORT.

Zum 5ten Theile, insbesondere zu den zahlreichen Nachträgen und Verbesserungen, die den Schluss desselben bilden, haben Theodor Aufrecht und Ernst Leumann mir reichliche Beiträge geliefert, wofür ich ihnen auch hier meinen herzlichen Dank auszusprechen nicht unterlassen darf. Ersterer hat mir ausserdem einen vollständigen Index zum Çiçupâlavadha und zur Vâsavadattâ für einige Zeit zur Verfügung gestellt, aus dem ich das Wichtigere verwerthet zu haben glaube. Ernst Leumann, der zu einem bestimmten Zwecke das grosse und dieses kleinere Wörterbuch zu sichten hatte, hat mannichfache Versehen bemerkt, die mir mitzutheilen er für seine Pflicht erachtet hat. Ein paar gute Bemerkungen, die Carl Burkhard und Eugen Hultzsch mir zuzusenden die Freundlichkeit hatten, sind nicht unberücksichtigt geblieben. Die schon in den Vorreden zu den vorangehenden Theilen dieses Werkes genannten Gönner und Freunde des Wörterbuchs haben, mit Ausnahme nur einiger weniger, nach wie vor, mit Aufwand von vieler Zeit und grosser Mühe, mehr beigesteuert, als ich je zu erwarten hoffte. Mögen auch die Benutzer dieses Wörterbuchs ihrer dankbar gedenken.

Aufrecht macht mich darauf aufmerksam, dass nicht selten Etwas als Titel eines besondern Werkes aufgeführt wird, was in Wirklichkeit nur einen Abschnitt eines grösseren Werkes bezeichnet. Da man solche Abschnitte oft besonders abschrieb, weil sie häufiger gelesen wurden als das ganze Werk oder andere Theile desselben, so haben sie gewissermaassen das Anrecht auf den Namen eines selbständigen Werkes. Besser wäre es vielleicht gewesen, wenn ich stets nur einfach „Titel“ statt „Titel eines Werkes“ gesetzt hätte. Bei dieser Gelegenheit will ich nicht unerwähnt lassen, dass das Wörterbuch noch durch eine grosse Anzahl von Autornamen und Titeln hätte vermehrt werden können, wenn ich mich nicht gescheut hätte zu viele Zeit auf einen Gegenstand zu verwenden, der in einem Wörterbuche doch nur eine untergeordnete Rolle spielt.

Verzeichniss der in diesem Theile neu hinzugekommenen Citate von Werken nebst Angabe derjenigen Gelehrten, denen ich die Mittheilungen aus diesen Werken verdanke:

Alaṁkârar(atnâkara) des Çobhâkara, Deccan Coll. Hdschr. No. 227 (Pischel).
Alaṁkâras(arvasva) von Rujjaka, Deccan Coll. Hdschr. No. 231 (Pischel).
Alaṁkârat(ilaka), Hdschr. (Aufrecht).
Alaṁkârav(imarçinî) von Gajaratha, Deccan Coll. Hdschr. No. 230 (Pischel).
Anarghar(âghava), Calcutta Çaka 1782 (Aufrecht).
Asahâja, ein Commentator des Nârada (Jolly).
Baudh. (mit Angaben der Abschnitte) nach Mittheilungen von Bühler.
Berl. Mon. = Monatsbericht der Königlich Preussischen Akademie der Wissenschaften zu Berlin.
Bhadrab(âhuḳâritra), herausgegeben von H. Jacobi in Z. d. d. m. G. 38, 19. fgg. (Jacobi).
Bharaṭaka(dvâtriṁçikâ), Hdschr. (Aufrecht).
Bhavishjap(urâṇa), Hdschr. (Aufrecht).
Bhavishjott. P., auch nach Mittheilungen von Aufrecht.
Burnell, T. = Classified Index to the Sanskrit Mss. in the Palace of Tanjore. By A. C. Burnell.
Çâçvata = Çâçvata's Anekârthasamuccaya, herausgegeben von Theodor Zachariae.
Çâktân(andataraṁgiṇî), Hdschr. (Aufrecht).
Çârṅg. Paddh., auch nach Mittheilungen von Aufrecht.

Çiva-P(urâṇa) (SK.), Hdschr. No. 126 in Verzeichniss der Oxforder Handschriften (Aufrecht).

Çrîmâlâm(âhâtmja), Hdschr. (Aufrecht).

Damajantîk(athâ), Hdschr. (Aufrecht).

Darpad(alana) von Kshemendra, Hdschr. (Aufrecht).

Dattakaç(ibomani), Calcutta 1867 (Jolly).

Devîbhâg(avatapurâṇa), Hdschr. (Aufrecht).

Dravjaç(uddhitattva), Hdschr. (Aufrecht).

Ganita, Kandragr(ahâdhikâra) (Kern).

Harshaḱ. (1936), Bomb. Ausg. (Kern).

Kâçikh(aṇḍa), Hdschr. (Aufrecht).

Kampaka = Ueber das Campakaçresh̤thikathânakam, die Geschichte vom Kaufmann Campaka. Herausgegeben von A. Weber in Sitzungsberichte der Königlich Preussischen Akademie der Wissenschaften zu Berlin. Jahrgang 1883, S. 567. fgg. 885. fgg. Vgl. Mélanges asiatiques tirés du Bulletin de l'Académie Impériale des Sciences de St. Pétersbourg, Tome IX, S. 75. fgg.

Kathârṇava, Hdschr. (Aufrecht).

Kâtj(âjana's) Karm(apradîpa) (Stenzler).

Kâtj(âjana's) Pariṣh(âshâs) in „Zwölf Hymnen des Rigveda, herausgegeben von Ernst Windisch", S. 169. fgg.

Kâvjâl(okaloḱana), Hdschr. (Aufrecht).

Khaṇḍapr(açasti) im Pandit, Bd. 5 und 6 (Aufrecht).

Ḱhândogjap(ariçishṭa) nach Citaten in andern Werken (Aufrecht).

Kulârṇava, Hdschr. (Aufrecht).

Leumann, Aup. Gl. = Glossar in „Das Aupapâtika Sûtra", herausgegeben von Dr. Ernst Leumann.

Matsjap(urâṇa), Poona-Ausg. (Aufrecht).

M. Müller, Ren. = The Renaissance of Sanskrit Literature in M. Müller's India what can it teach us? S. 281. fgg. Auch die vorangehenden Abschnitte werden so citirt.

Nârada (a.) bezeichnet die ausführlichere Recension Nârada's (Jolly).

Paddh(ati) zu Mân(ava) Gṛhj(asûtra), Hdschr. (v. Bradke).

Padjâvalî, Hdschr. (Aufrecht).

Pârçvan(âthakâvja), Hdschr. (Aufrecht).

Prâjaçḱittav(iveka), Hdschr. (Aufrecht).

Prakrijâḱ(aumudî), Hdschr. (Aufrecht).

Râjendr. Not. = Notices of Sanscrit Mss. by Râjendralâla Mitra.

Ṛkt(antra), herausgegeben von Burnell (Stenzler).

Saduktik(arṇâmṛta) von Çridharadâsa, Hdschr. (Aufrecht).

Saṁkshepaç(aṁkaraḱaja) von Mâdhava (Aufrecht).

Sarasvatîk(aṇṭhâbharaṇa), Hdschr. (Aufrecht).

Schiefner, Târan. = Târanâtha's Geschichte des Buddhismus in Indien, aus dem Tibetischen übersetzt von Anton Schiefner.

Subhâshitâv(ali) von Vallabhadeva, Hdschr. (Aufrecht).

Uttamaḱ. = Ueber das Uttamacaritrakathânakam, die Geschichte vom Prinzen Trefflichst in Sitzungsserichte der Kön. Pr. Akademie der Ww. zu Berlin 1884, No. XVII.

Vâmanap(urâṇa), Hdschr. (Aufrecht).

Vârâhap(urâṇa), Hdschr. (Aufrecht).

Vardhamânaḱ(aritra), Hdschr. (Jacobi).

Vasishṭha nach der Ausgabe von Führer, Bombay 1883.

Vikr. drâv. = Kâlidâsa's Vikramorvaçîyam nach drâvidischen Handschriften, herausgegeben von Richard Pischel in „Monatsbericht der Königlich Preussischen Akademie der Wissenschaften zu Berlin", 1875, S. 609. fgg.

Zach. Beitr. = Beiträge zur indischen Lexicographie von Theodor Zachariae.

Z. f. d. K. d. M. = Zeitschrift für die Kunde des Morgenlandes.

Jena, den $\frac{\text{27ten Juli}}{\text{15ten Juli}}$ 1884.

O. Böhtlingk.

1. म Stamm der 1ten Person Sg. अहं मम und मामकम् *das Ich und das Mein.*

2. म 1) m. *a*) **Zeit.* — *b*) **Gift.* — *c*) **eine magische Formel.* — *d*) *die 4te Note der Tonleiter* (abgekürzt für मध्यम). — *e*) **der Mond.* — *f*) *Bein. α) Brahman's. — β) Vishṇu's. — γ) Çiva's. — δ) Jama's. — 2) f. मा *a*) **Mutter.* — *b*) **Maass.* — *c*) *Autorität* Njâjam. 1,3,3. 10. 13. 17. Nom. abstr. मात्र n. 1,1,20. 3,1. 3. 17. — *d*) **Licht.* — *e*) *Kenntniss, Wissenschaft.* — *f*) **das Binden, Fesseln.* — *g*) **Tod.* — *h*) **Leibesmitte eines Frauenzimmers.* — *i*) *Bein. der Lakshmi. परमेश VP. 1,9,45 wird im Comm. in पर-मा + ईश zerlegt. — 3) *n. *a*) *Glück, Wohlfahrt.* — *b*) *Wasser.*

मंक्, मँंक्ते *hingeben, schenken.* Mit दानाँय *zum Geschenk geben.* — Caus. मंकँयति 1) dass. — 2) **sprechen* oder *leuchten.* — Mit वि *austheilen.*

मंकँन n. 1) *Gabe, Geschenk* RV. 4,1,6. 5,16,4. — 2) मंकँना Adv. *gern, leicht, bald, prompte.* दत्तस्य मंकँना *bereitwillig.*

*मंकनीय Adj. zur Erklärung von मकृत् und मेकना, aber im Sinne von पूजनीय (vgl. मक्).

मंकनेष्ठा Adj. *freigebig* (nach Grassmann).

मंकम m. *eine best. Personification* Gaut.

मंकयँद्रयि Adj. *Güter spendend.*

मंकयु Adj. *freigebig.*

मँंकिष्ठ Adj. 1) *in höchstem Maasse hingebend, — freigebig, — bereitwillig zu* (Dat.). — 2) *überaus reichlich.*

मँंकिष्ठराति Adj. *bereitwilligst* — oder *reichlichst gebend.*

मँंकीयंस् Adj. *reichlicher gebend als* (Abl.).

*मक् Indecl.

*मक m. n.

मँंकक m. *ein best. Thier.*

*मकत्° schmeichelndes Demin. zu मत्°.

मकदत्त m. N. pr. eines Mannes.

*मकन्दिका f. ein Frauenname.

मकमकाय्, °यते *quaken.*

मँंकार 1) m. *a*) *ein best. Seeungeheuer* (das auch an's Land kommen soll), vielleicht *Delphin.* Ist das Attribut des Liebesgottes und eines Arhant der Gaina, und erscheint auch als Zierat auf Thoren und als Kopfschmuck (Kâd. 14,17. 113, 9. 131,17). — *b*) *ein best. Insect* oder *ein anderes kleines Thier.* — *c*) *der Steinbock im Thierkreise.* — *d*) *der zehnte Bogen von 30° in einem Kreise.* — *e*) *eine Truppenaufstellung in Form eines* Makara 1) *a*). — *f*) *die Hände in Form eines* Makara 1) *a*) *zusammengelegt.* — *g*) *einer der acht Schätze, die zur Zauberkunst* Padmini *in Beziehung stehen.* — *h*) **einer der neun Schätze* Kubera's. — *i*) *ein best. über Waffen gesprochener Zauberspruch.* — *k*) N. pr. eines Berges. — 2) f. मकरी *a*) *das Weibchen von* 1) *a*) Naish. 6,69. — *b*) N. pr. eines Flusses.

मकरकटी f. N. pr. eines Frauenzimmers.

मकरकुण्डल n. *ein Ohrring in Form eines* Makara 1) *a*).

मकरकेतन (Kâd. 198, 22. fg.), मकरकेतु und मकरकेतुमत् m. *der Liebesgott.*

मकरदंष्ट्रा f. N. pr. eines Frauenzimmers.

मकरध्वज m. 1) *der Liebesgott.* — 2) *eine best. Aufstellung der Truppen.* — 3) **ein best. medicinisches Präparat.* — 4) N. pr. eines Fürsten Ind. St. 14,124.

मकरन्द 1) m. *a*) *Blumensaft.* — *b*) **eine Art Jasmin.* — *c*) **eine wohlriechende Mango-Art.* — *d*) **Biene.* — *e*) **der indische Kuckuck.* — *f*) *ein best. Tact* S. S. S. 210. — *g*) abgekürzter Titel eines Werkes. — *h*) N. pr. verschiedener Männer. — 2) n. *a*) **Staubfaden*, insbes. *der Lotusblüthe* Râgan. 10,196. — *b*) N. pr. eines Lustgartens bei Uggajinî; vgl. मकरन्दोद्यान.

मकरन्दकणाय्, °यते *Blumensafttropfen gleichen.*

मकरन्दपद्माङ्गविधि m. Titel eines Werkes Bühler, Rep. No. 542.

*मकरन्दवती f. *die Blüthe der Bignonia suaveolens.*

*मकरन्दवास m. *eine Art* Kadamba Râgan. 9,104.

मकरन्दविवरण n. Titel eines Werkes Bühler, Rep. No. 543.

मकरन्दशर्मन् m. N. pr. eines Lehrers.

मकरन्दिका f. 1) *ein best. Metrum.* — 2) N. pr. der Tochter eines Vidjâdhara.

मकरन्दोद्यान n. N. pr. eines *Lustgartens* 294,10.

मकरपाटक m. N. pr. eines Dorfes.

मकरमास m. Bez. *eines best. Monats* Comm. zu TS. 1,395,15.

मकरलाञ्छन m. *der Liebesgott* Kâd. 160,8.

मकरवाहिनी f. N. pr. eines Flusses VP.^{2}.

मकरविभूषणकेतन m. *der Liebesgott.*

मकरसप्तमी f. *ein best. siebenter Tag.*

मकराकर m. *das Meer.*

*मकराकार m. *eine Varietät der Caesalpina Bonducella.*

मकरात्त m. N. pr. eines Rakshas.

*मकराङ्क m. 1) *das Meer.* — 2) *der Liebesgott.*

*मकरानन m. N. pr. eines Wesens im Gefolge Çiva's.

*मकरायण Adj. von मकर.

मकरालय m. 1) Beiw. und Bein. *des Meeres.* — 2) Bez. *der Zahl vier.*

मकरावास m. *das Meer.*

*मकराश्व m. Bein. Varuṇa's.

मकरिका f. *ein best. Kopfschmuck* Kâd. 129,10. 237,18.

*मकरिन् m. *das Meer.*

मकरीपत्त्र n. *das auf dem Gesicht der* Lakshmi *aufgetragene Zeichen einer* Makarî.

*मकरीप्रस्थ m. N. pr. einer Stadt.

मकरीलेखा f. = मकरीपत्त्र.

*मकष्टु m. N. pr. eines Mannes.

मकार m. 1) *der Laut* म. °पञ्चक n. = मद्य, मांस, मत्स्य, मुद्रा und मैथुन. — 2) *Molossus.*

मकारविपुला f. *ein best. Metrum.*

*मकुट n. = मुकुट.

*मकुति m. oder f. *ein Edict an die* Çûdra.

*मकुर m. 1) *Spiegel.* — 2) *das Stäbchen —, die*

Schiene des Töpfers. — 3) *Mimusops Elengi.* — 4) *Knospe.*

*मकुल m. 1) *Mimusops Elengi.* — 2) *Knospe.*

*मकुष्ट und *°क m. = मकुष्ठ 2).

मकुष्ठ 1) *Adj. = मन्थर. — 2) m. *eine Bohnenart, Phaseolus aconitifolius* Mat. med. 380.

मकुष्ठक m. = मकुष्ठ 2) Karaka 1,27.

मकूलक m. *Croton polyandrum* Karaka 1,27. 6, 13. 7,7. 12.

मकेरुक m. *ein best. parasitischer Wurm* Karaka 1,19. 3,7.

*मक्, मक्कते (गतौ).

मक्कल्ल m. *ein best. gefährlicher Unterleibsabscess bei Wöchnerinnen.*

*मक्कुल m. *Erdharz.*

*मक्कोल m. *Kreide.* Nach Utpala zu Varâh. Bṛh. S. 28,15 = सुधा *Kalk.*

1. मँत्, = मँत्ता *Fliege* ṚV. 4,45,4. 7,32,2.

2.*मन्, मन्नति (संघाते, रोषे).

*मत्त *das Verstecken der eigenen Gebrechen.* Richtig भत्त. मँत्ता s. bes.

*मत्तवीर्य m. *Buchanania latifolia.* Richtig भत्तबीज oder भक्ष्यबीज.

मँत्ता f. *Fliege* AV. 9,1,17.

मत्तिक m. (metrisch) u. मँत्तिका f. *Fliege, Biene.*

*मत्तिकामल n. *Wachs* Râgân. 13,75.

*मत्तिकाश्रय n. dass. Râgân. 13,76.

*मत्तीका f. = मत्तिका.

मत्तु 1) Adj. nur Instr. Pl. (= Adv. मत्तू) und Superl. मत्तूतम *promptissimus.* मत्तूतमेभिरित्कृभिः *nächster Tage.* — 2) Adv. मत्तू *prompte, alsbald, bald, mox.* — 2) m. N. pr. eines Mannes gaṇa गर्गादि in der Kâç. Comm. zu Ait. Âr. 307,9. Vgl. मात्तव्य.

मत्तूगम् Adj. (f. आ) *schnell herbeieilend.*

मत्तू s. u. मत्तु.

मत्तूनवम् Adj. *allereiligst.*

मत्तूतम s. u. मत्तु.

मत्तूयु Adj. *eilig, schnell.*

*मद्, मदति (गतौ).

1. मद् 1) Adj. *munter, lustig, ausgelassen.* — 2) m. *a) Freudenbezeugung, Feier, Preis.* — *b) Opfer.* — *c) ein best. unholdes mythisches Wesen.*

2. मद *die Stadt Mekka.* °विषय m. *das Gebiet von M.*

*मदक्रिया f. *Opferhandlung.*

*मदत्रातर् m. Bein. Râma's, des Sohnes des Daçaratha.

मदद्विष् m. *ein Feind des Opfers, ein Unhold, ein* Rakshas.

*मदद्वेषिन् m. Bein. Çiva's.

मदमथन n. *die Verrichtung des Opfers* (Daksha's) 290,12.

मदमय Adj. *das Opfer enthaltend, — darstellend.*

मदमुख Adj. *an ein Opfer gehend* R. 7,18,17.

मदवत् 1) Adj. als Erklärung von मघवत् so v. a. Makha's *Genosse.* — 2) m. *Opferer.*

*मदवह्नि m. *Opferfeuer.*

मदवेदी f. *Opferstätte.*

मदस् in सँदमदस्.

मदस्, मदस्यति, °ते *lustig —, guter Laune sein.*

मदस्यु Adj. *lustig, ausgelassen.*

मदस्वामिन् m. N. pr. eines Scholiasten.

मदहन् m. *Mörder des* Makha, Beiw. Agni's, Indra's und Rudra's.

मदांशभाज् m. *ein Gott (einen Antheil am Opfer habend).*

*मदाग्नि und *मदानल m. *Opferfeuer.*

*मदान्न n. *der Same von Euryale ferox* Buâvapr. 1,245.

मदापेत m. N. pr. eines Rakshas.

मदालय m. *Opferhaus.*

*मदासुहृद् m. Bein. Çiva's.

मदेश m. Bein. Vishṇu's VP.² 1,124.

मद्य Paṅkar. 3,1,13 fehlerhaft für मद.

मघ m. 1) *ein Magier, ein Priester der Sonne.* — 2) Pl. Bez. eines zum grössten Theil aus Brahmanen bestehenden Volkes in Çâkadvîpa.

*मघदिन् Adj. gaṇa प्रगद्यादि.

मगध 1) m. *a)* Pl. N. pr. eines Volkes. मगधदेश m. *das Land der* M., मगधपुरी f. *die Stadt der* M. — *b) das Land der* Magadha. — *c) *ein in der Genealogie seines Fürsten bewanderter Sänger.* — 2) f. मगधा *a) die Stadt der* Magadha. — *b) langer Pfeffer.*

*मगधक Pat. zu P. 1,1,4, Vârtt. 1. 6.

*मगधीय Adj. von मगध.

मगधेश्वर m. 1) *ein Fürst der* Magadha. — 2) N. pr. *eines Fürsten der* Magadha.

मगधोद्भवा f. *langer Pfeffer.*

*मगध्, मगध्यति (परिवेष्टने, नीचदास्ये).

मगन्द m. *Wucherer.*

मगल m. N. pr. eines Mannes.

*मगव *eine best. hohe Zahl* (buddh.).

मगस m. Pl. Bez. *der Kriegerkaste in Çâkadvîpa.*

मगु m. = मग 1).

मगुन्दी f. N. pr. Töchter der M. heissen Unholdinnen AV.

मग्न 1) Adj. s. u. मज्ज्. — 2) *m. N. pr. eines Berges.

मघ 1) n. *a) Gabe, Geschenk, Lohn.* — *b) *eine best. Blume.* — 2) *m. oder f. (मघा) *eine best. Arzenei.* — 3) *m. N. pr. *a)* eines Dvîpa. — *b)* eines Landes der Mlekkha. — 4) f. आ *a)* Sg. und Pl. *das 10te Mondhaus.* — *b) *Çiva's Gattin.* — 5) *f. मघी *eine best. Kornart.*

मघगन्ध m. *Mimusops Elengi* Cit. im Comm. zu Kir. 5,11.

मघत्ति f. *das Geben und Empfangen von Geschenken.*

मघदेय n. *das Geben von Geschenken.*

मघव m. Bein. Indra's.

मघवत्त्व n. *Freigebigkeit.*

मघवन् (schwach मघोन्, f. मघोनी) und मघवत् 1) Adj. *freigebig, gabenreich;* m. *Spender,* insbes. vom *Veranstalter eines Opfers* als *Lohnherrn* oder *Miether, der Priester und Sänger belohnt.* — 2) m. *a)* Bein Indra's. Auch Pl. — *b)* N. pr. α) eines Sammlers von Purâṇa. — β) eines Dânava. — γ) *eines Kakravartin in Bhârata.

मघवन्नगर n. Indra's *Stadt.*

*मघष्ठ m. N. pr. eines Mannes gaṇa प्रुधादि in der Kâç.

मघस्वामिन् m. v. l. für मदस्वामिन्.

मघात्रयोदशी f. *der 13te Tag in der dunkelen Hälfte des* Bhâdra.

*मघाभव und *मघाभू m. *der Planet Venus.*

*मघीप्रस्थ (gaṇa कर्कयादि in der Kâç.) oder *मघीप्रस्थ m. N. pr. einer Stadt.

*मङ्क्, मङ्कते (मण्डने, गतौ). ममङ्किरे Bhaṭṭ. durch शुम्भिरे erklärt. — Mit प्र in *प्रमङ्कन.

मङ्कणक m. N. pr. 1) eines Ṛshi. — 2) eines Jaksha. v. l. मचक्रुक.

मङ्कि m. N. pr. eines Mannes.

*मङ्किल m. *Waldbrand.*

मङ्कु Adj. *schwankend, schwach auf den Füssen.*

*मङ्कुर m. *Spiegel.*

*मङ्कुर Nom. ag. von मज्ज्.

मङ्क्तव्य n. impers. *unterzutauchen, in's Wasser zu gehen.*

*मङ्क्तृण n. *Beinharnisch.*

मङ्क्षु 1) Adv. *a) alsbald, sogleich.* — *b) *gar sehr.* — *c) *in Wahrheit, wirklich.* — 2) *m. N. pr. eines Mannes; richtig मन्तु.

*मङ्ख्, मङ्खति (गतौ).

मङ्ग m. 1) *= मगध 1) c). — 2) N. pr. verschiedener Männer, auch eines Lexicographen.

मङ्क m. N. pr. eines Mannes.

मङ्केाश m. Titel eines *Wörterbuchs* Bühler, Rep. No. 337.

मङ्का f. N. pr. eines Frauenzimmers.

*मङ्गण n. = मङ्ग *Beinharnisch.*

*मङ्ग्, मँङ्गते (गतौ). — Mit प्र in *प्रमङ्गन fg.

मङ्ग 1) *m. n. *Vordertheil eines Schiffes.* — 2) m. *a*) **Mast* oder *Ribbe eines Schiffes.* — *b*) Pl. N. pr. eines zum grössten Theil aus Brahmanen bestehenden Volkes in Çâkadvîpa MBh. 6,11, 36.

मङ्गल 1) n. (adj. Comp. f. श्रा) *a*) *Glück, Heil, Segen.* Auch Pl. — *b*) *Alles was zum Glück, zu einem glücklichen Ausgang einer Sache verhilft, ein gutes Omen für das Gelingen einer Sache ist: Glückwunsch, ein glückbringendes Gebet, ein solcher Anzug, Schmuck, Amulet* oder *anderer Gegenstand; eine bei einem wichtigen Ereigniss stattfindende Feier, eine feierliche Ceremonie.* Buddha hat acht *glückverheissende Dinge* an den Füssen. — *c*) *hergebrachte, gute Sitte* Hemâdri 2,8,14. 9,5. — *d*) *ein gutes Werk.* — *e*) *eine best. Composition* S. S. S. 168. — *f*) N. pr. der Hauptstadt von Udjâna. — 2) Adj. (f. श्रा) *heilbringend* Hemâdri 1,415, 17. — 3) m. *a*) Bez. des Agni beim Simanta. — *b*) *der Planet Mars* Spr. 7806. — *c*) N. pr. eines Buddha und verschiedener anderer Männer. — 4) f. श्रा *a*) **eine weiss* — und *blaublühende* Dûrvâ Râǵan. 8,108. — *b*) **Gelbwurz.* — *c*) **eine* Karañǵa-*Art* Râǵan. 6,199. — *d*) **eine treue Gattin.* — *e*) eine Form der Gattin Çiva's Hemâdri 1,415,19. — *f*) *N. pr. der Mutter des 5ten Arhant's in der gegenwärtigen Avasarpiṇî.

मङ्गलकरण n. *das Sprechen eines Gebets vor dem Beginn einer Unternehmung.*

मङ्गलकलशमय Adj. *aus lauter festlichen Töpfen bestehend* Harshaṅ. 101,10.

मङ्गलकारक Adj. *glückbringend.*

मङ्गलकुठारमिश्र m. N. pr. eines Thürstehers.

मङ्गलदौम n. Du. *ein festliches Ober- und Untergewand von Linnen.*

मङ्गलगाथिका f. *ein feierlicher Gesang* Dh. V. 3,7.

मङ्गलगीत n. dass. Paṅkat. 158,3.

मङ्गलगिरि m. N. pr. eines *Berges.* °माहात्म्य n. Titel eines Werkes.

मङ्गलगृह n. *das Haus des Mars* Ind. St. 15, 408.

मङ्गलघट m. N. pr. eines Elephanten.

मङ्गलचण्डिका f. *eine Form der* Durgâ.

*मङ्गलच्छाय m. *Ficus infectoria* Râǵan. 11,127.

मङ्गलतूर्य n. *ein bei festlichen Gelegenheiten gebrauchtes musikalisches Instrument.*

मङ्गलदेवता f. *Schutzgottheit* in ब्रह्म°.

मङ्गलद्वार n. *der Haupteingang eines Palastes (der bei festlichen Gelegenheiten geöffnet wird)* Lalit. 223,1.

*मङ्गलध्वनि m. *ein glückverheissender Laut.*

मङ्गलपत्त्र n. *ein als Amulet dienendes Blatt.*

मङ्गलपाठक m. *Segensprecher, Glückwünscher von Profession.*

मङ्गलपात्र n. *ein glückbringendes Gefäss* oder *ein glückbringende Gegenstände enthaltendes Gefäss.*

मङ्गलपुर n. N. pr. einer *Stadt.*

मङ्गलपुष्पमय Adj. (f. ई) *aus glückbringenden Blumen bestehend.*

मङ्गलप्रतिसर m. *Amuletschnur.*

मङ्गलप्रद् 1) Adj. *glückbringend.* — 2) *f. श्रा *Gelbwurz.*

मङ्गलप्रस्थ m. N. pr. eines Berges.

मङ्गलभेरी f. *eine bei festlichen Gelegenheiten gerührte Trommel* Ind. St. 15,398.

मङ्गलमय Adj. (f. ई) *lauter —, Nichts als Glück u. s. w. seiend* Kâd. 100,23. Bhâm. V. 3,12.

मङ्गलराज m. N. pr. eines *Fürsten* B. A. J. 3, *b*,209.

मङ्गलवचस् n. *Glück wünschende Worte, Glückwunsch.*

मङ्गलवती f. N. pr. einer Tochter Tumburu's.

मङ्गलवाद m. Titel eines Werkes.

मङ्गलवादिन् Adj. *einen Glückwunsch sprechend.*

*मङ्गलवार m. *Dienstag.*

मङ्गलवृषभ m. *ein Stier mit Glück verheissenden Zeichen.*

*मङ्गलशंसन n. *das Sprechen eines Glückwunsches.*

मङ्गलशब्द m. *Glückwunsch.*

मङ्गलसंस्तव Adj. *Glück wünschend, Glückwünsche enthaltend* R. ed. Bomb. 2,81,1.

*मङ्गलसामन् n. *ein Glück verheissendes* Sâman.

मङ्गलसूचक Adj. *Glück verheissend* Daçak. 14,3.

मङ्गलस्तव m. Titel eines *Lobgedichts* Opp. Cat. 1.

*मङ्गलस्नान n. *eine feierliche Abwaschung.*

*मङ्गलस्वर m. *Seemuschel* Râǵan. 13,123.

*मङ्गलागुरु n. *eine Art Agallochum* Râǵan. 12,97.

मङ्गलाचरण n. *ein Gebet um glückliches Gelingen einer Sache* Kap. 5,1.

मङ्गलाचार m. 1) *das Hersagen eines Gebetes und die Beobachtung anderer glückverheissender Ceremonien.* — 2) *eine best. Composition* S. S. S. 167.

मङ्गलातोद्य n. *eine bei feierlichen Gelegenheiten geschlagene Trommel.*

मङ्गलादेशवृत्त m. *Wahrsager.*

1. मङ्गलायन n. *der Weg zum Heil.*

2. मङ्गलायन Adj. *den Weg des Heils wandelnd.*

मङ्गलारम्भ Adj. *Glück bei Unternehmungen bringend* (Gaṇeça).

मङ्गलालभनीय n. R. Gorr. 1,78,10 fehlerhaft für °लम्भनीय.

मङ्गलालम्भन n. *das Berühren glückbringender Gegenstände.*

मङ्गलालम्भनीय n. *ein Gegenstand, dessen Berührung Glück bringt,* R. 2,65,9 (67,7 Gorr.). Vgl. °लभनीय.

मङ्गलालापन n. *Glückwunsch* R. 1,77,12.

मङ्गलावट n. N. pr. eines Wallfahrtsortes.

मङ्गलावह Adj. *glückbringend* Hemâdri 1,331,9.

मङ्गलावास m. *Tempel.*

1. मङ्गलाव्रत n. *das Gelübde der* Umâ.

2. मङ्गलाव्रत Adj. *für* Umâ *lebend* (Çiva).

मङ्गलाशास्त्र m. Titel eines Werkes.

मङ्गलाष्टक m. (!) Bez. von *acht glückbringenden Dingen* Hemâdri 2,*a*,49,4.

*मङ्गलाह्निक n. *eine zum Gelingen einer Sache täglich vollbrachte religiöse Handlung.*

मङ्गलिर्क (wohl n.) Pl. vielleicht Bez. *der Lieder des 18ten* Kâṇḍa im AV.

मङ्गलीय Adj. *glückbringend.*

मङ्गलेश्वरतीर्थ n. N. pr. eines Tîrtha.

मङ्गलोपेप्सा f. *das Verlangen nach Glück* Çat. Br. 13,8,1,16.

मङ्गल्य 1) Adj. (f. श्रा) *Glück bringend, — verheissend.* — 2) m. *a*) *Linsen, Cicer lens.* — *b*) *Aegle Marmelos.* — *c*) **Ficus religiosa* Râǵan. 11,144. — *d*) **Ficus heterophylla;* richtig मङ्गल्यार्का. — *e*) **Cocosnusspalme* Râǵan. 11,47. — *f*) **Feronia elephantum* Râǵan. 11,82. — *g*) **eine* Karañǵa-*Art* Râǵan. 9,72. — *h*) *= जीवक *(eine best. Pflanze).* — *i*) *N. pr. eines Schlangendämons. — 3) f. श्रा *a*) *Bez. *verschiedener Pflanzen: eine überaus wohlriechende Sandelart, Anethum Sowa, Mimosa Suma, Terminalia Chebula, Andropogon aciculatus, Curcuma longa, eine best. Knolle* (ऋद्धि), Dûrvâ-*Gras,* = मधुपुष्पी, जीवन्ती, प्रियङ्गु und माषपर्णी Râǵan. 3,18. 25. 5,29. 6,52. 54. 199. 8,33. 12,45. — *b*) **ein best. Harz* Râǵan. 12,33. — *c*) **Gallenstein des Rindes* Buâvapr. 1,190. — *d*) Beiw. der Durgâ. — 4) n. *a*)

ein glückbringendes Gebet. — *b) ein glückbringendes Ding* Gaut. Sg. in collectiver Bed. Hemâdri 1, 331,9. — *c) *saure Milch.* — *d) *Sandelholz.* — *e) *eine Art Agallochum* Râgân. 12,97. — *f) *Gold* Râgân. 13,10. — *g) *Mennig* Râgân. 13,52.

*मङ्गल्यक m. *Linsen, Cicer lens* Bhâvapr. 1,277. 2,165. 4,139.

*मङ्गल्यकुसुमा f. *Andropogon aciculatus.*

मङ्गल्यदण्ड m. N. pr. eines Mannes.

*मङ्गल्यनामधेया f. *Hoya viridifolia* Bhâvapr. 1, 200.

मङ्गल्यवस्तु n. *ein glückbringendes Ding.*

*मङ्गल्यार्का f. *Ficus heterophylla* Râgân. 5,66.

मङ्गिनी f. *Boot, Schiff* Hem. Par. 2,402.

मङ्गीर m. N. pr. eines Mannes Vaitân. मन्दीर Kâtj. Çr. 13,3,21.

मङ्गु m. N. pr. eines Fursten VP.² 4,94. 96.

*मङ्गुर m. *ein best. Fisch* Bhâvapr. 2,13.

*मङ्गुष m. N. pr. eines Mannes.

*मङ्ग्, मङ्गति (मण्डने), मङ्गते (गत्यालस्ये, गतौ, गत्यारम्भे, निन्दारम्भव्रतेषु).

*मच्, मचते (कत्थने, कत्थने).

मचकचातनी f. *eine best. Pflanze.*

मचक्रुक m. N. pr. eines Jaksha und der von ihm gehüteten heiligen Stätte, des Einganges nach Kurukshetra.

*°मचर्चिका f. *Prachtstück.*

मच्छ m. *Fisch.* मच्छादाङ्क Adj. *mit einem Fischauge gezeichnet* (eine schlechte Perle) Râgân. 13, 156. Prâkritisch für मत्स्य.

*°मञ् Adj. *untertauchend in.*

मञ्जमुदार m. مجموعدار *Aufseher über die Urkunden.*

*मञ्जिरक m. N. pr. eines Mannes.

मज्ज्, मज्जति (ausnahmsweise auch Med.) 1) *untersinken, versinken.* — 2) *untergehen, zu Grunde gehen, zur Hölle fahren.* — 3) *untertauchen, in's Wasser* (Loc.) *gehen, — sich stürzen, sich baden, sich hineinbegeben in* (Loc.). — 4) मग्न *a) untergesunken, versunken, — in* (Loc. oder im Comp. vorangehend). — *b) untergegangen* (Mond), *in's Unglück gerathen.* — *c) untergetaucht, in's Wasser gegangen.* — *d) eingedrungen —, hineingeschlüpft in* (im Comp. vorangehend). — *e) eingefallen, eingedrückt.* — Caus. मज्जयति 1) *untertauchen, eintauchen, versenken, ersäufen.* — 2) *überschwemmen.* — 3) *infigere, hineinschlagen —, — drängen in* (Loc.). — 4) *untergehen lassen, zu Grunde richten.* — Desid. in मिमज्जिषति fg. — Mit अव *unter's Wasser drücken* Comm. zu Âpast. Çr. 8,8, 13. — Mit आ. आमग्न *ganz versunken* (Kâd. 2,74,21), — *in* (im Comp. vorangehend). — Mit उद् 1) *auftauchen, emportauchen.* उन्मग्न *aufgetaucht.* — 2) *untertauchen.* — Caus. *auftauchen lassen, oben tragen.* — Mit समुद् *untertauchen.* — Mit उप 1) *versinken.* — 2) *untertauchen* Âpast. 2,15,10. — Mit नि 1) *versinken, untersinken.* — 2) *untertauchen, sich in's Wasser* (Loc.) *stürzen, unter dem Wasser bleiben.* — 3) *eindringen, — in* (Loc.). — 4) *verschwinden, nicht mehr zu sehen sein.* — 5) *versenken, zu Fall bringen.* — 6) निमग्न *a) untergesunken, versunken, — in* (Loc. oder im Comp. vorangehend), *in's Wasser gefallen.* — *b) untergegangen* (Sonne). — *c) untergetaucht.* — *d) eingedrungen, infixus.* — *e) eingegangen.* परलोकाय *in die andere Welt.* — *f) eingesunken, vertieft.* — Caus. 1) *in's Wasser werfen, ersäufen.* — 2) *untertauchen, in's Wasser gehen lassen.* — 3) in die Schlacht (Loc.) *tauchen,* so v. a. in's Treffen *führen.* — Mit उपनि *daneben untertauchen.* — Mit विनि, °मग्न *untergetaucht, gebadet in* (Loc.). — Mit संनि *untersinken, versinken.* — Mit निस् 1) *versinken.* निर्मग्न *versunken;* vom Auge so v. a. *ganz gerichtet auf* (im Comp. vorangehend). — 2) *überschwemmen.* — Mit प्र *tauchen —, sich stürzen in* (Acc.). — Mit वि *untertauchen,* so v. a. *sich hineinbegeben in* (Loc.). — Caus. in's Treffen (Loc.) *führen.* v. l. नि. — Mit सम्, संमग्न *versunken in* (im Comp. vorangehend).

°मज्ज Adj. *untertauchend* in *उद्मज्ज.

मज्जक (von मज्जन्) in अमज्जक.

*मज्जकृत् n. *Knochen.*

मज्जतस् Adv. = मज्ञां प्रति Lâṭj. 2,6,1.

मज्जन् m. *Mark* (der Knochen, Pflanzenstengel, Früchte). In der späteren Medicin dasjenige Element des Leibes, welches aus den Knochen sich bildet und seinerseits den Samen erzeugt. Nach Kull. zu M. 5,135 (= Vishnus. 22,81) *Grind auf dem Kopfe.*

1. मज्जन 1) m. *der Taucher,* Bez. eines Fieberdämons. — 2) n. *a) das Versinken, Untersinken.* निर्मज्जे *das zur Hölle Fahren.* — *b) das Untertauchen, Eintauchen, Baden, Bad.* — *c) das Ueberschwemmen, Ueberschütten.*

2.*मज्जन n. *Mark.*

मज्जनमण्डप *Badehaus* Ind. St. 15,398.

मज्जन्वत् Adj. *mit Mark versehen* TS. 7,5,12,2.

मज्जयितर् Nom. ag. *der sinken macht.*

*मज्जर m. *ein best. Gras* Râgân. 8,132. v. l. गर्जर.

*मज्जरस m. *der männliche Same* Râgân. 18,70. Vgl. मज्जारस.

मज्जल m. N. pr. eines Wesens im Gefolge Skanda's. मज्जान v. l.

मज्जस् n. *Mark.*

*मज्जसमुद्भव n. *der männliche Same.*

मज्जा f. *Mark.*

*मज्जाज m. *eine Art Bdellium.*

मज्जाटिका f. *ein best. Gewicht* Hemâdri 1,117,4. 5. 2,a,35,17. 18.

मज्जान m. N. pr. eines Wesens im Gefolge Skanda's MBh. 9,45,70. मज्जल v. l.

मज्जामेक् m. *Markharnen* (eine best. Krankheit).

*मज्जार m. *Bdellium* Râgân. 12,114.

*मज्जारजस् n. 1) *eine best Hölle.* — 2) *Bdellium;* vgl. मज्जार.

*मज्जारस m. *der männliche Same.* Vgl. मज्जरस.

मज्जासार 1) Adj. *dessen Hauptbestandtheil Mark ist* Ind. St. 2,286. — 2) *n. *Muskatnuss.*

मज्जि in der Form मज्जय: Kâtj. Çr. 13,2,19 und Çâṅkh. Çr. 18,21,12 fehlerhaft für मतय:.

*मज्जिका f. *das Weibchen des indischen Kranichs.*

*मज्जुक Adj. *häufig untertauchend* als Erklärung von मण्डूक.

*मज्जुषा f. = मञ्जूषा *Kiste, Korb.*

मज्मन् 1) n. *Umfang, Ausdehnung, Fülle* ṚV. 1, 112,4. 17. 2,22,2. AV. 13,1,14. 37. — 2) मज्मना Adv. *insgesammt, insgemein, überhaupt, miteinander.* Mit न किस् *gar Niemand.*

मज्र in खरमज्र.

मञ्च्, *मञ्चते (कत्थने, धारणोच्छ्रायपूजनेषु, दीप्तौ, उच्छ्रायधृत्यर्चभास्सु, गतौ). — Mit निस् (निर्मञ्च्य) *eine Reinigungsceremonie mit Etwas* (Acc.) *vornehmen* Naish. 7,43. आदरातिशयात् नीराजितं कृत्वा Comm. Vgl. निर्मञ्चन.

मञ्च m. 1) *Schaugerüste, Plattform auf einem Palaste.* मञ्चा: (so v. a. मञ्चस्था:) क्रोशन्ति Comm. zu TS. Prât. — 2) *Ruhebett.* — 3) *Gestell* Baudh. im Comm. zu Taitt. Âr. 1,22,9. — 4) *ein best. Tact* S. S. S. 210. 252.

मञ्चक 1) m. n. *a) Schaugerüste, Plattform auf einem Palaste.* (*m. n.). — *b) Ruhebett.* *n. — *c) Gestell.* *m. — *d)* m. *ein best. Tact* S. S. S. 209. — 2) f. मञ्चिका *a) Sessel.* — *b) ein Trog —, eine Mulde auf Füssen.* — *c) ein best. Tact* S. S. S. 210.

*मञ्चकाग्रय m. *Bettwanze.* °यिन् Râgân. 19,68.

मञ्चकासुर m. N. pr. eines Asura.

मञ्चनृत्य n. *ein best. Tanz* S. S. S. 266.

मञ्चपीठ n. *Sitz auf einem Schaugerüste* Kâraṇḍ.

97,11.

*मञ्चमण्डप m. *ein auf Pfosten stehendes Wachhaus.*

मञ्चयाप्य m. N. pr. eines Mannes.

मञ्चागार *ein Gemach, aus dem man auf ein Schauspiel herabsieht.*

*मञ्चिपत्र n. *eine best. Pflanze.*

मञ्चुका f. in मदन॰.

*मञ्ज्, मञ्जयति (मृजाधान्योः).

मञ्जर n. 1) *Blüthenstrauss, Rispe* überh., auch vom Getraide Bhâvapr. 2,30. — 2) **ein best. Baum,* = तिलक. — 3) **Perle.* — मञ्जरी s. u. मञ्जरि.

मञ्जरि und °री f. 1) *Blüthenstrauss, eine dichtblumige Rispe.* — 2) *Blüthenknöspchen.* — 3) °री *Laubwerk* (als Ornament an einem Gebäude) Vâstuv. 667. — 4) °री *nebeneinander laufende Streifen, — Reihen.* — 5) °री *eine best. Pflanze.* Nach den Lexicographen = तिलक, लता und *Basilienkraut.* — 6) °री Name *zweier Metra.* — 7) abgekürzter Titel für न्यायसिद्धान्त॰. — 8) **°री Perle.*

मञ्जरिका f. 1) = मञ्जरि 1) in *कटु॰ und *पुष्प॰. — 2) N. pr. einer Fürstin.

**मञ्जरित* Adj. *mit einer dichtblumigen Rispe versehen.*

1. मञ्जरी f. s. u. मञ्जरि.

2. मञ्जरी Adv. mit कर् *zu Blüthenknöspchen machen.*

मञ्जरीदीपिका f. Titel eines Werkes Opp. Cat. 1.

**मञ्जरीनद्ध* m. *Calamus Rotang* Râgân. 9,110.

मञ्जरीप्रकाश m. und मञ्जरीसार Titel von Werken.

*मञ्जा f. 1) = मञ्जरि 1). — 2) *Ziege.*

*मञ्जि f. = मञ्जरि 1). मञ्जी in *अङ्गार॰.

**मञ्जिका* f. *Hure.*

**मञ्जिफला* f. *Musa sapientum.*

मञ्जिमन् m. *Schönheit, Lieblichkeit* Naish. 1,8.

मञ्जिष्ठ 1) Adj. (f. आ) *hellroth, von der Farbe des indischen Krapps.* Richtig wohl माञ्जिष्ठ. — 2) f. आ *indischer Krapp, Rubia Munjista* Râgân. 6,192.

मञ्जिष्ठामेह् m. *eine Harnkrankheit, wobei der Urin hellroth gefärbt ist.*

मञ्जिष्ठामेहिन् Adj. *an* मञ्जिष्ठामेह् *leidend.*

मञ्जिष्ठाराग m. 1) *die Farbe des indischen Krapps.* — 2) *eine Zuneigung, welche wie die Farbe des indischen Krapps reizend und zugleich dauerhaft ist.*

मञ्जीर 1) (*m. n.) (adj. Comp. f. आ) *Fussschmuck, Fussring.* — 2) m. *eine Art Cymbel* S. S. S. 198. — 3) f. आ (?) N. pr. eines Flusses. — 4) n. a) **der Pfosten, um den sich der Strick des Butterstössels windet.* — b) *ein best. Metrum.*

**मञ्जीरक* m. N. pr. eines Mannes.

**मञ्जील* m. *ein hauptsächlich von Wäschern bewohntes Dorf.*

मञ्जु Adj. *schön, lieblich, reizend.* Auch Adv.; Compar. °तर.

**मञ्जुकुल* m. N. pr. eines Mannes.

**मञ्जुकेशिन्* m. Bein. Kṛshṇa's.

**मञ्जुगमन* 1) Adj. *einen reizenden Gang habend.* — 2) f. आ *Gans oder Flamingo* Râgân. 19,103.

मञ्जुगर्त Bez. von *Nepal.*

मञ्जुगीति f. *ein best. Metrum.*

मञ्जुघोष 1) Adj. *einen lieblichen Ton von sich gebend.* — 2) m. a) **Taube* Dhanv. 6,84. — b) N. pr. eines Bodhisattva, = मञ्जुश्री. — 3) f. आ N. pr. a) *einer Apsaras. — b) einer Surâṅganâ Ind. St. 15.

मञ्जुदेव und मञ्जुनाथ m. N. pr. = मञ्जुश्री.

**मञ्जुनाशी* f. 1) *ein schönes Weib.* — 2) Bein. a) von Indra's Gattin. — b) der Durgâ.

मञ्जुपट्टन und °पत्तन n. N. pr. einer *Stadt.*

**मञ्जुपाठक* m. *Papagei* Râgân. 19,118.

**मञ्जुप्राण* m. Bein. Brahman's.

मञ्जुभट्ट m. N. pr. eines Gelehrten. °भट्टीय n. *sein Werk* Opp. Cat. 1.

**मञ्जुभद्र* m. N. pr. = मञ्जुश्री.

मञ्जुभाषिन् 1) *liebtich redend, — wie* (im Comp. vorangehend). — 2) f. °णी *ein best. Metrum.*

**मञ्जुमणि* m. *Topas* Garbe zu Râgân. 13,169.

मञ्जुमती f. N. pr. einer Fürstin.

मञ्जुल 1) Adj. *schön, reizend, lieblich.* — 2) *m. n. *Laube.* — 3) m. *eine Hühnerart.* — 4) f. आ N. pr. eines Flusses. — 5) *n. a) *die Frucht der Ficus oppositifolia.* — b) *Blyxa octandra.*

मञ्जुलिका f. N. pr. eines Frauenzimmers.

मञ्जुवादिन् 1) Adj. *lieblich redend.* — 2) f. °नी a) *ein best. Metrum.* — b) N. pr. eines Frauenzimmers.

मञ्जुश्री m. N. pr. eines gefeierten Bodhisattva bei den nördlichen Buddhisten.

मञ्जुश्रीपरिपृच्छा f. Titel eines Werkes.

मञ्जुश्रीपर्वत m. N. pr. eines *Berges.*

मञ्जुश्रीमूलतन्त्र n. und °श्रीविक्रीडित n. Titel zweier Werke.

मञ्जुषक n. = मञ्जूषक Kâraṇḍ. 79,1.

*मञ्जुषा f. = मञ्जूषा *Kiste, Korb.*

मञ्जुसौरभ n. *ein best. Metrum.*

मञ्जुस्वर m. N. pr. = मञ्जुश्री.

मञ्जूषक (*m.) *eine best. himmlische Blume.* Vgl. मञ्जुषक.

मञ्जूषा f. 1) *Kiste, Korb.* — 2) Titel verschiedener Werke Opp. Cat. 1. — 3) **Rubia Munjista* Râgân. 6,198. Bhâvapr. 1,176. — 4) **Stein.*

मञ्जूषाकुक्षिका f. Titel eines Commentars.

मटक *Leichnam.* Vgl. मृतक.

मटची f. *Hagel* oder *Steinregen.*

*मटती f. *Hagel.*

*मटामटाय्, °ति onomatop.

मटुकचण्डी f. N. pr. einer Râkshasî.

*मटुस्फटि m. *beginnender Hochmuth.*

मट्टृ m. 1) *eine Art Trommel* S. S. S. 192. Vgl. मड्डु. — 2) *eine Art Tanz* S. S. S. 252. Auch °नृत्य n. ebend.

*मठ्क m. 1) *Gipfel eines Dachs.* — 2) *Eleusine corocana.*

मठ्मठ् m. *eine Art von Unholden.*

*मठ्, मठति (मदनिवासयोः, मर्द॰, गतौ). — मठयति s. bes.

मठ 1) m. f. (ई) (*n.) *Hütte,* insbes. *die einsam stehende Hütte eines Einsiedlers* oder *Schülers, Zelle; Zellengebäude, Klosterschule, Collegium.* Nach Burnell, Vaṁçabr. XIV ursprünglich *Tempel.* — 2) *m. *Wagen.*

मठप्रतिष्ठातत्त्व n. Titel eines Werkes.

मठय्, (von मठ), °यति *zimmern, errichten* Hemâdri 1,560,12.

मठर 1) Adj. etwa *bestehend auf* (Loc.). — 2) *m. N. pr. eines Mannes.

मठाधिपति m. *Vorsteher eines Klosters, — einer Klosterschule.*

मठायतन n. *Kloster.*

मठिका f. *Hütte, Zelle* 121,23. 122,20. 21.

मठोशीलोठिका f. N. pr. eines Frauenzimmers.

मडक m. 1) **Eleusine corocana.* — 2) Pl. N. pr. eines Volkes. माहत v. l.

मडमड् (onomatop.) mit folgendem इति so v. a. *krach!* Bâlar. 109,1.

*मडरकन्द्य n. N. pr. einer Stadt.

मडराख्य n. N. pr. einer Oertlichkeit in Kâçmîra.

*मडार gaṇa प्रगद्यादि.

*मडुरकन्द्य n. N. pr. einer Stadt gaṇa चिकुणादि in der Kâç.

मडुचन्द्र m. N. pr. eines Mannes.

*मडु und *°क m. *eine Art Trommel.* Vgl. मट्टृ 1).

*मण्, मणति (शब्दार्थ). Vgl. मणित.

मण *ein best. Gewicht für Korn.*

मणऊ (منّ) *der 7te astrol. Joga.*

मणि॰ m. (*f.) 1) *Perle, ein perlenähnlich gefass-*

ter und aufgehangter Gegenstand von andern Stoffen, als Zierat oder Amulet getragen; am Leib getragenes Kleinod, Edelstein, Juwel; auch Kügelchen überh. (Z. d. d. m. G. 36,382). मणीव st. मणी Du. इव Naisu. 9,85. Auch मणी f. Ind. St. 15,323. — 2) Magnet. — 3) glans penis. — 4) *Klitoris. — 5) Höcker (des Kamels). मणीवोष्ट्रस्य (st. मणी इवोष्ट्रस्य) MBu. 12,177,12. — 6) Wamme am Halse der Ziege. — 7) Schildknorpel H. 388 (तन्मणि: zu lesen). Vgl. *कण्ठमणि (Nachtr. 2). — 8) *Handgelenk. — 9) *ein grosser Wassertopf. — 10) Titel verschiedener Werke. — 11) N. pr. a) eines Schlangendamons. — b) eines Gefahrten Skanda's. — c) eines Fürsten der Kiṁnara Kâraṇḍ. 3,8. — d) eines alten Weisen und eines Sohnes des Jujudhâna.

मणिक m. 1) ein grosser Wassertopf. Am Ende eines adj. Comp. f. घा. — 2) Pl. nach Sâj. kugelförmige Fleischbildungen an der Schulter des Thieres.

*मणिकण्ठ m. 1) der blaue Holzheher. — 2) N. pr. eines Schlangendämons.

*मणिकण्ठक m. Hahn.

मणिकर्ण 1) *Adj. eine Perle —, ein Kügelchen (als Abzeichen) am Ohre habend (Vieh). — 2) m. N. pr. eines Liṅga. — 3) f. ई = मणिकर्णिका 2) a).

मणिकर्णिका f. 1) ein Ohrenschmuck aus Perlen oder Juwelen Spr. 7628 (zugleich Bed. 2) a). — 2) N. pr. a) eines heiligen Teiches in Benares. — b) einer Tochter des Kaṇḍaghosha.

मणिकर्णिकामाहिमन् m. und °कर्णिकास्तोत्र n. Titel verschiedener Werke.

मणिकर्णिकी f. = मणिकर्णिका 2) a).

मणिकर्णीश्वर und °कर्णेश्वर m. Name zweier Liṅga.

*मणिकाच m. der mit Federn versehene Theil eines Pfeiles.

मणिकाञ्चन m. N. pr. eines Berges.

मणिकाञ्चनप्रमेयसंग्रह m. Titel eines Werkes Opp. Cat. 1.

*मणिकानन n. Hals.

मणिकार 1) m. a) Juwelier. — b) der Verfasser des Maṇi genannten Werkes. — 2) f. ई f. zu 1) a).

मणिकुट्टिका f. N. pr. einer der Mütter im Gefolge Skanda's.

मणिकुसुम m. N. pr. eines Gina.

मणिकूट m. N. pr. zweier Berge.

मणिकृत् m. = मणिकार 1) b).

मणिकेतु m. ein best. Komet oder Meteor.

मणिखण्डोदयत्रय n. Titel eines Werkes Opp. Cat. 1.

मणिगण m. Pl. Perlen Brahmop. S. 253.

मणिगुणनिकर m. 1) eine Menge von Perlenschnuren. — 2) ein best. Metrum.

मणिग्रन्थ m. Titel eines Werkes Opp. Cat. 1.

मणिग्राम m. N. pr. einer Oertlichkeit B. A. J. 1,218.

मणिग्रीव 1) Adj. Perlen oder dergl. am Halse tragend. — 2) *m. N. pr. eines Sohnes des Kubera.

मणिचूड N. pr. 1) m. a) eines Vidjâdhara. — b) *eines Schlangendämons. — c) eines Fürsten von Sâketanagara. — 2) f. आ einer Kiṁnara-Jungfrau Kâraṇḍ. 6,9.

*मणिच्छिद्रा f. 1) eine dem Ingwer ähnliche Wurzel (मेदा). — 2) eine best. auf dem Himavant wachsende Knolle (ऋषभ).

मणिजला f. N. pr. eines Flusses.

मणित n. unarticulirte Laute, die man beim Beischlaf u. s. w. von sich giebt, Z. d. d. m. G. 32, 735. 36,376.

*मणितारक m. der indische Kranich Râǵân. 19, 99. v. l. °तारव, Nigh. Pr. मणिभारव.

मणितुण्डक m. ein best. auf dem Wasser lebender Vogel.

मणित्थ m. N. pr. eines Astronomen.

मणिदण्ड Adj. einen mit Juwelen verzierten Stiel habend.

मणिदत्त m. N. pr. verschiedener Männer.

मणिदर m. N. pr. eines Anführers der Jaksha.

मणिदर्पण m. 1) ein mit Juwelen verzierter —, oder aus Juwelen bestehender Spiegel. — 2) Titel verschiedener Werke Opp. Cat. 1.

मणिदीधिति f. Titel eines Werkes. °गूढार्थप्रकाशिका f. Titel eines Commentars dazu.

मणिदीप m. 1) eine Lampe, in der Juwelen die Stelle des brennenden Dochtes vertreten. Vgl. Spr. 455. — 2) Titel eines Werkes Opp. Cat. 1.

मणिदीपक m. = मणिदीप 1).

*मणिदोष m. Fehler in einem Juwel.

मणिधनु m. und °धनुस् (Gaut.) n. Regenbogen.

मणिधर 1) Adj. mit aufgereihten Kügelchen zum Zählen versehen. — 2) m. ein best. Samâdhi Kâraṇḍ. 77,8. — 3) f. आ eine best. Fingerstellung Kâraṇḍ. 74,9.

मणिधान, मणिधान्य, मणिधान्यक und मणिधार m. N. pr. eines Fürsten VP. 4,24,18. VP.² 4,221. Vgl. मणिधाव.

मणिधारिणी f. N. pr. einer Kiṁnara-Jungfrau Kâraṇḍ. 6,9.

मणिधाव m. v. l. für मणिधान, मणिधार.

मणिनाग N. pr. 1) m. eines Schlangendämons Hariv. 9503. — 2) eines Tîrtha.

मणिपतिचरित्र n. Titel eines Werkes Bühler, Rep. No. 734.

मणिपद्म m. N. pr. eines Bodhisattva.

मणिपर्वत m. N. pr. eines mythischen Berges.

*मणिपालो f. Perlenhüterin, Aufseherin über Juwelen.

*मणिपुच्छ Adj. (f. ई) Kügelchen am Schwanze habend.

मणिपुर n. = मणिपूर 2) b).

मणिपुष्पक m. Name der Muschel Sahadeva's.

मणिपुष्पेश्वर m. N. pr. eines Wesens im Gefolge Çiva's.

मणिपूर 1) *m. a) eine Art Frauenjacke. — b) Nabel. — 2) n. a) ein best. mystischer Kreis am Nabel. — b) N. pr. einer in Kaliṅga an der Meeresküste gelegenen Stadt. Auch °पुर n.

मणिपूरक n. = मणिपूर 2) a).

मणिप्रकाश m., °प्रकाशकदीधिति f. und मणिप्रत्यक्ष n. Titel von Werken Opp. Cat. 1.

मणिप्रदीप m. = मणिदीप 1) Spr. 7750.

मणिप्रभा f. 1) ein best. Metrum. — 2) N. pr. a) einer Apsaras Kâraṇḍ. 3,12 (°प्रस्थ gedr.). — b) eines Sees.

मणिप्रवाल Titel eines Werkes Opp. Cat. 1.

मणिप्रस्थ Kâraṇḍ. 3,12 wohl fehlerhaft für °प्रभा.

मणिबन्ध m. 1) Befestigung —, Anlegung von Juwelen. — 2) Handgelenk. — 3) ein best. Metrum. — 4) eine best. Mischlingskaste.

मणिबन्धन n. 1) Perlenschnur, Perlenschmuck. — 2) Handgelenk Gaut.

*मणिबीज m. Granatbaum Râǵân. 11,75.

मणिभद्र m. N. pr. 1) eines Bruders des Kubera und Fürsten der Jaksha. — 2) eines Çreshṭhin.

मणिभद्रक m. N. pr. 1) Pl. eines Geschlechts. — 2) eines Schlangendämons.

मणिभव m. N. pr. eines Dhjâni-Buddha.

*मणिभारव m. s. u. मणितारक.

*मणिभित्ति f. N. pr. des Palastes des Schlangendämons Çesha.

*मणिभू f. ein mit Juwelen ausgelegter Boden.

*मणिभूमि f. 1) Fundgrube von Juwelen. — 2) = मणिभू.

मणिभूमिकाकर्मन् n. das Auslegen oder Belegen des Bodens mit Juwelen (eine der 64 Künste). Nach dem Comm. = कृत्रिमपुत्रिकानिर्माण.

मणिमञ्जरी f. 1) *Reihen von Perlen.* — 2) *ein best. Metrum.* — 3) Titel zweier Werke Opp. Cat. 1.

मणिमण्डप m. 1) *Krystallhalle, eine Halle auf krystallenen Säulen.* — 2) *N. pr. *a*) der Residenz Çesha's. — *b*) des Palastes Nairṛta's.

मणिमण्डपमाहात्म्य n. Titel eines Werkes.

मणिमध्य n. Name *zweier Metra.*

मणिमत् 1) Adj. *mit Juwelen verziert.* — 2) m. N. pr. *a*) eines Jaksha. — *b*) eines Dieners des Çiva. — *c*) eines Rakshas. — *d*) eines Schlangendämons. — *e*) eines Fürsten. — *f*) eines Berges. — *g*) eines Tirtha. — 3) f. °मती N. pr. *a*) einer Stadt der Daitja. — *b*) eines Flusses.

मणिमन्थ 1) m. N. pr. eines Berges. — 2) *n. *Steinsalz* Râǵan. 6,90.

मणिमय Adj. (f. ई) *aus Juwelen gebildet, — bestehend, krystallen.* °मयी पुरी N. einer mythischen *Stadt* der Nivâtakavaka.

मणिमत्केश m. N. pr. eines Tirtha.

मणिमाला f. 1) *Perlenschnur, Perlenschmuck.* — 2) **perlenähnliche Spuren vom Bisse Liebender.* — 3) *ein best. Metrum.* — 4) **Glanz, Schönheit.* — 5) *Bein. der Lakshmi.

मणिमिश्र m. N. pr. eines Autors.

मणिमुक्ता f. N. pr. eines Flusses.

मणिमेघ m. N. pr. eines Berges.

मणियष्टि f. *Perlenschnur* Vikr. 51.

*मणिरत (?) m. N. pr. eines buddh. Lehrers.

मणिरत्न n. *Juwel.*

मणिरत्नमय Adj. (f. ई) *aus Juwelen gebildet, — bestehend, krystallen.*

मणिरत्नमाला f. Titel eines Werkes.

मणिरत्नवत् Adj. *Edelsteine enthaltend.*

मणिरदन Adj. *perlenzahnig* Bhâm. V. 2,180.

1. मणिराग m. 1) *die Farbe eines Edelsteine.* — 2) *ein best. Metrum.*

2.*मणिराग 1) Adj. *die Farbe eines Edelsteins habend.* — 2) n. *a*) *Zinnober* Râǵan. 13,58. — *b*) *eine Art Rubin* Garbe zu Râǵan. 13,151.

मणिराज m. N. pr. eines Fürsten Ind. St. 14,131.

मणिराम m. N. pr. verschiedener Autoren.

*मणिरूप्य s. माणिरूप्यक.

मणिरोचनी f. N. pr. einer Kiṁnara-Jungfrau Kâraṇḍ. 6,10.

मणिल Adj. *mit einer Wamme versehen.*

मणिलिङ्गेश्वर m. N. pr. eines Vitarâga.

मणिव 1) Adj. in स्त्र° (Nachtr. 4). — 2) *m. N. pr. eines Schlangendämons.

मणिवर 1) m. N. pr. eines Mannes. — 2) n. *Diamant* Buâvapr. 1,267.

मणिवर्मन् m. N. pr. eines Kaufmanns.

मणिवाल Adj. etwa *Kügelchen (Kothklümpchen) an den Schweifhaaren habend.* Nach dem Comm. = मणिशुद्धवाल, मणिवर्णकेश.

मणिवाक्न n. Bein. Kuçâmba's oder Kuça's.

मणिशब्द m. Titel eines Werkes Opp. Cat. 1.

मणिशृङ्ग m. *der Sonnengott.*

मणिशेखर m. N. pr. eines Gandharva Bâlar. 89,15.

मणिशैल m. N. pr. eines *Berges.*

मणिश्याम Adj. *blau wie ein Sapphir* oder *Smaragd.*

मणिसर m. *Perlenschnur, Perlenschmuck.* Vgl. मुक्ता°.

मणिसार, °खण्डन n., °दर्पण m. und °प्रामाण्यवाद m. Titel von Werken Opp. Cat. 1.

मणिसूत्र n. *Perlenschnur.*

मणिसोपान n. *eine aus Edelsteinen gebildete — oder krystallene Treppe.*

*मणिसोपान (!) m. *a staff or stick set with jewels.*

मणिस्कन्ध m. N. pr. eines Schlangendämons. v. l. मणि und स्कन्ध.

मणिस्तम्भ m. *ein krystallener Pfosten.*

मणिस्रज् f. *Juwelenkranz.*

मणिकर्म्म n. N. pr. eines *Palastes.*

*मणीचक 1) m. *Eisvogel.* — 2) n. *ein best. Edelstein,* = चन्द्रकान्त.

मणीन्द्र m. *Diamant.*

मणीय्, °यते *einem Edelsteine gleichen.*

मणीवक 1) m. N. pr. eines Sohnes des Bhavja; n. N. pr. des von ihm beherrschten Varsha VP.[2] 2,198. Die gedr. Ausg. 2,4,60 hat षणीवक. — 2) *n. *Blume.*

*मणोवती f. N. pr.

मणीश्वरतीर्थ n. N. pr. eines Tirtha.

मण्टपद्रुम m. Titel eines Werkes Opp. Cat. 1 (im Index मण्डप°).

*मण्टपी f. *eine Art Portulak* Râǵan. 7,137. v. l. मण्डपी.

मण्टय्, मण्टयति *sich wie ein Vermittler benehmen* (Comm.).

मण्टि m. N. pr. eines Mannes. Richtig wohl माण्टि.

*मण्ठ m. *eine Art Gebäck* Buâvapr. 2,24.

मण्ठक 1) m. dass. ebend. Vgl. मण्डक 2) *a*). — 2) *eine best. Sangweise.*

मण्ड्, *मण्डति (भूषायाम्), *मण्डते (विभाजने, वेष्टने). — Caus. मण्डयति 1) *schmücken;* *Med. *sich schmücken.* मण्डित *geschmückt.* — 2) *mit Worten ausschmücken,* so v. a. *in den Himmel erheben* Prasannar. 77,16. — 3) *कर्षे. — Mit परि, °मण्डित *rings herum geschmückt.* — Mit प्रति, °मण्डित *geschmückt.*

मण्ड 1) m. n. (adj. Comp. f. आ) *a*) *die von gekochten Körnern abgegossene Brühe, Schleim.* *n. — *b*) *die obenauf schwimmenden fettesten Theile der Milch und Butter, Rahm.* — *c*) *die obenauf schwimmenden geistigsten Theile von gebrannten Getränken, Alkohol, Spiritus.* *m. *n. — 2) *m. *a*) *Ricinus communis.* — *b*) *eine best. Gemüsepflanze.* — *c*) *Frosch* Râǵan. 19,77. — *d*) *Schmuck.* — 3) *f. आ *a*) *Myrobalanenbaum.* — *b*) *Branntwein.* — 4) n. in नीमण्ड (Nachtr. 4).

मण्डक 1) am Ende eines adj. Comp. (f. मण्डिका) *Schleim, Brühe.* — 2) m. *a*) *eine Art Gebäck* Buâvapr. 2,16. Pañkat. ed. Bomb. 5,59,7. Vgl. मण्ठक 1). — *b*) *eine best. Sangweise.* — *c*) Pl. N. pr. eines Volkes. मन्दक v. l.

*मण्डकर्ण m. N. pr. eines Mannes.

मण्डचित्र m. desgl. Pl. *sein Geschlecht.*

मण्डन 1) Adj. *schmückend, mit dem Schmücken sich abgebend;* einer Stadt, einem Lande *zur Zierde gereichend,* so v. a. daselbst *wohnend, regierend* Prasannar. 12,8. — 2) m. N. pr. verschiedener Männer. Auch भट्टश्री°. — 3) n. (adj. Comp. f. आ) *a*) *das Schmücken.* — *b*) *Schmuck, Schmucksache.* — *c*) Titel eines Werkes.

मण्डनक in मुख°.

मण्डनकवि m. N. pr. eines Mannes.

मण्डनमिश्र m. N. pr. eines Autors.

मण्डप 1) Adj. *Reisschleim* —, *Rahm* —, oder *die Blume vom Weine schlürfend.* — 2) (*m. f. ई und n.) *Halle, Pavillon, Tempel.* In Comp. mit Pflanzennamen *Laube.* — 3) m. N. pr. eines Mannes. — 4) *f. आ *eine best. Hülsenfrucht,* = निष्पावी Râǵan. 7,187. — 5) *f. ई s. u. मण्डपी.

मण्डपक्षेत्र n. N. pr. *eines heiligen Gebietes.*

मण्डपद्रुम s. u. मण्टपद्रुम.

*मण्डपोराक् m. *eine best. Pflanze* Râǵan. 7,67.

मण्डपिका f. *ein kleiner Pavillon, eine offene Halle, Schuppen* Bâlar. 119,5. Kâd. 143,24. 147, 9. 244,22. Pañkad.

*मण्डपूल *Stiefel mit Schäften.*

मण्डमय Adj. *aus Rahm* —, *aus dem fettesten Theil der Milch gebildet.*

*मण्डयक्त 1) m. *a*) *Schmuck.* — *b*) *Schauspieler.* — *c*) *eine Versammlung von Frauenzimmern.* — *d*) *Speise.* — 2) f. ई *Frauenzimmer.*

*मण्डर 1) m. oder n. gaṇa अङ्कुल्यादि. — 2) f. ई *eine Art Grille.*

मँण्डल 1. Adj. (f. आ) *rund.* — 2) m. (ausnahmsweise f. ई selten) n. (adj. Comp. f. आ, *a*, f. n. *Scheibe*, insbes. *die Sonnenscheibe; jedes Rund, Kreis, Umkreis, Ring; Zauberkreis* Kâraṇḍ. 74, 10. fgg. Instr. *im Kreise.* Hemâdri 1, 625, 8 ist von einem *dreieckigen* मण्डल die Rede; vgl. u. मण्डलक 3, *a*). — *b*, n. *Bahn der Himmelskörper.* — *c*) n. *ein Hof um die Sonne oder den Mond.* — *d*) n. *Spielball* MBh. 8, 74, 15. — *e*) n. *ein kreisförmiger Verband.* — *f*) m. n. *eine kreisförmige Aufstellung der Truppen.* — *g*) n. *ein rundes Mal.* — *h*) n. Sg. und Pl. *ein best. Hautausschlag mit runden Flecken.* — *i*) *n. *eine runde von Fingernägeln herrührende Wunde* oder *Verletzung.* — *k*) n. *eine best. Stellung beim Schiessen.* — *l*) f. n. *Kreis, so v. a. District, Bezirk, Gebiet, Reich, Land.* — *m*) m. f. n. *Kreis, so v. a. Gesellschaft, Gruppe, Schaar, Schwarm* (von Bienen), *Menge, Gesammtheit.* — *n*) n. *der Kreis der näheren und entfernteren Nachbarn eines Fürsten, dessen politische Beziehungen zu einander und zu ihm er auf eine für ihn vortheilhafte Weise zu regeln und zu unterhalten bestrebt sein muss.* Es werden 4, 6, 10 und auch 12 solcher Fürsten angenommen. — *o*) n. *Abtheilung des Ṛgveda* (deren es 10 giebt). — 3) *m. *a*) *Hund.* — *b*) *eine Schlangenart.* — 4) *f. ई *a*) *Panicum Dactylon.* — *b*) *Cocculus cordifolius* Bhâvapr. 1, 196. — 5) *n. *a*) *Unguis odoratus.* — *b*) *ein best. Opfer.*

मण्डलक 1) m. *a*) **Hund.* — *b*) N. pr. eines Fürsten VP.² 4, 197. 201. — 2) f. °लिका *Gruppe, Schaar* Çiç. 3, 52. — 3) n. *a*) = मण्डल 2) *a*). *Viereckig* Hemâdri 1, 544, 13. Kâraṇḍ. 49, 2; vgl. u. मण्डल 2) *a*). — *b*) **ein Hautausschlag mit runden Flecken.* — *c*) **eine kreisförmige Aufstellung der Truppen.* — *d*) **Spiegel.* — *e*) *Gruppe.*

*मण्डलकराजन् m. *der Fürst eines kleinen Landes.*

मण्डलकवि m. *Bänkeldichter* Dn. V. 36, 4.

मण्डलकार्मुक Adj. *dessen Bogen einen Kreis bildet, d. i. ganz gespannt ist.*

मण्डलचिह्न n. *das Zeichen eines Kreises.*

मण्डलनाभि m. *das Haupt im Kreise der näheren oder entfernteren Fürsten.* Nom. abstr. °ता f. Ragh. 9, 15.

मण्डलन्यास m. *das Ziehen —, Zeichnen eines Kreises.* °सं कर् *einen Kreis ziehen.*

*मण्डलनृत्य n. *Rundtanz.*

*मण्डलपत्रिका f. *eine roth blühende Punarnavâ.* Vgl. मण्डलिपत्रिका.

मण्डलपुच्छक m. *ein best. Insect.*

मण्डलब्राह्मण n. und °ब्राह्मणोपनिषद् f. (Opp. Cat. 1) Titel einer Upanishad.

मण्डलभाग m. *Theil eines Kreises, Bogen.*

मण्डलवट m. *ein einen Kreis bildender Feigenbaum.*

मण्डलवर्तिन् m. *Gebieter über eine Provinz, — über ein kleines Reich.*

मण्डलवर्ष n. *Strichregen, kein allgemeiner Regen.*

मण्डलशस् Adv. *in Kreisen.*

मण्डलाग्र 1) Adj. *dessen Spitze rund ausläuft.* — 2) m. (*n.) *ein krummer Säbel.* — 3) n. *ein abgerundetes chirurgisches Messer.*

मण्डलाधिप und मण्डलाधीश m. *der Fürst eines Landes.*

मण्डलाय्, °यते *sich ringeln.* *°यित *rund.*

मण्डलिक Kathâs. 98, 5 fehlerhaft für माण्डलिक.

मण्डलित Adj. *geringelt.*

मण्डलिन् 1) Adj. *a*) *einen Kreis —, einen Ring bildend.* वात m. *Wirbelwind.* — *b*) *mit runden Flecken gezeichnet* (Schlange) Râgân. 19, 56. — *c*) *ein Reich besitzend, —beherrschend.* — 2) m. *a*) **die Sonne.* — *b*) *Schlange.* — *c*) **eine Art Schlange.* — *d*) **Chamäleon* Râgân. 19, 62. — *e*) **Igel* H. Halâj. — *f*) **Hund.* — *g*) **der indische Feigenbaum.* — 3) *f. °नी *Cocculus cordifolius* Râgân. 3, 2.

*मण्डलिपत्रिका f. = मण्डलपत्रिका Râgân. 5, 117.

1. मण्डली f. s. u. मण्डल.

2. मण्डली Adv. 1) mit कर् *rund machen.* °कृत von einem Bogen so v. a. *vollkommen gespannt.* — 2) mit भू *rund werden, sich ründen, ein Rund bilden.* °भूत von einem Bogen so v. a. *vollkommen gespannt.*

मण्डलीकारम् Absol. *in eine runde Form bringend* Baudh. im Comm. zu Âpast. Çr. 2, 19, 9.

*मण्डलीनृत्य n. *Rundtanz.*

मण्डलीभाव m. *das Rundsein* Hemâdri 1, 297, 9.

मण्डलेश m. *der Beherrscher eines Landes.* Nom. abstr. °त्व n.

मण्डलेश्वर m. dass. Vikramâṅkaç. 14, 51.

मण्डलेष्टका f. *ein runder Backstein* TS. 5, 3, 9, 2. Âpast. Çr. 17, 4.

मण्डव्यपुर fehlerhaft für मा°.

*मण्डकारक m. *Branntweinbrenner.*

मण्डिक m. Pl. N. pr. eines Volkes. शुण्डिक v. l.

मण्डित 1) Adj. s. u. मण्ड् Caus. — 2) m. N. pr. eines der 11 Gaṇâdhipa bei den Gaina.

*मण्डितपुत्र m. N. pr. = मण्डित 2).

मण्डितर् Nom. ag. *Schmuckverleiher*, so v. a. *Zierde* Bâlar. 104, 10.

मण्डु m. N. pr. eines Ṛshi.

मण्डुक 1) Çiç. 18, 21 nach dem Comm. = संग्रह. — 2) m. Pl. N. pr. eines Volkes VP.² 2, 180. — Vgl. *पङ्क°.

मण्डुकेय m. N. pr. v. l. für माण्डुकेय VP.² 3, 45.

मण्डूक 1) m. *a*) *Frosch.* Am Ende eines adj. Comp. f. आ. — *b*) *eine Art von Pferden.* — *c*) **Calosanthes indica.* — *d*) N. pr. α) eines Ṛshi. — β) *eines Schlangendämons. — 2) f. मण्डूकी *a*) *Froschweibchen.* — *b*) **Hydrocotile asiatica.* — *c*) **Polanisia icosandra.* — *d*) **Clerodendrum siphonanthus* Râgân. 4, 183. — *e*) **Ruta graveolens* Râgân. 5, 63. — *f*) **Herpestis Monnieria* Mat. med. 213. — *g*) **ein freches Weib.* — 3) *n. *quidam coeundi modus.*

1. मण्डूकगति f. *das Springen in der Weise eines Frosches.*

2. मण्डूकगति Adj. *springend wie ein Frosch;* in der Gramm. so v. a. *mehrere Sûtra überspringend.*

मण्डूकपर्ण 1) *m. *a*) *Colosanthes indica.* — *b*) = कपीतन. — 2) f. ई Bez. *verschiedener Pflanzen.* Nach den Lexicographen *Rubia Munjista, Clerodendrum siphonanthus, Polanisia icosandra* und *Hydrocotile asiatica* Râgân. 4, 182. 6, 194. Bhâvapr. 1, 176. 221. Mat. med. 176. 309.

*मण्डूकपर्णिका f. *eine best. Pflanze.*

मण्डूकप्लुति f. *Froschsprung;* in der Gramm. so v. a. *das Ueberspringen mehrerer Sûtra.*

*मण्डूकमातर् f. *Clerodendrum siphonanthus* Râgân. 5, 63.

*मण्डूकसरस n. *Froschteich.*

मण्डूकिका f. *Froschweibchen* Suparṇ. 9, 4.

मण्डूर (*n.) *Eisenrost, —schlacke* Bhâvapr. 1, 256.

मण्डूरधाणिकी Adj. f. als Schimpfwort etwa *eine rostige (schmutzige) Scham habend* ṚV.

मण्डोदक n. 1) *Hefe.* — 2) **das Aufputzen von Mauern, Fluren u. s. w. bei festlichen Gelegenheiten.* — 3) **Aufregung des Gemüths* oder **Buntfarbigkeit.*

मण्यालोक m. Titel eines Werkes. °कण्ठोद्धार m. Titel eines Commentars dazu.

मँत् (Abl. von 1. म) *von mir* u. s. w. Am Anfange eines Comp. Stellvertreter von 1. म.

मत 1) Adj. s. u. मन्. — 2) m. N. pr. eines Sohnes des Çambara. v. l. मन. — 3) n. *a*, *Meinung, Ansicht; Lehre.* — *b*) **Gutheissung, Billigung, Einwilligung.* — *c*) *Absicht.*

*मतक Adj. von मत.

मतङ्ग m. 1) *Elephant.* — 2) **Wolke.* — 3) N. pr. *a*) eines Dânava. — *b*) eines Muni Pl. *sein Geschlecht.*

मतङ्गज 1) m. *Elephant.* Nom. abstr. °त्व n. — 2) f. आ *eine best.* Mûrkhanâ S. S. S. 30.

मतङ्गतीर्थ n. N. pr. eines Tirtha.

मतङ्गदेव m. N. pr. eines fabelhaften Wesens.

मतङ्गपुर n. N. pr. einer *Stadt.*

मतङ्गवापी f. N. pr. eines Tirtha Vishṇus. 85, 38.

मतङ्गकृतक m. N. pr. eines Mannes.

मतङ्गानुचर m. *Begleiter eines Elephanten* Sukas. 14,1.

मतङ्गिनी f. N. pr. einer Tochter Mandara's.

मतभेद m. *Meinungsverschiedenheit, — zwischen* (Gen. und Instr. mit सह) Utpala zu Varâh. Bṛh. 2,7.

मतभेदन n. Titel eines Werkes.

मतयोगीश m. N. pr. eines Mannes B. A. J. 9,280.

मतल्लिका f. 1) am Ende eines Comp. *Prachtstück, ein Muster von.* स्त्री° Vivekav. 5,60. — 2) *ein best. Metrum.*

मतल्ली f. = मतल्लिका 1).

मतवचस् Adj. *des* (Gebets-) *Wortes gedenkend* RV.

मतिवत् Adj. *ein Ziel im Auge habend.*

मतिस्न n. Du. *ein best. Eingeweide der Brusttheile.*

मताक्त Adj. *würfelkundig*, insbes. von Çakuni gebraucht.

मतानुज्ञा f. in der Dialektik *Anerkennung eines Fehlers in der eigenen Argumentation mit dem Bemerken, dass der Gegner auch einen solchen Fehler begangen habe*, Nyâyas. 5,2,21.

मति und मती 1) f. *a*) *Andacht, Gebet, Verehrung.* — *b*) *andächtiges Lied* oder *Spruch.* — *c*) *Gedanke, Vorhaben, Absicht, Entschluss, Verlangen, Sinn für;* das Wonach, Wozu, Woran oder Wofür im Loc., Dat. oder Infin. मतिं कर् *seinen Sinn richten auf, gedenken, beschliessen;* die Ergänzung im Loc., Dat., Acc. mit प्रति oder in Comp. mit अर्थम्. Ohne Ergänzung *sich dazu entschliessen.* मतिं धा, आ-धा, समा-धा *beschliessen;* die Ergänzung im Dat. oder Loc. °आकूतमति Adj. *beschlossen habend zu* (Nom. act.). मतिं धर् *sich mit einem Gedanken tragen;* die Ergänzung im Dat. oder Loc. मतिम् आ-स्था, समा-स्था *einen Entschluss fassen.* मतिं नि-वर्तय् *den Gedanken zu* (Abl. eines Nom. act.) *aufgeben.* वि-निवृत्त° Adj. *so v. a. abgestanden von* (Abl.). मत्या *absichtlich, wissentlich.* — *d*) *Meinung, Ansicht, eine gewonnene Ueberzeugung; Denkweise.* मत्या *nach Gutdünken.* अपत्यमत्या *in der Meinung, dass es* (dein) *Kind sei.* — *e*) *das Denken, Vorstellen; Einsicht, Verstand.* — *f*) *Achtung.* — *g*) bei den Gaina *die erste Stufe in der Erkenntniss der Wahrheit.* — *h*) **Erinnerung.* — *i*) *die Einsicht* u. s. w. personificirt, insbes. als eine der Mütter der 5 Pâṇḍu-Söhne, als Tochter Daksha's und als Gattin Viveka's (*des Verstandes*). — *k*) concret *sinnig, verständig, aufmerksam.* — *l*) **ein best. Gemüse.* — 2) m. N. pr. eines Prinzen.

मतिकर्मन् n. *eine Sache der Einsicht, — des Verstandes.*

मतिगति f. *Gedankengang, Denkweise.*

*मतिचित्र m. Bein. Açvaghosha's.

मतिदर्शन n. Pl. *das Erkennen fremder Gedanken, — Absichten.*

*मतिदा f. 1) *Cardiospermum Halicacabum* Râgân. 3,70. — 2) *ein best. Strauch,* = शिमुडी Râgân. 4,167.

*मतिधन्न m. N. pr. eines Buddhisten.

मतिनार m. N. pr. eines Fürsten.

मतिनिर्णय m. Titel eines Werkes.

*मतिनिश्चय m. *eine feste Meinung.*

मतिपथ m. *der Pfad zum Nachdenken.* °थं नी so v. a. *durchdenken* Spr. 7772.

मतिपुर m. N. pr. einer *Stadt* Eitel, Chin. B.

मतिपूर्व Adj. *beabsichtigt.* °पूर्वम् u. °पूर्वे (Gaut. 12,49) Adv. *absichtlich, wissentlich.*

मतिपूर्वकम् Adv. *absichtlich, wissentlich.*

मतिभद्रगणि m. N. pr. eines Gelehrten.

मतिभेद m. *Wechsel der Meinung, — der Ansicht.*

मतिभ्रम m. *das Irresein, Wirresein.*

*मतिभ्रान्ति f. dass.

मतिमत् 1) Adj. *klug, verständig.* — 2) m. N. pr. eines Sohnes des Gânameǵaja.

मतिमुकुर m. Titel eines Werkes.

मतिल m. N. pr. eines Fürsten.

मतिवत् Adj. fehlerhaft für मतिमत् 1) Hemâdri 1,724,11.

मतिवर्धन m. N. pr. eines Scholiasten. Auch °गणि.

मतिविद् Adj. *die Andacht —, oder die Absicht kennend.*

मतिविपर्यय m. *eine verkehrte Ansicht, Verblendung* Vikramâṅkaḱ. 14,15 (zu lesen मा मतिवि°). 51.

*मतिविभ्रंश m. *Verrücktheit des Verstandes, Wahnsinn.*

मतिविभ्रम m. *Geistesverwirrung* Râgân. 21,3.

*मतिविभ्रान्ति f. dass. Râgân. 20,29.

मतिशालिन् Adj. *klug, verständig.*

*मतिष्ठ Adj. Superl. zu मतिमत् 1).

मतिहीन Adj. *unverständig, einfältig* Spr. 658.

मती Adv. mit कर् *eggen* oder *walzen* Tândja-Br. 2,9,2. Vgl. दुर्मती, सुमती und 1. मत्य.

*मतीयस् Adj. Compar. zu मतिमत् 1).

मतीविद् Adj. = मतिविद्.

मतीश्वर m. *ein Meister an Verstand.*

मतीष्य m. *ein Weiser.*

*मतुल *eine best. hohe Zahl* (buddh.).

मतेश m. N. pr. eines Mannes B. A. J. 9,281.

मतोत्तर und °तन्त्र n. Titel eines Tantra.

मतोद्धार m. Titel eines Werkes.

1. मत्क Adj. *mein* Bâlar. 175,8.

2.*मत्क m. = मत्कुण *Wanze* Râgân. 19,68.

मत्कुण 1) m. *a*) *Wanze.* — *b*) **ein bartloser Mann.* — *c*) **ein Elephant ohne Fangzähne.* — *d*) **ein Elephant von kleiner Statur.* — *e*) **Büffel.* — *f*) * *Cocosnuss.* — 2) f. आ *a*) **pudendum muliebre sine pube.* — *b*) N. pr. eines Flusses.

*मत्कुणारि m. *Hanf.*

मत्कुणिका oder मत्कुलिका (MBh. 9,46,19) f. N. pr. einer der Mütter im Gefolge Skanda's.

मत्कृत Adj. *von mir gethan.*

मत्कोटक m. *Termite* Hem. Par. 8,342. fg.

मत्त 1) Adj. s. u. 1. मद्. — 2) m. *a*) **Büffel* Râgân. 19,22. — *b*) **der indische Kuckuck* Râgân. 19, 110. — *c*) **Stechapfel* Râgân. 10,18. — *d*) N. pr. eines Rakshas. — 3) f. आ *a*) **ein berauschendes Getränk.* — *b*) **Biene* Râgân. 19,127. — *c*) *ein best. Metrum.*

मत्तक 1) Adj. *einen kleinen Wahn habend, ein wenig übermüthig.* — 2) m. N. pr. eines Brahmanen. Vielleicht ist सुमनो° als ein Name zu fassen.

मत्तकाल m. N. pr. eines Fürsten.

मत्तकाशिनी Adj. f. *sich wie berauscht gebahrend* (von reizenden Frauen), insbes. in der Anrede.

*मत्तकीश m. *Elephant.*

*मत्तगामिनी Adj. f. *wie berauscht einherschreitend* (von reizenden Frauen).

मत्तनाग m. 1) **ein brünstiger Elephant.* — 2) N. pr. eines Autors.

मत्तमयूर 1) m. *a*) *ein freudetrunkener Pfau.* — *b*) N. pr. eines Mannes B. A. J. 1,218. — *c*) Pl. = मत्तमयूरक Nilak. zu MBh. 2,32,5. — 2) n. *ein best. Metrum.*

मत्तमयूरक m. Pl. N. pr. eines Kriegerstammes.

मत्तमातङ्गलीलाकर (wohl n.) *ein best. Metrum.*

*मत्तर Compar. von मत्.

मत्तवाञ्चीननूलिका f. Titel eines Werkes Opp. Cat. 1.

मत्तवारण 1) m. *ein brünstiger Elephant* Vâsav. 110,2. — 2) (*m. n.) *Gitter* oder *Hecke um ein Haus* u. s. w. — 3) n. *a) Spitze, Thürmchen* Vâsav. 110,2. — *b) *gestampfte Betelnüsse.*

मत्तवारणीय Adj. etwa *am Thürmchen* (eines Wagens) *befindlich* Bâlar. 91,13.

मत्तविलासिनी f. *ein best. Metrum.*

मत्तस् Adv. Abl. = मत् von mir u. s. w.

मत्ताक्रीडा f. *ein best. Metrum.*

*मत्तालम्ब m. *Gitter* oder *Hecke um ein Haus* u. s. w.

*मत्तेभगमना Adj. f. *den Gang eines brünstigen Elephanten habend.*

मत्तेभविक्रीडित n. *ein best. Metrum.*

मत्पूर्व 1) Adj. *vor mir gelebt habend* Mârk. P. 133,14. — 2) m. *mein älterer Bruder* R. Gorr. 2, 93,14.

1. मत्य, मतिंय n. 1) *Egge* oder *Walze* Tâṇḍja-Br. 2,9,2. — 2) *Kolben.* — 3) **das Eggen* oder *Walzen.*

2.*मत्य n. = ज्ञानस्य करणम्.

मत्स 1) m. *a) *= मत्स्य *Fisch.* — *b) ein Fürst der* Matsja. v. l. मत्स्य. — 2) f. ई *Fischweibchen* Spr. 7707.

मत्सखि m. (Nom. °खा) *mein Genosse* oder *Freund.*

*मत्सगण्ट oder *°गण्ठ m. *ein best. Fischgericht.*

मत्सर 1) Adj. *a) ergötzend, berauschend.* — *b) lustig.* — *c) selbstsüchtig, eigennützig.* — *d) neidisch, eifersüchtig.* — 2) m. *a) Ergötzer,* so v. a. Soma. — *b) Neid, Missgunst, Eifersucht, — auf* (Loc. oder im Comp. vorangehend). — *c) Unwille.* — *d) das Versessensein auf* (Loc. oder im Comp. vorangehend). — *e)* N. pr. eines Sâdhja Hariv. 3,12,46. — 3) *m. f. (आ) *Fliege.* — 4) f. ई *eine best.* Mârkhaṇḍ. S. S. S. 30. — Die Bedeutungen *selbstsüchtig* u. s. w. könnten auf einer falschen Etymologie des Wortes (मत्+सर) beruhen.

मत्सरवत् Adj. = मत्सर 1) *a).*

मत्सरिन् Adj. 1) dass. — 2) *neidisch, — auf* (Loc. oder im Comp. vorangehend). — 3) *versessen auf* in अमत्सरिन् (Nachtr. 4).

मत्सरीकृता f. *eine best.* Mârkhaṇḍ. S. S. S. 31.

मत्सिन् Adj. *Fische —,* so v. a. *Wasser enthaltend, durch W. bezeichnet* (Grenze) Nârada in Mit. 2,62,*b*,12 und Vîram. 139,*a*,16.

मत्स्य 1) m. *a) Fisch.* Personificirt als Fürst mit dem Patron. सौमद. Am Ende eines adj. Comp. *f. आ. — *b) *ein best. Fisch.* — *c)* Du. *die Fische im Thierkreise.* — *d) eine best. Figur* Hemâdri 1, 126,8. = स्वस्तिकमध्याकृति: 12. 13. — *e) eine best. Lichterscheinung.* — *f)* Pl. N. pr. eines Volkes. — *g) ein Fürst der* Matsja. — *h)* N. pr. α) eines Sohnes des Vasu Uparikâra und *Fürsten der* Matsja. — β) eines Lehrers. — 2) f. मत्स्या *a) Fischweibchen.* — *b)* N. pr. einer Tochter des Vasu Uparikâra.

मत्स्यक m. *Fischchen.*

*मत्स्यकरण्डिका f. *Fischkorb, — kasten, — behälter.*

मत्स्यगन्ध 1) Adj. (f. आ) *Fischgeruch habend;* f. Beiw. und Bein. der Satjavatî, der Mutter Vjâsa's. — 2) m. Pl. N. pr. eines Geschlechts. — 3) *f. आ *Commelina salicifolia* Râǵan. 4,108. Bhâvapr. 1,168. Dhanv. 4,36.

*मत्स्यघण्ट m. *ein best. Fischgericht.*

मत्स्यघात m. *Fischerhandwerk.*

मत्स्यघातिन् 1) Adj. *Fische tödtend.* पुरुष m. so v. a. *Fischer.* — 2) m. *Fischer.*

*मत्स्यजाल n. *Fischnetz.*

मत्स्यजीवत् und °जीविन् m. *Fischer.*

मत्स्यण्डिका (Karaka 6,1) und मत्स्यण्डी f. *eingedickter Saft vom Zuckerrohr* Râǵan. 14,99. Bhâvapr. 2,65. Mat. med. 266.

मत्स्यद्वादशी f. *der zwölfte Tag in der — Hälfte des* Mârgaçira.

मत्स्यद्वीप m. N. pr. eines Dvîpa.

*मत्स्यधानी f. *Fischbehälter.*

1. मत्स्यध्वज m. *ein Fisch als Abzeichen, — Erkennungszeichen* Ragh. 7,37.

2. मत्स्यध्वज m. N. pr. eines Berges.

मत्स्यनाथ m. N. pr. eines Mannes.

मत्स्यनारी f. *halb Fisch halb Weib,* Bein. der Satjavatî.

*मत्स्यनाशक und *°नाशन m. *Meeradler.*

*मत्स्यपित्ता f. *Helleborus niger* Râǵan. 6,132.

मत्स्यपुराण n. *das von* Vishṇu *als Fisch verkündete* Purâṇa.

मत्स्यप्रादुर्भाव m. Vishṇu's *Erscheinung auf Erden als Fisch.*

मत्स्यबन्ध m. *Fischer.*

*मत्स्यबन्धन 1) n. *Angel.* — 2) f. ई *Fischkorb.*

मत्स्यबन्धिन् 1) m. *Fischer.* — 2) *f. °नी *Fischkorb.*

मत्स्यमाधव n. N. pr. eines Tîrtha.

*मत्स्यरङ्ग und *°रङ्ग m. *Eisvogel.*

मत्स्यराज m. 1) Pl. *die bestsn Fische* Bhâvapr. 4,18. — 2) **Cyprinus Rohita.* — 3) *ein Fürst der Matsja.*

मत्स्यविद् Adj. *fischkundig.*

मत्स्यविन्ना f. *eine best. Pflanze.*

*मत्स्यवेधन 1) n. f. (ई) *Angel.* — 2) f. ई *Seerabe.*

*मत्स्यशकला f. *Helleborus niger* Bhâvapr. 1,173. 3,101.

मत्स्यसगन्धिन् Adj. *Fischgeruch habend.*

*मत्स्यसंघात m. *Fischbrut.*

*मत्स्यसंतानिक m. *ein best. Fischgericht.*

मत्स्यसूक्त n. Titel eines Werkes.

मत्स्यहन् m. *Fischer.*

मत्स्याक्तक m. (*f. आ) *eine* Soma-*Pflanze* Karaka 6,1. — 2) *f. °क्तिका *eine Grasart* Râǵan. 8,116.

*मत्स्याक्ती f. 1) *eine* Soma-*Pflanze.* — 2) *Hingcha repens.* — 3) *Solanum indicum* Râǵan. 4,136. — 4) *eine Grasart,* = गण्डदूर्वा Râǵan. 8,116.

*मत्स्याङ्गी f. fehlerhaft für मत्स्याक्ती.

मत्स्याण्ड 1) n. *Fischrogen* Bhâvapr. 1,147. — 2) m. Du. Pañkar. 3,13,14. Richtig मत्स्यण्डी.

*मत्स्याद् Adj. *von Fischen sich nährend.*

मत्स्याद Adj. dass.

*मत्स्यादनी f. *Commelina salicifolia* Râǵan. 4, 108. Dhanv. 4,36.

मत्स्यावतार m. = मत्स्यप्रादुर्भाव. °प्रबन्ध m. Titel eines Werkes Opp. Cat. 1.

*मत्स्याशन m. *Eisvogel.*

मत्स्याशिन् Adj. *von Fischen lebend* Bhâvapr. 2,11.

मत्स्यासुर m. N. pr. eines Asura.

मत्स्येन्द्र m. N. pr. eines Lehrers. Auch °नाथ.

मत्स्येश्वरतीर्थ n. N. pr. eines Tîrtha.

*मत्स्योत्था f. Bein. der Satjavatî Gal.

मत्स्योदरिन् m. N. pr. eines Bruders der Satjavatî.

मत्स्योदरी f. 1) *Bein. der Satjavatî. — 2) N. pr. eines Tîrtha in Benares.

मत्स्योदरीय Adj. *aus dem Bauch eines Fisches stammend.*

मत्स्योपजीविन् m. *Fischer.*

1. मथ्, मन्थ्, मथति, °ते (metrisch), मन्थति, मन्थते (metrisch; vgl. jedoch u. वि), मन्थाति, मन्थीते; Pass. मथ्यते, Partic. मथित. Grundbedeutung *mit Kraft umdrehen, umrühren.* 1) अग्निम् *Feuer erzeugen durch Reibung eines Holzes in einem andern.* — 2) das Reibholz (Acc.) *reiben.* — 3) einen Körper oder einen Körpertheil (Acc.) *nach Art des Reibholzes reiben* um aus ihnen Nachkommenschaft zu erzeugen. — 4) *quirlen, rühren* (Milch zu Butter). Auch mit Acc. des Behälters, in dem ge-

quirlt wird. * *Etwas aus Etwas quirlen*, mit doppeltem Acc. — 5) *rühren, vermengen.* — 6) *schütteln.* — 7) *schütteln*, so v. a. *zerzausen, hart mitnehmen, aufreiben, klein machen, zerstören, beschädigen, in Unordnung bringen.* — 8) *aufregen.* — 9) मथित *ausgerenkt.* — Caus. मन्थयति (Milch) *rühren lassen.* — Mit अधि, अग्निम् *Feuer durch Reibung erzeugen.* — Caus. अधिमन्थित *aufgerüttelt*, so v. a. *in einen Zustand der Reizung versetzt* (zur Erklärung von अधिमन्थ). — Mit अभि 1) *umdrehen* (bei der Feuerreibung). — 2) अग्निम् *Feuer erzeugen durch Reibung.* — Mit अव *rühren, stochern.* — Mit आ 1) *quirlen* (das Meer). — 2) *schütteln, in heftige Bewegung versetzen.* — Mit उद् 1) *aufrütteln, aufschütteln, durchschütteln.* — 2) *hart mitnehmen, mit Schlägen begegnen.* उन्मथ्य so v. a. *mit Gewalt.* — 3) *abschlagen, abreissen* (den Kopf). — 4) *abreiben, abschälen.* — 5) *ausreissen, entwurzeln.* — 6) *aufreiben, tödten, zu Nichte machen* überh. — 7) *widerlegen* Çaṃk. zu Bâdar. 2,1,2. 3,2,36. — 8) *aufrühren, aufregen, erregen.* — 9) *mengen.* उन्मथित *vermengt mit* (im Comp. vorangehend). — Caus. उन्मथयति *in heftige Bewegung versetzen, erregen.* — Mit प्रोद् in °प्रोन्माथिन्. — Mit समुद् 1) *niederschiessen, abschiessen.* — 2) *aufrühren, erregen.* — Mit उप *einrühren, umrühren.* — Mit नि *niedermachen, tödten.* — Mit निस् 1) *durch Reiben herauslocken* (Feuer), *Etwas aus Etwas herausreiben* (mit doppeltem Acc.). — 2) *herausquirlen.* — 3) *quirlen, rühren.* — 4) *herausschütteln, herauszerren.* — 5) *hart mitnehmen, mit Schlägen begegnen.* निर्मथ्य so v. a. *mit Gewalt.* — 6) *zermalmen, zerbrechen, zu Nichte machen* überh. — 7) *erschüttern, aufregen, erregen.* — 8) *wegwischen.* निर्मथित *weggewischt.* — Mit विनिस् 1) *herausquirlen.* — 2) *zermalmen, zu Nichte machen* (Feinde). — Mit संनिस् *herausquirlen.* — Mit परि *abrupfen.* — Mit प्र 1) *quirlen* (das Meer). — 2) *wegzerren, losreissen, abreissen, abschlagen* (den Kopf), *ausreissen* (ein Auge). — 3) *stark zusetzen, hart mitnehmen, bezwingen, zwingen.* — 4) *zu Grunde richten, zerstören, verwüsten.* — Caus. प्रमाथयति 1) *stark zusetzen, hart mitnehmen.* — 2) *niedermachen, tödten, schlachten* (v. l. प्रमाप्य st. प्रमाथ्य). — Mit वि 1) Med. *wegreissen, entreissen, wegnehmen* TS. 3,5,4,3. Çat. Br. 2,5,1,12. 13. 2,24. 26. — 2) Med. *auseinanderzerren, in Stücke reissen, zerschlagen.* — 3) Act. *verhauen, zersprengen.* — 4) *zerstören* (eine Stadt); nur विमथित. — 5) *verwirren* (die Sinne, den Geist); nur विमथित (Harshaṃ. 117, 5) und विमथितुम्. — Mit अभिवि *zerreiben, zerbröckeln.* — Mit सम् *zerhauen, zerschlagen, heftig schlagen.*

2. मथ् 1) Adj. *vernichtend, Vernichter* in मधुमथ्. — 2) m. (nur in den schwächsten Casus) *a) Rührstock, Butterstössel.* — *b) * Donnerkeil.* — *c) * Wind.*

*मथक m. N. pr. eines Mannes. Pl. *sein Geschlecht.*

मथन् (nur Instr. मथा) *Reibholz zur Erzeugung von Feuer.*

मथन 1) Adj. (f. ई, einmal या) *a) stark zusetzend, hart mitnehmend.* — *b) zu Nichte machend.* — 2) *m. *Premna spinosa.* — 3) n. *a) das Reiben.* — *b) das Quirlen.* — *c) das Herausquirlen.* — *d) hartes Mitnehmen.* — *e) das Zunichtemachen* 290,12.

मथनाचल m. *der Berg, den die Götter und Dânava beim Quirlen des Milchmeeres als Butterstössel gebrauchten, der Berg* Mandara.

(मथव्य) मथविंश्र AV. 2,35,2 fehlerhaft für मध्व्य.

मथा Indecl. *eine best.* Nidhâna-*Formel.*

मथात n. Name eines Sâman. Richtig माथात.

मथाय्, मथायति 1) Feuer *durch Reibung erzeugen* ṚV. 1,141,3. — 2) *abreissen, ablösen* (den Kopf) ṚV. 5,30,8. 6,20,6. — 3) *schütteln* AV. 2, 30,1. — Mit उद् *aufrütteln, aufschütteln* AV. 20, 132,4. — Mit परि *ausraufen, abrupfen* ṚV. 9,77,2.

1. मथि 1) Adj. in उरुमथि, वस्त्रमथि und कविर्मथि. — 2) *m. (nur vor consonantisch anlautenden schwachen Casusendungen) *Rührstock, Butterstössel.*

2. मथि f. Vâlakh. 5,8 wohl fehlerhaft für मति.

मथित 1) Adj. s. u. 1. मथ्. — 2) m. N. pr. eines Liedverfassers. — 3) n. *Buttermilch ohne Wasserzusatz* Râgan. 15,15. Bhâvapr. 6,39.

°मथितर् Nom. ag. *Zermalmer, Vernichter.*

मथितोस् Gen. Infin. von 1. मथ्. वि वा मथितोः Ait. Br. 1,10,2.

*मथिन् von den Grammatikern angenommen st. 1. मथि 2).

*मथीन्, मथीनति künstliches Denomin. von मथिन्.

*मधु m. N. pr. = मधु; vgl. माधवं.

मथुर 1) m. N. pr. eines Mannes. — 2) f. आ N. pr. verschiedener Städte Hem. Par. 2,224. 6,42.

मथुरानाथ 1) m. *a)* Bein. Krshṇa's. — *b)* N. pr. verschiedener Männer. — 2) f. ई Titel eines Werkes.

मथुरादास m. N. pr. des Verfassers der Vṛshabhânugâ Vṛshabh. 237,*b*,9.

मथुरानाथजातिमाला f. (Opp. Cat. 1), °नाथीय n. (ebend.), मथुरामाहात्म्य n. (ebend.) und मथुरासेतु m. Titel von Werken.

मथुरेश m. 1) *Bein. Krshṇa's. — 2) N. pr. eines Autors.

*मथूरा f. = मथुर 2).

°मथ्य Adj. 1) *zu reiben aus* in उत्मुकमथ्य. — 2) *zu quirlen —, gequirlt werdend aus.*

मथ्य Adj. *agitatus.*

1. मद्, मन्द्, मदति, मन्दति (trans.), °ते (intrans.), मर्मत्ति, माद्यति (intrans.). 1) intrans. Act., selten Med. *a) sich freuen, fröhlich —, heiter sein, frohlocken, sich ergötzen, schwelgen in, sich wohl befinden bei, sich gütlich thun an* oder *in* (Instr., Gen., Loc., selten Acc.), *sich in Etwas berauschen, berauscht* (auch in übertragener Bed.) *werden durch* (Instr.). मन्दमान *freudig.* — *b) selig sein* (von Göttern und Seligen). — *c) wallen, kochen* (vom Wasser). — *d)* angeblich *schlafen.* — 2) trans. Act. *erfreuen, ergötzen, erheitern, begeistern, berauschen.* — 3) मत्त *a) freudig erregt, ausgelassen vor Freude, berauscht, trunken* (eig. und übertr.). — *b) berauscht, freudig erregt*, so v. a. *brünstig* (von Thieren aller Art, insbes. aber vom Elephanten). — Die Lexicographen geben folgende Bedeutungen an: हर्ष, स्तुतिमोदस्वप्नगतिषु, कान्तौ, ज्ञाने, = स्खलति und अर्चति. — Caus. मादयति, °ते, मदयति, °ते, मन्दयति; 1) Act. *ergötzen, erheitern, erfreuen, befriedigen, berauschen* (auch in übertr. Bed.), *betäuben.* Med. metrisch. — 2) Med. *a) sich ergötzen, fröhlich sein, sich wohl befinden, sich behagen lassen.* — *b) ein Leben der Freude führen, selig sein.* — Mit अनु *mit Freudenbezeugung empfangen* oder *begleiten, zujubeln, zujauchzen;* mit Acc. अनुमत्त Benf. Chr. 200,14 fehlerhaft für अनुन्मत्त. — Mit अभि 1) *heiter —, lustig sein.* — 2) *ergötzen, erheitern.* अभिमत्त *berauscht.* — Mit अव Kâṭh. 25,7 wohl fehlerhaft für अनु. — Mit उद् 1) *von Sinnen kommen, verwirrt werden, den Verstand verlieren.* उन्मत्त *von Sinnen seiend, gestört, verrückt, betrunken, berauscht, von einem Wahn ergriffen; wüthend* (Thier); *aufgeregt* (Augen). Compar. उन्मत्ततर. — 2) *erheitern, ergötzen.* — Caus. *aufregen, in Ekstase versetzen; verwirrt machen, von Sinnen bringen, verrückt machen.* — Mit प्रोद् *anfangen toll —, wüthend zu werden.* — Mit उप *aufmuntern, Muth einsprechen.* — Mit परि in परिमाद् und परिमाद. — Mit प्र 1) *sich er-*

götzen, heiter sein, frohlocken. प्रमत्त *berauscht, trunken; aufgeregt, brünstig, geil.* — 2) *achtlos sein.* — *in Bezug auf* (Abl.), *nicht achten auf* (Loc.), *sich eine Unachtsamkeit zu Schulden kommen lassen.* प्रमत्त *sorglos, achtlos, fahrlässig, nicht achtend auf, vernachlässigend,* — *in Bezug auf* (Abl. oder im Comp. vorangehend). — 3) *über Etwas* (Loc.) *seine Pflicht vergessen, sich in Bezug auf Etwas gehen lassen.* प्रमत्त mit Loc. — 4) *in Verwirrung gerathen* (von Leblosem). — Caus. 1) प्रमादयति, प्रमन्दयति *a) Etwas verscherzen.* प्रमादित *verscherzt.* — *b)* Med. *sich ergötzen, sich gütlich thun an.* — 2) प्रमदयति *entzücken* Bâlar. 78,23. — Mit अभिप्र 1) *ergötzen, erfreuen.* — 2) *verwirren, betäuben, confundere.* — Mit विप्र, °मत्त wohl *nicht versäumt.* — Mit संप्र, °मत्त 1) *brünstig.* — 2) *versessen auf* (mit Infin.). v. l. संप्रवृत्त. — 3) *sorglos, achtlos.* — Mit वि 1) *lustig sein.* विमदत्त् *lustig.* — 2) *verworren werden, aus der richtigen Verfassung kommen.* विमत्त *aus d. r. V. gekommen.* — 3) *brünstig sein.* Nur विमत्त *brünstig.* — 4) *irre machen, aus der richtigen Lage bringen.* — Caus. *confundere.* विमदित *aus der richtigen Verfassung gebracht.* — Mit सम् 1) *sich mit Andern ergötzen.* — 2) *an Etwas* (Instr.) *sich ergötzen.* — 3) संमत्त *aufgeregt, hingerissen, berauscht* (in übertragener Bed.); *brünstig* (Elephant). — Caus. संमादयति und संमदयति 1) *ergötzen, erheitern.* — 2) *betrunken machen.* — 3) Med. *begeistert* — oder *betrunken sein.*

2. मद् (stark माद्) in सधमाद्.

3. मद्, मन्द्, °मदति, ममत्तन, ममन्धि, अममन्; *zögern, zuwarten, stillstehen.* — Mit नि in निमद्. — *Caus. निमादयति *deutlich aussprechen.* — Mit उपनि *zum Stillstehen bringen, zurückhalten.*

माद् 1) m. *a) Heiterkeit, gute Laune, Begeisterung, Aufgeregtheit, Rausch, Betrunkenheit.* गृत्समदस्य मादो Name zweier Sâman Ârsh. Br. — *b) Rausch, Fieber* in übertragener Bed.; vgl. अत्त° (Nachtr. 4). — *c) Liebesrausch, Geilheit, Brunst.* Am Ende eines adj. Comp. f. आ. — *d) Hochmuthsrausch, Hochmuth, Uebermuth, Dünkel.* Das was den Hochmuth u. s. w. erzeugt, steht im Gen. oder geht im Comp. voran. Am Ende eines adj. Comp. f. आ. — *e) erheiternder —, begeisternder —, berauschender Trank.* — *f) Honigseim.* — *g) Brunstsaft eines Elephanten.* — *h)* ἀφροδισία νότις (beim Weibe). — *i) *der männliche Same.* — *k) *Moschus.* — *l) *ein schönes Ding.* — *m) *Fluss.* — *n) das 7te astrol. Haus* Varâh. Bṛh. 9, 15. — *o)* der personificirte *Rausch* ist ein Ungeheuer, welches Kjavana schafft um Indra zu zwingen, dass er den Açvin am Soma-Trank theilzunehmen gestatte. Auch als ein Sohn Brahman's personificirt. — *p)* N. pr. α) eines Dânava. — β) eines Dieners des Çiva. — 2) *f. मदी = चषकवस्तु oder कृषकवस्तु. — 3) n. Name zweier Sâman Ârsh. Br. 1,145.

*मदक n. *Wachs* Râǵan. 13,77.

*मदकट m. = षण्ड. Beruht auf einer falschen Lesart.

मदकर Adj. *berauschend.*

मदकरिन् m. *ein brünstiger Eelephant.*

मदकल Adj. 1) *in Folge des Liebesrausches sanft klingend.* — 2) *im Liebesrausch sanfte Töne von sich gebend* Kâd. 20,14. — 3) *im Beginn der Brunstzeit befindlich* oder *brünstig* überh. (Elephant) Kâd. 5,20. — 4) *berauscht, im Rausch taumelnd* Kâd. 26,17.

मदकारिन् und मदकृत् Adj. *berauschend.*

*मदकोकल n. *ein freigelassener Bulle.*

*मदगन्ध 1) m. *Alstonia scholaris* Râǵan. 12,85. — 2) f. आ *a) ein berauschendes Getränk* Râǵan. 14,136. — *b) Linum usitatissimum* oder *Crotolaria juncea.*

*मदगमन m. *Büffel.* Fehlerhaft; vgl. मन्दगमना.

*मदघ्नी f. *eine best. Gemüsepflanze.*

1. मदच्युत् Adj. 1) *in Aufregung sich bewegend, ausgelassen, lustig, taumelnd, vom* Soma *begeistert.* Sâj. gewöhnlich *Uebermuth dämpfend.* — 2) *heiter, so v. a. ergötzlich, erfreuend, begeisternd.*

2. मदच्युत् Adj. *Brunstsaft träufelnd.*

मदच्युत Adj. *vor Freude —, im Rausche taumelnd.*

मदजल n. *Brunstsaft* (des Elephanten).

*मदद्रिन् gaṇa प्रगण्यादि.

मदडिंडिम n. *ein starker Erguss von Brunstsaft* Ragh. 5,47.

मदद्विप m. *ein brünstiger Elephant* Spr. 7731.

मदधार m. N. pr. eines Fürsten.

मदन 1) *Adj. zur Erklärung von मन्द्र. — 2) m. *a) Geschlechtsliebe, das Gefühl der Wollust;* personificirt als *Liebesgott.* Am Ende eines adj. Comp. f. आ. — *b) eine Art von Umarmung.* — *c) *Frühling.* — *d) *Biene.* — *e) Wachs;* vielleicht in °यष्टिका. — *f) Vanguiera spinosa.* — *g) *Stechapfel.* — *h) *Phaseolus radiatus.* — *i) *Acacia Catechu.* — *k) *Alangium hexapetalum.* — *l) *Mimusops Elengi.* — *m) ein best. Tact* S. S. S. 212. — *n) das 7te astrol. Haus* Varâh. Bṛh. 6,11. 23(21),6. — *o)* N. pr. verschiedener Männer. — 3) *f. आ *ein berauschendes Getränk.* — 4) *f. ई *a) ein berauschendes Getränk.* — *b) Moschus.* — *c) eine best. Pflanze,* = अतिमुक्तक. — 5) n. *a) eine best. mythische Waffe.* मादन v. l. — *b) *Wachs* Râǵan. 13,75.

*मदनक 1) m. *a) Artemisia indica.* Richtig द्मनक. — *b) Stechapfel* Dhanv. 4,4. — 2) n. *Wachs* Bhâvapr. 2,68. — मदनिका s. bes.

*मदनकण्टक m. *Vanguiera spinosa.*

*मदनकाकुरव m. *Taube* Râǵan. 19,107.

मदनगृह् n. *ein best. Prâkrit-Metrum.*

मदनगोपाल m. 1) Bein. Kṛshṇa's. — 2) N. pr. eines Mannes.

मदनगोपालवादप्रबन्ध m. Titel eines Werkes Opp. Cat. 1.

मदनचतुर्दशी f. *der 14te Tag in der lichten Hälfte des Kaitra.*

मदनतत्त्व n. *die Lehre von der Geschlechtsliebe* Daçak. 62,14.

मदनतृष्णा f. N. pr. einer Tänzerin Kautukas.

मदनत्रयोदशी f. *der 13te Tag in der lichten Hälfte des Kaitra.*

मदनदंष्ट्रा f. N. pr. einer Fürstin.

मदनदमन m. Bein. Çiva's.

मदनदहन m. 1) Bein. Çiva-Rudra's. — 2) Bez. *der Zahl elf.*

मदनद्विष् m. Bein. Çiva's Bâlar. 66,10.

*मदननालिका f. *ein untreues Weib.*

मदननृप m. N. pr. eines Autors.

*मदनपक्षिन् m. *Predigerkrähe.*

मदनपट्टिका f. vielleicht *Wachstafel.*

मदनपराजय m. Titel eines Werkes Bühler, Rep. No. 654.

*मदनपाठक m. *der indische Kuckuck.*

मदनपारिजात m. Titel eines Werkes.

मदनपाल m. N. pr. eines Fürsten, dem verschiedene Werke zugeschrieben werden.

मदनपुर n. N. pr. einer *Stadt.*

मदनप्रभ N. pr. 1) m. eines Vidjâdhara. — 2) f. आ einer Surâṅganâ Ind. St. 15,444.

मदनभवन n. in der Astrol. *das 7te Haus.*

मदनमञ्जुका f. N. pr. einer Tochter des Madanavega, nach der der 6te Lambaka im Kathâs. benannt ist.

मदनमञ्जरी f. N. pr. 1) einer Tochter des Jakshа-Fürsten Dundubhi. — 2) einer Surâṅganâ Ind. St. 15. — 3) verschiedener Frauen Ind. St. 14,157. — 4) einer Predigerkrähe.

मदनमय Adj. *ganz vom Liebesgott beherrscht*

Spr. 7620.

मदनमह् m. (291,23) und मदनमहोत्सव m. (294, 2) *ein zu Ehren des Liebesgottes gefeiertes (grosses) Fest.*

मदनमाला f. N. pr. eines Frauenzimmers.

मदनमालिनी f. desgl.

मदनमिश्र m. N. pr. eines Mannes.

मदनमोदक m. *eine best. aphrodisische Mixtur* Mat. med. 240.

मदनमोहन m. Bein. Kṛshṇa's.

मदनमोहिनी f. N. pr. einer Surâṅganâ Ind. St. 15,241.

मदनयष्टिकेतु m. *eine Art Fahne* Kâd. 56,4.

मदनरत्न n. und °प्रदीप m. Titel zweier Werke.

मदनराज m. N. pr. eines Mannes.

मदनरिपु m. Bein. Çiva's.

मदनरेखा f. N. pr. 1) der angeblichen Mutter Vikramâditja's. — 2) einer Prinzessin Ind. St. 15,252.

मदनललित 1) Adj. (f. आ) *im Gefühl der Liebe in liebenswürdiger Einfalt erscheinend.* — 2) f. आ *ein best. Metrum.*

मदनलेखा f. 1) *Liebesbrief.* — 2) N. pr. verschiedener Frauen.

मदनवती f. N. pr. einer Stadt Ind. St. 14,124.

मदनविनोद m. Titel eines Werkes.

मदनवेग m. N. pr. eines Fürsten der Vidjâdhara.

*मदनशलाका f. 1) *Predigerkrähe.* — 2) *das Weibchen des indischen Kuckucks.* — 3) *ein Aphrodisiacum.*

मदनसंजीवन 1) n. Titel eines Schauspiels Hall in der Einl. zu Daçak. 30. — 2) f. ई N. pr. eines göttlichen Weibes Ind. St. 15,364.

*मदनसारिका f. *Predigerkrähe.*

मदनसिंह् m. N. pr. verschiedener Männer.

मदनसुन्दरी f. N. pr. einer Surâṅganâ (Ind. St. 15,241) und verschiedener Frauen.

मदनसेना f. desgl. Ind. St. 15.

मदनह्रा f. *ein best. Prâkrit-Metrum.*

मदनाख्य Adj. in Verbindung mit पारिजात = मदनपारिजात.

*मदनाग्रक m. *Paspalum scrobiculatum* Râǵan. 16,86.

*मदनाङ्कुश m. 1) *penis.* — 2) *Fingernagel.*

मदनाचार्य m. N. pr. eines *Lehrers.*

*मदनातपत्र n. *cunnus* Bhâvapr. 1,18.

मदनादित्य m. N. pr. eines Mannes.

मदनान्तक m. Bein. Çiva's.

मदनान्धमिश्र m. N. pr. eines Mannes Hâs.

मदनाभिराम m. N. pr. eines Fürsten Kaurap. (A.) 2.

मदनाय्, °यते *dem Liebesgott gleichen.*

*मदनायुध n. *die weibliche Scham.*

*मदनायुष m. *ein best. Strauch* Râǵan. 4,200.

मदनारि m. Bein. Çiva's Prasannar. 71,16.

*मदनालय m. 1) *die weibliche Scham.* — 2) *Lotus.* — 3) *Fürst, König.* — 4) = मदनभवन.

मदनावस्थ Adj. *verliebt.*

मदनावस्था f. *Verliebtheit* 309,29.

मदनाशय m. *Geschlechtstrieb.*

मदनिका f. ein Frauenname 293,1.

मदनीय Adj. *berauschend.*

*मदनेच्छाफल m. *eine Mango-Art* Râǵan. 11,19.

मदनोत्सव m. 1) * = मदनमह्. — 2) *ein best. Spiel.*

*मदनोत्सवा f. *eine Buhldirne im Himmel.*

मदनोद्यान n. N. pr. eines *Lustgartens.*

मदन्तिका f. *eine best.* Çruti S.S.S. 23.

मदन्ती f. 1) Pl. (sc. आपस्) *wallendes —, siedendes Wasser* Ind. St. 9,215. — 2) *eine best.* Çruti S. S. S. 23.

मदपटु 1) Adj. *brünstig* (Elephant) MBh. 12,177, 21. — 2) Adv. *im Liebesrausch hell* oder *laut* (singen) Ragh. 5,75.

मदपति m. *Herr des Freudentranks* ṚV.

मदप्रद Adj. *berauschend* und *Dünkel bewirkend* Spr. 7716.

*मदप्रवेग m. *das Hervorquellen des Brunstsaftes beim Elephanten.*

*मदभञ्जिनी f. *Asparagus racemosus.*

मदमत्ता f. *ein best. Metrum.*

मदमुच् Adj. *Brunstsaft entlassend, brünstig* (Elephant).

मदयन्तिका f. 1) *arabischer Jasmin* Varâh. Joǵas. 7,4. — 2) N. pr. eines Frauenzimmers.

मदयन्ती f. 1) *arabischer* oder *wilder Jasmin.* — 2) N. pr. der Gattin Kalmâshapâda's (Mitrasaha's) 107,25. 108,6.

मदयितर् Nom. ag. *Ergötzer, Berauscher.*

*मदयितु 1) m. *a) der Liebesgott.* — *b) Branntweinbrenner.* — *c) ein Betrunkener.* — *d) Wolke.* — 2) m. n. *ein berauschendes Getränk.*

*मदराग m. 1) *der Liebesgott.* — 2) *Hahn.*

मदरुद्रदत्त m. N. pr. eines Autors.

मदर्पतपुर oder मदर्पितपुर n. N. pr. einer *Stadt.*

मदलेखा f. 1) *eine durch Brunstsaft gebildete Linie* Kâd. 66,12. — 2) *ein best. Metrum.*

मदवल्लभ m. N. pr. eines Gandharva Bilar. 89,16.

मदवारि n. *Brunstsaft* (des Elephanten).

*मदविलिप्त Adj. *brünstig* (Elephant).

मदवृद्ध Adj. *durch* Soma *begeistert.*

*मदवृन्द m. *Elephant.*

*मदव्याधि m. = मदात्यय Râǵan. 20,17.

*मदशाक m. *Portulaca quadrifida.*

*मदशौण्डक n. *Muskatnuss.*

*मदसार m. *Salmalia malabarica.*

*मदस्थल und *मदस्थान n. *Weinhaus, Schenke.*

*मदस्तिनी f. *eine* Karaṅǵa-*Art.*

मदहेतु m. *Grislea tomentosa.*

*मदाढ्य m. N. pr. eines Mannes. Pl. *sein Geschlecht.*

*मदाढ्या 1) m. *a) die Weinpalme* Râǵan. 9,86. — *b) Nauclea Kadamba* Râǵan. 9,101. — 2) f. आ *eine roth blühende Barleria.*

*मदातङ्क m. = मदात्यय Râǵan. 20,17.

मदात्मानन्द m. N. pr. eines Autors.

मदात्यय m. *ein krankhafter Zustand in Folge häufigen Rausches, Delirium tremens* Karaka 6,12.

मदात्ययित Adj. *das Delirium tremens habend* Karaka 8,2.

मदान्ध 1) Adj. *a) in Folge eines Rausches blind, berauscht.* — *b) vor Brunst blind, brünstig.* — *c) vor Hochmuth blind.* — 2) f. आ *ein best. Metrum.*

मदामद Adj. *in steter Aufregung seiend.*

*मदाम्भात m. *eine auf einem Elephanten stehende Pauke.*

*मदाम्बर m. *Elephant.*

*मदार m. 1) *Schwein.* — 2) *Elephant.* — 3) *ein brünstiger Elephant.* — 4) *Stechapfel.* — 5) *Liebhaber, ein Verliebter.* — 6) *ein best. Parfum.* — 7) N. pr. eines Fürsten.

*मदार्मद m. *ein best. Fisch.*

मदालस 1) Adj. (f. आ) *träge in Folge eines Rausches.* — 2) f. आ *a)* N. pr. einer Tochter des Gandharva Viçvâvasu. — *b)* Titel eines Werkes.

मदालसचम्पू f. Titel eines Werkes Bühler, Rep. No. 158.

*मदालापिन् m. *der indische Kuckuck.*

मदावत्³ Adj. (f. °वती) *berauschend.*

मदावस्था f. *Brunst.*

*मदाह्व m. *Moschus.*

मदि und °का f. *eine Art Egge* oder *Walze.*

मदिन्³ Adj. *erfreuend, berauschend; lieblich.* Compar. मदित्तर, Superl. मदित्तम.

मदिर³ 1) Adj. = मदिन्. — 2) *m. *eine roth blühende* Khadira-*Art.* — 3) f. मदिरा *a) ein berauschendes Getränk.* — *b) *eine brünstige Bach-*

stelze oder *Bachstelze* überh. — *c*) *ein best. Metrum.* — *d*) Bein. der Durgâ. — *e*) N. pr. α) der Gattin Varuṇa's VP. 5,25,3. — β) einer Gattin Vasudeva's. — γ) der Mutter der Kâdambarî.

मदिरदृश् Adj. *liebliche, berauschende Augen habend; f. ein solches Weib* Vidḍh. 13,8.

मदिरनयन Adj. (f. आ) dass. Kautukar. 94. Auch मदिरायतनयना.

मदिरान्न 1) Adj. (f. ई) dass. — 2) m. N. pr. eines jüngern Bruders des Çatânîka.

*मदिरागृह् n. *Weinhaus, Schenke.*

मदिरामय Adj. (f. ई) *aus berauschendem Getränk bestehend* Harshaḱ. 90,13.

मदिरावती f. N. pr. 1) eines Mädchens und Titel des nach ihm benannten 13ten Lambaka im Kathâs. — 2) eines andern Mädchens Harshaḱ. 127,5.

मदिराश्व m. N. pr. zweier Fürsten.

*मदिरासख m. *der Mangobaum.*

मदिरासव m. *ein berauschendes Getränk.*

मदिरेक्षण Adj. (f. आ) = मदिरदृश्.

मैदिष्ठ 1) Adj. (f. आ) Superl. zu मदिन्. — 2) *f. मदिष्ठा *ein berauschendes Getränk.*

*मदिष्णु Adj. als Erklärung von मन्दि॰.

मदीय Adj. *mein, der meinige.*

मदुघ m. *eine best. Honigpflanze* oder *ein Süssholz.*

मदुर m. N. pr. eines Fürsten VP.² 4,94. 96.

मैदेरघु Adj. *in der Begeisterung flink, — eilend.*

मदेरु Adj. nach Sâj. = बलातिशयमत्त oder स्तुत्य.

मदोत्कट 1) Adj. *a*) *berauscht.* — *b*) *sehr aufgeregt, in Wuth seiend.* — *c*) *am Anfange der Brunst stehend, brünstig* überh. (vom Elephanten). — 2) m. *a*) **Taube* Dhanv. 6,84. — *b*) N. pr. eines Löwen. — 3) f. आ *a*) **ein berauschendes Getränk* Râḱan. 14,138. — *b*) **Linum usitatissimum* Râḱan. 16,74. — *c*) Name der Dâkshâjaṇî in Ḱaitraratha.

मदोदय Adj. (f. आ) 1) *sehr aufgeregt, wüthend.* — 2) **von Hochmuth beseelt.*

मदोद्धत Adj. 1) **berauscht.* — 2) *von Hochmuth aufgeblasen.*

*मदोद्रेक m. *Melia Bukayun* Râḱan. 9,11.

मदोन्मत्त Adj. 1) *brünstig.* — 2) *von Hochmuth berauscht.*

*मदोल्लापिन् m. *der indische Kuckuck.*

मद्र in पुरुमद्र.

मद्गु m. 1) *ein best. Wasservogel.* — 2) *ein best. im Laube lebendes Thier* (पर्णमृग). — 3) **eine Schlangenart.* — 4) **ein best. Fisch.* — 5) *Galeere, eine Art Kriegsschiff.* — 6) *eine best. Mischlingskaste.* — 7) N. pr. eines Sohnes des Çvaphalka.

मद्गुर m. 1) *ein best. Fisch, Macropteronatus Magur* Bhâvapr. 4,18. — 2) *Taucher, Perlenfischer (eine best. Mischlingskaste).*

*मद्गुरक 1) m. = मद्गुर 1). — 2) f. °रिका in ग्राम° und ग्राम्य°.

*मद्गुरसी f. *ein best. Fisch, Silurus Singio.*

*मद्य्, मद्यति Denomin. von मत् *ich.*

मैद्य, मैदिश्र 1) Adj. (f. आ) *erfreuend, erheiternd, berauschend; lieblich.* — 2) n. *ein berauschendes Getränk,* insbes. *Branntwein.*

*मद्यकीट m. *Essigthierchen.*

मद्यकुम्भ m. *ein Topf für Branntwein* Spr. 4674.

*मद्यद्रुम m. *Caryota urens* Râḱan. 9,95.

मद्यप 1) Adj. (f. आ) *berauschende Getränke trinkend;* m. *Trunkenbold* Gaut. — 2) m. N. pr. eines Dânava.

*मद्यपङ्क m. *Maische.*

मद्यपान n. 1) *der Genuss berauschender Getränke.* — 2) *ein berauschendes Getränk.*

*मद्यपाशन n. *der Imbiss eines Säufers.* मद्यपासन fehlerhaft.

*मद्यपीत Adj. *ein berauschendes Getränk getrunken habend.*

*मद्यपुष्पा und *°पुष्पी f. *Grislea tomentosa* Râḱan. 6,218.

*मद्यबीज n. *Weinhefe.*

*मद्यभाजन m. *ein Gefäss, aus dem berauschende Getränke getrunken werden.*

मद्यभाण्ड n. *ein Gefäss für berauschende Getränke* Vasishṭha 20,21.

*मद्यमण्ड m. *die obenauf schwimmenden geistigsten Theile gebrannter Getränke.*

*मद्यवासिनी f. *Grislea tomentosa* Râḱan. 6,217.

मद्यविक्रय m. *Verkauf geistiger Getränke* 204, 25.

*मद्यसंधान n. *das Branntweinbrennen.*

मद्यात्तेप m. *Trunksucht* Ḱaraka 6,25.

*मद्यामोद m. *Mimusops Elengi* Râḱan. 10,65.

मद्यासक्तक (°सक्तक?) m. N. pr. eines Mannes.

मद्र 1) m. *a*) Pl. N. pr. eines Volkes; Sg. *des von ihm bewohnten Landes.* — *b*) *ein Fürst der* Madra. — *c*) N. pr. eines Sohnes des Çibi und Urahnen des Volkes Madra. — 2) f. मद्रा *a*) *eine Personification der ersten* Mûrḱhanâ *im* Gândhâra-Grâma. — *b*) N. pr. α) einer Tochter Raudrâçva's Harîv. 1,31,9. — β) eines Flusses. — 3) *f. मद्री *eine Fürstin der* Madra. — 4) *n. *Freude.* Mit Dat. oder Gen. beim Wunsche.

मद्रक 1) *Adj. माद्रो भक्तिरस्य. — 2) m. *a*) Pl. N. pr. eines verachteten Volkes, = मद्र. — *b*) *ein Fürst der* Madra. — *c*) *ein Bewohner von* Madra. — *d*) N. pr. eines Sohnes des Çibi und Urahnen der Madraka. — 3) f. मद्रिका *eine Bewohnerin von* Madra MBh. 8,40,38. 40. — 4) n. *a*) *ein best. Gesang.* — *b*) *ein best. Metrum.*

मद्रकार 1) *Adj. *Freude bewirkend.* — 2) m. N. pr. v. l. für मद्रगार Vañç. S. 6.

*मद्रकूल gaṇa धूमादि.

मद्रगार und °गारि m. N. pr. eines Mannes.

*मद्रेकर Adj. *Freude bewirkend.*

*मद्रनगर m. N. pr. einer *Stadt.*

मद्रनाभ m. *eine best. Mischlingskaste.*

मद्रप m. *Beherrscher der* Madra.

*मद्रसुता f. Bein. der zweiten Gattin Pâṇḍu's.

*मद्रह्रद m. N. pr. eines *Sees* Mahâbh. (K.) 28,1.

1. मद्रा f. s. u. मद्र.

2.*मद्रा Adv. mit कर् *scheeren.*

*मद्राय्, °यति, °यते *froh werden.*

*मद्रार्म n. P. 6,2,91.

मद्रिक् Adv. *auf mich zu, zu mir her.*

*मद्रिकाय्, °यते *sich wie eine* Madrikâ *benehmen.*

*मद्रुकस्थली f. gaṇa धूमादि.

(मद्र्यञ्) मद्रिय्यच् Adj. *gegen mich gewandt.* मद्रियक् Adv. *zu mir her.*

(मद्र्यदिक्) मद्रियदक् Adv. = मद्रिक्.

मद्वत् Adj. 1) *wie ich.* — 2) *wie mir.*

मैद्वन् Adj. 1) *der Freude —, dem Rausche hingegeben.* — 2) *erfreuend, berauschend.*

मद्वत्त् Adj. 1) *erfreuend, berauschend.* — 2) *eine Form* oder *Ableitung des Zeitworts* 1. मद् *enthaltend.*

*मद्वर्गीण, *मद्वर्गीय und *मद्वर्ग्य Adj. *zu meiner Schaar —, zu meiner Partei gehörig.*

मद्विध Adj. *einer von meines Gleichen.*

मध्व्य 1) Adj. *a*) *zum* Soma-*Genuss geeignet, — berechtigt.* — *b*) **aus Honig bestehend* Kâç. zu P. 4,4,139. — 2) *m. *der zweite Frühlingsmonat.*

मधु 1) Adj. (f. मधु, मधी und मधू) *a*) *süss, lieblich schmeckend.* — *b*) *lieblich, angenehm.* — 2) m. *a*) *der erste Frühlingsmonat.* — *b*) *Frühling.* — *c*) **Bassia latifolia.* — *d*) **Jonesia Asoka.* — *e*) **Süssholz.* — *f*) N. pr. α) zweier Asura; den einen erschlug Vishṇu, den andern Çatrughna. — β) eines der 7 Weisen unter Manu Ḱâkshusha. — γ) eines Sohnes des 3ten Manu. — δ) verschiedener Fürsten und anderer Männer. Pl. Madhu's *Nachkommen.* — ε) eines Berges. — 3) *f. मधु *eine best. Pflanze.* — 4) n. *a*) *Süssigkeit,*

süsser Trank, Meth u. s. w. — *b*) *der* Soma-*Trank.* — *c*) *Milch* und *Erzeugnisse von Milch, Butter, Schmalz.* — *d*) *Honig* (ist berauschend). — *e*) *ein süsses berauschendes Getränk.* — *f*) **Wasser.* — *g*) **Schwefelkies* Bhâvapr. 1,256. — *h*) Titel eines Brâhmaṇa. — *i*) *ein best. Metrum.*

मधुक 1) *am Ende eines adj. Comp. = मधु Subst. — 2) Adj. *die Farbe des Honigs habend.* Nur in der Verbindung °लोचन Adj. als Beiw. Çiva's. — 3) m. *a*) *ein best. Baum.* Nach den Lexicographen *Bassia latifolia* und *Jonesia Asoka.* — *b*) **Parra jacana* oder *goensis.* — *c*) **Süssholz.* — *d*) **eine Art Barde.* — *e*) मधुक N. pr. eines Mannes. — 4) f. आ *a*) **Menispermum glabrum.* — *b*) **Glycyrrhiza glabra* Râǵan. 6,148. — *c*) **eine schwarze Art Panicum.* — *d*) N. pr. eines Flusses VP.² 2,199. — 5) n. *a*) *Süssholz.* — *b*) **Zinn.*

*मधुकण्ठ m. *der indische Kuckuck.*

मधुकर 1) m. *a*) *Biene.* — *b*) **Courmacher.* — *c*) **Eclipta prostrata* oder *Asparagus racemosus.* — *d*) **the round sweet lime.* — 2) f. ई *a*) *eine als Weibchen gedachte Biene* zu Spr. 2742. — *b*) N. pr. eines Mädchens Harshaṇ. 127,7.

मधुकरमय Adj. *aus Bienen bestehend* Kâd. 171,24.

मधुकरराजन् m. *Bienenkönig*, d. i. — *königin.*

मधुकरसाह्व und °साहि m. N. pr. zweier *Fürsten.*

मधुकराय्, °यते *Bienen darstellen.*

मधुकरिका f. ein Frauenname.

मधुकरिन् m. *Biene* zu Spr. 2742.

*मधुकर्कटिका f. 1) *süsse Citrone* Mat. med. 127. — 2) *Dattel* Râǵan. 11,58.

*मधुकर्कटी f. 1) *süsse Citrone* Râǵan. 11,154. — 2) *süsse Gurke* Râǵan. 7,200.

*मधुकर्ण gaṇa कुमुदादि 2.

मधुकशा f. *eine süsse Geissel*, mit der die Açvin das Opfer süss machen sollen. Später ein Bild des Segens und Ueberflusses.

मधुकाण्ड n. Titel des 1ten Kâṇḍa in Bṛh. Âr. Up.

मधुकानन n. *der Wald des* Asura Madhu (an der Jamunâ).

मधुकार 1) m. *Biene.* — 2) f. ई *a*) *eine als Weibchen gedachte Biene.* — *b*) *ein best. Blaseinstrument* S. S. S. 177.

मधुकिरी f. *ein best.* Râga *von sechs Tönen* S. S. S. 93.

*मधुकुक्कुटिका f. 1) *eine Citronenart mit übelriechenden Blüthen.* — 2) *eine andere Pflanze, =* मधुरा.

*मधुकुक्कुटी f. = मधुकुक्कुटिका 1).

मधुकुम्भा f. N. pr. einer der Mütter im Gefolge Skanda's.

मधुकुल्या f. 1) *ein Bach voll Honig, Honig in Strömen.* — 2) N. pr. eines Flusses in Kuçadvîpa.

मधुकूल Adj. (f. आ) *dessen Ufer aus Butter besteht.*

मधुकृत् 1) Adj. *Süssigkeit bereitend.* — 2) m. *Biene.*

*मधुकेशट m. *Biene.*

मधुकैटभसूदन m. Bein. Vishṇu's Visḥṇus. 1,54. Richtig मधुकैटभमूदन die ältere Ausg.

मधुकोश m. 1) **Bienenstock.* — 2) Titel eines oder mehrerer medic. Werke Bhâvapr. 2,169.

*मधुक्रम m. 1) Pl. *Zechgelage.* — 2) *Bienenstock.*

*मधुक्षीर m. *Phoenix silvestris.*

*मधुखर्जूरिका f. *eine Dattelart* Râǵan. 11,58.

मधुगन्धिक Adj. *süss duftend.*

*मधुगायन m. *der indische Kuckuck* Râǵan. 19,109.

*मधुगुञ्जन m. *Hyperanthera Moringa.*

मधुग्रह् m. *Honiglibation.*

मधुग्लुन्द्य m. *ein fester Honigklumpen* Âpast. Çr. 6,31,5.

मधुघ m. Kauç. 35 wohl nur fehlerhaft für मडुघ.

*मधुघोष m. *der indische Kuckuck.*

*मधुच्छत्त्र als eine Bed. von वृन्ताक.

मधुच्छदा f. *eine best. Staude.*

मधुच्छन्द (meist metrisch) m. = °च्छन्दस् 90, 29.

मधुच्छन्दस् m. N. pr. des 51sten unter den 101 Söhnen Viçvâmitra's. Pl. Bez. *aller Söhne des* Viçvâmitra.

मधुच्युत् und °च्युत (f. आ) Adj. *Süssigkeit —, Honig träufelnd.*

मधुज 1) Adj. (f. आ) *aus Honig gewonnen.* — 2) *f. आ *a*) *Honigzucker* Râǵan. 14,138. — *b*) *die Erde.* — 3) *n. *Wachs* Râǵan. 13,75.

*मधुजम्बीर und *मधुजम्भ m. *eine süsse Citronenart* Râǵan. 11,180.181.

मधुजात Adj. (f. आ) *aus Honig entsprungen.*

मधुजालक n. *Honigwabe* AV. Pariç. 67,1.

मधुजिह्व Adj. *Honig auf der Zunge führend, dulciloquus.*

*मधुतृण m. n. *Zuckerrohr* Râǵan. 14,77.

*मधुत्रय n. *die drei Süssigkeiten*, d. i. सिता, माक्षिक und सर्पिस्.

मधुत्व n. *Süsse.*

*मधुदला f. *Sanseviera Roxburghiana* Râǵan. 3,7.

*मधुदीप m. *der Liebesgott.*

मधुदुघ Adj. (f. आ) *Süssigkeit milchend.*

*मधुद्रुत 1) m. *der Mangobaum.* — 2) f. ई *Bignonia suaveolens* Bhâvapr. 1,197.

मधुदोघ Adj. *Süssigkeit milchend.*

मधुदोहम् Absol. *Honig melkend, — gewinnend.*

*मधुद्रु m. 1) *Biene.* — 2) *Mädchenjäger.*

*मधुद्रुच m. *eine roth blühende Hyperanthera Moringa.*

*मधुद्रुम m. 1) *der Mangobaum.* — 2) *Bassia latifolia.*

मधुद्विष् m. Bein. Vishṇu-Kṛshṇa's.

मधुधा Adj. *Süsses spendend.*

*मधुधातु m. *Schwefelkies* Râǵan. 13,83.

मधुधार Adj. (f. आ) *Süssigkeit in Strahlen ausgiessend.*

मधुधारा f. 1) *Honigstrom* Kâd. 53,1. — 2) *ein Strom —, eine Fülle süsser berauschender Getränke* Vikramâṅkaḱ. 11,46. — 3) N. pr. eines mythischen Flusses.

*मधुधूलि f. *Sandzucker.*

मधुधेनु f. *in Form einer Kuh den Brahmanen dargebrachter Honig* Hemâdri 1,426,14. fgg.

मधुध्वज m. N. pr. eines Fürsten VP.² 4,57.

मधुनन्दि m. desgl. VP.² 4,212.

मधुनाडी f. 1) *Honigzelle.* — 2) Bez. *der Lieder* RV. 3,54. 55.

*मधुनारिकेरक (Râǵan. 11,53), *°नालिकेरक oder *°केरिक m. *eine Art Cocosnussbaum.*

मधुनिघातिन् (VP. 5,13,52), मधुनिषूदन und मधुनिहन्तर् m. Bein. Vishṇu-Kṛshṇa's.

*मधुनी f. *eine best. Staude.*

*मधुनेतर् m. *Biene.*

मधुन्तम Adj. (f. आ) *überaus süss.*

मधुप 1) Adj. (f. आ) *Süssigkeit —, Honig schlürfend.* — 2) m. *Biene.*

मधुपटल m. *Bienenstock.*

मधुपति m. Bein. Kṛshṇa's. — Vgl. मधुमति.

मधुपधज m. N. pr. eines Fürsten VP.² 4,57.

मधुपर्क 1) m. (*n.) *Honigmischung* oder *Honigspende, ein Gastgericht, welches gewöhnlich aus saurer Milch mit Honig oder Butter bestand; die danach benannte Empfangsceremonie.* — 2) m. N. pr. eines Sohnes des Garuḍa.

मधुपर्किक Adj. *die Honigspende darbietend.* Vgl. माधु°.

*मधुपर्क्य Adj. *der Honigspende würdig.*

मधुपर्णि (metrisch Karaka 6,27) und °पर्णी f. Bez. *verschiedener Pflanzen.* Nach den Lexicographen *Gmelina arborea, Indigofera tinctoria, Coc-*

culus cordifolius und *Granatbaum* Bhâvapr. 1,196. 6,119.

मधुपर्णिका f. Bez. *verschiedener Pflanzen.* Nach den Lexicographen *Gmelina arborea, Indigofera tinctoria, Lycopodium cimbricatum, Cocculus cordifolius* und *Cocculus tomentosus* Râǵan. 3,1. 9,36. Bhâvapr. 6,183. 196.

मधुपवन m. *Frühlingswind* 187,13.

मधुपा Adj. *Süssigkeit schlürfend.* Superl. °तम RV.

*मधुपाका f. *susse Melone* Râǵan. 7,197.

मधुपाणि Adj. *Süssigkeit in der Hand haltend.*

मधुपात्र n. *Trinkgefäss für berauschende Getränke* Vikramâṅkaḱ. 11,56. 57.

मधुपान n. 1) *der Genuss von Honigseim* Spr. 4679. — 2) *ein best. süsses Getränk* Mân. Gṛhj. 2,14.

*मधुपायिन् m. *Biene.*

मधुपारी f. = मधुपात्र Vikramâṅkaḱ. 11,58.

मधुपाल m. *Honighüter.*

*मधुपालिका f. *Gmelina arborea.*

मधुपिङ्गाक्ष 1) Adj. *honiggelbe Augen habend.* — 2) m. N. pr. eines Muni.

*मधुपीलु m. *ein best. Baum.*

मधुपुर 1) n. *die Stadt des* Asura Madhu. — 2) f. ई *die Stadt der* Madhu, d. i. Mathurâ.

मधुपुररिपु m. Bein. Vishṇu's Hemâdri 1,225,13.

*मधुपुष्प 1) m. *a) Bassia latifolia. — b) Acacia Sirissa. — c) Jonesia Asoka. — d) Mimusops Elengi* Râǵan. 9,60. 10,54. 64. — 2) f. आ *a) Croton polyandrum* oder *Cr. Tiglium* Râǵan. 5,84. — *b) Tiaridium indicum* Râǵan. 6,161.

मधुपूर्व Adj. *in Süssigkeit sich läuternd.*

मधुपेचु Adj. *Süssigkeit spendend.*

मधुपृष्ठ Adj. *dessen Rücken oder Oberfläche aus Süssigkeit (Milch) besteht.*

मधुप्रतीक Adj. (f. आ) 1) *einen süssen Mund — oder Süssigkeit im Munde habend.* — 2) in Verbindung mit सिद्धि und Subst. f. (आ) Bez. *bestimmter übernatürlicher Kräfte und Eigenschaften bei einem* Jogin.

मधुप्रपात m. *der Abgrund beim Honigsuchen* MBh. 12,82,45.

मधुप्रिय 1) Adj. *Honig —, Blumensaft mögend (Biene).* — 2) m. *a) *eine best. Pflanze,* = भूमिजम्बु. — *b)* Bein. α) Akrûra's VP. 5,15,24. — β) *Balabhadra's.

मधुप्सरस् Adj. *Süssigkeit gern geniessend.*

*मधुफल 1) m. *a) eine Art Cocosnussbaum. — b) Flacourtia sapida* Râǵan. 11,53. 71. — 2) f. आ *a) Wassermelone. — b) eine Traubenart* Râǵan. 11,103.

*मधुफलिका f. *eine Dattelart* Râǵan. 11,58.

*मधुबल्लला f. *Gaertnera racemosa* Râǵan. 10,91.

*मधुबीज m. *Granatbaum* Râǵan. 11,157.

*मधुबीजपूर m. *eine Citronenart.* Vgl. मधुरबीजपूर.

मधुब्राह्मण n. Titel eines Brâhmaṇa.

मधुभद्र m. N. pr. eines Mannes.

मधुभाग Adj. *dessen Loos Süssigkeit ist.*

मधुभाण्ड n. *Trinkgefäss für berauschende Getränke* Vikramâṅkaḱ. 11,55.

मधुभाव m. *ein best. Prâkrit-Metrum.*

मधुभिद् m. Bein. Vishṇu's Kâd. 53,2.

मधुभुज् Adj. *Süssigkeiten —, Freuden geniessend.*

मधुभूमिक Adj. Bez. *eines* Jogin *auf der zweiten Stufe.*

मधुमक्षा und °मक्षिका f. *Biene.*

*मधुमज्जन् m. *Wallnussbaum* Râǵan. 11,82.

मधुमति m. N. pr. = *Mahomed.* मधुपति die Hdschr.

मधुमतीसंगमेश्वरतीर्थ n. N. pr. eines Tîrtha.

मधुमत्त 1) Adj. *vom Frühling berauscht, durch ihn aufgeregt.* — 2) m. N. pr. *a)* Pl. eines Volkes. v. l. मधुमत्स्. — *b)* eines Mannes. — 3) *f. आ *eine Art* Karañǵa Râǵan. 9,66.

मधुमथ् und मधुमथन m. Bein. Vishṇu's.

मधुमद m. *Weinrausch.*

मधुमत्त् 1) Adj. *süss, Süssigkeit enthaltend; lieblich, angenehm.* Superl. मधुमत्तम 15,17. — *b) mit Honig gemischt.* — *c) honigreich, mit Blumensaft reichlich versehen.* — *d) das Wort* मधु *enthaltend.* — 2) m. Pl. N. pr. eines Volkes MBh. 6,9,53. *Sg. eines Landes. — 3) f. मधुमती *a) *Gmelina arborea* Râǵan. 9,37. — *b) *Sanseviera Roxburghiana* Râǵan. 3,7. — *c) eine best. Stufe im* Joga. — *d) ein best. übernatürliches Vermögen eines* Jogin. — *e) ein best. Metrum.* — *f)* N. pr. α) einer Tochter des Asura Madhu. — β) einer Dienerin der Lakshmî (?). — γ) eines Flusses Hariv. 9516. — δ) einer Stadt.

मधुमत्त n. N. pr. einer Stadt.

मधुमन्थ m. *ein mit Honig angerührtes Getränk.*

मधुमय Adj. (f. ई) *aus Honig bestehend* (Hemâdri 1,426,17), *honigsüss.*

*मधुमल्ली f. *Jasminum grandiflorum.*

मधुमस्तक (*n.) *eine Art süssen Gebäcks.*

मधुमाधव m. Du. und n. Sg. *die beiden Frühlingsmonate.* काले °वे so v. a. *im Frühling.* °मास m. Sg.

मधुमाधवी f. 1) *eine honigreiche Frühlingsblume oder eine best. Blume;* vielleicht *Gaertnera racemosa.* — 2) *ein best. berauschendes Getränk.* — 3) *ein best. Metrum.* — 4) *eine best.* Râginî S. S. S. 37. — 5) Titel eines Commentars.

मधुमाधीक n. *ein best. berauschendes Getränk.*

*मधुमारक m. *Biene.*

*मधुमालपत्रिका f. *ein best. kleiner Strauch* Râǵan. 5,74. Lesart nicht sicher.

मधुमास m. *Frühlingsmonat.* °मासावतार m. *Eintritt des Fr.* Prasannar. 30,15. °महोत्सव m. Kathâs. 10,87.

मधुमिश्र 1) Adj. *mit Honig oder süsser Milch gemischt* TS. 5,2,8,6. — 2) m. N. pr. eines Mannes.

मधुमुरनरकविशासन m. Bein. Vishṇu-Kṛshṇa's.

*मधुमूल n. *die essbare Wurzel von Amorphophallus campanulatus.*

मधुमेह m. *Honigharnen, Diabetes.* Nom. abstr. °त्व n.

मधुमेहिन् Adj. *an Diabetes leidend* Karaka 5,9.

मधुमैरेय m. *ein aus Honig bereitetes berauschendes Getränk* P. 6,2,70, Sch. Bhâg. P. 6,1,59.

*मधुयष्टि f. 1) *Zuckerrohr.* — 2) *Süssholz* Râǵan. 6,46. — 3) = तिक्तपर्वन्.

*मधुयष्टिका und *°यष्टी f. *Süssholz.*

मधुर 1) Adj. (f. आ) *a) süss.* — *b) lieblich, reizend;* insbes. von Lauten und Worten. °म् Adv. — *c) lieblich tönend, — schreiend.* — 2) m. *a) eine best. Hülsenfrucht* Karaka 1,27. — *b) *rothes Zuckerrohr* Râǵan. 11,16. — *c) *eine Mango-Art* Râǵan. 14,86. — *d) *eine rothblühende Moringa* Râǵan. 7,32. — *e) *Reis.* — *f) *eine best. Heilpflanze,* = जीवक Râǵan. 5,11. — *g) *Melasse* Râǵan. 14,96. — *h)* N. pr. α) eines Wesens im Gefolge Skanda's. — β) eines Gandharva. — γ) *eines Gelehrten. — 3) f. आ *a) *Anethum Sowa.* — *b) *Anethum Panmorium.* — *c) *Beta bengalensis.* — *d) *Asparagus racemosus.* — *e) *Süssholz.* — *f) *eine dem Ingwer ähnliche Wurzel.* — *g) *=* काकोली, वृक्षजीवन्ती, मधुकर्कटिका, मधुकुक्कुटिका und मधूली Râǵan. 3,13. 27. 4,120. 7,131. — *h) *saurer Reisschleim.* — *i)* N. pr. α) einer Stadt, = मथुरा Pat. zu P. 1,2,51, Vârtt. 5. — β) einer Gottheit. — 4) f. ई *ein best. musikalisches Instrument.* — 5) n. *a) liebevolle, freundliche Weise.* Instr. *auf freundliche Weise, mit lieben Worten.* — *b) *Syrup.* — *c) *Gift.* — *d) *Zinn* Râǵan. 13,21.

मधुरक 1) Adj. *süss.* — 2) *m. *eine best. Heilpflanze,* = जीवक. — 3) f. °रिका *a) Anethum Panmorium.* Nach Mat. med. 173 *Fenchel.* — *b) *Sinapis racemosa* Râǵan. 16,76. — 4) (wohl n.) *der Same*

vo_ *Anethum Panmorium.*

*मधुरकण्टक m. *ein best. Fisch.*

मधुरकण्ठिन् Adj. *lieblich singend* R. 7,26,7.

*मधुरखर्जूरिका und *°खर्जूरी f. *eine best. Pflanze.*

*मधुरजम्बीर m. *eine Citronenart* Râǵan. 11,180.

मधुरता f. 1) *Süsse* 186,28. — 2) *Lieblichkeit.* — 3) *Freundlichkeit, Liebenswürdigkeit.*

*मधुरत्रय n, *die drei süssen Sachen: Zucker, Honig und Butter.*

मधुरत्व n. 1) *Süsse.* — 2) *Lieblichkeit.*

*मधुरत्वच m. *Grislea tomentosa.*

मधुरनिर्घोष m. N. pr. eines bösen Dämons.

*मधुरनिस्वन Adj. (f. आ) *eine liebliche Stimme habend.*

*मधुरपटोली f. *eine best. Pflanze* Râǵan. 7,178.

*मधुरफल 1) m. *eine Art Judendorn* Râǵan. 11, 143. — 2) f. आ *süsse Melone* Râǵan. 7,197.

*मधुरबीजपूर m. *eine Citronenart* Râǵan. 11,157.

मधुरभाषिन् Adj. *lieblich —, freundlich redend* 70,4.

मधुरमय Adj. (f. ई) *voller Süssigkeiten* Harshaḱ. 90,17.

मधुरराविन् Adj. *lieblich tosend* 220,19.

*मधुरलता f. *eine Art Süssholz* Râǵan. 6,148.

*मधुरवल्ली f. *eine Citronenart.*

*मधुरवाच् Adj. *freundliche Worte im Munde führend.*

मधुरविपाक Adj. (f. आ) *nach der Verdauung süss* Suçr. 1,180,4. 182,2. 188,6.

मधुरशुक्लमूत्र Adj. *süssen und hellen Urin lassend.* Nom. abstr. °ता f. Suçr. 1,272,1.

1. मधुरस m. 1) *Honigsaft.* — 2) *Süsse, Lieblichkeit.*

2. मधुरस 1) *Adj. *süss.* — 2) *m. *a) Zuckerrohr.* — *b) die Weinpalme* Râǵan. 9,86. — 3) f. आ *a) Sanseviera Roxburghiana.* — *b) *Gmelina arborea* Bhâvapr. 1,196. — *c) *Weinstock, Weintraube.* — *d) *eine Art Asclepias.*

मधुरसमय Adj. (f. ई) *voller Honigsaft* Harshaḱ. 75,22.

*मधुरस्रवा f. *eine Art Dattelbaum.*

मधुरस्वर 1) Adj. *einen lieblichen Ton von sich gebend, lieblich tönend.* °म् Adv. — 2) m. N. pr. eines Gandharva.

1. मधुरालाप m. Pl. *freundliche Worte.*

2. मधुरालाप Adj. (f. आ) *lieblich tönend.* °म् Adv.

मधुरानिरुद्ध n. Titel eines Schauspiels.

मधुराम्ल Adj. *süsssauer* Suçr. 1,75,6. 176,5. 2, 545,18.

*मधुराम्लक m. *Spondias mangifera.*

मधुराम्लकटुक Adj. *süss, sauer und scharf* Suçr. 2,546,9.

मधुराम्लकषाय Adj. *süss, sauer und zusammenziehend* Suçr. 2,546,9.

मधुराम्लतिक्त Adj. *süss, sauer und bitter* Suçr. 2,546,9.

*मधुराम्लफल m. *ein best. Fruchtbaum.*

मधुराम्ललवण Adj. *süss, sauer und salzig* Suçr. 2,546,9.

*मधुरालापा f. *Predigerkrähe* Râǵan. 19,111.114.

*मधुरालाबुनी f. *eine Gurkenart.*

मधुरावट् m. N. pr. eines Mannes.

मधुराष्टक n. Titel eines Gedichts.

मधुरास्वाद Adj. *süss schmeckend* Âçv. Gṛhs. 2,8,6.

मधुरित Adj. *versüsst* (eig. und übertr.).

*मधुरिपु m. Bein. Vishṇu-Kṛshṇa's.

मधुरिमन् m. *Süsse* (eig. und übertr.) Spr. 7627. Ind. St. 15,363.

*मधुरिल gaṇa काशादि.

मधुरुह् m. N. pr. eines Sohnes des Ghṛtaprshṭha.

*मधुरेणु m. *eine best. Pflanze* Râǵan. 9,151.

मधुर्ल 1) Adj. (f. मधुरी) *süss.* — 2) *n. *ein berauschendes Getränk.*

*मधुलग्न m. *eine roth blühende Moringa.*

*मधुलता f. *eine Art Süssholz.* Vgl. मधुरलता.

मधुलिका f. 1) *schwarzer Senf.* — 2) N. pr. einer der Mütter im Gefolge Skanda's.

मधुलिह् 1) Adj. am Ende eines Comp. *der den Honig von — geleckt hat.* — 2) m. *Biene.*

*मधुलोलिन् und *मधुलोलुप m. *Biene* Râǵan. 19, 127.

मधुवचस् Adj. *lieblich —, freundlich redend.*

मधुवटी f. N. pr. einer Oertlichkeit.

मधुवत् Adv. 1) *wie Honig* Spr. 6178. — 2) *wie durch ein berauschendes Getränk* MBh. 2,62,6.

1. मधुवन n. 1) N. pr. *des honigreichen Waldes* des Affen Sugrîva. — 2) *der Wald des* Asura Madhu (an der Jamunâ).

2.*मधुवन m. *der indische Kuckuck.*

मधुवर्ण 1) Adj. *honigfarben* oder *von lieblichem Ansehen.* — 2) m. N. pr. eines Wesens im Gefolge Skanda's.

*मधुवल्ली f. 1) *Süssholz* Râǵan. 6,148. — 2) *eine Traubenart* Râǵan. 11,103. — 3) *süsse Citrone* Râǵan. 11,157.

मधुवातीय Adj. (f. आ) *mit मधु वाता: (ṚV. 1,90, 6) beginnend.*

*मधुवार m. Pl. *Zechgelage.*

मधुवाहन Adj. *Süssigkeit (Milch, Honig) fahrend* (Wagen).

मधुवाहिन् 1) Adj. *Honig führend* (Fluss). — 2) f. °नी N. pr. eines Flusses.

मधुविद्या f. *eine best. Lehre.*

मधुविद्विष् m. Bein. Vishṇu-Kṛshṇa's.

मधुविला f. Bein. des Flusses Samaṅgâ.

*मधुवृत्त m. *Bassia latifolia* Râǵan. 11,92.

मधुवृध् Adj. *reich an Süssigkeit* (vielleicht Bez. *der Wolke*).

मधुवर्ष Adj. *Süssigkeit träufelnd.*

मधुव्रत 1) Adj. (f. आ) *mit Süssigkeit beschäftigt.* — 2) m. *Biene.* — 3) मधुव्रती f. *eine weiblich gedachte Biene* Bâlar. 127,4. Vikramâṅkaḱ. 10,12.

मधुव्रतपति m. *Bienenkönig,* d. i. — *königin.*

मधुशर्करा f. *Honigzucker* Râǵan. 14,104.138.

मधुशाख 1) Adj. *süsse Zweige habend.* — 2) *m. *Bassia latifolia.*

मधुशिग्रु und °क (Ḱaraka 6,18) m. *Moringa pterygosperma (rubriflora).*

मधुशिष्ट n. *Wachs.*

मधुशीर्षक n. v. l. für मधुमस्तक Ḱaḱr. zu Suçr. 1,234,12.

मधुसुक्त n. *ein saures Getränk mit Honig.*

मधुशेष n. *Wachs* Râǵan. 13,76. Bhâvapr. 2,63. Ḱaraka 1,3.

मधुश्युत् Adj. *Süssigkeit träufelnd, von S. überfluthend.*

मधुश्युत Adj. dass.

मधुश्युन्निधन n. Name eines Sâman Lâṭj. 4,6, 3. Auch प्रजापतेर्मधु° Ârsh. Br.

मधुश्रव und °श्रवा fehlerhaft für मधुश्रुत्व und °श्रुवा.

मधुश्री f. *Frühlingspracht* (personificirt).

*मधुश्रेणी f. *Sanseviera Roxburghiana* Râǵan. 3,7.

*मधुश्वासा f. *eine best. Pflanze,* = जीवन्ती.

मधुष्टुत् Adj. 1) *Süssigkeit auspressend.* — 2) *Süssigkeit von sich gebend* (Soma).

*मधुष्ठान n. *Bienenstock.*

मधुष्ठाल n. *Honigtopf* Maitr. S. 1,11,7 (169,12). Kâṭh. 14,8. Âpast. Çr. 18,5.

*मधुष्ठील m. *Bassia latifolia* Râǵan. 4,92.

मधुष्पन्द und मधुष्यन्द m. N. pr. = मधुस्यन्द.

मधुस् n. *Süssigkeit.*

*मधुसख m. *der Liebesgott.*

मधुसंकाश Adj. (f. आ) *süss blickend, lieblich erscheinend.*

मधुसंदृश Adj. *lieblich aussehend.*

*मधुसंधान n. *ein berauschendes Getränk,* namentlich *Branntwein* Râǵan. 14,186.

मधुसंभव 1) m. Pl. Bez. *bestimmter* Ǵina Lalit. 308,8. — 2) *n. *Wachs* Râǵan. 13,75.

मधुमकाय m. *der Liebesgott.*

*मधुमात् Adv. mit भू *zu Honig werden*

*मधुमारघ m. *der Liebesgott.*

*मधुमिक्षक m. *ein best. Gift.*

*मधुमुकुट m. *der Liebesgott.*

मधुमूक n. Bez. *des Liedes* AV. 9,1 Vaitân.

मधुमूदन 1) m. *a) *Biene. — b) Vernichter des Daitja Madhu,* Bein. Vishṇu-Kṛshṇa's. — *b)* N. pr. eines Gelehrten. Auch °गुरु. — 2) *f. ई *Beta bengalensis.*

मधुमूदनशिक्षा f. Titel eines Werkes Opp. Cat. 1.

मधुमूदनसरस्वती m. N. pr. eines Autors.

मधुमूदनायतन n. Vishṇu-*Tempel.*

मधुमेन m. N. pr. eines Fursten.

मधुस्कन्द n. N. pr. eines Tîrtha.

मधुस्तोक m. *Honigtropfen.*

*मधुस्थान n. *Bienenstock.*

*मधुस्य्, °स्यति *nach Honig Verlangen haben.*

मधुस्यन्द m. N. pr. eines Sohnes des Viçvâmitra.

मधुस्यन्दिन् m. *ein best. Saiteninstrument* S. S. S. 185.

मधुस्रव 1) Adj. *Süssigkeit träufelnd* MBh. 3, 145,22. — 2) *m. *a) Bassia latifolia* Râgân. 11,92. — *b) Sanseviera zeylanica* Râgân. 3,80. — 3) f. आ *a) *Sanseviera Roxburghiana* Râgân. 3,7. — *b) *Süssholz. — c) *Hoya viridiflora* Bhâvapr. 1,200. — *d) *eine Dattelart* Râgân. 11,61. — *e) *= क्षीरवल्ली. — *f) *= कंसपट्टी Râgân. 5,110. — *g) der dritte Tag in der lichten Hälfte des* Çrâvaṇa. — *h)* N. pr. eines Flusses.

*मधुस्रवस् m. *Bassia latifolia.*

*मधुस्वर m. *der indische Kuckuck.*

मधुकृत् m. 1) *Honigsammler* VP. 2,6,23 (nach dem Comm. *Vernichter eines Bienenstockes*). — 2) *ein best. Raubvogel* Kâraka 1,27. — 3) *Tödter des Asura* Madhu, Bein. Vishṇu-Kṛshṇa's.

मधुकृत्तर m. Bein. Râma's als einer Incarnation Vishṇu's.

(मधुकृत्य) मधुकृस्तिघ Adj. *Süssigkeit in der Hand haltend.*

मधूक 1) m. *a) Biene. — b) Bassia latifolia* Râgân. 11,92.96. — 2) n. *a) die Blüthe der Bassia latifolia. — b) *die Frucht der B. l.* Râgân. 11,93. — *c) Süssholz* Râgân. 6,146. — *d) *Wachs* Râgân. 13,75.

मधूकव्रत n. *eine best. Begehung.*

मधूच्छिष्ट n. *Honig* Râgân. 13,75. °स्थित Adj. *auswendig mit Wachs bestrichen.*

मधूत्थ n. 1) Adj. *aus Honig bereitet.* — 2) n. *Wachs* Râgân. 13,75.

*मधूत्थित n. *Wachs.*

मधूत्सव m. *das Frühlingsfest am Vollmondstage im Monat* Kaitra.

मधूदक n. *Honigwasser.*

मधूद्यान n. *Frühlingsgarten.*

मधूद्युत् Adj. *mit Honig gemischt* Maitr. S. 2,4, 8 (45,18).

मधूपघ्न (*m. n.) N. pr. einer Stadt.

*मधूय्, °यति Denomin. von मधु.

मधूयु Adj. *nach Süssigkeit begierig* ṚV.

मधूल 1) *m. *eine Art Bassia.* — 2) f. ई *a) eine best. Körnerfrucht. — b) *eine Citronenart. — c) *der Mangobaum* Râgân. 11,10. — *d) *eine best. Heilpflanze. — e) *Süssholz. — f) *Blüthenstaub* Râgân. 2,34.

मधूलक 1) *Adj. *süss.* — 2) *m. *eine Art Bassia.* — 3) f. मधूलिका *a) eine Bienenart. — b) eine best. Körnerfrucht. — c) eine Art Bassia. — d) *Sanseviera zeylanica. — e) *eine Citronenart. — f) *Süssholz.* — 4) n. *Honigseim* oder *Süssigkeit* überh.

*मधूषित n. *Wachs* Râgân. 13,76.

मध्य 1) Adj. (f. आ) *a) medius.* मध्ये समुद्रं *mitten im Meere. — b) der mittlere, in der Mitte befindlich. — c) mittlerer Art, von mittlerer Grösse u. s. w.; die Mitte haltend, mittelmässig. — d) die Mittelstrasse gehend, gemässigt. — e) zwischen zwei feindlichen Parteien stehend, unbetheiligt, neutral. — f)* bei den Mathematikern *mittel,* so v. a. *theoretisch* (Gegensatz स्पष्ट, स्फुट) Sûrjas. 1,70. — *g) *der niedrigste, schlechteste.* — 2) m. (ausnahmsweise) und n. *die Mitte des Leibes,* insbes. *die Taille eines Frauenzimmers.* Am Ende eines adj. Comp. f. आ. — 3) f. मध्या *a) *der Mittelfinger. — b) eine best. Tonfarbe* S. S. S. 23. — 4) f. (मध्या) und n. *ein best. Metrum.* — 5) m. oder n. *the middle term, or the mean of the progression.* — 6) n. *a) Mitte, Centrum, das Innere.* मध्यम् Acc. *mitten —, hinein in, zwischen, unter;* mit Gen. oder am Ende eines Comp. मध्येन *dazwischen, innerhalb, zwischen, mitten durch;* mit Gen., Acc. oder am Ende eines Comp. मध्यात् *aus, ex, unter* (Mehreren); mit Gen. oder am Ende eines Comp. मध्ये *inmitten, dazwischen, mitten in, in* (auf die Frage *wo* oder *wohin*), *zwischen, unter;* mit Gen. oder im Comp. vorangehend. मध्ये कर् α) *in die Mitte thun,* so v. a. *zum Vermittler machen.* — β) *rechnen für* (im Comp. vorangehend) Kâd. 121,15. — γ) मध्येकृत्य so v. a. *in Bezug auf.* — °मध्य° so v. a. °मध्यम् und °मध्ये. — *b) Culminationspunct. — c) ein Zustand zwischen* (Gen.). — *d) zehntausend Billionen.*

मध्यकौमुदी f. = मध्यसिद्धान्तकौमुदी.

मध्यक्षामा f. *ein best. Metrum.*

मध्यग Adj. (f. आ) *sich befindend in, auf* oder *unter, enthalten in, weilend unter;* mit Gen. oder am Ende eines Comp.

मध्यगत 1) Adj. *inmitten seiend, sich befindend zwischen* oder *unter;* mit Gen. oder am Ende eines Comp. — 2) (wohl n.) *die mittlere Silbe.* गुरु° Adj. *dessen mittlere Silbe lang ist.*

*मध्यगन्ध m. *der Mangobaum.*

मध्यचारिन् Adj. *einhergehend zwischen* oder *unter* (Gen.).

मध्यजिह्व n. *die Mitte der Zunge.*

मध्यज्या f. *Meridian-Sinus.*

मध्यतःकारिन् m. Bez. *der vier Hauptpriester:* Hotar, Adhvarju, Brahman *und* Udgâtar.

मध्यतमस् n. *eine ringförmige Finsterniss.*

मध्यतस् Adv. 1) *aus der Mitte, mitten, in der* oder *die Mitte.* Mit Gen. oder am Ende eines Comp. *aus, ex, zwischen.* — 2) *von mittlerer Beschaffenheit* Gaut. — 3) *vom Culminationspunct.*

मध्यता f. *Mittelmässigkeit.*

मध्यतापिनी f. Titel einer Upanishad.

मध्यत्व n. Nom. abstr. zu मध्य 1) *f)* Comm. zu Sûrjas. 1,70.

मध्यदिन fehlerhaft für मध्यंदिन.

मध्यदीपक n. *eine best. rhetorische Figur.* Beispiel Bhaṭṭ. 10,24.

मध्यदेश m. 1) *der mittlere Raum.* — 2) *Meridian.* — 3) *die Mitte des Leibes, Taille.* Am Ende eines adj. Comp. f. आ. — 4) *das Mittelland, das Land zwischen* Himavant, Vindhja, Vinaçana *und* Prajâga. Pl. *die Bewohner dieses Landes.*

मध्यदेशीय Adj. *aus dem Mittellande stammend, dort wohnend.*

मध्यदेश्य Adj. (f. आ) dass.

मध्यदेह m. *die Mitte des Leibes.*

मध्यनगर n. *das Innere einer Stadt* Pañkad.

मध्यनिहित Adj. *hineingesteckt.*

1. मध्यंदिन 1) m. (*n.) *Mittagszeit.* Auch mit दिवस् Gen. — 2) m. *a) Mittag,* kurz gesagt für *Mittagsfeier, Mittags-Savana* oder *Mittags-Pavamâna. — b) *Pentapetes phoenicea* Râgân. 10,120. — c)* N. pr. eines Schülers des Jâgñavalkja. — 3) n. *der personificirte Mittag* ist ein Sohn Pushpârṇa's von der Prabhâ.

2.*मध्यंदिन Adj. = माध्यंदिन.

मध्यंदिनीय Adj. *mittäglich.*

मध्यन्य Adj. *eine Mittelstufe einnehmend, nicht ganz hoch und nicht ganz niedrig stehend.*

मध्यपतित Adj. *dazwischen liegend.*

मध्यपात m. *Verkehr, Umgang.*

*मध्यप्रसूता Adj. f. (eine Kuh) *die nicht vor gar langer Zeit gekalbt hat* Râǵan. 15,33.

मध्यभक्त Adj. *während der Mahlzeit eingenommen* (Arzenei).

मध्यभाग m. (adj. Comp. f. आ) 1) *der mittlere Theil.* Loc. *darin, im Innern von* (Gen.). — 2) *die Mitte des Leibes, Taille.*

मध्यभाव m. *eine mittlere Entfernung.*

मध्यम् 1) Adj. (f. ई) *a) medius.* मध्यमे गुल्मे *in der (die) Mitte des Soldatentrupps.* — *b) der mittlere, in der Mitte befindlich.* — *c) von mittlerer Beschaffenheit, Stärke, Grösse u. s. w., mittelmässig.* — *d) zwischen zwei feindlichen Parteien stehend, unbetheiligt, neutral.* Auch neben उदासीन. — *e)* = मध्य 1) *f)* Sûrjas. 1 in der Unterschr. — 2) m. *a) das Mittelland,* = मध्यदेश 4). — *b) die 4te oder 5te Note.* — *c) die mittlere Scala.* — *d) *ein best. Râga.* — *e) die zweite Person.* — *f) *Gouverneur einer Provinz.* — *g) *eine Gazellenart.* — *h) der 18te* Kalpa 2) *h).* — *i)* Pl. α) *eine best. Götterklasse* Çâñkh. Çr. 14,72,1. — β) *eine best. buddhistische Secte.* — 3) m. n. *die Mitte des Leibes, Taille.* Am Ende eines adj. Comp. f. आ. — 4) f. आ *a) Mittelfinger.* — *b) Uterus.* — *c) *ein mannbares Frauenzimmer.* — *d) *Samenkapsel der Lotusblüthe.* — *e) *ein Metrum von 4 Mal drei Silben.* — *f) eine best.* Mûrkhanâ S. S. S. 30. — *g)* Bez. *eines best. Lautes.* — 5) n. *a) Mitte.* — *b) Culminationspunct* Sûrjas. 13,14. — *c)* Titel des 12ten (14ten) Kâṇḍa im Çat. Br.

मध्यमक 1) Adj. (f. °मिका) *gemeinsam.* — 2) f. °मिका *a) *ein mannbares Frauenzimmer.* — *b)* Titel des 2ten Grantha des Kâṭhaka. Vgl. माध्यमिका. — 3) n. *das Innere.* °कं प्र-विश् so v. a. *hineintreten* Mṛkkh. 46,19.

मध्यमकवृत्ति f. Titel eines Werkes.

मध्यमकाण्ड n. Titel des 2ten Kâṇḍa in Maitr. S.

मध्यमकालंकार m. und मध्यमकालोक m. Titel zweier Werke.

मध्यमकेय m. Pl. N. pr. eines Volkes.

मध्यमखण्ड n. *das mittlere Glied in einer algebraischen Gleichung.*

मध्यमग्राम m. *die mittlere Scala* S. S. S. 28. 29.

मध्यमजात Adj. *in der Mitte geboren, der mittlere* (Sohn).

मध्यमटीका f. Titel eines Werkes.

मध्यमध्या f. *eine best.* Mûrkhanâ S. S. S. 30.

मध्यमनोरमा f. Titel eines Werkes.

मध्यमन्दिर 1) m. N. pr. eines Autors. — 2) n. *a) die weibliche Scham* und *der After.* — *b)* Titel eines Werkes.

मध्यमपदलोपिन् Adj. (ein Compositum) *in welchem das Mittelglied* (angeblich) *ausgefallen ist.*

मध्यमपर्ण् n. etwa *ein Blatt mittlerer Grösse* Maitr. S. 1,10,20 (160,7).

मध्यमपुरुष m. 1) *eine best. Personification* Gaut. — 2) *die zweite Person* Nir. 7,1. Chr. 237,6.

मध्यमपूरुष m. *ein mittelmässiger Mensch* Spr. 3577.

मध्यमभाव m. *eine mittlere Entfernung.*

*मध्यमयान n. bei den Buddhisten *das mittlere zur Erkenntniss führende Vehikel.*

मध्यमरात्र m. *Mitternacht.*

मध्यमलोक m. *die mittlere Welt, die Erde.*

मध्यमलोकपाल und °लोकेन्द्र m. *Fürst, König.*

मध्यमवयस् n. *das mittlere Alter.*

*मध्यमवयस्क Adj. *von mittlerem Alter.*

मध्यमवंक्रु (stark °वाँक्रु) Adj. nach Sâj. *mit mittlerer Geschwindigkeit fahrend;* vielleicht *in der Mitte* (zwischen Göttern und Menschen) *fahrend.*

मध्यमशी m. etwa *intercessor.*

*मध्यमस्थ Adj. gaṇa ब्राह्मणादि.

मध्यमस्थ Adj. *in der Mitte von* — (Gen.) *stehend, den Mittelpunct* (einer Gemeinschaft) *bildend.*

मध्यमस्थेय n. Nom. abstr. zu मध्यमस्थ.

मध्यमागम m. Bez. *eines der 4* Âgama bei den Buddhisten Eitel, Chin. B.

मध्यमाङ्गिरस् m. *der zwischen dem grossen und kleinen* Añgiras *liegende* Añgiras.

*मध्यमाङ्गुलि m. *Mittelfinger.*

मध्यमात्रेय m. *der zwischen dem grossen und kleinen* Âtreja *liegende* Âtreja.

मध्यमादि m. und °दी (!) f. *eine best.* Râgiṇî S. S. S. 81. 101. 65.

मध्यमाष्टका f. *der achte Tag in der dunkelen Hälfte des* Mâgha Kull. zu M. 4,176. VP.² 3, 109.

मध्यमाहरण n. *die Elimination des mittleren Gliedes in einer algebraischen Gleichung.*

मध्यमिक m. Pl. *eine best. buddhistische Schule.* Richtiger wohl मा°. मध्यमिका s. u. मध्यमक.

मध्यमिकवृत्ति f. Titel eines Werkes.

*मध्यमीय Adj. *zur Mitte gehörig.*

मध्यमेश्वर m. Name eines Liñga in Benares.

मध्यमेषा f. *ein best. Theil des Wagens* Maitr. S. 2,2,1 (14,11). TS. 2,3,1,5.

मध्यमेष्ठा Adj. मध्यमस्था.

मध्यमोच्चैस्तर Adj. (f. आ) *halb laut und sehr laut* Vaitân.

मध्ययोगिन् Adj. *factisch und theoretisch in Conjunction stehend.*

मध्यरात्र m. und °रात्रि f. *Mitternacht.*

मध्यरेखा f. *die Linie, welche man sich von* Laṅkâ, Uǵǵajinî, Kurukshetra *und andern Orten nach dem* Meru *gezogen denkt.*

मध्यलग्न n. *der Punct, in welchem sich die Ekliptik und ein Meridian schneiden.*

*मध्यलोक m. *die Erde.*

*मध्यलोकेश m. *Fürst, König.*

मध्यवयस् Adj. *von mittlerem Alter.*

°मध्यवर्तिन् Adj. *sich befindend in, zwischen* oder *unter.*

मध्यवल्ली f. wohl Titel einer Valli der Taitt. Up.

मध्यविद्रण n. *eins der zehn Weisen, auf welche eine Finsterniss endet.*

मध्यविवर्तिन् Adj. *sich drinnen befindend* und zugleich *unparteiisch, vermittelnd* Ind. St. 14,382.

*मध्यवृत्त n. *Nabel.*

मध्यशरीर Adj. *von mittlerer Körperfülle.*

मध्यशायिन् Adj. *drinnen liegend.*

मध्यसिद्धान्तकौमुदी f. Titel einer Grammatik.

मध्यसूत्र n. *Hauptmeridian.*

मध्यस्थ Adj. (f. आ) 1) *in der Mitte befindlich.* — 2) *im Luftraum befindlich.* — 3) *drinnen seiend.* Mit Gen. oder am Ende eines Comp. *sich befindend in, unter* oder *zwischen.* — 4) *den Vermittler zwischen* — (Gen.) *machend.* — 5) *von mittlerer Beschaffenheit, von mittlerer Art, mittelmässig.* — 6) *gleichgültig zusehend, unbetheiligt, gleichgültig, zwischen zwei Parteien stehend, unparteiisch, neutral.* — 7) *in der Mitte stehend,* so v. a. *Keinem angehörend* oder *beiden Theilen angehörig.*

मध्यस्थता f. *Gleichgültigkeit, Indifferenz* (316, 19); *Unparteilichkeit.*

मध्यस्थल n. (adj. Comp. f. ई) *Hüfte.*

मध्यस्थान n. *der Luftraum.* °देवता f. *eine Gottheit des Luftraums.*

मध्यस्थित Adj. 1) *befindlich zwischen* (Gen.). — 2) *gleichgültig.* Nom. abstr. °ता f.

मध्यस्वरित Adj. *den* Svarita *auf der mittle-*

ren Silbe habend.

मध्यॉ Instr. Adv. *zwischen* (mit Gen.), *inzwischen* RV. 10,61,6.

मध्यान्तरविस्तरलिपि f. *eine best. Schriftart.*

*मध्याङ्गुलि und *°ली f. *Mittelfinger.*

मध्यादित्य m. *die Sonne zur Mittagszeit.* °गते ऽह्नि so v. a. *zur Mittagszeit.*

मध्यान्तयमक n. *Paronomasie in der Mitte und am Ende der Stollen.* Beispiel Bhaṭṭ. 10,17.

*मध्यान्तविभङ्गशास्त्र oder *मध्यान्तविभाग° n. Titel eines Werkes.

*मध्यान्तिक m. N. pr. eines buddhistischen Arhant's.

*मध्याह्नकेसर *Citrone.*

मध्यापिन् Adj. *mit dem mittleren Tone hergesagt* Saṃhitopan. 8,4.

मध्यायु Adj. vielleicht *Vermittelung suchend* oder *Vermittler.*

मध्यार्जुन N. pr. einer Oertlichkeit. °तीर्थ n. N. pr. eines Tîrtha.

मध्यावर्ष n. *die Mitte der Regenzeit.*

*मध्यास्थि *Grewia asiatica.*

मध्याह्न m. 1) *Mittag.* — 2) N. pr. eines Schülers des Çaṁkarâkârja.

*मध्याह्निक m. *Pentapetes phoenicea* Bhâvapr. 1,229.

*मध्येगङ्गम् Adv. *in der — oder in die Gaṅgâ.*

*मध्येगुरु Adj. wohl *in der Mitte eine lange Silbe habend.*

मध्येच्छन्दस् Pâr. Gṛhj. 3,3,5 nach den Erklärern *die Sonne oder Mitte des Jahres.*

मध्येजठरम् Adv. *im Leibe* Bhâm. V. 1,60.

मध्येजलात् Abl. *mitten aus dem Wasser* Bhaṭṭ. 3,50.

मध्येज्योतिस् f. *ein best. vedisches Metrum.*

मध्येनगरम् Adv. *innerhalb einer Stadt.*

मध्येनदि Adv. *im —, in den Fluss.*

मध्येनरेश्वरसभम् Adv. *mitten in der Versammlung der Fürsten* Bâlar. 108,9.

मध्येनिधन Adj. *das* 1. निधन 5) *in der Mitte habend* Lâṭj. 3,9,7. 6,4,5. 7,8,13. 14.

मध्येपद्मम् Adv. *in einer Lotusblüthe.*

मध्येपृष्ठम् Adv. *auf dem Rücken.*

मध्येपृष्ठ 1) Adj. *die* 1. पृष्ठ *genannten Opfertage in der Mitte habend* Çâṅkh. Çr. 13,21,4. 12. 13. — 2) n. *ein best.* Ajana Tâṇḍya-Br. 25,1,2. 3.

मध्येमध्यमाङ्गुलिकर्पूरम् Adv. *zwischen Mittelfinger und Ellbogen.*

मध्येयज्ञम् Adv. *mitten im Opfer* Comm. zu Âpast. Çr. 9,4,4.

मध्येरणम् Adv. *in der Schlacht* Bhâm. V. 1,126.

मध्येरथ्यम् Adv. *mitten auf der Strasse* Bhâm. V. 2,40.

मध्येवारि Adv. *in's —, unter's Wasser.*

मध्येविन्ध्याटवि Adv. *in den Wäldern des Vindhja.*

मध्येविन्ध्यात्तर् Adv. *mitten im Vindhja* Kathâs. 4,1.

मध्येव्योम Adv. *im Luftraum* Bâlar. 14,2.

मध्येसभम् Adv. *in der Versammlung, in der Gesellschaft, vor Allen* Du. V. 33,12.

मध्येसमुद्रम् Adv. *mitten im Meere* Prasannar. 132,16.

मध्योदात्त Adj. *auf der mittleren Silbe den Udâtta habend.*

मध्व m. N. pr. des Gründers einer Secte (s. माध्व). Auch °गुरु und मध्वाचार्य.

मध्वक m. *Biene.*

मध्वक्ष Adj. *honiggelbe Augen habend.*

मध्वगुरु s. u. मध्व.

*मध्वञ्च् Adj. (f. मधूची) zur Erklärung von माधूची gebildet Maṭhar. zu VS. 37,18.

मध्वतन्त्रचपेटाप्रदीप m. und °तन्त्रमुखमर्दन n. (Opp. Cat. 1) Titel von Werken.

(मध्वद्) मधुघ्रद् Adj. *Süsses essend.*

मध्वभाष्य n., °टीका f., °व्याख्या f., मध्वमतखण्डन n., °मतप्रकरण n., °मतमुखभङ्ग m., °मतमुखमर्दन n., °मतविध्वंस m. (Burnell, T.), °मतविध्वंसन n., मध्वमुखभङ्ग m. und मध्वमुखमर्दन n. Titel von Werken Opp. Cat. 1.

(मध्वर्णस्) मधुघ्रर्णस् Adj. *süsse Wellen führend.*

*मध्वल m. *Zecherei.*

मध्वविजय m. (Opp. Cat. 1), मध्वविध्वंसन n. und मध्वशास्त्र n. Titel von Werken.

*मध्वश्व anzunehmen für *माधाश्वि.

मध्वष्टक n. Titel eines Werkes Burnell, T.

मध्वष्ठीला f. *Honigklumpen.*

*मध्वस्य्, °स्यति *nach Honig Verlangen haben.*

मध्वसकृन्नामभाष्य n. Titel eines Werkes Opp. Cat. 1.

मध्वाचार्य m. s. u. मध्व.

*मध्वाधार m. *Wachs* Bhâvapr. 2,63.

मध्वापात m. *Honig beim ersten Anblick.*

*मध्वाम्र m. *eine Mangoart* Râǵan. 11,19.

*मध्वालु u. °क n. *ein Gewächs mit süsser Knolle.* Nach Mat. med. 305 *Dioscorea aculeata.*

*मध्वावास m. *der Mangobaum* Râǵan. 11,11.

मध्वाशिन् Adj. *Süssigkeit geniessend.*

मध्वासव m. *ein aus Honig bereitetes berauschendes Getränk.*

*मध्वासवनिक m. *ein Bereiter berauschender Getränke.*

मध्वाक्षति f. *eine aus Süssigkeiten bestehende Opferspende.*

मध्वाक्षिक n. Titel eines Werkes Opp. Cat. 1.

*मध्विज्ञा f. *ein berauschendes Getränk.* Beruht auf einer falschen Lesart.

मन्, मनते, मनुते, मन्यते; metrisch auch Act. 1) *meinen, glauben, sich einbilden, sich vorstellen, vermuthen, dafürhalten, glauben von* (Acc.), — *an* (Acc.), so v. a. *für gewiss, für wahrscheinlich halten.* किं बत मन्यसे so v. a. *wozu stellst du grosse Betrachtungen an?* मन्ये *so meine ich* wird in einem Satze vorangestellt oder eingeschoben ohne einen Einfluss auf die Construction zu haben. — 2) *halten für*, mit doppeltem Acc. चिरं तन्मेने यैर्द्वासः पर्यधास्यत so v. a. *es schien ihm zu lange das Gewand zuvor umzunehmen.* Bisweilen ist der eigentliche Objects-Acc., wie तद्, zu ergänzen. Wenn eine Geringachtung ausgedrückt werden soll, kann das Prädicat auch im Dat. stehen. Zum Prädicat tritt bisweilen इव, oder es erscheint als Adv. auf वत्. Nicht selten ist das Prädicat auch ein anderes Adverb. Mit बहु *für viel halten, hochhalten, zu schätzen wissen;* mit लघु *gering halten, — anschlagen;* mit साधु *für gut halten, gutheissen, billigen, loben.* Bisweilen folgt noch इति auf साधु. — 3) *sich halten —, gehalten werden —, gelten für, erscheinen als, sich zeigen;* das Prädicat im Nomin. (bisweilen mit folgendem इव), ausnahmsweise aber auch im Acc. (Spr. 7643). — 4) *meinen*, so v. a. *für gut befinden, Etwas* (Acc.) *billigen.* — 5) *Jmd* (Acc.) *beistimmen.* — 6) *denken an*, so v. a. *mit Sinn und Herz zugewandt sein, ehren, schätzen.* मनानै *andächtig.* Mit न *verschmähen, für Nichts achten.* — 7) *im Sinne haben, wollen, wünschen, begehren, das Absehen haben auf;* mit Acc. oder Gen. (ausnahmsweise). — 8) *gedenken* (im Gebet u. s. w.), *erwähnen, meminisse, commemorare;* mit Acc. oder Gen. (seltener). — 9) *erdenken, ersinnen.* — 10) *wahrnehmen, innewerden, erfahren, erkennen, zur Einsicht gelangen, wissen, begreifen;* mit Gen. oder Acc. — 11) *Jmd* (Acc.) *zudenken*, so v. a. *schenken, verehren.* — 12) मत *a) erscheinend als, geltend —, angesehen werdend für* (Nomin. oder ein Adv.). बहुमत *hoch gehalten, geachtet;* साधुमत *in hoher Achtung stehend bei* (Gen.) MBh. 5,191,11. — *b) gut befunden, gebilligt, für angemessen erachtet* Spr. 7623. — *c) geachtet, geehrt, gern gesehen von*

(Gen.), *hoch angeschlagen.* — *d) gewollt, beabsichtigt.* — *e) empfunden, vermuthet* 283,32. — *f) erkannt, bekannt* MBh. 4,14,8. — 13) मनित *a) *gekannt, verstanden.* — *b)* Paṅkar. 3,12,20 wohl fehlerhaft. — Caus. 1) मानयति (metrisch auch Med.) *ehren, Ehren erzeigen, Etwas berücksichtigen.* Auch mit उरु, बहु und साधु. मानित *geehrt, berücksichtigt.* — 2) *मानयते *a)* स्तम्भे. — *b)* गर्वके. — Desid. मीमांसते (metrisch auch Act.) 1) *überlegen, bedenken, erwägen, prüfen.* मीमांसित *erwogen.* — 2) *in Frage stellen, bezweifeln.* Mit Loc. der Sache, in Bezug auf welche die Befähigung oder Zulassung einer Person fraglich ist. मीमांसितं *gegen den man ein Bedenken hat.* — *Desid. vom Desid. मीमांसिषते. — Mit अति 1) *geringschätzen, verschmähen.* — 2) *für zu klein halten, für geringer halten als* (Instr.). — 3) *sich überheben.* — Caus. अतिमानित *in hohem Grade geehrt.* — Mit अधि *hochhalten, hochachten.* — Mit अनु 1) *zustimmen, einwilligen; billigen, zugestehen, gestatten, zugeben, gutheissen, anerkennen* (mit Acc. [RV. 7,31,7] oder Infin.; statt des Acc. auch °कृते), *anerkennen als* (mit doppeltem Acc.). अनुमत *gestattet, erlaubt, genehmigt, gebilligt, anerkannt* VS. 12,70. — 2) *belieben, gewillt sein.* अनुमत *gern gesehen, erwünscht.* — 3) *Jmd* (Dat.) *Etwas* (Acc.) *gewähren, zu Theil werden lassen, verleihen.* — 4) *gutheissen,* so v. a. *sich einer Sache hingeben, befolgen;* mit Acc. अनुमत *befolgt.* — 5) *Jmd* (Acc.) *begünstigen zu* (Dat.), so v. a. *verhelfen zu* RV. 5,46,4. — 6) *Jmd* (Acc.) *zulassen, anerkennen, — als* (Acc.). अनुमत *zugelassen —, anerkannt von* (im Comp. vorangehend). — 7) *Jmd* (Acc.) *Erlaubniss geben, gestatten;* das Wozu im Dat. Mit einem prädicativen Acc. eines Partic. praes. oder fut. *Jmd gestatten, dass er —.* अनुमत *die Erlaubniss habend, — von* (Instr.). — 7) *Jmd* (Acc.) *nachgeben.* — 8) *Jmd* (Acc.) *nachsehen, verzeihen.* — 9) mit न *zurückstossen, Nichts wissen wollen von* (Acc.), *sich aus Etwas* (Acc.) *Nichts machen.* — Caus. 1) *Jmd* (Acc.) *um Erlaubniss bitten, um Jmds Zustimmung bitten* Mân. Çr. 1,8,3. 2,1,3. Gṛhj. 2,4. — 2) *Jmd um Erlaubniss bitten fortzugehen, sich verabschieden bei* (Acc.). — 3) *um Etwas* (Acc.) *bitten.* — 4) *ehren, ehrenvoll aufnehmen.* — 5) *berücksichtigen, in Anschlag bringen.* — Desid. *erschliessen, folgern.* — Mit सम् 1) °मत *die allgemeine Zustimmung habend von* (Instr.). — 2) *allgemein anerkennen als,* mit doppeltem Acc. — Mit अप Caus. *Jmd missachten, Geringachtung gegen Jmd* (Acc.) *an den Tag legen.* — Mit अभि 1) *Absichten haben auf, begehren, Verlangen haben nach;* mit Acc. — 2) *gern haben, mögen.* अभिमत *gewünscht, erwünscht, gern gesehen, lieb, genehm.* Compar. °तर. — 3) *böse Absichten gegen Jmd* oder *Etwas haben, zu beschädigen suchen, Jmd Etwas anzuthun suchen, nachstellen, bedrohen.* — 4) *tödten, umbringen.* — 5) *Etwas* (Acc.) *zugeben, freistellen, zugeben, dass Etwas geschehe* (Acc. eines Partic.). अभिमत *zugegeben.* — 6) *Etwas* (Acc.) *Jmd* (Dat.) *zur Verfügung stellen.* — 7) *dafür halten, meinen, sich einbilden.* — 8) *glauben an, annehmen, voraussetzen;* mit Acc. — 9) *halten für,* mit doppeltem Acc. Statt des prädicativen Acc. auch Instr. eines davon gebildeten Nom. abstr. — *Caus. अभिमानयति. — Mit अव 1) *Jmd missachten, geringachten, seine Geringschätzung gegen Jmd an den Tag legen;* mit Acc. अवमन्यते auch mit passiver Bed. अवमत *missachtet, gering geachtet, geringschätzig behandelt.* — 2) *Etwas* (Acc.) *geringachten, nicht beachten, verschmähen.* अवमत *verabscheut.* — Caus. 1) *Jmd missachten, geringachten, seine Geringschätzung gegen Jmd an den Tag legen.* — 2) *nicht beachten.* — Mit अभ्यव *Etwas* (Acc.) *missachten, verschmähen* Âpast. 1,19,14. — Mit आ *hinverlangen zu Jmd* (Acc.). आमनति s. u. मा. — Mit प्रत्या, °मनति s. u. मा. — Mit समा, °मनति s. u. मा. — Mit उप *halten für,* mit doppeltem Acc. — Desid. in उपमीमांसा. — Mit नि *halten für,* mit doppeltem Acc. — Mit परि *übersehen, hintansetzen, vernachlässigen, vergessen* RV. 7,93, 6. 10,31,2. — Mit प्र *ersinnen, aussprechen.* — Mit अभिप्र *halten für* (Nomin. mit इति). — Mit प्रति *erwiedern, Jmd Etwas entgegenhalten;* mit doppeltem Acc. — Caus. 1) *Jmd ehren.* — 2) *Etwas in Ehren halten.* — 3) *gut —, mit Beifall aufnehmen.* — 4) *beachten, berücksichtigen.* — Mit वि 1) *unterscheiden.* — 2) विमत *a)* Pl. *uneins.* — *b) missachtet, beleidigt.* — *c) beliebig, jedweder, jeglich* Comm. zu Njâjam. 1,1,1. 26. 2,4. 2,3,16. 3, 6,11. 4,1,4. Sarvad. 133,5. Govindân. S. 458. 592. 1103. — Caus. *entehren, mit Geringachtung behandeln, geringschätzen* Saṁhitopan. 36,3. Lalit. 162,15. 16. — Mit सम् 1) *meinen, wähnen.* — 2) *halten für,* mit doppeltem Acc. संमत *gehalten für* (Nomin.). — 3) *gedenken, beabsichtigen.* — 4) *schätzen, ehren.* संमत *geschätzt, geehrt, in Ehren stehend, — bei* (Gen.), *in Ruf stehend.* — 5) *Etwas billigen, anerkennen, gutheissen.* Nur संमत *anerkannt, — von* (Gen. oder im Comp. vorangehend), *übereinstimmend mit* (im Comp. vorangehend). युष्माकं यदि संमतम् so v. a. *wenn es euch recht ist.* — 6) *Jmd* (Acc.) *bevollmächtigen, die Erlaubniss zu Etwas geben;* s. असंमत. — संमत auch fehlerhaft für संगत. — Caus. 1) *Jmd ehren, Jmd Ehre erweisen.* संमानयित्वा Kâd. 91,23 fehlerhaft für मानयित्वा, wie die andere Ausg. 164, 15 liest. — 2) *Etwas beachten.* — 3) *Jmd* (Gen.) *Etwas versichern.* — Mit अनुसम्, अनुसंमत *gebilligt —, gutgeheissen von* (Instr.). — Mit अभिसम्, अभिसंमत *geehrt —, geschätzt von* (im Comp. vorangehend).

1. मन m. Du. *ein best. Schmuck* RV. 8,78,2. — मना f. s. bes.

2. मन 1) m. *a) *Nardostachys Jatamansi.* — *b)* N. pr. eines Sohnes des Çambara. — 2) n. einmal im Comp. = मनस्.

*मनआप Adj. *herzgewinnend, reizend, schön.*

मनऊ m. = منع *eine best. Constellation* Ind. St. 2,282.

मनऋङ्ग Adj. nach Sâj. मनसा प्रसाधनं यस्य सः.

मनःकान्त Adj. = मनस्कान्त.

मनःक्षेप m. *Geistesverwirrung.*

मनःपति m. *Herr des Herzens,* Beiw. Vishṇu's.

मनःपर्याय m. bei den Gaina *die zur vollkommenen Klarheit gelangte Einsicht* (die vorletzte Stufe in der Erkenntniss der Wahrheit).

मनःपूत Adj. *der Gesinnung nach rein.*

मनःप्रसाद् m. *Heiterkeit des Sinnes.*

मनःप्रिय Adj. (f. आ) *dem Herzen lieb* Kir. 2,1.

मनःप्रीति f. *Herzensfreude.*

मनक m. N. pr. eines Mannes Hem. Par. 5,61.

मनन 1) Adj. *bedächtig, sorgsam.* — 2) n. *das Denken, Nachdenken, Betrachten im Geiste, Erwägen.*

मननग्रन्थ m. und मननप्रकरण n. (Burnell, T.) Titel von Werken.

मननं Instr. Adv. *bedächtig.*

मननादिनिघण्टु m. Titel eines Werkes Opp. Cat. 1.

*मननीय Adj. bei der Erklärung von मन्मन्.

मनवश्स् (!) m. N. pr. eines Fürsten VP.^{2} 4,69.

(मनन्य) मनन्निघ्र Adj. nach Sâj. = स्तुत्य.

*मनयितृ Nom. sg., f. °त्री in einer Erklärung Sâj. zu RV. 1,124,3.

1. मनश्चित् Adj. *mit dem Geist geschichtet.*

2. मनश्चित् Adj. *denkend.*

मनःशिला f. Titel eines Werkes.

मनःशिल (m. oder n. metrisch) und शिला f.

(Râǵan. 13,49) *Realgar, rother Arsenik.* Am Ende eines adj. Comp. f. आ.

मनःशीघ्र Adj. *gedankenschnell.*

मनःषष्ठ Adj. *mit dem* Manas *sechs seiend.*

मनस् n. 1) *der innere Sinn, das innere Organ, Geist, Verstand, Gemüth, Seele, Gewissen, Herz* nebst deren Functionen und Aeusserungen: *Denken, Vorstellen, Gedenken; Erdenken, Ersinnen, Nachdenken* (vielleicht auch *das Ersonnene, Erfindung*); *Wunsch, Wille, Geneigtheit; Lust, Verlangen, Streben, Trieb; Gesinnung, Stimmung.* Das Manas entfliebt mit dem Tode aus dem Körper; das Thier hat nicht Manas, sondern Asu. In den philosophischen Systemen ist Manas *das Organ der Erkenntniss, das Erkenntnissvermögen mit der Fähigkeit Vorstellungen zu verbinden und zu haben;* es gilt, ausser im Njâja, für vergänglich. *a)* Acc. mit कर् *beschliessen; Jmd* (Gen.) *geneigt werden, sich zu Jmd hingezogen fühlen;* mit कर्, प्र-कर्, धा, वि-धा, धर्, बन्ध् und नि-वेशय् *seine Gedanken richten auf, denken an* (die Ergänzung im Loc., Dat., Acc. mit प्रति oder Infin.); mit समा-धा *sich fassen;* mit *कृन्, मनोकृत्य so v. a. *bis das Verlangen gestillt ist.* — *b)* मनसा *mit dem Geiste; in Gedanken* (Gegensatz *in Wirklichkeit*); *von Herzen, gern; mit Vergunst von* (Gen.); *vermöge des blossen Willens;* मनसेव so v. a. *in einem Nu;* mit मन् *im Geiste denken,* so v. a. *Willens sein;* mit सम्-गम् *einmüthig werden.* — *c)* मनसि mit कर् *beherzigen; in's Herz schliessen, im Herzen gedenken* 104,15. Ind. St. 15,314. mit नि-धा *dem Geiste einprägen, im Geiste sich vorführen* Chr. 155,21; mit वर्त् so v. a. *im Kopfe herumgehen.* — *d)* am Ende eines adj. Comp. nach einem Nom. act. oder nach einem Infin. auf तु *den Wunsch habend —, beabsichtigend zu.* — 2) मनसो दोहः Name eines Sâman. — 3) *der 26ste* Kalpa 2) *h).* — 4) *der See* Mânasa.

मनस् 1) m. N. pr. eines Mannes (nach Sây.). — 2) f. आ N. pr. *a)* einer Göttin, einer Partikel der Prakṛti; sie ist eine Tochter Kaçjapa's und Gattin Ǵaratkâru's. Sie schützt die Menschen vor Schlangengift. — *b)* einer Kiṁnara-Jungfrau Kâraṇḍ. 5,22. — 3) n. am Ende einiger Comp. = मनस् 1). Am Ende eines adj. Comp. f. आ Pân. Gaṇ. 1,4,15.

मनस्पति m. *der Genius des geistigen Vermögens und Lebens des Menschen.*

*मनसागुप्ता f. संज्ञायाम्.

*मनसाज्ञायिन् Adj. *mit dem Geiste wahrnehmend.*

*मनसाट्टा f. संज्ञायाम्.

*मनसादेवी f. = मनस 2) *a).*

मनसापञ्चमी f. *der der Göttin* Manasâ *geweihte fünfte Tag in der dunkelen Hälfte des* Âshâḍha.

मनसाराम m. N. pr. eines Mannes.

मनसिकार m. *Beherzigung, attentio animi* Lalit. 218,2.6.

मनसिज m. 1) *Geschlechtsliebe, der Liebesgott.* Nom. abstr. °ता f. Naish. 8,105. — 2) *der Mond.*

मनसिजतरु m. *die Geschlechtsliebe als Baum.*

मनसिजरुज् f. *Liebesschmerz* Vikr. 51.

मनसिन् Adj. *Sinn —, Geist habend.*

मनसिशय m. *Geschlechtsliebe, der Liebesgott.*

मनस्क 1) n. Demin. von मनस् 1). — 2) am Ende eines adj. Comp. (f. आ) Çiç. 11,27 *dessen Geist oder Gedanken gerichtet sind auf.*

मनस्कान्त Adj. *dem Herzen lieb, angenehm.* सर्वभूत° *allen Wesen lieb.*

मनस्कार m. *attentio animi* (neben चित्ता) Lalit. 28,8. 29,2. चित्ता° als Adj. (!) 28,6.

मनस्केत m. *Vorstellung.*

मनस्ताप m. 1) *Herzeleid, Herzenskummer.* — 2) *Reue.*

*मनस्ताल m. N. pr. des Löwen der Durgâ.

मनस्तेजस् Adj. *mit des Geistes Schärfe versehen.*

*मनस्तोका f. Bein. der Durgâ.

मनस्त्व n. Nom. abstr. zu मनस् 1).

मनस्पाप AV. 6,45,1 vom Padap. als Comp. gefasst. AV. Paipp. liest मनसस्पते, wonach मनस्पते zu vermuthen wäre.

मनस्मय Adj. *geistig* (Gegensatz *materiell*).

मनस्य्, मनस्यति, °ते 1) *im Sinne haben.* — 2) *denken, überlegen.* — Mit अभि *wünschen* oder *billigen.*

मनस्यु 1) Adj. etwa *wünschend, begehrend.* — 2) m. N. pr. zweier Fürsten.

मनस्वत् 1) Adj. *a) sinnvoll* oder *muthvoll.* — *b) das Wort* मनस् *enthaltend.* — 2) f. मनस्वती Târ̤ḍya-Br. 14,3,3 fehlerhaft für अनस्वती.

मनस्विन् 1) Adj. *a) sinnvoll, verständig* (Person). Nom. abstr. मनस्विता f. (= अभिमानिता Comm.) Kir. 1,43. — *b) guten Muths, froh;* vgl. अमनस्विन् (Nachtr. 2). — *c) verständig,* so v. a. *geschickt.* Compar. मनस्वितर्. — 2) m. *a)* **das fabelhafte Thier* Çarabha Râǵan. 19,3. — *b)* N. pr. α) eines Schlangendämons. — β) eines Sohnes des Devala VP.² 2,24. — 3) f. मनस्विनी *a)* *Bein. der Durgâ. — *b)* **Momordica mixta* Râǵan. 7, 183. — *c)* N. pr. α) der Mutter des Mondes. — β) der Gattin Mṛkaṇḍu's.

मनःसंवर m. *Zügelung des Herzens* Lalit. 34,19.

मनःसंकल्प m. *Herzenswunsch.*

मनःसङ्ग m. *beständiges Denken an den Geliebten.*

मनःसद् Adj. *im Sinne sitzend.*

मनःसंताप m. *Herzeleid, Herzenskummer.*

मनःसमुन्नति f. *eine hohe Denkweise* 96,9.

मनःसारमय Adj. *den Kern des Sinnes, des Herzens bildend.*

मनःसिद्धि f. N. pr. einer Göttin Ind. St. 15,420.

मनःसुख Adj. *den Sinnen angenehm, wohlschmeckend.*

मनःस्थ Adj. (f. आ) *im Herzen wohnend.*

मनःस्थिरीकरण n. *Stärkung —, Kräftigung des Sinnes.*

मनःस्पर्श Adj. *das Herz rührend, in's Herz dringend* Buâc. P. 3,21,10.

मनःस्वामिन् m. N. pr. eines Brahmanen.

मनक्स (!) *ein best. Metrum.*

मना f. *Wunsch, Eifer; Eifersucht.*

मनाक् Adv. 1) *ein wenig, etwas, in geringem Maasse.* कालं मनाक् *eine kurze Zeit, nicht lange.* न मनागपि, मनागपि न u. न मनाक् (187,12) *nicht im Geringsten, durchaus nicht.* — 2) *in kurzer Zeit, gar bald, sofort, sogleich* Prasannar. 142,11. — 3) *bloss, nur,* μόνον 292,28. Spr. 7743. — 4) mit न und einem Partic. praet. pass. mit अस्मि u. s. w. *daran fehlte wenig, dass ich* u. s. w. *nicht — worden bin,* so v. a. *beinahe wäre ich* u. s. w. *— worden* 45,4. Mṛkṛ. 172,25 (wo न पातितः st. निपातितः zu lesen ist).

*मनाका f. *Elephantenkuh.*

*मनाक्कार n. *eine Art Agallochum.*

मनाग Lalit. 10,7 fehlerhaft für मनाप.

मनाज्य oder मनाज्य n. Du. गोतमस्य oder गौतमस्य Name zweier Sâman Ârsh. Br.

मनाक् Adv. *ein wenig.*

मनाप Adj. = मनआप Lalit. 10,7 (मनाग gedr.). 29,19.

मनाय्, मनायति 1) *eifrig —, anhänglich sein.* — 2) vielleicht *beherzigen, gedenken.*

मनायी f. Manu's *Gattin* Maitr. S. 1,8,6.

मनायु Adj. 1) *eifrig, anhänglich.* — 2) *begehrend, betend.*

मनावसु Adj. *reich an Anhänglichkeit* RV.

मनावी f. Manu's *Gattin.*

मनिङ्गा f. N. pr. eines Flusses. अनङ्गा v. l.

मनित्थ (Weber, Lit.) oder मनिन्ध m. N. pr. eines Astronomen. v. l. मणित्थ, मानिन्ध.

*मनी Adv. mit कर् etwa *beherzigen.*

*मनीक n. *Augensalbe.*

मनीमुषग्राम m. N. pr. eines *Dorfes.*

मनीवक N. pr. 1) m. eines Sohnes des Bhavja. — 2) n. eines nach ihm benannten Varsha.

मनीषा f. 1) *Nachdenken, Verstand, Begriff.* परा मनीषया *über alle Vorstellung.* — 2) *Aeusserung des Nachdenkens und der Weisheit in Spruch, Gebet, Gedicht u. s. w.* — 3) *Bitte, Begehren.*

मनीषापञ्चक n. Titel eines Werkes Burnell, T.

मनीषिका f. 1) *Einsicht, Verstand.* स्वमनीषिकया *nach eigenem Verstande, — Gutdünken.* — 2) *Erwartung* Bâlar. 93,13.

मनीषिणा (!) f. *ein best. Metrum* Çrut. 24.

मनीषित 1) Adj. (f. आ) *gewünscht.* — 2) n. *Wunsch, Verlangen.* °वर्षिन् Adj. Râǵat. 7,1281.

मनीषिता f. *Weisheit* Veṇis. 182.

मनीषिन् 1) Adj. *a) nachdenkend, verständig, weise.* — *b) Andacht darbringend, betend, lobend.* — 2) m. N. pr. eines Fürsten VP.² 4,174.

1. मनु 1) Adj. *verständig.* — 2) m. *a) Mensch, Mann; Menschheit.* — *b) Denkkraft, Gedanke;* Pl. *die Geisteskräfte.* — *c) Spruch, Gebet, Zauberspruch.* — *d)* N. pr. eines göttlichen Wesens, *Vaters der Menschen.* Es werden Manu's mit folgenden patronymischen Bezeichnungen genannt: Sâṁvaraṇa oder Sâṁvaraṇi, Vivasvant oder Vaivasvata (zwei Manu als Söhne des Sonnengottes 100,7. 11), Sâvarṇja, Vâsishṭha, Tâpasa und Svâjaṁbhuva oder Hiraṇjagarbha. In der späteren Chronologie eröffnet Manu Svâjaṁbhuva die Reihe von sieben Manu, von denen jeder einer best. Zeitperiode (मन्वन्तर) vorsteht und in dieser als Schöpfer und Erhalter der Geschöpfe auftritt. Die übrigen heissen Svârokisha, Auttami (Uttama), Tâmasa, Raivata, Ḱâkshusha und Vaivasvata. Später werden noch sieben zukünftige Manu angereiht. Daher — *e)* Bez. *der Zahl vierzehn.* — *f)* N. pr. α) eines Agni. — β) eines Rudra. — γ) eines Sohnes des Kṛçâçva. — δ) eines Astronomen. — 3) *f. *a)* Manu's *Gattin.* — *b) Trigonella corniculata* Râǵan. 12,134.

2. मनु m. *Mensch.* Nur in der Verbindung मनोर्वैधि.

मनुकपाल n. Manu's *Schale* Kap. S. 46,4.

मनुकुलादित्य m. N. pr. eines Fürsten.

मनुग N. pr. 1) m. eines Sohnes des Djutimant VP. 2,4,48. — 2) n. des von ihm beherrschten Varsha ebend.

मनुज 1) m. *Mensch.* — 2) f. (आ und *ई) *ein menschliches Weib.*

मनुजनाथ (Daçak. 18,4) und मनुजपति m. *Fürst, König.*

मनुजलोक m. *die Welt der Menschen, die Erde.*

मानुजात 1) Adj. *vom Menschen* oder *von Manu stammend.* — 2) m. *Mensch.*

मनुजात्मज 1) *m. *Menschensohn,* so v. a. *Mann.* — 2) f. आ *Weib.*

मनुजाधिप und मनुजाधिपति m. *Fürst, König.*

1.*मनुजी f. s. मनुज 2).

2. मनुजी Adv. mit कर् *in einen Menschen verwandeln.*

मनुजेन्द्र m. *Fürst, König.*

मनुजेन्द्रपुत्र 1) *m. *Prinz.* — 2) f. ई *Prinzessin.*

मनुजेश्वर m. *Fürst, König.*

*मनुष्येष्ठ m. *Schwert.*

मनुतनु m. N. pr. eines Mannes.

मनुतीर्थ n. N. pr. eines Tîrtha.

मनुत्व n. *die Würde eines* Manu.

मनुदिवि (!) Titel eines Werkes Opp. Cat. 1.

मनुप्रवर्ह oder °प्रवत्ह् m. Bez. *der Sprüche* ṚV. 8,29 Çâṅkh. Çr. 10,11,20.

मानुप्रीत Adj. *von Menschen geliebt.*

*मनुभू m. *Mensch.*

मनुमुक्तावलि f. Titel eines Werkes Opp. Cat. 1.

मनुयुग n. *die Periode eines* Manu, 311,040,000 *Jahre.*

*मनुराज् m. Bein. Kubera's.

मानुर्हित Adj. *menschenfreundlich, gut für die Menschen.*

मनुवत् Adv. *wie bei* Manu Kâtj. Çr. 3,2,11.

मनुवश m. N. pr. eines Fürsten VP.² 4,69.

मनुवृत Adj. *von Menschen gewählt.*

मनुश्रेष्ठ m. Bein. Vishṇu's.

मानुष 1) m. *Mensch.* — 2) *f. मनुषी *ein menschliches Weib.*

मनुषेन्द्रपुत्री Kathâs. 29,198 fehlerhaft für मनुजेन्द्र°.

मनुष्य, मनुषिश्र 1) Adj. (f. आ) *a) menschlich.* — *b) für Menschen tauglich.* — *c) menschenfreundlich.* — 2) m. *a) Mensch.* — *b) Mann* (Gegensatz *Weib*). — *c) Gatte.* — *d)* Pl. *eine Klasse von Manen: die menschlichen Väter, welche das* Piṇḍa-*Opfer empfangen.*

मनुष्यकार m. *die That eines Menschen, menschliche Anstrengung.*

मनुष्यकिल्बिष n. *ein Vergehen gegen Menschen* Âpast. Çr. 7,21,6.

मनुष्यकृत Adj. *gegen Menschen begangen.*

मनुष्यगन्ध m. *Menschengeruch.*

मनुष्यगन्धर्व m. Pl. *die menschlichen* Gandharva. Vgl. देवगन्धर्व.

मनुष्यगवी f. Pl. Bez. *bestimmter Sprüche* Âpast. Çr. 4,10,4.

मनुष्यग्रन्थि m. *Menschenknoten* Kap. S. 40,1.

मनुष्यचर Adj. *mit Menschen verkehrend.*

मनुष्यचित्त n. *Menschenwille.*

मनुष्यच्छन्दस् n. *Menschen-Metrum.*

मनुष्यजन्मन् Adj. *von einem Menschen erzeugt* Çiç. 1,35.

मनुष्यजा Adj. *von Menschen geboren.*

मनुष्यजात n. *Menschengeschlecht* Gaut. 8,2.

मनुष्यजातक n. Titel eines Werkes.

मनुष्यजाति f. *Menschengeschlecht* Spr. 4698.

मनुष्यत् Adv. = मनुषत्.

मनुष्यता f. 1) *das Menschsein.* — 2) *das Mannsein.*

मनुष्यत्रा Adv. *unter Menschen.*

मनुष्यत्व n. *das Menschsein, Menschlichkeit.*

मनुष्यदुर्ग Adj. *schwer zugänglich wegen der starken Bevölkerung;* n. *ein solcher Ort* MBh. 12, 86,5.

मनुष्यदेव m. *ein Gott unter den Menschen:* 1) *ein Brahmane.* — 2) *Fürst, König.*

मनुष्यधर्मन् m. Bein. Kubera's Çiç. 1,55.

मनुष्यपात्र n. *Menschenbecher* Tândja-Br. 6,5,9.

मनुष्यपोत m. *Knäblein* Mahâvîraḱ. 13,10. 103, 13. 104,6.

मनुष्यप्रकृति Adj. *von menschlicher Herkunft* Âpast.

मनुष्ययज्ञ m. *ein den Menschen geltendes Opfer,* so v. a. *Mildthätigkeit, Gastfreundschaft.* Sehr künstlich erklärt im Comm. zu Gaut. 16,34.

मनुष्ययशस् n. *menschliche Herrlichkeit* TS. 3, 1,9,1.

मनुष्ययशस्विन् Adj. *menschliche Herrlichkeit besitzend* ebend.

मनुष्ययोनि m. *Menschenschooss* Çat. Br. 7,4,2,40.

मनुष्यरथ m. *ein Wagen der Menschen.*

मनुष्यराज् und °राजन् m. *ein menschlicher König.*

मनुष्यरूप n. *Menschengestalt.*

मनुष्यलोक m. *Menschenwelt.*

मनुष्यविश् f., विस् n. und °विशा f. *Menschenvolk.*

मनुष्यशिरस् m. *ein Wasserthier mit einem menschenähnlichen Kopfe* Âpast.

*मनुष्यसभा f. *eine Versammlung von Menschen.*

मनुष्यसव m. *Menschenlibation.*

मनुष्यसाद्य n. *das Zeugesein der Menschen.* Loc.

so v. a. vor *Menschen als Zeugen.*

मनुष्यस्कार् m. *Menschenraub* Ind. St. 15,348.

मनुष्यायुष् n. *Lebenszeit der Menschen.*

मनुष्यालयचन्द्रिका f. und मनुष्यालयलक्षण n. Titel zweier Werke Opp. Cat. 1.

मनुष्येन्द्र m. *der Beste der Menschen* (nicht *Fürst*).

मनुष्येश्वर m. *Fürst, König.*

मनुष्येषु m. oder f. *ein von Menschen geschleuderter Pfeil* AV. 1,19,2.

मनुष्येनस् n. *Menschensünde* AV. 6,113,3.

मनुषत् Adv. 1) *als Mensch* oder *als Menschen, wie M., wie bei —, wie unter —, wie für M.* — 2) *wie* Manu, *wie bei* M.

मनुस् m. 1) *Mensch, die Menschen.* — 2) *Mann.*

मनुसंहिता f. Manu's *Gesetzsammlung.*

मनुसत्र m. *eine best. Opferhandlung.*

मनुस्मृति f. Manu's *Gesetzbuch* Opp. Cat. 1.

मनोगत 1) Adj. (f. आ) *im Herzen ruhend, — verborgen* Venis. 90,18. — 2) n. *a) Gedanke, Meinung.* — *b) Wunsch, Verlangen.*

1. मनोगति f. *Wunsch, Verlangen.*

2. मनोगति Adj. *nach Belieben gehend, der dahin geht, wohin er* oder *man will.*

*मनोगवी f. *Wunsch.*

*मनोगुप्ता f. 1) *rother Arsenik* Râǵan. 13,49 (मनसश्च गुप्ता heisst *und* गुप्ता *hinter* मनस्, indem मनसस् als Abl. zu fassen ist). — 2) *eine Art Zuckerrohr* Râǵan. 2,64.

मनोगृहीत Adj. *am Sinne ergriffen, — gefangen genommen* Maitr. S. 2,3,2 (28,13). Kâṭh. 12,2.

मनोग्रहण n. *das Ergreifen —, Gefangennehmen des Sinnes* Maitr. S. 2,3,2 (28,10).

मनोग्राहिन् Adj. *den Sinn gefangen nehmend, — hinreissend.* सर्वभूत° *aller Wesen.*

मनोग्राह्य Adj. 1) *mit dem Sinne zu fassen.* — 2) = मनोग्राहिन्.

मनोग्लानि f. *Niedergeschlagenheit* Daçak. 24,19.

मनोघ्न Adj. *einschüchternd* Bhâvapr. 3,107.

मनोज und मनोजन्मन् (Prasannar. 131,2) m. *Geschlechtsliebe, der Liebesgott.*

1. मनोजव m. *Eile —, Raschheit des Gedankens.*

2. मनोजव 1) Adj. (f. आ) *a) gedankenschnell.* मनोजवम् Adv., मनोजवता f. Nom. abstr. Âpast. — *b) *dem Vater ähnlich.* — 2) m. N. pr. *a)* eines Sohnes des Anila (*Windes*). — *b)* eines Sohnes des Rudra Îçâna. — *c)* Indra's im 6ten Manvantara. — *d)* eines Sohnes des Medhâtithi. — *e)* eines fabelhaften Rosses. — 3) f. मनोजवा *a)* Bez. *einer der sieben Flammenzungen.* — *b) *Methonica superba.* — *c)* N. pr. *α)* einer der Mütter im Gefolge Skanda's. — *β)* eines Flusses in Kraunkadvîpa VP. 2,4,55. — 4) n. N. pr. *a)* eines Tîrtha. — *b)* des von 2) *d)* beherrschten Varsha.

मनोजवस् 1) Adj. *gedankenschnell.* — 2) m. Bez. Jama's (nach Manubh.).

*मनोजवस Adj. *dem Vater ähnlich.*

मनोजविन् Adj. *gedankenschnell.* Nom. abstr. °विता n.

मनोजविष्ठ (Conj.) Adj. *überaus schnell wie der Gedanke* 10.27.

*मनोजवृद्धि m. *ein best. Strauch* Râǵan. 4,200.

मनोजात Adj. *im Sinn geboren, geistentsprungen.*

मनोजिघ्र Adj. *Jmds Gedanken witternd, — errathend.*

मनोजू Adj. *gedankenschnell.*

मनोज्ञ 1) Adj. (f. आ) *dem Sinn entsprechend, angenehm, schön, reizend.* — 2) m. *a) ein angenehmer Platz* Vishṇus. 85,68. — *b) *Pinus longifolia* Ratnam. 144. — *c)* N. pr. eines Gandharva. — 3) *f. आ *a) die Sennapflanze* Râǵan. 3,123. — *b) eine Art Kümmel* Râǵan. 6,64. — *c) Jasminum grandiflorum* Râǵan. 10,114. — *d)* = वन्ध्याकर्कोटकी Râǵan. 3,49. — *e) ein berauschendes Getränk* Râǵan. 14,187. — *f) rother Arsenik* Râǵan. 13,49. — *g) Prinzessin.*

*मनोज्ञघोष m. N. pr. eines Mannes.

मनोज्ञता f. *reizendes Wesen, Schönheit.*

मनोज्ञशब्दाभिगर्जित m. *eine best. Zeitperiode bei den Buddhisten.*

मनोज्ञस्वर m. N. pr. eines Gandharva Kâraṇḍ. 2,17.

मनोज्योतिस् Adj. *dessen Licht der innere Sinn ist* Çat. Br. 14,6,9,11.

मनोतर् und मनोतृ Nom. ag. 1) *Ersinner, Erfinder.* — 2) *Walter, Schalter.* Auch in Verbindung mit einem Femin.

मनोता f. 1) *das Lied* RV. 6,1 (welches das Wort मनोता enthält). Auch मनोतासूक्त n. — 2) *die Gottheit, für welche das unter Aufsagung dieses Liedes Dargebrachte bestimmt ist.* Agni nach der Auffassung der Brâhmaṇa.

मनोदण्ड m. *vollständige Herrschaft über die Gedanken.*

मनोदत्त 1) Adj. *im Geiste —, in Gedanken gegeben, angewünscht.* — 2) *f. आ संज्ञायाम् P. 6,3,4, Sch.

*मनोदाहिन् m. *der Liebesgott.*

मनोदुष्ट Adj. *durch schlechte Gedanken verunreinigt.*

मनोधातु m. *die Welt des Manas.*

मनोधृत् Adj. *besonnen, verständig.*

मनोऽनवस्थान n. *Unaufmerksamkeit, Zerstreutheit.*

मनोनाश m. *das Verschwinden des Sinnes.*

मनोऽनुकूल Adj. *angenehm, zusagend* Varâh. Jogas. 7,21.

मनोऽनुग 1) Adj. (f. आ) *dem Sinne zusagend, erfreulich, angenehm.* — 2) m. N. pr. einer Oertlichkeit.

मनोन्मनी f. *eine Form der* Durgâ Hemâdri 1, 611,1. 2. 14. 2,*a*,86,13. 15.

मनोऽपहारिन् (Conj.) Adj. *herzraubend, erfreulich.*

मनोऽपेत Adj. *keinen Verstand habend* Kaush. Up. 3,3.

मनोभव 1) Adj. *im Sinne —, im Geiste entstanden, ein Gebilde der Phantasie seiend.* — 2) m. (adj. Comp. f. आ) *a) Liebe* (Gegensatz *Zorn*). — *b) Geschlechtsliebe, der Liebesgott.*

मनोभवशासन m. Bein. Çiva's Bhâm. V. 4,33.

*मनोभवागार *cunnus* Bhâvapr. 1,18,14.

मनोऽभिप्राय m. *Herzenswunsch.* °ग Adj. *erwünscht, angenehm.*

मनोऽभिराम 1) Adj. (f. आ) *das Herz erfreuend.* — 2) N. pr. einer Oertlichkeit.

मनोभू m. *Geschlechtsliebe, der Liebesgott.*

मनोभृत् Adj. *den Geist tragend, — erhaltend.*

मनोमथन m. *der Liebesgott.*

मनोमय Adj. (f. ई) *aus Geist bestehend, geistig, nicht materiell, nur gedacht* VP. 5,19,1 (मनोमम gedr.).

मनोमुषिगृहीत Adj. *besessen vom Dämon, der den Verstand raubt.*

मनोमुच् Adj. *sinnverwirrend.*

मनोमृग m. *das Herz als Gazelle* 183,32.

मनोमोहिनी f. N. pr. einer Surâṅganâ Ind. St. 15,444.

मनोयायिन् Adj. *nach Belieben gehend, der dahin geht, wohin er* oder *man will.*

मनोयुज् Adj. 1) *durch* oder *nach dem blossen Willen* (ohne Handanlegung) *sich anspannend* oder *schirrend.* — 2) *dem Sinne* oder *Verständniss sich fügend, — angemessen, verständig.*

*मनोयोनि m. *der Liebesgott.*

मनोरञ्जन 1) m. N. pr. eines Mannes. — 2) n. Titel eines Commentars.

मनोरथ 1) m. *a) Wunsch.* Am Ende eines adj. Comp. f. आ. — *b) Phantasie, Wahn* Çaṃk. zu Bâ-

DAR. 2,1,6. 4,4,8. — *c*) in der Dramatik *ein auf indirecte Weise ausgesprochener Wunsch.* — *d*) *das als Wagen gedachte Herz.* — *e*) N. pr. verschiedener Männer. — 2) f. आ N. pr. eines Frauenzimmers, = मनोरथप्रभा.

मनोरथतीर्थ n. N. pr. eines Tîrtha.

मनोरथतृतीया f. *der dritte Tag in der lichten Hälfte des* Kaitra. °व्रत n. BURNELL, T.

मनोरथदायक 1) Adj. *Wünsche erfüllend.* — 2) m. N. pr. eines Kalpavṛksha KATHÂS. 22,18.

मनोरथद्वादशी f. *der 12te Tag in einer best. Monatshälfte.*

मनोरथप्रभा f. N. pr. eines Frauenzimmers.

मनोरथमय Adj. (f. ई) 1) *aus Wünschen bestehend, voller Wünsche seiend* BHÂM. V. 1,57. — 2) *der Gegenstand eines Wunsches seiend* NAISH. 5, 109.

मनोरथसिद्ध m. N. pr. fehlerhaft für °सिद्धि.

1. मनोरथसिद्धि f. *Erfüllung eines Wunsches.*

2. मनोरथसिद्धि m. N. pr. eines Mannes. Am Ende eines adj. Comp. °क.

मनोरम 1) Adj. (f. आ) *den Sinn erfreuend, reizend, schön, ansprechend, zusagend* Comm. zu NAISH. 7,62. — 2) m. N. pr. *a*) eines Schlangendämons. — *b*) eines Berges. — 3) f. आ *a*) **Gallenstein des Rindes* RÂǴAN. 12,59. — *b*) *ein best. Metrum.* — *c*) Titel verschiedener Werke OPP. Cat. 1. — *d*) N. pr. α) einer Apsaras. — β) *einer buddh. Göttin. — γ) einer Gandharva-Jungfrau KÂRAṆḌ. 5,6. — *δ*) einer Tochter des Vidjâdhara Indîvara. — ε) verschiedener Frauen PAÑ. 25,2. — ζ) eines Flusses. — 4) n. *a*) **eine Art Haus* GAL. — *b*) N. pr. eines Lustgartens HEM. PAR. 1,255.

मनोरमाकुचमर्दन n., °मर्दनी f., °रमाखण्डन n. und °रमाव्याख्या f. Titel von Werken OPP. Cat. 1.

मनोराज्य n. *das Reich der Phantasie, — der Empfindung.* °राज्यानि कर् so v. a. *Luftschlösser bauen* RÂǴAT. 2,158.

*मनोऽर्ति f. *Seelenschmerz, Herzenskummer* H. an. 2,239.

*मनोर्कित oder *मनोर्क्कित (!) m. N. pr. eines buddh. Patriarchen EITEL, Chin. B.

मनोलक्षण n. Titel eines Werkes BURNELL, T.

मनोलय m. *das Verschwinden des Sinnes.*

मनोलौल्य n. *Laune* 155,10.

मनोवती f. N. pr. 1) einer Apsaras. — 2) einer Tochter des Vidjâdhara Kîrtâṅgada. — 3) einer Tochter des Asurapati Sumâja. — 4) eines Frauenzimmers. — 5) einer mythischen Stadt auf dem Meru.

मनोऽवलम्बिका f. Titel eines Werkes.

मनोवल्लभा f. *Herzensgeliebte* DAÇAK. 32,2.

मनोवहा f. *Herzader* MBH. 12,214,19. 22.

मनोवात Adj. *vom Sinne begehrt, angenehm, erwünscht.*

मनोवाद् m. Titel eines Werkes.

मनोविद् m. *Kenner des Geistes.*

°मनोविनयन n. *das Zähmen des Sinnes von —.*

मनोविरुद्ध m. Pl. *eine best. Gruppe göttlicher Wesen.*

मनोवृत्ति f. *Thätigkeit des Gemüthes* (266,27), — *des Geistes, Gedankengang, Gemüthsstimmung.*

मनोवेग m. N. pr. eines Helden Ind. St. 14, 126. 129.

मनोवेदशिरस् n. Pl. Bez. *bestimmter Sprüche.*

*मनोकृत Adj. *in seinen Erwartungen getäuscht.*

मनोक्रन् 1) Adj. *geisttödtend.* — 2) m. *ein best. verderblicher* Agni.

मनोकर् 1) Adj. (f. आ und ई) *das Herz fortreissend, reizend, schön, ansprechend, zusagend.* Compar. °तर् 47,30. Nom. abstr. °तरत्व n. *grössere Schönheit.* — 2) m. *a*) **Jasminum multiflorum* oder *pubescens.* — *b*) *der dritte Tag des bürgerlichen Monats.* — *c*) Titel eines Werkes. — 3) f. आ *a*) **Jasminum grandiflorum.* — *b*) **gelber Jasmin.* — *c*) N. pr. α) einer Apsaras. — β) einer Kiṁnara-Jungfrau KÂRAṆḌ. 7,1. — γ) verschiedener Frauen VP.^{2}. — 4) *n. *Gold* RÂǴAN. 13,8.

मनोकरवीरेश्वर m. N. pr. eines Lehrers.

मनोकरशर्मन् m. N. pr. eines Autors.

मनोकरसिंह m. N. pr. eines Fürsten.

मनोकर्तर् Nom. ag. *Herzensräuber.*

मनोका m. = मनोक्रन् 2) MANTRABR. 1,7,1.

मनोकारिका f. N. pr. eines Frauenzimmers.

मनोकारिन् Adj. = मनोकर 1).

*मनोकारी f. *ein untreues Weib.*

मनोह्लाद m. *Herzensfreude.*

मनोह्लादिन् Adj. *das Herz erfreuend, ansprechend, schön.*

*मनोऽऽक्वा f. *rother Arsenik* RÂǴAN. 13,49.

मन्तर् Nom. ag. 1) *Denker.* — 2) *der da zustimmt, einwilligt* ÂPAST.

मन्तलक m. N. pr. eines Fürsten VP.^{2} 4,201.

मन्तवे (ṚV. 1,112,2) und मन्तवै (ṚV. 7,4,8) Dat. Infin. zu मन्.

मन्तव्य oder मन्तव्य 1) Adj. *a*) *zu denken.* — *b*) *anzusehen —, zu halten für* (Nomin.). दोषेण *eines Fehlers zu zeihen* (मन्तव्य v. l.). — *c*) *anzunehmen, zu statuiren.* — *d*) *zu beachten, gut zu heissen.* अनुमन्तव्य v. l. — 2) n. impers. *zu meinen, anzunehmen* 210,21. 211,33.

*मन्ति f. Nom. act. von मन्.

मन्तु m. 1) *Berather; Walter, Lenker, arbiter.* Auch als f. — 2) *Rathschlag, Rath; das Walten.* — 3) *Beleidigung.* — 4) **Mensch.* — 5) *= प्रजापति.

मन्तुमन्त् Adj. (nur Voc. मन्तुमस्) *rathreich, waltend, sorgsam.*

*मन्तूय्, °यति u. °यते (अपराधे, क्रोधे). In BHATT. *sich ärgern* oder *eifersüchtig werden.*

मन्त्र m. (n. ausnahmsweise; adj. Comp. f. आ) 1) *Spruch, Gebet, Lied* als *Erzeugniss des Geistes.* — 2) *ein vedisches Lied, ein heiliger Spruch.* Als Bein. Vishṇu's VISHṆUS. 1,53. Çiva's MBH. 12, 284,90. — 3) *magische Besprechung, Zauberspruch.* Bei den ekstatischen Çaiva als beseeltes Wesen gedacht. — 4) *Verabredung, Berathung, Entschliessung; Rath, Plan, geheimer Plan.* — 5) in der Astrol. *das 5te Haus* VARÂH. JOGAJ. 4,1.

मन्त्रक *ein heiliger Spruch* HEMÂDRI 1,795,6. 14.

मन्त्रकमलाकर m. Titel eines Werkes.

मन्त्रकरण n. 1) **das Hersagen eines heiligen Spruches.* — 2) *ein vedischer Spruch.*

मन्त्रकल्पद्रुम m. Titel eines Werkes.

मन्त्रकार m. *der Hersager der heiligen Sprüche* (bei der Hochzeit) MÂN. GṚHJ. 1,8.

मन्त्रकाल m. *Berathungszeit, die Zeit, da man Berathung hält,* M. 7,149.

मन्त्रकुशल Adj. *rathserfahren.*

मन्त्रकृत् Adj. Subst. 1) *Liederdichter.* — 2) *einen heiligen Spruch hersagend.* — 3) *Rathgeber.* — 4) *ein Abgesandter.*

मन्त्रकोश (*Spruchschatz*) m., मन्त्रकौमुदी f., मन्त्रखण्ड (OPP. Cat. 1) und मन्त्रगणपतितन्त्ररत्न n. Titel von Werken.

मन्त्रगणेश्वर m. wohl *eine Art Amulet* KÂD. 72,10 (134,2. 3). Nach HÂR. = विद्या.

मन्त्रगुप्त m. N. pr. eines Mannes.

मन्त्रगुप्ति f. *Geheimhaltung* 1) *eines Zauberspruchs.* — 2) *einer Berathung.*

*मन्त्रगूढ m. *Späher.*

मन्त्रगृह n. *Berathungsgemach.*

मन्त्रचन्द्रिका f., मन्त्रचिन्तामणि m. und मन्त्रचूडामणि m. Titel von Werken OPP. Cat. 1.

मन्त्रजल n. *durch Besprechung geheiligtes Wasser.*

मन्त्रजागर m. *das auch die Nacht hindurch dauernde Hersagen vedischer Sprüche in ihren verschiedenen* Pâṭha HAUG, Acc. 58.

मन्त्राग्नि m. *Feuer.*

मन्त्रज्ञ 1) Adj. *a) die heiligen Sprüche kennend. — b) rathserfahren.* — 2) *m. *Späher.*

मन्त्रज्येष्ठ Adj. *bei dem sich der Vorrang nach der Kenntniss heiliger Sprüche richtet* Spr. 4390.

मन्त्रज्योतिस् n. Titel eines Werkes.

मन्त्रण n. und मन्त्रणा f. *das Berathen, Berathung.*

*मन्त्रणार्क gaṇa उत्करादि.

*मन्त्रणार्कीय Adj. von मन्त्रणार्क.

मन्त्रतत्त्वनेत्र n. und °तत्त्वप्रकाश m. Titel zweier Werke.

मन्त्रतत्त्वविद् Adj. *das Wesen der Berathung kennend, sehr rathserfahren* 61,23.

मन्त्रतस् Adv. 1) *von Seiten der heiligen Sprüche* Âpast. Çr. 3,11,2. — 2) *unter Hersagung heiliger Sprüche* R. Gorr. 1,64,22.

मन्त्रतोय n. *mit einem Zauberspruch besprochenes Wasser.*

मन्त्रद Adj. 1) *die heiligen Sprüche lehrend.* — 2) *Rath ertheilend.*

मन्त्रदर्शिन् Adj. *die heiligen Sprüche kennend* Saṃhitopan. 38,3.

मन्त्रदातर् Nom. ag. = मन्त्रद 1).

*मन्त्रदीधिति m. *Feuer.*

मन्त्रदीपक n. Titel eines Werkes. मन्त्राणां दीपकम् metrisch.

मन्त्रदृश् Adj. Subst. 1) *Sprüche schauend, — erfindend, Liederdichter.* — 2) *die heiligen Sprüche kennend.* — 3) *rathserfahren, Rathgeber.*

मन्त्रदेवता f. *die in einem heiligen Spruche angerufene Gottheit.*

मन्त्रदेवताप्रकाश m. (Opp. Cat. 1), °देवताप्रकाशिका f. (Burnell, T.) und °देवप्रकाशिका f. Titel von Werken.

मन्त्रद्रष्टर् Nom. ag. *ein Dichter heiliger Sprüche* P. 4,1,114, Sch.

मन्त्रद्रुम m. N. pr. Indra's im 6ten Manvantara.

मन्त्रधर् und °धारिन् m. *Rathhalter, Rathgeber.*

मन्त्रपति m. *Herr —, Eigenthümer eines heiligen Spruches.*

मन्त्रपत्र n. *ein mit einem heiligen Spruche beschriebenes Blatt.*

मन्त्रपद् n. *Zauberwort* Kir. 1,24.

मन्त्रपाठ m. *die Recitation eines heiligen Spruches* Comm. zu Kâtj. Çr. 1,3,7. 9,3,11.

मन्त्रपाद् Titel eines Mantra Opp. Cat. 1.

मन्त्रपारायण n. Titel eines Werkes.

मन्त्रपुस्तिका f. *Zauberbuch* 122,7.

मन्त्रपूत Adj. *durch einen heiligen Spruch gereinigt* Ragh. 17,16.

*मन्त्रपूतात्मन् m. Bein. Garuḍa's.

मन्त्रप्रकरण (Bühler, Rep. No. 478) und मन्त्रप्रकाश m. Titel zweier Werke.

मन्त्रप्रभाव m. *die Macht eines Zauberspruchs* 322,5 (im Prâkrit).

मन्त्रप्रयोग m. 1) *der Gebrauch eines heiligen Spruches* Ind. St. 10,426. — 2) *Zaubermittel.*

मन्त्रप्रश्न m. Du. (Burnell, T. Opp. Cat. 1), °काण्ड, °भाष्य n. (Burnell, T.) und मन्त्रप्रस्तार m. (Opp. Cat. 1) Titel von Werken.

मन्त्रबल n. 1) *das Uebergewicht —, Vorgehen eines heiligen Spruches* Kâtj. Çr. 1,3,7. — 2) *Zaubermacht* 62,23. 122,31. 137,23.

मन्त्रबीज n. 1) *das Samenkorn —, d. i. die erste Silbe eines Zauberspruchs.* — 2) *die als Samenkorn (zarter Keim) gedachte Berathung.*

मन्त्रब्राह्मण n. 1) Du. *die heiligen Lieder und die* Brâhmaṇa Ind. St. 10,436. — 2) Titel eines Werkes Opp. Cat. 1.

मन्त्रब्राह्मणविद् Adj. *die heiligen Lieder und die* Brâhmaṇa *kennend* Gaut. 15,28.

मन्त्रभागवत n. Titel eines Werkes.

मन्त्रभाष्य n. desgl. Opp. Cat. 1.

मन्त्रभेद् m. 1) *ein best. Zauberspruch;* Pl. *Zaubersprüche verschiedener Art.* — 2) *Verrath einer Berathung, — eines gefassten Planes.*

मन्त्रमय Adj. *aus Zaubersprüchen bestehend.*

मन्त्रमहोदधि m. Titel eines Werkes.

मन्त्रमाला f. 1) desgl. — 2) N. pr. eines Flusses in Kuçadvîpa Bhâg. P. 5,20,16.

मन्त्रमुक्तावली f. Titel eines Werkes.

मन्त्रमूर्ति Adj. *dessen Körper aus heiligen Sprüchen besteht* (Çiva).

मन्त्रमूल Adj. (f. आ) *in der Berathung wurzelnd.*

मन्त्रय्, मन्त्रयति und मन्त्रयते 1) *sprechen, reden.* — 2) *rathschlagen, — mit* (Instr. mit und ohne सह), *über* (Dat.). मन्त्रित n. impers. — 3) mit einem Infin. so v. a. *beschliessen.* — 4) *Etwas berathen, besprechen;* mit Acc. मन्त्रित *berathen, besprochen.* — 5) *Jmd Etwas* (Acc.) *rathen.* — 6) *Jmd berathen, Jmd einen Rath ertheilen;* mit Acc. मन्त्रित *dem ein Rath ertheilt worden ist.* — 7) *mit einem Spruch besprechen.* मन्त्रित *besprochen.* — Mit अनु 1) bestimmte Worte (durch इति hervorgehoben) *auf Etwas* (Acc.) *folgen lassen, Jmd* (Acc.) bestimmte Worte *nach* — oder *zurufen.* तथानुमन्त्रितस्तेन *mit diesen Worten von ihm entlassen.* — 2) *Jmd ermahnen.* अनुमन्त्रित *ermahnt.* — 3) *mit einem Spruche besprechen, einsegnen.* अनुमन्त्रित *besprochen.* — 4) *Jmd* (Acc.) *um Erlaubniss bitten, sich entfernen zu dürfen, sich bei Jmd verabschieden.* — 5) *Jmd die Erlaubniss ertheilen.* अनुमन्त्रित *der die Erlaubniss erhalten hat von* (Instr.). — Mit अभि 1) *anreden, sprechen zu;* mit Acc., auch mit doppeltem Acc. — 2) *ein Mädchen anreden, so v. a. sie zur Ehe verlangen.* — 3) *mit einem Spruche besprechen, — weihen.* अभिमन्त्रित *besprochen, geweiht.* — 4) *Jmd begrüssen.* आतिथ्येन so v. a. *Jmd Gastfreundschaft anbieten.* अभिमन्त्रित *begrüsst.* — 5) *Jmd* (Acc.) *Lebewohl sagen.* — Mit समभि *übereinstimmen* Hâs. — Mit आ 1) *Jmd anreden, fragend* oder *auffordernd zu Etwas* (Dat.) *ansprechen.* Statt des Dat. auch ein prädicativer Acc. ग्रामन्त्रित *angeredet* 31,8. — 2) *herbeirufen, citiren; einladen.* आमन्त्रित *citirt.* — 3) *Jmd bitten.* आमन्त्रित *gebeten.* — 4) *Jmd begrüssen.* — 5) *Jmd* (Acc.) *Lebewohl sagen, sich bei Jmd verabschieden.* आमन्त्रित *bei dem man sich verabschiedet hat.* — Mit उद् in उदामन्त्रण. — Mit उपा 1) *Jmd anreden, auffordern zu* (Loc. oder Dat.). उपामन्त्रित *aufgefordert.* — 2) *Jmd* (Acc.) *Lebewohl sagen, sich bei Jmd verabschieden.* — Mit समा 1) *anrufen, herbeirufen.* — 2) *Jmd* (Acc.) *Lebewohl sagen, sich bei Jmd verabschieden.* — Mit उप 1) *herzurufen, zusichrufen.* उपमन्त्रित *zusichgerufen.* — 2) *auffordern zu* (Dat.), *bereden.* उपमन्त्रित *angegangen, gebeten, beredet.* — 3) भोजनेन so v. a. *Jmd Speise anbieten.* — 4) उपमन्त्रित *angeredet.* — Mit अभ्युप *mit einem Spruche besprechen.* — Mit नि 1) *Jmd einladen wohin* (Loc.) oder *wozu* (Loc. oder Infin.). — 2) mit Instr. der Sache *Jmd mit Etwas einladen,* so v. a. *Jmd Etwas anbieten.* — Mit अभिनि *auffordern zu* (°अर्थम्). — Mit उपनि 1) *Jmd einladen.* — 2) mit Instr. der Sache *Jmd mit Etwas einladen,* so v. a. *Jmd Etwas anbieten.* — Mit संनि *Jmd einladen.* — Mit निस् *hinaus —, wegsprechen.* — Mit परि *mit einem Spruche besprechen.* — Mit प्रति 1) *Jmd* (Acc.) *zurufen.* — 2) *mit einem Spruche besprechen* Gobh. 2,4,2. — Mit सम् 1) *rathschlagen, — mit* (सह, समम् oder blosser Instr.). — 2) *seine Meinung äussern.* — 3) *berathen.* — 4) *begrüssen.*

मन्त्रयज्ञ n. *ein Amulet mit einem Zauberspruch.*

मन्त्रयज्ञप्रकाश m. Titel eines Werkes.

मन्त्रयितव्य n. impers. *zu rathschlagen.*

मन्त्रयुक्ति f. *Zaubermittel.*

मन्त्रयोग m. 1) *Anwendung eines heiligen Spruches.* — 2) vielleicht *Zauberei.*

मन्त्ररत्न n., °रत्नकोश m., °रत्नाकर m., °रत्नावली f. und मन्त्ररहस्यप्रकाशिका f. Titel von Werken.

मन्त्रराज m. *ein best. Zauberspruch.*

मन्त्रवचन n. *das Hersagen eines heiligen Spruches* Kâtj. Çr. 1,7,9.

मन्त्रवत् Adv. *nach allen Regeln der Berathung.* Vgl. मन्त्रवत् 2).

मन्त्रवत् 1) Adj. *a) mit heiligen Sprüchen oder Liedern verbunden; besprochen. — b) mit den heiligen Sprüchen vertraut* Âpast. — 2) °वत् Adv. *unter Hersagen heiliger Sprüche* Mân. Gṛhj. 2,2. MBh. 1,52,2. Vgl. मन्त्रवत्.

मन्त्रवर्ण m. 1) *der Wortlaut eines heiligen Spruches oder Liedes* Gobh. 3,4,18. Bâdar. 2,3,44. — 2) Pl. *die Silben eines Spruches, insbes. eines Zauberspruches* Sarvad. 170,14. 16. 18.

मन्त्रवक्र Adj. als Beiw. Vishṇu's Vishṇus. 1,53.

मन्त्रवाद m. 1) *der Ausspruch —, der Inhalt eines heiligen Spruches.* श्लोका: so v. a. Çloka's *in Spruchform* 44,17. — 2) *Zauberkunst* Spr. 7651.

मन्त्रवादिन् m. *Hersager von Zaubersprüchen, Besprecher.*

मन्त्रविद् 1) Adj. *spruchkundig, Zaubersprüche kennend.* Superl. °वित्तम. — 2) *m. *Späher.*

मन्त्रविद्या f. *Zauberkunst.*

मन्त्रविधि m. Titel eines Werkes Opp. Cat. 1.

मन्त्रशक्ति f. *Zauberkraft, Zaubermittel* 122,22.

मन्त्रशारीरक n. Titel eines Werkes.

मन्त्रशास्त्र n. *Zauberlehre,* Titel eines Werkes.

मन्त्रशास्त्रसारसंग्रह m. (Burnell, T.) und मन्त्रशोधन n. Titel von Werken.

मन्त्रश्रुति f. *eine abgelauschte Berathung.*

मन्त्रश्रुत्य n. *Folgsamkeit, Gehorsam.*

मन्त्रसंवरण n. *das Geheimhalten einer Berathung, — eines gefassten Planes* R. 1,7,9. R. Gorr. 2,72,11.

मन्त्रसंस्कार m. *eine durch Sprüche vollzogene Weihe.* °कृत्पति: *ein eingesegneter, geweihter Gatte.*

मन्त्रसंस्क्रिया f. *das Zurechtmachen von Zaubersprüchen.*

मन्त्रसंहिता f. *die Sammlung der vedischen Hymnen.*

मन्त्रसमुच्चय m. Titel eines Werkes Opp. Cat. 1.

मन्त्रसाधक m. *Zurechtmacher eines Zauberspruchs.*

मन्त्रसाधन n. und °ना f. (Ind. St. 15,276) *das Zurechtmachen eines Zauberspruchs.*

मन्त्रसाध्य Adj. 1) *dem mit Zaubersprüchen beizukommen ist, durch einen Zauberspruch zu erreichen.* Nom. abstr. °त्व n. — 2) *dem mit Rath zu helfen ist, mit Hülfe einer Berathung zu erreichen.*

मन्त्रसिद्ध Adj. 1) *dem durch einen Zauberspruch geholfen worden ist.* — 2) *mit Zaubersprüchen vollkommen vertraut* 61,26.

मन्त्रसिद्धि f. 1) *die Wirkung eines Zauberspruchs.* — 2) *das in Erfüllung Gehen eines Rathes.*

मन्त्रसूत्र n. *ein an einer Schnur befestigter Zauberspruch.*

मन्त्रस्नान n. *ein durch Hersagung bestimmter Sprüche ersetztes Bad* VP.² 3,114.

*मन्त्रस्पृश् Adj. = मन्त्रेण स्पृशति.

मन्त्रकेमाद्रि m. Titel eines Werkes Opp. Cat. 1.

मन्त्राक्षर n. *eine Silbe in einem Zauberspruche* Sarvad. 170,19.

मन्त्राङ्गनाटक n. und °प्रयोग m. Titel zweier Werke Opp. Cat. 1.

मन्त्राधिराज m. *das Oberhaupt über alle Zaubersprüche* (ein Vetâla) 137,29.

मन्त्रानुक्रमणी f. (Burnell, T.) und मन्त्रानुष्ठान n. Titel von Werken.

मन्त्रान्त m. *das Ende eines heiligen Spruches* Mân. Çr. 1,1,1.

मन्त्राराधन n. *das Zugewinnensuchen durch Zaubersprüche, das Beschwören.*

मन्त्रार्ण m. *eine Silbe in einem Zauberspruche* Sarvad. 170,15.

मन्त्रार्णव m. Titel eines Werkes Opp. Cat. 1.

मन्त्रार्थदीप m. und °दीपिका f. (Bühler, Rep. No. 26) Titel zweier Werke.

मन्त्रार्थमञ्जरी f. Titel eines Werkes Burnell, T.

मन्त्रार्षाध्याय m. *das Kapttel über die vedischen Ṛshi.*

मन्त्रावली f. *eine Reihe von Sprüchen.*

मन्त्रि (metrisch) m. = मन्त्रिन् *Rathgeber eines Fürsten.*

1. मन्त्रिक m. fehlerhaft für मान्त्रिक.

2. मन्त्रिक am Ende eines adj. Comp. = मन्त्रिन् *Rathgeber eines Fürsten.*

मन्त्रिका und मन्त्रिकोपनिषद् f. (Opp. Cat. 1) Titel einer Upanishad.

मन्त्रित 1) Adj. und n. impers. s. u. मन्त्रय्. — 2) n. *Berathung, Plan* MBh. 1,2,235. R. 7,39,18.

मन्त्रिता f. und मन्त्रित्व n. *das Amt —, der Beruf eines fürstlichen Rathgebers.*

मन्त्रिन् Adj. Subst. 1) *verständig, klug* (Manuh.) oder *beredt.* — 2) *einen Zauberspruch oder Zaubersprüche kennend, Beschwörer, Besprecher.* — 3) *Rathgeber eines Fürsten, Minister.* Im Schachspiel so v. a. *Königin* Paṅkâd. — 4) in der Astrol. *das 12te Haus* Varâh. Jogaj. 4,1.

मन्त्रिपति m. *der erste Minister.*

मन्त्रिपुत्र m. *der Sohn eines Ministers* 112,11. 113,5.

मन्त्रिप्रधान (*n.), मन्त्रिमुख्य m., मन्त्रिवर m. und मन्त्रिश्रेष्ठ m. *der erste Minister.*

मन्त्रिषिक m. Pl. N. pr. eines Volkes.

मन्त्रिसुत und मन्त्रिसूनु m. *der Sohn eines Ministers* 114,6. 115,3. 117,29. 120,16.

मन्त्रेश und मन्त्रेश्वर m. *Herr der Zaubersprüche,* bei den mystischen ekstatischen Çaiva Bez. eines best. erhabenen Wesens.

मन्त्रोक्त Adj. *in einem heiligen Liede genannt* Vaitân.

मन्त्रोदक n. *durch einen Spruch geheiligtes Wasser.*

मन्त्रोपनिषद् f. Titel einer Upanishad Burnell, T.

मन्त्रोपनिषद् n. *die heiligen Lieder und die Upanishad* Kûlikop. 10.

मन्थ् s. 1. मथ्.

मन्थ 1) m. *a) Quirlung.* — *b) Tödtung* Bâlar. 284,9. — *c) ein Getränk, in welches ein anderer Stoff eingerührt wird, Rührtrank;* gewöhnlich *geröstetes Gerstenmehl in Milch verrührt.* Nach Mat. med. 10 *pulverisirter Arzeneistoff in vier Theilen verrührt.* — *d) Rührlöffel.* — *e) Butterstössel.* — *g) eine Gazellenart.* — *h) *eine best. Augenkrankheit, Augenschmalz.* — 2) n. *ein best. Werkzeug zum Reiben des Feuers.* — मन्था s. bes.

मन्थक 1) Adj. *reibend, Reiber.* — 2) *m. N. pr. eines Mannes. Pl. *seine Nachkommen.*

*मन्थज n. *Butter.*

मन्थदण्ड und °क m. *Butterstössel.*

*मन्थन् m. dass. Nur in den stärksten Casus.

मन्थन 1) Adj. *ausreibend* (Feuer). — 2) m. *Butterstössel.* — 3) *f. ई *Butterfass.* — 4) n. *a) das Ausreiben des Feuers mit Hölzern.* — *b) das Rütteln, Umschütteln, Quirlen.* — *c) das Herausquirlen.* — *d) ein Werkzeug zum Reiben des Feuers;* vielleicht m.

*मन्थनघटी f. *Butterfass.*

मन्थनदण्ड m. *Butterstössel* Spr. 7755.

°मन्थनीय in अग्नि° unter अग्निमन्थन.

*मन्थपर्वत m. *der Berg* Mandara, *der bei der Quirlung des Milchmeeres als Butterstössel diente.*

मन्थर 1) Adj. (f. आ) *a) langsam, schleppend, träge.* °म् und मन्थर° Adv. — *b)* am Ende eines

Comp. *langsam in, träge zu.* — *c) träge von Geist, einfältig.* — *d) krumm, gebogen, bucklig, verwachsen.* — *e) *breit, weit.* — 2) m. *a) *Schatz* (कोश), *Haupthaar* (केश) oder *Zorn* (कोप). — *b) *Frucht.* — *c) *Butterstössel.* — *d) *Späher.* — *e) *Hinderniss.* — *f) *der Monat* Vaiçâkha. — *g) *Gazelle.* — *h) *Festung.* — *i)* N. pr. einer Schildkrote. — 3) f. आ N. pr. einer *buckligen* Magd der Kaikeji. — 4) *n. = कुसुम्भी.

मन्थरक m. N. pr. 1) eines Mannes. — 2) einer Schildkröte. — 3) eines *einfältigen* Webers. — 4) eines *buckligen* Mannes.

मन्थरता f. *Langsamkeit.*

मन्थरित Adj. *träge gemacht, erschlafft.*

*मन्थरु m. *der durch den Fliegenwedel erzeugte Wind.*

*मन्थरेषण m. N. pr. eines Mannes. Pl. *seine Nachkommen.*

*मन्थशैल m. = मन्थपर्वत.

मन्था 1) *m. (nur Nom. मन्थास्) *Butterstössel.* — 2) f. मन्था *a) Quirl.* — *b)* = मन्थी 1) *c)* AV. 20, 127, 9 (Hdschrr.). Çâṅkh. Ça. 12, 17, 3. — *c) *Trigonella Foenum graecum* Râǵan. 6, 70.

मन्थाचल und मन्थाद्रि m. = मन्थपर्वत.

मन्थान m. 1) *Schüttler,* Beiw. Çiva's. — 2) *ein best. Werkzeug zum Reiben des Feuers.* — 3) *Butterstössel* Pa. P. 116. — 4) *ein best. Werkzeug zum Rühren* Kâraka 1, 15. — 5) **Cassia fistula* Râǵan. 9, 44. — 6) *ein best. Metrum.*

*मन्थानक m. *eine best. Grasart* Râǵan. 8, 135.

मन्थानभैरव m. N. pr. eines Autors.

मन्थानाद्रि m. = मन्थपर्वत Bâlar. 188, 21.

मन्थावल m. *ein best. Thier,* wohl *der fliegende Fuchs.* Vgl. मातालवँ, मान्थालँ, मान्थालवँ und मान्धाल.

मन्थितृ Nom. ag. *Rührer, Schüttler.*

मन्थितव्य Adj. *zu reiben* (Feuer) Maitr. S. 1, 8, 9 (130, 1).

मन्थिन् 1) Adj. *erschütternd, aufregend* Bhaṭṭ. — 2) m. *a)* Soma-*Saft, welchem Mehl beigerührt ist.* — *b) der männliche Same* in ऊर्ध्व°. — 3) f. मन्थिनी *a) *Butterfass.* — *b)* N. pr. einer der Mütter im Gefolge Skanda's.

मन्थिप Adj. *den Rühr-Soma trinkend.*

मन्थिपात्र n. *der für den Rühr-Soma bestimmte Becher.*

मन्थिवत् Adj. *mit Rühr-Soma verbunden* Âpast. Çr. 12, 23, 1.

मन्थिशोचिस् Adj. *wie Rühr-Soma glänzend.*

मन्थीवत् Adj. = मन्थिवत्.

मन्थु m. N. pr. eines Mannes.

*मन्थोदक m. *das Milchmeer.* Richtig wohl मण्डोदक.

मन्थ्य Adj. *zu reiben* (Feuer).

मन्थ्र्यय Adj. *mit dem Rühr-Soma beginnend* TS. 7, 2, 1, 3.

मन्द् s. 1. und 3. मद्.

मन्द 1) Adj. (f. आ) *a) langsam, schleppend, träge, — in* (Loc. oder im Comp. vorangehend); *lässig,* so v. a. *keine Lust zu Etwas* (Dat.) *habend* Vikramâṅkaṅ. 8, 81. मन्दम् und मन्द° Adv. *langsam, träge, allmählich;* मन्दं मन्दम् *ganz langsam, — allmählich.* — *b) schwach, schwächlich, gering.* अग्नि *schwache Verdauung;* गिर्, वचन, वाच् *eine schwache, leise Stimme.* मन्दम् Adv. *schwach, wenig, mit schwacher Stimme;* मन्दतरम् Adv. *mit ganz schwacher Stimme.* — *c) schwach,* so v. a. *nachsichtig, — gegen* (Loc.). — *d) schwach von Verstande, einfältig, dumm.* — *e) unglücklich.* — *f) krank.* — *g) *schlecht, böse* (Menschen). — *h) *dem Trunke ergeben.* — *i) *=* मन्द्र. — 2) m. *a) der Planet Saturn.* — *b) eine Elephantenart.* — *c) die obere Apsis einer Planetenbahn.* — *d) *Weltende.* — *e) *Bein.* Jama's. — 3) f. आ *a) *Topf, Fass, Dintenfass.* — *b) eine best.* Çruti S. S. S. 23. — *c)* in der Astr. *eine best. Conjunction* (संक्रान्ति). — *d)* Name der Dâkshâjaṇi auf dem Himavant. — मन्दैं आसिष Çat. Br. 13, 7, 1, 15 fehlerhaft für मौं दिदासिष (Ait. Br. 8, 21, 10).

मन्दक 1) Adj. *a) spärlich, wenig.* — *b) einfältig, dumm.* — 2) m. Pl. N. pr. eines Volkes.

मन्दकर्णि m. N. pr. eines Muni. मान्द° v. l.

1. मन्दकर्मन् n. *das Verfahren bei der Gleichung der Apsis.*

2. मन्दकर्मन् Adj. *der wenig zu thun hat, unthätig.*

मन्दकारिन् Adj. *thöricht zu Werke gehend.*

मन्दकिरण Adj. *schwachstrahlig.* Nom. abstr. °त्व n. Suçr. 1, 20, 12.

मन्दग 1) Adj. (f. आ) *langsam sich bewegend, — fliessend.* — 2) m. *a) der Planet Saturn.* — *b)* Pl. Bez. *der* Çûdra *in* Çâkadvîpa. — *c)* N. pr. eines Sohnes des Djutimant VP.^{2} 2, 197. — 3) f. आ N. pr. eines Flusses. — 4) n. N. pr. des von 2) *c)* beherrschten Varsha VP.^{2} 2, 197.

मन्दगति Adj. *langsam sich bewegend* Dhûrtan. 15. Nom. abstr. °त्व n.

*मन्दगमना f. *Büffelkuh* Râǵan. 19, 23.

*मन्दगामिन् Adj. = मन्दगति Sûrjas. 1, 58.

मन्दचेतस् Adj. 1) *wenig Bewusstsein habend, geistesabwesend.* — 2) *einfältig, dumm* (Person) 55, 12. 77, 7.

मन्दच्छाय Adj. *von geringer Schönheit, unansehnlich* Megh. 77.

*मन्दजननी f. *Saturns Mutter.*

मन्दजरस् Adj. *langsam alternd.*

मन्दजात Adj. *langsam entstanden.*

*मन्दट m. *der Korallenbaum.*

मन्दता f. 1) *Trägheit.* — 2) *Schmächtigkeit, Wenigkeit, Unbedeutendheit.* — 3) *Einfältigkeit, Dummheit.*

मन्दत्व n. *Geringheit, Unbedeutendheit, Schwäche.* अग्नेः *Schwäche der Verdauung.*

मन्दहोर Adj. *Männer ergötzend.*

मन्दधार Adj. *in langsamem Strahle strömend* Suçr. 1, 297, 5.

मन्दधी Adj. *von geringer Einsicht, einfältig, dumm* 82, 18. zu Spr. 2082.

मन्दध्यै Dat. Infin. zu 1. मद्, मन्द् RV. 4, 16, 2.

मन्दन 1) Adj. (f. आ) *a) lustig.* — *b) *=* मन्द्र. — 2) m. N. pr. eines Schülers des Çaṁkarâkârja. Auch °मिश्र. Vgl. मण्डन. — 3) n. *a)* bei den ekstatischen Çaiva *ein best. hinkender Gang.* — *b) *Preis, Lob.*

*मन्दनाग m. N. pr. = वात्स्यायन. Richtig wohl मल्लनाग.

मन्दपरिधि m. *Epicykel der Apsis.*

मन्दपाल m. N. pr. eines Ṛshi.

मन्दपीठ Kaurâp. (A.) 97 wohl fehlerhaft für भद्रपीठ.

मन्दपुण्य Adj. *unglücklich* (Person) Harshaḱ. 134, 5.

मन्दप्रज्ञ Adj. *von geringem Verstande, dumm.*

मन्दप्रबोध m. Titel eines Werkes Burnell, T.

मन्दप्राणविचेष्टित Adj. *ausser Athem und langsam sich fortbewegend* MBh. 3, 22, 18.

मन्दप्रेमन् Adj. *wenig Zuneigung habend* Spr. 4276.

1. मन्दफल n. *Gleichung der Apsis.*

2. मन्दफल Adj. (f. आ) 1) *wenig Früchte tragend.* — 2) *einen geringen Erfolg —, eine geringe Wirkung habend* Comm. zu Âpast. Çr. 5, 26, 4.

मन्दबुद्धि Adj. *von geringem Verstande.*

मन्दभागिन् Adj. *unglücklich* (Person) Harshaḱ. 135, 5.

1. मन्दभाग्य n. *Missgeschick.*

2. मन्दभाग्य Adj. (f. आ) *unglücklich, elend* (Person) 66, 18. Nom. abstr. °ता f.

मन्दभाज् Adj. dass.

मन्दभाषिणी f. *ein best. Metrum.*

मन्दमति 1) Adj. *von geringem Verstande, dumm.* — 2) m. N. pr. *a)* eines Wagners. — *b)* eines Löwen.

मन्दमन्दम् Adv. 1) *ganz langsam, — gemächlich, allmählich* Spr. 7729. — 2) *ganz leise.*

मन्दमन्दातप Adj. *von ganz geringer Hitze, kühl* Megh. 105.

*मन्दमेधस् Adj. *von geringem Verstande.*

मन्दय्, °यति *schwächen.* क्षुधाम् *so v. a. den Hunger stillen.*

मन्दयत्सख Adj. *die Freunde erheiternd.*

मन्दयध्यै Dat. Infin. zum Caus. von 1. मद्, मन्द् RV. 4,29,3.

*मन्दयन्ती f. Bein. der Durgâ.

मन्दयु Adj. *lustig, froh.*

मन्दर 1) *Adj. *a*) = मन्द्. — *b*) = बकुल. — 2) m. *a*) *ein Perlenschmuck von 8 oder 16 Schnüren.* — *b*) *Paradiesbaum* (einer der 5 Bäume in Indra's Himmel). Vgl. मन्दार. — *c*) **Spiegel.* — *d*) *ein best. Metrum.* — *e*) N. pr. α) eines Sohnes des Hiraṇjakaçipu. v. l. मन्दार. — β) eines Vidjâdhara. — γ) eines Brahmanen. — δ) eines heiligen Berges, des Sitzes verschiedener Götter, der bei der Quirlung des Oceans als Butterstössel diente. Auch personificirt VP.² 1,157. — *f*) **Himmel.* — मन्दरं क्षेप्यम् LA. 54,16 fehlerhaft für मन्दरक्षो°.

*मन्दरकन्द n. v. l. für मडरकन्द.

मन्दरदेव N. pr. 1) m. eines Fürsten der Vidjâdhara. — 2) f. ई einer Schwester dieses Fürsten.

मन्दरदेवीय Adj. von मन्दरदेव 1).

मन्दरवासिनी Adj. *auf dem Berge* Mandara *wohnend* (Durgâ).

मन्दरश्मि Adj. *schwachstrahlig.*

मन्दरकरिण m. N. pr. eines der acht Upadvîpa in Gambudvîpa.

मन्दराद्रि m. *der Berg* Mandara Ind. St. 14,367.

मन्दराय्, °यते *den Berg* Mandara *darstellen* Daçak. 1,9.

मन्दरावासा Adj. f. *den Berg* Mandara *bewohnend* (Durgâ).

मन्दवाहिनी f. N. pr. eines Flusses.

मन्दविचेष्टित Adj. (f. आ) *sich langsam bewegend* 217,27.

मन्दविरिक्त Adj. *nicht hinreichend purgirt* Suçr. 2,354,19.

मन्दविष 1) Adj. *wenig Gift enthaltend.* — 2) m. N. pr. einer Schlange.

मन्दविसर्प m. N. pr. einer Schlange.

मन्दविसर्पिन् 1) Adj. *langsam kriechend.* — 2) f. °णी N. pr. einer Laus.

मन्दवीर्य Adj. *von geringer Männlichkeit, schwach* R. 3,54,19. Mṛicch. 83,23.

मन्दवेदन Adj. *wenig schmerzend.* Nom. abstr. °ता f. Suçr. 1,61,17.

मन्दशिशिर Adj. *ein wenig kühl* R. 3,78,8.

मन्दसान 1) Adj. *sich ergötzend, heiter, fröhlich, begeistert, berauscht.* — 2) *m. *a*) *Feuer.* — *b*) *Leben.* — *c*) *Schlaf.*

*मन्दसानु m. 1) *Leben.* — 2) *Schlaf.* — Richtig मन्दसान.

मन्दसुबोधिनी f. Titel eines Commentars Burnell, T.

1. मन्दहास m. *leises Lachen* Pañkar. 3,11,4.

2. मन्दहास Adj. *leise lächelnd* Bhâm. V. 2,87. °म् Adv. Daçak. 4,3.

मन्दाकिनी f. 1) N. pr. *a*) verschiedener Flüsse (auch im Himmel). — *b*) eines Berges. — 2) *ein best. Metrum.* — 3) in der Astr. *eine best. Conjunction.*

मन्दाक्रान्त 1) Adj. (f. आ) *langsam herankommend.* — 2) f. आ *ein best. Metrum.*

मन्दाक्ष 1) Adj. *ein mattes Auge habend.* — 2) n. *Verlegenheit, Schamgefühl.*

1. मन्दाग्नि m. *Verdauungsschwäche.*

2. मन्दाग्नि Adj. *an Verdauungsschwäche leidend* Hemâdri 1,138,9.

मन्दाग्निधाराचलमाहात्म्य n. und मन्दाग्निहरमेषदान n. Titel von Werken Burnell, T.

मन्दाचार Adj. *der sich wenig um guten Wandel kümmert* Mârk. P. 51,97.

मन्दात्मन् Adj. *einfältig, dumm* (Person).

मन्दादर Adj. *wenig Rücksicht nehmend auf, wenig besorgt um* (Loc.).

मन्दानल Adj. *an Verdauungsschwäche leidend.* Nom. abstr. °ल n.

मन्दानुसारिन् Adj. *langsam verlaufend* Suçr. 2, 133,11.

मन्दाभिनिवेश Adj. *wenig Hang habend zu* (Loc.) Daçak. 82,14.

मन्दाय्, °यते 1) *zögern.* — 2) *schwach —, matt werden.*

मन्दायुस् Adj. *nicht lange lebend.*

मन्दार 1) m. *a*) *Korallenbaum, Erythrina indica;* zugleich als einer der fünf himmlischen Bäume betrachtet. — *b*) **eine weisse Varietät der Calotropis gigantea* Râgân. 10,31. — *c*) **Stechapfel.* — *d*) **der Himmel.* — *e*) **Elephant.* — *f*) N. pr. α) eines Sohnes des Hiraṇjakaçipu MBh. 13,14,74. मन्दर v. l. — β) eines Vidjâdhara. — γ) einer Einsiedelei. — δ) eines Berges. v. l. मन्दर. — 2) f. ई *eine best. Pflanze.*

मन्दारक 1) m. *Erythrina indica.* — 2) f. °रिका ein Frauenname.

मन्दारकदिन n. *ein best. Tag.*

मन्दारदेव m. N. pr. eines *Fürsten.*

मन्दारमञ्जरी f. Titel eines Werkes Burnell, T.

मन्दारमाला f. 1) *ein Kranz von* Mandâra-*Blumen.* — 2) N. pr. eines göttlichen Weibes, einer Tochter Vasu's.

मन्दारव m. = मन्दार 1) *a*).

मन्दारवती f. ein Frauenname.

मन्दारवनमाहात्म्य n. Titel eines Werkes Burnell, T.

मन्दारषष्ठी f. *der sechste Tag in der lichten Hälfte des* Mâgha.

मन्दारसप्तमी f. *ein best. siebenter Tag.*

मन्दारि Adj. *wenig Feinde habend.* Nom. abstr. °ता f.

मन्दारिन् Adj. *mit Korallenbäumen besetzt.* Nom. abstr. °रिता f.

*मन्दारु m. = मन्दार 1) *a*).

मन्दासु Adj. *dem der Athem ausgeht.*

*मन्दास्य n. *Verlegenheit, Schamgefühl.* Richtig मन्दाक्ष.

मन्दिकुकुर m. *ein best. Fisch.*

मन्दिं Adj. = मन्दिन् 1). Nur Acc. मन्दिम् RV. 1,9,2.

मन्दितमानिन् Adj. R. Gorr. 2,7,2 fehlerhaft für पण्डितमानिन्.

मन्दिन् Adj. 1) *ergötzend, erheiternd, begeisternd.* — 2) *sich freuend, fröhlich, begeistert.*

मन्दिनिस्पृश् Adj. *nach* Soma *lüstern.*

*मन्दिमन् m. Nom. abstr. von मन्द्.

मन्दिर 1) n. *a*) *Behausung, Gemach, Haus, Wohnung, Burg, Palast, Tempel.* — *b*) **Pferdestall;* vgl. मन्दुरा. — 2) *m. *a*) *das Meer.* — *b*) *Kniekehle.* — *c*) N. pr. eines Gandharva.

*मन्दिरपशु m. *Katze.*

*मन्दिरमणि m. Bein. Çiva's.

मन्दिष्ठ Adj. *am meisten ergötzend.*

मन्दी Adv. 1) mit कर् *schwächen, verringern.* — 2) mit भू *sich langsamer bewegen* (Vasishṭha 11, 36); *schwach —, matt werden; sich verringern.* °भूत *geringer —, schwächer geworden* Kâd. 31,21. 71,6.

मन्दीर 1) m. N. pr. eines Mannes. v. l. मङ्गीर. — 2) *n. fehlerhaft für मङ्गीर.

मन्दुर Adj. *fröhlich, begeistert.*

*मन्दुरज Adj. etwa *in einem Pferdestall geboren.*

मन्दुरा f. 1) *Pferdestall* 209,24. Râgat. 7,904. Kâd. 98,17. 239,4. — 2) **Matratze.*

मन्दुरापति m. *Stallmeister* Ind. St. 15,210.

मन्दुरापाल m. *Stallknecht* Kâd. 98,16. 239,5.

*मन्दुराभूषण n. *eine Affenart* Râgân. 19,49.

मन्दुरिक m. = मान्दुरिक Ind. St. 15,235.

मन्देक m. Pl. 1) *eine Art von Rakshas.* — 2) Bez. *der Çûdra in* Kuçadvîpa.

मन्दोच्च m. *die obere Apsis einer Planetenbahn.*

मन्दोत्साह Adj. *wenig Lust zu Etwas habend* Çik. 23,12.

मन्दोदक Adj. *wasserarm* Daçak. 44,1.

मन्दोदरी f. N. pr. 1) der ältesten Gemahlin Râvaṇa's. — 2) einer der Mutter im Gefolge Skanda's. — 3) der Mutter des Lexicographen Gaṭâdhara.

*मन्दोदरीश m. Bein. Ravâṇa's.

*मन्दोदरीसुत m. Metron. Indragit's.

मन्दोपकारिणी f. Titel eines Commentars Burnell, T.

*मन्दोष्ण Adj. *lauwarm.*

मन्दोष्मन् Adj. *nicht sehr heiss, kühl.* Nom. abstr. °ष्मता f. Suçr. 1,61,17.

मन्दोत्सुक Adj. *wenig Verlangen habend zu* (प्रति) Çik. 18,22.

मन्द्र 1) Adj. (f. आ) *a) angenehm, lieblich.* — *b) lieblich klingend, — redend, wohllautend.* Compar. मन्द्रतर, Superl. मन्द्रतम. — *c) dumpf, tief* (von der Stimme und andern Lauten). मन्द्रम् Adv. — 2) m. *a) *eine Art Trommel.* — *b) eine Elephantenart* Râgân. 19,17.

मन्द्रकर्षण n. *ein best.* Svara Saṃhitopan. 17,5.6.

मन्द्रजिह्व Ad. *eine liebliche Stimme führend.*

*मन्द्रय्, मन्द्रयते = अर्चति.

मन्द्रयु Adj. *froh oder lieblich klingend.*

मन्द्रस्वर Adj. *den mandra genannten Ton habend* Saṃhitopan. 22,8.

मन्द्राजनी f. 1) *die liebliche Töne aussendende Zunge.* — 2) *= वाच्.

मन्ध m. *eine Gazellenart.* v. l. मन्थ.

मन्धातर् Nom. ag. 1) *der Sinnige, Denkende;* auch *der Andächtige, Fromme.* — 2) N. pr. eines Mannes.

मन्मथ 1) m. *a) Geschlechtsliebe, der Liebesgott.* Am Ende eines adj. Comp. f. आ. — *b) *Feronia elephantum.* — *c) das 29ste (dritte) Jahr im 60-jährigen Jupitercyclus.* — *d)* N. pr. eines Arztes. — 2) f. आ Name der Dâkshâjaṇî auf dem Hemakûṭa.

मन्मथकर m. N. pr. eines Wesens im Gefolge Skanda's.

मन्मथबन्धु m. *der Mond* Vikramâṅkak. 11,44.

मन्मथमथ् Adj. *den Liebesgott vernichtend* Bâlar. 133,8.

मन्मथलेख m. *Liebesbrief.*

मन्मथसंजीवनी f. N. pr. einer Surâṅganâ Ind. St. 15,241.

मन्मथसमान Adj. *von gleicher Liebe beseelt* Daçak. 25,22.

मन्मथसुहृद् m. *der Frühling* Bâlar. 190,10.

*मन्मथानन्द m. *eine Mango-Art* Râgân. 11,19.

मन्मथायतन n. *die Schamgegend* (beim Weibe) MBh. 3,46,10.

*मन्मथालय m. *der Mangobaum* Râgân. 11,10.

*मन्मथावास m. *eine Mango-Art* Râgân. 11,17.

मन्मथेश्वरतीर्थ n. N. pr. eines Tîrtha.

मन्मन् n. 1) *Sinn, Gedanke, Verständniss; geistige Thätigkeit* überh. — 2) *Ausdruck des Sinnes: das ersonnene Gebet, Gedicht; Wunsch, Bitte.*

मन्मन m. 1) *vertrauliches Flüstern.* — 2) *Geschlechtsliebe, der Liebesgott.*

मन्मनत्व n. *ein best. Gebrechen der Sprachorgane.*

मन्मनस Adj. (f. आ) *an mich denkend* Pâr. Gṛhj. 1,4,15.

मन्मय Adj. *aus mir hervorgegangen, — hervorgehend.*

मन्मला Adv. mit भू = मल्मला Kâṭh. 40,41. Wohl fehlerhaft.

मन्मनस् Adv. *jeder nach seinem Sinne.*

मन्मसाधन Adj. *Sinn — oder Wunsch erfüllend.*

मन्य 1) Adj. am Ende eines Comp. *sich haltend —, gehalten werdend —, geltend für.* — 2) Bez. *der Wurzel* मन् 229,26. — मन्या s. bes.

मन्यति m. Bez. *der Wurzel* मन् 229,27. 230,4.

मन्यन्ती f. N. pr. einer Tochter des Agni Manju.

मन्या, मन्निका f. Du. und Pl. *die Nackenmuskeln, Musculus cucullaris s. trapezius, Nacken.*

*मन्याका f. = मन्या.

मन्यास्तम्भ m. *Steifheit des Nackens.*

मन्यु m. (*f.) 1) *Muth* (als Seelenstimmung). — 2) *Sinn.* — 3) *heftiger Muth, Eifer.* — 4) *Unmuth, Zorn, Grimm, Wuth, — über* (Loc. 117,27). मन्युं कर् *seinen Zorn auslassen gegen, sich ärgern über* (Loc. oder Acc. mit प्रति). — 5) *Herzeleid, Kummer, Betrübniss* Harshak. 134,13. 135,6. — 6) *Opfer. — 7) *der Unmuth, Zorn, Grimm* personificirt; insbes. als Agni, als Kâma (AV. 9,2,28) und als ein Rudra. — 8) N. pr. *a)* eines Liedverfassers mit dem Patron. Tâpasa und eines andern mit dem Patron. Vâsishṭha. — *b)* eines Fürsten.

मन्युत in अमन्युत.

मन्युतस् Adv. *aus Unmuth, im Zorn* AV. 2,7,2.

मन्युदेव m. N. pr. eines Mannes.

मन्युपरीत Adj. *im Zorn fortgeworfen* Maitr. S. 1,7,1 (108,5) = TS. 1,5,2,2.

मन्युमत् 1) Adj. *a) muthig, eifrig.* — *b) grimmig, zornig, aufgebracht.* Superl. मन्युमत्तम. — 2) m. *ein best.* Agni.

मन्युमय Adj. (f. ई) *aus Zorn gebildet,* — *bestehend, den Z. darstellend.*

मन्युमी 1) (feindlichen) *Muth* oder *Grimm vernichtend.* — 2) *im Grimm vernichtend, zornmüthig.*

मन्युशमन Adj. *Zorn dämpfend, besänftigend.*

मन्युषाविन् Adj. *im Zorn (bösen Muth)* Soma *bereitend.*

मन्युसूक्त n. wohl Bez. *der Hymnen* RV. 10,83.84.

मन्यूय्, °यते; mit प्रति in अप्रतिमन्यूयमान.

मन्वन्तर 1) m. (einmal im Bhâg. P.) und n. *eine* Manu-*Periode, ein Zeitraum von 71 göttlichen* Juga, *dem ein besonderer* Manu *mit seinen Göttern und seinen 7 Weisen vorsteht.* Sechs solcher Manvantara sind verflossen, im gegenwärtigen siebenten herrscht Manu Vaivasvata; sieben fernere sollen noch folgen. Es wird aber auch von unzähligen Manv. gesprochen. — 2) f. आ *a) der 10te Tag in der lichten Hälfte des* Âshâḍha. — *b) der 8te Tag in der dunkelen Hälfte des* Âshâḍha. — *c) der dritte Tag in der lichten Hälfte des* Bhâdra.

मन्वर्थचन्द्रिका f. (Opp. Cat. 1), °र्थमुक्तावलि f. (ebend.) und °वली f. Titel von Werken.

मन्विद्ध Adj. *von Menschen entzündet.*

मन्वीश m. Çvetâçv. Up. 3,13 wird durch ज्ञानेश erklärt; es ist aber मनीष (= मनीषया) zu lesen.

*मपष्ट, *°क, *मपुष्टक und *मपुष्ठक m. *eine Bohnenart.*

*मभ्, मभति (गतौ).

मम Gen. zu अहम् *ich.*

ममक Adj. *mein.*

ममकार m. *das Beziehen der Dinge auf sich, das Hängen an, Interesse für* (Loc.).

ममकृत्य (Conj.) n. dass.

ममत् Adv. mit folgendem चन oder चिद् öfters wiederholt *bald — bald — bald* u. s. w.

ममता f. 1) *das Gefühl für Mein, das Hängen an, Interesse für* (Loc.); *Selbstsucht.* ममताशून्य Adj. *in keiner näheren Beziehung zu uns stehend, an dem wir kein Interesse haben.* — 2) *Hochmuth. — 3) N. pr. der Gattin Utathja's und Mutter des Dîrghatamas.

ममत्व n. = ममता 1). °त्वं कर् *hängen an* (Loc.) und *sein Selbstgefühl Jmd gegenüber* (Gen.) *geltend*

machen.

ममथ n. v. l. für माथाथ Ârsh. Br.

ममसत्यँ n. *ein Streit über Mein und Dein.*

ममाथ n. Name eines Sâman. Richtig माथाथ.

*ममापताल m. = विषप.

ममाय्, °यते *Jmd* (Acc.) *beneiden.*

*मम्ब्, मम्बति (गतौ).

मम्म m. N. pr. eines Mannes.

मम्मक m. desgl.

मम्मट m. N. pr. eines Autors. Auch °भट्ट.

मम्मस्वामिन् m. Name eines von Mamma errichteten Heiligthums.

मम्रि Adj. *sterblich* in अमम्रि.

*मर्‌, मयते (गतौ).

1. मय 1) adj. Suffix (f. ई, metrisch auch या) *gebildet aus.* — 2) m. N. pr. eines Asura, eines vollendeten Werkmeisters und Kenners aller Zauberkünste, Lehrers der Astronomie und Kriegskunst. — 3) *f. या *ärztliche Behandlung.*

2. मँय 1) m. *a) Ross.* — *b)* **Kamel.* — *c)* **Maulthier.* — 2) f. मयी *Stute.*

मयक्षेत्र n. N. pr. einer Oertlichkeit. °माहात्म्य n.

मयग्राम m. N. pr. eines *Dorfes.*

*मयट m. = प्रसाद् (प्रासाद्?) und तृणाकर्म्य.

मयदीपिका f. Titel eines Werkes Hemâdri 1, 176,16. 2,*a*,89,5. 92,19.

मँयन्त n. (Maitr. S. 2,8,2) und मँयन्द् n. (VS. 14, 9) *ein best. Metrum.*

मयमत n. Titel eines Werkes Opp. Cat. 1.

मयशिल्प n. desgl. Burnell, T.

*मयष्ट (Râgan. 16,54) und *°क m. *eine Bohnenart.*

मँयस् n. *Labung, Ergötzung, Ergötzen, Freude.*

मयसरस् n. N. pr. eines *Sees.*

मयस्करँ Adj. *Freude machend.*

मयाराम m. N. pr. eines Mannes.

मयिवँसु Adj. *in mir gut.*

मर्युँ m. 1) *ein* Kiṁpurusha 1) *a)* oder *ein best. menschenähnliches Thier.* — 2) **Gazelle.*

*मयुराज m. Bein. Kubera's.

*मयुष्क m. *eine Bohnenart.*

*मयूक m. = मयूर *Pfau.*

मयूँख m. 1) *Pflock,* namentlich *zum Aufspannen eines Gewebes, einer Haut* u. s. w. — 2) *Strahl.* n. Kaush. Up. 6,35. — 3) * *Flamme.* — 4) *ein best. Agni.* — 5) abgekürzter Titel eines Werkes.

मयूखमाला f. u. °मालिका f. Titel eines Werkes.

मयूखमालिन् m. *die Sonne* Kâd. 132,7.

मयूखवत् Adj. *strahlenreich.*

मयूखादित्य m. *eine Form der Sonne.*

मयूखावलि f. Titel eines Werkes Opp. Cat. 1.

मयूखिन् Adj. *strahlend.*

मयूखेश m. Bein. *der Sonne* Hemâdri 1,420,15.

मयूँर 1) m. *a) Pfau.* Nom. abstr. मयूरता f. (Kâd. 104,19) und °मयूरत्व n. — *b) eine best. Pflanze.* Nach den Lexicographen *Hahnenkamm, Celosia cristata* und *Achyranthes aspera.* — *c) ein best. zur Bestimmung der Zeit dienendes Instrument.* — *d) eine best. Gangart* S. S. S. 253. — *e)* N. pr. α) eines Asura. — β) eines Dichters (Prasannar. 8,2) und eines andern Mannes. — γ) eines Berges. — 2) f. मयूँरी *a) Pfauhenne.* — *b)* **eine best. Gemüsepflanze.* — 3) n. *a) eine best. Art zu sitzen.* — *b)* N. pr. einer Stadt Eitel, Chin. B.

मयूरक 1) m. *a)* **Pfau.* — *b) eine best. Pflanze.* Nach den Lexicographen *Celosia cristata* und *Achyranthes aspera.* — *c)* N. pr. eines Dichters. — 2) *m. (verdächtig) und n. *eine Art Kupfervitriol.* — 3) f. °रिका *a) ein best. giftiges Insect.* — *b)* **Hibiscus cannabinus* Râgan. 4,79.

*मयूरकर्ण m. N. pr. eines Mannes. Pl. *seine Nachkommen.*

मयूरकेतु m. Bein. Skanda's.

मयूरगति f. *ein best. Metrum.*

*मयूरग्रीव und *°क n. *eine Art Kupfervitriol* Bhâvapr. 2,99. Râgan. 13,103.

मयूरघृत n. *ein best. Medicament.*

*मयूरचटक m. *Haushahn.*

मयूरचित्रक n. 1) Titel des *buntscheckigen* 47-sten Adhjâja in Varâh. Bṛh. S. — 2) Titel eines Werkes Bühler, Rep. No. 544.

मयूरचूड 1) *n. *eine Art Galläpfel* Râgan. 12,137. — 2) f. या *Celosia cristata.*

*मयूरजङ्घ m. *Bignonia indica* Râgan. 9,27.

*मयूरतुत्थ n. *eine Art Kupfervitriol* Râgan. 13, 103.

मयूरपक्षिन् Adj. *mit Pfauenfedern geschmückt* (Pfeil) 99,5.

*मयूरपदक n. *eine einer Pfauenspur gleichende, mit den Fingernägeln bewirkte Verwundung.*

मयूरपर्वत m. N. pr. eines *Gebirges,* Schröder in der Einl. zu Maitr. S. 1,xxiv.

मयूरपिच्छ n. *Pfauenschwanzfeder* Kâd. 34,6.

मयूरपिच्छमय Adj. (f. ई) *aus Pfauenschwanzfedern bestehend* Kâd. 2,12,16.

मयूरपुर n. N. pr. eines Hügels. °माहात्म्य n.

मयूरपोषक m. N. pr. des Vaters von Kandragupta Hem. Par. 8,225.

मयूरमय Adj. *aus Pfauen bestehend* Kâd. 171,24.

*मयूररथ m. Bein. Skanda's.

मयूँररोमन् Adj. *pfauenhaarig* Hariv. 3,63,9.

मयूरवर्मन् m. N. pr. eines Fürsten Ind. Antiq. 10,249. °वर्मचरित्र n. Titel eines Werkes.

मयूरविदला f. *Hibiscus cannabinus* Bhâvapr. 1,74.

*मयूरव्यंसक m. = धूर्तमयूर.

मयूरशतक n. Titel eines Gedichts.

मयूरशर्मन् m. N. pr. eines Dichters.

*मयूरशिखा f. *Celosia cristata* Mat. med. 309. Râgan. 5,48. Bhâvapr. 1,223.

(मयूरशेप्य) मयूँरशेपिघ्र Adj. *pfauenschwänzig.*

मयूरसारिन् 1) Adj. *wie ein Pfau einherschreitend.* — 2) f. °णी *ein best. Metrum.*

मयूरस्तुति f. Titel eines *Lobgedichts* Opp. Cat. 1.

मयूरस्थलमाहात्म्य n. Titel eines Mâhâtmja Burnell, T.

*मयूरारि m. *Chamäleon, Eidechse.*

मयूराष्टक n. Titel eines Gedichts.

*मयूरिकाबन्धम् Absol. P. 3,4,42, Sch.

1. मयूँरी f. s. मयूँर 2).

2. मयूरी Adv. mit भू *sich in einen Pfau verwandeln.*

मयूरेश m. N. pr. einer Person.

मयूरेश्वर n. Name eines Liṅga.

*मयूरोल्लासक m. *die Regenzeit* Râgan. 21,66.

मयोभवँ 1) Adj. = मयोभू. — 2) m. *a) Labung, Erquickung, Ergötzung* Âpast. Çr. 10,22,12. — *b)* N. pr. eines Mannes. Pl. *seine Nachkommen.*

मयोभुँ und °भूँ 1) Adj. (f. °भूँ) *labend, erquikkend, ergötzend, wohlthuend.* — 2) m. मयोभू *ein best.* Agni Çâṅkh. Gṛhj. 5,2. — 3) n. मयोभु *ein best. Lied.*

मयोभुव Adj. = मयोभुँ Âpast. Çr. 5,13,8.

मयोभूँ s. u. मयोभुँ.

मय्य m. N. pr. eines Brahmanen.

1. मर्‌, मरति, मँरते, म्रियँते (metrisch auch म्रियति) *sterben.* ममृवँस् (f. मम्रुँषी) *moribundus.* मृतँ 1) *gestorben, verstorben, todt* (auch von Pflanzen), *todtenähnlich, erstarrt.* — 2) *geschwunden.* संज्ञा *Bewusstsein* (in Folge des Todes). — 3) *todt,* so v. a. *für Nichts und wieder Nichts daseiend, — geschehend, vergeblich.* — 4) *calcinirt* (Quecksilber) Spr. 7771. — Caus. मारँयति (metrisch auch Med.) 1) *Jmd* (Acc.) *tödten, zum Tode führen, sterben lassen, den Tod herbeiführen.* — 2) *calciniren.* — Desid. मुमूर्षति *dem Tode entgegen gehen, im Begriff stehen zu sterben, zu sterben beabsichtigen.* — Intens. मरीमर्ति *Todesqualen empfinden* Spr. 7625. — Mit अनु *nach Jmd* (Acc.) *sterben, Jmd im Tode folgen.* अनुमृता mit act. Bed. — Mit अभि *Jmd* (Acc.) *durch den Tod berühren, — afficiren, — be-*

flecken. अभिमृत mit pass. Bed. Auch so v. a. *vom Tode bedroht* Âpast. Çr. 9,12,4. — Mit आ in ग्रैनामृत. — Mit उप, उपमृत *abgestorben, todt* TS. 6,2,8,6. — Caus. *in's Wasser werfen, untertauchen.* Mit Hinzufügung von अप्सु Âpast. Çr. 8, 8,12. — Mit परि *um Jmd* (Acc.) *her sterben* 26, 22. 23. — Mit प्र, प्रमृत *gestorben, todt.* — Caus. *zum Tode führen.*

2. मर्, मृणाति (Partic. मृणत् hierher oder zu मृण्) *zermalmen, zerschlagen, zerdrücken, zerstören* RV. 8,97,3. मृण *zermalmt, zerbrochen.* — मृणीहि AV. 6,142,1 nach Aufrecht (Kuhn's Z. 27,218) fehlerhaft für पृणीहि. — Mit आ in आमरीतर्, आमुर् und आमुरि. — Mit उप, Pass. °मूर्यते *aufgerieben werden.* — Mit परि in परिमूर्ण (°र्णो). — Mit नि *zermalmen.* — Mit प्र *zermalmen, zerstören.* Partic. प्रमूर्ण. — Mit अभिप्र in अभिप्रमुर्. — Mit वि *zermalmen, zerstören.* विमृणत् hierher oder zu मृण्.

मर m. 1) *das Sterben, Tod.* — 2) *die Welt des Sterbens, die Erde.* — 3) Pl. *Höllenbewohner* Âçvâbh. 4,12. — मरा: Hariv. 8464 fehlerhaft für नरा:.

मरक m. 1) *Seuche.* — 2) Pl. N. pr. eines Volkes.

मरकत n. *Smaragd* Râǵân. 13,164.

*मरकतपत्री f. *eine best. Pflanze* Râǵân. 10,168.

मरकतमय Adj. (f. ई) *smaragden.*

मरकतवल्लीपरिणय m. (sic) Titel eines Schauspiels Burnell, T.

*मरक्त n. = मरकत *Smaragd.*

मरण n. 1) *das Sterben, Tod.* मरणम् mit कर् Med. *sterben* 77,16. Am Ende eines adj. Comp. *durch — den Tod findend.* — 2) *das 8te astrol. Haus* Utpala zu Varâh. Bṛh. 1,20. — 3) *das Ersterben, Aufhören.* — 4) **ein best. Gift* Râǵân. 6, 225. Richtig wohl मारण. — 5) *Zuflucht.*

1. मरणधर्मन् m. *das Gesetz des Todes.* Instr. mit dem Caus. von युज् *Jmd* (Acc.) *zu Tode befördern* R. 3,29,18.

2. मरणधर्मन् Adj. *sterblich.*

मरणात्मक Adj. (f. °त्मिका) *den Tod bringend.*

मरणान्त und मरणान्तिक Adj. *mit dem Tode endend, dessen Ausgang der Tod ist.*

मरणान्धतमस n. *Todesfinsterniss* Kâd. 2,69,20.

*मरत m. *Tod.*

मरन्द (*m.) *Blumensaft* Spr. 7658. Pl. Bhâm. V. 1,115.

*मरन्दोकस् oder *°कस n. *Blume.*

*मराकाली f. *Tragia involucrata.*

मराय 1) m. *ein best.* Ekâha. — 2) n. Name eines Sâman. राशिमराये und मरायराशिने (v. l. °राशिनी richtiger) Ârsh. Br.

मरायिन् m. etwa N. pr. eines Mannes. Nach Sây. Adj. = शत्रूणां मारक:.

मरायु Adj. *sterblich.*

*मरार m. *Kornkammer.*

मराराम m. N. pr. eines Daitja.

मराल 1) *Adj. *a) sanft, weich.* — *b)* = विस्तृत und प्रभु Viçva' in Mâlatîm. ed. Bomb. S. 108. — 2) m. *a) eine Art Gans, Ente* oder *Schwan* zu Spr. 793. — *b)* **Pferd.* — *c)* **Elephant* Viçva a. a. O. — *d)* **ein Wald von Granatbäumen.* — *e)* **Böse-wicht.* — *f)* **Wolke.* — *g)* **Lampenruss.* — *h) eine best. Verbindung der Hände.* — 3) *f. ई f. zu 2) *a)* Râǵân. 19,103.

मरालक 1) m. *a)* *= मराल 2) *a).* — *b) eine best. Verbindung der Hände.* — 2) f. °लिका = मराल 3) Râǵân. 19,101. Daçân. 29,28. 30,1.

मरालगमना f. N. pr. einer Surâṅganâ Ind. St. 15,241.

मरिच 1) m. *a) Pfefferstaude.* Auch °क्षुप. — *b)* **eine Art Ocimum.* — *c)* **Strychnos potatorum* Râǵân. 11,200. मरीच v. l. — *d)* N. pr. eines Mannes. — 2) n. *a) Pfefferkorn.* — *b)* *= कक्कोलक *ein best. wohlriechender Stoff.*

*मरिचपत्रक m. *Pinus longifolia.*

*मरिमन् m. *Tod.*

मरी in *कारमरी.

मरीच 1) m. *a) Pfefferstaude.* Auch °क्षुप Hariv. 1,40,12. — *b)* **Strychnos potatorum* Râǵân. 11, 200. मरिच v. l. — *c)* **Majoran* Râǵân. 10,157. — *d)* N. pr. des Vaters des Kaçjapa und eines Sohnes des Sunda. — 2) n. *Pfefferkorn* Âpast.

मरीचि 1) m. (nur in Taitt. Âr.) und f. *Lichtatom; Lichtstrahl.* सोमस्य auch so v. a. *Mondschein.* Auch मरीची f. — 2) m. *a)* **Geizhals.* — *b)* N. pr. α) eines Praǵâpati und eines der 7 Weisen. Am Himmel *der Stern* η *im grossen Bären* 218,21. — β) eines Daitja. — γ) eines Fürsten und verschiedener anderer Personen. — 3) f. *a)* Titel eines Commentars. — *b)* N. pr. einer Apsaras.

मरीचिक 1) m. N. pr. einer buddhistischen Welt. — 2) f. आ *a) Luftspiegelung, vorgespiegeltes Wasser in der Wüste.* — *b)* Titel eines Commentars zum Brahmasûtra.

मरीचिगर्भ m. Pl. N. pr. 1) einer Welt. — 2) einer Klasse von Göttern unter Manu Dakshasâvarṇi.

मरीचितोय n. *vorgespiegeltes Wasser.*

मरीचिन् m. *die Sonne.*

मरीचिप 1) Adj. *Lichtatome schlürfend, von diesen sich nährend.* — 2) m. Pl. *a)* **Lichtstrahlen.* — *b)* N. pr. eines mythischen Ṛshi-Geschlechts.

मरीचिपटल Titel eines Werkes Opp. Cat. 1.

मरीचिपत्तन n. N. pr. einer *Stadt.*

मरीचिमत् 1) Adj. am Ende eines Comp. — *zu Strahlen habend.* — 2) m. *die Sonne.*

मरीचिमालिन् 1) Adj. *strahlenumkränzt* (die Sonne). — 2) m. *die Sonne* Kâd. 8,2. 165,1.

मरीचोपपुराण n. Titel eines Werkes Opp. Cat. 1.

*मरीमृज Adj. vom Intens. von मृज्.

मरीमृश Adj. *betastend.*

मरीस n. in *अवि°.

मरु m. 1) *Wüste, Sandöde.* Häufig Pl. — 2) *die Kasteiung der Wüste, das Nichttrinken.* — 3) *Berg, Fels.* — 4) *eine best. Pflanze* Bhâvapr. 1,229. — 5) N. pr. *a)* Pl. eines Volkes. — *b)* eines Daitja. — *c)* eines Vasu. — *d)* verschiedener Fürsten.

*मरुक m. *Pfau.*

मरुकच्छ m. N. pr. eines Landes und Volkes (Pl.). Vgl. भरुकच्छ.

मरुचीपट्टन n. N. pr. einer *Stadt.*

मरुच्छ्रा f. *eine best. Staude.* Vgl. मधुच्छ्रा.

*मरुज 1) m. *a) Unguis odoratus.* — *b) ein der Mimosa Catechu verwandter Baum* Râǵân. 7,211. — 2) f. आ *Koloquinthe.*

*मरुजाता f. *Carpopogon pruriens* oder *eine verwandte Pflanze.*

*मरुटा f. *eine Frau mit hoher Stirn.*

मरुण्ड 1) m. N. pr. *a)* eines Fürsten. — *b)* Pl. α) einer Dynastie. — β) eines Volkes. — 2) *f. आ *eine Frau mit hoher Stirn.*

मरुण्डराज m. N. pr. eines *Fürsten* Ind. St. 15, 279. fg.

मरुत् 1) m. *a)* Pl. α) Name *der Götter des Windes* (Gefährten Indra's). — β) *die Götter* überh. — *b) der Gott des Windes.* — *c) Wind* (auch des Körpers). — *d) Luft.* — *e) Athem.* — *f) eine best. Pflanze* Bhâvapr. 1,229. — *g)* *= ऋषिज्. — *h)* Bein. des Fürsten Bṛhadratha. — *i)* N. pr. eines Sâdhja. — *k)* Mârk. P. 40,3 fehlerhaft für मरु. — 2) *f. *Trigonella corniculata.* — 3) *n. *ein best. Parfum.*

मरुत्त m. 1) *Wind.* — 2) **ein Gott.* — 3) **Bignonia suaveolens.* — 4) N. pr. verschiedener Männer.

*मरुत्कर m. *Dolichos Catjang.*

मरुत्कर्मन् n. und *मरुत्क्रिया f. *das Farzen, Blähung.*

मरुत्त m. N. pr. verschiedener Fürsten. Soll

aus मरुद्दत्त entstanden sein Pat. zu P. 1,4,58. 59, Vârtt. 4.

*मरुत्तक m. *eine best. Pflanze* Bhâvapr. 1,229, v. l. Richtig मरुवक.

मरुत्तम 1) Adj. *ganz den* Marut *gleichend.* — 2) m. Verz. d. B. H. 122 fehlerhaft für मरुत्त.

मरुत्तरुणी f. *eine* Vidjâdharî Bâlar. 67,11.

मरुत्पट m. *Segel.*

मरुत्पति m. Beiw. und Bein. Indra's.

मरुत्पथ m. *der Luftraum* Kâd. 123,5.

*मरुत्पाल m. Bein. Indra's.

*मरुत्पुत्र m. Patron. Bhîmas.

*मरुत्प्लव m. *Löwe.*

*मरुत्मत् Adj. = मरुत्वत्.

मरुत्वतीय Adj. *auf* Indra Marutvant *bezüglich, ihm gehörig* u. s. w. मरुत्वतीयेष्टि m. Vaitân. Insbes. 1) drei Graha bei der Mittagsspende. — 2) Çastra, das nach dem Genuss jener Graha recitirt wird. — 3) *die den Kerntheil desselben bildende Hymne* Çâṅkh. Çr. 10,2,4.

*मरुत्वत्य Adj. dass.

मरुत्वत् 1) Adj. *a) von den* Marut *begleitet.* — *b) das Wort* मरुत् *enthaltend.* — 2) m. *a)* Bein. Indra's. — *b)* **Wolke.* — *c)* *Bein. Hanumant's. — *d)* N. pr. eines Sohnes des Dharma von der Marutvatî. Pl. *ihre Nachkommen, eine best. Klasse von Göttern.* — 3) f. मरुत्वती N. pr. einer Tochter Daksha's.

मरुत्सख 1) Adj. *den Wind zum Genossen habend* (Wolken). — 2) m. Bein. *a) des Feuers.* — *b)* *Indra's.

मरुत्सखि Adj. (nur Nom. m. f. °सखा) *die* Marut *zu Genossen habend.*

मरुत्सखीय Adj. *den Wind zum Genossen habend* (Feuer).

मरुत्सुत m. Patron. Hanumant's.

मरुत्स्तोत्र Adj. *wo das Lob der* Marut *vorhanden (einheimisch) ist.*

मरुत्स्तोम m. *ein* Stoma *der* Marut, *ein best.* Ekâha Vaitân.

*मरुदान्दोल m. *eine Art Fächer.*

*मरुदिष्ट m. *Bdellium.* Richtig मरुदेश्य.

मरुदेव N. pr. 1) m. *a)* eines Fürsten. — *b)* des Vaters des Arhant Ṛshabha. — *c)* eines Berges. v. l. मारु°. — 2) f. आ und ई der Mutter von 1) *b).*

*मरुदेश्य m. *Bdellium* Râgân. 12,109.

1. मरुद्गण m. (adj. Comp. f. आ) *die Schaar der* Marut, — *der Götter.*

2. मरुद्गण 1) Adj. *mit oder unter der Schaar der* Marut *befindlich.* — 2) N. pr. eines Tîrtha.

*मरुद्दत्त Adj. *von den* Marut *gegeben* Pat. zu P. 1,4,58. 59, Vârtt. 4.

*मरुद्वस्त्र n. *in der Luft herumfliegende Baumwollenflocken.*

*मरुद्वृद्ध m. 1) *ein best. Opfergefäss.* — 2) *eine Abtheilung des* Sâmaveda. — 3) Bein. Vishṇu's.

*मरुद्वृधा f. *eine best. Pflanze,* = ताम्रमूला. Nach Râgân. 4,192 *Baumwolle.*

*मरुद्वृध m. 1) *Pferd.* — 2) *ein Wagen, auf welchem Idole herumgefahren werden.*

*मरुद्रुम m. *Vachellia farnesiana.*

*मरुद्वर्त्मन् n. *der Luftraum.*

*मरुद्वाक् m. 1) *Rauch.* — 2) *Feuer.*

मरुद्विधा f. fehlerhaft für मरुद्धा.

*मरुद्विष m. *Kamel.*

*मरुद्वृता f. fehlerhaft für मरुद्धा.

मरुद्वृद्धा f. N. pr. eines Flusses.

मरुद्वृध 1) Adj. *des Windes* oder *der* Marut *froh.* — 2) f. आ N. pr. eines Flusses.

मरुद्वेग m. N. pr. eines Daitja.

मरुधन्व m. = मरुधन्वन् 1).

मरुधन्वन् m. 1) *Wüstenei, Sandöde.* — 2) N. pr. des Vaters der Gattin des Vidjâdhara Indîvara.

*मरुध्वज n. fehlerhaft für मरुद्वज्र.

मरुनन्दन m. N. pr. eines Fürsten VP.[2] 4,192.

मरुत्त m. N. pr. Hariv. 1,32,118 fehlerhaft für मरुत्त.

मरुन्ध N. pr. einer Stadt. v. l. मरून्ध.

मरुन्नाम Adj. *Namen der* Marut *enthaltend;* Subst. Pl. *solche Sprüche.*

मरुन्मय Adj. (f. ई) *aus Wind bestehend* Harshaṅ. 210,3.

*मरुन्माला f. *Trigonella corniculata* Bhâvapr. 1,194.

मरुपथ m. *Wüstenei, Sandöde.*

*मरुप्रिय m. *Kamel.*

मरुभव m. *Wüstenbewohner.*

*मरुभू f. Pl. N. pr. eines Landes.

मरुभूति und °क m. N. pr. eines Sohnes des Jaugaṁdharâjaṇa.

मरुभूमि f. 1) *Wüstenei, Sandöde.* Nom. abstr. °त्व n. — 2) N. pr. eines Landes.

मरुभूरुह m. *Capparis aphylla.*

मरुभौम m. Pl. N. pr. eines Volkes VP.[2] 2,169.

मरुमही f. *Wüstenei, Sandöde.*

*मरुल m. *eine Entenart.*

मरुल्लोक m. *die Götterwelt.*

*मरुव m. *Majoran* Râgân. 10,156.

मरुवक m. 1) **Vangueria spinosa.* — 2) **Majoran* Râgân. 10,156. — 3) **eine Art Ocimum.* — 4) **Clerodendrum phlomoides.* — 5) *eine best. Blume* Bâlar. 129,11 (मरुबक). — 6) **Tiger.* — 7) **Kranich.* — 8) * Bein. Râhu's.

*मरुसंभव 1) n. *eine Art Rettig* Râgân. 7,17. — 2) f. आ *a) eine Art Alhagi* Râgân. 4,57. — *b)* = मरुेन्द्रवारुणी.

मरुस्थल n. und °स्थली f. *Wüstenei, Sandöde.*

*मरुस्था f. *eine Art Alhagi* Râgân. 4,57.

मरू Adv. mit भू *zu einer Wüstenei —, zu einer Sandöde werden.*

*मरूक m. 1) *eine Gazellenart.* — 2) *Pfau.* — 3) *Curcuma Zerumbet.*

*मरूद्भवा f. 1) *die Baumwollenstaude.* — 2) *Alhagi Maurorum* Dhanv. 1,5. Râgân. 4,44. — 3) *eine Art* Khadira.

मरून्ध N. pr. einer Stadt Çaṅk. Vi6. 164,4. v. l. मरुन्ध.

*मरोलि und *°क m. *das Seeungeheuer* Makara.

*मर्क् (गत्याम्, सर्वे).

1. मर्क m. *Verfinsterung* (der Sonne).

2. मर्क m. 1) N. pr. *a)* des Purohita der Asura. — *b)* eines den Kindern nachstellenden Dämons. — *c)* eines Jaksha. — 2) **der Wind im Körper.*

3. मर्क m. = मर्कट *Affe.*

मर्कट 1) m. *a) Affe.* — *b) ein best. Vogel, der Adjutant.* — *c)* **Spinne.* — *d)* **ein best. Gift.* — *e)* **quidam coeundi modus.* — *f)* N. pr. eines Mannes. — 2) f. मर्कटी *a) Aeffin.* — *b) eine best. Pflanze.* Nach den Lexicographen *Galedupa piscidia, Carpopogon pruriens, Achyranthes aspera* und = अज्ञगोदा Bhâvapr. 1,206. Râgân. 3,38. 4,91. 6,110:

मर्कटक 1) m. *a)* **Affe.* — *b)* **Spinne.* — *c)* **ein best. Fisch.* — *d)* **ein* Daitja. — *e) eine best. Körnerfrucht* Âpast. Çr. 16,19. — 2) f. °टिका *Aeffin.*

*मर्कटतिन्दुक m. *eine Art Ebenholzbaum* Bhâvapr. 1,243.

*मर्कटपिप्पली f. *Achyranthes aspera* Râgân. 4,91.

*मर्कटप्रिय m. = क्षीरवृक्ष.

*मर्कटवास m. *Spinngewebe.*

*मर्कटशीर्ष n. *Mennig.*

मर्कटह्रद m. N. pr. eines *Teiches.*

*मर्कटास्य n. *Kupfer.*

1. मर्कटी f. s. u. मर्कट.

2. मर्कटी Adv. mit भू *sich in einen Affen verwandeln.*

*मर्कटेन्दु m. *Diospyros tomentosa.*

*मर्कर 1) m. *Eclipta prostrata.* — 2) f. आ *a) Höhle.* — *b) ein unterirdischer Gang.* — *c) Geschirr, Gefäss.* — *d) ein unfruchtbares Weib.*

मर्च्, मर्चयति 1) *verletzen, beschädigen, versch-*

ren. मर्चयत्नु (नुर) *verletzend, so v. a. scharf.* — 2) *शब्दार्थ. — 3) *gehen. — 4) *als Sautra-Wurzel यक्षणे. — Vgl. अमृक्त, मृच्.

मर्क्, मर्क्कते *vergehen, zu Grunde gehen.* — Mit अभि, °मर्क्कति MBh. 12,2939 fehlerhaft für °गच्छति.

1. मर्ज्, 1) मार्ष्टि, °ते, मार्ष्टि, *मार्ज्जति, °ते (episch), मृज्यते und °मृज्यात् (ausnahmsweise), मार्ज्यति, °ते, मार्ज्यति, °ते; *a) abwischen, so v. a. reinigen, putzen, blank —, glatt machen (z. B. das Ross), herausputzen, zurechtmachen* überh. Med. auch *sich reinigen, sich schmücken. — b) streicheln. — c) abwischen, so v. a. wegwischen, wegkehren, wegnehmen, entfernen;* insbes. *sich von Etwas* (Acc.) *befreien. — d) Etwas* (Schlechtes) *auf Jmd* (Loc.) *abstreifen;* Med. (ausnahmsweise Act. Âpast. 1,19, 16) *Etwas* (Unreines, eine Schuld) *von sich auf einen Andern* (Loc.) *abstreifen. — e)* Med. *einstreichen, so v. a. davontragen, erbeuten* RV. 1,174,4. — 2) *मार्ष्टि (गतिकर्मन्). — 3) मृष्ट *a) gereinigt, geputzt, blank gemacht, rein, blank. — b) rein, lauter* in übertragener Bed. — *c) bestrichen, — mit* (Instr.). — *d) aufgestrichen. — e) sauber —, lecker zubereitet, lecker, wohlschmeckend.* Superl. मृष्टतम. — *f) angenehm, lieblich* (Geruch, Worte). — 4) मृज्ञित *abgewischt, entfernt.* — 5) मार्ज्जित *a) gereinigt, rein, blank. — b) bestrichen, — mit* (Instr.). — *c) abgewischt, entfernt.* — Intens. (मर्मृज्यते, मरीमृज्यते, *मर्मार्ष्टि, मर्मृज्मि, मर्मृज्ञत, मर्मृज्यत्त, मर्मृज्ञत्, Partic., मर्मृज्ञान) *wiederholt abreiben, — putzen* u. s. w.; Med. *sich reinigen* u. s. w. — Mit अनु *entlang —, glattstreichen, glätten.* — Intens. (°मर्मृज्ञान) *wiederholt hinstrecken* (die Arme). — Mit अप 1) *abstreifen, abwischen. — 2) Etwas von sich auf einen Andern* (Loc.) *abstreifen.* — Mit अभि *abwischen,* so v. a. *reinigen. अभिमृष्ट gereinigt.* — अभ्यंमृज्यत्त Çat. Br. 14,1,1,12 fehlerhaft für अभ्यंसृज्यत्त. — Mit अव 1) *abwärts streichen, — wischen* Maitr. S. 1,8,5 (121,13). Vaitân. — 2) *abwischen, wegwischen. — 3)* Pass. अवमृज्यते *sich (sibi) Etwas abwischen.* गात्राणि *den Körper* (nach dem Bade). — Mit आ 1) *abwischen,* so v. a. *reinigen. — 2) abwischen,* so v. a. *wegwischen, abwaschen.* — Intens. (आ मर्मृज्ञत् Partic.) *glätten.* — Mit अपा in अपामार्ग und अपामार्ज्जन. — Mit व्या, °मृष्ट *abgewischt, weggewischt.* — Mit उद् 1) *aufwärts streichen, — wischen* Vaitân. — 2) *abwischen, ausputzen;* Med. *sich abwischen* u. s. w. ललाटात् *sich den Schweiss von der Stirn wischen.* उन्मृष्ट *verwischt, abgewischt;* उन्मार्ज्जित *gereinigt, blank gemacht.* — 3) *sich den Mund abwischen.* Nur उन्मृज्य. — 4) Med. *davontragen, empfangen.* — Mit समुद् *aufwärts bestreichen, von unten nach oben hin abputzen* Maitr. S. 3,9,4. 4,4,5. Mân. Çr. 1,3, 1. 8,2. Grhj. 2,7. 11. — Mit उप *streichen, bestreichen, wischen, putzen* RV. 9,15,7. — Mit नि 1) *reiben an, streichen, schmieren an* (Loc.), *aufschmieren, auftragen. — 2) abwischen* (37,20), *abstreichen* (Âçv. Çr. 2,6,5). Med. *sich abwischen, — abreiben. — 3) Jmd* (Loc.) *Etwas zuwenden, zuführen, hingeben;* Med. *an sich nehmen, einziehen.* — निं मिमृतुः RV. 1,64,4 fehlerhaft für निं मिमिनुः (von म्यत्). — Mit निस् *abwischen, auswischen, austilgen.* निर्मृष्ट *abgewischt.* — Mit परा *abwischen, reinwaschen.* — Mit परि 1) *rings abwischen, reiben, putzen, reinigen, poliren; reinigen, läutern* in übertragener Bed. चक्षुषी so v. a. *sich die Thränen aus den Augen wischen.* परिमृष्ट (Âpast.), °मृज्ञित und °मार्ज्जित *geputzt, gereinigt, aufgeputzt, geglättet. — 2) sich den Mund abwischen* Gaut. Âpast. 1,16,9. Gobh. 1,2,5 (Med.). — 3) *streichen, über Etwas hinfahren, streicheln. — 4) abwischen, wegwischen, abwaschen, abstreifen, entfernen, sich befreien von* (Acc.). परिमृष्ट *abgewischt, abgewaschen, entfernt. — 5)* Pass. *abgerieben werden, sich abreiben* (von Zähnen) Spr. 253. — परिमार्ष्टुम् Çak. 83,7 fehlerhaft für परामर्ष्टुम् (von मर्ष्). — Intens. (°मर्मृज्यते) *umherstreichen an* (Acc.). — Mit प्र 1) *wischen, abputzen, reinigen, putzen.* प्रमृष्ट *abgeputzt, gereinigt, rein, blank gemacht, polirt, geglättet. — 2) streichen, hinfahren über, streicheln.* परिमृष्ट *bestrichen mit* (Instr.). — 3) *wegwischen, abstreifen, abwaschen, entfernen, wegschaffen, verscheuchen.* प्रमृणज्ञानि Gop. Br. 2,1,24. प्रमृष्ट *weggewischt, verscheucht, entfernt, weggeschafft. — 4) vereiteln* (einen Wunsch). — 5) *wegschaffen,* so v. a. *vertilgen. — 6)* प्रमृष्ट so v. a. *aufgegeben.* v. l. प्रसृष्ट. — Mit विप्र *reinwischen.* — Mit संप्र 1) dass. — 2) *wegwischen, abwaschen, entfernen.* संप्रमार्ज्जित. — Mit प्रति 1) *glattstreichen. — 2) Etwas abwaschen,* so v. a. *rächen.* प्रतिमार्ज्जित. — Mit वि 1) *ausputzen, ausreiben, reinigen, reiben, trockenreiben, abtrocknen.* Med. mit तन्वम् *sich putzen, sich rüsten* RV. 7, 95,3. — 2) *streichen, hinfahren über, streicheln. — 3) abwischen, wegwischen. — 4) einreiben, bestreichen, — mit* (Instr.). विमृष्ट *bestrichen.* — Mit अनुवि *einreiben, bestreichen.* अनुविमृष्ट. — Mit अभिवि dass. — Mit सम् 1) *reiben, putzen, abwaschen, reinwaschen, fegen, reinigen, läutern* (in übertragener Bed.). Insbes. von der Behandlung des Soma und des Feuers (durch Anschüren, Entfernung der Asche u. s. w.). संमृष्ट und संमार्ज्जित *abgewaschen, gefegt, gereinigt. — 2) streichen, hinfahren über, streicheln. — 3) wegkehren, verscheuchen, entfernen.* संमार्ज्जित.

2. *मर्ज्, मर्ज्जति und मृज्जति (शब्दार्थ).

*मर्ज्ज 1) m. *a) Wäscher. — b)* = पीठमर्द. — 2) f. *das Waschen, Reinigen.*

(मर्ज्य) मार्ज्जिय Adj. *zu putzen, zu reinigen.*

मर्ड्, मृडति (मृळति), मृडसे (nur einmal), मृडयति (मृळयति), °ते, *मृडाति, *मृडाति (wohl so, nicht मृड्नाति), *मृणडयति (?); 1) *gnädig sein, verzeihen, verschonen;* mit Dat. der Person und Acc. der Sache. — 2) *Jmd* (Acc.) *gnädig behandeln, erfreuen, beglükken.* — Vgl. मर्ष्. — Mit अभि *Jmd* (Dat.) *Etwas* (Abl.) *verzeihen.* — Mit प्र in प्रमृड.

मार्डितर् Nom. ag. *Einer der Gnade übt, Erbarmer.*

मर्ण् s. मृण्.

मर्त 1) m. *a) ein Sterblicher, Mensch. — b) *die Welt der Sterblichen, die Erde.* — 2) f. मर्ता (sc. संहिता Saṃhitopan. 22,2. मर्तापदं विद्यते यस्यां सा Comm.

मर्तभोजन n. *Speise der Sterblichen, Menschennahrung.*

मर्तवत् Adj. *das Wort* मर्त *enthaltend.* °वती f. *ein solcher Spruch* Çat. Br. 3,9,3,32.

मर्तवे Dat. Infin. zu 1. मर् AV. Paipp. 3,2,5. 19, 14,3.

मर्तव्य n. impers. *moriendum.* °व्ये सति *da gestorben werden müsste,* °व्ये कृतनिश्चय Adj. *fest entschlossen zu sterben.*

मर्त्य, मार्तिय 1) Adj. *sterblich.* — 2) m. *a) ein Sterblicher, Mensch. — b) die Welt der Sterblichen, die Erde.* — 3) f. मर्त्या *das Sterben* in पुत्र°. — 4) n. *das Sterbliche, der Körper.*

मर्त्यकृत, मार्तियकृत Adj. *von Menschen gethan* RV. 8,19,6.

मर्त्यता f. 1) *Sterblichkeit.* — 2) *das Menschsein, der menschliche Zustand.*

(मर्त्यत्रा) मार्तियत्रा Adv. *unter Menschen.*

मर्त्यत्व n. *das Menschsein, der menschliche Zustand.*

(मर्त्यत्वन) मार्तियत्वन n. *die Weise der Menschen.*

मर्त्यधर्म m. 1) Pl. *die für Sterbliche geltenden Gesetze, die menschlichen Eigenheiten.*

मर्त्यधर्मन् und °धर्मिन् (MBh. 3,32,36) m. *ein Sterblicher, Mensch.*

मर्त्यनिवासिन् m. *Erdenbewohner* Hariv. 7670. 7673. अमर्त्यनिवासिन् v. l.

मर्त्यभाव m. *der menschliche Zustand, Menschennatur.*

मर्त्यभुवन n. *die Welt der Sterblichen, die Erde.*

मर्त्यमण्डल n. dass. Bâlar. 101,12.

*मर्त्यमक्षित m. *ein Gott.*

*मर्त्यमुख m. *ein* Kiṁnara, *ein* Jaksha.

मर्त्यलोक m. *die Welt der Sterblichen, die Erde.*

मर्त्यामृत n. *die Unsterblichkeit eines Sterblichen* Âpast. 2,24,1.

*मर्त्येन्द्रमातर् f. *Solanum Jacquini* Râǵan. 4,61.

(मर्त्येषित) मर्तिशषित Adj. von *Menschen gesandt.*

मर्द्, मृद्नाति, मर्दति (accentuirt nur Nigh.) und मर्दते (episch), मृदित Partic. 1) *heftig drücken, — andrücken.* — 2) *zerdrücken, zerstampfen, zertreten, zerbrechen, zerreiben, aufreiben, verwüsten, hart mitnehmen.* — 3) *reiben, sich reiben —, hinstreifen an.* Med. mit ललाटम् *sich den Schweiss von der Stirn reiben.* — 4) *verreiben, einrühren in* (Instr.). — 5) *sich reiben an* in der Astr. so v. a. ein Sternbild *berühren, durch* ein Sternbild *durchgehen.* — 6) *sich reiben an, so v. a. übertreffen* Bhatt. — 7) *wegreiben, abwischen, vernichten.* — मृद्नित्ति beim Schol. zu Çâṅkh. Çr. 14,40,14 fehlerhaft für मृद्नन्ति, मृद्नाना: MBh. 6,4701 fehlerhaft für मृद्नत्स्व, मर्दन् 14,228 fehlerhaft für नर्दन्. — Vgl. अद्. — Caus. मर्दयति, °ते (metrisch) 1) *stark drücken.* — 2) *zerdrücken, zerbrechen, zerstampfen, aufreiben, bedrängen, hart mitnehmen, quälen, peinigen.* — 3) *reiben.* — 4) *zerstampfen lassen.* — मर्दित = ग्रन्थित fehlerhaft für संदित. — Intens. ममर्त्ति *zermalmen.* — Statt अमरीमृत्स्यत्त Çat. Br. 4,5,1,10 ist vielleicht अमरीमृत्मत्त oder अमरीमृशत्त zu lesen. — Mit अति Caus. *hart bedrängen, — mitnehmen.* — Mit अप in अपमर्द्. — Mit अभि 1) *zerstampfen, zertreten, zerbrechen, zerstören, aufreiben, hart mitnehmen.* — 2) in der Astr. so v. a. *bekämpfen, in Opposition treten.* — Mit अव 1) = अभि 1). — 2) *reiben.* — अवमर्दत: MBh. 7,1831 fehlerhaft für अपि मज्जत:. — Caus. 1) *zerbrechen, zerstören.* — 2) °मर्दित *entwickelt, reif* Text zu Lot. de la b. l. 68. — Mit आ 1) *zerreiben.* — 2) *verreiben —, mengen mit* (Instr.). — Mit अभ्या in *अभ्यामर्द्. — Mit व्या, °मृदित *eingerieben.* — Mit उद् 1) *einreiben.* उन्मृदित *eingerieben mit* (im Comp. vorangehend). — 2) *zerreiben —, mengen mit* (Instr.). — 3) Med. *sich reiben.* पादौ *seine Füsse abreiben, sich die Füsse reinigen.* — Caus. *reiben, frottiren.* — Mit उप 1) in der Astr. *sich reiben an, durchgehen durch* (Acc.). — 2) *bei Seite schaffen, beseitigen, verschwinden machen.* — Caus. 1) *zerstören, verwüsten.* — 2) *bei Seite schaffen, beseitigen, verschwinden machen.* — Mit नि 1) *zermalmen, zerbrechen* Âpast. Çr. 4, 15,3. 6,18,2. — 2) *wegreiben, abstreifen.* — Mit परा *zerstampfen, zertreten.* — Mit परि 1) dass. Pass. *zerrieben werden, sich abreiben* Spr. 253 (Conj.). परिमृदित *zerrieben.* — 2) *reiben, streichen.* — 3) *abwischen, wegwischen* (Thränen). — 4) *übertreffen.* — Mit प्र *zerstampfen, zertreten, zerbrechen, hart mitnehmen, aufreiben, verwüsten.* — Caus. *zerdrücken, zertreten.* — Mit संप्र *zerstampfen, zertreten, aufreiben, hart mitnehmen.* — Mit प्रति dass. — Mit वि 1) *zerdrücken, zerreiben, zermalmen, zerbrechen, verwüsten.* — 2) *reiben.* — Caus. 1) *zerdrücken, zerstampfen, zerreiben, zerbrechen.* — 2) *reiben.* — 3) *einreiben.* विमर्दित *eingerieben mit* (im Comp. vorangehend). — Mit संवि in संविमर्द्. — Mit सम् *zerdrücken, zerreiben, zermalmen.* — संमर्द्माना: MBh. 8,4195 fehlerhaft für संनर्द्माना:. — Caus. *zerdrücken, zerreiben, zermalmen.*

मर्द् 1) Adj. am Ende eines Comp. *zerdrückend, zerreibend, zermalmend, vernichtend, zu Grunde richtend.* — 2) m. *a) ein heftiger Druck, starke Reibung.* — *b) Reibung an einander, Zusammenstoss* in अक्° (Nachtr. 2). — *c) Reissen* (in den Gliedern) in अङ्गमर्द (Nachtr. 2).

°मर्दक Adj. *Reissen —, Schmerzen verursachend in.*

मर्दन 1) Adj. (f. ई) *zerdrückend, zerreibend, zermalmend, vernichtend, hart mitnehmend, angreifend, plagend, quälend;* mit Gen. oder am Ende eines Comp. समर° und समिति° *im Kampfe die Feinde hart mitnehmend.* — 2) m. N. pr. eines Fürsten der Vidjâdhara. — 3) n. *a) das Zerdrücken, Zerreiben, Zermalmen, Verwüsten, Vernichten, Verschwindenmachen.* — *b) das Reiben, Frottiren.* °शाला f. Ind. St. 15,398. — *c)* in der Astr. *Reibung,* so v. a. *Kampf, Opposition* (der Planeten). — *d) das Einreiben, Einsalben, — mit* (Instr.) — *e) das Kämmen* in केश°.

मर्दनीय Adj. *zu zerdrücken, niederzutreten.*

मर्दल und *°क m. *eine Art Trommel.*

मर्दितव्य Adj. *zu verwüsten, zu Grunde zu richten.*

मर्दिन् 1) Adj. am Ende eines Comp. *zerdrükkend, zerstampfend, vernichtend.* — 2) f. °नी *eine best. Composition* S. S. S. 121. Vgl. मेदिनी.

मर्ध्, मर्धति *überdrüssig werden, vernachlässigen, vergessen, im Stich lassen, missachten;* mit Acc. मृङ् (Gegensatz वीर्यवत्) *verlassen,* so v. a. *hülflos* Maitr. S. 1,9,3 (132,17). — मृध्नुत्ति Kât. Çr. 22,3,45 fehlerhaft für मृद्नुत्ति. — Mit परि *lässig werden, nachlassen.* — Mit वि in विमृध् und विमृधि. — Mit सम्, संमृध्नुत्ति Kauç. 27. 36 fehlerhaft für संमृद्नुत्ति.

*मर्ब्, मर्बति (गतौ).

*मर्मकील m. *Galle.*

मर्मग Adj. (f. आ) *in die Gelenke dringend, überaus schmerzhaft, heftig verletzend* (eig. u. übertr).

मर्मघात m. *eine Verwundung der edlen oder empfindlichen Theile.*

मर्मघ्नी Adj. f. s. मर्महन्.

*मर्मचर (!) n. = क्षुद्र.

मर्मच्छिद् Adj. *die Gelenke durchschneidend, überaus schmerzhaft, stark verletzend.*

मर्मच्छेद m. *das Durchschneiden der Gelenke, Verursachung eines heftigen Schmerzes.*

मर्मच्छेदिन् Adj. = मर्मच्छिद् Nâǵân. 69,20 (90,8).

*मर्मज्ञ n. *Blut* Râǵan. 18,66.

मर्मज्ञ Adj. 1) *die verwundbaren —, die schwachen Stellen kennend* (eig. und übertr.). — 2) *eine tiefe Einsicht habend, überaus klug.* Am Ende eines Comp. *mit dem Kern einer Sache vertraut.*

मर्मताडन Adj. (f. आ) *die Gelenke treffend, heftig verletzend* (eig. und übertr.) Bhâg. P. 3,11,9.

मर्मन् n. *Gelenk, offene Stelle des Körpers, welche der tödlichen Verwundung besonders ausgesetzt ist;* übertr. *die schwache, leicht verwundbare Seite eines Menschen, die er geheim zu halten sucht.*

°मर्मपारग Adj. *mit dem innersten Kern von — vertraut.*

मर्मभेद् m. 1) *das Treffen der empfindlichen, leicht verwundbaren Stellen eines Menschen* (in übertragener Bed.). — 2) **Kernschuss.*

*मर्मभेदन m. *Pfeil.*

मर्मभेदिन् 1) Adj. *die empfindlichen, leicht verwundbaren Stellen eines Menschen treffend* (eig. und übertr.). — 2) m. *Pfeil.*

मर्ममय Adj. *aus den schwachen und daher geheim zu haltenden Seiten eines Menschen bestehend, diese betreffend.*

मर्मर 1) Adj. *rauschend.* — 2) m. *a) das Rauschen.* — *b) *eine Art Gewand.* — 3) f. ई *a) *Pinus Deodora.* — *b) eine best. Ader im Ohrläppchen* Vâgbh. 479,34.

मर्मरक Adj. (f. °रिका) in Verbindung mit सिरा *eine best. Ader im Ohrläppchen.*

मर्मराज m. N. pr. eines Mannes.

मर्मराय्. -यते *rauschen.*

1. मर्मरी f. s. u. मर्मर 3).

2. मर्मरी Adv. mit भू *zu rauschen anfangen.* °भूत *rauschend.*

मर्मविद् Adj. *die schwachen, verborgenen Seiten eines Menschen kennend.*

मर्मविदारण Adj. *die Gelenke —, die tödtlichen Stellen zerreissend, tödtlich verwundend.*

मर्मविभेदिन् Adj. = मर्मभेदिन् 1).

मर्मवेगिता f. Kâm. Nîtis. 19,7 wohl fehlerhaft für °वेदिता.

मर्मवेदिन् Adj. = मर्मविद्. Nom. abstr. °दिता (Conj.) f.

मर्मवेधिन् Adj. *die empfindliche Seite eines Menschen treffend, stark verletzend* in अ°.

मर्मव्यथा f. *ein bis in's innerste Mark dringender Schmerz* Hâs. 65.

मर्मस्पृश् Adj. *die Gelenke —, die empfindlichen Seiten eines Menschen berührend, stark verletzend* (eig. und übertr.) Kâṇḍak. 87,6.

मर्मकृन् Adj. (f. °घ्नी) *die Gelenke verletzend, überaus schmerzhaft, stark verletzend* (Rede).

मर्मातिग Adj. *tief in die Gelenke —, in die empfindlichen Stellen des Körpers eindringend, starke Schmerzen verursachend.*

*मर्माभिघात m. = मर्मघात Bhâvapr. 4,122.

मर्मावरण n. *Panzer.*

मर्माविद्ध् Adj. 1) *an gefährlichen Stellen wund* AV. 11,10,26. — 2) *gefährliche Stellen durchbohrend, stark verletzend* (Reden) Mahâvîraḱ. 41,8.

*मर्माविन् Adj. von मर्मन्.

मार्मिक Adj. v. l. für मार्मिक Bhâm. V. 1,7.

मर्मृज्य, मर्मृज्यनिय Adj. *fleissig zu putzen.*

*मर्मृत्यु gaṇa वनस्पत्यादि.

मर्य, मर्यिय m. 1) *Mann*, namentlich *ein junger Mann;* daher auch so v. a. *Geliebter, Freier.* Pl. *Leute*, häufig in der Anrede. — 2) *Hengst.* — 3) * *Kamel.*

मर्यक m. *Männchen.*

मर्यतस् Adv. von oder *unter den jungen Männern* oder *Freiern.*

मर्यश्री Adj. *den Schmuck eines Freiers tragend, geputzt.*

*मर्या f. = मर्याद.

मर्याद् 1) m. AV. 5,1,8 von unbekannter Bed. — 2) f. या (adj. Comp. f. या) *a) Marke, Markzeichen, Grenzzeichen, Grenze, Endpunkt* (auch in der Zeit). षण्मासमर्यादया so v. a. *innerhalb von sechs Monaten.* — *b) die Grenze —, die Schranken des Meeres. Meeresküste.* — *c) ein fest abgegrenztes Verhältniss.* स्त्रीपुंसयोः *zwischen Mann und Frau.* — *d) gesetzliche —, sittliche —, gesellschaftliche Schranken, festgesetzte Ordnung.* — *e) eine bestimmte Verordnung, eine feste Bestimmung.* — *f) ein festes Bündniss.* — *g)* Bez. *eines Amulettringes.* — *h)* N. pr. zweier Fürstinnen.

मर्यादागिरि und मर्यादाचल m. *ein die Grenze bildender Berg.*

मर्यादाधावन n. *das Rennen nach einem Ziele.*

मर्यादापर्वत m. = मर्यादागिरि Hemâdri 1,295, 19.

मर्यादापर्वतवत् Adj. *mit die Grenzen bildenden Bergen versehen* Hemâdri 1,294,9.

मर्यादाभेदक m. *Zerstörer der Grenzzeichen* 206, 16.

मर्यादामय Adj. *die gesellschaftlichen Schranken selbst seiend* Kâd. 100,23.

मर्यादावचन n. *Angabe des Endpunktes, — des Zieles* P. 3,3,136.

मर्यादासिन्धु m. Titel eines Werkes.

मर्यादिन् Adj. 1) *Grenznachbar.* — 2) *sich innerhalb der Schranken haltend* (eig. und übertr.).

मर्यादी Adv. mit कर् *zur Grenze machen, reichen bis* (Acc.).

मर्यादोक्ति f. = मर्यादावचन P. 3,3,136, Sch.

मर्याधीर AV. 5,31,10 nach Padap. मर्याऽधी°.

मर्याधैर्य n. Maitr. S. 1,4,8 (56,18).

*मर्व्, मर्वति (पूरणे, गतौ), मर्वयति (शब्दार्थ). मव्वत्ति im Prâkrit (= मर्वत्ति) Bâlar. 238,7 etwa so v. a. *bammeln.*

मर्ष्, मृशति (hier und da auch Med.), मृष्ट Partic. Häufig verwechselt mit मर्ष्. 1) *mulcere, anfassen, berühren.* — 2) *mit dem geistigen Organ berühren, betrachten, überlegen.* — Intens. (अमरीमृशत्त Conj.) *packen, fassen.* — Mit अति in अतिमर्शम् (Nachtr. 4). — Mit व्यति in °मर्शम्. — Mit अभ्यधि *anfassen, berühren* Âpast. 1,5,22. — Mit अनु 1) *derb anfassen, packen.* — 2) *in Betracht ziehen, berücksichtigen.* — Caus. अनुमर्शयति *betasten.* — Mit अप in अपमर्श. — Mit अभि 1) *berühren, anfassen, in Berührung bringen mit* (Instr.); Med. *anfassen, berühren; an sich Etwas berühren.* — 2) अभिमृष्ट *a) berührt, getroffen.* — *b) berührt*, so v. a. *beschlafen* (ein Weib). — *c) angetrieben, aufgefordert.* — Caus. 1) *berühren lassen.* — 2) *berühren.* — Intens. (अभि-मर्मृशत्) *greifen —*, so v. a. *verlangen nach* (Acc.). — Mit प्रत्यभि *berühren, anfassen* Vaitân. — Mit अव 1) *berühren, anfassen, tasten nach* (Acc.). — 2) *bedenken, erwägen.* — Caus. 1) *berühren lassen.* — 2) *betasten*, so v. a. *stören, unterbrechen.* — Mit अन्वव *berühren, anfassen.* — Mit प्रत्यव 1) *anfassen.* — 2) *Betrachtungen anstellen.* — Mit सम् अव *anfassen.* — Mit आ 1) *berühren.* — 2) *berühren*, so v. a. *geniessen.* — 3) *untersuchen, betrachten.* — 4) आमृष्ट *a) berührt.* — *b) berührt*, so v. a. *entehrt* (ein Weib); v. l. परामृष्ट. — *c) in Beschlag genommen* Kumâras. 2,31. — Caus. *Betrachtungen anstellen, überlegen.* — Mit उद् 1) *aufrütteln, in Bewegung bringen.* — 2) Med. *herausgreifen, erheben zu* (Dat.). — Mit परा 1) *berühren, anfassen, ergreifen, packen.* — 2) *anfassen*, so v. a. *hart behandeln.* — 3) *betasten*, so v. a. *entweihen.* — 4) *ein Weib berühren*, so v. a. *entehren.* — 5) *Etwas berühren*, so v. a. *sich beziehen —, deuten auf, Etwas meinen.* Pass. *gemeint sein* 226,20. °मृष्ट Comm. zu TS. Prât. — 6) *überlegen* Bhâm. V. 2, 51. — Mit अनुपरा *packen.* — Mit उपोप परा *dreist anfassen.* — Mit प्रतिपरा dass. — Mit परि 1) *betasten, berühren.* पवनैः परिमृश्यमानः so v. a. *befächelt.* — 2) *anfassen, ergreifen.* — 3) *mit dem geistigen Organ* (auch mit Hinzufügung von चेतसा) *befühlen*, so v. a. *untersuchen, betrachten, erwägen.* — 4) *Jmd untersuchen*, so v. a. *befragen.* — 5) *finden, wahrnehmen.* — Caus. *betasten lassen durch* (Instr.) Kâraka 5,3. — Intens. (परि मर्मृशत्) *umfassen, umspannen.* — Mit प्र *anfassen, berühren, betasten* 111,24. — Mit अभिप्र *raffen, fassen.* — Intens. (प्राभि मर्मृशत्) dass. — Mit प्रति *antasten.* — Mit वि 1) *befühlen, streicheln.* — 2) *mit dem geistigen Organ befühlen*, so v. a. *untersuchen, betrachten, überlegen* (mit und ohne Object). अविमृश्य *ohne weiter nachzudenken.* — 3) *prüfen, examiniren, — in* (Loc.). — 4) mit einem Infin. *sich bedenken Etwas zu thun, Anstand nehmen zu.* — Caus. *betrachten, überlegen, erwägen.* विमर्शितौ (लोकौ) केयतया पुरस्तात् so v. a. *die zu verlassen er vorher schon gedacht hatte.* — Mit अनुवि *nachdenken, überlegen, erwägen.* — Mit प्रवि und संवि dass. — Mit सम् Act. Med. *anfassen, berühren.* Med. auch *sich anfassen.* — Mit अभिसम् *anpacken* Maitr. S. 2,1,11 (12,18).

मर्श m. *ein best. Schnupfmittel* Mat. med. 18. Bhâvapr. 2,135.

मर्शन n. 1) *das Berühren*, insbes. eines Weibes. — 2) *das Prüfen, Untersuchen.*

मर्ष्, मृष्यति, °ते, मर्षत् Partic. (Bhâg. P.), *मर्षति, *°ते. In der älteren Sprache nur ausnahmsweise Act. Häufig fehlerhaft für मर्ज्. 1) *vergessen, vernachlässigen, sich aus dem Sinne schlagen*

Maitr. S. 1,5,12 (81,3. 5). — 2) *geduldig ertragen, sich gefallen lassen, ruhig hinnehmen, leiden* (243, 28). तात्राज्यं पितृतः प्राप्तान्–न मृष्यते *er kann es nicht ruhig ansehen, dass sie die Herrschaft vom Vater erhielten.* न मृष्यति मां जीवितुम् *er duldet es nicht, dass ich lebe.* मुहूर्तं मृष्यताम् (impers.) so v. a. *gedulde dich einen Augenblick.* — 3) *Jmd es* (Gen.) *nachsehen.* — 4) *Jmd ertragen*, so v. a. *mögen.* Mit न *Jmd nicht mögen.* — अमर्षत् MBh. 7,5381 fehlerhaft für अमर्षात्. — Caus. मर्षयति, °ते 1) *machen, dass man Etwas* (Acc.) *vergisst*, Maitr. S. 1,5,12 (81,5). — 2) *Etwas dulden, ertragen.* *न मर्षयामि oder *न मर्षये *ich leide nicht, dass* (Potent. oder Fut., Potent. mit ज्ञातु, यच्च, यदि oder यदा, Fut. mit किं किल). — 3) *Etwas nachsehen, entschuldigen, ruhig hinnehmen, verzeihen.* — 4) mit Acc. der Person *Jmd gewähren lassen, ruhig zusehen dass* (mit einem prädicativen Acc.). Mit न *Jmd nicht in Ruhe lassen, behelligen* 55,16. — 5) mit Gen. der Person *sich Etwas von Jmd gefallen lassen.* — Intens. (मामृषत्) *ertragen, gestatten.* — Mit *अप, °मृषित. — Mit अपि *vergessen, vernachlässigen.* — Mit आ *geduldig ertragen.* — Caus. 1) dass. — 2) mit शक्तिम् und न so v. a. *nicht im Stande sein.* — Mit उप Caus. *geduldig ertragen, ruhig hinnehmen, nachsehen.* उपमर्षित so v. a. *gegönnt.* — Mit परि *ungehalten sein auf Jmd* (Dat.). — Mit प्र *vergessen, vernachlässigen;* mit Acc. oder Dat. (hier Act.). — Mit वि *erwägen, überlegen.* Einmal hat die v. l. richtig विमृशसि st. विमृष्यसि, das andere Mal steht विमृष्यति metrisch sicher.

*मर्ष m. *geduldiges Ertragen.*

मर्षण 1) Adj. am Ende eines Comp. *vergebend, verzeihend.* — 2) n. *geduldiges Ertragen.*

मर्षणीय Adj. 1) *nachzusehen, zu verzeihen* Harshaç. 132,2. — 2) *Ansprüche auf Nachsicht habend.*

मर्षिन् Adj. *geduldig, langmüthig, nachsichtig.*

मर्षिका f. *ein best. Metrum.*

*मल्, मलति (धारणे), मलयति (धृतौ).

मल 1) m. n. (älter) *a) Schmutz, Unrath, Unreinigkeit* (in der physischen und in der moralischen Welt). In der Medicin *Ausscheidung* überh., insbes. *diejenige der* Dhâtu. Bei den Çaiva *die angeborene geistige Unreinheit.* Am Ende eines adj. Comp. f. आ. — *b) *Kampfer.* — *c) *Os sepiae.* — 2) *f. मला *Flacourtia cataphracta.* — 3) n. *a)* etwa *ein schmutziges Gewand* RV. 10,136,2. — *b) ein best. geringes Metall.* Nach H. *Messing.* — 4) *Adj. *a) geizig.* — *b) ungläubig, gottlos.*

मलक 1) m. Pl. N. pr. einer Völkerschaft. — 2) *f. मलिका v. l. für मसिका.

मलकर्षण Adj. *den Schmutz wegschaffend.*

*मलकूट N. pr. eines Landes. Vgl. मालाकूट.

मलकोष्टक (lies °कोष्ठक) m. N. pr. eines Mannes.

मलगँ m. etwa *Walker, Wäscher.*

*मलग्रन्थि Adj.

*मलघ्न m. *die Wurzel der Salmalia malabarica* Râgân. 7,106.

*मलघ्नी f. *Artemisia vulgaris* oder *Alpinia nutans* Râgân. 5,82.

मलज्ञ 1) m. Pl. N. pr. eines Volkes. — 2) *n. *Eiter.*

मलज्ञु Adj. *mit schmutzigen Knieen* Mân. Gṛhs. 1,2.

मलत्व n. *das Schmutzsein.*

मलद N. pr. 1) m. Pl. eines Volkes. — 2) f. आ einer Tochter Raudrâçva's. v. l. मलंदा.

मलदायक Adj. *Jmd einen Makel anhängend* Kâd. 2,7.

*मलदूषित Adj. *besudelt, schmutzig.*

मलद्रव m. *die unbrauchbare Ausscheidung aus dem Speisesaft, die den Urin liefert.*

*मलद्राविन् n. *der Same von Croton Tiglium* Râgân. 6,165.

*मलधात्री f. *eine Wärterin, die den Schmutz eines Kindes zu entfernen hat.*

*मलधारिन् m. *ein Gaina-Mönch.*

मलन 1) *m. *Zelt.* — 2) n. *das Zerdrücken, Zerreiben* Deçîn. 3,34. 37.

मलंदा f. N. pr. einer Tochter Raudrâçva's Hariv. 1,31,9. मलदा v. l.

मलपङ्क *Schmutz* MBh. 3,68,13. 13,152,14.

मलपङ्किन् Adj. *mit Schmutz bedeckt, schmutzig* (Person).

मलपू 1) f. *a) Ficus oppositifolia* Bhâvapr. 2,101, 2. Kâraka 6,7. — *b)* = *नीर und विदारी. — 2) *n. (wohl °पु) = प्रङ्खी und नल.

मलप्रालदेश m. N. pr. eines *Landes.* Davon Adj. °देशीय.

*मलभुज् m. *Krähe.*

*मलभेदिनी f. wohl *Helleborus niger* Râgân. 6,183.

मलमल्लक n. *ein um die Schamtheile geschlagenes Tuch.*

मलमास m. *Schaltmonat.*

मलमासकथा f., °मासतत्त्व n., °मासनिरूपण n., °मासनिर्णय m., °मासनिर्णयतत्त्वसार m. und °मासमाहात्म्य n. Titel von Werken Burnell, T.

मलमासव्रत n. *eine best. Begehung.*

मलमासाघमर्षणी f. Titel eines Werkes Burnell, T.

मलमूत्रपरित्याग m. *die Entleerung des Leibes und des Blase* Spr. 4733.

मलय 1) m. *a)* N. pr. *α)* eines Gebirges in Malabar, der Heimat des Sandelbaumes. — *β)* Pl. eines Volkes. — *γ)* eines Sohnes des Garuḍa. मालय v. l. — *δ)* eines Sohnes des Ṛshabha. — *ε)* *eines Haines der Götter. — *b) *Garten.* — *c) ein best. Tact* S. S. S. 236. — 2) f. आ *a) *Ipomoea Turpethum.* — *b)* N. pr. eines Frauenzimmers.

मलयकेतु m. N. pr. verschiedener Fürsten Ind. St. 14,109.

मलयगन्धिनी f. N. pr. 1) einer Vidjâdhart. — 2) *einer Gefährtin der Umâ.

मलयगिरि m. 1) *das Gebirge* Malaja in Malabar. — 2) N. pr. eines *Gebirges* auf Ceylon. — 3) N. pr. eines Autors.

मलयज 1) Adj. *am* Malaja-*Gebirge gewachsen.* — 2) m. *Sandelbaum;* m. n. *Sandelholz, Sandel* Spr. 7682. — 3) n. Bez. Râhu's.

मलयजारज्ञम् n. *Sandel.*

मलयजरस m. *Sandelwasser* Vâmana 50,11.

मलयजालेप m. *Sandelsalbe.*

मलयदेश m. N. pr. eines *Landes* Weber, Lit.

मलयद्रुम m. *Sandelbaum.*

मलयध्वज m. N. pr. zweier Fürsten.

मलयपर्वत m. *das Gebirge* Malaja.

मलयपुर n. N. pr. einer *Stadt.*

मलयप्रभ m. N. pr. eines Fürsten.

मलयभूभृत् m. *das Gebirge* Malaja.

मलयभूमि f. N. pr. eines Gebietes im Himâlaja.

मलयमरुत् m. *ein vom Gebirge* Malaja *wehender Wind.*

मलयमालिन् m. N. pr. eines Mannes.

मलयवती f. N. pr. 1) einer Surâṅganâ Ind. St. 15,232. — *b)* verschiedener Frauen.

मलयवात m. = मलयमरुत्.

मलयवासिनी f. Bein. der Durgâ.

मलयसिंह m. N. pr. zweier Fürsten.

मलयाचल m. *das Gebirge* Malaja. °खण्ड Titel eines *Abschnittes* in einem Purâṇa Opp. Cat. 1.

मलयाद्रि m. dass. °वायु m. *ein daher blasender Wind* Spr. 7811.

मलयानिल m. = मलयमरुत् 294,26.

मलयावती f. ein Frauenname.

*मलयू f. *Ficus oppositifolia* Râgân. 11,136. Bhâvapr. 6,38.

मलयोद्भव (*n.) *Sandel* Ragh. 16,49.

*मलर *eine best. hohe Zahl* (buddh.).

*मलरोध m. und *°रोधन n. *Verstopfung* Gal. Râgan. 20,12.

*मलवदेश m. N. pr. eines *Landes*.

मलवद्वासस् Adj. f. *menstruirend* Âpast. Mân. Gṛhj. 1,2. Gaim. 3,4,18.

मलवत् Adj. *schmutzig* Gaut.

मलवानर m. Pl. N. pr. eines Volkes VP.² 2, 178.

मलवाहिन् Adj. *Schmutz führend, — in sich enthaltend* (der Körper).

*मलविनाशिनी f. *Andropogon aciculatus*.

मलविशोधन Adj. *Schmutz wegwaschend*.

मलविसर्जन n. *das Reinigen* (eines Tempels).

*मलवेग m. *Durchfall* Râgan. 20,13.

*मलवैशम्य n. *eine Art Dysenterie* Gal. Richtig °वैशद्य.

*मलशुक्तर m. *die Wurzelknolle der Salmaria malabarica* Râgan. 7,156.

मलहा f. N. pr. einer Tochter Raudrâçva's.

*मलाकर्षिन् m. *Feger, Auskehrer*.

*मलाका f. 1) *Botin, Liebesbotin*. — 2) *ein verliebtes Frauenzimmer*. — 3) *Elephantenkuh*.

*मलापकर्षण n. *das Wegschaffen des Schmutzes, — der Sünde*.

*मलापहा f. 1) *ein best. Präparat* Râgan. 13,90, v. l. — 2) N. pr. eines Flusses.

मलाभ Adj. *schmutzig aussehend*.

मलायन n. *Weg der Excretionen, z. B. der After*.

*मलारि m. *eine Art Natrum* Râgan. 6,260.

मलावह Adj. *Verunreinigung herbeiführend*.

मलाशय m. *Unterleib*.

मलिक m. = ملك *König*.

मलिन 1) Adj. (f. आ) *a) schmutzig, befleckt, unrein* (eig. und übertr.). — *b)* f. आ *menstruirend*. Angeblich auch ई. — *c) von unbestimmter dunkler Farbe, grau, dunkelgrau, schwarz*. — 2) m. *a) ein ein schmutziges Gewand tragender religiöser Bettler*, vielleicht *ein* Pâçupata Vishṇus. 63,36. — *b)* N. pr. eines Sohnes des Tamasu. v. l. अनिल. — 3) n. *a) eine Gemeinheit, Schlechtigkeit* Viddh. 7,5. — *b) *Buttermilch*. — *c) *Borax* Râgan. 6,242.

मलिनता f. *Schmutzigkeit, Unreinlichkeit*.

मलिनत्व n. 1) *Schwärze*. — 2) *Bosheit*.

मलिनमनस् Adj. *schmutzigen Herzens*.

*मलिनमुख 1) Adj. *gemein, niederträchtig*. — 2) m. *a) Feuer*. — *b) eine Affenart*. — *c) ein Verstorbener, Geist, Gespenst*.

मलिनय्, °यति *besudeln, beschmutzen, beflecken* (eig. und übertr.). मलिनित *besudelt* Bâlar. 153,5.

मलिनात्मन् Adj. 1) *geflecht* (der Mond) Spr. 7849. — 2) *von schmutziger Gesinnung* Spr. 6219. 7849.

*मलिनाम्बु n. *Dinte*.

*मलिनास्य Adj. *gemein, niederträchtig*.

मलिनिमन् m. 1) *Schwärze* Spr. 6126. Çiç. 6,4. — 2) *Bosheit, Gemeinheit* Spr. 6126.

1.*मलिनी f. s. u. मलिन 1) *b*).

2. मलिनी Adv. 1) mit कर् *a) besudeln, beschmutzen, beflecken* (eig. und übertr.) 104,14. — *b) verdunkeln, verfinstern*. — 2) mit भू *a) schmutzig werden*. — *b) dahingehen, schwinden* Comm. zu Naish. 5,133.

मलिनीकरण n. 1) *das Besudeln, Beflecken*. — 2) *eine unrein machende Handlung*.

मलिनीकरणीय Adj. *was eine Verunreinigung zu bewirken geeignet ist*.

मलिम्लु und मलिम्मु (AV.) m. *Räuber* VS. 11,78 = Maitr. S. 2,7,7 (83,17. 19).

मलिम्लुसेना f. *Räuberbande*.

मलिम्लुच् m. 1) *Räuber* Mân. Çr. 6,1,3. — 2) *ein best. Dämon* Âpast. Çr. 15,25.

मलिम्लुच m. 1) *Dieb, Räuber*. — 2) *ein best. Dämon*. — 3) *ein Brahmane, der die fünf grossen Opfer unterlässt*. — 4) *Schaltmonat*. — 5) *Feuer*. — 6) *Wind*. — 7) *Mücke, Stechfliege*. — 8) *Frost oder Schnee*.

मलिम्लुचतन्त्र n. Titel eines Werkes.

*मलिष्ठा Adj. f. *menstruirend*.

मलीमस 1) Adj. (f. आ) *a) schmutzig, unrein* (eig. und übertr.). — *b) von schmutzig grauer Farbe*. — 2) *m. (!) *Eisen*. — 3) *m. (!) n. *gelblicher Eisenvitriol* Râgan. 13,80.

*मलीयस् Adj. *überaus schmutzig*.

*मलुक m. *Bauch* Gal.

*मलुद् und *मलुम *best. hohe Zahlen* (buddh.).

मलूक m. *eine Art Wurm*. °चन्द्रिका f. Titel eines medic. Werkes.

मलोत्सर्ग m. *Entleerung des Leibes* Ind. St. 15, 272.

मलोद्वासस् Adj. f. *die ihre schmutzige Wäsche* (nach der Menstruation) *abgelegt hat*.

मत्मला Adv. °भवत् Adj. *blitzend, blinkend* (*knisternd* Comm.) Maitr. S. 2,13,19.

*मल्ल्, मल्लते (धारणे).

मल्ल 1) m. *a) ein Ringer von Profession*. — *b) Athlet, ein überaus kräftiger Mann*. — *c) eine best. Mischlingskaste*. — *d)* Bein. Nârâjaṇa's. — *e) *Trinkgefäss, Gefäss* überh. — *f) *ein best. Fisch*. — *g) *Wanze*. — *h) *Ueberbleibsel von einem Opfer*. — *i)* *= कपालिन्. — *k)* N. pr. α) Pl. eines Volkes. — β) eines Asura; s. मल्लासुर. — γ) verschiedener Männer. — 2) f. आ *a) *Weib*. — *b)* ein Frauenname. — 3) *Adj. *gut, vorzüglich*.

मल्लक 1) m. *a) *Zahn*. — *b) *Lampengestell*. — *c) *Lampe*. — *d) *ein aus einer Cocosnuss verfertigtes Geschirr*. — *e)* N. pr. α) Pl. eines Volkes. — β) eines Brahmanen. — 2) f. मल्लिका *a) *Jasminum Sambac* (*die Pflanze* und *die Blüthe*). Am Ende eines adj. Comp. f. ebenso. — *b) ein irdenes Geschirr von best. Form*. Nur im Prâkrit zu belegen. — *c)* *= 1) *b) c) d)*. — *d) *ein best. Fisch*. — *e)* Name *zweier Metra*.

मल्लकसंपुट wohl *ein aus zwei Hälften* (*Schale und Deckel*) *bestehendes Geschirr* Kâraka 6,19.24.

मल्लकोष्ट u. °क m. N. pr. eines Mannes. Vielleicht °कोष्ट und °कोष्टक zu lesen.

मल्लग N. pr. 1) m. eines Sohnes des Djutimant. — 2) n. eines von diesem beherrschten Varsha VP.² 2,197.

मल्लघटी f. *eine Art Pantomime*.

*मल्लज n. *schwarzer Pfeffer*.

मल्लटसूत्र n. Titel eines Werkes Opp. Cat. 1.

मल्लताल m. *ein best. Tact* S. S. S. 211.

*मल्लतूर्य n. *eine Art Trommel, die während eines Kampfes zwischen Ringern gerührt wird*.

मल्लदेव m. N. pr. eines Mannes B.A.J.10,47.54.

मल्लद्वादशी f. *der zwölfte Tag eines best. Halbmonats*.

मल्लनाग m. 1) Bein. Vâtsjâjana's. — 2) *Indra's *Elephant*. — 3) **Briefträger*.

मल्लनाथ m. N. pr. eines Mannes Pischel, de Gr. pr. 27.

मल्लपुर n. N. pr. einer *Stadt*.

मल्लप्रकाश m. Titel eines Werkes.

मल्लप्रिय m. Bein. Kṛshṇa's Hariv. 10407.

मल्लभटीतूर्य n. = मल्लतूर्य Bâlar. 216,12.

मल्लभावन m. Bein. Kṛshṇa's Hariv. 10407.

*मल्लभू f. *Kampfplatz für Ringer*.

*मल्लभूमि f. 1) dass. — 2) N. pr. eines Landes.

*मल्लयात्रा f. *ein Aufzug von Ringern*.

मल्लयुद्ध n. *Faustkampf* VP. 5,20,18.

मल्लराज m. *Hauptringer* VP. 5,20,66.

मल्लराष्ट्र n. N. pr. eines *Reiches*.

मल्लव m. Pl. N. pr. eines Volkes. बल्लव v. l.

*मल्लवास्तु n. N. pr. einer Oertlichkeit.

मल्लशिलायुद्ध n. *ein Kampf mit Steinen zwi-*

schen Ringern.

मल्लादर्श m. Titel eines Werkes.

मल्लादि m. Bein. Kṛshṇa's Hariv. 10407. मल्लारि v. l.

मल्लानकग्राम m. N. pr. eines *Dorfes.*

मल्लार 1) m. *ein best.* Râga S. S. S. 54. — 2) f. ई *eine best.* Râgiṇî S. S. S. 37. — 3) m. ई N. pr. eines Scholiasten, f. Titel seines Commentars.

मल्लारि m. Bein. 1) Kṛshṇa's Hariv. 2,121,19. मल्लादि v. l. — 2) Çiva's.

मल्लारिकवच n. Titel eines Kavaka Burnell, T.

मल्लारिका f. *eine best.* Râgiṇî S. S. S. 111.

मल्लारिप्रतिष्ठा f., मल्लारिमाहात्म्य n. und मल्लारिसकल्पनामन् n. Titel von Werken Burnell, T.

मल्लार्जुन m. N. pr. eines Fürsten.

मल्लार्यष्टक n. und मल्लार्यष्टोत्तरनामावली f. Titel von Werken Burnell, T.

मल्लासुर m. N. pr. eines Asura.

मल्लि 1) *m. N. pr. eines Arhant's der Gaina. — 2) f. *मल्लि und मल्ली *Jasminum Sambac* Prasannar. 30,18.

*मल्लिक m. 1) *eine Art Gans mit dunkelgefärbten Beinen und eben solchem Schnabel* Râgân. 19, 102. — 2) *Weberschiff.* — 3) *der Monat* Mâgha. — मल्लिका f s. u. मल्लक.

मल्लिकपूर्व Adj. *das Wort* मल्लिक *vor sich habend.* अर्जुन = मल्लिकार्जुन.

मल्लिकाक्ष 1) Adj. Bez. einer Gattung von Pferden (*mit weissen Flecken an den Augen*) Râgân. 19,36. R. 5,12,35. — 2) m. *eine Art Gans.*

मल्लिकाक्ष्य Adj. als Beiw. von Hunden Varâh. Bṛh. S. 62,2. Richtig wohl मल्लिकाक्ष.

मल्लिकाक्ष्य 1) m. *eine Art Gans.* — 2) *f. आ *eine Art Jasmin.*

*मल्लिकागन्ध n. *eine Art Agallochum* Râgân. 12,97.

*मल्लिकाकृद् und *°कृदन n. *Lampenschirm.*

मल्लिकापीड m. N. pr. eines Fürsten Prasannar. 11,16.

*मल्लिकापुष्प m. 1) *Citrus decumana.* — 2) *Wrightia antidysenterica* Râgân. 9,52.

मल्लिकामारुत n. Titel eines Schauspiels Burnell, T.

मल्लिकामोद m. *ein best. Tact* S. S. S. 210.

मल्लिकार्जुन m. *eine Form Çiva's;* n. Name *eines ihm geweihten* Liṅga.

मल्लिकार्जुनशृङ्ग N. pr. einer Oertlichkeit.

*मल्लिगन्धि 1) Adj. *nach Jasminum Sambac riechend.* — 2) n. *eine Art Agallochum.*

मल्लिनाथ m. N. pr. eines Dichters und berühmten Scholiasten.

मल्लिनाथचरित्र n. Titel eines Werkes Bühler, Rep. No. 655.

*मल्लिनी f. *Gaertnera racemosa.*

*मल्लिपत्र n. *Pilz.*

मल्लिभूषणदेव m. N. pr. eines Mannes.

मल्लिषेणसूरि m. N. pr. eines Scholiasten Ind. St. 15,290.

मल्ली s. u. मल्लि.

*मल्लीकर m. *Dieb.*

*मल्लु m. *Bär.*

*मल्लूर wohl fehlerhaft Uṇâdiv. zu Uṇâdis.

मल्व् Adj. *unbesonnen, thöricht, läppisch.*

मल्वङ् Adj. (f. ई) *mit einer Wamme versehen.*

मल्वण m. N. pr. eines Dichters und eines andern Mannes.

मल्वणीय n. Titel eines Stotra Opp. Cat. 1.

मव्, मवति *binden* Bhaṭṭ. *मवित und *मूत (s. auch bes.) *gebunden.* Vgl. 1. मू. — *Intens. मम्व्यते, मामव्यते, मामेति, मामवीति u. s. w.

*मवर *eine best. hohe Zahl* (buddh.).

*मव्य्, मव्यति *binden.*

*मश्, मशति (शब्दे रोषकृते च).

*मश m. 1) *Gesumme.* — 2) *Zorn.* — 3) *Mücke.*

मशङ्क m. 1) *Stechfliege, Mücke.* — 2) *eine best. Hautkrankheit: schwärzliche, einer Bohne ähnliche Knoten.* — 3) *Schlauch.* — 4) N. pr. *a)* Pl. des von Kshatrija bewohnten Gebietes in Çâkadvipa. — *b)* eines Lehrers.

मशककल्प m. Titel eines Werkes Burnell, T.

*मशककुटि und *°कुटी f. *ein Wedel (?) zum Verscheuchen der Mücken.*

मशकङ्गम्भन Adj. (f. ई) *Mücken vertreibend.*

*मशकवरण *ein Wedel zum Verscheuchen der Mücken.*

*मशकवरी f. *ein Bettvorhang zum Schutz gegen Mücken.*

*मशकावती f. N. pr. einer Oertlichkeit oder eines Flusses.

*मशकिन् m. *Ficus glomerata.*

*मशच्छद् m. *Andropogon serratus.*

मशशार m. N. pr. eines Mannes.

*मशकरी f. = मशकवरी.

*मशुन m. *Hund.*

*मष्, मषति (हिंसायाम्).

मषम् Adv. mit कर् Caus. *pulverisiren.*

मषि (*m. f.) und मषी f. 1) *Pulver.* मषिं (Çâṅku. Gṛhj. 1,24, v. l.) oder मषीं कर् *zu Pulver zerreiben* Vâgrakṣu. 44,14. — 2) मषि (*m. f.) und मषी f. *Schwärze aus gebrannten Knochen u. s. w., Beinschwarz;* mit Wasser vermischt als *Dinte* gebraucht. Auch als *Augenschminke* verwendet.

*मषिकूपी f. *Dintenfass.*

*मषिजल n. *Dinte.*

*मषिधान n. *Dintenfass.*

*मषिपण्य m. *Schreiber.*

*मषिपत्र m. *Schreibstift.*

*मषिप्रसू f. 1) *Dintenfass.* — 2) *Schreibstift.*

*मषिमाण m. *Dintenfass.*

*मषिवर्धन n. *Myrrhe.*

मषी s. u. मषि.

मषीकूर्चक m. *ein mit Dinte angefeuchteter Pinsel* Vidḍh. 53,7.

*मषीजल n. *Dinte.*

*मषीधानी f. *Dintenfass.*

मषीपात्र n. dass. Hemâdri 1,548,14. 559,2.

मषीभाण्ड n. dass. Hemâdri 1,549,17. 557,17.

मषीभावुक Adj. *zu Beinschwarz —, pechschwarz werdend* Naish. 6,63.

मषीमय Adj. *aus Beinschwarz bestehend, pechschwarz* Naish. 9,63.

*मष्क्, मष्कते (गतौ).

मष्कार N. pr. eines Landstrichs.

मष्मषी Adv. mit कर् *zu Staub zerreiben, zermalmen.* Vgl. मस्मसी und मृस्मसी.

1.*मस्, मस्यति (परिमाणे, परिणामे).

2. मस् = मास् in चन्द्रमस्.

*मस m. *Maass, Gewicht.*

मसक schlechte Schreibart für मशक.

*मसन n. 1) *das Messen.* — 2) *Leidzufügung.* — 3) *Vernonia anthelmintica.*

*मसमसा Adv. Vgl. मस्मसी.

*मसरा f. *Linsen.*

मसार und *°क m. *Sapphir* oder *Smaragd.*

मसारगल्वर्कमय Adj. *aus Sapphir (Smaragd) und Krystall bestehend.*

मसि 1) मसि (*m. f.) und मसी f. ungenaue Schreibart für मषि und मषी. — 2) *f. मसी *der Stil von Nyctanthes arbor tristis.*

*मसिक 1) m. *das Loch einer Schlange.* — 2) f. आ *Nyctanthes arbor tristis.*

*मसिन Adj. *fein zerstampft, — zermahlen.*

मसी s. u. मसि.

*मसीना f. *Linum usitatissimum.*

मसीर m. Pl. N. pr. eines Volkes MBh. 6,9,53. समीर v. l.

*मसुर 1) m. *Linsen.* — 2) f. आ *a)* dass. — *b) Hure.*

*मसुरकर्ण m. N. pr. eines Mannes.

*मसुरदत्त (!) m. N. pr. eines Fürsten.

मसूर 1) m. *a) Linsen.* — *b)* *Kopfkissen. — 2) *f. मसूरा *a) Linsen.* — *b) Hure.* — 3) *f. मसूरी *a)*

Blattern. — *b) Ipomoea Turpethum.* — Vgl. गल-मसूरी.

मसूरक 1) m. *Kopfkissen, eine Art K.* Harshaḱ. 184,18. — 2) f. °रिका *a) Ausschlag* oder *Blattern, einer Linse ähnlich.* — *b) ein Bettvorhang zum Schutz gegen Mücken.* — *c) *Kupplerin.* — 3) n. *ein best. Schmuck an* Indra's *Banner.*

*मसूरकर्ण m. N. pr. eines Mannes. Pl. *seine Nachkommen.*

मसूरविदल 1) wohl *eine gespaltene Linse.* — 2) *f. आ *a) Ipomoea Turpethum.* — *b) Ichnocarpus frutescens.*

मसूरसंघाराम m. N. pr. eines *buddhistischen Klosters* Eitel, Chin. B.

मसूराभ Adj. (f. आ) *linsenähnlich* Râǵan. 20,8.

*मसूरि f. *Hämorrhoiden* Gal.

मसूर्य n. *eine Getraide-Art.*

मसृण 1) Adj. *weich, zart, glatt, sanft.* Nom. abstr. °त्व n. — 2) *f. आ *Linum usitatissimum.*

मसृणय्, °यति *weich —, glatt machen* Harshaḱ. 204,4. मसृणित Adj. *weich —, glatt gemacht.*

*मस्क्, मस्कते (गतौ).

*मस्कर m. *Bambus, hohles Bambusrohr.*

मस्करिन् m. 1) *Bettelmönch.* — 2) **der Mond.* — 3) N. pr. eines Mannes.

मस्करीय n. Titel eines Werkes Opp. Cat. 1.

मस्त (*n.) *Kopf.*

मस्तक m. n. 1) *Kopf, Schädel.* — 2) *Gipfel von Bergen, Bäumen,* überh. *der obere Theil eines Gegenstandes.* चुल्लीमस्तकमारोप्य so v. a. *auf den Heerd —, auf's Feuer stellend.* — 3) *die gipfelförmigen Blattknospen verschiedener Palmarten, Palmkohl.* — 4) *Kopf,* Bez. *einer best. Form, in der man sich* Çiva *denkt.*

मस्तकशूल n. *Kopfschmerz.*

*मस्तकमूलक n. *Hals.*

*मस्तकलुङ्ग *Hirnhaut.*

मस्तकशूल n. *Kopfschmerz.*

*मस्तकस्नेह m. *Gehirn.*

*मस्तकाग्र्य m. *Baumgipfel.*

*मस्तकोदन्य n. *Gehirn* Râǵan. 18,72.

मस्तदारु n. *Pinus Deodora* Bhâvapr. 1,185.

*मस्तमूलक n. *Hals.*

*मस्ति f. *das Messen, Wägen.*

*मस्तिक n. *Kopf.*

मस्तिष्क m. n. 1) *Gehirn* Râǵan. 18,72. — 2) *ein auf das Gehirn wirkendes Mittel.*

मस्तिस्क fehlerhaft für मस्तिष्क.

मस्तु n. *saurer Rahm.* Auch *andere Formen der Milch* Râǵan. 15,1. 3. Bhâvapr. 2,47.

मस्तुलुङ्ग und *°क m. n. *Gehirn.*

मस्मसा Adv. v. l. für मध्मसा.

मस्मा f. N. pr. zweier Fürstinnen.

1. मह्, *महति, महते, महयति, °ते; महित् s. bes. 1) Act. (selten Med.) *a) ergötzen, erfreuen.* — *b) munter machen, beleben, erregen.* — *c) verehren, feiern, hoch in Ehren halten.* महित *geehrt, gefeiert, verehrt, hoch in Ehren gehalten, — stehend bei* (Gen. oder im Comp. vorangehend); von Personen und Sachen. — 2) Med. *a) sich ergötzen, sich erfreuen an* (Instr. oder Acc.). मामहान् etwa *erregt, munter* (von kochender Flüssigkeit). — *b) hingeben, schenken* ṚV. 1,94,16. 117,17. 5,27,1. 7, 52,2. 8,1,32.2,42.12,6. 10,122,3. Stets in den reduplicirten Formen मामहे u.s.w. — Mit आ *ergötzt — oder gefeiert werden.* — Mit सम् 1) *freudig anregen, anfeuern.* — 2) *verherrlichen, feiern.*

2. मह् 1) Adj. (f. ebenso und मही) *a) gross, gewaltig, mächtig, reichlich.* — *b) alt, bejahrt.* — 2) f. मही *a) die Erde.* Als Bez. *der Zahl Eins* Gaṇita, Kandrage. 3. — *b) Erdboden.* Pl. Spr. 1509. — *c) Boden, Grund, Land.* — *d) Reich.* — *e) Erde als Stoff.* — *f) Basis eines Dreiecks oder einer anderen Figur.* — *g)* Du. *Himmel und Erde.* — *h) Raum.* — *i) Heerschaar.* — *k) Kuh.* — *l)* Pl. *Flüsse, Gewässer.* — *m) *Hingtscha repens.* — *n) ein best. Metrum.* — *o)* N. pr. α) einer Genie. — β) eines Flusses Hariv. 9309.

1. मह m. 1) *Feier, Fest.* — 2) *ein best.* Ekâha Çâñkh. Çr. 14,22,4. — 3) **Opfer.*

2. मह् 1) Adj. *gross, reichlich.* — 2) *m. *a) Büffel.* — *b) Glanz, Licht.* — 3) *f. मही *a) Kuh.* — *b) Ichnocarpus frutescens.* — 3) n. Pl. *Grossthaten.*

महर्षि m. = महर्षि 1).

*महक m. 1) *ein ausgezeichneter Mann.* — 2) *Schildkröte.* — 3) Bein. Vishṇu's. — 4) N. pr. eines Mannes; vgl. माहकि.

*महक्क m. *ein sich weit verbreitender Wohlgeruch.*

महंकाल (!) m. = महाकाल 1) *a)* Ind. St. 15, 286. 289. fg.

महच्छब्द m. *der Titel „Gross".*

महत् Adv. mit भू *gross —, voll werden* (vom Monde).

महता f. *Grösse.*

महत्कथ Adj. *von Grossen erwähnt, im Munde Grosser lebend.*

महत्काण्ड Bez. *eines Abschnitts der* AV.-Saṁhitâ.

महत्कुल n. *ein vornehmes Geschlecht* Paṅkad.

महत्क्षेत्र Adj. *ein grosses Gebiet einnehmend.*

महत्तत्त्व n. *das Princip* Mahant, *der Intellect.*

महत्तर 1) Adj. *a) grösser, stärker,* — als (Abl.). — *b) überaus gross, —mächtig, —stark.* — 2) m. *a) Aeltester, der Angesehenste, Oberhaupt.* — *b) *Dorfältester.* — *c) Höfling, Kämmerling.* — *d)* N. pr. eines Sohnes des Kâçjapa (Kaçjapa). — 3) f. आ f. zu 2) *a).* — 4) f. ई *eine best. Form der buddhistischen Göttin* Târâ.

महत्तरक 1) m. = महत्तर 2) *c).* — 2) f. °रिका *Kammerjungfer, — frau* Kâd. 74,3.

महत्ता f. 1) *Grösse.* — 2) *hohe Stellung.*

महत्त्व n. 1) *Grösse, grosser Umfang.* — 2) *Grösse, Stärke, Heftigkeit.* — 3) *hohe Stellung, hohes Ansehen.* — 4) *sittliche Grösse* 137,14. Spr. 7718.

महत्पति m. Bein. Vishṇu's Visnus. 98,26.

महत्सेन m. N. pr. eines Fürsten.

महद् Daçak. 3,1 nach Bühler Adj. *Grösse* (!) *verleihend.* Es ist wohl महदायुध zu verbinden.

महदभिध्य Adj *einen hochklingenden Namen führend* Daçak. 7,12.

महदायुध n. *eine grosse Waffe* Daçak. 3,1.

महदावास m. *eine grosse —, geräumige Wohnung.*

महदाशा f. *eine grosse Erwartung.*

महदुण Adj. *die Vorzüge grosser Männer besitzend.* Nom. abstr. °त्व n.

महद्गौरव n. *an den Tag gelegte grosse Hochachtung* Paṅkad.

*महद्बिल n. *der Luftraum.* Vgl. महाबिल.

महद्भय n. *grosse Gefahr, — Noth.*

महद्भूताधिपति m. *ein best. Genius* Sharv. Bh. 5,8.

महद्युमन् N. pr. eines Tîrtha, nach Andern Bez. *der Sonne.*

महद्वत् Adj. *mit dem Worte* महत् *verbunden.*

*महद्वारुणी f. *eine best. Pflanze.*

महद्व्यतिक्रम m. *ein grosses Vergehen.*

महन् n. *Grösse, Reichlichkeit, Macht.* Nur Instr. Sg. und ein Mal Pl. Auch adverbial *mächtig, gewaltig; tüchtig.*

महन n. *das Preisen.*

महनीय Adj. *rühmenswerth, preiswürdig* MBh. 4,65,3.

महत् 1) Adj. (stark महान्, f. महती; im Epos häufig महत् st. महान्तम् und einmal महान्तम् st. महत् (vgl. jedoch 1. महान्त 1). Am Anfange eines Comp. nur ausnahmsweise, in der Regel महा. (महत्तर s. bes.) *magnus, gross. a)* im Raume: *gross, weit, lang* (Weg), *umfangreich, hoch, tief;* auch

erwachsen. भूतानि *die groben Elemente;* उक्थ n. *ein best.* Uktha *von 720 Versen;* ग्रैवक्थ्य n. *ein best.* Sâman. — *b*) in der Zeit: *lang, weit vorgerückt.* मरुत्यपराह्णे so v. a. *ganz spät am Nachmittage.* — *c*) der Menge nach: *zahlreich, viel, reichlich.* ज्ञन m. Sg. *eine Menge von Menschen.* Mit einem Instr. oder am Ende eines Comp. *reich an.* — *d*) dem Grade nach: *bedeutend, mächtig, vielsagend, bedeutsam, wichtig, werthvoll, heftig, intensiv, dicht* (Finsterniss), *laut* (Ton). मरुतो मरुत्तर् *lauter als laut;* त्मन् m. *die grosse Seele, so v. a. der Intellect;* मरुती द्वादशी *der 12te Tag in der lichten Hälfte des* Bhâdrapada. — *e*) der Stellung nach von Personen: *gross, hoch, vornehm, mächtig, edel.* मरुत्तम *überaus hochstehend.* — 2) m. *a*) *ein grosser, hochstehender, edler Mann.* मरुत्तम *ein überaus hochstehender Mann.* — *b*) *Vorsteher eines Klosters.* — *c*) * *Kamel* Râgân. 19,21. — *d*) Bez. Rudra's. — *e*) N. pr. α) eines Rudra. — β) eines Dânava. — γ) (sc. गण) *einer best. Klasse von Manen.* — δ) zweier Fürsten VP.² 4, 130. 143. — 3) m. n. (seltener) *der Intellect.* — 4) f. मरुती *a*) * *die Eierpflanze* Râgân. 4,23. Bhâvapr. 1,198. — *b*) Nârada's *siebensaitige Laute.* — 5) n. *a*) *ein grosses Ding, Grösse* (concret). — *b*) *etwas Grosses, Bedeutendes.* — *c*) *Grösse, Macht.* — *d*) *der grosse —, der grössere Theil* Âpast. Çr. 6,10,2. मरुति रात्रिये und मरुति रात्र्ये so v. a. *noch mitten in der Nacht.* — *e*) *die heilige Weisheit.*

मरुत्त m. *Vorsteher eines Klosters.*

मरुमदद्दल m. N. pr. = مُحَمَّد عدل.

मरुम्मद m. N. pr. = مُحَمَّد.

(मरुयाट्य) मरुयापिग्र n. *Ergötzung, Lustigkeit.*

मरुये Dat. Infin. zu 1. मरु *zur Freude, zum Ergötzen* RV. 10,65,3.

मरुत्य Adj. *zu ergötzen, zu erfreuen.*

मरुर् (Indecl.), मरुर्गत् (Nidân. Up. 3) und मरुर्लोक m. *die vierte von den sieben aufsteigenden Welten.*

मरुर्गत् s. u. मरुर्.

मरुर्त्विक्य n. Nom. abstr. von मरुर्त्विज् TBr. 3, 8,2,4.

मरुर्त्विज् und मरुर्त्विज् m. Bez. *der vier Hauptpriester:* Adhvarju, Brahman, Hotar *und* Udgâtar.

मरुर्द्धि Adj. 1) *sehr reich.* — 2) *sehr mächtig* R. 1,31,6. Kathâs. 34,136. — 3) *sehr weise* Râgat. 5,33.

मरुर्द्धिक Adj. 1) *sehr reich* Kâmpaka 167. — 2) *mit grosser übernatürlicher Kraft versehen* Kâraṇḍ. 10,15.

मरुर्द्धिन् Adj. *sehr reich.*

मरुर्द्धिप्राप्त m. N. pr. eines Fürsten der Garuḍa.

मरुर्द्धिमत् 1) Adj. *grossen Segen bringend.* — 2) m. *ein grosser Weiser* J. R. A. S. 1870, S. 441.

मरुर्लोक s. u. मरुर्.

मरुर्षभ m. *ein grosser Stier.*

मरुर्षि m. 1) *ein grosser* Ṛshi. — 2) Bein. *a*) Çiva's. — *b*) *Buddha's. — 3) N. pr. eines Mannes.

*मरुल्ल m. *ein Eunuch im Harem eines Fürsten.*

मरुल्लक 1) Adj. (f. °ल्लिका) *hinfällig,* von lebenden Wesen (Lalit. 114,21. Kâraṇḍ. 48,12) und Sachen. — 2) *m. *a*) = मरुल्ल. — *b*) *ein grosses Haus.* — 3) f. °ल्लिका N. pr. einer Tochter Prahlâda's.

*मरुल्लिक m. = मरुल्ल.

मरुवीर्य (!) m. N. pr. eines Lehrers.

1. मरुस् n. 1) *Lust, Ergötzen.* — 2) *Feier, Fest.* — 3) *Festgesang, die bei der Feier eines Gottes gesprochenen Worte.* — 4) * *Opfer.*

2. मरुस् Adv. *gern, freudig; lustig, munter; rasch.*

3. मरुस् n. 1) *Grösse, Macht, Herrlichkeit;* auch Pl. मरोभिस् Instr. *mächtig, gewaltig.* — 2) *Licht, Glanz* (Bâlar. 41,10. Prasannar. 147,20); *Machtglanz.* Auch Pl. — 3) *Menge, Fülle, Ueberfluss.* — 4) * *Wasser.* — 5) Name eines Sâman Ârsh. Br.

*मरुस n. 1) *Kenntniss, Wissen.* — 2) *Art, Weise.*

मरुसेन m. N. pr. eines Fürsten Pañc. 32,15.

*मरुसेननरेश्वर m. N. pr. eines Mannes.

मरुसेण m. desgl.

मरुस्त्व n. Nom. abstr. zu 3. मरुस् 2).

1. मरुस्वत् Adj. *ergötzlich, erfreuend.*

2. मरुस्वत् 1) Adj. *gross, mächtig* oder *glanzvoll.* — 2) m. N. pr. eines Fürsten.

मरुस्विन् Adj. *strahlend, glänzend.*

मरो Adj. *gross.* Selbstständig nur im Acc. मरोम्. Am Anfange eines Comp. erscheint sowohl in der älteren, als auch in der späteren Sprache, mit einigen wenigen Ausnahmen, मरा und nicht मरुत्, wenn das Compositum als die Verbindung eines Adj. mit seinem Subst. oder eines Adv. (*sehr, in hohem Grade*) mit seinem Adj. aufzufassen ist.

*महाकङ्कर *eine best. hohe Zahl* (buddh.).

1. महाकच्छ m. *eine hohe Cedrena Toona* MBh. 1, 70,21.

2. *महाकच्छ m. 1) *das Meer.* — 2) *der Gott des Meeres,* Varuṇa. — 3) *Berg.*

*महाकणटकिनी f. *Cactus indicus.*

महाकथकचक्र n. *ein best. magisches Diagramm.*

*महाकन्द m. *Knoblauch, Rettig* und *andere Knollengewächse* Râgân. 7,17. 51. 58. 59. 67.

महाकन्य m. N. pr. eines Mannes. Pl. *seine Nachkommen.*

महाकपाल m. N. pr. 1) eines Râkshasa. — 2) *eines Wesens im Gefolge Çiva's.

महाकपि m. N. pr. 1) eines Fürsten. — 2) *eines Wesens im Gefolge Çiva's. — 3) *einer der 34 Incarnationen Buddha's.

*महाकपित्थ m. *Aegle Marmelos.*

महाकपिलपञ्चरात्र n. Titel eines Werkes.

महाकपोत m. *eine best. Schlangenart.*

*महाकपोल m. N. pr. eines Wesens im Gefolge Çiva's.

महाकम्बु Adj. *starknackig* (Çiva).

महाकर m. N. pr. eines Buddha.

*महाकरञ्ज m. *Galedupa piscidia* Râgân. 9,67. Bhâvapr. 1,206.

*महाकरभ *eine best. hohe Zahl* (buddh.).

महाकरम्भ m. *eine best. Giftpflanze.*

महाकरुण 1) Adj. *überaus mitleidig.* Nom. abstr. °ता f. — 2) f. आ *allgemeines Mitleidsgefühl* Lalit. 217,13.

महाकरुणापुण्डरीक n. Titel eines buddh. Sûtra.

महाकरुणाचन्द्र m. N. pr. eines Bodhisattva.

*महाकर्कारु m. *eine best. Pflanze.*

महाकर्ण 1) Adj. *grossohrig* (Çiva). — 2) m. N. pr. eines Schlangendämons. — 3) f. ई N. pr. einer der Mütter im Gefolge Skanda's.

महाकर्णि m. N. pr. eines Mannes.

*महाकर्णिकार m. *Cathartocarpus* (*Cassia*) *fistula* Râgân. 9,46.

1. महाकर्मन् n. *ein grosses Werk.*

2. महाकर्मन् Adj. *grosse Werke vollbringend* (Çiva).

महाकला f. *Neumondsnacht.*

महाकलोप m. Pl. *eine best. Schule.* Vgl. महाकालोप.

महाकल्प m. 1) *eine grosse Weltperiode.* — 2) Beiw. Çiva's. = दिव्यभूषण Adj. Comm.

महाकल्याण n. *eine best. Mixtur.*

महाकल्याणक Adj. *überaus trefflich.* घृत n. Suçr. 2,419,16. गुड m. Bhâvapr. 3,161.

महाकवि m. 1) *ein grosser, — klassischer Dichter.* — 2) Bein. Çukra's.

महाकात्यायन m. N. pr. eines Schülers Çâkjamuni's.

*महाकान्त 1) m. Bein. Çiva's. — 2) f. आ *die Erde.*

महाकापोल m. Pl. *eine best. Schule des* Sâmaveda Ârsh. 47,10.

महाकाय 1) Adj. *grossleibig, von grossem Um-*

fange (Baum R. 4,18,11. 6,17,28). Nom. abstr. °त्व n. — 2) m. *a*) **Elephant.* — *b*) N. pr. α) eines Wesens im Gefolge Çiva's. — β) eines Fürsten der Garuḍa. — 3) f. आ N. pr. einer der Mutter im Gefolge Skanda's.

महाकायशिरोधर Adj. *grossen Leibes und starken Nackens.*

महाकायिक m. Bein. Vishṇu's Vishṇus. 98,39.

महाकार Adj. *gross, umfangreich.*

महाकारण n. *prima causa* Ind. St. 9,141.

महाकारुणिक Adj. *überaus mitleidig* Lalit. 217,4.

महाकार्तयश n. Name eines Sâman Ârsh. Br.

महाकार्त्तिकी f. *die Vollmondsnacht im Monat* Kârttika, *wenn der Mond im Mondhause* Rohiṇi *steht,* Hemâdri 1,65,22.

महाकाल 1) m. *a*) *eine Form* Çiva's und *ein dieser Form des Gottes geweihtes Heiligthum,* insbes. *ein* Liñga (n.) *in* Uǵǵajinî. — *b*) Beiw. Vishṇu's. — *c*) = विष्णुरूपाखण्डदण्डायमानसमयः (?). — *d*) *eine Gurkenart, Trichosanthes palmata* Mat. med. 308. — *e*) **einer der 9 Schätze bei den* Ǵaina. — *f*) N. pr. α) eines Wesens im Gefolge Çiva's. Nom. abstr. °त्व n. — β) eines Lehrers. — γ) eines fabelhaften Berges Kâraṇḍ. 91,13. — 2) f. ई *a*) *eine Form der* Durgâ. — *b*) N. pr. α) eines Wesens im Gefolge der Durgâ. — β) *einer der 16 Vidjâdevî bei den Ǵaina. — γ) *einer Göttin, welche die Befehle des 5ten Arhant's der gegenwärtigen Avasarpiṇî ausführt. — 3) n. s. u. 1) *a*).

महाकालकवच n. *ein best. Zauberspruch* Burnell, T.

महाकालतन्त्र n. Titel eines Werkes.

महाकालपुर n. Bein. von Uǵǵajinî.

महाकालमत n. Titel eines Werkes.

महाकालवेष m. Pl. *eine best. Schule.*

महाकालसंहिता f. Titel eines Werkes.

महाकालेत m. Pl. *eine best. Schule.*

महाकालेय n. Name eines Sâman.

महाकालेश्वर n. Name eines Liñga in Uǵǵajinî.

महाकालोप m. Pl. *eine best. Schule.*

महाकाव्य n. *ein grosses —, klassisches Dichtwerk.*

महाकाश m. N. pr. eines Varsha.

महाकाशी f. N. pr. der Schutzgöttin der Mataṅgaǵa.

महाकाश्यप m. N. pr. eines Schülers Çâkjamuni's.

महाकीटपर्वत m. N. pr. eines *Berges.*

महाकीर्ति Adj. *hochberühmt* R. 5,30,2.

महाकुण्ड m. N. pr. 1) *eines Wesens im Gefolge Çiva's. — 2) eines Mannes Ind. St. 14,137.

महाकुमार m. *Erbprinz.*

*महाकुमुदा f. *Gmelina arborea.*

महाकुम्भी f. *eine best. Pflanze.*

1. महाकुल n. *ein vornehmes, edles Geschlecht.* °लोत्पन्न Adj. 132,16.

2. महाकुल Adj. *aus vornehmem, edlem Geschlecht.* महाकुलीन Adj. (f. या) dass. Nom. abstr. °ता f.

*महाकुश m. N. pr. eines Ákravartin.

महाकुष्ठ n. Bez. *bestimmter Formen des Aussatzes.*

*महाकुसुमिका f. *Gmelina arborea* Bhâvapr. 1,196.

महाकुक् m. *ein best. parasitischer Wurm* Bhâvapr. 4,38. Karaka 1,19. 3,7. Vgl. महागुक्.

महाकूप m. *ein tiefer Brunnen.*

महाकूर्म m. N. pr. eines Fürsten.

1. महाकूल Adj. (f. आ) *hohe Ufer habend.*

2.*महाकूल (l) Adj. = 2. महाकुल.

महाकृच्छ्र n. *grosse Kasteiung,* als Bein. Vishṇu's.

महाकृत्यापरिमल m. *ein best. Zauberspruch.*

महाकृष्ण m. *eine best. Schlangenart.*

महाकेतु Adj. *ein grosses Banner habend* (Çiva).

महाकेश Adj. *starkes Haar habend* (Çiva).

1. महाकोश m. *eine grosse Degenscheide* R. 3,18, 39.

2. महाकोश 1) Adj. *starkhodig* (Çiva). — 2) f. ई N. pr. *a*) der Schutzgöttin der Mataṅgaǵa. — *b*) eines Flusses.

*महाकोशातकी f. *eine best. Cucurbitacee* Râǵan. 7,171. Bhâvapr. 1,287.

महाकौषीतक n. Titel eines vedischen Textes.

महाकौषीतकि m. N. pr. eines Lehrers. °ब्राह्मण n. Weber, Lit.

महाकौष्ठिल und °कौष्ठित्य m. N. pr. eines Schülers Çâkjamuni's.

महाक्रतु m. *ein grosses Opfer.*

*महाक्रम m. Bein. Vishṇu's.

महाक्रूरा f. N. pr. einer Jogini Hemâdri 2,*a*, 96,6. 8.

महाक्रोध Adj. *sehr zum Zorn geneigt* 57,24.

*महाक्त Adj. *grossäugig* (Çiva).

महाक्षत्रप m. *Grosssatrap.*

महाक्षपटलिक m. *Oberarchivar* Bâlar. 255,12.

*महाक्षार m. *eine Art Natrum* Râǵan. 6,260.

*महाक्षीर 1) m. *Zuckerrohr.* — 2) f. आ *Büffelkuh* Râǵan. 19,23.

*महाक्षीरभ्य *eine best. hohe Zahl* (buddh.).

महाक्षौहिणी f. desgl. (*Eins mit 21 Nullen*) Cantor 1,517.

महाखण्डन m. Titel eines Glossars.

महाखलव oder महाखल्वल m. Pl. *eine best. Schule.*

महाखात n. *ein tiefer Graben* Harshak. 175,20.

महाख्यात Adj. *sehr berühmt.*

महागङ्गा f. N. pr. eines Flusses.

महागज m. *ein mächtiger Elephant;* auch Bez. *eines die Erde tragenden Elephanten.* °लक्षण n. Titel eines Werkes Opp. Cat. 1.

महागण m. *eine grosse Schaar, ein grosser Haufe, eine grosse Körperschaft.*

महागणपति m. Bez. Gaṇeça's und *einer Form* Gaṇeça's.

महागणपतिविद्या f. Titel eines Werkes Bühler, Rep. No. 77.

महागणेश m. Bez. Gaṇeça's.

*महागति *eine best. hohe Zahl* (buddh.).

1. महागद् m. *ein grosses Antidoton, eine best. Mixtur* 217,10.

2. महागद् m. 1) *eine schwere Krankheit* Karaka 6,17. — 2) **Fieber* Râǵan. 20,14. — 3) *eine best. Krankheit* Karaka 1,19. 6,15.

3. महागद् Adj. *mit einer grossen Keule bewaffnet.*

महागन्ध 1) Adj. (f. आ) *stark riechend, überaus wohlriechend.* — 2) *m. *a*) *Calamus Rotang.* — *b*) *Wrightia antidysenterica* Râǵan. 9,53. — 3) *f. आ *a*) *Uraria lagopodioides* Râǵan. 4,106. — *b*) *eine best. Blume* Râǵan. 10,118. — 4) *n. *a*) *eine Art Sandel* Râǵan. 12,25. — *b*) *Myrrhe* Râǵan. 6,117.

महागन्धहस्तिन् m. *ein best. stark wirkendes Antidoton* Karaka 8,21.

महागर्त Adj. *einen grossen Hausstand habend.*

महागर्त m. Bein. Çiva's.

महागर्भ 1) Adj. *einen grossen Mutterleib habend* oder m. *ein grosser Mutterleib* (Çiva). — 2) m. N. pr. eines Dânava Hariv. 3,71,7.

महागल Adj. *einen langen* oder *dicken Hals habend.*

*महागव m. *Bos Gavaeus* Râǵan. 19,28.

महागिरि m. 1) *ein grosser Berg.* — 2) m. N. pr. *a*) eines Dânava. — *b*) eines Sthavira bei den Ǵaina Hem. Par. 10,36. 11,1.

महागीत Adj. *ein grosser Sänger* (Çiva).

1. महागुण m. *Haupttugend.*

2. महागुण 1) Adj. *grosse Vorzüge besitzend, ausgezeichnet, sehr verdienstlich* (170,26), *sehr wirksam.* Nom. abstr. °त्व n. *Besitz kräftiger Eigenschaften.* — 2) *m. N. pr. eines Lehrers.

महागुरु m. *eine überaus ehrwürdige Person.*

*महागुल्मा f. *die* Soma-*Pflanze* Râǵan. 3,87.

महागुह् 1) m. *eine Gattung parasitischer Würmer.* Vgl. महाकुह्. — 2) *f. आ *Hemionitis cordifolia* Râǵan. 4,37.

*महागृष्टि f. *eine ausgewachsene Kuh.*

महागृह् n. *ein grosses Haus* Mṛǵḥ. 51,21.

महागोधूम m. *grobkörniger Weizen* Bhâvapr. 1, 271.

महागौरी f. 1) *eine der neun Formen der* Durgâ. — 2) N. pr. eines Flusses.

महागौरीव्रत n. Name eines Sâman Ârsh. Br.

महाग्नि m., °चयन n., °चयनकारिका f., °चयनव्याख्या f., °चयनसूत्र n. und °सर्वस्व n. (Burnell, T.) Titel von Werken Opp. Cat. 1.

महाग्रन्थिक Adj. *grosse Knoten bildend.*

महाग्रह् m. Bein. 1) Râhu's. — 2) *des Planeten Saturn.*

महाग्रामँ m. 1) *eine grosse Schaar.* — 2) *ein grosses Dorf.* — 3) *N. pr. der alten Hauptstadt von Ceylon.

महाग्राह् m. *ein grosser Haifisch* MBh. 12,28,44.

महाग्रीव 1) Adj. *langhalsig* (Çiva). — 2) m. *a*) **Kamel.* — *b*) N. pr. α) eines Wesens im Gefolge Çiva's. — β) Pl. eines Volkes.

*महाग्रीविन् m. *Kamel.*

महाघट m. *ein grosser Krug.*

महाघण्टाधर Adj. (f. आ) *mit einer grossen Glocke versehen* (Schiff) R. ed. Bomb. 2,89,11.

*महाघस m. N. pr. eines Wesens im Gefolge Çiva's.

*महाघास m. = महतो महत्या वा घासः.

*महाघृणा f. *Branntwein.*

महाघृत n. *sehr lange aufbewahrtes Ghee.*

महाघोर 1) Adj. *überaus grausig.* — 2) *m. *eine best. Hölle.*

1.*महाघोष 1) m. *ein lautes Geräusch.* — 2) f. आ *a*) *Boswellia thurifera,* = कर्कटशृङ्गी (*eine Art Galläpfel* Râǵan. 6,157) und = शृङ्गी.

2. महाघोष 1) Adj. (f. आ) *laut schallend* 84,7. — 2) *n. *Markt.*

*महाघोषस्वरराज m. N. pr. eines Bodhisattva.

*महाघोषानुगा f. N. pr. einer Tantra-Gottheit.

*महाघोषेश्वर m. N. pr. eines Fürsten der Jaksha.

महाङ्ग 1) Adj. *einen grossen Körper —, grosse Glieder habend* (Çiva). — 2) *m. *a*) **Kamel* Râǵan. 19,21. — *b*) *eine Art Ratte* Râǵan. 19,58. — *c*) *Asteracantha longifolia* Râǵan. 4,40. — *d*) *Plumbago zeylanica* Râǵan. 6,47.

1. महाचक्र n. *ein grosses Rad, ein grosser Discus.*

2. महाचक्र m. N. pr. eines Dânava. v. l. महावक्र.

*महाचक्रप्रवेशज्ञानमुद्रा f. *eine best.* Mudrâ (buddh.).

महाचक्रवर्तिन् m. *Grosskaiser.* Nom. abstr. °र्तिता f.

महाचक्रवाड (Kâraṇḍ. 91,12 darnach zu verbessern) und °वाल m. N. pr. eines mythischen Gebirges.

*महाचञ्चू f. *eine best. Gemüsepflanze* Râǵan. 4,148.

*महाचण्ड 1) m. N. pr. *a*) eines der zwei Diener Jama's. — *b*) eines Wesens im Gefolge Çiva's. — 2) f. आ Bein. der Kâmuṇḍâ.

महाचतुरक m. N. pr. eines Schakals.

महाचपला f. *ein best. Metrum.*

*महाचमस m. N. pr. eines Mannes.

*महाचम्पा f. N. pr. eines Reiches.

महाचर्या f. *der Wandel eines* Bodhisattva.

महाचल m. *ein grosser Berg.*

महाचार्य m. *ein grosser Lehrer* (Çiva).

महाचित् f. *grosser Intellect.* Nom. abstr. °चित्त्व n.

*महाचित्त 1) gaṇa मृतंगमादि. — 2) f. आ N. pr. einer Apsaras.

*महाचित्रपटल *eine best. Pflanze.*

महाचीन m. *Gross-China;* Pl. *die Bewohner dieses Landes.*

*महाचुन्द् m. N. pr. eines buddh. Bettlers.

महाचूडा f. N. pr. einer der Mütter im Gefolge Skanda's.

*महाचूत m. *eine Mango-Art* Râǵan. 11,18.

महाचैतन्य Adj. *der grosse Intellect seiend* Ind. St. 9,132.

*महाछद् m. *Lipeocercis serrata.*

*महाछाय m. *der indische Feigenbaum* Râǵan. 11,118.

*महाछिद्रा f. *eine best. Heilpflanze.*

1. महाजँ m. *ein grosser Bock.*

2.*महाज Adj. *hochgeboren, edel.*

*महाजङ्घ m. *Kamel* Râǵan. 19,21.

महाजट 1) Adj. *grosse Flechten tragend* (Çiva). — 2) *f. आ *eine best. Pflanze* Râǵan. 3,68.

महाजत्रु Adj. *ein grosses Schlüsselbein habend* (Çiva).

1. महाजन m. Sg. (Pl. ausnahmsweise) 1) *Menschenmenge, viele Menschen, die grosse Menge, das Volk.* — 2) *ein grosser —, bedeutender Mann, grosse —, edle Männer* Naish. 9,13. — 3) *Kaufmann* (?).

2. महाजन Adj. *von vielen Menschen besetzt* (Haus) MBh. 4,14,10.

*महाजनीय Adj. von 1. महाजन.

*महाजम्बु und *°जम्बू f. *eine best. Pflanze* Râǵan. 11,26. Bhâvapr. 1,243.

*महाजम्भ m. N. pr. eines Wesens im Gefolge Çiva's.

महाजय 1) m. N. pr. eines Schlangendämons. — 2) *f. आ Bein. der Durgâ.

महाजव 1) Adj. (f. आ) *überaus rasch, schnell laufend* (54,19) — *fliegend* (Pfeil), — *fliessend* (Fluss R. 3,11,2). — 2) *m. *Antilope* Râǵan. 19, 47. — 3) f. आ N. pr. einer der Mütter im Gefolge Skanda's.

*महाजाति f. *Gaertnera racemosa* Râǵan. 10,91.

*महाजातीय Adj. *ziemlich gross.*

महाजानु m. N. pr. 1) eines Brahmanen. — 2) *eines Wesens im Gefolge Çiva's.

*महाजाबाल m. N. pr. eines Mannes.

महाजालिनि (metrisch für °नी f. *eine best. Pflanze* Karaka 7,4.

*महाजाली f. 1) *eine gelb blühende* Ghoshâ. — 2) *eine roth blühende* Koçâtakî. — 3) *eine best. Schlingpflanze* Râǵan. 3,128.

महाजिह्व 1) Adj. *langzüngig* (Çiva). — 2) m. N. pr. eines Daitja.

*महाज्ञानगोता f. N. pr. einer Tantra-Gottheit.

महाज्ञानयुता f. Bein. der Göttin Manasâ.

महाज्ञानिन् 1) Adj. *vielwissend* (Çiva). — 2) m. *ein grosser Wahrsager.*

महाज्यैष्ठी f. Bez. *einer mit bestimmten Himmelserscheinungen zusammenfallenden Vollmondsnacht im Monat* Gjaishṭha.

*महाज्योतिष्मती f. *eine best. Pflanze.*

महाज्योतिस् Adj. *einen grossen Glanz habend* (Çiva).

महाज्वर m. *grosse Betrübniss* Kathâs. 18,120.

महाज्वराङ्कुश m. *eine best. Mixtur gegen Fieber* Bhâvapr. 3,33. Rasendrak. 80.

महाज्वाल 1) Adj. *stark lodernd* (Çiva). — 2) m. *eine best. Hölle.*

महाञ्जन m. N. pr. eines Berges.

महाञ्जि Adj. *breitgefleckt.*

महाटवि m. Pl. N. pr. eines Volkes.

महाटवी f. *ein grosser Wald.*

महाडकर m. Bein. eines Gaṇgâdhara.

महाडीन n. *ein best. Flug* MBh. 8,41,27.

महाढ्य 1) Adj. *sehr reich.* — 2) *m. *Nauclea Cadamba.*

महाणग्घी (!) f. *Buhlerin.* Vgl. महानग्घ.

महातत्त्व n. *der Intellect.*

महातत्त्वा f. N. pr. eines Wesens im Gefolge der Durgâ.

महातत्त्व n. Titel eines Çaiva-Werkes.

महातप (metrisch) Adj. = महातपस् 1) *b*) Harıv. 14534.

महातपन m. *eine best. Hölle* Eitel, Chin. B.

महातपस् 1) Adj. *a*) *sehr betrübt* 61,12. — *b*) *strenge Askese übend.* — 2) m. *a*) *Bein. Vishṇu's. — *b*) N. pr. eines Muni.

महातपस्विन् Adj. *schwer vom Schicksal heimgesucht* 39,8.

महातपःसप्तमी f. *ein best. 7ter Tag.*

*महातमःप्रभा f. *eine best. Hölle.*

महातमस् n. *grosse Finsterniss*, Bez. *eines der fünf Grade der* Avidjâ.

*महातरु m. *Tithymalus antiquorum.*

महातल n. *eine best. Hölle.*

महातापश्चित n. *ein best.* Sattra.

*महातारा f. N. pr. einer buddhistischen Gottheit.

*महातालो f. *eine best. Schlingpflanze.* Richtig °ञ्जाली.

महातालेश्वर m. *eine best. Mixtur* Mat. med. 43.

महातिक्त 1) Adj. *überaus bitter.* सर्पिस् n. *eine best. Mixtur* Kâraka 6,11. — 2) *m. *Melia sempervirens* Râǵan. 9,11. — 3) *f. आ *a*) *Clypea hernandifolia.* — *b*) = पर्वतिक्ता.

महातिक्तक Adj. *überaus bitter;* in Verbindung mit सर्पिस् n. *eine best. Mixtur.*

*महातिथि *eine best. hohe Zahl* (buddh.).

महातिथि f. *der sechste lunare Tag.*

*महातीक्ष्णा f. *Tintenbaum.*

महातुषित m. Bein. Vishṇu's Vishṇus. 98,48. MBh. 12,338, No. 48.

*महातुष्टिज्ञानमुद्रा f. *eine best.* Mudrâ (buddh.).

महातेज (metrisch) Adj. = महातेजस् 1).

महातेजस् 1) Adj. *viel Feuer —, viel Glanz —, viel Würde besitzend;* von Göttern und Menschen. — 2) m. *a*) **Feuer.* — *b*) Bein. Skanda's. — *c*) N. pr. α) eines Fürsten der Garuḍa. — β) eines Kriegers. — 3) *n. *Quecksilber* Râǵan. 13,107.

महातेजोगर्भ m. *ein best.* Samâdhi.

महातैल n. *kostbares Oel* oder Bez. *eines best. Oels.*

महातोय्य n. *eine grosse Trommel.*

1. महात्मन् m. 1) *die Weltseele.* — 2) *der Intellect.*

2. महात्मन् 1) Adj. *a*) *eine edle Natur habend, edel, hochherzig.* — *b*) *hochbegabt, überaus klug.* — *c*) *hochstehend, mächtig, gewaltig, vornehm* (Geschlecht). — 2) m. *a*) (sc. गण) *eine best. Klasse von Manen.* — *b*) N. pr. eines Sohnes des Dhîmant VP.^{2} 2,107.

महात्मवत् Adj. *hochbegabt, überaus klug.*

महात्म्य n. fehlerhaft für माहात्म्य.

1. महात्यय m. *grosses Leid.*

2. महात्यय Adj. *grosses Leid verursachend.* Als Beiw. von ज्वर m. Suçr. 2,409,14 nach Bhâvapr. 3,27 = महाकष्ट, गम्भीर oder चातुर्थिक.

महात्ययिक Adj. *mit grosser unmittelbarer Gefahr verbunden* Kâraka 6,11.

1. महात्याग m. *grosse Freigebigkeit.*

2. महात्याग 1) Adj. *überaus freigebig.* °चित्त Adj. *überaus freigebig gesinnt* Lalit. 217,12. — 2) *m. N. pr. eines Mannes.

महात्यागमय Adj. *in grosser Freigebigkeit bestehend.*

महात्यागिन् Adj. *überaus freigebig* (Çiva).

महात्रिककुद् und °ककुभ् m. *ein best.* Stoma.

महात्रिपुरसुन्दरीकवच n. *ein best. Zauberspruch.*

महात्रिपुरसुन्दरीतापनीयोपनिषद् und °सुन्दर्युत्तरतापनी f. Titel zweier Upanishad Opp. Cat. 1.

महादंष्ट्र 1) Adj. *grosse Spitzzähne habend.* — 2) m. N. pr. *a*) *eines* Vidjâdhara. — *b*) eines Mannes.

1. महादण्ड m. 1) *ein grosser Stab* oder *ein langer Arm.* — 2) *eine grosse Strafe.*

2. महादण्ड 1) Adj. *einen langen Stab tragend.* — 2) m. N. pr. eines Schergen Jama's.

महादण्डधर Adj. (f. आ) *mit einem grossen Mast versehen* (Schiff) R. Gorr. 2,97,17.

1.*महादत्त m. *Fangzahn eines Elephanten.*

2. महादत्त Adj. *grosse Zähne habend* Suparn. 13,2.

महादमत्र m. N. pr. eines Lehrers.

महादम्भ Adj. *grossen Betrug übend* (Çiva).

महादरिद्र Adj. *überaus arm.*

1. महादान n. Bez. *bestimmter werthvoller Gaben.*

2. महादान Adj. *von grossen Gaben* (*Opfergeschenken*) *begleitet.*

महादानपति m. *ein überaus freigebiger Mann* Lalit. 217,9.

महादानपद्धति f. (Burnell, T.) und °दानानुक्रमणिका f. (Opp. Cat. 1) Titel von Werken.

महादारु n. *Pinus Deodora.*

*महादिकटभी f. *eine Achyranthes-Art.* v. l. महालिकटभी.

महादिवाकीर्त्य n. Name eines Sâman.

महादिश् f. *eine Hauptweltgegend* (*Osten, Süden, Westen, Norden*) Comm. zu Âpast. Çr. 8,13,3.

महादुःख n. *ein grosses Leid* 175,8.

*महादुन्दु m. *eine grosse Kriegstrommel.*

महादुर्ग n. *eine grosse Widerwärtigkeit, — Gefahr.*

*महादूत Titel eines buddh. Sûtra.

महादूषक m. *eine Getraideart.*

महादृति m. *ein grosser Schlauch, — Balg.*

महादेव 1) m. *a*) *der grosse Gott*, insbes. Bez. *eines zu dem Kreise des* Rudra *gehörigen Gottes* und *des* Rudra (Çiva) *selbst.* Maitr. S. 2,9,1. Mân. Gṛhj. 2,14. Auch *eine der 8 Formen* Rudra's oder Çiva's. — *b*) Bein. Vishṇu's. — *c*) N. pr. α) verschiedener Männer. Auch दीक्षित°, द्विवेदि°, °पण्डित, °भट्ट, °भट्टदिनकर, °वादीन्द्र, °सर्वज्ञवादीन्द्र und °सरस्वती. — β) eines Berges. — 2) f. महादेवा f. N. pr. einer Tochter Devaka's VP.^{2} 4,98. Richtig सहदेवा. — 3) f. महादेवी *a*) Bein. α) der Pârvatî. — β) der Lakshmî. — *b*) Name der Dâkshâjaṇî in Çâlagrâma. — *c*) *die erste Gemahlin eines Fürsten.* — *d*) **Koloquinthe* Râǵan. 7,112. — *e*) N. pr. verschiedener Frauen. — 4) n. Titel eines Tantra Ârjav. 160,17.

महादेवकृत्या f. *eine gegen* Çiva *verübte Uebelthat* 39,10.

महादेवगिरि m. N. pr. eines *Berges.*

महादेवगृह n. *ein* Çiva-*Tempel.*

महादेवत्व n. Nom. abstr. zu महादेव 1) *a*).

*महादेवपुर n. N. pr. einer *Stadt.*

*महादेवमणि m. *eine best. Heilpflanze.*

महादेवस्तोत्र n. Titel eines Stotra Burnell, T.

महादेवहत Adj. *von* Rudra *getödtet* Âpast. Çr. 10,19,2.

महादेवीत्व n. *die Würde der ersten Gemahlin eines Königs.*

महादेवीय Adj. *von* Mahâdeva *verfasst.*

महादेह Adj. *von grossem Körperumfange* Bhâvapr. 2,12.

महादैत्य m. N. pr. 1) eines Daitja. — 2) des Grossvaters des 2ten Kândragupta.

महादैर्घतमस n. Name eines Sâman.

महाद्भुत 1) Adj. *sehr wunderbar.* — 2) n. *ein grosses Wunder.*

महाद्युति Adj. *glanzvoll.*

महाद्युतिकर m. Bein. *der Sonne* Taitt. Âr. 10,1,7.

*महाद्योता f. N. pr. einer Tantra-Gottheit.

महाद्रावक m. *eine best. Mixtur.*

महाद्रुम 1) m. *a*) *ein grosser Baum.* — *b*) **Ficus religiosa.* — *c*) N. pr. eines Sohnes des Bharvja VP. 2,4,60. — 2) n. N. pr. des von 1) *c*) be-

herrschten Varsha VP. 2,4,60.

*महाद्वंद्व m. *eine grosse Kriegstrommel.*

महाद्वादशीविचार m. Titel eines Werkes Bühler, Rep. No. 479.

महाद्वार m. n. *Hauptthor* Hariv. 14460.

महाद्वारा Adj. f. *eine weite Scheide habend* Suçr. 1,290,40.

1. महाधन n. 1) *ein grosser Kampfpreis, eine grosse Beute.* — 2, *ein grosser Kampf.* — 3) *grosser Reichthum.* — 4) **Ackerbau.*

2. महाधन 1) Adj. (f. आ) *a) viel Geld kostend, kostbar, werthvoll* 175,4. — *b) viel Geld habend, reich.* — 2) m. N. pr. eines Kaufmannes. — 3) *n. *a) Gold.* — *b) Weihrauch.* — *c) ein kostbares Gewand.*

महाधनपति m. *ein sehr reicher Mann.*

महाधनिक Adj. *überaus reich* Utpala zu Varâh. Bṛh. 21 (19),7.

महाधनुर्धर m. *ein grosser Bogenschütze.*

महाधनुष्मत्त् m. dass.

महाधनुस् Adj. *mit einem grossen Bogen versehen* (Çiva).

महाधर्म m. N. pr. eines Fürsten der Kiṁnara.

महाधवलपुराण n. Titel eines Werkes.

महाधातु m. 1) **Gold.* — 2) **Lymphe.* — 3) Beiw. Çiva's. Nach Nilak. = मेरुपर्वत.

महाधी Adj. *von grossem Verstande.*

महाधुर् MBh. 2,200,123 nach Nilak. = महान्धुःसदृशः प्रवाकः.

*महाधुर् m. P. 5,4,74, Sch.

महाधुर्य m. *ein grosses, ausgewachsenes Zugthier* R. 2,73,14. Gorr. 2,11,11.

महाधृति m. N. pr. eines Fürsten.

*महाध्वज m. *Kamel* Râgân. 19,21.

महाध्वनि m. N. pr. eines Dânava.

महाध्वनिक Adj. *der die grosse Reise angetreten hat, verstorben.*

*महाध्वान m. *ein lauter Ton.*

महानक m. *eine Art grosser Trommel.*

महानख Adj. *grosse Nägel (Krallen) habend* (Çiva).

*महानगर् n. *eine grosse Stadt* oder N. pr. einer *Stadt.*

महानग्न् 1) m. *a) Buhler.* — *b) Athlet* Burn. Intr. 363. Lot. de la b. l. 452. Lalit. 245,6. Kâraṇḍ. 41, 21 (°मग्न gedr.). — 2) f. आ (Âpast. Çr. 15,20,8) und ई *Buhlerin.*

महानग्नी f. AV. 14,1,36 fehlerhaft für °नग्नी.

*महानट m. Bein. Çiva's.

1. महानद् 1) m. *a) ein grosser Fluss, Strom.* — *b)* N. pr. eines *Flusses.* — 2) f. ई *a) Strom.* — *b)* Bein. der Gaṅgâ. — *c)* N. pr. verschiedener *Ströme.*

2. महानद् Adj. *in einem grossen Fluss befindlich* (Wasser) Âpast. Vielleicht ist महानद् (*in einem Strom*) उदकम् zu lesen.

महानन Adj. *einen grossen Mund* —, oder *ein grosses Gesicht habend.*

महानन्द् 1) m. *a) grosse Wonne.* Nom. abstr. °त्व n. — *b) *die letzte Befreiung der Seele.* — *c) eine Art Flöte* S. S. S. 196. — *d)* N. pr. α) eines Schülers Çâkjamuni's. — β) eines Fürsten. — γ) eines Flusses. — 2) f. आ *a) *Branntwein* Râgân. 14,138. — *b) *eine best. Pflanze,* = घारामशीतला Râgân. 10,177. — *c) der neunte Tag in der lichten Hälfte des* Mâgha. — *d)* N. pr. eines Flusses.

महानन्दि und °न् (VP. 4,24,3) m. N. pr. eines Fürsten.

महानयप्रकाश m. Titel eines Werkes Bühler, Rep. No. 480.

महानरक m. *eine best. Hölle.*

महानरेन्द्र m. *ein grosser Beschwörer, — Zauberer* Kâd. 71,18.

*महानल m. *Arundo bengalensis.*

महानवमी f. *der neunte Tag in der lichten Hälfte des* Âçvina.

महानस 1) n. *a) Lastwagen.* — *b) Küche.* Einmal m. — *c) Küchengeräth* (?). — 2) m. N. pr. eines Berges. — 3) f. ई *Köchin, Küchenmagd.*

महानसाध्यक्ष m. *Oberaufseher über die Küche.*

महानाग् m. 1) *eine grosse Schlange* Suparṇ. 13, 2. — 2) *ein grosser Elephant.* — 3) *ein die Erde tragender Elephant.* — 4) **Bein. Vâtsjâjana's* Gal.

महानागकन (sic) Adj. Beiw. Çiva's.

महानाटक n. 1) *ein glänzendes Schauspiel* Bâlar. 91,16. — 2) Bez. *einer Art von Schauspielen.* — 3) = कनुमन्नाटक.

*महानाडी f. *Sehne* Râgân. 18,74.

1. महानाद् m. *lauter Ton, lautes Geschrei, — Gebrüll* u. s. w.

2. महानाद् 1) Adj. (f. आ) *einen lauten Ton von sich gebend, laut tönend, — brausend, — brüllend* u. s. w. — 2) m. *a) *eine grosse Trommel.* — *b) *Muschel.* — *c) *Regenwolke.* — *d) *Elephant.* — *e) *Löwe.* — *f) *Kamel.* — *g) *Ohr.* — *h) *= शयानक (भयानक?). — *i)* Bein. Çiva's. — *k)* N. pr. eines Râkshasa.

महानानात्व n. Bez. *gewisser Ritualbestimmungen.*

महानाभ 1) Adj. *mit einer grossen nabelähnlichen Vertiefung versehen* (मूल) R. 6,87,10. — 2) m. *a) ein best. über Waffen gesprochener Zauberspruch.* — *b)* N. pr. zweier Dânava.

महानामन् 1) m. N. pr. eines Vetters Çâkjamuni's. — 2) f. महानाम्नी Pl. Bez. *bestimmter vedischer Verse* Âçv. Br.

महानाम्निक Adj. von महानामन् 2) Gobh. 3,2, 1. 54.

महानाम्नीव्रत n. *eine best. Begehung.*

महानायक m. 1) *ein grosser Anführer, ein grosses Oberhaupt* J. A. O. S. 6,548,3. 4. Vâsav. 17,1. — 2) *ein grosser Mittelstein in einer Perlenschnur* Vâsav. 17,1.

महानारायण m. *der grosse* Nârâjaṇa, d. i. Vishṇu.

महानारायणोपनिषद् f. Titel einer Upanishad.

महानास Adj. *grossnasig* (Çiva).

महानिद्र Adj. *fest —, lange schlafend* R. 6,37, 30.

*महानिद्रा f. *der lange Schlaf,* so v. a. *Tod.*

*महानिनाद् m. N. pr. eines Schlangendämons.

महानिमित्त n. Bez. *einer best. Lehre.*

महानिम्न n. *Eingeweide, Unterleib.*

महानिम्ब m. *Melia Bukajun* Râgân. 9,11.

*महानिम्बरत्नम् n. *eine best. hohe Zahl* (buddh.) Vjutp. 185.

महानियम m. *ein grosses Gelübde* als Beiw. Vishṇu's.

*महानियुत n. *eine best. hohe Zahl* (buddh.).

महानिरय m. *eine best. Hölle.*

महानिरिष्ट m. *ein verschnittener Stier.*

महानिर्णयतन्त्र n. Titel eines Werkes Opp. Cat. 1.

महानिर्वाण n. *das vollständige Erlöschen der Individualität* (buddh.).

महानिर्वाणतन्त्र n. Titel eines Tantra.

महानिल m. N. pr. eines Schlangendämons VP.^{2} 2,74.

महानिश् f. *tiefe Nacht, ein best. Theil der Nacht.*

महानिशा f. 1) dass. Hemâdri 1,81,12. 14. — 2) *Bein. der Durgâ.

महानिशीथ n. Titel eines Gaina-Werkes.

*महानीच m. *Wäscher.*

महानील 1) Adj. *dunkelblau, — schwarz.* — 2) m. *a) Sapphir* Râgân. 13,181. Hemâdri 1,608,1. — *b) *eine Art Bdellium* Bhâvapr. 1,186. — *c) *Verbesina scandens* Râgân. 4,142. — *d)* N. pr. α) eines Schlangendämons. — β) eines Berges. — 3) *f. आ *eine best. Pflanze* Râgân. 11,26. — 4)

*f. ई a) *eine blaue Varietät von Clitoria ternatea* Râǵan. 3,78. — b) *= बृहन्नीली. — 5) n. *ein best. Augenmittel.*

महानीलतन्त्र n. Titel eines Tantra.

महानीलमय Adj. *aus Sapphir bestehend.*

महानीलाभ्रजालीय्, °यति *einer dichten Masse schwarzer Wolken gleichen.*

महानीलोपल m. *Sapphir.*

महानुभाव Adj. (f. आ) von Personen 1) *von grosser Macht, mächtig.* — 2) *hochherzig, hochsinnig, edelmüthig* 315,23. Kâd. 204,2. Nom. abstr. °ता f. (Kâd. 121,1. Mṛkkh. 54,23 im Prâkrit) und °त्व n. (Kathâs. 17,153).

महानृत्य Adj. *ein grosser Tänzer* (Çiva).

महानेत्र Adj. *grossäugig* (Çiva).

*महानेमि m. *Krähe.*

1. महान्त 1) Adj. *gross* Suparṇ. 13,1. — 2) m. N. pr. eines Fürsten.

2. महान्त Adj. *mit* महत् *endigend.*

महान्तक m. *ein grosser Endemacher (Tod)*, von Çiva gesagt.

महान्धकार m. *dichte Finsterniss, vollkommene Verfinsterung des Geistes.*

*महान्ध्र m. Pl. N. pr. eines Volkes.

महान्धक m. N. pr. eines Fürsten. v. l. महोधक.

महान्याय m. *Hauptregel.*

महान्यास m. Titel zweier Werke Opp. Cat. 1.

महान्यासविधि m. Titel eines Werkes Burnell, T.

महान्वय Adj. (f. आ) *aus einer vornehmen Familie stammend.*

महापक्ष 1) Adj. *eine grosse Partei —, einen grossen Anhang habend.* — 2) *m. *a) eine Entenart.* — *b)* Bein. Garuḍa's. — 3) *f. ई *Eule.*

महापगा f. 1) *ein grosser Fluss, Strom* MBh. 6,9,28. — 2) N. pr. (?) eines *Flusses.*

महापङ्क *tiefer Koth* 140,33. 147,25.

महापङ्क्ति f. *ein best. Metrum.*

महापञ्चमूल n. *eine Zusammenstellung von fünf verschiedenen Wurzeln* Râǵan. 22,24.

*महापञ्चविष n. *die fünf starken Gifte* Râǵan. 22,39.

*महापट m. *Haut* Gal.

महापण्डित Adj. *überaus gelehrt; m. ein grosser Gelehrter.*

*महापत्रा f. *Uraria lagopodioides* Râǵan. 4,105.

महापथ 1) m. *a) Hauptstrasse* (in einer Stadt), *Landstrasse* Gaut. Âpast. Auch als Beiw. Çiva's. Am Ende eines adj. Comp. f. आ. — *b) die lange Reise*, so v. a. *der Weg in's Jenseits.* °पथं या so v. a. *sterben.* — *c) die lange Reise zum Heiligthum des Çiva auf dem Berge* Kedâra *oder die im Geiste dahin vollbrachte Reise*, d. i. *tiefe Versenkung in Çiva's Wesen.* — *d) die auf diesem Wege erlangte Kenntniss von Çiva's Wesen.* — *e) die Bergspitze, von der sich die Gläubigen stürzen, um schneller in den Himmel zu gelangen.* — *f)* Titel *des über diese Gegenstände handelnden Werkes.* — *g) eine best. Hölle.* — 2) n. = ब्रह्मरन्ध्र. — 3) Adj. (f. आ) *einen grossen Pfad habend* Pâr. Gṛhj. 3,4,8.

*महापथगम m. *das Sterben.*

महापथगिरि m. N. pr. eines *Berges* Kathâs. 111,91.

महापथिक Adj. *grosse Reisen unternehmend.*

महापथिकादिष्टि f. *ein best. Opfer* Bhâradvâǵa im Comm. zu Âpast. Çr. 9,8,5.

महापद् n. etwa *grosser Raum.*

महापदपङ्क्ति f. *ein best. Metrum.*

महापद्म 1) (*m.) n. *eine best. hohe Zahl.* — 2) m. *a) *einer der 9 Schätze* Kubera's. — *b) *einer der Schätze bei den* Ǵaina (in dem ein gleichnamiger Schlangendämon haust). — *c) einer der 8 Schätze, die zu der Zauberkunst* Padminî *in Beziehung stehen.* — *d) eine best. Hölle.* — *e)* Bein. Nanda's. — *f)* N. pr. α) eines Schlangendämons. — β) eines Dânava. — γ) des Weltelephanten im Süden. — δ) *eines Sohnes des Nanda. — 3) n. *a) eine weisse Lotusblüthe.* — *b) die Gestalt einer weissen Lotusblüthe.* — *c) eine best. Oelmixtur* Kâraka 6,27. — *d)* N. pr. einer Stadt.

महापद्मपति m. *Besitzer von Millionen*, Beiw. Nanda's.

महापद्मसरस् n. N. pr. eines *Sees.*

महापद्मसलिल n. desgl.

महापद्यषट्क n. Titel *eines aus sechs klassischen Versen bestehenden Gedichts* (angeblich von Kâlidâsa).

*महापन्थक m. N. pr. eines Schülers Çâkjamuni's.

महापराक m. *eine best. Kasteiung* Hemâdri 1, 269,10.

महापराध m. *eine grosse Beleidigung* 151,3.

*महापराह्ण m. *später Nachmittag.*

महापरिनिर्वाण und °सूत्र n. Titel eines buddh. Sûtra.

महापर्वत m. *ein hoher Berg* R. 1,1,62.

महापवित्र Adj. 1) *überaus läuternd.* — 2) *vor ungünstigen Einflüssen in hohem Grade schützend.*

महापवित्रेष्टि f. Titel eines Werkes.

महापशु m. *grosses Vieh.*

*महापाटल *eine best. Pflanze.*

1. महापात m. *weiter Flug.*

2. महापात Adj. *weit fliegend* (Geschoss).

महापातक n. *ein schweres Verbrechen (Brahmanenmord, Genuss von Branntwein, Diebstahl, Unzucht mit der Frau des Lehrers und Umgang mit solchen, die sich jener Verbrechen schuldig gemacht haben)* Gaut.

महापातकिन् Adj. *der ein schweres Verbrechen begangen hat.*

महापात्र n. *der erste Minister.*

महापाद् Adj. *grossfüssig* (Çiva).

महापान n. *ein köstliches Getränk.*

महापाप n. *ein schweres Verbrechen* MBh. 3, 200,123.

महापाप्मन् Adj. *viel Unheil anrichtend.*

1. महापार m. *eine best. Personification* Gaut.

2. महापार Adj. *mit weit entfernten Ufern, breit* (Meer) MBh. 6,96,12.

महापारणिक m. N. pr. eines Schülers Çâkjamuni's.

महापारिषद m. *ein zum grossen Gefolge* (eines Gottes) *Gehöriger.*

*महापारुषक *eine best. Pflanze.*

*महापारेवत n. *ein best. Fruchtbaum* Râǵan. 11,90.

महापार्श्व 1) Adj. (f. आ) *mit breiter Seite* (Blutegel) 217,6. — 2) m. N. pr. *a)* eines Dânava. — *b)* eines Râkshasa.

*महापाल m. N. pr. eines Fürsten.

महापाश m. N. pr. 1) eines Schergen Jama's. — *b)* *eines Schlangendämons.

महापाशुपत 1) Adj. mit व्रत n. *das grosse Gelübde eines Verehrers des* Çiva Paçupati. — 2) m. *ein eifriger Verehrer des* Çiva Paçupati Harshaṅ. 204,5.

*महापासक m. Trik. 1,1,25 fehlerhaft für महोपासक.

*महापिण्डीतक m. *eine best. Pflanze* Râǵan. 8,70.

*महापिण्डीतरु m. *ein best. Baum* Râǵan. 9,147.

महापीठ n. *ein hoher Sitz* Ind. St. 9,140.

*महापीलु m. *ein best. Baum* Râǵan. 11,86.

*महापीलुपति m. (?).

महापुंस m. *ein grosser Mann.*

महापुण्य 1) Adj. (f. आ) *a) überaus günstig, glücklich* (Tag) Hemâdri 1,63,13. 65,13. — *b) überaus gut, — schön.* — *c) überaus reinigend, — heilig.* — 2) f. आ N. pr. eines Flusses.

*महापुत्र m. gaṇa सुतंगमादि.

*महापुत्रीय्, °यति Denomin. von महापुत्र.

महापुमंस् m. wohl N. pr. eines Berges.

महापुर 1) n. *a) eine grosse Festung. — b)* N. pr. eines Tirtha. — 2) f. °पुरी *eine grosse Burg, — Stadt.*

महापुराण n. *ein grosses —, ausführliches* Purâṇa.

महापुरुष m. 1) *ein grosser, bedeutender Mann.* Nom. abstr. °ता f. — 2) *der grosse Geist* Gaut. Mit dem *Jahre* identificirt Ait. Âr. 348. Auch Bein. Vishṇu's.

महापुरुषदत्ता f. *Asparagus racemosus* Karaka 6,14.

*महापुरुषदत्तिका f. dass. Râgan. 4,122.

महापुरुषपावनकवच n. *ein best. mystisches Gebet.*

महापुरुषविद्या f. *ein best. Spruch.*

महापुरुषस्तोत्र n. Titel eines Stotra Burnell, T.

महापुष्प 1) m. *a) *Bauhinia variegata* Râgan. 10,24. — *b) ein best. Wurm.* — 2) *f. आ *Clitoria ternatea.*

महापूजा f. *eine best. Ceremonie* Hemâdri 1,385, 4. fgg.

महापूत Adj. *überaus rein.*

महापूरुष m. = महापुरुष 2).

महापूर्ण m. N. pr. eines Fürsten der Garuḍa.

महापृष्ठ 1) Adj. *einen breiten Rücken habend.* — 2) *m. *Kamel* Râgan. 19,21. — 3) n. Bez. *von sechs* Anuvâka *im 4ten* Ashṭaka *des* ṚV. Vgl. °पृष्ठ.

महापृष्ठगलस्कन्ध Adj. Hip. 2,4 fehlerhaft für महावृनगल°.

महापृष्ठ Bez. *bestimmter* Anuvâka TS. Prât. Vgl. महापृष्ठ 3).

महापैङ्ग n. Titel eines vedischen Textes.

महापैठीनसि m. N. pr. eines Lehrers.

महापैशाचिक Adj. घृत n. *eine best. Salbe.*

*महापोटगल m. *eine best. hochwachsende Schilfart.*

महापौरव m. N. pr. eines Fürsten VP.^{2} 4,143.

महापौर्णमासी f. *eine Nacht, in der Jupiter mit dem Vollmond in Conjunction tritt,* Hemâdri 1, 63,13.

महाप्रकरण n. *die hauptsächliche Behandlung eines Gegenstandes* Comm. zu Âpast. Çr. 5,25,1.

महाप्रकाश m. Titel eines Werkes.

महाप्रजापति 1) m. *der grosse Herr der Geschöpfe,* Beiw. Vishṇu's Visnus. 98,16. — 2) f. °ती N. pr. der Tante und Amme Çâkjamuni's.

महाप्रजावती f. = महाप्रजापति 2).

महाप्रज्ञापारमितासूत्र n. Titel eines buddh. Sûtra.

*महाप्रणाद m. N. pr. eines Kâkravartin.

महाप्रतिभान m. N. pr. eines Bodhisattva.

महाप्रतीहार m. *Oberthürsteher.*

महाप्रदीप m. N. pr. eines Mannes.

महाप्रपञ्च m. *die grosse Welt* 270,18.

महाप्रभ Adj. *hell leuchtend, überaus glänzend, — prächtig* 72,15.

महाप्रभा f. *grosse Helle.*

*महाप्रभामण्डलव्यूहज्ञानमुद्रा f. *eine best.* Mudrâ (buddh.).

महाप्रभाव Adj. (f. आ) *überaus mächtig, gewaltig.*

महाप्रभास N. pr. eines Tirtha. °प्रभासोत्पत्तिवर्णन n. Titel eines Werkes.

महाप्रभु m. 1) *ein grosser, mächtiger Herr, Fürst, König.* Nom. abstr. °त्व n. — 2) *Haupt, Chef.* — 3) Bein. Vishṇu's.

महाप्रमाण Adj. *von grossem Umfange* Pañcat. ed. orn. 6,3.

महाप्रलय m. 1) *die vollkommene Vernichtung der Welt am Ende eines* Kalpa VP. 6,1,2. Kâd. 140,5. °काल m. 127,23.24. — 2) Titel eines Werkes (in Hindî).

*महाप्रवृद्ध Adj. *hoch gewachsen* u. s. w.

महाप्रश्न m. *eine schwierig zu lösende Frage* 132, 12. 136,1.

1. महाप्रसाद m. *ein grosses Gnadengeschenk.*

2. महाप्रसाद Adj. *überaus gnädig.*

*महाप्रसृत *eine best. hohe Zahl* (buddh.).

महाप्रस्थान n. *der Antritt der grossen Reise, der Abschied vom Leben.*

महाप्रस्थानिक Adj. *auf die grosse Reise —, auf das Sterben bezüglich* MBu. 1,2,81. 364. 368.

महाप्राज्ञ Adj. *überaus klug, — einsichtsvoll* (Person) 114,30.

1. महाप्राण m. 1) *starker Hauch* (bei der Aussprache gewisser Laute). — 2) *grosse Kraft.*

2. महाप्राण 1) Adj. *a) mit starkem Hauche ausgesprochen. — b) von grosser Leibeskraft, — Ausdauer* Kâd. 85,1. 90,3. 110,23. — 2) *m. *Rabe* Râgan. 19,90.

महाप्राव्राज्य n. *das schwierige Leben eines umherziehenden frommen Bettlers* Mârk. P. 53,39.

महाप्रास्थानिक Adj. = महाप्रस्थानिक MBu. 1, 629. 633. °प्रस्थानिक v. l.

*महाप्रीतिवेगसंभवमुद्रा f. *eine best.* Mudrâ (buddh.).

*महाप्रीतिहर्षा f. N. pr. einer Tantra-Gottheit.

महाप्लव m. *eine grosse Flut* Mârk. P. 74,8.

*महाफणाक m. N. pr. eines Schlangendämons.

1. महाफल n. 1) *eine grosse Baumfrucht.* — 2) *Hode* Visnus. 1,6. — 3) *grosser Lohn.*

2. महाफल 1) Adj. (f. आ) *a) *grosse Früchte habend. — b) grossen Lohn bringend.* — 2) *m. *Aegle Marmelos.* — 3) *f. आ *a) Koloquinthe* Râgan. 3, 61. — *b) eine Gambû-Art* Râgan. 11,26. — *c) Citronenbaum* Râgan. 11,155. 157. — *d) eine Art Speer.*

महाफेट्कारीय n. Titel eines Tantra Verz. d. Oxf. H. 95,*a*,42.

*महाफेणा f. *Os sepiae.*

महाबन्ध m. *eine best. Stellung der Hände* oder *Füsse.*

महाबधु m. *ein best. höhlenbewohnendes Thier.*

महाबल 1) Adj. (f. आ) *überaus stark, — kräftig, — mächtig, — wirksam.* — 2) m. *a) *Wind. — b) *ein* Buddha. — *c)* (sc. गण) *eine best. Klasse von Manen. — d)* N. pr. α) eines Wesens im Gefolge Çiva's (?). — β) Indra's im 4ten Manvantara. — γ) *eines Schlangendämons. — δ) eines Fürsten und verschiedener anderer Personen. — 3) f. आ *a) *Sida cordifolia* und *rhombifolia.* — *b)* N. pr. einer der Mütter im Gefolge Skanda's. — 4) n. *a) *Blei. — b) *eine best. hohe Zahl* (buddh.). — *c)* Name eines Liñga.

महाबलपराक्रम Adj. *von grosser Macht und Kraft* (Vishṇu) Visnus. 1,50.

महाबलराज m. Titel eines Werkes Bühler, Rep. No. 736.

*महाबलशाक्य m. N. pr. eines Fürsten.

*महाबलसूत्र n. Titel eines buddh. Sûtra.

*महाबलात *eine best. hohe Zahl* (buddh.).

महाबलेश्वर n. Name eines Liñga.

महाबाध Adj. *grossen Schaden bringend* MBu. 4,4,34.

महाबार्हत Adj. von महाबृहती 2).

महाबाहु 1) Adj. *langarmig.* Auch als Beiw. Vishṇu's. — 2) m. N. pr. *a)* eines Dânava. — *b)* eines Râkshasa. — *c)* eines Sohnes des Dhṛtarâshṭra. — *d)* eines Fürsten.

*महाबिम्बर *eine best. hohe Zahl* (buddh.).

महाबिल n. 1) *eine tiefe Höhle* 43,24. — 2) **der Luftraum.* — 3) **a water jar.* — 4) **the heart, the mind.*

महाबीज Adj. *samenreich* (Çiva).

*महाबीज्य n. *Perinaeum.*

महाबुद्ध m. *der grosse* Buddha.

1. महाबुद्धि angeblich f. *der Intellect* VP.^{2} 5,199. Die richtige Lesart ist °बुद्धे Voc. VP. 6,4,29.

2. महाबुद्धि 1) Adj. *von grossem Verstande, über-*

aus klug. — 2) m. N. pr. *a)* eines Asura. — *b)* eines Mannes. — °बुद्धे MBh. 5,5982 fehlerhaft für °युद्धे.

महाबुध्न Adj. *mit breitem Fuss versehen* (Berg).

महाबृहती f. 1) **Solanum Melongena.* — 2) *ein best. Metrum.*

1.*महाबोधि m. oder f. *die grosse Intelligenz eines* Buddha.

2.*महाबोधि m. 1) *ein* Buddha. — 2) *eine best. Incarnation* Buddha's.

*महाबोधिसंघाराम m. N. pr. eines *buddh. Klosters.*

*महाबोध्यङ्गवती f. N. pr. einer Tantra-Gottheit.

महाब्ज m. N. pr. eines Schlangendämons.

महाब्रह्म und °न् m. *der grosse* Brahman (der Gott). Pl. *eine best. Klasse von Göttern bei den Buddhisten.*

महाब्राह्मण 1) m. *a) ein grosser Brahmane.* — *b) ein grosser Brahmane* (in spöttischem Sinne) Mṛicch. 18, 6. Chr. 302, 14. — 2) n. *das grosse* Brâhmaṇa, d. i. *das* Tâṇḍja-Brâhmaṇa Opp. Cat. 1. — °भाग्य MBh. 3,13248 fehlerhaft für ब्राह्मणमहाभाग्य.

महाभट m. 1) *ein grosser Krieger.* — 2) N. pr. *a)* eines Dânava. — *b)* eines *Kriegers.*

महाभट्टारिका f. Bein. der Durgâ.

महाभद्र 1) m. N. pr. eines Berges. — 2) f. आ *a)* **Gmelina arborea* Râǵan. 9,36. — *b)* *Bein. der Gaṅgâ. — 3) n. N. pr. eines Sees.

1.महाभय 1) n. *grosse Gefahr, — Noth.* — 2) m. personificirt als ein Sohn des Adharma von der Nirṛti.

2.महाभय Adj. (f. आ) *mit grosser Gefahr —, mit grosser Noth verbunden, sehr gefahrvoll, — furchtbar.*

*महाभरी f. *Alpinia Galanga* Buâvapr. 1,168.

महाभाग 1) Adj. (f. आ) *dem ein grosser Theil —, dem ein schönes Loos zugefallen ist, in hohem Grade ausgezeichnet, vor Andern hervorragend, überaus ausgezeichnet.* Zumeist von Personen und häufig in der Anrede. — 2) m. N. pr. eines Fürsten VP.^{2} 4,72. — 3) f. आ Name der Dâkshâjaṇî in Mahâlaja.

महाभागवत 1) m. *ein grosser Verehrer* Bhagavant's (Vishṇu's). — 2) n. *das grosse* Bhâgavatapurâṇa.

महाभागिन् Adj. *überaus glücklich.*

महाभाग्य n. *hohe Stellung, — Bedeutung.* Vgl. माहाभाग्य.

महाभाण्डागार n. *Hauptschatzkammer* Râǵat. 4, 142. Vidḍh. 10,7.

*महाभार m. *eine grosse Bürde, — Last.*

महाभारत Adj. 1) in Verbindung mit आख्य, युद्ध oder Subst. mit Ergänzung eines Wortes für *Kampf: der grosse Kampf der* Bharata. — 2) in Verbindung mit आख्यान oder n. *die grosse Erzählung vom Kampfe der* Bharata (das bekannte grosse epische Gedicht).

महाभारततात्पर्यनिर्णय m., °भारतदर्पण m., °भारतव्याख्यान n. und °भारतसंग्रहदीपिका f. (Burnell, T.) Titel von Werken.

महाभारतिक m. wohl *ein Kenner des* Mahâbhârata.

महाभाष्य n. *der grosse Commentar,* Titel von Patañǵali's *Commentar* zu den Sûtra Pâṇini's und den Vârttika Kâtjâjana's. °कार m. Bez. Patañǵali's Comm. zu Âpast. Çr. 9,10,1. °टीका f. (Opp. Cat. 1), °त्रिपदी (Gaṇar.), °दीपिका f., °प्रदीप m., °रत्नावलि f. (Opp. Cat. 1) und °व्याख्या f. (ebend.) Titel von Erklärungen zum Mahâbhâsbja.

महाभासुर Adj. *überaus glänzend* (Vishṇu).

महाभास्करटीका f. Titel eines Werkes Opp. Cat. 1.

महाभास्वर Adj. *überaus glänzend* (Vishṇu) Vishṇus. 98,43.

महाभिक्षु m. *der grosse Bettler,* Bein. Çâkjamuni's.

महाभिजन m. *eine hohe, edle Abstammung.*

महाभिज्ञाज्ञानाभिभू m. N. pr. eines Buddha.

महाभियोग m. *eine grosse Anklage* Jâǵñ. 2,95.

महाभिष m. N. pr. eines Fürsten Kâd. 2,110,6.

महाभिषव m. *die grosse Kelterung des* Soma Âpast. Çr. 13,10,5.

महाभिषेक m. 1) *eine feierliche Salbung.* °प्रयोग m. und °विधि m. Burnell, T. — 2) Titel des 14-ten Lambaka in Kathâs.

महाभिस्यन्दिन् Adj. *Hypertrophie erzeugend* Karaka 1,26. Nom. abstr. °न्दित्व n. ebend. Superl. °न्दितम ebend. Nom. abstr. °तमत्व n. ebend.

महाभीत 1) Adj. *in hohem Grade erschrocken.* — 2) *f. आ *Mimosa pudica.*

*महाभीति f. *grosse Gefahr, — Noth.*

*महाभीम m. 1) Bein. Çâṁtanu's. — 2) N. pr. eines Wesens im Gefolge Çiva's.

*महाभीरु m. *eine Art Mistkäfer.*

महाभीरु Adj. *glanzvoll* Mahâvîraḱ. 78,10.

महाभीषणाक Adj. *grosse Angst erregend, überaus furchtbar.*

*महाभीष्म m. Bein. Çâṁtanu's.

महाभुज Adj. *langarmig.*

महाभूत 1) Adj. *gross seiend, gross.* — 2) m. *ein grosses Geschöpf, — Wesen.* — 3) n. *Element* (*Erde, Wasser, Feuer, Luft, Aether*).

महाभूतघट m. *ein Topf mit den bildlichen Darstellungen der fünf Elemente* Hemâdri 1,167,8 (°घट gedr.). 343,2.

महाभूमि f. 1) *ein grosses Reich.* — 2) *das ganze Gebiet* (eines Fürsten) Njâjam. 6,7,2.

महाभूषण n. *ein kostbarer Schmuck.*

*महाभृङ्ग m. *eine blau blühende Verbesina* Râǵan. 4.142.

*महाभैरीहारक und *°परिवर्त m. Titel zweier buddh. Sûtra.

1.महाभैरव m. *eine Form* Çiva's oder Bhairava's.

2.महाभैरव Adj. (f. ई) zu 1. Mahâbhairava *in Beziehung stehend.*

1.महाभोग Adj. *einen grossen Umfang habend.*

2.महाभोग 1) Adj. *grosse Windungen habend, — Ringe bildend* (Schlange). — 2) m. *eine grosse Schlange.*

3.महाभोग m. *Hochgenuss.*

4.महाभोग Adj. (f. आ) *grosse Genüsse verschaffend* (Durgâ).

महाभोगवत् Adj. = 2.महाभोग 1) Bhâg. P. 5, 24,29.

महाभोगिन् Adj. dass. Bhâg. P. 5,24,31.

महाभोज m. 1) *ein grosser Fürst.* — 2) N. pr. eines *Fürsten.*

महाभोट *Gross-Tibet.*

महाभौम m. N. pr. eines Fürsten.

महाभ्र n. *eine grosse* oder *dicke Wolke.*

महामख m. *ein grosses Opfer, Hauptopfer* MBh. 1,165,8. 13,6,38.

महामग्न m. Kâraṇḍ. 41,21 fehlerhaft für महानग्न.

महामञ्जुषक (!) n. (Kâraṇḍ. 79,1) und *मञ्जूषक m. Bez. *einer best. himmlischen Blume.*

महामणि m. 1) *ein kostbarer Edelstein.* Auch als Beiw. Çiva's. — 2) N. pr. eines Fürsten VP. 4,18,1.

*महामणिचूड m. N. pr. eines Schlangendämons.

महामणिधर m. N. pr. eines Bodhisattva Kâraṇḍ. 74,14.

महामणिरत्न m. N. pr. eines fabelhaften Berges Kâraṇḍ. 91,16.

महामण्डल m. N. pr. eines Fürsten.

*महामण्डलिक m. N. pr. eines Schlangendämons.

महामण्डलेश्वर m. *ein adelicher Lehnsmann* Ind. Antiq. 10,250.

*महामण्डूक m. *eine Froschart* Râǵan. 19,78.

महामति 1) Adj. *von grosser Einsicht, klug.* — 2) m. *a) *der Planet Jupiter. — b) N. pr. a) *eines Fürsten der Jaksha. — β) eines Bodhisattva. — γ) eines Sohnes des Sumati. — 3) f. N. pr. eines Frauenzimmers. — 4) °ती *ein best. lunarer Tag*, personificirt als eine Tochter des Aṅgiras.

महामत्त Adj. *in voller Brunst stehend* (Elephant).

महामत्स्य m. *ein grosser Fisch.*

1. महामद् m. 1) *heftige Brunst* (eines Elephanten). — 2) **Fieber* Gal.

2. *महामद् m. *ein brünstiger Elephant, Elephant überh.*

महामनस् 1) Adj. *a) stolzen Sinnes, stolz, hochfahrend. — b) hohen Sinnes, grossgesinnt.* — 2) m. *a) *das fabelhafte Thier* Çarabha Râǵan. 19, 3. — *b)* N. pr. eines Fürsten.

महामनस्विन् m. *ein best.* Samâdhi Kâraṇḍ. 92,19.

महामनुष्य m. 1) *ein vornehmer Herr* 133,22. — 2) N. pr. eines Dichters.

महामन्त्र m. *ein überaus wirksamer Zauberspruch* (insbes. gegen Schlangengift) Kâd. 49,22. 120,6.

महामन्त्रादिसेवाप्रकार m. Titel eines Werkes Opp. Cat. 1.

महामन्त्रानुसारिणी f. N. pr. einer buddh. Göttin.

महामन्त्रिन् m. *der oberste Rathgeber eines Fürsten.*

*महामन्दारव m. *eine best. himmlische Pflanze* Eitel, Chin. B.

महामयूरी f. N. pr. einer buddh. Göttin.

1. महामरकत m. *ein grosser Smaragd.*

2. महामरकत Adj. *mit grossen Smaragden verziert.* Vgl. महामारकत.

महामरुत्वतीय Adj. ग्रह m. *ein best. dem* Indra Marutvant *geweihter Becher voll.*

महामर्ष Adj. *überaus grimmig* (Schlange) Bhâg. P. 5,24,31.

महामलयपुर n. Bez. *der sieben in Felsen ausgehauenen Pagoden im Süden von Madras.*

महामलहरी f. *eine best.* Râginî S. S. S. 111.

महामल्ल m. Bein. Kṛshṇa's Hariv. 10407.

1. महामह् 1) Adj. *grossmächtig.* — 2) f. आ *a) eine best. Constellation. — b) eine best. Pflanze* Kâraka 3,8. Richtig महासहा.

2. महामह् m. *ein grosser Festaufzug* Ind. St. 15, 286.

महामह्न् n. *ein grosses Licht* (am Himmel) Spr. 1245.

1. महामहिमन् m. *wahre Grösse.* °शालिन् Adj. *w. Gr. besitzend.*

2. महामहिमन् Adj. *übergross, wahrhaft gross.* Nom. abstr. °त्व n.

महामहिम्नत Adj. *grossmächtige Herrschaft ausübend.*

*महामहेश्वरायतन n. *eine best. Götterregion* (buddh.).

महामहोपाध्याय m. *Oberoberlehrer* Hâs. 23,16.

महामांस 1) n. *köstliches Fleisch*, Bez. *verschiedener Fleischarten*, insbes. *des Menschenfleisches.* — 2) *f. ई *ein best. kleiner Strauch* Râǵan. 5,58.

महामाघी f. wohl *der Vollmondstag im Monat* Mâgha *unter bestimmten andern Himmelserscheinungen* Hemâdri 1,776,15.

महामातर् f. Pl. Bez. *bestimmter personificirter Energien der Götter* Paṅkad.

महामातृगणेश्वर m. Bein. Vishṇu's Paṅkar. 4, 3,64.

महामात्य m. *Hauptminister eines Fürsten.*

महामात्र 1) Adj. *dem Maasse nach gross, gross, der grösste, beste, vorzüglichste, — unter* (im Comp. vorangehend). — 2) m. *a) ein im Range hochstehender Mann, ein hoher Beamter des Fürsten, Minister. — b) Elephantenlenker.* — 3) *f. ई *die Frau des Lehrers.*

*महामानसिका f. N. pr. einer der 16 Vidjâdevî bei den Ǵaina.

महामानिन् Adj. *überaus stolz.*

महामान्दार *eine best. Blume* Kâraṇḍ. 63,4. 79,1.

महामान्य Adj. *hoch in Ehren stehend bei* (Gen.) Buhm. V. 1,5.

महामाय 1) Adj. (f. या) *a) wobei grosser Trug angewendet wird. — b) grossen Trug anwendend, gross im Täuschen* 119,14. — 2) m. *a)* Bein. α) Vishṇu's. — β) Çiva's. — *b)* N. pr. α) eines Asura. — β) eines Vidjâdhara. — 3) f. या *a)* Bein. der Durgâ. — *b)* N. pr. einer Gattin Çuddhodana's. — 4) *f. ई Bein. der Durgâ.

महामाया f. *die grosse Täuschung, die göttliche Macht der Täuschung, welche die Welt als wirklich bestehend erscheinen lässt und sie also gewissermassen schafft.* Wird auch mit der Durgâ identificirt.

महामायाधर Adj. Beiw. Vishṇu's.

महामायाशम्बर n. (Ârjav. 160,15) und °तन्त्र n. Titel eines Tantra.

महामायूर 1) n. *a) ein best. Heilmittel. — b) ein best. Gebet.* Nur am Ende eines adj. Comp. Harshaḱ. 120,15. — 2) f. ई N. pr. eines der 5 Talismane und einer der 5 Schutzgöttinnen bei den Buddhisten.

महामारकत Adj. (f. या) *reichlich mit Smaragden verziert.* Vgl. 2. महामरकत.

महामारी f. *eine Form der* Durgâ und *eines nach ihr benannten Zauberspruchs* Agni-P. 137, 1. fgg.

महामार्ग m. *Hauptstrasse.*

महामार्गपति m. *Oberaufseher über die Strassen* 4te Râǵat. 92.

महामाल Adj. *einen grossen Kranz tragend* (Çiva).

महामालिका f. *ein best. Metrum.*

महामाष m. *eine grosse Bohnenart.*

महामाहेश्वर m. *ein grosser Verehrer* Çiva's.

महामीन m. *ein grosser Fisch.*

1. महामुख n. 1) *ein grosser Mund.* — 2) *eine grosse Flussmündung.*

2. महामुख 1) Adj. (f. ई) *a) grossmäulig* (Çiva). — *b) eine grosse Mündung habend.* — 2) m. *a) *Krokodil. — b) *ein* Ǵina Gal. — *c)* N. pr. eines Mannes.

महामुचिलिन्द 1) *eine best. Pflanze.* — 2) m. N. pr. eines fabelhaften Berges Kâraṇḍ. 91,12.

महामुचिलिन्दपर्वत m. N. pr. eines fabelhaften *Berges.*

*महामुण्डनिका u. *°मुण्डी f. *eine Art Sphaeranthus* Râǵan. 5,20.

महामुद्रा f. 1) *eine best. Stellung der Hände* oder *Füsse* (im Joga). — 2) *eine best. hohe Zahl* (buddh.).

महामुनि 1) m. *a) ein grosser* Muni. Insbes. Bein. eines Buddha und eines Ǵina. — *b) *Zanthoxylon hastile* Râǵan. 11,187. — *c)* N. pr. eines Ṛshi im 5ten Manvantara VP. 3,1,22. — 2) *n. *a) der Same von 1) b).* — *b) Heilkraut, Arzenei.*

महामुनिस्वाध्याय m. Titel eines Werkes.

महामूढ Adj. *sehr dumm;* m. *ein Einfaltspinsel.*

महामूर्ख m. *ein grosser Thor.*

महामूर्ति Adj. *von grosser Gestalt* (Vishṇu).

महामूर्धन् Adj. *grossköpfig* (Çiva).

*महामूल n. 1) *ein ausgewachsener Rettig.* — 2) *eine Zwiebelart* Râǵan. 7,58.

*महामूल्य 1) Adj. *kostbar, werthvoll.* — 2) m. n. *Rubin.*

*महामूषक oder *°मूषिक m. *eine Rattenart* Râǵan. 19,58.

महामृग m. 1) *Grosswild.* — 2) *Elephant* R. 2,

28,28. तवा मृगा: st. महामृगा: ed. Bomb. — 3) *das fabelhafte Thier Çarabha Râǵan. 19,3.

महामृत्यु m. 1) *Haupttod.* — 2) *Bein. Çiva's.

महामृत्युंजय 1) Adj. mit लौह *ein best. medicinisches Präparat* Mat. med. 64. — 2) m. *ein best. an Çiva gerichteter Spruch.* Auch °मन्त्र m.

महामृत्युंजयकोम m. Titel eines Werkes Opp. Cat. 1.

महामृध n. *eine grosse Schlacht* MBh. 1,2,114. 3,169,23. Kathâs. 46,145.

महामेघ m. 1) *eine grosse* oder *dicke Wolke* Âit. Âr. 353,12. °स्वन Adj. MBh. 3,42,5. °निवासिन् Adj. als Beiw. Çiva's. — 2) Bein. Çiva's. — 3) N. pr. eines Mannes.

महामेघगिरि m. N. pr. eines *Berges* Hariv. 12846.

*महामेद् m. und °मेदा f. *eine best. Heilpflanze* Râǵan. 3,27. Bhâvapr. 1,170.

महामेध m. *ein grosses Opfer.*

महामेधा f. *die grosse Intelligenz*, Beiw. der Durgâ.

महामेरु m. 1) *der grosse Berg* Meru 101,7. — 2) N. pr. eines Varsha.

महामेरुधर m. *ein best.* Samâdhi Kâraṇḍ. 77,15.

*महामैत्र m. *ein* Buddha.

*महामैत्री f. *grosse Zuneigung, grosses Mitleid.*

*महामैत्रीसमाधि m. *ein best.* Samâdhi.

*महामोद् m. *eine Jasminart* Râǵan. 10,113.

महामोह 1) m. *grosse Geistesverwirrung, — Verblendung des Geistes.* — 2) f. आ Beiw. der Durgâ.

महामोहन Adj. *in hohem Grade verwirrend.*

महामोहमन्त्र m. *ein überaus wirksamer Zauberspruch.* Nom. abst. °त्व n. Kathâs. 18,406.

*महामोहिन् m. *Stechapfel* Bhâvapr. 1,203.

महामौद्गल्यायन m. N. pr. eines Schülers Çâkjamuni's.

*महाम्बुज n. *eine best. hohe Zahl (Eins mit 12 Nullen).*

*महाम्ल n. *die Frucht der indischen Tamarinde.*

महायक्ष m. 1) *ein grosser* Jaksha, *ein Fürst der* Jaksha. — 2) *N. pr. des Dieners des 2ten Arhant's der gegenwärtigen Avasarpiṇi.

महायक्षसेनापति m. *ein Heerführer des grossen* Jaksha. *Erscheint auch unter den Tantra-Gottheiten.

महायज्ञ m. *ein grosses Opfer, Hauptopfer* Âpast. Auch °यज्ञक्रतु m. महायज्ञ und °भागकर unter den Beiwörtern Vishṇu's.

महायति m. *ein grosser Asket* Mârk. P. 41,22.

महायत्न n. *ein grosses Kunstwerk* MBh. 5,152,15.

महायम m. *der grosse* Jama.

महायमक n. *eine best. Paronomasie, wobei die beiden ersten Stollen lautlich mit den beiden letzten übereinstimmen.* Beispiel Bhaṭṭ. 10,20.

महायशस् 1) Adj. *eines grossen Ruhmes sich erfreuend* (Person). — 2) m. N. pr. *a)* *des 4ten Arhant's der vergangenen Utsarpiṇi. — *b)* eines Gelehrten. — 3) f. N. pr. einer der Mütter im Gefolge Skanda's.

*महायशस्क Adj. = महायशस् 1).

महायस Adj. *mit vielem Eisen versehen* (Pfeil). Nach Nîlak. *mit einer grossen Spitze versehen.*

महायात्रा f. Titel eines Werkes.

महायात्रिक m. N. pr. eines Mannes Hâsj.

1. महायान n. *das grosse Vehikel*, Bez. einer späteren, durch Nâgârǵuna aufgekommenen Phase der buddhistischen Lehre, die in den Mahâjâna-sûtra vertreten wird. Kâraṇḍ. 13,6.

2. महायान m. N. pr. eines Fürsten der Vidjâdhara.

महायानदेव m. Ehrenname des Hiouen-thsang.

*महायानपरिग्रहक m. *ein Anhänger des* 1. महायान.

महायानप्रभास m. N. pr. eines Bodhisattva.

महायानयोगशास्त्र n., °यानसंग्रह m. und °यानसंपरिग्रहशास्त्र n. Titel von Werken.

महायानसूत्ररत्नराज m. *ein überaus kostbares* Mahâjâna-Sûtra Kâraṇḍ. 13,20.

महायानाभिधर्मसंगीतिशास्त्र n. Titel eines Werkes.

महायाम n. Name eines Sâman.

महायाम्य Adj. als Beiw. Vishṇu's.

महायुग n. *ein grosses* Juga, = 4 Juga = 4,320,000 *Jahre.*

*महायुत *eine best. hohe Zahl* (buddh.).

महायुद्ध n. *ein grosser Kampf* MBh. 5,175,7.

महायुध Adj. *grosse Waffen tragend* (Çiva).

महायोगिन् m. 1) *ein grosser* Jogin Ind. St. 15,338. Auch Beiw. Vishṇu's und Çiva's. — 2) *Hahn.

महायोगेश्वर m. *ein grosser Meister im* Joga.

महायोनि f. *eine übermässige Erweiterung der weiblichen Geschlechtstheile.*

महायोधाजय n. Name eines Sâman.

(महार्घ्य) महार्घ्यिय Adj. *zu ergötzen, zu erfreuen.* Nach Sâj. *zu ehren.*

महारत्नस् n. *ein grosser* Râkshasa.

महारत्ना f. *eine grosse Schutzgöttin* (buddh.). Es werden deren 5 genannt.

*महारत्नित m. N. pr. eines Mannes.

महारङ्ग m. *eine grosse Schaubühne* Hariv. 4642.

महारजत 1) n. *Gold* Râǵan. 13,8. — 2) *m. *Stechapfel.* — 3) Adj. fehlerhaft für 2. महारजन.

1. महारजन n. 1) *Safflor* MBh. 8,2528. — 2) **Gold;* vgl. महारजत.

2. महारजन Adj. *mit Safflor gefärbt.*

*महारजनगन्धि oder °न् n. *eine Art Rubin* Garbe zu Râǵan. 13,151.

महारञ्जन *Safflor* MBh. 8,32,9. Richtig महारजन.

महारण m. 1) *eine grosse Schlacht* Comm. zu Âpast. Çr. 10,4,1. — 2) N. pr. v. l. für महोरण VP.² 2,192.

महारण्य n. *ein grosser Wald.*

महारत्न n. *ein kostbares Juwel, die Perle der Perlen.*

महारत्नप्रतिमण्डित m. *eine best. Weltperiode* (buddh.).

महारत्नमय Adj. *aus kostbaren Juwelen bestehend.*

महारत्नवत् Adj. *mit kostbaren Juwelen verziert.*

*महारत्नवर्षा f. N. pr. einer Tantra-Gottheit.

महारत्नाभिषेकरामध्यान n. Titel eines Werkes Burnell, T.

1. महारथ m. 1) *ein grosser Wagen.* — 2) *ein grosser Kämpfer, — Kriegsheld.* — 3) N. pr. *a)* eines Râkshasa. — *b)* eines Sohnes des Viçvâmitra. — *c)* eines Fürsten. — *d)* eines Ministers. — 4) **Lust, Verlangen.*

2. महारथ Adj. *mit grossen Wagen versehen.*

महारथत्व n. Nom. abstr. zu 1. महारथ 2).

महारथ्या f. *eine grosse Strasse, Hauptstrasse.* Am Ende eines adj. Comp. f. आ.

1. महारम्भ m. *eine grosse Unternehmung.*

2. महारम्भ 1) Adj. *unternehmend, rührig, fleissig.* — 2) *n. *eine Art Salz.*

1. महारव m. *lautes Gebrüll, — Geschrei* Hit. 92,8.

2. महारव 1) Adj. (f. आ) *laut tönend, — schreiend* Mârk. P. 91,18. — 2) m. *a)* **Frosch* Râǵan. 19, 78. — *b)* N. pr. α) eines Daitja Hariv. 3,40,12. — β) eines Mannes.

महारश्मिज्वालावभासगर्भ m. N. pr. eines Bodhisattva.

1. महारस m. 1) Bez. *von acht als Medicamente benutzten Metallen oder Mineralien* Râǵan. 22,48. — 2) **Quecksilber* Râǵan. 13,107. — 3) *Wohlgeschmack* R. 3,62,37.

2. महारस 1) Adj. *überaus schmackhaft.* — 2) *m. *a) Zuckerrohr. — b) Phoenix sylvestris. — c) Scirpus Kysoor.* — 3) *n. *saurer Reisschleim.*

महारसवती f. *eine best. sehr wohlschmeckende*

Speise.

महाराज्ञ् m. 1) *ein grosser König, — Fürst, ein regierender Fürst, Landesherr.* — 2) *eine best. Gottheit* Maitr. S. 2,9,1 (hier ein Name des *Mondes*). Mân. Gṛhj. 2,14 (°राज्ञन्!). Âpast. Auch Bein. Kubera's und Vishṇu's. — 3) Pl. *eine best. Klasse göttlicher Wesen bei den Buddhisten.* — 4) **ein Gina* Gal. — 5) *Bein. Mañgugrî's. — 6) Bez. *der Nachkommen des Sectenstifters* Vallabhâkârja. — 7) **Fingernagel.*

***महाराजक** m. = **महाराजिक** 2).

***महाराजचूत** m. *eine Mango-Art* Râgan. 11,7.

***महाराजद्रुम** m. *Cathartocarpus fistula* Râgan. 9,46.

***महाराजफल** m. *eine Mango-Art* Râgan. 11,18.

महाराजमिश्र m. N. pr. eines Mannes.

महाराजाङ्गण (R. ed. Bomb. 2,3,20) und **°राजाङ्गन** (R. Schl. 2,3,19) n. *der Hof im Palast eines regierenden Fürsten.*

महाराजाधिराज m. *Kaiser* Kâd. 249,11.

महाराजिक m. 1) Bein. Vishṇu's Vishṇus. 98, 40. — 2) *Pl. *eine best. Klasse von Göttern.*

महाराज्ञी f. 1) *eine regierende Fürstin, Königin.* — 2) Bein. der Durgâ.

महाराज्ञीस्तव m. Titel eines Werkes Bühler, Rep. No. 160.

महाराज्य n. *die Würde eines regierenden Fürsten.*

महारात्र n. *die Zeit nach Mitternacht, Ende der Nacht.* Nach Einigen auch *Mitternacht.*

महारात्रि f. 1) dass. — 2) *die Nacht, in der die Welt vollständig zu Grunde geht.* — 3) *der achte Tag in der lichten Hälfte des* Âçvina.

महारात्री f. *eine best.* Çakti Çiva's VP.^{2} 1, 104.

महारामायण n. *das grosse* Râmâjaṇa.

महाराव m. *ein lautes Geschrei* 156,7.

महाराष्ट्र 1) m. Pl. *die Mahratten.* — 2) f. ई *a) die mahrattische Sprache.* — *b) ein best. Gemüse.* — *c)* **Commelina salicifolia* Râgan. 4,108. — 3) n. *ein best. Metrum.*

महाराष्ट्रक 1) Adj. (f. °ष्ट्रिका) *mahrattisch.* — 2) m. Pl. *die Mahratten.*

महाराष्ट्रीय Adj. (f. या) *mahrattisch.*

***महारिष्ट** m. *ein der Melia Bukayun verwandter Baum* Râgan. 9,13.

महारुज् und **°रुज** Adj. *sehr schmerzhaft.*

महारुद्र 1) m. *eine Form* Çiva's. — 2) f. या *eine Form der* Durgâ Hemâdri 1,63,13. — 3) f. ई desgl. Richtig wohl **°रौद्री**.

महारुद्रप्रयोगपद्धति f. Titel eines Werkes Burnell, T.

महारुरु m. *eine Antilopenart.*

महारूप 1) Adj. *gross von Gestalt* (Çiva). — 2) m. *eine best. Weltperiode* (buddh.). — 3) f. या N. pr. eines Wesens im Gefolge der Durgâ.

***महारूपक** n. *eine Art Schauspiel.*

महारूपिन् Adj. *gross von Gestalt.*

महारेतस् Adj. *samenreich* (Çiva).

महारोग m. *eine gefährliche Krankheit.*

महारोगिन् Adj. *eine gefährliche Krankheit habend.*

***महारोच** *eine best. Pflanze.*

महारोमन् 1) Adj. *stark behaart am Körper* (Çiva). — 2) m. N. pr. *a)* eines Fürsten. — *b)* *eines buddhistischen Oberhauptes (***रोम** gedr.).

महारोमश Adj. *stark behaart.*

महारौद्र 1) Adj. (f. या) *überaus furchtbar.* — 2) f. ई *eine Form der* Durgâ.

महारौरव 1) m. *eine best. Hölle* Çaṃk. zu Ait. Up. S. 182. — 2) n. Name eines Sâman.

महारौहिण m. N. pr. eines Dämons.

महार्घ 1) Adj. *a) kostbar, werthvoll.* — *b) kostspielig, theuer* Bâlar. 281,14. — 2) *m. *Perdix chinensis.*

महार्घता f. *Kostbarkeit, hoher Werth.*

महार्घरूप Adj. (f. या) *von prächtiger Gestalt.*

महार्घ्य Adj. = **महार्घ** 1) *a*). Nom. abstr. °ता f.

महार्चिस् Adj. *stark flammend.*

महार्णव m. 1) *Ocean.* **°निपानविद्** Adj. Beiw. Çiva's. — 2) Pl. N. pr. eines Volkes. — 3) Titel eines Werkes.

महार्णवकर्मविपाक m. Titel eines Werkes Burnell, T.

1. **महार्थ** m. *eine grosse Sache, Grosses.*

2. **महार्थ** 1) Adj. (f. या) *a) reich.* — *b) bedeutsam, gewichtig.* — 2) m. N. pr. eines Dânava. — 3) n. Bez. *des* Mahâbhâshja.

***महार्थक** Adj. *werthvoll.*

महार्थता f. *Inhaltsschwere* (einer Rede).

महार्थप्रकाश m. Titel eines Werkes Bühler, Rep. No. 481.

महार्थमञ्जरी f. desgl. ebend. No. 483. fgg.

महार्थवत् Adj. *sehr bedeutungsvoll, — bedeutsam.*

***महार्द्रक** n. *wilder Ingwer.*

***महार्घ** m. *eine best. Pflanze.*

महार्बुद n. *eine best. hohe Zahl, 1000 Millionen.*

***महार्म** P. 6,2,90.

महार्ह 1) Adj. *werthvoll, köstlich, prächtig.* — *n. *weisses Sandelholz* Râgan. 12,6.

महालक्ष्मी f. 1) *die grosse* Lakshmi, Nârâjaṇa's Çakti. Wird auch mit der Durgâ und der Sarasvatî identificirt; desgleichen Name der Dâkshâjaṇî in Karavîra. — 2) Bez. *eines dreizehnjährigen nicht menstruirenden Mädchens, welches bei der* Durgâ-*Feier diese Göttin darstellt.* — 3) *ein best. Metrum.* — 4) N. pr. eines Frauenzimmers.

महालक्ष्मीकल्प m. Titel eines Werkes Opp. Cat. 1.

महालक्ष्मीतीर्थ n. N. pr. eines Tîrtha.

महालक्ष्मीरत्नकोश m. Titel eines Werkes.

महालक्ष्मीविलास m. *ein best. medicinisches Präparat* Mat. med. 79.

महालक्ष्मीव्रत n. *eine best. Begehung.*

महालक्ष्मीस्तोत्र n. Titel zweier Stotra Burnell, T.

महालय 1) m. *a)* **Kloster.* — *b)* **Wallfahrtsort.* — *c)* **die Allseele.* — *d) ein best. Halbmonat.* — *e)* N. pr. *α)* einer Oertlichkeit Vishṇus. 85,18. — *β)* eines Mannes. — 2) f. या *ein best. heiliger Tag.* — 3) (wohl n.) Name eines Liñga.

महालयश्राद्धपद्धति f. Titel eines Werkes Burnell, T.

महालसा f. N. pr. eines Frauenzimmers.

***महालिकटभी** f. *eine Achyranthes-Art.*

1. **महालिङ्ग** n. 1) *ein grosses* Liñga. — 2) N. pr. einer Oertlichkeit.

2. **महालिङ्ग** Adj. *ein grosses männliches Glied habend* (Çiva).

महालीलासरस्वती f. *eine Form der Göttin* Târâ.

महालुङ्गिपद्धति f. Titel eines Werkes.

***महालोध** und ***°लोध्र** m. *eine Symplocos-Art.*

***महालोमन्** m. N. pr. eines buddh. Oberhauptes (°लोम gedr.).

***महालोल** m. *Krähe* Râgan. 19,89.

***महालोह** n. *Magneteisen* Râgan. 13,37.

महावंश्य Adj. *von edler Familie.*

महावकाश Adj. *geräumig* Kauç. 24.

महावक्त्र 1) Adj. *grossmäulig.* — 2) m. N. pr. eines Dânava.

महावक्षस् Adj. *breitbrüstig* (Çiva).

महावज्रक Adj. **तैल** n. *ein mit vielerlei Species gemischtes Oel zu Heilzwecken.*

महावटूरिन् Adj. *überaus breit* (nach Sây.).

महावणिज् m. *ein grosser Kaufmann.*

महावद् m. *Verkünder des Grossen, d. i. des hauptsächlichsten vedischen Wissens.*

महाँवध Adj. *ein gewaltiges Geschoss führend.*

1. महावन n. 1) *ein grosser Wald.* — 2) n. N. pr. *a)* *eines *Waldes.* — *b) eines in einem Walde gelegenen* buddh. Klosters.

2.*महावन Adj. *einen grossen Wald habend.*

महावनसंघाराम m. N. pr. *eines buddhistischen Klosters.*

महावन्ध्या Adj. f. *vollkommen unfruchtbar* Pañkar. 1,8,34.

*महावप m. *eine best. Pflanze.*

*महावरा f. *Dûrvâ-Gras.*

महावराह m. 1) *der grosse Eber*, Bez. Vishṇu's in seiner Verkörperung als *Eber* Ragh. 7,53. — 2) Titel eines Werkes; vgl. महावाराह. — 3) N. pr. eines Fürsten.

*महावोह m. *Ficus infectoria* Râǵan. 11,127.

महावर्ति f. *ein grosser Docht* Vishṇus. 90,20.

महावल्ली f. 1) *eine grosse Schlingpflanze.* — 2) **Gaertnera racemosa.*

*महावस m. *Delphinus gangeticus.*

महाँवसु Adj. *grosses Gut besitzend.*

महावस्तु n. Titel eines Werkes.

महावाक्य n. 1) *eine grosse Menge von Sätzen, ein grosses Gefüge von Sätzen, ein litterarisches Product.* Nom. abstr. °त्व n. — 2) *ein grosser Satz, — Gedanke;* Bez. von zwölf *Aussprüchen* der Upanishad's, insbes. der mystisch gedeuteten *Silben* तत्त्वम्. — 3) Titel einer Upanishad.

महावाक्यन्यास m. (Burnell, T.), °वाक्यपद्धीकरण n., °वाक्यमञ्जोपदेशपद्धति f. (Opp. Cat. 1), °वाक्यमुक्तावली f., °वाक्यरत्नावलि f. (Opp. Cat. 1), °वाक्यरहस्य n., °वाक्यविचार m., °वाक्यविवरण n., °वाक्यविवेक m., °वाक्यविवेकार्थसाक्षिविवरण n. (Burnell, T.), °वाक्यव्याख्या f. (ebend.), °वाक्यसिद्धान्त m., °वाक्यार्थ m., °वाक्यार्थदर्पण m. (Burnell, T.), °वाक्यार्थप्रबोध m., °वाक्यार्थविचार m. und °वाक्योपनिषद् f. (Opp. Cat. 1) Titel von Werken.

महावात m. *Sturmwind.*

महावातव्याधि m. *eine grosse Nervenkrankheit.*

महावात्सप्र n. Name eines Sâman.

*महावादिन् m. *ein Meister in gelehrtem Streite.*

महावामदेव्य n. Name eines Sâman.

महावायु m. *Sturmwind* Spr. 7731.

महावाराह m. Titel eines Werkes; vgl. महावराह 2).

महावारुणी f. Bez. *eines best. Tages.*

महावार्त्तिक n. *das grosse* Vârttika, Bez. von Kâtjâjana's Vârttika zu den Sûtra Pâṇini's.

*महावार्षिका f. *eine best. Pflanze.*

महावालभिद् m. 1) N. pr. eines Maharshi und Bez. *einer von ihm erfundenen Versetzung von Verstheilen bei der Recitation der* Vâlakhilja Âçv. Çr. 7,2,16. 8,2,18. Sâs. zu Ait. Br. 6,28,3.

1. महावास्तु n. *ein grosser Raum* Bhâvapr. 5,23.

2. महावास्तु Adj. *einen grossen Raum einnehmend* Bhâvapr. 5,23.

*महावाहन *eine best. hohe Zahl* (buddh.).

महाविक्रम 1) Adj. *überaus muthig.* — 2) m. N. pr. *a)* eines Löwen. — *b)* *eines Schlangendämons.

महाविक्रमिन् m. N. pr. eines Bodhisattva.

महाविघ्न m. n. *ein grosses Hinderniss* Mân. Gṛhj. 2,14.

महाविज्ञ Adj. *überaus verständig.*

महाविद्ग्ध Adj. *überaus klug* Çiçupâla 806.

महाविदेह 1) Adj. (f. आ) वृत्ति f. im Joga Bez. *eines bestimmten Verhaltens des* Manas. — 2) n. N. pr. eines mythischen Landes Kâmpaka 511.

महाविद्या f. 1) *das grosse Wissen* als Bein. *a)* der Lakshmi VP. 1,9,117. = विश्वरूपोपासना Comm. — *b)* der Durgâ. — 2) Titel eines Mantra Opp. Cat. 1.

महाविद्यास्तोत्र n. Titel eines Stotra Burnell, T.

*महाविद्युत्प्रभ m. N. pr. eines Schlangendämons.

महाविद्येश्वरी f. wohl *eine Form der* Durgâ.

महाविपुला f. *ein best. Metrum.*

*महाविभाषाशास्त्र n. Titel eines Werkes.

*महाविभूत *eine best. hohe Zahl* (buddh.).

1. महाविभूति f. 1) *grosse Machtäusserung, eine Fülle von Macht* Ind. St. 9,147. Bhâg. P. 5,4,1. — 2) *die grosse Göttin der Wohlfahrt*, Lakshmi Bhâg. P. 3,28,26.

2. महाविभूति Adj. *von grosser Macht* Bhâg. P. 8, 5,32.

महाविरह m. *eine schwere Trennung* Pr. P. 114.

*महाविवाह *eine best. hohe Zahl* (buddh.).

*महाविशिष्ट Adj. angeblich *unter Grossen ausgezeichnet.*

1. महाविष n. *ein best. Gift.*

2. महाविष 1) Adj. *überaus giftig.* — 2) *m. *Coluber Naga.*

महाविषुव n. Bez. *eines unter bestimmten Verhältnissen eintretenden Aequinoctium.*

महाविष्णु m. *der grosse* Vishṇu.

महाविष्णुपूजापद्धति f. Titel eines Werkes.

महाविस्तर Adj. *sehr umfangreich, — ausführlich* Spr. 1721.

महाविहार m. 1) *ein grosses buddhistisches Kloster.* — 2) N. pr. *eines buddh. Klosters* auf Ceylon.

महाविहारवासिन् m. Pl. *eine best. buddhistische Secte* Schiefner, Târan.

महावीचि m. *eine best. Hölle.*

महावीणा f. *eine Art Laute* Lâṭj. 4,2,3.

महावीत N. pr. 1) m. eines Sohnes des Savana VP. 2,4,73. — 2) n. des von ihm beherrschten Varsha VP. 2,4,74. — महावीर v. l.

महावीर 1) m. *a) ein grosser Held.* Auch als Beiw. Vishṇu's. — *b)* **Bogenschütze.* — *c) ein grosser irdener Topf, der über Feuer gesetzt werden kann* (namentlich beim Pravargja gebraucht). — *d) Opferfeuer.* — *e)* **Donnerkeil.* — *f)* **Löwe.* — *g)* **ein weisses Pferd.* — *h)* **der indische Kuckuck.* — *i)* **der Vogel* Garuḍa. — *k)* **Helminthostachys laciniata* Râǵan. 8,17. — *l)* *= जराटक. — *m)* N. pr. *α)* verschiedener Fürsten. — *β)* des letzten Arhant's der gegenwärtigen Avasarpiṇi. — 2) *f. आ *eine best. Knolle.*

महावीरचरित n. Titel eines Schauspiels.

महावीरचरित्र n. Titel zweier Werke.

महावीरानन्द Titel eines Schauspiels Hall in der Einl. zu Daçak. 30.

महाँवीर्य 1) Adj. *gewaltig, sehr kräftig, — wirksam.* — 2) m. *a)* **Yamswurzel* Râǵan. 7,86. — *b)* N. pr. *α)* des Indra im 4ten Manvantara. — *β)* *eines Buddha. — *γ)* verschiedener Fürsten. — *δ)* *eines buddh. Bhikshu. — 3) *f. महावीर्या *a) die wilde Baumwollenstaude.* — *b)* = महाशतावरी Râǵan. 4,123. — *c)* Bein. der Samǵñâ, Gemahlin des Sonnengottes.

महावीर्यपराक्रम Adj. *von grosser Macht und grossem Heldenmuth* MBh. 1,152,2.

महावृक्ष m. 1) *ein grosser Baum.* — 2) *eine Euphorbia* Râǵan. 8,50. Karaka 7,10. — 3) *= महापीलु Râǵan. 11,86.

महावृक्षगलस्कन्ध Adj. *bei dem Hals und Schultern entsprechenden Theilen eines grossen Baumes gleichen* MBh. 1,152,4.

महावृद्ध Adj. *hochbetagt.*

महावृन्द n. *eine best. hohe Zahl*, = 100,000 Vṛnda.

महावृष m. 1) *ein grosser Stier.* — 2) Pl. N. pr. eines Volkes.

महावेग 1) Adj. (f. आ) *a) stark bewegt* (Meer). — *b) sich schnell bewegend, rasch fliessend* (Fluss MBh. 6,59,12), — *fliegend, überaus flink, — rasch.* — 2) *m. *a) Affe.* — *b) der Vogel* Garuḍa. — 3)

f. आ N. pr. einer der Mütter im Gefolge Skanda's.

*महावेगलब्धस्थाम m. N. pr. eines Fürsten der Garuḍa.

महावेगवती f. *eine best. Pflanze.*

महावेदि f. *die grosse* Vedi, d. i. *die ganze* Vedi. Neben उत्तरवेदि Âpast. Çr. 14,8,5. 23,11.

महावेध m. *eine best. Stellung der Hände* oder *Füsse* (beim Joga).

महाविषुत्य n. *grosser Umfang.* °सूत्र n. Bez. bestimmter buddh. Sûtra.

महावैर n. *grosse Feindschaft* Spr. 3781.

महावैराज 1) n. Name eines Sâman Gaut. — 2) f. ई *eine best. Begehung* (इष्टि).

महावैलस्थ Adj. etwa *in einem ganz entlegenen Schlupfwinkel gelegen.*

महावैश्यदेव m. *ein best.* Graha (*Bechervoll*).

महावैश्वानरव्रत n. Name zweier Sâman Ârsh. Br.

महावैश्वामित्र n. Name zweier Sâman Ârsh. Br.

महावैष्टम्भ n. Name eines Sâman.

महाव्याधि m. *eine schwere Krankheit.*

महाव्याहृति f. *der grosse Ausruf,* Bez. der Formel भूर्भुवः स्वः Gaut.

महाव्युत्पत्ति f. Titel eines sanskritisch-tibetischen Wörterbuchs.

महाव्यूह m. 1) *ein best.* Samâdhi. — 2) N. pr. eines Devaputra.

महाव्रण n. *eine böse Wunde.*

1. महाव्रत n. 1) *eine grosse Pflicht, Grundpflicht.* Die Ǵaina nehmen deren fünf an. — 2) *ein grosses Gelübde.* — 3) *eine grosse Begehung.* — 4) Bez. eines Sâman (Vishṇus. 56,24) oder Stotra, *das am vorletzten Tage des* Gavâmajana *zu singen ist.* Daher auch Bez. *dieses Tages* und *seiner Ceremonien.* Nach den Erklärern auch *das auf das* Stotra *folgende* Çastra. — 5) *die Regeln der* Pâçupata.

2. महाव्रत Adj. (f. आ) 1) als Erklärung von महाव्रत. — 2) *der grosse Pflichten —, ein grosses Gelübde übernommen hat.* — 3) *die Regeln der* Pâçupata *befolgend;* m. *ein* Pâçupata.

महाव्रतधर Adj. = 2. महाव्रत 2) Bhâg. P. 6, 17,8.

महाव्रतवत् Adj. *mit* 1. महाव्रत 4) *verbunden.*

महाव्रतकौत्र n. Titel eines Werkes Opp. Cat. 1.

महाव्रतिक Adj. 1) *zu* 1. महाव्रत 4) *in Beziehung stehend.* — 2) *die Regeln der* Pâçupata *befolgend;* m. *ein* Pâçupata.

महाव्रतिन् 1) Adj. *a) die fünf Grundpflichten der* Ǵaina *ausübend.* — *b) die Regeln der* Pâçupata *befolgend.* — 2) m. *a) *Bein. Çiva's. — b) ein* Pâçupata.

महाव्रतीय Adj. *zu* 1. महाव्रत 4) *in Beziehung stehend.*

महाव्रात Adj. *von einer grossen Schaar begleitet.*

महाव्रीहि m. *grosser Reis* Hemâdri 1,349,21.

महाव्रीहिमय Adj. *aus grossem Reis bestehend* Hemâdri 1,305,13. 348,17.

महाश m. N. pr. eines Sohnes des Kṛshṇa.

*महाशकुनि m. N. pr. eines Ḱakravartin.

महाशक्ति 1) Adj. *überaus mächtig* (Çiva). — 2) m. *a) *Bein. Kârttikeja's. — b)* N. pr. eines Sohnes des Kṛshṇa.

महाशक्य m. Râǵat. 1,141 fehlerhaft für °शाक्य.

महाशङ्क m. *der Sinus der Sonnenhöhe.*

महाशङ्ख 1) m. *a) eine grosse Muschel. — b) Schläfebein. — c) *Menschenknochen. — d) *eine best. hohe Zahl,* = 10 Nikharva. — *e) *ein best. Schatz. — f)* N. pr. eines Schlangendämons. — 2) *m. n. *Stirnbein.*

महाशङ्खमय Adj. (f. ई) *aus Schläfebeinen gebildet.*

*महाशठ m. *eine Art Stechapfel* Râǵan. 10,21.

*महाशणपुष्पिका f. *eine best. Pflanze* Râǵan. 4,71.

महाशतकोटि f. Titel eines Werkes Opp. Cat. 1.

*महाशता und *°शतावरी f. *eine best. Pflanze* Râǵan. 4,122. Bhâvapr. 1,212.

महाशन 1) Adj. (f. आ) *viel essend, gefrässig* (Blutegel 217,18), *ein grosser Esser.* — 2) m. N. pr. eines Asura.

महाशनिध्वज m. *ein Banner mit einem grossen Donnerkeil* 99,5.

महाशफर m. *eine Karpfenart* Bhâvapr. 2,13.

1. महाशब्द m. 1) *lauter Ton, lautes Schreien* u. s. w. — 2) *das Wort* महा. — 3) *eine mit* महा *beginnende Würde, ein solches Amt.* Deren werden fünf angenommen Ind. Antiq. 10,250.

2. महाशब्द Adj. (f. आ) *überaus laut.*

महाशंभु m. *der grosse* Çiva.

1. महाशय m. *das Meer.*

2. महाशय Adj. *hochgesinnt, edel* (Person).

*महाशयन n. *ein hohes Lager.*

महाशय्या f. *ein prächtiges Ruhebett.*

*महाशर m. *eine Art Rohr* Râǵan. 8,83.

महाशरीर Adj. *einen grossen Körper habend* 217,17.

महाशल्क m. *eine Art Seekrabbe.*

महाशस्त्र n. *eine mächtige Waffe.*

महाशाक n. *ein best. Gemüse* Râǵan. 4,105.

महाशाक्य m. *ein grosser, vornehmer Çâkja.*

*महाशाख 1) Adj. *grosse Zweige habend.* — 2) f. आ *Uraria lagopodioides.*

महाशाखा f. *eine grosse (richtige) traditionelle Recension eines vedischen Textes.*

महाशान्ति f. 1) *eine beschwichtigende (Unheil abwendende) Begehung und Recitation.* — 2) Titel eines Werkes Opp. Cat. 1.

महाशाम्बवक m. N. pr. eines Mannes Ind. St. 15,154.

1. महाशाल m. *eine grosse Vatica robusta.*

2. महाशाल m. 1) *Besitzer eines grossen Hauses, ein grosser Hausherr.* — 2) N. pr. eines Sohnes des Ǵanameǵaja.

महाशालि m. *grosser Reis* Râǵan. 16,18.

महाशालीन Adj. *überaus bescheiden.*

महाशाल्वण n. *ein best. Heilmittel.*

1. महाशासन n. *grosse Herrschaft.*

2. महाशासन Adj. *eine grosse Herrschaft ausübend, viel zu befehlen habend.*

*महाशिम्बी f. *eine Art Dolichos* Râǵan. 7,178.

महाशिरस् 1) Adj. *grossköpfig.* — 2) m. *a) eine Schlangenart. — b) eine Eidechsenart.* — *c)* N. pr. α) eines Dânava. — β) eines Mannes.

*महाशिरःसमुद्भव m. N. pr. des 6ten schwarzen Vâsudeva bei den Ǵaina.

महाशिरोधर s. महाकायशिरोधर.

*महाशिला f. *eine best. Waffe.*

महाशिव m. *der grosse* Çiva.

महाशिवरात्रिनिर्णय m., °रात्रिव्रत n., °रात्रिव्रतनिर्णय m. und °रात्र्युद्यापन n. Titel von Werken Burnell, T.

*महाशीतवती f. N. pr. einer der fünf grossen Schutzgottheiten der Buddhisten.

*महाशीता f. *Asparagus racemosus.*

*महाशीर्ष m. N. pr. eines Wesens im Gefolge Çiva's.

महाशील m. N. pr. eines Sohnes des Ǵanameǵaja.

*महाशुक्ति f. *Perlenmuschel* Râǵan. 13,128.

*महाशुक्ला f. Bein. der Sarasvatî.

*महाशुध्र n. *Silber* Râǵan. 13,14.

महाशूद्र 1) m. *a) ein* Çûdra *höheren Ranges, ein höherer Diener.* — *b) *Kuhhirt.* — 2) *f. आ = महती शूद्रा. — 3) *f. ई *Kuhhirtin* oder *die Frau eines Kuhhirten.*

महाशून्य n. *die grosse Leere,* Bez. *eines best. geistigen Zustandes beim* Jogin.

*महाशून्यता f. *die grosse Leere*, Bez. einer der 18 *Leeren* bei den Buddhisten.

*महाशृङ्ग m. *eine Hirschart* Râǵan. 19,45.

महाशैतवती f. = महाशीतवती.

महाशीर्ष n. Name zweier Sâman Ârsh. Br.

महाशैल m. 1) *ein grosser Fels, — Berg.* — 2) N. pr. eines *Berges*.

महाशैवतन्त्र n. Titel eines Werkes Burnell, T.

महाशोण m. N. pr. eines Flusses.

*महाशोणडी f. *eine Achyranthes-Art.*

महाशौषिर s. महासौषिर.

महाश्मन् m. *Edelstein.*

महाश्मशान n. 1) *eine grosse Leichenstätte* 110, 25. — 2) Bein. der Stadt Benares.

महाश्यामा f. 1) *Ichnocarpus frutescens.* — 2) **Dalbergia Sissoo* Râǵan. 9,132.

महाश्रम m. N. pr. einer geheiligten *Einsiedelei.*

*महाश्रमण m. 1) Bein. Çâkjamuni's. — 2) *ein* Ǵina Gal.

महाश्रावक m. *ein grosser* Çrâvaka, — *Schüler* (Çâkjamuni's oder Ǵina's).

*महाश्रावणिका f. *eine best. Pflanze* Râǵan. 5,19.

महाश्रावणी f. desgl.; vielleicht *Sphaeranthus indicus.*

*महाश्री f. 1) Bein. der Lakshmi. — 2) N. pr. einer buddh. Göttin.

महाश्रुति m. N. pr. eines Gandharva.

*महाश्लक्ष्णा f. *Sand* Râǵan. 13,139, v. l.

महाश्व m. N. pr. eines Mannes.

महाश्वशाला f. *Obermarstall, Obermarstallamt.*

महाश्वास m. *eine best. Form des Asthma.*

महाश्वाससारिन् Adj. mit लौह *ein best. Eisenpräparat* Mat. med. 52.

महाश्वेत 1) *Adj. *blendend weiss.* — 2) f. आ *a) eine best. Pflanze.* Nach den Lexicographen *Batatas paniculata, Clitoria ternatea* und *eine Achyranthes-Art.* — *b) *weisser Zucker.* — *c)* Bein. α) der Durgâ. — β) *der Sarasvatî. — *d)* N. pr. eines Frauenzimmers.

*महाश्वेतघण्टी f. *eine best. Pflanze* Râǵan. 4,71.

*महाषट्क्रतैल n. *eine best. Mixtur* Bhâvapr. 3,119.

महाषष्ठी f. *eine Form der* Durgâ.

महाषोढान्यास m. Bez. *einer best. Stellung der Hände und Füsse* (bei den Kaulika).

महाष्टमी f. *der achte Tag in der lichten Hälfte des* Âçvina. °निर्णय m. Titel eines Werkes.

महासंमृष्ट m. N. pr. eines fabelhaften Berges Kâraṇḍ. 91,13.

महासंहिता f. *eine grosse Verbindung.*

महासंकट n. *eine grosse Gefahr, — Noth.*

महासंघिक fehlerhaft für °सांघिक.

*महासंज्ञा f. *eine best. hohe Zahl* (buddh.).

महासती f. *eine überaus treue Frau, ein weibliches Muster ehelicher Treue.*

महासतोबृहती f. *ein best. Metrum.*

महासतोमुखा f. desgl.

महासत्ता f. *absolutes Sein.*

महासत्त्र n. *eine grosse* Soma-*Opferfeier* Âpast.

1. महासत्त्व m. *ein grosses Geschöpf, — lebendes Wesen.*

2. महासत्त्व 1) Adj. *a) charakterfest. — b) ein grosses, d. i. edles Wesen habend, edel* (Person). Bei den Buddhisten stehendes Beiw. von बोधिसत्त्व. — *c) überaus muthig* 110,29. MBh. 3,178,18. — *d) grosse Thiere in sich bergend.* — 2) m. *a) *ein* Buddha. — *b) *Bein. Kubera's. — *c)* Name Çâkjamuni's als Thronerben.

3. महासत्त्व n. = महासत्ता.

महासत्त्वता f. Nom. abstr. von 2. महासत्त्व *charakterfest* und *grosse Thiere in sich bergend* Spr. 7863.

*महासत्य m. Bein. Jama's.

महासन n. *ein prächtiger Sitz.*

महासंधिविग्रह m. *das Amt eines ersten Ministers des Friedens und des Krieges.*

*महासत्र m. Bein. Kubera's.

महासत्रि m. *ein best. Tact* S. S. S. 226.

महासप्तमी f. *ein best. siebenter Tag.*

*महासमङ्गा f. *eine best. Pflanze* Râǵan. 4,98.

*महासमय Titel eines buddh. Sûtra.

*महासमाप्त *eine best. hohe Zahl* (buddh.).

महासमुद्र m. *der Ocean.*

महासंभव m. N. pr. einer buddh. Welt.

*महासंमत m. N. pr. zweier Fürsten.

*महासंमतीय m. Pl. *eine best. buddhistische Schule.*

महासंमोहन n. Titel eines Tantra Ârjav. 160,17.

महासरस्वती f. *die grosse* Sarasvatî.

महासरस्वतीह्रादयनामस्तोत्र n. Titel eines Stotra Burnell, T.

*महासरोज *eine best. hohe Zahl* (buddh.).

महासर्ग m. *eine grosse, vollkommen neue Schöpfung* (nach einem Weltuntergange).

*महासर्ज m. 1) *Terminalia tomentosa* Râǵan. 9, 138. — 2) *Artocarpus integrifolia* Râǵan. 11,32.

महासर्प n. Name verschiedener Sâman Ârsh. Br.

महासक 1) *m. *Rosa moschata* (nach Mat. med.) Râǵan. 10,103. — 2) f. आ *eine best. Pflanze* Kâraka 3,8 (महामहा gedr.). Hemâdri 1,284,11. Nach den Lexicographen *Gomphraena globosa* und *Glycine debilis* Râǵan. 3,18. 10,130. Bhâvapr. 1,200.

महासकुलप्रमर्दन 1) *n. Titel eines buddh. Sûtra. — 2) f. ई N. pr. einer der 5 Schutzgottheiten bei den Buddhisten.

महासकुलप्रमर्दिनी f. = महासकुलप्रमर्दन 2).

*महासागरप्रभागम्भीरधर m. N. pr. eines Fürsten der Garuḍa.

महासांख्यायन m. N. pr. eines Lehrers.

महासांघिक m. Pl. *eine best. buddhistische Schule* Schiefner, Târan.

महासाधनभाग m. *die oberste Vollziehungsbehörde.*

महासाधु 1) Adj. *überaus gut.* — 2) f. °धी = महासती.

महासांतपन m. *eine best. Kasteiung.*

महासांधिविग्रहिक m. *der oberste Minister des Friedens und des Krieges* Ind. Antiq. 11,72.

महासामन् n. *ein grosses* Sâman.

महासामन्त m. *ein grosser Vasall.*

महासामराज n. Name eines Sâman.

महासामान्य n. *Allgemeinheit im weitesten Sinne.*

महासार 1) Adj. *a) fest, stark, kräftig.* — *b) werthvoll, kostbar.* — 2) *m. *ein der Acacia Catechu verwandter Baum* Râǵan. 8,28. — 3) *n. N. pr. einer Stadt.

*महासारथि m. Bein. Aruṇa's, des *Wagenlenkers* des Sonnengottes.

महासावित्र n. Name zweier Sâman Ârsh. Br.

महासाहसिक 1) Adj. *überaus verwegen, sehr tollkühn, sehr unbesonnen zu Werke gehend* Sarvad. 26,14. — 2) m. *Räuber.*

महासाहसिकता f. *grosse Energie.* Instr. *auf ganz entschiedene Weise.*

महासाहसिन् Adj. = महासाहसिक 1) Bhâg. P. 5,24,30.

महासिंह m. 1) *ein grosser Löwe.* — *b) *das fabelhafte Thier* Çarabha Râǵan. 19,3. — 3) N. pr. zweier Fürsten.

महासिंहतेजस् m. N. pr. eines Buddha.

*महासिता f. *eine Crotolaria* Râǵan. 4,70.

महासिद्ध m. *ein ganz vollendeter* Jogin, *ein Heiliger.*

महासिद्धान्त m. Titel von Âryabhaṭa's (des jüngern) *Astronomie.*

महासिद्धि f. *eine grosse Zauberkraft.*

*महासुख 1) m. *ein* Buddha. — 2) n. *Beischlaf.*

महासुगन्ध 1) *Adj. *überaus wohlriechend.* — 2) f. आ *eine best. Pflanze.* Nach den Lexicographen *Piper Chaba* (Râǵan. 7,94) und = सर्पाक्षी.

महामुगन्धि m. *ein best. Antidoton.*

*महामुदर्शन m. N. pr. eines Ćakravartin Schiefner, Târan.

महामुन्दरीतन्त्र n. Titel eines Werkes Comm. zu R. 7,17,38.

महामुपर्ण m. *ein grosser Vogel.*

महामुर 1) m. *a) ein grosser* Asura. — *b)* N. pr. eines Dânava Hariv. 1,3,86. — 2) f. ई *a) eine grosse Unholdin* MBh. 3,173,7. — *b)* Bein. der Durgâ.

महामुकृष m. *ein stolzes Ross.*

1. महासूक्त n. *ein grosses Lied.* Pl. *die grossen Lieder im 10ten Buche des* ṚV.

2. महासूक्त m. *Verfasser der grossen Lieder.*

महासूक्ष्म 1) Adj. *überaus fein* Ind. St. 9,141. — 2) *f. आ *Sand* Râǵan. 13,139.

महासूचि Adj. व्यूह m. *eine best. Art der Truppenaufstellung in einer Schlacht.*

*महासूत m. *Kriegstrommel.*

महासेतु m. Bez. *bestimmter heiliger Silben, die vor einer mystischen Formel ausgesprochen werden.*

महासेन 1) Adj. *ein grosses Heer habend.* — 2) m. *a)* Bein. Skanda's Mân. Gṛhj. 2,14. — *b)* N. pr. verschiedener Fürsten.

*महासेननरेश्वर m. = *महसेननरेश्वर.

महासेना f. *ein grosser Heer.*

*महासेनाव्यूहपराक्रम m. N. pr. eines Jaksha.

महासोम m. *eine best. Art der* Soma-*Pflanze.*

महासौख्य Adj. *die höchste Lust empfindend* Ind. St. 10,312.

महासौर n. Titel eines Werkes Opp. Cat. 1.

महासौषिर m. *Scorbut des Mundes.*

*महास्कन्धा f. *Eugenia Jambolana* Râǵan. 11,24.

*महास्कन्धिन् m. *das fabelhafte Thier* Çarabha.

*महास्तूप m. N. pr. *eines grossen Reliquientempels der Buddhisten auf Ceylon.*

महास्तोत्र n. *das grosse* Stotra Vaitân.

महास्तोम Adj. *mit einem grossen* Stoma *versehen.*

महास्त्र n. *ein grosses*, d. i. *mächtiges Geschoss, ein solcher Bogen* Mund. Up. 2,2,3.

*महास्थली f. *die Erde.*

महास्थविर m. *ein Allerältester unter den buddhistischen* Bhikshu.

महास्थान n. *ein hoher Platz, eine hohe Stellung.*

महास्थानप्राप्त (wohl fehlerhaft) und महास्थामप्राप्त (Kâraṇḍ. 1,14) m. N. pr. eines Bodhisattva. °स्थामप्राप्त als Beiw. Buddha's Lalit. 560,16.

*महास्थाल *eine best. Pflanze.*

महास्थूल Adj. *überaus grob* Ind. St. 9,141.

महास्नान n. *eine grosse Waschung* Hemâdri 1, 385,4. fgg.

*महास्नायु m. *eine grosse Arterie* Râǵan. 18,74.

*महास्नेह m. *eine Verbindung der vier Fette* Bhâvapr. 2,110.

महास्पद Adj. *gewaltig.*

महास्मृति f. *die grosse profane Ueberlieferung.* Auch als Beiw. der Durgâ.

महास्मृतिमय Adj. (f. आ metrisch) *die grosse profane Ueberlieferung in sich enthaltend.*

महास्य Adj. *grossmäulig.*

महास्रग्विन् Adj. *einen grossen Kranz tragend* (Çiva).

महास्रोतस् n. *Eingeweide, Unterleib.*

1. महास्वन m. *ein lauter Ton, lautes Getön* u. s. w. 65,1. R. 2,40,29. 3,1,25.

2. महास्वन 1) Adj. (f. आ) *laut tönend, — schallend, — schreiend* u. s. w., *laut* (Ton). — 2) m. *a) *eine Art Trommel. — b)* N. pr. eines Asura.

महास्वर Adj. *laut tönend.*

महास्वाद् Adj. *schmackvoll, geschmackvoll.*

महास्वामिन् m. N. pr. eines Scholiasten.

महाहंस m. Bein. Vishṇu's.

महाहनु 1) Adj. *mit grossen Kinnbacken versehen.* — 2) m. N. pr. *a)* eines Schlangendämons. — *b)* eines Dânava. — *c)* eines Wesens im Gefolge Çiva's.

महाहय m. N. pr. eines Fürsten.

महाहर्म्य n. *ein Prachtgebäude.*

महाहव m. *ein grosser Kampf.*

1. महाहविस् n. 1) *das Hauptopfer der* Sâkamedha *genannten Feier* Âpast. Çr. 8,12,1. — 2) *geklärte Butter.* — 3) Bein. Çiva's (vgl. हविस्).

2. महाहविस् m. N. pr. eines Hotar Maitr. S. 1, 9,5 (135,7). Taitt. Âr. 3,3,1. Çâṅkh. Çr. 10,18,5.

महाहस्त Adj. *grosshändig* (Çiva).

महाहस्तिन् Adj. dass.

1. महाहास m. *lautes Lachen.*

2. महाहास Adj. *laut lachend* R. 6,21,19.

महाहि m. *eine grosse Schlange.*

*महाहिगन्धा f. *Piper Chaba* Râǵan. 6,42.

महाहिमवत् m. N. pr. eines Berges.

महाहिवलय Adj. (f. आ) *eine grosse Schlange als Armband tragend* (Durgâ).

*महाहेतु *eine best. hohe Zahl* (buddh.).

महाहेमवत् Adj. *reich mit Gold geschmückt.*

*महाहेलिहिल P. 6,2,38.

महाह्न m. *vorgerückter Tag, Nachmittag.*

महाह्रद m. 1) *ein grosser Teich.* — 2) Bein. Çiva's. — 3) N. pr. *a)* eines Tîrtha Ind. St. 13,377. — *b)* eines mythischen *Teiches* Goldâbj. Bhuv. 35.

*महाह्रस्वा f. *Mucuna pruritus.*

1. महि s. मह्य.

2. मही 1) Adj. (nur Nom. Acc. Sg. n.) = महत् *gross.* — 2) Adv. *gross, hoch; sehr, viel.* — 3) m. n. *Grösse.* — 4) m. *der Intellect.* — 5) *f. = मही *die Erde.*

महिका f. 1) *Schnee, Kälte* in महिकांशु. — 2) **Nebel.* — 3) N. pr. eines Flusses VP.² 2,149.

महिकांशु m. *der Mond* Naish. 5,99.

महिकेरु Adj. *hoch preisend, viel lobend.* Nach Sây. = प्रौढकर्मन्.

महिक्षत्र Adj. *grosse Herrschaft innehabend.*

महित 1) Adj. s. u. 1. मह्. — 2) m. *a)* (sc. गण) *eine best. Klasse von Manen.* — *b)* N. pr. α) eines Devaputra. — β) *eines Mannes. — 3) f. आ N. pr. eines Flusses. v. l. अहिता. — 4) *n. Çiva's *Dreizack.*

1. महिता s. महित 3).

2. महिता f. *Grösse.*

3. महिता f. Nom. abstr. von 2. महिन्.

महित्व n. *Grösse, Fülle, Macht.*

महित्वन n. dass. Instr. °नी auch Adv.

महिदत्त m. N. pr. eines Mannes.

महिदास m. N. pr. eines Sohnes der Itarâ Ait. Âr. 245,5 v. u.

महिदासबुध m. N. pr. eines Scholiasten. Wohl fehlerhaft. Vgl. महीदासभट्ट.

1. महिन् Adj. = महत् *gross, gewaltig, umfänglich.* Superl. महित्तम.

2. महिन् Adj. *Feste feiernd, wo Feste gefeiert werden* Nalod.

महिन 1) Adj. (f. आ) = 1. महिन्. — 2) *n. *Herrschaft.*

महिनस m. *eine Form* Rudra's.

1. महिना f. zu महिन 1).

2. महिना Instr. = महिम्ना (von महिमन्).

*महिन्धक m. 1) *Ratze.* — 2) *Ichneumon.* — 3) *der Strick am Schulterjoch, an dem die Last befestigt wird.*

महिप m. N. pr. eines Mannes.

महिम 1) am Ende eines adj. Comp. Paṇkar. 4, 3,4 = महिमन् *Grösse.* Wohl fehlerhaft. — 2) f. आ (metrisch) *Grösse* u. s. w.

महिमघ Adj. *grosse Spenden — oder Schätze habend.*

महिमन् m. 1) *Grösse, Fülle, Majestät, Macht, Würde, Energie.* Instr. महिम्ना und महिना auch als Adv. *mächtig, gewaltig, gewaltsam.* — 2) *Grösse,*

so v. a. *ein mächtiges Wesen.* — 3) *die Zauberkraft sich beliebig gross zu machen.* — 4) महिम: स्तव:, -स्तुति: und -स्तोत्रम् *das Lob der Majestät* (Çiva's), Titel eines Gedichts. महिम: स्तवराजप्रदीप: Burnell, T. — 5) Du. Bez. *zweier* Graha (*Becher voll*) *beim* Açvamedha TBr. 3,9,10,1. Âpast. Çr. 20,12. — 6) N. pr. eines Mannes.

महिमत्त् Adj. *viel, reichlich.*

महिमभट्ट m. N. pr. eines Autors.

महिमसुन्दर m. N. pr. eines Mannes.

महिमा f. s. महिम 2).

महिमातरंग m. Titel eines Werkes.

महिमावत्त् m. (sc. गण) *eine best. Gruppe von Manen.*

महिम्नार m. N. pr. eines Fürsten.

*महिर m. *die Sonne.*

*महिरकुल m. N. pr. eines Fürsten. Vgl. मिहिरकुल.

महिरत्न Adj. *grosse Kostbarkeiten besitzend* ṚV. 1,141,10.

महिला f. 1) *Frau, Weib* Bhâm. V. 2,66. — 2) **ein betrunkenes Weib.* — 3) **ein best. wohlriechender Arzeneistoff* Râǵan. 6,113. = प्रियङ्गु Bhâvapr. 1,192. — 4) N. pr. eines Flusses Ind. St. 15,232.

*महिलाह्वया f. = महिला 3).

महिलारोप्य n. N. pr. einer Stadt im Süden. Vgl. मिहिला°.

महिवर्धु Adj. etwa *hoch sich freuend.* Nach Sây. = मरुतां धनानां वर्धयिता.

मँहिव्रत Adj. *gewaltig — oder weit herrschend.*

मँहिष 1) Adj. (f. मँहिषी) *gewaltig.* सुपर्ण m. *die Sonne,* मृग m. *der Büffel.* — 2) m. a) *Büffel.* — b) *ein grosser Priester* (nach Mahidh.). — c) N. pr. α) Pl. eines Volkes. — β) eines Asura, den Durgâ (oder Skanda) erschlägt. — γ) eines Sâdhja. — δ) eines Mannes. — ε) eines Gebirges in Çâlmaladvîpa VP. 2,4,27. — 3) f. मँहिषी a) *Büffelkuh.* — b) Bez. *ausgezeichneter Frauen,* insbes. *der ersten Gemahlin eines Fürsten* (auch Pl. st. Sg.); auch *Gemahlin eines Fürsten* überh. und *Weibchen* (eines Vogels). समुद्रस्य Bez. der Jamunâ. — c) **ein liederliches Weib* und *das Geld, welches man aus der Prostitution seines Weibes löst.* — d) **eine best. Heilpflanze.*

महिषक m. Pl. N. pr. eines Volkes.

*महिषकन्द m. *ein best. Knollengewächs.*

महिषग Adj. *auf einem Büffel reitend* (Jama) Varâh. Bṛh. S. 58,57.

महिषघ्नी f. Bein. der Durgâ Hemâdri 1,674,6.7.

महिषचर Adj. *auf einem Büffel reitend* (Jama) Kâṇḍak. 20,7.

महिषत्व n. *der Zustand eines Büffels.*

*महिषध्वज m. Bein. Jama's.

महिषपाल und °क m. *Büffelhirt.*

*महिषमथनी f. Bein. der Durgâ.

महिषमर्दिनी f. 1) dass. — 2) *ein an sie gerichteter Spruch.*

महिषयमन m. Bein. Jama's Dhûrtan. 14.

*महिषवल्ली f. *eine best. Schlingpflanze.*

*महिषवाहन m. Bein. Jama's.

महिषशतक n. Titel eines Gedichts Opp. Cat. 1.

*महिषाक्ष und *°क m. *eine Art Bdellium.*

महिषानना f. N. pr. einer der Mütter im Gefolge Skanda's.

महिषार्दन m. Bein. Skanda's.

महिषासुरघातिन् 1) Adj. *der den* Asura Mahisha *erschlagen hat.* — 2) f. °नी Bein. der Durgâ.

*महिषासुरमञ्जोत्थ m. *eine Art Räucherwerk* Gal.

महिषासुरमर्दिनी f. Bein. der Durgâ. °स्तोत्र n. Burnell, T.

*महिषासुरसंभव m. *eine Art Bdellium* Râǵan. 12,114.

महिषासुरसूदिनी f. Bein. der Durgâ.

महिषासुरापका f. desgl. Hariv. 2,120,43.

महिषासुरार्दिनी f. desgl.

महिषि m. Pl. N. pr. eines Volkes VP.² 4,214.

*महिषोकन्द m. = महिषकन्द Râǵan. 7,78.

*महिषीगोष्ठ n. *ein Stall für Büffelkühe* P. 5,2, 29, Vârtt. 3, Sch.

महिषीदानमन्त्र m. *ein best. Spruch* Burnell, T.

महिषीदानविधि m. Titel eines Werkes Burnell, T.

महिषीप m. N. pr. eines Mannes Ind. St. 14,126.

*महिषीपाल m. *Hüter von Büffelkühen.*

*महिषीप्रिया f. *eine Grasart* Râǵan. 8,150.

महिषीभाव m. *der Zustand einer Büffelkuh.*

महिषीशतक n. Titel eines Gedichts Burnell, T.

महिष्ठ Adj. *der grösste.*

महिष्मत्त् 1) *Adj. *reich an Büffeln.* — 2) m. N. pr. eines Fürsten. — 3) f. °ती *ein best. lunarer Tag,* personificirt als eine Tochter des Añgiras.

महिष्वण Adj. *geräuschvoll.*

मँहिषत्त Adj. etwa *ergötzend, erquickend.* Nach Sây. = सत्त्वोस.

1. मही f. s. u. 2. मँह्.

2. मही Adv. mit कर् *gross machen, erhöhen.*

महीकम्प m. *Erdbeben.*

महीक्षित् m. *Fürst, König.*

महीचन्द्र m. N. pr. eines Fürsten.

महीचर und °चारिन् Adj. *auf der Erde wandelnd, — gehend.*

महीज 1) Adj. von Pferden wohl so v. a. *aus der Steppe stammend.* — 2) m. a) *Pflanze, Baum.* — b) Metron. *des Planeten Mars.* — 3) *n. *frischer Ingwer* Râǵan. 6,28.

महीजीवा f. *der Horizont* Goladhy. 13,34.

महीतट N. pr. einer Oertlichkeit.

महीतपतन (!) N. pr. einer *Stadt.*

महीतल n. *Erdboden.*

महीदासभट्ट m. N. pr. eines Scholiasten.

महीदुर्ग Adj. *durch die Beschaffenheit des Bodens schwer zugänglich;* n. *ein solcher Ort* M. 7, 70. MBh. 12,86,5.

महीधर 1) Adj. *die Erde tragend.* — 2) m. a) *Berg.* — b) Bein. Vishṇu's VP. 5,5,21. — c) N. pr. α) eines Devaputra. — β) verschiedener Männer.

महीधरदत्त m. N. pr. eines Mannes.

महीध्र m. 1) *Berg.* — 2) Bez. *der Zahl sieben.* — 3) Bein. Vishṇu's (*Erhalter der Erde*).

महीध्रक m. N. pr. eines Fürsten. v. l. महान्धक.

महीन und महीनाथ m. *Fürst, König.*

महीन्द्र m. dass. महीन्द्रेन्द्र m. *ein* Indra *unter den Fürsten* 46,3.

महीप m. 1) *Fürst, König.* — 2) N. pr. eines Lexicographen.

महीपतन n. *das zur Erde Fallen, eine demüthige Verneigung bis zur Erde.*

महीपति m. *Fürst, König.* Nom. abstr. °त्व n.

महीपाल m. 1) dass. — 2) N. pr. verschiedener Fürsten. Auch °देव.

महीपालपुत्र m. *Prinz.*

महीपुत्र m. 1) *Sohn der Erde.* — 2) *der Planet Mars.*

महीपृष्ठ n. *Erdboden* 166,4.

महीप्रकम्प m. *Erdbeben.*

महीप्ररोह m. *Baum.*

*महीप्राचीर m. n. und *महीप्रावर m. *das Meer.*

महीभृ m. N. pr. eines Grammatikers.

महीभर्तर् m. *Fürst, König.*

महीभार m. *eine Last für die Erde.*

महीभुज् m. *Fürst, König.*

महीभृत् m. 1) *Berg.* — 2) *Fürst, König.*

महीमघवन् m. *Fürst, König* Naish. 8,1.

महीमण्डल n. *der Umkreis der Erde, die ganze Erde* Kâd. 239,8.

महीमय Adj. (f. ई) *irden.* नौ f. *die Erde als Schiff.*

महीमहिकांशु m. *ein Mond auf Erden, ein glänzender Fürst* Naish. 5,99.

महीमकेन्द्र m. *Fürst, König.*

महीमृग m. *eine irdische Gazelle* (Gegens. तारामृग).

महीय्, महीयँते (einmal महीयसे) 1) *fröhlich —, ausgelassen —, übermüthig —, selig sein.* — 2) *sich hoch erheben* (von einem Hause). — 3) *gedeihen.* — 4) *hoch in Ehren stehen bei* (Gen.). — 5) *hoch in Ehren halten* Bhaṭṭ.

महीयंस् Adj. *major, grösser, mächtiger u. s. w.; recht gross u. s. w.* क्रास m. *sehr lautes Lachen.* कुल n. *ein vornehmes Geschlecht* Bâlar. 78,21.

महीया 1) *Lustigkeit.* Nach dem Comm. zu TS. = पूजा. महीये Dat. ṚV. 1,113,6. — 2) Bez. *des Verses* TS. 3,2,5,4 Âpast. Çr. 13,22,5. Comm. zu 8,8,18.

महीयु Adj. *fröhlich, lustig.*

महीरजस् n. *Erdstaub, Sandkorn.*

महीरण m. N. pr. eines Sohnes des Dharma und eines der Viçve Devâs.

महीरत m. N. pr. eines Fürsten. बहीनर v. l.

महीरन्ध्र n. *ein Loch in der Erde.*

महीरुह् m. (Nom. °रूट्) *Pflanze, Baum.*

महीरुक m. 1) dass. — 2) **Tectona grandis.* Richtig महीसक.

*महीलता f. *Regenwurm.*

*महीला f. *Weib.*

महीलुका f. *Kuh.*

महीवल्लभ m. *Fürst, König* Daçar. 13,7.

महीशासक m. Pl. *eine best. buddhistische Schule* Schiefner, Târan.

महीश्वर m. *Fürst, König.*

महीसंगम m. N. pr. einer Oertlichkeit.

*महीसक m. *Tectona grandis* Râǵan. 9,130.

महीसुत m. Metron. *des Planeten Mars.*

महीसुर m. *ein Gott auf Erden, ein Brahmane.*

*महीसूनु m. Metron. *des Planeten Mars.*

महीस्वामिन् m. *Fürst, König* Paṅkad.

महे Dat. Infin. *zur Freude, zum Ergötzen* ṚV. 1,62,2 u. s. w.

महेच्छ Adj. *nach Grossem strebend* (Ragh. 18, 32), *ehrgeizig.* Nom. abstr. °ता f. *Ehrgeiz.*

महेत्थ N. pr. eines Landes.

महेनदि Voc. zu महिनदी (nicht zu belegen) *ein grosser Fluss* ṚV.

महेन्द्र 1) m. *a) der grosse* Indra. Auch übertragen auf Vishṇu und Çiva. — *b) ein best. Stern.* — *c) Oberhaupt.* — *d) *eine best. hohe Zahl* (buddh.). — *e)* N. pr. α) zweier Fürsten. — β) eines Gebirges. — 2) महेन्द्रा f. N. pr. eines Flusses. — 3) *f. महेन्द्री *eine best. Pflanze.*

*महेन्द्रकदली f. *eine Pisang-Art.*

महेन्द्रकेतु m. Indra's *Banner.*

महेन्द्रगुप्त m. N. pr. eines Fürsten.

महेन्द्रगुरु m. *der Planet Jupiter* Varâh. Bṛh. 4,21. Jogaj. 4,31.

महेन्द्रचाप m. *Regenbogen.*

महेन्द्रत्व n. *der Name —, die Würde des grossen* Indra.

महेन्द्रदेवी f. Indra's *Gattin* Javaneçvara bei Utpala zu Varâh. Bṛh. 2,5.

महेन्द्रध्वज m. Indra's *Banner.*

*महेन्द्रनगरी f. Indra's *Stadt* Amarâvatî.

महेन्द्रपाल m. N. pr. eines Fürsten Vorrede zu Bâlar. 1,8.

महेन्द्रमन्त्रिन् m. *der Planet Jupiter.*

महेन्द्रमन्दिर n. Indra's *Palast* Vikr. 35,2.

महेन्द्रमहोत्सव m. *ein grosses Fest zu Ehren* Indra's.

महेन्द्रयागप्रयोग m. Titel eines Werkes Burnell, T.

महेन्द्रयाजिन् Adj. *der dem grossen* Indra *opfert, ihn verehrt* Mân. Çr. 1,1,1.

महेन्द्रवर्मन् m. N. pr. eines Fürsten Ind. Antiq. 8,277.

*महेन्द्रवारुणी f. *eine best. Pflanze* Râǵan. 3,61.

महेन्द्रशक्ति m. N. pr. eines Mannes.

महेन्द्रसिंह m. N. pr. eines Fürsten.

महेन्द्राणी f. *die grosse Gattin* Indra's, Çakî.

महेन्द्रादित्य m. N. pr. eines Fürsten.

महेन्द्राद्रि m. N. pr. eines *Gebirges* Bhâg. P. 10, 79,12.

*महेन्द्रिय Adj. *dem grossen* Indra *geweiht* u. s. w.

महेन्द्रीय Adj. dass.

महेभ्य m. *ein sehr reicher Mann, Kapitalist* Kâmpaka 242 u. s. w.

महेमते Voc. zu महिमति (nicht zu belegen) *grossgesinnt* ṚV.

*महेरणा und *महेरुणा f. *Boswellia thurifera.*

महेला und *महेलिका f. *Weib, Frau.*

महेवृध् Adj. v. l. zu महिवृध्.

महेश m. 1) *der grosse Herr, Gott.* — 2) Bein. Çiva's. — 3) N. pr. *a)* einer buddhistischen Gottheit. — *b)* verschiedener Männer.

महेशतीर्थ m. N. pr. eines Scholiasten des Râmâjaṇa.

महेशनेत्र n. Çiva's *Augen*, Bez. *der Zahl drei.*

*महेशबन्धु m. *Aegle Marmelos.*

महेशाख्य Adj. *ein grosser Herr heissend, vornehm* Lalit. 26,16. Saddh. P. 100,6. Ind. St. 10,315.

महेशान Bein. 1) m. Çiva's. — 2) f. ई der Pârvatî.

महेशितर् m. Bein. Çiva's.

महेश्वर 1) m. *a) ein grosser Herr, Oberherr, Haupt.* — *b) Gott.* — *c)* Bez. α) Çiva's. — β) Vishṇu's. — γ) Pl. der Welthüter Indra, Jama, Agni und Varuṇa. — *d)* N. pr. α) eines Devaputra. — β) verschiedener Männer. — 2) f. ई *a)* Bein. der Durgâ. — *b)* Name der Dâkshâjaṇî in Mahâkâla. — *c) *eine Art Messing* Râǵan. 13,29. — *d) *Clitoria ternatea.*

*महेश्वरकच्युता f. Bein. des Flusses Karatojâ.

महेश्वरतीर्थ m. N. pr. eines Scholiasten des Râmâjaṇa.

महेश्वरत्व n. Nom. abstr. zu महेश्वर 1) *a).*

महेश्वरदत्त m. N. pr. eines Kaufmanns Hem. Par. 2,314.

महेश्वरदीक्षित m. N. pr. eines Gelehrten. °दीक्षितीय n. Titel seines Werkes Opp. Cat. 1.

महेश्वरदीप m. Titel eines Werkes Opp. Cat. 1.

महेश्वरन्यायालंकार m. N. pr. eines Gelehrten.

महेश्वरभट्ट m. desgl. °भट्टीय n. Titel seines Werkes Opp. Cat. 1.

महेश्वरलिङ्ग n. Name eines Liṅga.

महेश्वरवैद्य m. N. pr. eines Lexicographen.

महेश्वरसिद्धान्त m. *das von Çiva geoffenbarte heilige Buch der* Pâçupata.

महेश्वरीय n. Titel eines Werkes Opp. Cat. 1.

1. महेषु m. *ein grosser Pfeil.*

2. *महेषु Adj. *mit einem grossen Pfeil bewaffnet.*

महेषुधि f. *ein grosser Köcher* MBh. 3,37,18. 167,21.

महेष्वास m. *ein grosser Bogenschütze.*

महैकोद्दिष्ट n. *eine best. Todtenfeier.*

महैतरेय n. Titel eines vedischen Textes.

*महैरण्ड m. *eine Ricinus-Art* Râǵan. 8,60.

*महैला f. *grosse Kardamomen.*

महैश्वर्य n. *grosse Macht.*

महोक्ष m. *ein grosser, ausgewachsener Stier* Râǵan. 19,26. Nom. abstr. महोक्षता f.

महोच्छ्राय Adj. *sehr hoch, — gross* R. 3,74,14.

महोच्छ्रायवत् Adj. dass. Paṅkat. 104,6.

*महोटिका und *महोटी f. *die Eierpflanze* Râǵan. 4,23. Bhâvapr. 1,198.

*महोत्का f. *Blitz.* Richtig wohl महोल्का.

महोत्तम etwa *Wohlgeruch.*

महोत्पल 1) n. *die Blüthe von Nelumbium speciosum.* — 2) f. आ Name der Dâkshâjaṇî in Kamalâksha.

*महोत्सङ्ग *eine best. hohe Zahl* (buddh.).

महोत्सव m. 1) *ein grosses Fest.* Am Ende eines adj. Comp. f. आ. — 2) **der Liebesgott.*

महोत्सविन् Adj. *grosse Feste feiernd* Hemâdri 1,383.13.

महोत्साह Adj. 1) *eine grosse Macht besitzend.* — 2) *einen festen Willen habend, von grosser Energie, — Ausdauer.*

महोदधि m. *Meer, Ocean* (es werden deren 4 angenommen). Neben समुद्र 81,2.

महोदधिज m. *Muschel.*

1. महोदय m. 1) *grosses Glück, grosser Segen.* — 2) **Oberherrschaft.* — 3) **die letzte Befreiung der Seele.*

2. महोदय 1) Adj. *a) grosses Glück verleihend, sehr segensreich.* — *b) sich überaus glücklich fühlend.* — 2) m. *a) *Herr, Besitzer.* — *b) *saure Milch mit Honig.* — *c)* N. pr. α) verschiedener Männer. — β) eines Berges. — 3) (*m. f. आ) n. Bein. der Stadt Kânjakubǵa Bâlar. 306,6. — 4) f. आ *a) *Uraria lagopodioides* Râǵan. 4,105. — *b)* N. pr. α) einer mythischen Stadt auf dem Meru. — β) eines Saales in der Mondwelt.

महोदयस्वामिन् m. Name eines von einem Mahodaja errichteten Heiligthums.

1. महोदर n. *Wasserbauch, Bauchwassersucht* Ind. St. 14,375.

2. महोदर 1) Adj. (f. ई) *dickbäuchig* Karaka 1,27 (S. 196 ed. Calc.). — 2) m. N. pr. *a)* eines Schlangendämons. — *b)* eines Dânava. — *c)* eines Râkshasa. — *d)* verschiedener Männer. — 3) f. ई *a) *Asparagus racemosus* Buâvapr. 1,212. — *b)* N. pr. einer Tochter Maja's VP.^{2} 2,72.

महोदरमुख m. N. pr. eines Wesens im Gefolge der Durgâ.

महोदरेश्वर n. Name eines Liṅga.

महोदर्य m. N. pr. eines Mannes MBh. 13,166, 52. v. l. महोदर.

महोद्यम Adj. 1) *sich stark anstrengend, arbeitsam, fleissig.* — 2) *beflissen, eifrig mit Etwas beschäftigt;* die Ergänzung ein Infin. oder ein Nom. act. im Dat.

महोधस् Adj. *ein grosses Euter habend,* so v. a. *reich an Wolken, — Wasser* (Parǵanja).

महोन्नत 1) Adj. *überaus hoch.* — 2) *m. *die Weinpalme.*

महोन्नति f. *hohe Stellung, hoher Rang.*

*महोन्मद m. *ein best. Fisch.*

महोन्मान Adj. *umfänglich* oder *gewichtig.*

महोपनिषद् f. Titel einer Upanishad. °यद्दीपिका f. Titel eines *Commentars* dazu.

महोपनिषद् n. *eine grosse Geheimlehre.*

महोपमा f. N. pr. eines Flusses. v. l. महापगा.

महोपाध्याय m. *ein grosser Lehrer.*

*महोपासक m. s. u. महापासक.

महोरग m. 1) *eine grosse Schlange, ein grosser Schlangendämon.* *Bei den Ǵaina bilden sie eine Klasse der Vjantara. — 2) *n. *die Wurzel der Tabernaemontana coronaria.*

महोरगलिपि f. *eine best. Art zu schreiben.*

महोरस्क Adj. *weitbrüstig.*

महोर्मिन् Adj. *stark wogend* MBh. 3,20,17.

महोल्का f. 1) *ein grosser Feuerbrand.* — 2) *ein grosser Meteor.*

महोविशीय n. प्रजापतेः °ये Name zweier Sâman Ârsh. Br.

महोष्ठ Adj. *starklippig* (Çiva).

महौघ 1) Adj. (f. आ) *eine starke Strömung habend* Kathâs. 65,20. — 2) m. N. pr. eines Sohnes des Tvashṭar.

महौजस् 1) Adj. *voller Lebenskraft, überaus kräftig, — mächtig.* — 2) m. N. pr. *a)* eines Fürsten. — *b)* Pl. eines Geschlechts oder einer Völkerschaft.

*महौजस 1) n. Vishṇu's *Discus.* — 2) f. ई *eine best. Pflanze,* = तेजस्विनी Dhanv. 1,103.

*महौजस्क Adj. = महौजस् 1).

*महौदनी f. *Asparagus racemosus* Râǵan. 4,120.

महौदवाहि m. N. pr. eines vedischen Lehrers.

महौषध n. 1) *ein überaus wirksames Heilmittel.* — 2) Bez. *bestimmter wirksamer Heilmittel.* Nach den Lexicographen *getrockneter Ingwer, Allium ascalonicum, langer Pfeffer, Aconitum ferox, Yamswurzel,* = भूम्याकूत्य und वत्सनाभ Râǵan. 4,173. 5,62. 6,225.

महौषधि und °धी f. 1) *eine überaus wirksame Heilpflanze* Suçr. 2,171,15. 19. Leuchtet Ragh. 9, 70. — 2) °धि *a) *Dûrvâ-Gras.* — *b) *Mimosa pudica.* — *c)* N. pr. einer Nâga-Jungfrau Kâraṇḍ. 4,2. — 3) *f. °धी *Hingtscha repens, Aconitum ferox, getrockneter Ingwer,* = कटुका, ब्राह्मी und श्वेतकण्टकारी Râǵan. 4,84. 6,88. 136. 7,86. 8,109.

मह्मा s. मह्मा.

मह्मा f. *ein best. Ausruf* (मह्मा Gobh. 3,2,23); Pl. Bez. *der* Mahânâmnî-*Verse* Tâṇḍja-Br. 13, 4,1. मह्मा Ârsh. Br. 2,26.

महाद्खान m. N. pr. = محمد خان.

मह्मन् m. *Grösse* AV. 10,2,6.12.

मह्य 1) Adj. *hoch in Ehren stehend.* — 2) m. Pl. N. pr. eines Volkes VP.^{2} 2,165. — 3) मह्या s. u. मह्मा.

मह्यम् Dat. zu अहम् *ich.*

मह्युत्तर m. Pl. N. pr. eines Volkes. समुत्तर und ब्रह्मोत्तर v. l.

मह्लण m. N. pr. eines Fürsten.

मह्लणस्वामिन् m. Name eines von Mahlaṇa errichteten Heiligthums.

मह्लाणपुर n. N. pr. einer *Stadt.*

1. मा Adv. Conj. *nicht* (in prohibitiven Sätzen), *dass nicht, ach wenn doch nicht, damit nicht.* 1) mit Conj. Imperf., insbes. Aor.; ausnahmsweise auch mit Aor. Indic. (mit Augment, namentlich im Epos). Auch मा मा; in der Bed. *damit nicht* auch यथा मा und मा-यथा. Bemerkenswerth ist der Gebrauch des Wortes im Satze मा भूद्गतः (*sollte er nicht in diesem Augenblick gekommen sein?*) und in Verbindung mit कथम् (*wie sollte nicht sein?* u. s. w.). मा न mit Aor. Conj. so v. a. Imperativ ohne Negation 109,4. 5. 14 (Bhaṭṭ.). — 2) mit Imperat. मैवं मैवम्-भव 103,29. गच्छ वा मा वा so v. a. *gleichviel, ob du gehst oder nicht;* ähnlich भवतु मा वास्तु, सन्तु मा सन्तु वा, देहि मा देहि वा, निर्यातु मा यातु वा. मा कथं नु भवतु *wie sollte nicht sein?* Bâlar. 30,10. — 3) mit Potent. — 4) mit Prec. nur einmal. — 5) mit Fut. in der Bed. *damit nicht.* — 6) mit dem Praes. von अर्क् metrisch, aber auch ungenau für न. — 7) mit einem Partic. praes. मा जीवन् *der verdient nicht zu leben* Çiç. — 8) mit einem Partic. praet. गतः स मा। वक्तः किंचिदुहीत्वा so v. a. *er wird doch nicht beim Weggange Etwas von dir erhalten haben?* — 9) mit einem Partic. fut. pass. Bhâg. P. — 10) elliptisch ohne Verbum *nicht so!* Auch मैवं मैवम् (333,29), मा मा, मा तावत्, मा ते विचारणा (sc. भूत्), मा शब्दः (v. l. शब्दम्) *keinen Lärm gemacht;* मा नाम रक्षिणः *wenn es nur nicht die Wächter sind!* — 11) मा (मा उ) *und nicht* (prohibitiv). — 12) मा स्म mit Conj., insbes. Aor. (ausnahmsweise auch mit Augment), und Imper. (58,1) *nicht* (prohibitiv) und *damit nicht* (Aor.). स्म मा-मा (मा Çat. Br.) स्म 29,23.

2. मा enklitischer Acc. zu अहम् *ich.*

3. मा माति, मिमीते (auch Act. मिमीहि u. s. w.), *मायते; मीयते Pass. 1) *messen, abmessen, ausmessen.* — 2) *durchmessen* (eine Bahn). — 3) *abmessen,* so v. a. *durch Grenzen abstecken, begrenzen.* — 4) *abmessen gegen, vergleichen mit* (Instr.). — 5) माति *dem Maasse entsprechen,* so v. a. *gross —, lang genug sein für* (Gen.). — 6) माति *dem Maasse entsprechen,* so v. a. *Raum finden —, hin-*

eingehen in (Loc.). — 7) माति mit न *ausser sich sein vor* (Instr.) Vikramâṅkaḱ. 2,79. — 8) *zumessen, zutheilen, gewähren.* — 9) *Jmd* (Acc.) *verhelfen zu* (Dat.). — 10) *zurichten, zubereiten; bilden, verfertigen; bauen, machen.* — 11) *entfalten, offenbaren, zeigen.* — 12) *sich entfalten, sich bilden.* — 13) *folgern, schliessen.* — 14) *= याज्ञाकर्मन्. — 15) मित *a) so und soviel* (Acc.) *messend, aus so und so viel bestehend.* — *b)* im Maasse, an Zahl u. s. w. *gleichkommend mit* (Instr. oder im Comp. vorangehend). — *c) abgemessen,* so v. a. *begrenzt durch* (Instr.). — *d) abgemessen,* so v. a. *mässig, kärglich, wenig, kurz, klein.* — *e) ermessen, erkannt, erforscht.* — Caus. मापयति 1) *messen lassen, messen, abmessen, ausmessen.* — 2) *bauen lassen, bauen, herrichten* Âpast. 2,25,2. Mân. Gṛhj. 2,11. — Desid. मित्सति (s. u. निस्), *°ते. — *Intens. मेमीयते. — Mit अनु 1) *im Maasse nachstehen, nicht gleichkommen an* (Acc.) *mit* (Dat.). — 2) *abmessen;* Pass. *gemessen —, bestimmt werden* Ârjabh. 3, 1. — 3) *sich von Jmd* oder *Etwas* (Acc.) *eine Vorstellung machen, sich Etwas* (auch Gen. Bhâg. P.) *denken, — als* oder *wie* (Acc. mit इव oder यथा; MBh. 12, 51,8 ist वपु: zu मेघस्य zu ergänzen). अनुमित *wovon man sich eine Vorstellung gebildet hat, was man sich gedacht hat.* — 4) *aus Etwas* (Abl. oder Instr.) *schliessen auf* (Acc.), *erschliessen, folgern, schliessen, dass ist* (mit doppeltem Acc.). Praes. nur in den reduplicirten Formen (अनुमिमीरन् Comm. zu Gaim. 1,3,2) und अनुमिनोति (s. u. 1. मि mit अनु). अनुमित *geschlossen, gefolgert.* — Caus. *bewirken, dass man auf Etwas* (Acc.) *schliesst, — dass man Etwas folgert, beweisen* Kâd. 148,19. — Mit अप *abmessen* AV. 18,2,40. 19,57,6 (Conj.). — Mit अभि *darauf messen* Âpast. Çr. 12,9,3. — Mit अव *abmessen.* — Mit उद्, उन्मित *messend, das Maass von* (im Comp. vorangehend) *habend.* — Mit उप 1) Act. Med. *zutheilen, verleihen.* — 2) Med. *vergleichen mit* (Instr.) 249,29. उपमित *verglichen, gleichgesetzt, gleich* (250,30). — 3) Pass. *zu Passe kommen, von Nutzen sein.* — Mit नि 1) *anbilden.* — 2) निमित *a) dem Maasse nach bestimmt, gemessen;* vgl. चतुर्निमित und द्विर्निमित. — *b) veranlasst durch* (Instr.). — Mit *परिणि und *प्रणि. — Mit निस् 1) *ausmessen* AV. 18,2, 42. — 2) *herausbilden, herstellen, machen aus* (Abl. oder Instr.), *verfertigen, bauen, schaffen, bilden* überh. — 3) *verfassen.* — 4) Reden *bilden,* so v. a. *führen.* — 5) *hervorbringen, bewirken.* — 6) *an den Tag legen, zeigen.* — 7) निर्मित *a) hergestellt, gemacht, verfertigt, erbaut, geschaffen, gebildet* überh., — *von* (Instr. oder im Comp. vorangehend), — *aus* (Abl., Instr. [122,28. 137,5. 152,19] oder im Comp. vorangehend). — *b) bewirkt.* — *c) begangen, gefeiert.* — *d) festgesetzt, bestimmt, eingeführt, eingesetzt.* — *e) abgesondert, für sich stehend.* — Caus. *verfertigen —, bauen —, schaffen —, bilden lassen.* — Desid. निर्मित्सति *zu bauen —, zu verfertigen beabsichtigen* Naish. 2,36. — Mit अभिनिस् 1) *hervorbringen,* insbes. *durch Wunderkraft schaffen* Lalit. 80,11. 111, 1. Kâraṇḍ. 32,17. 43,15. 45,11. 46,21. Präsens °मिमीते; vgl. 1. मि mit अभिनिस्. °निर्मित *gebaut, geschaffen* (Lalit. 230,15), *gebildet.* — 2) *verfassen.* — Mit परिनिस्, °निर्मित 1) *verfertigt, gebildet, geschaffen.* Als Beiw. Vishṇu's Vishṇus. 98,50. — 2) *abgegrenzt, abgesteckt.* — 3) *festgesetzt, bestimmt.* — Mit विनिस् 1) *verfertigen, bauen, schaffen, bilden, — aus* (Abl. oder Instr.). — 2) °निर्मित *a) verfertigt, geschaffen, gebildet, — aus* (Abl. [Hemâdri 1,533,17] oder im Comp. vorangehend), *angelegt* (Garten). — *b) bestimmt, festgesetzt, — als* (Nomin.). — *c) begangen, gefeiert.* — Mit प्रविनिस्, °निर्मित *verfertigt aus* (im Comp. vorangehend) Ind. St. 14,385. — Mit संनिस्, संनिर्मित *zusammengesetzt aus* (Abl.). — Mit परि 1) *ringsum messen, durchmessen, erfüllen, umfassen mit* (Instr. Naish. 2,35). — 2) *bemessen, ermessen.* — 3) परिमित *a) bemessen, umschrieben, begrenzt, dem Maasse* oder *der Zahl nach genau bestimmt.* — *b) beschränkt,* so v. a. *wenig.* — Mit प्र 1) *messen, abmessen, abschätzen* AV. 18,2,39. Sûçr. 2,151,21. प्रमित *a) gemessen;* am Ende eines Comp. *so und so viel messend, so und so gross* u. s. w. मास° so v. a. *einmal im Monat vorkommend.* — *b) abgemessen,* so v. a. *mässig, gering, wenig.* — 2) *bilden, schaffen, zurechtmachen.* — 3) *sich eine richtige Vorstellung bilden über* (Acc.). प्रमित *worüber man sich eine r. V. gebildet hat.* — Mit प्रति 1) *nachbilden, nachahmen.* — 2) प्रतिमित *wieder gespiegelt, sich abspiegelnd.* — Mit वि 1) *ausmessen* Çulbas. 3,69. — 2) *durchzählen, zählen.* — 3) *durchmessen, durchlaufen.* — 4) *anordnen, fertigmachen, festsetzen.* — Mit अभिवि Pass. *bei sich vorausgesetzt werden* Çaṅk. zu Khând. Up. S. 223 und zu Bâdar. 1,2,32. — Mit सम् 1) *messen, abmessen.* — 2) *nach dem Maasse eines Andern* (Instr.) *machen, gleichmachen* (an Grösse, Zahl u. s. w.), *nachbilden.* — 3) *vergleichen mit* (Instr.). — 4) *zumessen, zutheilen.* — 5) मांसि etwa *den Lauf —, die Fahrt richten.* — 6) संमाति und Pass. संमीयते *Platz finden —, hineingehen in* (Loc.) Çaṅk. zu Bâdar. 2,2,34. — 7) संमित *a) abgemessen; genau so viel messend, gerade so gross, — viel.* — *b) gleichgemacht, gleichkommend, gleich lang, — breit, — hoch, — weit, entsprechend, angemessen; aussehend wie, geltend für;* die Ergänzung im Instr. (ausnahmsweise Gen.) oder im Comp. vorangehend. — *c)* vielleicht *symmetrisch.* — *d) versehen mit, bestehend aus* (Instr. oder im Comp. vorangehend). — *e) bestimmt zu* (im Comp. vorangehend). — 8) संमितम् Adv. *durchgängig, stets* Kâraṇḍ. 13,5. fgg. 64,20. Richtig समितम्.

4. मी f. 1) *Maass.* — 2) *ein best. Metrum.* — Vgl. 2. म 2).

5. मा (मी), मिमाति, °मिमीयात्, *मिमीते, *मीमति, मीमयति (zu belegen nur मीमयत्), ममीमेत्; *blöken, brüllen* (namentlich von Kühen und Kälbern). — Intens. Partic. मेम्यत् (मेमिअत्) *blökend* (vom Bock). — Mit अनु *blöken zu, — nach* (Acc.). — Mit आ *anblöken.* — Mit *परिणि und *प्रणि, °मिमीते.

6. मा, मयते *tauschen.* Simplex nicht zu belegen. — *Desid. मित्सते. — Mit अप 1) *durch Tausch vergüten, heimgeben.* Nur अपमित्य. — 2) *abwechseln. अपमित्य याचते oder याचित्वापमयते *er bettelt abwechselnd* P. 3,4,19, Sch. — *Desid. अपमित्सते. — Mit नि *vertauschen gegen* (Instr.). — Mit *परिणि und *प्रणि, °मयते. — Mit विनि in °मय. — Mit वि Pl. etwa *sich gegenseitig abwechseln* RV. 10,40,10. v. l. AV.

7. मा in einigen Formen von 1. मि und 1. मी.

8. मा *Monat* im Loc. मासि TS. 7,5,2,2.

मांश्चतु 1) Adj. etwa *falb.* — 2) Pl. *मांश्चत्वस् unter den Namen für *Pferd.*

1. मांश्चत्व Adj. *gelblich.*

2. मांश्चत्व Adj. wohl dass.

मांस् n. *Fleisch.* Zu belegen nur am Anf. einiger Composita.

मांसि 1) n. Sg. und Pl. *Fleisch,* auch das der Fische, Krebse und des Obstes. — 2) m. *a) eine best. Mischlingskaste;* nach Nîlak. *Fleischverkäufer.* — *b) *Wurm.* — *c) *Zeit.* — 3) f. मांसी *a) Nardostachys Jatamansi.* — *b) *= कक्कोली. — *c) *= मांसच्छदा.

मांसकच्छप m. *fleischiger Abscess am Gaumen.*

मांसकन्दी f. *Fleischknoten, knottige Anschwellung.*

*मांसकाम Adj. *gern Fleisch essend.*

*मांसकारिन् n. *Blut.*

*मांसकील m. *Geschwulst, Knoten, Polyp* Med. d. 19. *Warze* Vjutp.

*मांसकोलक m. *Geschwulst, Knoten, Polyp* H. an. 3,325.

मांसक्षय m. *die Behausung des Fleisches, der Körper* MBh. 13,32,29.

मांसखण्ड n. *ein Stück Fleisch* 181,13.

मांसचक्षुस् n. *ein fleischliches Auge* Vâgrakkh. 38,12. fgg.

मांसचर्म् m. *Fleischbrühe* Gobh. 4,1,6.

*मांसच्छदा f. *eine best. Pflanze* Râgân. 12,155.

मांसच्छद् m. *eine best. Mischlingskaste;* f. ई.

मांसच्छेदिन् m. dass.

मांसज 1) Adj. *am Fleische sich bildend* (Auswuchs) Suçr. 1,260,9. — 2) *n. *Fett.*

मांसतस् Adv. *an der Fleischseite* (eines Felles; Gegensatz लोमतस्) Mân. Çr. 1,5,1.

मांसतान m. *Polyp in der Kehle.*

*मांसतेजस् n. *Fett.*

मांसत्व n. *das Fleischsein, die etymologische Bedeutung von Fleisch.*

*मांसदलन m. *Amoora Rohitaka.*

*मांसदाविन् m. *Rumex vesicarius* Râgân. 6,130.

मांसधावन n. *Wasser, in welchem Fleisch gewaschen worden ist,* Suçr. 1,84,17. 259,18. 2,193,9.

मांसधौत Adj. *mit Fleisch —, d. i. mit der Hand gereinigt* Âpast. Çr. 6,12,3.

*मांसनिर्यास m. *das Haar am Körper.*

मांसन्धंवत्स् Adj. *fleischig.* Vgl. मांसैवत्स्.

मांसप 1) Adj. *an Fleisch saugend.* — 2) m. N. pr. eines Dânava.

*मांसपचन n. = मांस्पचन.

मांसपाक m. *eine best. Krankheit des männlichen Gliedes, bei der dasselbe zerstört wird.*

मांसपिण्ड m. n. *Fleischklumpen, Geschwulst* Suçr. 1,87,12. 288,2. Spr. 4777.

*मांसपित्त n. *Knochen.*

*मांसपुष्पिका f. *eine best. Pflanze,* = धमरमारी Râgân. 10,126.

मांसपेशी f. 1) *ein Stück Fleisch* Gobh. 4,2,12. — 2) Bez. *des Fötus vom 8ten bis zum 14ten Tage.* — 3) *Muskel.*

मांसप्ररोह m. *Fleischauswuchs* Suçr. 1,87,14. 288,7. Vgl. मांसजाः प्ररोहाः 260,9.

*मांसफल 1) m. *Cucurbita Citrullus* Râgân. 7,167. — 2) f. आ *Solanum Melongena.*

मांसबुद्बुदवत् Adj. *mit fleischigen Erhöhungen versehen* Suçr. 1,87,18.

मांसभक्ष 1) Adj. *Fleisch essend.* — 2) m. N. pr. eines Dânava.

मांसभिक्षा f. *Bitte um Fleisch.*

मांसभूत Adj. 1) *Fleisch seiend, eine Lockspeise bildend* 78,6. — 2) *mit Fleisch verbunden.* °भूतौदन *Reisbrei mit Fleisch* R. 2,52,83.

मांसभेत्तर् Nom. ag. *der Jmd eine Wunde in's Fleisch schlägt.*

मांसमय Adj. (f. ई) *aus Fleisch bestehend.* पेशी f. *so v. a. ein Stück Fleisch.*

*मांसमाषा f. *Glycine debilis* Râgân. 3,18.

मांसयोनि m. *ein Wesen mit Fleisch und Blut.*

मांसरस m. 1) *Fleischbrühe.* — 2) ** Blut* Gal.

मांसरुचि Adj. *Fleisch mögend* 144,25.

*मांसरुहा, *°रोहा, *°रोहिका, *°रोहिणी und *°रोही f. *eine best. wohlriechende Pflanze* Râgân. 12,154. fg. Bhâvapr. 1,207.

मांसल 1) Adj. *a) fleischig. — b) massig* (Ind. St. 14,387), *kräftig, stark* (Ton u. s. w.) Bâlar. 192,7. — 2) *m. *Phaseolus radiatus* Râgân. 16,43.

मांसलता f. *Runzel.*

*मांसलफला f. *Solanum Melongena* Râgân. 7,191.

मांसैवत्स् Adj. *mit Fleisch versehen.* Vgl. मांसन्धंवत्स्.

मांसवर्षिन् Adj. *Fleisch (Heuschrecken?) regnend* MBh. 6,2,30.

मांसविक्रय m. *Fleischverkauf.*

मांसविक्रयिन् und °विक्रेतर् m. *Fleischverkäufer.*

मांसविवेक m. Titel eines Werkes, Burnell, T.

*मांसशील Adj. *an Fleischnahrung gewöhnt.*

मांसशुक्रल Adj. *Fleisch und Samen erzeugend* Karaka 1,27.

मांसशोणितपङ्किन् Adj. *mit Fleisch und Blut besudelt* (Fluss) MBh. 8,52,82.

मांससंघात m. *Fleischanschwellung.*

1.*मांससार m. 1) *Fett* Râgân. 18,68. — 2) *Blut* Gal. 2. मांससार Adj. *bei dem* (unter den sieben Bestandtheilen des Körpers) *das Fleisch vorwaltet.*

*मांसस्नेह m. *Fett* Râgân. 18,68.

*मांसस्रावा f. *Haut.*

मांसाङ्कुर m. *Fleischauswuchs* Suçr. 1,288,2. 307,1.

मांसाद, मांसाद und मांसादिन् Adj. *Fleisch essend, — fressend.*

मांसानशन n. *das Sichenthalten von Fleischnahrung* Çâṅkh. Çr. 3,13,47.

मांसार्गल *ein zum Munde heraushängendes Stück Fleisch* MBh. 2,44,30.

मांसार्बुद m. *eine best. Krankheit des männlichen Gliedes.*

मांसाशन n. *der Genuss von Fleisch, Fleischspeise.*

मांसाशा f. *ein Verlangen nach Fleisch* Çat. Br. 11,7,1,2. Âpast. Çr. 7,28,3.

मांसाशिन् Adj. *Fleisch geniessend, von Fl. sich nährend.* Nom. abstr. °शित्व n.

मांसाष्टका f. *der achte Tag in der dunkelen Hälfte des* Mâgha.

मांसिक 1) *Adj. = मांसाय प्रभवति und मांसं नियुक्तं दीयते ऽस्मै. — 2) m. *Fleischer, Fleischverkäufer* Text zu Lot. de la b. l. 168.

*मांसिका und *मांसिनी (Râgân. 12,98) f. *Nardostachys Jatamansi.*

मांसीय्, मांसीयति *Fleisch zu essen verlangen* Âpast. Çr. 7,28,8.

मांसेपट् (stark °पाट्) m. *ein best. Thier.*

*मांसेष्टा f. *Fledermaus* Râgân. 19,92.

मांसोदन m. = मांसौदन Mân. Gṛhj. 2,9, v. l.

मांसोन्नति f. *Erhebung des Fleisches, Anschwellung.*

मांसोपजीविन् m. *Fleischhändler.*

मांसौदन m. *gekochter Reis mit Fleisch.* मांसौदनपिण्ड Mân. Gṛhj. 2,9.

*मांसौदनिक Adj. (f. ई) von मांसौदन.

मांस्पचन Adj. (f. ई) *zum Kochen des Fleisches dienend.*

*मांस्पाक m. = मांसपाक.

मांस्पृष्ट Adj. Çat. Br. 14,7,2,11 nach dem Comm. = मानुप्राप्तः oder मया लब्धः. Man könnte अमांस्पृष्ट vermuthen; dieses würde bedeuten: *nicht vom Fleische berührt,* d. i. *von keinem Wesen mit Fleisch und Blut betreten;* vgl. मांसधौत.

माकन्द 1) m. *der Mangobaum.* — 2) f. ई *a) *Myrobalanenbaum, Myrobalane. — b) *eine andere Pflanze* Râgân. 7,42. — c) *gelber Sandel. — d)* N. pr. einer Stadt.

माकन्दक 1) *Adj. von माकन्द 2) *d*). — 2) f. °न्दिका N. pr. einer Stadt, = माकन्द 2) *d*).

माकन्दिक m. *Metron. von मकन्दिका und N. pr. eines Mannes.

माकर 1) Adj. (f. ई) *zum Meerthier* Makara *in Beziehung stehend.* व्यूह m. *eine best. Art der Truppenaufstellung;* आकर m. *Fundgrube von M., so v. a. das Meer;* सप्तमी f. = मकरसप्तमी *der 7te Tag in der lichten Hälfte des* Mâgha. — 2) m. Pl. N. pr. eines Volkes.

माकरन्द Adj. *von Blumensaft herrührend.*

*माकलि m. 1) *der Mond.* — 2) N. pr. von Indra's Wagenlenker; vgl. मातलि.

*माकष्टेय m. Patron. von मकष्टु.

माकाराध्यान n. *eine best. Vertiefung des Geistes.*

*माकिम् Indecl.

माकिम् Adv. 1) *ne.* — 2) *ne quis.*

माकौ f. Du. nach Sâj. Bez. von *Himmel und Erde.*

माकीन Adj. (f. आ) *mein.*

माकीम् Adv. *ne.*

माकुलि m. *eine Schlangenart.*

माकोट N. pr. einer Oertlichkeit.

मात्तव्य m. Patron. von मतु gaṇa गर्गादि in der Kâç. N. pr. eines Lehrers Ait. Âr. 305,6.

*मात्तव्यायणी f. zu मात्तव्य gaṇa लोकितादि in der Kâç.

मात्तिक 1) Adj. *a) von der Biene kommend.* — *b)* in Verbindung mit धातु = 2) *b).* — 2) n. *a) Bienenhonig.* — *b) Schwefelkies* Râǵan. 13,3. 82.

*मात्तिकज n. *Wachs* Râǵan. 13,76.

*मात्तिकधातु m. *Schwefelkies* Râǵan. 13,83.

*मात्तिकफल m. *eine Art Cocosnussbaum* Râǵan. 11,83.

मात्तिकस्वामिन् m. N. pr. einer Oertlichkeit.

*मात्तिकाशर्करा (!) f. *Zucker in Stücken* Râǵan. 14,104.

*मात्तिकाश्रय n. *Wachs.* Richtig मत्ति°.

मात्तीक 1) m. f. (आ) *Spinne* Brahmop. S. 241. — 2) n. *a) Honig* Râǵan. 14,110. — *b) *Schwefelkies* Râǵan. 13,82.

मात्तीकधातु m. *Schwefelkies.*

*मात्तीकशर्करा f. = मात्तिकाशर्करा.

मात्र (wohl n.) *ein auf ein gemeinsam dargebrachtes Opfer sich stützendes Verhältniss* Hariv. 2,65,9. v. l. मौत्र.

*मागध्य Adj. von मगदिन्. n. N. pr. einer Stadt oder Oertlichkeit Gaṇar. 4,275.

मागध 1) Adj. (f. ई) *zu den* Magadha *in Beziehung stehend, von dorther stammend, dort befindlich, — gebräuchlich* u. s. w., *magadhisch.* — 2) m. *a) ein Fürst der* Magadha. — *b) eine best. Mischlingskaste, der Sohn einer* Kshatrijâ *und eines* Vaiçja, *Lobsänger eines Fürsten* Gaut. — *c)* Pl. Bez. *der Kriegerkaste in* Çâkadvîpa. — *d) *weisser Kümmel.* — *e)* N. pr. α) Pl. eines Volkes, = मगध. — β) einer Dynastie VP.² 4,184. — γ) eines der 7 Weisen unter dem 14ten Manu. — δ) eines Sohnes des Jadu. — 3) f. आ *a) eine Prinzessin der* Magadha. — *b) *langer Pfeffer.* — 4) f. ई *a) die Sprache der* Magadha. — *b) eine Prinzessin der* Magadha 123,30. — *c) die Tochter einer* Kshatrijâ *und eines* Vaiçja, *Lobsängerin eines Fürsten* Kâd. 2, 20, 3. — *d) *Jasminum auriculatum.* — *e) eine Art Gewürz.* Nach den Lexicographen *langer Pfeffer, weisser Kümmel, Anis, Dill* und *eine Art Kardamomen.* — *f) *Zucker.* — *g) ein best. Metrum.* — *h)* N. pr. eines Flusses.

मागधक 1) Adj. *magadhisch* Kâraṇḍ. 48,8. — 2) m. Pl. N. pr. eines Volkes, = मगध. — 3) f. °धिका Sg. und Pl. *langer Pfeffer.*

मागधदेशीय Adj. *aus dem Lande der* Magadha *stammend.*

मागधपुर n. N. pr. einer *Stadt.*

मागधिक m. *ein Fürst der* Magadha.

माघ 1) Adj. (f. ई) *zum Mondhaus* Maghâ *in Beziehung stehend.* — 2) m. *a) ein best. Monat, dessen Vollmond im Mondhaus* Maghâ *steht* (beginnt mit dem Wintersolstitium). — *b)* N. pr. des Verfassers von Çiçupâlavadha und eines Kaufmanns (Ind. St. 14,123). — 3) f. माघी *a) der Vollmondstag im Monat* Mâgha. — *b) *Hingtscha repens.*

माघकाव्य n. Mâgha's *Kunstgedicht,* = शिशुपालवध.

माघचैतन्य m. N. pr. eines Autors.

माघपाक्षिक Adj. (f. ई) *zu einer der zwei Hälften des Monats* Mâgha *gehörig.*

माघपुराण n. Titel eines Werkes Burnell, T.

माघमा f. *Krebsweibchen.*

माघमासिक Adj. (f. ई) *zum Monat* Mâgha *gehörig* MBh. 14,85,4.

माघमाहात्म्य n. und °संग्रह m. Titel zweier Abschnitte im Padmapurâṇa Burnell, T.

माघवत 1) Adj. Indra *gehörig.* — 2) *f. ई *Osten.*

माघवतचाप m. n. *Regenbogen.*

माघवन Adj. (f. ई) Indra *gehörig.* ककुभ् f. *Osten* Râǵan. 21,82.

माघव्याख्या f. (Mallinâtha's) *Commentar zum* Çiçupâlavadha Opp. Cat. 1.

*माघष्टेय m. Patron. von मघष्टु gaṇa शुभ्रादि in der Kâç.

माघस्नानविधि m. Titel eines Werkes Burnell, T.

माघीपक्ष m. *die dunkele Hälfte im Monat* Mâgha Kâtj. Çr. 15,1,6.

माघोन 1) n. *Freigebigkeit.* — 2) *f. माघोनी *Osten.*

*माघ्य n. *die Blüthe von Jasminum grandiflorum* oder *pubescens.*

माङ् Bez. der prohibitiven Partikel 1. मा 244, 7. 10.

*माङ्, माङ्गति (काङ्क्षायाम्).

*माङ्क्ष्य m. Patron. von मङ्कु; *f. माङ्क्ष्यायणी. Richtig मात्तव्य und मात्तव्यायणी.

माङ्गल n. Pl. Bez. *bestimmter Verse in einem den* Açvin *geweihten liturgischen Abschnitte.*

माङ्गलि m. Patron. N. pr. eines Lehrers.

माङ्गलिक 1) Adj. (f. ई) *a) dem es um den guten Erfolg einer Sache zu thun ist.* — *b) Glück verheissend, — wünschend* (Worte) Buâm. V. 2,55. — 2) (wohl n.) *ein Glück verheissender Gegenstand, Amulet* u. s. w. Vet. (U.) 31,36.

माङ्गलिका f. N. pr. eines Frauenzimmers.

माङ्गलिक्य (wohl n.) = माङ्गलिक 2) Bâlar. 310,16.

माङ्गल्य 1) Adj. *Glück bringend, — verheissend.* — 2) *m. *Aegle Marmelos.* — 3) n. *a) ein Glück verheissender Gegenstand, Amulet* u. s. w. — *b) Segensspruch.* — *c) eine Glück verheissende —, festliche Ceremonie.* — *d)* Du. Bez. *zweier bestimmter Verse* Mân. Gṛhj. 1,11.

माङ्गल्यनामन् Adj. *einen Glück verheissenden Namen habend* Maitr. S. 4,4,6. v. l. मङ्ग°.

माङ्गल्यमृदङ्ग m. *eine bei festlichen Gelegenheiten geschlagene Trommel.*

*माङ्गल्यार्का f. *Ficus heterophylla.* Vgl. मङ्ग°.

*माङ्कुष्य m. Patron. von मङ्कुष.

*माच m. *Weg.*

*माचल m. 1) *Dieb, Räuber.* — 2) *= याक् oder यक्. — 3) *Krankheit.* — Vgl. *करि° und *गज°.

माचाकीय m. N. pr. eines Grammatikers TS. Prât. 10,22.

माचाल in *पर्णमाचाल.

*माचिका f. 1) *Fliege.* — 2) *Hibiscus cannabinus* Râǵan. 4,79. Bhâvapr. 1,174. — Vgl. काक°.

माचिरम् Adv. *schnell, alsbald* in befehlenden Sätzen nach einem Imper. oder einem Aor. ohne Augment; fast immer am Ende eines Çloka. Metrisch auch ungenau für नचिरम्.

माची f. in काक° und *धाङ्°.

*माचीपत्र n. *ein best. heilkräftiges Kraut.* Vgl. मत्स्यपत्र (Râǵan. 10,175).

*माञ्जल m. *der blaue Holzhäher.*

माञ्जलपुर n. N. pr. einer *Stadt.*

माञ्जव m. Pl. N. pr. eines Volkes VP.² 2,180.

माञ्जिक m. N. pr. eines Mannes.

*माञ्जिरक m. Patron. von मञ्जिरक.

माञ्जिष्ठ (Gaut. Âpast.), °क und °ष्ठिक Adj. *mit Krapp gefärbt, krapproth.*

माञ्जिष्ठी Adv. mit कर् *krapproth färben* Bâlar. 38,9.

*माञ्जीरक m. Patron. von मञ्जीरक.

*माटाग्रक m. *ein best. Baum.*

माटियारि und माटीयारि N. pr. einer Stadt.

*माठ m. *Weg.*

माठर 1) m. *a)* N. pr. α) verschiedener Männer,

auch eines alten Lehrers (Kaṭṭ. 138. Vaitân.) und eines Schulers des Paraçurâma's (Bâlar. 32,6). — β) eines Wesens im Gefolge des Sonnengottes. — γ) Pl. eines Volkes MBh. 8,73,19. v. l. रामठ. — *b*) *Bein. Vjâsa's. — *c*) **ein Brahmane* Gal. — 2) f. ई N. pr. eines Frauenzimmers in कौण्यपो-बालाक्यामाठरीपुत्र.

*माठरक Adj. von माठर.

*माठरायण m. Patron. von माठर.

*माठर्य m. Patron. von मठर.

माठव्य m. N. pr. eines Brahmanen.

*माठो f. *Harnisch, Rüstung* Berl. Mon. 1879, S. 811.

*माठ्य m. = माठ *Weg.*

*माड्, माडति, °ते (माने).

*माड m. 1) *Maass, Quantität.* — 2) *Caryota urens* Râǵan. 9,95.

माडव m. *eine best. Mischlingskaste.*

*माडाडुम m. *ein best. Baum,* = माड 2).

*माडार्य Adj. von मडार.

*माडि m. *Palast.*

*माडुक und *माडुकिक m. *Trommelschläger.*

*माठि f. 1) *Blattader.* — 2) *Verehrung.* — 3) *Niedergeschlagenheit, Traurigkeit.* — 4) *ein best. Zahn.* — 5) *the hem or border of a garment.* — 6) N. pr. einer Gegend.

*माठो f. = दृत्तसिरा.

*माण m. *eine best. Pflanze,* = माणक.

माणक 1) *m. *Arum indicum.* — 2) n. *die Knolle von Arum indicum* — Mat. med. 252. 308. Von unbestimmbarer Bed. Mârk. P. 34,98.

माणकीव्रत n. *eine best. Begehung.*

माणव m. 1) *Junge, Bube, Bursch;* insbes. *ein Brahmanenknabe.* ब्रह्मचो माणवो ज्ञेयः Kâtj. Karm. 27,11. Vgl. दण्ड°. — 2) **ein Perlenschmuck von 16 Schnüren.* — 3) **einer der 9 Schätze bei den Ǵaina.*

माणवक 1) m. *a*) = माणव 1). माधव्य° *der Brahmanenjunge* (verächtlich von einem Erwachsenen) Mâdhavja. — *b*) *ein Perlenschmuck von* 16 (*20, *48) *Schnüren* Paṅkad. — 2) f. °विका *ein junges Mädchen, Dirne* Ind. St. 13,416. 420. — 3) n. *ein best. Metrum.*

माणवकक्रीड n., °क्रीडनक n., °क्रीडा f. und °क्रीडितक n. *ein best. Metrum.*

*माणवीन Adj. *für Knaben geeignet.*

*माणव्य n. *eine Menge —, eine Gesellschaft von Knaben.*

माणकुल m. Pl. N. pr. eines Volkes.

माणिक 1) m. *Juwelenhändler* Kampaka 2. — 2) f. आ *ein best. Gewicht.*

माणिकाम्बा oder °काम्बू f. N. pr. eines Frauenzimmers.

माणिक्य 1) n. *Rubin* Râǵan. 13,6. 146. — 2) *f. आ *eine kleine Hauseidechse.* — 3) m. N. pr. eines Mannes.

माणिक्यचन्द्र m. N. pr. eines Fürsten.

माणिक्यचन्द्रक m. und माणिक्यपुञ्ज m. N. pr. Ind. St. 14,159.

माणिक्यमय Adj. *aus Rubinen gemacht, — bestehend.*

माणिक्यमल्ल m. N. pr. eines Fürsten.

माणिक्यमिश्र, माणिक्यमुकुट (Ind. St. 14,159), माणिक्यमुख (ebend.), माणिक्यरत्न (ebend.), माणिक्याराय, माणिक्यसूरि und माणिक्यादित्य m. (Ind. St. 14,159) N. pr. verschiedener Männer.

माणिक्याद्रि m. N. pr. eines *Berges* Bâlar. 15,4.

माणिक्यान्तक m. N. pr. eines Mannes Ind. St. 14,159.

माणिचर m. *eine best. Gottheit.*

माणिचार m. N. pr. eines Fürsten der Jaksha, = माणिभद्र und मणिभद्र.

माणिपार m. Patron.

*माणिपाल Adj. = मणिपाल्या धर्म्यम्.

*माणिपालिक m. Metron. von माणिपाली.

*माणिबन्ध n. = माणिमन्थ.

माणिभद्र m. N. pr. eines Fürsten der Jaksha, = मणिभद्र Sâmav. Br. 3,3,3.

माणिमन्थ n. *eine Art Steinsalz* Buâvapr. 1,180. 3,101.

*माणिवृप्य n. N. pr. eines Dorfes Mahâbh. 4,72, *b*,7. Davon *Adj. °क.

माणिवर m. = माणिचर.

माणिष्ट m. N. pr. eines Lehrers. Pl. *seine Nachkommen.*

माणड m. N. pr. eines Mannes.

माणडकर्णि m. Patron. N. pr. eines Muni.

माणडप Adj. *zu einem Tempel gehörig.*

*माणडरिक Adj. von मणडर.

माणडलिक Adj. *eine Provinz beherrschend;* m. *Kreisfürst, Gauyraf.*

माणडव 1) n. Name verschiedener Sâman Ârsh. Br. — 2) f. ई (f. zu माणडव्य) *a*) Name der Dâkshâjaṇi in Mâṇḍavja. — *b*) N. pr. einer Tochter Kuçadhvaǵa's.

माणडव्य 1) m. *a*) Patron. N. pr. eines Lehrers. Pl. *seine Nachkommen.* — *b*) Pl. N. pr. einer Völkerschaft. — 2) m. oder n. N. pr. einer Oertlichkeit.

माणडव्यपुर n. N. pr. einer *Stadt.*

माणडव्यऋषि f. Titel eines heiligen Textes.

माणडव्यायन 1) m. Patron. von माणडव्य. — 2) *f. ई f. zu माणडव्य 1) *a*).

माणडव्येश्वर n. Name eines Liṅga.

माणडव्येश्वरतीर्थ n. N. pr. eines Tîrtha.

माणडूक 1) Adj. (f. ई) *von den* Maṇḍûka 2) *herrührend.* शिक्षा f. — 2) m. Pl. *eine best. Schule.* — 3) f. माणडूकी N. pr. einer Frau. °पुत्र m. N. pr. eines Lehrers.

माणडूकायन 1) m. Pl. *eine best. Schule.* — 2) f. माणडूकायनी N. pr. einer Frau. °पुत्र m. N. pr. eines Lehrers.

माणडूकायनि m. N. pr. eines Lehrers.

*माणडूकि m. Patron. von मणडूक.

माणडूकेय m. Patron. N. pr. eines Lehrers Ait. Âr. 303,4. Âçv. Ǵṛhj. 3,4,4. Çâṅkh. Ǵṛhj. 4,10. Pl. *seine Nachkommen.*

माणडूकेयीय Adj. *zu* Mâṇḍûkeja *in Beziehung stehend* Ait. Âr. 370,10.

माणडूक्यश्रुति, माणडूक्युपनिषद् (Buhler, Rep. No. 27; माणडूकी wohl Adj.) und माणडूक्योपनिषद् f. Titel einer Upanishad. °षट्कोपिका f. u. °षड्भाष्य n. Opp. Cat. 1.

1. मात wohl Partic. von मा = मन् RV. 5,45,6. Vgl. देवमात und निर्मात (Nachtr. 4).

2.*मात am Ende einiger adj. Compp. = मातर् *Mutter.*

3. मात m. Metron. von मति; f. मातृ.

मातङ्ग 1) m. *a*) *Elephant.* — *b*) am Ende eines Comp. so v. a. *der Beste in seiner Art.* मातङ्ग° Bâlar. 201,8. — *c*) **Ficus religiosa.* — *d*) *der 24ste astronomische* Joga. — *e*) *ein* Kaṇḍâla (Kâd. 2,128,2. °कुमारी f. 1,8,21. Nom. abstr. °त्व n. 10,20), *ein Mann niedrigsten Standes, eine Art* Kirâta. — *f*) N. pr. α) *eines Schlangendämons. — β) *eines* Pratjekabuddha. — γ) eines Autors und verschiedener anderer Männer. — 2) f. ई *a*) *die Urmutter der Elephanten.* — *b*) f. zu 1) *e*). Als solche *eine Form der* Durgâ. — *c*) *N. pr. der Gattin Vasishṭha's.

मातङ्गक m. N. pr. eines Kaṇḍâla-Hauptlings Kâd. 35,1.

मातङ्गज Adj. *vom Elephanten kommend.*

मातङ्गदिवाकर m. N. pr. eines Dichters.

मातङ्गनक्र m. *ein elephantengrosses Krokodil* Ragh. 13,11.

*मातङ्गमकर m. *ein best. grosses Seeungeheuer* Râǵan. 19,72.

मातङ्गलीला f., °प्रकाशिका f. und °व्याख्या f Titel von Werken Opp. Cat. 1.

मातङ्गोकर्णाटककथा f., °ङ्गीक्रम m., °ङ्गीदण्डक (Burnell, T.) und °ङ्गीरहस्य n. Titel von Werken.

*मातय्, मातयति kunstliches Denomin. von मातर् *Mutter.*

1. मा॒तर् f. 1) *Mutter*, auch *Mutterthier*. Du. *Vater und Mutter*. — 2) *die Erde*; Du. *Himmel und Erde*. — 3) *Kuh* 40,18. Auch लोकस्य माता. — 4) Pl. *die Gewässer*. — 5) Du. und Pl. *die Hölzer, aus denen das Feuer gerieben wird*. Einmal mit einem Adj. m. verbunden. — 6) Bein. *a*) der Lakshmi. — *b*) der Durgâ und der Dâkshâjaṇî an einem bestimmten Orte. — 7) Pl. *die göttlichen Mütter als personificirte Energien verschiedener Götter*. Es werden deren 7, 8, 9 und 16 (darunter 10 लोकमातर: oder °मातृका: Hemâdri 1,140,21. fgg.) mit Namen aufgeführt. Sie stehen in nächster Beziehung zu Çiva. Auch die 13 Gattinnen Kaçjapa's führen den Namen लोकानां मातर:. Skanda, dem ursprünglich nur 7 Mütter beigelegt werden, hat deren später eine zahllose Menge. — 8) Pl. *die acht menschlichen Mütter* oder *weiblichen Ahnen* sind: *Mutter, Grossmutter* und *Ahne; Grossmutter* —, *Ahne* — *und Urahne der Mutter; des Vaters und der Mutter Schwester*. — 9) auf den Namen *Mutter* haben auch *andere nahestehende weibliche Verwandte und ehrwürdige* (auch jüngere) *Personen* Anspruch Bâlar. 102, 11. Kâd. 2,116,15. Die Sarajû redet die Gañgâ so an Prasannar. 85,13. In vertraulicher Sprache wird auch *eine nicht verwandte ältere Frau* oft *Mutter* genannt (114,17). — 10) **Kologuinthengurke* Râǵan. 3,57. — 11) **Salvinia cucullata* Râǵan. 3,55. — 12) **Nardostachys Jatamansi* Râǵan. 12,99. — 13) **Sphaeranthus indicus* (?) Râǵan. 3,20. — 14) **der Luftraum*. — 15) *= विभूति. — 16) *= रेवती.

2. मा॒तर् Nom. ag. 1) *Messer, metitor, der da durchmisst* (mit Acc.) RV. 8,41,4. — 2) *der Inhaber einer richtigen Vorstellung*. — 3) *eine best. Mischlingskaste*. Vielleicht ist st. मातरम् (!) माडवम् zu lesen. — 4) N. pr. eines Autors (?).

*मातरपितरौ Nomin. Du. m. *Vater und Mutter, die Eltern*. Zu belegen मातॄरा पितॄरा.

*मातरियुरुष m. *ein Mann der Mutter gegenüber, ein feiger Prahler*.

मातरिश्वरी Adj. f. nach Sâj. = मातरि भवन्ती RV. 10,120,9.

मातरिश्व m. N. pr. eines Ṛshi, = मातरिश्वन् 5) *a*).

*मातरिश्वक Adj. *das Wort* मातरिश्वन् *enthaltend*.

मातरिश्वन् m. 1) N. pr. eines göttlichen Wesens, welches als Bote des Vivasvant den vorher verborgenen Agni zu den Bhṛgu vom Himmel herabbringt. — 2) Geheimname des Agni selbst. — 3) *Wind*. — 4) Bein. Çiva's. — 5) N. pr. *a*) eines Ṛshi. — *b*) eines Sohnes des Garuḍa.

मातरिश्वरी Adj. f. nicht sicher stehende Lesart für मातरिश्वरी AV. 5,2,9.

मातलि m. N. pr. von Indra's Wagenlenker.

मातलिसारथि m. Bein. Indra's.

मातली m. (Nomin. ebenso) N. pr. eines göttlichen Wesens in der Umgebung Jama's und der Väter. Nach Sâj. ist मातली Nomin. von मातलिन् (Accent!) und dieses Adj. von मातलि. — *मातली f. fehlerhaft für मातालो.

मातलीय Adj. Mâtali *betreffend*.

मातल्युपाख्यान n. Titel eines Werkes.

मातवचस m. Patron. von मतवचस्.

मातवे Dat. Infin. zu 3. मा *blöken* RV. 1,164,28.

माता f. = 1. मातर् *Mutter* in विश्व° *Allmutter*.

माताडुहितर् f. Du. *Mutter und Tochter* 135,25.

मातापितर् m. Du. *Vater und Mutter, die Eltern* Gaut. Âpast. Pl. मातापितर: TS. 1,3,10,1. 6, 3,11,3. Am Anfange eines Comp. मातापितृ Chr. 199,11.

मातापितृघातक m. Pl. *Vater- und Muttermörder* Kâraṇḍ. 94,23.

मातापितृसंज्ञिन् Adj. *als Vater und Mutter betrachtend* Lalit. 348,14.

मातापुत्र m. Du. *Mutter und Sohn*.

1. मातामह 1) m. *der mütterliche Grossvater*. Du. *die Grosseltern mütterlicherseits*; Pl. *der Vater, Grossvater* und *die Ahnen der Mutter*. — 2) f. ई *die mütterliche Grossmutter*.

2. मातामह Adj. (f. ई) *zum Vater der Mutter in Beziehung stehend, ihm gehörig* u. s. w.

मातामहीय Adj. dass.

मातालवे m. (Padap. मान्थालवे) wohl *der fliegende Fuchs* Maitr. S. 3,14,19. Vgl. मान्थाले, मान्धाल und मन्थावल.

*मातालो f. 1) *der Mutter Freundin*. — 2) N. pr. eines Wesens im Gefolge der Durgâ.

*माति f. 1) *Maass*. — 2) *richtige Erkenntniss*.

मातु m. = वाग्वर्णसमुदाय S. S. S. 118. 119.

मातुर am Ende einiger gesteigerter Adjectiva von मातर् *Mutter*; z. B. द्वै° = द्विमातर् *zwei Mütter habend*.

मातुर्धात्र् (so die Hdschrr.) m. *Mutterbruder* Maitr. S. 1,6,12 (106,4).

मातुल 1) m. *a*) *Mutterbruder* Gaut. Âpast. So nennen in der Fabel die Mäuse die Katze, der Schakal den Esel und dieser den Schakal. — *b*) **das Sonnenjahr*. — *c*) **Stechapfel (der Baum)*. — *d*) **eine Art Getraide*. — *e*) **eine Schlangenart*. — 2) *f. आ *die Frau des Mutterbruders*. — 3) *f. ई *a*) dass. — *b*) *Hanf*.

1. मातुलक m. 1) *Mutterbruder* (zärtlicher als मातुल). In der Fabel wird der Kranich der *Mutterbruder* des Krebses genannt. — 2) **Stechapfel*.

2. *मातुलक Adj. *vom Mutterbruder kommend* u. s. w.

मातुलङ्ग m. *Citronenbaum*; n. *Citrone*.

*मातुलपुत्रक m. 1) *ein Söhnchen des Mutterbruders*. — 2) *Stechapfel (die Frucht)*.

मातुलाङ्ग n. *Citrone* Hemâdri 2,*a*,123,20.

*मातुलात्मज m. *der Sohn des Mutterbruders* Gal.

मातुलानी f. 1) *die Frau des Mutterbruders*. — 2) **Hanf* oder *Crotolaria juncea*. — 2) **eine Erbsenart*. — 4) **Fennich*.

*मातुलाहि m. *eine Schlangenart*.

*मातुलि m. angeblich = मातलि.

मातुलिङ्ग (*m.) f. (ई Hem. Par. 2,35) *Citronenbaum*; n. *Citrone* Hariv. 2,89,61. Hemâdri 1,237, 15. 266,16.

मातुलुङ्ग 1) m. *Citronenbaum*; n. *Citrone*. — 2) f. (*आ) ई *eine besondere Species des Citronenbaumes*.

*मातुलुङ्गक 1) m. *Citronenbaum*. — 2) f. °ङ्गिका *der wilde Citronenbaum* Râǵan. 11,155.

मातुलेय 1) m. *ein Sohn des Mutterbruders*. — 2) f. ई *eine Tochter des Mutterbruders*.

मातुल्य (wohl n.) *das Haus des Mutterbruders*.

*मातुःघसर् und *°स्वसर् f. *Mutterschwester*.

मातृक 1) Adj. *von der Mutter kommend, mütterlich*. — 2) m. *Mutterbruder*. — 3) f. आ *a*) *Mutter*. Am Ende eines adj. Comp. f. आ. — *b*) *eine göttliche Mutter*; vgl. 1. मातर् 7). — *c*) **Amme*. — *d*) *Grossmutter*. — *e*) Bez. von *acht Gefässen auf beiden Seiten des Nackens* (wohl nach den *8 göttlichen Müttern* so genannt). — *f*) Bez. *der in Diagramme u. s. w. geschriebenen Buchstaben, denen eine magische Kraft beigelegt wird*; als Coll. auch *die Gesammtheit solcher Buchstaben, das in solcher Weise angeordnete Alphabet, Alphabet* überh. Buar. Nâṭjaç. 18,4. Hemâdri 1,827,12. Pl. Lalit. 145,6. — *g*) *ein in der Erde steckender Holzpflock, der* Indra's *Bannerstock stützt*. — *h*) *= करण. — *i*) bei den Buddhisten Bez. des Abhidharmapiṭaka. — *k*) N. pr. der Gattin Arjaman's. — 4) n. *die Natur der Mutter*.

*मातृकच्छिद्र (!) m. Bein. Paraçurâma's.

*मातृकल्पिक Adj.

मातृकानिघण्ट (Verz. d. B. H. No. 911) und °निघण्टु m. Titel eines Werkes Opp. Cat. 1.

मातृकाप्रवण Titel eines Mantra Opp. Cat. 1.

मातृकाभेदतन्त्र n. Titel eines Werkes.

मातृकामय Adj. (f. ई) *aus mystischen Buchstaben bestehend* Hemâdri 1,826,21.

मातृकामक m. in प्र°.

मातृकार्णव m. Titel eines Tantra.

मातृकार्थचिन्तन n. Titel eines Werkes Opp. Cat. 1.

मातृकाहृदय n. Titel eines Tantra.

मातृकृत Adj. *gegen die Mutter —, oder von der Mutter gethan.*

*मातृकेशट m. *Mutterbruder.*

मातृगण m. *die Schaar der göttlichen Mütter.*

मातृगन्धिनी f. so v. a. *Rabenmutter.*

मातृगर्भ m. *Mutterleib.*

मातृगामिन् Adj. *der mit seiner Mutter Unzucht treibt.*

मातृगुप्त m. N. pr. eines Fürsten.

मातृगृह n. *ein Tempel der göttlichen Mütter* Kâd. 2,104,4.

मातृग्रह m. Pl. Bez. *bestimmter Krankheitsdämone* Agni-P. 31,31.

मातृग्राम m. *das weibliche Geschlecht, die Weiber* Lalit. 69,8.9. 161,10. °दोष m. Pl. *die Schwächen des weiblichen Geschlechts* 27,18. 29,1.

*मातृघात, °घातक (R. 2,78,22) und °घातिन् m. *Muttermörder.*

*मातृघातुक m. Bein. Indra's.

मातृघ्न m. *Muttermörder.*

मातृचक्र n. 1) *ein mystischer Kreis mit den göttlichen Müttern.* — 2) *der Kreis —, die Schaar der göttlichen Mütter.*

मातृचक्रप्रमथन m. Bein. Vishṇu's.

मातृचेट m. N. pr. eines Mannes.

मातृज्ञ Adj. *die Mutter anerkennend, — achtend* Lalit. 26,17.

मातृतमा Adj. f. *mütterlichst* (von Gewässern).

मातृतस् Adv. *von Seiten der Mutter.* Auch स्व°.

मातृता f. *das Verhältniss einer Mutter.*

मातृतीर्थ n. N. pr. eines Tîrtha.

मातृदत्त N. pr. 1) m. verschiedener Männer. — 2) f. आ eines Frauenzimmers.

मातृदत्तीय n. Titel eines Werkes.

मातृदेव Adj. *die Mutter als Gottheit verehrend* Taitt. Up. 1,11,2.

मातृनन्दन m. Bein. Skanda's.

*मातृनन्दिन् m. *eine* Karaṅga-*Art* Râgân. 9,70.

मातृनामन् n. Bez. *einer Klasse von Sprüchen im* AV. (Vaitân.); m. Name des angeblichen *Verfassers* und der angeblichen *Gottheit* derselben.

मातृपालित m. N. pr. eines Dânava.

मातृपूजन n. und °पूजा f. *Verehrung der göttlichen Mütter.*

मातृबन्धु 1) m. *ein Verwandter mütterlicherseits* Gaut. 4,5. — 2) f. °बन्धू *nur den Namen einer Mutter führend, Rabenmutter.* — 3) n. *mütterliche Blutsverwandtschaft.*

मातृबान्धव m. *ein Verwandter mütterlicherseits.*

मातृभेदतन्त्र n. Titel eines Tantra.

*मातृभोगीण Adj.

मातृमण्डल n. 1) *die Schaar der göttlichen Mütter* Kâd. 140,13. Paṅkad. °विद् m. *ein Priester derselben.* — 2) *eine best. Sterngruppe.*

मातृमत्त् Adj. *von einer Mutter begleitet, eine Mutter habend.*

*मातृमातर् f. Bein. der Pârvatî.

*मातृमुख Adj. *dumm, einfältig.*

मातृमृष्ट Adj. (f. आ) *von der Mutter geputzt.*

मातृमोदक Titel von Uvaṭa's Commentar zu VS. Prât.

मातृयज्ञ m. und °याग m. (Çâṅkh. Gṛhj. 4,4. Ind. St. 15,118. 138. Hemâdri 1,140,18) *ein Opfer an die Mütter.*

मातृवंश m. *die Familie der Mutter* Çâṅkh. Gṛhj. 4,10. Ind. St. 13,412.

मातृवंश्य Adj. *zur Familie der Mutter gehörig* Spr. 4076.

मातृवत् Adv. = मातरमिव und मातरीव.

मातृवत्सल m. Bein. Skanda's.

मातृवध m. *Muttermord.*

मातृवर्तिन् m. N. pr. eines Jägers.

*मातृवाहिनी f. *Fledermaus* Râgân. 19,92.

*मातृशासित Adj. *dumm, einfältig.*

मातृश्राद्ध n. *eine den mütterlichen Ahnen geltende Todtenspende* Verz. d. Oxf. H. 382, *a*, No. 430.

मातृष्वसर् f. *Mutterschwester.*

मातृष्वसेय 1) m. *der Mutterschwester Sohn.* — 2) f. ई *der Mutterschwester Tochter* MBh. 3,224,5.

*मातृष्वस्रीय m. = मातृष्वसेय 1).

मातृसिंकी f. *Justicia Gendarussa.*

मातृस्वसर् und मातृस्वसेया fehlerhaft für °ष्वसर् und °ष्वसेयी.

मातृहन् m. *Muttermörder* AV. Paipp. 9,4,3.

*मात्पुत्र m. Pl. *die Schüler meines Sohnes.*

मात्र्या f. Metron. von मति Maitr. S. 2,7,19 (104,12).

मात्र 1) m. *ein Brahmane auf der niedrigsten Stufe, der sich nur auf seine Geburt zu berufen vermag,* Hemâdri 1,26,3. 8. — 2) f. मात्रा *a) Maass, Maassstab.* भूयस्या मात्रया *in starkem Maasse.* — *b) Ausdehnung, Umfang.* — *c) Quantum, Menge.* — *d) Zeitmaass, Dauer, Lebensmaass.* — *e) Zahlenmaass, Zahlenverhältniss.* — *f) Maasseinheit, Maassfuss.* — *g) das Grundmaass der Zeit, Moment* (in populärem Gebrauch, nicht mathematisch bestimmt). = निमेष VP. 6,3,6. — *h) metrische Einheit, die Zeitdauer eines kurzen Vocals.* — *i) Zeitmaass in der Musik* (deren drei). — *k)* am Ende eines Comp. *das volle Maass, nur soviel als das vorangehende Wort besagt.* Nur einmal, sonst in dieser Bed. मात्र n. — *l) das richtige Maass, — Verhältniss, Ordnung.* — *m) ein kleiner Theil, Partikel, Kleinigkeit, ein Weniges.* Instr. *in kleinen Partien, in kleinem Maasse, mässig;* *Loc. *ein wenig* Ganar. 1,6. राजेति कियती मात्रा so v. a. *mit einem Fürsten fertig zu werden, ist eine Kleinigkeit für* (Gen.). का मात्रा समुद्रस्य *mit dem Meere ist leicht fertig zu werden.* — *n) Element, Grundstoff* (deren fünf). — *o) Materie, die sinnliche Welt.* — *p) Habe, Gut, Besitz, Geld.* Pl. Vasishṭha 20,45. — *q) Hausgeräthe.* — *r) Spiegel* Vishṇus. 63,14. — *s) Ohrenschmuck, Schmuck* überh. Kâd. 18,3. — 3) n. मात्र *a) Element, Grundstoff.* Nur Bhâg. P. — *b)* am Ende eines Comp. *α) Maass im Raume: Höhe, Tiefe, Breite, Länge, Entfernung, Grösse.* — *β) Quantum, Menge.* — *γ) Dauer.* — *δ)* nach einem Zahlwort pleonastisch. शतमात्र = शत. — *ε) Alles was das vorangehende Wort besagt, Etwas im weitesten Sinne des Wortes.* राज° *Alles was* राजन् *heisst,* कृष्ट° *gepflügt, gleichviel ob gut oder schlecht.* — *ζ) nur soviel als das vorangehende Wort besagt.* Wiederzugeben durch *Nichts als, nur, bloss.* ज्ञातमात्रे *beim blossen Erfahren,* so v. a. *für die blosse Nachweisung;* भुक्तमात्रे *wenn man nichts Anderes als gegessen hat,* so v. a. *unmittelbar nach dem Essen.* Zum Ueberfluss tritt noch एक an मात्र. — 4) am Ende eines adj. Comp. (f. आ u. ई) *a) so und so lang, — hoch, — breit, — dick, — tief, — weit, — gross, — viel.* Nach einem Zahlwort pleonastisch. — *b) nur soviel als —, nicht mehr als — besitzend, — betragend, — ausmachend, nur aus — bestehend.* — *c) der Nichts als — ist, ein einfacher —; mit — abgethan,* so v. a. *unmittelbar auf — folgend.* Nach einem Partic. praes. pass. durch *kaum, eben, nur* wiederzugeben. — *d) aus so und so vielen*

metrischen Einheiten bestehend. — *e) so und so viele Momente während* Gaut. 1,49. — *f)* — *als Habe besitzend.*

मात्रक 1) n. am Ende eines Comp. = मात्र 3) *b)* α) ε) und ζ). — 2) f. °त्रिका *a)* = मात्र 2) *h).* — *b) Model, Muster* Bâlar. 217,14. — 3) am Ende eines adj. Comp. (f. °त्रिका) = मात्र 4) *a) b) c)* (भरत° m. *ein einfacher Schauspieler* Prasannar. 2, 16) und *d).*

°मात्रता f. Nom. abstr. zu मात्र 3) *b)* ζ) LA. 86,16.

मात्रत्रय Adj. *dreifach, in dreifacher Zahl vorhanden* Mârk. P. 23,35. 37.

°मात्रत्व n. Nom. abstr. zu मात्र 3) *b)* ζ) 274,5. 6. 281,18.

मात्राच्युतक (wohl n.) vielleicht *Ergänzung einer ausgefallenen metrischen Einheit* (ein best. Spiel) Kâd. 7,21 (8,4).

मात्राछन्दस् n. *ein nur nach der Zahl der Moren gemessenes Metrum.*

मात्राप्रयोग m. Titel eines Werkes Opp. Cat. 1.

मात्राभस्त्रा f. *Geldbeutel.*

मात्रावत्त् Adj. *ein gegebenes Maass haltend,* — *habend; das richtige Maass habend* Kâraka 8,6.

मात्रावस्ति m. *ein best. öliges Klystier* Kâraka 8,4.

मात्रावृत्त n. = मात्राछन्दस्.

*मात्राशित n. *mässiges Essen.*

मात्राशितीय Adj. *über mässiges Essen handelnd.*

मात्राशिन् Adj. *mässig essend.*

मात्रासमक n. *ein best. Metrum.*

मात्रासुर m. N. pr. eines Asura Ind. St. 14, 105. 107.

मात्रिक 1) am Ende eines Comp. भृगमात्रिका: (wohl मृग° zu lesen) *alle Arten von Antilopen.* — 2) Adj. *eine* Mora *enthaltend.*

*मात्री Adv. mit कर् *zur Mutter machen.*

मात्रीय् 1) °यति *Jmd* (Acc.) *für seine Mutter halten, als Mutter behandeln.* Vgl. P. 3,1,10. — 2) *°यति, °यते *sich eine Mutter wünschen.*

*मात्सर Adj. = मत्सर 1) *c) d).*

मात्सरिक Adj. *Neid* —, *Missgunst verrathend.*

मात्सर्य n. 1) *Neid, Missgunst.* — 2) *Unwille, Unzufriedenheit.*

*मात्सिक m. *Fischer* Pat. zu P. 1,1,68, Vârtt. 8.

मात्स्य 1) Adj. *vom Fisch herrührend, ihm eigen, ihn betreffend.* — 2) m. N. pr. eines opferkundigen Ṛshi.

मात्स्यक Adj. = मात्स्य 1).

मात्स्यगन्ध m. Pl. N. pr. eines Geschlechts.

*मात्स्यिक m. *Fischer.*

मात्स्येय m. Pl. *das Volk der* Matsja.

माथ m. 1) *das Aufreiben, Zunichtemachen.* — 2) ** Weg.*

माथक m. *Vernichter* Bâlar. 100,7.

माथव् m. Patron. = माधव Sâj.

माथाय n. Name zweier Sâman Ârsh. Br.

*माथितिक Adj. *mit* मथित *handelnd.*

माथुर 1) Adj. (f. ई) *a) aus* Mathurâ *kommend, dort geboren, zu* M. *in Beziehung stehend.* — *b) zu* Mathura *in Beziehung stehend, von ihm verfasst.* — 2) m. *a) ein Bewohner von* Mathurâ 234,11. — *b)* N. pr. α) eines Sohnes des Kitragupta. — β) des Inhabers eines Spielhauses. — 3) f. ई Titel verschiedener Werke Opp. Cat. 1, 8166. fgg.

माथुरक m. *ein Bewohner von* Mathurâ.

माथुरदेश्य Adj. (f. आ) *aus der Gegend von* Mathurâ *stammend.*

*माद् m. 1) *Freude.* — 2) *Trunkenheit, Berauschtheit, Betäubung.* — 3) *Kampf* Sâj. zu RV. 3,35,4. — Vgl. गन्धमाद् und सधमाद्.

मादक 1) Adj. *berauschend, betäubend.* Nom. abstr. °त्व n. — 2) *m. *eine Hühnerart.*

*मादग्य Adj. von मद्गिन्.

मादन 1) Adj. *a) ergötzend.* — *b) berauschend.* — 2) *m. *a) der Liebesgott.* — *b) Vanguiera spinosa.* — *c) Stechapfel.* — 3) *f. मादनी Name zweier *Pflanzen*, = माकन्दी (Râǵan. 7,42) und विजया (dieses ist मादिनी). — 4) n. *a) *das Berauschen.* — *b) *Gewürznelken.* — *c) eine best. mythische Waffe.*

मादनीय 1) Adj. *berauschend.* — 2) n. *ein berauschendes Getränk* MBu. 7,64,10.

*मादयितर् Nom. ag. *Erfreuer* u. s. w. f. °त्री Sâj. zu RV. 9,1,1.

मादयित्नु und मादयिष्णु Adj. *berauschend.*

मादानक (मादनक?) n. *eine Art Holz* Kauç. 12.

मादानन्द m. N. pr.

मादापन m. Patron. von मद्. Auch Pl.

*मादिन् 1) Adj. in गन्धमादिनी. — 2) f. °नी *Hanf* Bhâvapr. 1,180.

माडक m. ein Mannsname Pañkad.

माडघ Adj. *zu der* Madugha *genannten Pflanze in Beziehung stehend.*

माडुर्णा f. N. pr. eines Dorfes.

माडुष n. und Nom. abstr. °त्व n. ein zu etymologischen Zwecken gebildetes Wort Ait. Br. 3,33,6.

मादृश् und मादृश (f. ई) Adj. *mir ähnlich, Einer von meines Gleichen.*

माद्य n. fehlerhaft für मान्द्य.

माद्र 1) *m. *ein Fürst der* Madra Mahâbh. 4,82, *a.* — 2) f. ई *a) *eine best. Pflanze,* = अतिविषा Râǵan. 6,137. — *b) eine Prinzessin der* Madra, Bez. *der* Gattinnen Pâṇḍu's, Sahadeva's, Kroshṭu's und Kṛshṇa's.

माद्रक 1) m. *ein Fürst der* Madra. — 2) f. °द्रिका *eine Frau vom Volke der* Madra. v. l. मद्रिका.

*माद्रकूलक Adj. von मद्रकूल.

*माद्रनगर Adj. von मद्रनगर.

*माद्रबाह्लेय m. Metron.

माद्रवती f. *eine Prinzessin der* Madra. °सुत m. Metron. Sahadeva's und Nakula's.

माद्रिनन्दन (metrisch) m. Metron. Sahadeva's und Nakula's. Pl. ungenau für Du.

*माद्रीपति m. Bein. Pâṇḍu's.

*माद्रुकस्थलक Adj. von मद्रुकस्थली.

माद्रेय m. 1) Metron. Sahadeva's und Nakula's. — 2) Pl. N. pr. eines Volkes.

माधव 1) Adj. (f. ई; *आ in der Verbindung तनू und in der Bed. von मधव्या) *a) zum Frühling in Beziehung stehend, vernalis, vernus.* — *b) den Nachkommen* Madhu's —, *den* Jâdava *eigen.* लक्ष्मी f. *das Glück der* Jâdava. — *c)* Kṛshṇa *darstellend* (Bild) Hemâdri 1,606,8. 9. — 2) m. *a) der zweite Frühlingsmonat.* — *b) Frühling.* — *c) *Bassia latifolia* Râǵan. 11,92. — *d) *Phaseolus Mungo* Râǵan. 16,38. — *e) ein Sohn* oder *Nachkomme* Madhu's, *ein Mann aus* Jadu's *Geschlecht.* Sg. Patron. Kṛshṇa's (Vishṇu's) und Paraçurâma's (als einer Incarnation Vishṇu's). Auch auf Çiva übertragen. Pl. Bez. der Jâdava's oder Vṛshṇi's. — *f)* N. pr. α) eines Sohnes des 3ten Manu. — β) eines der 7 Weisen unter Manu Bhautja. — γ) eines andern alten Weisen und verschiedener anderer Männer. — 3) f. माधवी *a) die Erde.* Auch mit dem Beiw. देवी. — *b) *Honigzucker* Râǵan. 14,104. — *c) *ein berauschendes Getränk.* — *d) Gaertnera racemosa.* — *e) *eine Art Panicum.* — *f) *Basilienkraut.* — *g) *Anethum Sowa* Râǵan. 4,10. — *h) *Kupplerin.* — *i) *Gedeihen des Hausviehes.* — *k) eine best.* Râgiṇî S. S. S. 35. — *l) eine Frau aus* Madhu's oder Jadu's *Geschlecht.* — *m)* Name der Dâkshâjaṇî in Çrîçaila. *Auch Bein. der Durgâ. — *n)* Titel eines Commentars. — *o)* N. pr. α) einer der Mütter im Gefolge Skanda's. — β) einer Tochter Jajâti's. — 4) *n. *Süsse.*

माधवक 1) *m. *ein aus Honig bereitetes berauschendes Getränk.* — 2) f. °विका *a) Gaertnera racemosa.* — *b, ein best. Metrum.* — *c)* N. pr. eines Frauenzimmers.

माधवकर m. N. pr. = माधवचन्द्रकर.

माधवकालनिर्णय m. Titel eines Werkes.

माधवगुप्त m. N. pr. eines Mannes Harshak. 105, 4. 203,24.

माधवचन्द्रकर m. N. pr. eines medicinischen Autors.

माधवचम्पू f. (Opp. Cat. 1) und माधवचरित n. Titel zweier Werke.

माधवदेव m. N. pr. zweier Männer.

*माधवद्रुम m. *Spondias mangifera* Râǵan. 11,9.

माधवनिदान n. Titel eines medicinischen Werkes.

माधवपण्डित m. N. pr. eines Mannes.

माधवपुर n. N. pr. einer *Stadt* B. A. J. 4,115.

माधवप्राची f. N. pr. einer Oertlichkeit.

*माधवप्रिय n. *eine Art Sandel* Gal.

माधवभट्ट m. N. pr. verschiedener Gelehrter.

माधवभिक्षु m. N. pr. eines Mannes.

माधवमागध m. N. pr. eines Dichters.

माधवयतीन्द्र und माधवयोगिन् m. N. pr. zweier Männer.

माधवराज m. N. pr. eines *Fürsten* B. A. J. 4,115.

माधवरामानन्दसरस्वती m. N. pr. eines Mannes.

माधवलघुकारिका f. Titel eines Werkes.

माधववल्ली f. *Gaertnera racemosa.*

माधवविजय m. Titel eines Kâvja.

माधवसरस्वती m. N. pr. eines Mannes.

माधवसिंह m. N. pr. eines Fürsten.

माधवसेन und °सेनाराजन् m. N. pr. zweier Fürsten.

माधवसोमयाजिन् m. N. pr. eines Mannes.

माधवस्तवराज m. Titel eines *Lobgedichts* Opp. Cat. 1.

माधवाचार्य m. N. pr. eines berühmten *Lehrers* Burnell, Vaṁçabr. IX. XXIV.

माधवानन्दकाव्य n. Titel eines *Gedichts.*

माधवानल 1) m. N. pr. eines Mannes. — 2) n. Titel eines Schauspiels.

माधवानलकथा f. Titel eines Werkes Burnell, T.

माधवानलनाटिका f. desgl.

माधवाभ्युदय n. Titel eines Kâvja.

माधवाश्रम m. N. pr. eines Mannes.

माधवि m. Patron. Pradjumna's VP. 5,27,18.

माधवीय 1) Adj. *zu* Mâdhava oder Mâdhavâkârja *in Beziehung stehend, ihm gehörig, — gewidmet, von ihm verfasst.* — 2) m. Pl. *die Schüler des* Mâdhavja Mahâbh. (K.) 1,143,1. — 3) f. आ Titel eines Commentars Burnell, T. — 4) n. *ein Werk des* Mâdhavâkârja Opp. Cat. 1.

माधवीयनिदान n. Titel eines Werkes, = माधवनिदान Opp. Cat. 1.

माधवीयवेदार्थप्रकाश m. Titel eines Werkes Burnell, T.

माधवीलता f. *Gaertnera racemosa* 311,18.

माधवीवन n. N. pr. eines *Waldes.* °माहात्म्य n.

माधवेन्द्रपुरी m. N. pr. eines Autors.

*माधवेष्टा f. 1) *Yamswurzel* Râǵan. 7, 85. — 2) Bein. der Durgâ.

*माधवोचित n. *ein best. wohlriechender Stoff.*

*माधवोद्भव m. *ein best. Baum,* = राजादनी Râǵan. 11,71.

*माधवोषित n. *Kubebe* Nigh. Pr.

*माधव्य m. Patron. von मधु.

माधुक 1) Adj. *a) vom Baume* Madhuka *kommend.* — *b) Meth bereitend* als Beiw. der Mischlingskaste Mairejaka. — 2) *m. *eine best. Mischlingskaste.*

माधुकर 1) Adj. (f. ई) *a) der Biene eigen.* — *b) von der Biene —, so v. a. von Bienenhonig herkommend.* — 2) *f. ई *das Einsammeln von Almosen nach Art der Bienen, indem man von Haus zu Haus geht.*

*माधुकर्णिक Adj. (f. ई) von मधुकर्ण.

माधुकि m. Patron. von मधुक.

माधुच्छन्दस 1) Adj. *zu* Madhukkhandas *in Beziehung stehend, ihn betreffend, von ihm herrührend.* — 2) m. Patron. von Madhukkhandas. — 3) n. Name eines Sâman.

माधुतैलिक Adj. *aus Honig und Oel bestehend.*

माधुपर्किक Adj. (f. ई) *zum* मधुपर्क 1) *in Beziehung stehend, bei dieser Ceremonie gereicht, — geschenkt.*

*माधुमत 1) Adj. *a) aus* Madhumant *stammend.* — *b) zum Fluss* Madhumati *gehörig* u. s. w. Râǵan. 14,25. — 2) m. Pl. *die Bewohner von* Kaçmira.

*माधुमतक Adj. von मधुमत्.

माधुर 1) Adj. (f. ई) *a) *von* Madhura *verfasst.* — *b) zu* Madhurâ *in Beziehung stehend.* — 2) f. ई *a) Süsse.* — *b) Lieblichkeit, Reiz, Anmuth* Prasannar. 105,11. — *c) Wein, Meth.* — 3) n. *die Blüthe von Jasminum Zambac.*

माधुरि (metrisch) f. = माधुर 2) *b)* Buoǵa-Pr. 65,2.

माधुर्य 1) n. *a) Süsse.* — *b) Lieblichkeit, Reiz, Anmuth.* — *c) Freundlichkeit, Liebenswürdigkeit.* — *d)* in der Rhetorik *Anmuth des Stils* (Kâvjapr. 8,3. Vâmana 3,2,10); insbes. *das abgesonderte Hervortreten der einzelnen Wörter im Satze* (Gegensatz श्लेष) Vâmana 3,1,18. — 2) Adj. *süss —, freundlich redend.*

माधुर्यकादम्बिनी f. Titel eines Werkes.

माधूक Adj. 1) *aus der Bassia latifolia bereitet.* — 2) *süss —, freundlich redend* als Beiw. der Mischlingskaste मैत्रेयक.

माधूकर Adj. *nach Art der Bienen eingesammelt.* Vgl. माधुकर.

माधूची f. Du. wohl Bez. der Açvin. Vgl. माधी 2) *a).*

माधूल m. Patron. von मधूल. Auch Pl.

माध्य Adj. *in der Mitte befindlich* TS. 3,5,1,2.

माध्यंदिन 1) Adj. (f. ई) *mittäglich* Viddh. 30,8. — 2) m. *a)* = माध्यंदिनः पवमानः Çâṅkh. Çr. 14, 27,9. — *b)* Pl. *α) eine best. Schule, ein Zweig der* Vâǵasanejin Ind. Antiq. 12,164. — *β) eine best. astronomische Schule, die den Anfang der Planetenbewegungen in den Mittag setzt.* — *c)* N. pr. eines Geschlechts. — 3) n. *a)* = माध्यंदिनं सवनम् Kâtj. Çr. 10,1,1. — *b)* N. pr. eines Tîrtha.

माध्यंदिनगृह्य n. Titel eines Werkes Ind. St. 15,134.

माध्यंदिनवत् Adv. *wie beim* माध्यंदिनं सवनम् Kâtj. Çr. 10,3,5.

माध्यंदिनशाखा f. *die Schule der* Mâdhjamdina 2) *b) α).*

माध्यंदिनशाखीय Adj. *zur Schule der* Mâdhjamdina 2) *b) α) gehörig.*

माध्यंदिनसंध्याप्रयोग m. Titel eines Werkes Burnell, T.

माध्यंदिनायन m. N. pr. eines Lehrers.

माध्यंदिनि m. N. pr. eines Grammatikers.

माध्यंदिनीय Adj. (f. आ) 1) *beim Mittagsopfer üblich* Âpast. Çr. 14,19. — 2) *zur Schule der* Mâdhjamdina 2) *b) α) gehörig.*

माध्यंदिनीयक 1) Adj. = माध्यंदिनीय 2) Prâtiç. 75. — 2) n. N. pr. eines Tîrtha.

माध्यंदिनेय m. Pl. = माध्यंदिन 2) *b) α).*

माध्यम 1) Adj. *zur Mitte gehörig, die Mitte des Landes bewohnend.* — 2) m. Pl. *a) die* Ṛshi *derjenigen Theile der* RV.-Saṁhitâ, *welche die Mitte des Buches* (Maṇḍala 2—7) *bilden.* — *b)* N. pr. eines Geschlechts.

माध्यमक 1) Adj. (f. °मिका) *auf die Mitte (das Luftreich) bezüglich, dazu gehörig.* — 2) f. °मिका Bez. *des mittleren Abschnittes im* Kâṭhaka. Vgl. मध्यमक 2) *b).*

माध्यमकेय m. Pl. N. pr. eines Volkes. v. l. मध्य°.

*माध्यमस्थ्य n. Nom. abstr. von मध्यमस्थ.

माध्यमिक 1) Adj. *a) auf die Mitte (das Luftreich) bezüglich, dazu gehörig. — b)* als Bez. eines best. Zeuges. — 2) m. Pl. *a)* N. pr. eines Volkes im *Mittellande* 240,31. — *b) eine best. buddhistische Schule.*

*माध्यमिकीय Adj. = मध्यमिकायां भवः.

*माध्यमिनेय m. Metron. von मध्यमा.

माध्यस्थ 1) Adj. *Gleichgültigkeit —, Unbetheiligtheit verrathend.* — 2) n. *a) Gleichgültigkeit. — b) das Maasshalten.*

माध्यस्थ्य n. *Gleichgültigkeit, Unbetheiligtheit, Neutralität, Unparteilichkeit* Bâlar. 92,17.

माध्याह्निक Adj. (f. ई) *mittäglich.*

माध्याह्निकसंध्याप्रयोग m. Titel eines Werkes Burnell, T.

माध m. *ein Anhänger* Madhva's. — मौधी s. bes.

*माधक n. *ein aus Honig bereitetes berauschendes Getränk.*

*माधश्चि m. von मधश्च.

माधसिद्धान्तसार Titel eines Werkes.

माधिक m. *Honigsammler.*

मौधी 1) Adj. f. *süss* RV. 1,90,6. 8. — 2) f. *a)* Du. *die zwei Süssigkeiten*, Bez. der beiden Açvin. — *b)* Pl. Bez. *des Wassers* Maitr. S. 1,3,36. TS. 3,3,3,1. — *c) ein best. geistiges Getränk* Râgan. 14,143. — *d) Gaertnera racemosa* Vîs. 13. — *e)* **Dattel* Râgan. 11,58. — *f)* **ein best. Fisch.* — *g)* N. pr. einer Frau, einer eifrigen Verehrerin Vishṇu's.

माधीक 1) n. *ein best. berauschendes Getränk; Weingeist* Mat. med. 272. Râgan. 14,136. — 2) *f. आ *Dolichos sinensis* Râgan. 16,67.

*माधीकफल m. *eine Art Cocosnussbaum.*

*माधीमधुरा f. *eine Dattelart.*

*मान्, मानति (पूजायाम्).

1. मान m. n. (dieses ausnahmsweise in Bed. 4); adj. Comp. f. आ) 1) *Meinung, Vorstellung.* — 2) *Absicht, Wille.* — 3) *eine hohe Meinung von sich, Selbstgefühl, Hochmuth, Stolz.* — 4) *Ansehen, die Achtung —, die Ehre, die man bei seinen Mitbürgern geniesst.* — 5) *Achtungsbezeugung, Ehrenerweisung.* — 6) *auf gekränktem Ehrgefühl beruhender Unmuth, Groll in Folge von Eifersucht* (insbes. beim Weibe), *das Schmollen.* — 7) *das 10te astrologische Haus.* — 8) **a blockhead; *an agent; *a barbarian.*

2. मान 1) m. *a) Bau, Gebäude, Wohnung.* — *b) Altar* Âpast. 2,18,14. 16. — 2) f. मानी *Maass in* तिर्यङ्मानी. — 3) n. *a) das Messen, Messung.* — *b) das Machen* (?). — *c) Maass* (ganz allgemein), *Dimension, Umfang, Höhe, Grösse, Gewicht, Dauer; Maassstab.* — *d) ein best. Gewicht.* — *e) Bild, Erscheinung, species.* — *f) Aehnlichkeit.* — *g) Beweis, Beweismittel* 283,19.

3. मान m. etwa so v. a. *praeparatum, Gebräu.*

4. मान m. N. pr. des Vaters von Agastja; auch wohl Bez. Agastja's selbst. Pl. *das Geschlecht des* Mâna.

मानक 1) n. *Maass, Gewicht* Hemâdri 2,38,3. — 2) *m. n. *Arum indicum* Bhâvapr. 1,291. Vgl. माणक. — 3) f. °निका *a) ein best. Gewicht.* — *b) *ein berauschendes Getränk.* — मानक Trik. 3,3, 278 vielleicht fehlerhaft für माणक.

*मानकन्द m. *Arum indicum* Bhâvapr. 1,144.

1. मानकलक् m. *Rivalitätsstreit, Eifersüchteleien.*

2. मानकलक् m. Pl. N. pr. einer Völkerschaft.

मानकलि m. *gegenseitiger Groll.*

मानकृत् Adj. *Andere ehrend, Andern Achtung bezeugend.*

मानक्षति f. *Ehrenverletzung, Ehrenkränkung.*

मानगृक् n. N. pr. einer Oertlichkeit in Nepal Ind. Antiq. 9,167.

मानग्रन्थि m. *heftiger —, anhaltender Groll* Kaṇḍak. 10,1.

मानतत्त्व्य m. N. pr. eines Lehrers Gobh. 1,6,1. Richtig मानु°.

मानतस् Adv. *ehrenhalber.*

मानता f. *das Beweissein* Njâjam. 1,3,1.5.11.

मानतुङ्ग m. 1) *ein auf der Höhe der Ehre stehender Mann* Ind. St. 14,376. — 2) N. pr. eines Autors ebend. 14,359. fgg. Auch °सूरि und °तुङ्गाचार्य.

मानत्व n. *das Maassstabsein.*

मानद् 1) Adj. (f. आ) *Andern Ehre erweisend, Andern Achtung bezeugend.* Gewöhnlich in der Anrede. — 2) m. *a)* mystische Bez. *des Lautes* आ. Am Ende eines adj. Comp. f. आ. — *b)* Pl. N. pr. einer Völkerschaft. — 3) f. आ *die zweite* Kalâ *des Mondes.* — 4) n. *eine best. mythische Waffe.*

मानदण्ड m. *Messstab.*

मानदेव m. N. pr. eines *Fürsten* Ind. Antiq. 9,165.

मानधन Adj. *dessen Reichthum die Ehre bildet.*

*मानधानिका f. *eine Gurken — oder Kürbisart.*

मानन 1) *Adj. *ehrend, als Ehrenbezeugung dienend.* — 2) n. (selten) und f. आ *das Ehren, Bezeugen der Achtung, — Verehrung.*

माननीय Adj. *zu ehren, verdienend geehrt zu werden von* (Gen.) 165,24. 327,28. m. *ein ehrenwerther Mann* Kâd. 258,22.

मानपर 1) Adj. (f. आ) *überaus stolz.* — 2) f. आ N. pr. eines Frauenzimmers.

मानपरिक्षयण n. *Verlust der Ehre.*

मानपुरःसरम् Adv. *unter Ehrenbezeugungen* Pañkat. 16,4.

मानप्राण Adj. *dem die Ehre soviel wie das Leben gilt.*

मानभङ्ग m. *Verlust —, Kränkung der Ehre.*

मानभद्रक m. *eine Art Pavillon* Vâstuv. 832.

°मानभाज् Adj. *in höherer Achtung stehend als* M. 2,139.

मानभाण्ड n. *Messgefäss* Karaka 1,15.

मानभृत् Adj. *stolz* Kir. 2,44.

मानमनोहर Titel eines Werkes.

मानमय m. *ein best. Gegenstand des Genusses.*

मानमहत्त् Adj. *überaus stolz.*

*मानंपच Adj. *ein best. Maass kochend.*

मानयितर् Nom. ag. *Ehrer, Andern Achtung bezeugend.*

मानयितव्य Adj. *zu ehren, geehrt zu werden verdienend.*

मानयोग m. Pl. *die verschiedenen Anwendungen des Maasses* 208,30.

मानरथ m. N. pr. eines Fürsten VP.² 3,334. Richtig सोमरथ.

*मानरन्धा oder *°रन्धी f. *eine Art Wasseruhr.*

मानव 1) Adj. (f. ई) *a) menschlich, dem Menschen eigen.* — *b) den Menschen gewogen.* — *c) von Manu stammend, ihm eigen, zu ihm in Beziehung stehend.* — 2) m. *a) Menschenkind, Mensch.* — *b) Mann.* — *c)* Pl. *die Unterthanen.* — *d)* Pl. *Menschenstämme, Völkerstämme* (5 oder 7 an Zahl). — *e)* **Knabe;* richtig माणव. — *f)* Patron. von Manu. — *g) eine best. Weltperiode* VP.² 1,LXX. — *h)* Pl. *eine best. Schule des schwarzen Jagus* Hemâdri 1,319,21. — 3) f. ई *a) Menschentochter, ein menschliches Weib.* — *b)* Patron. von Manu. — *c)* Pl. Bez. *bestimmter Verse* Gaut. — *d)* N. pr. *α)* *einer Vidjâdevî. — *β)* *einer Gottheit, welche die Befehle des 11ten Arhant's der gegenwärtigen Avasarpiṇî ausführt. — *γ)* eines Flusses MBh. 6,9,32. v. l. तामसी. — 4) n. *a) Mannslänge als best. Maass.* — *b) eine best. Kasteiung.* — *c)* Name verschiedener Sâman Ârsh. Br. — *d)* Manu's *Gesetzbuch* Vasishṭha 4,5. — *e)* N. pr. eines Varsha Verz. d. Oxf. H. 41,*a*, N. 2.

मानवकल्पसूत्र n. Titel eines Werkes.

मानवगृह्यसूत्र n. desgl. Ind. St. 9,175.

मानवदेव m. *Fürst, König.*

मानवधर्मशास्त्र n. Manu's *Gesetzbuch.*

मानवत् Adj. 1) *Ehren geniessend.* — 2) °वती

grollend; Subst. *ein schmollendes Weib.*

मानवपति m. *Fürst, König.*

मानवपुराण n. Titel eines Werkes.

मानवर्जक m. Pl. N. pr. eines Volkes.

मानवर्जित Adj. 1) *der Ehre bar, ehrlos.* — 2) *die Ehre verletzend, ehrenrührig.*

मानवर्तिक m. Pl. N. pr. eines Volkes. v. l. मानवर्जक.

मानवर्धन Adj. *Jmds Ansehen verstärkend, womit man Jmd eine Ehre erweist* M. 9,115.

मानवलक m. Pl. N. pr. eines Volkes. v. l. मानवर्जक.

मानववास्तुलक्षण n. Titel eines Werkes Opp. Cat. 1.

मानवशुल्बभाष्य n. desgl.

मानवश्रौतसूत्र n. desgl. Ind. St. 10,175.

मानवसार n. desgl. Burnell, T.

मानवसूत्र n. desgl.

मानवस्य्, nur Partic. °वस्यँत् *nach menschlicher Weise zu Werke gehend.*

मानवाचल m. N. pr. eines *Berges.*

मानवाज्य n. Name eines Sâman.

मानविक्रयिन् Adj. *seine Ehre preisgebend* Kathâs. 43,88.

मानवीय 1) Adj. *von* Manu *herrührend.* — 2) n. *eine best. Kasteiung.*

मानवीयसंहिता f. Titel eines Abschnittes aus dem Âditjapurâṇa Burnell, T.

मानवेदचम्पू f. und मानवेन्द्रीयचरित n. Titel von Werken Opp. Cat. 1.

मानवेन्द्र m. *Fürst, König.*

मानवेय 1) Adj. *von* Manu *herrührend.* — 2) m. Patron. von मनु.

मानवोत्तर n. Name eines Sâman.

मानवौघ m. Pl. *eine Klasse von* Mantra-*Verfassern bei den* Çâkta.

मानव्य 1) m. Patron. von मनु. — 2) *n. *eine Menge von Knaben;* richtig माणव्य.

*मानव्यायनी f. Patron. f. zu मानव्य 1).

मानःशिल Adj. *aus Realgar bestehend.*

1. मानस 1) Adj. (f. ई; einmal आ) *dem Sinn —, dem Geiste entsprungen, — angehörig, geistig, beseelt; im Sinne —, in Gedanken ausgeführt, im Geiste vorgestellt, dem Geiste gegenwärtig.* — 2) m. *a) eine Form* Vishṇu's. — *b)* Pl. *eine best. Klasse von Manen.* — *c) eine Art von Asketen.* — *d)* Pl. Bez. *der* Vaiçja *in* Çâkadvîpa. — *e)* Pl. Bez. *der Welten der* Somapa's Hariv. 998. — *f)* N. pr. α) eines Schlangendämons. — β) eines Sohnes des Vapushmant VP. 2,4,28. — 3) f. मानसी N. pr. *a)* einer Kiṁnara-Jungfrau Kâraṇḍ. 5,22. — *b)* *einer Vidjâdevî. — 4) n. *a) das geistige Vermögen, Sinn, Geist, Gemüth, Herz.* Am Ende eines adj. Comp. f. आ. — *b) eine Art Salz.* — *c) das 25ste Mondhaus vom Geburtsmondhause* Varâh. Jogaj. 9, 2.10.18. — *d)* Titel eines Werkes Opp. Cat. 1. — *e)* N. pr. α) eines heiligen Sees und Wallfahrtsortes auf dem Kailâsa, der Heimat (des Brüteplatzes) der wilden Gänse oder Schwäne. — β) eines Sees im Hain Nandana Golâdhj. Bhuv. 35. VP. 2,2,24. LA. 33,2. — γ) des von 2) *f)* β) beherrschten Varsha VP. 2,4,29.

2. मानस Adj. *den See* 1. मानस 4) *e)* α) *bewohnend.*

मानसगणितविधि m. Titel eines Werkes Opp. Cat. 1.

मानसचारिन् m. *Gans, Schwan.*

मानसजन्मन् m. *der Liebesgott.*

मानसत्व n. *das dem Geiste Angehören, eine Ausführung in Gedanken.*

मानसनयन n. Titel eines Werkes. °प्रसादनी f. Titel eines Commentars dazu.

मानसमुच्चयटीका f. Titel eines *Commentars* Opp. Cat. 1.

मानसरुज् f. *Seelenkrankheit.*

मानसवेग 1) *gedankenschnell* Kâd. 34,12. — 2) m. N. pr. eines Fürsten.

मानसशुच् f. *Seelenleiden.*

मानससंताप m. *Herzeleid, Herzenskummer.*

मानसाचल m. N. pr. eines *Berges* VP. 2,8,7.

मानसापूजाविधि m. Titel eines Werkes Burnell, T.

*मानसायन m. Patron. von मनस्.

1. मानसार m. oder n. *ein hoher Grad von Hochmuth* Daçak. 3,3.

2. मानसार m. N. pr. eines Fürsten der Mâlava ebend.

*मानसालय m. *Gans, Schwan* Râǵân. 19,101.

मानसिंह m. N. pr. eines Mannes. °कीर्तिमुक्तावली f. Titel eines Werkes.

मानसिक 1) Adj. *a) im Geiste verübt* (पाप) Hemâdri 1,752,5. — *b) nur gedacht, imaginär* Kâraṇḍ. 75,17. — 2) m. Bein. Vishṇu's *(geistig).*

मानसूत्र n. 1) *Messschnur.* — 2) *eine um den Leib getragene Schnur von Gold oder anderem Stoffe.*

मानसोक (!) m. Titel eines Werkes Bühl. Guz. 4,82.

मानसोत्तर m. N. pr. eines Gebirges.

मानसोल्लास m. Titel eines Werkes. Commentare dazu: °प्रबन्ध m., °वृत्तान्त m., वृत्तान्तविलास m. und °व्याख्या (Opp. Cat. 1).

मानसौकस् 1) Adj. *am See* 1. मानस 4) *e)* α) *wohnend.* — 2) m. *Gans, Schwan.*

मानस्कृत m. nach einer Erklärung = पूजाया अभिमानस्य वा कर्ता, nach einer anderen Patron. von मनस्कृत्.

*मानस्थलक Adj. von मानस्थली.

*मानस्थली f. gaṇa धूमादि.

मानस्थिति f. *richtiges Maass* und zugleich *starkes Ehrgefühl* Ind. St. 15,270.

*मानस्य m. Patron. von मनस्.

मानघ्न् Adj. *den Hochmuth vernichtend.*

मानाङ्क m. N. pr. eines Autors. Richtig wohl मालाङ्क.

मानाङ्गुलमहातन्त्र n. Titel eines Tantra.

मानाधिक Adj. *über das Maass hinausgehend, zu gross* Varâh. Bṛh. S. 53,79.

मानानन्द m. N. pr. eines Autors.

मानान्ध Adj. *von Hochmuth geblendet* Vent. 87,1 v. u.

*मानायन m. Patron. von मन.

*मानाय्य m. Metron. von मनायी.

*मानाय्यायनी f. zu मानाय्य.

मानार्ह Adj. *Anspruch auf Achtung habend* M. 2,137.

मानासक्त Adj. *hochmüthig.*

मानिक (von मानिन्) in पण्डित°. — मानिका f. s. u. मानक.

मानित 1) Adj. s. u. Caus. von मन्. — 2) n. *Ehrenerweisung* Hariv. 6210.

*मानितसेन m. N. pr. eines Fürsten.

°मानिता f. 1) *das Voraussetzen bei sich.* — 2) *das Ehren.*

मानित्व n. 1) am Ende eines Comp. *a) das Voraussetzen bei sich.* — *b) das Sichhalten für.* — 2) *Hochmuth.* — 3) *das Geehrtwerden.*

1. मानिन् 1) Adj. *a)* am Ende eines Comp. α) *annehmend, ansehend —, haltend für.* — β) *bei sich voraussetzend, zu haben meinend.* — γ) *sich haltend für.* — δ) *erscheinend als, geltend für.* — ε) *ehrend, hoch in Ehren haltend.* — *b) meinend, der Meinung seiend.* — *c) eine hohe Meinung von sich habend, hochmüthig, stolz, — gegen* (प्रति), *— auf* (Adv. auf तस्). — *d) auf seine Ehre haltend, stolz* in guter Bed. — *e) hoch in Ehren stehend, hochgeachtet.* रण° *im Kampfe.* — *f)* f. *grollend, schmollend* (mit dem Geliebten). — 2) *m. *Löwe.* — 3) f. °नी *a)* am Ende eines Comp. so v. a. *Gattin.* — *b) *Aglaia odorata.* — *c) *ein best. Metrum;* richtig मालिनी. — *d)* N. pr. α) einer Ap-

saras VP.² 3,27. — β) einer Tochter Vidûrastha's.

2. मानिन् Adj. *ein Maass habend, messbar* VP. 6, 8,57.

मानीन्ध m. N. pr. eines Astronomen. मनिन्ध v. l.

मानुतत्तव्य m. Patron. von मनुतत्तु.

मानुष und मानुषि 1) Adj. (f. ई) *a) menschlich.* — *b) menschenfreundlich.* — 2) m. *a) Mensch.* Am Ende eines adj. Comp. f. आ. — *b)* Pl. *Menschenstämme* (5 angenommen). — *c)* Bez. *der Zodiakalbilder Zwillinge, Jungfrau und Wage* (nebst ihren Unterabtheilungen, den नवांश). — 3) f. मानुषी *ein menschliches Weib.* — 4) n. *a) Menschenweise, — art.* — *b) Menschenzustand, Menschheit.* — *c) menschliches Thun, — Handeln.* — *d)* N. pr. eines Ortes.

मानुषक Adj. in दैव° *vom Schicksal oder vom Menschen kommend.*

मानुषता f. *das Menschsein, Menschenzustand.*

मानुषत्व n. 1) dass. — 2) *das Mannsein, Mannheit.*

मानुषप्रधन Adj. *für die Menschen kämpfend.*

मानुषमांसाद Adj. *Menschenfleisch essend* MBh. 1,152,2.

मानुषराक्षस 1) m. *ein Unhold in Menschengestalt, ein wahrer Teufel.* — 2) f. ई *ein solches Weib.*

मानुषलौकिक Adj. *der Welt der Menschen —, den Menschen eigen, menschlich.*

मानुषाद m. *Menschenfresser.* Nom. abstr. °त्व n. Kâd. 2,110,4.

मानुषिबुद्ध m. *ein menschlicher* Buddha.

1. मानुषी f. s. u. मानुष.

2. मानुषी Adv. mit भू *Mensch werden.*

मानुष्य 1) n. *das Menschsein, Menschenzustand, Menschennatur.* — 2) Adj. (f. आ) *menschlich* Gobh. 1,6,1. Hemâdri 1,648,8.

मानुष्यक 1) Adj. *menschlich* Kâraṇḍ. 54,5. 60, 20. — 2) n. *a) das Menschsein, Menschenzustand, Menschennatur* Kâd. 224,7. Loc. so v. a. *nach Menschenvermögen* 69,3. — *b) eine Menge von Menschen.*

*मानोज्ञक n. *Schönheit.*

मानोन्नति f. *hohes Ansehen, grosse Ehren.*

मानोन्माद m. *an Wahnsinn grenzender Hochmuth.*

*मानोन्मानिका f. gaṇa शाकपार्थिवादि.

मानोन्मुक्त Adj. *der Ehre baar, ehrlos* Varâh. Bṛh. S. 15,21.

*मान्तव्य m. Patron. von मनु.

*मान्तव्यायनी f. zu मान्तव्य.

मान्त्ववर्णिक Adj. (f. ई) *in dem Wortlaut der Veda-Lieder enthalten* Comm. zu Kâtj. Çr. 3,3, 4. zu Âpast. Çr. 3,6,6. 7,17,3. zu Nâjâm. 2,2,7. 10, 1,12. Nom. abstr. °कीत्व n. zu 2,2,7.

मान्त्विक m. *Hersager eines Spruchs, — Zauberspruchs, Zauberer* Spr. 7695. Ind. St. 15,295.

*मान्त्वित Adj. von मान्त्वित्य.

*मान्त्वित्य m. Patron. von मन्त्वित.

*मान्थ्, मान्थति = मन्थ् = 1. मथ्.

*मान्थरेषणि m. Patron. von मन्थरेषण.

मान्थर्य n. 1) *Langsamkeit* Buâm. V. 2,165. — 2) *Schwäche.*

मान्थाल m. wohl *der fliegende Fuchs* TBr. 2,5, 8,4. Vgl. मातालव, मान्थालव, मान्थीलव, मान्थावल und मान्धाल.

मान्थालव m. desgl. Padap. zu Maitr. S. 3,14,19.

मान्थीलव m. desgl. TS. 5,5,18,1.

*मान्थ्य Adj. von मन्थ.

1. मान्द Adj. (f. आ) *erfreuend*, f. Bez. des *Wassers* in einigen Formeln.

2. मान्द 1) Adj. *zur oberen Apsis einer Planetenbahn in Beziehung stehend.* — 2) *n. = मान्द्य.

मान्दार (Kâraṇḍ. 65,4. 79,1) und मन्दारव *eine best. mythische Blume.*

(मान्दार्य) मान्दारि m. N. pr. eines Mannes. Anders Sâj. und Mahîdh.

मान्डुरिक m. *Stallmeister* Ind. St. 15,271. Vgl. मन्डुरिक.

मान्दोदरेय m. Metron. von मन्दोदरी Bâlar. 208,16.

मान्द्य n. 1) *Langsamkeit, Trägheit.* — 2) *Schwäche* Hemâdri 1,215,18. 715,18 (अग्रे: *der Verdauung*). — 3) *Krankheit.* °व्याज m. *eine simulirte Krankheit.*

*मान्द्र Adj. von मन्द्र.

*मान्धातकि m. Patron. gaṇa तौल्वल्यादि in der Kâç.

मान्धातर् m. N. pr. eines alten Fürsten, eines Sohnes des Juvanâçva.

मान्धातापुर n. N. pr. einer *Stadt.*

मान्धात्र 1) Adj. Mândhâtar *betreffend.* — 2) m. Patron. von मान्धातर्.

मान्धाल m. wohl *der fliegende Fuchs* Gaut. Vasishṭha 14,48. Vgl. मन्थावल, मातालव, मान्थाल, मान्थालव und मान्थीलव.

मान्धुक Adj. TS. 3,4,8,3. Âpast. Çr. 17,14 st. बान्धुक des Kâṭh.

मान्धोद (!) m. Patron.

मान्मथ Adj. (f. ई) *zur Geschlechtsliebe in Beziehung stehend, sie betreffend, durch sie hervorgerufen, von ihr beherrscht* (Vidḍh. 12,8), *dem Liebesgott gehörig* Vikramâṅkaç. 8,2.

1. मान्य 1) Adj. *zu ehren, ehrenwerth, in Ehren stehend* Gaut. — 2) *f. आ *Trigonella corniculata.* Richtig माल्या.

2. मान्य, मानिन 1) m. Patron.

मान्यत्व n. *das in Ehren Stehen bei* (Gen.).

मान्यमान m. *Stolzling, Prahlhans.*

मान्यव Adj. *auf* Manju *bezüglich.*

मान्यवती f. N. pr. einer Prinzessin. Richtig wohl माल्यवती.

मापक Adj. *zum Messen von* (Gen.) *dienend* Nilak. zu MBh. 3,121,8.

*मापत्य n. (!) *der Liebesgott.*

मापन 1) *m. *Wage.* — 2) f. आ *Messung, Ausmessung.* — 3) n. *das Bilden, Formen, Gestalten.*

मापय्, °यति Caus. von 3. मा und 1. मी.

माप्य Adj. in अमाप्य (Nachtr. 3).

माम् Acc. zu अहम् *ich.*

माम m. so v. a. *Onkel.* Nur im Voc. und in der Fabel als Anrede des Kranichs (von Seiten der Krebse, Fische und Schildkröten) und des Esels (von Seiten des Schakals).

मामक 1) Adj. (f. मामिका und मामकी) *a) mein, der Meinige.* — *b) *selbstsüchtig, geizig.* — 2) *m. *Mutterbruder.* — 3) f. ई N. pr. einer buddh. Gottheit.

मामकीन Adj. *mein.*

*मामकेसर m. *Mutterbruder* Gal. (°केशर).

मामतेय m. Metron. des Dîrghatamas.

मामनसायति (!) m. Patron.

मामल्लदेवी f. N. pr. der Mutter Çrîharsha's.

मामिडि m. N. pr. eines Mannes.

मामुखी f. N. pr. einer buddh. Gottheit.

मामुदगज्ञनवी m. N. pr. محمود غزنوی.

मामपश्य Adj. *mich ansehend, so v. a. deine Blicke auf mich ziehend.*

माय 1) Adj. *a) *am Ende eines Comp. *messend.* — *b) Trugbilder schaffend* (Vishṇu). — 2) f. मायी *a) Kunst, ausserordentliches Vermögen, Wunderkraft, Kunstgriff.* — *b) List, Hinterlist, Anschlag, Trug, Betrug, Täuschung, Gaukelei.* Am Anfange eines Comp. α) *nur in der Absicht zu täuschen —, nur dem Scheine nach —, nicht in Wirklichkeit* dieses oder jenes. — β) *in einer verstellten, anderen Gestalt* dieses oder jenes. — *c) ein künstliches Gebilde, Trugbild, Blendwerk.* Am Ende eines Comp. *ein Trugbild in der Gestalt von.* — *d)* इन्द्रस्य माये Name zweier Sâman Âsv. Bṛ. — *e)* Bez. *zweier Metra.* — *f) *Mitleid.* — *g)* Bein. der Durgâ. — *h) der Trug* personificirt als eine Tochter Anṛta's und Adharma's. — *i)* N. pr.

α) *der Mutter Çâkjamuni's. — β) einer Stadt.

मायण m. N. pr. des Vaters von Sâjaṇa.

मायव m. Patron.

मायवत्त् (metrisch) Adj. *zauberkräftig.* Compar. मायवत्तर.

मायाकापालिक n. Titel eines Schauspiels.

*मायाकार und *मायाकृत् m. *Gaukler, Taschenspieler.*

मायाचण Adj. *bekannt durch seine Gaukeleien* Bhaṭṭ.

मायाचार Adj. *mit List —, mit Trug zu Werke gehend.*

मायाछन्नपर Adj. *nur auf Hinterlist und Trug bedacht* Spr. 4834.

*मायाजीविन् m. *Gaukler, Taschenspieler.*

मायातन्त्र n. Titel eines Tantra.

मायाति (?) m. *Menschenopfer.*

मायात्मक Adj. (f. °त्मिका) *dessen Wesen Täuschung ist.*

*मायाद m. *Krokodil.*

मायादेवी f. N. pr. 1) der Mutter Çâkjamuni's. — 2) der Gattin Pradjumna's.

*मायादेवीसुत m. Metron. Çâkjamuni's.

मायाधर 1) Adj. *mit Gaukeleien —, mit Zauberkünsten vertraut.* — 2) m. N. pr. eines Fürsten der Asura.

मायाधिक Adj. *reich an Zauberkünsten* R. 6, 82,174.

मायापटु Adj. *mit Gaukeleien —, mit Zauberkünsten vertraut.*

मायापति m. Bein. Vishṇu's.

मायापुर f. und °पुरी f. N. pr. einer *Stadt.*

*मायाफल n. *Gallapfel* Râǵan. 6,262.

मायावटु m. N. pr. eines Fürsten der Çabara.

मायाबीजकल्प m. Titel eines Werkes Bühler, Rep. No 487.

मायाभ्युदयन m. N. pr. eines Kâjastha.

मायामय 1) Adj. (f. ई) *auf Täuschung beruhend, ein Blendwerk bildend, hingezaubert, keine Wirklichkeit habend.* — 2) m. N. pr. eines Râkshasa Bâlar. 12,7.

मायामोह m. *Truggestalt, Blendwerk* als Bez. Gina's oder Buddha's VP. 3,17,41. fgg. 18,1. fgg.

मायायन्त्र n. *Zauberwerk.* Am Anfange eines Comp. durch *Zauber* — wiederzugeben.

मायारति f. = मायादेवी 2) VP. 2,27,13.

*मायारसिक Adj. s. u. मायावसिक.

मायावचन n. *eine gleissnerische Rede.*

मायावति m. N. pr. eines Vidjâdhara Bâlar. 89,11.

मायावत्त् 1) Adj. *a) zauberkräftig; Trug anwendend, schlau, pfiffig* Bâlar. 75,3. Compar. मायावत्तर Ait. Br. 8,23,6 (Çat. Br. besser मायवत्तर). — *b) wobei viele Zauberkünste angewandt werden.* — 2) *m. Bein. Kaṁsa's. — 3) f. मायावती *a) eine best. personificirte Zauberkunst.* — *b)* N. pr. α) der Gattin Pradjumna's. — β) der Gattin eines Vidjâdhara. — γ) einer Prinzessin. — δ) einer Verfasserin von *Zaubersprüchen.*

*मायावसिक Adj. = परप्रतारक. Richtig wohl मायारसिक.

मायावाद m. *die Annahme, dass Alles Täuschung sei,* Bez. der Einheitslehre des Vedânta und des Buddhismus. °खण्डन n. (Burnell, T.), °खण्डनटीप्पणी f. (Opp. Cat. 1), °खण्डनटीका f. (ebend.), °खण्डविवरण n. (Burnell, T.) und °संदूषणी f. Titel von Werken.

मायाविद् Adj. *in Zauberkünsten erfahren.*

मायाविन् 1) Adj. *a) zauberkräftig, Trug anwendend, Andere täuschend, — hintergehend.* Nom. abstr. °विता f. Bâlar. 270,15. — *b) in Täuschung bestehend, ein Blendwerk bildend.* — 2) m. *a) Zauberer, Gaukler, Taschenspieler.* — *b) *Katze* Râǵan. 19,13. — *c)* N. pr. eines Sohnes des Maja.

मायाशील Adj. *hinterlistig* Spr. 4835.

*मायासुत m. Metron. Çâkjamuni's.

मायासुर m. N. pr. eines Asura Ind. St. 14,105. 106. 108.

मायिक 1) Adj. *a) in Täuschung bestehend, ein Blendwerk bildend.* — *b) *Trug anwendend, Andere täuschend.* — 2) *m. *Gaukler, Taschenspieler.* — 3) *n. und f. (आ) *Gallapfel* Râǵan. 6,262.

मायिकभैरव n. Titel eines Tantra.

मायिकाय m. N. pr. eines Grammatikers TS. Prât.

मायिता f. Nom. abstr. zu मायिन् 1) *a)* Naish. 4,14.

मायिन् 1) Adj. *a) kunstreich, wunderkräftig; listig, Trug anwendend.* — *b) in der Gewalt der Täuschung stehend.* — 2) m. *a) Zauberer, Gaukler, Taschenspieler.* — *b) *Bein. Brahman's, Çiva's, Agni's und Kâma's. — 3) n. *a) Zauberhaftes, Zauberkunst.* — *b) *Gallapfel* Râǵan. 6,262.

1. माय् 1) *Adj. = आदित्य. — 2) *Zauber* in दुर्माय्. — 3) माय् AV. 18,4,4.

2. माय् m. 1) *das Blöken, Brüllen.* — 2) *Blöker, Brüller,* Bez. *eines best. Thieres* oder Beiw. des किंपुरुष.

3. *माय n. *Galle.*

*मायुक Adj. = ह्रस्व.

*मायुराज m. N. pr. eines Sohnes des Kubera.

मायुस् m. N. pr. eines Sohnes des Purûravas VP.² 4,13.

मायूक Adj. *brüllend.*

मायूर 1) Adj. (f. ई) *a) dem Pfau eigen, von ihm kommend.* — *b) aus Pfauenfedern gemacht.* — *c) Pfauen lieb.* — *d) von Pfauen gezogen.* — 2) f. ई *a) *eine best. Pflanze, = ब्राह्मी.* — *b) eine best.* Râǵiṇî S. S. S. 62. — 3) n. *ein best. Niesemittel* Karaka 6,24.

मायूरक 1) m. *Pfauenfänger* oder *der Arbeiten aus Pfauenfedern verfertigt.* — 2) f. °रिका *eine best.* Râǵiṇî S. S. S. 62.

*मायूरकर्ण m. Patron. von मयूरकर्ण.

मायूरकल्प m. *eine best. Weltperiode.*

मायूराज m. N. pr. eines Dichters.

*मायूरि m. Patron. von मयूर.

*मायूरिक m. *Pfauenjäger, — fänger.*

*मायेय Adj. von माया.

मायोभव und °भव्य n. *Wohlsein, Ergötzung.*

माय्य in पुरुमाय्य.

मार 1) Adj. am Ende eines Comp. *tödtend, vernichtend.* — 2) m. *a) Tod, Pestilenz.* — *b) Tödtung.* — *c) Hinderniss.* — *d) der Liebesgott, die Geschlechtsliebe.* — *e)* bei den Buddhisten *der Versucher, Teufel* (mit dem Beiw. पापीयस्). Auch Pl. — *f) *Stechapfel.* — 3) f. ई *a) Tödtung* Prasannar. 59,17. — *b) Pestilenz.* Personificirt als *Todesgöttin.* — *c)* Bein. der Durgâ.

मारक 1) am Ende eines Comp. Adj. (f. °रिका) *a) tödtend, Mörder.* — *b) calcinirend.* — 2) m. *a) Seuche, Pestilenz.* Personificirt als *Todesgott.* — *b) *Falke.* — 3) f. °रिका *Seuche, Pestilenz.*

मारकत Adj. (f. ई) *smaragden.* धातु m. so v. a. *Smaragd.* Nom. abstr. °त्व n. *smaragdene Farbe.*

मारकायिक Adj. *zum Gefolge des Versuchers gehörig.*

मारचित्ता f. N. pr. einer buddh. Göttin.

*मारजित् m. Beiw. und Bein. eines Buddha.

मारण 1) n. *a) das Tödten, Umkommenlassen* Âpast. °णं प्र-आप् *den Tod erleiden.* — *b) eine die Vernichtung des Feindes bezweckende Zauberceremonie.* — *c) eine best. mythische Waffe.* — *d) das Calciniren* Buâvapr. 2,83. — 2) f. ई Bez. *einer der neun* Samidh.

मारणकर्मन् n. u. मारणकृत्य n. = मारण 1) *b).*

*मारद n. *Fleisch* Gal.

मारदाकार m. N. pr. eines Mannes.

मारप m. desgl.

मारपापीयंस् m. *der böse Versucher, Teufel* Lalit. 397,9.

मारपुत्र m. *ein Sohn des Versuchers*, so v. a. *Versucher* Lalit. 394,16. 397,7.

मारफी f. *eine best.* Râgiṇî S. S. S. 108.

मारबीज n. *eine best. Zauberformel.*

मारारिपु m. Bein. Çiva's Prasannar. 12,14 (im Prâkrit.

मारव 1) Adj. (f. ई) *eine Wüstenei bildend, in einer W. liegend, in eine W. führend* Z. d. d. m. G. 36,535. — 2) f. ई *eine best. musikalische Scala.*

मारवत्त् Adj. *von Geschlechtsliebe erfüllt.*

मारवाढ्य Râgat. 2,15 fehlerhaft für मडवाढ्य.

मारसिंह m. N. pr. eines Fürsten VP.² 4,211.

मारहाटी, *हाट्टा und °हाठी f. *eine best.* Râgiṇî S. S. S. 63. 110. 55.

मारात्मक Adj. *mordsüchtig.*

*माराभिभु m. Bein. eines Buddha.

माराभिराम Adj. *mordsüchtig* Daçak. 13,20.

मारारि m. Bein. Çiva's.

*माराविक oder *माराविद् Adj. als Beiw. von शुक Pat. zu P. 2,2,11.

*मारि f. 1) *Seuche, Pestilenz.* — 2) *das Tödten.* — 3) *Regen.*

मारिच Adj. *aus Pfeffer gemacht.* चूर्ण n. *gestossener Pfeffer.*

*मारिचिक Adj. *mit Pfeffer zubereitet, gepfeffert.* Vgl. व्यक्त°.

°मारिन् Adj. 1) *sterbend.* — 2) *tödtend, Mörder.*

*मारिव्यसनवारक m. Bein. Kumârapâla's.

मारिष 1) m. *a) ein ehrenwerther Mann;* fast immer in der Anrede. Nach Max Müller wahrscheinlich aus dem Pâli मारिस (= मादृश) zurückübersetzt; also so v. a. *College.* — *b) *ein best. Gemüse, Amaranthus oleraceus* Mat. med. 309. Bhâvapr. 1,282. — *c)* Pl. N. pr. eines Volkes. — 2) f. आ N. pr. *a)* der Mutter Daksha's. — *b)* der Gattin Çûra's. — *c)* eines Flusses.

मारीच 1) Adj. *zu* Marîki *in Beziehung stehend.* — 2) m. *a)* Patron. von Marîki. — *b) *ein königlicher Elephant.* — *c) *ein best. Baum,* = कङ्कोल. — *d)* N. pr. eines Râkshasa. — 3) f. ई N. pr. *a) *einer Göttin. — b) *einer Apsaras. — c) der Gattin* Pargânja's VP.² 2,263. — *d) *der Mutter Çâkjamuni's.* — 4) n. *a) ein Wald von Pfefferstauden.* — *b)* Titel eines Commentars.

मारीचि m. 1) Patron. von मरीचि. Auch Pl. (मारिचय: geschr.). — 2) *Metron. von मरीची. — 3) Hariv. 12944 fehlerhaft für मरीचि.

मारीच्य m. Patron. von मरीचि. Pl. M. 3,195.

मारीमृत *Gespenst.*

मारीष Adj. *dem Liebesgott gehörig.*

मारुक 1) Adj. (f. आ) *umkommend* Mân. Gṛhj. 2,11. — 2) m. Pl. N. pr. eines Volkes VP.² 2,133.

*मारुण्ड m. 1) *Schlangenei.* — 2) *Kuhfladen* (गोमयमण्डल). — 3) *Weg.*

मारुत (älter) und मारुति 1) Adj. (f. ई) *a) den* Marut *gehörig, auf sie bezüglich* u. s. w. — *b) zum Winde in Beziehung stehend, aus ihm hervorgegangen.* — 2) m. *a)* Bez. α) Vishṇu's. — β) Rudra's. — *b)* Patron. von मरुत्. — *c) Wind, Luft, der Windgott.* Am Ende eines adj. Comp. f. आ. — *d) Wind im Körper* (medic.). — *e) Hauch.* — *f)* Pl. *die* Marut. — *g) *ein Fürst der* Marut. — *h) ein best.* Agni. — *i)* N. pr. α) eines Marut. — β) Pl. eines Volkes MBh. 6,50,51. — 3) f. मारुता N. pr. eines Frauenzimmers. — 4) f. मारुती *Nordwest.* — 5) n. *a) das Mondhaus* Svâti. — *b)* Name eines Sâman.

मारुतत्तव्य m. Patron. fehlerhaft für मानुतत्तव्य.

मारुतमय Adj. *aus Wind bestehend, das Wesen der Luft* (als eines der fünf Elemente) *habend.*

मारुतरोग m. = वातरोग.

मारुतसूनु m. Patron. Hanumant's.

मारुतात्मज m. 1) Bez. *des Feuers.* — 2) *Patron. Hanumant's.

*मारुतापक्व m. *Capparis trifoliata.*

मारुतायन n. *Luftloch, ein rundes Fenster* Bhâm. V. 2,55. Vgl. वातायन.

मारुताशन 1) Adj. *von blosser Luft sich nährend.* — 2) m. *a) *Schlange.* — *b)* N. pr. α) eines Wesens im Gefolge Skanda's. — β) eines Dânava.

मारुतीश्व m. N. pr. eines Mannes.

मारुति m. Patron. Djutâna's, Bhîma's und Hanumant's.

मारुतिमञ्जरी f. Titel eines Stotra Opp. Cat. 1.

मारुतेश्वरतीर्थ n. N. pr. eines Tîrtha.

मारुदेव m. N. pr. eines Berges. v. l. मरु°.

मारुध N. pr. einer Oertlichkeit.

मारुवार N. pr. eines Landes.

*मार्क m. *Eclipta prostrata.*

मार्कट Adj. (f. ई) *dem Affen eigen, äffisch.*

*मार्कटपिपीलिका f. *eine kleine schwarze Ameise.*

मार्कटि m. Patron. von मर्कट.

मार्कण्ड 1) m. Patron. = मार्कण्डेय. — 2) Adj. *von* Mârkaṇḍa *verfasst.*

*मार्कण्डिका und *मार्कण्डी f. *eine best. Pflanze* Bhâvapr. 1,222.

*मार्कण्डीय n. *ein best. Strauch* Râgân. 4,173.

मार्कण्डेय 1) m. Patron. N. pr. eines alten Weisen. Pl. *seine Nachkommen.* — 2) f. ई N. pr. der Gattin des Raǵas VP.² 2,263. — 3) Adj. *von* Mârkaṇḍeja *verfasst.* — 4) n. N. pr. eines Tîrtha.

मार्कण्डेयकवीन्द्र m. N. pr. eines *Dichters.*

मार्कण्डेयतीर्थ n. N. pr. eines Tîrtha.

मार्कण्डेयदर्शनस्तोत्र n. Titel eines Stotra Burnell, T.

मार्कण्डेयपुराण n. Titel eines Purâṇa.

मार्कण्डेयस्तोत्र n. Titel eines Stotra Burnell, T. 199,*a.* Opp. Cat. 1.

*मार्कण्डेश्वरतीर्थ n. N. pr. eines Tîrtha.

*मार्कर m. fehlerhaft für मार्कव.

मार्कव m. *Eclipta prostrata* Râgân. 4,140.

1. मार्ग्, मार्गति, °ते, मार्गयति (selten), मार्गित Partic. 1) *suchen, aufsuchen.* — 2) *durchsuchen.* — 3) *Etwas suchen,* so v. a. *in den Besitz von Etwas zu gelangen suchen, zu erlangen streben, einer Sache nachgehen, trachten nach* (Acc.). — 4) *zu erstehen —, zu kaufen suchen.* — 5) *Etwas* (Acc.) *von Jmd* (Abl.) *verlangen, fordern, sich erbitten* Bâlar. 99, 15. 16. Auch mit doppeltem Acc. — 6) ein Mädchen *zur Ehe verlangen.* — Mit अनु *durchsuchen.* — Mit परि 1) *suchen.* — 2) *durchsuchen.* — 3) *zu erlangen streben, trachten nach* (Acc.). — 4) *bitten um* (Acc.). — Mit संपरि in °मार्गण. — Mit प्रति *verlangen, fordern.*

2. *मार्ग्, मार्गयति (संस्कारे, गतौ) eine auf einem Missverständniss beruhende Wurzel.

1. *मार्ग m. *das Suchen.*

2. मार्ग 1) Adj. *vom Wild —, von der Gazelle kommend.* — 2) m. *a) *Moschus.* — *b) der Monat* Mârgaçîrsha. — *c) *das Mondhaus* Mṛgaçiras. — *d) (Fährte —, Wechsel des Wildes) Pfad, Weg, Bahn* (eig. und übertr.), — der Gestirne, des Windes, *Weg nach* (Loc. oder im Comp. vorangehend), — *durch* (im Comp. vorangehend). मार्गं दा oder यम् *Jmd* (Gen.) *den Weg geben,* so v. a. *Jmd aus dem Wege gehen, freien Durchgang gewähren.* °मार्गेण या *den Weg von — gehen,* so v. a. *dasselbe Schicksal wie — haben.* °मार्गेण und °मार्ग° *durch* (z. B. die Thür), *über — hin, — entlang;* °मार्गैस् *durch* 319,10. मार्गाय so v. a. *um Jmd* (Gen.) *den Weg zu eröffnen.* मार्गे *am Wege* und *unterweges;* मार्गे प्र-चल् *sich auf den Weg machen;* निजमार्ग गम् *seiner Wege gehen.* Ausnahmsweise auch n.; am Ende eines adj. Comp. f. आ. — *c) der richtige Weg* (eig. und übertr.). — *f) Weg,* so v. a. *Reise, Fussreise.* — *g) Weg, Durchgang, Kanal* (im Körper); *insbes. *Darmkanal,*

After. — *h*) *Weg zu*, so v. a. *Mittel zu* (Gen. oder im Comp. vorangehend). °मार्गेण *vermittelst.* — *i*) *Art, Weise, Verfahren, Verfahrungsart, Art und Weise der Erscheinung.* — *k*) *die rechte Weise, der gute Brauch, die alte Sitte.* — *l*) *Rechtsfall.* — *m*) *Stil, Schreibart.* — *n*) *edler Tanz*, d. i. *Pantomime.* — *o*) *edler Gesang* (im Gegensatz zum *vulgären*) S. S. S. 3. 4. — *p*) in der Dramatik *das Zeigen des Weges zu Etwas, Mittheilung wie Etwas zu Stande kommen oder sich ereignen soll.* — *q*) *das 7te astrologische Haus* Varâh. Jogaj. 4,1. — *r*) **(in geometry) a section.* — 3) n. *Fleisch vom Wildpret* Lâṭj. 8,2,9. Gaut.

3. मार्ग m. v. l. für मग VP.² 2,200.

*मार्गक m. *der Monat* Mârgaçîrsha.

मार्गण 1) Adj. am Ende eines Comp. *verlangend, fordernd.* — 2) m. *a*) *ein Bittender, Bettler* Râǵat. 7,933. — *b*) *Pfeil.* — *c*) Bez. *der Zahl fünf.* — 3) n. *a*) *das Suchen, Nachforschen, Ausforschen.* — *b*) **das Bitten, Betteln.* Auch *मार्गणा f.

*मार्गणक m. *ein Bittender, Bettler.*

मार्गणता f. *das Pfeilsein.*

मार्गणप्रिया f. N. pr. einer Tochter der Prâdhâ.

मार्गताल m. Pl. *eine best. Gattung von Tacten* S. S. S. 202. fgg.

मार्गतोरण n. *ein über einen Weg errichteter Ehrenbogen.*

मार्गदत्तक m. *Einer der sich auf das Wegebauen versteht* R. ed. Bomb. 2,82,20. v. l. मार्गरक्षक.

मार्गदर्शक m. *Wegweiser* Mṛkkh. 65,4.

मार्गदायिनी f. Name der Dâkshâjaṇî in Kedâra.

मार्गद्रङ्ग m. oder °द्रङ्गा f. *eine auf dem Wege gelegene Stadt* Râǵat. 8,1992.

मार्गद्रुम m. *ein am Wege stehender Baum.*

*मार्गधेनु m. und *°क n. *ein Joǵana (Wegemaass).*

मार्गप und °पति m. *Wegemeister*, Bez. *eines best. Amtes.*

मार्गपथ m. *Bahn.*

मार्गपाली f. N. pr. einer Göttin.

मार्गबन्धन n. *das Versperren des Weges.*

मार्गमर्षि m. N. pr. eines Sohnes des Viçvâmitra. v. l. मार्द्मर्षि.

मार्गमित्र m. Patron. Auch Pl.

मार्गयथ (!) m. desgl. Auch Pl.

मार्गरक्षक m. *Wegehüter.*

मार्गरोधिन् Adj. *den Weg versperrend.*

मार्गव m. *eine best. Mischlingskaste.*

मार्गवटी f. Bez. *einer Schutzgöttin auf Reisen.*

मार्गवशागत, °वशानुग (f. आ) und °वशायात Adj. *am Wege liegend.*

मार्गवासस् Adj. *in ein Antilopenfell gekleidet* Mân. Gṛhj. 1,1.

मार्गविनोदन n. *eine Unterhaltung auf Reisen* 129,24.

मार्गवीय n. Name eines Sâman Ârsh. Br. Vgl. मार्गेयिव.

मार्गवेय m. Patron. oder Metron. eines Râma.

मार्गशाखिन् m. *ein am Wege stehender Baum.*

मार्गशिर m. *der Monat* Mârgaçîrsha.

मार्गशिरलक्ष्मीवारव्रतकल्प m. Titel eines Mantra Opp. Cat. 1.

मार्गशिरस् m. *der Monat* Mârgaçîrsha.

मार्गशीर्ष 1) *Adj. (f. ई) *unter dem Mondhause* Mṛgaçiras *geboren.* — 2) m. (mit und ohne मास) *der Monat, in welchem der Vollmond im Sternbilde* Mṛgaçiras *steht, der zehnte* (später *der erste*) *Monat im Jahre.* — 3) f. (*आ) ई (mit und ohne पौर्णमासी) *der Tag, an welchem der Vollmond im Sternbilde* Mṛgaçiras *steht.*

मार्गशीर्षक m. = मार्गशीर्ष 2).

मार्गशीर्षमाहात्म्य n. und °शीर्षादिपूजा f. Titel von Werken Burnell, T.

मार्गशोधक m. *Wegereiniger.*

मार्गसंदर्शन m. *ein best.* Samâdhi Kâraṇḍ. 52, 16. 93,11.

मार्गस्थ Adj. *auf dem richtigen Wege bleibend* (eig. und übertr.) 163,28. Kathâs. 88,56.

*मार्गस्थिति f. *das Umherwandern* Gal.

मार्गागत und मार्गायात Adj. *von der Reise kommend;* m. *ein Reisender, Wanderer.*

मार्गारि m. nach den Erklärern Patron. von मृगारि, Metron. von मृगी oder *der mit den Händen Fische zu fangen pflegt.*

मार्गाली f. *Geleise* Vikramâṅkaḱ. 8,36.

मार्गावलोकिन् Adj. *auf den Weg hinschauend*, so v. a. *Jmd sehnsüchtig erwartend* 134,5.

*मार्गिक m. 1) *Jäger.* — 2) *Wanderer.*

मार्गितव्य Adj. 1) *zu suchen.* — 2) *zu durchsuchen.* — 3) *wonach man zu streben hat.*

मार्गिन् m. *Wegereiniger, Wegehüter* oder *Wegweiser.*

मार्गेयिव n. Name zweier Sâman Ârsh. Br. 1, 115. Auch °यवाच्य n.

मार्गेश m. = मार्गप.

मार्गोपदिश् m. *Wegweiser, Führer.*

मार्ग्य Adj. *wegzuwischen* Bhaṭṭ.

*मार्ज्. मार्जयति (शब्दार्थ). — Vgl. 1. und 2. मर्ज्.

मार्ज m. 1) **Reiniger, Putzer, Wäscher.* — 2) **Beiw. Vishṇu's.* — 3) **Reinigung.* — 4) Pl. N. pr. eines Volkes VP.² 2,171. — Vgl. *अस्त्र° und *शस्त्र°.

मार्जक 1) *Adj. *reinigend, putzend* in केश°. — 2) समार्जक Suçr. 2,461,3 fehlerhaft für सत्कार्जक (सत् + अ°) zu lesen ist.

मार्जन 1) Adj. (f. ई) *abwischend, reinigend, putzend;* Subst. *Wäscher, Wäscherin* u. s. w. — 2) *m. *Symplocos racemosa.* — 3) f. आ *a*) *Waschung, Reinigung, das Abwischen* Bâlar. 75,4. — *b*) *der Laut einer Trommel.* — *c*) wohl *Trommelfell* Bâlar. 38,17. — 4) f. ई *a*) *Reinigung* Âpast. Çr. 4,10,8. — *b*) *Besen oder Bürste.* — *c*) *eine best.* Çruti S. S. S. 23. — *d*) *N. pr. eines Wesens im Gefolge der Durgâ. — 5) n. *a*) *das Abwischen, Abreiben, Reinigen, Fegen, Wegkehren.* — *b*) *das Verwischen, Wiedergutmachen.*

मार्जार 1) m. *a*) *Katze* Gaut. — *b*) *eine wilde Katze.* — *c*) **Zibethkatze.* — *d*) **Plumbago rosea* Râǵân. 6,47. — 2) f. ई *a*) *Katze (das Mutterthier).* — *b*) **Zibethkatze.* — *c*) **Moschus* Dhanv. 3,19.

मार्जारक m. 1) *Katze.* — 2) **Pfau.*

*मार्जारकण्ठ m. *Pfau.*

*मार्जारकर्णिका und *°कर्णी f. Bein. der Kâmuṇḍâ.

*मार्जारगन्धा f. *eine Art Phaseolus.*

*मार्जारगन्धिका f. *Phaseolus trilobus* Râǵân. 3, 22. Bhâvapr. 1,200.

मार्जारलिङ्गिन् Adj. *eine Katzennatur habend.*

मार्जारि m. N. pr. eines Sohnes des Sahadeva.

*मार्जारीय m. 1) *Katze.* — 2) *ein Çûdra.* — 3) *Einer der nach Katzenart sich beständig reinigt.*

*मार्जाल m. *Katze.*

मार्जालीय 1) Adj. *Reinigung liebend* als Beiw. Çiva's. Nach Nîlak. = प्रबुद्धदेह oder किरात. — 2) m. *a*) *ein Erdaufwurf rechts von der* Vedi, *auf welchem die Opfergefässe gereinigt werden.* — *b*) **Katze.* — *c*) **ein Çûdra.* — *d*) **Einer der nach Katzenart sich beständig reinigt.*

(मार्जाल्य) मार्जालिय Adj. *der sich gern reinigen lässt, Reinigung liebend.*

मार्जित 1) Adj. s. u. 1. मर्ज्. — 2) (*m. f. आ) *gekäste Milch mit Zucker und Gewürz.* — 3) n. *eine vollbrachte Reinigung.* Loc. *nach geschehener Reinigung* Kâṭj. Çr. 6,7,29. 9,7.

*मार्डाकव m. Patron. von मृडाकु.

*मार्डाकवायन m. Patron. von मार्डाकव.

मार्डीकि n. *Erbarmen, Gnade.*

मार्ड्यर्थ m. N. pr. eines Mannes. Pl. *seine Nachkommen.*

मार्णाल Adj. *an der Lotuswurzel befindlich* Dhûrtan. 42.

मार्तण्ड m. 1) *der Vogel am Himmel, die Sonne, der Sonnengott; eine Statue des Sonnengottes.* — 2) Pl. *die* Âditja; daher Bez. *der Zahl zwölf.* — 3) **Eber.*

मार्तण्डतिलकस्वामिन् m. N. pr. eines Gelehrten.

मार्तण्डमण्डल n. *Sonnenscheibe* Ind. St. 15,374.

मार्तण्डमाहात्म्य n. Titel eines Werkes Bühler, Rep. No. 78.

**मार्तण्डवल्लभा* f. *Polanisia icosandra* Râgân. 4,183.

मार्तण्डवेदोद्धार m. Titel eines Werkes Bühler, Rep. No. 28.

मार्तण्डार्चन n. Titel eines Werkes.

मार्तण्डीय Adj. *solaris* Bâlar. 10,21.

मार्तवत्स n. *Todtgeburt.*

मार्ताण्ड m. 1) *Vogel.* — 2) *der Vogel am Himmel, die Sonne, eine Statue des Sonnengottes.*

मार्त्तिक 1) Adj. (f. ई) *aus Lehm gemacht, thönern* Mân. Çr. 7,1,1. Kâraka 6,1. Hemâdri 2,42,3. — 2) **m. eine flache, irdene Schüssel, Teller.* — 3) n. *ein irdenes Geschirr* Gaut. Mân. Çr. 1,2,1. Grhj. 2,15.

मार्त्तिकावत 1) N. pr. *a*) (wohl m.) eines Landes. — *b*) (wohl n.) einer Stadt. — *c*) m. Pl. α) eines Volkes. — β) eines fürstlichen Geschlechts. — 2) m. *ein Fürst von* Mârttikâvata.

मार्त्तिकावतक Adj. *zum Lande* Mârttikâvata *in Beziehung stehend.* Auch °वतिक, aber mit der v. l. °वतक.

मार्त्य n. *das Körperliche.*

मार्त्यवि 1) m. Patron. des Antaka. — 2) f. ई (Conj.) f. zu 1).

मार्त्युजयी (Conj.) f. Patron. von मृत्युंजय.

मार्त्स्न Adj. (f. आ) *fein zerrieben.*

**मार्दङ्ग* 1) m. *Trommelschläger.* — 2) n. *Stadt.*

मार्दङ्गिक m. *Trommelschläger.*

मार्दमर्षि m. N. pr. eines Sohnes des Viçvâmitra MBh. 13,4,57. v. l. मार्गमर्षि.

मार्दव 1) **m. a*) Patron. von मृदु. — *b*) *eine best. Mischlingskaste.* — 3) n. (adj. Comp. f. आ) *a*) *Weichheit, Geschmeidigkeit, Sanftheit, Gelindigkeit.* — *b*) *Sanftmuth, Milde, Gutmüthigkeit,* — *gegenüber von* (Gen.). Âpast.

मार्दवभाव m. = मार्दव 3) *a*).

**मार्दवायन* m. Patron. von मार्दव.

मार्दवी Adv. mit करे *weich* —, *nachsichtig machen.* °कृत so v. a. *nachsichtig gegen sich selbst* —, *lass geworden.*

**मार्दीय* m. Patron. oder Metron. von मृदि.

**मार्दीयपुर* n. N. pr. einer *Stadt.*

मार्द्वीक 1) Adj. *aus Trauben bereitet.* — 2) **n. Wein.*

मार्मिक Adj. *sich auf Etwas* (Loc. oder im Comp. vorangehend) *gut verstehend* Bhâm. V. 1,7. 4,41.

मार्ष m. 1) *ein ehrenwerther Mann.* Nur im Voc. — 2) **ein best. Gemüse, Amaranthus oleraceus* Bhâvapr. 1,282.

मार्षि m. N. pr. eines Sohnes des Sârańa VP.² 4,109. v. l. मार्ष्टि.

**मार्षिक* m. *ein best. Gemüse.*

मार्षिमत् m. N. pr. eines Sohnes des Sârańa VP.² 4,109. v. l. मार्ष्टिमत्.

मार्ष्टव्य Adj. *zu reinigen, zu kehren.*

मार्ष्टि 1) f. *a*) **Waschung, Reinigung.* — *b*) **Einsalbung mit Oel.* — *c*) N. pr. der Gattin Duḥsaha's VP.² 1,LVI. Vgl. निर्मार्ष्टि. — 2) m. N. pr. eines Sohnes des Sârańa VP. 4,15,14. v. l. मार्षि.

मार्ष्टिमत् m. N. pr. eines Sohnes des Sârańa VP. 4,15,14. v. l. मार्षिमत्.

माल 1) m. *a*) N. pr. α) Pl. eines Volkes. — β) einer Gegend. — *b*) *Bein. Vishńu's. — 2) f. आ *a*) *Kranz.* — *b*) *Rosenkranz.* — *c*) *Halsband.* — *d*) *Reihe, Streif.* नाम्नां माला *eine in Reihen geordnete Sammlung von Wörtern, Wörterbuch* (mit Ausschluss der Wurzeln). — *e*) *eine best. Form des* Kramapâṭha. — *f*) Name *verschiedener Metra.* — *g*) in der Dramatik *das Darbringen* (*Anbieten*) *mehrerer Dinge um das Gewünschte zu erreichen.* — *h*) in der Astrol. *ein best.* Dalajoga Bâdar. bei Utpala zu Varâh. Bṛh. 12,2. — *i*) **Trigonella corniculata.* — *k*) Titel eines Wörterbuchs. — *l*) N. pr. eines Flusses. — 3) n. *a*) *Feld.* — *b*) **Wald.* — *c*) **ein Wald im Bereich eines Dorfes.* — *d*) **Betrug, Hinterlist.* — *e*) am Anfange einiger Comp. = माला *Kranz.*

मालक 1) m. *a*) etwa *Laube* Ind. St. 15,219. 266. 267. — *b*) **Melia sempervirens.* — *c*) **ein Wald im Bereich eines Dorfes.* — *d*) Pl. N. pr. eines Volkes VP.² 2,180. — 2) **f.* आ *Kranz.* — 3) **f.* ई gaṇa गौरादि. — 4) f. °लिका *a*) *Kranz.* — *b*) *Halsband.* — *c*) *Reihe, eine in Reihen geordnete Menge, Trupp.* — *d*) **Linum usitatissimum* und *= सप्तला. — *e*) **ein best. Vogel.* — *f*) **ein berauschendes Getränk.* — *g*) **Tochter.* — *h*) **N. pr. eines Flusses.* — 5) n. *a*) *Kranz, Ring.* — *b*) **Hibiscus mutabilis.*

मालकौश (?) und °कौशिक (S. S. S. 82) m. *ein best.* Râga.

**मालचक्रक* n. *Hüftgelenk.*

**मालजातक* m. *Zibethkatze* Râgân. 19,14.

मालति f. *Jasminum grandiflorum.*

मालतिका f. N. pr. 1) einer der Mütter im Gefolge Skanda's. — 2) eines Frauenzimmers.

मालती f. 1) *Jasminum grandiflorum* (*die Pflanze* und *die Blüthe*) Râgân. 10,75. — 2) **eine andere Pflanze,* = विशल्या. — 3) **Knospe, Blüthe.* — 4) **Jungfrau.* — 5) **Mondschein.* — 6) **Nacht.* — 7) Name *verschiedener Metra.* — 8) *= काच-माली. — 9) Titel eines Commentars. — 10) N. pr. *a*) eines Frauenzimmers. — *b*) eines Flusses.

मालतीद्वारक m. wohl *Borax.*

**मालतीतीर* (!) m. *Borax.*

**मालतीतीरसंभव* n. *weisser Borax* Râgân. 6,244.

**मालतीपत्रिका* f. *Muskatblüthe* Râgân. 12,78.

**मालतीफल* n. *Muskatnuss* Râgân. 12,80. Bhâvapr. 1,187.

मालतीमाधव n. Titel eines Schauspiels.

मालतीमाला f. 1) *ein Kranz von Jasminblüthen.* — 2) *ein best. Metrum.* — 3) Titel eines Wörterbuchs.

मालद m. Pl. N. pr. eines Volkes.

मालधान्य m. N. pr. eines Mannes VP.² 4,221.

**मालभञ्जिका* f. *ein best. Spiel.*

मालभारिन् Adj. *einen Kranz tragend.* Zu belegen nur am Ende eines Comp. *e. Kr. von* — *tr.*

मालमङ्गल m. N. pr. eines Autors. °भाण m. Titel eines von ihm verfassten *Schauspiels* Opp. Cat. 1.

मालय्, °यति *bekränzen.*

मालय 1) Adj. *vom Gebirge* Malaja *kommend.* — 2) m. *a*) **Sandelholz.* — *b*) N. pr. eines Sohnes des Garuḍa MBh. 5,101,14. — 3) n. *a*) *Karawanserai.* — *b*) **Cerasus Puddum* Râgân. 12,147.

1. मालव m. N. pr. 1) eines Landes. — 2) Pl. eines Volkes.

2. मालव 1) Adj. (f. ई) *zum Volke der* Mâlava *in Beziehung stehend, ihnen gehörig.* — 2) m. *a*) *ein Fürst der* Mâlava. — *b*) *ein best.* Râga S. S. S. 54. — *c*) **weiss blühender* Lodhra Râgân. 6, 214. — *d*) N. pr. eines Mannes. — 3) f. आ N. pr. eines Flusses. — 4) f. ई *a*) *eine Prinzessin der* Mâlava. — *b*) *eine best.* Râgiṇi S. S. S. 37 (मालवी gedr.). 55. 65. — *c*) *ein best. Prâkrit-Metrum.* — *d*) **Clypea hernandifolia* Râgân. 6,123. — *e*) N. pr. der Gattin Açvapati's und Ahnfrau der Mâlava.

मालवक 1) **Adj. = मालवो भक्तिरस्य.* — 2) m.

das Land der Mâlava. — 3) f. °विका *a) *Ipomoea Turpethum* Râǵan. 6,168. — *b)* ein Frauenname.

मालवगुप्त m. N. pr. eines Autors.

मालवगौड m. *ein best.* Râga S. S. S. 99. Gîr. S. 2. 13.

मालवरुद्र m. N. pr. eines Dichters.

मालवर्ति m. Pl. N. pr. eines Volkes.

मालवश्री f. *eine best.* Râgiṇî S. S. S. 38. 89.

मालवानक m. Pl. N. pr. eines Volkes.

मालविकाग्निमित्र n. Titel eines Schauspiels.

मालवीय Adj. *aus* Mâlava *stammend.*

मालव्य 1) *Adj. *zu den* Mâlava *in Beziehung stehend, ihnen gehörig.* °देश m. — 2) m. *a) *ein Fürst der* Mâlava. — *b)* Bez. *eines der fünf ausserordentlichen Menschen, welche unter best. Constellationen geboren werden.*

मालश्री f. *eine best.* Râgiṇî S. S. S. 37. 65.

मालसिका f. desgl. S. S. S. 89.

मालसी f. 1) **eine best. Pflanze.* — 2) *eine best.* Râgiṇî S. S. S. 89.

मालकानय (!) m. Patron.

*मालाकएठ m. *Achyranthes aspera* Râǵan. 4,92.

*मालाकन्द् m. *ein best. Knollengewächs* Râǵan. 7,97.

*मालाकर m. = मालाकार्.

*मालाका f. = मालिका (s. u. मालक).

मालाकार् 1) m. *Kranzwinder, Gärtner (eine best. Mischlingskaste).* — 2) f. ई f. zu 1).

मालाकारिणी f. *Kranzwinderin* Paṅkad.

मालाकुट N. pr. eines Reiches Eitel, Chin. B.

मालाकुटदत्ती f. N. pr. einer Râkshasî.

*मालागुण m. *Kranzschnur, Halsschnur.* °परिक्षिप्त Adj. so v. a. *mannbar geworden.*

मालागुणा f. *eine best. giftige Spinne.*

*मालाग्रन्थि m. *eine Art* Dûrvâ-*Gras* Râǵan. 8,114.

मालाङ्क m. N. pr. eines fürstlichen Autors.

*मालातृण und *°क n. *Andropogon Schoenanthus* Râǵan. 8,121.

मालादामन् n. *Blumenguirlande* R. 2,33,2.

मालादीपक n. *eine best. Redefigur, eine verkettete Klimax.*

*मालादूर्वा f. *eine Art* Dûrvâ-*Gras* Râǵan. 8,114.

मालाधर् 1) Adj. *einen Kranz tragend.* — 2) m. *a) **eine best. Klasse göttlicher Wesen* (buddh.). — *b)* N. pr. eines Mannes. — 3) f. ई N. pr. einer Râkshasî. — 4) n. *ein best. Metrum.*

*मालाप्रस्थ m. N. pr. einer Stadt. Davon *Adj. °क.

*मालाफल n. *der Same von Elaeocarpus Ganitrus.*

मालामनु und मालामत्त्र m. *ein in Kranzform geschriebener Spruch.*

°मालामय Adj. in कुण्ठाश्म° (Nachtr. 4).

मालायन m. Patron. Auch Pl.

*मालारिष्टा f. *eine best. Pflanze.* Richtig मल्लारिष्टा.

मालावत् Adj. (f. श्रा) *reihenförmig* Kâvjapr. 290, 16. Sân. D. 671. 278,17. 279,6. Nom. abstr. °ता f. 199,19. °त्व n. 675.

*मालालिका und *मालाली f. *Trigonella corniculata* Râǵan. 12,134.

*मालावत n. *der Wohnort der* Mâlâvant.

मालावत्त् 1) Adj. *bekränzt.* — 2) *m. vielleicht *Gärtner.* — 3) f. °वती N. pr. zweier Frauen.

मालि 1) Adj. am Ende eines Comp. = मालिन् *bekränzt mit.* — 2) m. N. pr. eines Sohnes des Râkshasa Sukeça.

मालिक m. 1) *Kranzwinder, Gärtner.* — 2) **ein best. Vogel.* — 3) **Färber.* — Halâj. 2,434 schlechte Lesart für मायिक. मालिका f. s. u. मालक.

°मालित Adj. *bekränzt mit, umgeben von.*

मालिन् 1) Adj. *bekränzt* (Âpast.), — *mit* (Instr.). Gewöhnlich am Ende eines Comp. *mit einem Kranze* oder *Halsbande von — versehen, bekränzt mit, umgeben von, durchzogen von.* — 2) m. *a) Kranzwinder, Gärtner.* — *b)* N. pr. eines Sohnes des Râkshasa Sukeça. — 3) f. °नी *a) die Frau eines Kranzwinders, — Gärtners.* — *b) *Alhagi Maurorum* und *= अग्निशिखा. — *c) eine best.* Çruti S. S. S. 24. — *d)* Name *verschiedener Metra.* — *e)* Bein. der Durgâ. — *f) ein siebenjähriges Mädchen, welches bei der Feier der* Durgâ *diese Göttin darstellt.* — *g)* Titel eines Tantra, = °तन्त्र Âbjav. 160,17. — *h)* N. pr. α) einer himmlischen Jungfrau. — β) einer der 7 Mütter Skanda's. — γ) eines Wesens im Gefolge der Durgâ. — δ) einer Râkshasî. — ε) der angenommene Name der Draupadî beim Fürsten Virâṭa. — ζ) der Mutter des Manu Raukja und verschiedener anderer Frauen. — η) einer Stadt. — ϑ) verschiedener Flüsse.

मालिनीतन्त्र n. Titel eines Tantra.

मालिनीविजय m. Titel eines Werkes.

मालिन्य m. N. pr. eines Berges.

मालिन्य 1) *Adj. gaṇa संकाशादि. — 2) n. *das Befleckt-sein, Unreinheit, Trübung; Schwärze.* वदन° so v. a. *Schamröthe im Gesicht* Bâlar. 80,19.

*मालीय्, *यति *sich einen Kranz wünschen.*

*मालीय Adj. *zu einem Kranze bestimmt, — sich eignend.*

मालु 1) m. *a) eine best. Mischlingskaste.* माल्ल v. l. — *b) *N. pr. eines Wesens im Gefolge Çiva's. — 2) f. *a) eine best. Schlingpflanze.* Auch °लता. — *b) *Frauenzimmer.*

मालुक m. Pl. N. pr. eines Volkes VP.² 2,133. — Vgl. *कृष्णमालुक.

*मालुद् *eine best. hohe Zahl* (buddh.).

मालुधान 1) *m. *eine Art Schlange.* — 2) f. ई *eine best. Schlingpflanze* Bâlar. 168,18.

*मालूक m. *Ocimum sanctum* Râǵan. 10,162.

मालूर् m. *eine best. Pflanze* Harshaṅ. 197,10. Nach den Lexicographen *Aegle Marmelos* und *Feronia elephantum* Râǵan. 11,182. Bhâvapr. 1,196. 3,97. 146.

मालेय 1) m. Patron. von मालि 2). — 2) *f. श्रा *eine Art Kardamomen.*

मालोपमा f. *eine best. Redefigur, Kettengleichniss.*

माल्य 1) m. Patron. Auch Pl. — 2) *f. श्रा *Trigonella corniculata.* — 3) n. *a) Kranz.* — *b) *Blume.*

माल्यगुणाय्, °यते *zur Schnur eines Kranzes werden, als solche erscheinen.*

माल्यजीवक m. *Kranzwinder, Kranzverkäufer.*

माल्यदामन् n. *Blumenguirlande.*

माल्यपिण्डक m. N. pr. eines Schlangendämons.

*माल्यपुष्प m. *Cannabis sativa* oder *Crotolaria juncea* Râǵan. 4,77.

*माल्यपुष्पिका f. *eine best. Pflanze,* = शणपुष्पी Râǵan. 4,67.

माल्यवत्त् 1) Adj. *bekränzt, mit Kränzen geschmückt.* — 2) m. N. pr. *a)* eines Râkshasa. — *b)* eines Dieners im Gefolge Çiva's. — *c)* eines Berges. — 3) f. °वती N. pr. eines Flusses.

माल्यवृत्ति m. *Kranzwinder, Kranzverkäufer.*

माल्यापण m. *ein Markt, auf dem Kränze verkauft werden.*

माल्ल m. *eine best. Mischlingskaste.* v. l. मालु.

*माल्लवास्तव Adj. von मल्लवास्तु.

*माल्लवी f. *ein Aufzug von Ringern.*

मा³ल्व्य n. *Unbesonnenheit, Albernheit* Maitr. S. 2,4,2 (39,16).

मा³वत्त् Adj. *mir ähnlich, Einer von meines Gleichen.*

माविलम्बम् und माविलम्बितम् Adv. *unverzüglich* (befehlend).

मावेलक m. Pl. N. pr. eines Volkes. v. l. मावेल्लक.

मावेल्ल m. N. pr. eines Sohnes des Vasu, Fürsten der Kedi.

मावेल्लक m. Pl. N. pr. eines Volkes.

मावेल्वक m. Pl. v. l. für मावेल्लक.

माशकीया fehlerhaft für माचाकीय.

*माशब्दिक Adj. *Ruhe gebietend.*

माष m. 1) *Bohne* (Sg. *die Pflanze*, Pl. *die Kerne*); in der späteren Zeit ist *Phaseolus radiatus* darunter gemeint Râǵan. 16,43. Bhâvapr. 1,276. Mat. med. 309. — 2) अकृष्टा माषा: *wildwachsende Bohnen* als Bez. eines Ṛshigaṇa, Kinder der Surabhi. — 3) *ein best. Gewicht*, auch als *Goldwerth*. — 4) **ein bohnenähnlicher Ausschlag*. — 5) **Thor, Dummkopf*. — 6) *N. pr. eines Mannes gaṇa बाह्वादि.

माषक 1) m. *Böhnchen*. — 2) m. n. *ein best. Gewicht*, auch als *Goldwerth*.

माषतिल m. Du. *Sesam und Bohnen*.

माषतैल n. *ein öliges Präparat aus Bohnen* Mat. med. 288.

*माषपत्रिका und माषपर्णी f. *Glycine debilis* und = पृश्निपर्णी Mat. med. 309. Râǵan. 3,48. 49.

माषपिष्ट n. *Bohnenmehl*.

माषपेषम् Absol. mit पिष् *Jmd* (Acc.) *wie Bohnen zermalmen* Mahâvîraḱ. 112,16.

माषमन्थ m. *ein Rührtrank mit Bohnenmehl*.

माषमय Adj. *aus Bohnen bestehend* Hemâdri 1, 307,4. 351,11.

माषमुद्गमय Adj. (f. ई) *aus Phaseolus radiatus und Ph. Mungo bestehend* Hemâdri 1,412,9.

*माषवर्धक m. *Goldschmied*.

माषशराव m. Patron. Auch Pl.

*माषशरावि्न् (Conj.) m. N. pr. eines Mannes.

*माषशस् Adv. *Mâsha-weise*.

*माषस्थलक Adj. von माषस्थली gaṇa धूमादि in der Kâç.

*माषस्थली f. ebend.

माषाज्य Adj. *mit Bohnenöl gesalbt* Âpast. Çr. 9, 3,22.

*माषाश m. *Pferd*.

माषिक Adj. (f. ई) *einen Mâsha werth* u. s. w. Zu belegen nur in पञ्च°.

माषी f. N. pr. der Gattin Çûra's VP.² 4,100.

*माषीण n. *Bohnenfeld*.

*माषोण Adj. *woran ein Mâsha fehlt*.

*माष्य Adj. 1) *für Bohnen geeignet*. — 2) am Ende eines Comp. nach Zahlwörtern so und so viele Mâsha *werth* u. s. w.

1. माँस् n. = मांस *Fleisch*.

2. माँस् m. (Instr. Pl. माद्भिस्) 1) *Mond*. — 2) *Monat*.

1. मास m. 1) *Monat*. मासम् *einen Monat lang* (227, 21), *für die Dauer eines Monats* (227,22), मासमेकम् *einen M. lang* (146,29); मासेन *im Laufe eines Monats* (227,27); मासे *nach Ablauf eines Monats*. Am Ende eines adj. Comp. f. ई. — 2) Bez. *der Zahl zwölf*.

2.*मास m. falsche Schreibart für माष.

मासक m. *Monat*.

मासकालिक Adj. *für den Zeitraum eines Monats geltend*.

मासकृत् nach Nir. 5,21 = मासानां चार्धमासानां च कर्ता; es ist aber ṚV. 1,105,18 मा सकृत् gemeint.

मासचारिक Adj. *einen Monat lang einer Sache obliegend*.

*मासजात Adj. *einen Monat alt*.

*मासज्ञ m. *eine Hühnerart*.

*मासतम Adj. *nach einem Monat eintretend* u. s. w.

मासताला f. wohl Bez. *bestimmter Theile eines Felles, aus denen Trommelfelle bereitet werden*, MBh. 2,21,16.

मासदर्पण m. Titel eines Werkes.

*मासदेय Adj. *binnen eines Monats zu entrichten*.

*मासद्योढव m. *in 60 Tagen reifender Reis* Râǵan. 16,11.

मासधा Adv. *monatweise*.

*मासन n. *der Same von Vernonia anthelmintica*.

मासनामन् n. *Monatsname* Mân. Çr. 1,7,5. 8.

मासनिर्णय m. Titel eines Werkes Opp. Cat. 1.

मासपाक Adj. *in einem Monat Folgen zeigend*.

*मासपूर्व Adj. *um einen Monat früher*.

मासप्रवेश m. *der Eintritt eines Monats*.

मासप्रवेशानयन n. 1) *das Berechnen des Eintritts eines Monats*. — 2) Titel eines Werkes.

मासफल Adj. (f. आ) *in einem Monat Folgen zeigend*.

मासभोज् Adj. *an einem Monat Theil habend* Çat. Br. 10,4,2,4.

मासभावाध्याय m. Titel eines Werkes.

मासभुक्ति f. *Monatslauf* (der Sonne) Bhâg. P. 5, 22,8.

*मासमान m. *Jahr*.

मासर n. *ein besonderes gegorenes Getränk, eine Mischung der Brühe von gekochtem Reis mit zerriebener Hefe, Gräsern u. s. w.* Âpast. Çr. 19,4. Nach Andern m. *Mehl von leichtgerösteter Gerste mit saurer Milch oder Buttermilch vermengt und mit Gras bedeckt*. Nach den Lexicographen m. *Reisschleim*.

मासलोका Adj. f. Bez. *bestimmter Backsteine* Çat. Br. 10,4,2,19.

*मासवर्तिका f. *eine Art Bachstelze*.

*मासल m. *Jahr*.

मासशस् Adv. *monatweise*.

मासशिवरात्रिव्रतकल्प m. (Opp. Cat. 1.) und °राज्युद्यापन n. (Burnell, T.) Titel von Werken.

माससंचयिक Adj. *Vorräthe für einen Monat habend*.

मासस्तोम m. *ein best.* Ekâha.

मासाधिप und °पति m. *der Regent* (ein Planet) *eines Monats*.

मासाधिपत्य n. Nom. abstr. zu मासाधिपति Utpala zu Varâh. Bṛh. 4,9.

मासानुमासिक Adj. *allmonatlich erfolgend*.

मासान्त m. *Ende eines Monats*.

मासापवर्ग Adj. *höchstens einen Monat dauernd*. Nom. abstr. °ता f. und °त्व n. Comm. zu Kâts. Çr. 23,1,1.

मासाहार Adj. *einmal im Monat Speise zu sich nehmend*.

मासिक 1) Adj. (f. ई) *a*) am Ende eines Comp. *zum Monat — in Beziehung stehend*. — *b*) *monatlich, jeden Monat erfolgend, j. M. gegeben werdend*. — *c*) *einen Monat während, — vorhaltend, — Etwas seiend*. — *d*) *innerhalb eines Monats —, nach einem Monat erfolgend, — fertig werdend, — herzustellen*. — *e*) **nach einem Monat zu entrichten*. — *f*) **auf einen Monat in Dienst genommen*. — *g*) **einem best. Monat geweiht*. — 2) n. *ein allmonatliches* Çrâddha.

मासिकार्थवत् Adj. = मासिक 1) *b*) (!) Visṇus. 21,19.

मासिश्राद्ध n. *ein allmonatliches* Çrâddha Âpast.

मासी Adv. mit कर् *in Monate verwandeln*.

मासीन Adj. 1) *monatlich*. — 2) **einen Monat alt*.

*मासुरकर्ण m. Patron. von मसुरकर्ण.

*मासुरी f. *Bart*.

मासूर Adj. (f. ई) 1) *linsenförmig*. — 2) *aus Linsen gemacht* Bhâvapr. 1,147.

मासेश्वरफल n. Titel eines Werkes.

मासोपवास u. °क m. *Fasten einen Monat hindurch* Agni-P. 204,1. fgg.

मासोपवासिनी f. 1) **ein Frauenzimmer, das einen Monat hindurch fastet*. — 2) so v. a. *Kupplerin*.

मास्य Adj. *einen Monat alt.*

*माङ्, माङते माने.

*माङ्कस्थलक Adj. von माङ्कस्थली.

*माङ्कस्थली f. gaṇa घृणादि.

माङ्कि m. Patron. N. pr. eines Lehrers AV. Paric. 44 am Ende.

*माङ्कीप्रस्थ Adj. (f. ई) Kâç. zu P. 4,2,110. v. l. माङ्किकीप्रस्थ.

*माङ्कत 1) Adj. von मङ्कत्. — 2) n. Nom. abstr. von मङ्कत्.

*माङ्कन m. *ein Brahmane.*

माङ्कनीय Adj. fehlerhaft für मङ्कनीय.

*माङ्का f. *Kuh.*

*माङ्काकुल und *°कुलीन Adj. *aus vornehmem Geschlecht stammend.*

माङ्गचमस्य m. Patron. von मङ्गचमस.

*माङ्गाचित्ति Adj. von मङ्गाचित्त.

*माङ्गाजनिक und *°जनीन Adj. von मङ्गाजन.

माङ्गात्मिक Adj. *einem Hochstehenden eigen* u. s. w., *hoch, hehr.*

माङ्गात्म्य n. (adj. Comp. f. आ) *hohes Wesen, hoher Sinn, Grösse, Majestät, Macht, Würde.*

*माङ्गानद् Adj. (f. ई) von मङ्गानद्.

*माङ्गानस Adj. (f. ई) von मङ्गानस.

माङ्गानामन, *°नामिक und *°नाम्निक Adj. von मङ्गानाम्नी.

*माङ्गापुत्रि Adj. von मङ्गापुत्र.

*माङ्गाप्राण Adj. von मङ्गाप्राण.

माङ्गाभाग्य n. = मङ्गाभाग्य.

माङ्गारञ्जन Adj. (*f. ई) *mit Safran gefärbt.*

*माङ्गाराजिक Adj. (f. ई) *dem regierenden Fürsten zugethan, ihn verehrend.*

माङ्गाराज्य n. *die Würde eines regierenden Fürsten.*

माङ्गाराष्ट्र 1) Adj. (f. ई) *mahrattisch.* — 2) f. ई *die mahrattische Sprache.*

*माङ्गावार्त्तिक Adj. *mit* (Kâtjâjana's) Mahâvârttika *vertraut.*

माङ्गाव्रती f. *die Lehre der* Pâçupata.

माङ्गाव्रतीय fehlerhaft für मङ्गा°.

माङ्गिक m. Pl. N. pr. eines Volkes.

*माङ्किकीप्रस्थ Adj. (f. ई). v. l. माङ्कीप्रस्थ.

*माङ्किन Adj. von माङ्कित्य.

माङ्कित्य m. Patron. N. pr. eines Lehrers.

*माङ्कित्य m. Patron. von मङ्कि.

माङ्कित्र n. Bez. *des Liedes* ṚV. 10,185 Vasishṭha 26,5.

माङ्किन 1) Adj. (f. आ) a) *fröhlich, freudig, lustig, erregt.* — b) *ergötzlich, erfreuend.* — 2) *n. *Herrschaft.*

माङ्किनावत् Adj. *in Erregung befindlich.*

*माङ्गिर m. Bein. Indra's.

माङ्गिष 1) Adj. (f. ई) *dem Büffel —, der Büffelkuh eigen, von ihnen kommend.* — 2) m. Pl. N. pr. eines Volkes.

माङ्गिषक m. 1) *Büffelhirt. — 2) Pl. N. pr. eines Volkes.

*माङ्गिषस्थलक Adj. von माङ्गिषस्थली.

*माङ्गिषस्थली f. N. pr. einer Oertlichkeit.

माङ्गिषिक m. 1) *Büffelhirt, der von Büffelzucht lebt* VP. 2,6,21. — 2) *der Liebhaber eines liederlichen Weibes.* — 3) **der von der Prostitution seines Weibes lebt.*

माङ्गिषिका und °की f. N. pr. eines Flusses.

माङ्गिषेय m. 1) *ein Sohn der ersten Gemahlin eines Fürsten* Âpast. Çr. 9,20,7. — 2) N. pr. eines Commentators des TS. Prât.

माङ्गिष्म m. Pl. N. pr. eines Volkes VP.² 4,220.

माङ्गिष्मती f. N. pr. einer Stadt Bâlar. 66,14.15.

*माङ्गिष्मतेयक Adj. von माङ्गिष्मती.

माङ्गिष्य m. *eine best. Mischlingskaste, der Sohn eines* Kshatrija *von einer* Vaiçjâ, Gaut.

माङ्गीन m. vielleicht Patron. oder Adj. = माङ्गिन.

*माङ्गीयत्व Adj. *mit den Worten* मङ्गीयत्व (?) *beginnend.* v. l. माङ्गीयल. Vgl. आमङ्गीयव.

*माङ्गीयल Adj. *mit den Worten* मङ्गीयल (?) *beginnend* gaṇa विमुक्तादि in der Kâç. Vgl. आमङ्गीयव.

माङ्गुरदत्त N. pr. eines Ortes.

माङ्गुल 1) m. Patron. — 2) f. आ *eine best.* Râgiṇî S. S. S. 111.

माङ्गेन्द्र 1) Adj. (f. ई) a) *auf den grossen* Indra *bezüglich, ihm gehörig* u. s. w. धनुस् n. *Regenbogen,* अम्भस् *Regenwasser,* दिश् f. und आशा f. *Osten.* — b) *östlich, in östlicher Richtung laufend.* — 2) m. a) *ein best. Bechervoll* Kâtj. Çr. 13,3,10. — b) * = मुहूर्तविशेष. — c) Bez. *des 7ten* Muhûrta. — d) Patron. — e) Pl. N. pr. einer Dynastie VP. 4, 24,18. — 3) f. माङ्गेन्द्री a) *Osten.* — b) *eine best.* Ishṭi. — c) Pl. *best. den* Indra *verherrlichende Verse.* — d) **Kuh.* — e) Indra's *Energie, eine der sieben göttlichen Mütter.* Pl. unter den Müttern Skanda's. — 4) n. *das Mondhaus* Gjeshṭha Varâh. Jogaj. 7,7.

*माङ्गेन्द्रज्ञ m. Pl. *eine best. Klasse von Göttern bei den* Gaina.

माङ्गेन्द्रवाणी f. N. pr. eines Flusses.

माङ्गेय 1) Adj. (*f. ई) *irden* Vasishṭha 15,20. — 2) m. a) Metron. *des Planeten Mars.* — b) **Koralle.* — c) Pl. N. pr. eines Volkes. — 3) f. ई *Kuh* Râgan. 19,27.

माङ्गेल m. Patron.

माङ्गेश 1) m. unter den Mânavaugha. — 2) f. ई Bein. der Durgâ.

माङ्गेश्वर 1) Adj. (f. ई) a) *auf den grossen Herrn* (Çiva) *bezüglich, ihm gehörig* u. s. w. धारा N. pr. eines heiligen Badeplatzes. — b) Çiva *verehrend.* — 2) m. *ein Verehrer des* Çiva, *ein* Çivait. Vier Secten derselben Govindân. S. 592. परम° Kâd. 249,11. Harshaṅ. 71,10. Nom. abstr. °ता f. — 3) f. ई a) Çiva's *Energie, eine der sieben göttlichen Mütter,* = दुर्गा. — b) **eine best. Pflanze* Râgan. 3,65. — c) N. pr. eines Flusses.

माङ्गेश्वरपद n. und माङ्गेश्वरपुर n. N. pr. zweier Tîrtha.

माङ्गेश्वरीतन्त्र n. Titel eines Tantra.

1. मि, मिनोति, मिनुते (einmal mit वि); Pass. मीयते, मित Partic. 1) *in den Boden einsenken, befestigen; gründen, aufrichten; errichten, bauen; construiren* Çulbas. 1,41. — 2) *messen.* — 3) *ermessen, erkennen, wahrnehmen.* — *Desid. मित्सति, °ते. — Mit अनु (nur Praes. °मिनोति u. s. w.) = 3. मा 4) Comm. zu Njâjas. 1,1,36. 37. 2,1,6. — Mit उद् *aufrecht einsenken, aufrichten.* — Mit उप *daneben stecken, anstecken.* उपमित Vaitân. — Mit नि 1) *einsenken, befestigen; errichten, erbauen.* Partic. निमित. — 2) vielleicht *ermessen, erkennen, wahrnehmen.* — Mit *प्रणि. — Mit अभिनिस् (nur °निर्मिणवत्ति) *hervorbringen, schaffen* Lalit. 448,2; vgl. 3. मा mit अभिनिस् 1). — Mit परि *rings bestecken, umlégen.* — Mit प्र 1) *errichten, erbauen* in प्रमित (Nachtr. 4). — 2) *ermessen, erkennen, wahrnehmen; logisch erfassen* Comm. zu Njâjas. S. 1, Z. 13. — Mit प्रति in प्रतिमित्. — Mit वि *einsenken, befestigen; bauen, errichten.* Vgl. विमित. — Mit सम् *gleichzeitig* oder *zusammen befestigen, — errichten, — bauen.*

2. मि, *मिनाति, *मिनति (!) und *मिनेति = गतिकर्मन् Nigh. 2,14. *मयति, *मायति (गतौ, मत्याम्) Dhâtup. *मिनोति = अयति; *मीयते (vgl. मी mit उद्) = प्रमीयते = गच्छति. — Mit आ *herkommen* im Partic. Fut. आ-मेष्यन् Ait. Br. आमिमीयात् (gehört zu मी) wird durch प्रविशेत् erklärt. — Mit परा *zurückkehren* im Partic. Fut. परा-मेष्यन् Ait. Br. — Mit वि, °मयते s. u. 6. मा mit वि. — Mit सम्, संमिन्वान *zusammen gehend, sich verbindend* in einer Etymologie.

3. मि, मिनाति, मिनेति s. u. 1. मी.

1. मिन्, मिमिन्ति, Perf. मिमिन्युस् u. s. w. *mischen, zusammenrühren, — mit* (Instr.), *schmackhaft zu-*

bereiten. Med. (मिमिते) *sich mischen* oder *gemischt werden.* — Caus. मेदयति *umrühren, mengen,* — *mit* (Instr.) Âpast. Çr. 13, 9, 6. — Mit ग्रा in ग्रामित्ता. — Mit सम् = Simpl.

2. मिद् s. म्यद्.

मिघ् = मिक्ष् in निर्मिघमान 1) *sich übergiessend* RV. 2,34,13. — 2) so v. a. *sich berauschend* RV. 8,4,10.

मिङ्गिल in der Verbindung तिमिमिङ्गिल° Sucr. 1,206,17 fehlerhaft für तिमिङ्गिल (तिमितिमिङ्गिल°).

मिचिता f. N. pr. eines Flusses. v. l. निश्चिता.

मिच्चक (Eitel, Chin. B.) oder मिच्छक m. N. pr. des 6ten buddh. Patriarchen.

*मिक्, मिच्कति उत्क्लेशे, बाधे.

*मिङ्ग्, मिङ्गयति (भाषार्थ oder भासार्थ).

मिञ्जिकामिञ्जिक n. Sg. N. pr. eines aus Rudra's Samen stammenden Paares.

मिण्मिण Adj. *undeutlich durch die Nase sprechend.* Nom. abstr. °त्व n.

1. मित् f. *ein aufgerichteter Pfosten, Säule.*

2. मित् Adj. म *zum stummen Buchstaben habend* (eine Wurzel) 236,17.

1. मित s. u. 3. मा.

2. मित s. u. 1. मि.

3. मित m. N. pr. eines Ṛshi im dritten Manvantara VP.² 3,7.

*मितंगम 1) Adj. (f. ग्रा) *gemessenen Schrittes gehend.* — 2) m. *Elephant.* — 3) f. ग्रा *Elephantenkuh.*

मितज्ञु Adj. *wohlgefügte* —, *feste Kniee habend* und vielleicht auch *das Knie aufstemmend, knieend.*

मितदक्षिण Adj. (f. ग्रा) *wofür ein bestimmter Opferlohn besteht* Tândja-Br. 16,1,7.

मितद्रु 1) Adj. *feste Beine habend, gut laufend.* — 2) *m. *das Meer.*

मितध्वज m. N. pr. eines Fürsten.

मितप्रकाशिका f. Titel eines Werkes Opp. Cat. 1.

मितभाषितर् Nom. ag. *wenig sprechend.*

मितभाषिन् 1) Adj. dass. Nom. abstr. °षिता f. Ind. St. 15,351. — 2) f. °षिणी Titel verschiedener Commentare.

मितभुक् und मितभुज् Adj. *mässig im Essen.*

मितभोजन Adj. *wenig Nahrung zu sich nehmend* Âpast.

मितमति Adj. *beschränkten Verstandes.*

मितमेध Adj. (f. ग्रा) *von festwurzelnder Kraft.*

मितंपच Adj. (f. ग्रा) 1) *wenig kochend, mässig gross* (Kochgeschirr). — 2) *karg, geizig.*

*मितरावित् Adj. als Erklärung von मरुत्.

*मितरोचिन् Adj. desgl.

*मितवाच् Adj. *wenig redend.*

मितशायिन् Adj. *wenig schlafend.*

मितार्चिस् 1) Adj. *a) in gebundener Rede abgefasst, metrisch.* — *b) kurz und bündig* (Rede). — 2) f. ग्रा Titel verschiedener Commentare Opp. Cat. 1.

मिताङ्क Titel eines astron. Tractats.

1. मितार्थ m. *Gemessenes, Wohlerwogenes.* °भाषिन् Adj.

2. मितार्थ Adj. *gemessen* —, *vorsichtig zu Werke gehend;* m. Bez. einer Art von Abgesandten.

मितार्थक m. = 2. मितार्थ.

मिताशन Adj. *mässig* —, *wenig essend.*

1. मिताहार m. *mässiges Essen.*

2. मिताहार Adj. *wenig Speise zu sich nehmend.*

1. मिति f. 1) *Maass, Gewicht, Werth.* — 2) *richtige Erkenntniss.*

2. मिति f. *das Einsenken, Aufrichtung.*

मितोक्ति f. *weniges Reden.*

मित्य etwa *Preis* Râǵat. 7,1417.

मित्र्, मित्रति *sich als Freund benehmen.*

मित्र 1) m. *a) Gefährte, Freund.* — *b)* Name eines Âditja, welcher gewöhnlich mit Varuṇa zusammen angerufen wird. Im Dual auch ohne Hinzufügung von वरुणा Bez. beider Götter. — *c) die Sonne.* — *d)* Bez. *des dritten* Muhûrta. — *e)* N. pr. α) eines Marut. — β) eines Sohnes des Vasishṭha und verschiedener anderer Männer VP.². — 2) f. मित्रा N. pr. *a)* einer Apsaras. v. l. चित्रा. — *b)* der Mutter Maitreja's und der Maitreji. — *c)* *der Mutter Çatrughna's. — 3) n. *a) Freundschaft.* — *b) Freund.* In der Politik heisst *der unmittelbar an den benachbarten Fürsten* (der ग्ररि *Feind* heisst) *grenzende Fürst* — *Freund.* Der auf diesen folgende Fürst heisst ग्ररिमित्रम् Kâm. Nîtis. 8,16. Auch auf Planeten übertragen. — *c) Freund,* so v. a. *Ebenbild* von (Gen. Bâlar. 120,1); am Ende eines Comp. *gleichend, ähnlich* (Vikramâñkaṅ. 12,1.28). — *d)* = 1) *b).* Wird unter den 10 Feuern genannt MBh. 14,21,4. — *e) eine best. Art zu fechten* Hariv. 3,124,18.

मित्रक m. N. pr. eines Mannes.

मित्रकरण n. *das sich zum Freunde Machen.*

मित्रकर्मन् n. *Freundschaftsdienst, Freundschaft.* °कर्म कर् *Freundschaft schliessen mit* (Instr.) Gaut. 15,12.

मित्रकाम Adj. *sich Freunde wünschend.*

मित्रकार्य n. *die Sache des Freundes, Freundschaftsdienst.*

मित्रकृत् m. N. pr. eines Sohnes des 12ten Manu.

मित्रकृति f. *Freundesdienst* (nach Sâj.). °कृत्येव könnte aber auch als °कृत्य (Absol. *zum Freunde machend*) इव gefasst werden.

मित्रकृत्य n. *die Sache des Freundes, Freundschaftsdienst.*

मित्रकौस्तुभ m. N. pr. eines Mannes.

मित्रक्रु oder °क्रू m. oder f. wohl Bez. *unholder Wesen.*

मित्रगुप्त 1) Adj. *von Mitra gehütet.* — 2) m. N. pr. eines Mannes.

मित्रघ्न N. pr. 1) m. *a)* eines Râkshasa. — *b)* eines Sohnes des Divodâsa VP.² 4,147. — 2) f. ग्रा eines Flusses. v. l. चित्रघ्नी.

मित्रजित् m. N. pr. eines Sohnes des Suvarṇa VP. 4,22,3, v. l. ग्रमित्रजित्.

मित्रज्ञ m. N. pr. eines unholden Wesens, welches Opfer bestiehlt.

मित्रता f. 1) *das Verhältniss eines Freundes, Freundschaft.* — 2) *Gleichheit, Aehnlichkeit mit* (im Comp. vorangehend) Vikramâñkaṅ. 2,20.

मित्रतूर्य n. *Sieg der Freunde.*

मित्रत्व n. = मित्रता 1).

मित्रदेव m. N. pr. eines Sohnes des 12ten Manu und eines andern Mannes.

मित्रद्रुक् Adj. (Nom. °द्रुक्) *der dem Freunde zu schaden sucht, Verräther eines Freundes, treubrüchig* TBr. Kâṇ. 2,53,19.

मित्रद्रोक् m. *am Freunde geübter Verrath, Bundesbruch.* °द्रोकेण Kathâs. 60,5 fehlerhaft für °द्रोहिणा.

मित्रद्रोहिन् Adj. = मित्रद्रुक्.

*मित्रद्विष् Adj. *den Freund anfeindend, ihm zu schaden suchend.*

मित्रधर्मन् m. N. pr. eines unholden Wesens, welches Opfer bestiehlt.

मित्रधा Adv. *freundlich.*

मित्रधित n., मित्रधिति f. und मित्रधेय n. *Freundschaftsbund.*

मित्रपति m. *Herr der Freunde* oder *der Freundschaft* RV.

मित्रपथादिकुण्डमाहात्म्य n. Titel eines Werkes Bühler, Rep. No. 80.

*मित्रपद् n. N. pr. einer Oertlichkeit.

मित्रबाहु m. N. pr. eines Sohnes 1) des 12ten Manu Hariv. 1,7,78. मित्रवाह् v. l. — 2) Kṛshṇa's.

मित्रभ n. 1) *ein befreundetes Gestirn,* — *astrologisches Haus.* — 2) Mitra's *Mondhaus,* Anurâdhâ.

मित्रभानु m. N. pr. eines Fürsten.

मित्रभाव m. *das Verhältniss eines Freundes, Freundschaft.*

मित्रभू m. N. pr. eines Mannes.

मित्रमान् Adj. *den Freund hegend, — erhaltend* TS.

मित्रभेद् m. *Entzweiung von Freunden, Freundschaftsbruch.* Auch Titel des 1sten Buches im Pañkat.

मित्रवन्त् Adj. etwa *eine Fülle von Freunden habend, reich an Freunden.* Gewöhnlich im Voc.

मित्रमित्र n. *des Feindes Feind* heisst in der Politik der durch *Feind* (der nächste Nachbar), *Freund* (des Vorangehenden Nachbar) und *Feindes Freund* (des Vorangehenden Nachbar) *eines Fürsten getrennte Fürst* Kâm. Nîtis. 8,16.

मित्रमिश्र m. N. pr. eines Autors.

मित्रयज्ञ m. N. pr. eines Mannes.

मित्रयु 1) *Adj. *a) freundschaftlich gesinnt.* — *b) Lebensklugheit besitzend.* — 2) m. N. pr. eines Lehrers und eines Sohnes des Divodâsa. Pl. मित्रयुवस् *die Nachkommen* Mitraju's; soll auch Pl. zu मैत्रेय sein.

मित्रयुज् 1) Adj. *einen Bund geschlossen habend, verbündet.* — 2) m. N. pr. eines Mannes. Pl. *seine Nachkommen.*

*मित्रयुद्ध n. *ein Streit zwischen Freunden.*

मित्रलाभ m. *Gewinnung von Freunden.* Auch Titel des ersten Buches im Hit.

मित्रवत् Adv. *wie einen Freund* 184,6.

मित्रवत्सल Adj. *liebevoll gegen Freunde, Freunden ergeben* Mudrâr. 137,8 (204,10).

मित्रवन n. N. pr. eines *Waldes.*

मित्रवत्त् 1) Adj. *Freunde habend.* — 2) m. N. pr. *a)* eines unholden Wesens, welches Opfer bestiehlt. — *b)* eines Sohnes α) des 12ten Manu. — β) Kṛshṇa's. — 3) f. °वती N. pr. einer Tochter Kṛshṇa's.

मित्रवरण n. *das Wählen von Freunden* Varân. Bṛh. S. 99,6.

मित्रवर्चस् m. N. pr. eines Mannes.

*मित्रवर्ध gaṇa धूमादि. v. l. °वर्ध.

मित्रवर्धन 1) Adj. *die Freunde beglückend.* — 2) m. N. pr. eines unholden Wesens, welches Opfer bestiehlt.

*मित्रवर्ध्र v. l. für मित्रवर्ध.

मित्रवर्मन् m. N. pr. eines Mannes.

मित्रवाक् m. N. pr. eines Sohnes des 12ten Manu. v. l. मित्रवाह्.

*मित्रविद् m. *Späher.* Richtiger मन्त्रविद्.

मित्रविन्द् 1) Adj. *Freunde gewinnend* als Bez. eines Agni. — 2) m. N. pr. *a)* eines Sohnes α) des 12ten Manu. — β) Kṛshṇa's. — *b)* eines Lehrers. — 3) f. ई *a) eine best.* Ishṭi. — *b)* N. pr. α) einer Gattin Kṛshṇa's. — β) eines Flusses in Kuçadvîpa Bhâg. P. 5,20,16.

मित्रविन्देष्टिप्रयोग m. Titel eines Werkes Burnell, T.

मित्रवैर् n. *Zwiespalt unter Freunden.*

मित्रशर्मन् m. N. pr. verschiedener Männer.

*मित्रशिस् Adj.

मित्रसप्तमी f. *der 7te Tag in der lichten Hälfte des* Mârgaçîrsha.

मित्रसंप्राप्ति f. *Gewinnung von Freunden,* Titel des zweiten Buches im Pañkat.

मित्रसह् m. N. pr. 1) eines Fürsten, der auch Kalmâshapâda genannt wird. — 2) eines Brahmanen.

मित्रसाह् Adj. *nachsichtig gegen seine Freunde.*

मित्रसाह्या f. N. pr. eines göttlichen Wesens.

मित्रसेन m. N. pr. 1) eines Gandharva VP.^{2} 2,293. — 2) eines Sohnes des 12ten Manu. — 3) eines Enkels des Kṛshṇa. — 4) eines Fürsten der Dravida. — 5) *eines Buddhisten.

मित्रस्नेह् m. *Freundesliebe, Freundschaft* Mudrâr. 138,1. 2. 140,9 (205,7. 208,7).

मित्रहन् (MBh. 9,43,38) und °हन Adj. *einen Freund mordend.*

*मित्रह्रू Adj. = मित्रं ह्वयति.

मित्राख्य Adj. *nach* Mitra *benannt.*

मित्राचार m. *das einem Freunde gegenüber zu beobachtende Verfahren.*

मित्रातिथि m. N. pr. eines Mannes RV.

मित्रानुग्रहण n. *das Beglücken der Freunde.*

मित्राभिद्रोह् m. = मित्रद्रोह्.

मित्रायु 1) Adj. *Freundschaft suchend.* — 2) m. N. pr. 1) eines Lehrers. — 2) eines Sohnes des Divodâsa.

मित्रावरुण m. Du. *Mitra und Varuṇa.* मित्रावरुणयोरयनम् und °वरुणयोरिष्टि: Bez. *bestimmter Opfer.* °वरुणयो: संयोजनम् Name eines Sâman. — Sg. Hariv. 11361 fehlerhaft für मैत्रावरुण.

मित्रावरुणवत् Adj. *von Mitra und Varuṇa begleitet.*

मित्रावरुणसमीरित Adj. *von Mitra und Varuṇa angetrieben* TBa. 3,7,5,6.

*मित्रावरुणीय n. fehlerhaft für मैत्रा°.

मित्रावसु m. N. pr. eines Sohnes des Viçvâvasu, Fürsten der Siddha.

मित्रिण् Adj. *befreundet, verbündet.*

मित्रिय Adj. *freundlich, vom Freunde kommend, auf ihn sich beziehend* u. s. w.

मित्री Adv. 1) mit कर् *sich Jmd* (Acc.) *zum Freunde machen.* — 2) mit भू *ein Freund werden, sich befreunden mit* (Instr.).

मित्रीय्, °यति 1) *Jmd sich zum Freunde zu machen suchen.* — 2) *Jmd für seinen Freund halten, als Freund —, als Kameraden behandeln.* — 3) *zur Freundschaft —, zu einem Bündniss geneigt sein* Harshak. 118,18.

मित्रेयु m. N. pr. eines Sohnes des Divodâsa.

मित्रेरु Adj. etwa *bundbrüchig, treulos.*

मित्रेश्वर m. in Verbindung mit कर m. Name einer von Mitraçarman errichteten Statue Çiva's.

मित्रोदय m. 1) *Sonnenaufgang.* — 2) *eines Freundes Wohlergehen.* — 3) Titel eines Werkes.

मित्र्य, मित्रिय Adj. = मित्रिय. *Am Ende eines Comp. *zu den Freunden* des und des *gehörig.*

1. मित्स्, मित्सति, *°ते Desid. von 3. मा.

2.* मित्स्, मित्सति, °ते Desid. von 1. मि.

3.* मित्स्, मित्सति Desid. von 1. मी.

मिध्, मेधति und मिधति 1) *sich zugesellen.* — 2) (*auf einen Nebenbuhler stossen*) *hart aneinander kommen, zanken, gegenreden, Jmd* (Acc.) *Vorwürfe machen, altercari;* Med. *in Streit gerathen.* Nach den Lexicographen मेधति, °ते (मेधायाम्, हिंसायाम्, सङ्गे, वधे), मेधति (संगमे). — Mit अभि *Jmd* (Acc.) *zornig —, beschimpfend anreden* Vaitân. — Mit प्रत्यभि *mit Schimpfreden antworten.*

मिधत्यै Instr. Adv. *abwechselnd* oder *wetteifernd.* मिधति = हिंसा Sâj.

मिधस् Adv. 1) *zusammen, — mit* (Instr.), *gemeinschaftlich, zu —, mit einander, gegenseitig, unter einander.* — 2) *wechselsweise, abwechselnd, alternatim.* — 3) *unter einander,* so v. a *unter vier Augen, im Geheimen.* — 4) *durch Zwiespalt* Bhâg. P.

मिधस्तुर् Adj. *auf einander folgend, sich gegenseitig ablösend.*

मिध[:]स्पृध्य Absol. *unter sich wetteifernd.* Nach den Erklärern Adj.

मिधि m. N. pr. eines Fürsten von Mithilâ.

मिधित m. N. pr. eines Mannes.

मिधिल 1) m. *a)* N. pr. α) Pl. eines Volkes. — β) eines Fürsten, Gründers der Stadt Mithilâ. — *b) ein Fürst* von Mithilâ. Richtig मैधिल. — 2) f. आ N. pr. der Hauptstadt der Videha. मिधिलाधिपति m. Bein. Ganaka's.

मिधु und मिधू Adv. 1) *abwechselnd.* — 2) *falsch, verkehrt.*

मिथुन 1) Adj. (f. आ) *gepaart, ein Paar bildend;* m. *Paar* (*ein männliches und ein weibliches Indi-*

viduum), *Paar* überh. Gewöhnlich Du., später meist n. Sg. (auch *Zwillingspaar*). Am Ende eines adj. Comp. f. आ. — 2) n. *a) der andere Theil, Complement.* — *b) Paarung, Begattung;* auch *Paarung* im weitesten Sinne. — *c) die Zwillinge im Thierkreise,* überh. *der dritte Bogen von 30° in einem Kreise.* Auch m. Golâdhj. 7,28. Utpala zu Varâh. Bṛh. 1,11. — *d) eine mit einer Praeposition verbundene Wurzel.* — *e)* Bez. *bestimmter Statuetten* (*Pendants*) *am Eingange eines Tempels* Varâh. Bṛh. S. 56,15.

मिथुनत्व n. und मिथुनभाव m. *das Gepaartsein, Bildung eines Paares.*

मिथुनयमक n. *eine best. Paronomasie.* Beispiel Bhaṭṭ. 10,12.

मिथुनव्रतिन् Adj. *dem Beischlaf huldigend, ihn vollführend.*

*मिथुनाय्, °यते *sich paaren, sich begatten.*

मिथुनी Adv. 1) mit कर् *a) Paarung zu Stande bringen, — mit* (Instr.), *sich paaren lassen* Ait. Âr. 236,14. — *b) paarweise zusammenstellen* Çaṃk. in der Einleitung zu Bâdar. S. 10, Z. 1. — 2) mit भू und अस् *sich paaren, sich begatten, — mit* (Instr.). मिथुना भूत्वा (!) Gaut. — 3) mit भू *sich paarweise stellen, sich zusammenstellen mit* (सक्).

मिथुनीचारिन् Adj. *sich begattend.*

मिथुनीभाव m. *Begattung, — mit* (Instr.).

मिथुनेचर m. *der Vogel* Kâkravâka.

मिथुयो Adv. *verkehrt, falsch, unrichtig.* Mit कर् so v. a. *Etwas ungeschehen machen* Âpast.

मिथुस् Adv. 1) *gegenseitig* Bhâg. P. — 2) = मिथुयो. Mit भू *missrathen, fehlschlagen.*

मिधु s. u. मिधु.

मिधृकृत् Adj. *in Unordnung gerathen.*

मिधृदृश् Adj. *abwechselnd sichtbar, — erscheinend.*

*मिधो Adv. neben मिथस्.

मिथोऽवद्यप Adj. *gegenseitig Mangel oder Noth von sich abwendend.*

मिथोयोध m. *das unter sich handgemein Werden.*

मिथोविनियोग m. *eine gegenseitig angewiesene Beschäftigung mit* (Loc.) Âpast. 1,13,16.

मिथ्या Adv. 1) *verkehrt, falsch, unrichtig.* Häufig in Verbindung mit कर्; mit dem *Caus. von कर् Act. *einmal falsch aussprechen,* Med. *zu wiederholten Malen falsch aussprechen.* Mit प्र-वर्त् *sich ungebührlich gegen Jmd* (Loc.) *benehmen.* — 2) *falsch,* so v. a. *nicht der Wahrheit gemäss, unwahr, lügnerisch.* Mit ब्रू, वच् und वद् *eine falsche Aussage thun, lügen, vorgeben.* Mit कर् *a)* ein gesprochenes Wort (Acc.) *nicht wahr machen,* mit न *es halten* 82,7. — *b) wegleugnen, in Abrede stellen.* — Mit भू *sich als unwahr erweisen.* — 3) *nicht in Wirklichkeit, scheinbar.* — 4) *ohne wahren Zweck, für Nichts und wieder Nichts, vergebens.* — 5) substantivirt und als Gattin Adharma's personificirt.

मिथ्याकृत Adj. *verkehrt gethan.*

मिथ्याकोप m. *ira simulata.*

मिथ्याक्रय m. *ein falscher Preis.*

मिथ्याग्रह m. *zweckloses Bestehen auf Etwas, unnütze Hartnäckigkeit.*

मिथ्याग्लह m. *falsches Würfelspiel* MBh. 5,48,91.

*मिथ्याचर्या f. *Heuchelei.*

1. मिथ्याचार m. *unrichtiges Verhalten, — Verfahren.*

2. मिथ्याचार Adj. *heuchlerisch verfahrend.*

मिथ्याजल्पित n. *verkehrtes —, falsches Gerede.*

मिथ्याजीवातु m. ein Mannsname Kautukas.

मिथ्याज्ञान n. *falsche Auffassung, Irrthum.*

मिथ्याज्ञानखण्डन n. Titel eines Schauspiels Hall in der Einl. zu Daçak. 30.

मिथ्यात्व n. 1) *das Falschsein, Unrealität.* — 2) bei den Gaina *a) Verkehrtheit,* als einer der 18 Fehler eines Systems. — *b) Verblendung,* als die niedrigste Stufe auf dem Wege zur Erlösung.

मिथ्यात्वानुमानखण्डनटिप्पणी f. Titel eines Werkes Opp. Cat. 1.

मिथ्यात्विन् Adj. *sich im Zustande der Verblendung befindend.*

मिथ्यादर्शन n. 1) *eine falsche Erscheinung.* — 2) **Irrlehre.*

मिथ्यादृष्टि f. *Irrlehre* Lalit. 34,20.

मिथ्याधीत n. *ein in unrichtiger Weise betriebenes Studium* Âpast.

मिथ्याध्यवसिति f. *eine best. Redefigur: Ausdruck der Unmöglichkeit einer Sache dadurch, dass für die Wirklichkeit derselben ein anderes Unmögliches vorausgesetzt wird.*

*मिथ्यानिरसन n. = शपथ.

मिथ्यापण्डित Adj. (f. आ) *nur scheinbar unterrichtet, — klug.*

मिथ्यापुरुष m. *nur dem Scheine nach ein Mann.*

मिथ्याप्रतिज्ञ Adj. *wortbrüchig.*

मिथ्याप्रवादिन् Adj. *unwahr sprechend, lügnerisch.*

मिथ्याप्रवृत्ति f. *falsche Function* (der Sinne).

मिथ्याफल n. *ein vorgespiegelter —, eitler Vortheil, — Lohn.*

मिथ्याबुद्धि f. *falsche Auffassung* Çaṃk. zu Bâdar. 1,1,5 (S. 98, Z. 8).

मिथ्याभिधा f. *ein falscher Name.*

मिथ्याभिधान n. *eine falsche, unwahre Aeusserung, — Aussage.*

*मिथ्याभियोग m. *eine falsche Klage.*

मिथ्याभियोगिन् Adj. *eine falsche Klage vorbringend* Jâgñ. 2,11.

मिथ्याभिशंसन n. *eine falsche Beschuldigung* Spr. 5460, v. l.

मिथ्याभिशंसिन् Adj. *Jmd falsch beschuldigend* Jâgñ. 3,285. Spr. 5460. Bhâg. P. 10,8,35.

मिथ्याभिशस्त Adj. *fälschlich beschuldigt* Jâgñ. 3,285. Spr. 5460.

मिथ्याभिशस्ति f. *eine falsche Beschuldigung.*

मिथ्याभिशाप m. 1) dass. — 2) *eine falsche Voraussagung.*

मिथ्याभिषङ्ग m. *eine ungerechte Verwünschung* MBh. 13,94,14.

*मिथ्यामति f. *Irrthum.*

*मिथ्यामान m. *falscher Stolz.*

मिथ्यायोग m. *falscher Gebrauch, falsche Anwendung.*

मिथ्यारम्भ m. *falsche Behandlung* Karaka 1,18.

मिथ्यार्णव m. ein Mannsname Kautukas. Hâsj.

मिथ्यावचन n. *das Sagen einer Unwahrheit* Gaut.

मिथ्यावाक्य n. *eine unwahre Rede, Lüge.*

मिथ्यावाच् Adj. *unwahr redend, lügend.*

1. मिथ्यावाद m. *eine unwahre Rede, Lüge.*

2. मिथ्यावाद Adj. *unwahr redend, lügnerisch.*

मिथ्यावादिन् Adj. *unwahr redend* (316,29), *lügnerisch.*

मिथ्याव्यापार m. *eine falsche Beschäftigung, eine B. mit Sachen, die Einen nicht angehen.*

मिथ्याव्याहारिन् Adj. *unwahr redend, lügend* MBh. 15,5,30.

मिथ्यासाक्षिन् m. *ein falscher Zeuge.* °क्षिप्रदातर् *falsche Zeugen vorführend.*

मिथ्यास्तव m. *falsche, ungegründete Lobpreisung.* Pl. Râgat. 3,153.

मिथ्यास्तोत्र n. dass. Pl. Spr. 7596.

मिथ्याहार m. *verkehrte Nahrung, falsche Diät.*

*मिथ्योत्तर n. *eine unwahre Erwiederung* (eines Angeklagten vor Gericht).

मिथ्योपचार m. 1) *eine erheuchelte Dienstleistung, — Freundlichkeit* 79,10. Pl. 143,4. — 2) *falsche Behandlung* (in medic. Sinne).

1. मिद्, मेद्यति, मेदते (nur मेदताम्); *fett werden.* *Pass. मिद्यते, *Partic. मिन्न, *impers. auch मेदित. — Caus. मेदयति *fett machen.* — Mit अति Caus.

fetter —, voller machen Taṇḍya-Br. 5,2,12. — Mit अनु *nach Jmd fett werden.* — Mit *प्र 1) *anfangen fett zu werden.* Partic. प्रमित्त und प्रमेदित. — 2) प्रमेदित *angefangen habend Gefühle der Zuneigung zu zeigen* Bhatt.

2.* मिद्. मेदति, °ते (मेधाकिंसयोः).

मिदि m. Bez. *der Wurzel* 1. मिद् MBu. ed. Vardh. 8,42,30. v. l. मिन्दि.

मिद्ध n. *geistige Trägheit, Indolenz* Lalit. 159,2. Nach den Lexicographen = चित्ताभिसंतेप (चित्ताभिसंतेपः), निद्रा, आलस्य (लसित oder अलसित) und क्लिन्न.

*मिध् und *मेध्, मेधति, °ते (मेधाकिंसयोः); *मेध्, मेधति (संगमे).

मिनुति m. Bez. *der Wurzel* 1. मि MBu. 8,42,31.

*मिन्द्, मिन्दयति (स्नेहने).

मिन्दा f. *ein körperlicher Fehler, Mangel, menda.*

मिन्दि m. Bez. *der Wurzel* मिन्द् MBu. 8,42,31.

मिन्मिन Adj. = मिणिमण.

*मिन्व्, मिन्वति (सेचने oder सेवने).

*मिमङ्गा f. *das Verlangen in's Wasser zu gehen, — zu baden.*

मिमङ्गु Adj. *im Begriff stehend in's Wasser zu gehen.*

*मिमत m. N. pr. eines Mannes.

*मिमन्थिषा f. *das Verlangen Jmd zu schütteln, zu zerzausen, hart mitzunehmen u. s. w.*

*मिमन्थिषु Adj. *Jmd zu schütteln u. s. w. im Begriff stehend.*

मिमर्दयिषु und मिमर्दिषु Adj. *zu zerdrücken —, zu zermalmen im Begriff stehend.*

मिमारयिषु Adj. *tödten wollend* Hem. Par. 3,28.

मिमित्त Adj. *gemischt.*

मिमिक्षु Adj. *gemischt* oder *sich mengend.*

मिमेध m. am Ende eines Pâda = मेध.

मिमेधस् n. = मेधस् RV. 10,70,2.

(मिमेध्य) मिमेधिश्र Adj. *an der Opferspeise betheiligt, sie empfangend u. s. w.* RV.

*मिरण्ड *eine best. hohe Zahl* (buddh.).

*मिरा f. *Grenze* Hem. Pr. Gr. 1,87. Vgl. मीर.

मिराखान m. N. pr. eines *Chans.*

*मिरिका f. *eine best. Pflanze.*

मिमिर् Adj. *blinzelnd* (nach dem Comm.).

मिल्, मिलति, *°ते 1) *sich vereinigen mit, sich zu Jmd gesellen, Jmd begegnen, sich einstellen —, sich einfinden bei, zusammenkommen mit Jmd* (Instr. mit und ohne सह, Gen. oder Loc.); *sich zusammenfinden, zusammenkommen, — treffen, sich vereinigen.* मिलित *zusammengekommen mit Jmd, sich einfindend u. s. w., zusammengetreten, vereinigt; feindlich zusammengestossen.* — 2) *zusammenstossen, — kommen, sich verbinden, sich einstellen, eintreten* von Unbelebtem. कर्दमः कर्दमाय मिलतु *Koth komme zu Koth,* so v. a. *wer einmal gesündigt hat, kann es auch zum zweiten Male thun* Kampaka 256. fg. °मिलत् und °मिलित *verbunden mit.* मिलित auch *eingetroffen, in Erfüllung gegangen.* — Diese später so häufig vorkommende Wurzel kennt weder das Epos noch Kâlidâsa. Nach Vâmana fehlt sie auch im Dhâtup. — Caus. मेलयति *Jmd mit Jmd* (Gen.) *zusammenführen, zusammenkommen lassen, zusammenrufen* 130, 18. — Mit परि, °मिलित 1) *verbunden mit* (Instr.). — 2) Pl. *von allen Seiten zusammengekommen* Prasannar. 2, 2. — Mit सम् *zusammenkommen, sich einfinden, sich zu Jmd gesellen.* संमिलित *sich eingefunden habend,* auch so v. a. *in Jmds* (Gen.) *Besitz gelangt.* — Mit अभिसम् Maitr. S. 1,5,12 fehlerhaft für °मील्.

मिलन n. *das Zusammentreffen, — kommen mit* (Gen. Kampaka 465), *Begegnung, Berührung.*

मिला und मिलिका f. in दुर्मिला und दुर्मिलिका.

मिलिन्द m. *Biene* Bhâm. V. 1,7.

मिलिन्दक m. *eine Art Schlange.*

मिलीमिलिन् Adj. als Beiw. Çiva's.

मिल्ला f. N. pr. eines Frauenzimmers.

*मिश्, मेशति (शब्दे, रोषकृते).

*मिशि und *मिशी f. 1) *Anethum Panmori* und *An. Sowa, Dill* Râgan. 4,14. — 2) *Nardostachys Jatamansi;* vgl. मिषिका. — 3) *eine Art Zuckerrohr* Râgan. 8,91.

मिश्रष N. pr. einer Oertlichkeit.

मिश्र 1) Adj. (f. श्रा) *a) vermischt, vermengt, verschlungen.* वचांसि मिश्रा कर् so v. a. *Worte wechseln, sich unterreden.* — *b) gemischt,* so v. a. *mannichfaltig, verschiedenartig, vielartig.* — *c) vermischt —, vermengt mit, begleitet —, sich in Gesellschaft befindend von, versehen mit;* die Ergänzung im Instr., Instr. mit समम्, Gen. oder im Comp. vorangehend. Ausnahmsweise geht मिश्र im Comp. voran, z. B. पर्जन्यो मिश्रवातः *Regen von Wind begleitet.* — *d)* Pl. in Comp. mit einem Personennamen *im Gefolge von — seiend,* der und der *und seine Genossen.* In Comp. mit ehrenden Beiwörtern so v. a. म. *s. w. m. s. w.* Häufig auch im Sg. am Ende und am Anfange von Personennamen, insbes. von Gelehrten, als Ehrenbezeichnung. — *e)* am Ende eines Comp. = मिश्रक *mischend,* so v. a. *verfälschend.* — 2) m. *a)* **eine Art von Elephanten.* — *b) ein best. Tact* S. S. S. 234. — *c)* Abkurzung für verschiedene auf मिश्र ausgehende Personennamen. — *d)* N. pr. verschiedener Männer. — 3) n. *a) Kapital nebst Zinsen u. s. w.* Lilâv. 31,3. fgg. — *b) *eine Art Rettig* Râgan. 7,18. Vgl. क्षिम्र.

मिश्रक 1) Adj. *gemischt, nicht rein.* — *b) vermischt, miscellan.* — *c)* mit गुणस्थान n. bei den Gaina Bez. der dritten Stufe auf dem Wege zur Erlösung. — *d) mischend, verfälschend* (Korn u. s. w.) — *e) aus der Tonart fallend* (Sänger) S. S. S. 118,2. — 2) n. *a) *Steppensalz.* Vgl. विमिश्रक. — *b)* N. pr. α) eines Tîrtha. — β) *eines Götterhains.

मिश्रकव्यवहार m. = मिश्रव्यवहार Lilâv. 31,1.

मिश्रकाचण und °वन (fehlerhaft) n. N. pr. von Indra's *Lusthain.*

मिश्रकेशव m. N. pr. eines Autors.

मिश्रकेशी f. N. pr. einer Apsaras.

मिश्रचतुर्भुज m. N. pr. eines Mannes.

मिश्रचोर und °चौर (Comm.) m. *Fälscher von Getraide* Visnus. 45,10.

*मिश्रज्ञ m. *Maulthier* Râgan. 19,40.

*मिश्रज्ञाति Adj. *von gemischter Herkunft, dessen Eltern zu verschiedenen Kasten gehören.*

मिश्रण n. 1) *das Mischen, Mischung.* — 2) *Addition.* — Vgl. वाङ्मिश्रण.

मिश्रता f. *das Vermischtsein, Vermischung.*

*मिश्रधन n. = मिश्र 3) *a)* Lilâv. 32,6. fgg.

1. मिश्रधान्य n. *vermischte Körnerfrucht.*

2. मिश्रधान्य Adj. *aus verschiedenen Körnern gemischt.*

*मिश्रपुष्पा f. *Trigonella foenum graecum* Bhâvapr. 1,167.

मिश्रप्रकृतिक Adj. *von gemischter Natur* Râgan. 21,14.

मिश्रभाव m. N. pr. des Verfassers des Bhâvaprakâça.

मिश्रय्, °यति 1) *mischen, vermengen, vermischen mit* (Instr.). मिश्रित *gemischt, vermischt mit* (im Comp. vorangehend), *durch einander gemischt* (Geschmack). — 2) *addiren.* — Mit व्यति *vermischen mit, mischen unter* (Instr.). — Mit अनु. °मिश्रित *untermischt mit* (Instr.). — Mit आ *vermengen mit, mischen unter* (Instr.). — Mit वि *unter einander mischen.* विमिश्रित *vermengt, untermischt mit, begleitet von* (Instr. oder im Comp. vorangehend). Bisweilen in etwas freier unlogischer Stellung. — Mit सम्, संमिश्रित *vermengt, untermischt mit* (Instr.). — Mit प्रतिसम्, °संमि-

मिश्रित *mit einem Andern verbunden, an etwas Anderes gebunden.* v. l. °संयुक्त.

मिश्रलटकन m. N. pr. eines Mannes.

मिश्रवर्ण 1) *Adj. *von gemischter Farbe.* — 2) m. *a*) **eine Art Zuckerrohr* Râǵan. 14,80. — *b*) *ein best. Tact* S. S. S. 208. — 3) *n. *eine Art Aloe.*

*मिश्रवर्णफला f. *Solanum Melongena.*

मिश्रव्यवहार m. *investigation of mixture, ascertainment of composition, as principal and interest joined, and so forth.*

*मिश्रशब्द m. *Maulthier* Râǵan. 19,40.

मिश्रिन् m. N. pr. eines Schlangendämons.

मिश्री Adv. 1) mit करु *vermischen mit* (Instr.) Mahîdh. zu VS. 7,10. — 2) mit भू *sich vermischen, sich verschlingen, sich vermischen mit* (Instr.; auch geschlechtlich), *zusammentreffen* (Blicke).

मिश्रीकरण n. *Ingredienz, Zuthat zu einer Speise.*

मिश्रीभाव m. *Vermischung* (intrans.), *geschlechtliche V.* Kâraka 4,4.

*मिश्रेया f. *Anethum Panmori* oder *Dill* Mat. med. 173. Râǵan. 4,15.

मिश्र Adj. = मिश्र in अ॒°, नि॒° und सं॒°.

1. मिष्, मिषँति 1) *die Augen aufschlagen, — offen haben.* Nur Partic. praes.; am häufigsten der Gen. mit einem Subst. in der Bed. *im Angesicht von, vor Augen* des und des. — 2) *स्पर्धायाम्. Woher diese Bed. mit Uebergehung der ersten im Dhâtup.? — Mit उद् 1) *die Augen aufschlagen.* Einmal उन्मिषमाण. — 2) *sich öffnen* (von den Augen und von Knospen). उन्मिषित *geöffnet, aufgeblüht.* — 3) *sich öffnen* vom Gesicht, so v. a. *sich zum Lächeln verziehen.* Nur उन्मिषित. — 4) *erglänzen, aufstrahlen.* — 5) *erblühen,* so v. a. *sich entfalten, sich erheben, entstehen.* — Mit प्रोद् *erblühen,* so v. a. *sich erheben, entstehen.* — Mit प्रत्युद् *sich erheben* oder *erglänzen.* — Mit समुद् 1) *sich erheben aus* (Abl.). — 2) *erglänzen, aufstrahlen.* — Mit नि 1) *das Augenlid schliessen, einnicken.* — 2) *sich schliessen* (von den Augen). निमिष्यन्ति (Fut.!) R.

2.*मिष्, मेषति (सेचने).

1.*मिष m. *Wetteifer.*

2. मिष n. (adj. Comp. f. आ) *Betrug, Täuschung, falscher Schein, Vorwand.* Pl. Râǵat. 8,127. In der Regel im Abl. मिषात्, als Adv. मिषतस् oder im Instr. मिषेण (Spr. 7746. Bhâm. V. 1,109) und zwar in Comp. mit dem *was die Täuschung verursacht* und mit dem *was simulirt wird, blosser Schein ist.*

मिषमिषाय्, °यते *knistern.*

*मिषि f. = मिसि.

*मिषिका f. *Nardostachys Jatamansi.* Vgl. मिशि.

मिष्ट 1) Adj. *schmackhaft, lecker;* auch *süss* von einer Rede und *angenehm* vom Geruch (Varâh. Jogaj. 6,17). — 2) n. *ein leckeres Gericht, Leckerbissen.*

मिष्टकर्तर् Nom. ag. *Bereiter schmackhafter Speisen.*

मिष्टता f. *Süsse* Naish. 8,51.

*मिष्टनिम्बू *süsse Citrone* Bhâvapr. 1,250.

मिष्टपाचक Adj. *schmackhafte Speisen kochend.*

मिष्टवाक्य Adj. *eine süsse Rede führend.*

मिष्टान्न n. *süsse Speise* Râǵan. 20,74.

*मिस्, मिँस्यति (गतिकर्मन्).

मिसद्रमिश्र m. N. pr. eines Mannes.

मिसि f. 1) *Anethum Sowa* und *An. Panmori* Râǵan. 4,10. — 2) **Nardostachys Jatamansi.* — 3) *= व्रजमोदा. — 4) **eine best. Grasart,* = उशीरी.

1. मिक्, मेँक्ति, मेक्ते (metrisch); मीढ (s. auch bes.) Partic. 1) *mingere, seichen* (mit dem Acc. des Stoffes), — *auf* (Loc. oder Acc.), *nach der Richtung von* (Acc.). — 2) *Samen entlassen.* — 3) *मिँमिडि् = याच्ञाकर्मन्. — Caus. मेक्यति *seichen lassen.* — Mit अति MBh. 13,5979 fehlerhaft für प्रति. — Mit अभि *beharnen.* — Mit अव *seichen auf, nach der Richtung von* (Acc.); *seichen* schlechtweg. — Mit उप Caus. *benetzen.* — Mit नि *seichen* Âpast. Çr. 9,18,9. — Intens. निमेँमिक्त्यस् Çat. Br. 9,1,2,19. — Mit परि, °मीढ *umpisst.* — Mit प्र *seichen.* *प्रमीढ = मूत्रित und घन. — Mit प्रति *harnen gegen* (Acc.). — Mit सम्, hierher nach den Commentatoren मिमिक्ष्वँ *überschütte.*

2. मिँक् f. *Nebel, Dunst; wässeriger Niederschlag.* Auch Pl.

मिक्का f. 1) *Schnee.* — 2) **Nebel.* — 3) **Kampfer* Râǵan. 12,61.

मिक्कि m. 1) *die Sonne.* — 2) **Greis.* — 3) **Wolke.* — 4) **Wind.* — 5) **der Mond.* — 6) N. pr. *a*) als Abkürzung von वाराह°. — *b*) einer Familie VP.² 5,382.

मिक्किकुल m. N. pr. eines Fürsten.

मिक्किदत्त m. N. pr. eines Mannes.

मिक्किपुर n. N. pr. einer *Stadt.*

मिक्किरति m. N. pr. eines Mannes.

मिक्किरापद् f. *Sonnenfinsterniss* Hemâdri 1,67, 20 (मिक्किरापदि zu lesen).

मिक्केश्वर m. N. pr. eines Heiligthums.

मिक्केरापदि (!) m. oder f. Hemâdri 1,67,22 angeblich *Sonnenfinsterniss.* Richtig मिक्किरापद्.

मिक्किलारोप्य n. N. pr. einer Stadt. v. l. मक्किला°.

मिक्के Dat. Infin. zu 1. मिक् RV. 1,64,6.

मी, मिनाति (*प्रमीणाति), मिनोति, मेँयते und मीयते, मिमीतस्, मिमीयात्; °मीत Partic. 1) *mindern, aufheben;* Med. Pass. *sich mindern, vergehen, verloren gehen.* — 2) *verfehlen* (die Richtung). — 3) *übertreten, verletzen; vereiteln, verändern.* — Caus. मापयति nur mit प्र zu belegen. स मापितः Bhâg. P. 7,8,51 fehlerhaft für समापितः. — *Desid. मित्सति, °ते. — Mit अनु, °मीय MBh. 3, 286 fehlerhaft für °नीय. — Mit आ 1) *stören, vereiteln.* — 2) (feindlich) *beseitigen, verdrängen, verschwinden machen* (beim falschen Spiel). — 3) *bei Seite schieben* (die Thür). — 4) Med. *sich entziehen, sich davonmachen, verschwinden.* — 5) *wechseln, vertauschen.* — Intens. (आमेँम्यान) *wechseln, vertauschen.* — Mit उद् *verschwinden.* — Mit प्र 1) *vereiteln, aufheben; zerstören, vernichten;* Med. Pass. *zu Nichte werden, vergehen, zu Grunde gehen, sterben, umkommen.* प्रमीत *gestorben, todt;* **geschlachtet.* — 2) *ändern, wechseln.* — 3) *verfehlen, versäumen* (Weg, Zeit), *vergessen; vernachlässigen, übertreten.* — 4) *verschwinden machen, beseitigen.* — 5) *hinter sich lassen, übertreffen.* — Caus. प्रमापयति 1) *vernichten, tödten.* — 2) *tödten lassen.*

2. मी Adj. *vernichtend* in मन्युमी॒.

3. मी, मिँमीते, मिमीकि॒ s. u. 3. मा.

4. मी, *मिमीते s. u. 5. मा.

मीडम् Adv. *leise.*

मीढ 1) Adj. s. u. 1. मिक्. — 2) f. आ N. pr. einer Frau. — 3) n. *a*) मीढ॒, मीळ्हँ॒ *a*) *Preis, Lohn.* — *β*) *Kampf, Wettkampf.* — *b*) मीढ *Koth, stercus.* °घट m. Lalit. 205,6. 11. 259,12. °गिरि m. 240,4.

*मीढु, *मीळ्हँ॒ m. = घन Nigh. 2,10.

मीढुष m. N. pr. eines Sohnes des Indra.

मीढु॑ष्टम, मीळ्हँ॒ष्टम s. u. मीढ्वँस्.

मीढु॑ष्मत्, मीळ्हँ॒ष्मत् Adj. = मीढ्वँस् 1) *a*).

मीढ्वँस् (मीळ्हँ॒षे u. s. w.) 1) Adj. *a*) etwa *spendend, freigebig.* Superl. मीळ्हँ॒ष्टम. — *b*) *gut befruchtend* (Bock). — 2) m. N. pr. eines Sohnes des Daksha.

मीन 1) m. *a*) *Fisch.* °द्वय n. und °युग n. *zwei in einander geschlungene Fische* (eine bekannte Figur). Am Ende eines adj. Comp. f. आ. — *b*) *die Fische im Thierkreise.* Auch °युग n. — *c*) *eine best. Gangart* S. S. S. 253. — 2) f. आ N. pr. einer Tochter der Ushâ.

*मीनकेतन m. *der Liebesgott.*

मीनकेतु m. desgl. Vikramâṅkaḱ. 13,90.

मीनकेतूदय m. Titel eines Kâvja.

मीनगन्धा f. Bein. der Satjavatî.

*मीनगोधिका f. *Teich.*

*मीनघातिन् m. 1) *Fischer.* — 2) *Kranich* Râǵan. 19,97.

मीनघावनतोय n. *Wasser, in welchem Fische gewaschen worden sind,* Suçr. 2,2,20.

मीनध्वज m. *der Liebesgott* Vṛshabh. 38.

मीननयनाष्टक n. Titel eines Werkes Burnell, T.

मीननाथ m. N. pr. eines Joga-Lehrers.

*मीननेत्रा f. *eine Grasart* Râǵan. 8,116.

*मीनर m. *ein best. Meerthier,* = मकर.

*मीनरङ्क m. *Eisvogel.*

मीनरथ m. N. pr. eines Fürsten.

मीनराज m. 1) *Fischkönig.* — 2) N. pr. eines Astrologen.

मीनराजजातक n. Titel eines astrol. Werkes.

मीनलाञ्छन n. *der Liebesgott.* हिमातल° so v. a. *Fürst, König* Vikramâṅkaḱ. 13,17.

मीनवत् Adj. *reich an Fischen.*

मीनाक्ष 1) Adj. *mit einem Fischauge gezeichnet* (Perle) Garbe zu Râǵan. 13,156. — 2) m. N. pr. eines Daitja. — 3) f. आ *a) *eine Soma-Pflanze.* — *b) *eine Art Dûrvâ-Gras* Râǵan. 3,128. — *c)* N. pr. einer Tochter Kubera's. Richtig wohl मीनाक्षी. — 4) *f. ई *eine Grasart* Bhâvapr. 2,89. 97.

मीनाक्षीपरिणय m. Titel eines Werkes Burnell, T.

मीनाक्षीस्तोत्र n. Titel eines Stotra Opp. Cat. 1.

*मीनाघातिन् m. 1) *Fischer.* — 2) *Kranich.*

*मीनाण्डी f. *Sandzucker* Râǵan. 14,99.

*मीनाम्बोणि m. 1) *eine Art Brühe.* — 2) *Bachstelze.*

*मीनालय m. *das Meer.*

*मीनाम्बोण v. l. für मीनाम्बोणि.

1. मीम्, ग्रभीमेत् und मीमयत् s. u. 3. मा.

2.*मीम्, मीमति (गतौ, शब्दे).

मीमांसक 1) m. *a) Erwäger, Prüfer* in काव्य°. — *b) ein Anhänger des* Mîmâṁsâ-*Systems.* — 2) f. °सिका = मीमांसा 2) Hemâdri 1,317,1.

मीमांसा f. 1) *Reflexion, Ueberlegung, Ansicht; Abwägung, Erörterung, Beanstandung.* — 2) *die Erörterung des heiligen Textes,* Bez. eines best. philosophischen Systems, das sich in die पूर्व° oder कर्म° und in die उत्तर°, ब्रह्म°, शारीरक° oder वेदान्त spaltet. Als Gründer des ersten gilt Gaimini, als der des 2ten Bâdarâjaṇa. Ueber dieses System handeln die folgenden Werke: °कौतूहलवृत्ति f., °कौस्तुभ n., °ज्योत्स्ना f., °तत्त्वचन्द्रिका f., °तत्त्ववार्त्तिक n., °नयविवेक m., °नयविवेकदीपिका f., °नयविवेकशङ्कादीपिका f., °नयविवेकालंकार m., °न्यायप्रकाश m., °न्यायविवेक m. (richtig °नयविवेक), °परिभाषा f., °बालप्रकाश m., °भाष्य n., °भाष्यवार्त्तिक n., °भाष्यविवरण n., °मकरन्द m. (Opp. Cat. 1), °र्थप्रदीप m., °वादार्थ m. (Opp. Cat. 1), °वार्त्तिक n., °विधिभूषण n., °व्याख्या f. (Opp. Cat. 1), °शारीरकभाष्य n. (Burnell, T.), °शास्त्रप्रकाश m. (Opp. Cat. 1), °शास्त्रसर्वस्व n., °श्लोकवार्त्तिक n., °संग्रह m. (Opp. Cat. 1), °संग्रहकौमुदी f. (Bühler, Rep. No. 407), °सर्वस्व n., °सारसंग्रह m., °सिद्धान्तार्या (Burnell, T.), °सूत्र n., °सूत्रदीधिति f. und °स्तबक.

मीमांसाशिरोमणि m. Bein. eines Nîlakaṇṭha.

मीमांस्य Adj. *einer Abwägung bedürfend, zu beanstanden.*

*मीर m. 1) *das Meer.* — 2) *ein best. Theil des Berges.* — 3) *Grenze;* vgl. मिरा. — 4) *Getränk.*

मीरमीरा f. N. pr. eines Frauenzimmers.

मीरल्लदेवी f. N. pr. einer Tochter Çiva's Ind. St. 14,115.

मील्, मीलति 1) *die Augen schliessen.* मीलित *der die Augen geschlossen hat, schlummerig.* Compar. मीलिततर. — 2) *sich schliessen* (von den Augen). — 3) *verschwinden.* Nur मीलित *verschwunden, zu sein aufgehört.* — 4) = मिल् *sich zusammenthun, sich verbinden, sich vereinigen.* मीलित *zusammengetroffen mit* (Instr.), *zusammengenommen, im Ganzen genommen.* — Caus. मीलयति *schliessen* (die Augen, Blüthen) 252,13. मीलित *geschlossen* (Augen), *noch nicht aufgeblüht.* — Mit अनु Caus. *schliessen* (die Augen). — Mit अभि Med. *das Auge abwenden* Âpast. Ça. 6, 7,4. — Mit आ Caus. *schliessen* (die Augen). — Mit व्या Caus. dass. — Mit उद् 1) *die Augen öffnen.* उन्मीलित *die Augen öffnend.* — 2) *öffnen* (die Augen). — 3) *sich öffnen* (von Augen). — 4) *zum Vorschein kommen, sich zeigen.* — Caus. 1) *öffnen* (die Augen, Blüthen). उन्मीलित *geöffnet* (Auge), *aufgeblüht.* — 2) *entfalten, zum Vorschein bringen, vor Augen führen* Comm. zu Lâṭj. 10,4,4. उन्मीलित *an den Tag gelegt.* — Mit प्रोद् 1) *die Augen öffnen.* — 2) *aufblühen.* — 3) *zum Vorschein kommen, sich zeigen.* — Caus. 1) *öffnen* (die Augen). — 2) *entfalten, zum Vorschein —, an den Tag bringen.* प्रोन्मीलित *an den Tag gelegt.* — Mit समुद् *zum Vorschein kommen, sich zeigen.* — Caus. 1) *öffnen* (die Augen). — 2) *entfalten, zum Vorschein —, an den Tag bringen.* समुन्मीलित *an den Tag gelegt.* — Mit नि 1) *die Augen schliessen.* निमीलित *die Augen geschlossen habend.* — 2) *sich schliessen* (von Blüthen). निमीलित *geschlossen;* auch n. impers. mit Instr. des Subjects. — 3) *verschwinden.* निमीलित *verschwunden.* — Caus. metrisch auch Med. 1) *schliessen* (die Augen, Augenlider, Blüthen). निमीलित *geschlossen.* — 2) *die Augen schliessen.* — 3) *Jmd* (Acc.) *die Augen schliessen machen.* Nur निमीलित. — Mit विनि, °मीलित *geschlossen* (Auge) Naish. 6,27. — Mit संनि *schliessen* (die Augen). — Mit प्र *die Augen schliessen.* प्रमीलित *geschlossene Augen habend.* — Mit सम् 1) *die Augen schliessen.* संमीलत् *die Augen schliessend,* संमीलित *die Augen geschlossen habend.* — 2) *sich schliessen* (von Blüthen). संमीलित vom Herzen zur Zeit des Schlafes, Gegens. विबुद्ध. — Caus. 1) *schliessen* (die Augen, Augenlider). संमीलित *geschlossen.* — 2) *die Augen schliessen.* — 3) *Jmd die Augen schliessen lassen,* so v. a. *Jmd den Garaus machen,* — Mit अभिसम् *unsichtbar machen* Maitr. S. 1,5,12 (81,6) nach der richtigen Lesart.

मीलन n. 1) *das Schliessen der Augen.* — 2) *das Sichschliessen* (der Augen, der Blüthen). — 3) *ein verdecktes, nur angedeutetes Gleichniss.*

मीलिक in *नील°.

मीलित 1) Adj. s.-u. मील्. — 2) n. in der Rhetorik *ein verdecktes (unentwickeltes), in einem anderen Begriff enthaltenes, nur angedeutetes Gleichniss* Kâvjapr. 10,44. Sâh. D. 744.

1. मीव्, मीवति *movere.* Vom Simplex nur Partic. मूत in कोममूत. — Mit आ 1) *schieben, drängen, aufdrücken* (eine Thür). Nur Partic. आ-मीवित. — 2) *öffnen.* Nur आमीवत्. — Mit नि *zudrängen, niederdrücken.* Nur Partic. निमीवत्ती. — Mit प्र *hinschieben zu, drängen, bewegen.* — Mit प्रति 1) *zurückschieben, — drängen.* — 2) *zudrücken, zuschliessen.*

2.*मीव्, मीवति (स्थौल्ये).

*मीवग *eine best. hohe Zahl* (buddh.).

*मीवर 1) Adj. *a) Andern Leid zufügend.* — *b) ehrenwerth.* — 2) m. *Heerführer.*

*मीवा f. *Eingeweidewurm.*

*मु m. 1) *Band.* — 2) *die letzte Befreiung der Seele.* — 3) Bein. Çiva's. — 4) *Scheiterhaufen.* — 5) *die rothbraune Farbe.*

*मुकन्दक fehlerhafte v. l. für सुकन्दक.

*मुकय m. u. *मुकयी f. *ein best. lebendes Wesen*

मुका f. N. pr. einer Stadt VP.² 2,165.

मुकारिणा f. = مقارنة, *ein best. aspectus planetarum.*

मुकाविला f. = مقابلة, desgl.

*मुकु m. = मुक्ति. Ein zur Erklärung von मुकुन्द erfundenes Wort.

मुकुट 1) m. n. (adj. Comp. f. आ) *Diadem.* — 2) m. N. pr. *a*) Pl. eines Volksstammes. — *b*) Abkürzung von रायमुकुट. — 3) f. आ N. pr. einer der Mütter im Gefolge Skanda's. — 4) *f. ई *Schnippchen.* — 6) n. N. pr. eines Tîrtha.

मुकुटिन् Adj. *mit einem Diadem geschmückt.*

*मुकुटेकार्षापण n. Bez. *einer best. für das Diadem des Fürsten erhobenen Abgabe* oder *eines solchen Tributs.*

मुकुटेश्वर 1) m. N. pr. eines Fürsten. — 2) f. ई N. der Dâkshâjaṇî in Mukuṭa.

मुकुटेश्वरतीर्थ n. N. pr. eines Tîrtha.

मुकुट्ट m. N. pr. eines Mannes.

मुकुण्ठ m. Pl. N. pr. eines Volkes VP.² 2,165.

मुकुन्द m. 1) Bein. Vishṇu's. Wird auch auf Çiva übertragen. — 2) *ein best. Schatz.* — 3) **ein best. Edelstein.* — 4) **Quecksilber.* — 5) *eine best. Körnerfrucht,* = मुकुन्दक Karaka 1,27. — 6) **das Harz der Boswellia thurifera* Bhâvapr. 1,187. — 7) **eine Art Trommel* oder *Pauke.* — 8) *ein best. Tact* S. S. S. 214. — 9) N. pr. *a*) verschiedener Gelehrter. Auch °पण्डित. — *b*) eines Gebirges VP.² 2,117.

मुकुन्दक m. 1) *eine best. Körnerfrucht.* — 2) *fehlerhafte v. l. für मुकन्दक *Zwiebel.*

मुकुन्ददेव m. N. pr. verschiedener Fürsten.

मुकुन्दप्रिय m. N. pr. eines Lehrers.

मुकुन्दभट्ट m. N. pr. eines *Gelehrten.* Auch °गाडेगिल.

मुकुन्दभट्टीय n. und मुकुन्दमाला f. Titel zweier Werke.

मुकुन्दमिश्र, मुकुन्दमुनि, मुकुन्दराज und मुकुन्दराम m. N. pr. verschiedener Männer.

मुकुन्दविजय m. Titel eines Werkes.

मुकुन्दविलास m. desgl. Burnell, T.

मुकुन्दानन्द und °भाण m. Titel eines Bhâṇa Opp. Cat. 1.

*मुकुन्डु m. *das Harz der Boswellia thurifera.*

*मुकुम् Indecl. ein zur Erklärung von मुकुन्द erfundenes Wort mit den Bedeutungen निर्वाण, मोक्ष, भक्ति, रस, प्रेमन्.

मुकुर m. 1) *Spiegel.* — 2) **das Stäbchen —, die Schiene des Töpfers.* — 3) **Mimusops Elengi.* — 4) **Jasminum Sambac.* — 5) *Knospe.*

*मुकुरित Adj. von मुकुर.

मुकुल 1) (*m.) n. *a*) *Knospe* Spr. 7734. Uneigentlich von Zähnen; व्यास्त *eine aus den zusammengelegten Händen gebildete Knospe.* Am Ende eines adj. Comp. f. आ. — *b*) **Leib, Körper.* — *c*) **Seele.* — 2) m. *a*) *eine aus einer Hand durch Zusammenbringen der Finger gebildete Knospe.* — *b*) N. pr. verschiedener Männer. — 3) n. *ein best. Metrum.* — 4) Adj. (f. आ) *geschlossen* (Auge) Citat im Comm. zu Mâlat. ed. Bomb. 112.

मुकुलय् 1) °यति *schliessen* (die Augen) Mâlat. 49,9 (112,5). — 2) मुकुलित *a*) *mit Knospen versehen.* — *b*) *knospenähnlich geschlossen* (Augen, Blüthen, Hände), *verschlossen.* °म् Adv.

मुकुलाय n. *ein best. chirurgisches Instrument mit einer knospenähnlichen Spitze.*

मुकुलाय्, °यते *sich knospenartig schliessen, einer geschlossenen Knospe gleichen* Harshaḱ. 186, 15. Kâd. 2,87,17.

मुकुलित 1) Adj. s. u. मुकुलय्. — 2) f. आ N. pr. einer Gandharva-Jungfrau Kâraṇḍ. 4,18.

मुकुलिन् Adj. *mit Knospen versehen.*

मुकुली Adv. mit कर् *knospenartig schliessen* Vikramâṅkaḱ. 17,59.

मुकुलीभाव m. *das Sichschliessen, Geschlossensein* (von Blüthen).

*मुकुष्ठ 1) Adj. = मन्थर. — 2) m. *eine Bohnenart.*

*मुकुष्ठक m. = मुकुष्ठ 2).

*मुकूलक m. = मकूलक.

मुक्त 1) Adj. s. u. 1. मुच्. — 2) m. N. pr. *a*) eines Ṛshi unter Manu Bhautja. — *b*) eines Kochs. — 3) f. आ *a*) *Perle* Râǵan. 13,152. — *b*) **Hure.* — *c*) **eine best. Pflanze,* = रास्ना. — *d*) N. pr. eines Flusses VP.² 2,194. — 4) मुक्ते Präp. mit Instr. *ausser — auch* Mahâbh. 5,32,*b*. 33,*a*. 50,*a*. 7,130,*a*. Chr. 239,16. 22. 240,12. 242,28.

मुक्तक 1) Adj. *abgelöst, für sich bestehend, selbstständig.* — 2) n. *a*) **Wurfgeschoss.* — *b*) *ein abgelöster, für sich bestehender, dem Sinne nach abgeschlossener* Çloka. — *c*) *einfache Prosa ohne zusammengesetzte Wörter.* — अथ मुक्तकानि Hariv. 8411 fehlerhaft für अतिमुक्तकानि. — मुक्तिका s. bes.

मुक्तकच्छ m. *ein Buddhist.* °मत n. *die Lehre der Buddhisten* Govindân. S. 581.

*मुक्तकञ्चुक Adj. *mit abgeworfener Haut, sich gehäutet habend* (Schlange).

मुक्तकण्ठ Adj. und °म् Adv. (Daçak. 41,1) in Verbindung mit क्रन्द्, रुद् u. s. w. so v. a. *aus vollem Halse schreien, — weinen.*

मुक्तकर Adj. *eine offene Hand habend, freigebig.*

मुक्तकेश Adj. (f. आ und ई) *aufgelöstes —, hängendes Haar habend* Vasishṭha 2,21. Kâmpaka 426.

*मुक्तचतुस् m. *Löwe.*

मुक्तचिन्तामणि m. Titel eines Werkes.

मुक्तता f. und मुक्तत्व n. *das Erlöstsein, Erlösung von allen weltlichen Banden.*

मुक्तनिद्र Adj. *erwacht* Kathâs. 10,72.

*मुक्तनिर्मोक Adj. = मुक्तकञ्चुक.

मुक्तबन्धन Adj. *von den Banden befreit.*

मुक्तबुद्धि Adj. *dessen Geist erlöst ist.*

मुक्तमण्डूकगण्ठ Adj. (f. आ) *besetzt mit Fröschen, die aus vollem Halse quaken,* Varâh. Bṛh. S. 27,6.

मुक्तमूर्धज Adj. (f. आ) = मुक्तकेश.

मुक्तवसन m. *ein Ǵaina-Mönch.*

*मुक्तव्यापार Adj. *der sein Amt aufgegeben hat.*

मुक्तशिख Adj. *aufgelöstes —, hängendes Haar habend* Gaut. 20,5.

मुक्तशैशव Adj. (f. आ) *erwachsen* Daçak. (1925) 2,96,11.

मुक्तसंशय Adj. *frei von Zweifel, keinem Zweifel unterliegend, sicher stehend.*

मुक्तसूर्या Adj. f. mit दिश् *die so eben von der Sonne verlassene Gegend* Ind. St. 10,202.

मुक्तस्वामिन् m. Name eines Heiligthums.

मुक्तहस्त Adj. (f. आ) *eine offene Hand habend, freigebig.*

मुक्ताकण m. N. pr. eines Mannes.

मुक्ताकलाप m. *ein aus Perlenschnüren bestehender Schmuck.*

मुक्ताकलापी Adv. mit कर् *zu einem Perlenschmuck machen.*

मुक्ताकार Adj. *das Aussehen einer Perle habend.* Nom. abstr. °ता f.

मुक्ताकाव्य n. Titel eines Kâvja.

मुक्ताकेशव m. Name einer Statue Kṛshṇa's.

मुक्ताक्ष्य m. *eine best. Art die Trommel zu schlagen* S. S. S. 194.

*मुक्तागार n. *Perlenmuschel.*

मुक्तागुण m. 1) *Perlenschnur* Vikr. 157. — 2) *der Vorzug —, die Vorzüglichkeit einer Perle, das klare Wasser einer P.*

मुक्ताचरित्र n. Titel eines Werkes.

मुक्ताजाल n. *Perlenschmuck.*

मुक्ताजालमय Adj. (f. ई) *aus Perlen bestehend.*

मुक्तात्मन् Adj. *befreit, erlöst.*

मुक्तादामन् n. *Perlenschnur.*

मुक्तापीड m. N. pr. eines Fürsten und eines Dichters.

मुक्तापुर n. N. pr. einer mythischen *Stadt.*

*मुक्तापुष्प m. *Jasminum multiflorum* oder *pubescens* Râǵan. 10,113.

*मुक्ताप्रलम्ब m. = °प्रालम्ब.

*मुक्ताप्रस्र f. *Perlenmuschel* Râǵan. 13,128.

*मुक्ताप्रालम्ब m. *Perlenschnur, — schmuck.*

मुक्ताफल 1) n. *a) Perle* Râǵan. 13,153. Nom. abstr. °ता f. — *b) *eine best. Blume. — c) *die Frucht der* Lavali. — *d) *Kampher. — e)* Titel eines Werkes. — 2) m. N. pr. eines Fürsten der Çabara.

मुक्ताफलकेतु m. N. pr eines Fürsten der Vidjâdhara.

मुक्ताफलजाल n. = मुक्ताजाल.

मुक्ताफलधर m. N. pr. eines Fürsten.

मुक्ताफलमय Adj. *aus Perlen gebildet* Hemâdri 1,423,16. 425,11.

मुक्ताफलसता f. *Perlenschnur.*

*मुक्ताभा m. *Jasminum Sambac* Râǵan. 10,85.

मुक्तामणि m. *Perle.*

मुक्तामणिसर m. *Perlenschnur* Uttar. 13,9 (18,6).

मुक्तामय Adj. (f. ई) *aus Perlen bestehend, — gebildet.*

*मुक्तामातर् f. *Perlenmuschel* Râǵan. 13,128.

मुक्तामाला f. Titel eines Werkes.

मुक्तामुक्त Adj. *geschleudert und nicht geschleudert* von einer Waffe, *die man schleudern, aber auch als Handwaffe gebrauchen kann.*

*मुक्तामोदक m. *ein best. Backwerk* Buâvapr. 2,25.

मुक्ताम्बर m. *ein Ǵaina-Mönch* Govindân. S. 581.

मुक्तारत्न n. *Perle.*

मुक्तारश्मिमय Adj. *von Perlen strahlend* Hemâdri 1,764,9.

मुक्तालता f. 1) *Perlenschnur. — 2) N. pr. eines Frauenzimmers.

मुक्तावलि und °ली f. 1) *Perlenschnur.* *°लि. — 2) voller oder abgekürzter Titel verschiedener Werke. °किरण m., °टीका f. (Opp. Cat. 1), °दीपिका f., °प्रकाश m., °प्रभा f. (Opp. Cat. 1) und °व्याख्या f. Titel von Commentaren. — 3) f. °ली N. pr. der Gemahlin Kandraketu's.

मुक्तावलीमय Adj. *aus Perlenschnüren gebildet* Hemâdri 1,341,4.

मुक्ताशुक्ति f. *Perlenmuschel.*

1. मुक्तासन n. *die Art und Weise, wie Erlöste sitzen.*

2. मुक्तासन Adj. *vom Sitze aufgestanden* oder *aufstehend.*

मुक्तासेन m. N. pr. eines Fürsten der Vidjâdhara.

*मुक्तास्फोट m. (Râǵan. 13,128) und *°टा f. *Perlenmuschel.*

*मुक्तास्रज् f. *Perlenschnur.*

मुक्ताहरणव्रत n. *eine best. Begehung* Verz. d. Oxf. H. 284,b,47.

1. मुक्ताहार m. *Perlenschnur* 134,11. Spr. 7701.

2. मुक्ताहार Adj. *keine Speise zu sich nehmend* Spr. 7701.

मुक्ताहारलता f. *Perlenschnur* Spr. 4876.

मुक्ति f. 1) *Befreiung, — aus* oder *von* (im Comp. vorangehend). — 2) *Erlösung von den weltlichen Banden, Seligkeit.* — 3) *das Abwerfen, Ablegen, Aufgeben;* in Comp. mit seinem Object. — 4) *das Abtragen* (einer Schuld). — 5) *das Abschiessen, Werfen, Schleudern.* — 6) N. pr. eines göttlichen Wesens, der Gattin Satja's.

मुक्तिकलश m. N. pr. eines Vorfahren des Bilhaṇa Vikramâṅkak. 18,75.

मुक्तिका f. 1) *Perle* Râǵan. 13,153. — 2) Titel einer Upanishad. Auch मुक्तिकोपनिषद् Opp. Cat. 1.

मुक्तिकोपाख्यान n. Titel eines Werkes Opp. Cat. 1.

मुक्तिक्षेत्र n. 1) *ein Ort, an dem man zur Erlösung gelangt.* — 2) N. pr. eines best. heiligen Ortes. °माहात्म्य n.

मुक्तिखण्ड Titel eines Werkes Opp. Cat. 1.

मुक्तिग्रन्थ m. *ein über die Erlösung handelndes Werk.*

मुक्तिचिन्तामणिमाहात्म्य n. Titel eines Werkes.

मुक्तित्रयभेदनिरूपण n. desgl. Opp. Cat. 1.

मुक्तिपति m. *Herr der Erlösung.*

मुक्तिपरिणय m. Titel eines Werkes Burnell, T.

मुक्तिपुर n. N. pr. eines Dvîpa.

मुक्तिपूर्दस्यु m. *ein Räuber an der Burg der Erlösung.*

मुक्तिमण्डप m. N. pr. eines *Tempels.*

मुक्तिमती f. N. pr. eines Flusses.

*मुक्तिमुक्त m. *Weihrauch.*

मुक्तिवत् Adj. *befreit von* (Abl.).

मुक्तिवाद m., °विचार m., मुक्तिसप्तशती f. (Opp. Cat. 1) und मुक्तिसार (ebend.) Titel von Werken.

*मुक्तिसेन m. N. pr. eines Mannes.

मुक्ते Präp. s. u. मुक्त 4).

मुक्तेश्वर n. Name eines Liṅga.

मुक्तैनस् f. *Schlinge, Netz.*

मुख 1) (*m.) n. (adj. Comp. f. आ und ई) *a) Mund, Maul, Rachen.* Am Ende eines adj. Comp. nach einem Subst. *im* oder *zum Munde habend.* — *b) Gesicht, Schnauze des Thieres.* Am Ende eines adj. Comp. ist das vorangehende Wort α) ein attributives Adj. — β) das womit das *Gesicht* verglichen wird. अज° *ein Bocksgesicht habend.* — γ) das was sich auf dem *Gesicht* zeigt. — δ) das wohin das *Gesicht* gerichtet ist. — *c) Gesichtsrichtung —, Richtung* überh. *nach.* Am Ende eines adj. Comp. *gerichtet nach.* °मुखम् Adv. *nach — hin.* — *d) Schnauze eines Gefässes.* — *e) Oeffnung, Eingang, Ausgang, Eingang in* (Gen. oder im Comp. vorangehend). — *f) Vordertheil, Spitze.* नख° Kâd. 262,8. — *g) Schneide.* — *h) Oberfläche, die obere Seite* Comm. zu Âryabh. 2,8. — *i) das Haupt, der Beste, Vorzüglichste.* — *k) Anfang, Beginn.* Am Ende eines adj. Comp. — *zum Anfang habend, beginnend mit —.* Zum Ueberfluss wird noch आदि an मुख gefügt. — *l)* in der Dramatik *der erste Anlass der Handlung.* — *m) the first term, the initial quantity of the progression.* — *n) Anfang,* so v. a. *Anlass, Veranlassung,* — zu (Gen. oder im Comp. vorangehend). — *o) Mittel.* °मुखेन *vermittelst.* — *p) *= वेद. — 2) *m. *Artocarpus Locucha.*

*मुखखुर m. *Zahn.*

मुखगत Adj. 1) *im Munde befindlich.* — 2) *im Gesicht befindlich* Hall. 2,369. — 3) *im Angesicht seiend.*

*मुखगन्धक m. *Zwiebel* Râǵan. 7,55.

मुखग्रहण n. *das Küssen des Mundes* Daçak. 40,8.

*मुखघण्टा f. *ein best. mit dem Munde hervorgebrachter Ton.*

मुखचन्द्र m. *Antlitzmond* 252,29. Spr. 2169.

मुखचन्द्रमस् m. dass. 252,25.

मुखचपल 1) Adj. (f. आ) *geschwätzig, schwatzhaft.* Nom. abstr. °ल n. — 2) f. आ *ein best. Ârjâ-Metrum.*

मुखचपेटिका f. *Ohrfeige.*

मुखचापल्य n. *Schwatzhaftigkeit* Dhûrtan. 11.

मुखचालि f. *Eingangstanz* S. S. S. 239.

*मुखचीरी f. *Zunge.*

मुखच्छवि f. *Gesichtsfarbe, Teint* Daçak. (1925) 2,121,4.

मुखज 1) Adj. *a) *aus dem* oder *im Munde entstanden. — *b) auf dem Gesicht befindlich.* अभिनय m. so v. a. *Mienenspiel* S. S. S. 246. — 2) m. *a) ein Brahmane* Ind. St. 15,313. — *b) *Zahn.*

*मुखजन्मन् m. *ein Brahmane* Gal.

*मुखजाल n. *Schlundkopf.*

*मुखजिह्वा f. *eine Art Waffe.*

*मुखतःकारम् Absol.

1. मुखतस् Adv. 1) *vom Munde her, am Munde, mittelst des Mundes.* — 2) *vorn, an der Spitze, von vorn.*

2.*मुखतस् Adj. = मुखे तस्यति.

*मुखतीय Adj. von 1. मुखतस्.

मुखदघ्न Adj. *bis an den Mund reichend.*

*मुखदूषण n. *Zwiebel* Râǵan. 7,55.

*मुखदूषणक m. dass. Buâvapr. 1,179.

मुखदूषिका f. *das Gesicht verunstaltender Ausschlag bei jungen Leuten.*

*मुखधौता f. *Clerodendrum siphonanthus.*

मुखनासिक n. Sg. *Mund und Nase* AV. Prât. 1,27.

*मुखनिरीक्षक Adj. *träge, faul.*

मुखपङ्कज m. *Antlitzlotus* 253,1.

मुखपट m. *Schleier.*

मुखपाक m. *Entzündung des Mundes.*

मुखपिण्ड *ein in den Mund gesteckter Bissen.*

*मुखपूरण n. *ein Mundvoll Wasser* u. s. w.

मुखप्रिय 1) Adj. *im Munde angenehm.* — 2) *m. *Orange.*

मुखप्रेक्ष Adj. *auf Jmds Gesicht sehend, Jmds Wünsche von den Augen ablesend* MBh. 3,233,6.

मुखबन्धन n. 1) **Deckel.* — 2) *Einleitung, Vorwort.*

मुखभगा Adj. f. *den Mund als vulva gebrauchen lassend* Hariv. 11178. Vgl. मुखेभगा und भगास्य.

मुखभङ्ग m. 1) *ein Schlag auf's Gesicht.* उपानन्मुख° *mit dem Schuh* Spr. 2046. — 2) *ein krankhaft verzogenes Gesicht, Grimasse* Kâd. 119,23.

मुखभङ्गी f. *das Verziehen des Gesichts* Comm. zu Naish. 5,120.

*मुखभूषण n. 1) *Betel.* — 2) *Zinn* (?).

मुखभेद m. *das Verziehen des Gesichts.*

*मुखमण्डनक m. *Clerodendrum phlomoides* Râǵan. 10,42.

मुखमण्डल n. *Gesicht* Spr. 7756.

मुखमण्डिका und °मण्डिनिका f. *eine best. Krankheit* und *die Genie derselben.*

मुखमण्डी f. N. pr. einer der Mütter im Gefolge Skanda's.

1. मुखमात्र n. Loc. °त्रे *in der Höhe des Mundes* Kâtj. Çr. 4,14,12.

2. मुखमात्र Adj. (f. ई) *bis zum Munde reichend* Ind. St. 13,273.

मुखमाधुर्य n. *eine best. Schleimkrankheit.*

मुखमारुत m. *Hauch des Mundes, Athem* Ragh. 5,69. Çâk. (Pisch.) 66,7. Mâlav. 48.

मुखमुद्रा f. *das Verziehen des Gesichts* oder *Schweigen* (wahrscheinlicher) Naish. 5,120.

मुखमोटन n. *das Schnalzen* Hem. Par. 6,119. 12,248.

*मुखमोद m. *Hyperanthera Moringa* Râǵan. 7,28.

*मुखरंपच m. *Bettler.*

*मुखरक्षण n. *Gebiss am Pferdezaum.*

*मुखरोनि m. = श्मश्रु Buâvapr. 1,23.

मुखर 1) Adj. (f. आ) *a) geschwätzig* (auch von Vögeln und Bienen). — *b) schallend, Lärm machend* (von Schmucksachen und musikalischen Instrumenten). — *c)* am Ende eines Comp. *beredt—, sich auslassend —, sich ergiessend in, erhallend von.* — 2) m. *a) *Krähe* Râǵan. 19,88. — *b) *Seemuschel* Râǵan. 13,128. — *c) Anführer, Rädelsführer.* — *d)* N. pr. α) eines Schlangendämons. — β) eines Schelmen. — 3) f. आ N. pr. einer Schlangenjungfrau Kâraṇḍ. 4,9. — 4) f. ई *Gebiss am Pferdezaum.*

मुखरक 1) m. N. pr. eines Schelmen. — 2) f. °रिका *a) Gebiss am Pferdezaum.* — *b) Gerede, Geschwätz.*

मुखरता f. *Geschwätzigkeit, Schwatzhaftigkeit.*

मुखरन्ध्र n. *das Mundloch einer Flöte* S. S. S. 180.

मुखरय्, °यति 1) *geschwätzig machen, so v. a. zum Sprechen bringen* Bâlar. 13,9. 39,24. — 2) *ertönen machen, — lassen* Naish. 4,53. मुखरित Partic.

मुखराग m. *Gesichtsfarbe.*

मुखरी Adv. mit कर् 1) *schwatzhaft machen* Ind. St. 14,365. — 2) *ertönen machen.*

मुखरुज् f. *Mundkrankheit.*

मुखरेखा f. *Zug im Gesicht, Miene* Prasannar. 113,6.

मुखरोग m. *Mundkrankheit.*

मुखरोगिक Adj. *auf die Mundkrankheit bezüglich.*

मुखरोगिन् Adj. *mundkrank.*

*मुखलाङ्गल m. *Schwein.*

मुखलेप m. 1) *das Bestreichen a) des Mundes. — b) der oberen Seite einer Trommel.* — 2) *eine best. Schleimkrankheit.*

मुखवत् Adj. *mit einem Munde versehen.*

*मुखवल्लभ m. *Granatbaum.*

मुखवस्त्रिका f. *der beim Sprechen vorgehaltene Tüllappen* Hem. Par.

*मुखवाटिका f. *eine best. Pflanze,* = श्रम्बष्ठा Râǵan. 4,80.

मुखवाद्य n. 1) **Blaseinstrument.* — 2) *eine* (beim Çiva-Cultus) *mit dem Munde veranstaltete Musik.*

मुखवास m. 1) *ein Parfum für den Mund, um den Athem wohlriechend zu machen.* — 2) **wohlriechendes Gras* Râǵan. 8,124.

*मुखवासन n. = मुखवास 1).

मुखविपुला f. *ein best. Ârjâ-Metrum.*

*मुखविलुण्ठिका f. *Ziege.*

*मुखविष्ठा f. *eine Art Schabe.*

मुखव्यादान n. *das Oeffnen des Mundes* 154,7.

*मुखशफ Adj. *ein loses Maul habend, Lästermaul.*

मुखशशिन् m. *Antlitzmond* 294,29.

मुखशुद्धि f. *Reinigung des Mundes.*

*मुखशृङ्ग m. *Nashorn* Râǵan. 19,20.

मुखशेष 1) Adj. *von dem nur das Gesicht übrig geblieben ist.* — 2) m. Bein. Râhu's.

मुखशोधन 1) *Adj. *a) den Mund reinigend.* — *b) scharf, beissend* (Geschmack). — 2) n. *a) das Reinigen des Mundes.* — *b) *Zimmet* Râǵan. 6,172.

*मुखशोधिन् 1) Adj. *den Mund reinigend.* — 2) m. *Citrone, Citronenbaum* Râǵan. 11,178.

मुखशोष m. *Trockenheit des Mundes.*

मुखशोषिन् Adj. *an Trockenheit des Mundes leidend.*

मुखश्री f. *Schönheit des Gesichts, ein schönes Gesicht* 248,19. 22.

*मुखष्ठील (wohl मुखाष्ठील) Adj. = मुखशफ.

मुखसंधि m. in der Dramatik *die* मुख (s. मुख 1) *l) genannte Fuge* Sâh. D. 126,15.

*मुखसंभव m. *ein Brahmane.*

मुखसंमित Adj. *bis zum Munde reichend* Çat. Br. 3,2,4,34. Kâtj. Çr. 7,4,1.

मुखसुख n. *Erleichterung der Aussprache.*

*मुखसुर n. *Lippennektar.*

मुखसेचक m. N. pr. eines Schlangendämons MBh. 1,37,15.

मुखस्राव m. 1) *Speichelfluss.* — 2) **Speichel* Râǵan. 18,59.

मुखाकार m. *Miene.*

मुखाक्षेप m. *das Aufwerfen der Erde mit der Pflugschar* und zugleich *eine aus dem Munde kommende Schmähung* Spr. 7725.

*मुखाग्नि m. 1) *Waldbrand.* — 2) *a sort of goblin with a face of fire.* — 3) *fire put into the mouth of the corpse at the time of lighting the funeral pile.* — 4) *a sacrificial or consecrated fire.*

*मुखाग्र n. *Spitze der Schnauze* und *Spitze* überh.

मुखाङ्ग n. *Gesichtstheil* 251,27.

मुखादित्व n. Nom. abstr. von मुखादि *das Gesicht u. s. w.* 253,5.

मुखानिल m. = मुखमारुत Comm. zu Âpast. Çr. 6,28,12.

मुखाब्ज n. *Antlitzlotus* Ind. St. 14,368.

*मुखामय m. *Mundkrankheit* Râǵan. 20,4.

*मुखामोदा f. *Boswellia thurifera* Râǵan. 11,197.

मुखाम्बुज n. *Antlitzlotus* Ind. St. 14,390.

मुखार्चिस् n. *heisser Athem* (?).

*मुखार्जक m. *Ocimum pilosum* Râǵan. 10,159.

*मुखालु n. *eine Arum-Art* Râǵan. 7,67.

मुखावरी f. *eine best.* Rāginī S. S. S. 109.

मुखावलेप m. *Klebrigkeit des Mundes* Suçr. 1, 155,1.

मुखासव m. *Lippennektar.*

*मुखास्त्र m. *Krebs.*

मुखास्राव m. *Speichelfluss.*

मुखास्वाद् m. *das Küssen des Mundes* Jñân. 3, 229.

*मुखी Adv. mit भू.

मुखीन in ब्राह्मण°.

°मुखीय Adj. *am Eingang —, an der Spitze u. s. w. befindlich.*

*मुखुण्ठी f. *eine Art Waffe.* Vgl. मुखण्डी.

मुखेभगा Adj. f. = मुखभगा MBh. 3,188,41.

मुखेभव Adj. (f. आ) *im Munde sich bildend.*

मुखेन्दु m. *Antlitzmond* 251,16. 252,7. 14. 81. Spr. 2468.

*मुखेवलिन् m. *Nashorn* Rāgān. 19,20.

मुखोत्कीर्ण m. N. pr. eines Mannes.

*मुखोत्का f. *Waldbrand.*

मुख्य 1) Adj. (f. आ) *a) in* oder *am Munde* oder *Gesichte befindlich, aus dem Munde kommend* Gaut. — *b) an der Spitze —, am Anfange befindlich; der erste, vornehmste, hauptsächlich, principalis, ursprünglich; der beste, vorzüglichste, — unter* (im Comp. vorangehend), *vorzüglich.* Ausnahmsweise und aus metrischen Rücksichten steht मुख्य in der Bed. von मुख = आदि am Ende eines adj. Comp. वस्त्रमुख्यस्त्वलंकारः so v. a. *beim Schmuck ist aber das Kleid die Hauptsache.* — 2) m. *a) Anführer.* — *b) ein best. Genius, der einem Theile des astrologisch in 81 oder 65 Fächer* (पद) *getheilten Hausplanes vorsteht,* Hemâdri 1,652,2. 654,17. — *c)* Pl. *eine best. Klasse von Göttern unter* Manu Sâvarṇi. — 3) f. आ N. pr. der Residenz Varuṇa's VP. 2,8,10. — 4) *n. *Schnurrbart* Gal.

मुख्यतस् Adv. *vorzugsweise.*

मुख्यता f. *die erste Stelle, der oberste Rang, Vorrang, — unter* (Gen. oder im Comp. vorangehend) 44,14.

मुख्यत्व n. dass. Comm. zu Âpast. Çr. 6,29,5.

*मुख्यनृप m. *Oberfürst, regierender Fürst.*

मुख्यमन्त्रिन् m. *der erste Minister.* Nom. abstr. °न्त्रित्व n.

*मुख्यराज् und *°राजन् m. = मुख्यनृप.

मुख्यशस् Adv. *vor Allem, zunächst.*

मुख्यसदृश Adj. *dem principalen* (Stoff) *ähnlich* Bhâvapr. 1,172.

1. मुख्यार्थ m. *Hauptbedeutung, die ursprüngliche Bedeutung* (eines Wortes) Gaim. 3,8,38. Comm. zu Âpast. Çr. 5,13,1. 29,13.

2. मुख्यार्थ Adj. *die ursprüngliche Bedeutung habend, in der u. B. gebraucht.*

*मुख्याश्रमिन् m. *ein Brahmanenschüler* Gal.

*मुगूक् m. *eine Hühnerart.*

मुग्ध s. u. 1. मुच्.

मुग्धता f. *schlichte Einfalt, Naivetät.*

मुग्धत्व n. *Anmuth.*

मुग्धदृश् f. *eine Schönäugige.*

मुग्धधी Adj. *dumm, einfältig, Einfaltspinsel.*

मुग्धबुद्धि Adj. dass.

मुग्धबोध n. Titel einer Grammatik. °कार m. Bez. Vopadeva's. °प्रदीप m. und °सुबोधिनी f. Titel von Commentaren zu der Gr., °परिशिष्ट n. *Nachträge* dazu.

मुग्धबोधिनी f. Titel zweier Commentare.

मुग्धभाव m. *einfältiges Wesen, Unerfahrenheit.*

मुग्धवत् Adj. *verwirrt, keine richtige Einsicht habend in* (Loc.).

मुग्धस्वभाव m. *Naivetät* Veṇis. 63,7.

मुग्धाक्षी f. *eine Schönäugige.*

मुग्धाग्रणी f. *der Dümmste unter den Dummen.*

मुग्धाचक्र n. *ein best. mystischer Kreis.*

मुग्धात्मन् Adj. *einfältig, dumm* Spr. 7630.

*मुग्धिमन् m. Nom. abstr. zu मुग्ध.

मुग्धेक्षणा f. *eine Schönäugige* Prij. 51,5.

मुङ्ग und मुङ्गट m. N. pr. zweier Männer.

1. मुच्, Präsensstämme: मुचँ्, मुञ्चँ्, मुँच्य (Med.), मुमुच् (मुमोच्) und मुँमोच; Act. Med. 1) *Jmd losmachen, freimachen, befreien, — von* (Abl. oder Adv. auf तस् 80,2); Med. Pass. *sich losmachen, sich befreien von* (Abl., Instr. und ausnahmsweise Gen.), *entrinnen.* मुक्त *freigelassen, befreit von* (Abl. oder Instr.), — **durch* (Abl. oder Instr. 231,5). — 2) *verschonen* 81,6. — 3) *ablösen, abbinden, lösen.* कण्ठम् *die Kehle lösen,* so v. a. *seine Stimme erheben.* प्राणान् *Jmds* (Gen.) *Lebensgeister lösen,* so v. a. *Jmd das Leben nehmen.* मुक्त *losgebunden; abgelöst, herabgefallen* (Frucht); *aufgelöst,* so v. a. *erschlafft* (die Glieder des Körpers). — 4) *loslassen, freilassen* (326,9. 327,20), die Zügel *schiessen lassen* (Partic. मुक्त); *entlassen, gehen lassen.* पदात्पदम् mit न *den einen Fuss nicht vom andern lassen,* so v. a. *sich nicht von der Stelle bewegen.* उभयोर्हस्तयोर्मुक्तमन्नम् so v. a. *Speise, die man nicht mit beiden Händen hält,* Vasishṭha 11,25. — 5) einen Platz *verlassen.* मुक्त *verlassen, frei gelassen* (Weg), *frei gelegt* (Megh. 41). मुक्ता दिक् heisst *diejenige Weltgegend, welche die Sonne so eben verlassen hat.* — 6) *Jmd* oder *Etwas fahren lassen, im Stich lassen, aufgeben, ablegen, absetzen* (Kâmpaka 92), *deponiren* (ebend. 407. 410). कलेवरम् (Chr. 35,20), देहम्, प्राणान्, जीवितम् (315,6) *den Körper, die Lebensgeister, das Leben fahren lassen, in den Tod gehen, sterben.* मुक्त *fahren gelassen, verlassen, ausgezogen, abgelegt, deponirt* (Kâmpaka 473), *weggeworfen* (Kleider Âpast. 2,21,11), *fahren gelassen, aufgegeben, nicht mehr da seiend, verschwunden* (insbes. am Anfange eines adj. Comp.). — 7) *aus sich entlassen, von sich geben, ausstossen, vergiessen* (Thränen). मुक्त *aus sich entlassen, von sich gegeben, ausgestossen, vergossen* (Thränen). — 8) *von sich geben,* so v. a. *verleihen; übergeben, abgeben* Kâmpaka 281. — 9) *werfen, schleudern, abschiessen, — auf* (Loc., Dat., Gen. oder Acc. mit प्रति). आत्मानम् *sich stürzen von* (Abl.). मुक्त *hingeworfen* (Megh. 84), *geschleudert, abgeschossen.* पादप्रहार *ein versetzter Fusstritt,* आत्मन् *selbst sich gestürzt habend von* (Abl.). — 10) *schicken in* (Loc.). मुक्त Kâmpaka 230. — 11) Med. *ausfahren* — 12) Pass. *a) befreit —, erlöst werden von einer Sünde, — von den Sünden, — von den Banden der Welt.* मुक्ता *erlöst seiend* 288,29. मुक्त *von einer Sünde befreit* (Âpast. 1,24,21), *erlöst von den Sünden, — von den Banden der Welt.* — *b) lassen von* (Abl.) Spr. 6469. — *c) kommen um* (Instr.) 49,30. — *d) ermangeln,* mit Instr. मुक्त *ermangelnd,* die Ergänzung im Instr. oder im Comp. vorangehend. — 13) मुक्ता Absol. *mit Ausnahme von, ausser;* mit Acc. — Caus. मोचयति, °ते (metrisch) 1) *befreien, — von* (Abl., ausnahmsweise Instr.), *loslassen, frei einhergehen lassen.* — 2) *ablösen, abbinden, lösen, abspannen.* — 3) *öffnen.* — 4) *einlösen* (ein Pfand). — 5) *verausgeben, vergeben.* — 6) *Jmd veranlassen aufzugeben, — fahren zu lassen;* mit doppeltem Acc. — 7) *Jmd veranlassen aus sich zu entlassen, — von sich zu geben;* mit doppeltem Acc. — Desid. 1) मुमुक्षति, °ते *a)* Act. *im Begriff stehen* α) **frei zu machen.* — β) *fahren zu lassen, aufzugeben.* — γ) *zu schleudern.* — *b)* Med. *sich zu befreien wünschen, — von* (Abl.). Partic. Act. मुमुक्षत् (metrisch) *Erlösung suchend.* — 2) मोक्षते *a) sich zu lösen suchen, sich zu befreien wünschen, Rettung suchen* Maitr. S. 2,2,1 (14,13). — *b) sich befreien von* (Acc.). — Desid. vom Caus. मुमोचयिषति *Jmd von den Banden der Welt zu erlösen gewillt sein.* — Mit अति Pass. *vermeiden, entgehen;* mit Acc. अतिमुक्त *entgangen,* mit Acc.

Çat. Br. 2,3,3,10. — Desid. अतिमोक्षते *sich retten vor* (Acc.). — Mit अधि Pass. *sich hingezogen fühlen zu* (Acc.) Vaǵraćč. 30,14. 38,10. °अधिमुक्त *sich hingezogen fühlend zu* Lalit. 26,6. 7. — Mit व्यप Schmucksachen *ablegen von* (Abl.). — Mit अभि 1) *loslassen.* — 2) *von sich geben, ausströmen.* — 3) *schleudern, abschiessen.* — Mit अव 1) *ablösen, abspannen.* — 2) *loslassen, fahrenlassen.* — 3) *ablösen, ausziehen;* Med. *von sich abstreifen, ablegen, abnehmen von* (Abl.) 42,30. — Mit व्यव *von sich ablösen, ablegen.* Nur Absol. — Mit आ 1) *anlegen* (Andern oder sich ein Kleidungsstück, einen Schmuck). आमुक्त *a) angelegt* Lalit. 186,18. — *b) bekleidet mit* (im Comp. vorangehend) Veṇis. 53. **geharnischt* Gal. — *c) gekleidet in* (Acc.). — 2) *ablegen.* Nur Partic. आमुक्त *abgelegt* (ein Kleidungsstück). — 3) *werfen, schleudern, — auf* (Loc.), den Blick *werfen auf* (Loc.) Megh. 35. — 4) आमुक्त fehlerhaft für आसक्त. — Mit पर्या *rund herum ablösen und abnehmen.* — Mit व्या *entlassen, von sich lassen.* — Mit उद् 1) *befreien, — von* (Abl.); Pass. *loskommen, gerettet sein.* °उन्मुक्त *frei von, ermangelnd.* — 2) *auflösen, losmachen;* Med. auch *sich losmachen.* — 3) *aufmachen, erbrechen* (einen Brief) Bâlar. 116,19. — 4) *ausziehen, ablegen.* उन्मुक्त *ausgezogen, abgelegt.* — 5) *verlassen.* — 6) *abtragen* (eine Schuld). — 7) *entlassen, von sich geben, ausstossen, erheben* (ein Geschrei). उन्मुक्त *entlassen, — aus* (im Comp. vorangehend), *ausgestossen.* — 8) *schleudern, — auf* (Loc.). — Caus. 1) *Jmd befreien, — von* (Abl.). — 2) *lösen* (das Haar). — 3) *ablösen, abnehmen.* — Mit प्रोद्, प्रोन्मुक्त *aufgelöst* (Haar) Veṇis. 166. — Mit समुद् *zugleich fahren lassen, — aufgeben* (den Körper, so v. a. *sterben*). Nur समुन्मुक्त Kâd. 2,141,22. — Mit उप Med. *sich Etwas anziehen, — anlegen.* — Mit निस् 1) *befreien, — von* (Abl.); Pass. *freigelassen werden* (Saṁbitopan. 8,3), *sich befreien von* (Abl.). निर्मुक्त *befreit, Jmd* (Instr.) *entkommen, errettet von* (Abl.), *frei von* (Abl. oder im Comp. vorangehend). — 2) *lösen, aufbinden.* निर्मुक्त *abgelöst.* — 3) *fahren lassen, aufgeben;* nur Pass. निर्मुक्त *a)* am Anfange eines adj. Comp. *aufgegeben, verloren, verschwunden, nicht mehr daseiend.* — *b) *an Nichts hängend.* — 4) *schleudern;* nur निर्मुक्त *geschleudert.* — 5) Pass. *a) sich von seiner Haut befreien, sich häuten* (von einer Schlange). निर्मुक्त *sich vor Kurzem gehäutet habend.* — *b) verlustig gehen, kommen um* (Instr.). °निर्मुक्त *ermangelnd.* Ohne Ergänzung **aller Habe entbehrend, Nichts besitzend.* — निर्मुक्त auch fehlerhaft für निर्गुक्त. — Caus. *befreien von* (Abl.), *einlösen* (ein Pfand) *von Jmd* (Abl.) Visnus. 5,181 (zu lesen तस्मादनि°). — Desid. in निर्मोक्ष. — Mit अधिनिस् Pass. *sich befreien von* (Abl.). — Mit अभिनिस्, अभिनिर्मुक्त Bhâg. P. 11,26,8 und sonst oft fehlerhaft für अभिनिर्घृक्त. — Mit विनिस् 1) Pass. *sich befreien, sich losmachen von* (Instr.). विनिर्मुक्त *davongekommen, entronnen, sich befreit habend —, frei von* (Abl., Instr. oder im Comp. vorangehend). — 2) *fahren lassen, aufgeben.* कलेवरम् *den Körper,* so v. a. *sterben.* — 3) *schleudern;* nur विनिर्मुक्त *geschleudert.* — Mit परि 1) *befreien, — von* (Abl.). Med. Pass. *sich befreien —, sich losmachen von* (Abl., Gen. oder Instr.). परिमुक्त *befreit, — von* (im Comp. vorangehend). — 2) *lösen, ablösen, abnehmen.* परिमुक्त *abgenommen.* — 3) *verlassen, fahren lassen, aufgeben.* Pass. in derselben Bed. wohl nur fehlerhaft (v. l. अपविध्येत st. परिमुच्येत). परिमुक्त *aufgegeben.* — 4) *aus sich entlassen, von sich geben.* — 5) Pass. *von den Banden der Welt erlöst werden.* — Caus. परिमोचित *errettet, erlöst* Vaǵraćč. 42,9. fgg. — Desid. in परिमोक्ष. — Mit विपरि Pass. *sich befreien von* (Abl.). — Mit प्र 1) *freilassen, laufen lassen, befreien von* (Abl.); Pass. *sich befreien von* (Abl. oder Instr.) Gaut. प्रमुच्य *sich befreiend von* (Abl.), प्रमुक्त *befreit von* (Abl. oder Instr.). — 2) *auflösen, aufknüpfen, aufbinden, ablösen;* Pass. *sich auflösen, sich ablösen, abfallen* (von Früchten), — *von* (Abl.). — 3) *verscheuchen, von sich abschütteln.* — 4) *Jmd im Stich lassen;* nur प्रमुक्त *im Stich gelassen.* — 5) *Etwas fahren lassen, aufgeben.* प्रमुक्त *aufgegeben.* — 6) *aus sich entlassen, von sich geben, ausstossen.* अश्रूणि *Thränen vergiessen* Kâraṇḍ. 70,4. प्रमुक्त *von sich gegeben, ausgestossen; vergossen* (Thränen Kâraṇḍ. 70,2). — 7) *schleudern, abschiessen.* प्रमुक्त *geschleudert, abgeschossen.* — 8) *verleihen, schenken.* — 9) Pass. *nachlassen, aufhören.* — Caus. 1) *befreien von* (Abl.). — 2) *auflösen, aufbinden.* — Desid. प्रमुमुक्षति *aufzugeben —, fahren zu lassen im Begriff stehen.* — Mit अनुप्र *nach einander loslassen.* — Mit परिप्र Med. *sich losmachen von* (Abl.). — Mit प्रतिप्र ein Kalb *zulassen zur Mutter.* — Mit विप्र 1) *befreien;* Pass. *sich befreien von* (Abl.), *frei ausgehen, nicht bestraft werden* 169,10. विप्रमुक्त *befreit —, frei von* (Instr. oder im Comp. vorangehend). — 2) *ablösen, abnehmen.* — 3) *verscheuchen.* Nur विप्रमुक्त am Anfange eines adj. Comp. *verscheucht,* so v. a. *nicht vorhanden.* — 4) *schleudern, abschiessen.* विप्रमुक्त *abgeschossen.* — Mit संप्र *vollständig lösen.* Pass. *sich befreien von* (Abl.) Gop. Br. 2,1,21. संप्रमुच्य *sich befreiend von* (Abl.). — Mit प्रति 1) *Jmdm* (Dat., Loc. oder Gen.) *Etwas anziehen, anlegen;* Med. (später auch Act.) *sich anziehen, anlegen, annehmen* (eine Gestalt u. s. w.), *sich* (*sibi*) *setzen auf* (Loc.). प्रतिमुक्त *aufgetragen* (Salbe) *auf* (Loc.). — 2) *Jmd* (Loc.) *Etwas anhängen,* so v. a. *anthun.* — 3) *befestigen, anbinden an* (Loc.). प्रतिमुक्त *gebunden.* — 4) *freilassen, entlassen;* Pass. *sich befreien von* (Abl.) und *befreien* (!). प्रतिमुक्त *freigelassen, befreit von* (Abl.). — 5) *Etwas fahren lassen, aufgeben.* प्रतिमुक्त *aufgegeben.* — 6) *abtragen* (eine Schuld). — 7) *werfen, schleudern, — auf* (Loc.). प्रतिमुक्त *geschleudert.* — Caus. *befreien, erretten.* — Desid. in प्रतिमोक्ष. — Mit संप्रति, °मुक्त *gebunden, gefesselt.* — Mit वि 1) *ablösen, losbinden, abspannen;* Med. *an sich* oder *für sich ablösen* (z. B. die *eigenen* Pferde *abspannen*); Med. Pass. *sich lösen* (auch mit वितराम् 24,30), *abgehen* (von einer Leibesfrucht). विमुक्त *ledig, nicht angespannt; aufgebunden, aufgelöst* (Haar). — 2) Act. Med. *abspannen,* so v. a. *Halt machen, einkehren.* — 3) *ablegen* (Kleider, Schmucksachen u. s. w.); ausnahmsweise Med. — 4) *freigeben, laufen lassen, befreien;* Pass. *sich von Jmd* (Abl.) *befreien, sich Jmds Gewalt entziehen; Jmd* (Gen.) *entkommen; sich befreien —, befreit werden von* (Abl., Adv. auf तस् oder Instr.). Ohne Ergänzung *frei kommen, erlöst werden,* insbes. *von den Banden der Welt.* विमुक्त *befreit —, frei von* (Abl., Instr. oder im Comp. vorangehend), *entkommen aus* (Abl.). Ohne Ergänzung *frei —, flott gemacht* (Schiff); *erlöst,* insbes. *von den Banden der Welt.* — 5) einen Ort *verlassen.* — 6) *Jmd* oder *Etwas fahren lassen, Jmd im Stich lassen* (Spr. 7709), *aufgeben.* प्राणान् *die Lebensgeister fahren lassen,* so v. a. *sterben.* विमुक्त *im Stich gelassen von* (im Comp. vorangehend), *fahren gelassen, aufgegeben* (insbes. am Anfange eines adj. Comp. 120,23). — 7) *aufgeben, vermeiden.* — 8) *verlieren.* संज्ञाम् *das Bewusstsein.* — 9) *erlassen, verzeihen.* — 10) *aus sich entlassen, von sich geben, ausstossen* (Laute u. s. w.). अस्तम् *einen verschluckten* (*verfinsterten*) Himmelskörper *wieder von sich geben,* so v. a. *von der Verfinsterung befreien.* विमुक्त *entlassen von,* so v. a. *sich ergiessend aus* (im Comp. vorangehend 292,20). — 11) *werfen, schleudern, abschiessen, — auf* (Loc.). आत्मानम् *sich*

stürzen in (Loc.). विमुक्त *geworfen, geschleudert.* — 12) *gelangen lassen zu* (Loc.), *verleihen.* — 13) *annehmen* (eine Gestalt). — 14) Act. mit न *nicht ablassen, nicht ruhen* (von Pferden). — 15) Pass. *verlustig gehen Jmds* (Instr.). प्राणैस् *des Lebens* 145,2. 19. विमुक्त *gekommen um* (Instr.), *verlustig gegangen.* — 16) विमुक्त *a) sich vor Kurzem gehäutet habend.* — *b) frei von aller Leidenschaft.* — *c) am Anfange eines adj. Comp. gewichen.* विमुक्तशाप 108,5 = शापविमुक्त. — *d) verbunden mit* (im Comp. vorangehend). — Caus. 1) *ablösen, abspannen.* — 2) *befreien,* — *von* (Abl.). — 3) *von sich abhalten.* — Desid. विमुमुक्षति *zu befreien im Begriff stehen,* Med. *sich zu befreien wünschen.* Vgl. विमोक्तृ. — Mit प्रवि 1) *Jmd entlassen.* — 2) *Etwas loslassen, fahren lassen, aufgeben.* — 3) Pass. *sich befreien von* (Abl.). — Mit सम् *aus sich entlassen, von sich geben, vergiessen* (Thränen). — Caus. *befreien.*

2. मुच् 1) Adj. am Ende eines Comp. *a) befreiend von.* — *b) entlassend, von sich gebend, ausströmend.* — *c) schleudernd.* — 2) f. *Befreiung* in अ॒मुँच्.

3.*मुच्, मोचते (कत्थने).

°मुच Adj. = 2. मुच् in अ॒मुँची, *नखमुच und रु॒क्मि°.

*मुचक m. *Gummilack.*

मुचकुन्द Paṅkar. 4,3,145 fehlerhaft für मुचुकुन्द.

*मुचि m. N. pr. eines Kakravartin.

*मुचिर् 1) Adj. *freigebig.* — 2) m. *a) Tugend.* — *b) Wind.* — *c) Gottheit.*

मुचिलिन्द् 1) m. *a)* * *eine best. Blume.* — *b)* N. pr. *α)* eines Schlangendämons Lalit. 491,14. fgg. — *β)* *eines Kakravartin. — *γ)* eines Berges Kâraṇḍ. 91,12. — 2) f. आ N. pr. einer Schlangenjungfrau Kâraṇḍ. 3,23.

मुचिलिन्दपर्वत m. N. pr. eines mythischen *Gebirges.*

मुचुकुन्द m. 1) *Pterospermum suberifolium* Râgân. 10,105. Mat. med. 123. — 2) N. pr. *a)* *eines Daitja. — *b)* eines alten Fürsten, der sich von den Göttern einen festen Schlaf erbeten hatte, aus dem man ihn nicht erwecken durfte. — *c)* verschiedener anderer Männer. °कवि Buddh. 55,3.

मुचुकुन्दस्तोत्र m. und मुचुकुन्दस्तुति f. Titel von Werken Opp. Cat. 1.

मुचुटी f. 1) *eine chirurgische Zange.* — 2) * *Faust.* — 3) * *Schnippchen.*

*मुच्, मुच्क्ति (प्रमादे).

*मुञ्, मुञ्ज्, मोञ्जति und मुञ्जति (शब्दार्थ), मोञ्जयति und मुञ्जयति (मन्नाधन्योः).

1. मुञ्ज् s. 1. मुच्.

2.*मुञ्ज्, मुञ्चति (गत्यर्थ).

3.*मुञ्ज्, मुञ्चते (कत्थने).

*मुञ्चक m. *ein best. Baum* Râgân. 11,211.

मुञ्जात m. Pl. N. pr. eines Geschlechts VP.² 4,28.

*मुञ्ज् s. u. मुञ्.

मुञ्ज 1, m. *a. Schilfgras,* namentlich *die Blattscheide;* insbes. heisst so das zu Flechtwerk vielfach gebrauchte *Saccharum Munjia* Râgân. 8,85. Bhâvapr. 1,209. — *b)* * *Pfeil* (?). — *c)* N. pr. verschiedener Männer. — 2) f. मुञ्जा N. pr. eines Flusses VP.² 2,153.

मुञ्जक m. = मुञ्ज 1) *a).*

मुञ्जकुलायँ n. *ein Geflecht aus Schilfgras.*

मुञ्जकेतु m. N. pr. eines Mannes.

मुञ्जकेश 1) Adj. *dessen Haare Schilfgras gleichen,* Beiw. Vishṇu's und Çiva's. — 2) m. N. pr. verschiedener Männer.

मुञ्जकेशवत् Adj. = मुञ्जकेश 1) als Beiw. Kṛshṇa's.

मुञ्जकेशिन् 1) *Adj. dass., Beiw. Vishṇu's. — 2) m. N. pr. eines Mannes, Conj. für मोञ्ज°.

मुञ्जग्राम m. N. pr. eines *Dorfes.* रम्यग्राम v. l.

मुञ्जधारिन् Adj. *Schilfgras in der Hand haltend.*

*मुञ्जनक m. *Saccharum Munjia* Râgân. 8,85.

मुञ्जनँञ्जन Adj. *vom Schilf gereinigt.*

*मुञ्जंधय Adj. (f. ई) *an Schilfgras saugend.*

मुञ्जपृष्ठ m. N. pr. einer Oertlichkeit auf dem Himâlaja.

मुञ्जमय Adj. (f. ई) *aus Schilfgras gemacht.*

मुञ्जमेखलिन् Adj. *mit Schilfgras umgürtet,* Beiw. Vishṇu's und Çiva's.

*मुञ्जर् n. *eine essbare Lotuswurzel.*

मुञ्जवट N. pr. eines Wallfahrtsortes.

मुञ्जवत् 1) *Adj. *schilfbewachsen.* — 2) m. *a)* Bez. *einer Gattung der* Soma-*Pflanze.* — *b)* N. pr. eines Berges im Himâlaja.

मुञ्जवल्श m. *Schilfrohrschössling.*

मुञ्जवासस् Adj. *in Schilfgras gekleidet,* Beiw. Çiva's.

मुञ्जविवयन Adj. (f. आ) *aus Schilfrohr geflochten* Çat. Br. 12,8,3,6.

मुञ्जसूनु m. N. pr. eines Scholiasten Weber, Lit.

मुञ्जात m. *eine best. Pflanze* Karaka 6,24.

मुञ्जातक m. 1) *ein best. Baum.* — 2) *eine Art Gemüse* Karaka 1,27. — 3) * *Saccharum Munjia* Bhâvapr. 1,209.

मुञ्जादित्य m. N. pr. eines Autors.

मुञ्जाद्रि m. N. pr. eines *Berges.*

मुञ्जाल m. N. pr. eines Astronomen.

मुञ्जावट N. pr. einer Oertlichkeit, = मुञ्जपृष्ठ.

मुञ्जी Adv. mit कर् *zu Schilfgras machen,* d. i. *zu Fasern zerschlagen.*

*मुञ्जेषीकतूल n. *eine Rispe von Munja-Gras* P. 6,3,65, Sch.

मुट्, मुटति (स्वाङ्गेपप्रमर्दनयोः), मोटति (प्रमर्दने), मोटयति (संचूर्णने). Vom Simplex nur मोटक fgg. — Mit अव in अवमोटन. — Mit उद्, उन्मोटते *abknicken, abreissen.* — Mit परि in °मोटन. — Mit प्रति, Caus. °मोटयति *Jmd* (Acc.) *den Garaus machen.*

मुट *Korb* oder *Bündel* Kâraṇḍ. 28,17. 52,23 (मूट). 71,8. Vgl. मूत, *निर्मुट und beng. मोट.

*मुड्, मोडति (प्रमर्दने).

*मुण्, मुणति (प्रतिज्ञाने).

*मुण्ट्, मुण्टति (प्रमर्दने).

*मुण्ठ्, मुण्ठते (पलायने oder पालने).

*मुण्ड्, मुण्डति (प्रमर्दने, खण्डने, मार्जने, मज्जे, मुण्डने). मुण्डय् s. bes.

मुण्ड 1) Adj. (f. आ) *a) kahl* (auch *kurz*) *geschoren* (Gaut.), *kahl* (Kopf im Alter). — *b) keine Hörner habend* (Kuh, Ziege). — *c) der Spitze —, der Krone beraubt* (Baum). — *d) keine Spitze habend, stumpf.* — *e) ohne Grannen* (Getreide) Râgân. 16, 34. — 2) m. *a) ein Mann mit kahl rasirtem Kopfe, — mit einer Glatze.* — *b)* * *Barbier.* — *c)* *Bein. Râhu's. — *d)* N. pr. *α)* eines Daitja. — *β)* Pl. einer Völkerschaft. — *γ)* eines Fürsten. — *δ)* Pl. einer Dynastie. — 3) (*m.) n. *Kopf.* — 4) *f. आ *a) Bettlerin.* — *b) Wittwe* Gal. — *c) eine best. Pflanze.* — 5) f. ई *a)* * *Sphaeranthus hirtus* Bhâvapr. 1,214. — *b)* N. pr. einer der Mütter im Gefolge Skanda's. — 6) *n. *a) Eisen* Râgân. 13,44. — *b) Myrrhe* Râgân. 6,116.

मुण्डक 1) m. *a) Baumstamm, Balken.* — *b)* * *Barbier.* — 2) *f. मुण्डिका *eine best. Pflanze.* — 3) n. *a)* * *Kopf.* — *b)* Bez. der *Abschnitte* in der Muṇḍakopanishad.

मुण्डकोपनिषद् f. Titel einer Upanishad. °निषद्दीपिका f. und °निषद्भाष्य n. Titel von Commentaren dazu Opp. Cat. 1.

*मुण्डचणक m. *eine Erbsenart.*

*मुण्डज्ञ n. *Stahl* Râgân. 13,45.

मुण्डधान्य (Conj.) n. *Korn ohne Grannen.* v. l. डुण्ढधान्य.

मुण्डन n. 1) *das Kahlscheeren des Kopfes.* Auch mit Beifügung von शिरसः. — 2) * *das Schützen, Behüten.*

*मुण्डनक 1) m. *eine Art Reis* Râgân. 16,17. — 2) f. °निका in महा°.

मुण्डपृष्ठ N. pr. einer Oertlichkeit.

*मुण्डफल m. *Cocosnussbaum.*

मुण्डमथना (!) Adj. f. Beiw. der Durgâ.

मुण्डमाला f. und °तन्त्र n. Titel eines Tantra.

मुण्डमालिनी f. *eine Form der* Durgâ.

मुण्डय्, °यति *kahl scheeren* (den Kopf). मुण्डित *kahl geschoren.*

*मुण्डरिका f. *eine best. Pflanze.*

*मुण्डलोक् n. *Eisen.*

मुण्डवेदाङ्ग m. N. pr. eines Schlangendämons.

*मुण्डशालि m. *eine Art Reis* Râǵan. 16,17.

मुण्डशृङ्खलिक m. Pl. Bez. *einer Unterabtheilung der* Pâçupata Ind. Antiq. 9,174.

*मुण्डाख्या f. *eine best. Pflanze* Râǵan. 5,20.

*मुण्डायस n. *Eisen* Râǵan. 13,44.

मुण्डार n. N. pr. einer der Sonne geheiligten Oertlichkeit.

मुण्डासन n. *eine best. Art des Sitzens.*

मुण्डित 1) Adj. s. u. मुण्डय्. — 2) *f. आ *Wittwe* Gal. — 3) *n. *Eisen.*

*मुण्डितिका f. *Sphaeranthus hirtus* Mat. med. 310.

मुण्डिन् 1) Adj. *a) kahl geschoren* (auch als Beiw. Çiva's). — *b) hornlos* Bhâvapr. 2, 2. — 2) *m. *Barbier.*

*मुण्डिनिका f. = मुण्डितिका Râǵan. 5,17, v. l.

मुण्डिभ m. N. pr. eines Mannes.

मुण्डीकल्प m. Titel eines Werkes Burnell, T.

*मुण्डीरिका und *मुण्डीरी f. *eine best. Pflanze.*

मुण्डीश्वरतीर्थ und मुण्डेश्वरतीर्थ n. Namen von Tîrtha's.

मुतव *eine Grasart* Gobh. 1,5,18.

मुत्कल m. N. pr. eines Mannes.

मुत्खलिन् m. N. pr. eines Devaputra.

*मुत्य n. *Perle.*

मुथशिल *der dritte astrol.* Joga, = مُتَّصِل.

मुथशिलित und °शिलिन् Adj. von मुथशिल.

मुथस्का astrol. Ind. St. 2,274.

1. मुद्, मोदते (metrisch auch Act.) *lustig —, fröhlich sein, sich freuen, sich erfreuen an* (Loc. oder Instr.). मुदित *erfreut, froh, sich erfreuend an* (Instr. oder im Comp. vorangehend). Auch fehlerhaft für नुदित und सूदित. — Caus. मोदयति, °ते (Bhaṭṭ.) *erfreuen.* — Mit अनु 1) *in die Freude eines Andern einstimmen,* mit Acc. der Person. — 2) *Jmd* (Acc.) *zujubeln, jubelnd einstimmen in* (Acc.). — 3) *sich freuen über* (Acc.). — 4) *Jmd seinen Beifall bezeugen, Jmd ermuntern;* mit Acc. — 5) *sich über Etwas* oder *Jmd freuen, sich mit Etwas* oder *Jmd einverstanden erklären, Etwas gutheissen* (mit Acc. der Sache oder Person), *Jmd* (Acc.) *Etwas* (Dat. eines Nom. act.) *gestatten* Mahâvîrak. 62,2. Act. Saddh. P. 120. — Caus. 1) *erfreuen.* अनुमोदित *erfreut.* — 2) *mit Beifall aufnehmen* Kâraṇḍ. 29, 15. — 3) अनुमोदित *a) gewonnen, günstig gestimmt. — b) Jmds* (Instr. oder im Comp. vorangehend) *Zustimmung —, Einwilligung habend. — c) mit Beifall aufgenommen* (Kâraṇḍ. 36,19), *mit Freuden begrüsst, gutgeheissen.* — Mit अभ्यनु Caus. °मोदित *Jmds* (Instr.) *Zustimmung habend.* Vgl. अभ्यनुमोदनीय (Nachtr. 5). — Mit अभि s. अभीमोदमुद्. — Mit आ *schön duften* Kân. 2,49,20 (59,5). आमोदित (von आमोद) s. in Nachtr. 4. — Mit उद्, उन्मुदित *frohlockend.* — Mit संपरि *weit und breit frohlocken.* — Mit प्र *lustig werden, sich freuen, jubeln.* प्रमुदित *ausgelassen, erfreut, froh;* von Unbelebtem so v. a. *in vollem Schmucke prangend.* शरद् 84,23. Auch n. impers. प्रमुदित auch fehlerhaft für प्रचुदित (metrisch st. प्रचोदित). — Caus. *erfreuen.* — Mit अनुप्र Caus., °मोदित *die Einwilligung —, die Erlaubniss bekommen habend.* — Mit संप्र in °मोद्. — Mit प्रति *entgegenjubeln, zujauchzen, mit Freuden auf Jmd* oder *Etwas zugehen* oder *Etwas entgegennehmen;* mit Acc. und ausnahmsweise mit Gen. — Caus. Med. *erheitern, lustig machen.* — Desid. vom Caus. प्रमुमोदयिषति *erheitern wollen.* — Mit सम् in संमोद् und संमोदन.

2. मुद् f. 1) *Lust, Fröhlichkeit, Freude.* Auch Pl. — 2) die personificirte *Lust* ist eine Tochter der Tushṭi. — 3) Pl. *eine best. Klasse von* Apsaras VP.² 2,82; vgl. VS. 18,38. — 4) *ein best. Heilkraut,* = वृद्धि Râǵan. 5,29. — 5) *Weib.*

3. *मुद्, मोदयति (संसर्ग).

मुद 1) Adj. in ऋसामुद. — 2) m. N. pr. eines Lehrers Ind. St. 13,435. — 3) f. मुदा *Lust, Freude.*

मुदकर m. Pl. N. pr. eines Volkes.

मुदर m. N. pr. v. l. für मृडर.

मुदानादत m. N. pr. eines göttlichen Wesens Hem. Par. 1,267.

मुदावत् 1) Adj. *erfreut, froh* in नाति° (Nachtr. 4). — 2) f. °वती N. pr. einer Tochter des Fürsten Vidûratha.

मुदावसु m. N. pr. eines Sohnes des Pragâti.

मुदित 1) Adj. s. u. 1. मुद्. — 2) m. Bez. *einer Art von Dienern.* — 3) f. आ *Freude* Lalit. 35,6. — 4) n. Bez. *einer best. Umarmung der Geliebten.*

मुदितपुष्पा f. N. pr. einer Gandharva-Jungfrau Kâraṇḍ. 4,19.

*मुदितभद्र m. N. pr. eines Mannes.

मुदिर m. 1) *Wolke* Bhâm. V. 2,86. — 2) *Liebhaber. — 3) *Frosch.*

*मुदिरफल m. *Asteracantha longifolia* Râǵan. 11,219.

*मुदी f. *Mondschein.*

मुद्ग m. 1) *Phaseolus Mungo, die Pflanze* und *die Bohne* Râǵan. 16,37. — 2) *a cover, as a lid or cloth. — 3) *Seerabe;* richtig मद्गु.

मुद्गगिरि m. N. pr. einer Stadt.

मुद्गप m. N. pr. eines Mannes.

मुद्गपर्णी f. *Phaseolus trilobus* Râǵan. 3,22. Bhâvapr. 1,200.

*मुद्गभुज् und *मुद्गभोजिन् m. *Pferd.*

मुद्गमोदक m. *eine Art Gebäck* Bhâvapr. 2,26.

*मुद्गयूष n. *Bohnenbrühe* Râǵan. 16,42.

मुद्गर 1) m. *a) Hammer, eine hammerähnliche Waffe. — b) *Knospe. — c) *eine Art Jasmin;* n. *die Blüthe. — d) *ein best. Fisch* Râǵan. 19,71. — e) N. pr. eines Schlangendämons. — 2) n. *eine best. Art zu sitzen.*

मुद्गरक 1) am Ende eines adj. Comp. (f. °रिका) *Hammer.* — 2) *m. *Averrhoa Carambola* Râǵan. 11,110.

*मुद्गरगोमिन् m. N. pr. eines Mannes.

मुद्गरपर्णक (MBh. 5,103,13) und मुद्गरपिण्डक m. Namen von Schlangendämonen.

*मुद्गरफल m. *Averrhoa Carambola* Râǵan. 11,110.

मुद्गल 1) m. *a)* N. pr. eines Ṛshi und verschiedener anderer Männer. Pl. *die Nachkommen* Mudgala's. — *b)* Pl. N. pr. eines Volkes. — 2) n. *a) *eine best. Grasart* Râǵan. 8,99. — *b)* Titel einer Upanishad.

मुद्गलपुराण n. und मुद्गलस्मृति f. (Opp. Cat. 1) Titel von Werken.

मुद्गलानी f. *die Gattin* Mudgala's.

मुद्गलार्या f. Titel eines Werkes Burnell, T.

मुद्गलोपनिषद् f. Titel einer Upanishad Opp. Cat. 1.

*मुद्गवत् Adj. zur Erklärung von मुद्गल.

*मुद्गष्ट, *°क, *मुद्गष्ठ und *°क m. *eine Bohnenart.*

मुद्गार्द्रकवट m. *eine Art Getränk.*

मुद्गोदन m. *Mus von* Mudga-*Bohnen.*

मुद्ग astrol. Ind. St. 2,276.

मुद्ग Adj. *lustig, fröhlich.* — मुद्गा s. bes.

मुद्गण n. *das Verschliessen.* कपाट° Vikramâṅkak. 17,6. मुखमुद्गणाय *um Jmd* (Gen.) *den Mund zu stopfen.*

मुद्गणीपत्र n. *Correcturbogen* Âçval. Vorrede S. 2, Z. 16.

मुद्गय्, °यति 1) *siegeln, stempeln.* मुद्गित *gesiegelt, gestempelt, mit einem Abdruck von Etwas versehen.* निद्रा° so v. a. *in Schlaf versunken* Da-

ÇAK. 11,8. — 2) *drucken.* मुद्रित *gedruckt.* — 3) मुद्रित *a) geschlossen* (Auge [174,5], Bluthe, Hand). °मुद्रितकर Adj. *eine durch — geschlossene Hand habend,* so v. a. — *in der Hand haltend.* — *b) abgeschlossen,* so v. a. unterlassen, *vermieden* NAISH. 5,12. Ind. St. 15,296. — Mit उद् 1) *entsiegeln, öffnen* (einen Brief) KÂMPAKA 284. — 2) उन्मुद्रित *entfesselt, befreit.* — Mit परि *schliessen,* so v. a. *verschwinden machen* BHÂM. V. 2,29. — Mit वि 1) *verschliessen, verkorken.* — 2) *eröffnen,* so v. a. *anheben, anfangen* VIKRAMÂÑKAṄ. 13,26.44.

मुद्रा f. 1) *Siegelring, Siegel* (sowohl das *Petschaft* als auch der *Abdruck*) 213,6. 13. 214,9. — 2) *Type, Holztype.* — 3) *Ring* überh., z. B. an einem chirurgischen Instrumente. — 4) **eine geprägte Münze.* — 5) *Abdruck* überh. 114,28. 115,17. — 6) *Stempel,* so v. a. *Zeichen, Kennzeichen* NAISH. 8,45. Ind. St. 15,349. *Typus, Charakter* BÂLAR. 241, 10. — 7) *Verschluss, Schloss* Spr. 1229. *Stöpsel* (auf einem Tiegel) BHÂVAPR. 2,89. 101. अक्षणोः so v. a. *geschlossene Augen* KÂṆḌAK. 68,4. आनन° so v. a. *das Schweigen* NAISH. 5,37. — 8) *Mysterium.* — 9) *ein auf den Körper aufgetragenes Zeichen eines göttlichen Attributs* u. s. w. — 10) allgemeine Bez. *für Fingerstellungen* oder *Fingerverschlingungen bei religiösen Vertiefungen und magischen Verrichtungen* KÂRAṆḌ. 74,8. fgg. — 11) bei den Buddhisten *das Handrechnen.* — 12) in der Rhetorik *der schlichte Abdruck der Wirklichkeit in Worten, das Nennen eines Dinges bei seinem wahren Namen.* — 13) *ein mit der Ueberlieferung übereinstimmender Tanz* S. S. S. 252.

मुद्रान्तर n. *Type.*

°मुद्राङ्क und °मुद्राङ्कित Adj. *gestempelt mit, mit einem Abdruck von — versehen, gekennzeichnet durch.*

मुद्राधारणामाहात्म्य n. Titel eines Werkes BURNELL, T.

मुद्राप्रकाश m. Titel eines Commentars zum Mudrârâkshasa.

मुद्राबल n. *eine best. hohe Zahl* (buddh.).

मुद्रामार्ग m. = ब्रह्मरन्ध्र.

मुद्रायन्त्र n. *Buchdruckerpresse.*

मुद्रायन्त्रालय m. *Druckerei.*

मुद्रारात्तस n. Râkshasa (N. pr. eines Ministers) *und der Siegelring,* Titel eines Schauspiels.

मुद्रारात्तसकथासंग्रह m. und °कथासार Titel von Werken Opp. Cat. 1.

मुद्रार्णव m. Titel eines Werkes.

मुद्रालिपि f. *Druck, Holzdruck.*

मुद्राविवरण n. Titel eines Werkes.

मुद्रिका f. 1) *Siegelring, Ring* PRASANNAR. 121,12. 16. VIKRAMÂÑKAṄ. 8,60. — 2) *ein best. chirurgisches Instrument.* — 3) *eine geprägte Münze.* — 4) *Fingerstellung, Fingerverschlingung.*

मुद्रित 1) Adj. s. u. मुद्रय्. — 2) n. *das Eindrükken eines Siegels auf* (Loc.) Spr. 677.

मुधा Adv. 1) *umsonst, vergebens, für Nichts und wieder Nichts.* — 2) *irriger Weise.*

मुनि 1) m. *a)* etwa *Drang, Andrang.* — *b) ein Begeisterter, Verzückter;* später *ein ausgezeichneter Weiser, Seher, Asket* überh., insbes. *ein solcher, der das Gelübde des Schweigens gethan hat.* Nach HEMÂDRI 1,26,4. 27,3 *ein Brahmane auf der 8ten (der höchsten) Stufe.* Der im Herzen befindliche *Seher* ist das *Gewissen.* — *c)* Pl. *die sieben Sterne des grossen Bären.* — *d)* Bein. eines Buddha oder Arhant. — *e)* Bez. verschiedener Pflanzen. Nach den Lexicographen *Agati grandiflora, Buchanania latifolia, Butea frondosa, Terminalia Catappa, der Mangobaum* und *Artemisia indica.* — *f)* N. pr. verschiedener Männer VP. 2, 4,48. — 2) f. *a)* *f. zu 1) *b).* — *b)* N. pr. einer Tochter Daksha's und Gattin Kaçjapa's, Mutter einer Klasse von Gandharva und Apsaras. — 3) n. N. pr. eines nach einem Fürsten Muni benannten Varsha VP. 2,4,48.

मुनिक m. N. pr. eines Mannes. Richtig wohl सुनिक.

मुनिकेश Adj. *langes Haar tragend wie ein* Muni.

*मुनिखर्जूरिका f. *eine Dattelart* RÂÇAN. 11,62.

मुनिचन्द्र m. N. pr. eines Mannes GAṆAR. S. 3, N. 11.

*मुनिचित gaṇa सुतंगमादि.

*मुनिच्छद m. *Alstonia scholaris* RÂÇAN. 12,35.

*मुनितरु m. *Agati grandiflora.*

मुनिदेश m. N. pr. einer *Oertlichkeit.*

*मुनिद्रुम m. 1) *Agati grandiflora* RÂÇAN. 10,46. — 2) *Calosanthes indica* RÂÇAN. 9,28.

*मुनिनिर्मित m. *eine best. Pflanze,* = डिण्डिश BHÂVAPR. 1,288.

मुनिपतिचरित्र n. Titel eines Werkes PISCHEL, de Gr. pr.

*मुनिपदी f. gaṇa कुम्भपद्यादि.

मुनिपरंपरा f. *eine ununterbrochene Ueberlieferung.*

*मुनिपित्तल n. *Kupfer.*

मुनिपुंगव m. Bein. eines Gina Ind. St. 14,384.

मुनिपुत्र m. 1) *der Sohn eines Asketen* 107,28. — 2) **Artemisia indica* BHÂVAPR. 1,230.

*मुनिपुत्रक m. *Bachstelze.*

*मुनिपुष्पक n. *die Blüthe von Agati grandiflora.*

*मुनिपूग m. *Areca triandra.*

मुनिभावप्रकाशिका f. Titel eines Werkes Opp. Cat. 1.

*मुनिभेषज n. 1) *das Fasten.* — 2) *Agati grandiflora.* — 3) *Terminalia Chebula* oder *citrina.*

मुनिमतमणिमाला f. Titel eines Werkes BÜHLER, Rep. No. 356.

मुनिमरण n. N. pr. einer Oertlichkeit.

मुनिवन n. *ein von Asketen bewohnter Wald.*

मुनिवर m. *der Beste der Muni,* Bein. Vasishṭha's *als des Sterns ζ im grossen Bären* 218,24. *der Beste der Asketen* 61,13.

*मुनिविष्टर m. *eine best. Pflanze* RÂÇAN. 8,148.

मुनिवीर्य m. N. pr. eines der Viçve Devâs.

मुनिव्रत Adj. *das Gelübde des Asketen —, d. i. das Schweigen beobachtend.*

*मुनिश Adj. *voller Asketen.*

मुनिसत्र n. *eine best. fortgesetzte* Ishṭi-*Feier.*

*मुनिसुव्रत N. pr. zweier Arhant beiden Gaina.

*मुनिस्थल gaṇa कुमुदादि 2.

*मुनिस्थान n. *Aufenthaltsort von Asketen.*

मुनिकृत m. Bein. des Fürsten Pushjamitra.

मुनीन्द्र 1) m. *a) ein Fürst unter den Weisen, — Asketen, ein grosser Weiser, — Asket.* — *b)* Bein. eines Buddha und Gina Ind. St. 14,368. 370. — *c)* Bez. α) Çiva's. — β) *Çâkjamuni's. — γ) Bharata's. — *d)* N. pr. eines Dânava. — 2) f. आ N. pr. einer Kiṁnara-Jungfrau KÂRAṆḌ. 6,21.

मुनीन्द्रता f. *die Würde eines grossen* Muni.

मुनीमुष N. pr. einer Oertlichkeit.

*मुनीवती f. N. pr.

*मुनीवत् P. 6,3,121, Sch.

मुनीश m. *ein Fürst unter den Weisen, — Asketen, ein grosser Weiser, — Asket.* Beiw. Çâkjamuni's, eines Gina (Ind. St. 14,364. 371. 383. 388) und Vâlmiki's.

मुनीश्वर m. 1) dass. Beiw. Vishṇu's und Buddha's. — 2) N. pr. eines Scholiasten.

मुन्थहा (= منتهى) und मुन्था astrol.

मुन्नभट्ट m. N. pr. eines Mannes.

मुन्यन्न n. Pl. *die Speise der Asketen.*

मुन्ययन n. *eine best. fortgesetzte tägliche* Ishṭi-*Feier.*

मुन्यालयतीर्थ n. N. pr. eines Tîrtha.

मुमुक्षा f. *das Verlangen nach Befreiung, — Erlösung, — von* (Abl.).

मुमुक्षु Adj. 1) *Jmd* (Acc.) *von Etwas* (Abl.) *zu*

befreien wünschend. — 2) *frei zu werden verlangend, nach Erlösung trachtend.* — 3) *fahren zu lassen —, aufzugeben wünschend;* mit Acc. — 4) *Etwas* (Acc. oder im Comp. vorangehend) *aus sich zu entlassen —, von sich zu geben beabsichtigend.* — 5) Pfeile (Acc.) *abzuschiessen im Begriff stehend auf* (Loc.).

मुमुक्षुजनकल्प m. Titel eines Werkes.

मुमुक्षुता f. und मुमुक्षुत्व n. Nom. abstr. zu मुमुक्षु 2).

*मुमुचान m. *Wolke.*

मुमुचु m. N. pr. eines Ṛshi.

मुमुषिषु m. *Dieb* Bhaṭṭ.

मुमूर्षा f. *das Verlangen —, das im Begriff Stehen zu sterben.*

मुमूर्षु Adj. *verlangend —, im Begriff stehend zu sterben, moribundus.*

मुमोक्षयिषु Adj. *zu befreien wünschend, — beabsichtigend.*

मुमोचयिषु Adj. *Jmd* (Acc.) *zu befreien beabsichtigend.*

मुम्मडिदेव m. N. pr. eines Mannes.

मुम्मुनि m. desgl.

1. मुर् s. u. 2. मर्.

2.*मुर्, मुरति (संवेष्टने).

3.मुर् nach Sâj. *ein Sterblicher*, nach Benfey *Mauer*, nach Grassmann *Verderber, Feind.*

4.*मुर् Nom. ag. von मुर्क्.

5.*मुर् Nom. ag. von मुर्व्.

मुर 1) m. N. pr. eines von Vishṇu-Kṛshṇa erschlagenen Daitja. मुरं विद्विषत् m. Bein. Vishṇu's Naish. 8,95. — 2) f. आ *a) eine best. wohlriechende Pflanze* Râgân. 12,139. Bhâvapr. 1,191. 3,80.101. — *b)* N. pr. der Mutter Kandragupta's. — 3) *n. *das Umfangen.*

*मुरगण्ड m. *Ausschlag im Gesicht.*

मुरङ्गी f. *Moringa pterygosperma.*

मुरची f. N. pr. eines Flusses.

मुरचीपत्तन n. N. pr. einer *Stadt.*

मुरज 1) m. *a) eine Art Trommel, Tambourin.* Am Ende eines adj. Comp. f. आ. — *b) in der Gestalt einer Trommel künstlich geschriebene* Çloka. Vollständig °बन्ध m. Kâvjapr. S. 250. — 2) *f. आ *a) eine grosse Trommel.* — *b)* N. pr. der Gattin Kubera's.

मुरजक m. N. pr. eines Wesens im Gefolge Çiva's.

*मुरजफल m. *Artocarpus integrifolia.*

मुरजित् m. Bein. Vishṇu-Kṛshṇa's Ind. St. 15,351. Prasannar. 15,20.

मुरण्ड m. Pl. N. pr. eines Volkes.

मुरद्विष् m. Bein. Vishṇu-Kṛshṇa's.

*मुरन्दला f. N. pr. eines Flusses.

मुरभिद् m. Bein. Vishṇu-Kṛshṇa's.

*मुरमण्ड fehlerhaft für मुरगण्ड.

मुरमर्दन und मुरारिपु m. Bein. Vishṇu-Kṛshṇa's.

मुरल 1) m. *a) ein best. Flussfisch.* — *b)* Pl. N. pr. eines Volkes. — *c) ein Fürst der* Murala. — 2) f. आ N. pr. eines Flusses. — 3) *f. ई *Flöte.*

मुरलिका f. ein Frauenname.

*मुरलीधर m. Bein. Kṛshṇa's.

मुरवार m. N. pr. eines Fürsten der Turushka.

मुरवैरिन् m. Bein. Vishṇu-Kṛshṇa's Du. V. 3,4.

मुरशिदाबाद N. pr. einer Stadt, = مرشد اباد.

*मुरहन् m. Bein. Vishṇu-Kṛshṇa's.

मुराद् m. N. pr. eines Mannes, = مراد.

मुरारि m. 1) Bein. Vishṇu-Kṛshṇa's. — 2) N. pr. *a)* des Verfassers des Anargharâghava. — *b)* eines Scholiasten.

मुरारिगुप्त m. N. pr. eines Schülers des Kaitanja.

मुरारिनाटक n. Titel eines Schauspiels, = अनर्घराघव. °व्याख्या f. und °व्याख्यापूर्णसरस्वती f. Titel von Commentaren Opp. Cat. 1.

मुरारिभट्ट m. N. pr. eines Lehrers.

मुरारिमिश्र m. N. pr. 1) = मुरारि 2) *a).* — *b)* eines andern Gelehrten.

मुरारिमिश्रीय n. Titel eines Werkes Opp. Cat. 1.

मुरारिविजय n. Titel eines Schauspiels.

मुरु 1) m. *a)* N. pr. *α)* eines Landes. — *β)* eines Daitja. — *b) *eine best. Pflanze.* — *c) *eine Art Eisen.* — 2) f. मुरू *eine Art Tanz* S. S. S. 238.

मुरुङ्गी f. *Moringa pterygosperma.*

मुरुज Paṇkar. 1,11,2 fehlerhaft für मुरज.

*मुरुण्टक m. Pl. *eine best. buddh. Schule.*

मुरुण्ड m. N. pr. 1) Pl. eines Volkes und einer Dynastie (VP.² 4,206). — 2) eines Fürsten.

मुरुण्डक m. N. pr. eines Berges in Udjâna.

मुरूण्ड m. Pl. v. l. für मुरुण्ड VP.² 4,206.

मुर्क् s. मूर्क्.

*मुर्भिणी f. *Kohlenbecken.*

मुर्मर m. (adj. Comp. f. आ) *Hülsenfeuer* Viddh. 74,12. Richtig मुर्मुर.

मुर्मुर 1) m. *a) eine verglimmende Kohle* Maitr. S. 1,8,6 (123,10) = Kap. S. 4,6. — *b) Hülsenfeuer, brennende Hülsen* Naish. 4,105. Vgl. कुकूल°. — *c) *der Liebesgott.* — *d)* *N. pr. eines Sonnenrosses. — 2) f. मुर्मुरा N. pr. eines Flusses.

*मुर्मुरीय्, °यति Denomin. von मुर्मुर.

*मुर्व्, मूर्वति (बन्धने).

मुर्वामय Adj. fehlerhaft für मूर्वामय.

*मुल्, मोलयति (रोपणे, रोहणे, जन्मनि).

मुलालिन् m. oder °ली f. wohl *eine essbare Lotuswurzel.*

मुवल Hariv. 2204 fehlerhaft für मुसल.

*मुशटी f. v. l. für मुसटी.

मुशल्क astrol. = مصاحف.

1. मुष्, मुष्णाति, मुष्णीते, मोषति, मुषति; 1) *rauben, stehlen, an sich reissen; berauben, plündern, bestehlen; Jmd einer Sache berauben* (mit doppeltem Acc.). मुषित und ausnahmsweise मुष्ट *geraubt, gestohlen; beraubt, geplündert, bestohlen, ausgeplündert, ausgezogen, beraubt um* (Acc.). — 2) *rauben,* so v. a. *entziehen.* मुषित *entzogen,* so v. a. *zu Nichte gemacht* 317,21. — 3) die Augen, den Sinn *bestehlen,* so v. a. *diese um ihre Kraft bringen, blenden, verdüstern.* मुषित *geblendet, verdüstert.* — 4) *fortreissen, hinreissen, ravir* (Jmd, den Sinn, die Augen). अमोषि Harshaṅ. 93,21. मुषित *fortgerissen, hingerissen, ravi.* — 5) *übertreffen* 251,5. — 6) मुषित *a) nackt* Mân. Gṛhj. 1,1. Kâṭh. Gṛhj. 1. Vgl. Çat. Br. 1,2,3,16. — *b) hintergangen, betrogen, angeführt* 319,32. — *c) gefoppt* Râgat. 7,1131. — *Desid. मुमुषिषति; vgl. मुमुषिषु. — Mit अभि *Jmd um Etwas bestehlen,* mit doppeltem Acc. RV. 9, 97,39 (अद्रि für अद्रिम्). — Mit अव *wegnehmen.* — Mit आ *an sich reissen, wegnehmen.* — Mit उद्, उन्मुषित *gestohlen.* — Mit निस् *entreissen* Vaitân. — Mit परि *rauben, berauben, — um* (mit doppeltem Acc.). — Mit प्र 1) *rauben, wegnehmen, entziehen.* प्रमुषित und प्रमुष्ट *geraubt, entzogen.* — 2) प्रमुषित *fortgerissen, hingerissen; ausser sich.* — Mit *संप्र, °मुषित *hingerissen.* — Mit वि, °मुषयत् *raubend,* so v. a. *zu Nichte machend.* विमुष्ट *geraubt, zu Nichte gemacht.* — Mit सम् *rauben, benehmen.*

2.°मुष् 1) *raubend, wegnehmend.* — 2) *zu Nichte machend.* — 3) *übertreffend* 297,3. Bâlar. 294,8. Kâd. 227,9.

3.*मुष्, मोषति (हिंसार्थ).

4.*मुष्, मुष्यति (खण्डने).

*मुषक m. = मूषक *Maus.*

*मुषा f. = मूषा *Schmelztiegel.*

मुषाय्, मुषायति *rauben, an sich reissen* RV. 1, 61,7. 130,9. 175,4. 4,30,4. 5,44,4. 6,28,2. 31,3. — Mit आ *an sich reissen* RV. 1,130,9. — Mit प्र *plündern* RV. 7,18,19.

मुषि Adj. in मनोमुषि.

मुषितक n. *gestohlenes Gut.*

मुषीवन् m. *Rauber, Dieb.*

मुषे Dat. Infin. zu 1. मुष् RV. 5,34,7.

मुष्क m. 1) *Hode.* — 2) Du. *die weibliche Scham.* — 3) *Arm* ?. — 4) **Schrebera Swietenioides* Râgân. 11,211. — 5) **ein fleischiger, starker Mann.* — 6) **Dieb.* — 7) **Menge, Masse.*

मुष्कक m. *ein best. Baum.*

मुष्ककन्दू f. *Ausschlag am Hodensack.*

मुष्कभार Adj. *testiculatus.*

मुष्कर 1) Adj. dass. — 2) m. wohl *ein best. kleines Thier.*

मुष्कवत् Adj. *testiculatus.* Bein. Indra's als Verfassers von RV. 10,38.

**मुष्कघ्न्य* Adj. *verschnitten;* m. *Eunuch.*

मुष्कबीजम् n. *vas deferens* oder *funiculus* Suçr. 2,37,12.

मुष्कावर्ह m. *Verschneider.*

मुष्टामुष्टि Adv. *mit gegenseitigen Faustschlägen* Mahâvîrak. 109,3.

मुष्टि m. f. 1) *die geschlossene, geballte Hand, Faust.* — 2) *Handvoll, manipulus.* — 3) *Handvoll als ein best. Maass.* — 4) *Griff* (eines Schwertes u. s. w.). — 5) *kurzer Inhalt.* — 6) **penis.*

मुष्टिक 1) m. *a) Handvoll* in चतुर्मुष्टिक. — *b) eine best. Handstellung.* — *c) *Goldschmied.* — *d)* N. pr. α) Pl. eines verachteten Stammes. — β) eines Asura. — 2) f. आ in अक्षर°. — 3) wohl n. *a) Faustkampf.* — *b) ein best. Spiel* Ind. St. 15, 419.

मुष्टिकघ्न Adj. Beiw. Vishṇu's.

मुष्टिकरण n. *das Ballen der Faust* Kâtj. Çr. 7,4,4.

मुष्टिकर्मन् n. dass. Âpast. Çr. 16,3.

मुष्टिकस्वस्तिक m. *eine best. Stellung der Hände beim Tanz.*

मुष्टिकाचिन्तामणि m. Titel eines Werkes.

**मुष्टिकात्तक* m. Bein. Baladeva's.

मुष्टिग्राह्य Adj. *mit einer Hand zu umfassen* (Taille) Kathâs. 74,217.

मुष्टिघात m. *Faustschlag* Comm. zu VP. 5,20,54.

मुष्टिदेश m. *die Stelle des Bogens, die man mit der Hand umfasst, die Mitte d. B.*

**मुष्टिद्यूत* n. *das Spiel paar oder unpaar.*

**मुष्टिधम* Adj. (f. ई) *in die Faust blasend.*

मुष्टिधय 1) Adj. *a) *an der Faust saugend.* — *b)* Verz. d. Oxf. H. 252,*b*,33 vielleicht fehlerhaft für °धम und ungefähr so v. a. पाणिंधम *keinen Platz findend.* — 2) *m. *Knabe.*

मुष्टिप्रहार m. *Faustschlag* Suçr. 1,288,5.

मुष्टिबन्ध m. 1) **das Ballen der Faust.* — 2) **das Schliessen der Hand beim Fassen.* — 3) *Handvoll.*

**मुष्टिबन्धम्* Absol. Kâç. zu P. 3,4,41.

**मुष्टिमुख* Adj. *ein faustähnliches Gesicht habend.*

मुष्टिमेय Adj. *mit einer Hand zu messen,* — *zu umfassen* (Taille) Kathâs. 55,49.

मुष्टियव Adj. in नीवार° und श्यामाक°.

मुष्टियुद्ध n. *Faustkampf.*

मुष्टियोग m. *Darreichung einer Handvoll,* — *in kleinen Quantitäten* Pr. P. 79.

मुष्टिवध m. *Verwüstung der Saat* Daçak. 91,15.

मुष्टिविसर्ग m. *das Oeffnen der Faust* Kâtj. Çr. 7,4,17.

मुष्टिस्थ *ein best. Spiel* Ind. St. 15,419.

मुष्टिकृत्या f. *Faustkampf, Handgemenge.*

मुष्टिकृत्य Adj. *im Handgemenge kämpfend.*

मुष्टी Adv. mit कर् *die Hand ballen* Ait. Br. 1,3,19. Auch mit Hinzufügung eines Wortes für Hand im Acc.

**मुष्टीमुष्टि* Adv. = मुष्टामुष्टि.

मुष्ट्यङ्गुल m. n. *ein best. Längenmaass* Comm. zu Ambr. Up. S. 99.

**मुष्ठक* m. *schwarzer Senf.*

**मुस्*, मुस्यति (खण्डने).

**मुसटी* f. *eine weisse Varietät von Panicum italicum.*

मुसल 1) m. n. *a) Mörserkolben, Stössel.* — *b) Keule* Âpast. — *c) der Klöppel an einer Glocke* Kathâs. 65,135. — *d) ein best. chirurgisches Instrument.* — *e) eine best. Constellation.* — 2) m. N. pr. eines Sohnes des Viçvâmitra. — 3) *f. मुसली *a) Curculigo orchioides* Râgân. 7,117. Mat. med. 250. — *b) Salvinia cucullata.* — *c) Hauseidechse* Râgân. 19,64.

मुसलक 1) m. N. pr. eines Berges. — 2) f. *°लिका *Hauseidechse.*

**मुसलामुसलि* Adv. *Keule gegen Keule* (im Kampf).

मुसलायुध m. Bein. Baladeva's.

**मुसलित* Adj. von मुसल.

मुसलिन् 1) Adj. *eine Keule in der Hand haltend* Gaut. — 2) m. Bein. Baladeva's.

1.**मुसली* f. s. u. मुसल.

2. मुसली Adv. mit भू *zu einer Keule werden.*

**मुसलोप* und मुसल्य (Harshak. 161,18) Adj. *verdienend mit einer Keule erschlagen zu werden.*

मुसल्क = मुशल्क.

मुसारगल्व *eine Art Koralle* Karaka 6,19.

**मुस्त्*, मुस्तयति (संघाते).

मुस्त m. f. (आ Varâh. Jogas. 7,6) n. *Cyperus rotundus* Râgân. 6,140. Bhâvapr. 1,191.

मुस्तक 1) m. f. (आ) n. dass. Bhâvapr. 1,190. 194. — 2) *m. *ein best. vegetabilisches Gift.*

मुस्तगिरि m. N. pr. eines *Berges.*

**मुस्ताद* m. *Schwein, Eber.*

**मुस्ताभ* m. *eine Cyperus-Art.*

**मुस्तु* m. f. *Faust.*

**मुस्र* n. 1) *Thräne.* — 2) = मुसल.

1. मुह्, मुह्यति, metrisch oder ungenau auch Med. 1) *irre werden, die Richtung* —, *den Faden* —, *die Besinnung verlieren, in Verlegenheit kommen, sich nicht zu helfen wissen, fehlen, sich verwirren.* — 2) *in Unordnung kommen, fehlschlagen, missrathen.* — 3) Partic. *a)* मुग्ध α) *verirrt, verloren gegangen.* — β) *verwirrt.* — γ) *dumm, thöricht, einfältig* (von Personen). In Comp. mit dem, wobei man seine Dummheit an den Tag gelegt hat. — δ) *einfältig,* so v. a. *unerfahren, unschuldig, naiv* (von Mädchen und jungen Frauen). — ε) *durch jugendliche Naivetät reizend, reizend, hold.* Compar. मुग्धतर. — ζ) *jung.* — η) am Ende eines Comp. *täuschend ähnlich* Vikramâṅkak. 12, 58. 15, 28. Bâlar. 130, 9. — *b)* मूढ α) *verirrt, aus der Richtung gekommen* (Schiff). Insbes. von der Leibesfrucht, *welche sich auf unrechte Weise zur Geburt stellt.* — β) *verwirrt, nicht wissend was man thut* oder *thun soll, kein klares Bewusstsein habend, unsicher in* (Loc. oder im Comp. vorangehend). — γ) *dumm, thöricht, einfältig.* Superl. मूढतम. — δ) *in Bezug worauf man nicht in's Klare kommen kann* Âpast. — ε) *Verwirrung hervorrufend, verwirrend.* — Caus. मोहयति, °ते (metrisch) 1) *irre machen, verwirren, des klaren Bewusstseins berauben, bethören.* मोहित *irre gemacht* u. s. w. — 2) *in Unordnung bringen.* — 3) *verfehlen machen.* अध्वानम् so v. a. *auf einen Abweg führen.* — Intens. मोमुह्यते *in grosser Verwirrung sein.* — Mit अति *in grosser Verwirrung sein, gar nicht wissen, was zu thun* Pr. P. nach 133. अतिमुग्ध *in grosser Verwirrung seiend* Daçak. 70, 15. — Mit व्यति, °मूढ *überaus verwirrt.* — Mit अनु *nach Jmd* (Acc.) *verwirrt werden.* — *die klare Einsicht verlieren.* — Mit अभि *ohnmächtig werden.* — Mit व्या Med. *irre werden in* (Loc.) Kâd. 2,8,1. °मूढ *verwirrt, bethört, irre geleitet.* — Caus. *verwirren, bethören, irre leiten, behexen.* — Mit उद्, उन्मुग्ध 1) *irre geworden.* — 2) *einfältig, dumm.* — Mit निस् Caus. *verwirren.* — Mit विनिस् s. विनिर्मूढ. — Mit परि *irre* —, *verwirrt werden, irren, fehl gehen* (in übertragener Bed.). परिमूढ *verwirrt.* — Caus. 1) *verwirren*

(angeblich Med., welches aber nicht zu belegen ist). °मोक्षित *verwirrt, nicht wissend was zu thun, kein klares Bewusstsein habend.* — 2) *in Unordnung bringen.* — Mit प्र 1) *verwirrt werden, das klare Bewusstsein verlieren; ohnmächtig werden.* — 2) प्रमुग्ध *a) kein klares Bewusstsein habend, ohnmächtig.* — *b) überaus reizend.* — 3) प्रमूढ *a) verwirrt, kein klares Bewusstsein habend.* — *b) bethört, thöricht.* — *c) aus seinen Fugen gekommen.* — Caus. *verwirren, des klaren Bewusstseins berauben.* °मोक्षित *verwirrt.* — Mit विप्र Caus. 1) *in Verwirrung bringen,* so v. a. *unkenntlich machen.* — 2) °मोक्षित *verwirrt, kein klares Bewusstsein habend.* — Mit संप्र *in Verwirrung gerathen, sich verfinstern* (vom Geiste). °मूढ *verwirrt, in Verwirrung gebracht.* Vgl. संप्रमुग्धत्व. — Caus. *verwirren, des klaren Bewusstseins berauben.* — Mit प्रति Caus. *verwirren.* — Mit वि 1) *in Verwirrung gerathen, das klare Bewusstsein verlieren, ohnmächtig werden.* — 2) विमुग्ध *in Verwirrung gerathen.* — 3) विमूढ *a) in Verwirrung gerathen, nicht wissend was zu thun, unsicher in* (im Comp. vorangehend). — *b) thöricht, einfältig.* — Caus. 1) *verwirren, des klaren Bewusstseins berauben, bethören, irre leiten.* — 2) *verwirren,* so v. a. *unkenntlich machen* (einen Weg) Sāj. zu ṚV. 10,18,2. — Mit सम् 1) *in Verwirrung gerathen, das klare Bewusstsein verlieren.* — 2) *sich verwirren,* so v. a. *unkenntlich werden für* (von den Himmelsrichtungen). — 3) संमुग्ध *a) verirrt.* — *b) verwirrt, nicht im Klaren über Etwas seiend.* — *c) verworren, nicht klar erkannt.* — *d)* °म् Adv. *auf verstohlene Weise.* — 4) संमूढ *a) verwirrt, kein klares Bewusstsein habend, nicht klar sehend,* — *in Bezug auf* (im Comp. vorangehend). — *b) gestört, verrückt.* — *c) thöricht, einfältig, einfältiger als* (Abl.). — *d) auseinander gerissen* (Wolken). — Caus. *verwirren, des klaren Bewusstseins berauben, bethören, irreleiten.* संमोक्षित *verwirrt* u. s. w.; von einer Leibesfrucht so v. a. *auf einen falschen Weg gebracht.* — Mit अभिसम्, अभिसंमूढ *in Verwirrung gerathen.* — Mit विसम्, विसंमूढ dass.

2. मुक् Adj. *verwirrend* in मनोमुक्.

मुक्तपर्णक MBh. 5,3629 fehlerhaft für मुक्तपर्णक.

*मुक्कि m. 1) *Dummkopf.* — 2) *der Liebesgott.*

मुक्षिष m. N. pr. eines Berges VP.² 2,194.

मुक्कु und मुक्कै Adv. *plötzlich, augenblicklich, im Nu.*

मुक्कैक् n. *Augenblick.* Instr. Pl. = मुक्कु.

मुक्कैर् Adv. 1) *plötzlich, augenblicklich, im Nu;* öfters mit nachgesetztem ह्म. — 2) *für einen Augenblick, eine Weile.* मुक्कुर्-मुक्कुर् *bald — bald.* — 3) verdoppelt und einfach *jeden Augenblick, wiederholt.* — 4) *dagegen.*

मुक्कुर्गिर् Adj. *plötzlich verschlingend.*

*मुक्कुर्भाषा f. *Wiederholung des Gesagten.*

*मुक्कुर्भुज् m. *Pferd.*

*मुक्कुर्भोजिन् m. dass. Rāgān. 19,33.

*मुक्कुर्वचस् n. = मुक्कुर्भाषा.

मुक्कुश्चारिन् Adj. *sich wiederholend.*

*मुक्कुस्काम Adj. (f. आ) *immer und immer wieder nach Etwas verlangend.*

मुक्कून् Adv. = मुक्कुर् 3) Āpast. Sicher fehlerhaft.

मुक्कूर्त 1) m. n. *a) Augenblick.* Abl. *nach einem Augenblick, alsbald;* Instr. *in einem Augenblick, nach einer Weile;* am Anfange eines Comp. *im Augenblick, einen A.* — *b) ein best. Zeitabschnitt, ein Dreissigstel des Tages, eine Stunde von 48 Minuten.* m. Pl. personificirt als Kinder der Muhûrtâ. — 2) f. मुक्कूर्ता N. pr. einer Tochter Daksha's und Gattin Dharma's oder Manu's.

मुक्कूर्तक 1) *Augenblick.* — 2) *Stunde.*

मुक्कूर्तकल्पद्रुम m. Titel eines Werkes.

मुक्कूर्तकोविद m. *Astrolog* Kaurāp. (A.) 32.

मुक्कूर्तगणपति m. und मुक्कूर्तचिन्तामणि m. Titel von Werken.

मुक्कूर्तज्ञ (metrisch) m. Pl. *die Kinder der* Muhûrtâ VP. 1,15,108.

मुक्कूर्तटीका f., मुक्कूर्ततत्त्व n., मुक्कूर्तदर्शन n., मुक्कूर्तदीपक m., °दीपिका f., मुक्कूर्तनिर्णय m. (Burnell, T.), मुक्कूर्तपदवी f., मुक्कूर्तपरीक्षा f., मुक्कूर्तभाग m., मुक्कूर्तभूषण n., मुक्कूर्तभैरव, मुक्कूर्तमणि m., मुक्कूर्तमाधवीय n., मुक्कूर्तमार्तण्ड m. (°मार्ताण्ड fehlerhaft), मुक्कूर्तमाला f., मुक्कूर्तरत्न n., मुक्कूर्तरत्नाकर m., मुक्कूर्तराजीय n., मुक्कूर्तलक्षणपटल, मुक्कूर्तवल्लभा f., मुक्कूर्तशास्त्र n., मुक्कूर्तसंग्रह m., मुक्कूर्तसर्वस्व n., मुक्कूर्तसार m. (Burnell, T.) und मुक्कूर्तसिद्धि f. Titel von Werken Opp. Cat. 1.

मुक्कूर्तस्तोम m. Pl. *ein best.* Ekâha.

मुक्कूर्तार्क m. und मुक्कूर्तालंकार m. Titel von Werken.

मुक्कै Dat. Infin. zu 1. मुक् ṚV. 6,18,8.

*मुक्कैर m. *Dummkopf.*

1.*मू, मवते (बन्धने), मूत *gebunden.* — Caus. Aor. अमीमवत्. — Desid. vom Caus. मिमावयिषति. — Vgl. मव्, मव्य् und मूत.

2.*मू Adj. *bindend* oder f. *das Binden.*

मूक (मूकै Cat. Ba. 1,4,3,15) 1) Adj. (f. आ) *stumm* (sowohl *nicht sprechen könnend, keinen Laut von sich zu geben vermögend,* als auch *momentan schweigend, keinen Laut von sich gebend, lautlos* überh.). — *b) *in einem kläglichen Zustande sich befindend.* — 2) m. *a) *Fisch.* — *b)* N. pr. α) eines Dânava. — β) eines Schlangendämons. — γ) eines Dichters Opp. Cat. 1, No. 596. Auch °कवि (1308. 6638. 6773. 6980) und °महाकवि (2250).

मूकता f. und मूकत्व n. *Stummheit, das keinen Laut von sich Geben.*

मूकपञ्चशती f. Titel eines Stotra Opp. Cat. 1. Auch fälschlich °पञ्चाशति gedr.

मूकलराय m. N. pr. eines *Fürsten.*

मूकाम्बिका f. vielleicht *eine Form der* Durgâ. °काया: सदनम् N. pr. einer Oertlichkeit.

*मूकिमन् m. *Stummheit.*

मूकी Adv. mit कर् *stumm —, verstummen machen.*

मूचीप m. Pl. N. pr. eines barbarischen Volksstammes.

मूञ्जवत् 1) m. N. pr. *a)* eines Berges. — *b)* Pl. eines Volksstammes. — 2) Adj. so v. a. मौञ्जवत *vom Berge* Mûgavant *kommend.* Soma Âpast. Çr. 12,5,11.

मूञ्जालदेव m. N. pr. eines Mannes.

मूट s. u. मुट्.

मूटक (Kampaka 495) und मूडक (Paṅkād.) = मुट *Korb.*

मूढ 1) Adj. s. u. 1. मुक्. — 2) m. Pl. im Sāṁkhja Bez. *der Elemente* Tattvas. 16. — 3) n. *Verworrenheit des Geistes* Sarvad. 163,9. 12. Verz. d. Oxf. H. 229,*a*,5 v. u.

मूढगर्भ m. *schwere Geburt.*

मूढचेतन (Conj.) und °चेतस् Adj. *thöricht, einfältig, dumm.*

मूढता f. *das Verwirrtsein, Mangel an klarem Bewusstsein.* — 2) *das Verirrtsein, Ausartung.* — 3) *das Irren, Hinundherziehen* (einer Geschwulst). — 4) *Mangel an richtiger Einsicht, Einfalt, Dummheit.*

मूढत्व n. 1) *das Verwirrtsein, Mangel an klarem Bewusstsein.* — 2) *Einfalt, Dummheit.* — 3) *das Verwirren.*

मूढदृष्टि Adj. *thörichten Blickes, einfältig, dumm* 261,33.

मूढधान्य Suçr. 2,510,6 vielleicht fehlerhaft für मुण्ड°. v. l. ब्रूढधान्य.

मूढधी Adj. *thöricht, einfältig, dumm.*

मूढप्रभु m. *ein grosser Dummkopf.*

मूढबुद्धि, मूढमति und मूढमनस् (Ind. St. 15,296) Adj. = मूढधी.

मूढरथ m. N. pr. eines Mannes; Pl. *seine Nachkommen.*

मूढात्मन् Adj. *bewusstlos.*

मूढेश्वर m. *ein grosser Dummkopf* als N. pr. eines Mannes.

1.*मूत Adj. s. u. 1. मू.

2. मूत Adj. in कौंममूत.

3. मूँत m. n. *ein geflochtener Korb* Vaitân.

मूतर्क n. *Körbchen.*

मूतकार्य Adj. *wie ein Korb geformt.*

मूतिव m. Pl. N. pr. eines Volksstammes.

मूत्र n. (adj. Comp. f. आ) *Harn.* Auch Pl. °दशक n. Râgân. 22,53. °पञ्चक n. 41.

मूत्रकार Adj. *Harn erzeugend.*

मूत्रकृच्छ्र m. n. 1) *Strangurie* Hemâdri 1,613,18. fgg. — 2) *eine Klasse von Harnkrankheiten* (in acht Formen). Pl. Agni-P. 31,22.

मूत्रकृच्छ्रिन् Adj. *mit der Strangurie behaftet.*

मूत्रकृत Adj. *in Harn* (als *Beize*) *eingeweicht.* Vgl. अमोत्रधौत.

मूत्रकोश m. *Scrotum.*

मूत्रक्षय m. *ungenügende Harnerzeugung.*

मूत्रग्रन्थि m. *Knoten* oder *Verhärtung am Halse der Blase.*

मूत्रघात m. vielleicht nur fehlerhaft für मूत्राघात.

मूत्रजठर m. n. *Anschwellung des Unterleibes in Folge von Harnverhaltung.*

मूत्रदोष m. *Harnkrankheit.*

मूत्रनिरोध m. *Harnverhaltung.*

*मूत्रपतन m. *Zibethkatze.*

*मूत्रपुट m. *Unterleib.*

मूत्रप्रतिघात m. *Harnverhaltung* Suçr. 1,262,9.

मूत्रप्रसेक m. *Harnröhre.*

*मूत्रफला f. *Cucumis utilissimus* (Râgân. 7,199) und *eine andere Gurkenart.*

मूत्रमार्ग m. *die Röhre, welche den Harn aus der Blase abführt,* Rasar. 663.

मूत्रय्, °यति, °ते 1) *harnen.* मूत्रित *einer der sein Wasser gelassen hat* Gaut. — 2) Act. *bepissen.* — *Intens. मोमूत्र्यते. — Mit अव *bepissen.* °मूत्रित *bepisst,* so v. a. (von einem giftigen Insect) *mit seinem Saft benetzt.* — Mit प्र *zu harnen anfangen* प्रमूत्रित n. impers. Ind. St. 16,210. — Mit सम् in संमूत्रण.

*मूत्रयोध m, *Harnverhaltung* Râgân. 20,19. Bhâvapr. 2,106.

मूत्रल 1) Adj. *Harn treibend.* — 2) *f. आ *Cucumis utilissimus* und *eine andere Gurkenart.* — 3) *n. *eine Art Gurke* Râgân. 7,199.

मूत्रवर्ति f. *Hodensackbruch* Suçr. 2,134,14.

*मूत्रवर्त्मरोध m. *Strangurie* Gal.

मूत्रवह Adj. *Harn führend.*

मूत्रविबन्धघ्न Adj. *Harn lösend, — abführend.*

मूत्रविष Adj. *durch Harn giftig.*

मूत्रवृद्धि f. 1) *reichliche Harnausscheidung.* — 2) *Hodensackbruch.*

मूत्रशुक्र n. *eine Krankheit, bei der Samen mit Harn vermischt sich ergiesst.*

मूत्रशूल n. *Harnkolik.*

मूत्रसंक्षय m. *ungenügende Harnerzeugung.*

मूत्रसङ्ग m. *gehemmte schmerzhafte und blutige Harnergiessung.*

मूत्रसङ्गिन् Adj. *mit* मूत्रसङ्ग *behaftet.*

मूत्रसात् Adv. mit भू *zu Harn werden.*

मूत्राघात m. *Harnkrankheit* (in 12 oder 13 Formen).

मूत्रातीत m. *eine best. Art von Harnverhaltung* Karaka 8,9.

मूत्रातीसार m. *Harnruhr* Rasar. 663.

मूत्रार्ति f. *Harnbeschwerde* Suçr. 2,218,18.

मूत्राशय m. 1) *Harnbehälter.* — 2) *Unterleib.

मूत्रासाद् m. = मूत्रौकसाद्.

मूत्रित 1) Adj. s. u. मूत्रय्. — 2) n. *das Harnen.*

मूत्रोच्चार, Loc. *bei der Entleerung von vorn und hinten* Gaut. 9,37.

मूत्रोत्सङ्ग m. = मूत्रसङ्ग Karaka 8,9.

मूत्रौकसाद् m. *eine Krankheit, bei welcher je nach der Störung der Harn verschiedene Farben und Eigenschaften annimmt und schmerzhaft abgeht,* Karaka 8,9.

मूत्र्य Adj. *zum Harn in Beziehung stehend.*

1. मूर Adj. (f. ई) *stumpfsinnig, blöde, dumm.*

2. मूर Adj. *drängend, stürmisch.* Nach Sâj. = मारक.

3. मूर n. = मूल *Wurzel.*

मूरदेव m. Pl. Bez. *gewisser Unholde.*

मूरु N. pr. eines Landes.

मूर्ख 1) Adj. (f. ई) *stumpfsinnig, dumm, unverständig, dumm —, unerfahren in* (Loc.); m. *Dummkopf, Thor.* Angeblich auch = गायत्रीरहित oder सार्धगायत्रीरहित. — 2) *m. *Phaseolus radiatus.*

मूर्खता f., मूर्खत्व n. und *मूर्खभूय n. *Stumpfsinnigkeit, Dummheit, Thorheit.*

*मूर्खधातृक Adj. *einen Dummkopf zum Bruder habend.*

*मूर्खलिका f. *ein Pfeil von der Form eines Vogelherzens.*

*मूर्खिमन् m. = मूर्खता.

मूर्खी Adv. mit भू *dumm —, einfältig werden.*

मूर्छ्, मूर्छति 1) *gerinnen, erstarren, fest werden.* — 2) *ohnmächtig —, betäubt werden.* — 3) *fest werden, sich verdichten,* so v. a. *erstarken* (AV. 20, 34,12), *an Umfang gewinnen, sich in Menge einfinden* (Suçr. 2,109,4. 373,3), *intensiver werden, Macht bekommen, — haben.* — 4) *betäuben.* — 5) *kräftig ertönen lassen.* — 6) Partic. *a)* मूर्त α) *geronnen.* — β) *festgeworden, gestaltet, körperhaft, substantiell, verkörpert.* — γ) *ohnmächtig, betäubt.* — *b)* मूर्छित α) *ohnmächtig, betäubt.* Auch n. impers. mit Instr. des Subjects. — β) *erstarrt* von einem best. Zustande des Quecksilbers Râgân. 13,112; vgl. Garbe zu d. St. — γ) *dicht, mächtig, stark, intensiv (geworden), weit verbreitet, angewachsen, angeschwollen* Suçr. 2,307,14. Am Ende eines Comp. *voller —, erfüllt von* (73,11); auch so v. a. *vereinigt —, versetzt mit.* — δ) *zurückgeprallt* (Strahlen). — ε) *aufgeregt.* — ζ) fehlerhaft für मुद्रित. — Caus. मूर्छयति, °ते (metrisch) 1) *gerinnen machen, festwerden lassen, gestalten.* — 2) *betäuben.* — 3) *verstärken.* — 4) *aufregen.* — 5) *ertönen lassen.* — Mit अभि 1) *sich ansammeln, sich anhäufen* Karaka 1,26. — 2) °मूर्छित *a) verstärkt.* — *b) aufgeregt.* — Mit अव *sich vermindern, sich legen.* — Mit उद् *ohnmächtig —, betäubt werden* Spr. 4460. Mahâvîrak. 101,13. — Mit प्रोद् *in Menge erscheinen* Dh. V. 3,9. — Mit प्र *eine feste Gestalt annehmen* Çat. Br. 10,5,3,3. fgg. — Mit वि 1) विमूर्त *geronnen, festgeworden.* — 2) विमूर्छित *a) zusammengeronnen, zu einer gallertartigen Masse geworden.* — *b)* am Ende eines Comp. α) *voller, voll von, stark vermischt mit* Karaka 8,8. — β) *voll —, stark ertönend von.* — Mit सम् 1) *zusammengerinnen, sich zusammenballen, sich verdichten, fest werden.* — 2) *erstarken, an Umfang gewinnen, intensiver werden.* — 3) *laut erschallen.* — 4) संमूर्छित *a) betäubt.* — *b) verstärkt, an Umfang gewachsen, in grosser Menge entstanden, intensiver geworden.* Am Ende eines Comp. *erfüllt von.* — *c) zurückgeprallt* (Strahlen) Varâh. Brh. S. 34,1. — *d) modulirt* (Ton) Bharata im Comm. zu Naish. 1,52. — *b)* संमूर्छितवत् als Erklärung von अमूर्छयत् *formte, gestaltete.* — Caus. *betäuben.* — Mit अभिसम् *festwerden —, sich gestalten in Beziehung zu* oder *in Verbindung mit.*

मूर्छन 1) Adj. *a) betäubend.* — *b)* am Ende eines Comp. *kräftigend, befestigend.* — 2) f. (आ) und n. (metrisch) *a) das Ohnmächtigwerden.* — *b*)=

3) *b*) Rasar. 169. Rasendrak. 5. — *c*) *Melodie* Bharata im Comm. zu Naish. 1,52. Am Ende eines adj. Comp. f. आ. — 3) n. *a*) *das Mächtigsein, Walten, Wüthen* (von Krankheiten und vom Feuer). — *b*) *das Erstarrenmachen* (des Quecksilbers durch einen best. Process) Bhâvapr. 2,99. 101. — *c*) *eine best. mythische Waffe.*

मूर्क्षा f. 1) *das Gerinnen, Festwerden* (des Quecksilbers durch Amalgamation) Spr. 7771. — 2) *Ohnmacht, Betäubung* Spr. 7771. — 3) *geistige Betäubung*, so v. a. *Verblendung.* — 4) *Melodie.*

मूर्क्षाक्षेप m. in der Rhetorik *eine durch eine Ohnmacht an den Tag gelegte Erklärung, dass man mit Etwas nicht einverstanden sei.* Beispiel Spr. 4889.

मूर्क्षाखान m. N. pr. eines *Chans.*

मूर्क्षामय Adj. *ohnmachtartig* Naish. 3,113.

मूर्क्षाय m. *Ohnmacht* Bhâvapr. 4,104. fg. Karaka 1,24. 27.

*मूर्क्षाल Adj. 1) *ohnmächtig.* — 2) *zu Ohnmachten geneigt* Bhâvapr. 2,113.

मूर्क्षित 1) Adj. s. u. मूर्क्ष्. — 2) n. *eine Art Gesang.*

मूर्ण Adj. 1) *zermalmt* u. s. w. s. u. 2. मृ. — 2) **gebunden* Râjam. zu AK. 3,2,44.

मूर्त s. u. मूर्क्ष्.

मूर्तत्व n. *das Gestaltetsein, Körperhaftigkeit.*

मूर्तय m. N. pr. eines Sohnes des Kuça.

मूर्ति 1) f. *a*) *ein fester Körper, eine feste —, materielle Gestalt, Körper.* Pl. *feste Bestandtheile.* Am Ende eines adj. Comp. *gebildet aus.* — *b*) *Erscheinungsform, Manifestation* TBr. 3,12,9,1. Insbes. Çiva's Hemâdri 1,410,16. 411,1.3. — *c*) *Person* 97,12. — *d*) *Bild.* — *e*) *Aussehen.* — *f*) *das erste astrol. Haus.* — *g*) N. pr. einer Tochter Daksha's und Gattin Dharma's. — 2) m. N. pr. *a*) eines Rshi unter dem 10ten Manu. — *b*) eines Sohnes des Vasishtha VP.² 3,5. — मूर्तेर्लाघवम् Pañkat. II,107 fehlerhaft für मूर्त लाघवम्; vgl. Spr. 4925.

मूर्तिण scheinbar Hemâdri 1,372,4, da hier wohl मूर्तयः st. मूर्तिणाः zu lesen ist; vgl. 411,3.

मूर्तित्व n. *das ein Körper Sein.*

मूर्तिधर Adj. *einen Körper habend, körperhaft, leibhaftig.*

मूर्तिध्यान n. Titel eines Werkes Burnell, T.

मूर्तिप m. *ein das Bildniss eines Gottes hütender Priester.*

मूर्तिप्रतिष्ठा f. Titel eines Werkes Burnell, T.

मूर्तिमत् 1) Adj. *eine feste Form —, eine körperliche Gestalt habend, leibhaftig, personificirt.* Am Ende eines Comp. *aus — gebildet.* — 2) m. N. pr. eines Sohnes des Kuça. — 3) **n. Körper.*

मूर्तिमय Adj. *eine bestimmte Form habend.* प्रजापतेः so v. a. *in Prağâpati's Form gekleidet.*

मूर्तिलक्षण n. Titel eines Werkes Burnell, T.

मूर्तिलिङ्ग n. wohl = प्राग्ज्योतिष, N. pr. der Stadt Naraka's.

मूर्तिविघ्नेश m. Pl. *die acht Erscheinungsformen Çiva's und die verschiedenen Ganeça* Hemâdri 1, 411,1. In Verbindung mit मन्त्राः: *Sprüche, die an sie gerichtet sind*, 410,16 (wo °विघ्नेशैः st. °विघ्नेशैः zu lesen ist).

मूर्तिविघ्नेश s. u. मूर्तिविघ्नेश.

*मूर्त्सा f. = मूर्क्षा *Ohnmacht* Gal.

मूर्ध am Ende einiger adj. Compp. = मूर्धन् *Kopf.*

*मूर्धक m. *ein Kshatrija.*

*मूर्धकर्णी f., *मूर्धकर्परी f. und *मूर्धखोल n. *Regenhut, Regenschirm.*

मूर्धग Adj. *sich Jmd auf den Kopf setzend* 172,28.

मूर्धज m. 1) Pl. *a*) *Haupthaar.* Am Ende eines adj. Comp. f. आ. — *b*) *Mähne.* — 2) N. pr. eines Ákravartin.

मूर्धज्योतिस् n. = ब्रह्मरन्ध्र.

*मूर्धटक m. N. pr. einer Tantra-Gottheit bei den Buddhisten.

मूर्धतस् Adv. *aus dem Kopfe* (Maitr. S. 1,8,1. 2, 5,3), *auf dem K.*

मूर्धतैलिक Adj. in Verbindung mit वस्ति m. Bez. *einer Gattung von Errhina.*

मूर्धधर Adj. (f. आ) *den Kopf erhaltend.* सिरा f. *ein Gefäss, das in den Kopf läuft*, Bhâvapr. 4,141.

मूर्धन् m. 1) *Stirn, Vorderkopf, Schädel, Kopf* überh. मूर्ध्ना कर् und मूर्ध्नि आ-दा *auf den Kopf setzen* und मूर्ध्नि धर् (251,18) *auf dem Kopfe tragen* auch so v. a. *hoch aufnehmen, hoch in Ehren halten, einen grossen Werth auf Etwas* (Acc.) *legen.* — 2) *der vorderste, höchste, vorragendste Theil, Oberfläche, Höhe, Gipfel* (eines Berges, eines Baumes), *Spitze* (einer Schlacht). Loc. und Abl. *an der Spitze von, im Anfang, vor, über.* मूर्ध्नि वर्त् *über Allem stehen* 141,11. — 3) *der Vorderste, Erste.* — 4) in der Geometrie *Basis.* Dieses wäre eher बुध्न. — 5) bei den Buddhisten Bez. *eines best. geistigen Zustandes.*

मूर्धन्य 1) Adj. *a*) *auf dem Schädel, Scheitel, Kopfe befindlich.* — *b*) *aus dem Schädel kommend, im Sch. gebildet*, Bez. derjenigen Laute, welche die europäischen Grammatiker *cerebrale* oder *linguale* nennen. — *c*) *der oberste, vorzüglichste* Kap. S. 32,13. Nom. abstr. °त्व n. ebend. — 2) f. आ N. pr. der Mutter des Vedaçiras.

मूर्धन्वत् 1) Adj. *das Wort* मूर्धन् *enthaltend* Âpast. Çr. 16,22. — 2) m. N. pr. *a*) eines Gandharva. — *b*) eines Âñgirasa.

मूर्धपात m. *das Zerspringen des Schädels.*

*मूर्धपिण्ड m. *Ballen am Kopf* (bei Elephanten in der Brunstzeit).

*मूर्धपुष्प m. *Acacia Sirissa.*

मूर्धभिन्न Adj. *mit gespaltenem Kopfe* Suparn. 25,6.

*मूर्धरस m. *Reisschleim.*

*मूर्धवेष्टन n. *Turban.*

मूर्धान्न m. *Scheitel.*

मूर्धाभिषिक्त 1) Adj. *a*) *geweiht* (als Fürst). — *b*) *geweiht, so v. a. von Allen anerkannt, von Niemand beanstandet.* — 2) m. *a*) *ein geweihter König.* — *b*) **ein Mann aus der Kriegerkaste.* — *c*) **Minister.* — *d*) *eine best. Mischlingskaste.* v. l. मूर्धावसिक्त.

मूर्धाभिषेक m. *die Weihe zum Fürsten.*

मूर्धावसिक्त m. 1) *eine best. Mischlingskaste, der Sohn eines Brahmanen von einer* Kshatrijâ Gaut. — 2) **ein geweihter Fürst.*

मूर्धन्न und मूर्धन् fehlerhaft für मूर्धज्ञ und मूर्धन्.

मूर्वा f. *Sanseviera Roxburghiana, bowstring hemp* Râǵân. 3,7. Bhâvapr. 1,218. *°वन und *°वण n.

मूर्वामय Adj. *aus* मूर्वा *verfertigt.*

*मूर्विका f. = मूर्वा.

*मूल्, मूलति, °ते (प्रतिष्ठायाम्). — Caus. मूलयति (रोहणे). — Vgl. उन्मूल् und निर्मूलय्.

मूल 1) n. (adj. Comp. f. आ und ई) *a*) *Wurzel*, insbes. *eine essbare.* मूलं कर् oder बन्ध् *Wurzel schlagen* auch so v. a. *festen Fuss fassen.* — *b*) **Rettig* (Râǵân. 7,14. Bhâvapr. 1,290) und **die Wurzel* α) *von Arum campanulatum.* — β) *vom langen Pfeffer.* — γ) *von Costus speciosus* oder *arabicus.* — *c*) *dasjenige Ende eines Dinges, mit dem es an Etwas befestigt ist, Wurzel* in uneigentlicher Bed., *Fuss* (z. B. eines Berges), *Basis, der untere Theil* überh., *Grund, Boden.* Beim Sonnenschirm *der an den Ueberzug stossende Theil.* — *d*) *unmittelbare Nähe.* मम मूलम् so v. a. *zu mir.* — *e*) *Wurzel*, so v. a. *Grundlage, Ausgangspunct, Anfang.* Am Anfange eines Comp. so v. a. *Haupt —.* मूलादारभ्य und आ मूलात् *von Anfang an*, मूलात् *von Grund aus* (z. B. Jmd kennen). Am Ende eines adj. Comp. *wurzelnd in*, so v. a. *beruhend auf.* — *f*) *das Ursprüngliche, Richtige.* — *g*) *Hauptplatz, Hauptstadt.* — *h*) *Kapital* Sâmav. Br. 3,7,9. Ârshabh. 2,25. — *i*) *Text* im Gegensatz zu *Commentar* (R. ed.

Bomb.1,179,a, Z. 1 v.u.), *Glosse, Ueberarbeitung.* — *k) der im augenblicklichen Possess einer Sache ist* im Gegensatz zum *eigentlichen Besitzer* M.8,202. Chr. 216,7. — *l) Quadratwurzel.* — *m) eine best. Stellung der Finger.* — *n) *Gebüsch, Dickicht.* — 2) m. (*f. आ) n. *das 17te (19te) Mondhaus.* — 3) m. Bein. Sadâçiva's. — 4) *f. मूला *Asparagus racemosus.* — 5) *f. मूली *eine kleine Hauseidechse.* — 6) Adj. (?) *a) der erste.* — *b)* *= निज.

मूलक 1) am Ende eines adj. Comp. (f. °लिका) *wurzelnd in, hervorgegangen aus.* Nom. abstr. °त्व n. — 2) *Adj. *unter dem Mondhaus* Mûla *geboren.* — 3) (*m.) n. *Rettig.* — 4) m. *a) *ein best. vegetabilisches Gift.* — *b)* N. pr. eines Fürsten, Sohnes des Açmaka. — 5) f. (°लिका) *Zauberwurzel* Ind. St. 15,384. 387. — 6) n. *Wurzel.*

*मूलकपर्णी f. *Moringa pterygosperma.*

मूलकपोतिका und *°पोती f. *Rettig, Radies* Buâvapr. 1,290.

*मूलकमूला f. *Lipeocercis serrata.*

मूलकर्मन् n. *Zauberei mit Wurzeln.*

मूलकार m. *der Verfasser eines Originalwerkes.*

मूलकारण n. *Grundursache, die erste Veranlassung* Comm. zu TS. Prât.

*मूलकारिका f. *Ofen.*

मूलकृच्छ्र m. n. *eine best. Kasteiung, bei der man nur Wurzeln geniesst,* Visnus. 46,15.

मूलकृत् Adj. *Wurzeln* (als Zaubermittel) *zurechtmachend.*

*मूलकेसर m. *Citrone.*

*मूलकोपदंशम् Absol. *mit einem Zubiss von Rettig* P. 3,4,47, Sch.

मूलक्रिया f. = मूलकर्मन्.

मूलखानक m. *Wurzelgräber.*

मूलग्रन्थ m. *Originaltext,* Bez. *der von Çâkjamuni selbst gesprochenen Worte.*

*मूलग्रन्थि f. *eine Art* Dûrvâ-*Gras* Râgân. 8,114.

मूलच्छिन्न Adj. (f. आ) *mit der Wurzel abgeschnitten,* so v. a. *ganz dahin seiend* (Hoffnung) Daçak. 63,3.

मूलच्छेद m. *das Abschneiden der Wurzeln, das Abhauen* (eines Baumes) *bei der Wurzel.*

मूलज 1) Adj. *a) aus der Wurzel schiessend.* — *b) auf Baumwurzeln sich bildend.* — 2) *n. *frischer Ingwer.*

मूलजाति f. *Hauptentstehungsart.*

मूलतस् Adv. 1, आ °मू von *der Wurzel an.* — 2) *an der unteren Seite, unten.* — 3) आ °मू *von Anfang an* (Etwas erzählen).

°मूलता f. *das Wurzelsein von, das Bilden des Ausgangspunctes für, das die Quelle Sein von* Daçak. 92,15.

मूलत्रिकोण n. *das dritte astrologische Haus.*

मूलत्व n. *das Wurzelsein von* (im Comp. vorangehend), *das Bilden des Ausgangspunctes, das eine Quelle Sein.* — Vgl. अवटुमूलत्व unter अवटुमूल (Nachtr. 2) und तन्मूलत्व (Nachtr. 4).

मूलदेव m. 1) *Bein. Kaṁsa's. — 2) N. pr. verschiedener Manner.

*मूलद्रव्य n. *Kapital.*

मूलद्वार n. *Hauptthür.*

मूलद्वारवती f. *die ursprüngliche —, alte* Dvâravatî *oder der ältere Theil dieser Stadt.*

*मूलधन n. *Kapital.*

*मूलधातु m. *Lymphe.*

मूलनक्षत्रशान्ति f. und °प्रयोग m. Titel von Werken Burnell, T.

*मूलनगर n. *Altstadt* (Gegensatz *Vorstadt*).

मूलनाथीय n. Titel eines Werkes Opp. Cat. 1.

मूलनाश und °क m. N. pr. eines Barbiers.

°मूलनिकृन्तन Adj. (f. ई) *Etwas vollständig zu Nichte machend.*

*मूलपर्णी f. *eine best. Pflanze,* = मण्डूकपर्णी.

मूलपुलिशसिद्धान्त m. *der ursprüngliche Siddhânta des* Puliça.

*मूलपाक m. gaṇa न्यङ्कादि.

मूलपुरुष m. *Stammhalter.*

*मूलपुष्कर n. *die Wurzel von Costus speciosus oder arabicus* Râgân. 6,155.

*मूलपोती f. *eine best. Pflanze* Râgân. 7,139.

मूलप्रकृति f. 1) *die Urmaterie, die Materie im chaotischen Zustande.* — 2) Pl. Bez. *der bei einem Kriege zunächst in Betracht kommenden Fürsten.*

मूलप्रणिहित Adj. *wohl von früher her durch Spione bekannt* (Diebe).

मूलफल n. Sg. 1) *Wurzeln und Früchte* Çâñkh. Grhj. 4,7. Chr. 219,8. — 2) *die Zinsen eines Kapitals* Ârjabh. 2,25.

*मूलफलद m. *Brodfruchtbaum.*

1. मूलबन्ध m. *eine best. Stellung der Finger.*

2. मूलबन्ध Adj. *tiefwurzelnd* (Sünde).

मूलबर्हण 1) Adj. (f. ई) *entwurzelnd.* — 2) f. (ई) n. *das Mondhaus* Mûla. — 3) n. *das Entwurzeln.*

*मूलभद्र m. Bein. Kaṁsa's.

मूलभव Adj. (f. आ) *aus Wurzeln schiessend.*

मूलभाग m. *der untere Theil* Comm. zu Mṛkkh. 170,15.

*मूलभार m. *eine Last Wurzeln.*

मूलभावप्रकाशिका f. Titel eines Werkes Opp. Cat. 1.

मूलभृत्य m. *ein angestammter Diener,* d. i. *ein Diener, dessen Vorfahren schon Diener waren.*

मूलमन्त्र m. 1) *Haupt-, Anfangs-Spruch* Hemâdri 1,139,22. 140,3. 612,15. 733,5.6. 734,16. Vgl. अङ्गमन्त्र. — 2) *Zauberspruch* Kâd. 115,6.

मूलमन्त्रमय Adj. *aus Zaubersprüchen gebildet,* so v. a. *wie ein Zauberspruch wirkend* Harshak. 192,24.

मूलमन्त्रार्थसार und मूलमाधुरीय n. Titel von Werken Opp. Cat. 1.

मूलमाधव N. pr. einer Oertlichkeit.

मूलमित्र m. N. pr. eines Mannes.

*मूलरस m. *Sanseviera zeylanica.*

मूलराज m. N. pr. eines *Fürsten.*

मूलरामायण n. *das ursprüngliche* Râmajaṇa, Vâlmîki's R.

मूलराशि m. *Grundzahl* Ind. St. 8,329.

मूलवचन n. *Grundworte, Grundtext.*

*मूलवणिग्धन n. *das Kapital eines Kaufmanns.*

मूलवत् 1) Adj. *a) mit* (essbaren) *Wurzeln versehen.* — *b) aufrecht stehend.* — 2) m. angeblich *ein* Rakshas.

मूलवाप m. *Stecker —, Pflanzer von* (essbaren) *Wurzeln.*

मूलवारिन् m. N. pr. eines Mannes.

मूलवासिन् Adj. als Beiw. von यवना: Ind. St. 14,104.

*मूलवित्त n. *Kapital.*

मूलविद्या f. *Hauptspruch,* Bez. *eines best. Spruchs.*

मूलविनाशन n. *vollständiges Zugrunderichten.*

*मूलविभुज Adj. *Wurzeln niederbiegend.*

मूलविरेचन n. *eine Laxanz aus Wurzeln.*

मूलव्यसनवृत्तिमत् Adj. *dessen Lebensunterhalt eine vererbte tadelnswerthe Beschäftigung ist.*

मूलव्याधि m. *Hauptkrankheit* Buâvapr. 3,125.

मूलव्रतिन् Adj. *sich ausschliesslich von Wurzeln nährend.*

मूलशकुन m. *der erste Vogel* (bei einem Augurium).

*मूलशाकट n. und *मूलशाकिन n. *ein mit* (essbaren) *Wurzeln bestandenes Feld.*

मूलश्रोपतितीर्थ n. N. pr. eines Tîrtha.

*मूलस Adj. von मूल.

मूलसंघ m. Name 1) einer *Genossenschaft* oder *Secte.* — 2) einer der Gruppen des Gaina-Siddhânta (nach Weber).

मूलसर्वास्तिवाद् und *°वादिन् m. Pl. *eine best. buddhistische Schule.*

मूलसाधन n. *Hauptwerkzeug, Haupthülfsmittel.*

मूलसूत्र n. 1) *Anfangs-Sûtra* Kâṇ. 3 (ed. Weber). Comm. zu TS. Prât. — 2) *eine best. Klasse von Werken bei den Gaina* Weber, Lit.

मूलस्तम्भनिर्णय m. Titel eines Werkes Burnell, T.

मूलस्थान 1) n. *a) Fundament. — b) Hauptplatz. — c) *der Luftraum. — d) *ein Gott. — e) Multan.* — 2) *f. ई Bein. der Gaurî.

मूलस्थानतीर्थ n. N. pr. eines Tîrtha.

मूलस्थायिन् Adj. *seit Anfang bestehend* (Çiva).

मूलस्रोतस् n. *Hauptlauf eines Flusses.*

मूलहर Adj. *Jmd* (Gen.) *die Wurzeln fortnehmend, so v. a. Jmd vollständig zu Grunde richtend.* Nom. abstr. °ल n. *vollständiger Ruin.*

मूलाग्र, °ग्री Nṛs. Tâp. Up. in Ind. St. 9,140 fehlerhaft für मूलाग्री, wie in der Calc. Ausg. 155 gelesen wird.

मूलाचार m. Titel eines Werkes Bühler, Rep. No. 656.

*मूलाट und *मूलाटी f. gaṇa गौरादि.

मूलाधार n. 1) *ein best. mystischer Kreis oberhalb der Geschlechtstheile.* — 2) *Nabel.*

*मूलाभ n. *Rettig.*

मूलाभिधर्मशास्त्र n. *das ursprüngliche* Abhidharmaçâstra.

मूलायतन n. *der ursprüngliche Sitz.*

मूलालवाल n. = आलवाल 1) Vikr. 41. मूल ist hinzugefügt worden um den Gen. तरोः anschliessen zu können.

मूलाविद्याविनाशक Adj. *die ursprüngliche Unwissenheit vernichtend.*

मूलाशिन् Adj. *von Wurzeln sich nährend.*

*मूलाह्व n. *Rettig* Râǵân. 7,14.

मूलिक 1) Adj. *ursprünglich.* — 2) *m. *Asket (von Wurzeln sich nährend).*

मूलिन् 1) Adj. *a) eine Wurzel habend. — b)* = मूलकृत्. — 2) *m. *Pflanze, Baum.*

1.*मूली f. s. u. मूल 5).

2. मूली Adv. mit कर् *die Quadratwurzel ziehen aus* (Acc.) Comm. zu Âryabh. 3,24.

मूलीकरण n. *das Ziehen der Quadratwurzel* Comm. zu Âryabh. 2,28.

*मूलीकर्मन् n. = मूलकर्मन्.

*मूलेर m. 1) *Fürst, König.* — 2) = डाट.

मूलोच्छेद m. *vollständiges Zugrunderichten.*

मूलोत्खात 1) Adj. *mit der Wurzel ausgegraben, vollständig zu Grunde gerichtet.* — 2) n. *das Ausgraben von Wurzeln.*

मूलोद्धरण n. *ein Mittel Etwas* (Gen.) *mit der Wurzel auszureissen, — zu Nichte zu machen* Spr. 4119.

मूलौषधि f. *eine best. Pflanze.*

मूल्य 1) Adj. *a) an der Wurzel befindlich. — b) *zum Ausreissen mit der Wurzel geeignet.* Auch = मूल्येनानाम्यम् und मूलेन समः. — 2) n. (adj. Comp. f. आ) *a) Preis, Werth einer Sache, Kaufpreis, Kaufschilling.* मूल्येन दा so v. a. *verkaufen,* मूल्येन मार्ग् *zu erstehen suchen,* मूल्येन यक्ष् (Ind. St. 15,422) *kaufen,* मूल्येन *als Bezahlung. — b) Lohn, Bezahlung für geleistete Dienste. — c) Verdienst, was man sich erwirbt. — d) Kapital.*

मूल्यक n. *Preis, Werth* Comm. zu Âpast. 2,30.

मूल्यकरण n. *das Verwerthen, in Geld Umsetzen.*

मूल्यत्व n. Nom. abstr. zu मूल्य 2) *a)* Comm. zu Âpast. Ça. 5,19,4.

मूल्यद्रव्य n. *Kaufsumme* Ind. St. 15,436. fg.

मूल्यविवर्जित Adj. *keinen Preis habend, unschätzbar.*

मूल्याध्यायविवरण n. Titel eines Werkes.

मूवीप m. Pl. N. pr. eines Volkes, v. l. für मूचीप.

मूशाखान m. N. pr. eines *Chans.*

1.*मूष्, मूषति = 1. मुष्, मूषित = मुषित.

2. मूष् *Maus.*

मूष 1) m. (*f. आ und ई) *Ratte, Maus.* — 2) (*m.) f. (आ und *ई) *Schmelztiegel.* — 3) f. आ *a) Lipeocercis serrata* Karaka 1,27. — *b) *Luftloch, ein rundes Fenster.*

मूषक 1) m. *a) Dieb, Räuber. — b) Ratte, Maus. — c) ein best. Theil des Gesichts. — d) ein best. Metrum. — e)* Pl. N. pr. eines Volkes. — 2) f. मूषिका *a) Ratte, Maus. — b) eine Blutegelart. — c) *Salvinia cucullata. — d) *Schmelztiegel.*

मूषककर्णिका, *°कर्णी und *मूषकमारी f. *Salvinia cucullata* oder *Anthericum tuberosum* Râǵân. 4,138. 5,136.

मूषकाद् m. N. pr. eines Schlangendämons.

*मूषकारति m. *Katze* Râǵân. 19,13.

मूषल fehlerhaft für मुसल.

*मूषवाक्तन m. Bein. Gaṇeça's Gal.

*मूषाकर्णी f. *Salvinia cucullata.*

*मूषातुत्थ n. *eine Art Vitriol.*

मूषिक m. 1) *Ratte, Maus* Gaut. Am Ende eines adj. Comp. f. आ. — 2) **Acacia Sirissa.* — 3) Pl. N. pr. eines Volkes. — मूषिका s. u. मूषक.

*मूषिकका f. Demin. von मूषिका.

मूषिकपर्णी f. *Salvinia cucullata* Râǵân. 3,54.

*मूषिकरथ m. Bein. Gaṇeça's.

मूषिकविषाण n. *Mäusehorn* (als ein Unding).

मूषिकस्थल n. *Maulwurfshaufen.*

मूषिकाकृति Adj. *gestaltet wie ein Rattenschwanz* 217,14. 15.

*मूषिकाङ्क und *मूषिकाध्वन m. Bein. Gaṇeça's.

मूषिकाद् m. N. pr. eines Schlangendämons.

*मूषिकादत् Adj. *Zähne einer Maus habend.*

*मूषिकार् m. *das Männchen der Maus.*

*मूषिकारति m. *Katze.*

मूषिकाह्वया f. *Anthericum tuberosum* Râǵân. 4, 138. Karaka 7,12.

*मूषिकिका f. Demin. von मूषिका.

मूषिकोत्कर m. *Maulwurfshaufen.*

*मूषिपर्णिका f. *Salvinia cucullata.*

*मूषीक m. f. (आ) *Ratte, Maus.*

*मूषीककर्णी f. *Salvinia cucullata.*

मूषीकरण n. *das Schmelzen im Tiegel.*

*मूष्यायण Adj. = अज्ञातपितृक. Richtig आमुष्यायण.

मूसरिःफ und मूसरीफ (مُضْرِف) *der 4te astrol. Joga.*

मृकण्ड, *°क und मृकण्डु m. N. pr. eines alten Weisen, Vaters des Mârkaṇḍeja.

मृक्तवाक्स् m. Bein. des Âtreja Dvita.

मृक्त्त m. etwa *Striegel, Kamm.*

मृक्तकनाटक n. Titel eines *Schauspiels.*

मृक्तिणी f. etwa *Sturzbach, torrens.*

मृग् 1) m. *a) ein Thier des Waldes, Wild. — b) das Wild aus dem Antilopen- und Hirschgeschlecht, Gazelle;* insbes. *Bisamthier.* In den Flecken des Mondes sieht der Inder eine *Gazelle* (oder einen *Hasen*). — *c) die Gazelle am Himmel: α) das Mondhaus* Mṛgaçiras. — *β) der Steinbock im Thierkreise* oder überh. *der 10te Bogen von 30° in einem Kreise. — d) ein Elephant mit bestimmten Merkmalen* Râǵân. 19,17. — *e) Vogel,* namentlich *ein grosser, hochfliegender. — f)* Bez. eines von Indra bekämpften Dämons. — *g)* Bez. *einer best. Art von Männern, deren Benehmen beim coitus dem des Rehbocks ähnlich ist. — h)* N. pr. *α)* eines Genius, der eine best. Stelle in einem in 81 Fächer eingetheilten Hausplane einnimmt, Hemâdri 1,651,19. 654,11. — *β)* eines hauptsächlich von Brahmanen bewohnten Gebietes in Çâkadvîpa. v. l. मङ्ग. Auch Bez. *der Brahmanen selbst in* Çâkadvîpa VP.² 2,199. v. l. मग. — *γ)* eines Rosses des Mondgottes VP.² 2,299. — *i)* = मृगनाभि, मृगमद *Moschus. — k)* *der Monat Mârgaçirsha. — *l) *ein best. Opfer. — m)* *Nom. act. *α) das Suchen. — β) das Bitten.* — 2) f. मृगा = मृगवीथी VP.² 2,277. — 3) f. मृगी *a) Hirschkuh. — b)* N. pr. *der Urmutter der Gazellen. — c)* *Bez. *einer Art von Frauenzimmern. — d) eine*

best. Gangart einer Tänzerin S.S.S. 253. — *c) ein best. Metrum.* — *f)* **Besessenheit, Fallsucht.*

मृगकानन n. *ein wildreicher Wald, Wildgehege.*

मृगकायन (!) m. Patron. Auch Pl.

*मृगक्षीर n. *Milch von einer Hirschkuh.* Vgl. मृगीक्षीर.

*मृगगामिनी f. *Embelia Ribes.*

*मृगघर्मज्ञ m. *Zibeth* Gal.

मृगचर्मेष m. N. pr. eines Autors.

मृगचर्या f. *das Verfahren nach Art des Wildes, — der Gazelle* (eine best. Kasteiung).

मृगचारिन् Adj. *nach Art des Wildes (der Gazellen) verfahrend* (um sich zu kasteien).

*मृगचिर्भिटा f. *Koloquinthe* Râgân. 7,211.

*मृगचैटक (!) m. *a wild or pole cat.*

*मृगजालिका f. *ein Netz zum Fangen des Wildes.*

मृगजीवन m. *ein Jäger von Profession.*

मृगटङ्क m. *die Gazelle als Merkmal* und zugleich *der Mond* Comm. zu Ârjabh. S. 1, Z. 3.

*मृगणा f. *das Suchen.*

मृगण्यु Adj. *Wild jagend.*

मृगतीर्थ n. *Wildpfad*, so heisst *der Weg, auf welchem die Priester am Ende der* Savana *den heiligen Raum verlassen um körperliche Bedürfnisse zu befriedigen.*

*मृगतृष् f., °तृषा f., °तृज्ञा f., °तृञ्चि f. und °तृञ्चिका f. *des Wildes Durst*, Bez. *einer Luftspiegelung, bei der man Wasser zu sehen wähnt.*

मृगतोय n. *das* (nicht vorhandene) *Wasser in einer Luftspiegelung.*

मृगत्व n. *das Gazelle Sein, der Zustand einer Gazelle.*

*मृगदंश und *°दंशक m. *Jagdhund, Hund* überh. Râgân. 19,11.

*मृगदर्प m. *Moschus* Nirghaṇṭu bei Utpala zu Varâh. Bṛh. S. 78,1.

मृगदाव m. *Wildpark.*

मृगदृश् 1) m. *der Steinbock im Thierkreise.* — 2) f. *eine Gazellenäugige* Spr. 7657. Prasannar. 7,15.

मृगघ्नु Adj. *eine Gazelle angreifend* Bhaṭṭ.

मृगघू Adj. *an einer Gazelle Gefallen findend* Bhaṭṭ.

मृगधर m. 1) *der Mond.* — 2) N. pr. eines Ministers des Prasenagit.

मृगधर्म (Comm.) und °धर्मन् (Tândja-Br. 6,7,10) Adj. *die Natur des Wildes habend.*

मृगधूम N. pr. eines Tirtha.

*मृगधूर्त und *°धूर्तक m. *Schakal* Râgân. 19,7.

मृगनाभि m. 1) *Moschus* Râgân. 12,47. Bhâvapr. 1,183. Spr. 7597. — 2) *Bisamthier.*

मृगनाभिज 1) Adj. (f. आ) *vom Bisamthier kommend.* — 2) *f. आ *Moschus.*

मृगनाभिमय Adj. *aus Moschus gebildet* Hemâdri 1,435,8.

मृगनेत्र 1) Adj. (f. आ) *das Mondhaus* Mṛga *zum Führer habend.* — 2) *f. आ *eine Gazellenäugige.*

मृगपति m. 1) *der Herr des Wildes*, Bez. *a) des Löwen* Râgân. 19,1. — *b) des Tigers.* — 2) *der Gatte der Gazelle, Rehbock.*

मृगपतिगमना f. N. pr. einer buddh. Gottheit.

*मृगपद् n. = मृगयाः पदम्.

*मृगपालिका f. *Bisamthier.*

*मृगपिप्लु m. *der Mond.*

मृगप्रभु m. *der Herr des Wildes*, Bez. *des Löwen.*

*मृगप्रिय m. 1) *Jasminum Sambac* Râgân. 10,79. — 2) *eine Grasart* Râgân. 8,133.

*मृगबन्धिनी f. *ein Netz zum Fangen des Wildes.*

*मृगभक्षा f. *Nardostachys Jatamansi* Râgân. 12,100.

मृगभोजनी f. *Koloquinthe.*

मृगमद् m. *Moschus* Râgân. 12,47. Bhâvapr. 1, 183. Auch Pl.

*मृगमदवासा f. *Moschusbeutel.*

मृगमन्द् 1) m. *eine Art von Elephanten.* — 2) f. आ N. pr. *der Urmutter der Löwen*, Sṛmara (und Kamara).

मृगमन्द्र m. *eine Art von Elephanten.*

मृगमय Adj. *vom Wild kommend.*

मृगमातृक m. und °का f. *ein best. Thier* Bhâvapr. Karaka 1,15. 27.

मृगमास m. *der Monat* Mârgaçirsha.

मृगमुख m. *der Steinbock im Thierkreise.*

मृगय्, मृगयते (metrisch auch Act.) 1) (dem Wilde) *nachsetzen, verfolgen, jagen.* — 2) *suchen.* — 3) *durchsuchen.* — 4) *besuchen.* — 5) *Etwas suchen*, so v. a. *zu erlangen streben, einer Sache nachgehen, trachten nach* (Acc.). — 6) *Etwas* (Acc.) *von Jmd* (Abl., Adv. auf तस्, Gen. oder Gen. mit सकाशात्) *verlangen, fordern, sich erbitten.* — Mit परि *suchen.* — Mit प्र in प्रमृग्य. — Mit वि 1) *suchen.* — 2) *untersuchen, prüfen* Hariv. 2,35,7.

मृगय m. N. pr. eines von Indra bekämpften Damons. — मृगया s. bes.

मृगयंस् m. *Wild.*

मृगया f. 1) *Jagd.* Der Acc. wird verbunden mit अट्, परि-अट्, गम्, चर्, परि-धाव् (58,12), या, निस्-या, प्र-या und वि-हृ; der Dat. mit या, निस्-गा und वि-हृ. — 2) personificirt im Gefolge des Revanta.

मृगयाक्रीडन n. und °क्रीडा f. *Jagdvergnügen.*

मृगयाधर्म m. *Jagdrecht* MBh. 3,39,21.

मृगयायान n. *das auf die Jagd Gehen, Jagen.*

मृगयारण्य n. und मृगयावन n. *ein zum Jagen eingerichteter Wald, Wildgehege.*

1. मृगयाविहार Adj. *Jagdvergnügen.*

2. मृगयाविहार Adj. *sich an der Jagd vergnügend* Bhâg. P. 5,26,24.

मृगयाविहारिन् Adj. dass.

मृगयाव्यसन n. *eine Widerwärtigkeit auf der Jagd.*

मृगयाशील Adj. *der Jagd ergeben, ein leidenschaftlicher Jäger.*

मृगयु m. 1) *Jäger* Gaut. Âpast. Kâd. 31,12. — 2) **Schakal.* — 3) *Bein. Brahman's.

*मृगरसा f. *eine best. Pflanze* Râgân. 4,101.

मृगराज् m. *der König der Thiere des Waldes:* 1) *Löwe.* — 2) *der Löwe im Thierkreise.* — 3) *Tiger.*

मृगराज m. = मृगराज् und ausserdem *der Mond.*

मृगराजता f. *die Herrschaft über die Thiere des Waldes* Vikramâṅkaḱ. 5,88.

मृगराजधारिन् m. Bein. Çiva's. Vgl. Jacobi in Z. d. d. m. G. 30,802.

मृगराजलक्ष्मन् Adj. *den Löwen* oder *den Mond zum Zeichen habend*, so v. a. *diesen Beinamen führend.*

मृगराजिनी f. N. pr. einer Gandharva-Jungfrau Kâraṇḍ. 5,10.

*मृगराटिका f. *eine best. officinelle Pflanze, die auch als Gemüse genossen wird.*

मृगरिपु m. 1) **Löwe.* — 2) *der Löwe im Thierkreise* Ganit. Bhagrah. 12.

*मृगरोमज Adj. *wollen.*

मृगर्क्ष n. Sg. *eine Gazelle und* (oder) *ein Bär* R. 3,75,17.

मृगलक्ष्मन् m. und मृगलाञ्छन (Kâd. 59,2) m. *der Mond.*

मृगलाञ्छनज्ञ m. Patron. *des Planeten Mercur.*

मृगलेखा f. *der als Gazelle erscheinende Streifen im Monde.*

*मृगलोचना f. *eine Gazellenäugige.*

मृगलोमिक Adj. *wollen* Vishṇus. 23,24.

*मृगव *eine best. hohe Zahl* (buddh.).

मृगवती f. N. pr. *der Urmutter der Bären und* Sṛmara.

*मृगवधाजीव m. und *°जीविन् m. *ein Jäger von Profession.*

मृगवन n. *ein wildreicher Wald, Wildgehege* Ragh. 9,50.

मृगवनतीर्थ n. N. pr. eines Tirtha.

मृगवर्मन् m. N. pr. eines Mannes Ind. Antiq. 10,249.

*मृगवल्लभ m. *eine best. Grasart* Râǵan. 8,119.

*मृगवाहन m. *der Gott des Windes, Wind.*

मृगवीथिका (VP.² 2,276) und °वीथी f. Bez. *eines best. Theils der Mondbahn.*

मृगवैणिक n. *eine best. Art zu sitzen.*

मृगव्य n. *Jagd.* मृगव्याम् Mân. P. 112,1 fehlerhaft für मृगव्यम् oder मृगयाम्.

मृगव्याध m. 1) *Jäger.* — 2) *der Stern Sirius.* — 3) N. pr. eines der 11 Rudra. — 4) Bein. Çiva's.

मृगव्याधीय n. Titel eines Kapitels im Vâsishṭharâmâjaṇa.

मृगशायिका f. *die Art und Weise, wie die Gazellen liegen.* °कां शी so v. a. *ruhig liegen wie eine Gazelle.*

मृगशाव m. *das Junge einer Gazelle.* Am Ende eines adj. Comp. °क.

मृगशावाक्षी f. *eine Rehkalbäugige.*

मृगशिर n. und *°शिरा f. *das Mondhaus* Mṛgaçiras.

मृगँशिरस् 1) n. *das dritte* (später *fünfte*) *Mondhaus.* — 2) *Adj. *unter dem Mondhaus* Mṛgaçiras *geboren.* — 3) m. *eine best. Stellung der Hand.*

मृगशीर्ष 1) n. = मृगँशिरस् 1). — 2) Adj. *unter dem Mondhaus* Mṛgaçiras *geboren.* v. l. मार्ग° und मार्गशिर. — 3) m. *a) der Monat* Mârgaçîrsha. — *b) eine best. Stellung der Hand.* — *c)* N. pr. eines Schlangenfürsten Kâraṇḍ. 2,12.

मृगशीर्षक m. = मार्गशीर्ष 3) *b).*

*मृगशीर्षन् n. = मृगँशिरस् 1).

मृगशृङ्ग n. *Hirschhorn* Mat. med. 281. Vaitân.

*मृगशृङ्गव्रतिन् m. Pl. *eine best. buddhistische Secte.*

मृगश्रेष्ठ m. Bez. *des Tigers.*

*मृगसकथ n. = मृगस्य सकिथ.

मृगसत्त्र n. *eine best. 19tägige Feier.*

मृगहन् m. *Jäger.*

मृगाक्षी f. 1) *eine Gazellenäugige.* — 2) *Koloquinthe* Râǵan. 7,210. — 3) *= त्रियामा.

मृगाखेर m. *Lager —, Aufenthalt des Wildes* Mân. Gṛhj. 2,14. AV. Prâyaç. 6,7.

मृगाख्य Adj. (f. या) *nach der Gazelle benannt.* वीथी f. *der Theil der Mondbahn, welcher die drei Mondhäuser von* Maitra *an umfasst.*

मृगाङ्क m. 1) *der Mond.* — 2) *Kampfer.* — 3) *Wind. — 4) N. pr. *a)* eines Schwertes. — *b)* eines Mannes.

मृगाङ्कक m. = मृगाङ्क 4) *a).*

मृगाङ्कतनय m. Patron. *des Planeten Mercur* Comm. zu Varâh. Bṛh. 2,3.

मृगाङ्कदत्त m. N. pr. verschiedener Männer.

मृगाङ्कदत्तीय Adj. Mṛgâṅkadatta *betreffend.*

मृगाङ्कबन्धु m. *der Liebesgott* Bâlar. 35,10.

मृगाङ्कमणि m. *der Stein* Kándrakânta Kâd. 2,2,3.

मृगाङ्कमाला f. ein Frauenname Vîs. 20.

मृगाङ्कमौलि m. Bein. Çiva's Prasannar. 65,7.

मृगाङ्करस m. *eine best. Mixtur* Mat. med. 38.

मृगाङ्कर्क्ष n. *das Mondhaus* Mṛgaçiras Varâh. Jogaj. 7,3.

मृगाङ्कलेखा f. N. pr. 1) der Tochter eines Fürsten der Vidjâdhara. — 2) einer Frau Hâsj.

मृगाङ्कवती f. N. pr. verschiedener Fürstinnen (auch der Vidjâdhara).

मृगाङ्कशतक n. Titel eines Werkes Burnell, T.

मृगाङ्कसेन m. N. pr. eines Fürsten der Vidjâdhara.

मृगाङ्कक Kathâs. 10,73 fehlerhaft für मृगाङ्कक.

मृगाङ्गना f. *Hirschkuh.*

*मृगाजीव m. 1) *Jäger.* — 2) *Hyäne.*

मृगाटवी f. *ein wildreicher Wald, Wildgehege.*

*मृगाण्डकी f. (Râǵan. 12,48) und *मृगाण्डजा f. *Moschus.*

*मृगाद् m. *Tiger.*

*मृगाद m. *Hyäne* Râǵan. 19,8.

मृगादन 1) *m. *a) Hyäne. — b) Jagdleopard.* — 2) f. ई *Koloquinthe.* Auch *Sida rhombifolia* und *= सक्देवी Râǵan. 3,57. 4,100. 7,210.

मृगाधिप m. *Löwe* Spr. 7829.

मृगाधिपत्य n. *die Herrschaft über die Thiere des Waldes.*

मृगाधिराज m. *Löwe.*

*मृगान्तक m. *Jagdleopard* Râǵan. 19,5.

मृगार m. 1) N. pr. *a)* des Verfassers von AV. 4,23—29. — *b)* eines Ministers des Prasenaǵit. — 2) = मृगारसूक्त.

मृगारसूक्त n. Bez. von AV. 4,23—29.

मृगारति m. 1) *der Gazellen Feind, — Verfolger.* — 2) *Löwe.* — 3) **Hund.*

मृगारि m. 1) *Löwe* oder *Tiger.* — 2) **Hund* Râǵan. 19,11. — 3) **eine roth blühende Moringa* Râǵan. 7,32.

मृगारिष्ट f. Bez. von TS. 4,7,13 und wohl auch AV. 4,23—29. °प्रयोग m. Burnell, T.

मृगावती f. 1) Name der Dâkshâjaṇî an der Jamunâ. — 2) N. pr. verschiedener Prinzessinnen.

मृगावतीचरित्र n. Titel eines Werkes.

*मृगाविध् m. *Jäger.*

मृगाष्टक n. Titel eines Werkes.

मृगास्य 1) Adj. *das Gesicht —, den Kopf einer Gazelle habend.* — 2) m. *der Steinbock im Thierkreise.*

मृगीकुण्ड n. N. pr. eines Tîrtha.

मृगीक्षीर n. *Milch von einer Hirschkuh* Âpast. Vgl. *मृगक्षीर.

मृगीत्व n. *der Zustand einer Hirschkuh.*

मृगीदृश् f. *eine Gazellenäugige* Prasannar. 149, 12. Hâsj. 75.

मृगीपति m. *der Gatte der* Mṛgî *genannten Frauen* (Kṛshṇa).

मृगीलोचना f. *eine Gazellenäugige.*

मृगू f. angeblich N. pr. der Mutter des Râma Mârgaveja.

मृगेक्षण n. *Gazellenauge* 249,13.

मृगेक्षणा f. 1) *eine Gazellenäugige.* — 2) **Koloquinthe* Râǵan. 7,210.

मृगेन्द्र 1) m. *a) der Fürst der Thiere des Waldes. — b) Löwe. — c) der Löwe im Thierkreise. — d) Tiger. — e) ein best. Metrum. — f)* N. pr. eines Fürsten (VP.² 4,200) und eines Autors. — 2) (wohl n.) Titel von Mṛgendra's Werke und eines Tantra.

*मृगेन्द्रचटक m. *Falke.*

मृगेन्द्रता f. *die Herrschaft über die Thiere des Waldes.*

मृगेन्द्रमुख n. *ein best. Metrum.*

मृगेन्द्रस्वातिकर्ण m. N. pr. eines Fürsten VP.² 4,200.

*मृगेन्द्राणी f. *Gendarussa vulgaris.*

*मृगेन्द्रासन n. *Thron.*

मृगेन्द्रास्य Adj. *ein Löwengesicht habend* (Çiva).

मृगेभ n. Sg. *eine Gazelle und (oder) ein Elephant* M. 12,67.

मृगेर्वारु 1) *Koloquinthe* Râǵan. 7,210. — 2) *m. *a white deer.*

मृगेर्वारुक m. *ein best. im Versteck wohnendes Thier.*

मृगेश und °वरवर्मन् m. N. pr. eines Mannes Ind. Antiq. 9,236. 7,35.

मृगेश्वर m. 1) *Löwe.* — 2) *der Löwe im Thierkreise.*

*मृगेष्ट m. *eine Art Jasmin* Râǵan. 10,79.

मृगैर्वारु = मृगेर्वारु 1).

मृगैर्वारुक m. = मृगेर्वारुक Suçr. 1,24,7.

मृगोत्तम 1) m. *eine überaus schöne Gazelle.* — 2) n. *das Mondhaus* Mṛgaçiras.

मृगोत्तमाङ्ग n. *das Mondhaus* Mṛgaçiras.

*मृगोद्भव m. *Moschus* Nirghaṇṭu bei Utpala zu

Varâh. Bṛh. S. 78,1.

मृग्, मृगयति 1) *jagen.* — 2) *suchen.* — 3) **zu erlangen suchen, trachten nach* (Acc.).

मृग्य Adj. 1) *zu suchen, gesucht werdend, ausfindig zu machen.* — 2) *wonach man zu trachten hat.* — 3) *zu untersuchen, so v. a. fraglich, ungewiss* Comm. zu Âpast. Çr. 1,14,18.

मृच् f. *Drohung* oder *Versehrung.* Nach Sâj. *Fanggarn.*

मृच्य Adj. *etwa dem Verderben unterliegend, hinfällig, vergänglich.*

मृच्य m. *Erdhaufen.*

मृच्छकटिक 1) n. und °का f. Titel eines Schauspiels. — 2) f. आ *ein irdenes Wägelchen.*

मृच्छिल्पमय Adj. *aus Thon oder Stein gebildet.*

मृज् Adj. in धर्म°.

मृज्र 1) Adj. am Ende eines Comp. *abwischend, wegwischend, entfernend.* — 2) *m. *eine Art Trommel.* — 3) f. आ *a) Reinigung, Waschung* Naish. 7,46. — *b) Reinheit, Reinlichkeit.* — *c) reine Haut, guter Teint.* — *d) Teint* überh.

मृज्ञानगर n. N. pr. einer *Stadt.*

मृज्ञावत् Adj. *sauber —, rein am Körper.*

मृज्य Adj. *wegzuwischen, zu entfernen* Bhatt.

1. मृड 1) Adj. *Erbarmen übend, gnädig.* — 2) m. *a)* Name Agni's bei der Pûrṇâhuti. — *b)* Bein. Çiva's. — 3) *f. आ und ई Bein. der Pârvatî.

2. मृड in अघृष्टा° (Nachtr. 1) und उपचाय°.

*मृडङ्कण m. *Kind, Knabe.*

मृडन n. *das Begnaden, Beglücken, Erfreuen.*

मृडय Adj. in अमृडय.

मृळयत्तम Adj. (f. आ) *überaus gnädig.*

मृळयाकु Adj. *Erbarmen übend, gnädig, beglükkend.*

*मृडाकु m. N. pr. eines Mannes.

मृडानी f. *die Gattin Mṛḍa's, d. i. Pârvatî.*

मृडानीकान्त m. Bein. Çiva's Bâlar. 109,1.

मृडानीतन्त्र n. Titel eines Werkes.

मृडानीपति m. Bein. Çiva's Hâsj. 1.

मृडानीश्वर m. desgl. Hâsj. 40.

मृडितर् Nom. ag. = मर्डितर्.

मृडीक, मृळीक 1) n. *Gnade, Erbarmen, gütige Gesinnung.* — 2) m. *a)* N. pr. eines Liedverfassers. — *b)* *Bein. Çiva's. — *c)* **Gazelle.* — *d)* **Fisch.*

मृण् (hervorgegangen aus 2. मर्), मृणाति 1) *zermalmen, zerschlagen.* Statt मृणात AV. 3,1,2 liest AV. Paipp. मृडात. — 2) *dreschen.* — Caus. (अमीमृणत्) *zermalmen, zerschlagen.* Statt अमीमृणत् AV. 3,1,2 liest AV. Paipp. अमीमृडत्. — Mit आ in अनामृणत्. — Mit नि *niederschmettern.* — Mit प्र वि und सम् *zermalmen, zerstören.*

मृणाल 1) (*m.) f. (ई) n. *die essbare röhrige an den Knoten mit Fasern besetzte Wurzel der Lotusarten* Râǵan. 10,193. Nach Andern *die feinen Fasern am Blüthenstengel des Nelumbium.* Das f. soll *eine kleinere Wurzel* bezeichnen. — 2) *n. *die Wurzel von Andropogon muricatus* Râǵan. 12,160.

मृणालक 1) am Ende eines adj. Comp. = मृणाल 1). — 2) f. °लिका *a)* desgl. 304,30. — *b)* N. pr. eines Frauenzimmers.

मृणालकण्ठ m. *ein best. Wasservogel.*

मृणालभञ्जम् Absol. mit भञ्ज् *wie eine Lotuswurzel zerbrechen* Bâlar. 82,10.

मृणालमय Adj. *aus Lotuswurzeln bestehend* Kâd. 244,23.

मृणाललतिका f. *Lotusranke, — stengel.*

मृणालवत् Adj. *mit der Wurzel des Lotus versehen.*

मृणालिकामय Adj. *aus Lotuswurzeln bestehend* Naish. 4,40. Kâd. 244,14.15.

मृणालिन् 1) *m. *Lotus.* — 2) f. °नी *Lotuspflanze* (Kâd. 246,7), *eine Gruppe von Lotuspflanzen* Râǵan. 10,193.

मृण्मय Adj. fehlerhaft für मृन्मय.

मृत 1) Adj. s. u. 1. मर्. — 2) m. *ein Verstorbener, Leichnam* (auch der eines Thieres). — 3) n. *a) Tod.* — *b) das Betteln, erbettelte Speise.* — 4) *m. oder n. *Grabmal.*

मृतक 1) m. n. *ein Verstorbener, Leichnam.* — 2) n. *Todesfall.*

मृतकम्बल m. *Leichentuch* Kaṇḍak. 64,14. 74, 13. 94,3. 5.

मृतकल्प Adj. *scheintodt* Daçak. (1925) 2,79,15.

*मृतकान्तक m. *Schakal.*

मृतगर्भा Adj. f. *deren Leibesfrucht abstirbt* Hemâdri 2,*a*,46,15.

*मृतगृह n. *Grabmal.*

मृतचेल n. *eines Verstorbenen Kleid* M. 10,52.

मृतजात Adj. *todtgeboren* Vishṇus. 22,26. Daçak. (1925) 2,73,1.

मृतज्ञानक n. Titel eines Werkes.

*मृतञ्जीव m. *Clerodendrum phlomoides* Râǵan. 10,42.

मृतञ्जीवन Adj. (f. ई) *Todte auferweckend.*

*मृतण्ड m. 1) N. pr. des Vaters der Sonne. — 2) *die Sonne.*

मृतदेह m. *Leichnam* 121,1. 123,19.

*मृतधवा Adj. f. *deren Gatte todt ist.*

मृतधार und °क Adj. *einen Leichnam —, ein Cadaver tragend* 38,8. 10.

मृतनन्दन m. *eine Art Halle mit 58 Säulen* Vâstuv. 830. 835.

मृतनिर्यातक m. *Leichenträger.*

मृतप m. *Leichenwächter.*

मृतपा m. N. pr. eines Asura.

मृतपुरुषशरीर n. *ein menschlicher Leichnam* 136,30.

मृतपूरुषदेह m. dass. 135,32.

मृतप्रजा Adj. f. आ *deren Kinder gestorben sind* M. 9,81. Bhâg. P. 6,19,25.

*मृतप्रिया f. *Wittwe.*

मृतभर्तृका Adj. f. *deren Gatte todt ist* Kathâs. 28,174.

मृतभ्रज् Adj. *dessen Erectionsfähigkeit erloschen ist.*

*मृतमत्त und *°क m. *Schakal.*

मृतमनस् Adj. *bewusstlos.*

मृतमातृक Adj. *dessen Mutter todt ist* Kathâs. 65,2.

मृतवत् Adv. *wie todt* 141,21. आत्मानं मृ° संदर्श्य *sich todt stellend* 143,16. 155,26.

मृतवत्सका Hemâdri 1,52,18 fehlerhaft für °वत्सिका.

मृतवत्सा und मृतवत्सिका Adj. f. *deren Leibesfrucht* oder *Neugeborenes wegstirbt.*

मृतवस्त्रभृत् Adj. *Kleider Verstorbener tragend* M. 10,35.

*मृतवार्षिक bei den Buddhisten *die Zeit eines kurzen Regens* (währt 24 Stunden).

मृतवासर m. *Todestag* Hemâdri 1,603,11.

मृतशब्द m. *Gerücht vom Tode einer Person.*

*मृतसंस्कार m. *Leichenbegängniss.*

मृतसंजीवन 1) Adj. *Todte belebend.* — 2) f. ई *das Aufleben eines Todten.* — 3) n. dass. oder *das Beleben eines Todten.*

मृतसंजीविन् 1) Adj. *Todtes belebend.* Beiw. verschiedener Heilmittel Mat. med. 274. Rasendrak. 92. Bhâvapr. 3,88. — 2) f. °नी *a)* **ein best. kleiner Strauch.* — *b)* Titel eines Commentars.

मृतसूतक 1) m. *ein best. Quecksilberpräparat.* — 2) n. *die Geburt eines todten Kindes.*

मृतस्त्री Adj. *dessen Frau gestorben ist* Cit. bei Sâj. zu Ait. Br. 7,9,16.

*मृतस्नात Adj. *der sich nach einem Todesfall* oder *Leichenbegängniss abgewaschen hat.*

*मृतस्नान n. *Abwaschung nach einem Todesfall* oder *Leichenbegängniss.*

*मृतस्वमोक्तर् Nom. ag. Beiw. Kumârapâla's.

मृतहार und °हारिन् m. *Leichenträger.*

मृताङ्ग *Leichnam.* °लग्न so v. a. *die Bekleidung eines Leichnams* Jâgñ. 2,303.

मृताङ्गार m. ein Mannsname.

1.*मृताण्ड n. *ein* (scheinbar) *todtes, — lebloses Ei* (im Gegensatz zu den *lebenden Eiern*, d. i. *Testikeln des Thieres*. Anzunehmen für मार्ताण्ड.

2. मृताण्ड 1) Adj. f. (आ) *deren Leibesfrucht abstirbt* Hemâdri 2,*a*,46,14. 15. — 2) *m. *die Sonne.*

*मृतामद् m. *blauer Vitriol.*

*मृतालक n. *Alaunschiefer* Râgân. 13,63.

*मृताशन Adj. *im Alter von 90 bis 100 Jahren stehend.*

मृताशौच n. *Verunreinigung in Folge eines Todesfalles* Verz. d. Oxf. H. 277,*a*,8 v. u.

मृताह्न् m. (Vishṇus. 21,11), मृताह्न् n. und मृताह्नम् n. *Todestag.*

मृति f. *Tod.*

मृतिमन् m. *Sterblichkeit.*

मृतिरेखा f. *Todeslinie* (auf der Hand) Daçan. 5, 19.

मृतिसाधन Adj. *den Tod herbeiführend* ebend.

मृतोत्थित Adj. *gestorben und wieder lebendig geworden* Bhâg. P. 6,18,75.

*मृतोद्भव m. *das Meer.* Richtig अमृतोद्भव.

मृत्कण m. *ein Klümpchen Lehm.* Nom. abstr. °ता f.

*मृत्कर m. *Töpfer.*

मृत्कर्मन् n. *Lehmarbeit.* °कर्मसंपन्न so v. a. *mit Lehm verstrichen.*

*मृत्कांस्य n. *ein irdenes Geschirr.*

*मृत्किका f. *eine Art Grille, — Heimchen.*

*मृत्क्षार n. *Rettig* Râgân. 7,14.

मृत्खन m. *Lehmgrube* Âpast. Çr. 15,1. 9. 16,3.

*मृत्खलिनी f. *eine best. Pflanze,* = चर्मकशा.

*मृत्ताल und *°क n. *Alaunschiefer.*

मृत्तिक (metrisch im Comp.) und मृत्तिका f. 1) *Lehm, Thon.* — 2) *f. मृत्तिका *Alaunschiefer* Râgân. 13,63.

मृत्तिकावत n. (VP.^{2} 4,344) und मृत्तिकावती f. (Kâd. 90,11) N. pr. einer Stadt.

मृत्पच (Conj.) m. *Töpfer.*

मृत्पात्र n. *Thongefäss* Maitr. S. 4,1,3. Ragh. 6,76.

मृत्पिण्ड m. *Lehmkloss.*

*मृत्फली f. *Costus speciosus* oder *arabicus.*

मृत्यव m. Maitrjup. 2,6. 3,3 fehlerhaft für मृत्पच.

मृत्यु m. 1) *Tod;* Pl. *Todesarten.* °मृत्यु m. *Tod durch,* Adj. *den Tod durch — findend.* — 2) personificirt als *Todesgott.* Gilt für einen Sohn Adharma's, Brahman's, Kali's oder der Mâjâ, führt die Patronymica Prâdhvaṁsana und Sâṁparâjaṇa, erscheint unter den 11 Rudra, als Vjâsa im 6ten Dvâpara, als Lehrer u. s. w. Ausnahmsweise auch f. — 3) **der Liebesgott.* — 4) *ein best.* Ekâha. — 5) *das 8te astrol. Haus.* — 6) *der 17te astrol.* Joga. — 7) मृत्योर्कर: und मृत्योर्विकर्णभासे Namen von Sâman.

मृत्युक *Tod* am Ende eines adj. Comp. in स्वच्छन्द°.

मृत्युकन्या f. *die Todesgöttin.*

मृत्युकर Adj. *den Tod herbeiführend* Varâh. Bṛh. S. 8,35.

मृत्युकाल m. *Todesstunde* Spr. 5515. 6533.

मृत्युञ्जित् m. 1) N. pr. eines Autors. Auch °ञ्जिद्गुरक und °ञ्जिन्मृतेश. — 2) Titel eines Werkes.

मृत्युंजय 1) Adj. *den Tod überwindend.* Beiw. verschiedener Heilmittel Mat. med. 98. Rasendraṁ. 56. Bhâvapr. 3,80. In Verbindung mit मन्त्र oder m. mit Ergänzung desselben Bez. *des Verses* ṚV. 7,59,12. °जप m. Kâd. 2,138,24. — 2) m. *a*) Bein. Çiva's Râgat. 8,2436. — *b*) N. pr. eines Autors. Auch °भट्टारक.

मृत्युंजयता f. Nom. abstr. zu मृत्युंजय 1) und 2) *a*) Spr. 7636.

मृत्युंजयतीर्थ n. N. pr. eines Tîrtha.

मृत्युंजयध्यान n. Titel eines Werkes Burnell, T.

मृत्युंजयमानस n. und मृत्युंजयादिहोमविधि m. Titel zweier Werke Opp. Cat. 1.

मृत्युतीर्थ n. N. pr. eines Tîrtha.

मृत्युतूर्य n. *eine bei Leichenbegängnissen geschlagene Trommel.*

मृत्युदूत m. *Todesbote* AV.

मृत्युद्वार n. *das zum Tode führende Thor* zu Spr. 316.

*मृत्युनाशक m. *Quecksilber* Râgân. 13,109.

मृत्युनाशन n. *ein Unsterblichkeitstrank.*

मृत्युनिवर्तक Adj. *den Tod aufhebend* (Vishṇu) Paṅkar. 4,3,71.

मृत्युपथ m. *ein zum Tode führender Weg.*

मृत्युपा Adj. *den Tod schlürfend* (Çiva).

मृत्युपाश m. *Fessel des Todes* Mantrabr. 1,1,9.

*मृत्युपुष्प m. *Zuckerrohr.*

*मृत्युफल 1) m. *eine Gurkenart.* — 2) f. आ und ई *Musa sapientum.*

मृत्युबन्धु (ṚV.) u. मृत्युबन्धु (TS.) *Todesgenosse.*

*मृत्युबीज m. *Bambusrohr.*

*मृत्युभङ्करक m. *eine bei Leichenbegängnissen geschlagene Trommel.*

मृत्युभय n. 1) *Todesfurcht.* — 2) *Todesgefahr.*

*मृत्युभृत्य m. *Krankheit* Râgân. 20,1. Vgl. मृत्युसेवक.

मृत्युमत् Adj. 1) *mit dem Tode behaftet, dem Tode unterworfen.* — 2) **todt.*

मृत्युमर्कटीदान n. und °विधि m. Titel von Werken Burnell, T.

*मृत्युमार m. Bez. eines der 4 *Teufel* bei den Buddhisten.

मृत्युमृत्यु m. *der Tod des Todes,* so v. a. *ein Abwehrer des Todes.* Nom. abstr. °त्व n.

मृत्युराज् m. *der Gott des Todes.*

मृत्युरूपिणी f. mystische Bez. *des Lautes* श.

मृत्युलङ्घनोपनिषद् f., मृत्युलाङ्गल, °लाङ्गलोपनिषद् (Burnell, T.) oder मृत्युलाङ्गूल Titel einer Upanishad Weber, Lit. 189.

मृत्युलाङ्गुलस्तोत्र n. Titel eines Stotra Burnell, T.

मृत्युलाङ्गूल s. u. मृत्युलङ्घनोपनिषद्.

मृत्युलोक m. 1) *die Welt des Todes,* die fünfte unter 7 Welträumen. — 2) Jama's *Behausung, die Welt der Todten.*

*मृत्युवञ्चन m. 1) Bein. Çiva's. — 2) *Rabe.* — 3) *Aegle Marmelos.*

मृत्युविजय m. N. pr. eines Elephanten Daçak. (1925) 2,71,8.

मृत्युसंयुत Adj. *mit dem Tode verbunden, dem Tode unterworfen* TS. 1,5,9,4.

मृत्युसंजीवनी f. *ein Todte auferweckender Zauberspruch.*

मृत्युसंधित Adj. *dem Tode verfallen* MBh. 5,64, 8. v. l. मृत्युसंमित.

मृत्युसंमित Adj. dass. MBh. 5,2462. v. l. मृत्युसंधित.

मृत्युसात् Adv. mit कर् *Jmd dem Tode überliefern.*

मृत्युसुत 1) m. Bez. *einer Art von Kometen.* — 2) f. आ Patron. der Sunîthâ Hariv. 293. Vgl. VP. 1,13,11.

*मृत्युसूति f. *Krebsweibchen.*

मृत्युसेना f. *das Heer des Todesgottes.*

*मृत्युसेवक m. *Krankheit* Gal. Vgl. मृत्युभृत्य.

मृत्व्यष्टक n. Titel eines Werkes Burnell, T.

*मृत्सा f. 1) *guter Lehm.* — 2) *eine wohlriechende Erdart.* — 3) *Alaunschiefer* Râgân. 13,63.

मृत्स्तोम m. *Erdhaufen* Utpala zu Varâh. Jogaj. 7,13.

मृत्स्न 1) m. oder n. *Staub, Pulver.* — 2) f. आ *a*) *Lehm, Thon.* — *b*) **guter Lehm.* — *c*) **eine wohlriechende Erdart.* — *d*) **Alaunschiefer* Bhâvapr. bei Garbe zu Râgân. 13,63.

*मृत्स्नाभाण्डक n. *ein best. irdenes Gefäss.*

मृद् f. 1) *Lehm, Thon.* — 2) *ein Erd —, Lehmklumpen* zu Spr. 2849. — 3) *eine wohlriechende Erdart.* — 4) **Alaunschiefer* Râǵan. 13,63.

*मृदङ्कर und *मृदङ्करु m. *Columba Hariola.*

मृदङ्ग 1) m. *a) eine Art Trommel* Gaut. — *b) Lärm, Geräusch.* — *c) Bambusrohr.* — 2) *f. ई *eine best. Pflanze,* = घोषातकी.

मृदङ्गक n. *ein best. Metrum.*

मृदङ्गफल 1) *m. *Brodfruchtbaum.* — 2) n. *Luffa acutangula* Karaka 7,6.

*मृदङ्गफालिनी f. *eine best. Pflanze,* = कोशातकी Râǵan. 3,86.

*मृदर 1) m. *a) Krankheit.* — *b) Höhle.* — 2) Adj. *a) sportive, sporting.* — *b) passing quickly away, transient.*

मृदव n. in der Dramatik *Hervorhebung der Vorzüge an dem Tadelnswerthen und umgekehrt.*

मृदा f. *Lehm, Thon.*

मृदानी f. fehlerhaft für मृडानी.

*मृदाकूया f. *eine wohlriechende Erdart.*

*मृदि m. N. pr. eines Mannes.

मृदित 1) Adj. s. u. मृद्. — 2) n. *eine best. Krankheit des männlichen Gliedes.*

*मृदिनी f. *gute Erde, guter Boden.*

मृदिष्ठ *der weichste Theil* Âçv. Çr. 5,17,5. Richtig wäre म्रदिष्ठ.

मृदु 1) Adj. (f. मृदु und मृद्वी) *a) weich, zart, geschmeidig* (Compar. मृदुतर TS. Prât. Chr. 296,14); *mild, sanft.* So heissen die Mondhäuser Anurâdhâ, Kitrâ, Revatî und Mṛgaçiras. — *b) mild,* so v. a. *schwach, mässig.* — *c) schwach, keinen Widerstand zu leisten vermögend.* — *d) langsam;* in der Astron. so v. a. *in der oberen Apsis stehend* Ganit. Grah. 14. — 2) m. n. *Milde.* — 3) m. *a) der Planet Saturn.* — *b)* N. pr. verschiedener Männer VP.2. — 4) *f. मृदु *Aloe perfoliata* Râǵan. 5,45. — 5) *f. मृद्वी *Weinstock mit röthlichen Trauben* Râǵan. 11,103.

मृदुक 1) Adj. *weich.* °म् Adv. *zart, leise.* — 2) f. आ N. pr. einer Apsaras Kâraṇḍ. 3,13.

मृदुकर्मन् n. = मन्दकर्मन् Goládhj. 5,86.

*मृदुकृष्णायस n. *Blei* Râǵan. 13,25.

मृदुकोप Adj. *wenig zum Zorn geneigt, sanftmüthig* Vaṇîn. Bṛh. S. 68,111.

मृदुकोष्ठ Adj. *leicht zu Stuhl gehend.*

मृदुक्रिया f. *das Erweichen.*

मृदुगण m. *die Gruppe der* मृदु *genannten Mondhäuser.*

*मृदुगन्धिक m. *eine best. Pflanze.*

*मृदुगमना f. *das Weibchen der Gans* oder *eines ähnlichen Vogels.*

*मृदुगामिनी f. desgl. Râǵan. 19,103.

मृदुगिर् Adj. *sanftstimmig* Mṛkkaṇ. 44,13.

*मृदुग्रन्थि m. *eine Grasart* Râǵan. 8,132.

*मृदुचर्मिन् m. *Betula Bhojpatra.*

मृदुचाप m. N. pr. eines Dânava.

मृदुचारुभाषिन् Adj. *milde und liebliche Töne von sich gebend* Vaṇîn. Bṛh. S. 63,3.

*मृदुच्छद m. 1) *Betula Bhojpatra.* — 2) *eine Pîlu-Art.* — 3) *Blumea lacera* Madanav. 30,307. — 4) *ein der Weinpalme ähnlicher Baum* Râǵan. 9,89. — 5) *Amphidonax Karka* Râǵan. 8,104. — 6) *eine Grasart,* = शिल्पिका Râǵan. 8,129.

*मृदुजातीय Adj. *ziemlich weich* u. s. w.

मृदुता f. *Weichheit, Milde, Schwäche.*

*मृदुताल m. *ein der Weinpalme verwandter Baum* Râǵan. 9,89.

मृदुतीक्ष्ण 1) Adj. *zugleich milde und scharf.* Compar. °तर्. — 2) n. Sg. *die Mondhäuser* Kṛttikâ *und* Viçâkhâ.

मृदुत्व n. *Weichheit, Zartheit, Milde.*

*मृदुत्वच् m. *Betula Bhojpatra.*

*मृदुत्रक (!) n. *Gold.*

*मृदुपत्र 1) m. *Rohrschilf* Râǵan. 8,104. — 2) f. ई *eine best. dem Spinat verwandte Gemüsepflanze* Râǵan. 7,125.

*मृदुपर्वक und *°पर्वन् m. *eine Art Calamus.*

*मृदुपीठक m. *eine Art Wels, Silurus Pelorius.*

*मृदुपुष्प und *°क (Râǵan. 9,58) m. *Acacia Sirissa.*

मृदुपूर्व Adj. (f. आ) *zart* (Rede). °म् Adv. *auf eine zarte Weise.*

मृदुप्रयत्न Adj. *mit geringer Thätigkeit des Mundes ausgesprochen.*

मृदुप्रिय m. N. pr. eines Dânava.

*मृदुफल m. 1) *Flacourtia sapida* Râǵan. 9,162. — 2) *Asteracantha longifolia* Râǵan. 11,218. — 3) *eine Art Cocosnussbaum.*

मृदुभाव m. *Milde.*

मृदुभाषिन् Adj. *sanft redend* Vikr. 88. Vaṇîn. Bṛh. S. 86,9. Nom. abstr. °षिता f. Daçak. 6,12.

मृदुमध्या f. *eine best.* Mûrkhanâ S. S. S. 30.

मृदुमध्याधिमात्र Adj. *milde, die Mitte haltend oder übermässig* Jogas. 2,34. Nom. abstr. °त्व n. 1,22.

मृदुयुद्ध Adj. *lässig kämpfend.* Nom. abstr. °ता f. MBh. 6,59,65. 88.

मृदुर m. 1) *ein best. Wasserthier* Âpast. = मकर Comm. — 2) N. pr. eines Sohnes des Çvaphalka.

मृदुरस्वन m. N. pr. eines Asura.

मृडरि m. N. pr. v. l. für मृडविद् VP.2 4,96.

*मृडरोमवत् m. *Hase.*

मृडल 1) Adj. *weich, zart, mild.* — 2) *m. *Amyris Agallocha.*

*मृडलता f. *eine Grasart,* = भूली Râǵan. 8,150.

*मृडलोमक m. *Hase.*

मृडवर्ग m. *die Gruppe der* मृडु *genannten Mondhäuser.*

मृडुवाच् Adj. *mild in der Rede* 209,7.

मृडुविद् m. N. pr. eines Sohnes des Çvaphalka.

*मृडुसारा f. *Thespesia populnea* Râǵan. 9,98.

मृडुसूर्य Adj. *mit mild scheinender Sonne* (Tag) 86,5.

मृडुस्पर्श Adj. (f. आ) *weich —, sanft bei der Berührung.*

मृडुहृदय Adj. *weichherzig.* Superl. °तम Çat. Br. 1,6,2,10.

मृदू Adv. mit भू *sanft —, weich werden* 162,11.

मृदूच्च n. *die obere Apsis einer Planetenbahn* Ganit. Spaṣṭ. 18,25.

मृदूभाव m. 1) *das Weichwerden.* — 2) *das Gelinderwerden, Nachlassen* (eines Fiebers) Karaka 6,3.

*मृङ्ग m. *ein best. Fisch.*

मृद्घट m. *ein irdener Krug.*

मृद्दारुशैल Adj. *aus Lehm, Holz oder Stein gemacht* Hemâdri 1,670,4.

मृद्दुर्ग Adj. *schwer zugänglich wegen des Lehmbodens;* n. *ein solcher Ort* MBh. 12,86,5.

मृद्भाण्ड n. *Thongefäss.* मृद्भाण्डावशेषम् Adv. *Alles mit Ausnahme der Thongefässe* (stehlen) Benf. Chr. 188,14.

मृद्वङ्ग 1) Adj. (f. ई) *zart gebaut* 122,1. — 2) *n. *Zinn.*

मृद्ववग्रह m. *leise Trennung der Compositionsglieder.*

मृद्वीका f. *Weinstock, Weintraube,* namentlich *eine röthliche* Râǵan. 11,103.

मृध् f. 1) *Kampf* RV. 1,174,7 nach Sây. Es ist vielleicht मृदि zu lesen. — 2) *Verächter; Feind, Gegner* überh.

मृध m. n. *Kampf, Schlacht.*

मृधभू f. *Schlachtfeld* Mahâvîraḥ. 100,20. 112,18.

मृधस् n. 1) *Geringachtung.* Nur in der Verbindung मृधस्कृ *geringachten, verschmähen.* — 2) **Kampf, Schlacht.*

*मृधा Adv. = मृषा.

मृधस् n. Pl. 1) *Verachtung, Schmähung.* — 2) *Verächter, Feind.*

मृधवाच् Adj. *verächtliche Reden führend, schmä-*

hend.

मृन्मॅय 1) Adj. (f. ई) *aus Erde —, Lehm —, Thon bestehend, — gemacht, irden.* गृहै so v. a. *Grab.* — 2) m. oder n. *ein aus Lehm gemachter Gegenstand, ein irdenes Geschirr* Âśv. Br. 5,3. Âpast.

मृन्मयक Adj. = मृन्मय 1) Hemâdri 1,690,16.

*मृन्मरु m. *Stein, Fels* (?).

*मृन्मान als Erklärung von कूप.

मृन्मूषा f. *ein irdener Tiegel* Bhâvapr. 2,84.

मृल्लोष्ट n. *Erd —, Lehmklumpen.*

मृशय Adj. v. l. für मृचय.

मृशाखान m. N. pr. v. l. für मूशाखान.

मृॅषा Adv. 1) *umsonst, fruchtlos, vergebens.* — 2) *irrig, falsch, unrichtig, nicht der Wahrheit gemäss, unwahr, lügnerisch, verstellter Weise.* मृषैव तत् *das ist nicht wahr;* वर्ज्जनीयं मृषा बुधैः *Kluge müssen die Unwahrheit vermeiden;* mit मन् oder ज्ञा (308,13) *für unwahr halten;* mit कर् *Etwas simuliren.* — 3) personificirt als Gattin Adharma's. — कृतमृषा Kathâs. 124,171 fehlerhaft für कृतमिषा.

मृषाज्ञान n. *falsches Wissen, Unwissenheit, Dummheit.*

मृषात्व n. *Unrichtigkeit, Falschheit.*

मृषादान n. *das Betrügen beim Geben, — Schenken, ein leeres Versprechen, dass man Etwas schenken wolle.*

मृषादृष्टि Adj. *eine falsche Ansicht —, eine irrige Meinung habend.*

*मृषाध्यानिन् und *मृषाध्यायिन् m. *Ardea nivea* Râgân. 19,97.

मृषानुशासिन् Adj. *auf ungerechte Weise strafend.*

मृषाभाषिन् Adj. *unwahr redend, Lügner.*

मृषाय्, °यते *eine irrige Meinung hegen.*

मृषार्थ (Pr. P. 10) und *°क Adj. *unwahr.*

*मृषालक m. *der Mangobaum.*

मृषावचन n. (Kâtyâs.) und °वाच् f. *unwahre Rede; Spottrede, Ironie.*

1. मृषावाद् m. dass. Kâd. 120,2 (*eine unwahre Rede*).

2. मृषावाद् Adj. *unwahr redend, Lügner.*

मृषावादिन् Adj. dass.

मृषिक m. Pl. N. pr. eines Volkes. Richtig मूषिक.

1. मृषोद्य n. *das Sagen der Unwahrheit, Lügen* Âpast.

2.*मृषोद्य Adj. *unwahr redend, Lügner.*

1. मृष्ट 1) Adj. s. u. 1. मर्ज्. — 2) *n. *Pfeffer.*

2. मृष्ट Partic. s. u. मर्ज्.

*मृष्टलुञ्चित Adj. *ausgerissen und gewaschen* (Wurzel).

मृष्टवत् Adj. *eine Form von* 1. मर्ज् *enthaltend.*

मृष्टवाक्य Adj. *süsse Rede führend.*

मृष्टशलाक Adj. Hemâdri 1,11,3. 5 angeblich = उज्ज्वलपञ्जर. Richtig अष्टशलाक *mit acht Rippen versehen* (Sonnenschirm), wie MBh. 12,235,21 gelesen wird.

मृष्टाशन (Comm.) und मृष्टाशिन् Adj. *Leckerbissen essend* Vishnus. 45,27.

मृॅष्टि f. 1) *Reinigung, saubere Zubereitung* Maitr. S. 1,4,7 (54,14). — 2) *Leckermahl.*

*मृष्टेक्षक Adj. 1) *leckere Speisen geniessend, Lekkermaul.* — 2) *Gäste nicht mögend.* — 3) *freigebig.*

मृस्मृॅशा Adv. mit कर् *zu Staub zerreiben, zermalmen* Maitr. S. 2,7,7 (84,3). Vgl. मष्मषा und मस्मॅशा.

1. मे enklitischer Gen. und Dat. zu अहम् *ich.* Nach Vâmana 5,2,11 auch = मया, nach Pischel in Z. d. d. m. G. 35,715 = मा *mich* RV. 5,12,3.

2. मे onomatop. vom *Meckern* des Ziegenbocks. मे मे कर् *meckern* Spr. 7698. Vgl. *मेनाद्.

*मेक m. *Bock* Râgân. 19,41.

मेकल 1) m. N. pr. *a)* Pl. eines Volkes. — *b)* Pl. einer Dynastie VP. 4,24,17. — *c)* eines Ṛshi (?), Vaters des Flusses Narmadâ VP.² 2,160. — *d)* eines Berges. — 2) f. आ *a)* Bein. des Flusses Narmadâ. — *b)* N. pr. einer Stadt VP.² 4,64. 214. fgg.

मेकलक m. Pl. = मेकल 1) *b)* VP.² 4,215.

मेकलकन्यका und *°कन्या f. Bein. des Flusses Narmadâ Râgân. 14,81.

मेकलशैल m. N. pr. eines *Berges.*

मेकलशैलकन्या f. Bein. des Flusses Narmadâ Bâlar. 67,4.

*मेकलाद्रि m. N. pr. eines *Berges.*

*मेकलाद्रिजा f. Bein. des Flusses Narmadâ.

मेक्षण n. *hölzerner Rührstab, Rührlöffel zum Umrühren und Ausheben kleiner Theile des Ḱaru dienend* (einen Prâdeça lang).

मेखल 1) m. oder n. *Gurt, Gürtel.* — 2) m. Pl. N. pr. eines Volkes; richtig मेकल. — 3) f. मेखला *a) Gurt, Gürtel;* bei Männern, Frauen und Pferden; auch übertragen auf *Alles, was Etwas gürtelartig umschliesst.* Am Ende eines adj. Comp. f. आ. — *b) das Anlegen des Gürtels, die dabei stattfindende Ceremonie.* — *c)* *Schwertriemen, Wehrgehenk. — *d)* Bez. *der um den Altar gezogenen Stricke.* — *e)* *Gürtelgegend, Hüfte. — *f) ein best. Theil an einer Feuergrube* Hemâdri 1,130,9. 14. 133,22. 23. 134,8. 23. 24. 135,3. fgg. 136,7. 12. fgg. — *g) Abhang, Thalwand eines Berges.* — *h)* *Hemionitis cordifolia* Râgân. 4,37. — *i)* *Bein. des Flusses Narmadâ; richtig मेकला. — *k)* N. pr. *α)* einer Oertlichkeit (?). — *β)* verschiedener Frauen Vidh. 37,1.

*मेखलकन्यका f. v. l. für मेकलकन्यका.

मेखलापद् n. *Gürtelgegend, Hüfte.*

मेखलापद्धति f. Titel eines Werkes Bühler, Rep. No. 30.

मेखलाल Adj. als Beiw. Rudra's nach Nîlak. *mit einem Gürtel geschmückt.*

मेखलावत् Adj. *mit einem Gurt* oder *Reif versehen.*

*मेखलाविन् Adj. *einen Gürtel tragend.*

मेखलि s. u. मेखलिन् 2).

*मेखलिक Adj. *einen Gürtel tragend.*

मेखलिन् 1) Adj. *einen Gürtel tragend.* Am Ende eines Comp. *mit einem — Gürtel —, mit einem G. von — versehen.* — 2) m. *ein Brahmanenschüler.*

मेखलीनाम् metrisch für मेखलिनाम्.

मेघ् s. मिघ्.

मेघॅ 1) m. *a) Wolke;* auch so v. a. *trübes Wetter.* In गृह° so v. a. *Menge.* Am Ende eines adj. Comp. f. आ. — *b)* *Cyperus rotundus. — *c) ein best. Râga.* Vgl. मेघराग. — *d)* *ein Rakshas. — *e)* N. pr. *α)* Pl. einer Dynastie VP.² 4,216. — *β)* eines Fürsten VP.² 4,46. — *γ)* *eines Ǵaina-Heiligen. — *δ)* eines Dichters. — 2) *n. *Talk.*

*मेघकफ m. *Hagel.*

मेघकर्णा f. N. pr. einer der Mütter im Gefolge Skanda's MBh. 9,46,30.

मेघकाल m. *Regenzeit.*

मेघकुमारचरित n. Titel eines Ǵaina-Werkes Pischel, de Gr. pr.

मेघकुमारदेव m. N. pr. eines göttlichen Wesens Ind. St. 15,410.

मेघकूटाभिगर्ज्जितेश्वर m. N. pr. eines Bodhisattva.

*मेघगर्ज्जन n. *das Donnern, Donner.*

मेघंकर Adj. *Wolken erzeugend* Bhaṭṭ.

*मेघचित्तक m. *der Vogel Ḱâtaka.*

मेघज Adj. *aus der Wolke kommend.* अम्बु n. *Regen.*

*मेघजाल n. 1) *Wolkenmasse, dichtes Gewölk.* — 2) *Talk.*

*मेघजीवक und *°जीवन (Râgân. 19,115) m. *der Vogel Ḱâtaka.*

*मेघज्योतिस् n. *Wetterleuchten* oder *Blitz.*

मेघडम्बर m. *Wolkengetöse, Donner.*

मेघतरु m. *eine best. Wolkenbildung.*

*मेघतिमिर n. *Dunkelheit in Folge eines bewolkten Himmels, trübes Wetter.*

मेघत्व n. Nom. abstr. zu मेघ *Wolke.*

*मेघदीप m. *Blitz.*

मेघदुन्दुभि m. N. pr. eines Asura.

मेघदुन्दुभिनिर्घोष (MBh. 1,221,76) und °दुन्दुभिराविन् (R. 1,34,7) Adj. *brüllend wie eine Wolke oder eine Pauke.*

मेघदुन्दुभिस्वरराज m. N. pr. eines Buddha.

मेघदूत m. Titel eines Gedichts.

मेघदूतपादसमस्या f. Titel eines Werkes.

*मेघद्वार n. *der Himmel.*

1. मेघनाद् m. *Donner.*

2. मेघनाद् 1) Adj. *donnerähnliche Töne hervorbringend, laut schallend, — tönend, — brüllend.* — 2) m. *a)* *Bein. Varuṇa's. — *b)* **Amaranthus polygonoides.* — *c)* **Butea frondosa.* — *d)* N. pr. α) eines Wesens im Gefolge Skanda's. — β) eines Dânava oder Daitja Ind. St. 14,125. — γ) eines Sohnes des Râvaṇa, der später den Namen Indragit erhielt. — δ) eines Menschen. — ε) eines Frosches. — 3) f. आ N. pr. einer Jogini Hemâdri 2,*a*,98,14. fgg.

*मेघनादजित् m. Bein. Lakshmaṇa's.

मेघनादतीर्थ n. N. pr. eines Tirtha.

मेघनादमण्डप m. *eine Art Pavillon* Paṅkad.

*मेघनादानुलासक und *°लासिन् m. *Pfau* Râgân. 19,95.

मेघनादिन् 1) Adj. *a)* = 2. मेघनाद् 1). — *b)* *beim Erscheinen von Wolken* (freudige) *Töne von sich gebend.* — 2) m. *a)* *ein laut rasselnder Wagen.* — *b)* N. pr. eines Dânava.

*मेघनामन् m. *Cyperus rotundus.*

1.*मेघनिर्घोष m. *Donner.*

2. मेघनिर्घोष Adj. = 2. मेघनाद् 1).

मेघपर्वत m. N. pr. eines *Berges.*

मेघपालोतृतीयाव्रत n. *eine best. Begehung.*

1.*मेघपुष्प n. 1) *Wasser.* — 2) *Hagel.* — 3) = नादेय oder नाद्.

2. मेघपुष्प m. N. pr. eines der 4 Pferde Vishṇu-Kṛshṇa's.

मेघपृष्ठ N. pr. m. eines Sohnes des Ghṛtapṛshṭha, n. des von ihm beherrschten Varsha.

मेघप्रदीप m. Titel eines Werkes.

मेघप्रवाह् m. N. pr. eines Wesens im Gefolge Skanda's.

*मेघप्रसर् und *मेघप्रसव m. *Wasser* Râgân. 14,2.

मेघबद्ध m. *eine best. Mixtur.*

मेघबल m. N. pr. eines Mannes.

मेघभगीरथठक्कुर m. N. pr. eines Autors.

*मेघभूति m. *Donnerkeil.*

मेघमञ्जरी f. N. pr. einer Prinzessin.

मेघमठ m. N. pr. eines *Klosters* oder *Collegiums.*

मेघमय Adj. *aus Wolken gebildet* Harshaṅ. 203,10.

मेघमल्हारिका f. *ein best.* Râga S. S. S. 82.

मेघमाल N. pr. 1) m. *a)* eines Berges. — *b)* eines Râkshasa. — *c)* eines Sohnes des Kalki. — 2) f. आ einer der Mütter im Gefolge Skanda's.

मेघमाला f. 1) *ein Kranz —, Reihen von Wolken.* — 2) Titel eines Werkes.

मेघमालिन् m. N. pr. 1) eines Wesens im Gefolge Skanda's. — 2) eines Asura. — 3) eines Fürsten.

*मेघमोदिनी f. *Eugenia Jambolana* Râgân. 11,24.

मेघयन्ती Adj. f. *trübes Wetter machend;* als Subst. Name einer der 7 Kṛttikâ.

मेघयाति m. N. pr. eines Fürsten VP.^{2} 4,46.

*मेघयोनि m. *Rauch.*

मेघरङ्किका und °रङ्की f. *ein best.* Râga S. S. S. 101. 107.

मेघरथ m. N. pr. eines Vidjâdhara Hem. Par. 2,645.

मेघरव m. *Donner.*

मेघरवा f. N. pr. einer der Mütter im Gefolge Skanda's.

मेघराग m. *ein best.* Râga S. S. S. 37.

मेघराज m. N. pr. eines Buddha.

मेघराजी f. *Wolkenstreif.*

मेघराव m. *ein best. Wasservogel* Kâraka 1,27.

मेघरेखा und मेघलेखा f. *Wolkenstreif.*

मेघवन N. pr. eines Agrahâra.

मेघवत्त् 1) Adj. *in Wolken gehüllt, mit W. bezogen.* — 2) m. N. pr. eines Berges.

मेघवपुस् n. *eine geformte Wolkenmasse.*

मेघवर्ण 1) Adj. *wolkenfarbig.* — 2) m. N. pr. *a)* eines Mannes. — *b)* einer Krähe. — 2) *f. आ *die Indigopflanze.*

*मेघवर्त्मन् n. *der Luftraum.*

*मेघवह्नि m. *Wetterleuchten, Blitz.*

मेघवाहस् m. N. pr. eines Daitja.

मेघवाहन m. 1) Bein. Indra's. — 2) *ein best.* Kalpa 2) *b*). — 3) N. pr. verschiedener Fürsten.

मेघवाहिनी f. N. pr. einer der Mütter im Gefolge Skanda's MBh. 9,46,17.

मेघवितान 1) m. n. *eine ausgebreitete Wolkenmasse, ein stark bezogener Himmel.* — 2) n. *ein best. Metrum.*

मेघविस्फूर्जित 1) n. *das Tosen der Wolken, Donnern.* — 2) f. आ *ein best. Metrum.*

मेघवेग m. N. pr. eines Mannes MBh. 7,48,15.

*मेघवेश्मन् n. *der Luftraum.*

1. मेघसख m. N. pr. eines Berges.

2. मेघसख Adj. (f. आ) *die Wolke zum Freunde habend* Supaṛn. 3,2.

मेघसंदेश m. = मेघदूत Opp. Cat. 1.

मेघसंधि m. N. pr. eines Fürsten.

*मेघसंभव m. N. pr. eines Schlangendämons.

*मेघसार n. *eine Art Kampfer* Râgân. 12,70.

*मेघसुहृद् m. *Pfau.*

*मेघस्कन्दिन् m. *das fabelhafte Thier* Çarabha Râgân. 19,4.

मेघस्तनित n. *Donner.*

*मेघस्तनितोद्भव m. *Asteracantha longifolia* Râgân. 11,219.

मेघस्वना f. N. pr. einer der Mütter im Gefolge Skanda's.

मेघस्वर und °राज m. N. pr. zweier Buddha.

मेघस्वाति m. N. pr. eines Fürsten.

मेघहीन Adj. *wolkenlos,* so v. a. *des Regens entbehrend* Spr. 4972.

मेघहृत् MBh. 5,3597 fehlerhaft für मेघहृत्.

मेघह्राद् Adj. *wie eine Wolke donnernd, — brüllend.*

मेघाक्त m. N. pr. eines Fürsten.

मेघाख्य 1) m. v. l. für मेघाक्त. — 2) *n. *a)* *Cyperus rotundus.* — *b)* *Talk.*

मेघागम m. *die Regenzeit* Spr. 4973.

*मेघागमप्रिय m. *Nauclea cordifolia* Râgân. 9,103.

मेघाटोप m. *eine dicke Wolke.*

मेघाडम्बर m. *Donner.*

*मेघानन्दा f. *eine Kranichart* Râgân. 19,104.

*मेघानन्दिन् m. *Pfau* Râgân. 19,93.

*मेघाक्त m. *der Herbst* Râgân. 21,67.

मेघाय्, °यते = मेघं करोति. 1) *wolkicht werden.* Davon nur die Dative मेघायैतै, मेघायिष्यैतै und मेघितोय. — 2) *Wolken darstellen, wolkenartig aufsteigen* Harshaṅ. 176,13. मेघायित n. impers. Bh. V. 22,2.

मेघाराव m. v. l. für मेघराव Kâraka 1,27.

*मेघारि m. *Wind.*

मेघावली f. N. pr. einer Fürstin.

*मेघास्थि n. *Hagel.*

*मेघास्पद् n. *der Luftraum.*

मेघेश्वरतीर्थ n. N. pr. eines Tirtha.

मेघोदक n. *Regen.*

मेघोदय m. *ein heraufziehendes Gewölk.*

*मेघोदर् eine falsche Form.

*मेघोपल m. *Hagel* Çâçvata 736.

*मेघ्य Adj. *in einer Wolke befindlich.*

मेङ्गनावज्ञन wohl N. pr. einer Oertlichkeit.

मेङ्गनाथभट्ट m. N. pr. eines Mannes.

मेच m. N. pr. eines Dichters. v. l. मेघ.

मेचक 1) Adj. (f. आ) *dunkelblau, dunkelfarbig.* Als Bez. *der 15ten unbekannten Grösse* Colebr. Alg. 228. — 2) m. *a) *die dunkelblaue Farbe, Schwärze. — b) das Auge im Pfauenschweife* Hemâdri 1,549,1. 3. 5. — *c) ein best. Edelstein, Cyanit* Bull. de l'Ac. des Scc. de St. P. 23,65. — *d) *Brustwarze. — *e) *Rauch. — *f) *Wolke. — *g) *Moringa pterygosperma.* — 3) *n. *a) Finsterniss. — b) Schwefelantimon* Râǵan. 13,87.

मेचकचातनी f. *eine best. Pflanze.* v. l. मचक°.

*मेचकायगा f. Bein. der Jamunâ.

मेचकाभिधा f. *eine Art Cocculus* Râǵan. 3,90.

*मेचकित Adj. 1) *versehen mit Verzierungen, die dem Auge im Pfauenschweife gleichen,* Hemâdri 1, 548,23. — 2) *dunkelblau schillernd* Kâd. 153,21. Harshak. 202,10.

*मेचुरुदि (!) N. pr. einer Oertlichkeit.

*मेट्, मेटति (उन्मादे).

मेटि m. und मेटी f. v. l. für मेधि und मेढी.

*मेरुला f. *Myrobalanenbaum.*

*मेठ m. 1) *Elephantenwärter.* — 2) *Widder.*

मेठि m. und मेठी f. v. l. für मेढी, मेधि und मेधी.

मेठीभूत Adj. = मेढीभूत.

*मेड्, मेडते v. l. für मेट्.

मेडि, मेढि m. *das Knistern, Sprühen, Rauschen, Klingen.* Auch Pl.

मेडु m. v. l. für मेडि.

*मेढ m. *Elephantenführer* Gal.

मेढी f. = मेधि, मेधी. °भूत Adj. so v. a. *ein festes Centrum seiend, um welches alles Andere sich dreht, nach welchem a. A. sich richtet.*

मेढ्र 1) m. (ausnahmsweise) und n. *das männliche Glied.* — 2) *m. *Widder.*

मेढ्रक m. = मेढ्र 1, und *2).

मेढ्रचर्मन् n. *Vorhaut.*

मेढ्रज m. Bein. Çiva's.

*मेढ्रशृङ्गी f. *Odina pennata.*

मेण्ठ m. 1) *Elephantenwärter* Hem. Par. 2,553. — 2) N. pr. eines Dichters.

*मेण्ड m. 1) *Elephantenwärter.* — 2) *Widder* Râǵan. 19,42.

*मेण्ढ m. *Widder.*

मेण्ढक m. 1) *Widder. — 2) N. pr. eines Mannes.

मेण्ढ्र m. 1) *das männliche Glied.* — 2) *Widder.

मेतर् Nom. sg. *Aufrichter einer Säule, Baumeister.*

मेतार्य m. N. pr. eines der 11 Gaṇâdhipa bei den Gaina.

मेत्थितँ Adj. *zugesellt* TBr. 3,7,2,7 = Âpast. Çr. 9,3,1. Vgl. मिथ्.

मेथ् s. मिथ्.

मेथन n. *Schmähredе* Vaitân.

मेधि 1) m. *Pfeiler, Pfosten,* insbes. *ein Pfosten in der Mitte der Tenne, an welchen die Ochsen gebunden werden* und *ein Pfosten zum Anbinden des Viehes* überh. Auch मेधी f. — 2) *eine Schutzhütte für das Vieh* AV. 8,5,20. मेधी f. Tândja-Br. 13,9,17. — 3) *eine Stütze um die Deichsel des Wagens zu tragen.* Auch मेधी f. — 4) मेधी f. *Trigonella foenum graecum* Paṅkad.

*मेधिका und *मेधिनी f. *Trigonella foenum graecum* Mat. med. 144. Râǵan. 6,69.

मेधिष्ठ Adj. *um den Pfosten, an welchen das Vieh angebunden wird, stehend* oder *in der Viehhütte st.*

मेद् s. 1. und 2. मिद्.

मेद 1) m. *a) Fett. — b) *eine best. Pflanze,* = अजम्बुषा. — *c) eine best. Mischlingskaste. — d)* N. pr. eines Schlangendämons. — 2) f. आ *eine dem Ingwer ähnliche Wurzel* Râǵan. 5,28. Bhâvapr. 1,170. Madanav. 1,80.

मेदआकृति f. *eine Opferspende von Fett.*

मेदःपुच्छ m. *das fettschwänzige Schaf.*

मेदक m. *geringer Branntwein* Mat. med. 273. Bhâvapr. 2,92. Karaka 1,15.

*मेदकृत् n. *Fleisch* Gal.

*मेदज्ञ m. *eine Art Bdellium.*

मेदन n. *Mastung.*

मेदपाठ m. N. pr. eines Zweiges des Vatsa-Geschlechts.

मेदशिरस् m. N. pr. eines Fürsten.

मेदस् n. 1) *Fett.* मेदस्तस् *vom Fett an.* Ausnahmsweise Pl. und m. — 2) *Fettleibigkeit.* — 3) mystische Bez. *des Lautes* व.

*मेदस्कृत् n. *Fleisch.*

*मेदस्तेजस् n. *Knochen.*

*मेदस्पिण्ड m. *ein Klumpen Fett.*

मेदस्वत् Adj. *fett* TBr. 2,4,4,9.

मेदस्विन् Adj. *fettleibig.*

मेदःसार 1) Adj. *bei dem* (unter den 7 Bestandtheilen des Körpers) *das Fett vorwaltet.* — 2) *f. आ *eine best. Heilpflanze* Râǵan. 5,23.

मेदिन् 1) Adj. Subst. m. *Genosse, Theilhaber, Verbündeter.* — 2) f. मेदिनी *a) die Erde. — b) Erdboden, Boden. — c) Land, Reich. — d) Platz, Stelle. — e) *Gmelina arborea. — f) *eine dem Ingwer ähnliche Wurzel. — g) eine best. Composition* S. S. S. 138. Vgl. मर्दिनी. — *h)* Titel eines Wörterbuchs. Auch °कोश und मेदिनिकोश m.

मेदिनि s. u. मेदिन् 2) *h).*

मेदिनीज m. Metron. *des Planeten Mars.*

मेदिनीदान n. Titel eines Werkes Burnell, T.

मेदिनीदिन n. *ein natürlicher Tag* Ganit. 1,20.

*मेदिनीद्रव m. *Staub.*

मेदिनीधर m. *Berg* Bhâm. V. 4,34.

मेदिनीनन्दन m. Metron. *des Planeten Mars* Hâsj. 44.

मेदिनीपति m. *Fürst, König.*

मेदिनीश 1) m. dass. — 2) n. Titel eines Tantra.

मेदुर 1) Adj. *a) fett* Çat. Br. 5,4,2,19. — *b) dick, dicht, — wie* (im Comp. vorangehend), *dick —, voll —, erfüllt —, ganz bedeckt von* (Instr. oder im Comp. vorangehend) Kâd. 129,19. 2,71,20. — 2) *f. आ *eine best. Arzneipflanze* Râǵan. 3,13.

मेदुरित Adj. *dick —, dicht geworden durch* (im Comp. vorangehend).

मेदोगण्ड m. *eine Species des Kropfes.*

मेदोगला f. *eine der Mimosa pudica verwandte Pflanze* Bhâvapr. 1,220.

मेदोग्रन्थि m. *Fettknoten.*

*मेदोज्ञ n. *Knochen.*

मेदोदोष m. *Fettleibigkeit.*

*मेदोद्रवा, *मेदोभवा und *मेदोवती f. *eine dem Ingwer ähnliche Pflanze* Bhâvapr. 1,170.

मेदोरूप Adj. *als Fett erscheinend* TS. 6,3,11,5.

मेध्य Adj. 1) *fett.* — 2) *dick, consistent.*

मेध् s. मिध्.

मेध m. 1) *Fleischsaft, Fettbrühe, kräftiger Saft* oder *Brühe* überh., *kräftiger Trank.* — 2) *Saft und Kraft,* bes. *des Opferthiers, das was in ihm wesentlich und werthvoll ist.* — 3) *Opferthier.* — 4) *Thieropfer.* गवाम् MBh. 3,85,34. — 5) N. pr. verschiedener Männer. — मेधी s. u. मेधि.

मेधज्ञ Adj. *aus dem Opfer hervorgegangen* (Vishṇu).

मेधपति und मेधपति m. *Herr des Thieropfers.*

मेधयु Adj. *nach Lohn —, nach Preis begierig.* Nach Sâj. = संग्रामेच्छु oder यज्ञक्रमणेच्छु.

1. मेधस् 1) n. *Opfer.* — 2) m. N. pr. eines Sohnes *a)* des Manu Svâjambhuva. — *b)* des Prijavrata VP. 2,1,7.

2. मेधस् 1) Adj. *sinnig.* मेधां गिरम् ṚV. 5,42,13. — 2) am Ende eines adj. Comp. = मेधा *Einsicht, Verstand.*

मेधस m. N. pr. eines Mannes.

मेधसाति f. *das Gewinnen* oder *Verdienen eines Lohnes, — Preises.* Nach den Comm. *das Empfangen* oder *Geben des Opfers.*

मेधा f. 1) *Lohn.* — 2) *Geisteskraft, Verstand, Einsicht, Weisheit.* — 3) Pl. *die Erzeugnisse des Verstandes: Erkenntnisse, Gedanken, sententiae.* — 4) *die Einsicht* wird häufig personificirt, insbes. als Tochter Daksha's und Gattin Dharma's, als eine Form der Dâkshâjaṇi und Sarasvatî. — 5) mythische Bez. *des Lautes* ध. — मेधाम् s. auch u. 2. मेधम् 1).

मेधाकाम Adj. *Jmd* (Gen.) *Verstand —, Einsicht wünschend* Mân. Gṛuj. 1,22.

मेधाकार Adj. *Geisteskraft oder Einsicht weckend.*

*मेधाकृत् m. *eine best. Gemüsepflanze* Râǵân. 4,51.

मेधाचक्र m. N. pr. eines Fürsten.

मेधाजनन 1) Adj. *Einsicht erzeugend.* — 2) n. *eine best. Ceremonie und der dazu gehörige Spruch, wodurch bei Neugeborenen oder Jünglingen geistige und leibliche Fähigkeit erzeugt werden soll.*

*मेधाजित् m. Bein. Kâtjâjana's.

मेधातिथि m. 1) N. pr. *a)* eines Kâṇva (auch Vaters des Kaṇva). — *b)* eines Sohnes des Manu Svâjambhuva. — *c)* eines der 7 Weisen unter Manu Sâvarṇa. — *d)* eines Sohnes des Prijavrata. — *e)* eines Gelehrten und eines Commentators des Manu Kull. zu M. 9,125. — *f)* eines Flusses. — 2) **Papagei.*

मेधातिथीय n. Medhâtithi's *Commentar zum Manu* Opp. Cat. 1.

मेधाधृति m. (VP.^{2} 3,25) oder मेधामृति (VP. 3, 2,22) N. pr. eines Ṛshi im 9ten Manvantara.

*मेधाय्, ॰यति *schnell fassen, — begreifen.*

*मेधारुद्र m. Bein. Kâlidâsa's.

मेधावत् 1) *Adj. *einsichtig, verständig, weise.* — 2) f. ॰वती *a)* **eine best. Pflanze.* — *b)* N. pr. eines Frauenzimmers.

मेधावर m. N. pr. eines Mannes.

मेधाविक n. N. pr. eines Tîrtha.

मेधाविता f. *Klugheit, Gescheidtheit.*

मेधाविन् 1) Adj. *mit Geisteskraft ausgerüstet, verständig, klug, weise.* — 2) m. *a)* **Papagei* Râǵân. 19,113. — *b)* **ein berauschendes Getränk* Râǵân. 14,36. — *c)* *Bein. Vjâḍi's. — *d)* N. pr. verschiedener Männer. — 3) *f. मेधाविनी *a)* Bein. der Gattin Brahman's. — *b)* *Predigerkrähe* Râǵân. 19,114. — *c)* *eine Art Ǵjotishmatî* Râǵân. 3,78. — 4) n. N. pr. eines nach einem Medhâvin benannten Varsha.

मेधासूक्त n. *ein best.* Veda-*Lied.*

मेधि und मेधी v. l. für मेधि und मेढी. मेधीभूत Adj. (Âçvâdh. 3,15) = मेढीभूत. मेधी auch = मेध Ind. St. 9,42.

मेधिन् in गृहमेधिन्.

मेधिर Adj. = मेधाविन् 1).

*मेधिष्ठ und *मेधीयस् Superl. und Compar. zu मेधाविन् 1) Vop. 7,54.

1. मेध्य, मेधिय 1) Adj. (f. या) *a) saftig, kräftig; frisch, unversehrt.* — *b) zum Opfer geeignet, opferrein; rein,* so v. a. *durch die Berührung —, durch den Gebrauch nicht verunreinigend.* Compar. मेध्यतर, Superl. मेध्यतम. — 2) m. *a)* **Ziege, Bock* Râǵân. 19.41. — *b)* **Acacia Catechu* Râǵân. 8,22. — *c)* **Gerste* Râǵân. 16,33. — *d)* N. pr. verschiedener Manner. — 3) f. मेध्या *a)* *Bez. *verschiedener für rein geltender Pflanzen* Râǵân. 3,70. 73. 120. 5,63. 6,54. 8,38. 10,68. — *b)* **Gallenstein des Rindes.* — *c) eine best. Ader.* — *d)* N. pr. eines Flusses.

2. (मेध्य) मेधिय Adj. = मेधाविन् 1).

मेध्यता f. und मेध्यत्व n. *Reinheit* (in rituellem Sinne).

मेध्यमन्दिर m. N. pr. eines Mannes.

मेध्यमय Adj. *aus reinem Stoffe bestehend.*

(मेध्यातिथि) मेधिथातिथि m. N. pr. eines Ṛshi.

मेन 1) m. *a)* Bein. Vṛshaṇaçva's. — *b)* fehlerhaft für मीन. — 2) f. मेना *a) Weib, Weibchen eines Thieres.* — *b)* *= वाच्. — *c)* N. pr. α) der Tochter Vṛshaṇaçva's. — β) der Gattin des Himavant. — γ) eines Flusses.

मेनका f. N. pr. 1) der Tochter Vṛshaṇaçva's. — 2) einer Apsaras.

*मेनकात्मजा f. Metron. der Pârvatî.

*मेनकाप्राणेश m. Bein. des Himavant.

मेनकाख्यित n. Titel eines Râsaka.

*मेनाजा f. Metron. der Pârvatî.

*मेनाद् (vgl. 2. मे) m. 1) *Ziege, Bock.* — 2) *Katze.* — 3) *Pfau.*

*मेनाधव m. Bein. des Himavant.

मेनि f. 1) *Wurf* — oder *Schleudergeschoss.* — 2) *= वाच्.

मेनिला f. N. pr. einer Prinzessin.

मेनुल m. N. pr. eines Mannes.

*मेन्धिका und *मेन्धी f. *Lawsonia alba* Mat. med. 309.

*मेप्, मेपति (गतौ, सेवने?).

*मेव्, मेवते = मेव्.

मेमिष Adj. in अमेति॰.

मेम्यत् s. u. 5. मा.

मेय Adj. 1) *messbar, gemessen werdend* AV. 6, 137,2. — 2) *ermessbar, erkennbar, zu beweisen.*

*मेरक 1) m. oder n. *ein mit Baumrinde gepolsterter Sitz.* — 2) m. N. pr. eines Feindes des Vishṇu.

मेरण्डु (!) = मेलान्धु *Dintenfass* Kâraṇḍ. 92,7.

मेरु 1) m. *a)* N. pr. eines Berges aus Gold, der im Mittelpuncte Ǵambudvîpa's liegen soll und um den man die Gestirne kreisen lässt. Auch Pl. bei den Buddhisten. Nom. abstr. ॰त्व n. — *b) eine best. Gattung von Tempeln.* — *c) das über die andern herüberragende Kügelchen im Rosenkranze.* — *d) die bei bestimmten Fingerstellungen über die andern herüberragenden Fingergelenke.* — *e)* N. pr. α) des Palastes der Gândhârî, einer der Frauen Kṛshṇa's. — β) verschiedener Männer. — 2) f. N. pr. der Gattin Nâbhi's und Mutter Ṛshabha's.

मेरुक 1) *m. *Weihrauch.* — 2) N. pr. eines Volkes oder Landes.

मेरुकल्प m. N. pr. eines Buddha.

मेरुकूट 1) m. oder n. *der Gipfel des* Meru. — 2) m. N. pr. eines Buddha.

*मेरुकू *eine best. hohe Zahl* (buddh.).

*मेरुण्डा f. fehlerhaft für मेरुण्डा.

मेरुतन्त्र n. Titel eines Tantra Opp. Cat. 1.

मेरुतुङ्ग m. N. pr. eines Ǵaina.

*मेरुड *eine best. hohe Zahl* (buddh.).

मेरुडुहितर् f. *eine Tochter* 1) **des Berges* Meru. — 2) *der* Meru.

*मेरुदृश्वन् Adj. *der den Berg* Meru *gesehen —, besucht hat.*

मेरुदेवी f. N. pr. = मेरु 2).

मेरुधामन् Adj. *auf dem* Meru *seine Wohnstätte habend* (Çiva).

मेरुध्वज m. N. pr. eines Fürsten.

मेरुनन्द m. N. pr. eines Sohnes des Svarokiṣa.

*मेरुपुत्री f. *eine Tochter des Berges* Meru.

मेरुपृष्ठ n. 1) *die Höhe —, der Gipfel des* Meru. — 2) **der Himmel.*

मेरुप्रभ n. N. pr. eines Waldes.

मेरुप्रस्तार m. *eine best. veranschaulichende Darstellung aller möglichen Combinationen eines Metrums in Gestalt eines* Meru-*Berges.*

*मेरुबलप्रमर्दिन् m. N. pr. eines Fürsten der Jaksha.

मेरुभूत m. Pl. N. pr. eines Volkes.

मेरुमन्दर m. N. pr. eines Berges.

मेरुयन्त्र n. *Spindel.*

मेरुवर्धन m. N. pr. eines Mannes, der das Heiligthum श्रीमेरुवर्धनस्वामिन् errichtet.

मेरुवर्ष n. N. pr. eines Varsha.

मेरुव्रज n. N. pr. einer Stadt.

*मेरुशिखरधरकुमारभूत m. N. pr. eines Bodhi-

sattva.

*मेरुशृङ्ग n. *der Gipfel des* Meru, *der Himmel* Gal.

मेरुश्री f. N. pr. einer Schlangenjungfrau Kâraṇḍ. 4,11.

मेरुश्रीगर्भ m. N. pr. eines Bodhisattva.

मेरुसावर्ण m. Bez. *der 4 letzten unter den* 14 Manu Hariv. 1,7,60. Nom. abstr. °ता f. 44.

मेरुसावर्णि m. 1) = मेरुसावर्ण. Nom. abstr. °ता. — 2) N. pr. des 11ten Manu VP.² 3,25.

*मेरुसंभव m. N. pr. eines Fürsten der Kumbhâṇḍa.

*मेर्वद्रिकर्णिका f. *die Erde.*

मेल 1) m. *Zusammenkunft, Verkehr.* — 2) f. आ *a) Zusammenkunft, Versammlung, Gesellschaft.* — *b) Tonleiter* Kâmpaka 42. Geschlecht ungewiss. — *c) *eine best. hohe Zahl* (buddh.). — मेला s. auch bes.

मेलक m. 1) *das Zusammentreffen, Zusammenkunft.* मेलकं कर् *sich versammeln.* ग्रह° *Conjunction der Planeten.* — 2) Pl. N. pr. fehlerhaft für मेकल.

*मेलकलवण n. *eine Art Salz* Râǵan. 6,106.

मेलन n. *das Zusammentreffen, — kommen, — stossen, Vereinigung.*

मेलन्दुक (!) = मेलान्धुक *Dintenfass* Kâraṇḍ. 28,24.

*मेला f. 1) *Schwärze zum Schreiben, Dinte.* — 2) *Augensalbe.* — 3) *die Indigopflanze.* — Vgl. auch मेल 2).

*मेलानन्द m. und *°न्दा f. *Dintenfass.*

मेलानन्दाय्, °यते *zum Dintenfass werden.*

*मेलान्धु und *°क m. *Dintenfass.*

मेलापक m. 1) *Vereinigung, Zusammenführung; Conjunction der Planeten.* — 2) *der zweite Theil einer Composition* S. S. S. 120. 182.

*मेलामन्दा f. und *मेलाम्बु (!) m. *Dintenfass.*

मेलायन (मेलापन?) n. *Verbindung.*

*मेलु und *मेलुद Bez. *zweier hoher Zahlen* (buddh.).

*मेव्, मेवते (सेवने).

मेवार्य m. N. pr. fehlerhaft für मेतार्य.

मेष 1) m. *a) Schafbock, Widder, Schaf;* in der älteren Sprache auch *das Vliess des Schafes* und *was daraus gemacht wird.* — *b) der Widder im Thierkreise* oder überh. *der erste Bogen von 30° in einem Kreise.* — *c) eine best. Pflanze* Suçr. 2, 342,11. — *d) *ein best. Dämon* Cit. im Comm. zu H. 210. Vgl. कुमारपितृमेष (Nachtr. 4) und नेगमेष. — 2) *f. मेषा *kleine Kardamomen.* — 3) f. ई *a) Schafmutter.* — *b) *Nardostachys Jatamansi* Râǵan. 12,99. — *c) *Dalbergia ougeinensis* Râǵan. 9,119.

*मेषक 1) m. *eine Art Portulak.* Richtig जीवमेषक. — 2) f. °षिका *Schafmutter.*

*मेषकम्बल m. *ein als Ueberwurf dienendes Schaffell* oder *eine wollene Decke.*

*मेषकुसुम m. *Cassia Tora.*

*मेषपुष्पा f. *eine best. Pflanze.*

मेषलोचन m. *Cassia Tora.*

*मेषवल्ली f. *Odina pinnata.*

मेषवाहिनी f. N. pr. einer der Mütter im Gefolge Skanda's. मेघवाहिनी v. l.

*मेषविषाणिका f. *Odina pinnata.*

1. मेषवृषण m. Du. *Bockshoden* 88,28.

2. मेषवृषण Adj. *Bockshoden habend* 88,31.

मेषशृङ्ग 1) m. *a) ein best. Baum.* — *b) *eine best. Giftpflanze.* — 2) f. ई *Odina pinnata* Râǵan. 9,32. Nach Mat. med. 309 *Gymnema sylvestre.*

मेषसंधि MBh. 1,6988 fehlerhaft für मेघसंधि.

मेषकृत् m. N. pr. eines Sohnes des Garuḍa MBh. 5,101,12.

*मेषाक्षीकुसुम m. *Cassia Tora.*

*मेषाण्ड Adj. *Bockshoden habend;* m. Bein. Indra's.

मेषानन m. *ein best. den Kindern schädlicher Dämon* Verz. d. Oxf. H. 307,*b*,25.

*मेषाल्ली f. *Argyreia speciosa* oder *argentea* Râǵan. 3,84.

मेषाय् *einen Ziegenbock darstellen.* मेषायित Adj. *e. Z. darstellend.*

*मेषालु m. *eine best. Pflanze.*

मेषास्य Adj. *widderköpfig* Suçr. 2,394,5.

*मेषाह्वय m. *Cassia Tora* Râǵan. 4,202.

1. मेषी f. s. मेष 3).

2. मेषी f. Bez. *des Wassers* in einer formelhaften Aufzählung TS. 3,3,3,1.

मेषूरण n. μεσουράνημα, *das 10te astrol. Haus.*

मेष्क m. *ein best. reissendes Thier.* °कृत Adj. Âpast. Çr. 10,19,1.

मेह् m. 1) *Urin.* मेहं कर् *harnen.* — 2) *krankhafter Harnfluss* Karaka 6,6. — 3) *=मेष *Widder.*

*मेहघ्नी f. *Gelbwurz.*

मेहतू f. N. pr. eines Flusses.

मेहन 1) n. *a) das männliche Glied.* — *b) Harnröhre.* — *c) Urin.* — 2) *m. *Schrebera Swietenioides* Râǵan. 11,211. — 3) *f. मेहना = मल्लिका.

मेहना Instr. Adv. *reichlich (in Strömen).*

मेहनावत् Adj. *reichlich spendend.*

मेहमुद्गरस m. *eine best. Mixtur gegen Harnkrankheit* Mat. med. 33.

मेहवत् Adj. *an krankhaftem Harnfluss leidend* Hemâdri 1,439,8.

°मेहिन् Adj. *harnend.*

मैघ Adj. (f. ई) *von der Wolke stammend.*

मैणिमण्य n. = मणिमत्त्व Karaka 1,26 (मैर्मि° gedr.).

मैत्र 1) Adj. (f. ई) *a) vom Freunde kommend.* — *b) die Gefühle eines Freundes habend, — verrathend, wohlwollend, liebevoll.* — *c) dem* Mitra *gehörig* u. s. w. — 2) m. *a) *ein Brahmane.* — *b) eine best. Mischlingskaste.* — *c) ein best. auf Zuneigung gegründetes Bündniss.* — *d) der 12te astrol.* Joga. — *e) *After.* — *f)* ein gangbarer Mannsname, der wie चैत्र dem lateinischen Cajus entspricht. — *g)* N. pr. α) eines Âditja, = मित्र VP.² 2,289. — β) eines Lehrers. — 3) f. मैत्री *a) Wohlwollen, freundschaftliche Gesinnung, ein freundschaftliches Verhältniss, Freundschaft.* Auch Pl. — *b) nahe Berührung, innige Verbindung* (mit Unbelebtem). श्रोत्रमैत्रीं गा so v. a. *zu Ohren kommen* Vikramâṅkaṅ. 8,1. — *c) Gleichheit —, Aehnlichkeit mit* (im Comp. vorangehend) Vikramâṅkaṅ. 8,4. 12,74. Prasannar. 43,4. — *d)* das personificirte *Wohlwollen* erscheint auch als Tochter Daksha's und Gattin Dharma's. — *e) *das Mondhaus* Anurâdhâ. — 4) n. *a) Freundschaft.* Am Ende eines adj. Comp. f. आ. — *b) Freundesschaar* (nach Nilak.) MBh. 5,143,9. — *c) das unter* Mitra *stehende Mondhaus* Anurâdhâ. Auch °नक्षत्र n. und *°भ n. — *d) das am frühen Morgen an* Mitra *gerichtete Gebet.* — *e) das unter* Mitra *stehende Geschäft der Ausleerung.* मैत्रं कर् *seine Nothdurft verrichten.* — *f) = मैत्रसूत्र. — *g) *Freund.*

मैत्रक n. *Freundschaft.*

मैत्रकन्यक m. N. pr. eines Mannes.

1. मैत्रचित्त n. *eine wohlwollende Gesinnung* Kâraṇḍ. 12,14.

2. मैत्रचित्त Adj. *wohlwollend gesinnt* Lalit. 59,20.

मैत्रता f. 1) *Wohlwollen.* — 2) fehlerhaft für मित्रता.

*मैत्रवर्धक Adj. von मित्रवर्ध.

*मैत्रवर्धक Adj. von मित्रवर्ध.

मैत्रशाखा f. *eine best. Schule.*

मैत्रसूत्र n. Titel eines Sûtra.

मैत्राक्षज्योतिक m. *ein best. Gespenst.*

मैत्राबार्हस्पत्य Adj. *dem* Mitra *und* Bṛhaspati *gehörig* Mân. Çr. 9,1,2.

मैत्रायण 1) m. *a)* Patron. α) von मित्र. — β) von मित्रयु; richtig मैत्रेय. — *b)* Pl. *eine best. Schule*

Hemâdri 1,519,19. — 2) f. ई N. pr. a) einer Lehrerin. — b) der Mutter Pûrṇa's. — 3) n. *wohlwollendes Verfahren.*

*मैत्रायणक Adj. von मैत्रायण.

मैत्रायणगह्यपद्धति f. Titel eines Werkes.

मैत्रायणि m. 1) Bez. Agni's Mân. Gṛhj. 1,21. — 2) Titel einer Upanishad.

मैत्रायणीपरिशिष्ट n. Titel eines Werkes.

मैत्रायणीपुत्र m. Metron. Pûrṇa's.

मैत्रायणीब्राह्मणाभ्यर्धर्चिका f. und °ब्राह्मणोपनिषद् f. Titel von Werken Burnell, T.

मैत्रायणीय m. Pl. *eine best. Schule des schwarzen Jagurveda* ÇKDr. 5,4873,*b*,8. Ârśav. 44,19.

मैत्रायणीयपरिशिष्ट n. Titel eines Werkes.

मैत्रायणीयोपनिषद् f. Titel einer Upanishad Opp. Cat. 1.

मैत्रायणीशाखा f. *eine best. Schule.*

मैत्रायणीसंहिता f. Titel einer Samhitâ, die von L. v. Schröder herausgegeben wird.

मैत्रायणेय m. 1) Patron. — 2) Pl. *eine best. Schule* Hemâdri 1,519,20. Metrisch st. मैत्रायण.

मैत्रावरुणि 1) Adj. (f. ई) *a) von Mitra und Varuṇa herstammend, ihnen gehörig* u. s. w. TS. 2, 5,5,4. — *b) zum Priester* Maitrâvaruṇa *in Beziehung stehend.* — 2) m. *a)* Patron. — *b) ein best. Priester, der erste Gehülfe des* Hotar. — 3) f. ई Patron.

मैत्रावरुणप्रयोग m. und °वरुणसोमप्रयोग m. Titel von Werken Burnell, T.

मैत्रावरुणि m. Patron. verschiedener Männer Bâlar. 310,1 (des Vasishṭha).

मैत्रावरुणीय 1) Adj. *zum Priester* Maitrâvaruṇa *in Beziehung stehend.* — 2) n. **dessen Amt.*

मैत्रि m. Metron. N. pr. eines Lehrers.

मैत्रिक am Ende eines adj. Comp. *Freundschaftsdienst.*

मैत्रिन् m. *Freund.*

मैत्रिनाथ m. N. pr. eines Autors.

मैत्रीकरुणामुदित m. *ein best.* Samâdhi Kâraṇḍ. 83,9.

*मैत्रीबल m. 1) *ein* Buddha. — 2) N. pr. eines Fürsten.

मैत्रीभाव m. *Freundschaft.*

मैत्रीमय Adj. *menschenfreundlich* Harshak. 205, 16.

मैत्रेय 1) Adj. *a)* Adj. von *Wohlwollen erfüllt.* — *b)* wohl von Maitri *herrührend.* — 2) m. *a)* Patron. oder Metron. verschiedener Männer. Auch Pl. — *b) eine best. Mischlingskaste,* = मैत्रेयक. — *c)* N. pr. α) eines alten Ṛshi. — β) eines Bodhisattva und zukünftigen Buddha. — γ) eines Vidûshaka. — δ) eines Grammatikers. — 3) f. मैत्रेयी Patron. verschiedener Frauen.

मैत्रेयक 1) m. *eine best. Mischlingskaste.* — 2) *f. °यिका *a) die Abstammung von* Mitraju. — *b) ein Kampf zwischen Freunden.*

मैत्रेयरक्षित m. N. pr. eines Grammatikers.

मैत्रेयवन n. N. pr. eines *Waldes.*

मैत्रेयसूत्र n. Titel eines Sûtra.

मैत्रेयीब्राह्मण n. Bez. von Çat. Br. 14,5. fgg. Comm. zu Çat. Br. 14,5,4,1.

मैत्रेयोपनिषद् f. Titel einer Upanishad Opp. Cat. 1.

मैत्र्य n. *Freundschaft.*

मैत्र्याभिमुख (मैत्र्यभि°?) m. *ein best.* Samâdhi Kâraṇḍ. 93,7.

मैथिल 1) Adj. (f. ई) *zu* Mithilâ *in Beziehung stehend.* — 2) m. *a) ein Fürst von* Mithilâ. — *b)* Pl. α) *das Volk von* Mithilâ. — β) Name einer Dynastie. — 3) f. ई Bein. der Sîtâ, der Gattin Râma's.

मैथिलवाचस्पति und मैथिलश्रोदत्त m. N. pr. zweier Männer.

मैथिलिक m. Pl. *die Bewohner von* Mithilâ.

मैथिलेय m. Metron. von मैथिली.

मैथुन 1) Adj. (f. ई) *a) gepaart, ein Paar verschiedenen Geschlechts bildend.* — *b) verschwägert.* — *c) zur Begattung in Beziehung stehend, bei der B. stattfindend,* — *getragen* (Kleid), *B. bezweckend.* धर्म m. so v. a. *Begattung.* — 2) n. *a) Paarung, Begattung.* Am Ende eines adj. Comp. f. श्रा. — *b) * Vereinigung, Verbindung.*

मैथुनगत Adj. *im Beischlaf begriffen.*

मैथुनगमन n. *das Vollziehen des Beischlafes.*

मैथुनेच्छा m. *Geilheit.*

मैथुनधर्मिन् Adj. *der Begattung fröhnend, sich begattend.*

°मैथुनिक Adj. *den Beischlaf vollziehend.*

मैथुनिका f. *Verschwägerung.*

मैथुनिन् 1) Adj. *den Beischlaf vollziehend.* — 2) *m. *Ardea sibirica.*

मैथुनीभाव m. *Begattung.*

मैथुनोपगमन n. = मैथुनगमन.

मैथुन्य Adj. *zur Begattung in Beziehung stehend, sie bezweckend.*

मैधातिथ 1) Adj. *zu* Medhâtithi *in Beziehung stehend.* — 2) n. Name eines Sâman.

*मैधाव m. *der Sohn eines klugen Mannes.*

*मैधावक n. *Klugheit, Weisheit.*

मैध्यातिथ n. Name eines Sâman.

मैनवी (von मीन) f. *eine best. Gangart* S. S. S. 252.

मैनाक m. N. pr. 1) eines Berges; nach der Sage ein Sohn Himavant's von der Menâ (Menakâ), der, als Indra alle Berge der Flügel beraubte, allein die seinigen behielt. — 2) eines Daitja Hariv. 3,47,8.

मैनाकप्रभव m. Bein. des Flusses Çoṇa VP.² 2, 141.

*मैनाकस्वसृ f. Bein. der Pârvatî.

मैनाग m. v. l. für मैनाक 1).

मैनाल und मैनिक m. *Fischer.*

मैनेय m. Pl. N. pr. eines Volkes.

मैन्द m. N. pr. eines Affen. *°मर्दन und *°कृष्ण m. Bein. Vishṇu-Kṛshṇa's.

*मैमत, *मैमतायन und मैमतायनि (Kâraka 1,1) m. Patron. von मिमत.

मैरव Adj. (f. ई) *zum Berge* Meru *gehörig.*

मैराल m. N. pr. eines mythischen Wesens Ind. St. 13,115. 135. 157.

मैरावण m. N. pr. eines Asura. °चरित्र n. Titel eines Werkes Opp. Cat. 1.

मैरेय m. n. *ein aus Zucker und andern Stoffen bereitetes berauschendes Getränk.* Nach Kâśik. zu Sûçr. 1,190 *eine Verbindung von* सुरा *und* आसव.

मैरेयक 1) m. n. dass. — 2) m. *eine best. Mischlingskaste.*

मैर्मिण्य n. Kâraka 1,26 fehlerhaft für मैणिमण्य.

मैलन्द m. *Biene.*

मैश्रधान्य n. *ein aus mancherlei Körnerfrüchten gemischtes Gericht.*

मैष्किक Adj. *den krankhaften Harnfluss betreffend.*

मोक 1) n. *ein abgezogenes Fell.* — 2) f. मोकी *Nacht.*

मोकलिन् m. N. pr. eines Mannes.

मोक्तर् Nom. ag. *der da löst, abträgt* (eine Schuld).

मोक्तव्य Adj. 1) *zu befreien, frei zu lassen* Kâd. 2,131,8 (160,21). — 2) *fahren zu lassen, herauszugeben, auszuliefern.* — 3) *zu verlassen, aufzugeben, worauf man zu verzichten hat* Kampaka 27. — 4) *zu schleudern,* — *auf* (Loc. oder Acc. mit प्रति).

मोक्य Adj. in अमोक्य.

मोक्, मोक्ते s. u. Desid. von 1. मुच्, मोक्षयति s. u. मोक्ष्.

मोक्ष m. (adj. Comp. f. श्रा) 1) *das Freiwerden, Befreiung,* — *von* (Abl., ausnahmsweise Gen. oder im Comp. vorangehend). — 2) *Befreiung von allen*

Banden der Welt, Erlösung. Angeblich auch *Tod.* — 3) Bez. *bestimmter zur Erlösung führender Gesänge.* — 4) in der Astron. *Befreiung des verdunkelten (verschlungenen) Gestirns, Ende einer Finsterniss.* — 5) *das Sichablösen, Abfallen, Herabfallen.* — 6) *Erguss.* — 7) *das Freilassen, Laufenlassen* (eines Verbrechers) Gaut. — 8) *Lösung, Losbindung.* — 9) *Lösung* (einer Frage). — 10) *das Fliessenlassen.* — 11) *das Schleudern, Abschiessen, Werfen.* — 12) *das Streuen, Ausstreuen.* — 13) *das Ausstossen* (eines Fluchs). — 14) *das Fahrenlassen, Aufgeben* Kathâs. 5,132. 7,27. Chr. 171,16. — 15) **Schrebera Swietenioides* Râǵan. 11,211.

मोक्षक 1) Adj. *der da löst, abbindet, frei macht.* — 2) am Ende eines adj. Comp. = मोक्ष 2). — 3) m. *ein best. Baum, der Pottasche liefert,* und *Schrebera Swietenioides* Bhâvapr. 1,197. 236.

मोक्षकारणतावाद m. Titel eines Werkes Opp. Cat. 1.

मोक्षण 1) Adj. *befreiend, erlösend.* — 2) n. *a) das Befreien, Erretten.* — *b) das Freilassen, Laufenlassen* (eines Verbrechers). — *c) das Lösen, Losbinden.* — *d) das Fliessenlassen.* — *e) das Fahrenlassen, Aufgeben, im Stich Lassen.*

मोक्षणीय Adj. *fahren zu lassen, aufzugeben, zu vernachlässigen.*

मोक्षतीर्थ n. N. pr. eines Tîrtha.

*मोक्षदेव m. Bein. des Hiouen-thsang.

मोक्षद्वार n. *das Thor zur Erlösung* als Beiw. der Sonne.

मोक्षधर्म m. 1) *Bestimmungen in Betreff der Erlösung.* — 2) Titel des Abschnittes im 12ten Buch des MBh. von Adhjâja 174 bis zum Schlusse. Auch °पर्वन् n. *Commentare* dazu: °टीका f., °दीपिका f. und °व्याख्या f. Opp. Cat. 1.

मोक्षधर्मव्याख्यान (Opp. Cat. 1,2676) n. und °धर्मार्थदीपिका f. Titel von Werken.

मोक्षनिर्णय m. desgl.

मोक्षपति m. *ein best. Tact* S. S. S. 237.

मोक्षपुरी f. Bein. der *Stadt* Kâńkî.

मोक्षप्रवेशव्यवस्थान m. *ein best.* Samâdhi Kâraṇḍ. 83,10.

मोक्षभाव m. *Befreiung, Erlösung* 68,27.

*मोक्षमहापरिषद् f. Bez. *der grossen Kirchenversammlungen bei den Buddhisten.*

मोक्षमार्ग m. Titel eines Gaina-Werkes.

मोक्षय्, °यति (metrisch auch Med.) 1) *Jmd befreien, erlösen,* — von oder *aus* (Abl.) Gaut. 9,74. — 2) *befreien, erlösen* in philosophischem Sinne. — 3) *auflösen, aufbinden.* — 4) *ablösen* —, *herausziehen aus* (Abl.). — 5) *Etwas von Jmd befreien,* so v. a. *Jmd* (Abl.) *Etwas entziehen* Hariv. 2, 68,17. — 6) *fliessen lassen.* शोणितम् *Blut lassen.* — 7) *schleudern, werfen.* — Desid. in मुमोक्षयिषु. — Mit आ in आमोक्षण. — Mit परि *Jmd befreien.* — Mit प्र in प्रमोक्षण. — Mit संप्र Med. *frei machen für sich, sich sichern.* — Mit प्रति in प्रतिमोक्षण. — Mit वि *Jmd befreien von* oder *aus* (Abl.). — Mit सम् dass.

मोक्षयितर् Nom. ag. *Befreier,* — von (Abl.).

मोक्षयितव्य Adj. *der erlöst werden soll* Çaṁk. zu Bâdar. 1,1,7.

मोक्षलक्ष्मीविलास m. 1) N. pr. eines Tempels. — 2) Titel eines Werkes.

मोक्षलक्ष्मीसाम्राज्यतन्त्र n. Titel eines Werkes Burnell, T.

मोक्षलक्ष्मीसाम्राज्यसिद्धि f. desgl.

मोक्षवत् Adj. *mit der Erlösung verbunden.*

मोक्षवाद m. Titel eines Werkes Burnell, T.

मोक्षविंशक n. Bez. *der zwanzig Sprüche* Hariv. 14348. fgg.

मोक्षशास्त्र n. *die Lehre von der Erlösung.*

मोक्षसाधन n. *Mittel zur Erlösung.*

मोक्षसाधनोपदेश m. Titel eines Werkes.

मोक्षहेतुतावाद m. desgl. Opp. Cat. 1.

मोक्षाय्, °यते *zur Erlösung werden.*

मोक्षिन् Adj. 1) *nach der Erlösung strebend.* — 2) *erlöst.*

मोक्षोपाय m. *Mittel zur Erlösung.*

मोक्ष्य Adj. *zu befreien, zu retten.*

*मोग m. *Wasserpocken.*

मोघ (मोघ्र Maitr. S. 1,6,12) 1) Adj. (f. आ) *a) eitel, zwecklos, fruchtlos, vergeblich, Nichts zu bedeuten habend.* मोघम् und मोघ° Adv. *eitel u. s. w., ohne Grund.* — *b) der sein Ziel verfehlt* 78,9. — 2) *m. *Einfriedigung, Hecke, Zaun.* — 3) *f. मोघा *a) Bignonia suaveolens.* — *b) Embelia Ribes.*

मोघकर्मन् Adj. *zwecklosen Handlungen obliegend.*

मोघज्ञान Adj. *dessen Wissen fruchtlos ist.*

मोघता f. *das Eitelsein, Vergeblichsein.*

*मोघपुष्पा Adj. f. *unfruchtbar* (Weib).

मोघाश Adj. *eitlen Hoffnungen sich hingebend.*

मोघी Adv. 1) mit कर् *machen, das Etwas vergeblich ist, vereiteln.* — 2) mit भू *zwecklos —, vergeblich werden.*

*मोघोल्लि m. *Einfriedigung, Hecke, Zaun.*

मोच 1) m. *Moringa pterygosperma;* wohl auch *Musa sapientum.* — 2) f. आ *a) Musa sapientum* Naish. 7,31. — *b) *die Baumwollenstaude* Mat. med. 122. Râǵan. 8,8. — *c) *die Indigopflanze* Râǵan. 4,82. — 3) *f. ई *Hingtscha repens.* — 4) n. *Banane* (die Frucht).

मोचक 1) Adj. *a) befreiend, erlösend* von (im Comp. vorangehend). — *b) *der alle Leidenschaften aufgegeben hat.* — 2) *m. *a) Moringa pterygosperma.* — *b) Musa sapientum.* — *c) Schrebera Swietenioides* Râǵan. 11,211. — 3) *f. °चिका *a) eine best. Pflanze.* — *b) ein best. Fisch* Bhâvapr. 2,12. — 4) *n. *eine Art Fussbekleidung* Deçîn. 1, 33. 2,5.

मोचन 1) Adj. (f. ई) am Ende eines Comp. *a) befreiend von.* — *b) schleudernd.* — 2) *f. ई *eine best. Pflanze,* = कण्टकारी. — 3) n. *a) das Befreien, Freilassen, Loslassen,* — *aus* (Abl.), *das Befreien von* (im Comp. vorangehend). — *b) das Lösen, Abspannen.* — *c) das Entlassen, Fliessenlassen.*

मोचनक 1) Adj. (f. °निका) *befreiend* in बन्ध°. — 2) f. °निका N. pr. eines Frauenzimmers.

*मोचनपट्टक *Filter.*

*मोचनिर्यास m. = मोचरस Râǵan. 8,12.

मोचनीय Adj. *freizulassen, loszulassen.*

मोचयितव्य Adj. *zu befreien, vermittelst Jmd* (Instr.) *von Jmd* (Instr.) *befreit werden könnend.*

मोचरस m., *मोचसार m., *मोचस्राव m. und *मोचस्रुत् m. *das Harz der Gossampinus Rumphii* Mat. med. 122. Râǵan. 8,12.

*मोचाट m. 1) *das Mark der Banane.* — 2) *der Kern der Banane.* — 3) *Nigella indica.* — 4) *Sandel.*

*मोचाढ्य m. = मोचरस Bhâvapr. 4,20.

मोचि f. in क्षिल°.

*मोचिक m. *Gerber, Schuhmacher.*

मोचितव्य Adj. v. l. für मोचयितव्य.

°मोचिन् *befreiend* in बन्ध°.

मोच्य Adj. 1) *frei zu lassen.* — 2) *herauszugeben, zurückzugeben.* — 3) *von dem Etwas* (ein Glied, Acc.) *abzulösen,* — *abzuhauen ist* Gaut. 12,1.

मोञ्जकेशिन् m. N. pr. fehlerhaft für मुञ्ज°.

मोटक 1) m. n. *Kügelchen, Pille.* — 2) m. N. pr. eines Autors. — 3) f. ई *eine best. Râǵiṇ. — 4) n. *ein geknicktes, zusammengelegtes Blatt.*

मोटन 1) Adj. *zerknickend, Jmd den Garaus machend* in *गज°. — 2) *m. *Wind.* — 3) n. *a) das Knicken, Brechen.* — *b) das Erdrosseln, Garausmachen.*

मोटनक n. 1) *das Erdrosseln, Garausmachen.* — 2) *ein best. Metrum.*

*मोटा f. 1) *Sida cordifolia* Râǵan. 4,96. — 2) *Sesbania aegyptiaca* Râǵan. 4,133.

मोटि und मोटी f. in *कर्ण°.

मोठ m. N. pr. eines Geschlechts.

मोठक m. N. pr. eines Mannes.

मोठशतक n. Titel eines Werkes.

*मोण m. 1) *getrocknetes Obst.* — 2) *eine Art Fliege.* — 3) *Schlangenkorb.*

मोद 1) m. *a) Lust, Fröhlichkeit.* Häufig Pl. — *b) Wohlgeruch.* — *c)* Bez. *der Formel* मदा मोद इव मोदा मोद इव Âpast. Ça. 13,14,15. 14,3,5. Vgl. TS. 3,2,1,3 und Ind. St. 10,37. — *d)* N. pr. eines Muni. — 2) *f. मोदा *a) eine best. Pflanze,* = व्रज-मोदा Râǵan. 6,110. — *b) ein Andropogon* Râǵan. 10,171.

मोदक 1) Adj. am Ende eines Comp. *erfreuend* MBh. 7,36,38. — 2) m. n. *kleines rundes Confect* (Mân. Grhj. 2,6); auch *Arzneistoffe in Form süsser Pasten* oder *Pillen* Mat. med. 11. Râǵan. 14, 106. 18. Bhâvapr. 2,25. — 3) m. *eine best. Mischlingskaste, der Sohn eines* Kshatrija *und einer* Çudrâ. — 4) f. ई N. pr. einer mythischen Keule. — 5) n. *ein best. Metrum.*

मोदककार m. *Zuckerbäcker.*

*मोदकमय Adj. *zumeist aus Confect bestehend.*

मोदकर m. N. pr. eines Muni.

*मोदकवल्लभ m. Bein. Gaṇeça's Gal.

*°मोदकिका f. द्वि°का दा *immer zu zwei Confecten geben.*

मोदति m. Bez. *der Wurzel* मुद् MBh. 8,42,31.

मोदन 1) Adj. *erfreuend.* — 2) *f. ई *Moschus* Râǵan. 12,49. — 3) n. *a) das Erfreuen.* — *b) Wachs.*

मोदनीय Adj. *worüber man sich freuen muss, erfreulich.*

मोदमान Partic. von 1. मुद्. m. vielleicht N. pr. vgl. मौदमानिक.

*मोदमोदिनी f. *Eugenia Jambolana.* Richtig मेघ-मोदिनी.

*मोदयत्तिका und मोदयत्ती f. *Ptychotis Ajowan.*

मोदाकि m. n. v. l. für मौदाकिन् 1) *b)* und 2) VP.² 2,198.

मोदाकिन् m. wohl N. pr. eines Berges. v. l. मौदाकिन्.

*मोदाप्य m. *der Mangobaum* Râǵan. 11,10.

मोदागिरि m. N. pr. eines Reiches.

*मोदाह्वा f. *eine best. Pflanze,* = व्रजमोदा Râǵan. 6,111.

मोदापुर n. N. pr. einer *Stadt.*

मोदायनि m. Patron. von मोद्. Richtig wohl मौ°.

मोदिन् 1) Adj. *a) sich freuend, froh, heiter.* — *b)* am Ende eines Comp. *erfreuend.* — 2) *f. °नी *a) Jasminum Sambac, — auriculatum* u. s. w. Râǵan. 10,83. 85. 97. — *b)* = व्रजमोदा Râǵan. 6,112. — *c) Moschus.* Vgl. मोदन 2). — *d) ein berauschendes Getränk* Râǵan. 14,137.

मोदिनीश n. Titel eines Tantra Âhnik. 160,22. Vgl. मेदिनीश 2).

मोदोष m. N. pr. eines Lehrers.

मोमुह् Adj. *irre, toll.*

*मोरक n. *eine Art Stahl.*

मोरट 1) m. *a) eine best. Pflanze mit süssem Milchsaft* Râǵan. 3,80. — *b) die Milch einer Kuh, die vor Kurzem gekalbt hat.* Auch *saure Buttermilch* (vgl. मोरण) Bhâvapr. 2,43. Angeblich auch n. — 2) f. आ *Sanseviera Roxburghiana* Râǵan. 3,7. — 3) *n. *a) die Wurzel des Zuckerrohrs* Râǵan. 14,88. — *b) die Blüthe* und *die Wurzel von Alangium hexapetalum.*

*मोरटक n. *die Wurzel des Zuckerrohrs* Râǵan. 14,88.

*मोरण m. *saure Buttermilch* Kâśik. zu Suçr. 1, 179. Vgl. मोरट 1) *b*).

मोराक m. N. pr. eines Ministers, der einen *Tempel* °भवन n. erbaute.

मोरिका f. 1) *Seitenthür, Hinterthür* Gal. — 2) N. pr. einer Dichterin.

*मोरी N. pr. eines Geschlechts.

मोर्वणीकार m. Bein. Naraharidîkshita's.

मोष m. 1) *Räuber, Dieb.* आत्म° *an seiner eigenen Person.* — *b) Raub, Beraubung, Plünderung, Diebstahl.* — *c) geraubtes —, gestohlenes Gut.* — 2) *f. आ *Raub, Diebstahl.*

*मोषक m. *Räuber, Dieb.*

मोषकृत् Adj. *Diebstahl verheissend, — ankündigend.*

मोषण 1) Adj. am Ende eines Comp. *raubend, entziehend.* — 2) n. *a) das Entreissen.* — *b) das Berauben, Bestehlen.* — *c) das Unterschlagen.*

*मोषपितु m. 1) *ein Brahmane.* — 2) *der indische Kuckuck.*

*मोष्टृ Nom. ag. *Räuber, Dieb.*

मोष्य Adj. *stehlbar* Vasishṭha 19,22.

मोह् m. (adj. Comp. f. आ Naish. 8,15) 1) *Verlust der Besinnung, Mangel an klarem Bewusstsein, Verwirrung, das Irrewerden, Irresein, Verblendung, Irrthum.* मोहं ब्रू *sprechen, was Jmd irre macht.* मोहस्तत्र न कार्यस्ते *lass dich dadurch nicht irre machen.* मोहात् *aus Mangel an klarem Bewusstsein, aus Unverstand.* In Comp. mit einem im Gen., Loc. oder Instr. gedachten Worte. — 2) in der Philosophie *eine anhaltende Verfinsterung des Geistes, die Einen verhindert die Wahrheit zu erkennen.* — 3) *krankhafte, bis an Bewusstlosigkeit grenzende und in diese übergehende Trübung des Geistes, Betäubung, Ohnmacht.* — 4) *eine die Verwirrung des Feindes bezweckende Zauberceremonie.* — 5) *Staunen, Wunder.* — 6) personificirt als ein Sohn Brahman's.

*मोहकारिन् m. *Caryota urens* Râǵan. 9,95.

मोहचूडोत्तर n. und °शास्त्र n. Titel eines Werkes Hemâdri 1,135,22 (°चूडोत्तर gedr.). 134,5.

मोहन 1) Adj. (f. ई) *irre führend, verwirrend, bethörend, betäubend.* — 2) m. *a) *Stechapfel.* — *b)* Name *eines der fünf Pfeile des Liebesgottes.* — *c)* N. pr. verschiedener Männer. — 3) *f. आ *a) die Blüthe einer best. Jasminart.* — *b) Trigonella corniculata.* — 4) f. ई *a) *Portulaca quadrifida* Râǵan. 7,135. — *b) ein best. Blendwerk, — Trugbild.* — *c) ein best. Zauberspruch.* — *d)* N. pr. α) einer Apsaras. — β) einer Unholdin, einer Tochter des Garbhahantar. — 5) n. *a) das Sichirren, Bethörtsein, Verwirrung.* — *b) Betäubung,* so v. a. *das Betäubtsein.* — *c) Betäubung,* euphemistisch für *Beischlaf.* — *d) das Irremachen, Irreführen, Verwirren.* — *e) Blendwerk, Täuschung.* — *f) Mittel zu verwirren.* — *g) eine die Verwirrung eines Feindes bezweckende Zauberceremonie* und *der dazu verwandte Spruch.* So heissen *die Lieder* AV. 3,1. 2. — *h)* N. pr. einer Stadt.

मोहनक 1) *m. *der Monat* Kaitra. Conj. für मौहनिक. — 2) f. °निका *eine best. Pflanze.*

मोहनदास m. N. pr. eines Mannes.

मोहनप्रकृति m. N. pr. eines Schülers des Çaṁkarâkârja.

मोहनभोग m. *ein best. süsses Gericht.*

मोहनवल्लिका u. *°वल्ली f. *eine best. Pflanze.*

मोहनास्त्र n. Name *eines der fünf Geschosse des Liebesgottes.*

मोहनिद्रा f. *das Schlafen im Irrthum, eine unbesonnene Zuversicht.*

मोहनीय Adj. 1) *auf Irrthum —, auf einer Verwirrung des Geistes beruhend, daraus hervorgegangen.* — 2) *Alles was in den Bereich der Verwirrung gehört, Alles was Verwirrung hervorbringt, verwirrend.*

मोक्षपरिमुक्ता f. N. pr. einer Gandharva-Jungfrau Kâraṇḍ. 5,13.

मोक्म m. *eine best. Personification* Gaut. Sâmav. Br. 1,2,5.

मोक्मन्त्र m. *ein Zauberspruch, mit dem man Jmd bethört, verwirrt.* Auch in Comp. mit dem, der verwirrt wird.

मोक्मय Adj. (f. ई) *in Verblendung des Geistes —, in Irrthum bestehend.*

मोक्मुद्गर m. Titel zweier Werke.

मोक्यितर् Nom. ag. *Verwirrer.*

मोक्राज्यराज्य m. Titel eines Schauspiels.

मोक्रात्रि f. Bez. *der Nacht beim Weltuntergange.*

मोक्वत् Adj. *im Irrthum befangen.*

मोक्शास्त्र n. *Irrlehre.*

मोक्शूलोत्तर n. Titel eines Werkes.

मोक्यात्मक Adj. *Irrthum bewirkend* Ind. St. 9,162.

मोक्यात्तँ m. *tiefste Verwirrung des Geistes* Çat. Br. 14,7,3,14.

मोक्यान्धसूर्य m. *ein best. Heilmittel* Rasendrak. 89.

मोक्यिन् 1) Adj. *verwirrend.* — 2) f. ०नी *a) *die Blüthe einer Jasminart.* — *b*) N. pr. α) einer Apsaras. — β) einer Tochter Rukmâṅgada's VP.² 1,111.

मौक्यिक Adj. *in Verwirrung gerathend.*

मोक्योपमा f. *eine rhetorische Figur, in der man Jmd das Verglichene mit dem, womit es verglichen wird, verwechseln lässt.*

मौक m. Patron. von मूक.

*मौकलि m. *Rabe.*

मौकुन्द Adj. *zu* Mukunda (Vishṇu) *in Beziehung stehend.*

मौकुलि m. *Krähe.*

मौक्तिक 1) Adj. *nach der Erlösung strebend* (von मुक्ति). — 2) m. (einmal im MBh.) und n. (adj. Comp. f. आ) *Perle* Râǵan. 13,152.

मौक्तिकगुम्फिका f. *Perlenaufreiherin.*

*मौक्तिकतण्डुल m. *weisser* Jâvanâla Râǵan. 16,26.

मौक्तिकदामन् n. 1) *Perlenschnur.* — 2) *ein best. Metrum.*

*मौक्तिकप्रसवा f. *Perlenmuschel* Râǵan. 13,128.

मौक्तिकमाला f. 1) *ein Halsschmuck aus Perlen.* — 2) *ein best. Metrum.*

मौक्तिकरत्न n. *Perle.* Nom. abstr. ०ता f.

*मौक्तिकशुक्ति f. *Perlenmuschel* Râǵan. 13,128.

मौक्तिकावलि u. ०ली (119,20) f. *Perlenschnur.*

मौक्य n. *Stummheit.*

मौक्त n. Name eines Sâman.

मौक्तिक Adj. *zum Ende einer Finsterniss in Beziehung stehend.*

मौख Adj. 1) *zum Munde in Beziehung stehend;* Subst. *ein solcher Makel.* — 2) *auf Unterricht beruhend.*

मौखर Adj. als Bez. eines Geschlechts Harshak. 108,7.

मौखरि m. Patron.

मौखर्य 1) n. *Geschwätzigkeit.* — 2) *f. आ f. zu मौखरि.

*मौखिक Adj. von मुख.

*मौख्य n. *Vorrang.* Hit. 66,6 fehlerhaft.

मौग्ध्य (fehlerhaft) und मौग्ध्य n. (Çiç. 12,39. Kâmpaka 249) *Einfalt, Unschuld, Unerfahrenheit, reizende Naivetät.*

मौघ्य n. *Vergeblichkeit.*

मौच n. *Banane* (die Frucht).

मौञ्जवत 1) Adj. *vom Berge* Mûǵavant *kommend.* — 2) m. angeblich Patron. Aksha's.

मौञ्ज 1) Adj. (f. ई) *a) aus* Muńǵa-*Gras gemacht.* — *b*) *dem* Muńǵa-*Gras ähnlich* oder *darauf lebend.* — 2) *m. N. pr. eines Dorfes der Bâhîka. — 3) f. ई *ein Gürtel aus* Muńǵa-*Gras* Gaut. 1,15. Vikramâṅkak. 18,81. Metrisch auch मौञ्जि.

मौञ्जक Pl. Muńǵa-*Halme.*

मौञ्जकायन m. Patron.

*मौञ्जवत Adj. *vom Berge* Muńǵavant *kommend.*

मौञ्जविवान Adj. (f. आ) *aus* Muńǵa-*Gras geflochten* Âpast. Çr. 10,29,7.

मौञ्जायन 1) m. *a*) Patron. N. pr. eines Mannes. — *b*) *Pl. N. pr. eines kriegerischen Stammes. — 2) *f. ई *eine Fürstin der* Mauńǵâjana.

*मौञ्जायनीय m. *ein Fürst der* Mauńǵâjana.

मौञ्जि f. s. u. मौञ्ज 3).

मौञ्जिन् Adj. *mit einem Gürtel von* Muńǵa-*Gras umgürtet.* Vgl. नाग०.

*मौञ्जीपत्रा f. *Eleusine indica* Râǵan. 8,97.

मौञ्जीय Adj. (f. आ) 1) *aus* Muńǵa-*Gras gemacht.* — 2) *Adj. von मौञ्ज 2).

मौञ्ज्य m. *eine best. Personification* Gaut.

मौण्ड्य m. Patron. fehlerhaft für मौण्ड.

मौण्ड 1) m. Patron. — 2) n. *Einfalt, Dummheit.*

*मौण्डिनिकाय m. N. pr. P. 6,2,94, Sch.

मौण्ड्य n. *das Kahlgeschorensein des Kopfes.*

मौत्र n. *Beize* in अमौत्रधौत. Vgl. मूत्रकृत.

मौत्रकृच्छ्रक Adj. (f. ई) *wie bei der Strangurie* Karaka 3,5.

मौद् m. *ein Anhänger des* Muda; *Pl. *eine best. Schule.*

1. मौदक n. *die von den* Mauda *angenommene Textesrecension.*

2. मौदक Adj. (f. ई) *Confect betreffend, darüber handelnd.*

*मौदकिक 1) Adj. *zumeist aus Confect bestehend.* — 2) m. *Confecthändler.*

*मौदनिक Adj. (f. आ und ई) von मोदन.

*मौदनेयक Adj. von मोदन.

*मौदमानिक Adj. (f. आ und ई) von मोदमान.

मौदकायन m. Patron. Auch Pl.

मौदाकि m. n. N. pr. v. l. für मौदाकिन् 1) *b*) und 2) VP.² 2,198.

मौदाकिन् N. pr. 1) m. *a*) wohl eines Berges MBh. 6,11,26. v. l. मोदाकिन्. — *b*) eines Sohnes des Bhavja VP. 2,4,60. — 2) n. N. pr. des von 1) *b*) beherrschten Varsha ebend.

मौद्ग 1) Adj. *fabaceus.* — 2) m. N. pr. eines Lehrers.

मौद्गल 1) *Adj. von मौद्गल्य. — 2) m. Pl. N. pr. eines Geschlechts.

मौद्गलादि m. N. pr. eines Lehrers VP.² 3,62.

*मौद्गलि m. *Krähe.*

*मौद्गलिकेर m. Metron.

मौद्गल्य 1) Adj. *von* Mudgala *stammend.* — 2) m. *a*) Patron. von Mudgala und N. pr. verschiedener Männer. Auch Pl. Hariv. 1,32,57. — *b*) *eine best. Mischlingskaste.*

मौद्गल्यायन m. Patron. N. pr. eines Schülers Çâkjamuni's.

*मौद्गल्यीय Adj. von मौद्गल्य.

*मौद्गिक Adj. *für Bohnen eingetauscht.*

*मौद्गीन Adj. *mit Phaseolus Mungo besäet.*

मौन 1) m. *a*) Patron. von मुनि. — *b*) Pl. N. pr. einer Dynastie. — 2) f. ई *der 15te Tag in der dunkelen Hälfte des* Phâlguna, *an dem man unter Beobachtung des Schweigens* eine Abwaschung vornimmt. — 3) n. *a*) *der Stand des* Muni. — *b*) *das Schweigen.*

मौनगोपाल Titel eines Werkes Opp. Cat. 1.

मौनधारिन् Adj. *Schweigen beobachtend.*

मौनभृ m. N. pr. eines Mannes.

मौनमन्त्रावबोध m. Titel eines Werkes.

मौनवृत्ति Adj. = 2. मौनव्रत 174,4.

1. मौनव्रत n. *das Gelübde des Schweigens.*

2. मौनव्रत Adj. (f. आ) *das Gelübde des Schweigens beobachtend, der sich vorgenommen hat nicht zu sprechen* Du. V. 35,15.

मौनव्रतधर (MBh. 1,49,29), ०व्रतधारिन् (R. 3,1,35) und मौनव्रतिन् Adj. dass.

*मौनिक Adj. Muni-*artig.*

*मौनिचित Adj. von मुनिचित.

मौनित्व n. *das Schweigen.*

मौनिन् 1) Adj. *Stillschweigen beobachtend, nicht sprechend.* — 2) *m. = मुनि.

*मौनिस्थलिक Adj. von मुनिस्थल.

मौनेय 1) Adj. (f. या) *von der* Muni *stammend*, Bez. einer Klasse von Gandharva und Apsaras. — 2) m. Pl. *eine best. Schule.* — 3) n. मौनेय *der Zustand eines* Muni.

मौन्द m. N. pr. eines Lehrers.

मौन्य m. Patron. fehlerhaft für मौन.

*मौरजिक m. *Trommelschläger.*

मौरव Adj. *vom Daitja* Mura *herrührend.*

मौरुण्ड m. Pl. N. pr. eines Volkes, = मुरुण्ड VP.² 4,209.

मौर्ख्य n. *Dummheit.*

मौर्य m. (* Patron. von मुर und * Metron. von मुरा) Hem. Par. 8,347. Pl. N. pr. einer mit Kandragupta beginnenden Dynastie.

मौर्यदत्त m. N. pr. eines Mannes.

मौर्यपुत्र m. N. pr. eines der 11 Gaṇâdhipa bei den Gaina.

1. मौर्व 1) Adj. (f. ई) *aus der Sanseviera Roxburghiana gemacht, von ihr kommend, zu ihr gehörend.* — 2) f. ई a) *ein aus* Mûrvâ *gemachter Gürtel* Gaut. 1,15. — b) *Bogensehne.* — c) in der Geometrie *Sehne, Sinus.*

2. मौर्व Adj. (f. ई) *aus dem* Muru *genannten Eisen verfertigt.*

मौर्विका f. in der Geometrie *Sehne, Sinus.*

मौर्विकि am Ende eines adj. Comp. von मौर्वी *Bogensehne.*

मौर्वी-मेखलिन् Adj. *mit einem Gürtel aus* Mûrvâ *umgürtet* MBh. 7,17,23.

मौल 1) Adj. (f. या) a) *von Wurzeln herkommend* (Gift) Harshaṅ. 6,23. — b) *von Alters her bestehend, altherkömmlich.* — c) *von Alters her in einem Lande lebend, eingeboren* 210,13. — d) *von Alters her —, von Vater und Grossvater her ein Amt bekleidend, — im Dienste eines Fürsten stehend* (als Krieger). — e) in Verbindung mit पार्थिवा: so v. a. मूलप्रकृतय:; unter den 12 मौला राज्ञान: oder प्रकृतय: sind die शाखाप्रकृतय: mit eingeschlossen. — 2) m. *ein von Vater und Grossvater her das Amt bekleidender Minister.*

*मौलभारिक Adj. *eine Last Wurzeln tragend, — fahrend.*

मौलि 1) m. a) *Kopf.* मौलौ नि-धा *auf den Kopf legen, so v. a. mit Ehrerbietung entgegennehmen.* — b) *Gipfel, Spitze* überh. — c) **Jonesia Asoka.* — d) Patron. — e) Pl. N. pr. eines Volkes. — 2) m. f. a) *Diadem.* — b) **ein Büschel von Haaren auf dem Scheitel des Kopfes, der bei der Tonsur des Kindes stehen bleibt.* — c) **geflochtenes und auf dem Kopfe zusammengelegtes Haar.*

मौलिक 1) Adj. a) * *Wurzeln tragend* u. s. w. — b) *ursprünglich.* — c) *niedrig stehend, von niederer Herkunft.* — 2) m. a) *Wurzelgräber* oder *Wurzelhändler.* — b) Pl. N. pr. eines Volkes. — Kathâs. 116,65 fehlerhaft für मौक्तिक.

*मौलिक्य n. Nom. abstr. von मौलिक.

मौलिन् 1) Adj. a) *zu oberst habend* in चक्र° (Nachtr. 4). — b) *an der Spitze —, obenan stehend, Alles übertreffend* Spr. 7680. — c) *mit einem Diadem geschmückt* Hemâdri 1,335,20. 336,1. — Mârk. P. 112,9 fehlerhaft für मौनिन्.

मौलिपृष्ठ n. *Scheitel.*

मौलिबन्ध m. *Diadem* Ind. St. 14,386.

मौलिमण्डन n. *Kopfschmuck.*

मौलिमण्डनमालिका f. *ein auf dem Scheitel getragener Kranz.*

मौलिमन्दनमालिका Kathâs. 73,21 fehlerhaft für °मण्डन°.

मौलिमाला und °मालिका (132,16) f. *ein auf dem Scheitel getragener Kranz.*

°मौलिमालिन् Adj. — *als Kranz auf dem Scheitel tragend.*

मौलिमुकुट m. *Diadem* Dhûrtas. 4.

मौलीन्दु m. *ein Mond auf dem Kopfe* Hemâdri 1,371,15. 18. 22.

मौलेय m. Pl. N. pr. eines Volkes; vgl. विन्ध्य°. — Mârk. P. 61,35. 46 fehlerhaft für मौनेय.

मौल्य 1) Adj. *an der Wurzel befindlich.* — 2) n. = मूल्य *Preis, Kaufpreis* Pañkad.

मौल्याध्याय m. Titel eines Werkes.

मौल्याभरण n. *Kopfschmuck.*

मौषिक Adj. *murinus* zu Spr. 2041.

*मौषिकार m. Metron.

*मौषिकि m. Metron. von मूषिका.

मौषिकीपुत्र m. N. pr. eines Lehrers.

*मौष्टा f. *Faustkampf.*

मौष्टिक m. *Schelm, Betrüger* Text zu Lot. de la b. l. 168.

मौसल 1) Adj. a) *keulenförmig, keulenartig.* — b) *mit Keulen ausgeführt* (ein Kampf). Subst. *ein solcher Kampf.* — c) *auf den Kampf mit Keulen bezüglich, denselben beschreibend.* पर्वन् n. Titel des 16ten Parvan im MBh. — d) Bez. eines Madhuparka, *der aus* Surâ *und* Âgja *besteht.* — e) **zu* Mausalja *in Beziehung stehend.* — 2) m. Pl. N. pr. eines Geschlechts.

*मौसल्य m. Patron. von मुसल.

मौसुल m. *ein Moslim.*

मौहूर्त m. *ein Sternkundiger, Astrolog.*

मौहूर्तिक 1) Adj. a) *einen Augenblick während, momentan.* — b) *zu einer bestimmten Stunde in Beziehung stehend.* — c) *mit der Astrologie vertraut* Spr. 7737. — 2) m. a) *Astrolog* Spr. 7703. — b) Pl. *eine best. Klasse von Göttern, Kinder der* Muhûrtâ.

म्र in चर्मम्र *Gerber.*

म्रा, मनति (म्रभ्यासे). Simplex nicht zu belegen. — Mit म्रा *erwähnen, anführen, erwähnen als, annehmen —, ansehen als* oder *für* (Acc.) Mahâvîrak. 60,12. 61,4. Pass. म्राम्रायते, म्राम्रात Partic. auch so v. a. *überliefert, gelehrt.* — Mit प्रत्या (°म्रायुस्) *wieder hersagen.* — Mit समा 1) *erwähnen, aufführen, aufzählen; annehmen als* oder *für* (Acc.). Partic. समाम्रात. — 2) Med. *hersagen.*

म्यद्, म्यदति (Perfect-Stamm मिम्यद् und मिमिद्) 1) *festsitzen, haften in* oder *an* (Loc.). Pass. *stehen* (von einem Bau). — 2) *sich befinden, vorhanden sein.* — Mit म्रप *fernhalten.* — Mit म्रा *gehalten werden, sich befinden.* — Mit नि *halten;* Med. *an sich haben.* — Mit परा *sich zur Seite befinden* RV. 1,167,4. — Mit सम् Act. Med. *zusammenhalten, sich zusammenthun.*

म्रद्, मृदति, म्रदति 1) *striegeln, reiben; bestreichen.* म्रदित *bestrichen.* — 2) *संघाते. — Caus. म्रदयति und *मृदयति 1) *bestreichen.* — 2) *श्लेष्मणि und *संघाते. — Mit म्रभि Simpl. (°म्रमृदत) und Caus. (°मृदयति) *einreiben, salben.* — Mit नि *sich reiben.* — Mit सम् *einreiben;* nur संम्रदित.

म्रत्त 1) Adj. *zerreibend* in तुविम्रत्त. — 2) m. a) **Salbe* Râgân. 15,3. — b) *das Verstecken der eigenen Gebrechen* Lalit. 59,19. Text zu Lot. de la b. l. 280.

म्रत्तकृवन् Adj. *zerreibend, zerstörend.*

म्रत्तण n. 1) *das Einreiben, Salben.* — 2) *Einreibemittel, Salbe, Oel* Râgân. 15,3.

म्रद्, म्रदते *reiben.* Simplex nicht zu belegen. — Caus. म्रदयति *glätten* TS. 6,1,4,4. — Mit प्र *aufreiben* in प्रम्रद. — Mit वि 1) Act. (°म्रद्) *mürbe machen, erweichen.* — 2) Med. *sich erweichen für* (Dat.) Maitr. S. 1,6,3 (90,6).

म्रद् in ऊर्णम्रद् (Nachtr. 4).

म्रदस् in ऊर्णम्रदस् und ऊर्णा° (Nachtr. 2).

म्रदिमन् m. 1) *Weichheit* (eig. Naish. 8,24); *Milde, Sanftmuth.*

*म्रदिष्ठ Adj. Superl. zu मृदु. Vgl. मृदिष्ठ.

म्रदीयस् Adj. (Compar. zu मृदु) *weicher, sanfter.*

*म्रातन n. *Cyperus rotundus.*

म्रित्, म्रित्यँति *zerfallen, sich auflösen.* — Mit निस् in निर्म्रेतुक. — Mit वि *zerfallen, zerbröckeln.*

म्रुच्, म्रोचति (गत्यर्थ). — Mit नि *untergehen* (von der Sonne). — Mit अभिनि *untergehen über* (Acc.) Maitr. S. 1,8,7 (125,18.21). अभिनिम्रुक्त *derjenige, welchen die untergehende Sonne schlafend findet,* Âpast. 2,12,13. 22. Häufig fehlerhaft अभिनिर्मुक्त geschrieben.

*म्रुच्, म्रुचति = म्रुच्.

*म्रेट्, म्रेटति v. l. für म्रेड्.

म्रेड्, *म्रेडति (उन्मादे). — Mit आ Caus. आम्रेडयति (आम्रेलयति Çâṅkh. Çr. 8,7,2) *wiederholen.* आम्रेडित *wiederholt.* — Mit उपनि (°म्रेडते) *erfreuen, beglücken.*

म्रेल् s. u. म्रेड् mit आ.

म्रोक m. Bez. *eines verderblichen* Agni.

*म्लक्त (!) Adj. *gestohlen.*

*म्लद्, म्लदयति (क्रैदने).

म्लपय् s. u. Caus. von म्ला.

म्ला, म्लायति, म्लायते u. म्लाति (episch). 1) *welken.* — 2) *ein welkes, leidendes, verstelltes Ansehen erhalten* (durch Krankheit, Sorgen, Leidenschaften). Insbes. vom Gesicht. — 3) *erschlaffen, schwach werden* überh. — 4) *den Kopf hängen lassen, sich dem Schmerz hingeben* Spr. 7833. — 5) *dahinschwinden* Bâlar. 63,2. — 6) Partic. *a)* म्लात *durch Gerben weich geworden.* — *b)* म्लान α) *verwelkt, welk.* — β) *welk, ein leidendes, verstelltes Ansehen habend.* — γ) *erschlafft, ermattet, matt* Daçak. (1925) 2,70,11. Vom penis Kâraka 6,30. — δ) *zusammengeschrumpft* Kâraka 6,19. — ε) *niedergeschlagen, betrübt, kleinmüthig* Daçak. 28,11. — ζ) *geschwunden, dahin seiend* Spr. 7686. Naish. 5,133. — η) *schwarz, dunkelfarbig.* — ϑ) **schmutzig.* — Caus. 1) म्लापयति *welk machen, die Spannkraft benehmen* Kâraka 1,26. — 2) म्लपयति *zerdrücken.* — Mit अभि in अनभिम्लातवर्ण und *अनभिम्लान. — Mit आ, आम्लान *welk* oder *ein wenig welk.* — Mit परि 1) *dahin schwinden.* — 2) परिम्लान *a) verwelkt* 304,22. — *b) erschlafft.* — *c) dünner geworden* Kâraka 6,18. — *d) geschwunden, dahin seiend* Vâmana 49,13. — Mit विपरि, °म्लान *vollkommen verwelkt.* — Mit प्र 1) *verwelken, welk werden.* — 2) *dahinschwinden.* — 3) प्रम्लान *a) verwelkt.* — *b) ein leidendes Aussehen habend.* — *c) ausgemergelt.* — *d) schmutzig, verunreinigt.* — Mit वि 1) *erschlaffen.* — 2) विम्लान *verwelkt* und zugleich *um sein Ansehen gekommen.* — Caus. (विम्लापयति) *welk machen.*

म्लान 1) Adj. s. u. म्ला. — 2) n. *Welkheit, Abwesenheit alles Glanzes.* — Mârk. P. 35,24 fehlerhaft für प्लान.

म्लानता f. *Welkheit, Schlaffheit.*

*म्लानाङ्गी Adj. f. *die monatliche Reinigung habend* Râgân. 18,20.

म्लानि f. 1) *das Verwelken.* — 2) *Erschlaffung.* — 3) *das Verschwinden* Kâd. 233,24. — 4) *Kleinmuth* Kathâs. 46,79. — 5) *Verunreinigung* Z. d. d. m. G. 36,367. — 6) *Schwärze* in अति° (Nachtr. 1). — 7) *Gemeinheit, niedrige Gesinnung* Naish. 5,127.

*म्लानीय Partic. fut. pass. von म्ला.

°म्लापिन् Adj. *verwelken machend* Naish. 3,133.

म्लायिन् Adj. 1) *welk werdend.* — 2) *hinschwindend.*

*म्लास्नु Adj. *welk werdend.*

म्लिक्ष् 1) म्लेच्क्ति *wälschen, eine unverständliche* oder *fremde Sprache sprechen.* — 2) *म्लिष्ट *a) unverständlich.* — *b)* = म्लान. — *Caus. म्लेच्क्पयति = Simpl. म्लेच्क्ति = म्लिष्ट.

म्लिच्क् Pañkar. 4,3,105 wohl fehlerhaft für म्लेच्क्.

म्लित् = म्रित्. Nur असंम्लेत्य (Absol. vom Caus. mit सम्) *ohne zu zerkauen* Âpast. Çr. 3,19,7 (vgl. Comm. zu TS. 2,770).

म्लुच्, म्लोचति *niedergehen, zur Rast gehen.* — Intens. etwa *zur Ruhe bringen* in der Stelle सोमे मलिम्लुचामके शिरोरतिमुपबर्हणे (lies शिरोर्तिमु°) Mân. Gṛhj. 2,1. Statt मलि° wird AV. 12,2,20 मलं साद्यित्वा gelesen. Vgl. देवमलिम्लुच् und मलिम्लुच. — Mit अनु *sich aus der Ruhe* oder *Verborgenheit erheben, aufgehen.* — Mit अप, अपम्लुक्त *zurückgezogen, verborgen.* — Mit उप *sich zurückziehen —, sich verbergen hinter* (Acc.). — Mit नि 1) *untergehen.* Kâṭh. Up. ist निमुम्लोच st. न निम्लोच zu lesen. — 2) *untergehen über* (Acc.). — Mit अभिनि *untergehen über* (Acc.). — Mit प्र *niedergehen.*

*म्लुच्, म्लुचति = म्लुच्.

म्लुप् Nebenform zu म्लुच्. — Mit उप, उपम्लुप्त *verborgen, zurückgezogen.* — Mit अभिनि in सूर्याभिनिम्लुप्त *derjenige, den die Sonne beim Untergehen schlafend findet,* Gobh. 3,3,35.

म्लेक् s. म्लिक्.

म्लेच्क् 1) m. *a) Wälscher, Barbar.* — *b) *ein Mann, der Hang zum Bösen hat.* — *c) das Wälschen, Unkenntniss der Landessprache; Barbarismus* Comm. zu Nâjâm. 1,3,29. — 2) f. म्लेच्क्री f. zu 1) *a)* Hem. Par. 2,668. fg. — 3) *n. *a) Kupfer.* — *b) Zinnober* Râgân. 13,57.

*म्लेच्कन्द m. *Allium ascalonicum.*

म्लेच्कता f. Nom. abstr. zu म्लेच्क् 1) *a)* 106,11.

*म्लेच्कद्विष्ट m. *Bdellium* Gal.

म्लेच्कन n. *das Wälschen, Sprechen einer fremden Sprache.*

*म्लेच्कभोजन 1) m. *Weizen.* — 2) n. *eine best. aus Gerstenkörnern bereitete Speise.*

*म्लेच्कमुख n. (Râgân. 13,18) und *म्लेच्काख्य n. *Kupfer.*

*म्लेच्काश m. *Weizen.*

*म्लेच्कास्य n. *Kupfer.*

*म्लेच्कित 1) Adj. s. u. म्लिक्. — 2) n. *eine fremde Sprache.*

म्लेच्कितक n. *eine verabredete, Andern unverständliche Sprache.*

म्लेच्कितवै Dat. Infin. *zu wälschen* Mahâbh. (K.) 1,2,8.

*म्लेट्, म्लेटति und *म्लेड्, म्लेडति (उन्मादे).

*म्लेव्, म्लेवते (सेवने).

---

1. यँ Pron. rel. (f. यी) 1) *wer, welcher.* यँ ह वो बँलम् mitten in einem Satze so v. a. *pro robore vestro.* Die correlativen Demonstrativa sind: सः (der Einfachheit wegen setze ich hier und in der Folge stets nur den Nomin. Sg. m.), स्यँः (Ṛv. 1, 52,1. 61,15. 63,8. 178,1. 8,10,3), एषः, अयम्, असौ, स एषः, एष स्यँः (Ṛv. 1,87,5. 9,108,4. 5), अयं सः, सो ऽयम् (250,8), तादृशः, एतावान् (191,3), ईदृक्, तथा (in Correlation mit यद् *was*). Das erwartete Demonstrativ fehlt bisweilen (Gaut. 12,1. 19,9. 20, 15), andererseits aber auch das Relativ. Zwei und mehrere Relativa in einem und demselben Satze (यस्मिन्नक्तनि यदृक्षः). Ein oder mehrere Subjecte werden durch das Relat. zu einem Satze verbunden und dadurch hervorgehoben (यस्त्वं कथं वेत्थ so v. a. *woher weisst du Etwas?* यच्च कामसुखं लोके यच्च दिव्यं महत्सुखम् — एते). Nicht selten wird ein auf diese Weise erweitertes Subject andern Subjecten angereiht, ohne dass ein besonderer Nachdruck darauf läge, aus rein metrischen Rücksichten (अन्धो ञ्जडः पीठसर्पी सप्तत्या स्थविरश्च यः statt des einfachen स्थविरश्च). Auffallender ist, dass sogar ein Object in einen solchen relativen Satz aufgelöst und andern Objecten angereiht wird (ये च मानुषाः = मानुषांश्च). Das auf solche Weise ein Subject hervorhebende Relat. erscheint ohne Rücksicht auf Genus und Numerus des Subjects häufig im Nomin. Sg. n. (यज्ञ उ क्व वा एष प्रत्यक्षं यद्ब्रह्मा). Ein solches यँद् lässt sich durch *was — betrifft* wiedergeben. In dem Satze ततो देवा एतं वज्रं ददृशुर्यँदपः steht यँद् vor einem Acc. und bedeutet so v. a. *nämlich.* यद् nach einer directen, mit इति schliessenden Rede lässt sich durch *beim*

Gedanken „—“ übersetzen (304,1. 12. 323,19). Das Relat. verbindet sich gern mit andern Pronomm.: यस्त्वम्, योऽयम्, यः सः, यँ एषः, योऽसौ, सँ यँः, अत्रो यः. — 2) verdoppeltes य bedeutet *wer —, welcher —, was immer.* Ihm entspricht ein verdoppeltes oder auch ein einfaches (32,12. 103, 25) स. Die Partikel हि kann zwischen die beiden Relativa treten. — 3) mit dem Demonstr. स *beliebig, gleichviel wer, — welcher.* Häufig ist die Verbindung यद्या तद्या. — 4) mit dem Interr. क und einer nachfolgenden Partikel: *a)* यँः कश्च und यँः—कश्च *wer —, welcher immer, der erste beste, gleichviel wer, — welcher.* Auch यद्यत्किं च. — *b)* यः कश्चित् (Gaut. 26,22) und यः—कश्चित् dass. — *c)* यः कश्चिदपि dass. — *d)* यः कश्चन und यः—कश्चन dass. — *e)* यः को वा dass. — *f)* यः कोऽपि dass. Noch nicht bei M. — 4) mit त्वद् *oder irgend ein anderer.* — 5) योऽहम् (यस्त्वम् u. s. w.) *der ich*, so v. a. *da ich, dass ich* (nach einer vorangehenden Frage). Das persönliche Pronomen kann auch fehlen, da es sich aus dem Verbum fin. ergiebt. यस्य मे so v. a. *da mir.* — 6) so v. a. *wenn Jemand* (gewöhnlich mit einem Optativ). यस्य *si cui*, याम् *si quam.* — 7) m. im Sâṁkhja Bez. *der Seele.* — यँद्, यस्मात् und यँन s. auch bes.

2.*य 1) m. = गन्तर् (यातर्), वायु, यमन, यशस्, योग, यम, *barley, light* (*lustre*) und *abandoning.* — 2) f. या = लक्ष्मी (H. 226), यात्रा, आप्ति, धूमित, त्याग, वारण, योग, समाज्ञा, यान und *pudendum muliebre.*

यकँ Pron. rel. (f. यकाँ) = यँ *wer, welcher* Hem. Par. 2,231.

यकँन् und यँकृत् (nur dieses am Anfange eines Comp.) n. *Leber.*

यकार m. *der Laut* य TS. Prât.

यकारादिपद n. *ein mit* य *anlautendes Wort* euphemistisch für *eine Form von* यन्.

यँकन् s. u. यकँन्.

यकृदरिलौह n. *ein best. Heilmittel* Mat. med. 32.

*यकृदात्मिका f. *eine Art Schabe.*

यकृदुदर, यकृद्दाल्य und यकृद्दाल्युदर n. *Leberanschwellung.*

यकृल्लोम und यकृल्लोमन् m. Pl. N. pr. eines Volkes.

यक्, यक्षति und *यक्षयते. Zu belegen nur यक्षानस् als Erklärung von यक्ष in der Bed. *ehren* nach dem Comm. — Mit प्र (nur प्रँ यक्षत्त und प्रयँक्षन् Partic.) 1) *vorwärts eilen, — streben.* — 2) einer Sache *nachstreben, erstreben, erreichen;* mit Acc.

1. यक्षँ 1) n. *ein lebendes oder übernatürliches Wesen; eine unkörperliche, geisterhafte Erscheinung, Ding, Spukgestalt.* Sg. coll. *die Wesen* u. s. w. Die Commentatoren erklären das Wort durch यज्ञ, पूजा, पूजित, पूज्य und ähnlich. — 2) m. *a)* Bez. *besonderer Genien im Gefolge* Kubera's (ganz ausnahmsweise auch Vishṇu's). Gelten für Söhne Pulastja's, Pulaha's, der Khasâ, der Krodhâ, Kaçjapa's; sollen aus Brahman's Füssen entstanden sein und Besessenheit bewirken. — *b)* Bein. Kubera's Varâh. Jogaj. 6,1. — *c)* N. pr. α) eines Muni. — β) eines Sohnes des Çvaphalka VP.^{2} 4,95. — γ) *von Indra's Palast. — 3) f. यक्षा N. pr. einer Frau Hem. Par. 8,25. 9,78. 10,37. — 4) f. यक्षी *a) ein weiblicher* Jaksha. यक्षीणां प्रथमा यक्षी (angeblich = कुबेरमातर्) wird Durgâ genannt Hariv. 2,3,15. — *b)* *Kubera's *Gattin.*

2. यक्ष in कोतर्यक्ष und कोतायक्ष.

यक्षक m. = यक्ष 2) *a).*

यक्षकर्दम m. *ein Gemisch von Kampfer, Agallochum, Moschus, Sandel und* Kakkola Hemâdri 2,*a*,44,11.

यक्षकूप m. N. pr. einer Oertlichkeit.

यक्षग्रह m. *eine best. Tobsucht.*

यक्षण n. = ज्ञक्षण *das Essen, Verzehren.*

*यक्षतरु m. *Ficus indica* Râǵan. 11,119.

यक्षता f. u. यक्षत्व n. *der Zustand eines* Jaksha.

यक्षदत्ता f. N. pr. einer Frau Hem. Par. 8,25.

यक्षदर N. pr. einer Oertlichkeit.

यक्षदामी f. N. pr. einer Frau.

यक्षदृँश् Adj. *einer ungewöhnlichen oder geisterhaften Erscheinung gleichend.* Nach Sâj. = उत्सवस्य द्रष्टा.

यक्षदेवगृह n. *ein* Jaksha-*Tempel.*

यक्षधूप m. *ein best. Räucherwerk* Hemâdri 2,*a*,50, 18. Nach den Lexicographen *das Harz der Shorea robusta.* Auch *°धूपक Gal.

यक्षन् Mârk. P. 51,121 wohl fehlerhaft für यक्ष्मन्.

*यक्षनायक m. N. pr. des Dieners des 4ten Arhant's der gegenwärtigen Avasarpiṇî.

यक्षपति m. 1) *ein Fürst der* Jaksha. — 2) Bein. Kubera's.

*यक्षपाल m. N. pr. eines Fürsten.

यक्षप्रश्न m. Titel eines Werkes Opp. Cat. 1.

यक्षभवन n. *ein* Jaksha-*Tempel.*

यक्षभृत् Adj. *die Wesen tragend, — erhaltend* (?).

यक्षमल्ल m. N. pr. eines der 5 Lokeçvara bei den Buddhisten.

*यक्षरम m. *ein best. berauschendes Getränk.*

यक्षराज् m. 1) Bein. *a)* Kubera's. — *b)* Manibhadra's. — 2) *eine Palaestra.*

यक्षराज m. Bein. Kubera's.

*यक्षराट्पुरी f. Kubera's *Stadt* Alakâ.

*यक्षरात्रि f. *ein best. Festtag.*

यक्षवर्मन् m. N. pr. eines Scholiasten.

यक्षवित्त Adj. *dessen Besitz dem der* Jaksha *gleicht, so* v. a. *eine Habe bloss hütend, nicht benutzend.*

*यक्षसेन m. N. pr. eines Fürsten.

यक्षस्थल m. (!) N. pr. einer Oertlichkeit.

यक्षाङ्गी f. N. pr. eines Flusses.

यक्षाधिप und °पति m. Bein. Kubera's.

*यक्षामलक n. *die Frucht einer Dattelart.*

यक्षायतन n. *ein* Jaksha-*Tempel.*

*यक्षावास m. *Ficus indica* Râǵan. 11,119.

यक्षिणीत्व n. *der Zustand einer* Jakshiṇî.

यक्षिँन् 1) Adj. *lebendig, wesenhaft.* Nach Sâj. = पूजनीय. — 2) f. यक्षिणी *a) ein weiblicher* Jaksha. — *b)* *Kubera's *Gattin.*

यक्षीत्व n. *der Zustand einer* Jakshî.

यँक्षु m. Sg. und Pl. N. pr. eines Volksstammes.

यक्षेन्द्र m. 1) *ein Fürst der* Jaksha. — 2) Bein. Kubera's.

*यक्षेश् m. N. pr. der Diener des 11ten und 18ten Arhant's der gegenwärtigen Avasarpiṇî.

यक्षेश्वर m. 1) *ein Fürst der* Jaksha. — 2) Bein. Kubera's.

*यक्षोडुम्बरक n. *die Frucht der Ficus religiosa.* यक्षोडु° gedr.

यँक्ष्म m. *Krankheit* überh. oder Bez. *einer ganzen Klasse von Krankheiten*, etwa *der mit Abmagerung verbundenen; später Auszehrung.*

यक्ष्मगृहीत Adj. *von der Auszehrung heimgesucht.*

यक्ष्मग्रह m. *Auszehrung.*

*यक्ष्मघ्नी f. *Weintraube.*

यक्ष्मन् m. *Auszehrung.*

यक्ष्मनाशन 1) Adj. (f. ई) *Krankheit vertreibend.* — 2) m. N. pr. des angeblichen Verfassers von ṚV. 10,161.

यक्ष्मिन् Adj. *die Auszehrung habend.*

यक्ष्मोधाँ f. etwa *Sitz der Krankheit.*

(यक्ष्य) यँक्षिय Adj. etwa *rührig.* Nach Sâj. = यष्टव्य.

यङ् Bez. *der Silbe* य *als Charakters des Intensivum.* यङुक् *der Ausfall dieses* य. यङुगन्तशिरोमणि m. Titel einer Abhandlung.

यच्छन्दस् Adj. *welches* (rel.) *Metrum habend.*

यच्छील Adj. *welchen* (rel.) *Charakter habend* MBh. 5,74,8.

यच्छ्रद्ध Adj. *welches* (rel.) *Glaubens* Bhag. 17,3.

यच्छ्, यच्छति s. यम्.

1. यज्, यँजति, °ते 1) einen Gott *verehren, huldigen,* auch *mit Gebet und Darbringung,* daher *weihen, opfern.* In der alten Sprache in der Regel Act., wenn Agni oder ein anderer Mittler handelt, und Med., wenn der Mensch *für sich verehrt* und *darbringt;* später Act. vom Opferpriester, Med. vom Veranstalter des Opfers. Ausnahmen sind jedoch häufig. *a)* mit Acc. des Gottes, Dat. der Person oder des Zweckes, für welchen, und Instr. der Sache (auch partitivem Gen.) oder des Werkzeuges, womit die Handlung vollzogen wird. इष्ट *derjenige, welchem geopfert worden ist.* Auch impers. mit Instr. der Person, die das Opfer darbringt, und Instr. des dargebrachten Opfers Jâǵñ. 1,358. — *b)* mit Acc. des Opfers, Liedes u. s. w., worin sich die Cultushandlung vollzieht. *Opfern* und zugleich *darbringen, hingeben, schenken* MBh. 13,31,10. इष्ट *geopfert, dargebracht.* — *c)* mit Dat., Loc. oder Acc. mit प्रति der Person und Acc. der Sache. — *d)* Med. *verehren* —, *opfern um Etwas* (Acc.). — 2) Act. im Ritual *durch die* Jâǵjâ-*Strophen zum Opfer einladen.* — Caus. याजयति (metrisch auch Med.) 1) *Jmd* (Acc.) *zum Opfer verhelfen, für Jmd als Opferpriester thätig sein;* mit Instr. der Feier. — 2) *Jmd* (Acc.) ein Opfer (Instr.) *darbringen heissen vermittelst Jmds* (Instr.). — 3) *Jmd* ein Opfer *darbringen heissen,* mit doppeltem Acc. — Desid. यियक्षति, °ते *zu opfern verlangen.* — *Intens. यायज्यते, यायक्ति. — Mit अति Med. *mit dem Opfer* eine Gottheit (Acc.) *übergehen.* — Mit अनु 1) *den* Anujâǵa *darbringen* Âpast. Çr. 8,3,10. — 2) *nachher verehren durch* (Instr.). — Paṅkar. 3,7,17 ist तदनु य° zu trennen. — Mit अप *mit einem Opfer vertreiben, wegopfern;* Med. *durch ein Opfer abkaufen* Mantrabr. 1,2,5. — Mit अभि 1) *mit Opfer ehren,* den Göttern (Acc.) *opfern* Maitr. S. 1,4,5. — 2) ein Opfer (Acc.) *darbringen* Maitr. S. 1,4,8 (56,8). — Mit अव *durch Opfer* oder *Gebete abwenden, vertreiben, durch Gaben abfinden.* — Mit निरव *abfinden gegenüber von* (Abl.). — Mit आ 1) *huldigend darbringen, weihen.* — 2) *verehren,* mit Acc. — 3) *eropfern,* überh. *verschaffen* (den Menschen von den Göttern), *zuwenden;* Med. auch *sich verschaffen.* ईष्ट *eropfert, durch Verehrung gewonnen.* — Mit समा *verschaffen.* — Mit उप *dazu opfern.* — Mit अत्युप *weiter dazu opfern.* Mit परि 1) *eropfern, erlangen, verschaffen.* — 2) im Ritual *vor und nach Jmd opfern,* — *verehren, eine Opferhandlung durch andere gleichsam unterstützen.* — Vgl. परीष्ट (auch Âpast. Çr. 9,12,11). — Mit प्र 1) *verehren, huldigen, Jmd* (Acc.) *Opfer darbringen.* — 2) *ein best. Opfer* (प्रयाज) *darbringen.* — Mit प्रति 1) *dagegen opfern.* — 2) *in der Richtung auf Etwas zu* (Acc.) *opfern* Âpast. Çr. 8,3,12. — Mit अनुप्र Med. *verehren.* — Mit सम् 1) *zusammen* (den Göttern) *opfern,* — *huldigen; opfern* überh. — 2) *zusammen darbringen.* — 3) *huldigen, ehren* (Ehrenwerthe). — 4) *weihen* Bhaṭṭ. — Caus. 1) *zusammen opfern lassen, die* Patnîsaṁjâǵa *machen.* — 2) *für Jmd* (Acc.) *als Opferpriester thätig sein.*

2.°यज् Adj. *opfernd* u. s. w. in दिवियँज् und देवयँज्.

यज्ञ 1) m. ein zur Erklärung von यँजुस् gebildetes Wort. Vgl. अमोयज्ञ. — 2) f. यज्ञा *eine best. Genie.*

यजत 1) Adj. (f. आ) *verehrungswürdig, dem man huldigen muss, heilig, göttlich; Ehrfurcht* —, *Staunen einflössend, hehr.* — 2) m. *a)* **Priester.* — *b)* **der Mond.* — *c)* *Bein. Çiva's. — *d)* N. pr. eines Ṛshi.

यजति m. technischer Ausdruck für *diejenigen Opferhandlungen, welche im Ritual mit dem Zeitwort* यजति (nicht जुहोति) *bezeichnet werden,* Ǵaim. 2,3,14.

यजत्र 1) Adj. (f. आ) *a) dem göttliche Verehrung und Opfer gebühren.* — *b)* **Feueropfer darbringend, das heilige Feuer unterhaltend.* — 2) *m. = याग. — 3) *n. = अग्निहोत्र.

यजथ *Verehrung* (der Götter), *das Huldigen, Opfern;* nur im Dat. und construirt wie ein Infin.

यजध्यै Dat. Infin. zu 1. यज् ṚV.

यजन n. 1) *das Opfern.* तव यजनाय *um dir zu opfern.* — 2) *Opferplatz.* — 3) N. pr. eines Tîrtha.

यजनीय Adj. (mit अहन् und Subst. mit Ergänzung von अहन्) *Weihetag, Opfertag* Gobh. 4,5,12. 6,4. 8,23.

यजप्रेष Adj. *wobei die Aufforderung* (प्रेष) *mit dem Worte* यज्ञ *geschieht.*

यजमान 1) Adj. *opfernd* u. s. w. — 2) m. *a) der Opferer,* d. h. *derjenige, welcher ein Opfer für sich veranstaltet und bestreitet.* यजमानलोक m. Ait. Br. 3,46,7. — *b) ein Mann, der auf seine Kosten Opfer zu veranstalten im Stande ist, ein reicher Mann.* — 3) f. यजमानी *die Frau des* Jagamâna 1) *a).*

यजमानक m. = यजमान 2) *a).*

यजमानचमस n. *der Becher des Veranstalters eines Opfers.*

यजमानत्व n. Nom. abstr. zu यजमान 2) *a).*

यजमानदेवत्य Adj. *den Veranstalter des Opfers zur Gottheit habend* TBr. 2,2,6,4.

यजमानप्रयोग m. Titel eines Werkes Burnell, T.

यजमानब्राह्मण n. *das* Brâhmaṇa *des Darbringenden.*

यजमानभाग m. *der Antheil des Veranstaltens eines Opfers.*

यजमानमन्त्रानुक्रमणी f. und यजमानहोत्रानुक्रमणी f. Titel zweier Werke Burnell, T.

यज्ञस् n. *Verehrung.* = याग Sâj.

*यज्ञाक Adj. *spendend.*

यजि 1) Adj. *verehrend, opfernd* in देव°. — 2) m. *a) das Opfern, Opferhandlung* Pat. zu P. 1,3,72. Njâjam. 2,3,16. 18. — *b) die Wurzel* यज्.

यजिन् m. *Verehrer, Opferer.*

यजिमत् Adj. *mit dem Zeitwort* यजति *bezeichnet werdend* Comm. zu Ǵaim. 2,3,14.

यजिष्ठ Adj. *am besten* —, *am meisten verehrend* oder *opfernd.*

यजिष्णु Adj. *den Göttern huldigend,* — *opfernd.*

यजीयस् Adj. *besser* —, *mehr verehrend* oder *opfernd, ausgezeichnet verehrend.*

*यजु m. N. pr. eines der 10 Rosse des Mondgottes.

यजुर्गति Adj. Beiw. Kṛshṇa's Paṅkar. 4,8,27.

यजुर्मय Adj. *aus* Jaǵus *bestehend.*

यजुर्युक्त Adj. *unter Aufsagung eines Spruchs geschirrt* Ait. Âr. 4,4,1.

यजुर्लक्ष्मी f. scheinbar *ein best. Spruch.* Ist in zwei selbständige Worte zu zerlegen.

यजुर्विद् Adj. *der Opfersprüche* —, *der Weihesprüche kundig.*

यजुर्विधान n. *Bestimmungen über den Gebrauch der* Jaǵus Agni-P. 259,1. fgg.

यजुर्वेद m. *der* Veda *der* Jaǵus. Titel dazu gehöriger Werke. °त्रिकाण्डभाष्य n., °पद n., °प्रथमकाण्डभाष्य n., °ब्राह्मण n., °ब्राह्मणकाण्डत्रयभाष्य n., °भाष्य n., °लक्षण n., °शाखा f., °श्राद्ध n., °संहिता f., °संहिताब्राह्मण n., °संहिताभाष्य n., °स्मार्त n. und °वेदारण्यक n. Opp. Cat. 1.

यजुर्वेदिन् Adj. *mit dem* Jaǵurveda *vertraut.*

यजुर्वेदिविषोत्सर्गतत्त्व n. und °वेदिश्राद्धतत्त्व n. Titel zweier Werke.

यजुःशाखिन् Adj. *mit einer Schule des* Jaǵurveda *vertraut.*

यजुःश्राद्ध n. *eine von mit dem* Jaǵurveda *vertrauten Brahmanen dargebrachte Todtenspende*

Verz. d. Oxf. H. 289,*b*. No. 693.

यज्ञुष in अग्र°.

यज्ञुष्क Adj. P. 8,3,39, Sch. Zu belegen nur अ-यज्ञुष्क.

*यज्ञुष्कल्प Adj. P. 8,3,39, Sch.

*यज्ञुष्काम्य्, °म्यति Jagus *mögen* ebend.

यज्ञुष्कृत Adj. *mit einem Opferspruch geweiht.*

यज्ञुष्कृति f. *Weihe mit einem Opferspruch.*

यज्ञुष्क्रिया f. *eine mit* Jagus *verbundene Handlung.*

*यज्ञुष्टम n. Superl. und *यज्ञुष्टर n. Compar. von यज्ञुस्.

यज्ञुष्टस् Adv. *von Seiten des* Jagus, *in Beziehung auf das* J., *im Gebiete des* J. 21,2. Âpast. Çr. 9,16,4.

*यज्ञुष्टा f. und यज्ञुष्ट्व n. (Ind. St. 10,427) Nom. abstr. von यज्ञुस्.

यज्ञुष्पति n. Bein. Vishṇu's.

यज्ञुष्पवित्र n. Bez. von TS. 1,2,1,1 Âpast.

*यज्ञुष्पात्र n. gaṇa कस्कादि.

यज्ञुष्प्रय Adj. *Opfersprüche mögend* (Kṛshṇa) Paṅkar. 4,8,28.

यज्ञुष्मत् Adj. *von einem Weihespruch begleitet.* °त्य इष्टकाः Bez. *bestimmter Backsteine.*

यज्ञुष्य Adj. *zum Cult gehörig.*

यज्ञुस् 1) n. *a) heilige Scheu, Verehrung.* — *b) Verehrung,* so v. a. *Opferhandlung.* — *c) Weihespruch, Opferspruch* als technische Bez. *der von den Hymnen* (ऋच्) *und Gesängen* (साम्न्) *unterschiedenen liturgischen Worte; der* Jagurveda (Sg. und Pl.). — *d)* Bez. *eines best. Spruches* Nṛs. Tâp. Up. (in der Bibl. ind.) 1,3 (zweimal). — *e)* neben बह्वृच und सामवेदिन् ungenau für यजुर्वेदिन्. Pl. im P. W. u. श्राद्ध. — 2) m. N. pr. eines Mannes.

*यज्ञुस्मात् Adv. von यज्ञुस्.

यज्ञःस्वामिन् m. N. pr. eines Purohita.

यज्ञुदर Adj. *die Jagus zum Bauche habend.*

यज्ञ् m. 1) *Gottesverehrung* im weitesten Sinne. *a) Verehrung in Worten der Andacht, Preis, Huldigung.* — *b) Gottesdienst, Weihehandlung, Opfer.* In Comp. mit dem Darbringer, mit dem, welchem dargebracht wird, und mit dem, was bildlich als *Opfer* betrachtet wird. — 2) wohl concret *Verehrer, Opferer* ṚV. 3,30,15. 32,12. — 3) * *Feuer.* — 4) *= आत्मन्. — 5) personificirt und zwar *a)* mit dem Patron. Prâǵâpatja. — *b)* als *eine Form* Vishṇu's. — *c)* als Indra unter Manu Svâjaṁbhuva. — *d)* als ein Sohn Ruki's von der Âkûti.

यज्ञक Hypokoristikon 1) *m. von यज्ञदत्त Manu. 5,72,*a*. — 2) f. आ von यज्ञदत्ता. — यज्ञक MBu. 13,4818 fehlerhaft für याज्ञक.

1. यज्ञकर्मन् n. *Opferhandlung.*

2. यज्ञकर्मन् Adj. *mit einem Opfer beschäftigt.*

यज्ञकल्प Adj. *opferähnlich.*

यज्ञकाम Adj. *nach Gottesdienst begierig.*

यज्ञकार Adj. *mit einem Opfer beschäftigt.*

यज्ञकाल m. 1) *Opferzeit.* — 2) * *der letzte Tag in einem Halbmonat.*

*यज्ञकीलक m. *Opferpfosten.*

यज्ञकुणपी f. *ein best. Vogel* Maitr. S. 4,8,2.

*यज्ञकुण्डल n. = क्रोमकुण्ड.

यज्ञकृत् 1) Adj. *a) Gottesdienst verrichtend, mit einem Opfer beschäftigt, O. darbringend* 75,18. — *b) Opfer veranlassend* (Vishṇu). — 2) m. N. pr. eines Fürsten VP. 4,9,8.

यज्ञकृत m. N. pr. eines Fürsten VP.^{2} 4,44. Vgl. यज्ञकृत् 2).

यज्ञकृत्तर्त्र् n. *Opferspalte.* Pl. so v. a. *die Gefahren bei einem Opfer* Çat. Br. 12,2,3,12 (vgl. v. l.).

यज्ञकेतु 1) Adj. *durch das Opfer ein Zeichen gebend.* — 2) m. N. pr. eines Râkshasa.

यज्ञकोप m. N. pr. eines Râkshasa.

यज्ञक्रतु m. 1) *eine gottesdienstliche Handlung, Ritus; das Ganze einer Feier, Haupthandlung.* — 2) personificirt als *eine Form* Vishṇu's. — 3) Pl. *die* Jagña *und* Kratu *genannten Opfer.*

यज्ञक्रिया f. *Opferhandlung.*

यज्ञगम्य Adj. *durch Opfer zugänglich* (Vishṇu-Kṛshṇa) Visḥṇus. 98,56. Paṅkar. 4,8,27.

यज्ञगाथा f. *ritueller Gedenkvers.*

यज्ञगिरि m. N. pr. eines *Berges.*

यज्ञगुह्य Adj. Beiw. Kṛshṇa's Paṅkar. 4,8,28.

यज्ञघ्न m. *ein Opfer störender Dämon.*

यज्ञज्ञ Adj. *des Gottesdienstes kundig.*

यज्ञजति f. *Opferdarbringung.*

यज्ञतनू f. 1) *eine Form —, Species des Gottesdienstes.* — 2) Bez. *a) bestimmter* Vjâhṛti Vaitân. Âpast. Çr. 13,1,4. 14,7,2. 17,6.

यज्ञतत्त्व n. *das Sichhinziehen eines Opfers* Âpast.

यज्ञतत्त्वसुधानिधि m. Titel eines Werkes.

यज्ञतत्त्वसूत्र n. Titel eines Sûtra.

यज्ञत्रातर् Nom. ag. Bein. Vishṇu's.

यज्ञदक्षिणा f. *ein den diensthuenden Priestern verabfolgtes Opfergeschenk.*

यज्ञदत्त 1) m. ein häufig vorkommender Mannsname, der auch beispielsweise wie *Cajus* gebraucht wird. — 2) * f. आ ein Frauenname; vgl. यज्ञका.

*यज्ञदत्तक Hypokoristikon 1) m. von यज्ञदत्त. — 2) f. °त्तिका von यज्ञदत्ता Mahâbh. 7,115,*b*.

यज्ञदत्तवध m. Titel einer Erzählung im Râmâjaṇa.

यज्ञदत्तशर्मन् m. ein wie *Cajus* beispielsweise gebrauchter Mannsname.

*यज्ञदत्तीय Adj. von यज्ञदत्त Pat. zu P. 1,1,73, Vârtt. 5.

यज्ञदासी f. N. pr. einer Frau Daçak. (1925) 2, 74,7.

यज्ञदीक्षा f. *Weihe zu einem Opfer.*

यज्ञदृश् Adj. *einem Opfer zuschauend* MBu. 3, 133,4.

यज्ञदेव m. N. pr. eines Mannes.

यज्ञद्रव्य n. *ein zum Opfer erforderlicher Gegenstand.*

*यज्ञद्रुक् m. *ein* Râkshasa.

*यज्ञधर m. Bein. Vishṇu's.

यज्ञधीर Adj. *der Götterverehrung kundig.*

यज्ञनारायण m. N. pr. eines Mannes. Auch °दीक्षित.

यज्ञनिधन m. Bein. Vishṇu's Visḥṇus. 98,57.

यज्ञनिष्क्रतृ Adj. *den Gottesdienst ordnend.*

यज्ञनी Adj. *den Gottesdienst leitend.*

यज्ञनेमि Adj. als Beiw. Kṛshṇa's.

यज्ञपति m. 1) *Herr des Gottesdienstes,* so heisst *a) derjenige, welcher eine Ceremonie anstellen lässt und bestreitet.* — *b) derjenige, welchem zu Ehren ein Opfer dargebracht wird;* Bein. Soma's (nach Manḥs.) und Vishṇu's. — 2) N. pr. eines Autors.

यज्ञपत्नी f. *die am Opfer theilnehmende Gattin des Veranstalters eines Opfers.* Nom. abstr. °त्व n. MBu. 12,272,6.

यज्ञपथ m. *Pfad der Verehrung* oder *des Opfers.*

यज्ञपदी Adj. f. etwa *im Opfer fussend.*

यज्ञपरिभाषा f. und °सूत्र n. Titel eines Sûtra des Âpastamba.

यज्ञपरुस् n. *Fuge des Opfers.*

यज्ञपशु m. 1) *Opferthier.* — 2) * *Ross.*

यज्ञपात्र n. *Opfergeräth.*

यज्ञपात्रीय Adj. *zu einem Opfergeräth geeignet.*

यज्ञपार्श्व n. Titel eines Werkes. Nach Aufrecht m. N. pr. eines Autors.

यज्ञपुच्छ n. *Schwanz —, d. i. Endstück eines Opfers* Baudh. im Comm. zu Âpast. Çr. 10,4,18.

यज्ञपुमंस् m. *die Seele des Opfers,* Bein. Vishṇu's.

यज्ञपुरश्चरण n. Titel eines Werkes.

यज्ञपुरुष und °पूरुष m. = यज्ञपुमंस्.

यज्ञप्राप्य Adj. *durch Opfer zu erreichen* (Kṛshṇa) Paṅkar. 4,8,27.

यज्ञप्रिय Adj. *Opfer mögend* (Kṛshṇa) Paṅkar. 4,8,27.

यज्ञप्रीति Adj. *am Opfer sich vergnügend.*

यज्ञफलद Adj. *Opfer belohnend* (Vishṇu).

यज्ञबन्धु m. *Opfergenosse.*

यज्ञबाहु m. 1) *Feuer.* — 2) N. pr. eines Sohnes des Prijavrata.

1. यज्ञभाग m. *Antheil am Opfer.*

2. यज्ञभाग 1) Adj. *einen Antheil am Opfer habend.* — 2) m. *ein Gott.*

यज्ञभागभुज् m. *ein Gott.*

यज्ञभागेश्वर m. Bein. Indra's.

*यज्ञभाजन n. *Opfergeräth.*

यज्ञभाण्ड n. dass.

यज्ञभावन Adj. *Opfer fördernd* (Vishṇu).

यज्ञभुज् m. *ein Gott*, insbes. Bez. Vishṇu's.

यज्ञभूमि f. *Opferstätte.*

*यज्ञभूषण n. *weisses* Darbha-*Gras* Bhâvapr. 2,210.

यज्ञभृत् m. 1) *der Veranstalter eines Opfers.* — 2) Bein. Vishṇu's.

यज्ञभोक्तर् Nom. ag. Beiw. Kṛshṇa's.

यज्ञमण्डल n. *Opferstätte.*

यज्ञमनस् Adj. *auf das Opfer merkend.*

यज्ञमन्मन् Adj. *opferwillig.*

यज्ञमय Adj. *das Opfer in sich enthaltend* Hariv. 3,8,52.

यज्ञमहोत्सव m. *eine grosse Opferfeier.*

यज्ञमालि m. N. pr. eines Mannes.

यज्ञमुख n. *Mund und Eingang eines Opfers.*

यज्ञमुष् m. *ein dem Opfer nachstellender Dämon.*

यज्ञमुच् Adj. *das Opfer störend* Çâṅkh. Br. 12,1.

यज्ञमूर्ति m. 1) Bein. Vishṇu's Vishṇus. 1,52. — 2) N. pr. eines Mannes.

यज्ञमेनि f. *das Opfer als Wurfgeschoss* Çat. Br. 11,2,3,24.

यज्ञयशस् n. *Opferherrlichkeit* Âpast. Çr. 11,1,4.

यज्ञयोग m. Bein. Vishṇu's Vishṇus. 98,55.

*यज्ञयोग्य m. *Ficus glomerata* Râǵan. 11,119.

यज्ञरस m. Bez. des Soma.

*यज्ञराज् m. *der Mond.* Wohl fehlerhaft.

यज्ञरुचि m. N. pr. eines Dânava.

1. यज्ञरूप n. *Opferform, Opferattribut* Çat. Br. 5, 3,5,20. 12,8,2,15. Kâṭy. Çr. 15,5,11. °धृक् als Beiw. Kṛshṇa's Paṅkar. 4,8,26.

2. यज्ञरूप Adj. *opfergestaltig* Mund. Up. 1,2,7.

यज्ञरेतस् n. Bez. des Soma.

यज्ञर्त Adj. *etwa opfergerecht.*

यज्ञलिङ्ग Adj. als Beiw. Vishṇu's. Bhâg. P. 3, 13,13.

1. यज्ञवचस् AV. 11,3,19 fehlerhaft für यज्ञवतस् (Gen.), wie AV. Paipp. liest.

2. यज्ञवचस् N. pr. eines Lehrers. Pl. *sein Geschlecht.*

यज्ञवनस् Adj. *Opfer liebend.*

यज्ञवत् 1) Adj. *verehrend.* — 2) f. यज्ञवती N. pr. einer Frau Daçak. 31,18.

यज्ञवराह m. Vishṇu *als Eber.*

यज्ञवर्धन Adj. *Opfer fördernd* AV.

यज्ञवर्मन् m. N. pr. eines Fürsten.

*यज्ञवल्क m. N. pr. eines Mannes.

*यज्ञवल्ली f. *Cocculus cordifolius.*

यज्ञवाट m. *Opferstätte.*

यज्ञवाम m. N. pr. eines Mannes.

यज्ञवास्तु n. 1) *Opferstätte.* — 2) *eine best. Ceremonie* Gaut. 25,4. Gobh. 1,8,29.

यज्ञवाह् 1) Adj. *das Opfer geleitend, — zu den Göttern befördernd.* — 2) m. N. pr. eines Wesens im Gefolge Skanda's.

यज्ञवाहन 1) Adj. *das Opfer geleitend*, so v. a. *— vollführend.* — 2) *dessen Vehikel das Opfer ist* als Beiw. Vishṇu's und Çiva's.

यज्ञवाहस् Adj. 1) *Verehrung darbringend.* — 2) *Verehrung empfangend.*

यज्ञवाहिन् Adj. in अ° (Nachtr. 4).

यज्ञविद् Adj. *opferkundig.*

यज्ञविद्या f. *Opferkunde.*

यज्ञविधृष्ट Adj. *der keinen Erfolg beim Opfer gehabt hat.*

यज्ञवीर्य Adj. *dessen Macht auf dem Opfer beruht* (Vishṇu).

*यज्ञवृक्ष m. *Ficus indica* Râǵan. 11,121.

यज्ञवृद्ध Adj. *durch Opfer ergötzt.*

यज्ञवृध् Adj. *opferfroh* oder *opferreich.*

यज्ञवेशस् n. *Einbruch in den Gottesdienst, Opferstörung, Entweihung.*

यज्ञवैभवखण्ड Titel eines Werkes Opp. Cat. 1.

यज्ञवोढवे (metrisch st. यज्ञं वो°) Dat. Infin. *um die Opfer zu geleiten, — zu den Göttern zu befördern.*

यज्ञव्रत Adj. *in der Observanz des Opfers stehend.*

यज्ञशत्रु m. N. pr. eines Râkshasa.

यज्ञशमल n. *ein Fehler am Opfer.*

यज्ञशरण n. *Opferschuppen.*

यज्ञशाला f. *Opferhalle.*

यज्ञशास्त्र n. *die Lehre vom Opfer.*

यज्ञशिष्ट n. *Ueberbleibsel von einem Opfer* Spr. 5025.

यज्ञशील 1) Adj. *häufig Opfer darbringend.* — 2) m. N. pr. eines Brahmanen.

यज्ञशेष m. 1) *das Uebrige eines Opfers, das was an einem Opfer zu Ende zu führen ist* Lâṭy. 5,12, 4. — 2) = यज्ञशिष्ट.

यज्ञश्री 1) Adj. *das Opfer fördernd.* — 2) m. N. pr. eines Fürsten.

यज्ञश्रेष्ठ 1) m. *das beste der Opfer* Kauç. 73. — 2) *f. श्रा f. *Cocculus cordifolius* Râǵan. 3,86.

यज्ञसंशित Adj. *vom Opfer getrieben.*

यज्ञसंसिद्धि f. *das Gelingen eines Opfers* Gobh. 1,6,17.

यज्ञसंस्था f. *Opfergrundform.*

यज्ञसच् (stark °साच्) Adj. in अयज्ञसच्.

यज्ञसदन n. *Opferhalle.*

यज्ञसद्स् n. *Opferversammlung.*

यज्ञसंमित Adj. *dem Opfer entsprechend* Çat. Br. 1,2,5,5.

यज्ञसाध् Adj. *Gottesdienst vollführend.*

यज्ञसाधन Adj. 1) dass. — 2) *Opfer zuwegebringend, — veranlassend* (Vishṇu).

यज्ञसार m. 1) Bein. Vishṇu's. — 2) *Ficus glomerata.*

यज्ञसारथि n. Name eines Sâman Ârsh. Br.

यज्ञसिद्धि f. Titel eines Werkes Burnell, T.

यज्ञसूकर m. Vishṇu *als Eber.*

यज्ञसूत्र n. *die beim Opfer über die linke Schulter hängende heilige Schnur.*

यज्ञसेन m. 1) N. pr. *a)* verschiedener Männer. — *b)* eines Dânava. — 2) Bein. *a)* Vishṇu's. — *b)* Drupada's.

यज्ञसोम m. N. pr. verschiedener Brahmanen.

यज्ञस्थ Adj. *mit einem Opfer beschäftigt* Jâǵñ. 1,59.

यज्ञस्थल n. 1) *Opferstätte.* — 2) N. pr. *a)* eines Agrahâra. — *b)* eines Dorfes. — *c)* einer Stadt.

यज्ञस्थाणु m. *ein Stumpf —*, so v. a. *ein Stein des Anstosses beim Opfer.*

*यज्ञस्थान n. *Opferstätte.*

यज्ञस्वामिन् m. N. pr. eines Brahmanen.

यज्ञहन् Adj. *Gottesdienst —, Opfer störend, — verderbend.*

यज्ञहन m. N. pr. eines Râkshasa.

यज्ञहर्तर् Nom. ag. *Verderber des Opfers* (Kṛshṇa) Paṅkar. 4,8,27.

यज्ञहुत् m. *Opferpriester* Vishṇus. 99,14.

यज्ञहृदय Adj. *der das Opfer über Alles gern hat.*

यज्ञहोतर् m. 1) *Opferer im Gottesdienst* Ṛ.V. — 2) N. pr. eines Sohnes des Manu Uttama. Burnouf nimmt °होत्र an.

यज्ञांशभुज् m. *ein Gott.*

यज्ञागार n. *Opferschuppen.*

यज्ञाङ्ग 1) n. *Glied* —, d. h. *Theil* —, *Mittel* —, *Werkzeug des Opfers.* — 2) m. *a)* Bein. Vishṇu-Kṛshṇa's. — *b)* * *Ficus glomerata.* — *c)* * *Acacia Catechu* Râǵan. 8,21. — *d)* * *Clerodendrum siphonanthus.* — 3) *f. आ *Cocculus cordifolius.*

यज्ञातीत Adj. als Beiw. Kṛshṇa's Paṅkar. 4, 8,28.

यज्ञात्मन् m. Bein. Vishṇu's.

यज्ञात्मभिख्य m. N. pr. eines Mannes.

यज्ञानूकाशिन् Adj. *Opfer beschauend.*

1.*यज्ञान्त m. *Beschluss eines Opfers.*

2. यज्ञान्त Adj. *mit dem Worte* यज्ञ *endigend* Pâr. Gṛhj. 1,10,2.

यज्ञान्तकृत् Adj. *Opfer verderbend*, Beiw. Vishṇu-Kṛshṇa's Paṅkar. 4,8,28.

यज्ञापेत m. N. pr. eines Râkshasa VP.^{2} 2,285.

यज्ञायँ, nur Partic. यज्ञायँत् *im Gottesdienst thätig.*

यज्ञायज्ञिय n. Name verschiedener Sâman. यज्ञायज्ञीय Ait. Br. 3,14,3. Çâṅkh. Çr. 17,11,5.

यज्ञायतन n. *Opferstätte.*

यज्ञायुध n. 1) *Opfergeräthe.* — 2) Pl. *eine best. Litanei.*

यज्ञायुधिन् Adj. *mit dem Opfergeräthe versehen.*

यज्ञायुस् n. *des Opfers Lebensdauer* TBr. 3,7,4,9.

यज्ञारङ्गेशपुरी (!) f. N. pr. einer *Stadt.*

यज्ञारण्य n. *Opferwildniss* Tândja-Br. 18,6,24. Pl. so v. a. *die Gefahren bei einem Opfer* Çat. Br. 12,2.3,12.

यज्ञाराध्य Adj. *durch Opfer zu gewinnen* (Vishṇu, VP.^{2} 1,61.

*यज्ञारि m. Bein. Çiva's.

*यज्ञार्ह 1) Adj. *Opfer verdienend, zum Opfer geeignet.* — 2) m. Du. Bez. der Açvin.

यज्ञावकीर्ण Adj. *dem Opfer untreu geworden, es unrichtig darbringend* Tândja-Br. 17,4,3.

यज्ञावचर Adj. *im Opfer Anwendung findend* Maitr. S. 1,6,7 (98,7). 12 (106,7. 11. 13).

यज्ञावयव Adj. *dessen Glieder aus Opfern bestehen* (Vishṇu).

यज्ञावृत्ति f. *Wiederholung eines Opfers* Kauç. 72.

*यज्ञाशन m. *ein Gott.*

यज्ञासँह (stark °साह) Adj. *des Opfers mächtig.*

*यज्ञिक m. 1) *Butea frondosa.* — 2) Hypokoristikon von यज्ञदत्त.

यज्ञिन् Adj. *opferreich* (Vishṇu).

यज्ञियँ, Partic. यज्ञियँत्, als Erklärung von अधियँत्.

यज्ञिय 1) Adj. (f. आ) *a) verehrungswürdig, opferwürdig, am Opfer Theil habend, heilig, göttlich; gewöhnliches Beiwort der Götter und was ihnen heilig ist.* — *b) im Gottesdienst thätig,* — *kundig, dazu fähig* u. s. w.; *andächtig, fromm.* — *c) zur Verehrung* —, *zum Gottesdienst* —, *zum Opfer gehörig,* — *passend,* — *sich eignend* u. s. w.; *heilig.* Superl. °तम. — 2) m. *a) ein Gott.* — *b)* * *das dritte Zeitalter.* — *c)* * *Ficus glomerata* Râǵan. 11,129.

*यज्ञियशाला f. *Opferhalle.*

यज्ञीय 1) Adj. *zum Opfer passend,* — *gehörig.* भाग m. *Opferantheil.* — 2) *m. *a) Ficus glomerata.* — *b) Flacourtia sapida* Râǵan. 9,162.

यज्ञेश m. 1) *Herr des Opfers* Mânḍh. zu VS. 33, 79. — 2) Bein. *a)* Vishṇu's. — *b)* der Sonne.

यज्ञेश्वर 1) m. *a)* Bein. α) Vishṇu's. — β) des Windgottes Hemâdri 1,180,11. — γ) des Mondes Hemâdri 1,180,14. — *b)* N. pr. eines Autors. — 2) f. ई Bez. einer best. Göttin. °विद्यामाहात्म्य n.

यज्ञेश्वरार्य m. N. pr. eines Mannes.

यज्ञेषु m. desgl.

*यज्ञेष्ट n. *ein best. wohlriechendes Gras.*

यज्ञोत्सव (Conj.) m. *ein Opfer als Festtag* Spr. 5026.

यज्ञोत्सववत् Adj. *reich an Opfern und Festen* MBh. 3,207,6.

*यज्ञोडुम्बर m. *Ficus glomerata.* °उम्बर geschr.

यज्ञोपकरण n. *Opferzubehör.*

यज्ञोपवीत n. *die für das Opfer übliche Behängung mit der heiligen Schnur über die linke Schulter; später die heilige Schnur selbst.*

यज्ञोपवीतदान n. (Burnell, T.). यज्ञोपवीतप्रतिष्ठा f. (Opp. Cat. 1) und °सङ्गिका f. (ebend.) Titel von Werken.

यज्ञोपवीतिन् Adj. *die für das Opfer übliche Schnur auf der linken Schulter tragend.*

यज्ञोपासक m. *ein Verehrer der Opfer.*

यज्ञोपेत m. v. l. für यज्ञापेत VP.^{2} 2,292.

यज्य n. und यज्या f. in देवयज्य und देवयज्या.

यज्यु 1) Adj. *a) verehrend, huldigend, fromm.* — *b) der Verehrung theilhaftig.* — 2) *m. *der Veranstalter eines Opfers.* — *b) ein diensthuender Priester.*

यज्वन् Adj. Subst. (f. यज्वरी, *यज्वनी) 1) *Verehrer, Gläubiger, Frommer; Opferer.* *यज्वनां पतिः Bez. *des Mondes.* — 2) *sacrificalis.* — 3) *Darbringer, Schenker* Hemâdri 1,471,12. 20.

यज्वरी s. u. यज्वन्.

यज्ष्वन् Adj. Subst. = यज्वन् 1).

यज्ञ m. ein zur Erklärung von यज्ञ erfundenes Wort Çat. Br. 3,9,4,23.

यण् Bez. *der Halbvocale* य, र, ल und व. यणादेशसूत्र n. Titel eines Werkes Opp. Cat. 1.

यणव n. Name eines Sâman. यणवापत्ये n. Du. Ânsn. Br.

यत्, यतति, °ते 1) Act. *in Ordnung (Reihe und Glied) bringen, anschliessen, aneinander fügen, verbinden.* — 2) Act. *Schritt halten, in einer Reihe* —, *auf einer Stufe stehen* —, *wetteifern mit* (Instr.). — 3) Med. *sich anschliessen,* — *anreihen, in Reihen ziehen.* — 4) Med. *sich verbinden,* — *vereinigen, zusammentreffen mit* (Instr.). क्रतुभिः so v. a. *sich in Jmds* (Gen.) *Willen fügen.* — 5) Med. *feindlich zusammengerathen, im Kampfe liegen.* — 6) Med. *sich zu vereinigen suchen mit* (Loc.), *zu erreichen suchen* (einen Ort), *zustreben, auf Etwas zuhalten.* — 7) Med. (metrisch auch Act.) *streben nach, sich bemühen um, bedacht sein auf, sich einer Sache ganz hingeben;* die Ergänzung im Loc., Dat., Acc., Gen. (einmal), °अर्थे, °अर्थाय (auch mit Gen.), °अर्थम्, °कृतोस्, im Acc. mit प्रति oder ein Infin. (Gaut.). Ohne Ergänzung *sich anstrengen, alle seine Kräfte anwenden, Sorge tragen, auf seiner Hut sein, sich vorsehen.* — 8) Med. *sich gefasst machen auf* (Acc.). — 9) Partic. *a)* यत्त α) Pl. *im Kampfe liegend.* — β) *bedacht auf, bereit zu;* die Ergänzung im Loc., Dat. oder Acc. mit प्रति. Ohne Ergänzung *zu Allem vorbereitet, seine Maassregeln getroffen habend, auf seiner Hut seiend, sich vorsehend.* — γ) *besorgt, gelenkt* (Wagen, Pferde). — *b)* यतित mit einem Infin. *derjenige, den zu* — *man sich bemüht hat.* n. impers. mit Infin. *man* (Instr.) *ist darauf bedacht gewesen.* — Caus. यातयति, °ते 1) Act. *in Ordnung stellen, vereinigen;* Med. *sich verbünden.* — 2) Act. *anfügen, anbringen.* — 3) Act. *kämpfen lassen* Ait. Br. 1,14. — 4) Act. *Jmd* (Gen.) *Etwas* (Acc.) *an's Herz legen.* — 5) Act. Med. (ausnahmsweise) *ausgleichen, vergelten* (*lohnen* oder *strafen*), *erwidern* (eine Feindseligkeit). कित्तिबषम् *als Fehler rügen.* — 6) Med. *Jmd* (Acc. oder Gen.) *Etwas* (Acc.) *abtreten.* — 7) Act. Med. *Jmd peinigen, quälen.* — Nach dem Dhâtup. निकारे (निराकारे, खेटे) und उपस्कारे. यातिष्ये Mârk. P. 121,39 fehlerhaft für यतिष्ये. — Mit अधि Med. *sich* einen Schmuck (Acc.) *anlegen auf* (Loc.). — Caus. Med. einen Ort (Acc.) *erreichen.* — Mit अनु Med. *zu* —, *hinstreben zu* (Acc.). — Mit आ 1) *anlangen, eintreten in, Fuss fassen, wohnen, bleiben,* — *in* oder *bei* (Loc.), *hinstreben zu* (Dat.). — 2)

आयत्त *a) sich befindend in* (Loc. oder Acc.). — *b) abhängig von, beruhend auf, zu Jmdes Verfügung stehend*; die Ergänzung im Loc., Gen. oder im Comp. vorangehend. Auch ohne Ergänzung. — *c) sich anstrengend, sich bemühend.* — *d) auf seinen Hut seiend, sich vorsehend.* — *e) bereit stehend.* — Caus. Act. 1) *anlangen machen in* (Loc.). — 2) als Erklärung von यातयति nach dem Comm. = कर्मसु प्रवर्तयति. — Mit अत्या Med. *sich sehr bemühen um, sehr bedacht sein auf* (Loc.). — Mit अन्वा, अन्वायत्त *betheiligt bei, verbunden mit, in Beziehung stehend zu, abhängig von, beruhend —, sich erstreckend auf, vorhanden in* oder *bei*; mit Loc. oder Acc. — Caus. Act. *anreihen, folgen lassen; in Verbindung bringen, sich betheiligen lassen*; mit Loc. oder Acc. Mân. Gṛhj. 2,2. fgg. Âpast. Çr. 6,30,12. Comm. zu 29,8. — Mit व्या Caus. Act. 1) *geordnet hinstellen* Âpast. Çr. 15,6,5. — 2) *gesondert befestigen an* (Loc.) Âpast. Çr. 15,6, 17. 18. — Mit समा, °यत्त *beruhend auf, abhängig von* (Loc.). — Mit उप Med. *betreffen.* — Mit नि Med. *anlangen bei* (Loc.). — Mit निस् Caus. 1) *fortreissen, fortschaffen, wegführen.* — 2) *herausholen, herbeischaffen, — aus* (Abl.). — 3) *herausgeben, schenken* (Lalit. 474,13. Saddh. P. 91,*b*. Kâraṇḍ. 36,17. 49,1), *ausliefern, zurückgeben.* — 4) वैरम् *eine Feindschaft erwidern, Rache nehmen.* — 5) *verbringen, verleben.* — Mit प्रतिनिस् Caus. *wieder ausliefern, zurückgeben.* — Mit परि *umstellen, umringen.* परियत्त *umstellt.* — Mit प्र 1) Med. *einwirken.* — 2) Med. Act. (metrisch) *sich bestreben, sich bemühen um, bedacht sein auf, sich befleissigen*; die Ergänzung im Loc., Dat., Acc., अर्थे, अर्थम्, हेतोस् oder im Infin. प्रयत्त *sich bestrebend, ganz bei der Sache seiend*; प्रयतित n. impers. — Mit संप्र Med. *sich bemühen um, bedacht sein auf* (Dat.). — Mit प्रति *entgegenwirken*, mit Acc. — Caus. *erwidern.* वैराणि, वैरम् so v. a. *Rache nehmen.* — Mit वि Med. etwa *in verschiedene Reihen bringen.* — Caus. 1) *anreihen, anbringen.* — 2) *büssen.* — 3) *peinigen, quälen.* — Mit अधिवि Caus. *anreihen, anbringen.* — Mit सम् 1) Act. *vereinigen.* — 2) Med. *sich aneinander reihen.* — 3) Med. *sich vereinigen, zusammentreffen, sich verbinden mit* (Instr.). — 4) Med. *an einander gerathen, in Streit kommen.* संग्रामम् *einen Kampf beginnen.* संयत्त Pl. *in Streit gerathen,* संग्रामे संयत्ते *beim Ausbruch des Kampfes* TS. 2,1, 3,1. 2. 8,4. — 5) संयत्त *vorbereitet, ganz bei der Sache seiend, seine Massregeln getroffen habend, auf der Hut seiend, sich vorsehend.* — Mit अभिसम्, °संयत्त *besorgt, gelenkt* (Rosse). — Mit प्रतिसम् 1) Med. *bekämpfen.* — 2) °संयत्त *vollkommen vorbereitet, — gerüstet.*

यत 1) Adj. s. u. यम्. — 2) *n. *die Fussbewegungen des Führers beim Lenken eines Elephanten.*

यतकृत् m. N. pr. eines Mannes. Fehlerhaft.

यतगिर् Adj. *die Rede hemmend, schweigend.*

यतंकर m. etwa *Vergelter.*

यतनीय n. impers. *bedacht zu sein auf* (Loc.).

यतम Adj. (f. आ) *welcher von Mehreren.*

यतमेधा Adv. *auf welche unter mehreren Weisen.*

यतर Adj. (f. आ) *welcher von Zweien.*

यतरेधा Adv. *auf welche von zwei Weisen.* यतरेधेव कतरेधा च *gleichviel auf welche von beiden Weisen* Śrapv. Br. 3,1.

यतरश्मि Adj. *mit angespannten Strängen* oder *Zügeln.*

यतवाच् Adj. *die Rede hemmend, schweigend.* Nom. abstr. °वाक्त n.

यतव्य Adj. (f. आ) zu तनू. v. l. यातव्य.

यतव्रत Adj. (f. आ) *an seinem Vorhaben festhaltend.*

यतस् Adv. 1) in der Bed. des Abl. von 1. य in allen Zahlen und Geschlechtern: *aus —, von wem,* oder *welchem, woher, woraus, wovor* (z. B. sich fürchten); auch *durch wen* oder *was.* चैरकेभ्यो वा यतो वा *von Karaka's oder von irgend einem Andern*; यतो यत: *je von welchem, je woher, je woraus*; यतस्तत: *vom ersten Besten, von diesem oder jenem; woher es auch sei, woher immer, irgendwoher*; यत एव कुतश्च *von diesem oder jenem, woher immer.* — 2) *wo.* — 3) *wohin.* यतो यत: *wohin immer*; यतस्तत: *wohin es auch sei, irgendwohin.* — 4) *aus welchem Grunde, in Folge wovon.* — 5) *da, weil.* Häufig einen Vers anknüpfend, der einen ausgesprochenen Gedanken begründen soll. — 6) *von wann an, seitdem.* यत: प्रभृति dass. यतो जाता so v. a. *von ihrer Geburt an.* — 7) *sobald als.* — 8) *dass* nach einem Fragesatze und vor einer oratio directa (wie ὅτι). — 9) *auf dass*, mit Potent.

यतस्रुच् Adj. *der die Opferschale ausstreckt, — darbietet, — bereit hält.*

यतात्मन् Adj. *sich zügelnd, — beherrschend* 48,15.

यताहार Adj. *wenig essend* R. 2,28,17. v. l. यथाहार.

1. यति Adj. Pl. (Nom. Acc. यति) *quot, wie viele.* AV. 10,3,6 vielleicht fehlerhaft für यदि.

2. यति m. 1) etwa *Ordner* (*Geber* nach Sây.). — 2) Pl. N. pr. eines mit den Bhṛgu zusammenhängenden Geschlechts. Auch Sg. neben भृगु. Gilt für einen Sohn Brahman's, Nahusha's oder Viçvâmitra's. — 3) *ein Asket, ein Mann, der der Welt entsagt hat.* — 4) * = निकार oder कार (Çâçvata).

3. यति f. 1) *Festhaltung, Leitung.* — 2) *Pause* (in der Musik), *Caesur* (im Verse). — 3) **Wittwe*; auch *यती.

यतिचान्द्रायण n. *eine best. Kasteiung.*

यतितव्य n. impers. *zu sorgen, — für Etwas* (Loc.).

यतिताल m. *ein best. Tact* S. S. S. 227. Gîr. S. 6. 9. 16.

यतित्व n. *der Stand eines Asketen.*

यतितम Adj. (f. ई) *der wievielste.*

यतिधर्म m. *die Pflichten eines Asketen.*

यतिधर्मन् m. N. pr. eines Sohnes des Çvaphalka.

यतिधर्मसंग्रह m. (Burnell, T.) und °धर्मसमुच्चय m. (Opp. Cat. 1) Titel von Werken.

यतिधर्मिन् m. = यतिधर्मन् Hariv. 1,34,13.

यतिधा Adv. *in vielen Theilen, — Orten.*

यतिन् 1) m. *Asket.* — 2) *f. °नी *Wittwe.*

यतिनृत्य n. *ein best. Tanz* S. S. S. 255.

यतिपञ्चक n., यतिप्रतिवन्दनखण्डन n. (Opp. Cat. 1), यतिप्रयोग m. (Burnell, T.) und यतिप्रवणाकल्प m. (Opp. Cat. 1) Titel von Werken.

यतिधृष्ट Adj. *der geforderten Caesur ermangelnd* Vâmana 2,2,3.

*यतिमैथुन n. *das unkeusche Leben von Asketen.*

यतिराजविंशति f., °राजविजय m. und °राजसप्तति f. Titel von Werken Opp. Cat. 1.

यतिरेखा f. *eine best. Stellung der Glieder beim Tanz* S. S. S. 255.

यतिलग्न m. *ein best. Tact* S. S. S. 208.

यतिलिङ्गसमर्थन n., यतिवन्दननिषेध m., °वन्दनशतदूषणी f. und °वन्दनसमर्थन n. Titel von Werken Opp. Cat. 1.

यतिवर्य m. N. pr. eines Autors.

यतिविलास m. N. pr. eines Mannes.

यतिशेखर m. *ein best. Tact* S. S. S. 226.

यतिसांतपन n. *eine best. Kasteiung, dreitägiges Paṅkagavja.*

यतीन्द्र m. *ein Fürst unter den Asketen.*

यतीन्द्रमतदीपिका f. und यतीश्वरप्रार्थना f. Titel zweier Werke.

यतु anzunehmen für यतव्य.

*यतुका f. *eine best. Pflanze.*

यतुन Adj. nach den Commentatoren = यत्तर्

oder यतनशील.

*यतका f. = यतका.

यतोजा und यतोद्भव Adj. *woraus entstanden.*

यतोवृक्षतीक Adj. *an welcher Stelle die* Bṛhatī *habend* Çâṅku. Çr. 11,12,1.

यतोमूल Adj *worin wurzelnd.*

*यत्कर् Adj. (f. आ) *was thuend, — vornehmend.*

यत्काम Adj. *was wünschend* Maitr. S. 2,1,2. 5, 7. Âpast. Çr. 6,10,1.

यत्काम्या Instr. Adv. *in welcher Absicht.*

यत्कारणम् Adv. 1) *aus welchem Grunde, in Folge wovon, weshalb.* — 2) *da, weil.* Auch यत्कारणात्.

यत्कारिन् Adj. *was vornehmend* Hemâdri 1,148, 9. 10.

यत्कार्यम् Adv. *in welcher Absicht.*

यत्किंचनकारक Adj. *das erste Beste thuend, auf's Gerathewohl handelnd* MBh. 12,118,20.

यत्किंचनकारिन् Adj. dass. Kâd. 256,2. 2,22,8. Harshaṅ. 148,8. Nom. abstr. °रिता f. Kâd. 134,22.

यत्किंचनप्रलापिन् Adj. *allerhand Zeug schwatzend* R. 4,17,5.

यत्किंचनवाद् m. *eine Behauptung auf's Gerathewohl* Comm. zu Nyâyas. 4,1,36.

यत्किंचिदपिसंकल्प m. *ein Verlangen nach irgend Etwas* Spr. 5042.

यत्किंचिदुःखक n. Pl. *unbedeutende Schmerzen, welcher Art sie auch seien,* Mahâvîraṅ. 133,19.

यत्कुल Adj. *aus welchem Geschlecht* Hariv. 2, 118,44.

यत्कृते Adv. *wessentwegen.*

यत्क्रतु Adj. *welchen Entschluss fassend.*

यत्न m. (adj. Comp. f. आ) 1) *Willensthätigkeit, Bestrebung.* — 2) *Verrichtung, Arbeit.* — 3) Sg. und Pl. *Bemuhung, Mühe, Anstrengung,* — *in Betreff von* (Loc. oder im Comp. vorangehend). यत्नं कृ, आ-स्था, समा-स्था, आ-धा *sich Mühe geben, Mühe auf Etwas wenden, sich angelegen sein lassen;* mit Loc. oder Infin. यत्नेन und यत्नेम् *sorgfältig, eifrig, alles Ernstes;* यत्नेनापि *trotz aller Anstrengung;* यत्नात् *bei aller Anstrengung; sorgfältig, eifrig;* महता यत्नात् *mit grosser Anstrengung;* यत्नतस् *sorgfältig, eifrig;* यत्न° *mit Mühe, nicht leicht.* — 4) *eine besondere, ausdrückliche Bemerkung* Comm. zu Âpast. Çr. 7,20,3. 8,7,3.

यत्नवत् Adj. 1) *Willensthätigkeit besitzend.* Nom. abstr. °वत्ता n. — 2) *sich Mühe gebend, sich Etwas angelegen sein lassend;* die Ergänzung im Loc.

यत्नातिशय m. in der Rhetorik *eine Erklärung, dass man mit Etwas nicht einverstanden sei, trotz des Bestrebens es sein zu wollen.*

यत्पराक्रम Adj. *von welchem Muthe* MBh. 1,94, 1. 228,19. 5,74,8.

यत्पृष्ठ Adj. *mit welchem* पृष्ठ 4) *verbunden* Çâṅku. Çr. 14,22,6.

*यत्प्रथम Adj. *was zum ersten Male thuend* P. 6, 2,162, Sch.

*यत्य Partic. fut. pass. von यत्.

यत्र, यत्रा Adv. 1) = Loc. von 1. य *wer, welcher* in allen Zahlen und Geschlechtern. — 2) *wo, woselbst.* चतुष्पथे यत्र वा *oder sonst wo.* — 3) *bei welchem Anlass, bei welcher Gelegenheit, in welchem Falle, wenn.* — 4) *wohin.* — 5) *da, quum.* — 5) *wann, als.* — 6) *damit.* — 7) *dass* nach einem Fragesatze und *nach *nicht glauben, — zugeben, tadeln, sich wundern.* — 8) यत्र यत्र a) *wo immer, wo es auch sei.* — b) *wohin immer, wohin es auch sei.* — 9) यत्र तत्र a) = यस्मिंस्तस्मिन् u. s. w. — b) *wo immer, an jedem beliebigen Orte, am ersten besten Orte.* — c) *bei jedem Anlass, bei jeder Gelegenheit.* — d) *wohin immer, wohin es sich trifft, an den ersten besten Ort, weiss Gott wohin.* — 10) यत्र तत्रापि *wohin immer* 182,32. — 11) यत्र कुत्र a) = यस्मिन्कस्मिन् u. s. w. — b) *überall.* — 12) यत्र कुत्रापि = यस्मिन्कस्मिन्नपि u. s. w. — 13) यत्र क्व च a) = यस्मिन्कस्मिंश्च u. s. w. यत्र क्व चोत्पादितः so v. a. *mit dem ersten besten Weibe erzeugt* Devala. — b) *wo immer.* — c) *so oft, jedesmal wenn.* — d) *wohin immer.* — 13) यत्र क्व चन a) = यस्मिन्कस्मिंश्च. यत्र क्व चनोत्पादितः so v. a. *mit dem ersten besten Weibe erzeugt* Vishṇus. 15,27. — b) *an einem beliebigen Orte.* — c) *irgendwann, wann es auch sei.* — d) *weiss Gott wohin.* — 14) यत्र क्व वा *wo es auch sei.* — 15) यत्र क्वापि *irgendwohin, hierhin oder dorthin.*

यत्रकामम् Adv. *wohin das Verlangen geht.*

यत्राकामावशायिता und °शायित्व fehlerhaft für °सायिता und °सायित्व.

यत्रकामावसाय m. *die Zauberkraft sich dahin zu versetzen, wohin man gerade Lust hat.*

यत्रकामावसायिन् Adj. *die Zauberkraft besitzend sich dahin zu versetzen, wohin man gerade Lust hat.* Nom. abstr. °यिता f. und °यित्व n.

यत्रतत्रशय Adj. *sich hinlegend, wo es sich gerade trifft, dem es einerlei ist wo er schläft.*

यत्रत्य Adj. *wo seiend, wo wohnend.*

यत्रसायंगृह Adj. *dort seine Wohnung aufschlagend, wo Einen der Abend ereilt,* R. 2,67,20.

यत्रसायंप्रतिश्रय Adj. (f. आ) dass.

यत्रस्थ Adj. *wo sich aufhaltend.*

यत्राकूत n. *das beabsichtigte Ziel.*

यत्रास्तमितशायिन् Adj. *sich hinlegend, wo Einen der Sonnenuntergang ereilt,* MBh. 12,61,8.

यत्रेच्छक Adj. *wo es Einem beliebt* MBh. 3,276,14.

यत्व n. Nom. abstr. von य *der Laut* य Comm. zu TS. Prât.

यत्संख्याक Adj. *in welcher Anzahl* 215,1.

यत्सेन Adj. *welches —, ein wie starkes Heer habend* MBh. 5,74,8.

यत्स्वभाव Adj. *von welcher Natur, — Art und Weise zu sein* ebend.

यथर्षि Adv. *je nach dem* Ṛshi.

यथर्चम् Adv. *je nach der* Ṛk.

यथर्तु Adv. *der jedesmaligen Zeit (Jahreszeit) entsprechend* Âpast. Çr. 6,31,14.

यथर्षि Adv. *je nach dem* Ṛshi Âpast. Çr. 2,16,6.

यथर्ष्याधान n. Bez. *bestimmter Sprüche* Âpast. Çr. 5,11,6. 7. 13,8. 15,6. 17,1.

यथा (in der ersten Bed. am Ende eines Pâda im Ṛgveda auch tonlos) 1) *wie, gleichwie* (einem तथा, तथा तथा [106,33], एवं, एवम् oder तद्वत् entsprechend). यथा वा (nach einem vorangehenden वा) *oder wie sonst.* यथा चित्, यथा कु, यथा कु वै (33,7), यथा — इव, इव यथा, यथेवाङ्ग (ṚV. 10,86,7), यथेव कु (Chr. 36,22). *Auch als Ausruf der Verwunderung.* यथो एतत् *was das betrifft (dass).* यथा — तथा oder यथा — तेन सत्येन bei Betheuerungen und festen Behauptungen *so gewiss — so wahr;* ausnahmsweise wechseln in diesem Falle यथा und तथा ihre Stellen. — 2) *wie,* so v. a. *zum Beispiel.* — 3) elliptisch so v. a. *wie es sich verhält, — verhielt.* — 4) *ut, auf dass, damit, (so) dass;* mit Opt. und Conj., später auch Fut., Praes., Imperf., Perf. und Aor. In der älteren Sprache gern dem ersten Worte des Satzes nachgestellt. Auch mit Ergänzung von स्यात् oder भवेत्. — 5) *da.* यथा — तथा *da — so* 291,24. Spr. 7634. — 6) *dass* nach *wissen, glauben, meinen, sagen, melden, anweisen, hören, bekannt werden, zweifeln* u. s. w. vor einer oratio directa mit oder ohne इति am Schluss. — 7) *so wie,* so v. a. *sobald.* — 8) *wie wenn,* mit Potent. — 9) = यथावत् *wie es sich gehört, richtig.* — 10) यथा यथा (einem तथा तथा oder एवंएव entsprechend) *je nachdem, in welchem Maasse, jemehr* Çaṅk. zu Bâdar. 2,2,9. Kâd. 118,13. — 11) यथा यथैव *dass* (einem तद्वत् *das* entsprechend); mit Potent. Spr. 5135. — 12) यथा तथा a) *wie immer, wie es auch sei, auf irgend eine Weise, auf belie-*

bige W. Mit einer Negation *auf keine Weise.* सो ऽपि नास्ति यथा तथा so v. a. *aber auch der ist genau genommen nicht da.* — *b*) = यथातथम्, wie die v. l. hat. — 13) यथा कथं चित् *auf irgend eine Weise, wie es sich gerade macht.* — 14) तथ्यथा *dieses wie,* so v. a. *nämlich, zum Beispiel.* — 15) तथ्यथापि नाम mit Potent. *gleich wie nämlich* oder *gleich wie wenn* Vâgrakkh. 27,8. 9. 32,14. 16. 17.

यथाकनिष्ठम् Adv. *dem Alter nach vom Jüngsten zum Aeltesten hinauf.*

यथाकर्तव्य Adj. *was in einem betreffenden Falle zu thun ist.*

यथाकर्म Adv. *je nach der betreffenden Thätigkeit, je nach den Handlungen.*

यथाकर्मगुणम् Adv. *je nach den Handlungen und je nach den (drei) Qualitäten.*

यथाकल्पम् Adv. *dem Ritus gemäss.*

यथाकाण्डम् Adv. *je nach den Abschnitten.*

यथाकाम Adj. 1) *je welches Verlangen habend.* — 2) *nach Belieben verfahrend* Hemâdri 1,498,7.

यथाकामचार m. *ein im eigenen Belieben stehendes —, ein unbeschränktes Verfahren.*

यथाकामध्येय Adj. *nach Belieben zu bedrücken.*

यथाकामप्रयाप्य Adj. *nach Belieben wegzuschicken.*

यथाकामम् (RV.) und °कामम् (Çat. Br.) Adv. *nach Wunsch, nach Belieben, gemächlich.*

यथाकामवध्य Adj. *nach Belieben zu züchtigen.*

यथाकामविचारिन् Adj. *nach Belieben umherstreichend.*

यथाकामार्चितार्थिन् Adj. *Bedürftige nach Wunsch befriedigend.*

यथाकामिन् Adj. *nach Belieben verfahrend.* Nom. abstr. °मित्व n. Çaṃk. zu Ait. Up. S. 165, Z. 5. 7.

यथाकाम्य n. fehlerhaft für याथा°; vgl. Mahâbh. 8,19,*b*.

यथाकायम् Adv. *je nach dem Umfange* (des Jûpa).

*यथाकारम् Adv. *auf welche Weise.*

यथाकारिन् Adj. *wie handelnd.*

यथाकार्य Adj. = यथाकर्तव्य.

यथाकाल 1) m. *ein entsprechender Zeitpunct.* द्वितीय so v. a. *die zweite Essenszeit.* — 2) °म् Adv. *je zur Zeit, zur richtigen —, gewöhnlichen Zeit.* Am Anf. eines Comp. °काल°.

यथाकुलधर्मम् Adv. *je nach Familienbrauch.*

यथाकृत 1) Adj. *a*) *recht gemacht* in अयथा°. — *b*) *verabredet.* — 2) °कृतम् Adv. *a*) *wie gewöhnlich, wie sonst.* — *b*) *in der Weise, wie es geschah.* — *c*) *in verabredeter Weise.* — *d*) *je nach der Anfertigung.*

यथाकृष्टम् Adv. *Furche um Furche.*

यथाकृति Adv. *in entsprechender, angemessener Weise.* v. l. यथाज्ञप्ति.

यथाकृतु Adj. *welchen Entschluss fassend.*

यथाक्रम°, °क्रमम् und °क्रमेण Adv. *der Reihe nach, successive, respective.*

यथाक्रियमाण Adj. (f. आ) *wie gethan werdend,* so v. a. *gebräuchlich, üblich* Harshak. 61,5. 93,20. 154,6.

यथाक्रोशम् Adv. *nach der Zahl der* Kroça.

यथाक्षमम् Adv. *nach Möglichkeit, so viel als möglich.*

यथाक्षरम् Adv. *Silbe um Silbe* Saṃhitopan. 23,1.

यथाक्षिप्रम् Adv. *so schnell als möglich.*

यथाक्षेमेण Instr. Adv. *in aller Ruhe, — Behaglichkeit.*

यथाखातम् Adv. *je nachdem gegraben ist.*

यथाख्यम् Adv. *den Benennungen entsprechend.*

यथाख्यात Adj. *früher erzählt, — erwähnt, — angegeben.*

यथाख्यानम् Adv. *dem Bericht —, der Angabe gemäss.*

यथागत 1) Adj. *a*) *auf dem* (Wege) *man vorher gekommen ist* Vikramâṅkak. 10,4. — *b*) **wie zur Welt gekommen, dumm, einfältig.* — 2) °गतम् und °गतेन Adv. *des Weges, auf dem man gekommen ist.*

यथागम 1) Adj. *rechtgläubig* Çâṅkh. Grhs. 6,6,16. — 2) °म् Adv. *der Ueberlieferung gemäss* Âpast. 1, 17,13. 2,5,18.

यथागात्रम् Adv. *Glied um Glied.*

यथागुणम् Adv. *den Qualitäten —, den Vorzügen gemäss.*

यथागृहम् Adv. *in sein* (u. s. w.) *respectives Haus.*

यथागृहीतम् Adv. 1) *je nach der Reihe des Fassens.* — 2) *nach der Reihe des Aufführens.*

यथागोत्रकुलकल्पम् Adv. *je nach dem Brauch der Familie oder des Geschlechts* Gobh. 2,9,25.

यथाग्नि Adv. 1) *nach der Grösse des Feuers.* — 2) *der Verdauungskraft entsprechend* Kâraka 6, 2,18.

यथाग्रहणम् Adv. *der Angabe gemäss.*

यथाङ्गम् Adv. *Glied um Glied.*

यथाचमसम् Adv. Kamasa *um* Kamasa, *je auf seinen K.* Vaitân.

यथाचारम् Adv. *dem Brauche gemäss, wie üblich.*

यथाचारिन् Adj. *wie zu Werke gehend, wie verfahrend.*

यथाचिति Adv. *Schicht um Schicht* Kâts. Çr. 18, 4,15.

यथाचित्ति Adj. *vorher bedacht, beabsichtigt* Pañkat. 226,18.

यथाचोदितम् Adv. *je nach der Aufforderung.*

यथाछन्दसम् Adv. *ein Metrum um's andere.*

यथाजात Adj. 1) *wie zur Welt gekommen.* — 2) *dumm, einfältig* Kâd. 2,55,17.

यथाजातम् Adv. *Geschlecht um Geschlecht.*

यथाजातरूपधर Adj. *splitternackt* Gârâlop. S. 454.

यथाजाति Adv. *Art um Art.*

यथाजातीयक Adj. *wie geartet* Comm. zu Nyâyas. 2,2,16.

यथाजोषम् Adv. *nach Herzenslust.*

यथाज्ञप्त Adj. *vorhin befohlen, anbefohlen.*

यथाज्ञप्ति Adv. *dem Befehle gemäss* R. ed. Bomb. 2,80,15.

यथाज्ञानम् Adv. *nach Wissen, so gut man es weiss* Gobh. 3,9,21.

यथाज्ञेयम् Adv. dass. Hemâdri 1,271,7.

यथाज्यगान n. *ein dem* Âgja *entsprechender Gesang* Lâṭ. 7,13,10.

यथाज्येष्ठम् Adv. *dem Alter nach, vom Aeltesten zum Jüngsten hinab.*

यथातत्त्व° und °तत्त्वम् Adv. *der Wahrheit gemäss, wie es sich wirklich verhält, genau.*

यथातथम् Adv. *wie es sich in Wirklichkeit verhält, genau, wie es sich gebührt, wie es sich gehört.*

यथातथ्यम् und °तथ्येन Adv. *der Wahrheit gemäss.*

यथात्मक Adj. *welche Natur immer habend.*

यथादत्त Adj. *wie immer gegeben.*

यथादधिभक्षम् Adv. *nach Art des* Dadhibhaksha Çâṅkh. Çr. 8,9,11.

यथादर्शन° und यथादर्शनम् Adv. *bei jedem Vorkommen, in jedem einzelnen Falle.*

यथादायम् Adv. *je nach dem Erbtheil.*

यथादिक् und यथादिशम् (Varâh. Jogâs. 7,20) Adv. *nach den verschiedenen Himmelsrichtungen, nach der entsprechenden H., je nach der H.*

यथादिष्ट 1) Adj. *der Angabe —, der Anweisung entsprechend.* — 2) °दिष्टम् Adv. *der Angabe —, der Anweisung gemäss.*

यथादीक्षम् Adv. *den übernommenen religiösen Observanzen gemäss.*

यथादृष्टम् Adv. *wie man Etwas gesehen hat.*

यथादेवतम् Adv. *Gottheit um Gottheit* Vaitân.

यथादेशकालदेकावस्थानविशेषम् Adv. *je nach der Verschiedenheit des Ortes, der Zeit und der Körpergestalt.*

1. यथादेशम् Adv. *je nach dem Platze, — Orte.*

2. यथादेशम् Adv. *je nach der Weisung, nach Vorschrift* Gobh. 1,1,4.

यथाद्रव्य Adj. *je welchen Besitz habend, je woran reich.*

यथाधर्मम् Adv. 1) *in richtiger Ordnung, nach Recht und Gebühr.* — 2) *dem Wesen —, der Natur gemäss* Çulbas. 3,135.

यथाधिकार° und °म् (Gaut.) Adv. *der Berechtigung gemäss, je nach der B.*

यथाधिपर्यम् Adv. *nach der Reihe der* Dhishṇja Vaitân.

यथाधीत Adj. und °म् Adv. *wie gelernt, wie der Text lautet, d. h. in der Grundform ohne wesentliche Abänderung.*

यथाध्यापकम् Adv. *in Uebereinstimmung mit dem Lehrer.*

यथानाम 1) Adj. (f. या) *je welchen Namen habend* Âpast. Çr. 15,9,4. — 2) °नाम Adv. *Name um Name.*

यथानारदभाषित Adj. (f. या) *genau so seiend, wie es Nârada verkündet hat.*

यथानिकायम् Adv. *je nach dem Körper* Çvetâçv. Up. 3,7.

यथानिकृतम् Adv. *wie hingeworfen.*

यथानिर्दिष्ट Adj. *wie angegeben, wie beschrieben, wie gekennzeichnet* 300,23.

यथानिलयम् Adv. *in sein entsprechendes Nest, in seine entsprechende Wohnstätte.*

यथानिवासिन् Adj. *wo gerade wohnend.*

यथानिवेशम् Adv. *in seine entsprechende Wohnstätte* R. 6,16,23.

यथानिशान्तम् Adv. *nach der angenommenen, üblichen Weise* Âçv. Çr. 7,12,13. 14. 8,3,22.

यथानिःसृतम् Adv. *wie hinausgegangen.*

यथानुपूर्वम्, °पूर्व्य° und °पूर्व्या (Instr.) Adv. *der Reihe nach, respective.*

यथानुभूतम् Adv. *wie man es erfahren hat, — es erlebt hat.*

यथानुरूपम् Adv. *regelrecht, genau entsprechend.*

यथान्तरम् Adv. *je nach dem Zwischenraume* Kauç. 8.

यथान्यस्तम् Adv. *in der Weise, wie es deponirt war.*

यथान्याय्यम् Adv. *nach der Regel, nach Gebühr.*

यथान्यायम् Adv. *dem niedergeschriebenen Wortlaut des Sûtra gemäss, wie geschrieben steht* Mahâbh. 3,58,b.

यथान्युप्त 1) Adj. *wie je hingeworfen.* — 2) °प्तम् Adv. *Wurf um Wurf.*

यथापण्यम् Adj. *je nach der Waare, für jede Waare.*

यथापदम् Adv. *Wort für Wort.*

यथापरम् Adv. etwa *wie sonst* MBh. 6,1,28, wo ed. Calc. und Vardh. कृत्स्नं st. कस्य चित् lesen.

यथापराधदण्ड Adj. *nach dem Vergehen strafend.*

यथापराधम् Adv. *je nach dem Vergehen.*

यथापरिधि Adv. Paridhi *um* Paridhi Mân. Çr. 1,3,1. 4. Hillebr. N. 82. Vgl. परिधि 8).

यथापरिलिखितम् Adv. *nach dem Umriss* Kâtj. Çr. 8,5,7.

यथापरीतम् Adv. *wie übergeben* Çâṅkh. Gṛhj. 2,12.

यथापरु Adv. *Gelenk um Gelenk, Glied um Glied.*

यथापर्युक्षितम् Adv. *wie besprengt* Kâtj. Çr. 4, 14,30.

यथापर्व Adv. *je nach dem* Parvan Çâṅkh. Çr. 14,10,4.

यथापाठ 1) Adj. *der Herzählung entsprechend* Utpala zu Varâh. Bṛh. 1,14. — 2) °म् Adv. *je nach der Recitation* MBh. 12,63,18.

यथापुरम् Adv. *wie früher, wie ehemals* Âpast. Çr. 9,20,7. Gop. Br. 1,3,18. Kauç. 72.

यथापुरुषम् Adv. *je nach dem Manne* Ind. St. 13,239.

यथापूर्व 1) Adj. *wie ehemals seiend.* Nom. abstr. °त्व n. Kâṭh. 27,5. — 2) Adv. °पूर्वम् *a) nach einander, der Reihe nach. — b) wie ehemals, wie sonst.*

यथापृष्ठ Adj. *dem* Pṛshṭhja *entsprechend* Çâṅkh. Çr. 14,8,11.

यथाप्रकृति Adv. *dem Schema —, der Norm gemäss* Lâṭj. 10,11,13.18,11. Kâtj. Çr. 8,2,27. Çâṅkh. Çr. 11,13,4.

यथाप्रज्ञम् Adv. *nach bester Einsicht, so gut man es versteht.*

यथाप्रतिगुणम् Instr. Pl. *je nach den Eigenschaften, — Vorzügen, so v. a. so gut man es vermag.*

यथाप्रतिज्ञाभिम् Instr. Pl. *wie man übereingekommen war.*

यथाप्रतिरूपम् Adv. *wie es passend ist.*

यथाप्रत्यक्षदर्शनम् Adv. *als wenn es vor Augen geschähe, als wenn man es mit eigenen Augen sähe.*

*यथाप्रत्यर्घम् Adv. *je nach Verdienst.*

यथाप्रदानम् Adv. *der Darbringung entsprechend, in derselben Reihenfolge, wie diese erfolgte,* Gaim. 5,4,3.

यथाप्रदिष्टम् Adv. *der Vorschrift gemäss, wie es sich gehört.*

यथाप्रदेशम् Adv. 1) *an der entsprechenden, richtigen Stelle, an die richtige Stelle, je auf seinen Platz* Pañkad. — 2) *nach allen Seiten hin.* — 3) *der Vorschrift gemäss, wie es sich gehört.*

यथाप्रधानतम् Adv. *je nach dem Vorzug, — Vorrang.*

यथाप्रधानम् Adv. 1) *je nach der Grösse* Kâd. 198, 7. — 2) = यथाप्रधानतम्.

यथाप्रपन्नम् Adv. *wie hereingetreten* Çâṅkh. Çr. 5,18,12. 20,7. 17,12,5.

यथाप्रभावम् Adv. *nach Kräften* Çat. Br. 4,5,10,7.

यथाप्रयोगम् Adv. *je nach dem Gebrauch* Aupamanjava im Comm. zu Âpast. Çr. 8,1,2.

यथाप्रवृतम् Adv. *wie erwählt* Kâtj. Çr. 9,8,16.

यथाप्रवेशम् Adv. *wie man hereingetreten ist* Daçak. 88,14.

यथाप्रश्नम् Adv. *den Fragen gemäss* Sucr. 1,193,5.

यथाप्रसृप्तम् Adv. *wie hineingeschlichen* Âçv. Çr. 6,12,2.

यथाप्रस्तरम् Adv. *wie beim* Prastara Lâṭj. 2, 5,18.

यथाप्रस्तुतम् Adv. *wie schon begonnen war, so v. a. endlich einmal* Mâlatîm. 146,3 (ed. Bomb. 305,4).

यथाप्राणम् und °प्राणेन Instr. 92,11, Adv. *aus Leibeskräften, nach Kräften.*

यथाप्राप्त 1) Adj. (f. या) *a) wie angetroffen, der erste beste* Kâd. 2,127,1. — *b) aus den Verhältnissen —, aus den Umständen sich ergebend, entsprechend, angemessen. — c) aus einer vorangegangenen grammatischen Regel sich ergebend* 244, 6. — 2) Adv. °म् *der Regel gemäss, regelmässig* 240,12.

यथाप्राप्ति Adj. fehlerhaft für °प्राप्त.

यथाप्रार्थितम् Adv. *nach Wunsch.*

यथाप्रीति Adj. *nach Herzenslust.*

यथाप्रेषितम् Adv. *der Aufforderung* (in der Liturgie) *gemäss* Kâtj. Çr. 2,6,35. Mân. Çr. 1,8,6.

यथाप्रेषम् Adv. dass. Vaitân.

यथाफलम् Adv. *je nach dem Ertrage.*

यथाबलम् Adv. 1) *nach Kräften.* — 2) *in Bezug auf die Kraft.* — 3) *je nach dem Bestande des Heeres.*

यथाबीजम् Adv. *je nach dem Samen.*

यथाबुद्धि Adj. *nach bestem Wissen.*

यथाभक्त्या Instr. Adv. *mit voller Hingebung.*

यथाभक्तितम् Adv. *wie gegessen.*

यथाभव Adj. scheinbar Bhâg. P. 4,27,11, da hier यथा भवान् *wie du* zu trennen ist.

यथाभवनम् Adv. *Haus für Haus.*

यथाभागम् Adv. 1) *je nach dem Antheil.* — 2) *je an ihrem Platze, am rechten Platze.*

यथाभाजनम् Adv. *je an richtiger Stelle.*

1. यथाभाव m. 1) *das Wie, das wahre Verhältniss* Kull. zu M. 8,95. — 2) *Schicksal.*

2. यथाभाव Adj. *welche Natur habend.*

यथाभिकामम् Adv. *nach Wunsch.*

यथाभिज्ञाय 1) Adj. = यथाभिप्रेत 1) Kâraka 3,8. — 2) °ज्ञायम् Adv. *je wie man erkannte.*

यथाभिप्रेत 1) Adj. *erwünscht* in अयथा°. — 2) Adv. °म् *nach eigenem Gefallen, wie es Jmd* (Gen.) *will* Lâṭj. 4,3,16. Pañkat. ed. Bomb. 5,84,9.

यथाभिमत 1) Adj. *erwünscht, wonach man Verlangen hat, was Einem behagt, beliebig.* — 2) Adv. °म *nach eigenem Gefallen, wohin Einen das Verlangen zieht, nach Lust.*

यथाभिरुचित Adj. *woran man Gefallen hat, beliebt.*

*यथाभिरूपम् Adv. = अभिरूपस्य योग्यम्.

यथाभिलषित Adj. *erwünscht* 290,20.

यथाभिलिखित Adj. *in der angegebenen Weise geschrieben.*

यथाभिवृष्टम् Adv. *so weit als es geregnet hat.*

यथाभीष्ट Adj. *erwünscht, Einem gut dünkend.*

यथाभूतम् Adv. *wie es sich zugetragen, der Wirklichkeit —, der Wahrheit gemäss* Lalit. 446,2. fgg.

यथाभूमि Adv. *in das respective Land* Kâd. (ed. Bomb.) 2,336,7 (°भूमिम् fehlerhaft die anderen Ausgg. 108,17 = 133,19).

यथाभूयम् Adv. *nach der Anciennetät* Vishṇus. 73,2.

यथाभूयसोवाद् m. *eine allgemeine Regel.*

यथाभ्यर्थित Adj. *worum man vorher gebeten hatte.*

यथामङ्गलम् Adv. *je nach der Sitte.*

यथामति Adv. 1) *nach Gutdünken, — von* (Gen.), *wenn es Einem gut dünkt.* — 2) *nach bestem Verstande, so weit Jmds Einsicht reicht* TS. Prât.

यथामनसम् Adv. *nach Herzenslust* Âpast.

यथामनोषिमम् Adv. *nach Wunsch.*

यथामन्त्रवर्णम् Adv. *nach dem Wortlaut eines Spruches oder Liedes* Kâtj. Çr. 6,3,23.

यथामात्रम् Adv. in अ°.

यथामानम् Adv. *je nach dem Maasse, — Umfange* MBh. 4,56,12.

*यथामुखम् Adv. *von Angesicht zu Angesicht.*

यथामुख्यम् Adv. *was die Hauptpersonen betrifft, soweit von diesen die Rede ist.*

यथामुख्येन Instr. Adv. *vorzugsweise, vor Allem.*

यथामूल्य Adj. *preiswürdig* Hemâdri 1,448,1.

यथाम्नातम् und यथाम्नायम् Adv. *nach dem Wortlaut des Textes, der Ueberlieferung gemäss.*

यथायजुस् Adv. *je nach dem Jagus.*

यथायतनम् Adv. *je auf der Stelle, je an seiner St., je an seine St.* Ait. Up. 2,3. °नात् *je von seiner Stelle* TS. 7,5,6,4.

यथायथम् Adv. 1) *wie es sich gebührt, richtig, in der Ordnung, entsprechend* 233,2. Çaṃk. zu Bâdar. 2,2,19. — 2) *Eins um's Andere, nach und nach, allmählich.*

यथायाचित Adj. *je erbeten* Ind. St. 15,318.

यथायुक्त 1) Adj. *a) wie verbunden* TS. Prât. — *b) gerichtet auf, betreffend;* mit Loc. MBh. 5,191,5. — 2) Adv. °म् = यथायुक्ति.

यथायुक्ति und °तम् Adv. *nach Umständen, nach Bewandtniss.*

यथायूथम् Adv. *je nach den Heerden.*

यथायूपम् Adv. *den Jûpa's entsprechend* Kâtj. Çr. 8,8,22.

यथायोगम् Adv. 1) *nach Umständen, nach Bewandtniss, nach Bedürfniss* Çulbas. 1,52. 135. — 2) *nach Brauch, wie es bisher üblich war.*

यथायोगेन Instr. Adv. = यथायोगम् 1).

यथायोग्यम् Adv. *nach Gebühr, wie es sich schickt.*

यथायोनि Adv. 1) *je nach dem Mutterleibe.* — 2) *in der ursprünglichen Weise* Lâṭj. 7,9,6.

यथारब्ध Adj. *früher begonnen.*

यथारम्भम् Adv. *wie beim Beginn, in derselben Reihenfolge.*

यथारुचम् Adv. *nach Gefallen.*

यथारुचि Adv. *nach Gefallen, je nach Geschmack.*

यथारूप 1) Adj. (f. आ) *a) wie beschaffen.* — *b) ein entsprechendes Aussehen habend, überaus schön.* — *c) ausserordentlich gross.* — 2) Adv. °पम् *a) in passender Weise, angemessen, richtig, wahr* Çat. Br. 6,2,1,19. 7,1,1,20. — *b) dem Aussehen nach, desselben Aussehens.*

यथार्थ 1) Adj. (f. आ) *entsprechend, angemessen, zutreffend, richtig, wahr, einen zutreffenden Namen führend.* स्वप्न m. *ein Traum, der in Erfüllung geht;* जन्मन् n. *ein Leben im wahren Sinne des Wortes;* नामन् n. u. s. w. *ein zutreffender Name.* — 2) यथार्थ° und यथार्थम् Adv. *a) je nach Ziel, — Geschäft, — Zweck, — Bedürfniss, passend.* — *b) nach Belieben.* — *c) wie es sich in Wirklichkeit verhält, zutreffend, gehörig, genau.*

यथार्थक Adj. *richtig, wahr.* स्वप्न m. *ein Traum, der in Erfüllung geht.*

यथार्थकृतनामन् Adj. *zutreffend benannt.*

यथार्थतत्त्वम् Adv. *der Wahrheit gemäss, so wie es sich in Wirklichkeit verhält.*

यथार्थतस् Adv. *der Wahrheit gemäss.*

यथार्थता f. *das Zutreffen, — eines Namens.*

यथार्थनामक Adj. *einen zutreffenden Namen führend.* Nom. abstr. °त्व n.

यथार्थनामन् Adj. dass. 86,2. Prij. 32,14. Bhâvapr. 3,53.

यथार्थात्तर् Adj. *buchstäblich wahr.*

यथार्थाख्य Adj. *einen zutreffenden Namen führend.*

यथार्थित Adj. *wie gebeten, vorher erbeten.*

यथार्थित्वम् Adv. *je nach der Absicht.*

यथार्पित Adj. *wie übergeben.*

यथार्षम् Adv. *je nach der heiligen Abstammung*(?) Mân. Çr. 1,5,4. Richtig wohl यथार्थम्.

यथार्ह 1) Adj. *a) je welche Würde habend.* — *b) dem Verdienst entsprechend, angemessen.* — 2) यथार्ह° und यथार्हम् Adv. *nach Werth, nach Würde, nach Verdienst, nach Gebühr* Gaut. यथार्हकृतपूजन Adj. *nach Gebühr geehrt.*

यथार्हणाम् Adv. *nach Verdienst, nach Gebühr.*

यथार्हतस् Adv. *nach Würde, nach Verdienst, nach Gebühr, wie es sich gehört.*

*यथार्हवर्ण m. *Späher.*

यथालब्ध Adj. *was man gerade findet, gerade zur Hand seiend* Hemâdri 1,606,5.

यथालाभ° (Jâgñ. 1,236) und °लाभम् Adv. *wie man es gerade hat, wie es sich gerade trifft.*

यथालिङ्गम् Adv. *je nach dem charakteristischen Worte, dem Kennzeichen —, dem Stichwort gemäss* Mân. Çr. 1,8,4. 5,2,11. 11,2. Âpast. Çr. 15,13,2. 17,2.

यथालोकम् Adj. *je nach dem Raum, — Platz, am entsprechenden Platze, an den entsprechenden Platz, je an seinen Platz* Maitr. S. 1,6,2 (88,9). 7 (97,8. 10). 8,6 (124,2). Mân. Çr. 4,3. Âpast. Çr. 5,18,1. 27,1. यथालोक° Lâṭj. 10,4,9.

यथावकाशम् Adv. 1) *nach Verhältniss des Raumes, wie eben Raum ist.* — 2) *an seinen Ort, an die richtige Stelle.* — 3) *bei erster Gelegenheit.*

यथावचनकारिन् Adj. *Jmds Befehle vollziehend, gehorsam.*

यथावचनम् Adv. *je nach dem Ausdruck* Nir. 1,3.

यथावचम् scheinbar R. 4,63,6, da प्रभाषध्वे यथा वचः zu lesen ist.

यथावत् Adv. 1) *wie es sich gebührt, regelmässig, gehörig, richtig, genau.* — 2) = यथा *wie* 80,9.

यथावत्तम् Adv. *wie abgeschnitten* Kâtj. Çr. 20,8,8.

यथावदानम् Adv. *Abschnitt um Abschnitt* Mân. Çr. 1,3,2.

यथावनिक्तम् Adv. *wie gereinigt* Kâtj. Çr. 4,1, 11. 5,9,19.

यथावभृथम् Adv. *dem* Avabhṛtha *entsprechend* Kâtj. Çr. 22,7,20.

यथावयम् Adv. 1, *dem Alter nach.* — 2, *desselben Alters.*

यथावयसम् Adv. *dem Alter nach.*

यथावर्णम् Adv. *den Kasten nach, je nach der Kaste* Vaitân.

यथावर्णविधानम् Adv. *nach den Regeln der Kasten.*

यथावशम् Adv. *nach Belieben.*

यथावषट्कारम् Adv. *dem* Vashaṭkâra *entsprechend* Çâṅkh. Çr. 7,8,10.

यथावसरम् Adv. *bei jeder Gelegenheit.*

यथावस्तु Adv. *nach dem Sachverhalt, genau.*

यथावस्थम् Adv. *dem Zustande —, der Lage gemäss, je unter denselben Verhältnissen.*

यथावस्थितार्थकथन n. *das Darstellen einer Sache, wie sie sich in Wirklichkeit verhält,* 210, 27.

यथावास m. N. pr. eines Mannes.

यथावासम् Adv. *in die respective Wohnung.*

यथावास्तु Adv. *dem Boden —, dem Platze gemäss.*

यथावितानम् Adv. *den* Vitâna *entsprechend* Kauç. 137.

यथावित्तम् Adv. 1) *dem Funde gemäss* Ait. Br. 3,28. — 2, *nach dem Vermögen, im Verhältniss zum Besitz.*

यथावित्तानुसारम् und °सारेण (Instr.) Adv. *je nach den Vermögensverhältnissen* Hemâdri 1,486, 20. 756,1.

यथाविद्यम् Adv. *je nach dem Wissen.*

यथाविध Adj. *qualis.*

यथाविधानम् und °धानेन Adv. *nach Vorschrift.*

यथाविधि Adv. 1) dass. — 2) *entsprechend, übereinstimmend, wie es Jmd* (Gen.) *verdient.*

यथाविधिम् (metrisch) Adv. *nach Vorschrift.*

यथाविनियोगम् Adv. *in der aufgeführten Reihenfolge* Comm. zu Njâjas. 1,1,14.

यथाविभव°, °भवनम् (Hemâdri 1,439,6. 492,10 [यथावि° gedr.]. 556,5. 618,5. Mârk. P. 34,71), °भवम् (Hemâdri 1,419,8), °भवमानेन (ebend. 1, 491,10). °भवविस्तरम् (ebend. 411,13. 780,14), °भवविस्तरेण (ebend. 348,9), °भवविस्तारम् (ebd. 258,9. 278,16) und °भवसंभवात् (ebend. 664,4) Adv. *je nach den Vermögensverhältnissen.*

यथाविभागम् Adv. *je nach dem Antheil* Çâṅkh. Grhj. 1,3.

यथाविषयम् Adv. *je nachdem es sich um dieses oder jenes handelt* 242,28.

यथावीर्य 1) Adj. *von welcher Kraft* 30,21. — 2) Adv. °म् *im Verhältniss zur Mannheit, in Betreff des Heldenmuthes.*

यथावृत्त 1) Adj. *a) wie geschehen, wie erfolgt.* — *b, wie sich benehmend, — betragend.* — 2) Adv. °वृत्त° und °वृत्तम् *a) wie Etwas sich ereignet, — begeben hat.* — *b) je nach dem Metrum.* — 3) n. *a, eine frühere —, vorangegangene Begebenheit.* — *b) die näheren Umstände einer Begebenheit* Harshaḱ. (Çaka 1936) 117,15.

यथावृत्तान्त *Erlebniss, Abenteuer* Harshaḱ. 194,5.

यथावृत्ति Adv. *in Bezug auf die Art und Weise des Lebensunterhaltes.*

यथावृद्ध° und °म् Adv. *dem Alter nach, so dass der Aeltere stets vorangeht.*

यथावृद्धि Adv. *dem Wachsthum* (des Mondes) *gemäss.*

यथावेदम् Adv. *je nach dem* Veda Kâtj. Çr. 7, 1,8. Vaitân.

यथावेदि Adv. *je nach seiner* Vedi Kâtj. Çr. 5, 4,8.

यथाव्यवहारम् Adv. *dem Brauche gemäss.*

यथाव्याधि Adv. *der Krankheit gemäss.*

यथाव्युत्पत्ति Adv. *je nach der Bildungsstufe.*

यथाशक्ति (Gaut.) und °शक्त्या (Instr.) Adv. *nach Vermögen, nach Kräften.*

यथाशयम् Adv. 1) *wie es Jmd am Herzen liegt.* — 2) *je nach den Bedingungen, — Voraussetzungen.*

यथाशरीरम् Adv. *Leib für Leib.*

यथाशास्त्र° und °म् Adv. *nach Vorschrift, nach den vorgeschriebenen Regeln.*

यथाशिषम् Adv. *dem Bittgebet entsprechend* Lâṭj. 6,2,3.

यथाशीलम् Adv. *dem Charakter gemäss.*

यथाश्रद्धम् Adv. *nach Neigung* Gaut. Hemâdri 1, 347,15.

यथाश्रमम् Adv. *nach dem Lebensstadium.*

यथाश्रयम् Adv. *in Bezug auf die Art und Weise des Anschlusses, — der Verbindung.*

यथाश्राद्धम् Adv. *dem Todtenmahl entsprechend* Kauç. 141.

यथाश्रुत 1) Adj. *übereinstimmend mit dem, was man davon gehört hat.* — 2) Adv. °म् Adv. *a) wie man es gehört hat.* — *b) den Kenntnissen gemäss.* — *c) nach den Vorschriften der heiligen Bücher.* Richtig °श्रुति. — 3, n. *eine bezügliche Ueberlieferung.*

यथाश्रुति Adv. *nach den Vorschriften der heiligen Bücher.*

यथाश्रेष्ठम् Adv. *in der Weise, dass der Beste vorangeht.*

यथाश्लक्ष्ण Adj. Pl. *je nach der Stärke sich verhaltend, so dass der schwächere stets vorangeht,* Ârjabh. 4,4.

यथासंवेदम् Adv. *je nach der Verabredung* Kâtj. Çr. 20,8,24.

यथासंस्थम् Adv. *nach Umständen.*

यथासंहितम् Adv. *der* Saṁhitâ *gemäss* Upalekha 3,3,5.

यथासख्यम् Adv. *im Verhältniss zur Freundschaft.*

यथासंकल्पित Adj. *den Wünschen entsprechend.*

यथासंख्यम् und °संख्येन (Instr.) Adv. *je nach der Zahl* (°संख्यम् Çulbas. 3,135); *Zahl für Zahl, d. i. in der Weise, dass in zwei Reihen mit Gliedern von gleicher Anzahl die einzelnen Glieder der Reihe nach sich entsprechen.*

यथासङ्गम् Adv. *nach Bedarf, entsprechend.*

यथासत्यम् Adv. *der Wahrheit gemäss.*

यथासनम् Adv. *je auf dem gehörigen Platze, je an der (die) betreffenden (betreffende) Stelle* Vasishṭha 16, 4. 5 (die Stellen sind verdorben).

यथासंदिष्टम् Adv. *wie angewiesen* R. 2,82,22.

यथासंधि Adv. *je nach dem grammatischen* Saṁdhi.

यथासन्नम् Adv. *so wie Jmd in die Nähe kommt* 49,19.

यथासभक्तम् Adv. *je mit dem betreffenden Mitesser* Âçv. Çr. 5,6,19.

यथासमयम् Adv. *der Zeit gemäss, zu rechter Zeit.*

यथासमर्थितम् Adv. *wie für gut gehalten worden ist* Mâlav. 30,10 (58,16).

यथासमाम्नातम् Adv. *der Aufführung —, der Erwähnung gemäss.*

यथासमीहित 1) Adj. *wie man Etwas wünscht, dem Wunsche entsprechend* Paṅkat. 191,8. — 2) Adv. °म् *dem Wunsche gemäss* 298,16 (im Prâkrit).

यथासमुदितम् Adv. *wie verabredet* Çat. Br. 13, 5,4,27.

यथासंपद् Adv. *wie es sich trifft.*

यथासंप्रकीर्णम् Adv. *wie vermengt* Çâṅkh. Çr. 18, 24,25.

यथासंप्रत्ययम् Adv. *nach der Uebereinkunft.*

यथासंप्रदायम् Adv. *nach der Ueberlieferung.*

यथासंप्रेषितम् Adv. *wie aufgefordert* Çâṅkh. Çr. 3,7,10.

यथासंबन्धम् Adv. *nach der Verwandtschaft.*

यथासंभव 1) Adj. *nach Möglichkeit entsprechend.* — 2) Adv. °म् *wie sich Etwas zu etwas Anderm fügt, je nach der vorkommenden Verbindung, respective.*

यथासंभविन् und °भावित Adj. *entsprechend.*

यथासवनम् Adv. 1) *nach der Folge der* Savana (*Kelterungen*) Kâtj. Çr. 25,12,7. Vaitân. — 2) *der Zeit gemäss.*

यथासवम् Adv. *dem* Sava *entsprechend* Kauç. 63.

यथासाम Adv. *nach der Folge der* Sâman.

यथासारम् Adj. *je nach der Güte, — Qualität.*

यथासिद्ध Adj. *wie gerade fertig.*

यथासुख° und °म् Adv. *nach Bequemlichkeit, nach Behagen, nach Lust, nach Belieben.* °सुखचारिन् AV. Prâjaçc. 3,7.

यथासुखमुख Adj. *richtend das Gesicht, wohin es Einem bequem ist.*

यथासूक्तम् Adv. *Lied für Lied* Çâṅkh. Gṛhj. 2,7.

यथासूक्ष्म Adj. Pl. *je nach der Grösse sich verhaltend, so dass der kleinere vorangeht,* Comm. zu Ârjabh. 4,4. °म् Adv. Kâd. 2,121,15.

यथास्तम् Adv. *in die respective Heimat* Mân. Gṛhj. 1,13.

यथास्तुत् Adv. Stut *für* Stut.

यथास्तुतम् Adv. *nach der Folge der* Stoma Vaitân.

यथास्तोत्रियम् Adv. *nach der Folge der* Stotrija (oder Stotrijâ) Çâṅkh. Çr. 11,3,3.

यथास्तोमम् Adv. *nach der Folge der* Stoma.

1. यथास्थान n. *die betreffende —, die richtige Stelle.* Nur. Loc. Sg. und Pl.

2. यथास्थान 1) Adj. *je an seiner Stelle befindlich.* — 2) Adv. °स्थानेम् *je an der (die) betreffenden (betreffende) Stelle, am gehörigen Platze, an den gehörigen Platz* Gaut.

यथास्थामँ Adv. = 2. यथास्थान 2).

यथास्थितम् Adv. 1) *je nach dem Standorte.* — 2) *sicher, gewiss.*

यथास्थिति Adv. *der Gewohnheit gemäss, wie sonst.*

यथास्थूल° und °म् Adv. *im Groben, im Grossen, ohne in das Detail zu gehen* Karaka 3,8. 6,1. 26.

यथास्मृति Adv. 1) *nach dem Gedächtniss, wie man sich einer Sache erinnert.* — 2) *nach den Vorschriften der Gesetzbücher.*

यथास्मृतिमय Adj. *wie dem Gedächtniss eingeprägt.*

यथास्व 1) Adj. (f. आ) *je sein, je ihr, je der gehörige.* — 2) Adv. यथास्व° und °म् *jeder —, jeden —, jedem für sich, — besonders, je auf seine Weise, je für den Fall* Gaut. Bhâvapr. 3,45.

यथास्वरम् Adv. *dem Tone entsprechend* Vaitân. 1,10.

यथास्वैर° und °म् Adv. *frei, ungehemmt, nach Herzenslust.*

यथाहार Adj. *die erste beste Nahrung zu sich nehmend, essend was sich eben trifft.*

यथाहृतम् Adv. *wie herbeigeholt* Lâṭj. 4,11,16.

यथेक्षितम् Adv. *wie man es mit eigenen Augen sah.*

यथेच्छ 1) Adj. *den Wünschen entsprechend.* — 2) Adv. यथेच्छ° und °म् *nach Wunsch, nach Belieben, nach Herzenslust.*

यथेच्छकम् und यथेच्छया (Instr.) Adv. = यथेच्छ 2).

यथेतँम् Adv. *wie gekommen* Lâṭj. 5,2,5. Bâdar. 3,1,8.

यथेप्सया Instr. Adv. *nach Wunsch, nach Belieben.*

यथेप्सित 1) Adj. *den Wünschen entsprechend, gewünscht.* — 2) Adv. °म् *nach Wunsch, nach Herzenslust.*

यथेष्ट 1) Adj. *den Wünschen entsprechend, gewünscht, beliebig.* Nom. abstr. °त्व n. — 2) Adv. यथेष्ट° und °म् *nach Wunsch, nach Belieben.*

यथेष्टगति Adj. *gehend wohin man will.*

*यथेष्टचारिन् m. *Vogel.*

यथेष्टम् Adv. *nach Wunsch, nach Belieben* MBh. 3,2,4.

1. यथेष्टम् s. यथेष्ट 2).

2. यथेष्टम् Adv. *nach der Reihenfolge der Opfer.*

यथेष्टासन Adj. *sitzend wie es Einem bequem ist.*

यथेष्टि Adv. *dem* इष्टि *genannten Opfer entsprechend* Çat. Br. 5,2,3,6. 4,5,16. 11,1,3,1.

यथेतम् Adv. = यथेतम्.

यथोक्त 1) Adj. (f. आ) *wie angegeben, oben angegeben, früher erwähnt, — genannt, — besprochen* Gaut. 9,1. 10,4. — 2) Adv. यथोक्त°, °म् (Âpast.) und यथोक्तेन *nach Angabe, auf die angegebene, vorgeschriebene Weise.*

यथोचित 1) Adj. *angemessen, entsprechend, geziemend.* — 2) Adv. यथोचित° und °म् *wie es sich geziemt.*

यथोच्छ्रितम् Adv. *wie aufgerichtet* Kâtj. Çr. 8, 8,26.

यथोज्जितम् Adv. *je nach dem errungenen Siege* Ait. Br. 2,25,3.

यथोत्तर 1) Adj. *je der Reihe nach folgend.* — 2) Adv. °म् *Eines um's Andere, der Reihe nach.*

यथोत्पत्ति Adv. *je nach dem Zustandekommen* Kauç. 63.

यथोत्साह Adj. *den Kräften entsprechend* Lâṭj. 8,11,63. °म् Adv. *nach Kräften* Gaut.

यथोदय 1) Adj. *worauf Beliebiges folgen kann.* — 2) Adv. °म् *im Verhältniss zum Erwerb, — zum Einkommen, nach den Vermögensverhältnissen* Jâgñ. 2,43.

यथोदित 1) Adj. *wie angegeben, wie angeführt, früher besprochen.* °फल Adj. (f. आ) Hemâdri 1,422, 2. — 2) Adv. °म् *wie angegeben, nach der Angabe.*

*यथोद्भत Adj. *wie zur Welt gekommen, dumm, einfältig.*

यथोद्गमन° Adv. *je im Verhältniss zum Aufsteigen, je höher desto mehr* Kâd. 2,121,11 (149,5).

यथोद्दिष्ट 1) Adj. *a) wie angegeben. — b) wie angewiesen von* (Instr.). — 2) Adv. °म् *auf die angegebene Weise.*

यथोद्देशम् Adv. *der Anweisung gemäss* MBh. 3, 138,33.

यथोद्भवम् Adv. *je nach der Entstehung.*

यथोपकीर्णेम् Adv. *wie hingestreut* Çat. Br. 4, 4,2,7.

यथोपजोषम् Adv. *nach Gefallen, nach Behagen.*

यथोपदिष्ट 1) Adj. *wie —, vorher angegeben.* — 2) Adv. °म् *auf die angegebene, vorgeschriebene Weise* P. 6,3,109.

यथोपदेशम् Adv. *der Anweisung —, der Angabe —, der Lehre —, der Vorschrift gemäss* Âpast.

यथोपपत्ति Adv. *wie es sich trifft.*

यथोपपन्न Adj. *gerade vorhanden —, da seiend* (43,3. 4. MBh. 13,52,28), *wie gerade sich machend, ungesucht, ungezwungen.*

यथोपपातम् Adv. Âpast. Çr. 15,20,9 *fehlerhaft für* यथोपपादम्.

यथोपपादम् Adv. *wie oder wo es sich trifft* Gaut. Comm. zu Âpast. Çr. 5,23,2. °पादे (!) Kauç. 138.

यथोपमुक्तम् Adv. *wie angelegt* Kâtj. Çr. 14,5,36.

यथोपयोग° und °म् Adv. *je nach dem Gebrauch, je nach Bedarf, je nach den Umständen.*

यथोपलम्भम् Adv. *wie man es gerade anfasst, gleichviel woran man zuerst geht* Âpast. Çr. 6,4,3. Gobh. 2,8,24.

यथोपस्थितम् Adv. *wie man dazu gekommen ist* Lâṭj. 3,3,10.

यथोपस्मारँम् Adv. *wie es Einem beifällt.*

यथोपाधि Adv. *je nach den Bedingungen, — Vor-*

aussetzungen.

यथोप्त Adj. *wie gesäet, der Saat entsprechend.*

यथौकसम् Adv. *je an seinen besonderen Wohnsitz.*

यथौचित्यम् und °त्यात् (Abl.) Adv. *in entsprechender Weise, nach Gebühr.*

यद् 1) Nom. und Acc. Sg. n. und am Anfange eines Comp. *was, welches;* s. u. 1. य. — 2) Conj. *a) dass.* Nach *sagen, denken* u. s. w. vor einer directen Rede und zwar in der Regel ohne nachfolgendes इति Pañkat. 160,24. 172,7. 213,18. 218, 2. 236,2. — *b) so dass.* — *c) was das betrifft, dass.* — *d) weshalb, wessentwegen.* — *e) wann, als.* — *f) wenn, wofern* 33,18. 39,10. Nach Delbrück's Beobachtungen in den Brâhmaṇa mit Potent. bei einer nicht eintretenden Voraussetzung. — *g) weil, da* 21,19. 28,25. 29. 31,9. — *h) auf dass, damit* Pañkat. 160,17. — *i)* अघ यद् *wenn auch, obschon* RV. 1,167,2. 169,6. 186,9. — *k)* यदपि *wenn auch, obgleich.* — *l)* यदु *wie* — एवम् *so.* — *m)* यदुत *α) = 2) a)* Bâlar. 18,13. 87,7. 99,23. 115,14. — *β) nämlich, und zwar* Kâraṇḍ. 66,4. — *n)* यत्किल *= 2) a)* Prasannar. 9,10. — *o)* यच्च *α) wenn nämlich, und zwar* Karaka 2,3. — *β) *dass* mit Potent. nach *nicht für möglich halten, nicht glauben (hoffen), nicht leiden, tadeln, Wunder.* — *p)* यद्वा *α) oder* Bâlar. 132,13. — *β) jedoch, indessen* Bâlar. 8,1. 29,14. 30,6. 35,3. — *γ)* mit folgendem यदि वा *wenn — oder wenn.*

यदन्न Adj. *welche Speise geniessend* R. 2,103,30.

*यदम् am Ende eines adv. Comp. = यद् = 1. य.

यदर्थ Adj. *welches Ziel vor Augen habend, was bezweckend.*

यदर्थम् Adv. 1) *weshalb, weswegen, wessentwegen* u. s. w. — 2) *da, quum.*

यदर्थे Loc. Adv. = यदर्थम् 1).

यदवधि Adv. *seitdem* Bhâm. V. 2,56.

यदवसान Adj. *womit endigend* Lâṭj. 6,6,1.

यदशन Adj. *welche Speise geniessend* R. 2,103,30.

यदा Conj. *wann, als, wenn.* Im Demonstrativsatze entsprechen अथ (RV. 1,115,4. 7,3,2), अथ-र्हि (RV. 1,82,1. 161,4. 163,7 u. s. w.), अघ, अध (AV. 14,2,20), तदा (AV. 11,4,5), तदा, ततस्, तर्हि (Bhâg. P.) oder einfacher Nachsatz. Häufig ist die Copula zu ergänzen, insbes. nach einem Partic. auf त. यदेत्, यदैव (= तदैव), यदैव खलु (= तदा प्रभृत्येव), यदा प्रभृति (= तदा प्रभृति). यदा यदा *quandocumque, so oft* (= तदा तदा oder einfach तदा); das einfache यदा mit wiederholtem Verbum fin. dass. यदा कदा च *so oft;* यदा कदा चित् *jederzeit;* यदा तदा *stets* Naish. 8,39.

यदात्मक Adj. *wessen Wesen habend.*

यदानिकामम् Adv. *wann es beliebt* Çat. Br. 12, 3,3,1.

यदार्षेय Adj. *von welcher heiligen Abstammung* Ind. St. 10,90.

यदावाजदावरी f. Pl. Name eines Sâman.

यदि und यदी (metrisch) Conj. 1) *wenn,* mit Indic., Conj., Pot. und Fut. in der älteren Sprache; gewöhnlich einfacher Nachsatz ohne Partikel. यदि चित्, यदि कु वै, यदीत्, यद्यु (35,25. 36,23), यद्यु वै. In den späteren Werken (von M. an) *α)* mit Praes.; im Nachsatz *α)* Praes.; auch mit अथ, तद्, ततस्, तदा oder तर्हि. — *β)* Fut.; auch mit ततस्, तदा oder तर्हि. — *γ)* Participialfut. — *δ)* Imperat.; auch mit तद्, तदा (156,20), ततस् (39,11) oder तर्हि. — *ε)* Potent.; auch mit तत्र oder तस्मात्. — *ζ)* kein Verbum fin.; auch mit अत्र, ततस्, तदा, तर्हि oder तदानीम्. — *b)* mit Fut.; im Nachsatz *α)* Fut.; auch mit ततस् oder तद्. — *β)* Praes.; auch mit ततस्. — *γ)* Imperat. 177,12. — *δ)* kein Verbum fin.; auch mit ततः परम्. — *c)* mit dem Particialfut., im Nachsatz das andere Fut. — *d)* mit Potent.; im Nachsatz *α)* Potent.; auch mit ततस्, तद्, तदा, अथ oder तर्हि. — *β)* Condit. mit Potent. abwechselnd. — *γ)* Praes. M. 9,91; auch mit तद्. — *δ)* Imperat. 248,21. — *ε)* Fut. 71,22. — *ζ)* Particialfut. — *η)* kein Verbum fin.; auch mit तद्, तदा, ततस् oder तर्हि. — *e)* mit Condit.; im Nachsatz *α)* Condit.; auch तद्, ततस् oder च (न च). — *β)* Potent.; auch mit तद् oder ततस्. — *γ)* Aor. — *f)* mit Imperf.; im Nachsatz *α)* Condit. — *β)* Potent. — *g)* mit Aor.; im Nachsatz *α)* Condit. — *β)* Potent. — *h)* Perf. (आह्); im Nachsatz ततस् ohne Verbum fin. — *i)* ohne Verbum fin.; im Nachsatz *α)* Praes.; auch mit अत्र, तद् oder तदा. — *β)* Fut.; auch mit तद् und तदा (157, 16). — *γ)* Imperat.; auch mit तद्, ततस् oder तदा. Im Nachsatz auch मा स्म कृधाः = Imperat. — *δ)* Potent. 59,32. — *ε)* Perf. (आह्). — *ζ)* kein Verbum fin.; auch mit तद्, ततस्, तदा, तर्हि oder तथा. — 2) *wenn,* so v. a. *so wahr* bei Betheuerungen; im Nachsatz Imperat. ohne oder mit तथा oder तेन (48,13. 14), oder Potent. mit तद्. — 3) *ob,* mit Potent., Praes. oder ohne Verbum fin.; zum Ueberfluss wird auch noch किम् hinzugefügt. यदि — न वा *ob — oder nicht.* — 4) *wenn,* so v. a. *dass* nach *nicht glauben, nicht für möglich halten, nicht dulden;* mit Praes. oder Potent. इष्कारं यदि mit Potent. oder Praes. so v. a. *schwerlich;* कथं चिद्यदि mit Praes. dass. — 5) *ob nicht vielleicht, vielleicht dass;* mit Potent. (mit und ohne इति), mit Fut. oder Praes. Harshaṇ. (Çaka 1936) 213, 11. 464,8. यदि तावदेवं क्रियताम् so v. a. *wie, wenn man nun etwa so thäte?* यदि तावत् — पृच्छामि so v. a. *wie, wenn ich früge.* — 6) यदि चेत् = यदि *wenn.* — 7) überflüssig nach पुरा *bevor, ehe.* — 8) यद्यपि *auch wenn, obgleich, etsi;* im Nachs. तथापि, तदपि oder ohne diese. Auch अपि यदि — तथापि. यदि — यदि च — यद्यपि *wenn — und — und auch.* यद्यप्येक: ungenau st. यद्येक: ऽपि. — 9) यदि — यदि वा, यदि वा — यदि वा, यदि वा — यदि, यदि वा — वा, वा — यदि वा, यद्वा — यदि वा *wenn — oder wenn, ob — oder;* यदि — वा न वा *ob — oder nicht;* वा — यदि वा — यदि वा — तथापि *ob — oder — oder — dennoch;* यदि वा und वा यदि allein *oder wenn, oder.* Bisweilen bedeutet यदि वा so v. a. *jedoch, indessen.*

यदिच्छा Kathâs. 121,100 fehlerhaft für यदृच्छा.

यदु m. N. pr. eines Stammes (später stets Pl.) und Stammhelden, gewöhnlich neben Turvaça (Turvasu) genannt. तुर्वशा यदू Du. Turvaça *und* Jadu. Im Epos ist Jadu ein Sohn Jajâti's, Vasu's (Fürsten der Kedi) und auch Harjaçva's. In seinem Geschlecht wird Kṛshṇa geboren und heisst demzufolge यदुवीरमुख्य, यदुपति, *यदुनाथ, यदुश्रेष्ठ, यदूद्वह und यदुकुलोद्वह.

यदुध्र m. N. pr. eines Ṛshi.

यदुनन्दन m. Bein. Akrûra's VP. 5,17,23.

यदृच्छा f. *Zufall* Karaka 1,11. °मात्रतस् *nur ganz zufällig;* यदृच्छया, यदृच्छातस्, यदृच्छा° und einmal यदृच्छ° *zufällig, von ungefähr, ganz von selbst, ohne besondere Veranlassung, unerwarteter Weise.* यदृच्छाशब्द m. *ein* zufällig entstandenes Wort, das eigentlich Nichts bedeutet,* Ind. St. 13,421.

यदोत्र Adj. *zu welcher Familie gehörig* Kâṇḍ. Up. 4,4,2.

यदेवत Adj. *welche Gottheit habend* Âpast. Çr. 7,22,4.

यदेवत्य Adj. dass.

यद्रङ्ग् fehlerhaft für यद्यङ्ग्.

यद्वृध n. Name eines Sâman.

यद्वतोस् Abl. Adv. *weshalb, wessentwegen.*

यद्वल Adj. *von welcher Macht* MBh. 5,74,8.

यद्वाक्य Adj. *der da sagt „was kommt das kommt"*; m. *Fatalist* als N. pr. eines Fisches.

यद्रङ्ग् fehlerhaft für यद्यङ्ग्.

यद्रियङ्ग् Adj. *nach welcher Richtung gewandt.*

यद्रूपविचार m. Titel eines Werkes Opp. Cat. 1.

यद्र्यङ्ग् Adj. = यद्रियङ्ग् Maitr. S. 2,1,10 (12,6).

यद्वत् Adv. *wie;* im Nachsatz तद्वत् oder एवम्.

*यद्यद् Adj. *in's Blaue schwatzend, Ungereimtes redend.*

*यद्वन् m. Pl. *eine best. Klasse von Ṛshi.*

*यद्वा f. = बुद्धि.

यद्वाकिष्ठीय n. Sg. und अग्नेर्यद्वाकिष्ठीय n. Du. Namen von Sâman Ârsh. Br.

यद्विध Adj. *qualis.*

यद्वीर्य Adj. *von welchem Heldenmuth* MBh. 1, 94,1. 228,19.

यद्वृत्त n. 1) *Begebenheit, Ereigniss, Erlebniss, Abenteuer.* — 2) *eine Form von* 1. यृ.

यन्त् Partic. von 3. इ. *अब्दे यति *heuer.*

यन्तर् Nom. ag. 1) *Lenker* (der Rosse, des Wagens), *Wagenlenker, Elephantentreiber.* — 2) *Lenker, Regierer.* — 3) *befestigend, aufrichtend.* — 4) *gebend.* — 5) *zurückhaltend*, so v. a. *Jmd* (Loc.) *Etwas vorenthaltend, Nichts gebend* Âpast. — 6) * = याज्ञाकर्मन्.

यन्तवे Dat. Infin. zu यम् ṚV. 8,15,3.

यन्तव्य Adj. *zu lenken, im Zaum zu halten; zu hemmen* Maitr. S. 1,8,4.

*यन्ति f. Nom. act. von यम्.

यन्तृ m. *Lenker.*

यन्तृक am Ende eines adj. Comp. = यन्तर् *Lenker.*

यन्त्र n. (f. आ MBh. 6,2659 falsche Lesart) 1) *Mittel zum Halten, Stütze, Befestigung; Schranke; Stränge am Wagen* u. s. w. — 2) *Werkzeug zum Halten*, so heissen in der Chirurgie *alle stumpfen Instrumente*, wie *Zangen, Haken, Röhren* und dergl. im Gegensatz zu den *Messern* (शस्त्र); *Zange, Zwinge* (zum Martern). — 3) *eine zusammengesetzte* oder *künstliche Vorrichtung* überh., *Maschine;* bei einer Thür so v. a. *Riegel, Schloss;* bei einem Schiffe so v. a. *Ruder, Segel* u. s. w.; in Comp. mit einem Kunstproducte (vorangehend oder folgend) häufig so v. a. *mit beweglichen Gliedern versehen* (vgl. *Gliederpuppe*), *sich bewegend, sich von selbst bewegend, Zauber* —. — 4) *Amulet, ein dazu dienendes Diagramm.*

यन्त्रक 1) am Ende eines adj. Comp. = यन्त्र 3) Hemâdri 1,637,4. — 2) m. Nom. ag. (f. यन्त्रिका) *a) Bändiger.* — *b) Maschinist.* — 3) *f. यन्त्रिका schlechte Lesart für यन्त्रणी. — 4) n. *a) *Drechselrad.* — *b)* etwa *Handmühle* Hemâdri 1,558,17. Ind. St. 15,328.

यन्त्रकरण्डिका f. *Zauberkorb.*

यन्त्रकर्मकृत् m. *Maschinist.*

यन्त्रकर्मन् n. *Gebrauch von Werkzeugen.*

*यन्त्रगृह n. *Oelmühle.*

*यन्त्रगोल m. *eine Art Erbsen.*

यन्त्रचिन्तामणि m. Titel eines Werkes Opp. Cat. 1.

यन्त्रचेष्टित n. *Zauberwerk.*

यन्त्रच्छेद्य n. *eine best. Kunst* Kâd. 84,16 (133,1). Richtig यन्त्र°.

यन्त्रण 1) n. f. (आ; adj. Comp. f. आ) *a) das Anlegen eines Verbandes.* — *b) Beschränkung, Zwang.* In Comp. mit dem, woher der *Zwang, die Gêne* herrührt. — 2) *f. ई *der Frau jüngere Schwester.* — 3) *n. *das Schützen, Hüten.*

यन्त्रतन्त्र m. *Maschinenbauer, Verfertiger von Zauberwerken,*

यन्त्रधारागृह n. *eine Badstube mit Wasserwerk, — mit Douchen.* Nom. abstr. °त्व n.

यन्त्रनाल n. *ein künstliches Rohr, ein rohrartiges Geräthe* Mârk. P. 39,43.

यन्त्रपीडा f. *das Pressen* (von Körnern u. s. w.) *mittelst einer künstlichen Vorrichtung.* Vgl. यन्त्रापीड.

यन्त्रपुत्रक m. und °पुत्रिका f. *Gliederpuppe.*

*यन्त्रपेषणी f. *Handmühle.*

यन्त्रप्रकाश m. und यन्त्रप्रतिष्ठा f. (Burnell, T.) Titel von Werken.

यन्त्रप्रवाह m. *ein künstlicher Wasserstrom, Wasserwerk.*

यन्त्रमय Adj. *künstlich nachgebildet.* काष्ठ° *aus Holz.*

यन्त्रमयूरक m. *ein künstlicher Pfau* Kâd. 242,22.

यन्त्रमातृका f. Bez. *einer der 64* Kalâ.

यन्त्रमार्ग m. *Wasserleitung.*

यन्त्रय्, °यति 1) *in Binden —, in Schienen legen* u. s. w. — 2) यन्त्रित *a) in Binden —, in Schienen gelegt; gebunden, gefesselt* überh. °सायक Adj. so v. a. *ein Selbstgeschoss angelegt habend.* — *b) gebunden*, so v. a. *verschlossen* Hemâdri 1,649,13. — *c) gebunden*, so v. a. *in der Gewalt stehend —, abhängig von* (Instr., Abl. oder im Comp. vorangehend). — *d) sich Zügel anlegend, sich in der Gewalt habend.* — *e) der sich anspannt, — zusammennimmt, eifrig bemüht, — um* (°कृते). — Mit उप, °यन्त्रिता M. 11,177 fehlerhaft für °मन्त्रिता. — Mit नि 1) *zügeln, im Zaum halten.* — 2) नियन्त्रित *a) gebunden, gefesselt.* — *b) eingedämmt.* — *c) beschränkt, abhängig —, in der Gewalt stehend von* (Instr. oder im Comp. vorangehend). — Mit सम्, संयन्त्रित *angehalten* (Wagen).

यन्त्रराजव्याख्यान n. Titel eines Werkes Burnell, T.

यन्त्रराजागम m. desgl.

यन्त्रवत् Adj. *mit einer künstlichen Vorrichtung versehen.*

यन्त्रवे angeblich Dat. Infin. *um in Schranken zu halten* MBh. 5,108,4. v. l. in den anderen Ausgg.

यन्त्रशर m. *Selbstgeschoss.*

*यन्त्रसद्मन् n. *Oelmühle* Gal.

यन्त्रसूत्र n. 1) *die Schnur einer Gliederpuppe.* — 2) *ein über (Kriegs-) Maschinen handelndes* Sûtra.

यन्त्राकार m. Titel eines Werkes.

यन्त्रापीड Adj. Bez. *eines an Fieberkrämpfen Leidenden* Bhâvapr. 3,80.

यन्त्रिन् 1) Adj. *a) mit Geschirr versehen* (ein Ross). — *b) mit einem Amulet versehen.* — *c) peinigend;* Subst. *Peiniger, Quäler.* — 2) *f. °णी *der Frau jüngere Schwester.*

यन्त्रिय n. = यन्त्र 1).

यन्त्रोद्धार m. Titel eines Werkes.

यन्त्रोपल Pl. *Mühle.*

यन्त्रामन् Adj. *wie heissend* Hariv. 9970.

यन्निमित्त Adj. *wodurch veranlasst* Spr. 5303.

यन्निमित्तम् Adv. *wessentwegen, in Folge wovon.*

यन्मंकिष्ठीय n. अग्नेर्यन्मंकिष्ठीये Name zweier Sâman Ârsh. Br.

यन्मय Adj. *aus welchem hervorgegangen, — gebildet, — bestehend* u. s. w.

यन्मात्र Adj. *welches Maass habend, von welchem Umfange.*

यन्मूल Adj. *worin wurzelnd, von wem oder wovon abhängig* Spr. 5303. Daçak. 56,16.

यप्य n. Bhar. Nâṭjaç. 20,22 wohl fehlerhaft für जप्य.

यभ्, यंभति, यभते (Vet. [U.] 116,3) *futuere* Buâc. P. ed. Bomb. 3,20,26. — Desid. यियप्सति *futuere velle* Âçv. Çr. 10,8,11 (यी° gedr.). — Mit प्र und प्रति *futuere.*

यभ्या Adj. f. *futuenda* in अं° und सुं°.

यम्, यंमति, यमते, यंच्छति, °ते; यत Partic. 1) *halten, festhalten, tragen, sustentare;* Med. *sustentari, sich stützen auf* (Loc.). — 2) *erheben, schwingen* (in der Hand); Med. mit den Waffen (Instr.) *auslangen.* — 3) *aufrichten, errichten, über Jmd* (Dat.) *halten* (ein Obdach, einen Schirm u. s. w.); Med. *sich vor Jmd* (Dat.) *ausbreiten* (शर्मवत् *wie ein Schirm*) Ait. Br. 2,40,3. — 4) *in die Höhe treiben* (die andere Wagschale), so v. a. *ziehen, mehr wiegen.* — 5) *ausbreiten, hinstrecken.* दतस् so v. a. *die Zähne zeigen.* — 6) *zusammenhalten, cohibere, zügeln, bändigen* (auch den Sinn, die Sinnesorgane, Leidenschaften), *zurückhalten, an sich halten* (den Athem, die Stimme), *anziehen* (die Zügel). — 7) *Jmd* (Dat. oder Loc.) *darreichen, darbieten, verleihen, gewähren, hingeben.* मार्गम् *Jmd*

(Gen.) *den Weg einraumen*, so v. a. *aus dem Wege gehen* MBu. 13,145,18. *Mit प्रति und Abl. *Etwas fur Etwas geben*, so v. a. *eintauschen gegen* 228, 19. Med. *sich Jmd* (Dat.) *darbieten.* — 8) *Jmd beschenken mit* (Instr.). — 9) (*darbringend*) *erheben* (einen Ruf, Gesang u. s. w.). — 10) *aufstellen*, so v. a. *zu Stande bringen.* — 11) Med. *Stand halten.* — 12) Med. *stille halten, sich fügen, gehorchen, treu bleiben;* mit Dat. — 13) Med. *Feuer fangen* TBr. 2,1,10,1; im Comm. S. 406 zu lesen: यूपो ऽयं नि°. — Caus. यमयति, यमयते (metrisch), *यामयति 1) *in Schranken halten.* — 2) *einhalten* (die Stimme). — 3) *in Ordnung bringen.* — Intens. *यंयम्यते, यंयमीति (nur mit उद् zu belegen). — Mit अधि 1) *aufrichten, ausbreiten über* (Dat.). — 2) *erheben* (Wünsche) *zu* (Loc.). — Mit अनु Act. Med. 1) *lenken, richten.* — 2) Med. *sich richten nach, nachfolgen;* mit Acc. — 3) Act. etwa *anordnen, aneinander reihen.* — 4) अनुयत *verfolgt von* (Geschossen, Instr.). — Mit अन्तर् *anhalten, Einhalt thun; drinnen halten.* — Mit आ 1) *anspannen, aufziehen* (ein Gewebe u. s. w.), *dehnen, ziehen* (eine Linie u. s. w.), *ausstrekken* (अनु *zu — hin* Çulbas. 3,157), *verlängern;* Med. *a) eingespannt sein* (vom Wagen). — *b) ausstrecken* (ein Glied des eigenen Körpers). पदानि so v. a. *grosse Schritte machen.* — *c) *lang herabhängen lassen.* — 2) einen Bogen *spannen*, einen Pfeil *anlegen*, eine Lanze *schwingen;* ohne Obj. *zielen.* — 3) *hinaufziehen aus* (Abl.). — 4) *zügeln* (das Herz, den Geist). — 5) *anhalten* (den Athem). — 6) *zurückziehen* (einen Pfeil) Bhaṭṭ. — 7) *hinziehen* (den Ton). — 8) *herbeiziehen, — bringen, hinbringen.* — 9) *ausbreiten, an den Tag legen* Bhaṭṭ. — 10) आयत *a) angelegt* (Pfeil). — *b) gezogen —, sich ausdehnend —, sich erstreckend nach* (im Comp. vorangehend). — *c) gestreckt, gedehnt, lang* (auch in der Zeit); von der Stirn so v. a. *breit* Kâd. 32,22. — *d) hingezogen zu, gerichtet auf* (Loc.). — Vgl. auch आयत. — Caus. °यामयति (Padap. °यमयति) 1) *hinbringen zu, versetzen in* (Loc.). — 2) *strecken.* — 3) *entfalten, an den Tag legen.* — 4) *Med. Caus. zu आयम् Med. — Mit आया *ausstrecken, ausdehnen* Çulbas. 1,85. — Mit आम्या 1) *ziehen* (das Euter beim Saugen). — 2) *dehnen, hinziehen* (den Ton). — 3) Med. *anziehen, an sich nehmen.* — 4) *zielen auf* (Acc.). — 5) verwechselt mit आम्या-गम्. — Mit उदा 1) *herausheben —, herausholen aus* (Abl.). — 2) *Med. गन्धने. — Mit उपा Med. *zeigen, an den Tag legen* Bhaṭṭ. — Mit निरा 1) *herauskriegen.* — 2) निरायत *ausgestreckt.* — Mit पर्या, °यत *überaus lang.* — Mit व्या 1) *auseinanderziehen, — zerren.* — 2) Med. Act. (metrisch) *sich um Etwas* (Loc.) *zerren, — abmühen, — streiten, kämpfen.* — 3) व्यायत *a) auseinandergerissen, getrennt* in अ°. — *b) lang, aus der Ferne erfolgend* (Kampf). व्यायत° Adv. *weit* (laufend). — *c) kräftig* (von Personen). — *d) über das gewöhnliche Maass hinausgehend, gesteigert.* °म् Adv. *überaus, in hohem Grade.* — *e) *beschäftigt.* — Caus. (व्यायाम्य) *sich abmühen.* — Mit समा 1) *anziehen* (die Strange), *zusammenziehen* (Med. *an sich*) Mân. Çr. 2,2,1. Gṛhs. 1,11. — 2) in द्वियोजनसमायत *zwei Jôǵana lang* kann समायता auch in सम *gleich* und आयत zerlegt werden. — Mit अभिसमा *befestigen an* (Acc.). — Mit उद् 1) *erheben, in die Höhe strecken* (die Arme, Waffen u. s. w.), *aufheben;* *Med. mit medialer Bed. — 2) *durch eine Unterlage erhöhen und stützen.* — 3) *aufrichten, aufstellen; erhöhen, höher legen, in die Höhe bringen, hinaufbringen, — befördern.* — 4) *erheben*, so v. a. *aufgehen lassen* (Strahlen, Licht). — 5) die Stimme *erheben.* — 6) Opfergaben, Anrufungen u. s. w. *erheben, darbringen.* — 7) *Jmd Etwas hinhalten, antragen, darbieten, anbieten.* — 8) *droben halten, aufhalten.* — 9) *aufrütteln, aufschütteln; auftreiben.* — 10) *zügeln, lenken.* — 11) Act. Med. *sich anschicken, sich rüsten, an Etwas gehen, an's Werk gehen, sich bemühen um* (Dat. oder °अर्थम्); *Act. auch mit Acc. उद्यम्योद्यम्य *mit der grössten Anstrengung* MBu. 12,177,11. — 12) verwechselt mit उद्-गम्. — 13) उद्यत *a) erhoben.* Im Comp. häufig verstellt (पाशोद्यतकर = उद्यतपाशकर). Compar. °तर *höher.* — *b) dargeboten, angeboten.* Subst. *Dargebotenes*, insbes. *dargebotene Speise* Gaut. Auch mit passivisch zu übersetzendem Infin. — *c) auf sich genommen, — geladen, unternommen, begonnen.* — *d) sich anschickend, gerüstet —, im Begriff stehend zu, begriffen in, bedacht auf, entschlossen —, bereit zu, beschäftigt mit, sich befleissigend;* die Ergänzung ein Infin., Dat., Loc., °अर्थम् (120,18) oder im Comp. vorangehend. Ohne Ergänzung *frisch an's Werk gehend, ganz bei einer Sache seiend, Etwas angelegentlich betreibend, gerüstet, zu handeln bereit; auf Etwas wartend* (Spr. 6067). — *e)* verwechselt mit उद्गत. — Caus. उद्यमयति *aufrichten* Çilâṅka 1,272. — Intens. *ausstrecken.* — Mit अभ्युद्, अभ्युद्यत 1) *erhoben.* — 2) *dargeboten, angeboten.* — 3) *im Begriff stehend —, gerüstet —, bereit zu, beschäftigt mit, begriffen in;* die Ergänzung ein Infin., Loc. oder im Comp. vorangehend. इहाभ्युद्यतमानस: *dessen Geist mit dem Hier beschäftigt ist, — sich hierher sehnt.* — 4) fehlerhaft für अभ्युद्गत *ehrfurchtsvoll begrüsst; aufgetreten, erschienen.* — Mit उपोद् *aufstellen* mittels einer Unterlage oder dgl. Mân. Çr. 1,5,3. — Mit प्रोद् 1) *erheben.* प्रोद्यत *erhoben.* — 2) प्र — उद्यत *erhoben* (von der Stimme). — 3) प्रोद्यत *im Begriff stehend zu* (Infin.). — Mit प्रत्युद् 1) *Jmd* (Acc.) *das Gleichgewicht halten, aufwiegen.* — 2) प्रत्युद्यत *a) dargeboten, angeboten.* — *b)* fehlerhaft für प्रत्युद्गत. — Mit समुद् 1) *erheben, aufheben.* — 2) *zügeln, lenken.* — 3) समुद्यत *a) erhoben, aufgehoben.* — *b) dargeboten, angeboten;* auch mit einem passivisch aufzufassenden Infin. — *c) was man zur Hand hat, worüber man im Augenblick verfügen kann.* — *d) wozu man sich angeschickt hat, beabsichtigt.* — *e) begonnen, seinen Anfang genommen habend* Hariv. 10764. — *f) im Begriff stehend, sich anschickend* (die Ergänzung ein Infin., Dat. oder °अर्थ° [123,15]), *begriffen in* (Loc.), *im Begriff stehend auf Jmd* (Acc. mit प्रति) *loszugehen.* Ohne Ergänzung *gerüstet, zu handeln bereit.* — Mit उप 1) *ergreifen fassen;* Med. Bhaṭṭ. — 2) *stützen, als Unterlage einschieben, unterfassen, unterlegen.* — 3) *darbieten, reichen.* — 4) *annehmen, entgegennehmen* Bhaṭṭ. — 5) *sich aneignen, sich vertraut machen mit* (Acc.) Bhaṭṭ. — 6) Med. und ausnahmsweise Act. (Gaut. 28,20. Gobh. 2,1,8) *zum Weibe nehmen.* — 7) Act. Med. *inire* (feminam). Richtig उप-गम्. — Mit नि 1) *anhalten* (einen Wagen u. s. w.), — *bei Jmd* (Loc.), *festhalten, zum Stehen bringen;* Med. *sich aufhalten, bleiben.* — 2) *einfangen.* — 3) *befestigen —, festbinden an* (Loc.), *aufbinden* (die Haare). नियत *festgebunden an* (Loc.); *zusammengelegt* (अञ्जलि); *gebunden an, verbunden mit, abhängend von* (Loc.). — 4) *über Jmd halten* (einen Schutz, ein Obdach). — 5) *nach unten kehren* (die Hand). — 6) *festhalten, herbeiziehen.* — 7) *dauernd verleihen, einpflanzen.* — 8) *bei sich behalten, versagen* (trans.); Med. auch *versagen* (intrans.). — 9) *abhalten von* (Abl.), *zurückhalten, zügeln, bändigen, lenken, anziehen* (die Zügel). नियत *zurückgehalten, gezügelt, gebändigt.* — 10) *anhalten, unterdrücken, hemmen.* नियत *unterdrückt, eingestellt.* — 11) *unterdrücken*, so v. a. *verläugnen, deserere.* — 12) *unterdrücken* so v. a. *zu Nichte machen.* — 13) *fest-*

setzen, bestimmen; Pass. *feststehen.* नियत *bestimmt, festgestellt, sicher —, feststehend.* नियतम् Adv. *bestimmt, gewiss, ganz sicher.* — 14) *regelmässig vollbringen.* नियत *constant, regelmässig.* — 15) *beschränken* 238,2. नियत *beschränkt, — auf* (im Comp. vorangehend), *mässig, von beschränkter Anzahl* (310,9); *sich beschränkend, ein einziges bestimmtes Ziel verfolgend, nur mit einer Sache beschäftigt, ganz bei einer Sache seiend, ganz gerichtet auf* (Loc.). — 16) in der Grammatik *niedrig halten,* so v. a. *mit dem* Anudâtta *aussprechen.* — 17) नियत heisst *der* Samâdhi *von* यम् *vor Tönenden.* — 18) häufig verwechselt mit निगम्. — Caus. नियमयति, नियमित Partic. 1) *zurückhalten, festhalten, befestigen, anhalten, zügeln, bändigen, fesseln, — an* (Loc.). — 2) *unterdrücken, hemmen.* — 3) *bestimmen.* नियमित mit Infin. *bestimmt — zu werden.* — 4) *beschränken.* — Mit प्रतिनि, °यत *für jeden einzelnen Fall besonders bestimmt, je anders bestimmt, je ein anderer* Kap. 5,6.6,14. Çañk. zu Bâdar. 2,1,18. — Mit विनि 1) *zügeln, bändigen, im Zaum halten.* °यत *gezügelt.* — 2) *zurückziehen, einziehen.* — 3) *hemmen, unterdrükken, von sich fern halten* Kir. 1,27. — 4) विनियत *beschränkt, mässig.* — 5) विनियतम् Bhâg. P. 1,15,38 fehlerhaft für विनयिनम्. — Mit संनि 1) *festhalten, anziehen* (die Zügel), *Jmd zurückhalten, zügeln, bändigen, im Zaum halten.* — 2) *unterdrücken, hemmen.* संनियत *unterdrückt, gehemmt.* — 3) *unterdrücken,* so v. a. *zu Nichte machen.* — Mit निस् in *निर्याम. — Caus. in निर्यामक fg. — Mit परि *zielen* mit einem Geschosse (Instr.). — Caus. °यमयति *ministrare.* — Mit प्र 1) *strecken, vorstrecken.* प्रयत *vorgestreckt, langgestreckt, weit reichend.* — 2) *über Jmd halten* (ein Obdach). — 3) *stellen —, setzen auf* (Loc.) 56,8. प्रयत *gesetzt auf* (Loc.). — 4) dte Augen *richten auf* (अभि). — 5) *absenden* (Boten) *zu* (Dat.). — 6) *darreichen, anbieten, darbringen, geben, hergeben, übergeben, dahingeben, verleihen, bringen* (so v. a. *bewirken, verursachen*). विक्रयेण so v. a. *verkaufen;* उत्तरम् *eine Antwort geben, beantworten* (Hemâdri 1,583,10); शापम् so v. a. *über Jmd* (Gen.) *einen Fluch aussprechen;* युद्धम् *Jmd* (Gen.) *einen Kampf gewähren,* so v. a. *mit Jmd kämpfen;* बुद्धी so v. a. *dem Geiste vorführen.* प्रयत *dargebracht* u. s. w. — 7) *abliefern, herausgeben, zurückgeben.* ऋणम् *eine Schuld abtragen;* कृतम् *eine Wohlthat erwiedern.* — 8) *in die Ehe geben* (vom Vater, der die Tochter verheirathet). — 9) प्रयत *eine dem Ernst des Augenblicks entsprechende Stimmung und Haltung zeigend, innerlich und äusserlich zu einer ernsten Handlung* (Loc. oder im Comp. vorangehend) *gehörig vorbereitet, rein in rituellem Sinne* Âpast. In der letzten Bed. auch von einem Orte und einem Gefässe (Âpast. 1,17,11). — Mit अतिप्र *hinüberreichen, weitergeben.* — Mit अनुप्र *reichen, geben, schenken, übergeben* Kâraṇḍ. 27,12. 16. 28,3. 15. 35,14. 69,13. — Mit आप्र *darreichen.* — Mit उपप्र *dazu reichen.* — Mit प्रतिप्र *wieder ausliefern, zurückgeben; weitergeben.* — Mit संप्र 1) (*zusammen*) *übergeben, hingeben, darbringen, geben, verleihen, — Jmd* (Dat., Gen. oder *Instr.), *abtreten für* (Instr.); Med. auch *sich gegenseitig darreichen.* — 2) *wiedergeben.* — 3) eine Tochter *in die Ehe geben.* — Mit प्रति 1) *Jmd* (Acc.) *das Gleichgewicht halten, aufwiegen.* — 2) *dauernd verleihen.* — 3) *wiedergeben.* — Mit वि 1) *aufrichten, ausbreiten* (einen Schutz, ein Obdach u. s. w.). — 2) *ausgreifen* (von Rossen im Lauf). — 3) *ausspreizen, ausstrecken, auseinanderhalten.* वियत *ausgestreckt, ausgebreitet.* वियतम् Adv. *auseinandergehalten, in Absätzen.* — Mit सम् 1) *zusammenhalten, — ziehen, anziehen* (die Zügel), *festhalten, zügeln, in der Gewalt haben, lenken* (Rosse). संयत *festgehalten, gezügelt, in der Gewalt gehalten; der sich zügelt, — beherrscht, — in der Gewalt hat, — in Bezug auf* (Loc., Instr. oder im Comp. vorangehend Gaut.); in der Bed. *sich zügelnd* auch संयतवत्. — 2) *zusammenbinden, aufbinden* (die Haare), *binden, anbinden, fesseln.* संयत *zusammengebunden, aufgebunden, gebunden, angebunden, gefesselt, gefangen.* — 3) *andrücken.* — 4) *schliessen.* संयत *geschlossen.* — 5) *in Ordnung halten;* nur संयत *in O. gehalten.* — 6) *einschränken.* — 7) *hemmen, unterdrücken, unterlassen.* संयत *gehemmt, unterdrückt.* — 8) *unterdrücken,* so v. a. *aufheben, zu Nichte machen.* — 9) *Med. *zusammenthun —, aufhäufen für sich.* — 10) **Jmd beschenken,* Med. und Instr. der Person, wenn es eine unerlaubte, Act. und Dat. der Person, wenn es eine erlaubte Handlung ist. — 11) संयत *im Begriff stehend, gerüstet, bereit;* mit Infin. Vgl. संयत्त u. यत् mit सम्. — Caus. संयमयति 1) *bezwingen.* संयमित *bezwungen* (Feind). — 2) das Haar *aufbinden, in Ordnung bringen.* — 3) संयमित *a) gebunden, gefesselt, umschlungen* (von den Armen, Instr.). — *b) gesammelt, fromm gestimmt.* — Vgl. संयमित. — Mit अभिसम् etwa *hinhalten gegen* (Acc.) Gobh. 1,1,20. Nach dem Comm. *unterhalten* (das Feuer). — Mit उपसम् 1) *anlegen,* — *an* (Loc.) Mân. Çr. 1,3,4. 6,1. — 2) उपसंयत *eingezwängt in* (Loc.).

1. यम 1) *Zügel.* — 2) *Lenker* ṚV. 3,24,22. — 3) *Hemmung, Unterdrückung.* — 4) in der Philosophie *Selbstbezwingung, das Verbot der Beschädigung Anderer durch Wort oder That und der Ueppigkeit, ein allgemeines Sittengesetz, eine grosse Pflicht* (vgl. नियम). — 5) *Observanz, Regel* überh.

2. यम 1) Adj. (f. यमी und यमुनी) *geminus, von Geburt doppelt, gepaart.* यम्या Nomin. Du. f. ṚV. 3,55, 11. — 2) m. *a) Zwilling,* Du. *Zwillinge.* — *b)* Bez. *der Zahl zwei* Hemâdri 1,135,23. — *c)* Du. Bez. *der* Açvin. — *d)* Name des Gottes, der im Himmel über die Seligen herrscht, deshalb auch König heisst, ein Sohn Vivasvant's. Die nachvedische Zeit sieht in ihm den in der Unterwelt thronenden *Todesgott* und fasst seinen Namen als *Bändiger* (s. 1. यम). Die wirkliche Bed. ist *Zwilling:* Jama und Jamî sind das erste Menschenpaar. Wie diese nach der Legende von Vivasvant mit der Saraṇjû (Samấñâ 100,6.7) erzeugt sind, so zeugt derselbe mit dem Abbilde der Saraṇjû (mit Samấñâ 100,6.7) den Manu, eine andere Form des Erstlings der Menschen. Im MBh. und später ist Jama ein jüngerer Bruder Manu's. Trauer der Jamî über den Tod Jama's Maitr. S. 1,5,12. Jama ist Welthüter des Südens, Regent des Mondhauses Apabharaṇî (Bharaṇî), Verfasser von Liedern und eines Gesetzbuches. यमस्यार्क: Name eines Sâman Ârsh. Br. — *e) der Planet Venus* (gilt gleichfalls für einen Sohn Vivasvant's). — *f) *Krähe.* — *g)* N. pr. α) eines Wesens im Gefolge Skanda's. — β) Pl. einer Klasse von Göttern bei den Buddhisten; richtig याम. — 3) f. यमी N. pr. der Zwillingsschwester Jama's (Maitr. S. 1,5,12), die in der nachvedischen Zeit der Jamunâ gleichgesetzt wird. — 4) n. *a) Paar.* — *b)* in der Grammatik α) *Zwillingslaut;* so heissen gewisse von den Grammatikern angenommene *nasale Zwischenlaute zwischen Mutis und folgenden Nasalen.* — β) *Tonlage.*

1.*यमक 1) m. n. = संयम. — 2) m. = व्रत.

2. यमक 1) Adj. *doppelt, zweifach.* — 2) m. *zwei verbundene Stoffe: Oel und Ghee* Kâraka 6,9. — 3) f. यमिका (sc. क्रिया) *eine Art von singultus* Bhâvapr. 4,82. — 4) n. *a) Doppelverband.* — *b) Wiederkehr gleichlautender Silben, Agnominatio, Paronomasie.* Nom. abstr. °त्व n. Sâh. D. 261,12. — *c) ein best. Metrum.*

यमकाव्य n. Titel eines dem Ghaṭakarpara

zugeschriebenen *Dichtwerkes.*

यमकभारत n., यमकरत्नाकर m., यमकशिखामणि m. Opp. Cat. 1) und यमकार्णव m. (Burnell, T.) Titel von Werken.

*यमकालिन्दी f. Bein. der Samgá, der Mutter ama's.

यमकावली f. *eine ununterbrochene Reihe von Paronomasien.* Beispiel Bhaṭṭ. 10,9.

यमकाष्टक n. Titel eines Werkes.

यमकिंकर m. Jama's *Scherge.*

*यमकीट m. *Holzwurm.*

*यमकील m. Bein. Vishṇu's.

यमकेतु m. Jama's *Fahne,* so v. a. *Todeszeichen.*

यमकोटि und °टी f. N. pr. einer Stadt, die nach den Astronomen 90° östlich vom Meridian von Laṅkâ liegen soll. Auch °कोटिपत्तन n. und °कोटिपुरी f. VP.² 111. 113. Vgl. यवकोटि.

यमनय m. Jama's *Behausung.*

यमगाथा f. *ein über* Jama *handelnder Vers* oder *ein solches Lied.*

यमगीता f. *der über* Jama *handelnde Gesang,* Bez. des 7ten Kapitels im 3ten Buche des VP.

यमगृह n. Jama's *Behausung* Paṅkad.

यमघण्ट m. *ein best. astr.* Joga.

यमघ्न Adj. Jama (*den Tod*) *vernichtend,* Beiw. Vishṇu's.

यमज, °ज्ञात und °ज्ञातक Adj. *von Geburt doppelt;* m. Du. *Zwillinge.*

*यमजित् m. Bein. Çiva's.

यमजिह्वा f. N. pr. 1) einer Jogini Hemâdri 2, *a*,101,15. fgg. — 2) einer Kupplerin.

यमतीर्थ n. N. pr. eines Tîrtha.

यमता f. *das Todesgott-Sein.* °तां या *zum Todesgotte werden,* so v. a. *Jmd* (Gen.) *den Tod bringen* Harshaṅ. (Çaka 1936) 421,12.

यमत्व n. *das* Jama-*Sein.*

यमदंष्ट्र m. N. pr. 1) eines Asura. — 2) eines Râkshasa. — 3) eines Kriegers auf Seiten der Götter.

यमदंष्ट्रा f. 1) Jama's *Spitzahn* Paṅkad. (hier wohl so v. a. *Dolchstich*). °दंष्ट्रान्तरं गतः so v. a. *dem Tode verfallen.* — 2) *ein best. Gift* Rasendraḥ. 43.

*यमदग्नि m. falsche Schreibart für जमदग्नि.

यमदण्ड m. Jama's *Keule.*

यमदिश् m. Jama's *Weltgegend, Süden* Hemâdri 1,785,7.

यमदूत 1) m. *a*) Jama's *Bote.* — *b*) Pl. N. pr. eines Geschlechts Hariv. 1465. — 2) f. ई Bez. *einer der neun* Samidh.

*यमदूतक 1) m. *a*) Jama's *Bote.* — *b*) *Krähe.* — 2) f. °तिका *die indische Tamarinde.*

यमदैवत 1) Adj. Jama *zur Gottheit habend* Çat. Br. 14,6,9,22. Gobh. 4,7,24. — 2) *f. यमदेवता *das unter* Jama *stehende Mondhaus* Bharaṇi.

यमदैवत्य Adj. Jama *zur Gottheit habend* Maitr. S. 1,4,13. 3,3,10.

यमदैवत Adj. Jama *zum Beherrscher habend.*

*यमद्रुम m. *Bombax heptaphyllum.*

यमद्वितीया f. *der zweite Tag in der lichten Hälfte des* Kârttika. °व्रत n. *eine best. Begehung.*

यमद्वीप m. N. pr. einer *Insel.* Vgl. यवद्वीप.

यमधर्मनिर्भयस्तोत्र n. Titel eines Stotra Burnell, T.

यमधानी f. Jama's *Behausung.*

*यमधार m. *eine best. zweischneidige Waffe.*

यमन 1) Adj. (f. ई) *bändigend, lenkend.* — 2) *m. *der Gott* Jama. — 3) n. *a*) *das Bändigen, Zügeln.* — *b*) **das Binden.* — *c*) **das Aufhören.*

यमनक्षत्र m. Jama's *Sternbild.*

यमनगरातिथि m. *Gast in* Jama's *Stadt,* so v. a. *todt* Daçak. 17,2.

*यमनिका f. falsche Schreibart für यवनिका.

यमनेत्र Adj. Jama *zum Führer habend.*

यमन्वा f. *eine durch* Vṛddhi *gesteigerte Nominalform.*

यमपट m. *ein Tuch, auf welchem* Jama *mit seiner Umgebung und die Strafen der Hölle dargestellt sind,* Mudrâr. 9,1 (25,11).

यमपटिक m. *ein Mann, der einen* Jamapaṭa *herumträgt,* Harshaṅ. 120,4. 124,4.

यमपद n. *ein wiederholtes Wort* Ind. St. 10,420.

यमपालक m. Jama's *Scherge* Kâraṇḍ. 36,24.

यमपालपुरुष m. dass. Kâraṇḍ. 9,17. 23. 10,6. 36,8.

यमपुरुष m. dass. Mân. Gṛhj. 2,12. Kâraṇḍ. 37,1.

यमप्रस्थपुर n. N. pr. einer *Stadt.*

*यमप्रिय m. *Ficus indica.*

*यमभगिनी f. Jama's *Schwester, der Fluss* Jamunâ.

यमभट m. Jama's *Scherge* Agni-P. 38,35.

यमम् Acc. Infin. abhängig von शक् RV. 1,73, 10. 2,5,1. 3,27,3.

यममन्दिर n. Jama's *Behausung* Hariv. 5955.

यममार्ग m. Jama's *Pfad.* °गमन n. *das Betreten dieses Pfades,* so v. a. *das Empfangen des Lohnes für seine Thaten.*

यमयज्ञ m. *ein best. Opfer* Comm. zu Taitt. Âr. 6,5,1.

यमयन als Beiw. Çiva's fehlerhaft für अजमयन (s. Nachtr. 4).

यमया *ein best. astr.* Joga, = ... Weber, Lit.

यमयाग m. *eine best.* Jâgjâ Sâj. in der Einleitung zu RV. 10,14.

यमयिष्णु Adj. fehlerhaft für नमयिष्णु.

*यमराज् m. *König* Jama.

यमराज m. 1) *dass. — 2) N. pr. eines Arztes.

1. यमराजन् m. *König* Jama.

2. यमराजन् Adj. Jama *zum König habend,* Jama's *Unterthan.*

यमराज्य n. Jama's *Herrschaft.*

यमराष्ट्र n. Jama's *Reich.*

यमर्क n. *das unter* Jama *stehende Mondhaus* Bharaṇi.

यमल 1) Adj. (f. आ) *verzwillingt, gepaart, doppelt;* von einem Sänger so v. a. *Duettsänger* S. S. S. 118. — 2) m. *a*) *Zwilling,* Du. *Zwillinge.* — *b*) Bez. *der Zahl zwei.* — 3) f. आ *a*) *eine best. Form des Schluchzens* (*singultus*). — *b*) N. pr. α) einer Tantra-Gottheit. — β) eines Flusses. — 4) *f. ई *ein Paar Stöcke.* — 5) *n. *Paar.*

यमलक m. *Duettsänger* S. S. S. 118.

*यमलच्छद m. *Bauhinia variegata* Râgan. 10,23.

*यमलपत्रक m. *Bauhinia tomentosa* Râgan. 9,39.

यमलशान्ति f. *eine Sühnungshandlung nach der Geburt von Zwillingen.*

यमलसू Adj. f. *Zwillinge gebärend,* — *werfend* Hemâdri 1,448,21.

यमलार्जुन und °क m. Du. Bez. zweier Feinde Kṛshṇa's, die später als Verwandlungen Nalakûbara's und Maṇigrîva's, zweier Söhne Kubera's, angesehen werden.

यमलार्जुनभञ्जन m. Bein. Vishṇu-Kṛshṇa's.

यमलोक m. Jama's *Welt.*

यमलोद्भव m. *Geburt von Zwillingen.*

यमवत्सा Adj. f. *Zwillingskälber werfend.*

यमवत् Adj. *der sich bändigt, seine Leidenschaften in der Gewalt hat.*

*यमवाहन m. *Büffel.*

यमविषय m. Jama's *Reich.*

यमव्रत n. 1) *eine dem* Jama *geltende Observanz.* — 2) Jama's *Verfahren,* — *Weise.* — 3) Name eines Sâman.

यमशान्ति f. Titel eines Werkes Burnell, T.

यमशिख m. N. pr. eines Vetâla.

यमश्रेष्ठ Adj. *deren Erster* Jama *ist.*

यमश्वा m. Jama's *Hund.* Du. Maitr. S. 1,6,9.

यमसंहिता f. Titel einer Saṁhitâ.

यमसत्त्ववत् Adj. Jama's *Charakter habend* Suçr. 1,335,12, v. l.

यमसदन n. Jama's *Sitz,* — *Behausung.*

*यमसभ n. und यमसभा f. Jama's *Gericht.*

*यमसभीय Adj. *über Jama's Gericht handelnd.*

यमसात् Adv. mit कर् *dem Todesgotte zuführen* Bhaṭṭ.

यमसादन् n. Jama's *Sitz, — Behausung* Âpast.

यमसान Adj. *Zügel —, Gebiss führend.*

यमसू 1) Adj. f. *Zwillinge gebärend, — werfend* Gaut. Âpast. — 2) *m. Jama's *Erzeuger, der Sonnengott.*

यमसूक्त n. *die* Jama-*Hymne.*

यमसूर्य n. *ein Gebäude mit zwei Hallen, von denen die eine nach Westen, die andere nach Norden gerichtet ist.*

यमस्तोत्र n. Titel eines Stotra Burnell, T.

यमस्तोम m. *ein best.* Ekâha.

यमस्मृति f. Titel eines *Gesetzbuchs* Opp. Cat. 1.

यमस्वसर् m. Jama's *Schwester*, Bein. 1) der Jamunâ Râǵan. 14,18. Harshaḱ. 150,22. — 2) *der Durgâ.

यमकालिका f. N. pr. eines Wesens im Gefolge der Devî.

यमकालेश्वरतीर्थ n. N. pr. eines Tîrtha.

यमाङ्किका f. N. pr. einer Joginî Hemâdri 2,*a*, 102,7. v. l. यमान्तिका.

यमातिरात्र m. *ein best. 49tägiges* Sattra.

यमादर्शनत्रयोदशी f. *ein best. 13ter Tag.* °व्रत n. *eine best. Begehung.*

यमादित्य m. *eine Form der Sonne.*

*यमानिका f. *Ptychotis Ajowan.* Vgl. यवानिका.

*यमानी f. dass. Mat. med. 172. Vgl. यवानी.

यमानुग Adj. *in Jama's Gefolge seiend.* पुरुष m. Jama's *Scherge.*

यमानुचर m. Jama's *Scherge.*

यमान्तक 1) m. *a*) Jama *als Todesgott.* — *b*) Du. Jama *und der Todesgott.* — *c*) *Bein. Çiva's. — 2) f. °न्तिका N. pr. einer Joginî Hemâdri 2,*a*,102, s. v. l. यवाङ्किका.

यमाय्, °यते *den Todesgott* Jama *darstellen.*

यमारि m. Jama's *Feind*, Bein. Vishṇu's.

यमालय m. Jama's *Behausung.*

यमिक n. अगस्त्यस्य यमिके Name zweier Sâman.

यमितवै Dat. Infin. zu यम् ṚV. 1,28,4.

यमिन् Adj. *der sich zügelt.*

यमिनी Adj. f. *Zwillinge werfend.*

यमिष्ठ Adj. *am Besten zügelnd.*

यमुना f. N. pr. 1) eines Flusses. Wird mit यमी, der Zwillingsschwester Jama's, identificirt. — 2) einer Tochter des Muni Mataṅga. — 3) einer Kuh Comm. zu Kâtj. Çr. 22,11,14.

यमुनाचार्यस्तोत्र n. Titel eines Stotra Burnell, T.

*यमुनाजनक m. *der Sonnengott.*

यमुनातीर्थ n. N. pr. eines Tîrtha. °माहात्म्य n.

यमुनादत्त m. N. pr. eines Frosches.

*यमुनाद्वीप m. N. pr. einer Oertlichkeit.

यमुनापति m. Bein. Vishṇu's.

यमुनापूजा f. Titel eines Werkes Burnell, T.

यमुनाप्रभव m. *die Quelle der* Jamunâ (ein Wallfahrtsort).

*यमुनाभिद् m. Bein. Baladeva's.

*यमुनाभ्रातर् m. *der Bruder der* Jamunâ, d. i. Jama.

यमुनाष्टक n. Titel eines Gedichts.

यमुनाष्टपदी f. Titel eines Werkes.

*यमुन्द् m. N. pr. eines Mannes.

यमुषदेव *eine Art Zeug.*

*यमेरुका f. *eine Art Pauke, auf der die Stunden angeschlagen werden.*

यमेश n. *das unter* Jama *stehende Mondhaus* Bharaṇî.

यमेश्वर n. Name eines Liṅga.

यमेष्ट n. *ein dem* Jama *dargebrachtes Opfer* TS. 1,8,14,2.

1.*यम्य Partic. fut. pass. von यम्.

2. (यम्य) यमिम्न Adj. *verzwillingt* scheinbar ṚV. 3, 55,11, da hier यम्या Nomin. Du. f. von यमी ist.

*यम्या f. *Nacht.*

ययाति m. N. pr. eines Stammhauptes der Vorzeit, eines Sohnes des Nahusha. ययातिवत् Adv.

ययातिक (metrisch) m. = ययाति Agni-P. 12,2.

ययातिचरित n. 1) Jajâti's *Geschichte.* — 2) Titel eines Schauspiels.

ययातिजा f. Patron. der Mâdhavî.

ययातितीर्थ n. N. pr. eines Tîrtha.

ययातिविजय m. Titel eines Werkes.

यायावर Adj. v. l. für यायावर.

यर्यि und यर्यी 1) Adj. *laufend, eilend.* — 2) m. यर्यि *Wolke.* — 3) *m. यर्यी *a*) *Ross.* — *b*) Bein. Çiva's.

*यर्यिन् m. Bein. Çiva's.

1. यर्यु 1) Adj. *laufend, eilend;* m. Bez. *des Rosses.* Nach den Lexicographen auch *ein zum Rossopfer bestimmtes (frei umherlaufendes) Ross.* — 2) N. pr. eines der Rosse des Mondgottes VP.² 2,299.

2. यर्यु AV. 4,24,2 in einer verdorbenen Stelle. Fehlt in der anderen Rec.

*यर्वन् schlechte Aussprache für यद्वन्.

यर्हि Conj. *wann*, mit Indic. und Potent. Es entsprechen ihr तर्हि und एतर्हि. Nur in TS. Ait. Br. und Bhâg. P. Im letzten Werke in der Bed. 1) *wann, als, wenn;* mit Perf., Imperf., Aor., Pracs., Potent. und ohne Verbum fin.; im Demonstrativsatze तत्र, तदा, अथ oder तत्प्रभृति. — 2) *da, weil.*

यल्लभट्ट m. N. pr. eines Autors. °भट्टीय n. Titel seines Werkes Opp. Cat. 1.

यल्लादि m. N. pr. eines Autors. °ज्ञीय n. Titel seines Werkes ebend.

1. यव m. (*adj. Comp. f. आ) 1) *Getraide, in ältester Zeit vermuthlich mehlgebende Körnerfrucht* überh.; in der Folge *Gerste*, Pl. *Gerstenkörner.* Zum Spruch यवो ऽसि (Jâǵñ. 1,230) und यवो ऽसि धान्यराजो ऽसि (Mit. 1,35,*a*,16) vgl. VS. 5,26,*d*. 6,1,*d* (= Gobh. Çrâddhak. 2,9) und Vishṇus. 48,17 (= Baudh. 3,6,5. Âçv. Gṛhj. Pariç. 2,14). — 2) *Gerstenkorn* als Maass = 1/6 oder 1/8 (Agni-P. 39,21) Aṅgula, als Gewicht = 6 oder 12 Senfkörner = 1/2 Guṅǵâ. — 3) *Korn, Samenkorn* überh. Bhâvapr. 1,280. — 4) in der Chiromantie *eine dem Gerstenkorn ähnliche Figur an der Hand.* — 5) *eine best. Constellation, wenn nämlich die günstigen Planeten in den Häusern 4 und 10, die ungünstigen in 1 und 7 stehen.*

2. यव m. Pl. *die lichten Monatshälften.* Vgl. याव.

3. यव Adj. *fernhaltend, abwehrend.*

यवक 1) *Adj. *gerstenartig.* — 2) m. *Gerste.*

यवकोटि und °टी f. = यमकोटि Ârjabh. 4,13 nebst Comm.

*यवक्य Adj. *mit Gerste besäet.*

यवक्रिन्, °क्री und °क्रीत m. N. pr. eines Sohnes des Bharadvâǵa.

यवक्षा f. N. pr. eines Flusses.

यवक्षार m. *aus der Asche von grünen Gerstenähren bereitetes Aetzkali* Mat. med. 87.

यवक्षेत्र n. *Gerstenfeld.*

*यवखद् gaṇa व्रीह्यादि.

*यवखदिक Adj. von यवखद्.

यवखल m. *Tenne* Çâṅkh. Çr. 14,40,15.

*यवगण्ड m. = युवगण्ड.

यवगोधूमवत् Adj. *mit Gerste und Weizen besetzt* 86,15.

यवग्रीव Adj. *dessen Hals einem Gerstenkorne gleicht.*

यवचतुर्थी f. *ein best. Spiel am 4ten Tage in der lichten Hälfte des* Vaiçâkha, *bei dem man sich mit Gerstenmehl bestreut.*

यवचूर्ण n. *Gerstenmehl.*

*यवज्र m. 1) = यवक्षार Râǵan. 6,258. — 2) = यवानी Râǵan. 6,40.

यवतिक्ता f. *eine best. Pflanze* Râǵan. 3,64. Mat. med. 216. Karaka 7,11.

यवद्वीप m. *die Insel* Java Schiefner, Târan. 263.

यवन् m. *die lichte Monatshälfte.*

1. यवन 1) Adj. *fernhaltend, abwehrend* in द्वेषोयवन. — 2) n. *das Vermengen*, insbes. *mit Wasser* Nâjam. 10,1,22.

2. यवन 1) m. *a) ein Grieche, ein Fürst der Griechen*, als Bez. *einer best. Kaste* Gaut. Pl. *die Griechen, die griechischen Astrologen;* auch Name einer Dynastie. Später bezeichnet das Wort *einen Muhammedaner* und überh. *einen Mann fremden Stammes.* — *b)* **Weizen* Râǵan. 16,30. — *c)* **Möhre.* — *d)* **Olibanum* Râǵan. 12,105. — 2) f. ई *eine Griechin.*

3. *यवन 1) Adj. *rasch, schnell;* richtig ज्ञवन. Mâlav. 71,2 ist ज्ञवनेन, यावनेन oder यवनानाम् zu lesen. — 2) m. *ein schnell laufendes Pferd, Renner.*

4. यवन m. fehlerhaft für पेज्ञवन.

यवनक 1) *m. *eine best. Getraideart.* — 2) f. ○निका *eine Griechin.*

यवनज्ञातक n. Titel eines Ǵâtaka.

यवनदेशज्ञ Adj. *aus dem Lande der* Javana *stammend* Bhâvapr. 1,187.

*यवनदृष्ट n. *Bdellium* Râǵan. 12,108.

यवनपुर n. N. pr. einer *Stadt*, wohl *Alexandrien.*

*यवनप्रिय n. *Pfeffer.*

*यवनमुण्ड m. *ein kahl geschorener* Javana.

यवनसेन m. N. pr. eines Mannes.

यवनाचार्य m. N. pr. eines *Lehrers.*

*यवनानी f. *die Schrift der* Javana.

यवनारि m. 1) *Bein. Kṛshṇa's. — 2) N. pr. eines Fürsten.

यवनाल m. *Andropogon bicolor* oder *Sorghum* Râǵan. 16,25. Mat. med. 324.

*यवनालज्ञ m. *Aetzkali aus der Asche von* Javanâla.

1. यवनिका f. s. u. यवनक.

2. यवनिका f. = ज्ञवनिका *Vorhang.*

1. यवनी f. s. u. 1. यवन.

2. *यवनी f. = यवनिका *Vorhang.*

यवनेश्वर m. N. pr. 1) *eines Fürsten der* Javana Harshaḱ. (Çaka 1936) 420,12. — 2) eines Astrologen.

*यवनेष्ट 1) m. *a) Zwiebel, Schalotte* oder dgl. Râǵan. 7,51. 58. Bhâvapr. 1,179. — *b) Azadirachta indica* Râǵan. 9,8. — 2) f. आ *der wilde Dattelbaum* Râǵan. 11,56. — 3) n. *a) Blei* Râǵan. 13,24. — *b) Zwiebel* Râǵan. 6,31. — *c) Pfeffer* Râǵan. 13,24.

*यवपाल m. *Huter eines Gerstenfeldes.*

यवपिष्ट n. *Gerstenmehl.* Pl. Mân. Çr. 8,2.

यवप्रख्या f. *ein best. Ausschlag.*

*यवफल m. 1) *Bambusrohr* Râǵan. 7,34. — 2) *Nardostachys Jatamansi.* — 3) *Wrightia antidysenterica* Râǵan. 9,53. — 4) *Ficus infectoria.* — 5) *Zwiebel* (?).

*यवबुस n. *Gerstenspreu.*

*यवबुसक Adj. *zur Zeit der Gerstenspreu abzutragen* (Schuld).

यवमणि m. *ein best. Amulet* Kauç. 19.

*यवमत्य्, ○त्यति = यवमानिवाचरति.

यवमध्य 1) Adj. (f. आ) *dessen Mitte der eines Gerstenkorns gleicht*, d. i. *in der Mitte am stärksten und nach den Enden abnehmend.* — 2) m. *a) ein best.* Pañkarâtra Çat. Br. 13,6,1,9. — *b) eine Art Tambourin.* — 3) n. *a) ein best. Längenmaass.* — *b) eine Art* Kândrâjaṇa.

यवमध्यम 1) m. *ein best. Längenmaass* Agni-P. 39,20. — 2) n. *eine Art* Kândrâjaṇa.

यवमत् 1) Adj. *Gerste enthaltend, mit Gerste vermengt.* — 2) m. *a) Kornbauer.* — *b)* N. pr. α) eines Gandharva. — β) des Verfassers von VS. 2,19. — 3) f. यवमती *ein best. Metrum.* — 4) n. *Kornreichthum.*

यवमय Adj. *aus Gerste bestehend, — bereitet.*

यवमर्दन n. *Tenne* Comm. zu Çâṅkh. Çr. 14,40,15.

यवमात्र Adj. *so gross wie ein Gerstenkorn.*

यवमुष्टि m. oder f. *eine Handvoll Gerste* Gobh. 3,7,7.

*यवय्, ○यति Denomin. von युवन्.

यवयस N. pr. 1) m. eines Sohnes des Idhmagihva. — 2) n. des von diesem beherrschten Varsha in Plakshadvîpa.

यवयावन् Adj. *abwehrend.*

यवयु Adj. *Korn wünschend.*

यवलक (?) m. *ein best. Vogel* Suçr. 1,201,2.

यववक्त्र Adj. (f. आ) *mit einer dem Gerstenkorn ähnlichen Spitze versehen* Suçr. 2,343,18.

यववेला f. *die Zeit der Gerstenernte* Lâṭj. 8,3,7.

यवशिरस् Adj. *dessen Kopf die Gestalt eines Gerstenkorns hat.*

*यवशूक und *○ज्ञ m. = यवक्षार Râǵan. 6,258.

यवस् in अंयवस् (Nachtr. 3).

यवस m. (Comm. zu Âpast. Çr. 7,28,7) n. Sg. und Pl. *Gras, Futter, Weide.* यवसोदके *Futter und Wasser.*

यवसक्तु m. Pl. *Gerstengrütze* Çat. Br. 12,9,1,5.

यवसप्रथम Adj. nach Manon. *unter den Speisen die erste Stelle einnehmend;* eher *mit der Weide beginnend*, d. h. *auf guter Weide beruhend, wohlgenährt.*

यवसमुष्टि m. oder f. *eine Handvoll Gras* Çâṅkh. Çr. 3,20,1.

यवसाद् Adj. *Gras verzehrend, weidend.*

*यवसाद्य m. *Ptychotis Ajowan* Râǵan. 6,39.

यवसिन् und यवस्यु in सूयवसिन् und सूयवस्यु.

*यवसुरा f. *ein aus Gerstenmehl bereitetes berauschendes Getränk* Madanav. 96,67.

यवागू f. *Reismehlbrühe*, auch *dünne Abkochungen von andern Körnern und Stoffen* Mat. med. 10. 268. Häufig in Comp. mit dem Stoffe, aus oder mit dem die Brühe hergestellt wird. Bei den Medicinern *ein Decoct, für welches 4 Theile eines Stoffes in 64 Theilen Wasser gesotten und der Abguss auf die Hälfte eingekocht wird.*

*यवागूमय Adj. (f. ई) von यवागू.

यवाग्रज m. 1) = यवक्षार Râǵan. 6,258. Bhâvapr. 1,182. Ḱaraka 6,5. — 2) * = यवानी Râǵan. 6,39.

यवाग्रयण n. *Gerstenerstlinge.*

यवाचित Adj. *mit Gerste (Korn) beladen.*

यवाद् Adj. *Gerste essend.*

*यवान Adj. *rasch, schnell.* Richtig ज्ञवान, Partic. von 1. ज्ञू.

यवानिका (Ḱaraka 6,20) und यवानी f. *Ptychotis Ajowan* Râǵan. 6,39. Bhâvapr. 1,165. 284.

यवाक्षर n. *ein best. Zeitmaass* Comm. zu Lâṭj. 1,11,27. 2,2,6.

*यवापत्य n. = यवक्षार Râǵan. 6,258.

*यवाम्लज्ञ n. *saurer Gerstenschleim* Râǵan. 15,91.

यवाशिर् Adj. *mit Getraide vermengt, gemalzt.*

यवाष m. *ein best. kleines schädliches Thier, Insect* oder dgl. Vgl. यवाष.

*यवाषिक und *यवाषिन् Adj. von यवाष.

*यवास 1) m. *a) Alhagi Maurorum, die Mannapflanze* Dhanv. 1,5. Râǵan. 4,44. — *b) eine Art* Khadira. — 2) f. आ *ein best. Gras.* Richtig wohl ज्ञलवासा.

यवासक m. *die Mannapflanze* Dhanv. 1,5. Ḱaraka 6,3. Verdorrt beim Eintritt der Regenzeit Chr. 173,29. zu Spr. 2214.

यवासशर्करा f. *Mannazucker* Madanav. 101,16. Râǵan. 14,106.

*यवासिनी f. *eine mit* Javâsa *bestandene Gegend.*

यवाक्ष m. = यवक्षार.

*यविक, *यविन् und *यविल Adj. von 1. यव.

यविष्ठ 1) Adj. *der jüngste*, Sehr häufig heisst so *das jüngste*, d. h. *eben aus den Hölzern geborene* oder *auf den Altar gesetzte Feuer.* Daher Bein. Agni's und Agni Javishṭha als angeblicher Liedverfasser. — 2) m. *a) *ein jüngerer Bruder.* — *b)* N. pr. eines Brahmanen; Pl. *seine Nachkommen.*

यविष्ठवत् Adj. *das Wort* यविष्ठ *enthaltend.*

(यविष्ठ) यविष्ठिय Adj. = यविष्ठ 1) von Agni. Nur am Ende eines Pâda.

यवीनर m. N. pr. verschiedener Männer.

यवीयंस् 1) Adj. *a) jünger.* मातर्, जननी, अम्बा *eine jüngere Stiefmutter;* भूत im Gegensatz zu महाभूत; auch von den Çûdra im Gegensatz zu den drei höheren, früher entstandenen Kasten. Metrisch Acc. Sg. m. auch यवीयसम्, Nom. Pl. m. auch यवीयसस्. — *b) geringer, schlechter, der geringste, schlechteste* MBh. 12,150,13. 167,8. — 2) m. *ein jüngerer Bruder.* — 3) f. °यसी *eine jüngere Schwester.*

यवीयस m. N. pr. eines Lehrers. — Vgl. auch u. यवीयंस् 1) *a*).

यवीयुध् Adj. *kriegerisch, streitbar.*

*यवोत्थ n. *saurer Gerstenschleim.*

यवोदर n. *der Leib —, die dicke Stelle eines Gerstenkorns* als *best. Längenmaass.*

यवोर्वरा f. *Gerstenacker.*

1. यव्य 1) *Adj. *zu Gerste geeignet, mit Gerste besäet, — bestanden.* — 2) m. *a)* nach Manidh. *Gersten —, Fruchtvorrath* Maitr. S. 3,11,19 = VS. 23,8. 2. यव्य n. Bez. *bestimmter* Homamantra. 3. यव्य m. *Monat* Çat. Br. 1,7,2,26.

(यव्या) यवीया f. nur Instr. Sg. (gleichlautend) und Pl. *in Strömen, in Menge.* Nach Nigh. *Fluss.*

यव्यावती f. N. pr. eines Flusses oder einer Oertlichkeit.

यव्युध् Adj. = यवीयुध्.

यश = यशस् in अतियश.

यशःकर्ण und यशःकेतु m. N. pr. verschiedener Fürsten.

यशःखण्डिन् Adj. *den Ruhm zu Nichte machend* Pr. P. 34.

*यशःपटह m. *Pauke.*

यशःपाल m. N. pr. eines Fürsten.

*यशद n. *Zink* Mat. med. 71. Bhâvapr. 1,254. 2, 91. Ohne Zweifel ein Fremdwort.

यशश्चन्द्र m. N. pr. eines Fürsten.

यशःशेष Adj. *von dem nur der Ruhm nachgeblieben ist,* d. i. *todt.* Nom. abstr. °ता f. °तां प्रया so v. a. *sterben,* °तां नी *tödten.*

यशःशेषी Adv. mit भू *sterben.*

1. यशस् n. 1) *Ansehen, schöne* oder *stattliche Erscheinung; Schönheit, Würde, Herrlichkeit* MBh. 3,53,10. R. 1,16,14. — 2) *Ansehen, Ehre, Lob, Ruhm.* Auch Pl. Personificirt als ein Sohn Kâma's von der Rati und Dharma's von der Kîrti. — 3) *Gegenstand der Ehre, Respectsperson.* — 4) *gefälliges* oder *angenehmes Wesen, Gunst.* — 5) Name verschiedener Sâman Ârsh. Br. — 6) *nach Nigh. = उदक, अन्न und धन.

2. यशस् 1) Adj. *a) ansehnlich, schön, würdig, herrlich.* Compar. यशस्तर (RV. 8,2,22. 9,97,3), Superl. यशस्तम. — *b) angesehen, geehrt.* — *c) angenehm, werth.* — 2) m. N. pr. eines Mannes. — यशसी auch fehlerhaft für यशसा.

यशस n. = 1. यशस् in देवयशस (Nachtr. 3), मनुष्ययशस und श्रीयशस.

यशसिन् Adj. in देवयशसिन् (Nachtr. 3) und मनुष्ययशसिन्.

यशस्कर 1) Adj. (f. ई) *Ruhm verleihend, ruhmvoll, — für* (im Comp. vorangehend). — 2) m. N. pr. verschiedener Männer.

यशस्करस्वामिन् m. N. pr. eines von einem Jaçaskara errichteten Heiligthums.

यशस्काम 1) Adj. *ehrbegierig.* — 2) m. N. pr. eines Bodhisattva.

यशस्काम्य् °म्यति *nach Ruhm verlangen* Bhatt.

यशस्कृत् Adj. *Ansehen verleihend.*

यशस्य 1) Adj. *a) Ansehen gebend, ruhmvoll.* — *b) stattlich, anständig aussehend* Karaka 5,12. — *c) geehrt.* — 2) *f. यशस्या *a) eine best. Knolle,* = ऋद्धि Râgân. 5,28. — *b)* = जीवन्ती *(eine best. Pflanze)* Râgân. 3,25.

यशस्यु Adj. *Gunst suchend.*

यशस्वत् 1) Adj. *a) ansehnlich, schön, herrlich, würdig.* — *b) ruhmvoll, ehrenvoll.* — *c) angenehm, werth.* — 2) f. यशस्वती N. pr. eines Frauenzimmers.

यशस्विन् 1) Adj. *a) ansehnlich, schön, herrlich, würdig.* Superl. °स्वितम. — *b) hoch angesehen, berühmt* (meist von Personen). Superl. °स्वितम. — 2) f. °स्विनी *a) eine best. Arterie.* — *b)* *Name verschiedener Pflanzen: *die wilde Baumwollenstaude,* = महाज्योतिष्मती und यवतिक्ता Râgân. 3,65. 73. — *c)* N. pr. einer der Mütter im Gefolge Skanda's.

यशोगोपि m. N. pr. eines Scholiasten.

यशोघ्न Adj. *den Ruhm vernichtend* M. 8,127. Bhâg. P. 4,2,10. — °घ्नी s. u. यशोहन्.

यशोद् 1) *Adj. *Ansehen —, Ruhm verleihend.* — 2) *m. *Quecksilber* Râgân. 13,110 v. l. für यशोधा. — 3) f. आ N. pr. *a)* der geistigen Tochter einer Klasse von Manen. — *b)* der Frau des Kuhhirten Nanda, der Kṛshṇa gleich nach seiner Geburt als Kind untergeschoben wurde, und die daher als seine Mutter angesehen wird. °गर्भसंभूता Beiw. der Durgâ. — *c)* der Gattin Mahâvîra's.

यशोदत्त m. N. pr. eines Mannes.

यशोदा 1) Adj. *Ansehen gebend.* — 2) f. Bez. *bestimmter Backsteine* Âpast. Çr. 17,5.

यशोदानन्दन (Paṇḍar. 4,3,115. 8,14) und °दासुत (Spr. 3567) m. Metron. Kṛshṇa's.

यशोदेव N. pr. 1) m. *a)* eines buddh. Bhikshu. — *b)* eines Sohnes des Râmakandra. — 2) f. ई einer Tochter Vainateja's.

यशोधन 1) Adj. *dessen Reichthum im Ruhm besteht, reich an Ruhm, berühmt* (Person). — 2) m. N. pr. eines Fürsten.

यशोधर 1) Adj. *Jmdes Ruhm erhaltend.* — 2) m. *a) der fünfte Tag im bürgerlichen Monat.* — *b)* N. pr. eines Sohnes des Kṛshṇa (MBh. 13,14,33), *zweier Arhant' bei den Gaina und verschiedener anderer Männer. — 3) f. आ *a) die vierte Nacht im bürgerlichen Monat.* — *b)* N. pr. verschiedener Frauen Hem. Par. 1,391.

*यशोधरेय m. fehlerhaft für याशो°.

यशोधा 1) Adj. *Ansehen —, Ruhm verleihend.* — 2) *m. *Quecksilber* Râgân. 13,110. Eher यशोधस्.

यशोधामन् n. *eine Stätte des Ruhms.*

यशोधास्यै Pâr. Gṛhj. 2,6,20 nach dem Comm. Dat. *zur Ruhmverleihung.* Stenzler vermuthet Conj. Fut. (यशो धा°).

यशोनन्दि m. N. pr. eines Fürsten.

यशोनिधि Adj. *reich an Ruhm, berühmt* Pr. P. 6.

यशोभगिन् Adj. *ruhmreich.*

*यशोभगीन und *°भाग्य Adj.

यशोभद्र m. N. pr. eines der Çrutakevalin bei den Gaina Hem. Par. 5,90. 6,1.

यशोभृत् Adj. *Ruhm besitzend, berühmt* oder *Ruhm bringend.*

यशोमङ्गलस्तोत्र n. Titel eines Werkes Bühler, Rep. No. 165.

यशोमती f. *die dritte lunare Nacht.*

यशोमत्य m. Pl. N. pr. eines Volkes.

यशोमाधव m. *eine Form* Vishṇu's.

यशोमित्र m. N. pr. verschiedener Männer Hem. Par. 2,39.

यशोराज m. N. pr. eines Mannes.

यशोरात m. desgl. Cunningham, Arch. Surv. 6,60.

यशोलेखा f. N. pr. einer Fürstin.

यशोवति (metrisch) f. N. pr. einer mythischen Stadt Varâh. Bṛh. S. 14,28. Vgl. यशोवती 2).

यशोवती f. N. pr. 1) verschiedener Frauen. — 2) einer mythischen Stadt auf dem Meru.

यशोवर m. N. pr. eines Sohnes des Kṛshṇa. v. l. यशोधर.

यशोवर्धन m. N. pr. eines Mannes Cunningham, Arch. Surv. 6,60.

यशोवर्मक am Ende eines adj. Comp. von यशोवर्मन्.

यशोवर्मन् m. N. pr. verschiedener Männer.

यशोहन् Adj. (f. °घ्नी) 1) *das Ansehen —, die Schönheit vernichtend* Pâr. Grhj. 1,11,2. — 2) *Jmds Ruhm vernichtend.*

यशोहर 1) Adj. *den Ruhm raubend, Schande bereitend, schändend.* — 2) N. pr. einer Oertlichkeit. °जित् Bein. Kalkurâja's.

यष्टर् und यँष्टर् Nom. ag. *Verehrer, Opferer* Nâigam. 10,2,17. Compar. यष्टृतर्, f. यष्ट्री Comm. zu Âpast. Çr. 8,8,3. Nom. abstr. यष्टृता f. Comm. zu Nâigam. 10,2,18. यष्टृत्व n. zu 21.

यँष्टवे Dat. Infin. zu 1. यज् RV. 1,13,6. 4,37,7.

यष्टव्य 1) Adj. *dem geopfert werden muss.* — 2) n. impers. *zu opfern.* यष्टव्ये मतिं कर् *zu opfern sich entschliessen.*

1. यष्टि (* m.) f. 1) *Stab, Stock, Keule, Flaggenstock.* — 2) *Stengel.* — 3) in Comp. mit *Arm* oder *Körper* so v. a. *ein langer, schlanker Arm* oder *Körper.* — 4) in Comp. mit *Schwert* so v. a. *Klinge.* — 5) *Perlenschnur.* — 6) *ein best. Perlenschmuck.* — 7) *Süssholz.* — 8) **Clerodendrum siphonanthus.*

2.*यष्टि f. Nom. act. von 1. यज्. Richtig इष्टि.

यष्टिक 1) am Ende eines adj. Comp. = 1. यष्टि 5) in शत°. — 2) *m. *ein best. Wasservogel.* — 3) f. या a) *Stab.* — b) **ein best. Perlenschmuck.* — c) *Süssholz.* — d) **ein länglicher Teich.*

यष्टिगृह् n. N. pr. einer Oertlichkeit. °क Harshaṅ. v. l. für यष्टिग्राम.

*यष्टिग्रह् Adj. *einen Stab tragend.*

यष्टिग्राम m. N. pr. einer Oertlichkeit Harshaṅ. (Çaka 1936) 39,21. v. l. यष्टिगृह्क.

*यष्टिग्राह्म् Absol. *Stöcke ergreifend* P. 3,4,58, Sch.

यष्टिनिवास m. *ein mit Querhölzern versehener aufrecht stehender Pfahl als Nachtquartier von zahmen Tauben.*

यष्टिप्राण Adj. *dessen Kraft im Stabe liegt, ohne Stab Nichts vermögend.*

*यष्टिमधु n., *°मधुक n. (Râgân. 6,147) und *°मधुका f. *Süssholz.*

यष्टिमत् Adj. in शक्तीकनक°.

*यष्टिमौद्गल्य m. N. pr. Maudgalja *mit dem Stabe.*

यष्टियन्त्र n. *ein best. astronomisches Instrument* Goladhj. 11,28. fgg.

*यष्टिलता f. *eine best. Pflanze,* = धमासि Râgân. 10,126.

*यष्टी f. und *यष्टीक n. *Süssholz.*

*यष्टीपुष्प m. *Putranjiva Roxburghii.*

यष्टीमधु n., °क n. (Karaka 4,8), यष्ट्याह्व m., यष्ट्याह्वय m. und यष्ट्याह्वा f. (Karaka 6,7) *Süssholz* Bhâvapr. 1,172.

यष्ट्युत्थान n. *das Aufstehen mit Hülfe eines Stabes* 177,27.

*यष्ट्रस्क (!) m. Pl. N. pr. eines Volkes.

यस्, यँस्यति, यसति, ययस्ति *sich's heiss werden lassen, sich abmühen.* घनुषा Karaka 8,1 (ed. Calc. S. 652). — Mit अव in अवयासँ. — Mit आ 1) *sich's heiss werden lassen, sich anstrengen.* — 2) *ermüden* (intrans.) Bhaṭṭ. — 3) आयस्त a) *angefacht.* — b) *angestrengt, sich anstrengend, eifrig beschäftigt mit* (im Comp. vorangehend) Kâd. 78,3. 2,129,14. °नयन Adj. so v. a. *die Augen aufreissend.* — c) *ermüdet, erschlafft.* नित्यायस्त *für immer erschlafft,* so v. a. *todt.* — d) *niedergeschlagen.* — Caus. आयासयति, *°ते 1) *anstrengen, ermüden, quälen, peinigen, belästigen* Kâd. 70,8. 78,3. Einen Bogen *anstrengen,* so v. a. *häufig in Bewegung setzen.* Pass. *sich abhärmen, sich quälen.* — 2) Med. *verkümmern, schmälern* Bhaṭṭ. — Mit समा, °यस्त *hart bedrängt.* — Mit उद् in उद्यासँ. — Mit नि, °यस्य MBh. 9,3586 fehlerhaft für °यम्य. — Mit निस् in निर्यासँ. — Mit प्र 1) *in's Wallen gerathen.* प्रँयस्त *überwallend, im Wallen befindlich.* — 2) *sich bemühen.* प्रयस्त *sich bemühend, eifrig.* — 3) *प्रयस्त *schmackhaft zubereitet.* — Caus. in प्रयासित. — Mit संप्र in संप्रयास. = Mit वि in *विप्रयास. — Mit सम् in संयासँ.

यस्क m. N. pr. eines Mannes. Pl. *seine Nachkommen* und *eine best. Schule.*

यँस्मात् Abl. von 1. य. Als Conj. 1) *weil, da* Gaut. 23,31. Mit entsprechendem तस्मात्, ततस्, तद्, तेन, अतस् und auch ohne correlative Partikel. — 2) *da,* so v. a. *dass.*

यस्य Adj. *zu tödten, dem Tode verfallen.* Nom. abstr. °त्व n. Bhaṭṭ.

*यँक्स् n. 1) *Wasser.* — 2) *Kraft.*

यँक्कु Adj. 1) *gross* (Sâj.). — 2) *der jüngste.* Nach Nigh. m. *Kind.*

यक्ष्व 1) Adj. (f. ई) *der jüngste, neueste; immer jung.* Oft von Agni, wie यँविष्ठ. Von Gewässern und desgl. *beständig neu, jugis.* Nach Nigh. *gross.* — 2) *m. = यजमान. — 3) f. ई Pl. *fliessendes Wasser.*

यक्ष्वत् Adj. (f. यक्ष्वती) = यक्ष्व 1) *beständig neu, jugis.*

1. या, याँति (metrisch auch Med.) 1) *fahren* (in weiterem Sinne), *gehen, ziehen, marschiren* (auch so v. a. gegen *den Feind ziehen*); überh. *sich in Bewegung setzen, reisen; fortgehen, aufbrechen, von dannen gehen, sich entfernen* (auch so v. a. *sich fern halten, nicht kommen* Spr. 7347), *fliehen* (auch पलाय्य या); *entfliehen, entkommen; gehen* von einem Wege, *laufen* von Adern. यात *gefahren, gegangen* u. s. w.; *fortgegangen, von dannen gegangen;* auch n. impers. mit Instr. des Subjects. — 2) *verstreichen, vergehen, verlaufen, verfliessen.* यात *verstrichen, zu Ende gegangen.* — 3) *hingehen,* so v. a. *zu Grunde gehen, zu Nichte werden* 186,7. यात *zu Grunde gegangen.* — 4) *gehen,* so v. a. *von Statten gehen, gelingen, zu Stande kommen.* न यात्ति वक्तुम् so v. a. *lassen sich nicht ausdrücken* Ind. St. 14,379. — 5) *verfahren, sich benehmen.* — 6) यातु so v. a. *dem sei wie ihm wolle.* — 7) mit Acc. a) यात्राम् *einen Marsch unternehmen, aufbrechen;* गतिम्, मार्गम्, अध्वानम्, पन्थानम्, पद्वीम् *einen Weg ziehen, — gehen, — fahren, — wandeln, — einschlagen.* यात mit pass. Bed. — b) *gehen —, kommen —, sich begeben —, fahren —, reisen —, gelangen zu, nach* oder *in, marschiren gegen; stossen auf; gehen nach* (von einem Wege), *sich bewegen in der Richtung von* (von Gestirnen). मक्षीम् so v. a. *sich bis zur Erde verneigen;* पादौ मूर्ध्ना *sich mit dem Kopfe zu Jmds Füssen verneigen;* °पथम्, गोचरम् (mit Gen. oder am Ende eines Comp.) *in den Bereich von — kommen;* °कृस्तम् *in die Hand von — gelangen;* कर्णौ *zu Ohren kommen;* अन्तम् *an's Ende zu stehen kommen, zu Ende kommen* und *fertig werden mit* (Gen.). यात mit act. Bed. mit Acc. oder am Ende eines Comp. — c) zu einem Weibe *gehen, inire feminam.* — d) *gehen,* so v. a. auf eine best. Entfernung *reichen, — sich erstrecken* (Varâh. Bṛh. S. 68,1, wo गर्जिते zu lesen ist); *für* eine best. Zeit *hinreichen.* — e) *an Etwas gehen,* in einen Zustand —, in eine Lage —, in ein Verhältniss *kommen, gerathen; theilhaftig werden, erlangen,* — von (Abl.). उत्सवाद्युत्सवम् so v. a. *ein Fest nach dem andern erleben.* — f) *angehen, anflehen;* mit doppeltem Acc. — g) *hinter Etwas kommen, erkennen.* यात mit pass. Bed. — 8) mit प्रति und Acc. *in der Richtung von — sich bewegen, marschiren gegen.* — 9) mit Loc. *gehen in, nach* oder *zu, gelangen zu, sich wenden zu* (auch vom Geiste). यात *gegangen —, gelangt in* oder *zu.* करे *in die Hand gelangt;* यातं मया पादयोः so v. a. *ich habe mich* (ihr) *zu Füssen geworfen* 316,31. क्व तत्र यातम् so v. a. *was ist daraus geworden? wie steht es damit?* — 10) mit Dat. *hingehen zu, nach* (*फलेभ्य; *nach Früchten gehen*), *um zu* (Nom. act.); *Jmd zu Gute kommen.* — 11)

mit Infin. *gehen zu;* daneben auch ein Acc. des Ortes. — 12) mit Adverbien: खण्डशस् und दलशस् *in Stücke gehen;* शतधा *in hundert St. g.;* स्वस्ति so v. a. *mit heiler Haut davonkommen.* — 13) यात bisweilen fehlerhaft für जात. — Caus. यापयति 1) *Jmd gehen heissen, aufbrechen lassen,* — *nach* (*Acc. 225,24), *zu einem Marsche veranlassen; entlassen.* — 2) दृष्टिम् *den Blick gehen lassen,* — *richten auf* (Loc.). — 3) *vertreiben, verscheuchen; lindern* (eine Krankheit). — 4) *verstreichen lassen* (MBh. 6,96,12), *zubringen* (eine Zeit). — 5) *gelangen lassen zu, theilhaftig werden lassen;* mit doppeltem Acc. — 6) यापित Benfey, Chr. 194,4 fehlerhaft für पायित; vgl. Daçak. 67,2. — Desid. यियासति *zu gehen —, zu reisen —, zu marschiren —, fortzugehen —, zu gelangen beabsichtigen, — sich anschicken, — im Begriff stehen;* mit Acc. des Ortes. अस्तं मरीधरम् von der Sonne so v. a. *im Begriff sein unterzugehen.* — Intens. ईयायते *sich bewegen.* — Mit अच्छ *herbei —, nahekommen;* mit Acc. Âpast. Çr. 10,24,2. — Mit अति 1) *vorübergehen, passiren, vorüberkommen an, überholen; superare;* mit Acc. °यात mit act. Bed. — 2) *übergehen.* — 3) *übertreten.* — Mit व्यति 1) *durchdringen.* — 2) *verstreichen, verfliessen.* °यात *verstrichen.* — Mit समति *verstreichen, verfliessen.* — Mit अधि *entkommen* Bhaṭṭ. — Mit अनु 1) *hingehen zu, hinfahren, sich hinbegeben zu;* mit Acc. गृहान् so v. a. *von Haus zu Haus gehen.* अनुयात mit act. Bed. — 2) *nachgehen, nachfolgen, nachwandeln;* mit Acc. भर्तारम् *dem Gatten im Tode folgen,* so v. a. *sich mit ihm verbrennen lassen.* अनुयात mit act. (*secutus*) und pass. (*begleitet von*) Bed. — 3) *folgen,* so v. a. *gleichen Schritt mit Jmd halten, Jmd nachkommen;* mit Acc. — 4) *nachgehen,* so v. a. *befolgen.* अनुयात mit act. Bed. — 5) *nachthun, nachmachen, erreichen, gleichkommen;* mit Acc., ausnahmsweise mit Gen. der Person. अनुयात mit act. und pass. Bed. — 6) *erreichen, erlangen.* अनुयात mit act. Bed. — 7) अन्वयात् MBh. 4,55,31 vielleicht fehlerhaft für अन्वच्छात् *hieb ab.* — Caus. *Jmd theilhaftig werden lassen;* mit doppeltem Acc. समनुयात mit pass. Bed. — Mit अन्तर् in *अन्तर्यापीय. — Mit अप *fortgehen, sich entfernen, sich zurückziehen, fliehen, weichen, ablassen;* mit Abl. अपयास्यति MBh. 5, 7486 fehlerhaft für उप°. — Mit अभ्यप scheinbar MBh. 4,1669, da hier ऽप्यपयात् st. ऽभ्यपयात् zu lesen ist. — Mit व्याप scheinbar MBh. 3,775, da hier व्यपायात् st. व्यापायात् zu lesen ist. — Mit प्रत्यप *sich zurückziehen, heimwärts fliehen.* रथात्तरम् so v. a. *seinen Wagen verlassen und einen andern besteigen.* — Mit व्यप 1) *fortgehen, sich entfernen, sich zurückziehen, weichen.* — 2) *verstreichen.* — Mit अपि AV. 4,37,7 fehlerhaft. Chr. 104,5 ist अपि यात्ति zu trennen. — Mit अभि 1) *adire, zugehen auf, hingehen —, treten —, kommen —, sich hinbegeben zu, sich drohend wenden gegen, begegnen;* mit Acc. स्वर्गम् *zum Himmel gehen,* so v. a. *sterben.* अभियात mit act. und pass. Bed. Ohne Object *herbeikommen, einen Angriff machen.* अभियात *herbeigekommen.* — 2) *kommen* von der Zeit. अभियात so v. a. अतियात *verstrichen.* — 3) *an Etwas gehen, sich hingeben;* mit Acc. वासम् so v. a. *sich niederlassen.* — 3) *theilhaftig werden,* mit Acc. अभियात mit act. Bed. — Caus. *herbeikommen lassen, hinsenden.* — Mit प्रत्यभि *auf Jmd* (Acc.) *losgehen.* — Mit समभि (*zusammen*) *zugehen auf, hingehen zu* (Acc.); *herbeikommen.* — Mit अव 1) *herabkommen von* (मा mit Abl.). — 2) *fortgehen* in अवयं (Nachtr. 1). — 3) *abbitten, abwenden.* — Mit आ 1) *herbei —, herankommen, — aus* (Abl.), *kommen nach, in* oder *zu* (Acc., ausnahmsweise Loc.); auch mit अच्छ. संमुखम् *entgegenkommen;* अभिमुखायात *entgegengekommen* 133, 9. अस्तम् *untergehen* und *sterben;* कर्णापथम् *zu Ohren kommen.* Mit पुनर् *wiederkommen* und *wiedergeboren werden.* आयात mit act. Bed.; auch n. impers. mit Instr. des Subjects. — 2) *eingehen —, aufgehen in* (Acc.). — 3) in einen Zustand —, in eine Lage —, in ein Verhältniss *kommen, — gerathen; theilhaftig werden, erlangen;* mit Acc. — 4) *sich bei Jmd* (Gen.) *einstellen* (z. B. vom Schlaf). — 5) *Jmd treffen, zu Theil werden;* mit Acc. — 6) *hervorgehen, resultiren.* — 7) *angehen, sich für Jmd* (Gen.) *schicken;* mit Infin. — Caus. in आयापन. — Mit अत्या *vorübergehen an* (Acc.). — Mit अन्वा *herbeikommen längs* (Acc.) RV. 7,7,2. — Mit अभ्या *herbeikommen* (RV. 1,108,6), *kommen nach* oder *zu* (Acc.). — Mit उद् *sich hinaufbegeben zu* (Acc.). — Mit उपा 1) *herbeikommen, kommen nach* oder *zu* (Acc.); auch mit Dat. der Person. अस्तम् *untergehen* und *sterben.* — 2) in einen Zustand — in eine Lage —, in ein Verhältniss *kommen;* mit Acc. — Mit अभ्युपा *hinzu —, herankommen.* — Mit समुपा *hinkommen nach* (तत्र), — *zu Jmd* (Acc.). समुपायात *gekommen* (Zeit). — Mit पर्या *herkommen, — von* (Abl.), *zu* (Acc.). — Mit अनुपर्या v. l. für अनुपरि. — Mit प्रा *herbeikommen, — zu* (Acc.). — Mit प्रत्या 1) *zurückkommen, — kehren, — nach* (Acc.). — 2) *entgegengehen* 321,5. — Mit समा 1) *zusammen herbeikommen, zusammenkommen* (auch von Wegen), *hinzukommen, herantreten, kommen* (auch von der Zeit), *herangeflogen kommen* (von einem Geschoss), *aufziehen* (von Wolken), *hervorkommen aus* (Abl.), *kommen von* (Abl.), *nach* oder *zu* (Acc.; auch mit Loc. des Ortes), *hingehen nach* (Acc.), *zugehen auf* (Acc.). समायात mit act. Bed. — 2) *verstreichen, verfliessen.* — 3) *zurückkehren auf* (Acc.). समायात mit act. Bed. Hemâdri 1,547,19. — 4) *über Jmd kommen, treffen;* mit Gen. — 5) in einen Zustand —, in eine Lage —, in ein Verhältniss *kommen, theilhaftig werden;* mit Acc. — Mit अभिसमा *zusammen herbeikommen.* — Mit उद् 1) *aufgehen* (von der Sonne) RV. 10,37,3. — 2) *hinausgehen —, weggehen von* (Abl.). — 3) *abfliegen von* (Abl.). — 4) *sich erheben, — in* (Acc.). — 5) *sich erheben,* so v. a. *entstehen.* — 6) *überragen, übertreffen;* mit Acc. — Mit अभ्युद्, अभ्युद्यात *sich gegen Jmd erhoben habend.* v. l. अभ्युद्यत. — Mit प्रत्युद् *sich erheben und Jmd* (Acc., ausnahmsweise Gen.) *entgegengehen* (in freundlicher oder feindlicher Absicht). प्रत्युद्यात mit pass. Bed. MBh. 7, 185,15. — Mit समुद् *sich gegen Jmd* (Acc.) *erheben.* समुद्यात mit act. Bed. — Mit उप 1) *herbeikommen, kommen* (auch von einer Zeit), *besuchen, hingehen —, kommen nach* oder *zu, sich Jmd nähern* (insbes. um Schutz zu suchen); mit Acc., auch mit Loc. (इह, यत्र) des Ortes. उपयात mit act. und pass. Bed. — 2) *eingehen in* (Acc.). — 3) *inire feminam* (Acc.). उपयाता mit pass. Bed. — 4) *Jmd* (Acc.) *begegnen, treffen, zu Theil werden.* — 5) in einen Zustand —, in eine Lage —, in ein Verhältniss *kommen, — gerathen; theilhaftig werden, erlangen, finden;* mit Acc. उपयात mit act. Bed. — 6) *sich hingeben, fröhnen;* mit Acc. 104,33. — Mit अभ्युप 1) *herbeikommen, hingehen zu, losgehen auf.* — 2) in einen Zustand *kommen, — gerathen; theilhaftig werden;* mit Acc. — Mit उपोप *gelangen zu, antreten* (eine Zeit); mit Acc. उपोपयात mit act. Bed. — Mit प्रत्युप *zurückkehren, — nach* oder *in;* mit Acc. und प्रति (78,32) oder mit Loc. — Mit समुप 1) *zusammen herbeikommen; hingehen —, sich begeben zu* (Acc.). — 2) in einen Zustand u. s. w. *kommen,* mit Acc. — Mit नि 1) *überfahren* (mit einem Wagen), *hinüberfahren über* (Acc.). — 2) *herabkommen zu* (Acc.). — 3) *gerathen in* (Acc.). — Mit *परिणि. — Mit प्रणि *gerathen in* (Acc.) Bhaṭṭ. — Mit निस् 1) *hinausgehen, — fahren, — ziehen, — treten, — aus* (Abl.), *nach* oder *in* (Acc.,

क चित्, *um zu* (Dat. eines Nom. act.), *das Haus verlassen, hervorkommen aus* (Abl.). मृगयाम् *auf die Jagd gehen.* निर्यात *hervorgekommen* u. s. w. *aus* (Abl. oder im Comp. vorangehend). — 2) *aus dem Leben scheiden* Karaka 6,18. — 3) *vergehen, verstreichen.* — 4) *bereinigen* (ein Feld). — 5) *bei Seite legen* (Geld). — 6) निर्यात *vollkommen vertraut mit* (Loc. oder im Comp. vorangehend) Lalit. 215, 12. 343,1. Text zu Lot. de la b. l. 189. Wechselt mit निर्याण. — Caus. 1) *hinausgehen —, hinausziehen lassen, hinausjagen aus* (Abl.). — 2) *wegschaffen, aufheben.* — 3) *beginnen, unternehmen.* — Desid. in निर्यियासु. — Mit अभिनिस् *hinausgehen, — ziehen, — aus* (Abl.), *um zu* (Dat. eines Nom. act.). — Mit प्रतिनिस् *wieder herauskommen aus* (Abl.), *auf* (Loc.). — Mit विनिस् *hinausgehen, — fahren, — ziehen, — aus* (Abl.), *um zu* (Dat. eines Nom. act.), *gegen* (प्रति). °विनिर्यात *hinausgegangen* u. s. w. *aus.* — Mit परा *weggehen, hingehen.* — Caus. *weggehen heissen.* — Mit परि 1) *umherwandern, — wandeln.* परियात *umhergewandert* Hemâdri 1,572,4. — 2) *umwándeln, umfáhren, durchwandern.* — 3) *durchlaufen, so v. a. der Reihe nach annehmen* (Gestalten). — 4) *umringen, umgeben.* — 5) *umgéhen, so v. a. hüten.* — 6) *umgéhen, so v. a. vermeiden.* — 7) *herbeikommen.* — 8) *abrinnen* (vom Soma). — Caus. *Jmd umherwandeln —, die Runde machen lassen.* — Mit अनुपरि *rings durchfáhren.* — Mit प्र 1) *sich auf den Weg machen, aufbrechen, eine Fahrt antreten.* प्रयात *sich in Bewegung gesetzt habend, gehend, sich bewegend, fliegend.* — 2) *gehen —, sich hinbewegen —, fahren zu* (Acc., auch mit अच्छ, mit Acc. und प्रति und mit Loc., wie तत्र u. s. w.), *von oder aus* (Abl.), *ziehen gegen* (Acc.), *gehen —, laufen nach* (Acc., von Wegen und Flüssen), *gelangen —, kommen in* (Acc. Spr. 7823). प्रयात mit act. Bed. — 3) = या *wandeln, gehen, sich bewegen, fahren.* — 4) *von dannen gehen, vergehen, verschwinden* Spr. 7750. 7770. — 5) *auseinandergehen, — fliegen.* — 6) *sich auf den Weg machen, so v. a. sterben.* प्रयात *gestorben.* — 7) *verfliessen, verstreichen.* प्रयात *verstrichen, verflossen* 139,13. — 8) *in einen Zustand —, in eine Lage —, in ein Verhältniss kommen, — gerathen, theilhaftig werden;* mit Acc. — 9) *vorgehen*, so v. a. *sich benehmen.* — 10) *gelangen lassen zu, führen in* (Acc.) Hemâdri 1,515,3. 5. — Caus. *aufbrechen heissen.* — Desid. *sich auf den Weg machen wollen.* — Caus. vom Desid. प्रयियासयति *veranlassen, dass Jmd sich auf den Weg machen will* Bhaṭṭ. — Mit अनुप्र 1) *nach Jmd* (Acc.) *aufbrechen, Jmd begleiten* TBr. 3,7,1,1. 2. अनुप्रयात mit act. und pass. Bed. — 2) *den Weg einschlagen nach* (Acc.). — Mit समनुप्र *seines Weges gehen* Maitr. S. 2,12,4 (148,1). — Mit अभिप्र 1) *herbeikommen zu* (Acc.). — 2) *aufbrechen, — nach* oder *in* (Acc.). — 3) *angreifen.* °यात mit act. Bed. — Mit उपप्र *herbeikommen, — fahren* RV. 7,70,6. *sich aufmachen zu* (Acc.). — Mit परिप्र *umfahren.* — Mit प्रतिप्र 1) *herbeikommen* RV. 7,70,5. — 2) *heimkehren, — zu* oder *in* (Acc.). °यात mit act. Bed. — 3) *zurückfliessen.* — Mit विप्र, °यात *auseinander gegangen, — gelaufen.* — Mit संप्र 1) (*zusammen*) *aufbrechen, hingehen —, hinfliessen zu* (Acc., auch mit प्रति). संप्रयात mit act. Bed. — 2) *sich bewegen* (von Gestirnen). — 3) (*zusammen*) *in ein Verhältniss —, in eine Lage —, in einen Zustand kommen;* mit Acc. — 4) संप्रयात *vorgegangen mit* (Instr.), so v. a. *sich bedienend.* — Mit अनुसंप्र *hingehen.* — Mit अभिसंप्र *hingehen, sich nähern.* — Mit उपसंप्र *hingehen.* — Mit प्रति 1) *herkommen —, hingehen zu* (Acc., auch mit प्रति), *losgehen auf Jmd* (Acc.). °यात mit act. Bed. °यातबुद्धि Adj. *dessen Sinn gerichtet ist auf* (Dat.). — 2) *heim —, wiederkehren, — nach* oder *in* (Acc.). — 3) *wieder von dannen gehen.* प्रतियातनिद्र Adj. so v. a. *erwacht.* — 4) *Jmd* (Acc.) *willfahren.* — 5) *Jmd* (Acc.) *gleichkommen.* — 6) *vergolten werden.* — Caus. *heimkehren lassen nach* (Acc.). — Mit वि 1) *durchfáhren*, mit dem Wagen —, mit den Rädern *durchschneiden* Maitr. S. 1,10,14 (= Kâṭh. 36,8. Nir. 5,5). — 2) *durchlaufen, — schneiden, zwischen durch gehen, — fahren.* — 3) *weggehen, sich abwenden.* — 4) *abtrünnig werden* Maitr. S. 2,1,1. — 5) * वियात *dreist, unverschämt.* — AV. 3,31,5 scheint der Text entstellt zu sein. — Mit अभिवि *hinfahren zu* (Acc.). — Mit सम् 1) *zusammen gehen, — fahren, gehen, wandeln, fahren.* — 2) *zusammenkommen, sich vereinigen.* — 3) *mit Jmd* (Acc.) *feindlich zusammenkommen, kämpfen.* — 4) *hingehen, — zu* (Acc., auch mit प्रति). — 5) *kommen, herankommen, herbeifahren* (MBh. 3,271,11). संयात *herbeigekommen.* — 6) *in einen Zustand —, in eine Lage —, in ein Verhältniss treten, theilhaftig werden;* mit Acc. — 7) *sich richten nach* (Acc.). — संयगु: Hariv. 15892 fehlerhaft für सं यगु:. — Mit अनुसम् 1) *auf — und abgehen.* — 2) *hingehen zu* oder *nach, besuchen;* mit Acc. अनुसंयात mit act. Bed. — Mit अभिसम् 1) *besuchen, kommen zu* (Acc.). — 2) *losgehen auf Jmd* (Acc.). अभिसंयात mit act. Bed. — Mit उपसम् *vereint kommen zu* (Acc.) AV. 6,73,1. — Mit प्रतिसम् *auf Jmd losgehen, Jmd angreifen.* प्रतिसंयात mit Acc.

2.°या Adj. *gehend.*

3. यॉ f. zu 1. यॉ.

4.* या f. zu 2. य.

*याकृत्क Adj. von यकृत्.

*याकृल्लोम Adj. von यकृल्लोम.

यात Adj. *den Jaksha eigen.*

याग m. 1) *Opfer.* — 2) *Darbringung, Schenkung* Hemâdri 1,487,6.

यागकर्मन् n. *Opferhandlung.*

यागमण्डप *Opferhalle* Hemâdri 1,368,3.

*यागसंतान m. Bein. Gâjanta's (Sohnes des Indra).

यागसूत्र n. *Opferschnur.*

याच्, याचति, °ते 1) *flehen, heischen, betteln, bittend angehen, anflehen;* mit Acc. der Person und der Sache; die Person häufig auch im Abl., seltener im Gen.; die Sache auch in Comp. mit अर्थे oder अर्थम्, im Acc. mit प्रति und im Dat. (bei einem Nom. act.). Pass. *gebeten werden,* — um (Acc.), ausnahmsweise *erbeten werden.* Mit पुनर् *zurückfordern, wiederhaben wollen.* याचित *a) erbeten, gefordert; geborgt* (Gaut.). — *b) gebeten, um eine Gabe angegangen.* — 2) *um* ein Mädchen (Acc.) *werben,* ein Mädchen *zur Ehe verlangen von Jmd* (Abl., seltener Acc.), *für Jmd* (कृते, °अर्थे). Auch mit विवाहार्थम्. याचिता *zur Ehe verlangt.* — 3) *Jmd* (Dat.) *Etwas* (Acc.) *anbieten.* — 4) *vielleicht so v. a. versprechen.* — Caus. याचयति 1) *werben lassen.* — 2) *Etwas* (Acc.) *für Jmd* (°अर्थे) *erbitten* Pañcat. 25,15 = ed. Bomb. 1,25,12. — *Desid. यियाचिषते *anflehen wollen.* — Mit अनु *Jmd* (Acc.) *in Bezug auf Etwas anflehen.* — Mit प्रत्यनु *Jmd* (Acc.) *anflehen.* — Mit अभि 1) *flehen, heischen, anflehen, bittend angehen;* mit Acc. der Person und der Sache. अभियाचित *angefleht, gebeten,* — um (Acc.). — 2) *um* ein Mädchen *bei Jmd werben,* ein Mädchen *zur Ehe verlangen von;* mit doppeltem Acc. 47,16. — Mit समभि *anflehen.* — Mit आ *flehen,* — um (Acc.). — Mit उप, °याचित 1) *gebeten* (Person) Kâd. 52,7. — 2) *worum man gebeten hat.* — Mit निस् *losbitten, sich ausbitten,* — von (Abl.); *sich Etwas von Jmd erbitten* (mit doppeltem Acc.) Tândja-Br. 24,18,2. — Mit प्र *flehen, bitten um, heischen, anflehen, bittend angehen;* mit Acc. der Person und der Sache. — Mit संप्र *Jmd um Etwas bitten,* mit dop-

peltem Acc. — Mit सम् *Jmd bittend angehen.*

याचक 1) m. *ein Bittender, Bettler.* — 2) f. ई *Bettlerin.*

याचन 1) n. *a) das Bitten, Betteln, das Bitten um* (im Comp. vorangehend). — *b)* am Ende eines Comp. *das Werben um* ein Mädchen. — 2) f. या *a) das Bitten, Betteln, Bitte, das Bitten um* (im Comp. vorangehend), *das Anbetteln Jmds* (im Comp. vorangehend). °नां कर् Med. *eine Bitte erfüllen.* — *b)* *schlechte v. l. für यातना.

याचनक m. *Bettler* Kâraṇḍ. 29,23.

याचनीय 1) Adj. *zu fordern, zu verlangen,* — 2) n. impers. *eine Bitte zu richten an* (Abl.).

*याचि und *°का f. *Bitte* Kâç. zu P. 3,3,110.

याचितक 1) Adj. *geborgt* Naish. 7,56. — 2) n. *eine geborgte Summe, ein zum Gebrauch entlehnter Gegenstand* Jolly, Schuld. 296.

याचितर् Nom. ag. 1) *Heischer, ein Bittender, Bettler* Gobh. Çrâddhak. 2,37. — 2) *Werber* (um ein Mädchen).

याचितव्य Adj. 1) *zu bitten.* — 2) *bei dem Jmd* (Instr.) *um* ein Mädchen (Acc.) *werben soll.*

°याचिन् Adj. *heischend, flehend um.*

याचिष्णु Adj. *bittend, Bittsteller.* Nom. abstr. °ता f. *Bettelei.*

याच्ञेष्ठ Adj. (f. या) *bestmöglich.*

याच्ञा f. 1) *das Heischen, Bitten,* — *um* (im Comp. vorangehend), *Betteln; Bitte, Gesuch.* याच्ञां कर् Act. Med. *eine Bitte erfüllen.* — 2) *Werbung* um ein Mädchen.

याच्ञाजीवन n. *das Leben vom Betteln.*

याच्ञाभङ्ग m. *Fehlbitte.*

याच्ञावचस् n. Pl. *beim Betteln ausgestossene Worte.*

याच्ञ्य m. und याच्ञ्या f. = याच्ञा 1).

याच्य 1) Adj. *a) zu Etwas aufzufordern, anzugehen, um ein Almosen anzusprechen.* — *b) zu umwerben.* Nom. abstr. °ता f. — *c) zu fordern, zu verlangen, worum man bitten muss* oder *kann, worum man bettelt.* — 2) n. *das Betteln.*

याज् m. *Opferer.*

याज m. 1) am Ende eines Comp. *a) Opferer.* — *b) Opfer.* — 2) **gekochter Reis* oder *Speise* überh. — 3) N. pr. eines Brahmarshi. — याज्यभोज्यः MBh. 7,804 fehlerhaft für ऋषभो ज्यः.

याजक m. 1) *Opferpriester.* In Comp. mit dem Veranstalter des Opfers und mit der Gottheit, der geopfert wird. Nom. abstr. °त्व n. — 2) **ein königlicher Elephant.* Auch °गज m. — 3) **ein brünstiger Elephant.*

याजन n. *das Versehen des Opfers für Jmd* (Gen. oder im Comp. vorangehend).

याजनीय Adj. *für den man als Opferpriester thätig sein darf.*

याजमान n. *die Handlung, welche der Veranstalter eines Opfers selbst vollzieht.*

याजमानिक Adj. *den Veranstalter eines Opfers betreffend.*

याजयितर् Nom. ag. *der fungirende Opferpriester.*

*याजि 1) f. *Opfer.* — 2) m. = यष्टर्.

*याजिका f. *Opfer.*

याजिन् Adj. *opfernd, der geopfert hat;* m. *Opferer.* Gewöhnlich in Comp. mit dem dargebrachten Opfer oder mit der Gottheit, der man opfert.

याजुक Adj. in इष्टियाजुक.

याजुर्वेदिक und °वैदिक Adj. *zum Jagurveda in Beziehung stehend.*

याजुष 1) Adj. (f. ई) *zu den Jagus in Beziehung stehend.* याजुषाम्नाय m. *der Jagus-Text* Prâtiç. 75. — 2) *m. *Rebhuhn* (wegen तैत्तिरीय) Râgan. 19,122.

याजुष्मत Adj. (f. ई) in Verbindung mit इष्टका Bez. *bestimmter Backsteine.* Vgl. यजुष्मत्.

याज्ञ Adj. *zum Opfer gehörig* Saṃhitopan. 27,1.

याज्ञतुर् 1) m. Patron. Ṛshabha's. — 2) n. Name eines Sâman.

*याज्ञदत्त Adj. von यज्ञदत्त Pat. zu P. 1,1,73, Vârtt. 5.

*याज्ञदत्तक Adj. desgl.

*याज्ञदत्ति m. Patron. von यज्ञदत्त.

*याज्ञदत्त्या f. zu याज्ञदत्ति Mahâbh. 4,35,*b*.

याज्ञदेव m. N. pr. eines Autors. Richtig याज्ञिकदेव.

*याज्ञपत Adj. von यज्ञपति.

*याज्ञवल्क Adj. von Jâgñavalkja *herrührend, zu ihm in Beziehung stehend.*

याज्ञवल्कीय 1) Adj. dass. — 2) n. Jâgñavalkja's *Gesetzbuch.*

याज्ञवल्कीयधर्मशास्त्रनिबन्ध m. Titel eines Werkes Bühler, Rep. No. 358. fgg.

1. यौज्ञवल्क्य m. Patron. N. pr. eines Lehrers. Pl. N. pr. eines Geschlechts Hariv. 1466.

2. याज्ञवल्क्य 1) Adj. = याज्ञवल्क. — 2) n. Titel einer Upanishad.

याज्ञवल्क्यगीता f., °वल्क्ययोग m., °वल्क्यशिक्षा f., °वल्क्यस्मृति f. und °वल्क्योपनिषद् f. Titel von Werken Opp. Cat. 1.

याज्ञसेन Patron. 1) m. des Çikhaṇḍin. — 2) f. ई der Draupadi.

याज्ञसेनि m. Patron. des Çikhaṇḍin.

*याज्ञायनि m. Patron. von यज्ञ.

याज्ञिक 1) Adj. (f. ई) *zum Opfer gehörig, darauf bezüglich* u. s. w. उपनिषद् f. Weber, Lit. — 2) m. *a) ein Kenner des Opfers, Liturgiker.* — *b)* *Kuça-*Gras, eine Art* Kuça-*Gras, Ficus religiosa, Butea frondosa* und *roth blühender* Khadira Râgan. 8,26. 10,36. 11,114.

याज्ञिकदेव m. N. pr. eines Scholiasten.

याज्ञिकवल्लभा f. Titel eines Werkes.

याज्ञिकसर्वस्व n. desgl. Opp. Cat. 1.

याज्ञिकानन्त m. N. pr. eines Autors.

याज्ञिकाश्रय Adj. als Beiw. Vishṇu's.

याज्ञिक्य n. *die Regeln der Liturgiker* 233,9.

*याज्ञिक्यक n. *ein schlechtes* Jâgñikja.

याज्ञिय 1) Adj. *zum Opfer gehörig,* — *geeignet.* — 2) m. *ein Kenner des Opfers, Liturgiker.*

याज्ञीय Adj. = याज्ञिय 1).

याज्ञीयमन्त्र m. Titel eines *Spruches* Opp. Cat. 1.

याज्य 1) Adj. *a) zu dessen Gunsten ein Opfer darzubringen ist* oder *dargebracht wird.* — *b) was geopfert werden darf* in अयाज्य 2). — 2) m. *Opferherr* Bâlar. 25,5. Nom. abstr. °ता f. und °त्व n. — 3) f. या *die Worte, welche im Augenblick der Hingabe des Opfers gesprochen werden, Begleitspruch.* याज्यानुवाक्यो: TS. 1,5,2,1. याज्यानुवाक्ये Ait. Br. 1,4,8. याज्याकोम m. Vaitân. याज्यावत् Adv. Çâṅkh. Çr. 3,7,9.

याज्यवत् Adj. *mit einem Begleitspruch versehen.*

*याज्वन m. *der Sohn eines Opferers.*

1. यौत् Abl. Adv. Conj. *in soweit als, so viel als; so lange als, seit.*

2. यात् Adj. in ऋणायात्.

यातँ 1) Adj. s. u. 1. या. — 2) n. *a) Fahrt* RV. 10,131,3. — *b) Gang, incessus.* — *c)* **der Ort, wo Jmd gegangen ist,* 238,20. — *d) das Vergangene, Vergangenheit.* — *e)* **das Lenken eines Elephanten mit dem Haken.*

यातऊतीय n. *die Hymne* RV. 6,25 Çâṅkh. Çr. 18,19,3.

यातन 1) n. *das Vergelten.* वैरस्य *das Racheüben.* — 2) f. या *a)* dass. °नां दा *es Jmd vergelten.* Vgl. वैर°. — *b) Strafe, Geldstrafe* Comm. zu TS. 2,796, 17. — *c)* Sg. und Pl. *Qual, Pein;* insbes. *Höllenqual.* Personificirt als Tochter von Bhaja (*Furcht*) und Mṛtju (*Tod*).

यातनागृह m. *Folterkammer.*

यातनार्थीय Adj. *Qualen ausgesetzt* M. 12,16.

यातयँज्ञन Adj. *die Leute in Ordnung bringend,* — *in gleichmässige Bewegung setzend.*

यातँयाम und यातँयामन् Adj. 1) *was seinen Gang*

gemacht —, was seine Arbeit gethan hat, d. i. *erschöpft, ausgenützt, verbraucht;* überh. *untauglich, unbrauchbar geworden, unnütz; schal* (कामा:). Nom. abstr. यातयामत्व n. — 2) *der seine Zeit mit Etwas* (im Comp. vorangehend) *zugebracht hat.* — 3) **alt an Jahren* Râgân. 18,16.

1. यातृ Nom. ag. 1) *gehend, fahrend, auf der Reise —, auf einem Marsche befindlich* ṚV. 7,34, 5. 8,59,1 (8,70,1), *ausgehend auf* (Acc.) 10,99,3. *Wagenfahrer.* Am Ende eines Comp. *reitend auf, gehend zu, Besucher* (Hemâdri 1,338,1). — 2) *Wagenführer.* — 3) Fut. von 1. या.

2. यातृ Nom. ag. *Rächer.*

3. यातर् f. *die Frau des Bruders des Gatten.*

यातलाराय m. N. pr. eines *Fürsten.*

यातवे Dat. Infin. zu 1. या ṚV. AV.

*यातवै desgl. P. 3,4,9, Sch.

1. यातव्य Adj. (f. श्री) *gegen Spuk —, gegen Hexerei dienend* Maitr. S. 2,3,1.

2. यातव्य 1) Adj. *petendus, impugnandus* Mâlav. (ed. Boll.) 10,1. — 2) n. impers. *eundum, proficiscendum, zu marschiren, abzureisen;* Dat. *zur Abreise.* °काष्ठा *die Gegend, wohin der Zug gehen soll* Varâh. Joc. 8,9.

यातसूच n. Name eines Sâman.

*यातानप्रस्थ N. pr. einer Oertlichkeit. Davon *Adj. °क.

*यातानुयात n. wohl *das Gehen und Folgen.*

यातायात n. 1) *das Gehen und Kommen.* — 2) *Ebbe und Fluth* Saduktik. 1,186.

याति in अरुंयाति.

*यातिक m. *Wanderer, Reisender.* Vgl. यात्रिक.

1. यातु 1) m. *a) Spuk, Hexerei.* — *b)* Bez. *einer Gattung von Dämonen, die in allerhand spukhaften Formen erscheinen.* — 2) *n. *ein* Rakshas.

2. *यातु m. 1) *Reisender.* — 2) *Wind.* — 3) *Zeit.*

*यातुघ्न n. *Bdellium.*

यातुचातन Adj. *die* Jâtu *verscheuchend.*

यातुजम्भन Adj. *die* Jâtu *verschlingend.*

यातुजूत Adj. *von* Jâtu *getrieben, besessen.*

यातुधान 1) m. = 1. यातु 1) *b*). — 2) f. यातुधानी f. zu 1).

यातुधाननाशन Adj. *die* Jâtu *vernichtend* AV. 6, 32,1.

यातुधानप्रेषित Adj. *von den* Jâtu *geschleudert* Çat. Br. 7,4,1,29.

यातुमत्त् und यातुमावत् Adj. *Spuk treibend, hexend.*

यातुविद् Adj. *des Spuks kundig.*

यातुहन् Adj. *Spuk vertreibend.*

*यातृक m. *Wanderer, Reisender.* Richtig यात्रिक.

*यातोपयात n. *das Gehen und Kommen.*

*यातोपयातिक Adj. von यातोपयात.

यात्रिक m. Pl. *eine best. buddhistische philosophische Schule* Hodgson, Essays 23. fgg. 41. 57. 82. fg.

*यात्य m. *Höllenbewohner.*

यात्रा f. 1) *Gang, — nach* (im Comp. vorangehend), *Aufbruch, Fahrt, Reise, Marsch, Kriegszug.* यात्रां या *sich auf die Reise machen, einen Feldzug unternehmen;* यात्रां दा *einen F. unt.* प्राणात्तिकी und ग्रैवेयकिकी so v. a. *Tod.* — 2) *ein festlicher Zug, Procession.* — 3) *Festlichkeit* überh. Bâlar. 61,3. 23. 90,21. — 4) *Lebensunterhalt.* — 5) *das Thun und Treiben.* — 6) **Mittel.* — 7) Bez. *einer gewissen Gattung astrologischer Werke.* — 8) *eine best. dramatische Unterhaltung;* s. The Yâtrâs; or, the popular dramas of Bengal. By Nisikânta Chattopâdhyâya.

यात्राकर Adj. *das Leben fristend* Kâraka 1,18 (ed. Calc. 113,20).

यात्राकार m. *der Verfasser eines Werkes von der Art der* यात्रा 7).

यात्रागमन n. *Feldzug.*

यात्रामहोत्सव m. *ein grosser festlicher Aufzug.*

यात्राश्राद्ध n. *ein vor der Abreise gefeiertes* Çrâddha VP.^{2} 3,147.

यात्रिक 1) Adj. *a) zu einem Marsche, einem Feldzuge in Beziehung stehend.* — *b) zum Unterhalt erforderlich.* — 2) n. *a) Marsch, Feldzug.* — *b)* Titel *einer gewissen Gattung astrologischer Werke.*

यात्रिन् Adj. *auf einem Zuge befindlich.*

यात्रोत्सव m. *ein festlicher Aufzug, Procession.*

यात्सत्त्र n. *fahrende Feier,* Bez. *gewisser langdauernder Feier, welche* Sârasvata *heissen.*

याध in दीर्घयाधँ.

*याधाकथाच n. *ein Stattfinden unter allen Umständen.*

याधाकामी f. (Âpast. 4,19. Âpast. Çr. 6,31,7. 7, 24,2. 8,7,22 u. s. w. Çulbas. 1,18) und °काम्य n. (Çâṅk. zu Bâdar. 3,3,59) *das Handeln nach Gutdünken, Willkür.*

याधातथ्य n. *ein richtiges Verhältniss, die gebührliche Art, Wahrheit.* °तथ्यम्, °तथ्येन und °तथ्यतस् *der Wahrheit gemäss, nach Gebühr.*

याथात्म्य n. *die wahre Natur, das wahre Wesen.*

*याथार्थिक Adj. = यथार्थ.

याथार्थ्य n. *die wahre Bedeutung.*

याथासंस्तरिक Adj. *den Teppich in seiner ursprünglichen Lage belassend.*

याद्, nur Partic. यादमान *eng verbunden —, im Verein mit* (Instr.).

*यादईश m. *das Meer.*

*याद:पति m. 1) dass. — 2) Bein. Varuṇa's.

यादव 1) Adj. (f. ई) *zu* Jadu *in Beziehung stehend, von ihm herstammend.* — 2) m. *a) ein Nachkomme* Jadu's. Auch Pl. — *b)* N. pr. eines Lexicographen und eines Astronomen. — 3) f. ई *a) ein weiblicher Nachkomme des* Jadu. — *b)* *Bein. der Durgâ. — 4) *n. *Reichthum an Hausvieh.*

यादवक m. *ein Nachkomme* Jadu's. Pl.

यादवकोश m. Titel eines *Wörterbuchs.*

यादवगिरि m. N. pr. einer Oertlichkeit. °माहात्म्य n. Burnell, T.

यादवचम्पू f. Titel eines Werkes.

यादवपण्डित m. N. pr. eines Autors.

यादवराघवपाण्डवीय n. und यादवराघवीय n. Titel zweier Werke Opp. Cat. 1.

यादवराय m. N. pr. eines *Fürsten.*

यादवव्यास m. N. pr. eines Autors.

यादवशार्दूल m. Bein. Kṛshṇa's.

यादवाचार्य m. N. pr. eines *Lehrers.*

यादवाभ्युदय m. Titel eines Werkes Opp. Cat. 1.

यादवीपुत्र m. Metron. Judhishṭhira's MBh. 12,69,71.

यादवेन्द्र m. 1) Bein. Kṛshṇa's. — 2) N. pr. eines Autors. Auch श्रीयादवेन्द्रपुरी.

यादवोदय m. Titel eines Werkes.

यादस् n. 1) etwa *Lust, Wollust.* — 2) *ein im Wasser lebendes Ungeheuer, ein grosses Wasserthier* Râgân. 19,69. यादसां *नाथ: und — प्रभु: Bein. Varuṇa's, — पति: desgl. und **das Meer.* — 3) * *Wasser.* — 4) **Samenerguss.* — 5) * *Fluss.*

*यादायनि m. Patron. von यदु (1. य).

*यादुस् m. *Wasser.*

यादुर Adj. etwa *wollüstig umarmend.* Nach Sây. *reichliche Flüssigkeit ergiessend* (beim coitus).

*यादृत्त Adj. *wie aussehend, qualis.*

यादृग्गुण Adj. *welcherlei Eigenschaften besitzend* 189,21.

यादृच्छिक Adj. (f. ई) 1) *zufällig —, unerwartet zugefallen, auf's Gerathewohl geschehend* Comm. zu TS. Prât. — 2) *dem Zufall Alles anheimstellend, kein bestimmtes Ziel verfolgend.*

यादृश् Adj. *wie aussehend, qualis.* यादृक्कीदृक् *quale tale.*

यादृश Adj. (f. ई) dass. In Verbindung mit तादृश *der erste beste, welcher immer.* Auch componirt यादृशतादृश MBh. 13,122,10. Kathâs. 24,152.

यादोनाथ m. 1) Bein. Varuṇa's. — 2) **das Meer*

Râǵan. 14,7.

*यादोनिवास m. *das Meer.*

(याद्राध्यम्) याद्राधिंअम् Adv. *so weit es sich thun lässt, so gut* oder *so schnell als möglich.* Nach Sâj. Adj. *für die Gehenden (Lebenden) erreichbar.*

(याद) यौंडअ 1) Adj. Jadu oder *seinem Geschlecht gehörig.* — 2) m. Patron. von Jadu.

यौंन 1) Adj. *führend* (von einem Wege), — *zu* (Gen. oder Adv. auf °त्रा) RV. 10,110,2. 73,7. — 2) f. यौंनी *Bahn* in einer Formel Maitr. S. 2,8,13. — 3) n. *a) das Gehen, Fahren, Reiten, Marschiren* (gegen den Feind). Das Wohin im Loc. oder im Comp. vorangehend, das Worauf im Instr. oder im Comp. vorangehend, das Wogegen im Acc. mit प्रति. Am Ende eines adj. Comp. f. आ. — *b) Bahn* TBr. 3,1,2,10. — *c) Fuhrwerk, Wagen, Vehikel* überhaupt. In Comp. mit dem Zugthiere. — *d)* bei den Buddhisten *das zur Erkenntniss führende Vehikel, das Mittel zur Erlösung von der Wiedergeburt.*

यानक n. *Fuhrwerk, Wagen.*

यानकर m. *Wagner.*

यानपात्र n. *Schiff, Boot.*

यानपात्रिका f. *ein kleines Schiff, Boot.*

यानभङ्ग m. *Schiffbruch.*

*यानमुख n. *der Vordertheil eines Wagens.*

यानयान n. *das Fahren* oder *Reiten* Kâraka 6,23.

यानवत् Adj. *mit einem Wagen versehen, zu W. fahrend.*

यानशाला f. *Wagenschauer.*

यान्त्रिक Adj. 1) *von den stumpfen chirurgischen Messern handelnd.* — 2) *künstlich gepresst* (Zuckersaft) Bhâvapr. 2,65.

याप m. in कालयाप.

यापक Adj. *bringend, verleihend.*

यापन 1) Adj. *a) verstreichen lassend, zu Ende bringend.* — *b) erleichternd, lindernd;* so heisst ein gewöhnlich aus Honig und Oel bereitetes Klystier Kâraka 6,3. — *c) das Leben fristend, unterhaltend.* — *d)* संघ m. *eine best.* Ǵaina-*Secte* Bhadrab. 4,132. — 2) f. (आ) und n. *a) das Verjagen.* — *b) das Verstreichenlassen der Zeit, Aufschieben, Versäumen, Versäumniss.* — *c) das Lindern* (einer Krankheit) Kâraka 6,3. — *d) das Fristen, Erhalten.* — *e) Lebensunterhalt.* — *f) das Ausüben, Ueben.*

यापनीय 1) *Adj. = याप्य. — 2) m. Pl. *ein best.* Ǵaina-*Secte* Ind. Antiq. 1878,34.

*यापनीयक Adj. = याप्य Çiçvata 503.

यापयितव्य Adj. *gering, unbedeutend.*

*यापा f. *Flechte* (झटा).

याप्य 1) Adj. *a) fortzuschicken, fortzujagen* Gaut. 13,23 (*dem ein Verweis zu ertheilen ist* Bühler). — *b) zu lindern, sich lindern lassend* (Krankheit). Nom. abstr. °त्व n. — *c) gering, unbedeutend.* — *d) gemein, schlecht* (Handlung) Gaut. 19,2. — 2) *m. *des Vaters älterer Bruder* Gal.

*याप्ययान n. *Sänfte.*

याभ m. *fututio.*

याभवत् Adj. *fututor, bene futuens.*

यौंभिस् Instr. Conj. *damit.*

1. यौंम m. 1) *das Aufhören, Schluss* TS. 6,6,6,2. — 2) *= यम, संयम u. s. w. Vgl. अवयौंम.

2. यौंम 1) Adj. (f. ई) Jama *betreffend, von ihm kommend* (Çaṃk. zu Bâdar. 3,1,13), *für ihn bestimmt* u. s. w. — 2) n. Name verschiedener Sâman.

3. यौंम 1) m. *a) Fahrt, Lauf; Bahn; Fortgang.* — *b) Wagen.* — *c) Nachtwache, ein Zeitraum von drei Stunden.* Am Ende eines adj. Comp. f. आ. — *d)* Pl. *eine best. Klasse von Göttern* — *e)* यामस्यार्कः als Name eines Sâman fehlerhaft für यमस्यार्कः. — 2) f. यामी N. pr. *a)* einer Tochter Daksha's und Gattin Dharma's (Manu's). — *b)* einer Apsaras.

*यामक m. Du. *das Mondhaus* Punarvasu.

यामककरेणुका f. = यामकरेणुका Kâd. 97,20 (173,10).

यामककुञ्जर m. = यामकुञ्जर Kâd. 109,19 (97, 22 ed. Bomb.).

यामकरेणुका f. *eine zu bestimmten Stunden an einem best. Platze parat stehende Elephantenkuh* Kâd. (ed. Bomb.) 87,10.

यामकि Çâṅkh. Br. 27,1 = यामि *ich gehe;* s. Aufrecht in Z. d. d. m. G. 34,176.

यामकिनी f. 1) *eine die Wache habende Dienerin* Harshaṅ. (Çaka 1936) 276,17. — 2) *= ज्ञामि 2) *a*).

यामकुञ्जर m. *ein zu bestimmten Stunden an einem best. Platze parat stehender Elephant* Kâd. 101,3 (180,4 ed. Bomb. 90,6).

यामकोष्ठ m. *Wagenkasten.* Nach Sâj. Adj. *den Weg sperrend.*

*यामघोष 1) m. *Hahn.* — 2) m. f. (आ) *eine metallene Platte* oder *eine Pauke, an der die Nachtwachen angeschlagen werden.*

यामचेटी f. *eine die Wache habende Dienerin* Harshaṅ. 172,12.

यामतूर्य n. und यामदुन्दुभि m. = यामघोष 2).

यामदूत m. Pl. N. pr. eines Geschlechts.

1. यौंमन् n. 1) *Gang, Lauf, Flug, Fahrt; das Kommen;* insbes. *Marsch, Kriegszug.* — 2) *das Angehen* (mit Bitten u. s. w.), *Anrufen,* überh. *das Nahen zu den Göttern.* — Der Loc. scheint bisweilen *hac vice, dieses Mal* oder dem Aehnliches zu bedeuten.

2. यामन् n. angeblich = नियमन Comm. zu Tândja-Br. 20,3,5.

यामन, यामनी Hip. 1,38 fehlerhaft für याविमी.

*यामनादिन् m. *Hahn* Bhâvapr. 2,8, v. l.

*यामनाली f. = यामघोष 2).

*यामनेमि m. Bein. Indra's.

यामभद्र m. *eine Art Pavillon* Vâstuv. 833. 838.

यामयम m. *eine für jede Stunde bestimmte Beschäftigung.*

यामरथ m. *eine best. zu* Jama *in Beziehung stehende Observanz.*

यामल n. 1) *Paar. — 2) *eine best. Klasse von* Tantra-*Schriften.* Nom. abstr. °ता f.

यामलसार Titel eines Werkes Opp. Cat. 1.

*यामलायन Adj. von यमल.

यामलाष्टकतन्त्र n. Titel eines Werkes Burnell, T.

यामलीय n. Titel eines Werkes oder *eine best. Gattung von Werken.*

यामवती f. *Nacht* Kâd. 2,30,22. 98,7 (60,10. 120,15).

यामवृत्ति f. *das Wachestehen.*

यौंमश्रुत Adj. nach Sâj. *durch raschen Lauf berühmt.*

यामस्तम्बेरम m. = यामकुञ्जर Vikramâṅkaṅ. 18,45.

यामङ्कू Adj. *der durch Bitten sich rufen lässt, hülfsbereit.* Nach Sâj. *zum Kommen* oder *zur Zeit bereit.*

यौंमङ्कृति f. *Hülferuf.*

*यामातर् m. = ज्ञामातर् *Tochtermann.*

यामातृक m. dass.

यामायन m. Patron. verschiedener Ṛshi.

यामावस्थित Adj. *zu bestimmten Stunden an einem best. Platze parat stehend* Kâd. 97,1 (172,4 ed. Bomb. 94,20). 106,8 (192,6). Harshaṅ. 40,6.

1. यामि f. = ज्ञामि 2) *a*) Gop. Br. 1,9,9. Neuerer Fehler.

2. यामि f. = 3. याम 2) *a*).

यामिक 1) Adj. *auf der Wache stehend, die Wache habend.* पुरुष m. oder °भट m. = 2). °विलासिनी Harshaṅ. 92,17. — 2) m. *Nachtwächter, ein auf der Wache stehender Mann* Naish. 5,110. Vikramâṅkaṅ. 9,68. Kâd. (Çaka 1793) 197,16. °लोक m. 2,56,17 (74,22). Nom. abstr. यामिकता f. Vikramâṅkaṅ. 2, 70. — 3) f. *यामिका *Nacht.*

यामिकस्थित Adj. = यामावस्थित (so v. l.) Kâd. 2,47,14 (56,10).

यामित्र n. = ज्ञामित्र.

यामिन् Adj. in अत्तर्यामिन्. — यामिनी s. bes.

यामिनय्. यति *als Nacht erscheinen* Kâvjapr. 270,6.

यामिनी f. 1) *Nacht.* — 2) N. pr. *a)* einer Tochter Prahlâda's. — *b)* der Gattin Târksha's.

यामिनीदयित (Vikramâṅkaṅ. 11,59. 14,45), यामिनीनाथ (Vidḍh. 66,1) und यामिनीपति m. *der Mond.*

यामिनीपूर्णातिलका f. fingirter Name einer Prinzessin Kâdab. (A.) 3.

यामिनीप्रितम (Vikramâṅkaṅ. 11,49) und यामिनीरमण (ebend. 11,57) m. *der Mond.*

यामिल in ब्रह्म° und रुद्र°.

यामी f. = ज्ञामि 2) *a)*. Vgl. auch 3. याम 2).

*यामोर् 1) m. *der Mond.* — 2) f. आ *Nacht.*

यामुन् 1) Adj. *zur Jamunâ in Beziehung stehend, von ihr kommend, an ihr wachsend* u. s. w. — 2) m. *a)* Metron. von Jamunâ. — *b)* Nom. pr. α) Pl. eines Volkes. — β) eines Berges. — γ) eines Autors. Auch यामुनाचार्य und यामुनाचार्यस्वामिन्. — 3) n. *a) Schwefelantimon* Râǵan. 13,87. — *b)* N. pr. eines Tîrtha.

*यामुनेष्टक n. *Blei.*

*यामुन्दायनि m. Patron. von यमुन्द.

*यामुन्दायनिक und *यामुन्दायनीय m. Patron. von यामुन्दायनि.

1.*यामेय m. *der Schwester Sohn.*

2. यामेय m. Metron. von 3. याम 2) *a)*.

यामोत्तर n. Name eines Sâman.

याम्य 1) Adj. (f. आ) *zu Jama in Beziehung stehend, ihm gehörend, ihm eigen* u. s. w. ऋक्ष n. *das unter Jama stehende Mondhaus* Bharaṇi. Insbes. *südlich.* Loc. und Instr. *im Süden, in südlicher Richtung.* Auch Bez. einer Species von Fieber Buâvapr. 3,71. 74. — 2) m. *a) die rechte Hand* Hemâdri 2,*a*,100,3. 8. 102,17. — *b) ein Scherge* Jama's. — *c)* Bein. α) Çiva's. — β) Vishṇu's. — γ) *Agastja's. — *d) Sandelbaum.* — 3) f. (आ) und n. *das Mondhaus* Bharaṇi VP.^{2} 2,266. 277. — 4) f. आ *Süden.*

याम्यतस् Adv. *von Süden her.*

याम्यतीर्थ n. N. pr. eines Tîrtha.

याम्यसत्त्ववत् Adj. Jama's *Charakter habend* Suçr. 1,335,12.

*याम्या f. *Nacht.* — S. auch u. याम्य 3) 4).

याम्यायन n. *der Gang der Sonne nach Süden.*

याम्योत्तर Adj. 1) *südlich und nördlich.* — 2) *von Süden nach Norden gehend.*

*याम्योद्भूत m. *ein der Weinpalme ähnlicher Baum.*

यायजूक Adj. (f. आ) *fleissig opfernd.*

यायात 1) Adj. Jajâti *betreffend, ihm gehörend* u. s. w. — 2) n. Jajâti's *Geschichte.*

*यायातिक Adj. *die Geschichte der Jajâti kennend.*

यायावर् 1) Adj. *umherwandernd, keinen festen Wohnsitz habend* Âpast. Çr. 5,3,22. 11,17,1. Kâraka 6,1. — 2) m. *a) ein umherwandernder Bettler.* — *b) ein zum Rossopfer bestimmtes (frei umherwanderndes) Ross.* — *c)* Pl. N. pr. eines Brahmanengeschlechts, zu welchem Gâratkâru gehört; auch in Verbindung mit गणाः. *Sg. = ज्ञरत्काकु. — 3) n. *das Leben eines umherziehenden Bettlers.*

*यायष्टि f. Nom. act. vom Intens. von 1. यज् Pat. zu P. 1,1,58, Vârtt. 7.

यायिन् Adj. *gehend, reisend, marschirend, laufend, fahrend, fliegend, sich bewegend;* insbes. *in's Feld ziehend* (auch von Planeten im अभियुद्ध). Das Worauf, Wohin, Wo, Wieweit und Wie im Comp. vorangehend.

यार्कायण m. Patron. Auch Pl.

1. यावं m. Pl. = 2. यव *die lichten Monatshälften.*

2. याव 1) Adj. *aus Gerste bestehend, — bereitet.* — 2) *m. *eine best. aus Gerste bereitete Speise.* — 3) *f. ई *Andrographis paniculata* Râǵan. 3,65.

3. याव m. *Lackfarbe* Vikramâṅkaṅ. 12,17. Râǵat. 8,3404.

1. यावक 1) m. n. *eine best. aus Gerste bereitete Speise* Gaut. 27,11. — 2) n. (nach Nilak.) *Gerstenkörner* MBh. 13,26,38. — Vgl. प्रसृति°.

2. यावक m. *Lackfarbe.*

यावककृच्छ्र m. *eine best. Kasteiung.*

यावकव्रतिन् Adj. *der sich nur von den mit dem Koth der Kühe abgehenden Gerstenkörnern nährt* Nilak. zu MBh. 13,26,38.

*यावक्रीतिक m. *die Geschichte des Javakrita kennend.*

यावच्छक्तितस् Adv. *nach Kräften* Kâd. 174,12 (298,13).

यावच्छक्य 1) Adj. *möglichst weit* u. s. w. Comm. zu Âpast. Çr. 1,2,11. — 2) °म् Adv. *nach Möglichkeit.*

यावच्छराव Adj. *aus der erforderlichen Anzahl von Çarâva genannten Kornmaassen bestehend* Âçv. Çr. 12,8,35.

यावच्छर्कारम् Adv. *im Verhältniss zur Menge des Kieses* Âpast. Çr. 1,6,13. Baudh. im Comm. zu 12.

यावच्छस् Adv. *wie vielfach.*

यावच्छस्त्रम् Adv. *wie weit das Çastra reicht.*

यावच्छेषम् Adv. *wie viel übrig ist.*

यावच्छ्रेष्ठ Adj. *bestmöglich.*

*यावच्छ्लोकम् Adv. *im Verhältniss zur Zahl der Çloka.*

यावज्जन्म Adv. *das ganze Leben hindurch.*

यावज्जीव° (Hemâdri 1,606,20) und °जीवम् Adv. *das ganze Leben hindurch, auf Lebenszeit.*

यावज्जीविक Adj. *lebenslänglich* Gaim. 2,4,1. Comm. zu Âpast. Çr. 5,25,1. Nom. abstr. °ता f. Comm. zu Kâtj. Çr. 1,2,11.

यावज्जीविन Instr. Adv. = यावज्जीवम् 179,2.

यावत् Indecl. s. u. यावत्.

यावतिथ Adj. *der wievielte.*

यावत्कपालम् Adv. *nach dem Umfange der Schalen.*

यावत्कर्तृ Adv. *nach der Anzahl der Handelnden, — der Theilnehmer am Opfer* Comm. zu Kâtj. Çr. 1,2,11.

यावत्कामम् Adv. *in beliebiger Länge.*

यावत्कालम् Adv. 1) *wie lange es dauert.* — 2) *eine Zeit lang.*

यावत्कृत्वस् Adv. *wie oft.* यावत्कृत्वस् Çat. Br. 9,1,1,11.

यावत्क्रतु Adj. *wie viele Vorsätze habend* Çat. Br. 10,6,3,1.

यावत्तरम् Adv. *nach Vermögen* Maitr. S. 1,10, 8 (148,21). यावत्तरम् Taitt. Âr.

यावत्तावत्कल्पन n. *das = X Setzen* Bîǵag. 107.

यावत्भूतम् Adv. *wie weit mit Fett getränkt.*

यावत्प्रमाण Adj. *wie gross.*

यावत्सत्त्वम् Adv. *so weit der Verstand reicht, nach bestem Verstande.*

यावत्सबन्धु Adv. *wie weit die Verwandtschaft reicht, mit Inbegriff aller Verwandten* AV. 18,4,37.

यावत्सामिधेनि Adj. *aus wie vielen Sâmidhenî-Versen bestehend* Kâtj. Çr. 3,1,9.

यावत्स्मृति Adv. *so vieler man sich erinnert* Kâtj. Çr. 14,3,21.

यावत्स्वम् Adv. *so viele man besitzt.*

यावदङ्गीन Adj. *ein wie grosses Glied habend.*

यावदत्तम् und यावदत्ताय (Gṛhjâs. 2,42.44) *bis zum Ende.*

यावदभीक्ष्णम् Adv. *für die Dauer eines Augenblicks.*

*यावदमत्रम् Adv. *nach der Anzahl der Krüge.*

यावदर्थ Adj. 1) *so viel wie nöthig, dem Bedarf entsprechend.* यावदर्थ° und यावदर्थम् Adv. — 2) *nicht mehr als nöthig an Etwas* (Loc.) *hängend.*

यावदह्न् n. *der wievielte Tag.*

यावदादिष्ट Adj. *so viel wie angegeben* Çâṅku. Çr. 5,11,11.

यावदाभूतसंप्लवम् Adv. *bis zum Untergange der*

Geschöpfe, bis zum Ende der Welt.

यावदायुषम् Adv. *das ganze Leben hindurch, für's g. L.*

यावदायुस् Adv. dass. °युःप्रमाण Adj. *lebenslänglich.*

यावदाहृतसंप्लवम् Adv. fehlerhaft für यावद्भूत°.

यावदिच्छम् Adv. *nach Belieben* Kâraka 6,1.

यावदित्थम् Adv. *so viel wie nöthig* Spr. 606. — VP. 1,15,44 bedeutet यावदित्थम् (zwei Worte) *so lange auf diese Weise.*

यावदिष्टकम् Adv. *nach der Anzahl der Backsteine* Kâtj. Çr. 18,6,13.

यावदीप्सितम् Adv. *so viel Einem beliebt.*

यावदुक्त Adj. *so viel wie angegeben ist.* °म् Adv.

यावदुत्तमम् Adv. *bis zur äussersten Grenze.*

यावदौपम्य n. *eine blosse Vergleichung* Vâgrakkh. 35,11.

यावद्गमम् Adv. *so schnell man gehen kann.*

यावद्गृहीतिन् Adj. *so oft man geschöpft hat* Lâṭj. 3,2,6.

यावद्ग्रहणम् Adv. *bis zum Erfassen* Pâr. Gṛhj. 2,5,15.

यावद्देय° Adv. *bis zur Abtragung einer Schuld* Jolly, Schuld. 300.

यावद्देवत्य Adj. *an wieviele Gottheiten gerichtet* Çat. Br. 1,2,1,22.

यावद्धविस् Adv. *nach der Zahl der Opfergaben* Kâtj. Çr. 3,3,26.

यावद्धा Adv. *wie oft, wie viele Male* Kâtj. Çr. 16,4,16. Lâṭj. 1,9,7.

यावद्बलम् Adv. *nach Kräften.*

यावद्भाषित Adj. *so viel wie gesprochen worden ist.*

यावद्यजुस् Adj. *so weit das Jagus reicht* Lâṭj. 1,1,5.

यावद्वाक्यम् Adv. *für die ganze Regierungszeit.*

यावद्वचनम् Adv. *so weit die Angabe reicht* Lâṭj. 4,10,20.

यावद्विंशति Adj. *bis zwanzig, bis zum zwanzigsten* R. 7,94,16.

यावद्वीर्यवत् Adj. *wie wirksam* Çat. Br. 1,2,3,7.

*यावद्वेदम् Adv. *so viel man bekommt.*

यावद्व्याप्ति Adv. *wie weit Etwas reicht.*

1. यावन् Nom. ag. *Reisiger* oder *Angreifer.* Am Ende eines Comp. *gehend, fahrend.*

2. यावन् in अयावन्.

1. यावन 1) Adj. *im Lande der Javana geboren.* — 2) *m. *Olibanum.*

2. यावन n. *Mischung* in अयावन.

3. यावन n. *das Entfernen, Fernhalten* Sâj. zu ṚV. 5,53,14.

यावनाल 1) m. = यवनाल Bez. *verschiedener Arten von Sorghum* Râgan. 8,80. 16,25. Ind. St. 15, 236. — 2) *f. ई *aus Sorghum gewonnener Zucker* Râgan. 14,98. 102.

*यावनालनिभ m. und *नालशर m. *eine dem Andropogon bicolor ähnliche Rohrart.*

यावत् 1) Adj. *wie gross, wie weit reichend, wie lange dauernd, wie viel, wie vielfach, aus wie vielen Theilen bestehend, wie oft sich wiederholend, wie viele Jahre zählend, qualis.* यावत्तम् *quot* auch mit Gen. Pl. construirt. इति यावत् *so viel als* bei Erklärungen 212,14. यावच्चर्म दारु च so v. a. *nichts als Haut und Holz.* यावत्तावत् *wie viel immer,* bei den Mathematikern Bez. *der ersten unbekannten Grösse, des X* Bîgag. 12. यावत्तः किंयत्तः *wie viele immer.* यावद्धा यावद्धा *so viel als möglich* Çat. Br. 4, 4,5,13. — 2) यावत् Indecl. *a) wie weit, wie hoch, wie viel, in welcher Menge, — Anzahl, in welchem Betrage, in welchem Maasse, wie oft, wie sehr.* यावत्सूर्य उदेति स्म यावच्च प्रतितिष्ठति so v. a. *von Sonnenaufgang bis Sonnenuntergang* (räumlich). यावद्यावत् — तावत्तावत् *je wie weit — je so weit* 28,7. — *b) wie lange, während.* — *c) mittlerweile, inzwischen;* mit der 1sten Person Praes. (ganz ausnahmsweise Potent.) als Ankündigung eines Vorhabens, die 3te Person steht im Imper. — *d) bis dass,* mit Praes., Potent., Fut., Aor., Imperf. oder mit Ergänzung der Copula. — *e) sobald als, in der Zeit —, in dem Augenblicke dass;* mit Praes., Potent., Perf., Aor. oder mit Ergänzung der Copula. न — यावत् *noch nicht — als schon;* यावत् — यदा mit folgendem तदा *sobald als — da.* — *f)* न परम् und न केवलम् — यावत् *nicht nur — sondern sogar.* — *g)* mit einer Negation *so lange nicht, bevor, ehe, bis dass;* mit Praes., Potent., Fut., Imperf. oder mit Ergänzung der Copula. यावन्न auch *falls nicht* und *ob nicht.* — *h)* Praep. mit vorangehendem (häufiger) oder folgendem Acc. α) *während,* — β) *bis* (räumlich und zeitlich). Statt des Acc. auch Nomin. mit इति (पञ्च यावदिति mit verstelltem इति). अद्य यावत् *bis heute* Kap. 1, 158. — *i)* Praep. mit folgendem Abl. *bis;* auch यावद्. — 3) यावता Instr. *a) wie weit* (Âpast.), *wie lange.* — *b) bis dass,* mit Potent. Mit einer Negation *so lange nicht, bevor.* — *c) sobald als, in dem Augenblick dass;* mit Praes. — *d) sofern, da.* — 4) यावति Loc. *wie weit, wie lange.* यावति — तावति Daçak. 117,7.

यावन्मात्र Adj. (f. आ) 1) *welches Maass habend, wie gross, wie weit sich erstreckend* Hemâdri 1, 535,3. °म् Adv. *wie lange* ṚV. 10,88,19. — 2) *mässig, unbedeutend, winzig.* °म् Adv. *ein wenig, einigermaassen.*

यावयत्सख m. *ein abwehrender, d. h. vertheidigender, schützender Gefährte.*

यावयद्द्वेषस् Adj. *Feinde fernhaltend.*

*यावयितृ Nom. ag. *Zuwender.* f. °त्री Sâj. zu ṚV. 1,113,7.

यावयूक m. *aus der Asche von Gerstenstroh gewonnenes Aetzkali* Kâraka 1,27.

*यावस m. = तृणसंतति.

यावसिक m. *Grasschneider* Lalit. 357,10.

*यावास Adj. von यवास.

याविकोत्र n. *ein best. Opfer* Çat. Br. 1,7,3,26.

*यावेय n. *Gerstenfeld* Gal.

*याव्य 1) Partic. fut. pass. von यु. — 2) = याप्य *unbedeutend.*

यावयु n. nach Sâj. *Umarmung, coitus;* eher *die beim coitus stattfindende Ergiessung.*

*याशोधरेय m. Metron. des Râhula.

याशोभद्र m. *der 4te Tag im bürgerlichen Monat.*

*याष्टि f. Nom. act. vom Caus. von 1. यज् Pat. zu P. 1,1,58, Vârtt. 7.

याष्टीक Adj. (*f. ई) *mit einem Stocke —, mit einer Keule bewaffnet.*

1. यास्=यस्. अवयासिसीष्ठास् Kâṭh. 34,19 (VS. 21,3).

2. यास् Adj. in अयास्.

यास 1) m. *Alhagi Maurorum.* °शर्करा f. Kâraka 1,27 (याष° gedr.). — 2) *f. आ *Predigerkrähe.*

*यासक m. *Alhagi Maurorum* Dhanv. 1,6.

यास्क 1) m. *a)* Patron. N. pr. eines Lehrers. Pl. *die Nachkommen Jaska's.* — *b)* *Pl. *die Schüler Jaska's.* — 2) *f. यास्की f. zu 1). Auch Pl.

यास्कनिरुक्त n. *Jâska's Nirukta* Opp. Cat. 1.

*यास्कायनि m. Patron. von यास्क.

*यास्कायनीय und *यास्कीय m. Pl. *die Schüler Jâskâjani's.*

*यित्थ m. N. pr. eines Mannes.

यियक्षु Adj. *zu opfern im Begriff stehend* 214,1.

यियविषु Adj. *Jmd* (Acc.) *mit Etwas* (Instr.) *zu bedecken —, zu überschütten im Begriff stehend* Bhaṭṭ.

यियासा f. *Lust zu gehen* Hem. Par. 1,157.

यियासु Adj. *zu gehen —, aufzubrechen —, davonzufliegen —, in's Feld zu ziehen —, auf Jmd loszugehen im Begriff stehend;* mit Acc., Dat. oder Acc. mit प्रति.

1. यु pronom. Stamm der 2ten Person in den Formen: 1) Du. युवम् Nomin., युवाम् Acc. (in der spä-

teren Sprache auch Nomin.), युवभ्याम् und युवाभ्याम्, युवत्, युवोस् und युवयोस्, युव (युवा) und युवत् am Anfange einiger Compp., युव auch in einigen Derivaten. — 2) Pl. यूयम्, युष्मान् (daneben auch f. युष्मास् fehlerhaft), युष्माभिस्, युष्मभ्यम्, युष्मात्, युष्माकम् (vor Vocalen öfters mit Elision des Endconsonanten), युष्मासु und युष्मे (Loc.). युष्म (युष्मा) und युष्मत् am Anfange eines Comp.; युष्म auch in einigen Derivaten.

2. यु, यौति, युते, युवति, °ते 1) *anziehen, anspannen; anbinden, festhalten.* — 2) *an sich ziehen, an sich herankommen lassen, in Besitz nehmen, in die Gewalt bekommen.* — 3) *drängen hin zu* (Acc.) AV. 11,10,16. — 4) *Jmd* (Dat.) *Etwas in die Gewalt geben*, so v. a. *verschaffen.* — 5) यौति = *अर्चतिकर्मन्. — 6) युत *a) befestigt an* (im Comp. vorangehend). — *b) hinzugefügt.* — *c) verbunden, — mit, vereinigt, in Conjunction stehend mit, vermehrt um, versehen mit, im Besitz seiend von;* die Ergänzung im Instr. oder im Comp. vorangehend. स्वपत्या युतो वणिक् so v. a. *der Kaufmann mit seiner Frau.* — *d) zusammengefügt —, bestehend aus* (im Comp. vorangehend). — *e) verbunden mit* (Instr.), so v. a. *vollbringend, obliegend.* — *f) in Verbindung stehend mit, betreffend;* am Ende eines Comp. — *Caus. यावयति. — Desid. युयूषति, *पियविषति *an sich ziehen —, festhalten wollen.* — *Desid. vom Caus. पियावयिषति. — *Intens. योयोति, योयुवति; s. u. आ und नि. — Mit व्यति *untereinander mengen, vermischen* Bhatt. — Mit अनु in अनयू. — Mit अभि, °युत *enthalten —, eingefasst in* (Loc.). — Mit आ 1) *an sich ziehen* (auch die Zügel, die Flügel), *erfassen, in seine Arme ziehen.* — 2) *anziehen* (intrans. von einem Zugthiere). — 3) *ansichziehen*, so v. a. *sich bemächtigen, einnehmen* (das Herz). — 4) *Jmd Etwas verschaffen.* — 5) *mischen, umrühren* Mân. Çr. 2,1,1. Gṛhj. 1, 9. — 6) °आयुत *verbunden —, versehen mit.* Stets am Ende eines Çloka, also metrisch st. युत. Tarkas. 57 fehlerhaft für अयुत. — Intens. (आयोयुवान) *sich zusammenziehen, — hineinschmiegen.* — Mit अभ्या (mit Flügelschlag) *zustreben auf* (Acc.). — Mit उद् *aufstören, aufrühren.* Vgl. दुर्व्युदायुवन (Nachtr. 3). — Mit परा *mischen, umrühren* Mân. Gṛhj. 2,2. — Mit समा 1) dass. Maitr. S. 3,6,2. — 2) समायुत *a) zusammengebracht, —getrieben.* — *b) zusammengefügt —, bestehend aus* (im Comp. vorangehend). — *c) verbunden mit* (im Comp. vorangehend). — Mit उद् 1) *in die Höhe ziehen.* — 2) उद्युत *a) gemischt in* मधूद्युत. — *b) verrückt* (मनस्). — Mit नि 1) *anbinden, festmachen.* नियुत *angebunden.* — 2) *Jmd Etwas in die Gewalt geben, verschaffen.* — 3) *in seine Gewalt bringen.* — Intens. (°योयुवे) *anbinden.* — Mit परि, °युत *rings umfassend.* — Desid. *umspannen wollen* ṚV. 5,62,1. — Mit प्र 1) *umrühren, mengen* Maitr. S. 3,10,4. Âpast. Çr. 7, 25,4. 5. प्रयुत *gemengt mit* (Instr.) Mân. Çr. 2,3,7. — 2) *stören, zerstören.* प्रयुत *zerstört, zu Nichte gemacht* (द्वेषस्, द्वेषांसि) Maitr. S. 1,2,16 = Mân. Çr. 1,8,4 = Âpast. Çr. 7,20,4. Vgl. 1. मथ्. — 3) प्रयुत *verworren* (Traum) Mân. Gṛhj. 2,14. — Mit प्रतिप्र in °यवण. — Mit प्रति *anbinden, hemmen.* Vgl. प्रतियुवन. — Mit वि nicht zu scheiden von 4. यु mit वि. — Mit प्रवि, °युत *vollgestopft.* — Mit सम् 1) *an sich bringen, in sich aufnehmen, verzehren.* — 2) *Etwas mit Jmd verbinden*, so v. a. *mittheilen.* — 3) *verbinden, vermengen, in Verbindung bringen mit* (Instr.). — 4) संयुत *a) gebunden.* — *b) zusammengefügt, verbunden, — mit* (Instr., Instr. mit सह oder im Comp. vorangehend), *in Conjunction stehend mit* (im Comp. vorangehend), *vermehrt um* (अशीतिसंयुतं शतम् *hundert und achtzig*). — *c) bestehend aus* (Instr.), *Etwas* (im Comp. vorangehend) *enthaltend.* — *d) Bezug habend auf* (im Comp. vorangehend), *gerichtet gegen* (Loc.). — *e) gehäuft, allerhand.* — *f)* verwechselt mit संयत. 3. यु (= 2. यु) m. *Geselle, Gefährte* Maitr. S. 1,4,2 (द्वौ यू zu lesen). Çat. Br. 3,7,4,10. Âpast. Çr. 11, 19,8. Comm. zu Kâts. Çr. 6,4,3.

4. यु, युयौति (auch Med.), °युवति, °युवते, °यवते. 1) *fernhalten, abwehren, trennen von* (Abl.). — 2) *bewahren vor* (Abl.). — 3) *verwehren, vorenthalten.* — 4) *sich fern halten, getrennt bleiben, — werden, — von* (Abl.). युत *getrennt.* — Caus. यवयति und यावयति = Simpl. 1) 2) 3). — Intens. (अयोपवीत्, योयुवत् Partic.) 1) *sich zurückziehen, zurückweichen.* — 2) *klaffen, eine Lücke zeigen.* — 3) *fernhalten von* (Abl.) Maitr. S. 2,1,10 (12,3). — Mit अप *beseitigen, abwenden von* (Abl. oder Dat.). — Mit अव *abtrennen.* °युत *getrennt von* (Abl.). — Caus. *fernhalten.* — Mit निस् *beseitigen.* — Mit प्र 1) dass. — 2) प्रयुत *abwesend, zerstreut, achtlos, sorglos.* — Mit वि 1) *sich trennen, — scheiden.* — 2) *getrennt werden von, beraubt werden, einer Sache verlustig gehen;* mit Instr. वियुत *getrennt von, privatus* (die Ergänzung im Instr. oder im Comp. vorangehend), *nicht in Conjunction stehend mit* (im Comp. vorangehend); *vermindert, wovon abgezogen worden ist.* — 3) *ablösen von, bringen um* (Instr.). — 4) *von sich fern halten* Çiç. 6,62. — 5) *scheiden, auseinander bringen.* — 6) *spreiten, zerstreuen.* — 7) *öffnen.*

5. यु Adj. *fahrend.* — ṚV. 8,89,13 ist wohl द्वयु st. यु zu vermuthen.

युक्त 1) Adj. s. u. 1. युज्. — 2) m. N. pr. *a)* ein Sohnes des Manu Raivata. — *b)* eines Ṛshi unter Manu Bhautja. — 3) *f. युक्ता *eine best. Pflanze.* — 4) n. *a) Gespann.* — *b) Verbindung* 227,13. 228,4. 5. 230,11. 12. 231,26. 232,10. — *c) das Passen, Angemessenheit.* युक्तेन *auf angemessene Weise, gehörig* ṚV. 5,27,3. Bhâvapr. 2,25. बुद्धियुक्तेन *auf eine dem Verstande entsprechende Weise* Râgat. 7,209. — *d) *ein best. Längenmaass;* richtig युत.

युक्तक n. *Pärchen.*

युक्तकर्मन् Adj. *zweckmässig.* Nom. abstr. °ता f. Bhâvapr. 1,130.

युक्तकारिन् und युक्तकृत् Adj. *Angemessenes thuend, auf passende Weise zu Werke gehend.*

युक्तग्रावन् Adj. *der die* Soma-*Steine zur Hand genommen —, — in Thätigkeit gesetzt hat.*

*युक्ततरक Adj. *ganz in Ordnung, — richtig.*

युक्तत्व n. 1) *das Verwendetsein.* — 2) *das Beschäftigtsein.* — 3) *Angemessenheit, das am Platze Sein* 278,11.

युक्तदण्ड Adj. *Strafe anwendend; gerecht strafend.* Nom. abstr. °ता f.

युक्तमनस् Adj. *angespannten Geistes, aufmerksam.*

*युक्तयोग Adj. *in Contemplation begriffen* L. K. 1052.

युक्तरथ 1) m. *ein best. reinigendes Klystier.* — 2) n. *ein best. Wunderelixir.*

*युक्तरसा und *युक्तरास्ना f. *eine best. Pflanze* Râgân. 6,82.

युक्तरूप Adj. *idoneus, geeignet, angemessen, entsprechend, passend;* mit Loc. oder Gen. °म् Adv.

युक्तरूपक n. *eine angemessene Metapher* 252,2.

युक्तवत् Adj. *eine Form von* 1. युज् *enthaltend.*

युक्तवादिन् Adj. *Angemessenes —, Passendes sprechend* Vens. 71,22.

युक्तसेन Adj. *dessen Heer zum Ausmarsch bereit ist.* Davon Adj. °सेनीय *über einen solchen handelnd.*

*युक्तायस् n. *a sort of wooden spade or shovel.*

*युक्तारोहिन् Adj. P. 6,2,81.

युक्तार्थ Adj. *sinnreich, sinnvoll, vernünftig.*

युक्ताश्व (viersilbig) Adj. *wofür die Rosse geschirrt sind.*

युक्ति f. 1) *Verbindung, Verknüpfung* Ait. Br. 6,

23. Tâṇḍya-Br. 11,1,6. — 2) *Alliage, Legirung.* — 3) in der Astr. *Conjunction.* — 4) *Verbindung von Worten, Satz.* — 5) etwa *Ligatur von Schriftzeichen* Visnus. 7,12. — 6) *Summe.* — 7) *das Darangehen, Anstalten zu Etwas* (Nomen act. im Loc. oder im Comp. vorangehend). — 8) *Anwendung, Gebrauch, Praxis.* — 9) *Mittel*, insbes. *Zaubermittel, ein fein ausgedachtes Mittel, Kunstgriff, Kniff;* die Ergänzung ein Nomen act. im Loc. oder Dat., oder ein Satz mit यथा und Potent. युक्तिं कर् *ein Mittel finden, eine List anwenden, — angeben.* °युक्त्या, °युक्तितस्, °युक्तिभिस् und °युक्ति° *vermittelst, vermöge.* युक्त्या, युक्तितस् (115,17. 117, 14), युक्तिभिस् und युक्ति° *auf eine feine, schlaue, versteckte Weise, durch —, mit List, vermittelst einer List, unter irgend einem Vorwande.* — 10) *Argument, Beweisgrund, Argumentation, ratiocinatio.* °तस् *vermittelst eines Arguments* Kap. 1, 59. — 11) *Grund, Motiv.* — 12) *das Zutreffen, Passen, Angemessenheit, Richtigkeit.* युक्त्या und युक्तितस् *in angemessener Weise, in richtigem Maasse, wie es sich gehört.* — 13) in der Dramatik *eine verständige Betrachtung, Erwägung der Umstände.*

युक्तिकर Adj. *passend, angemessen* oder *begründet.*

युक्तिकल्पतरु m. Titel eines Werkes.

युक्तिज्ञ Adj. 1) *sich auf Mischungen* (von Wohlgerüchen) *verstehend.* — 2) *die rechten Mittel kennend.*

युक्तिदीपिका f. und युक्तिप्रकाश m. Titel von Werken Bühler, Rep. No. 374. 658.

युक्तिबाह्य Adj. *mit der richtigen Anwendung* (von Heilmitteln) *nicht vertraut* Karaka 1,1.

युक्तिभाषा f. Titel eines Werkes.

युक्तिमत् Adj. 1) am Ende eines Comp. *verbunden —, verknüpft mit.* — 2) *geschickt*, mit Infin. — 3) *mit Argumenten versehen, begründet.* Nom. abstr. °मत्त्व n. — 4) *angemessen, passend* Naish. 3,49.

युक्तिमालिका f. Titel eines Werkes Opp. Cat. 1.

युक्तियुक्त Adj. 1) *erfahren.* — 2) *passend, angemessen* oder *begründet, sehr wahrscheinlich* (Bâlar. 15,15).

युक्तिशास्त्र n. *die Lehre von dem, was sich schickt, — passt.*

युक्तिस्नेहप्रपूरणी f. Titel eines Werkes.

युक्ताय Absol. von 1. युज् TS. 4,1,1,1.

युक्पादयमक n. *Paronomasie des zweiten und vierten Stollens.* Beispiel Bhatt. 10,2.

युग् n. (in der 1sten und 4ten Bed. ausnahmsweise m.) 1) *Joch.* Damit werden Arme verglichen. — 2) *Paar.* Am Ende eines adj. Comp. f. आ. — 3) *Doppel-Çloka, zwei Çloka, durch welche ein und derselbe Satz durchgeht.* — 4) *Geschlecht, Generation, Lebensperiode; der durch Abstammung zusammengehörige Stamm.* — 5) *eine Periode von fünf* (auch *sechs* Ind. St. 10,379) *Jahren*, insbes. *ein Lustrum im 60jährigen Jupitercyclus.* — 6) *Weltperiode, Weltalter, Cyclus* (Kṛta oder Satja, Tretâ, Dvâpara und Kali). — 7) als *Längenmaass* = 86 Añgula Çulbas. 1,12. = 4 Hasta nach den Lexicographen. — 8) Bez. *der Zahlen vier* und *zwölf.* — 9) *eine best. Configuration des Mondes.* — 10) *eine best. Constellation, wenn nämlich alle Planeten in zwei Häusern stehen.* — 11) **eine best. Heilpflanze*, = वृद्धि. — 12) युगे॑न TBr. 3,7,10,1 nach dem Comm. = युगपद्.

*युगकीलक m. *Pflock am Joche.*

युगक्षय m. *Ende eines* Juga, *Weltende.*

युगधार m. wohl *der Zapfen, mit dem das Joch an die Deichsel befestigt wird,* Mân. Gṛhj. 1,10.

युगंधर 1) Adj. (f. आ) *das Joch tragend* (?). — 2) (*m. n.) *Deichsel.* — 3) m. *a) ein best. über Waffen gesprochener Zauberspruch.* — *b)* N. pr. α) Pl. eines Volkes. — β) eines Fürsten. — γ) eines Berges. — δ) eines Waldes.

युगय m. N. pr. eines Gandharva.

युगपत्कर्मन् n. *eine gleichzeitige Handlung.*

युगपत्काल Adj. *gleichzeitig stattfindend* Âpast. Çr. 8,5,18.

*युगपत्त्र m. *Bauhinia variegata.*

*युगपत्त्रक 1) m. dass. Bhâvapr. 1,204. — 2) f. °त्त्रिका *Dalbergia Sissoo.*

युगपत्प्राप्ति f. *gleichzeitige Erreichung.*

युगपद् Adv. *gleichzeitig, zugleich, — mit* (*Instr.). Vgl. युगशॅरम्.

युगपद्भाव m. *Gleichzeitigkeit.*

*युगपार्श्वक und *°पार्श्वग Adj. *zur Seite des Joches gehend* (ein junger Stier).

युगपुराण n. Titel eines Abschnitts in der Garga-Saṁhitâ.

युगभङ्ग m. *das Zerbrechen des Joches.*

1. युगमात्र n. *die Länge eines Joches, vier Handlängen.* Beim Gehen *nur so weit vor sich blicken,* so v. a. *die Augen zur Erde richten, nur auf seine Füsse sehen* VP. 3,12,39. °दर्शिन् Lalit. 231,6. °दृश् Karaka 1,8. °प्रेक्षिन् Lalit. 230,17.

2. युगमात्रॅ Adj. (f. ई॑) *Joch-gross, vier Hände lang.*

युगल 1) m. n. (adj. Comp. f. आ) *Paar.* युगलो भू- *mit einem Andern zur Seite gehen.* — 2) *Doppelgebet*, Bez. *eines best. Gebetes an* Lakshmî *und* Nârâjaṇa.

युगलक n. 1) *Paar.* — 2) *ein Doppel-Çloka, durch welchen ein und derselbe Satz durchgeht.*

युगलज्ञ m. Du. *Zwillinge* Hem. Par. 2,255.

युगलभक्त m. Pl. *eine best.* Vishṇu'*itische Secte.*

*युगलात्त oder *युगलाख्य m. *eine best. Pflanze.*

युगलाय् *ein Paar darstellen.* पाशयुगलायित Adj. *ein Paar Schlingen darstellend.*

युगलिन् Adj. so v. a. *egoistisch* Ind. St. 15,294.

*युगवरत्रा f. *Jochriemen.*

*युगव्या f. scheinbar = अर्गला(!); es ist aber im Comm. zu Ragh. ed. Calc. 3,5 zu lesen युगव्यायता अर्गलवत्.

युगशम्य॑ n. *Joch sammt Zapfen* Çat. Br. 3,5,1,24.

युगशॅरम् Adv. *zugleich mit* (Instr.) Maitr. S. 2, 4,1 (38,3) = Kâṭh. 12,10. Vgl. युगपद्.

युगसंवत्सर m. *das zur Ausfüllung des 5jährigen* Juga *dienende lunare Jahr* Ind. St. 10,299.

युगसहस्राय्, °यते *zu tausend Weltperioden werden, so* v. a. *unendlich lang erscheinen* Kâd. 187,21.

*युगांशक m. *Jahr.*

युगादि m. *der Anfang eines* Juga, *Weltanfang.* °कृत् m. Bein. Çiva's.

युगादिडिन (Paṅkad.), युगादिदेव (ebend. Ind. St. 15,269. 362. 387), युगादिपुरुष (Ind. St. 15,397) und युगादीश m. Bez. des Gina Ṛshabha.

युगाद्या f. (sc. तिथि) *der erste Tag einer Weltperiode* VP. 3,14,13.

युगाध्यक्ष m. *Aufseher über eine Weltperiode*, Bein. Prajâpati's.

युगान्त m. 1) *Ende des Joches.* — 2) *Meridian.* युगान्तमधिरूढः सविता so v. a. *es ist Mittagszeit.* — 3) *Ende einer Generation.* — 4) *Ende einer Weltperiode, Weltende.*

युगान्तक m. = युगान्त 4).

युगान्तर n. 1) **eine Art Joch, ein besonderes Joch.* — 2) *die zweite Hälfte des durch den Meridian durchschnittenen Bogens, den die Sonne am Himmel beschreibt.* युगान्तरमधिरूढः सविता so v. a. *es ist Mittag vorbei.* — 3) *eine andere —, eine folgende Generation.*

युगाय्, °यते *lang wie ein* Juga —, *wie eine Ewigkeit erscheinen.*

युगिन् in वस्त्र°.

युगेश m. *der Beherrscher eines Lustrum.*

युगोरस्य m. Bez. *einer best. Truppenaufstellung.*

युग्म 1) Adj. (f. आ) *paarig, geradzahlig.* — 2) n. (adj. Comp. f. आ) *a) Paar.* — *b) Zwillinge.* —

c die Zwillinge im Thierkreise. — d, ein Doppel-Çloka, durch welchen ein und derselbe Satz durchgeht. — e, Vereinigung —, Zusammenfluss zweier Flüsse. — f) häufig fehlerhaft für युग्य.

युग्मक 1) Adj. = युग्म 1). — 2) n. (adj. Comp. f. आ) = युग्म 2) *a)* und *d)*.

युग्मकुण्डल *Doppel-Kṛshṇala* Kauç. 11. 52.

युग्मचारिन् Adj. *paarweise herumgehend.*

*युग्मज m. Du. *Zwillinge.*

युग्मजननशान्ति f. Titel eines Werkes Burnell, T.

युग्मजन्मन् m. Du. *Zwillinge* Hem. Par. 2,263.

युग्मधर्मन् Adj. von unbestimmter Bed. Çaṭa. 3,5.

युग्मिन् und युग्मेत्त् Adj. = युग्म 1).

*युग्मपत्र m. *Bauhinia variegata.*

*युग्मपत्रिका f. *Dalbergia Sissoo.*

*युग्मपर्णी m. 1) *Bauhinia variegata.* — 2) *Alstonia scholaris.*

*युग्मफला f. 1) *Koloquinthengurke* Râǵan. 3,57. — 2) *Tragia involucrata.* — 3) = गन्धिका (?).

*युग्मफलोत्तम m. *Asclepias rosea.*

युग्मलाङ्गलिन् Adj. *zwei Pflüge besitzend* Hemâdri 1,483,3.

युग्मविपुला f. *ein best. Metrum.*

युग्मशुक्ल n. *zwei weisse Flecken im dunkeln Theile des Auges.*

युग्मापत्या Adj. f. *Mutter von Zwillingen seiend.*

युग्मिन् m. Pl. von unbestimmter Bed. Çaṭa. 3,4.

युग्य n. 1) *Wagen.* — 2) *Jochthier, Zugthier.* Auch in collect. Bed. — 3) जमद्ग्नेर्युग्यं दशस्तोभम् Name eines Sâman Ârsh. Br.

युग्यवाह् m. *Wagenlenker, Kutscher.*

युग्वन् in अभियुग्वन्, सयुग्वन् und स्वयुग्वन्.

*युङ्क्, युङ्क्ति (वर्जने).

युङ्ग in अयुङ्ग.

युङ्गिन् m. *eine best. Mischlingskaste.*

युच्, युच्छति *weichen, sich wegmachen von* (Abl.). — Mit निरा (?) Çâṅkh. Ça. 12,22,3. — Mit प्र *abwesend sein.* Mit und ohne मनसा *gleichgültig —, achtlos sein.*

1. युज्, युनक्ति (metrisch auch अयुजम्, युजीयात्), युङ्क्ते (metrisch auch युजते, युजसे, युजत = अयुङ्क्त); ved. auch युन्, युन्ध und यौज als Präsensstämme. 1) *schirren, anschirren an* (Loc. odor Instr.), *anspannen, bespannen mit* (Instr.). युजानं *fahrend mit* (Instr.). — 2) *anspannen* in verschiedenen Uebertragungen, so v. a. *in Thätigkeit setzen, in Gebrauch nehmen, zurüsten, ausrüsten* (ein Heer), *verrichten, darbringen* (Segenswünsche, Verehrung), *anbringen, anwenden* (Kâraka 8,11). Pass. *sich rüsten zu* (Dat.). — 3) *auflegen* Geschosse (sc. auf den Bogen). — *gegen Jmd* (Loc.), *befestigen* (Schmucksachen), *setzen —, fügen auf* oder *in, thun —, schliessen in* (Loc.). Pass. und Med. *sich hängen an* (Loc.) eig. und übertr. — 4) *Jmd anstellen bei, beauftragen mit* (Loc. oder Dat. 106,26). धुरि so v. a. *an die Spitze stellen.* युज्यमान *beschäftigt mit* (Loc.). — 5) *auftragen, befehlen, injungere;* mit Acc. — 6) eine Zuneigung u. s. w. *Jmd* (Loc.) *zuwenden.* — 7) आत्मानम्, मनस् (TS. 1,2,13,1. 4,1, 1,1), मानसम्, चेतस्, चित्तम्, चित्ताम्, धिषणम् (TS. 1, 2,13,1. 4,1,1,1) *den Geist, den Sinn, die Gedanken auf einen Punct richten;* die Ergänzung im Loc. — 8) Act. Med. *sich vertiefen,* auch mit beigefügtem योगम्. — 9) *sich Etwas* (Acc.) *vergegenwärtigen, sich in's Gedächtniss zurückrufen.* — 10) *verbinden, aneinanderreihen, anreihen, zusammenbringen —, zusammenführen mit* (Instr.). Pass. Med. *sich verbinden* (auch ehelich Gaut. 18,20) —, *sich umgeben —, in Conjunction treten mit* (Instr.). — 11) *Jmd* (Acc.) *mit Etwas* (Instr.) *verbinden,* so v. a. *versehen —, beschenken mit, Jmd einer Sache theilhaftig machen.* Pass. *einer Sache* (Instr. oder Instr. mit सह) *theilhaftig werden.* — 12) *mit sich verbinden, in Conjunction treten mit;* mit Acc. — 13) Med. *theilhaftig werden,* mit Acc. — 14) *Jmd* (Loc. oder Gen.) *Etwas* (Acc.) *zu Theil werden lassen, zukommen lassen, verleihen.* Med. mit आत्मनि so v. a. *selbst geniessen.* Pass. *Jmd* (Gen.) *zu Theil werden.* — 15) Pass. *passen, — zu* (Instr.), *wohin* (Loc.), *sich schicken, — für Jmd* (Loc.; statt des Loc. हृयोस् Pañcat. ed. Bomb. 2,11,6 hat ed. Kosegg. हाभ्याम्), *gemäss sein, sich ziemen, sich eignen zu,* so v. a. *Etwas* (Nomin.) *zu sein verdienen, Etwas aller Ordnung nach sein müssen, zukommen, — Jmd* (Loc. oder Gen.), *recht sein, logisch richtig sein.* Mit न und Infin. *sich nicht schicken —, nicht gerathen sein —, nicht am Platze sein zu, — für Jmd* (Instr. oder Gen.); *nicht dürfen* (mit passivisch wiederzugebendem Infin.; die Person, durch die Etwas nicht geschehen soll, im Instr. oder Gen.). — 16) युज्यान (s. auch bes.) *dem es wohlgeht, sich in guten Verhältnissen befindend.* — 17) युक्त *a) angeschirrt, — an* (Loc.), *angespannt, bespannt mit* (Instr.). — *b) in Thätigkeit —, an's Werk gesetzt, angestellt, beschäftigt, obliegend, sich befleissigend, bedacht auf;* die Ergänzung im Loc. oder im Comp. vorangehend. — *c) angewandt.* — *d) gerüstet, — zu* (Dat. oder im Comp. vorangehend). — *e) beschäftigt mit, begriffen in* (Instr.). मिमृक्षया so v. a. *zu schaffen beabsichtigend.* — *f) versenkt* (in übertr. Bed.) *in* (Loc.). — *g) gesammelt, aufmerksam, vertieft, ganz bei der Sache seiend.* युक्ततर *gar sehr auf seiner Hut seiend gegenüber Jmd* (Loc.). युक्ततम *im höchsten Grade gesammelt* u. s. w. — *h) geübt, geschickt, erfahren, — in* (Loc.). — *i) verbunden, vereinigt, hinzugefügt, aneinander gereiht, regelmässig aufeinander folgend.* युक्तम् *in Schaaren.* — *k) verbunden —, in Conjunction stehend —, versehen mit, begleitet —, im Besitz von;* die Ergänzung im Instr. oder im Comp. vorangehend. युक्त: कालेन यश्च न so v. a. *und wer nicht die rechte Zeit benutzt.* — *l) in Beziehung gekommen mit* (Instr.). — *m) verbunden mit,* so v. a. *bezüglich auf* (im Comp. vorangehend). — *n) gebunden an, abhängig von* (im Comp. vorangehend). — *o) passend, angemessen, sich schickend, sich ziemend, — für* (Gen. oder Loc.), *recht, richtig.* युष्माभिर्दर्शने so v. a. *sehenswerth für euch.* Am Ende eines Comp. *gemäss, entsprechend.* युक्तम् mit folgenden यद् *es ist passend, dass;* युक्तं क्षत्रे स्वर्गं प्राप्तुम् *es ziemt sich, dass die Krieger in den Himmel kommen;* न युक्तमनयोस्तत्र गन्तुम् *es ziemt sich nicht, dass sie dahin gehen;* न युक्तं भवता mit Infin. *es ziemt sich nicht, dass du;* प्रतिक्रिया कर्तुं युक्ता त्वया oder तव *es ziemt sich, dass du Vergeltung übst;* न युक्तं भवताऽमनृतेनोपचरितुम् so v. a. *es ziemt sich nicht, dass du mich mit einer Unwahrheit bedienst.* युक्तम् und युक्त° Adv. *auf passende Weise, angemessen, gehörig.* युक्तशीतोष्ण *nicht zu kalt und nicht zu heiss.* युक्तं त्यजामि *es ist angemessen, dass ich verlasse;* न युक्तं वसत so v. a. *wohnet nicht, da es unangemessen wäre.* — *p) günstig* (Schicksal, Augenblick). — *q) dem es wohlergeht, sich in guten Verhältnissen befindend.* — *r) beschaffen, seiend.* Mit तथा *in solchem Zustande sich befindend* (MBh. 3, 76,8), *so verfahrend* (Spr. 4843). — *s)* in der Grammatik *primitiv* (Gegensatz *abgeleitet*). — Caus. योजयति, °ते (metrisch) 1) *schirren, anschirren an* (Loc.), *anspannen, bespannen mit* (Instr.). — 2) *rüsten* (ein Heer). — 3) *hinstellen, aufstellen* (Truppen). — 4) *gebrauchen, anwenden, verrichten, pflegen* (Gespräche u. s. w.). — 5) *unternehmen, beginnen.* — 6) *Jmd einsetzen, anstellen bei, beauftragen mit* (Loc.). — 7) *Jmd zu Etwas* (Dat.) *antreiben.* — 8) *Jmd zu Etwas* (Loc.) *verhelfen.* — 9) *stellen, auswerfen* (Schlingen, Netze). — 10) *auflegen* (insbes. Pfeile), — *auf* (Loc.), *richten* (Pfeile) *auf* (Loc.). — 11) *anfügen, hinzufügen.* — 12) *befestigen an* (Loc.), *hineinthun —, ver-*

setzen in (Loc.). — 13) मनस्, आत्मानम् *den Geist richten auf, sich vertiefen in* (Loc.). आत्मानं योज्य *sich sammelnd, sich zusammennehmend.* — 14) *verbinden, vereinigen, zusammenfügen, — bringen, — mit* (Instr.). — 15) *zusammenfügen*, so v. a. *verfassen.* — 16) *umfangen, umschlingen mit* (Instr.). — 17) *zu Ende bringen.* — 18) *Etwas* oder *Jmd* (Acc.) *mit Etwas* (Instr.) *versehen, ausstatten, theilhaftig machen, beschenken* (mit Gutem oder Bösem). वाक्यमात्रेण so v. a. *nur Worte wechseln mit* (Acc.). योजित *versehen mit* (Instr. oder im Comp. vorangehend). — 19) *Jmd* (Loc.) *Etwas* (Acc.) *zu Theil werden lassen.* — 20) **die Conjunction* eines Sternbildes (Instr.) *mit dem Monde angeben können.* — 21) *Med. *geringachten.* — Desid. युयुक्षति 1) *Jmd anzustellen, — an ein Geschäft zu setzen Willens sein.* — 2) Pfeile *aufzulegen —, zu richten Willens sein auf* (Dat.). — 3) Med. *sich zu vertiefen gesonnen sein* Bhaṭṭ. — Mit अधि *auflegen, aufladen.* — Mit अनु 1) *einzuholen suchen, verfolgen;* mit Acc. Ait. Br. 4, 26. Çat. Br. 5,4,2,3. — 2) *Jmd* (Acc.) *befragen, fragen nach* (Acc.); auch mit doppeltem Acc. अनुयुक्त *befragt*, so v. a. *der unterrichtet wird.* — 3) *eine Lehre ertheilen.* — 4) *sich bedanken.* — 5) *sich Jmd* (Acc.) *anschliessen, in Jmds Dienste treten.* — 6) अनुयुक्त *a) begleitet von* (im Comp. vorangehend) Hemâdri 1,655,19. — *b) ganz hingegeben, obliegend;* mit Acc. Kâraṇḍ. 73,5. — अनुयुक्त Spr. 299 und अनुयुज्यमान 762 fehlerhaft für अनियुक्त und अनियुज्यमान. — Caus. Act. 1) *auflegen* (ein Geschoss). — 2) *anfügen, anreihen* Vaitân. 5,10. — Desid. *zu fragen nach* (Acc.) *Willens sein.* — Mit अभ्यनु (nur °युज्य) *befragen.* — Mit पर्यनु *fragen, befragen, Jmd mit Fragen zusetzen.* Nur °युज्य (Naish. 6,102) und °युक्त (Kâraka 3,8). — Vgl. पर्यनुयोक्तव्य fgg. — Mit समनु (nur °युज्य und °युज्यते) 1) *fragen nach.* — 2) *Jmd anweisen, Jmd einen Befehl ertheilen;* mit Acc. — Mit अप Med. *sich lösen von* (Abl.). — Mit अभि 1) Med. *sich den Wagen anspannen für* oder *zu* (Acc.). — 2) Act. *wiederholt —, doppelt anspannen.* — 3) Med. (ausnahmsweise auch Act.) *Jmd angreifen; einen Zug unternehmen gegen* (Acc. Varâh. Jogaj. 6,3). Pass. auch *heimgesucht werden von* (Instr.). अभियुक्त *angegriffen.* — 4) Pass. *angeklagt werden* eines Vergehens (Acc.). अभियुक्त *angegriffen.* — 4) Pass. *angeklagt werden* eines Vergehens (Acc.). अभियुक्त *angeklagt, verklagt* 214,2. — 5) Act. *Jmd* (Acc.) *an Etwas* (Loc.) *stellen, mit Etwas beauftragen.* — 6) Med. *seine Thätigkeit entfalten, wirksam sein.* — 7) Act. *sich machen —, gehen an, sich kümmern um;* mit Acc. — 8) Med. *sich anschicken*, mit Infin. — 9) Med. (ärztlich) *behandeln mit* (Instr.). — 10) अभियुक्त *a) ganz bei einer Sache seiend, hingegeben, bedacht auf* (Loc. oder im Comp. vorangehend). — *b) bewandert in* (Loc.), *eine Sache verstehend, Sachkenner.* — *c) bloss berührt.* — *d) worauf man Ansprüche erhebt.* — Caus. *Jmd* oder *Etwas* (Acc.) *mit Etwas* (Instr.) *versehen, theilhaftig machen.* — Mit प्रत्यभि 1) Med. *einen Gegenangriff auf Jmd* (Acc.) *machen* Bâlar. 208,6. — 2) °युक्त *angegriffen von* (Instr.). — Caus. *eine Gegenklage gegen Jmd* (Acc.) *vorbringen.* — Mit आ 1) *anschirren, — an* (Loc.). आयुञ्जन् MBh. 1,7948 fehlerhaft für अयुञ्जन्. *आयुक्त *angeschirrt an* (Loc.) 234,3; erklärt durch इषयुक्त. — 2) Med. *anlegen, befestigen, hineinlegen in* (Loc.) RV. 1,64,7 (wenn पदा अघृणीषु angenommen wird). — 3) Med. *Jmd* (Loc.) *Etwas* (Acc.) *zu Theil werden lassen.* — 4) आयुक्त (s. auch bes.) *a) ganz bei einer Sache seiend.* — *b) *beauftragt mit, angestellt bei* (Loc. oder Gen.) 233,32. fg. — *c) behaftet mit* (im Comp. vorangehend). — Caus. 1) *fügen —, thun auf* (Loc.), *befestigen an* (Loc.). — 2) *zusammenfügen, bilden.* — Mit अभ्या, °युक्त *folgend auf* (Acc.) Kâṭh. 28,3(?). — Mit उपा *anschirren.* — Mit समुपा, °युक्त *versehen mit, erfüllt von* (Instr.). — Mit व्या (nur °युज्य) *sich trennen, auseinandergehen.* — Mit समा 1) *schirren, rüsten, zurechtmachen.* °युक्त *zurechtgemacht.* — 2) *Jmd* (Loc.) *Etwas* (Acc.) *auftragen, anvertrauen.* Nur °युक्त. — 3) (feindlich) *zusammenstossen mit* (Acc.). — 4) समायुक्त *a) feindlich zusammengestossen mit* (Instr.). — *b) in Berührung gekommen mit* (Instr.). — *c) verbunden —, versehen —, ausgerüstet —, ausgestattet —, behaftet mit* (Instr. oder im Comp. vorangehend). — Caus. *versehen mit* (Instr.). — Mit अभिसमा, °युक्त *verbunden —, versehen mit* (Instr.). — Mit उद् 1) *sich rüsten, Anstalten treffen;* mit Infin. उद्युक्त *gerüstet, schlagfertig, zur That bereit, an's Werk gehend, mit allem Eifer sich an Etwas machend;* die Ergänzung im Dat., Loc., Acc. mit प्रति oder im Comp. vorangehend. — 2) *sich auf und davon machen.* पदेन पदम् so v. a. *auf Schritt und Tritt Jmd* (Gen.) *nacheilen.* — Caus. 1) *aufregen, anfeuern, antreiben, — zu* (Dat.). — 2) उद्योजित *erregt* von Wolken, so v. a. *zusammengetrieben.* — Mit समुद् Caus. *anfeuern zu* (Dat.). — Mit उप Med. Act. (ausnahmsweise) 1) *anschirren, — an* (Loc.). — 2) *dazu schirren.* — 3) *sich anschliessen an* (Acc.). — 4) *sich an Jmd anschliessen*, so v. a. *in Jmds Dienste treten;* mit Acc. — 5) *sich aneignen, für sich nehmen; annehmen.* — 6) *sich machen an, sich kümmern um;* mit Loc. — 7) *verwenden, anwenden, gebrauchen, geniessen* (auch von Speisen), *verzehren.* उपयुक्त *verzehrt* (41,3. 45,13), *verbraucht.* — 8) Pass. *zur Anwendung kommen, tauglich —, nützlich —, erforderlich sein, sich eignen, am Platze sein* (das Wobei im Loc., das Wofür im Dat.), *sich eignen für Jmd* (Gen.). उपयुक्त *zur Anwendung kommend, nöthig, erforderlich, — für Jmd* (Gen.), *am Platze seiend* (das Wobei oder Wofür im Loc. oder im Comp. vorangehend); *tauglich, würdig* (von Personen) Pat. zu P. 1, 4, 29. — 9) °उपयुक्त *versehen mit* Hemâdri 1, 581,2. — Caus. 1) *berühren, zusammenstossen mit* (Acc.). — 2) *anwenden.* — 3) *mittelst Etwas verzehren lassen*, mit doppeltem Acc. Mân. Gṛhj. 1, 3. — Desid. in उपयुयुनु. — Mit पर्युप, °युक्त *verbraucht.* — Mit व्युप *sich machen an, sich kümmern um* (Loc.). v. l. उप. — Mit समुप Simpl. und Caus. *geniessen, verzehren.* — Mit नि (gewöhnlich Med.) 1) *anbinden, fesseln, — an* (Loc.); insbes. das Opferthier an den Pfosten. धुरि *an die Deichsel spannen* auch so v. a. *voran stellen, Jmd die schwerste Arbeit aufbürden.* गौरिव गुरुधूर्षु नियुज्यमान: 41,13. नियुक्त *angebunden, gefesselt* 24,12. 19. — 2) *verbinden, zusammenfügen.* — 3) *an Jmd* (Dat. oder Loc.) *binden, mit Jmd verbinden*, so v. a. *von ihm abhängig machen.* नियुक्त *gekettet an Jmd* (Loc.). — 4) *Jmd anhalten, zu Etwas treiben.* — 5) *Jmd anhalten —, anweisen zu, anstellen bei* oder *zu, betrauen —, beauftragen mit* (Loc., Dat., °अर्थम् oder Infin.). नियुक्त eben so verbunden und auch am Ende eines Comp.; ohne Ergänzung *angehalten, angewiesen, angestellt, beauftragt, aufgefordert.* — 6) *Jmd einsetzen als*, mit doppeltem Acc. — 7) *Jmd* (Loc.) *Etwas* (Acc.) *aufladen, auftragen.* — 8) *Jmd zur Rechenschaft ziehen* in नियोक्तव्य. — 9) *stellen an, bringen auf;* mit Loc. — 10) den Blick, den Geist, die Gedanken *richten auf* (Loc. oder Dat.). नियुक्त *gerichtet auf* (Loc.). — 11) *verwenden.* — 12) नियुक्त *bestimmt, vorgeschrieben;* von einer Composition *in Metrum und Tact beschränkt* S. S. S. 121 (v. l. निर्युक्त 138). °म् Adv. *durchaus, auf jeden Fall, nothwendig.* — 13) कृतत्रेतानियुक्तानि Harîv. 523 fehlerhaft für कृतत्रेतादियुक्तानि. — Caus. 1) *anspannen, — an* (Loc.). — 2) *binden, befestigen.* °नियोजित *gefasst*

(Edelstein) *in.* — 3) *Jmd anweisen, antreiben* —. *auffordern zu* (Dat., Acc. mit प्रति und °अर्थम्). — 4) *anhalten, zwingen zu* (Loc. oder °अर्थम्). — 5) *an ein Amt* —, *an eine Beschäftigung stellen, in eine Würde einsetzen; mit Loc.* — 6) *Jmd einsetzen als, machen zu; mit doppeltem Acc., das Wozu im Infin.* Hit. 102,2. — 7) *ein Geschäft (Acc.) Jmd (Loc.) übertragen.* — 8) *hinstellen, aufstellen, legen* —, *auftragen auf, hinbringen zu (Loc.).* — 9) *den Sinn, den Geist richten auf.* °नियोजित *gerichtet auf.* — 10) *Jmd versetzen* —, *bringen in oder zu (Loc.).* — 11) *Jmdm (Loc.) geben, hingeben; das Wozu im Dat.* — 12) *anwenden, in's Werk setzen.* बुद्धिम् *den Verstand anwenden.* — 13) *Jmd (Acc.) mit Etwas (Instr.) versehen, theilhaftig machen, belegen mit (einer Strafe, einem Fluch).* — Mit अनुनि *an Jmd (Loc.) binden, mit Jmd verbinden, so v. a. von ihm abhängig machen.* — Mit उपनि Med. *ketten an (Loc.).* — Mit विनि Med., selten Act. 1) *lösen, abtrennen; Pass. auseinander fallen.* — 2) *abschiessen,* — *auf (Loc.).* — 3) *anstellen, beauftragen, stellen an, bestimmen zu (Loc., Dat. oder °अर्थम्).* सख्ये *so v. a. zum Freunde erwählen.* — 4) *den Sinn richten auf.* प्रत्येकं विनियुक्तात्मा. — 5) *Etwas anwenden, verwenden (Kâraka 8,10), gebrauchen.* — 6) *geniessen, zu sich nehmen.* — Caus. 1) *Jmd stellen an, anweisen zu, beauftragen mit (Loc., °अर्थाय oder °अर्थम्).* पशवे विनियोजितः *so v. a. zum Opferthier erkoren.* — 2) *Jmd (Loc.) Etwas (Acc.) übertragen.* — 3) *Jmd (Dat.) Etwas (Acc.) anbieten, darreichen.* — 4) *anwenden (Kâraka 7,12), gebrauchen.* — 5) *verrichten.* — Mit संनि 1) *bringen* —, *versetzen in (Loc.).* — 2) *Jmd anweisen, beauftragen.* संनियुक्त 216,5. — 3) °संनियुक्त *verbunden mit.* — Caus. 1) *bringen auf oder in, versetzen in (Loc.).* — 2) *stellen an, anweisen zu, betrauen* —, *beauftragen mit (Loc., °अर्थाय oder °अर्थम्).* संनियोजित *angewiesen, angetrieben* 68,15. — 3) *zuweisen, bestimmen.* — Mit निस्, निर्युक्त 1) *hergerichtet, hergestellt, erbaut, errichtet* Hariv. 3438. 4528 (vgl. 2,28,6). 4530. 4635. 12538. — 2) *am Ende eines Comp. gerichtet auf* Hariv. 11785. — 3) *von einer Composition im Metrum und Tact beschränkt* S. S. S. 138. v. l. निर्युक्त 121. — Mit प्र Med., ausnahmsweise Act. प्रयुक्त *stets mit pass. Bed.* 1) *anschirren, anspannen,* — *an (Loc.).* — 2) *sich rüsten zu (Dat.)* ṚV. 5,52,8. — 3) *verbinden mit (Instr.).* — 4) *in Bewegung setzen, werfen (auch Würfel), schleudern, schwingen, abschiessen,* — *auf (Loc. oder Dat.).* — 5) *Worte u. s. w. richten an, vorbringen, hersagen, aussprechen.* — 6) *auslassen, äussern, an den Tag legen (Groll, Verachtung u. s. w.),* — *gegen (Loc.).* — 7) *den Sinn, die Gedanken richten auf (Loc.).* — 8) *Jmd antreiben, anweisen, heissen; das Wozu im Dat. oder Loc.* — 9) *Jmd erwählen zu, mit doppeltem Acc.* — 10) *Jmd hinführen zu oder auf, bringen in (Acc.).* — 11) *hinstellen (Hillebr. N. 11, N. 4. Mân. Çr. 1,1,2. 2,1. 7,3. 4,1), setzen,* — *an (Loc.), legen auf (Loc.); beifügen.* — 12) *anwenden, gebrauchen, in Gebrauch nehmen. Pass. im Gebrauch sein.* प्रयुक्ततम *am meisten gebraucht.* — 13) *anstellen, verrichten, vollziehen, ausführen, vollbringen (Âpast. 2,13,10); feiern (ein Opfer u. s. w.); aufführen (ein Schauspiel).* प्रयुक्त n. impers. *gehandelt* —, *verfahren gegen (Loc. oder Acc. mit प्रति).* — 14) *beginnen, unternehmen* Vaitân. — 15) *bewirken, hervorbringen.* — 16) *ausleihen, borgen (auf Zinsen)* Harshak. 147,4. — 17) Pass. *entsprechen, am Platze sein.* सिद्धये *so v. a. zum Ziele führen.* प्रयुक्त *entsprechend, am Platze seiend.* — Caus. 1) *werfen, schleudern, abschiessen,* — *auf, gegen (Loc.).* — 2) *vorbringen, hersagen.* — 3) *auslassen, äussern, an den Tag legen, üben, erweisen,* — *gegen (Dat. oder Loc.).* — 4) मनस् *den Geist auf einen Punct richten.* — 5) *Jmd antreiben, anweisen, absenden,* — *in (Loc.).* — 6) *Jmd an ein Geschäft (Loc.) stellen.* — 7) *Jmd (Dat.) Etwas (Acc.) übertragen.* — 8) *unternehmen, beginnen.* — 9) *aufführen, darstellen.* — 10) *darstellen lassen durch (Instr.).* — 11) *anwenden, gebrauchen.* वृद्धिम् *so v. a. Zinsen nehmen,* प्रयोगम् *Geld auf Zinsen geben.* — 12) *zur Anwendung kommen.* — 13) *bezwecken.* — Desid. *anwenden* —, *gebrauchen wollen, so v. a. nöthig haben.* — Mit अतिप्र Med. *überspringen, übertreffen* Tândja-Br. 9,3,2. — Mit अनुप्र Med. 1) *hinten anfügen, anfügen nach (Abl.).* — 2) *verfolgen.* — 3) *sich anschliessen, nachfolgen.* — 4) *einholen.* — Mit अभिप्र Med. *anfassen, angreifen, bemeistern.* — Mit प्रतिप्र 1) Act. *anfügen statt eines andern, substituiren.* — 2) Med. *abtragen (eine Schuld).* v. l. प्रति. — Mit विप्र *trennen von (Instr.), so v. a. berauben.* Pass. *getrennt wsrden von (Instr.).* विप्रयुक्त *getrennt,* — *von, fernseiend* —, *frei von, ohne* — *seiend; die Ergänzung im Instr. oder im Comp. vorangehend.* सर्वतस् *entblösst von Allem.* आकरैर्विप्रयुक्तार्थाः *so v. a. keine Reichthümer aus Minen beziehend.* — Caus. *trennen von (Instr.), so v. a. berauben und auch befreien von.* — Mit संप्र *anschirren, bespannen.* Nur °युक्त. — 2) Pass. *verbunden werden, sich verbinden,* — *mit (Instr.), hinzugefügt werden, sich (äusserlich) anschliessen; sich fleischlich vermischen mit (Instr.).* °युक्त *a) verbunden, vermischt, verbunden* —, *vereinigt* —, *versehen mit (Instr. oder im Comp. vorangehend)* Hemâdri 1,266,17. — *b) in Berührung gekommen mit (Instr.).* — *c)* Du. *feindlich aneinander gekommen.* — *d) am Ende eines Comp. beschäftigt mit.* — *e) gebunden an, abhängig von (Loc.).* — 3) *in Thätigkeit setzen, freien Lauf gewähren in* अमंप्रयुञ्जत् Nachtr. 4. — 4) *Jmd antreiben.* Nur °युक्त (64,20) und °युक्तवत्. — 5) *ausführen, vortragen (einen Gesang).* Nur Pass. — 6) *Jmd mit Etwas (Instr.) verbinden, so v. a. veranlassen zu.* Nur °युज्य. — 7) Pass. *theilhaftig werden, sich schuldig machen; mit Instr.* — 8) संप्रयुक्त *der seine ganze Aufmerksamkeit auf einen Gegenstand gerichtet hat.* — Caus. 1) *ausrüsten, fertig machen.* — 2) *vereinigen, verbinden,* — *mit (Instr.).* — 3) *vorbringen (eine Frage).* — 4) *anwenden, gebrauchen.* — Mit प्रति 1) *befestigen an (Acc.).* — 2) *abtragen (eine Schuld) MBh. 9,5,44.* — Caus. *auflegen (den Pfeil auf den Bogen).* — Mit वि 1) *ablösen, trennen; Pass. getrennt werden,* — *von (Instr.).* वियुक्त *getrennt; Du. uneins.* — 2) Act. Med. *befreien von, bringen um (Instr., selten Abl.).* Pass. *befreit werden von, verlustig gehen, kommen um (Instr.); in dieser Bed. auch* वियोद्यावम् und वियुज्य. वियुक्त *getrennt von (Instr. oder im Comp. vorangehend), ermangelnd, frei von, los* —. — 3) Med. *verlassen, von Jmd weichen; mit Acc.* Kir. 2,49. — 4) Med. und Pass. *sich lösen, erschlaffen, nachlassen, weichen.* — 5) वियोद्यसि MBh. 5,7362 *fehlerhaft für* विमोद्यसि. — Caus. 1) *trennen.* वियोजित *getrennt von (Instr. oder im Comp. vorangehend).* — 2) *Jmd befreien von (Abl.).* — 3) *Jmd bringen um (Instr.).* वियोजित *gebracht um (Instr. oder im Comp. vorangehend).* — 4) *rauben.* — 5) *subtrahiren* Lilâv. 8, 20. — Mit सम् 1) Act. *verbinden, in Zusammenhang bringen, zusammenbringen, vereinigen.* Pass. mit रत्या oder साम्यधर्मतया *sich fleischlich vermischen.* संयुक्त (TS. 2,5,7,5) *verbunden, zusammengefügt, unmittelbar aufeinander folgend (Consonanten).* Pl. *alle insgesammt.* संयुक्तमेतत्क्षरमक्षरं च *so v. a. sowohl vergänglich als auch unvergänglich. Verbunden auch so v. a. verwandt.* — 2) Act. *binden, fesseln* Vaitân. — 3) Pass. *sich verbinden (auch ehelich)* —, *zusammenkommen* —, *zusammentreffen mit (Instr.).* संयुक्ता

ehelich verbunden mit (Instr.). — 4) Act. *versehen —, ausrüsten mit, theilhaftig werden lassen;* Pass. *theilhaftig werden;* mit Instr. संयुक्त *verbunden —, versehen —, ausgestattet —, angefüllt mit* (Instr. oder im Comp. vorangehend). — 5) Act. Du. *sich verbünden.* — 6) Act. den Geist *richten auf* (Loc.). — 7) संयुक्त *a)* am Ende eines Comp. *verbunden mit,* so v. a. *in Verbindung —, in Beziehung stehend zu, betreffend.* सुरासुरसंयुक्तं युद्धम् so v. a. *der Kampf der Götter mit den* Asura. — *b) gesteckt —, versetzt in* (Loc.). — Caus. 1) *schirren, bespannen, anspannen.* — 2) *zusammenhalten, bändigen* (die Sinne). — 3) *ausrüsten* (ein Heer). — 4) *auflegen, abschiessen* (ein Geschoss). — 5) den Blick, den Geist *richten auf* (Loc.). — 6) *befestigen auf* (Loc.). — 7) *hinzufügen zu* (Loc.). — 8) *Jmd anstellen* (an ein Amt). — 9) *Etwas* (Acc.) *Jmd* (Gen.) *übergeben, einhändigen.* — 10) *verbinden, zusammenfügen, — bringen, — führen, — mit* (Instr.). — 11) *versehen —, beschenken mit, theilhaftig machen, ausstatten, — mit* (Instr.). — 12) *in's Werk setzen, thun, vollbringen, veranstalten.* — 13) Med. *sich vertiefen.* — Mit अनुसम्, °अनुसंयुक्त *begleitet von.* — Mit अभिसम्, अभिसंयुक्त *versehen —, behaftet mit* (Instr.). — Caus. *verbinden —, in Verbindung bringen mit* (Instr.). — Mit उपसम्, °उपसंयुक्त *verbunden —, versehen mit* Hemâdri 1,641,7. — Caus. *Jmd* (Acc.) *mit Etwas* (Instr.) *versehen.* — Mit प्रति, प्रतिसंयुक्त *mit einem Andern verbunden, an etwas Anderes gebunden* MBu. 12,219,43. — Mit विसम्, विसंयुक्त *getrennt von, ermangelnd, entbehrend, sich fernhaltend von,* so v. a. *nicht beobachtend, vernachlässigend;* mit Instr.

2. युँज् 1) Adj. *a) zusammengejocht.* Am Ende eines Comp. *bespannt mit.* — *b) verbunden, vereinigt, verbunden —, versehen —, behaftet mit* (Instr., gewöhnlich im Comp. vorangehend). — *c)* am Ende eines Comp. *verbunden mit,* so v. a. *gewährend.* — *d) paarig, geradzahlig.* — 2) m. *a) das an demselben Wagen mitziehende Thier.* — *b) Gefährte, Genosse.* — *c)* wohl Du. *die Zwillinge im Thierkreise.* — *d)* *Du. *die beiden* Açvin. — 3) *Paar, Zweizahl.*

युज in अयुज्.

युजे Dat. Infin. zu 1. युज् RV. 8,41,6.

युज्य, युज्रिय 1) Adj. *a) verbunden, verbündet, verwandt.* — *b) angemessen, passend, geeignet; gleichartig, zusammengehörig.* — 2) n. *a) Bund, Zusammengehörigkeit, Verwandtschaft.* — *b)* ज्रमद्ग्नेर्युज्यं दृशस्तोभम् Name eines Sâman. v. l. युग्य.

युज्र (Nomin. युङ्) 1) Adj. *a) zusammengejocht. — b) erregend,* mit Gen. Bhatt. — 2) m. *a) das an demselben Wagen mitziehende Thier.* — *b) Gefährte, Genosse* Maitr. S. 4,4,6. (युङ्क्ते).

°युञ्जक Adj. *vollziehend, übend.*

युञ्जवत् m. N. pr. eines Berges Mârk. P. 130,12 fehlerhaft für मुञ्जवत्.

युञ्जान 1) Adj. Partic. von 1. युज्. — 2) m. *a)* **Wagenlenker.* — *b) ein* Jogin Ns. K.

*युञ्जानक Adj. *das Wort* युञ्जान *enthaltend.*

1. युत् Adj. in द्वेषोयुत्.

2.*युत्, योतते = द्युत्.

1. युत 1) Adj. s. u. 1. यु. — 2) *n. *ein best. Längenmaass,* = 4 Hasta.

2. युत Adj. s. u. 4. यु.

1.*युतक 1) Adj. *verbunden.* — 2) n. *a) Paar.* — *b) ein best. Gewand, — Frauengewand, der Saum eines Gewandes, — Frauengewandes.* — *c)* = चलनाग्र. — *d)* = ग्रैवेयक. — *e)* = संशय *Zweifel* oder संश्रय *Zuflucht.* — *f) das Sichbefreunden.*

2.*युतक n. = यौतक.

युतद्वेषस् Adj. *von Feinden befreit.*

युति f. 1) *das Zusammentreffen, — kommen, — mit* (im Comp. vorangehend). — 2) *das Versehenwerden mit, in den Besitz Gelangen von* (Instr. oder im Comp. vorangehend). — 3) *Summe.* — 4) *die hinzuzuaddirende Zahl* Bîjag. 51.

युत्कार Adj. *kämpfend.*

युद्ध 1) Adj. s. u. 1. युध्. — 2) m. N. pr. eines Sohnes des Ugrasena VP.^{2} 4,99. — 3) n. (adj. Comp. f. आ) *Kampf, Schlacht.* In der Astr. *Planetenkampf,* so v. a. *Opposition.*

युद्धक n. *Kampf, Schlacht.*

युद्धकाण्ड n. *das Buch von der Schlacht,* Titel des 6ten *Buches* in Vâlmîki's Râmâjaṇa und im Adhjâtmarâmâjaṇa.

युद्धकारिन् Adj. *kämpfend.* Nom. abstr. °रित्व n.

युद्धकीर्ति m. N. pr. eines Schülers des Çaṁkarâkârja.

युद्धगान्धर्व n. *Schlachtmusik* MBu. 2,5,9. R. 6, 28,26.

युद्धजयार्णव m. Titel eines Abschnitts im Agnipurâṇa Burnell, T.

युद्धजयोपाय m. Titel eines Werkes.

युद्धतन्त्र n. *Kriegswissenschaft* Vidḍh. 98,1.

युद्धद्यूत n. *der als Glücksspiel gedachte Kampf.*

युद्धधर्म m. *Kampf —, Kriegsrecht* Mahâvîraḥ. 88, 21 (Pl.).

युद्धपुरी f. N. pr. einer *Stadt.* °माहात्म्य n.

युद्धप्रवीण Adj. *kriegskundig* Pr. P. 120.

युद्धभू f. und युद्धभूमि f. *Kampfplatz, Schlachtfeld.*

युद्धमय Adj. *aus dem Kampf hervorgegangen, darauf beruhend.*

युद्धमार्ग m. Sg. und Pl. *die verschiedenen Arten des Kampfes.*

युद्धमुष्टि m. N. pr. eines Sohnes des Ugrasena.

युद्धमेदिनी f. *Kampfplatz, Schlachtfeld.*

युद्धयोजक Adj. *Kampf anwendend, kampflustig* MBu. 5,33,9.

1. युद्धरङ्ग m. *Kampfbühne, Kampfplatz.*

2.*युद्धरङ्ग m. Bein. Kârttikeja's.

*युद्धवत् Adj. von युद्ध.

युद्धवस्तु n. *Kriegsgeräthe.*

युद्धवीर m. 1) *ein Held in der Schlacht.* — 2) *Heroismus* (als Rasa).

युद्धशालिन् Adj. *tapfer.*

*युद्धसार m. *Pferd.*

युद्धाचार्य m. *Fechtlehrer.*

युद्धाजि m. N. pr. fehlerhaft für युधाजि.

युद्धाधन् Adj. *sich in die Schlacht begebend, sich in einen Kampf einlassend.*

*युद्धिन् Adj. von युद्ध.

युद्धोन्मत्त 1) Adj. *kampfberauscht.* — 2) m. N. pr. eines Râkshasa.

युद्धोपकरण n. *Kriegsgeräthe* AV. Anukr. zu 6,126.

*युद्भू f. *Kampfplatz, Schlachtfeld.*

1. युध्, युध्यते, auch Act. (in der nachvedischen Sprache nur metrisch) *kämpfen,* — *mit* (Instr. oder Instr. mit सह, समम्), — *für* oder *um* (Loc.), *bekämpfen* (mit Acc.); zuweilen *im Kampfe überwinden.* युद्ध *bekämpft.* — युध्यति angeblich गतिकर्मन्. — Caus. योधयति (metrisch auch Med.) 1) *in Kampf verwickeln, zum Kampfe führen, kämpfen lassen.* — 2) *bekämpfen, glücklich bekämpfen.* — 3) *kämpfen lassen,* so v. a. *vertheidigen.* — Desid. युयुत्सति (in der klass. Sprache nur metrisch), युयुत्सते *zu bekämpfen Willens sein, sich zur Wehr setzen, bekämpfen wollen, kämpfen wollen mit* (Instr.). — Caus. vom Desid. युयुत्सयति *Jmd kampflustig machen* Bhatt. — Intens. in यवीयुध्. — Mit अनु *Jmd* (Acc.) *im Kampfe beistehen.* — Mit अभि 1) *bekämpfen, besiegen.* — 2) *erkämpfen.* — 3) *kämpfen, — mit* (Instr.). — Mit आ *bekämpfen.* — Mit प्रा *kämpfen mit* (Instr.). — Mit उद् 1) *streitig* oder *zornig sich gegen Jmd* (Dat.) *setzen, — auffahren.* — 2) *aufwallen* (vom Wasser). — Mit नि *kämpfen, — mit* (सह, साकम्). — Mit प्र *den Kampf beginnen, angreifen* (mit Acc.), *kämpfen.* प्रयुद्ध *im Kampfe begriffen, kämpfend.* — Caus. 1) *den Kampf eröffnen lassen.* — 2) *angreifen, bekämpfen.* — Desid. *kämpfen wollen, — mit* (Instr.). — Mit संप्र *den*

Kampf beginnen, kampfen. °युद्ध *im Kampfe begriffen, kampfend.* — Mit प्रति *bekämpfen, siegreich bekampfen, es mit Jmd* (Acc.) *im Kampfe aufnehmen; kämpfen.* °युद्ध *bekämpft.* — Caus. *bekämpfen, siegreich bekämpfen, es mit Jmd* (Acc.) *im Kampfe aufnehmen.* — Mit सम् *zusammen kämpfen, kampfen mit* (Instr. oder Instr. mit सार्धम्), *bekampfen* mit Acc.). — Caus. 1) *zusammen in's Gefecht bringen.* 2) *bekämpfen.* — Desid. *zu kampfen Willens sein.* Mit प्रतिसम् *einem Angriff gemeinschaftlich widerstehen.*

2. युध् 1) m. *Kampfer.* — 2) f. *Kampf, Schlacht.*

युधये Dat. Infin. zu 1. युध् RV.

युधाश्रौष्टि m. N. pr. eines Mannes.

युधाजि m. desgl. Âsv. Br.

युधाजित् 1) Adj. *durch Kampf siegend.* — 2) m. N. pr. verschiedener Männer.

युधाजीव m. N. pr. eines Mannes Âsv. Br.

*युधान m. *Feind.*

युधामन्यु m. N. pr. eines Kriegers.

युधामुर m. Bein. eines Fürsten Nanda.

*युधिक (!) Adj. *kämpfend, streitend.*

युधिंगम (so die Hdschrr.) Adj. *in den Streit ziehend.*

युधिष्ठिर m. N. pr.; auch *Pl. 1) des altesten im Ehebette Pâṇḍu's und der Kunti vom Gotte Dharma erzeugten Sohnes. — 2) eines Sohnes des Kṛshṇa. — 3) verschiedener anderer Männer.

युधिष्ठिरविजय m. Titel eines Werkes Bur-nell, T.

(युधेन्य) युधेनिय Adj. *zu bekämpfen.*

युध्म m. 1) *Kämpfer.* — 2) **Schlacht.* — 3) **Pfeil.* — 4) **Bogen.* — 5) * = शेषसंग्राम. — 6) * = शरभ.

युध्य Adj. in अयुध्य.

युध्यानधि m. N. pr. eines Mannes.

युधन् Adj. *streitbar, kriegerisch.*

*युन्ध्, युन्धति v. l. für युन्ध्.

युप्, *युप्यति (विमोक्षने d. i. व्याकुलीकरणे. एकीकरणे, समीकरणे); zu belegen nur Perf. und युपित. 1) *verwischen,* so v. a. *verscheuchen, dem Auge entziehen.* — 2) *verwischen,* so v. a. *zerstören, verwirren.* — 3) *verwischt —, unsichtbar sein.* — Caus. योपयति *verwischen, dem Auge entziehen* Maitr. S. 1,2,7 (16,11). Mân. Çr. 3,4. Vgl. Caus. von 1. लुप्, लुप् mit सम्, लुभ् und लुभ् mit सम्. — Intens. योयुप्यते *glatt streichen, schlichten* Âpast. Çr. 2, 3,9. — Mit आ. आयुपिता योनिः Âpast. Çr. 1,4,11 Druckfehler fur अयुपिता योनिः; vgl. Maitr. S. 1, 1,9. — Caus. *turbare.* — Mit सम् Caus. *verwischen, glätten.*

*युयु m. *Pferd.* Albrecht vermuthet यगु.

*युयुक्खर m. = नृद्व्याघ्र.

युयुक्षु Adj. mit Acc. *zu verbinden wünschend* Naish. 3,117.

युयुजानसप्ति Adj. *mit Rossen fahrend.*

युयुत्सा f. *Kampflust, Streitlust.*

युयुत्सु 1) Adj. *kampflustig, zu kämpfen verlangend mit* (Instr. mit und ohne सार्धम् u. s. w.). — 2) m. N. pr. eines Sohnes des Dhṛtarâshṭra.

युयुधन् m. N. pr. eines Fürsten von Mithilâ.

युयुधान m. 1) **ein Kshatrija.* — 2) **Bein. Indra's.* — 3) N. pr. eines Sohnes des Satjaka.

युयुधि Adj. *zum Streit sich rüstend, gerüstet* RV. 10,115,4.

युयुवि Adj. Padap. st. यूयुवि.

1. युव Pron. s. u. 1. यु 1).

2. युव = युवन् in प्रतियुवम् (Nachtr. 5).

युवक m. *Jüngling* Çâṅkân. 1.

*युवखलति (f. ई) *als junger Mann (junges Mädchen) schon kahlköpfig.*

*युवगण्ड m. *Ausschlag auf dem Gesicht junger Leute.*

*युवजरत् Adj. (f. °रती) *als junger Mann (junges Mädchen) schon alt erscheinend.*

युवजानि Adj. *ein junges Weib habend.*

युवत् s. u. 1. यु 1).

युवता f. *Jugend* Subhâshitar. 2149.

युवति und युवती 1) Adj. f. und Subst. *jung, Jungfrau, junges Weib.* So heissen Ushas, die Finger, (Du.) Nacht und Morgen, Himmel und Erde. *इभ° *ein junges Elephantenweibchen.* Am Ende eines adj. Comp. f. statt युवन् *Jüngling.* — 2) Adj. als Beiw. eines *Pfeils* wohl so v. a. *eben abgeschossen;* vgl. jedoch युवा. — 3) f. *a) die Jungfrau im Thierkreise.* — *b)* **Gelbwurz.*

युवतिदा Adj. *Jungfrauen verleihend* Âpast. Çr. 17,5.

*युवतीष्टा f. *gelber Jasmin* Râgân. 10,98.

युवत्व n. *Jünglingsalter, Jugend* Sây. zu RV. 10, 39,8 (युवत्त्व fehlerhaft).

युवदेवत्य Adj. *euch beide zur Gottheit habend.*

युवदृक् Adv. *nach euch beiden gerichtet.*

युवधित Adj. *von euch beiden eingesetzt, — geordnet.*

युवन् (schwach यून्) 1) Adj. (*f. यूनी) und Subst. *jung, Jüngling, ein junger Mann* (nach Râgân. 18,16 bis zum 50sten Jahre). So heissen Indra, Agni, die Marut und andere Götter. — 2) m. *a)* in der Grammatik *ein jüngerer Nachkomme eines Mannes bei Lebzeiten eines älteren.* — *b) das 9te Jahr im 60jährigen Jupitercyclus.* — *c)* **ein 60jähriger* (!) *Elephant* Gal.

युवनाश्व m. N. pr. verschiedener Männer, unter andern des Vaters des Mândhâtar. *°अ m. Patron. Mândhâtar's.

युवत्त् Adj. *jung.* युवतम् (!) Suparn. 7,4.

युवन्यु Adj. *jugendlich sich gebärdend.*

*युवपलित Adj. (f. आ) *als junger Mann (junge Frau) schon grauhaarig.*

युवप्रत्यय m. *ein Suffix, welches* Juvan *genannte Patronymica bildet.*

युवमारिन् Adj. *jung sterbend* Âpast. Vgl. अ°.

युवयु Adj. *nach euch beiden verlangend.*

युवराज m. 1) *Kronprinz und Mitregent.* Nom. abstr. °त्व n. — 2) **Bein. Maitreja's, des zukünftigen Buddha.* — 3) N. pr. eines Dichters Sarasvatîk.

युवराजदिवाकर m. N. pr. eines Dichters Sarasvatîk.

युवराजन् m. = युवराज 1).

युवराज्य n. *die Würde eines Kronprinzen und Mitregenten.*

युवल n. *ein best. Metrum* Maitr. S. 2,8,2.

*युववलिन Adj. (f. आ) *schon als junger Mann (junge Frau) Runzeln habend.*

युवश Adj. *jugendlich;* m. *Jüngling.*

युवसेन m. N. pr. eines Dichters Sarasvatîk.

युवकृन् Adj. (f. °घ्नी) *das Kind tödtend* Kâraka 1,19.

युवा f. heisst *ein Pfeil* Agni's.

युवाकु Adj. *euch beiden angehörig, — ergeben.* Bisweilen flexionslos in Verbindung mit einem Gen. oder Dat.

युवादत्त Adj. *euch beiden gegeben.*

युवानक Adj. *jung* Hemâdri 1,717,9.

युवानीत Adj. *euch beiden gebracht.*

युवाम N. pr. einer Stadt.

युवायु Adj. *nach euch beiden verlangend.*

युवायुज् Adj. *für euch beide — oder durch euch beide geschirrt.*

युवावत् Adj. *euch beiden gehörig.*

युवी Adv. mit भू *jung werden.*

युष्टयाम m. N. pr. eines *Dorfes.*

युष्म und युष्मत् s. u. 1. यु 2).

युष्मत्तस् Adv. *vor euch* (sich furchtend) R. 7,8,7.

युष्मदीय 1) Adj. *euer.* — 2) m. *ein Landsmann von dir* 322,6.

युष्मद्विध Adj. *einer von eures Gleichen.*

युष्मय्, *°यति Denomin. von युष्म. युष्मयन्त् *euch suchend.*

युष्माक Adj. (f. आ, *euer.* युष्माकम् s. u. 1. यु 2).

युष्मादत्त Adj. *von euch gegeben.*

युष्मादृश् und °दृश Adj. *einer von eures Gleichen.*

युष्मानीत Adj. *von euch geleitet.*

युष्मावत् Adj. *euch gehörig.*

युष्मेषित Adj. *von euch gesandt.*

युष्मोत Adj. *von euch geschützt, — geliebt.*

*यू m. *Brühe.*

यूक m. und (häufiger) यूका f. *Laus.* Auch als Längenmaass Agni-P. 39,20.

यूकदेवी f. N. pr. einer *Fürstin.*

*यूकर् gaṇa कशाश्वादि.

यूति f. Nom. act. in *गो° und *बर्हियूति (Nachtr. 4).

यूथ 1) m. n. (in der älteren Sprache nur dieses) *Schaar, Heerde; Menge* überh. Am Ende eines adj. Comp. f. आ. — 2) *f. यूथी *eine Art Jasmin.*

यूथक am Ende eines adj. Comp. = यूथ 1).

यूथग m. *eine best. Götterschaar unter* Manu Ákshusha.

यूथचारिन् Adj. Pl. *in Schaaren umherziehend.*

यूथता f. Nom. abstr. von यूथ 1).

यूथत्व f. dass. Dat. यूथत्वाय Kauç. 24. AV. Paric. 18.

यूथनाथ m. *Beschützer —, Haupt einer Schaar, — Heerde.*

यूथप m. (adj. Comp. f. आ) *Hüter —, Haupt einer Schaar, — Heerde* (insbes. eines Elephantentrupps).

यूथपति m. dass.

यूथपरिभ्रष्ट Adj. (f. आ) *aus der Heerde verlaufen.*

*यूथपशु m. *eine best. Abgabe.*

यूथपाल m. = यूथप.

यूथभ्रष्ट Adj. = यूथपरिभ्रष्ट.

यूथमुख्य m. *das Haupt einer Schaar.*

*यूथर् Adj. von यूथ.

यूथशस् Adv. *schaaren —, heerdenweise.*

यूथकृत Adj. = यूथपरिभ्रष्ट.

यूथाग्रणी m. *das Haupt einer Schaar.*

यूथिका f. 1) *Jasminum auriculatum.* — 2) **Kugelamaranth.* — 3) **Clypea hernandifolia.*

1.*यूथी f. s. यूथ 2).

2. यूथी Adv. mit कर् *zu einer Heerde machen, in eine H. vereinigen.*

यूथ्य, यूथिन्य 1) Adj. *zur Heerde gehörig.* Am Ende eines Comp. *zur Schaar —, zur Heerde von — gehörig.* — 2) f. आ *Heerde, Rudel.*

यून्, यूनी s. u. युवन्.

यून n. *Band, Schnur.*

यूनर्वन् m. von unbekannter Bed.

*यूनि f. *Verbindung, Vereinigung.*

यूप m. 1) *Pfosten, Balken, Säule;* insbes. *der Pfosten, an welchen das Opferthier gebunden wird.* Nom. abstr. यूपत्व n. TS. 6,3,4,7. — 2) *eine best. Constellation von der Gattung* Ákṛtijoga, *wenn nämlich alle Planeten in den Häusern 1, 2, 3 und 4 stehen.*

यूपक 1) m. = यूप 1) Njâjam. 3,1,16 (metrisch). Insbes. am Ende eines adj. Comp. — 2) *n. *ein best. Holz* Râǵan. 9,97.

*यूपकटक m. als Erklärung von चषाल.

*यूपकर्ण n. *die mit Ghee bestrichene Stelle eines Opferpfostens.*

यूपकवत् Adj. *wobei ein Opferpfosten sich befindet* Comm. zu Âçv. Çr. 9,2,3.

यूपकेतु m. Bein. des Bhûriçravas.

यूपकोशिन् m. N. pr. eines Dämons Mân. Gṛhj. 2,14.

यूपच्छेदन n. *das Abhauen des Opferpfostens* Kâtj. Çr. 7,1,34.

*यूपदारु n. *Holz zu einem Pfosten* Sch. zu P. 1, 2,43. 6,2,43.

*यूपद्रु und *°द्रुम m. *Acacia Catechu* Râǵan. 8,26.

यूपध्वज Adj. *einen Opferpfosten zur Fahne habend* als Beiw. des personificirten Opfers.

यूपमूर्ध m. *der Kopf eines Opferpfostens* Mân. Çr. 1,8,2.

यूपलक्षण n. Titel eines Pariçishṭa des Kâtjâjana.

*यूपलक्ष्य m. *Vogel.*

यूपवत् Adj. *wobei ein Opferpfosten sich befindet.*

यूपवास n. *ein am Opferpfosten hängendes Gewand* Vaitân.

यूपवाह् Adj. *den Pfosten herbeiführend.*

यूपवेष्टन n. 1) *das Umwinden des Opferpfostens* Kâtj. Çr. 14,1,20. — 2) Pl. *die zum Umwinden des Opferpfostens gebrauchten Tücher* Kâtj. Çr. 14,5,35.

यूपव्रस्क् Adj. *den Pfosten behauend.*

यूपशकल m. *ein Spahn vom Opferpfosten* Çat. Br. 3,7,1,22.

यूपसद oder यूपास्य m. N. pr. eines Râkshasa.

यूपाङ्ग n. *Etwas zum Opferpfosten Gehöriges* Ǵaim. 4,4,23.

यूपावट m. *die Grube, in welche der Opferpfosten gestellt wird,* Âpast. Çr. 7,3,10. 9,6. Mân. Çr. 5,2,12.

यूपावट्य Adj. von यूपावट m. mit Ergänzung von शङ्कु Kâtj. Çr. 18,7,31.

यूपाहुति f. *das Opfer bei Errichtung des Opferpfostens* Âpast. Çr. 7,1,7.

यूषी Adv. mit कर् *zu einem Opferpfosten bearbeiten* Comm. zu Njâjam. 10,1,9.

यूषीय Adj. *zu einem Opferpfosten geeignet* Comm. zu Njâjam. 10,1,11.

यूपैकादशिनी f. *eine Elfzahl von Pfosten* Vaitân.

यूपोलूखलिक Adj. *mit Opferpfosten und Mörsern versehen* MBh. 3,129,14.

यूष्य Adj. = यूपीय Âpast. Çr. 7,1,15. 19.

यूषम् s. u. 1. यु 2).

यूयुधि (Padap. यु॰धि) = युयुधि RV. 10,149,4.

यूयुवि (Padap. यु॰वि) Adj. *beseitigend.*

*यूष्, यूषति (हिंसायाम्).

यूष 1) m. n. *Fleischbrühe, Brühe* überh., *jus.* — 2) *m. *der indische Maulbeerbaum.*

यूषन् (nur in den schwachen Casus) = यूष 1) Âpast. Çr. 7,24,12. Comm. zu 9,19,9.

यूस् dass. Nur Nomin. यूस् zu belegen.

येन (Instr. von 1. य) als Adv. und Conj. 1) *nach welcher Richtung, wohin.* — 2) *wo* Kâraṇḍ. 79,8. 89,3. — 3) *auf welche Weise.* — 4) **wie in Bezug auf* (Acc.). — 5) *woher, warum, weswegen, wodurch, in Folge wessen.* — 6) *dass, quod, da* 38, 23. 107,18. — 7) *weil, da.* — 8) *auf dass, damit;* mit Potent. oder Praes. (300,32). — 9) *ut, dass* (einem *so, talis* entsprechend); mit Potent., Praes. oder Fut. auf तर्.

*येमन n. = डेमन *das Essen, Verspeisen.*

येयज्यामह् m. so heisst *der Spruch* ये यज्यामहे, auf welchen die Jâǵjâ folgt, Âpast. Çr. 5,28,9.

येवाष m. *ein best. schädliches kleines Thier, Insect* oder dgl. Vgl. यवाष.

1. येष्, येषति *wallen, sprudeln.* — Mit निस् *herausquellen, ausschwitzen.*

2.*येष्, येषते (प्रयत्ने) v. l. für पेष्.

येष्टिह m. als Bez. *bestimmter* Muhûrta.

येष्ठ (dreisilbig) Adj. *am meisten —, am schnellsten gehend* oder *fahrend.*

*योक् Indecl. Vgl. डयोक्.

योक्तर् Nom. ag. 1) *Anschirrer, Anspanner, Wagenlenker.* — 2) vielleicht *der in Thätigkeit setzt.* — 3) *seine Bemühungen richtend auf* (Loc.) Âpast.

योक्तव्य 1) Adj. *a) in's Werk zu setzen, anzuwenden* (Strafe), *woran man zu gehen hat.* — *b) anzustellen* (an ein Geschäft, Loc.). — *c) zu versehen —, auszustatten mit, theilhaftig zu machen;* mit Instr. — *d) zu sammeln, auf einen Punct zu richten.* — 2) n. impers. *sich zu rüsten zu* (Loc.)

यौक्त n. *Strick, Seil, Gurt; das Band* am Besen.

योक्तपाश m. Mân. Çr. 1,3,5. 2,1,4. Gṛhj. 1,11. 14; vgl. Vaitân. 4,11. Vgl. दृश°.

योक्त्रक n. dass.

योक्त्रय्, °यति *umbinden, umschlingen* MBh. 4, 22,74.

योग 1) m. (adj. Comp. f. आ) *a) das Anschirren.* योगे योगे so v. a. *angespannt! angespannt!* — *b) Anschirrung,* so v. a. *Fahrt.* — *c) Gespann, Gefährt, Geschirr* 85,8. — *d) das Rüsten* (eines Heeres). — *e) das Auflegen* (eines Pfeiles) MBh. 6,112, 5. — *f) das Anstellen, Inswerksetzen, Ausführung, Anwendung, Gebrauch,* —von (Gen. oder im Comp. vorangehend). — *g) Anwendung eines Medicaments, Mittel, Kur.* — *h) Mittel* überh., —*zu* (Dat.), *schlaues Mittel, Kniff.* योगेन *unter Anwendung eines Mittels, auf eine schlaue Weise;* बहुभिर्योगैः *durch verschiedene Mittel.* — *i) ein übernatürliches Mittel, Zauber.* — *k) Betrug;* am Anfange eines Comp. so v. a. *pseudo —.* — *l) Unternehmen, Werk, Geschäft, That.* — *m) Gelegenheit.* — *n) Verbindung, Vereinigung, das Zusammentreffen, Berührung,* —*mit* (Instr., Instr. mit सह oder im Comp. vorangehend). योगम् mit इ *sich einigen, sich fügen, nachgeben.* — *o) Verbindung verschiedener Stoffe, Mischung, Gemisch.* — *p) Zusammenhang, Beziehung, Relation.* °योगात्, °योगतस् und °योगेन *vermittelst, in Folge von, gemäss.* — *q) Verbindung mit* (Instr. oder im Comp. vorangehend), so v. a. *das Theilhaftwerden.* — *r) Erwerb, Gewinn.* — *s) Zusammenstellung, Reihenfolge, Anordnung.* — *t) Summation, Summe.* — *u) das Passen zu einander, Angemessenheit.* योगेन und योगतस् *wie es sich gebührt, auf die richtige Weise.* — *v) Anspannung der Kräfte, Bemühung, Fleiss, Aufmerksamkeit.* योगतस् *mit Anspannung der Kräfte* u. s. w. तत्योग Adj. *darin geübt,* — *erfahren* Âpast. 2,10,10. पूर्णेन (auch जलपूर्णेन) योगेन so v. a. *aus vollem Herzen, aus unwiderstehlichem Drange.* — *w) Sammlung —, Concentration der Geistesthätigkeit, feste Richtung der Erkenntniss auf einen Punct, Meditation, Contemplation; die zur Kunstfertigkeit erhobene Contemplation; die systematische Begründung derselben, der Joga als ein bestimmtes philosophisches System* (als Gründer desselben gilt Jâgñavalkja). Auch *eine einzelne Handlung, welche dem Joga förderlich ist.* Der personificirte Joga ist ein Sohn Dharma's. — *x)* im Sâṁkhja *die Einheit der Seele und der Natur.* — *y)* bei den Pâçupata *die Verbindung der Einzelseele mit Gott oder der Allseele.* — *z)* bei den Pâṅkarâtra *Andacht, andächtiges Suchen Gottes.* — *aa)* bei den Gaina *Berührung mit der Aussenwelt.* — *bb) Etymologie, Ableitung der Bedeutung eines Wortes aus seiner Wurzel, die aus der Etymologie sich ergebende Bedeutung eines Wortes.* — *cc) Abhängigkeit eines Wortes von einem andern, Rection, Construction.* — *dd) eine grammatische Regel.* — *ee)* in der Astr. α) *Conjunction.* — β) *Constellation.* — γ) *eine best. Zeiteintheilung;* es wird eine Gruppe von 27 und eine andere von 28 angenommen. — *ff) ein Anhänger des Joga-Systems* Çaṁk. zu Bâdar. 2,1,3. — *gg) *einer der das Vertrauen missbraucht, Verräther;* vgl. 1) *k).* — *hh) *Späher.* — *ii)* N. pr. eines Autors. — 2) f. योगा *a) eine best.* Çakti. — *b)* Bein. der Pîvarî, einer Tochter der Manen Barhishad.

योगकक्षा f. = योगपट्ट.

योगकन्या f. Name der zur Göttin erhobenen Tochter der Jaçodâ, die Kaṁsa in der Meinung, dass sie ein Kind der Devakî sei, um's Leben gebracht hatte.

योगकर m. *ein best.* Samâdhi Kâraṇḍ. 52,11. 93,5.

योगकरण्डक N. pr. 1) m. eines Ministers des Brahmadatta. — 2) f. °ण्डिका einer Bettelnonne.

योगकुण्डलिनी und °कुण्डल्युपनिषद् (Opp. Cat. 1) f. Titel einer Upanishad.

योगक्षेम m. Sg. und Pl. (in der späteren Sprache auch m. Du. und n. Sg.) *Besitz des Erworbenen, Erhaltung des Vermögens; Vermögen, Subsistenz; Wohlfahrt.* Wird gewöhnlich erklärt als *Erwerb und Erhaltung des Besitzes.* Gaut. 28,46 *zu frommen Zwecken bestimmtes Vermögen.* योगक्षेमाशङ्कम् Adv. Kauç. 126. 127.

योगक्षेमवत् Adj. *zu frommen Zwecken bestimmtes Vermögen besitzend* Bṛhaspati bei Aparârka.

योगगति f. *Vereinigung, das Zueinswerden.*

योगगामिन् Adj. *mittelst Zauberkraft* (durch die Luft) *gehend* VP. 5,32,24.

योगचक्षुस् Adj. *bei dem die Meditation das Auge vertritt* (Brahman).

योगचन्द्रिका f. Titel eines Werkes.

*योगचर m. Bein. Hanumant's.

योगचर्या f. (Burnell, T.), योगचिन्तामणि m. und योगचूडोपनिषद् f. (Opp. Cat. 1) Titel von Werken.

योगचूर्ण n. *magisches Pulver.*

योगज 1) Adj. *durch Meditation —, durch Joga hervorgerufen.* — 2) *n. *Agallochum.*

योगतत्त्व n. 1) *das Wesen des* Joga. — 2) Titel einer Upanishad. Auch °तत्त्वोपनिषद् f. Opp. Cat. 1.

योगतन्त्र n. 1) Joga-*Lehre, ein über den* Joga *handelndes Werk.* — 2) Bez. einer Klasse von Werken bei den Buddhisten.

योगतरंग m. Titel eines Werkes.

योगतल्प n. Joga-*Lager,* so v. a. योगनिद्रा.

योगतारका und °तारा f. *der Hauptstern eines Mondhauses.*

योगतारावली f. Titel eines Werkes.

योगत्व n. *das* Joga-*Sein.*

योगदण्ड m. *Zauberstab* Ind. St. 15,384.

योगदीपिका f. Titel eines Werkes.

योगदृष्टिसमुच्चयव्याख्या f. desgl. Bühler, Rep. No. 758.

योगदेव m. N. pr. eines Gaina-Autors.

योगधर्मिन् Adj. *der Meditation —, dem* Joga *huldigend.*

योगनन्द m. *der falsche* Nanda.

योगनाथ m. *Herr des* Joga, Beiw. 1) Çiva's. — 2) Datta's.

*योगनाविक m. *ein best. Fisch.*

योगनिद्रा f. *halb Meditation, halb Schlaf; ein Zustand zwischen Schlaf und Wachen, leichter Schlaf* Vikramâṅkaṅ. 18,105. Insbes. Vishṇu's *Schlaf am Ende eines* Juga. Wird auch personificirt.

*योगनिद्रालु m. Bein. Vishṇu's.

योगनिलय m. Bein. Çiva's.

योगंधर m. 1) *ein best. über Waffen gesprochener Zauberspruch.* v. l. यौगंधर. — 2) N. pr. verschiedener Männer.

योगन्यास m. Titel eines Werkes Opp. Cat. 1.

योगपट्ट (Hemâdri 2,*a*,114,2) und °क (Harshaṅ. 74,13) m. *das bei der Contemplation um Rücken und Kniee geschlungene Tuch.*

योगपति m. *Herr des* Joga (Vishṇu).

योगपत्नी f. *Gattin des* Joga, Bein. der Pîvarî.

योगपथ m. *der zum* Joga *führende Weg.*

योगपद् n. *der Zustand der Contemplation.*

योगपदक n. fehlerhaft für योगपट्टक.

योगपातञ्जल 1) m. *ein Anhänger des* Patañgali *als* Joga-*Lehrers.* — 2) wohl n. Patañgali's Jogasûtra Opp. Cat. 1.

योगपादुका f. *Zauberschuh* Ind. St. 15,329 u. s. w.

योगपारंग Adj. als Beiw. Çiva's.

योगपीठ n. *eine best. Art zu sitzen bei der Contemplation.*

योगबीज n. Titel eines Werkes.

योगभारक m. *ein Schulterjoch zum Tragen von Lasten* Harshaṅ. 72,8. 14 (233,7. 15).

योगभावना f. *composition by the sum of the products.*

योगभाष्य n. und योगभास्कर m. Titel von Werken.

योगभ्रष्ट Adj. *um die Contemplation gekommen* Comm. zu Âpast. Çr. 9,4,5.

योगमञ्जरी f. (Opp. Cat. 1) und योगमणिप्रभा f. Titel von Werken.

योगमय Adj. (f. ई) *aus der Contemplation —, aus dem Joga hervorgegangen.*

योगमल्लिमन् m. Titel eines Werkes.

योगमातृ f. 1) *Mutter des Joga.* — 2) Bein. der Pîvarî.

योगमाया f. 1) *Zauber* 138,28. — 2) *die Mâjâ der Contemplation.*

योगमार्ग m. = योगपथ Çiç. 14,64. Çaṁk. zu Bâdar. 2,1,13 (S. 417, Z. 2).

योगमार्तण्ड m., योगमाला f. und योगमुक्तावली f. Titel von Werken.

योगमूर्तिधर m. Pl. *eine best. Klasse von Manen.*

योगयाज्ञवल्क्य n., °गीता f. (Burnell, T.) und °स्मृति f. (Bühler, Rep. No. 363) Titel von Werken.

योगयात्रा f. 1) *der Gang zur Versenkung des Geistes, — zum Joga.* — 2) Titel eines astrol. Werkes des Varâhamihira.

योगयुक्त Adj. *in tiefes Nachdenken versunken, dem Joga obliegend.*

योगयुक्ति f. *Vertiefung in den Joga* Kâçikâ 3,78.

योगयुज् Adj. *der sich so eben dem Joga ergeben hat* VP. 6,7,33. 55. 72.

योगयोगिन् Adj. = योगयुक्त.

*योगर m. Bez. *der Figuren auf einer damascirten Säbelklinge* Gal.

*योगरङ्ग m. *Orangenbaum* Râgân. 11,174.

योगरत्न n. 1) *Zauberjuwel.* — 2) Titel eines medic. Werkes.

योगरत्नमाला f., °रत्नसमुच्चय m. (Opp. Cat. 1), °रत्नाकर m. und °रत्नावली f. Titel von Werken.

योगरथ m. *der Joga als Wagen.*

योगरसायन n. und योगरहस्य n. Titel von Werken.

योगराज m. 1) *ein best. medic. Präparat* Bhâvapr. 3,94. Mat. med. 96. Karaka 6,18. — 2) *ein Fürst —, ein Meister im Joga.*

योगराजगुग्गुलु m. *ein best. medicinisches Präparat* Bhâvapr. 4,179. Mat. med. 133.

योगराजोपनिषद् f. Titel einer Upanishad.

योगरूढ Adj. von Wörtern, *die neben ihrer etymologischen weiteren Bedeutung noch eine engere haben.* Nom. abstr. °ता f.

योगरोचना f. *eine best. Zaubersalbe.*

योगवत् Adj. 1) *verbunden, vereinigt.* — 2) *der Contemplation —, dem Joga obliegend.*

योगवर्तिका f. *Zauberdocht.*

°योगवह् Adj. *vermittelnd, fördernd.*

योगवाचस्पत्य n. und योगवार्त्तिक n. Titel von Werken.

योगवासिष्ठ n. Titel eines Werkes. °तात्पर्यप्रकाश m., °शास्त्र n., °सार, °सारचन्द्रिका f., °सारविवृति f. und °सारसंग्रह m. Titel dazu gehöriger Werke.

योगवासिष्ठीय Adj. *zum Jogavâsishṭha gehörig.*

योगवाह् 1) m. fehlerhaft für अयोगवाह्. — 2) *f. ई a) *Alkali.* — b) *Honig* (als f.!). — c) *Quecksilber* (als f.!).

योगवाहक Adj. *auflösend* (in chemischem Sinne) Râgân. 13,111.

योगवाहिन् 1) Adj. *a) ein Anderes in sich aufnehmend, — sich assimilirend* Bhâvapr. 1,29. — *b) vielleicht Ränke schmiedend.* Nom. abstr. °हित्व n. — 2) n. *Auflösungsmittel, Menstruum.*

योगविद् Adj. 1) *die rechten Mittel —, die rechte Weise kennend, wissend was sich schickt, — sich gebührt.* — 2) *mit dem Joga vertraut.*

योगविद्या f. *Joga-Kenntniss, der Joga* (als System) Prasannar. 50,23.

योगविभाग m. *Spaltung einer grammatischen Regel, indem man aus dem, was zu einander gehört und in einer Regel gesagt werden könnte, zwei Regeln macht,* 232,12. 236,29. 240,6.

योगवृत्तिसंग्रह m., योगशत n., योगशतक n. (Burnell, T.) und °शतकाख्यान n. Titel von Werken.

योगशब्द m. 1) *das Wort Joga.* — 2) *ein Wort, dessen Bedeutung sich aus der Etymologie von selbst ergiebt.*

योगशरीरिन् Adj. *dessen Leib Joga ist.*

योगशायिन् Adj. *halb schlafend, halb in Gedanken versunken.*

योगशास्त्र n. *Joga-Lehre* (unter andern die des Patañgali). °सूत्रपाठ m. Titel eines Werkes.

योगशिक्षा f. wohl nur fehlerhaft für योगशिखा.

योगशिखा f. und °शिखोपनिषद् f. (Opp. Cat. 1) Titel einer Upanishad.

*योगस् n. = समाधि und काल.

योगसंग्रह m. Titel eines Werkes.

योगसमाधि m. *die dem Joga eigenthümliche Versenkung des Geistes.*

योगसार 1) *ein Universalmittel* Bhâvapr. 4,229. — 2) m. Titel eines Werkes Burnell, T. °संग्रह m., °समुच्चय m. und °सारावलि f. (Opp. Cat. 1) desgl.

योगसिद्ध 1) Adj. *durch Joga im Zustande der Vollkommenheit seiend.* — 2) f. आ N. pr. einer Schwester Bṛhaspati's VP. 1,15,118.

योगसिद्धान्तचन्द्रिका f. Titel eines Werkes.

योगसिद्धि f. *gleichzeitiges Zustandekommen* Gaim. 4,3,28.

योगसिद्धिप्रक्रिया f. Titel eines Werkes.

योगसिद्धिमत् Adj. *in der Zauberkunst erfahren.*

योगसुधाकर m. (Burnell, T.) und °सुधानिधि m. Titel von Werken.

योगसूत्र n. das dem Patañgali zugeschriebene Sûtra *über Joga.* °गूढार्थद्योतिका f., °चन्द्रिका f. (Burnell, T.), °भाष्य n., °वृत्ति f., °व्याख्यान n. und °सूत्रार्थचन्द्रिका f. Titel dazu gehöriger Werke.

योगस्वामिन् m. *ein Meister im Joga* Hemâdri 2,*a*,114,9.

योगहृदय n. Titel eines Werkes.

योगाग्निमय Adj. *durch's Feuer des Joga hindurchgegangen.*

योगाङ्ग n. *ein Bestandtheil des Joga,* deren acht, sieben und auch sechs angenommen werden. Vgl. Prasannar. 50,23.

1. योगाचार m. 1) *die Observanz des Joga.* — 2) *ein best.* Samâdhi Kâraṇḍ. 83,10. — 3) Titel eines Werkes.

2. योगाचार m. Pl. *eine best. buddhistische philosophische Schule* Comm. zu VP. 3,18,17. Sg. *ein Anfänger dieser Schule.* °भूमिशास्त्र (Conj. für योगाचार्य°) n. Titel eines Werkes.

योगाचार्य m. 1) *ein Lehrer der Zauberkunst.* — 2) *ein Lehrer des Joga.* — 3) fehlerhaft für 2. योगाचार.

योगाञ्जन n. 1) *Heilsalbe.* — 2) *der Joga als Salbe.*

योगात्मन् Adj. *dessen Wesen der Joga ist, dem Joga obliegend.*

योगानन्द m. 1) *die Wonne des Joga.* — 2) fehlerhaft für योगनन्द.

योगानन्दप्रकरण n. Titel eines Werkes Burnell, T.

योगानुगता f. N. pr. einer Kiṁnara-Jungfrau Kâraṇḍ. 6,22.

योगानुशासन n. *die Joga-Lehre Patañgali's.* °सूत्र n. und °सूत्रवृत्ति f. Titel von Werken.

योगान्त (im Comp.) und योगान्तिका Adj. f. (sc. गति) Bez. *einer der sieben Theile, in welche nach Parâçara die Bahn Mercurs getheilt wird* (umfasst Mûla und die beiden Ashâḍhâ.

योगापत्ति f. *Modification des Gebrauchs, — der Anwendung.*

योगाभ्यासक्रम m., योगाभ्यासप्रकरण n. (Burnell, T.), योगाभ्यासलक्षण n. und योगामृत n. Titel von Werken Opp. Cat. 1.

योगाम्बर m. N. pr. einer buddh. Gottheit.

योगाय्, °यते *zum Joga werden.*

योगायन (?).

योगायोग m. 1) Pl. *die gehörige Menge* 218,8. v. l. योगायोगातियोगान्. — 2) Du. *Angemessenheit oder Unangemessenheit* 251,32.

*योगारङ्ग m. *Orangenbaum* Râǵan. 11,174.

योगार्णव m. Titel verschiedener Werke Opp. Cat. 1. Bühler, Rep. No. 345. 659.

योगासन n. *eine dem Joga entsprechende Art zu sitzen.*

योगि im Gen. Pl. योगीनाम् metrisch und ungrammatisch st. योगिनाम्.

*योगित Adj. *toll* (Hund).

°योगिता f. *das Zusammenhängen mit, in Beziehung Stehen zu.*

योगित्व n. 1) am Ende eines Comp. dass. — 2) *der Zustand eines Jogin.*

योगिन् 1) Adj. *a)* am Ende eines Comp. α) *verbunden mit.* — β) *in Conjunction stehend mit.* — γ) *zusammenhängend mit, in Beziehung stehend zu.* — *b) dem Joga obliegend;* m. *ein Jogin*, f. °नी *eine dem Joga obliegende Frau.* — 2) m. *a)* Bez. α) Jâǵñavalkja's. — β) *Arǵuna's. — γ) Vishṇu's. — δ) *Çiva's. — ε) *eines Buddha. — *b) eine best. Mischlingskaste.* — 3) f. °नी *a) ein best. mit Zauberkraft ausgestattetes weibliches Wesen, Fee, Hexe* (im Gefolge Çiva's und der Durgâ). Es werden deren 64 angenommen, ihre Namen Hemâdri 2,*a*,93. fgg. — *b)* *Bein. der Durgâ. — *c) eine best.* Çakti *bei den* Tântrika. — *d)* bei den Buddhisten *ein Frauenzimmer, welches die von Jmd verehrte Göttin darstellt.*

योगिनीजालशम्बर n., योगिनीज्ञानार्णव m. und योगिनीतन्त्र n. Titel von Werken.

योगिनीपुर n. N. pr. einer *Stadt* Ind. St. 15,387.

योगिनीभैरव n. und योगिनीहृदय n. Titel von Werken.

योगिपत्नी f. *Gattin der Jogin.* v. l. योगपत्नी.

योगिमातर् f. *Mutter der Jogin.* v. l. योगमातर्.

*योगिमार्ग m. *der Luftraum* Gal.

योगिराज् m. *ein Fürst unter den Jogin.*

योगीन्द्र m. 1) dass. — 2) Bein. *a)* Jâǵñavalkja's. — *b)* Vâlmiki's Bâlar. 7,17.

योगीय्, °यति *für Joga halten.*

योगीश m. 1) *ein Fürst unter den Jogin.* — 2) *Bez. Jâǵñavalkja's.

योगीश्वर 1) m. *a) ein Meister in der Zauberei.* Ein Vetâla so angeredet 129,12. — *b) ein Fürst unter den Jogin.* — *c)* Bez. Jâǵñavalkja's 215, 15. Prasannar. 50,1. — 2) f. ई N. pr. einer Göttin.

*योगीष्ट n. *Blei* Râǵan. 13,24.

योगेन्द्र m. *ein Meister im Joga.*

योगेश m. 1) dass. — 2) *Bez. *a)* Jâǵñavalkja's. — *b)* der Stadt Brahman's.

योगेशार्णव m. Titel eines Werkes Opp. Cat. 1.

योगेश्वर 1) m. *a) ein Meister in der Zauberei.* Ein Vetâla so angeredet 120,11. — *b) ein Meister im Joga* Hemâdri 2,*a*,114,10. — *c)* Bez. Jâǵñavalkja's. — *d)* N. pr. α) eines Sohnes des Devahotra. — β) eines Brahmarâkshasa. — γ) eines Dichters Saduktik. — 2) f. ई *a) eine Fee.* — *b) eine Meisterin im Joga.* — *c) eine Form der Durgâ* Hemâdri 2,*a*,89,15.16. — *d) *eine best. Pflanze.* — *e)* N. pr. α) einer Göttin. — β) einer Vidjâdharî.

योगेश्वरतीर्थ n. N. pr. eines Tîrtha.

योगेश्वरत्व n. *Meisterschaft im Joga.*

*योगेष्ट n. 1) *Zinn.* — 2) *Blei.*

योगैश्वर्य m. *Meisterschaft im Joga.*

योगोक m. N. pr. eines Dichters Saduktik.

योगोपनिषद् f. Titel einer Upanishad.

यौग्य, यौगिक 1) Adj. *a) zum Zug tauglich.* — *b) zu einer best. Kur gehörig.* — *c) brauchbar, angemessen, entsprechend, zukommend, geeignet, passend, gut zu Etwas, zu Gute kommend; geschickt, fähig, gewachsen;* von Personen und Sachen. Die Ergänzung im Gen., Loc., Dat., Infin. oder im Comp. vorangehend. Ein vorangehendes Nom. act. oder ein Infin. ist bisweilen passivisch zu übersetzen. Ausnahmsweise auch in Comp. mit dem, was *geeignet* u. s. w. macht. — *d) sinnlich wahrnehmbar* Kap. 5,44. — 2) m. *a) Zugthier.* — *b) *das Mondhaus* Pushja. — 3) f. यौग्या, यौगिकी *a) Veranstaltung, Werk.* — *b) Ausübung, exercitatio, praktische Uebung, Praxis.* — *c) Leibesübung, Gymnastik, kriegerische Uebung.* — *d) Strang* (nach Grassmann) ṚV. 3,6,6. — *e)* *N. pr. der Gattin des Sonnengottes. — 4) *n. *a) eine best. Heilpflanze* (*Knolle*). — *b) Sandel.* — *c) Kuchen.* — *d) Milch.*

यौग्यता f. *Angemessenheit, das Geeignetsein, Befähigung, — zu* (im Comp. vorangehend).

यौग्यतावाद m. Titel eines Werkes.

यौग्यत्व n. = यौग्यता Kap. 6,33.

योजक m. Nom. ag. 1) am Ende eines Comp. *Anschirrer, Anspanner.* — 2) *der Etwas anwendet, Gebrauch von Etwas macht* Spr. 7666. — 3) Name Agni's bei der Hochzeitsfeier Gṛhjâs. 1,5.

योजन 1) n. *a) das Anschirren, Anspannen.* — *b) Gespann, Gefährt, Geschirr.* — *c) Fahrt,* so v. a. *Bahn.* — *d) Fahrt,* so v. a. *Wegstrecke, welche in einer Anspannung durchlaufen wird, Station; ein best. Wegemaass* (nach Einigen etwa 2 geographische Meilen, nach Andern nur $2^1/_2$ englische Meilen). Nach Râǵan. 21,88 = 4 Kroça = 8000 Daṇḍa. Ausnahmsweise (metrisch) m.; am Ende eines adj. Comp. f. आ. — *e) das Anweisen, Antreiben.* — *f) Sammlung —, Concentration der Geistesthätigkeit, feste Richtung der Erkenntniss auf einen Punct.* — *g)* = स्तोत्र. — *h) *Finger.* — *i) *die Weltseele.* — 2) f. (योजना) n. (häufiger) *a) Anordnung, Zurüstung, Bereitung, Veranstaltung.* — *b) das Herstellen, in Ordnung Bringen.* — *c) das Aufbauen, Erbauen* Râǵat. 7,115. — *d) Vereinigung —, Verbindung mit* (Instr. oder im Comp. vorangehend) 267,16. — 3) f. योजना *Construction* (in grammatischem Sinne).

योजनक am Ende eines adj. Comp. (f. °निका) = योजनिक.

योजनगन्ध 1) Adj. *dessen Geruch sich ein Jogana weit verbreitet.* — 2) f. आ *a) *Moschus.* — *b)* Bein. α) der Satjavatî, der Mutter Vjâsa's, Kâd. 34,14. — β) *der Sîtâ.

*योजनगन्धिका f. = योजनगन्ध 2) *b)* α).

*योजनपर्णी f. *Rubia Munjista.*

योजनबाहु Adj. *ein Jogana lange Arme habend, über die Maassen langarmig;* m. Bein. Râvaṇa's Mahâvîrak. 82,20. Kâd. 23,21.

योजनभाज् Adj. *auf ein Jogana hin wirksam* AV. Pariç. 61.

*योजनवल्लिका und *°वल्ली f. *Rubia Munjista* Dhanv. 1,4. Râǵan. 6,192.

योजनिक am Ende eines adj. Comp. nach einem Zahlwort *so und so viel Jogana lang, — messend.*

योजनीय 1) Adj. *a) anzuwenden.* — *b) zu verbinden mit* (Instr.). कर्मणा so v. a. *in's Werk zu setzen,* मृषादोषैः so v. a. *fälschlich zu beschuldigen* Bâlar. 43,10. — *c) grammatisch zu verbinden, zu construiren.* — 2) n. impers. *in Verbindung zu setzen mit, zu denken an* (Instr.) Sâj. zu ṚV. 1,165,1.

योजन्य (metrisch) in षष्टि° Adj. *60 Jogana entfernt.*

योजयितर् Nom. ag. *Fasser* (eines Edelsteins).

योजयितव्य Adj. 1) *zu gebrauchen, auszuwählen.* — 2) *auszustatten —, zu versehen mit* (Instr.).

°योजितर् Nom. ag. *vereinigend, verbindend, zusammenfügend.*

योज्य Adj. 1) *zu richten auf* (Loc.). — 2) *anzustellen —, angestellt zu werden verdienend an*

(Loc. oder im Comp. vorangehend). — 3) *anzuhalten zu* (im Comp. vorangehend). — 4) *anzuwenden, in Anwendung zu bringen.* — 5) *herzusagen.* — 6) *beizufügen* (215,4), *hinzuzufügen zu* (Loc.). — 7) *zu versehen mit* (Instr.), *theilhaftig zu machen.* — 8) *auf den die Geistesthätigkeit fest zu richten ist, der Gegenstand des Joga seiend.*

योटक m. *Constellation.*

यौतवे und यौतवै Dat. Infin. zu 4. यु RV. 8,18, 5. 71,15.

यौतिमत्सक m. Pl. N. pr. eines Volkes MBh. 5, 4,20. v. l. पौतिमत्सक und पौतिमत्स्यक.

*योतु m. = परिमाण.

यौतोस् Gen. Infin. zu 4. यु RV. 6,18,11.

योत्र n. *Strick, Seil.*

योत्रप्रमाद m. ein aus योऽत्र प्रमादः künstlich gebildeter Name nach Aufrecht.

योद्धर् Nom. ag. *Kämpfer, Streiter, Kriegsmann, Soldat; kämpfend mit* (Instr.), *für* (Gen.). f. योद्ध्री Sâj. zu RV. 10,39,8.

योद्धव्य 1) Adj. *zu bekämpfen.* — 2) n. impers. *zu kämpfen, pugnandum.* Loc. *wo es zu kämpfen gilt* (*galt*).

योध् m. 1) *Krieger, Streiter, Kriegsmann, Soldat.* वृष m. *ein zum Kampf abgerichteter* oder *geeigneter Stier.* n. Ganar. 2,66. Am Ende eines adj. Comp. f. आ. — 2) *Kampf* in दुर्योध und मिथोयोध्. — 3) *ein best. Metrum.* — 4) Pl. *das dritte astrol. Haus* Varâh. Jogaj. 4,1.

योधक m. = योध 1).

योधन n. *Kampf.*

योधनपुरतीर्थ n. N. pr. eines Tîrtha.

योधनीपुर n. N. pr. einer *Stadt.*

योधनीय Adj. *zu bekämpfen* Bâlar. 43,9.

योधागार m. *Wohnhaus der Kriegsleute, Kaserne.*

योधिक n. *eine best. Art zu fechten* Hariv. 3,124, 20. v. l. यौधिक.

°योधिन् Adj. *kämpfend, streitend; bekämpfend, Bekämpfer.*

योधिवन n. N. pr. einer Oertlichkeit.

यौधीयंस् Adj. *streitbarer.*

योध्य m. 1) **Krieger, Streiter.* — 2) Pl. N. pr. eines Geschlechts Hariv. 1,31,26.

योध्य, यौधिय 1) Adj. *zu bekämpfen.* — 2) m. Pl. N. pr. eines Volkes.

*योनल m. = यवनाल.

यौनि m. f. (dieses in der alten Sprache seltener) und योनी f. 1) *Schooss; Geburtsort, Mutterleib, vulva.* — 2) *Heimat, Haus, Lager, Nest, Stall* u. s. w. — 3) *Stätte des Entstehens* oder *Bleibens; daher Ursprung, Quelle, Ausgangspunct,* (zum Empfang zubereiteter) *Raum, Behälter, Sitz* u. s. w. Der *Ursprung* —, die *Grundlage* eines Sâman ist die erste ṚK eines Tṛka Comm. zu Njâjam. 9,2,6. Am Ende eines adj. Comp. *entstanden* —, *hervorgegangen aus.* — 4) *Geburtsstätte,* so v. a. *Familie, Geschlecht, Stamm, Kaste, Race, die durch die Geburt bestimmte Daseinsform* (als Mensch, Brahmane u. s. w., Thier u. s. w.). — 5) *ein best. Theil an einer Feuergrube* Hemâdri 1,136,11. fgg. — 6) *Fruchtkorn, Same.* — 7) *der Regent des Mondhauses* Pûrvaphalgunî. — 8) Bez. *des Spruches* एषै ते यौनिः (VS. 7,12,c. 23,2,b) Kâtj. Çr. 19,2,14. — 9) mystische Bez. *des Lautes* ए. — 10) **Wasser.* — 11) योनी N. pr. eines Flusses in Çâlmaladvîpa VP. 2,4,28.

योनिक = योनि 8) in ग्रयोनिक.

योनिकुण्ड n. *eine best. mystische Figur.*

योनिगान n. = योनिग्रन्थ Comm. zu Njâjam. 9, 1,24.

योनिग्रन्थ m. *der erste Theil der* Sâmasaṁhitâ Comm. zu Njâjam. 9,2,6.

योनिज Adj. *aus einem Mutterleibe hervorgegangen.*

योनित्व n. *das Ursprungsein, Quellesein* Comm. zu Njâjam. 9,2,6. Am Ende eines Comp. *das Entstandensein aus, das Gegründetsein auf.*

योनिदुष्ट Adj. *der sich geschlechtlich vergangen hat* Hariv. 7755. 7760 (wo mit der neueren Ausg. °दुष्टस्त्रियाः zu lesen ist).

*योनिदेवता f. *das Mondhaus* Pûrvaphalgunî.

योनिदोष m. 1) *ein Gebrechen der vulva* Verz. d. B. H. No. 972. — 2) *ein geschlechtliches Vergehen* Hariv. 2,78,6.

योनिद्वार n. 1) *Muttermund.* — 2) N. pr. eines Tîrtha.

योनिन् 1) = योनि am Ende eines adj. Comp. — 2) n. गृत्समदस्य योनिनी द्वे Namen von Sâman Ârsh. Br.

*योनिनासा f. *the upper part of the vulva, or the union of the labiae.*

योनिनिरय m. *der als Hölle gedachte Mutterleib* Hemâdri 1,516,15.

योनिभ्रंश m. *Vorfall der Gebärmutter.*

यौनिमत् Adj. 1) *mit seinem Mutterschooss* u. s. w. *verbunden.* — 2) *einem Mutterleibe entstammend* Maitr. S. 2,3,3 (30,8). — 3) *aus guter Familie stammend* Hemâdri 1,25,2. 4.

योनिमन्त्र m. *der Spruch* VS. 8, 29 Hemâdri 1, 628,22. 629,5.

योनिमुक्त Adj. *von der Wiedergeburt befreit.*

योनिमुख n. *Muttermund.*

योनिमुद्रा f. *eine best. Stellung der Finger.*

*योनिरञ्जन n. *Menstruation.*

योनिरोग m. *Krankheit der weiblichen Geschlechtstheile.*

*योनिलिङ्ग n. *Klitoris.*

योनिवेश wohl fehlerhaft MBh. 6,374.

योनिशस् Adv. *gründlich, gehörig* Lalit. 36,9. Vâsâkkh. 34,15.

योनिशास्त्र n. Bez. bestimmter *Werke* VP.^{2} 5,237.

*योनिसंवरण n. (Bhâvapr. 6,188) und *योनिसंवृति (Conj. für °संवृत्ति) f. *contraction or closure of the vagina.*

योनिसंकर m. *fleischliche Verbindung zwischen verschiedenen Kasten, Missheirat.*

योनिसंबन्ध m. *ein Blutsverwandter,* — von (Gen.) Âpast.

योनिसंभव Adj. *einem Mutterleibe entsprossen.*

योनिस्क् Adj. *die Gebärmutter versehrend* Mantrabr. 2,5,4.

(योन्य) यौनिय् Adj. *einen Schooss* —, *einen Behälter bildend.*

योन्यर्श n. *eine best. Krankheit der weiblichen Geschlechtstheile.*

योपन in ज्ञनयौपन, ज्ञीवितयौपन, पद्यौपन und शपथयौपन.

योयुपन n. *das Glattstreichen* Comm. zu TS. 2, 740,3.

यौषणा und einmal योषणा (nach Sâj. = स्तुति) f. *Mädchen, junges Weib, Gattin* RV. 8,46,33.

यौषन् f. dass.; so heissen auch *die Finger.*

यौषा f. = यौषणा; nach Sâj. auch *Stute.* दारुमयी *eine hölzerne Gliederpuppe.*

योषिज्ज्ञन m. *das Weibervolk, die Frauen* 324,33.

योषित् f. = यौषणा. Auch *Weibchen* (eines Vogels) und übertragen auf *weibliche Sachen.* योषितो मन्त्राः *weibliche Zaubersprüche.*

योषिता f. = यौषणा Prâtiçâkh. 72.

योषित्प्रतियातना f. *eine weibliche Statue* Ragh. 16,17.

*योषित्प्रिया f. *Gelbwurz* Bhâvapr. 1,177.

योषित्वा Absol. (eines Denomin. von योषा) *in ein Weib verwandelnd.*

योषिद्वाह् Adj. *der die Frau* (eines Verstorbenen) *nimmt* Jâgñ. 2,51.

योषिन्मय Adj. (f. ई) *als Weib geformt, ein Weib darstellend.*

यौस् *Heil, Wohl.* Nur in der Verbindung शं यौः und शं च यौश्च.

यौकुल 2) m. N. pr. eines Mannes.

*यौकरीय Adj. von यूकर.

यौक्तश्रुच n. und यौक्ताश्व n. Namen von Sâman.

यौक्तिक 1) Adj. *passend, zutreffend* in अ°. — 2) *m. *der Gefährte eines Fürsten, der diesen durch Scherz und Spässe aufheitert.*

*यौग m. *ein Anhänger des* Joga.

*यौगक Adj. von यौग.

यौगंधर 1) *Adj. zu Jugaṁdhara *in Beziehung stehend.* — 2) m. *ein best. über Waffen gesprochener Zauberspruch.*

*यौगंधरक Adj. = यौगंधर 1).

यौगंधरायण m. Patron. Als N. pr. eines Ministers des Udajana 291,9.

यौगंधरायणीय Adj. *zu* Jaugaṁdhara *in Beziehung stehend, ihm eigen.*

*यौगंधरि m. *ein Fürst der* Jugaṁdhara.

यौगपद् (ausnahmsweise) n. und यौगपद्य n. *Gleichzeitigkeit.* °द्येन = युगपद् *gleichzeitig.*

*यौगवरत्र n. = युगवरत्राणां समूहः.

यौगिक Adj. (f. ई) 1) *zur Kur gehörig, der Kur förderlich, bei einer Kur anwendbar* Karaka 3,8. 7,7. — 2) *zur Anwendung kommend.* — 3) *der Etymologie genau entsprechend, aus der Et. von selbst sich ergebend, die der Et. genau entsprechende Bedeutung habend* 211,20. Nom. abstr. °त्व n. — 4) *zum* Joga *in Beziehung stehend, aus ihm hervorgegangen.*

यौगिकरूढ Adj. *eine etymologisch klare, daneben aber auch eine aus der Etymologie sich nicht ergebende Bedeutung habend.*

*यौगनशतिक Adj. 1) *der hundert* Joǵana *geht.* — 2) *zu dem man aus einer Entfernung von hundert* Joǵana *kommt.*

*यौगनिक Adj. *hundert* Joǵana *gehend.*

*यौट्, यौटति und *यौड्, यौडति (संबन्धे).

यौतक 1) Adj. *eigenthümlich Jmd gehörend.* — 2) n. *a) Geschenk* Bhoǵa-Pr. 61,12. — *b) Privatvermögen, — besitz;* insbes. *die Mitgift einer Frau.*

*यौतकि m. Patron.

*यौतकी f. zu यौतकि.

*यौतव n. = यौतव *Gewicht.*

यौतुक n. = यौतक 2) *b).*

*यौत्र n. = योत्र *Strick, Seil.*

यौथिक m. *Gefährte, Kamerad.*

*यौध्य Adj. von यूध्र.

यौध Adj. *kriegerisch.*

यौधाजय n. Name verschiedener Sâman Gaut. Comm. zu Njâjam. 9,2,9.

यौधिक n. v. l. für योधिक.

यौधिष्ठिर 1) Adj. (f. ई) *zu Judhishṭhira *in Beziehung stehend, ihm gehörig* u. s. w. — 2) m. Patron. von युधिष्ठिर. Pl. MBh. 7,98,32. — 3) f. ई f. zu 2).

यौधिष्ठिरि m. Patron. von युधिष्ठिर.

यौधेय m. 1) *a) *Kämpfer.* — *b)* Pl. N. pr. eines Kriegerstammes. — *c) *ein Fürst der* Jaudheja. — *d)* N. pr. eines Sohnes des Judhishṭhira. — 2) *f. ई f. zu 1) c).

यौधेयक m. Pl. = यौधेय 1) *b).*

1. यौन 1) Adj. *a) auf Heirat beruhend, durch H. entstanden, — verwandt.* — *b)* am Ende eines Comp. *hervorgegangen aus.* — 2) n. *a) die ehelichen Pflichten* Cit. im Comm. zu Gobh. 1,6,7 (218,12). — *b) eheliche Verbindung, Heirat* (Vasishṭha 20, 45), *Verwandtschaft durch Heirat.*

2. यौन m. Pl. N. pr. eines Volkes. Wohl = यवन.

यौप Adj. (f. ई) *zum Opferpfosten in Beziehung stehend.*

*यौप्य Adj. von यूप.

यौयुधानि m. Patron. von युयुधान.

1. यौवत n. *eine Schaar junger Mädchen* oder *Frauen.*

2.*यौवत n. = यौतव.

*यौवतेय m. *der Sohn einer jungen Frau.*

यौवन n. 1) *Jugendalter, —kraft, —blüthe.* Auch Pl.; am Ende eines adj. Comp. f. आ. — 2) *eine Schaar junger Leute,* insbes. *Mädchen.* — 3) Bez. *des dritten Grades in den Mysterien der Çâkta.*

*यौवनक n. = यौवन 1).

*यौवनकण्टक m. n. = यौवनपिडका.

यौवनपदवी f. *das beginnende Jünglingsalter* Pankat. 87,14.

यौवनपिडका f. *Jugendausschlag, das Erscheinen von Eruptionen im Gesicht junger Leute.*

यौवनमत्ता f. *ein best. Metrum.*

*यौवनलक्षण n. 1) *der weibliche Busen.* — 2) *Anmuth.*

यौवनवत् Adj. *in der Jugendblüthe stehend.*

यौवनाश्व m. Patron. des Mândhâtar und seines Enkels.

*यौवनाश्वक m. Patron. des Mândhâtar.

यौवनाश्वि m. desgl.

*यौवनिक m. (!) und f. (आ) = यौवन 1).

यौवनिन् Adj. *im Jugendalter stehend.*

यौवनीय Adj. *jugendlich.* °द्वार् f. *der Eingang zum Jugendalter* Naish. 6,38.

यौवनेश्वर m. N. pr. eines Fürsten Harshak. 166, 16. Richtig v. l. यवनेश्वर.

*यौवनोद्भेद m. *Geschlechtsliebe, der Liebesgott.*

*यौवराजिक Adj. (f. आ und ई) von युवराज.

यौवराज्य n. (adj. Comp. f. आ) *die Würde eines Thronerben und Mitregenten.*

यौषिण्य n. *Weiblichkeit.*

यौष्माक und यौष्माकीण (Hem. Par. 1,153) Adj. *euer.*

र 1) Adj. am Ende eines Comp. *sich angeeignet habend, habend* Naish. 7,29. — 2) *m. *a)* = तीक्ष्ण. — *b) Feuer.* — *c) love, desire.* — *d) speed.* — 3) *f. आ = विभ्रम, दान und काञ्चन. — 4) *f. री = गति. — 5) n. *Glanz* (in einer Etymologie).

रँसु Adj. *erfreulich, ergötzlich.* Nur Adv., das Sây. durch रमणीयेषु erklärt.

रँसुजिह्व Adj. *eine angenehme Zunge (Stimme) habend.*

रंक्, रँकति, °ते; Act. *rinnen machen,* Med. (Bhaṭṭ. auch Act.) *rinnen, rennen.* Act. *von dannen gehen* Çaṁk. zu Bâdar. 3,1,1. रंकित *eilend* Kauç. 119. — Caus. रँकयति, °ते 1) = Simpl. — 2) *Act. *sprechen* oder *leuchten.* — Intens. रारकाण *eilend, eilig* Maitr. S. 4,9,11.

रंक = रंकस् *Schnelle, Geschwindigkeit* in वातरंक Adj.

रंकस् 1) n. *a) Schnelle, Geschwindigkeit.* — *b) impetus, Heftigkeit, Feuer.* — *b) die personificirte Geschwindigkeit* als Beiw. Çiva's und Vishṇu's. — 2) angeblich Adj. = सूक्ष्म. — Vgl. वातरंकस्.

रंकस am Ende eines adj. Comp. = रंकस् 1) *a).*

रँकि f. 1) *das Rinnen, der rinnende Strom.* — 2) *das Rennen, Jagen, Eile, Flug.*

*रक्, राकयति (आस्वादने).

*रक m. 1) *the sun gem.* — 2) *crystal.* — 3) *a hard shower.*

रकसा f. *eine Gattung des leichteren Aussatzes.*

रकार m. *der Laut* र.

रक्क m. N. pr. eines Mannes. °ज्ञया f. Bez. einer von ihm errichteten Bildsäule der Çrî.

रक्त 1) Adj. (f. आ) *a) gefärbt.* — *b) roth.* Fünf oder sieben Körpertheile müssen *roth* sein. — *c) nasalirt.* — *d) lieblich, reizend* (Stimme, Sprache). — *e) aufgeregt, mit Leidenschaft an Etwas* (Loc. oder im Comp. vorangehend) oder *Jmd* (Gen. oder im Comp. vorangehend) *hängend, zugethan, liebend, verliebt; entzückt von* (Instr.). Compar. °तर. — *f) *an Spielen seine Freude habend.* — 2) m. *a) *Safflor.* — *b) *Barringtonia acutangula.* — *c) der Planet Mars* Satja bei Utpala zu Varâh. Bṛh. 2,7. — 3) f. आ *a) Lack* (लाक्षा). — *b) Abrus precatorius.* Das *Korn* als *Maass*

und *Gewicht*, = रक्तिका Karaka 7,12. — *c*) **Rubia Munjista*. — *d*) **Echinops echinatus* Râgân. 10,142. — *e*) **eine der sieben Zungen des Feuers*. — *f*) *eine best.* Çruti S. S. S. 23. — 4) n. *a*) *Blut*. — *b*) *eine best. Augenkrankheit* Hemâdri 1,745,12. — *c*) **Kupfer* Râgân. 13,18. — *d*) **Mennig* Râgân. 13,51. — *e*) **Zinnober* Râgân. 13,57. — *f*) **Saffran*. — *g*) **die Frucht der Flacourtia cataphracta*. — *h*) *= पद्मक n.

रक्तक 1) Adj. *a*) *roth*. — *b*) **mit Leidenschaft an Etwas* oder *Jmd hängend*. — *c*) **angenehm unterhaltend*. — *d*) *blutig*. — 2) *m. *a*) *ein rothes Kleid*. — *b*) *Pentapetes phoenicea*. — *c*) *Kugelamaranth*. — *d*) *eine roth blühende Moringa* Râgân. 7, 32. — *e*) *rother Ricinus*. — *f*) *Caesalpina Sappan* Râgân. 12,18. — 3) f. रक्तिका *a*) *das Korn von Abrus precatorius als bestimmtes Maas und Gewicht* Hemâdri 1,784,16. — *b*) *eine best.* Çruti S. S. S. 23.

*रक्तकङ्गु m. *Panicum italicum*.

*रक्तकण्ट m. *eine Species von Celastus*.

रक्तकण्ठ 1) Adj. (f. ई) *eine reizende Stimme habend*. — 2) m. *a*) *der indische Kuckuck*. — *b*) N. pr. eines Vidjâdhara Bâlar. 89,16.

रक्तकण्ठिन् Adj. = रक्तकण्ठ 1).

रक्तकदम्ब m. *rother* Kadamba.

*रक्तकदली f. *eine Spezies von Musa*.

*रक्तकन्द m. 1) *Koralle*. — 2) *Dioscorea purpurea* Râgân. 7,71. — 3) *eine Art Zwiebel*, = राजपलाण्डु Râgân. 7,59.

*रक्तकन्दल m. *Koralle*.

*रक्तकमल n. *eine rothe Lotusblüthe*.

*रक्तकरवीर und *°क m. *Nerium odorum rubrosimplex* Râgân. 10,14.

रक्तकल्लोल m. ein Mannsname Hâs.

*रक्तकाञ्चन m. *Bauhinia variegata*.

*रक्तकाण्डा f. *eine roth blühende* Punarnavâ Râgân. 3,117.

*रक्तकाल n. *eine best. Erdart* Garbe zu Râgân. 13,142.

*रक्तकाष्ठ n. *Caesalpina Sappan* Râgân. 12,18.

*रक्तकुमुद n. *die Blüthe der Nymphaea rubra*.

*रक्तकुसुम m. *Isora corylifolia* Râgân. 9,14.

*रक्तकृमिजा f. *Lack* (लाक्षा).

रक्तकृष्ण Adj. *dunkelroth* Çâṅkh. Grhj. 1,12.

*रक्तकेसर m. 1) *Rottleria tinctoria*. — 2) *Korallenbaum*.

*रक्तकैरव n. = रक्तकुमुद.

*रक्तखदिर m. *roth blühender* Khadira Râgân. 8,27.

*रक्तखाडव m. *eine ausländische Dattelart*.

*रक्तगन्धक n. *Myrrhe* Râgân. 6,116.

*रक्तगर्भा f. *Lawsonia alba*.

रक्तगुल्म m. *eine best. Form der* Gulma *genannten Krankheit*.

रक्तगुल्मिन् Adj. *an* Raktagulma *leidend*.

*रक्तगैरिक n. *eine Art Ocker*.

रक्तगौर Adj. *rothgelb* oder *rothweiss* Dhsânab. Up. 12.

रक्तग्रन्थि m. 1) **eine Mimosenart*. — 2) *eine best. Harnkrankheit*, = मूत्रग्रन्थि Karaka 8,9.

*रक्तग्रीव m. 1) *eine Taubenart*. — 2) *ein* Râkshasa.

*रक्तघ्न m. *Andersonia Rohitaka*.

*रक्तघ्नी f. *eine Art* Dûrvâ-*Gras*.

रक्तचन्दन n. *rother Sandel* und *Caesalpina Sappan* Râgân. 12,21. Bhâvapr. 1,184.

*रक्तचित्रक m. *Plumbago rosea* Râgân. 6,47. Mat. med. 186. 315.

*रक्तचिल्लिका f. *eine Art Chenopodium*.

*रक्तचूर्ण n. *Mennig*.

*रक्तचूर्णक m. *das rothe Pulver auf den Kapseln der Rottleria tinctoria* Râgân. 13,101.

रक्तच्छद Adj. *rothblätterig*. Nom. abstr. °त्व n. Subhâshitar. 1818.

रक्तच्छर्दि f. *Blutspeien*.

रक्तज Adj. *aus dem Blute stammend*.

*रक्तजतुक m. *eine Art Schnecke* Râgân. 13,55.

*रक्तजिह्व 1) Adj. *rothzüngig*. — 2) m. *Löwe*.

रक्ततर 1) Adj. Compar. s. u. रक्त 1) *e*). — 2) *n. *eine Art Ocker*.

रक्तता f. 1) *Röthe*. — 2) *die Natur des Blutes*.

*रक्ततुण्ड m. *Papagei* Râgân. 19,118.

*रक्ततुण्डक m. *eine Art Schnecke* Râgân. 13,55.

*रक्ततृणा f. *ein best. Gras* Râgân. 8,128.

*रक्ततेजस् n. *Fleisch*.

*रक्तत्रिवृत् f. *eine roth blühende Ipomoea*. रक्तात्रिवृत् Râgân. 6,171.

रक्तत्व n. *Röthe*.

रक्तदत् Adj. *rothe* —, d. i. *schmutzige Zähne habend* Âpast.

रक्तदन्तिका und *°दन्ती f. Bein. der Durgâ.

*रक्तदला f. 1) *ein best. kleiner Strauch* Râgân. 5,74. — 2) = नलिका Râgân. 12,163.

रक्तदूषण Adj. *das Blut verderbend*.

*रक्तदृश् m. *Taube*.

*रक्तद्रुम m. *eine roth blühende Terminalia* Râgân. 9,141.

*रक्तधातु m. 1) *Kupfer* Râgân. 13,18. — 2) *Ocker* Râgân. 13,60.

*रक्तनयन 1) Adj. *rothäugig*. — 2) m. *Perdix rufa*.

रक्तनाडी f. *eine vom Blut herrührende Zahnfistel*.

*रक्तनाल 1) *eine Lotusart*. — 2) = जीवन्ती Râgân. 7,150.

*रक्तनासिक m. *Eule*.

*रक्तनिर्यासक m. = रक्तद्रुम Râgân. 9,141.

रक्तनील Adj. *blauroth* Garbe zu Râgân. 13,185.

रक्तनेत्र Adj. *rothäugig*. Nom. abstr. °ता f. und °त्व n.

*रक्तप 1) Adj. *Blut trinkend*. — 2) m. *ein* Râkshasa. — 3) f. आ *a*) *Blutegel* Râgân. 19,79. — *b*) *eine* Dâkinî.

*रक्तपत्त्र m. Bein. Garuda's.

रक्तपट m. *ein buddhistischer Mönch* Çaṅk. zu Bâdar. 2,2,35.

रक्तपटव्रतवाहिनी f. *eine buddhistische Nonne* Kâd. 234,15.

रक्तपटी Adv. mit कर् *zu einem* Raktapaṭa *machen* Spr. 7610, v. l.

रक्तपतन n. *Bluterguss aus* (Abl.) Varâh. Bṛh. S. 93,5.

*रक्तपत्त्र 1) m. *ein best. Knollengewächs* Râgân. 7,75. — 2) f. आ *Boerhavia erecta rubra*.

*रक्तपत्त्राङ्ग n. *eine Art rothen Sandels*.

*रक्तपत्त्रिका f. 1) *eine roth blühende* Punarnavâ Râgân. 3,117. — 2) = नाकुली Râgân. 7,93.

*रक्तपदी f. *eine best. Pflanze*.

रक्तपद्म n. *eine rothe Lotusblüthe*.

*रक्तपर्णा *eine roth blühende* Punarnavâ.

*रक्तपल्लव m. *Jonesia Asoka* Râgân. 10,55.

*रक्तपाकी f. *die Eierpflanze*.

*रक्तपाता f. *Blutegel*.

रक्तपाद 1) m. *a*) *ein Vogel mit rothen Füssen*. — *b*) **Papagei*. — *c*) **Elephant*. — *d*) *= स्यन्दन. — 2) *f. ई *Mimosa pudica* Râgân. 5,109.

रक्तपान (?) Adj. (f. आ) Hemâdri 2,*a*,98,5.

*रक्तपायिन् 1) Adj. *Blut trinkend*. — 2) m. *Wanze* Râgân. 19,68. — 3) f. °नी *Blutegel* Râgân. 19,79.

*रक्तपारद m. n. *Zinnober*.

रक्तपिटिका f. *eine rothe* — oder *Blutbeule*.

*रक्तपिण्ड m. 1) *Hibiscus rosa sinensis*; n. *die Blüthe*. — 2) *Ventilago madraspatana*. — 3) *a spontaneous discharge of blood from the nose and mouth*. — 4) *a red pimple or boil*.

*रक्तपिण्डक und *°पिण्डालु m. *Dioscorea purpurea* Râgân. 7,71.

रक्तपित्त n. *Blutsturz* Karaka 6,4. °कास m. *der damit verbundene Husten*.

*रक्तपित्तघ्न f. *eine Art* Dûrvâ-*Gras*.

रक्तपित्तिक und °पित्तिन् Adj. *zum Blutsturz geneigt, daran leidend* Karaka 4,8. 6,4.

*रक्तपुच्छिका f. *eine rothschwänzige Eidechsenart.*

*रक्तपुनर्नवा f. *eine roth blühende* Punarnavâ Râǵan. 5,117.

1. रक्तपुष्प n. *eine rothe Blume.*

2. रक्तपुष्प 1) Adj. *rothe Blüthen habend.* — 2) *m. *a) Bauhinia variegata purpurascens.* — *b) Nerium odorum.* — *c) Granatbaum.* — *d) Rottleria tinctoria* Râǵan. 10,40. — *e) Pentapetes phoenicea* Râǵan. 10,120. — *f) Andersonia Rohitaka.* — *g)* = बक. — 3) *f. आ *Bombax heptaphyllum* Râǵan. 8,9. — 4) f. *ई *a) Grislea tomentosa.* — *b) Bignonia suaveolens.* — *c) Hibiscus rosa sinensis* Râǵan. 10,124. — *d) die Sennapflanze* Râǵan. 3,123. — *e) Artemisia vulgaris* oder *Alpinia nutans.* — *f) Echinops echinatus* Râǵan. 10,142. — *g)* = कारुणी Râǵan. 10,107.

*रक्तपुष्पक 1) m. *a) Butea frondosa.* — *b) Salmalia malabarica* Râǵan. 8,8. — *c) Andersonia Rohitaka.* — *d) Oldenlandia herbacea* Râǵan. 5,9. — 2) f. °ष्पिका *a) Mimosa pudica.* — *b) eine roth blühende* Punarnavâ Râǵan. 5,117. — *c) Bignonia suaveolens* Râǵan. 10,49. — *d)* = भूपाटली Râǵan. 5,130.

रक्तपूय *eine best. Hölle.*

*रक्तपूरक n. *die getrocknete Schale der Mangostana* Râǵan. 6,125.

रक्तपैत्त und रक्तपैत्तिक Adj. *den Blutsturz betreffend, damit verbunden u. s. w.*

रक्तप्रदर m. *Mutterblutfluss.*

*रक्तप्रसव 1) m. *a) Nerium odorum rubro-simplex* Râǵan. 10,14. — *b) rother Kugelamaranth* Râǵan. 10,132. — 2) n. *Pterospermum suberifolium* Râǵan. 10,105.

रक्तफल 1) Adj. *rothe Früchte habend.* — 2) *m. *der indische Feigenbaum* Râǵan. 10,14. — 3) *f. आ *a) Momordica monadelpha.* — *b)* = स्वर्णवल्ली Râǵan. 7,185.

*रक्तफेनज m. *Lunge.*

रक्तबिन्दु m. 1) **a red spot forming a flaw in a gem.* — 2) *Blutstropfen.*

रक्तबीज m. 1) **Granatbaum* Râǵan. 11,74. — 2) N. pr. eines Asura.

*रक्तबीजका f. *eine best. stachlige Pflanze* Râǵan. 8,78.

*रक्तभव n. *Fleisch.*

रक्तभाव Adj. (f. आ) *verliebt.*

*रक्तमञ्जर m. *Barringtonia acutangula.*

रक्तमण्डल 1) Adj. *a) eine rothe Scheibe habend (Mond).* — *b) ergebene Unterthanen habend.* — 2) m. *eine roth geringelte —, roth gefleckte Schlangenart.* — 3) f. आ *ein best. giftiges Thier.* — 4) *n. *eine rothe Lotusblüthe.*

रक्तमण्डलता f. *das durch Blut hervorgebrachte Erscheinen rother Flecken am Körper.*

रक्तमत्त Adj. *bluttrunken* (Blutegel).

*रक्तमत्स्य m. *ein best. rother Fisch* Râǵan. 17, 52. 59.

*रक्तमस्तक 1) Adj. *rothköpfig.* — 2) m. *Ardea sibirica.*

रक्तमांसल Adj. *aus Blut und Fleisch bestehend* (Speise) Suçr. 1,234,9.

रक्तमाद्री f. *eine best. Frauenkrankheit.*

रक्तमुख 1) Adj. *eine rothe Schnauze habend.* — 2) m. *a) *ein best. Fisch* Bhâvapr. 2,12. — *b)* N. pr. eines Affen.

रक्तमूत्रता f. *Blutharnen.*

*रक्तमूलक m. *ein best. Baum* Râǵan. 9,157.

*रक्तमूला f. *Mimosa pudica* Râǵan. 5,105.

रक्तमूलि (metrisch) f. *eine best. Pflanze* Karaka 8,8.

*रक्तमेलक = राजबदर n. Med. r. 307.

रक्तमेह m. *Blutharnen.*

रक्तमेहिन् Adj. *an Blutharnen leidend* Karaka 2,4.

रक्तमोक्ष m. (Suçr. 1,331,10) und °मोक्षण n. *Aderlass.*

*रक्तयष्टि f. und *°का f. *Rubia Munjista* Dhanv. 1,4. Râǵan. 6,193. Bhâvapr. 1,176.

*रक्तयावनाल m. *eine best. Kornart* Râǵan. 16,27.

*रक्तर Nom. ag. *Färber.* Richtig wäre रङ्गर.

रक्तराजि 1) m. f. (°जी) *ein best. giftiges Insect.* — 2) *eine best. Augenkrankheit.* — 3) *f. °जी *Kresse.*

*रक्तरेणु m. 1) *Mennig* Garbe zu Râǵan. 13,52. — 2) *eine Knospe der Butea frondosa.* — 3) *Rottleria tinctoria* Râǵan. 10,10. — 4) *a sort of cloth.* — 5) *an angry man.*

*रक्तरेणुका f. *eine Knospe der Butea frondosa.*

*रक्तरेवतक m. *ein best. Fruchtbaum* Râǵan. 11,90.

*रक्तलशुन m. *Knoblauch.*

*रक्तला f. 1) = काकादनी Râǵan. 3,98. — 2) *Sanseviera Roxburghiana* Râǵan. 3,7.

*रक्तलोचन 1) Adj. *rothäugig.* — 2) m. *Taube* Bhâvapr. 2,9.

*रक्तवटी f. 1) *Blattern.* — 2) *Hämorrhoiden* Gal.

*रक्तवरटी f. *Blattern.*

*रक्तवर्ग m. *die rothe Gruppe*, d. i. 1) *Lack* (लाक्षा). — 2) *Granatbaum.* — 3) *Butea frondosa.* — 4) *Pentapetes phoenicea.* — 5) *zwei Arten Curcuma.* — 6) *Rubia Munjista.* — 7) *Saffior.*

1. रक्तवर्ण m. *die rothe Farbe* oder *die Farbe des Blutes.*

2. रक्तवर्ण 1) Adj. *rothfarbig.* — 2) *m. *Coccinelle* Râǵan. 19,126. — 3) *n. *Gold.*

*रक्तवर्णक Adj. *von rother Farbe.* m. (sc. वर्ग) = रक्तवर्ग Râǵan. 22,61.

रक्तवर्त्मक m. *ein best. Vogel.*

*रक्तवर्धन m. *Solanum Melongena.*

*रक्तवर्षाभू f. *eine roth blühende* Punarnavâ Râǵan. 5,118.

*रक्तवसन 1) Adj. *roth gekleidet.* — 2) m. *ein Brahmane im 4ten Stadium als frommer Bettler.*

*रक्तवस्त्रिन् m. = योगिन् Gal.

रक्तवात m. *eine best. Krankheit.*

*रक्तवारिज n. *eine rothe Lotusblüthe* Râǵan. 10, 184.

*रक्तवालुक n. f. (आ) *Mennig.*

रक्तवासस् Adj. *in ein rothes Gewand gehüllt* M. 8,256. Mârk. P. 34,54.

रक्तवासिन् Adj. dass.

रक्तविद्रधि m. *Blutgeschwür.*

रक्तविरक्त Adj. *mit und ohne Leidenschaft* (Çiva) MBh. 12,284,100.

रक्तवृक्ष m. *ein best. Baum.*

*रक्तवृन्ता f. *Nyctanthes arbor tristis.*

रक्तशालि m. *rother Reis, Oryza sativa* Râǵan. 16,16.

*रक्तशासन n. *Mennig.*

*रक्तशिग्रु m. *eine roth blühende Moringa* Râǵan. 7,32.

रक्तशीर्षक m. 1) *eine Reiherart* Karaka 1,27. — 2) **Pinus longifolia* oder *ihr Harz.*

रक्तशुक्रता f. *blutige Beschaffenheit des Samens.*

रक्तशूल *eine best. Frauenkrankheit* Hemâdri 1, 615,18. 19.

*रक्तशृङ्गक n. und *°शृङ्गी f. *Gift* Râǵan. 6,223.

रक्तश्याम Adj. *dunkelroth.*

रक्तष्ठीवनता f. und °ष्ठीवी f. *Blutspeien.*

*रक्तसंकोच m. *Saffior.*

*रक्तसंकोचक n. *eine rothe Lotusblüthe.*

*रक्तसंज्ञ n. *Saffran.*

*रक्तसंदंशिका f. *Blutegel* Râǵan. 19,79.

*रक्तसंध्यक n. *die Blüthe der Nymphaea rubra.*

*रक्तसरोरुह n. dass.

रक्तसर्षप m. *Sinapis ramosa.* Pl. *die Körner* Râǵan. 16,76. Suçr. 1,108,8.

*रक्तसरा f. *rother Kugelamaranth* Râǵan. 10, 133.

रक्तसार 1) Adj. *bei dem das Blut vorwaltet, von sanguinischem Temperament.* — 2) m. *eine best. Pflanze.* Nach den Lexicographen *Rumex vesicarius* und *rother* Khadira Râǵan. 6,129. 8,26. — 3) *n. *rother Sandel* und *Caesalpina Sappan* Râǵan. 9,141. 12,21. Bhâvapr. 1,184.

रक्तसूर्पायु. °यते *eine rothe Sonne darstellen, ihr gleichen.*

*रक्तसौगन्धिक n. *eine rothe Lotusblüthe.*

रक्तस्रगनुलेपिन् Adj. *mit einem rothen Kranze versehen und gesalbt* MBh. 13,14,292.

रक्तस्राव m. 1) *Fliessen von Blut.* — 2) **eine Art Sauerampfer.*

रक्तहंस 1) m. *eine best.* Râga S. S. S. 36. — 2) *f. आ *eine best.* Râgin\.

रक्तांशुक 1) m. *ein rother Strahl* Vâsavad. 250,1. — 2) n. *ein rothes Gewand* ebend.

*रक्ताकार m. *Koralle* Râǵan. 13,159.

*रक्ताक्त n. *rother Sandel* oder *Caesalpina Sappan.*

रक्ताक्त 1) Adj. (f. ई) *a) rothäugig.* — *b)* **furchtbar, Grausen erregend.* — 2) m. *a)* **Büffel* Râǵan. 19, 22. — *b)* **Perdix rufa.* — *c)* **Taube.* — *d)* **der indische Kranich.* — *e)* N. pr. α) eines Zauberers. — β) einer Eule. — 3) f. ई N. pr. einer Jogin\ (*Hexe*) Hemâdri 2,*a*,98,5. 7. — 4) n. *das 58ste Jahr im 60jährigen Jupitercyclus.*

रक्ताक्ति n. = रक्ताक्त 4).

*रक्ताक्ष्य n. *eine Art Rubin* Garbe zu Râǵan. 13,151.

*रक्ताङ्क m. *Koralle.*

*रक्ताङ्कुर m. dass. Râǵan. 13,159, v. l.

रक्ताङ्ग 1) m. *a) ein best. Vogel.* — *b)* **Wanze* Râǵan. 19,68. — *c)* **das rothe Pulver auf den Kapseln der Rottleria tinctoria* Râǵan. 13,101. — *d) der Planet Mars.* — *e)* **Sonnen-* oder *Mondscheibe.* — *f)* N. pr. eines Schlangendämons. — 2) *f. आ *eine best. Pflanze*, = जीवन्ती. — 3) *f. ई *a) Rubia Munjista.* — *b) Koralle.* — 4) *n. *a) Koralle.* — *b) Saffran.* — *c)* = 1) *c).*

रक्तातिसार m. *blutiger Durchfall.*

रक्ताधरा f. *eine* Kiṁnarî.

*रक्ताधार m. *Haut* Râǵan. 18,62.

*रक्ताधिमन्थ m. *eine best. Augenkrankheit.*

*रक्तापक्व n. *Myrrhe* Râǵan. 6,116.

*रक्तापामार्ग m. *eine roth blühende Achyranthes* Râǵan. 4,94.

रक्ताभ Adj. *ein röthliches Aussehen habend.*

रक्ताभिष्यन्द m. *von Blut herrührende Ophthalmie.*

रक्तामिषाद Adj. *Blut und Fleisch essend.*

1. रक्ताम्बर n. *ein rothes Gewand.*

2. रक्ताम्बर 1) Adj. *in ein rothes Gewand gehüllt* 91,20. Nom. abstr. °त्व n. — 2) f. आ N. pr. einer Göttin.

रक्ताम्बुरुह n. *eine rothe Lotusblüthe.*

*रक्ताम्भोज n. dass. Râǵan. 10,184.

*रक्ताम्र m. *Mangifera sylvatica* Râǵan. 11,14. 15,119.

*रक्ताम्लातक m. und *रक्ताम्लान m. *rother Kugelamaranth* Râǵan. 10,132.

रक्तारुण Adj. (f. आ) *blutroth.*

*रक्तार्ति f. *eine best. Krankheit des Blutes* Râǵan. 20,22.

रक्तार्बुद m. *Blutgeschwulst.*

रक्तार्मन् n. *eine best. Augenkrankheit.*

रक्तार्शस् n. *eine Form der Hämorrhoiden.*

*रक्तालु und रक्तालुक m. *Dioscorea purpurea* Mat. med. 315. Râǵan. 7,71.

*रक्ताशय m. *viscus in which the blood is contained or secreted, viz. the heart, the liver, and the spleen.*

रक्ताशोक m. *roth blühender* Açoka.

रक्तासुर m. N. pr. eines Asura Ind. St. 14.

रक्ति f. 1) **Reiz, Lieblichkeit.* — 2) *das Hängen an* (Loc.), *Zugethansein.* — 3) = रक्तक 3) *a).*

रक्तिका f. s. u. रक्तक 3).

रक्तिमन् m. *Röthe.*

रक्तिमत्त् Adj. *reizend, lieblich.*

रक्ती Adv. mit कर् *roth färben* Hemâdri 2,*a*,89,1.

*रक्तेक्षु m. *rothes Zuckerrohr* Râǵan. 14,86.

*रक्तैरण्ड m. *rother Ricinus* Madanav. 10,94. Râǵan. 8,57.

*रक्तैर्वारु m. *Koloquinthengurke.*

रक्तोत्क्लिष्ट m. *eine best. Augenkrankheit.*

रक्तोत्पल 1) *m. *Bombax heptaphyllum* Madanav. 46,84. Râǵan. 12,9. — 2) n. *die Blüthe der Nymphaea rubra* Râǵan. 10,134.

रक्तोदर Adj. *rothbauchig* Bhâvapr. 2,12.

*रक्तोपल n. *Röthel, rubrica.*

1. रक्ष्, ३रक्षति, °ते (रक्ष्ये Fut. 89,28) 1) *bewachen, Wache halten, bewahren, beschützen, hüten* (auch das Vieh), *behüten, in Acht nehmen, schonen, erhalten, erretten, servare,* — vor (Abl.), *verwahren; sorgfältig achten auf* (Acc., ganz ausnahmsweise Loc.), *beobachten* (ein Gesetz u. s. w.). Das Land —, das Reich *beschützen*, so v. a. *regieren.* ३रक्षमाण AV. 18,4,70 mit passiver Bed. oder fehlerhaft für रक्ष्यमाण. रक्षित *bewacht* u. s. w. रक्षितम् Adv. *wohl verwahrt.* — 2) *in Acht nehmen*, so v. a. *nicht antasten.* — 3) *sich hüten vor, verhüten;* mit Acc. — 4) Med. *sich hüten*, so v. a. *sich fürchten.* — 5) Med. vielleicht *verstecken.* — Caus. रक्षयति *schützen,* — vor (Abl.), *bewahren.* — Desid. रिरक्षिषति *zu beschützen beabsichtigen* vor (Abl.). — Intens. रारक्षाण ३ *fleissig hütend.* — Mit अधि *bewachen, behüten.* v. l. हि रक्षति st. ऽधिरक्षति. — Mit अनु *hütend nachgehen; behüten, beschützen.* — Mit अभि *bewachen, behüten, beschützen,* — vor (Abl.), *hegen, pflegen, bewahren, beobachten* (Gesetze u. s. w.). Ein Heer *hüten*, so v. a. *befehligen.* — Mit समभि *bewahren, behüten, beschützen.* — Mit अव MBh. 8,45,48 fehlerhaft. Unter कर् ist अवक्तरत्तः st. अवरक्तत्तः vermuthet worden, ed. Vardh. liest अतितक्तत्तः (!). — Mit आ *behüten, beschützen, bewahren, bewachen,* — vor (Abl.). — Mit उप in *उपरक्षण. — Mit *प्रति. — Mit परि 1) *bewachen, bewahren, beschützen, hüten, behüten, in Acht nehmen, erhalten, erretten, servare,* — vor (Abl.), *schonen, vor Berührung bewahren, aufbewahren, beobachten* (ein Gesetz u. s. w.), *bedacht sein auf.* Eine Stadt u. s. w. *hüten*, so v. a. *beherrschen.* — 2) *vermeiden;* Med. mit Gen. *Jmd vermeiden, machen, dass man mit Jmd nicht zusammenkommt.* — Mit संपरि *beschützen.* — Mit प्र *bewahren, schützen vor* (Abl.), *erretten von* (Abl.). — Mit प्रति 1) *behüten, beschützen, treu halten* (ein Versprechen). — 2) *sich abwehrend verhalten gegen, fürchten.* — Mit वि *behüten, beschützen, bewahren.* — Mit सम् *bewachen, bewahren, beschützen, hüten, behüten, erhalten, verschonen, erretten, servare,* — vor (Abl.), *sichern, verwahren, aufbewahren.*

2. °रक्ष् *bewahrend, hütend* in *गोरक्ष्.

3. रक्ष् (nur रक्षीस्) *beschädigen, verletzen* AV.

रक्ष ३ 1) Adj. (f. ई) *bewachend, beschützend, hütend, erhaltend, bewahrend, beobachtend;* m. *Wächter, Hüter* Suparn. 27,1. Gewöhnlich in Comp. mit dem Object. — 2) f. रक्षा *a) Schutz, Erhaltung, Bewahrung.* Häufig in Comp. mit dem Wessen, ausnahmsweise mit dem Wovor oder Wo. Am Ende eines adj. Comp. f. आ. — *b) Wache* (concret). — *c) was zum Schutze dient, eine zum Schutz einer Person vorgenommene Handlung; Amulet, mystische Zeichen.* — *d)* **Asche.*

*रक्षईश m. Bein. Râvaṇa's.

रक्षःपति m. desgl. Subhâshitar. 1467. Bhaṭṭ. 9,44.

रक्षःपाल Adj. *vor* Rakshas *beschützend* Matsjap. 23,19.

रक्षक 1) Nom. ag. (f. रक्षिका) *Wächter, Hüter.* — 2) f. रक्षिका = रक्ष 2) *c).*

रक्षकाम्बा f. N. pr. eines Frauenzimmers.

रक्षण 1) m. *Beschützer, Hüter* (Vishṇu). — 2) f. आ *das Beschützen, Hüten.* — 3) *f. ई *a) Zügel.* — *b) Ficus heterophylla* Râǵan. 5, 56. — 4) n. रक्षण *a) das Bewachen, Schützen, Hüten* (auch des Viehes), *Behüten, Bewahren, Pflegen, Schutz.* Das Object im Gen. oder im Comp. vorangehend, ausnahmsweise auch im Loc. — *b) eine prophylaktische Ceremonie.*

*रक्षणारक m. *Harnverhaltung.*

रक्षणीय Adj. 1) *zu beschützen, zu behuten, verdienend beherrscht zu werden* (ein Volk), — von (Instr. oder Gen.). — 2) *zu vermeiden, wovor man* (Instr.) *sich zu hüten hat.*

*रक्षणीरक m. v. l. für रक्षणारक.

रक्षपाल und °क 1) m. *Hüter, Wächter.* — 2) f. °लिका *Hüterin, Wächterin* Paṅkad.

रक्षपुरुष m. fehlerhaft fur रक्षापुरुष.

रक्षभगवती f. = प्रज्ञापारमिता. Auch रक्षा भ°.

1. रक्षस् Adj. *hütend* in पथिरक्षस्.

2. रक्षस् n. 1) *Beschädigung.* — 2) *Beschädiger*, Bez. *nächtlicher Unholde, welche das Opfer stören und den Frommen schädigen.* Wird auch mit Nirṛti oder Nairṛta (VP.² 2,112) identificirt. दुर्नयरक्षस् *ein Rakshas von einem boshaften Könige.* — 3) *Pl. N. pr. eines Kriegerstammes.

3. रक्षस् n. = रक्षस् 2).

रक्षस in असुररक्षस.

रक्षस्त्व n. *Schadenfreude* oder *dämonische Natur.*

रक्षस्य Adj. *anti-rakshasisch.*

रक्षस्विन् Adj. *unhold, rakshasisch.*

*रक्षःसभ n. *eine Menge von Rakshas.*

1. रक्षा f. s. रक्ष 2).

2.*रक्षा f. = राक्षा, लाक्षा Bhâvapr. 1,176 (Hdschr.).

रक्षाकरण्डक n. *ein Amulet in Form eines Körbchens.* Nur im Prâkrit zu belegen.

रक्षागृह n. *das Gemach einer Wöchnerin.*

रक्षाधिकृत 1) Adj. *mit dem Schutz* (des Landes, des Ortes) *betraut.* — 2) m. *Polizeibeamter.*

रक्षाधिपति und रक्षापति m. *Polizeidirector.*

रक्षापोट्टलिका f. *ein Bündel von Amuleten* Bhavishjott. P. 122.

*रक्षापत्त्र m. *Betula Bhojpatra* Râǵan. 9,116.

रक्षापरिघ m. *Sicherheitsriegel* Raǵa. 16,84.

रक्षापुरुष m. *Wächter, Hüter.*

*रक्षापेक्षक m. 1) *a doorkeeper or porter.* — 2) *a guard of the women's apartments.* — 3) *a catamite.* — 4) *an actor, a mime.*

रक्षाप्रदीप m. *eine zum Schutz* (gegen Unholde u. s. w.) *brennende Lampe.*

रक्षाभूषण n. *ein zum Schutz* (gegen Unholde u. s. w.) *dienender Schmuck.*

रक्षाभ्यधिकृत m. *Polizeibeamter.*

रक्षामङ्गल n. *eine zum Schutz* (gegen Unholde u. s. w.) *vorgenommene Ceremonie.*

रक्षामणि m. *ein zum Schutz* (gegen Unholde u. s. w.) *dienendes Juwel.* ज्ञगद्रक्षा° von einem Fürsten, *der als ein solches Juwel die Erde hütet.*

रक्षामल्ल m. N. pr. eines Fürsten.

रक्षामौषधि f. *ein zum Schutz* (gegen Unholde u. s. w.) *dienendes Wunderkraut.*

रक्षारत्न n. *ein zum Schutz* (gegen Unholde u. s. w.) *dienendes Juwel.*

रक्षारत्नप्रदीप m. *eine zum Schutz* (gegen Unholde u. s. w.) *dienende Lampe, die mit ihren Edelsteinen leuchtet.*

रक्षावत् Adj. *des Schutzes geniessend, geschützt durch* (Instr.).

रक्षासर्षप m. *ein* (vor Unholden u. s. w.) *schützendes Senfkorn.*

रक्षि Adj. *hütend, schützend* in पथिरक्षि, पशुरक्षि und सोमरक्षि.

रक्षिक m. *Wächter, Hüter.* °पुरुष m. dass.

रक्षित 1) Adj. s. u. 1. रक्ष्. — 2) m. N. pr. verschiedener Männer. आर्य° Hem. Par. 13,3. — 3) f. रक्षिता N. pr. einer Apsaras.

रक्षितक 1) Adj. in द्वार° (Nachtr. 5). — 2) f. °तिका N. pr. einer Frau.

रक्षितर् Nom. ag. *Hüter, Beschützer,* — vor (Abl.), *Wächter.* Das Object im Gen., in der späteren Sprache (unaccentirt) auch mit Acc. f. रक्षित्री. रक्षिता auch als Fut.

रक्षितव्रत Adj. *den Begriff* रक्षित *enthaltend.*

रक्षितव्य Adj. 1) *zu hüten* (auch Vieh), *zu schützen, zu bewachen, zu bewahren,* — vor (Abl.). — 2) *wovor man sich hüten muss* in einer Etymologie.

रक्षिन् Adj. Subst. 1) *hütend, beschützend, Hüter, Beschützer, Bewacher, Wächter.* Häufig in Comp. mit dem Wessen, seltener mit dem Wovor. Nom. abstr. °रक्षित्व n. — 2) *vermeidend, sich scheuend vor* (im Comp. vorangehend).

*रक्षिवर्ग m. *Leibwache.*

रक्षोगणभोजन m. *eine best. Hölle.*

रक्षोघ्न 1) Adj. Rakshas *zurückschlagend* oder *tödtend* VP. 3,15,30. — 2) m. *a) ein solcher Zauberspruch.* — *b) *Semecarpus Anocardium.* — *c) *weisser Senf.* — 3) *n. *a) saurer Reisschleim.* — *b) Asa foetida.* — रक्षोघ्नी s. u. रक्षोहन्.

रक्षोजन m. Pl. *das Volk der Unholde* Gobh. 1,4,11.

*रक्षोजननी f. *Nacht.*

रक्षोदेवता f. Pl. *die Gottheiten —, die göttlichen* Rakshas Vasishṭha 23,3.

रक्षोदेवत्य Adj. (f. आ) *die* Rakshas *zur Gottheit habend, den* Rakshas *geweiht* Maitr. S. 1,4, 12 (61,16). Kauç. 4.

रक्षोदेवत Adj. dass. Vârishṭha 23,1.

रक्षोऽधिदेवता f. *die an der Spitze der* Rakshas *stehende Göttin.*

रक्षोभाष् Adj. *wie die* Rakshas *bellend, wie das Gebell der* Rakshas *klingend.*

*रक्षोमुख m. N. pr. eines Mannes; Pl. *seine Nachkommen.*

रक्षोयुज् m. *Gefährte der* Rakshas.

रक्षोवाक् m. Pl. N. pr. eines Volksstammes.

रक्षोविद्योभिणी f. N. pr. einer Göttin.

रक्षोविद्या f. Rakshas-*Kunde* Çâṅkh. Çr. 16,2,19.

*रक्षोहण Adj. = रक्षोहन् 1). *°क Adj. *dieses Wort enthaltend.*

रक्षोहत्य n. *das Schlagen der* Rakshas.

रक्षोहन् 1) Adj. (f. °घ्नी) *die* Rakshas *schlagend.* — 2) m. *a) ein best. Spruch.* रक्षोहणं जपति Kauç. 44. — *b) *Bdellium* Râǵan. 12,108. — *c)* N. pr. eines Liedverfassers. — 3) *f. °घ्नी *Acorus calamus* Râǵan. 6,52.

रक्षण m. *Hütung, Bewachung, Schutz.* रक्षणं कर् *schützen —, hüten vor* (Abl.) Bhaṭṭ. 7,66.

रक्ष्य Adj. 1) *zu hüten, zu schützen, zu bewahren, in Acht zu nehmen,* — vor (Abl. Âpast.), *zu bewachen.* Superl. °तम. — 2) *vor dem* oder *wovor man sich hüten muss, zu vermeiden.* — 3) fehlerhaft fur रक्त Mṛicch. 58,18.

*रख्, रखति (गतौ).

*रग्, रगति (शङ्कायाम्), रागयति (आस्वादने). — Vgl. आरागय् Nachtr. 3.

*रघ्, राघयति (आस्वादने). — Vgl. रङ्घ्.

रघट् m. *ein best. Vogel* AV. 8,7,24.

रघीयस् Adj. Compar. *leichter an Gewicht* TS. 7,4,9,1.

रघु 1) Adj. (f. रघ्वी) *a) rennend, dahinschiessend.* — *b) leicht, wandelbar.* — 2) m. *a) Renner.* — *b)* N. pr. α) eines alten Konigs und Vorfahren Râma's. Es werden auch zwei Raghu unter den Vorfahren Râma's angenommen. Pl. *die Nachkommen* Raghu's. — β) eines Sohnes des Çâkjamuni. — γ) eines Autors. — *c) * = रघुवंश 2).

*रघुकार m. Bein. Kâlidâsa's.

रघुकुलोत्तंस m. Bein. Râma's Prasannar. 5,19.

रघुड Adj. *vom Renner stammend.*

रघुटिप्पणी f. *ein Commentar zum* Raghu-

vaṁça.

रघुतिलक m. Bein. Râma's Prasannar. 5,11.

रघुदेव 1) m. N. pr. eines Gelehrten. Auch °न्यायालंकारभट्टाचार्य und °भट्टाचार्य. — 2) f. ई Titel eines von ihm verfassten Commentars.

रघुद्रु Adj. *rasch —, wie ein Renner laufend.*

रघुनन्दन m. 1) Patron. Râma's. — 2) N. pr. eines Autors. Auch °दीक्षित, °भट्टाचार्य und °नन्दनाचार्यशिरोमणि.

रघुनाथ m. 1) Bein. Râma's. — 2) N. pr. verschiedener Manner. Auch °चक्रवर्तिन्, °तर्कवागीशभट्टाचार्य, °दास, °दीक्षित, °भट्ट, °भट्टाचार्य, °भट्टाचार्यतार्किकशिरोमणि, °भट्टाचार्यशिरोमणि, °शिरोमणिभट्टाचार्य und °सरस्वतो.

रघुनाथचरित n. und °नाथविलास m. Titel von Werken Burnell, T.

रघुनाथाभ्युदय m. Titel eines Gedichtes.

रघुनाथीय n. *ein Werk* Raghunâtha's Opp. Cat. 1.

रघुनायक m. Bein. Râma's.

रघुपति m. 1) dass. Vikramâṅkaṡ. 18,57. — 2) N. pr. des Vaters des Lexicographen Gaṭâdhara.

रघुपतिरक्षस्य n. Titel eines Werkes.

रघुपत्मञ्जंकृस् Adj. *raschen Fluges auffahrend.*

रघुपत्वन् Adj. *schnell fliegend.*

रघुप्रवर m. Bein. Râma's.

रघुमणि m. N. pr. eines Autors Râjendr. Not. 1,141.

रघुमन्यु Adj. *raschen Eifers voll* ṚV.

रघुमुख m. N. pr. eines Mannes Ind. St. 14,142.

रघुपत्त् Adj. *rasch dahineilend.* Vgl. रघूपत्त्.

रघुया Adv. *rasch, leichthin.*

रघुयामन् Adj. *rasch fahrend.*

रघुराम m. N. pr. eines Mannes.

रघुवंश m. 1) Raghu's *Stamm.* — 2) Titel des bekannten Kunstepos.

रघुवर m. Bein. Râma's.

रघुवर्तनि Adj. *schnell dahineilend* (Wagen, Ross).

रघुविलापनाटक n. Titel eines *Schauspiels* Bühler, Rep. No. 760.

रघुवीर m. 1) Bein. Râma's. — 2) N. pr. eines Autors.

रघुवीरगद्य n. Titel eines Stotra Opp. Cat. 1.

रघुवीरचरित n. Titel eines Werkes ebend.

रघुष्यद् Adj. *eilig.*

रघुष्यत्, Gen. रघुष्यतः Âpast. Çr. 13,7,16 statt रघुष्यदः AV. 3,7,1.

रघुसुत m. Patron. Râma's Bhaṭṭ. 10,70.

*रघुस्यद् m. *schnelles Dahineilen* Mahâbh. 8,33,*b*.

रघुस्वामिन् (Vikramâṅkaṡ. 18,107), रघूत्तम und रघूद्वह (Bâlar. 188,23) m. Bein. Râma's.

रङ्क m. *Hungerleider, Bettler* Hem. Par. 1,275. Kâmpaka 491.

रङ्कक m. dass. Bharaṭaka 10. Kâmpaka 493.

रङ्कु m. 1) *eine Art Antilope* Râǵan. 19,46. Vâsav. 265,2. Damajantîk. 2. — 2) *N. pr. einer Oertlichkeit.

रङ्कुमालिन् m. N. pr. eines Vidjâdhara.

रङ्कू N. pr. eines Flusses. Richtig wohl वङ्कू.

*रङ्क्, रङ्कति (गतौ).

रङ्ग्, रङ्गति *sich hinundher bewegen* Ind. St. 14,375. Damajantîk. 2. रङ्गित s. bes.

रङ्ग 1) m. *a) Farbe* Karaka 6,18. Lalit. 334,4. — *b) nasale Färbung eines Vocals.* — *c) Theater, Schaubühne, Schauplatz, Arena.* — *d) Theater,* so v. a. *die Zuschauer.* — *e) ein best. Tact* S. S. S. 207. — *f) * Borax.* — *g) * Catechu-Extract* Râǵan. 8,31. — *h)* N. pr. eines Mannes. — 2) *m. n. (dieses besser beglaubigt) *Zinn* Râǵan. 13,21.

रङ्गकार und °क m. *Färber.*

*रङ्गकाष्ठ n. *Caesalpina Sappan* Râǵan. 12,18.

*रङ्गक्षार m. *Borax* Râǵan. 6,241.

रङ्गक्षेत्र n. N. pr. einer Oertlichkeit.

रङ्गचर m. *Schauspieler, Gladiator* u. s. w.

*रङ्गज n. *Mennig.*

*रङ्गजीवक m. 1) *Färber.* — 2) *Schauspieler.*

रङ्गण n. vielleicht *das Tanzen.*

रङ्गतरंग m. N. pr. eines Schauspielers Vṛshabh. 257,*b*,15.

रङ्गताल m. *ein best. Tact* S. S. S. 230.

*रङ्गद 1) m. *a) Borax* Râǵan. 6,241. — *b) Catechu-Extract* Râǵan. 8,31. — 2) f. आ *Alaun* Râǵan. 13,119.

रङ्गदत्त (wohl n.) Titel eines Schauspiels.

*रङ्गदायक n. *eine best. Erdart* Râǵan. 13,141.

*रङ्गदृढा f. *Alaun* Râǵan. 13,119.

रङ्गद्वार् f. *die Thür —, der Eingang zu einem Theater, — zu einer Schaubühne.*

रङ्गद्वार n. *der Prolog in einem Schauspiele.*

*रङ्गधातु m. *rother Ocker* Râǵan. 13,60.

रङ्गनाथ m. N. pr. 1) verschiedener Männer. — 2) einer Oertlichkeit.

रङ्गनाथनामरत्न n., °नाथमाहात्म्य n. und °नाथस्तोत्र n. Titel von Werken Burnell, T.

रङ्गनाथीय n. *das Werk* Raṅganâtha's Opp. Cat. 1.

*रङ्गनामक oder *°नायक n. *eine best. Erdart* Madanav. 15,148.

रङ्गपताका f. N. pr. eines Frauenzimmers.

*रङ्गपत्नी und *रङ्गपुष्पी f. *die Indigopflanze* Râǵan. 4,84. *Hibiscus rosa sinensis* 10,124.

रङ्गप्रदीपक m. *ein best. Tact* S. S. S. 208.

*रङ्गबोज n. *Silber.*

*रङ्गभूति f. *die Vollmondsnacht im Monat* Âçvina.

रङ्गमङ्गल 1) m. N. pr. eines Schauspielers Vṛshabh. 258,*a*,15. — 2) n. *eine Feierlichkeit auf der Bühne.*

रङ्गमण्डन m. N. pr. eines Schauspielers Dh. V. 4,9.

रङ्गमण्डप *Schauspielhaus, Theater.*

रङ्गमल्ल 1) m. N. pr. eines Mannes. — 2) *f. ई *die indische Laute.*

*रङ्गमाणिक्य n. *Rubin* Râǵan. 13,146.

*रङ्गमातृ f. 1) *Lack* (लाक्षा) Râǵan. 6,206. — 2) *Kupplerin.* — 3) = त्रुटि.

*रङ्गमातृका f. *Lack* (लाक्षा).

रङ्गराज m. N. pr. eines *Fürsten* und eines Gelehrten. Auch °दीक्षित, °राजाध्वरिन्, °राजाध्वरिवर und °राजाध्वरीन्द्र.

रङ्गराजस्तव m. Titel eines *Lobgedichts* Opp. Cat. 1.

रङ्गराट्छन्दस् n. Titel eines Werkes über *Metrik* ebend.

रङ्गरामानुज und °नुजाचार्य m. N. pr. eines Autors. °नुजीय n. Titel seines Werkes ebend.

*रङ्गलता f. *die Sennapflanze* Râǵan. 3,123.

*रङ्गलासिनी f. *Nyctanthes arbor tristis.*

रङ्गलोल m. *ein best. Tact* S. S. S. 230.

रङ्गवती f. N. pr. einer Frau.

रङ्गवल्लिका und °वल्ली f. *eine best. beim Opfer gebrauchte Pflanze.*

रङ्गवस्तु n. *Farbestoff.*

रङ्गवाट m. *ein eingehegter Schauplatz für Kämpfe, Spiele, Tänze.*

रङ्गवाराङ्गना f. *Bajadere.*

रङ्गविद्याधर m. *ein Meister in der Schauspielkunst.*

*रङ्गशाला f. *Schauspielhaus, Tanzsaal.*

रङ्गसंगर m. *Bühnenwettstreit* Prasannar. 3,10.

रङ्गाङ्गण n. *Schauplatz, Arena.*

*रङ्गाङ्गा f. *Alaun* Râǵan. 13,119.

*रङ्गाजीव m. 1) *Maler.* — 2) *Schauspieler.*

रङ्गाभरण m. *ein best. Tact* S. S. S. 209.

*रङ्गारि m. *wohlriechender Oleander.*

रङ्गारोहण n. Titel eines Werkes Opp. Cat. 1.

रङ्गावतरण n. *das Betreten der Bühne, die Beschäftigung eines Schauspielers.*

रङ्गावतारक und °तारिन् m. *Schauspieler.*

रङ्गित Adj. *schön gefärbt,* so v. a. *schmuck, hübsch* Hemâdri 1,544,8. Damajantîk. 2.

रङ्गिन् 1) Adj. *a) hängend —, Genuss findend an*

(im Comp. vorangehend). — *b*) *die Bühne betretend.* — 2) *f. ॰णी *a*) *Asparagus racemosus.* — *b*) = कैवर्तिका.

रङ्गेशपुर n. N. pr. einer *Stadt* (Seringapatam) Vaṃçabh. XXXI.

*रङ्गेष्ठालु und *॰क n. *eine Art Zwiebel.*

रङ्गोत्ति m. N. pr. eines Mannes. Auch रङ्गोजीभृ.

रङ्गोद्योत m. *ein best. Tact* S. S. S. 208.

रङ्गोपजीविन् und ॰जीव्य m. *Schauspieler.*

रङ्ग्, रङ्गते *eilen, rennen* Bhaṭṭ. Diese Wurzel kennt Kâlidâsa (96,32). — *Caus. रङ्ग्यति *sprechen* oder *leuchten.*

रङ्गनाथ fehlerhaft für रङ्गनाथ 2).

रङ्गस् n. *Eile.*

रङ्घा f. *eine best. Krankheit* Kâç. 24.

रच् *verfertigen.* Nur रचिष्यति Hariv. 6373 mit der v. l. करिष्यति. — Caus. रचयति 1) *verfertigen, bilden, errichten, bereiten, zurechtmachen, hervorbringen, zu Stande bringen, verfassen, bewirken.* चित्ताम्, चित्ताः *sich Sorgen machen.* रचित *verfertigt* u. s. w., — *aus* (Instr. oder im Comp. vorangehend). मृषा so v. a. *erfunden, ausgedacht.* — 2) *machen zu*, mit doppeltem Acc. Bâlar. 230,17. रचित *gemacht zu* (Nomin.). — 3) *anbringen, thun an* oder *in* (Loc.). रचित *angebracht* u. s. w., *ausgestellt auf* (im Comp. vorangehend Megh. III), *gerichtet auf* (Loc.). — 4) *bewirken, dass Jmd Etwas thut, bringen zu;* mit doppeltem Acc. — 5) *tummeln* (ein Ross). — 6) रचित *a*) *versehen mit* (Instr. oder im Comp. vorangehend). — *b*) *in Anspruch genommen von, beschäftigt mit* (im Comp. vorangehend) Bâlar. 231,1. — Mit आ Caus. 1) *bereiten, verfassen.* — 2) *sich* (*sibi*) *aufsetzen.* — 3) *versehen mit* (Instr.). — Mit उप Caus. *machen, bilden, herstellen, hervorbringen, zu Stande bringen, bewirken, errichten* Kâd. 75,2. 79,12. ॰रचित *gebildet, hervorgebracht* u. s. w. 83,20. 122,2. 3. 154,3. — Mit समुप Caus., ॰रचित *hergestellt, errichtet* Kâd. 76,1. — Mit वि Caus. (ausnahmsweise Med.) 1) *verfertigen, bilden, errichten, bereiten, zurechtmachen, vollbringen, hervorbringen, verfassen, erfinden, ersinnen.* विरचित *verfertigt* u. s. w. — 2) *anbringen, thun an* oder *in* (Loc.). विरचित *angebracht* u. s. w. — 3) विरचित *versehen mit* (Instr.).

रचन 1) n. *das Ordnen, Anordnen, Einrichten, Vorbereiten; Verfassen.* — 2) f. आ *a*) *Ordnung, Anordnung, Einrichtung, Vorbereitung, Betreibung, Bewerkstelligung.* — *b*) *das Anbringen, Daranthun, Anlegen* (eines Gewandes). — *c*) *das Ausfindigmachen, Ersinnen.* — *d*) *Stil, Art der Darstellung durch Worte.* — *e*) *Erzeugniss, Werk, That, Gebilde, literärische Composition.* — *f*) *die Ordnung* u. s. w. personificirt als Gattin Tvashṭar's.

रचयितर् Nom. ag. *Verfasser.*

रचित 1) Adj. s. u. रच् Caus. — 2) *m. N. pr. eines Mannes.

रचितत्व n. *das Verfasstsein.*

रचितधी Adj. *dessen Gedanken gerichtet sind auf* (Loc.) Buâc. P. 4,7,29.

रचितपूर्व Adj. *früher bereitet,* — *vollzogen* (Darbringung) Çâk. 96, v. l.

रचितव्य Hariv. 8234 fehlerhaft für रचितव्य.

रचितार्थ Adj. *der sein Ziel erreicht hat* Kathâs. 67,112.

रज्, रञ्ज् 1) रज्यति, ॰ते *a*) *sich färben, sich röthen, roth sein.* — *b*) *in Aufregung gerathen, aus seiner Gemüthsruhe kommen, sich hinreissen lassen, entzückt sein von, seine Freude haben an* (Instr.), *froh werden,* — *sein.* Gewöhnlich mit Loc. *Gefallen finden an, sich hingezogen fühlen zu, sich verlieben in.* रञ्जतु fehlerhaft für रज्यतु. — 2) *रजति, *॰ते (रागे). — 3) *रँजति (गतिकर्मन्). — रक्त s. bes. — Caus. 1) रजयति (nur AV. 1,23,1) und रञ्जयति; Pass. रज्यते. *a*) *färben, röthen.* रञ्जित *gefärbt, geröthet.* सम॰ *gleich gefärbt.* — *b*) *erhellen, erleuchten.* रञ्जित *erhellt, erleuchtet.* — *c*) *zur Freude stimmen, erfreuen, beglücken, entzücken, zufriedenstellen.* रञ्जित *erfreut, beglückt, zufrieden gestellt.* — 2) *रँजयति und *रँञ्जयति (अर्चतिकर्मन्). — 3) *रजयति मृगान् = रमयति मृगान्. — Mit अनु, ॰रज्यति, ॰ते (॰रञ्जति u. s. w. fehlerhaft für ॰रज्यति u. s. w.) 1) *sich entsprechend färben,* — *röthen.* — 2) *sich hinreissen lassen, entzückt sein, Gefallen finden;* mit Instr. — 3) *sich hingezogen fühlen zu Jmd, Jmd treu anhängen, Jmd lieben;* mit Acc. oder Loc. der Person. — 4) अनुरक्त *a*) *gefärbt, geröthet.* — *b*) *geliebt.* — *c*) *treu anhängend, zugethan, ergeben, liebend; Jmd zugethan, hängend an, verliebt in* (die Person im Acc., Loc. oder im Comp. vorangehend); *Gefallen findend an Etwas, einer Sache hingegeben, unter dem Einfluss von Etwas stehend* (die Sache im Loc. oder im Comp. vorangehend). — *d*) *daran hängend,* — *befestigt.* — Caus. अनुरञ्जयति, अनुरज्य und अनुरञ्ज्य Absol., अनुरञ्जित Partic. 1) *entsprechend färben,* — *röthen.* — 2) *verklären, heben, steigern.* — 3) *für sich gewinnen, an sich ziehen,* — *fesseln.* — Mit अप, ॰रज्यते 1) *sich entfärben.* अपरक्त *entfärbt, bleich.* — 2) *abwendig werden.* अपरक्त *abgeneigt.* — Caus. अपरञ्जयति *sich abgeneigt machen, Jmdes Liebe verscherzen;* mit Acc. der Persop. — Mit अभि, ॰रज्यते 1) *entzückt sein, grosse Freude haben an* (Instr.). — 2) अभिरक्त *a*) *ergeben, zugethan, hängend an* (im Comp. vorangehend). — *b*) *entzückend, reizend.* — Caus. अभिरञ्जित *gefärbt.* — Mit समभि, ॰रज्यते *roth erscheinen, funkeln.* — Mit उद् Intens. (॰रारज्जीति) *in Aufregung gerathen.* — Mit उप 1) *verfinsternd über Etwas* (Acc.) *sich legen.* Nur Absol. ॰रज्य. — 2) उपरक्त *a*) *gefärbt, geröthet.* — *b*) *verfinstert* (Sonne oder Mond). — *c*) *stehend unter dem Einfluss von* (Instr. oder im Comp. vorangehend). — *d*) *niedergedrückt, niedergebeugt.* — Caus. उपरञ्जयति, ॰रञ्जित Partic. 1) *färben.* — 2) *afficiren, Einfluss üben auf* (Acc.). — Mit प्रति Caus. ॰रञ्जित *entsprechend gefärbt,* — *geröthet.* — Mit वि, ॰रज्यति, ॰ते 1) *sich entfärben, seine ursprüngliche Farbe verlieren.* — 2) *gleichgiltig werden, das Interesse für Personen oder Sachen verlieren, erkalten;* mit Abl. oder Loc. — 3) विरक्त *a*) *entfärbt.* — *b*) *gleichgiltig geworden,* so v. a. *kein Interesse mehr für Personen oder Sachen habend, erkaltet, abhold;* die Ergänzung im Abl., Loc., im Acc. mit प्रति oder im Comp. vorangehend. — *c*) *gleichgiltig geworden,* so v. a. *kein Interesse mehr erregend, für den man erkaltet ist.* — Caus. विरञ्जयति 1) *färben,* so v. a. *fleckig machen.* — 2) विरञ्जित *gleichgiltig gestimmt, erkaltet.* — Mit सम्, संरज्यते 1) *sich färben, sich röthen.* — 2) संरक्त *a*) *geröthet.* — *b*) *Liebe empfindend* in अ॰ Nachtr. 3. — *c*) *entzückend, reizend* (Gesang, संरक्ततरम् Adv.), *hinreissend* (im Gesange). — Caus. संरञ्जयति 1) *färben, röthen.* संरञ्जित *gefärbt, geröthet.* — 2) *erfreuen, beglücken.* — Mit अनुसम्, अनुसंरक्त *ergeben, zugethan;* mit Acc. — Mit अभिसम्, ॰अभिसंरक्त *hängend an, ergeben.*

रज m. 1) *Staub.* In पादरजोपम kann eine unregelmässige Contraction (पादरजउपम) angenommen werden. — 2) *Blüthenstaub.* — 3) **Menstrualblut;* auch n. — 4) **Leidenschaft.* — 5) N. pr. *a*) eines Wesens im Gefolge Skanda's. — *b*) eines Sohnes des Virâǵa.

रजउद्वासा Adj. f. *die ihre schmutzige Wäsche* (nach der Menstruation) *abgelegt hat.*

रजःकण m. *Staubkorn;* Pl. *Staub* Raǵat. 1,85.

रजःपुत्र m. *ein Sohn der Leidenschaft,* — *der Lust,* so v. a. *ein sonst ganz unbekannter Mensch.*

रजक 1) m. *a*) *Wäscher* (der sich auch mit dem *Färben* von Kleidern beschäftigt). Im System *eine*

best. verachtete Mischlingskaste. — b) *= प्रुक oder म्रंप्रुक. — c) N. pr. eines Fürsten. Fehlerhaft für राजक. — 2) f. रजिका Wäscherin. — 3) f. रजकी a) dass. oder die Frau eines Wäschers. — b) Bez. eines Frauenzimmers am dritten Tage der Menses Bhâvapr. 1,19.

रजकसरस्वती f. N. pr. einer Dichterin Saduktik.

रजत 1) Adj. a) weisslich, silberfarbig. हिरण्य n. weissliches Gold, so v. a. Silber. — b) silbern. — 2) n. a) Silber Râgân. 13,14. — b) *Gold. — c) *Perlenschmuck. — d) *Elfenbein. — e) *Blut. — f) *Sternbild. — g) *N. pr. α) eines Berges. — β) eines Sees.

रजतकूट N. pr. einer Kuppe im Gebirge Malaja.

रजतदंष्ट्र m. N. pr. eines Sohnes Vaǵradaṁshṭra's, eines Fürsten der Vidjâdhara.

*रजतप्युत m. Bein. Hanumant's.

रजतनाभ m. N. pr. eines mythologischen Wesens.

रजतनाभि 1) Adj. einen weisslichen Nabel habend. — 2) m. N. pr. eines Abkömmlings des Kubera.

रजतपद्मदान n. Titel eines Werkes Burnell, T.

रजतपर्वत m. 1) ein Berg von Silber, insbes. ein künstlicher als Geschenk für Brahmanen. — 2) N. pr. eines Berges.

रजतपात्र n. Silbergefäss.

*रजतप्रस्थ m. Bein. des Berges Kailâsa.

रजतभाजन n. Silbergefäss.

रजतमय Adj. (f. ई) silbern.

रजतवाह् m. N. pr. eines Mannes. Pl. seine Nachkommen.

रजताचल (Spr. 7754) und रजताद्रि m. Silberberg, Bein. des Kailâsa.

रजन 1) Adj. (f. रजनी) färbend AV. 1,23,1 = TBr. 2,4,4,1. — 2) m. a) Strahl. — b) N. pr. eines Mannes. — 3) *n. Safflor. — रजनी s. bes.

रजनक m. N. pr. = रजन 2) b).

रजनि (metrisch) f. = रजनी Nacht.

रजनिकर m. der Mond 322,25.

रजनिचर m. 1) Nachtwandler, ein Râkshasa. — 2) Nachtwächter Vidḍh. 82,1.

रजनिपुरंधी f. eine best. Form der Upamâ.

रजनिंमन्य Adj. sich für Nacht haltend (Tag) Bhaṭṭ.

रजनिरात्रसी f. die Nacht als Râkshasî gedacht 132,6.

रजनी f. 1) Nacht. — 2) Curcuma longa. Du. und °द्वय n. Curcuma longa und aromatica. — 3) *die Indigopflanze. — 4) *Weintraube. — 5) *Lack (लाक्षा). — 6) Bein. der Durgâ. — 7) eine best. Personification Mân. Gṛhj. 2,18. — 8) eine best. Mûrkhanâ S. S. S. 31. — 9) N. pr. a) einer Apsaras Bâlar. 89,7. — b) eines Flusses.

रजनीकर m. der Mond.

रजनीकरनाथ m. schlechte v. l. für रजनीचरनाथ.

*रजनीगन्ध m. f. (आ) Polianthes tuberosa Mat. med. 315.

रजनीचयनाथ m. schlechte v. l. für रजनीचरनाथ.

रजनीचर 1) Adj. in der Nacht wandelnd (Mond). — 2) m. a) Nachtwandler. — b) ein Râkshasa Kâd. 23,9. — c) *Nachtwächter. — d) *Dieb.

रजनीचरनाथ m. der Mond.

*रजनीजल n. Thau, Reif.

रजनीपति m. der Mond.

रजनीमुख n. Abend.

रजनीय Adj. MBh. 4,2088 fehlerhaft für मरुनीय.

रजनीरमण und रजनीश (Vikramâṅkaḱ. 11,63) m. der Mond.

*रजनीव्हासा f. Nyctanthes arbor tristis Mat. med. 189.

रजयित्री f. Färberin.

रजःशय 1) Adj. (f. आ) silbern Maitr. S. 1,2,7 (17,4). — 2) f. आ Bez. der Worte यौ ते ऽग्ने रजःशयौ तनूः (VS. 5,8) Ind. St. 10,364.

रजःशुद्धि f. richtige Beschaffenheit der Menses.

रजस् 1) n. a) Dunstkreis, Luftkreis, insofern darin Nebel, Wolken u. s. w. sich bewegen; Pl. die Lüfte. Im Besondern α) eines der Weltgebiete. — β) irdischer und himmlischer Dunstkreis. — γ) drei und sechs Dunstkreise. — δ) Du. die untere und die obere Region (über der Erde). — ε) die obere und untere Grenze des Dunstkreises. — b) Dunst, Nebel; Düsterkeit, Dunkel. — c) Staub; Unreinigkeit, kleine Partikeln irgend eines Stoffes; Staubkörnchen. — d) Blüthenstaub. — e) das Staubige, d. i. das aufgerissene und bebaute Land, Feld. — f) die menses. — g) Leidenschaft; in der Philosophie die mittlere der drei Qualitäten, die den Geist verdüsternde Leidenschaftlichkeit. — h) *Zinn. — i) *eine best. Pflanze, = पर्पट Râgân. 5,8. Bhâvapr. 3,101. — k) *= ज्योतिस्, उदक, लोक, ब्रह्मन्. — 2) m. N. pr. eines Sohnes des Vasishṭha.

रजस 1) Adj. a) trübe, dunkel. — b) im Trüben lebend. — 2) am Ende eines adj. Comp. (f. ई) die menses Gṛhjâs. (ed. Bloomfield) 2,18.

*रजसय्, °यति = रजस्विनमाचष्टे.

*रजसानु m. 1) Wolke. — 2) Geist, Herz.

रजस्क am Ende eines adj. Comp. (f. आ) = रजस् in नी° und वि°.

रजस्तमस्क Adj. von den Qualitäten रजस् und तमस् beherrscht.

रजस्तमोमय Adj. die Natur der Qualitäten रजस् und तमस् habend.

रजस्तुर् Adj. durch den Dunstkreis kommend, die Lüfte durcheilend.

रजस्तोक m. (*n.) das Kind der Leidenschaftlichkeit, d. i. die Habsucht.

*रजस्य्, °स्यति zu Staub werden, zerstieben.

रजस्य Adj. dunstig oder staubig.

रजस्वल 1) Adj. (f. आ) a) bestäubt, mit Staub erfüllt, staubig Âpast. — b) f. die menses habend; Subst. eine Frau während der menses. Auch so v. a. mannbar, ein mannbares Mädchen. — c) von der Qualität रजस् erfüllt, voller Leidenschaft. — d) als Erklärung von रजिष्ठ so v. a. उदकवत्. — 2) *m. Büffel.

रजस्विन् Adj. voller Blüthenstaub und zugleich von der Qualität रजस् erfüllt.

रजःसुवासिनी f. ein schon menstruirendes, aber noch im Hause des Vaters lebendes Mädchen Mân. Gṛhj. 1,2.

रजःस्पृश् Adj. den Staub —, die Erde berührend.

रजाशय 1) Adj. = रजःशय. — 2) f. आ = रजःशय 2) Âpast. Çr. 11,4,5.

1. रजि m. 1) N. pr. a) eines von Indra bezwungenen Dämons oder Fürsten. Nach Sâj. N. pr. eines Mädchens oder so v. a. Reich. — b) eines Âṅgirasa Ârsh. Br. — c) eines Sohnes des Âjus. — 2) उभौ रजी nach Sâj. Himmel und Erde oder Sonne und Mond.

2. रजि f. Richtung, Linie.

रजिष्ठ Adj. Superl. (f. आ) 1) der geradeste. — 2) der redlichste ṚV. 7,51,2. — Vgl. ऋजिष्ठ.

*रजी Adj. mit कर् in Staub verwandeln.

*रजीयंस् Adj. Compar. = ऋजीयंस्.

रजु häufig fehlerhaft für रज्जु.

रजेषित Adj. nach Sâj. von Kamelen oder Eseln getrieben.

रजोगात्र m. N. pr. eines Sohnes des Vasishṭha.

रजोगुणमय Adj. die Qualität Raǵas habend.

*रजोग्रक्षि Adj.

रजोजुष् Adj. mit der Qualität रजस् verbunden Kâd. 1,1.

रजोदर्शन n. das Erscheinen der ersten menses.

रजोऽधिक Adj. bei dem die Qualität रजस् vorherrscht Varâh. Bṛh. S. 69,8.

*रजोवल oder *रजोवल n. Finsterniss.

रजोमेघ m. Staubwolke.

*रजोरस m. Finsterniss.

*रज्जोवल n. s. रज्जोबल.

रज्जोकर m. 1) *der Besen bei den Gaina* Hem. Par. 8,76. — 2) * *Wäscher.*

*रज्जोकरण n. = रज्जोकर 1) Zacu. Beitr. 88,2 v. u.

*रज्जोकरणधारिन् m. = व्रतिन्.

रज्ज्व्य n. *Seilzeug.*

रज्जु f. 1) *Strick, Seil.* Auch रज्जू; am Ende eines Comp. auch रज्जु m. रज्जुम् आ — स्था Med. so v. a. *sich erhängen.* In Comp. mit dem Stoffe, aus dem der Strick gemacht ist, ausnahmsweise auch mit dem Wozu. — 2) in der Medicin *Sehnen, die von der Wirbelsäule ausgehen.* — 3) **Haarflechte.* — 4) *eine best. Constellation.* — 5) **Caryota urens* Râǵan. 9,95.

रज्जुक am Ende eines adj. Comp. (f. आ) = रज्जु 1).

*रज्जुकण्ठ m. N. pr. eines Lehrers.

रज्जुताल m. 1) *ein best. Baum.* — 2) *das wilde Huhn* Vishṇus. 51,29.

रज्जुदालक m. *das wilde Huhn.*

रज्जुपीठिका f. *eine an Stricken hängende Bank* 116,2.

रज्जुपेडा f. *ein an Stricken hängender Korb* Kathâs. 64,107.

रज्जुबन्ध m. *das Binden mit Stricken.* °बन्धेन बन्ध् *Jmd mit einem Strick umbinden* Kathâs. 18, 300.

*रज्जुभार m. N. pr. eines Lehrers.

रज्जुमय Adj. *aus Stricken bestehend* Âpast. Çr. 15,15,1.

रज्जुयन्त्र n. *ein aus Fäden bestehender Mechanismus* (bei einer Gliederpuppe) Kathâs. 43,25.

रज्जुलम्ब m. *Hängestrick* 118,7.

*रज्जुशारद Adj. *so eben vom Strick kommend, so eben geschöpft* (Wasser).

रज्जुसंदान n. Sg. *Strick und Fussfessel* Çat. Br. 14,3,1,22. Vgl. Comm. zu Kâtj. Çr. 26,2,10. 5,1.

रज्जुसर्ज m. *Seiler.*

रज्जून Adj. (f. आ) *aus Stricken künstlich zusammengefügt* Kâtj. Çr. 15,7,1.

रञ्ज् in निरञ्जन. Vgl. लाञ्ज्.

1. रञ्ज्, रञ्जति, °ते, रञ्ज्यति, °ते; 1) *sich strecken, ausgreifen* (im Laufe). — 2) *erstreben, verlangen nach* (Acc.). — 3) रञ्जमान *a) herbeieilend. — b) erstrebend.* — Mit अभि *nach Etwas greifen, auf Etwas zueilen;* mit Acc. — Mit आ Med. *erstreben, herbeiwünschen.* — Mit नि Med. 1) *erreichen, gewinnen.* — 2) *erwischen, unter sich bringen.* — Mit प्र *hinstreben zu* (Acc.) ṚV. 3,43,6. — Mit सम् Med. *zusammen streben, sich vereinigen auf* (Loc.).

2. रञ्ज् s. रज्.

रञ्ज 1) m. in *जलरञ्ज. — 2) f. आ *eine Art Trommel* S. S. S. 177.

रञ्जक 1) Adj. (f. रञ्जिका) *a) färbend. — b) angenehm erregend, entzückend, erfreuend.* — 2) *m. *das rothe Pulver auf den Kapseln der Rottleria tinctoria* Râǵan. 13,101. — 3) f. ई *Färberin.* — 4) *n. *Zinnober* Râǵan. 13,58.

रञ्जन 1) Adj. (f. ई) *a) färbend.* Nom. abstr. °त्व n. — *b)* am Ende eines Comp. *angenehm erregend, entzückend, erfreuend* Spr. 1598. — 2) *m. *Saccharum Munja* Râǵan. 8,86. — 3) f. ई *a)* wohl so v. a. *freundliche Begrüssung.* — *b) *die Indigopflanze.* — *c) *Nyctanthes arbor tristis.* — *d) *Gelbwurz.* — *e) *ein best. wohlriechender Stoff.* — *f) *eine best.* Çruti S. S. S. 23. — 4) n. *a) das Färben.* — *b) Farbe.* — *c) das Nasaliren.* — *d) das Entzücken, Erfreuen, Beglücken, Zufriedenstellen.* — *e) *rother Sandel.* — *f) *Zinnober* Râǵan. 13,57.

*रञ्जनक m. *ein best. Baum,* = कट्फल Râǵan. 9,19.

*रञ्जनद्रु m. *ein best. Baum.*

*रञ्जनद्रुम m. *Shorea (Vatica) robusta.*

रञ्जनीय Adj. 1) *gut zu stimmen, zu erfreuen, zufriedenzustellen.* — 2) *woran man seine Freude hat.*

*रञ्जिनी f. 1) *die Indigopflanze.* — 2) *Rubia Munjista.* — 3) = प्रुण्डरोचनिका.

रट्, रटति 1) *heulen, brüllen, schreien, krächzen, laut wehklagen* (Hem. Par. 1,187); *schallen, rauschen, rauschend —, laut verkünden.* — 2) *zujauchzen,* mit Acc. Nur रटित *wozu man jauchzt.* — *Caus. रटयति = Simpl. — Intens. रारटीति (Partic. f. रारट्ती) *schreien, krächzen* Bhoǵa-Pr. 79, 24. — Mit आ *schreien, krächzen* Kâd. 256,28. 2,40,5. 83,9. — Mit परि in *°राटक und *°राटिन्. — Intens. °रारटीति *laut schreien, — rufen.*

रटन n. *Beifallsruf.*

रट्टी f. *der 14te Tag in der dunkelen Hälfte des* Mâgha.

रटरटाय्, °यते *quaken* zu Spr. 2808.

रटित 1) Adj. s. u. रट्. — 2) n. *Geschrei, Geheul, Geknarre* u. s. w. Kâd. 251,20. Harshaç. 121,12.

रट्टा f. N. pr. einer Fürstin.

*रठ्, रठति (परिभाषणे).

रडि f. neben रति Kâṭh. Gṛhj. 20. 47 nach dem Schol. = क्रीडा. In andern Texten fehlt रडि; vgl. Pâr. Gṛhj. 3,9,4. Vishṇus. 86,9.

रडु N. pr. 1) m. eines Mannes. — 2) f. आ einer Fürstin.

रण् s. रन्.

रणँ 1) m. *a) Behagen, Ergötzen, Lust, Freudigkeit.* — *b) *Laut, Ton.* — *c) *Gang.* — *d) *= कोण. — 2) m. n. (dieses ausnahmsweise) *Kampf,* — *um* (im Comp. vorangehend).

रणक m. N. pr. eines Fürsten.

रणकर्मन् n. *Kampf.*

रणकाम्य्, °म्यति *Kampf wünschen, kampflustig sein* Çiç. 19,65.

रणकारिन् Adj. *Kampf verursachend.*

रणकृत् Adj. 1) *Freude machend.* — 2) *kämpfend, Kämpfer.*

रणक्षिति f., रणक्षेत्र n., रणक्षोणि f. (Prab. 3, 15) und रणक्षौणि f. (v. l. ebend.) *Kampfstätte, Schlachtfeld.*

रणगोचर Adj. *im Kampfe begriffen, kämpfend.*

रणजम्बुक m. ein Mannesname Hâs.

रणंजय m. N. pr. eines Fürsten.

*रणतूर्य n. *Kriegstrommel.*

रणत्कार m. *Geklingel, Gerassel, Gesumme* (der Bienen).

रणदर m. N. pr. eines Mannes.

रणदुन्दुभि m. *Kriegstrommel* Hariv. 8056.

रणदुर्गा f. Bein. der Durgâ Hariv. 9426.

रणधुर् f. (R. 6,82,43) und °धुरा f. (Veṇis. 60) *die schwere Bürde des Kampfes.*

रणधृष्ट m. N. pr. verschiedener Männer VP².

*रणपक्षिन् m. *eine Falkenart* Râǵan. 19,86.

रणप्रिय 1) Adj. (f. आ) *den Kampf mögend, kampflustig* Hariv. 9426. — 2) *m. *Falke* Râǵan. 19,86. — 3) *n. *die wohlriechende Wurzel von Andropogon muricatus.*

रणभट m. N. pr. eines Mannes.

रणभू f. und रणभूमि f. *Kampfplatz, Schlachtfeld.*

*रणमत्त m. *Elephant.*

रणमुख n. 1) *der Rachen der Schlacht.* — 2) *Vordertreffen* Varâh. Jogaj. 4,12. Veṇis. 78. 98.

*रणमुष्टिका f. *eine best. Pflanze* Râǵan. 4,185.

रणमूर्धन् m. *die Spitze einer Schlacht, Vordertreffen* MBh. 5,192,21. R. 3,25,18. 6,53,7. 55,1. 68. Kathâs. 48,137.

रणयज्ञ m. *ein als Opfer gedachter Kampf* Veṇis. 15,7.

*रणरङ्ग m. *die Gegend zwischen den Fangzähnen eines Elephanten.*

रणरङ्ग m. *Schlachtbühne, — platz, Kampffeld.*

रणरङ्गमल्ल m. = भोजराज, भोजपति.

*रणरण 1) m. *Mücke.* — 2) n. *Sehnsucht.*

रणरणक 1) m. (Hem. Par. 1,130) f. (आ Daçak. [1925] 2,128,21. 130,12) (*n.) *Sehnsucht, sehnsüchtige, wehmüthige Gedanken um einen geliebten*

Gegenstand Harshaḱ. 10,5. 25,7. 141,16. Kâd. 236, 17. — 2) m. *der Liebesgott* Dhûrtan. 50.

रणरणाय्, °यित Adj. *laut rasselnd, — tönend* Kâd. 15,16.

रणरसिक Adj. *kampflustig, zu kämpfen begierig mit* (im Comp. vorangehend) Bâlar. 109,14. 112,5.

रणलक्ष्मी f. *Kriegsglück, Schlachtgöttin.*

रणवङ्गमल्ल m. vielleicht fehlerhaft für रणरङ्गमल्ल.

रणवन्य m. N. pr. eines Fürsten.

रणविक्रम m. N. pr. eines Mannes B. A. J. 2,10.

रणविग्रह् m. desgl. ebend. 4,111.

रणवृत्ति Adj. *dessen Handwerk der Kampf ist.*

रणशिक्षा f. *Kriegskunst.*

रणशिरस् n. *die Spitze einer Schlacht, Vordertreffen* Çâk. 157. 185. Spr. 3093.

रणशूर m. *Kriegsheld.*

*रणसंकुल n. *Schlachtgetümmel.*

रणसत्त्र n. *die als Opferhandlung gedachte Schlacht.*

रणस्तम्बघमर् N. pr. einer Oertlichkeit VP.² 2,158.

रणस्तम्भ desgl. Nach Hall, VP.² 2,158 fehlerhaft.

रणस्थ Adj. *im Kampfe begriffen, kämpfend* MBh. 3,120,12.

रणस्थान n. *Kampfstätte, — platz.*

रणस्वामिन् m. *eine Statue Çiva's als Herrn der Schlachten.*

रणाग्नि m. *die als Feuer gedachte Schlacht.*

रणाग्र n. *Spitze einer Schlacht, Vordertreffen* Kathâs. 47,78.

रणाङ्ग n. *ein Werkzeug der Schlacht, Schwert u. s. w.* Bhaṭṭ.

रणाङ्गण und रणाङ्गन n. *Kampfplatz, Schlachtfeld.*

रणाजि m. N. pr. eines Sâdhja.

रणाजिर n. *Kampfplatz, Schlachtfeld.*

रणातोद्य n. *Schlachttrommel.*

रणादित्य m. N. pr. verschiedener Männer.

रणान्तकृत् Adj. *dem Kampf ein Ende machend* (Vishṇu).

*रणायुध m. *Hahn* Bhâvapr. 2,8.

रणारम्भा f. N. pr. einer Fürstin. °स्वामिदेव m. Name einer von ihr errichteten Statue.

*रणालंकरण m. *Reiher* Râǵan. 19,87.

रणावनि f. *Schlachtfeld.*

रणाश्व m. N. pr. eines Fürsten.

रणित 1) Adj. s. u. 1. रण्. — 2) n. *Geklinge, Getöne, Gesumme* (von Bienen).

³रणितर् Nom. ag. *sich ergötzend an* (Loc.).

रणेचर Adj. *auf dem Schlachtfelde wandelnd* (Vishṇu).

रणेश und रणेश्वर m. = रणस्वामिन्.

*रणेस्वच्छ (!) m. *Hahn.*

रणोत्कट 1) Adj. *rasend im Kampfe.* — 2) m. N. pr. *a*) eines Wesens im Gefolge Skanda's. — *b*) eines Daitja.

रणोद्देश m. *Kampfplatz* R. 5,56,126.

रण्ड 1) *Adj. *verkrüppelt, verstümmelt.* Richtig वण्ड. — 2) m. etwa *Verräther an* (im Comp. vorangehend). — 2) f. आ *a*) als verächtliche Bez. eines Weibes etwa so v. a. *Vettel.* — *b*) *Wittwe.* — *c*) **Salvinia cucullata.* — *d*) *ein best. Metrum.*

*रण्डक m. *ein unfruchtbarer Baum.*

रण्डानन्द् m. N. pr. eines Dichters Subhâshitar. 2344.

रण्डाश्रमिन् Adj. *nach dem 48sten Jahre sein Weib verlierend.*

1. ³रण्य, ³रण्याय्र 1) Adj. *ergötzlich, erfreulich.* — 2) n. *a*) *Ergötzlichkeit, Freude.* — *b*) *Kampf.*

2. (रण्य) ³रण्याय्र AV. 9,3,6 von unbekannter Bed.

रण्यजित् Adj. *im Kampfe siegend.*

रण्यवाच् Adj. *erfreulich redend.*

रण्व्, रण्वति 1) *ergötzen* TS. Vgl. Ind. St. 13, 68. — 2) *गतौ.

³रण्वं Adj. (f. आ) 1) *behaglich, erfreulich, lieblich.* — 2) *fröhlich, lustig.*

³रण्वन्, nur Intr. Pl. ³रण्वभिस्; nach Sâj. = रमणीयाभिश्चित्तिभिः.

रण्वसंदृश् Adj. *lieblich anzuschauen.*

रण्वसत् Adj. *fröhlich.* Nur रण्वसत् Nom. Du. f.; nach Sâj. = शब्दिते, स्तुते oder परस्परं गच्छत्यौ.

रत 1) Adj. s. u. रम्. — 2) f. आ N. pr. der Mutter des Tages. — 3) n. *a*) *Liebeslust, Liebesgenuss, coitus.* — *b*) **die Schamtheile.*

रतकील m. *Hund* Vâsav. 76,2. 77,1.

*रतगुरु m. *Gatte.*

*रतगृह n. *vulva* Gal.

*रतज्वर m. *Krähe.*

*रततालिन् m. *Wollüstling.*

*रततालो f. *Kupplerin.*

*रतनाराच oder *रतनारीच m. 1) *Wollüstling.* — 2) *Hund.* — 3) *der Liegesgott.* — 4) *sonus, quem mulier in coitu edit.*

*रतनिधि m. *Bachstelze.*

*रतबन्ध m. *die Stellung beim Beischlaf.*

*रतर्द्धिक n. 1) *Tag.* — 2) *ein Bad zum Vergnügen.* — 3) *eine Gruppe von acht glückbringenden Dingen.*

रतवत् Adj. *eine Bildung aus der Wurzel* रम् *enthaltend,*

*रतत्रण und *रतशायिन् m. *Hund.*

*रतकिण्डक m. *Weiberverführer.*

*रतान्धु क m. *Hund.*

*रतान्धी f. *Nebel.*

*रतार्द्र m. *Hund.*

*रताम्बुक (!) n. Du. *die beiden Vertiefungen unmittelbar über den Hüften.*

³रति f. 1) *Rast, Ruhe.* — 2) *Lust, Behagen, Gefallen, — an* (Loc. oder im Comp. vorangehend). रतिम् आप्, लभ्, उप-लभ्, अधि-गम्, विद्, कर् (zu Spr. 3613) und बन्ध् *Gefallen finden.* — 3) *Wollust, Liebeslust, Liebesgenuss, coitus.* Personificirt als *eine der Gattinnen des Liebesgottes* 134, 21. — 4) **die Schamtheile.* — 5) elliptisch für रतिगृह *Lusthaus.* — 6) *die sechste* Kalâ *des Mondes.* — 7) *ein best. über Waffen gesprochener Zauberspruch.* — 8) *ein best. Metrum.* — 9) mystische Bez. *des Lautes* न. — 10) N. pr. *a*) einer Apsaras. — *b*) der Gattin Vibhu's und Mutter Pṛthusheṇa's.

रतिकर 1) Adj. (f. ई) *a*) *Lust —, Freude bereitend.* — *b*) *der Liebe pflegend.* — 2) *m. *ein best.* Samâdhi. — 3) f. आ N. pr. einer Apsaras Kâraṇḍ. 3,14.

रतिका f. *eine best.* Çruti S. S. S. 23.

रतिकान्ततर्कवागीश m. N. pr. eines Scholiasten.

रतिकामपूजा f. Titel eines Werkes Burnell, T.

*रतिकुक्कर n. *pudendum muliebre.*

रतिक्रिया f. *Beischlaf.*

रतिगृह् n. 1) *Lusthaus.* — 2) **pudendum muliebre.*

*रतिचरणसमत्तस्वर m. N. pr. eines Gandharva.

रतिज्ञनक m. N. pr. eines Fürsten.

*रतिज्ञक् m. *ein best.* Samâdhi.

रतिज्ञ Adj. *liebestüchtig* 150,11.

रतितस्कर m. *Einer, der den Liebesgenuss als unerkannter Dieb stiehlt,* Hariv. 9963. 9995.

रतिताल m. *ein best. Tact* S. S. S. 212.

रतिद Adj. (f. आ) *Lust —, Behagen verleihend* Varâh. Jogaj. 5,30.

रतिदेव Sâv. 2,17 fehlerhaft für रन्तिदेव.

रतिनाग m. *quidam coeundi modus.*

रतिपति m. *der Gatte der* Rati, *der Liebesgott* Ind. St. 14,381.

रतिपाश m. *quidam coeundi modus.*

रतिप्रपूर्ण m. *eine best. Weltperiode bei den Buddhisten.*

रतिप्रिय 1) Adj. *beim coitus erwünscht* Vâsav. 229,1. — 2) *m. *der Geliebte der* Rati, *der Liebesgott.* — 3) f. आ *a*) ein Name der Dâkshâjaṇî. — *b*) N. pr. einer Surâṅganâ Ind. St. 15.

रतिभवन n. *Lusthaus.*

रतिमञ्जरी f. Titel eines Werkes.

*रतिमदा f. *eine* Apsaras.

रतिमत् Adj. 1) *lustig, froh, seine Lust habend an* (Loc.). — 2) *verliebt* 291,28. — 3) *von der* Rati *begleitet* 291,28.

रतिमन्दिर n. 1) *Lust —, Liebesgemach.* — 2) **pudendum muliebre.*

रतिमित्र m. 1) *quidam coeundi modus.* — 2) N. pr. eines Dichters Subhâshitar. 1709. 1749.

रतिरमण m. *der Geliebte der* Rati, *der Liebesgott* Mâlatîm. 13,3 (15,18).

1. रतिरस m. *Liebesgenuss* 187,13.

2. रतिरस Adj. *wie Liebesgenuss schmeckend.*

रतिरहस्य n. Titel eines Werkes. °दीपिका f. Burnell, T.

*रतिलक्ष m. *Beischlaf.*

रतिलील 1) m. *ein best. Tact* S. S. S. 207. — 2) f. आ N. pr. einer Surâṅganâ Ind. St. 15,241.

रतिलोल m. N. pr. eines bösen Dämons (buddh.).

रतिवर m. 1) **der Geliebte der* Rati, *der Liebesgott.* — 2) *ein der* Rati *gewährtes Gnadengeschenk.*

रतिवर्धन Adj. *die Liebeslust befriedigend.*

रतिवल्ली f. *die als Liane gedachte Liebeslust.*

रतिशूर m. *ein Held im Liebesgenuss, ein Mann von ausserordentlicher Potenz.*

रतिसंयोग m. *Beischlaf.*

रतिसंग्रहव्याख्या f. Titel eines Werkes.

*रतिसत्रा f. *Trigonella corniculata.*

रतिसर्वस्व n. Titel eines Werkes.

रतिसहचर m. *der Gefährte der* Rati, *der Liebesgott* Daçak. (1925) 2,130,9.

रतिसुन्दर m. *quidam coeundi modus.*

रतिसेन m. N. pr. eines Fürsten.

रतीश m. *der Gatte der* Rati, *der Liebesgott* Naish. 6,31. 7,64.

*रतू f. 1) *der Götterfluss.* — 2) *eine wahre Rede.* — Vgl. वतू.

रतोत्सव m. *ein Fest des Liebesgenusses.*

*रतोद्वह् m. *der indische Kuckuck.*

रत्न 1) n. (am Ende eines adj. Comp. f. आ) *Gabe; Habe, Besitz, Gut.* — *b*) *Kleinod, Juwel, Edelstein* (Râgân. 13,145), insbes. *Perle.* विद्यारत्न *das Juwel Gelehrsamkeit,* स्त्रीरत्न *eine Perle von Weib,* अश्वरत्नौ (m.!) *zwei Juwele von Pferden.* Nom. abstr. रत्नता f. Bâlar. 295,21. — *c*) *Magnet.* — *d*) **Diamant* Râgân. 13,174. — *e*) **Rubin* Râgân. 13,147. — *f*) verkürzt für रत्नकम्बल. — *g*) nach Weber Bez. *der Zahl 14* in Hdschrr. — 2) m. N. pr. eines Mannes. Auch भट्ट°.

रत्नक m. N. pr. eines Mannes.

रत्नकण्ठ m. N. pr. verschiedener Autoren Bühler, Rep. No. 166. 206. 537.

*रत्नकन्दल m. *Koralle.*

*रत्नकर m. Bein. Kubera's.

रत्नकरण्डक m. Titel eines Werkes Bühler, Rep. No. 660.

रत्नकलश m. N. pr. eines Mannes.

रत्नकला f. ein Frauenname.

रत्नकिरीटिन् m. N. pr. eines Fürsten der Kiṁnara Kâraṇḍ. 3,1.

रत्नकीर्ति m. N. pr. eines Buddha.

रत्नकूट N. pr. 1) m. *a*) **eines Berges.* — *b*) eines Bodhisattva. — 2) n. einer Insel.

रत्नकूटसूत्र n. Titel eines buddh. Sûtra.

रत्नकेतु m. 1) N. pr. *a*) eines Buddha. — *b*) eines Bodhisattva. — 2) der gemeinschaftliche Name von 2000 künftigen Buddha. Auch °राज m.

रत्नकेतूदय m. Titel eines Schauspiels Burnell, T.

*रत्नकोटि m. *ein best.* Samâdhi.

रत्नकोश m., °कारमतवाद m. (Opp. Cat. 1), °कारिकाविचार m., °वाद (Burnell, T.) und °वादरहस्य n. Titel von Werken.

रत्नक्षेत्रकूटसंदर्शन m. N. pr. eines Bodhisattva. v. l. रत्नच्छत्रकूट°.

रत्नखानि f. *eine Fundgrube für Edelsteine.*

रत्नगर्भ 1) Adj. *Edelsteine —, Perlen bergend, mit ihnen besetzt.* — 2) m. *a*) **das Meer.* — *b*) N. pr. α) eines Bodhisattva. — β) eines Scholiasten. — 3) f. आ *die Erde* Prasannar. 53,28. Ind. St. 15,270.

रत्नगिरि m. N. pr. eines *Berges* Eitel, Chin. B.

रत्नगिरिरस m. *ein best. medicinisches Präparat* Rasendrak. 78. Mat. med. 92.

रत्नग्रीवतीर्थ n. N. pr. eines Tîrtha.

रत्नचन्द्र m. N. pr. 1) eines eine *Edelstein*grube hütenden Gottes. — 2) eines Bodisattva. — 3) *eines Sohnes des Bimbisâra.

रत्नचन्द्रमति m. N. pr. eines Bhikshu.

रत्नचूड m. N. pr. 1) eines Bodhisattva. — 2) eines mythischen Fürsten.

रत्नचूडमुनि (Conj.) m. N. pr. eines Mannes.

रत्नचूडापरिपृच्छा f. Titel eines Werkes.

रत्नचूडापाख्यान (Conj.) n. desgl.

रत्नचूर m. und °चूरोपाख्यान n. wohl fehlerhaft für °चूड und °चूडो°.

रत्नच्छत्र n. *ein Sonnenschirm von Edelsteinen.*

रत्नच्छत्रकूटसंदर्शन m. v. l. für रत्नक्षेत्रकूट°.

रत्नच्छत्राभ्युद्गतावभास m. N. pr. eines Buddha.

रत्नच्छाया f. *Edelsteinschimmer* Megh. 35.

रत्नतल्प m. *ein mit Edelsteinen verziertes Lager* Daçak. 83,1.

रत्नतूलिका f. Titel eines Werkes Opp. Cat. 1.

रत्नतेजोऽभ्युद्गतराज m. N. pr. eines Buddha.

रत्नत्रय n. *die drei Juwele.* Bei den Buddhisten so v. a. बुद्ध, धर्म und संघ (Sukhâv. 1,2), bei den Gaina (Hem. Par. 1,370) so v. a. सम्यग्दर्शन, सम्यग्ज्ञान und सम्यक्चारित्र.

रत्नत्रयजपमाला (wohl °जपमाला) f. Titel eines Gaina-Werkes Bühler, Rep. No. 661.

रत्नत्रयपरीक्षा f. Titel eines Vedânta-Werkes.

रत्नत्रयविधानकथा f. und °त्रयोद्यापन n. Titel von Gaina-Werken Bühler, Rep. No. 662. fg.

रत्नदण्डातपत्रिन् Adj. *mit einem mit Juwelen verzierten Stabe und Sonnenschirm versehen* Hemâdri 1,550,21.

रत्नदत्त m. N. pr. verschiedener Männer.

रत्नदर्पण m. 1) *ein aus Edelsteinen bestehender Spiegel.* — 2) Titel eines Commentars.

रत्नदीप m. *eine Lampe, in der Edelsteine die Stelle des Dochtes vertreten.*

रत्नदीपिका f. Titel eines Werkes.

रत्नद्रुम m. wohl *Koralle.*

रत्नद्रुममय Adj. wohl *aus Korallen bestehend.*

रत्नद्वीप m. N. pr. einer *Insel.*

रत्नधृ̈ und रत्नधृ̈ा Adj. 1) *Gaben —, Güter verschaffend, — spendend.* Superl. रत्नधृ̈ातम. — 2) *Güter besitzend.*

रत्नधर m. N. pr. verschiedener Männer Bühler, Rep. No. 117.

रत्नधृ̈ा Adj. s. u. रत्नधृ̈.

रत्नधेनु m. *eine durch Juwelen symbolisch dargestellte Mutterkuh.*

रत्नधेय n. *das Güterspenden.*

*रत्नध्वज m. N. pr. eines Bodhisattva.

रत्ननदी f. N. pr. eines *Flusses.*

रत्ननाभ Adj. *dessen Nabel ein Edelstein ist* (Vishṇu).

*रत्ननायक m. **Rubin* Râgân. 13,146.

रत्ननिधि m. 1) *eine Fundgrube für Edelsteine* oder *Perlen,* Bez. *a*) *des Meeres.* — *b*) des Meru. — *c*) Vishṇu's. — 2) **Bachstelze;* richtig रतनिधि.

रत्नपञ्चक n. *die fünf Juwele,* d. i. *Gold, Silber, Perlen, eine Art Diamant* (राजावर्त) *und Korallen* Hemâdri 2,*a*,47,5. 6.

रत्नपरीक्षा f. Titel eines Werkes Burnell, T.

रत्नपर्वत m. *ein Berg, der Edelsteine birgt*, insbes. Bez. des Meru.

रत्नपाणि m. N. pr. 1) eines Bodhisattva Kâraṇḍ. 1,13. 17,1. fgg. — 2) eines Grammatikers.

रत्नपाल m. N. pr. eines Fürsten Ind. St. 14, 399. fg.

रत्नपीठा f. N. pr. einer Gandharva-Jungfrau Kâraṇḍ. 5,14.

रत्नपुर n. N. pr. einer *Stadt* Ind. St. 14,122.

रत्नप्रकाश m. Titel eines Wörterbuchs.

रत्नप्रदीप m. = रत्नदीप. Am Ende eines adj. Comp. °क.

रत्नप्रभ 1) m. N. pr. *a*) Pl. einer Klasse von Göttern (buddh.). — *b*) eines Fürsten. — 2) f. आ *a*) *die Erde.* — *b*) **eine best. Hölle bei den Gaina.* — *c*) N. pr. α) verschiedener Frauen. — β) eines weiblichen Schlangendämons. — γ) einer Apsaras Bâlar. 89,7. — *d*) Name des 7ten Lambaka im Kathâs., so benannt nach einer Fürstin gleiches Namens.

रत्नप्रासाद m. *ein mit Juwelen verzierter Palast* 134,26.

रत्नबन्धक m. *Juwelier* Schol. zu Harshaḱ. (Çaka 1936) 402,9.

*रत्नबाहु m. Bein. Vishṇu's.

रत्नभाज् Adj. 1) *Gaben austheilend.* — 2) *im Besitz von Kleinodien seiend.*

रत्नभूति m. N. pr. eines Dichters Subhâshitar. 2354.

रत्नमञ्जरी f. N. pr. einer Vidjâdharî.

रत्नमति m. N. pr. eines Grammatikers (Gaṇar.) und einer anderen Person (Eitel, Chin. B.).

रत्नमय Adj. (f. ई) *aus Edelsteinen gebildet, daraus bestehend, damit reichlich versehen.*

रत्नमाला f. 1) *ein Halsband aus Juwelen, Perlenschmuck* 291,15. 323,26. Am Ende eines adj. Comp. f. आ 317,29. — 2) vollständiger und abgekürzter Titel verschiedener Werke. — 3) N. pr. einer Gandharva-Jungfrau Kâraṇḍ. 4,19.

रत्नमालावती f. N. pr. eines Wesens im Gefolge der Râdhâ.

रत्नमालिका f. in कुल°.

रत्नमालिन् Adj. *mit einem Halsband aus Juwelen versehen.*

रत्नमालीयपुण्ड्रोक m. N. pr. eines Dichters Saduktik. 4,218.

रत्नमित्र m. desgl. Subhâshitar. 1170.

*रत्नमुकुट m. N. pr. eines Bodhisattva.

*रत्नमुष्य n. *Diamant.*

*रत्नमुद्रा f. *ein best.* Samâdhi.

*रत्नमुद्राहस्त m. N. pr. eines Bodhisattva.

रत्नमेघसूत्र n. Titel eines buddh. Sûtra Eitel, Chin. B.

रत्नयष्टि m. N. pr. eines Buddha.

रत्नयुगमतीर्थ n. N. pr. eines Tîrtha.

रत्नरक्षित m. N. pr. eines buddh. Gelehrten.

*रत्नराज् m. *Rubin* Râǵan. 13,146.

रत्नराजि f. *Perlenschnur.*

रत्नराशि m. 1) *ein Haufen Edelsteine, Perlenmenge* 110,14. Ind. St. 14,379. — 2) **das Meer.*

रत्नरेखा f. N. pr. einer Fürstin.

रत्नललना n. Titel eines Werkes Opp. Cat. 1.

रत्नलिङ्गेश्वर m. bei den Buddhisten Bez. Svajaṁbhû's in seiner sichtbaren Form.

रत्नवत् 1) Adj. *a*) *von Gaben begleitet.* — *b*) *reich an Edelsteinen* oder *Perlen, damit verziert.* — 2) m. N. pr. eines Berges. — 3) f. रत्नवती *a*) **die Erde.* — *b*) N. pr. verschiedener Frauen.

रत्नवर्धन m. N. pr. eines Mannes.

रत्नवर्धनेश m. *eine von* Ratnavardhana *errichtete Statue* Çiva's.

रत्नवर्मन् m. N. pr. eines Kaufmanns.

रत्नवर्ष m. N. pr. eines Fürsten der Jaksha.

*रत्नवर्षुक n. *der mythische Wagen* Pushpaka.

रत्नविप्रुड् m. N. pr. einer Welt (buddh.).

*रत्नवृत्त m. = विद्रुम (in einer anderen Bed. als *Koralle*).

रत्नशास्त्र n. Titel eines Werkes.

रत्नशिखण्ड m. N. pr. eines mythischen Vogels, Gefährten des Gaṭâju, Bâlar. 171,10. fgg.

*रत्नशिखर m. N. pr. eines Bodhisattva.

रत्नशिखिन् m. N. pr. eines Buddha.

रत्नशेखर m. N. pr. eines Mannes.

रत्नशेषा f. Titel eines Werkes Opp. Cat. 1.

रत्नषष्ठी f. *eine best. Begehung* Comm. zu Mṛkkh. 54,16.

रत्नसंग्रह m. Titel eines Werkes.

रत्नसंघात m. *eine Menge von Juwelen.*

रत्नसंघातमय Adj. (f. ई) *aus einer Menge von Juwelen gebildet, — bestehend.*

*रत्नसमुद्गल (°समुद्गक?) m. *ein best.* Samâdhi.

रत्नसंभव m. N. pr. 1) eines Dhjânibuddha. — 2) eines Buddha. — 3) eines Bodhisattva. — 4) einer Oertlichkeit.

रत्नसागर m. Titel eines Werkes.

रत्नसानु m. Bein. des Berges Meru Anarghar. 43. Bhâm. V. 4,38. Ind. St. 15,420.

रत्नसारपर्वत m. desgl. Ind. St. 15,420.

रत्नसिंह m. N. pr. eines buddh. Gelehrten M. Müller, Ren. 312.

रत्नसू 1) Adj. *Edelsteine erzeugend.* — 2) *f. *die Erde.*

रत्नसूति f. *die Erde.*

रत्नसेन m. N. pr. eines Fürsten Kampaka 37.

रत्नस्थलनगर n. N. pr. einer *Stadt* Kampaka 37. 68.

रत्नस्वामिन् m. Name einer von einem Ratna errichteten *Statue.*

रत्नहविस् n. *eine best. Opferhandlung im Râǵasûja, welche Personen betrifft, die als kostbare Besitzthümer eines Fürsten gelten.* Vgl. रत्निन् 2).

रत्नाकर m. (adj. Comp. f. आ) 1) *eine Fundgrube für Juwelen.* Nom. abstr. °त्व n. Ind. St. 15,351. — 2) *das Meer.* — 3) Titel verschiedener Werke. — 4) N. pr. *a*) eines Buddha, eines Dichters und verschiedener anderer Personen. — *b*) eines mythischen Rosses. — *c*) einer Stadt; vielleicht n.

रत्नाकरनिघण्टु m. Titel eines *Wörterbuchs.*

रत्नाकरमेखला f. *die Erde* (*die Meerumgürtete*) Daçak. 3,14.

रत्नाकरायित Adj. *einer Fundgrube von Juwelen* — oder *dem Meere gleichend* Hemâdri 1,4,9.

*रत्नाङ्क m. N. pr. des Wagens von Vishṇu.

*रत्नाङ्ग m. *Koralle* Râǵan. 13,159.

रत्नाङ्गुरीयक und रत्नाङ्गुलीयक n. *ein Fingerring mit Edelsteinen.*

रत्नादेवी f. N. pr. einer *Fürstin.*

रत्नाद्रि m. N. pr. eines mythischen *Berges.*

रत्नाधिपति m. 1) Bein. Agastja's Bâlar. 296, 4. — 2) N. pr. eines Fürsten.

रत्नापण m. Titel eines Werkes Opp. Cat. 1.

रत्नापुर n. N. pr. einer *Stadt.*

रत्नार्पित Adj. *Juwelen gleichend* Spr. 7823.

रत्नार्चिस् m. N. pr. eines Buddha.

रत्नावती f. N. pr. 1) einer Frau Harshaḱ. 162, 2. — 2) einer Stadt.

रत्नावभास m. *eine best. buddhistische Weltperiode.*

रत्नावलि f. s. u. रत्नावली 3).

रत्नावली f. 1) *Perlenschnur.* — 2) *eine best. rhetorische Figur.* — 3) Titel verschiedener Werke, unter anderen des bekannten Schauspiels. रत्नावलि Opp. Cat. 1. — 4) N. pr. verschiedener Frauen.

रत्नावलीनिबन्ध m. Titel eines Werkes.

रत्नासन n. *ein mit Juwelen verzierter Thronsessel.*

रत्नि m. = 1. अरत्नि 1) *Ellbogen.* — 2) *Elle.*

रत्निन् 1) Adj. *Gaben habend, —empfangend.* — 2) m. Bez. *derjenigen Personen, in deren Wohnung von Fürsten das* Ratnahavis *dargebracht*

wird, Âpast. Çr. 18,12. Nom. abstr. रत्निता.

*रत्निपृष्ठक n. *Ellbogen.*

रत्नेन्द्र m. *ein überaus kostbarer Edelstein.*

रत्नेश्वर N. pr. 1) m. verschiedener Manner. — 2) n. eines Liṅga. Auch °लिङ्ग n.

रत्नोत्तम N. pr. 1) m. eines Buddha Kâraṇḍ. 69,23. 24. 70,7. — 2) *f. आ einer Tantra-Gottheit (buddh.).

रत्नोद्भव m. N. pr. 1) eines buddh. Heiligen. — 2) des Sohnes eines Padmodbhava Daçak. 2,19.

*रत्नोत्का f. N. pr. einer Tantra-Gottheit (buddh.).

*रत्यङ्ग n. *pudendum muliebre.*

1. रथ 1) m. *a) Wagen*, namentlich *der zweirädrige Streitwagen* (auch *Fahrzeug der Götter*); *Vehikel* überh. अश्वरथ *ein mit Rossen bespannter Wagen.* Am Ende eines adj. Comp. f. आ. — *b) Kämpfer, Kriegsheld.* — *c) *Körper.* — *d) *Glied, Theil.* — *e) *Calamus Rotang* Bhâvapr. 1,207. — *f) *Dalbergia ougeinensis* Râgân. 9,119. — *g) *= पौरुष. — 2) f. रथी *ein kleiner Wagen, Karren* Çiç. 12,8.

2. रथ m. *Behagen, Ergötzen, Lust* in 2. रथजित् und मनोरथ.

रथक m. Pl. *best. Theile des Hauses* Agni-P. 42, 13. 14.

रथकट्या (Pârçvan. 4,172) und *°कट्या f. *eine Menge von Wagen.*

*रथकर m. = रथकार.

रथकल्पक m. *Zurüster von Wagen, Wagenmeister.*

रथकाम्य्, °म्यति *nach dem Wagen verlangen, angespannt sein wollen.*

रथकाय m. *die Abtheilung der Wagen* (in einem Heere), *die Wagen.*

रथकार m. *Wagner, Zimmermann.* Im System *eine best. Mischlingskaste.* °कारकुल n. Çat. Br. 13,4,2,17. Nom. abstr. °कारत्व n.

*रथकारक m. dass.

रथकुटुम्ब (Bhâg. P. 1,9,39), *°कुटुम्बिक und °कुटुम्बिन् (R. 6,89,19) m. *Wagenlenker.*

रथकूबर m. oder n. *Wagendeichsel.*

रथकृच्छ्र m. N. pr. eines Jaksha VP.² 2,291.

रथकृत् m. 1) *Wagner, Zimmermann.* Im System *eine best. Mischlingskaste.* — 2) N. pr. eines Jaksha.

रथकृत्त्र m. *eine best. Personificaton* Maitr. S. 2,8,10. रथगृत्स VS.

रथकेतु m. *Wagenbanner.*

रथक्रान्त 1) Adj. (f. आ) *von Wagen befahren* Taitt. Âr. 10,1,8. — 2) m. *ein best. Tact.*

रथक्रीत Adj. *um den Preis eines Wagens erkauft.*

रथक्षय Adj. *im Wagen sitzend.*

*रथगणक m. vielleicht *der das Amt hat die Wagen zu überzählen.*

*रथगर्भक m. *Sänfte.*

*रथगुप्ति f. *eine am Wagen zum Schutz desselben angebrachte Vorrichtung.*

रथगृत्स m. *ein gewandter Wagenlenker, Leibkutscher* als *best. Personification.* रथकृत्त्र Maitr. S.

*रथगोपन n. = रथगुप्ति.

रथग्रन्थि m. *Wagenknopf.*

रथघोष m. *Wagengerassel* MBh. 3,169,8. 9.

रथचक्र n. *Wagenrad.* m. MBh. 6,1894 fehlerhaft. °चक्राकृति Adj. Paddh. zu Kâtj. Çr. S. 356, Z. 17.

रथचक्रचित्त् Adj. *in Form eines Wagenrades geschichtet* Çulbas. 3,214. Bhaṭṭ. 6,128.

रथचरण m. 1) *Wagenrad.* — 2) *Anas Casarca.*

रथचर्या f. (häufig Pl.) *das Fahren zu Wagen* Kâd. 84,12. — रथचर्य MBh. 8,4215 fehlerhaft für रथवर्य.

रथचर्षणा *ein best. Theil des Wagens, Behälter* oder dgl.

रथचर्षणि angeblich Adj. = रथगमन. °चर्षणे könnte Loc. von °चर्षणा sein.

रथचित्र N. pr. 1) m. eines Jaksha VP.² 2,285. — 2) f. आ eines Flusses.

रथजङ्घ f. *ein best. Theil des Wagens, Hintertheil.*

1. रथजित् 1) Adj. *Wagen gewinnend.* — 2) m. N. pr. eines Jaksha VP.² 2,293.

2. रथजित् Adj. *Zuneigung gewinnend, liebreizend.*

रथजूति Adj. *rasch zu Wagen fahrend* oder m. N. pr.

रथज्ञान n. *die Kenntniss des Wagenlenkens.*

रथज्ञानिन् Adj. *mit der Kunst des Wagenlenkens vertraut.*

रथतुर् Adj. *den Wagen befördernd.*

*रथदारु n. *zum Bau von Wagen sich eignendes Holz.*

रथदुर्ग n. *Wagengedränge* MBh. 7,139,84.

*रथदु und *रथदुम m. *Dalbergia ougeinensis.*

रथधुर् f. *Wagendeichsel* MBh. 3,198,9. 271,18.

रथधुर्य m. *ein vorzüglicher Kämpfer* MBh. 13, 160,29.

रथनाभि f. *Nabe am Wagen* Mund. Up. 2,2,6.

रथनीड m. n. *der innere Raum des Wagens.*

रथनेमि f. *Radkranz.*

रथन्तर 1) n. Name verschiedener Sâman. — 2) m. *a) eine Form* Agni's (Sohnes des Tapas). — *b) eine best. Weltperiode* Hemâdri 1, 537, 6. — *c)* N. pr. eines Sâdhja VP.² 2,22. — 3) f. रथन्तरी N. pr. einer Tochter Tamsu's.

रथन्तरपाद Titel eines Werkes Opp. Cat. 1.

रथन्तरपृष्ठ Adj. *das Sâman Rathaṁtara zum Pṛshṭha genannten Stotra habend* Lâṭj. 4,5,10.

रथन्तरवर्ण Adj. (f. आ) *von der Art des Sâman Rathaṁtara* Lâṭj. 1,12,10. 7,11,6.

रथन्तरसामन् Adj. *ein Rathaṁtara zum Sâman habend* Âpast. Çr. 21,8. 9. 14. 15. 22,2. 5. 6. 23,12.

रथपथ m. *Bahn des Wagens, Fahrweg* Amṛt. Up. 3.

*रथपर्याय m. *Calamus Rotang.*

रथपाद् m. 1) *Wagenrad.* — 2) *Discus* Varâh. Jogaj. 4,80.

रथप्रा 1) Adj. nach Sây. *den Wagen füllend.* — 2) f. N. pr. eines Flusses.

रथप्रोत m. *eine best. Personification* Maitr. S. 2,1,8 (4,3).

रथप्रोष्ठ m. N. pr. eines Mannes. Pl. *sein Geschlecht.*

*रथप्सा f. N. pr. eines Flusses.

रथबन्धु m. 1) *Alles was einen Wagen zusammenhält* MBh. 7,191,22. — 2) *Kämpferbund* MBh. 8,53,21.

रथभङ्ग m. *Wagenbruch* MBh. 6,109,4.

रथभृत् m. N. pr. eines Jaksha VP.² 2,293.

रथमध्य Adj. (f. आ) *die Mitte des Wagens einnehmend* Einschiebung nach ṚV. 5,87 (Vers 3) = Mân. Gṛhj. 2,13.

रथमहोत्सव m. *die feierliche Procession eines Idols zu Wagen.*

रथमार्ग m. *Wagenweg, Fahrweg* MBh. 7,139,83.

रथमित्र m. N. pr. eines Jaksha VP.² 2,293.

रथमुख n. *Vordertheil des Wagens.*

रथया f. *Lust nach Wagen.*

रथयात्रा f. = रथमहोत्सव. Auch °यात्रामहोत्सव m.

रथयान n. *das Fahren zu Wagen.*

रथयावन् Adj. *zu Wagen fahrend.*

रथयु Adj. *nach Wagen begehrend.*

रथयुग m. (sic) *Wagenjoch* Bhâg. P. 5,21,15.

रथयुज् 1) Adj. *a) den Wagen schirrend.* — *b) an den Wagen geschirrt.* — 2) m. *Wagenlenker.*

रथयुद्ध n. *ein Kampf zu Wagen.*

रथयूथप m. *ein Hauptkämpfer.*

रथयोग m. 1) *Wagengespann* (Pferde u. s. w.) Çat. Br. 14,7,1,11. — 2) *Gebrauch des Wagens, die Kunst den Wagen zu lenken* MBh. 3,169,8.

रथयोजक m. *Wagenanspanner.*

रथयोध m. *ein Kämpfer zu Wagen* MBh. 6,117,55.

रथरश्मि m. *Wagenstrang* 98,10.

*रथराज m. N. pr. eines Ahnen Çâkjamuni's.

रथरेणु m. *vom Wagen aufgewirbelter Staub* als *best. Körpermaass* Agni-P. 39,19.

रथरेष m. *Beschädigung des Wagens* Maitr. S. 4,3,8.

रथर्य्, रथर्यति *im Wagen fahren.*

रथर्वी Adj. oder Subst. Bez. einer Schlange.

रथवंश m. *eine Menge von Wagen.*

रथवत् 1) Adj. *a) von Wagen begleitet, W. habend.* — *b) das Wort* रथ *enthaltend.* — 2) n. *Besitz an Wagen* ṚV. 7,27,5.

रथवर m. 1) *der beste Kämpfer* MBh. 5,167,24. — 2) N. pr. eines Fürsten VP.^{2} 4,68.

रथवर्त्मन् n. *Weg für Wagen, Fahrstrasse.*

रथवाह् 1) Adj. (f. ई) *einen Wagen ziehend.* — 2) m. *a) Wagenpferd, ein an einen Wagen gespanntes Pferd.* — *b) Wagenlenker.*

रथवाहक m. *Wagenlenker.*

रथवाहण s. u. ॰वाहन 2).

रथवाहन 1) m. N. pr. eines Mannes. — 2) n. *ein bewegliches Gestell, auf welches der Wagen gesetzt wird, Untersatz.* Auch ॰वाहण (!).

रथवाहनवाह् m. *ein den Untersatz des Wagens ziehender Stier* TS. 1,8,20,1.

रथविज्ञान n. und रथविद्या f. (Comm. zu Kâtj. Çr. S. 16, Z. 10) *die Kenntniss des Wagenlenkens.*

रथविमोचन n. *das Abschirren des Wagens.*

रथविमोचनीय Adj. *auf das Abschirren des Wagens bezüglich* Çat. Br. 5,4,3,14. Kâtj. Çr. 15, 6,23.

रथवीति m. N. pr. eines Mannes.

रथवीथी f. *Weg für Wagen, Fahrstrasse.*

रथव्रज m. und रथव्रात m. *eine Menge von Wagen.*

रथशक्ति f. wohl *der Fahnenstock auf einem Kriegswagen* MBh. 9,16,42. R. 6,19,49.

रथशाला f. *Wagenschuppen.*

रथशिक्षा f. *die Theorie des Wagenlenkens.*

रथशिरस् n. *Vordertheil des Wagens* Mahâvîrak. 110,4.

रथशीर्ष n. dass.

रथश्रेणि f. *Wagenreihe.*

रथसङ्ग m. *feindliches Zusammentreffen von Wagen.*

रथसप्तमी f. *der 7te Tag in der lichten Hälfte des* Âçvina. ॰कालनिर्णय m., ॰पूजा f., ॰व्रत n. und ॰स्नानविधि m. Burnell, T.

रथसूत्र n. *Regeln über Wagenbau.*

रथस्थ 1) Adj. *auf einem Wagen stehend* (Wagenlenker, Kämpfer) R. 6,89,19. Spr. 5711. — 2) f. आ N. pr. eines Flusses.

रथस्पति m. *der Genius des Behagens, des Ergötzens* oder *des Streitwagens.*

रथस्पष्ट Adj. *durch Wagenspuren kenntlich* TS. 2,5,6,1.

रथस्पृश् Adj. *den Wagen berührend.*

*रथस्या f. N. pr. eines Flusses Mahâbh. 6,58,a.

1. रथस्वन m. (adj. Comp. f. आ) *Wagengerassel.*

2. रथस्वन m. 1) *eine best. Personification.* — 2) N. pr. eines Jaksha.

1. रथाक्ष m. *Wagenachse.* Als Längenmass = 104 Aṅgula. रथाक्षमात्र Adj. *von solcher Länge.*

2. रथाक्ष m. N. pr. eines Wesens im Gefolge Skanda's.

रथाग्र MBh. 5,1832 fehlerhaft für रथाग्र्य *der beste Kämpfer.*

रथाङ्का f. N. pr. eines Flusses. v. l. रथाह्वा.

रथाङ्ग 1) n. *a) Wagentheil.* — *b) Wagenrad.* — *c) Discus,* insbes. *der* Kṛshṇa's oder Vishṇu's. — *d) die Scheibe des Töpfers.* — 2) m. *a) Anas Casarca* Râgat. 7,1691. — *b)* N. pr. eines Dichters Saduktik. 2,18. 3,139. 233. — 3) f. आ N. pr. eines Flusses. v. l. रथाह्वा. — 4) f. ई *eine best. Heilpflanze* Râgan. 5,28.

रथाङ्गतुल्यांह्वयन m. *Anas Casarca.*

रथाङ्गध्वनि m. *Rädergerassel.*

*रथाङ्गनामक und ॰नामन् (Kir. 6,8. 8,56) m. *Anas Casarca.*

रथाङ्गनेमि f. *Radkranz.*

रथाङ्गपाणि m. Bein. Vishṇu's Kâd. 139,22.

रथाङ्गसंज्ञ, रथाङ्गसाह्व, रथाङ्गाह्व und *रथाङ्गाह्वय m. *Anas Casarca.*

रथाङ्गाह्वयन Adj. *nach dem Rade benannt.* द्विज m. *Anas Casarca.*

रथाङ्गिन् m. Bein. Vishṇu's Pr. P. 120.

रथानीक n. *ein Heer von Streitwagen.*

रथान्तर 1) m. fehlerhaft für रथीतर und रथंतर 2) *b).* — 2) n. *ein anderer Wagen* Comm. zu TS. 1,1029,3. 1030,18.

रथाभिरूढा f. N. pr. einer Schlangenjungfrau Kâraṇḍ. 4,6.

*रथाश्व m. und *॰पुष्प m. *Calamus Rotang.*

रथारथि Adv. *Wagen gegen Wagen.*

रथारोह m. 1) *Kämpfer zu Wagen.* — 2) *das Besteigen des Wagens.*

*रथारोहिन् m. *Kämpfer zu Wagen.*

*रथार्भक m. *ein kleiner Wagen.*

रथावृ m. N. pr. eines Mannes.

रथावर्त m. N. pr. 1) eines Wallfahrtsortes. — 2) eines Berges Hem. Par. 13,178.

रथाश्व 1) m. *Wagenpferd.* — 2) n. *Wagen und Pferd.*

रथासह् Adj. (stark ebenso) *dem Wagen gewachsen, ihn zu ziehen tüchtig.*

रथाक्स् n., रथाक्ष (wohl m. Kâtj. Çr. 25,14,25) und रथाक्षि n. (Âpast. Çr. 14,20) *Tagereise zu Wagen.*

रथाह्वा f. N. pr. eines Flusses.

रथिक m. 1) *Besitzer eines Wagens, Einer der zu Wagen fährt, Kutscher* Mahâbh. 1,170,*b.* Hem. Par. 1,165.167. — 2) *Wagner* in भूमि॰. — 3) **Dalbergia ougeinensis* Râgan. 9,119.

रथित Adj. *in dem Besitz eines Wagens gelangt.*

रथिन् 1) Adj. *a) einen Wagen besitzend, im W. fahrend;* m. *Besitzer eines Wagens, Kämpfer zu Wagen; Kutscher* Hem. Par. 1,162. fgg. Auch so v. a. ein Kshatrija MBh. 1,146,7. Superl. रथितम. — *b) aus —, in Wagen bestehend.* — *c) Wagenlasten bildend* oder *auf Wagen gefahren.* — *d) zum Wagen gehörig, — geübt* (Rosse). — 2) *f. रथिनी *eine Menge von Wagen.*

*रथिन Adj. = रथिन् 1) *a).*

रथिर Adj. 1) *einen Wagen besitzend, im Wagen fahrend.* — 2) *eilig.*

रथिरायृ, Partic. रथिरायत् *herbeieilend.*

रथी Adj. Subst. 1) *zu Wagen fahrend, Wagenlenker, Kämpfer zu Wagen.* Compar. ॰तर, Superl. ॰तम. — 2) *Lenker, Leiter* überh.; *Herr, Gebieter.* — 3) *Wagenbestand bildend* oder *auf Wagen gefahren.* — 4) *zum Wagen gehörig* (Rosse).

रथीकर m. N. pr. eines Mannes.

रथीतर 1) Adj. s. u. रथी 1). — 2) m. N. pr. verschiedener Männer VP.^{2} Pl. *ihre Nachkommen.*

*रथीनर m. fehlerhaft für रथीतर 2).

रथीयृ, Partic. रथीयत् *fahren wollend.*

रथेचित्र m. *eine best. Personification.*

रथेश m. *Besitzer eines Wagens, Kämpfer zu Wagen.*

रथेष्ठाम्, रथेष्ठा (ṚV. 2,17,3. 8,4,13) und ॰ष्ठा Adj. Subst. *auf dem Wagen stehend, zu W. fahrend, Kämpfer zu Wagen.*

रथोळ्ह Adj. *auf einem Wagen gefahren* ṚV.

रथोत्सव m. *die feierliche Procession eines Idols zu Wagen.*

रथोद्धत 1) Adj. *stolz auf seinen Wagen.* — 2)

f. या *a) ein best. Metrum. — b)* Titel eines Werkes.

*रथोद्धक् m. 1) *Wagenpferd* Çâçvata 759. — 2) *der indische Kuckuck.* Richtig रतोद्धक्.

रथोपस्थ् m. *Schooss (Fond) des Wagens.*

रथोरग m. Pl. N. pr. eines Volkes.

रथोष्मा f. N. pr. eines Flusses.

रथौघ m. *eine Menge von Wagen.*

रथौजस् m. 1) *eine best. Personification* Maitr. S. 2,8,10 (114,13). — 2) N. pr. eines Jaksha VP.² 2,285.

रथ्य, रथिय und रथ्यिय 1) Adj. *zum Wagen gehörig, an den Wagen gewöhnt u. s. w.*; m. *Wagenpferd* (insbes. am Streitwagen). आजि *Wagenrennen. — b)* vielleicht *an Landstrassen seine Freude habend.* — 2) f. रथ्या *a) Fahrstrasse.* Am Ende eines adj. Comp. f. या. — *b) eine Menge von Wagen.* — 3) n. *a)* रथ्य *Wagenzeug, Wagengeschirr, Rad u. s. w.* Angeblich auch m. — *b)* रथ्यं (रथियं) etwa *Wagenrennen, Wagenkampf; Wagenzug* RV. 3,36,6 (रथ्यमिव gemeint). Vielleicht auch *Fuhrwerk.*

रथ्यचय m. *Pferdegespann* Daçak. 6,5.

रथ्यचर्या R. 1,19,19 fehlerhaft für रथचर्या.

रथ्यापङ्क्ति f. *Strassenreihe, Strasse.*

रथ्यामुख n. *Strasseneingang* 292,11. 12 (im Prâkrit).

*रथ्यामृग m. *Hund* Zach. Beitr. 69.

रथ्यालि f. = रथ्यापङ्क्ति.

रथ्योपसर्पण n. *das auf die Strasse Gehen* Jâgñ. 1,196.

रद्, रदति (ausnahmsweise auch Med.) 1) *kratzen, ritzen, hacken, nagen, — an* (Loc.). रदितं *angebissen* AV. 11,9,7. — 2) (eine Bahn) *schürfen, vorzeichnen, öffnen.* — 3) *in eine Bahn leiten.* — 4) *Jmd* (Dat.) *Etwas zuleiten, zuführen.* — Mit प्र *einritzen, schürfen.* — Mit वि 1) *zertrennen.* — 2) *eröffnen* oder *zuführen.*

रद 1) Adj. am Ende eines Comp. *aufritzend, nagend an.* — 2) m. *a) Zahn.* — *b)* Bez. *der Zahl zweiunddreissig.* — *c) Fangzahn eines Elephanten.* — *d) *das Kratzen, Ritzen u. s. w.*

रदच्छद m. *Lippe* Vidḍh. 24,5.

रदन m. 1) *Zahn.* — 2) *Fangzahn eines Elephanten.* Pl. ungenau für Du.

रदनच्छद m. *Lippe.*

रदनिका f. ein Frauenname.

*रदनिन् m. *Elephant* Râgân. 19,15.

रदाङ्कुर m. *Zahnspitze* H. 297.

*रदायुध m. *ein wilder Eber* Râgân. 19,15.

रदावलिवंद्, °वंदति *wie zwei Reihen Zähne erscheinen* Naish. 7,44.

रदावसु Adj. *Güter eröffnend, — zuführend* RV.

*रदिन् m. *Elephant.*

रद्र *der 11te astrol. Joga.*

रध्, रन्ध्, रध्यति 1) *in die Gewalt kommen, Jmd* (Dat.) *unterthan —, dienstbar werden.* — 2) *Jmd* (Acc.) *in die Gewalt geben von* (Dat.), *unterwerfen.* रद्ध *unterworfen.* — 3) *peinigen, quälen.* — Caus. रन्धयति, °ते (ausnahmsweise) 1) *in die Gewalt geben, — von* (Dat.), *dahingeben, dienstbar machen, — Jmdm* (Dat.) *unterwerfen.* — 2) *peinigen, quälen.* — 3) *zu Nichte machen.* — 4) *zubereiten* (eine Speise) Mân. Gṛhj. 2,9. — Intens. (रारन्धि d. i. रारन्द्धि, und रारत्त, d. i. रारन्त) *in die Gewalt geben.* रारन्धि RV. 10,59,5 gehört zu 1. रन्. — Mit उप Caus. *quälen, peinigen.* — Mit नि *Jmdm* (Dat.) *in die Gewalt geben.* — Caus. (Conj.) *in seine Gewalt bringen.* — Mit परि Caus. °रन्धित *zu Nichte gemacht.*

रध्र Adj. *willig, gehorsam.* Nach Sây. = समृद्ध, राधक oder आराधक.

रध्रचोदि und °चोदन Adj. *Gehorsame fördernd.*

रध्रतुर Adj. wohl dass.

1. रन् (= रम्), रणति (ausnahmsweise auch Med.) und रणयति 1) *stillstehen.* रत्त *standen still.* — 2) *sich gütlich thun, sich behagen lassen, sich vergnügen an* oder *bei* (Loc., selten Acc.). — 3) *ergötzen.* — 4) Partic. रणत् (294,30. 299,22. 322,28) und रणित *klingend, tönend.* — Caus. रणयति, °ते 1) *sich gütlich thun, sich ergötzen an, gern sein bei, sich's wohl sein lassen bei;* mit Loc. — 2) *Jmd ergötzen mit* (Instr.) oder *bei* (Loc.) — 3) Act. *ertönen lassen.* — Intens. (रारणत्, रारणस्, रारन्, रारन्धि, रारत्तु) = Caus. 1) und 2). — Mit नि Pass. *ergötzt werden durch* (Instr.). — Mit वि Caus. Act. *ertönen lassen.*

2. रन् RV. 1,120,7 nach Sây. Partic. Praes. von रा und zwar Sg. st. Du., also so v. a. दातारौ.

रन्तर Nom. sg. *verweilend —, gern bleibend bei* (Loc.).

रन्तव्या Adj. f. *mit der man der Liebe pflegen soll.*

1. रन्ति m. vielleicht *Kämpfer.*

2. रन्ति f. *das gern Verweilen, — bei* (Loc.). — 2) als Schmeichelname der Kuh etwa so v. a. *Ergötzen.*

3. रन्ति m. = रन्तिदेव N. pr. eines Lexicographen.

रन्तिदेव m. 1) *Bein. Vishṇu's. — 2) N. pr. *a)* eines Fürsten Harshak. (Çaka 1936) 425,2. — *b)* eines Verfassers von Mantra bei den Çâkta. — *c)* eines Lexicographen.

रन्तिनार und रन्तिभार m. N. pr. eines Fürsten.

*रन्तु f. 1) *Weg.* — 2) *Fluss.*

(रन्त्य) रन्तिम Adj. *belustigend, behaglich.*

रन्दला f. Bein. der Saṁgñâ, der Gattin des Sonnengottes.

रन्ध् s. रध्.

*रन्ध m. Nom. act. Kâç. zu P. 7,1,61.

*रन्धक Adj.

रन्धन 1) Adj. am Ende eines Comp. *vernichtend.* — 2) n. *a) das Vernichten.* — *b) das Kochen, Zubereiten von Speisen* Comm. zu TS. 3,3,9,2 und Gobh. 1,7,21.

रन्धनाय्, °यति *Jmd* (Dat.) *in die Gewalt geben* RV.

*रन्धस् oder *रन्धस m. N. pr. eines Mannes.

रन्धि f. 1) *Unterwerfung.* — 2) *das Garwerden.*

*रन्धिन् Adj. साधु° Kâç. zu P. 7,1,61.

रन्ध्र 1) n. (im Bhâs. P. bisweilen auch m.) *a) Oeffnung, Spalte, Höhlung.* Am menschlichen Leibe werden 10 *Oeffnungen* angenommen: je zwei an Nase, Augen und Ohren, dann Harnröhre, After, Mund und eine vermeintliche am Schädel. — *b)* so v. a. *vulva.* — *c) ein best. Theil am Körper des Pferdes. — d) Fehler, Mangel. — e) Blösse, Schwäche, schwache Stelle. — f) das achte astrologische Haus.* — 2) m. N. pr. eines Sohnes des Manu Bhautja VP.² 3,29. v. l. ब्रध्न.

रन्धक am Ende eines adj. Comp. (f. रन्धिका) = रन्ध्र 1) in *बकुरन्धिका.

*रन्धकपट m. *eine Acacienart* Râgân. 8,40.

*रन्धबन्धु m. *Ratte.*

*रन्धवंश m. *hohler Bambus* Râgân. 7,36.

रन्धागत n. *ein best. Uebel der Pferde,* vielleicht *der Dampf.*

रप्, रपति *schwatzen* (leichthin oder unbedacht), *flüstern.* — Intens. रारपीति dass. — Mit आ *zuflüstern, ansagen.* — Mit परि in परिरप् fg. — Mit प्र *schwatzen.* — Mit प्रति *zuflüstern.*

रपस् n. *Gebrechen, körperlicher Schaden, Verletzung.* — RV. 1,69,8. 6,31,3 nach Sây. = रक्षस्, nach Aufrecht's sicherer Vermuthung (Kuhn's Z. 25,601) ist aber विवेर् अपांसि und अविवेर् अपांसि zu trennen.

रप्श्, रप्शते (Simplex nur in रप्शद्धन्). — Mit प्र *hinausreichen.* — Mit वि *zum Ueberschwang* oder *zum Platzen voll sein, strotzen, — von* (Gen.), *übergenug haben an* (Instr.).

रप्शद्धन् Adj. *ein strotzendes Euter habend.*

*रप्सु angeblich = रूप.

रप्सुँदा Nomin. Du. f. von unbekannter Bedeutung.

रफ् 1) *रफति (गतौ, हिंसायाम्). — 2) *ऋफति (हिंसायाम्). — 3) रफितँ etwa *herabgekommen, elend.*

*रब्धर् Nom. ag. *der da fasst, — anfasst.* *f. रब्धी.

रब्धा f. *Speise* Hem. Par. 13,292. 296.

रभ्, रँभते (Act. meist metrisch) *fassen, umfassen.* — अरभत् *begann* Hariv. 8106 fehlerhaft für आरभत्. — Caus. रम्भयति (Simplex nicht zu belegen). — Desid. रिप्सते (Simplex nicht zu belegen). — Mit अनु *packen, ergreifen* AV. 9,5,2. — Mit अभि *umfassen, umarmen.* — Caus. 1) dass. Nur Partic. °रम्भित. — 2) *Jmd Etwas zu Theil werden lassen, versetzen in;* mit doppeltem Acc. — Mit आ 1) *erfassen, anfassen, sich festhalten —, sich klammern an, sich stützen auf;* mit Acc. — 2) *sich an Jmd machen, sich mit Jmd messen;* mit Acc. — 3) *Fuss fassen, betreten.* — 4) *erreichen.* — 5) *sich an Etwas machen, unternehmen, anfangen, beginnen, incipere;* mit Acc. oder Infin. अब्धिम् so v. a. *zu quirlen anfangen,* वेदादिम् so v. a. *herzusagen beginnen.* Pass. auch *beginnen,* so v. a. *seinen Anfang nehmen.* — 6) *machen, bilden, zusammenfügen, hervorbringen* Comm. zu Nâjam. 2,1,9.10. — 7) Absol. आरभ्य *von — an,* mit Abl. oder Acc. अद्यारभ्य *von heute an,* तदारभ्य *seitdem* (Daçak. 15, 15). Nach wörtlichen Citaten steht इति vor आरभ्य. — 8) आँरब्ध *a*) mit act. Bed. α) *gefangen habend* (vom Feuer). — β) *der sich an Jmd gemacht —, Jmd angegriffen hat;* mit Acc. — γ) *begonnen —, angefangen habend;* mit Acc. oder Infin., ausnahmsweise mit Loc. — *b*) mit pass. Bed. α) *woran man sich gemacht hat, unternommen, angefangen, begonnen.* क्रियाभिर्व्रणाः so v. a. *zu curiren begonnen.* केनापि देवायतनं (Nomin.) कर्तुमारब्धम् *Jmd begann ein Kloster zu bauen,* तेन भक्षयितुमारब्धम् (impers.) *der begann zu essen.* — β) *beginnend, seinen Anfang nehmend.* — γ) *gebildet, zusammengefügt aus* (Instr.), *hervorgebracht durch* (Instr.). — Caus. आरम्भित *angefangen, begonnen.* — Desid. आरिप्सते *beginnen wollen* Gop. Br. 2,1,12. Vaitân. — Intens. (आँ — रारभे) *befestigt sein —, hängen an* (Loc.). — Mit अन्वा *von hinten anfassen, — berühren, sich an* oder *zu Jmd halten, sich von Jmd nachziehen lassen;* mit Acc. अन्वाँरब्ध mit act. (mit Loc. Vaitân.) und pass. Bed. — Caus. अन्वारम्भयति 1) *von hinten anfassen lassen,* mit doppeltem Acc. Maitr. S. 2,1,2 (3,17). Âpast. Çr. 10,30,5 (°रम्भयित्वा). — 2) *nach Jmd* (Loc.) *stellen.* — Mit व्यन्वा *nach verschiedenen Seiten berühren.* — Mit समन्वा *sich anfassen* (von Mehreren gesagt), *gemeinschaftlich anfassen.* समन्वारब्ध *angefasst* (38,8); Pl. *sich gegenseitig anfassend* Vaitân. — Mit अभ्या 1) *anfassen, berühren, beschreiten.* — 2) *sich an Etwas machen, beginnen.* सेतुम् so v. a. *zu bauen beginnen.* — Mit समुपा, °रब्ध *angefangen, begonnen.* — Mit प्रा 1) *anfassen.* — 2) *anfangen, unternehmen, beginnen;* mit Acc. oder Infin. — 3) प्रारब्ध *a*) *angefangen, unternommen, begonnen.* क्षीराब्धिः प्रारब्धो मथितुं सुरैः *die Götter begannen das Milchmeer zu quirlen.* — *b*) *begonnen, seinen Anfang genommen habend* 300,25. — *c*) *der begonnen hat,* mit Infin. — Mit प्रत्या in प्रत्यारम्भ. — Mit व्या °रब्ध *von verschiedenen Seiten erfasst, — festgehalten.* — Mit समा 1) *sich an Etwas machen, anfangen, unternehmen, beginnen;* mit Acc. oder Infin. — 2) *sich machen an,* so v. a. *beizukommen suchen;* mit Acc. — 3) Absol. समारभ्य mit vorangehendem Acc. *von — an.* — 4) समारब्ध *a*) *angefangen, unternommen, begonnen; zu bauen angefangen.* — *b*) *begonnen, eingetreten.* Compar. °तर so v. a. *häufiger vorkommend.* — *c*) *der begonnen hat,* mit Acc. oder Infin. — Mit अनुसमा *sich an Jmd* (Acc.) *hängen, — reihen.* — Caus. Med. *sich* (Loc.) *Jmd* (Acc.) *anreihen.* — Mit उपसमा *sich in eine Reihe stellen.* — Mit परि *umfangen, umfassen, umarmen.* परिरब्ध mit act. und pass. Bedeutung. — Mit संपरि *zusammen umfangen, — umfassen.* — Mit सम् 1) *anfassen, packen, zugreifen; sich gegenseitig anfassen* (zum Tanz, Kampf u. s. w.). — 2) *theilhaftig werden,* mit Instr. — 3) (*innerlich erfasst werden*) *in Eifer —, in Aufregung gerathen* Bâlar. 26,21. संरम्भस्व (!) 33,17. — 4) सँरब्ध *a*) *Hand in Hand, eng verbunden mit* (Instr.). °म् Adv. — *b*) *in Eifer gerathen, angeregt.* — *c*) *aufgeregt, aufgebracht, wüthend* (von Menschen, Thieren und vom Herzen), — *gegen* (प्रति); *zornig* (Rede). Compar. °तर. संरब्धम् n. impers. Bâlar. 83,21. — *d*) *verstärkt, vermehrt, gesteigert.* — *e*) *schwellend, geschwollen.* — *f*) Hariv. 9120 fehlerhaft für संरुद्ध. — Mit अनुसम् *anfassen, sich halten an* (Acc.); *sich gegenseitig halten.* — Mit अभिसम् 1) *anfassen, festhalten.* — 2) अभिसंरब्ध *in Eifer gerathen, aufgeregt, aufgebracht, wüthend.* — Mit प्रतिसम् 1) *Jmd packen, angreifen.* प्रतिसंरब्ध Pl. *einander haltend* (an den Händen). — 2) प्रतिसंरब्ध *aufgeregt, wüthend.*

रभ m. N. pr. eines Affen.

रँभस् n. *Ungestüm, Gewalt.* Instr. *mit Ungestüm, gewaltsam, unsanft, leidenschaftlich, vor Wuth.*

रभसँ 1) Adj. (f. आ) *a*) *wild, ungestüm, mit Ungestüm verlangend nach* (im Comp. vorangehend), *gewaltig* überh.; vom Soma so v. a. *stark, scharf.* — *b*) *von lebhafter, stechender Farbe.* — 2) m. *a*) *Ungestüm, Schnelligkeit, Heftigkeit, Eifer* (Prasannar. 50,12); *heftiges Verlangen nach* (im Comp. vorangehend Prasannar. 22,11. Chr. 321,5). रभसात्, रभसेन und रभस° *mit Ungestüm, leidenschaftlich* (313,20), *in aller Eile, in Hast, schnell.* Am Ende eines adj. Comp. f. आ. — *b*) * *Freude.* — *c*) *ein best. über Waffen gesprochener Zauberspruch.* — *d*) N. pr. α) eines Dânava. v. l. रश्मिस. — β) eines Fürsten, eines Sohnes des Rambha. — γ) eines Lexicographen. — δ) eines Affen. — 3) *f. रभसा = 2) *a*).

रभसपाल m. N. pr. eines Lexicographen.

रभसानँ Adj. wohl = रभसँ 1) *b*).

रभस्वत् Adj. *ungestüm.*

रभि f. *ein best. Theil des Wagens,* etwa *Zugscheit.*

रभिनिय (!) m. Patron. Auch Pl.

रभिष्ठ Adj. (f. आ) 1) *überaus ungestüm.* — 2) *überaus stark.*

रभीयंस् Adj. = रभिष्ठ.

रभेणाक m. N. pr. eines Schlangendämons.

रभोदा Adj. *ungestüme Kraft verleihend.*

रम्यंस् Adj. = रभीयंस्.

रम्, रँमति, °ते, रम्णाति (ved.), (उप) रम्येताम्; Act. nur in transit. Bed. oder metrisch. 1) *zum Stillstand bringen, festmachen.* — 2) Act. Med. *Jmd* (Acc.) *ergötzen,* inbes. *futuere.* — 3) *stillstehen, ruhen; verweilen —, bleiben —, gern bleiben bei* (Loc. oder Dat.). — 4) *stehen bleiben bei,* so v. a. *sich genügen lassen —, sich ergötzen —, Gefallen finden an* (Loc., Instr. oder Infin.). Ohne Ergänzung *vergnügt sein, sich ergötzen,* insbes. an einem Orte (Loc.). — 5) *sich mit Jmd vergnügen,* insbes. *mit Jmd der Liebe pflegen;* mit blossem Instr. (Spr. 7818) oder Instr. mit समम् (159,21), सकम्, साकम् oder सार्धम्. रमस्व सक्तिनो मया = सक्तमया. Ohne Ergänzung *der Liebe pflegen, sich begatten.* — 6) *sich vergnügen an Etwas* (Instr.), so v. a. *spielen mit, auf's Spiel setzen* Bhaṭṭ. — 7) रतँ *a*) *sich genügen lassend, sich ergötzend, Gefallen findend an, einer Sache ganz ergeben, — als gewohnter Beschäftigung obliegend;* die Ergänzung im Loc., Instr. oder im Comp. vorangehend. Ohne Ergänzung *vergnügt, froh.* — *b*) *der Liebe pflegend, buhlend mit* (im Comp. vorangehend). — Caus. 1)

रमयति und रामयति *zum Stillstehen bringen.* — 2) रमयति, ते (metrisch) *a) ergötzen*, insbes. *durch Befriedigung der Liebeslust.* रमयतितराम् 312,17. रमित MBu. 13,13,53. — *b) *मृगान् die Gazellen sich begatten lassen*, so v. a. *melden, dass die Gazellen sich begatten.* — *c) sich ergötzen.* — Desid. in रिरंसा und रिरंसु. — *Intens. ररम्यते und ररमीति. रारन्धि (vgl. u. रध् und 1. रन्) wird auch hierher gezogen. — Mit अति *höchst entzückt sein.* v. l. अभि. अतिरत R. 1,70,31 fehlerhaft für अभिरत. — Mit अनु 1) Act. *inne halten.* — 2) Med. *seine Freude an Etwas haben.* अनुरत *Gefallen findend an* (Loc. oder im Comp. vorangehend). Ohne Ergänzung *verliebt.* — Mit अप, अपरत 1) *sich nicht aufhaltend.* — 2) *ruhend, feiernd, sich jeglicher Thätigkeit enthaltend.* — Mit अभि 1) *Gefallen finden, sich befriedigt fühlen, sich ergötzen, — an* (Loc. oder Instr.), *sich ergötzen mit Jmd* (Instr. mit सह). अभिरत *befriedigt, sich genügen lassend, sich ergötzend, Gefallen findend an, einer Sache ganz ergeben, — als gewohnter Beschäftigung obliegend;* die Ergänzung im Loc. (Gaut. 8,9), °केतोस्, °र्थे oder im Comp. vorangehend. — 2) अभिरत Mârk. P. 61,21 fehlerhaft für अभिरूत. — Caus. अभिरमयति und अभिरामयति (hier v. l.) *ergötzen; der Liebe pflegen* mit einem Weibe (Acc.) Gaut. 9,28. अभिरमित *ergötzt.* — Mit अव in अनवरत. — Mit उपाव *sich behaglich fühlen.* — Mit आ Act. 1) *einhalten* (zu reden); *abstehen.* आरत *aufgehört.* — 2) *sich ergötzen, Gefallen finden, — an* (Loc.), *sich geschlechtlich ergötzen mit* (Instr. oder Instr. mit सम्). — Mit उपा Act. (ausnahmsweise Med.) 1) *ruhen, ausruhen.* — 2) *abstehen, — von* (Abl.) MBu. 7,162,47. — 3) उपारत *a) ruhend, sich jeder Thätigkeit enthaltend; zur Ruhe gekommen, aufgehört, nachgelassen.* — *b) zur Ruhe gekommen*, so v. a. *ruhend —, fest gerichtet auf* (Loc.). — *c) der abgestanden ist —, abgelassen hat —, frei von* (Abl.). — Mit व्युपा Act. *abstehen, ablassen.* — Mit समा, समारत *der abgestanden ist, abgelassen hat.* — Mit उद् Act. *einhalten* (zu reden). — Mit उप Act. in trans., Act. Med. in intrans. Bed. 1) *stillhalten* (im Laufe), *am Orte bleiben* ṚV. 3,33,5 (vgl. Nir. 2,25). — 2) *zur Ruhe kommen, aufhören thätig zu sein, sich dem Quietismus ergeben.* — 3) *inne halten* (mit Rede, Handlung u. s. w.), *nachlassen, aufhören.* — 4) *abstehen von, entsagen;* mit Abl. — 5) *abwarten,* mit Acc. — 6) **beruhigen.* — 7) उपरत (1 Çat. Br. 14) *a) zur Ruhe gekommen.* — *b) geduldig.* — *c) nachgelassen, aufgehört, verschwunden, nicht mehr da seiend.* — *d) zur Ruhe gekommen*, so v. a. *gestorben.* — *e) der abgestanden ist von, der entsagt hat, gleichgültig geworden;* die Ergänzung im Abl. oder im Comp. vorangehend. — Caus. उपरमयति *zur Ruhe bringen, beruhigen.* — Mit व्युप 1) *verschiedentlich pausiren* in व्युपरमम्. — 2) Act. Med. *zur Ruhe gelangen, aufhören.* व्युपरत *zur Ruhe gelangt, aufgehört.* — 3) Act. *abstehen von* (Abl.). — In augmentirten Formen kann auch व्युपा angenommen werden. — Mit नि 1) Med. *sich zur Ruhe begeben, aufhören.* — 2) निरत *sich genügen lassend, sich ergötzend, Gefallen findend an, einer Sache* oder *einer Person ganz ergeben, sich gern mit Etwas beschäftigend, treu hängend an;* die Ergänzung im Loc., Instr. oder im Comp. vorangehend (Gaut. 9,72). — Caus. 1) निरामयति *aufhalten, festhalten, hemmen.* — 2) निरमयति *geschlechtlich ergötzen.* — Mit परि Act. *Gefallen finden an, sich freuen über* (Abl.). — Caus. परिरमिता *geschlechtlich ergötzt.* — Mit प्र Caus. प्रमयति *in einen angenehmen Zustand versetzen.* — Mit प्रति 1) *mit Freude entgegensehen, erwarten;* mit Acc. Kâraṇḍ. 68,20. — 2) प्रतिरत *Gefallen findend an, gern obliegend;* mit Loc. — Mit वि Act. und ausnahmsweise (insbes. metrisch) Med. 1) *einhalten* (zu reden u. s. w.), *pausiren, aufhören, nachlassen, zu Ende gehen* (z. B. von der Nacht), *erlöschen* (vom Feuer); *Allem entsagen.* — 2) *abstehen von, entsagen, aufgeben;* mit Abl. — 3) विरम्यताम् Mâlav. 24,11 fehlerhaft; vgl. ed. Boll. — 4) विरत *a) der eingehalten hat* (zu reden), *aufgehört, nachgelassen.* विरतं (impers.) वाचा *die Rede verstummte.* — *b) der abgelassen hat von, der entsagt hat;* die Ergänzung im Abl., Loc. (ausnahmsweise) oder im Comp. vorangehend. Mit einem Nom. act. im Abl. oder im Comp. vorangehend *aufgehört habend zu.* — Caus. विरमयति und विरामयति 1) *zur Ruhe bringen.* विरमित *zur Ruhe gebracht.* — 2) *zu Ende bringen* (die Nacht). — Mit प्रवि, °रत *der abgestanden ist von* (Abl.). — Mit सम् Med. 1) *sich ergötzen —, Gefallen finden an* Bhatt. — 2) *sich geschlechtlich ergötzen mit* (साकम्).

रम 1) Adj. am Ende eines Comp. *ergötzend, erfreuend.* — 2) *m. *a) Geliebter, Gatte.* — *b) der Liebesgott.* — *c) roth blühender* Açoka. — 3) f. आ *a)* Bein. der Lakshmî. — *b) Glück, Reichthum.* — *c) Pracht, Schönheit* Buâm. V. 2,156. 160. — *d) der 11te Tag in der lichten Hälfte des* Kârttika. — *e)* N. pr. einer Tochter Çaçidhvaǵa's. — *f)* *schlechte v. l. für रामा. — रमकर्षित Padma-P. 16,44 fehlerhaft für रोमकर्षित; in Betreff von Paṇḱat. I, 369 s. Spr. 4736.

*रमक Adj. *sich ergötzend, spielend, scherzend.*

रमट m. Pl. N. pr. eines Volkes. v. l. रमठ und रामठ.

रमठ 1) m. Pl. N. pr. eines Volkes. — 2) *n. *Asa foetida.*

*रमठधनि m. *Asa foetida.*

रमण 1) Adj. (f. ई) *ergötzend, erfreuend.* — 2) m. *a) Geliebter, Gatte.* — *b) *der Liebesgott.* — *c) *Esel.* — *d) *Testikel.* — *e) *ein der Melia Bukayun verwandter Baum* Râǵan. 9,13. = तिन्दुक 11,78. — *f) *Bein. Aruṇa's, Wagenlenkers der Sonne.* — *g)* N. pr. α) einer mythischen Person, eines Sohnes der Manoharâ. — β) Pl. eines Volkes. — γ) eines Mannes. — 3) f. आ *a) *ein junges reizendes Weib.* — *b) ein best. Metrum.* — *c)* Name der Dâkshâjaṇî in Râmatîrtha. — 4) f. ई *a) ein junges reizendes Weib, Geliebte, Gattin.* — *b) *Aloe indica.* — *c) ein best. Metrum.* — *d)* N. pr. eines weiblichen Schlangendämons. — 5) n. *a) Vergnügen.* — *b) sinnliches Vergnügen, Beischlaf, Begattung.* — *c) das Ergötzen, Erfreuen.* — *d) das Ergötzen durch Befriedigung der Sinneslust*, mit Acc. des Mannes. — *e) *Hinterbacke; Schamgegend.* — *f) *die Wurzel von Trichosanthes dioeca.* — *g)* N. pr. eines Waldes.

रमणक N. pr. 1) m. *a)* eines Sohnes α) des Jaǵńabâhu. — β) des Vîtibotra. — *b)* eines Dvîpa. — 2) n. eines Varsha.

रमणीय्, °यते *Jmds* (Gen.) *Geliebte —, Gattin darstellen.*

रमणीय 1) Adj. (f. आ) *vergnüglich, ergötzlich, anmuthig, schön.* — 2) f. आ N. pr. einer Sängerin Mâlav. 65,21 (im Prâkrit). — 3) n. N. pr. einer Stadt Hem. Par. 3,186.

रमणीयक 1) N. pr. einer Insel Suparn. 7,2. — 2) n. fehlerhaft für रामणीयक.

रमणीयडामरत्व n. Nom. abstr. von रमणीय *reizend* und डामर *Staunen erregend* Mâlatîm. 74,16 (159,1).

रमणीयता f. *Anmuth, Schönheit.*

रमणीयतारक Titel eines Mantra Opp. Cat. 1.

रमणीयत्व n. *Anmuth, Schönheit.*

रमण्य Adj. = रमणीय 1) in सु°.

1. रमति f. *Ort des angenehmen Aufenthalts.*

2. रमति 1) Adj. *gern bleibend, anhänglich;* von einer Kuh, *die sich nicht verläuft.* — 2) *m. *a) Liebhaber.* — *b) der Liebesgott.* — *c) Krähe.* — *d)*

Himmel. — *e) Zeit.*

रमयन्तिका f. N. pr. einer Tänzerin Daçak. 82,18.

रमलशास्त्र n. Titel eines Werkes Bühler, Rep. No. 546.

रमाकान्त, रमाधव und रमाधिप m. Bein. Vishṇu-Kṛshṇa's.

रमानाथ m. 1) desgl. — 2) N. pr. verschiedener Männer.

रमापति m. Bein. Vishṇu-Kṛshṇa's.

*रमाप्रिय n. *Lotusblüthe.*

*रमावेष्ट m. *Terpentin.*

रमाश्रय m. Bein. Vishṇu's.

*रमितंगम m. संज्ञायाम्.

रमेश und रमेश्वर m. Bein. Vishṇu-Kṛshṇa's.

*रम्फ्, 1) रम्फति (गतौ, हिंसायाम्). — 2) सम्फति (हिंसायाम्).

1. रम्ब्, रम्बते *schlaff herabhängen.* — Mit अव dass. — Mit आ in आरम्बण (अनारम्बण).

2.*रम्ब्, रम्बते (शब्दे, गतौ).

1. रम्भ् s. रभ्.

2. रम्भ्, रम्भते *brüllen.* — Mit उप *mit Schall erfüllen, erschallen lassen.*

1. रम्भ 1) m. *a) Stab, Stütze.* — *b) der fünfte* 2. कल्प *h).* — *c)* N. pr. α) des Vaters des Asura Mahisha. — β) eines Schlangendämons VP.². — γ) verschiedener Fürsten. — δ) eines Affen. — 2) f. रम्भा *a) Musa sapientum, Pisang.* Mit ihrem Stamme werden häufig die weiblichen Lenden verglichen. — *b) *eine Art Reis.* — *c) Buhldirne* zu Spr. 1686. — *d) ein best. Metrum.* — *e)* Name der Dâkshâjaṇî im Malaja-Gebirge. — *f)* N. pr. einer Apsaras Kâd. 90,10.

2. रम्भ 1) Adj. *brüllend* in गो°. — 2) *f. आ *Gebrüll.*

रम्भक m. N. pr. eines Mannes.

रम्भातृतीया f. *ein best. dritter Tag.*

रम्भाभिसार Titel eines Schauspiels.

रम्भाल Suçr. 2,14,2 vielleicht fehlerhaft für रसाल.

रम्भाव्रत n. *eine best. Begehung.*

रम्भास्तम्भ m. *Pisang-Stamm* Naish. 7,7.

रम्भास्तम्भन n. *das Verwandeln der* Apsaras Rambhâ *in eine Säule* Mahâvîrak. 3,19. Vgl. R. 1,64,12. fgg.

रम्भिन् Adj. 1) *einen Stock tragend;* m. so v.a. *Greis.* Nach Sâj. *Thürsteher.* — 2) f. रम्भिणी etwa *Schaft* (des Speers).

रम्भोरु Adj. (f. eben so, aber häufiger °ऊ) *mit Lenden, die Pisang-Stämmen gleichen,* Spr. 7641. 7656.

रम्य 1) Adj. (f. आ) *a) ergötzlich, angenehm, anmuthig, schön.* — *b) *=बलकर. — 2) m. *a) *Michelia Champaka.* — *b) *eine andere Pflanze,* = वक. — *c)* N. pr. eines Sohnes des Âgnîdhra. — 3) m. oder n. *ein anmuthiger Ort* Viṣṇus. 99,16. — 4) f. रम्या *a) Nacht* Hariv. 3588. — *b) *Hibiscus mutabilis* Râǵan. 5,80. = मकेन्द्रवारुणी 3,61. — *c) eine best.* Çruti S. S. S. 23. — *d)* N. pr. einer Tochter Meru's. — 5) *n. *a) die Wurzel von Trichosanthes dioeca.* — *b) der männliche Same.*

रम्यक 1) m. *a) *Melia sempervirens* Bhâvapr. 1, 204. — *b)* N. pr. eines Sohnes des Âgnîdhra. — 2) f. (आ) und n. *eine der acht Vollkommenheiten im* Sâṁkhja. — 3) n. *a) die Wurzel von Trichosanthes dioeca* Suçr. — *b)* N. pr. α) des von 1) *b)* beherrschten Varsha. — β) eines Waldes.

रम्यग्राम m. N. pr. eines *Dorfes* MBh. 2,31,14.

रम्यता f. *Anmuth, Schönheit* 294,23. Hem. Par. 2,18.

रम्यत्व n. dass.

*रम्यपथ Adj. *mit anmuthigen Wegen versehen* L. K. 1063.

*रम्यपुष्प m. *Bombax heptaphyllum* Râǵan. 8,9.

*रम्यफल m. *Strychnos nux vomica* Râǵan. 9,149.

रम्यरूप Adj. *von lieblichem Aussehen, reizend* Bhâm. V. 4,18.

रम्यश्री m. Bein. Vishṇu's.

रम्यान्ति m. N. pr. eines Mannes.

*रस m. 1) = अरुण. — 2) = शोभा.

*रस्, रसते (गतौ).

रस m. (adj. Comp. f. आ) 1) *Strömung, Strom.* — 2) *schnelle Bewegung, Geschwindigkeit.* रसेण (Kâd. 2,12,3) und रसात् *eiligst, stracks.* — 3) *Lauf* in übertragener Bed. — 4) *heftiger Drang, Heftigkeit, Innigkeit.* — 5) N. pr. zweier Fürsten.

रसक m. v. l. für रवक.

रसणासार Titel eines Werkes Bühler, Rep. No. 664.

रसप्रश्नसूत्रसिद्धान्त m. Titel eines Werkes.

रसमणि m. विष्णो °मणी Name zweier Sâman Ârsh. Br.

रसस् in अमूर्तरसस्.

रसि 1) m. f. (selten) Sg. und Pl. *Habe, Besitz;* auch wohl *Werthgegenstand, Kleinod.* — 2) m. *a) Stoff.* — *b)* N. pr. eines Âṅgirasa; fehlerhaft für रज़ि. — 3) vielleicht Adj. *reich* RV. 8,31,11. 9, 101,7.

रसिक m. N. pr. = रैक.

रसिन् oder °दा Adj. *Besitz gebend.*

रसिन्तम Adj. *überaus viel besitzend.*

रसिपति m. *Herr des Besitzes.*

रसिमत् Adj. 1) *mit Besitz verbunden; wohlhabend, reich.* — 2) *das Wort* रसि *enthaltend.*

रसिवत् Adj. *reich.*

रसिविद् Adj. *Habe findend, — besitzend.*

रसिवध् Adj. *am Besitz sich erfreuend.*

रसिषच् (stark °षाच्) Adj. *Besitzes theilhaft.*

रसिषक्तु (stark °षाक्तु) Adj. *über Besitz gebietend.*

रसिष्ठ n. Name verschiedener Sâman.

रसिष्ठा, रसिष्ठान (AV. 7,76,6) und रसिस्थान Adj. *begütert;* m. *ein reicher Mann.*

रसीयत् Adj. *Besitz wünschend.*

रसीषिन् (!) Adj. *Schätze begehrend.*

रस्यावत् m. N. pr. eines Mannes. Vgl. रथावत्.

रराट 1) n. = ललाट *Vorderkopf, Stirn.* — 2) f. रराटी *a)* dass. nur Bhâg. P. — *b) Gewinde von Gras, welches am östlichen Eingange des Schuppens für die sogenannten* Havirdhâna *angebracht wird,* Âpast. Çr. 11,8,1.

रराल्य 1) Adj. (f. आ) *zur Stirn in Beziehung stehend.* — 2) f. आ *a)* = रराट 2) *b)* Çat. Br. 3,5, 3,24. — *b) Horizont.*

रराव्न् Adj. scheinbar RV. 8,39,2. 10,40,7. Es ist mit Delbrück अरावन् anzunehmen und zwar 8,39,2 in der Bed. *feindselig,* 10,40,7 in der Bed. *Ross.*

*रर्फ्, रर्फति (गतौ).

रलमानाथ m. N. pr. eines Dichters.

रलरोल etwa *Geheul, Wehklage* Hem. Par. 12,314.

रला f. *ein best. Vogel.*

रल्लक m. 1) *eine Hirschart* Kâd. 128,23. 137,2. — 2) *ein wollenes Tuch, eine wollene Decke.* — 3) *die Augenwimpern.*

रव m. (adj. Comp. f. आ) *Gebrüll, Gedröhn, Donner, Geschrei, Gesumme, Gesang; Laut, Ton* überh.

रवक m. *eine Zahl von 50 Perlen, wenn diese ein* Dharaṇa *wiegen,* Hemâdri 1,546,7.

रवण 1) Adj. *a) brüllend, schreiend, singend* u. s. w. Bhaṭṭ. — *b) *=तीक्ष्ण. — *c) *=चञ्चल. — 2) *m. *a) Kamel* Râǵan. 19,21. — *b) der indische Kuckuck.* — *c) Bachstelze* (भण्डक). — *d)* N. pr. α) eines Schlangendämons. — β) eines Mannes. — 3) *n. *Messing.*

*रवणक *ein Seihgefäss mit einer Röhre* (buddh.).

रवत m. = रव Âpast. Çr. 8,11,19. 20.

रवथ m. 1) dass. — 2) *der indische Kuckuck.*

रवस् in पुत्ररवस् und बृहद्रवस्.

रवस in पुत्ररवस.

रवि m. 1) *eine best. Form der Sonne, Sonne* überh.; *der Sonnengott.* — 2) = रविदिन *Sonn-*

tag. — 3) N. pr. eines der 12 Âditja. — 4) Bez. *der Zahl zwölf* Hemâdri 1,388,1. Ind. St. 15,282. — 5) **Calotropis gigantea* Râǵan. 10,27. — 6) **Berg.* — 7) N. pr. *a)* eines Sauvîraku. — *b)* eines Sohnes des Dhṛtarâshṭra.

रविकर m. N. pr. eines Scholiasten.

*रविकान्त m. *der Sonnenstein (eine Art Adular)* Râǵan. 13,205.

रविकान्तमय Adj. *aus Sonnensteinen bestehend* Naish. 2,93.

रविकिरणकूर्चिका f. Titel eines Werkes Opp. Cat. 1.

रविकुलदीपप्रकाश m. desgl. Burnell, T.

रविगुप्त m. N. pr. eines Dichters.

रविग्रह m. und °ग्रहण n. *Sonnenfinsterniss.*

रविचक्र n. *ein best. astrol. Figur: die Sonne als Mann, auf dessen Glieder Sterne aufgetragen werden.*

रविज m. 1) Patron. *des Planeten Saturn.* — 2) Pl. Bez. *bestimmter Meteore* oder *Kometen.*

रवितनय m. Patron. 1) *des Planeten Saturn.* — 2) Jama's 105,10.

रवितर् Nom. sg. *Schreier.*

रवितीर्थ n. N. pr. eines Tîrtha.

रवित्त m. N. pr. 1) eines Priesters. — 2) eines Dichters.

रविदास m. N. pr. eines Dichters Hall in der Einl. zu Daçak. 30.

रविदिन n. *Sonntag.*

रविदीप्त Adj. *von der Sonne beschienen, der S. zugekehrt.*

*रविदुग्ध n. = अर्कदुग्ध (Nachtr. 5) Bhâvapr. 2,90.

रविदेव m. N. pr. eines Dichters.

रविनन्दन m. Patron. 1) des Manu Vaivasvata. — 2) des Affen Sugrîva.

रविनाग m. N. pr. eines Dichters Saduktik. 1,56.

*रविन्द n. = अरविन्द *Lotusblüthe.*

रविपतिगुरुमूर्ति Titel eines Werkes Ind. St. 14,148.

*रविपत्त्र m. *Calotropis gigantea.*

रविपुत्र m. Patron. *des Planeten Saturn.*

रविपुला f. *ein best. Metrum.*

रविप्रभु m. N. pr. eines Brahmanen Ind. St. 14,119.

रविप्रिय 1) *m. *a) Calotropis gigantea. — b) Nerium odorum rubro-simplex. — c) Artocarpus Locucha* (लकुच). — 2) f. आ Name der Dâkshâjanî in Gaṅgâdvâra. — 3) *n. *a) eine rothe Lotusblüthe. — b) Kupfer* Râǵan. 13,18.

रविबिम्ब n. *Sonnenscheibe.*

रविमणि m. *der Sonnenstein (eine Art Adular)* Çâṅg. Paddh. 140,8. Bhaṭṭ. 13,19.

रविमण्डल n. *Sonnenscheibe.*

रविमासक m. *Sonnenmonat* Sûrjas. 1,39.

रविरत्न n. = रविकान्त.

*रविरत्नक n. *Rubin* Râǵan. 13,146.

रविरथ m. *der Sonnenwagen* Ind. St. 15,371.

रविलोचन Adj. *sonnenäugig* (Vishṇu und Çiva).

*रविलोह n. *Kupfer* Râǵan. 13,18.

रविवंश m. *das Sonnengeschlecht* Naish. 5,62.

रविवर्मन् m. N. pr. eines Mannes B. A. J. 9,238.

रविवार m. und रविवासर m. n. *Sonntag.*

रविसंक्रान्ति f. *der Eintritt der Sonne in ein Zeichen des Thierkreises.*

*रविसंज्ञक n. *Kupfer.*

*रविसारथि m. *der Wagenlenker der Sonne,* Aruṇa.

रविसुत m. Patron. 1) *des Planeten Saturn.* — 2) des Affen Sugrîva.

रविसुन्दररस m. *eine best. Mixtur* Bhâvapr. 3,86.

रविसेन m. N. pr. eines Dichters Subhâshitar. 612. fg.

रवीन्द्र, रवीन्द्रो Hariv. 4946 fehlerhafte Lesart für सुरेन्द्रो.

*रवीषु m. *der Liebesgott.*

*रवीष्ट 1) m. *Orange* Râǵan. 11,174. — 2) f. आ *Polanisia icosandra* Râǵan. 4,182.

रशनासंमित Adj. (f. आ) *so lang wie das Seil* (am Jûpa).

1. रशना f. *Strick, Riemen; Zügel, Gurt; Gürtel,* insbes. *Frauengürtel.* Bildlich von den *Fingern.* Am Ende eines adj. Comp. (f. आ) *umgürtet mit, gebunden an.* Häufig fehlerhaft रसना geschrieben. 2.*रशना f. *Zunge.* Richtig रसना.

रशनाकलाप und °क (Çiç. 9,45) m. *ein aus mehreren Schnüren gedrehter Frauengürtel.*

रशनाकृत Adj. *mit dem Zügel hergelenkt.*

रशनागुणास्पद n. *der Sitz der Gürtelschnur, die Taille.*

*रशनापद् n. *Hüfte* Râǵan. 18,45.

रशनायमान Adj. (f. आ) etwa *dem Zügel folgend.*

रशनोपमा f. *ein Gleichniss, in welchem mit dem, was zuerst verglichen wurde, ein Andres verglichen wird, mit diesem ein drittes und so fort.* Beispiel Spr. 2248.

रश्मन् m. *Zügel.* Nur Instr. रश्मा und in अरश्मन् und स्थूलरश्मन्.

रश्मि m. (ganz ausnahmsweise f.) 1) *Strang, Riemen; Leitseil, Zügel; Peitsche; Messschnur.* Bildlich von den *Fingern.* — 2) *Strahl.* — 3) *Glanz, Machtglanz.* — 4) angeblich = अन्न. — 5) * = पद्म oder पद्मन्.

रश्मिक am Ende eines adj. Comp. in अरश्मिक.

रश्मिकलाप m. *ein aus 54 (*56) Schnüren bestehender Perlenschmuck.*

1. रश्मिकेतु m. *ein best. Komet.*

2. रश्मिकेतु m. N. pr. eines Râkshasa.

रश्मिक्रोड desgl.

रश्मिजाल n. *Strahlennetz, — menge* 272,28.

रश्मिन् am Ende eines adj. Comp. = रश्मि *Zügel.*

रश्मिप m. Pl. Bez. *bestimmter Manen* VP.^{2} 3,339.

रश्मिवति 1) Adj. f. Taitt. Âr. 1,1,2. 21,1. Nach dem Comm. = आदित्यरश्मय एव पातारो यासाम् (अपाम्). — 2) * m. *Calotropis gigantea* Râǵan. 4,176.

रश्मिसवित्र Adj. *durch Strahlen gereinigt.*

रश्मिप्रभास m. N. pr. eines Buddha.

रश्मिमण्डल n. *Strahlenkranz.*

रश्मिमत् 1) Adj. *strahlenreich* (die Sonne). — 2) m. *a) die Sonne. — b)* N. pr. eines Mannes.

रश्मिमय Adj. *aus Strahlen gebildet,* — *bestehend.* बुद्धि° *durch die Strahlen des Verstandes leuchtend.*

रश्मिमालिन् Adj. *strahlenbekränzt.*

रश्मिमुच m. *die Sonne.*

रश्मिरसकप्रयोग m. Titel eines Werkes Burnell, T.

रश्मिराज m. N. pr. eines Mannes.

रश्मिवत् 1) Adj. *a) strahlenreich. — b) das Wort* रश्मि *enthaltend;* f. °वती *ein solcher Vers* Kâṭh. 22,12. — 2) m. *die Sonne.*

रश्मिशतसहस्रपरिपूर्णध्वज m. N. pr. eines Buddha.

रश्मिस m. N. pr. eines Dânava Hariv. 3,47,8. v. l. रभस und नभस.

रश्मीवत् Adj. = रश्मिवत् 1).

रष्, रषति s. 2. अर्ष्.

1. रस्, रसति, °ते (ausnahmsweise) 1) *brüllen, wiehern, heulen, schreien, dröhnen, ertönen.* रसित *unarticulirte Laute von sich gebend; ertönend, klingend* Kâd. 15,2. — 2) *अर्चतिकर्मन्. — Intens. रारस्यते *laut schreien* Bhaṭṭ. — Mit अनु, °रसित *von einem Geschrei u. s. w. begleitet.* — Mit अभि *zuwiehern,* mit Acc. — Mit आ *brüllen, schreien* Kâd. 31,10. आरसित *schreiend* 24,9 (42,4). — Mit नि, निरसित *schreiend* R. 4,13,45. — Mit प्रति *wiederhallen* Kâṇḍak. 73,10. — Mit वि *schreien.*

2. रस्, रसति, रस्यति, रसयति, रसयते; 1) *schmekken.* — 2) *schmackhaft finden,* so v. a. *gern kosten wollen* Bâlar. 27,17. — 3) *empfinden.* — 4) *श्लेष्मणि.

— रसति MBh. 14,571 fehlerhaft für रसतं. — Desid. रिरसयिषति *zu schmecken verlangen.*

रस 1) m. (adj. Comp. f. या) *a) Saft, aus Pflanzen,* insbes. *Früchten gewonnener wohlschmeckender Saft;* auch *Flüssigkeit* überh. (neben भोजन *Speise,* so v. a. *Trank*). Bildlich *das Beste, Feinste, Kräftigste, flos. — b)* poetische Bez. *des Wassers. — c) der Saft des Zuckerrohrs. — d) Chylus* (aus Speise entstehend und durch die Galle in Blut umgewandelt). — *e) Samenfeuchtigkeit. — f) Quecksilber* Râǵan. 13,107. — *g) Mineral* oder *ein metallisches Salz. — h) Mixtur; Lebenselixir, Zaubertrank. — i) Gifttrank. — k) *Milch. — l) *geschmolzene Butter. — m) *Gold. — n) *Myrrhe. — o) Geschmack* (als Haupteigenschaft des Flüssigen). Es werden 6 Hauptarten desselben angenommen. — *p)* Bez. *der Zahl sechs. — q) schmeckender Stoff. — r) Geschmacksorgan, Zunge. — s) Geschmack —, Genuss —, Lust an, Liebe —, Neigung zu, Verlangen nach;* die Ergänzung im Loc. (auch mit beigefügtem उपरि) oder im Comp. vorangehend. — *t) das worauf der Geschmack, die Neigung, das Verlangen gerichtet sind; Alles was Genuss gewährt und reizt; Genuss, Reiz* in concreter Bed. — *u) der Geschmack* eines Kunstwerks ist sein *Charakter,* sein *Grundton,* seine *Grundstimmung.* Es werden deren 8, 9 oder 10 angenommen. — *v) der Grundton im Charakter eines Menschen. — w)* bei den Vaishṇava *Gemüthsstimmung in der auf Glauben beruhenden Liebe zur Gottheit. — x) ein Metrum von 4 Mal 70 Silben. — y)* Bez. *der heiligen Silbe* ओम् Çâṅku. Gṛhj. 2,13. — *z)* *= शब्द. — 2) f. रसा *a) Feuchtigkeit. — b) ein mythischer Strom, der die Erde und Luft umfliesst. — c)* N. pr. eines Flusses. — *d) die Unterwelt. — e) die Erde, Land. — f) *Znnge. — g) *Clypea hernandifolia. — h) *Boswellia thurifera. — i) *Panicum italicum. — k) *Weinstock. — l)* *= काकोली. — 3) n. *a) *Myrrhe. — b) *Milch. — c) Geschmack* (nur einmal Varâh. Bṛh. S. 51,31). — *d)* Nir. 11,25 wohl fehlerhaft; vgl. RV. 5,53,9.

रसक (*m.) n. *Brühe, Fleischbrühe.*

रसकर्पूर n. *Quecksilbersublimat* Mat. med. 29. Bhâvapr. 2,102. Rasendraḱ. 90,13.

रसकर्मन् n. 1) *eine mit Genuss von Flüssigkeiten verbundene Opferhandlung* Kauç. 21. — 2) = रसकल्पना.

रसकल्पना f. *Behandlung des Quecksilbers, ein mit dem Q. vorgenommener Process.*

रसकल्याणीव्रत n. *eine best. Begehung.*

रसकुल्या f. N. pr. eines Flusses in Kuçadvîpa.

रसकेतु m. N. pr. eines Prinzen.

*रसकेसर n. *Kampfer.*

रसकोमल n. *ein best. Mineral.*

रसक्रिया f. *das Einkochen eines Saftes zum Dickwerden* und *Anwendung desselben als Bähmittel* Bhâvapr. 2,78. 157. Karaka 6,24.

रसगङ्गाधर m. N. pr. eines Autors Bühl. Guz. 3,54. Cat. C. Pr. 102.

रसगङ्गाधरीय n. Titel eines Werkes Opp. Cat. 1.

*रसगन्ध m. n. *Myrrhe* Râǵan. 6,117. v. l. रसभङ्ग.

*रसगन्धक m. 1) dass. — 2) *Schwefel* Râǵan. 13,71.

*रसगर्भ n. 1) *unter Zusatz von Curcuma präparirtes Kupfervitriol* Bhâvapr. 1,177. 6,117. — 2) *Salbe aus Messingschlacke* Râǵan. 13,94. — 3) *Zinnober* Râǵan. 13,58.

रसगोविन्द m. Titel eines Werkes Bühl. Guz. 4,234.

रसग्रक् 1) Adj. *Sinn habend für das, was wahren Genuss gewährt.* — 2) m. *das Organ des Geschmacks.*

रसग्राहक Adj. *den Geschmack empfindend.*

रसघन m. *Nichts als Saft, aus lauter Saft bestehend* Çat. Br. 14,7,2,13.

*रसङ्ग m. *Borax* Râǵan. 6,241.

रसचन्द्रिका f. und रसचिन्तामणि m. (Bhâvapr. 3,32. 91. 4,31. 73) Titel von Werken.

रसचूडामणि m. *ein best. Präparat* Rasendraḱ. 90,1.

रसज 1) Adj. *a) in Flüssigkeiten entstehend. — b) vom Chylus herrührend.* — 2) *m. *Zucker.* — 3) *n. *Blut.*

*रसज्ञात n. *aus Messingschlacke zubereitete Salbe* Râǵan. 13,95.

रसज्ञ 1) Adj. *wissend wie Etwas schmeckt* (eig. und übertr.), *erkennend welchen wahren Genuss Etwas* (Gen. oder im Comp. vorangehend) *gewährt; vertraut mit Etwas* (Loc. oder im Comp. vorangehend). — 2) f. (आ) und n. *Zunge.*

रसज्ञता f. *die Kenntniss des Geschmacks einer Sache, das Vertrautsein mit Etwas* (Gen. oder im Comp. vorangehend).

रसज्ञान n. *Kenntniss der Geschmäcke* (ein Kapitel der Medicin).

*रसज्येष्ठ m. *der süsse Geschmack.*

रसज्वर m. etwa *Magenkatarrh* Hem. Par. 1,457.

रसतन्मात्र n. *der Urstoff des Geschmacks.*

रसतम m. *der Saft aller Säfte, die Quintessenz aller Quintessenzen.*

रसतरंगिणी f. Titel verschiedener Werke Bunnell, T. Opp. Cat. 1.

रसतस् Adv. *dem Geschmack nach* MBh. 13,116,7.

रसता f. 1) *flüssiger Zustand.* °तामुपेतम् *flüssig geworden* Kâd. 137,17. — 2) Nom. abstr. zu रस 1) *u).*

*रसतेजस् n. *Blut.*

रसत्व n. Nom. abstr. zu रस 1) *d)* MBh. 14,19,39.

रसद् 1) Adj. *Säfte von sich gebend, Harz ausschwitzend.* — 2) m. *Arzt.*

रसदण्ड m. etwa *Zauberstab* Pañkad.

रसदर्पण m. Titel eines Werkes.

*रसदालिका f. *eine Art Zucker* Râǵan. 14,82.

रसदीपिका f. Titel eines Werkes Opp. Cat. 1.

*रसद्राविन् m. *eine Citronenart.*

*रसधातु m. *Quecksilber* Râǵan. 13,109.

रसधेनु f. *eine aus Fruchtsäften dargestellte Kuh* Hemâdri 1,407,11. 434,13. 17. Verz. d. Oxf. H. 35, *b*,41. 59,*a*,22.

1. रसन n. *das Brüllen, Schreien, Quaken, Dröhnen* u. s. w. Bâlar. 144,5.

2. रसन 1) m. *Phlegma, Schleim* (als Vermittler des *Geschmacks*). — 2) f. आ *a) Zunge. — b)* *Bez. *zweier Pflanzen,* = गन्धभद्रा und रास्ना Râǵan. 6, 82. Bhâvapr. 1,174. — 3) n. *a) das Schmecken, Geschmack. — b) Geschmacksorgan. — c) das Empfinden, Fühlen.*

रसना f. oft fehlerhaft für 1. रशना.

*रसनाथ m. *Quecksilber* Râǵan. 13,107.

*रसनाभ n. *aus Messingschlacke zubereitete Salbe* Râǵan. 13,95.

*रसनामल n. *Unreinigkeit auf der Zunge.*

रसनामूल n. *Zungenwurzel* zu Spr. 3140.

रसनायक m. Bein. 1) Kâma's Vikramâṅkaḱ. 16, 29. — 2) *Çiva's.

*रसनारद m. *Vogel.*

*रसनालिक् m. *Hund.*

रसनिरूपण n. Titel eines Werkes Kumârasv. zu Pratâpar. 186,23.

रसनीय Adj. *was geschmeckt wird.*

*रसनेत्रिका f. *Realgar, rother Arsenik.*

रसनेन्द्रिय n. *Geschmacksorgan.*

रसत्तम m. = रसतम, nasalirt und oxytonirt um einen Anklang an रथंतर zu gewinnen.

रसपति m. *Quecksilber* Bhoǵa-Pr. 69,14.

रसपद्धति f. Titel eines Werkes.

रसपद्माकर m. desgl.

रसपर्पटी f. *ein best. Quecksilberpräparat* Mat. med. 32. Bhâvapr. 3,36.

*रसपाकज m. *Zuckersyrup* Râǵan. 14,96.

रसपाचक m. *Koch.*

रसपारिजात m. Titel eines Werkes.

*रसपुष्प n. *ein best. Quecksilberpräparat.*

रसप्रदीप m. Titel verschiedener Werke.

रसप्रबन्ध m. (adj. Comp. f. आ) *ein dichterisches Product*, insbes. *ein Schauspiel.*

रसप्राशनी f. Bez. *des Verses* AV. 5,2,3 Kauç. 21.

*रसफल m. *Cocosnussbaum* Râǵan. 11,47.

रसबन्धन n. wohl *ein best. Theil der Eingeweide* R. 5,23,46. Statt °बन्धनम् liest ed. Bomb. 5,24,40 च सबन्धनम्.

*रसभङ्ग m. s. u. रसगन्ध.

*रसभव n. *Blut.*

रसभस्मविधि m. Titel eines Werkes Opp. Cat. 1.

रसभावविद् Adj. *die Grundstimmungen und Affecte kennend* Çiç. 2,88.

रसभेद m. 1) *verschiedene Mixturen*; vgl. °भेदीय. — 2) *ein best. Quecksilberpräparat.*

रसभेदीय Adj. *sich auf verschiedene Mixturen beziehend, darüber handelnd* Lîlâv. 83.

रसभोजन Adj. *von Flüssigkeiten sich nährend.*

रसमञ्जरी f., °परिमल m. (Bühler, Rep. No. 258) und °प्रकाश m. Titel von Werken.

रसमय Adj. (f. ई) 1) *aus Saft —, aus Flüssigkeit gebildet, — bestehend.* — 2) *aus Quecksilber (Quintessenz) bestehend.* — 3) *dessen Wesen Geschmack ist* (Wasser). — 4) *geschmackvoll, voller Reiz.*

रसमल m. oder n. *der Unrath des Körpers.*

रसमहार्णव m. Titel eines Werkes.

*रसमातर् f. (Gal.) und *°मातृका f. *Zunge.*

रसमात्र n. = रसतन्मात्र.

रसमिश्र Adj. *mit Flüssigkeiten gemischt* Kauç. 11. 22. 23.

रसमूला f. *ein best. Metrum.*

रसय् s. u. 2. रस्.

रसयति m. oder f. *das Schmecken.*

रसयामल n. Titel eines Werkes.

रसयितर् Nom. ag. *Schmecker.*

रसयितव्य Adj. *schmeckbar, was geschmeckt wird.*

रसयोग m. Pl. *künstlich gemischte —, präparirte Säfte.*

रसरत्न n., °रत्नदीपिका f., °रत्नप्रदीप m. und °रत्नप्रदीपिका f. (Burnell, T.) Titel von Werken.

रसरत्नमय Adj. (f. ई) *aus Fruchtsäften und Perlen bestehend* Hemâdri 1,405,13.

रसरत्नसमुच्चय m. (Burnell, T.), °रत्नहार m., °रत्नाकर m., °रत्नावली f. und रसरहस्य m. Titel von Werken.

रसराज m. 1) *Quecksilber* Râǵan. 13,107. — 2) *= रसाञ्जन.

रसराजलक्ष्मी f., °राजशंकर m. und °राजहंस m. Titel von Werken.

*रसलेह (fehlerhaft) und *रसलोह m. *Quecksilber* Râǵan. 13,107.

रसवतीस्तवार्थ m. Titel eines Werkes Bühler, Rep. No. 759.

रसवत्ता f. *Saftigkeit, Schmackhaftigkeit, die Eigenschaft des Geschmackvollen.*

रसवत् 1) Adj. *a) saftig, schmackhaft, kräftig.* Compar. रसवत्तर. — *b) die gehörige Feuchtigkeit habend.* — *c) mit Saft gefüllt.* — *d) überfliessend von* (Instr.). — *e) mit Reizen versehen, reizend, geschmackvoll.* — 2) f. रसवती *a) Küche* Z. d. d. m. G. 36,526. Hierher oder zu *c)* Anrghar. 7,61. — *b) Mahlzeit* Hem. Par. 1,124. 3,88. 6,46. 8,288. — *c) gekäste Milch mit Zucker und Gewürz*; s. u. *a).* — *d)* Titel verschiedener Werke. — 4) n. *geschmackvoller Stil* Comm. zu Bhatt. 10,47.

रसवह Adj. *Saft führend.*

रसवाद m. *Alchemie.*

रसविक्रयिन् m. *Verkäufer von Säften, — Flüssigkeiten.*

रसविक्रेतर् Nom. ag. dass. इक्ष्वादि° Kull. zu M. 3,159.

रसविद् Adj. *den Geschmack kennend, — empfindend, einen feinen Geschmack* (in übertragener Bed.) *habend.*

रसविवेक m. und रसशब्दसरणिनिघण्टु m. Titel von Werken Opp. Cat. 1.

रसशार्दूल m. *ein best. Quecksilberpräparat* Rasendrak. 57,5.

रसशास्त्र n. *Alchemie.*

रसश्रुक्त n. *ein saures Getränk mit Fruchtsaft.*

रसशोधन 1) *m. *Borax.* — 2) n. *das Reinigen des Quecksilbers.*

रससंग्रहसिद्धान्त m. Titel eines Werkes.

रससंग्राही f. N. pr. einer Joginî Hemâdri 2,*a*, 97,13. 15.

रससमुच्चय m. (Opp. Cat. 1), रससर्वस्व n. (Burnell, T.), रससागर m., रससार m. (Burnell, T) und °संग्रह m. (Opp. Cat. 1) Titel von Werken.

रससिद्ध Adj. 1) *der durch Quecksilber Vollkommenheit erlangt hat, mit der Alchemie vertraut.* — 2) *mit den poetischen* Rasa *vertraut.*

रससिद्धान्तसागर m. Titel eines Werkes.

रससिद्धि f. *durch Quecksilber erlangte Vollkommenheit, das Vertrautsein mit der Alchemie.*

रससिन्धु m., रसमुधाकर m. und °सुधाम्भोधि m. Titel von Werken.

*रसस्थान n. *Mennig.*

रसहरण Adj. (f. ई) *Saft führend* Karaka ed. Calc. 354,12.

रसहारिन् (Conj.) Adj. dass. Karaka 4,4 (ed. Calc. 353).

रसहृदय n. und रसाकर m. Titel von Werken.

*रसाखन m. *Hahn.*

*रसाग्रज n. = रसाञ्जन 3) Râǵan. 13,94.

*रसाङ्क m. *das Harz der Pinus longifolia* Râǵan. 12,157.

रसाञ्जन n. 1) *unter Zusatz von Curcuma präparirtes Kupfervitriol.* — 2) *Extract von Berberis asiatica* Mat. med. 107. — 3) *aus Messingschlacke zubereitete Salbe* Râǵan. 13,94.

*रसाढ्य 1) m. *Spondias mangifera.* — 2) f. आ *eine best. Pflanze* Râǵan. 6,82.

रसातल 1) n. (adj. Comp. f. आ) *a) Unterwelt, Hölle*; auch eine best.: *die 7te* oder *4te* (268,4). — *b) das vierte astrologische Haus.* — *c) Erdboden* Subhâshitar. 829 (zugleich *Unterwelt*). — 2) m. N. pr. eines Dichters Subhâshitar. 652.

रसात्मक Adj. *dessen Wesen* 1) *Saft, Flüssigkeit, Nectar ist* (der Mond). — 2) *Geschmack ist* (Wasser). — 3) *Schmackhaftigkeit ist, geschmackvoll* (Rede).

*रसादान n. *das Ansichziehen der Flüssigkeiten, Austrocknen, Ausdörren.*

रसादिप्रुद्धि f. Titel eines Werkes Opp. Cat. 1.

*रसाधार m. *die Sonne.*

रसाधिक 1) Adj. *geschmackvoll* oder *reich an Genüssen.* — 2) *m. *Borax* Râǵan. 6,241. — 3) *f. आ *eine best. Weintraube ohne Kerne* Râǵan. 11,106.

रसाधिपत्य n. *die Herrschaft über die Unterwelt.*

रसाध्यक्ष m. *ein Aufseher über die Säfte, — Flüssigkeiten.*

रसान्तर n. 1) *ein Unterschied des Geschmacks.* °विद् *verschiedene Geschmäcke kennend* 165,7. — 2) *ein anderer Geschmack, — Genuss.* — 3) *eine verschiedene Gemüthsstimmung, Wechsel der Stimmung.* — 4) *eine andere Grundstimmung* (in einem Gedicht u. s. w.) Vâmana S. 34, Z. 24.

*रसापायिन् m. *Hund.*

रसाभास m. *der blosse Schein einer Gemüthsstimmung, die Uebertragung einer Gemüthsstimmung auf nicht-fühlende Wesen, das Erscheinenlassen einer Gemüthsstimmung an unpassender Stelle.*

रसाभिव्यञ्जनी f. (Burnell, T.), रसाभिव्यञ्जिका f., रसामृत n., रसामृतसिन्धु m., रसाम्भोधि m. und रसाम्भोनिधि m. Titel von Werken.

*रसाम्ल 1) m. *Rumex vesicarius* Râǵan. 6,128. — 2) f. आ *eine best. Schlingpflanze* Râǵan. 3,184. — 3) n. *Fruchtessig* Râǵan. 6,125. Bhâvapr. 1,182.

*रसायक m. *eine best. Grasart.*

रसायन 1) *m. *a) Embelia Ribes. — b) ein Alchemist. — c)* Bein. Garuḍa's. — 2) f. आ s. u. 4) *a)*. — 3) f. ई *a) Kanal der Flüssigkeiten* (im Körper) Karaka 6,21. — *b) *Solanum indicum* Râǵan. 4,135. — *c) *Cocculus cordifolius* Râǵan. 3, 1. — *d) *eine Art* Karañǵa Râǵan. 9,66. — *e) *ein best. kleiner Strauch,* = गोरक्षदुग्धा Râǵan. 5,143. — *f) *= मांसरुहा Râǵan. 12,155. — 4) n. *a) eine Klasse von Mitteln, die den Organismus kräftigen, erneuern und langes Leben verleihen sollen; Alterativum, Elixir, Lebenselixir;* auch vom *ersten befruchtenden Regen im Beginn der Regenzeit.* Richtet sich hier und da nach dem Geschlecht des Nomens, auf welches es bezogen wird; f. आ. °कर Adj. *ein Elixir abgebend* Râǵan. 13,148. — *b) *Buttermilch. — c) *Gift. — d) *langer Pfeffer.*

रसायननिधान n. Titel eines Werkes Opp. Cat. 1.

*रसायनफला f. *Terminalia Chebula* oder *citrina.*

*रसायनश्रेष्ठ m. *Quecksilber* Râǵan. 13,110.

रसायनामृतलौह m. *ein best. medicinisches Präparat* Mat. med. 128.

रसायनिन् Adj. *Lebenselixire anwendend* Darpad. 3,44.

(रसाय्य) रसायिष्र Adj. *saftig, schmackhaft.*

रसारसा f. = रसालसा Lalit. 120,19. 20.

रसार्णव m. und °सुधाकर m. Titel von Werken Opp. Cat. 1.

रसाल 1) m. *a) der Mangobaum* Prasannar. 7, 9. — *b) *Zuckerrohr* Râǵan. 14,80. — *c) *Brodfruchtbaum. — d) *eine best. Grasart* Râǵan. 8,119. — *e) *Weizen* Râǵan. 16,30. — *f) eine Mausart.* — 2) f. आ *a) gekäste Milch mit Zucker und Gewürz. — b) *Zunge. — c)* Dûrvâ-*Gras. — d) *Desmodium gangeticum. — e) *Weinstock.* — 3) *f. ई *Zucker* Râǵan. 14,82. — 4) n. *Weihrauch* oder *Myrrhe.*

रसालंकार m. 1) *Aesthetik* Kaurap. (A.) 13. — 2) Titel eines medicinischen Werkes.

रसालय m. 1) *ein Sitz der Reize, — alles dessen was entzückt.* — 2) Pl. N. pr. eines Volkes.

*रसालसा f. *ein Flüssigkeit führendes Gefäss des Körpers, Ader* u. s. w.

*रसालिका f. *Hemionitis cordifolia.*

रसावतार m. Titel eines Werkes.

*रसावेष्ट m. *das Harz der Pinus longifolia* Râǵan. 12,158.

रसाश m. und रसाशिन् Adj. in आ°.

रसाशिर् Adj. *mit Saft (Milch* nach Sâj.*) gemischt.*

*रसाश्वासा f. *eine best. Schlingpflanze.* Richtig रसाह्वा.

रसास्वाद m. *Lustempfindung* 286,15. 29.

*रसास्वादिन् m. *Biene.*

*रसाह्व 1) m. *das Harz der Pinus longifolia. —* 2) f. आ *Asparagus racemosus* Râǵan. 4,119.

रसिक 1) Adj. (f. आ) *a) einen richtigen Geschmack habend, Sinn für das Schöne habend. — b) Geschmack —, Gefallen an —, Sinn —, das richtige Verständniss für Etwas habend, sich verstehend auf;* die Ergänzung im Loc. oder im Comp. vorangehend. — *c) eine besondere Leidenschaft —, ein Steckenferd habend, versessen auf* (Loc. oder im Comp. vorangehend). — *d) geschmackvoll.* — 2) *m. *a) Ardea sibirica* Râǵan. 19,99. — *b) Pferd. — c) Elephant.* — 3) f. आ *a) ein leidenschaftliches Weib. — b) *Zuckerrohrsaft. — c) *gekäste Milch mit Zucker und Gewürz. — d) *Chylus* Râǵan. 18, 65. — *e) *Zunge. — f) *Gürtel.*

रसिकता f. *Geschmack an, Sinn für* (Loc.) Vikramâṅkaḱ. 6,2.

रसिकत्व n. *Versessenheit* Spr. 7854.

रसिकभूषण n. (Opp. Cat. 1), रसिकरञ्जन n. (Burnell, T.), रसिकरञ्जनी f., रसिकरञ्जिनी f. (Burnell, T.), रसिकरमण n. und रसिकसंजीविनी f. (Bühler, Rep. No. 169) Titel von Werken.

रसिकेश्वर m. Beiw. Kṛshṇa's.

1. रसित 1) Adj. s. u. 1. रस्. — 2) n. *Gebrüll, Geschrei, Getön, Donner; Gerassel, Geklingel* Kâd. 15,5.

2. *रसित Adj. *mit Gold* u. s. w. *überzogen, — ausgelegt.*

1. रसितर् Nom. ag. *Brüller, Toser.*

2. रसितर् Nom. ag. *Schmecker.*

रसिन् Adj. 1) *saftig, kräftig.* — 2) *einen richtigen Geschmack habend, Sinn für das Schöne habend.*

*रसुन m. *Allium ascalonicum.*

*रसेतु m. *Zuckerrohr* Râǵan. 14,80.

रसेन्द्र m. *Quecksilber* Râǵan. 13,108. Kaṇḍak. 80,13.

रसेन्द्रकल्पद्रुम m., रसेन्द्रचिन्तामणि m. und रसेन्द्रसारसंग्रह m. Titel von Werken.

रसेश्वर m. *Quecksilber.*

रसेश्वरदर्शन n. *die Lehre der Alchemisten.*

रसेश्वरसिद्धान्त m. Titel eines Werkes.

*रसोत्तम 1) m. *a) Quecksilber* Râǵan. 13,107. — *b) Phaseolus Mungo* Râǵan. 16,37. — 2) n. *Milch.*

रसोदधि m. Titel eines Werkes.

*रसोद्भव n. 1) *Perle.* — 2) *Zinnober* Râǵan. 13,58.

*रसोद्भूत n. *aus Messingschlacke zubereitete Salbe* Râǵan. 13,94.

रसोन und *°क m. *Allium ascalonicum* Râǵan. 7,49.

*रसोपल n. *Perle.*

रसोल्लास 1) m. *das Erwachen des Verlangens nach* (im Comp. vorangehend). — 2) f. आ (sc. सिद्धि) *eine best. Vollkommenheit: das spontane Erscheinen der Säfte im Körper* VP. 1,6,16.

रसोल्लासभाण m. Titel eines Werkes Burnell, T.

°रसोल्लासिन् Adj. *ein Erwachen des Verlangens nach — empfindend.*

1. रसौकस् n. Pl. *die Wohnungen der Unterwelt.*

2. रसौकस् m. *ein Bewohner der Unterwelt.*

*रसौदन n. *Reis in Fleischbrühe* Bhâvapr. 3,44. fgg.

*रस्र 1) n. *Ding, Gegenstand.* — 2) f. आ *Zunge.*

रस्य 1) Adj. *a) schmeckbar. — b) schmackhaft.* — 2) *f. आ = रास्ना Râǵan. 6,82. — 3) *n. *Blut.*

रस्यमानता f. *das Empfundenwerden* Sâh. D. 24,2.

रक्, रकति 1) *irrenn, scheiden.* — 2) *verlassen, aufgeben.* — Caus. रक्यति 1) *verlassen, im Stich lassen.* — 2) *veranlassen Etwas* (Acc.) *aufzugeben* Bâlar. 289,10. — 3) रक्ति *a) verlassen, einsam* (Ort). रक्ति und रक्तिषु *an einem einsamen Orte, im Geheimen. — b) getrennt —, geschieden —, frei von, ohne — seiend, — los;* die Ergänzung im Instr. oder im Comp. vorangehend. — *c)* am Anf. eines adj. Comp. *verlassen, aufgegeben,* so v. a. *fehlend, nicht da seiend.* — Intens. रारक्राण् gehört zu रंक्. — Mit वि Caus. 1) *verlassen.* — 2) विरक्ति *a) verlassen. — b) getrennt, allein stehend. — c) getrennt —, frei von, ohne — seiend, — los;* die Ergänzung im Instr., Gen. (ausnahmsweise) oder im Comp. vorangehend. — *d)* विरक्तात् *mit Ausnahme von* (Gen.) Kâranḍ. 48,14.

रक् (*m.) = 2. रक्स्. Am Anfange eines Comp. so v. a. *im Geheimen* Bhâg. P.

रक्ण n. *Trennung.*

रक्पाति m. Hariv. 1658 fehlerhaft für अरंपाति.

रक्:शील Adj. *verschwiegen* Âpast.

रक्:शुचि Adj. *der sich seines geheimen Auftrages erledigt hat.*

1. रक्स् (metrisch) n. = रंक्स् *Schnelle, Geschwindigkeit.*

2. रक्स् 1) n. *a) Einsamkeit, ein einsamer Ort.* रक्सि und रक्स्सु *an einsamem Orte, im Geheimen. — b) Geheimniss. — c) *Beischlaf.* — 2) Adv. *an einsamem Orte, im Geheimen, heimlich.*

रक्स in *अनु°, *अव° und *तप°.

रक्षनन्दिन् oder रक्षानन्दिन् N. pr. eines Grammatikers.

रक्षम् Adj. f. *heimlich gebärend* nach Sây.

रक्षस्कर Adj. *Jmdes* (Gen.) *geheimen Auftrag ausführend.*

रक्षस्काम Adj. *die Einsamkeit mögend.* Nom. abstr. °ता f. Kâraka 2,7.

रक्षस्य 1) Adj. *geheim* Vasishṭha 3,5. रोमाणि so v. a. *die an den geheimen Stellen befindlichen Haare.* — 2) f. आ *a)* *=रात्रा. — *b)* N. pr. eines Flusses. — 3) n. *a) Geheimniss, geheime Lehre, Mysterium;* auch Bez. der Upanishad. — *b)* Titel eines Werkes Opp. Cat. 1. — 4) रक्षस्यम् Adv. *im Geheimen.*

रक्षस्यगान n. = ऊह्यगान Burnell, T.

रक्षस्यत्रय n., °चुलुक m., °चूडामणि m., °मीमांसा f., °सार m., °सारदीपिका f. und रक्षस्यदीपिका f. Titel von Werken Burnell, T. Opp. Cat. 1.

रक्षस्यधारिन् Adj. *im Besitz eines Geheimnisses seiend, in ein Geheimniss eingeweiht.*

रक्षस्यनवनीत n. Titel eines Werkes Opp. Cat. 1.

रक्षस्यनिक्षेप m. *ein anvertrautes Geheimniss* Vikr. 18,6.

रक्षस्यपद्धती f. Titel eines Werkes Opp. Cat. 1.

रक्षस्यभेद् m. und °भेदन n. *Verrath eines Geheimnisses.*

रक्षस्यमञ्जरी f., रक्षस्यमातृका f. und रक्षस्यरत्ना f. Titel von Werken Opp. Cat. 1.

रक्षस्यसंरक्षण n. *das Bewahren eines Geheimnisses.*

रक्षस्यसंदेशविवरण n. Titel eines Werkes Opp. Cat. 1.

रक्षस्यु m. N. pr. eines Mannes.

रक्षस्योपनिषद् f. Titel einer Upanishad Burnell, T.

रक्षःस्थ Adj. (f. आ) 1) *an einem einsamen Orte —, bei Seite stehend, allein seiend* Hem. Par. 2,323. — 2) euphemistisch so v. a. *im Liebesgenuss begriffen.*

*रक्षाट् m. 1) *counsellor, a minister.* — 2) *a ghost, a spirit.* — 3) *spring.*

*रक्षाय्, °यते Denomin. von 2. रक्षस्.

°रक्षितव्य n. *das ohne Etwas Sein, Ermangeln* Kâmpaka 11.

रक्षो Adv. 1) mit *कर् *bei Seite schaffen.* — 2) mit भू *sich an einen einsamen Ort zurückziehen, abseits gehen* Bhaṭṭ.

रक्षराज m. N. pr. eines Mannes B. A. J. 1,218.

रक्षगण m. N. pr. 1) Pl. eines zu den Âṅgirasa gezählten Geschlechts. — 2) eines Liedverfassers.

रक्षोगत Adj. (f. आ) 1) *an einem einsamen Orte —, allein seiend.* — 2) *geheim.*

1. रा, राति (in der älteren Sprache als Aor. angesehen), रात्ते; reduplicirte Präsensstämme: ररि, ररते), रारा (रारी) und रिरी; रात्त Partic. *verleihen, gewähren, überlassen, übergeben, geben.* — Mit *व्यति, °राते, व्यत्यरे. — Mit सम् *verleihen, gewähren.*

2. °रा Adj. *verleihend, gewährend.*

3. रा, रायति 1) *bellen.* — 2) *anbellen.* — Mit अभि *anbellen.*

4. रा (nur Acc. राम्) = रै.

5.*रा f. s. रू 3).

राउल m. N. pr. eines Mannes.

राका f. 1) *die Genie des wirklichen Vollmondstages* (gilt später als Tochter des Aṅgiras); *Vollmondstag, Vollmond.* — 2) *ein eben mannbar gewordenes Mädchen.* — 3) *Krätze. — 4) N. pr. *a)* einer Râkshasî. — *b)* eines Flusses.

राकाचन्द्र m. *Vollmond.*

राकानिशा f. *Vollmondsnacht.*

राकापति m. *Vollmond.*

राकायज्ञ m. *Vollmondsopfer.*

राकारमण m. *Vollmond.*

राकाविभावरी f. *Vollmondsnacht.* °ज्ञानि m. *Vollmond.*

राकाशशाङ्क und राकाशशिन् m. *Vollmond.*

राकासुधाकर m. 1) dass. Mahâvîrak. 134,2. — 2) Titel eines Gedichts Opp. Cat. 1.

राकिणी f. N. pr. einer Tantra-Gottheit. Vgl. डाकिनी und लाकिनी.

राकेन्दीवरबन्धु m. *Vollmond.*

राकेन्द्र m. dass. Bhâm. V. 2,174.

राकेश m. dass. Auch als Bein. Çiva's.

*राक्य Adj. *aus* Raka *stammend.*

रात्तस 1) Adj. (f. ई) *den* Rakshas *eigen, rakshasisch.* विवाक् m. Gaut. Âpast. — 2) m. *a) ein* Rakshas, *nächtlicher Unhold.* राज° so v. a. *ein Teufel von Fürst.* Am Ende eines adj. Comp. f. आ (ई fehlerhaft). — *b) *ein Fürst des Kriegerstammes* Rakshas. — *c) der 30ste* Muhûrta. — *d) ein best. astr.* Joga. — *e)* N. pr. α) eines Ministers des Nanda. — β) eines Dichters. — 3) m. n. *das 49ste Jahr im 60jährigen Jupitercyclus.* — 4) f. ई *a)* f. zu 2) *a).* — *b) *Nacht.* — *c) *eine best. Pflanze,* = चण्डा. — *d) *Spitzzahn, Fangzahn.* — *e)* N. pr. einer Jogini Hemâdri 2, *a*,93,7.9.

रात्तसकाव्य n. Titel eines *Gedichts.*

रात्तसग्रह m. *ein best. Krankheitsdämon.*

रात्तसता f., रात्तसत्व n. und रात्तसभाव m. (107, 27) *der Zustand eines* Râkshasa.

रात्तसालय m. Bein. *der Insel* Laṅkâ Sûrjas. 1,62.

1. रात्तसी Adj. und Subst. f. s. रात्तस 1) 3).

2. रात्तसी Adv. 1) mit कर् *in einen* Râkshasa *verwandeln.* — 2) mit भू *in einen* Râkshasa *verwandelt werden.*

रात्तसेन्द्र (108,9), *रात्तसेश und रात्तसेश्वर m. *ein Fürst der* Râkshasa, insbes. Bein. Râvaṇa's.

रात्तसोत्पत्ति f. Titel eines Gedichts Opp. Cat. 1.

*रात्रा f. *Lack* (लाक्षा).

रात्रोघ्न 4) Adj. (f. ई) *vom Schläger der* Rakshas *handelnd.* — 2) n. Name verschiedener Sâman Ârsh. Br.

*रात्रोऽसुर Adj. (f. ई) *zu den* Rakshas *und* Asura *in Beziehung stehend, über diese handelnd, sie betreffend.* — 2) *die Worte* रक्षोऽसुर *enthaltend.*

*राख्, राखति (शोषणालमर्थयोः).

राखडी (Conj.) f. *ein best. Schmuck* Paṅkâd.

राग 1) m. (adj. Comp. f. आ und *ई) *a) das Färben.* — *b) ein best. Process, dem das Quecksilber unterworfen wird.* — *c) Farbe.* — *d) Röthe.* Auch so v. a. *Entzündung* Kâraka 6,30. — *e) Nasalirung.* — *f) Reiz, Lieblichkeit* (der Stimme, des Gesanges). — *g) eine musikalische Weise* (deren 6, 7 und 26 angenommen werden). Auch personificirt. — *h) *eine musikalische Note.* — *i) Leidenschaft, heftiges Verlangen nach Etwas, Sympathie, Zuneigung, Liebe, Freude an;* die Ergänzung im Loc. oder im Comp. vorangehend. — *k) Würze* Kâraka 6,12. — *l) *Fürst, König.* — *m) *die Sonne.* — *n) *der Mond.* — 2) f. आ *a) *Eleusine coracana.* — *b)* N. pr. einer Tochter des Aṅgiras. — 3) *f. ई = 2) *a)* Mat. med. 314.

*रागकाष्ठ n. *das Holz der Caesalpinia Sappan* Râgân. 12,18.

*रागखाउव fehlerhaft für °खाण्डव.

रागखाण्डव (*m.) *eine Art Zuckerwerk* R. ed. Bomb. 5,11,18. Vgl. खाण्डवराग.

रागखाण्डविक m. *ein Verfertiger von solchem Zuckerwerk.*

रागग्राहवत् Adj. *wo die Leidenschaft die Krokodile vertritt* Spr. 1047.

*रागचूर्ण m. 1) *Acacia Catechu.* — 2) *ein rothes Pulver, mit dem man sich beim Feste* Holâkâ *bestreut.* Eher n. — 3) *Lack* (लाक्षा). — 4) *der Liebesgott.*

*रागच्छत्र m. 1) *der Liebesgott.* — 2) Bein. Râma's.

*रागद 1) m. *eine best. Staude* Râǵan. 4,129. — 2) f. आ *Krystall.*

*रागदालि m. *Linsen* Râǵan. 16,56.

*रागदृश् m. *Rubin* Râǵan. 13,147.

रागद्रव्य n. *Farbestoff.*

रागद्वेषमोक्षपरिमोक्षण m. *ein best.* Samâdhi Kâraṇḍ. 77,13.

रागपट् *eine Art Edelstein.* Richtig राजपट्.

रागपरिमुक्ता f. N. pr. einer Gandharva-Jungfrau Kâraṇḍ. 5,12.

*रागपुष्प 1) m. *a) Pentapetes phoenicea* Râǵan. 10,120. — *b) rother Kugelamaranth.* — 2) f. ई *die chinesische Rose.*

*रागप्रसव m. = रागपुष्प 1) *a)* und *b)* Râǵan. 10,133.

रागप्रस्तार m. Titel eines Werkes Burnell, T.

रागप्राप्त Adj. *dem Verlangen entsprechend, sinnlich angenehm* Comm. zu Âpast. Çr. 8,4,5.

रागबन्ध m. *Besserung der Zuneigung, Zuneigung.*

रागभञ्जन m. N. pr. eines Vidjâdhara.

रागमञ्जरिका f. Demin. von रागमञ्जरी.

रागमञ्जरी f. N. pr. eines Frauenzimmers.

रागमय Adj. 1) *roth.* — 2) *verliebt.*

रागमाला f. Titel 1) eines Kapitels über *die musikalischen* Râga. — 2) eines Werkes.

*रागमुज् m. *Rubin.*

रागरज्जु m. *der Liebesgott* Vâsav. 32,1.

रागरत्नाकर m. und रागलक्षण n. Titel von Werken Burnell, T.

*रागलता f. Rati, *die Gattin des Liebesgottes.*

रागलेखा f. 1) *Farbenstrich.* — 2) ein Frauenname Vâsav. 157,5.

रागवत् Adj. 1) *roth.* — 2) *liebend, verliebt* Çiç. 6,32. 10,52.

रागवर्धन m. *ein best. Tact* S. S. S. 213.

रागविबोध m. Titel eines Werkes.

*रागवृन्त m. *der Liebesgott.*

रागषाडव und °षाढव m. *ein Zuckerwerk aus Granatäpfeln und Weintrauben mit einer Brühe von Phaseolus Mungo,* nach Andern *halbreife Mangofrüchte in Syrup eingemacht mit Ingwer, Kordamomen, Butter u. s. w.* Richtig रागखाण्डव.

*रागसूत्र n. 1) *ein seidener Faden.* — 2) *der Strick an der Wage.*

*रागाङ्गी, *रागाख्या (Râǵan. 6,194) und *रागाह्या (fehlerhaft) f. *Rubia Munjista.*

रागानुगाविवृति (wohl 2 Worte) f. Titel eines Werkes.

*रागारु Adj. *der in Bezug auf eine Gabe Hoffnungen erweckt, sie aber nicht erfüllt.*

रागार्णव m. Titel eines Werkes.

*रागाशनि m. *ein* Buddha.

*रागितरु m. *Jonesia Asoca* Râǵan. 10,56.

रागिता f. *das Verlangen nach* (Loc. oder im vorangehend).

रागिन् 1) Adj. *a) gefärbt, farbig.* — *b) *färbend.* — *c) roth.* — *d) von Leidenschaften ergriffen, Wünsche habend, in der Gewalt der Liebe stehend, verliebt, mit Leidenschaft an Etwas* oder *Jmd hängen, grossen Geschmack findend an;* die Ergänzung im Loc. oder im Comp. vorangehend. — *e)* am Ende eines Comp. *ergötzend, erfreuend.* — 2) *m. *eine best. Kornart.* — 3) f. रागिणी *a) eine Modification der* Râga *genannten Weisen* (30 oder 36 an der Zahl), personificirt sind sie Gemahlinnen der Râga. — *b) eine Form der* Lakshmi. — *c)* N. pr. einer Tochter der Menakâ.

रागोत्पत्ति f. Titel eines Werkes Opp. Cat. 1.

*राघ्, राघते (सामर्थ्ये).

राघव m. 1) *ein Nachkomme* Raghu's, Patron. Aǵa's, Daçaratha's und Râma's. Du. Bez. Râma's und Lakshmaṇa's, राघवसिंह Bez. Râma's. — 2) N. pr. *a)* verschiedener Männer. Auch °पञ्चाननभट्टाचार्य. — *b)* *eines Schlangendämons. — 3) *Meer. — 4) *ein best. grosser Fisch.*

राघवचरित्र n. Titel eines Werkes Burnell, T.

राघवचैतन्य und राघवदेव m. N. pr. verschiedener Männer.

राघवपण्डित m. N. pr. eines Autors. °पण्डितीय n. Titel seines Werkes Opp. Cat. 1.

राघवपाण्डवीय n. Titel eines künstlichen Gedichts.

राघवप्रबन्ध m. Titel eines Werkes Burnell, T.

राघवभट्ट m. N. pr. eines Autors.

राघवयादवीय n. und °चरित n. Titel zweier Werke Opp. Cat. 1.

राघवविलास m. Titel eines Werkes.

राघवानन्द m. 1) N. pr. verschiedener Männer. Auch °मुनि und °सरस्वती. — 2) Titel eines Schauspiels Burnell, T.

राघवाभ्युदय m. Titel eines Schauspiels Burnell, T.

राघवायण n. *die Geschichte* Râma's, = रामायण.

राघवाष्टक n. Titel eines Werkes Burnell, T.

राघवीय n. *das von* Râghava *verfasste Werk.* Auch °काव्य n. Opp. Cat. 1.

राघवेन्द्र m. N. pr. verschiedener Männer. Auch °यति.

राघवेन्द्रीय n. *das von* Râghavendra *verfasstes Werk* Opp. Cat. 1.

राघवेश्वर N. eines nach Râghava benannten Liṅga.

*राङ्कल m. *Dorn.*

राङ्कव 1) Adj. *a) der* Raṅku *genannten Antilope gehörig, — eigen; aus den Haaren derselben verfertigt, wollen.* — *b) *aus* Raṅku *stammend* (aber nicht von Menschen). — 2) m. *eine wollene Decke.*

*राङ्कवक Adj. *aus* Raṅku *stammend* (von Menschen).

*राङ्कवायण Adj. dass. (aber nicht von Menschen).

राङ् m. etwa *Schauspieler.*

*राङ्गण m. *eine best. Blume.*

*राचित m. Patron. von रचित.

*राचितायन m. Patron. von राचित.

1. राज्, राजति, राजते, राष्टि 1) *walten, herrschen; Fürst —, König —,* überh. *der Erste sein;* mit Gen. *gebieten über,* mit Acc. *regieren, lenken.* — 2) *sich auszeichnen, ein Ansehen haben, besonders in die Augen fallen, prangen, glänzen; erscheinen wie* (इव). — 3) राजित (könnte der Form nach auch zum Caus. gehören) *sich auszeichnend, prangend, glänzend, verschönert.* — Caus. Act. Med. *walten, herrschen.* — Mit अति *hinfahren über* (Acc.). — Mit अनु *nachahmen.* — Mit अप, अपाराट् (?) Maitr. S. 1,6,3 (90,5). 4,8,3. — Mit अभि *prangen.* — Mit उप an zwei verdorbenen Stellen mit v. l. — Mit निस् Caus. 1) *prangend machen, erglänzen lassen.* Partic. नीराजित. — 2) *die* नीराजन *genannte Ceremonie vollziehen an* (Acc.). Partic. नीराजित. — Mit परि *nach allen Seiten hin Glanz verbreiten.* — Mit प्रति *in seinem Glanze erscheinen wie* (इव). — Mit वि 1) = Simpl. 1) und *bemeistern* (mit Gen. oder Acc.), *hervorragen über, überragen* (mit Abl.). — 2) = Simpl. 2). — 3) विराजित (könnte auch zum Caus. gehören) = राजित. — Caus. *prangen machen, mit Glanz erfüllen, Glanz verleihen, erhellen;* mit Acc. Metrisch auch Med. — Mit अतिवि (अति वि) *in hohem Grade prangen, — glänzen.* RV. 3,10,7 ist अतिराट् mit त्रिधः zu verbinden. — Mit अधिवि *vorherrschen, sich auszeichnen vor* (Acc.). — Mit अनुवि *nachlenken, nachfolgen;* mit Acc. — Mit अभिवि 1) als Erklärung von वि-राज् wohl *regieren.* — 2) *prangen, einen Glanz um sich verbreiten.* °राजित *prangend, in vollem Glanze stehend.* — Mit संवि *prangen.* — Mit सम् *walten über* (Gen.).

2. राज् (Nomin. राट्) 1) m. *a) Gebieter, Herrscher, Fürst* RV. 1,121,3. In der späteren Sprache nur am Ende eines Comp. शङ्ख° so v. a. *die Muschel der Muscheln.* RV. 6,12,1 ist राट् wohl Verbum

fin. und der Accent zu tilgen. — *b*) *ein best.* Ekâha. — 2) f. *a*) *ein best. Metrum* ṚV. Prât. 17,4. — *b*) N. pr. einer Göttin TBr. 3,1,11,20. Wird durch राजमाना erklärt.

°राज m. *Fürst, König, der Erste unter seines Gleichen.* द्यूत° *die beste der Schlachtordnungen.* Am Ende eines adj. Comp. f. आ.

राजर्षि m. = राजर्षि.

राजन्1 1) m. *a*) *regulus.* Aus metrischen Rücksichten und am Ende eines adj. Comp. = राजन् *Fürst, König.* — *b*) N. pr. verschiedener Männer. — 2) n. *eine Menge von Fürsten, — Königen* Harshaṅ. 175,17.

राजकथा f. *Geschichte der Fürsten, — Könige.*

*राजकदम्ब m. *Nauclea Cadamba* oder *ein verwandter Baum.*

राजकन्दर्प m. Titel eines Werkes.

राजकन्यका f. *Fürstentochter, Prinzessin.*

राजकन्या f. 1) dass. — 2) **eine best. Blume* Râǵan. 10,118.

राजकर m. *der dem Fürsten zukommende Tribut* Ind. St. 15,318.

राजकरण n. *Gericht, Gerichtshof* Mṛṣṣ. 144, 12, v. l.

*राजकर्कटी f. *eine Gurkenart.*

राजकर्ण m. *Fangzahn des Elephanten.*

राजकर्तर् m. *Königsmacher;* Pl. *diejenigen Personen, welche den König auf den Thron setzen.*

राजकर्मन् n. 1) *die Obliegenheiten eines Fürsten* Pat. zu P. 2,1,1, Vârtt. 2. — 2) *ein dem Fürsten zu leistender Dienst.* — 3) Soma-*Handlung.*

राजकर्मिन् Adj. *für einen Fürsten arbeitend* Pat. zu P. 1,4,49, Vârtt. 2.

राजकलश m. N. pr. verschiedener Männer Vikramâṅkaṅ. 18,77.

राजकला f. *der 16te Theil der Mondscheibe, Mondsichel.*

राजकलि m. *der Schlechteste der Fürsten.*

*राजकसेरु 1) m. oder f. *Cyperus rotundus* Râǵan. 6,141. — 2) n. *die Wurzel von Cyperus pertenuis.*

राजकसेरुका f. *Cyperus rotundus* Kâraka 3,8. 8,10.

राजकार्य n. 1) *eine Obliegenheit des Fürsten, Staatsgeschäft* 61,27. — 2) *ein Auftrag des Fürsten* 214,2.

*राजकिनेय m. Metron. von राजकी.

राजकिल्बिषिन् Adj. *der als Fürst sich ein Vergehen hat zu Schulden kommen lassen* 59,2.

राजकीय 1) Adj. *fürstlich, königlich.* — 2) m. *Diener eines Fürsten.*

*राजकीर m. *eine Papageienart.*

राजकुमार m. *Prinz.*

राजकुमारिका f. *Prinzessin.*

राजकुल n. 1) *ein fürstliches Geschlecht, die Familie eines Fürsten.* Pl. so v. a. *Fürsten* Ind. St. 15,378 u. s. w. — 2) *der Palast eines Fürsten* (wo auch Recht gesprochen wird) Âpast. — 2) *Hauptstrasse* R. ed. Bomb. 2,15,40.

राजकुलभट्ट m. N. pr. eines Dichters Subhâshitar. 261.

राजकुलवत् scheinbar R. 2,67,30. Es ist राजाकुलवतां zu lesen.

*राजकुष्माण्ड m. *Solanum Melongena.*

राजकृत्1 m. = राजकर्तर्.

राजकृत Adj. *vom Fürsten gemacht.*

राजकृत्य n. *eine Obliegenheit des Fürsten, Staatsgeschäft.*

राजकृत्वन् Adj. mit Acc. = राजकर्तर् Bhaṭṭ.

*राजकृष्ण m. *Oldenlandia herbacea* Râǵan. 3,115.

*राजकोल m. *eine Art Judendorn* Râǵan. 11,143.

राजकोलाकुल m. *ein best. Tact* S. S. S. 236.

राजकोशनिघण्टु m. Titel eines Werkes Burnell, T.

राजकोशातक 1) n. *Gurke* oder *Kürbis* Mat. med. 314. — 2) f. ई *Luffa foetida* oder *eine andere Species* Kâraka 7,4.

राजक्रय m. Soma-*Kauf.*

राजक्रयणी f. Bez. *einer als Kaufpreis für die* Soma-*Pflanze dienenden Kuh.*

राजक्रिया f. *das Geschäft eines Fürsten.*

राजक्षवक m. *eine Art Senf* Râǵan. 16,78. Kâraka 1,4. 27. 3,8.

*राजखर्जूरी f. *eine Art Dattelbaum* Râǵan. 11,62.

राजगवी f. *Bos grunniens.*

राजगामिन् Adj. *zum Fürsten gelangend, an ihn gerichtet* M. 11,55.

राजगिरि m. 1) **eine best. Gemüsepflanze.* — 2) N. pr. einer Oertlichkeit.

राजगिरीय m. Pl. *eine best. buddhistische Schule* Eitel, Chin. B.

राजगुरु m. *Rathgeber —, Minister eines Fürsten.*

1. राजगृह 1) n. *die Wohnung eines Fürsten, Palast.* — 2) f. ई einmal) und n. N. pr. der Hauptstadt der Magadha. °माहात्म्य n.

2. राजगृह Adj. *bei der Stadt* Râǵagṛha *befindlich.*

*राजगृहक Adj. von 1. राजगृह.

राजगृहनिर्माण n. Titel eines Werkes Burnell, T.

राजगेह n. = 1. राजगृह 1) Suçr. 1,123,1.

*राजग्रीव m. *ein best. Fisch.*

राजघ m. *Besieger feindlicher Fürsten.* Nach Andern *der Beste der Fürsten* oder = तीक्ष्ण.

राजघातक m. *Königsmörder* Gaut.

राजचक्र n. *das über die Länder fahrende Rad eines Fürsten.* °क्रे प्र-वर्तय् so v. a. *die Oberherrschaft erlangen* MBh. 13,89,8.

*राजचम्पक m. *eine Art* Kampaka Râǵan. 10,61.

राजचिह्न n. Pl. *die fürstlichen Insignien* Ind. St. 15,267.

*राजचिह्नक n. *die Geschlechtstheile.*

राजचूडामणि m. *ein best. Tact* S. S. S. 208.

*राजजम्बु m. fehlerhafte Schreibart für °यज्मन्.

राजजम्बू f. *ein best. Baum.* Nach den Lexicographen *eine Art* Gambû oder *eine Art Dattelbaum* Râǵan. 11,26. Bhâvapr. 1,243.

राजजंकार m. *ein best. Tact* S. S. S. 233.

राजत 1) Adj. (f. ई) *silbern.* — 2) n. *Silber.*

राजतनय 1) m. *Fürstensohn, Prinz.* — 2) f. आ *Fürstentochter, Prinzessin.*

राजतरंगिणी f. 1) Titel verschiedener *Chroniken von Kâçmîra.* °संग्रह m. Bühler, Rep. No. 176. fgg. — 2) ein Frauenname Vâs.

*राजतरणी f. *Kugelamaranth* Râǵan. 10,130.

राजतरु m. *ein best. Baum.* Nach den Lexicographen *Cathartocarpus fistula* und *Pterospermum acerifolium* Râǵan. 9,42. 45.

राजता f. *Königthum, königliche Würde.*

राजताद्रि m. *der Berg* Kailâsa Çiç. 11,53.

राजताल 1) (*m.) f. (ई) *Betelnussbaum.* — 2) m. *ein best. Tact* S. S. S. 208.

*राजतिमिष m. *Cucumis sativus.*

राजतीर्थ n. N. pr. eines Tîrtha.

राजतुङ्ग m. N. pr. eines Mannes.

*राजतेमिष m. = राजतिमिष.

राजत्व n. = राजता.

राजदण्ड m. *königliche Gewalt, eine vom Fürsten verhängte Strafe.*

राजदत्ता f. N. pr. eines Frauenzimmers.

राजदत्त m. 1) *Hauptzahn, Vorderzahn.* — 2) *N. pr. eines Mannes.

*राजदत्ति m. Patron. von राजदत्त.

राजदर्शन n. 1) *das Zugesichtkommen eines Fürsten, Audienz bei einem Fürsten.* मां °नं कारय so v. a. *führe mich zum Fürsten.* — 2) Titel eines Gedichts.

राजदार m. Pl. *eine Gemahlin* — oder *die Gemahlinnen eines Fürsten.*

राजदुहितर् f. 1) *Fürstentochter, Prinzessin.* — 2) *Moschusratte* Mit. 3,41,*b*,8.

राजदुहितृमय Adj. (f. ई) *aus Prinzessinnen bestehend.*

राजदूर्वा f. *eine Art* Dûrvâ-*Gras.*

*राजदृषद् f. wohl *der grössere von den beiden Mühlsteinen.*

राजदेव m. N. pr. eines Lexicographen.

राजदैविक Adj. *vom Fürsten oder vom Schicksal kommend* (Unfall) JÂGN. 2,113.

राजद्रुम m. *ein best. Baum.* Vgl. राजवृक्ष.

राजद्वार् f. und °द्वार n. *das Thor eines fürstlichen Palastes.*

राजद्वारिक m. *Thorsteher an einem fürstlichen Palast.*

*राजधत्तूर und *°क m. *eine Art Stechapfel* RÂGAN. 10,21.

राजधर्म m. *die Pflichten eines Fürsten;* Pl. *die für einen Fürsten geltenden Bestimmungen.* °धर्मानुशासन n. oder einfach राजधर्म (OPP. Cat. 1) Titel des 1sten Abschnittes im 12ten Buch des MBh.

राजधर्मकौस्तुभ m. Titel eines Werkes BURNELL, T.

राजधर्मन् m. N. pr. eines Reihers, eines Sohnes des Kaçjapa.

राजधर्मभृत् Adj. *die Pflichten eines Fürsten aufrechthaltend, — erfüllend* MBh. 13,2499.

राजधर्मलक्षण n. Titel eines Werkes OPP. Cat. 1.

राजधर्मविद् Adj. *die Pflichten eines Fürsten kennend* MBh. 13,47,1.

राजधर्मसारसंग्रह m. Titel eines Werkes BURNELL, T.

*राजधानक n. = राजधानी.

राजधानी f. *die Residenz eines Fürsten.* °तस् 110,32.

राजधान्य n. *eine best. Getreideart.* Nach RÂGAN. 6,8. 85 *Panicum frumentaceum* oder *eine Reisart.*

राजधामन् n. *der Palast —, die Residenz eines Fürsten.*

राजधीर m. N. pr. eines Mannes.

*राजधुर m. und *°धुरा f. *das Joch, an dem ein Fürst zu ziehen hat, die Last der Regierung.*

*राजधुस्तूरक und *राजधूर्त m. *eine Art Stechapfel.*

1. राजन् 1) m. *a) Fürst, König.* Am Ende eines adj. Comp. (*f. राजन् und राज्ञी) 43,31; in einem subst. Compositum findet man häufiger राज als राजन्. — Schlechtweg *Fürst* heisst α) sowohl *der* Soma-*Saft* als auch *die ganze Pflanze.* — β) *der Mond* (सोम). — *b) ein Mann aus der Kriegerkaste.* — *c) *ein* Jaksha. — *d) *N. pr. eines der 18 Diener des Sonnengottes und zwar einer Form Guha's. — 2) f. राज्ञी *a) Fürstin, Königin.* राज्ञीपद n. *die Würde —, die Stellung einer Fürstin.* — *b)* Bez. *der nach Westen gerichteten Seite des Gehäuses der Weltseele.* — *c) *gelbes Messing.* — *d)* N. pr. der Gattin des Sonnengottes.

2. राजन् *Lenkung, regimen.*

राजन 1) *Adj. *aus fürstlichem Geschlecht stammend, aber nicht zur Kriegerkaste gehörig.* — 2) f. ई *a)* N. pr. eines Flusses. — *b)* *= गौतमी H. an. 3,465. — 3) n. राजन Name verschiedener Sâman ÂRSH. BR.

राजनय m. *Staatsklugheit, Politik.*

राजनाथ m. N. pr. eines Autors BURNELL, T.

*राजनापित m. 1) *ein Bartscheerer des Fürsten.* — 2) *ein Bartscheerer ersten Ranges.*

*राजनामन् m. *Trichosanthes dioeca* RÂGAN. 3,9.

राजनारायण m. *ein best. Tact* S. S. S. 212.

राजनि 1) m. Patron. von राजन. — 2) als Name eines Sâman VASISHṬHA 22,9 Druckfehler für राजन, wie der Index hat.

राजनिघण्ट, °निघण्टु (die richtige Form) und °निर्घण्ट m. Titel eines *Wörterbuchs.*

राजनिवेशन n. *der Palast eines Fürsten.*

राजनीति f. *Staatsklugheit, Politik.* Auch Titel eines Werkes BURNELL, T. °शास्त्र n. desgleichen.

*राजनील m. *Smaragd.*

*राजनीलिका f. *eine best. Pflanze* RÂGAN. 4,86.

राजन्य, राजनिंय 1) Adj. (f. आ) *fürstlich, königlich.* — 2) m. *a) ein Angehöriger des fürstlichen Stammes, Adelicher,* älteste Bez. *der zweiten Kaste.* — *b)* Pl. N. pr. eines *kriegerischen* Stammes. — *c) *eine Art Dattelbaum.* — 2) f. राजन्या f. zu 2) *a).*

राजन्यक 1) *Adj. *von Kriegern bewohnt.* — 2) n. *eine Schaar von Kriegern.*

राजन्यकुमार m. *Prinz* 98,21.

राजन्यत्व n. *das Kriegersein, das zur Kriegerkaste Gehören.*

राजन्यबन्धु m. *Fürstengenosse* (gewöhnlich geringschätzig gebraucht). Auch = राजन्य 2) *a).*

राजन्यर्षि m. *ein* Ṛshi *von fürstlicher Herkunft.*

राजन्यवत् Adj. *mit einem Fürstlichen verbunden.*

*राजन्यावर्तक m. *Lapis lazuli* RÂGAN. 13,214.

राजन्वत् Adj. *einen guten Fürsten habend, von einem guten Fürsten beherrscht* HARSHAK. 54,16. Ind. St. 15,270.

*राजपटोल 1) m. *Trichosanthes dioeca.* — 2) f. ई *eine best. Pflanze.*

*राजपटोलक m. = राजपटोल 1).

राजपट्ट m. *eine Art Edelstein, ein Diamant von geringerer Güte.*

राजपट्टिका f. 1) etwa *der Umgang eines Fürsten* VER. (U.) 44,15. 21. Vgl. राजपाटिका. — 2) *der Vogel Kâtaka.

राजपति m. *Fürstenherr.*

राजपत्नी f. *die Gemahlin eines Fürsten* VASISHṬHA 19,33.

राजपथ m. (adj. Comp. f. आ) *Hauptstrasse.*

राजपथाय्, °यते *eine Hauptstrasse darstellen.*

राजपद्धति f. *Hauptstrasse.*

*राजपर्णी f. *Paederia foetida* RÂGAN. 5,35.

*राजपलाण्डु m. *eine Art Zwiebel* RÂGAN. 7,58.

राजपाटिका f. = राजपट्टिका 1) PAÑKAD.

राजपाल m. N. pr. 1) eines Fürsten. — 2) *eines fürstlichen Geschlechts.

*राजपिण्डा f. *eine Dattelart* RÂGAN. 11,62.

राजपितृ m. *Königsvater.*

*राजपीलु m. *ein best. Baum* RÂGAN. 11,86.

1. राजपुत्र 1) m. *a) Fürstensohn, Prinz.* — *b) ein Radschput,* im System *eine best. Mischlingskaste.* — *c)* Patron. *des Planeten Mercur* MATSJOP. 24,3. — *d) *eine Mangoart* RÂGAN. 11,18. — 2) f. °त्री *a)* f. zu 1) *a).* — *b)* f. zu 1) *b).* — *c) *eine wilde Gurkenart* RÂGAN. 3,42. — *d) *Jasminum grandiflorum.* — *e)* *= जाती RÂGAN. 10,76. — *f) *ein best. Arzneistoff,* = रेणुका RÂGAN. 6,118. BHÂVAPR. 1,192. — *g) *Rothmessing* RÂGAN. 13,29. — *h) *Moschusratte* RÂGAN. 19,59.

2. राजपुत्र Adj. (f. आ) *Fürsten zu Söhnen habend.*

राजपुत्रक 1) m. *a) Fürstensohn, Prinz* 119,11. — 2) f. °त्रिका *a) Prinzessin.* — *b) *ein best. Wasservogel.* — 3) *n. *eine Menge von Prinzen.*

राजपुत्रलोक m. *Prinzenschaar* HARSHAK. 119,4.

राजपुत्रीय n. Titel eines Werkes über die Behandlung von Elephanten MATSJOP. 24,3.

राजपुमंस् m. *ein Diener —, Beamter des Fürsten* VASISHṬHA 19,23.

राजपुर 1) n. N. pr. einer *Stadt.* — 2) f. ई desgl.

राजपुरुष m. = राजपुमंस्.

राजपुरुषवाद m. Titel eines Werkes OPP. Cat. 1.

*राजपुष्प 1) m. *Mesua Roxburghii.* — 2) f. ई *eine best. Pflanze* RÂGAN. 10,107.

राजपूरुष (metrisch) m. = °पुरुष 128,22. HEM. PAR. 2,423.

राजपौरुषिक Adj. *im Dienste eines Fürsten stehend.*

*राजपौरुष्य n. Nom. abstr. von राजपुरुष.

राजप्रकृति f. *Minister eines Fürsten.*

*राजप्रत्येनस् n. wohl *der nächste Thronerbe.*

राजप्रसादपट्टक n. *ein fürstliches Gnadendiplom* LOKAPR. 2.

राजप्रिय 1) *m. *eine Art Zwiebel.* — 2) f. आ *a) die Geliebte eines Fürsten* Spr. 7760. — *b) die Geliebte des Mondes* Spr. 7757. 7760. — *c) *eine best. Pflanze* RÂGAN. 10,107.

राजप्रेष्य 1) m. *ein Diener des Fürsten* MBh. 12, 63,4. — 2) n. *Fürstendienst.*

*राजफणिज्झक m. *Orangenbaum.*

1.*राजफल n. *die Frucht von Trichosanthes dioeca.*

2.*राजफल 1) m. *a) Mangifera indica* Râǵan. 11, 16. — *b)* = राजादनी Râǵan. 11,71. — 2) f. आ *Eugenia Jambolana* Râǵan. 11,24.

*राजबदर 1) m. *eine Art Judendorn* Râǵan. 11,143. — 2) n. *a)* = रक्तमेलक. — *b)* = लवण.

राजबन्दिन् m. N. pr. eines Mannes Kathâs. 53, 38 (°वन्दिन् gedr.).

*राजबला f. *Paederia foetida* Râǵan. 5,34.

राजबलेन्द्रकेतु m. N. pr. eines Mannes.

राजबान्धव 1) m. *ein Verwandter des Fürsten.* — 2) f. ई *eine Verwandte des Fürsten.*

राजबीजिन् Adj. *von fürstlicher Abstammung.*

*राजब्राह्मण m. P. 6,2,59.

*राजभक्त m. *eine best. Pflanze* Râǵan. 9,57.

राजभट m. *Söldling eines Fürsten, Soldat.* VP. 2,6,10 nach dem Comm. = दूत *Abgesandter.*

*राजभट्टिका f. *ein best. Wasservogel.*

*राजभद्रक m. 1) *Costus speciosus* oder *arabicus.* — 2) *Azadirachta indica.*

राजभय n. 1) *Furcht vor einem Fürsten.* — 2) *Gefahr von Seiten eines Fürsten.*

राजभवन n. *der Palast eines Fürsten.*

*राजभूय n. = राजता.

*राजभृत् gaṇa संकलादि.

1. राजभृत m. = राजभट.

2.*राजभृत Adj. von राजभृत्.

राजभृत्य m. *ein Diener des Fürsten.*

*राजभोगीन Adj. *einem Fürsten zum Genuss gereichend, — heilsam.*

*राजभोग्य 1) m. *Buchanania latifolia.* — 2) n. *Muskatnuss.*

*राजभोजन Adj. *von Fürsten genossen.*

राजभ्रातृ m. *Königsbruder.*

राजमणि m. *eine Art Edelstein.*

*राजमण्डूक m. *eine grosse Froschart* Râǵan. 19,78.

राजमन्दिर n. 1) *der Palast eines Fürsten.* — 2) N. pr. der Hauptstadt der Kaliṅga.

*राजमल्ल m. *ein fürstlicher Ringer.*

राजमल्लिल n. N. pr. einer Stadt.

राजमहिषी f. *die erste Gemahlin eines Fürsten, Gemahlin eines Fürsten* überh. Harshaṃ. 131,24.

राजमहेन्द्रतीर्थ n. N. pr. eines Tîrtha.

राजमातृ f. *des Fürsten Mutter.*

राजमात्र Adj. *der auf den Namen „Fürst" Anspruch hat, ein Mann fürstlichen Ansehens* Kâmaka 1,15.

राजमानत्व n. *das Prangen, Glänzen.*

राजमानुष m. *ein fürstlicher Beamter.*

राजमार्ग m. 1) *Hauptstrasse; die grosse Strasse* in übertragener Bed. — 2) *des Fürsten Art und Weise, — Verfahren,* so v. a. *Kampf.*

राजमार्तण्ड m. 1) *ein best. Tact* S. S. S. 214. — 2) Titel verschiedener Werke.

राजमाष m. *Dolichos Catjang* MBh. 13,64,31.

*राजमाष्य Adj. *zum Anbau von* राजमाष *geeignet, damit bestanden.*

राजमास m. MBh. 13,3282 fehlerhaft für राजमाष.

राजमुख n. *das Antlitz eines Fürsten* TBr. 3,8, 22,1.

*राजमुद्ग und °मुद्गक (Hemâdri 1,657,16) m. *eine Bohnenart.*

राजमुनि m. = राजर्षि.

राजमृगाङ्क m. 1) *ein best. Tact* S. S. S. 214. — 2) *eine best. Mixtur* Bhâvapr. 4,73. Mat. med. 34. — 3) Titel eines Werkes Burnell, T.

राजभव्य Adj. Subst. *zur Herrschaft designirt, Thronerbe* Âpast. Çr. 13,24,8.

राजयक्ष्मन् und °यक्ष्मन् m. 1) *eine best. lebensgefährliche Krankheit;* bei Späteren *Lungenschwindsucht.* — 2) °यक्ष्मन् N. pr. eines Genius Hemâdri 1,652,7. 655,4. Auch °यक्ष्मनामन्.

राजयक्ष्मगृहीत Adj. *von der Krankheit Râǵajakshma ergriffen* Maitr. S. 2,2,7.

राजयक्ष्मिन् Adj. *die Schwindsucht habend* Kâraka 5,9.

राजयज्ञ m. *Königsopfer.*

राजयाजक Adj. *der einen Krieger zum Opferpriester hat* MBh. 8,40,31. 45,25. 26.

राजयान n. *ein fürstliches Vehikel, Palanquin.*

*राजयुध्वन् m. *Bekämpfer eines Fürsten.*

राजयोग m. 1) *eine Constellation, unter welcher Fürsten geboren werden* Ind. St. 14,355. — 2) *eine best. Stufe der Meditation.* — 3) Titel eines Werkes Burnell, T. — 4) neben मल्लयोग und लययोग.

राजयोषित् f. *die Gemahlin eines Fürsten.*

*राजरङ्ग n. *Silber.*

राजरथ m. *ein fürstlicher Wagen.*

राजरम्भा f. *eine Art Pisang* Bâlar. 38,3.

राजराज् m. 1) *Oberfürst.* — 2) *der Mond.*

राजराज m. 1) *Oberfürst, Oberkönig.* — 2) Bein. Kubera's. — 3) **der Mond.* — 4) N. pr. verschiedener Männer.

राजराजगिरि m. Bein. des Himavant Daçak. 25,19. 42,6.

राजराजता f. und °राजत्व n. *die Würde eines Oberkönigs.*

राजराजेश्वरीतन्त्र n. Titel eines Werkes Burnell, T. 199,b.

राजराजेश्वरीस्तोत्र n. Titel eines Stotra Burnell, T.

राजराज्य n. *die Herrschaft über alle Fürsten.*

राजराणक m. etwa *Vasall* J. A. S. Beng. 47, 405,30. 31 (°रानक gedr.). Vgl. रायराण Ind. St. 15, 398 und राजानक.

राजरामनगर n. N. pr. einer *Stadt.*

*राजरीति f. *Rothmessing* Râǵan. 13,29.

राजर्षि m. *ein* Ṛshi *fürstlicher Abkunft.* °लोक m. *die Welt dieser* Ṛshi.

राजर्षिन् (metrisch) dass. Nur राजर्षिणाम्.

राजर्षिभट्ट m. N. pr. eines Autors Burnell, T.

राजलक्षण m. *ein Merkmal, dessen Besitz einen Fürsten,* insbes. *einen künftigen anzeigt.*

1. राजलक्ष्मन् n. *ein königliches Abzeichen* in अ° Nachtr. 3.

2.*राजलक्ष्मन् m. Bein. Judhishṭhira's.

राजलक्ष्मी f. 1) *der Glanz —, die Herrlichkeit —, die gute Genie eines Fürsten* LA. 25,16. — 2) N. pr. einer Prinzessin.

*राजलिङ्ग n. *ein königliches Abzeichen.*

राजलीलानामन् n. Pl. Titel einer Sammlung von *Beinamen* Kṛshṇa's, *die auf seine Belustigungen als Fürst Bezug haben.*

राजलोक m. *eine Gesellschaft von Fürsten* 290, 29. Harshaṃ. 138,9. Pl. Paṅkad.

राजवंश m. *ein fürstliches Geschlecht.*

राजवंशावली f. Titel eines Werkes.

राजवंश्य Adj. *aus fürstlichem Geschlecht stammend;* m. *ein* Kshatrija Mahâvîraṃ. 37,5.

राजवत् Adv. 1) *wie ein Fürst.* — 2) *wie einen Fürsten* Spr. 5747. — 3) *wie bei einem Fürsten.*

राजवदन m. N. pr. eines Mannes.

राजवध m. *Königswaffe.*

राजवन्त् 1) Adj. *einen Fürsten habend, reich an Fürsten.* राजवति so v. a. *in Gegenwart des Fürsten* Âpast. — 2) m. N. pr. eines Sohnes des Djutimant. — 3) f. °वती N. pr. der Gattin des Gandharva Devaprabha.

राजवन्दिन् m. s. राजबन्दिन्.

*राजवर्चस n. *die königliche Würde.*

राजवर्चसिन् Adj. *in königlichen Diensten stehend* Hem. Par. 7,51.

राजवर्णक n. Titel eines Werkes Burnell, T.

राजवर्त्मन् n. 1) **Hauptstrasse.* — 2) *ein best. Edelstein* Hemâdri 1,738,17. Vgl. राजावर्त.

*राजवर्धन m. N. pr. fehlerhaft für राज्यवर्धन.

राजवल्लभ m. 1) *der Liebling eines Fürsten.* °तुरंगम m. *Lieblingsross eines Fürsten* Kâd. 109, 18. Nom. abstr. °वल्लभता f. — 2) **eine Art Judendorn.* — 3) **eine Art* Âmra. — 4) *= राजादनी Râǵan. 11,16. — 5) *eine Art Räucherwerk.* — 6) Titel eines Werkes.

*राजवल्ली f. *Momordica Charantia* Râǵan. 11,72.

राजवसति f. *das Leben am Hofe eines Fürsten.*

राजवर्तन 1) Adj. *Fürsten tragend, von F. geritten werdend* MBh. 2,61,16. — 2) n. *der Wagen, auf dem der* Soma *gefahren wird,* Vaitân.

राजवाहिका f. s. °वाहिका.

राजवाधव्य (?) m. Patron.

राजवार्त्तिक n. Titel eines Werkes.

*राजवाह m. *Pferd.*

राजवाहन m. N. pr. eines Prinzen.

राजवाहिका f. nach Weber *eines Fürsten Tagebuch* Ind. St. 15,286. v. l. °वाहिका.

*राजवाह्य m. *ein königlicher Elephant.*

*राजवि m. *der blaue Holzheher.*

राजविजय m. *eine best.* Râga S. S. S. 108.

राजविद्या f. *Fürsten —, Staatslehre.*

राजविद्याधर m. *ein best. Tact* S. S. S. 210.

राजविनोदताल m. desgl.

राजविहार m. 1) etwa *ein königliches Lustschloss* Ind. St. 14,134. 136. — 2) *ein königliches —, vom König erbautes Kloster.*

राजवीथी f. *Hauptstrasse.*

राजवृक्ष m. *ein best. Baum.* Nach den Lexicographen *Cathartocarpus fistula* (Karaka 7,8), *Buchanania latifolia* und *Euphorbia Tirucalli* Bhâvapr. 1,172. 2,117.

राजवृत्त n. *das Verfahren —, der Beruf eines Fürsten.*

राजवेत्रिन् m. *ein Trabant des Fürsten* Pañkad.

राजवेश्मन् n. *der Palast eines Fürsten.*

राजवेष m. *ein fürstlicher Anzug.*

*राजशण m. *Corchorus olitorius.*

*राजशफर m. *Clupea alosa.*

*राजशयन n. (P. 6,2,151, Sch.) und *°शय्या f. *ein fürstliches Ruhebett.*

*राजशाक n. *Melde, Chenopodium* Râǵan. 7,121.

*राजशाकनिका und *°शाकिनी f. *eine best. Gemüsepflanze* Râǵan. 7,133.

राजशासन n. *ein königlicher Befehl.*

राजशास्त्र n. *Fürsten —, Staatslehre.*

राजशीर्षक m. *ein best. Tact* S. S. S. 236.

*राजशुक m. *eine Papageienart mit rothen Streifen an Hals und Flügeln* Râǵan. 19,113.

*राजशृङ्ग 1) m. *Macropteronatus Magur.* — 2) n. *ein fürstlicher Sonnenschirm mit goldenem Griffe.*

राजशेखर m. N. pr. verschiedener Autoren. Auch °कवि Burnell, T.

राजशैल m. N. pr. eines *Berges.*

राजश्यामलोपासक m. Pl. *eine best. Secte.*

राजश्यामाक m. *eine best. Körnerfrucht.*

राजश्रवस् m. N. pr. eines Vjâsa VP.^{2} 3,35. 37. v. l. °श्रवस्.

राजश्री f. 1) *der Glanz —, die Herrlichkeit eines Fürsten.* — 2) N. pr. einer Gandharva-Jungfrau Kâraṇḍ. 4,20.

राजस 1) Adj. (f. ई) *der Qualität* रजस् *angehörig, zu ihr in Beziehung stehend* R. 5,51,10 (zu trennen राजसं भा°). Nom. abstr. °त्व n. — 2) m. Pl. *eine Klasse von Göttern im 5ten* Manvantara VP.^{2} 3,17. — 3) *f. ई Bein. der Durgâ.

राजसंसद् f. *eine von Fürsten abgehaltene Gerichtssitzung.*

राजसत्त्र n. *ein von einem Fürsten veranstaltetes Opfer.*

*राजसदन n. *ein fürstlicher Palast.*

राजसदन् n. dass.

राजसभा f. *die Versammlungshalle —, der Hof eines Fürsten, eine vom Fürsten abgehaltene Gerichtssitzung* Spr. 2077. Kathâs. 102,146. Pañkad.

*राजसर्प m. *eine Schlangenart.*

राजसर्षप m. (*f. आ Râǵan. 16,78) *Sinapis ramosa.* Ein *Kern dieser Senfart* als Gewicht = 3 Likshâ.

राजसाइ N. pr. eines Landes.

राजसाक्षिक Adj. *vom Fürsten bezeugt* (Document) Vishṇus. 7,2. 3.

राजसात् Adv. mit भू (Hem. Par. 2,424) oder सम्पद् *dem Fürsten zufallen.*

राजसामन् n. Pl. Bez. *bestimmter* Sâman Tâṇḍja-Br. 18,10,17.

*राजसायुज्य n. *Königthum.*

*राजसारस m. *Pfau.*

राजसिंह m. 1) *ein Löwe von Fürst, ein ausgezeichneter König.* — 2) N. pr. zweier Fürsten.

राजसिक Adj. = राजस 1) Satja im Comm. zu Varâh. Bṛh. 2,7.

राजसुख n. *die Freude —, das Glück eines Fürsten.*

राजसुत 1) m. *Königssohn, Prinz.* — 2) f. आ *Prinzessin.*

राजसुन्दरगणि m. N. pr. eines Lehrers.

राजसू Adj. f. *zum König machend.*

राजसूनु m. *Königssohn, Prinz* 118,10.

1. राजसूय 1) m. n. *die religiöse Feier der Königsweihe* °सूयविध Adj. Lâṭj. 8,11,7. — 2) Titel eines Werkes Opp. Cat. 1. — 3) *n. *a) Lotusblüthe.* — *b) eine Art Reis.* — *c) Berg* (als n.!).

2.*राजसूय Adj. = राजसूयिक.

राजसूययाजिन् Adj. *die Königsweihe feiernd.*

राजसूयारम्भपर्वन् n. Titel der Adhjâja 12—16 im 2ten Buche des MBh.

राजसूयिक Adj. (f. ई) *zur Königsweihe in Beziehung stehend, davon handelnd* u. s. w. Comm. zu Âpast. Ça. 8,2,2.

राजसूयेष्टि f. *die religiöse Feier der Königsweihe.*

राजसे Dat. Infin. zu 1. राज् RV. 8,97,10. 9,86,36.

राजसेन m. N. pr. eines Mannes Mudrâr. 30,11 (53,2).

राजसेवक m. 1) *der Diener eines Fürsten* zu Spr. 1598. — 2) *ein* Radshput.

राजसेवा f. *Fürstendienst.*

राजसेविन् und राजसेवोपजीविन् m. *Fürstendiener.*

राजसौध *ein königlicher Palast* Pañkad.

*राजस्कन्ध m. *Pferd.*

*राजस्तम्ब m. N. pr. eines Mannes.

राजस्तम्बायन, राजस्तम्बायन und राजस्तम्बि m. Patron.

राजस्त्री f. *die Gattin eines Fürsten.*

*राजस्थलक Adj. von राजस्थली.

*राजस्थली f. N. pr. einer Oertlichkeit.

राजस्थानाधिकार m. *Statthalterschaft* Râǵat. 7, 602.

राजस्थानीय m. *Vicekönig, Statthalter* Ind. Antiq. 5,107.

राजश्रवस् m. N. pr. eines Vjâsa VP. 3,3,17. v. l. °श्रवस्.

राजस्व n. *das Eigenthum eines Fürsten.*

*राजस्वर्ण m. *eine Art Stechapfel* Râǵan. 10,21.

राजस्वामिन् m. Bein. Vishṇu's.

राजहंस 1) m. *a) eine Art Gans oder Schwan.* Am Ende eines adj. Comp. f. आ (ई fehlerhaft). — *b) *ein ausgezeichneter Fürst.* — *c)* N. pr. verschiedener Männer. — 2) f. ई f. zu 1) *a)* 303,15.

राजहंसीय, °यति *sich wie eine* राजहंसी *gebaren* Alaṁkârat. 15,*b*.

राजकर्म्म n. *der Palast eines Fürsten.*

*राजकर्षण n. 1) *Tabernaemontana coronaria.* — 2) *Stadt;* beruht auf einer Verwechselung von तगर mit नगर.

*राजहस्तिन् m. *ein stattlicher Elephant.*

राजहार m. *Bringer des* Soma.

*राजहासक m. *Cyprinus Catla.*

राजाङ्गण n. *der Hofraum in einem fürstlichen Palast.*

*राजातन m. 1) *Buchanania latifolia.* — 2) *Butea frondosa.* — 3) *Mimusops Kauki* (oder *Kanki*).

राजात्मकस्तव m. *ein best. Lobspruch auf* Râma.

*राजात्यावर्तक m. fehlerhaft für राजन्यावर्तक.

राजादन m. (*f. ई) *ein best. Baum* Harshaṅ. 198, 9. Nach den Lexicographen *Buchanania latifolia* (n. *die Nuss*), *Mimusops Kauki* (richtiger *Kanki*) oder *hexandra* (n. *die Frucht*) und *Butea frondosa.*

*राजाद्रि m. *eine best. Gemüsepflanze* Râǵan. 7,133.

राजाधिकारिन् und राजाधिकृत m. *Richter.*

राजाधिदेय m. Hariv. 2032 fehlerhaft für राजाधिदेव 1).

राजाधिदेव 1) m. Bein. Çûra's Hariv. 1,38,1. 2. — 2) f. ई N. pr. einer Tochter Çûra's.

राजाधिराज m. *Oberkönig.*

राजाधिष्ठान n. *die Residenz eines Fürsten.*

राजाधीन n. *ein Diener des Fürsten* Âpast.

राजाधन् m. *Hauptstrasse.*

*राजान्, °नति Denomin. von 1. राजन्.

राजानक m. *regulus, ein kleiner Prinz.* °मल्लि-माचार्य m. N. pr. eines Autors Burnell, T.

राजानुजीविन् m. *ein Diener des Fürsten.*

राजान्न n. 1) *von einem Fürsten oder Kshatrija empfangene Speise.* — 2) **eine Art Reis* Râǵan. 16,8.

राजान्यत्व n. *Thronwechsel.*

राजापत्याशात्ति (!) f. Titel eines Werkes Burnell, T.

राजाभिषेक m. *Königsweihe.* Auch als Titel eines Werkes. °पद्धति f. und °प्रयोग m. desgl. Burnell, T. Vgl. राज्याभिषेक.

*राजाम्र m. *eine Art* Âmra Râǵan. 11,16. Madanav. 71,96.

*राजाम्ल m. *Rumex vesicarius* Râǵan. 6,129.

राजाय्, °यते *sich wie ein Fürst gebaren, den Fürsten spielen* Spr. 1298.

*राजार्क m. *Calotropis gigantea* Râǵan. 10,31.

राजार्ह 1) Adj. *einem Fürsten zukommend, ihm gebührend, seiner würdig.* — 2) *f. आ *Eugenia Jambolana* Râǵan. 11,24. — 3) *n. *a) Agallochum.* — *b) eine Reisart* Râǵan. 16,8.

*राजार्हण n. *ein fürstliches Ehrengeschenk.*

*राजालाबू f. *eine Gurkenart.*

*राजालुक m. *ein best. Knollengewächs.*

राजावर्त m. (Râǵan. 13,7. 214) n. (Hemâdri 2,*a*,47, 5) *Lapis lazuli* Bâlar. 241,2. = राजमणि Utpala zu Varâh. Bṛh. S. 80,4. Auch राजावर्तोपल m.

राजावलि f., °ली f. und °लीपताका f. (Bühler, Rep. No. 179) Titel von *Fürstenchroniken.*

राजाश्व m. *ein starker Hengst.*

राजासन n. *Königssitz, Thron* P. 6,2,151, Sch.

राजासन्दी f. *ein Schemel, auf den der Soma gesetzt wird.*

राजासलक्षण m. N. pr. eines Mannes.

*राजाहि m. *eine Art Schlange.*

1. राजि m. N. pr. eines Sohnes des Âju. v. l. रजि.

2. राजि und राजी f. 1) *Streifen, Reihe.* राजितम् Adv. *in langen Reihen.* — 2) *राजी *a) schwarzer Senf* Râǵan. 16,76. 78. — *b) Vernonia anthelmintica* Râǵan. 4,64.

राजिक 1) Adj. in षोडश° *von 16 Königen handelnd.* — 2) m. *a) *= नरेन्द्र (nicht *König*). — *b)* N. pr. eines Muni. — 3) f. आ *a) *Streifen, Reihe.* — *b) *Feld.* — *c) Sinapis ramosa.* Ein *Korn dieser Senfart* als Gewicht. — *d) eine Art Ausschlag.*

*राजिकाफल m. *Sinapis glauca.*

राजिचित्र m. *eine Schlangenart (buntgestreift).*

राजिन् 1) m. N. pr. eines Rosses des Mondgottes VP.² 2,299. — 2) *f. °नी v. l. für रज्ञिनी.

*राजिफला oder *°फली (Bhâvapr. 3,101) f. *eine Gurkenart.* Vgl. राजीफल.

राजिमत् 1) Adj. *gestreift.* — 2) m. *eine Gattung von Schlangen* Karaka 6,23. — 3) f. °मती f. zu 2) Suçr. 2,266,4.

राजिल m. 1) *eine Gattung von Schlangen.* — 2) *Elephant* Gal.

राजी s. u. 2. राजि.

राजीक m. Pl. N. pr. eines Volkes.

राजीकृत Adj. *gestreift, Streifen bildend.*

*राजीफल m. *Trichosanthes dioeca.*

राजीमत् 1) Adj. *gestreift.* — 2) *eine Gattung von Schlangen.*

*राजीय्, °यति Denomin. von 1. राजन्.

राजीव 1) Adj. (f. आ) *gestreift* Âpast. Çr. 21,14, 8. — 2) m. *a) ein best. Fisch* Râǵan. 19,71. — *b) *eine gestreifte Antilopenart* Bhâvapr. 2,2. 121. — *c) *Elephant.* — 3) n. *eine blaue Lotusblüthe.*

राजीवनेत्र Adj. *lotusäugig.*

राजीवपृश्नि Adj. nach dem Comm. *lotusfarbige Flecken habend.*

*राजीवफल m. *eine Gurkenart* Râǵan. 7,216.

राजीवमुख Adj. *lotusantlitzig* Vikramâṅkaṅ. 16, 26. °खी f. *eine Schöne mit einem Lotusantlitz* 9, 23. 136. 13,27.

राजीवलोचन 1) Adj. (f. आ) *lotusäugig.* — 2) f. आ N. pr. einer Tochter Gârâsamdha's MBh. 2, 14,46.

राजीवविलोचन Adj. *lotusäugig* Vikramâṅkaṅ. 12,49.

राजीविनी f. *Nelumbium speciosum* (die Pflanze selbst), *eine Gruppe von Nel. sp.*

राजीविनीजीवितवल्लभ m. *der Mond* Vikramâṅkaṅ. 1,35.

राजेन्द्र m. 1) *ein ausgezeichneter Fürst, Oberkönig, Kaiser.* — 2) *ein best.* Samâdhi Kâraṇḍ. 92,22. — 3) N. pr. verschiedener Männer.

राजेन्द्रगिरि m. N. pr. eines Mannes.

राजेय Adj. von Râǵi *abstammend.*

राजेयु m. N. pr. v. l. für ऋतेयु.

राजेश्वर m. N. pr. eines Mannes.

*राजेष्ट 1) m. *eine Art Zwiebel* Râǵan. 7,59. — 2) f. आ *a) Musa sapientum* Râǵan. 11,37. — *b) eine Dattelart* Râǵan. 11,62. — 3) n. *eine Art Reis* Râǵan. 16,8.

राजोक m. N. pr. eines Dichters Saduktik.

*राजोद्देशनसंज्ञक m. *ein best. Baum* Râǵan. 9,155.

राजोपकरण n. Pl. *die Insignien eines Fürsten.*

राजोपचार m. *einem Fürsten erwiesene Aufmerksamkeiten* Vikr. 56,9. Kathâs. 18,205.

राजोपसेवा f. *Königsdienst.*

राजोपसेविन् m. *ein königlicher Diener.*

*राञ्जुकपिठन् m. Pl. *die Schule des* रञ्जुकण्ठ.

राञ्जुदाल Adj. *aus dem Holze von* Raǵǵudâla *gemacht* Çâṅkh. Çr. 16,3,4.

*राञ्जुभारिन् m. Pl. *die Schule des* Raǵǵubhâra.

राज्ञी f. s. u. 1. राजन् 2).

राज्य 1) Adj. *zur Herrschaft berufen, königlich.* — 2) n. (auch राज्य, राज्य und राजिय) *Herrschaft, Königthum, — über* (Loc.); *Reich* (also = राष्ट्र). राज्यं कर्, कारय्, उप-आस् und वि-धा so v. a. *regieren.* Am Ende eines Comp. *Herrschaft des* und *H. über;* am Ende eines adj. Comp. f. आ.

1. राज्यकर Adj. *regierend.*

2. राज्यकर m. *der Tribut eines tributären Fürsten.*

राज्यकर्तर् R. 2,67,1 fehlerhaft für राजकर्तर्.

राज्यकृत् (Conj.) Adj. *regierend.*

*राज्यक्ता f. Bez. *bestimmter Pillen* Bhâvapr. 2,19.

राज्यखण्ड n. *Königreich* R. 2,105,3.

राज्यच्युति f. *Verlust der Herrschaft, Entthronung* Daçak. 24,3.

राज्यतन्त्र n. Sg. und Pl. *Regierungssystem, Regierung.*

राज्यदेवी f. N. pr. der Mutter Bâṇa's.

राज्यद्रव्य n. *ein zur Herrschaft —, insbes. zur Königsweihe erforderlicher Gegenstand.* °मय Adj. *dazu gehörend.*

राज्यधर m. N. pr. eines Mannes (*Regent*).

राज्यपद n. *Königswürde* J. A. O. S. 7,7, Cl. 19.

राज्यपाल m. N. pr. eines Fürsten. v. l. राजपाल.

राज्यभङ्ग m. *Verfall der Herrschaft* 157,26.

राज्यभेद m. *Zwietracht im Reich* Spr. 4927.

राज्यलक्ष्मी f. *Glanz der Regierung* Ind. St. 15, 219. 393.

राज्यलाभ m. *Erlangung der Herrschaft, das auf den Thron Gelangen.* °स्तोत्र n. Burnell, T.

राज्यलीलायित n. *das den Fürsten Spielen.*

राज्यलोक m. Kathâs. 42,195 fehlerhaft für राजलोक.

राज्यवती f. N. pr. einer Fürstin Ind. Antiq. 9,165.

राज्यवर्धन m. N. pr. zweier Fürsten Harshaḱ. 93, 22. fgg. 104,3.

राज्यश्री f. 1) *die fürstliche Würde, — Stellung* Hem. Par. 1,234. Personificirt Harshaḱ. 140,13. — 2) N. pr. einer Tochter Pratâpaçîla's Harshaḱ. 107,6. 216,4.

राज्यसेन m. N. pr. eines Fürsten.

राज्यस्थ und °स्थायिन् Adj. *regierend, die Herrschaft führend.*

राज्यस्थिति f. *Regierung.*

राज्याधिदेव m. N. pr. eines Fürsten VP.^{2} 4,99.

राज्याधिदेवता f. *die Schutzgottheit des Königthums* Kâd. 8,10.

राज्याभिषिक्त Adj. *zur Herrschaft —, zum Fürsten geweiht.*

राज्याभिषेक m. *Weihe zur Herrschaft, Fürstenweihe* Venis. 170. Ind. St. 15,267 u. s. w. °पद्धति f. Titel eines Werkes VP.^{2} 2,339. 3,190. Vgl. राजाभिषेक.

राज्याश्रममुनि m. *ein* Muni *in der Einsiedelei „Herrschaft“, so v. a. ein frommer Fürst* Ragh. 1,58.

राज्योपकरण n. Pl. *Reichsinsignien.* Vgl. राजोपकरण.

*राटि f. *Schlacht, Kampf.*

राटिका f. in *मृग°.

राठ m. *Vangueria spinosa* Râgan. 8,67. Bhâvapr. 1,178. Karaka 6,24. 7,1.

राड (!) = राढा 2) Colebr. Misc. Ess. 2,179.

राढा f. 1) *Schönheit, Pracht. — 2) N. pr. einer Landschaft im westlichen Bengalen und der Hauptstadt darin.

राढीय Adj. zu राढा 2).

*राण n. 1) *Blatt. — 2) Pfauenschweif.* — Vgl. u. राजराणाक.

राणाक 1) Titel eines Commentars. — 2) *f. °णिका *Zügel.* — Vgl. राजराणाक.

राणकोज्जीविनी f. Titel eines Werkes Opp. Cat. 1.

राणाड m. Bein. Dâmodara's.

राणायन 1) *m. Patron. von राण. — 2) f. ई f. zu 1). °पुत्र m. N. pr. eines Lehrers. °सूत्र n. राणायनीय 1) m. *a*) N. pr. eines Lehrers. — *b*) Pl. *die Schule des* Râṇâjana Çaṁk. zu Bâdar. 3, 3,23. — 2) n. *das* Sûtra *des* Râṇâjana.

राणायनीयि m. N. pr. eines Lehrers.

राणायिनीपुत्र m. wohl fehlerhaft für राणायनीपुत्र; s. u. राणायन 2).

*राणि m. Patron. von राण.

राणिग m. N. pr. eines Mannes.

रांड Adj. nach Sâj. = रमणीय. Die Ausgaben lesen रान्ध्र.

रात 1) Adj. s. u. 1. रा. — 2) m. N. pr. eines Lehrers.

रातमनस् Adj. *bereitwillig, — zu* (Dat. eines Nom. act.).

रातवे Dat. Infin. zu 1. रा Bhâg. P. 4,17,11.

रातिकविस् Adj. = रातिकव्य 1) *a*).

रातिकव्य 1) Adj. *a*) *der die Opfergabe* (den Göttern) *willig überlässt, ein freigebiger Opferer. — b*) *derjenige, welchem die Opfergabe überlassen wird, — gehört.* — 2) m. N. pr. eines Âtreja.

राति 1) Adj. *bereitwillig, günstig; zu geben willig.* — 2) f. *a*) *Verleihung, Gunst, Gnadenbezeugung; Gabe, Opfergabe.* — *b*) इन्द्रस्य राती (v. l. रातिः) Namen von Sâman Ârsh. Br.

रातिन् Adj. *Gabe enthaltend, — bringend* RV. 3,19,2. 4,6,3.

रातिषाच् Adj. *Gunst verleihend, über Gaben verfügend, freigebig;* auch Bez. von *spendenden Genien.*

रातुल m. N. pr. eines Sohnes des Çuddhodana.

रात्न Adj. (ई) *aus Perlen bestehend* Hem. Par. 5,31.

रात्र n. 1) *Nacht.* Nur einmal im MBh. Am Ende eines Comp. m. oder n. der regelmässige Vertreter von रात्रि oder रात्री. — 2) angeblich = ज्ञान in 2. पञ्चरात्र 2) *b*).

रात्रक 1) Adj. (f. रात्रिका) *a*) *nächtlich. — b*) *ein Jahr lang im Hause einer Buhldirne wohnend.* — 2) *n. = 2. पञ्चरात्र 2) *a*).

रात्रि f. 1) रात्रि (später) und रात्री *Nacht* (auch personificirt und auch als einer der 4 Körper Brahman's gedacht). Maitr. S. 1,5,12 (81,3. 4) रात्री im Munde der Götter, रात्रि in dem des Dichters. Am Ende eines Comp. ist रात्रि verdächtig (v. l. रात्र). — 2) abgekürzt *a*) für अतिरात्र 2) *a*). — *b*) für रात्रिपर्याय. — *c*) für रात्रिसामन्. — 3) *Gelbwurz.* — 4) N. pr. *a*) einer Bhâradvâǵî. — *b*) eines Flusses in Kraunḱadvîpa VP. 2,4,55. — 5) रात्री: MBh. 14,2668 fehlerhaft für पात्री:.

रात्रिक Adj. *nächtlich* Paṅkad. Am Ende eines Comp. nach einem Zahlwort *so und so viele Nächte (Tage) verweilend, für so und so viele Nächte (Tage) ausreichend.*

रात्रिकर m. *der Mond.*

रात्रिचर 1) *m. *a*) *Dieb. — b*) *Nachtwächter. — c*) *ein* Râkshasa. — 2) f. ई f. zu 1) *c*) Bhaṭṭ.

रात्रिचर्या f. 1) *das Umherstreichen in der Nacht. — 2) eine bei Nacht vor sich gehende Verrichtung.*

रात्रिच्छन्दस् n. *ein beim* Atirâtra *zur Anwendung kommendes Metrum* Çâṅkh. Br. 30,11.

*रात्रिज n. *Stern.*

*रात्रिजल n. *Nebel.*

1. रात्रिजागर m. *Nachtwachen.*

2.*रात्रिजागर m. *Hund* Râǵan. 19,10.

*रात्रिजागरक m. *Mosquito* Râǵan. 19,130.

रात्रिंचर m. *ein* Râkshasa.

*रात्रितरा f. *tiefe Nacht.*

रात्रितिथि f. *eine lunare Nacht.*

रात्रिदिवम् Kathâs. 76,26 fehlerhaft für रात्रिंदिवम्.

रात्रिदेवत Adj. (f. आ) *die Nacht zur Gottheit habend* Âçv. Gṛhj. 2,4,12.

रात्रिनाथ m. *der Mond* Vishṇus. 858.

*रात्रिनाशन m. *die Sonne.*

रात्रिंदिव n. *Tag und Nacht.* °दिवम् (122,15) und °दिवा Adv. *bei Tag und bei Nacht.*

रात्रिपद्धतिविचार m. Titel eines Werkes.

रात्रिपरिशिष्ट n. = रात्रिसूक्त.

रात्रिपर्याय m. *die drei wiederkehrenden Reihen in der Recitation der* Atirâtra-*Nacht.*

*रात्रिपुष्प n. *eine best. in der Nacht sich öffnende Lotusblüthe* Râǵan. 10,198.

रात्रिपूजा f. *nächtliche Verehrung einer Gottheit.*

*रात्रिबल m. *ein* Râkshasa.

रात्रिभुजंग m. *der Mond* Vikramâṅkaḱ. 11,36.

रात्रिभृत् Adj. *der die* Dîkshâ *nur einige Nächte unterhält* Çulbas. 2,79.

रात्रिभोजन n. *das Essen zur Nachtzeit.* °निषेध m. Titel eines Werkes.

रात्रिमट m. *ein* Râkshasa.

*रात्रिमणि m. *der Mond.*

रात्रिमय Adj. *nächtlich* Hemâdri 1,694,14.

*रात्रिमारण n. *ein an einem Schlafenden verübter Mord.*

*रात्रिमन्य Adj. *für Nacht geltend, — angesehen werdend.*

रात्रिरत्नक m. *Nachtwächter.*

*रात्रिराग m. *Dunkel, Finsterniss.*

रात्रिलग्ननिरूपण n. Titel eines Werkes.

रात्रिलोक Adj. (f. आ) *die Nacht vertretend* Çat. Br. 10,4,3,13.

रात्रिवासस् n. 1) *Nachtgewand.* — 2) *Dunkel,*

Finsterniss.

*रात्रिविगम m. *Ausgang der Nacht, Tagesanbruch.*

*रात्रिविश्रेषगामिन् m. *Anas Casarca* (चक्रवाक).

*रात्रिवेद und *°वेदिन् m. *Hahn.*

रात्रिशृत Adj. *in der Nacht gekocht* Kâtj. Çr. 4, 11,15.

रात्रिशेष m. *der Rest —, der letzte Theil der Nacht* Âçv. Gṛhj. 3,7,1. R. 2,49,1. Chr. 240,19.

रात्रिषामन् n. = रात्रिसामन्.

रात्रिसत्र n. *Nachtfeier* Âçv. Çr. 11,6,16.

रात्रिसहस्र n. *tausend Nächte* Çat. Br. 10,4,2,4.

रात्रिसाचर्य Adj. *in der Nacht zusammenkommend* Çat. Br. 7,3,2,19.

रात्रिसामन् n. *ein zur* Atirâtra-*Nacht gehöriges* Sâman.

रात्रिसूक्त n. Bez. der nach ṚV. 10,127 eingeschalteten *Hymne an die Nacht* Çâṅkh. Gṛhj. 5,5.

*रात्रिहास m. *eine in der Nacht sich öffnende Lotusblüthe.*

*रात्रिकिण्डक m. *ein Wächter im Gynaeceum.*

रात्रिहुत n. *das in der Nacht Geopferte* Kâtj. Çr. 20,5,18.

1. रात्री f. s. u. रात्रि 1).

2. रात्री Adv. mit कर् *in Nacht verwandeln;* s. °करण.

रात्रीकरण Adj. (den Tag, Gen.) *in Nacht verwandelnd* Hem. Par. 1,224.

रात्रीण in एक° und द्वि°.

रात्रीदैवोदास n. Name eines Sâman.

रात्रीसूक्त n. = रात्रिसूक्त.

रात्रीहैवोदास n. v. l. für रात्रीदैवोदास.

*रात्र्यट m. *ein* Râkshasa.

रात्र्यन्ध Adj. *nachtblind.* °ता f. *Nachtblindheit* Kâd. 256,4.

रात्र्युपाय m. *Anbruch der Nacht* Lâṭj. 8,1,13. 14.

*राथकारिक Adj. (f. ई) von रथकार.

*राथकार्य m. Patron. von रथकार.

*राथगणिक n. *die Beschäftigung —, das Amt des* रथगणिक.

राथजितेयी f. Pl. Bez. *bestimmter* Apsaras.

रार्थंतर 1) Adj. (f. ई) von रथंतर 1). — 2) m. Patron. — 3) f. रार्थंतरी m. N. pr. einer Lehrerin.

*राथंतरायण m. Patron. von रार्थंतर.

राथप्रोष्ठ m. Patron. des Asamâti.

रार्थीतर m. 1) Patron. und N. pr. eines Lehrers Baudhâjana im Comm. zu Âpast. Çr. 2,19,9. — 2) f. रार्थीतरी in रार्थीतरीपुत्र m. N. pr. eines Lehrers.

*राथीतरायण m. Patron. von रार्थीतर.

1. (राध्य) रार्धिग्य n. *Wagenbesitz.* रार्ध्य Padap.

2. रार्ध्य Adj. *zum Wagen tauglich.*

राद्ध s. u. राध्.

राद्धान्त m. = सिद्धान्त *Schlusssatz, conclusio, ein bewiesener Satz.*

राद्धान्तमुक्ताकार m. Titel eines Werkes Burnell, T.

राद्धान्तित Adj. *als Schlusssatz sich ergebend, logisch bewiesen.*

राद्धान्न n. *zubereitete Speise* Hem. Par. 12,143.

रार्द्धि f. *richtiges Zutreffen, Gelingen, Glück, — in* (Loc.) Âpast.

राध्, राधति (vedisch), रार्ध्नोति; राध्यति und रार्ध्यते nur mit intransit. Bed. 1) *gerathen, gelingen, fertig werden* (Taitt. Up. 3,10,1), *Gelingen haben, den Zweck erreichen, zurecht kommen, Glück haben mit* (Instr.). — 2) *sich passend fügen.* — 3) *theilhaftig werden, gelangen in* oder *nach;* mit Dat. (Âpast.) oder Loc. — 4) **Jmd* (Dat.) *wahrsagen* 223,23 (राध्यति). — 5) *richtig* oder *glücklich durchführen, zu Stande bringen, fertig —, zurecht machen;* mit Acc. — 6) *richtig treffen.* — 7) *Jmd zurecht bringen, so v. a. gewinnen, befriedigen.* — 8) *beschädigen* Bhaṭṭ. — 9) राद्ध a) *fertig geworden, zu Stande gekommen, fertig, vollendet, vollkommen geworden.* राद्धम् impers. mit Instr. der Person und Sache *es ist der und der damit zu Stande gekommen, es hat der und der dieses erreicht.* — b) *dem es gelungen ist, glücklich.* — c) *zu Theil geworden, zugefallen.* नयनमूलम् *so v. a. zu Gesicht gekommen.* — Caus. रार्धयति 1) *zu Wege bringen* MBh. 5,33,116. — 2) *befriedigen.* — Mit अनु 1) *glücklich fertig werden mit* (Gen.). — 2) अनुराद्ध *zu Theil geworden, zugefallen.* — Mit अप 1) *fehlen, verfehlen* (z. B. das Ziel). — 2) *Schuld haben, — tragen, — sein an* (Loc. Karaka 1,7), *sich Etwas zu Schulden (haben) kommen lassen, sich vergehen gegen Etwas* (Loc.) oder *Jmd* (Gen.), *Etwas verbrochen haben gegen Jmd* (Gen.). Häufig in Verbindung mit किम् *was?* und किं चित् *Etwas.* — 3) अपराद्ध a) *gefehlt —, nicht getroffen habend* (mit Abl.) von einem Pfeile. — b) *der sich Etwas hat zu Schulden kommen lassen, schuldig, der sich vergangen hat an Jmd* (Gen., selten Loc.). — c) *gefehlt —, gesündigt von* (Instr.) *gegen* (Gen.). Nur mit dem Subject किम् *was?* und यद् *was.* किमपराद्धं कारणात्वेन *so v. a. was ist daran auszusetzen, das es Ursache ist.* — d) impers. *es ist gefehlt —, verbrochen —, gesündigt worden von* (Instr., selten Gen.) *gegen* (Gen., selten Loc.). — Mit अभि, °राद्ध *befriedigt, gewonnen.* — Caus. *zufriedenstellen, befriedigen.* — Desid. vom Caus. अभिरिराधयिषति (in einem Relativ-Satze) *befriedigen wollen.* — Mit अव 1) *missrathen.* — 2) *einen Fehler machen.* — Mit आ Caus. 1) *befriedigen, zufriedenstellen, sich geneigt machen, zu gewinnen suchen, Jmd seine Verehrung bezeigen, — dienen;* mit Acc. Daçak. 71,18. — 2) *Etwas gewinnen, theilhaftig werden;* mit Acc. — 3) *vollziehen, vollbringen* Lalit. 293,17. Kâmpaka 390 fg. 506. 513. — *Desid. आरिरात्सति. — Desid. vom Caus. in आरिराधयिषु. — Mit उपा Caus. *Jmd* (Acc.) *dienen.* — Mit समा Caus. = आ 1). Metrisch auch Med. — Mit उप Caus. in *उपराधय. — Mit प्र in प्रराधस्. — Caus. in प्रराध्य. — Mit प्रति *Jmd entgegen wirken, feindlich entgegentreten;* mit Acc. Nur °राध्य Absol. und °राद्ध mit act. Bed. (Gaut. Âpast.). — *Desid. प्रतिरित्सति. — Mit वि 1) *um Etwas* (Instr.) *kommen.* — 2) *zu nahe treten, ein Leid anthun, beleidigen.* — Caus. *uneins werden.* — Mit सम्, संराद्ध *zu Theil geworden.* — Caus. 1) *eins werden über, sich einigen auf* (Loc.) Âpast. Çr. 10,20,2. संरार्धयत्त: *einträchtig.* — 2) *Jmd befriedigen, zufriedenstellen.* — Mit अभिसम् Caus. in अभिसंराधन.

राध 1) m. oder n. = रार्धस् 1) ṚV. — 2) m. *a) ein best. Monat.* — *b)* N. pr. verschiedener Männer. — 3) f. आ *a) *Reichthum.* — *b) *ein best. Mondhaus,* = विशाखा. — *c) *Blitz.* — *d) *eine best. Stellung beim Bogenschiessen.* — *e) *Myrobalanenbaum.* — *f) *Clitoria ternatea.* — *g)* N. pr. α) der Gattin Adhiratha's und Pflegemutter Karṇa's. — β) einer Hirtin, die als Geliebte Kṛshṇa's später göttlich verehrt wurde. — γ) einer Sclavin.

राधगुप्त m. N. pr. eines Ministers des Açoka.

*राधन 1) n. = साधन, प्राप्ति, तोष. °द्रव्य n. als Erklärung von पाचल. — 2) f. आ = भाषण.

*राधरङ्क m. = सीर, सीरक (!) und घनोपल. Vgl. राधरङ्कु.

*राधरङ्कु m. = सार, शीकर und जलदोपल. Vgl. राधरङ्क.

रार्धस् n. 1) *Erweisung des Wohlwollens, Wohlthat, Liebesgabe;* insbes. *Geschenk, Gabe.* — 2) *Wohlthätigkeit, Freigebigkeit.* — 3) *das Gelingen, Zustandekommen* Bhâg. P. — 4) *das Streben, Ringen nach* Bhâg. P. — 5) *Macht* Bhâg. P.

राधस्पति m. *Herr der Gaben* ṚV.

राधाकान्त m. Bein. Kṛshṇa's.

राधाकृष्ण m. N. pr. eines Autors.

राधाजन्माष्टमी f. *ein best. achter Tag, der Ge-*

burtstag der Rådhâ.

*राधातनय m. Metron. Karṇa's.

राधातन्त्र n. Titel eines Tantra.

राधादामोदर m. N. pr. eines Mannes.

*राधानगरी f. N. pr. einer *Stadt*.

*राधानुराधीय Adj. *zu den Mondhäusern* Rådhâ *und* Anurâdhâ *in Beziehung stehend*.

राधाभर्तृ m. Bein. Adhiratha's MBu. 1,111,23.

*राधाभेदिन् m. Bein. Arǵuna's.

राधामन्त्र m. *ein best. Spruch*.

राधामाधव und राधामोक्षनशर्मन् m. N. pr. zweier Autoren.

राधारमण m. Bein. Kṛshṇa's.

राधारससुधानिधि m. Titel eines Werkes.

राधावत् Adj. *reich*.

राधाविनोद m. und °काव्य n. (Burnell, T.) Titel eines Gedichts.

राधावेधिन् 1) etwa *nach der Scheibe schiessend* Ind. St. 15,420. — 2) *m. Bein. Arǵuna's.

राधासुत m. Metron. Karṇa's.

राधासुधानिधि m. Titel eines Werkes.

राधि und *राधी f. gaṇa बह्वादि. Vgl. कृष्टराधि.

राधिक 1) m. N. pr. eines Fürsten. — 2) f. घा Hypokoristikon von राध 3) *g*) β) Spr. 7765.

राधिकाविनोद m. = राधाविनोद.

राधेश und राधेश्वर m. Bein. Kṛshṇa's.

राधोगूर्त Adj. *durch Wohlthun angenehm, — beliebt*.

राधोदेय n. *Erweisung von Gunst, das Geben von Geschenken*.

राधोपासक m. *ein Verehrer der* Rådhâ.

(राध्य) राधिय Adj. 1) *durchzuführen, was man recht machen soll*. — 2) *zu gewinnen, zu befriedigen, zu verehren*. — 3) *dessen man theilhaft werden kann*.

राध्रेवकि (!) m. Patron.

रान्ध्र Adj. nach Sâj. = रमणीय.

*रान्धस m. Patron.

*राप्य Partic. fut. pass. von रप्.

*राभसिक Adj. = घायःशूलिक Vitṭhala zu Prâkṛitâṃ. 5,2,76.

राभस्य n. als Bedeutung von रभ्.

राम (verschiedenen Ursprungs) 1) Adj. (f. श्यामी) *a*) *dunkelfarbig, schwarz*. शकुनि *der schwarze Vogel*, so v. a. *Krähe* Kâṭh. Gṛhj. 50,20 (mit unterdrücktem शकुनि 21 und Vishṇus. 73,26). — *b*) **weiss*. — *c*) *erfreuend, entzückend, lieblich, reizend*. रामाद्रामम् *lieblicher als lieblich*. — 2) m. *a*) *eine Hirschart* Kâraka 1,27. — *b*) **Pferd*. — *c*) *Liebhaber*. — *d*) *Lust, Freude*. — *e*) *Bein. Varuṇa's. — *f*) N. pr. α) verschiedener Männer. In der älteren Literatur wird ein Mârgaveja und ein Aupatasvini erwähnt. Im Epos und später spielen 3 Râma eine grosse Rolle: Gâmadagnja (auch als Liedverfasser genannt) oder Bhârgava = Paraçurâma, Râghava oder Dâçarathi und Balarâma oder Halâjudha (ein älterer Bruder Kṛshṇa's). Die beiden ersten gelten für Incarnationen Vishṇu's. In der späteren Literatur ist Râma ein häufig vorkommender Mannesname. — β) einer der 7 Weisen unter Manu Sâvarṇi. — γ) Pl. eines Volkes. — *g*) Bez. *der Zahl drei* Hemâdri 1,135,23. Vgl. u. *f*) α). — *h*) *रामस्य इषुः *eine Art Rohr*, = रामकाण्ड Râǵân. 8,77. — 3) f. रामी *a*) *eine Dunkle*, so v. a. *ein Weib gemeiner Herkunft*. — *b*) *eine Schöne, ein junges reizendes Weib, Geliebte, Frau*. — *c*) **Jonesia Asoka* Râǵân. 10,56. — *d*) **eine weiss blühende* Kaṇṭakârî Râǵân. 4,34. — *e*) **Aloe perfoliata* Râǵân. 5,46. — *f*) **eine best. Pflanze mit wohlriechenden Blättern* Râǵân. 10,177. — *g*) **Asa foetida*. — *h*) **Gallenstein des Rindes* Râǵân. 12,59. — *i*) **Röthel, rubrica*. — *k*) **Mennig*. — *l*) **Fluss*. — *m*) *ein best. Metrum*. — *n*) *ein best. Tact* S. S. S. 227. — *o*) N. pr. α) einer Apsaras. — β) einer Tochter Kumbhâṇḍa's. — γ) *der Mutter des 9ten Arhant's der gegenwärtigen Avasarpiṇi. — 4) f. रामी *Dunkel, Nacht*. — 5) n. *a*) *Dunkel*. — *b*) **das Blatt der Laurus Cassia* Râǵân. 6,175. — *c*) **Chenopodium album*. — *d*) *=कुष्ठ Râǵân. 12,122.

रामक m. 1) *eine best. Tempelform* Hemâdri 2,*a*, 58,10 (कामरामकौ zu lesen). — 2) *eine best. Mischlingskaste* Vasishṭha 18,4. — 3) N. pr. *a*) = राम und wohl der Râghava Agni-P. 42,25. — *b*) eines Berges.

रामकण्ठ m. N. pr. eines Autors.

रामकथासंग्रह m. Titel eines Werkes.

*रामकरी f. *eine best.* Râgiṇî. Richtig रामकिरी.

रामकर्णामृत n. Titel eines Werkes Burnell, T.

*रामकर्पूर und *°क m. *ein best. wohlriechendes Gras*.

रामकल्पद्रुम m. Titel eines Werkes.

रामकवच n. *ein best. Zauberspruch*.

*रामकाण्ड m. *eine Rohrart* Râǵân. 8,78.

रामकात्त m. 1) **eine Art Rohr*. Richtig रामकाण्ड. — 2) N. pr. eines Scholiasten.

रामकिरी f. *eine best.* Râgiṇî S. S. S. 37. Angeblich auch °कीरी.

रामकुतूहल n. Titel eines Werkes.

रामकुमार m. N. pr. eines Mannes. Auch °मिश्र.

रामकृत् m. *ein best.* Râga S. S. S. 81.

रामकृष्ण m. N. pr. verschiedener Männer. Auch °तीर्थ, °दीक्षित, °देव, °पण्डित, °भट्ट, °भट्टाचार्य, °भट्टाचार्यचक्रवर्तिन्, °राय, °कृष्णाचार्य, °कृष्णाध्वरिन् und °कृष्णानन्दतीर्थ.

रामकृष्णकाव्य n. Titel eines künstlichen *Gedichts*.

रामकृष्णदीक्षितीय n. *das Werk* Râmakṛshṇadîkshita's (vgl. u. रामकृष्ण) Opp. Cat. 1.

रामकृष्णपद्धति f. Titel eines Werkes.

रामकृष्णविलोमकाव्य n. = रामकृष्णकाव्य.

रामकृष्णीय n. Titel verschiedener Werke Opp. Cat. 1.

रामकेली f. *eine best.* Râgiṇî S. S. S. 55.

रामकेशवतीर्थ n. N. pr. eines Tîrtha.

रामकौतुक n. Titel eines Werkes.

रामक्री f. *ein best.* Râga S. S. S. 82.

रामक्षेत्र n. N. pr. einer Oertlichkeit.

रामगङ्गा f. N. pr. eines Flusses.

रामगायत्री f. *eine best. Hymne auf* Râma (Dâçarathi).

रामगिरि m. N. pr. eines *Berges*.

रामगिरी f. vielleicht so v. a. रामकिरी Gît. S. 9.

रामगीतगोविन्द Titel eines Gedichts.

रामगीता f. Sg. und Pl. Titel eines Abschnittes im Adhjâtmarâmâjaṇa.

रामगोविन्दतीर्थ m. N. pr. eines Lehrers.

रामग्राम m. N. pr. eines Reiches.

रामचक्र oder रामाचक्र n. *ein best. mystischer Kreis*.

रामचन्द्र m. 1) Bez. Râma's, des göttlich verehrten Sohnes des Daçaratha. — 2) N. pr. verschiedener späterer Fürsten, Autoren, Lehrer u. s. w. Auch °कवि (Burnell, T.), °कविराज, °गुरु, °दास, °दीक्षित (Burnell, T.), °परमहंस, °भट्ट, °भारत्याचार्य, °शर्मन्, °शेष (Burnell, T.), °सरस्वती, °चन्द्राचार्य und °चन्द्रेन्द्रसरस्वती.

रामचन्द्रकरुणासागरचन्द्रिका f. (Opp. Cat. 1), °चन्द्रकाव्य n. (Burnell, T.), °चन्द्रचम्पू f., °चन्द्रचरित्रसार n. und °चन्द्रपूजाविधि m. (Burnell, T.) Titel von Werken.

रामचन्द्रस्तवराज m. Titel eines Abschnittes in der Sanatkumârasaṃhitâ.

रामचन्द्राश्रम N. pr. 1) m. eines Autors. — 2) n. eines Tîrtha.

रामचन्द्रोदय m. Titel eines Werkes.

*रामचर m. N. pr. = बलराम.

रामचरण m. N. pr. eines Scholiasten.

रामचरित n. Râma's (Sohnes des Daçaratha)

Thaten.

*रामच्छर्दनक m. *eine best. Pflanze.* v. l. रामाच्छर्दनक.

रामज्ञ m. und रामज्ञीवन m. N. pr. von Männern.

रामठ 1) m. *a)* Pl. N. pr. eines Volkes MBu. 3, 51,25. — *b)* **Alangium hexapetalum.* — 2) (*m.) n. *Asa foetida* Râǵan. 6,74. — 3) f. ई *das Harz der Gardenia gummifera* Râǵan. 6,77.

रामण 1) *m. *a) Diospyros embryopteris.* रमण Râǵan. 11,78. — *b) ein der Melia Bukayun verwandter Baum* Râǵan. 9,13. — 2) f. आ N. pr. einer Apsaras. v. l. वामना.

रामणि m. Patron.

रामणीयक 1) n. *Lieblichkeit, Schönheit* Bâlar. 21,3. Prasannar. 30,13. Naish. 5,65. — 2) m. oder n. N. pr. eines Dvîpa. — 3) *Adj. = रमणीय.

रामतपन n. Titel einer Upanishad Ind. St. 3, 325,1.

*रामतरणी (Râǵan. 10,128) oder *°तरुणी f. *eine best. Blume.*

रामतर्कवागीश m. N. pr. eines Grammatikers Pischel, de Gr. pr.

रामतापनी f., °तापनीय n., °तापनोपनिषद् f. (Burnell, T.) und °तापिनी f. (Opp. Cat. 1,6778) Titel einer Upanishad.

रामतारकब्रह्मोपनिषद् f. desgl. Opp. Cat. 1.

रामतीर्थ m. N. pr. 1) n. eines Tîrtha. — 2) m. verschiedener Personen. Auch °यति.

रामत्रयोदशाक्षरी f. und रामत्रैलोक्यमोहनकवच n. Bez. bestimmter *Sprüche* Burnell, T.

रामत्व n. Nom. abstr. zu राम (N. pr. eines Sohnes des Daçaratha).

रामदत्त m. N. pr. eines Autors.

रामदास m. N. pr. verschiedener Personen.

रामदुर्ग Titel eines Werkes Burnell, T.

*रामदूत 1) m. Bein. Hanumant's. — 2) f. ई *eine Art Basilienkraut.*

रामदेव m. 1) Bez. Râma's, Sohnes des Daçaratha. — 2) N. pr. verschiedener Männer. Auch °मिश्र.

रामद्वादशी f. *der 12te Tag in der — Hälfte des* Gjaishṭha.

रामधर m. N. pr. eines Mannes.

रामध्यान n. Titel eines Werkes Burnell, T.

रामन् in मयूर° Hariv. 13994 fehlerhaft für रोमन्.

रामनगर n. N. pr. einer *Stadt.*

रामनवमी f. *der 9te Tag in der lichten Hälfte des* Kaitra, *der Geburtstag* Râma's, Sohnes des Daçaratha. °पूजा f. Burnell, T.

रामनवमीनिर्णय m. Titel eines Werkes.

रामनाटक n. Titel eines *Schauspiels* Opp. Cat. 1.

रामनाथ m. 1) Bez. Râma's, Sohnes des Daçaratha. °स्तोत्र n. Burnell, T. — 2) N. pr. verschiedener Männer.

रामनामव्रत n. *eine best. Begehung.*

रामनारायण m. N. pr. eines Grammatikers.

रामनारायणजीव m. N. pr. eines Fürsten.

रामनृपति m. N. pr. eines *Fürsten.*

रामन्यायालंकार m. N. pr. eines Mannes.

रामपटल n. und रामपट्टाभिषेक m. Titel von Werken Burnell, T.

रामपण्डित m. N. pr. eines Mannes.

रामपद्धति f. Titel eines Werkes Burnell, T.

रामपाल m. N. pr. eines Mannes.

रामपुत्र m. Patron. Rudraka's Lalit. 306,2.fgg.

रामपुर n. N. pr. eines Dorfes.

*रामपूग m. *Areca triandra.*

रामपूजाविधानपद्धति f. (Burnell, T.), °पूजाविधि m. (ebend.) und °पूजाशरण (richtig °सरण) f. Titel von Werken.

रामपूर्वतापनीय n. *der erste Theil des* Râmatâpanîja.

रामप्रकाश m. Titel eines Commentars.

रामप्रसादतर्कवागीश m. und °तर्कालंकार m. N. pr. zweier Gelehrten.

रामबाण m. 1) **eine Art Rohr* Râǵan. 8,78. — 2) *ein best. medicinisches Präparat* Mat. med. 100. Bhâvapr. 4,31.

रामभक्त m. 1) *ein Verehrer* Râma's (Sohnes des Daçaratha). — 2) N. pr. eines Mannes.

रामभट्ट m. N. pr. verschiedener Männer.

रामभद्र m. 1) Bez. Râma's, Sohnes des Daçaratha. — 2) N. pr. verschiedener Personen. Auch °दीक्षित (Burnell, T.), °भट्ट, °भट्टाचार्य, °यति, °सरस्वती, °सार्वभौमभट्टाचार्य und °भद्राश्रम.

रामभुजंग Titel eines Werkes Burnell, T.

राममन्त्र m. n. *ein an* Râma (Sohn des Daçaratha) *gerichteter Spruch.* °पटल n. Titel *einer Sammlung solcher Sprüche*, °पठनविधि m. Burnell, T.

राममिश्र m. und राममोहन m. N. pr. zweier Männer.

रामयन्त्र n. *ein best. Diagramm.*

रामरत्ना f. Titel eines Werkes Burnell, T.

रामरत्नाकर m. Titel eines Werkes.

रामरहस्य n. und °रहस्योपनिषद् f. (Opp. Cat. 1) Titel einer Upanishad.

रामराज m. N. pr. eines Autors Bhâvapr. 2,92. Auch fehlerhaft für कामराज.

रामराम m. N. pr. eines Lehrers.

रामरुद्रभट्ट 1) m. N. pr. eines Autors. — 2) f. ई Titel eines von ihm verfassten Werkes.

रामरुद्रभट्टीय n. und रामरुद्रीय n. Titel eines von Râmarudrabhaṭṭa verfassten Werkes Opp. Cat. 1.

रामल m. N. pr. eines Mannes.

*रामलवण n. *eine Art Salz.*

रामलिङ्गकृति m. N. pr. eines Autors.

रामलीलासूची f. Titel eines Kâvja Opp. Cat. 1.

रामलेखा f. N. pr. einer Fürstin.

रामल्य m. N. pr. eines Mannes Bhadrab. 2,88. 3,46. 4,4.

रामवज्रपञ्जरकवच n. *ein best. Spruch* Burnell, T.

रामवर्धन m. N. pr. eines Mannes.

रामवर्मन् m. N. pr. eines Scholiasten.

*रामवल्लभ n. *Zimmt* Râǵan. 6,172.

रामवाजपेय oder °पेयिन् m. N. pr. eines Autors.

रामविज्ञापनस्तोत्र n. Titel eines Stotra Burnell, T.

रामविलास m. und °काव्य n. Titel zweier Kâvja.

*रामवीणा f. *eine Art Laute.*

रामव्याकरण n. Titel einer *Grammatik.*

*रामव्रतिन् m. Pl. *eine best. buddhistische Schule.*

*रामशर m. *eine Art Rohr* Râǵan. 8,78.

रामशर्मन् m. N. pr. eines Autors Comm. zu Vṛttaratnâkara 1,3.

*रामशीतला f. = *आरामशीतला Râǵan. 10,177.

रामश्रोपाद् m. N. pr. eines Autors.

रामषडक्षरमन्त्रराज m. *ein best. sechssilbiger an* Râma *gerichteter Spruch.*

रामषोडशनामन् n. Pl. Titel eines Werkes Burnell, T.

रामसंयमिन् m. N. pr. eines Autors.

*रामसख m. Bein. des Affen Sugrîva.

रामसप्तरत्न n. Titel eines Werkes Burnell, T.

रामसमुद्धार m. N. pr. eines Mannes.

रामसरस् n. N. pr. eines heiligen *Sees.*

रामसहस्रनामन् n. Pl. Titel eines Werkes Burnell, T. °नामस्तोत्र n. Titel eines Abschnitts im Brahmajâmalatantra.

रामसाहि m. N. pr. eines *Fürsten.*

रामसिंह m. N. pr. eines Mannes. Auch °देव.

रामसिद्धान्त m. Titel eines Werkes.

रामसूक्त n. *eine best. Hymne.*

रामसूरि m. N. pr. eines Autors Burnell, T.

रामसेतु m. N. pr. einer Oertlichkeit. °प्रदीप m. Titel eines Werkes Bühler, Rep. No. 181.

*रामसेनक m. 1) *Gentiana Cherayta* Bhâvapr. 1, 173. — 2) *Myrica sapida* Râǵan. 9,20.

रामसेवक m. N. pr. eines Mannes.

रामस्तवराज m. (Burnell, T.), रामस्तुति f. und रामस्तोत्र n. Titel von Werken.

रामस्वामिन् m. Name einer Bildsäule des Râma.

रामहृदय n. Titel eines Abschnitts im Adhjâtmarâmâjaṇa.

रामाचक्र n. wohl fehlerhaft für रामचक्र.

रामाचार्य m. N. pr. verschiedener *Lehrer*.

*रामाच्छर्दनक m. v. l. für रामच्छर्दनक.

रामाण्डार (!) N. pr. eines Autors und Titel seines Werkes Opp. Cat. 1. Als Autor wird auch Vishṇukitta angegeben.

रामाण्डार m. N. pr. eines Autors. °भाष्य n.

रामात्मैक्यप्रकाशिका f. Titel eines Werkes.

रामादेवी f. N. pr. der Mutter Gajadeva's.

रामानन्द m. N. pr. verschiedener Personen. Auch °तीर्थ, °यति, °राज, °सरस्वती, °स्वामिन्.

रामानन्दीय 1) Adj. *von* Râmânanda *verfasst* Opp. Cat. 1. — 2) n. *ein Werk* Râmânanda's ebend.

रामानुज 1) m. N. pr. eines berühmten Vedânta-Philosophen und Vaishṇava und verschiedener anderer Männer. Auch °दास und °ज्ञाचार्य Burnell, T. — 2) n. Râmânuǵa's *Lehre*.

रामानुजचम्पू f., रामानुजचरित्र n., रामानुजभाष्य n., रामानुजसिद्धान्तसंग्रह m. und रामानुजीय n. Titel von Werken Opp. Cat. 1.

रामानुष्टुभ् f. *ein best. an* Râma *gerichteter Spruch*.

रामानुस्मृति f. Titel eines Werkes Burnell, T.

रामाभिनन्द m., रामाभिषेक m. (Burnell, T.), रामाभ्युदय m., °तिलक (Opp. Cat. 1) und °व्याख्यान n. (Burnell, T.) Titel von Werken.

रामायण 1) Adj. (f. ई) Râma (den Sohn Daçaratha's) *betreffend*. — 2) f. ई *Enkelin der* oder *des Schwarzen*. — 3) n. *ein* oder *das die Schicksale* Râma's *besingendes (besingende) Epos*.

रामायणकथा f. *die im* Râmâjaṇa *erzählte Geschichte*.

रामायणकथाप्रश्न m., °कथासार (Bühler, Rep. No. 182), °चम्पू f., °तात्पर्यसंग्रह m., °तिलक, °दीपिका f., °नाटक n., °निर्वचन n., °पठनफल n., °प्रबन्ध m., °मञ्जरी (Ind. St. 14,405), °महिमादर्श m., °माहात्म्य n., °रञ्जनी f., °विवेक m., °विरोधभञ्जनी f., °व्याख्या f., °संक्षेप m., °सप्तबिम्ब, °सारसंग्रह m. und °व्याख्यान n. Titel von Werken Burnell, T. Opp. Cat. 1.

*रामायणिक Adj. *das* Râmâjaṇa *vortragend* Gaṇar. 6,360.

रामायणीय Adj. *zum* Râmâjaṇa *in Beziehung stehend*.

रामायणोपन्यास m. und रामार्चनचन्द्रिका f. Titel von Werken Opp. Cat. 1. Burnell, T.

रामार्य m. N. pr. eines Lehrers.

*रामालिङ्गनकाम m. *rother Kugelamaranth* Râǵan. 10,132.

*रामावल्गोत्पोप m. *Anas Casarca* Râǵan. 10,98.

रामाश्रम m. N. pr. eines Gelehrten.

रामाश्वमेध m. Râma's *Rossopfer*, Titel eines Abschnitts im Padmapurâṇa.

रामाश्वमेधिक Adj. *auf* Râma's *Rossopfer bezüglich*.

रामाष्टोत्तरशतनामन् n. Pl. Titel eines Werkes Burnell, T.

रामि m. Patron. von राम. Auch Pl.

रामिन् Adj. *geschlechtlich ergötzend* in *क्षण°.

रामिल m. 1) **Geliebter, Gatte*. — 2) **der Liebesgott*. — 3) N. pr. eines Dichters.

रामुष N. pr. einer Oertlichkeit.

रामेन्द्रयति m. N. pr. eines Autors.

रामेन्द्रवन m. N. pr. eines Lehrers.

रामेश 1) m. N. pr. eines Mannes. Nur °भट्ट und °भारती (Burnell, T.). — 2) n. Name eines Liñga.

रामेश्वर 1) m. N. pr. verschiedener Männer. Auch भट्ट°, °भट्ट, °भट्टारक, °राय und °शर्मन्. — 2) n. *a*) Name eines Liñga. Auch °लिङ्ग n. — *b*) N. pr. eines Tîrtha. Auch °तीर्थ n.

रामेश्वरपूजा f. Titel eines Werkes Burnell, T.

रामेषु m. 1) **eine Art Rohr*. Vgl. राम 2) *b*). — 2) N. pr. eines Mannes.

रामोत्तरतापनीय n. *der zweite Theil des* Râmatâpanîja.

*रामोद् m. N. pr. eines Mannes.

रामोदन्त m. Titel eines Werkes Opp. Cat. 1.

*रामोदायन m. Patron. von रामोद्.

रामोपनिषद् f. Titel einer Upanishad.

रामोपाध्याय m. N. pr. eines Lehrers.

रामोपासक m. *ein Anbeter* Râma's (Sohnes des Daçaratha).

*राम्भ m. *Bambusstock*.

राम्या (ṚV. 2,2,8) und राम्यी (dreisilbig) f. *Nacht*. 1. राय in अरैराय und अरैराय. 2. राय m. 1) am Anfange und am Ende von Personennamen = राज *Fürst*. — 2) N. pr. Richtig रय.

*रायण n. = पीडा.

रायणेन्द्रसरस्वती m. N. pr. eines Scholiasten.

रायन s. u. रायान.

*रायभाटी f. *Strömung eines Flusses*.

रायमदनपाल m. N. pr. eines Autors Burnell, T.

रायमुकुट und °मणि m. N. pr. eines Autors.

रायरङ्गाल oder रायवङ्गाल n. *eine Art Tanz* S. S. S. 260.

रायराघव m. N. pr. eines Autors.

रायवङ्गाल m. *ein best. Tact* S. S. S. 211.

रायवङ्गाल s. u. रायरङ्गाल.

रायस्काम Adj. *besitzlustig, reich zu werden wünschend*.

रायस्पोष 1) m. *Vermehrung des Reichthums, Zunahme des Wohlstandes*. Am Ende eines adj. Comp. f. आ in बहुरायस्पोषा. — 2) *Reichthümer vermehrend* (Kṛshṇa). — Varâh. Bṛh. S. 48,74 ist रायस्पोषादिक्षभिः zu lesen; vgl. VS. 34,50.

*रायस्पोषक Adj. von रायस्पोष 1).

रायस्पोषदा und °दावन् Adj. *Wachsthum des Besitzes schenkend*.

रायस्पोषवनि Adj. *wachsenden Reichthum verschaffend* Âpast. Çr. 6,6,8.

रायाणनीय m. N. pr. eines Lehrers. v. l. राणायनीय.

रायान (!) m. N. pr. eines Hirten. Einmal रायन.

रायोवाज m. N. pr. eines Mannes.

रायोवाजीय n. Name eines Sâman.

रारा f. N. pr. = राठा 2).

रारीय Adj. = राठीय.

*राल m. und रालक *das Harz der Shorea robusta* Râǵan. 12,116. Bhâvapr. 1,187. Mat. med. 120.

*रालकार्य m. *Shorea robusta*. Wohl fehlerhaft, vgl. Râǵan. 9,80.

राव m. (adj. Comp. f. आ) *Gebrüll, Geschrei, Getöse, Gesumme, Gesang, Schall, Laut*.

रावट् in einer Formel Maitr. S. 2,4,7 (44,1. fgg.).

रावण 1) Adj. *schreien —, wehklagen machend* Hariv. 1,41,138. Nur zur Erklärung des Namens des gleichnamigen Râkshasa gebraucht. — 2) m. N. pr. *a*) des zehnköpfigen Fürsten der Râkshasa, jüngern Bruders des Kubera und Beherrschers von Laṅkâ, der von Râma besiegt wird. — *b*) eines Fürsten von Kâçmîra. — 3) n. *ein best.* Muhûrta.

रावणगङ्गा f. N. pr. eines Flusses auf Laṅkâ.

रावणचरित्र n. Titel eines Werkes Burnell, T.

रावणभेट् desgl. Opp. Cat. 1. °भैट् Ind. St. 13,482.

*रावणकृत्र *ein best. Saiteninstrument*.

रावणक्रुद् m. N. pr. eines *Sees*.

*रावणारि m. Bein. Râma's (Sohnes des Daçaratha).

रावणार्जुनीय n. Titel eines Werkes Bühler, Rep. No. 184.

रावणि m. Patron. Indraǵit's und Simhanâ-

da's (Bîlar. 211,15). Pl. *die Söhne* Râvaṇa's.

1. रावन् Adj. *spendend.*

2. रावन् Adj. *schreiend, rufend* in बृहद्रावन्.

रावित 1) Adj. s. u. 1. रु Caus. — 2) n. *Laut, Schall.*

रावित्र् Adj. *brüllend, tosend, schreiend,* — *wie* (im Comp. vorangehend).

*रावीट m. N. pr. eines fürstlichen Geschlechts.

राश्, राशते *schreien, krächzen.* Richtig रास् oder वाश्.

राशभ Mârk. P. 48,26 fehlerhaft für रासभ.

राशि m. (*f.) 1) *Haufe, Menge, Masse, Schaar, Gruppe, Quantität, Zahl; ein Haufen von* (im Comp. vorangehend) auch so v. a. *ein Ausbund von.* — 2) als *Maass* so v. a. द्रोण. — 3) (*Sterngruppe*) *Zodiakalbild, ein Zwölftel der Ekliptik, ein astrologisches Haus.* — 4) *ein best.* Ekâha Vaitân.

°राशिक Adj. nach einem Zahlwort *aus so und so vielen Quantitäten, Zahlen bestehend.*

राशिचक्र n. 1) *der Zodiakus.* — 2) *ein best. mystischer Kreis.*

राशित्रय n. *Regel de Tri.*

राशिप m. *der Regent eines astrologischen Hauses.*

राशिप्रविभाग m. *Vertheilung der 12 Zodiakalbilder* (unter die 28 Mondhäuser).

राशिभागानुबन्ध m. *addition of a fraction of the quantity.*

राशिभागापवाह m. *subtraction of the fraction of an unit.*

राशिभेद् m. *Theil des Zodiakalbildes,* —*eines astrologischen Hauses.*

राशिमराय n. Du. Name zweier Sâman Ârsh. Br.

राशिव्यवहार m. *praktische Regel für die Berechnung des Inhalts von Getreidehaufen* Lilâv. 90,8.

राशिशस् Adv. *haufenweise* Çiç. 19,108.

राशिस्थ Adj. *in Haufen stehend, aufgehäuft.*

राशी Adv. 1) mit कर् *auf einen Haufen bringen, zusammenhäufen.* — 2) mit भू *sich anhäufen.*

राशीकरण n. *das Zusammenhäufen.*

राशीकरणभाष्य n. und राशीकरभाष्य n. Titel eines Werkes.

राश्यंश m. = नवांश.

राश्यधिप m. = राशिप.

राष्ट्र 1) m. n. *a) Reich, Herrschaft; Gebiet, Land; Unterthanen, Volk.* Nur einmal m.; am Ende eines adj. Comp. f. आ. — *b) *Calamität, Elend, Noth.* — 2) m. N. pr. eines Fürsten.

राष्ट्रक 1) am Ende eines adj. Comp. = राष्ट्र *Reich.* — 2) Adj. *im Reiche —, im Lande wohnend.* — 3) *f. राष्ट्रिका *eine Art Solanum* Râgân. 4,23.

राष्ट्रकाम Adj. *nach dem Reich verlangend.*

राष्ट्रकूट m. N. pr. 1) Pl. eines Volkes. — 2) eines Mannes Hem. Par. 1,288. 357. 359.

राष्ट्रगोप m. *Hüter des Reiches.*

राष्ट्रतन्त्र n. *Regierungssystem, Regierung.*

राष्ट्रदा Adj. *Herrschaft gebend* Maitr. S. 2,6,7.

राष्ट्रदिप्सु Adj. *Land oder Leute beschädigen wollend,* — *bedrohend.*

राष्ट्रदेवी f. N. pr. der Gattin Kitrabhânu's.

*राष्ट्रपत Adj. von राष्ट्रपति.

राष्ट्रपति m. *Herr des Reiches, König.*

राष्ट्रपाल 1) m. *a) Hüter des Reiches, Herrscher, König.* — *b)* N. pr. verschiedener Männer. — 2) f. ई N. pr. einer Tochter Ugrasena's.

*राष्ट्रपालपरिपृच्छा f. Titel eines Werkes.

राष्ट्रपालिका f. = राष्ट्रपाल 2).

राष्ट्रभङ्ग m. *Verfall des Reiches.*

राष्ट्रभय m. *eine dem Reiche drohende Gefahr.*

राष्ट्रभृत् 1) m. *a)* etwa *ein abhängiger Fürst, Tributpflichtiger.* — *b)* Bez. von *Würfeln.* — *c)* N. pr. eines Sohnes des Bharata. — 2) f. *a)* Pl. Bez. *gewisser Sprüche* (VS. 18,38) und *Opferungen* Mân. Çr. 6,2,5. Grhs. 1,11. Nom. abstr. राष्ट्रभृत्त्व TS. 3,4,6,2. — *b)* N. pr. einer Apsaras.

राष्ट्रभृति f. und °भृत्य n. *Aufrechthaltung der Herrschaft.*

राष्ट्रभेदिन् m. *Empörer* 132,20.

राष्ट्रमुख्य m. *der Oberste im Reiche* Daçak. 92,1.

राष्ट्रवर्धन 1) Adj. *das Reich in die Höhe bringend.* — 2) m. N. pr. eines Ministers.

*राष्ट्रवासिन् m. *Bewohner eines Reiches, Unterthan.*

राष्ट्रान्तपाल m. *Hüter der Grenzen des Reiches.*

राष्ट्रि f. *Herrscherin, Gebieterin* Gobh. 4,10,12.

राष्ट्रिक m. 1) *Bewohner eines Reiches, Unterthan.* — 2) *Beherrscher eines Reiches.*

राष्ट्रिन् Adj. *ein Reich innehabend.*

राष्ट्रिय 1) Adj. *etwa *über das Reich handelnd* P. 4,3,87, Sch. — 2) m. *a) Thronfolger und Prätendent* Maitr. S. 2,1,12, v. l. — *b) Schwager des Königs* (in der Bühnensprache). Auch °स्याल.

राष्ट्री f. etwa *Verwalterin, Schaffnerin.*

राष्ट्रीय m. 1) *Thronfolger und Prätendent* Maitr. S. 2,1,12. — 2) *Schwager des Königs.*

राह्वा f. fehlerhaft für राह्वा 2).

1. रास्, रासति, °ते *heulen, schreien.* Die v. l. hat hier und da वाश्. — Intens. रारास्यते *laut schreien,* — *wehklagen.* v. l. वावाश्यमान. — Mit परि *mit Geschrei begleiten.* v. l. वाश्.

2. रास् Aoriststamm zu 1. रा.

रास m. (adj. Comp. f. घा) 1) *ein best. Hirtenspiel, ein Tanz, den Kṛshṇa mit seinen Hirtinnen aufführte.* Auch °क्रीडा, °गोष्ठी, °महोत्सव, °यात्रा, रासोत्सव; *der Anführer oder die Anführerin eines solchen Tanzes* heissen °प्रणेतर्, रासेश्वर, रासेश्वरी, रासाधिष्ठात्री. °मण्डल n. Kṛshṇa's *Spielplatz.* — 2) *Spiel* überh. — 3) so v. a. *Legende* nach Bühler in नर्मदासुन्दरी°. — 4) *Geschrei von verschiedenen Seiten, Laut, Ton* überh. — 5) *=भाषाशृङ्खलक.

रासक 1) m. *a) eine Art Tanz* Harshaḱ. 99,3. — *b) eine Art von Liedern* Harshaḱ. 99,24. — *c) ein best. Tact* S. S. S. 134. 230. — 2) m. n. *eine Art von Schauspielen.*

1. रासन Adj. *zur Zunge in Beziehung stehend, schmeckbar.*

2. रासन Adj. *schreiend* u. s. w. in *घोर°.

रासपञ्चाध्यायी f. Titel eines Werkes Bühler, Rep. No 81.

रासभ 1) m. *Esel, Eselhengst.* — 2) f. रासभी *Eselin* zu Spr. 1417.

रासभसेन m. N. pr. eines Fürsten.

रासमुन्दर Titel eines Werkes.

रासायन Adj. von रसायन *Elixir.*

रासिन् Adj. *schreiend* u. s. w. in *घोर°.

*रासेरस m. रससिद्धबलौ शृङ्गारकासयोः षष्ठीत्रागरके रसगोष्ठ्याम् H. an., गोष्ठ्यां रासशृङ्गारयोः रससिद्धिरसावासषष्ठीत्रागरके Med., उत्सवे Çabdar., परिक्रासे Gaṭâbh.

राह्वा f. 1) *Gurt.* — 2) *die Ichneumonpflanze.* — 3) **Mimosa octandra.* — 4) **Vanda Roxburghii* Mat. med. 258. — 5) **Acampe papillosa* Râgân. 6,82. Bhâvapr. 1,174. — 6) **eine weiss blühende* Kaṇṭakâri Râgân. 4,35. — 7) **Bdellium* Bhâvapr. 4,155.

राह्वाका f. *Bändchen.*

राह्वावत् Adj. *mit einem Gurt versehen.*

रास्पिनर् Adj. *rauschend, geräuschvoll.*

रास्पिरर् Adj. wohl dass.

रास्य in गो° (Nachtr. 5).

*राकदति m. Patron. v. l. रोकदिति.

राकडी f. *eine Art Composition* S. S. S. 167.

*राकवि m. Patron. von राकु.

राकवीय Adj. *dem* Râhu *eigen* u. s. w. Bâlar. 244,1.

°राकित्य n. *das ohne — Sein, Nichthaben.*

राकिल m. N. pr. eines Mannes.

राकु m. 1) *der Ergreifer,* Bez. des Dämons, der Sonne und Mond *packt* und dadurch die Verfin-

sterung derselben bewirkt. Bei der Quirlung des Oceans trank er vom Unsterblichkeitstrank, wofür ihm Vishṇu den Kopf abschlug. Der unsterblich gewordene Kopf rächte sich an Sonne und Mond, die ihn verrathen hatten. Râhu wird auch zu den Planeten gezählt. Als Ursache der Finsterniss ist Râhu *der Drachenkopf, der aufsteigende Knoten des Mondes* oder, was dasselbe ist, *die Abweichung in Breite der Mondbahn von der Ekliptik*. Auch die *Eklipse* selbst und namentlich *der Moment des Eintritts der Finsterniss* wird durch Râhu bezeichnet. Râhu ist Regent von Südwesten. Den Buddhisten nehmen viele Asura Râhu an. — 2) = *त्याग.

राङ्कन्य m. fehlerhaft für **राङ्गण्य**.

राङ्गत Adj. *verfinstert* (Sonne, Mond).

राङ्गम्य Adj. Râhu *zugänglich, der Verfinsterung unterliegend* Ind. St. 14,368.

राङ्ग्रसन n. *das von Râhu kommende Verschlingen, das Verfinstern der Sonne oder des Mondes.*

राङ्ग्रह m. *der Dämon Râhu* Spr. 986.

राङ्ग्रहण n. *das von Râhu kommende Ergreifen, das Verfinstern der Sonne oder des Mondes.*

***राङ्ग्रास** und ***राङ्ग्राह** m. *Sonnen- oder Mondfinsterniss.*

***राङ्घ्रक्ष** n. *das Kraut der Ingwerpflanze* Râǵan. 6,29.

राङ्दर्शन n. *Eklipse* Âpast.

***राङ्भेदिन्**, ***राङ्मूर्धभिद्** und ***राङ्मूर्धहर** m. Bein. Vishṇu's.

***राङ्रत्न** n. *Hyacinth* Râǵan. 13,187.

राङ्कल m. N. pr. verschiedener Personen, unter andern eines Sohnes des Çâkjamuni.

राङ्कलक m. N. pr. verschiedener Personen Dṛçin. 4,4.

राङ्कलत m. N. pr. eines buddh. Patriarchen Eitel, Chin. B.

***राङ्कलम्** m. Bein. Çâkjamuni's.

राङ्कशान्ति f. Titel eines Werkes Burnell, T.

***राङ्कसंस्पर्श** m. *Sonnen- oder Mondfinsterniss.*

राङ्कसूतक n. Râhu's *Geburt*, so v. a. Râhu's *Erscheinen, eine Sonnen- oder Mondfinsterniss.*

राङ्गर्ण 1) *Adj. von **राङ्गण्य**. — 2) m. Patron. von **रङ्गण**.

***राङ्गण्य** m. Patron. von **रङ्गण**.

***राङ्घ्रिक्ष्ट** n. und ***राङ्घ्रत्सृष्ट** n. *Allium ascalonicum.*

1. रि, री, रिणाति, रिणीते, रीयते, *रियति; 1) *freilassen, — machen, laufen lassen.* — 2) *losmachen, ablösen, abtrennen, — von* (Abl.). — 3) *entlassen*, so v. a. *verleihen.* — 4) Med. *in Stücke gehen, sich auflösen; in's Fliessen gerathen.* **रीण** *aufgelöst, verschwunden* Çiç. 14,68. — *Caus. **रेषयति**. — Mit **अनु** Med. *nachfliessen*, mit Acc. — Mit **आ** 1) *laufen lassen.* — 2) Med. *laufen.* — Mit **नि** 1) *auflösen, trennen, zerstören; zerreissen.* — 2) *freimachen*, so v. a. *enthüllen.* — 3) Med. *sich frei machen, entrinnen.* — Mit **निस्** 1) *ablösen.* — 2) *anlocken* oder *verführen.* — Mit **प्र** 1) *abtrennen, austreiben.* — 2) Med. etwa *eindringen in* (Dat.) RV. 5,7,8. — Mit **वि** *zertrennen.* — Mit **सम्** 1) *zusammenspülen* VS. 6,18. — 2) *zusammenfügen, herstellen, einrichten.*

2. रि am Ende eines adj. Comp. = **रे**. Vgl. *अतिरि (unter *अतिरे) und बृहद्रि.

3. रि *die zweite Note.* Abkürzung von **ऋषभ**.

रिःफ n. = ῥιφη *das 12te astrologische Haus.*

***रिकणास्** n. fehlerhaft für **रेकणास्**.

रिक्त 1) Adj. s. u. **रिच्**. — 2) m. *a*) Bez. *einer der vier ominösen Bachstelzen* Varâh. Bṛh. S. 45,3. — *b*) *N. pr. eines Mannes. — 3) f. **आ** Bez. *des 4ten, 9ten und 14ten lunaren Tages.* — 4) *n. *Wald (Einöde).*

रिक्तक Adj. *leer.* Von einer Person so v. a. *kein Gepäck habend.*

रिक्तकुम्भ n. (m. Hdschrr.) Pl. *Leertöpfigkeit*, vielleicht so v. a. *leeres Geschwätz.*

रिक्तकृत् Adj. *leer machend, eine Leere bewirkend.*

***रिक्तगुरु** P. 6,2,42.

रिक्तता f. *Leere* Çiç. 17,40.

रिक्तपाणि Adj. 1) *leere Hände habend, Nichts in der Hand haltend* Âpast. 1,15,7. — 2) *kein Geschenk bringend* Âpast. 1,8,23.

रिक्तमति Adj. *leeren Sinnes, an Nichts denkend* Bhâg. P. 4,22,39.

रिक्तहस्त Adj. *leere Hände habend*, so v. a. *kein Geschenk mitbringend* (Pañkad.) und *kein Geschenk erhalten habend.*

रिक्तहार Bhâg. P. 8,22,9 fehlerhaft für **रिक्थहार**.

रिक्तार्क m. *ein auf einen* **रिक्त** *genannten Tag fallender Sonntag.*

रिक्ती Adv. mit **कर्** 1) *räumen, verlassen* Harshaṅ. 124,11. Kâd. 183,14. — 2) *forträumen, fortschaffen.*

रिक्थ n. 1) *Nachlass, Erbe.* — 2) *Vermögen, Besitz* überh.

रिक्थग्राह, रिक्थभागिन्, रिक्थभाज् (Gaut. 12, 40. 28,32), **रिक्थहर, रिक्थहार** und **रिक्थहारिन्** Adj. *erbend;* m. *Erbe.*

रिक्थाद Adj. *erbend;* m. so v. a. *Sohn.*

रिक्थिन् 1) Adj. *erbend;* m. *Erbe.* — 2) m. *Erblasser* Jâǵñ. 2,51.

रिक्थीय Adj. in **अरिक्थीय**.

***रिङ्कन्** m. = **स्तेन**.

***रिङ्गा** f. = **लिङ्गा**.

रिख् 1) **रिखति** = **लिख्**. Simplex nicht zu belegen. — 2) *रेखति (गतौ). — Mit **आ** *anritzen, aufreissen* RV.

रिङ्ग, रिङ्गति 1) *kriechen* (von Kindern, die noch nicht gehen können). — 2) *langsam von Statten gehen.*

***रिङ्ग** 1) m. *a*) *disappointing, deceiving.* — *b*) *a horse's hoof.* — *c*) *one of a horse's paces.* — *d*) *dancing.* — *e*) *sliding, slipping.* — 2) f. **आ** *a*) *ein best. Gang der Pferde.* — *b*) *das Tanzen.* — *c*) *Carpopogon pruriens.*

रिङ्गण n. *das Kriechen von Kindern.*

रिङ्ग, रिङ्गति, °ते *kriechen* (von Kindern, die noch nicht gehen können), *sich mit Mühe fortbewegen, sich langsam bewegen* Çiç. 11,47. — Caus. **रिङ्गयति** *kriechen lassen.*

***रिङ्गण** 1) n. = **रिङ्गण**. — 2) f. **ई** *a*) *eine best. Pflanze*, = **कैवर्तिका** Râǵan. 3,108. — *b*) *Phaseolus trilobus* Râǵan. 3,22.

रिङ्गि f. *Gang, Bewegung.*

रिङ्गित n. *das Wogen.*

रिङ्गिन् Adj. *kriechend* (von kleinen Kindern gesagt).

रिच्, रिणक्ति, *रेचति, रिच्यते und **रिच्यते**; 1) Act. *a*) *räumen, leeren.* — *b*) *freilassen, loslassen.* — *c*) *überlassen, preisgeben, hingeben, feil haben für* (Instr.). — *d*) *hinterlassen.* — *e*) *verdrängen*, so v. a. *an die Stelle von Etwas* (Acc.) *treten.* — 2) Med. Pass. *sich entleeren, leer werden* Taitt. Âr. 2,16. **रिरिचान** *leer geworden.* — 3) Pass. *a*) *kommen um, verlustig gehen, befreit werden von*, mit Instr. — *b*) *zu Nichte —, zu Schanden werden.* — 4) **रिक्त** und ***रिक्त** *a*) *leer.* **मध्यरिक्त** so v. a. *hohl* (Hand). — *b*) am Ende eines Comp. *ermangelnd, — los.* — *b*) *Nichts besitzend, arm.* — *c*) *eitel, hohl, werthlos.* — *d*) in Verbindung mit **दिन, तिथि** *der 6te, 9te und 14te lunare Tag.* — Caus. **रेचयति** 1) *leer machen.* — 2) *verlassen, aufgeben.* **रेचित** *verlassen* Çiç. 10,55. — 3) mit und ohne **मारुतम्** *den Athem entlassen.* — Mit **अति** 1) Med. Pass. *hinter sich lassen, hinausreichen über, überragen, vorwalten, übertreffen, überschüssig —, überlegen —, zu lang —, zu gross —, mehr sein, schwerer wie-*

gen, besser —, schlimmer —, ärger sein, sich höher dünken als (Spr. 7660); die Ergänzung im Acc. oder Abl. — 2) अतिरिक्त *a) überschüssig, übermässig, überflüssig* (so v. a. unnütz Hemâdri 2,*a*, 12,8). *zu gross, zu viel, noch mehr, zu spät;* mit einem Acc. *übersteigend um* (Instr.). Am Ende eines Comp. α) *einen Ueberschuss —, zu viel von Etwas habend.* — β) *übertreffend* Kâd. 154, 19. 158,3. — *b) verschieden von* (Abl. oder im Comp. vorangehend), *besonder.* — Caus. *überschüssig machen, zu viel thun* Vaitân. — Mit अत्यति Pass. *bedeutend mehr sein, — wiegen als* (Instr.). — Mit अभ्यति Med. Pass. *zu Gunsten von Jmd* oder *Etwas* (Acc.) *übrigbleiben, Jmd* oder *Etwas zu Gute kommen* Maitr. S. 2,2,13. Kâṭh. 26,4. TS. 2,3,6,1. 7,1,5,6. TBr. 1,2,5,3. 4,5,1. Çat. Br. 1, 9,1,18. 3,9,3,34. 11,1,2,5. Kâtj. Çr. 25,13,17. Tândja-Br. 9,7,2. — Mit व्यति 1) Pass. *a) hinausreichen über, überragen, vorzüglicher sein, übertreffen;* mit Acc. oder Abl. — *b) sich trennen von* (Abl.). — *c) sich unterscheiden von* (Acc. oder Abl.). — 2) व्यतिरिक्त *a) überschüssig, übermässig, im Uebermaass versehen mit* (im Comp. vorangehend), *übrig geblieben von* (im Comp. vorangehend). — *b) getrennt in* अ° (Nachtr. 5). — *c) unterschieden, verschieden, ein anderer als* (Abl. oder im Comp. vorangehend). — *d)* am Ende eines Comp. *frei von.* — Mit अनु Med. *nach Jmd sich entleeren.* — Mit आ *Jmd* (Dat.) *Etwas* (Acc.) *überlassen.* — Caus. 1) *den Athem entlassen.* — 2) आरेचित in Verbindung mit धू f. so v. a. *verzogen.* — Mit उद् 1) Med. Pass. *hinausreichen über, hervorragen, vorzüglicher sein als* (Abl.). — 2) उद्रिक्त *a) überschüssig, übermässig, im Ueberfluss vorhanden, überflüssig, übrig.* — *b) hinausreichend über* (Acc.) — *c) im Uebermaass —, reichlicher versehen mit, überlegen an;* die Ergänzung im Instr. oder im Comp. vorangehend. — *d) gesteigert durch* (im Comp. vorangehend). — *e) hochmüthig.* — Caus. *steigern.* — Mit समुद्, समुद्रिक्त *im Uebermaass versehen mit* (Instr.). — Mit नि in 1. निरेक. — Mit प्र Med. Pass. 1) *hinausreichen, hervorragen über* (Abl.). — 2) *in hohem Grade sich entleeren, — leer werden* Taitt. Âr. 2,16. — Caus. 1) *übriglassen.* — 2) *lassen, hingeben.* — Mit वि Med. Pass. 1) *hinausreichen über* (Abl.). — 2) *Durchfall bekommen.* विरिक्त *entleert* (Kâraka 8,9), *der seinen Leib entleert hat.* — Caus. 1) *leeren, leer machen.* — 2) *von sich geben, entlassen.* — 3) *laxiren, ausputzen.*

*रिङ्, रेङते (भर्त्सने).

रिट in भृङ्गिरिट.

*रिटि f. 1) *the crackling or roaring of flame.* — 2) *a musical instrument.* — 3) *black salt.* — Vgl. भृङ्गि°, भृङ्गी°.

रिणीनगर n. N. pr. einer *Stadt.*

*रिण्व्, रिण्वति (गतौ).

रित् Adj. *entrinnend.*

*रिद्ध Adj. *reif* (Korn).

*रिधम m. 1) *Frühling.* — 2) *Liebe.*

1. रिप् (= लिप्) 1) *schmieren —, kleben an* (Loc.). Nur रिप्त. — 2) *anschmieren, betrügen.* Nur रिरिपुस्. — Mit अपि, अपिरिप्त *verklebt,* so v. a. *erblindet.*

2. रिप् f. 1) *Betrug, Kniff.* — 2) *Betrüger.* — 3) vielleicht *Erde.*

रिपु 1) Adj. *betrüglich, verrätherisch.* — 2) m. *a) Betrüger, Schelm.* — *b) Widersacher, Feind.* In der Astrol. *ein feindlicher Planet.* — *c) das sechste astrologische Haus.* Auch °भवन n., °भाव m. und °स्थान n. — *d) *Gallapfel* Râgân. 12,144. — *e)* N. pr. eines Sohnes des Çlishṭi, des Jadu und des Babhru (VP.² 4,118).

*रिपुघातिनी f. *Abrus precatorius.*

रिपुंजय 1) Adj. *den Feind besiegend.* — 2) m. N. pr. verschiedener Fürsten.

रिपुता f. *das Feindsein.*

रिपुपक्ष Adj. *auf der Seite des Feindes stehend;* m. *Feind* Mahâvîrak. 119,7. Es ist aber vielleicht °पते *auf der Seite des Feindes* zu lesen.

रिपुमल्ल m. N. pr. eines Fürsten.

रिपुरादस m. N. pr. eines Elephanten.

रिपुराशि m. *das sechste astrol. Haus* Varâh. Jogaj. 4,2. 9.

रिप्तलेप m. *was* (an der Hand) *kleben geblieben ist* Âpast. Çr. 8,16,8.

रिप्र 1) n. *Schmutz, Unreinigkeit,* auch in übertragener Bed. — 2) m. N. pr. eines Sohnes des Çlishṭi. v. l. विप्र.

रिप्रवाह् Adj. *das Unreine entführend.*

*रिप्सु Adj. vom Desid. von रभ्.

रिफ्, रिफति, रेफति (mit आ) 1) *knurren.* — 2) रिफ्यते *geschnarrt werden, die Aussprache des r haben* oder *bekommen.* रिफित *geschnarrt, als r ausgesprochen.* — Die indischen Autoritäten geben der Wurzel die Bedeutungen कथन (कत्थन), युद्ध, निन्दा, हिंसा, दान und क्लेश. — Mit व्यप *umréissen* (also रिफ् = रिख् = लिख्). व्यपरिफत्ता-विवोत्तरवेदिं परिक्रामत: Âpast. Çr. 12,22,7. = विलिखन्तौ Comm. — Mit अव dass. — Mit आ *schnarchen.* — Mit वि, विरिफित *der r-Aussprache verlustig.*

रिभ्, रेभति 1) *knarren, knistern, murmeln* (von Flüssigem). — 2) *plaudern, schwatzen, laut werden.* — 3) *jubeln, bejauchzen.* — Mit अभि *anknurren, anbellen.* — Mit वि, विरिब्ध (s. bes.), *विरिभित und *विरेभित.

*रिम्बन् m. = स्तेन.

*रिमेद m. = अरिमेद.

*रिम्फ्, रिम्फति (हिंसायाम्).

*रिम्फ m. *der Thierkreis.*

*रिम्ब्, रिम्बति v. l. für रिण्व्.

*रिय्, रियति Denomin. von रै. Vgl. auch u. 1. रि.

रिरंसा f. *das Verlangen sich zu ergötzen,* insbes. *geschlechtlich, Geilheit.*

रिरंसु Adj. *das Verlangen habend sich zu ergötzen* (Çiç. 6,1), insbes. *geschlechtlich, — mit* (Acc. Hem. Par. 2,274), *geil.*

रिरक्षा (ungrammatisch Bhâg. P. und Subhâshitar. 1467) und रिरक्षिषा f. *das Verlangen zu bewachen, zu hüten, zu bewahren, zu schützen* (Harshak. 175,19), *aufrechtzuerhalten.*

रिरक्षिषु und रिरक्षु (ungrammatisch Bhâg. P.) Adj. (mit Acc.) *das Verlangen habend zu bewachen, zu hüten, zu bewahren, zu schützen, aufrechtzuerhalten.*

रिरमयिषु Adj. (mit Acc.) *das Verlangen habend zu ergötzen,* insbes. *geschlechtlich.*

रिरिक्षु Adj. *versehren wollend.*

*रिरी f. *gelbes Messing.*

रिल्कण m. N. pr. fehlerhaft für बिल्कण.

रिवक m. v. l. für रवक.

रिश्, रिशति (हिंसायाम्), °ते 1) *rupfen, abreissen;* daher *abweiden.* — 2) रिष्ट *gezerrt, aus der Lage gebracht, zerrissen, zerbrochen.* — Mit आ Med. *abweiden.* — Mit वि, विरिष्ट *aus der Lage gezerrt, gebrochen* (eig. und übertr.) Vaitân.

रिशा f. *die Rupfende, Zerrende* als Bez. *eines best. Thierchens.*

रिशादस् Adj. als Beiw. der Marut und anderer Götter.

रिश्य m. = ऋश्य.

रिश्यपद् Adj. (f. °पदी) = ऋश्यपद् AV. 1,18,4.

1. रिष्, रिष्यति, रिष्यते (nur intrans.), रिषति, रेषति; 1) *versehrt werden, Schaden nehmen; versagen, misslingen, zu Schanden werden.* रिष्ट *misslungen.* — 2) *beschädigen.* — Caus. रेषयति *versehren, Schaden thun, beschädigen, versagen —, fehlen machen.* Med. *sich Schaden thun; misslingen, zu Schanden werden.* — Desid. रिरिक्षति *beschädigen wollen.* — Mit अनु (°रिष्यति) *nach Jmd* (Acc.) *versehrt*

werden, — Schaden nehmen. — Mit अभि *misslingen.* — Mit आ Caus. *schädigen.*

2. रिष् f. *Schaden* oder *Schädiger.* रिषे Dat. Infin. रिष in नघारिष.

रिषण्य्, रिषण्यति *fehlen, versagen, unzuverlässig werden, fallere.*

रिषण्य Adj. in अरिषण्य.

रिषण्यु Adj. *unzuverlässig, trügerisch.*

रिषयध्यै Dat. Inf. von 1. रिष् Caus. RV. 1,129,8.

*रिषि m. = ऋषि.

रिषीक, रिषीकाणामयनम् als Beiw. Çiva's.

रिषोकर (Conj.) Adj. = रिःस्र Nilak. zu Hariv. 2,72,36.

रिष्ट 1) Adj. s. u. रिश् und 1. रिष्. — 2) m. *a) *Schwert. — b) *Sapindus detergens.* Vgl. अरिष्ट. — *c*) N. pr. α) eines Daitja. — β) eines Sohnes des 7ten Manu. — 3) f. रिष्टा N. pr. der Mutter der Apsaras. Richtig wohl अरिष्टा. — 4) n. *a) Unheil, Unglück* Utpala zu Varâh. Bṛh. 6,12. — *b) ein ungünstiges Vorzeichen. — c) *Glück, Heil.*

*रिष्टक m. *Sapindus detergens.*

*रिष्टताति Adj. = क्षेमंकर.

1. रिष्टि f. *Schaden; das Misslingen, Fehlschlagen.*

2. रिष्टि m. = ऋष्टि *Schwert.* Diese Bed. soll das Wort in अरिष्टामय (Nachtr. 5) nach dem Comm. haben.

*रिष्टीय्, रिष्टीयति = रिषण्य्.

रिष्फ n. = रिःफ.

*रिष्य und रिष्यमूक ungenaue Schreibart für ऋष्य und ऋष्यमूक.

*रिष Adj. = रिःस्र.

रिह् 1) रेढि (अर्चतिकर्मन्), रेढि (रेळ्हि), रिक्षाणै und रिक्षाण; रीढ in अरीढ; *lecken, belecken, ablecken; liebkosen.* — 2) *रेकृति (वधे). — Intens. (रेरिह्यते, रेरिक्त् Partic., रेरिक्षाण) *wiederholt belecken, küssen.* — Mit आ *belecken, benagen.* — Mit परि *rings belecken.* — Mit प्रति *belecken.* — Mit सम् *gemeinsam belecken.*

*रिक्म् Adv. *wenig.*

*रिक्थायस् m. = स्तेन.

रिक्ष्ण m. N. pr. fehlerhaft für बिल्क्ण.

*रिक्ष्वन् m. = स्तेन.

1. री, रीयते s. u. 1. रि.

2. री = रै in ऋधंद्री.

3.*री f. s. u. रृ 4).

*रीड्या f. = घृणा und लज्जा.

रीटि in *भृङ्गिरीटि.

*रीठा f. und *°कारञ्ज m. *eine Art* Karañga Râgân. 9,72.

*रीढक m. *Rückgrat.*

रीढा f. *Geringachtung.*

रीति f. 1) *Strömung, Strom.* — 2) *Lauf, Bewegung.* — 3) *Strich, Linie, Reihe* Naish. 7,31. — 4) (*Lauf der Dinge*) *Art, Weise.* — 5) *Stil, Diction* Vâmana 1,2,6. fgg. — 6) *gelbes Messing.* — 7) *Eisenrost, Schlacke.*

रीतिक 1) *n. *eine Salbe aus Messingasche* Râgân. 13,92. — 2) f. आ *a) Messing* Râgân. 13,1. 30. — *b*) *= 1).

*रीतिकुसुम n., *रीतिज n. und *रीतिपुष्प n. = रीतिक 1) Râgân. 13,92 nebst Note.

रीती Adv. mit भू *sich in eine Reihe stellen* Pâr. Gṛhj. 3,10,23.

रीत्यप्, रीतिअप् (stark रीत्याप्, रीतिआप्) Adj. *Wasser strömend.*

*रीरी f. *gelbes Messing.*

*रीव्, रीवति, °ते (आदानसंवरणयोः).

1. रु, रुवति, रौति (अर्चतिकर्मन्), रवति (buddh.), *रवीति; auch Med. (रवस्व Âpast. Çr. 7,17,2); Partic. रुवत्, ausnahmsweise auch रवत्, रवमाण und रवाण. 1) *brüllen, heulen, laut schreien, toben, quaken, summen, dröhnen.* — 2) °रुत *erklingend vom Geschrei* u. s. w. von. — Caus. रावयति 1) *brüllen lassen, zum Schreien bringen.* — 2) °रावित *erklingen gemacht durch das Geschrei* u. s. w. von. — 3) अवरुवन् in der Bed. des Intens. Bhâg. P. — *Desid. रुरुषति. — *Desid. vom Caus. रिरावयिषति. — Intens. (रोरवीति, रोरुटि, रोरूयते, °ति, Partic. रोरुवत्) *heftig brüllen, — schreien, — tosen, —dröhnen.* — Mit अनु 1) *Jmds* (Acc.) *Geschrei* u. s. w. *nachahmen.* — 2) *Jmds* (Acc.) *Geschrei* u. s. w. *erwiedern, losbrüllen auf* Âpast. Çr. 7,17,2. — 3) °अनुरुत *erklingend vom Geschrei* u. s. w. von. — Mit अभि 1) *anbrüllen, anheulen, anschreien.* — 2) °अभिरुत *erklingend vom Geschrei* (auch mit Hinzufügung von शब्द् u. s. w.) u. s. w. von. — Mit आ 1) *her—, hinbrüllen, — dröhnen, aufschreien.* — 2) *anbrüllen.* — Intens. *anbrüllen.* — Mit उप in उपरव und *उपराव. — Mit प्र *laut brüllen.* — Mit प्रति *Jmds* (Acc.) *Geschrei erwiedern.* °रुत mit pass. Bed. — Mit वि 1) *heulen, laut schreien, summen, klingen, knarren.* — 2) *anschreien, anrufen.* विरुत mit pass. Bed. — 3) विरुत *erklingend vom Geschrei* u. s. w. von (Instr. oder im Comp. vorangehend). — Caus. 1) *laut schreien.* — 2) *ertönen machen.* Nur विरावित in pass. Bed. — Mit सम् *gemeinschaftlich schreien.*

2.*रु m. 1) *Laut.* — 2) *fear, alarm.* — 3) *war, battle.*

3. रु *zerschlagen, zerschmettern.* Zu belegen nur रविषम् (RV.) und रुत. Nach dem Dhâtup. hat रवते die Bedeutungen रेषण (रोषण, वध), गति und भाषण. — Intens. (रोरुवत्) dass.

4.*रु m. *cutting, dividing.*

*रुंश्, रुंशति und रुंशयति (भाषायाम्).

*रुक Adj. *freigebig.*

रुक्काम Adj. *nach Glanz begierig.*

रुक्केश m. *eine best. Mixtur* Mat. med. 229.

*रुकप्रतिक्रिया f. *Behandlung einer Krankheit, ärztliche Praxis.*

रुक्म 1) m. n. (nur AV.) *Schmuck von Gold* (vielleicht auch *von Edelsteinen*); in den Brâhmaṇa *Goldscheibe, Goldplättchen zum Anhängen.* — 2) m. *a) *Mesua Roxburghii.* — *b) *Stechapfel.* — *c*) N. pr. eines Mannes. — 3) n. *a) Gold* Râgân. 13,8. — *b) *Eisen.*

रुक्मकवच m. N. pr. eines Enkels des Uçanas.

*रुक्मकारक m. *Goldarbeiter.*

रुक्मकेश m. N. pr. eines Sohnes des Bhîshmaka.

रुक्मधर m. N. pr. eines Fürsten VP.² 4,143.

रुक्मन् Adj. *glänzend* (Agni).

रुक्मपाश m. *die Schnur, an welcher die Goldscheibe hängt,* Vaitân. 28,27.

रुक्मपुर n. *Goldstadt,* Bez. der Stadt Garuḍa's.

रुक्मपुरुष m. Du. Bez. *bestimmter Backsteine* Çat. Br. 6,1,2,30. 10,4,2,14. 5,5,10. Vgl. 8,7,4,8. 10,4,1,6. 5,2,7. 21. 4,15.

रुक्मपृष्ठ Adj. *von Aussen mit Gold belegt, vergoldet* MBh. 3,146,11. R. 2.100,19. R. Gorr. 2, 108,19.

रुक्मप्रस्तरण Adj. *einen mit Goldschmuck verzierten Ueberwurf habend.*

रुक्मबाहु m. N. pr. eines Sohnes des Bhîshmaka.

रुक्ममय Adj. *aus Gold verfertigt, golden.*

1. रुक्मरथ m. *ein goldener Wagen, der Wagen* Rukmaratha's (Droṇa's).

2. रुक्मरथ 1) Adj. *einen goldenen Wagen habend.* — 2) m. *a)* Bein. Droṇa's. — *b)* N. pr. verschiener Männer. Auch Pl.

रुक्मललाट Adj. *mit einem Goldschmuck an der Stirn* (Ross).

*रुक्मलोह oder *°लौह n. *ein best. Arzeneistoff* Bhâvapr. 4,55. 56.

रुक्मवक्षस् Adj. *mit Goldbehängen an der Brust* (die Marut).

रुक्मवत् 1) m. N. pr. des ältesten Sohnes des Bhîshmaka, = रुक्मिन्. — 2) f. °वती *a) ein best. Metrum.* — *b*) N. pr. einer Enkelin Rukmin's.

रुक्मवाहन m. Bein. Droṇa's. Vgl. 2. रुक्मरथ 2) *a*).

रुक्माङ्गद m. N. pr. verschiedener Männer.

रुक्माङ्गदचरित n. und °चरित्र n. Titel eines Werkes Opp. Cat. 1. Burnell, T.

रुक्मि m. N. pr. = रुक्मिन् 2) *a*). Nur रुक्मिम् (metrisch).

रुक्मिणीनन्दन (metrisch) m. Metron. Pradjumna's.

रुक्मिणीकल्याण n. Titel eines Werkes Opp. Cat. 1.

रुक्मिणीतीर्थ n. N. pr. eines Tîrtha.

रुक्मिणीपरिणय m. Titel eines Schauspiels Burnell, T.

रुक्मिणीव्रत n. *eine best. Begehung.*

रुक्मिणीश m. Bein. Vishṇu-Kṛshṇa's. °विजय m. Titel eines Werkes Opp. Cat. 1.

रुक्मिणीस्वयंवर m. Titel eines Werkes Opp. Cat. 1.

रुक्मिणीह्रद n. N. pr. eines Tîrtha.

*रुक्मिदर्प (!), *रुक्मिदारण und *रुक्मिदारिन् m. Bein. Baladeva's.

रुक्मिन् 1) Adj. *Goldschmuck tragend, damit verziert.* — 2) m. N. pr. *a*) des ältesten Sohnes des Bhîshmaka und Gegners Kṛshṇa's, der seine Schwester geraubt hatte. Wird von Baladeva getödtet. — *b*) *eines Gebirges. — 3) f. रुक्मिणी *a*) *eine best. Pflanze, = स्वर्णक्षीरी Râǵan. 5,53. — *b*) N. pr. α) einer Tochter Bhîshmaka's, die Kṛshṇa mit Gewalt entführte und ehelichte. Sie ist die Mutter Pradjumna's und wird später mit Lakshmî identificirt. — β) verschiedener anderer Frauen Hem. Par. 12,243. — *c*) Name der Dâkshâjanî in Dvâravatî.

*रुक्मिभिद् m. Bein. Baladeva's.

रुक्मिशासन m. Bein. Vishṇu-Kṛshṇa's.

रुक्मेषु m. N. pr. eines Fürsten.

1. रुक्ष् m. *Gewächs, Baum.*

2. रुक्ष Adj. ungenaue Schreibart für रूक्ष.

रुक्ष्म Râǵat. 5,433 fehlerhaft für रूक्ष.

*रुक्षमन् n. *Koth, Excremente.*

रुग्न्वित Adj. von *Schmerz begleitet, schmerzhaft.*

रुगार्त Adj. (f. आ) *von Schmerzen geplagt, krank* Venis. 161. Kâmpaka 465.

रुग्ण 1) Adj. s. u. 1. रुज्. — 2) n. *Riss, Spalte* RV. 3,31,6.

रुग्णवत् Adj. *eine Ableitung von* 1. रुज् *enthaltend.* f. °वती (sc. ऋच्) Âpast. Çr. 12,15,5.

रुग्दाह m. *eine Art Fieber* Bhâvapr. 3,76. 78. 99.

रुग्न fehlerhaft für रुग्ण.

रुग्भेषज n. *Arzneimittel, Heilkraut.*

रुग्विनिश्चय m. Titel eines medic. Werkes.

*रुङ्निवर्तन n. *Genesung, Gesundheit* Râǵan. 20,67.

रुच्य् Adj. *das Wort* रुच् *enthaltend.* f. रुच्यती *ein solcher Spruch.*

1. रुच्, रोचते (metrisch auch Act.; Perf. Act. im Veda meist mit transit. Bed.) 1) *scheinen, leuchten, hell sein* (von Sonne, Feuer, Sternen u. s. w.). रुचित *leuchtend,* so v. a. *von der Gluth bestrahlt; glänzend, blank.* — 2) *scheinen —, leuchten lassen.* Nur Perf. act. — 3) *leuchten,* so v. a. *in vollem Glanze erscheinen, prangen.* — 4) *schön —, gut erscheinen, gefallen, — Jmd* (Dat. oder Gen.). Häufig ist die Person zu ergänzen; auch mit Infin. (70,15). रोचमान und रुचित *gefallend, erwünscht, lieb.* उभयतो रुचिते *wenn es beiderseits gefällt.* रुचित angeblich auch *lecker.* — 5) *Gefallen finden, — an* (Acc.), *verlangen nach* (Dat.). — Caus. रोचयति, रोचयते 1) Act. *scheinen —, leuchten lassen.* — 2) Act. *beleuchten, erhellen.* — 3) Act. *gefallen —, angenehm machen.* — 4) Act. *bewirken, dass Jmd* (Acc.) *Gefallen findet, — Verlangen fühlt nach* (Dat.). — 5) Act. Med. (*sich Etwas schön —, gut erscheinen lassen*) *Gefallen finden an, belieben, gutheissen, für gut finden* (mit Acc. oder Infin.); *erwählen, — zu* (mit doppeltem Acc.); *beabsichtigen, im Sinne haben.* Pass. *gefallen, erwünscht sein.* — 6) *Jmd* (Dat.) *gefallen.* — Intens. (रोरुचान) *hell leuchten* RV. 4,1,7. — Mit अति 1) Med. *durchleuchten, hinleuchten über* (Acc.). — 2) Med. Act. *heller leuchten als, überstrahlen;* mit Acc. MBh. 7,23,81. — Caus. 1) *Etwas unangenehm empfinden* MBh. 5,189,17. — 2) mit कर्मणा so v. a. *Etwas in's Werk zu setzen suchen* MBh. 5,93,7. — Mit अनु Caus. Act. *Gefallen finden an, für gut finden, erwählen;* mit Acc. — Mit अभि 1) *leuchten, in vollem Glanze erscheinen, prangen.* — 2) *Jmd* (Dat.) *gefallen.* अभिरुचित *gefallend, erwünscht, genehm, — Jmd* (Dat. oder Gen.) 302,33. — 3) °अभिरुचित *Gefallen findend an.* — Caus. 1) Act. *bereiten, dass Jmd Gefallen findet an* (Instr.), *angenehm unterhalten;* mit Acc. MBh. 13,10,45. — 2) Act. Med. *Gefallen finden an, belieben, für gut finden, gern haben;* mit Acc. oder Infin. Mit Dat. eines Nom. act. *sich entschliessen zu.* कर्मणा so v. a. *in's Werk zu setzen suchen.* — Mit अव Med. *herabglänzen.* — Mit आ in आरोक, आरोचक und *आरोचन; आरुचय् s. u. रुचय्. — Caus. 1) Med. *Gefallen finden an, billigen, gutheissen;* mit Acc. v. l. रोचये st. आरोचये. — 2) Act. (einmal Med.) *Jmd* (Gen., einmal Acc.) *mittheilen, melden* Lalit. 103,18. 156,21. 161,5. 162,2 (Med.). 244,16. 334,7. Kâraṇḍ. 32,1. 24 (mit Acc.). 55,23. 89,6. Saddh. P. 6, Anf. Vaǵraćch. 27,19. — Mit उद् Med. *erglänzen.* — Mit उप Med. *strahlend nahen.* — Mit निस् Act. (Perf.) *durch Glanz vertreiben.* — Mit परि Med. *ringsum leuchten.* — Mit प्र Med. 1) *hervorleuchten.* — 2) *einleuchten, gefallen.* — Caus. Act. 1) *erleuchten, erhellen.* — 2) *leuchten lassen.* — 3) *scheinbar —, stattlich —, gefällig machen.* — 4) *empfehlen, anpreisen.* Nur प्रोचित. — 5) *Gefallen finden an, gut befinden.* Nur प्रोचित. — Mit संप्र Med. *gefallen, gut scheinen.* — Mit प्रति Med. *Jmd* (Acc.) *gefallen.* — प्रत्यरोचत MBh. 7,1028 fehlerhaft für अत्यरोचत. — Caus. Act. *Gefallen finden an, belieben, beschliessen.* — Mit वि 1) Med. *scheinen, erglänzen, glänzen, hell sein; erscheinen, — wie* (Nomin.), *sichtbar werden, — sein; einen Glanz um sich verbreiten* (in übertragener Bed.), *ansehnlich werden, ein Ansehen haben, prangen.* Aor. in der klassischen Sprache Act. — 2) Med. *überstrahlen,* mit Acc. — — 3) Act. Perf. *scheinen lassen, erhellen.* — 4) Med. *Jmd* (Gen.) *einleuchten, gefallen.* — Caus. Act. 1) *scheinen lassen, erhellen.* — 2) *Gefallen finden an* (Acc.). स्त्रीधर्मम् so v. a. *geil werden* (von einem Weibe). — Desid. (विरुरुचुषेत!) *zu gefallen wünschen* Ait. Âr. 364,3 v. u. (das vorangehende न wohl zu tilgen). — Mit अतिवि Med. mit zum Ueberfluss wiederholtem अति *überstrahlen.* v. l. अभिव्यरोचत st. अतिव्य°. — Mit अभिवि Med. *glänzen, strahlen.* — Mit सम् Med. *gleichzeitig —, in die Wette scheinen, glänzen, strahlen.* — Caus. Act. *Gefallen finden an, belieben, für gut befinden, beschliessen* (mit Acc.), *erwählen zu* (mit doppeltem Acc.).

2. रुच् f. 1) *Helle, Licht, Glanz.* — 2) *Ansehen, Pracht.* — 3) *Farbe* 300,25. — 4) am Ende eines adj. Comp. *Aussehen* 251,22. — 5) *Gefallen an, Gutfinden, Verlangen nach.* — 6) Pl. *eine best. Klasse von Apsaras* VP.^{2} 2,82.

रुच् 1) Adj. *licht.* — 2) f. रुचा *a*) *Gefallen, Gutfinden.* तद्वै तस्मै न रुचामभ्युपैति *das gefällt ihm nicht.* — Nach Çabdar. = दीप्ति, शोभा, इच्छा, शारिकाक्षुभाक्षुभ (सारिका°?).

रुचक 1) *Adj. *a*) *überaus gross.* — *b*) *agreable, pleasing.* — *c*) *sharp, acrid.* — *d*) *tonic, stomachic.* — 2) m. n. *a*) *Zahn.* *m. — *b*) *ein best. glückbringender Stoff.* — *c*) *ein best. Goldschmuck, Halsschmuck* Daçak. 73,9. *m. *n. — *d*) *Ring.* *m. *n. — *e*) **Citrone* Râǵan. 11,150. — 3) m. *a*) **Taube.* — *b*) **Ricinus*

communis. — c) einer der fünf Wundermenschen, welche unter bestimmten Constellationen geboren werden. — d) eine viereckige Säule. — e) N. pr. α) eines Sohnes des Uçanas. — β) eines Fürsten (v. l. रुरुक) VP.² 3,289. — γ) eines Autors Kumârasv. zu Prataparr. 329,1. 331,23. 354,27. 374,21. — δ) eines Berges. — 4) n. *a) *Pferdeschmuck. — b) *Kranz. — c) *Embelia Ribes. — d) *Sochalsalz* Râǵan. 6,93. *— e) *Natrum. — f) *süsser Saft. — g) *Gallenstein des Rindes. — h) *a stomachic. — i) ein Gebäude, das von drei Seiten Terrassen hat und nur von der Nordseite geschlossen ist.* — Vgl. अधर°, अधरोष्ठ° und ओष्ठ° in Nachtr. 5.

रुचय्, °यते mit आ *herglänzen* ṚV. 3,6,7.

रुचि (AV.), रुचिँ (Maitr. S. 4,9,5) 1) f. *a) Licht, Glanz. — b) Pracht, Schönheit. — c) Farbe. — d) Gefallen, Geschmack, Lust, — an* oder *zu* (Loc., Acc. mit प्रति, Infin. oder im Comp. vorangehend). रुचिं दा *Jmd* (Gen.) *gefallen*, रुचये भू dass., रुचिम् आ-वह् *Lust machen zu* (Dat.). रुच्या und स्वरुच्या *nach Gefallen, — Belieben, — Wunsch.* Am Ende eines adj. Comp. *Gefallen findend an, Verlangen habend nach. — e) Appetit. — f) eine Art von Umarmung. — g) *Gallenstein des Rindes* Râǵan. 12,58. *— h)* N. pr. α) einer Apsaras. — β) der Gattin Devaçarman's. — 2) m. *a) die Wurzel* रुच् 222,26. fg. *— b)* N. pr. α) eines Prâǵâpati. — β) eines Sohnes des Viçvâmitra. — γ) eines Fürsten.

रुचिक m. *ein best. Schmuck* Ṛkt. 1, Z. 4 v. u. Richtig wohl रुचक.

रुचिकर 1) Adj. *a) Lust machend, das Verlangen erregend. — b) Appetit machend.* — 2) m. N. pr. eines Fürsten.

रुचितँ 1) Adj. s. u. 1. रुच्. — 2) f. आ *ein best. Metrum.* Richtig रुचिरा.

रुचितवत् Adj. *eine Form der Wurzel* रुच् *enthaltend*; f. °वती *ein solcher Vers.*

रुचिता f. am Ende eines adj. Comp. Nom. abstr. von °रुचि *Gefallen, Geschmack.* अधर्मरु° MBh. 13,5628 fehlerhaft für अधर्मरु°.

रुचित्व n. dass.

रुचिदत्त m. N. pr. eines Autors. Auch °मिश्र.

रुचिदत्तीय n. Titel eines Werkes Opp. Cat. 1.

रुचिदेव m. N. pr. eines Mannes.

रुचिधामन् n. *die Stätte des Lichts, die Sonne.*

रुचिनाथ m. N. pr. eines Autors.

रुचिपति m. N. pr. eines Scholiasten.

रुचिपर्वन् m. N. pr. eines Mannes.

रुचिप्रद Adj. *Appetit machend.*

रुचिप्रभ m. N. pr. eines Daitja.

*रुचिफल n. 1) *Birne.* — 2) *die Frucht der Momordica monadelpha* Râǵan. 7,185.

रुचिभर्तर् m. 1) *der Herr des Lichtes, die Sonne.* — 2) *der Herr der Lust, Gatte.*

रुचिर 1) Adj. (f. आ) *a) hell, glänzend. — b) prächtig, schön. — c) gefallend, genehm, zusagend, ansprechend, — Jmd* (Gen. oder im Comp. vorangehend). *— d) appetitlich. — e) *lecker.* — 2) m. N. pr. eines Sohnes der Senaǵit. — 3) f. आ *a) Gallenstein des Rindes* Râǵan. 12,58. *— b)* Name *zweier Metra. — c)* N. pr. eines Flusses. — 4) *n. *a) Silber* Râǵan. 13,14. *— b) Safran.* Richtig रुधिर. *— c) Rettig* Râǵan. 7,15. *— d) Gewürznelken.* Richtig सुषिर. — Vgl. ओष्ठरुचिर.

रुचिरकेतु m. N. pr. eines Bodhisattva.

*रुचिरञ्जन m. *Moringa pterygosperma* Râǵan. 7,29.

रुचिरदेव m. N. pr. eines Prinzen.

रुचिरधी m. N. pr. eines Fürsten.

*रुचिरप्रभाससंभव m. N. pr. eines Schlangendämons.

रुचिरभाषण Adj. *von glänzender Rede, schön redend* Daçak. 36,21.

रुचिरमूर्ति Adj. *von schöner Gestalt* Daçak. 9,11.

रुचिरश्रीगर्भ m. N. pr. eines Bodhisattva.

*रुचिरातनय m. Metron. Kakshivant's Gal.

रुचिराश्व m. N. pr. eines Sohnes des Senaǵit.

*रुचिरासुत m. Metron. Pâlakâpja's.

रुचिरुचि m. N. pr. eines Mannes Ârsh. Br.

*रुचिवह् Adj. *Licht bringend.*

रुचिष्य Adj. 1) *gefallend, genehm, erwünscht.* — 2) *Appetit machend.* — 3) **lecker.*

रुचिस्थ Adj. Suçr. 1,219,15 fehlerhaft für रुचिष्य *Appetit machend.*

रुची (metrisch) f. = रुचि *Licht, Glanz.* Pl. Naish. 8,28.

रुचैँ Dat. Infin. zu 1. रुच् 1) ṚV. 9,23,3. AV. 10,2,16.

रुच्य 1) Adj. (f. आ) *a) gefallend, prächtig, schön* Naish. 8,28. *— b) Appetit machend* Râǵan. 13,38. 129. 131. 135. 165. — 2) *m. *a) Geliebter, Gatte. — b) Strychnos potatorum* Râǵan. 11,200. *— c) Aegle Marmelos. — d) Reis.* — 3) *f. आ *a) schwarzer Kümmel* Râǵan. 6,61. *— b) eine Gurkenart* Râǵan. 7,216. — 4) *n. *Sochalsalz* Râǵan. 6,93.

*रुच्यकन्द m. *Arum campanulatum* Râǵan. 7,63.

रुच्यवाकन m. N. pr. eines der 7 Ṛshi unter Manu Rohita. v. l. कव्यवाकन.

1. रुज्, रुजँति 1) *erbrechen, zerbrechen, zertrümmern, zerpflücken.* रुग्णँ *zerbrochen, zerschmettert.* शोकरुग्ण *vor Kummer gebrochen.* — 2) *Jmd* (Acc.) *Schmerzen bereiten, Pein verursachen.* Bei unpersönlicher (in Bhaṭṭ. auch persönlicher) Ausdrucksweise auch mit Gen. des Objects 235,80. fgg. — Caus. रोजयति *einen Schlag versetzen auf* (Loc.). — Desid. in रुरुक्षँति. — Mit अभि *Schmerzen bereiten*, mit Acc. Karaka 2,6. — Mit अव *abbrechen.* अवरुग्ण *abgebrochen.* अवरुग्रम् MBh. 7,1345 schlechte Lesart für अवस्थानम्. — Mit आ (hier und da auch Med.) *erbrechen, zerbrechen, abbrechen, ausbrechen, zerhauen, zerfleischen.* केशानारुज्य *sich die Haare ausraufend.* आरुग्ण *zerbrochen u. s. w.* — Mit समा *zerbrechen, abbrechen.* — Mit उद् Med. (उद्रुक्ते) *sich von einem Schlage erholen.* — Mit समुप oder समुपा *einhauen auf, hart bedrängen.* — Mit परि *rings aufbrechen.* — Mit प्र *zerbrechen.* — Mit वि *zerbrechen, zerschmettern, zerreissen.* विरुग्ण *zerrbrochen u. s. w.* विरुग्र (!) Ind. Antiq. 8,241. — Mit सम् 1) *zerbrechen.* संरुग्ण *zerschmettert.* — 2) *Schmerzen bereiten*, mit Acc. Karaka 2,6.

2. रुज् 1) Adj. am Ende eines Comp. *zerbrechend, zerschmetternd.* — 2) f. *a) Schmerz, Krankheit.* मानसी *Seelenschmerz.* — *b) Costus speciosus* Bhâvapr. 3,95. Utpala zu Varâh. Bṛh. S. 78,1.

3. रुज्, रुजामि ṚV. 4,4,11 = TS. 1,2,14,4 vielleicht so v. a. ऊर्जयामि.

रुजँ 1) Adj. (f. ग्रा) *zerbrechend, zerschmetternd* VS. 10,8 (nach Mahidh.). Vgl. वलंरुजँ. — 2) m. von unbekannter Bed. AV. 16,3,2. — 3) f. रुजा *a) das Zerbrechen* Megh. 26. *— b) Schmerz.* Am Ende eines adj. Comp. f. आ. *— c) *Costus speciosus* oder *arabicus. — d) *Schafmutter.*

रुजस्कर Adj. *Schmerzen bereitend.*

रुजाकर 1) Adj. (f. ई) dass. — 2) *m. *Krankheit.* — 3) *n. *die Frucht der Averrhoa Carambola.*

रुजाना f. ṚV. 1,32,6 nach Nigh. 1,18 und Nir. 6,4 *Fluss.*

रुजापह् Adj. *Schmerzen vertreibend.*

रुजावत् Adj. *schmerzhaft.*

*रुजाविन् ved. Adj. wohl dass.

*रुजासह् m. *Grewia elastica* Râǵan. 9,114.

*रुट्, रोटते (प्रतिघाते, दीप्तौ), रोटयति (रोषे, भाषार्थे oder भासार्थे).

रुठ्, *रोठति (उपघाते), रोठते (प्रतिघाते) *quälen, peinigen.*

*रुणास्करा f. *eine Kuh, die sich leicht melken lässt.*

*रुण्ट्, रुण्टति (स्तेये).

*रुण्ठ्, रुण्ठति (गतौ, आलस्ये, प्रतिघाते, क्षेटे, स्तेये).

*रुण्ड्, रुण्डति (स्तेये).

रुण्ड Adj. *verstümmelt;* m. *ein verstümmelter Mensch, ein blosser Rumpf* Pañkad. 17,4. Am Ende eines adj. Comp. f. आ.

रुण्डक 1) m. = रुण्ड. Nur am Ende eines adj. Comp. (f. आ). — 2) *f. रुण्डिका *a) Schlachtfeld. — b) Liebesbotin. — c) Thürschwelle. — d)* = विभूति.

रुत ३ 1) Adj. s. u. 1. und 3. रु. — 2) n. *Gebrüll, Geschrei, Gewieher* (Varâh. Jogas. 8,5), *Gesang* (der Vögel) u. s. w. Häufig Pl.

रुतज्ञ Adj. *die Sprache* (der Thiere oder Vögel) *verstehend;* m. *Augur.*

रुतवेत्तर् Nom. ag. dass.

रुताभिज्ञ Adj. dass.

रुद्ध m. N. pr. eines Mannes.

1. रुद्, रोदिति (रुद् neben रुदिक्षि, रोदेत् = रुध्यात् Baudh. 1,7,15,30), रुदति (ved.); episch auch Med. (रुदते, रुदमान, रोदताम्, रोदमान); 1) *jammern, heulen, weinen.* रुद्यमाने *wenn geweint wird.* रुदिता *weinend* 125,18 wohl fehlerhaft für रुदती. — 2) *bejammern, beweinen.* — 3) रुदित *von Thränen benetzt.* — रोत्स्यति gehört zu रुध्. — Caus. रोदयति *jammern —, heulen —, weinen machen.* — Desid. *रुरुदिषति; vgl. रुरुदिषु. — Intens. (रोरुद्यते, रोरुदती) *heftig jammern* u. s. w. — Mit अनु 1) *hinterdrein weinen.* — 2) *weinen um* oder *über* (Acc.). — 3) *Jmd* (Acc.) *nachjammern, in Jmds Jammer einstimmen.* — 4) *weinen* (?). — Mit अभि, °रुदित *jammernd ausgestossen* (Laute). — Mit अव, °रुदित *worauf Thränen gefallen sind.* — Mit उपा *bejammern, beweinen* Bhatt. — Mit उप *wehklagen über* (Acc.) Hemâdri 1,29,21. — Mit नि, निरुदित *weinerlich vorgetragen* Saṃhitopan. 7,3. — Mit प्र 1) *zu jammern —, zu heulen, — zu weinen anfangen.* प्ररुदित *der angefangen hat zu weinen,* so v. a. *weinend.* — 2) *laut jammern, heulen.* — 3) *mit Jmd* (Acc.) *weinen.* — Mit वि *laut jammern, — heulen, — weinen.* — Mit सम् in संरोदन.

2. रुद् Adj. *jammernd, heulend* in अघरुद् ३ und *भवरुद्.

*रुदथ m. 1) *Kind.* — 2) *Hund.* — 3) *Hahn.*

रुदन n. *das Jammern, Weinen* in einer Etymologie.

*रुदन्तिका und *रुदन्ती f. *ein best. kleiner Strauch* Râgân. 5,58.

रुदित 1) Adj. s. u. 1. रुद्. — 2) n. *das Jammern, Heulen, Weinen.*

रुद्धक n. *Citrone.* Vielleicht fehlerhaft für रुचक.

रुद्धमूत्र Adj. *an Harnverhaltung leidend.*

रुद्र ३ (auch dreisilbig) 1) Adj. als Beiw. verschiedener Götter nach den Erklärern *heulend, heulen machend, mit Gebrüll laufend, schrecklich; Uebel vertreibend; zu preisen* u. s. w. — 2) m. *a) der Sturmgott,* Name des Beherrschers der Marut. Schon in den Brâhmaṇa wird Rudra zuweilen als eine Form des Agni aufgefasst; in der Folge wird Çiva mit ihm identificirt. — *b)* Du. s. भवारुद्र ३ und सेमारुद्र. — *c)* Pl. *die Söhne* Rudra's, *eine best. Schaar von Winden, die* Marut; später werden sie auch als Kinder Kaçjapa's und der Surabhi gefasst. Man nimmt ihrer *eilf* (die Namen variiren stark) und auch *dreiunddreissig* an. — *d)* Bez. *der Zahl eilf* Râgân. 4,176. — *e) der eilfte.* — *f)* abgekürzte Bez. *der an* Rudra *gerichteten Sprüche* Mân. Çr. 11,2,1. Grhj. 1,4. Gaut. 19,12. Vasishṭha 22,9. — *g)* Bez. *des ersten* Muhûrta Ind. St. 10,296. — *h) ein best. Saiteninstrument* S. S. S. 185; vgl. 4) und रुद्रवीणा. — *i)* mystische Bez. *des Lautes* ए. — *k)* N. pr. α) Pl. eines Volkes VP.² 2,132. v. l. पुण्ड्र. — β) verschiedener Männer. — γ) eines zu den Viçve Devâs gezählten göttlichen Wesens. Richtig रुरु. — 3) f. रुद्रा *a) *eine best. Schlingpflanze.* — *b)* N. pr. α) einer Gattin Vasudeva's. — β) einer Tochter Raudrâçva's VP.² 4,129. v. l. भद्रा. — 4) *f. रुद्री *eine Art Laute;* vgl. 2) *h).*

रुद्रक m. N. pr. eines Mannes. v. l. उद्रक.

रुद्रकलश m. *ein best. beim Planetenopfer gebrauchter Topf.*

रुद्रकल्प m., °तरु m., रुद्रकवच n. (Opp. Cat. 1) und °स्तोत्र n. Titel von Werken Burnell, T.

रुद्रकविन्द्र m. N. pr. eines Autors.

रुद्रकाटि f. N. pr. fehlerhaft für °कोटि.

रुद्रकाली f. *eine Form der* Durgâ.

रुद्रकोटि f. N. pr. eines Tîrtha. °माहात्म्य n.

रुद्रकोश m. Rudra's *Wörterbuch.*

रुद्रगण m. Rudra's *Schaar, die* Rudra.

रुद्रगर्भ m. Bein. Agni's.

रुद्रगायत्रि (metrisch) und °त्री f. Bez. *des Spruches* तत्पुरुषाय — तन्नो रुद्रः प्रचोदयात् (Taitt. Âr. 1,10,5) und *einer Modification desselben* Hemâdri 1,198,15. 196,16. 746,15. 16.

रुद्रगीत n. und °गीता f. Sg. und Pl. *das Lied von* Rudra.

रुद्रचण्डिक *ein best. Spruch.*

रुद्रचण्डी f. *eine Form der* Durgâ.

रुद्रचन्द्र m. N. pr. eines Fürsten.

रुद्रचक्त्र m. N. pr. eines Mannes.

*रुद्रज m. *Quecksilber* Râgân. 13,109.

रुद्रजटा f. *eine best. Schlingpflanze* Bhâvapr. 3, 120. Râgân. 3,67.

रुद्रजप m. *ein best. an* Rudra *gerichtetes Gebet.* °कल्प Mân. Çr. 11,7.

रुद्रजपन n. *das leise Hersagen des* Rudrajapa.

रुद्रजापक und °जापिन् Adj. *den* Rudrajapa *leise hersagend.*

रुद्रजाप्य n. *ein best. an* Rudra *gerichtetes Gebet.*

रुद्रजाबालोपनिषद् f. Titel einer Upanishad.

रुद्रट m. N. pr. = रुद्रभट्ट.

रुद्रतनय m. Rudra's *Sohn,* Bez. 1) der *Strafe.* — 2) *des *Schwertes.* — 3) *des dritten schwarzen Vâsudeva bei den Gaina.

रुद्रत्रिपाठिन् m. N. pr. eines Autors Hall in der Einl. zu Daçar. 30.

रुद्रत्व n. Nom. abstr. zu रुद्र 2) *a)* Kap. S. 38,4.

रुद्रदत्त 1) m. N. pr. eines Autors. — 2) Titel eines medic. Werkes.

रुद्रदत्तवृत्ति f. Titel eines Werkes.

रुद्रदामन् m. N. pr. eines Fürsten Ind. Antiq. 10,157.

रुद्रदेव m. N. pr. verschiedener Männer.

रुद्रधर m. N. pr. eines Autors.

*रुद्रनिर्माल्य n. *eine best. Pflanze* Bhâvapr. 3, 119,*f.*

रुद्रन्यायवाचस्पतिभट्टाचार्य m. N. pr. eines Autors.

रुद्रपण्डित m. N. pr. eines *Gelehrten.*

*रुद्रपत्नी f. 1) Rudra's *Gattin.* — 2) *Linum usitatissimum.*

रुद्रपद्धति f. Titel eines Werkes.

रुद्रपाल m. N. pr. eines Mannes.

रुद्रपुत्र m. Patron. des 12ten Manu.

रुद्रपुर n. N. pr. eines Staates.

रुद्रपूजन n. und °पूजा f. Titel von Werken.

रुद्रप्रताप m. N. pr. eines Fürsten.

रुद्रप्रतिष्ठा f. Titel eines Werkes Burnell, T.

रुद्रप्रयाग m. Bez. *des Zusammenflusses* der Mandâkinî mit der Gaṅgâ.

रुद्रप्रश्न m. Titel eines Werkes Opp. Cat. 1.

*रुद्रप्रिया f. *Terminalia Chebula.*

रुद्रभट्ट m. und °भट्टाचार्य m. N. pr. von Gelehrten.

रुद्रभाष्य n. Titel verschiedener Werke Opp. Cat. 1.

*रुद्रभू f. *Leichenstätte.*

रुद्रभूति m. N. pr. 1) eines Lehrers. — 2) eines Heerführers Ind. Antiq. 10,157.

रुद्रभैरवी f. *eine Form der* Durgâ.

रुद्रमय Adj. Rudra's *Wesen habend.*

रुद्रमहादेवी f. N. pr. einer *Fürstin.*

रुद्रयज्ञ m. *ein dem* Rudra *geltendes Opfer.*

रुद्रयामल n., °तन्त्र n. (Burnell, T.) und °यामिल n. (Opp. Cat. 1) Titel eines Tantra.

रुद्रराय m. N. pr. eines *Fürsten.*

रुद्रराशि m. N. pr. eines Mannes.

रुद्ररोदन n. *Gold.*

रुद्ररोमन् f. N. pr. einer der Mütter im Gefolge Skanda's.

*रुद्रलता f. *eine best. Schlingpflanze.*

रुद्रलोक m. Rudra's *Welt* VP.^{2} 2,230.

रुद्रवट N. pr. eines Tîrtha.

रुद्रवद्गण Adj. *die aus* Rudra's *bestehende Schaar um sich sammelnd* (Soma).

रुद्रवस् Adj. Rudra oder *die* Rudra *mit sich habend.*

रुद्रवर्तनि Adj. Beiw. der Açvin.

*रुद्रविंशति f. Bez. *der letzten 20 Jahre im 60-jährigen Jupitercyclus.*

रुद्रविधान n. und °पद्धति f. Titel von Werken.

रुद्रवीणा f. *eine Art Laute* S. S. S. 189.

रुद्रव्रत n. *eine best. Begehung.*

रुद्रशर्मन् m. N. pr. eines Brahmanen.

रुद्रसंहिता f. Titel eines Werkes VP^2. 2,151.

रुद्रसंप्रदायिन् m. Pl. *eine best. Secte.*

रुद्रसंमित Adj. *elf zählend* Râgân. 10,79.

रुद्रसरस् n. N. pr. eines *Sees.*

रुद्रसर्ग m. 1) *die von* Rudra *ausgehende Schöpfung.* — 2) *die Schöpfung der* Rudra's (Obj.).

रुद्रसहस्रनामन् n. Titel eines Stotra Opp. Cat. 1.

रुद्रसामन् n. Name eines Sâman.

रुद्रसावर्णि m. N. pr. des 12ten Manu.

रुद्रसावर्णिक Adj. *dem* Rudrasâvarni *gehörig, unter ihm stehend.*

रुद्रसावित्री f. *eine best. Nachbildung der* Sâvitrî AV. Pariç. 40,2.

रुद्रसिंह m. N. pr. verschiedener Männer.

रुद्रसोम m. N. pr. eines Fürsten Ind. Antiq. 10,157.

रुद्रसुत m. Patron. Skanda's Kâd. 2,12,3.

रुद्रसुन्दरी f. N. pr. einer Göttin.

*रुद्रसू f. *eine Mutter von elf Kindern.*

रुद्रसूक्त n. *eine best. Hymne.*

रुद्रसूरि m. N. pr. eines Autors.

रुद्रसृष्टि f. *die Schöpfung* Rudra's oder *der* Rudra (Obj.).

रुद्रसेन m. N. pr. eines Kriegers.

रुद्रसेना f. Rudra's *Heer.* Pl. Çâñkh. Çr. 4,19,9.

रुद्रसोम N. pr. 1) m. eines Brahmanen. — 2) f. आ der Gattin eines Somadeva Hem. Par. 13,1.

रुद्रस्कन्द m. N. pr. eines Scholiasten.

रुद्रस्वर्ग m. Rudra's *Himmel.*

रुद्रस्वामिन् m. N. pr. eines Mannes.

रुद्रहास m. N. pr. eines göttlichen Wesens Bâlar. 89,17.

रुद्रहिमालय m. N. pr. eines Gipfels des Himâlaja.

रुद्रह्वति Adj. *die Anrufung von den* Rudra (*Lobsänger* nach Mahîdh.) *habend, von ihnen angerufen.* Vgl. रुद्रहोतर्.

रुद्रहृदय n. und °हृदयोपनिषद् f. Titel von Werken Burnell, T.

रुद्रहोतर् Adj. *die* Rudra *zu Anrufern habend, von ihnen angerufen* Taitt. Âr. 4,10,3. Vgl. रुद्रह्वति.

रुद्राक्रीड m. *Leichenstätte.*

रुद्राक्ष 1) m. *Elaeocarpus Ganitrus;* n. *die* (zu Rosenkränzen verwendete) *Beere.* — 2) = रुद्राक्षमाला. — 3) Titel einer Upanishad.

रुद्राक्षमाला (Harshaç. 74,3) und °मालिका (Kâd. 234,20) f. *Rosenkranz.*

रुद्राक्षमाहात्म्य n. und °वर्णन n. Titel von Werken Burnell, T.

रुद्राक्षवलय *Rosenkranz* Kâd. 45,15.

रुद्राक्षोपनिषद् f. Titel einer Upanishad Burnell, T.

रुद्राङ्कुश m. Rudra's *Dreizack* Bâlar. 29,8.

रुद्राचार्य m. N. pr. eines Mannes.

रुद्राणी f. 1) Rudra's *Gattin.* — 2) *ein elfjähriges nicht menstruirendes Mädchen, welches bei der* Durgâ-*Feier diese Göttin darstellt.* — 3) **eine best. Pflanze,* = रुद्रजटा Râgân. 3,68.

रुद्राध्याय m. Bez. *bestimmter an* Rudra *gerichteter Gebete* Hemâdri 1,200,16.

रुद्राध्यायिन् Adj. *die* Rudrâdhjâja *genannten Gebete hersagend.*

रुद्रानुज्ञ m. N. pr. eines Autors Burnell, T.

रुद्राभिषेकविधि m. Titel eines Werkes Burnell, T.

रुद्रायण m. N. pr. eines Fürsten.

रुद्रायतन n. *ein dem* Rudra *geweihter Tempel* Varâh. Bṛh. S. 46,6.

*रुद्रारि m. *der Liebesgott.*

रुद्रावर्त N. pr. eines Tîrtha.

रुद्रावसृष्ट Adj. von Rudra *abgeschossen.*

*रुद्रावास m. Rudra's *Wohnstätte,* d. i. Kâçi.

रुद्राक्ष Adj. *elf Namen habend* Râgân. 6,47.

रुद्रिय 1) Adj. (f. आ) *dem* Rudra oder *den* Rudra's *gehörig* u. s. w. — 2) m. Sg. und Pl. *die Schaar der* Marut. — 3) n. Rudra's *Macht.* Nach Sâj. auch = सुख.

रुद्रीय Adj. (f. आ) = रुद्रिय 1) Kap. S. 38,2.

रुद्रैकादशकमन्त्र m. Pl. (Hemâdri 1,410,10) und रुद्रैकादशिनी f. *die elf* Rudra-*Hymnen* (Anuvâka in der TS.).

रुद्रोपनिषद् f. Titel zweier Upanishad.

रुद्रोपस्थ m. N. pr. eines Berges.

1. रुध्, रोधति *wachsen, sprossen.* — Mit अव in 1. अवरोध und 1. अवरोधन. — Mit उद् in उद्रोधन. — Mit प्र in प्ररोधन. — Mit वि *wachsen, sprossen.*

2. रुध्, रुणद्धि, रुन्द्धे; episch रुन्धति, °ते, रोधति; रुद्ध Partic. 1) *zurückhalten, aufhalten, anhalten, in seiner Bewegung hemmen.* — 2) *zurückstossen* Bhaṭṭ. — 3) *zurückhalten, festhalten, vor einem Falle bewahren.* — 4) *einschliessen, einsperren,* — *in* (Loc.). Angeblich auch mit doppeltem Acc. — 5) einen Weg oder Platz *versperren* Kâd. 95,8. — 6) einen Feind, einen Ort *einschliessen, belagern, besetzen.* — 7) *verschliessen.* — 8) *verhüllen, verdecken.* — 9) *verstopfen, erfüllen, anfüllen.* — 10) *erfüllen, ergreifen* von einer Gemüthsstimmung Bâlar. 42,9. — 11) *hemmen, unterdrücken, verhindern, wehren, verwehren.* रुद्ध von einem Zauberspruche so v. a. *nicht wirkend.* — 12) *zurückhalten,* so v. a. *bei sich behalten.* — 13) *sparen, kargen mit;* mit Acc. — 14) *einbüssen, verlieren* TS. 2,6,8,5. Çat. Br. 12,4,1,4. 3,8. 5,1,17. 14,4,2,19 (Chr. 32,8). — 15) etwa *zerreissen* AV. 19,29,3. — Caus. रोधयति, °ते (metrisch) 1) *zurück —, aufhalten.* — 2) *Jmd durch Jmd einsperren lassen,* mit doppeltem Acc. — 3) *belagern lassen durch* (Instr.). — 4) *verschliessen* (mit einem Deckel) Bhâvapr. 2,89. — 5) *Macht ausüben auf, fesseln;* mit Acc. — 6) *quälen, peinigen.* In dieser Bed. auch रुन्धयति. — Mit अनु 1) *einen Weg versperren.* — 2) *einschliessen, umzingeln.* — 3) *fesseln, in seine Gewalt bringen, beherrschen.* — 4) °रुध्यते *sich einschliessen in, sich hängen an* (Acc.). — 5) *Jmd* (Acc.) *auf dem Fusse folgen.* अनुरुध्य *unmittelbar nach* (Acc.). — 6) *kleben —, haften bleiben* (von einer Unreinheit) M. 5,63. — 7) *an Jmd* oder *Etwas hängen, Jmd zugethan sein, — seine Zuneigung zu erkennen geben, einer Sache sich hingeben, obliegen, sich angelegen sein lassen, an Etwas halten (nicht aufgeben), Gefallen finden an;* mit Acc. Gewöhnlich अनुरुध्यते, °ति (metrisch); °रुन्ध्यते u. s. w. fehlerhaft. स्वर्गार्घमनुरुद्ध: so v. a. *den Himmel im Auge habend.* — 8)

Med. Act. (metrisch), insbes. °रुध्यते *sich richten nach, Rücksicht nehmen auf;* mit Acc. — 9) Med. *billigen, gutheissen;* mit Acc. — 10) *in Verwirrung —, in Unordnung bringen.* v. l. besser उप. — Mit अप *abhalten, abwehren; verstossen, ausschliessen,* namentlich von Herrschaft oder Besitz (Abl.) *vertreiben.* — अपरुद्ध Kâm. Nîtis. 13,73 fehlerhaft für उपरुद्ध. — Desid. अपरुरुत्स्यमान *den man abschaffen will.* — Mit व्यप Intens. (मा स्मैनं व्यपरोरुधः) *Jmd verstossen, der Herrschaft berauben* R. ed. Bomb. 2,58,23. — Mit अभि 1) *abwehren, abhalten.* — 2) *belästigen, beunruhigen.* v. l. उप. — Mit अव 1) *Jmd abhalten, zurückhalten, — von* (mit doppeltem Acc. Kauç. 19). अवरुद्ध Gaut. 12,33. — 2) *festhalten, einschliessen.* — 3) *absondern, zurückstellen, einsperren, einschliessen, einhegen, — in* (Loc., ausnahmsweise Acc.); *beseitigen.* अवरुद्ध *eingesperrt in* (Acc.) ṚV. 10,28,10. — 4) *zuziehen, zusammenbinden.* Nur अवरुद्ध. — 5) *versperren, hemmen.* — 6) *belagern.* — 7) *umlagern, umgeben.* — 8) *bedecken, verhüllen.* Nur अवरुद्ध *verhüllt* auch so v. a. *unerkannt.* — 9) *verstossen, ausschliessen, vertreiben, — aus* (Abl.). — 10) *verschaffen, — von* (Abl.). — 11) *an Jmd hängen, Jmd zugethan sein;* mit Acc. — 12) Med. *a) in sich schliessen, enthalten.* — *b) erhalten, erlangen, erreichen.* अवरुद्ध *erhalten, erlangt.* — *c) bei sich behalten,* so v. a. *nicht gewähren.* — Caus. in वेगावरोधित *verstopft.* — Desid. अवरुरुत्सते (Bhâg. P. auch Act.) *zu erlangen wünschen, einzuholen suchen.* — Intens. (मा स्मैनमवरोरुधः) *aus der Herrschaft vertreiben, der H. berauben.* — Mit अवाव Bhâg. P. ed. Bomb. 2,7,21 sehr künstlich gedeutet. — Mit पर्यव in *°रोध. — Mit प्रत्यव 1) *hemmen, unterdrücken.* Nur °रुद्ध. — 2) *wiedererlangen.* Nur °रुध्य Absol. — Mit समव 1) *einsperren, einschliessen.* — 2) *erlangen, erhalten.* Nur °रुद्ध. — 3) Pass. *a) enthalten sein in* (Loc.). — *b) ausgeschlossen werden, einer Sache verlustig gehen* Harîv. 3,17,49. — Mit आ 1) *einschliessen, einsperren.* — 2) *umzingeln, belagern.* — 3) *abwehren, verscheuchen.* — 4) Med. *a) festhalten, herholen, beitreiben.* Ausnahmsweise auch Act. — *b)* Kaush. Up. 2,2 nach Çaṅk. = समन्तादावृत्य स्था. — Mit समा *versperren* (einen Weg). — Mit उद् *hinaustreiben, verdrängen aus* (Abl.). — Mit उप 1) *einsperren, einschliessen, eintreiben* (Vieh). उपरुद्ध *gefangen, ein Gefangener.* — 2) einen Feind, eine Stadt *einschliessen, umzingeln, belagern.* — 3) *Jmd aufhalten, zurückhalten.* — 4) *zurückhalten, behalten, nicht aus der Hand geben.* — 5) *hemmen, unterbrechen, stören.* — 6) *verhüllen, verdecken.* — 7) *belästigen, plagen, beunruhigen, behelligen.* — 8) *bedrohen, in Gefahr bringen.* — 9) *verstossen, von der Regierung ausschliessen.* — Caus. *verkürzen, verringern, Einbusse erleiden lassen.* — Mit प्रत्युप, °रुद्ध *verstopft* (Kehle). — Mit समुप *hemmen, unterbrechen, stören.* — Mit नि 1) *zurück —, fest —, auf —, anhalten, in seiner Bewegung hemmen.* — 2) *anhalten,* so v. a. *einholen.* — 3) den Wagen *zurückhalten,* so v. a. *lenken.* — 4) *abhalten, abwehren.* — 5) *zurückbehalten, nicht herausgeben.* — 6) *einschliessen, einsperren.* — 7) einen Weg *versperren.* — 8) einen Ort *einschliessen, belagern.* — 9) *verschliessen, schliessen;* die Sinne, das Herz *verschliessen* (vor der Aussenwelt). — 10) *hemmen, unterdrücken, verhindern, wehren.* — 11) *unterdrücken,* so v. a. *verschwinden machen.* Pass. *verschwinden.* — 12) *halten.* पाणिपुटे निरुद्धा (वेणी) *in der Hand gehalten* Spr. 7784. — 13) *verstossen.* Nur निरुद्ध = अपरुद्ध. — 14) *verhüllen, verdecken.* Nur निरुद्ध. — 15) *erfüllen, anfüllen.* Nur निरुद्ध *erfüllt von, angefüllt mit* (Instr. oder im Comp. vorangehend) 129,22. — निरुध्य MBh. 3,962 fehlerhaft für निरुष्य, निरुध्यतु 13,4530 für विरुध्यतु; निरुध्यत्पदम् Râgat. 2,165 wohl auch fehlerhaft. — Caus. 1) *einschliessen.* — 2) *verschliessen lassen.* — Mit उपनि *einsperren, einschliessen, eintreiben* (Vieh). — Mit संनि 1) *zurückhalten, festhalten.* Nur संनिरुद्ध. — 2) *einschliessen, gefangen halten.* — 3) das Feuer *zusammenschüren.* Nur संनिरुद्ध. — 4) die Sinne *verschliessen* (vor der Aussenwelt). — 5) *hemmen, unterdrücken, aufheben.* — 6) *erfüllen, anfüllen, voll machen.* Nur संनिरुद्ध mit Instr. des Womit. — Mit परि 1) *einschliessen* in परिरोधम्. — 2) *Jmd zurückhalten.* — 3) परिरुद्ध *angefüllt mit* (im Comp. vorangehend). — Mit प्र 1) *Jmd zurückhalten.* — 2) *hemmen, sperren.* — Mit संप्र Pass. *ausgeschlossen werden, einer Sache verlustig gehen.* — Mit प्रति 1) *abhalten, zurückhalten, hemmend entgegentreten, sich widersetzen.* — 2) *unterbrechen, stören.* Nur °रुद्ध. — 3) *einschliessen, einsperren, absperren.* — 4) die Sinne u. s. w. *verschliessen* (gegen die Aussenwelt). — 5) *verhüllen, verdecken.* — Mit वि 1) Med. *Widerstand finden von Seiten Jmds* (Instr.). — 2) विरुध्यते und °ति (metrisch) *a) streiten, in Feindschaft leben, Feindschaft beginnen, kämpfen mit* (Instr., Instr. mit सह, Gen., Loc. oder Acc. mit प्रति). — *b) in Widerspruch stehen mit Etwas* (Instr.), *einen Widerspruch bilden.* — 3) *hemmen, unterdrücken.* — 4) *belagern.* — 5) *verschliessen, zuhalten.* — 6) विरुद्ध *a) im Strette liegend, in Feindschaft lebend, in Opposition stehend, feindselig gestimmt, verfeindet;* die Ergänzung im Instr., Gen. oder im Comp. vorangehend. Auch von Planeten gesagt. — *b) unverträglich* (unter sich) von Speisen Bhâvapr. 3,132. — *c) feindselig,* so v. a. *unerwünscht, widerwärtig, gehässig;* die Ergänzung im Comp. vorangehend). — *d) in Widerspruch stehend, einen W. enthaltend, widerstreitend, — sprechend, entgegengesetzt, logisch einander ausschliessend;* die Ergänzung im Gen., Instr. oder im Comp. vorangehend. — *e) verboten, unerlaubt.* — *f) misslich, bedenklich, gefährlich.* — *g) festgehalten.* — *h) gehemmt.* — *i)* Pañkat. IV, 78 fehlerhaft für अ°; vgl. Spr. 165. — Caus. 1) *verfeinden, entzweien.* — 2) *gegen Jmd feindlich auftreten, befeinden, bekämpfen;* mit Acc., ausnahmsweise mit Gen. — 3) *Etwas bestreiten, Einwendungen machen gegen* (Acc.). — 4) *in Widerspruch bringen.* देशकालविरोधित *mit Ort und Zeit in W. gebracht.* — Desid. विरुरुत्सति *Feindschaft zu beginnen trachten.* — Mit प्रतिवि scheinbar R. 5,41,8, da hier प्रति mit dem vorangehenden Acc. zu verbinden ist. — Mit सम् 1) *eintreiben* (Vieh), *einschliessen, einsperren, absperren, gefangen halten.* — 2) *einschliessen, umgeben.* Nur संरुद्ध *umgeben von* (im Comp. vorangehend). — 3) einen Weg *versperren.* — 4) eine Stadt *einschliessen, belagern.* — 5) den Geist *verschliessen* (vor der Aussenwelt). — 6) *aufhalten, zurückhalten, hindern.* — 7) *in feindlicher Absicht Jmd aufhalten, angreifen.* — 8) *festhalten, fesseln.* — 9) *festhalten, zuhalten.* Nur संरुद्ध. — 10) *zurückhalten, abwehren, hemmen.* — 11) *verhalten, vorenthalten, versagen.* — 12) *verhüllen, bedecken.* Nur संरुद्ध *bedeckt mit* (Instr.). — 13) *verstopfen.* Nur संरुद्ध *verstopft —, angefüllt mit* (im Comp. vorangehend). — Mit अतिसम्, अतिसंरुद्ध *ganz erfüllt von, überfliessend vor* (Instr.). — Mit अभिसम् 1) *hindrängen zu, halten bei;* mit doppeltem Acc. — 2) *zurückhalten, abhalten.* — 3) *verhüllen, verdecken.* Nur अभिसंरुद्ध. — Mit उपसम् *hindrängen zu, halten bei;* mit Acc. — Mit प्रतिसम्, प्रतिसंरुद्ध *in sich eingeschlossen, eingezogen.*

3. °रुध् Adj. *zurückhaltend, hemmend.*

रुध Adj. in अङ्गारुध.

रुधिक्रा m. N. pr. eines von Indra besiegten

Dämons.

रुधिर 1) Adj. (रुधिर॑) *roth, blutig.* — 2) m. *der Planet Mars.* — 3) n. (रुधिर) *a) Blut.* Am Ende eines adj. Comp. f. आ. — *b) Safran* Râǵan. 12,40. Karaka 1,4. — *c)* N. pr. einer Stadt.

रुधिरपात m. *Blutung* Kautukar.

रुधिरलेप m. *Blutfleck.*

रुधिरवर्ष n. *Blutregen* Sharv. Br. 5,8.

रुधिरसार Adj. *bei dem das Blut vorwaltet.*

रुधिराक्त (Varâh. Jogaj. 6,9) und रुधिराक्ष्य m. *ein best. Edelstein.*

रुधिरादान n. *Blutentziehung* Spr. 7687.

रुधिराध्याय m. Titel eines *Abschnitts* im Kâlikâ-Purâṇa.

रुधिरानन n. Bez. *einer der fünf rückläufigen Bewegungen des Mars.*

रुधिरान्ध m. *eine best. Hülle* VP. 2,6,8. 22.

रुधिरामय m. *Blutsturz.*

रुधिराशन Adj. *vor Blut sich nährend* (Râkshasa, Pfeile).

रुधिरोद्गारिन् m. *das 57ste Jahr im 60jährigen Jupitercyclus.*

°रुन्द्र Adj. *reich an* Ind. Antiq. 6,23. fg.

रुन्ध् s. u. 2. रुध्.

1. रुप्, रुप्यति 1) *Reissen im Leibe haben.* — 2) *विमोक्षने. — Caus. रोपयति 1) *Reissen verursachen.* — 2) *abbrechen.* — Mit आ in आरुपित; vgl. auch 1. रुक् mit आ Caus. 9).

2. रुप् f. *die Erde* (Comm.).

रुप m. AV. 18,3,40, v. l. für द्रुप.

*रुभेटि f. *Nebel, Dampf.*

रुम N. pr. 1) m. eines Mannes. — 2) f. रुमा *a)* eines Flusses Kaṇ. zu Suça. — *b)* *einer Salzgrube. — *c)* einer Frau des Affen Sugriva.

रुमण्वत्क am Ende eines adj. Comp. von रुमण्वत् 1).

रुमण्वत् m. N. pr. 1) verschiedener Männer 291,19. 320,21. 321,10. — 2) *eines Berges.

*रुम्र Adj. = अरुण und शोभन.

रुरु m. 1) *eine Hirschart, Antilope picta* Râǵan. 19,46. — 2) *ein best. reissendes Thier,* wohl eine zur Erklärung von रौरव erfundene Bedeutung. Angeblich *Hund.* — 3) * *ein best. Fruchtbaum.* v. l. तुरुरु. — 4) *eine Form Bhairava's.* — 5) N. pr. *a)* eines Sohnes des Pramati von der Apsaras Ghṛtâkî. — *b)* eines Sohnes des Ahînagu VP. 4,4,47. — *c)* eines der Viçve Devâs. — *d)* eines der 7 Ṛshi unter Manu Sâvarṇi. — *e)* eines von der Durgâ getödteten Dânava.

रुरुक m. N. pr. eines Fürsten 105,23.

रुरुक्षणि Adj. mit Acc. *zu zerstören fähig.*

रुरुक्षु Adj. mit Acc. *zurückzuhalten bestrebt* Naish. 6,20.

रुरुदिषा f. *das Weinenwollen* Çiç. 6,17.

रुरुदिषु Adj. *zu weinen im Begriff stehend, weinerlich gestimmt.*

रुरुनखधारिन् Adj. als Beiw. Kṛshṇa's Paṅkar. 4,8,35.

रुरुभैरव m. *eine Form* Bhairava's.

रुरुमुण्ड m. N. pr. eines Berges. v. l. उरुमुण्ड.

रुरुविदारिणी f. Bein. der Durgâ Kathâs. 53,171.

रुरुशीर्षन् Adj. *das Haupt eines* रुरु *genannten Hirsches habend,* so v. a. *eine Hornspitze habend* (Pfeil).

रुवण्य् *grobe oder kreischende Tone von sich geben.* Nur रुवण्यस् Ṛ.V.

रुवण्यु Adj. *kreischend.*

रुर्वथ m. 1) *Gebrüll* Maitr. S. 1,10,16 (155,9). — 2) * *Hund.*

रुव, *रुवक und *रुवूक m. *Ricinus communis.* Nach Râǵan. 8,57 und Mat. med. 231 *rother Ricinus.*

रुश्, रुशति (हिंसायाम्). Nur Partic. रुशत्ती *abrupfend, abweidend* AV. 4,21,7 (रिशत्ती Ṛ.V.). Vgl. auch रुशत्.

रुशद्गु m. N. pr. eines Ṛshi. v. l. नृषद्गु.

रुशत्पशु Adj. *weisses Vieh —, weisse Heerden habend.*

रुशद्वर्मि Adj. *weiss —, lichtwogig.*

रुशद्गु 1) Adj. *weisse Rinder habend.* — 2) m. N. pr. eines Mannes. Conjectur für रुशद्गु u. s. w.

रुशद्रथ m. N. pr. eines Fürsten.

रुशद्वत्स Adj. (f. आ) *weisskalbig.*

रुशना f. N. pr. einer der Gattinnen Rudra's.

रुशत्स् Adj. (f. रुशती) 1) *licht, lichtfarbig, hell, weiss* AV. 12,3,54. — 2) *widerwärtig, ungünstig; widerlich, abscheulich* AV. 3,28,1. 4,16,6. 14,1,38. Kauç. 102. Buâg. P. 4,4,17. 9,9,24. Insbes. रुशती von einer Rede so v. a. *verletzend* 6,10,28; in dieser Verbindung auch रुषती (MBh. 5,75,5. = रोषवती Comm.) und उषती geschrieben; vgl. Spr. 3542. 3646. 4732. रुषती Hariv. 7796 könnte *Böses im Sinne habend gegen* (Gen.) bedeuten.

रुशम (SV. रुशम) 1) m. N. pr. eines Mannes Ṛ.V. 8,3,12. Pl. रुशमा; *seine Nachkommen.* — 2) f. रुशमा N. pr. einer Frau.

रुशेकु m. N. pr. eines Fürsten.

1. रुष् 1) रोषति *a) Etwas übel aufnehmen.* — *b) Jmd* (Gen.) *missfallen.* — 2) रुष्यति *unwirsch —, missmuthig sein, zürnen, — auf* (Gen.). रुष्ट und रुषित *ergrimmt, aufgebracht, erzürnt auf* (Gen., Loc. oder Acc. mit प्रति), *zornig.* — रुषित auch fehlerhaft für द्रुषित. — Caus. रोषयति, °ते (metrisch) *Jmd unmuthig machen, erzürnen, aufbringen.* — Mit अभि, °रुषित *ergrimmt, aufgebracht.* — Mit आ Caus. आरोषित dass. — Mit संप्र, °रुष्ट dass. — Mit वि, °रुष्यमाण *heftig zürnend auf* (Gen.). °रुष्ट *sehr aufgebracht.* — Mit सम्, संरुषित *ergrimmt, aufgebracht.* — Caus. *Jmd erzürnen, in Zorn versetzen.* Vgl. auch द्रुष् mit सम्.

2. रुष् f. (Nom. रुट्) *Ingrimm, Zorn, Wuth.*

रुषद्गु m. N. pr. eines Brahmanen. Vielleicht रुशद्गु zu lesen.

रुषती s. u. रुशत्.

रुषद्गु m. N. pr. eines Fürsten VP. 4,12,1. Vgl. रुशद्गु.

रुषद्रथ m. N. pr. eines Fürsten VP.^{2} 4,122. v. l. उषद्रथ. Vgl. रुशद्रथ.

रुषा f. = 2. रुष्. Nur am Ende eines adj. Comp. zu belegen.

रुष्ट 1) Adj. s. u. 1. रुष्. — 2) m. N. pr. eines Muni.

*रुष्टि gaṇa मधादि.

*रुष्टिमत् Adj. von रुष्टि.

*रुष्य gaṇa मधादि.

*रुष्यमत् Adj. von रुष्य.

1. रुक्, रोक्ति (Med. und °रुक्ति metrisch) 1) *ersteigen, erklimmen.* — 2) *erklimmen,* so v. a. *erreichen* (einen Wunsch). — 3) *wachsen.* — 4) *verwachsen, heilen.* — 5) *wachsen,* so v. a. *sich entwickeln, sich bilden, hervorgehen.* — 6) *wachsen,* so v. a. *gedeihen, an Umfang gewinnen, zunehmen.* Mit न *nicht gedeihen,* so v. a. *unnütz sein.* — Zu मना रुक्षाणा: Ṛ.V. 1,32,8 vgl. Pischel in Z. d. d. m. G. 35,723. fg. — 7) द्रुढ *a) aufgeladen.* — *b) gewachsen.* — *c) verwachsen, geheilt.* — *d) entstanden, sich eingestellt habend, hervorgegangen aus* (im Comp. vorangehend). — *e) gediehen, emporgeschwungen, gross geworden* (in übertragener Bed.). Mit Loc. *recht erfahren in* Ganit. Tripa. 104. — *f) verbreitet, allgemein bekannt, offenkundig.* — *g) überliefert, allgemein bekannt* von Wörtern, *deren Bedeutung etymologisch sich nicht erklären lässt; eine specielle, von der Etymologie unabhängige* (nach indischer Auffassung) *Bedeutung habend.* Insbes. Pl. Bez. *der Namen von Kriegerstämmen, die zugleich das von ihnen bewohnte Land bezeichnen.* — Caus. रोक्षयति und रोपयति (später) 1) *in die Höhe bringen, aufsteigen machen, aufrichten* (einen Stein). — 2) *legen auf, bringen*

in, stecken in oder *an, richten auf;* mit Acc. und Loc. — 3) *übergeben, übertragen.* — 4) *pflanzen, säen, in die Erde stecken,* einen Garten *anlegen.* — 5) *wachsen machen,* so v. a. *ausbreiten, vermehren.* — 6) *wachsen —, verwachsen machen, heilen lassen, heilen* (trans.). — Mit अति 1) *hinaussteigen über* (Acc.). — 2) *grösser wachsen.* — Vgl. अतिरूढ (Nachtr. 2). — Mit व्यति 1) *grösser wachsen, — werden.* — 2) *in grösserem Umfange theilhaftig werden,* mit Acc. — Caus. *vertreiben, der Herrschaft berauben.* — Mit अधि 1) *ersteigen, besteigen* (mit Acc., einmal mit Loc.), *treten —, sich setzen auf* (Acc.). तुलाम् *sich auf die Wagschale stellen, sich messen können mit* (Instr. 251,6). पादाभ्यां पादुके *mit den Füssen in die Schuhe fahren.* अधिरूढ *hinaufgestiegen, erstiegen —, bestiegen habend, sitzend auf* (die Ergänzung im Acc. [42,12. 45,11. 17. 291,26] oder im Comp. vorangehend); *oben gelegen.* — 2) *besteigen,* so v. a. *beschlafen.* — 3) *sich in die Luft erheben, aufsteigen.* — 4) *erklimmen,* so v. a. *erreichen, gelangen zu* (Acc.). परां कोटिम् *den höchsten Grad erreichen* 292,14. परस्परतुलाम् so v. a. *einander ähnlich werden.* प्रतिज्ञाम् so v. a. *sein Wort lösen.* अधिरूढ mit pass. und act. Bed. (die Ergänzung im Acc. [Kâd. 173,16] oder im Comp. vorangehend). — Caus. 1) *besteigen machen, hinaufgehen lassen, setzen auf* (Loc. oder Acc.). मूर्धानम् *Jmd* (Acc.) *an die Spitze von* (Gen.) *stellen.* — 2) *hineinstecken, einsäen.* — 3) *spannen* (einen Bogen). तन्त्रे *auf einen Webstuhl* 44,15. — 4) *einsetzen —, versetzen —, schliessen in* (Loc.). — 5) *anlegen, anthun* (Schuhe). — 6) *Jmdm* (Loc.) *übergeben, übertragen.* — 7) *beilegen, ertheilen* (einen Namen). — Mit अन्वधि *nach Jmd* (Acc.) *hinaufsteigen* Lâṭ. 3,12,8. — Mit उपाधि *zu Jmd* (Acc.) *hinaufsteigen.* — Mit समधि 1) *besteigen* (Ait. Âr. 32,9), *hinaufsteigen* Hariv. 2, 38,40. — 2) समधिरूढ *a) bestiegen habend.* तुलाम् so v. a. *in eine gefährliche Lage gerathen* Bâlar. 79, 18. — *b) der auf Etwas gekommen ist, sich von Etwas überzeugt hat;* mit Acc. — Mit अनु 1) *besteigen.* — 2) Med. *verwachsen.* — Mit व्यप Caus. 1) *ablegen, ausziehen.* — 2) *Jmd um Etwas* (Abl. oder Instr.) *bringen.* — Mit अपि *verwachsen, zuwachsen.* — Mit समपि dass. — Mit अभि 1) *hinsteigen zu, besteigen.* — 2) *zu Jmd* (Acc.) *hinaufsteigen, sich zu Jmd erheben.* — Mit समभि *zusammen hinaufsteigen, besteigen.* — Caus. *aufladen.* — Mit अव 1) *herabsteigen, — von* (Abl.), *auf* (Acc.). — 2) *treten auf* (Loc.) — 3) *betreten, beschreiten.* — 4) *herabsteigen von,* so v. a. *kommen um* (Abl.). — 5) अवरूढ *a) herabgestiegen* 115,32. — *b) abgenommen, abgeladen.* — *c) herangestürzt.* — Caus. 1) *herabsteigen lassen, — von* (Abl.). — 2) *betreten lassen.* — 3) *aussteigen lassen* (aus einem Schiffe). — 4) *herabnehmen, — von* (Abl.). — 5) *pflanzen, stecken* Vâgrakûṭa 22,20. 23,1. — 6) *Jmd entsetzen, bringen um* (Abl.). — 7) *herabsetzen, vermindern.* — 8) *herunterbringen, zu Nichte machen.* — Mit अध्यव *herabtreten auf* (Acc.). — Mit अन्वव *nach Jmd betreten.* — Mit अभ्यव *herabtreten auf* (Acc.). — Mit उपाव 1) *herabsteigen auf* oder *zu* (Acc.). — 2) *heraustreten, — aus* (Abl.) Çâṅkh. Gṛhj. 3,1. — Caus. 1) *niedersetzen lassen auf* (Loc.) Comm. zu TS. 1,1040,4 v. u. — 2) *heraustreten lassen aus* (Abl.), technischer Ausdruck für das *Wiederhervorholen* des durch eine symbolische Handlung in den Reibhölzern u. s. w. geborgenen Feuers. — Mit प्रत्यव 1) *wieder heruntersteigen, herabsteigen von* (Abl.), *auf* (Acc.). — 2) *vor Jmd* (Acc.) *ehrerbietig herabsteigen* (vom Sitz, Wagen), *— von* (Abl.) Âpast. 2,8,1. — 3) *die* Pratjavarohaṇa *genannte Feier begehen,* beziehungsweise *das Lager aus der Bettstelle wieder auf den Erdboden verlegen.* — Caus. *Jmd herabbringen von, bringen um* (Abl. oder Instr.). — Mit अभिप्रत्यव *herabsteigen auf* (Acc.). — Mit व्यव *besteigen.* — Caus. *Jmd entsetzen, bringen um* (Abl.). — Mit आ 1) *besteigen, ersteigen; aufsteigen —, sich erheben zu, einsteigen in, sich aufschwingen —, sich setzen auf* (Acc. oder Loc.); *beschreiten, betreten.* द्याम् u. s. w. *zum Himmel hinaufsteigen,* so v. a. *sterben.* अग्निम् *den Scheiterhaufen besteigen.* कक्षाम् *auf die Wagschaale treten,* so v. a. *sich messen können mit* (Gen.) 250,18. उपानहौ *in die Schuhe fahren* Hemâdri 1,98,18. Ohne Ergänzung auch so v. a. *reiten.* — 2) *besteigen,* so v. a. *bespringen, beschlafen.* — 3) eine Bogensehne *steigt, wenn das unbefestigte Ende derselben mit der oberen Spitze des aufrecht stehenden Bogens verbunden wird.* — 4) *anwachsen.* — 5) *aufsteigen,* so v. a. *hervorgehen, entstehen, sich entwickeln.* — 6) *an Etwas gehen, zu machen beginnen* (प्रसादम् so v. a. *im Begriff stehen seine Gunst zu beweisen* Vikramâṅkak. 2, 50); *sich begeben —, gerathen in, erreichen, gelangen zu.* प्रतिज्ञाम् so v. a. *geloben.* — 7) न वारोहियामि R. Gorr. 2,68,36 fehlerhaft für नान्वारो°. — 8) आरूढ *a)* mit pass. Bed. α) *bestiegen, geritten von* (im Comp. vorangehend). — β) *woran man sich gemacht hat, wozu man gelangt ist.* — *b)* mit act. Bed. α) *emporgestiegen, erstiegen habend, sich erhoben habend zu, reitend —, sitzend —, stehend —, gesetzt auf* (die Ergänzung im Loc., Acc., °उपरि oder im Comp. vorangehend). Ohne Ergänzung auch *reitend, eingestiegen* (in ein Schiff), *obenauf sitzend, aufgesteckt.* — β) *hervorgegangen, entstanden, sich entwickelt habend.* — γ) *gerathen in, erlangt habend, erreicht habend, gelangt zu;* die Ergänzung im Acc. oder im Comp. vorangehend. — δ) *enthalten —, liegend in* (Loc.). — Caus. Act. Med. (metrisch) 1) *aufsteigen machen, besteigen —, einsteigen lassen, setzen —, legen —, stellen —, laden auf* (Acc. oder Loc.), *betreten lassen* (mit Acc.). Bisweilen ist रथम् oder रथे, नावम् oder नावि zu ergänzen. तुलाम् *auf die Wagschale stellen,* so v. a. *in Gefahr bringen;* vollständiger संशयतुलाम् 325,25. पत्रम् so v. a. *zu Papier bringen, niederschreiben.* Med. auch **sich besteigen lassen.* — 2) *pflanzen.* — 3) *aufschlagen* (ein Dach). — 4) einen Bogen *mit der Sehne beziehen.* — 5) eine Bogensehne *aufrichten,* so v. a. *das unbefestigte Ende derselben mit der oberen Spitze des aufrecht stehenden Bogens verbinden.* आरोपितभ्रू f. *bogenförmig zusammengezogene Brauen.* — 6) *steigen lassen,* so v. a. *befördern, an einen hohen Platz stellen.* राज्ये *in die Herrschaft einsetzen.* — 7) *legen —, stecken —, thun in* (Loc. oder Acc.), *anbringen an* (Loc.), *richten auf* (Loc.). मनोविषयम् so v. a. *in sein Herz schliessen.* — 8) *hervorgehen lassen, bewirken, hervorrufen, an den Tag legen.* — 9) *beilegen, zuschreiben, übertragen auf* (Loc.). मलत्वेन so v. a. *fälschlicher Weise zu einem Flecken machen.* आरुपित metrisch für आरोपित Bhâg. P. — 10) *besteigen.* — 11) आरोहयामास Hariv. 6933 fehlerhaft für आरोधयामास. — Desid. *zu ersteigen —, zu besteigen wünschen.* — Mit अत्या *über seine Grenzen hinaus steigen.* अत्यारूढ *die Grenzen überschreitend, übermässig.* — Mit अध्या 1) *besteigen, ersteigen; betreten.* — 2) *sich in die Luft erheben.* — 3) *अध्यारूढ *über das gewöhnliche Maass gehend.* — Caus. 1) *besteigen lassen,* mit doppeltem Acc. — 2) *Jmd befördern zu, stellen an* (Loc.) — 3) *überbringen nach* (Acc.) Bâlar. 91,5. — 4) °यत्नम् so v. a. *in die Kategorie von — bringen* Kâd. 121,5. — 5) *bei Jmd* (Gen.) *die falsche Vorstellung von* (Acc.) *hervorrufen* Kâd. 227,18. — 6) *voraussetzen bei, fälschlich übertragen auf* (Loc.). — 7) *übertreiben.* — Mit अन्वा 1) *nachsteigen, nach Jmd* (Acc.) *sich erheben,*

— *besteigen.* अन्वारुह mit act. Bed. — 2) *ersteigen, betreten, beschreiten.* — 3) अन्वारुह *besetzt von* (Instr.), *worin enthalten ist.* — Caus. 1) *wieder hinaufbringen,* — *hinaufsetzen auf* (Acc.). — Desid. *nach Jmd Etwas zu erklimmen wünschen.* — Mit उपान्वा *nach Jmd* den Wagen (Acc.) *besteigen* und *neben ihm Platz nehmen.* — Mit समन्वा *nach Jmd* (Acc.) *besteigen* (sc. den Scheiterhaufen). — Mit अभ्या *ersteigen, besteigen, sich emporschwingen* —, *sich hinaufsetzen zu, sich erheben zu* oder *über;* mit Acc. अभ्यारुह *der sich emporgeschwungen hat, hochstehend.* — Mit अवा Caus. *herabbringen von* (Abl.). — Mit उदा *sich erheben zu* (Acc.). — Mit उपा 1) *hinaufsteigen zu, besteigen;* mit Acc. प्रमाणपद्वीम् so v. a. *als Beweis gelten.* उपारुह mit act. Bed. *bestiegen habend* (mit Acc.), *gelegen auf* (Loc.). — 2) *herankommen, sich nähern, kommen* —, *gelangen zu* (Acc.). उपारुह *gekommen, da seiend, gelangt zu* (Acc.). — Caus. *zu sich heraufsteigen lassen auf* (Acc. oder Loc.). — Mit समुपा *besteigen.* °रुह *bestiegen habend, reitend auf* (Acc.). — Mit पर्या *heraufsteigen aus.* — Mit प्रा *hinaufsteigen zu, besteigen;* mit Acc. — Mit प्रत्या Caus. *wieder hinaufsteigen lassen,* — *hinaufbefördern.* — Mit समा 1) *hinaufsteigen zu* oder *auf* (Acc., Loc. oder °उपरि), *besteigen, betreten* (mit Acc.). — 2) *losgehen auf* (Acc.). — 3) *an Etwas gehen, antreten, sich an Etwas machen;* mit Acc. Kâusn. Up. 3,6. तुलाम् so v. a. *Aehnlichkeit bekommen mit* (Instr.). — 4) समारुह *a*) mit pass. Bed. *bestiegen, geritten,* — *von* (Instr.). — *b*) mit act. Bed. α) *hinaufgestiegen,* — *zu, bestiegen habend, reitend auf* (die Ergänzung im Acc., Loc. oder °उपरि), *betreten habend, gerathen auf* (Acc.). — β) *hineingegangen.* — γ) *zugewachsen, zugeheilt.* — δ) *gewachsen, zugenommen habend, stärker geworden* 315,4. — ε) *der auf Etwas* (Acc.) *eingegangen ist.* — Caus. 1) *hinaufsteigen* —, *besteigen lassen;* mit doppeltem Acc. oder mit Acc. und Loc. — 2) *aufgehen lassen* (ein Gestirn). — 3) *aufladen, auflegen.* — 4) *in die Höhe heben, aufheben.* — 5) *befördern, an einen hohen Platz stellen.* — 6) *aufführen, errichten.* — 7) *sezzen in, versetzen in* oder *unter* (Acc.). — 8) das Feuer *versetzen in* (Acc. oder Loc.) vom symbolisches Auffangen desselben in einen andern Gegenstand durch Wärmen der Hände, Reibhölzer u. s. w. Auch ohne Angabe des Ortes. Med. *sich aufnehmen lassen.* — 9) einen Bogen *mit der Sehne beziehen.* — 10) *Jmdm* (Loc.) *Etwas übergeben, übertragen.* — 11) *beilegen, zuschreiben, übertragen auf* (Loc.). — 12) *an den Tag legen.* — Mit अनुसमा *aufsteigen nach* (Acc.). — Mit अभिसमा zu einem Opfer (Acc.) *in den heiligen Raum schreiten.* — Mit उप 1) *verwachsen.* — 2) उपरुह *a*) *verwachsen.* — *b*) *übergegangen in* (Acc.). — *c*) *haftend* —, *befindlich an* (Loc.). — Caus. *verwachsen* —, *vernarben lassen.* — Mit नि, निरुह 1) *gewachsen.* — 2) *fest wurzelnd.* — 3) *gebräuchlich* Dâjabh. 9,2. — 4) *aus der Etymologie nicht erklärbar.* — Mit निस् in नीरोढ्. — Mit प्र 1) *hervorwachsen, treiben, sprossen.* प्ररुह *gewachsen, langgewachsen; bewachsen mit* (im Comp. vorangehend). — 2) *verwachsen, vernarben.* प्ररुह *vernarbt.* — 3) *wachsen,* so v. a. *gedeihen, zunehmen, stärker werden.* प्ररुह *gewachsen,* so v. a. *weit verbreitet, gross* —, *stark geworden.* Angeblich auch *alt.* — 4) प्ररुह *hervorgegangen, entstanden, sich gebildet habend,* — *aus* (im Comp. vorangehend). — Caus. 1) *pflanzen; pflanzen auf* (Loc.) bildlich so v. a. *Jmd erweisen.* — 2) *stecken* —, *befestigen an* oder *in* (Loc.). — Mit अनुप्र *nachwachsen.* — Mit अभिप्र *sprossen.* — Mit प्रति 1) *wieder sprossen,* — *treiben.* — 2) प्रतिरुह *nachgeahmt.* — Caus. 1) *je an seine Stelle pflanzen.* — 2) *wieder pflanzen,* — *einsetzen* (auch bildlich von Fürsten). — Mit वि 1) *auswachsen, austreiben.* विरुह *ausgewachsen, gewachsen, gekeimt.* सर्वबीज° *mit aufgegangenem Samen aller Art bestanden.* — 2) विरुह *a*) *hervorgegangen, entstanden, sich gebildet habend* Âpast. 2,24,2. — *b*) *bestiegen* —, *geritten von* (Instr.). — Caus. 1) *wachsen machen.* — 2) *pflanzen.* — 3) *verwachsen* —, *vernarben machen.* — 4) *entsetzen, vertreiben aus* (Abl.). — Mit सम् 1) *wachsen.* संरुह *gewachsen.* — 2) *zusammenwachsen, verwachsen, vernarben.* संरुह *verwachsen, vernarbt.* — 3) *hervorbrechen, zum Vorschein kommen.* संरुह *hervorgebrochen, zum Vorschein gekommen.* — 4) संरुह *fest wurzelnd,* — *haftend.* मनसि संरुढं कर् *Etwas dem Gemüth fest einprägen.* — Caus. 1) *wachsen machen.* — 2) *pflanzen, einsetzen* (auch bildlich von Fürsten); *säen.* — 3) *zusammenwachsen* —, *vernarben lassen.* — Mit उपसम् *verwachsen, vernarben.*

2. रूह् 1) f. *Wuchs, Trieb, Schoss.* — 2) Adj. am Ende eines Comp. *hervorschiessend, wachsend.*

रुह 1) Adj. (f. आ) am Ende eines Comp. *wachsend, gewachsen, entstanden.* — 2) *f. आ *a*) *Panicum Dactylon.* — *b*) = रोहिणी Bhâvapr. 5,120. *रुहक n. *Loch, Oeffnung.*

रुहरुहिका (Schol. zu Harshaṅ. [Çaka 1936] 77,1. 85,1. 174,11) und रुहिरुहिका f. *Sehnsucht.*

*रुह्वन् m. *Baum, Pflanze.*

1. वृत्त 1) Adj. (f. आ) *rauh* —, *trocken anzufühlen; dürr, mager, aridus, saftlos.* Auch von Speisen, Arzeneien (*frei von Fett*), vom Geschmack (*trocken auf der Zunge, kratzend*), Geruch, von Lichterscheinungen (*das Auge unsanft berührend*), Winden (*rauh*), von der Hitze (*ausdörrend*), von der Stimme und von Worten (*das Ohr* —, *das Gemüth unangenehm berührend, unwirsch*), von Personen (*unwirsch, unfreundlich*), von einer Behausung (*unheimlich*). Adv. in वृत्तवाशिन् (so zu lesen) Kâm. Nitis. 16,26. — 2) *m. *eine Grasart* Râǵan. 16,89. — 3) *f. आ *Croton polyandrum* oder *Tiglium* Râǵan. 6,160.

2.*वृत्त m. = वृत्त *Baum.*

*वृत्तगन्धक m. *Bdellium* Râǵan. 12,108.

वृत्तण 1) Adj. *mager machend.* — 2) n. *das Magermachen, Behandlung mit Mitteln, die das Fett mindern,* Karaka 6,11.

*वृत्तणात्मिका f. *eine best. Körnerfrucht* Râǵan. 16,60.

वृत्तणीय Adj. *mit Mitteln, die das Fett mindern, zu behandeln* Karaka 1,22.

वृत्तता f. und वृत्तव n. (216,19) *Rauhheit, Dürre, Trockenheit, Magerkeit, ausdörrende Natur; rauhes* —, *unfreundliches Wesen.*

*वृत्तदर्भ m. *eine Art* Kuça-*Gras* Râǵan. 8,94.

*वृत्तपत्र m. *Trophis aspera* Râǵan. 9,129.

*वृत्तपेषम् Absol. mit पिष् *trocken,* — d. i. *ohne Zusatz von Fett* oder *Flüssigkeit zerreiben.*

*वृत्तप्रिय m. *eine best. auf dem* Himavant *wachsende Knolle.*

वृत्तभाव m. *rauhes* —, *unfreundliches Wesen* 306,11.

वृत्तय्, °यति 1) *dünn* —, *mager machen* Çat. Br. — 2) *besudeln, beschmieren.* — Mit वि *bestreichen* 217,29.

*वृत्तस्वादुफल m. *Grewia elastica* Râǵan. 9,114.

वृत्ती Adv. mit कर् *besudeln, beschmutzen.*

वृत्तर m. Pl. *eine best. Çiva'itische Secte.*

वृचक *ein best. Goldschmuck, Halsschmuck.* Richtig रुचक.

वृढ Adj. s. u. 1. रुह्.

वृढपर्याय Adj. *in wachsenden Kehrsätzen sich bewegend.*

वृढवंश Adj. *hohen Geschlechts.*

वृद्धि f. 1) *das Steigen.* वृद्धिमेति *kommt hoch* (in übertragener Bed.) *zu stehen.* — 2) *Wachsthum.* दृढां वृद्धिं नी *zu festem Wachsthum verhelfen.* — 3)

Entscheidung. रूढिं कर् *eine Entscheidung treffen* Râgat. 7,1613. — 4, *allgemeines Bekanntsein, Allbekanntheit* Çiç. 15,36. — 5, *hergebrachter Brauch; Sprachgebrauch* Nyâyam. 1,3,20. — 6, *eine überlieferte, nicht unmittelbar aus der Etymologie sich ergebende Bedeutung eines Wortes* Hemâdri 1,285,10. °शब्द् m. *ein solches Wort;* Nom. abstr. °शब्दता Râgat. 8,243.

रूप् 1) n. (adj. Comp. f. आ, ausnahmsweise auch ई) *a) äussere Erscheinung,* sowohl *Farbe* (namentlich Pl.) als *Gestalt, Form, Aussehen.* °रूपेण *in der Gestalt von.* रूपं कर् *eine Gestalt —, die Gestalt von* (Nomin., Gen., ein mit रूपम् congruirendes Adj. oder im Comp. vorangehend) *annehmen.* रूपं भू *Jmds* (Gen.) *Gestalt annehmen.* Am Ende eines adj. Comp. *die Farbe von — habend, ein — Aeusseres habend, die Gestalt von — habend, in der G. von — auftretend, das Aussehen von — habend, erscheinend —, auftretend als, dem ähnlich; bestehend aus* oder *in —.* Häufig suffixartig nach einem Adj. oder Partic., die Bedeutung derselben verstärkend (*sehr, recht,* z. B. Text. zu Lot. de la b. l. 124. 227), aber auch oft pleonastisch. *पवतिरूपम् *er kocht recht gut.* — *b)* Pl. *Traum —, Spukgestalten.* — *c) Bild, Bildniss.* — *d) Lautform, Form* eines Wortes. — *e) eine schöne Gestalt, Schönheit.* — *f) Naturerscheinung, Erscheinung.* — *g) Symptom, Anzeichen.* — *h) Abzeichen, charakteristisches Zeichen, Eigenthümlichkeit, Erscheinungsform, Jmds Natur, Repräsentation, Symbol.* — *i) Umstände.* — *k) Art.* — *l) Spur* von (im Comp. vorangehend). — *m) ein einzelnes Stück, Exemplar.* — *n)* Bez. *der Zahl Eins.* — *o) eine best. Münze,* wohl *eine Rupie.* — *p) Schaustück, Schauspiel.* — *q)* bei den Mathematikern *the arithmetical unit, absolute number;* Pl. *integer number.* — *r)* in der Dramatik *eine in der Katastase* (गर्भ) *angestellte Betrachtung.* — *s)* **Vieh, Viehheerde.* — *t)* **ein* Çloka. — *u)* **Laut, Wort* (शब्द). — *v)* * = अन्यावृत्ति. — 2) m. *a)* von unbekannter Bed. AV. 18,3,40. — *b)* N. pr. eines Mannes. — 3) f. रूपा N. pr. eines Flusses.

रूपक 1) Adj. *bildlich bezeichnend.* — 2) m. *a) eine best. Münze,* wohl *eine Rupie* 215,29.31. Ârjabh. 2,30. — *b) ein best. Tact* S. S. S. 235. °ताल (so zu lesen) Gît. S. 23. — 3) f. रूपिका *Füchsin* oder *Schakalweibchen* AV. 11,9,15. Vgl. im Zend *urupi.* — 4) f. रूपिका *a) Schwalbenwurz, Asclepias laetifera.* — 5) n. *a)* = 1. रूप 1) *a)* Agni-P. 30,6. Gewöhnlich am Ende eines adj. Comp. (f. आ). — *b) Figur, Bildniss.* — *c) Erscheinungsform, Art.* — *d) Metapher, Tropus.* — *e) Schaustück.* — *f)* **ein best. Gewicht,* = 3 गुञ्जा. — *g)* * = मूर्त oder धूर्त.

रूपकतल Gît. S. 23 fehlerhaft für °ताल; s. u. रूपक 2) *b).*

रूपकनृत्य n. *ein best. Tanz* S. S. S. 266.

रूपकपरिभाषा f. Titel eines Werkes Opp. Cat. 1.

रूपकरूपक n. *eine best. Metapher* 253,2.

रूपकर्तर् Nom. ag. *Bildner von Gestalten,* Beiw. Viçvakrt's.

रूपकान्ता f. N. pr. einer Surâṅganâ Ind. St. 15,222. 444.

रूपकार m. *Bildhauer.*

रूपकृत् 1) Adj. *Gestalten bildend* (Tvashṭar). — 2) m. *Bildhauer.*

रूपगोस्वामिन् m. N. pr. eines Autors.

*रूपग्रह m. *Auge* (*Farben —, Formen wahrnehmend*).

रूपचिन्तामणि m. Titel eines Werkes.

रूपजीव Adj. R. 2,36,3 fehlerhaft für रूपाजीव.

रूपज्ञ Adj. in अरूपज्ञ.

रूपण n. 1) *bildliche Bezeichnung* 252,5. 253,5. — 2) *Untersuchung, Prüfung.*

*रूपतत्त्व n. *Natur, Wesen.*

रूपतम n. *die Farbe der Farben.*

रूपतर्क m. etwa *Münzwardein.*

रूपता f. Nom. abstr. zu den auf 1. रूप 1) *a)* ausgehenden adj. Compp.

रूपत्व n. Nom. abstr. zu 1. रूप 1) *a)* und = रूपता (Kap. 3,19. 66. 93. 6,39).

रूपधर 1) Adj. am Ende eines Comp. *die Farbe von —, eine — Gestalt —, die Gestalt von — habend* 100,16. 102,21. — 2) m. N. pr. eines Fürsten.

रूपधातु m. bei den Buddhisten *die Welt der Formen* Eitel, Chin. B.

रूपधारिन् Adj. 1) *eine Gestalt tragend.* चतुर्गुण° *eine viermal grössere Gestalt habend* Pañkad. Nom. abstr. °रिव n. — 2) *mit Schönheit ausgestattet.*

°रूपधृत् Adj. *die Gestalt von — tragend.* विविध° *verschiedene Gestalten habend.*

रूपधेय n. 1) *Gestalt und Farbe.* — 2) *Schönheit* Naish. 5,68.

रूपनयन m. N. pr. eines Scholiasten.

रूपनारायण m. N. pr. eines Autors.

*रूपनाशन m. *Eule.*

रूपप m. Pl. N. pr. eines Volkes.

रूपपति m. *Herr der Bildungen* (Tvashṭar).

रूपपुर n. N. pr. einer *Stadt.*

रूपप्रश्न m. Titel seines Werkes Opp. Cat. 1.

रूपभागानुबन्ध m. *addition of the fraction of an unit* Colebr. Alg. 15.

रूपभागापवाह m. *subtraction of the fraction of an unit* ebend.

रूपभाज् Adj. *mit Schönheit ausgestattet* Vishṇus. 90,24.

°रूपभृत् Adj. *das Aussehen von — habend* Varâh. Jogaj. 8,11.

रूपभेद् 1) m. *Verschiedenheit a) der Erscheinungsform. — b) der Lautform* AK. Einl. — 2) n. Titel eines Tantra.

रूपमञ्जरी f. 1) Titel eines Werkes. — 2) N. pr. eines Frauenzimmers.

रूपमती (!) f. N. pr. einer Prinzessin Ind. Antiq. 9,188, Çl. 7.

रूपमाला f. Titel einer Grammatik.

रूपमाली (!) f. *ein best. Metrum.*

रूपय्, रूपयति 1) *Gestalt verleihen, zur Anschauung bringen;* in der Bühnensprache *darstellen, durch Gebärden zu erkennen geben.* रूपित *zur Anschauung gebracht, dargestellt.* बहुरूप° *in vielfacher Form erscheinend.* — 2) **betrachten, beschauen.* — 3) *Med. wohl *sich (se) zur Anschauung bringen, erscheinen.* — 4) रूपित *vorgestellt, eingebildet.* — Mit नि 1) in der Bühnensprache *darstellen, durch Gebärden zu erkennen geben.* — 2) *erblicken, wahrnehmen.* — 3) *sich* eines Dinges (Acc.) *vergewissern.* — 4) *ausfindig machen.* — 5) *genau hinsehen, betrachten, untersuchen, erwägen, erforschen, prüfen, wissenschaftlich betrachten, — untersuchen, erörtern.* — 6) *festsetzen, bestimmen.* — 7) *einsetzen, erwählen, — zu* (mit doppeltem Acc.), *bestimmen zu* (Loc., Dat. oder Infin.). — 8) *richten* (ein Geschoss), *abschiessen.* — 9) निरूप्य und निरूप्यत्ते auch oft fehlerhaft für निरूप्य und निरूप्यत्ते (von वप्). — Mit प्र *darlegen, auseinandersetzen, erklären.* Vgl. प्ररूपण, °णा. — Mit वि s. विरूपय्.

रूपयौवनवत् Adj. *schön und jung* Kathâs. 35, 126. Hit. 115,5, v. l.

रूपयौवनोत्साहिन् Adj. *schön, jung und entschlossen* Sâh. D. 64.

रूपरत्नाकर m. Titel eines Werkes.

रूपरसगन्धस्पर्शवत् Adj. *Farbe, Geschmack und Geruch habend und tastbar* Kaṇ. 2,1,1.

रूपरसस्पर्शवत् Adj. *Farbe und Geschmack habend und tastbar* Kaṇ. 2,1,2.

रूपलता f. N. pr. einer Prinzessin.

रूपवज्रा f. N. pr. einer buddh. Göttin.

रूपवत् 1) Adj. *a) Gestalt* oder *Farbe habend; verkörpert, leibhaftig.* Am Ende eines Comp. *die*

Gestalt von — habend, in der G. von — erscheinend. — *b) schön geformt* oder *schönfarbig, eine schöne Gestalt habend, schön.* Superl. °वत्तम Pâr. Gṛhj. 3,9,6. — 2) f. °वती N. pr. *a)* verschiedener Frauenzimmer. — *b)* eines Flusses.

रूपवासिक oder रूपवाक्रिक m. Pl. N. pr. eines Volkes.

रूपविचार m. Titel eines Werkes Opp. Cat. 1.

रूपविपर्यय m. *Entstellung der Gestalt.*

रूपविभाग m. *Theilung einer ganzen Zahl* Colebr. Alg. 6. 10.

रूपशस् Adv. *je nach ihrer Eigenthümlichkeit.*

रूपशालिन् Adj. *schön, hübsch* (Mädchen) Hemâdri 1,641,6.

रूपशिखा f. N. pr. einer Tochter des Râkshasa Agniçikha.

रूपसनातन m. N. pr. eines Autors.

रूपसमृद्ध Adj. 1) *von vollkommen passender Form.* — 2) *vollkommen schön.*

रूपसमृद्धि f. *eine entsprechende Form.*

रूपसंपद् f. *Schönheit der Form, Schönheit.*

रूपसंपन्न Adj. 1) *mit Schönheit ausgestattet* MBh. 3,53,13. R. 1,4,27. — 2) *modificirt* Nir. 1,15.

रूपसिद्धि m. N. pr. eines Mannes.

रूपसेन m. N. pr. 1) eines Vidjâdhara. — 2) eines Fürsten.

रूपसौभाग्यवत्त् Adj. *von reizender Schönheit* (Person) Vishṇus. 90,2. Hemâdri 1,227,19. Kâmpaka 285.

रूपस्थ Adj. *eine Gestalt habend.*

रूपस्पर्शवत्त् Adj. *Farbe habend und tastbar* Kân. 2,1,3.

रूपस्विन् 1) Adj. *schön* Vet. (U.) XX. Ind. St. 15,362. 402. Superl. °स्वितम. — 2) f. °स्विनी f. ein Frauenname Ind. St. 15,338.

रूपाजीव 1) Adj. (f. आ) *aus der Schönheit ein Gewerbe machend, von der Prostitution lebend.* — 2) f. आ *Hure.*

रूपायुधभृत् im Comp. *schöne und Waffen tragende Männer* 219,29.

रूपावचर m. Pl. *eine best. Klasse von Göttern bei den Buddhisten.*

रूपावतार m. Titel einer Grammatik Burnell, T.

रूपाश्रय m. *ein Behälter für Schönheit* oder Adj. *überaus schön.*

*रूपास्त्र m. *der Liebesgott.*

*रूपिक *gemünztes Gold* oder *Silber.*

रूपिणिका f. N. pr. einer Buhldirne.

रूपिन् 1) Adj. *a) eine Gestalt habend, eine best. Gestalt annehmend* (Çiç. 19,94), *körperhaft, verkörpert, leibhaftig.* Am Ende eines Comp. *die Gestalt —, das Aussehen von — habend.* — *b) eine schöne Gestalt habend, schön* (von Personen). — *c)* am Ende eines Comp. *den Charakter von — habend, gekennzeichnet —, sich äussernd als.* — 2) m. N. pr. eines Sohnes des Agamidha.

रूपेन्द्रिय n. *das Organ für Farben und Gestalten, das Auge.*

रूपेश्वर N. pr. 1) m. eines Gottes. — 2) f. ई einer Göttin.

रूपोपजीवन n. *das Gewinnen des Lebensunterhalts durch eine schöne Körperform, das Auftreten in nackter oder leicht verhüllter Gestalt als Broderwerb.*

रूपोपजीविन् Adj. *durch eine schöne Körperform den Lebensunterhalt gewinnend.*

रूप्य 1) Adj. *a) *eine schöne Gestalt —, ein schönes Aussehen habend.* — *b) *einen Stempel tragend, geprägt.* — *c) was bildlich bezeichnet wird.* — *d)* *am Ende eines Comp. *ehemals im Besitz von — gewesen.* — 2) m. N. pr. *a)* *eines Mannes. — *b)* eines Berges. — 3) *f. आ *ein best. Parfum* Gal. — 4) n. *a) Silber.* — *b) *gestempeltes* oder *geprägtes Gold* oder *Silber.*

रूप्यक in सुवर्ण°.

*रूप्यधौत n. *Silber* Râgân. 13,15.

रूप्यमय Adj. (f. ई) *silbern, silberhaltig.*

रूप्यसुवर्णमय Adj. *aus Silber, Gold und (oder) Edelsteinen bestehend* Hem. Par. 1,30.

रूप्याचल m. *der Berg* Kailâsa.

*रूप्याध्यक्ष m. *Münzmeister.*

रूर्र Adj. *hitzig* (Fieber), *heiss* (Feuer) Taṇḍja-Br. 7,5,10.

*रूवुक m. *Ricinus communis.*

रूष् 1) *रूषति (भूषायाम्). — 2) रूषित *a) bestäubt, bestreut* (mit Pulver), *beschmiert, — mit* (im Comp. vorangehend). — *b) klebend an* (im Comp. vorangehend). — *c)* angeblich = नष्ट. — *d)* fehlerhaft für रुषित. — *Caus. रूषयति (विस्फुरणे). — Mit सम् Caus. संरोषयति (!) *bestreuen.*

*रूषक m. *Gendarussa vulgaris* Madanav. 5,37.

रूषण n. 1) *das Bestreuen.* — 2) *das Verunreinigen* Râgân. 21,3.

रे Interj. der Anrede. Auch verdoppelt.

रेउइ N. pr. eines Dorfes.

*रेक्, रेकते (शङ्कायाम्).

*रेक m. 1) *Ausleerung* Bhâvapr. 2,89. — 2) *Besorgniss, Furcht.* — 3) *ein Mann niedrigen Standes.* — 4) *Frosch.*

रेकु Adj. *leer, öde.*

रेकणस् n. *ererbter Besitz; Eigenthum, Habe; Werthgegenstand.*

रेकणस्वत्त् Adj. *reich.*

रेख 1) m. *a)* metrisch = 2) *a).* — *b)* *N. pr. eines Mannes. — 2) f. आ *a) ein (geritzter) Streifen, Linie, Strich.* Bei Edelsteinen so v. a. *Riss* Râgân. 13,177.190. प्रथमैकरेखा so v. a. *das Beste und Einzige unter* (Gen.). — *b) Zeichnung.* — *c) die richtige Stellung aller Glieder beim Tanze* S. S. S. 251. — *d) der erste Meridian.* — *e) Schein.* °रेखया *unter dem Scheine von, (scheinbar) als* Bâlar. 8,19 (anders Aufrecht in Z. d. d. m. G. 36,368). Hierher vielleicht auch die Redensart रेखां न लभ् *den Schein nicht gewinnen, so v. a. im Entferntesten nicht gleichkommen* Vikramâṅkak. 18,29. = क्रमन् H. an. — *f) *ein Bischen; vgl.* Ragh. 1,17. — *g)* *= आभोग.

रेखक in *बिन्दुरेखक.

*रेखांश m. *Längengrad.*

रेखागणित n. *Geometrie.*

*रेखात्तर n. *geographische Länge.*

रेखान्यास m. *gezogene Striche* 178,29.

*रेखाय्, °यते (श्राघसादनयोः).

रेखायनि m. Patron. Auch Pl.

रेखिन् Adj. *Linien* (auf der Handfläche) *habend.* बक्करेखा° *viele solcher L. h.*

रेखी Adv. mit कर् *in Linienform bringen* Harshak. 220,16.

रेच m. im Joga *Entleerung der Brust, das Ausstossen des Athems.*

रेचक 1) *Adj. *a) die Brust entleerend.* — *b) den Unterleib entleerend, abführend* Mat. med. 6. — 2) m. *a) das Ausschnaufen* (bei Hunden). Im Joga *das Ausstossen des Athems.* — *b) Spritze.* — *c) eine best. Bewegung der Füsse* VP. 5,7,46. — *d) *Salpeter.* — *e) *Croton Jamalgota* Râgân. 6,165. — *f) *Clerodendrum phlomoides* Râgân. 10,42. — *g)* N. pr. α) Pl. eines Volkes. v. l. आरोचक. — β) eines Mannes. v. l. रेधक. — 3) *n. *eine best. Erdart* Râgân. 13,141.

रेचकित Adj. = भ्रमित.

रेचन 1) Adj. *abführend; leer —, frei machend* (den Kopf) Kâraka 8,9. — 2) *f. ई *a) Ipomoea Turpethum.* — *b) Croton polyandrum.* — *c)* = कालाञ्जनी Râgân. 4,189. — *d)* = गुन्द्रा. — *e)* = काम्पिल्ल. — 3) n. *a) das Leerwerden, Schmälerung.* — *b) das Entleeren der Brust, Ausstossen des Athems.* — *c) Entleerung des Unterleibs; das Leer —, Freimachen* (des Kopfes) Kâraka 8,9. —

d) eine best. Erdart Madanav. 13,118. — *e) *Nasenschleim* Gal.

*रेचनक m. *ein best. rothes Pulver* Râgân. 13,101.

रेचित 1) Adj. s. u. रिच् Caus. — 2) m. *eine best. Stellung der Hände beim Tanze.* — 3) n. *ein best. Gang der Pferde* Kâd. 124,21.

*रेचिन् m. 1) *Alangium hexapetalum* Râgân. 9, 74. — 2) *ein best. rothes Pulver* Râgân. 13,101.

रेच्य m. = रेच.

1. रेञ्, रेञति, °ते 1) Act. *hüpfen —, beben machen.* — 2) Med. *hüpfen, beben, zittern, zucken.* — Caus. रेञयति *erzittern —, beben machen.* — Mit प्र Med. *erbeben.* — Caus. *erbeben machen.* — Mit सम् Med. *zittern.*

2. रेञ् (Nom. रेट्) 1) Adj. etwa *zitternd* VS. 6,18 = Maitr. S. 1,2,17. रेट् könnte auch रेड् und रेष् sein. — 2) *m. *Feuer.*

रेञ Adj. nach dem Comm. = तेजिष्ठ Çiç. 19,102.

*रेट्, रेटति (परिभाषणे, याचे, वाचि).

रेड्, *रेळते = क्रुध्यति. Vgl. अरेडन् (Nachtr. 5) und 2. रेञ्.

रेणा f. N. pr. eines Frauenzimmers Hem. Par. 8,25.

रेणु 1) m. (*f. n.) *Staub, Staubkorn; Blüthenstaub.* Auch als *ein best. Maass.* — 2) m. *a) ein best. medicinischer Staub; Oldenlandia herbacea* Râgân. 5,8. *Piper aurantiacum* (?) 6,113. — *b)* N. pr. verschiedener Männer. Pl. *ihre Nachkommen.* — 3) f. N. pr. einer Gattin Viçvâmitra's. — Hariv. 108 fehlerhaft für वेणु.

रेणुक 1) m. *a) ein best. über Waffen gesprochener Zauberspruch.* — *b)* N. pr. α) eines Jaksha. — β) eines Sohnes des Renu VP.² 4,28. — γ) eines mythischen Elephanten. — 2) f. आ *a) *ein best. Arzneistoff; Piper aurantiacum* (?) Râgân. 6,113. — *b)* Titel einer von Harihara verfassten Kârikâ. — *c)* N. pr. α) der Gattin Gamadagni's und Mutter Paraçurâma's. — β) eines Flusses VP.² 2,199. — 3) *n. *eine best. Erdart* Garbe zu Râgân. 13,142.

रेणुकाकाट Adj. nach dem Comm. *Staub durchfurchend* oder — *aufwirbelnd.*

*रेणुकादम्बक m. *eine Art* Kadamba Râgân. 9,104.

रेणुकाकवच n. Titel eines Kavaka Burnell, T.

रेणुकाचार्य m. N. pr. eines Autors.

रेणुकातनय m. Patron. Paraçurâma's. Nom. abstr. °ता f. Çiç. 14,80.

रेणुकातीर्थ n. N. pr. eines Tirtha.

रेणुकामाहात्म्य n., रेणुकारिका f., रेणुकाष्टक n. und रेणुकासहस्रनामन् n. Titel von Werken Burnell, T.

रेणुकासुत m. Metron. Paraçurâma's.

रेणुकास्तोत्र n. Titel eines Stotra Burnell, T.

रेणुत्व n. Nom. abstr. von रेणु *Staub.*

रेणुदीक्षित m. N. pr. eines Autors.

रेणुप m. Pl. N. pr. eines Volkes. v. l. वेणुप.

रेणुपालक m. N. pr. eines Mannes.

रेणुमत् m. N. pr. eines Sohnes des Viçvâmitra.

*रेणुभ्रषित m. *Esel.*

रेणुशस् Adv. mit कर् *in Staub verwandeln.*

*रेणुसार und *°क m. *Kampfer.*

रेत = रेतस् *der männliche Same.* Vgl. रेतस.

रेतःकुल्या f. *ein Bach von männlichem Samen.*

रेतःपात m. *Samenergiessung* Cit. bei Kull. zu M. 5,63.

रेतःपातिन् Adj. *Samenergiessung habend, einem Weibe* (Loc.) *beiwohnend* ebend.

रेतःपीत Adj. *der männlichen Samen verschluckt hat* Taitt. Âr. 1,27,6.

रेतस 1) Adj. *aus dem eigenen Samen erzeugt, leiblich* (Sohn). — 2) *f. आ *Sand.*

*रेतन n. *der männliche Same.*

रेतस् n. 1) *Guss, Strom; Libation.* — 2) *Samenerguss, Same.* रेतसो ऽत्ते *nach der Samenergiessung* 100,17. — 3) *Same, so v. a. Nachkommenschaft, Generation.* — 4) *Queckstilber.*

रेतस = रेतस् in अग्निरेतस् und कपोतरेतस.

रेतस्य Adj. (f. आ) *Samen führend.* ऋच् f. und रेतस्या f. heisst *der erste Vers des* Bahishpavamâna Stotra Lâṭj. 7,12,3. Du. Gaut.

रेतस्वत् Adj. *samenreich, befruchtend* Maitr. S. 1,5,5 (73,9).

रेतस्विन् Adj. *samenreich.*

रेतःसिच् 1) Adj. *Samen ergiessend.* — 2) f. Bez. *bestimmter Backsteine* Âpast. Çr. 17,1.4.

रेतःसिच्य n. *Samenergiessung.*

रेतःसेक m. *Samenerguss, das Beiwohnen einem Weibe* (Loc.) M. 11,58.

रेतःसेक्तर् Nom. ag. *Befruchter, Nachkommenschaft habend* Nilak. zu MBh. 1,74,111. Comm. zu Bhâg. P. 9,20,21.

रेतःस्कन्दन n. *Samenerguss* Gaut. 23,20.

रेतःस्खलन n. dass. Kull. zu M. 5,63.

रेतिन् Adj. *samenreich* oder *besamend.*

रेतोधस् Adj. *besamend, befruchtend.* पितर् so v. a. *ein leiblicher Vater* Mahâvirak. 82,12. m. ohne पितर् dass. Âpast. (darnach derselbe Vers in MBh., Hariv. und Bhâg. P. zu verbessern).

1. रेतोधा Adj. *besamend, befruchtend.*

2. रेतोधा f. *das Besamen.*

रेतोधेय n. dass.

रेतोमार्ग m. *Samenweg.*

रेतोवह् Adj. *Samen herbeischaffend* Bhâvapr. 2,44.

*रेत्य n. *Glockengut.*

*रेत्र n. v. l. für वेत्र.

रेधक m. N. pr. eines Mannes. v. l. रेचक.

*रेप्, रेपते (गतौ, शब्दे).

*रेप Adj. 1) *verächtlich.* — 2) *grausam.*

रेपस् 1) n. *Fleck, Schmutz.* — 2) *Adj. = अधम, क्रूर und कृपण.

रेफ 1) m. *a) der Schnarrlaut, das* र. °संधि m. Saṃhitopan. 17,1. — *b) Wort* Bhâg. P. — *c) Creticus* (— ⏑ —). — *d) *= राग. — 2) *Adj. *verächtlich.*

रेफवत् Adj. *den Schnarrlaut enthaltend;* m. *der Vocal* ऋ.

रेफविपुला f. *ein best. Metrum.*

*रेफस् Adj. = अधम, क्रूर, दुष्ट, कृपण.

रेफाय्, °यति *glänzen, strahlen.* v. l. रेभाय्.

रेफिन् Adj. *den Schnarrlaut —, ein* र *enthaltend, die Natur des* र *habend.*

*रेभ्, रेभते (शब्दे). Vgl. रिभ्.

रेभ 1) Adj. *knisternd, knasternd, plätschernd, laut tönend.* — 2) m. *a) Rufer, Recitator, Declamator.* — *b) Schwätzer, Plauderer.* — *c)* N. pr. eines Mannes. Pl. *seine Nachkommen.* — 3) *f. रेभा = शोभा Comm. zu Âpast. 2,14,13.

*रेभण n. *das Brüllen der Kühe.*

रेभसूनु m. Rebha's *Sohn.* Du. N. pr. zweier Liedverfasser.

रेभाय्, °यति *glänzen, strahlen* Âpast. 2,14,13.

°रेभिन् Adj. *erschallen lassend* Çiç. 19,66.

रेभिल und °क m. N. pr. eines Mannes.

*रेमि Pat. zu P. 3,2,171, Vârtt. 2.

रेरिवन् Adj. nach dem Comm. = प्रेरयितर्.

रेरिह्न Adj. *beständig leckend.*

*रेरिह्राण m. 1) Bein. Çiva's. Vgl. लेलिह्रान MBh. 14,8,19. — 2) *Dieb.* — 3) = अम्बर, वर oder असुर.

*रेव्, रेवते (प्लवगतौ).

रेव 1) m. N. pr. eines Sohnes des Ânarta. — 2) f. आ *a) *die Indigopflanze.* — *b)* Bein. der Rati, der Gattin des Liebesgottes. — *c) ein best. Râga S. S. S. 110.* — *d)* N. pr. eines Flusses, die Narmadâ Hem. Par. 2,397. — 3) n. Name verschiedener Sâman.

*रेवट 1) m. *a) Eber.* — *b) Bambusrohr* (वेणु) oder *Staub* (रेणु). — *c) Wirbelwind.* — *d) Giftarzt.* — *e) oil of the Morunga tree.* — *f) a plantain, the fruit.* — 2) n. *eine Muschel mit von rechts*

nach links gehenden Windungen.

रेवण m. N. pr. eines Mannes.

रेवत m. 1) *eine best. Pflanze.* Nach den Lexicographen *Citronenbaum* und *Cathartocarpus fistula.* — 2) N. pr. *a*) verschiedener Männer. — *b*) eines Varsha (?). — रेवती s. u. रेवत्.

रेवतक n. 1) **eine Dattelart.* Richtig रैवतक. — 2) m. N. pr. eines Mannes.

रेवति f. 1) *Bein. der Rati, der Gattin des Liebesgottes. — 2) = रेवती N. pr. der Gattin Balarâmas.

*रेवतिपुत्र m. *ein Sohn der* Revati.

रेवतीद्वीप m. N. pr. einer *Insel* Ind. Antiq. 8,241.

रेवतीपृष्ठ Adj. *dessen* Prshṭha 4) *aus den* Revati-*Versen besteht* Lâṭj. 10,13,12.

*रेवतीभव m. *der Planet Saturn.*

रेवतीरमण m. Bein. Balarâma's. Auf Vishṇu übertragen.

*रेवतीश m. Bein. Balarâma's.

रेवतीसुत m. Metron. Skanda's.

रेवतीकालात्त m. Titel eines Werkes Burnell, T.

रेवत्य n. Name eines Sâman. Khând. Up. 2,18, 2 ist रेवत्यः zu lesen.

रेवत् 1) Adj. *a*) *besitzend, wohlhabend, reich.* — *b*) *reichlich, reich.* — *c*) *prangend, prunkend, prächtig.* रेवत् Adv. — 2) f. रेवती *a*) Pl. α) *die Reichen, Prangenden* als Bez. *der Kühe.* — β) *Gewässer.* — γ) Bez. *der nach dem Anfangsworte benannten Verse* ṚV. 1,30,13, *aus welchen das* Raivata Sâman *gebildet wird.* Auch Name dieses Sâman Ârsh. Br. — *b*) Sg. und Pl. *ein best. Mondhaus.* — *c*) *eine best.* Râgiṇî S. S. S. 110. — *d*) **eine unter dem Mondhaus* Revati *Geborene.* — *e*) *Pl. *die göttlichen Mütter* Zach. Beitr. — *f*) N. pr. α) *der Unholdin einer best. Krankheit* und einer Jogiṇî (Hemâdri 2,*a*,102,12). Wird auch mit der Durgâ und Aditi identificirt. — β) der Gattin Mitra's. — γ) einer Tochter des Lichtglanzes (कान्ति) des Mondhauses Revati und Mutter des Manu Raivata. — δ) der Gattin Balarâma's. — ε) verschiedener anderer Frauen Hem. Par. 1,288. — *g*) fehlerhaft für रेवती. — 3) n. Name eines Sâman Ârsh. Br.

रेवत्त m. N. pr. eines Sohnes des Sonnengottes und Hauptes der Guhjaka 100,17.

*रेवत्तमनुसू f. Bein. der Saṁgñâ, einer Gemahlin des Sonnengottes.

रेवत्तोत्तर Titel eines Werkes.

रेवाखण्ड n. und रेवामाहात्म्य n. Titel von Werken VP.^{2}.

रेवोत्तरस् m. N. pr. eines Mannes.

*रेशय Adj. = रिंसत्.

*रेशयदारिन् oder *°दाशिन् Adj. als Erklärung von रिशादस्.

रेशी f. Pl. Bez. *des Wassers* Maitr. S. 1,3,36.

1.*रेष्, रेषते *heulen, wiehern.*

2. रेष् s. 2. रेङ्.

रेष m. *das Schadennehmen.* Vgl. रथरेष्. — रेषा s. bes.

1. रेषण् 1) Adj. *versehrend.* — 2) n. *Schaden, das Fehlschlagen.*

2.*रेषण n. *das Geheul des Wolfes.*

*रेषा f. dass.

रेषिन् Adj. *versehrend, verletzend* in पुरुष°.

रेष्टर् Nom. sg. *Beschädiger, Versehrer* Bhaṭṭ.

रेष्मच्छिन्न Adj. *vom Sturm abgerissen.*

रेष्मण्य Adj. = रेष्म्य Maitr. S. 2,9,7 (126,1).

रेष्मन् m. *Wirbelwind, Sturmwolke.* वातेन रेष्मणा सक् AV. Paipp. 15,4,5. Nach einem Comm. *Weltuntergang.*

रेष्ममथित Adj. = रेष्मच्छिन्न.

रेष्म्य Adj. *im Sturm* oder *in der Sturmwolke befindlich.*

*रेक्त् oder *रेक्स् (Kâç.).

*रेक्षय्, °यते Denomin. von रेक्त् oder रेक्स्.

रै m. f. (seltener) *Besitz, Habe, Gut, Kostbarkeit.* *रै कर् *zum Besitz machen.*

रैक्व m. N. pr. eines Mannes.

रैक्वपर्ण m. Pl. N. pr. einer Oertlichkeit.

*रैख m. Patron. von रेख.

रैचीक्य m. N. pr. eines Mannes Hemâdri 1,568,16.

रैणव 1) m. Patron. von रेणु. — 2) n. Name eines Sâman.

*रैणुकेय m. Metron. Paraçurâma's.

रैतस Adj. *seminalis.*

रैतिक und रैत्य Adj. *messingen.*

रैभ 1) m. Patron. von रेभ. — 2) f. रैभी Bez. *bestimmter Verse im Ritual.*

रैभ्य und रैभ्य m. 1) Patron. verschiedener Männer. Auch Pl. — 2) N. pr. einer Götterschaar.

*रैय्, रैयति *Reichthümer wünschen.*

रैव m. N. pr. eines Fürsten VP.^{2} 3,249.

रैवत 1) Adj. (f. ई) *a*) *aus wohlhabendem Hause stammend, reich.* — *b*) *zu* Manu Raivata *in Beziehung stehend.* — *c*) *zum* Sâman Raivata *gehörig.* — *d*) mit ऋषभ m. Name eines Sâman. — *e*) mit इष्टि f. Bez. *eines best. Gebets* oder *Opfers.* — 2) m. *a*) **Wolke.* — *b*) *eine* (imaginäre) *Art Soma.* — *c*) **ein best. Knollengewächs* (सुवर्णालु, woraus auch zwei Bedeutungen gemacht werden). — *d*) *Bein. Çiva's. — *e*) Patron. von रेवत und Metron. von रेवती und N. pr. α) des Dämons einer best. Kinderkrankheit. — β) eines der 11 Rudra. — γ) *eines Daitja. — δ) des 5ten Manu. — ε) eines Ṛshi, Brahmarshi und verschiedener Fürsten. — ζ) eines Gebirges. Auch °गिरि, रैवताचल und रैवताद्रि. — 3) n. Name verschiedener Sâman Ârsh. Br. Vasishṭha 28,12.

रैवतक 1) m. N. pr. *a*) eines Gebirges. Pl. *die Bewohner dieses Gebirges.* — *b*) eines Paramahaṁsa Gâbâlop. S. 453. v. l. रैवतिक. — *c*) eines Fürsten VP. 4,1,21. — *d*) eines Thürstehers. — 2) *n. *eine Dattelart* Râgân. 11,88.

रैवतगर्भ n. Name eines Sâman Çâṅkh. Çr. 15,7,5.

रैवतपृष्ठ Adj. = रेवतीपृष्ठ Çâṅkh. Çr. 10,7,1. Br. 23,4.

रैवतमदनिका f. Titel eines Schauspiels.

रैवतस्तोत्र n. Titel eines Stotra Burnell, T.

रैवतिक m. Metron. N. pr. v. l. für रैवतक 1) *b*).

*रैवतिकीय Adj. von रैवतिक.

रैवत्य 1) Adj. mit ऋषभ m. Name eines Sâman. v. l. रैवत. — 2) n. *Reichthum.*

रैज्ञायन m. Patron. Auch Pl.

1. रोक् 1) m. *a*) *Licht, Helle.* — *b*) * = क्रयभिद्. — 2) *n. *a*) *Loch, Höhle.* — *b*) *Boot, Schiff.* — *c*) = चर oder चल. — *d*) = कृपणभेद.

2. रोक m. oder रोकस् n. *Lichterscheinung.*

रोग m. (adj. Comp. f. आ) 1) *Gebrechen, Krankheit.* प्रजारोग so v. a. *eine Plage für die Unterthanen.* Auch personificirt als *Genius.* — 2) *eine kranke Stelle* 217,31. — 3) **Costus speciosus* oder *arabicus.*

रोगघ्न 1) Adj. *Krankheit vertreibend* Çiç. 19,89. — 2) *n. *Arzenei.* — °घ्नी s. u. रोगहन्.

*रोगज्ञ m. *Arzt* Gal.

रोगण in अरोगण.

रोगद Adj. *Krankheit verursachend.*

रोगनाशन Adj. *Krankheit vertreibend.*

रोगनिर्णय m. Titel eines Werkes Burnell, T.

रोगपालक m. *Krankenpfleger.*

*रोगपुष्ट m. *Fieber* Gal.

रोगप्रद Adj. *Krankheit verursachend.*

*रोगप्रेष्ठ m. *Fieber* Râgân. 20,14. v. l. रोगश्रेष्ठ.

रोगभाज् Adj. *krank, kränklich.*

*रोगभू f. *der Körper.*

रोगमुक्त Adj. *von einer Krankheit befreit, genesen.*

रोगमुरारि m. Titel eines Werkes.

रोगराज् m. *die schlimmste der Krankheiten, Fieber* Karaka 6,3. Suçr. 2,427,15.

*रोगराज m. *Lungenschwindsucht* Râgân. 20,2.

रोगलक्षण n. *Pathologie* Verz. d. B. H. No. 973. Opp. Cat. 1.

रोगवैरूप्य n. *eine Entstellung in Folge einer Krankheit.*

रोगशम m. *Genesung* Kâraka 6,18.

*रोगशान्तक m. *Arzt.*

*रोगशिला f. *Realgar* Râgân. 13,49.

*रोगशिल्पिन् m. *eine best. Pflanze.*

*रोगश्रेष्ठ m. *Fieber* Râgân. 20,14. v. l. रोगप्रेष्ठ.

रोगसंघात m. dass. Suçr. 2,427,15.

रोगसंबद्ध Adj. *krank* Âpast. 2,4,12 nach der richtigen Lesart.

रोगसंबन्ध Adj. Âpast. fehlerhafte Lesart für °संबद्ध.

रोगहन् Adj. (f. °घ्नी) *Krankheit vertreibend.*

रोगहर 1) Adj. dass. — 2) *n. *Arzenei.*

*रोगहारिन् m. *Arzt.*

रोगहृत् m. dass.

*रोगाधीश m. *Schwindsucht* Râgân. 20,2.

रोगानीक n. *eine Kategorie von Krankheiten, eine Species von Krankheit* Kâraka 3,6. 6,18.

रोगानीकराज् m. Bez. *des Fiebers.*

रोगाभ्यागम m. *Krankheitserscheinung* Varâh. Jogaç. 9,10.

रोगारम्भ m. Titel eines Werkes Opp. Cat. 1.

रोगार्त Adj. *krank* 171,5. 193,5. 214,5.

रोगार्दित und रोगाविष्ट (Âpast.) Adj. dass.

*रोगाह्वय n. *Costus speciosus* oder *arabicus* Bhâvapr. 1,175.

रोगित Adj. 1) *mit einer Krankheit behaftet.* — 2) **toll* (Hund).

*रोगितरु m. *Jonesia Asoca.* Richtig रागितरु.

रोगिन् Adj. *krank, kränklich.*

*रोगिवल्लभ n. *Arzenei.*

*रोग्य Adj. *Krankheit erzeugend, ungesund.*

रोच् in einer Formel Maitr. S. 4,9,5.

रोचँ 1) Adj. *leuchtend.* — 2) *m. N. pr. eines Fürsten. — 3) *f. ई *Hingcha repens.*

रोचक 1) Adj. *Appetit machend.* — 2) m. *a) ein Verfertiger von unächten Schmucksachen.* — *b) *Appetit, Hunger.* — *c) *eine den Durst reizende Speise.* — *d) *Musa sapientum.* — *e) *eine Zwiebelart.* — *f) *=ग्रन्थिपर्णभेद.*

रोचकिन् Adj. *Gefallen findend an* (Loc.) Bâlar. 210,8. Vgl. अरोचकिन्.

रोचन 1) Adj. (f. ई und आ) *a) licht, hell, blank, leuchtend.* — *b) Gefallen erweckend, gefallend, lieblich.* — *c) Appetit machend.* — 2) m. *a) *Andersonia Rohitaka.* — *b) *Alangium hexapetalum* Râgân. 9,76. — *c) *Cathartocarpus fistula* Râgân. 9,44. — *d) *Pongamia glabra* Râgân. 9,62. — *e) *Granatbaum* Râgân. 11,75. — *f) *Zwiebel* Râgân. 7,56. — *g) *eine weiss blühende Moringa* Râgân. 7, 30. — *h) *eine Art Crinum* Bhâvapr. 1,172. — *i) Gallenstein des Rindes.* v. l. रोचना. — *k) ein best. Krankheitsdämon.* — *l) *einer der fünf Pfeile des Liebesgottes.* — *m)* N. pr. *α)* eines Sohnes des Vishṇu von der Dakshiṇâ. — *β)* Indra's unter Manu Svârokisha. — *γ)* eines der Viçve Devâs VP.^{2} 3,189. fgg. — *δ)* eines Berges. — 3) f. आ *a) Lichthimmel.* — *b) *ein schönes Weib.* — *c) Gallenstein des Rindes.* — *d) *eine rothe Lotusblüthe.* — *e) *Tabaschir.* — *f) *dunkler Çâlmali.* — *g)* N. pr. *a)* einer Gattin Vasudeva's. — *b)* einer Surâṅganâ Ind. St. 15,444. — 4) f. ई *a) Gallenstein des Rindes* Râgân. 12,58. — *b) *Realgar.* — *c) *Convolvulus Turpethum.* — *d) *Myrobalanenbaum* Râgân. 11,160. — *e) *Croton polyandrum.* — *f)* *wohl *eine Art Crinum* (काम्पिल्ल). — 5) n. *a) Licht, Glanz; Lichtraum des Himmels.* Pl. *Lichter, Gestirne; Lichthimmel* (deren drei). — *b) das Erregen des Verlangens nach* (im Comp. vorangehend). — *c)* रुचिरुचे रोचनम् Name eines Sâman Ârsh. Br.

*रोचनक 1) m. *Citronenbaum* Râgân. 11,178. — 2) f. °निका *a)* Name *verschiedener Pflanzen.* — *b) Tabaschir* Râgân. 6,188.

*रोचनफल 1) m. *Citronenbaum* Râgân. 11,150. — 2) f. आ *eine Gurkenart* Râgân. 7,208.

रोचनस्थ Adj. *im Lichtraum des Himmels befindlich.*

1. रोचना f. s. रोचन 3).

2.*रोचना Adv. mit कर्.

रोचनामुख m. N. pr. eines Daitja.

रोचनावत् (°नवत् Padap.) Adj. *licht, hell.*

रोचमान 1) Adj. Partic. von 1. रुच्. — 2) m. *a) ein Haarwirbel am Halse eines Pferdes.* — *b)* N. pr. eines Fürsten. — 3) f. आ N. pr. einer der Mütter im Gefolge Skanda's.

रोचस् n. *Licht, Glanz* Maitr. S. 4,9,5. Vgl. स्वर्रोचस्.

रोचि f. *Licht, Strahl* Hariv. 3,23,12.

रोचिन् Adj. in *मित°.

रोचिष m. N. pr. eines Sohnes des Vibhâvasu.

रोचिष्णु Adj. 1) *leuchtend, glänzend, funkelnd* (Kâd. 247,7), *schmuck.* — 2) *Appetit machend.*

रोचिष्मत् 1) Adj. *leuchtend.* — 2) m. N. pr. eines Sohnes des Manu Svârokisha.

रोचिस् 1) n. *Licht, Glanz.* — 2) *Anmuth.*

रोचुक Adj. *Gefallen erweckend* Maitr. S. 1,4, 12 (62,2). Vgl. अरोचुक (Nachtr. 2).

रोच्य Adj. in einer Formel Maitr. S. 4,9,5.

रोट in *पूगरोट.

रोटकव्रत n. *eine best. Begehung.*

रोटिका f. *eine Art Gebäck, Fladen,* — *aus* (im Comp. vorangehend) Bhâvapr. 2,17.18. 4,17.

*रोड्, रोडति (उन्मादे, अनादरे).

*रोड 1) Adj. *gesättigt, befriedigt.* — 2) m. *das Zerstampfen.*

*रोढर् Nom. ag. von 1. रुह्.

*रोणी f. P. 4,2,78.

*रोणीक N. pr. einer Oertlichkeit. Davon Adj. *°कीय.

रोद m. *Klageton, das Winseln.*

रोदन 1) n. *a) das Weinen* Âpast. Pl. Suçr. 1, 373,11. Wird zu den Kinderkrankheiten gezählt. — *b) *Thränen.* — 2) *f. ई *Alhagi Maurorum.*

*रोदनिका f. *Alhagi Maurorum* Râgân. 4,44.

रोदर 1) Adj. *ein* र *im Innern habend.* — 2) *Anas Casarca* (चक्रवाक).

रोदस् n. Du. *Himmel und Erde.* Am Anfange eines Comp. Çiç. 19,106. रोदोरन्ध्र (Çiç. 18,15), रोदःकुक्षि (Nalod. 3,32), रोदःकन्दरकुक्षि (Bâlar. 95, 7) und रोदोगृह (ebend. 126,20) *eine zwischen Himmel und Erde gelegene Höhlung* u. s. w. In स्वर्गरोदःकुक्षि Bâlar. 23,15 hat रोदस् wie auch रोदसी die Bedeutung *Erde.*

रोदसिप्रा Adj. *welterfüllend.*

रोदसी f. 1) रोदसी *a)* Du. *Himmel und Erde.* Einmal auch als Sg. construirt. — *b)* = 2). — 2) रोदसी *die Gattin* Rudra's, *Gefährtin der* Marut, *Blitz.* — 3) रोदसी *die Erde* R. ed. Bomb. 6,22,6. Hemâdri 1,569,18. 575,20.

रोदस्त्व n. Nom. abstr. zur Etymologie von रोदसी gebildet.

रोदाका (?) f. Vaitân.

रोदितव्य n. impers. *zu weinen.* न °व्यं पश्यामि *ich sehe keine Veranlassung zum Weinen für* (Gen.). Loc. *wo man weinen sollte.*

रोद्धर् Nom. ag. *Einschliesser, Belagerer.*

रोद्धव्य Adj. *zu verschliessen* (Thür).

रोद्धोस् Gen. Infin. von 2. रुध्. नि वा रोद्धोः Ait. Br. 1,10,2.

1. रोध m. vielleicht *Bewegung hinauf.*

2. रोध m. (adj. Comp. f. आ) 1) *das Zurückhalten, Festhalten.* — 2) *Einsperrung,* — *in* (Loc.). — 3) *Versperrung* (eines Weges), — *durch* (im Comp. vorangehend). — 4) *Einschliessung, Belagerung* (einer Stadt). — 5) *Verstopfung des Leibes* Kâraka 6,24. — 6) *Verwehrung, Hemmung, Unterdrückung.* — 7) *das Befehden.* — 8) *Damm, Ufer.* — 9) *eine*

best. Hölle VP. 2,6,2. — 10) *N. pr. eines Mannes.

°रोधक Adj. *einsperrend, einschliessend, belagernd.*

रोधकृत् m. *das 45ste Jahr im 60-jährigen Jupitercyclus.*

रोधचक्र Adj. (f. आ) etwa *am Ufer Wirbel bildend.*

रोधन 1) *m. *der Planet Mercur.* — 2) f. ई *Damm, Wall.* — 3) n. रोधन *a) das Einsperren, Einschliessen, Verschluss.* — *b) das Aufhalten, Zurückhalten, Hemmen, Unterdrücken.*

*रोधवक्रा f. v. l. für रोधोवक्रा.

*रोधवेदी f. *Fluss* Râǵan. 14,10.

रोधस् n. 1) *Erdaufwurf, Damm, Wall, Schutzwehr.* — 2) *Hügel, hohes Ufer.* — 3) *die abschüssige Wand* (eines Brunnens, einer Wolke), *Bergwand.* — 4) *die weibliche Hüfte.*

रोधस्वत् 1) Adj. *mit hohen Ufern versehen* (Sâj.). — 2) f. रोधस्वती N. pr. eines Flusses.

रोधिन् 1) Adj. am Ende eines Comp. *a) zurückhaltend, aufhaltend.* — *b) versperrend.* — *c) verwehrend, hemmend, hindernd, störend.* — *d) übertönend.* — *e) erfüllend.* — 2) *eine best. Pflanze.* Vielleicht fehlerhaft für रोध्र.

रोधोभू Adj. *am Ufer wachsend* Kir. 5,46.

*रोधोवक्रा und *रोधोवती f. *Fluss.*

*रोधोवप्र m. *ein reissender Fluss.*

रोध्य Adj. *zurückzuhalten* in अ° (Nachtr. 5).

रोध्र 1) m. *Symplocos racemosa* (mit gelber Blüthe; aus seiner Rinde wird rothes Pulver bereitet). — 2) *m. n. *Sünde.* — 3) *n. *Beleidigung.*

रोध्रपुष्प m. 1) **Bassia latifolia.* Vgl. लोध्रपुष्प. — 2) *eine zu den Ringschlangen gezählte Schlangenart.*

रोध्रपुष्पक m. 1) *eine best. Körnerfrucht.* — 2) = रोध्रपुष्प 2).

*रोध्रपुष्पिणी f. *Grislea tomentosa* Râǵan. 6,217.

*रोध्रशूक m. *eine Reisart.*

1.*रोप n. *Loch, Höhle.*

2. रोप m. 1) *das Pflanzen.* — 2) *Pfeil* Naish. 8, 105. Çiç. 19,94. 120.

रोपक m. 1) Nom. ag. *Pflanzer.* — *b) *a weight of metal or a coin, the seventieth part of a* Suvarṇa. — 2) f. °पिका *Same* Bhadrab. 4,129.

1. रोपण 1) Adj. *Leibschneiden verursachend.* — 2) n. = विमोक्षण oder उपद्रव.

2. रोपण 1) Adj. (f. ई) *a) aufsetzend, ansetzend.* — *b) verwachsen machend, heilend* (Wunden). — 2) n. *a) das Aufrichten, Aufstellen.* — *b) das Heilenmachen, Mittel zum Heilen.* — *c) das Pflanzen, Anpflanzen, Versetzen* (von Pflanzen).

रोपणाका f. *Predigerkrähe* (nach Sâj.).

रोपणीय Adj. 1) *aufzurichten.* — 2) *zu pflanzen, anzupflanzen.* — 3) *zum Zuheilen tauglich.*

रोपय् s. Caus. von 1. रुह्.

रोपयितर् Nom. ag. 1) *Aufsetzer, Aufleger;* mit Gen. oder Acc. — 2) *Pflanzer, Anpflanzer.*

रोपयिष्णु Adj. *zerfleischend.*

रोपि f. *reissender Schmerz, Leibschneiden,* auch wohl *Kollern im Leibe* AV. Paipp. 9,2,5. 15,5,1.

°रोपिन् Adj. *pflanzend, anpflanzend.*

रोपुषी f. *Zerstörerin.*

रोप्य Adj. 1) *zu pflanzen, anzupflanzen, zu säen.* — 2) *zu heilen* (von Wunden) Kâraka 6,13.

1. रोम am Ende eines adj. Comp. (f. आ) = रोमन् *Haar* Hemâdri 1,423,17.

2.*रोम 1) m. *Loch, Höhle.* — 2) n. *Wasser.*

3. रोम m. 1) *Rom.* — 2) Pl. N. pr. eines Volkes VP.^{2} 2,133.

1. रोमक n. = रोमन् *Haar* Hemâdri 1,290,17. 508, 5. Insbes. am Ende eines adj. Comp. (f. °मिका) 402,21.

2. रोमक 1) m. *a)* N. pr. α) Pl. *die Römer, die Bewohner des Römerreiches.* — β) *Rom.* — γ) *eines Dorfes im Nordlande.* — δ) eines Astronomen. — *b) eine best. Mischlingskaste,* v. l. für रामक Vasishṭha 18,4. — *c)* abgekürzt für °सिद्धान्त. — 2) n. *a) salzhaltige Erde* und *das aus ihr gezogene Salz* Râǵan. 6,108. Nach Mat. med. 85 *Salz aus dem Sambar-See in Ágmir.* Vgl. रोमक 2). — *b) *Magneteisen* Râǵan. 13,39.

*रोमकन्द m. *Dioscorea globosa* Râǵan. 7,69.

रोमकपत्तन und रोमकपुर (Weber, Lit.) n. *die Stadt Rom.*

*रोमकर्णक m. *Hase.*

रोमकविषय m. *das Römerland* Âryabh. 4,13.

रोमकसिद्धान्त m. Titel eines der fünf Haupt-Siddhânta zu Varâhamihira's Zeit und auch eines späteren Machwerkes.

रोमकाचार्य m. N. pr. eines *Lehrers* der Astronomie.

रोमकायण m. N. pr. eines Autors.

रोमकूप m. n. *Haargrübchen, Pore der Haut.* भवतां °कूपाणि प्रकृष्टान्युपलक्षये so v. a. *ich bemerke, dass eure Härchen am Körper sich sträuben.*

*रोमकेसर n. angeblich = रोमगुत्स.

रोमगर्त = रोमकूप Gop. Br. 1,1,2.

*रोमगुच्छ m. und *रोमगुत्स n. *der als Fliegenwedel gebrauchte Schweif des Bos grunniens.*

रोमण्वत् Adj. *behaart, haarig.*

रोमत्यज् Adj. *das Haar verlierend* (Pferd).

1. रोमन् n. *Haar am Körper der Menschen und Thiere* (in der Regel mit Ausschluss der langen Kopf- und Barthaare, der Mähne und des Schweifes), *Gefieder der Vögel, Fischschuppe.* Am Ende eines adj. Comp. f. °रोम्णी.

2. रोमन् m. Pl. N. pr. eines Volkes.

रोमन्थ m. 1) *das Wiederkäuen* Kâd. 30,10. 129, 1. — 2) *das Kauen* des Betels. — 3) *oftmaliges Wiederholen.* — 4) *der Unrath von Insecten.*

रोमन्थाय्, °यते *wiederkäuen* Vâsav. 265,4.

रोमपाद m. N. pr. zweier Fürsten.

रोमपुलक m. = रोमहर्ष.

*रोमफला f. *eine best. Pflanze.*

रोमबद्ध Adj. *aus Haar gewebt.*

रोमबन्ध m. *Haargewebe.*

*रोमभू (Gal.) und *°भूमि f. *die Haut.*

रोममूर्धन् Adj. *auf dem Kopfe behaart* (von Insecten).

*रोमरसासार (!) m. *Bauch.*

रोमराजि und °राजी f. *Haarreihe, — linie, — streifen;* insbes. oberhalb des Nabels beim Weibe, als Zeichen der Pubertät.

रोमराजिपद्य m. *Taille, die Mitte des Leibes.*

*रोमलता und °लतिका f. *die Haarlinie oberhalb des Nabels* (beim Weibe).

रोमवत् Adj. *behaart.*

*रोमवल्ली f. *Mucuna pruritus* Râǵan. 3,40.

रोमवाहिन् Adj. *haarscharf* (Messer).

*रोमविकार m. = रोमहर्ष.

रोमविक्रिया f. dass.

*रोमविधंस m. *Laus.*

रोमविवर 1) n. = रोमकूप. — 2) m. n. Bez. *bestimmter mythischer Regionen* Kâraṇḍ. 59,15. 60, 3. fgg. 62,4. fgg. 64,8. fgg. 65,12. fgg. 84,13. fgg.

रोमवेध m. N. pr. eines Autors.

रोमश 1) Adj. (f. ई) *a) stark behaart, haarig.* — *b)* Bez. *einer best. fehlerhaften Aussprache der Vocale.* — 2) m. *a) *Widder, Schaf.* — *b) *Eber* Râǵan. 19,30. — *c)* *Name *zweier Pflanzen,* = कुम्भी und पिण्डालु Râǵan. 9,109. 7,69. — *d)* *= डुल्लाल. — *e)* N. pr. eines Ṛshi und eines Astronomen. — 3) f. आ *a)* **Cucumis utilissimus.* — *b)* **eine andere Pflanze,* = दृग्धा Râǵan. 9,127. — *c)* N. pr. der angeblichen Verfasserin von ṚV. 1, 126,7. — 4) n. *das männliche Glied.*

*रोमशफल m. *eine best. Pflanze* Bhâvapr. 1,233.

रोमशातन n. *ein Mittel zum Entfernen der Haare* Z. d. d. m. G. 31,768.

*रोमशुक n. *eine best. wohlriechende Pflanze.*

रोमकर्ष m. *das Sträuben der Härchen des Körpers, Rieseln der Haut* (vor Kälte, Furcht, Freude, Zorn, Geilheit).

रोमकर्षण 1) Adj. *Haarsträuben verursachend*, d. i. *Grauen* oder *grosse Freude erregend*. — 2) m. *a*) **Terminalia Bellerica*, deren Nüsse als (*Grauen erregende*) Würfel gebraucht werden. — *b*) Bein. Sûta's, des Erzählers der Purâṇa; auch der Vater Sûta's wird so genannt. — 3) *n. = रोमकर्ष.

रोमकर्षणक Adj. (f. °णिका) VP.^{2} 3,66. 227 fehlerhaft für रो°.

रोमकर्षणि und °कर्षिणि m. fehlerhaft für रोमकर्षणि.

रोमकर्षित (Conj.) Adj. *bei dem die Härchen am Körper sich sträuben.*

रोमकर्षिन् Adj. dass. Çiç. 19,19.

रोमाङ्कुर m. *ein sich aufrichtendes Härchen am Körper* Kâd. 74,14.

रोमाञ्च्, रोमाञ्चति *ein Rieseln der Haut empfinden.*

रोमाञ्च m. (adj. Comp. f. आ) = रोमकर्ष.

*रोमाञ्चकिन् m. N. pr. eines Schlangendämons.

*रोमाञ्चिका f. *ein best. kleiner Strauch* Râǵan. 5,58.

रोमाञ्चित Adj. *emporgerichtete Härchen habend, ein Rieseln der Haut empfindend.* ऊर्ध्व° dass.

रोमाञ्चिन् Adj. dass. Kâd. 2,16,4. 5.

रोमाञ्चोद्गतराजिमत् Adj. *von emporstehenden Reihen sich sträubender Härchen umgeben* Hariv. 2902.

*रोमालविटपिन् m. *ein best. Baum* Râǵan. 9,109.

रोमाली f. 1) *Härchenreihe* (oberhalb des Nabels beim Weibe) Spr. 7759. — 2) * *Pubertät.*

*रोमालु m. 1) *Dioscorea globosa* Râǵan. 7, 69. Dhanv. 4,88. — 2) *Mucuna pruritus* Râǵan. 3,40.

*रोमालुविटपिन् m. *eine best. Pflanze.*

रोमावली f. = रोमाली 1).

*रोमाम्रयकला f. *ein best. Strauch.* Fehlerhaft, vgl. Râǵan. 4,205.

रोमोत्पात m. = रोमकर्ष Hemâdri 1,215,18.

रोमोद्गति f. dass.

रोमोद्गम m. (adj. Comp. f. आ) dass. व्यक्त° Adj.; davon Nom. abstr. °त्व n.

रोमोद्भेद m. dass.

1. रोर m. *ein best. Körpertheil* (= ग्रंसग्रन्थि Mânḍh.). Du. Maitr. S. 3,15,3 = VS. 25,3.

2. रोर m. *Arbeiter* (?) Hem. Par. 13,291. रोर 8,72.

रोरवण n. *heftiges Brüllen.*

रोरुक N. pr. eines Landes oder einer Stadt.

*रोरुदा f. *heftiges Weinen.*

रोरुदावत् Adj. *heftig weinend* Bhaṭṭ.

*रोरूय Adj. vom Intens. von 1. रु.

रोल 1) *m. *a*) *Flacourtia cataphracta.* — *b*) *frischer Ingwer.* — 2) f. आ *ein best. Metrum.*

रोलदेव m. N. pr. eines Malers.

रोलम्ब m. *Biene* Râǵat. 7,1236. Hem. Par. 2,37.

रोलम्बराज m. N. pr. eines Autors. °राजीय n. Titel *seines Werkes* Opp. Cat. 1. Vgl. लोलिम्बराज.

रोलिचन्द्र (!) m. N. pr. eines Mannes.

*रोशंसा (!) oder *रोसंसा (!) f. *wish, desire.*

*रोष् Adj. = क्लिन्न, वधक.

रोष m. (adj. Comp. f. आ) *Zorn, Wuth, — gegen, auf* (im Comp. vorangehend) Âpast. रोषं कर् *zürnen auf* (प्रति).

रोषण 1) Adj. *zornig, zum Zorn geneigt, leicht in Wuth gerathend, zornig auf, aufgebracht gegen* (Gen. oder im Comp. vorangehend). — 2) *m. *a*) *Probirstein.* — *b*) *Quecksilber.* — *c*) *salzhaltiger Boden.* — *d*) *Grewia asiatica.*

रोषणता f. *Geneigtheit zum Zorn, Leidenschaftlichkeit.*

रोषभाज् Adj. *erzürnt* Çiç. 18,42.

रोषमय Adj. *aus Zorn —, aus Wuth hervorgegangen.*

रोषाक्षेप m. in der Rhetorik *eine durch Zorn an den Tag gelegte Erklärung, dass man mit Etwas nicht einverstanden sei.*

*रोषाण (!) Zach. Beitr.

रोषावेरोक् m. N. pr. eines Kriegers auf Seiten der Götter im Kampfe gegen die Asura.

रोषिदश्व Mân. Gṛhj. 2,7 wohl fehlerhaft für रोहिदश्व.

रोषिन् Adj. *zornig, wüthend.*

रोष्टृ Nom. ag. dass. Bhaṭṭ.

*रोसंसा s. u. रोशंसा.

रोह् 1) Adj. *hinaufsteigend, reitend auf* (im Comp. vorangehend). — 2) m. *a*) *Erhebung, Höhe.* — *b*) *das Aufsteigen,* — *zu* (Gen.). — *c*) *das Aufgehen* (eines Samenkorns), *Wachsen.* °सकृत्समेति *geht tausendfältig auf.* — *d*) *das Aufsteigen*, so v. a. *Zunahme.* — *e*) **Spross, Schoss.* — रोही s. bes.

रोहक 1) Adj. *a*) *reitend;* m. *Reiter.* — *b*) *wachsend* in *ग्राव° (Nachtr. 5). — 2) *m. *eine Art von Gespenstern.*

*रोहकिति (!) m. Patron. gaṇa पैलादि in der Kâç. राहकिति v. l.

*रोहग m. N. pr. eines Berges.

रोहण 1) m. N. pr. eines Berges, der Adamspik auf Ceylon. Auch रोहणपर्वत und रोहणाचल. — 2) f. ई *a*) *ein Mittel zum Verheilen.* — *b*) Çiç. 12,40 fehlerhaft für रोहिणी. — 3) n. *a*) *ein Mittel zum Ersteigen* von (Gen.). — *b*) *das Besteigen, Betreten, Reiten, Sitzen, Stehen,* — von oder *auf* (im Comp. vorangehend). — *c*) *das Anlegen, Befestigen* (einer Bogensehne). — *d*) *das Verwachsen, Heilen* (einer Wunde). — *e*) *das Hervorgehen, Entstehen* Vâsav. 150,3, v. l. Uttamak. 197. — *f*) **der männliche Same* Râǵan. 18,70.

*रोहणद्रुम m. *der Sandelbaum.*

*रोहत्पर्वा f. *eine Art* Dûrvâ-*Gras* Râǵan. 8,114. v. l. रोहित्पर्वा.

*रोहत्त 1) m. *ein best. Baum* oder *Baum* überh. — 2) f. ई *eine best. Schlingpflanze* oder *Schlingpflanze* überh.

रोहत्पूर्व Adj. *wobei die Töne aufsteigen* Sâṁhitopan. 17,1.

रोहस् n. *Erhebung, Höhe.*

रोहसेन m. N. pr. eines Mannes.

*रोहाय्, °यते Denomin. von रोहत्त्, Partic. von 1. रुह्.

रोहि m. 1) *eine Art Gazelle.* — 2) **Same.* — 3) **Baum.* — 4) *= व्रतिन्.

रोहिण 1) Adj. *unter dem Mondhause* Rohiṇî *geboren.* Unter den Beiwörtern Vishṇu's. — 2) m. *a*) Bez. *verschiedener Pflanzen.* Nach den Lexicographen *Andersonia Rohitaka, Ficus indica* und *Andropogon Schoenanthus* Râǵan. 8,14. 121. 11,118. — 3) *n. *der 9te* Muhûrta. — रोहिणी s. bes.

रोहिणि (metrisch) f. = रोहिणी *ein best. Mondhaus.*

रोहिणिका f. 1) *Halsentzündung.* — *b*) **ein roth aussehendes Frauenzimmer.*

रोहिणित्व n. = रोहिणीत्व.

रोहिणिनन्दन (metrisch) m. Metron. Balarâma's MBh. 7,181,10.

*रोहिणिपुत्र m. *der Sohn der* Rohiṇî als N. pr.

*रोहिणिषेण und *°सेन m. N. pr. eines Mannes.

रोहिणी 1) Adj. f. *a*) zu रोहिन्. — *b*) रोहिणी zu रोहित *roth.* — *c*) *रोहिणी *unter dem Mondhause* Rohiṇî *geboren.* — 2) f. *a*) रोहिणी *eine röthliche Kuh*, im Veda vielleicht auch *eine röthliche Stute.* — *b*) रोहिणी und रोहिणी *ein best. Mondhaus* und *der damit verbundene lunare Tag;* ausnahmsweise auch Pl. TS. 4,4,10,1. 2 und TBr. 1,5,1,1. 4 erscheinen zwei Mondhäuser dieses Namens. In der Figur des Sternbildes sieht der Inder einen *Karren*, einen *Tempel* oder einen *Fisch.* Personificirt als Tochter Daksha's und bevorzugte Gattin des Mondes. — *c*) रोहिणी α) *Kuh* Çiç. 12,40 (im Text fehlerhaft

रोहिणी). — β) *ein Mädchen, das eben die Regeln bekommen hat*, Gṛhjâs. 2,18. — γ) *eine best. Gemüsepflanze.* Nach den Lexicographen *Helleborus niger, Acacia arabica, Gmelina arborea, Rubia Munjista, Terminalia Chebula* und = *कटुंभरा Râǵan. 6,132.193. 9,36. 11,122. Bhâvapr. 1,173. 3,31. — δ) *Halsentzündung in verschiedenen Formen* Ḱaraka 1,5. — ε) *eine best.* Çruti S. S. S. 23. — ζ) *eine best.* Mûrḱhanâ S. S. S. 30. 31. — η) * *Blitz.* — ϑ) * *eine Art Stahl.* — ι) N. pr. *a)* einer Tochter der Surabhi und Mutter des *Rindes* (auch der Kâmadhenu). — *b)* zweier Gattinnen Vasudeva's und der Mutter Balarâma's VP.^{2}. — *c)* einer Gattin Kṛshṇa's. — *d)* der Gattin Mahâdeva's. — *e)* einer Tochter Hiraṇjakaçipu's. — *f)* *einer Vidjâdevî. — *g)* *eines Flusses VP.^{2}.

रोहिणीका f. = रोहिणिका *Halsentzündung* Ḱaraka 1,18.

रोहिणीकान्त m. *der Mond.*

रोहिणीचन्द्रव्रत n. *eine best. Begehung.*

रोहिणीचन्द्रशयन n. desgl.

रोहिणीतनय m. Metron. Balarâma's Çiç. 13,24.

रोहिणीतपस् n. Titel eines Werkes.

रोहिणीतरु m. *ein best. Baum* Kathâs. 59,37.

रोहिणीतीर्थ n. N. pr. eines Tîrtha.

रोहिणीत्व n. Nom. abstr. von रोहिणी als Name *eines Mondhauses.*

रोहिणीपति (Vikramâṅkaḱ. 2,17) und रोहिणीप्रिय m. *der Mond.*

रोहिणीभव m. *der Planet Mercur.*

रोहिणीयोग m. *die Conjunction des Mondes mit dem Mondhause* Rohiṇî. Vollständiger चन्द्र°.

रोहिणीरमण m. 1) * *Stier* Râǵan. 19,24. — 2) *der Mond* Harshaḱ. 186,24. Vâs.

*रोहिणीवल्लभ m. *der Mond.*

रोहिणीव्रत n. *eine best. Begehung.* °व्रतोद्यापन n. Titel eines Werkes Bühler, Rep. No. 665.

रोहिणीश m. *der Mond* Çiç. 3,60.

रोहिणीशान्ति f. Titel eines Werkes Burnell, T.

*रोहिणीषेण m. N. pr. eines Mannes.

*रोहिणीसुत m. *der Planet Mercur.*

*रोहिणेय Trik. 3,3,319 fehlerhaft für रौहिणेय.

रोहिण्यष्टमी f. *der achte Tag in der dunkelen Hälfte des* Bhâdra, *wenn der Mond in Conjunction mit dem Mondhause* Rohiṇî *steht.*

रोहित् 1) Adj. *a) roth* in रोहिदश्व. — *b)* f. angeblich = ऋतुमती. — 2) * m. *a) die Sonne.* — *b) Cyprinus Rohita* Râǵan. 19,71. — 3) f. *a) eine rothe Stute.* — *b) das Weibchen einer Gazelle.* — *c)* * Pl. α) *Flüsse.* — β) *die Finger.* — *d)* * *eine best. Schlingpflanze.*

1. रोहित 1) Adj. (f. *रोहिता und रोहिणी; s. dieses bes.) *roth, röthlich.* — 2) m. *a) ein rothes Ross, Fuchs.* — *b)* bildlich von der *Sonne* in den Liedern AV. 13,1,1. fgg. — *c)* Pl. Bez. *dieser Lieder.* Auch रोहित. — *d) eine best. Hirschart.* — *e) ein best. Fisch, Cyprinus Rohita.* Auch रोहितमत्स्य. — *f) ein best. Baum, Andersonia Rohitaka* Râǵan. 8, 14. Auch रोहितवृक्ष. — *g)* * *eine Art Perlenschmuck.* — *h) eine best. unvollkommene Form eines Regenbogens.* — *i)* N. pr. α) eines Sohnes des Hariçḱandra. — β) eines Manu. — γ) eines Sohnes des Kṛshṇa Hariv. 2,103,8. रोहित v. l. — δ) eines Sohnes des Vapushmant. — ε) Pl. einer Klasse von Gandharva. — ζ) Pl. einer Klasse von Göttern unter dem 12ten Manu. — η) *eines Flusses. — 3) n. *a) ein best. Metrum* Ait. Br. 5,10. — *b) eine best. unvollkommene Form eines Regenbogens.* — *c)* * *Blut.* — *d)* * *Saffran.* — *e)* N. pr. des von 2) *i)* δ) beherrschten Varsha VP. 2,4,22. 23.

2. रोहित (vom Caus. von 1. रुह्) n. *Versetzung —, Translation in* (Loc.) MBh. 4,271 = ed. Vardh. 4,8,28.

रोहितक 1) m. *a) ein best. Baum, Andersonia Rohitaka* Mat. med. 315. Râǵan. 8,14. Maitr. S. 3, 9,3. रोहीतक v. l. — *b)* N. pr. α) Pl. einer Völkerschaft. — β) *eines Flusses. — γ) *eines Stûpa. — 2) * f. रोहितिका *ein roth aussehendes Frauenzimmer.*

रोहितकारण्य n. N. pr. einer Oertlichkeit.

रोहितकूल desgl.

रोहितकूलीय n. Name eines Sâman.

*रोहितगिरि m. N. pr. eines *Gebirges.*

*रोहितगिरीय m. Pl. *die Bewohner von* Rohitagiri.

रोहितपुर n. N. pr. der von Rohita (Hariçḱandra's Sohne) gegründeten *Stadt.*

रोहितवत् Adj. *rothe Rose habend.*

रोहितवस्त्र N. pr. einer Oertlichkeit Lalit. 528,4.

रोहितायन 1) Adj. *rothäugig.* — 2) m. N. pr. eines Mannes Mudrâr. 30,11 (53,2).

रोहिताक्षि Adj. *rothscheckig.*

रोहितायन (!) m. Patron. Auch Pl.

रोहिताश्व 1) *Adj. *rothe Rosse habend.* — 2) m. *a)* **der Gott des Feuers, Feuer.* — *b)* N. pr. eines Sohnes des Hariçḱandra 105,22.

रोहितास्य m. = रोहिताश्व 2) *b)*. Vielleicht fehlerhaft.

*रोहितेय m. *Andersonia Rohitaka.*

रोहितैत Adj. *rothbunt* TS. 5,6,18,1.

*रोहित्पर्वा f. s. रोक्त्पर्वा.

रोहिदश्व Adj. *mit rothen Rossen fahrend.*

रोहिन् 1) Adj. *a) aufgehend.* Am Ende eines Comp. *sich erhebend zu* Çiç. 20,61. — *b) in die Höhe geschossen, lang.* — *c)* am Ende eines Comp. *wachsend auf* oder *in.* — *d) an Zahl zunehmend.* — 2) *m. *a) Andersonia Rohitaka.* — *b) der indische Feigenbaum.* — *c) Ficus religiosa.* — रोहिणी s. bes.

*रोहिष् (!) 1) m. *eine Hirschart.* — 2) f. *das Weibchen einer Gazelle.*

रोहिष m. 1) *eine best. Grasart* Râǵan. 8,99. Bhâvapr. 1,210. 3,119. Ḱaraka 7,1. — 2) * *ein best. Fisch.* — 3) * *eine Gazellenart* Râǵan. 19,46.

रोहिष्ये Dat. Infin. *zum Wachsthum.*

रोही f. 1) *das Weibchen einer Gazelle.* रोही v. l. — 2) N. pr. eines Flusses.

रौहीतक m. 1) *Andersonia Rohitaka* Râǵan. 8, 14. Bhâvapr. 1,233. 3,119. Maitr. S. 3,9,3. v. l. रोहितक. — 2) N. pr. eines Berges (nach Nîlak.).

रौक Adj. (f. ई) *golden, mit Gold verziert.*

रौक्मिणेय m. Metron. Pradjumna's.

रौक्षक m. Patron. Auch Pl.

रौक्षायण m. desgl. Auch Pl.

रौक्ष्य n. 1) *Dürre, Trockenheit, Magerkeit.* — 2) *Rauhheit, Härte* in übertragener Bed. — रौक्ष्यः bei Uǵǵval. zu Uṇâdis. 3,66 wohl fehlerhaft für रूक्ष्यः (Nom. Pl. f.).

रौचनिक Adj. (f. ई) *mit Gallenstein vom Rinde gefärbt, diese Farbe habend.*

1. रौच्य m. 1) * *ein Stab aus* Bilva-*Holz.* — 2) Patron. des 13ten (9ten) Manu. Auch Pl.

2. रौच्य Adj. *zu* Manu Raukja *in Beziehung stehend.*

*रौट्, रौटति und *रौड्, रौडति (अनादरे).

*रौडि m. Patron.

*रौढीय m. Pl. *eine best. grammatische Schule.*

*रौण Adj. von रोणी.

रौद्र und रौद्रि 1) Adj. (f. आ und ई) *a) dem* Rudra oder *den* Rudra *gehörig, von* R. *kommend,* R. *geltend, an* R. *gerichtet, nach* R. *benannt.* — *b)* Rudra-*ähnlich, so v. a. ungestüm, wild, furchtbar, Unglück verheissend, — bringend.* रौद्रम् Adv. *auf eine furchtbare Weise.* — *c)* in Verbindung mit गण m. Bez. *best. böser Geister.* — 2) m. *a) ein Sprössling* Rudra's. — *b) ein Verehrer* Rudra's. — *c)* Pl. Bez. *best. böser Geister.* — *d)* * Bein. Jama's. — *e)* * *die kalte Jahreszeit.* — *f) ein best. Meteor* (केतु). — *g) das 54ste Jahr im 60jährigen Jupitercyclus.* — *h)* Pl. N. pr. eines Volkes. — 3) (*m. n.) *Hitze.* — 4) m. (verdächtig) (*f. ई) und n.

das unter Rudra *stehende Mondhaus* Ârdrâ. Auch रौद्रर्क्ष n. — 5) f. रौद्री *a)* *Bein. der Gaurî. — *b) eine der neun* Samidh Gaṇeâs. 1,27. — *c) eine best.* Çruti S. S. S. 23. — *d) eine best.* Mûrkhanâ S. S. S. 30. — *e) eine best.* Çakti Hemâdri 1,611,5. — *f) *eine best. Schlingpflanze.* — *g)* Titel eines von Rudrabhaṭṭâkârja verfassten Commentars. — 6) n. *a) wildes —, furchtbares Wesen, Furchtbarkeit, eine furchtbare Erscheinung.* — *b)* Name verschiedener Sâman Ârsh. Br. — *c)* N. pr. eines Liṅga.

*रौद्रक = रुद्रेण कृतम् (संज्ञायाम्).

1. रौद्रकर्मन् n. *eine Furchtbares bezweckende Zauberhandlung.*

2. रौद्रकर्मन् 1) Adj. *Furchtbares vollbringend.* — 2) m. N. pr. eines Sohnes des Dhṛtarâshṭra.

रौद्रकर्मिन् Adj. = 2. रौद्रकर्मन् 1) Hemâdri 1, 496,6.

रौद्रता f. *wildes —, furchtbares Wesen, Furchtbarkeit.*

रौद्रनेत्रा f. N. pr. einer buddh. Göttin.

रौद्रपाद् wohl *das Mondhaus* Ârdrâ.

रौद्रमनस् Adj. *wilden Sinnes.*

रौद्राग्न Adj. *zu* Rudra *und* Agni *in Beziehung stehend.*

रौद्राणी f. wohl fehlerhaft für रुद्राणी.

रौद्रायण m. Patron. von रुद्र. Auch Pl.

रौद्राश्व m. Patron. N. pr. 1) eines Sohnes oder entfernteren Nachkommen des Pûru. — 2) eines Ṛshi.

रौद्रि m. Patron. von रुद्र.

रौद्रीकरण n. *das Vollbringen von furchtbaren Dingen* Mân. Çr. 11,7,1.

रौद्रीभाव m. Rudra's (Çiva's) *Charakter.*

रौद्रीशक्ति f. Titel eines Werkes Burnell, T.

*रौध m. Patron. von रोध.

रौधादिक Adj. *zu der mit* रुध् *anfangenden* (d. i. *zur 7ten*) *Klasse von Wurzeln gehörig.*

रौधिर Adj. *aus Blut bestehend, von Blut stammend.*

रौप्य 1) Adj. *silbern.* — 2) f. आ N. pr. einer Oertlichkeit. — 3) n. *Silber* Râgân. 13,1. 14.

रौप्यक Adj. *silbern* Hemâdri 1,557,17.

रौप्यनाभ m. N. pr. eines Râkshasa VP.^{2} 1,188.

रौप्यमय Adj. (f. ई) *silbern.*

रौप्यरुक्ममय Adj. Pl. *silbern und golden.*

रौप्यायण m. Patron. Auch Pl.

*रौप्यायणि m. Patron. von रौप्य.

रौप्यायसकिरणमय Adj. Pl. *silbern, eisern und golden.*

रौम 1) m. *a)* Pl. = रौम्य VP.^{2} 1,130. — *b)* N. pr. eines Mannes. — 2) *n. *eine Art Salz.*

रौमक 1) Adj. *a)* *von रोमक N. pr. eines Dorfes im Nordlande. — *b) römisch, von den Bewohnern des Römerreichs gesprochen.* — *c) vom Astronomen* Romaka *herrührend.* — 2) n. *eine Art Salz* Suçr. 1,137,8 nach der Lesart von Kâsh. (= रुमानदीभव). Auch *°लवण n.

*रौमकीय Adj. von रौमक.

*रौमण्य Adj. von रोमन्.

*रौमशीय Adj. von रोमश.

रौमहर्षणक Adj. (f. °णिका) *von* Romaharshaṇa *verfasst.* संहिता VP. 3,6,17.

रौमहर्षणि m. Patron. Sûta's.

*रौमायण Adj. von रोमन्.

रौम्य m. Pl. Bez. *bestimmter böser Geister im Dienste Çiva's.*

रौर m. s. u. 2. रोर.

रौरव 1) Adj. (f. ई) *a) von der* Ruru *genannten Hirschart stammend.* — *b) *furchtbar.* — *c) *unstät.* — *d) *betrügerisch.* — 2) m. *a) eine best. Hölle.* Personificirt als Gatte der Vedanâ und Vater des Duḥkha. — *b) ein best.* Kalpa 2) *h).* — 3) n. *a) *die Frucht der Pflanze Ruru.* — *b)* Name verschiedener Sâman.

*रौरवक = रुरुणा कृतम् (संज्ञायाम्).

रौरुकिन् 1) m. Pl. *eine best. Schule* Gobh. 3,2,7. — 2) n. Pl. *die von dieser Schule überlieferten Jagus* Lâṭj. 2,3,1.

रौरुकीय Adj. von रौरुकिन् 1) Comm. zu Lâṭj. 2,3,1.

रौशर्मन् m. N. pr. eines Mannes.

*रौष्किक Adj. = रुष्क इव.

रौहिणेय 1) Adj. (f. ई) *mit dem Mondhause* Rohiṇi *in Verbindung stehend, *unter diesem Mondhause geboren.* — 2) m. *a) Sandelbaum* oder *der indische Feigenbaum* Suparṇ. 13,5. 14,4. — *b)* Bez. *bestimmter Opferfladen beim* Pravargja Âpast. Çr. 15,13,1. — *c) ein best.* Agni. — *d) *Wolke.* — *e) *Pl. eine best. grammatische Schule.* — *f)* N. pr. α) eines von Indra besiegten Dämons. — β) eines Mannes. — 3) n. *a) der 9te* Muhûrta *des Tages* AV. Gjot. 1,9. — *b)* इन्द्रस्य रौहिणे und धातु रौहिणम् Namen von Sâman Ârsh. Br. राजनरौहिणे Vasishṭha 22,9.

रौहिणक n. Name eines Sâman.

रौहिणकपाल n. *die für die* Rauhiṇa-*Fladen bestimmte Schüssel* Çat. Br. 14,1,2,17. 19. fgg. 3,1.

रौहिणकवनी f. *der für die* Rauhiṇa-*Fladen bestimmte Löffel* Çat. Br. 14,1,3,1. 3,1,20. Kâṭj. Çr. 26,2,10. 7,18.

रौहिणायन m. Patron. von रौहिणा. Auch Pl.

रौहिणि m. desgl.

*रौहिणिक n. *Edelstein* Râgân. 13,145.

रौहिणिनन्दन m. MBh. 7,8222 fehlerhaft für रौ°.

रौहिणेय 1) m. *a) *Kalb (Sprössling der Kuh).* — *b)* Metron. α) Balarâma's. — β) *des Planeten Mercur* Utpala zu Varâh. Bṛh. 2,3. — 3) *n. *Smaragd* Râgân. 13,164.

रौहिणेश्वरतीर्थ n. N. pr. eines Tîrtha.

रौहिण्य m. Patron. Auch Pl.

रौहित 1) Adj. *a) vom Thiere* oder *Fische* Rohita *stammend.* — *b) zum* Manu Rohita *in Beziehung stehend.* — 2) m. N. pr. eines Sohnes des Kṛshṇa. v. l. रौहित.

रौहितक Adj. *aus dem Holze der Andersonia Rohitaka gemacht, von ihr kommend* (Blüthe) Kâraka 6,6.

रौहित्यायनि m. Patron.

रौहिदश्व m. Patron. des Vasumanas.

*रौहिष् (!) m. *eine Hirschart.*

*रौहिष 1) m. *a) eine Hirschart.* — *b) Cyprinus Rohita.* — 2) f. ई *a)* f. zu 1) *a).* — *b) Schlingpflanze* — *c) Dûrvâ-Gras.* — 3) *ein best. wohlriechendes Gras* Bhâvapr. 2,125.

रौही f. *das Weibchen einer best. Hirschart* MBh. 3,281,7.

रौहीतक 1) Adj. *a)* = रौहितक Âpast. Çr. 7,1, 15. — *b) aus der Gegend* Rohita *stammend.* — 2) m. *Andersonia Rohitaka.*

*रौहेय Adj. von रोह.

ल m. 1) *der gemeinschaftliche Name für alle Tempora und Modi, Verbum finitum;* übertragen auch auf *einige* Kṛt-*Suffixe, die wie ein Verbum finitum construirt werden,* 238,23. fgg. — 2) *Bein. Indra's. — 3) **cutting.* — ला f. s. bes.

*लक्, लाकयति (आस्वादने).

*लक m. 1) *the forehead.* — 2) *the ear or spike of wild rice.*

*लकच m. = लकुच.

लकार m. 1) *der Laut* ल. Am Ende eines adj. Comp. f. आ. — 2) = ल 1). °वाद् m., °विशेषार्थनिरूपण n. und लकारार्थप्रक्रिया f. Titel darüber handelnder Kapitel in einer Grammatik.

लकुच m. *Artocarpus Lacucha* (n. *die Frucht*) Râgân. 9,159. Madanav. 67,49. Bhâvapr. 1,240.

लकुट m. *Knüttel* Âpast. Çr. 10,27,7. Kâraka 1,7.

लकुटिन् Adj. *mit einem Knüttel versehen.*

*लकुल gaṇa बलादि.

लकुलिन् m. N. pr. eines Muni.

*लकुत्थ Adj. von लकुल.

लक्कक m. N. pr. eines Mannes.

लक्क in *गूथलक्क.

लक्ष्, लक्षति, °ते 1) *bemerken, wahrnehmen, erkennen.* — 2) *betrachten.* — लक्षय् s. bes.

लक्ष 1) m. oder n. *a) ein ausgesetzter (angehefteter) Preis.* — *b) Zeichen, Mal.* — 2) (*n.) *a) Ziel, Zielpunct.* आकाशे लक्षं बन्ध् *sein Ziel auf den Luftraum richten,* so v. a. *ohne bestimmtes Ziel in's Blaue sehen.* — *b) Schein, Verstellung.* °सुप्त *sich schlafend stellend* Daçak. (1925) 2, 88, 19. — *c) *Perle* Râgân. 13, 152. — 3) m. (*f. आ) n. *hunderttausend.* Am Ende eines adj. Comp. f. आ.

लक्षक 1) Adj. *indirect bezeichnend, elliptisch —, metonymisch ausdrückend.* — 2) m. ein Mannsname. — 3) n. *hunderttausend.*

लक्षण 1) Adj. *Etwas mittelbar ausdrückend* 275, 29. 276, 32. — 2) m. *a) *Ardea sibirica.* — *b)* N. pr. eines Mannes. Auch mit लक्ष्मण verwechselt. — 3) f. आ *a) Ziel.* — *b) eine indirecte Bezeichnung, eine elliptische —, metonymische Ausdrucksweise.* — *c) das Weibchen der Ardea sibirica.* — *d) *das Weibchen der Gans.* — *e)* N. pr. einer Apsaras. — 4) n. (adj. Comp. f. आ) *a) Merkmal, Zeichen, Charakter, Attribut* (häufig Sg. in collectiver Bed.). Am Ende eines adj. Comp. *gekennzeichnet —, sich kennzeichnend durch;* auch so v. a. *versehen mit.* — *b) Marke, Strich,* insbes. *die auf der Opferstätte gezogenen Linien* (auch das *Ziehen derselben* u. s. w. Gobh. 1, 1, 10); *Stichwort* u. s. w. — *c) ein glückliches Merkmal, günstiges Zeichen.* — *d) Symptom einer Krankheit.* — *e) Geschlechtsmerkmal, die Geschlechtstheile.* — *f) nähere Bestimmung, Definition.* — *g) Bezeichnung,* so v. a. *Name.* — *h) Erscheinungsform, Art, Species.* Am Ende eines adj. Comp. *erscheinend —, sich äussernd als.* — *i) Ziel, Richtung, Hindeutung auf.* Am Ende eines adj. Comp. so v. a. *betreffend, sich beziehend auf, unter den Begriff von — fallend.* — *k) Wirkung, Einfluss.* — *l) Veranlassung, Gelegenheit.*

लक्षणक am Ende eines adj. Comp. (f. °णिका) = लक्षण *Merkmal.*

लक्षणकर्मन् n. *Angabe der Merkmale, nähere Bestimmung, richtige Definition* Âpast. 2, 29, 13 (°कर्मणा तु zu lesen).

लक्षणज्ञ Adj. 1) *die Zeichen* (am Körper) *zu deuten verstehend.* — 2) *Jmds* (im Comp. vorangehend) *gute Merkmale erkennend.*

लक्षणत्व n. *das eine Definition Sein.*

लक्षणदीपिका f. Titel eines Werkes Opp. Cat. 1.

लक्षणप्रशस्त Adj. *wegen der guten Anzeichen gerühmt* Gobh. 2, 1, 2.

लक्षणभ्रष्ट Adj. *aller günstigen Zeichen verlustig gegangen, unglücklich* Jâgñ. 3, 217. v. l. अलक्षणाभ्रष्टाः st. लक्षणभ्रष्टाः.

लक्षणरत्न n. (Opp. Cat. 1.), °मालिका f. (Burnell, T.) und लक्षणराजी f. (ebend.) Titel von Werken.

लक्षणलक्षणा f. *eine best. elliptische* oder *metonymische Ausdrucksweise.*

लक्षणवत् Adj. 1) *gekennzeichnet durch* (Instr.) MBh. 12, 251, 14. — 2) *mit guten Zeichen versehen* Mân. Gṛhj. 2, 14. — 3) *richtige Definitionen gebend* Kâraka 3, 8 (294, 1). — 4) am Ende eines Comp. nach einem Zahlwort so und so viele *Erscheinungsformen habend.*

लक्षणवाद् m. (Opp. Cat. 1), °रहस्य n., लक्षणशतक n. (Burnell, T.) und लक्षणसंग्रह m. Titel von Werken.

लक्षणसंनिपात m. *Brandmarkung.*

लक्षणसमुच्चय m. Titel eines Werkes.

लक्षणसंपद् f. *ein Vollauf von Kennzeichen* Vaśiṣṭha 22, 3. fgg. 40, 15. fgg.

लक्षणामृत n. Titel eines Werkes Opp. Cat. 1.

लक्षणालक्षणतस् Adv. *in Bezug auf die Kennzeichen und Nichtkennzeichen* Vâśiṣṭha 22, 5. 6.

लक्षणावली f. Titel eines grammatischen Werkes.

लक्षणिन् Adj. = लक्षणज्ञ 1).

लक्षणीय Adj. 1) *sichtbar* oder *zu vermuthen, anzunehmen.* — 2) *was elliptisch, metonymisch ausgedrückt wird.*

लक्षणोत्तमा f. N. pr. einer Kiṁnara-Jungfrau Kâraṇḍ. 6, 16.

*लक्षणोरु Adj. (f. °रू).

लक्षण्य Adj. 1) *als Merkmal dienend.* — 2) *mit guten Zeichen versehen.* सर्वलक्षण° *mit allen g. Z. v.*

लक्षतुलसीव्रतोद्यापन n. und °तुलस्युद्यापनविधि m. Titel von Werken.

लक्षदत्त m. N. pr. eines Fürsten.

लक्षदीपबिल्वोद्यापन n., °दीपव्रतोद्यापन n., लक्षनमस्कारविधि m. und लक्षपार्थिवलिङ्गव्रतोद्यापन n. Titel von Werken Burnell, T.

लक्षपुर n. N. pr. einer Stadt.

लक्षपुष्पपूजोद्यापन n., °पुष्पव्रत n., °व्रतोद्यापनविधि m., लक्षपूजोद्यापन n., लक्षप्रदक्षिणाविधि m. und °प्रदक्षिणाव्रतविधि m. Titel von Werken Burnell, T.

लक्षभूत Adj. (f. आ) *das Ziel seiend,* so v. a. von *Allen gesucht* Verz. d. Oxf. H. 217, *a*, 26.

लक्षय्, लक्षयति, °ते (metrisch) 1) *bezeichnen, kennzeichnen.* लक्षित *bezeichnet —, gekennzeichnet durch, erkennbar an* (Instr. oder im Comp. vorangehend). — 2) *näher bezeichnen, definiren.* — 3) *mittelbar bezeichnen, — ausdrücken.* लक्षित auch *nicht an und für sich, sondern erst in übertragener Bedeutung unanständig.* — 4) *auf ein Ziel richten.* Nur °लक्षित *gerichtet auf* (von Pfeilen). — 5) *sein Augenmerk richten auf, im Auge haben, meinen* 229, 10. 233, 18. 19. 241, 14. Pass. *gemeint sein.* — 6) *bezeichnen als, nennen.* Nur Pass. mit doppeltem Nomin. — 7) *bezeichnen als,* so v. a. *halten —, ansehen für* (mit doppeltem Acc.; auf den appositionellen Acc. kann auch इव folgen), *von Jmd* (Acc.) *annehmen, dass* (directe Rede mit इति). — 8) an bestimmten Zeichen (Instr.) *erkennen, — als* (mit doppeltem Acc.), *— dass* (directe Rede mit इति). — 9) *sein Augenmerk richten auf,* so v. a. *beachten, untersuchen.* — 10) *bemerken, wahrnehmen, erblicken* (häufig mit einem zweiten appositionellen Acc., auf den noch इव folgen kann), *sehen dass* (यद्); Pass. *erblickt werden, aussehen, zu sein scheinen* (mit einem appositionellen Nomin., auf den noch इव folgen kann); *erscheinen, sich einstellen.* लक्षित *bemerkt, erblickt, wahrgenommen, gesehen; verstanden* (302, 6). — लक्ष्यते MBh. 5, 7042 fehlerhaft für लप्स्यते, लक्ष्यताम् R. 5, 82, 19 für भक्ष्यताम्, अलक्ष्य Pañkar. 4, 2, 25 für आलक्ष्य. — Desid. लिलक्षयिषित *zu bezeichnen —, auszudrücken beabsichtigt, im Auge gehabt, gemeint* Çaṁk. zu Bâdar. S. 45, Z. 5. S. 91, Z. 3. — Mit अति in अनतिलक्षित (Nachtr. 5.) fehlerhaft für अनभिलक्षित. — Mit अनु *sein Augenmerk richten auf, im Auge haben* Sây. zu ṚV. 1, 113, 13. — Mit अभि 1) dass. — 2) Pass. *zu sein scheinen,* mit appositionellem Nomin. — 3) अभिलक्षित *a) bezeichnet —, bestimmt durch* (Instr.). — *b) ausersehen zu* (Nomin.). — *c) berichtet, kund gethan.* — *d) erblickt, gesehen, bemerkt* 304, 21. — Mit आ 1) *erblicken, gewahr werden, sehen;* auch mit appositionellem Acc.; Pass. *erblickt werden, erscheinen* (mit appositionellem Nomin.). आलक्षित *erblickt, wahrgenommen, vernommen, gehört.* — 2) आलक्षित auch fehlerhaft für अलक्षित. — Mit उपा *erblicken, gewahr werden;* auch mit appositionellem Acc. — Mit समा 1) dass. — 2) *auf Etwas sehen,* so v. a. *— warten.* — Mit उप 1) *bezeichnen, kennzeichnen.* Nur उपलक्षित *bezeichnet, gekennzeichnet, erkenn-*

bar an (Instr. oder im Comp. vorangehend). — 2) *näher bestimmen, definiren.* — 3) *uneigentlich bezeichnen, — ausdrücken;* Pass. auch *metonymisch dienen zu* (Dat.). अङ्गाश्चम्पोपलक्षिता: so v. a. *die Aṅga mit Einschluss von Kampâ.* — 4) *sein Augenmerk richten auf, beachten.* — 5) *betrachten als, halten für;* mit doppeltem Acc. — 6) *erblicken, bemerken, wahrnehmen, sehen;* auch mit appositionellem Acc.; Pass. *erblickt werden* u. s. w., *zu sein scheinen* (mit doppeltem Nomin.), *den Anschein haben als wenn* (directe Rede mit Opt.). — 7) *erkennen, recognosciren* Hem. Par. 1,212. 219. 221. 364. Uttamâ. 213. — 8) *vernehmen, hören.* — 9) *wahrnehmen,* so v. a. *empfinden.* v. l. उपलभ्. — Mit अभ्युप, °लक्षित *erblickt, wahrgenommen.* — Mit समुप 1) *sein Augenmerk richten auf, beobachten.* — 2) *erblicken, wahrnehmen.* — Mit संप्रति Pass. *wahrgenommen werden* MBh. 13,49,21. — Mit वि 1) *kennzeichnen.* Nur विलक्षित *gekennzeichnet, erkennbar an* (Instr. oder im Comp. vorangehend). — 2) *erblicken, wahrnehmen;* auch mit appositionellem Acc. — 3) (*das Ziel aus dem Auge verlieren*) *verwirrt werden.* विलक्षित *bestürzt, verlegen.* — 4) विलक्षित *ungehalten.* — Mit सम् 1) *kennzeichnen.* Nur °संलक्षित *gekennzeichnet durch, erkennbar an.* — 2) *erblicken, wahrnehmen, erfahren* (auch mit appositionellem Acc.); Pass. *erblickt werden, erscheinen als* (Nomin.). — 3) *vernehmen, hören.*

लक्षरामनामलेखनव्रत n., लक्षवर्तिकथा f., °वर्तिदीपव्रतकल्प m., °वर्त्युद्यापन n. und °विधान n. Titel von Werken Burnell, T.

लक्षहोम m. *ein best. Opfer an die Planeten* Agni-P. 149,4. 12. 15. °पद्धति f. Titel eines Werkes.

लक्षात्तपुरी f. N. pr. einer *Stadt.*

लक्षात्तर n. *eine Entfernung von hunderttausend* (Joǵana) 173,1.

लक्षावतार m. Titel eines Commentars zum MBh. Opp. Cat. 1.

लक्षितत्व n. *das mittelbar Ausgedrücktsein* 279,21.

लक्षितव्य Adj. *zu definiren.*

लक्षिन् Adj. *mit Gutes verheissenden Merkmalen versehen.*

लक्षी Adv. 1) mit कर् *a) zum Ziele machen, zielen auf* Bâlar. 237,14. — *b) zum Ziele machen,* so v. a. *sich wenden —, aufbrechen nach* Naish. 6,1. — *c) der Zahl nach bestimmen, berechnen.* परार्धपरया लक्षीकृता: संख्यया so v. a. *mehr als ein* Parârdha *betragend* Naish. 12,106. — 2) mit भू *zum Ziele —, z. Z. von* (im Comp. vorangehend) *werden.*

लक्षेश m. *ein Besitzer von hunderttausend* (Goldstücken) Spr. 3791.

लक्ष्म n. = लक्ष्मन् in देवलक्ष्म.

लक्ष्मक m. N. pr. eines Mannes.

लक्ष्मकणिका f. *ein kleiner Fleck* Spr. 7828.

लक्ष्मण् 1) Adj. (f. ई) *a) mit Mälern —, mit Kennzeichen versehen.* — *b) *mit glücklichen Zeichen versehen, glücklich.* — 2) m. *a) Ardea sibirica* Âpast. — *b)* N. pr. verschiedener Personen, unter andern eines Sohnes des Daçaratha und jüngern Bruders des Râma. Am Ende eines adj. Comp. f. आ. — 3) f. आ *a) das Weibchen der Ardea sibirica.* — *b) *das Weibchen einer Gans.* — *c) eine best. Gemüsepflanze* Kâraka 1,27 (177,21). Nach den Lexicographen *Hemionitis cordifolia* oder *Uraria lagopodioides,* = पुत्रकन्दा und *eine weiss blühende* Kaṇṭakârî Râǵan. 4,33. 7,114. Madanav. 30,313. Bhâvapr. 1,199. 208. — *d)* N. pr. α) einer Gattin Kṛshṇa's. — β) einer Tochter Durjodhana's. — γ) einer Apsaras. v. l. लक्षणा. — δ) einer buddh. Göttin. — ε) *der Mutter des 8ten Arhant's der gegenwärtigen Avasarpiṇî. — 4) n. *a) Mal, Zeichen.* v. l. häufig लक्षण. — *b) *Name.*

*लक्ष्मणाक m. *Pterospermum suberifolium* Râǵan. 10,105.

लक्ष्मणाकवच n. Titel einer Hymne.

लक्ष्मणाकवि m. N. pr. eines Autors Burnell, T.

लक्ष्मणाकुण्डक n. N. pr. einer Oertlichkeit.

लक्ष्मणाखण्डप्रशस्ति f. Titel eines Werkes.

लक्ष्मणाचन्द्र m. N. pr. eines Fürsten.

लक्ष्मणाचम्पू f. (Opp. Cat. 1) und लक्ष्मणाचूर्णिका f. (Burnell, T.) Titel von Werken.

लक्ष्मणादेव m. N. pr. eines Mannes.

*लक्ष्मणाप्रभू f. Bez. der Sumitrâ (einer Gattin Daçaratha's).

लक्ष्मणाभट्ट m. N. pr. verschiedener Gelehrter.

लक्ष्मणाराजदेव m. N. pr. eines *Fürsten.*

लक्ष्मणासूरि m. N. pr. eines Autors Burnell, T.

लक्ष्मणासेन m. N. pr. und Bein. verschiedener Personen. Auch °देव Ind. Antiq. 10,346 (N. pr. eines *Fürsten*).

लक्ष्मणस्वामिन् m. 1) N. pr. eines Mannes B. A. J. 2, 11. — 2) Name einer Bildsäule des Lakshmaṇa.

लक्ष्मणाचार्य m. N. pr. eines Mannes.

*लक्ष्मणोरु Adj. (f. °रू).

लक्ष्मण्य, लक्ष्मण्य्र 1) Adj. *als Zeichen dienend, weithin sichtbar* Comm. zu Âpast. Çr. 5,6,1. — 2) m. N. pr. eines Mannes (nach Sây. *Sohn des* Lakshmaṇa).

लक्ष्मन् n. 1) *Mal, Merkmal, Marke, Zeichen;* Sg. bisweilen in collectiver Bed. — 2) *ein gutes Merkmal, Vorzug.* — 3) *ein schlimmes Zeichen, Makel, Schandfleck* Bâlar. 153,6. 212,13. — 4) *Definition.* — 5) **das Haupt, der Vorzüglichste.* — 6) **Perle* Garbe zu Râǵan. 13,153.

लक्ष्मवीथी f. Hariv. 4635 fehlerhaft für लक्ष्यवीथी.

लक्ष्मि (metrisch) f. = लक्ष्मी *Glück* in °वर्धन Adj. *Glück mehrend* und °संपन्न Adj. *mit Glück versehen, glücklich.*

लक्ष्मिनृसिंह m. N. pr. eines Fürsten Ind. Antiq. 9,188,8.

लक्ष्मी f. (Nomin. लक्ष्मीस् und लक्ष्मी; am Ende eines adj. Comp. m. ebenso, n. लक्ष्मि) 1) *Mal, Zeichen.* — 2) mit oder ohne पापी *ein schlimmes Zeichen, bevorstehendes Unglück, Unglück* Âpast. Çr. 4,15,4. — 3) *ein gutes Zeichen* (in der älteren Sprache gewöhnlich mit पुण्या verbunden), *gute Anwartschaft, ein bevorstehendes Glück, Glück.* Auch Pl. — 4) *die gute Genie eines Fürsten, die königliche Würde, Herrlichkeit* überh. — 5) *Reichthum, Reichthümer* Râǵat. 7,346. — 6) *Schönheit, Anmuth, Pracht.* — 7) personificirt als *Göttin des Glückes und der Schönheit.* पतिर्लक्ष्म्या: so v. a. *ein Liebling der Glücksgöttin.* Erscheint als Gattin des Sonnengottes, Prâǵâpati's, Dharma's (und Mutter Kâma's), Nârâjaṇa's oder Vishṇu's und Dattâtreja's; als Schwester oder Mutter Dhâtar's und Vidhâtar's; als Name der Dâkshâjaṇî in Bharatâçrama; als eine Manifestation der Prakṛti; entsteht bei der Quirlung des Oceans. Wird auch mit Sîtâ identificirt (vgl. लक्ष्मीव). — 8) *ein best. Spruch* Nṛs. Tâp. Up. 1,8. — 9) Bez. *verschiedener Pflanzen.* Nach den Lexicographen *Hibiscus mutabilis, Mimosa Suma, Gelbwurz, eine weisse* Tulasî, = ऋद्धि, वृद्धि, प्रियङ्गु und फलिनी Râǵan. 5,29. 6,200. 8,33. 10,155. Bhâvapr. 1,171. — 10) Bez. *der 11ten Kalâ des Mondes.* — 11) Name *zweier Metra.* — 12) **die Gattin eines Helden.* — 13) **Perle* Garbe zu Râǵan. 13,153. — 14) ein Frauenname.

लक्ष्मीक am Ende eines adj. Comp. = लक्ष्मी 3) 4) 5).

लक्ष्मीकल्प m. *eine best. Zeitperiode* Hemâdri 1,338,15.

लक्ष्मीकवच n. Titel verschiedener Kavaka Burnell, T.

लक्ष्मीकान्त m. 1) Bein. Vishṇu's. — 2) N. pr.

eines Autors. °शिक्षा f. Titel seines Werkes Opp. Cat. 1.

लक्ष्मीकुलतन्त्र n. und °कुलार्णव m. Titel von Werken.

*लक्ष्मीगृह n. 1) *Münzstätte* Gal. — 2) *eine rothe Lotusblüthe.*

लक्ष्मीचरित्र n. Titel eines Werkes.

लक्ष्मीजनार्दन n. Sg. Lakshmi *und* Janârdana.

लक्ष्मीतन्त्र n. Titel eines Werkes Opp. Cat. 1.

लक्ष्मीताल m. 1) *ein der Weinpalme ähnlicher Baum. — 2) *ein best. Tact* S. S. S. 226. 233.

लक्ष्मीत्व n. *das* Lakshmi-*Sein* (der Sîtâ).

लक्ष्मीदास m. N. pr. verschiedener Männer.

लक्ष्मीदेवी f. N. pr. einer gelehrten Frau.

लक्ष्मीद्वादशनामस्तोत्र n. Titel eines Stotra Burnell, T.

लक्ष्मीधर 1) m. N. pr. verschiedener Männer. Auch °कवि, °दीक्षित, °देशिक (Burnell, T.), °भट्ट, °सूरि und °धराचार्य. — 2) (wohl n.) *ein best. Metrum.* — 3) Titel eines Commentars Burnell, T.

लक्ष्मीनरसिंह m. N. pr. eines Fürsten Ind. Antiq. 9,190,23. 25.

लक्ष्मीनाथ m. 1) Bein. Vishṇu's. — 2) N. pr. eines Autors Burnell, T.

लक्ष्मीनामामृत n. Titel eines Stotra Opp. Cat. 1.

लक्ष्मीनारायण 1) m. Du. und n. Sg. Lakshmi *und* Nârâjaṇa Hemâdri 1,741,4. — 2) N. pr. eines Prinzen Ind. Antiq. 9,188,7. — 3) Adj. von 1) रूप n. Hemâdri 1,739,21.

लक्ष्मीनारायणपूजाविधान n. Titel eines Werkes Opp. Cat. 1.

लक्ष्मीनारायणयति m. N. pr. eines Lehrers.

लक्ष्मीनारायणव्रत n. *eine best. Begehung.*

लक्ष्मीनारायणसंवाद m., °नारायणस्तोत्र n. und °नारायणहृदय n. Titel von Werken Opp. Cat. 1.

लक्ष्मीनिवास m. *die Wohnstätte der Glücksgöttin.*

लक्ष्मीनिवासाभिधान n. Titel eines Werkes.

लक्ष्मीनृसिंह 1) n. Sg. Lakshmi *und* Vishṇu *als Mannlöwe.* — 2) m. N. pr. *a*) eines Fürsten. — *b*) eines Autors Burnell, T. Auch °कवि ebend.

लक्ष्मीनृसिंहपञ्चरत्नमालिका f., °नृसिंहमहाष्टोत्तर (vgl. लक्ष्म्यष्टोत्तर) n., °नृसिंहस्तवराज m. und °नृसिंहस्तोत्र n. Titel von Werken Burnell, T. Opp. Cat. 1.

लक्ष्मींदा f. N. pr. einer Kiṁnara-Jungfrau Kâraṇḍ. 6,1.

लक्ष्मीपञ्चाशत् f. Titel eines Werkes Opp. Cat. 1.

लक्ष्मीपति m. 1) *Fürst, König* Kir. 1,44. — 2) Bein. Vishṇu-Kṛshṇa's Viṣṇus. 98,28. — 3) *Betelpalme. — 4) *Gewürznelkenbaum.

*लक्ष्मीपुत्र m. 1) Metron. *a*) Kâma's. — *b*) Kuça's und Lava's, der Söhne Râma's. — 2) *Pferd.*

लक्ष्मीपुर n. N. pr. verschiedener *Städte* Kampaka 147. °माहात्म्य n. Burnell, T.

लक्ष्मीपुरुषकार m. Titel eines Werkes Opp. Cat. 1.

*लक्ष्मीपुष्प n. 1) *Gewürznelken* Gal. — 2) *Rubin.*

लक्ष्मीपूजा f. *ein best. Fest am 15ten Tage in der dunkelen Hälfte des* Âçvina.

*लक्ष्मीफल m. *Aegle Marmelos.*

लक्ष्मीमन्दिर n. fingirtes Nom. pr. einer Stadt Kaurap. (A.) 2.

लक्ष्मीयजुस् n. *ein best. Spruch.* Richtig लक्ष्मी und यजुस् als Bez. *zweier Sprüche;* vgl. Nṛs. Tâp. Up. 1,3.

लक्ष्मीरमण m. Bein. Vishṇu's.

लक्ष्मीवत् 1) Adj. *a*) *glücklich, mit Glücksgütern ausgestattet.* — *b*) *schön.* — 2) *m. *a*) *Artocarpus integrifolia.* — *b*) *Andersonia Rohitaka* Râgân. 8, 15. — 3) f. °वती ein Frauenname Hem. Par. 8,5. Uttamâk. 3.

लक्ष्मीवर्मदेव m. N. pr. eines *Fürsten.*

लक्ष्मीवल्लभ m. N. pr. eines Autors.

लक्ष्मीवसति f. *die Wohnstätte der* Lakshmi als Bez. *der Blüthe von Nelumbium speciosum.*

लक्ष्मीविलास m. 1) Pl. *das Gebaren der Herrscherwürde.* — 2) *eine best. Mixtur* Rasendrak. 71,19.

*लक्ष्मीवेष्ट m. *das Harz der Pinus longifolia.*

लक्ष्मीश m. 1) Bein. Vishṇu's. — 2) *der Mangobaum. — 3) *ein best. Tact* S. S. S. 212.

*लक्ष्मीश्रेष्ठा f. *Hibiscus mutabilis* Râgân. 5,79.

लक्ष्मीसंहिता f. Titel eines Abschnitts im Vâjupurâṇa Burnell, T.

लक्ष्मीसख m. *ein Freund —, ein Günstling der Glücksgöttin.*

*लक्ष्मीसमाह्वया f. Bein. der Sîtâ.

*लक्ष्मीसहज m. *der Mond.*

लक्ष्मीसूक्त n. *eine best. Hymne.*

लक्ष्मीसेन m. N. pr. eines Mannes.

लक्ष्मीस्तुति f. Titel eines Stotra Opp. Cat. 1.

लक्ष्मीस्तोत्र n. 1) *Preis der* Lakshmi. — 2) Titel verschiedener Stotra Burnell, T. Opp. Cat. 1.

लक्ष्मीहृदय n. Titel eines Werkes Burnell, T.

लक्ष्म्यष्टोत्तर n. Titel eines Stotra Opp. Cat. 1. °शतनामन् n. Burnell, T.

*लक्ष्म्याराम m. N. pr. eines *Waldes.*

लक्ष्य 1) Adj. (f. या) *a*) *zu definiren. — *b*) *was angedeutet —, mittelbar bezeichnet* oder *ausgedrückt wird. — *c*) *zu halten für, anzusehen als* (Nomin.). — *d*) *worauf man sein Augenmerk richtet, was man im Auge hat. — *e*) *worauf man sein Augenmerk zu richten hat, zu beobachten. — *f*) *zu erkennen, erkennbar an* (Instr. oder im Comp. vorangehend). — *g*) *sichtbar, wahrnehmbar.* — 2) m. *ein best. über Waffen gesprochener Zauberspruch.* — 3) n. *a*) *ein ausgesetzter Preis.* — *b*) *Ziel* Gaut. लक्ष्यं लभ् *sein Ziel erreichen, Erfolg haben;* लक्ष्यं बन्ध् *sein Ziel richten auf* (Loc.); आकाशे लक्ष्यं बन्ध् *sein Ziel auf den Luftraum richten, so v. a. ohne bestimmtes Ziel in's Blaue sehen.* Ausnahmsweise m. (v. l. aber n.). — *c*) *hunderttausend.* — *d*) *Schein, Verstellung.* — *e*) *Merkmal;* richtig लक्ष्मन्. — *f*) vielleicht *Beispiel.*

लक्ष्यज्ञत्व n. *Kenntniss des Zieles* oder — *von Beispielen.*

लक्ष्यता f. 1) *das Sichtbarsein.* — 2) *das Zielsein.*

लक्ष्यत्व n. 1) Nom. abstr. zu लक्ष्य 1) *b*). — 2) *das Zielsein,* — *von* (im Comp. vorangehend).

लक्ष्यवीथी f. *die überall sichtbare Strasse.* Nach Nilak. = ब्रह्मलोकमार्ग, देवयान.

*लक्ष्यकृत् 1) Adj. *das Ziel treffend.* — 2) m. *Pfeil.*

लक्ष्यालक्ष्य Adj. (f. या) *sichtbar und nicht sichtbar,* so v. a. *kaum sichtbar.*

लक्ष्यी Adv. 1) mit कर् *zum Ziele machen,* — *von* (im Comp. vorangehend). — 2) mit भू *zum Ziele werden,* — *von* (im Comp. vorangehend).

*लाख्, लाखति (गतौ).

लाखमादेवी f. N. pr. einer Fürstin.

लग्, लगति und *लग्यति 1) *sich heften —, haften an* (Loc.). पादयोः *sich an Jmds Füsse schmiegen,* so v. a. *sich Jmd zu Füssen werfen;* हृदि *in's Herz dringen.* — 2) *sich heften an* (Loc.), so v. a. *berühren, schneiden* (von einer Linie). — 3) *sich heften an,* so v. a. *sich unmittelbar anschliessen, unmittelbar folgen, sich entspinnen* (von einem Streite). — 4) *hingehen* (von der Zeit). — 5) लग्न *a*) *hängen geblieben, festsitzend, hängend —, sich anschmiegend —, geklammert an, sich berührend mit, steckend an, auf* oder *in, geheftet auf* (mit Loc. oder am Ende eines Comp.). पृष्ठे, पृष्ठतस् oder पृष्ठ° *sich an den Rücken schmiegend,* so v. a. *auf dem Fusse folgend;* मार्गे *auf dem Wege bleibend, den Weg verfolgend;* हृदये *in's Herz gedrungen.* — *b*) *sich berührend mit* (Loc.), so v. a. *schneidend* (von einer Linie). — *c*) *sich anschliessend, unmittelbar folgend* Kampaka 455 (किं चरिष्यति zu lesen). — *d*) darüber (तत्र) *hingegangen* (von der Zeit). — *e*) *hängen geblieben bei,* so v. a. *verausgabt an* (Instr.) Kull. zu M. 7,127. — *f*) mit

Infin. *angefangen habend zu* Paṅkat. 244,6. Kampaka 480. — *g*) **toll, wüthend* (von einem Elephanten). — 6) लगित etwa *hineingeschlüpft in* (Acc.). — *Caus. लागयति (आस्वादने oder आस्वादने). — Mit अनु, °अनुलग्न *unmittelbar folgend, nachgehend.* — Mit अव 1) *verweilen* (तत्र) Kâd. 2. 103, 13 (127, 13). — 2) अवलग्न *herabhängend, hangend an* (im Comp. vorangehend). — Caus. अवलगयति *anheften, anknüpfen.* — Vgl. अवलगन (Nachtr. 2). — Mit आ *sich anheften, sich anschmiegen.* °आलग्न *sich anhängend an.* — Caus. आलगयति *anheften, anknüpfen.* — Mit समा, °लग्न Pl. *zusammengefügt, einander auf den Leib gerückt.* — Mit परि, °परिलग्न *hängen geblieben an;* nur im Prâkrit zu belegen. — Mit वि 1) *sich anhängen an* (Loc.). — 2) विलग्न *a) hängen —, stecken geblieben, festsitzend, hängend —, sich klammernd an, steckend —, liegend —, ruhend —, gerichtet auf, anstossend an* (Loc. oder im Comp. vorangehend). तीर° so v. a. *gelandet.* — *b) herabhängend, hängend* (Brüste); vielleicht so v. a. *im Käfig hängend.* — *c) vergangen, verflossen.* — *d) dünn, schmal* (Taille). — 3) *विलगित (उपतापे). — Mit सम्, संलग्न 1) *stecken geblieben, steckend in, stossend —, hängend an, sich berührend mit* (Loc. oder im Comp. vorangehend) Sâj. zu ṚV. 3, 33, 13. Du. so v. a. *handgemein geworden.* — 2) *herkommend von* oder *aus* (im Comp. vorangehend). — Caus. संलागयति *fest legen auf* (Loc.).

*लगड Adj. *hübsch, schön.*

लगडाचार्य m. N. pr. eines Astronomen Ârjabh. Einl. IX.

लगण m. *eine best. Krankheit des Augenlides* Suçr. 2,308,3. 309,21.

लगत und लगध m. N. pr. eines Astronomen.

लगनीय n. impers. *sich anzuhängen an* (Loc.).

लगालिका f. *ein best. Metrum.*

लगुड m. 1) *Knüttel.* Am Ende eines adj. Comp. f. आ. — 2) **Nerium odorum* Bhâvapr. 1,203.

लगुडिन् Adj. *mit einem Knüttel versehen* Kâd. 2,129,16 (159,1).

लग्न 1) Adj. s. u. लग् und 1. लञ्. — 2) *m. *ein Sänger, dessen Amt es ist, den Fürsten am Morgen zu wecken.* — 3) m. n. (adj. Comp. f. आ) *a) der Punct, in dem sich zwei Linien schneiden,* insbes. *der Punct, in dem der Horizont und die Bahn der Sonne oder der Planeten zusammentreffen, der Aufgangspunct der Sonne und der Planeten.* *m. — *b)* in der Astrol. *Horoscop* und auch *das ganze erste Haus.* *m. — *c) ein von den Astrologen zu einem Unternehmen* (im Comp. vorangehend) *als günstig* (auch mit Hinzufügung von शुभ, शोभन, अनुकूल u. s. w.) *bezeichneter Zeitpunct* Kampaka 49. 50. Uttamaṅ. 245. Gewöhnlich m. — *d) der entscheidende Augenblick, Entscheidung.* *n.

*लग्नक m. *Bürge.*

लग्नकाल m. *der von den Astrologen zu einem Unternehmen als günstig bezeichnete Zeitpunct.*

लग्नग्रह् Adj. *fest auf Etwas bestehend, zudringlich.*

लग्नग्रहण n. *das Berechnen —, Bestimmen des zu einem Unternehmen günstigen Zeitpunctes* Kampaka 48.

लग्नचन्द्रिका f. Titel eines Werkes.

लग्नदिन् n. und लग्नदिवस m. *der von den Astrologen zu einem Unternehmen als günstig bezeichnete Tag.*

लग्नदेवी f. Name einer fabelhaften Kuh aus Stein.

लग्नवेला f. und लग्नसमय m. = लग्नकाल und *ein günstiger Zeitpunct* überh.

लग्नाह् m. = लग्नदिन.

*लग्निका f. fehlerhafte v. l. für नग्निका.

*लघट् und *लघटि m. *Wind.*

लघत्ती f. N. pr. eines Flusses. लङ्घती v. l.

लघय्, °यति 1) *erleichtern, vermindern, schwächen, lindern.* — 2) *leicht erscheinen lassen.* — 3) *übertreffen* Harshaṅ. (Çaka 1936) 481,8.

लघिमन् m. 1) *Leichtigkeit* Çiç. 20,24. — 2) *die übernatürliche Kraft sich nach Belieben leicht zu machen* VP. 4,4,39. — 3) *das Gefühl der Leichtigkeit, — der Bürdelosigkeit* Çiç. 19,105. — 4) *Leichtsinn* Kâd. 151,13. — 5) *geringes Ansehen, die Jmd zu Theil werdende Geringachtung* Çiç. 7,14.

लघिष्ठ und लघीयस् Superl. und Compar. zu लघु.

लघीयस्त्व n. *geringes Ansehen, das Geringgeschätztwerden.*

लघु 1) Adj. (f. लघ्वी und लघु, Compar. लघीयस् und लघुतर, Superl. लघिष्ठ) *a) rasch, schnell, behende.* Bez. eines best. Fluges der Vögel und der Mondhäuser Hasta, Açvinî und Pushja. लघु Adv. wiederholt Kâraṇ. 58,4. — *b) leicht* d. i. *nicht schwer.* — *c) leicht zu verdauen, nicht schwer im Magen liegend.* — *d) leicht,* so v. a. *sich leicht fühlend, keine Last empfindend.* — *e)* **gesund* Râgân. 20,46. — *f) leicht,* so v. a. *ohne Gefolge.* — *g) leicht zu vollbringen, leicht von Statten gehend.* — *h) leicht articulirt* (der Laut व). — *i) leicht,* so v. a. *leicht machend.* — *k) prosodisch kurz.* — *l) kurz der Zeit nach* (von einer Unterdrückung des Athems). — *m) klein, kurz, winzig, gering, wenig, unbedeutend.* — *n) klein, schwach, elend, unbedeutend, unansehnlich, gering geachtet* (von Personen gesagt). लघु मन् *gering achten,* लघु कर् (im Prâkrit 303,29) *verhöhnen.* — *o) jünger* Hem. Par. 1, 270. Paṅkâd. °भ्रातर् *ein jüngerer Bruder* Ind. St. 15,246. 270. Hem. Par. 1,292. Kampaka 22. — *p) leise.* — *q) angenehm, ansprechend, hübsch, schön.* — 2) *f. लघु *Trigonella corniculata.* — 3) *f. लघ्वी *a) ein leichter Wagen.* — *b) Trigonella corniculata.* — 4) n. *a) ein best. Zeitmaass,* = 15 Kâshṭhâ = $^1/_{15}$ Nâḍikâ. — *b)* **Agallochum, eine best. Species von A.* — *c)* **die Wurzel von Andropogon muricatus* Râgân. 12,151. Bhâvapr. 1,193.

*लघुकङ्कोल m. *Pimenta acris* oder *eine ähnliche Myrtacee.*

*लघुकण्टका f. *Mimosa pudica.*

*लघुकर्कन्धु m. f. *eine kleine Art Zizyphus.*

*लघुकर्णिका f. *Sanseviera Roxburghiana* Râgân. 3,7.

*लघुकाय 1) Adj. *einen leichten Körper habend.* — 2) m. *Ziege.*

*लघुकाश्मर्य m. *ein best. Baum,* = कटुफल Râgân. 9,20.

लघुकोष्ठ Adj. *nicht viel im Magen habend* Kâm. Nitis. 7,36.

लघुकौमुदी f. Titel einer Grammatik.

लघुक्रम Adj. *einen raschen Schritt habend, rasch an Etwas gehend, eilend.* °म् Adv. *raschen Schrittes, schnell.*

*लघुखट्विका f. *Sessel, Lehnstuhl.*

लघुखर्तर N. pr. eines Geschlechts.

लघुगङ्गाधर m. *ein best. Pulver gegen Durchfall.*

लघुगति Adj. *schnellen Schritts* Megh. 16.

*लघुगर्ग m. *ein best. Fisch.*

*लघुगोधूम m. *eine kleine Weizenart* Râgân. 13,32.

लघुग्रहमञ्जरि f. Titel eines Werkes.

लघुचञ्चरी f. *ein best. Tact* S. S. S. 230.

लघुचन्द्रिका f. Titel eines Werkes.

लघुचाणक्यराजनीति f. desgl. Opp. Cat. 1.

लघुचित्त Adj. (f. आ) *leichtsinnig, flatterhaft.* Nom. abstr. °ता f.

लघुचित्रकृत्त Adj. *eine besondere Geschicklichkeit in den Händen besitzend* MBh. 3,270,15.

लघुचिन्तन n. Titel eines Werkes.

लघुचिन्तामणिरस m. *eine best. Mixtur.*

*लघुचिर्भिटा f. *Koloquinthe* Râgân. 7,211.

लघुचेतस् Adj. *niedern Sinnes, kleinen Geistes.*

*लघुच्छदा f. *eine Spargelart.*

लघुच्छेद्य Adj. *leicht auszurotten, — zu vernichten.* Richtig wohl लघूच्छेद्य.

*लघुलङ्गल m. *Perdix chinensis.*

लघुज्ञातक n., लघुज्ञातिविवेक m., लघुज्ञानकीय n. (Opp. Cat. 1) und लघुज्ञानवामिष्ठ n. (ebend.) Titel von Werken.

लघुता f. 1) *Behendigkeit, Geschicklichkeit.* — 2) *Leichtigkeit* Çiç. 7,59. — 3) *das Gefühl der Leichtigkeit.* — *der körperlichen Frische* Kâraṇḍ. 18,8. — 4) *prosodische Kürze.* — 5) *Kleinheit, Kürze, Geringigkeit, Unbedeutendheit* Çiç. 7,59. — 6) *Leichtsinn, Uebereilung, Unüberlegtheit.* — 7) *geringes Ansehen, Mangel an Würde, Erniedrigung.*

लघुताल m. *ein best. Tact* S. S. S. 233.

लघुत्व n. 1) *Behendigkeit, Geschicklichkeit.* — 2) *Leichtigkeit.* — 3) *das Gefühl der Leichtigkeit.* — 4) *prosodische Kürze.* — 5) *Leichtsinn, Uebereilung, Unüberlegtheit.* — 6) *Mangel an Würde, geringes Ansehen, Erniedrigung.*

*लघुत्वी f. *eine Art Croton* Bhâvapr. 1,213.

लघुदीपिका f. Titel eines Commentars Burnell, T.

*लघुदुन्दुभि m. *eine kleine Trommel.*

*लघुद्राक्षा f. *eine Art Weintraube ohne Kerne.*

लघुद्राविन् Adj. *leicht in Fluss gerathend* Sarvad. 99,18.

*लघुद्वारवती f. *die jüngere* Dvâravatî oder *der jüngere Theil der Stadt* Dv.

लघुनाभमण्डल n. *ein best. mystischer Kreis.*

*लघुनामन् n. *Agallochum.*

लघुनारदीय n. *das kürzere* Nâradîja.

लघुनालिक n. *Muskete* Çukran. 4,1029.

लघुन्यायसुधा f. und लघुन्याय m. Titel von Werken.

*लघुपञ्चमूल n. *eine Zusammenstellung von fünf verschiedenen Wurzeln.*

लघुपण्डित m. N. pr. eines Autors. °पण्डितीय n. Titel seines Werkes Opp. Cat. 1.

लघुपतनक m. N. pr. einer Krähe.

*लघुपत्तक m. *eine best. Pflanze,* = रोचनी.

*लघुपत्रफला f. *Ficus oppositifolia* Râǵan. 11,133.

*लघुपत्री f. *der kleine* Pippala-*Baum* Râǵan. 11,123.

लघुपद्धति f. Titel eines Werkes.

लघुपराक्रम Adj. *schnell entschlossen* R. Gorr. 1,77,38.

लघुपराशर m. *der kürzere* Parâçara.

लघुपरिक्रम Adj. *schnell sich bewegend* (= त्वरितगति Comm.) Kâm. Nîtis. 12,25.

लघुपरिभाषावृत्ति f. Titel eines *Commentars.*

*लघुपर्णिका f. *Asparagus racemosus* Râǵan. 4,119.

*लघुपर्णी f. *eine best. Pflanze.*

1. लघुपाक m. *Verdaulichkeit.*

2. लघुपाक Adj. 1) *rasch alt werdend* Bhâvapr. 1, 110. — 2) *leicht verdaulich.*

लघुपाकिन् Adj. *leicht verdaulich.*

लघुपातिन् m. N. pr. einer Krähe (*schnell fliegend*).

लघुपाराशर्य n. Titel eines Werkes Opp. Cat. 1.

*लघुपिच्छिल m. *Cordia Myxa* Râǵan. 11,209.

लघुपुलस्त्य m. *der kurze* Pulastja.

*लघुपुष्प m. *eine* Kadamba-*Art* Râǵan. 9,105.

लघुप्रमाण Adj. (f. आ) *kurz* Varâh. Bṛh. S. 70,14.

लघुप्रयत्न Adj. *mit geringer Articulation ausgesprochen.* Compar. °तर.

*लघुबदर 1) m. *eine Art Judendorn.* — 2) f. ई desgl. Râǵan. 11,145.

लघुबृहत्पुराण n., लघुबोध m. und लघुब्रह्मवैवर्त n. Titel von Werken.

*लघुब्राह्मी f. *eine Art Raute.*

लघुभव m. in अलघुभव (Nachtr. 5).

*लघुभागवत n. Titel eines Werkes.

लघुभाव m. *Leichtigkeit.*

लघुभावप्रकाशिका f. und लघुभास्करीय n. Titel von Werken Opp. Cat. 1.

लघुभुज् Adj. *wenig essend.*

*लघुभूतद्रुम m. *Cordia Myxa* Râǵan. 11,210.

लघुभूषणाकात्ति f. und लघुमञ्जूषा f. Titel von Werken.

*लघुमन्थ m. *Premna spinosa* Râǵan. 9,25.

*लघुमांस 1) m. *Rebhuhn.* — 2) f. ई *eine Art Valeriana* Râǵan. 12,102.

1. लघुमात्र n. *eine Kleinigkeit, eine unbedeutende Sache* Âçv. Çr. 8,14,4.

2. लघुमात्र Adj. *mit wenig Besitz, mit geringer Habe* MBh. 14,46,40.

लघुमानस n. Titel eines Werkes.

1. लघुमूल n. *in algebra, the least root with reference to the additive quantities* oder *the lesser root of an equation.*

2. लघुमूल Adj. *unbedeutende Wurzeln habend,* so v. a. *am Anfange unbedeutend.*

*लघुमूलक n. *Radieschen.*

लघुमेरु m. *ein best. Tact* S. S. S. 218.

लघुयम m. *der kurze* Jama (als Verfasser eines Gesetzbuchs).

लघुराशि Adj. in Verbindung mit पत्र m. *set of fewer terms* Colebr. Alg. 35.

लघुललितविस्तर m., लघुवसिष्ठसिद्धान्त m., लघुवाक्यवृत्ति f., °प्रकाशिका f., लघुवायुस्तुति f. (Burnell, T.), लघुवार्त्तिक n. und लघुवासिष्ठसिद्धान्त m. Titel von Werken.

1. लघुविक्रम m. *ein rascher Schritt.*

2. लघुविक्रम Adj. *einen raschen Schritt habend, behend auf den Füssen, eilend.*

लघुविष्णु m. *der kurze* Vishṇu (als Verfasser eines Gesetzbuchs).

1. लघुवृत्ति f. Titel eines *Commentars.*

2. लघुवृत्ति Adj. 1) *ein leichtes Wesen habend, leicht.* — 2) *leichtsinnig.* Nom. abstr. °ता f. Kir. 2,58.

लघुवृत्तिकारिका f. (Opp. Cat. 1) und लघुवृत्त्यवचूरिका f. Titel von Werken.

लघुवेधिन् Adj. *geschickt treffend.*

लघुवैयाकरणभूषण n. (Opp. Cat. 1), °वैयाकरणसिद्धान्तमञ्जूषा f. und लघुव्याकरणभूषणसार (Opp. Cat. 1) Titel von Werken.

*लघुशङ्ख m. *eine best. kleine Muschel* Madanav. 53,56.

लघुशब्दरत्न n., °शब्देन्दुशेखर m., लघुशान्तिपुराण n. und °शान्तिविधान n. (Bühler, Rep. No. 666) Titel von Werken.

लघुशिखरताल m. *ein best. Tact.*

लघुशिवपुराण n. Titel eines Werkes.

*लघुशीत m. *Cordia Myxa* Râǵan. 11,209.

लघुशेखर m. *ein best. Tact* S. S. S. 234.

लघुशौनकी f., लघुसंग्रह m. und लघुसंग्रहणीसूत्र n. Titel von Werken.

लघुसत्त्व Adj. *einen schwachen Charakter habend.*

*लघुसदाफला f. *Ficus oppositifolia* Râǵan. 11,133.

लघुसप्ततिकास्तव m. und °सप्तशती f. (Burnell, T.) Titel von Werken.

लघुसमुत्थान Adj. *schnell an's Werk gehend, schnell bei der Hand seiend* Kâm. Nîtis. 4,70. Daçak. 92,11.

लघुसहस्रनामस्तोत्र n. Titel eines Stotra Burnell, T.

लघुसांख्यवृत्ति f. und °सांख्यसूत्रवृत्ति f. Titel eines *Commentars.*

लघुसार Adj. *winzig, unbedeutend, werthlos.*

लघुसिद्धान्तकौमुदी f. und °सिद्धान्तचन्द्रिका f. Titel von Werken.

लघुसुदर्शन n. *ein best. medicinisches Pulver.*

लघुस्थानता f. fehlerhaft für लघूत्थानता Kâraṇḍ. 89,13.

*लघुस्पृ m. *schnelles Dahineilen* Mahâbh. 8,33,b.

लघुहस्त Adj. *Geschicklichkeit in den Händen besitzend* (Bogenschütze, Schreiber u. s. w.). Nom. abstr. °ता f. und °त्व n.

लघुहस्तवत् Adj. dass. Hariv. 2,73,69.

लघुहारीत m. *der kurze* Hârîta. °स्मृति f.

Burnell, T.

लघुहृदय Adj. *leichtsinnig* Kâd. 221,20.

*लघुहेमदुग्धा f. *Ficus oppositifolia* Râǵan. 11,133.

लघुहेमपद्धति f. Titel eines Werkes Burnell, T.

लघुहेरा f. desgl. Opp. Cat. 1.

लघू Adv. mit कर् 1) *leichter machen, erleichtern, vermindern* Mâlatîm. 42,10. Veṇis. 47,1. Çiç. 1,36. — 2) *klein* — (Naish. 6,84), *kürzer machen* (die Tage). — 3) *um das Ansehen bringen, erniedrigen* Naish. 6,84. — 4) *gering anschlagen* Comm. zu Mṛicch. 6,3. 4.

°लघुकरण n. *das Vermindern, Verringern.*

लघूक्ति f. *eine kurze Ausdrucksweise.*

लघूत्थान Adj. 1) *woran man schnell geht* Kâm. Nîtis. 11,63. — 2) *bei Allem schnell bei der Hand seiend, zu Allem wohl aufgelegt.* Nom. abstr. °ता f. Lot. de la b. l. 426,2.

लघूत्थित Adj. *schnell bei der Hand seiend* Kâm. Nîtis. 18,66.

*लघूदुम्बरिका f. *Ficus oppositifolia* Râǵan. 11,133.

लघूय्, लघूयति *geringschätzen.*

लघ्वक्षर Adj. *kurzsilbig* ṚV. Prât. 18,33.

*लघ्वङ्गोर n. *eine geringere Feige.*

लघ्वत्रि m. *der kürzere* Atri (als Verfasser eines Gesetzbuchs).

लघ्वष्टवर्ग m. Titel eines Werkes Opp. Cat. 1.

लघ्वाचार्य m. N. pr. eines Autors Burnell, T.

लघ्वार्यसिद्धान्त m. Titel eines Werkes.

लघ्वाशिन् und लघ्वाहार Adj. *wenig essend.*

लघ्वाह्निक n. Titel eines Werkes Opp. Cat. 1.

लङ् *die Personalendungen des Imperfectum, das Imperfectum* 240,25. 242,5.

लङ्क 1) *m. N. pr. eines Mannes. °शातमुखाः *die Nachkommen* Laṅka's und Çântamukha's. — 2) f. आ *a*) N. pr. α) der Hauptstadt von Ceylon und Bez. der ganzen Insel, die das Epos von Râkshasa unter ihrem Führer Râvaṇa bewohnt sein lässt. — β) eines Sees. — γ) einer Jogini Hemâdri 2,*a*,94,13. — *b*) **eine* Çâkini oder N. pr. einer Çâk. — *c*) **ein liederliches Weib.* — *d*) **Zweig.* — *e*) **eine Erbsenart* Râǵan. 16,60.

लङ्कङ्कटा f. N. pr. einer Tochter der Samâdhjâ und Mutter Sukeça's.

*लङ्कादाहिन् m. Bein. Hanumant's.

लङ्कानिल m. *Wind von Ceylon her*, so v. a. *Südwind* Vikramâṅkaṅ. 7,74.

*लङ्कापिका und *लङ्कापिका f. *Trigonella corniculata.*

लङ्कारि m. Bein. Râma's.

*लङ्कारिका f. *Trigonella corniculata,*

लङ्कावतार m. Titel eines buddh. Sûtra.

*लङ्कास्थायिन् m. *eine best. Pflanze.*

लङ्केशवनारिकेतु m. Bein. Arǵuna's.

लङ्केश्वर 1) m. Bein. Râvaṇa's. — 2) f. ई N. pr. einer Jogini Hemâdri 2,*a*,93,3. 4.

*लङ्केष्टिका f. v. l. für लङ्केपिका Bhâvapr. 1,194.

लङ्कोदय m. *Sonnenaufgang in* Laṅkâ.

*लङ्केपिका und *लङ्केपिका f. *Trigonella corniculata* Bhâvapr. 1,194.

*लङ्ग्, लङ्गति (गतौ).

*लङ्ग्, लङ्गति (गतौ, खञ्जे). — Mit वि, विलङ्गयन् Paṅkat. I,369 fehlerhaft für विलङ्घयन्. Partic. विलङ्गित.

लङ्ग 1) Adj. *lahm.* — 2) *m. *a*) *Wüstling, ein liederlicher Geselle.* — *b*) = सङ्ग. — *c*) = टार्.

*लङ्गक m. = वल्लभ.

लङ्गल 1) n. = लाङ्गल *Pflug.* — 2) *N. pr. eines Reiches.

लङ्गिमन् m. etwa *Verbindung* Ind. Antiq. 10, 343. Vgl. लङ्घिमन्.

°लङ्गिममय Adj. etwa *verbunden mit.* v. l. लङ्घिममय.

*लङ्गुरा f. *Fennich* Gal.

*लङ्गूल n. = लाङ्गूल.

लङ्घ्, लङ्घति, °ते 1) Med. *überschreiten, hinübergehen über* (Acc.) Paṅkad. — 2) Act. *springen auf* (Acc.) Bhaṭṭ. — 3) Act. **fasten.* — 4) Act. *abzehren.* — Caus. लङ्घयति, °ते (metrisch). लङ्घित Partic. 1) *springen über, überschreiten, hinübergehen über;* mit Acc. मर्यादाम्, स्थितिम् *die Grenzen überschreiten;* अध्वानम् *einen Weg zurücklegen.* — 2) *besteigen, betreten, hinüberfahren über, von oben berühren.* — 3) *übertreten, verletzen, zuwiderhandeln.* — 4) *hinüberkommen über, entgehen.* — 5) *hintertreiben, vereiteln, hemmen.* — 6) *sich über Jmd hinwegsetzen,* so v. a. *gegen Jmds Willen handeln, sich vergehen gegen Jmd, beleidigen, verletzen.* — 7) *Jmd übertreffen.* — 8) *Etwas übertreffen, verdunkeln.* — 9) *fortschaffen, transportiren* Kâraṇḍ. 71,8. — 10) *Jmd fasten* (Essenszeiten übergehen) *lassen.* लङ्घित Karaka 6,3. — Desid. vom Caus. लिलङ्घयिषति *zu überschreiten gedenken.* — Mit अति Caus. *übertreten, verletzen.* — Mit अभि Caus. 1) *springen über, überschreiten.* — 2) *übertreten, verletzen.* — 3) *sich vergehen gegen Jmd* (Acc.). — Mit अव Caus. *hinwegkommen über* (eine Zeit), *verbringen.* सर्वकालमवलङ्घ्य so v. a. *keine Zeit eingehalten habend.* — Mit आ Caus. आलङ्घित *besetzt mit* (im Comp. vorangehend) Vidḍh. 18,6. — Mit उद् Caus. 1) *überschreiten, hinübergehen über, passiren.* अध्वानम् *einen Weg zurücklegen.* — 2) *über eine Zeit hinwegkommen,* eine Zeit *zubringen, verleben.* — 3) *sich schwingen —, zu sitzen kommen auf* (Acc.). — 4) *übertreten, verletzen, zuwiderhandeln* Kampaka 34. सत्पथम् *den Weg der Guten verlassen.* — 5) *hinüberkommen über, entgehen.* — 6) *sich vergehen gegen Jmd, beleidigen.* — Mit समुद् Caus. 1) *übertreten, verletzen, vernachlässigen.* — 2) *hinüberbringen, hinüberschaffen* Harshaṅ. 181,20. — Mit परि Caus. *abspringen von, verlassen* (einen Weg). — Mit प्रति Caus. 1) *sich schwingen —, sich setzen auf* (Acc.). — 2) *übertreten, verletzen.* — Mit वि *springen, sich erheben zu* (Acc.) व्यलङ्घिषुस् Çiç. 17,55. — अविलंघसे Verz. d. Oxf. H. 76,*b*, N. 2 wohl fehlerhaft für अविलम्बितम्. — Caus. 1) *springen über, überschreiten, hinübergehen über, passiren.* अध्वानम् *einen Weg zurücklegen* 311,10. स्थितिम् *die Grenzen überschreiten* Çiç. 17,12. — 2) eine Zeit *überspringen, nicht einhalten.* विलङ्घयिता so v. a. *gewartet habend.* — 3) *sich erheben zu* oder *gen* (Acc.). — 4) *sich* einer Sache (Acc.) *entziehen, nicht Folge leisten* 213,29. — 5) *übertreten, verletzen, zuwiderhandeln.* — 6) *hinüberkommen über,* so v. a. *überwinden.* — 7) *vereiteln.* — 8) *übergehen, bei Seite lassen.* — 9) *übertreffen.* — 10) *sich vergehen gegen Jmd, beleidigen.* — 11) *fasten lassen.* — Mit अतिवि Caus. *vorübergehen bei Jmd, Jmd bei Seite lassen, nicht einkehren bei.* — Mit संवि Caus. *bei Seite liegen lassen, vernachlässigen, unterlassen.* — Mit सम्, संलङ्घित *vorübergegangen* (Nacht).

लङ्घक Adj. *der Andern zuwiderhandelt* oder *Andere beleidigt.*

लङ्घती f. N. pr. eines Flusses MBh. 2,9,23.

लङ्घन 1) n. *a*) *das Springen, Hinüberspringen —, Hinübersetzen über, Ueberschreiten* (das Object im Gen. oder im Comp. vorangehend). दीर्घाध्व° *das Zurücklegen eines langen Weges.* शीघ्र° Adj. *schnell fliegend* (Wolke). — *b*) *ein best. Gang des Pferdes, Courbette.* — *c*) *das Sicherheben zu* oder *gen* (im Comp. vorangehend). — *d*) *das Bespringen* (eines Weibchens). — *e*) *Einnahme, Eroberung.* — *f*) *Besiegung.* — *g*) *das Uebertreten* (eines Gebotes u. s. w.). — *h*) *das Verschmähen* Spr. 7623. — *i*) *ein Vergehen gegen Jmd, Beleidigung, das Leidanthun.* भर्तुः पूर्वस्य *eine dem ersten* (verstorbenen) *Gatten angethane Beleidigung,* so v. a. *Wiederverheirathung.* आतप° *ein von der Hitze angethanes Leid.* — *k*) *das Fasten, Hungercur* Karaka 1,22. 6,3. Spr. 7623. Kampaka 158 (zu lesen तव कान्याम्). —

2) f. आ = 1) *b*).

लङ्घनीय Adj. 1) *worüber man hinübersetzen kann* oder *muss, zu überschreiten, zu passiren.* — 2) *zu ereilen, erreichbar.* — 3) *zu übertreten.* — 4) *dem man zu nahe treten darf, gegen den man sich vergehen darf.* — 5) *den man fasten lassen muss, einer Hungercur zu unterwerfen* Kâraka 1,22. — Vgl. अ° (auch in Nachtr. 1).

लङ्घनीयता f. und लङ्घनीयत्व n. in अ° (Nachtr. 5).

लङ्घिमन् m. Dhûrtas. 2,9 und लङ्घिममय Adj. 10, 12 v. l. für लङ्घिमन् und लङ्घिममय.

लङ्घ्य Adj. 1) *zu überspringen, zu überschreiten, zu passiren* Spr. 7671. *zurückzulegen* (ein Weg). — 2) *erreichbar.* — 3) *zu übertreten.* — 4) *zu vernachlässigen.* — 5) *dem man zu nahe treten kann, antastbar.* — 6) *den man fasten lassen muss.* — 7) *wogegen Fasten —, strenge Diät anzuwenden ist* Kâraka 6,4.

*लङ्, लच्छति लत्तणे). Vgl. लाञ्छ्.

1. लज्, लज्जते *sich schämen* Bhaṭṭ. *लज्ज *sich schämend, beschämt.*

2.*लज्, लज्जति (भर्त्सने oder भर्ज्जने).

3.*लज्, लज्जयति (प्रकाशने).

लज्ज्, लज्जते (metrisch und ungenau auch Act.) 1) *verlegen werden* (Lalit. 405,14), *sich schämen, — vor Jmd* (Abl.), *Jmds* (Instr. oder Gen. Spr. 7420 nebst v. l.), *einer Sache* (Instr.), *zu* (Infin.). — 2) लज्जित *a) verlegen, sich schämend, beschämt, sich Jmds* (Instr.) oder *einer Sache* (im Comp. vorangehend) *schämend.* — *b) verschämt, verlegen,* so v. a. *von Scham —, von Verlegenheit begleitet.* — Caus. लज्जयति *Jmd sich schämen machen, Jmds Schamgefühl erwecken;* mit Acc. — Mit अधि, °लज्जित *sich schämend, beschämt über* (Loc.). Vielleicht अतिल° zu lesen. — Mit वि *sich schämen, — zu* (Infin.), विलज्जित *sich schämend, beschämt, — über* (im Comp. vorangehend). — Mit सम् *sich schämen.*

*लज्ज m. N. pr. eines Mannes; Pl. *seine Nachkommen.* लज्जा s. bes.

*लज्जका f. *der wilde Baumwollenbaum.*

*लज्जरी f. *eine weisse Sinnpflanze.*

लज्जा f. 1 *Scham, Schamgefühl, Verlegenheit, das Sichschämen einer Sache* (im Comp. vorangehend 124,23). पुत्री युवां मे का लज्जा *ihr seid meine Kinder, warum sollte ich mich schämen?* Kathâs. 2,53. Die personificirte *Scham* ist eine Gattin Dharma's und Mutter Vinaja's. — 2) **Mimosa pudica* Râgan. 5,104.

लज्जाकर Adj. (f. ई) *beschämend, Jmd* (im Comp. vorangehend) *b.* 248,27.

लज्जाकृति Adj. *Scham heuchelnd* Spr. 1780.

लज्जाधार m. N. pr. eines Berges VP.² 2,198. Richtig जलाधार.

लज्जाय्, लज्जायित Partic. *verschämt, verlegen.*

लज्जायित 1) Adj. s. u. लज्जाय्. — 2) n. *das Verlegensein, Verlegenheit.* Pl. Kâd. 2,8,3 (8,6).

लज्जालु 1) *Adj. *schamhaft.* लज्जालुर् (d. i. °लुके Voc.) im Prâkrit 317,30. — 2) f. *Mimosa pudica* Râgan. 5,104. Bhâvapr. 1,220.

लज्जावत् Adj. *verschämt, verlegen.* Nom. abstr. °वत्ता f.

लज्जावह् Adj. (f. आ) *beschämend, Schande bringend.*

लज्जाशील Adj. *schamhaft, verlegen.* Nom. abstr. °व n. Comm. zu TBr. 1,136,9. 10.

लज्जित 1) Adj. s. u. लज्ज्. — 2) n. (adj. Comp. f. आ) *Scham, Schamgefühl.*

*लज्जिनी und *लज्जिरी f. *Mimosa pudica* Râgan. 5,104.

*लज्या f. *Scham, Schamgefühl.*

लज्जा f. *Geschenk* Zach. Beitr. Nilak. zu MBh. 12,56,51. Oefters gebraucht von Nrisinha in seiner Uebersetzung des Jâgña.

*लञ्कुन m. *Eleusine corocana.*

1.*लञ्ज्, लञ्जति (भर्त्सने oder भर्ज्जने).

2.*लञ्ज्, लञ्जयति (हिंसाबलादाननिकेतनेषु, प्रकाशने, भाषार्थ oder भासार्थ).

*लञ्ज 1) m. *a*, = पद्. — *b*) = कच्छ्. — *c*) = पुच्छ्. — *d*) = पङ्कु. — 2) f. आ *a*) *an adulteress.* — *b*) *sleep.* — *c*, *a current.* — *d*, Bein. der Lakshmî.

*लञ्जापय्, °यति (प्रकाशने).

*लञ्जिका f. *Hure.*

1.*लट्, लटति (बाल्ये, परिभाषणे).

2. लट् *die Personalendungen des Präsens, Präsens* 242,13.

*लट m. 1) *Dieb.* — 2) = प्रमादवचन. — 3) = दोष.

*लटक m. *ein schlechter Mensch.*

लटकन m. मिश्र° N. pr. eines Mannes.

लटकामिश्र m. desgl.

*लटपर्णी n. *Zimmt* oder *gröberer Z.*

लटभ 1) Adj. *hübsch, schön, lieblich, reizend* Vikramâṅkak. 8,6.10,58.18,69. — 2) f. आ *eine Schöne, ein hübsches Mädchen* ebend. 8,81 (v. l. लडहो भावे nach Aufrecht in Z. d. d. m. G. 16,209). 9,68. 11, 18. — Vgl. लटभ् und लडह्.

लटभ् Adj. = लटभ 1, Mâṇḍavja bei Utpala zu Varâh. Bṛh. 15,4.

लटूषक s. लटूषक.

*लट्ट m. *ein schlechter Mensch.*

*लट्व्, लट्वति (प्रमादवचने).

लट्ट 1) *m. *a*) *Pferd.* — *b*) = जातिविशेष. — *c*) *ein best.* Râga. — 2) f. आ *a*, *ein best. Vogel* Suçr. 1,201,20 (लट्टा gedr.). Verz. d. B. H. No. 897 (लट्टादीन् st. लड्डादीन् zu lesen). — *b*) **Safflor.* — *c*) **eine* Karañga-*Art.* — *d*) **die Frucht einer* Karañga-*Art.* — *e*) **Frucht.* — *f*) **Wurfelspiel.* — *g*) * = भमरक. — *h*) * = शिल्ली. — *i*) * = वाद्य oder अवद्य. — *k*) * = तूलिका oder तुलिका.

लट्टाका f. *ein best. Vogel* MBh. 12,180,31.

लड्, लडति (विलासे) *sich hinundher bewegen* Râgat. 7,928. *लडित = ललित. — *Caus. लडयति (जिक्खान्मथने, जिक्खान्मथनयोः, °माथनयोः, आक्षेपे), लाडयति (आक्षेपे, उपसेवायाम्), °ते (ईप्सायाम्).

लडक m. Pl. N. pr. eines Volkes. v. l. धेनुक.

लडर्थवाद् m. Titel eines Werkes über *die Bedeutung des Praesens.*

लडह् 1) Adj. *hübsch, schön, reizend, lieblich* Bâlar. 75,1 (im Prâkrit). 304,9. Kâd. 2,3,12 (2,7). Ind. St. 16,208. fg. Zach. Beitr. Vgl. लटभ und लटह्. — 2) m. Pl. N. pr. eines Volkes.

लडितमकेश्वर m. N. pr. eines Çiva-Heiligthums Ind. Antiq. 9,171.

*लड्ड m. *ein schlechter Mensch.*

लड्ड *eine Art Gebäck* Madanav. 116,78.

लड्डुक m. n. desgl. Agni-P. 27,34. Hemâdri 1, 634,16. 22.

लड्डा f. N. pr. eines Frauenzimmers.

लड्डाका f. v. l. für लट्टाका. Wohl fehlerhaft.

*लण्ड्, लण्डयति (उत्क्षेपणे, भाषार्थ).

लण्ड n. *Unrath des Körpers, stercus* Kâvjapr. S. 155, N. 31. Vgl. लेण्ड.

लण्ड्र *London.*

लता f. 1) *Schlinggewächs, Liane.* Damit verglichen werden: Brauen, Arme, eine Schwertklinge, Locken, ein schlanker weiblicher Körper und der Blitz (Çiç. 6,71). Am Ende eines adj. Comp. f. आ. — 2) *Ranke.* — 3) **Panicum italicum.* — 4) **Trigonella corniculata* Bhâvapr. 1,194. — 5) **Cardiospermum Halicacabum.* — 6) *Gaertnera racemosa* Bhâvapr. 6,182. — 7) **Panicum Dactylon.* — 8) * = कैवर्तिका Râgan. 3,108. — 9) * = सारिवा Râgan. 12,125. — 10) **Moschus.* — 11) *Riemen an einer Peitsche, Geissel.* — 12) *Streifen.* वारां लता: so v. a. *feine Wasserstrahlen* Bâlar. 43,4. — 13) *Perlenschnur.* — 14) *ein schlankes Weib, Weib* überh. — 15) *ein best. Metrum.* — 16) N. pr. *a*) einer Apsaras. — *b*) einer Tochter Meru's.

लताकर m. *eine best. Stellung der Hände beim Tanz.* Du. S. S. S. 240.

*लताकाङ्ग m. *Gmelandina Bonduc* Râǵan. 8,63.

लताकस्तूरिका f. (Suçr. 1,215,10) und *°कस्तूरी f. *eine best. aromatische Arzneipflanze* Bhâvapr. 1,183. *Hibiscus moschatus* nach Mat. med. 123.307.

लतागहनवत् Adj. *von Schlingpflanzen dicht durchzogen* R. 4,50,3.

लतागृह n. adj. Comp. f. आ *eine aus Lianen gebildete Laube* Vâsav. 236,1.

*लताङ्गी f. *eine Art Gallapfel* Râǵan. 6,158.

*लताजिह्व m. *Schlange.*

*लतातरु m. 1) *Shorea robusta.* — 2) *Borassus flabelliformis.* — 3) *Orangenbaum.*

*लतादारु m. *Shorea robusta.*

लतानन m. *eine best. Stellung der Hände beim Tanz.*

लतान्त (*) n. *Blume.*

लतान्तबाण m. *der Liebesgott* Daçak. 25,2.

*लतापनस m. *Wassermelone.*

*लतापर्णा 1) m. Bein. Vishṇu's. — 2) f. ई a) *Curculigo orchioides.* — b) *Trigonella foenum graecum.*

लतापाश m. *eine aus einer Liane gebildete Schlinge* 315,25. 26.

लतापुटकी f. *Cardiospermum Halicacabum* Comm. zu Karaka 1,1.

*लतापूक्का f. *Trigonella corniculata.*

लताफल n. *die Frucht der Trichosanthes dioeca.*

*लताभद्रा f. *Paederia foetida.*

लताभवन n. = लतागृह in अप°.

*लतामणि m. *Koralle* Râǵan. 13,159.

लतामण्डप m. = लतागृह.

*लतामरुत् f. *Trigonella corniculata.*

लतामाधवी f. *Gaertnera racemosa.*

*लतामृग m. *Affe.*

*लताम्बुज n. *Flaschengurke.*

*लतायष्टि f. *Rubia Munjista.*

*लतायावक n. *Schoss, junger Trieb.*

*लतारद m. *Elephant* Gal.

*लतारमण m. *Schlange.*

*लतार्क m. *eine grüne Zwiebel.*

*लतालक m. *Elephant.*

लतालय m. *eine aus Schlingpflanzen gebildete Wohnung* (einer Eule).

लतालिङ्ग (?) Verz. d. B. H. 274,a,3.

लतावलय = लतागृह.

लतावलयवत् Adj. *mit Lauben aus Schlingpflanzen versehen.*

*लतावृक्ष m. 1) *Cocosnussbaum.* — 2) *Shorea robusta.*

लतावेष्ट m. 1) *quidam coeundi modus.* — 2) N. pr. eines Berges.

*लतावेष्टन n. *Umarmung.*

लतावेष्टित m. = लतावेष्ट 2).

लतावेष्टितक n. 1) *das Umschlingen einer Liane* (subj.) Naish. 7,96. — 2) *eine Art Umarmung* ebend.

*लताशङ्कनरु m. *Shorea robusta.* Richtig लतातरु und शङ्कनरु.

*लताशङ्ख m. dass. Fehlerhaft.

लतिका f. 1) *eine kleine Liane.* Arme (Çiç. 7,4. Kâd. 2,4,24) und ein schlanker Körper werden damit verglichen. — 2) *Perlenschnur.*

*लतु m. N. pr. eines Mannes.

लतोदुम m. als Erklärung von अवरोह *Luftwurzel.*

*लत्तिका f. *eine Eidechsenart.*

लदनी f. N. pr. einer Dichterin.

लदूषक (लदूषक?) m. *ein best. Vogel* Karaka 1,27. Suçr. 1,201,20.

लद्धनदेव m. N. pr. eines Mannes.

लद्धा in लद्धादीन् Verz. d. B. H. No. 897 fehlerhaft für लट्टा.

1. लप्, लपति (metrisch auch Med.) 1) *schwatzen* (auch von Vögeln), *herausschwatzen.* — 2) *flüstern, hersagen.* *लपित *gesprochen.* — 3) *wehklagen.* — Caus. लापयति *zum Reden veranlassen.* — Intens. 1) लाँलपीति *sinnlos herausschwatzen, Unsinn schwatzen.* — 2) लालप्यते (metrisch auch Act.) a) *wehklagen, jammern.* — b) *wiederholt anreden.* — Mit अनु in *अनुलाप. — Mit अप 1) *abläugnen, läugnen.* — 2) अपलपित *unterschlagen* (Geld u. s. w.). — Mit अभि 1) *schwatzen —, sprechen über.* — 2) *bezeichnen, benennen* Çaṃk. zu Bâdar. 2,1,3. 36. 2,20. 3,32. 3,4,20 und zu Bṛh. Âr. Up. S. 148. — Mit आ 1) *Jmd* (Acc.) *anreden, sich unterhalten, — mit* (समम् oder सक्). — 2) *reden, sprechen* (auch von Vögeln), *Etwas zu Jmd sagen* (mit doppeltem Acc.). — Caus. *sich mit Jmd* (Acc.) *in eine Unterhaltung einlassen, zu Jmd* (Acc.) *sprechen.* — Mit उप *sprechen von, erwähnen* Bhâm. V. 2,11. — Mit समा *sich unterhalten mit* (Acc.). — Mit उद् Caus. *liebkosen* VP. 5,20,9. Hem. Par. 2,72. 293. — Mit समुद् *die Stimme erheben, zu sprechen beginnen* Bâlar. 207,14. — Mit प्र 1) (*unbedacht*) *herausreden, schwatzen, faseln.* — 2) *schwatzen, so v. a. sich unterhalten.* — 3) *eine Rede vorbringen, sprechen.* — 4) *ausrufen.* — 5) *wehklagen.* — 6) *wehklagend Etwas sprechen, — erzählen.* प्रलपित *wehklagend gesprochen.* — 7) *wehklagend anrufen.* — Caus. *Jmd zum Sprechen veranlassen.* — Mit विप्र 1) *sich ausführlich aussprechen;* vgl. विप्रलप. — 2) *wehklagen, jammern.* — Mit संप्र in संप्रलाप. — Mit वि 1) *unverständliche —, klägliche Töne ausstossen, jammern, wehklagen, — über* (प्रति). — 2) *wehklagend Etwas sprechen.* — 3) *bewehklagen.* — 4) *vielfach sprechen, — ertönen lassen.* — Caus. 1) *Jmd wehklagen —, jammern machen.* — 2) *viel reden lassen* (Med.). — Intens. *Unsinn schwatzen* Maitr. S. 2,4,2 (39,19). — Mit प्रवि in प्रविलापिन्. — Mit सम् 1) *sich unterhalten, sich unterreden* Hem. Par. 2,125. — 2) *benennen.* — Caus. *Jmd anreden.*

2. लप् Adj. *jammernd* in अभीलापलप्.

लपन n. *Mund* Çiç. 4,22. Harshâk. 129,1.

लपित 1) *Adj. s. u. 1. लप्. — 2) f. आ N. pr. einer Çârṅgikâ (*eines best. Vogels*), mit der Mandapâla sich begattete. — 3) n. लपित *Geschwätz, Gesumme.*

लपेटिका f. N. pr. eines Wallfahrtsortes.

लपेत m. *Kläffer* als Bez. eines den Kindern schädlichen Dämons.

लप्तिका f. *ein best. Gericht* Bhâvapr. 2,17. Madanav. 11,75.

*लप्सुद् n. *Bocksbart.*

लप्सुदिन् Adj. *bärtig* (Bock).

लप्स्यन n. (?) Nir. 4,10.

लबँ m. 1) *ein best. Vogel* (*Perdix chinensis*) Râǵan. 19,122. — 2) angeblich N. pr. eines Liedverfassers.

लबमूक n. Bez. *des Liedes* ṚV. 10,119.

लब्ध 1) Adj. s. u. लभ्. — 2) *f. आ *eine best. Heroine.*

लब्धक Adj. in दुःखलब्धिका.

लब्धतीर्थ Adj. *eine Gelegenheit zu Etwas habend* Bhâg. P. 3,19,4.

लब्धदत्त m. N. pr. eines Mannes, *der wieder fortgab, was er erhielt.*

लब्धनामन् Adj. *einen Namen erlangt habend, in gutem Rufe stehend, berühmt. — durch* (Loc. 321,29 im Prâkrit).

लब्धनाश m. *Verlust des Gewonnenen.*

लब्धप्रणाश m. dass., Titel des 4ten Buches im Pañkatantra Pañkat. 5,10. 205,1.

लब्धप्रत्यय Adj. *fest an Etwas glaubend.* Nom. abstr. °ता f. 300,20 (im Prâkrit).

लब्धप्रसर Adj. (f. आ) *freien Lauf erlangt habend, sich frei bewegend, ungehemmt* 175,22. 293,7 (im Prâkrit).

लब्धर् Nom. ag. *Bekommer, Erhalter, Erlanger, Gewinner.* Auch als Fut. von लभ्.

लब्धलक्ष 1) Adj. *der den Preis —, der den Sieg*

davongetragen hat, bewährt, erprobt, — *in* (Loc.). — 2) m. N. pr. eines Mannes.

लब्धलक्षण Adj. *eine Gelegenheit zu Etwas habend* Daçak. (ed. W.) 135,4.

लब्धलक्ष्य Adj. = लब्धलक्ष 1).

लब्धलाभ Adj. (f. आ) 1) *der seinen Gewinn erhalten hat, der sein Ziel erreicht hat, zufriedengestellt* Kâraṇḍ. 84,6. — 2) *in den glücklichen Besitz von Etwas* (im Comp. vorangehend) *gelangt* ebend. 68,11. 80,20. — 3) *glücklich erlangt,* — *erreicht* ebend. 35,19. 83,24.

लब्धवर 1) Adj. *der seinen Wunsch erlangt hat, dem ein besonderer Vorzug in Folge seiner Bitte und in Berücksichtigung seiner Verdienste von einer höheren Macht in Gnaden ertheilt worden ist.* — 2) m. N. pr. eines Tanzlehrers.

लब्धवर्ण Adj. *unterrichtet, gelehrt,* — *in* (im Comp. vorangehend).

लब्धव्य Adj. *zu bekommen, zu erhalten, zu erlangen.*

लब्धशब्द Adj. = लब्धनामन्.

लब्धावसर Adj. *der eine Gelegenheit gefunden hat, eine G. habend.* Nom. abstr. °त्व n. Çâk. (Pischel) 79.

लब्धावसर Adj. (f. आ) dass. Hem. Par. 2,48.

लब्धि f. 1) *Erlangung* (das Object im Gen. oder im Comp. vorangehend); ohne Obj. *Gewinn.* — 2) *Gewinnung,* so v. a. *Erhaltung* (eines Lebens). — 3) *Ausfindigmachung, Wahrnehmung* Çiç. 7,41. — 4) *Ausfindigmachung,* so v. a. *Bestimmung* Comm. zu Sûrjas. 9,17. — 5) *Quotient.*

लब्धोदय Adj. *emporgekommen* Spr. 974.

लब्धिम Adj. *gewonnen, erhalten* Bhaṭṭ.

लभ्, लँभते (लम्भते u. s. w. fehlerhaft; अलभत auch fehlerhaft für आलभत), लँभति (metrisch und ungenau); लब्ध Partic. 1) *erwischen, fassen, sich Jmds bemeistern; antreffen, finden, zu sehen bekommen* (61,29); Pass. *gefunden* —, *angetroffen werden.* अवसरम् *eine Gelegenheit finden, sich Eingang verschaffen bei, Eindruck machen auf* (Gen.); अवकाशम् *Platz* —, *einen freien Spielraum finden, sich Eingang verschaffen, am Platze sein;* कालम् *den richtigen Zeitpunct für Etwas* (Loc. eines Nom. act.) *finden;* पदम् *Platz finden,* so v. a. *sich Eingang verschaffen.* — 2) *erhalten, erlangen,* — *von* (Abl.), — *als* (Acc.), *bekommen, in den Besitz von Etwas gelangen, theilhaftig werden* (Pass. *zu Theil werden*), *wiedererlangen.* — 3) mit Dat. eines Nom. act. oder mit Infin. *zu* — *bekommen, in den Fall kommen zu* —. न चैनं कश्चिदारोढुं लभते so v. a. *es gelingt Niemand zu sehen, wie er hinauf steigt;* यष्टुं ततो नालभत द्विजान् *er fand keinen Brahmanen zum Opfern.* Pass. *vergönnt sein, können, dürfen.* नार्धर्मो लभ्यते कर्तुम् *es kann* —, *es darf kein Unrecht verübt werden.* — 4) *besitzen, haben.* — 5) *erfahren, empfinden, wahrnehmen, erkennen, herausbringen, hinter Etwas kommen;* Pass. *sich ergeben, sich herausstellen, zu Tage treten* (auch als Resultat einer Rechnung). — 6) Pass. so v. a. *unter den Begriff von Etwas* (Abl.) *fallen.* — Caus. लम्भयति 1) *bewirken, dass Jmd Etwas erlangt, bekommt, theilhaftig wird;* mit doppeltem Acc. (ausnahmsweise auch mit Instr. der Sache). संज्ञाम् *Jmd* (Acc.) *ein Zeichen geben.* — 2) *bekommen, erhalten.* — 3) *herausbringen, hinter Etwas kommen.* — Desid. लिप्सते (ली° TBr.) und °ति (metrisch) *zu ergreifen* —, *zu erwischen* —, *zu bekommen* —, *zu erlangen* —, *zu erhalten* —, *zu gewinnen suchen,* — *von* (Abl.); mit Acc. oder partitivem Gen. — Mit अनु (*von hinten*) *erwischen, erhaschen.* — Desid. *zu erwischen suchen.* — Mit अभि 1) *anfassen, berühren.* — 2) *bekommen, erhalten, erlangen,* — *von* (Abl.), *theilhaftig werden.* — Desid. *zu erhaschen* —, *zu bekommen wünschen.* — Mit आ 1) *erwischen, erfassen.* — 2) *anfassen, berühren.* आयुधम्, पदी oder पदी (Jmds Naish. 6, 110), मूर्धानम् und आत्मानम् mit oder ohne Hinzufügung von सत्येन, तेन सत्येन, सत्यम् oder तथा als Schwurformeln. — 3) das Opferthier *fassen* und es *anbinden,* daher auch euphemistisch für *schlachten, opfern* (ein Opferthier oder ein Thieropfer). — 4) *anfangen, unternehmen* TBr. 2,2,2,1. 2. — 5) *Jmd gewinnen.* — 6) *erlangen, theilhaftig werden.* — 7) आललम्भे Râgat. 2,212 fehlerhaft für आललम्बे. — Caus. 1) *anfassen* —, *berühren lassen.* — 2) *beginnen lassen* Maitr. S. 1,8,9 (129,10). 2,1,10 (11,19). TS. 2,2,2,2. — Desid. 1) *berühren wollen.* — 2) *anbinden* —, d. i. *schlachten wollen.* — Mit अन्वा 1) (*von hinten*) *erfassen, in die Hand nehmen, berühren* Gaut. — 2) *sich halten an* (Acc.). — Mit उपा 1) *berühren.* — 2) *zum Opfer hinzunehmen* in उपालम्भ्य. — 3) *tadeln, Vorwürfe machen;* mit Acc. der Person. — 4) häufig fehlerhaft für उप. — Caus. *Jmd tadeln, Jmd Vorwürfe machen.* — Mit पर्या, संवत्सरं पर्या°, लम्भ्यते Maitr. S. 2,5,2 (49,9). TS. 2,1,2,6. 4,2 ungenau für सं° पर्या°. — Mit प्रत्या 1) *von der andern Seite her fassen.* — 2) *sich zur Wehr setzen* in अप्रत्यालभमान. — Mit समा 1) *anfassen, berühren.* °समालब्ध *in Berührung gekommen mit* Vâsav. 132,3. — 2) *erlangen, gewinnen.* — 3) *salben.* — Mit उप 1) *erwischen, habhaft werden, finden.* — 2) *bekommen, erhalten, theilhaftig werden* (Pass. *zu Theil werden*); *wiedererlangen.* गर्भम् *eine Leibesfrucht empfangen.* — 3) *wahrnehmen.* Pass. auch *wahrgenommen werden als* (Instr. eines Nom. abstr. statt des einfachen Nomin.). — 4) *erfahren, in Erfahrung bringen, kennen lernen, erkennen, sich Gewissheit verschaffen über, einsehen, wissen, kennen,* — *als* (Acc.). Pass. mit न *nicht gekannt werden* auch so v. a. *unbegreiflich sein.* — 5) Pass. auch in der Bed. von 3) und 4). — 6) उपलब्ध R. 2,40,45 fehlerhaft für उपालब्ध. — Caus. 1) *bewirken, dass Jmd Etwas erhält, zukommen lassen.* — 2) *Jmd Etwas erfahren* —, *erkennen lassen.* — 3) *bewirken, dass Jmd* oder *Etwas erkannt wird, erkennbar machen.* — Desid. etwa *eingreifen wollen in* (Acc.). — Mit प्रत्युप *wiedererlangen, wiederbekommen.* — Mit समुप 1) *erlangen, bekommen.* — 2) *erfahren, kennen lernen.* — Mit परि *erlangen, bekommen.* — Mit प्र 1) *ergreifen, packen, sich Jmds bemeistern.* — 2) *erlangen, bekommen.* — 3) *Jmd hintergehen, anführen, foppen, zum Narren halten.* — Caus. *Jmd anführen, foppen, zum Narren halten.* — Mit विप्र 1) *Jmd anführen, hintergehen, täuschen* (156,5. 317,3), *verhöhnen, zum Narren halten.* धर्मम् *das Gesetz verhöhnen,* so v. a. *ohne alle Rücksicht verletzen.* — 2) *wiedererlangen, wiederbekommen* MBh. 14,58,52. v. l. प्रवि, richtig wohl प्रति. — Mit प्रति 1) *wiedererlangen, wiederbekommen.* दर्शनम् so v. a. *wiedersehen.* — 2) *erlangen, bekommen, theilhaftig werden* Âpast. 2,21,10. Vâgrâṇ. 23,3. 44,1. Pass. *zu Theil werden, sich darbieten.* — 3) *seinen Theil bekommen,* so v. a. *bestraft werden.* — 4) *erfahren,* — *dass sei* (mit doppeltem Acc.). — 5) *erwarten, abwarten.* — Caus. *Jmd versehen* —, *beschenken mit* (Instr.) Hem. Par. 1,311. 415. — Mit वि 1) *auseinandernehmen.* — 2) *wegziehen* (den Dünger aus dem Stalle). — 3) *verleihen, verschaffen.* — 4) *abtreten, überlassen, einhändigen, übergeben* Kâd. 2,35,17 (41,18). Harshaç. 175,14. — 5) *wählen* Hem. Par. 8,242. — Caus. *Jmd Etwas zu Theil werden lassen,* mit doppeltem Acc. — Desid. *auseinandernehmen* —, *vertheilen wollen.* — Mit प्रवि *wiedererlangen, wiederbekommen.* v. l. विप्र, richtig wohl प्रति. — Mit सम् 1) *ringen mit Jmd* (Instr.) Maitr. S. 2,4,1 (38,3) = Kâṭh. 12,10 (Ind. St. 3,464,11). Du. *sich gegenseitig fassen.* — 2) *erlangen, bekommen, theilhaftig werden.* — Desid. in संलिप्सु.

लभ m. Nom. act. in *ईषल्लभ, दुर्लभ und सुलभ.

लभन n. 1) *das Finden, Antreffen, Habhaftwerden.* — 2) *Empfängniss* (?).

*लभस m. 1) *Pferdefessel.* — 2) *Reichthum.* — 3) *Bittsteller, Bettler.*

लभ्य Adj. 1) *zu finden, anzutreffen.* — 2) *wer oder was in Jmds Besitz gelangen kann oder soll, erreichbar, erlangbar, erhaltbar.* — 3) *zu fassen, zu erkennen, zu verstehen, verständlich.* — 4) *entsprechend, angemessen, passend.* Mit einem Infin. so v. a. *nicht dürfend* (mit passivisch zu übersezzendem Infin.). — 5) *auszustatten —, zu versehen mit* (Instr.).

लम् (nur ललाम) *sich ergötzen* (geschlechtlich).

*लमक m. 1) = तीर्थशोधक. — 2) N. pr. eines Mannes; Pl. *seine Nachkommen.*

लम्र m. Pl. Bez. *einer best. Klasse von Menschen.*

लम्पक m. Pl. *eine best. Secte der Gaina.*

लम्पट 1) Adj. (f. आ) *gierig, lüstern, —nach* (Loc. oder im Comp. vorangehend). Nom. abstr. °ता n. — 2) f. आ *eine best. Personification* Cunningham, Arch. Surv. 9,66.

लम्पा f. N. pr. einer Stadt und eines Reiches.

लम्पाक 1) *Adj. = लम्पट. — 2) m. Pl. N. pr. eines Volkes. — 3) f. ई *eine Frau vom Volke der Lampâka* Bâlar. 128,19. — 4) Titel eines Werkes Opp. Cat. 1,827. 2019.

*लम्पापटक m. *eine Art Trommel.* Vgl. लम्बापटक.

*लम्फ m. *Sprung.*

1. लम्ब्, लम्बते (metrisch auch Act.) 1) *herabhängen, hängen an* (Loc.) Supârn. 7,1. लम्बित *herabhängend, hängend an* (Instr. oder im Comp. vorangehend). — 2) *herabsinken, sich senken.* लम्बित *gesenkt, hinabgeglitten, abgefallen.* — 3) *sich hängen an, so v. a. sich klammern —, sich halten an* (Loc.). रश्मिषु so v. a. *die Zügel schiessen lassen.* लम्बित *sich klammernd —, sich haltend an, gestützt auf, hängen geblieben an;* die Ergänzung im Comp. vorangehend. अन्योऽन्यलम्बितकरौ so v. a. *Hand in Hand.* — 4) *zurückbleiben, nachbleiben* (im Raume), *sich langsamer bewegen.* — 5) *nachbleiben* (in der Zeit), *zögern, säumen.* लम्बित *langsam, gemessen* (Tact). — Caus. लम्बयति, °लम्बित Partic. 1) *herabhängen lassen, herablassen.* — 2) *aufhängen* Kathâs. 122,62 (अलम्बयत् zu lesen). — 3) *sich anklammern lassen.* कराम् *die Hand anlegen an* (Dat. eines Nom. act.). — 4) wohl *demüthigen* MBh. 1,31,10. — Desid. लिलम्बिषते *im Begriff stehen sich zu senken* Harshaḱ. 91,15, v. l. — Mit अव 1) *herabhängen.* अवलम्बित *herabhangend, hängend an* (Loc.). — 2) *herabsinken, sich senken.* अवलम्बित *der sich herabgelassen —, niedergesetzt hat.* — 3) *sich klammern —, sich halten an, sich stützen —, sich verlassen —, vertrauen auf* (Acc., ausnahmsweise Loc. oder Instr.). अवलम्बमान *anhängend,* अवलम्बित *gestützt, — auf* (im Comp. vorangehend). — 4) *fassen, anfassen, packen;* mit Acc. अवलम्बित *gefasst.* — 5) *halten* (damit Jmd oder Etwas nicht falle), in übertragener Bed. so v. a. *aufrichten, aufrecht erhalten.* अवलम्बित *daran gehalten, darauf gelegt; aufrecht erhalten* (Kathâs. 106,144). — 6) *zu Etwas greifen, sich hingeben, obliegen;* mit Acc. — 7) *theilhaftig werden,* mit Acc. — 8) nach einer best. Weltgegend *greifen,* so v. a. eine best. Richtung *einschlagen.* — 9) *abhängen —, abhängig sein von, beruhen auf, in nächster Beziehung stehen zu* (Acc.). — 10) *zurückbleiben, nachbleiben.* Nur अवलम्बित *zurückgeblieben.* — 11) *zögern, säumen.* — 12) *अवलम्बित auch fehlerhaft für अविलम्बित. — Caus. 1) *herabhängen lassen, herablassen.* — 2) *aufhängen, — an* (Loc.). — 3) *ergreifen.* — 4) *stützen, halten, vor einem Fall bewahren.* — 5) *aufladen, aufbürden.* — Mit व्यव in व्यवलम्बिन्. — Mit समव *fassen, anfassen, in seine Arme schliessen.* — Mit आ 1) *herabhängen, hängen.* Nur °आलम्बित *herabhängend von.* — 2) *sich klammern —, sich hängen —, sich halten an, sich stützen auf;* mit Acc. (125,14), ausnahmsweise auch Loc. — 3) *ergreifen, fassen, packen.* — 4) *einnehmen, erobern.* — 5) *gefangen halten, fesseln* (das Herz). — 6) *halten, stützen.* आलम्बित *gehalten, gestützt.* — 7) *zu Etwas greifen, sich anlegen, annehmen* (auch so v. a. *an sich zur Erscheinung bringen, zeigen* u. s. w. Prasannar. 71,7. 72,13), *an Etwas gehen, sich hingeben;* mit Acc. आलम्बित *wozu man gegriffen hat* u. s. w. — 8) nach einer best. Weltgegend *greifen,* so v. a. eine best. Richtung *einschlagen.* — 9) *abhängen von, beruhen auf;* mit Acc. — 10) *halten, stützen,* so v. a. *wahrscheinlich erscheinen lassen* Comm. zu TS. Prât. 4,12 (wohl आलम्ब्यते richtig). — Caus. 1) *sich anklammern lassen.* आलम्बितकर *der die Hand angelegt hat.* — 2) *anhängen, aufhängen* Kâd. 53,6 (97,8). — 3) आलम्बयत् Kathâs. 122,62 fehlerhaft für अलम्बयत्. — Mit अध्या *einholen, erreichen.* Vielleicht अध्यालम्बेयु: st. अध्यालम्बेयु: zu lesen. — Mit अपा in अपालम्बे. — Mit व्या 1) *sich herabsenken* Megh. 45. — 2) *von allen Seiten herabhängen* Harshaḱ. (Çaka 1936, 196,24. — Mit समा 1) *sich klammern an, sich stützen —, sich verlassen auf;* mit Acc. — 2) *zu Jmd* (Acc.) *halten.* — 3) *sich halten an Etwas,* so v. a. *Rücksicht nehmen auf* (Acc.). — 4) *ergreifen, fassen, packen.* — 5) *zu Etwas greifen, annehmen, sich hingeben;* mit Acc. — 6) *theilhaftig werden,* mit Acc. — 7) *Jmd* (Loc.) *zu Theil werden.* — Caus. *hängen* (trans.) *an* (Loc.). — Mit उद्, उल्लम्बित *hängend* 111,13. — Caus. *aufhängen, aufknüpfen.* — Mit समुद्, समुल्लम्बित *hängend.* — Mit परि 1) *verbleiben an einem Orte* (Loc.). — 2) *ausbleiben, nicht kommen.* — 3) *zurückbleiben, sich langsamer bewegen.* — परिलम्ब्य Gîr. 11,25 fehlerhaft für परिरभ्य. — Mit प्र *herabhängen* Daçak. 79,10. प्रलम्बित *herabhängend.* In buddh. Stile in अलंकार° u. s. w. scheinbar *behangen mit,* aber in Wirklichkeit ungenau für प्रलम्बितालंकार (adj. Comp.) u. s. w. Lalit. 266,15. Kâraṇḍ. 7,17. 18. 86,16. 17. — Mit अभिप्र, °लम्बित *herabhängend.* — Mit प्रति Caus. *aufhängen, aufknüpfen.* — Mit वि 1) *auf beiden Seiten hängen an* (Acc.). — 2) *herabhängen, hängen an* (Loc.). विलम्बित *herabhängend.* — 3) *sich senken, sich neigen.* — 4) *hängen bleiben,* so v. a. *langsam von der Stelle kommen, längere Zeit verweilen bei, säumen, zögern, — mit* (प्रति Gaut.). विलम्ब्य *säumend, zögernd, langsam, so spät;* अविलम्ब्य *ohne Verzug.* विलम्बित *verweilt; säumend, zögernd, verzögert; langsam, gemessen.* विलम्बितम् Adv. und auch n. impers. *verweilt —, gezögert worden.* मा विलम्ब Pañcat. 107,25 fehlerhaft für नाविलम्बम्. — 5) °विलम्बित *in nächster Beziehung stehend zu.* — Caus. 1) *hängen an* (Loc.). विलम्बयिला Pañcat. 116,19 fehlerhaft für विलम्ब्य, wie ed. Bomb. 2,15,3 gelesen wird. — 2) *Jmd verweilen machen, aufhalten.* — 3) *versäumen, unnütz verstreichen lassen* Hariv. 2,26,67. — 4) *säumen, zögern.* Metrisch auch Med. — Mit प्रवि 1) *vorhängen, hervorragen* in अतिप्रविलम्बित (Nachtr. 5) und प्रविलम्बिन्. — 2) *lange zögern* in प्रविलम्बित (Nachtr. 5). — Caus. *aufhängen, aufknüpfen.*

2.* लम्ब्, लम्बते (शब्दे).

लम्ब 1) Adj. (f. आ) *herabhängend, hängend an* (im Comp. vorangehend), *herabhängend bis* (आजानु°, आगण्ड°), *lang herabhängend.* — 2) m. *a) eine Senkrechte. — b) Complement der Breite.* °रेखा f. dass., °ज्या f., °ज्यका f. und °गुण m. *der Sinus desselben.* — *c) *Bez. eines best. Wurfes oder Zuges in einem best. Spiele.* — *d) *Geschenk.* Richtig लम्भ. — *e) *=नर्तक, कान्त und मङ्ग. —

f) N. pr. α) eines Muni. — β) eines Daitja. — *g*) Karaka 5,12 fehlerhaft für लम्भ. — 3) f. आ *a*) *eine Art Gurke* Karaka 6,24. 7,3 (=इक्ष्वाकु). — *b*) *Geschenk. Richtig लच्चा. — *c*) *eine Form der* Durgâ. Nach den Lexicographen = दुर्गा, गौरी. — *d*) *Bein. der Lakshmî. — *e*) N. pr. α) einer der Mütter im Gefolge Skanda's. — β) einer Tochter Daksha's und Gattin Dharma's (oder Manu's). — γ) einer Râkshasî. — 4) *f. ई *ein best. Gericht aus Körnern* Madanav. 118,100.

लम्बक 1) m. *a*) *eine Senkrechte* Ârjabh. 2,13. Sûrjas. 12,44. — *b*) *Complement der Breite.* — *c*) **ein best. Geräthe.* — *d*) *der 15te astrol.* Joga. — *e*) Bez. *der grösseren Abschnitte* (18 an der Zahl) im Kathâsaritsâgara. — *f*) Kathâs. 61,24 fehlerhaft für लम्भक. — 2) f. लम्बिका *das Zäpfchen im Halse.*

लम्बकर्ण 1) Adj. (f. आ und ई) *lang herabhängende Ohren habend.* — 2) m. *a*) **Ziegenbock, Ziege.* — *b*) **Elephant.* — *c*) **Falke* Râgân. 19,86. — *d*) *ein Râkshasa. — *e*) **Alangium hexapetalum* Râgân. 9,76. — *f*) N. pr. *a*) *eines Wesens im Gefolge Çiva's. — β) eines Esels. — γ) eines Hasen.

लम्बकेशक m. N. pr. eines Muni.

लम्बजिह्व 1) Adj. *die Zunge hängen lassend.* — 2) m. N. pr. eines Râkshasa.

*लम्बदन्ता f. *eine Art Pfeffer* Râgân. 6,18.

लम्बन 1) Adj. als Beiw. Çiva's *herabhängend* oder *herabhängen lassend.* — 2) m. *a*) etwa *Trossknecht* Harshak. 178,15 (443,12). — *b*) **Phlegma, Schleim.* — *c*) N. pr. eines Sohnes des Gjotishmant VP. 2,4,36. — 3) n. *a*) **Franse.* — *b*) **ein lang herabhängender Halsschmuck.* — *c*) *Parallaxe in Länge.* — *d*) *eine best. Kampfart* Hariv. 3,124,19. — *e*) N. pr. eines Varsha in Kuçadvîpa (benannt nach 2) *c*).

लम्बपयोधरा 1) Adj. f. *hängende Brüste habend.* — 2) f. N. pr. einer der Mütter im Gefolge Skanda's.

*लम्बबीजा f. *eine Art Pfeffer* Râgân. 6,17.

लम्बमाल Adj. Hariv. 3653 fehlerhaft für लम्बमान Partic.

लम्बर m. *eine Art Trommel.*

लम्बस्तनी Adj. f. *mit schlaffen Brüsten* Suçr. 1,371,18.

लम्बाक्ष m. N. pr. eines Muni.

लम्बापटह m. *eine Art Trommel* Harshak. 175,2.

*लम्बाविश्रवयसौ m. Du. gaṇa वनस्पत्यादि fehlerhaft für बम्बा°.

लम्बिक *m. der indische Kuckuck* Kâraṇḍ. 73,24.

लम्बिकाकोकिला f. N. pr. einer Gottheit.

लम्बिन् 1) Adj. *herabhängend, hängend an, herabhängend bis zu.* — 2) f. °नी N. pr. einer der Mütter im Gefolge Skanda's.

लम्बुक m. 1) *der 15te astrol.* Joga. v. l. लम्बक. — 2) *N. pr. eines Schlangendämons.

*लम्बुषा f. *ein Perlenschmuck aus sieben Schnüren.* Vgl. अलम्बुष.

लम्बोदर 1) Adj. (f. ई) *a*) *einen Hängebauch habend.* Nom. abstr. °ता f. Kâd. 256,4. — *b*) **gefrässig.* — 2) m. *a*) Bein. Gaṇeça's. — *b*) N. pr. α) eines Fürsten. — β) eines Muni. — 3) f. ई N. pr. *a*) einer Unholdin. — *b*) eines Flusses. °नदी-माहात्म्य n. Bühler, Rep. No. 82.

लम्बोष्ठ und लम्बौष्ठ 1) Adj. *der die Unterlippe hängen lässt.* — 2) *m. *Kamel* Râgân. 19,21.

*लम्भ्, लम्भते (शब्दे). लम्भय् s. u. लभ्.

लम्भ 1) m. *a*) *das Finden, Wiederfinden.* — *b*) *Erlangung* (fehlerhaft लम्ब Karaka 5,12), *Wiedererlangung.* — *c*) *Einnahme* (einer Festung). — 2) *f. आ *Hecke, Einfriedigung.*

लम्भक Adj. *findend, Finder.* Vgl. वर्ष°.

लम्भन n. *das Erlangen, Bekommen, Wiedererlangen.* — 2) *das Verschaffen* Hem. Par. 2,37.

लम्भनीय Adj. *zu erlangen.*

*लम्भम् Absol. von लभ्.

लम्भुक Adj. *der Etwas* (Acc.) *zu erhalten —, zu bekommen pflegt.*

*लय्, लयते (गतौ).

लय 1) Adj. *den Geist träge machend.* — 2) m. (adj. Comp. f. आ) *a*) *das Sichanheften, Ankleben* Çiç. 6,78. लयं गा *bei Jmd* (Loc.) *hängen bleiben.* — *b*) *das Sichducken, Niederhocken* MBh. 7,139,76. — *c*) *das Verschwinden —, Eingehen in* (Loc. oder im Comp. vorangehend) Kap. 1,121. 2,21. 3,54. लयं या, गम् u. s. w. *verschwinden —, eingehen —, aufgehen in* (Loc.). लयं संगता; *versteckten sich.* — *d*) *Untergang, Tod.* लयं या *untergehen, zu Grunde gehen, zu Nichte werden.* Auch Pl. — *e*) *Rast, Ruhe.* — *f*) *geistige Trägheit* Kap. 6,30. — *g*) *Scherz, heiteres Spiel, — Treiben* (= विलास) Vâsav. 203,2. — *h*) *Tempo* (deren drei: द्रुत, मध्य und विलम्बित). — *i*) *ein best. Tact* S. S. S. 213. — *k*) *ein best. Ackerwerkzeug,* etwa *Egge* oder *Hacke.* — 3) f. लया N. pr. einer Joginî Hemâdri 2,*a*,94,13. ज्ञया v. l. — 4) *n. *die Wurzel von Andropogon muricatus.* Vgl. Bhâvapr. 1,193.

लयन n. 1) *Rast, Ruhe.* — 2) *Ruhestätte* Çiç. 13,52. *Zelle* Prab. 48,16. Kâraṇḍ. 7,10. 11. Nach den Erklärern und Lexicographen *Stätte, Haus, Sitz.*

*लयपुत्री f. *Tänzerin, Schauspielerin.*

लययोग m. neben मन्त्रयोग und राजयोग.

लयस्थान n. 1) *Auflösungsstätte* 259,17. 260,15. 266,12. — 2) *Tempo und Lage der Stimme* MBh. 2,132. लये स्थाने v. l. für लयस्थाने.

*लयारम्भ m. *Tänzer, Schauspieler.*

लयार्क m. *die Sonne beim Untergange der Welt* Bhâg. P. 10,77,35.

*लयालम्ब m. *Tänzer, Schauspieler.*

लयु m. in einer Formel Maitr. S. 2,11,4 (141,16). ललाय Kap. S.

लरमानाथ m. N. pr. eines Autors.

*लर्ब्, लर्बति (गतौ).

लल्, ललति, °ते (metrisch) *tändeln, scherzen, spielen, sich frei gehen lassen* Spr. 7711. ललित n. impers. Vgl. ललित. — Caus. 1) लालयति *a*) (*tändeln lassen*) *liebkosen, zärtlich sein gegen Jmd, streicheln, schmeicheln, hätscheln, hegen und pflegen* Prasannar. 49,8. Kâd. 196,9. Metrisch auch Med. — *b*) *schwingen.* — *c*) *begünstigen.* — 2) *लालयते (ईप्सायाम्). — 3) ललयति *a*) Paṇḍat. 229,22 fehlerhaft für लालयति. — *b*) *ईप्सायाम्. — Mit घनु Caus. (°लालयति) *Jmd in eine gute Laune versetzen.* — Mit उपा Caus. *hätscheln* in उपालाल्य. — Mit उद् in उल्लाल. — Caus. उल्लालयति 1) *in Aufregung versetzen* Naish. 4,106. — 2) *aufspringen.* उल्लालयित्वा (!) Paṇḍat. ed. Bomb. 4,40,22. — Mit उप Caus. (°लालयति) *liebkosen, zärtlich sein gegen Jmd, hegen und pflegen;* mit Acc. Kâd. 113,28. — Mit वि Caus. विलालयति s. u. लालय्. — Mit सम् Caus. (संलालयति) *liebkosen, zärtlich sein gegen Jmd, hegen und pflegen;* mit Acc.

*लल m. *ein best. Parfum* Gal.

ललजिह्व Adj. fehlerhaft für ललज्जिह्व 1) *a*).

ललज्जिह्व 1) Adj. (f. आ) *a*) *dessen Zunge spielt,* d. h. *hinundher geht, züngelnd* Hemâdri 1,807,8. — *b*) *=किंशु. — 2) *m. *a*) *Hund.* — *b*) *Kamel.*

*ललदम्बु m. *Citronenbaum.*

ललन 1) Adj. *spielend, schillernd* (von Licht und Farbe). — 2) *m. *a*) *Vatica robusta* Râgân. 9,81. 12,116. — *b*) *Buchanania latifolia* Râgân. 11,65. — 3) f. आ *a*) *ein tändelndes Weib, Weib* überh., *Gattin.* — *b*) **Zunge.* — *c*) Name *verschiedener Metra.* — *d*) N. pr. eines mythischen Wesens. — 4) n. *a*) **Spiel, Tändelei.* — *b*) *das Spielen* der Zunge, so v. a. das *Hinundhergehen* derselben.

*ललनाप्रिय 1) Adj. *Weibern lieb.* — 2) m. *Nauclea Cadamba* Râgân. 9,101. — 3) n. *eine Art Andropogon* Râgân. 10,170.

ललनिका f. *Weibchen, ein armes W.*

*ललत्तिका f. *ein lang herabhängender (bammelnder) Halsschmuck.*

ललल्ल onomatop. vom Laute eines *Lallenden.*

ललाट् n. (adj. Comp. f. आ) *Stirn.* ललाटे *a fronte, vorn.*

ललाटक 1 n. *a) Stirn* Agni-P. 25,44. — *b) *eine schöne Stirn.* — 2) f. °टिका *a) *Stirnschmuck. — b) ein mit Sandel oder Asche auf die Stirn aufgetragenes Zeichen* Kâd. 176,18. 186,6.

ललाटतट m. *Stirnplatte.*

ललाटंतप Adj. *die Stirn brennend* als Beiw. einer glühenden Sonne Harshaḱ. 32,13. 160,16. Buoǵa-Pr. 87,7.

ललाटपट्ट m. (Kâd. 81,8. Ind. St. 15,326), °पट्टक m. (Kâd. 16,9) und °पट्टिका f. *Stirnplatte.*

*ललाटपुर n. N. pr. einer *Stadt.*

ललाटफलक n. *Stirnplatte.*

ललाटलिखित Adj. (vom Schicksal) *auf die Stirn geschrieben.*

ललाटलेखा f. 1) (die vom Schicksal) *auf die Stirn geschriebenen Züge.* — 2) *Stirnstreifen,* so v. a. *eine überaus schmale Stirn* Çiç. 14,85.

ललाटाक्ष Adj. (f. ई) *auf der Stirn ein Auge habend.*

ललाटिक Adj. *vorn befindlich* Âpast. Çr. 11,4, 12. — ललाटिका f. s. u. ललाटक.

ललाटिकाय्, °यते *ein Stirnzeichen darstellen.*

*ललाटूल Adj. *eine hohe oder schöne Stirn habend.*

ललाम 1) Adj. (f. ई) *mit einer Blässe (Stirnfleck) versehen, mit einem (hellen) Fleck versehen* überh. — 2) m. n. *Schmuck, Zierde* 306,7. — 3) f. ई *a) eine best. Unholdin. — b) *ein best. Ohrenschmuck.* — 4) *n. *a) Blässe, Stirnfleck. — b) Mal, Sectenzeichen. — b) Zeichen* überh. — *d) Banner, Flagge. — e) Schweif. — f) Horn. — g) Pferd. — h)* = प्रभाव. — *i) *= रम्य.

*ललामक n. *ein auf der Stirn liegender Blumenkranz.*

ललामगु m. scherzhafte Bez. des *penis.*

ललामन् n. 1) *Schmuck, Zierde* Vikramâṅkaḱ. 18,72. Ind. Antiq. 8,241. — 2) *Mal, Sectenzeichen. — 3) *Zeichen* überh. — 4) *Banner, Flagge. — 5) *Schweif. — 6) *Horn. — 7) *Pferd. — 8) *= प्रभाव. — 9) *= रम्य und मुख.

ललामवत् Adj. *mit einer Blässe versehen.*

ललाय m. in einer Formel Kap. S. 28,8. लयु Maitr. S.

ललित 1) Adj. (f. आ) *a) zuckend* Bâlar. 55,5. — *b) naiv, arglos, einfältig. — c) anmuthig, lieblich, schön, hübsch.* °म् Adv. — *d) erwünscht, beliebt, genehm.* — 2) m. *a) eine best. Stellung der Hände beim Tanze. — b) ein best. Tact* S. S. S. 212. Vgl. ललिततताल. — *c) ein best.* Râga. — 3) f. आ *a) *Moschus. — b)* Name *verschiedener Metra. — c) eine best.* Mûrkhanâ S. S. S. 30. — *d) eine best.* Râgiṇî S. S. S. 37. — *e)* Titel eines Commentars Burnell, T. — *f)* Bein. *der Durgâ und eine Form derselben* Hemâdri 1,395,17. — *g)* N. pr. α) einer Hirtin, die mit der Durgâ und der Râdhikâ identificirt wird. — β) der Gattin eines Çatâjudha Hem. Par. 3,261. — γ) eines Flusses. — 4) n. *a) Scherz. — b) eine natürliche, ungesuchte Handlung. — c) liebenswürdige Einfalt, Naivetät, Anmuth, Liebreiz. — d) Schönheit, Pracht. — e)* Name *zweier Metra. — f) *eine Art Perlenschmuck.* क्वार् wohl fehlerhaft für क्वाव. — *g)* N. pr. einer Stadt.

ललितक n. N. pr. eines Tîrtha MBh. 3,84,34. v. l. ललितिक.

ललितचैत्य m. Name eines Ḱaitja.

ललिततताल m. *ein best. Tact.*

ललितपद् 1) Adj. (f. आ) *aus lieblichen Worten bestehend.* — 2) f. आ *ein best. Metrum.*

ललितपुर n. N. pr. einer *Stadt.*

ललितपुराण n. = ललितविस्तरपुराण.

ललितप्रिय m. *ein best. Tact* S. S. S. 212.

ललितमाधव n. Titel eines Schauspiels. Vgl. ललितामाधव.

ललितललित Adj. *überaus lieblich.*

ललितलोचन 1) Adj. (f. आ) *schönäugig.* — 2) f. आ N. pr. einer Tochter des Vidjâdhara Vâmadatta.

ललितविस्तर m. und °पुराण n. Titel eines buddh. Sûtra.

ललितव्यूह m. 1) *ein best.* Samâdhi. — 2) N. pr. *a)* eines Devaputra. — *b)* eines Bodhisattva.

ललिताखण्ड n. Titel eines Werkes Opp. Cat. 1.

ललिताङ्ग 1) m. N. pr. eines Mannes Hem. Par. 3,231. — 2) f. ई *eine Schöne* Vikramâṅkaḱ. 13,25.

ललिताङ्गनरेश्वरचरित n. Titel eines Werkes Bühler, Rep. No. 761.

ललितातन्त्र n. Titel eines Tantra.

ललितातृतीया f. *ein best. dritter Tag.* °व्रत n. *eine best. Begehung.*

ललितात्रिशती f. Titel eines Werkes Burnell, T.

ललितादिकीर्ति m. N. pr. eines Mannes Bhadrab. 4,173.

ललितादित्य m. N. pr. eines Fürsten. °पुर n. N. pr. der von ihm gegründeten *Stadt.*

ललितापञ्चशती f. Titel eines Werkes Burnell, T.

ललितापीड m. N. pr. eines Fürsten.

ललितापूजाविधान n., ललितभट्टभास्कर m. und ललिताभाष्य n. Titel von Werken Opp. Cat. 1.

ललितामाधव n. Titel eines Schauspiels. Vgl. ललितमाधव.

ललितार्चनचन्द्रिका f. Titel eines Werkes.

ललिताव्रत n. *eine best. Begehung.*

ललितषष्ठी f. *ein best. sechster Tag.* °व्रत n. *eine best. Begehung.*

ललितोष्टोत्तरशतनामन् n. Pl. Titel eines Werkes Burnell, T.

ललितासप्तमी f. *der siebente Tag in der lichten Hälfte des* Bhâdra.

ललितासहस्र n., °सहस्रनामन् n. Pl., °नामभाष्य n. Titel von Werken Opp. Cat. 1.

ललितिक n. v. l. für ललितक.

ललितोपाख्यान n. Titel eines Werkes Burnell, T.

ललित्थ m. 1) Pl. N. pr. eines Volkes. — 2) *der Fürst dieses Volkes.*

ललीतिका f. N. pr. eines Tîrtha.

लल्यान N. pr. einer Oertlichkeit.

लल्ल N. pr. 1) m. eines Astronomen und eines Ministers. — 2) f. आ einer Buhldirne.

लल्लवाराहसुत m. Patron. eines Autors.

लल्लिय m. N. pr. eines Mannes.

लल्लुजीलाल m. N. pr. eines Autors.

लव 1) m. *a) das Schneiden, Abschneiden, Abpflücken* (von Blumen). कुसुम° so v. a. *gepflückte Blumen. — b) Schur, Wolle; Haar* (einer Kuh). — *c) Abschnitt, Stück, eine Partikel von, ein Minimum, ein Bischen, Tropfen.* Zum Ueberfluss kann noch लेश angehängt werden. लवम् Adv. *ein wenig.* Angeblich auch n. Am Ende eines adj. Comp. f. आ. Vgl. पद्गति°. — *d) ein best. sehr kleiner Zeittheil.* Häufig personificirt. — *e)* bei den Astronomen *Grad. — f) Zähler eines Bruchs. — g) *Untergang. — h) *Ausgelassenheit. — i)* N. pr. α) eines Sohnes des Râma und der Sîtâ. — β) eines Fürsten von Kâçmîra. — 2) *n. *a) Muskatnuss. — b) Gewürznelke* Râǵan. 12,85. — *c) die Wurzel von Andropogon muricatus* Râǵan. 12,151.

लवक 1) *Adj. *schneidend, Schnitter.* — 2) Bez. *eines best. Stoffes.*

लवङ्ग 1) m. *Gewürznelkenbaum;* n. *Gewürznelke* Râǵan. 12,82. Buâvapr. 1,188. Madanav. 41,22. — 2) f. ई N. pr. einer Apsaras Bâlar. 89,7.

लवङ्गक 1) *n. *Gewürznelke.* — 2) f. °ङ्गिका N. pr. einer Frau Vîsav. 225,4.

*लवङ्गकलिका f. *Gewürznelke* Râǵan. 12,85.

*लवङ्गलता f. *Limonia scandens* Roxburgh, Flora ind. 3,330.

लवट m. N. pr. eines Mannes.

लवण 1) Adj. (f. आ) *salzig, gesalzen.* *लवणं कृत्वा und *लवणंकृत्य *salzend.* — 2) m. *a) eine best. Hölle.* v. l. सवन. — *b)* N. pr. α) eines Râkshasa oder Daitja. — β) eines Fürsten aus Hariçkandra's Geschlecht. — γ) eines Sohnes des Râma. Sonst लव. — δ) eines Flusses. — *c)* *= बल und अस्थिभेद्. — 3) f. आ *a)* *Glanz, Schönheit. — *b)* *Cardiospermum Halicacabum* Râgân. 3,71. — *c)* N. pr. eines Flusses. — 4) f. ई N. pr. verschiedener Flüsse. — 5) n. *a) Salz,* insbes. *Seesalz.* — *b) Anmuth* in निर्लवण und लवणाकर 2). — *c) eine best. Art zu kämpfen.* Richtig लम्बन.

लवणकटुक Adj. *salzig und scharf* Suçr. 1,75,9. 2,346,2.

लवणकलायी (wohl लवनकलायी) f. etwa *Futtertrog* Harshaṅ. 173,10. v. l. लवणसाधिका.

लवणकषाय Adj. *salzig und zusammenziehend* Suçr. 1,75,9. 2,346,2.

*लवणकिंशुका f. *Cardiospermum Halicacabum* Râgân. 3,71.

*लवणक्षार m. 1) *eine Art Salz* Râgân. 6,254. — 2) *ein best. Präparat aus Zuckerrohrsaft* Râgân. 14,94.

*लवणखानि f. *Salzgrube.*

लवणजल 1) Adj. *salziges Wasser habend.* — 2) m. *das Salzmeer, Meer.*

लवणजलधि m. (173,13) und °जलनिधि m. *das Salzmeer, Meer.*

लवणजलोद्भव m. *Seemuschel.*

लवणता f. *Salzigkeit.*

लवणतिक्त Adj. *salzig und bitter* Suçr. 1,75,9. 2,346,2.

*लवणतृण n. *eine Grasart* Râgân. 8,138.

लवणतोय 1) Adj. *salziges Wasser habend.* — 2) m. *das Salzmeer, Meer.*

लवणत्व n. *Salzigkeit.*

लवणधेनु f. *eine durch Salz symbolisch dargestellte Mutterkuh.*

लवणपर्वत m. *ein durch Salz symbolisch dargestellter Berg.*

*लवणपाटलिका f. *Salzbeutel.*

लवणपुर n. N. pr. einer *Stadt.*

*लवणमद् m. *eine Art Salz.*

लवणमन्त्र m. *ein von einer Salzdarbringung begleitetes Gebet.*

लवणमेहिन् Adj. *an salziger Harnruhr leidend.*

लवणय्, *°यति *salzen.* लवणित *gesalzen* Ka-

raka 3,7. 8,13.

लवणवारि 1) Adj. *salziges Wasser habend.* — 2) m. *das Salzmeer, Meer* 169,25.

लवणसमुद्र m. *das Salzmeer, Meer.*

लवणसाधिका (wohl लवन°) f. s. u. लवणकलायी.

*लवणसिन्धु m. *das Salzmeer, Meer* Comm. zu Çiç. 3,80.

लवणस्थान n. N. pr. einer Oertlichkeit.

*लवणस्य्, °स्यति *nach Salz verlangen.*

लवणाकर m. 1) *Salzgrube. — 2) *eine Fundgrube —, Fülle von Anmuth.*

लवणाचल m. = लवणपर्वत.

लवणात्तक m. Bein. Çatrughna's (*Tödter des Râkshasa Lavaṇa*).

लवणाब्धि m. *das Salzmeer, Meer.*

*लवणाब्धिज n. *Seesalz* Râgân. 6,103.

लवणाम्बुराशि, लवणाम्भस्, लवणार्णव und लवणालय m. *das Salzmeer, Meer.*

लवणाश्व m. N. pr. eines Brahmanen.

लवणासुर m. N. pr. eines Asura Ind. St. 14,134.

*लवणासुरज n. *eine Art Salz* Râgân. 6,254.

लवणिमन् m. *Anmuth* Prasannar. 153,3. Ind. St. 15,297.

1. लवणी f. s. u. लवण.

2.*लवणी Adv. mit कर् *salzen.*

*लवणीय्, °यति Denomin. von लवण.

लवणोत्तम n. *Kochsalz* Bhâvapr. 3,95.

*लवणोत्थ n. *eine Art Salz* Râgân. 6,254.

लवणोद् m. *das Salzmeer, Meer.*

1.*लवणोदक n. *Salzwasser.*

2. लवणोदक 1) Adj. *salziges Wasser habend.* — 2) *m. *das Salzmeer, Meer.*

लवणोदधि m. *das Salzmeer, Meer.*

लवन 1) *Adj. *der da schneidet, Schnitter.* — 2) *f. ई *Anona reticulata.* — 3) n. *a) das Schneiden* (des Kornes), *Mähen; Zerschneiden* Comm. zu Njâjam. 9,4,8. °कर्तर् Nom. ag. *Schnitter, Mäher.* — *b) ein Werkzeug zum Schneiden.*

लवनकलायी f. s. u. लवणकलायी.

लवनसाधिका f. s. u. लवणसाधिका.

*लवनीय Adj. = लव्य.

लवन्य m. Bez. *einer best. Klasse von Menschen.*

*लवय्, लवयति = लवमाचष्टे.

लवराज m. N. pr. eines Brahmanen.

लवलि (metrisch) f. = लवली 1) Viddh. 21,4.

लवली f. 1) *Averrhoa acida* Dhanv. 5,19. Bhâvapr. 1,244. Harshaṅ. 203,6. Çiç. 6,78. Vâsav. 268, 3. — 2) *ein best. Metrum.*

लवशस् Adv. 1) *in kleine Stücke.* — 2) *nach Augenblicken, auf Augenblicke.*

*लवाक m. 1) *ein Werkzeug zum Schneiden.* — 2) *das Schneiden.* — Richtig लवाणक.

*लवाणक m. *ein Werkzeug zum Schneiden, Sichel.*

लवापवाह् m. *das Wegschaffen von Brüchen* Lilâv. 9,16.

*लवि m. = लवाणक.

लवितव्य Adj. *zu schneiden.* Nom. abstr. °त्व n. Comm. zu Njâjam. 9,4,8.

*लवित्र n. = लवाणक.

लवेरणि m. N. pr. eines Mannes. Pl. *seine Nachkommen.* Richtig wohl ला°.

लव्य Adj. 1) *abzuhauen, niederzuhauen.* — 2) *zu durchbohren, zu treffen* in इ:ख°.

*लश्, लाशयति (शित्पयोगे).

लशुन m. (selten) und n. *Lauch, Knoblauch* Dhanv. 4,37. Madanav. 80,71. Râgân. 7,49. Bhâvapr. 1,178. Mat. med. 262. Gaut. Spr. 7668.

1. लष्, लषति, °ते (meist metrisch) und लष्यति (Bhaṭṭ.), *°ते 1) *begehren, Verlangen haben nach* (Acc.). — 2) *hinstreben zu,* so v. a. *sich nähern;* mit Acc. Utpala zu Varâh. Bṛh. 6,2. — Mit अप in *अपलाषिका fgg. — Mit अभि *begehren —, Verlangen haben nach* (Acc. oder Infin.). अभिलषित *begehrt, gewünscht* (auch mit Infin.). — Mit समभि, आ und परि *begehren nach.*

2. लष्, लाषयति (शित्पयोगे).

*लषण Adj. von 1. लष्.

लषमण m. N. pr. eines Mannes.

लषमादेवी f. N. pr. einer *Fürstin.* Vgl. लखमा°.

*लष m. *Tänzer.*

लस्, लसति (श्लेषणक्रीडनयोः) 1) *strahlen, glänzen, prangen.* Nur लसत् und लसमान (nur Vâsav. 230,3 und Nalod. einmal) *strahlend* u. s. w. — 2) *erscheinen, zum Vorschein kommen, entstehen.* Nur लसत्. — 3) *erschallen, ertönen.* Nur लसत्. — 4) *spielen, sich vergnügen, sich der Freude hingeben.* — Caus. लासयति (शित्पयोगे oder शित्पोपयोगे) 1) *tanzen.* — 2) *tanzen lassen, — lehren.* — Mit अनु in *अनुलासक. — Mit अभि hier und da fehlerhaft für अभि-लष्. — Mit उद् 1) *erglänzen, strahlen, prangen.* Nur उल्लसत्, उल्लसमान (ausnahmsweise) *erglänzend* u. s. w. und उल्लसित *glänzend, strahlend.* कीलालोल्लसित so v. a. von *Blut triefend* Bâlar. 107,15. — 2) *erscheinen, zum Vorschein kommen, entstehen* Naish. 4,115. उल्लसित *zum Vorschein gekommen, entstanden.* — 3) *ertönen, erschallen* Prasannar. 63,16. — 4) *spielen, sich vergnügen, sich der Freude hingeben, ausgelassen sein.* उल्लसित *freudig erregt* 142,18. °म् Adv. — 5) *sich hinundher*

bewegen. Nur उल्लसत् (Naish. 6,101) und उल्लसित. — 6) *wachsen, zunehmen* Naish. 5,33. — Caus. 1) *erglänzen —, strahlen machen*. — 2) *erscheinen lassen, bewirken*. — 3) *ertönen —, erschallen lassen*. — 4) *freudig erregen, in eine frohe Laune versetzen* Naish. 6,34. — 5) *tanzen lassen, in Bewegung versetzen* Kâd. 94,17 (168,13). — Mit अत्युद् *stark aufleuchten, — glänzen* Çiç. 5,2 (अभ्युल्लसत् im Text). Pr. P. 136. — Mit अभ्युद् Çiç. 5,2 fehlerhaft für अत्युद्. — Mit पर्युद्, पर्युल्लसत् *ringsumher strahlend* Ind. St. 14,372. — Mit प्रत्युद् *erscheinen, zum Vorschein kommen* Bâlar. 74,8. — Mit प्रोद्, प्रोल्लसत् 1) *erglänzend*. — 2) *ertönend, erschallend*. — 3) *sich hinundher bewegend*. — Caus. *freudig erregen*. — Mit समुद् 1) *erglänzen*. Nur समुल्लसत् (Çiç. 13,6) *erglänzend* und समुल्लसित *strahlend*. — 2) *erscheinen, zum Vorschein kommen* Çiç. 17,3. 4. Ind. St. 15,297. — 3) *erschallen* Prasannar. 31,22. — Mit उप, nur उपलसत् *erglänzend* Çiç. 17,69. — Mit परि, परिलसत् *ringsumher strahlend*. — Mit वि 1) *glänzen, strahlen*. विलसत् und विलसित *glänzend, strahlend*. Verbum fin. nur Bhaṭṭ. — 2) *erscheinen, zum Vorschein kommen, entstehen, sich zeigen* Spr. 7828. zu 1851. Çiç. 15,14. Gewöhnlich विलसत् und विलसित. — 3) *ertönen, erschallen*. Nur विलसत्. — 4) *spielen, sich vergnügen, sich der Freude hingeben, ausgelassen sein*. विलसित n. impers. — 5) *sich hinundher bewegen, zucken* (vom Blitz). Nur विलसत् und विलसित. — Caus. *tanzen lassen* Vâsav. 233,2. — Mit प्रवि 1) *stark strahlen, — glänzen*. — 2) *stark hervorbrechen, in hohem Maasse erscheinen*. Nur प्रविलसत्.

लस 1) Adj. in अलसे. — 2) *f. आ *Gelbwurz*.

*लसक 1) Adj. = लासक. — 2) m. *ein best. Baum* Zach. Beitr. 88. — 3) f. लसिका *Speichel*. — 4) (wohl n.) *ein best. Arzneimittel* Zach. Beitr. 87.

लसीका f. 1) *eine best. wässerige Flüssigkeit im Körper* (Bhâvapr. 6,20): *Lymphe, Serum, Jauche* oder dgl. Karaka 1,26. 2,5. 4,7 (372,3). 6,6. 11. — 2) * *Zuckerrohrsaft*.

*लस्तक m. *die Mitte des Bogens*.

*लस्तकिन् m. *Bogen*.

लस्पञ्चनी f. *eine grobe Nadel*.

*लक्का f. gaṇa तिमकादि.

लक्कड m. Pl. N. pr. eines Volkes.

लक्कर m. N. pr. 1) Pl. eines Volkes. — 2) einer Provinz in Kâçmîra.

लक्करि und लक्करी f. *Welle, Woge*.

लक्लक्काय्, °यते etwa *schnaufen* Paṇḍ.

*लक्किक m. Hypokoristikon von लक्कोड.

*लक्कोड m. N. pr. eines Mannes.

*लक्ख m. N. pr. eines Mannes. Pl. *seine Nachkommen*.

लक्खा f. *ein best. Vogel* Suçr. 1,201,20. Richtig लट्वा.

1. ला, लाति 1) *ergreifen, mit sich —, zu sich nehmen* Ind. St. 15,274. 353. 366 (लाहि). Hem. Par. 2,441. Kampaka 225. 281. Uttamaś. 117. 307. लाना lässt sich häufig durch *mit, in Begleitung von* wiedergeben. — 2) *auf sich nehmen, sich unterziehen*. दीत्ताम् Kampaka 312. — 3) *geben. — Mit आ *an sich ziehen, in sich aufnehmen* in einer Etymologie.

2.*ला f. 1) *das Nehmen*. — 2) *das Geben*.

लाकिनी f. N. pr. einer Tantra-Gottheit. Vgl. डाकिनी.

लाकुच Adj. *von der Arthocarpus Locucha kommend* u. s. w.

लाकुचि m. Patron. von लकुच. Auch Pl.

लाकुटिक m. *Diener (einen Stab tragend)* Paṇḍ. ed. Bomb. 4,41,22. लागुडिक v. l.

लाक्त Adj. Ind. St. 1,110,7 nach Kuhn fehlerhaft für लाक्ष्म *an die Lakshmî gerichtet*.

लाक्तकी f. Bein. der Sîtâ.

लाक्षण Adj. *der sich auf die charakteristischen Merkmale eines Dinges versteht*.

*लाक्षणि m. Patron. von लक्षण.

लाक्षणिक Adj. (f. ई) 1) *sich auf die Zeichen verstehend; m. Zeichendeuter*. — 2) *uneigentlich gemeint, nicht direct unter Etwas verstanden, eine übertragene Bedeutung habend* Kâvjapr. 2,14. Nom. abstr. °ल n. Çâṁk. zu Bâdar. 2,4,17. 19.

लाक्षण्य 1) Adj. *sich auf die Zeichen verstehend, dieselben deutend*. — 2) *m. Patron.

लाक्षा f. 1) *eine best. Pflanze* AV. — 2) *Lack*, sowohl *die von der Schildlaus kommende rothe Farbe* als auch *das rothe brennbare Harz eines best. Baumes* Mat. med. 276. Madanav. 46,72. Râgân. 6,205. Bhâvapr. 1,176.

लाक्षागृह n. = जतुगृह.

*लाक्षातरु m. *Butea frondosa* Mat. med. 276.

*लाक्षातैल n. *ein best. medic. Oel* Mat. med. 276. Bhâvapr. 3,31.

लाक्षापुर n. N. pr. einer *Stadt* Ind. St. 14,111.

*लाक्षाप्रसाद m. und *°प्रसादन m. *eine Art Lodhra* Râgân. 6,214.

लाक्षाभवन n. = जतुगृह.

लाक्षावाणिज्य n. *Handel mit Lack und ähnlichen Artikeln*.

*लाक्षावृत्त m. 1) *Butea frondosa*. — 2) *Mangifera sylvatica* Râgân. 11,11.

लाक्षिक Adj. (f. ई) *mit Lack gefärbt* Bhaṭṭ.

लाक्षेय m. Patron. Auch Pl.

लाक्ष्म Adj. s. u. लाक्त.

लाक्ष्मण 1) Adj. *von der Pflanze* लक्ष्मणा *kommend* u. s. w. — 2) m. Patron. von लक्ष्मण.

लाक्ष्मणि m. Patron. von लक्ष्मण. Auch Pl.

*लाक्ष्मणेय m. Patron. von लक्ष्मण, wenn ein वासिष्ठ gemeint ist.

*लाक्षिक Adj. (f. ई) = लक्ष्यमधीते वेद वा.

*लाख्, लाखति (शोषणालमर्थयोः).

लागनृत्त n. *eine Art Tanz* S. S. S. 260.

लागुडिक m. = लाकुटिक.

*लाघ्, लाघते (सामर्थ्ये). उल्लाघय् s. bes.

लाघरकोऽलस (!) m. *eine best. Form der Gelbsucht*.

लाघव n. (adj. Comp. f. आ) 1) *Schnelligkeit, Geschwindigkeit*. — 2) *Geschicklichkeit, Gewandtheit, — in* (im Comp. vorangehend). — 3) *Leichtigkeit, Gefühl der L., Erleichterung*. — 4) *Leichtsinn, Uebereilung, Unüberlegtheit*. — 5) *Geringheit, Wenigkeit, Unbedeutendheit*. — 6) *Kürze einer Silbe*. — 7) *Kürze im Ausdruck, Sparsamkeit in Worten, Concision*. अर्धमात्रा° *die Ersparung einer halben Mora* Paribh. 122. — 8) *geringes Ansehen, Schmälerung des Ansehens, Mangel an Würde*.

लाघवकारिन् Adj. *entehrend*.

लाघवायन m. N. pr. eines Autors.

लाघविक Adj. *sich kurz fassend*.

लाघविन् m. *Gaukler* Ind. St. 15,428.

*लाङ्काकायनि m. Metron. von लङ्का.

*लाङ्कायन m. Patron. von लङ्क.

लाङ्गल 1) n. *a) Pflug*. — *b) eine Stange zum Abbrechen des Obstes* Comm. zu R. ed. Bomb. 2,32, 30. — *c) *ein best. pflugähnliches Stück an einem Hause*. — *d) eine best. Gestalt des Mondes*. — *e) *die Weinpalme*. — *f) *eine best. Blume*. — *g) *penis*. Vgl. लाङ्गुल. — 2) m. *a) eine Art Reis* Karaka 1,27. — *b)* Pl. *eine best. Schule* Saṁhitopan. 29,1. — *c)* N. pr. *α)* Pl. eines Volkes. — *β)* eines Sohnes des Çuddhoda. — 3) f. लाङ्गली *a)* Name *verschiedener Pflanzen*. Nach den Lexicographen *Jussiaea repens, Hemionitis cordifolia, Rubia Munjista, Hedysarum lagopodioides, Cocosnussbaum* und = रास्ना. — *b)* N. pr. eines Flusses.

लाङ्गलक 1) Adj. *pflugähnlich* (ein chirurgischer Schnitt). — 2) f. °लिका (Harshaś. [Çaka 1936] 65,9. Nach Mat. med. 263 *Methonica superba*) und लाङ्गलकी *Jussiaea repens*. — 3) n. *Pflug*. °मार्ग m. *Furche* Hemâdri 1,290,16.

*लाङ्गलयष्ट m. *Pflüger, Landmann.*

लाङ्गलचक्र n. *ein best. pflugähnliches Diagramm.*

लाङ्गलधन्न m. Bein. Balarâma's.

*लाङ्गलपद्धति f. *Furche.*

लाङ्गलाख्य m. *Jussiaea repens.*

लाङ्गलायन m. 1) Patron. — 2) Pl. *eine best. Schule.*

लाङ्गलाह्वया f. *Jussiaea repens.*

लाङ्गलि m. Patron. N. pr. eines Lehrers.

लाङ्गलिक 1) m. *a) *ein best. vegetabilisches Gift. — b)* Pl. *eine best. Schule des Sâmaveda* Ârsav. 47,10. 11. — 2) *f. ई *Methonica superba.* — लाङ्गलिका s. u. लाङ्गलक.

लाङ्गलिन् 1) Adj. in फालकुद्दाल° und युग्म°. — 2) m. *a)* Bein. Balarâma's. — *b) *Cocosnussbaum* Râǵan. 11,47. — *c)* N. pr. eines Lehrers. — 3) *f. °लिनी *Methonica superba* Râǵan. 4,130.

*लाङ्गलीषा f. *Deichsel am Pfluge.*

*लाङ्गलेगृह्य Absol. *am Pfluge fassend* gaṇa मयूरव्यंसकादि in der Kâç.

लाङ्गुल n. 1) *Schweif, Schwanz.* — 2) **penis.*

*लाङ्गुलिका f. *Uraria lagopodioides.*

लाङ्गुलिनी f. N. pr. eines Flusses.

*लाङ्गुलेगृह्य Absol. *am Schwanze fassend.*

लाङ्गूल 1) n. *a) Schweif, Schwanz.* Am Ende eines adj. Comp. f. आ Hemâdri 1,436,22. — *b) *penis.* — *c) *Kornkammer* (fehlerhaft). — 2) f. ई *Uraria lagopodioides.*

*लाङ्गूलगृह्य Absol. *am Schwanze fassend.*

*लाङ्गूलिका (Râǵan. 4,37) und °लिकी (Ḱaraka 1,27) f. *Hemionitis cordifolia.*

लाङ्गूलिन् 1) *m. *a) Affe.* — *b) eine best. auf dem* Himavant *wachsende Knolle* Râǵan. 5,15. — 2) f. °लिनी N. pr. eines Flusses.

*लाञ्, लाञति (भर्त्सने oder भर्त्सने).

लाज 1) m. f. (आ) Pl. *geröstete Körner* Râǵan. 16, 94. Bhâvapr. 2,30. लाजाधारी Adj. f. Mân. Gṛhj. 1,10.11. — 2) *n. *die Wurzel von Andropogon muricatus.*

लाजस्फोटम् Absol. mit स्फुर् *wie geröstete Körner auseinander springen* Bâlar. 121,4.

लाजाय्, °यते *gerösteten Körnern gleichen* Bâlar. 84,10.

लाजिन् nach einem Comm. Adj. = लाजोपलक्षित, nach Manuḍh. m. *eine Menge gerösteter Körner.*

लाञ्छ्, *लाञ्छति (लक्षणे). — Caus. लाञ्छयति *kennzeichnen, markiren* Hemâdri 1,126,11. 20. लाञ्छित *gekennzeichnet, markirt, versehen mit* (Instr. oder im Comp. vorangehend). — Mit निस् in निर्लाञ्छन.

लाञ्छन n. 1) *Zeichen, Abzeichen, Mal.* पादकृत so v. a. *Fussspur* Sâj. zu ṚV. 1,65,1. Am Ende eines adj. Comp. (f. आ) *gekennzeichnet durch,* so v. a. *versehen mit.* — 2) **Name, Benennung.*

लाञ्छनता f. *das Gefleckt-sein, Beflecktsein.*

*लाञ्छ्वी und *लाञ्छिका f. *eine untreue Frau.*

*लाञ्ज्, लाञ्जते = लाञ्.

लाट 1) m. Pl. N. pr. eines Volkes; Sg. Name des Landes Uttamaṅ. S. 305, N. 7. — 2) Adj. (f. ई) *zu den Lâṭa in Beziehung stehend.* Subst. f. = लाटी स्त्री Vâsav. 138,4. — 3) *n. *a) Kleid, Gewand.* — *b) abgetragene Schmucksachen* u. s. w.

लाटक Adj. (f. °टिका) *zu den Lâṭa in Beziehung stehend, bei ihnen gebräuchlich.*

लाटाचार्य m. N. pr. eines Astronomen Comm. zu Harshaṅ. (Çaka 1936) 285,6.

लाटानुप्रास m. in der Rhetorik *Wiederholung desselben Wortes in derselben Bedeutung aber in anderer Verbindung* Kâvjapr. 9,4.

लाटायन m. fehlerhaft für लाट्यायन.

लाटीय Adj. (f. आ) = लाटक.

*लाट्य्, लाट्यति (जीवने, दीप्तौ, पूर्वभावे, धैर्त्ये, स्वप्ने).

लाट्यायन m. N. pr. eines alten Autors.

*लाड्, लाडयति (आदरे, क्षेपे).

लाड m. N. pr. 1) eines Mannes. — 2) *eines fürstlichen Geschlechts.

लाडखान m. N. pr. eines *Chans.*

लाडन 1) m. N. pr. eines Mannes. Auch °मल्ल. — 2) n. = लालन *das Liebkosen, Hätscheln, Hegen und Pflegen.*

लाडम m. N. pr. eines Mannes.

*लाडि m. Patron.

*लाडी f. zu लाडि.

लाढाचार्य m. fehlerhaft für लाटाचार्य.

लातव्य m. Patron. N. pr. verschiedener Männer Tâṇḍja-Br. 8,6,8. Gop. Br. 1,1,25.

लाति in *देवलाति.

लात्त m. mystische Bez. *des Lautes* व.

*लात्तकाड m. Pl. *eine Klasse von Göttern bei den* Ǵaina.

*लान्द्र gaṇa यावादि.

*लान्द्रक Adj. von लान्द्र.

लापय्, °यति Caus. von 1. लप् und 1. ली.

लापिका in अत्तर्लापिका und बहिर्लापिका.

लापिन् Adj. 1) am Ende eines Comp. *sprechend, sagend, verkündend.* — 2) *jammernd, wehklagend.*

लापिनिका f. etwa *Unterhaltung* Ind. St. 15,227.

लाँपु m. oder n. *ein best. Geräthe.* सपाँ अडक्रा लाँपुना विषम् Maitr. S. 4,2,13.

*लाप्य Partic. fut. pass. von 1. लप्.

लाव m. 1) *eine Art Wachtel, Perdix chinensis* Râǵan. 19,122. Auch *f. लावा. — 2) *eine best. Gangart* S. S. S. 253.

लावक 1) m. = लाव 1) Râǵan. 19,122. Kâd. 200,1. Bâlar. 31,12. — 2) f. ई f. zu 1).

*लावाल und °क m. *eine Art Reis.*

*लाबु und *लाबू f. = अ°.

लाबुकायन m. N. pr. wohl fehlerhaft für लामकायन.

*लाबुकी f. *eine Art Laute.*

*लाभ्, लाभयति (प्रेरणे).

लाभ m. (adj. Comp. f. आ) 1) *das Finden, Antreffen.* — 2) *das Bekommen, Kriegen, Erlangung;* das Object im Gen. oder im Comp. vorangehend. — 3) *das Erhaltene, Bekommene* Âpast. — 4) *Gewinn, Vortheil.* — 5) *Einnahme,* so v. a. *Eroberung.* — 6) *Auffassung, Erkenntniss* Kap. 6,34. — 7) *das elfte astrol. Haus* Varâh. Jogaj. 4,2. Auch °स्थान n.

लाभक m. *Gewinn, Vortheil.*

लाभतस् Adv. = यथालाभम् Ḱaraka 8,7.

*लाभम् Absol. von लभ्.

लाभलिप्सा f. *Gewinnsucht.*

लाभवत् Adj. 1) *einen Gewinn habend, im G. seiend.* — 2) am Ende eines Comp. *in den Besitz von — gekommen.*

लाभालाभ m. Du. und n. Sg. *Gewinn und Verlust.*

°लाभिन् Adj. *findend, bekommend, erlangend* Pr. P. nach 21. Kâraṇḍ. 27,20.

*लाभ्य n. = लाभ.

लामकायन m. Patron. N. pr. eines Lehrers. Auch Pl.

लामकायनि m. Patron.

लामकायनिन् m. Pl. *die Schule des* Lâmakâjana.

लामगायन m. N. pr. = लामकायन Gop. Br. 1,3,16.

लामगायनि (Conj.) m. = लामकायनि.

लामज्जक n. *die Wurzel von Andropogon muricatus* Râǵan. 12,151. Ḱaraka 1,3. Harshaṅ. 197,7.

लाँय m. etwa *Geschoss* (nach Grassmann).

*लायक Adj. von 1. ली.

लार्ग (!) m. Pl. N. pr. eines Volkes VP.² 2,171.

लाल m. N. pr. eines Astronomen.

लालक 1) Adj. (f. °लिका) *liebkosend, schmeichelnd* Nalod. — 2) m. *Hofnarr* Utpala zu Varâh. Bṛh. S. 69,31. — 3) *n. (?) Deçîn. 5,19.

लालन 1) m. *ein best. giftiges mausartiges Thier.* — 2) n. *das Liebkosen, Hätscheln, Hegen und Pflegen.*

लालनीय Adj. *zu liebkosen, zu hätscheln, zu hegen und zu pflegen.*

लालमणि m. N. pr. eines Autors Burnell, T.

लालमती f. N. pr. einer Furstin Ind. Antiq. 9, 158, Cl. 9.

1. लालय् Caus. von लल्.

2.*लालय् mit वि *schmelzen* (transit.) P. 7,3,39, Sch.

लालयितव्य Adj. = लालनीय.

लालवत् Adj. *den Speichel triefen lassend.*

लालस 1) Adj. (f. आ) *heisses Verlangen tragend, begierig, — nach; Gefallen findend an, ganz hingegeben;* die Erganzung im Loc. oder im Comp. vorangehend. Nom. abstr. °ता f. — 2) m. f. (आ) *heisses Verlangen, grosse Anhänglichkeit an* (Loc.) Bâlar. 27,11. Auch Pl. — 3) f. आ *a) ein best. Metrum. — b)* N. pr. einer Jogini Hemâdri 2,*a*, 95,6. 7. — लालसः MBh. 10,84 fehlerhaft für नालसः, जटिललालसान् 7,3383 für जटिलाननान्.

लालसिंह m. N. pr. eines Astronomen.

लाला f. *Speichel.* °पान n. 172,26.

ललाट 1) Adj. *auf der Stirn befindlich.* — 2) f. ई *Stirn.*

लालाटि m. Patron. Auch Pl.

लालाटिक 1) Adj. *a) an der Stirn befindlich. — b) *auf die Stirn* (des Herrn) *schauend. — c) *zu einem Geschäft untauglich.* — 2) *m. *eine Art Umarmung.*

*लालाध m. *Epilepsie* Râgân. 20,30.

लालाभक्त m. *eine best. Hölle.*

*लालामिक Adj. (f. ई) = ललामं गृह्णाति.

लालामेह m. *Absonderung schleimigen Harnes* Karaka 2,4.

लालाय्, °यते *den Speichel triefen lassen.* लालायित *Geifer entlassend.*

लालायु Adj. *Speichel entlassend, geifernd* Karaka 6,36.

लालाविष Adj. *dessen Speichel Gift ist.*

*लालास्रव m. *Spinne.*

1. लालास्राव m. *Speichelfluss.*

2.*लालास्राव m. *Spinne.*

लालास्राविन् Adj. *mit Speichelfluss verbunden, solchen bewirkend.*

*लालिक m. *Büffel.*

लालितक m. *Günstling, Liebling.* Vielleicht auch N. pr. eines Mannes.

लालित्य n. *Anmuth* Hemâdri 1,534,3.

लालिन् Adj. *hätschelnd, hegend und pflegend* Çiç. 19,84.

*लाली f. *Besessenheit* Gal.

लालीढ m. ein Name Agni's.

लाल्य (Conj.) Adj. = लालनीय.

1. लाव Adj. f. ई am Ende eines Comp. 1) *schneidend, abschneidend, pflückend.* — 2) *zerhauend, tödtend.*

2. लाव m. schlechte Schreibart für लाव.

1. लावक m. *Abschneider, Mäher.*

2. लावक m. und f. ई schlechte Schreibart für लाबक, °की.

लावण 1) Adj. *salzig, gesalzen.* — 2) f. ई *eine Art Tanz* S. S. S. 259.

लावणक N. pr. einer Oertlichkeit 325,1. 328,5. Vgl. लावाणक.

लावणमैन्धव Adj. (f. ई) *am Salzmeer —, am Meer gelegen* Çiç. 3,80.

लावणिक 1) Adj. *a) mit Salz handelnd* Çiç. 10, 38. — *b) reizend* ebend. — 2) *n. *Salzgefäss.* — Vgl. *उद्° und *दक°.

लावण्य n. (adj. Comp. f. आ) 1) *Salzigkeit.* — 2) *Anmuth, Schönheit* Uttamak. 237.

लावण्यमञ्जरी f. ein Frauenname.

लावण्यमय Adj. (f. ई) 1) *ganz aus Reiz bestehend, verkörperter Reiz seiend* Kâd. 94,5 (168,2). — 2) *anmuthig, schön.*

लावण्यलक्ष्मी f. N. pr. einer Surâṅganâ Ind. St. 15,241.

लावण्यवत् 1) Adj. = लावण्यमय 2). — 2) f. °वती *a)* N. pr. einer Surâṅganâ Ind. St. 15. — *b)* ein Frauenname.

लावण्यशेष Adj. *von dem nur die Anmuth übrig geblieben ist.* Nom. abstr. °ता f. Kathâs. 71,94.

लावण्यार्जित Adj. *durch Anmuth erlangt,* Bez. *desjenigen unantastbaren Besitzes einer Frau* (स्त्रीधन), *den sie als Hochzeitsgeschenk von ihren Schwiegereltern erhielt.*

°लावम् Absol. बिसलता° लू *wie einen Lotus abschneiden* Bâlar. 47,13. Vgl. पङ्कजलावम्.

लावाणक m. 1) N. pr. einer Oertlichkeit. Vgl. लावणक. — 2) Titel des dritten Lambaka im Kathâsaritsâgara.

लावानक fehlerhaft für लावाणक.

*लाविक m. *Büffel.*

°लाविन् in *पुष्प°.

*लावु, *लावू und *लावुकी schlechte Schreibart für लाबु, लाबू, लाबुकी.

*लावेरणि m. Patron.

*लावेरणीय Adj. von लावेरणि.

*लावेरिणि (!) m. Patron.

*लाव्य Adj. *was durchaus geschnitten werden muss.*

*लाषुक Adj. *begehrlich, habsüchtig.*

लास m. 1) *das Springen, Hüpfen, Sichhinundherbewegen.* — 2) * *Tanz, Frauentanz.* — 3) * *Fleischbrühe, Brühe.*

लासक 1) Adj. *hinundher bewegend.* Nach Med. = लसक. — 2) m. *a) Tänzer.* Neben नटक als Beiw. Çiva's. — *b)* * *Pfau.* — *c)* N. pr. eines *Tänzers.* — *d)* * = वेष्ट. — 3) m. oder n. *eine best. Waffe* Kâd. 2,129,16 (159,1). — 4) f. लासिका *a) Tänzerin* Vikramâṅkak. 17,21. Vâsav. 61,4. — *b) eine Art Schauspiel.* — 5) * f. ई *Tänzerin.* — 6) * n. = घट्.

लासन n. *das Hinundherbewegen, Schwingen* MBh. 7,142,45.

लासवती f. ein Frauenname.

लासिक Adj. *tanzend* Çiç. 13,66.

लासिन् Adj. in *रङ्गलासिनी.

*लास्फोटनी (!) f. = स्रास्फोटनी.

लास्य 1) n. *Tanz, Tanz mit Begleitung von Instrumentalmusik und Gesang;* auch *Tanz in uneig. Bed.* लता° Kâd. 2,136,1. नयनं सलास्यम् Spr. 7745. — 2) m. *a) Tänzer.* — *b)* N. pr. eines Fürsten VP.² 4,30. — 3) * f. आ *Tänzerin.*

*लास्यक n. = लास्य 1).

लाङ्गलिमल्ल m. N. pr. eines Feldherrn.

*लाङ्गल m. = शबरविशेष Hem. Pr. Gr. 1,256. Vararuki 2,40. Vgl. लङ्गड, लङ्गर.

*लाङ्ग्य m. Patron. von लङ्ग.

लाङ्ग्यायनि m. Patron. von लाङ्ग्य.

*लि m. 1) *weariness, fatigue.* — 2) *loss, destruction.* — 3) *end, term.* — 4) *equality, sameness.* — 5) *a bracelet.*

लिकाबन्ध Verz. d. B. H. No. 845 wohl fehlerhaft.

लिकुच 1) m. = लकुच *Artocarpus Lacucha* Râgân. 9,159. Karaka 1,26. — 2) * n. *Fruchtessig* Râgân. 7,123.

*लिक्का f. = लिक्षा.

लिक्ष (metrisch) m. oder n. und लिक्षा f. *Nits, das Ei einer Laus* Râgân. 19,133. Auch als *best. Maass.*

*लिक्षिका f. dass.

लिख्, लिखति, लिखित Partic. 1) *ritzen, aufreissen, furchen, kratzen, ritzen* mit der Lanzette, *picken an;* mit Acc. — 2) *durch Ritzen u. s. w. Etwas hervorbringen, eine Linie* (mit und ohne लेखाम्) *ziehen, einritzen, einkratzen, reissen, zeichnen, schreiben, niederschreiben, aufschreiben, verzeichnen, malen.* लिखित इव oder चित्रलिखित इव *wie gemalt,* so v. a. *unbeweglich.* लिखित Bez. eines Zeugen, *der in einem Document verzeichnet ist,* Nârada (a.) 2,1,150. — 3) *glätten, poliren.* — 4) *coire* (?). — Caus. लेखयति 1) *einritzen —, reissen —, schreiben —, aufschreiben —, malen lassen.* — 2) *ritzen.* — 3)

schreiben, malen. — *Desid. लिलिखिषति und लिलेखिषति. — Mit अप *abschaben.* — Mit अभि 1) *einritzen, reissen, zeichnen, schreiben, malen.* — 2) *bezeichnen, auf Etwas* (Acc.) *schreiben, — zeichnen* MBu. 11,7,12. — Caus. *verzeichnen* — (216,9), *schreiben —, malen lassen.* — Mit अव 1) *anritzen, wund machen.* — 2) *wegritzen, auslöschen* (Geschriebenes) Ait. Âr. 469,4. — Mit व्यव *Trennungslinien ziehen* Çulbas. 3,202.209. — Mit आ 1) *ritzen, kratzen, scharren, streifen an* (Acc.). — 2) *anritzen, mit einem Riss bezeichnen.* — 3) *einritzen, reissen, Linien ziehen hin zu* (प्रति Çulbas. 3,255), *zeichnen, aufschreiben, malen.* आलिखित इव *wie gemalt,* so v. a. *unbeweglich.* — Caus. *malen lassen.* — Mit व्या 1) *ritzen, streifen an* (Acc.). — 2) *schreiben.* — Mit समा *reissen, zeichnen, schreiben, malen* Hemâdri 1,405,23. — Mit उद् 1) *furchen, eine Linie ziehen, kratzen, — auf* (Loc.) Naish. 6,37. — 2) *aufritzen, ritzen* (auch medic.), *aufreissen, aufschlitzen, picken auf, sich reiben an.* — 3) *einritzen* (eine Linie); *hineinritzen, hineinschreiben* Ait. Âr. 469,4. — 4) *ausschnitzeln, meisseln* Harshaṅ. 186,14. — 5) *glatt machen, schleifen, poliren.* — 6) *durchziehen, durchflechten.* — 7) ein musikalisches Instrument *schlagen.* — 8) in der Medicin *aufreissen,* so v. a. *aufstören* und dadurch *verringern* Kâraka 1,13. 6,3. 8. 7,12. 8,6. — 10) *wegwischen* Kâd. 2,74,12 (91,4). — 11) *zu einem Bilde gestalten,* so v. a. *zur Anschauung bringen.* — 12) *scharf hervortreten lassen* Harshaṅ. 200,6. — Caus. 1) = उद् Simpl. 8). — 2) Caus. dazu Kâraka 3,7. — Mit प्रोद् 1) *ritzen, Striche ziehen in* (Acc.). — 2) *einritzen.* — Mit समुद् 1) *rings umfurchen und ausheben, ausstechen.* — 2) *ritzen, furchen, sich reiben an* (Acc.). — 3) *aufschreiben, niederschreiben, aufführen* (in einem Buche). — 4) = उद् 8) Kâraka 1,5. — समुल्लिखद्भि: MBh. 3,2453 fehlerhaft für खमुल्लि°. — Mit उप *umreissen, umgrenzen.* — Caus. *abschreiben lassen* oder *schreiben* Hemâdri 1,544,10. — Mit निस् 1) *ätzen, wund machen.* — 2) *auskratzen* Âpast. 1,17,12. — Mit विनिस् 1) *schröpfen.* — 2) *abschaben, von einer Unreinigkeit befreien* Kâraka 1,5. — Mit परि 1) *rings umreissen, mit einer Furche —, mit einem Striche umziehen, einen Kreis ziehen um.* पॅरिलिखित *in einen Kreis eingeschlossen.* — 2) *rings bekratzen, — glatt machen.* — 3) *abschreiben* Hemâdri 1,536,13. 538,6. — Mit विपरि *rings umreissen.* — Mit प्र 1) *ritzen, Striche ziehen in* (Acc.). — 2) *zeichnen, schreiben* Hemâdri 1,581,12. — 3) Act. Med. *zusammenscharren* Pâr. Gṛhj. 2,14,15. fgg. — 4) Med. *sich kämmen* (nach dem Comm. *zeichnen*). — Mit प्रति 1) *zurückschreiben, in einem Schreiben antworten.* — 2) *abwischen, reinigen* Hem. Par. 1,248. fg. — Mit वि 1) *ritzen, zerkratzen, aufreissen, wund machen; sich reiben an* (Acc.). — 2) कॅदयम् *Jmds* (Gen.) *Herz ritzen,* so v. a. *Jmd ärgerlich sein* (impers.). — 3) *einritzen, reissen, zeichnen, schreiben, aufschreiben, malen.* — 4) etwa = उद् 8) Kâraka 1,26. — Caus. *einritzen —, schreiben lassen.* — Mit सम् 1) *aufritzen, schröpfen.* — 2) *einritzen, schreiben.* — 3) ein musikalisches Instrument *schlagen.* — 4) सॅंलिखित ein Spielausdruck.

*लिख Adj. *ritzend* u. s. w.

लिखन n. 1) *das Ritzen, Kratzen.* — 2) *das Einritzen, Schreiben.* — 3) *schriftliche Aeusserung, — Bemerkung* Comm. zu Mṛicch. 47,2.

लिखापय्, °यति *schreiben lassen* (mit doppeltem Acc.) Hemâdri 1,536,17. 556,22. Verz. d. B. H. No. 53, Z. 4. — Mit वि *niederschreiben lassen* Weber, Kṛishṇaj. 283.

लिखित 1) Adj. s. u. लिख्. — 2) m. N. pr. eines Ṛshi, der auch als Verfasser eines Gesetzbuches fast immer in Verbindung mit Çâṅkha genannt wird. Ihm soll, weil er in der Einsidelei seines Bruders Çâṅkha ohne dessen Erlaubniss Früchte gebrochen und gegessen hatte, der Fürst Sudjumna beide Hände abgehauen haben. °स्मृति f. Opp. Cat. 1. Vgl. शङ्खलिखित. — 3) n. *Schrift, Schriftstück, ein geschriebenes Document* 215,22.

लिखितत्व n. *das Niedergeschriebensein* 214,17.

लिखितपाठ m. *das Lesen von Niedergeschriebenem, das Lernen nach Büchern.*

लिखितपाठक Adj. *Geschriebenes hersagend, ablesend.*

लिखितृ Nom. ag. *Maler* Viddh. 25,6.

लिख्य m. und लिख्या f. *Niss, das Ei einer Laus* Bhâvapr. 4,37. Auch als *best. Maass* Agni-P. 39, 20 (f.).

*लिगी f. in आॅलिगी und विॅलिगी.

*लिगु 1) m. *a) Thor, Dummkopf.* — *b) ein Thier dee Waldes, Gazelle.* — *c)* = भूप्रदेश. — *d)* N. pr. eines Mannes. — 2) n. *Herz, Gemüth, Geist.*

लिङ् *die Personalendungen des Potentialis und Precativs, der Potentialis* 240,18. 243,20. लिङर्थवाद् m. Titel eines Werkes.

लिङ्कवाराकृतीर्थ n. N. pr. eines Tirtha.

लिङ्ग, लिङ्गति (गतौ).

लिङ्ग्, *लिङ्गति (गतौ). Zu belegen nur लिङ्ग in der Bed. von आलिङ्ग *umfassend.* Vgl. लिङ्ग्य् und आलिङ्ग्.

लिङ्ग n. (m. Nṛis. Up. 1,3 in der Bibl. ind.; adj. Comp. f. आ, ई in *विल्वलिङ्गी) 1) *Kennzeichen, Abzeichen, Merkmal, das Charakteristische,* τεκμήριον; daher *Stichwort, Kennwort, Andeutung* und desgl. इन्द्र° Adj. so v. a. *an* Indra *gerichtet.* — 2) *ein angemaasstes, Einem nicht zukommendes Abzeichen, ein angenommenes äusseres Zeichen, durch welches man Andere zu täuschen beabsichtigt.* — 3) *Beweismittel,* τεκμήριον (Âpast. 2,29,6), *corpus delicti* (Chr. 212,14). — 4) *Geschlechtszeichen, Geschlechtsglied.* — 5) *das grammatische Geschlecht.* — 6) *das göttlich verehrte Geschlechtsglied* Çiva's (Rudra's), Çiva *in der Form eines Phallus.* — 7) *Götterbild.* — 8) *der feine Körper, das Urbild des groben, sichtbaren Körpers, das durch den Tod nicht vernichtet wird.* — 9) *etwas Entstandenes und daher wieder zu Nichte werdendes* Kap. 1,124.136. — 10) = आकाश Kâraṇḍ. 13,9. — 11) **der Urstoff.* — 12) *Nominalthema.* — 13) = लिङ्गपुराण. — 14) so v. a. तल्लिङ्ग Adj. *solche Abzeichen habend* Kâtj. Çr. 22,3,19.

लिङ्गक 1) am Ende eines adj. Comp. *a)* = लिङ्ग 1) Hemâdri 1,410,23. — *b)* = लिङ्ग 5). — 2) *m. *Feronia elephantum.* — 3) *f. लिङ्गिका *eine best. Pflanze* Bhâvapr. 3,66.

लिङ्गकारणवाद् m. Titel eines Werkes Burnell, T.

लिङ्गकारणतावाद् m. desgl. Opp. Cat. 1.

लिङ्गकृत Adj. *mit dem richtigen Merkmale versehen* Çâṅkh. Çr. 14,22,5.

*लिङ्गज्ञ 1) m. *Unreinigkeit am penis* Gal. — 2) f. आ *eine best. Pflanze* Râgân. 3,34.

लिङ्गतोभद्र n. *ein best. Zauberkreis.* °प्रयोग m. Burnell, T.

लिङ्गत्व n. Nom. abstr. zu लिङ्ग 1).

लिङ्गदेह m. n. = लिङ्ग 8).

लिङ्गद्वादशव्रत n. *eine best. Begehung.*

°लिङ्गधर Adj. — *Abzeichen tragend, die blossen Abzeichen von — tragend, den blossen Schein von — habend, Etwas simulirend.*

लिङ्गधारण n. *das Ansichtragen der Abzeichen* (an denen man erkannt wird).

लिङ्गधारणचन्द्रिका f. und °धारणदीपिका f. Titel von Werken Opp. Cat. 1.

लिङ्गधारिणी f. Name der Dâkshâjaṇi in Naimisha.

लिङ्गनाश m. 1) *das Verschwinden —, Zugrundegehen des Charakteristischen, — des eigentlichen*

(obgleich *unsichtbaren*) *Wesens.* — 2) *eine best. Augenkrankheit, die in der Linse ihren Sitz hat.*

लिङ्गनिर्णय m. Titel verschiedener Werke Opp. Cat. 1. Bühler, Rep. No. 762. °भूषण n. Burnell, T.

लिङ्गपीठ n. *Piedestal eines Phallus des Çiva.*

लिङ्गपुराण n. Titel eines Purâṇa.

लिङ्गपूजापद्धति f. Titel eines Werkes Burnell, T.

लिङ्गपूजाफल n. desgl. Opp. Cat. 1.

लिङ्गपूजोद्यापन n. desgl. Burnell, T.

लिङ्गप्रतिष्ठाविधि m. *Regeln über die Errichtung eines Phallus des Çiva.*

लिङ्गभट्टीय n. Titel eines Werkes Opp. Cat. 1, 5636. Sonst लिङ्गभट्टीय geschrieben.

लिङ्गमात्र n. *der Intellect* Jogas. 2,19.

लिङ्गमाहात्म्य n. Titel eines Abschnitts in verschiedenen Purâṇa. °दीपिका f. Opp. Cat. 1.

लिङ्गमूर्ति Adj. *die Form eines Phallus habend (Çiva).*

लिङ्गय्, °यति (चित्रीकरणे) ein Wort *nach den verschiedenen Geschlechtern variiren.* Vgl. लिङ्ग् und आलिङ्ग्. — Mit उद् *aus Merkmalen erschliessen.*

लिङ्गलेप m. *eine best. Krankheit.*

लिङ्गवत् Adj. 1) *Merkmale besitzend, ein Charakteristicum enthaltend* Vaitân. — 2) *verschiedene Geschlechter habend.* — 3) *mit einem Phallus versehen,* Bez. einer best. Çiva'itischen Secte.

*लिङ्गवर्ति f. *eine best. Krankheit der Geschlechtstheile* Bhâvapr. 6,14.

*लिङ्गवर्धन m. *Feronia elephantum* (*Erection bewirkend*). लिङ्गवर्ध ÇKDr.

*लिङ्गवर्धिनी f. *Achyranthes aspera* (*Erection bewirkend*).

लिङ्गवाद् m. Titel eines Werkes Opp. Cat. 1.

लिङ्गविशेषविधि m. Titel einer Abhandlung *über das grammatische Geschlecht.*

*लिङ्गवृत्ति Adj. *den Lebensunterhalt durch falsche äussere Abzeichen gewinnend, heuchlerisch.*

लिङ्गशरीर n. = लिङ्ग 8) Kap. 6,69.

लिङ्गशास्त्र n. 1) *ein Lehrbuch über das grammatische Geschlecht.* — 2) Titel eines Werkes Opp. Cat. 1.

*लिङ्गसंभूता f. *eine best. Pflanze.*

लिङ्गसूरि m. N. pr. eines Scholiasten Burnell, T.

लिङ्गस्थ nach Kull. = ब्रह्मचारिन्.

*लिङ्गह्नी f. *Sanseviera Roxburghiana.*

*लिङ्गाग्र n. *glans penis.*

लिङ्गानुशासन n. *die Lehre vom grammatischen Geschlecht* Opp. Cat. 1. Pañkad.

लिङ्गाभट्टीय n. Titel eines Werkes Opp. Cat. 1. Burnell, T. Vgl. लिङ्गभट्टीय.

लिङ्गार्चनतन्त्र n. Titel eines Tantra.

लिङ्गार्चाप्रतिष्ठाविधि m. Titel eines Werkes.

*लिङ्गार्शस् n. und *°गोपदंश m. *eine best. Krankheit der Geschlechtstheile* Bhâvapr. 6,14.

*लिङ्गालिका f. *eine Mausart.*

लिङ्गिन् 1) Adj. *a) mit einem Merkmale versehen, Träger eines Merkmals, derjenige, welchen das Kennwort bezeichnet.* Am Ende eines Comp. *die Merkmale —, das Charakteristische von — besitzend, das Aussehen von — habend.* — *b) falsche —, ihm nicht zukommende Abzeichen tragend, Heuchler.* Am Ende eines Comp. *nur den Schein von — habend, Jmd spielend.* — *c) mit Recht seine Abzeichen tragend, dessen äussere Erscheinung mit dem innern Wesen übereinstimmt;* m. *Mitglied einer geistlichen Brüderschaft, — eines Ordens,* insbes. *ein Asket.* Auch f. लिङ्गिनी als Subst. — *d) mit einem Phallus versehen;* m. Pl. *eine best. Çiva'itische Secte.* — *e) mit einem feinen Körper versehen.* — *f)* Beiw. Paraçurâma's als *Trägers des Urstoffs.* — *g) das worin sich Etwas auflöst;* Subst. *die Ursache.* — 2) *f. लिङ्गिनी *eine best. Pflanze* Râǵan. 3,82.

लिङ्गोद्धार m. *das Ausreissen des männlichen Gliedes* Gaut. 12,2.

लिङ्गोपनिषद् f. Titel einer Upanishad Opp. Cat. 1.

लिङ्गोपाख्यितलैङ्गिकभाननिरासरक्षस्य n. und °भानविचार m. Titel zweier Abhandlungen.

लिच्छवि m. N. pr. eines fürstlichen Geschlechts und dessen mythischen Ahnherrn Ind. Antiq. 9, 178. °कुल n. 168. 173.

लिट् *die Personalendungen des Perfects, das Perfect* 239,29. 241,24.

*लिट्य्, लिट्यति (अल्पकुत्सनयोः).

लिन्डु Adj. *schleimig, schlüpfrig.*

लिप्, लिम्पति, लिम्पते, लिप्यते Pass. 1) *Etwas* (Acc.) *mit Etwas* (Instr.) *bestreichen, beschmieren; besudeln, verunreinigen* (auch in übertragener Bed.). Statt des Acc. ausnahmsweise Loc. लिप्त *bestrichen, beschmiert; besudelt, verunreinigt; mit Gift bestrichen, vergiftet.* लिप्तवासित *gesalbt und parfümirt* Bhaṭṭ. लिप्तवत् *der sich verunreinigt hat.* — 2) *Etwas* (Acc.) *an Etwas* (Loc.) *schmieren, anheften;* Pass. *kleben, heften an.* लिप्त *klebend, haftend an* (Loc.) Çat. Br. 6,1,1,11. — 3) *anflammen, entzünden* Bhaṭṭ. — 4) *लिप्त *gegessen.* — Caus. 1) लेपयति *a) Etwas* (Acc.) *mit Etwas* (Instr.) *bestreichen, — beschmieren* (Hemâdri 1,303,8. 549,12); — *überziehen, — verdecken.* — *b) Etwas* (Acc.) *an Etwas* (Loc.) *schmieren.* — *c) Jmd Etwas* (*Böses*) *anhängen* Sâj. zu ṚV. 5,85,8. — 2) लिम्पयति *Etwas* (Acc.) *mit Etwas* (Instr.) *bestreichen* Hemâdri 1,313,11. — Desid. लिलिम्पिषमाण Harshaṅ. 91,15 fehlerhaft für लिलम्बिषमाण. — Mit अनु *bestreichen, einsalben, — mit* (Instr.) Vaitân. Med. (ausnahmsweise auch Act.) *sich salben.* अनुलिप्त *bestrichen, beschmiert, gesalbt, überzogen mit* (Instr. oder im Comp. vorangehend). स्नातानुलिप्त *gebadet und gesalbt.* — Caus. अनुलेपयति *einsalben* Naish. 6,20. — Mit अभि *bestreichen mit* (Instr.). — Caus. अभिलेपयति dass. — Mit अव 1) *bestreichen, beschmieren;* Med. *sich* (*sibi*) *Etwas* (Loc.) *bestreichen mit* (Instr.). अवलिप्त *bestrichen, beschmiert, — mit* (im Comp. vorangehend zu Spr. 2309); *überzogen, belegt* (Zunge). — 2) Pass. *hochmüthig sein* Spr. 7652. Mahâvîraṅ. 45,2. अवलिप्त *hochmüthig, stolz.* — 3) अवलिप्ती *von verschwommener Farbe* TS. 5,6,22,1. Maitr. S. 2,5,5 (53, 16. 17). — Mit आ 1) *bestreichen, beschmieren, salben, — mit* (Instr.). आलिप्य auch *sich bestreichend.* आलिप्त *bestrichen* u. s. w. — 2) *aufschmieren, auftragen.* — Caus. आलेपयति (Hemâdri 1,320,5. 610,10) und आलिम्पयति *bestreichen, beschmieren, salben.* — Mit समा Med. *sich salben* Bhaṭṭ. — Caus. समालेपयति *salben.* — Mit उप 1) *bestreichen, beschmieren, salben, — mit* (Instr.); *verunreinigen.* उपलिप्त *bestrichen* u. s. w., *— mit* (Instr. oder im Comp. vorangehend) Hemâdri 1, 556,18. — 2) *sich anhängen an, überziehen;* mit Acc. — Caus. उपलेपयति *beschmieren, bestreichen, salben, — mit* (Instr.) Hemâdri 1,320,15. 556,17. — Mit पर्युप *rings bestreichen* Gobh. 1,5,13. — Mit नि 1) *anschmieren,* Med. *sich* (*sibi*) *anschmieren.* — 2) *verschwinden machen,* Med. *verschwinden, unsichtbar werden.* — Mit परि *rings bestreichen, — beschmieren.* — Mit प्र 1) *beschmieren, bestreichen, beflecken;* Med. *sich* (*sibi*) *beschmieren* u. s. w. — 2) प्रलिप्त *klebend —, haftend an* (Loc.). — Caus. प्रलेपयति *bestreichen, beschmieren.* — Mit वि 1) *bestreichen, beschmieren, überziehen, salben, — mit* (Instr.); *sich salben* (Act.!) 108,20. विलिप्त *bestrichen, beschmiert, gesalbt.* — 2) *streichen —, schmieren auf* (Instr.!). — Caus. विलेपयति *bestreichen, beschmieren, — mit* (Instr.) Hemâdri 1,305,7. 761,2. *विलिम्पित *bestrichen, beschmiert.* — Mit प्रवि *bestreichen* Agni-P. 33,22. — Mit सम् *bestreichen, beschmieren, — mit* (Instr.) Hemâdri 1,702, 7. — Caus. संलेपयति dass.

लिपि f. 1) *das Bestreichen* u. s. w. — 2) *das Schreiben, Schrift, Art und Weise zu schreiben; eine geschriebene Zeile, ein geschriebener Buchstab; Inschrift.* Einmal m. °ज्ञ Adj. Hemâdri 1,548,13. Nom. abstr. °ज्ञान n. — 3) *äusserer Schein.* लिपिम् आप् *den Schein von* (Gen.) *annehmen* Vikramâṅkaṅ. 15,8. चित्रां लिपिं नी so v. a. *prachtvoll ausstaffiren* 7,74.

लिपिकर् m. 1) *Tüncher.* — 2) *Schreiber, Abschreiber.*

लिपिकर्मन् n. *Malerei.* °कर्मनिर्मित so v. a. *gemalt* Çiç. 13,47.

*लिपिका f. *Schrift.*

*लिपिकार् m. *Schreiber, Abschreiber.*

लिपिन्यास m. *das Schreiben.*

लिपिफलक n. *Schreibtafel.*

लिपिशाला f. *Schreibstube* (wo die Kinder schreiben lernen).

लिपिशास्त्र n. *Schreibekunst.*

लिप्त 1) Adj. s. u. लिप्. — 2) f. आ (λεπτή) *Minute, der 60ste Theil eines Grades.*

*लिप्तक Adj. *mit Gift bestrichen, vergiftet* (Pfeil). — लिप्तिका s. bes.

लिप्ति f. *Salbe, Teig* Naish. 5,51.

लिप्तिका f. = लिप्त 2).

लिप्ती Adv. mit कर् *auf Minuten reduciren.*

लिप्सा f. *der Wunsch habhaft zu werden, — zu erhalten, das Begehren, Verlangen, — nach* (Loc. oder im Comp. vorangehend).

लिप्सितव्य Adj. *was zu erhalten man wünschen muss, wünschenswerth* Çaṃk. zu Bâdar. 3,3,50.

लिप्सु Adj. *habhaft zu werden —, zu erlangen wünschend, ein Begehren habend, verlangend, wünschend;* das Object im Acc. oder im Comp. vorangehend.

लिप्सुता f. *das Verlangen nach* (im Comp. vorangehend).

*लिप्स्य Adj. *was man zu erhalten —, zu haben wünscht.*

लिंवुजा f. *Schlinggewächs, Liane.*

लिम्प् s. लिप्.

*लिम्प 1) Adj. von लिप्. — 2) m. N. pr. eines Wesens im Gefolge Çiva's.

*लिम्पट Adj. *den Mädchen nachgehend.*

*लिम्पाक m. 1) *Esel.* — 2) *Citronenbaum;* n. *Citrone* Mat. med. 126.

लिम्पि f. *Schrift.*

लिम्बभृ m. N. pr. eines Mannes.

*लिवि f. *das Schreiben, Schrift.*

*लिविकर् und *लिविंकर m. *Schreiber, Abschreiber.*

*लिवी f. *das Schreiben, Schrift.*

1. लिप्, *लिशति (गतौ), लिशंते, *लेष्यति (अल्पीभावे). Simplex nicht zu belegen. — Mit आ Med. *auf die Weide gehen.* Vgl. अनालेशं (Nachtr. 4). — Mit वि Med. *aus den Fugen gehen, brechen, zerrissen werden.* विलिष्ट *aus den Fugen gegangen, gebrochen.*

2.*लिप् Adj. zu 1. लिप्.

*लिष्व m. *Tänzer.*

1. लिक्, लेढि, लीढे, लिक्ति und लिक्ते् (metrisch), लिक्षान; *lecken, belecken, leckend geniessen* (leicht zergehende oder dickflüssige Körper), *lekken an* (Loc.); uneigentlich *weglecken,* so v. a. *vernichten* (von einem Pfeile) Daçak. 77,18. लीढ *woran man geleckt hat, beleckt; weggeleckt, vernichtet* (Spr. 7750). — अङ्गे ऽथ लेढ्यते MBh. 13,3872 fehlerhaft für अङ्गेषालढ्यते. — Caus. लेक्यति 1) *lecken lassen.* — 2) *als Latwerge gebrauchen* Kâraka 6,25. — Intens. (लेलिक्ते, लेलिक्षत्, लेलिक्त् und लेलिक्त्, लेलिक्षान) *beständig lecken, züngeln, züngeln nach;* mit Acc. लेलिक्षान (vgl. रेरिक्षाण) auch als Beiw. Çiva's. — Mit अव *belekken, lecken an, mit Maul oder Schnabel berühren; auf der Zunge schmelzen lassen.* अवलीढ *beleckt; bestrichen, berührt* (Daçak. 24,22). — Intens. *beständig lecken, züngeln.* — Mit आ 1) *belecken, lecken an.* आलीढ *beleckt;* auch so v. a. (gleichsam dämonisch) *ergriffen von* (Instr.) Hem. Par. 1,63. — 2) आलीढ *a) geschliffen, polirt.* v. l. उल्लीढ. — *b)* als Beiw. des Liebesgottes Hemâdri 1,352,4 vielleicht *eine best. Stellung als Schütze einnehmend;* vgl. आलीढ 2) und प्रत्यालीढ. — Intens. *stark belecken, züngeln nach.* — Mit *प्रत्या, °लीढ *a) verzehrt.* — *b) links gestreckt* Vjutp. 105. — Mit उद् 1) *belecken* Gobh. 3,6,3. — 2) उल्लीढ *geschliffen, polirt.* — Mit उप Med. *belecken, lekkend geniessen* Çiç. 11,41. — Mit निस् *nippen, ablecken* Âpast. Çr. 6,12,2. — Mit परि *belekken.* °लीढ *beleckt.* — Intens. *beständig lecken.* — Mit प्र *auflecken, auf der Zunge zergehen lassen.* — Mit प्रति Caus. *lecken lassen an,* mit doppeltem Acc. — Mit वि *belecken, lecken an, auflecken, auf der Zunge zergehen lassen.* — Intens. *beständig belecken, züngeln nach.* — Mit सम् *belecken, lecken an; geniessen.* — Mit परिसम् *belekken, lecken an.*

2.°लिक् Adj. *leckend; ableckend,* so v. a. *ablesend* (Etwas an den Augen).

लिक् Adj. *beleckend, streifend an; beleckt werdend* in अर्थ° und गो°.

1. ली 1) *लिनाति (श्लेषणे) *sich Etwas anheften,* so v. a. *theilhaftig werden.* — 2) *लयति *sich ergiessen in* (Loc.). — 3) लीयते *a) sich schmiegen an, sich andrücken, hängen an* (in übertragener Bed.); mit Loc. लीन *liegend an* (im Comp. vorangehend), *ganz hingegeben einer Sache* (Loc. oder im Comp. vorangehend). — *b) stecken bleiben, stocken.* लीन *stecken geblieben;* दत्त° *worin die Zähne stecken.* — *c) sich niedersetzen, sich setzen auf* oder *in* (von Vögeln und Insecten 297,19; gleichsam *sich anheften*), *sich legen auf* (ein Lager); mit Loc. लीन *sitzend auf* oder *in* (im Comp. vorangehend). — *d) sich ducken, kauern, sich verstecken, hineinschlüpfen —, verschwinden —, aufgehen in* (Loc.). लीन (auch n. impers.) *sich versteckt habend, versteckt* (auch in übertragener Bed.), *steckend —, verborgen —, hineingeschlüpft —, verschwunden —, aufgegangen in* (Loc. oder im Comp. vorangehend). — गृध्राणि लीयन्ते MBh. 6,5203 fehlerhaft für गृध्रा निलीयन्ते; लीन auch mit नील verwechselt. — *Caus. लापयति (संमानशालीनीकरणयोः, प्रलम्भने, पूजाभिभवे. — Mit अनु (°लीयते) *nach Etwas* (Acc.) *verschwinden.* — Mit अप Caus. (°लापयते) *Jmd demüthigen* oder *anführen, hintergehen* Bhaṭṭ. — Mit अभि (°लीयते) 1) *sich schmiegen an* (Acc.). अभिलीन *angeschmiegt.* — 2) *sich setzen auf* oder *in* (von Vögeln und Insecten). अभिलीन *besetzt von* (im Comp. vorangehend). — Mit अव (°लीयते) 1) *stocken.* — 2) *sich niedersetzen* (von Vögeln). अवलीन *sitzend.* — 3) *sich ducken, hineinschlüpfen in* (Loc.). अवलीन *der sich geduckt —, versteckt hat in* (Loc. oder im Comp. vorangehend). — Mit व्यव (°लीयते) *sich ducken, kauern.* — Mit समव (°लीयते) *aufgehen —, verschwinden in* (Loc.). — Mit आ (°लीयते) 1) *sich anschmiegen an* (Loc.). आलीन *angeschmiegt an* (Acc.), *aufliegend.* — 2) *sich setzen auf* oder *in.* आलीन *darin sitzend.* — 3) *sich ducken, kauern, sich verstecken.* आलीन *versteckt, sich versteckt haltend, —in* (im Comp. vorangehend). — Mit प्रत्या (°लिल्ये) *sich hängen an* (Acc.) — *Mit उद् Caus. Med. = वञ्चयति und न्यग्भावयति. — Mit उप (°लीयते) *sich anschmiegen an* (Acc.). — Mit नि 1) (°लीयते) *ankleben, sich anheften.* निलीन *angeklebt, sich angeheftet habend, — an* (Loc. oder im Comp. vorangehend); *ganz vertieft in* (Loc.). — 2) (°लीयते, °लीयेत्, °लीयेयुस्, °लिल्ये) *sich niedersetzen, — auf* (Loc.) von Vögeln u. s. w. निलेतुम् Çiç. 18,1. निलीन *sitzend auf* (im Comp. vor-

angehend) 19,84. — 3) (°लेंगते, °लायत*), °लीयते, °लिल्ये, °लित्युस्, °लयाँ चक्रे, °श्लेष्ट, °लाय TBr. 1,2,1,5. °लीय) *sich verstecken, sich verschlüpfen, verschwinden, unsichtbar werden, — vor* (Abl.), *— in* (Loc.). निलीन *versteckt, — in* (Loc.); *in dem sich Jmd* (Instr.) *versteckt hat.* — Mit अप *sich verstecken, verschwinden.* — Mit अभि in अभिनिलीयमानक. — Mit सं (°लीयते) 1) *sich niedersetzen* (von Vögeln). — 2) *sich verstecken, verschwinden in* (Loc.). — Mit प्र (°लीयते) 1) *sich verstecken* in प्रलायम्. — 2) *sich auflösen, aufgehen in* (Loc.), *verschwinden, sterben.* प्रलीन *verschwunden, dahingegangen, verloren gegangen, aufgegangen in* (Loc.), *gestorben.* — 3) प्रलीन *a) aufgelöst, so v. a. erschlafft, ermüdet* Ait. Br. 5,28,4. — *b) davongeflogen* MBh. 12,261,38. v. l. प्रडीन. — Mit विप्र, °लीन *auseinandergeflogen* (ein geschlagenes Heer). — Mit संप्र (°लीयते) *verschwinden, aufgehen —, untergehen in* (Loc.). °लीन *verschwunden, aufgegangen —, enthalten in* (Loc.). — Mit प्रति 1) (°लीयते) *verschwinden.* — 2) प्रतिलीन *unverrückt* oder *zurückgezogen.* — Vgl. अप्रतिलीना (Nachtr. 3). — Mit वि (°लीयते, °लित्युस्, °लीय, *°लाय) 1) *sich anschmiegen* (319,9), *sich heften an* (Loc.). मक्षीतले *so v. a. sich auf den Erdboden ducken.* विलीन *geheftet an, — auf* (vom Blick), *vertieft in;* die Ergänzung im Loc. oder im Comp. vorangehend. — 2) *sich setzen auf* (von Vögeln). °विलीन *sitzend auf.* — 3) *stocken.* विलीन *stockend.* — 4) *sich verstecken, — verschlüpfen; verschwinden, zu Nichte werden.* विलीन *versteckt; verschwunden, zu Nichte geworden, hingegangen; verschwunden —, verschwindend —, aufgehend in* (Loc.) Spr. 7761. — 5) *zergehen, sich auflösen, schmelzen.* विलीन *zergangen, aufgelöst, geschmolzen.* — Caus. विलापयति und विलाययति 1) *verschwinden machen, aufgehen lassen in* (Loc.), *zu Nichte machen.* — 2) *schmelzen* (transit.). — Mit अनुवि (°लेंयते) *sich auflösen in* (Acc.). — Mit अभिवि (°लीयते) *sich auflösen* Kâraka 6,19. — Caus. (°लापयति) *schmelzen lassen.* — Mit प्रवि (°लीयते) *verschwinden, zu Nichte werden.* — Caus. (°लापयति) 1) *verschwinden machen* (Çaṃk. zu Bâdar. 3,2,21), *aufgehen lassen in* (Loc.) Comm. zu Bhâg. P. 3,9,20. — 2) *auflösen, schmelzen.* — Mit संप्रवि Caus. in °लापन. — Mit सम् (संलीयते) 1) *sich anschmiegen, — an* (Acc.). संलीन *sich anschmiegend, — an* (Loc.). —

*) Wäre bis auf das ल ein regelmässiges Imperfect von अय्, अयते mit निस्.

2) *hineingehen —, Platz finden in* (Loc.). संलीन *hineingegangen in* (Loc.). — 3) *sich verstecken, sich versteckt halten.* संलीन *versteckt, sich versteckt haltend in* (Loc. oder im Comp. vorangehend). — 4) *sich ducken, kauern, sich zusammenziehen.* संलीन *geduckt, gekauert, zusammengezogen in* (Loc.). °मानस Adj. so v. a. *kleinmüthig.* — Mit प्रतिसम् in प्रतिसंलयन und प्रतिसंलीन (Nachtr. 5).

2.*ली f. 1) = श्वेषण. — 2) = चपल.

3. ली Intens. *schwingen, schaukeln, zittern.* Zu belegen: लेलायते, लेलायति (auch Âpast. Çr. 2,19,11), अलेलायत्, लेलायत् (Âpast. Çr. 6,9,2; statt dessen Perf. लेलाय Maitr. S. 1,8,6 [123,12]; vgl. 2,2,8 [16,21], लेलायन्ती, लेलायतस् (Gen.), लेलीयमान (Citat im Comm. zu Âpast. Çr. 2,19,11), अलेलीयत, लेलेति (Citat im Comm. zu Âpast. Çr. 2,19,11) und अलेलेत्. Vgl. लेलया.

लीका f. Pl. Bez. *bestimmter böser Geister.*

*लीक्का und *लीक्षा f. = लिक्षा *Niss, das Ei einer Laus.*

लीन 1) Adj. s. u. 1. ली. — 2) n. *das Sichanschmiegen an* (Loc.).

लीनता f. 1) *das Sichanschmiegen an* (Loc.). — 2) *das Versteckt sein in* (im Comp. vorangehend). — 3) *vollständige Zurückgezogenheit, Vermeidung jedes Zusammenseins mit Andern* Hem. Jogaç. 4,88.

लीनत्व n. *das Stecken in Etwas, Versteckt sein.*

*लीनय्, °यति mit वि *schmelzen* (transit.) P. 7, 3,39, Sch.

लीप्सितव्य Adj. *begehrenswerth.*

लीला f. 1) *Spiel, Scherz, Belustigung.* Instr. und लीला° *zur Belustigung, um sich zu belustigen.* आत्म° und स्व° dass. — 2) *die in der Nachahmung des Geliebten bestehende Belustigung eines Mädchens.* — 3) *blosses Spiel, blosse Belustigung,* so v. a. *eine ohne alle Anstrengung von der Hand gehende Handlung.* Instr. und लीला° *ohne alle Anstrengung, mit der grössten Leichtigkeit.* लीलामात्रेण und लीलान्यायेन dass. — 4) *blosses Spiel,* so v. a. *blosses Aussehen, Schein.* न तु लीलया *nicht aber zum blossen Schein.* In Comp. mit dem, was *blosser Schein* (Prasannar. 143,9. Bâlar. 196,20. Kâd. 183,18) ist, und mit dem, was *den Schein* bewirkt. गजेन्द्रलील Adj. *einen Elephanten darstellend, einem E. gleichend.* — 5) *beabsichtigter Schein, Verstellung.* Instr. und लीला° *zum blossen Schein, verstellter Weise.* — 6) *Anmuth, Liebreiz.* — 7) *ein best. Metrum.* — 8) N. pr. einer Jogini Hemâdri 2,*a*,94,8. 10.

लीलाकमल n. *eine zum Spielen dienende Lotusblüthe.*

लीलाकर m. *ein best. Metrum.*

लीलाकलह m. *ein scherzhafter, nicht ernstlich gemeinter Streit.*

लीलाकेलि 1) Adj. *anmuthig sich wiegend.* — 2) n. *ein best. Metrum.*

लीलागार n., लीलागृह n. (Naish. 1,38) und लीलागेह n. *Lusthaus.*

लीलाङ्ग Adj. als Beiw. eines Stiers angeblich = विलसिताङ्ग, aber wohl fehlerhaft für नीलाङ्ग.

लीलाचल m. N. pr. eines Gebietes.

लीलातनु f. *eine zum blossen Vergnügen angenommene Form, Scheinform.*

लीलातामरस n. = लीलाकमल.

लीलाताल m. *ein best. Tact* S. S. S. 212.

लीलादेवी f. N. pr. einer *Fürstin* Ind. Antiq. 6,195.

लीलाद्रि m. = लीलाचल.

लीलानृत्य n. *ein scheinbarer Tanz, gleichsam ein Tanz* 253,2.

लीलापद्म n. = लीलाकमल.

लीलापर्वत m. N. pr. eines *Berges.*

लीलापुर n. N. pr. einer *Stadt* Ind. Antiq. 6,195.

लीलाब्ज n. = लीलाकमल.

लीलाभरण n. *ein Scheinschmuck* (z. B. ein Armband aus Lotusfasern).

लीलामधुकर m. Titel eines Schauspiels.

लीलामनुष्य m. *dem Schein nach —, nicht in Wirklichkeit Mensch.*

लीलामन्दिर n. *Lusthaus* Daçak. 30,2.

°लीलामय Adj. *in Spielen —, in Belustigungen mit — bestehend, davon handelnd.*

लीलामानुषविग्रह Adj. *der nur zu seiner Belustigung* oder *zum Schein einen menschlichen Körper hat* (Kṛshṇa).

लीलाम्बुज n. = लीलाकमल.

लीलाय्, °यति und °यते *spielen, sich belustigen.*

लीलायित 1) *sich belustigend, sich freuend, triumphirend* Bâlar. 16,1. Auch n. impers. — 2) am Ende eines Comp. *Etwas spielend, darstellend,* so v. a. *ähnlich* Bhoǵa-Pr. 66,1. 2.

लीलायित 1) Adj. und n. impers. s. u. लीलाय्. — 2) n. *a) Spiel, Belustigung* Ind. St. 15,399. — *b) eine mit Leichtigkeit ausgeführte Grossthat* Bâlar. 47,8.

लीलायुध m. Pl. N. pr. einer Völkerschaft. v. l. नीलायुध.

लीलारति f. *Belustigung mit* (Loc.).

लीलारविन्द n. = लीलाकमल.

लीलावज्र n. *ein wie ein Donnerkeil aussehendes Werkzeug.*

लीलावतार m. *das Erscheinen Vishṇu's auf Erden zu seiner eigenen Belustigung.*

लीलावत् 1) Adj. *anmuthig, reizend* Hemâdri 2,*a*,94,8. Nur f. — 2) f. °वती *a) eine anmuthige Schöne.* — *b)* Bein. der Durgâ. — *c) ein best. Metrum.* — *d)* Titel verschiedener Werke; auch abgekürzt für न्याय°. Commentare: °प्रकाश m. und °व्याख्या f. (Opp. Cat. 1). — *e)* N. pr. α) der Gattin des Asura Maja. — β) einer Surâṅganâ Ind. St. 15,222 u. s. w. — γ) einer Gattin Avikshita's. — δ) einer Kaufmannstochter.

लीलावापी f. *Lustteich.*

लीलावेश्मन् n. *Lusthaus.*

लीलाशुक m. Bein. des Dichters Bilvamaṅgala.

लीलासंपादनक्रम m. Titel eines Werkes Opp. Cat. 1.

लीलास्वात्मप्रिय m. N. pr. eines Autors von Mantra bei den Tântrika.

लीलेश्वरदेव m. N. pr. eines Heiligthums Ind. Antiq. 6,195.

लीलोद्यान n. *Lustgarten.*

लीलोपवती (!) f. *ein best. Metrum.*

लु s. 1. लू.

1. लुक् (nur लुकिष्यति und लुकित) *zusammentreffen mit* (समम्, सह). Eine zur Erklärung von लुकेश्वर erfundene Wurzel.

2. लुक् 1) in der Gramm. *a) Abfall, Schwund.* — *b)* Adj. *abgefallen, geschwunden.* — 2) *Blutegel* (nach Bühler) Vasishṭha 21,11.

लुकेश्वर n. und °तीर्थ n. N. pr. eines Tîrtha.

लुगि in महालुगिपद्धति.

लुङ् *die Personalendungen des Aorists, der Aorist* 240,15. 18. 242,26. 244,7.

*लुङ्ग = मातुलुङ्ग *Citrone.*

लुच्, लुञ्चति (लुलुञ्चे Bhâg. P.) 1) *raufen, ausraufen, rupfen, berupfen.* लुञ्चिताः, लुञ्चितकेशाः und लुञ्चितमूर्धजाः von den Gaina gesagt. लुञ्चितकेशमत n. *die Lehre der Gaina* Govindân. S. 591. — 2) *ausreissen, abreissen* (Ohren, Nase Bhaṭṭ.), *herunterreissen* (Hem. Par. 1,85). — 3) *enthülsen.* लुञ्चित *enthülst.* — Mit अव *abreissen, ausreissen.* — Mit आ *ausraufen, raufen an.* — Mit उद्, उल्लुञ्चित *ausgerupft, berupft.* — Mit निस् in निर्लुञ्चन. — Mit वि *ausraufen.*

लुञ्च in अलुञ्च (Nachtr. 5) und कुलुञ्च.

लुञ्चक 1) Adj. *ausraufend* in केश°. — 2) m. wohl *eine best. Körnerfrucht.*

लुञ्चन 1) Adj. *ausraufend* in केश° 1). — 2) n. *das Ausraufen* Bhâvapr. 4,109. Vgl. केश° 2).

*लुञ्च्, लुञ्चयति (किंसाबलादाननिकेतनेषु [v. l. दान st. आदान], भाषार्थ oder भासार्थ).

लुठ्, *लोठते (गतिकर्मन्, प्रतिघाते, दीप्तिप्रतिकृत्योः), *लोठति (विलोडने, विलोटने), लुठ्यति (विलोडने). Zu belegen nur लुठ्यत् *sich wälzend* (Bhaṭṭ.) und लुटत् *umherliegend.* — *Caus. लोठयति (भाषार्थ oder भासार्थ).

1. लुठ् 1) लुठति (संश्लेषणे, लोठे) *a) sich wälzen, sich wälzend hinbewegen zu* (अभि), *sich hinundher bewegen, rollen, flattern, bammeln* Z. d. d. m. G. 36,369. Naish. 4,47. Ind. St. 15,277. Pañkad. *herabrollen von* (Abl.) Hem. Par. 2,214 (von Thränen). Auch Med. लुठित *sich wälzend, rollend.* — *b) berühren.* — *c) in Aufregung versetzen.* — 2) *लोठते (गतिकर्मन्). — 3) *लोठति (उपघाते), *लोठते (प्रतिघाते). — Caus. लोठयति 1) *in Bewegung —, in Aufregung versetzen* Comm. zu Bhâg. P. 1,15,18. — 2) *in Bewegung setzen,* so v. a. *ertönen machen* Viddh. 19,19. — 3) *umsichschlagen* Bhaṭṭ. 14,26. — Desid. लुलुठिषते *im Begriff sein —, nahe daran sein zu rollen.* — Intens. लोलुठीति *sich wälzen* (von einem Betrunkenen). — Mit अधि (°लुठति) *sich hinaufwinden* Bâlar. 297,14. — Mit अभि Caus. °लोठित *wogend* (Haar) Hem. Par. 2,358. — Mit उद् (उल्लुठति) *sich krampfhaft bewegen.* — Mit निस्, निर्लुठित 1) *herabgerollt.* — 2) *herausgetreten* (die Frucht aus dem Mutterleibe). — Caus. *herabwälzen.* — Mit परिनिस् (°लुठति) *herabrollen.* — Mit परि (°लुठति) *hinundher rollen.* — Mit प्र (°लुठति) *sich wälzen.* प्रलुठित *sich wälzend* und प्रलोठित *der sich zu wälzen angefangen hat* Bhaṭṭ. — Mit वि (°लुठति) 1) *sich wälzen, sich hinundher bewegen, hinundher zucken* Bhâvapr. 3,79. — 2) विलुठित *in Bewegung gebracht, in Aufregung versetzt.*

2. लुठ्, लोठयति *plündern.* — Mit निस् *plündern* (Râgat. 7,962, wo nach Kern निरलो° st. भिरलो° zu lesen ist), *rauben, stehlen.*

लुठन n. *das Sichwälzen.*

लुठनेश्वरतीर्थ n. N. pr. eines Tîrtha.

लुठित 1) Adj. s. u. 1. लुठ्. — 2) *n. *das Sichwälzen* (eines Pferdes).

लुठेश्वर n. N. pr. eines Tîrtha.

लुड्, *लुडति (संश्लेषणे, श्लेषे, संवृतौ), *लोडति (विलोडने, मन्थे). — Caus. लोडयति *rühren, aufrühren, in Bewegung —, in Unruhe versetzen* Çiç. 19,69. — Mit अव Caus. *umrühren, durchwühlen* Veṇis. 88,12. — Mit आ Caus. 1) *rühren, umherbewegen, umrühren* (Hemâdri 1,650,12. Veṇis. 87,16), *mengen, hineinrühren.* — 2) *in Unordnung bringen, verwirren, in Unruhe versetzen* Veṇis. 52,15. — 3) *durchwühlen* (ein Buch), *sich vertraut machen mit;* mit Acc. — Mit व्या Caus., *°लोडित = मथित. व्यालोडयत् Hariv. 9091 fehlerhaft für व्यलोडयत्. — Mit समा Caus. 1) *zusammenrühren, — mit* (Instr.), *umrühren* (Agni-P. 27,12), *hineinrühren.* — 2) *verwirren, in Unordnung bringen.* — 3) *durchwühlen* (ein Buch), *sich vertraut machen mit;* mit Acc. — Mit निस् Caus. *gründlich durchwühlen, genau durchforschen.* — Mit परि Caus. *verwirren, in Unordnung bringen.* — Mit विप्र Caus. *verwühlen, in Unordnung bringen.* — Mit प्रति Caus. dass. — Mit वि Caus. 1) *verrühren, umrühren, aufrühren, hineinrühren* Hemâdri 1,229,23. — 2) *hinundher bewegen.* — 3) *umstürzen.* — 4) *verwühlen, verwirren, in Unordnung bringen, in Aufregung versetzen.* — 5) *sich hineinbegeben in* (Acc.) Comm. zu Naish. 5,3. — Mit अतिवि Caus. *umstürzen, verwüsten.* — Mit सम् Caus. 1) *hinundher bewegen.* — 2) *in Unordnung —, in Verwirrung bringen.* — 3) Pass. *zu Schanden werden.*

लुण्ट् 1) लुण्टति *stehlen, berauben* Hem. Par. 2, 177.192. — 2) *लुण्टयति (अवज्ञाचौर्ये). — 3) लुण्टित *enthülst.* v. l. लुञ्चित. — Mit निस् *stehlen, plündern.* Nur निर्लुण्ठ्यमान mit der v. l. निर्लुण्ठमान. — Mit वि *enthülsen.* Nur विलुण्ठ्य mit der v. l. लुञ्चित्वा.

लुण्टक m. 1) *eine best. Gemüsepflanze.* — 2) N. pr. eines Mannes.

*लुण्टा f. = लुठन.

लुण्टाक m. 1) *Dieb, Plünderer* Vikramâṅkaḱ. 3, 76. Hem. Par. 2,177. 8,396. सर्व° Kampaka 422. — 2) *Krähe.*

लुण्ठ्, लुण्ठति (स्तेये, आलस्ये, प्रतिघाते, खोटे, गतौ) 1) *aufrühren, in Bewegung —, in Aufregung versetzen.* — Caus. लुण्ठयति 1) *rauben, stehlen, plündern.* लुण्ठ्यते Pass. (vielleicht vom Simpl.). लुण्ठित *geraubt, gestohlen, geplündert.* — 2) *plündern lassen* Ind. St. 15,401. — 3) *enthülsen.* — Mit अव in अवलुण्ठन. — Mit उद् in उल्लुण्ठ. — Mit निस् (nur निर्लुण्ठ्यमान und निर्लुण्ठित) *stehlen, plündern.* — Mit वि 1) *rauben, stehlen, plündern.* — 2) विलुण्ठित = विलुठित *sich wälzend.*

लुण्ठ *eine Grasart* Gobh. 1,5,18.

लुण्ठक m. *Plünderer* Harshaḱ. 178,15. ग्राम°.

लुण्ठन n. 1) *das Plündern.* ग्राम°. — 2) = लुञ्चन 2). — 3) *= लुठन.

लुण्ठनदी f. N. pr. eines *Flusses.* कुण्डनदी v. l.

*लुण्ठा f. = लुठन.

लुण्ठाक m. 1) *Plünderer, Räuber* Ind. Antiq. 11,

12. 13. Nom. abstr. °ता f. Bâlar. 138,18. — 2) *Krähe.

लुण्ठ f. *Plünderung.*

*लुण्ठी f. = लुठन.

*लुण्ड्, लुण्डति und लुण्डयति (स्तेये).

लुण्डिका f. 1) *Ballen.* — 2) *regelrechtes, — gebührendes Benehmen.*

1.*लुण्डी f. 1) = लुण्डिका 2). — 2) = निगम.

2. लुण्डी Adv. mit कर् *zusammenballen, zusammenrollen.*

*लुन्थ्, लुन्थति (किंसाक्लेशयोः).

1. लुप् 1) लुम्पति, लुम्पते (metrisch) *a) zerbrechen, beschädigen;* Pass. *reissen, entzweigehen.* लुप्त *beschädigt.* — *b) Jmd packen, über Jmd herfallen;* mit Acc. — *c) rauben, plündern;* ohne Object so v. a. *betrügen* (von einen Kaufmann) Kâmpaka 417. लुप्त *geraubt, geplündert;* am Ende eines Comp. einer Sache *verlustig gegangen, gekommen um.* — *d) verschwenden, verthun.* Pass. अलुप्यत्त Harshaḱ. 101,24. — *e) unterdrücken, beseitigen, verschwinden machen;* लुप्यते (nur in TS. einmal accentuirt) *unterdrückt werden, unterbleiben, verschwinden, verlorengehen, abfallen, ausfallen, zu Nichte werden.* लुप्त *unterdrückt, verschwunden, verloren gegangen, abgefallen, zu Nichte geworden; unvollständig* (Gegens. पूर्ण) Vâmana 4,2,4. 6. Kâvjapr. 10,1. — 2) *लुप्यति (विमोक्षने). — 3) लुप्यते *sich verwirren.* — Caus. लोपयति 1) *Etwas unterlassen, versäumen; zuwiderhandeln, verletzen.* — 2) *Jmd von Etwas* (Abl.) *abbringen.* — 3) Med. *verschwinden machen, verwischen* (die Spur) Mân. Gṛhj. 2, 1. Citat bei Sâj. zu Taitt. Âr. 6,10,2. Act. Sâj. selbst. Vgl. Caus. von सम्-लुप्, युप्, लुभ् und सम्-लुभ्. — Intens. लोलुप्यते (भावगर्हायाम्). 1) लोलुपत्त् *Jmd verwirrend.* — 2) *gierig sein* in अलोलुप्यमान. Vgl. Intens. von लुभ्. — Mit अप 1) *ausraufen, abtrennen* Maitr. S. 1,6,5 (95,2. fgg.). — 2) Pass. (°लुप्यते) *abfallen, fallen.* — Mit अभि *rauben, plündern.* — Mit अव 1) *abtrennen, abstreifen.* अवलुप्त *abgetrennt, abgestreift.* — 2) *Jmd packen, über Jmd herfallen.* — 3) *entreissen.* — 4) *unterdrücken, verschwinden machen.* — Mit अन्व-वे Pass. *nach Jmd abfallen.* — Mit समव *abstreifen* Baudh. im Comm. zu Âpast. Çr. 7,20,9. — Mit आ 1) *ausraufen.* — 2) *abtrennen.* — 3) *entreissen* AV. 12,4,34. — 4) Pass. *eine Störung erleiden, unterbrochen werden.* — Mit व्या *zu Nichte machen;* Pass. *verschwinden, zu Nichte werden.* — Mit उद् *herausgreifen, — fischen, — aus* (Abl.). उच्छुप्त *herausgegriffen, — gefischt aus* (Abl.). — Mit समुद् *herausziehen, wegnehmen, to pick up.* — Mit नि in *निलोपम् (Nachtr. 5). — Mit निस् *herausziehen* Maitr. S. 1,6,12 (106,9. 10). — Mit परि 1) *wegnehmen, entfernen, zu Nichte machen;* Pass. *wegfallen.* — 2) Pass. *eine Einbusse erleiden* in अपरिलुप्त (Nachtr. 3). — Mit विपरि, °लुप्त *aufgehoben, zu Nichte gemacht.* — Mit प्र 1) *ausraufen.* — 2) *rauben.* प्रलुप्त *geraubt; gekommen um* (°तस्). — Mit विप्र 1) *entreissen, rauben.* विप्रलुप्त *entrissen, geraubt.* — 2) *heimsuchen.* — 3) *stören, unterbrechen.* विप्रलुप्त *gestört, unterbrochen.* — Mit संप्र *rauben* oder *schänden* (ein Mädchen). — Mit वि 1) *zerreissen, zerpflücken, zerkratzen* (Spr. 2819), *ausreissen.* विलुप्त *zerpflückt* u. s. w. — 2) *entreissen, wegnehmen, fortnehmen, rauben* (uneig. 251,5), *plündern.* विलुप्त *entrissen* u. s. w. — 3) *zerstören, zu Grunde richten, zu Nichte machen;* Med. und Pass. *zerfallen, zu Grunde gehen, zu Nichte werden, verschwinden, fehlen, nicht da sein.* विलुप्त *zu Grunde gegangen* u. s. w. — Caus. 1) *es fehlen lassen an, vorenthalten, entziehen.* — 2) *auslöschen.* — 3) *ausser Acht lassen, vernachlässigen.* Metrisch Med. — Mit प्रवि, °लुप्त *verschwunden, entfernt, zu Nichte geworden.* — Caus. *aufgeben, fahren lassen.* — Mit सम् *zupfen, zerren; wegreissen* Sâj. zu ṚV. 10,38,5. — Caus. 1) *verwischen* (die Spur) Cit. bei Sâj. zu Taitt. Âr. 6,10,2. Vgl. लुभ् mit सम् Caus. — 2) *zerstören, zu Grunde richten.*

2. लुप् 1) *Abfall, Ausfall, Schwund* (eines Lautes u. s. w.). — 2) Adj. = लुप्त *abgefallen.*

लुप्त 1) Adj. s. u. 1. लुप्. — 2) *n. *a) geraubtes, gestohlenes Gut.* — *b) das Verschwinden.*

लुप्तविसर्ग Adj. *wo der* Visarga *fehlt* Sân. D. 219,17.

लुप्तविसर्गक n. und °विसर्गता f. *das Fehlen des* Visarga.

लुप्ताकृतविसर्ग Adj. *wo der* Visarga *verschwunden oder* (mit dem vorangehenden अ) *in ओ übergegangen ist.* Nom. abstr. °ता f. Du. Sâh. D. 575.

लुप्तोपम Adj. *wobei die Vergleichungspartikel fehlt* Sâj. zu ṚV. 1,116,24. 7,103,1. 8.

लुप्तोपमा f. *ein unvollständiges, elliptisches Gleichniss.*

लुप्तोपमान Adj. = लुप्तोपम Manidh. zu VS. 19,4.

लुबन्ना f. = लिबुजा Kauç. 35.

लुब्ध 1) Adj. s. u. लुभ्. — 2) m. *Jäger* MBh. 12, 176,19.

लुब्धक m. 1) *Jäger.* — 2) *der Stern Sirius.* — 3) bildliche Bez. *des Afters.*

लुब्धता f. *Habgier.*

लुब्धत्व n. dass. Am Ende eines Comp. *heisses Verlangen nach.*

लुभ्, *लुभति, लुभ्यति, लुलुभे; 1) *irre werden, in Unordnung gerathen.* लुब्ध *irre geworden, verworren;* लुब्धम् Adv. Vgl. अलुभित (Nachtr. 5). — 2) *Verlangen empfinden, — nach* (Loc. oder Dat.), *sich interessiren für* (°अर्थे). लुब्ध *Verlangen empfindend nach, hängend an* (Loc. oder im Comp. vorangehend). Ohne Ergänzung *gierig, habsüchtig* Gaut. — 3) *locken, an sich ziehen.* — Caus. लोभयति 1) *in Unordnung bringen* Çat. Br. 4,1,1,18. — 2) *verwischen* (die Spur) Âpast. Çr. 9,10,16. Vgl. Caus. von युप्, 1. लुप् und लुभ् mit सम्. — 3) *Jmds Verlangen erregen, locken, anlocken, an sich ziehen.* Metrisch auch Med. — Intens. लोलुभ्यते *ein heftiges Verlangen haben nach* (Loc.). — Mit अनु Caus. *ein Verlangen haben nach.* — Mit अभि Caus. *anlocken.* — Mit अव in अनवलोभन. — Mit आ *in Unordnung gerathen.* — Desid. vom Caus. आलुलोभयिषति *in Unordnung bringen —, stören wollen.* — Mit उप Caus. *Jmds Verlangen erregen, locken, verführen.* — Mit परि (°लोभसे) dass. — Caus. dass. — Mit प्र 1) Med. *sich vergehen* (vom Weibe in geschlechtlicher Beziehung) Çâṅkh. Gṛhj. 3,13. प्रलुब्धा *die eine unerlaubte Neigung gefasst hat zu* (सक्). — 2) *Jmds Verlangen erregen, locken, verführen.* प्रलुब्ध *verleitet, verführt, fortgerissen.* — Caus. *Jmds Verlangen erregen, locken, heranlocken, zu verführen suchen; Jmds Aufmerksamkeit ablenken durch* (Instr.). — Mit उपप्र in उपप्रलोभन. — Mit विप्र Caus. Med. (metrisch) *locken, zu verführen suchen.* — Mit संप्र Caus. dass. — Mit प्रति Caus. 1) *irre machen, bethören.* — 2) *an sich locken, heranlokken.* — Mit वि *in Verwirrung —, in Unordnung gerathen.* Nur विलुभित Bhaṭṭ. — Caus. 1) *irre führen.* — 2) *Jmds Verlangen erregen, locken, zu verführen suchen.* — 3) *zerstreuen, angenehm unterhalten, ergötzen an* (Loc.). — Mit सम् *in Verwirrung gerathen.* — Caus. 1) *verwirren, untereinander bringen.* — 2) *verwischen* (die Spur); vgl. Caus. von युप्, 1. लुप्, सम्-लुप् und लुभ् Simpl. — 3) *locken, heranlocken, zu verführen suchen.*

लुम्प् s. 1. लुप्.

*लुम्ब्, लुम्बति (अर्दने), लुम्बयति (अर्दने oder अदर्शने).

*लुम्बिका f. *ein best. musikalisches Instrument.*

लुम्बिनि (metrisch) und लुम्बिनी f. N. pr. einer Fürstin und eines nach ihr benannten Haines.

लुम्बिनीय Adj. von लुम्बिनी.

लुम्बी f. *Frucht* Hem. Par. 8,173. 174. 179.

लुल्, लोलति 1) *sich hinundher bewegen.* Nur लोलत् *sich hinundher bewegend* und लोलमान dass. Çiç. 10,59. *sich wälzend* 18,45. — 2) *verschwinden* Çiç. 10,36. — 3) लुलित *a) sich hinundher bewegend, bewegt, flatternd, wogend, in Unruhe versetzt* (der Geist). — *b) berührt, woran Etwas streift* Kâd. 156,24. — *c) mitgenommen, Schaden genommen habend, beschädigt, gelitten.* — Caus. लोलयति 1) *in Bewegung versetzen, hinundher bewegen* Pañkad. — 2) *in Verwirrung bringen, zu Schanden machen.* — Mit अभि, °लुलित *berührt, woran Etwas streift.* — Mit आ, आलुलित *leise bewegt.* — Mit उद्, in उल्लोल. — Mit वि, विलुलित 1) *hinundher bewegt.* — 2) *herabgestürzt.* — 3) *auseinandergegangen, — gefallen, in Unordnung —, in Verwirrung gerathen.* — Caus. 1) *hinundher bewegen.* — 2) *nach allen Seiten auseinanderwerfen.* — Mit सम्, संलुलित 1) *in Berührung gekommen mit* (im Comp. vorangehend). — 2) *verwirrt, in Unordnung gebracht.*

लुलाप m. *Büffel* Hemâdri 2,*a*,94,17. 96,6. Dhûrtan. 33.

लुलाय m. dass. Râgan. 19,22. Bâlar. 208,12. 209,16.

*लुलायकन्द् m. *ein best. Knollengewächs* Râgan. 7,78.

*लुलायकाक्षा f. *Büffelkuh* Râgan. 19,23.

लुलायलक्ष्मन् m. Bein. Jama's Bâlar. 254,14.

लुलित 1) Adj. s. u. लुल्. — 2) n. *Bewegung.*

लुश und लुशाकपि m. N. pr. zweier Männer.

*लुष्, लोषति (स्तेये).

*लुषभ m. *ein brünstiger Elephant.*

*लुक्, लोक्ति (गार्द्धे).

1. लू, लुनोति, लुनाति, लुनीते (लुत्वा Âpast. Çr. 1, 4,8) 1) *schneiden* (Gras, Getreide u. s. w.), *abschneiden, zerschneiden, abhauen, niederhauen, durchbohren* (zu Spr. 1626), *zerreissen* (bildlich). लून *geschnitten, abgeschnitten, abgehauen, gepflückt, abgenagt, zerstochen, zerhauen, ausgehauen.* — 2) *zerschneiden,* so v. a. *zu Nichte machen.* लून *zu Nichte gemacht.* — *Caus. लावयति *schneiden lassen.* — *Desid. लुलूषति. — *Desid. vom Caus. लिलावयिषति. — Intens. लोलूयते *vollkommen abschneiden* Bhaṭṭ. — *Desid. vom Intens. लोलूयिषते. — Mit *व्यति 1) Act. *gemeinsam schneiden.* — 2) Med. und Act. (wenn die Gegenseitigkeit besonders ausgedrückt ist) *sich gegenseitig schneiden.* — Mit अभि in *अभिलाव. — Mit अव, अवलून *abgehauen* Çiç. 18,71. — Mit आ Med. *abreissen, zerreissen* Prasannar. 118,15. आलून *abgeschnitten, abgepflückt.* — Mit न्या, °लून *abgeschnitten* Hariv. 2,109,54. v. l. व्यालून. — Mit व्या, °लून dass. — Mit उद्, उल्लून *geschnitten.* — Mit निस्, निर्लून *zerhauen, abgehauen* Bâlar. 207,14. 270, 12. Çiç. 19,55. — Mit परि, °लून *abgeschnitten, abgetrennt* Kâṇḍak. 29,5. — Mit प्र *abschneiden* Hem. Par. 2,374. — Mit विप्र, °लून *abgeschnitten, abgepflückt.* — Mit वि *abschneiden, abhauen* Bâlar. 206,8. 10. विलून *abgeschnitten, abgehauen* 207,2. 252,20. *प्रवद्धविलून (f. आ und ई) P. 4,1, 52, Vârtt. 4.

2.*लू Adj. *schneidend, abschneidend.*

लूनँ Adj. *rauh* TS. 5,5,10,6. Âpast. Çr. 22,14.

लूँत Adj. angeblich = पूर्वविच्छिन्न TS. 7,5,9,1.

लूता f. 1) *Spinne* Agni-P. 31,28. — 2) **Ameise.* — 3) *eine best. Hautkrankheit* Râgan. 20,11. Agni-P. 31,24. Auch लूतामय m.

*लूतामर्कटक m. 1) *Affe.* — 2) *arabischer Jasmin.* — 3) *Puppe.*

*लूतारि m. *ein best. kleiner Strauch* Râgan. 5,98.

*लूतिका f. *Spinne.*

लून 1) Adj. s. u. 1. लू. — 2) n. *Schwanz.*

*लूनक 1) Adj. = भिन्न, भेदित. — 2) m. *Vieh.*

*लूनयवम् Adv. *nachdem die Gerste geschnitten ist.*

लूनविष Adj. *im Schwanze das Gift habend.*

*लूनि f. 1) *das Schneiden, Abschneiden.* — 2) *Reis.*

*लूनी Adj. von लूनीय्.

*लूनीय् Denomin. von लून.

*लूम n. *Schwanz, Schweif.*

*लूयमानयवम् Adv. *wann die Gerste geschnitten wird.*

*लूलुक m. *Frosch* Râgan. 19,77.

*लूष्, लूषति (स्तेये), लूषयति (हिंसायाम्, स्तेये).

लूष in *अर्कलूष.

लूक् 1) *Adj. *schlecht.* — 2) m. N. pr. eines Mannes.

लूकमुदत्त m. = लूक् 2).

लृट् *die Personalendungen des Futurum auf* स्य, *dieses Futurum* 241,6. 243,17.

लेँक m. in einer Formel, angeblich N. pr. eines Âditja.

लेकुञ्चिक m. N. pr. eines Mannes.

लेख 1) m. *a) Strich, Linie* Mân. Gṛhs. 2,14. — *b) ein Schreiben, Brief.* Sg. und Pl. — *c)* Pl. *eine best. Klasse von Göttern* MBh. 13,18,74. — *d) ein Gott* überh. Çiç. 17,69. — *e)* *= आभोग (wegen गाउलेख) Zach. Beitr. 41. — *f)* *N. pr. eines Mannes. — 2) f. लेँखा *a) Riss, Strich, Linie, Streifen, Furche, Reihe.* — *b) die schwache Sichel* (des Mondes). — *c) Saum, Rand.* — *d) *das Zeichnen.* — *e) Zeichnung, Bild, Figur; Abdruck.* — *f)* = शिखा und चूडाग्र.

लेखक 1) m. *a) Schreiber, Abschreiber, Secretär.* — *b) Rechnung.* लेखकं कर् *eine Rechnung machen, rechnen.* — 2) f. लेखिका *Streifchen* Kâd. 186,5.

लेखकमुक्तामणि m. Titel eines Werkes.

लेखन 1) Adj. (f. ई) *a) aufritzend, wund machend, scarificirend.* — *b) aufreizend, störend, abkratzend, in Fluss bringend, attenuans* Mat. med. 6. Bhâvapr. 1,154. — 2) f. ई *a) Schreibstift, Schreibrohr, Schreibpinsel* Hemâdri 1,549,7. 557,16. Pañkad. — *b) Löffel* in *घृत°. — *c) *Saccharum spontaneum* Râgan. 8,89. — 3) n. *a) das Wundmachen, Scarificiren* Karaka 6,12. — *b) das Anstreifen, Berühren* (von Himmelskörpern beim Planetenkampf). — *c) das Niederschreiben, Abschreiben.* Vgl. पुनर्लेखन. — *d) ein Werkzeug zum Furchen.* — *e) *Betula Bhojpatra.*

लेखनवस्ति *eine best. Art von Klystier.*

लेखनि f. metrisch für लेखनी *Schreibstift* u. s. w.

*लेखनिक 1) Adj. *der einen Andern für sich ein Document unterschreiben lässt.* — 2) m. *der Ueberbringer eines Briefes, Briefträger.* — Vgl. लेखोलक.

लेखनिका f. *Pinsel* in *चित्र°.

लेखनीय Adj. 1) *als attenuans dienend* Mat. med. 2. Karaka 1,4. — 2) *zu zeichnen, zu malen; zu schreiben* 214,13. 215,14.

लेखपत्र n. und °पत्रिका f. *Brief.*

लेखप्रतिलेखलिपि f. *eine besondere Art zu schreiben.*

*लेखर्षभ m. Bein. Indra's.

लेखशाला f. *Schreibstube, Schreibschule* Kampaka 230. 232.

लेखशालिक m. *ein Schüler in der Schreibschule* Kampaka 233.

लेखसंदेशहारिन् Adj. *einen schriftlichen Auftrag überbringend.*

लेखहार und °हारक (Kâd. 251,4. Uttamak. 347. 350) m. *der Ueberbringer eines Briefes, Briefträger.*

°लेखहारिन् Adj. *einen Brief mit — überbringend.* Nom. abstr. °रिव n.

लेखाधिकारिन् m. *der Secretär eines Fürsten.*

*लेखाभ्र m. N. pr. eines Mannes. Pl. *seine Nachkommen.*

*लेखाभ्रू m. v. l. für लेखाभ्र. °भ्रुमन्य *geltend für —.*

*लेखाय्, °यते (विलासे, स्खलने).

*लेखार्क् oder *लेखार्च्छ् m. *ein der Weinpalme ähnlicher Baum* Râgan. 9,89.

लेखासंधि m. *Vereinigungspunct der Brauen*

Mantrabr. 1,3,1. Gobh. 2,3,6.

लेखास्थवत्त Adj. *an die Vorschrift sich haltend* Kâraka 4,4 (336.18).

लेखिन् 1) Adj. am Ende eines Comp. *ritzend, streifend an, berührend.* — 2) *f. ॰नी *Löffel* in *घृत॰ (Nachtr. 5).

*लेखीनक Adj. soll die richtige Form für लेखनिक sein Zachn. Beitr. 90.

लेखेश m. Bein. Indra's Dhûrtan. 62.

*लेख्य्, लेख्यति = लेखाय्.

लेख्य 1) Adj. *a) scarificandus.* — *b) zu schreiben, niederzuschreiben* 214,13. — *c) zu malen.* — *d) mit Farben dargestellt, gemalt.* — *e) zu rechnen, zu zählen* in अलेख्य (Nachtr. 5). — *f)* als Beiw. Vishṇu's Vishnus. 98,63 nach dem Comm. so v. a. *den Göttern hold.* — 2) n. *a) das Schreiben, die Kunst des Schreibens.* — *b) das Abschreiben.* — *c) das Zeichnen, Malen.* — *d) Schriftstück, Brief, ein schriftliches Document* (Vishnus. 7,1.13), *etwas Niedergeschriebenes* (Hemâdri 1,550,2.3), *Inschrift.* ग्रहगणना॰ so v. a. *ein Verzeichniss der Götter.* — *e) ein gemaltes Bild.*

लेख्यगत Adj. *gemalt.*

*लेख्यचूर्णिका f. *Pinsel zum Malen.*

*लेख्यदल m. = लेखार्क Râgan. 9,89.

लेख्यपत्र 1) *m. *Weinpalme.* — 2) n. *Schriftstück, Brief* Mudrâr. 69,2 (114,2).

*लेख्यपत्रक m. *Weinpalme.*

लेख्यमय und लेख्यरूप Adj. *gemalt.*

*लेख्यस्थान n. *Schreibstube.*

लेट m. *eine best. Mischlingskaste.*

*लेल्, लेलयति (दीप्तिपूर्वभावस्वप्नधौर्त्येषु).

लेण्ड n. *Unrath des Körpers, stercus.* Vgl. लण्ड.

*लेत m. n. *Thränen.*

लेदरी f. N. pr. eines Flusses 2te Râgat. 106.

*लेप्, लेपते (गतौ, सेवने).

लेप m. 1) *das Anstreichen, Bestreichen.* — 2) *was aufgestrichen wird, Salbe, Teig, Tünche.* — 3) *Unreinigkeit, Schmutz, Fleck* (auch *moralischer*), namentlich *Fett, das an Gefässen, Händen u. s. w. hängen bleibt,* Gaut. — 4) *Speise* Bhadrab. 3,31. 36. 64. 98. 4,72. 76. — 5) *eine best. Krankheit* Kâraka 5,5.

1. लेपक = लेप in अलेपक.

2. लेपक m. 1) *Tüncher* Harshaḱ. 109,11. — 2) *Bossirer.

लेपकार m. *Maurer, Tüncher.*

*लेपकामिनी f. *eine bossirte weibliche Figur.*

लेपन 1) *m. *Olibanum* Râgan. 12,106. — 2) n. (adj. Comp. f. आ) *a) das Anstreichen, Bestreichen* (Hemâdri 1,305,6), *Tünchen,* — *mit* (Instr. oder im Comp. vorangehend). — *b) das womit Etwas bestrichen wird, Salbe, Teig, Tünche.* Am Ende eines adj. Comp. *bestrichen* u. s. w. *mit.* — *c) *Fleisch.* — *d) *Blut* Gal.

लेपिन् 1) Adj. am Ende eines Comp. *a) beschmierend —, überziehend mit.* — *b) beschmiert —, überzogen mit.* — 2) *m. *Bossirer.*

लेप्य 1) Adj. *a) bossirt.* — *b) zu verunreinigen, zu beflecken.* — 2) *n. *das Bossiren.*

लेप्यकार (Harshaḱ. 109,12) und *लेप्यकृत् m. *Bossirer.*

*लेप्यनारी f. *eine bossirte weibliche Figur.*

लेप्यमय Adj. (f. ई) *bossirt* Hem. Par. 2,179.

*लेप्ययोषित् f. = लेप्यनारी.

*लेप्यस्त्री f. *ein parfümirtes Weib.*

लेय m. λέων, *der Löwe im Thierkreise.*

लेलय् s. u. 3. ली.

लेलेया Instr. Adv. *schwank, in unruhiger Bewegung.*

लेलाय् s. u. 3. ली.

लेलायमाना f. Name *einer der 7 Zungen des Feuers* Mund. Up. 1,2,4. Gṛihjâs. 1,14.

लेलितक s. लेलीतक.

लेलिह् 1) Adj. als Bez. gewisser parasitischer Würmer (कृमि) Kâraka 1,19.3,7. — 2) m. *Schlange.* — 3) f. आ *eine best. Fingerstellung.*

लेलिहान 1) Adj. s. Intens. von 1. लिह्. — 2) m. *a) Schlange.* — *b)* Bein. Çiva's MBh. 14,8,19. Vgl. रेरिहाण. — 3) f. आ *eine best. Fingerstellung.*

लेलीतक *Schwefel* Kâraka 8,5. v. l. लेलितक.

*लेल्य Adj. vom Intens. von 1. ली.

लेवार m. N. pr. eines Agrahâra.

लेश m. 1) *Partikel, Minimum, ein Bischen, Tropfen, ein geringer Theil —, ein geringes Maass von* (Gen. oder im Comp. vorangehend). लेशेन, लेशतस् (am Ende eines Comp. *bei der geringsten Spur von*) und लेश॰ *ganz wenig, — schwach, — kurz.* Bisweilen zum Ueberfluss noch mit लव verbunden. Am Ende eines adj. Comp. f. आ. — 2) *ein best. kleiner Zeittheil, = 2 Kalâ.* — 3) *ein best. Gesang* Hariv. 2,89,82. — 4) in der Rhetorik *a) Anwendung der Vergleichung statt des directen Ausspruches.* Beispiel Veṇis. 31. — *b) Darstellung als Nachtheil, was sonst als Vorzug gilt, und umgekehrt.* — 5) N. pr. eines Fürsten.

लेशिक m. *Grasschneider* Harshaḱ. 45,16 (152,6). 172,17. 178,15.

॰लेशिन् Adj. *mit Theilchen von — versehen* Harshaḱ. 87,7.

लेश्य und लेश्या f. *Licht.*

*लेष्टव्य Partic. fut. pass. von लिश्.

लेष्टु m. *Erdkloss, Erdscholle* Hemâdri 1,264,4.

*लेष्टुघ्न m. und *लेष्टुभेदन m. *Egge* oder *ein anderes Werkzeug zum Zerschlagen der Erdschollen.*

*लेसक m. *Reiter auf einem Elephanten.*

लेह् 1) m. *a) Lecker, Schlürfer.* मधुनो लेहः so v. a. मधुलिह् *Biene* Bhaṭṭ. — *b) Leckmittel, Electuarium, Latwerge.* — *c)* Bez. *einer der zehn Weisen, auf welche eine Eklipse erfolgen kann.* — 2) f. ई *eine best. Krankheit des Ohrläppchens.*

लेहन n. *das Lecken.*

लेहम् Absol. in नीर॰ (Nachtr. 5).

लेहिन् Adj. in *मधुलेहिन्.

*लेहिन (!) m. *Borax.*

लेह्य 1) Adj. *woran man leckt, was man leckend geniesst.* — 2) *n. *Nektar.*

*लैख m. Patron. von लेख.

*लैखाग्रेय m. Patron. von लेखाग्र oder ॰ग्रू.

*लैगवायन m. Patron. von लिगु.

*लैगव्य m. desgl.

*लैगव्यायनी f. Patron. f. zu लैगव्य.

लैङ्ग 1) Adj. *das grammatische Geschlecht betreffend.* — 2) *f. ई *eine best. Pflanze.* — 3) n. Titel eines Purâṇa (Hemâdri 1,537,14) und Upapurâṇa. Auch ॰पुराण n.

लैङ्गिक 1) Adj. *dem Charakteristicum entsprechend, darauf beruhend* (Sây. in der Einleitung zu ṚV. 3,33), *auf einem beweisenden Merkmal beruhend.* — 2) m. *Bildhauer.*

लैङ्गिकभाववाद m. Titel eines Werkes Opp. Cat. 1.

लैङ्गीक Adj. fehlerhaft für लैङ्गिक.

लैङ्गोद्भव n. *die Geschichte von der Entstehung des* Liṅga Bâlar. 29,14.

*लैण्, लैणति (गतिप्रेरणाश्लेषणेषु).

लो 1) *Adj. von लवय्; Nomin. लौस्. — 2) m. N. pr. eines Mannes.

लोक्, लोकते *erblicken, gewahr werden.* — Caus. लोकयति (भाषार्थ oder भासार्थ) 1) *schauen, anschauen, betrachten.* — 2) *erblicken, gewahr werden.* — 3) *erkennen, inne werden.* — Mit अभि Caus. *betrachten, mustern.* — Mit अव 1) *sehen, die Fähigkeit des Sehens besitzen.* — 2) *hinschauen, hinsehen.* — Caus. (hierher अवलोक्य und अवलोकित; Med. metrisch) 1) *aufschauen, hinschauen, hinsehen.* — 2) *hinsehen nach, sehen auf, ansehen, anblicken, beschauen, betrachten, mustern;* mit Acc. — 3) *hinsehen nach,* so v. a. *achten auf, sich umsehen nach.* — 4) in der Astrol. *anblicken* vom *adspectus* planetarum. — 5) *gnädig anblicken.* —

6) *erblicken, gewahr werden.* — Mit समव Caus. 1) *hinschauen, sich umsehen.* — 2) *hinsehen nach, beschauen, betrachten, mustern.* — 3) *erblicken, gewahr werden.* — Mit आ 1) *hinsehen nach, schauen auf;* mit Acc. — 2) *erblicken.* — Caus. (hierher आलोक्य und आलोकित; Med. metrisch) 1) *sehen, vor Augen haben.* हृदि so v. a. *denken an.* — 2) *hinsehen, hinschauen.* — 3) *anblicken, ansehen, betrachten, beschauen.* — 4) *gnädig anblicken.* — 5) in der Astrol. *ansehen* vom *adspectus* planetarum. — 6) *hinsehen auf,* so v. a. *zielen auf* (Acc.). — 7) *untersuchen, prüfen, studiren.* Auch mit Hinzufügung von धिया oder बुद्धया. — 8) *erblicken, gewahr werden, erfahren, erkennen, — als* (mit doppeltem Acc.). — 9) स्वप्नम् *einen Traum haben.* — आलोक्य Pañcat. 78,14 fehlerhaft für आलोड्य. — Mit प्र Caus. *in der Ferne erblicken.* प्रालोक्य Kâd. 2,104,4 (128,8). v. l. आलोक्य. — Mit समा Caus. 1) *hinschauen, — auf, — nach, anblicken, anschauen.* — 2) *vor Augen haben, in Betracht ziehen.* — 3) *erblicken, gewahr werden, erkennen als* (mit doppeltem Acc.). — Mit उद् Caus. Med. *hinaufblicken zu* (Acc.). — Mit परि Caus. *sich umsehen, umherschauen; rings beschauen.* — Mit वि 1) *anblicken, ansehen.* — 2) *prüfen, studiren.* — Caus. (hierher विलोक्य, विलोक्यते und विलोकित) 1) *sehen, die Fähigkeit des Sehens besitzen* zu Spr. 3895. — 2) *hinschauen, hinsehen, — nach, ansehen, anblicken, beschauen, betrachten.* — 3) *sein Augenmerk richten auf, beobachten, prüfen, studiren.* — 4) *hinsehen auf,* so v. a. *Rücksicht nehmen auf* (Acc.). — 5) *erblicken, gewahr werden; Pass. sichtbar sein.* — 6) *hinübersehen über* (Acc.). — Mit प्रवि Caus. 1) *hinschauen, hinblicken, betrachten, beschauen, beobachten* (astronomisch). — 2) *in Gedanken betrachten, erwägen.* — 3) *erblicken, gewahr werden, sehen* Ind. St. 14,389. — Mit सम् Du. mit उभयतस् *einander anblicken.*

लोक^{3} (ursprünglich wohl उलोक^{3}) m. (adj. Comp. f. आ) 1) *freier Platz, das Freie; Raum* überh., *Platz, Stelle; freies Gebiet, freie Bewegung.* लोक^{3}, उरु लोक^{3} mit कर् oder अनु-नी *Raum —, Luft —, Freiheit schaffen, — gewähren.* लोके mit Gen. *statt.* — 2) *Zwischenraum.* — 3) *Strecke, Gebiet, Land.* — 4) *der grosse Raum, die Welt, Weltraum, jede imaginäre Welt;* insbes. *Himmel, Stelle im Himmel.* अयं लोक^{3}: *diese Welt.* इह लोके *hier auf Erden.* असौ oder परो लोक^{3}: *jene Welt.* Unter *zwei Welten* versteht man *Himmel und Erde,* unter *drei Welten — diese und den Luftraum* oder *die Unterwelt.* Es werden *Welten* von verschiedener Art und Zahl angenommen; insbes. *sieben.* — 5) Bez. *der Zahl sieben.* — 6) *die Erde.* लोके *hier auf Erden,* कृत्स्ने लोके *auf der ganzen Erde.* — 7) Sg. und Pl. *die Leute, die Menschen, das Volk* (auch im Gegensatz zum *Fürsten*). — 8) Pl. *die Männer* (im Gegensatz zu den *Frauen*). — 9) *Gemeinschaft, Gesellschaft;* insbes. am Ende eines Comp. zur Bildung von Collectiven. — 10) *das gemeine Leben* (oft im Gegensatz zur *Wissenschaft,* insbes. *der heiligen, dem* Veda); *weltliche Angelegenheiten.* लोके *im gemeinen Leben, in der Sprache des Volkes.* — 11) *Sehkraft* in चतुर्^{3}लोक. — 12) लोकानां सामनी und लोकानां व्रतानि Namen von Sâman Ârsh. Br. — 13) Taitt. Âr. 6,7,1 fehlerhaft für लोग^{3}.

लोककण्टक m. *ein Dorn für die Menschen, ein schädlicher Mensch.*

लोककर्तृ Nom. ag. *Schöpfer der Welt,* Bein. 1) Brahman's. — 2) Vishṇu's. — 3) Çiva's.

लोककल्प 1) Adj. *a) weltähnlich, in der Gestalt der Welt auftretend.* — *b) von den Menschen angesehen —, gehalten für* (Nomin.). — 2) m. *Weltperiode.*

लोककान्त 1) Adj. *von Jedermann gern gesehen, Jedermann gefallend.* — 2) *f. आ *eine best. Heilpflanze* Râgân. 5,28.

लोककाम Adj. *sich nach einer best. Welt sehnend* 77,30.

लोककार m. *Schöpfer der Welt* als Beiw. Çiva's.

लोककृत् (auch wohl उलोककृत्) 1) Adj. *Raum schaffend, Luft machend, befreiend.* — 2) m. *Schöpfer der Welt.*

लोककृत्नु (wohl उलोककृत्नु) Adj. = लोककृत् 1).

लोकक्षित् Adj. *den Himmel bewohnend.*

लोकगति f. *das Thun und Treiben der Menschen.*

लोकगाथा f. *ein im Munde des Volkes lebender Vers.*

लोकगुरु m. *Lehrer der Welt, — des Volkes.*

लोकचक्षुस् n. 1) Pl. *die Augen der Menschen.* — 2) **das Auge der Welt, die Sonne.* Angeblich m.

लोकचर Adj. *die Welten durchwandernd.*

लोकचारित्र n. *der Hergang in der Welt.*

लोकचारिन् Adj. *die Welten durchwandernd.*

*लोकजननी f. *die Mutter der Welt,* Bein. der Lakshmi.

लोकजित्^{3} 1) Adj. *a) Gebiet gewinnend.* — *b) den Himmel gewinnend.* लोकजितं स्वर्गम्^{3} so v. a. स्वर्गलोकजितम्; vgl. Gop. Br. 1,5,25 (S. 88, Z. 5). — 2) *m. Bein. eines Buddha.

लोकज्ञ Adj. *die Welt —, die Menschen kennend.* Nom. abstr. °ता f.

*लोकज्येष्ठ Adj. *der vorzüglichste unter den Menschen* als Beiw. Buddha's.

लोकतत्त्व n. *Kenntniss der Welt, Menschenkenntniss.*

लोकतन्त्र n. *der Lauf der Welt.*

लोकतस् Adv. 1) *von Seiten der Leute, von den Leuten, aus dem Gerede der Leute* R. 2,36,30. Kathâs. 43,139. Chr. 113,27. 130,25. — 2) am Ende eines Comp. *von Seiten der Gemeinschaft von.* ज्ञाति° *von Seiten der Verwandten* Varâh. Bṛh. S. 52,8. — 3) *wie üblich* Çâṅkh. Gṛhj. 4,19.

लोकता f. MBh. 7,6519 fehlerhaft (zu lesen गत्ता सलोकताम्). Vgl. तल्लोक (Nachtr. 5).

*लोकतुषार m. *Kampfer.*

लोकत्रय n. (44,25) und °त्रयी f. (Spr. 2653) *die drei Welten: Himmel, Erde und Luftraum* (oder *Unterwelt*).

लोकदम्भक Adj. *die Leute betrügend.*

लोकद्वेषण Adj. *den Menschen Schaden bringend* R. 2,109,7.

लोकद्वय n. *die beiden Welten: Himmel und Erde* Kâm. Nîtis. 7,55. 10,24. Râgat. 5,184.

लोकद्वार n. *das Thor zum Himmel.*

लोकद्वारीय n. Name eines Sâman.

लोकधर्म m. *eine weltliche Sache* Lalit. 9,13.

लोकधातृ Nom. ag. 1) *Schöpfer der Welt* als Beiw. Çiva's. — 2) f. °धात्री Bein. *der Erde* (!) Kâṇḍân. 40,10. Vielleicht ist लोकधत्री zu lesen; vgl. लोकधारिणी.

लोकधातु m. f. *Weltregion, Welttheil* Vaidârabhâṭ. 24,11. 27,20. Saddh. P. Kâraṇḍ. 13,22. 17,6.

लोकधात्वीश्वरी f. Bein. der Mârîcî, Gattin Vairokana's Sâdhanam. 83.

लोकधारिणी f. Bein. *der Erde* Taitt. Âr. 10,1,3.

1. **लोकनाथ** m. 1) *Herr der Welten,* Bein. Brahman's, Vishṇu-Kṛshṇa's, Çiva's, der Götter überh. und der Sonne. — 2) *Beschützer des Volkes, Fürst, König* Spr. 7713. — 3) **ein* Buddha. — 4) Bein. Avalokiteçvara's Râgat. 1,138. Ind. Antiq. 9,192. — 5) *eine best. Mixtur* Rasendrak. 83. — 6) N. pr. *a)* eines Buddha. — *b)* eines Autors.

2. **लोकनाथ** Adj. *unter dem Schutze der Menschen stehend* Spr. 7713.

लोकनाथचक्रवर्तिन् m. N. pr. eines Scholiasten.

लोकनाथभट्ट m. N. pr. eines Autors Burnell, T.

लोकनाथरस m. *eine best. Mixtur.*

लोकनायक m. *Führer der Welten* (die Sonne) Hemâdri 1,615,8.

लोकनिन्दित Adj. *von Jedermann getadelt.*

लोकनेतृ Nom. ag. *Führer der Welten* (Çiva).

लोकप m. 1) *Hüter einer Welt.* — 2) *Welthüter* (deren acht).

लोकपक्ति f. *die geistige Entwickelung der Welt.*

लोकपङ्क्ति f. fehlerhaft für लोकपक्ति.

लोकपति m. 1) *der Herr der Welt*, Bein. Brahman's und Vishṇu's. — 2) *Gebieter über das Volk, Fürst, König.*

लोकपथ m. *ein allgemeiner Weg, die gewöhnliche Art und Weise.*

लोकपद्धति f. *ein allgemeiner Weg.*

लोकपार्य m. N. pr. eines Mannes B. A. J. 1,219.

लोकपाल m. 1) *Welthüter*, deren bei Manu und später vier oder acht angenommen werden, je nachdem vier oder acht Weltgegenden gezählt werden; ausnahmsweise auch fünf Kâd. 2,129,6 (158,12). — 2) *Hüter des Volkes, Fürst, König.* — 3) N. pr. verschiedener Fürsten Bhadrab. 4,38. 42. — 4) *das Hüten des Volkes* (!).

लोकपालक m. = लोकपाल 1) und 2).

लोकपालता f. und °पालत्व n. Nom. abstr. zu लोकपाल 1).

लोकपालाष्टकदान n. Titel eines Werkes Burnell, T.

लोकपालिनी f. *Welthüterin*, Bein. der Durgâ Kautukar. 97.

लोकपितामह m. Bein. Brahman's.

लोकपुण्य N. pr. einer Oertlichkeit Râǵat. 7,1251.

लोकपुरुष m. *die personificirte Welt.*

लोकपूजित 1) Adj. *allgemein geehrt.* — 2) m. N. pr. eines Mannes.

लोकप्रकाश m. (Bühler, Rep. No. 339) und °क n. Titel von Werken.

*लोकप्रकाशन m. *Erleuchter der Welt, die Sonne.*

लोकप्रत्यय m. *allgemeine Geltung, Landläufigkeit.*

लोकप्रदीप m. N. pr. eines Buddha.

लोकप्रवाद m. *ein allgemein gebrauchter —, landläufiger Ausspruch, — Spruch.*

लोकप्रसिद्धि f. *allgemeine Geltung.* Instr. *nach der herrschenden Gewohnheit.*

लोकबन्धु m. *der allgemeine Freund*, Bein. Çiva's und **der Sonne.*

*लोकबान्धव m. dass., Bein. *der Sonne.*

*लोकबाह्य Adj. *aus der menschlichen Gesellschaft ausgeschlossen.*

लोकबिन्दुसार n. Titel des letzten der 14 Pûrva bei den Ǵaina.

लोकभर्तृ Nom. ag. *Erhalter —, Ernährer des Volkes.*

लोकभोज् Adj. *Raum einnehmend.*

लोकभावन und °भाविन् Adj. *die Welt —, die Menschen fördernd, den M. Heil bringend.*

लोकमय Adj. (f. ई) 1) *geräumig.* — 2) *die Welt in sich enthaltend.*

लोकमर्यादा f. *die Schranken der Welt* LA. 87,8.

लोकमल्लदेवी f. N. pr. einer *Fürstin* Ind. Antiq. 7,16.

लोकमल्लेश्वर m. Bein. Kṛshṇa's Bhag. 10,8.

लोकमातृ f. *Mutter der Welt* Spr. 7819 (Bein. der Gaurî).

लोकमातृका f. dass. Pl. Hemâdri 1,140,22.

लोकंपृण 1) Adj. *die Welt erfüllend, überallhin dringend.* — 2) f. आ Bez. *a) der gewöhnlichen zum Bau des Feueraltars dienenden Backsteine, die mit dem allgemeinen Spruch* लोकं पृण *u. s. w. aufgesetzt werden*, Âpast. Çr. 16,14. 33. 17,24. 25. Ǵaim. 5,3,20. — *b) des Spruches* लोकं पृण *u. s. w.*

लोकयात्रा f. 1) *das gewöhnliche Thun und Treiben, Handel und Wandel* Varâh. Joc. 4,25. — 2) *das tägliche Brot, Lebensunterhalt.*

*लोकयात्रिक als Erklärung von देवयु.

लोकरक्त m. *Hüter des Volkes, Fürst.* °रक्ताधिराज m. *das Haupt aller Fürsten.*

लोकरञ्जन n. *das Zufriedenstellen der Menschen* 211,1.

लोकरव m. *das Gerede der Leute.*

लोकलेख m. *ein gewöhnlicher Brief, Alltagsbrief.*

लोकलोचन n. 1) *das Auge der Welt, die Sonne* Vâsav. 221,5. Angeblich m. — 2) Pl. *die Augen der Menschen.*

लोकवत् Adv. *wie im Alltagsleben* Ǵaim. 1,2,20. Comm. zu TS. Prât.

लोकवत्स् Adj. *die Welten enthaltend.*

लोकवर्तन n. *das Mittel, wodurch die Welt besteht.*

लोकवाद m. *das Gerede der Welt.*

लोकवाधिन् Adj. *Raum einnehmend* Çulbas. 2,42.

लोकवार्त्ता f. *Gerücht.*

लोकविकुष्ट Adj. *worüber Jedermann aufschreit.*

लोकविज्ञात Adj. *allgemein bekannt.*

लोकविद् Adj. 1) *Raum —, Freiheit besitzend, — gewährend, verschaffend* Maitr. S. 1,2,15 (25, 10). — 2) *die Welten kennend.* — 3) *die Welt kennend* (ein Buddha) Kâraṇḍ. 14,13. 15,14.

लोकविद्विष्ट Adj. *allgemein verhasst.*

लोकविधि m. 1) *Gründer der Welt.* — 2) *die in der Welt geltende Ordnung.*

लोकविनायक m. Pl. *eine best. Klasse von Krankheitsdämonen.*

लोकविन्दु Adj. = लोकविद् 1).

लोकविरुद्ध Adj. *notorisch im Widerspruch stehend* Vâmana 2,2,28.

लोकविरोध m. *das im Widerspruch Stehen mit der Ansicht des Volkes.*

लोकविश्रुत Adj. *allgemein bekannt.*

लोकविसर्ग m. 1) *das Aufhören —, Ende der Welt.* — 2) *Schöpfung der Welt* Bhâg. P. 3,8,33.

लोकविसर्गिक Adj. (f. ई) *auf das Schaffen der Welt gerichtet* MBh. 12,347,73.

लोकविसर्गिन् Adj. *die Welt schaffend* MBh. 12,13522.

लोकविस्तर m. *allgemeine Verbreitung.*

लोकवीर m. Pl. *sämmtliche Helden der Erde.*

लोकवृत्त n. *die allgemeine Sitte; das Verfahren des grossen Haufens, — der Unterthanen* MBh. 2, 55,6. 4,4,8.

लोकवृत्तान्त m. *der Hergang in der Welt.*

लोकव्यवहार m. 1) dass. — 2) *die herkömmliche, gewöhnliche Benennung* P. 1,2,53, Sch.

लोकव्रत n. 1) *die allgemein verbreitete Weise, — Art und Weise zu leben.* — 2) Name verschiedener Sâman.

लोकशब्द m. *das Geräusch der Welt, der Lärm des Tages* Durgâtan. 43.

लोकश्रुति f. *allgemeines Bekanntsein, allgemeine Verbreitung.*

लोकसंव्यवहार m. *Verkehr mit der Welt, Handel und Wandel.*

लोकसंसृति f. *die Wanderung durch die Welt, Jmds Schicksale.*

लोकसंकर m. *eine Verwirrung —, ein Durcheinander in Bezug auf die Menschen, das Spielen einer falschen Rolle.*

लोकसंक्षय m. *der Untergang der Welt.*

लोकसंग्रह m. 1) *die aus dem Verkehr mit Menschen gewonnene Erfahrung.* — 2) *das Gewinnen der Menschen* Bhag. 3,20. Spr. 3735, v. l. — 3) *die Gesammtheit der Welten* VP. 1,2,56.

लोकसंग्राहिन् Adj. *die Menschen gewinnend.*

लोकसंनि Adj. *Raum —, Freiheit schaffend* Vaitân.

लोकसंपन्न Adj. *mit der Welt vertraut, lebensklug* MBh. 2,38,21.

लोकसाक्षिक Adj. *von der Welt —, von Andern bezeugt.* °म् Adv. *vor Zeugen.*

1. लोकसाक्षिन् m. *der Zeuge der Welt, —von Allem.*

2. लोकसाक्षिन् Adj. = लोकसाक्षिक.

लोकसात् Adv. mit कर् *zum Gemeingut machen.*

लोकसाधक Adj. *Welten bildend, — schaffend.*

लोकसाधारण Adj. *banal* (Rede) Daçak. 31,10.

लोकसामन् n. Name eines Sâman.

लोकसिद्ध Adj. *gewöhnlich, gemein.*

लोकसीमातिवर्तिन् Adj. *die Grenzen des Alltäglichen überschreitend, ungewöhnlich, übernatürlich.*

लोकसुन्दर 1) Adj. (f. ई) *allgemein für schön geltend.* — 2) m. N. pr. eines Buddha.

लोकस्थल n. *ein Fall des gemeinen Lebens.*

लोकस्थिति f. 1) *Bestand der Welt.* — 2) *ein allgemein geltendes Gesetz.*

लोकस्पृ̈त् Adj. = लोकसंनि.

लोकस्मृत् Adj. v. l. für लोकस्पृत्. Angeblich = पृथिवीलोकस्य स्मर्ता.

लोकहास्य Adj. *ein Gegenstand des allgemeinen Spottes seiend.* Nom. abstr. °ता f. Kathâs. 61,6. 277. 63,194.

लोकहित n. *das Heil der Welt* Çâk. 64,21, v. l. 194.

लोकाकाश m. *der Weltraum.*

लोकाक्षि und °न् m. N. pr. eines Lehrers.

लोकाचार m. *das gewöhnliche Thun und Treiben, Herkommen, die allgemeine Sitte.*

लोकातिग, लोकातिशय und लोकातीत (Kâd. 2, 99,19) Adj. = लोकसीमातिवर्तिन्.

लोकात्मन् m. *die Seele der Welt.*

लोकादि m. *der Anfang der Welt, so v. a. der Schöpfer d. W.*

लोकाधार Adj. (f. आ) *auf das Volk —, auf die Unterthanen sich stützend* Spr. 5870.

लोकाधिप m. *ein Oberherr der Welt, ein Gott.*

लोकाधिपति m. *der Oberherr der Welt.*

लोकानुकम्पक Adj. *Mitleid habend mit der Welt* Lalit. 217,3. 12.

लोकानुग्रह m. *das Heil der Welt, — des Volkes.*

लोकानुराग m. *die Liebe der Menschen, die allgemeine Liebe.*

लोकानुवृत्त n. *der Gehorsam des Volkes* Spr. 3093.

लोकानुवृत्ति f. *das Sichrichten nach Andern, Abhängigkeit von A.* Çiç. 18,64.

लोकान्तर n. *die andere Welt, das Jenseits.* °रं गम् oder या *sich in's Jenseits begeben, sterben.*

लोकान्तरिक Adj. (f. ई) *zwischen den Welten wohnend, — gelegen.*

लोकान्तरित Adj. *hingeschieden, gestorben* Kâd. 2,116,2 (143,1).

लोकापवाद m. *der Tadel der Welt, eine üble Nachrede.*

लोकाभिलषित 1) Adj. *allgemein begehrt, — geliebt.* — 2) m. N. pr. eines Buddha (°लाषित gedr.).

लोकाभिलाषित (fehlerhaft für °लषित) und *°लाषिन् m. N. pr. eines Buddha.

लोकाभ्युदय m. *das Heil der Welt.*

लोकायत 1) Adj. *materialistisch.* — 2) m. *ein Materialist.* — 3) n. *der Materialismus, die Lehre des Kârvâka.*

*लोकायतन (!) m. *ein Materialist.*

लोकायतिक m. 1) dass. — 2) etwa *ein welterfahrener Mann* MBh. 1,70,46 = Hariv. 14068.

लोकायतिकपक्षनिरास m. Titel eines Werkes Opp. Cat. 1.

लोकायती Adv. mit कर् *für materialistisch halten.*

लोकायन Adj. etwa *zu dem die Welt hinstrebt, in den die Welt aufgeht.*

लोकार्यपञ्चाशत् f. Titel eines Stotra Opp. Cat. 1.

लोकालोक 1) Sg. n. und Du. m. *die Welt und die Nichtwelt.* Sg. m. wohl fehlerhaft. — 2) m. Bez. *des mythischen Gebirges, das die Welt von der Nichtwelt trennt, des Walles am Ende der Welt, der von der einen Seite hell, von der anderen dunkel ist,* Çiç. 16,83.

लोकालोकिन् Adj. *die Welten durchschauend* Çiç. 18,98.

लोकावेक्षण n. *die Sorge um das Volk.*

लोकि̈न् 1) Adj. *die beste Welt besitzend* (nach dem Comm.). — 2) m. Pl. *die Bewohner der Welten.*

लोकेश m. 1) *Herr der Welt.* — 2) *Bein. Brahman's.* — 3) *Quecksilber* Râgân. 13,108. — 4) N. pr. eines Buddha.

लोकेश्वर̈ m. 1) *Herr der Welt.* — 2) Bein. Avalokiteçvara's Ind. Antiq. 9,180. 192. — 3) N. pr. eines Buddha. Auch °राज.

लोकेश्वरशतक n. Titel eines Gedichts J. R. A. S. 1875, S. 23.

*लोकेश्वरात्मजा f. N. pr. einer buddh. Göttin.

लोकेष्टका f. Bez. *bestimmter Backsteine* Âpast. Çr. 17,9. Vgl. लोगेष्टका.

लोकेष्टि f. *eine best.* Ishṭi.

लोकैकबन्धु m. *der einzige Freund der Welt,* Beiw. Gotama's und Çâkjamuni's.

लोकैषणा̈ f. *das Verlangen nach dem Himmel* Çat. Br. 14,6,4,1. 7,2,26. Çâṅk. zu Bâdar. 3,4,9. Comm. zu Njâjas. 4,1,62.

लोकोक्तमुक्तावली f. Titel eines Werkes Burnell, T.

लोकोक्ति f. *Gerede der Leute* (Paṅkad.); *ein landläufiger Ausspruch, Sprüchwort.*

लोकोत्तर 1) Adj. (f. आ) *über das Alltägliche hinausgehend, ungewöhnlich, ausserordentlich* Spr. 7733. Am Anf. eines Comp. als Adv. Hem. Par. 1, 205. — 2) m. *ein ungewöhnlicher Mensch.*

*लोकोत्तरपरिवर्त m. Titel eines Werkes.

लोकोत्तरवादिन् m. Pl. *eine best. buddhistische Schule* Mahâvastu (ed. Senart) 2,13.

लोकोद्धार n. N. pr. eines Tîrtha.

लोकोपकार m. *ein Nutzen für's Volk* Paṅkad.

लोकोपकारिन् Adj. *dem Volke nützend* Paṅkad.

लोक्य 1) Adj. (f. आ) *a) Gebiet —, freie Stellung gewährend.* — *b) über die ganze Welt verbreitet* MBh. 13,30,32. — *c) die Gewinnung des Himmels bezweckend.* — *d) statthaft, ordentlich, üblich, richtig, wirklich.* — *e) gewöhnlich, alltäglich* MBu. 5, 123,7. — 2) n. *eine freie Stellung.*

लोक्यता̈ f. *das Erlangen einer besseren Welt* (nach dem Comm.).

लोग̈ m. *Erdkloss, Scholle.*

*लोगान m. N. pr. eines Mannes.

लोगेष्टका̈ f. *ein aus einem Erdkloss bestehender Backstein.* Vgl. लोकेष्टका.

लोच्, लोचते (दर्शने). Simplex nicht zu belegen. — Caus. लोचयति (भाषार्थ oder भासार्थ). Simplex nicht zu belegen. — Mit आ *eine Betrachtung anstellen.* — Caus. Act. Med. (metrisch). 1) *vor Augen führen, sehen machen.* — 2) *sich Etwas vor Augen halten, dem Geiste vorführen, erwägen, eine Betrachtung anstellen.* Hierher आलोच्य, आलोचित (auch n. impers. Vâsav. 240,3) und आलोचितवत्. — Mit अन्वा Caus. *sich Etwas vor Augen halten, dem Geiste vorführen, in Erwägung ziehen.* — Mit अवा *eine Betrachtung anstellen* Bhaṭṭ. — Mit पर्या Caus. (hierher °लोच्य, °लोचित und °लोचितवत्) *sich Etwas vor Augen halten, dem Geiste vorführen, in Erwägung ziehen, eine Betrachtung anstellen* zu Spr. 3567. — Mit समा Caus. dass. — Mit उद् in *उल्लोच. — Mit निस् Caus. (निर्लोच्य) *in Erwägung ziehen, eine Betrachtung anstellen.* — Mit वि in 1. विलोचन.

*लोच n. *Thränen.*

लोचक 1) *Adj. *unvernünftig, dumm.* — 2) m. *a) *ein dunkles Kleid.* — *b) Augenstern* Çiç. 4,35. — *c) *Lampenruss.* — *d) *Fleischklumpen.* — *e) *ein best. Stirnschmuck der Frauen.* — *f) *ein best. Ohrschmuck.* — *g) *Bogensehne.* — *h) *Musa sapientum.* — *i) *schlaffe Haut* oder *schlaffe Augenlider.* — *k) *eine abgestreifte Schlangenhaut.* — 3) f. लोचिका *ein best. Gebäck.*

लोचन 1) Adj. *erhellend, erleuchtend.* — 2) m. N. pr. eines Autors. — 3) f. आ N. pr. einer buddhistischen Göttin. — 4) *f. ई *eine best. Pflanze*

Râǵan. 3,19. — 3. n. *a) Auge.* Am Ende eines adj. Comp. f. आ. — *b)* Titel eines Werkes Opp. Cat. 1. °व्याख्या f., °व्याख्यकौमुदी f. und °व्याख्यानाञ्जन n. ebend.

लोचनकार m. *der Verfasser des Lokana.*

लोचनगोचर Adj. (f. आ) *im Bereich der Augen seiend* 175,17.

लोचनत्रयपथ m. *der Bereich der drei Augen (Çiva's)* 290,2.

लोचनपथ m. *der Bereich der Augen.*

लोचनपरुष Adj. *wild blickend* Daçak. 14,6.

लोचनपात m. = लोचनापात Spr. 5974, v. l.

लोचनमय Adj. (f. ई) *aus Augen bestehend* Kâd. 157,4 (274,13).

*लोचनहित 1) Adj. *den Augen heilsam.* — 2) f. आ *a) ein best. Präparat* Râǵan. 13,90. — *b) Dolichos uniflorus* Râǵan. 5,69.

लोचनाञ्चल m. (adj. Comp. f. आ) *Augenwinkel* Spr. 2545. Comm. zu Çâk. (Pischel) 16,2. Fehlerhaft लोचनाञ्जल Çâṅk. zu Çâk. 23.

लोचनापात m. *Blick* Spr. 5974.

*लोचनामय m. *Augenkrankheit.*

लोचनोड्डारक N. pr. eines Dorfes.

लोचनोत्स N. pr. einer Oertlichkeit.

*लोचमर्कट m. und *लोचमस्तक m. *Celosia cristata.* Letzteres = अजमोदा nach Bhâvapr. 1,165.

1.*लोट्, लोटति (उन्मादे).

2. लोट् *die Personalendungen des Imperativs, der Imperativ* 237,6.

लोट 1) in *उपलोट und शकलोट. — 2) *f. आ *Sauerampfer* Râǵan. 5,101.

लोठन n. Nom. act. v. l. für लोडन.

लोटिका f. 1) **Sauerampfer.* — 2) N. pr. einer Prinzessin.

*लोटुल m. = अनिलोटक.

*लोठ्, लोठति (धैर्त्ये, पूर्वभावे, स्वप्ने, दीप्तौ).

*लोठ m. Nom. act. von लुठ्.

लोठन 1) m. N. pr. eines Mannes. — 2) n. *das Wackeln* (des Kopfes) Karaka 6,3. Bhâvapr. 3,69.

*लोड्, लोडति (उन्मादे).

लोडन n. *das Belästigen.*

लोड्य in अङ्क°, अङ्ग°, ग°, गा° und गि°.

*लोणातृण n. *eine Grasart* Râǵan. 8,138.

*लोणा und *लोणाम्ला f. *Oxalis pusilla* Râǵan. 5,101.

*लोणार m. *eine Art Salz* Râǵan. 6,254.

लोणिका f. 1) *Portulacca oleracea* Madanav. 78, 52. — 2) **Oxalis pusilla.*

लोणितक m. N. pr. eines Dichters.

लोणी f. in अम्ललोणी.

लोणीका f. = लोणिका 1) Karaka 1,27.

*लोत 1) m. *a) Thränen.* — *b) Zeichen.* — 2) n. *Beute, geraubtes Gut.*

*लोत्र n. 1) *Thränen.* — 2) *Beute, geraubtes Gut.*

लोदी N. pr. eines Geschlechts.

लोध m. 1) wohl *ein best. rothes Thier.* Nach Sâj. Adj. = लुब्ध. — 2) *= लोध्र.

लोध und *लोधक m. *Symplocos racemosa* Râǵan. 6,211. Bhâvapr. 1,178.

लोधतिलक n. in der Rhetorik *eine best. Form der Upamâ, eine Species der Saṁsṛshṭi.*

*लोधपुष्प m. *Bassia latifolia* Râǵan. 11,92.

लोप 1) m. *a) Abtrennung, Wegfall, Abfall* (eines Lautes, eines Suffixes); *Mangel, Verlust, das Fehlen, Unterbrechung, Störung, das zu Nichte Werden.* — *b) das Entwenden.* — 2) f. लोपा *a) ein best. Vogel* TS. 5,5,18,1. — *b)* = लोपामुद्रा.

लोपक 1) Adj. am Ende eines Comp. *unterbrechend, zu Nichte machend.* — 2) f. लोपिका *eine Art Gebäck* Agni-P. 40,11. Hemâdri 1,654,19. Vgl. उल्लापिक.

लोपन n. 1) *das Verletzen* (eines Gelübdes). — 2) **Mund* Gal. Richtig लपन.

लोपम् Absol. *plündernd, bestehlend;* mit Acc. Naish. 7,59.

लोपाक m. *eine Art Schakal* Karaka 1,27. 6,9.

*लोपापक 1) m. dass. — 2) f. °पिका *das Weibchen davon.*

लोपामुद्रा f. N. pr. der Gattin Agastja's.

लोपामुद्रापति und °मुद्रासत्कृत m. Bein. Agastja's.

लोपाश m. *Schakal, Fuchs* oder *ein ähnliches Thier.*

*लोपाशक (mit स fehlerhaft) 1) m. N. pr. eines Mannes. — 2) f. °शिका *a) das Weibchen eines Schakals.* — *b) Fuchs.*

लोपिन् Adj. 1) am Ende eines Comp. *Einbusse bewirkend, beeinträchtigend.* — 2) *einem Ausfall unterworfen, einen A. erleidend* TS. Prât. Vgl. मध्यमपद°.

लोप्तर् Nom. ag. 1) m. *Unterbrecher, Beeinträchtiger.* — 2) f. लोप्त्री *ein Klumpen Teig.*

लोप्त्र n. *geraubtes* oder *gestohlenes Gut, Beute* 212,14.

लोप्य Adj. 1) *abzuwerfen, wegzulassen* (in grammatischem Sinne). — 2) *an einem unzugänglichen Orte befindlich* (nach Mahidh.).

लोभ m. 1) *Verwirrung* in 1. अलोभ 1). — 2) *Verlangen nach* (Gen., Loc. oder im Comp. vorangehend). — 3) *heftiges Verlangen,* so v. a. *Ungeduld* 52,11. — 4) *Gier, Habsucht.* Personificirt als ein Sohn der Pushṭi oder des Dambha und der Mâjâ.

लोभन 1) *Adj. *verlockend, reizend.* — 2) *f. ई *eine Art Sphaeranthus* Râǵan. 5,20. — 3) n. *a) das Locken, Verlocken, der Versuch Jmd zu verführen.* — *b) *Gold.*

लोभनीय Adj. *verlockend, reizend,* — *durch* oder *für* (im Comp. vorangehend). Superl. °तम.

लोभमञ्जरी f. Spottname einer Hetäre Daçak. 65,7.

लोभशून्य Adj. *frei von Habsucht.* Nom. abstr. °त्व n. Vishṇus. 2,17.

लोभायन (!) m. Patron. Auch Pl. Vgl. आलोकायन.

लोभिन् Adj. 1) *gierig nach* (im Comp. vorangehend). Nom. abstr. °लोभिता f. Kâmpaka 470. Ohne Object *gierig, habsüchtig.* — 2) am Ende eines Comp. *verlockend, reizend.*

*लोभ्य 1) Adj. = लोभनीय. — 3) m. *Phaseolus Mungo.*

लोम am Ende einiger Compp. = लोमन्. *n. angeblich *Schweif.*

लोमक 1) am Ende einiger Compp. = लोमन्. — 2) *m. N. pr. eines Mannes.

*लोमकर्णी f. *eine best. Pflanze* Râǵan. 12,155.

*लोमकर्ण m. *Hase* Bhâvapr. 2,7.

*लोमकागृक् n. N. pr.

*लोमकिन् m. *Vogel.*

लोमकोट m. *Laus.*

लोमकूप m. *Haargrübchen, Pore der Haut.*

लोमगर्त m. dass.

*लोमघ्न n. *krankhaftes Ausfallen der Haare.*

लोमटक m. *Fuchs* Çilâñka 2,43.

लोमतस् Adv. *an der Haarseite* (eines Felles; Gegensatz मांसतस्) Mân. Çr. 1,5,1.

लोमद्वीप m. *eine Art parasitischer Würmer* Karaka 1,19. 3,7.

लोमधि oder स° m. N. pr. eines Fürsten.

लोमन् n. *Haar am Körper der Menschen und Thiere* (in der Regel mit Ausschluss der langen Kopf- und Barthaare, der Mähne und des Schweifes; nach H. aber auch *Schweif*). भरद्वाजस्य लोमनी Namen von Sâman Ârsh. Br.

*लोमन m. n. gaṇa अर्धर्चादि.

लोमपाद m. N. pr. eines Fürsten der Aṅga. *°पुर und *°पुरी f. (Gal.) Bein. der Stadt Kampâ.

लोमप्रवाक्तिन् Adj. *haarscharf* (Pfeil) MBh. 6, 48,57.

*लोमफल n. *die Frucht der Dillenia indica* Râǵan. 11,97.

लोममणि m. *ein Amulet aus Haaren.*

लोमयूक m. *Laus.*

लोमरुह् Adj. (f. या) *worauf wieder Härchen wachsen* Kâraka 6,13.

*लोमलताधार m. *Bauch* Gal.

लोमवत् Adj. *behaart.*

लोमवाहन Adj. = लोमवाहिन्, wie die v. l. hat.

लोमवाहिन् Adj. *haarscharf* (Pfeil).

लोमविवर n. 1) *Haargrübchen, Pore der Haut.* — 2) = रोमविवर 2) Kâraṇḍ. 65,23.

लोमविष Adj. *dessen Gift in den Haaren steckt.*

लोमवेताल m. *ein best. Dämon.*

लोमश 1) Adj. (f. ई) *a) behaart* (am Körper), *stark behaart, haarig.* Nom. abstr. लोमशत्व n. Ind. St. 13,389. — *b) Thierhaare enthaltend.* — *c) in wolligen Thieren* (Schafen u. s. w.) *bestehend* (Reichthum). — *d) bewachsen mit Gras* u. s. w. — 2) m. *a) *Widder* Râgân. 19,43. — *b)* N. pr. α) eines Ṛshi. — β) einer Katze. — 3) m. oder n. *eine best. Heilpflanze* oder *deren Wurzel* Kâraka 6,27. — 4) *f. या *a) Fuchs* Râgân. 19,51. — *b) Aeffin.* — *c) Nardostachys Jatamansi.* — *d) Leea hirta.* — *e) Carpopogon pruriens.* — *f) Sida cordifolia* und *rhombifolia.* — *g) Cucumis utilissimus* Râgân. 6, 52. Bhâvapr. 1,168. — *h)* = ऋषभ Râgân. 7,204. — *i) eine Art Valeriana,* = गन्धमांसी Râgân. 12,101. — *k) eine Art Crotolaria* Râgân. 4,67. — *l) eine best. Heilpflanze,* = मेदा. — *m) Veilchenwurzel,* = वचा. — *n) Eisenvitriol.* — *o)* N. pr. einer Çâkinî. — 5) f. ई Titel einer Çikshâ Weber, Pratiçâkh. — 6) n. *ein best. Metrum.*

लोमशकर्ण m. *ein best. Höhlen bewohnendes Thier.*

*लोमशकाण्डा f. *Cucumis utilissimus* Râgân. 7, 199.

*लोमशपत्त्रिका f. *eine Kürbisart* Râgân. 3,47.

*लोमशपर्णिनी und *लोमशपर्णी (Bhâvapr. 1,200) f. *Glycine debilis.*

*लोमशपुष्पक m. *Acacia Sirissa* Râgân. 9,59.

*लोमशमार्जार m. *Zibethkatze* Râgân. 19,14.

लोमशवत्तया Adj. (f. या) *am Leibe behaart* AV.

लोमशसक्थ und °सक्थि Adj. *an den Hinterfüssen stark behaart.* Nach Manu. *einen haarigen Schwanz habend.*

लोमशातन n. *ein Mittel zum Entfernen der Kopfhaare.*

लोमश्य n. *Rauhheit,* Bez. *einer best. fehlerhaften Aussprache der Sibilanten.*

लोमसंकर्षण Adj. *Haarsträuben verursachend.*

*लोमसार m. *Smaragd.*

*लोमसिका in Verz. d. B. No. 897 fehlerhaft für लोपाशिका oder लोमाशिका.

लोमकर्ष m. 1) *das Sträuben der Härchen am Körper, Rieseln der Haut* Kâraka 6,7. — 2) N. pr. eines Râkshasa.

लोमकर्षण 1) Adj. (f. या) *Haarsträuben bewirkend,* d. i. *Grauen- oder grosse Freude verursachen.* — 2) m. Bein. Sûta's, Schülers des Vjâsa. Auch der Vater Sûta's wird so genannt. — 3) *n. *das Sträuben der Härchen des Körpers, Rieseln der Haut.*

लोमकर्षणक Adj. (f. °णिका) fehlerhaft für लौम°.

लोमकर्षिन् Adj. = लोमकर्षण 1).

लोमकारिन् Adj. *haarscharf* (Pfeil).

*लोमकृत् n. *Auripigment.*

लोमाद m. *eine Art parasitischer Würmer* Kâraka 1,19. 3,7.

लोमाययणि (!) m. Patron.

*लोमालिका f. *Fuchs.*

लोमाश m. *Schakal* oder *Fuchs.*

*लोमाशिका (°सिका die Hdschrr.) f. *das Weibchen des Schakals* oder *Fuchses.*

*लोशय्, °यति (विलोचने).

लोल 1) Adj. (f. या) *sich hinundher bewegend, unruhig, unstät, unbeständig.* — *b) Begehren empfindend, begehrend, verlangend —, lüstern nach;* die Ergänzung im Loc., Infin. oder im Comp. vorangehend. — 2) m. *a) *penis* Gal. — *b)* N. pr. eines Mannes. — 3) f. या *a) *Zunge.* — *b) Blitz.* — *c)* Bein. α) der Lakshmî, *der unstäten Göttin des Glückes.* — β) der Dâkshâjaṇî in Utpalâvartaka. — *d)* Name *zweier Metra.* — *e)* N. pr. α) einer Jogini Hemâdri 2,*a*,94,15. 16. — β) der Mutter des Daitja Madhu. — 4) f. ई *eine Art Composition* S. S. S. 168.

लोलकर्ण Adj. (f. ई) *Jedem das Ohr leihend.*

लोलचक्षुस् Adj. *lüstern schauend auf* (Loc.) Çiç. 1,61.

लोलता f. *Verlangen nach* (Loc.); *Lüsternheit.*

लोलत्व n. 1) *Beweglichkeit, Unbeständigkeit* Çiç. 8,47. — 2) *Begehrlichkeit, Lüsternheit* ebend.

लोलन m. Pl. N. pr. eines Volkes.

लोललोल Adj. *in steter Beweglichkeit seiend.*

लोलालिका und लोलाली (Prasannar. 153,5) f. *eine Schöne mit beweglichen Augen.*

लोलार्क m. *eine Form der Sonne.*

*लोलिका f. *Oxalis pusilla.*

लोलिम्बराज und लोलिम्मराज (wohl fehlerhaft) m. N. pr. eines Autors.

लोलुप 1) Adj. (f. या) *Begierden habend, begehrlich, gierig nach* (Loc. [107,21] oder im Comp. vorangehend). — 2) f. या *a) Begierde* —, *Verlangen nach* (Loc.), *Begehrlichkeit* MBh. ed. Vardh. 12,326,49. — *b)* N. pr. einer Jogini Hemâdri 2, *a*,100,8. fgg.

लोलुपता f. und लोलुपत्व n. *Begierde, Gier nach* (im Comp. vorangehend).

लोलुभ Adj. (f. या) *gierig* —, *heftig verlangend nach* (im Comp. vorangehend).

*लोलुव Adj. vom Intens. von 1. लू.

*लोलूय 1) desgl. — 2) f. या Nom. act. vom Intens. von 1. लू.

*लोलूयम् Absol. vom Intens. von 1. लू P. 6,1, 194, Sch.

लोलेक्षण Adj. (f. या) *mit beweglichen Augen* 248,25. Hâsj. 25.

लोलोर n. N. pr. einer Stadt.

लोल्लट m. N. pr. eines Autors.

लोशशरायणि (!) m. desgl.

*लोष्ट, लोष्टते *anhäufen.*

लोष्ट 1) m. n. *Erdkloss, Lehmklumpen.* लोष्टवत् Adv. — 2) m. oder n. *ein best. als Marke verwandter Gegenstand.* — 3) *n. *Eisenrost.* — 4) m. N. pr. eines Mannes.

लोष्टक 1) m. = लोष्ट 1). लोष्टकः कृतः so v. a. *zusammengehauen.* Am Ende eines adj. Comp. f. या. — 2) m. oder n. = लोष्ट 2). — 3) m. N. pr. verschiedener Männer.

लोष्टकपाल Adj. *wobei ein Erdkloss als Schale gilt* Kâtj. Çr. 20,3,17.

लोष्टगुटिका f. *Lehmkügelchen* Mṛicch. 79,20 (19).

लोष्टघात m. *ein Schlag mit einem Lehmklumpen* Hâsj. 30,15.

लोष्टघातम् Absol. mit कृ *mit Lehmklumpen tödten, steinigen* Mudrâr. 45,15 (76,14).

*लोष्टघ्न m. *ein Werkzeug zum Zerschlagen der Erdklösse.*

लोष्टधर (लोष्ठ° gedr.) m. N. pr. eines Mannes.

लोष्टन् m. oder n. = लोष्ट 1).

*लोष्टभेदन m. n. = लोष्टघ्न.

लोष्टमय Adj. *aus Lehm gemacht, irden.*

लोष्टवत् Adj. *mit Erdbröckchen vermengt.*

लोष्टश m. N. pr. eines Mannes.

लोष्टात (लोष्ठात gedr.) m. desgl.

*लोष्टु m. = लोष्ट 1).

लोष्ट्र desgl. Vielleicht nur fehlerhaft.

लोष्ठ desgl. Âpast.

लोष्ठक desgl. in म° (Nachtr. 3).

लोष्टधर s. लोष्टधर.

लोष्टान्त s. लोष्टान्त.

लोस्तानी oder लोस्तोनी f. N. pr.

लोह 1) Adj. *a) röthlich* Âpast. Çr. 10,29,5. MBu. 1,135,23. — *b) kupfern* und *eisern*. — 2) m. n. *röthliches Metall, Kupfer; später Eisen* und *Metall* überh. m. *Eisen* Râǵan. 13,44. n. *Stahl* und *Weissmessing* 45. 32. — 3) m. *a) die röthliche Ziege* Gaut. 15,15. — *b)* wohl *ein best. Vogel*. — *c)* N. pr. α) Pl. eines Volkes. — β) *eines Mannes. — 4) n. *a) ein aus Eisen gemachter Gegenstand, ein solcher Behälter* 208,27. Auch vom *Angelhaken*. — *b) Agallochum* Râǵan. 12,93. Bhâvapr. 3,100.

लोहक *Metall* in *अष्ट°, *इन्दु°, *त्रि° und *पञ्च°.

लोहकटक *eine eiserne Kette* Comm. zu Kâtj. Çr. 4,15,17.

*लोहकण्टक m. *Vanguiera spinosa.*

*लोहकान्तक n. *Magneteisen* Râǵan. 13,37.

लोहकार 1) m. *Grobschmied*. — 2) f. ई Beiw. der Tantra-Gottheit Atibalâ.

*लोहकारक m. *Grobschmied.*

लोहकिट्ट n. *Eisenrost* Râǵan. 13,42.

लोहकील m. *ein eiserner Bolzen* Comm. zu Kâtj. Çr. 4,8,26.

लोहगिरि m. N. pr. eines *Berges.*

*लोहघातक m. *Grobschmied.*

लोहचर्मवत् Adj. *mit eisernen* oder *metallenen Platten belegt* MBu. 3,15,8.

लोहचारिणी f. N. pr. eines Flusses. v. l. °तारिणी und लोहितारणी.

लोहचूर्ण n. *Eisenrost* Râǵan. 13,42.

लोहज 1) Adj. (f. आ) *eisern* Çiç. 19,59. — 2) *n. *a) damascirter Stahl* Râǵan. 13,35. — *b) Messing*. — *c) Eisenrost* Râǵan. 13,42.

लोहजङ्घ m. N. pr. 1) Pl. eines Volkes. — 2) eines Brahmanen.

लोहजाल n. *ein eisernes Netz, Panzerhemd.*

*लोहजित् m. *Diamant.*

लोहतारणी (VP.² 2,147) und °तारिणी f. N. pr. eines Flusses. v. l. लोहितारणी.

लोहदण्ड m. *ein Stab von Eisen* Gaut. 22,25.

लोहदारक m. *eine best. Hölle.*

*लोहद्राविन् 1) Adj. *Kupfer u. s. w. zum Schmelzen bringend.* — 2) m. *Borax* Râǵan. 6,241.

लोहनगर n. N. pr. einer *Stadt.*

*लोहनाल m. *ein eiserner Pfeil.*

लोहपट्टिका f. *eine eiserne Platte* Paddh. zu Kâtj. Çr. 4,7 (S. 353, Z. 6. v. u. S. 363, Z. 7. 9).

लोहपाश m. *eine eiserne Kette.*

लोहपुर n. N. pr. einer Oertlichkeit.

लोहपृष्ठ m. *ein best. zu den* Pratuda *gezählter Vogel* Karaka 1,27. *Reiher* nach den Lexicographen (auch Râǵan. 19,87).

लोहमय Adj. (f. ई) *kupfern* oder *eisern.*

*लोहमल n. *Eisenrost* Râǵan. 13,42.

*लोहमारक 1) Adj. *Metall calcinirend.* — 2) m. *Achyranthes triandra.*

*लोहमुक्तिका f. *eine rothe Perle.*

लोहमुख m. Pl. N. pr. eines Volkes R. ed. Bomb. 4,40,26.

लोहमेखल 1) Adj. *einen metallenen Gürtel tragend.* — 2) f. आ N. pr. einer der Mütter im Gefolge Skanda's.

लोहयष्टी f. N. pr. einer Oertlichkeit.

लोहर N. pr. eines Gebietes Vikramâṅkaḱ. 18,47.

लोहरजस् n. *Eisenfeil* oder *Eisenrost.*

*लोहल 1) Adj. *lispelnd, undeutlich redend.* — 2) m. = प्रङ्गलाचार्य oder प्रङ्गलाचार्य.

*लोहलिङ्ग n. *Blutgeschwür.*

लोहवत् Adj. *in's Röthliche spielend.*

लोहवाल m. *eine Art Reis* Karaka 1,27.

लोहशङ्कु m. *eine best. Hölle.*

लोहशयन n. *ein eisernes Bett* Gaut. 23,8.

*लोहशुद्धिकर m. *Borax* Râǵan. 6,244.

*लोहश्लेषण 1) Adj. *Metalle verbindend.* — 2) m. *Borax.*

*लोहसंकर 1) m. *Mischung —, Verbindung verschiedener Metalle* Râǵan. 13,143. — 2) n. *damascirter Stahl* Râǵan. 13,35.

*लोहसिंहानिका f. *Eisenrost* Bhâvapr. 1,256.

लोहस्थ Adj. *im Eisen befindlich* Spr. 7839.

लोहाकर N. pr. einer Stadt.

लोहाकर्ण Adj. (f. ई) *rothohrig.*

लोहाचल m. N. pr. eines *Berges.* °माहात्म्य n.

लोहाचार्य m. N. pr. eines Âdjâñgadhârin Vardhamânaḱ. 1,50.

लोहाज m. *die rothe Ziege.*

लोहाजवक्त्र m. N. pr. eines Wesens im Gefolge Skanda's.

*लोहाण्ड Adj. (f. ई).

*लोहाभिसार m. *eine best. kriegerische Ceremonie, welche am 10ten Tage nach dem* Nirâǵana *stattfindet.* Nach Andern = नीराजन. Vgl. लोहाभिसारिकप्रयोग.

*लोहाभिहार m. = नीराजन.

लोहायस 1) Adj. *von röthlichem Metall, kupfern* Mân. Çr. 1,7,2. — 2) n. *irgend ein mit Kupfer versetztes Metall* oder *Kupfer.*

लोहार्गल n. N. pr. eines Tîrtha.

*लोहासव m. *ein best. Eisenpräparat* Bhâvapr. 2,59. Vgl. लोहासव.

*लोहि n. *eine Art Borax.*

लोहित 1) Adj. (f. लोहिता und लोहिनी) *a) röthlich, roth.* लोहिनी Kâd. 28,3 (48,11). 30,16 (53,5). — *b) kupfern, metallen.* — 2) m. *a) eine best. Krankheit der Augenlider.* — *b) ein best. Edelstein* (nicht *Rubin*). — *c) eine Reisart* Râǵan. 16, 16. Bhâvapr. 1,280. — *d) *Linsen.* — *e) *Dioscorea purpurea* Râǵan. 7,71. — *f) *Cyprinus Rohita.* — *g) *eine Hirschart.* — *h) *Schlange.* — *i) der Planet Mars.* — *k)* N. pr. α) Pl. einer Klasse von Göttern unter dem 12ten Manu. — β) eines Schlangendämons. — γ) eines Mannes. Pl. *seine Nachkommen.* — δ) eines Flusses (des Brahmaputra). — ε) eines Meeres. — ζ) eines Sees. — η) eines Landes. — 3) *f. लोहिता *a) Mimosa pudica.* — *b) eine roth blühende* Punarnavâ Râǵan. 5,117. — 4) *f. लोहिनी *eine Frau von röthlicher Hautfarbe.* — 5) n. *a) rother Stoff* Çat. Br. 14,7,1,20. 2,12. Khând. Up. 8,6,1. — *b) Kupfer, Metall.* — *c) Blut.* लोहितं कर् *Blut vergiessen.* Am Ende eines adj. Comp. f. आ. — *d) *Rubin* Garbe zu Râǵan. 13,147. — *e) *Safran.* — *f) *rother Sandel.* — *g) *eine best. unvollkommene Form eines Regenbogens.* — *h) *Schlacht.*

लोहितक 1) Adj. f. °तिका und *लोहिनिका) *röthlich, roth* Âpast. Als Bez. *der fünften unbekannten Grösse* Colebr. Alg. 228. — 2) (*m. n.) *Rubin* Râǵan. 13,147. Çiç. 13,52. — 3) m. *a) eine Reisart.* — *b) *der Planet Mars.* — *c) *N. pr. eines Stûpa. — 4) f. लोहितिका *a) ein best. Blutgefäss.* — *b) eine best. Pflanze.* — 5) *n. *Messing* Râǵan. 13,28.

*लोहितकदम्बाष Adj. *roth gesprenkelt.*

लोहितकशालि m. *rother Reis* Karaka 1,25.

लोहितकूट N. pr. einer Oertlichkeit.

लोहितकृष्ण Adj. *röthlich schwarz.* °वर्ण Adj. (f. आ).

लोहितक्षय m. *Blutverlust.*

लोहितक्षयक Adj. *Blutverlust erleidend.*

लोहितक्षीर Adj. (f. आ) *rothe* oder *blutige Milch gebend.*

लोहितगङ्ग 1) N. pr. einer Oertlichkeit. — 2) *°म् Adv. *da wo die* Gañgâ *roth erscheint.*

लोहितगङ्गक N. pr. einer Oertlichkeit.

लोहितग्रीव Adj. *rothnackig;* m. Bein. Agni's 81,5.

लोहितचन्दन n. *Safran* Bhâvapr. 3,30.

लोहितङ्गु m. N. pr. eines Mannes. Pl. *seine Nachkommen.*

लोहितचूल Adj. *mit rothen Büscheln* Kâṭu. 34,3.

लोहितत्व n. *Röthe.*

लोहितदर्शन n. *das Erscheinen —, Fliessen von Blut* Gaut. 21,22.

*लोहितदला f. *ein Chenopodium* Râǵan. 7,125.

लोहितबिन्दु m. *Blutstropfen* Kauç. 36.

लोहितध्वज 1) Adj. *eine rothe Fahne habend.* — 2) *m. Pl. N. pr. einer best. Körperschaft.

लोहितपचनीय Adj. *beim Kochen roth werdend* Âpast. Çr. 15,3,20.

लोहितपांसु Adj. *rothe Erde habend* Gobh. 4,7,6.

लोहितपात्र Adj. *ein rothes Gefäss in der Hand haltend* Gaut. 23,18.

लोहितपादक Adj. (f. °दिका) *dessen Fusssohlen noch roth sind* (in der ersten Kindheit).

*लोहितपाददेश m. N. pr. einer *Oertlichkeit.*

लोहितपिण्डि m. *ein rother Klumpen* Çat. Br. 14,6,11,3.

लोहितपित्तिन् Adj. *zum Blutsturz geneigt, daran leidend.*

लोहितपुर N. pr. einer Oertlichkeit.

लोहितपुष्प 1) Adj. *rothblumig.* — 2) *f. ई *Echinops echinatus* Râǵan. 10,142.

*लोहितपुष्पक m. *Granatbaum.*

लोहितप्रवाण Adj. *mit rother Verbrämung* Lâṭj. 8,6,20.

लोहितमय Adj. *blutroth* Harshaṅ. 139,1.

लोहितमिश्र Adj. *mit Blut vermischt* Çat. Br. 12,7,3,4.

लोहितमुक्ति f. *eine Art Edelstein.*

*लोहितमृत्तिका f. *Röthel, rubrica.*

लोहितरस Adj. *rothsaftig* Çat. Br. 13,4,3,10.

लोहितलवण n. *rothes Salz* Kauç. 31.

लोहितवत् Adj. *Blut enthaltend.*

लोहितवर्ष *Blutregen* Kauç. 94.

लोहितवासस् Adj. *ein rothes* (Lâṭj. 8,5,8) *oder blutiges Gewand habend.*

लोहितशतपत्र n. *eine rothe Lotusblüthe.*

*लोहितशबल Adj. *rothschekig.*

लोहितशुक्लाकृष्ण Adj. (f. आ) *roth, weiss und schwarz* Çvetâçv. Up. 4,5, v. l.

लोहितसारङ्ग Adj. *rothscheckig* Âpast. Çr. 10, 29,5.

लोहितस्मृति f. Titel eines *Gesetzbuchs.*

1. लोहिताक्ष m. *ein rother Würfel.*

2. लोहिताक्ष 1) Adj. (f. ई) *rothäugig.* — 2) m. *a) eine Schlangenart.* — *b)* **der indische Kuckuck.* — *c)* *Bein. Vishṇu's. — *d)* N. pr. *α)* einer Gottheit Mân. Gṛhj. 2,14 (Z. d. d. m. G. 36,430). — *β)* eines Wesens im Gefolge Skanda's. — *γ)* eines Mannes. Pl. *seine Nachkommen.* — 3) f. ई N. pr. einer der Mütter im Gefolge Skanda's. — 4) n. *ein Theil des Armes und des Schenkels am Anschluss derselben an den Rumpf,* f. (°नसंज्ञा) *ein an dieser Stelle liegendes Blutgefäss* Bhâvapr. 1,59.

*लोहितागिरि m. N. pr. eines *Berges.*

लोहिताङ्ग m. 1) *der Planet Mars.* — 2) **ein best. rothes Pulver* Râǵan. 13,101.

लोहिताज 1) m. *ein röthlicher Bock* Kauç. 39. — 2) f. आ *eine röthliche Ziege* Kauç. 19. 35.

लोहिताद Adj. *Blut verzehrend* Mantrabr. 2,5,4.

लोहिताधिप m. *der Planet Mars* VP.^{2} 2,259.

*लोहितानन 1) Adj. *rothmäulig.* — 2) m. *Ichneumon.*

लोहितामुखी f. N. pr. einer Keule.

लोहितायँ, °यति (Kâd. 169,11. Harshaṅ. 139,5) und °यते *roth werden, sich röthen.*

लोहितायन m. Patron. Auch Pl. °यना: Hariv. 1,27,54.

लोहितायनि (metrisch für °नी) f. Patron.

*लोहितायस् n. *Kupfer.*

लोहितायस 1) Adj. *aus röthlichem Metall gemacht;* Subst. *ein solches Scheermesser* Maitr. S. 4,4,4. TBr. 1,3,6,5. 6. — 2) n. *Kupfer* Maitr. S. 2,11,5 (142,7).

लोहितारणी f. N. pr. eines Flusses MBh. 6,9, 18. v. l. लोहितारणी.

लोहितार्चिस् m. *der Planet Mars* VP.^{2} 2,259.

लोहितार्ण N. pr. 1) m. eines Sohnes des Ghṛtapṛshṭha. — 2) n. des von diesem Fürsten beherrschten Varsha.

लोहितार्द्र Adj. *feucht von Blut, von Blut triefend.*

लोहितार्मन् n. *eine best. Krankheit des Weissen im Auge: Auswüchse von rother Farbe.*

लोहितालंकृत Adj. *mit Roth verziert* Kauç. 47.

*लोहितालु m. *rothe Batate* Râǵan. 7,71. 75.

लोहितावभास Adj. *röthlich.*

लोहिताशोक m. *roth blühender* Açoka.

लोहिताश्व Adj. *mit rothen Rossen fahrend* MBh. 4,55,41. Auch Beiw. Çiva's.

लोहिताश्वत्थ m. *ein best. Baum* Kauç. 48.

लोहितास्य Adj. *einen rothen, blutigen Mund habend.*

लोहितासि m. *eine rothe Schlange.*

लोहितिमन् m. *Röthe.*

*लोहिती Adv. mit भू *roth werden, sich röthen.*

*लोहितेक्षु m. *rothes Zuckerrohr* Râǵan. 16,86.

*लोहितेत Adj. *rothbunt.*

लोहितोत्पल n. *die Blüthe der Nymphaea rubra.*

लोहितोद 1) Adj. (f. आ) *rothes Wasser — oder Blut statt Wasser enthaltend.* — 2) m. *eine best. Hölle.*

लोहितोर्णी Adj. (f. ई) *rothwollig.*

लोहितोष्णीष Adj. *eine rothe Kopfbinde tragend* Âçv. Çr. 9,7,4. Lâṭj. 8,5,8. Nom. abstr. °ता f. Comm. zu Ǵaim. 1,416,3.

लोहित्य 1) m. *a) *eine Art Reis.* — *b)* N. pr. *α)* eines Mannes. — *β)* eines Flusses (des Brahmaputra). — *γ)* eines Dorfes. — 2) f. आ N. pr. *a)* eines göttlichen Wesens Hariv. 2,109,49. — *b)* eines Flusses.

लोहित्यायनमातृ f. N. pr. eines göttlichen Wesens. v. l. लोहित्या जनमाता.

लोहिनिका s. u. लोहितक.

लोहिनी s. u. लोहित.

लोहिनीका f. *rothe Glut* Âpast. Çr. 6,9,1.

लोहिन्य (!) m. Patron.

*लोहोत्तम n. *Gold.*

*लौकात m. Pl. *eine best. Schule.*

लौकायतिक m. *ein Anhänger der Lehre des Kârvâka, ein Materialist.*

लौकिक 1) Adj. (f. ई) *a) das gemeine Leben betreffend, ihm angehörig, darin vorkommend, gemein, gewöhnlich, alltäglich, landläufig.* — *b)* am Ende eines Comp. *zu der Welt von — gehörig.* — 2) m. Pl. *a) gewöhnliche —, alltägliche Menschen.* — *b) mit der Welt vertraute Männer.* — *c) Menschen* überh. — 3) n. *a) was in der Welt vorgeht, die Gesetze der Welt, allgemeine Sitte.* — *b) die gewöhnliche Beschäftigung.* — *c)* लौकिकेषु (Gegens. वैदिकेषु) so v. a. लोके *in der gewöhnlichen Rede.*

लौकिकत्व n. *Gewöhnlichkeit, Alltäglichkeit.*

लौकिकन्यायसंग्रह m. (Burnell, T.), लौकिकविषयतावाद m. (Opp. Cat. 1) und °विषयविचार m. Titel von Werken.

लौक्य 1) Adj. *a) zur Welt gehörig, was in der Welt ist.* — *b) über die ganze Welt verbreitet.* — *c) gewöhnlich, alltäglich.* — 2) m. N. pr. eines Mannes.

लौगाक्षि m. Patron. N. pr. eines alten Lehrers.

लौगाक्षिभास्कर m. N. pr. eines neueren Autors.

लौठरुद्र m. N. pr. eines Mannes.

*लौड्, लौडति (उन्मादे).

लौप्स n. Name eines Sâman.

*लौम Adj. von लोमन्.

*लौमकायन Adj. von लोमक.

*लौमकायनि m. Patron. von लोमक.

*लौमकीय Adj. von लोमक.

*लौमन (vgl. P. 6,4,167) und *लौमन्य Adj. von लोमन्.

*लौमशीय Adj. von लोमश.

लौमहर्षणाक Adj. (f. °णिका) *von Lomaharshaṇa verfasst.*

लौमहर्षणि m. Patron. von लोमहर्षण.

*लौमायन 1) Adj. von लोमन्. — 2) Pl. ist Pl. zu लौमायन्य.

*लौमायन्य und *लौमि m. Patron. von लोमन्.

*लौयमानि m. Patron. von लूयमान.

लौल्लाक् N. pr. einer Oertlichkeit.

लौल्य n. 1) *Unruhe.* — 2) *Unbeständigkeit.* — 3) *Lüsternheit, Gier, Verlangen, — nach* (Loc. oder im Comp. vorangehend).

लौल्यता f. = लौल्य 3).

लौल्यवत् Adj. *gierig, habsüchtig.*

लौश n. Name verschiedener Sâman Ârsh. Br.

लौह् 1) Adj. (f. ई) *a) kupfern, metallen* Âpast. — *b) roth.* — *c) von der rothen Ziege kommend.* — 2) *f. आ *Kessel, ein metallener Kochtopf.* — 3) n. *Metall*, insbes. *Eisen.*

लौहकार m. *Grobschmied.*

*लौहकारि m. Patron. von लौहकार.

लौहचारक m. *eine best. Hölle.* Vgl. लोहदारक.

*लौहज n. *Eisenrost.*

लौहप्रदीप m. Titel eines Werkes.

*लौहभाण्ड n. *ein metallener Mörser.*

*लौहभू f. *Kessel, ein metallener Kochtopf.*

*लौहमल n. *Eisenrost.*

लौहशङ्कु m. = लोहशङ्कु.

लौहशास्त्र n. *ein über Metalle handelndes Lehrbuch.*

*लौहसार *salts of iron* Mat. med. 46.

लौहाचार्य m. *ein Lehrer der Metallkunde.*

*लौहात्मन् m. = लौहभू.

लौहाभिसारिकप्रयोग m. Titel eines Werkes Burnell, T. Vgl. लोहाभिसार.

*लौहायन m. Patron. von लौह.

लौहायस Adj. *von röthlichem Metall, kupfern* Mân. Gṛhj. 1,21.

*लौहासव m. *ein best. Eisenpräparat* Mat. med. 49. Vgl. *लोहासव.

लौहि m. N. pr. eines Sohnes 1) des Ashṭaka. — 2) des Alarka VP.² 4,38.

*लौहित m. Çiva's *Dreizack.*

*लौहितध्वज m. *ein Angehöriger der* Lohitadhvaga.

लौहितास्य Adj. MBh. 4,1738 fehlerhaft für लोहितास्य.

*लौहितीक Adj. *in's Röthliche schimmernd.*

लौहित्य 1) m. *a) eine Art Reis* Çâṅkhâyana 382. Kâraka 1,27. Vgl. लौहित्य. — *b)* Patron. Auch Pl. — *c)* N. pr. *α)* eines Flusses (des Brahmaputra). — *β)* eines Meeres. — *γ)* eines Berges. — *δ)* eines Tîrtha. Vielleicht n. — 2) n. *Röthe.*

लौहित्यगोपाल m. N. pr. eines Autors Burnell, T.

*लौहित्यायनी f. zu लौहित्य 1) *b).*

लौहेयी f. N. pr. einer Apsaras VP.² 2,82.

*लौहेष Adj. *eine metallene Deichsel habend.*

*ल्पी, ल्पिनाति (श्लेषणे).

ल्यप् *das Suffix* य *des Absolutivs* 231,21.

*ल्यी, ल्यिनाति (श्लेषणे).

*ल्वी, ल्विनाति und ल्वीनाति (गतौ).

Nachträge und Verbesserungen.

1. अक 1) *Unheil* Kâṭhaka 24,17.

अकाहद् Adj. *nicht schlecht —, gut redend* Çiç. 14,1.

अकलि Adj. *nicht streitend, — hadernd* Çiç. 19,98.

अकल्ककल्पिल Adj. *von keiner Gemeinheit beseelt* Çiç. 19,98.

अकल्मष m. N. pr. des 4ten Manu Matsjap. 9,17.

अकाकु Adj. *unverändert von der Stimme* Çiç. 11,1.

अकामविक्रिय Adj. *keine Liebesregung empfindend* Hem. Par. 2,112.

अकुञ्चित Adj. *nicht krumm, gerade* Vâsav. 285,6.

अकृच्छ्रलङ्घ्य Adj. *ohne Beschwerden zurückzulegen* (Weg) Râgat. 3,224.

*अक्ति f. *Salbung* Zach. Beitr.

अक्रियाक Adj. *unthätig, unbeweglich* Çiç. 20,17.

अक्लोद्य, Nom. abstr. °त्व n. Vâmanap. 9.

2. अक्त 7) vgl. Zach. Beitr.

अक्ततधाना f. Pl. Gobh. 3,3,6 nach dem Comm. *geröstete Gerstenkörner.*

अक्तार 2) *l)* zu streichen; vgl. Zach. Beitr.

अखञ्ज Adj. *nicht hinkend, hübsch gehend* Vâsav. 285,7.

अखात 2) *a)* Matsjap. 234,4.

अखिललोकनाथ m. *Beschützer aller Welten* (Vishṇu) Bhâg. P. 2,7,15.

अगण्य Adj. *nicht zu zählen.* Nom. abstr. °ता Çiç. 16,6 (in der neueren Ausg.).

अगस्तिकुसुम m. *die Blüthe von Agati grandiflora* (der Sonne geweiht) Bhavishjap. 92,*b*. 119,*b*. 137,*b*.

*अगस्ती und *अगस्तीय zu streichen; vgl. *आगस्ती und *आगस्तीय.

अगुण्यता f. Çiç. 16,6 fehlerhaft für अगण्यता.

अग्नि 7) so v. a. अग्नित्र Âpast. Çr. 14,8,5.

अग्निजिह्व m. N. pr. eines Vetâla Kâṭhaka. 68,73.

अग्निपूत Adj. *durch Feuer gereinigt* Ind. St. 9,115.

अग्निवर्चस् Adj. *den Glanz des Feuers habend* Kâṭhaka. 10,30.

अग्निशकटी f. *ein Wägelchen mit einem Kochheerd* Alaṁkârat. 10,*b*.

1. अग्र 5) *ein Almosen von vier Bissen* Mârk. P. 29,35. — 8) *c)* auch *vorhin* Hem. Par. 1,171.

अग्रगवर Adj. *vorangehend* Brahma-P. Uttarakh. 18.

अग्रतोरथ Adj. *dessen Wagen andern vorangeht* Sâj. zu ṚV. 10,39,11.

अग्रभाग auch *der erste Antheil* Vasishṭha 11,5.

अग्रवक्त्र n. = अग्रवक्त्र.

3. अग्रह् m. *kein Planet* Vâsav. 113,3.

अग्रेसर 2) *der vorzüglichste unter* (Gen.) Kuṇḍapr. 105.

अग्रेसरी mit भू *an die Spitze kommen* Nâgân. 112 (113).

अघशंसिन् Adj. Nârada (a.) 2,1,83 nach den Commentatoren *auf Unheil bedacht* oder *eines Andern Vergehen angebend.*

अङ्क 10) zu *Platz, Stelle* vgl. Zach. Beitr.

अङ्कावङ्क n. = अङ्काङ्क (so TS.) Maitr. S. 2,8,7 (112,4).

अङ्कुरय् auch so v. a. *bewirken* Subhâshitâv. 1489.

अङ्कुश 1) *b)* n. Subhâshitâv. 643.

अङ्कुशेश्वर N. pr. eines Tîrtha an der Narmadâ Matsjap. 191,1.

अङ्गज 3) Pârçvan. 5,40. Matsjap. 4,1.

अङ्गभूत n. N. pr. eines Tîrtha Matsjap. 22,51.

अङ्गलोमन् n. Pl. *die Haare am Körper* (Gegensatz केशास्त) Gobh. 3,1,4.

अङ्गवाक्क Adj. (f. °क्का) *die Glieder streichend* Matsjap. 24,14.

अङ्गारक 2) f. °रिका *ein mit Kohle gemachtes Zeichen auf der Stirn* Kathârṇava 28,62,*a*.

अङ्गारवाहिका f. N. pr. eines Flusses Matsjap. 22,35.

अङ्गारसात् Adv. mit कर् *auf Kohlen legen* Comm. zu Âpast. Çr. 13,24,18.

अङ्गारीय Harshaṅk. (1936) 475,11.

अङ्गारेश्वर N. pr. eines Tîrtha Matsjap. 189,9. 190,58.

अङ्गुलराजि m. *eine Schlangenart* Suçr. 2,265,16.

अङ्गुलीभङ्ग m. *das Krümmen der Finger* (zum Spotte) Matsjap. 186,41.

अच् mit समुद् (auch Nachtr. 4) *sich erheben* Sadukt. 5,33.

अचरित n. M. 8,49 nach Mit. zu Jâǵ. 2,40 *das Nichtessen, Enthaltung von Speisen.*

अचरिष्यत् Adj. *der das Gelübde nicht einhalten will* Gobh. 3,1,13.

अचिरोचिस् Çiç. 6,28.

अचिरोढा Çiç. 10,43.

अच्छन्द् (Nachtr. 2), °तस् = अच्छन्देन Nârada (a.) 2,1,29.

*अच्छमण्डक Zach. Beitr.

अ३च्छिद्रयामन् zu streichen. Es ist verlesen für अ३क्षिद्रयामन्.

अ३च्छिन्नपत्त्र, f. आ.

अजगति Adj. etwa *steil* oder *mit Zickzackwegen versehen* (Berg) MBh. 1,207,46. Anders Nîlak.

अजननि Sarasvatîk. 1,71.

अजराजरिष्णु Adj. *durch Alter nicht hinfällig werdend* Kulla 6 zu ṚV. 10,151.

अजीवनि Sarasvatîk. 1,71.

अजन्य Bhadrab. 4,21. 23.

अजातरजस् Adj. *noch blüthenstaublos* und zugleich *noch nicht menstruirend* Spr. 378.

1. अजाश्व, das Sternchen zu streichen.

अजू Adj. *nicht vorwärts dringend* ved. Citat bei Sây. zu ṚV. 7,82,3.

अ३जोष, f. आ.

अज्ञातलिप्सम् Adv. *mit unbekanntem Begehren,* so v. a. *nicht um eine bestimmte Gabe bittend* MBh. 12,9987. °लिप्साम् ed. Bomb. 12,278,20.

अञ्जन m. nach dem Comm. = शिश्न Kâçikh. 1,26. — Zu 1) *f*) *g*) vgl. Zach. Beitr.

अटाट्या f. *das Herumwandern* Subhâshitâv. 374.

2. अट् 1) vgl. Zach. Beitr.

अणाकिलपाटक N. pr. einer Stadt (Anhalvâr) Ind. Antiq. 6,195. fgg.

अणठ्, अणठति eine Gegend *besuchen* Saddh. P. 92,*b*. रुगणिठत *heimgesucht von* also richtig.

अतद्वीर्यविदस् Adj. *dessen Mannheit nicht kennend* Bhâg. P. 6,17,10.

अतितर्पण n. *Uebersättigung* Bhâvapr. (Hdschr.) 36,*b* nach Aufrecht.

अतितुद् Adj. *heftig stossend, — geisselnd* Çiç. 19,3.

अतिनयन in दक्षिणातिनयन weiter unten.

अतिनिर्लिप्त Adj. *ganz unbefleckt* Pañkar. 1,1,4.

अतिप्रणय auch *Feuerentnahme* Gobh. 4,4,6.

अतिप्रलोभित Adj. *in hohem Grade angelockt —, hingezogen zu* (Loc.) Bhâg. P. 4,29,54.

अतिप्रविलम्बित Adj. *zu sehr vorhängend* Suçr. 2,239,5.

अतिप्रविष्ट (Nachtr. 2) auch *zu tief eingesunken* (Auge) Suçr. 2,358,17.

अतिप्रवृत्त Adj. (f. आ) *sehr mit Etwas beschäftigt* 119,15.

अतिप्रेषण n. *das darüber hinaus Auffordern* Comm. zu Âpast. Çr. 12,27,7.

अतिप्रेषितर् Nom. ag. *der darüber hinaus auffordert* Comm. zu Âpast. Çr. 12,27,6.

अतिप्रेष m. = अतिप्रेषण Comm. zu Âpast. Çr. 12,27,6. 7.

अतिभय auch *grosse Furcht* Git. 3,3.

अतिरञ्जस्वल Adj. *ganz von Leidenschaft erfüllt* Bhâg. P. 5,14,9.

अतिरटित n. *heftiges Kreischen.* Pl. Spr. 379.

1. अतिरस auch *heftiges Verlangen.* °तस् Kathâs. 47,120.

अतिरिरंसा f. *grosse Geilheit* Bhâg. P. 3,23,11.

अतिरुष्ट Adj. *sehr erzürnt* Bhâg. P. 4,19,34.

अतिरोचमान m. *mit noch schöneren Haarwirbeln am Halse versehen* (Pferd) Çiç. 5,4.

अतिरोदन n. *übermässiges Weinen* Hem. Par. 1,224.

अतिलालवत् Adj. *stark den Speichel triefen lassend* Suçr. 2,281,14.

अतिलोलुप Adj. *heftige Begierden habend* Bhâg. P. 3,20,23.

अतिलौल्यवत् Adj. *zu —, sehr gierig* Kathâs. 22,200.

अतिवरीयंस् Adj. *ganz vorzüglich* Hem. Par. 2,91.

अतिवल्लभ auch *viel lieber als* (Abl.) Hem. Par. 1,431. Bhâg. P. 9,9,43. Nom. abstr. °ता f. Pañkat. 221,4. 5.

अतिवाकन n. in कालाति° weiter unten.

अतिविक्लव Adj. (f. आ) *sehr niedergedrückt, — betrübt* Hariv. 7101. Prab. 91,5.

अतिविगर्ह्य Adj. *sehr tadelnswerth.*

अतिविग्रहिन् Adj. *zu viel Krieg führend* Kâm. Nîtis. 9,74 (विद्वाननि° zu lesen).

अतिविज्ञ Adj. *sehr kundig, — gelehrt* Verz. d. Oxf. H. 141,*a*,20.

अतिविमनस् Adj. *sehr entmuthigt, ganz verzagt.*

अतिविराजिन् Adj. *überaus prächtig.*

अतिविरूप Adj. (f. आ) *sehr missgestaltet, — unförmlich, — hässlich.*

अतिविलम्ब m. *langes Zögern.*

अतिविषम Adj. (f. आ) auch *sehr beschwerlich, — unbequem* Spr. 1871.

अतिविसंष्ठुल Adj. *überaus schwankend.*

2. अतिविस्तर Adj. (f. आ) *sehr ausführlich* Verz. d. Oxf. H. 63,*a*, No. 111.

अतिविस्मय Adj. *überaus staunenswerth* Bhâg. P. 3,13,42.

अतिविस्रत्व n. *starker muffiger Geruch.*

अतिश्लक्ष्ण (auch Nachtr. 1), Nom. abstr. °ता f. Karaka 2,5.

अतिसस्पृक् Adj. (f. आ) *grosses Wohlgefallen findend an* (Loc.) Hem. Par. 2,32.

अतिस्फुट Adj. (f. आ) *ganz deutlich vor Augen liegend* Çiç. 14,26.

अतीचार (Nachtr. 2) m. 1) = अतिचार 2) Kâçikh. 56,23. — 2) *Uebertretung.* व्रतातीचार Hem. Par. 1,385. Vgl. निरतीचार weiter unten.

अतीरि३क्, so zu betonen.

अतुन्दिल Adj. *nicht dickbauchig* Harshak. (1936) 481,11.

अतुषारकर m. *die Sonne* Çiç. 9,7.

अत्यक्तिक, lies सन्नात्यक्तिके.

अत्यल्प auch *viel geringer als* (Abl.) Hem. Par. 2,190.

अत्याग्रह m. *heftiges Bestehen auf* (Loc.) Hem. Par. 2,118.

अत्यानन्द् auch *übergrosse Freude* Kathâs. 55,184.

अ३दब्धनीति, zu lesen अ३दब्धधीति *dessen Einsicht nicht zu täuschen ist* oder *dessen Absicht man nicht vereitelt.*

अदानीय Adj. *kein Geschenk verdienend* Âpast. Çr. 13,7,13.

अदास, Nom. abstr. °ता f. MBh. 2,81,28.

अदुन्वत् Adj. *keine Gewissensbisse empfindend, leichten Herzens* Hem. Par. 1,185.

अदूष्य Adj. *nicht dem Verderben ausgesetzt* Hem. Par. 2,147.

अदृष्टरजस् Adj. f. auch *die Regeln nicht habend* Halâs. 2,329.

1. अदोष auch *kein Fehler* Sây. zu ṚV. 1,13,1.

अ३र्ध्युत्, so zu accentuiren.

अधःकाय m. *Unterkörper* MBh. 3,252,7.

अधररुचक n. *reizende Lippen* Kâd. 157,7 (275, 2. 3. ed. Pet. 139,19). 73,1 (ed. Pet.) Vgl. ओष्ठरुचक und ओष्ठरुचिर weiter unten.

अधरौष्ठरुचक dass. R. 4,33,40.

अधर्मचरण n. *ungesetzliches —, sündiges Verfahren* Gobh. 3,1,15.

अधस्पद्, Z. 3 lies अधस्पदम्.

अधाराग्रह m. *der nicht aus fliessendem Wasser geschöpfte* Graha Âpast. Çr. 12,18,11.

अधिकाधिक auch *überaus gross* u. s. w. Hem. Par. 1,894. 430. °म् Adv. *immer mehr und mehr* 2,391.

°अधिकृति f. *Obergewalt über* Kâçikh. 22,90.

अधिकेतनम् Adv. *an das Banner* Çiç. 17,28.

अधिनागम् Adv. *auf die Elephanten und zugleich auf die Schlangen* Çiç. 19,43.

अधिनिशम् Adv. *zur —, in der Nacht* Çiç. 11,28.

अधिमुक्त 1) Adj. s. u. 1. मुच् mit अधि. — 2) m. *ein best.* Samâdhi Kâraṇḍ. 52,15.

अधिरुक्ममन्दिरगवाक्षम् Adv. *am Luftloch des goldenen Palastes* Çiç. 13,35.

°अधिरुह् (Nachtr. 1) auch *sich emporwindend an* Çiç. 7,46.

अधिरूढ 1) Adj. s. u. 1. रुह् mit अधि. — 2) *f. आ *eine Frau vom 55sten bis zum 80sten Jahre* Buâvapr. (Hdschr.) 46,*a* nach Aufrecht.

अधिरोपण auch *das Uebertragen auf* (Loc.) Sarasvatîk. 1,72.

अधिरोहण 1) mit Gen. Kâçikh. 19,15.

अधिरोहिणी Harshaṅ. 109,5.

अधिलवङ्गम् Adv. *auf der Gewürznelke* Çiç. 6,66.

अधिवक्षस् Adv. *an die* oder *an der Brust* Çiç. 18,22.

°अधिवीर m. *ein Hauptheld unter* Uttamaṅ. 34.

अधिश्रेष्ठ Adv. *auf* Çreshṭhin (werfen) Hem. Par. 2,67.

अधिष्ठान 1) in der Baukunst *Grundlage, Fundament* Râm Râs, Architecture, S. 4 nach Aufrecht. — 5) auch buddh. *Macht, mächtiger Wille;* vgl. Lalit. 34,4. 6. 7.

अधीशितर् *Oberherr.* ज्ञगताम् Çiç. 13,21.

अधृष्य 1) *b*) vgl. Zach. Beitr.

अधोवर्चस् ist Conjectur, die Hdschrr. lesen अधोवचस्.

अधोवासम् n. *Untergewand* Mahânâṭaka nach Aufrecht.

अध्यध्वम् Adv. *auf dem Wege* Çiç. 12,32.

अध्याकाशम् Adv. *in der Luft* Çiç. 18,73.

°अध्यापिन् Adj. *lehrend* Comm. zu Âpast. Çr. 14,7,20.

अध्यास 4) *= प्रूर्ष Zach. Beitr.

अध्युरस् Adv. *auf der* oder *auf die Brust* Çiç. 13,11.

अधन् 8) vgl. Zach. Beitr.

अनग्नक (f. °ग्निका) *nicht nackt;* f. so v. a. *nicht mehr nackt gehend, mannbar* Vasishṭha 5,2.

अनङ्गलतिका f. N. pr. einer Apsaras Kâçikh. 9,9.

अनङ्गलेखा f. 1) *Liebesbrief* Çiç. 7,39. — 2) ein Frauenname Vâsav. 225,4. 226,1.

अनङ्गवती f. ein Frauenname Vâsav. 130,1.

अनड्वाह्, f. अनड्वाही als Adj. *einen Wagen ziehend* Maitr. S. 2,6,3 (64,18). Vgl. TS. 1,8,2,1 (वहिनी धेनुः).

अनतिप्रणीत Adj. *nicht vorübergebracht, zurückgelassen* (Feuer) Gobh. 3,7,16.

अनतिलालित Adj. Kâm. Nitis. 12,9 fehlerhaft für अनभिलालित.

अनतिलुलित Adj. *nicht stark berührt* Çân. 61, v. l.

अनधीतिन् Adj. *der den* Veda *nicht studirt hat* Kâçikh. 43,45.

अननुचर Adj. *ohne Begleiter* Gobh. 3,5,36.

अननुवषट्कार Adj. *nicht von dem wiederholten* Vashaṭ-*Ruf begleitet* Âpast. Çr. 12,23,9.

अनन्त, f. ई N. pr. der Gattin des Manu Svâjambhuva Matsjap. 4,33.

अनन्तराय m. N. pr. eines Mannes Ind. Antiq. 1878, S. 7.

अनन्तिकस्थ Adj. *nicht in der Nähe seiend, entfernt* Sâj. zu ṚV. 1,165,2.

अनन्नअद्मानन (Conj.) Adj. *keine Esslust machend, den Appetit vertreibend* Karaka 1,25 (Calc. Ausg. 151,9).

अनन्यगामिन् Adj. *zu keinem Andern gehend* Mahidh. zu VS. 7,10.

अनन्यज्ञ 2) Harshaṅ. 16,21. 57,22.

अनन्यवाच्य Adj. *keinem Andern zu sagen* Verz. d. Oxf. H. 28,*b*,38.

अनन्वित (Nachtr. 1), Nom. abstr. °त्व n. Alaṅkâr. 13,*a*.

अनपवृत्त Çâṅku. Çr. 13,4,1 fehlerhaft für अनपवृक्त.

अनपशब्दम् Adv. *grammatisch richtig* Çiç. 14,20.

अनभिधंसयत् Adj. *nicht bespritzend* Âpast. Çr. 12,14,15.

अनभिनिर्वृत्त Adj. *nicht zu Stande gekommen, — vorhanden.* Nom. abstr. °त्व n. P. 6,1,101, Sch.

अनभिनिविष्ट Adj. *nicht auf seinem Kopfe bestehend* Hem. Jog. 1,52.

अनभ्युदित Adj. *nicht ausgesagt, — ausgedrückt* Kenop. 4.

अनर्वाण 1) ṚV. 8,31,12. — 2) ṚV. 5,51,11.

अनल्, °लति *zu Feuer werden* Subhâsuitâv. 3128.

अनलसख m. *Wind* Çiç. 17,55.

अनवकेशिन् Adj. *üppig belaubt* Harshaṅ. 202,3 (485,3).

अनवद्यानीय, so zu lesen st. अनवद्नीय und Maitr. S. 2,5,5 (54,3) hinzuzufügen.

2. अनवधान Hem. Par. 2,410.

अनवबुद्ध Adj. *nicht wahrgenommen* Çiç. 12,39.

अनवमृद्य Adj. *nicht unter die Füsse zu bringen, nicht unterzukriegen.* Nom. abstr. °ता f. Lalit. 37,11.

अनवलिप्त Adj. *nicht hochmüthig, nicht stolz* Habiv. 4243.

अनवलोकयत् Adj. *nicht hinsehend.* पश्चात् *sich nicht umsehend* MBh. 12,9,19. *nicht hinsehend nach* (Acc.) Bhag. 6,13.

अनवक्लेशित Adj. *dem kein Leid zugefügt worden ist* Sâj. zu ṚV. 4,42,10.

अनशन Adj. *keine Speise habend* Sâj. zu ṚV. 10, 39,2.

अनस्ति am Anfange eines adj. Comp. *nicht vorhanden* Naish. 12,39.

अनागत 2) Loc. *in der Zukunft* M. Müller, Ren. 299.

अनात्मवेदिन् Adv. *sich selbst* oder *den* Âtman *nicht kennend.* Nom. abstr. °दिता f. Çiç. 15,22.

अनादिशत् Adj. *nicht vorschreibend, seine Einwilligung versagend* Hem. Par. 1,443.

अनाभु Adj. als Beiw. Rudra's Maitr. S. 1,8,5 (121, 10). अनार्भव st. dessen Âpast. Çr. 6,11,3.

अनामिष (Nachtr. 1), lies *keinen Gewinn bringend.*

अनार्भव Adj. s. u. अनाभु oben.

अनाल Adj. *stengellos* Çiç. 19,84.

अनालीढ Adj. *nicht beleckt* Ragh. 10,46.

अनालोचित Adj. *nicht erwogen, nicht überlegt* Pañkat. 239,4. Spr. 168.

अनावर्तयत् Adj. *nicht umdrehend* Çâṅku. Çr. 16,1,20.

अनाविग्न Adj. *nicht in Aufregung gerathen, — bestürzt* Habiv. 4234.

अनावृत (auch Nachtr. 1) auch *nicht eingeschlossen, frei, sui juris; offen, frei* (Blick, Rede).

2. अनाश (vgl. Nachtr. 1) m. *das nicht zu Grunde Gehen* Çiç. 18,31.

अनाश्रमिन् Adj. *zu keinem* Âçrama 3) *gehörig* Hârîta in Prâjaçittav. 209,*a* und Daksha ebend. 154,*a*.

अनासनयोगविक्षित Adj. *dem kein Sitz angeboten worden ist* Âpast. 1,6,26.

अनिद्राधीधिति m. *der Mond* Çiç. 13,51.

अनिर्लोडित Adj. *nicht genau durchforscht* Çiç. 2,27.

अनिर्विष्ट Adj. 1) = अनिविष्ट. — 2) *nicht abgetragen, nicht bezahlt.*

अनिलगुल्मिन् Adj. = वातगुल्मिन् Suçr. 2,453,5.

अनिलसंभव m. Bein. *des Feuers, des Feuergottes* MBh. 2,31,48.

अनिलात्मज m. Patron. Bhîma's Çiç. 13,59.

अनिविष्ट Adj. *der sich nicht häuslich niedergelassen hat, unverheirathet* MBh. 1,195,24.

अनिश्चेय Adj. *nicht zu entscheiden* Sâj. zu ṚV. 1,165,1.

अनिःशस्त, Accent zu streichen, da das Wort

im Voc. steht.

अनिःसरत्त् Adj. *nicht herauskommend* Pañkat. 195,8.

अनीदृगात्मन् Adj. *einzig in seiner Art* Çiç. 14,43.

अनीदृश Adj. *ungehörig* Kampaka 135.

अनुकम्पक 1) mit Gen. Çrîmâlâm. 5,4.

अनुकार 2) Kâvjapr. 134,15. Verz. d. Oxf. H. 307, *b*,35.

अनुक्त auch *unaufgefordert.*

अनुगापन n. *das Nachsingenlassen* Gobh. 3,2,54.

अनुतर्ष *Durst* und *ein berauschendes Getränk* Çiç. 10,2.

अनुत्सारित Adj. *nicht beseitigt, — abgethan* Nârada (a.) 1,2,42.

अनुत्सूत्रपदन्यास Adj. (f. आ) *wobei kein Schritt gethan wird, der den Regeln der Politik widerspräche* und zugleich *wobei kein Wort gebraucht wird, das den grammatischen Regeln widerspräche*, Çiç. 2,112.

अनुदक्या Adj. f. *nicht die Menses habend* Vasishṭha 5,2.

अनुदात्ततर, lies P. 1,2,40, Sch.

अनुनीति f. *freundliches Benehmen, Freundlichkeit* Çiç. 16,55.

अनुपनाक् m. *kein anhaltender Groll* Lalit. 36,2.

अनुपरिक्रीरम् Absol. *umkreisend* TS. 5,3,4,3. 10,1.

अनुपलीढ Adj. *nicht beleckt* Kauç. 33.

अनुपारत Adj. *nicht abstehend von* (Abl.) Ragh. 16,3.

अनुबन्ध, vgl. Zach. Beitr.

अनुबिम्बन n. *das Sichabspiegeln* Naish. 12,85.

अनुमेय (Nachtr. 4) *zu messen* an der angegebenen Stelle.

अनुरसित 1) Adj. s. u. 1. रस् mit अनु. — 2) n. *Widerhall.*

अनुवर्णयितव्य Adj. *zu schildern, auseinanderzusetzen, mitzutheilen* Suçr. 1,13,19. 14,5.

अनुव्रज्य Adj. *zu begleiten* Jâṅ. 3,1.

अनुशयवत् Adj. *Reue empfindend* Çiç. 8,61.

अनुशासिन् am Ende eines Comp. auch *regierend* Vârâhap. Kap. 208.

अनुशिष्टि f. *Befehl* Kâraka 3,8. Dhâtup. 24,67.

अनुश्रोतव्य Adj. *zu hören, zu vernehmen* Suçr. 1,13,19. 14,5.

अनुषक्ति f. *das Anhaften* Verz. d. Oxf. H. 307,*b*,36.

अनुषर Adj. Gobh. 4,7,8 fehlerhaft für अनूषर, wie nach Knauer ein Comm. liest.

अनुष्टुप्कारम् Absol. *in eine* Anushṭubh *verwandelnd* Âçv. Çr. 6,3,12.

अनुष्टुब्गायत्रीकारम् Absol. *in eine* Anushṭubh *und in eine* Gâjatrî *verwandelnd* Âçv. Çr. 6,2,8.

अनुष्ठिति f. = अनुष्ठान 1) Sâṁkhjapr. 7,73.

अनुष्यैदे Dat. Infin. zu 1. स्यद् mit अनु RV. 2,13,2.

अनुसंतति Adv. *in ununterbrochener Reihenfolge* Çiç. 20,11.

अनुसंधानीय Adj. *worauf man seine Aufmerksamkeit zu richten hat* Comm. zu Kâvjâd. 2,199.

अनुसृतवत्सा f. (sc. विवृत्ति) *ein Hiatus zwischen einer kurzen und einer langen Silbe* Prâtiçâkh. 108.

अनूच्यमानत्व n. *das Studirtwerden* Çaṁk. zu Bṛh. Âr. Up. S. 3.

अनूढ auch *unverheirathet* vom Manne AK. 2, 7,35. H. 526.

अनृणीकरण n. *das Befreien von einer Schuld* Hem. Par. 1,38.

अनृतवादिन्, Nom. abstr. °दिता f. Çiç. 14,4.

अनेक, Compar. °तर Vâsav. 220,2.

अनेलमूक Adj. wohl *stumpfsinnig* Harshaḱ. (1936) 28,2. Vgl. अनेडमूक.

2. अनौषध Adj. *wogegen es kein Heilmittel giebt* Çiç. 17,7.

अन्त 5) अन्ताय कर् so v. a. *auf Tod und Leben kämpfen* MBh. 1,101,10.

अन्तःपुराधिपत्य n. *Herr —, Besitzer eines Harems* Vasishṭha 29,12.

अन्तनामन् (Nachtr. 1), so betont TS. 7,4,8,1.

अन्तरावेदि, so zu lesen st. °वेदी. Vgl. H. an. 3, 185. Viçva im Comm. zu Çiç. 19,65. Die Bedeutung ist wohl *Scheidewand.*

अन्तर्गेह n. = गर्भगृह 2) Kâçikh. 64,68.

अन्तर्मास (Nachtr. 1) Âpast. Çr. 10,8,12.

अन्तर्लीन Adj. *hineingeschlüpft, drinnen steckend, steckend in* (im Comp. vorangehend). °म् Adv. *innerlich.*

अन्तर्वावत् Adv., lies °वत् (von *अन्तर्व *graviditas*) Adj. *gravidus, voll.*

अन्त्यार्ध m. *Hintertheil* M. Müller, Ren. 323.

*अन्त्रावरण n. *Eingeweide* Deçîn. 1,85. 157.

अन्ध्र Çiç. 11,7.

अन्धक 2)*b*)γ) eines Schergen Jama's Kâçikh. 8,71.

अन्धतामिस्र 2) wohl m. wie °क Vâmanap. Kap. 11. रोषान्धतामिस्रे Anarghar. S. 153.

अन्धेभविलु (auch Nachtr. 2) Anarghar. 5,11. Nom. abstr. °ता f. Naish. 19,36.

अन्नविकार auch *zubereitete Speise* P. 5,1,2, Vârtt. 4.

अन्नविकृति f. dass. MBh. 13,145,12.

अन्नविद्वेष m. *Widerwille gegen Speise, Appetitlosigkeit.* °कर Adj. (f. ई) *diese bewirkend.*

अन्नावृध्, so zu betonen.

अन्यथाकरण n. *das Aendern* Kampaka 72. 171.

अन्यथाभवन (Conj.) n. *das Anderswerden* Kampaka 318. fg.

अन्यराष्ट्रिय Adj. = अन्यराष्ट्रीय Kâṭu. 37,11.

अन्यलोकमय Adj. (f. ई) *messingen* Halâj. 1,131.

अन्यवर्ण, Nom. abstr. °त्व n. Suçr. 1,117,16.

अन्यापदेश m. (Nachtr. 2) = अन्योक्ति 2) Subhâshitar. 9.

अन्याय्यिन् Adj. *sich ungebührlich betragend* Uttamaḱ. 172.

अन्योक्ति, die erste Bedeutung nach Aufrecht zu streichen.

अन्योक्तिमुक्तावली f. und अन्योक्तिशतक n. Titel von Werken.

अन्योर्दर्य, so zu betonen.

अन्वञ्जिरवति Adv. *längs der* Agiravatî Harshaḱ. (1936) 132,11.

अन्वष्टकी (s. u. अन्वष्टका) Vasishṭha 11,43.

अन्वारोकण Vishṇu in Mit. zu Jâṅ. 1,86, Z. 4

अन्वेषिषिषु Adj. als Erklärung von दिदृक्षु Comm. zu R. ed. Bomb. 1,1,71.

अपकर्षसम (auch Nachtr. 1) lies Njâjas.

अपक्रामम् Absol. *weggehend* Maitr. S. 1,4,12 (61,8.12).

अपक्षपातिन् Adj. *mit den Flügeln nicht fliegend* und *parteiisch für* Vishṇu (अ) Vâsav. 113,1. Auch **unparteiisch.*

अपचिकीर्षु Adj. *Jmd zu nahe zu treten beabsichtigend* Kâçikh. 43,66.

अपतंसन n. *das Herausfallen* Verz. d. Oxf. H. 313,*a*,27.

अपपात्र, f. आ Vasishṭha 20,16.

अपमृद् Adj. *unerfreulich* Çiç. 19,9.

अपयाणय (!) n. Vasishṭha 15,19 nach Bühler *das Abbüssen einer Sünde.*

अपयोधरव Adj. *kein Kampfgeschrei mehr erhebend* Çiç. 19,21.

अपयोधरवारण Adj. *durch keine Wolken aufgehalten* Çiç. 19,21.

अपररात्रि f. *die zweite Hälfte der Nacht* Comm. zu TS. 1,688,1 v. u.

अपरवल्लभ m. Pl. N. pr. eines Volkes MBh. 6, 370. अपरबल्लव v. l.

अपराजित m. auch N. pr. eines Çrutakevalin bei den Digambara Bhadrab. 1,17. Vardhamâṇaḱ. 1,43.

अपरिवृत, der Accent zu streichen.

अपरिव्रढिमन् m. *Unvermögen zu* (Infin.) Çiç. 5,41.

अपरिषक्त Adj. *nicht umschlungen —, nicht begleitet von* (Instr.) Çaṁk. zu Bâdar. 3,1,1.

अपर्याण Adj. (f. आ) *ungesattelt* Kâd. (Çaka 1793) 192,14.

अपर्काण (Nachtr. 4), nach Aufrecht Text und Comm. अपरिकाण.

अपवाद 5) *Lockton* Çiç. 6,9.

अपविद्या f. *schlechtes Wissen, Unwissenheit* Mârk. P. in Çâktân. Kap. 1. Kirât. 16,32.

अपशील Adj. *ungesittet, gemein* (Person) Kâçikh. 75,37.

अपसुब्रह्मण्य Adj. *ohne den* Subrahmaṇja Comm. zu Âpast. Ça. 12,23,13.

अपस्पश (Nachtr. 3), an der angeführten Stelle zugleich *ohne die Einleitung* Patañgali's *zum* Mahâbhâshja.

अपाकेस्थ् zu streichen; vgl. आपाकेस्थ्.

अपाच्य् 1) ṚV. 8,28,2.

अपानुनुत्सु Adj. mit Acc. *zu verscheuchen —, zu entfernen beabsichtigend* Kâçikh. 81,4.

अपारायणीय (Nachtr. 3) ist nach Aufrecht Adj. *nicht dem* Pârâjaṇtija *gemäss.*

अपार्धी Adv. mit कर् *verschmähen* Z. d. d. m. G. 36,510.

अपावृत् Adj. *keine Fesseln kennend, ungehemmt* Bhâg. P. 5,18,5. 11,29,12.

अपुनर्निवृत्ति f. *Nichtwiederkehr* Çiç. 14,64.

अपुरोगव AV. 20,135,7.

अपेय, f. आ.

अप्रणात Adj. *nicht vorgebeugt* Gobh. 1,2,15.

अप्रति auch Adv.

अप्रतिगत Adj. als Erklärung von अप्रतीत Sâj. zu ṚV. 4,42,6.

अप्रतिवारित Adj. *nicht zurückgehalten, — abgehalten, — abgewehrt.*

अप्रतिविन्दमान Adj. *Nichts wissend von* (Acc.) MBh. 1,192,14.

अप्रभूत Adj. *nicht ausreichend* Çiç. 10,83.

अप्रयोगिन् Adj. *nicht angefügt —, nicht ausgesprochen werdend* Zach. Beitr.

अप्रविष्ट Adj. 1) *nicht eingetreten —, nicht eingedrungen in* (Loc.) Bhâg. P. 2,9,34. 7,49,4. — 2) *nicht betreten* Ragh. 11,18.

अप्राप्तरजसी Adj. f. *noch nicht die Menses habend* Gṛhjâs. 2,18 in Z. d. d. m. G. 35,544.

अप्राप्तविभाषा f. = अप्राप्तविकल्प P. 1,3,43, Sch.

अप्राप्तव्यवहार (Nachtr. 3) Nârada (a.) 1,1,54.

अप्राप्यु Adv. ṚV. 5,80,3.

अप्रावेश्य n. *das Vorrecht der Unbetretbarkeit für* (Gen.) Ind. Antiq. 9,175.

अप्रेक्ष्यमाण Adj. *nicht gesehen werdend, dem Auge entzogen* Hem. Par. 1,247.

अप्सा, lies अपुंस्.

*अप्सुचर Adj. *in den Gewässern wandelnd.*

अबन्धुर (Nachtr. 4), °म् Adv. *traurig* Çiç. 6,29.

अबलाग्नि Adj. *schlecht verdauend.* Nom. abstr. °ता f. Kampaka 498.

अब्धिमथन n. Titel eines Werkes in Apabhraṁça Alaṁkârat. 7,b.

अभवनि f. *das Nichtsein, Tod* (bei Verwünschungen) Subhâshitâv. 1019.

अभिकृष्टम् Adj. *zu Kṛshṇa hin* Çiç. 13,41.

अभिक्रान्ति, so zu betonen.

अभिक्रामम् Maitr. S. 1,4,12 (61,10).

अभिचैद्यम् Adv. *gegen den Fürsten der* Kedi Çiç. 2,1. 20,3.

अभिज्ञ्, °ज्ञति *erfahren —, verständig werden* Kulârṇava 9,60.

अभिताडन n. *das Schlagen, Schlag* Çiç. 17,15.

अभिदूतम् Adv. *zum Boten hin* Çiç. 17,5.

अभिमन्थ ist mit * zu versehen.

*अभिमर्, vgl. Zach. Beitr.

अभिमुखीकृति in विषयाभि°.

अभियान, nach 1) ein * zu setzen.

अभिरक्ष्य Adj. *zu hüten vor* (Abl.) Varâh. Bṛh. S. 78,10.

अभिरोधन n. *Belagerung* Verz. d. Oxf. H. 29,b,7.

अभिलेखित n. *ein schriftliches Document* Jâṅñ. 2,149.

अभिलेश (?) Ind. St. 17,145.

अभिवननीय Adj. als Erklärung von अभिवान्य Comm. zu Âpast. Ça. 8,11,17.

अभिवासिन् Adj. in बस्ताभिवासिन्.

अभिशत्रु Adv. *gegen den Feind* Çiç. 15,28.

अभिशौरि Adv. *gegen Kṛshṇa* Çiç. 20,2.

अभिषङ्ग, nach 7) ein * hinzuzufügen.

°अभिसंवादिन् Adj. *stimmend zu, in Einklang stehend mit* Prasannar. 2,22.

अभिसंघर्ष m. *Aneinanderreibung* Bhâvapr. (Hdschr.) 8,a nach Aufrecht.

अभिसर्, vgl. Zach. Beitr.

2. *अभिकव m. *Anruf* P. 3,3,72.

2. अभीक ist mit einem * zu versehen.

अभीग Adj. *unerschrocken* Çiç. 19,44.

अभीषक्, füge (stark °षाक्) hinzu.

अभेदज्ञ Adj. *keinen Unterschied kennend zwischen* (Gen. Du.) Hem. Par. 1,167.

अभेद्याशय Adj. *dessen Absicht* oder *Denkweise nicht zu brechen ist.* Nom. abstr. °ता f. Lalit. 34,14.

अभ्यवहारिन् Kâçikh. 34,20.

अभ्याम्नाय m. *Erwähnung, Aufführung* Nir. 2,13.

अभ्रमय Adj. *in Wolken gehüllt* Hem. Par. 1,405.

1. अमति 3) st. चन्द्र wird auch चण्ड gelesen; vgl. Zach. Beitr.

2. अमत्र auch Âpast. und in ज्वलामत्र weiter unten.

अमनोरम Adj. *nicht reizend.* Nom. abstr. °ता f. Çiç. 20,15.

अमर्, f. ई *Göttin* Hem. Par. 2,413.

अमरद्रुम m. *Götterbaum, der* Pârigâta Çiç. 13,12.

अमरविवेक m. Titel eines Commentars zum Amarakoça.

अमलपतत्रिन् m. *Gans, Schwan* Çiç. 8,12.

1. अमा 2) *zusammen mit* (Instr.) Bhadrab. 1,52.

अमिलत् Adj. Pl. *nicht zusammenkommend, sich getrennt haltend.* परस्परम् Hem. Par. 1,160.

अमृतकवल m. *der Mond* Alaṁkârav. 66,a.

*अमृतनिर्गम m. desgl. Zach. Beitr.

अमृतरस Adj. (f. आ) *wie Nectar schmeckend* Pañkat. 248,12.

अमोतकपुत्रक (Nachtr. 3), lies अमोतपुत्रक.

अम्णस् Adv. = अम्नस् Maitr. S. 1,6,10 (102,8). 10,10 (150,12).

अम्नस् bedeutet *sogleich, soeben.* अम्नस्तमिते so v. a. *unmittelbar nach Sonnenuntergang* Âpast. Ça. 6,4,6.

अम्बुपद्धति f. *Strömung* Çiç. 14,77.

अम्बुमय Adj. (f. ई) *aus Wasser bestehend* Kâçikh. 34,38.

अम्भस्तस् Adv. *aus dem Wasser* Çiç. 8,64.

अम्ल्णी 3) zu streichen; vgl. आम्ध्रिणी.

अम्लानि Adj. *nicht verwelkend* Çiç. 19,20.

अयःकीलक m. *ein eiserner Bolzen* Comm. zu Kâtj. Ça. 4,8,26. Vgl. अयस्कील Nachtr. 1.

अयथा Adv. *anders als es sein sollte* Bhâg. P. 10,87,15.

*अयवन n. *das Nichtvermischen* Sâj. zu Çat. Br. 1,7,2,26 in einer Etymologie.

अयस्पात्री f. *eine eiserne Pfanne* Hem. Par. 2,365.

अयात्रिक und अयात्रीय Adj. *infaustus* Sâdh. zu Hâla (1723) 25. Nom. act. अयात्रीयत्व n. ebend.

*अयुकपर्णी m. *Alstonia scholaris* Deçîn. S. 9, Z. 8.

*अयुगलपर्णी m. dass. ebend. S. 23, Z. 6.

अयुगसप्ति m. = सप्तसप्ति *die Sonne* Çiç. 11,61.

अयुगार्चिस् m. = सप्तार्चिस् *Feuer* Çiç. 20,59.

अयोनिसंभव Adj. *keinem Mutterleibe entsprossen* Verz. d. Oxf. H. 25,b,14.

अयोविकार m. *etwas aus Eisen* oder *Metall Gemachtes* P. 4,1,42.

अयौगिक Adj. *nicht zur Anwendung kommend* Kâm. Nitis. 13,86.

अरक्ष्य Adj. *nicht zu schützen, keinen Schutz verdienend* Kathâs. 62,82.

अरजोवित्ता Adj. f. *noch nicht die Menses habend* Kauç. 37.

अरण्यत् Adj. *keine Freude an Etwas habend* Kathâs. 112,88.

अरञ्जित Adj. *nicht befriedigt* Kathâs. 14,36.

*अरण्यचारी f. *eine best. Pflanze* Deçîn. 2,6.

अरथिन् Adj. *keinen Wagen habend* Spr. 3666.

अरमणीय Adj. *nicht anmuthig, — schön* Pañkat. 123,20.

अरम्य Adj. *unangenehm* Mâlav. 10 (11).

अररे Ind. St. 15,349.

अरविन्दनाभि m. Bein. Vishṇu's Çiç. 3,65.

अरश्मिवत् Adj. *strahlenlos* Verz. d. Oxf. H. 51,*a*,29.

अराज्य Adj. (f. आ) *der Herrschaft beraubt* Hariv. 1630.

अराडीतर (so zu verbinden nach Leumann) Adj. *sehr langhörnig* Çat. Br. 4,5,5,5. Vgl. अराड (Nachtr. 4) und अराड्य.

अरिक्त Adj. auch *nicht mit leerer Hand* und *im Ueberfluss vorhanden.*

अरिता f. *Feindschaft* Çiç. 19,109.

1. अरित्र 3) n. *ein best. Theil des Wagens* ṚV. 1, 46,8.

अरिप्र, f. आ.

अरिष्ट 4) d) Kâçikh. 11,6.

अरिष्टरोग m. *eine best. Krankheit* Comm. zu Kâtj. Çr. 20,3,16.

अरिष्टामय m. desgl. Kâtj. Çr. 20,3,16.

अरुचिर Adj. *nicht gefallend, — zusagend* Comm. zu TS. Prât. 1,18.

अरुणप्सु, so zu betonen.

अरुद्ध Adj. *unwiderstehlich* Hariv. 2,103,23.

अरेडत् Adj. etwa *non fallens* TS. 1,6,3,2. Kâṭh. 32,2. = अनादरमकुर्वन् Comm.

अरोगित्व n. *Gesundheit* Jâgñ. 1,263.

अरोचक 1) Adj. auch *den Appetit benehmend* Verz. d. Oxf. H. 129,*a*,12.

अरोध्य Adj. *nicht zurückzuhalten, unwiderstehlich* Pañkar. 4,3,14.

अर्क्, अर्कति *zur Sonne werden* Subhâshitâv. 3128.

*अर्कदुग्ध n. *Milch der Calotropis gigantea* Bhâvapr. 2,90.

(अर्चत्र्य) अर्चित्रय, so zu lesen.

अर्ङ् mit अव, अवार्ङ्कति (!) TS., अवाङ्कीत् Çat. Br. — Mit आ *Schaden nehmen* Maitr. S. 1,8,3 (118, 19), wo पदाङ्कीति statt पदाङ्कीति zu lesen ist.

अर्ङक 2) Suçr. 2,461,3, wo सकार्ङकम् zu lesen ist.

*अर्ति m. = 1. अरति Subhûti bei Râjamukuṭa zu AK. nach Aufrecht.

1. अर्धकाम Z. 2, lies M. 2,13 st. M. 2,23.

अर्धकाम्य, °म्यति *nach Geld verlangen* Çiç. 14,49. Subhâshitâv. 655.

अर्धमातर् f. *eine Mutter mit zutreffendem Namen* Hem. Par. 2,317.

अर्धय् mit प्र in der Bed. 1) प्रार्धत् Hem. Par. 2,474.

अर्धरचन n. oder °ना f. *das Betreiben seiner Sache, Verfolgung seines Zieles, Bemühung.* Am Ende eines adj. Comp. Bhâg. P. 3,9,10. 23,8.

अर्धलोप m. auch *Verlust an Geld* MBh. 3,311,21.

अर्धविशारद Adj. *der Sache —, dem Zwecke entsprechend, sinnvoll* (Lob) MBh. 13,141,24.

अर्धसंसिद्धि f. *das Gelingen einer Sache* Kathâs. 61,55. एकार्थ° *das G. einer gemeinsamen Sache* Spr. 4566.

अर्धसम m. *dem Sinne nach gleich, synonym* Zach. Beitr.

अर्धागम, lies m. st. n.

अर्थेगा Adj. *seinem Berufe nachgehend* Âpast. Çr. 9,16,7.

अर्थेप्सु Adj. *Reichthum wünschend* Kâtj. Paribh. 2,7.

*अर्धद्रोणिक, so zu lesen st. °द्रोणिक.

अर्धपरासु Adj. *halbtodt* Hem. Par. 2,329.

अर्धपुलायित n. *ein best. Gang des Pferdes* Çiç. 5,10. Vgl. पुला weiter unten.

अर्धफालक 1) m. oder n. *ein best. Kleidungsstück* Bhadrab. 3,82. — 2) m. Pl. *eine best. Gaina-Secte* Bhadrab. 4,46. — 3) Adj. मत n. *die Lehre der Ardhaphâlaka* Bhadrab. 4,30.

अर्धमारित Adj. *halb todt gemacht* Hem. Par. 2, 330.

अर्धमासूर Adj. (f. ई) *einer halben Linse ähnlich* Suçr. 1,27,18.

अर्धमुकुली Adv. mit कर् *halb schliessen* (die Augen) Çiç. 10,64.

अर्धलक्ष्य Adj. *halb sichtbar* Daçak. 73,9.

अर्धलाङ्गलक Adj. *einem halben Pfluge ähnlich* ein chirurgischer Schnitt) Suçr. 2,59,5.

अर्धविदल n. als Erklärung von अर्धबगल Cañk. zu Bṛh. Âr. Up. S. 139.

अर्धशराव *ein halbes* Çarâva *genanntes Maass* Âpast. Çr. 8,14,14.

°अर्धसंलीन Adj. *halb steckend in* Hariv. 4677.

1. अर्व *m. *Herr, Gebieter.* *f. अर्वा *Herrin, Gebieterin.*

1. अर्वन्, die adj. Bed. zu streichen. In der Bed. *Ross* Hem. Par. 2,21.

अर्वाक्कालीन Adj. *aus jüngerer Zeit stammend* Sâj. zu ṚV. 10,18,5.

अर्हद्दत्त (!) m. N. pr. eines Gaina-Lehrers Vardhamânaṁ. 1,51.

2. अलक्षण 3) *sich durch Nichts auszeichnend, unbedeutend* Spr. 2095. — 4) *ohne Veranlassung geschehen* R. 6,95,19.

अलक्षणय Adj. *Unglück verheissend* MBh. 6,5209.

अलक्षमाण Adj. *nicht wahrnehmend, — inne werdend* Bhâg. P. 3,16,12.

अलक्षित 2) °म् Adv. Kathâs. 28,105. 34,46.

अलक्ष्मन् Adj. *Unglück verheissend* MBh. 6,112,12.

2. अलक्ष्मी Adj. auch *unschön.* n. अलक्ष्मि R. Gorr. 2,33,22.

अलघु (vgl. Nachtr. 1) 5) *laut* Bhâg. P. 10,35,10.

अलघुभव m. *keine Erniedrigung* Spr. 4253, v. l.

अलङ्घनीयता f. Nom. abstr. zu अलङ्घनीय *nicht zu überschreiten* und *dem man nicht zu nahe treten darf* Spr. 2579.

अलङ्घनीयत्व n. Nom. abstr. zu अलङ्घनीय *dem man nicht zu nahe treten darf* Râgat. 6,2.

अलंधन Adj. *hinreichendes Vermögen besitzend* M. 8,162.

अलब्धनिद्रालस्य Adj. *keine Zeit zum Schlafen findend* Bhâg. P. 5,14,21.

अलब्धव्य Adj. *nicht zu erlangen, dessen man nicht theilhaftig werden soll, kann* oder *darf* MBh. 5,114,4.

अलभमान Adj. 1) *nicht antreffend, nicht findend* 149,7. — 2) *nicht habend* Sâj. zu ṚV. 1,125,1. अन्वयम् *keinen logischen Zusammenhang habend* Sâh. D. 12,2. 15,6. — 3) *nicht hinter Etwas kommend, nicht herausbringend* Kull. zu M. 8,109.

अलभ्य auch *nicht zu erkennen, — verstehen, unverständlich* Sâh. D. 11,8. Z. 3 ist 3,281,21 zu lesen.

अलमक m. v. l. für अलिम्पक Zach. Beitr.

अलंपुर n. und अलंबुध n. N. pr. zweier Tîrtha Matsjap. 22,50. 51.

अलंभविष्णु Adj. *im Stande seiend zu* (Infin.) Brahma-P. Uttarakh. Kap. 3.

अलाघव n. *keine Erleichterung.* मनस: *des Herzens* M. 11,233.

अलालस Adj. *keine Begierden habend* MBh. 12, 231,14.

2. अलिङ्ग 1) Nom. abstr. °त्व n. MBh. 12,203,15. — Als n. = अव्यक्त n. Jogas. 2,19.

अलिङ्गिन् Adj. *nicht das Recht habend bestimmte Abzeichen zu tragen* M. 4,200.

अलिन्दक Subhâshitâv. 2416.

*अलिमक, *अलिम्पक und *अलिम्बक, vgl. oben

*अलमक.

अलुञ्च Adj. etwa *der Einen nicht rupft und zupft* Bhar. Nâṭjaç. 34,102.

अलुभित Adj. *nicht in Unordnung gerathen* Âpast. Çr. 1,4,12.

अ॑लूत, so zu betonen nach TS. 2,5,11,3.

अलेख्य Adj. *nicht zu rechnen —, nicht zu zählen zu* (Loc.) Spr. 1536.

1. अलेप m. *kein Rest von* (im Comp. vorangehend) Ind. St. 1,20,14.

2. अलेप Adj. *unbefleckt, rein* MBh. 12,219,46.

अलोकव्रत n. *die nicht allgemeine Art und Weise zu leben* Bhâg. P. 8,3,7.

अलोपयत्त् Adj. *nicht abbringend von* (Abl.) Ragh. 12,9.

अलोमश Adj. (f. आ) *unbehaart* R. 6,23,11.

अव् mit अभि RV. 9,97,39.

अवकर्णप्रावृत Adj. *verhüllt mit Ausschluss der Ohren* Âpast. Çr. 13,15,5. Vgl. सकर्णप्रावृत.

अवकेशिन्, vgl. oben अनवकेशिन्.

अवकोटक m. *Ardea nivea* Vâsav. 99,1.

अवक्रग Adj. *gerades Weges gehend* (eig. und übertr.) Kathâs. 27,156.

अवक्रचेतस् Adj. *geraden Sinnes* Kaṭhop. 5,1.

अवखाद् führt Aufrecht (wie प्रखाद् und विखाद्) auf खद् = खिद् zurück und giebt dem Worte die Bedeutung *Hinderung, Hinderniss.*

*अवगणना f. *Geringschätzung, Verachtung* Deçîn. 1,17.

अवग्राह 4) *Wanne* Harshaṅ. (1936) 444,10.

अवघ्न (Nachtr. 2) 2) auch Âpast. Çr. 8,16,12. 13, 17,9.

°अवचिचीषा f. *das Verlangen zu pflücken* Çiç. 6,10.

अवञ्चक Adj. *nicht betrügend, ehrlich.*

अवञ्चित Adj. *nicht angeführt, — getäuscht, — hintergangen, — betrogen, — um* (Loc.).

अवटुञ्ज m. Pl. *das Haar im Nacken* Çiç. 10,52.

अ॑वण्ड (Nachtr. 3) *zu streichen;* vgl. अ॑बण्ड.

अवतारण 5) vgl. Zach. Beitr.

अवतारणिका f. *Einleitung* Kaṇḍîrâja zu Kâvjapr. 1,1 (nach Aufrecht).

अवत्सा f. *eine Kuh, deren Kalb gestorben ist,* Jâgñ. 1,170.

अवदोल, der Comm. zu Ragh. 9,46 soll nach Leumann नवदोल annehmen.

*अवद्रव्य n. v. l. für अपद्रव्य Zach. Beitr.

अवनाम m. in पादावनाम (weiter unten).

अवनिरुह् m. *Baum* Çiç. 7,26.

अवन्तिसेना f. ein Frauenname Vâsav. 225,3.

अवभृति, lies einer Stadt st. eines Flusses.

अवमृद्य in अनवमृद्य oben.

अवरुणग्राह् m. *das Nichtergriffenwerden von* Varuṇa.

अवरुद्धत्व n. *das Eingesperrtsein.* तामवरुद्धवमनैषीत् *so v. a. sperrte sie in seinem Harem ein* Râǵat. 4,677.

अवरुधक 2) f. °धिका Pl. *die Frauen im Harem* Çiç. 12,20.

अवर्तिन् Adj. *sich ungebührlich betragend.*

अवलित Adj. *nicht gebogen, — krumm* Varâh. Bṛh. S. 68,36.

अवलीढ 1) Adj. s. u. 1. लिह् mit अव. — 2) n. Suçr. 1,125,7 nach dem Comm. = अनुपहुत (1).

अवलुप्त 1) Adj. s. u. 1. लुप् mit अव. — 2) *n. Nom. act. वृकाव° *das Heranspringen nach Art eines Wolfes* P. 6,2,145, Sch.

अवलेपवत्त् Adj. *hochmüthig* Daçak. 90,19.

अवलोप auch *das Verletzen, Verwunden* Çiç. 7,45.

अवलोपन n. *das Abhauen* und *Vernichten* Vâsav. 72,8.

अवल्गु Adj. *nicht schön, unangenehm;* n. *Schlimmes* Bhaṭṭ. 12,66.

अवल्गुकारिन् Adj. *nicht schön handelnd an* (Loc.) MBh. 5,133,29.

अववर्तिन् zu streichen, da TBr. 1,2,6,1 अववर्ति Aor. von वर्त् ist; vgl. उपाववर्ति TS. 6,2,3,4.

अवश्य Adj. *sich Jmds Willen nicht fügend* Kaṭhop. 3,5. Spr. 1767. अवश्यम् s. bes.

अवष्टम्भ 6) 7), vgl. Zach. Beitr.

अवसर्, vgl. Zach. Beitr.

अवसानपति m. *Herr des Ruheortes* Âpast. Çr. 9,16,7.

अवस्कन्दन n. etwa *Angriff auf* (प्रति) Kâvjapr. 120,10.

अवस्त्रद् Adj. *keine Gewänder schenkend* MBh. 3,200,51.

अवस्त्री Adv. mit कर् *der Kleider berauben* Vâsav. 196,1. Vom Comm. auch auf verschiedene andere Weisen künstlich erklärt.

*अवस्नान n. *Mehl von Linsen* u. s. w. Deçîn. 2,110.

अवस्यूवात Adj. (f. आ) TS. 4,4,12,3 nach dem Comm. = रक्षयितारो वायवो यस्य.

अवस्रुत् Adj. *nicht fliessend, stehend* (Wasser) Âçv. Gṛhj. 4,4,10.

अवहार 3) vgl. Zach. Beitr. — 7) nach Leumann wohl *Abgaben;* vgl. jedoch auch das folgende Wort.

अवहारक n. *Weggeworfenes, was man aufgelesen hat,* Nârada (a.) 1,2,36.

अवह्नि Adj. wohl *keine Gaben den Göttern darbringend* Nir. 3,6.

अवाग्दुष्ट Adj. (f. आ) *keine groben Reden führend* Hariv. 7757.

अवाग्र (auch Nachtr. 2) Harshaṅ. (1936) 481,4 nach dem Schol = अवनत.

अवाचंयम Adj. *die Rede nicht an sich haltend, nicht schweigend* TBr. 3,2,3,8.

अवाच्य 4) *keinen Tadel verdienend.*

अवाञ्च् 1) c) *südlich* Daçak. 85,9.

अवात्त Adj. *nicht ausgebrochen, — ausgespien* Heb. Par. 1,376.

अवारित Adj. Çiç. 12,36 nach dem Comm. = अपरिमित.

अवार्त्त Adj. *nicht werthlos, von Bedeutung* Sarvad. 100,19.

अवालम्ब m. = अपालम्ब Âpast. Çr. 12,25,27.

अवास्तव Adj. *nicht wirklich, — real.* Nom. abstr. °व n.

अविकच Adj. *nicht geöffnet, geschlossen* (Auge, Blüthe) Çiç. 8,1.

अविकत्थिन् Adj. *nicht prahlend* Spr. 6233.

अविकल्पक Adj. *sich nicht lange bedenkend* MBh. 18,6,17.

अविकाङ्क्षा f. *kein Bedenken.* Instr. *ohne B.*

अविकार auch *keine feindliche Gesinnung an den Tag legend, sich nicht auflehnend.*

अविकारिन्, Nom. abstr. °रिता f. Kâm. Nîtis. 2,30. — 2) *keine Miene verziehend* Kathâs. 16,42. — 3) *nicht abfallend, treu bleibend* M. 7,190. Nom. abstr. °रिता f. Prij. 6,4.

अविकासभाव m. *das Unaufgeblühtsein* Kumâras. 3,29 (अविकाश° gedr.).

अविकुण्ठ Adj. *scharf, durchdringend, unwiderstehlich* Bhâg. P. 3,31,14.

अविकृषित Adj. *nicht auseinandergehalten* (von Lauten) Comm. zu AV. Prât. 4,12. Vgl. अविकृष्ट.

2. अविक्रम Adj. *keinen Muth an den Tag legend* Spr. 6149.

अविक्रमण n. *Unterdrückung des* क्रम 11) RV. Prât. 14,25.

अविक्रय्य Adj. *was nicht verkauft werden darf.*

2. अविगद् Adj. *unbestreitbar* Râǵat. 4,76.

2. अविघात Adj. *ungehemmt* Bhâg. P. 1,6,32.

अविघ्नतस् Adv. *ohne Hindernisse* R. ed. Bomb. 1,62,12. Râǵat. 4,157.

अविचक्षण auch *nicht gut sehend.*

अविचल Adj., f. आ.

2. अविचार Adj. auch *von keiner Ueberlegung begleitet* Lalit. 439,7.

अविचार्य MBh. 15,5,43 schlechte Lesart für अविचाल्य.

अविज्ञानक Adj. *nicht kennend, — vertraut mit* (Gen.) MBh. 13,107,130.

अवितथ 1) auch *nicht unnütz, — vergeblich.*

अवितरण n. *das nicht weiter Leiten, das nicht Uebertragen* Suçr. 1,285,12.

अवितर्क Adj. *mit keinem Zweifel verbunden* Lalit. 439,7.

अवितान Adj. *nicht leer* und zugleich *ohne Traghimmel* Çiç. 3,50.

अवितृप्तक Adj. *der sich noch nicht gesättigt hat an* (Gen.) Spr. 6692.

अवितृष् Adj. *dessen Durst —, Verlangen nicht gestillt werden kann* Bhâg. P. 4,29,40.

अवितृष Adj. dass. Bhâg. P. 10,51,59.

अविद् Adj. *unwissend* Bhâg. P. 3,10,19.

अविद्वेषक Adj. *der Einen nicht verunglimpft, — beleidigt* R. ed. Bomb. 1,7,11.

अविधुर Adj. (f. आ) auch *nicht ohne Deichsel* und *wohlgemuth* Çiç. 12,8.

अविधेय (auch Nachtr. 1) auch *unbrauchbar, nicht anwendbar.* Nom. abstr. °त्व n. MBh. 16,7,65.

अविध्य Adj. *nicht zu durchbohren, — erschiessen* MBh. 16,3,40.

2. अविनय Adj. (f. आ) *sich ungesittet betragend.*

अविनश्वर Adj. *unvergänglich* Spr. 6727.

अविनाश auch *das nicht zu Grunde Gehen* MBh. 5,191,14.

अविनियोग m. *Nichtanwendung.*

अविन्दत् Adj. *nicht findend, — ausfindig machend* M. 8,109.

अविपक्व in Nachtr. 2 zu streichen.

अविपर्यास m. *keine Vertauschung, — Verkehrung* Sâj. zu ṚV. 10,18,5.

अविप्रमोक्ष m. *das Nichtbegehen eines Fehlers, das kein Versehen Machen.*

अविबर्क् m. *das Nichtzerstreuen* Çâṅkh. Br. 17,2.

अविबुध Adj. auch *nicht ohne kluge Männer* und m. *kein Gott* Kâvjâd. 2,322.

अविभागविद् Adj. *keinen Unterschied kennend zwischen* (Gen.) MBh. 8,69,53.

अविभागिन् auch *sich nicht betheiligend an* (im Comp. vorangehend) Hem. Par. 1,141.

अविमलप्रभ m. N. pr. eines Devaputra Lalit. 334,2. v. l. विमल°.

अविमानना f. *keine geringschätzige Behandlung.*

अविमुखम् Adv. *ohne das Gesicht abzuwenden, gerades Weges* MBh. 15,93, v. l. अभिमुखम्.

अविमृष्टविधेयांश n. (Prâtâpar. 61,*a*,8. *b*,4) und °भाव m. (Sâh. D. 574) *unmotivirte Bezeichnung einer kleineren Zahl durch Theilung einer grösseren.*

अविरत 3) *der nicht Allem entsagt hat* Hem. Par. 2,108.

अविरलित Adj. *nicht anliegend.*

अविरहित Du. *ungetrennt, verbunden* Vikr. 86,11.

अविरागिन् Adj. *nicht gleichgültig, für Alles Interesse habend* R. 5,33,30.

अविरामम् Adv. *ohne Unterlass* Gît. 11,9.

अविरुद्ध auch *nicht verfeindet, nicht in Feindschaft lebend mit* (Instr., Gen. oder im Comp. vorangehend) Spr. 165. R. 1,7,8. MBh. 12,116,18. Ragu. 10,81. *ungehemmt* Vikr. 49,11. *nicht widerwärtig, — gehässig, — unangenehm, gefällig* Kathâs. 71,210. Spr. 165.

अविरोध auch *ein freundliches Verhältniss zwischen* (Gen. oder im Comp. vorangehend), *— mit* (Instr.).

अविरोधन n. *das Nichthadern, friedliches Verhältniss.*

अविरोधवत् Adj. *Nichts beeinträchtigend.*

अविरोधिन् auch *nicht in Feindschaft lebend, sich vertragend.*

अविलक्षण Kâm. Nîtis. 8,14 fehlerhaft für अरिलक्षण.

अविलक्षित Adj. *unbemerkt* Bhâg. P. 5,6,6.

अविलम्बित n. *eine best. fehlerhafte Aussprache der Vocale* Mahâbh. (K.) 1,13,3 v. u.

अविलीन Adj. *nicht zu Nichte geworden.* Mit भू so v. a. *leben bleiben, leben* Uttarar. 124,12 (168,7).

अविलेपनिन् Adj. *ungesalbt.*

अविलेपिन् Adj. *nicht klebrig.*

अविलोलुप Adj. (f. आ) s. विलोलुप.

अविवक्षित auch *worüber Nichts verabredet ist* Nârada (*a.*) 1,2,36.

अविवादिन् auch *worüber Niemand streitet.*

अविवाक् m. *keine eheliche Verbindung, Verbot der Eheschliessung.*

°अविशङ्किन् Adj. *nicht vermuthend; — voraussetzend* Kathâs. 40,72.

अविशारद Adj. *nicht vertraut mit* (Gen.) MBh. 7,135,6.

अविशाल Adj. (f. आ) *nicht gross* (Verstand).

अविश्वसनीय, lies °त्व n. st. °ता f.

अविश्वास्य Adj. *kein Vertrauen verdienend, — einflössend.*

अविषमय Adj. *nicht gifthaltig, — giftig* Bhâg. P. 3,15,29.

अविषह्य 3) Nom. abstr. °ता f. Bhâg. P. 4,22,60.

अविसंवाद m. *das Worthalten* MBh. 12,139,18.

अविसंवादित Adj. *keinem Widerspruch unterliegend, allgemein anerkannt.*

अविसृष्ट auch *nicht entlassen* Hem. Par. 1,325. 327. 328.

अविस्मित auch *nicht verwundert, — verblüfft* Çiç. 17,19.

°अविस्मृति f. *das Nichtvergessen* H. 1373.

अविक्लिसत् Adj. *der Niemand ein Leid zufügt* MBh. 12,265,13.

अविक्लिष्ट auch *sich nicht lange bedenkend.*

अवीतक *kein umzäunter Platz* Jâṭ. 2,271.

अवृथार्थ Adj. *eine zutreffende Bedeutung —, einen zutreffenden Namen habend.* Nom. abstr. °ता f. Çiç. 6,47.

अवृष्ट Adj. *nicht geregnet —, keinen Regen gesandt habend* Pañkat. 51,16.

अवेद्यान Adj. *nicht kennend* M. 8,32.

अवेदित Adj. Kathâs. 123,158 fehlerhaft für अविदित.

°अव्यतिरिक्त 1) *nicht getrennt von* Kathâs. 33, 70. — 2) *nicht verschieden von.* Nom. abstr. °त्व n. Sarvad. 113,1.

अव्यधिन् *nicht aus der Fassung kommend* Çiç. 15,12.

अव्यवधायक Adj. *nicht dazwischentretend.* Nom. abstr. °त्व n. Sâj. zu ṚV. 1,13,1.

अव्युत्सृजत् Adj. *nicht aus der Hand gebend* Âpast. Çr. 12,25,2.

अव्युप्तकेश (Nachtr. 1), richtig v. l. व्युप्तकेश.

अव्युप्तवक्ष Adj. *mit nicht geschorener Schulter,* d. i. *mit nicht abgescheuerten Haaren auf der Schulter* (Ross) Maitr. S. 2,5,9 (59,8. 13).

अशन्, Z. 3 lies 10,27,15.

अशनैस् Adv. *heftig, in hohem Grade* Çiç. 15,3.

अशरण्य 2) lies *eines* st. *keines* und füge R. 3, 35,65 hinzu.

अशास्य auch *nicht zu bestrafen, schuldlos* MBh. 5,98,21.

अशित 2), die Ergänzung auch im Acc.

अशित्र, streiche den Accent.

अशिमिदिष् Taitt. Âr. 1,9,5.

अशिरस् auch *wobei man die Strafe nicht auf sich nimmt* Nârada (*a.*) 2,1,270. Z. d. d. m. G. 9,679.

अशीतकर (Çiç. 6,43), अशीतमरीचि (ebend. 7,63) und अशीतरुच् (ebend. 9,5) m. *die Sonne.*

अशुद्ध 3) *unbekannt, verdächtig* Jâṭ. 2,266. = अप्रज्ञात Comm.

अशुध्यमान Adj. *nicht rein werdend* Suçr. 1,15,16.

अशुभ 2) zu streichen, da H. 955, Sch. nach Aufrecht यच्छाश्वत: die richtige Lesart ist. Vgl. Çâçvata 661.

अश्राद्ध Adj. *nicht würdig an einem* Çrâddha *theilzunehmen* Nârada (*a.*) 2,1,178.

अश्रुलेश m. *Thränentropfen* Megh. 103. Bhâg. P. 6,16,32.

अश्रुवदन Adj. (f. आ) *mit Thränen auf dem Gesicht* Bhâg. P. 1,16,19. 17,3.

अश्रौत्रिय auch *woran kein schriftkundiger Brahmane theilnimmt.*

अश्लेषा Maitr. S. 2,13,20 (165,15) nach dem Padap.

अश्ववाह्याली f. *eine Reitbahn für Pferde* Uttamak. 11. Vgl. तुरगवाह्याली weiter unten) und वाह्याली.

*अश्वोरस n. *ein vorzügliches Pferd* P. 5,4,93, Sch.

*अष्टकिक, nach Kâç. zu P. 5,2,116 und *अष्टकिन्.

अष्टरात्रि Adj. *acht Ellen lang* MBh. 8,72,30.

अष्टावर Adj. als Beiwort von इध्म J. A. O. S. Procc. 1883, Oct. VIII.

1. अस् 8) चित्तयामासिवान् = चित्तयामास Hem. Par. 1,327.

2. अस् mit विपरि, विपर्यस्त auch *entgegengesetzt*, mit Abl. Sâṁkhjak. 23.

असंयत्त (vgl. Nachtr. 4) auch *nicht beunruhigt* RV. 1,83,3.

असंयत्त्, so richtiger betont in einigen Hdschrr.

असंयुक्त TS. 2,5,2,5.

असंलक्षित Adj. *unbemerkt* Kathâs. 78,132.

*असंलुलित Adj. *nicht verwirrt* (Haar) Vjutp. 12.

असंवर्तमान, so zu betonen.

असत्यवचन Adj. (f. आ) *unwahr redend, lügnerisch* MBh. 1,74,73.

असंनिविष्ट Adj. *nicht aufgehend —, nicht enthalten in* (Loc.) R. 2,21,57.

असमाधान n. *Unbedachtsamkeit* Kampaka 460.

असमावृत्त Adj. = असमावृत्तक Âpast. 2,6,12.

असंप्रदत्त Z. 2, lies 790 st. 709.

असंभाष्य auch *nicht zur Unterredung geeignet* (Ort) M. 8,55.

असक् 1) *a*) *b*) auch mit Gen.

असक्त 1) *b*) Nom. abstr. °ता f. Uttamak. 146.

असक्राय m. auch N. pr. eines Commentators des Nârada.

2. असाधन 2) zu streichen.

असाध्यमानत्व n. *Undurchführbarkeit* Asahâja.

असामान्य auch *nicht Mehreren oder Allen gemeinsam.*

असार्वसिक, f. ई Çiç. 9,59.

असुबोध Adj. *nicht leicht zu erlernen* Çiç. 15,19.

असुरविश n. *das Volk der Asura* Ait. Br. 6,36,14.

असृग् Z. 3, 1) zu streichen und Z. 4 st. 2) zu setzen Mit अभि.

असृग्यपथ्य 1, Nom. abstr. °ता f. Hem. Par. 2,139.

असृसु, Whitney nimmt असूसु an.

असृक्पङ्क्षेपम् Absol. mit पिष् *zu einem Blutsumpf zermalmen* Çiç. 18,45.

असेवा f. *das Nichtfröhnen, das Sichnichthingeben* M. 2,96.

असोढृ Nom. ag. *nicht ertragend* Çâçvata 32.

असौनामन् zu streichen, da Çat. Br. (Chr. 31,29) असौ नामायम् gemeint ist.

असौष्ठव n. *Schlaffheit, languor.* अङ्गेषु Sâh. D. 222.

अस्खलत् Adj. *nicht strauchelnd, nirgends hängen bleibend* Hem. Par. 1,181.

2. अस्तो, so zu betonen.

*अस्त्रखदिर, vgl. *अस्रखदिर, welches nach Leumann wohl richtiger ist.

अस्त्रीक Adj. *wo Weiber fehlen* (Wald) Hem. Par. 1,128. 167.

अस्थिचित् (Nachtr. 1) streiche *nicht.*

अस्थिर (Nachtr. 3), अस्थिरत्व an der angeführten Stelle bedeutet *Nichtverhärtung.*

अस्फुट n. *Unklarheit des Ausdrucks.*

अस्मद्दात्र Adj. *von uns gegeben* TS. 1,4,42,2.

अस्वार्थ Adj. *nutzlos* Bhâg. P. 6,10,10.

अक्कम् Bhadrab. 1,109.

अकंघात m. *Selbstmörder* Kâraṇḍ. 94,23.

अकंमति Adj. *eine hohe Meinung von sich habend* Brahmavaiv. 2,38,22.

अकरादि m. *Tagesanbruch* Çiç. 11,62.

अकार्य 2) *a*) angeblich Kumâras. 5,8; vgl. Zach. Beitr.

अकित 3) f. auch Bez. *bestimmter Adern* Jâǵñ. 3,108.

*अकिदत्त Adj. = अकिदत्त् P. 5,4,145, Sch.

अकिनिर्व्वयनी Çat. Br. 14,7,2,10 fehlerhaft für अकिनिर्व्वयनी.

अकिपति m. *der Schlangendämon* Çesha Çiç. 9,25.

*अकिफेन, lies n. statt m.

अकिममयूख m. *die Sonne* Kir. 7,9.

अकिमरोचिस् m. dass. Çiç. 11,51.

अकिर्बुध्न्य, so zu betonen. Auch Bein. Çiva's Harshak. (1936) 332,1 (अकिर्बुध्न gedr.).

अकिप्रुष्मन्वन्, der Padap. und Sâjaṇa fassen अकिप्रुष्म als Voc. auf.

अकी auch * *Kuh* Nigh. 2,11.

2. अकीन 1) *a*) auch *vorzüglich.*

अकीरमणी f. *eine zweiköpfige Schlange* Harshak. (1936) 481,21. Vgl. अकीराणि.

(अक्रवाय्य), lies अक्रवायिय.

अक्रीतमुख Adj. (f. ई) *schamlosen Antlitzes, schamlos* Âpast. Çr. 13,15,11.

1. आ 3) auch in der Bed. von 2) *c*) α).

आकम्प्र Adj. *zitternd* Çiç. 18,37.

आकलन n. *das Anbinden* Çiç. 5,42.

आकृतिलोष्ट (Nachtr. 1) ist *ein Erdkloss in seiner natürlichen Gestalt;* s. J. A. O. S. Procc. 1883, Oct. VIII.

आकोरना (!) f. *Bestrafung* Asahâja zu Nârada.

आखण्डल 1) so v. a. *Fürst —, Beherrscher von* (im Comp. vorangehend) Vikramâṅkak. 18,47.

आखण्डलककुभ् f. *Osten* Vâsav. 252,4.

*आखात, lies m. statt n.

आखु 5), das Sternchen zu streichen.

आखुराज m. *Mäusekönig* Gobh. 4,4,31.

आगमन, 2) zu streichen.

आगम्य (Conj.) n. impers. *veniendum* Kampaka 274.

*आगस्ती f. Patron. von अगस्त्य Kâç. zu P. 6,4,149.

*आगस्तीय Adj. von अगस्त्य ebend.

आगस्विन् m. *Uebelthäter* Alaṅkâray. 110,*b*.

आग्रहारिक Harshak. 179,9 (445,11).

आघर्ष m. *Reibung* Çiç. 12,64.

आघाटन n. = आघाट *Grenze* Ind. Antiq. 6,68. 193. 13,78.

आघोष Nachtr. 3 zu streichen, da RV. 8,64,4 आघोषन् Partic. ist.

आङ्गिरस (f. ई), so zu betonen.

आचपराच; vgl. आ च परा च RV. 10,17,6.

*आच्युतदत्ति, so zu lesen st. आच्युतत्ति.

*आज्ञाकरोण st. °रोण Kâç.

आज्ञातशात्रव auch Adj. (f. ई) von अज्ञातशत्रु Çiç. 2,114.

आज्ञिपति, lies 6,6 st. 5,14.

आज्ञिभूमि f. *Schlachtfeld* Çiç. 18,56. 79.

आजीव 2) nach Kern *eine Art von Mönchen*, aber kein *buddhistischer* und auch kein *Gaina-Mönch.*

आज्ञाविधायिन् Adj. *Jmds Befehle ausführend, gehorsam* Kathâs. 52,336.

आड्यभुत्, das Sternchen zu streichen.

आञ्जनीकारी, so zu betonen.

आङ्गिरवि m. N. pr. eines Rituallehrers bei Baudhâjana Comm. zu Âpast. Çr. 13,24,12.

*आटीलक n. *das Springen der Kälber.*

*आडपदि, lies द्विरण्डादि st. द्विपड्यादि.

आडराज m. N. pr. eines Dichters Harshak. 1, 16 (12,3).

*आणवय्, st. dessen आणपय् P. 1,3,1, Vârtt. 12 in Kielhorn's Ausg.

आण्डपीत (Accent!) Adj. *Eier geschlürft habend* Taitt. Âr. 1,27,6.

*आण्डवत् und *आण्डीर, nach der Kâç. अण्डवत् und अण्डीर.

आतर्पण n. *eine Art Mörtel* oder dgl. Harshak. (1936) 313,12.

आताभिस् ohne Accent.

आतापिन् und आताम zu verstellen.

आतितांसु Adj. mit Acc. *überziehen wollend* Çiç. 5,11.

आतॅी s. u. आति॑.

आत्मघोष 1) Vâsav. 74,1.

आत्मन्, zu 10) 11) 14) vgl. Zach. Beitr.

आत्मनिवेदन n. *das Sichhingeben* (einem Gotte).

आत्मपरित्याग m. *das Aufgeben seiner selbst.*

आत्मप्रभ Adj. *durch sich selbst glänzend.*

आत्मप्रीति f. *Selbstgenuss, Selbstbefriedigung.*

आत्मबन्धु m. *ein naher Verwandter* (ein Sohn von des Vaters oder der Mutter Schwester und ein Sohn von der Mutter Bruder).

आत्ममय auch *sich selbst gehörig, selbstständig.*

आत्मंभरि, Nom. abstr. °ता f. Harshaṅ. (1936) 395,12.

आत्मरू॑प n. *die eigene Schönheit* TS. 6,1,6,1.

आत्मवश्य Adj. *wen oder was man in seiner Gewalt hat* Bhag. 2,64.

आत्मविकत्थन n. *Prahlerei.* Pl. Verz. d. Oxf. H. 185,*b*,6.

आत्मविद्या f. *Selbsterkenntniss* Ragh. 8,10 (ed. Bomb.) nach Leumann.

आत्मश्लाघाकर Adj. in अनात्म°.

आत्मालम्भ m. *Selbstberührung*, so v. a. *Berührung der Herzgegend mit der Hand* Khândogjap. in Dravjaç. 127,*a*.

आदादिक Adj. *zu den mit* अद् *beginnenden Wurzeln —, zur zweiten Klasse der Wurzeln gehörig* Sâj. zu ṚV. 10,18,8.

आदिता f. *das Anfang-, Ursprungsein* Çiç. 14,65.

आदित्यारम्भण Adj. *mit dem* Âditja-Graha *beginnend* Âpast. Çr. 13,9,1.

*आद्दतव n. *das Geehrtsein, Berühmtheit* Çâçvata 190.

आद्यकोल m. = आदिवराह Çiç. 14,43.

आद्याङ्गधारिन् m. *ein Kenner des ersten* Aṅga *der* Gaina Vardhamânaṅ. 1,51.

आनुकूलिक *gefällig.* Nom. abstr. °ता f. *Gefälligkeit gegen* (Gen.) Çiç. 10,79.

आनृशंस m. (sic) *Vorzug, Vortheil, Verdienst* Saddh. P. in der Unterschrift von Kap. 28.

आनेय auch *dem* (einem Gemüthszustande) *man sich hingeben darf* Uttamaṅ. 64. 65. Kâmpaka 322.

आन्दोलिका f. *Sänfte* Daçak. 17,17.

आपलि m. *eine best.* Gaina-*Secte* Bhadrab. 4 in der Unterschr. v. l.

आपार्ष्णि Adv. *bis an die Fersen* Mâlav. 85.

2. आपि॑ (von पी) Adj. *schwellend, erfrischend* ṚV. 5,53,2.

आपोद m. Patron. des Ṛshi Dhaumja MBh. 1,3,21. आयोद् v. l.

आभील 2) *traurige Lage* Harshaṅ. 29,17.

आभोग्य als Erklärung von आभोगि॑ Sâj. zu ṚV. 1,113,5.

आम्लोचन्ती f. N. pr. einer Apsaras Maitr. S. 2, 8,10 (114,20).

आयतसमलम्ब Adj. *rechtwinkelig* Colebr. Alg. 58.

आयान 3) *ein best. Pferdeschmuck* Harshaṅ. (1936) 437,9. Comm. zu 441,11.

आरम्भ 5) **Tödtung;* richtig आलम्भ Zach. Beitr.

आरम्भयज्ञ m. *ein best. Opfer* Vasishṭha 26,9.

आरसित 1) Adj. s. u. 1. रस् mit आ. — 2) n. *Gebrüll, Geheul.*

2. आराग्र 2) f. आ *eine best. Anordnung von 11 Opferpfosten in der Weise, dass der mittelste der höchste ist und die übrigen nach beiden Seiten hin niedriger werden,* Âpast. Çr. 14,6,3.

आराडपकारिन्, Nom. abstr. °रित्व n. Comm. zu Âpast. Çr. 14,5,6.

आरुत n. *Geschrei.*

आरु॑पित, der Padap. अरु॑पित.

आरोक्षण n. auch *das Hervorgehen, Entstehen* Vâsav. 150,2. 3. v. l. रोक्षण.

आर्तिकर Adj. *Unheil schaffend* Âpast. Çr. 12, 23,12.

आर्षीठा f. *eine nach der Weise der* Ṛshi *geschlechte Frau* M. 3,38.

आलपित n. *Unterredung mit* (Gen.) MBh. 5,29, 8. *Gerede* Chr. 299,3 (im Prâkrit).

आलम्बनप्रत्यवध्यानशास्त्रव्याख्या f. Titel eines buddh. Werkes M. Müller, Ren. 310, N. 3.

*आलस्यवत् Adj. *träge, faul* Deçîn. 1,46.

आलाल *eine best. schleimige Substanz des menschlichen Körpers* Karaka 2, 4. °मेक्तिन् Adj. *eine solche mit dem Harn entlassend* ebend.

आलोकवत् auch *sehend* (Gegensatz *blind*) Hem. Par. 1,245.

आलोल्निका f. *das zum Einschläfern eines Kindes angewendete Summen* Vâsav. 168,6.

आवर्तक 2) lies °र्तिका st. ई॑.

आवर्तम् Absol. *wiederholend* Kâtj. Çr. 20,2,4. द्विर्द्विरावर्तम् 19,3,10.

आवलेखन Adj. (f. ई॑) *aus einem best. Stoffe gemacht* J. A. O. S. Procc. 1883, Oct. VIII.

आवसथवासि॑न् Adj. *im Hause übernachtend* Çat. Br. 12,4,4,6.

आवाप 11) Zach. Beitr.

आविर्भूतत्व n. *das Offenbargewordensein, Erscheinung* Sâj. zu ṚV. 8,29,1.

आवृतत्व n. *das Geschlossensein* (einer Thür) Paṅkat. 195,8.

आवेशिक 2) Vâsav. 286,2.

आशोकेय 2) Patron. oder Metron. Maitr. S. 3,5, 4. Z. 2 ist अशोका zu lesen.

2. आश्विन m. *ein den* Açvin *geweihter Becher mit* Soma Lâṭj. 4,12,15; vgl. 5,4,15.

आस्पदी mit कर् Hem. Par. 2,388.

आस्फोस m. *leises Lachen* Vâsav. 205,1.

आकृतिमत् Adj. = आकृतिवत् Gobh. 1,7,15.

आख्यातर् Nom. ag. *Herbeirufer* Sâj. zu ṚV. 1, 13,4.

3. इ mit वि, वीत auch **unbrauchbar* und **beruhigt.*

*इकटी oder *इक्कटी f. *eine best. Pflanze* Zach. Beitr.

इङ्गाल m. prâkritisch für अङ्गार *Kohle* Harsha im Comm. zu Vâsav. 191. Vgl. Hem. Pr. Gr. 1,47. 254 und die Anm. zu 1,47.

इतस् 8) इतश्च am Anfange eines Satzes anreihend: *und da, alsdann, und da war (geschah) es dass* Hem. Par. 1,390. 2,1. 75. 166. Kâmpaka 57. 72. 87. 107. 150. 241. 289. 352. 364. 367. 474. Uttamaṅ. 26. 31. 47. 62. 81. 113. 156. 163. 188. 226. 238. 240. 320. 330. 347. Çatr. 1,599. 2,454. 3,4. 7,1. 10,2. 133. 303. 399. 933. 14,104. 192. 283. Im letztgenannten Werke wird auch इतस् ohne च ähnlich gebraucht.

इतात्त Adj. *hinübergelangt* Çiç. 19,118. = प्रापपार Comm.

इन्दिन्दिरा, auch *इन्दिन्दिर m. Deçîn. 1,79.

इन्दुदल *Mondsichel* Çiç. 16,71.

इन्द्रकर्मन् n. *ein Opfer an* Indra Sâj. zu TBr. 2, 549,6.

इन्द्रसुत m. Patron. Arǵuna's Çiç. 13,22.

*इन्द्रोत्थापन n. *das Erwecken* Indra's Deçîn. 1, 82. Vgl. Wilson, Sel. Works 1,127.

इलामुर m. *ein Brahmane* M. Müller, Ren. 300.

1. इष् mit अतिप्र *darüber hinaus auffordern* Âpast. Çr. 12,27,6. 14,34,4. Vaitân.

ईषत्स्विन्न Adj. *ein wenig gesotten* Paddh. zu Mân. Gṛhj. 2.

इषीकाङ्कि Adj. *rohrartig gestreift* J. A. O. S. Procc. 1883, Oct. VIII.

इ॑ष्टनि nach Aufrecht = इषं तन्वन्.

उक्॑ als Adj. und n. so betont.

उच्चय 4) = नीवी *Schurz* Deçîn. 1,102.

उच्चषक n. (nach dem Comm.) *ein geleerter oder stehen gebliebener Becher* Harshaṅ. (1936) 336,14. = अपगतपानभाजन Schol.

°उच्चिचीषा f. *das Verlangen zu pflücken* Çiç. 7,43.

उच्चैरभिघ्न Adj. *von hoher Abstammung* Mu-

DHÂR. 131,1 (194,4).

उच्छिक्त्रक n. *etwas als unbrauchbar Weggeworfenes* Comm. zu NÂRADA (a.) 1,2,36.

उज्जिगमिषा f. *das Verlangen zum Vorschein zu kommen* KÂVJÂL. 37,*a*,1.

उञ्छभुज् Adj. *Aehren geniessend* KÂÇIKH. 11,19.

उत्कण्ठितचित्ती Adv. mit भू *von Sehnsucht nach einem geliebten Gegenstand ergriffen werden* Comm. zu NAISU. 1,37.

उत्कोप Adj. *erzürnt* ALAṂKÂRAS. 32,*b*.

उत्कोरक Adj. *dessen Knospen hervorgebrochen sind* HEM. PAR. 1,241.

उत्तमचरित्र m. N. pr. eines Fürsten UTTAMAṄ. 3. fgg.

उत्तरसाक्षिन् m. *ein indirecter Zeuge, einer der die Aussage eines wirklichen Zeugen gehört hat* NÂRADA (a.) 2,1,150.

उत्तुङ्गित Adj. *in die Höhe gehoben* ÇIÇ. 11,3.

उत्तुङ्गी Adv. mit कर् *in die Höhe heben* Comm. zu ÇIÇ. 11,3.

उत्तेजना f. *das Schleifen* ÇIÇ. 3,6.

उत्पत Adj. *mit ausgebreiteten Flügeln* HEM. PAR. 2,212.

उत्पश्य HEM. PAR. 1,407.

उत्पुंसन n. *das Abwischen, Wegwischen, Entfernen* ZACH. Beitr. ALAṂKÂRAR. 21,*b*.

उत्पुंसय् ist richtig; vgl. Z. d. d. m. G. 32,99 und ZACH. Beitr. उत्पुंसित SUBHÂSHITÂV. 880. ALAṂKÂRAR. 22,*a*. Vgl. 2. पुंस्. — Mit समुद् in समुत्पुंसन.

उत्प्रेक्षातिप m. *eine best. rhetorische Figur* Comm. zu VÂSAV. 126.

उत्सङ्गित Adj. *beigemischt* ÇIÇ. 3,79.

°उत्सारिन् Adj. *sich ausdehnend —, sich richtend auf* GIT. 2,19.

उत्सुक 1) *e*) °म् Adv. *so v. a. angelegentlich* HEM. PAR. 1,398.

उत्सूत्र (Nachtr. 2) auch *vom Faden abgelöst* (Perlen) ÇIÇ. 8,53. Vgl. oben अनुत्सूत्रपदन्यास.

उत्सृज्य (Nachtr. 1), so zu accentuiren nach TS. 7,5,3,1.

उत्सृष्टलोमन् Adj. *das Abschneiden der Haare einstellend* GAUT. 16,3.

उत्सेचन n. s. उदकोत्सेचन weiter unten.

*उत्स्राविन् Adj. *entspringend* SÂJ. zu ṚV. 5,85,2.

*उदकगाह्, lies m. *das sich in's Wasser Tauchen.*

उदकोत्सेचन n. *Wasserlibation* GOBH. 3,3,12.

उदक्शिरस् Adj. *mit dem Kopf nach Norden* GOBH. 2,8,2.

उदगपवर्ग Adj. *im Norden abschliessend* ÂPAST. ÇR. 14,3,19.

उदगाह् m. = उदकगाह् ÇIÇ. 8,45.

उदग्वंश Adj. *dessen Tragbalken nach Norden gerichtet sind* KÂTJ. ÇR. 4,7,9.

उदञ्च् 1) Adj. fuge „schwach उदीच्“ hinzu. In der Bed. *nördlich* DAÇAK. 85,7.

उदरस्थित Adj. = उदरस्थ (Nachtr. 2) *im Mutterleibe befindlich* HEM. PAR. 2,372.

उदास्थित 1) *ZACH. Beitr.

उदित n. *das Gesprochene, Rede, Worte.*

उद्ऊर्मि Adj. *mit hochgehenden Wogen* HEM. PAR. 1,324.

°उद्गाकिणिका (उद्गाकृणिका?) f. *das Geldempfangen für* KAMPAKA 278.

उद्ग्रीविका f. *das Aufrichten des Halses* VÂSAV. 46,3.

उद्द्योतकर m. N. pr. eines Autors VÂSAV. 235,3. M. MÜLLER, Ren. 290.

उद्धान etwa *übergehend vor Freude* (Augen) HEM. PAR. 1,223.

*उद्भङ्ग, vgl. ZACH. Beitr.

उद्भासि Adj. *aufstrahlend* ÇIÇ. 11,42.

उद्रोक Adj. dass. VÂSAV. 24,2.

उद्हास्य 1) auch *aus seiner Stelle zu entfernen* MAITR. S. 1,8,4 (119,17).

उद्विजितव्य n. impers. zu *schaudern vor* (Abl.) ÇIÇ. 16,19.

1. उद्वेष्टन n. auch *das Entsetzen* (eines belagerten Ortes) HEM. PAR. 8,307.

उन्मूर्धन् Adj. *mit aufgerichtetem Kopfe* ÇIÇ. 18,32.

उपकरण VASISHṬHA 3,57 nach BÜHLER *heaping* (*pure earth*).

उपकरणीय Adj. *dem ein Dienst zu erweisen ist, dem ein D. erwiesen wird.* Nom. abstr. °ता f. ÇIÇ. 17,66.

उपकर्णम् ÇIÇ. 7,60.

उपकृतिमत् Adj. *mit einer Diensterweisung verbunden* ÇIÇ. 9,33.

उपक्रम auch *das sich an Etwas Machen*, so v. a. *Anstrengung* KAMPAKA 115. fg. 153. 174. fg.

उपचित्र 3) vgl. ZACH. Beitr.

उपधान, vgl. ZACH. Beitr.

°उपनायिन् Adj. *in die Lehre aufnehmend* NÂRADA (a.) 2,1,181.

उपनाह् 3) s. oben अनुपनाह्.

उपनिनीषु Adj. *darzureichen beabsichtigend* Comm. zu ÂPAST. ÇR. 12,17,4.

उपनिवर्तम् Absol. *wiederholt* ÇÂÑKH. BR. 11,5.

उपप्रसन्नर्षि Adv. *zum* Ṛshi Prasanna(Kandra) HEM. PAR. 1,470.

उपरक्त 1. Adj. s. u. रञ्ज् mit उप. — 2) *m. Bez. Râhu's H. an. 4,100.

उपरागवत् Adj. *verfinstert* (durch Râhu) ÇIÇ. 20,45.

उपरिमर्त्य bedeutet nach v. BRADKE *die Sterblichen emporhebend.*

उपरिष्टाद्दीक्ष Adj. *zu einer nachfolgenden Weihe in Beziehung stehend* GOBH. 4,5,13.

उपरुदित n. *Wehklage.* Pl. MUDRÂR. 133,18 (198,7).

उपरुद्ध 1) Adj. s. u. 2. रुध् mit उप. — 2) n. *ein abgeschlossenes Gemach.* प्रमदोप° *so v. a. Harem* KATHÂS. 34,259.

*उपरोधम् Absol. *einschliessend, einsperrend* P. 3,4,49.

उपवनम् Adv. *im Walde* ÇIÇ. 6,62.

उपवर्णनीय Adj. *mitzutheilen, anzugeben* Verz. d. Oxf. H. 269,*b*,36.

उपश्लोकयितव्य Adj. *in Çloka* (mit hinzugefügtem श्लोकैः) *zu besingen* MUDRÂR. 55,19 (88,12).

उपसागरम् Adv. *beim* (Ṛshi) Sâgara HEM. PAR. 1,454.

उपस्थित 1) *ZACH. Beitr. Auch = द्वारभेद् ebend.

उपाकरण m. *Einleitungsspruch* ÂPAST. ÇR. 12,17,8.

उभयतःफल Adj. (f. आ) *auf beiden Seiten Früchte habend* GOBH. 2,6,6.

उभयतोमोद Adj. *auf beiden Seiten mit der Formel* Moda *versehen* ÂPAST. ÇR. 13,13,8. 15,14. 14,3,4.

उभयतोवाक् Adj. (f. आ) *nach beiden Seiten fliessend* BHÂG. P. 6,5,8.

उभयतोवीवध Adj. *sich das Gleichgewicht haltend, gleich schwer beladen* KÂṬH. 27,10.

उभयवर्तनिन् Adj. *beide Räder habend* SHADV. BR. 1,5.

उरगाशन ÇIÇ. 5,13.

उल्कपात (fehlerhaft) und उत्कापात (v. l.) m. *das Fallen von Meteoren* GOBH. 3,3,18.

उल्लक *ein best. Fruchtsaft* HARSHAK. 185,4.

उल्लाभ्य MṚKKH. ed. CAL. 342,16. fg. fehlerhaft.

उल्लापिक, vgl. लोपिका.

उल्लोच HEM. PAR. 2,134. KALPAS. 104, N. 32. Vgl. ZACH. Beitr.

उल्लोपम् Absol. *herausziehend, — fischend* KAUÇ. 43.

*उष्णीषविजय m. und *°धारणी f. *eine best. Gebetsformel* SCHIEFNER, TÂRAN. 121. 123. 125.

उष्णीषविजया f. N. pr. einer Tantra-Gottheit ebend. 121, N. 1. J. R. A. S. 1876, S. 50 (°वीजया).

*उष्ट्रार m. *Schildkröte* H. 1353, Sch.

उह्यमानक Adj. *getrieben werdend von* (Wellen, Instr.) MBh. 3,308,26.

ऊढ (wohl n.) *Verheirathung* (eines Weibes).

ऊढात्प्रभृति MBh. 5,83,42.

ऊनेन्दुपूर्णिमा f. *der Mond einen Tag vor dem Vollmond* Çâçvata 195.

ऊरुभङ्ग m. *Schenkelbruch* Vâsav. 297,8.

1. ऊह् mit व्यप 2) व्यपोढ *offenbart, an den Tag gelegt* MBh. 8,34,152. — Mit विनिस्, विनिर्ऊढ *unverschoben, in regulärer Reihenfolge* Âpast. Çr. 4, 14,9. — Mit प्र 4) *ausnehmen, excludere* Vop. 6, 53, Anf. — Mit निर्वि 4) *b*) Prij. 6,6.

ऊहिन् Adj. von Bühler angenommen Vasishṭha 16,4. 5. Beide Sûtra sind offenbar verdorben.

ऋञ्जसे Dat. Infin. zu 1. ऋञ्ज् ṚV. 8,4,17.

ऋण 2) *c*) *d*) vgl. Zach. Beitr. 33.

ऋत 1) *f*) vgl. Zach. Beitr. 48.

ऋतुदेवत Adj. (f. आ) *die Jahreszeiten zur Gottheit habend* Âçv. Gṛhj. 2,4,12.

ऋद्ध 2) vgl. Zach. Beitr.

एकनाराशंस Adj. *einmal mit dem* Nârâçaṁsa-*Becher versehen* Âpast. Çr. 12,25,26.

2. एकपति Adj. f. *nur einen Gatten habend.* Nom. abstr. °त्व n. Hem. Par. 2,288.

एकभूयस् Adj. *um Eins überschüssig,* so v. a. *unpaar* Gobh. 4,5,21.

एकवर्तनिन् Adj. *einrädrig* Śaṅkhây. Br. 1,5.

एकवसन Adj. (f. आ) = एकवस्त्र MBh. 1,130,8. 3,65,60.

एकवारम् auch *irgend ein Mal* Pañkat. ed. orn. 64,22.

एकविंशेवर्तनि Adj. *die Bahn für einen* Ekaviṁçastoma *bildend* TS. 4,3,3,2.

एकसर्ग Çiç. 19,38.

एकस्थालीसहाय m. *ein Genosse, mit dem man aus demselben Topfe isst,* Nârada (a.) 2,1,180.

एकाङ्गवेदिन् und एकाङ्गिन् m. *ein Kenner der 11* Aṅga *der* Gaina Vardhamânak. 1,48.

1. एकान्त 1) Loc. so v. a. *unter vier Augen* Daçak. 81,6.

एणतिलक Vâsav. 118,5.

एतत्प्रभृति Adj. *damit beginnend* Gobh. 2,1,24. 3,6.

एष् mit अधि, अध्येषित (buddh.) = अधीष्ट *ersucht, angegangen* J. R. A. S. 1876, S. 27.

ऐकमन्त्र्य n. *das dieselben* Mantra *Haben* Comm. zu Âpast. Çr. 12,24,9.

ऐरण्ड *n. *die Wurzel des langen Pfeffers* Deçîn. 1,120.

ऐश्वरकारणिक m. *ein Deist der* Njâja-*Schule* Harshak. (1936) 489,12.

ओघी Adv. mit भू *zu einer Masse anschwellen* Çiç. 18,69 nach der richtigen Lesart.

*ओघोपकरण n. als Erklärung von पवित्र *Besen* Zach. Beitr.

ओषधिहोम m. *eine best. Spende* Âpast. Çr. 20,11.

ओषधीवल्लभ m. *der Mond* Alaṁkâras. 16,*b*.

ओष्ठरुचक *reizende Lippen* Hariv. 2233. 12366. Çiç. 10,9 (n. nach dem Comm.). Vgl. अधरोरुचक und अधरोष्ठरुचक oben und das folg. Wort.

ओष्ठरुचिर dass. Vishṇus. 1,8 in derselben Verbindung wie im Hariv.

ओतक Çiç. 5,62.

ओत्कट्य n. *Uebermaass, grosse Menge* Comm. zu Çiç. 5,53.

ओदर्चिष Adj. *an* Agni *gerichtet* Çiç. 20,59.

ओपेन्द्र Adj. *dem* Vishṇu *eigen* u. s. w. Çiç. 20,79.

ओलुण्ड्य, das * zu streichen.

ओष्टक 2) Harshak. (1936) 218,7. Çiç. 5,65.

कंस m. auch N. pr. eines Ekâdaçâṅgin Vardhamânak. 1,48.

ककुम्मुख n. = दिङ्मुख *Himmelsgegend* Çiç. 20,38.

*काक्किण्ड m. *Eidechse* Zach. Beitr.

2. कक्ष्य 2) *a*) आबद्ध° Adj. *sich zur Arbeit gerüstet habend* Harshak. 109,4.

कङ्कवाजित Adj. *mit Reiherfedern besetzt* (Pfeil) MBh. 6,116,10.

*कचवर m. = पूरीष Zach. Beitr.

कचार *Teich* Bhadrab. 2,13. 37.

कचोलक n. *eine Art Wassergefäss* Uttamak. 125. Vielleicht auch 70 so st. चलुक zu lesen.

कच्छपारावत m. *eine Taubenart* Alaṁkâras. 205,*b*.

कट 1) *f*) Vâsav. 75,2.

कटिस्थ Adj. *an die Hüfte gelehnt,* so v. a. *noch auf den Armen getragen werdend* Hem. Par. 1,228. 2,372. Vgl. J. Jolly in der Deutschen Rundschau 1883/84, No. 13, S. 50.

कणाटीर Vâsav. 100,1. 2.

कणिक्किक angeblich = अणु J. A. O. S. Procc. 1883, Oct. VIII.

कण्डु 1) *c*) so v. a. *heftiges Verlangen nach* (im Comp. vorangehend) Çiç. 14,72.

कण्डुल und कण्डूल (f. आ) *juckend,* so v. a. *heftig verlangend nach* (im Comp. vorangehend) Comm. zu Çiç. 17,11. 19,42.

कथंकथा f. *Zweifel* Saddh. P.

2. कथाप्रसङ्ग 2) Kir. 1,24. Zach. Beitr.

कदाग्रह m. *ein Irrgläubiger, Ketzer* Bhadrab. 3,85.

कदाशय Adj. *ränkevoll* Kampaka 458.

कनकाम्बुज n. *eine Art Lotusblüthe* Hem. Par. 1,395.

कन्दुकलीला f. *Ballspiel* Kumâras. 5,19. Bhâg. P. 8,12,18. 22. शिर:° *B. mit Köpfen* 5,9,19.

कपिकेतु m. Bein. Arǵuna's Çiç. 13,18.

*कपीनृप m. *ein best. Baum,* = राजादन Comm. zu Harshak. 198,9.

कमेर N. pr. eines Volkes oder Landes Ind. Antiq. 9,127. 133.

कम्बा f. etwa *Masche* Uttamak. 78.

1. कर् mit अन्वव, lies *mit Etwas* (Instr.) *über Etwas* (Acc.) *entlang fahren.* — Mit पर्या auch *umgiessen* Maitr. S. 1,8,3 (119,1). — Mit वि, विकृत auch *gefärbt* Pâr. Gṛhj. 2,7,17. — Desid. विचिकीर्षित *mit dem man eine Veränderung vorzunehmen wünscht* Bhâg. P. 11,29,34.

*करणेश्वर m. = आत्मन् Zach. Beitr.

करभीय Adj. *für Kamele bestimmt, mit der Pflege derselben betraut* Harshak. 67,10 (218,7).

करालाय्, °यते *Schauder erregend werden* Vâsav. 78,2.

करुण 2) *b*) Gîr. 1,31.

*करोटिका f. = करोटि 1) Deçîn. 2,38. 6,3.

कर्णदारिन् Adj. *Ohren zerreissend, — sprengend* (Trommel) MBh. 6,48,21.

*कर्णपाशी oder *°पासी f. = कर्णलालिका Zach. Beitr.

कर्णरसायन m. f. (आ) *ein Zaubertrank für die Ohren, Ohrenweide.*

कर्णरसायनी Adv. mit कर् *zu einer Ohrenweide machen.*

*कर्णलालिका f. = कर्णपाशी Zach. Beitr.

कर्णवंश Vâsav. 149,1.

*कर्णसुवर्ण N. pr. eines Landes Hiouen-thsang.

2. काल् S. 32, Sp. 1, Z. 2 v. u. lies 120,24 st. 120,14.

कालत्र 3) Vâsav. 236,2.

कालशोदधि m. *das Meer als Butterfass* MBh. 1, 17,12.

1. कालि 1) *i*) *Held* Ind. Antiq. 8,242.

कल्पतरु, कल्पपादप, कल्पवृक्ष u. s. w. auch kurz für कल्पतरुदान u. s. w. *die Schenkung eines künstlichen kostbaren Baumes, der den fabelhaften Baum dieses Namens vorstellen soll,* Hemâdri 1,245. fgg.

कल्पवासिन् Adj. *einen* Kalpa (*Weltperiode*) *bestehend* Bhâg. P. 4,9,20.

कल्पसुन्दरी f. ein Frauenname Daçak. 78,4.

कल्याण 4) *d*) *e*) vgl. Zach. Beitr.

कवचधर, richtig कवचक्र in der anderen Ausg. 326,6.

कवचय्, °यति *einen Panzer anlegen* Harshak. 152,24 (396,1).

कषाययू, °यति *beschmutzen* und *belästigen* Vâsav. 71,3. 4. Vgl. कषायित.

1. कस् Z. 2 vom Ende, lies Prasannar.

कांस n. (nach dem Comm.) *ein best. Maass,* = द्रोण Gobh. 4,6,13.

*काकनील *ein best. Baum* Zach. Beitr.

*काङ्क्ष Zach. Beitr.

*काचिघ 3) vgl. Zach. Beitr. 86, wo ग्रच्छमण्डके st. शेमण्डके als eine Lesart in H. an. 3,135 angeführt wird. Vgl. auch die Note dazu.

काण्ड 1. *i.* statt रुक्म् lesen Andere सक्म् Zach. Beitr. 19.

काण्डलवण n. *eine Art Salz* Suçr. 2,36,16.

1. कात्त 2. *f)* vgl. Zach. Beitr.

कापेय. f. ई *eine best. Form der Opferung von 11 Thieren* Comm. zu Âpast. Çr. 14,7,20.

कायसंस्थिति f. = कायस्थिति Bhadrab. 3,91.

कायस्थिति f. *Unterhalt des Körpers, das Zusichnehmen von Nahrung* Bhadrab. 2,57. 3,28.

कायोढ्ड (metrisch statt कायोढाड) Adj. *geboren von einer nach der Weise des Prâgâpati geehlichten Frau* M. 3,38.

कारंधमिन् 1) *Alchymist, Adept der alchymistischen Philosophie* Harshaṅ. (1936) 489,13.

कारा 3) 5) vgl. Zach. Beitr.

कार्तस्वरमय Adj. *golden* und *kläglich tönend* Vâsav. 144,4.

कार्यकारिन् Adj. *zweckdienlich, erforderlich, nöthig* Kâmpaka 75.

1. कालक 3) *d)* N. pr. eines Waldes Vasishṭha 1,8.

कालजिह्व Adj. *schwarzzüngig* MBu. 1,71,38.

कालवञ्चन n. *Zeitgewinnung.*

कालातिवाहन n. *das Hinbringen der Zeit* Dhvibhâg. 3,12,20. 21.

कालोरग m. *eine schwarze Schlange* Vâsav. 191,2.

काव्यजीवज्ञ = शुक्रगुरुबुध und काव्यस्याशयज्ञ: Vâsav. 114,1.

काष m. *das Reiben.* गण्ड° Çiç. 5,43.

काष्ठवाहक m. *Holzträger* Kâmpaka 132.

काष्ठशालिक m. etwa *Holzhändler* Kâmpaka 4.

काष्ठालुक, lies काष्ठालुकलता f. *die Flaschengurke (die Pflanze)* und vgl. Harshaṅ. (1936) 478,3.

काहल 1) (f. आ) *e, f)* und 3) *a)* Çiç. 18,54.

किंस्त्य soll = शङ्ख *Seemuschel* sein; s. J. A. O. S. Procc. 1883, Oct. VIII.

किकिट oder °टा *ein best. Lockton* Comm. zu TBr. 1,1,9,9. Vgl. किकिटी.

*किंदरा f. *die Laute der Kaṇḍâla* Zach. Beitr. Vgl. किंनरा. किंनरी.

किमाहारविहारिन् Adj. *welche Speise geniessend und welchen Vergnügungen nachgehend?* Hariv. 11171.

किशोर auch *ein Thierjunges.* मयूर° Vâsav. 233, 2. Nach Dharaṇi im Comm. ebend. auch = श्रेष्ठ.

किशोरक 1) *a)* Vâsav. 231,2.

कीर्नि 1. *b*. Dass das Wort nicht, wie Kuhl. zu M. 4,94 und 11,40 annimmt, *Ruhm nach dem Tode* bedeute, ersieht man aus M. 2,9. 5,166. 8,81. Wenn es 4,94 und 11,40 und Spr. 6683 neben यशस् erscheint, so ist damit wohl nichts Anderes gemeint als im Deutschen mit *Ruhm und Ehre.* Dasselbe gilt von यसो वा कितिं वा in einer Açoka-Inschrift (Z. d. d. m. G. 37,573. 575).

कीर्तिशेष Vâsav. 7,4.

*कुटकण्ठ m. *ein best. Gefäss* Deçîn. 2,20.

कुटीरी Adv. mit कर् *zur Hütte —, zur Wohnung erwählen* Vâsav. 264,2.

कुटाक 1) *einschneidend, scharf* Harshaṅ. (1936) 413,15. 529,8 (224,22).

कुतस्तन Adj. (f. ई) *woher kommend? wie möglich?* Bhadrab. 4,88. 99.

कुन्ताकुन्ति Adv. *Speer gegen Speer* Kâmpaka 144.

कुमारजीव m. N. pr. eines Autors M. Müller, Ren. 308.

कुमारराज m. Bein. Harshavardhana's ebend. 286.

कुमृत्यु Adj. *einen schlechten Tod habend* Hem. Par. 2,108.

कुंयव 3) die Bed. *Missernte* passt nicht in den Zusammenhang VS. 18,10 = Maitr. S. 2,11,4 (142,1) = Kap. S. 28,9. Aufrecht vermuthet मे ऽकुयवम् *keine Missernte.* TS. hat statt dessen कूंयवा: (Nachtr. 4).

कुंयवाच् (°वाच) ist nach Aufrecht *ein Dämon, der Missernte* (कुयव) *hervorruft.*

कुरुक्षय n. *ein niederträchtiges Geheimniss* Kathâs. 32,140.

कुरुता auch ein Frauenname Vâsav. 229,2.

कुलघ्न n. *ein Unheil verkündender Augenblick* Kathâs. 32,95.

कुलबालिका Hem. Par. 2,69.

कुलराजधानी f. *Hauptresidenzstadt* Ragh. 16,36.

कुलिक auch *Richter* Nârada (a.) 2,1,187 nach Viram. Nach Andern *Haupt einer Kaste.*

कुलिशपाणि m. Bein. Indra's Çiç. 11,43.

कुलुण्ठक m. *Knüttel* Harshaṅ. (1936) 447,9.

कुवैकटिक m. *ein schlechter Juwelier* Harshaṅ. (1936) 402,9.

कुसुमकेतु m. *der Liebesgott* Vâsav. 190,4. 283,4.

कुसुमलावी f. *Blumenleserin* Spr. 3702.

कुसुमशरासन m. *der Liebesgott* Git. 11,4.

कुहर, vgl. Zach. Beitr.

कू mit उद्. उत्कौति *schreit auf* Sarasvatîk. 1,22.

1. कूट 16) m. oder n. Harshaṅ. (1936) 475,19.

कूंयव (Nachtr. 4) n. Sg. Maitr. S. 2,11,4 (142,1), v. l. Vgl. कुंयव oben.

कृतलक्षण 1) Adj. (f. आ) *d)* am Ende eines Comp. *α) veranlasst durch* R. 6,95,19. — *β) betreffend, sich beziehend auf* MBh. 13,16,23. Hariv. 5031.

कृतवाप (M. 11,108) und °वापन (M. 11,78) Adj. *kahl geschoren.*

कृत्य 1) *c)* wird auf कर्त् zurückgeführt Zach. Beitr. 45. Dem Worte wird auch die Bedeutung विद्विष्, विद्विष्ट zugetheilt.

कृश m. auch *ein best. Vogel* J. A. O. S. Procc. 1883, Oct. VIII.

कृषितन्त्र Pl. *Feldfrüchte* MBh. 2,5,117.

कृष्टमती Adv. mit कर् *pflügen und walzen* Hem. Par. 2,357. Vgl. मती.

कृष्टसमी Adv. mit कर् dass. Çiç. 12,21.

कृष्णाक्ष m. *ein schwarzer Würfel* MBh. 4,1,25.

कैतवितर् Nom. ag. *Aufforderer.* f. °त्री Sâj. zu ṚV. 1,113,19.

केरलिका f. ein Frauenname Vâsav. 227,4.

केशान्तकरण n. *die Ceremonie des Haarschneidens* Gobh. 3,1,2.

कैतवापकृति f. *eine best. rhetorische Figur* Comm. zu Vâsav. 283.

कैदारिक Çiç. 12,42.

कोटिपुर n. N. pr. einer *Stadt* in Magadha Bhadrab. 1,30. 53.

कोण 6) Harshaṅ. 12,23.

कोलता f. Nom. abstr. zu कोल *Eber* Çiç. 14,86.

कौनाल Adj. (?) Ind. Antiq. 8,242.

कौर्प = कौर्पि, कौर्प्य M. Müller, Ren. 326.

क्रतुकरण n. *eine best. Spende* Âpast. Çr. 12,6, 5. 14,1,5.

क्रन्द् mit प्रत्र Caus. 1) zu streichen, wenn चक्रदत् und चक्रदम् zum Simplex gezogen werden.

क्रम् mit प्रत्यति *zurück* (d. i. *auf dem Wege, den man gekommen ist*) *vorüberschreiten* Âpast. Çr. 14,8,9.

क्रीडारसमय Adj. *aus dem Wasser „Spiel" bestehend* Kathâs. 28,99.

क्रुंध्मि, so zu lesen st. क्रुध्मिन्.

क्लेदिन् Adj. *nässend, feucht* Kâvjapr. 190,5.

क्षणदाकृत् m. *der Mond* Vâsav. 190,1.

1. क्षत्रिय m. auch N. pr. eines der Daçapûrvin Vardhamâṅak. 1,45.

क्षमी Adv. mit भू *in die Lage kommen Etwas* (Dat.) *zu vermögen* Hem. Par. 1,229.

क्षार् 3) *c)* zu streichen; vgl. Zach. Beitr.

*क्षारकीट m. *ein best. Insect* Zach. Beitr.

1. क्षिप् mit आ 12), lies *verlassen* st. *entlassen.*

*क्षीरमृत्तन्त्र m. *ein best. Baum* Comm. zu Harshaṅ. 198,9.

क्षीरलेह्म् Absol. *an Milch leckend* Kauç. 30.

*क्षीरोदक m. *ein best. Baum* Comm. zu Harshaṅ. 198,9.

क्षुल्लक (?) Hem. Par. 1,336.

क्षुल्लकवैश्यदेव (auch Nachtr. 3), °देवस्य स्तोत्रे (= ख्याानामादिमे स्तोत्रे Comm.) Baudhâjana im Comm. zu Âpast. Çr. 13,1,12.

क्षेपणिक m. *Schiffer, Bootsmann* und Adj. = नाशक Vâsav. 199,1. = कर्कारादि Zach. Beitr.

क्षौमदशा f. *ein leinenes Tuch mit Fransen* Gobh. 4,2,32.

3. ख्वेडित Partic. *gekaut* Saddh. P. 74,*b*. Vgl. खेड्.

खड्गाखड्गि Adv. *Schwert gegen Schwert* Kâmpaka 144.

खण्डरक्ष (Nachtr. 2) nach Leumann, Aup. Gl. *Zollwächter.*

खदा soll *eine natürliche Höhle* sein J. A. O. S. Procc. 1883, Oct. VIII.

खरप्राण *ein best. Geschirr* Harshaṅ. (1936) 482,11.

खर्वी mit भू *klein werden, verkrüppeln* Comm. zu Çiç. 2,63.

खलता f. auch *eine in der Luft schwebende Schlingpflanze*, so v. a. *ein Unding* Çiç. 16,24.

खलु mit einem Absol. so v. a. *stehe ab von* Nir. 1,5. P. 3,4,18. Çiç. 2,70.

खलेकपोतन्याय m. und खलेकपोतिका f. *die Art und Weise, wie eine Taubenschaar über eine Getreidescheune herfällt*, Comm. zu Çiç. 10,16. Alaṅkâras. 86,*b*.

खल्ल, vgl. Zach. Beitr.

खल्वङ्ग *ein best. Insect* J. A. O. S. Procc. 1883, Oct. VIII.

खात्र (wohl n.) *Bresche.* खात्रं दा *eine Bresche legen, in Jmds* (Gen.) *Haus einbrechen* Kâmpaka 431. °खनन n. *das Graben von Breschen* Hem. Par. 2,170.

खिखिल (?) Adj. Vâsav. 156,5. 6.

खुडुल m. N. pr. eines Gelehrten Çâçvata 806. Vgl. XVIII, N. 2.

खेटन auch *das Entgehen* Asahâja zu Nârada. Vgl. mahratt. खेटणें.

*खेडु und *°ताल Zach. Beitr.

खोल 2) Harshaṅ. (1936) 437,2. Nach dem Comm. m.

ख्या mit अवर् bedeutet *erkunden.*

गगनलिक्ष् Adj. *bis an die Wolken reichend* Çiç. 17,39.

गगनाङ्गण n. *Himmelszelt, Himmelsgewölbe* Vâsav. 183,2. Vgl. नभोऽङ्गण weiter unten.

गङ्ग m. N. pr. eines der 11 Daçapûrvin Varḍhamâṅaṅ. 1,45.

*गङ्गेष्टिका f. *ein best. Baum* Zach. Beitr.

गड 3) *n. गिरेर्गडम् = पृथुशिला Dhṛin. 2,110.

गणरात्र Harshaṅ. 20,21 (69,3).

गणिकात्व, n. Nom. abstr. zu गणक 3) *a*) Uttamaṅ. 389.

*गणिस्थराज m. *ein best. Baum* Zach. Beitr.

गण्डलेखा f. *Backengegend* Ragh. 7,24. 10,12. Kumâras. 7,82. Kir. 16,2.

गतलक्ष्मीक Adj. *seiner Schönheit beraubt, entstellt* R. Gorr. 1,60,17.

गतस्वार्थ Adj. *nutzlos* Bhâg. P. 1,13,24.

गत्वर (f. ई) am Ende eines Comp. *sich an einen Ort begebend* Harshaṅ. (1936) 477,3.

गन्धन 2) *b*) *das Verhöhnen* Harshaṅ. (1936) 307,3.

गन्धकस्तिन् 3) N. pr. eines Scholiasten Çilâñka 1,3.

गम् mit अभि Caus. auch *zukommen lassen* Sâj. zu ṚV. 9,1,4. — Mit निस् Caus. auch *verlieren, einbüssen* Kâmpaka 396. 484.

गमनवत्त् Adj. *hingehend, vergehend* Sâj. zu ṚV. 1,113,15.

गमिष्णु, lies *sich zu begeben beabsichtigend* statt *zu d. b.*

3. गर् mit उद्, Harshaṅ. (1936) 367,19 liest स राजको व्रजागार.

गरुडकेतु m. Bein. Vishṇu's Uttamaṅ. 87.

गर्भ auch **Feuer* Zach. Beitr. 34.

गर्भपुरोडाश m. *ein Embryo-*Puroḍâça. Wird nach dem Paçupuroḍâça dargebracht, wenn ein weibliches Thier trächtig ist, Âpast. Çr. 9,19,6. 7.

गर्मुद्, Harshaṅ. (1936) 478,2 liest गर्मुति st. गर्मुदि. Nach dem Comm. ist गर्मुत् *eine Schlingpflanze.*

गलरन्ध्र n. *Kehle* (sowohl *Luft-* als *Speiseröhre*) Nîlak. zu MBh. 12,283,54. Kâmpaka 35.

1. गा mit अधि Caus. अध्यजीगपत् Hem. Par. 1,398.

3. गा auch *sagen, sprechen, — zu Jmd* (Acc.) Kâmpaka 126. 137. 338. 438. 472. Uttamaṅ. 107. 285.

गात्रवर्चस्, Nom. abstr. °वर्चस्त्व n. Suçr. 1,49,20.

गात्रिकाग्रन्थि m. *eine Art Knoten* Harshaṅ. (1936) 22,4.

गान्धर्वविद्या f. *Musik* Comm. zu Âpast. Çr. 13,7,8.

गिरिरूप Adj. *berggestaltet, bergähnlich* TBr. 3, 10,11,4.

*गुच्छार्क v. l. für गत्वर्क Zach. Beitr.

गुटिकास्त्र n. *ein Bogen, von dem Tonkugeln abgeschossen werden*, Vâsav. 183,1.

गुणरत्नमय Adj. *mit juwelenartigen Vorzügen ausgestattet* Hem. Par. 2,53.

गुप्ती Adv. mit कर् *verstecken, verbergen* Uttamaṅ. 337.

गुमगुमायित n. *das Summen* Vâsav. 141,1.

गुरुवर्तक Adj. = गुरुवर्तिन् R. Gorr. 2,107,19.

गुरुवर्तिन्, Nom. abstr. °र्तिता f. R. 2,115,19.

*गुह्यपतिविद्या f. *ein best. Gebet* Schiefner, Târan. 121.

गूढवर्चस् Adj. *dessen Glanz verborgen ist* Bhâg. P. 1,19,28.

गूढोदक wohl *ein Wassergefäss mit einem engen Halse, so dass das Wasser darin nicht zu sehen ist*, Uttamaṅ. 71.

गृध्रशीर्षन् Adj. (f. °शीर्षी) *geierköpfig* Taitt. Âr. 1,28,1.

गृहाय्, °यते *zu einem Hause werden* Kulârṇava 9,59.

गृहावग्रहणी f. *Hausschwelle, der Platz vor einem Hause* Harshaṅ. (1936) 335,6.

2. गृह्य 1) Maitr. S. 2,9,8 (126,8).

*गोकुणिक m. v. l. für गोकर्णक Zach. Beitr.

गोधनगिरि m. N. pr. eines *Berges* Harshaṅ. (1936) 423,8.

गोप 4) *d*) **Abrus precatorius* Zach. Beitr.

गोपय् mit वि etwa *Jmd blossstellen* Kâmpaka 269. Ist wohl Denomin. von विगोप.

गोपाचल m. und गोपालगिरि m. N. pr. eines *Berges* Uttamaṅ. 365. S. 305, N. 7.

गोमतल्लिका Çiç. 12,41.

गोमुण्ड m. Vâsav. 192,3. सीमानिर्माणार्थं रक्षार्थं वा क्षेत्रे गोमुण्डः समारोप्यते Comm.

गोरास्य Adj. als Beiw. Kṛishṇa's Paṅkar. 4,8,16.

गोलक Gobh. 4,4,26 nach dem Comm. = पलाश.

गोवर्धन m. auch N. pr. eines der 5 Çrutakevalin Varḍhamâṅaṅ. 1,43. — Z. 5 ist 2) st. *b*) zu lesen.

गोविन्दपाल m. N. pr. eines Fürsten J. R. A. S. 1876, S. 3.

गौतम m. auch N. pr. eines der 3 Kevalin Varḍhamâṅaṅ. 1,41.

गौर्जर auch *Guzerat* Uttamaṅ. S. 305, N. 7.

*ग्रन्थावृत्ति f. vielleicht *Citat* Trik. 3,3,278. H. an. 2,299. Med. p. 10.

ग्रहणाक auch *Verpfändung.* °के मुच् *verpfänden* Kâmpaka 410. 473.

ग्रहिली in ग्राम्य° mit भू so v. a. *dem Drängen nachgeben* Hem. Par. 2,262.

ग्रामघातिन् m. *Dorfschlächter* M. Müller, Ren. 269.

ग्रामरञ्जक m. *Dorfwäscher* ebend.

ग्रामलेखक m. *Dorfschreiber, Dorfrechenmeister* ebend.

ग्रामेयक, f. ग्रामेयका (!) Harshaḱ. (1936) 477,4.

ग्राम्यमृग Çiç. 15,15.

*ग्रावरोहक m. *Physalis flexuosa.*

ग्राहयितव्य Adj. *zu veranlassen Etwas* (Acc.) *zu übernehmen* Daçak. 91,11.

ग्राह्यरूप Adj. *beherzigenswerth, beachtenswerth* MBh. 1,220,23.

घङ्गशाला f. *ein Gebäude ohne Fenster* Çilâñka 1,415.

घट, Z. 11 lies 3) st. 2). घटाम् अट् *sich rechtfertigen lassen* Bhadrab. 4,92. 94.

घट् 1. *c*) *= प्रुत्कदेश Zach. Beitr.

घण्टाकर्णी f. N. pr. einer Göttin Hemâdri 2,*a*, 92,1. 2.

घर्मतोय n. (adj. Comp. f. आ) *Schweiss* Çiç. 17,2.

घर्मभानु m. *die Sonne* Çiç. 11,58. 12,67.

घर्मवारि n. *Schweiss* Çiç. 13,45.

घुट् mit व्या, °घुटत्तु Hem. Par. 1,327. °जुघुटुस् 326. °घुळ्य 2,240.

1. घुष् mit आ 1) mit Acc. oder Gen. (ṚV. 8,64,4).

*घृतलेखिनी f. *Butterlöffel* H. 836, Sch.

चक्रयोधिन् m. N. pr. eines Dânava VP. 1,21,12.

चक्रिन् 2) *d*) *Fürst, König* Hem. Par. 1,391.

चक्षूराग m. *Augenlust, Augenweide* Râǵar. 5,382.

चटचट्, °टति *knistern* Vâsav. 242,4. 243,1.

चतुरवरार्ध्य Adj. *wenigstens vier* Gobh. 4,2,6.

चतुरष्टक Adj. *vier* Ashṭakâ *genannte Tage habend* Gobh. 3,10,4.

चतुर्वक्त्र 1) f. आ Vasishṭha 28,21.

चतुर्विंशिक mit अह्न् = चतुर्विंश 3) Sâj. in der Einl. zu ṚV. 3,35,4.

चतुष्क m. *= स्वस्तिकादि Zach. Beitr.

*चन्दिल m. *Barbier* Zach. Beitr.

चन्द्रकीर्ति m. auch N. pr. eines Fürsten von Uǵǵajinî Bhadrab. 4,33.

चन्द्रगुप्ति m. N. pr. eines Fürsten von Avanti Bhadrab. 2,7. 3,96.

चन्द्रस्थलनगर n. N. pr. einer *Stadt* Kampaka 44.68.

चन्द्रादिगुप्ति m. = चन्द्रगुप्ति Bhadrab. 3,89.

चर् mit अन्वभ्यव *heranschleichen* Maitr. S. 1, 10,20 (160,17).

चरणक n. *Füsschen* Çiç. 11,3.

चर्च् Caus. auch *besprechen* Harshaḱ. (1936) 447,5.

चर्मपुट *ein lederner Sack* oder *Blasebalg* Harshaḱ. 172,2.

चषक 1) m. Harshaḱ. (1936) 531,2.

चाक्रवाक Adj. *der Anas Casarca entsprechend* u. s. w. Mân. Gṛhj. 1,14.

चातुर्विंशक = चतुर्विंश 3) Sâj. in der Einl. zu ṚV. 1,165.

*चामरज्जु f. *gaṇa* देवपथादि in der Kâç. चामरज्जु v. l.

चामुण्ड 3) f. ई N. pr. einer Stadt Harshaḱ. 167, 19 (424,7).

चार् 2) *c*) etwa *Fanggrube* Hem. Par. 1,353.

चारदृश् Adj. *Späher als Augen benutzend* Naish. 1,13.

चारित्रार्घ्य n. auch *Angemessenheit, das Entsprechen* Comm. zu R. ed. Bomb. 1,2,38.

चालक Zach. Beitr.

चिक्कि 1) *stumpf* (Kinn) Harshaḱ. (1936) 481, 3. = स्थूलेषद्भस्व Comm.

चित्तचौर m. *Herzensdieb, der Liebste* Vâsav. 157,4.

चित्तनाथ m. *Herzensgebieter, der Liebste* Çiç. 10,28.

चित्यग्नि Pl. *die zur Kiti dienenden Backsteine* Âpast. Çr. 14,8,6.

चित्ययूप m. *ein Pfosten auf der Leichenstätte* Gobh. 3,3,34. Wird auch als copul. Comp. erklärt.

*चिरप्रसूता Adj. f. *vor langer Zeit gekalbt habend* (Kuh) Râǵan. 15,33.

चिरोषित Adj. 1) *lange abwesend gewesen.* — 2) *lange gestanden —, —gelegen habend* (von Speisen).

चुट्, चोटयति mit आ *kratzen* Saduktik. 2,414. 5, 13. 27.

1. चुम्ब् mit अभि *küssen* Daçak. 90,2. — Mit आ dass. ebend. 40,13.

चुल्ल 1) *triefend* (Augen) Harshaḱ. (1936) 480,15.

1. चूर्णो, streiche das Sternchen davor.

चूष् mit निस् Caus. *aussaugen* Comm. zu Âpast. Çr. 13,17,6.

चेतिष्ठ ist Superl. 1) zu चेतृ *am meisten aufmerkend, wachsam auf* (Gen.) ṚV. 1,65,9. 128,5. 5,27,1. 7,16,1. 10,29,7. — 2) zu चित्र *am meisten in's Auge fallend* ṚV. 8,46,20. VS. 27,15.

चौर Adj. *räuberisch* Hem. Par. 2,170.

चौर्यसुरत n. = चौर्यरत Alaṁkâras. 65,*a*.

छद् 2) *e*) **Lippe* Zach. Beitr.

*छमण्डल = प्रदेशविशेष Zach. Beitr.

छागरोममय Adj. *aus Ziegenhaar* Çâçvata 102.

छिन्नमस्तकी Adv. mit कर् *enthaupten* Comm. zu Naish. 4,68.

छुट् Caus. छोटित *abgeschnitten* Uttamaḱ. 316.

छोटन n. *das Abschneiden* Uttamaḱ. 300. S. 302, N. 5.

ज्ञन्, निर्ज्ञात (mit निर्यात wechselnd) bedeutet *vollkommen vertraut mit*, steht also richtig nach.

जनचन्द्र m. N. pr. eines Dichters. Nach Aufrecht richtig ज्ञलचन्द्र.

जनरञ्जन 1) Adj. *die Menschen erfreuend* Gît. 1, 19. Verz. d. Oxf. H. 199, *b*, No. 472. — 2) f. ई *eine best. Gebetsformel* Pañkar. 3,15,32.

जन्मतपोविद्याचारवर्णाश्रमवत् Adj. *durch Geburt, Askese, Wissenschaft, Sitte, Kaste und Lebensstadium hervorragend* Bhâg. P. 5,26,30.

जन्य 4) *d*) *eine Neuvermählte* Kampaka 243. 313.

जन्यपात्रा f. *Brautfahrt* Kampaka 240.

जम्बू m. N. pr. eines Mannes Hem. Par. 2,53. 59. 71.

जम्बूस्वामि (sic) m. N. pr. eines Kevalin Vardhamânaḱ. 1,41.

जयबाहु m. N. pr. eines Âdjâ ñgadhârin Vardhamânaḱ. 1,50.

जयरथ ist richtig.

जयवत् Adj. *der gesiegt hat* Hem. Par. 1,317.

जरिषु Adj. in अजरा° oben.

जलकपि Vâsav. 277,5.

जलकान्त und °कान्ताश्मन् m. *ein best. Stein* Uttamaḱ. 59. 263. 336. °कान्तमय Adj. *daraus bestehend* 52.

जलचन्द्र m. N. pr. eines Dichters Saduktik. 4,273.

जलमानुष 3) f. ई f. zu 1) Vâsav. 98,3.

जलरेखा auch *Wasserstreifen* Spr. 4932.

2. जलवास 4) *f. आ *ein best. Gras* Râǵan. 8,148.

जलामत्र n. *Wassereimer* Uttamaḱ. 68. 69. 77. 140.

जाङ्गलीक m. *Giftbeschwörer* Harshaḱ. 30,3. v. l. (95,7) जाङ्गुलिक.

जाज्ञायन (v. l. जाग्मायन) Adj. als Beiwort von उदकपात्र J. A. O. S. Procc. 1883, Oct. VIII.

जात्यरत्नमय Adj. *aus ächten Juwelen bestehend* Hem. Par. 2,47.

जात्यश्व m. *ein Pferd von edler Race* Sâj. zu ṚV. 1,63,3.

जानूघ्न m. N. pr. eines Fürsten von Ajodhjâ Harshaḱ. (1936) 424,16.

जिघत्नु 2) Nom. abstr. °ता f. Uttamaḱ. 147.

जीवद्भर्तृका Adj. f. *deren Gatte am Leben ist* Sâj. zu ṚV. 10,18,7.

जीवद्वत्सा Adj. f. *deren Kind am Leben ist.*

*जीवमेषक m. *eine Art Portulak* Râǵan. 7,150.

जीविनेश 1) *b*) *c*) Ragh. 11,20.

जुक m. ζυγόν, *die Wage im Thierkreise* M. Müller, Ren. 326. Richtig जूक, vgl. Ind. St. 2,259.

जुगुप्सनीय und जुगुप्स्य Adj. *widerlich, ekelig* Hem. Par. 1,378. *widerlicher als* (Abl.) 381.

जुङ्गित (s. u. जुङ्ग) m. *ein aus der Kaste Gestossener* Vasishṭha 21,10.

जेमन auch *= मिष्टान्न Râǵan. 20,74.

1. ज्ञा mit प्र Desid. Med. *ausfindig zu machen*

suchen oder *durchforschen, durchsuchen* Maitr. S. 2,5,5 (53,19).

ज्ञातेय *verwandtschaftliche Gefühle* Harshaṅ. 31, 3 (98,5). Gedruckt ज्ञातेय und ज्ञातीय, die richtige Lesart in einer Hdschr.

ज्ञानवृद्ध Adj. *den Kenntnissen nach alt* (neben वयोवाल) R. 2,45,8.

1. ज्या mit सम् (संज्ञीयते) = Simpl. 2) AV. 11,3,55 in der Paipp.-Rec. (सर्वः संज्ञीयते st. सर्वज्यानिं ज्ञीयते).

ज्यायु angeblich = ज्या *Bogensehne* J. A. O. S. Procc. 1883, Oct. VIII.

ज्युत् (Nachtr. 3), lies ज्योतते.

ज्येष्ठगृह्य m. *der älteste (erste) Hausgenosse* Çat. Br. 12,4,4,4. Vgl. ज्येष्ठबन्धु (Nachtr. 4).

ज्येष्ठवर्णिन् m. *ein Brahmane* Kâm. Nîtis. 2,19.

ज्योक्ति f. etwa *langes Leben* in einer Formel Âpast. Çr. 13,3,1.

ज्यौगपरुद्ध Adj. *längst vertrieben* TS. 2,1,4,7.

ज्योत् mit कर् Simpl. und Caus. *Abschied nehmen, Lebewohl sagen* Comm. zu Harshaṅ. (1936) 334,5. 337,14.

ज्योत्स्नावापी f. *der Mond* Alaṁkâray. 66,*a*.

ज्वलन oder ज्वलन (Padap.) 2) *a*) Maitr. S. 2, 9,1 (120,10).

*ञकट Zach. Beitr.

ट्वल्, Caus. टालयति *verhindern, vereiteln* Kampaka 108.

टापग्राम m. N. pr. eines *Dorfes* M. Müller, Ren. 300.

डीतर् zu streichen; vgl. oben अराडीतर्.

तंस् mit अप in अपतंसन oben.

तक Bhadrab. 4,22. 151.

तक्काट Vâsav. 73,2.

1. तन् mit अति, °ततत्तः MBh. ed. Vardh. 8,45,43 st. अवरत्तत्तः der anderen Ausgg. Zu vermuthen ist अधित्तरत्तः, resp. अवत्तरत्तः.

तट्भू f. *Ufer* Çiç. 8,19.

तटाय्, °यते *wie ein Abhang erscheinen* Alaṁkâray. 38,*b*.

तत्पृष्ठ Adj. *mit dem* पृष्ठ 4) *verbunden* Çâṅkh. Çr. 14,22,6.

तत्रभव Adj. *dort befindlich, dabei verwendet* Comm. zu Âpast. Çr. 14,5,1.

तथाविधान Adj. *Solches ausführend, so verfahrend* Hit. 101,12.

तथ्यवचन n. *Gelöbniss, Versprechen* Paṅkat. 5,1.

तद्देवताक Adj. = तद्देवत्य Sâj. in der Einl. zu ṚV. 10,18.

तद्वसति Adj. *dieses zum Wohnsitz habend, dort wohnend* M. Müller, Ren. 300.

तनितर् Nom. ag. *Zusammenfüger, Ausführer* Sâj. zu ṚV. 10,39,14.

तनुजन्मन् m. *Sohn* Hem. Par. 1,395. 2,12. 294. 298.

तनुत्रिन् Adj. *gepanzert* Çiç. 19,99.

तनूकर्तर् Nom. ag. *Schwächer, Mitnehmer* (der Feinde) Sâj. zu ṚV. 5,34,6.

तन्त्रपति m. Zach. Beitr.

तन्त्र्य Adj. *der Doctrin gemäss, gesetzlich* Dattakatilaka in Dattakaç.

तमनी f. Zach. Beitr. Vgl. नाग°.

तमाखु m. *Tabak* Subhâshitaratnabhâṇḍâgâra 131 nach Aufrecht.

तमोमणि 2) Vâsav. 177,2.

1. तर् mit अव Z. 2, lies अवतीर्यती. — Mit समव, °तीर्ण *abgestiegen* Daçak. 46,18. — Mit उद् Caus. 4) Nagel *abnehmen*, so v. a. *beschneiden* Hem. Par. 1,185.

तरण्ड 1) m. oder n. Hem. Par. 2,220.

तरत्समा m. oder °मा f. Pl. = तरत्समन्दी Vasishṭha 28,11.

तरवारि *ein einschneidiges Schwert* (nach dem Comm.) Harshaṅ. 166,23. Vgl. Ind. St. 16,38.

तरसारिक s. तलसारिक.

तलक m. auch *ein Wägelchen mit einem Feuerheerde* Harshaṅ. 179,4 (445,3).

तलसारिक, so st. तलसारक Harshaṅ. (1936) 443,14. Nach dem Comm. तरसारिक (so) m. = अश्वमुखपट्टिकोर्णासूत्रमयी oder उरःपट्टिका.

तलारक्ष m. Kampaka 422. Vgl. तलवर् bei Leumann, Aup. Gl. und Ind. St. 16,38. तलवारो im Prâkrit ist = तलवर् = पुराध्यक्ष Bezzenberger, Beitr. 3,261.

तल्प auch = उपर्याधारो वेश्मनः Zach. Beitr.

तल्लोक Adj. *im Besitz seiner Welt seiend*. Nom. abstr. °ता f. Bhâg. P. 4,24,7.

तान * = तात्पर्य wegen एकतान Zach. Beitr.

तापक 1) Adj. auch *peinigend, bedrängend* Sâj. zu ṚV. 3,35,8. — 2) m. auch *Kochheerd* Harshaṅ. 179,4 (445,3). — 3) f. *eine Art Bratpfanne* ebend.

ताम्बूलिकसर्प m. *eine Schlangenart* Uttamaṅ. 273.

तायिन् vgl. Zach. Beitr. und Kern in seiner Uebersetzung von Saddh. P. S. 25 u. s. w.

तिग्मद्युति (Çiç. 20,28) und तिग्मभास् (obend. 45) m. *die Sonne*.

तिरोक्तित्व n. = तिरोक्तितता Sâj. zu ṚV. 1, 113,4.

तिर्यक्पातिन् Adj. *seitwärts fallend auf* (Loc.) Çiç. 10,40.

तिलक auch = त्रिस्रोकी Zach. Beitr.

तिस्रस्कारम् Absol. *in drei* (Ṛṅ) *verwandelnd* Âçv. Çr. 5,15,5.

तीक्ष्ण Adj. auch so v. a. *waghalsig* Zach. Beitr.

तीक्ष्णलवण Adj. *brennend salzig* Suçr. 1,34,12.

तीक्ष्णवक्त्र Adj. *mit scharfer Spitze* (Pfeil) MBh. 7,123,30.

तीरभुक्तीय Adj. *aus* Tirhut *stammend* Comm. zu Çâṅ. (Pischel) 174,14.

तीर्थ 12) 13) 15) Zach. Beitr.

3. तुज् *Sohn* Bhadrab. 1,101.

तुरगवाह्याली f. *Reitbahn für Pferde* Kâd. 83, 21 (151,12). Vgl. अश्ववाह्याली oben und वाह्याली.

तुलाकोटि, s. Zach. Beitr.

तुलाभृत् m. *die Wage im Thierkreise* M. Müller, Ren. 324.

तुषारघरट्टिका f. *der Mond* Alaṁkâray. 66,*a*.

तुषारत्विष् m. dass. ebend. 74,*b*.

तुहिनगिरितिभृत् m. *der Himavant* Alaṁkâray. 31,*a*.

तुहिनय्, °यति *in Eis verwandeln, mit Eis überziehen* Çiç. 6,55.

*तृणप्रूत्य n. v. l. für तृणप्रून्य Zach. Beitr.

तेजन, f. ई auch **Schleifstein Polirstein* Zach. Beitr.

तेजस्क am Ende eines adj. Comp. = तेजस् Sâj. zu ṚV. 1,116,8.

तैत्तिरीयक 3) n. *der Text der* Taittirîja Sâj. zu ṚV. 1,65,2. 5. 4,42,8.

त्र्यम्बक m. *eine best. Personification* Maitr. S. 2,9,1 (120,12).

त्रयस्त्रिंशत्तर्वर्तनि Adj. *die Bahn für einen* Trayastrimçastoma *bildend* TS. 4,3,3,2.

त्रिःपिब Adj. = त्रिपिब Cit. im Comm. zu R. ed. Bomb. 5,11,16.

त्रिणवत्तर्वर्तनि Adj. *die Bahn für einen* Triṇavastoma *bildend* TS. 4,3,3,2.

त्रिपादविग्रह Adj. *dreifüssig* Hariv. 2626.

त्रिवृद्वय, auch त्रिवृद्वर्ष.

त्रिवाचिक Adj. *durch drei Worte bewirkt* Paṅkat. 222,16. 17.

त्वकम् Bhadrab. 1,64. Instr. त्वका 4,9.

त्वरितविक्रम Adj. *eilenden Schrittes* R. Gorr. 1,43,5. R. ed. Bomb. 7,107,8.

1. त्विष् Z. 6. 7 lies अव st. आ und *wohnen* st. *nehmen*.

त्वैषीरथि zu streichen, da तु ऐ° gemeint ist.

दक्षजा f. *eine Tochter Daksha's*; Pl. *die Weiber des Mondes* Hem. Par. 2,88.

दक्षत् und धक्षत् (Partic. vom Desid. von 1. दक्) *glimmend, glostend* ṚV. 1,130,8. 2,4,7. 10,91,7.

दक्षिणागवी f. Pl. *die Kühe des Opferlohnes*

Comm. zu Âpast. Çr. 12,19,6.

दक्षिणातिनयन m. *der Spruch, mit dem die als Opferlohn bestimmten Kühe nach Süden vorbeigetrieben werden*, Âpast. Çr. 13,6,9.

दक्षिणोत्तर, °राभ्यां पाणिभ्याम् *mit beiden Händen, so dass die rechte Hand oberhalb zu stehen kommt*, Gobh. 1,7,4.

दक्षिघन, so zu lesen st. द्विघन.

दक्षपालि Vâsav. 190,5.

दक्षप्रवेष्ट *ein Reif um den Fangzahn eines Elephanten* Çiç. 18,47.

दक्षवेष्टन n. dass. ebend. Comm.

1. दघ् mit उप *Jmd* (Gen.) *zum Schaden gereichen.* न म इदुपदम्भिषक् Âpast. Çr. 13,7,13. Zur Form vgl. Ind. St. 4,412.

दमघोषसुत m. Patron. Çiçupâla's Çiç. 16,1.

*दर्दराम्र auch *ein best. Baum* Zach. Beitr.

दर्पक auch = दर्प 1) Vâsav. 209,1.

दर्विभृत् m. *Haubenschlange* Çiç. 20,42.

दलाधीश्वर m. N. pr. (=दलपति) des Verfassers von Nṛsiṁhaprasâda nach Jolly.

दवर und °क m. *Faden, Strickchen* Uttamaḱ. 300. 316. S. 302, N. 5. Kalpas. S. 125, N. 57.

दशरथललितानृत, so zu lesen st. दशरथललितनृत.

दशलक्षण Adj. *Zehnerlei betreffend, — behandelnd* Buâc. P. 2,9,43.

दशवर्ग m. *eine Gruppe —, eine Zusammenstellung von Zehnen.*

दशवर्षिन् Adj. *zehnjährig* MBh. 13,8,21.

दशवार Adj. *zehnmalig* Paṅḱar. 1,8,31.

दशावत्त् Adj. *mit Fransen versehen* Âpast. Çr. 12,14,11.

1. दा mit अव, अवदात, so zu betonen.

2. दा, Ṛv. 6,16,26 gehört zu 2. दाप्; s. weiter unten.

दाद m. *Gabe* Çiç. 19,114.

दादद (दाद + द) Çiç. 19,114.

5. दान् n. *Brunst des Thieres, Liebesdrang.* Pl. Ṛv. 5,52,14. 8,33,8.

दानवशी Adv. mit कर् *durch Geschenke Jmd bestechen* 114,21.

*दात्तदेव, *दात्तभद्र und *दात्तसेन m. N. pr. verschiedener Männer M. Müller, Ren. 311, N. 1.

दाररक्षितक Adj. *auf den Schutz der Frauen bezüglich* Verz. d. Oxf. H. 216,*a*,2.

2. दाप् m. (Nomin. दास्) *Verehrer* Ṛv. 6,16,26.

3. दाप्, दाशति = 1. दास्. Mit अव *verfolgen* (= 1. दास् mit अग्नि) Ṛv. 6,16,31.

दासीक am Ende eines adj. Comp. von दासी *Sclavin* MBh. 2,49,18.

दाह auch *Verbrennungsplatz* Vasiṣṭha 19,26.

दिङ्नाद m. Vasiṣṭha 13,35 wohl nur fehlerhaft für दिग्दाह.

दिगम्बर 1) m. *ein nackt einhergehender Lehrer* Alaṁḱârav. 28,*b*. — 2) f. आ *Hure* ebend.

दिन्, दिनति *zum Tage werden* Kâvjapr. 270,5.

दिनवार m. *Wochentag.*

दिनादि Çiç. 11,52.

दिवाकीर्ति 2) Hem. Par. 1,184.

दिवाभीत 2) vielleicht Kumâras. 1,12 neben Bed. 1).

दिव्यता auch MBh. 3,252,5.

*दीक्ष्य Adj. = दीक्षणीय, शिष्य Zach. Beitr.

दीर्घकेश 1) f. ई MBh. 2,51,9.

*दीर्घलताद्रुम m. *Shorea robusta* Ratnam. 211. Vgl. लताद्रुम.

दीर्घवेणु m. Pl. N. pr. eines Volkes MBh. 2,52,36.

दुःखवसति f. = दुःखवास MBh. 3,280,43. 5,187,4.

दुःखासिका f. *das Gefühl des Unbehagens, Verstimmtheit* Comm. zu Harshaḱ. (1936) 68,5.

दुग्धमुख Adj. *noch Milch am Munde habend, so v. a. blutjung* Hem. Par. 1,103.

दुरध्यय Adj. *schwer zu erlangen* Çiç. 12,11.

दुराधि m. *Unwille* Bhadrab. 1,34.

दुरानेय Adj. *schwer herbeizuführen* Hem. Par. 1,141.

दुरीक्ष Adj. *schwer zu erblicken.* Nom. abstr. °ता f. Çiç. 17,10.

दुर्ध्यान n. *böse Gedanken* Hem. Par. 2,4.

*दुर्नामिका f. *eine Art Muschel* Zach. Beitr.

दुर्भक्त Çiç. 18,76.

दुर्लिखित Adj. *schlecht geritzt* Suçr. 2,332,16.

दुष्यत्त, lies Gatten st. Vaters.

2. दूणाश, für Ṛv. 1,176,4. 7,32,7 nimmt Aufrecht ein Thema दूणाश् an und erklärt dieses mit दुष्टेन विधिना प्राप्तधनः.

2. दूष्य 1) *b*) *Gewand.* देव° Hem. Par. 2,147. Uttamaḱ. 136.

दृषत्, eher fehlerhaft für रिशत्.

दृष्टपूर्विन् Adj. *von früher her von Angesicht kennend* Hem. Par. 1,212.

दृष्टिविक्षेप, lies *das Hinundhergehenlassen der Augen* Çâk. Cu. 16,1.

देवक 4) *a*) α) देविकाकृविस् n. Pl. Âpast. Çr. 13, 24,1. 12.

देवतेज्या f. *Götteropfer* Kâtj. Çr. 25,4,14.

देवत्य 1) auch देवत्यै; vgl. धातृव्य° (weiter unten) und यजमान°.

देवप्रभ m. N. pr. eines Gandharva Kathâs. 36,113. fgg.

देवपानीय Adj. *zu den Göttern führend* Sâj. zu Ṛv. 10,18,2.

देवलक्ष्मन्, so zu betonen.

1. देवी f. s. u. 1. देव.

2. देवी Adv. mit भू *zu einem Gotte werden* Hem. Par. 2,415. 419.

देवेज्या f. *Götteropfer* Nir. 12,5.

देहंभरवार्त्तिक Adj. *nur darauf bedacht den Leib zu ernähren* Buâc. P. 5,5,3.

दैप Çiç. 11,18.

दैवविधि m. *Schicksal.* Pl. Spr. 7049.

दैवसक Adj. (f. °सिका) *im Laufe eines Tages erfolgend, — erfolgt* MBh. 3,196,13.

दैविक als Subst. so v. a. *Naturereigniss* Jâgñ. 2,66.

दैशिक n. *eine Art Tanz*, geschildert in Nṛtjasarvasva bei Mallin. zu Megh. 35 nach Aufrecht.

दोलायुद्ध n. *ein hinundher schwankender Kampf* Çiç. 18,80.

दोलारूढ Adj. (f. आ) 1) *in einem Palanquin sitzend* Paṅḱat. 256,16. — 2) *auf einer Schaukel sitzend, so v. a. schwankend, in Zweifel seiend, — über* (im Comp. vorangehend). Mit und ohne इव Kathâs. 32,9. 57,102. 67,30. 83,31. 119,190.

द्युरत्न n. *die Sonne* Kâvjapr. 307,8.

1. द्रव्य 10) विनय H. an. fehlerhaft für विनेय Zach. Beitr. Also = 3).

1. द्रा mit अभिप्र *zulaufen auf* (Acc.) Ṛv. 4,19,5.

2. द्रा mit नि, निद्रायित *eingeschlummert* Çâkt. Kap. 4. — Mit विनि, °द्रित *aus dem Schlafe erweckt* Kampaka 361.

4. द्रु 2) *Baum* oder *Ast* Hem. Par. 2,408.

द्वादशवत्सरी f. *ein Zeitraum von 12 Jahren* Hem. Par. 1,466.

द्वादशवर्ग m. *ein Verein —, eine Gruppe von Zwölfen* Verz. d. B. H. No. 875.

द्वादशायोग (v. l. द्वादशयोग) Adj. *mit zwölf* (Stieren) *bespannt* Maitr. S. 2,6,2 (64,16).

द्वितीयक 1) f. ई Hem. Par. 1,290.

द्विवृत्ताय्, °यते *zwei Stengel zu haben scheinen* Viddh. 18,16 (किंचिद्विवृत्तायते zu lesen).

द्वेधाकारम् Absol. *in zwei verwandelnd* Âçv. Çr. 6,2,7.

धनत्त् s. oben u. दनत्त्.

धनव् (von धनवत्त्), °वति *reich werden* Kulârṇava 9,60.

धनविपर्यय m. *Verlust des Vermögens* Spr. 6050.

1. धर् mit संप्र, °धारित *getragen*, so v. a. *empfunden* (Schmerz) Hem. Par. 2,14.

धरण 2) *f*) zu streichen nach Zach. Beitr.

धरणिदास m. N. pr. eines Lexicographen Zach. Beitr. 2.

धर्म्, धर्मति *zu Recht —, zum Gesetz werden* Kulârṇava 9,59.

धर्मय्, धर्मयति *Jmd die Gesetze befolgen lassen, gestatten, dass er die vorgeschriebenen Gesetze befolgt*, Vasishṭha 15,15. 16.

*धर्मयशस् m. N. pr. eines Mannes M. Müller, Ren. 312.

धर्मवाणिज्यक m. = धर्मवाणिजक MBh. 3,31,5.

धर्मवाह् Adj. *das Recht zum Vehikel habend, sich vom Gesetz leiten lassend* MBh. 13,159,44.

धर्मविरोधवत् Adj. *das Recht beeinträchtigend, alles Recht verletzend* R. ed. Bomb. 2,36,29.

धवल 2) *c*) Harshaṅ. 178,8.

2. धवलपक्ष Çiç. 6,45.

1. धा mit अभि, S. 152, Sp. 1, Z. 2 lies अभिहित. — Mit अभ्युप 3) streiche Med. — Mit अभिसम् 1) lies (Acc.) st. (Loc.).

धान्यकटक N. pr. eines Landes J. R. A. S. 1876, S. 27. Vgl. Burgess, Archaeol. Survey of Southern India, No. 3, S. 45. 54. Hiouen-thsang 2,110.

धान्यराज (Nachtr. 4), der ganze Spruch Vishṇus. 48,17.

1. धार 1) f. ई Mân. Gṛuj. 1,10. 11.

धारलोपक n. wohl *eine best. Begehung* Verz. d. Oxf. H. 62,*a*,29.

धीता f. *Tochter* Zach. Beitr.

धूमय् mit अभि, °धूमित in Verbindung mit दिश् = धूमित 2) (wie statt *b*) zu lesen ist) Çiç. 17,41.

धूमारक्त Adj. *mit Rauch gefärbt* Çat. Br. 6,3,1,26.

*धूमरी f. *Nebel* Zach. Beitr.

धूमील 1) Vâsav. 184,1.

*धूर्तलवण n. *eine Art Salz* Zach. Beitr. 84.

धूर्ति als Beiw. Rudra's Maitr. S. 1,8,5 (121, 10). धूर्त statt dessen Âpast. Çr. 6,11,3.

*धूलिगुच्छ wohl = °क Zach. Beitr.

धूलीकदम्ब Harshaṅ. (1936) 486,8.

धृतश्री Adj. *dessen Glück feststeht* Çiç. 3,82.

ध्यानि m. *eine best. Personification* Maitr. S. 2,9,1.

*धन्नवद् m. N. pr. eines Mannes gaṇa तिकादि in der Kâç.

*धनिलाला und *धनिलीला f. v. l. für धनिनाला Zach. Beitr. 92.

*धन्य Adj. Zach. Beitr.

धस्मन्वत् 1) lies *befleckt*, so v. a. *verunehrt, verläumdet* RV. 6,15,12. 7,4,9. Es ist वा oder वद् zu lesen.

*धान्नवत m. N. pr. eines Mannes gaṇa तिकादि in der Kâç.

*धान्नवतायनि m. Patron. von धान्नवत ebend.

*धान्नवदायनि m. Patron. von धन्नवद् ebend.

नक्षत्र m. N. pr. eines Ekâdaçângin Vardhamânaṅ. 1,48.

नक्षत्रदेवत Adj. (f. आ) *die Sterne* oder *die Mondhäuser zur Gottheit habend* Âçv. Gṛhj. 2,4,12.

नगरमण्डना f. *Hetäre* Vâsav. 142,4.

नगाश्मन् m. *Felsblock* Çiç. 15,10.

नट्, नटित wohl so v. a. *überdrüssig;* mit Instr. Hem. Par. 1,172. Vgl. Hâla, S. 27. — Mit वि, °नटित *hinundher tanzend, — schwärmend* (von Bienen) Vâsav. 180,3. Vgl. विनटन.

नद् mit अभिवि *ein lautes Geschrei erheben.*

नदीसीस = फेनपिण्ड J. A. O. S. Proce. 1883, Oct. VIII.

नदेश m. *das Meer* Vâsav. 73,1.

नन्द् mit अभि Caus. *erfreuen.*

नन्दनभट्टाचार्य m. N. pr. eines Autors Einl. zu Çâçvata XI, N. 2.

नन्दिमित्र m. N. pr. eines der 5 Çrutakevalin Vardhamâṅaṅ. 1,43.

नपुंसक 1) Maitr. S. 2,5,5 (53,18. 54,9).

नभोऽङ्गण n. *Himmelszelt, Himmelsgewölbe* Vâsav. 252,1. Vgl. गगनाङ्गण.

नम् mit विपरि Caus. °णामयते Çaṅk. zu Kâṭh. Up. 6,8,3.

नय, über die Bed. des Wortes bei den Gaina s. Zach. Beitr. Ind. St. 16,351. fg. 17,39. 63.

नयनवारि Çiç. 11,35.

नरवीर m. *ein heldenmüthiger —, ausgezeichneter Mann* MBh. 3,69,29. °लोक m. so v. a. *die Menschenkinder* Spr. 5467.

1. नरी f. s. u. नर्.

2. नरी Adv. mit भू *zu einem Menschen werden* Hem. Par. 2,415.

नर्मद 3) *a*) zu streichen nach Zach. Beitr.

*नर्मालो f. Zach. Beitr.

*नवप्रसूता Adj. f. *vor Kurzem gekalbt habend* (Kuh) Râgan. 15,33.

नवलक्षण Adj. (f. आ) *auf neunfache Weise sich äussernd* Bhâg. P. 7,5,24.

नववर्ग m. *eine Gruppe —, eine Zusammenstellung von Neunen.*

नवावसित (wohl n.) *eine neue Wohnung* Çat. Br. 2,3,3,8. Kâtj. Çr. 4,13,8.

*नागतमनी f. = नागयष्टि Zach. Beitr.

नागशर्मन् m. N. pr. eines Purohita Bhadrab. 1,39.

*नागाङ्गना f. v. l. नागाह्वना Zach. Beitr. 91.

*नागाह्वना f. = नागयष्टी द्विरदस्य च मुद्गरे Zach. Beitr. 91.

नाडी auch * *Riemen* Zach. Beitr. 49.

नातिपृथु Adj. (f. eben so) *nicht zu breit* Varâh. Bṛh. S. 70,8.

नातिरोहिणी Adj. f. *nicht zu roth* (nach Nilak.) MBh. 2,65,33.

नातिलघुविपुल Adj. *nicht zu kurz und nicht zu ausführlich* Varâh. Bṛh. S. 1,2.

नातिलम्पट Adj. *nicht zu lüstern, — gierig* Bhâg. P. 10,81,38.

नातिलोमश (f. आ) *nicht sehr behaart* MBh. 2,65,38.

नातिविलम्बिन् Adj. *nicht gar zu langsam, — gemessen* Nom. abstr. °म्बिता f. H. 70.

नातिवृत्त Adj. *nicht weit entfernt von* (Abl.). यौवनात् so v. a. *noch recht jung* Mârk. P. 61,11.

नातिवृद्ध Adj. *nicht gar alt.* वयसा *an Jahren* ebend.

नानादेवत Adj. = नानादेवत्य Comm. zu Âpast. Çr. 14,7,4.

नानाबुद्धिरुच् Adj. *dessen Geist an Vielerlei Gefallen findet* MBh. 13,124,23.

नानारत्नाकरवत् Adj. *eine Fundgrube für mancherlei Juwelen habend* Varâh. Bṛh. S. 48,24.

नान्दी = *द्वादशतूर्यनिघोष Zach. Beitr. 89.

नान्दीभाजन n. *ein best. Wassergefäss* Uttamaṅ. 80.

नामन् 2) bisweilen tonlos Kâç. zu P. 8,1,27.

नारीय्, यते *zu einem Weibe werden* Kâvjapr. 269,12.

नार्य n. *das Menschsein* Bhadrab. 1,104.

नालीक, vgl. Zach. Beitr. 85.

नासीर, vgl. Zach. Beitr.

°निकृत्तिन् Adj. *zerreissend* Kâçikh. 27,169.

निक्काण Çiç. 20,4 nach der richtigen Lesart.

निन्दितवाद् Adj. *der das Reden über Etwas eingestellt hat, kein Wort mehr sprechend, — über* (Gen.) MBh. 1,187,29. Hariv. 10797.

निगड m. N. pr. eines Lehrers Ind. St. 4,372.

1. निगद 6) zu streichen. Richtig निगड.

निज़ाम m. *Nizâm* Z. d. d. m. G. 37,546. Vgl. नैज़ामषाह्.

निटल Kâçitilaka 25 nach Aufrecht.

नित्यस्थ Adj. *beständig seiend in* (Loc.) MBh. 2,31,48.

निदाघवार्षिक Adj. *zum Sommer und zur Regenzeit gehörig.* मासी MBh. 7,30,10.

निदान 6) vgl. Vasishṭha 1,14.

निद्रिद्रासु (Conj.) Adj. *schlafen wollend, schläfrig* Râgat. 8,2139.

निधातृ, lies *der welcher in* (die Fussstapfen) *tritt.*

निम्नगापति m. *das Meer* Çiç. 13,20.

निम्नगासुत m. Metron. Bhîshma's Çiç. 15,21.

निरतीचार Adj. *unverbrüchlich* Hem. Par. 1,389.

निरुक्त 2) *a*) am Ende eines adj. Comp. f. आ Bhâg. P. 12,6,58.

निर्ह्रष्य TBr. 1,8,2,3 fehlerhaft für निरृष्य.

निर्ऋणिन् Adj. *schuldenfrei* Asahâja zu Nârada.

निरेनस् Adj. *schuldfrei* Çiç. 19,89.

°निरोधक 2) Nom. abstr. °ता f. Sâj. zu RV. 1,113,17.

निरोष्ठ्य n. *das Fehlen aller Lippenlaute* Comm. zu Çiç. 19,11.

निर्कर 2) *a*) *c*) निर्नर v. l. Zach. Beitr. 59.

निर्णिज्, lies 1) *Klärung, Klares.* — 2) *glänzender Putz, glänzendes Gewand.*

निर्नर *m. = तुषाग्नि und अर्काश्व Zach. Beitr.

निर्नाभि, vgl. Zach. Beitr. 36.

निर्निद्रय्, °यति *aus dem Schlafe erwecken* Naish. 19,58.

निर्बर्ह Adj. *ohne Schwanzfedern* (Pfau) Vâsav. 288,5.

निर्भर्त्सन 2) Harshaṅ. bei Zach. Beitr. 40.

निर्भस्मित Adj. *zu Asche verbrannt, zu Nichte gemacht* Çiç. 12,69 nach der richtigen Lesart (निर्भर्त्सित die ältere Ausg.).

निर्यामक auch *Steuermann* Uttamaṅ. 51. 53. 58.

निर्विकार auch *nichts Abnormes habend.*

निर्क्रोदन n. *Geschrei* Kâvjapr. 140,4.

°निलायिन् Adj. *sich niedersetzend auf* oder *in* Çiç. 12,64. Nom. abstr. °यिता f. 6,41.

*निलोपम् Absol. *raubend* Vjutp. 127. *निलोपहारक Adj. ebend.

निवासाचार्य zu streichen, da der richtige Name श्री° ist.

निवृत्तसंतापीय n. *ein best. zu der Gattung der* Rasâjana *gezähltes Heilmittel* Suçr. 2,169,14; 1,10,2.

निशाचर 3) *a*) *b*) Ragu. 11,20.

निश्चयिन् Adj. *fest entschlossen, der festen Ansicht seiend* Hem. Par. 1,444.

निश्शेष Adj. in श्र° oben.

निषद्या 2) Çiç. 18,15.

निष्कर Adj. *frei von Abgaben* Vasishṭha 19,26.

निष्कालक ist Adj. *der sein Haar geschoren hat* Vasishṭha 20,14. 42.

निष्कुटक = निष्कुट 1) MBu. 1,218,16.

निष्पतयालु Adj. *hervorstürzend* Saduktik. 2, 164. 179.

निष्पितृक Adj. *vaterlos* Kampaka 233.

निष्पोडना f. *das Andrücken, Zusammenpressen.* दत्त° Comm. zu Çiç. 10,75.

निष्प्रभित Adj. *des Glanzes beraubt* Saduktik. 2,35.

निष्प्रवाणि auch Subst. Harshaṅ. (1936) 80,15.

निष्फल 1) *b*) Nom. abstr. °ता f. Spr. 3853, v. l. 1. नी mit व्यव *einzeln eingiessen* Çat. Br. 5,1,2, 19. Âpast. Çr. 11,6,3. 12,27,8. 13,8,2. — Mit समव 1) *zusammenführen, vereinigen.* — 2) *zusammengiessen.* — Mit उप, zu उपनयति Çat. Br. 2,3,2,2 vgl. Oldenberg in Kuhn's Z. 27,281. — Mit अभिप्र auch *hinführen zu* (Acc.).

नीतितत्त्व als eine Bed. von आवाप Zach. Beitr.

नीरदिन् Adj. *mit Wolken bezogen* Çiç. 6,51.

नीरन्ध्र 2) als Adv. am Anfange eines Comp. *ununterbrochen* Uttar. 105,10 (143,2).

नीरराशि m. *das Meer* Çiç. 20,26.

नीराज्य Adj. *rein, klar* Kâçikâ. 42,23.

नीरुच् Adj. *glanzlos, der Schönheit beraubt* Çiç. 11,27.

नीलकुण्ड n. N. pr. eines Tîrtha Matsjap. 22,22.

नीलाण्डज m. *eine Hirschart* Harshaṅ. (1936) 487,6.

नीलाश्मन् Çiç. 4,26.

नीलोपल Çiç. 4,1.

नीवी 4) Zach. Beitr. 28. 29.

नीव्हार (?) Vasishṭha 19,14.

2. नु 1) नुवित्तम् *schreiend* RV. 1,29,5 angeblich = पीडयत्तम् Verz. d. Oxf. H. 301,*a*,12.

नुतमित्र ist Adj. *gepriesene Freunde habend.*

नृकुलदेवा f. ein Frauenname Bhadrab. 4,133.

नेत्र n. auch *eine Art Zeug* Harshaṅ. (1936) 315,2. 438,7 (175,11). °वस्त्र Kâçikâ. 30,44.

नेत्रपेय Adj. *woran sich die Augen laben* Vâsav. 226,2.

नैगम m. auch *=दृति Zach. Beitr. 88.

नैचिक 2) Harshaṅ. (1936) 129,10.

नैज्ञामघाक m. N. pr. eines Fürsten Einl. zu Dalapati's Nṛsiṁhaprasâda (nach Jolly). Vgl. निज्ञाम.

नैद्र Adj. (f. ई Comm.) von निद्रा *Schlaf* Çiç. 6, 43. 11,5. 14,68.

नैयायिक m. auch *Schiedsrichter* Kathârṇava 19.

नैर्ग्रन्थ्य n. Nom. abstr. zu निर्ग्रन्थ 2) *a*) Bhadrab. 4,108.

नैर्ऋत Adj. (f. ई) *göttlich* Kâçikâ. 64,32.

नैशित्य n. *Schärfe* Comm. zu Çiç. 9,66.

नैहारिक (?) Vasishṭha 19,15.

नोपलक्षित Adj. *nicht wahrnehmbar* Bhâg. P. 5,18,30.

नौतन Adj. = नूतन 1) Bhadrab. 4,143.

न्यक्त 3) *a*) न्यक्तेण *vollständig* Çilâṅka nach Leumann.

न्यक्ते Loc. = न्यक्तेन Âpast. Çr. 13,12,9.

न्यस्तवाद् Adj. *der das Reden über Etwas eingestellt hat, kein Wort mehr sprechend über* (प्रति mit Gen.) Hariv. 10967.

पक्वमता f. *Reife* (in übertragener Bed.) Alaṁkâras. 13,*b*.

पक्वौ 2) *c*) *die verkohlten Reste und die Asche eines Leichnams* AV. 12,3,2. 7. 9. 34.

पक्वार्क nach Aufrecht Adj. *etwas gebildet, — verständig.*

पक्षकृत् m. *Partisan, Anhänger* Vâmanap. 55.

पङ्क्तिपषम् s. oben अमृकपङ्क्त°.

पङ्क्तिशस् Adv. *reihenweise* Çiç. 14,33.

पङ्क 2) *a*) das Sternchen zu streichen.

पङ्कवासर m. *Sonnabend* Kâçikâ. 88,46.

पञ्चकूर्च (wohl n.) = पञ्चगव्य Kâçikâ. 59,130.

पञ्चचूटक Adj. = पञ्चचूड 1) *b*) M. Müller, Ren. 299, N. 2.

पञ्चदशवर्तनि Adj. *die Bahn für einen* Paṅkadaçastoma *bildend* TS. 4,3,2,1.

*पञ्चपरिषद् f. *eine alle 5 Jahre stattfindende Versammlung* Hiouen-thsang.

पञ्चरात्रिक Adj. *fünf Nächte* (*Tage*) *verweilend in* (Loc.) MBh. 12,192,3.

1. पञ्चवर्ग 1) *d*) *das Quadrat von fünf.*

पञ्चोपचारक Adj. (f. °रिका) *aus fünf Darbringungen bestehend* Çâktân. Kap. 14.

पट् mit वि *ausreissen, fliehen* Çiç. 19,56.

पटमय n. (so zu lesen) Çiç. 5,24.

पटवास Çiç. 6,37.

पटवेश्मन् Çiç. 12,63.

पणासुन्दरी f. *Hetäre* Hem. Par. 2,235. 288.

पण्डितश्रीवर m. N. pr. eines Autors Verz. d. B. H. No. 566.

पण्यवीथी Vâsav. 174,1.

1. पत् mit अभ्युद् Caus. *auffliegen machen zu* (Acc.) Çat. Br. 1,8,2,14. — Mit अभिसम् 1) *hinfliegen, hineilen zu, stürzen auf* (Acc.) — 2) *einherfliegen.*

*पत्तोर्ण n. v. l. für पत्त्रोर्ण Zach. Beitr. 86.

पत्रच्छेद्य ist wohl n. Kâd. (ed. Bomb.) 75,17 bezeichnet es *eine best. Kunstfertigkeit* (केतकादिपत्रच्छेदन Glosse). Im Prâkrit पत्तच्छेज्ज Leumann, Aup. Gl.

पत्रपति m. Bein. Garuḍa's Çiç. 20,73.

पत्रवाह 1) Çiç. 18,73. — 2) Çiç. 20,25.

पथक auch *District, Canton* Ind. Antiq. 6,53. 211.

*पथसुन्दर *eine best. Pflanze* Zach. Beitr. 90. v. l. पत्रसुन्दर.

1. पद् mit विप्रति, °पन्न 1) auch *nicht übereinstimmend, einen Widerspruch enthaltend* RV. Prât. 17,13.

पदता auch = पदत्व Çiç. 10,75.

पदविराम, so zu lesen st. पद°.

पदाभिक्रोम, so zu lesen st. पदाभिक्रव.

*पदालिक *eine best. Pflanze* Zach. Beitr. 91.

पद्मकोशी Adv. mit कर् *zum Blumenkelche eines Taglotuses gestalten* Hem. Par. 1,70.

पद्मधर m. N. pr. eines Fürsten Bhadrab. 1,37.

पद्मामृततरंगिणीसोपान n. Titel eines Commentars Z. d. d. m. G. 37,544. fgg.

पयोभृत् m. *Wolke* Çiç. 16,61.

2. पर् mit अव Caus. *hinüberführen, erretten* Sâj. zu ṚV. 10,39,6.

परमकाण्ड *ein sehr günstiger Augenblick* Vâsav. 202,1.

*परमप्रभ m. N. pr. eines Mannes M. Müller, Ren. 312.

परमर्द्धिक Adj. *überaus glücklich* Hem. Par. 1,483.

परमात्मन् m. *eine best. Personification* Maitr. S. 2,9,1 (120,14).

परमैश्वर्य Sâj. zu ṚV. 1,165,11.

परावृप, Nom. abstr. °त्व n. Sâj. zu ṚV. 1,65,2.

परिवर्ग m. *die Partei eines Andern, eine fremde Partei* Spr. 906.

परागमन n. *das Fortgehen* Sâj. zu ṚV. 10,18,1.

परागाय् *Blüthenstaub darstellen.* °यित n. impers. Saduktik. 106.

परागिन् Adj. *Blüthenstaub habend* Çiç. 6,11.

पराङ्ग auch *ein Bestandtheil des Folgenden* Sâj. zu ṚV. 1,13,1.

परापतम् Absol. *davonfliegend* Maitr. S. 1,10, 13 (152,12. 13).

परिकर 2) °श्लोक *versus auxiliaris* Alaṁkâras. 2,*a*. परिकर allein dass. 6,*a*. 8,*a*.

परिक्षति f. *Verwundung* Çiç. 7,31.

परिघट्टन n. auch *das Reiben* Comm. zu Çiç. 9,64.

परिधानी Adv. mit कर् *zum Untergewand machend* Comm. zu Çiç. 13,32.

परिनाभि Adv. *um den Nabel herum* Çiç. 13,11.

परिपाण्डिमन् m. *ein sehr weisses Aussehen* Çiç. 6,36.

परिपिङ्गी Adv. mit कर् *stark röthlich braun färben* Çiç. 20,55.

परिफुल्ल Adj. 1) *weit aufgerissen* (Augen) Çiç. 13,14. — 2) *mit sich sträubenden Härchen bedeckt* Çiç. 13,16.

परिभावुक Adj. mit Acc. *übertreffend* Çiç. 20,69.

परिरम्भिन् auch *umarmend* Çiç. 10,49.

परिवर्तित 1) Adj. Partic. vom Caus. von वर्त् mit परि. — 2) n. *a*) *Umdrehung.* — *b*) *die Stelle, wo sich Jmd gewälzt hat.*

पारिवलन n. *Umwindung, womit Etwas umwunden wird* Comm. zu Harshaḱ. (1936) 518,7.

परिवस्त्रा f. *Vorhang* Harshaḱ. (1936) 432,9. Die andere Ausg. 172,21 °वस्त्र.

परिविवदिषु Adj. mit Acc. *zu schmähen beabsichtigend* Çiç. 15,73.

परिवृत्त 1) Adj. s. u. वर्त् mit परि. — 2) n. *das Rollen, Sichhinundherbewegen, Sichwälzen* MBh. 11,162 (परिवृत्ति v. l.). Mâlatîm. 76,10 (ed. Bomb. 164,2).

परिवृत्ति auch das *Rollen* MBh. 11,6,14.

परिवेदित n. *Wehklage* R. 2,39,40 (Gorr. 38,50). v. l. परिदेवन.

परिवेष 4) *Umwindung, womit Etwas umwunden wird* Harshaḱ. (1936) 518,7. °वेश gedr.

परिव्राढिमन् s. oben अ°.

परिहरणीय, Nom. abstr. °ता f. Çiç. 8,54. 17,61.

परीवाप m. *das Scheeren* (der Haare) Zach. Beitr. 50,1.

परीषह m. *Mühsal, Gefahr.* Pl. Hem. Par. 2,282.

परुष् 3) *a*) zu streichen. ṚV. 4,22,2 und 5,52,9 (ऊर्णा ist Loc.) ist पर्रुष्णी Adj. *zottig.*

पर्रोऽङ्क, die Kâṇva-Rec. des Çat. Br. nach Leumann परोऽङ्क.

पर्ट्, पर्दते Sarasvatîk. 1,22.

पर्युषण und पर्युषितव्य nicht buddh., sondern in der Sprache der Gaina.

पर्वतरोधस् n. *Bergwand.*

पर्वदक्षिणा f. *der Lehrerlohn für die Erlernung eines best.* Veda-*Abschnittes* Gobh. 3,2,51.

पलाव Sg. *Angel, Angelhaken* Vâsav. 138,3.

पलितंकरण Adj. (f. ई) Vâsav. 297,2. Alaṁkârav. 47,*b*.

पलितवत् Adj. *graue Haare habend* Hem. Par. 1,202.

पवमानसख m. *Feuer* Çiç. 20,71.

पवित्रेष्टि f. *ein best. Opfer* Vasishṭha 22,10.

पश्चिमाचल m. N. pr. eines fabelhaften *Berges im Westen, hinter dem die Sonne untergehen soll,* Vâsav. 44,3.

पष्टवत् 1) *a*) Maitr. S. 2,8,2 (108,2). 11,6 (143, 16). Fraglich, ob gerade *vierjährig.* — 2) Maitr. S. 2,11,6 (143,16).

पस्पश Adj. Kâtjâpr. 175,5 = निःसार nach einem Comm. (Mittheilung von Aufrecht). Statt पस्पशा f. hat der Comm. zu Çiç. 2,112 पस्पश m. 1. पा mit निस् Caus. *trinken lassen aus* (Abl.) Maitr. S. 2,3,5 (33,5. 6).

पांसुक्रीडन n. = पांसुक्रीडा Vâsav. 82,3.

पांसुविकर्षण n. *das Auseinanderlegen von Sand* (ein best. Kinderspiel) MBh. 1,128,16.

*पांसुसंचार m. Zach. Beitr. 66. 92.

पाकल 2) *a*) *Elephantenfieber* Harshaḱ. (1936) 267,6.

*पाञ्जिपत्तिन् m. wohl = पाञ्जिक Zach. Beitr. 85.

पाटलकीट m. *ein best. Insect* Vâsav. 266,3.

पाटलोपल Çiç. 17,3.

पाटविक Çiç. 19,56.

पाटीर 8) vgl. Zach. Beitr. 74.

पाठान्तरय्, °यति *für Etwas* (Acc.) *eine andere Lesart haben* Pischel, die Recensionen der Çakuntalâ, S. 8.

पाडलीपुर n. = पाटलिपुत्र 1) Kampaka 403.

पाणिगृहीता Adj. f. *geehlicht* Hem. Par. 2,119.

पाणिग्राहम् Absol. *bei der Hand ergreifend* Çiç. 18,12.

पाणिग्राहवत् m. *Bräutigam* Sâj. zu Taitt. Âr. 6,1,8,14.

पाणिपुट *die hohle Hand* Spr. 7784.

पाण्डु 2) ζ) eines Ekâdaçâṅgin Vardhamânaḱ. 1,48.

पाण्डुपत्र n. *ein gelbes, welkes Blatt* Çâk. 18.

पाण्डुरय्, °यति *weisslich gelb färben* Vâsav. 231, 3. Vgl. पाण्डुरित.

पात, *°भेद m. = तालकालक्रियाविशेष Zach. Beitr. 88.

पातुक 1) *herabstürzend* Çiç. 3,3.

पात्नीवत m. auch *ein best.* Jûpa Âpast. Çr. 14, 5,9.

पाद auch *Rad* Çiç. 12,21.

पादक 3) *f. पादिका = उपानह् und रसतूर्येण वेधः स्वर्णादिकस्य Mañkha bei Zach. Beitr. 72.

पादलग्न 1) auch *am Fusse hängend* 293,10.

पादावनाम m. *eine Verbeugung zu Jmds Füssen* Çiç. 11,35.

पायलिसंघ m. *eine best. Secte der* Gaina Bhadrab. 4 in der Unterschr. v. l.

पारंपरी f. *Aufeinanderfolge* Subhâshitâv. 1489.

5. पार्थ m. und पार्थीन m. παρθένος, *die Jungfrau im Thierkreise* M. Müller, Ren. 326.

पावन 2) *f*) st. व्यासे ist H. an. ऽध्यासे = प्रूर्षे zu lesen; vgl. Zach. Beitr. 88.

पाशी f. = *Strick, Fessel* Çiç. 18,57.

*पिङ्गाणाक Zach. Beitr. 91. 92.

पिङ्गेश auch Bein. Agni's MBh. 2,31,44.

*पिचुलिका f. Zach. Beitr. 92.

*पिच्चित Adj. = पिच्चट Zach. Beitr. 86.

*पिच्छोला f. = ओषधि Zach. Beitr. 85.

*पिच्चुलिका f. Zach. Beitr. 92.

*पिण्डाध = ओषधिभेद Zach. Beitr. 91.

पितृदेवत Adj. (f. आ) Âçv. Grhj. 2,4,12.

पितृवित्त 2) n. *väterliches Vermögen* Varâh. Bṛh. S. 68,39.

पितृव्यक Hem. Par. 2,304.

पित्तोपसृष्ट Adj. *an der Galle leidend* 216,24.

पिप्रक्षु Adj. *Jmd um Etwas zu fragen im Begriff stehend*, mit doppeltem Acc. Bhadrab. 2,17.

पिशङ्ग 1) Nom. abstr. °ता f. Çiç. 15,7.

पिशितवसामय Adj. (f. ई) *aus Fleisch und Fett bestehend* Spr. 6154.

पिशुन 2) *a*) कप्यास्ये st. कार्पासे (wie im Pet. W. vermuthet wurde) H. an. 3,392 nach Zachr. Beitr. 88.

पीड् mit उद् Caus. उत्पीडितरम् Adv. *heftig andrückend* (umarmen) Daçak. 47,5.

पीतशेष Adj. *beim Trinken übrig geblieben; Subst. die Ueberbleibsel eines Trankes* Gobh. 3, 10,24. R. 2,27,8.

°पुंसवत् Adv. (*wie bei — und*) *wie bei dem Manne* Hem. Par. 2,190.

पुञ्जय् mit परि *aufhäufen* Çiç. 13,8.

पुटकिनी Vâsav. 174,2.

पुटभेदन Çiç. 13,26. Bhadrab. 4,46.

*पुणाक m. N. pr. eines Mannes Comm. zu Harshaṅ. (1936) 423,12.

पुण्डरीकेक्षण m. Bein. Kṛshṇa's MBh. 2,24,29.

पुण्यवर्धन als Adj. *Verdienst mehrend* Hariv. 14554.

पुण्यी Adv. mit कर् *heiligen* Hem. Par. 1,133.

पुत्रभूप n. *Sohnschaft* Hem. Par. 2,333.

पुत्रशोदम् Absol. mit रुद् *einen Sohn beweinen* Khând. Up. 3,15,2.

पुनर्णव und पुनर्नव, Maitr. S. 1,5,6. 7,2.8,4 oxytonirt wie in TS.

पुनर्विवाह m. *Wiederverheirathung* Sâj. zu Taitt. Âr. 6,1,3,14.

पुनस्तराम् Adv. *immer und immer wieder* Çiç. 17,6.

पुराणदृष्ट Adj. *von den alten Weisen anerkannt, — angenommen* Vasishṭha 17,12.

पुरुष auch = पुरुषक 2) Comm. zu Çiç. 5,56.

पुरुषक ebend. als m.

पुरुषवध auch *Gattenmord* LA. 17,2.

पुल, f. आ auch *ein best. Gang der Pferde* Citat im Comm. zu Çiç. 5,60. Vgl. अर्धपुलायित.

पुलकेशिन् m. N. pr. eines Fürsten M. Müller, Ren. 287. °केशिवल्लभ desgl. Ind. Antiq. 7,163. 8,13.

*पुलायित n. *Galopp.* Vgl. अर्ध°.

पुलिकेशिन् m. = पुलकेशिन् Fleet im Appendix zu Archaeol. Surv. of W. I. S. 133.

पुष्करविष्टर m. Bein. Brahman's Bhâg. P. 3, 19,31.

पुष्पविशिख m. *der Liebesgott* Alaṁkârav. 81,*b*.

पुष्पश्रीदासी f. ein Frauenname Kampaka 189. fgg.

पुष्पाय्, °यते *zu einer Blume werden* Kulârṇava 5,60.

1. पॄ, Desid. पुपूषति *reinigen wollen* Çiç. 14,7.

पूतर् auch Svapnaṅ. 2,22.

1. पूर्ति wohl zu streichen, da auch Çat. Br. 1,1,1, 1. 3,1,3,10. 3,18 wahrscheinlich 2. पूर्ति 1) gemeint ist: „*Unrein ist ja der Mensch, weil er Unwahres redet; in Folge dessen stinkt er inwendig*“. Bei der anderen Auffassung würde man अस्य und भवति ergänzen müssen.

*पूरोरि = पुरोरि Zachr. Beitr.

पूर्णपात्र n. *eine mit Garn voll umwickelte Spindel* Gobh. 2,7,7.

पूर्णरथ m. *ein voller, ganzer Kriegsheld* Kathâs. 47,14.

पूर्णलक्ष्मीक Adj. *voller Pracht, — Reichthümer* Kathâs. 20,181.

पूर्वभव m. *ein vorangegangenes Leben* Hem. Par. 1,435.

पूर्वयोग m. *Vorzeit, Vorgeschichte* Saddh. P. und J. R. A. S. 1876, S. 5.

पूर्वविदेह m. *das Land der östlichen* Videha. °लिपि f. *ein best. Art zu schreiben.*

पूर्वविप्रतिषेध m. *ein Conflict zweier Bestimmungen, bei dem die vorangehende die folgende aufhebt*, Comm. zu Âpast. Çr. 2,19,9. 5,27,5.

पूर्वापक्रम Adj. (f. आ) *von vorn oder im Osten angefangen* Gobh. 4,2,16. Vgl. दक्षिणापक्रम (Nachtr. 3).

पृथग्देवत Adj. *seine besondere Gottheit habend* Sâj. zu ṚV. 8,29,1.

पृथग्रसमय Adj. *aus je einem besondern Saft gebildet* Bhâg. P. 4,18,25.

पृष्ठताप m. *die Mittagszeit* MBh. 1,111,25.

2. पैद्य steht an unrechter Stelle.

पेकि *ein best. Vogel* Svapnaṅ. 1,98.

पैन्य n. Nom. abstr. von पीन Dhâtup. 9,46.

पोट (m. nach dem Comm.) angeblich = शकल Harshaṅ. (1936) 478,8. Es ist aber wohl nach Kern पोटगल st. पोटदल zu lesen. — पोटा *Hermaphrodit* ebend. 413,13.

पौणाकि m. Patron. von पुणाक Harshaṅ. (1936) 423,12.

प्या mit अन्वा *anschwellen* u. s. w. *nach* (Acc.) Maitr. S. 2,2,7 (21,11. 14).

प्रखादँ führt Aufrecht auf खद् = खिद् zurück.

प्रघण 1) Harshaṅ. (1936) 100,3. n. nach dem Comm. प्रघाण v. l.

प्रघाण 1) Harshaṅ. 31,14. प्रघण v. l.

*प्रज्ञाचन्द्र m. N. pr. eines buddh. Gelehrten M. Müller, Ren. 312.

प्रणेत्र in वायुप्रणेत्र.

प्रतट *ein hohes Ufer* Çiç. 20,70.

प्रतिग्रह 11) Zachr. Beitr.

प्रतिजनम् Adv. *in Jedermann* Çiç. 14,59.

प्रतिपाद्य Adj. mit Acc. *wiedererlangend* Çiç. 20,39.

°प्रतिमोक m. *das Umlegen, Umhängen* Comm. zu Çat. Br. 5,4,3,3. 6. 14. Vgl. Kâtj. Çr. 15,8,8.

प्रतियुवम् Adv. *zum Jüngling hin* Çiç. 8,35.

प्रतियूपम् Adv. *Pfosten für Pfosten* Âpast. Çr. 14, 5,20.

प्रतिरसित n. *Wiederhall* Venis. 22.

प्रतिरिपु Adv. *gegen den* oder *die Feinde* Çiç. 17,39.

प्रतिवनिता f. *Nebenbuhlerin* Çiç. 8,44.

प्रतिवर्गम् Adv. *Gruppe für Gruppe* Kâtj. Çr. 9,4,20.

प्रतिवारित 1) Adj. s. u. 1. वर् mit प्रति Caus. — 2) n. *Verbot.*

प्रतिवेश्म Adv. *in jedem Hause* Çiç. 13,37.

प्रतिष्ठासु Adj. *aufzubrechen —, zu gehen beabsichtigend* Çiç. 2,1.

प्रतिसंलीन n. *vollständige Zurückgezogenheit* (um sich der Meditation hinzugeben) Lalit. 184,17.

प्रतिसंस्करणा f. *Wiederherstellung* Nachr. von der Kön. Ges. der Wiss. in Göttingen 1884,47.

प्रतिसंस्कारम् Adv. *bei jeder Begehung* Âpast. Çr. 14,5,4.

प्रत्यंश (auch Nachtr. 4) Lalit. 103,3.

प्रत्यंसम् Adv. *auf die* oder *den Schultern* Çiç. 8,68.

प्रत्यनर्घमन् Adj. *die Verdienste* (der Menschen) *vor Augen habend* MBh. 3,260,2.

प्रत्यनुप्रास m. *eine Art Alliteration* Comm. zu Çiç. 4,68.

प्रत्याकलित auch *ein Nachtrag des Klägers zu der niedergeschriebenen Aussage zweier Rechtender* Nârada (a.) 1,2,21.

प्रत्युक्तत्व n. *das Widerlegtsein* Çaṁk. zu Bâdar. 507,2.

प्रत्युरस 2) Çiç. 20,48.

प्रभूतता f. *Menge, grosse Anzahl* Çiç. 17,40.

प्रलब्धर् Nom. ag. *Hintergeher, Betrüger* MBh. 3,246,10.

*प्रलम्फन n. *Sprung* ÇKDr. unter लम्फ.

प्रलीनेन्द्रिय Adj. *dessen Sinne erschlafft sind.*

Nom. abstr. °त्व n. Sâj. zu ṚV. 1,113,8.

2. प्रवण 2) Çiç. 13,19.

प्रवर्तमानता f. *das Sichanschicken zu* (Loc.) Sarvad. 58,12.

प्रवाचे Dat. Infin. zu वच् mit प्र ṚV. 9,95,2.

प्रवालक n. *Koralle* Hemâdri 2,*a*,47,5.

प्रवाह् 1) *a*) *Fluss* als Bez. der *Kapitel* in Saduktik.

प्रविलम्बित 1) Adj. in अति° oben. — 2) n. *langes Zögern* Z. d. d. m. G. 27,73.

प्रवृत्त 3) f. आ N. pr. einer Unholdin Mârk. P. 51,42,*b* (zu lesen अघ प्रवृत्ता सा).

प्रवेष्ट, s. दृत्त° oben.

प्रवेष्टृ nicht in Comp. Sâj. zu ṚV. 1,13,6.

प्रशस्ति auch *Wohlgefallen, Lust zu Etwas*, z. B. *Esslust* ṚV. 1,70,5. 181,1.

प्रसृतिंपच, अम्भः° so v. a. *nur wenig Wasser gebend* Alaṁkaras. 26,*b*. Alaṁkarav. 72,*a*. Alaṁkâr. 10,*b*.

प्रहेतव्य Adj. *wegzuschicken, zu entlassen* Kampaka 206.

प्राग्लज्ज Adj. (f. आ) *anfänglich sich schämend* Râǵat. 4,37.

प्राग्वंशिक Adj. von 2. प्राग्वंश 2) Comm. zu Âpast. Çr. 13,23,3. 14,7,16.

प्राग्वाटकुल n. N. pr. eines *Geschlechts* Bhadrab. 4,157.

प्राङ्मुखाञ्चन Adj. = प्राङ्मुख 1) Sâj. zu ṚV. 10,18,3.

प्राचीनमात्रावासम् n. *ein best. Kleidungsstück der Frauen* Âpast. Çr. 10,9,11.

प्राचीप्रतीचितस् Adv. *von Ost oder von West* Uttamaḱ. 133.

प्राणभाज् Adj. *Leben habend; m. ein lebendes Wesen* Çiç. 18,79.

प्रातिकूलिक, Nom. abstr. °ता f. Çiç. 10,70.

प्रातिपत्त Adj. *dem Feinde —, dem Gegner gehörig* Çiç. 18,28.

प्रापयितृ Nom. ag. *der erlangen lässt, verleiht.* f. °त्री Sâj. zu ṚV. 1,113,7.

प्रावृषिज Çiç. 16,75.

प्रावेश्य in अ° oben.

प्रासादिका f. *ein Zimmer auf dem Dache eines Hauses* Harshaḱ. (1936) 335,13.

2. प्रियवचन Adj. *freundlich redend* Sâj. zu ṚV. 1,13,8.

प्रियवच्य n. = प्रियवाद् Âpast. Çr. 14,12,9.

प्रियाञ्जन m. Pl. *die Geliebten* (f.) Çiç. 13,55.

प्रियाय् auch *sich befreunden mit* (Instr.) ṚV. 3,53,9.

प्रीणयितृ Nom. ag. *Erfreuer.* f. °त्री Sâj. zu ṚV. 4,42,10 (प्रीणायित्री fehlerhaft).

प्रेयस्विन् Adj. *eine Schmeichelei enthaltend* Kâvjâl. 40,*a*.

प्रोषध m. = पोषध *Fasten* Bhadrab. 3,15.

प्रोष्ठिल (प्रोष्ठिल?) m. N. pr. eines Daçapûrvin Vardhamânaḱ. 1,45.

प्लाविन् auch *fliessend von* (im Comp. vorangehend) Çiç. 12,47.

*फड्ढा f. *ein best. Gemüse* Zach. Beitr.

*फरक m. = फलक oder स्फारक *Schild* Zach. Beitr. und Nöldeke in Sitzungsberichte der Berliner Akademie 1883, S. 1109.

बक, am Ende hinzuzufügen: 2) f. ई *a*) *f. zu बक 1) *a*) Comm. zu Vâsav. 99. — *b*) = पूतना (die Unholdin).

बकुलमालिनीपरिणय, बकुलाभरणाचाटु (Opp. Cat. 1,5153. 5637) und बकुलारण्यमाहात्म्य n. (Burnell, T. 196,*a*) Titel von Werken.

बटरक n. Pl. *kreisförmige Lichterscheinungen vor dem geschlossenen Auge* Ait. Âr. 353,7.

बटुचरित्रनाटक n. Titel eines *Schauspiels* Opp. Cat. 1,5638.

बडिश m. 1) (selten) (*f. आ und ई) und n. *a*) *Angel, Haken zum Fangen von Fischen.* Vgl. बिलिश. — *b*) *ein best. chirurgisches Instrument in Hakenform.* — 2) m. N. pr. eines Mannes.

बद्ध Çat. Br. 13,8,1,15. 3,10 = वधि.

बन्ध 13) auch *Depositum.* बन्धे स्था so v. a. *in Verwahrung bleiben* Kampaka 466.

2. बन्धुर 1) *a*) f. आ Hem. Par. 2,85.

°बन्धुरीय MBh. 6,2659 fehlerhaft für °बन्धुरेष.

बप्प und °क m. N. pr. eines Fürsten.

बप्पनील N. pr. eines Landes Râǵat. 8,1990 (व°). 1994.

बरामी, वराशि Hem. Par. 1,186.

*बरिशी f. *Angel.* व° geschrieben.

*बरीवर्द् m. = बलीवर्द् *Stier.* व° geschrieben.

बलक m. N. pr. 1) eines Dämons, = 2. बल 2) *c*) *a*). — 2) eines Dânava (verschieden von 1). — Vgl. वलक.

बलारि m. Bein. Indra's Mṛḱḥ. 174,1, v. l. Bhâm. V. 2,31.

बलिद्वेषिन् m. Bein. Vishṇu's Alaṁkârav. 179,*a*.

*बलिश n. 1) *Angel.* — 2) *ein aus einem Gelenk hervorbrechender Spross.* — व° geschrieben.

*बलिशि und *बलिशी f. *Angel.* व° geschrieben.

बलिक्, s. u. वल्क् mit उप.

बलोवाक m. N. pr. eines Muni MBh. 2,109. v. l. बलिवाक.

बलूक Adj. Kâtj. Çr. 22,4,20 = वलूक.

बॅष्किक्, so zu betonen. Vgl. वॅष्किक्.

*बष्ट = मूर्ख Zach. Beitr.

बस्त्य in वाजबस्त्य.

बर्हिर्दृश् Adj. *oberflächlich* (Person) Çaṁk. zu Çâṁk. (Pisch.) 182,5.

बर्हिर्योग 1) °गे *in der Verbindung mit* बर्हिस् könnte auch so v. a. *im Gegensatz zu* ब° bedeuten.

बर्हुदर्शिन् m. *ein erfahrener, kluger Mann* Çâṇḍ. 142.

बर्हुरत्नाय्, °यते *viele Juwelen bergen* Ind. St. 15,248 (बर्हु र° gedr.).

बर्हुरूपिन् Adj. *vielgestaltig* Bhâg. P. 4,17,3.

बर्हुवक्तव्य Adj. *worüber sich viel sagen lässt* Râǵat. 5,67.

बर्हुसंख्याक Adj. *zahlreich* Sâj. zu ṚV. 10,18,12.

बाणरेखा f. *eine von einem Pfeil herrührende lange Wunde* R. 5,11,24.

बाणीय m. *ein Trabant des* Bâṇa Hariv. 11017 (S. 790) = 2,119,93.

1. बाध्, Desid. बिबाधिषते *verjagen wollen* Comm. zu Âpast. Çr. 14,7,3.

बाधयितृ Nom. ag. *Bedrücker.* f. °त्री Sâj. zu ṚV. 10,18,10.

*बार्ध (वार्ध) n. Nom. abstr. von बृढ (वृढ).

*बार्बर Adj. *im Lande der Barbaren geboren.*

*बार्बरक Adj. von बर्बर.

*बालतनय, vgl. Zach. Beitr.

बालमरण n. bei den Ǵaina *die Art und Weise, wie ein Thor stirbt* (deren 12, darunter der Selbstmord), Uttamaḱ. 150.

बालवत्सा Adj. f. *deren Kind noch ein Knabe ist.*

बाष्पोत्पीड, so zu lesen st. बोष्पोत्पीड.

बास्तिक n. *eine Menge von Böcken* R. 2,77,2.

बाहुबलिन् *m. N. pr. einer Person Zach. Beitr.

बाहुविमर्द m. *Faustkampf.*

बाह्याश्व m. N. pr. eines Mannes Hariv. 1,32,65. v. l. वाह्याश्व.

बाह्लीश्वर m. Pl. N. pr. einer Dynastie VP.^{2} 4,157.

बिन्दुप्रतिष्ठानमय Adj. (f. ई) *den Anusvâra zur Grundlage habend.*

बिन्दुराजि m. *eine Schlangenart* Suçr. 2,265,16.

बिन्दुल m. *ein best. giftiges Insect.* वि° geschr.

बिल 2) *b*) hierher wohl Kumâras. 6,39.

बिलायन n. *Höhle, Versteck unter der Erde* Bhâg. P. 5,24,16.

बिल्ल 2) Suçr. 2,433,2 विल्ल geschrieben.

बिल्ववृक्षमाहात्म्य n., बिल्वारण्यमाहात्म्य n. und बिल्वाष्टक n. Titel von Werken Burnell, T.

*बिसशालूक m. (?) *Lotuswurzel.* Gedr. बिष°.

बिसोर्णा f. *die Fasern des Unterstengels einer Lotuspflanze* Âpast. 1,23,2.

बुद्धनेत्रसमाधि, lies st. dessen बुद्धक्षेत्रवरलोचन.

बुद्धिल m. N. pr. eines Daçapûrvin Vardhamâna. 1,46.

बुद्बुद 1 *a* auch **eine blasenähnliche Verzierung* Zach. Beitr.

बृहत्पतिं m. *ein best. Beamter* Bühler, Rep. 52.

बृहत्फलनक्षेम m. *ein best. Opfer* Verz. d. B. H. 91,5.

बोधचित्तविवरण fehlerhaft für बोधि°.

बोधिचित्तविवरण n. richtig.

बोधिचित्तोत्पादनशास्त्र n. Titel eines buddh. Werkes M. Müller, Ren. 308.

बोधिसत्त्वचर्या f. *der Wandel eines* Bodhisattva Lalit. 103,4. J. R. A. S. 1876, S. 4.

ब्रह्मचारिवासिन् Adj. *als Brahmanenschüler wohnend* TS. 6,3,10,5.

ब्रह्मरसासव m. Brahman's *Nektar* Bhâg. P. 4,4,15.

ब्रह्मलौकिक Adj. Brahman's *Welt bewohnend* Jâán. 3,194. MBh. 13,150 (151),46.

ब्रुडक्का f. *ein best. Wassergefäss* Uttamak. 66. Man könnte बृहक्का oder बृहक्का vermuthen.

भक्तीग्यावापृथिवी f. Du. Bez. *der Gottheiten, denen der* Garbhapuroḍâça *dargebracht wird,* Comm. zu Âpast. Çr. 9,19,6.

भक्तीग्यावापृथिव्य Adj. *den beiden eben genannten Gottheiten geweiht* Âpast. Çr. 9,19,6. 7.

भगवत्ति Adj. *von der vulva lebend* Nârada (a.) 2,1,183.

भगीन in विशो° und वेशभगीन.

भण्डिमन् m. *Betrug* Bhadrab. 4,90. 152.

भद्र 2) *g*) β) vgl. Zach. Beitr.

भद्रदोस् m. N. pr. eines Mannes Bhadrab. 4,174.

भद्रबाकु 2) *ein best. vierfüssiges Thier* Mâdhavîyâ Dhâtuvṛtti unter बाधृ लोडने nach Aufrecht.

भद्रबाकुचरित्र n. Titel eines Werkes, herausgegeben von H. Jacobi in Z. d. d. m. G. 38,19. fgg.

भद्रभुज m. N. pr. eines Mannes Bhadrab. 1,129.

भद्राकारण auch *das* Karaṇa भद्रा Hemâdri 1, 762,17.

*भन्द् Zach. Beitr.

भम्भाली Vâsav. 242,3.

भयाय्, भयायते *sich fürchten* Phetkâriṇî-Tantra 10 nach Aufrecht.

भर्तृभृ m. N. pr. = भर्तृमेण्ठ M. Müller, Ren. 314.

भल् mit निस् Caus. Saduktik. 4,183.

भलापय्, °यति *übergeben* Paṅkad. 49. Uttamak. 355. S. 305, N. 1.

भवनन्दन m. Patron. Skanda's Vâsav. 223,1.

भस्म = भस्मन् *Asche.* भस्मस्य Çiva-P. (SK.) 28,77.

भस्मित Adj. *zu Asche —, zu Nichte gemacht* Vâsav. 186,6.

भागानुभाग Instr. *mit grösserem oder geringerem Antheil, in verschiedenem Verhältniss* MBh. 3, 276,8.

*भाङ्गी nach Durgâdâsa zu Vopadeva = पङ्कव्यञ्जनविशेष:. Mittheilung von Aufrecht.

भाण्ड्य n. *Possenreisserei* Subhâshitâv. 771.

*भात्कूट m. v. l. für भाकूट Zach. Beitr.

भानुतनया f. Patron. der Jamunâ Çiç. 13,25.

भारक, f. भारिका *Menge* Çiç. 17,63.

भारिन् Adj. auch *schwer* (Çiç. 19,66) und von einem Tone so v. a. *tief aus der Brust kommend* (Çiç. 19,33).

भावपतिन् m. *seinem Wesen —, seinem Leben nach Asket* Hem. Par. 1,465.

भावयती Adv. mit भू *wie ein wirklicher Asket zu leben anfangen* Hem. Par. 1,443. 458. 2,184.

भावाव Çiç. 19,86. = भावान् (= ज्ञत्नून्) अवति Comm.

*भित्ताबिडाल m. (?) P. 6,2,72, Sch.

1. भिद् 7) mit अत्तर् *Verrath schmieden* Daçak. 19,8.

2. भिद् 2) *d*) *Unterschied* Vâgbhaṭâlaṁkâra 1,20 nach Aufrecht.

भिदेलिम Saduktik. 4,273.

भिन्नको Adv. mit कर् *theilen, absondern* Çiç. 11,1.

भिन्नरुचि Adj. *verschiedenen Geschmack habend* Ragh. 6,30. Mâlav. 4.

भिषक्क n. *das Arztsein* Sâj. zu RV. 8,29,5.

भीमपूर्वज m. Bein. Judhishṭhira's Çiç. 16,44.

भीष्मकात्मजा f. Patron. der Rukmiṇî Çiç. 16,48.

भुक्तशेष auch Adj. *beim Genuss —, beim Essen übriggeblieben* R. ed. Bomb. 2,27,8. Paṅkat. 252,10.

3. भुज् mit उप Desid. *zu geniessen* (ehelich) *Willens sein* Hem. Par. 1,380.

भुजबलिन् m. N. pr. eines Gaina-Lehrers Varḍhamânaka. 1,53.

भुंवहत् Maitr. S. 2,6,1 (64,9).

2. भू 1) als m. *Sohn* Hem. Par. 1,357.

भूतता f. *Wahrhaftigkeit* Vâsav. 204,1.

भूदार *Schwein* und *das Aufwühlen der Erde* Kâçikh. 3,37.

*भूमिगर्भ m. N. pr. = भवभूति Gal.

भूमिगोचर m. *ein Erdenbewohner, ein Mensch* Uttamak. 339.

भूमिरुक् auch Svapnak. 1,14. 2,52.

भूमिवर्धन *Leichnam* und zugleich = भूभार Çiç. 19,105.

भूयिष्ठता f. *grosse Anzahl* Çiç. 12,11.

भृङ्गरोल Vâsav. 261,2. Auch *Biene* und *ein best. Vogel* Dharaṇi ebend.

भेदनीय 1) Nom. abstr. °ता f. Hem. Par. 1,371.

भैरवप्रादुर्भावनाटक n. Titel eines *Schauspiels* J. R. A. S. 1876, S. 28.

2. भोग 1) *i*) deren acht Ind. Antiq. 4,276,*a* [37]; vgl. 278,*b*, N. 1.

भोगावास (adj. Comp. f. आ) *Schlafgemach* Vâsav. 51,2.

*भोगिक auch *Oberhaupt eines Dorfes* Zach. Beitr.

भौवायनं auf भू zurückgeführt Maitr. S. 2,7,19 (103,15).

भ्रमरकेतु m. N. pr. eines Râkshasa Uttamak. 31. fgg.

भ्रमराय्, °यते *eine Biene darstellen* Subhâshitâv. 1994.

भस्ता f. = भस्त्रा *Schlauch* Âpast. Çr. 13,9,8.

भातृव्यदेवत्यँ (f. यँी), so betont TBr. 2,2,6,4. 2. म 2) vgl. 4. मँी.

*मकरमुख 1) = मकराकारधारिन्. — 2) = जलनिर्गमनद्वार. — 3) = ज्ञानूर्ध्वावयव Zach. Beitr.

मङ्क 1) Harshak. (1936) 424,9.

मङ्गल्यनामन् Adj. v. l. für मा° Maitr. S. 4,4,6.

*मङ्गल्यार्का, lies 5,56.

*मञ्चिपत्र Râgan. 10,175.

मञ्जरय्, °यति *mit Blüthensträussen verzieren* Vâsav. 232,1.

मडुक v. l. für मण्डुक *Trommel* und *Schildgriff* Zach. Beitr.

मणिचीर n. wohl *ein mit Edelsteinen verziertes Gewand* MBh. 2,52,36.

मणिद्वीप m. 1) **die Haube der Schlange* Ananta. — 2) N. pr. einer mythischen *Insel.*

मण्डल 3) *a*) Vâsav. 74,1.

मण्डलत्व n. *Runde, Rundung* Çiç. 18,9.

मण्डलबन्ध m. *das Bilden einer Rundung* Çiç. 20,48.

मण्डलासन Adj. *im Kreise sitzend* Çiç. 12,38.

मण्डुक auch *eine Art Trommel* Zach. Beitr.

मतिसागर m. N. pr. eines Mannes Kampaka 146.

मदनशलाका 1) oder 2) Vâsav. 106,4.

मदाम्बु n. *Brunstsaft* (des Elephanten) Çiç. 12, 47. 60. 17,38.

मदाम्भस् n. dass. Çiç. 17,68.

मदालस 2) *a*) auch N. pr. einer Tochter des Râkshasa Bhramaraketu Uttamak. 93.

मदोदक n. = मदाम्बु Çiç. 17,37.

मधु 4) *h*) Pl. Bez. *bestimmter* Anuvâka Vasishṭha 22,9.

मधुच्छत्त *ein best. Baum* Vâsav. 44,3. 261,2.

*मधुतरु m. *Zuckerrohr* Comm. zu Vâsav. 287.

मधुतृण Vâsav. 287,1.

मधुवार Çiç. 10,14.

मधूदश्वित n. *Buttermilch mit Honig* oder *süsse Milch mit Wasser* Kauç. 31.

मधूदाप m. Pl. (?) Kauç. 29.

मध्यम, f. आ auch **Mitternacht* Zacu. Beitr.

मध्यमपर्ण auch Gobh. 4,4,26.

मध्यमेष्ठेय Adj. = मध्यमस्था Maitr. S. 2,12,5 (149,3).

मध्येवार्धि Adv. *im Meer* Hem. Par. 2,9.

मध्येश्मशानम् Adv. *auf der Leichenstätte* Svapnak. 1,55.

मध्वृच् f. Pl. Bez. *bestimmter Hymnen* Vasishṭha 28,13.

मनन n. auch *Ehrenbezeugung* Sâj. zu ṚV. 1, 165,4.

मननवत् Adj. *mit Ehrenbezeugungen verbunden* Sâj. zu ṚV. 1,165,2.

मननीय Adj. *schätzenswerth* Sâj. zu ṚV. 1,165, 13. 15.

मनसिजवृत्ती f. *der Mond* Alaṁkârav. 66,*a*.

मनोत m. = मनोता 1) Citat im Comm. zu Âpast. Çr. 14,7,6.

2. मन्त्रवर्ण Adj. (f. ई) *spruchartig* Bhâg. P. 5,24,30.

मन्त्रवशी mit कर् *durch einen Zauberspruch bemeistern* Hem. Par. 1,190.

मन्दयितर् Nom. ag. *Erfreuer* Sâj. zu ṚV. 1, 165,15.

मन्दविध्वंश Adj. *leicht ablösend, — abführend.*

मन्दाक्ष m. oder n. *zu grosse Nachsicht* Harshak. 18,5 (62,6).

मन्दिमन् Vâsav. 47,2. 75,1. 165,3.

मयका Instr. = मया Bhadrab. 2,49.

मयूराक्ष m. N. pr. eines Lehrers M. Müller, Ren. 299, N. 2.

मराल 2) *a*) Nom. abstr. °ता f. Hem. Par. 1,392.

मरुजुष् m. *Wüstenbewohner* Alaṁkâras. 32,*b*.

मरुताङ्क m. *ein best. Thier* Svapnak. 2,18.

मरुमण्डल n. N. pr. eines Landes Uttamak. 8. S. 305, N. 7.

मर्त्यी Adv. mit भू *ein Sterblicher —, ein Mensch werden* Hem. Par. 2,415. 419.

मलयरुह m. *Sandelbaum* Çiç. 11,14.

मल्लकूट N. pr. eines Dorfes Harshak. 39,19.

*मल्लारिष्टा f. *eine best. Pflanze* Râgân. 10,168.

2. मसी Adv. mit भू *sich schwarz färben* Çiç. 20,63.

मक्दाशा Daçak. 18,16 nach Bühler *hopes of (obtaining) liberation.*

मक्ष्वे, so zu betonen.

मक्स्वंसर n. *die grosse Stätte* Çat. Br. 4,3,5,20. Âpast. Çr. 13,10,1. Nach Weber ist मक्स्वसरस्य in Çat. Br. मक्: स्वसरस्य; vgl. Kâtj. Çr. 10,4,13.

महाक्षपणक m. N. pr. eines Lexicographen Zacu. in der Einl. zu Çâçvata X.

महाक्षपे m. *eine best. Personification* Maitr. S. 2,9,1 (120,12).

महाप्रबन्ध m. *ein grosses literarisches Werk* M. Müller, Ren. 314.

महाप्रेत m. *ein grosser Verstorbener, — Geist.* ब्रह्मा विष्णुश्च रुद्रश्च ईश्वरश्च महाशिवः। एते पञ्च महाप्रेता भूताधिपतयो मताः॥ Citat aus Rudrajâmala beim Schol. zu Ânandal. 94 nach Aufrecht. 2. महाभाग्य Adj. *überaus glücklich.* Nom. abstr. °ता f. Daçak. 17,20.

महाराष्ट्रवरिष्ठभाषामय Adj. *in der Sprache der Mahratten, der vorzüglichsten der Sprachen, abgefasst* Ind. Ind. 15,188.

महार्यसिद्धान्त m. Titel eines astron. Werkes M. Müller, Ren. 319, N. 2.

महाललाट Adj. *eine grosse Stirn habend* R. 3, 55,4.

महाविराव Adj. (f. आ) *laut schreiend, — tosend.*

महाश्वेता f. N. pr. einer Göttin Harshak. 39,3. Nach Einigen = रविस्थदेवता.

महीतलविसर्पिन् m. *ein Erdenwaller* Hariv. 12085.

3. मा 15) मित् neben मंमित Maitr. S. 2,11,1 (140, 4). — Mit आ 1) *bilden, hervorbringen* ṚV. 3,38,7. — 2) *herbeischaffen* ṚV. 10,56,2. — Mit सम्, संमित Maitr. S. 2,11,1 (140,4).

माङ्गलिक्य Adj. = माङ्गलिक 1) *b*) Alaṁkâr. 14,*b*. Alaṁkârav. 205,*b*.

मातृका H. an. 3,81 vgl. Zach. Beitr.

मातृकुल, मातृदास und मातृविष्णु m. N. pr. verschiedener Männer M. Müller, Ren. 314, N. 1.

मात्रिक 1) vielleicht ist मृगमातृका: die richtige Lesart.

मानास Adj. *den Hochmuth vertreibend* Çiç. 19,33.

मार्दलिक m. *Trommelschläger* S. S. S. 182. 183.

*मालुकाच्छद m. *ein best. Baum* Zach. Beitr.

मालुधान 1) *ein best. Thier*, aber wohl nicht *eine Schlangenart* Harshak. (1936) 479,7. Vgl. मान्धाल u. s. w.

माषीण Harshak. (1936) 443,1.

माक्षिष 3) n. *Frauengemach* J. A. O. S. Procc. 1883, Oct. VIII.

1. मित् s. oben u. 3. मा.

मिथःकृत्य etwa *eine gegenseitige Verpflichtung* MBh. 1,204,4.

मिथ्यालिङ्गधर Adj. *falsche Abzeichen tragend, nicht das seiend, was der Schein besagt*, Verz. d. Oxf. H. 58,*b*,34.

मिथ्याहारविहारिन् Adj. *verkehrte Nahrung zu sich nehmend und verkehrten Vergnügungen nachgehend* Suçr. 1,252,21.

मिन्दा f. auch Bez. *der Sprüche* यन्म आत्मनो मिन्दाभूत् und पुनरग्निश्चनुरदात् (TS. 3,2,5,4) Âpast. Çr. 13,17,8.

मीनमत्स्य m. Du. *die Fische im Thierkreise* M. Müller, Ren. 323.

मील् mit आ Caus. चैतन्यम् *das Herz verschliessen*, so v. a. *ganz in Beschlag nehmen* Mahâvirak. 29,16.

*मुकुलिका und *मुखघण्टिका f. *das zum Einschläfern eines Kindes angewandte Summen* Comm. zu Vâsav. 168.

मुखवर्ण m. *Gesichtsfarbe.*

मुखेन्दुबिम्ब n. *Antlitzmond* 314,21.

मुखोत्कीर्ण, so zu lesen st. मखो°.

मुग्धद्वीप m. N. pr. einer *Insel* Uttamak. 26. S. 288, N. 6.

मुण्डन m. N. pr. eines Wesens im Gefolge Çiva's Kâçikh. 66,31.

2. मुद् 3) in einer buddh. Inschr. (येषां मुद्भिवः परः परमुदः स्वप्ने ऽपि नाभूत्तनौ) nach E. Hultzsch.

मुष्टिघातम् Absol. mit हन् *mit den Fäusten dreinschlagen* Çiç. 18,12.

मुहूर्तभुवनोन्मार्तण्ड m. Titel eines Werkes M. Müller, Ren. 300.

मूलिक m. auch *Wurzelverkäufer* Nârada (a.) 2, 1,182. Nach Andern मूलं विप्रलम्भस्तत्कारी.

मृगकेतन m. *der Mond* Alaṁkârav. 66,*a*.

1.*मेघपुष्प 2) nicht *Hagel*, sondern *eine best. Heilpflanze* Zach. Beitr. — 3) नादेय = वेतस die richtige Lesart ebend.

मेचकित, das Sternchen davor zu streichen.

मेठ 1) Harshak. (1936) 443,12.

मेण्ड (?) Bhadrab. 4,18.

मेदपाट N. pr. eines Landes Uttamak. 7. 363. S. 305, N. 7.

*मेरुकदम्बक Zach. Beitr.

मैत्रावरुणचमसीय Adj. *in der Schale des Maitrâvaruṇa befindlich* Âpast. Çr. 12,16,11.

मैत्रीपारमिता f. *die höchste Stufe des Wohlwollens.*

मोक्षण 3) f. ई *die Zauberkunst Jmd zu befreien* Hem. Par. 2,182.

मोक्षवार्त्तिक Adj. *auf die Erlösung bedacht* MBh.

12,320,174.

मोघाय्, °यते *zwecklos werden, Nichts mehr zu bedeuten haben* Alaṁkâras. 205,*b*. Alaṁkâras. 14,*b*.

मोटपल्ली f. N. pr. eines am Meere gelegenen Landes Uttamaś. 161. 189. 334. 344.

*मोर m. *Pfau* Zach. Beitr.

म्लानिमन् m. *das Verwelktsein, Verwelken* Vâsav. 48,3.

यज्ञतनू, füge am Ende hinzu: — *b) bestimmter Backsteine.*

यथाप्राप्तु Adv. *möglichst schnell* Âpast. Çr. 7,13,3.

यदृच्छाभिज्ञ m. *ein zufälliger Zeuge* Nârada (a.) 2,1,150.

यातक n. in रथ° weiter unten.

युवराज 3) und युवराजदिवाकर, lies Saduktik. st. Sarasvatîk.

रक्तकमलिनी f. *eine Gruppe von rothen Lotusblüthen* Vâsav. 173,2.

रक्तपट्टमय Adj. *aus rothem Zeuge verfertigt* Vâsav. 172,6, v. l.

रक्तमण्डलता f. in verschiedenen Bedd. Vâsav. 230,3.

रक्ताशय = उरस् Bhâvapr. (Hdschr.) 16,*b* nach Aufrecht.

1. रञ्ज् Z. 1, lies रञ्जति.

रणाङ्गण *Schlachtfeld* Vâsav. 295,2.

रतिबन्धु m. *Geliebter, Gatte* Çiç. 11,52.

रत्नरत्न n. *die Perle der Perlen* Daçak. 20,6.

रत्नाकर 4) *d*) Pl. eines Volkes MBh. 2,50,21.

रत्नादिनन्दिन् (d. i. रत्ननन्दिन्) m. N. pr. eines Muni Bhadrab. 4,173.

रथयातक n. Instr. so v. a. *zu Wagen* Bühler, Rep. LXXXVII,8 in einer scenischen Bemerkung.

रशनसंमित auch Âpast. Çr. 14,6,10.

रसवत्, Z. 6, lies Anarghar.

1. राज्ञ् als Bez. *der Zahl sechzehn* Verz. d. Oxf. H. 172,*b*,20.

राज्ञीमती f. N. pr. einer Frau. °परित्याग m. Titel eines Werkes Alaṁkârat. 8,*a*.

रात्रिभव Adj. *in der Nacht stattfindend* Comm. zu Âpast. Çr. 14,3,9.

रिपव्, °वति *zum Feinde werden* Subhâshitâv. 3128.

रिभ् bedeutet TS. 7,1,1,3 (vgl. Maitr. S. 1,8,2 [117,8. 9]) und Ait. Br. 1,25,15. 6,32,8 *glänzen;* vgl. Ind. St. 16,32.

रुष् (vgl. द्रुष्), रुषित *bestäubt, bestreut, beschmiert* Kir. 1,34. — Mit अधि, °रुषित dass. ebend. 10,46. — Mit प्रति, °रुषित dass. Anarghar. 3,51.

रुद्रावास Kâçikh. 26,4.

2. रुध् 14) प्रियं ज्ञातिं रुन्ध्यात् Âpast. Çr. 8,6,22.

रुधिरमय Adj. (f. ई) *blutig* Anarghar. 7,5.

रुमा f. N. pr. einer Oertlichkeit Sarasvatîk. 1, 49. Kâçikh. 18,62.

द्रुप 2) *c*) Pl. N. pr. eines Volkes MBh. 2,50,21.

रेणुकेय Anarghar. 4,56.

रौद्राक्ष Adj. *aus Galaeocarpus Ganitrus gemacht* Anarghar. 4,27.

लकार 3) euphemistisch für लिङ्ग *pens* Subhâshitâv. 2400.

लक्ष्मीनारायण 2) füge m. vor N. pr. hinzu.

लङ्घ् mit अति Caus. auch *hinüberspringen über* (Acc.) Daçak. 85,4.

लडहचन्द्र m. N. pr. eines Dichters Z. d. d. m. G. 36,557.

लड्डु n. Padjâvalî 117.

ललितोक m. N. pr. eines Dichters Z. d. d. m. G. 36,557.

1. लिक् mit नि, °निलीढ *aufgeleckt*, so v. a. *ergriffen* —, *übermannt von* (Schlaf) Daçak. 5,15.

SANSKRIT-WÖRTERBUCH

IN KÜRZERER FASSUNG

BEARBEITET

VON

OTTO BÖHTLINGK.

SECHSTER THEIL.

व — ष.

ST. PETERSBURG.

Buchdruckerei der Kaiserlichen Akademie der Wissenschaften.

(Wass.-Ostr. 9. L. No. 12.)

1886.

Zu beziehen durch Eggers & Comp. in St. Petersburg und durch Voss' Sortiment (G. Haessel) in Leipzig.

Preis dieses Theiles: 2 Rbl. 35 Kop. = 7 Mark 80 Pf.

Gedruckt auf Verfugung der Kaiserlichen Akademie der Wissenschaften.

Im März 1886.

C. Vesselofski, beständiger Secretär.

VORWORT.

Unter den zahlreichen Nachträgen und Verbesserungen zu diesem Theile befinden sich auch Beiträge von einem Gelehrten, der mir sein Scherflein in einem anonymen Briefe aus Oxford zuzusenden die Freundlichkeit hatte. Hat der liebenswürdige Mann aus Bescheidenheit sich nicht nennen wollen, so glaube ich doch keine Indiscretion zu begehen, wenn ich die gegründete Vermuthung ausspreche, dass der leider so früh verstorbene J. Schönberg jenen Brief an mich gerichtet hat. Meinen Dank, der für ihn zu spät kommt, mögen seine Freunde entgegennehmen.

Verzeichniss der in diesem Theile neu hinzugekommenen Citate von Werken nebst Angabe derjenigen Gelehrten, denen ich die Mittheilungen aus diesen Werken verdanke:

Alaṁkâraç(ekhara), lith. Ausg. Benares 1923 (Th. Aufrecht und R. Pischel).

Aukîtj(âlaṁkâra) (R. Pischel).

Bydragen (tot de Taal-, Land- en Volkenkunde van Nederlandsch Indie) (H. Kern).

Çiç. (Kâçm.) ist die von K. Burkhard in den Sitzungsberichten der phil.-hist. Klasse der Kais. Ak. d. Ww. in Wien, Bd. 107, veröffentlichte Kaçmirer Çakuntalâ-Handschrift (C. Cappeller).

Çukas(aṁdeça) in Journal of the Royal Asiatic Society of Great Britain & Ireland, Bd. XVI.

Gâtakam(âlâ), Hdschr. (H. Kern).

Kandrâloka (R. Pischel).

Kâvjâl(aṁkâra des Rudraṭa) (R. Pischel).

Kshem(endra's Kavikaṇṭhâbharaṇa), herausgegeben von J. Schönberg in den Sitzungsberichten der phil.-hist. Klasse der Kais. Ak. d. Ww. in Wien, Bd. 106 (C. Cappeller).

Nidânas(ûtra) (A. Weber).

Paramârth(asâra) (Th. Aufrecht).

Rudraṭâlaṁkâraṭ(ippaṇaka, auch Rudraṭakâvjâlaṁkâraṭ. genannt) (R. Pischel).

Sahṛdajâloka (R. Pischel).

Sarasvatîk(aṇṭhâbharaṇa), Calcutta 1883 (C. Cappeller).

Subhâshitaratnabh(âṇḍâgâra) (Th. Aufrecht).

Tattvak(aumudi) (H. Kern).

Vâgbh(aṭa's Alaṁkâra), Calcutta 1883 (C. Cappeller).

Weber, Bhag(avatî).

Leipzig, den 4ten April 1886.

O. Böhtlingk.

1. व Indecl. = इव *wie* 20,2 (Conj.).

2.*व 1) m. *a)* = सात्वन, वन्दन, मल्लण, वसति, वरुण, वरुणालय, कल्याण, बलवत्, बाळ, वस्त्र, शार्दूल, शालूक und वात. — 2) f. ई *going; hurting, injury; an arrow; weaving; a weaver* (wohl m. वा, Nomin. वास्). — 3) n. = प्रचेतस् und वरुणालय.

वंश 1) m. (adj. Comp. f. ई) *a) Rohr*, insbes. *Bambusrohr*; auch **Zuckerrohr* und **Shorea robusta*. — *b) die Sparren und Latten eines Hauses, die auf den Balken aufliegen*; insbes. *die in der Längenrichtung des Daches laufenden, welche die Orientirung des Hauses anzeigen*. — *c) Querbalken, Querstrich, Diagonale*. — *d) Rohrpfeife, Flöte* Çiç. 2,90. — *e) Rückgrat*. — *f) Röhrknochen*. — *g) der höhere mittlere Theil eines Schwertes*. — *h) ein best. Längenmaass*, = 10 Hasta. — *i) Stammbaum, Stamm, Geschlecht*. — *k) Sohn*. — *l) ein edles Geschlecht*; vgl. °भव. — *m)* am Ende eines Comp. *eine Menge gleichartiger Dinge*. Auch Pl. — *n) ein best. musikalischer Ton* Çiç. 2,90. — *o) Stolz, Hochmuth* Vâsav. 248,2. — *p) *Tabaschir*. — *q) *Bein. Vishṇu's* (?). — 2) f. वंशा N. pr. einer Apsaras. — 3) f. वंशी *a) Flöte*. — *b) *Blutgefäss*. — *c) ein best. Körpermaass*. — *d) *ein best. Gewicht*, = 4 Karsha. — *e) *Tabaschir*.

वंशऋषि m. *ein in einem Lehrerverzeichniss genannter Ṛshi*.

वंशक 1) m. *a) eine Art Zuckerrohr*. — *b) Röhrknochen*. — *c) *ein best. Fisch*. — *d)* N. pr. eines Fürsten VP.² 4,182. — 2) *f. वंशिका *a) Flöte*. — *b) Agallochum*. — 3) *n. *Agallochum*.

*वंशकठिन m. 1) *eine Tragstange von Bambus*. — 2) *Bambus-Dickicht*.

*वंशकफ m. *in der Luft einherfliegende Pflanzenfäden*.

वंशकर 1) Adj. Subst. *ein Geschlecht fortpflanzend, Stammhalter*. — 2) m. N. pr. eines Mannes. — 3) f. ई N. pr. eines Flusses.

*वंशकर्पूररोचना f. *Tabaschir* Râǵan. 6,188.

वंशकर्मकृत् m. *Bearbeiter von Bambus, Korbmacher* u. s. w.

वंशकृत् m. 1) dass. — 2) *Begründer eines Geschlechts*.

वंशकृत्य n. *Flötenspiel* Ragh. 2,12.

वंशक्रमागत Adj. *ererbt*.

वंशक्रमार्जितगौरव Adj. *von Alters her im Geschlecht hochgeachtet* Harshaṅ. 143,9.

*वंशजटीरी f. *Tabaschir* Bhâvapr. 1,169.

*वंशजा f. dass. Râǵan. 6,187.

वंशगुल्म N. pr. eines Tîrtha.

वंशगोप्तर् Nom. ag. *Hüter* —, *Aufrechthalter eines Geschlechts* 46,11.

वंशचर्मकृत् m. Pl. *Bearbeiter von Bambus und Leder* R. ed. Bomb. 2,80,3.

वंशचित्तक m. *Genealog*.

वंशच्छन्दसिक (wohl n.) *ein best. Metrum* Utpala zu Varâh. Bṛh. 2,10.

वंशच्छेत्तर् Nom. ag. *der ein Geschlecht abschneidet, mit dem ein Geschlecht ausstirbt*.

वंशज 1) Adj. (f. ई) *a) aus Bambus gemacht*. — *b)* am Ende eines Comp. *aus einer — Familie stammend, im Geschlecht von — geboren, zur Familie von — gehörend*. — *c) zum selben Geschlecht gehörend*. वंशजाः प्राक्तनाः so v. a. *Ahnen* Spr. 7824. — 2) *m. *Same des Bambus*. — 3) *f. ई *Tabaschir* Bhâvapr. 1,169. — 4) n. dass.

वंशजास Adj. *aus Bambus gemacht* Hariv. 1,44,9.

*वंशतण्डुल m. *Same des Bambus*.

*वंशदला f. *eine Grasart* Râǵan. 8,133.

वंशधर 1) Adj. Subst. *ein Geschlecht erhaltend, Stammhalter* 106,14. — 2) m. *Nachkomme*.

*वंशधान्य n. *Korn des Bambus* Râǵan. 16,37.

वंशधारा f. N. pr. eines Flusses.

वंशधारिन् Adj. = वंशधर 1).

वंशनर्तिन् m. *Gaukler*.

वंशनाडिका und °नाडी f. *eine Röhre aus Bambus*.

वंशनाथ m. *Stammhalter*. पार्थिव° so v. a. *ein fürstlicher Sprössling*.

*वंशनालिका f. *Pfeife, Flöte*.

वंशनिश्रेणी f. *eine Leiter aus Rohr* Paṅkad.

*वंशनेत्र n. *Wurzel des Zuckerrohrs* Râǵan. 14,88.

1. वंशपत्र n. 1) *Bambus-Blatt*. — 2) *ein best. Metrum*.

2.*वंशपत्र 1) m. *Rohrschilf, Amphidonax Karka* Râǵan. 8,104. — 2) f. ई *a) eine Grasart* Râǵan. 8, 134. — *b) das Harz der Gardenia gummifera* Râǵan. 6,77. Bhâvapr. 1,219.

*वंशपत्रक 1) m. *a) Rohrschilf, Amphidonax Karka*. — *b) eine Art Zuckerrohr*. — *c) ein best. Fisch*. — 2) n. *Auripigment*.

वंशपत्रपतित 1) Adj. *auf ein Bambus-Blatt gefallen*. — 2) n. *ein best. Metrum*.

*वंशपत्रकृत्रिताल n. *blätteriges Auripigment* Mat. med. 41.

वंशपात्री f. *ein Gefäss aus Rohr* Comm. zu Kâts. Çr. 6,8,6.

*वंशपीत m. *eine Art Bdellium* Râǵan. 12,111.

*वंशपुष्पा f. *eine best. Schlingpflanze*.

*वंशपूरक n. *Wurzel des Zuckerrohrs* Râǵan. 14,88.

वंशपोत m. *Rohrschössling* und zugleich *ein Kind aus guter Familie* Vâsav. 113,2.

वंशबाह्य Adj. (f. ई) *von der Familie verstossen* Harshaṅ. 147,14.

वंशब्राह्मण n. *ein Verzeichniss alter Lehrer*, auch als Titel eines bestimmten Werkes.

वंशभव Adj. *aus Bambus gemacht* und zugleich *aus edlem Geschlecht stammend* Bhâm. V. 1,78.

*वंशभार m. *eine Tracht Bambus*.

वंशभृत् m. *Stammhalter*.

वंशभोज्य Adj. *dessen Genuss sich im Geschlecht forterbt*.

वंशमय Adj. (f. ई) *aus Bambus gemacht*.

*वंशमूल n. *Wurzel des Zuckerrohrs* Râǵan. 14,88.

वंशमूलक n. N. pr. eines Tîrtha.

वंशमृन्मय Adj. *aus Bambus oder Lehm gemacht*.

*वंशयव m. *Korn des Bambus* Râǵan. 16,37.

वंशराज m. 1) *ein hohes Bambusrohr*. — 2) N. pr. eines Fürsten.

वंशराज्यधर Adj. *Geschlecht und Herrschaft erhaltend.* — *fortführend* Kathâs. 66,172.

*वंशरोचना, वंशलोचन (Karaka 6,20) und *वंशलोचना f. *Tabaschir* Râǵan. 6,187. Mat. med. 271.

वंशवर्तिन् m. *eine best. Klasse* (गण) *von Göttern im dritten* Manvantara VP.² 3,6.

वंशवर्धन 1) Adj. *ein Geschlecht mehrend,* — *fortpflanzend.* — 2) m. *Sohn* Daçak. 44,9.

वंशवर्धिन् Adj. = वंशवर्धन 1).

वंशविस्तर m. *eine vollständige Genealogie.*

*वंशशर्करा f. *Tabaschir* Râǵan. 6,188.

*वंशशलाका f. *ein Wirbel aus Rohr.*

वंशस्तनित n., वंशस्थ n. und °स्था (?) f. *ein best. Metrum.*

वंशस्थविल n. 1) *die Höhlung in einem Bambusrohre.* — 2) *ein best. Metrum.*

वंशस्थिति f. *der Bestand eines Geschlechts.*

वंशहीन Adj. *der Familie verlustig gegangen, alleinstehend* Hit. 10,20.

वंशागत Adj. *ererbt.*

वंशाग्र n. 1) *die Spitze eines Bambusrohrs.* — 2) **Rohrschössling.* — 3) vielleicht *ein best. Theil der Bettstelle* Kauç. 36.

*वंशाङ्कुर m. *Rohrschössling* Râǵan. 7,39.

वंशानुकीर्तन n. *das Herzählen der Geschlechter, Genealogie.*

वंशानुक्रम m. *Reihenfolge im Geschlecht, Genealogie.*

वंशानुग Adj. 1) *am höhern mittleren Theil eines Schwertes sich hinziehend,* — *sich befindend.* — 2) *von Geschlecht zu Geschlecht übergehend.*

वंशानुचरित n. Sg. und Pl. *die Geschichte der verschiedenen Geschlechter.*

*वंशानुवंशचरित n. *die Geschichte der älteren und neueren Geschlechter.*

*वंशान्तर m. *Amphidonax Karka* Râǵan. 8,103.

*वंशावती f. N. pr. gaṇa शरादि.

*वंशाह्व m. *Same des Bambus* Râǵan. 16,35.

*वंशिक n. *Agallochum* Bhâvapr. 1,185.

वंशिन् Adj. in स्व°.

वंशिवाद्य (!) n. *Flöte.*

वंशीगीत n. *Flötenspiel* Vishṇ. 55,*a*,19.

वंशीधर 1) Adj. *eine Flöte haltend.* — 2) m. N. eines Gelehrten.

वंशीय Adj. *zu Jmds* (Gen.) *Geschlecht gehörig.*

वंशीवदन m. N. pr. eines Scholiasten.

वंश्य Adj. 1) *zum Hauptbalken gehend, an den Hauptbalken sich ansetzend;* m. *Verbindungsstück, Querbalken* oder — *leisten.* — 2) *an das Rückgrad sich ansetzend;* Subst. *ein Arm-* oder *Beinknochen.* — 3) *zur Familie gehörig;* m. *Familienglied, ein Vorfahr* oder *Nachkomme.* Am Ende eines Comp. *aus der und der Familie stammend.* — 4) *Jmd* (Gen.) in einer Wissenschaft (Loc.) *vorangehend, Jmds Lehrer in — seiend* Âpast. 1,7,12.

वंश्यानुचरित n. *die Geschichte der Familienglieder.*

वँसग m. *Stier.*

1. वक् in विवकि vedisch von वच्.

2. वक् *rollen, volvi.* Nur वावक्रे ṚV.

वँकाल m. *die innere Baumrinde, Bast.*

वकार m. *der Laut* व TS. Prât.

वकुश m. *ein best. im Laub der Bäume wohnendes Thier.*

*वक्क्. वक्कते (गतौ).

वक्कलिन् m. N. pr. eines Ṛshi.

*वक्कस m. wohl nur fehlerhaft für वक्कस.

वक्कुल m. N. pr. eines Mannes.

वक्तर् Nom. ag. 1) *sprechend, aussagend, Sprecher, Redner, Verkünder,* — *von* (Gen. vedisch und klassisch, Acc. oder im Comp. vorangehend in der klass. Sprache). Vom *quakendem* Frosche 171, 10. 180,18. विगृह्य वक्ता *ein guter Kampfredner.* f. वक्त्री Comm. zu Mṛkkaṇ. 72,5. Am Ende eines adj. Comp. f. वक्त्री Comm. zu Mṛkkaṇ. 32,17. 18. — 2) *Redner, so v. a. ein beredter Mann.* — 3) *Lehrer, Meister.*

वक्तवे Dat. Infin. zu वच् ṚV. 7,31,5. Nach Sâj. वक्तु Adj. *harte Worte führend.*

वक्तव्य oder वक्तव्यं 1) Adj. (adj. Comp. f. श्रा) *a) zu sprechen, zu sagen, zu verkünden, auszusprechen, auszusagen, was gesprochen wird;* mit Loc. oder Gen. der Person. n. impers. यामीति वक्तव्ये *wenn «ich gehe» gesagt werden soll,* वक्तव्यस्य कालः *Zeit zu reden.* — *b) zu benennen.* — *c) anzureden, zu dem man sprechen soll;* mit Acc. der Sache. — *d) tadelnswerth, übel berüchtigt* MBh. 7,198,28. — *e) (verantwortlich, Rede und Antwort zu geben verpflichtet) abhängig, in der Gewalt von* — (Gen. oder im Comp. vorangehend) *stehend.* — 2) n. *Tadel, Vorwurf.*

वक्तव्यता f. Nom. abstr. zu वक्तव्य 1) *d)* und *e).*

वक्तव्यत्व n. Nom. abstr. zu वक्तव्य 1) *a).*

वक्ति f. *Rede.*

वक्तु s. u. वक्तवे. वक्तुकाम Adj. *zu sprechen im Begriff stehend* 176,29.

वक्तृक am Ende eines adj. Comp. = वक्तर् *Sprecher.*

वक्तृता f. *Rednerei, Gewandheit in der Rede.*

वक्तोस् Abl. Infin. zu वच् Çat. Br. 1,5,2,10.

वक्त्र 1) n. *a) Mund, Maul, Gesicht, Schnauze, Schnabel.* वक्त्रं कर् *den Mund —, das Maul aufsperren.* Am Ende eines adj. Comp. f. श्रा. — *b) Spitze* (eines Pfeils). — *c) Schnauze* (eines Gefässes). — *d) Anfang.* — *e) the initial quantity of the progression, the first term.* — *f) ein aus 4* X *8 Silben bestehendes Metrum.* — *g) *eine Art Zeug.* — *h) *die Wurzel von Tabernaemontana coronaria.* — 2) m. N. pr. eines Fürsten der Karûsha MBh. 1,187,15. 188,19. v. l. वक्र. — Häufig mit वक्र verwechselt.

वक्त्रक am Ende eines adj. Comp. = वक्त्र 1) *a).*

*वक्त्रखुर m. *Zahn* (wohl *Backenzahn*). Vgl. वक्रखुर.

वक्त्रच्छद m. *eine über das Gesicht* (eines Elephanten) *gezogene Decke* Çiç. 18,28.

वक्त्रज m. 1) *Zahn* J. R. A. S. 1875, S. 84. — 2) **ein Brahmane.*

*वक्त्रताल n. *Blasinstrument.*

वक्त्रतुण्ड m. Bein. Gaṇeça's. Richtig वक्र°.

*वक्त्रदंष्ट्र m. fehlerhaft für वक्र°.

*वक्त्रदल (Conj.) n. *Gaumen.*

वक्त्रद्वार n. wohl *Mund* Pañkat. 236,9.

वक्त्रपट (adj. Comp. f. श्रा) *Schleier.*

*वक्त्रपट्ट *Futtersack, aus dem ein Pferd frisst.*

*वक्त्रभेदिन् Adj. *bitter.*

वक्त्रभेषिन् m. N. pr. eines Asura.

वक्त्ररुह *Schnauzhaar* (beim Elephanten).

वक्त्ररोगिन् Adj. *mit einer Mundkrankheit behaftet.*

वक्त्रवाक्य n. Çiç. 10,12 fehlerhaft für वक्र°.

*वक्त्रवास m. *Orange* Râǵan. 11,174.

*वक्त्रशोधन n. *die Frucht der Dillenia speciosa* Râǵan. 11,97.

*वक्त्रशोधिन् m. *Citronenbaum;* n. *Citrone.*

वक्त्राम्बुज n. *Antlitzlotus* 252,22.

*वक्त्रासव m. *Speichel.*

वक्त्रेन्दु m. *Antlitzmond* 314,7.

(वक्ष) वँक्षय Adj. *auszusprechen, zu sagen.*

वँकमन् n. nach Sâj. = मार्गभूत.

वकमराज्ञसत्य Adj. nach Sâj. *treu den Ordnern der heiligen Reden* (d. i. *den* Stotar).

(वक्य) वँक्यिय Adj. *verkündenswerth, preiswürdig.*

वक्र 1) Adj. (f. श्रा; Adv. वक्रम् und वक्र°) *a) gebogen, krumm, schief; gelockt* (Haare). — *b) rückläufig, in rückläufiger Bewegung begriffen* (von Planeten). — *c) prosodisch lang* (wegen der Gestalt des Längezeichens). — *d) unredlich, hinter-*

listig, zweideutig, falsch, verschlagen. — *e) feindlich, ungünstig* (Schicksal) zu Spr. 1918. — 2) m. *a) der Planet Mars.* — *b) *der Planet Saturn.* — *c) *eine best. Arzneipflanze,* = पर्पट. — *d)* *Bein. α) Rudra's. — β) des Asura Bâṇa. — *e)* N. pr. α) eines Fürsten der Karûsha. v. l. वक्त्र. — β) eines Râkshasa. — γ) Pl. eines Volkes. v. l. चक्र. — 3) f. वक्रा *a) ein best. musikalisches Instrument.* — *b) ein best. Stadium in der Bahn des Mercurs.* — 4) n. *a) Krümmung eines Flusses.* — *b) ein best. partieller Beinbruch.* — *c) die rückläufige Bewegung eines Planeten.* — *d) *ein best. Metrum;* richtig वक्त्र.

*वक्रकण्ट m. 1) *Judendorn* Râǵan. 11,40. — 2) *Acacia Catechu* Râǵan. 8,21.

*वक्रकण्टक m. *Acacia Catechu.*

*वक्रखड्ग m. *ein krummer Säbel.*

*वक्रखुर m. *Zahn* Gal. Richtig वक्त्रखुर.

वक्रग und वक्रगत Adj. *in rückläufiger Bewegung begriffen* (von Planeten). Vgl. अवक्रग (Nachtr. 5).

वक्रगति Adj. 1) *sich schlängelnd.* — 2) = वक्रग.

*वक्रगन्धनिवन्धकृत् m. Bein. des Dichters Bâṇa Gal.

वक्रगमन n. *die rückläufige Bewegung eines Planeten.*

वक्रगामिन् Adj. *sich schlängelnd.*

*वक्रग्रीव m. *Kamel.*

*वक्रचञ्चु m. *Papagei.*

वक्रण n. *das Krummsein, Sichkrümmen* Duâtup. 7,3. 4.

वक्रता f. Nom. abstr. zu वक्र 1) *a)* (Çiç. 10,47; auch vom *schelen* Blick der Augen), *b), d)* (Prasannar. 7,16) und *das Schiefgehen,* so v. a. *Schlechtgehen, Misslingen.*

*वक्रताल n. und *°ताली f. *Blasinstrument.*

वक्रतु m. N. pr. einer Gottheit.

वक्रतुण्ड 1) Adj. *schiefmäulig.* — 2) m. *a)* **Papagei.* — *b)* Bein. Gaṇeça's. °तुण्डस्तोत्र n. und °तुण्डाष्टक n. Titel.

वक्रतोदिन् Adj. *hinterlistig stechend* Mantrabr. 2,7,2.

वक्रत्व n. Nom. abstr. zu वक्र 1) *a)* und *d).*

*वक्रदंष्ट्र m. *Wildschwein* Râǵan. 19,30, v. l.

वक्रदत्त 1) m. N. pr. eines Fürsten der Karûsha MBh. 2,14,13. v. l. दृत्तवक्र und दृत्तवक्त्र. — 2) *f. आ *Croton polyandrum* Râǵan. 6,160.

*वक्रदत्तीवीज m. *Croton Jamalgota* Râǵan. 6,165.

*वक्रदल n. fehlerhaft für वक्त्र°.

*वक्रदृश् Adj. *schielend* Gal.

1. वक्रधी f. *Hinterlist, Unredlichkeit.*

2. वक्रधी Adj. *hinterlistig, unredlich.*

*वक्रनक्र m. 1) *Papagei.* — 2) *ein hinterlistiger Mensch.*

*वक्रनाल n. *Blasinstrument.*

वक्रनास 1) Adj. *eine gebogene Nase* —, *einen krummen Schnabel habend.* — 2) m. N. pr. einer Eule.

*वक्रनासिक m. *Eule.*

वक्रपक्ष Adj. *mit eingebogenen Flügeln* Çulbas. 3,62. Ind. St. 13,239.

वक्रपाद 1) Adj. *krummbeinig.* — 2) *m. Bein. Gaṇeça's Gal.

*वक्रपुच्छ m. *Hund.*

वक्रपुर n. N. pr. einer *Stadt.*

*वक्रपुष्प m. 1) *Butea frondosa* Râǵan. 10,36. — 2) *Agati grandiflora* Râǵan. 10,46. — 3) *eine andere Pflanze,* = वक.

वक्रप्लुत Adj. *in gewundenen Linien springend* Kathâs. 27,156.

वक्रबुद्धि Adj. *hinterlistig, falsch* (Person) Hemâdri 1,472,4.

वक्रभणित n. *eine zweideutige Rede* 308,7 (im Prâkrit).

वक्रभाव m. 1) *das Gebogensein, Krummheit, Schiefheit, das Sichschlängeln.* — 2) *hinterlistiges Wesen, Hinterlist.*

*वक्रभुज्ञ m. Bein. Gaṇeça's Gal.

*वक्रम m. = अवक्रम *Flucht.*

वक्रमति Adj. *hinterlistig, falsch* (Person) MBh. 3,92,11.

*वक्रय m. = अवक्रय *Preis.*

वक्रयोधिन् m. N. pr. eines Dânava VP.² 2,72. v. l. चक्र° (Nachtr. 5) und वक्त्र°.

*वक्रलाङ्गूल m. *Hund* Râǵan. 19,10.

*वक्रवक्त्र m. *Eber.*

वक्रवाक्य n. *eine zweideutige Rede* Çiç. 10,12 (वक्त्र° gedr.).

*वक्रवालधि m. *Hund.*

*वक्रशल्या f. 1) *Capparis sepiaria* Râǵan. 3,98. — 2) *Abrus precatorius* Râǵan. 3,103.

*वक्रशृङ्ग Adj. (f. ई) *gebogene Hörner habend.*

*वक्राय n. *eine best. Pflanze.*

1. वक्राङ्ग n. (adj. Comp. f. ई) *ein gekrümmtes Glied.* Auch wohl fehlerhaft für वक्राङ्घ्रि.

2.*वक्राङ्ग m. 1) *Gans.* — 2) *Schlange.*

वक्राङ्घ्रि m. *Krummfuss.* °संग्राम wohl so v. a. *ein hinterlistiger Kampf.*

वक्रातप m. Pl. N. pr. eines Volkes.

*वक्रि Adj. *unwahr redend.*

वक्रित Adj. 1) *gekrümmt, gebogen* Naisu. 3,58. — 2) *eine rückläufige Bewegung angetreten habend, in rückläufiger Bewegung seiend* (von Planeten).

वक्रिन् 1) Adj. *a) den Hals biegend* (Sänger) S. S. S. 117. — *b)* = वक्रित 2). — 2) m. *a) ein Schwächling besonderer Art* Karaka 4,2. — *b)* **ein* Buddha.

वक्रिम (?) Adj. *gekrümmt, grbogen.*

वक्रिमन् m. 1) *Krummheit, Schiefheit, das Sichschlängeln.* — 2) *Zweideutigkeit.*

वक्री Adv. 1) mit कर् *biegen, krümmen, rund biegen* (einen Bogen) Bâlar. 27,5. — 2) mit भू *a) krumm —, schief werden.* — *b) die rückläufige Bewegung antreten* (von einen Planeten). — *c) sich widerwärtig zeigen* (vom Schicksal).

वक्रेतर Adj. *gerade, schlicht, nicht gelockt* (Haar).

वक्रोक्ति f. 1) *eine indirecte Ausdrucksweise.* — 2) *ein zweideutiger Ausspruch, Wortspiel, Calembourg, Witzwort.*

वक्रोक्तिजीवित n. Titel eines Werkes.

वक्रोलक N. pr. 1) m. eines Dorfes. — 2) n. einer Stadt.

वक्रोष्ठिका f. *ein Lachen mit verzogenen Lippen* Hem. Par. 1,336 (am Ende eines adj. Comp.).

वङ्क und वङ्कन् (f. वङ्कारी) Adj. *sich drehend, rollend, volubilis, sich tummelnd.*

वङ्कारी f. zu वङ्कन्.

वङ्कस m. *ein best. berauschendes Getränk.*

वत्, *वदति (रोषे, संघाते) *heranwachsen, erstarken.* Zu belegen nur ववत्त, ववत्तिथ, ववत्ततुस्, ववत्तुस्, ववत्त und ववत्तिरे. — Caus. वत्तयति *wachsen machen, erstarken lassen.* — Mit अति *überragen, überlegen sein;* mit Acc. ṚV. 1,81,5. 102, 8. 3,9,3.

वत्तण 1) Adj. (f. ई) *stärkend, erfrischend.* — 2) n. *a) Stärkung, Erfrischung.* — *b)* **Brust.*

वत्तणा f. 1) Pl. *der hohle Leib, Bauch, die Weichen;* auch *Bauch* eines Berges, des Himmels, der Flüsse (so v. a. *Bett; Fluss* nach Nigh.). — 2) etwa für वत्तण 2) *a)* ṚV. 5,52,15.

वत्तणि Adj. *stärkend.*

वत्तणीस्थ Adj. nach Sâj. = वक्त्रे स्थितः.

वत्तथ m. *Erstarkung, Kräftigung, Wachsthum, Zunahme.*

वत्तस् 1) n. Sg. und Pl. *der obere Theil des Leibes, Brust.* — 2) *m. *Ochs.*

वत्सस्कार m. etwa *Sack, Beutel* (der auf der *Brust* getragen wurde ?) als Bez. von *Abschnitten* in einem Buche Ind. St. 16,411. Vgl. den Gebrauch

von कराडक und पिटक bei den Buddhisten.

वत्सस्कारिका f. wohl dass. (zur Aufbewahrung von Werthsachen) Uttamâk. 171. 232.

वक्षःस्थल n. und °स्थली f. (Kâd. 73,17) *Brustgegend, Brust.*

वत्नी f. *Flamme.*

वत्नु *der Oxus.*

वत्नोग्राव m. N. pr. eines Sohnes des Viçvâmitra.

वत्नोज्ञ m. Du. *die weiblichen Brüste* Buâvapr. 6, 16. Prasannar. 23,22. Nom. abstr. °ता f. Buâm. V. 2,121.

वत्नोनाणि m. *ein auf der Brust getragenes Juwel* Çiç. 19,83.

वत्नोनएडलिन् m. *eine best. Stellung der Hände beim Tanz.*

वत्नोरुह und *°रुह m. *die weibliche Brust.*

वदयमाणात्व n. *das in der Folge Gesagtwerden.*

*वद्, वदति (गतौ).

वगला und °मुखी f. N. pr. einer Tantra-Gottheit.

वगाह् m. = अवगाह् *das Hineintauchen, Sichhineinbegeben* Z. d. d. m. G. 37,544, N.

वग्गु 1) m. *Ton, Ruf, Zuruf.* — 2) *Adj. = वाचाल.

वग्वन् Adj. *schwatzhaft.*

वग्वनु m. *Ton, Geräusch, Ruf.*

वघा f. *ein best. schädliches Thier.*

वघापति m. *das Männchen der* Vaghâ AV.

*वङ्, वङ्कते (कौटिल्ये, गतौ).

वङ्क 1) m. *a) Vagabund* Buadrab. 3,50. Vgl. वङ्कि. — *b)* *=भङ्कुर (नदीवक्र), नदीपात्र und पर्वाणभाग (*Sattelknopf*). — 2) f. आ *Sattelknopf* Çiç. 12,6.

वङ्कट m. N. pr. eines Berges.

*वङ्कर m. *Biegung eines Flusses.*

*वङ्कसेन m. *ein best. Baum.*

वङ्कालकाचार्य m. N. pr. eines Astronomen.

वङ्काला f. N. pr. einer Oertlichkeit.

*वङ्किणी f. *eine best. Pflanze.*

*वङ्किल m. *Dorn.*

वङ्कि Adj. *taumelnd, schwankend.*

वङ्कु MBu. 2,1846 fehlerhaft für वङ्कु, wie ed. Vardh. 2,50,22 liest.

वङ्कु Adj. *biegsam.*

वङ्कि f. 1. *Rippe.* Auch वङ्की. — 2) *Rippe eines Daches u. s. w. — 3) *ein best. musikalisches Instrument.*

वङ्क्षण m. *Leisten, Weiche.* Auch f. आ, aber mit der v. l. वङ्क्षण.

वङ्कु *der Oxus* MBu. ed. Vardh. 2,30,22.

*वङ्ग्, वङ्गति (गतौ).

वङ्गर 1) Adj. als Beiw. eines wohlgeformten Körpers. — 2) *m. N. pr. eines Mannes. °भण्डीरथा: *die Nachkommen des* V. *und* Bu.

*वङ्ग्, वङ्गति (गतौ, खञ्जे).

वङ्ग 1) m. *a)* N. pr. α) eines Volkes (Pl.) und des von ihm bewohnten Gebietes (Sg.), *das eigentliche Bengalen.* — β) des Urahnen dieses Volkes. — *b) Baum* Ait. Âr. 136,6 v. u. — *c) ein best. Baum* Harshak. 197,23. v. l. वङ्क. — 2) *m. n. *a) Baumwolle.* — *b) Solanum Melongena.* — 3) n. *Zinn* und *Blei* Râgan. 13,21. 25.

वङ्क m. *ein best. Baum* Harshak. (1936) 478,1. v. l. वङ्ग.

*वङ्गज n. 1) *Messing.* — 2) *Mennig.*

*वङ्गजीवन n. *Silber.*

वङ्गर m. N. pr. eines Fürsten VP.² 4,211.

*वङ्गला f. *eine best.* Râgiṇî.

वङ्गलिपि f. *bengalische Schrift.*

*वङ्गसुल्वज n. *Messing.* Richtig वङ्गज und सुल्वज.

वङ्गसेन m. 1) *ein best. Baum.* — 2) N. pr. eines medic. Autors Buâvapr. 3,18. 19. 87. 4,19.

*वङ्गसेनक m. = वङ्गसेन 1).

*वङ्गारि m. *Auripigment.*

वङ्गाल N. pr. 1) eines Sohnes des Râga Bhairava. — 2) f. ई der Gattin des Râga Bhairava.

वङ्गालिका f. = वङ्गाल 2).

वङ्गिरि m. N. pr. eines Fürsten.

*वङ्गीय Adj. *bengalisch.*

*वङ्गुला f. = वङ्गला.

वङ्गेद m. N. pr. eines Dämons.

*वङ्गेश्वरारस m. *ein best. medic. Präparat* Mat. med. 69.

वङ्ग m. *ein best. Baum.*

1. वच्, विवक्ति (vedisch), वक्ति (वक्षि 129,9. 131, 19); metrisch auch Med. in der Bedeutung des Act. 1) *sagen, sprechen, aussprechen, hersagen, ansagen, beschreiben, in Worte fassen, verkünden, angeben, — Jmdm* (Dat. oder Gen.), *zu Jmd* (Acc., ausnahmsweise Acc. mit प्रति) *sagen, — sprechen, — Etwas* (mit doppeltem Acc., oder Acc. der Sache und Dat. oder Gen. der Person), *berichten über* (Acc.), *erzählen von* (Acc.), *— von Jmd* (Abl.). मैवं वोच: nach इति चेत् *so sollst du nicht reden,* so v. a. *eine solche Behauptung wäre unrichtig;* प्रश्नम् *eine Frage beantworten;* mit पुनर् *antworten* und *wiederholen.* — 2) *bezeichnen als, nennen;* mit doppeltem Acc. Med. *sich ausgeben für* (Nomin.); Pass. *genannt werden, heissen, gelten für* (Nomin., bei den Lexicographen auch Loc.); *Geltung haben.* — 3) Pass. *ertönen, erschallen.* — 4) *Jmd Vorwürfe machen, seinen Unwillen gegen Jmd aussprechen;* mit Acc. der Perso... — 5) उक्त *a) gesagt, gesprochen, besprochen, erwähnt, angegeben* (116,10), *gelehrt.* n. als impers. mit Instr. der Person; insbes. in der Verbindung इत्युक्ते (106,15) und एवमुक्ते (114,29). — *b) erklärt für, gemeint, — mit* (Instr.). — *c) angeredet, zu dem gesagt worden ist, — Etwas* (Acc.), *aufgefordert* von (im Comp. vorangehend). — Caus. वाचयति 1) *zu sagen —, zu sprechen veranlassen, sagen, —, hersagen —, aussprechen lassen;* mit doppeltem Acc. वाचयेत Âçv. Grhj. 1,21,6. 22,18. 2, 3,13. 9,9. 4,6,19 neben वाचयति 1,22,21. Oefter ist ein Object wie स्वस्ति oder dgl. zu ergänzen. — 2) (etwas Geschriebenes *reden lassen*) *lesen.* — 3) *sagen, berichten* Bhaṭṭ. — 4) *zusagen, versprechen.* — Desid. विवक्षति, °ते (metrisch) 1) *zu sprechen —, herzusagen —, zu verkündigen beabsichtigen.* विवक्षित *herzusagen* u. s. w. *beabsichtigt.* — 2) Pass. *gemeint sein* 226,16. 232,22. विवक्षित *was man im Sinne hat, gemeint, beabsichtigt.* — 3) विवक्षित *in naher Beziehung zu Jmd stehend, zu Jmd haltend; beliebt, Lieblings —.* = शोभन Halâs. 5,16. — Intens. (अवावचीत्) *schreien* RV. 10,102, 6. — Mit अच्छ् *herbeirufen, begrüssen, einladen.* — Mit अति 1) *Jmd tadeln, Jmd Vorwürfe machen.* — 2) *Jmd über die Gebühr tadeln oder loben.* — Mit अधि *sprechen —, hülfreich eintreten für* (Dat.). — Mit अनु 1) *aufsagen* (Opfergebete u. s. w.) *für Jmd* (Dat. oder Gen.), *die Opfereinladung an Jmd richten.* — 2) *Jmd* (Acc.) *mit einem Spruche ansprechen.* Nur अनूक्त. — 3) *Jmd* (Dat.) *Etwas aufsagen,* so v. a. *lehren, mittheilen.* — 4) Med. (auch Act. Buâg. P.) *nachsagen* (dem Lehrer u. s. w.), so v. a. *lernen, studiren.* अनूक्त *studirt, gelernt; gehört, vernommen.* — 5) *beistimmen, Recht geben.* — 6) *nennen.* Nur अनूक्त *genannt.* — Caus. 1) *Jmd die Formel* oder *Einladung für* (Dat.) oder *zu* (Gen.) *aussprechen lassen.* — 2) *einladen lassen auf* oder *zu* (Dat.). — 3) *lesen.* — Desid. Med. *zu lernen sich anschicken.* — Mit अभ्यनु *in Hinblick —, in Beziehung auf —, über Etwas sagen, Etwas mit Worten bezeichnen;* mit doppeltem Acc. अभ्यनूक्त *in Beziehung auf* (Acc.) *gesagt.* — Mit अप *abwehren.* अपवक्तारस् als Fut. AV. 5,15,1. — Caus. in अनपवाचनं. — Mit अभि 1) = अभ्यनु. Nur अभ्युक्त = अभ्यनूक्त. — 2) *Etwas zu Jmd sagen,* mit doppeltem Acc. — 3) *Jmd für Etwas*

erklären; mit doppeltem Acc. MBh. 6,68,3. — Mit आ *Jmd anreden, Jmd zurufen.* — Mit उद् in उद्वाचन. — Mit उप *zusprechen, ermuntern, antreiben.* — Mit नि 1) *reden, sprechen.* — 2) *schmähen.* — *Caus. *schmähen.* — Mit निस् 1) *aussprechen, mit Worten bezeichnen, ausdrücklich nennen, erklären.* विदिर्ज्ञाने निरुच्यते *die Wurzel* विद् *wird durch* ज्ञान *erklärt.* निरुक्त *ausgesprochen, in Worte gefasst, erklärt,* — *für* (Nomin.); *deutlich gesprochen; ausdrücklich genannt,* — *vorgeschrieben; wobei der Göttername ausdrücklich genannt ist.* — 2) *herleiten* —, *ableiten von* (Abl.). — 3) *wegsprechen, durch Worte vertreiben.* — 4) निरुक्त *sich bewährt habend, in Erfüllung gegangen.* — Mit परा *für besiegt erklären.* पराेक्त *für b. erklärt.* — Mit परि, पर्युक्त *besprochen mit einem Spruche* (Instr.). — Mit प्र 1) *verkünden, melden, mittheilen, beschreiben, aufführen, erwähnen, Jmd* (Dat. oder Gen.) *Etwas verkünden, lehren, praecipere.* प्रोक्त *verkündet, mitgetheilt, gelehrt, aufgeführt, erwähnt.* प्रोक्ते *wenn angezeigt worden ist.* — 2) *preisen.* — 3) *Jmd verrathen.* — 4) *überreichen, überantworten;* mit Acc. und Dat. (*wem* oder *wozu*). — 5) *sagen, sprechen,* — *zu Jmd* (Acc., ausnahmsweise Dat.) *Etwas* (Acc.). प्रोक्त *gesagt, gesprochen; zu dem gesagt worden ist* (mit Acc. der Sache 155,4). — 6) *erklären für, nennen;* mit doppeltem Acc. प्रोक्त *genannt, erklärt für, geltend, heissend, sogenannt;* bei den Lexicographen *die Bedeutung von* (Loc.) *habend.* रणे° *genannt Schlacht.* — Caus. *verkünden lassen* Gobh. 1,3,16. — Desid. scheinbar MBh. 12,3767, da hier प्रविविक्तत: zu lesen ist. — Mit अनुप्र in *अनुप्रवचन, अनुप्रवचनीय. — Mit परिप्र *Jmd schelten, Jmd Vorwürfe machen;* mit Acc. — Mit प्रतिप्र 1) *Jmd* (Dat.) *anzeigen, melden.* — 2) *erwiedern, antworten.* प्रतिप्रोक्त *dem erwiedert worden ist.* — Mit संप्र 1) *zusammen erklären.* — 2) *Etwas verkünden, mittheilen, nennen, angeben.* संप्रोक्त *verkündet, mitgetheilt.* — 3) *zu Jmd sagen.* Nur संप्रोक्त *zu dem gesagt worden ist.* — Mit प्रति 1) Med. *melden, empfehlen.* — 2) *antworten, erwiedern,* — *Etwas* (Acc.) *Jmd* (Acc.), *beantworten.* प्रत्युक्त *erwiedert; Antwort empfangen habend* (mit Acc. der Sache). — 3) *widerlegen* Çaṃk. zu Bâdar. 3,1,17. 3,35. 4,11. — Caus. *vorlesen* Bâlar. 256,9. — Mit वि 1) *kund machen, anzeigen; deutlich machen, erklären, lösen* (eine Frage Âpast. 1,32,24); *entscheiden* in der Erklärung von विवाक Chr. 211,21. — 2) *bestreiten, anfechten;* Med. *verschieden* oder *gegen einander reden, sich streiten um* (Loc.). — Mit सम् 1) *verkünden, mittheilen.* — 2) *sprechen, sagen,* — *zu Jmd* (Acc. oder Acc. mit प्रति); Med. *sich unterreden.* — 3) *Jmd zusprechen, Vorstellungen machen;* mit Acc. 2. वच्, वच्यते s. u. वञ्च्.

वच 1) *Adj. *sprechend.* — 2) Nom. act. in दुर्वच. — 3) m. *a)* **Papagei.* — *b)* angeblich = सूर्य und कारण. — 3) f. आ *a)* **Predigerkrähe.* — *b) eine best. vielgebrauchte aromatische Wurzel* Spr. 7741. Harshaṅ. (1936) 478,1. *Acorus Calamus* nach Mat. med. 251.

वचःक्रम m. Pl. *mannichfache Reden.*

वचक in दुर्वचक.

*वचक्नु 1) Adj. *beredt.* — 2) m. *a) ein Brahmane.* — *b)* N. pr. eines Mannes.

*वचक्नु m. N. pr. fehlerhaft für वचक्नु.

*वचण्डा und *वचण्डी f. 1) *Predigerkrähe.* — 2) *Docht.* — 3) *Dolch, Messer.*

वचन् 1) Adj. *a) redefertig.* — *b)* am Ende eines Comp. *besagend, bedeutend, ausdrückend.* Nom. abstr. °ता f. (232,22) und °त्व n. — *c) ausgesprochen werdend durch* (Instr. oder im Comp. vorangehend). Nom. abstr. °त्व n. — 2) n. (adj. Comp. f. आ) *a) das Sprechen.* — *b) Aussprache.* — *c) das Ansagen, Hersagen, Aussagen.* — *d) Benennung, ausdrückliche Nennung,* — *Erwähnung, Bestimmung, Anführung.* इति वचनात् *weil es so heisst* 215,1. — *e) das Etwas* (Gen.) *für Etwas* (im Comp. vorangehend) *Erklären, das Erklärtwerden für* (वा° *für facultativ* 239,1). — *f) Aussage, Ausspruch, Wort, Rede.* Bei den Grammatikern *der Ausspruch des Lehrers, die von ihm aufgestellte Regel* 233,31. 234,26. 235,4. 237,3. — *g) Ausspruch,* so v. a. *Rath, Geheiss.* वचनं कर् *Jmds* (Gen.) *Rath befolgen, thun was Jmd sagt* 79,8. 319,31. वचने स्था dass. — *h)* वचनात् und वचनेन (seltener) so v. a. *im Namen von* (Gen. oder im Comp. vorangehend). — *i) Laut, Stimme.* — *k) grammatische Zahl, numerus* 250,13. — *l)* **trockner Ingwer.*

वचनकर्, °कारक (MBh. 13,42,16) und °कारिन् Adj. *Jmds* (Gen.) *Rath* oder *Geheiss befolgend, folgsam, gehorsam.*

वचनगोचर Adj. *einen Gegenstand der Besprechung bildend.*

*वचनग्राहिन् Adj. *Jmds Worte beherzigend, folgsam, gehorsam.*

वचनपटु Adj. *im Reden geschickt, beredt.*

वचनमालिका f. Titel Burnell, T.

वचनरचना *geschickte Rede, Beredsamkeit* Paṅkat. 68,5. 161,2.

वचनसंग्रह m. und वचनसारसंग्रह m. Titel von Werken Opp. Cat. 1.

वचनानुग Adj. *sich nach Jmds Worten richtend, folgsam, gehorsam.*

*वचनाबाध n. *Redehinderniss* P. 6,2,21, Sch.

वचनावत् Adj. *redefertig.*

वचनी Adv. mit कर् *dem Tadel aussetzen.*

वचनीय 1) Adj. *a) zu sagen, zu sprechen, was gesagt werden darf.* — *b) zu benennen.* — *c) Jmds* (Gen.) *Tadel unterliegend.* — 2) n. *Vorwurf, Tadel.*

वचनीयता f. *Tadelhaftigkeit.*

*वचनेस्थित Adj. *gehorsam, folgsam.*

*वचर् m. 1) *Bösewicht.* — 2) *Hahn.*

*वचलु m. 1) *Feind.* — 2) *offence, fault.*

1. वचस् n. 1) *Rede, Wort, Sprache.* वचस् bisweilen = वचसा. द्रोघाय चिद्वचसे = द्रोघवचसे. वचसां पति: Bein. Bṛhaspati's, *der Planet Jupiter* Varâh. Lagh. 5,10. — 2) *Ausspruch,* so v. a. *Rath, Geheiss.* वचसा मम *auf meinen Rath;* वच: कर् *Jmds* (Gen.) *Rath befolgen.* — 3) *Gesang* (der Vögel). — 4) *ein Ausspruch des Schicksals, fatum.*

2. वचस् in अघोवचस्; s. u. अघोवर्चस् (Nachtr. 5).

1. वचस = 1. वचस् 1) in आचार्यवचस.

2. वचस् Adj. *schwankend.*

वचसांपति s. u. 1. वचस् 1).

*वचस्कर Adj. = वचनकर.

वचस्, वचस्यते *sich hören lassen, plaudern* ṚV.

वचस्य Adj. *nennenswerth, rühmlich* AV. वचस्यु ṚV.

वचस्या f. *Redelust, Redefertigkeit.*

1. वचस्यु Adj. *beredt.*

2. वचस्यु Adj. *schwankend, wackelnd.* Anders Pischel in Z. d. d. m. G. 35,714. fg.

वचस्विन् Adj. *beredt* Çiç. 17,1.

वचाचार्य m. N. pr. eines Lehrers.

वचार्च m. *ein Verehrer der Sonne, ein Magier.*

वचि in °भेदात् = वचन 2) *d).*

*वचोग्रह m. *Ohr.*

वचोमार्गातीत Adj. *der über alle Worte erhaben ist, nicht zu schildern in Worten* Ind. St. 15,363.

वचोगुज् Adj. *auf's Wort sich schirrend.*

वचोविद् Adj. *redekundig.*

वचोविपरिलोप (!) m. *Verlust der Worte* Cat. Br. 14,7,1,26.

वचोहर m. *Bote, Gesandter* Çiç. 16,38.

वच्छ m. f. (आ) = वत्स *Kind.* Voc. als Schmeichelwort Paṅkad.

*वच्छल Adj. = वत्सल.

वच्छिका f. in *दीर्घ°.

*वज्, वजति (गतौ). वज्रयति MBh. 2,1142 fehlerhaft für वर्जयति. वाजय् s. bes.

वज्रउदेव m. N. pr. eines *Fürsten* Ind. Antiq. 3, 277. fg.

वज्र 1) m. n. *a) Donnerkeil (Blitzstrahl)*, insbes. Indra's, aber auch anderer Götter und verderblicher Gewalten. Mythische Waffen, verderbliche Sprüche und dgl. werden auch वज्र genannt, namentlich ein *Wasserstrahl* (आपाम्). Auch als Bez. Manju's. Den *Donnerkeil* dachte man sich später in der Gestalt eines Andreaskreuzes (X); über die ältere Vorstellung vgl. Sâj. zu Ait. Br. 2,35,5. — *b) Diamant* Râgân. 13,6. 174. Gewöhnlich n. — *c) *eine Art Talk* Râgân. 13,116. fg. — 2) m. *a) eine best. Heeresaufstellung.* Auch °व्यूह m. — *b) eine best. Säulenform.* — *c) eine best. Gestalt des Mondes.* — *d) ein best.* Ekâha Vaitân. — *e) eine best. Busse.* — *f) ein best. fest haftender Mörtel.* — *g) eine best. Zeiteintheilung* (योग) Vâstuv. 174. fgg. — *h) *Euphorbia antiquorum* und *eine andere Species.* — *i) *Asteracantha longifolia.* — *k) *weiss blühendes* Kuça-Gras. — *l)* N. pr. α) eines Asura Ind. St. 14,127. — β) verschiedener Männer. — 3) f. वज्रा *a) *Cocculus cordifolius.* — *b) *Euphorbia antiquorum.* — *c)* Bein. der Durgâ. — *d)* N. pr. einer Tochter Vaiçvânara's. — 4) *f. वज्री *eine Art Euphorbia.* — 5) n. *a) Donnerwort.* Vgl. वाक्यवज्र und वाग्वज्र. — *b) *Stahl.* — *c) eine best. Constellation, wenn nämlich die günstigen Planeten in den Häusern 1 und 7 stehen, die ungünstigen in 4 und 10.* — *d) eine best. Art zu sitzen.* Vgl. वज्रासन. — *e) *Myrobalane.* — *f) *Sesamblüthe.* — *g) *eine Art Andropogon* Zach. Beitr. 50.

वज्रक 1) Adj. in Verbindung mit तैल n. *ein mit verschiedenen Species zubereitetes Oel gegen Aussatz.* — 2) m. N. pr. eines Berges. — 3) f. वज्रिका *eine best.* Çruti 8. 8. S. 23. — 4) n. *a) *Diamant* Garbe zu Râgân. 13,174. — *b) *eine Art Aetzkali.* — *c) eine best. Himmelserscheinung.*

*वज्रकङ्कट m. Bein. Hanumant's.

*वज्रकण्ट m. *Euphorbia neriifolia* oder *antiquorum.*

*वज्रकण्टक m. 1) dass. Râgân. 8,50. — 2) *Asteracantha longifolia* Râgân. 4,195.

वज्रकण्टकशाल्मली f. *eine best. Hölle.*

*वज्रकन्द m. *ein best. Knollengewächs.*

*वज्रकन्दक m. = वज्रकण्टक 1) Comm. zu Harshaḱ. (1936) 177,14.

वज्रकपाटमत् Adj. *mit Diamanten verzierte Thürflügel habend* Buâc. P. 3,23,18.

*वज्रकपाटरस m. *ein best. medic. Präparat* Mat. med. 32.

*वज्रकपालिन् m. N. pr. eines Buddha.

*वज्रकर्ण m. *ein best. Knollengewächs.*

वज्रकर्षण m. Bein. Indra's Mahâvîraḱ. 82,8.

वज्रकवच 1) *ein diamantener Panzer* Kâraṇḍ. 73,22. — 2) m. *ein best.* Samâdhi Kâraṇḍ. 77,9.

*वज्रकामा f. N. pr. einer Tochter Maja's VP.^{2}2,72.

*वज्रकालिका f. Bein. der Mutter Çâkjamuni's.

*वज्रकाली f. *eine best.* Çakti *der* Gina.

वज्रकीट m. *ein best. Insect*, welches Holz und sogar Steine anbohren soll.

वज्रकील m. *Donnerkeil* Mahâvîraḱ. 78,3.

वज्रकीलाय् *einen Donnerkeil darstellen.* °यित n. impers.

वज्रकुक्षि m. 1) N. pr. einer Höhle Kâraṇḍ. 23, 3. 24,12. — 2) *ein best.* Samâdhi Kâraṇḍ. 93,3.

वज्रकुच m. *ein best.* Samâdhi Kâraṇḍ. 52,2.

वज्रकूट 1) m. *a) ein aus Diamanten bestehender Berg.* — *b)* N. pr. eines *Berges.* — 2) n. N. pr. einer mythischen Stadt.

वज्रकेतु m. Bein. des Dämons Naraka.

*वज्रक्षार n. *eine Art Aetzkali* Râgân. 6,256. Bhâvapr. 5,25.

वज्रगर्भ m. N. pr. eines Bodhisattva.

*वज्रगोप m. *Coccinelle.*

वज्रघोष Adj. *wie ein Donnerkeil tosend.*

*वज्रचञ्चु m. *Geier.*

*वज्रचर्मन् m. *Rhinoceros.*

वज्रच्छेदिकप्रज्ञापारमिता und °च्छेदिका प्र° f. Titel eines buddh. Sûtra.

*वज्रजित् m. fehlerhaft für वज्रिजित्.

वज्रज्वलन m. *Blitz.*

वज्रज्वाला f. 1) *dass. — 2) N. pr. einer Enkelin Vairoḱana's.

वज्रट m. N. pr. eines Mannes.

वज्रटङ्कीय n. Titel eines Werkes Opp. Cat. 1.

*वज्रटोक m. N. pr. eines Buddha.

*वज्रणखा f. N. pr. Vgl. वज्रनख.

वज्रतर् m. *ein best. fest haftender Mörtel.*

वज्रतुण्ड 1) Adj. *einen Schnabel von der Härte des Diamanten habend.* — 2) *m. *a) Geier* Râgân. 19,84. — *b) Stechfliege, Mücke* Râgân. 19,130. — *c)* Bein. α) Garuḍa's. — β) Gaṇeça's. — *d) Cactus Opuntia.*

*वज्रतुल्य m. *Beryll.*

वज्रदंष्ट्र 1) Adj. *Spitzzähne von der Härte des Diamanten habend.* — 2) m. *a)* = वज्रकीट. — *b)* N. pr. α) eines Râkshasa. — β) eines Asura. — γ) eines Fürsten der Vidjâdhara. — δ) eines Löwen.

वज्रदक्षिण Adj. *einen Donnerkeil in der Rechten haltend*, Beiw. und *m. Bein. Indra's.

वज्रदण्ड Adj. *einen mit Diamanten verzierten Stiel habend.*

*वज्रदण्डक m. *Cactus Opuntia.*

वज्रदत्त m. N. pr. verschiedener Männer Harshaḱ. 187,13 (eines Fürsten). Hem. Par. 1,391 (eines Fürsten von Puṇḍarîkiṇî). °श्री° N. pr. eines buddh. Autors.

*वज्रदत्त m. 1) *Eber.* — 2) *Ratte.*

*वज्रदशन m. *Ratte.*

*वज्रदृढनेत्र m. N. pr. eines Fürsten der Jaksha.

*वज्रदेश m. N. pr. einer *Oertlichkeit.*

वज्रदेवा f. N. pr. einer Göttin.

*वज्रद्रु m. und *वज्रद्रुम m. Bez. *verschiedener Arten von Euphorbia.*

*वज्रद्रुमकेसरधन्न m. N. pr. eines Fürsten der Gandharva.

वज्रधर् 1) Adj. *den Donnerkeil tragend;* m. Bein. Indra's. — 2) m. N. pr. *a)* *eines buddhistischen Heiligen. — *b)* eines Fürsten.

वज्रधात्वी (fehlerhaft) und °श्वरी f. N. pr. der Gattin Vairoḱana's und einer Tantra-Gottheit.

वज्रधार् Adj. *dessen Schärfe (Spitze) von der Härte des Diamanten ist* R. 6,87,10. 17.

वज्रधन्न m. *ein best.* Samâdhi Kâraṇḍ. 51,15.

वज्रनख Adj. *Krallen von der Härte des Diamanten habend.*

वज्रनगर n. Bez. der *Stadt* des Dânava Vagranâbha.

वज्रनाभ 1) Adj. *eine diamantene Nabe habend.* — 2) m. N. pr. *a)* eines Wesens im Gefolge Skanda's. — *b)* eines Dânava. — *c)* verschiedener Fürsten.

वज्रनाभीय Adj. *zum* Dânava Vagranâbha *in Beziehung stehend, von ihm handelnd.*

वज्रनिपातन n. VP. 5,20,54 nach dem Comm. = शरत्रितयघात.

*वज्रनिर्घोष m. *Donnerschlag.*

वज्रनिष्कम्भ m. MBh. 5,3595 fehlerhaft für वज्रविष्कम्भ.

वज्रनिष्पेष m. *der Anprall des Donnerkeils, Donnerschlag.*

वज्रपञ्जर 1) m. *ein diamantener Käfig*, so v. a. *ein sicherer Zufluchtsort für, Beschützer von* (Gen. oder im Comp. vorangehend) Râgat. 7,148. Harshaḱ. 69,3. Ind. Antiq. 3,278. — 2) Bez. *gewisser*

Gebete an die Durgâ. Wohl n. — 3) m. N. pr. eines Dânava.

*वज्रपत्त्रिका f. *Asparagus racemosus.*

वज्रपाणि 1) Adj. *a) den Donnerkeil in der Hand haltend;* m. Bein. Indra's. — *b) dessen Donnerkeil die Hand ist* (ein Brahmane). — 2) m. N. pr. *a)* einer Klasse von Genien bei den Buddhisten. — *b)* eines Bodhisattva Kâraṇḍ. 1,8.

वज्रपाणित्व n. *das Halten des Donnerkeils in der Hand.*

वज्रपाणिन् Adj. = वज्रपाणि 1) *a).*

1. वज्रपात m. (adj. Comp. f. आ) *das Niederfallen des Donnerkeils, ein niederfallender Blitz, Donnerschlag* 175,16.

2. वज्रपात Adj. *wie ein Donnerkeil niederfahrend.*

वज्रपातन n. *das Schleudern des Donnerkeils* MBu. 1,21,15.

*वज्रपाषाण m. *eine Art Spath.*

वज्रपुर n. Bez. der *Stadt* des Dânava Vaǵranâbha.

वज्रपुष्प n. 1) *ein Diamant von Blume, eine kostbare Blume.* — 2) **Sesamblüthe.*

*वज्रपुष्पा f. *Anethum Sowa* Râǵan. 4,11.

वज्रप्रभ m. N. pr. eines Vidjâdhara.

वज्रप्रभाव m. N. pr. eines Fürsten der Karûsha.

वज्रप्रस्तारिणी und °प्रस्ताविनी f. N. pr. einer Tantra-Gottheit.

वज्रप्राकार m. *ein best.* Samâdhi Kâraṇḍ. 92,23.

वज्रबाहु 1) Adj. *den Donnerkeil in der Hand haltend.* — 2) m. N. pr. verschiedener Männer.

*वज्रबीजक m. *Guilandina Bonduc* Râǵan. 8,63.

वज्रभूमि f. N. pr. einer Oertlichkeit.

*वज्रभूमिरत्नम् n. *ein dem Diamanten ähnlicher Edelstein.*

*वज्रभृकुटि N. pr. einer Tantra-Gottheit.

वज्रभृत् Adj. *den Donnerkeil haltend;* m. Bein. Indra's.

वज्रमणि m. *Diamant.*

वज्रमण्डा f. *eine best.* Dhâraṇî.

वज्रमति m. N. pr. eines Bodhisattva Kâraṇḍ. 1,18.

वज्रमय Adj. (f. ई) *diamanten, hart —, unverwüstlich wie ein Diamant.*

वज्रमार m. *das Calciniren des Diamanten* Râǵan. 13,56. Vgl. Bhâvapr. 2,108.

वज्रमाला f. 1) *ein best.* Samâdhi Kâraṇḍ. 92, 20. — 2) N. pr. einer Gandharva-Jungfrau Kâraṇḍ. 4,16.

वज्रमित्र m. N. pr. eines Fürsten.

वज्रमुकुट m. N. pr. eines Sohnes der Pratâpamukuṭa.

वज्रमुख m. *ein best.* Samâdhi Kâraṇḍ. 92,23.

वज्रमुष्टि 1) Adj. *den Donnerkeil in der Hand haltend;* m. Bein. Indra's. — 2) m. N. pr. *a)* eines Râkshasa. — *b)* zweier Krieger. — 3) f. N. pr. einer Kiṁnara-Jungfrau Kâraṇḍ. 6,4.

*वज्रमूली f. *Glycine debilis* Râǵan. 3,19.

वज्रयोगिनी f. N. pr. einer Gottheit.

वज्ररथ Adj. *dessen Donnerkeil der Wagen ist* (ein Krieger).

*वज्ररद m. *Eber.*

वज्ररात्र n. N. pr. einer Stadt.

वज्रलिपि f. *ein best. Art zu schreiben.*

वज्रलेप m. *ein best. fest haftender Mörtel* Vâsav. 135,5. Vikramâṅkaḱ. 5,37. Pl. Chr. 329,9.

वज्रलेपय्, °यते *fest haften wie der* Vaǵralepa. °लेपायमानत्व n. Nom. abstr.

*वज्रलोहक *Magnet.*

वज्रवध m. *forked or oblique (that is, cross) multiplication.*

वज्रवरचन्द्र m. N. pr. eines Fürsten.

*वज्रवल्ली f. *Heliotropium indicum.*

वज्रवाह् (stark °वाढ्) Adj. *den Donnerkeil führend.*

वज्रवारक Adj. ehrendes Beiwort einiger Weisen.

*वज्रवाराही f. Bein. der Mutter Çâkjamuni's.

वज्रविद्राविणी f. N. pr. einer buddh. Gottheit.

वज्रविष्कम्भ m. N. pr. eines Sohnes des Garuḍa MBu. 5,101,10.

वज्रविहत Adj. *vom Donnerkeil getroffen.*

वज्रवीर m. Bein. Mahâkâla's.

वज्रवृत m. 1) *Cactus Opuntia.* — 2) **Euphorbia antiquorum* Râǵan. 8,51.

वज्रवेग m. N. pr. 1) eines Râkshasa. — 2) eines Vidjâdhara.

वज्रव्यूह m. s. u. वज्र 2) *a).*

*वज्रशक्ति f. *eine best. Pflanze* Râǵan. 5,76.

*वज्रशल्य 1) m. *Stachelschwein.* — 2) f. आ *eine best. Pflanze* Râǵan. 5,76.

वज्रशाखा f. N. pr. einer *Secte* der Ǵaina.

वज्रशीर्ष m. N. pr. eines Sohnes des Bhṛgu.

वज्रशुचि f. fehlerhaft für °सूचि.

*वज्रशृङ्खला f. N. pr. einer der 16 Vidjâdevî.

*वज्रशृङ्खलिका f. *Asteracantha longifolia.*

वज्रश्री f. N. pr. einer Gandharva-Jungfrau Kâraṇḍ. 4,10.

वज्रसंहत m. N. pr. eines Buddha.

वज्रसंघात m. *ein best. fest haftender Mörtel.*

वज्रसत्त्व 1) *Adj. *eine diamantene Seele habend.* — 2) m. N. pr. eines Dhjânibuddha.

वज्रसत्त्वात्मिका f. N. pr. einer Tochter Vaǵrasattva's.

*वज्रसमाधि m. *ein best.* Samâdhi.

वज्रसार 1) Adj. *a) hart wie der Diamant.* — *b) diamanten.* — 2) m. oder n. *Diamant.* — 3) m. N. pr. verschiedener Männer.

वज्रसारमय Adj. *diamanten, hart wie der Diamant.* Nom. abstr. °त्व n.

वज्रसारी Adv. mit कर् *Etwas hart wie der Diamant machen.*

वज्रसिंह m. N. pr. eines Fürsten Paṅkad. S. 7, N. 2.

वज्रसूचि und °सूची f. 1) *eine diamantene Nadel* Harshaḱ. 126,3. — 2) Titel *a)* einer Upanishad. — *b)* eines Werkes des Açvaghosha.

वज्रसूचिका f. = वज्रसूचि 2) *a)* Opp. Cat. 1.

वज्रसूच्योपनिषद् f. ebend. fehlerhaft für °सूच्युपनिषद्.

*वज्रसूर्य m. N. pr. eines Buddha.

वज्रसेन m. N. pr. 1) eines Bodhisattva Kâraṇḍ. 1,5. — 2) verschiedener Männer Hem. Par. 13,180.

वज्रस्थान n. N. pr. einer *Oertlichkeit.*

वज्रस्वामिन् m. N. pr. eines Ǵaina-Heiligen Hem. Par. 12,1.

वज्रहस्त 1) Adj. *den Donnerkeil in der Hand haltend.* — 2) f. वज्रहस्ता *a)* Name *einer der 9* Samidh. — *b)* N. pr. einer buddh. Göttin.

वज्रहृदय n. Titel eines buddh. Werkes.

वज्रांशु m. N. pr. eines Sohnes des Kṛshṇa Hariv. 3,103,19. v. l. वज्रासु.

वज्राकर 1) m. *eine Fundgrube für Diamanten.* — 2) N. pr. einer Oertlichkeit.

वज्राकार (f. आ Varâh. Bṛh. S. 68,45) und वज्राकृति Adj. *die Gestalt des Donnerkeils* (X) *habend.*

*वज्राक्षी f. *Asteracantha longifolia* Râǵan. 4, 195, v. l.

वज्राख्य 1) Adj. *den Namen* वज्र *führend.* — 2) m. *eine Art Spath.*

*वज्राङ्कुश N. pr. 1) m. eines Berges Kâraṇḍ. 72, 1. 3. — 2) *f. ई einer Tantra-Gottheit.

*वज्राङ्ग 1) m. *Schlange.* Wohl nur fehlerhaft für वक्राङ्ग. — 2) f. ई *a) Heliotropium indicum.* — *b) Coix barbata.*

वज्राचार्य m. Bez. *eines verheiratheten buddhistischen Lehrers in Nepál* Hodgson, Ess. 41. 52. 63. 69. 99. J. R. A. S. 1876, S. 7.

*वज्राण्डी f. *eine best. Pflanze* Bhâvapr. 5,86.

वज्रादित्य m. N. pr. eines Fürsten.

*वज्राभ m. *Kalkspath* Râǵan. 13,134.

वज्राभ्यास m. *multiplication crosswise or zigzag* Bîǵag. 70.

*वज्राभ्र n. *eine dunkelfarbige Talkart* Mat. med. 76.

*वज्राम्बुजा f. N. pr. einer Tantra-Gottheit.

वज्राय्, °यते *zum Donnerkeil werden.*

वज्रायुध 1) Adj. *dessen Waffe der Donnerkeil ist;* m. Bein. Indra's. — 2) m. N. pr. eines Mannes.

वज्राशनि (*m. f.) Indra's *Donnerkeil.*

वज्रासन n. 1) *ein diamantener Thron,* insbes. *der Buddha's in Buddhagajâ.* — 2) *eine best. Art zu sitzen.*

वज्रासु m. N. pr. eines Sohnes des Kṛshṇa. v. l. वज्रांशु.

वज्रासुर m. N. pr. eines Asura Ind. St. 14,159.

*वज्रास्थि f. *Asteracantha longifolia.*

*वज्रास्थिका f. *Carpopogon pruriens.*

*वज्रिचित् m. Bein. Garuḍa's.

वज्रिन् 1) Adj. *a) den Donnerkeil habend.* — *b) das Wort* वज्र *enthaltend.* — 2) m. *a)* Bein. Indra's. — *b)* **ein* Buddha. — *c)* N. pr. eines der Viçve Devâs. — 3) f. वज्रिणी Bez. *bestimmter Backsteine.*

वज्रिवस् Voc. = वज्रिन् 1) *a)* ṚV.

1.*वज्री f. s. u. वज्र 4).

2. वज्री Adv. mit भू *zum Donnerkeil werden.*

वज्रीकरण n. *das zu einem Donnerkeil Machen.*

वज्रेन्द्र m. N. pr. verschiedener Männer.

वज्रेश्वरी f. N. pr. einer buddh. Göttin.

वज्रोदरी f. N. pr. einer Râkshasî.

वज्रोद्गत m. *ein best.* Samâdhi Kâraṇḍ. 51,10.

वज्रोली f. *eine best. Stellung der Finger.*

वञ्च्, वञ्चति 1) *wanken, wackeln, watscheln, schief —, krumm gehen.* — 2) *schleichen* (in böser Absicht). — 3) *gehen —, gelangen zu* (Acc.) Bhaṭṭ. — 4) Pass. वञ्च्यते *a) sich schaukeln, sich drehen, rollen, volvi; sich tummeln* (von Rossen). — *b)* मनसा *in der Brust sich bewegen* (von Liedern); हृदा आ *aus dem Herzen hervordringen.* — 5) वञ्चते MBu. 12,10934 fehlerhaft für वञ्च्यते (Pass. vom Caus.). — Caus. वञ्चयति, °ते 1) Act. (metrisch auch Med.) *einem Feinde, einer Gefahr ausweichen, entgehen, entrinnen, entwischen;* mit Acc. वञ्चित *entronnen, entwischt.* — 2) Act. Med. (Pass. वञ्च्यते) *Jmd anführen, täuschen, hintergehen, betrügen,* — *um* (Instr. oder Abl.). कालम् *so v. a. Zeit gewinnen.* वञ्चित *angeführt, getäuscht, hintergangen, betrogen,* — *um* (Instr., Abl. oder im Comp. vorangehend); *um Etwas betrogen* auch *so v. a. dessen entbehrend.* — 3) वञ्चित *in seinen Erwartungen getauscht,* so v. a. *überrascht.* — 4) वञ्चयसि Çvetâçv. Up. 4,3 fehlerhaft für वञ्चसि. — *Intens. वनीवञ्चीति, वनीवच्यते. — Mit अच्छ् *provolvi ad* (Acc.). — Mit अनु *nachwanken.* — Mit अभि Caus. °वञ्चित *hintergangen, betrogen.* — Mit आ Pass. *hervorrollen, — quellen.* — Mit उद् *hinauswanken, — schleichen.* — Mit उप Caus. °वञ्चित *in seinen Erwartungen getäuscht.* — Mit निस् Med. *hintergehen.* — Mit परि *herumschleichen.* — Caus. परिवञ्चित *hintergangen, betrogen.* — Mit प्र Caus. *entrinnen, entwischen;* mit Acc. Hâs. 86. — Mit सम् *schwanken.*

वञ्चक 1) Adj. (f. आ) Subst. *der Andere anführt, Betrüger* Ind. St. 14,397. — 2) m. *a) Schakal* Vîsav. 75,2. — *b) *Moschusratte.*

*वञ्चति (?) m. *Feuer.*

*वञ्चथ m. 1) *Betrug.* — 2) *Betrüger.* — 3) *der indische Kuckuck* H. an. 3,319. — 4) *Zeit* ebend. — Vgl. Zach. Beitr. 87.

वञ्चन n. und वञ्चना f. 1) *das Betrügen, Betrug, Täuschung.* °नं und °नां कर् *Jmd* (Acc.) *anführen, betrügen.* — 2) f. *verlorene Mühe, — Zeit.* — Vgl. काल° (Nachtr. 5) und शील°.

वञ्चनता f. in अ° (Nachtr. 4).

वञ्चनवत् Adj. *trügerisch.*

वञ्चनापण्डित Adj. *sich auf das Betrügen verstehend.* Nom. abstr. °त्व n.

वञ्चनामति m. N. pr. eines Mannes Kampaka 403. 424.

वञ्चनीय Adj. 1) *dem man entgehen, — entrinnen muss.* — 2) *zu hintergehen, anzuführen.*

वञ्चयितर् Nom. ag. *Betrüger.*

वञ्चयितव्य 1) Adj. *zu hintergehen, anzuführen.* — 2) n. impers. किं °व्यमस्ति *darf man hintergehen?* (mit Gen. des Obj.).

वञ्चित 1) Adj. s. u. dem Caus. von वञ्च्. — 2) f. आ *eine Art Räthsel.*

वञ्चितक n. in पत्त°.

*°वञ्चिन् Adj. *anführend, betrügend.*

*वञ्चुक und *वञ्चूक Adj. *betrügerisch.*

*वञ्च्य Partic. fut. pass. von वञ्च्.

वञ्जरा f. N. pr. eines Flusses.

वञ्जुल 1) m. *a)* Bez. *verschiedener Pflanzen.* Nach den Lexicographen *Dalbergia ougeinensis, Jonesia Asoca* und *Calamus Rotang* Râǵan. 9,110. 10,54. Bhâvapr. 1,207. — *b) ein best. Vogel.* — *b)* N. pr. eines Flusses VP.² 2,155 (वञ्जुल). — 2) f. आ *a) *eine Kuh, die viel Milch giebt.* — *b)* N. pr. eines Flusses.

वञ्जुलक 1) m. *a) eine best. Pflanze.* Auch °द्रुम m. — *b) ein best. Vogel.* — 2) *f. °लिका *Oldenlandia herbacea* Râǵan. 3,116.

*वञ्जुलप्रिय m. *Calamus Rotang.*

1. वट्, *वटति (वेष्टने, परिभाषणे), *वटयति (ग्रन्थे, वेष्टने, विभाजने). Zu belegen nur वट्यते *sie werden zerstossen* Vishṇus. 43,38. Vgl. चट्.

2. वँट् ein Opferausruf Âpast. Çr. 13,4,2 (vgl. Taitt. Âr. 4,9,3).

वट 1) m. *a) Ficus indica.* °तरु 111,7. — *b) ein best. Vogel.* — *c) Cypraea moneta, Otterköpfchen.* Hierher vielleicht °भूषण n. Paṅkad. — *d) Bauer im Schachspiel.* — *e) *Schwefel* Râǵan. 13,70. — *f) *= साम्य. — *g)* N. pr. α) eines Tîrtha Vishṇus. 85,5. 66. — β) eines Wesens im Gefolge Skanda's. — 2) m. f. (ई) n. *Strick.* Zu belegen nur वट°. — 3) (*m.) f. (ई) *Klösschen, Knöpfchen, Kügelchen, Pille.* — 4) f. ई *a) *ein best. Baum* Râǵan. 11,121. — *b)* गाढा *eine best. Lage im Spiel* Katurañga.

वटक 1) m. (Vasishṭha 14,37. Karaka 6,18), f. वटका (Dhûrtan. 35) und वटिका (Lalit. 186,11. 226,1. 249,1. Paṅkat. ed. Bomb. 5,59,9) n. *Kügelchen, Pille; Knöpfchen, Klösschen* (gewöhnlich aus Mehl von Hülsenfrüchten, eingeweicht, gewürzt und in Oel geschmort). वटकाद्रि Spr. 7616. — 2) m. *ein best. Gewicht,* = 8 Mâsha = 2 Çâṇa. — 3) f. वटिका *Schachfigur,* insbes. *der Bauer.*

वटकणिका (Nîlak. zu MBu. 12,218,29) f., °कणीका f. (MBu. ed. Bomb. und Vardh. 12,218,29. 30) und °कणीय *die kleinste Partikel vom indischen Feigenbaum.*

*वटकिनी f. *eine best. Vollmondsnacht, in der Klösschen gegessen werden.*

*वटज m. P. 6,2,82.

वटतीर्थनाथ Name eines Liṅga. °माहात्म्य n.

वटनगर n. N. pr. einer *Stadt* Ind. Antiq. 11,159.

*वटपत्र 1) m. *weisses Basilienkraut* Râǵan. 10, 161. — 2) f. आ *eine Art Jasmin* Râǵan. 10,85. — 3) f. ई *eine best. Pflanze,* = इरावती Râǵan. 5,39. Madanav. 25,255.

वटपत्तिणीतीर्थ n. N. pr. eines Tîrtha.

*वटर Adj. und m. = चञ्चल, शठ, चौर, कुक्कुट, वेष्ट.

*वटवती f. संज्ञायाम्.

*वटवासिन् m. *ein Jaksha.*

वटसावित्रीपूजा f., °सावित्रीव्रत n. und °व्रतकालनिर्णय m. Titel Burnell, T.

*वटाकर m. *Strick, Seil.*

*वटाकु m. N. pr. eines Mannes.

वटारक 1) (*m.) f. (आ) *Strick, Seil.* Am Ende eines adj. Comp. f. आ. — 2) *m. N. pr. eines Mannes. Pl. *seine Nachkommen.*

वटारकमय Adj. *aus einem Seil gebildet.*

वटारण्यमाहात्म्य n. Titel Burnell, T.

*वटावीक m. *ein Mann, der eines Andern Namen sich zueignet.*

*वटि f. *Termite.*

वटिक m. *Bauer im Schachspiel.* — वटिका s. u. वटक.

वटिन् 1) *Adj. *a) stringed, having a string.* — *b) circular, globular.* — 2) m. *Bauer im Schachspiel.*

*वटिम Adj. von वटि.

वटूरिन् Adj. *breit* (nach Sâj.).

वटेश्वर m. 1) Name eines Liṅga. °माहात्म्य n. Opp. Cat. 1. — 2) N. pr. verschiedener Männer Z. d. d. m. G. 36,557 (eines Dichters).

वटेश्वरसिद्धान्त m. Titel eines Werkes.

वटोदका f. N. pr. eines Flusses.

वट्ट m. N. pr. Comm. zu Nâjâm. 6,7,15. Richtig वर्कु.

*वट्ट, वट्टति Pat. zu P. 1,3,1, Vârtt. 12.

वट्ट (बट्ट) m. N. pr. eines Mannes.

वट्टक m. *Kügelchen* Bhadrab. 1,53. 54. 60. Vgl. वटक.

वट्टदेव m. N. pr. eines Mannes.

वट्य *ein best. Mineral.*

*वठ्, वठति (स्थौल्ये, पैन्ये).

वठर Adj. Subst. *dumm, einfältig, Tölpel;* auch wohl *ein erbärmlicher Wicht* Harshaṅ. (1936) 213, s. 443,12. 527,18. Nach den Lexicographen = शठ, मन्द, वक्र, मूर्ख, अम्बष्ठ, शब्दकार.

वडवा m. *ein männliches, aber einer Stute ähnelndes Pferd, das deshalb den Hengst anzieht,* Vaitân. 48,33.

वडवा f. 1) *Stute.* Eine Gattin Vivasvant's wird als *Stute* die Mutter der beiden Açvin. — 2) *Hure* oder *Hausmagd.* — 3) *= द्विजस्त्री. — 4) N. pr. *a)* einer Frau mit dem Patron. Prâtithejî. — *b)* einer Gattin Vasudeva's. — *c)* eines Flusses. — *d)* eines Tirtha Visnus. 85,37.

वडवाग्नि m. *das am Südpol gedachte Höllenfeuer, welches kein Wasser des Meeres zu löschen vermag.*

*वडवाग्निमल n. *ein best. schaumartiger Stoff auf dem Meere.*

वडवानल m. 1) = वडवाग्नि Spr. 7747. Personificirt Ind. St. 14,129. 140. — 2) *ein best. Pulver aus Pfeffer und andern scharfen Stoffen, das die Verdauung befördert,* Bhâvapr. 4,29.

वडवामर्तृ m. Bez. *des mythischen Rosses* Uk-kaiḥçravas Çiç. 20,43.

वडवामृत m. *eine Art von Sclave.*

1. वडवामुख n. *das Stutenmaul,* Bez. *des Eingangs zur Hölle am Südpol.*

2. वडवामुख 1) Adj. in Verbindung mit अग्नि oder m. mit Ergänzung dieses Wortes =वडवाग्नि. Personificirt als ein Maharshi, der mit Nârâjaṇa identificirt wird. — 2) m. Pl. N. pr. eines mythischen Volkes. — 3) f. ई N. pr. einer Jogiṇî Hemâdri 2,*a*,95,20. fgg.

वडवारथ m. *ein mit Stuten bespannter Wagen* Ind. St. 13,407.

वडवावक्त्र n. = 1. वडवामुख Spr. 7795. °क्रुतभुज् m. = वाडवाग्नि.

*वडवासुत m. Du. Bein. der Açvin.

वडवाहृत m. *eine Art von Sclave.*

*वडविन् Adj. von वडवा.

वडभा f. *ein best. zu den* Pratuda *gezählter Vogel* Kâraka 1,27.

वडभि und वडभी f. *Zinne eines Hauses, Söller.* Vgl. वलभी.

*वडभीकार m. N. pr. eines Mannes. Vgl. बाडभीकार.

वडव m. und वडवा f. spätere Schreibart für वडव und वडबा.

वडहंसिका und °हंसी f. *eine best.* Râgiṇî S. S. S. 37. 110.

*वडा f. *Klösschen, Knöpfchen.*

वडिश s. बडिश (Nachtr. 5).

वडेरु m. N. pr. eines Mannes.

वडैसक N. pr. einer Oertlichkeit.

*वड्ड, वड्डति Pat. zu P. 1,3,1, Vârtt. 12 in Kielhorn's Ausg.

*वड्ड Adj. *gross.*

वण्, *वणति (शब्दे). — *Caus. Aor. अवीवणत् und अववाणत्. — वणित v. l. für वेष्टित Comm. zu Kâtj. Çr. 7,3,26. = व्यूत zu 7,9,28.

वण in धिग्वण.

वणग्रलग्राम m. N. pr. eines *Dorfes.*

वणिक्कत्रत n. *eine best. Begehung.* Richtig विज्ञयद्वादशीव्रत.

वणिक्कटक m. *Handelskarawane* Daçak. 24,11.

वणिक्कर्मन् n. *die Beschäftigung des Kaufmanns, Handel.*

वणिक्क्रिया f. dass.

वणिक्क n. *Kaufmannsstand* Mudrâr. 138,6 (205,11).

वणिकपथ m. 1) = वणिक्कर्मन् Mân. Gṛhj. 2,14. — 2) *Kaufmannsladen.* — 3) *Kaufmann.* — 4) *die Wage im Thierkreise.*

वणिकपुत्र m. *Kaufmannssohn* 126,23. 128,30. 146,27. Auch so v. a. *Einer vom Kaufmannsstande, Kaufmann* Kâraṇḍ. 14,16. 52,23.

वणिकपुरुष m. *Kaufmann* Kâraṇḍ. 53,10. 55,1.

वणिकसार्थ m. *Handelskarawane.*

वणिकसुत 1) m. *Kaufmannssohn* 128,17. — 2) f. आ *Kaufmannstochter* 126,26. 127,7.

वणिकसूनु m. *Kaufmannssohn* 128,20.

वणिग्ग्राम m. *Kaufmannsgilde* Daçak. (1925) 2, 123,10.

वणिग्जन m. *Kaufmann,* coll. *Kaufleute;* Pl. Varâh. Jogaj. 9,6.

*वणिग्बन्धु m. *die Indigopflanze.*

*वणिग्भाव m. *Kaufmannsstand, Handel.*

*वणिग्वह m. *Kamel.*

वणिग्वीथी f. *Marktstrasse, Bazar* Kaṇḍak. 47, 18. 49,10. 50,2.

वणिग्वृत्ति f. Pl. *Handel, Kram, Schacher.*

*वणिङ्मार्ग m. *Markt, Bazar.*

वणिज् 1) m. *a) Kaufmann, Krämer.* — *b) die Wage im Thierkreise.* — *c) ein best.* 2. करण 4) *n).* — 2) f. *Handel* Gaut. 12,41.

वणिज्ञ m. 1) *Kaufmann* als Bein. Çiva's. — 2) *die Wage im Thierkreise.* — 3) *ein best.* 2. करण 4) *n).*

*वणिज्यक m. *Kaufmann.*

वणिज्य (*n.) und वणिज्या f. *Kram, Handel* Çat. Br. 1,6,4,20.

वणट्, *वणटति und *वणट्यति *unter sich vertheilen.* Zu belegen nur वण्यते und वण्यमान Spr. 2445, v. l. Harshaṅ. (1936) 340,3 (वण्यमान gedr.).

वणट 1) Adj. *a) ohne Schwanz* Gaut. Vgl. बणड. — *b) *unverheirathet;* m. *ein unverheiratheter Mann.* — 2) *m. *a) Theil.* — *b) der Griff einer Sichel.*

*वणटक m. *Theil.*

वणटन n. *Theilung* (des Vermögens).

*वणटापय्, °यति *vertheilen.*

*वणटाल m. 1) *Schaufel.* — 2) *Schiff.* — 3) *eine Art Kampf.*

*वणठ्, वणठते (एकचर्यायाम्, एकचरे). Vgl. oben u. वणट्.

वणठ 1) *Adj. *a) verkrüppelt, verstümmelt.* — *b) unverheirathet.* — 2) m. *a) Diener, Bursche* Harshaṅ. (1936) 443,12. — *b) *Lanze.*

*वणठर m. 1) *die weibliche Brust.* — 2) = करीरकोश. — 3) *ein junger Schoss der Weinpalme.* — 4) *Hundeschwanz.* — 5) = स्थगिकारज्जु. — 6) *Hund.* — 7) *Wolke.*

*वणठाल m. v. l. für वणटाल.

*वणड्, वणडते (विभाजने, वेष्टने). — Caus. वणडयति (विभाजने).

*वणडाल m. v. l. für वणटाल.

1. वत्, वतति mit अपि *verstehen, begreifen.* — Caus. वातयति mit अपि *verstehen —, begreiflich*

machen, wecken (einen guten Sinn).

2. **वत्** Adverbia bildendes Suffix mit der Bed. *in der Weise von*. पितृवत् = पितेव, पितरमिव, पित्र इव. पितुरिव und पितरीव.

वतंस m. (adj. Comp. f. आ) 1) = अवतंस *Kranz, reifenförmiger Schmuck* Naish. 5,62. Çiç. 10,67. — 2. = वीतंस Kâraka 1,29.

वतंसक m. = वतंस 1).

वतण्ड 1) m. N. pr. eines Mannes. Pl. *seine Nachkommen*. — 2) *f. ई *ein weiblicher Nachkomme des* Vataṇḍa.

वतरणी f. MBu. 3,8148 fehlerhaft für वैतरणी.

***वतायन** m. Trik. 3,5,4 wohl fehlerhaft für वातायन.

***वति** f. Nom. act. von वन्.

वतु oder **वतू** Interj. etwa *ruhig!* Harshaṅ. 216,19.

***वतू** f. = देवनदी, सत्यवाच्, पथ् und अतिरोग.

***वतोका** f. = अवतोका.

वत्कार m. *das Suffix* वत् Çaṅk. zu Bâdar. S. 570, Z. 11.

वत्स 1) m. *a) Kalb, Junges; Kind.* Der Voc. *Kind* häufig als Schmeichelwort. Am Ende eines adj. Comp. f. आ. — *b) Jahr* in त्रिवत्स. — *c)* N. pr. α) verschiedener Männer. Pl. Vatsa's *Nachkommen*. — β) Pl. eines Volkes; Sg. des von ihm bewohnten Landes. — γ) eines Schlangendämons VP.^{2} 2,287. 5,251. — 2) f. वत्सा f. zu 1) *a*). Der Voc. gleichfalls als Schmeichelwort. वत्सा AV. 4,38,6. ♭ fehlerhaft für वशा. — 3) *m. n. *Brust*. Vgl. Zach. Beitr. 34.

वत्सक 1) m. *a) Kälbchen*. Am Ende eines adj. Comp. f. आ Hemâdri 1,419,11. — *b) Wrightia antidysenterica* Râǵan. 9,52. — *c)* N. pr. α) eines Asura. — β) eines Sohnes des Çûra. — 2) f. वत्सिका *Kalbe, Kälbin, eine junge Kuh*. — 3) n. *a) *gelblicher Eisenvitriol* Râǵan. 13,80. — *b) *der Same von* 1) *b)* Râǵan. 9,55. — *c)* = वत्सनाभ 3) Vâstuv. 10,93.

वत्सकामा Adj. f. *ihr Kalb liebend* (Kuh).

वत्सचर्म्मन् f. *Kalbsfell* Çâṅkh. Br. 25,15. Kâtj. Çr. 22,1,20. Lâṭj. 8,2,1.

वत्सजानु (Kâtj. Çr. 1,3,23) und **वत्सजु** (Âpast. Çr. 1,6,5) Adj. *von der Form eines Kalbsknies*.

वत्सतीर्थ n. N. pr. eines Tîrtha.

वत्सतन्ती (Âpast. Gaut. 9,52) und °तन्ती (Vasishṭha 12,9. Vishṇus. 63,42. M. 4,38) f. *ein langer Strick, an dem die Kälber einzeln vermittelst anderer kürzerer Stricke angebunden werden*.

वत्सतर m. und f. (ई) *das entwöhnte Junge, ein heranwachsendes Thier: junger Stier, Kälbin* (auch vom Ziegengeschlecht). Ausnahmsweise auch *ein noch saugendes Kalb* und auch *ein schon völlig ausgewachsenes Thier* (das vielleicht nicht zur Begattung zugelassen wird).

***वत्सतराण** n.

वत्सत्व n. Nom. abstr. von वत्स *Kalb*.

वत्सदन्त 1) m. *a)* Bez. von *Pfeilen, deren Spitzen Zähnen eines Kalbes gleichen*. — *b)* N. pr. einer mythischen Person Ind. St. 14,112. — 2) n. *eine einem Kalbszahne ähnelnde Pfeilspitze*.

***वत्सदन्तक** m. = वत्सदन्त 1) *a*).

वत्सदेवी f. N. pr. oder Bez. einer *Fürstin* Nepâls Ind. Antiq. 9,178. 180.

वत्सनपात् m. N. pr. eines Bâbhrava.

वत्सनाभ 1) m. *a) ein best. Baum*. — *b)* N. pr. eines mythischen Wesens Hariv. 1,6,32. v. l. रजतनाभ. — 2) (*m.) n. *ein best. vegetabilisches Gift* Râǵan. 6,125. Bhâvapr. 1,269. 2,108. Nach Mat. med. 97 *Aconitum*, nach Moleswortu *Methonica superba*. — 3) n. *ein Loch von bestimmter Form im Holze einer Bettstelle*.

वत्सनाभक n. = वत्सनाभ 3) Vâstuv. 10,95.

***वत्सनाभि** m. *Kalbsnabel* Bhâvapr. 2,108.

वत्सनिकाम Adj. *anhänglich an die Jungen* Maitr. S. 1,5,9 (77,20).

वत्सप m. 1) *Hüter von Kälbern*. — 2) N. pr. eines Dämons.

वत्सपति m. *ein Fürst der* Vatsa oder N. pr. *eines Fürsten der* Vatsa. Udajana so genannt Harshaṅ. (1936) 422,4.

***वत्सपत्तन** n. *die Stadt der* Vatsa, Kauçâmbî.

वत्सपाल und °क m. *Hüter von Kälbern*.

वत्सपालन n. *das Hüten der Kälber*.

वत्सपीता Adj. f. (eine Kuh) *an der ein Kalb gesogen hat* Spr. 3297.

वत्सप्रचेतस् Adj. *auf* Vatsa- oder *auf die* Vatsa *achtend* ṚV.

वत्सप्रि (Sâj. in der Einl. zu ṚV. 9,68), **वत्सप्री** und °प्रीति m. N. pr. eines Mannes.

वत्सप्रीय n. Bez. *des Liedes* ṚV. 9,68 Sâj. in der Einl. zu ṚV. 9,1. Vgl. वात्सप्रीय.

वत्सबन्धा Adj. Brâhmaṇ. 1,12 fehlerhaft für बद्धवत्सा.

वत्सबालक m. N. pr. eines Bruders des Vasudeva.

वत्सभूमि 1) f. *das Land der* Vatsa. — 2) m. N. pr. eines Sohnes des Vatsa.

वत्समित्र m. N. pr. eines Mannes Vaṃçabr. 3.

***वत्समुख** Adj. *ein Kalbsgesicht habend*.

वत्सर 1) m. *a) das fünfte (sechste) Jahr im fünfjährigen (sechsjährigen) Cyclus*. — *b)* N. pr. α) eines Sâdhja. मत्सर v. l. — β) eines Sohnes des Kaçjapa. v. l. वत्सार. — 2) m. f. (ई nur Hem. Par. 1,466. 6,243) n. (nur Maitrjup. 6,4) *Jahr*. Das m. personificirt (Pl. M. 12,49), insbes. als ein Sohn Dhruva's und der Bhrami; auch Bein. Vishṇu's.

वत्सरपाल n. Titel Opp. Cat. 1.

वत्सराज m. 1) *ein Fürst der* Vatsa 290,23. — 2) N. pr. eines Mannes. Auch °देव.

वत्सराज्य n. *die Herrschaft über die* Vatsa.

***वत्सरादि** m. *der erste Monat des Jahres, der* Mârgaçîrsha.

***वत्सरान्तक** m. *der letzte Monat des Jahres, der* Phâlguna.

***वत्सराण** n.

वत्सरूप m. *ein kleines Kalb* Harshaṅ. 198,2 (478,5).

वत्सल 1) Adj. (f. आ) *a)* f. *zärtlich an ihrem Kalbe hängend;* Subst. *eine solche Kuh*. — *b) zärtlich, liebevoll, — gegen* (Loc., Gen., Acc. mit प्रति oder im Comp. vorangehend). रस m. *der zärtliche Grundton* (eines Kunstwerkes). — *c) von ganzer Seele einer Sache ergeben, ein Freund von* (im Comp. vorangehend). — 2) m. *a) *ein durch Gräser genährtes* (schnell verlöschendes) *Feuer*. — *b)* N. pr. eines Wesens im Gefolge Skanda's.

वत्सलता f. und **वत्सलत्व** n. 1) *Zärtlichkeit, liebevolle Gesinnung, — gegen* (im Comp. vorangehend). — 2) *Freude an Etwas* (Loc. oder im Comp. vorangehend).

वत्सलय्, °यति *Jmd* (Acc.) *zärtlich machen*.

वत्सवत् 1) Adj. *ein Kalb habend*. — 2) m. N. pr. eines Sohnes des Çûra.

वत्सवृद्ध m. N. pr. eines Sohnes des Urukrija.

वत्सव्यूक m. N. pr. eines Sohnes des Vatsa.

***वत्सशाल** Adj. *in einem Kälberstall geboren*.

***वत्सशाला** f. *Kälberstall*.

वत्सकृत m. N. pr. eines Sohnes des Senaǵit.

***वत्सानी** f. *Cucumis maderaspatanus*.

वत्सानीव Adj. *durch Kälber seinen Lebensunterhalt gewinnend*, Bein. eines Piṅgala.

वत्सादन 1) *Adj. *Kälber fressend*. — 2) *m. *Wolf* Râǵan. 19,9. Bhâvapr. 1,196. — 3) f. ई *Cocculus cordifolius* Râǵan. 3,90. Kâraka 1,27.

वत्सानुसारिणी f. (sc. विवृत्ति) *ein Hiatus zwischen einer langen und einer kurzen Silbe* Mâṇḍ. Çikshâ 9,2. Comm. zu TS. Prât. 22,13.

वत्सानुसृत् (wohl °सृत्) f. der gemeinschaftliche Name für वत्सानुसारिणी und वत्सानुसृता (°ति)

Comm. zu TS. Prât. 22,13.

वत्सानुसृता f. (sc. विवृत्ति) *ein Hiatus zwischen einer kurzen und einer langen Silbe* Mân. Çikshâ 9,3.

वत्सानुसृति f. dass. Comm. zu TS. Prât. 22,13.

वत्साय्, °यति *ein Kalb darstellen.*

वत्सार m. N. pr. eines Sohnes des Kaçjapa.

वत्सासुर m. N. pr. eines Asura.

वत्साह्वय m. *Wrightia antidysenterica* Suçr. 2,222,6.

वत्सिँन् Adj. 1) *ein Kalb habend.* — 2) als Beiw. Vishṇu's vielleicht *viele Kinder habend.*

वत्सिमन् m. *die erste Jugend, kindliches Alter.*

वत्सीपुत्र und **°पुत्रीय** fehlerhaft für **वा°**.

वत्सीय Adj. *mit der Aufsicht über die Kälber betraut.* **°बालक** m. *ein solcher Knabe* Harshak. 32,2.

वत्सेश und **वत्सेश्वर** m. *ein Fürst der* Vatsa.

***वत्सोद्धरण** N. pr. einer Oertlichkeit.

वत्स्य MBh. 13,1951 fehlerhaft für **वत्स**.

***वद्धसर** m. Paushkarasâdi's Schreibung für **वत्सर**.

वद्, वँदति, °ते (**उदेयम्** AV., **°वादत** und **°वादेयुस्** metrisch für **°वदत** und **°वदेयुस्**) 1) Act. *reden, sagen, sprechen; — dass* (mit doppeltem Acc. [76,13] oder mit यद्), — *ob* (यदि), — *zu Jmd* (Acc., Gen. oder Acc. mit अभि), — *zu Jmd Etwas* (mit doppeltem Acc.). — *b) rathen zu* (Acc.). — *c) zusprechen, zusagen.* — *d) mittheilen, verkünden, angeben, besprechen, sprechen —, berichten über, sprechen von* (Acc.); mit Gen. oder Loc. der Person, zu der man spricht. — *e) ankündigen, voraussagen, anzeigen, verrathen* (von einem leblosen Subject 304,25), *besagen, bezeichnen.* — *f) behaupten, annehmen.* — *g) bezeichnen als, erklären für, nennen;* mit doppeltem Acc. oder mit Nomin. und इति. — *h) die Stimme* (auch mit Hinzufügung von वाचम्) *ertönen lassen* (von Vögeln u. s. w.); *tönen, schallen, klingen.* — *i)* **अवदस्** RV. 3,30,5 vielleicht fehlerhaft für **अव दस्** (von दस्). — 2) Med. *a) sagen, sprechen, — zu Jmd* (Acc.). — *b) besprechen, sprechen über, mittheilen, angeben, mit Namen nennen.* — *c) sich besprechen über* (Loc.). — *d) sich streiten um* (Loc.). — *e) Ansprüche machen auf* (Loc.) Ait. Br. 2,25,6. Diese Bed. ist wohl mit यत्न P. 1,3,47 gemeint. — *f)* wohl **eine Autorität sein, — hervorstehen, sich auszeichnen in* (Loc.). — *g) triumphiren* Bhatt. — 3) **उदितँ** *a) gesagt, gesprochen, — in Betreff von* (प्रति 190,7). इत्युदिते impers. 126,13. — *b) angeredet, angesprochen.* — *c) mitgetheilt, verkündet, angegeben.* — *d) gelehrt,* so v. a. *recipirt, richtig.* Compar. **उदिततर**. — *e) angedeutet.* — Caus. **वादँयति, वादयते** (metrisch) 1) *Etwas sagen —, sprechen lassen.* — 2) *Jmd zum Reden veranlassen, — auffordern.* Nur **वादित**. — 3) *ertönen —, erklingen lassen, spielen* (ein musikalisches Instrument); mit Acc. (ausnahmsweise Loc.) des Instrumentes). Ohne Object *musiciren.* **बङ्क** so v. a. *viel Lärm von sich machen.* **वादित** *gespielt* (ein Instrument). — 4) **von Jmd* (Instr.) ein musikalisches Instrument (Acc.) *spielen lassen.* — 5) *sprechen, hersagen.* — Desid. **विवादिषति** *zu sagen —, zu sprechen beabsichtigen* Gobh. 1,5,25. — Intens. (**वावदीति, वावदत्, वावद्यमान**) *laut reden, — tönen.* — Mit **अच्छ** Act. *begrüssend anreden, einladen.* — Mit **अति** Act. 1) *übertönen, lauter oder besser reden, niederschwatzen, niederdisputiren.* — 2) *mehr sagen, überfordern.* — Mit **अभ्यति** Act. = 1) **अति** 1). — Mit **अधि** Act. *dabei —, dazu sprechen.* — Mit **अनु** 1) Act. *a) nachsprechen,* (Laute) *nachahmen.* — *b) *nachtönen.* — *c) mit Worten begleiten.* — *d) abermals sagen, auf Etwas zurückkommen, Etwas wiederholen* (um die Wichtigkeit desselben hervorzuheben). — *d) schmähen.* — *e) Jmd um ein Almosen ansprechen.* — 2) Med. *a) *Jmds* (Gen.) *Worte wiederholen.* — *b) erklingen wie* (Gen.) Bhatt. — Caus. 1) *ertönen —, erklingen lassen.* — 2) *widerhallen lassen* Kâraka 1,1. — Mit **अभ्यनु** Act. *in Beziehung auf Etwas sagen.* — Mit **अप** 1) Act. *a) seinen Unmuth auslassen gegen Jmd, tadeln, schmähen;* mit Gen. oder Acc. — *b) Jmd* (Acc.) *durch Reden zerstreuen.* — *c) ausnehmen* (*eine Ausnahme machen*). — *d) als unrichtig bezeichnen* Çâṁk. zu Bâdar. 2,1,14 (S. 447, Z. 10). — 2) Med. *geringschätzig sprechen von, schmähen, tadeln;* mit Acc. Kâraka 1,29. Çiç. 17,19. mit Instr. Bâlar. 44,12. mit Dat. Bhatt. — Caus. 1) *Jmd tadeln, schmähen, Etwas tadeln, missbilligen.* — 2) *ausnehmen* (*eine Ausnahme machen*). — Mit **अभि** Act. Med. (meist metrisch) 1) *Jmd anreden, begrüssen.* **जारं चौरेत्यभिवदन्** *den Ehebrecher mit Dieb anredend,* so v. a. *ihn Dieb scheltend.* — 2) *in Bezug auf — sagen, — erwähnen,* mit einem Worte u. s. w. *meinen, auf Etwas hinweisend sprechen.* — 3) *aussprechen, ausdrücken.* — 4) *erklären für, nennen;* mit doppeltem Acc. — 5) *sprechen.* — Caus. 1) Act. (meist metrisch) Med. *Jmd anreden, begrüssen;* oft mit Ergänzung der Person. — 2) *Med. *Jmd* (Acc.) *durch Jmd* (Acc. oder Instr.) *begrüssen lassen.* — 3) Med. *Jmd* (Dat.) *seine Verehrung bezeigen* Çâṅkh. Gṛhs. 4,12. — 4) Act. *Etwas hersagen lassen.* — 5) Act. *erklingen lassen, spielen* (ein musikalisches Instrument). — Mit **प्रत्यभि** Act. *einen Gruss erwiedern* Âpast. 1,14,20. — Caus. Med. dass. — Mit **समभि** Caus. *Jmd begrüssen.* Nur Absol. — Mit **अव** Act. 1) *durch Nachrede Abbruch thun, herabsetzen.* — 2) *unterweisen.* Nur buddh. **अववदित** (!). — Mit **व्यव** Act. 1) *beschreien.* — 2) *zu reden beginnen, das Schweigen unterbrechen.* — Mit **आ** Act. 1) *reden zu, anreden.* — 2) *ankündigen, zusprechen.* — Mit **समा** Act. *einen Ausspruch thun.* — Mit **उद्** Act. 1) *die Stimme erheben, sich hören lassen.* — 2) *aussprechen.* — Caus. Act. 1) *ausrufen lassen.* — 2) *erschallen lassen.* — Mit **प्रत्युद्** Caus. *dagegen erschallen lassen.* — Mit **उप** 1) Act. *a) missliebig reden über* (Acc.), *beschreien, berufen, Jmd anfahren* Ait. Âr. 314,2 v. u. — *b) anreden.* — *c) bitten.* — *d)* in der dunkelen Stelle RV. 4,5, 8 zieht Sây. **उप** zum Acc. — 2) Med. *Jmd bereden, an sich zu locken suchen* Bhatt. — Caus. Act. *ertönen lassen* Mân. Gṛhs. 1,9. — Mit **प्रत्युप** *durch Reden beleidigen.* Nur **प्रत्युपोदित**. — Mit **नि** Caus. Med. *erschallen lassen.* — Mit **निस्** Act. 1) *wegreden.* — 2) *hinausreden, hinausschallen lassen.* — 3) *seinen Unmuth gegen Jmd* (Acc.) *auslassen, Jmd schmähen.* Metrisch auch Med. — Mit **अभिनिस्** Act. *aussagen in Bezug auf* (Acc.). — Mit **परा** Act. *wegsprechen* AV. 6,29,3. — Mit **अभिपरा** *anreden.* — Mit **परि** Act. 1) *sich auslassen, einen Ausspruch thun, bereden, besprechen, sich auslassen über* (Acc.). — 2) *sich nachtheilig über Jmd auslassen, Jmd tadeln.* Metrisch auch Med. — Desid. in **परिविवदिषु** (Nachtr. 5). — Mit **प्र** Act. Med. (ausnahmsweise) 1) *heraussagen, reden, sprechen, aussagen, ansagen, verkünden; sprechen zu Jmd* (Acc. Bhatt.). **प्रोदित** *gesprochen.* — 2) *die Stimme ertönen lassen* (von Thieren und Vögeln), *rauschen* (vom Wasser). — 3) *annehmen, statuiren.* — 4) *bezeichnen als, erklären für, nennen;* mit doppeltem Acc. — 4) *anbieten, ausbieten zum Verkauf;* mit Instr. des Preises. — Caus. Act. *ertönen lassen, spielen* (ein musikalisches Instrument). Ohne Object *musiciren.* **प्रवाद्यन्ति** mit act. Bed. (!). — Mit **अनुप्र** Act. 1) *nachsprechen.* — 2) *aussagen über.* — Caus. *nachher ertönen lassen.* — Mit **अभिप्र** Caus. *zu Jmds Ehren ertönen lassen* Saddh. P. 88,a. — Mit **उपप्र** Act. *mit der Stimme einfallen.* — Mit **विप्र** Act. Med.

sich gegenseitig widersprechen Bhaṭṭ. — Mit सं प्र 1) *laut aussprechen* in संप्रवदितोस्. — 2) Act. *gemeinschaftlich die Stimme erheben.* — 3) Med. *sich unterhalten* Bhaṭṭ. — Caus. in संप्रवादित. — Mit प्रति Act. 1) *zu Jmd* (Acc.) *reden.* — 2) *antworten.* — *Jmdm* (Acc.). — 3 *Jmd zurückweisen.* Nur प्रत्युदित. — 4) *nachsprechen, widerholen.* — Intens. (प्रतिवावदत्) *widerreden.* — Mit वि 1) Act. *Etwas widerreden.* व्युदित *strittig.* — 2) Act. Med. (alter) *sich mit Jmd* (Instr., ausnahmsweise Acc.) *in einen Wortstreit einlassen über* (Loc., ausnahmsweise Acc.), *sich gegenseitig widersprechen.* विवदमान auch *strittig,* विवादित (!) Pl. *im Streite liegend.* — 3) Act. *sich unterhalten.* — 4) Med. *die Stimme ertönen lassen* (von Vögeln). — Caus. Act. *einen Process einleiten, die Gerichtsverhandlung beginnen lassen.* — Intens. (विवाँवदत्) *die Stimme laut, widerholt ertönen lässen.* — Mit प्रतिवि Med. *dagegen reden* Âpast. Çr. 10,27,6 (vgl. Comm. zu Kâtj. Çr. 7,8,27). — Mit सम् 1) Act. (metrisch) Med. *zusammen —, zu einander sagen, — von* (Acc.), *sich unterreden mit* (Instr.), *sich bereden über* (Loc.). स्वेन क्रतुना *mit sich zu Rathe gehen.* — 2) *einen Pact schliessen.* Nur समुद्य. — 3) Act. *zusammen klingen* (von musikalischen Instrumenten). — 4) Act. Med. *übereinstimmen, zustimmen, seine Zustimmung zu Etwas* (Acc. Çiç. 13,3) *geben; zutreffen,* so v. a. *zusammen einen Sinn geben* 308,6 (im Prâkrit). समुदित *allgemein angenommen, gebräuchlich geworden.* — 5) Act. Med. *sprechen, sagen zu* (Acc.) Naish. 5,12. समुदित *angeredet.* — 6) Act. *bezeichnen als, erklären für, nennen;* mit doppeltem Acc. — Caus. 1) Act. *sich unterreden lassen mit* (Instr.). — 2) Med. *eine Unterredung hervorrufen über* (Loc.). — 3) Act. *sich über Etwas einigen* (संवाद्य Gaut.), *einstimmen.* संवादित *worüber man sich geeinigt hat.* — 4) *zutreffend angeben.* Nur Absol. — 5) Act. *Jmd zum Sprechen auffordern.* — 6) *ertönen lassen* (ein musikalisches Instrument). — Mit उपसम् in उपसंवाद. — Mit परिसम् Act. *sich gemeinschaftlich über Jmd* (Acc.) *äussern* MBh. 13,159, 15. — Mit प्रतिसम् Med. *sich mit Jmd* (Acc.) *einverstanden erklären.* — Mit विसम् Act. 1) *seiner Zusage untreu werden.* — 2) *Einwendungen machen, widersprechen.* — Caus. विसंवादित 1) *dessen Unzufriedenheit erregt worden ist.* — 2) *woran man Etwas auszusetzen hat, nicht allgemein anerkannt.*

वद 1) Adj. Subst. *sprechend, Sprecher, Redner.* Nur am Ende eines Comp. zu belegen. — 2) m. Name des ersten Veda bei den Magiern.

वदक Adj. in दुर्वदक.

वदन n. (adj. Comp. f. आ) 1) *das Reden, Sprechen, Tönen.* — 2) *Mund, Maul.* — 3) *Gesicht.* वदनं कर् *ein Gesicht machen,* so v. a. *das G. verziehen.* — 4) *der vordere Theil, Spitze.* — 5) *the first term, the initial quantity of the progression.* — 6) *the side opposite of the base; the summit* Âryabh. 2,8.

वदनच्छद R. 5,25,15 fehlerhaft für रदनच्छद.

वदनदत्तुर m. Pl. N. pr. eines Volkes.

वदनपङ्कज n. *Antlitzlotus* 251,26.

वदनपवन m. *Athem* Çiç. 15,106 (72).

वदनमारुत m. dass. Çâk. (Pischel) 65,9.

वदनरोग m. *Mundkrankheit.*

*वदनश्यामिका f. *eine best. Krankheit.*

*वदनामय m. *Mund-* oder *Gesichtskrankheit.*

*वदनासव m. *Speichel.*

वदनी Adv. mit भू *sich in ein Gesicht verwandeln.*

वदनोदर n. *Rachen* 184,15.

वदन्त, वदन्ति und वदन्ती in किं°.

वदन्तिक m. Pl. N. pr. eines Volkes.

*वदन्य Adj. = वदान्य 1) *a*).

वदान्य 1) Adj. (f. आ) *a) freigebig;* m. *ein freigebiger Mann* Ind. St. 15,220 u. s. w. दारु° so v. a. *heftig brennend;* Nom. abstr. °ता f. Harshaḱ. 140,9. Naish. 4,43. Am Ende eines adj. Comp. f. आ Spr. 7723. — *b*) **beredt.* — *c*) **freundlich redend, liebenswürdig.* — 2) m. N. pr. eines Ṛshi.

*वदान्यश्रेष्ठ m. Bein. des Dadhjaṅḱ Gal.

*वदाम m. *Mandel.* Vgl. बादाम.

*वदाल m. 1) *eine Art Wels.* — 2) *Brandung.*

*वदालक m. = वदाल 1).

*वदावद Adj. *geschwätzig.* Vgl. अवदावद.

वदावदिन् Adj. dass.

°वदि als Datumsangabe *in der dunkelen Hälfte* des und des Monats.

वदितर् Nom. ag. *Sprecher* (mit Gen.); *sprechend von, zur Sprache bringend;* mit Acc.

वदितव्य 1) Adj. *zu sprechen, zu sagen.* — 2) n. impers. *dicendum.*

वदितोस् Gen. Infin. von वद् TS. 2,1,2,6.

वदिष्ठ Adj. *am Besten redend.*

वद्रक m. v. l. für वट्टक Bhadrab. 1,53. 54. 60.

वद्रिवास N. pr. einer Oertlichkeit.

वद्री s. वधी.

वध्मन् Adj. *redend, das Wort führend.*

°वध्य n. *Rede, Unterhaltung über.* Vgl. अवध्य.

वध् (vom Präsensstamm nur je einmal वधति, वध (Conj.), वधेयम् und वधेत्; Aor. अवधीत्, Prec. वध्यासम्, Fut. वधिष्यति, Pass. वध्यते und metrisch वध्यति) *schlagen* (eig. und auch den Feind, ein Heer), *zerschlagen, erschlagen, tödten, zu Nichte machen.* वध्यमान auch fehlerhaft für वाध्यमान und वध्यत्ते für विध्यत्ते. वध् bisweilen auch in vedischen Texten. — Caus. वधयति *erschlagen, tödten.* — Desid. वीभित्सते haben wir auf 1. बाध् zurückgeführt. — Mit अप 1) *abhauen, abschlagen.* — 2) *abschlagen,* so v. a. *verjagen,* — von (Abl.). — Mit अभि *auf Jmd* (Acc.) *schlagen.* — Mit समभि dass. — Mit आ *zermalmen, zerstückeln, zerschellen* (ein Schiff). — Mit आख्या *schlagen auf* (Acc.). — Mit उद् 1) *ausreissen* Âpast. Çr. 4,6,1. — 2) *zerreissen.* — Mit उप 1) *anschlagen an* (Acc.). — 2) *erschlagen, tödten.* — Mit नि 1) *niederschleudern auf* (Loc.). — 2) *niederschlagen, niederhauen, tödten* Çiç. 15,23. — Mit निस् *vereiteln, zu Nichte machen* TS. 3,1,1,3. — Mit परा *spalten, zerreissen.* — Mit प्र *schlagen* (einen Feind). — Mit प्रति *zurückschlagen, abwehren.* — Mit वि *zerstören.*

वधँ m. 1) *Tödter, Mörder, Ueberwinder.* — 2) *tödtliche Waffe,* namentlich Indra's *Geschoss.* — 3) *das Erschlagen, Tödtung, Mord, Untergang.* In Comp. mit dem Object und auch mit dem Werkzeuge. In den Gesetzbüchern sowohl *Todesstrafe* als *Leibesstrafe.* n. (!) Ind. St. 15,325. — 4) = वधभूमि *Richtplatz.* — 5) *Schlag, Verletzung.* — 6) *Schlag,* so. v. a. *Lähmung.* — 7) *Vernichtung, Zugrunderichtung.* बीज° Gaut. 3,23. — 8) *Verhinderung, Vereitelung* Gaut. 22,28. — 9) *Schwäche, Unvollkommenheit.* Deren 28 angenommen VP. 1,5, 10. — 10) *Multiplication.* — 11) *Product* Bîǵag. 32. — 12) N. pr. eines Râkshasa VP.^{2} 2,285 u. s. w.

वधक m. 1) *Mörder.* — 2) *Henker, Scharfrichter.* — 3) *ein best. Schilfrohr.*

वधकर्माधिकारिन् m. *Henker, Scharfrichter.*

वधकाम Adj. *Jmd zu tödten wünschend* Gobh. 4,8,12.

वधकाम्या f. *die Absicht zu tödten* oder *zu schlagen.*

वधजीविन् Adj. vom *Tödten* (der Thiere) *lebend, Metzger, Jäger* u. s. w.

वधत्मन्, °ना AV. 6,6,3 v. l. für वधत्मना RV 10,133,5.

1. वधत्र n. *Mordwaffe, Geschoss.*

2. वधत्र Adj. *gegen Verletzung schützend* Çat. Br. 12,9,3,8.

वधदण्ड m. *körperliche Strafe.*

वधना f. *tödtliche Waffe.*

वधनिग्रह m. *Todesstrafe* 128,30.

वधभूमि f. *Richtplatz.*

वधर् (nur in dieser Form), वधस् n. *Geschoss*, namentlich Indra's.

वधर्य्, nur वधर्यन्ती *Geschoss schleudernd (Blitz?).* Nach Sâj. *nach dem Blitzgeschoss* Indra's *verlangend.*

वधस्न (nur Instr. Pl.) Indra's *Geschoss.*

वधस्यु Adj. *ein Geschoss führend* ṚV.

*वधा Indecl.

*वधाङ्क n. *Gefängniss.*

*वधिक *Moschus.*

*वधित्र n. *Geschlechtsliebe.*

°वधिन् Adj. *den Tod durch — findernd.*

वधु f. 1) *Weib* Çiç. 11,28. — 2) **Schwiegertochter.*

*वधुका f. *Weib.*

*वधुटी f. *Schwiegertochter.*

वधू f. 1) *Braut, junge Ehefrau, Eheweib; Weib* überh. — 2) *das Weibchen eines Thieres* ṚV. 5, 47,6. 8,19,36. — 3) *Schwiegertochter* (Spr. 7693. Hem. Par. 2,205), überh. *die Frau eines jüngeren Verwandten* MBh. 12,1,16. — 4) **Trigonella corniculata.* — 5) **Echites frutescens.* — 6) **Curcuma Zerumbet.*

वधूक am Ende eines adj. Comp. von वधू *Eheweib* Hem. Par. 2,116.

वधूजन m. **Weib; coll. Weibervolk* 290,6.

*वधूटशयन n. *Fenster.* Richtig वधूटी°.

वधूटिका f. *ein junges Weib* Prasannar. 101,11.

वधूटी f. 1) *ein junges Weib* Bâlar. 165,17 (नव°). Prasannar. 115,6. Hem. Par. 2,149. Am Ende eines adj. Comp. °क Bâlar. 102,6. — 2) **Schwiegertochter.*

*वधूटीशयन n. *Fenster* Gal.

वधूत्व n. Nom. abstr. zu वधू *Braut* Vikramâṅkak. 9,38.

वधूदर्श Adj. *auf die Braut schauend.*

वधूपथ m. *Brautweg.*

वधूमत् Adj. *mit weiblichen Thieren versehen, — bespannt, mit Inbegriff der weiblichen Thiere.* Vgl. Pischel in Z. d. d. m. G. 35,712. fg.

वधूयु Adj. *heirathslustig, nach Weibern lüstern.*

वधूवर n. Sg. *Braut und Bräutigam, ein neu vermähltes Paar* Hem. Par. 1,195. m. Du. dass. 2,248. m. Pl. *die jungen Ehefrauen und der Bräutigam* 162.

वधूसरा f. N. pr. eines Flusses. Auch वधूसरक्तारूया.

वधैषिन् Adj. *mordsüchtig, die Absicht habend zu tödten.*

*वधोद्यत Adj. dass.

वधोपाय m. *die Art und Weise Jmd körperlich zu züchtigen.*

वध्र m. Pl. N. pr. eines Volkes. वध्र v. l.

वध्य 1) Adj. *a) zu erschlagen, zu tödten, den Tod verdienend, dem Tode verfallen, — ausgesetzt; getödtet werdend;* überh. *zu züchtigen, körperlich zu strafen. — b) zu zerstören, zu vernichten, zu Grunde zu richten.* — 2) f. वध्या am Ende eines Comp. *Tödtung, Mord.*

वध्यघ्न Adj. *einen dem Tode Verfallenen hinrichtend, das Henkeramt verrichtend.*

वध्यचिह्न n. *das Kennzeichen eines dem Tode Verfallenen* Nâgân. 63,11 (82,21).

वध्यता f. und वध्यत्व n. Nom. abstr. zu वध्य 1) *a).*

वध्यपटह m. *eine Trommel, die bei der Abführung eines zum Tode Verurtheilten gerührt wird.*

वध्यपाल m. *Kerkermeister* VP. 2,6,11.

वध्यभू f. und °भूमि f. *Richtplatz.*

वध्यमाला f. *ein Kranz, der einem zum Tode Verurtheilten aufgesetzt wird.*

वध्यशिला f. 1) *ein Stein, auf dem hingerichtet oder geschlachtet wird, Schlachtbank, Schaffot* Nâgân. 72 (73). — 2) Titel eines Werkes.

वध्यस्थान n. *Richtplatz.*

वध्यस्रज् f. = वध्यमाला Mudrâr. 149,4 (217,13).

वध्यापित (!) Partic. Ind. St. 14,381. 391.

*वध्योष m. N. pr. eines Mannes gaṇa बिदादि in der Kâç. zu P. 4,1,104. v. l. बध्योग.

वध्र 1) m. (वध्र Suparṇ. 15,4) f. (ई) n. *ein lederner Riemen.* वध्रोत्पीडन Kâd. 2,125,15. — 2) m. Pl. N. pr. eines Volkes MBh. 6,9,55. — 3) f. ई vielleicht *Speckstreifen.* — 4) *n. *Blei.* — Vgl. अवध्र.

*वध्रक (Conj.) n. *Blei.*

वध्रश्व m. fehlerhaft für वध्यश्व.

वध्रि Adj. *verschnitten, entmannt, unmännlich.*

वध्रिका f. 1) *Riemen* Kâd. 2,130,19 (357,3). — 2) *(grammatisch als m. behandelt) *Eunuch* Kâç. zu P. 6,1,204.

वध्रिमती Adj. f. *einen unvermögenden Gatten habend.*

वध्रिवाच् Adj. *unmännliche Worte redend.*

वध्र्यश्व, वध्र्यश्व m. N. pr. eines Mannes Hariv. 1,32,70. 71. Pl. *sein Geschlecht,*

*वधती f. = वधूटी 1).

*वधा Indecl.

1. वन् (Präsensstämme: वनँ, वनँ, वनु, वनो) Act. Med. Partic. वनित und °वात 1) *gern haben, lieben.* — 2) *wünschen, verlangen.* — 3) *erlangen, verschaffen für.* — 4) *sich verschaffen.* — 5) *bemeistern, bezwingen; siegen, gewinnen.* — 6) *verfügen über, innehaben.* — 7) *bereit machen, sich anschicken zu.* — 8) *das Absehen haben auf, petere, angreifen.* — Caus. *वनयति und वानयति. Vom Simplex nicht zu belegen. — Intens. (वावनस् und वावन्धि) *gern haben, lieben.* Vgl. वनीवन्. — Mit अपि in अपिवान्यवत्सा. — Mit अभि *erwünschen, erstreben.* Vgl. अभिवान्यवत्सा und अभिवान्या. — Mit आ 1) *begehren, wünschen, erflehen.* — 2) *durch Bitten herbeirufen.* — 3) *verschaffen.* — Mit नि in 2. निवात und निवान्य. — Mit प्र 1) *gewinnen, siegen.* — 2) *haben.* — Mit सम् Caus. (संवानयति) *geneigt machen, an Jmd gewöhnen.*

2. वन् (nur Gen. und Loc. Pl.) 1) *Holz.* — 2) *Holzgefäss, Kufe.*

वन 1) n. (adj. Comp. f. आ) *a) Baum.* — *b) Wald, Dickicht* (von Pflanzen aller Art). Einmal m. — *c) Ferne, Fremde.* — *d) Menge.* — *e) Holz.* — *f) Kufe des* Soma. — *g) Wolke.* — *h)* vielleicht *Kufe des Wagens.* — *i) Wasser.* — *k) *Quelle.* — *l) Aufenthaltsort* Nalod. — *m) Cyperus rotundus.* — *n)* *= रश्मि. — 2) m. N. pr. *a)* eines Sohnes des Uçînara. — *b)* eines der zehn auf Schüler Çaṁkarâkârja's zurückgeführten Bettelorden, dessen Mitglieder ihrem Namen das Wort वन anfügen. — 3) f. वना *das Reibholz* (personificirt). — 4) f. वनी *Wald, Dickicht* Prasannar. 154,17. 156,18. Paṅkad. Ind. St. 15,265.

2. वन n. vielleicht *Verlangen, Sehnsucht.*

3. *वन Indecl.

वनक्षत्त Adj. verlesen für वनक्षत्त.

वनक m. N. pr. eines der 7 Ṛshi in 4ten Manvantara VP.^{2} 3,8. v. l. वमक u. s. w.

*वनकचु m. *Arum Colocasia.*

*वनकणा f. *wilder Pfeffer.*

*वनकणडूल m. *ein best. Knollengewächs* Râgân. 77,65.

*वनकदली f. *wilder Pisang* Râgân. 11,40.

*वनकन्द m. Bez. *zweier Knollengewächse,* = धरणीकन्द (Râgân. 7,9) und वनसूरण (ebend. 7,65).

वनकपि m. *ein wilder Affe* 238,19.

वनकपीवत् m. N. pr. eines Sohnes des Pulaha.

वनकरिन् m. *ein wilder Elephant* Kâd. 17,1. 20,12.

वनकाम Adj. *den Wald liebend, gern im Walde weilend.*

वनकार्पासि (metrisch) und *°सी f. *die wilde Baumwollenstaude. Hibiscus vitifolius* Mat. med. 322.

वनकाष्ठिका f. *ein im Walde liegendes dürres Reis* Pañcat. 194,12. 19. 195,6.

*वनकुक्कुट m. *ein wilder Hahn.*

वनकुञ्जर m. *ein wilder Elephant.*

वनकुसुम n. *eine im Walde wachsende Blume* Spr. 3924.

वनकोकिलक n. *ein best. Metrum.*

*वनकोलि f. *wilder Judendorn.*

*वनकौशाम्बी f. N. pr. einer Stadt.

वनक्रन्द् Adj. etwa *in der Kufe brausend.*

वनखण्ड n. *Baumgruppe, Wäldchen.*

वनग m. *Waldbesucher* MBh. 3,1934. v. l. वनप.

वनगज m. *ein wilder Elephant.* °मद् m. Megh. 20.

*वनगव m. *Bos Gavaeus.*

वनगहन n. *Dickicht.*

*वनगुप्त m. *Späher.*

वनगुल्म n. *Waldstrauch, ein wilder Strauch* 133,14.

*वनगो m. *Bos Gavaeus* Râgân. 19,28.

वनगोचर Adj. (f. आ) 1) *im Walde wohnend;* m. *Waldbewohner* (von Menschen und Thieren). — 2) *im Wasser lebend.*

वनग्रामक m. *Walddörfchen, ein armseliges Walddorf* Harshak. (1936) 479,8.

वनङ्करण n. *ein best. Körpertheil.*

*वनचन्दन n. 1) *Agallochum.* — 2) *Pinus Deodora.*

*वनचन्द्रिका f. *Jasminum Sambac* Râgân. 10,82.

*वनचम्पक m. *wilder Kampaka* Râgân. 10,63.

वनचर Adj. (f. ई) *im Walde umherschweifend, — wohnend;* m. *Waldbewohner* (von Menschen und Thieren).

वनचर्य n. (Sâṅkh. Up. 2,3) und °चर्या f. *das Umherschweifen —, der Aufenthalt im Walde.*

वनचारिन् Adj. Subst. = वनचर.

*वनच्छाग m. 1) *die wilde Ziege.* — 2) *Eber.*

वनच्छिद् Adj. *der sich mit dem Fällen der Bäume im Walde abgiebt, Holzhauer.*

वनज 1) Adj. *im Walde geboren, silvaticus* (Çiç. 16,10); m. *Wäldner.* — 2) *m. *a) Elephant.* — *b) Cyperus rotundus, der wilde Citronenbaum* (Râgân. 11,54), *ein best. Knollengewächs* (वनप्रूण Râgân. 7,65) und *Koriander* (Bhâvapr. 1,169). — 3) *f. आ *Phaseolus trilobus* (Râgân. 3,22), *die wilde Baumwollenstaude* (Râgân. 4,194), *wilder Ingwer, Physalis flexuosa, eine Art Curcuma, Anethum Panmori* und *eine best. Schlingpflanze.* — 4) n. *eine blaue Lotusblüthe.*

वनजपत्राक्ष Adj. (f. ई) *lotusäugig* MBh. 1,171,43.

वनजात Adj. (f. ई) dass. Prasannar. 88,3.

वनजात Adj. *im Walde gewachsen, — wachsend, wild* 145,5.

*वनजीर m. *wilder Kümmel* Râgân. 6,67.

वनजीविका f. *ein im Walde* (durch Einsammeln von Blättern u. s. w.) *gewonnener Lebensunterhalt.*

वनतिक्त 1) *m. *Terminalia Chebula.* — 2) f. आ *eine best. Pflanze.* Nach den Lexicographen *Symplocos racemosa* und = श्वेतवृक्ष.

*वनतिक्तिका f. *Clypea hernandifolia.*

वनन्दृ m. Pl. etwa *Verlangen, Sehnsucht.*

*वनद् m. *Wolke.*

*वनदमन m. *eine wilde Artemisia.*

वनदारक m. Pl. N. pr. eines Volkes.

वनदाह m. *Waldbrand.*

*वनदीप m. *wilder Kampaka.*

वनदीयभृ m. N. pr. eines Scholiasten.

वनदुर्ग Adj. *wegen des Waldes schwer zugänglich;* n. *ein solcher Ort* MBh. 4,5,2. 12,86,5. R. 2,82,14.

वनदुर्गोपनिषद् f. Titel einer Upanishad.

वनदेवता f. *eine Waldgöttin, Dryade.*

वनद्रुम m. *Waldbaum, ein im Walde stehender Baum.*

वनद्विप m. *ein wilder Elephant.*

वनधान्य n. Pl. *Körner von wildwachsendem Getraide* Hem. Par. 1,125.

वनधारा f. *Baumgang, Allee.*

वनन्धिति f. etwa *Holzschicht.*

*वनधेनु f. *die Kuh des Bos Gavaeus* Râgân. 19,28.

वनन 1) *n. *Verlangen.* — 2) f. वनना etwa *Wunsch.*

वननित्य m. N. pr. eines Sohnes des Raudrâçva.

वननीय Adj. *begehrenswerth.*

वनन्वृ 1) वनन्वति *im Besitz —, vorhanden sein, suppetere.* — 2) वनन्वत् *a)* etwa *innehabend, besitzend, festhaltend.* — *b) im Besitz befindlich, zu eigen gehörig.*

वनप m. *Waldhüter* MBh. 9,24,63.

वनपन्नग m. *eine im Walde lebende Schlange.*

वनपर्वन् n. Titel des 3ten Buches im MBh.

*वनपल्लव m. *Hyperanthera Moringa.*

*वनपांसुल m. *Jäger.*

वनपार्श्व m. *Waldgegend, Wald.*

वनपाल m. 1) *Waldhüter.* °पालाधिप m. *Oberförster.* — 2) N. pr. verschiedener Männer.

वनपालक m. *Waldhüter* Dhûrtan. Ind. St. 15,367.

*वनपिप्पली f. *wilder Pfeffer* Râgân. 6,20.

*वनपुष्प n. *Wald —, Feldblume.*

वनपुष्पमय Adj. *aus Waldblumen gemacht, — bestehend.*

*वनपुष्पा f. *Anethum Sowa* Râgân. 4,12.

*वनपूरक m. *der wilde Citronenbaum* Râgân. 11,154.

वनपूर्व m. N. pr. eines Dorfes.

वनप्रत्त् Adj. v. l. des SV. für वनक्रत्त्. = वने त्तीयते Comm.

वनप्रवेश m. *das Betreten des Waldes,* insbes. *der feierliche Gang in den Wald um Holz für ein Götterbild zu schneiden.*

वनप्रस्थ 1) *ein hoch gelegener Wald.* — 2) N. pr. einer Oertlichkeit.

*वनप्रिय 1) m. *a) der indische Kuckuck.* — *b) eine Hirschart* Râgân. 19,45. — 2) n. *Zimmetbaum* Râgân. 6,173.

वनफल n. *Waldfrucht* Hem. Par. 1,125.

*वनबर्बर m. *Ocimum sanctum* Râgân. 10,162.

*वनबर्बरिका f. *Ocimum pilosum* Râgân. 10,164.

वनबर्हिण m. *ein wilder Pfau.* Nom. abstr. °त्व n.

वनबाह्लक m. Pl. N. pr. eines Volkes. °वाह्लक gedr.

वनबिडाल m. *wilde Katze* Kauṭukas.

*वणबीज m., *°क m. und *°पूरक m. *der wilde Citronenbaum* Râgân. 11,154.

*वनभद्रिका f. *Sida cordifolia.*

*वनभुक्त् m. *eine best. auf dem Himavant wachsende Knolle.*

वनभू f. und °भूमि f. (Spr. 7368. Pañkad.) *Waldgegend.*

*वनभूषणी f. *das Weibchen des indischen Kukkucks* Râgân. 19,112.

वनभोजनपुण्याहवाचनप्रयोग m., °भोजनप्रयोग m. und °भोजनविधि m. Titel Burnell, T.

*वनमक्षिका f. *Bremse.*

*वनमल्लिका f. *Jasminum Sambac* Mat. med. 322.

*वनमल्ली f. *wilder Jasmin.*

वनमातङ्ग m. *ein wilder Elephant* Daçak. 23,18.

वनमानुषिका f. *Waldweibchen* Kâd. 2,86,20.

वनमानुषी f. *Waldweib* Harshak. 185,8.

वनमाल Adj. *mit einem Kranze von Waldblumen geschmückt* (Vishṇu-Kṛshṇa).

वनमाला f. 1) *ein Kranz von Waldblumen* (*Feldblumen*), insbes. *der von Kṛshṇa getragene.* — 2) *ein best. Metrum.* — 3) Titel eines Werkes. — 4) N. pr. verschiedener Frauen Hem. Par. 1,420.

वनमालाधर (wohl n.) *ein best. Metrum.*

वनमालामिश्र m. N. pr. eines Autors. °मिश्रीय n. Titel seines Werkes Opp. Cat. 1.

वनमालिका f. 1) = वनमाला 1). — 2) *Yamswurzel. — 3) *ein best. Metrum.* — 4) N. pr. *a)* eines Wesens im Gefolge der Rádhá. — *b)* eines

Flusses.

वनमालिन् 1) Adj. *mit einem Kranze von Waldblumen geschmückt*, insbes. als Beiw. und Bein. Vishṇu-Kṛshṇa's Hemâdri 2,*a*,111,2. — 2) m. *a*) *ein best. Tact* S. S. S. 209. — *b*) N. pr. eines Dichters. — 3) *f. ॰नी *a*) *Dioscorea.* — *b*) ein Name der Stadt Dvârakâ.

वनमालीशा Adj. f. *den mit Waldblumen Geschmückten* (Kṛshṇa) *zum Herrn* (Gatten) *habend*, Beiw. der Râdhâ.

वनमुच् 1) Adj. *Wasser spendend.* — 2) *m. *Wolke.*

वनमुद्ग 1) m. *a*) *Phaseolus trilobus.* — *b*) **Phaseolus aconitifolius* Râǵan. 16,54. — 2) *f. आ *Phaseolus trilobus* Râǵan. 3,23.

*वनमूत m. *Wolke.*

*वनमूर्धजा f. *Gallapfel* Râǵan. 6,157.

वनमूलफल n. *Wurzeln und Früchte des Waldes.*

वनमृग m. *eine im Walde lebende Gazelle* Hem. Par. 1,123.

*वनमेथिका f. *Melilotus parviflora* Madanav. 36, 373. Mat. med. 322.

*वनमोचा f. *wilder Pisang* Râǵan. 11,40.

*वनयमानी f. *Cnidium diffusum* Mat. med. 172. 322.

वनयितर् Nom. ag. ॰तृतम Superl. als Erklärung von वनीयस्.

*वनर् m. = वानर् *Affe.*

वनरत्निका f. ein Frauenname Vṛshabh. 258,*a*, 17. fgg.

*वनरम्भा f. *eine Art Musa* Râǵan. 11,42.

*वनराज m. *Löwe.*

वनराजि und ॰राजी f. 1) *Baumreihe, ein sich lang hinstreckender Wald.* — 2) ॰राजी N. pr. einer Sclavin Vasudeva's.

वनराज्य n. N. pr. eines *Reiches.*

वनराष्ट्र und ॰क m. Pl. N. pr. eines Volkes.

वनर्गु 1) Adj. *im Holze —, im Walde —, in der Wildniss sich umhertreibend;* m. *ein Wilder.* — 2) *m. *Räuber.*

*वनर्त्र m. *eine best. Pflanze.*

वनर्द्धि f. *ein Schmuck des Waldes.*

वनर्षद् Adj. *auf Bäumen —, im Holze sitzend, — nistend* RV. 10,132,7. Maitr. S. 2,10,1 (132,3).

*वनलक्ष्मी f. *Musa sapientum* Râǵan. 11,37.

वनलता f. *eine im Walde lebende Schlingpflanze* Çiç. 16.

वनलेखा f. = वनराजि 1).

वनवर्तिका f. *eine Art Wachtel.*

*वनवल्लरी f. *eine best. Grasart* Râǵan. 8,130.

वनवह्नि m. *Waldbrand.*

वनवात m. *Waldwind.*

1. वनवास m. 1) *das Wohnen —, der Aufenthalt im Walde.* — 2) N. pr. eines Landes.

2. वनवास Adj. *im Walde wohnend;* m. *Waldbewohner.*

वनवासक m. Pl. N. pr. eines Volkes. v. l. ॰वासिक.

*वनवासन m. *Zibethkatze.*

वनवासिक m. Pl. N. pr. eines Volkes MBh. 6,9,58. v. l. ॰वासक.

वनवासिन् 1) Adj. *im Walde wohnend;* m. *Waldbewohner.* — 2) m. *a*) *Bez. verschiedener Pflanzen und Wurzeln* Râǵan. 5,15. 7,78. 106. 11,212. — *b*) **Krähe* Râǵan. 19,90. — *c*) N. pr. eines Landes im Dekkhan. ॰सिमण्डल n. Ind. Antiq. 6,93. 7,302. Hierher oder zu वनवास्य 6,73. 76. 86. 7,163.

वनवासी f. N. pr. der Hauptstadt von Vanavâsimaṇḍala Ind. Antiq. 8,242.

वनवास्य (wohl n.) N. pr. eines Landes Hariv. 2,39,61. Vgl. u. वनवासिन् 2) *c*).

वनविरोधिन् m. *der zwölfte Monat.*

*वनविलासिनी f. *Andropogon aciculatus* Râǵan. 3,120.

वनवृत्ति f. *ein im Walde gewonnener Lebensunterhalt* Hem. Par. 1,140.

*वनवृत्ताकी f. *die Eierpflanze* Râǵan. 4,24.

*वनव्रीहि m. *wilder Reis.*

वनशिखण्डिन् m. *ein wilder Pfau* Ind. St. 14,380.

*वनशूकरी f. *Mucuna pruritus* Râǵan. 3,40.

*वनशूरण m. *ein best. Knollengewächs* Râǵan. 7,65.

*वनशृङ्गाट und *॰क m. *Tribulus lanuginosus* Râǵan. 4,42. Bhâvapr. 1,199.

*वनशोभन n. *Lotusblüthe.*

वनश्वन् m. 1) *Schakal* Çiç. 15,34. — 2) **Tiger.* — 3) **Zibethkatze.*

वनषण्ड *Baumgruppe, Wald.*

वँनस् n. etwa *Verlangen, Anhänglichkeit* oder *Lieblichkeit.*

*वनस Adj. von 1. वन.

*वनसंकट m. *Linsen.*

वनसद् Adj. *im Holze —, im Walde sitzend* Pâr. Gṛhj. 3,15,12.

वनसंनिवासिन् m. *Waldbewohner* Kir. 1,26.

*वनसमूह m. *ein dichter Wald.*

वनसंप्रवेश m. = वनप्रवेश.

*वनसरोजिनी f. *die wilde Baumwollenstaude.*

*वनसाह्वया f. *eine best. Schlingpflanze.*

वनसिन्धुर m. *ein wilder Elephant* Hem. Par. 2,196.

वनस्तम्ब m. N. pr. eines Sohnes des Gada.

वनस्थ 1) *im Walde sich aufhaltend;* m. *Waldbewohner* zu Spr. 3421. गज m. *ein wilder Elephant.* — 2) *m. *Gazelle.* — 3) *f. आ *a*) *der kleine Pippala-Baum* Râǵan. 11,123. — *b*) *eine best. Schlingpflanze*, = अत्यम्लपर्णी Râǵan. 3,118.

वनस्थली f. *Waldgegend, Wald.*

*वनस्थान (?) n. N. pr. eines Reiches.

वँनस्पति 1) m. *a*) *Waldbaum, Baum.* Im System *ein Baum, welcher Früchte trägt ohne in die Augen fallende Blüthen, ein grosser Waldbaum* (z. B. die Feigenbäume). — *b*) *Stamm, Balken, Pfahl, Holz.* — *c*) *die Soma-Pflanze, der König der Pflanzen.* — *d*) **der indische Feigenbaum* Râǵan. 11,119. — *e*) **Bignonia suaveolens.* — *f*) *der Opferpfosten.* — *g*) *ein Opfer an dem Opferpfosten.* — *h*) Du. *Keule und Mörser.* — *i*) *Todtenbaum, Baum, so v. a. Sarg* AV. 18,3,70. — *k*) Bez. *bestimmter Theile des hölzernen Wagens.* — *l*) *eine hölzerne Trommel.* — *m*) *ein hölzernes Amulet.* — *n*) *ein Block, in welchen ein Gefangener gezwängt wird.* — *o*) Bein. Vishṇu's Vishṇus. 98,21. — *p*) N. pr. eines Sohnes des Ghṛtapṛshṭha; n. Name des von ihm beherrschten Varsha. — 2) f. N. pr. einer Gandharva-Jungfrau Kâraṇḍ. 4,17. — 3) n. s. u. 1) *p*).

*वनस्पतिकाय m. *die Pflanzenwelt.*

वनस्पतियाग m. *ein best. Opfer* Vaitân.

वनस्पतिवत् Adj. in ओषधि॰ Nachtr. 6.

वनस्पतिसव m. *eine best. Opferhandlung* Vaitân.

वनस्पतिस्तव m. *ein best.* Ekâha.

वनस्पतिस्तोम m. *eine best. Spende* Âpast. Çr. 20,11.

वनस्या f. in सञ्जातवनस्या.

वनस्यु Adj. in गिर्वणास्यु.

वनस्रज् f. *ein Kranz aus Waldblumen.*

वनस्रि m. wohl *Löwe.*

*वनस्रिद्रा f. *wilde Gelbwurz* Râǵan. 7,43.

*वनस्रास m. 1) *Saccharum spontaneum.* — 2) *eine Jasminart* Râǵan. 10,114.

*वनस्रासक m. *Saccharum spontaneum.*

वनस्रुताशन m. *Waldbrand.*

*वनाखु m. *Hase.*

*वनाखुक m. *Phaseolus Mungo.*

वनाग्नि m. *Waldbrand.*

*वनाज m. *die wilde Ziege.*

वनाटन n. *das Umherstreifen im Walde.* Auch Pl.

*वनाटु m. *eine blaue Fliegenart.*

वनाधिवासिन् Adj. *im Walde wohnend* Kir. 1,7.

1. वनान्त m. *Waldgegend, Wald.*

2. वनान्त Adj. *durch einen Wald begrenzt.*

वनान्तभू f. *Waldgegend.*

वनान्तर n. *das Innere eines Waldes.* °रे *im Walde,* °रात् *aus dem Walde,* °रम् *in einen Wald,* चूतवनान्तरेषु *in Mango-Wäldern* Spr. 7843. वनान्तराणि *Wälder* Vikramâṅkaç. 16,32. °चर und °चारिन् (Spr. 7817) Adj. *im Walde umherstreichend.*

वनान्तस्थली f. *Waldgegend.*

वनाप्रग (metrisch st. °ग्रा, *Fluss.*

वनाब्जिनी f. *eine im Walde wachsende Lotuspflanze* Kathâs. 102,103.

*वनामल m. *Carissa Carandas.*

वनाम्बिका f. N. pr. der Schutzgottheit im Geschlecht Daksha's.

*वनाम्र m. *Mangifera sylvatica* Râǵan. 11,14.

वनायु m. N. pr. 1) Pl. eines Volkes MBh. 6,9, 56. *Sg. des von ihm bewohnten Gebietes. °जा (Harshaç. 43,20) und °देश्या कृपा: *Pferde aus dieser Gegend.* — 2) eines Sohnes der Purûravas. — 3) eines Dânava.

वनायुस् m. = वनायु 2) VP.² 4,13.

*वनारिष्टा f. *wilde Gelbwurz.*

*वनार्चक m. *Kranzwinder.*

*वनार्द्रक 1) n. *die Knolle des wilden Ingwers.* — 2) f. आ *wilder Ingwer* Râǵan. 7,18. Mat. med. 255.

*वनालक्त n. *Röthel, rubrica.*

वनालय m. *ein Wald als Behausung.* °जीविन् Adj. *in Wäldern hausend.*

*वनालिका f. *Heliotropium indicum.*

वनाली f. = वनराजि 1) Prab. 101,17.

वनाश्रम m. *das dritte Lebensstadium eines Brahmanen u. s. w., der Aufenthalt im Walde.* °निवासिन् = वनाश्रमिन् Hariv. 1,45,36.

वनाश्रमिन् m. *Anachoret, ein Brahmane u. s. w. im dritten Lebenstadium.*

वनाश्रय 1) Adj. *im Walde lebend;* m. *Waldbewohner.* — 2) *m. *Rabe.*

*वनाहिर m. *Eber.*

वनि 1) f. *das Heischen, Verlangen, Wunsch.* यैं एनां वनिनागंस्ति *welche um sie bittend kommen.* — 2) *Nom. ag. am Ende eines Comp. — 3) *m. *Feuer.*

वनिक n. (metrisch) und वनिका f. *Wäldchen.* Nur in der Verbindung अशोक°.

वनिकाग्राम m. N. pr. eines Dorfes.

वनित 1) *Adj. *geliebt, erwünscht, verlangt.* — 2) f. आ *a) Geliebte, Gattin; Mädchen, Frauenzimmer* überh. Auch *Thierweibchen.* — *b) ein best. Metrum.*

वनितर् Nom. ag. mit Acc. *Inhaber, Besitzer.*

वनिताद्विष् m. *Weiberfeind.*

वनितामुख m. Pl. N. pr. eines Volkes.

वनिताराज्य n. *das Reich der Amazonen* J. R. A. S. 1871, S. 236. Vgl. स्त्रीराज्य.

वनितास n. N. pr. eines Geschlechts.

1. वनिन् Adj. 1) *heischend, verlangend.* — 2) *mittheilend, spendend.*

2. वनिन् m. 1) *Baum.* — 2) *die Soma-Pflanze.* — 3) vielleicht *Wolke.* — 4) *Anachoret, ein Brahmane u. s. w. im dritten Lebensstadium.*

वनिन n. *Baum oder Wald.*

*वनिल Adj. von 1. वन.

वनिष्ठ Adj. 1) *am Meisten ausrichtend, — erlangend.* — 2) *am Meisten mittheilend.*

वनिष्ठु m. *Mastdarm oder ein in der Nähe des Netzes liegender Körpertheil.*

वनिष्ठुसव m. *ein best.* Ekâha Çâṅkh. Çr. 14, 73,3.

*वनिष्णु m. = अपान.

*वनीक und वनीपक (Ind. St. 15,357 mit der v. l. वनीयक) m. = वनीयक.

*वनीय्, °यति *betteln.*

वनीयस् Adj. 1) *mehr erlangend.* — 2) *am meisten mittheilend —, gebend.*

वनीयक m. *Bettler, Bittsteller* R. ed. Bomb. 6,111,22. Dhûrtan. 66. Ind. St. 15,357. °त्व n. Çiç. 14,48.

वनीवन् Adj. *heischend.*

वनीवाहन n. *das Hinundhertragen, — führen* Vaitân.

वनु m. 1) *Nachsteller.* — 2) vielleicht *Anhänger, Ergebener.*

वनुष् (nur वनुषत्त) *erlangen* RV. 10,128,3. Vgl. तनूष्.

वनुष्य् 1) वनुष्यति *das Absehen haben auf, nachstellen, angreifen.* — 2) Med. *verlangen, erlangen.*

वनुस् Adj. 1) *verlangend, eifrig; anhänglich, liebend.* — 2) *eifrig in feindlichem Sinne, Angreifer, Nachsteller, kampfbereit.*

*वनेकिंशुक m. Pl. *Butea frondosa im Walde,* bildlich von *Dingen, die zu treffen man nicht erwartete.*

*वनेतुका f. *Pongamia glabra.*

वनेचर Adj. (f. ई) *im Walde umherstreifend, — wohnend;* m. *Waldbewohner* (von Menschen und Thieren).

वनेजा m. *Baum.*

*वनेज्य m. *eine hochgeschätzte Mango-Art* Râǵan. 11,19.

*वनेबिल्वक m. Pl. *Aegle Marmelos im Walde,* bildlich von *Dingen, die zu treffen man nicht erwartete.*

वनेयु m. N. pr. eines Sohnes des Raudrâçva.

वनेराज् Adj. *im oder am Holze prangend.*

वनेषक् (stark °षाक्) Adj. etwa *im Holze schaltend.*

*वनेसर्ज m. *Terminalia tomentosa.*

वनैकदेश m. *eine Stelle im Walde* 142,12.

वनोद्देश m. *Waldgegend, eine Stelle im Walde.*

वनोद्भव 1) Adj. *im Walde entstanden, — befindlich, wild wachsend.* मार्ग m. *Waldweg.* — 2) *f. आ *a) die wilde Baumwollenstaude* Râǵan. 4,194. — *b) Phaseolus trilobus* Râǵan. 3,23. — *c) die wilde Citrone* Râǵan. 11,154.

वनोपप्लव m. *Waldbrand.*

वनोपल m. *geformter und getrockneter Kuhdung* Bhâvapr. 2,88. fgg.

वनोपेत Adj. *der sich in den Wald zurückgezogen hat* 219,3.

वनोर्वी f. *Waldgegend.*

वनौक m. *Waldbewohner.*

वनौकस् 1) Adj. *im Walde wohnend;* m. *Waldbewohner, Anachoret, ein im Walde lebendes Thier.* स्थाणु° Çiva's *Wald bewohnend.* — 2) m. *a) Eber.* — *b) *Affe.*

वनौघ m. 1) *Wassermenge* Çiç. 6,73. — 2) N. pr. einer Oertlichkeit.

वनौषधि f. *ein wild wachsendes Kraut.*

वन्तर् Nom. ag. mit Gen. *Inhaber, Besitzer.*

वन्तव (!) m. N. pr. eines Mannes.

*वन्ति f. Nom. act. von 1. वन्.

वन्द्, वन्दते (ausnahmsweise, meist metrisch auch Act.) 1) *loben, rühmen, preisen.* — 2) *Ehre erweisen, ehrfurchtsvoll begrüssen, Jmd* oder *Etwas seine Ehrfurcht erweisen;* mit Acc. — 3) dem Lehrer (Dat.) den Lohn (Acc.) *ehrfurchtsvoll reichen.* — Caus. वन्दयति *Jmd Ehre erweisen, ehrfurchtsvoll begrüssen.* — Mit अनु *Jmd Ehre erweisen.* — Mit अभि *Jmd Ehre erweisen, ehrfurchtsvoll begrüssen, Jmd* oder *Etwas seine Ehrfurcht bezeugen;* mit Acc. — Mit परि *loben, rühmen, preisen.* — Mit प्र *laut rühmen* oder *zu rühmen anfangen.* — Mit प्रति *vor Etwas* (Acc.) *seine Ehrfurcht bezeugen.* — Mit सम् *Jmd ehrfurchtsvoll begrüssen.*

वन्द Adj. *preisend* in देववन्द.

वन्दा s. bes.

*वन्दक 1) m. f. (आ) *Schmarotzerpflanze.* — 2) m. *ein buddhistischer Bettler* Gal.

*वन्दथ m. = स्तोतर् und स्तुत्य.

वन्दे॑द्वार Adj. fehlerhafte Lesart des SV. statt वन्दे दारु॑म्.

वन्दे॑द्वीर Adj. fehlerhafte Lesart des SV. st. मन्दे॑द्वीर.

वन्दे॑ध्यै Dat. Infin. zu वन्दृ RV. 1,27,1. 61,5.

1. वन्दन 1) m. N. pr. eines Schützlings der Açvin. — 2) *f. वन्दना *Lob, Preis.* — 3) *f. वन्दनी = नति, जीवातु, वटी (oder कटी), माचलकर्मन् (oder याचनकर्मन्) und गोरोचना. — 4) n. *a) Lob, Preis, Ruhm, gefällige Rede. — b) Ehrenbezeugung, ehrfurchtsvolle Begrüssung. — c)* = वदन.

2. वन्दन 1) n. *a) Schmarotzergewächs, Flechten* und desgl. Buâvapr. 1,219. — *b) eine Krankheit, die sich auf die Glieder setzt, Ausschlag, Flechten.* Personificirt als Dämon. — 2) f. वन्दना *ein auf dem Körper mit Asche u. s. w. aufgetragenes Zeichen.*

वन्दनक n. *ehrfurchtsvolle Begrüssung* Çilâñka 1,95.

*वन्दनमाला f. *ein zur feierlichen Begrüssung eines Ankommenden über dem Eingang eines Hauses angebrachtes Laubgehänge.*

वन्दनमालिका f. dass. Am Ende eines adj. Comp. f. ebenso.

वन्दनश्रुत् Adj. *auf Lob —, auf Preis hörend* RV.

वन्दनीय 1) Adj. *dem Ehrfurcht zu bezeugen ist, ehrfurchtsvoll zu begrüssen* Vâgrakkh. 34,11. — 2) *m. *eine gelb blühende Verbesina.* — 3) *f. आ *Gallenstein des Rindes.*

वन्दनेस्थ Adj. *auf eine ehrfurchtsvolle (freundliche) Begrüssung sich einlassend* RV. 1,173,9.

*वन्दा f. 1) *Schmarotzerpflanze.* — 2) *Bettlerin.* — 3) = वन्दी *ein Gefangener.*

वन्दाक m., *°का f. und °की f. *Vanda Roxburghii* Râgân. 5,66. Madanav. 28,289. Buâvapr. 1,219.

वन्दारु 1) Adj. *a) lobend, rühmend, preisend. — b) der Ehrfurcht zu bezeugen pflegt, ehrfurchtsvoll, — gegen* (im Comp. vorangehend) Mahâvirak. 125,5. — 2) m. N. pr. eines Mannes. — 3) n. *Lob, Preis.*

वन्दितृ und वन्दितर् Nom. ag. *laudator.*

वन्दितव्य Adj. 1) *zu loben.* — 2) *dem Ehrfurcht zu bezeugen ist, ehrfurchtsvoll zu begrüssen.*

°वन्दिन् Adj. *Ehrfurcht bezeugend.* Vgl. बन्दिन्.

वन्दिनीका oder वन्दिनीया f. ein Name der Dâkshâjaṇî.

*वन्दीक (!) m. Bein. Indra's.

वन्द्य, वन्दिय 1) Adj. *a) zu loben, lobenswerth, preisenswerth. — b) ehrfurchtsvoll zu begrüssen, zu verehren, dem Hochachtung gebührt* (von Göttern und Menschen). — *c) zu berücksichtigen, zu beachten.* — 2) m. N. pr. eines Mannes. — 3) f. वन्द्या *a) Schmarotzerpflanze. — b) *Gallenstein des Rindes.* — *c)* N. pr. einer Jakshi.

वन्द्यता f. Nom. abstr. zu वन्द्य 1) *b).*

*वन्द्र 1) Adj. *ehrend.* — 2) n. *Menge* Deçîn. 7, 32. Hem. Pr. Gr. 1,53. 2,79; vgl. Anm. zu 1,53 (Thl. 2, S. 20).

*वन्धा Indecl.

वन्धुर m. = बन्धुर. Vgl. बन्धुर.

वन्धुर n. *Sitz des Wagenlenkers* oder *die Stelle am Ende der Gabeldeichsel; Wagensitz* überh., *Wagengehäuse.* Vgl. 1. बन्धुर und 2. बन्धुर.

वन्धुरायु Adj. *mit einem Wagensitz versehen.*

वन्धुरेष्ठा Adj. *auf dem Wagenstuhl sitzend.*

वन्ध्य 1) Adj. (f. आ) *a) f. unfruchtbar* (von Weibern, weiblichen Thieren und Pflanzen), *nicht menstruirend; f. ein unfruchtbares Weib* Spr. 7710. — *b) fruchtlos, unnütz, vergeblich* Mudrâr. 132, 7 (197,7). — *c)* mit Instr. oder am Ende eines Comp. *ermangelnd, bar* Ind. St. 14,389. — 2) *f. आ *ein best. Parfum.* — Vgl. बन्ध्य.

वन्ध्यता f. 1) *Fruchtlosigkeit, Nutzlosigkeit.* — 2) *Ermangelung, Mangel —, Armuth an* (Loc. oder im Comp. vorangehend).

वन्ध्यत्व n. *Fruchtlosigkeit, Nutzlosigkeit.*

वन्ध्यपर्वत m. N. pr. einer Oertlichkeit.

वन्ध्यफल Adj. *nutzlos, vergeblich.* Nom. abstr. °ता f.

*वन्ध्यार्कोटकी f. *eine best. Arzneipflanze, die unfruchtbaren Frauen gegeben wird.*

वन्ध्यातनय m. *der Sohn einer Unfruchtbaren* als Bez. *eines Undinges.*

वन्ध्याल n. *die Unfruchtbarkeit eines Weibes* Hemâdri 1,441,23.

वन्ध्याडुहितृ f. *die Tochter einer Unfruchtbaren* als Bez. *eines Undinges.*

वन्ध्यापुत्र m. = वन्ध्यातनय.

वन्ध्याय्, °यते *unnütz werden.*

वन्ध्यासुत m. = वन्ध्यातनय Spr. 7787.

वन्ध्यासूनु m. desgl.

वन्ना f. N. pr. eines Frauenzimmers.

1. वन्य in अग्नीतपुनर्वपण und चतुर्वन्य.

2. वन्य, वनिय (AV. 6,20,3) 1) Adj. (f. आ) *a) im Walde lebend, — wachsend* u. s. w., *silvestris.* — *b)* etwa so v. a. *grünlich.* — *c) hölzern.* — *d) im* oder *am Holz befindlich.* — 2) m. *a) ein im Walde lebendes —, ein wildes Thier.* — *b) eine wild wachsende Pflanze.* — *c) *ein best. Knollengewächs,* = वनप्रूरण Râgân. 7,65. — *d) *Yamswurzel* Râgân. 7,86. — *e) *Arundo bengalensis* Râgân. 8,106. — *f) *ein buddh. Noviz* Gal. — 3) f. वन्या *a) *ein grosser Wald.* — *b) ein Ueberfluss an Wasser, Regenfülle, grosse Nässe.* — *c) *Physalis flexuosa.* — *d) *eine Art Curcuma.* — *e) *Abrus precatorius* Râgân. 3,102. — *f) *eine Gurkenart* Râgân. 3,93. — *g) *eine Cyperus-Art* Râgân. 6,141. — *h) *Dill* Râgân. 4,15. — *i) *Phaseolus trilobus* Râgân. 3,28. — 4) n. *a) im Walde Gewachsenes: Früchte und Wurzeln im Walde wachsender Pflanzen.* — *b) *eine Sandelart* Râgân. 12,14. — *c) *Zimmt* Râgân. 6,172.

*वन्यद्रुमन m. *eine Artemisia* Râgân. 10,150.

वन्यवृत्ति Adj. *von Producten des Waldes lebend* Ragh. 1,88.

*वन्यान्नभोजन m. *Anachoret, ein Brahmane im dritten Lebensstadium* Gal.

वन्याशन Adj. = वन्यवृत्ति.

वन्याश्रम m. Hariv. 2538 fehlerhaft für वनाश्रम.

वन्येतर Adj. *nicht wild, zahm.* निवासा: *Wohnungen, die von denen im Walde verschieden sind.*

वन्येभ m. *ein wilder Elephant* Çiç. 12,28.

*वन्योपाद्की f. *eine best. Schlingpflanze.*

*वन्र Adj. = विभागिन्.

1. वप्, वपति, °ते 1) Haare oder Bart *scheeren;* Med. *sich scheeren.* उप्त *geschoren.* — 2) *abscheeren, so v. a. abgrasen.* — Caus. वापयति, °ते *scheeren lassen, scheeren;* Med. *sich scheeren lassen.* *वापित *geschoren.* — Mit परि *rings scheeren.* — *Caus. °वापित *geschoren.* — Mit प्र *abscheeren* Mân. Grhj. 1,21. — Mit अनुप्र Med. *der Reihe nach sich (sibi) abscheeren, — abscheeren lassen* Tândja-Br. 4,9,22. — Mit वि *scheeren* in 1. व्युप्त-केश und अव्युप्तवह् (Nachtr. 5).

2. वप्, वपति (metrisch auch Med.) 1) *hinstreuen, hinwerfen* (insbes. Samen), *säen, hinstrecken.* उप्त *hingeworfen, liegend; zerstreut, gesäet, gepflanzt; gespendet.* उपित *gesäet.* — 2) *bestreuen, besäen.* उप्त *bestreut, besäet, bedeckt, übergossen, — mit* (Instr. oder im Comp. vorangehend). — 3) *aufschütten, so v. a. aufdämmen.* — Caus. वापयति *säen, stecken, pflanzen.* वापित *gesäet.* — Mit अधि Med. 1) *aufschütten, aufstreuen.* — 2) *an sich auftragen, — anbringen, sich (sibi) anlegen.* — Mit अनु 1) *bestreuen.* — 2) Med. *zerstieben machen.* — 3) Pass. *versinken in* (Acc.). — Mit अप *zerstreuen, zerstören, verjagen.* — Mit अपि *bestreuen, überstreuen.* — Mit अभि *bestreuen, bedecken.* — Mit आ 1) *einstreuen, hineinwerfen,*

legen in, beifügen, hinzufügen (Çulbas. 3,190), *beimengen; hinstreuen, ausgiessen;* das Worin, Worauf oder Wozu im Loc. In Verbindung mit आत्मन् (Loc.) Med. — 2 Act. Med. *einschieben, einfügen, — in* (Loc.). — 3) *vollschütten mit* (Instr.). — 4) *ausstreuen*, so v. a. *vertheilen, mittheilen.* — 5) *darbringen, veranstalten* (ein Todtenmahl). — Caus. 1, *beimischen, beimengen* 217,24. — 2) *kämmen, ordnen* (das Haar). — Mit अध्या *darauf streuen.* — Mit अन्वा *beifügen.* — Mit पर्या dass. — Mit प्रत्या *wieder dazu werfen* Mân. Gṛhj. 1,8. — Mit व्या scheinbar beim Schol. zu P. 3,1,34. 4,7. 94. Richtig Kâç. wie TS. व्यावपति st. व्यावपति. — Mit समा 1) *zusammenwerfen, vermengen; hineinschütten in* (Loc.), *hinzuschütten* Maitr. S. 1,10, 20 (160,13. 14). समोप्त *zusammengemengt, hineingeschüttet.* — Mit उद् 1) *ausschütten, herausschaffen, ausscharren, ausgraben; wegschleudern, wegschaffen.* — 2) *hinzufügen* (?). — Caus. 1) *ausgraben lassen.* — 2) *ausschütten, herausnehmen.* — Mit उप 1) *aufschütten, anhäufen.* — 2) *beschütten, bedekken, einscharren in* (Loc.) Maitr. S. 1,10,20 (160,3). उपोपेत् fehlerhaft für उपवपेत्. उपोप्त Lâṭj. 10, 13,16. — Mit नि 1) *hinschütten, hinwerfen* (Âpast. 2,23,12), — *auf* (Loc.), *säen.* न्युप्त und निवप्त *hingeschüttet, hingeworfen, geworfen* (Würfel). — 2) *aufdämmen* (bes. den Opferwall). — 3) *zu Boden werfen.* — Mit उपनि *dazu hinwerfen.* — Mit *परिणि und *प्रणि. — Mit संनि *zusammenwerfen.* — Mit निस् 1) Act. Med. *herausschütten, — schöpfen, — nehmen, schütten in* oder *auf* (Loc.); *ausscheiden für* (Dat. oder Gen.), *zutheilen, vertheilen* (insbes. Fruchtkörner, die zu Opferzwecken aus einer grösseren Masse *ausgesondert werden*); *von Etwas* (Acc.) *als Opfer darbringen*, ein Opfer u. s. w. *darbringen.* — 2) कृषिम् so v. a. *Ackerbau treiben* MBh. 5,36,33. — Caus. 1) *säen.* — 2) (für die Götter) *ausscheiden, austheilen.* — Mit अनुनिस् *nachher herausnehmen, — vertheilen.* — Mit अभिनिस् 1) *vermengen mit* (Instr.), *hinzuschütten zu* (Loc.). — 2) *für Jmd* (Dat.) *ausschütten* Mân. Gṛhj. 1,11. — Mit परिनिस् Desid. in परिनिचिक्वप्सु. — Mit प्रतिनिस् *als Gegenwerk austheilen* u. s. w. — Mit विनिस्, विनिरुप्त *halb dargebracht* Âpast. Çr. 9,4,10. — Mit संनिस् *zusammen austheilen.* — Mit परा *bei Seite werfen, — legen, beseitigen* Maitr. S. 2,9,2 (121,19). Vgl. मन्युपरोप्त. — Mit परि *bestreuen mit* (Instr.). — Mit प्र 1) *ausstreuen, ausschütten, ausspritzen; hinwerfen auf* oder *in* (Loc.). — 2) *bestreuen.* — Caus. *ausstreuen, ausschütten, ausspritzen* Maitr. S. 1,5,6 (74,3). 10,5 (145,12). — Mit प्रति 1) *einstecken, einlegen, einfügen.* प्रत्युप्त *eingesteckt* u. s. w. *in* (Loc. oder im Comp. vorangehend). — 2) *bestecken —, belegen mit* (Instr.). प्रत्युप्त *besteckt—, belegt mit* (im Comp. vorangehend) Kâṭh. 247,7. — 3) *auffüllen mit* (Instr.). — 4) *hinzufügen.* — Caus. *zugiessen.* — Mit वि *zerstreuen, verwühlen* in 2. व्युप्तकेश. — Mit सम् *einschütten, hineinbringen* (in einen Topf z. B.); *zusammenthun.*

वप 1) m. *Säemann.* — 2) f. वपा *a) Aufwurf* in वल्मीकवपा. — *b) *Höhlung, Loch.* — Vgl. auch 1. वपा.

1. वपन 1) n. *das Scheeren, Rasiren.* — 2) *f. वपनी *Barbierstube.*

2. वपन n. 1) *das Säen.* — 2) *das Aufstellen, Ordnen.*

1. वपनीय in केशवपनीय.

2. वपनीय n. impers. *zu säen.*

1. वपा f. *Eingeweidehaut, Netzhaut, omentum* (nach den Lexicographen *Fett*). वपावत् Adv. Kâtj. Çr. 6,8,7. 11.

2. वपा f. s. u. वप 2).

वपाक von 1. वपा in अवपाक.

वपाटिका f. = अवपाटिका.

वपाधिश्रयणी f. Du. = वपाश्रपणी.

वपान्त m. *das Ende der Netzhautspende.*

1. वपामार्जन n. *das Abwischen der Netzhaut* Vaitân. 18,7. 30,11.

2. वपामार्जन Adj. (f. आ) *woran die Netzhaut abgewischt wird* Vaitân. 24,11.

वपावत् Adj. *mit einer Netzhaut versehen, — umwickelt.* RV. 6,1,3 wohl fehlerhaft für वपावत्.

वपाश्रपणी f. Du. *eine zweizinkige Gabel, auf der die Netzhaut gebraten wird*, Mân. Çr. 1,8,1. 3. 4. Gṛhj. 2,4.

वपाश्रपणी f. Du. Maitr. S. 3,9,7 nach Schröder fehlerhaft für °श्रपणी.

वपाहुति f. und वपाहोम m. *Netzhautspende.*

*वपिल m. *Säemann*, so v. a. *Vater.*

वपु f. N. pr. einer Apsaras. — MBh. 7,661 fehlerhaft für चप.

*वपुन 1) m. *ein Gott.* — 2) n. *Kenntniss;* richtig वपुन.

वपुर्धर Adj. 1) *Schönheit besitzend, mit Sch. ausgestattet.* — 2) *verkörpert, leibhaftig.*

वपुष 1) Adj. *wunderbar schön.* — 2) *f. वपुषा = रुवुषा Bhâvapr. 1,168. — 3) n. *Wunder.* Dat. *zum W.*, so v. a. *wunderbar zu schauen.* — वपुषी s. u. वपुस् 2) e).

वपुष्म 1) Adj. (f. आ) *überaus wundersam, — schön* AV. — 2) f. वपुष्मा *a) Hibiscus mutabilis.* — *b)* N. pr. der Gattin Ganamegaja's.

वपुष्टर und वपुष्टर Adj. *wunderbarer, schöner.* वपुषा वपुष्टरम् *allerwunderbarst.*

वपुष्मत m. N. pr. eines Fürsten. Nur वपुष्मतम् metrisch st. वपुष्मन्तम्.

वपुष्मन् 1) Adj. *a) von schöner Gestalt, schön.* — *b) verkörpert, leibhaftig.* — *c) das Wort* वपुस् *enthaltend.* — 2) m. N. pr. *a)* eines des Viçve Devâs. — *b)* eines der 7 Rshi im 11ten Manvantara VP. 3,2,30. — *c)* eines Sohnes des Prijavrata. — *d)* eines Fürsten der Kuṇḍina. — 3) f. °ष्मती N. pr. einer der Mütter im Gefolge Skanda's.

वपुष्य, वपुष्यति *bewundern.*

वपुष्य, वपुर्षिम Adj. (f. वपुर्षिमा) Adj. *wundersam, wunderbar schön.*

वपुष्या f. *Bewunderung.* Instr. (gleichlautend) *bewundernd* RV. 1,183,2.

वपुस् 1) Adj. *wundersam*, bes. *wunderbar schön.* — 2) n. *a) Wunder, Wundererscheinung, ungewöhnlich schöne Erscheinung* oder *Gestalt, species.* Dat. *zum Wunder*, so v. a. *wunderbar zu schauen.* — *b) schönes Aussehen, Schönheit.* — *c) Aussehen, Gestalt.* वपुषान्वित: *eine best. Gestalt habend, deutlich sichtbar.* — *d) Natur, Wesen.* — *e) Leib, Körper.* Am Ende eines adj. Comp. f. °वपुषी. — *f) *Wasser.* — *g) die Schönheit* personificirt als Tochter Daksha's. — *h)* N. pr. einer Apsaras VP.^{2} 2,81.

*वपुस्तात् Adv. von वपुस्.

*वपुःस्रव m. *Chylus* Râgân. 18,65.

वपोदर Adj. *fettleibig.*

वपोद्धरण n. *die Oeffnung, durch welche die Netzhaut herausgenommen wird*, Âpast. Çr. 7,19,3. 21, 2. Pâr. Gṛhj. 3,11,4.

1. वप्तर und वप्तर Nom. ag. *Scheerer.*

2. वप्तर Nom. ag. 1) *Säemann.* — 2) **Befruchter, Erzeuger, Vater.* — 3) **Dichter.*

वप्तव्य 1) Adj. *zu säen.* — 2) n. impers. *zu säen.*

वप्तृक in *प्रख्यातवप्तृक.

वप्पदेवी oder वप्पट° f. N. pr. einer Fürstin.

वप्पिय m. N. pr. eines Fürsten.

*वप्पीह m. *Cuculus melanoleucus.*

वप्पट्टदेवी s. वप्पदेवी.

वप्र 1) m. n. (adj. Comp. f. आ) *a) Aufwurf von Erde, ein aufgeschütteter Erdwall* (zur Vertheidigung von Städten und Häusern). °क्रिया und °क्रीडा *die im Aufwerfen von Erde bestehende Belustigung* (eines Elephanten). — *b) ein hohes*

Flussufer. Auch नदी°. — *c) Abhang eines Berges.* — *d) Graben.* — *e) Kugelzone.* — *f) *Feld.* — *g) *Staub.* — *h) *=* निष्कुट, वनज्ञ n., वाटिका (?) und पाटीर. — 2) m. *a) *Vater.* — *b) *Bein. Prágâpati's.* — *c)* N. pr. eines Sohnes des 14ten Manu. — 3) f. वप्रा *a) Beet.* °वत् Adv. *wie bei einem B., d. h. wie beim Ebnen, — Herrichten des Platzes für das Feuer.* — *b) *Rubia Munjista* Râǵân. 6, 193. — *c)* *N. pr. der Mutter Nimi's (eines Arhant's). — 4) *n. *Blei* Bhâvapr. bei Garbe zu Râǵân. 13,25.

वप्रक m. *Kugelzone.*

*वप्रि = क्षेत्र, दुर्गति und समुद्र.

वप्रीवन् m. N. pr. eines Vjâsa VP. 3,3,14.

वप्स् n. nach Sâj. *eine schöne Gestalt, schönes Aussehen.*

*वभ्, वभति (गतौ).

वभ्रुक m. v. l. für 2. बभ्रुक 1) Maitr. S. 3,14,7.

1. वम्, वमति, *वमिति *erbrechen, ausspeien; von sich geben, entlassen.* वाचः *ein Wort ausspeien*, so v. a. *von sich thun wollen, bereuen.* बलम् so v. a. *die Kraft verlieren* Kâraka 5,12. वान्त 1) *ausgebrochen, ausgespien; was man von sich gegeben —, entlassen hat.* वान्ते *wenn man vomirt hat.* — 2) *der vomirt hat.* — Caus. वामयति und वमयति *ausspeien machen, Erbrechen bewirken.* वमित *den man hat vomiren lassen* Kâraka 6,3. — Mit अभि *bespeien, anspeien.* — Mit आ scheinbar Hariv. 15919, da hier अवमत् st. आवमत् zu lesen ist. — Mit उद् 1) *ausbrechen, ausspeien; Etwas von sich geben, entlassen* 321,7. उद्वान्त und *उद्वमित *ausgespien, erbrochen.* — 2) *von sich geben*, so v. a. *anstellen, vollbringen.* — Mit समुद्, समुद्वान्त *übergelaufen beim Kochen* Gop. Br. 1,3,11. Vaitân. — Mit निस् *ausspeien, auswerfen.* — Mit विनिस् dass. — Mit परा *wegspeien.*

2. वम् 1. Sg. Imperf. von 1. वर्. Nach Benfey (Gött. Nachr. 1880, No. 5) aus व्रम् entstanden.

*वम m. = वाम.

वमक m. N. pr. eines der 7 Ṛshi im 4ten Manvantara VP. 3,1,18. v. l. वनक u. s. w.

वमज्जन n. = अव° *das Untertauchen in* (Loc.) Âpast.

वमथु m. 1) *Erbrechen.* — 2) *Neigung zum Erbrechen, Uebelkeit* Kâraka 6,3. 23. — 3) *das vom Elephanten aus dem Rüssel gespritzte Wasser* Harshak. (1936) 106,5. — 4) **Husten.*

वमन 1) m. *a) *Hanf* Râǵân. 4,77. — *b)* Pl. N. pr. eines Volkes. — 2) f. ई *a) *Blutegel.* — *b) *die Baumwollenstaude* Ind. St. 17,28, N. 3. — *c)* N. pr. einer Jogini Hemâdri 2,*a*,100,11. fgg. — 3) n. *a) Erbrechen; das Vonsichgeben, Ausstossen, Entlassen.* — *b) Vomitiv* Kâraka 1,15. — *c) *=* अर्दन. — *d) *=* आकृति.

वमनद्रव्य m. *Brechmittel.*

वमनार्थीय Adj. *als Vomitiv dienend* Kâraka 7,12.

*वमनीया f. *Fliege* Râǵân. 19,129.

वमि 1) *m. *a) Feuer.* — *b) Stechapfel.* — 2) f. *Erbrechen, Uebelkeit.* Auch वमी.

वमितव्य Adj. *auszubrechen, auszuspeien.*

*वमिन् Adj. *auszubrechen —, auszuspeien pflegend.*

वम्य Adj. in अवम्य Nachtr. 6.

वम्याशाक्ति f. Titel Burnell, T.

वम्र 1) m. f. (ई) *Ameise.* — 2) m. N. pr. eines Mannes.

वम्रक m. *Ameischen.*

*वम्रीकूट n. *Ameisenhaufen.*

*वय्, वयते (गतौ). — वयति s. u. 5. वा.

वय 1) *m. *Weber.* — 2) f. वयी *Weberin.* — वया s. bes.

वयःप्रमाण n. *Lebensalter* MBh. 3,71,33.

वयक्त 1) Adj. Partic. von 5. वा. — 2) m. angeblich N. pr. eines Mannes.

वयम् Nom. Pl. *wir.* Nebst Verbum fin. im Pl. ungenau für Du. 91,15.

वयःशत n. *ein Alter von hundert Jahren* Bhâg. P. 3,11,32.

1. वयस् n. *Geflügel, Vogel*, insbes. *kleinere Vögel.*

2. वयस् n. 1) *Mahl, Essen, Speise.* — 2) *Kraft, körperliche und geistige, Gesundheit.* — 3) *Zeit der Kraft, jugendliches Alter, Altersstufe* überh., *Lebensalter, Lebensjahre.* सर्वाणि वयांसि so v. a. *Thiere jeden Alters.* वयसान्वितः *bejahrt*, वयसातीतः *alt geworden.* — 4) *Sorte, Art* in der Redensart वयांसि प्र ब्रूहि.

3. वयस् n. *Gewebe* ṚV. 2,31,5.

1. वयस् m. *Vogel.*

2. वयस् am Ende eines Comp. = 2. वयस्.

वयसिन् in पूर्व° und प्रथम°.

वयस्क in अभिनव°.

वयस्कृत् Adj. *Kraft gebend, gesund —, jung erhaltend.*

वयस्य 1) Adj. *in gleichem Alter stehend.* — 2) m. *Altersgenosse, Freund.* Häufig als Anrede. — 2) f. आ *a) Altersgenossin, Freundin, vertraute Dienerin.* Am Ende eines adj. Comp. f. आ. — *b)* Bez. *von 19 Backsteinen beim Bau eines Feueraltars, welche mit Sprüchen, die das Wort* वयस् *enthalten, gelegt werden.*

वयस्यक m. *Altersgenosse, Freund.*

वयस्यत्व n. und वयस्यभाव m. *Altersgenossenschaft, freundschaftliches Verhältniss.*

वयस्वत् Adj. *mit Kraft begabt, kräftig.*

वयःसंधि m. *Pubertät.*

*वयःसंधिमती f. *ein mannbares Mädchen* Gal.

वयःसम Adj. *altersgleich.*

वयःस्थ 1) Adj. (f. आ) *a) erwachsen, ausgewachsen.* — *b) bejahrt.* — *c) kräftig* (Fleisch). — 2) f. आ *a) *Altersgenossin, Freundin.* — *b)* Bez. *verschiedener Pflanzen* Kâraka 3,8. Nach den Lexicographen *Emblica officinalis, Terminalia Chebula* oder *citrina, Cocculus cordifolius, Bombax heptaphyllum,* = अत्यम्लपर्णी, काकोली, क्षीरकाकोली und ब्राह्मी. — *c) *kleine Kardamomen.*

वयःस्थान n. *Jugendfrische.*

वयःस्थापन Adj. *die Jugendfrische erhaltend.*

1. वया f. 1) *Zweig, Ast.* — 2) *Zweig*, so v. a. *Geschlecht, Sippe.*

2. वया f. *Stärkung, Labung.* Nach Sâj. वयाम् = वयम्, nach Mahidh. = वयसाम् Gen. Pl.

वयाकिन् Adj. *verästelt, surculosus.*

वयावत् Adj. = वयस्वत्.

वयित्री f. *Weberin* Tândja-Br. 1,8,9.

वयिय Adj. wohl = वयस्वत्. Nach Durga *Gewobenes, Gewänder.*

1. वयुन 1) n. *a) Richtzeichen, Merkzeichen, Ziel.* — *b) Regel, Bestimmung, Ordnung; Sitte.* Instr. वयुना *nach der Regel.* — *c) (Bestimmtheit) Deutlichkeit, Unterscheidbarkeit, Helligkeit.* Gewöhnlich Pl. वयुनेषु etwa *deutlich, leibhaftig.* — *d)* Pl. *bestimmte Formen.* — *e) Kenntniss, Wissen.* — *f) *Tempel.* — 2) m. N. pr. eines Sohnes des Kṛçâçva. — 3) f. वयुना *a) Kenntniss, Wissen.* — *b)* N. pr. einer Tochter der Svadhâ.

2. वयुन Adj. 1) *lebenskräftig.* — 2) *geistig* (Auge) Bhâg. P. 10,13,38.

वयुनवत् Adj. *hell, klar.*

वयुनशस् Adv. *je nach der besonderen Bestimmung, regelrecht.*

वयुनाधि oder °धी Adj. *die Regel —, die Ordnung festsetzend* Maitr. S. 2,8,1 (207,9).

वयुनाविद् Adj. *der Regel kundig.*

वयोगत 1) Adj. *bejahrt.* — 2) n. *das Dahinsein der Jugend.*

वयोजू Adj. *Kraft erregend, — erhöhend.*

वयोऽतिग Adj. (f. आ) 1) *bejahrt, betagt* 62,6. — 2) *an kein Lebensalter gebunden.*

वयोधस् Adj. 1) = वयोधा 1) *a) b).* — 2) **jung, frisch.*

वयोधा 1) Adj. *a) Kraft —, Gesundheit gebend. — b) Kraft —, Gesundheit besitzend, kraftvoll.* — 2) f. *Stärkung, Kräftigung.* °धै als Infin.

वयोऽधिक Adj. 1 *an Jahren überlegen, — älter.* — 2) *betagt;* m. *Greis.*

वयोधेय n. *Kräftigung.*

वयोनाध Adj. etwa *Gesundheit befestigend, — zusammenhaltend.*

वयोबाल Adj. *jung an Jahren* R. 2,45,8.

वयोरूपसमन्वित Adj. *mit Jugend und Schönheit ausgestattet* M. 8,182.

वयोवयःशये Adj. vermuthlich entstellt.

वयोऽवस्था f. *Lebensalter* Suçr. 1,129,10. Spr. 1819. Daçak. 78,16. Buâg. P. 5,24,13.

वयोविद्या f. anzunehmen für वायोविद्यिकै.

वयोविध Adj. *vogelartig.*

वयोविशेष m. *Verschiedenheit des Lebensalters* Âpast.

वयोवृद्ध Adj. *bejahrt* Âpast.

वयोवृध् Adj. *Kraft mehrend, stärkend* Âpast. Çr. 7,17,1.

वयोहानि f. *das Altern* Sây. zu RV. 1,48,5.

वर्‌य, वर्यिंघ m. *Gefährte, Genosse.* Nach Sây. auch N. pr. verschiedener Personen.

1. वर्, वरति, वर्रते, वृणोति, वृणुते, *वृणाति, *वृणीते: 1) *verhüllen, bedecken, zudecken.* — 2) *umschliessen, umringen.* — 3) *schliessen* (eine Thür). — 4) *zurückhalten, gefangen halten.* — 5) *versperren* (einen Weg), *hemmen, abhalten, wehren, abwehren.* — 6) वृत *a) verhüllt, bedeckt, bezogen, — mit, voll von* (Instr. oder im Comp. vorangehend). — *b) umringt, umgeben, — von* (Instr. oder im Comp. vorangehend). — *c) eingeschlossen, zurückgehalten.* — *d) erfüllt von,* so v. a. *behaftet —, versehen mit* (Instr. oder im Comp. vorangehend). — *e) umhüllend* Buâg. P. — 7) त्राण *eingesperrt.* — Caus. वारयति, °ते (in der späteren Sprache nur metrisch) 1) *zurückhalten, gefangen halten.* — 2) *verbergen.* वारित *versteckt in* (Instr.) 296,22 (im Prâkrit). — 3) *Jmd* oder *Etwas abhalten, zurückhalten, abwehren* (z. B. Geschosse), *hemmen, Etwas unterdrücken, beseitigen, Jmd abhalten —, zurückhalten von* (Abl., Infin., ausnahmsweise auch mit doppeltem Acc.). — 4) *ausschliessen.* — 5) *verbieten, untersagen.* वारित *verboten.* — 6) *vorenthalten.* — *Desid. विवरिषति, °ते, विवरीषति, °ते, वुवूर्षति, °ते. — *Intens. वर्वर्ति. — Mit अनु 1) *zudecken mit* (Instr.), *überdecken, verhüllen, überschütten mit* (Instr.). — 2) *umringen, umgeben.* — Caus. Med. *hemmen, hindern.* — Mit अप oder अपा *aufdecken, enthüllen, öffnen.* अपावृत *aufgedeckt, enthüllt.* Vgl. अपा. — Caus. *verstecken.* Nur अपवारित *versteckt* H. 1476. Vgl. अपवारितम् und अपवार्य. — Mit अपि *verhüllen.* अपीवृत *bedeckt, verhüllt, verschlossen.* — Mit अभि. अभिवृत und अभीवृत 1) *umgeben von* (Instr. oder im Comp. vorangehend), *eingefasst in* (Instr.). — 2) *bestiegen* RV. 10,176,3. — 3) f. *bedeckt, beschritten, belegt von* (Instr.). — Caus. *Jmd zurückhalten, abwehren* MBh. 6,83,12. 109,9. — Mit आ 1) *bedecken, verhüllen, verstecken, verbergen.* — 2) *umgeben.* — 3) *einsperren in* (Loc.). — 4) *versperren* (einen Weg), *besetzen* (ein Thor). *in Beschlag nehmen.* — 5) *erfüllen, anfüllen* Vishṇus. 30,47 (darnach zu verbessern MBh. 12,108,22; vgl. auch Spr. 4991 und Saṃhitopan. 32. 33). — 6) *abwehren* Bhaṭṭ. — 7) आवृत *a) bedeckt, umhüllt, verdeckt, bekleidet, bezogen, — mit* (Instr. oder im Comp. vorangehend), *verborgen.* — *b) umringt, umgeben, — von* (Instr. oder im Comp. vorangehend), *umschlossen, mit einer Mauer* u. s. w. *umgeben.* — *c) geschlossen* (Haus, Thür). — *d) verschlossen,* so v. a. *vorenthalten, gewehrt* 75,10. 12. — *e) gefangen gehalten.* — *f) besetzt, in Beschlag genommen, bewohnt, erfüllt von* (Instr. oder im Comp. vorangehend). — *g) behaftet* (mit einem Verbrechen, Instr.), *heimgesucht von* (Instr.). — आवृत्य चिक्रमम् M. 3,214 fehlerhaft für आवृत्परि°. — Caus. 1) *bedecken, verhüllen, verstecken.* — 2) *erfüllen, anfüllen.* — 3) *abhalten, zurückhalten, abwehren, hemmen.* — Mit अपा (eigentlich nur ein gedehntes अप; vgl. u. अप) 1) *öffnen.* — 2) *enthüllen, offen legen* (217,32), *offenbar machen.* — 3) अपावृत *a) geöffnet, offen.* — *b) offen,* so v. a. *unbedeckt.* — *c) geoffenbart, enthüllt.* — *d) *frei, unabhängig.* — *e) *geschlossen.* — Mit उपा, उपावृत *verdeckt,* so v. a. *beschattet* (nach dem Comm.) Hariv. 2,58,54. — Mit समुपा *öffnen.* Man könnte समपा vermuthen. — Mit पर्या. पर्यावृत *verhüllt, verdeckt.* — Mit प्रा (eigentlich ein gedehntes प्र) 1) *bedecken, verhüllen* Gaut. Âpast. 1,30,15. — 2) *umthun, anlegen* (ein Kleid u. s. w.) Pâṇ. — 3) *sich kleiden in* (Instr.) Harshaṃ. 140, 15. — 4) *erfüllen, anfüllen* MBh. 5,44,9 (zu verbessern nach Vishṇus. 30,47). — 5) प्रावृत *a) bedeckt, — mit* (Instr. oder im Comp. vorangehend). — *b) umgelegt, angelegt* (ein Kleid u. s. w.) 137,22. Harshaṃ. 130,14. — *c) erfüllt von* (Instr.). — Mit संप्रा *erfüllen mit* (Instr.) Comm. zu Âpast. Çr. 10,9,8. — Mit व्या 1) °वृणान nach Burnouf *sich verhüllend, — versteckend.* v. l. °पृणान. — 2) व्यावृत *offen.* so v. a. *hell sehend* (Verstand). — Mit समा 1) *bedecken, verhüllen, — mit* (Instr.). — 2) *umgeben, umstellen mit* (Instr.). — 3) *erfüllen, anfüllen.* — 4) *verstopfen, hemmen.* — 5) समावृत *a) bedeckt, verhüllt mit* oder *durch, besetzt mit* (Instr. oder im Comp. vorangehend). — *b) gehüllt in,* so v. a. *geschützt durch* (Instr.). — *c) umgeben von* (Instr. oder im Comp. vorangehend). — *d) bezogen, überzogen* (Sonnenschirm). — *e) erfüllt —, bewohnt von* (im Comp. vorangehend). — *f) verschlossen für* (Gen.), so v. a. *vorenthalten.* — *g)* R. Gorr. 2,83,1 fehlerhaft für समावृत्त. — Mit उद् 1) *weit öffnen, aufreissen* (die Augen). उद्वृत्य MBu. ed. Vardh. 7,129,52. — 2) उद्वृत्य Paṅkat. 135,3 fehlerhaft für उद्वृह्य, wie ed. Bomb. 2,34,22 liest. — Mit नि 1) *abwehren.* — 2) निवृत *a) zurück —, festgehalten.* — *b) *umgeben, umringt.* — Caus. 1) *zurückhalten, abhalten, — von* (Abl., ausnahmsweise Acc.), *abwehren, aufhalten, hemmen, unterdrücken, einer Sache Einhalt thun.* — 2) *verbieten, untersagen.* — 3) *vorenthalten.* — 4) *wegschaffen, entfernen, verbannen aus* (Abl.). Mit आदाय *Jmd abführen, wegführen.* — 5) *ablegen.* — Mit उपनि Caus. *Jmd zurückhalten.* — Mit प्रतिनि Caus. in प्रतिनिवारण. — Mit विनि Caus. 1) *zurückhalten, abhalten, abwehren, hemmen, unterdrücken, einer Sache Einhalt thun.* — 2) *verbieten, untersagen.* — 3) *wegschaffen, entfernen.* — 4) *entfernen,* so v. a. *des Amtes entsetzen, entthronen.* — Mit संनि Caus. *zurückhalten, abhalten, hemmen.* — Mit निस् 1) *befriedigt —, zufriedengestellt werden.* Bloss अनिर्वृत्य. — 2) निर्वृत *a) erloschen* Vṛṣ. 159. — *b) zufriedengestellt, froh, vergnügt, beruhigt* Prasannar. 100,17. — Mit परिनिस्, परिनिर्वृत 1) *ganz erloschen.* — 2) *in's* Nirvâṇa *eingegangen* Kâraṇḍ. 28,3. 96,22. — Mit परि 1) *bedecken, verhüllen.* — 2) *umringen, umgeben.* — 3) *verschliessen, zurückhalten, hemmen.* — 4) परीवृत *a) bedeckt, verhüllt.* — *b) erfüllt von* (im Comp. vorangehend). — *c) umgebend.* — 5) परिवृत *a) bedeckt, verhüllt, bezogen, umhangen, — mit* (Instr. oder im Comp. vorangehend). — *c) umgeben —, begleitet von* (Instr. oder im Comp. vorangehend). — Caus. 1) *umgeben, umfassen* (बाहुभ्याम् *mit den Armen*), *umringen, begleiten* Mahâvirak. 54,16. — 2) परिवारित *a) umgeben von* (Instr. oder im Comp. vorangehend). — *b) bedeckt mit, gehüllt in* (Instr. oder im Comp. vorangehend). — Mit अभिपरि, अभिपरीवृत *er-*

füllt von (Instr.). — Mit संपरि, संपँरीवृत und संपरिवृत umgeben, — von (Instr.). — Caus. umgeben, umringen. — Mit प्र abwehren. — प्रवृता Kathâs. 103,169 fehlerhaft für प्रावृता. — Caus. 1) abwehren. — 2) प्रवारित bekleidet mit (Instr.) Kâraṇḍ. 44,11. — Mit प्रति Caus. 1) Jmd zurückhalten, abhalten, abwehren, Jmd wehren; Etwas abwehren, so v. a. zuvorkommen Karaka 6,17. प्रतिवारित zurückgehalten u. s. w. — 2) abweisen, widersprechen. — Mit वि Act. Med. (in der späteren Sprache mit medialer Bed. oder metrisch) 1) aufdecken, eröffnen, öffnen, aufreissen (die Augen). द्वार: स्वयं व्यवर्यन्त die Thore öffneten sich von selbst. — 2) entblössen (das Schwert). — 3) auseinanderthun, kämmen (das Haar) Hem. Par. 1,94. — 4) erhellen (das Dunkel). — 5) offenbaren, kundthun. — 6) erklären, commentiren. — 7) verdecken, verhüllen, verstopfen. Wohl alter Fehler für पि = अपि. — 8) विवार Çiç. 19.100 nach dem Comm. = विवारयामास, जघान. — 9) विवृत a) aufgedeckt, entblösst, nackt, bloss (Erdboden), bloss gelegt (Zähne). °स्नान n. das nackte Baden, °स्मयन n. ein Lächeln, wobei man die Zähne sieht. — b) unbedeckt —, frei von Wunden. — c) geöffnet, offen von einem Organ beim Sprechen und von der Aussprache bestimmter Laute. Superl. °तम. — d) offen zu Tage liegend. °म् Adv. vor aller Augen. — e) enthüllt, kundgethan, offenbart, auseinandergesetzt. — f) eröffnet, so v. a. dargeboten. — g) Hariv. 3926 fehlerhaft für विधृत. — 8) वीवृत kundgethan. — Mit सम् Act. Med. (meist metrisch) 1) zudecken, verhüllen, verbergen. — 2) verschliessen. — 3) zusammenlegen, in Ordnung bringen. — 4) Med. sich sammeln, sich vereinigen, sich mehren. — 5) Jmd abweisen, zurückweisen, hemmen, abwehren. — 6) संवृत a) verdeckt, bedeckt, eingehüllt in, verhüllt mit, geschützt durch (Instr. oder im Comp. vorangehend) Kâraṇḍ. 98,11. 24. — b) umspannt, umgürtet, umgeben von (Instr., Instr. mit सह ausnahmsweise oder im Comp. vorangehend). — c) eingeschlossen in (Loc.). — d) geschlossen (auch von der Aussprache bestimmter Laute). — e) geschlossen, so v. a. unthätig (der Geist). — f) verborgen, versteckt, geheim gehalten, bei Seite gelegt, verwahrt. — g) versteckt, so v. a. an und für sich anstössig, aber nicht verpönt (ein Ausdruck). — h) besetzt, in Beschlag genommen, erfüllt, voll von (Instr. oder im Comp. vorangehend). — i) versehen mit, begleitet von (Instr. oder im Comp. vorangehend). — k) gehemmt, unterdrückt. — l) etwa gedämpft (vom Ton). — m) gedeckt, so v. a. auf seiner Hut seiend. — n) etwa mit Allem wohl ausgerüstet. — o) woran Jmd (im Comp. vorangehend) Theil genommen hat. — p) MBh. 7,68,10 vielleicht fehlerhaft für संभृत. — Mit अभिसम् 1) verdecken, verhüllen. — 2) अभिसंवृत a) bedeckt, verdeckt, verhüllt, — mit (Instr. oder im Comp. vorangehend). — b) umgeben von (Instr.) — c) erfüllt von, besetzt mit, voll von (Instr. oder im Comp. vorangehend). — d) verbunden —, versehen —, im Verein mit (Instr. oder im Comp. vorangehend). — Mit समभिसम्, समभिसंवृत umgeben von (Instr.). — Mit परिसम्, परिसंवृत rings umgeben von (Instr.) Gṛhjâs. 2,11. Vgl. Bloomfield in Z. d. d. m. G. 35,571.

2. वर्, वँरति, °ते, वृणाति, वृणीते, वृणोति, वृणुते; gewöhnlich Med.; अवृणीत Taitt. Âr. 2,2,1 statt अवृणात (!). 1) sich erwählen, — zu Etwas (Dat., Loc. oder Instr.), zu Jmd (Acc. oder °अर्थे MBh. 5,192,16), zur Frau erwählen, werben (um ein Mädchen, Acc.), bei Jmd (Acc.), für Jmd (कृते), Jmd um Etwas bitten (mit doppeltem Acc.), sich erbitten von (Abl.), Jmd bitten, dass (directe Rede mit Potent.), zu (Infin.). वृत erwählt, — zu Etwas (Acc.!), insbes. zur Gattin oder zum Gatten. — 2) vorziehen, wünschen, lieber wollen als (Abl., ausnahmsweise Instr.). — 3) mögen, lieben (Gegensatz nicht mögen, hassen). — 4) Act. Jmd (Dat.) Etwas (Acc.) gewähren. — 5) Jmd zum Gnadenempfänger erwählen, so v. a. Jmd (Acc.) eine Gnade gewähren. — Caus. वरयति, °ते 1) sich erwählen, — zu Etwas (Dat., Loc. oder °अर्थम्), zu Jmd (Acc.), sich ausbitten, Jmd um Etwas angehen (mit doppeltem Acc.), bitten, dass Jmd sei (mit doppeltem Acc.), werben um (Acc.), für (Dat. oder अर्थे), zur Gattin (auch mit Hinzufügung von पत्नीम्, दारान् oder पत्न्यर्थम्). वरयां प्रचक्रमु: MBh. 1,44,8. — 2) Jmd (Acc.) hold sein. — Mit अप Med. Jmd abfinden mit (Instr.). — Mit अभि Med. 1) erwählen, — zu Etwas (Loc.). अभिवृत erwählt. — 2) vorziehen, lieber haben als (Abl.). — Mit आ 1) erwählen, erwünschen. — 2) Act. einen Wunsch erfüllen RV. 1,143,6. Jmd (Loc.) Etwas gewähren. — Mit व्या Act. erwählen MBh. 1,112,2. — Mit उद् scheinbar R. 2,11,9, da hier उद्धरस्व st. उद्धरस्व zu lesen ist. — Mit निस् auswählen. — Mit परि Med. erwählen. — Mit प्र Med. Act. (metrisch) 1) erwählen, — zu Etwas (Dat.), zu Jmd (Acc.). प्रवृत so v. a. adoptirt als Sohn. — 2) gern annehmen. — Caus. 1) प्रवरयति erwählen. — 2) प्रवारयति a) Jmd befriedigen. — b) anbieten, ausbieten. Nur प्रवारित (v. l. प्रचोदित). — Mit प्रति Med. erwählen. — Mit वि Act. erwählen. v. l. व्या. — Mit सम् erwählen, aufsuchen. संवृणुते 3te Pl. (!) Bhâg. P. 1. वँर् m. 1) Umkreis, Umgebung, Raum. वँर आ पृथिव्यँा: auf dem Erdenrund. — 2) das Hemmen. 2. वर् 1) Adj. wählend in पतिंवरा. — 2) m. a) Freier, Freiwerber. — b) Bräutigam, Geliebter, Gatte. — c) Eidam. — d) *=विट, षिङ्ग.

3. वँर 1) Adj. (f. वरा) a) der vorzüglichste, beste, schönste, — unter (Gen., Loc., Abl. oder im Comp. vorangehend; ein solches Comp. hat am Ende eines adj. Comp. im f. आ), für (Gen.). Häufig am Anf. eines Comp. Compar. °तर Ind. St. 15,354. Superl. °तम Çâçvata 214. — b) vorzüglicher, besser, — als (Abl., ausnahmsweise Gen.), unter (Abl. Spr. 97, v. l.). — 2) वँरम् Adv. vorzugsweise, lieber, besser. a) in der ältesten Sprache construirt mit einfachem Abl. oder Abl. mit आँ. — b) mit Praes. oder Imperat. es ist besser —, es ist am besten, dass; es wäre besser, wenn. Bisweilen ist das Hülfszeitwort zu ergänzen. — c) mit Potent. eher könnte es geschehen, dass. — d) prädicativ besser, — als (Abl., Abl. mit आँ oder ausnahmsweise blosser Acc.). — e) वरम् — न, न च, न तु, न पुन:, तदपि न oder तथापि न α) eher — als, lieber — als. — β) besser (prädicativ) als (Nomin., ausnahmsweise Instr.). — f) वरम् — वरं न oder न च खलु वरम् besser als (Nomin.). — g) न हि — वरम् ja nicht — sondern vielmehr. — 3) m. n. (ausnahmsweise; adj. Comp. f. आ) a) Wahl, Wunsch; ein als Geschenk oder Lohn zu wählender Gegenstand; das Wünschenswerthe, Erwünschte; Wahlgabe, Lohn. वरं वर् einen Wunsch wünschen, eine Bedingung machen; वरं याच्, काङ्क्ष्, आ-काङ्क्ष्, प्र-अर्थय्, ब्रू einen Wunsch thun, — aussprechen; वरं दा einen Wunsch thun lassen, eine Wunschgabe gewähren, ein Geschenk —, den Lohn geben (Pân. Gṛhj. 1,8,14. 2,1,23); वरं प्र-दा स्वर्गाय in den Himmel zu kommen, प्र-यम् (107,2) einen Wunsch gewähren; वरं लभ् seines Wunsches —, einer Wunschgabe theilhaftig werden; महरात् in Folge der von mir gewährten Wunschgabe; वँरं वरम्, प्रँति वँरम् und वँरमँा nach Wunsch, nach Belieben; वँराय zur Wahl, zur Befriedigung, nach Herzenslust; प्रभवो वरशापयो: Wünsche zu gewähren und Flüche auszustossen mächtig. Wird von den Commentatoren hier und da ohne Noth durch Rind erklärt. — b) Vorzug, Privilegium. — c) Liebesgabe, Almosen. — d) Mitgift. — 4) m. a)

eine best. Körnerfrucht, = वरट. — *b*) **Bdellium*. — *c*) **Sperling*. — *d*) N. pr. eines Sohnes des Çvaphalka VP.² 4,96. — 5) f. वरा *a*) Bez. *verschiedener Pflanzen* und *Pflanzenstoffe*. Nach den Lexicographen *die drei Myrobalanen, Clypea hernandifolia, Asparagus racemosus, Cocculus cordifolius, Gelbwurz, Embelia Ribes, eine dem Ingwer ähnliche Wurzel* Râǵan. 5,23), = ब्राह्मी und रेणुका. — *b*) *Bein. der Pârvatî. — *c*) N. pr. eines Flusses. — 6) *f. वरी *a*) *Asparagus racemosus*. — *b*) Bein. der Khâjâ, der Gattin des Sonnengottes. — 7) n. *Saffran*.

*वरंवरा f. *ein dunkelfarbiges Ocimum*.

1.*वरक 1) m. *Mantel*. — 2) n. *a*) *Zeug*. — *b*) *Zelt*.

2. वरक m. 1) *Brautwerber*. — 2) *Wunsch*.

3. वरक m. 1) **Phaseolus trilobus*. — 2) **eine wilde Bohnenart*. — 3) **eine Reisart*. — 4) **eine best. Arzneipflanze*, = पर्पट Râǵan. 5,8. — 5) *= शरपर्णिका. — 6) N. pr. eines Fürsten. Wohl fehlerhaft.

*वरकल्याणा m. N. pr. eines Fürsten.

*वरकाष्ठका f. 1) *Clerodendrum siphonanthus*. — 2) *ein der* वाटिका *ähnliches Korn*.

वरकीर्ति m. N. pr. eines Mannes.

*वरक्रतु m. Bein. Indra's.

वरग N. pr. einer Oertlichkeit.

*वरघण्टिका und *°घण्टी f. *Asparagus racemosus*.

*वरचन्दन n. 1) *schwarzes Sandelholz*. — 2) *Pinus Deodora*.

*वरज = वरेज.

वरज्ञानुक m. N. pr. eines Ṛshi.

वरट 1) m. *a*) *eine best. Körnerfrucht*, vermuthlich *der Same von Safflor* Ǵaṭâs. 2,78. — *b*) **eine Art Wespe* Râǵan. 19,128. — *c*) **Gans*. — *d*) Bez. *eines best. Handwerkers*. — *e*) *Pl. N. pr. eines barbarischen Volkes. — 2) f. ई *a*) **der Same von Safflor*. — *b*) **eine Art Wespe*. — *c*) *das Weibchen der Gans* Râǵan. 19,103. Harshaṅ. 57,23. — 3) f. ई *a*) *eine Art Wespe*. — *b*) *H. an. 3,171 fehlerhaft für बदरी. — 4) *n. *Jasminblüthe*.

वरटक m. und *वरटिका f. = वरट 1) *a*).

1. वरणी 1) m. *a*) **Wall, Damm*. — *b*) *Crataeva Roxburghii* (ein heil- und zauberkräftiger Baum) Maitr. S. 1,6,7 (98,6. 7). Vgl. Comm. zu Ǵaim. 3, 1,22. — *c*) **Kamel*. — *d*) *eine Art Verzierung auf einem Bogen*. — *e*) *ein best. über Waffen gesprochener Zauberspruch*. — *f*) *Bein. Indra's. — *g*) *Pl. N. pr. eines Volkes; Sg. eines Reiches. — 2) f. वरणा N. pr. *a*) eines Flusses bei Benares. — *b*) *einer Stadt. — 3) *n. *a*) *das Umringen, Umgeben*. — *b*) *das Abwehren, Verbieten*.

2. वरण 1) m. Pl. *die Sprüche bei der Priesterwahl* Âpast. Çr. 10,1,13. — 2) n. *a*) *das Wählen, Wünschen, Werben*. — *b*) **das Ehren* u. s. w.

वरणक Adj. *verdeckend, verhüllend*.

वरणमाला f. *ein Kranz, den ein Mädchen dem erwählten Bräutigam aufsetzt*.

*वरणसी f. *Benares*.

वरणस्रज् f. = वरणमाला Naish. 6,79.

वरणावती f. vielleicht N. pr. eines Flusses.

*वरणाशी f. *Benares* Gal.

वरणीय Adj. *zu wählen, zu erwählen*.

वरणट in *जलवरणट.

*वरणड 1) m. *a*) *Menge*. — *b*) *Ausschlag im Gesicht*. — *c*) = वरणडक 2. *b*). — *d*) *a heap of grass*. — *e*) *the string of a fish hook*. — *f*) *a packet, a package*. — 2) f. आ *a*) *Predigerkrähe*. — *b*) *Dolch, Messer*. — *c*) *Docht*.

वरणडक 1) *Adj. *a*) *rund*. — *b*) *gross, umfangreich*. — *c*) *miser, arm, elend*. — *d*) *erschrocken*. — 2) m. *a*) *eine kleine Erdaufschichtung*. — *b*) *ein Wall, der zwei kämpfende Elephanten von einander trennt*, H. an. 4,32. Med. k. 202. Çiç. 19,65. Vâsavad. 61,2 (n. nach einem Citat im Comm.). Vgl. Ragh. 12,92. — *c*) **Wand* H. an. — *d*) **Ausschlag im Gesicht*. — *e*) **Menge* Viçva im Comm. zu Çiç. 19,65.

*वरणडालु m. *ein best. Knollengewächs*.

वरतनु 1) Adj. (f. ऊ) *schönleibig*; Subst. f. *ein solches Weib* Mâlav. 74. — 2) f. *ein best. Metrum*.

वरतनु m. N. pr. eines alten Lehrers. Pl. *seine Nachkommen*.

वरता f. *das ein Segen Sein* Kâd. 2,58,12.

*वरतिक्त m. 1) *Wrightia antidysenterica*. — 2) *Azadirachta indica* Râǵan. 9,8. — 3) = पर्पट Bhâvapr. 1,203. 3,96.

*वरतिक्तक 1) m. *a*) *Azadirachta indica*. — *b*) *eine best. Arzneipflanze*, = पर्पट. — 2) f. °क्तिका *Clypea hernandifolia*.

वरतोया f. N. pr. eines Flusses.

*वरत्करी f. *ein best. Arzneistoff*, = रेणुका.

वरत्र (einmal im Vergleich mit अहि *Schlange*) und वरत्रा f. *Riemen*. वरत्राकाण्ड *Riemenstück* Âpast. Çr. 10,27,6. Nach den Lexicographen auch *Elephantengurt*.

*वरत्वच् m. *Azadirachta indica*.

वरद 1) Adj. (f. आ) *Wünsche thun lassend, — gewährend, bereit Wünsche zu erfüllen* (von Göttern und Menschen) AV. 19,71,1. — 2) m. *a*) Name Agni's im Çântika. — *b*) Bez. *einer best. Mannengruppe*. — *c*) *ein best.* Samâdhi Kâraṇḍ. 92,21. — *d*) N. pr. α) eines Wesens im Gefolge Skanda's. — β) eines der 7 Ṛshi im 4ten Manvantara VP.² 3,8. — γ) Pl. eines Volkes R. ed. Bomb. 4,43,12. — δ) eines Dhjânibuddha und eines andern Mannes. — 3) f. आ *a*) **Jungfrau, Mädchen*. — *b*) **Physalis flexuosa*. — *c*) **Polanisia icosandra*. — *d*) **Helianthus*. — *e*) **Linum usitatissimum*. — *f*) *= त्रिपर्णी. — *g*) **Yams-Wurzel*. — *h*) N. pr. α) der Schutzgöttin in der Familie des Varatantu. — β) einer Jogini Hemâdri 2,*a*,99,5. Vgl. वरप्रदा. — γ) eines Flusses Ind. Antiq. 8,242.

वरदगणपतिस्तोत्र n. Titel eines Stotra Burnell, T.

वरदचतुर्थी f. *der 4te Tag in der lichten Hälfte des* Magha. Richtig wohl वरदाचतुर्थी.

वरदत्त 1) Adj. *in Folge eines ausgesprochenen Wunsches geschenkt, als Wahlgabe verliehen*. — 2) m. N. pr. eines Mannes.

वरदभट्ट m. N. pr. eines Autors VP.² 3,223.

वरदराज m. N. pr. verschiedener Männer.

वरदराजचम्पू f., °राजपञ्चाशत् f., °राजशतक n. (Burnell, T.), °राजस्तव m., °राजाष्टक n. und °राजीय n. Titel von Werken Opp. Cat. 1.

वरदर्शिनी f. R. 2,55,21 wohl nur fehlerhaft für वरवर्णिनी.

वरदाचतुर्थी f. = वरदचतुर्थी.

वरदातर् Nom. ag. (f. °त्री) = वरद 1).

*वरदातु m. *Tectona grandis*.

वरदाधीशयज्वन् m. N. pr. eines Autors.

वरदान n. 1) *das Gewähren eines Wunsches, das Verleihen einer Wunschgabe*. — 2) *das Ausbezahlen des Lohnes*. — 3) N. pr. eines Wallfahrtsortes.

वरदानमय Adj. *aus der Gewährung eines Wunsches —, aus der Verleihung einer Wunschgabe hervorgegangen, darin wurzelnd*.

वरदानिक Adj. dass.

वरदायक m. *ein best.* Samâdhi Kâraṇḍ. 94,8.

*वरदारु *Tectona grandis* Bhâvapr. 1,237.

वरदारुक *eine best. Pflanze mit giftigen Blättern*.

वरदाश्वम् Adj. = वरद 1).

*वरद्रुम m. *Agallochum*.

वरधर्मन् m. N. pr. eines Fürsten VP.² 4,212.

वरधर्मी Adv. mit कर् *ein ausgezeichnetes Werk an Jmd* (Acc.) *thun*.

वरपत्तिणी f. N. pr. einer Tantra-Gottheit.

वरपत्तीय m. *ein Angehöriger des Bräutigams* Pâraḍ.

वरपण्डित m. mit vorgesetztem श्री N. pr. ei-

nes Autors.

*वरपर्णाख्य m. *Lipeocercis serrata.*

वरपाण्डय m. N. pr. eines Mannes.

*वरपीतक *Talk.*

वरपोत 1) m. *eine Art Gazelle.* — 2) *wohl n. *ein best. Gemüse.*

वरप्रद 1) Adj. = वरद 1) 137,31. — 2) f. आ *a)* *Bein. der Lopamudrâ. — *b)* N. pr. einer Jogini Hemâdri 2,*a*,99,3.

वरप्रदस्तव m. Titel eines *Lobgedichts* Opp. Cat. 1.

वरप्रदान n. = वरदान 1).

वरप्रभ 1) Adj. (f. आ) *einen ausserordentlichen Glanz habend.* — 2) m. N. pr. eines Bodhisattva.

वरप्रार्थना f. *das Verlangen nach einem Gatten* Çâk. 15,11.

*वरफल m. *Cocosnussbaum.*

*वरबाल्कोक n. *Saffran.* °वाल्लीक geschrieben.

वरम् Adv. s. 3. वर 2).

*वरमुखी f. *ein best. Arzeneistoff.*

*वरयात्रा f. *die feierliche Procession eines Werbers, — Bräutigams.*

*वरयितर् Nom. ag. *Werber, Bräutigam, Geliebter, Gatte.*

वरयितव्य Adj. *zu wählen, — aus, unter* (Abl.). Nom. abstr. °त्व n. Comm. zu Âpast. Çr. 5,11,4.

वरयु m. N. pr. eines Mannes.

वरयुवति und °ती 1) *eine schöne Jungfrau.* — 2) *ein best. Metrum.*

वरयोग्य Adj. (f. आ) 1) *einer Wunschgabe würdig.* — 2) f. *heirathsfähig* Prij. 11,4.

*वरयोनिक = केसर.

वरयोषित् f. *ein schönes Weib* Hemâdri 1,449,15.

वररुचि 1) Adj. *Gefallen an Wunschgaben habend* (Çiva). — 2) m. N. pr. eines Dichters, Mediciners, Grammatikers und Lexicographen, der hier und da mit Kâtjâjana identificirt und unter den 9 Perlen Vikramâditja's aufgeführt wird. Hem. Par. 8,11.

वररुचिकारिका f., °रुचिप्राकृतसूत्र n., °रुचिलिङ्गकारिका f. und °रुचिवाक्य n. Titel von Werken Opp. Cat. 1.

वररूप m. N. pr. eines Buddha.

*वरल 1) m. *eine Art Bremse.* — 2) f. आ *a)* dass. — *b)* *das Weibchen der Gans* Râgân. 19,103. — 3) f. ई = वरटा.

वरलक्ष्मीपूजा f., °लक्ष्मीव्रतकथा f. und °लक्ष्मीव्रतकल्प m. Titel Burnell, T. Opp. Cat. 1.

*वरलब्ध m. 1) *Michelia Champaka.* — 2) *Bauhinia variegata.*

*वरवत्सला f. *Schwiegermutter.*

वरवरण n. 1) *das Wählen —, Thun eines Wunsches* Kâtj. Çr. 1,10,12. Lâṭj. 3,8,17. — 2) *das Erwählen eines Bräutigams* Viddh. 98,12.

वरवर्ण *Gold.*

वरवर्णिन् 1) Adj. *eine schöne Gesichtsfarbe habend.* — 2) f. °र्णिनी *a) ein schönfarbiges —, schönes —, ausgezeichnetes Weib.* — *b)* Bein. α) der Durgâ. — β) *der Lakshmi. — γ) *der Sarasvati. — *c)* **Gelbwurz* Râgân. 6,199. Bhâvapr. 1,177), = प्रियङ्गु und फलिनी. — *d)* **Lack.* — *e)* **Gallenstein des Rindes.*

वरवामि (?) m. Pl. N. pr. eines Volkes.

*वरवाल्कोक s. वरबाल्कोक.

वरवृत Adj. *als Wahlgabe empfangen.*

*वरवृद्ध m. Bein. Çiva's.

वरशिख m. N. pr. eines Feindes des Indra.

*वरशीत *Zimmt.*

*वरश्रेणी f. *eine best. Pflanze.*

वरस्म् n. *Weite, Breite, Raum,* εὖρος.

वरस्मद् Adj. *im Kreise sitzend.*

*वरसान = दारिक.

वरसावित्रीचरित्र n. Titel eines Kâvja Opp. Cat. 1.

वरसुन्दरी f. 1) *ein überaus schönes Weib.* — 2) *ein best. Metrum.*

वरसुरत Adj. (f. आ) *eingeweiht in die Geheimnisse des Liebesgenusses.*

*वरसेन (?) N. pr. eines Gebirgspasses.

वरस्त्री f. *ein ausgezeichnetes —, edles Weib* 51, 25. 132,16. 174,18.

वरस्या f. *Wunsch, Bitte.*

वरस्रज् f. *der Kranz, den ein Mädchen dem erwählten Bräutigam aufsetzt.*

वराक 1) Adj. (f. ई) *elend, erbärmlich, jämmerlich, Mitleid erregend, armselig* (meist von lebenden Wesen) Vâsav. 299,1. Ind. St. 15,424. Paṅkad. — 2) *m. *a)* Bein. Çiva's. — *b) Schlacht.* — *c) eine best. Pflanze.*

वराकक Adj. (f. °किका) = वराक 1) Paṅkad.

वराकाङ्क्षिन् Adj. *einen Wunsch habend* Râgat. 3,394.

1. वराङ्ग n. 1) *Kopf.* — 2) *die weibliche Scham.* — 3) *Hauptstück.*

2. वराङ्ग 1) Adj. *in allen seinen Theilen schön.* — 2) m. *a)* **Elephant.* — *b) das Nakshatra-Jahr von 324 Tagen.* — *c)* Bein. Vishṇu's. — *d)* N. pr. eines Fürsten VP. 4,24,17. — 2) f. ई *a)* **Gelbwurz* Râgân. 6,198. — *b)* N. pr. einer Tochter Dṛshadvant's. — 4) *n. *a) grober Zimmt* (Bhâvapr. 1,188), *Cassiarinde* oder dgl. — *b) Sauerampfer.*

*वराङ्क n. *grober Zimmt* oder dgl.

वराङ्गना f. *ein schönes Weib* 126,22. 134,27.

*वराङ्गिन् m. *Sauerampfer.*

वराङ्गिविन् m. *Astrolog.*

वराट 1) m. *a) Otterköpfchen* (als Münze gebraucht) Râgân. 13,126. Spr. 7629. — *b) *Strick.* — 2) f. ई *ein best.* Râga.

वराटक 1) m. f. (°टिका Râgân. 13,126. Naish. 3, 88. Ind. St. 15,401. Hem. Par. 1,370) *Cyprea moneta, Otterköpfchen.* — 2) m. *a) Samenkapsel der Lotusblume* Naish. 7,18. — *b) Strick, Seil.* Nur am Ende eines adj. Comp. (f. आ) zu belegen. v. l. °वटारका. — 3) f. °टिका *Mirabilis Jalapa.* — 4) n. *ein best. Pflanzengift.*

*वराटकरञ्जस् m. *Mesua Roxburghii.*

वराडिराग und वराडीराग m. *ein best.* Râga.

*वराण m. 1) *Crataeva Roxburghii.* — 2) Bein. Indra's.

वराणस 1) *Adj. von वराण. — 2) f. ई N. pr. *a)* eines Flusses MBh. 6,9,31. — *b)* *einer Stadt, das heutige *Benares.*

वरातकि Verz. d. B. H. 55,32 fehlerhaft für वाराटकि.

वरातिसर्ग m. *Verleihung einer Wunschgabe* 51,24.

वरातुष्ट (?) N. pr.

*वरादन n. *die Nuss der Buchanania latifolia.*

वरानना 1) Adj. f. *schönantlitzig.* — 2) f. N. pr. einer Apsaras VP.² 2,82.

*वराभिधा f. *Sauerampfer* Râgân. 6,130.

*वराम्र m. *Carissa Carandas.*

वरायु *eine Wunschgabe darstellen.* Nur वरायित n. impers.

*वरारक n. *Diamant.*

वरारणि m. *Mutter.* Vgl. 1. अरणि in Nachtr. 2.

1.*वरारोह m. 1) *ein vorzüglicher Reiter.* — 2) *Reiter auf einem Elephanten.* — 3) *Reiter* überh.

2. वरारोह 1) Adj. (f. आ) *schöne Hüften habend,* καλλίπυγος. — 2) *m. Bein. Vishṇu's. — 3) f. आ *a)* **Hüfte.* — *b)* Name der Dâkshâjaṇi in Someçvara.

वरार्घा Adj. f. *sich einen Gatten wünschend* Bhâg. P. 3,8,5.

वरार्थिन् Adj. *um eine Wahlgabe bittend.*

वरार्ह Adj. (f. आ) 1) *überaus würdig, in hohem Ansehen stehend.* — 2) *überaus kostbar.*

*वराल *Gewürznelke.*

*वरालक 1) dass. — 2) m. *Carissa Carandas.*

*वरालि m. 1) *der Mond.* — 2) *ein best.* Râga.

*वरालिका f. Bein. der Durgâ. Vgl. वा°.

वराशि s. बराशी.

1. वरासन n. 1) *ein prächtiger Sitz, Thron.* — 2) N. pr. einer Stadt.

2.*वरासन 1) m. *a) Thürhüter.* — *b)* = षिङ्ग. — 2) n. *Hibiscus rosa sinensis.*

3.*वरासन n. *a cistern, a reservoir.* Richtig वारासन.

*वरासि s. बरासी.

वराह् 1) m. *a) Eber, Schwein.* — *b)* *am Ende eines Comp. *als Ausdruck der Vorzüglichkeit.* — *c)* **Rind.* — *d)* **Widder.* — *e)* **Delphinus gangeticus.* — *f)* Vishṇu als *Eber* (hebt die Erde vom Grunde des Meeres mit seinen Hauern). — *g) eine best. Truppenaufstellung in Form eines Ebers.* — *h)* **ein best. Maass.* — *i)* **Cyperus rotundus.* — *k)* **Yamswurzel.* — *l)* Titel α) einer Upanishad. — β) = वराहपुराण. — *m)* N. pr. α) eines Daitja. — β) eines Muni. — γ) = वराहमिहिर. — δ) eines andern Gelehrten Çâçvata 807. — ε) des Sohnes eines Tempelhüters. — ζ) eines Berges. — η) *eines der 18 Dvîpa. — 2) *f. ई *a) eine Cyperus-Art* Râǵan. 6,140. — *b) Batatas edulis* Râǵan. 7,86.

वराहक 1) m. N. pr. eines Schlangendämons. — 2) *f. °हिका *Physalis flexuosa* Râǵan. 4,111. — 3) n. Titel einer Upanishad.

*वराहकन्द m. *Yamswurzel.*

वराहकर्ण 1) m. *a) eine Art von Pfeilen.* — *b)* N. pr. eines Jaksha. — 2) *f. ई *Physalis flexuosa* Râǵan. 4,111.

*वराहकर्णिका f. *eine Art von Geschossen.*

वराहकवच n. Titel eines Kavaka Burnell, T.

*वराहकान्ता f. *Yamswurzel.*

*वराहकालिन् m. *Sonnenblume.*

*वराहक्रान्ता f. *Mimosa pudica* Ratnam. 244.

वराहदंष्ट्र m. und °दंष्ट्रा f. *eine best. Krankheit.*

वराहदत्त m. N. pr. eines Kaufherrn.

*वराहदत्त् und *°दत्त Adj. *Zähne eines Ebers habend.*

वराहदेव m. N. pr. eines Mannes Râǵat. 7,365.

वराहद्वादशी f. *der 12te Tag in der lichten Hälfte der* Mâgha.

वराहद्वीप m. N. pr. eines Dvîpa.

*वराहनामन् m. 1) *Mimosa pudica.* — 2) *Yamswurzel.*

वराहनामाष्टोत्तरशत n. Titel eines Stotra Opp. Cat. 1.

*वराहपत्री f. *Physalis flexuosa* Râǵan. 4,113.

वराहपर्वत m. N. pr. eines *Berges* Vishṇus. 85,7.

वराहपुराण n. Titel eines Purâṇa.

वराहमाहात्म्य n. Titel eines Werkes.

वराहमिहिर m. N. pr. eines Astronomen.

वराहमूल n. N. pr. einer Oertlichkeit.

वराहयु Adj. *auf Eber begierig, zu ihrer Jagd tauglich.*

वराहविकृत Adj. *vom Eber aufgewühlt* Maitr. S. 1,6,8 (90,4. 5).

वराहशृङ्ग m. Bein. Çiva's.

वराहशैल m. N. pr. eines *Berges.*

वराहसंहिता f. Titel eines Werkes Opp. Cat. 1.

वराहस्तुति f. Titel eines *Lobgesanges* Burnell, T.

वराहस्वामिन् m. N. pr. eines mythischen Fürsten.

वराहाद्रि m. N. pr. eines *Berges.*

वराहाश्व m. N. pr. eines Daitja MBh. 12,227,52.

वराह्ण m. 1) *Eber, Schwein.* — 2) Pl. Bez. *bestimmter Winde.* — 3) *Pl. *best. Götterschaaren des mittleren Gebiets.*

वराहोपानह् f. Du. *Schuhe von Schweinsleder.*

वराहोपनिषद् f. Titel einer Upanishad Opp. Cat. 1.

वरिदास m. N. pr. = वरीदास VP.² 2,20.

वरिमत् und वरिमत् = 1. वरिमन्.

1. वरिमन् m. und वरिमन् n. *Umfang, Rund; Weite, Breite.*

2. वरिमन् m. *der vorzüglichste, beste, ausserordentlich.*

वरिवस् n. *Raum, Weite; Freiheit, Behaglichkeit, Ruhe.* Acc. mit कर्, धा und विद् *freie Bahn schaffen, — zu* (Dat.), *Jmd* (Dat.) *befreien.* Nach Nigh. = धन.

*वरिवसित Adj. *gepflegt, gehegt.*

वरिवस्कृत् Adj. *Raum schaffend, befreiend.*

वरिवस्, वरिवस्यति 1) *Raum geben, einräumen, verstatten, freimachen.* — 2) *es Jmd behaglich machen, zu Jmds Diensten sein, bedienen, pflegen;* mit Acc. der Person. वरिवस्यमान und *वरिवस्यित *gehegt, gepflegt.*

वरिवस्या f. *das Gewähren u. s. w.; Diensterweisung, Aufwartung, Pflege* Naish. 6,97. Prasannar. 96,4.

वरिवस्यारहस्य n. Titel eines Mantra Opp. Cat. 1.

वरिवोद् Adj. *Raum —, Freiheit schenkend.*

वरिवोधा Adj. *Raum —, freie Bewegung schaffend.*

वरिवोविद् Adj. *Raum —, Freiheit schaffend, Behaglichkeit gewährend.*

वरिष 1) *m. = वर्ष. — 2) *f. (आ) Pl. = वर्षा Pl. — 3) n. *Jahr* (Conj.).

*वरिषाप्रिय m. *der Vogel* Kâṭaka.

1. वरिष्ठ Adj. (f. आ) *der weiteste, breiteste, umfassendste.*

2. वरिष्ठ 1) Adj. (f. आ) *a) der vorzüglichste, beste, — unter* (Gen. oder im Comp. vorangehend). Hierher stellt Grassmann auch einige ṚV.-Stellen. — *b) besser als* (Abl.) — *c) der schlimmste, ärgste, — unter* (Gen.). — 2) m. *a) *Rebhuhn.* — *b) *Orangenbaum.* — *c)* N. pr. α) eines Sohnes des Manu Kâkshusha. — β) eines der 7 Weisen im 11ten Manvantara. — γ) eines Daitja. — 3) *f. आ *Polanisia icosandra.* — 4) *n. *a) Kupfer.* — *b) Pfeffer.*

वरिष्ठक Adj. = 2. वरिष्ठ 1) *a).*

वरिष्ठाश्रम m. N. pr. einer Oertlichkeit.

*वरी f. Pl. *Flüsse.*

*1. वरीतर् Nom. ag. von 1. वर्.

2. वरीतर् Nom. ag. *Bewerber* (um ein Weib). वरीता Fut. Bâlar. 27,17.

वरीतात्त m. N. pr. eines Daitja.

वरीदास m. N. pr. des Vaters des Gandharva Nârada.

वरीधरा f. *ein best. Metrum.*

1. वरीमन् n. = 1. वरिमन्.

2. वरीमन् m. = 2. वरिमन्.

1. वरीयस् 1) Adj. *weiter, breiter, — als* (Abl.), *freier.* — 2) वरीयस् Adv. *weiter, ferner ab.* — 3) n. *ein weiterer —, freierer Raum als* (Abl.); *freier Raum, Freiheit.*

2. वरीयस् 1) Adj. *vorzüglicher, besser, lieber; der vorzüglichste, liebste, beste, — unter* (Gen.). — 2) m. *a) ein best. astrol.* Joga. — *b)* N. pr. α) eines Sohnes des Manu Sâvarṇa. — β) eines Sohnes des Pulaha. — 3) *f. °यसी *Asparagus racemosus* Râǵan. 4,121.

वरीवृत् Adj. *sich schlängelnd.*

*वरीषु m. *der Liebesgott.* Vgl. स्वीषु.

वरु in der Verbindung वरो सुषाम्णे nach Sây. N. pr. Wahrscheinlich ist वरोसुषामन् als ein Wort und als N. pr. aufzufassen.

वरुक m. *eine best. geringere Körnerfrucht.*

*वरुट m. Pl. Bez. einer Klasse von Mlekkha.

वरुड m. *eine best. Mischlingskaste.*

वरुण 1) m. *a) der Umfasser des Alls,* N. pr. eines Âditja, des obersten Herrn unter den Göttern des Veda. Diesem Gotte sind besonders zugeeignet die Gewässer, die Nacht und der Westen. Varuṇa ist der Richter, der die Sünde straft und um Vergebung der Schuld angerufen

wird; er ist allwissend; von ihm kommen Krankheiten, besonders Wassersucht. Du. in Verbindung mit Indra und Mitra im Du. — *b*) *der Ocean.* — *c*) *Wasser.* — *d*) N. pr. α) eines Agni. — β) eines Devagandharva. — γ) eines Schlangendämons. — δ) eines Asura. — ε) eines Jaksha VP.² 2,293. — ζ) eines Sohnes des Kardama. — η) *eines Dieners des 20ten Arhant's der gegenwärtigen Avasarpiṇi. — *e*) Pl. etwa *die Götter.* — *f*) *Abwehrer* nach Sâj. — *g*) *ein best. über Waffen gesprochener Zauberspruch.* — *h*) *Crataeva Roxburghii.* वरुणै Taitt. Âr. 6,9,2. — 2) f. वरुणा N. pr. eines Flusses. — वरुणम् MBh. 3,56,12 nach Schlegel's Vermuthung alter Fehler für वरणम्.

वरुणक m. *Crataeva Roxburghii.*

वारुणगृहपति Adj. Varuṇa zum Gṛhapati 4) *habend* Maitr. S. 1,9,4 (133,8).

वारुणगृहीत Adj. (f. आ) *von Varuṇa ergriffen, durch Krankheit,* bes. *Wassersucht.*

वरुणग्राह् in घवरुणग्राह् (Nachtr. 5).

वारुणज्येष्ठ Adj. Pl. *an deren Spitze* Varuṇa *steht* TBr. 3,7,4,7.

वरुणतीर्थ n. N. pr. eines Tîrtha.

वारुणतेजस् Adj. *dessen Lebenskraft* Varuṇa (*Wasser*) *ist* AV. 10,5,38.

वरुणत्व n. Varuṇa's *Wesen,* — *Natur.*

वरुणदेव n. *das unter* Varuṇa *stehende Mondhaus* Çatabhishag.

वरुणदेवत्य Adj. Varuṇa *zur Gottheit habend* Maitr. S. 1,10,12 (151,18).

वरुणदैव und °दैवत n. = वरुणदेव.

वरुणधुत् Adj. Varuṇa *hintergehend.*

वरुणपाश m. 1) Varuṇa's *Schlinge,* — *Fessel.* — 2) **Haifisch.*

वरुणपुरुष m. Varuṇa's *Diener* Mân. Gṛhj. 2,12.

वरुणप्रघास m. 1) Pl. *das zweite Viermonat-Opfer, das auf den Vollmond des* Âshâḍha *oder* Çrâvaṇa *fällt.* Dabei wird zu Ehren des Gottes Gerste genossen. — 2) *ein best.* Ahîna.

वरुणप्रघासिक Adj. zu वरुणप्रघास 1) Comm. zu Lâṭy. 5,1,1.

वारुणप्रशिष्ट Adj. *von* Varuṇa *angewiesen,* — *geleitet.*

वरुणभट्ट m. N. pr. eines Astronomen.

*वरुणमति m. N. pr. eines Bodhisattva.

वरुणमित्र m. Bein. eines Gobhila Vâñçabr. 3.

वारुणमेनि f. Varuṇa's *Geschoss.*

वारुणराजन् Adj. Varuṇa *zum König habend.*

वरुणलोक m. 1) Varuṇa's *Welt.* — 2) Varuṇa's *Gebiet, Wasser.*

वरुणवेगा f. N. pr. einer Kiṁnara-Jungfrau Kâraṇḍ. 5,23.

वरुणशर्मन् m. N. pr. eines mythischen Kriegers.

वारुणशेषस् Adj. nach Sâj. *wehrfähige Nachkommen habend.* Roth vermuthet वर्णशेषस् *Nachwuchs der eigenen Art habend.*

वरुणश्राद्ध n. *ein best. Todtenmahl.*

वरुणश्रोतस fehlerhaft für °स्रोतस.

वारुणसव m. *eine best. Opferhandlung* TS. 5,6,2,1.

वरुणसामन् n. Name verschiedener Sâman Ârsh. Br.

वरुणसेना und °सेनिका f. N. pr. einer Prinzessin.

वरुणस्रोतस m. N. pr. eines Berges MBh. 3,81,10.

वरुणाङ्गरुक् m. Patron. Agastja's.

*वरुणात्मजा f. *Branntwein.*

वरुणाद्रि m. N. pr. eines *Berges.*

वारुणानी f. Varuṇa's *Gattin.* Auch Pl. वरुणान्याः साम Ârsh. Br.

वरुणारिष्टकमय Adj. *aus Crataeva Roxburghii und dem Seifenbaum gemacht* Suçr. 2,388,17.

वरुणालय m. Varuṇa's *Behausung,* Beiw. und Bein. *des Meeres* Harshaṅ. 218,22. करुणा° *ein Meer der Barmherzigkeit.*

वरुणावास m. *das Meer.*

वरुणाविस् f. Bein. der Lakshmî.

*वरुणिक, *वरुणिय und *वरुणिल m. Hypokoristika von वरुणदत्त.

वरुणेश n. *das unter* Varuṇa *stehende Mondhaus* Çatabhishag.

वरुणेशदेश m. *die unter* Varuṇa *stehende Weltgegend, Westen.*

वरुणेश्वरतीर्थ n. N. pr. eines Tîrtha.

वरुणोद n. N. pr. eines Sees.

वरुणोपनिषद् f. Titel einer Upanishad.

वारुण्य, वारुणिय Adj. (f. आ) *von* Varuṇa *kommend, ihm gehörig* u. s. w. आप: *stehendes Wasser.*

*वरुतर Nom. ag. = वर्तर.

*वरुत्र n. *Ueberwurf, Mantel.*

*वरुल = संभक्त.

वर्तक m. = वरुक Karaka 1,27.

वर्तर Nom. ag. mit Gen. 1) m. *Abwehrer, Beschirmer.* — 2) f. वर्त्री *Schirmerin, Schutzgenie,* Bez. *gewisser göttlicher Wesen* (Sg. und Pl.).

वर्त्रि f. = वर्त्री (s. u. वर्तर) TS. 4,1,6,2. 2,10,3. 5,1,2,2.

वर्त्र 1) n. *a*) *Wehr, Schirm, Obdach, festes Haus.* — *b*) **Panzer.* — *c*) **Schild.* — 2) (*m. n.) *eine am Wagen zum Schutz angebrachte Einfassung.* — 3) m. oder n. *a*) *Heer.* — *b*) *Heerde.* — *c*) *Schwarm* (von Bienen). — *d*) *Menge, Masse.* — 4) m. *a*) *=निज्ञराष्ट्रक (?). — *b*) N. pr. α) eines Mannes. — β) eines Dorfes. — H. an. 3,319 ist वज्रय: st. वर्त्रय: zu lesen nach Zach. Beitr. 87.

वर्त्रप m. *Führer einer Schaar, Heerführer.*

वर्त्रशस् Adv. *schaaren —, haufenweise.*

वर्त्राधिप m. *Heerführer.*

वर्त्रिन् 1) Adj. *a*) *Schutzwaffen tragend.* — *b*) *mit einem Schutzbrett versehen* (Wagen). — *c*) *Schirm —, Schutz gewährend.* — *d*) *zu Wagen sitzend.* — *e*) am Ende eines Comp. *von einer Schaar von —, von einer Menge von — umgeben.* — 2) m. *Kriegswagen* Çiç. 17,23. — 3) f. वर्त्रिनी *a*) *Heer.* — *b*) N. pr. einer Apsaras.

वर्त्रिनीपति m. *Heerführer.*

वर्त्र्य, वार्त्रिय Adj. *Schirm —, Schutz gewährend.*

*वरेज = वरज.

*वरेण् Nom. ag. von वरेण्य.

*वरेण 1) m. *Wespe.* — 2) f. आ Bein. der Gattin Çiva's. Richtig wohl वरेणा.

वरेण्य, वारेणिय 1) Adj. *a*) *wünschenswerth, liebenswerth.* — *b*) *vorzüglich, der vorzüglichste, — unter* (Gen.). — 2) m. *a*) *eine best. Gruppe von Manen.* — *b*) N. pr. eines Sohnes des Bhṛgu. — 3) *f. वरेण्या (Conj.) Bein. der Gattin Çiva's. — 4) n. *a*) *die höchste Wonne* VP. 5,1,41. — *b*) *Saffran.*

(वरेण्यक्रतु) वारेणिक्रतु Adj. *wohlgesinnt, einsichtig.*

*वरेण्यय्, °यति Denomin. von वरेण्य.

वरेन्द्र m. oder n. und *वरेन्द्री f. Bez. eines Theiles von Bengalen.

वरेय्, वरेयति *freien.*

वरेयम् Infin. *um zu freien.*

वरेयु m. *Freier.*

वरेश Adj. *über Wunschgaben verfügend, Wünsche zu gewähren im Stande seiend.*

वरेश्वर 1) Adj. dass. सर्वकाम° *alle Wünsche zu gewähren vermögend.* — 2) *m. Bein. Çiva's.

वरेषुधि Adj. *einen prächtigen Köcher tragend* R. 2,86,22.

*वरोट n. *eine best. Blume* (मरुवकपुष्प).

1. वरोरु m. *ein schöner Schenkel.*

2. वरोरु Adj. (f. °रू und °रु) *schöne Schenkel habend.*

*वरोल 1) m. *eine Art Wespe.* — 2) f. ई *eine andere Art Wespe.*

*वर्क्, वर्कते (आदाने).

*वर्कराट m. 1) *Seitenblick.* — 2) *eine vom Fingernagel des Geliebten herrührende Verwundung auf der Brust eines Weibes.* — 3) *die Strahlen der aufgehenden Sonne.*

वर्करीकुण्ड N. pr. einer Oertlichkeit.

*वर्कट m. *a pin, a bolt.*

*वर्तृ, वृत्तते (वरणे) Dhâtup. 16,3.

वर्ग 'accentuirt nur in Nigh.) 1) Nom. ag. *Abwehrer, Beseitiger.* — 2) m. (adj. Comp. f. आ) *a) eine gesonderte, der Gleichartigkeit wegen zusammengestellte Anzahl von Dingen: Abtheilung, Gruppe, Klasse, Verein, — schaft.* Häufig Pl. st. Sg. In Comp. mit Zahlwörtern *eine aus — bestehende Abtheilung, — Gruppe.* Insbes. *eine Reihe nach irgend einem Eintheilungsgrunde zusammengehöriger Wörter* und *eine Consonantenreihe im Alphabet* (deren 7 oder 8 angenommen werden; चकार° oder च° *die Palatalen*). — *b) Alles was zu Jmds Gebiet gehört, — unter Jmd steht.* — *c)* = त्रिवर्ग, d. i. धर्म, काम und अर्थ. — *d) Section, Abtheilung in einem Buche, Unterabtheilung eines* Adhjâja im Ṛgveda *und in der* Bṛhaddevatâ. — *e) Quadrat, die zweite Potenz.* पञ्च° *das Quadrat von fünf.* — *f)* *=बल. — *g)* *N. pr. eines Landes. — 3) f. वर्गा N. pr. einer Apsaras.

वर्गकर्मन् n. Bez. *einer unbestimmten Aufgabe* Colebr. Alg. 27. Lilâv. 18,15.

वर्गणा f. 1) *Eintheilung, Abtheilung* Çilâṅka. — 2) *das Multipliciren.*

वर्गपद n. *Quadratwurzel.*

वर्गपाल m. *Beschützer seines Anhanges, — seiner Creaturen.*

वर्गप्रकृति f. *unbestimmte Aufgabe des zweiten Grades, affected square.*

वर्गप्रशंसिन् Adj. *seinen Anhang —, seine Creaturen preisend.* Nilak.: वर्गो वृञिनं पराभिवः.

वर्गमूल n. *Quadratwurzel.*

वर्गय्, °यति *zum Quadrat erheben.* वर्गित Lilâv. 53,19. Vgl. वर्गणा.

वर्गवर्गस्थ Adj. Pl. *gruppenweise stehend.*

वर्गशस् Adv. *nach Abtheilungen, gruppenweise* Comm. zu Âpast. Çr. 13,5,13.

वर्गस्थ Adj. (f. आ) *sich zu einer Partei haltend, parteiisch.*

वर्गात्य m. *der letzte Consonant in den fünf ersten Consonantenreihen.*

वर्गाष्टक n. *die acht Consonantenreihen,* so v. a. *alle Consonanten.*

वर्गिन् Adj. *zu Jmds Partei gehörend, Jmd untergeben.*

*°वर्गीण Adj. *zu der und der Kategorie —, — Sippe —, zu der Partei von — gehörend.*

°वर्गीय Adj. dass. क° *ein Guttural.*

वर्गोत्तम m. 1) *der Letzte in einer der fünf ersten Consonantenreihen,* d. i. *ein nasaler Consonant.* — 2) in der Astrol. *der Vornehmste in seiner Klasse,* Bez. *des ersten Neuntels in einem beweglichen Bilde* (Widder, Krebs, Wage, Steinbock), *des 5ten Neuntels in einem festen Bilde* (Stier, Löwe, Scorpion, Wassermann) *und des 9ten Neuntels in einem beweglichen und zugleich festen Bilde* (Zwillinge, Jungfrau, Schütze, Fische).

वर्ग्य 1) Adj. am Ende eines Comp. *zu einer Abtheilung, Partei* u. s. w. *gehörend.* — 2) m. *Zunftgenosse, College.*

1.*वर्च्, वर्चते (दीप्ति).

2.*वर्च्, वृणक्ति (वर्जने).

वर्च m. N. pr. eines alten Weisen.

वर्चल gaṇa कृशाश्वादि. Vgl. सुवर्चल.

वर्चस् 1) n. *a) Lebenskraft, Lebhaftigkeit; Energie, vigor; Wirksamkeit, Regsamkeit; die leuchtende Kraft im Feuer und in der Sonne.* — *b) Licht, Glanz.* — *c) Farbe.* — *d) Koth, stercus, Mist.* — 2) m. N. pr. *a)* eines Sohnes des Soma. — *b)* eines Sohnes der Sutegas oder Suketas. — *c)* eines Râkshasa.

°वर्चस् n. 1) *Glanz, Licht.* — 2) *Farbe.*

वर्चसिन् in ब्रह्मवर्चसिन् und सुवर्चसिन्.

वर्चस्क 1) n. *Glanz.* — 2) *Koth, stercus.*

वर्चस्कस्थान n. *Abtritt* Karaka 4,8.

वर्चस्य 1) Adj. *a) Lebenskraft verleihend.* — *b) auf* वर्चस् *bezüglich* u. s. w. — *c) auf die Excremente wirkend.* — 2) *f. आ Bez. von *Backsteinen, welche mit Sprüchen, die das Wort* वर्चस् *enthalten, gelegt werden.*

वर्चस्वत् Adj. 1) *lebenskräftig, frisch.* — 2) *leuchtend.* — 3) *das Wort* वर्चस् *enthaltend.*

वर्चस्विन् 1) Adj. *lebenskräftig, frisch;* m. *ein energischer Mann.* — 2) m. N. pr. eines Sohnes des Varkas und Enkels des Soma.

वर्चःस्थान n. *Abtritt* Karaka 4,8.

*वर्चाय्, °यते Denomin. von वर्चस्.

वर्चावसु m. 1) *ein best. Sonnenstrahl* Cit. im Comm. zu VP. 6,3,17. — 2) N. pr. eines Gandharva VP.² 2,293.

वर्चित Paṇkat. 3,10 fehlerhaft für चर्चित.

वर्चिन् m. N. pr. eines von Indra bekämpften Dämons.

वर्चोघ्न m. *Verstopfung.*

वर्चोदा, वर्चोधस् (AV. 3,21,5) und वर्चोधा Adj. *Kraft* u. s. w. *verleihend.*

वर्चोनिरोध m. *Verstopfung.*

वर्चोभेद m. *Durchfall* Karaka 6,8.

वर्चोभेदिन् Adj. *stark laxirend* Karaka 1,27.

वर्चोविनिग्रह m. *Verstopfung* Bhâvapr. 3,129. Karaka 6,3.

वर्ज्, वर्जति, °ते, वृणक्ति, वृङ्क्ते, वृक्त (verdächtig); 1) *wenden, drehen.* — 2) *abdrehen, ausraufen* (das Gras zur Streu am Altar). — 3) *Jmd* (Acc.) *den Hals umdrehen.* — 4) *ablenken* (vom Wege); *beseitigen.* — 5) Med. *a) Etwas von Jmd* (Abl. oder Gen.) *abwenden, abspannen, vorenthalten, abalienare* Âpast. 1,3,26. — *b) sich zueignen.* — *c) für sich erwählen.* — Caus. वर्जयति (metrisch auch Med.; Âpast. 1,18,35 hat die v. l. Act.) 1) *beseitigen, vermeiden, unterlassen, entsagen, verzichten auf;* mit Acc. der Person oder Sache Gaut. वर्जित *vermieden* u. s. w. — 2) Pass. *um Etwas kommen, einer Sache verlustig gehen;* mit Instr. वर्जित *a) dem es an Etwas gebricht, — fehlt, frei von, ohne Etwas seiend;* die Ergänzung im Instr. oder im Comp. vorangehend. भुक्ति° so v. a. *ungeniessbar.* — *b)* am Ende eines Comp. *ohne Etwas seiend,* so v. a. *mit Ausnahme von, wobei — nicht einbegriffen ist.* रसखण्डनवर्जितम् Adv. *ohne dass die Lust unterbrochen worden wäre.* — 3) *verschonen* 81, 13. R. 3,75,17. — 4) *ausnehmen, ausschliessen, auslassen.* वर्जयित्वा *mit Ausnahme von* (Acc.). वर्जित *ausgenommen.* आवर्जिते *mit Ausnahme von* आ. — Intens. (वरीवृज्यात् Partic.) *ablenken, devertere, einkehren.* — Caus. vom Intens. (वरीवर्जयन्ती) *hin- und her bewegen* (die Ohren). — Mit अधि *an oder über* (das Feuer) *rücken.* — Mit अनु in अनुवृज्. — Mit अप 1) *abwenden, beseitigen, verscheuchen.* — 2) *abdrehen, abreissen.* — 3) *beendigen, abschliessen, absolviren;* Pass. so v. a. *voll werden.* — 4) *zurücklegen* (einen Weg). — 5) Pass. *erlöst werden* Çaṅk. zu Bâdar. 3,3,32 (915,2). — Caus. 1) *meiden, vermeiden.* — 2) *überlassen, verleihen, geben, schenken.* — 3) *darbringen* (ein Todtenmahl). — 4) *abschliessen, beendigen.* प्रतिज्ञाम् *sein Versprechen lösen.* — 5) अपवर्जित *a) gemieden, vermieden, dem man entsagt hat.* — *b) beseitigt, nicht nothwendig, unnütz* Ind. St. 14,367. — *c) dem es an Etwas gebricht, — fehlt, frei von, ohne Etwas seiend;* die Ergänzung im Instr. oder im Comp. vorangehend. — *d) abgetrennt, abgerissen.* — *e) abgenommen, entfernt* 176,2. — *f) gestreut, geworfen.* — *g) zerstreut* Daçak. 46,13. — *h) umgestossen, umgewor-*

fen. — *i) verstossen, geächtet.* — *k) überlassen, verliehen, geschenkt, verabfolgt.* — Mit व्यप, व्यपवृक्त *getrennt, gesondert.* — Caus. व्यपवर्जित *aufgegeben, verlassen.* — Mit समप Caus. समपवर्जित *Jmd* (Dat.) *überlassen, gegeben, geschenkt.* — Mit अपि 1) *Jmd* (Loc.) *Etwas zuwenden.* — 2) *hinrichten auf* (Loc.). — Mit अभि in अभीवर्ग. — Mit अव *abdrehen, abtrennen.* — Caus. *wegschaffen, beseitigen.* — Mit आ 1) *zuwenden.* — 2) *sich zuwenden, sich aneignen.* — 3) *Jmd* (Abl.) *Etwas vorenthalten.* — 4) *Jmd* (Acc.) *geneigt sein.* — Caus. 1) *neigen.* — 2) *sich Jmd geneigt machen, für sich gewinnen* Kâmpaka 190.238. — 3) *Jmd heranziehen, in Anspruch nehmen* Bâlar. 220,9. — 4) आवर्जित *a) geneigt, gesenkt.* — *b) ausgegossen.* — *c) ausgesogen aus* (Abl.). — *d) dargereicht* Gaut. 9,11. Ragh. 6, 76. — *e) sich geneigt gemacht, für sich gewonnen.* — *f)* Hariv. 3799 wohl fehlerhaft für आवर्तित. — Mit अपा, अपावृक्त *beseitigt* oder *vermieden.* — Mit प्रा *erfüllen, anfüllen.* — Mit व्या *absondern, abtheilen.* — Mit परिव्या *trennen von*, so v. a. *retten vor* (Abl.). — Mit समा *an sich ziehen, sich aneignen.* — Caus. समावर्जित *geneigt, gesenkt.* — Mit उद् *heraustrennen, austilgen.* — Intens. (उद्वरीवृजत् Partic.) *schwingen.* — Mit नि 1) *niederbeugen, hinunterdrücken; zu Fall bringen.* — 2) *wegwerfen.* — Mit अनुनि *versenken.* — Mit परा 1) *abwenden.* शीर्षा so v. a. *fliehen.* — 2) *abdrehen, abreissen.* — 3) *wegwerfen, beseitigen, verstossen, im Stiche lassen.* परावृक्त *verstossen.* — Mit परि 1) *ausbiegen, ausweichen.* — 2) *umgehen, meiden, vermeiden* Âpast. 2,5,19. — 3) *übergehen, verschonen mit* (Instr.). — 4) *verstossen, ächten.* — 5) *umgeben, umschliessen.* — Vgl. परिवृक्त. — Caus. 1) *abhalten von, entfernen.* — 2) *meiden, vermeiden.* — 3) *Jmd aufgeben, verlassen.* — 4) *Jmd übergehen, nicht berücksichtigen.* — 5) परिवर्जित *a) gemieden, vermieden.* — *b) verlassen von Jmd, dem es an Etwas gebricht, — fehlt, frei von, ohne Etwas seiend;* die Ergänzung im Instr. oder im Comp. vorangehend. संख्यया so v. a. *unzählig.* — *c) umgeschlungen, umgelegt.* — Mit संपरि Caus. *meiden, vermeiden.* — Mit प्र 1) *hinwerfen* (das Barhis). — 2) technischer Ausdruck für *in* oder *an das Feuer setzen*, also auch *heiss* oder *glühend machen.* प्रवृक्त Çat. Br. 14,3,2,2. — 3) so v. a. प्रवर्ग्यं कर्. — Mit अनुप्र *hintennach werfen.* — Mit प्रति *dagegen werfen.* — Mit वि, *Partic. f. विवृक्ता = दुर्भगा. — Caus. 1) *meiden, vermeiden, aufgeben* Vâgrakkh. 32,1 (विवर्जयित्वा). — 2) विवर्जित *a) verlassen von Jmd, dem es an Etwas gebricht, — fehlt, frei von, ohne Etwas seiend;* die Ergänzung im Instr. oder im Comp. vorangehend. मानविवर्जितम् Adv. *ohne Ehre, ehrlos.* — *b)* am Ende eines Comp. *mit Ausnahme von, wobei — nicht einbegriffen ist.* — *c) verabreicht, gegeben.* — Mit सम् Med. (Act. ganz ausnahmsweise) *an sich ziehen, sich zueignen.* — Desid. संविवृक्षते *sich aneignen wollen.*

°वर्ज Adj. (f. आ) 1) *frei von, ermangelnd,* — 2) *mit Ausschluss von, wobei — nicht einbegriffen ist.* — वर्जम् s. bes.

°वर्जक Adj. *meidend, vermeidend* Hemâdri 1, 603,5.

वर्जन n. 1) *das Meiden, Vermeiden, Aufgeben, Fahrenlassen.* — 2) *das Vernachlässigen.* — 3) *das Weglassen.* — 4) *das Ausschliessen, Ausnehmen* 228,15. 231,31. — 5) **das Tödten, Verletzen.* — व्रतकस्यापि वर्जनम् Hariv. 7789 fehlerhaft für व्रतकस्यापवर्जनम्.

वर्जनीय Adj. *zu meiden, zu vermeiden.*

°वर्जम् Absol. *mit Vermeidung* —, *mit Ausnahme von* (Gaut.), *ohne.* Einmal selbständig mit Acc.

वर्जयितर् Nom. ag. 1) *Vermeider.* — 2) *Ansichzieher* in einer Etymologie.

वर्जयितव्य Adj. *zu vermeiden.*

°वर्जिन् Adj. *vermeidend.*

वर्जुषी in अ°.

वर्ज्य Adj. 1) *zu meiden, zu vermeiden* Kâraka 6,19. — 2) *aufzugeben* ebend. — 3) am Ende eines Comp. *mit Ausnahme von, wobei — nicht einbegriffen ist* MBh. 13,98,40. त्वद्वर्ज्यम् *mit Ausnahme von dir* Paṅkat. 128,22 fehlerhaft für त्वद्वर्जम्.

वर्ण 1) m. (n. nicht zu belegen; adj. Comp. f. आ) *a) *Ueberwurf, Decke, Kleid.* — *b) Deckel, Lid.* — *c) das Ansehen, Aussehen, das Aeussere.* — *d) Farbe.* Auch in Verbindung mit राग. — *e) Gesichtsfarbe, gute G.* — *f) Farbe zum Malen, — Schreiben.* — *g) Art, Geschlecht, Gattung.* — *h) Charakter, Wesen, Art und Weise, Form, Erscheinungsform.* — *i) Kaste.* — *k) Buchstab, Laut, Vocal, Silbe, Wort.* — *l) ein musikalischer Ton.* — *m) Thierlaut.* — *n) Lob, Preis.* — *o) Ruhm.* — *p) eine unbekannte Grösse.* — *q) die Ziffer Eins.* — *r) *ein best. Tact.* Vgl. °ताल. — *s) *Gold.* — *t) *Gelübde.* — *u)* angeblich *Abwehrer* Sâj. zu RV. 1,104,2. — 2) *f. वर्णा *Cajanus indicus.* — 3) *n. *Saffran;* vgl. Zach. Beitr. 41.

वर्णक (von वर्णय् und वर्ण) 1) Adj. (f. वर्णिका) *schildernd, darstellend* Râgat. 4,654. — 2) m. *a) *ein umherziehender Schauspieler.* — *b) eine best. Pflanze.* — *c) *N. pr.* eines Mannes. Pl. *seine Nachkommen.* — 3) m. oder n. *Probestück, Musterprobe, Specimen.* — 4) m. f. (वर्णिका) (*n.) *a) Farbe zum Malen, — zum Bestreichen des Körpers, Salbe, Schminke* Ait. Âr. 469,3. Kâraka 6,7. Bhar. Nâṭyaç. 34,78. 80. Çiç. 11,29. 16, 62. Am Ende eines adj. Comp. f. °वर्णका. Nach den Lexicographen auch *Sandel.* — 5) *f. वर्णका *Gewebe, ein gewebter Stoff.* — 6) f. वर्णिका *a) *Schreibstift, Schreibpinsel.* — *b) Maske, Anzug eines Schauspielers.* — *c) Art, Beschaffenheit* Hem. Par. 1,150. — 7) *f. (Form unbestimmt) *vorzügliches —, gereinigtes Gold.* — 8) n. *a) Kapitel, Abschnitt* Comm. zu Njâjam. 1,3,17. 19. 31. 2,1,7. — *b) Kreis* Hem. Par. 2,138. fg. — *c) *Auripigment.* — 9) am Ende eines adj. Comp. *Silbe.*

वर्णकदण्डक *Farbenstock* und zugleich *ein best. Metrum.*

वर्णकमय Adj. (f. ई) *mit Farben hergestellt, gemalt.*

*वर्णकवि m. N. pr. eines Sohnes des Kubera.

*वर्णकित Adj. von वर्णक.

*वर्णकूपिका f. *Farbenbehälter, Dintenfass.*

वर्णकृत् Adj. *Farbe gebend.*

वर्णक्रम m. 1) *Reihenfolge der Farben.* — 2) *Reihenfolge der Kasten.* — 3) *eine Art* क्रम 11) TS. Prât.

वर्णक्रमदर्पण m. Titel eines Werkes Opp. Cat. 1.

वर्णगत Adj. *algebraisch.*

वर्णगुरु m. *Fürst, König* Râgat. 3,85.

वर्णग्रथना f. *eine künstliche Schreibweise von Versen* Vâsav. 126,1.

*वर्णचारक m. *Maler.*

वर्णज Adj. *aus den Kasten entspringend, auf die K. Bezug habend.*

वर्णज्यायंस् Adj. *der Kaste nach höher stehend* Âpast.

वर्णज्येष्ठ 1) Adj. (f. आ) *der Kaste nach höher* oder *am höchsten stehend.* — 2) *m. *ein Brahmane.*

वर्णट m. N. pr. eines Mannes.

वर्णतनु f. *ein best. Lied an die* Sarasvatî.

वर्णतस् Adv. *den Farben nach* RV. Prât. 17,8. 10. Agni-P. 43,13.

वर्णता f. Nom. abstr. zu वर्ण *Kaste.*

वर्णताल m. 1) *ein best. Tact* S. S. S. 231. — 2) N. pr. eines Fürsten.

वर्णतूलि f. *°तूलिका f. und *°तूली f. *Schreibstift, Schreibpinsel.*

वर्णत्व n. Nom. abstr. zu वर्ण *Kaste* und *Laut*.

*वर्णद n. *ein best. wohlriechendes schwarzes Holz.*

*वर्णदात्री f. *Gelbwurz* Râǵan. 6,198.

वर्णदीपिका f. Titel eines Werkes Burnell, T.

*वर्णदूत m. *Brief.*

वर्णदूषक Adj. *die Kaste verunreinigend.*

वर्णदेशना f. Titel eines Wörterbuchs.

वर्णद्वयमय Adj. (f. ई) *zweisilbig.*

वर्णधर्म m. Sg. und Pl. *die für die Kasten geltenden Bestimmungen* Gaut. 19,1. M. 2,25. Verz. d. Oxf. H. 85,*a*,13.

वर्णन 1) n. f. (आ) *Beschreibung, Schilderung, Angabe.* — 2) *f. आ *Lob, Preis.* — 3) n. Titel eines Commentars Burnell, T.

वर्णनाथ m. *der planetarische Herr einer Kaste* Vâstuv. 157. 161.

वर्णनीय Adj. *zu beschreiben, zu schildern, anzugeben.* Vgl. शोणित°.

*वर्णपत्त्र n. *Palette.*

वर्णपरिध्वंस m. (Comm.) und °सा f. *Verlust der Kaste* Âpast.

वर्णपाठ m. *das Alphabet.*

*वर्णपात्र n. *Farbenkasten.*

*वर्णपुष्प n. *die Blüthe vom Kugelamaranth.*

*वर्णपुष्पक m. *Kugelamaranth* Râǵan. 10,138.

*वर्णपुष्पी f. *Echinops echinatus* Râǵan. 10,142.

वर्णप्रबोध m. Titel eines Werkes.

वर्णप्रसाद m. *eine reine Gesichtsfarbe.* Pl. (!) Çvetâçv. Up. 2,13.

*वर्णप्रसादन n. *Agallochum* Râǵan. 12,93.

वर्णबुद्धि f. *der mit dem Laute verbundene Begriff* Sarvad. 141,21.

वर्णभिन्न m. *ein best. Tact* S. S. S. 208.

वर्णभीरु m. desgl. S. S. S. 236.

*वर्णभेदिनी f. *Fennich.*

वर्णमञ्जिका f. *ein best. Tact* S. S. S. 211.

वर्णमय Adj. (f. ई) *aus* (symbolischen) *Lauten bestehend, mit ihnen in Verbindung stehend.*

*वर्णमातृ f. *Schreibstift, Schreibpinsel.*

*वर्णमातृका f. Bein. der Sarasvatî.

वर्णमात्र n. *die blosse Farbe, nur die F.* 156,5.

वर्णमात्रा f. *ein best. Metrum.*

*वर्णमाला f. *das Alphabet*, insbes. *die zu Diagrammen verwandte Buchstabenreihe.*

वर्णय्, वर्णयति, °ते (metrisch) 1) *bemahlen, färben* Comm. zu Çiç. 11,29. — 2) *beschreiben, schildern, darstellen, darlegen, erzählen, berichten über, angeben.* वर्णित *beschrieben* u. s. w. — 3) *betrachten.* — 4) *ausbreiten.* Nur वर्णित. — 5) *वर्णित *gepriesen, gelobt.* — Mit अनु 1) *beschreiben, schildern, erzählen, berichten über, auseinandersetzen, mittheilen, angeben, erklären, sagen.* अनुवर्णित *beschrieben* u. s. w. — 2) *loben.* — Mit समनु, समनुवर्णित *beschrieben, geschildert, worüber man berichtet hat.* — Mit अभि, अभिवर्णित dass. — Mit व्या *erzählen, schildern* Daçak. 71,3. Râǵat. 7,874. — Mit उप *beschreiben, schildern, erzählen, berichten über, mittheilen, angeben.* उपवर्णित *beschrieben* u. s. w. — Mit नि fehlerhaft für निस्. — Mit निस् 1) *betrachten, genau ansehen, — hinsehen* 293,8. 304, 12. 311,3. 323,15. 326,26. — 2) *beschreiben, schildern, darstellen.* — Mit विनिस् *betrachten, genau ansehen.* — Mit परि, परिवर्णित *beschrieben, geschildert* Dhûrtan. nach Vers 24. — Mit प्र *mittheilen.* — Mit वि 1) (व्यवीवृणात्) *in der Schilderung übertreffen.* — 2) विवर्णित *missbilligt, verworfen* Lalit. 448,14. — Mit सम् 1) *mittheilen, erzählen.* — 2) *loben, gutheissen, sanctioniren.* संवर्णित Lalit. 448,13. — 3) संवर्णित so v. a. *entschlossen* (°मानस) Lalit. 255,9.

वर्णयति f. *ein best. Tact* S. S. S. 213.

वर्णयितृ Nom. ag. mit Acc. *Schilderer, Beschreiber* VidDh. 24,6.

वर्णयितव्य Adj. *zu beschreiben, zu schildern.*

वर्णराशि m. *das Alphabet.*

*वर्णरेखा f. *Kreide.*

वर्णलील m. *ein best. Tact* S. S. S. 231.

*वर्णलेखा und *°लेखिका f. *Kreide.*

वर्णलोप m. *Schwund eines Lautes* Nir. 2,1. Mahâbh. 6,1,11,*a*.

*वर्णवत्त् 1) Adj. *schön gefärbt.* — 2) f. °वती *Gelbwurz.*

वर्णवर्ति f. und °वर्तिका f. *Farbenpinsel.*

*वर्णवादिन् m. *Lobredner.*

वर्णविक्रिया f. *eine gegen die Kaste an den Tag gelegte feindselige Gesinnung* Ragh. 15,48.

*वर्णविलासिनी f. *Gelbwurz.*

*वर्णविलोडक m. 1) *Plagiarius.* — 2) *ein Dieb, der in ein Haus eindringt.*

वर्णविवेक m. Titel eines Wörterbuchs.

वर्णवृत्त n. *ein nach der Zahl der Silben gemessenes Metrum.*

वर्णवैकृत n. *Ausartung der Kaste* Verz. d. Oxf. H. 47,*b*,11. 14.

वर्णव्यतिक्रान्ता Adj. f. *die sich mit einem Manne einer niedrigeren Kaste geschlechtlich vergangen hat* Âpast.

वर्णव्यवस्था f. (Ind. St. 15,408) und °स्थिति f. *die Institution der Kasten, Kastenordnung, Kastensystem.*

वर्णशिक्षा f. *Lautlehre.*

वर्णश्रेष्ठ m. *der Kaste nach der Beste, ein Brahmane.*

*वर्णस Adj. von वर्ण.

वर्णसंयोग m. *eine eheliche Verbindung innerhalb der eigenen Kaste, eine ebenbürtige Ehe.*

वर्णसंसर्ग m. *Vermischung der Kasten durch unebenbürtige Ehen.*

वर्णसंहार m. *eine Versammlung, in der verschiedene oder alle Kasten vertreten sind.*

वर्णसंहिता f. *eine Art Saṁhitâ* TS. Prât.

वर्णसंकर m. 1) *Vermischung —, Mischung von Farben.* — 2) *Vermischung der Kasten durch unebenbürtige Ehen.* तद्वर्ण° Gaut. 7,24.

वर्णसंकरता f. Nom. abstr. zu वर्णसंकर 2). °तां गम् *sich eine Vermischung der Kasten zu Schulden kommen lassen* MBh. 13,143,14.

वर्णसंकरिक Adj. *der durch eine unebenbürtige Ehe eine Vermischung der Kasten bewirkt.*

वर्णसंघाट m., वर्णसंघात m. und वर्णसमाम्नाय m. *das Alphabet.*

वर्णसारमणि m. Titel eines Werkes Opp. Cat. 1.

*वर्णसि *Wasser.*

वर्णसूत्र n. Titel eines Sûtra Weber, Lit.

वर्णस्थान n. *die Stelle des Mundes, an welcher ein Sprachlaut durch das* Karaṇa *hervorgebracht wird.*

*वर्णाङ्का f. *Schreibstift, Schreibpinsel.*

*वर्णाट m. 1) *Maler.* — 2) *Sänger.* — 3) *ein durch die Frau seinen Lebensunterhalt gewinnender Mann.* — 4) *Liebhaber.*

वर्णात्मक Adj. *articulirt* (Laut) Tarkas. 19.

*वर्णात्मन् m. *Wort.*

वर्णाधिप m. *der einer Kaste als Regent vorstehende Planet.*

वर्णानुप्रास m. *Alliteration, Paronomasie* Vâmana 4,1,9.

वर्णान्तर n. 1) *eine andere Kaste* Âpast. °गमन n. *das Uebertreten in eine andere Kaste* Gaut. 4, 22. — 2) *ein anderer Laut, Lautwechsel* Gaim. 1,1,16.

वर्णान्यत्व n. *Wechsel der Gesichtsfarbe.*

वर्णापेत Adj. *seiner Kaste verlustig gegangen.*

वर्णाभिधान n. Titel eines Wörterbuchs Zachariae in der Einl. zu Çâçvata XI, N. 2.

*वर्णार्क m. *Phaseolus Mungo.*

वर्णाशा f. N. pr. zweier Flüsse VP.^{2} 2,152.

वर्णाश्रमगुरु m. Bein. Çiva's.

वर्णाश्रमधर्म m. Titel eines Werkes Opp. Cat. 1.

वर्णाश्रमवत्, वर्णाश्रमिन् Adj. *den Kasten*

und den verschiedenen Lebensstadien angehörend (Person).

*वर्णि m. oder f. *Gold.*

*वर्णिक m. *Schreiber.* Richtig वार्णिक.

वर्णिन् 1) Adj. *a) eine best. Farbe habend, gefärbt* Agni-P. 43,12. 13. — *b)* am Ende eines Comp. α) *das Ansehen von — habend.* — β) *zu der und der Kaste gehörig.* — 2) m. *a) *Maler.* — *b) *Schreiber.* — *c) eine zu einer der vier Kasten gehörige Person.* — *d) ein Brahmane im ersten Lebensstadium, ein* Brahmakârin. — *e)* Pl. *ein best. Mönchsorden* Harshak. 42,11. 204,6. — *f)* wohl *eine best. Pflanze.* — 3) f. वर्णिनी *a) Weib.* — *b) eine Frau aus hoher Kaste.* — *c) *Gelbwurz* Râgân. 6,198.

*वर्णिल Adj. von वर्ण.

वर्णी Adv. mit भू *sich zu einem articulirten Laute gestalten.*

*वर्णु m. 1) *die Sonne.* — 2) N. pr. eines Flusses und des daran grenzenden Gebietes.

वर्णेश्वरी f. N. pr. einer Göttin.

वर्णोदक n. *farbiges Wasser.*

वर्णोपनिषद् f. Titel einer Upanishad Burnell, T.

1. वर्ण्य 1) Adj. *der Farbe zuträglich, F. verleihend* Karaka 6,2. — 2) *n. *Saffran.*

2. वर्ण्य Adj. *zu beschreiben* (Karaka 3,8), *zu schildern, was beschrieben —, was geschildert wird.*

वर्ण्यसम m. *ein best. Sophisma* Karaka 3,8.

वर्त्, वर्तते, °ति, वर्त्ति (वर्ति), ववर्त्ति (ववर्ति); Aor. अववर्ति TBr. 1,2,6,1. उपावर्ति TS. 6,2,3,4; in der späteren Sprache Act. nur metrisch, Fut. und Condit. aber auch sonst. 1) *sich drehen, rollen* (auch von Thränen), *sich rollend u. s. w. hinbewegen.* — 2) *verlaufen* (von der Zeit). — 3) *vor sich gehen, einen Verlauf nehmen, von Statten gehen.* सागरिकायाः किं वर्तते so v. a. *wie geht es der Sâg.* 319,22. — 4) mit Instr. *in einer bestimmten Weise erfolgen, — sich verhalten, — auftreten.* एकापायेन so v. a. *um Eins abnehmen.* — 5) *sich irgendwo befinden, weilen, verweilen, bleiben, wohnen* 61,1. मूर्ध्नि *obenan stehen;* आत्मनि mit न *nicht bei sich selbst sein, ausser sich sein, sich nicht halten können* (vor Freude) Kathâs. 55,184 (wo तदा st. पदा zu lesen ist). — 7) हृदि, हृदये, मनसि *am Herzen —, im Sinne liegen, im Kopfe herumgehen.* — 7) *vorhanden sein, sich finden, geben* (impers.). — 8) *sich bei Jmd* (Loc. oder Gen.) *vorfinden, — dasein.* — 9) *bei Jmd* (Loc.) *stehen,* so v. a. *von Jmd abhängen.* — 10) mit Loc. *sich* in einem best. Lebensalter, in einer best. Lage, in einem best. Falle, bei einer best. Beschäftigung *befinden, einer Sache obliegen, sich Etwas angelegen sein lassen* Âpast. 2,21,2. 24,3. 29,4. — 11) mit Loc. *in der Bedeutung von — stehen, die Bedeutung von — haben* 223,27. — 12) *leben von,* mit Instr. oder einem Absol. एवम् *auf diese Weise bestehen* 40,10. 20. — 13) *bestehen* (Gegensatz *vergehen*). — 14) *sich gegen Jmd* (Loc., परस्परम्, इतरेतरम्; ausnahmsweise Dat., ja sogar Acc.) *benehmen.* — 15) *in einem unerlaubten geschlechtlichen Verhältniss zu* einer Frau (Loc.) *stehen.* — 16) *verkehren mit Jmd* (सह). — 17) अवर्तितुम् *gegen Jmds* (Abl.) *Willen verfahren.* — 18) *zu Werke gehen, verfahren, sich benehmen;* mit einem Adv. oder Absol. — 19) mit Instr. *zu Werke gehen —, verfahren mit,* so v. a. *an den Tag legen, äussern, anwenden, gebrauchen, — gegen Jmd* (Loc.), *obliegen.* पराज्ञया so v. a. *unter eines Andern Befehlen stehen,* प्रजात्वेन so v. a. *in der Gestalt eines Sohnes auftreten.* — 20) mit Dat. *gereichen zu.* — 21) mit Dat. *sich um Etwas kümmern, sich Etwas angelegen sein lassen.* — 22) mit einem Adv. (insbes. कथम्) *leben,* so v. a. *sich befinden, sich fühlen.* — 23) *im gegebenen Augenblick dasein, gegenwärtig sein.* वर्तमान *gegenwärtig,* वर्तिष्यमाण und वर्त्स्यत् (Bhaṭṭ.) *zukünftig.* — 24) *im gegebenen Augenblick noch dasein, am Leben sein.* — 25) *noch Geltung haben, fortgelten,* so v. a. *aus dem Vorhergehenden zu ergänzen sein.* — 26) *werden.* मक्षानववर्ति TBr. 1,2,6,1. — 27) *sein* als Copula. इति मे वर्तते बुद्धिः *so ist meine Meinung,* अतीत्य so v. a. *übertreffen,* चिरं वर्तते *es ist lange her, dass* (Partic. praet. im Gen.). — 28) *hervorgehen aus* (Abl.), *entstehen in* (Loc.). — 29) mit Acc. ein Verfahren *einschlagen, anwenden, gebrauchen, — gegen* (Loc.). प्रियम् *Liebes erweisen* Çat. Br. 14,7,3,5 (अवृतत्). किमिदं वर्तसे so v. a. *was treibst du da?* स्वानि *seine Angelegenheiten betreiben, sich um sich selbst kümmern.* — 30) वृत्त *a) gedreht, in Schwung gesetzt.* — *b) rund.* — *c) erfolgt, geschehen, Statt gefunden habend* Âpast. 1,13,18. 21. 2,17,16. 26,20. — *d)* am Ende eines Comp. so und so lange *gewährt.* — *e) abgemacht, absolvirt.* — *f) *studirt.* — *g) *sich zu eigen gemacht.* — *h) vergangen, verflossen, verstrichen.* — *i) mit dem es vorüber ist, der dahin ist, gänzlich erschöpft.* — *k) verstorben.* — *l)* am Anfange eines adj. Comp. *vorhanden, da seiend.* = अप्रतिकृत Comm. — *m) geworden.* मुक्त *frei geworden.* — *n) verfahren seiend —, sich benommen habend gegen* (Loc.). — *o) *fest.* — *p) *=वृत्त *erwählt.* — Caus. वर्तयति (Med. metrisch) 1) *in drehende Bewegung setzen, schwingen, rollen lassen, schleudern.* — 2) *drehen, drechseln.* — 3) Thränen *vergiessen.* — 4) eine Zeit *verlaufen lassen, zubringen, verleben,* das Leben *hinbringen,* ein best. Leben —, eine best. Lebensweise *führen,* ein Verfahren *einhalten, — beobachten.* — 5) *Etwas vor sich gehen —, einen Vorlauf nehmen —,* von *Statten gehen lassen, verrichten.* — 6) *herrichten, zurichten.* — 7) *erheben* (ein Geschrei u. s. w.) — 8) *an den Tag legen, äussern.* — 9) *Etwas vorführen, erzählen, auseinandersetzen, verkünden, lehren,* den *Unterricht beginnen mit Jmd* (Dat.) Çâṅkh. Gṛhj. 4, 8. — 10) *einsehen, erkennen.* — 11) *Jmd behandeln, mit Jmd verfahren.* अघर्मेण प्रजाम् Karaka 3,3. — 12) शिरस् oder शीर्षन् bei den Juristen so v. a. *sich zu einer Strafe bereit erklären, wenn der Andere durch ein Gottesurtheil gereinigt wird.* — 13) intrans. *a) sein Leben hinbringen in, ein Leben führen, leben —, bestehen von;* die Ergänzung im Instr. Âpast. 2,22,2. 10. 23,2. Kirât. 2,18 (Med.). — *b) am Leben bleiben.* — 14) वर्तित angeblich = पालित. — Desid. *विवर्तिषते und विवृत्सति, °ते. Simplex nicht zu belegen. — Intens. (वर्वर्त्ति, वरीवर्त्ति, °अवरीवर्, °अवरीवुर्, *वरिवर्त्ति, *वरीवृतीति, *वरिवृतीति, *वर्वृतीति, वर्वृतति, वर्वृतान, वरीवर्तते, वरीवर्त्यते und *वरीवृत्यते) 1) *rollen, sich drehen.* — 2) *sich befinden, da sein* (Ind. Antiq. 9,18, Çl. 13. 35. 192, Çl. 2), *herrschen* (von Finsterniss, Kälte) Spr. 7625. Dhûrtan. vor Vers 38. — Mit अच्छ Caus. *herbeibringen.* — Mit अति 1) trans. mit Acc. *a) vorbeifahren —, passiren bei.* — *b) übersetzen über* einen Fluss. — *c) überschreiten, hinausgehen über.* अतिवृत्त *jenseits von* (Acc.) *gelegen.* — *d) hinübergelangen* über eine Zeit, so v. a. *so und so lange leben.* — *e) vorbeikommen bei,* so v. a. *übertreffen* (Hariv. 2,86,49), *überwiegen* अन्योऽन्यम्). — *f) hinwegkommen über,* so v. a. *überwinden, widerstehen, entgehen, entkommen, loskommen von, sich entziehen* 213,30. — *g) hinwegkommen über,* so v. a. *versäumen, vergessen, unterlassen, verletzen, übertreten, nicht halten* (ein Versprechen) 135,16. — *h) Jmd nicht beachten, keine Rücksicht nehmen auf Jmd, sich gleichgültig verhalten gegen.* — *i) sich vergehen gegen Jmd.* अतिवृत्त *der sich gegen Jmd vergangen hat.* — 2) intrans. *a) vorüberziehen.* — *b) verstreichen* (von der Zeit), *zu spät sein.* — *c) ablassen von* (Abl.). — *d)* अतिवृत्त α) *weit fortgelaufen.* — β) *weit entfernt von* (Abl.). — γ)

längst vergangen. — Caus. 1) *übertreten —, austreten lassen.* — 2) *Jmd nicht beachten, keine Rücksicht nehmen auf Jmd;* mit Acc. — Mit अभ्यति *bei Jmd* (Acc.) *vorbeifahren.* — Mit व्यति 1) trans. mit Acc. *a) übersetzen über, passiren.* — *b) hinüberkommen über,* so v. a. *entgehen, entrinnen.* — 2) intrans. *a) verstreichen* (von der Zeit). — *b) lassen —, weichen von* (Abl.). — Mit समति 1) trans. mit Acc. *a) vorüberziehen bei.* — *b) entgehen, entrinnen.* — 2) intrans. *davonlaufen* 92,2. — Mit अधि intrans. 1) *hinrollen über* (Loc.). — 2) *sich bewegen —, hinfliegen* irgendwohin (ein Adv. auf तस्). — 3) *betreten* (einen Weg) Prasannar. 142,6. — Caus. *hinrollen* (trans.) *über* (Loc.) Bhâradvâga im Comm. zu Âpast. Çr. 6,29,16. — Mit अनु 1) trans. mit Acc. *a) nachrollen, sich nach —, sich entlang bewegen, folgen, verfolgen, nachgehen* 371,25. — *b) Jmd nachgehen,* so v. a. *sich halten zu, anhängen, sich richten nach, nachstreben, sich hängen an.* — *c) Jmd gleichkommen an* (Instr.). — *d) Jmd beipflichten.* — *e) Jmd willfahren.* — *f) Etwas befolgen, sich bekennen zu, sich richten nach, anhängen, einer Sache nachgehen, sich hingeben, sich Etwas angelegen sein lassen.* — *g) sich nach Etwas richten, abhängen von Etwas.* — *h) gerathen in, theilhaftig werden.* — 2) intrans. *a) erfolgen, hinterher sich einstellen, — erscheinen.* — *b) fortdauern* 289,3. — *c) Geltung haben.* — *d) fortgelten,* so v. a. *aus dem Vorhergehenden zu ergänzen sein* 225,1. 232,14. 233,2. 242,27. — *e) heimkehren.* Wohl fehlerhaft für नि. — *f) sich benehmen gegen Jmd* (Loc. oder Acc.). — 3) अनुवृत्त *a) rund, voll.* — *b) folgend, nachfolgend.* — *c) durch Ueberlieferung erlangt, überliefert.* — *d) nach und nach besetzt von* (Gen.). — *e) an den Tag gelegt.* — *f) der sich einverstanden erklärt hat.* — *g) zu Willen seiend, gehorsam.* — Caus. 1) *fortrollen —, weiterrollen lassen.* — 2) Med. *sich (sibi) schlicht hinstreichen* (das Haar). — 3) *verfolgen lassen.* — 4) *nachfolgen lassen, anreihen an* (Loc.). — 5) *aus dem Vorhergehenden ergänzen.* — 6) *hineinlegen —, hineinthun in* (Loc.). — 7) *anwenden.* — 8) *Jmd anhalten zu Etwas* (Loc.). — 9) *hersagen* Pâr. Gṛhj. 2,3,5. — 10) *besprechen.* — 11) *beantworten.* — 12) *Etwas geschehen lassen.* — 13) *gutheissen, beipflichten.* — 14) *auf Jmds Gedanken eingehen, Jmd* (Acc.) *zu Willen sein.* — 15) *es Jmd* (Acc.) *nachthun.* — Mit समनु 1) *nachgehen, folgen;* mit Acc. — 2) *sich richten nach* (Acc.). — 3) *folgen,* so v. a. *gehorchen.* — 4) *folgen,* so v. a. *die Folge von Etwas sein.* — Caus. *Etwas geschehen lassen.* — Mit अप 1) *aus der Lage kommen, sich verdrehen.* — 2) *vom Wege abkommen.* — 3) *sich seitwärts wenden, sich zur Seite begeben.* — 4) *sich entfernen, sich fortbegeben.* — 5) अपवृत्त *a) abgerutscht.* — *b) abgeflogen, abgeschossen.* — — *c) umgekippt.* — *d) abhanden gekommen.* — *e)* oft fehlerhaft für अपवृक्त und auch für उपवृत्त. — Caus. 1) *abwenden, vertreiben* (Karaka 1,29), — *von* (Abl.). — 2) *durch Division reduciren.* — Mit व्यप 1) *sich abwenden.* — 2) *abstehen von* (Abl.). — Mit समप Caus. 1) *wegtreiben zu* (Acc.). — 2) = अप Caus. 2) Bhâg. Çl. 51. — Mit अपि Caus. *hineinschleudern in* (Acc.). — Mit अभि 1) trans. mit Acc. *a) sich begeben —, kommen nach* oder *zu, sich ergiessen in, hinzutreten zu, sich Jmd nähern, an Jmd herantreten.* — *b) sich hinstrecken —, sich hinziehen nach.* — *c) losgehen auf Jmd, überfallen, angreifen.* — *d) überwinden, den Sieg davontragen* (ohne Object). — *e) über Jmd kommen, sich Jmds bemächtigen.* — *f) entgegenkommen,* so v. a. *Etwas freundlich aufnehmen, willfahren* Prasannar. 63,1. — *g)* Act. *bewirken.* दर्शनम् so v. a. *vor Jmd* (Dat.) *erscheinen.* — 2) intrans. *a) sich herbewegen, herbeikommen, aufziehen* (von Wolken). — *b) in feindlicher Absicht herankommen.* — *c) sich hinbewegen, sich hinwenden.* — *d) sich erheben, beginnen, anbrechen* (von der Nacht u. s. w.), *sich erheben,* so v. a. *ertönen.* — *e) da —, vorhanden sein, Statt finden.* — *f) sich befinden.* पूर्वम् so v. a. *obenan stehen.* — 3) अभिवृत्त *sich ergiessend in* (Acc.). — 4) fehlerhaft für अति. — Caus. 1) *überfahren.* — 2) *überwinden.* — 3) *zum Herren machen über* (Dat.). — 4) *bewirken* Comm. zu R. 7,53,25. — Mit समभि 1) trans. mit Acc. *a) sich Jmd nähern.* — *b) auf Jmd losgehen.* — 2) intrans. *a) heran —, herbeikommen.* — *b) wiederkehren, sich wiederholen.* — *c) anbrechen* (von der Nacht). — *d) sich verhalten.* तूष्णीम् *sich still v.* — 3) fehlerhaft für समति. — Mit अभ्यव *sich zuwenden, — zu* (Acc.) Âpast. Çr. 5,14,14. — Caus. *herwenden.* — Mit न्यव scheinbar MBh. 7,1046, da hier ये न्यवर्तत st. न्यववर्तत zu lesen ist. — Mit समव Caus. *zuwenden, zukehren.* संववृत्त *zugewandt, zugekehrt.* — Mit आ 1) trans., gewöhnlich Act. *a) herrollen lassen* (RV. 1,56,1), *herbeiwenden, — führen* (RV. 4, 1,2). Mit Ergänzung von रथम् so v. a. *herkommen zu* (Acc.). — *b) umdrehen.* — *c) vorbeigehen bei* Acc.). प्रदक्षिणाम् *mit Zukehrung der rechten Seite* Gaut. 9,66. — 2) Med. intrans. *a) herbeirollen, — kommen.* — *b) sich drehen, sich wenden.* Auch mit dem Acc. आवृतम् Çâṅkh. Gṛhj. 2,3. — *c) sich neigen* (von der Sonne). — *d)* mit und ohne पुनर् *zurückkehren —, zu* (Acc.), *aus* (Abl.), auch so v. a. *wiedergeboren werden.* Auch mit dem Acc. आवर्तम्. — *e) sich wiederholen, wiederholt werden, sich erneuern.* — *f) sich losmachen von* (Abl.). — 3) आवृत्त *a) sich drehend.* — *b) hergewandt, hergebracht.* — *c) zur Seite geschoben.* — *d) umgebogen, umgewandt, umgekehrt.* — *e) abgewandt, — von* (Abl.). — *f) zurückgekehrt.* — *g) wiederholt.* — *h)* fehlerhaft für आवृत *bedeckt.* — *i) *gewählt.* — Caus. 1) *herwenden, sich wenden lassen, herführen.* रथम् auch so v. a. *den Wagen vorführen.* Mit Ergänzung von रथम् so v. a. *herbeikommen.* — 2) *heranziehen, an sich ziehen.* — 3) *herbeischaffen.* — 4) *drehen, umdrehen, verdrehen, umstellen, umwenden.* अक्षमालिकाम् so v. a. *den Rosenkranz abbeten.* आवर्तित vielleicht auch so v. a. *ein wenig gebogen.* — 5) *in Unordnung bringen.* — 6) *stören, zu Nichte machen.* — 7) *zurückführen.* — 8) *wiederholen* Gaut. 24,11. 12. — 9) *aufstellen.* — 10) *hersagen, hersprechen.* — 11) *heranziehen,* so v. a. *für sich gewinnen.* Vielleicht fehlerhaft für आवर्णयति, wie die v. l. einmal hat. — Intens. *sich eilig —, sich wiederholt bewegen, sich regen.* — Mit अन्वत्या Caus. *auf der Spur eines Andern herumführen* Maitr. S. 1,8,9 (130,11). TBr. 1,4,8,6. Vgl. अत् mit अनु (Nachtr. 4). — Mit अन्वा Med. (Perf. im Act.) *Jmd* (Acc.) *nachrollen, sich hinwenden nach* (Acc.) Çâṅkh. Gṛhj. 2, 8. *Jmds* (Acc.) *Gang* (auch mit Hinzufügung von आवृतम् mit Gen.) *folgen.* दक्षिणान्वाहून् so v. a. *rechts umkehren.* — Intens. *nachfahren, sich entlang bewegen;* mit Acc. — Mit अपा 1) *sich abwenden, sich trennen von* (Abl.). — 2) *zurückkehren von* (Abl.) Daçak. (1925) 2,73,20. — 3) अपावृत्त *a) umgekehrt, umgewandt.* — *b) abgewandt von* (Abl.), so v. a. *verschmähend.* — *c) geöffnet* (Thür) Kathâs. 18,280. Richtig अपावृत; vgl. jedoch Caus. — Caus. 1) *weggehen lassen, entfernen* Çiç. 12,34. — 2) *öffnen* Âpast. Çr. 2,6,1. — Mit अभ्या 1) *sich herwenden —, kommen zu, sich wenden an, seine Zuflucht nehmen zu;* mit Acc. — 2) अभ्यावृत्त *a) hingewandt —, hingekommen zu* (Acc.). — *b) zurückgekommen, zurückgebracht.* — Caus. 1) *herwenden,* mit Ergänzung von रथम् so v. a. *herkommen.* — 2) *wiederholen.* — Mit उद् Caus. 1) *hinaustreiben, verdrängen aus* (इतम्). — 2) (vom

Wege) *ablenken* Kâraka (ed. Calc.) 582,15. Suçr. 2, 516,9. — Mit उपा 1) *sich hinwenden —, herantreten —, gelangen zu* (Acc. oder Loc.), *hinzutreten.* — 2) *sich auf Jmds* (Acc.) *Seite stellen.* — 3) *sich wenden an, seine Zuflucht nehmen zu* (Acc.). — 4) प्रदक्षिणम् *Jmd* (Acc.) *die rechte Seite zuwenden.* — 5) *abbiegen von* (Abl.). — 6) *zurückkehren, heimkehren.* — 7) *theilhaftig werden,* mit Acc. — 8) *Jmd* (Acc. oder Gen.) *zufallen, zu Theil werden.* — 9) *sich niederlassen.* — 10) *Statt finden, geben* (impers.). — 11) उपावृत्त *a) sich wälzend.* — *b) hingewandt zu* (Acc.). — *c) gekommen zu* (Acc.), *herangekommen, gekommen* (von einem Zeitpunct). — *d) zurückgekehrt, heimgekehrt* 39,13. — *e)* Hariv. 6547 fehlerhaft für उपावृत. — Caus. 1) *Jmd* (Dat.) *Etwas zuwenden.* — 2) *herbeiführen.* — 3) *herbringen, herziehen.* — 4) *zurückführen.* — 5) *zurückziehen.* — 6) *Jmd von Etwas abbringen.* — 7) *sich erholen lassen* (Pferde). — Mit अभ्युपा 1) *sich hinwenden zu, sich wenden an* (Acc.). — 2) *gelangen zu, theilhaftig werden;* mit Acc. — 3) अभ्युपावृत्त *zurückgekehrt.* — Mit पर्युपा, °वृत्त *zurückgekehrt.* — Mit न्या Caus. *Jmd von Etwas* (Abl.) *abstehen lassen, abhalten von.* — Mit पर्या 1) *umdrehen.* पर्यावृत्य Âpast. Çr. 12,26,18. 19. — 2) *sich umwenden, sich drehen, sich umdrehen, sich abwenden; seine Schritte zurückwenden nach* (Dat.). — 3) *sich umwandeln in* (Instr.) Kâd. (ed. Bomb.) 305, 9. — 4) *in den Besitz gelangen von* (Acc.). — Caus. *umwenden, umdrehen.* — Desid. °विवृत्सति *umdrehen wollen.* — Mit अनुपर्या *sich wenden in der Richtung von, nachfolgen, dem Laufe von — folgen; sich stellen hinter;* mit Acc. — Mit अपपर्या *sich wegwenden,* so v. a. *Jmd beim Weggehen die linke Seite zuwenden* Âpast. 1,7,2. — Mit अभिपर्या *sich zuwenden zu, sich drehen nach* oder *um, umgehen, umschleichen* TBr. 2, 1, 6, 5. — Mit उपपर्या *sich gegen Jmd wenden.* — Mit प्रतिपर्या *sich in entgegengesetzter Richtung wenden.* — Mit विपर्या *sich zurückwenden.* — Caus. *umwenden,* so v. a. *in fremde Hände bringen* (die Herrschaft). — Mit प्रा (metrisch für प्र) Caus. *zur Erscheinung bringen, bilden, schaffen.* — Mit प्रत्या 1) *sich wenden gegen* (Acc.). — 2) *zurückkehren, heimkehren.* — 3) प्रत्यावृत्त *a) zurückgewandt* (Gesicht). — *b) zurückgekehrt.* — *c) wiederholt.* — Caus. *zurücktreiben.* — Mit व्या 1) *sich trennen, sich scheiden,* — von (Instr.), *sich sondern als* (Instr.). — 2) *sich trennen von,* so v. a. *sich befreien von* (Instr. oder Abl.), *sich abwenden —, sich losmachen von* (Abl.). — 3) *sich theilen* (mit einem Zahladverb auf धा). — 4) *sich auflösen* (von einem Heere) Hariv. 2,22,19. — 5) *sich öffnen.* — 6) *sich umwenden.* — 7) *sich wälzen.* — 8) *umkehren* (290,5), *zurückkehren.* — 9) *abziehen, sich fortbegeben.* — 10) *sich neigen* (von der Sonne). — 11) *sich sondern,* so v. a. *distinct werden.* — 12) *auseinanderkommen,* so v. a. *eine Streitsache zur Erledigung bringen.* — 13) *sich absondern von,* so v. a. *sich nicht vereinbaren lassen —, sich nicht vertragen mit* (Abl.). — 14) *zu Ende gehen, aufhören, zu Nichte werden.* — 15) व्यावृत्त *a) abgewandt —, befreit —, sich losgemacht habend von* (Instr. [Maitr. S. 2,5,9], Abl. oder im Comp. vorangehend). — *b) gespalten, auseinander gehend.* — *c) verschieden von* (im Comp. vorangehend) Kap. 6,50. — *d) geöffnet.* — *e) umgewandt, abgewandt* (auch in übertragener Bed.). — *f) verdreht.* — *g) zurückgekehrt, — von* (Abl.) Kampaka 41. — *h) sich nicht vereinbaren lassend —, sich nicht vertragend mit* (im Comp. vorangehend). — *i) vollkommen frei* (die Seele) Kap. 1,160. — *k) zu Ende gegangen* (Tag), *aufgehört, zu Nichte geworden.* — *l)* *=वृत *gewählt.* — Caus. 1) *trennen —, sondern von* (Instr. oder Abl.). व्यावर्त्य so v. a. *mit Ausnahme von* (Acc.) Bâlar. 53,6. — 2) *befreien von* (Instr.) Maitr. S. 2,5,9 (59,9,14). — 3) *umdrehen, umwenden* MBh. 3,26,14. Kâd. 135,21. — 4) *zerstreuen, hierhin und dorthin werfen.* — 5) *vertauschen.* — 6) *Jmd von Etwas abbringen.* — 7) *beseitigen* (einen Feind), *aufheben* (eine Regel). — 8) mit अन्यथा eine Rede *zurücknehmen.* — 9) व्यावर्तयत्या Daçak. (Wils.) 88,7 fehlerhaft für व्यावर्णयत्या. — Desid. व्याविवृत्सते *sich befreien wollen von* (Abl.). — Mit समा 1) *wiederkehren, heimkehren,* insbes. vom Schüler, der die Lehrzeit beendigt hat. — 2) *sich wieder vereinigen.* — 3) *herantreten, herbeikommen.* — 4) *sich wenden.* प्रदक्षिणम् *Jmd* (Acc.) *die rechte Seite zukehren.* — 5) *von Statten gehen.* — 6) *vergehen, zu Nichte werden* VS. 20, 23 nach Mahîdh. — 7) समावृत्त *a) heimgekehrt,* insbes. vom Schüler nach beendigter Lehrzeit. — *b) herbeigekommen, — von* (im Comp. vorangehend). — *c) beendigt.* — Caus. 1) *heimtreiben.* — 2) *heimkehren lassen, entlassen* (einen Schüler). — 3) *hersagen* Varâh. Jogaj. 6,5. Harshaḱ. 38,18. — Mit अभिसमा *heimkehren.* — Mit उपसमा dass. — Mit उद् 1) *abspringen* (उद्वर्त). — 2) *zu Grunde gehen* Ait. Âr. 236,6 = Buâg. P. 8,19,40. Mit Abl. so v. a. *verschwinden aus.* — 3) *austreten.* — 4) *in Wallung, in Aufregung gerathen.* — 5) उद्वृत्त *a) angeschwollen, hervortretend* (von Augen), *hervorragend.* — *b) in Wallung gerathen, aufgeregt.* — *c) ausschweifend, ungebührlich sich benehmend.* — *d) nach dem Ausfall eines vorangehenden Consonanten übriggeblieben* (Vocal) Hem. Pr. Gr. 1,8. = उद्गित H. an. — *e)* *nach H. an. = उत्तलित (उत्तुलित v. l.) und परिभुक्त. — Caus. 1) *zersprengen.* — 2) *hinausschwingen* oder *schleudern.* — 3) *hinausdrängen.* उद्वर्तित von Augen so v. a. *hervortretend.* — 4) *zerstören, zu Grunde richten* MBh. 3,204,27. 283,15. 5,48,65. Hariv. 10626. 13101. — 5) पद्भ्यामुद्वर्तितः *der mit den Füssen sich Bewegung macht.* — 6) *salben* Naish. 6,25. — Mit समुद्, समुद्वृत्त *angeschwollen* (Meer). — Caus. *anschwellen machen, in Wallung versetzen, aufregen.* — Mit उप 1) *darauf treten.* — 2) *herantreten, herankommen.* — 3) *treffen, zu Theil werden;* mit Acc. — 4) उपवृत्त *a) herangetreten, angebrochen* (Morgenröthe). — *b) zappelnd.* — *c) sich erholt habend* (von Pferden). — *d)* आत्ममांसोपवृत्त von einem Todten wohl so v. a. *sich vom eigenem Fleische nährend.* — Caus. 1) *hinstreichen* (die Haare). — 2) *sich erholen lassen* (Pferde). — Mit समुप *sich benehmen, verfahren.* — Mit नि 1) Act. trans. *umdrehen* RV. 8,46,28. — 2) *zurückkehren, — aus* (Abl.), *nach* (Acc., Acc. mit प्रति oder Dat.) — 3) *umkehren* (intrans.) 301,2. — 4) *in's Leben zurückkehren, wiedergeboren werden.* — 5) *zurückgehen, rückwärts gehen* (von Gewässern). — 6) *zurückkehren,* so v. a. *abprallen.* — 7) *fortgehen aus* der Schlacht (Abl.) oder *in* der Schlacht (Loc.), so v. a. *den Rücken kehren, fliehen.* — 8) *sich abwenden* (vom Auge und Geist). — 9) *sich losmachen, sich befreien von Etwas* (Abl.). Mit oder ohne संग्रामात् so v. a. *den Kampf vermeiden, verweigern.* — 10) *sich lossagen von Jmd* (Abl.). — 11) *absehen von Etwas, keine weitere Rücksicht nehmen auf Etwas* (Abl.). — 12) *abstehen von Etwas* (Abl.), so v. a. *Etwas einstellen, aufgeben.* Ohne Ergänzung 62,16. सार्धे *in der Mitte aufhören.* — 13) *inne halten, verstummen.* — 14) *weichen, aufhören, vergehen, schwinden, sein Ende erreichen, sich legen* (vom Staube), *eingestellt werden* (von einem Processe). Mit न so v. a. *noch Spuren zeigen.* — 15) *seine Wirkung verlieren* (von einer Rede). — 16) *unnütz werden.* — 17) *enden mit* oder *bei* (Abl.). — 18) *unterbleiben, wegfallen, nicht eintreten.* — 19) *abgehen, nicht zukommen, Jmd* (Acc. mit प्रति) *abgehen im*

Vergleich zu Jmd (Abl.). — 20) *fehlen, nicht da sein.* यतो वाचो निवर्तन्ते *wofür es keine Worte giebt.* — 21) *fortgehen zu*, so v. a. *übergehen auf* (Loc.) MBh. 12,138,179. — 22) *gerichtet sein auf* (Loc.). — 23) mit एवम् *der Art sein* (von einer Ansicht) *in Bezug auf* (Loc.). — 24) निवर्तते Ragu. 12,56 fehlerhaft. — 25) निवृत्त *a) zurückgekehrt, — nach* (Acc.). — *b) abgeprallt von* (Abl.). — *c) aus der Schlacht geflohen.* — *d) sich geneigt habend* (von der Sonne). — *e) abgewandt, nicht mehr gerichtet auf* (Acc. mit प्रति oder im Comp. vorangehend). — *f) der sich losgesagt hat von, der von Etwas abgestanden ist, eingestellt, — aufgegeben habend;* die Ergänzung im Abl. oder im Comp. vorangehend. Ohne Ergänzung *der Welt —, den Freuden der Welt entsagt habend* Hemâdri 1, 27,2. 4. — *g) gekommen um* (Abl.). — *h) gewichen, aufgehört, vergangen, geschwunden.* — *i) aufgehört haben zu gelten, nicht mehr zu ergänzen* 237, 24. 242,20. — *k) unterblieben, weggefallen.* °मांस Adj. so v. a. *kein Fleisch geniessend.* — *l)* कर्मन् n. *eine Handlung, bei der man an keine Belohnung weder diesseits noch jenseits denkt.* — *m)* fehlerhaft für निर्वृत्त, विवृत्त und auch wohl निवृत. — Caus. 1) *nach unten drehen* (den Kopf). — 2) *kürzen, zurückschneiden* (das Haar). — 3) *zurückkehren machen, — heissen, zurückführen, zurückbringen.* — 4) *zurückhalten, abhalten, abbringen, ablenken, — von* (Abl.). — 5) *aufgeben, fahren lassen.* — 6) *vorenthalten.* — 7) *unterdrücken* (einen Fluch). — 8) *Etwas rückgängig machen.* — 9) *aufhören machen, entfernen, beseitigen.* — 10) *negiren* 253,5. — 11) *verschaffen, verleihen.* — 12) *vollführen* 91,16. — 13) *von Etwas abstehen.* — Mit अनुनि Caus. *zurückbringen.* — Mit अभिनि 1) *heimkehren, einkehren bei* (Acc.), *wiederkehren.* — 2) Act. *sich wiederholen.* — 3) अभिनिवृत्त *heimgekehrt von* (im Comp. vorangehend). — Caus. 1) *wiederholen.* — 2) *aufhören machen.* — Mit उपनि 1) *wiederkehren, sich wiederholen.* — 2) *umkehren*, so v. a. *anders werden, sich bessern.* v. l. परि. — Caus. *wieder herbeischaffen, — zuführen* Karaka (ed. Calc.) 257,5. — Mit अभ्युपनि *wiederkehren, sich wiederholen.* — Mit परिनि *vorübergehen, vergehen.* — Mit प्रतिनि 1) *umkehren, zurückkehren, — gehen, rückwärts gehen.* — 2) *entrinnen, entgehen.* — 3) प्रतिनिवृत्त *a) zurückgekehrt, — aus* oder *von* (Abl. oder im Comp. vorangehend). — *b)* आ° *vollkommen aufgehört, — sich gelegt habend.* — Caus. *zurückkehren machen, zurückführen, rückwärts gehen machen, zurückwenden, abwenden.* — Mit विनि 1) *zurückkehren, umkehren.* — 2) *abstehen von* (Abl.), so v. a. *aufgeben.* — 3) *weichen, aufhören, verschwinden, erlöschen* (vom Feuer). — 4) *wegfallen, unterbleiben.* — 5) विनिवृत्त *a) zurückgekehrt, wiedergekehrt, umgekehrt.* — *b) abgewandt von* (Abl. oder im Comp. vorangehend). — *c) befreit von* (im Comp. vorangehend). — *d) der abgestanden ist von* (Abl.), so v. a. *der aufgegeben hat.* — *e) gewichen, aufgehört, verschwunden, aufgehört Etwas* (Nomin.) *zu sein.* — *f) zu Ende gegangen.* — Caus. 1) *zurückkehren machen, — heissen, zurückführen, — aus* (Abl.). — 2) *zurückziehen* (ein Geschoss). — 3) *Etwas rückgängig machen* (in übertragener Bed.). — 4) *sich abwenden machen, ablenken.* — 5) *Jmd von Etwas* (Abl.) *abbringen.* अपत्यकामं भर्तारम् so v. a. *den Gatten davon abbringen, dass er Nachkommenschaft wünscht.* — 6) *aufgeben, fahren lassen.* — 7) *aufhören machen, beseitigen.* — Mit संनि 1) *umkehren, zurückkehren, — aus* (Abl.). — 2) *stocken.* — 3) *abstehen —, ablassen von* (Abl.). — 4) *verstreichen* MBh. 14,14,14. — 5) संनिवृत्त *a) zurückgekehrt.* — *b) umgewandt* (Auge). — *c) stockend* Suçr. 1,265,10. — *d) gewichen, aufgehört.* — Caus. 1) *zurückkehren heissen, zurückschicken, zurückführen.* — 2) *fortführen.* — 3) *ablenken, abbringen, — von* (Abl.) MBh. 7,54,18. — 4) *aufhören machen, unterdrücken.* — Mit निस् 1) Act. *herausrollen lassen, auswerfen* (Würfel aus dem Becher) MBh. 4,1,25. — 2) *hervorkommen, — gehen, entstehen, sich entwickeln, — zu, werden zu* (Nomin.). — 3) *erfolgen, zu Stande kommen.* — 4) *vollbracht werden, sein Ende erreichen.* — 5) *zurückkehren.* Richtig नि. — 6) निर्वृत्त *a) hervorgekommen, — gegangen, entstanden.* — *b) erbaut, angelegt.* — *c) fertig, zurecht gemacht.* — *d) ausgewachsen* (Frucht). — *e) erfolgt, zu Stande gekommen.* — *f) vollbracht, beendigt, zu Ende gegangen, vergangen* 117,11. — *g)* fehlerhaft für निर्वृत. — Caus. 1) *herausbringen, — schaffen, fortschaffen, — bringen* (Hariv. 3,58,53), *herauslassen aus* (Abl.). — 2) *hervorbringen, zu Stande bringen, bewirken.* — 3) *vollbringen, vollführen.* — 4) *zu Ende bringen* (Comm. zu Âpast. Çr. 10,25,16), *zubringen* (einen Tag). — 5) *erfreuen, zufriedenstellen.* v. l. अनिर्वर्त्य (von 1. वर्) st. अनिर्वर्त्य. — Mit अभिनिस् 1) *hervorgehen, sich entwickeln* Karaka 4,3. अभिनिर्वृत्त *hervorgegangen, entstanden, erst geworden* (so v. a. *Etwas nicht von Hause aus seiend*); *zur Entwickelung gekommen* Lalit. 76,2. — 2) *sich herausstellen, sich ergeben, zur Geltung kommen.* — Caus. 1) *hervorbringen* Karaka 1,20. 4,3. — 2) *vollbringen, vollführen.* — Mit उपनिस् Caus. *Etwas erzeugen an* (Loc.). — Mit विनिस्, विनिर्वृत्त 1) *hervorgekommen —, hervorgetreten aus* (Abl.). — 2) *zu Ende gekommen, beendigt.* — 3) fehlerhaft für विनिवृत्त. — Mit परा 1) *sich umwenden, umkehren, den Rücken kehren;* mit Abl. — 2) *zurückkehren.* — 3) *abstehen von* (Abl.). — 4) परावृत्त *a) sich umgewandt habend, umgekehrt.* उपरि° *nach oben gewandt.* — *b) zurückgekehrt.* — *c) abgewandt von* (Abl.). — *d) geschwunden, vergangen* Hem. Par. 1,367. — Caus. 1) *umwenden* Mṛkkh. 119,13, v. l. — 2) *umkehren lassen* MBh. 7,199,8. — Mit विपरा *zurückkehren* Comm. zu Âpast. Çr. 8,6,25 zur Erklärung von इ mit विपरा. — Mit परि 1) *sich drehen, sich im Kreise bewegen, sich wälzen.* — 2) *umwándeln,* mit Acc. — 3) *umherreisen, — gehen, hinundher gehen, sich tummeln, sich hinundher bewegen.* हृदि (67,26), हृदये so v. a. *im Kopfe herumgehen.* — 4) *zurückkehren, sich zurückbegeben zu* (Acc.). — 5) *wiedergeboren werden in* (Loc.) 103,13. — 6) *sich umwenden, umkehren.* — 7) mit (164,14) und ohne (MBh. 12,76,14. Hemâdri 1,53,13) अन्यथा *sich anders wenden, einen Wechsel erfahren, umschlagen, anders werden, sich anders gestalten.* — 8) *verweilen, sich befinden, — in* (Loc.). एकत्वेन *immer als ein und derselbe erscheinen* Kap. 1,152. कारुण्ये so v. a. *zum Mitleid geneigt sein.* — 9) *sich benehmen, verfahren.* — 10) परिवृत्य Mṛkkh. 81,18 fehlerhaft für परिवर्त्य oder परावर्त्य. — 11) परिवृत्त *a) rollend.* — *b) nach allen Seiten hin verbreitet.* — *c) während, dauernd.* — *d) umgewandt, umgekehrt, umgedreht.* — *e) abgelaufen, verlaufen, verflossen.* — *f) geschwunden, dahin seiend.* — *g)* *=परिवृत *umringt, umgeben.* — Caus. 1) *sich drehen lassen, in die Runde bewegen* 44,17. 19. 45,9. — 2) *umfahren,* mit Acc. (ursprünglich wohl *den Wagen rollen lassen*). — 3) nach Sâj. *herbeirollen,* so v. a. *herbeifahren, herbeibringen* ṚV. 5,37,5. — 4) *umherbewegen.* — 5) *umdrehen, umwenden* 106,30. Mṛkkh. 81,18, v. l. Med. *sich umwenden, den Kopf herumwenden.* — 6) *umwerfen.* — 7) *umwickeln mit* (Instr.). — 8) *vertauschen, umwechseln, wechseln* (Lâṭj. 5,12,18), — *gegen* (Instr.), ein Document *erneuern.* — 9) *verdrehen* (Jmds Worte). — 10) *umwandeln in* (Instr.) Kâd. 2, 29,21 (34,19). 74,2 (90,5). Harshaṅ. 183,8. — 11)

umwandeln in, so v. a. *fälschlich erklären für* (Acc.) zu Spr. 6288. — 12) *um und um drehen*, so v. a. *zu Grunde richten, zu Nichte machen*. — 13) *um und um kehren*, so v. a. *genau durchsuchen*. — 14) *verengern, enger machen* Kâraka 6,30. — 15) Med. *sich rund um* (das Haar) *schneiden*. — Intens. *sich beständig drehen um* (Acc.). — Mit अनुपरि *sich wiederholen*. — Mit विपरि 1) *sich drehen, sich im Kreise bewegen; sich wälzen*. — 2) *umherfahren, — wandern*. व्हृदि so v. a. *im Kopfe herumgehen*. — 3) *sich umwenden*. — 4) *sich umwandeln, sich ändern, wechseln* Çaṃk. zu Bâdar. 3,4,8. — 5) *beständig heimsuchen*, mit Acc. — Caus. 1) *umdrehen, hinundher führen*. — 2) *umwenden, umdrehen*. — 3) *abwenden*. — Mit संपरि 1) *sich drehen, — um* (Acc.), *sich wälzen, rollen* (von den Augen). व्हृदि, मनसि so v. a. *im Kopfe herumgehen*. — 2) *umkehren, heimkehren*. — 3) *sich frei machen von* (Abl.). — 4) संपरिवृत्त *umgedreht* Suçr. 1,277,1. — Caus. *herumführen*. — Mit प्र 1) *in eine rollende Bewegung gerathen, in Gang kommen*. — 2) *aufbrechen, sich auf den Weg machen, sich begeben*. — 3) वर्त्मनि, वर्त्मना, पथा *auf einem Wege sich fortbewegen, auf dem Wege* (eig. und übertr.) *bleiben*. अपथेन *sich auf Abwegen befinden*. — 4) *hervorkommen, heraustreten, auftreten, hervorbrechen, —, gehen, entstehen, — aus* (Abl. Kap. 2,18), *entspringen, zu Stande kommen, sich zeigen, erfolgen, eintreten, geschehen, ertönen, sich erheben* (vom Staube). — 5) *beginnen, seinen Anfang nehmen*. — 6) *beginnen —, anfangen —, anheben —, sich anschicken zu* (Infin. 119,14. 121, 2. 123,20), *gehen —, sich machen an, sich hingeben* (die Ergänzung im Dat., Loc. oder °अर्थम्). — 7) *sich an Jmd machen, feindselig gegen Jmd auftreten, sich vergreifen an*; mit Loc. — 8) *wirkend auftreten, seine Wirkung äussern, — mittelst* oder *durch* (Abl.); *zur Geltung —, zur Anwendung kommen*. — 9) *verweilen auf einem Gegenstande* (von den Augen), *sich richten —, gerichtet sein auf* (Loc.). — 10) *fortbestehen, fortwähren*. Mit einem Partic. praes. *fortfahren* Etwas zu thun. — 11) mit einem Adv. oder Absol. *verfahren, zu Werke gehen, — gegen, mit Jmd* (Loc.). — 12) mit Instr. (235,17) oder Abl. *bei seinem Verfahren — anwenden, mit — zu Werke gehen, gegen Jmd* (Loc.). — 13) *verfahren nach —*, so v. a. *sich richten nach* Jmds Worten (Instr. oder Loc.). — 14) mit अन्योऽन्यम् *unter einander Unzucht treiben*. — 15) *vorhanden, — da sein*; mit Gen. der Person *esse alicui* Vâgrakkh. 21,4. fgg. 36,5. — 16) *dienen —, verhelfen zu* (Dat. oder °अर्थम्). — 17) *die Bedeutung von* (Loc.) *haben*. — 18) *vollbringen, vollführen*. — 19) *Jmd* (Gen.) *Etwas zukommen lassen, gewähren*. — 20) प्रवृत्त *a) rund* Çâṅkh. Br. 5,1. — *b) vorgefahren* (von einem Wagen). — *c) in Umlauf gekommen, sich verbreitet habend*. — *d) aufgebrochen, sich auf den Weg gemacht habend, — von* (°तस्), *nach* (Acc. oder Loc., दक्षिणेन *nach Süden*), *zu* (Infin. oder °अर्थम्). — *e)* पथा *sich auf einem Pfade* (bildlich) *befindend, einen Pfad eingeschlagen habend* Kathâs. 41,57. — *f) hervorgekommen, herausgetreten, hervorgebrochen, — aus* (Abl.), *entstanden, ertönt, sich gezeigt habend, geschehen durch* (im Comp. vorangehend), *zum Vorschein —, zu Stande gekommen, erfolgt*. — *g) wiedergekehrt, wieder da seiend*. — *h) begonnen, seinen Anfang genommen habend*. — *i) begonnen —, angefangen —, angehoben —, sich angeschickt habend zu* (Infin. 121,30. 178,28; auch प्रवृत्तवत्); *gegangen seiend —, sich gemacht habend an, beabsichtigend* (die Ergänzung im Dat., Loc. oder im Comp. vorangehend 151,24); *begriffen in, beschäftigt mit, hingegeben, obliegend* (die Ergänzung im Loc. oder im Comp. vorangehend). — *k) der sich an Jmd* (Acc.) *gemacht, sich an Jmd vergriffen hat*. — *l)* mit einem Adv. *verfahrend, zu Werke gehend* Kap. 3,69. — *m) da seiend, vorhanden*. — *n) was sich gerade darbietet* Âpast. 2,22,3. 23,2. — *o) geworden zu* (Nomin.). — *p)* कर्मन् n. *eine auf ein bestimmtes Ziel gerichtete Handlung, eine H., von der man sich einen Vortheil verspricht*. — *q)* fehlerhaft für प्रवृत्त, प्रनृत्त und auch wohl für अपवृक्त. — Caus. 1) *rollen machen, in Bewegung setzen*. — 2) *fortschleudern, — schieben, — werfen, — giessen* Maitr. S. 2,4,3 (40,7). — 3) *senden, schicken*. — 4) *in Gang —, in Umlauf bringen* (102,29), *verbreiten, einführen, einsetzen*. — 5) *entstehen lassen, bilden, hervorbringen, — aus* (Abl.), *errichten* (einen Damm), *vollbringen, vollführen, bewirken*. लोकयात्राम् so v. a. *sein Leben zubringen*, व्यवकर्म so v. a. *verausgaben*, कथाम् *eine Erzählung vorbringen*, so v. a. *erzählen*. — 6) *an den Tag legen, bezeugen*. — 7) *beginnen, unternehmen*. — 8) *anwenden, gebrauchen*. — 9) *Jmd zu Etwas* (Loc., Acc. fehlerhaft) *veranlassen, bewegen*. — 10) mit einem Adv. *verfahren, zu Werke gehen, — gegen Jmd* (Loc.) MBh. ed. Vardh. 5,179,30. — Mit अतिप्र 1) *übermässig hervorkommen* (von Blut). — 2) *stark sich äussern* (von Gift). — 3) अतिप्रवृत्त *a) übermässig hervorgekommen* (Blut). — *b) sehr mit Etwas beschäftigt* 119,15. — Mit अनुप्र 1) *hervorkommen entlang, — nach* (Acc.). — 2) अनुप्रवृत्त *folgend auf* (Acc.). — Mit अभिप्र 1) *hinrollen, sich hinbewegen zu* (Acc.) — 2) *sich ergiessen in*. — 3) *sich in Gang setzen*. — 4) अभिप्रवृत्त *a)* f. *beschritten* (eine Kuh). v. l. अभिवृत्ता. — *b) im Gange seiend, Statt findend*. — *c) begriffen in, beschäftigt mit* (Loc.). — Caus. *rollen lassen, schleudern, — gegen* (Acc. oder Dat.) Tâṇḍja-Br. 7,7,9. — Mit उपप्र Caus. *hinschleudern, — schieben, — hingiessen, — in* (Loc.) Maitr. S. 2,4,3 (40,4. 7. 8). — Mit परिप्र Caus. *herführen* (den Wagen). — Mit प्रतिप्र Caus. *hinführen*. — Mit संप्र 1) *hervorkommen, — gehen, — aus* (Abl.), *entspringen, entstehen*. — 2) मनसि *im Sinne —, im Kopfe herumgehen*, so v. a. *nahe gehen*. — 3) *beginnen, seinen Anfang nehmen*. — 4) *Statt finden, unternommen werden*. — 5) *beginnen —, anheben —, sich anschicken zu, sich machen an*; mit Dat. oder Loc. — 6) mit einem Adv. oder einem Adj. im Nomin. *verfahren, zu Werke gehen, sich benehmen gegen Jmd* (Loc.). — 7) संप्रवृत्त *a) aufgebrochen, sich fortbegeben habend*. — *b) entstanden, gekommen, was da ist*. — *c) begonnen —, seinen Anfang genommen habend*. — *d) begonnen —, angehoben —, sich angeschickt habend zu* (Infin.), *sich gemacht habend an* (Dat. oder Loc.), *begriffen in* (Loc. oder im Comp. vorangehend). — *e)* MBh. 14,77 fehlerhaft für सम्यग्वृत्त. — Caus. 1) *in Gang —, in Umlauf bringen, verbreiten, einführen*. — 2) *beginnen, unternehmen*. — 3) *in Ordnung —, in's Geleise bringen* Kâraka 6,10. — Mit अभिसंप्र, °वृत्त *begonnen, seinen Anfang genommen habend*. — Caus. *wechseln, ändern* (?). — Mit प्रति *Jmd* (Acc.) *zu Theil werden*. — Caus. *entgegen schleudern*. — Mit वि 1) *rollen, laufen, sich drehen, sich wälzen, sich krampfhaft bewegen, zappeln*. — 2) *sich hinundher bewegen, hinundher ziehen*. — 3) *sich wenden, sich umwenden*. — 4) *sich abwenden, sich entfernen, fortlaufen*. — 5) *sich trennen, sich theilen* (auch vom Haar), *abscheiden, — von* (Instr.), *seinen Platz ändern*. — 6) *vom rechten Wege abkommen*. v. l. नि. — 7) *zum Untergange sich neigen* (von der Sonne). — 8) *hervorkommen aus* (Abl.). — 9) *sich entfalten, sich entwickeln*. — 10) mit अन्तिकम् *sich an Jmd* (Acc.) *wagen*. — 11) व्यवर्तत R. 2,42,10 fehlerhaft für न्यवर्तत. — 12) विवृत्त *a) sich schlängelnd, zerfahrend* (vom Donnerkeil), *sich nach allen Seiten*

drehend. — *b) umgewandt, gebogen, verdreht.* — *c) geöffnet* (vom Rachen). Metrisch für विवृत. — *d) bloss gelegt, sichtbar gemacht* Lalit. 319,11. — *e)* fehlerhaft für विवृत. — Caus. 1) *umdrehen, umwenden, umherdrehen.* विवर्तित *umgedreht, umgewandt, verbogen, verzogen* (Brauen), *umhergedreht, sich windend.* — 2) *drehen —, drechseln aus* (Instr.) 100,27. — 3) *entfernen, davongehen lassen* (auch mit Ergänzung von रथम्); *ausscheiden.* विवर्तित *von seiner Stelle entfernt* Çiç. 17,12. — 4) *auseinander halten* ṚV. 7,80,1. — 5) *hinter sich lassen* ṚV. 8,14,5. — 6) *vollführen, ausführen* Ait. Âr. 315, 1. — Mit अतिवि Caus. *zu weit von einander entfernen,* so v. a. *zu stark unterscheiden.* — Mit अनुवि *entlang laufen,* mit Acc. — Caus. Med. *Jmd* (Acc.) *nacheilen.* — Mit सम् 1) *sich zuwenden, sich einstellen, einkehren; herankommen, sich nähern, auf Jmd* (Acc.) *losgehen.* — 2) *congredi.* — 3) *sich zusammenthun* (in coitu). Auch mit मिथस् Âpast. 2,11,20 (die Dehnung संवर्तेते entweder fehlerhaft, oder wie die Dehnung bei vocalisch auslautenden Präpositionen zu erklären; vgl. संवृत्ति). — 4) etwa *sich vereinigen, sich zusammenballen.* — 5) *sich bilden, entstehen, hervorgehen, — aus* (Abl.). — 6) *sich ereignen, eintreten* (auch von einem Zeitpuncte), *beginnen, seinen Anfang nehmen.* — 7) *da sein;* mit Gen. der Person *esse alicui.* — 8) *werden* (mit praedicativem Nomin.). — 9) *dienen zu, förderlich sein für* (Dat.) Lalit. 34,15. fgg. — 10) संवृत्त *a) angekommen, angelangt* Gaut. 5,43. — *b) sich ereignet habend, eingetreten.* — *c) in Erfüllung gegangen.* — *d) geworden* (mit prädicativem Nomin.), — *zu* (Dat.). — *e)* fehlerhaft für संवृत. — Caus. 1) *zusammenrollen, ballen* (die Faust). — 2) *rollen lassen* (die Augen). — 3) *einwickeln, einhüllen.* — 4) *schleudern, werfen.* — 5) *herbeiwenden.* वर्तनिम् so v. a. *auf seine Strasse bringen.* — 6) *zerknicken, zerbrechen, zu Grunde richten.* — 7) *herrichten, vollführen, vollbringen.* कामम् *einen Wunsch erfüllen.* — 8) *treffen, richtig finden* (ein Heilmittel) Kâraka 5,12. — Desid. संविवृत्सति *inire velle* (feminam). — Mit अधिसम् *entspringen.* — Mit अभिसम् 1) *sich hinwenden zu* (Acc.). — 2) *sich anschicken —, beginnen zu* (Infin.).

वर्त m. in *अन्धक°, कल्य°, *वङ्क° und *व्रक्ष°. Nach Kaiyaṭ. = वर्तन, वृत्ति Mahâbh. 5,28,*b*. Auch wohl fehlerhaft für वात.

वर्तक 1) Adj. in गुरु° (Nachtr. 5). — 2) m. *a) Wachtel* Kâraka 1,30. — *b) *Pferdehuf.* — 3) *f. आ *Wachtel.* — 4) f. वर्तिका dass. Wird auch vom m. unterschieden. वर्तिका s. auch bes. — 5) *f. ई dass. — 6) *n. *damascirter Stahl* Râǵan. 13,35.

*वर्तजन्मन् m. *Wolke.*

*वर्ततीक्ष्ण n. *damascirter Stahl* Râǵan. 13,35.

वर्तन 1) Adj. *a)* *=वर्तिष्णु. — *b) in Bewegung setzend, Leben verleihend.* Auch als Beiw. Vishṇu's. — 2) *m. *Zwerg.* — 3) f. ई *a)* *=वर्तन n. und जीवन. — *b)* = वर्तनि *Weg, Pfad* Hem. Par. 1,240. — *c) *das Zerreiben, Mahlen* (पेषण). — *d) *das Absenden* (प्रेषण). — *e) Spinnwirtel* oder *Spinnrocken* Lalit. 319,13. — 4) n. *a) das Sichdrehen, Rollen.* — *b) das Umdrehen* Kâraka 6,2. — *c) *das Drehen* (eines Strickes). — *d) das Fortrollen, Fortbewegen.* — *e) das Umherschweifen, Umhergehen.* — *f) das Verweilen —, Aufenthalt in* (Loc.). — *g) das Leben von* (Instr.), *Unterhaltung des Leibes* (Râǵat. 7,1450), *— Lebens, Lebensunterhalt, Erwerb.* — *h) Lohn.* — *i) Verkehr —, Umgang mit* (सह). — *k) das Verfahren.* — *l) das Anwenden von* (im Comp. vorangehend). — *m) *Spinnwirtel.* — *n) *Spinnrocken.*

वर्तनि f. 1) *Radkreis, Radfelge.* — 2) *Radspur, Geleise.* — 3) *Wegspur, Weg, Bahn.* Vollständiger पथो वर्तनिः. — 4) *Bahn der Flüsse.* — 5) *die Augenwimpern.* — 6) **das östliche Land.* — 7) *=स्तोत्र.

वर्तनिन् in उभय° (Nachtr. 5.), एक° (Nachtr. 5) und सकृत्र°.

वर्तनीय n. impers. *sich zu machen an, obzuliegen;* mit Loc.

वर्तमान 1) Adj. Partic. von वर्त्; insbes. *praesens, was eben vor sich geht, gegenwärtig.* — 2) f. आ *die Personalendungen des Praesens.* — 3) n. *Gegenwart.* °वत् Adv. P. 3,3,131.

वर्तमानकाल m. *Gegenwart* 103,19. 238,12. 241, 31. Nom. abstr. °ता f. Ind. St. 13,392. 488.

वर्तमानता f. *das Gegenwärtigsein, Gegenwärtigkeit.*

वर्तमानत्व n. 1) dass. Ind. St. 13,488. — 2) *das Sichbefinden in* (Loc.) Comm. zu TS. Prât.

वर्तमानोक्ति m. in der Rhetorik *eine Erklärung, dass man mit Etwas, welches im Augenblick vorgeht, nicht einverstanden sei.* Beispiel Spr. 1789.

वर्तयध्यै Dat. Infin. zum Caus. von वर्त् ṚV. 5, 43,2.

वर्तर् Nom. sg. mit Gen. *der zurückhält, abhält, Abwehrer.*

*वर्तवृक्क m. 1) *Pfütze.* — 2) *Krähennest.* — 3) *Thürsteher.* — 4) N. pr. eines Flusses.

*वर्तलोह n. *damascirter Stahl* Râǵan. 13,35.

वर्तवे Dat. Infin. zu 1. वर् ṚV. 2,25,3. 3,33,4. 8,43,29.

वर्तव्य fehlerhaft für कर्तव्य, चर्तव्य und वर्तितव्य. Vgl. वर्त्तव्य.

वर्ति und वर्ती f. 1) *Bäuschchen* oder *ähnliche Einlage in eine Wunde.* — 2) *Stengelchen, Paste, Pille* (als Form für Heilmittel, Wohlgerüche und Errhina), *Stuhlzäpfchen* (Bhâvapr. 3, 46). — 3) *Docht.* — 4) *Zauberdocht.* — 5) **Lampe.* — 6) **die am Ende eines Gewebes herabhängenden Zettelfäden.* — 7) *Wulst* oder *Stab, der um ein Gefäss läuft.* — 8) *Zäpfchen, Polyp* oder dgl. *im Halse.* — 9) *der durch einen Unterleibsbruch gebildete Wulst.* — 10) *Schminke, Augensalbe.* — 11) *Streifen.* Vgl. धूम° 1).

*वर्तिक m. = वर्तक *Wachtel.*

1. वर्तिका f. s. u. वर्तक 4).

2. वर्तिका f. 1) *Stengel* MBh. 1,34,8. — 2) *Paste* Kâraka 6,2. — 3) *Docht.* — 4) *Farbenpinsel.* — 5) *Farbe* (zum Malen). Richtig वर्णिका. — 6) **Odina pinnata.*

वर्तितव्य 1) Adj. *wo sich Jmd aufhalten —, wo Jmd verweilen darf.* — *b) welcher Sache man obliegen muss, zu beobachten.* वृत्तिः वर्तितव्या *es ist zu verfahren gegen* (Loc.). — *c) zu behandeln.* — 2) n. impers. *a) sich aufzuhalten —, zu verweilen —, sich zu befinden in, auf* oder *unter* (Loc.). अस्मद्वशे so v. a. *es ist uns zu gehorchen.* — *b) sich zu befleissigen, obzuliegen;* mit Loc. (Acc. fehlerhaft). — *c) zu leben, zu bestehen.* — *d)* mit einem Adv. oder Instr. *zu verfahren, zu Werke zu gehen, — mit Jmd* (Loc., Gen. oder Instr. mit सह; मातृवत् so v. a. मातरीव).

वर्तिता f. in गुरु° (Nachtr. 5).

°वर्तित्व n. *ein Verfahren wie gegen, das Behandeln wie.*

वर्तिन् 1) Adj. *a) sich aufhaltend, verweilend, sich befindend, gelegen, liegend;* meist am Ende eines Comp. nach einem im Loc. aufzufassenden Worte. — *b)* am Ende eines Comp. in irgend einem Zustande, einer Lage u. s. w. *sich befindend.* — *c)* am Ende eines Comp. *einer Sache obliegend, begriffen in.* — *d)* mit einem Adv. oder am Ende eines Comp. *verfahrend, sich benehmend, zu Werke gehend.* गुरुवत् so v. a. गुरावित्र. — *e) sich nach Gebühr benehmend gegen* (im Comp. vorangehend). — 2) m. *die Bedeutung eines Suffixes.*

*वर्तिर् m. = वर्तारि.

*वर्तिष्णु Adj. = वर्तन, वर्तिन्.

वर्तिस् n. *Ort der Einkehr, Herberge.* Nach

den Commentatoren *Wohnplatz, Weg.*

1. वर्ती f. s. u. वर्ति.

2. वर्ती Adv. mit कर् *zu einer Paste —, zu einer Pille drehen.*

वर्तीर m. *ein der Wachtel oder dem Rebhuhn ähnlicher Vogel.*

1. वर्तु in द्वर्तु.

2. वर्तु in त्रिवर्तु.

वर्तुल 1) Adj. (f. आ) *rund* Hemâdri 1,329,14. — 2) *m. *eine Erbsenart* Madanav. 106,34. — 3) *f. आ *Spinnwirtel.* — 4) *f. ई *Scindapsus officinalis.* — 5) n. *a) Kreis.* — *b) *die Knolle einer Zwiebelart* Râǵan. 7,19.

वर्त्तव्य n. impers. mit einem Adv. *zu verfahren* R. ed. Bomb. 2,118,3.

वर्त्मक = वर्त्मन् *Augenlid* in रक्त°.

वर्त्मकर्मन् n. *die Kunst Wege zu bahnen.*

वर्त्मद् m. Pl. *eine best. Schule des* AV.

वर्त्मन् n. 1) *Radspur* (Âpast.), *Wegspur; Bahn, Pfad* (auch bildlich); *Spur,* so v. a. *Furche, Strich; Weg* (von Flüssigem), *Rinnsal.* अग्नि° so v. a. *Schwerthieb.* °वर्त्मना so v. a. *entlang, durch.* नद्यद्रिवनवर्त्मसु *über Flüsse, Berge und durch Wälder.* — 2) *Rand* Kâraka 6,13. — 3) *Augenlid.* — 4) *Grundlage, Basis* RV. Prât. 11,32. Vgl. द्यूत°.

*वर्त्मनि f. = वर्तनि.

वर्त्मपात m. *das in den Weg Treten* Gîr. 7,1.

वर्त्मपातन n. *das Wegelagern* Hem. Par. 2,170.

वर्त्मबन्ध m. = वर्त्मावबन्धक.

वर्त्मरोग m. *Krankheit der Augenlider.*

वर्त्मशर्करा f. *bestimmte Verhärtungen in den Augenlidern.*

वर्त्माभिक्षोम m. *die Ausgiessung des Opfers auf die Radspur* Vaitân. 15,10.

वर्त्मायास m. *Ermüdung von der Reise.*

वर्त्मावबन्धक m. *eine best. Krankheit der Augenlider* Suçr. 2,307,19.

वर्त्मावरोध m. *Lähmung der Augenlider.*

वर्त्र 1) Adj. (f. ई) *abwehrend.* — 2) n. *Deich, Schutzdamm* AV. 1,3,7.

वर्त्स m. wohl nur fehlerhaft für बर्स्व. Davon Adj. वर्त्स्य.

1. वर्ध्, वर्धति, °ते 1) trans. Act. *a) erhöhen, grösser machen, verstärken, gedeihen machen.* — *b) erheben, freudig erregen, ergötzen, begeistern.* — 2) intrans. Med. (in der älteren Sprache Act. im Perf. und Aor.; in der späteren Sprache im Aor., Fut. und Condit.; metrisch auch sonst) *a) wachsen, erwachsen, sich mehren, sich stärken, sich verstärken, gross und dick werden, zunehmen, sich füllen, sich ausbreiten, — über* (Acc.), *länger werden* (von Tagen), *emporkommen, sich gross machen, — zeigen, gedeihen, guten Erfolg haben, Segen bringen.* — *b) wachsen —, gedeihen an* (Acc.). — *c) wachsen, in die Höhe gehen* beim Gottesurtheil mit der Wage, so v. a. *steigen* (in der Wagschale). — *d) gehoben —, freudig erregt werden, sich ergötzen, sich begeistern, — durch, an* oder *bei* (Instr., Loc. oder Gen.), *sich erregen lassen zu* (Dat.); *Grund zur Freude haben, sich glücklich schätzen können, — über* oder *wegen* (Instr., ausnahmsweise Abl.); insbes. mit दिष्ट्या (auch Kâd. 2,139,1). वृधम् und वृधत् als Ausrufe in Opferformeln, so v. a. *vergnüge dich* u. s. w. — *e)* häufig verwechselt mit वर्त्. — 3) वृद्ध (s. auch 1. वृद्ध) *a) erwachsen, gross geworden, angewachsen, vermehrt, gross, hoch, stark, heftig* u. s. w. क्रम° *progressiv zunehmend.* वृद्धतर *länger geworden* (Nächte). — *b) alt, bejahrt.* दशवर्ष° *zehn Jahre alter* Gaut. 6,15. Compar. वृद्धतर (Âpast.), Superl. वृद्धतम. — *c) erfahren, unterrichtet.* — *d) hervorragend —, sich auszeichnend durch* (Instr. oder im Comp. vorangehend). — *e) von grosser Bedeutung, wichtig.* — *f) freudig gestimmt, ergötzt, fröhlich, freudig* (auch von Liedern); *hochfahrend.* — *g) gesteigert zu* आ, ऐ *oder* औ. — *h) in der ersten Silbe ein* आ, ऐ *oder* औ *enthaltend* oder *so behandelt, als wenn ein solcher Vocal dastände.* — Caus. वर्धयति, °ते (in der späteren Sprache nur metrisch) 1) *erhöhen, grösser —, wachsen machen, mehren, verlängern* (Çulbas. 3,22), *verstärken, fördern.* Med. *sich (sibi) mehren.* वर्धित *aufgewachsen, gross geworden, vermehrt, blühend* (in übertragener Bed.). — 2) *grossziehen, aufziehen.* — 3) *Jmd gross machen, zur Gewalt verhelfen, in die Höhe bringen.* — 4) *erheben, freudig erregen, ergötzen, Jmd sich an Etwas* (Gen.) *ergötzen lassen.* Med. *sich erregen, sich begeistern, sich ergötzen —, sich gütlich thun an* (Instr.). — 5) mit und ohne दिष्ट्या so v. a. *beglückwünschen* Kâd. 2,138,17. 22. — *Desid. विवर्धिषते und विवृत्सति. — *Intens. वरीवृध्यते und वरीवृधीति. — Mit अति 1) Med. *hinauswachsen über, zu gross werden für* (Acc.). — 2) अतिवृद्ध *a) sehr alt.* वयसा *an Jahren.* — *b) sehr gross, — heftig, — stark.* — *c) sich sehr hervorthuend durch* (Instr.). — Mit अधि *sich erfreuen an* (Loc.) RV. 6,38,3. — Mit अनु 1) *nachwachsen, gleiche Ausdehnung gewinnen mit* (Acc.), *allmählich zunehmen, heranwachsen zu* (Nomin.). — 2) अनुवृद्ध fehlerhaft für अनुवृत्त. — Caus. 1) *ausdehnen nach* (Acc.). — 2) *grossziehen.* — Mit अभि 1) *heranwachsen, grösser —, stärker werden, zunehmen an, gedeihen an* (Instr.), *sich ausdehnen —, hinauswachsen über* (Acc.), *übertreffen.* — 2) fehlerhaft für अभि-वर्त्. — Caus. 1) *stärker —, grösser machen, vermehren, dehnen.* — 2) *grossziehen.* — 3) *Jmd freudig begrüssen, willkommen heissen* Kâd. 2,139, 23 (170, 21. 171, 1). — Mit समभि *wachsen, zunehmen.* — Caus. *grösser machen, verstärken, mehren.* — Mit आ 1) Act. *heranwachsen lassen.* — 2) Med. *heranwachsen —, sich heranbilden zu* (Acc. oder Dat.). — Mit उद्, उद्वृद्ध 1) *hervorgebrochen* (Leidenschaft). — 2) *stark, dick* (Waden) MBh. 7,175,7. — Caus. *grösser —, freudiger —, begeisterter machen.* — Mit नि scheinbar MBh. 4, 1918, da hier व्यवर्धत zu lesen ist. — Mit परि 1) *heranwachsen, wachsen, zunehmen.* — 2) परिवृद्ध *a) angewachsen, vermehrt, stark, heftig.* एकोत्तर° *der Reihe nach um Eins zunehmend.* — *b) hoch gestiegen, zu grossem Ansehen gelangt.* — 3) fehlerhaft für परि-वर्त्. — Caus. 1) *anschwellen machen* (das Meer). — 2) *aufziehen, grossziehen.* — 3) *ergötzen, erfreuen;* mit Gen. (!). — 4) fehlerhaft für परि-वर्तय्. — Mit प्र 1) Act. *erheben, ergötzen.* — 2) *heranwachsen, — zu* (Nomin.), *zunehmen, Kraft gewinnen, gedeihen.* — 3) *erregt werden.* — 4) verwechselt mit प्र-वर्त्. — 5) प्रवृद्ध *a) aufgewachsen* (Spr. 7808), *ausgetragen* (im Mutterleibe), *angeschwollen, gesteigert, heftig, stark, gross, hoch, zahlreich, viel.* — *b) blühend gemacht, zur Wohlfahrt gebracht, mächtig.* — *c) alt geworden.* वयसा *alt an Jahren.* — *d)* fehlerhaft für प्रवृत्त, प्रविद्ध und प्रबुद्ध. — Caus. 1) *vergrössern, verstärken, mehren, verlängern, zulegen.* — 2) *grossziehen.* — 3) *Jmd erhöhen, zur Wohlfahrt befördern.* — Mit अतिप्र 1) *überragen,* mit Acc. RV. 8,62,2. — 2) *noch dazu kommen* Citat im Comm. zu Âpast. Çr. 9,4,13. — 3) अतिप्रवृद्ध s. bes. — Mit अभिप्र *wachsen, stark zunehmen* Kâraka 3, 6. — Caus. 1) *dehnen.* — 2) *in einen blühenden Zustand versetzen.* — Mit प्रतिप्र, °वृद्ध *verstärkt.* — Mit संप्र 1) *wachsen, sich verstärken, zunehmen, gedeihen.* — 2) संप्रवृद्ध *a) aufgewachsen, gross geworden, angeschwollen, zusammengeballt, verstärkt, zugenommen, wachsend, zunehmend.* — *b) reich an* (Instr.). — Caus. *Jmd zur Grösse verhelfen.* — Mit प्रति in प्रतिवर्धिन्. — Mit वि 1) *heranwachsen, zunehmen, verlängert werden, anschwellen, gedeihen.* — 2) *Grund haben sich zu freuen über, — sich glücklich zu schätzen in Folge*

von (Instr.). — 3) *sich erheben, entstehen.* — 4) विवर्धत् (!) *vergrössernd* Paṇkad. — 5) fehlerhaft für वि-वर्त्. — 6) विवृद्ध *a) herangewachsen, gross geworden, angewachsen* (Reichthümer), *gesteigert, gross, zahlreich.* — *b) zur Macht gelangt.* — Caus. 1) *grossziehen, gross —, höher machen, erhöhen, vergrössern, verlängern, vermehren, verstärken, steigern, fördern, gedeihen machen, zur Wohlfahrt verhelfen.* तपसा विवर्धितः *den man an Askese hat gewinnen lassen.* — 2) *ergötzen, erfreuen.* — Mit अभिवि in °वृद्धि. — Mit प्रवि Caus. *in hohem Grade steigern.* — Mit संवि *gedeihen.* — Desid. in संविवर्धयिषु. — Mit सम् 1) Act. *erfüllen, gewähren* (einen Wunsch). — 2) *heranwachsen, wachsen.* — 3) संवृद्ध *aufgewachsen, gross gewachsen, grossgezogen, grösser geworden, verstärkt, blühend* (in übertragener Bed.). — Caus. 1) *grossziehen, aufziehen, ernähren, füttern, pflegen* (Bäume), *verstärken, beleben* (eine Flamme), *vermehren, pflegen, zum Gedeihen bringen, verschönern.* °संवर्धित *reich an.* — 2) *beschenken mit* (Instr.). — 3) *erfüllen, gewähren* (einen Wunsch). — Mit अतिसम्, अतिसंवृद्ध *sehr gross.* — Mit अभिसम्, अभिसंवृद्ध *hoch gewachsen.*

2. वर्ध्, वृद्ध *abgeschnitten, in seiner Wurzel vernichtet* MBh. 12,73,8. Vgl. 2. वृद्ध. — Caus. *वर्धयति *abschneiden.* वर्धित 1) *abgeschnitten.* — 2) *gezimmert.* वास्तु काष्ठैः Vâstuv. 409.

3. *वर्ध्, वर्धयति (भाषार्थ oder भासार्थ).

वर्ध 1) Adj. *mehrend, verstärkend, erfreuend* in नन्दि° und *मित्र°. — 2) m. *a) das Gedeihenmachen, Fördern.* — *b) Clerodendrum siphonanthus.* — 3) *n. *Blei;* vgl. वर्ध. — वर्धाय s. bes.

1. *वर्धक 1) Adj. *mehrend, verstärkend* in *अग्नि°. — 2) m. *Clerodendrum siphonanthus.*

2. वर्धक 1) Adj. *abschneidend, scheerend* in *माष° und श्मश्रु°. — 2) m. *Zimmermann.*

वर्धकि und वर्धकिन् m. *Zimmermann.*

1. वर्धन 1) Adj. (f. ई) *a) wachsend, zunehmend, reicher werdend.* — *b) mehrend, stärkend, fördernd, Wohlfahrt verleihend, Mehrer, Wachsthumgeber* u. s. w. Häufig in Comp. mit seinem Object. — *c) ergötzend, begeisternd, erfreuend.* Häufig in Comp. mit seinem Object. — 2) m. *a) Ueberzahn.* — *b) ein best. Tact* S. S. S. 213. — *c)* N. pr. α) eines Wesens im Gefolge Skanda's. — β) eines Sohnes des Kṛshṇa. — 3) f. वर्धनी *a) *Besen.* — *b) ein Wasserkrug von bestimmter Form* Hemâdri 2, *b*,137,9. 10. 14. Agni-P. 34,14. fgg. 40,23. Aus वार्धनी entstanden. — 4) n. *a) Wachsthum, Zunahme, das Gedeihen, Mächtigwerden.* — *b) Vergrösserung, Verstärkung, das Erheben, Befördern.* — *c) das Aufziehen, Grossziehen.* — *d) Stärkungsmittel, Labungsmittel.*

2. वर्धन n. 1) *das Abschneiden.* Vgl. नाभि°. — 2) am Ende von Städtenamen (z. B. पुण्ड्र°) wohl so v. a. *Stadt.* नगरे काशिवर्धने Mahâv. 184,19. Vgl. altpersisch *vardana*, 2. वर्ध् Caus. und वर्धकि, वर्धकिन्.

वर्धनक 1) Adj. etwa *ergötzend* in चतुर्वर्धनिका. — 2) *f. °निका *ein zur Aufbewahrung geheiligten Wassers dienendes Fläschchen* (buddh.).

वर्धनसूरि m. N. pr. eines Gaina-Lehrers.

वर्धनस्वामिन् m. N. pr. eines best. Heiligthums (einer Statue).

वर्धनीय Adj. *zu mehren, zu verstärken, dessen Wohlfahrt zu fördern ist.*

*वर्धफल m. *Pongamia glabra* Râgan. 9,62.

वर्धमान 1) Adj. Partic. von 1. वर्ध्. — 2) m. *a) Ricinus communis.* — *b) eine best. Verbindung der Hände.* — *c) eine best. Stellung beim Tanze* S. S. S. 240. — *d) *eine Art Räthsel.* — *e) *Bein. Vishṇu's.* — *f)* N. pr. α) eines Berges und Districtes (das heutige *Burdwan*). — β) eines Dorfes. — γ) Pl. eines Volkes. — δ) verschiedener Männer, unter andern eines Gina Ind. Antiq. 6,31. — ε) des Weltelephanten des Ostens J. R. A. S. 1871, S. 274. — 3) *m. f. (आ) Râgan. 11,157) *süsse Citrone.* — 4) m. n. *a) eine best. Figur.* Geschlecht nicht zu entscheiden. — *b) eine Schüssel von best. Form.* — *c) ein Haus, das nach der Südseite keinen Ausgang hat.* — 5) f. आ *eine best. Form der* Gâjatrî. — 6) f. (आ) und n. N. pr. einer Stadt, = वर्धमानपुर. — 7) f. ई Titel eines von einem Vardhamâna verfassten Commentars. — 8) n. *ein best. Metrum.*

वर्धमानक m. 1) *eine Schüssel von best. Form.* — 2) *eine best. Verbindung der Hände.* — 3) Bez. *einer ein best. Gewerbe treibenden Person.* — 4) N. pr. *a) *eines Schlangendämons.* — *b)* verschiedener Männer. — *c)* einer Gegend oder eines Volkes.

वर्धमानद्वार n. N. pr. eines *Thores* in Hâstinapura.

वर्धमानपुर n. N. pr. einer *Stadt, Burdwan.* °द्वार n. *ein dahin hinausführendes Thor.*

वर्धमानपुराण n. Titel eines Werkes Bühler, Rep. No. 667.

वर्धमानपुरीय Adj. *aus* Vardhamânapura *gebürtig.*

वर्धमानमति m. N. pr. eines Bodhisattva.

वर्धमानमिश्र m. N. pr. eines Grammatikers.

वर्धमानस्वामिन् m. N. pr. eines Gina WebER. Bhag. 1,375.

वर्धमानेन्दु m. Titel eines Commentars.

वर्धमानेश m. N. pr. eines Heiligthums (einer Statue).

*वर्धमाल m. N. pr. eines Brahmanen.

°वर्धयितर् Nom. ag. *Aufzieher, Grosszieher.*

वर्धापक 1) *= कञ्चुक, पांसुचामर und पूर्णपात्र vgl. jedoch Çâçvata 568. — 2) f. °पिका *Amme* Hem. Par. 9,36.

वर्धापन (vom Caus. von 1. und 2. वर्ध्) n. 1) *das Abschneiden der Nabelschnur, die Feier an die Erinnerung dieses Tages, Geburtsfeier* und überhaupt *jede Feier, bei der man Jmd langes Leben und Gedeihen anwünscht.* — 2) *Gewänder, Kränze u. s. w., die gute Freunde an Festen erbeuten.*

वर्धापनक n. 1) = वर्धापन 1). — 2) etwa *Gratulation, Gratulationsgeschenk* Kâmpaka 299.

वर्धापनिक Adj. etwa *eine Gratulation —, eine gute Nachricht bringend* Kâmpaka 301.

1. वर्धापय्, °यति *beglückwünschen* Hariv. 10886. 2,127,37. Kâmpaka 475.

2. वर्धापय्, °यति *abschneiden* (die Nabelschnur) Weber, Kṛshṇaǵ. 302.

वर्धाय Absol. *beglückwünscht habend* Hariv. 10906 (v. l. वर्धाप्य). Vgl. अवाय.

वर्धित 1) Adj. Partic. vom Caus. von 1. und 2. वर्ध्. — 2) (wohl n.) *eine Art Schüssel.*

वर्धितक n. *eine Art Schüssel* Pat. zu P. 1,2, 45, Vârtt. 11 und 4,24, Vârtt. 3.

वर्धितर् Nom. ag. *Stärker, Mehrer.*

वर्धितव्य n. impers. *crescendum.*

°वर्धिनी Adj. f. *mehrend, verstärkend.*

वर्धिपथक (वर्द्धि° geschrieben) N. pr. eines Districts Ind. Antiq. 6,201. 207. 210.

वर्धिष्णु Adj. *wachsend, stärker werdend, zunehmend* Çiç. 12,40.

वर्ध्म und वर्ध्मन् m. *Leistenbruch* Bhâvapr. 3,95. Karaka 1,18. 6,17. 26. 8,2. 9. 12. Ueberall fehlerhafte Schreibarten.

वर्ध्र 1) m. *Gurt, Band eines geflochtenen Stuhls.* — 2) (*f. ई) n. *Riemen* Çiç. 5,53. 18,5. — 3) *n. *a) Leder.* — *b) Blei.*

*वर्ध्रकठिन n. *Tragriemen* Kâç. zu P. 4,4,72.

वर्ध्रव्युत Adj. (f. आ) *mit Bändern umflochten.*

*वर्धिका f. *Riemen;* in übertragener Bed. vielleicht so v. a. *ein Kerl, der geschmeidig wie ein Riemen ist.* वर्धिका Kâç.

वर्पणीति Adj. *in verstellter Gestalt auftretend.*

वर्पस् n. 1) *verstelltes* oder *angenommenes Aussehen, Schreckbild; Bild* überh., *simulacrum.* — 2) *Anschlag, List, Kunstgriff.*

वर्पयु m. N. pr. eines Sohnes des Raudrâçva VP.² 4,128.

*वर्फ्, वर्फति (गत्याम्, वधे).

*वर्फस् n. = वर्पस्.

वर्म am Ende eines adj. Comp. (f. आ) = वर्मन्.

वर्मक m. Pl. N. pr. eines Volkes.

*वर्मकणटक m. *Gardenia latifolia* oder *Fumaria parviflora.* कर्म° Râǵan. 5,8.

*वर्मकशा f. *eine best. Pflanze.*

*वर्मण m. *Orangenbaum.*

वर्मणवत् Adj. *gepanzert.*

*वर्मती f. N. pr. einer Oertlichkeit.

वर्मन् (* m.) n. 1) *Schutzrüstung, Panzer, Harnisch.* — 2) *Schutzwehr, Schirm* überh. (= गृह Nigh.). — 3) *Rinde.* — 4) Bez. *bestimmter schützender Gebetsformeln* (Vaâh. Jogaj. 8,6), insbes. *der mystischen Silbe* ॐ. Auch वर्ममन्त्र.

वर्मवत् 1) Adj. *gepanzert.* — 2) n. *eine unbefestigte* (!) *Stadt.*

वर्मय्, °यति *mit einem Harnisch versehen* Comm. zu Çiç. 17,24. वर्मित *gepanzert, geharnischt.* °कवचित Lalit. 217,13.

वर्मशर्मन् m. N. pr. verschiedener Männer Ind. Antiq. 12,244. fg.

वर्मिकर Adj. *schon einen Panzer tragend, das Jünglingsalter habend.*

*वर्माय्, °यते Denomin. von वर्मन्.

वर्मि m. *ein best. Fisch.* °मत्स्य m. 217,6.

*वर्मिक Adj. *gepanzert, geharnischt.*

वर्मित s. u. वर्मय्.

वर्मिन् 1) Adj. *gepanzert, geharnischt.* — 2) *m. N. pr. eines Mannes Pat. zu P. 4,1,158, Vârtt. 2.

*वर्मुष m. *ein best. Fisch.*

वर्य 1) Adj. (f. आ) *a) f. wählbar, um die man freien kann.* — *b) vortrefflich, vorzüglich, der beste,* — *unter* (Gen. oder im Comp. vorangehend). — 2) *m. *der Liebesgott.* — 3) *f. वर्या *ein Mädchen, welches selbst den Gatten sich wählt.*

वर्व vielleicht *eine best. Münze.*

*वर्वणा f. *eine Fliegenart.* चर्मण Râǵan. 19,128.

वर्वर Adj. = बर्बर *kraus* Kâtj. 25,7.

वर्वरक m. N. pr. eines Mannes Mudrâr. 44,22 (75,12). Richtiger बर्बरक.

वर्वरि m. desgl.

*वर्वि Adj. = घस्मर.

वर्वुरिक in *ज्ञाल°.

*वर्वूर m. *Acacia arabica* Râǵan. 8,37.

वर्वूरक in *ज्ञाल°.

*वर्ष्, वृश्यति (वरणे).

वर्ष्मन् m. = zend. bareçman.

1. वर्ष्, वर्षति, °ते (in der späteren Sprache nur metrisch) 1) *regnen, in reichem Maasse ausschütten;* das Subject ist, wenn das Verbum nicht unpersönlich gedacht wird, der Regen, Parǵanja, Indra, der Gott, der Himmel, die Wolken u. s. w. वर्षति *während es regnet, bei Regen.* Das Herabfallende im Instr. oder Acc. — 2) *beregnen, überschütten mit* (Instr.). — 3) Med. *sich ausschütten,* so v. a. *verschwenderisch austheilen* ṚV. 6,26,1. — 4) वृष्ट mit act. (auch वृष्टवत्), neutr. und pass. (*als Regen niedergefallen*) Bedeutung. वृष्टे *wenn es geregnet hat.* — 5) nach dem Dhâtup. auch हिंसाक्लेशनयोः und प्रजनैश्ये. — Caus. 1) वर्षयति *a) regnen lassen* (Regen, den Parǵanja, den Indra, den Himmel oder ohne Object). — *b) Etwas als Regen herabfallen lassen.* वर्षित *als Regen herabgefallen.* — *c) beregnen,* — *mit* (Instr.). — 2) *वर्षयते (शक्तिबन्धने, प्रजनैश्ये). — Mit अति *in Menge regnen* (vom Gott). अतिवृष्ट in act. (MBh. 7,178,30) und pass. (*als Regen herabgefallen*) Bed. — Mit अनु *hinregnen über* (Acc.). — Mit अभि 1) *beregnen, überschütten mit* (Instr.). — 2) *regnen, in reichem Maasse ausschütten;* mit Instr. oder Acc. des Herabfallenden. — 3) अभिवृष्ट *a) beregnet* (15,25), *worauf Regen gefallen ist, überschüttet mit* (Instr.). — *b) geregnet* —, *Regen herabgesandt habend.* — *c) als Regen herabgefallen.* — *d)* n. impers. *geregnet habend.* — Caus. *beregnen, überschütten mit* (Instr.). — Mit समभि *beregnen.* — Mit अव dass. — Mit आ 1) *beregnen, überschütten mit* (Instr.). — 2) Med. *sich* ein Getränk (Acc. oder Gen., aber auch ohne Obj.) *einschütten.* — Mit उद् Med. *sich ausschütten,* so v. a. *verschwenderisch austheilen.* — Mit निस्, निर्वृष्ट *ausgeregnet* —, *zu regnen aufgehört habend* Vâmana 43,19. Kâd. 31,19. — Mit परि *beregnen, beschütten mit* (Instr.). — Mit प्र 1) *zu regnen anfangen, regnen, in reichem Maasse ausschütten;* mit Instr. oder Acc. des Herabfallenden. — 2) *beregnen, überschütten mit* (Instr.). — 3) प्रवृष्ट *zu regnen* —, *zu schütten angefangen habend;* mit Instr. oder Acc. des Herabfallenden. प्रवृष्टे *wenn es regnet.* — Caus. *regnen machen.* — Mit अभिप्र 1) *beregnen.* — 2) *regnen.* — Mit संप्र, °वृष्ट (s. auch bes.) *zu regnen angefangen habend* (Indra) *mit* (Instr.). — Mit प्रति *beregnen, überschütten mit* (Instr.). — Mit वि Caus. dass. MBh. 8,20,32. — Mit सम् *beregnen.*

2. वर्ष् in वर्षिष्ठ, वर्षीयस्, वर्ष्मन् und वृषन्.

वर्ष 1) Adj. (f. आ) am Ende eines Comp. *regnend.* — 2) m. n. (nur dieses in der älteren Sprache; adj. Comp. f. आ) *a) Regen* (auch in übertragener Bed.). Mit einem Gen. oder am Ende eines Comp. — *Regen* (*Blumen-, Staub-* u. s. w.). — *b)* Pl. *Regenzeit.* — *c) *Wolke.* — *d) Jahr, Lebensjahr.* आ वर्षात् *ein Jahr lang,* वर्षात् *nach einem Jahre,* वर्षेण *binnen eines Jahres,* वर्षे वर्षे *in jedem Jahre.* — *e) Tag* (eine Klügelei). — *f) Welttheil;* im System *die zwischen Hauptbergen liegende Niederung.* Deren werden im Ǵambudvîpa neun und auch sieben angenommen. Angeblich auch = जम्बुद्वीप. — 3) m. N. pr. eines Grammatikers. — 4) f. ई *a)* Pl. *die Regenzeit.* Ausnahmsweise auch Sg. — *b) Regen, Regenmenge.* — *c) *Medicago esculenta.*

वर्षक 1) *Adj. *regnend, als Regen herabfallend.* — 2) *Sommerhaus (!). — 3) am Ende eines adj. Comp. = वर्ष *Jahr.*

*वर्षकरी f. *Grille, Heimchen.*

वर्षकर्मन् n. *die Thätigkeit des Regens.*

वर्षकाम Adj. *nach Regen begierig.* °कामेष्टि f. *ein von einem Solchen veranstaltetes Opfer.*

वर्षकृत्य 1) Adj. *jährlich zu vollbringen.* — 2) n. Titel eines Werkes.

वर्षकेतु m. 1) *eine roth blühende* Punarnavâ. — 2) N. pr. eines Sohnes des Ketumant.

*वर्षकोश m. 1) *Monat.* — 2) *Astrolog.*

वर्षगण m. *eine grosse Reihe von Jahren.* Pl. M. 12,54.

वर्षगणितपद्धति f. Titel eines Werkes.

वर्षगिरि m. *ein zur Bildung eines* Varsha *dienender Berg.*

वर्षघ्न Adj. *den Regen abhaltend, vor R. schützend.*

वर्षज्ञ Adj. 1) *von Regen herrührend.* — 2) *vor einem Jahr entstanden, ein Jahr alt.*

वर्षण 1) Adj. (f. ई) meist am Ende eines Comp. *regnend.* अस्त्र n. *eine Regen bewirkende Waffe.* — 2) n. *das Regnen, Regenlassen, Ausgiessen, Ausschütten von Gaben an* (im Comp. vorangehend).

*वर्षणि f. = वर्तन (oder वर्षण), कृति (oder क्रतु).

वर्षतल n. Titel eines Werkes.

वर्षत्र n. *Regenschirm* R. 2,107,18.

वर्षत्राण n. dass. Daçîn. 1,83.

वर्षधर m. 1) *Wolke. — 2) *ein einen Welttheil begrenzender Berg.* — 3) *Gebieter über ein* Varsha. — 4) *Eunuch.*

*वर्षधार m. N. pr. eines Schlangendämons.

वर्षधाराधर Adj. *regenschwanger.*

वर्षनक्षत्रसूचक m. *ein Wetterprophet und ein Astrolog* Nârada (a.) 2,1,183.

वर्षनिर्णिज् Adj. *in den Schmuck —, in das Gewand des Regens gekleidet.*

वर्षत् Partic. *regnend;* m. so v. a. *Regen* Çat. Br. 3,1,2,14.

*वर्षधर m. N. pr. eines Ṛshi Comm. zu Ârsh. Br. 1,144.

वर्षप und वर्षपति m. *Beherrscher eines* Varsha.

वर्षपद् m. *Kalender.*

*वर्षपर्वत m. = वर्षगिरि.

वर्षपशुप्रयोग m. Titel eines Werkes Opp. Cat. 1.

*वर्षपाकिन् m. *Spondias mangifera.*

वर्षपात m. *Regenguss.* Pl. Mṛkkh. 85,23.

वर्षपुरुष m. *Bewohner eines* Varsha.

वर्षपुष्प 1) m. N. pr. eines Mannes. — 2) *f. आ *eine best. Schlingpflanze* Râgân. 4,100.

वर्षपूग m. n. Sg. und Pl. 1) *Regenmenge* Buâc. P. 3,17,26. — 2) *eine Reihe von Jahren* 87,8. MBh. 1,90,7. 5,27,7. 13,145,22. Buâc. P. 2,5,34. 3,23,44. 4,12,42.

वर्षप्रतिबन्ध m. *Regenverhaltung, Dürre* P. 3, 3,51.

वर्षप्रदीप m. Titel eines Werkes.

वर्षप्रावन् Adj. nach dem Comm. (der ein Thema °प्रावा annimmt) *Regenfülle gebend.*

*वर्षप्रिय m. *der Vogel* Kâtaka.

वर्षफल n. Titel eines Werkes Burnell, T.

वर्षभुज् m. *Beherrscher eines* Varsha.

वर्षमर्यादागिरि m. = वर्षगिरि.

वर्षमेलादय m. Titel eines Werkes Bühler, Rep. No. 668.

वर्षमेदस् Adj. *durch Regen fett.* वर्षमेधस् AV. Paipp.

1. वर्षय् Caus. von 1. वर्ष्.

2.*वर्षय् *hoch u. s. w. machen.*

वर्षयन्ती Adj. f. *regnen lassend;* als Subst. Name einer der 7 Kṛttikâ TS. 4,4,5,1.

वर्षरात्र (R. ed. Bomb. 1,3,24) und °रात्रि (R. ed. Schl.) fehlerhaft für वर्षा°.

वर्षर्तुमासपक्षाहोविलादेशप्रदेशवत् Adj. *mit Angabe des Jahres, der Jahreszeit, des Monats, des Halbmonats, des Tages, der Tageszeit, des Landes und des Ortes versehen* 214,24.

वर्षलम्भक m. wohl = वर्षगिरि MBh. 6,41,14.

वर्षवत् Adv. *wie beim Regen* Çâṅkh. Grhj. 4,7.

वर्षवर m. *Eunuch* Kâd. 99,23.

वर्षवसन n. *der Aufenthalt der buddhistischen Mönche in festen Wohnungen während der Regenzeit.* Richtiger wäre वर्षा°.

वर्षवर्ध Adj. *im oder durch Regen erwachsen.*

वर्षवृद्धि f. 1) *Wachsthum der Jahre.* — 2) *die Feier des Geburtstages.*

वर्षवृद्धिप्रयोग m. Titel eines Werkes Burnell, T.

वर्षशतिन् Adj. *hundertjährig.*

वर्षसहस्र n. *Jahrtausend.*

वर्षसहस्राय्, °यते *wie tausend Jahre erscheinen* Kâd. 193,2.

*वर्षाश und *°क m. *Monat.*

वर्षाकाल m. *Regenzeit.* R. 4,29,1. Hit. 115,15. Vâsav. 284,3.

वर्षाकालिक Adj. *zur Regenzeit in Beziehung stehend* Comm. zu R. ed. Bomb. 1,3,24.

वर्षागम m. *der Anfang der Regenzeit.*

*वर्षाघोष m. *ein grosser Frosch* Râgân. 19,78.

*वर्षाङ्ग 1) m. *Monat.* — 2) f. ई *Boerhavia procumbens.*

वर्षाचर Adj. von unbekannter Bed. MBh. 13, 93,130; vgl. 94,33.

वर्षाज्य Adj. *dessen Opferbutter der Regen ist.*

वर्षाधिप m. *Jahresregent.*

वर्षाधृत Adj. *in der Regenzeit getragen* (Kleid).

वर्षानदी f. *ein in der Regenzeit sich füllender Fluss* Buâm. V. 1,44.

*वर्षावीज n. *Hagel.*

*वर्षाभव m. *eine roth blühende Boerhavia.*

वर्षाभू 1) *m. *a) Frosch.* — *b) Regenwurm.* — *c) Coccinelle.* — 2) f. °भू *a) *Froschweibchen.* — *b) Boerhavia procumbens.* — 3) *f. °भ्वी *a) Froschweibchen.* — *b) Boerhavia procumbens.*

*वर्षाभ्र m. *Pfau.*

*वर्षाम्भःपारणाव्रत m. *der Vogel* Kâtaka.

वर्षारात्र m. (R. 4,26,24. 7,64,10) und °रात्रि f. R. Gorr. 1,3,18) *die Regenzeit.*

*वर्षार्चिस् m. *der Planet Mars.*

वर्षार्ध *Halbjahr.* Abl. *nach einem halben Jahre* Varâh. Bṛh. S. 42,10. 97,5.

वर्षार्ह Adj. *auf ein Jahr hinreichend* Hemâdri 1,645,8.

*वर्षालङ्कायिका (!) f. *Trigonella corniculata.*

*वर्षाली Adv. mit कर्, भू und अस्.

*वर्षावसाय m. *Ende der Regenzeit, Herbst* Râgân. 21,67.

वर्षावस्तु n. Titel einer Abtheilung im Vinaja der Buddhisten.

वर्षाशरद् f. Du. *die Regenzeit und der Herbst* Çat. Br. 8,3,2,7. 8. 12,8,2,34 (°शारदौ 1). 13,6,1,10.

*वर्षाशाटी f. *ein zur Regenzeit getragenes Gewand* (buddh.). Auch °चीवर. °शाटीगोपक m. *der Aufbewahrer solcher Gewänder.*

वर्षासमय m. *die Regenzeit* Kathâs. 19,65. Verz. d. Oxf. H. 123,a,26. Hem. Par. 2,357. Vâsav. 282,2.

*वर्षासुज Adj. *in der Regenzeit entstehend, — erscheinend.*

वर्षाह्निक m. *eine best. giftige Schlange.*

वर्षाह्व f. 1) *Boerhavia procumbens* TS. 2,4,10, 3. — 2) *Frosch.*

°वर्षिक Adj. — *jährig.*

वर्षित 1) s. u. 1. वर्ष् Caus. — 2) n. *Regen* Hariv. 266. 12497. v. l. वर्षण.

वर्षितर् Nom. ag. *Regner.*

°वर्षिता f. *das Regnen, Spenden.*

वर्षिन् Adj. 1) *regnend, als Regen entlassend, ausschüttend, spendend, austheilend* (auch Schlimmes). Nur ausnahmsweise selbstständig in der Bed. *reichliche Thränen vergiessend.* — 2) am Ende eines Comp. *mit einem — Regen* (z. B. *Steinregen*) *verbunden.* — 3) am Ende eines Comp. — *jährig.*

वर्षिमन् m. *Weite.*

वर्षिष्ठ Adj. 1) *der höchste, oberste.* °म् Adv. *am höchsten.* — 2) *der längste, grösste, sehr gross.* — 3) *der älteste* (von वर्ष *Jahr*).

वर्षिष्ठक्षत्र Adj. *die höchste Herrschaft habend, Oberherr.*

वर्षिका f. *ein best. Metrum.*

*°वर्षिण Adj. — *jährig.*

°वर्षिय Adj. dass.

वर्षीयस् Adj. 1) *der höhere, obere.* — 2) *länger, grösser, — als* (Abl. Âpast. 1,23,2). — *c) gross, sehr bedeutend* (Gunst). — *d) blühend, in gedeihlichem Zustande befindlich.* — *e) besser als* (Abl.) Âpast. 2,27,7. — *f) bejahrt, betagt* (von वर्ष) Bhadrab. 4,16.

वर्षु Adj. nach dem Comm. *lang* oder *regenentsprosst* VS.

वर्षुक 1) Adj. (f. आ) *a) regnerisch, regenreich.* — *b) regnend,* so v. a. *regnen lassend, ausschüttend;* mit Acc. Çiç. 14,46. — 2) *m. N. pr. eines Mannes. Pl. *seine Nachkommen.*

*वर्षेञ Adj. = वर्षञ.

वर्षेश m. *Jahresregent.*

वर्षोपल m. *Hagel.*

वर्षोघ m. *Regenstrom, Platzregen.*

वर्ष्टर् Nom. ag. *Regner.*

वर्ष्म m. Pân. Grhj. 1,3,8, wo aber nach Webber वर्ष्मास्मि st. वर्ष्मो स्मि zu lesen ist.

1. वर्ष्मन् m. 1) *Höhe, das Oberste.* — 2) *Scheitel.*

2. वर्ष्मन् n. 1) *Höhe, das Oberste, Oberfläche, das Aeusserste, Spitze.* — 2) *Höhe, Grösse, Umfang.*

— 3) *Körper, Leib.* — 4) **eine schöne Gestalt.*

वर्ष्मल Adj. von वर्ष्मन्.

वर्ष्मवत् Adj. *mit einem Körper versehen.*

वर्ष्मसेक m. *Begiessung des Körpers* (zur Abkühlung) Hem. Par. 2,433.

वर्ष्य, वर्षिष्ठ und **वर्ष्य** 1) Adj. (f. आ) *pluvialis* Âpast. Çr. 8,22,5. — 2) f. **वर्ष्या** Pl. *Regenwasser.*

वर्षम und **वर्स्म** fehlerhaft für वर्ष्मन् (so der Index) VP.² 5,384.

वर्क् s. 1. und 2. वर्क्.

वल्, वलति, °ते 1) *sich wenden, sich hinwenden zu* (अभिमुखम्, Loc. oder Acc.). नृत्यन्ति वलन्ति कूजन्ति Hemâdri 1,592,9. वलित *gewendet, gebogen;* auch n. impers. — 2) *heimkehren* Uttamaḱ. 24. — 3) *heimkehren, so v. a. sich wieder entfernen* Hem. Par. 1,331. Uttamaḱ. 31. वलित *sich wieder entfernt habend* 59. — 4) *hervorbrechen, sich äussern, sich zeigen.* — 5) **verbergen, verstecken.* — 6) °वलित *begleitet von, verbunden mit.* — वलत् Râǵat. 8,2888 fehlerhaft für वल्गत्. — Caus. वलयति und वालयति (Hem. Par. 2,110. Paṅkâd.) *sich wenden —, rollen machen, umwenden.* — Desid. vom Caus. in विवालयिषु. — Mit अति in अनतिवलित (Nachtr. 1). — Mit आ, आवलित 1) *umgewandt* Kâd. 10,15. 31,17. — 2) *flatternd* Hariv. 2,30,20. Richtig आवल्गित v. l. — Mit वि *sich abwenden.* विवलित *abgewandt.* — Mit सम्, संवलित *zusammengetroffen, — gekommen, gemischt —, verbunden mit* (Instr. oder im Comp. vorangehend).

1. वल् m. 1) *Höhle.* — 2) etwa *Balken, Stange* Comm. zu Kâtj. Çr. 8,4,24. 5,38. 6,3. — 3) N. pr. eines Dämons, einer Personification von 1); vgl. 2. वल 2) c) α).

2. वल = वलि in शतवल.

वलंरुज् Adj. *Höhlen zerbrechend.*

वलक 1) etwa *Balken, Stange.* — 2) n. *Procession.* — 3) m. N. pr. eines der 7 Weisen unter Manu Târâmasa. — Vgl. बलक in Nachtr. 5.

वलकेश्वरतीर्थ n. N. pr. eines Tîrtha.

वलग् n. *ein in einer Höhlung* oder *Grube verborgenes —,* überh. *ein verstecktes Zaubermittel.*

वलगहन् Adj. *versteckten Zauber vernichtend.*

वलगिन् Adj. *der sich mit verstecktem Zauber abgiebt.*

वलती f. wohl nur ein verlesenes वलभी.

1. वलन 1) n. (adj. Comp. f. आ) *a) das Sichwenden, Sichbiegen, Wogen, Wallen.* — *b) das Zutagetreten, Sichzeigen.* — 2) f. (आ) n. *Variation in der Ekliptik.*

2. वलन = वरण in *काय°.

वलन्तिका f. *eine best. Art von Gesticulation.*

वलभि s. वलभी.

वलभिका f. 1) Demin. von वलभी 1) Kâd. 56,13. — 2) v. l. für वलन्तिका.

वलभिद् 1) m. die correctere, aber in den Bomb. Ausgg. nicht vorkommende Schreibart für वलभिद्. In der zweiten Bed. Âpast. Çr. 22,11. — 3) n. बृहस्पतेर्वलभिदी oder इन्द्रस्य व° Name zweier Sâman Ârsh. Br.

वलभी und seltener °भि f. 1) *First, Söller, Zinne eines Hauses.* — 2) N. pr. einer Stadt in Saurâshṭra. Richtig वल्लभी.

वलय 1) m. n. (adj. Comp. f. आ) *a) ein am Handgelenk von Männern und Frauen getragenes Armband.* Wellen als *Armspangen* eines Teiches u. s. w. aufgefasst. — *b) Kreis.* — *c) Umkreis, Rund, runde Einfassung.* Am Ende eines adj. Comp. so v. a. *rundum begrenzt von.* — 2) m. *a) eine best. Krankheit des Schlundes.* — *b) eine best. Art von Truppenaufstellung.* — *c)* Pl. N. pr. eines Volkes. — 3) n. *a)* Bez. *gewisser runder Knochen* Buâvapr. 5,129. — *b) Schwarm, Menge* Kâd. 2,74,7 (90,10). — वलया भूतरंगाभाः Hariv. 4298 fehlerhaft für वलयो ऽभ°.

वलयवत् in लता°.

वलयित Adj. 1) *rundum eingefasst —, umwunden von* (Instr. oder im Comp. vorangehend) Bâlar. 268,8. — 2) *rundum angelegt* Çiç. 8,44. — 3) *einen Kreis bildend* Kâd. 61,1.

वलयिन् Adj. 1) *mit einem Armband versehen.* — 2) am Ende eines Comp. *rundum eingefasst von.*

वलयी Adv. 1) mit कर् *Etwas zum Armband machen, als Armband verwenden* Çiç. 13,32. Comm. zu 8,44. — 2) mit भू *zu einer ringförmigen Einfassung werden.*

वलरसा f. *Schwefel* Garbe zu Râǵan. 13,71.

वलवत् Adj. *das Wort* 1. वल *enthaltend.*

वलाट m. *Phaseolus Mungo.*

वलि 1) वलि (m. Spr. 7723) und **वली** f. *a) Falte der Haut, Runzel, Falte* überh. — *b) Giebelbalken* oder dgl. VP.² 5,32. — 2) **वलि** *a) Schwefel.* — *b) ein best. musikalisches Instrument.* — 3) f. वली *a) *Welle.* — *b)* Kathâs. 123,61 fehlerhaft für वल्ली. — Vgl. बलि.

वलिक gaṇa पत्त्वादि.

वलित 1) Adj. s. u. वल्. — 2) m. *eine best. Stellung der Hände beim Tanze* Verz. d. Oxf. H. 202, *a*,32. — 3) **n. schwarzer Pfeffer.*

वलिन Adj. *mit Falten versehen, runzelig.*

वलिभ Adj. (f. आ) dass. Çiç. 6,13.

वलिमत् Adj. dass.

वलिमुख m. *Affe.*

वलिर Adj. *schielend.*

वलिवण्ड m. N. pr. eines Fürsten.

वलिशान् m. *Wolke.*

वली s. वलि.

वलीक 1) am Ende eines adj. Comp. = वली in त्रि°. — 2) n. *a) ein vorspringendes Stroh-* oder *Schilfdach.* °संतान Gaut. 16,14. — *b)* etwa *Schilf, Büschel* (als Fackel u. s. w. gebraucht).

वलीमत् Adj. *gekräuselt.*

वलीमुख 1) **Adj. Runzeln im Gesicht habend.* — 2) m. *a) Affe.* — *b)* N. pr. eines Affen.

वलीमुखमुख m. Pl. N. pr. eines fabelhaften Volkes Pr. P. 118.

वलीवदन m. *Affe* Mâlatîm. 132,13 (ed. Bomb. 323,8).

वलूक 1) Adj. nach den Erklärern *roth* oder *schwarz.* — 2) **m. Vogel.* — 3) **m. n. Lotuswurzel.*

वल्क्, वल्कयति (परिभाषणे).

वल्क 1) m. n. *Bast, Splint* Bâlar. 29,7. — 2) m. *Sprecher* in einer Etymologie. — 3) **n. a) Fischschuppe.* — *b) Stück.*

वल्कज m. Pl. N. pr. eines Volkes.

वल्कतरु m. *Betelpalme* Râǵan. 11,240.

वल्कद्रुम m. *Betula Bhojpatra* Râǵan. 9,116.

वल्कपत्र m. *Phoenix paludosa* Râǵan. 9,92.

वल्कफल m. *Granatbaum* Râǵan. 11,74. v. l. कल्क°.

वल्करोध्र m. *eine Art* Lodhra Râǵan. 6,213.215.

वल्कल 1) m. n. (adj. Comp. f. आ) *a) Bast, Splint* Karaka 6,13. Kâd. 150,9. — *b) ein Gewebe von Bast, ein aus Bast verfertigtes Gewand.* — 2) m. *a) *वल्करोध्र Râǵan. 6,214. — *b)* N. pr. eines Daitja. Richtig बल्वल. — 3) **f. आ eine best. Pflanze.* — 4) **n. Cassiarinde* Râǵan. 6,182.

वल्कलक्षेत्र n. N. pr. *eines heiligen Gebietes.* °माहात्म्य n.

वल्कलचीरिन् m. N. pr. eines Mannes Hem. Par. 1,118.

वल्कलवत् Adj. *ein Gewand aus Bast tragend.*

वल्कलिन् Adj. 1) *Bast habend, — liefernd.* — 2) *ein Gewand aus Bast tragend.*

वल्कवत् m. *Fisch.*

वल्कवासस् n. *Bastgewand.*

वल्किल m. *Dorn.*

वल्कुल n. *Bast.*

वल्ग् 1) **वल्गति, वल्गते** (metrisch) *a) die Glieder rasch bewegen, hüpfen, springen* (insbes. vor

Freude); auch von leblosen Dingen. — *b)* von Reden so v. a. *klingen*. — 2) वल्गित *a) hüpfend, springend* (MBh. 7,7.14), *flatternd, sich hinundher bewegend*. Auch n. impers. — *b) klingend, wohlklingend*. — वक्वल्गिरे Çiç. 14,29 fehlerhaft für वल्गिरे. — Mit अति Caus. °वल्गयति *schüren* (das Feuer) Âpast. Çr. 6,11,3. — Mit अभि 1) *herbeihüpfen, — springen*. — 2) *aufwallen* (vom siedenden Wasser). — Mit आ *die Glieder rasch bewegen, hüpfen, springen*. आवल्गित *hüpfend, springend, flatternd*. — Mit व्या 1) *galoppiren*. — 2) *hüpfen, sich rasch hinundher bewegen, hinundher springen* Bâlar. 273,8. — 3) व्यावल्गित *dahinfahrend* (Wind). — Mit परा *wegspringen*. — Mit प्र *die Glieder rasch bewegen, hüpfen, springen*. प्रवल्गित *hüpfend, springend*. — Mit वि *hüpfen, springen*. — Mit सम् *sich in wallende, rollende Bewegung setzen*.

वल्गन n. *das Hüpfen, Springen, Galoppiren*.

वल्गा f. 1) *Zaum, Zügel* MBh. ed. Vardh. 7,26, 23. Çiç. 3,30. 5,60. — 2) N. pr. eines Frauenzimmers.

वल्गित 1) Adj. s. u. वल्ग्. — 2) n. *a) das Hüpfen, Springen* (insbes. vor Freude), *der springende Gang* (eines Pferdes), *das Hinundhergehen, Zittern*. — *b) Geberdenspiel*.

*वल्गिनी f. *Thorkette* Gal.

वल्गु 1) Adj. (f. eben so) *artig, zierlich, anständig, schmuck, lieblich, schön* (eig. *von angenehmer Geberde*); insbes. von Reden, Stimmen, Lauten. Superl. वल्गुतम. Adv. वल्गु. — 2) m. *a)* **Ziege*. — *b)* N. pr. α) einer der vier Schutzgottheiten des Bodhi-Baums. — β) *vielleicht einer Oertlichkeit. — Verwechselt mit फल्गु und MBh. 6,2138 fehlerhaft für बल.

वल्गुक 1) *Adj. = वल्गु 1). — 2) m. *ein best. Baum*. — 3) *n. *a) Sandel*. — *b) Gehölz, Wald*. — *c)* = पण.

*वल्गुज्ञ m. und *°ज्ञा f. = अवल्गुज्ञ.

वल्गुजङ्घ m. N. pr. eines Sohnes des Viçvâmitra.

वल्गुदत्तीसुत m. angeblich Metron. Indra's Comm. zu Kâm. Nitis. 10,17.

*वल्गुपत्र m. *Phaseolus trilobus*.

*वल्गुपोदकी f. *Amaranthus polygamus* oder *oleraceus*.

*वल्गुला f. 1) *Serratula anthelminthica* Râgân. 4, 164. — 2) *ein best. Nachtvogel* Râgân. 19,192.

वल्गुलिका f. 1) *Kiste, Kasten*. — 2) **ein best. Nachtvogel* oder *eine Art Fledermaus*.

वल्गुली f. *ein best. Nachtvogel* oder *eine Art Fledermaus*.

वल्गूय्, वल्गूयति 1) *artig behandeln*. — 2) *frohlocken* Bhaṭṭ.

वल्भ्, वल्भते *essen, geniessen* Çiç. 14,29 (वक्वल्गिरे die ältere Ausg.).

*वल्भन n. *das Essen*.

*वल्मिक m. n. und *वल्मिकि m. n. *Ameisenhaufe*.

वल्मी f. verwechselt mit वल्ली.

वल्मीक 1) m. n. *a) Ameisenhaufe* (ein beliebter Aufenthaltsort von Schlangen) TBr. 1,1,3,4. *n. — *b) eine best. Krankheit: Knoten an Hand und Sohle u. s. w., von wunden Stellen umgeben*. — 2) m. *a)* *= सातपो मेघः und सूर्य. — *b)* N. pr. des Vaters von वाल्मीकि. Angeblich auch = वाल्मीकि. — 3) n. N. pr. einer Oertlichkeit.

वल्मीकजन्मन् (Bâlar. 7,18. Prasannar. 4,14.19) und वल्मीकभव (Z. d. d. m. G. 36,368) m. Patron. Vâlmîki's.

वल्मीकभौम n. *Ameisenhaufe* Sharadv. Br. 6,6. v. l. वाल्मीक°.

वल्मीकराशि m. dass.

वल्मीकल्प (!) m. *der 11te Tag in der dunkelen Hälfte im Monat* Brahman's.

वल्मीकवपा f. *Ameisenhaufe*.

*वल्मीकशीर्ष n. *Antimonium* Râgân. 13,98.

*वल्मीकसंभवा f. *eine Gurkenart* Râgân. 7,165.

वल्मीकाग्र n. N. pr. einer Kuppe des Râmagiri Megh. 15.

*वल्मीकि m. und *वल्मीकूट n. *Ameisenhaufe*.

*वल्युलय्, und *वल्यूलय्, °यति = पल्यूलय्.

*वल्ल्, वल्लते (स्तुतौ, संचरणे, संवरणे), वल्लत् Kathâs. 110,87 fehlerhaft für वेल्लत्.

वल्ल m. 1) *eine Weizenart*. — 2) *ein best. Gewicht*.

*वल्लकारज्ञ m. *Pongamia glabra*.

वल्लकि (metrisch) f. = वल्लकी 1).

वल्लकी f. 1) *eine Art Laute*. — 2) *eine best. Constellation, bei der alle Planeten in sieben Häusern stehen*. — 3) **Boswellia thurifera*.

वल्लन m. N. pr. eines Dichters Z. d. d. m. G. 36,557.

वल्लभ 1) Adj. (f. आ) *a) vor Allem lieb*, — *Jmd* (Gen., Loc. oder im Comp. vorangehend), *lieber als* (Abl. Pañkat. 228,2); Subst. *Liebling, Günstling, Geliebter, Geliebte*. °तुरंग m. *Lieblingspferd* Kâd. 238,24. समस्तगुण° *ein Liebling aller Vorzüge*, so v. a. *mit allen Vorzügen ausgestattet*. Ausnahmsweise auch von Unpersönlichem gebraucht. Compar. °तर (Nom. abstr. °तरता f. Kâd. 259,15), Superl. °तम; am Ende eines adj. Comp. (auch von वल्लभा f.) f. आ. — *b)* **die Aufsicht über Etwas habend;* nach Andern m. *Kuhhirt* (also fehlerhaft für वल्लव). — 2) m. *a)* **ein edles Pferd* (wohl *Lieblingspferd;* vgl. 323, 15). — *b)* **eine Art Agallochum* Gal. — *c)* N. pr. α) verschiedener Männer. — β) Pl. eines Volkes. — 3) *f. आ Bez. *zweier Pflanzen*, = अतिविषा und प्रियङ्गु. — 4) f. ई s. bes.

वल्लभगणि m. N. pr. eines Lexicographen VP.^{2} 3,102. 197.

वल्लभजन m. *Geliebte*.

वल्लभजी f. N. pr. eines Lehrers, = वल्लभाचार्य.

वल्लभता f. *das Beliebtsein bei* (Gen., Loc. oder im Comp. vorangehend).

वल्लभदीक्षित m. N. pr. eines Lehrers, = वल्लभाचार्य.

वल्लभदेव m. N. pr. eines Dichters.

वल्लभन्यायाचार्य m. N. pr. eines Autors.

*वल्लभपालक m. *Rosshirt*.

वल्लभपुर n. N. pr. einer *Stadt* und eines Dorfes.

वल्लभराजदेव m. N. pr. und Bein. eines *Fürsten* Ind. Antiq. 6,196.199.201.203.205.207. fg.

वल्लभशक्ति m. N. pr. eines Fürsten.

वल्लभस्वामिन् m. N. pr. eines Lehrers, = वल्लभाचार्य.

वल्लभाचार्य m. N. pr. eines *Lehrers* und Gründers einer Vishṇu'itischen Secte.

वल्लभाष्टक n. Titel eines Gedichts. °विवृति f. Titel des *Commentars* dazu.

वल्लभी f. N. pr. einer Stadt.

वल्लभेश्वर m. N. pr. eines Fürsten.

*वल्लर n. = वल्लुर Râgân. 12,91. Zach. Beitr. 67.

वल्लरि und °री f. 1) *Ranke, Rankengewächs*. Auch bildlich, z. B. अलक° Kâd. 216,21 (359,12). — 2) **Trigonella foenum graecum* Buâvapr. 1,167. — 3) *ein best. Metrum*.

वल्लरीक am Ende eines adj. Comp. von वल्लरी 1) Bâlar. 297,12.

वल्लापुर n. N. pr. einer *Stadt*.

वल्लारी f. *eine best.* Râgiṇ. S. S. S. 35.

वल्लि (meist metrisch) und वल्ली f. 1) *Rankengewächs, Schlingpflanze;* insbes. *eine Klasse von Arzneipflanzen;* nach den Lexicographen = अजमोदा, कैवर्तिका und चव्य. Häufig bildlich von Armen, Brauen, Blitz u. s. w. — 2) वल्ली *a)* Bez. *der Theile einiger* Upanishad. — *b)* = फलवल्ली Comm. zu Âçvâbh. S. 49. fgg. — 3) *वल्लि *die Erde*.

*वल्लिकण्टकारिका f. *Jasminum Jacquini*.

°वल्लिका f. Demin. von वल्ली 1).

*वल्लिकाय *Koralle*.

वल्लिज m. *eine best. Pflanze mit giftiger Blüthe.* Nach den Lexicographen *Pfeffer* und *Tabaschir.*

*वल्लिदूर्वा f. *eine Art* Dûrvâ-*Gras* Râǵan. 8,114.

*वल्लिनी f. = वल्लिदूर्वा Râǵan. 8,114.

°वल्लिमत् *mit der Schlingpflanze — versehen.*

वल्लिराष्ट्र (?) m. Pl. N. pr. eines Volkes.

*वल्लिशाकटपोतिका f. *eine best. Pflanze* Râǵan. 7,140.

*वल्लिपूरण m. *eine best. Schlingpflanze* Râǵan. 3,118.

वल्ली f. s. u. वल्लि.

वल्लीकर्ण m. *eine best. Deformität des Ohres.*

वल्लीज m. *eine best. Klasse von Pflanzen.* Nach den Lexicographen (auch Râǵan. 6,31) *Pfeffer.*

*वल्लीबदरी f. *eine Art Judendorn* Râǵan. 11,145.

*वल्लीमुद्ग m. *Phaseolus aconitifolius* Râǵan. 16,54.

*वल्लीवृत्त m. *Shorea robusta* Râǵan. 9,80.

*वल्लुर n. = शाद्वल, क्षेत्र, कुञ्ज, मञ्जरी, अनम्भस्, गकन und औषध.

वल्लूर (*m. f. आ) n. 1) *getrocknetes Fleisch.* — 2) **Schweinefleisch.* — 3) *= वनक्षेत्र, वाकन, ऊषर, नक्षत्र, गकन.

वल्लूरक m. *eine best. Deformität des Ohres.*

वल्श m. *Schössling, Zweig,* Auch बल्श geschrieben.

वल्क्, वल्कते (प्राधान्ये, परिभाषणहिंसादानेषु [auch क्षादन st. दान], स्मृतिहिंसादानवादेषु). — *Caus. वल्कयति (भाषार्थ oder भासार्थ). — Mit उप (auch Act.) *Jmd mit einer Frage auf die Probe stellen, Jmd ein Räthsel aufgeben* Çat. Br. 12,4,3,8. Neben °वल्कामसि auch °वल्हिकामके. — Mit प्र (°वल्क्य) dass. प्रवल्हिक *räthselhaft.*

*ववाङ्ग n. *die weibliche Scham.* Richtig वराङ्ग.

*ववूल m. *Acacia arabica* Madanav. 59,38.

वव्री 1) Adj. *sich versteckend, sich in sich zurückziehend.* — 2) m. *Höhle, Grube, Tiefe.*

वव्रय्, वव्रीयते *sich zurückziehen von* oder *vor.*

वव्रि m. 1) *Versteck, Hülle, Gewand.* — 2) *körperliche Hülle, Leib.* — 3) angeblich N. pr. eines Liedverfassers.

वव्रिवासस् Adj. etwa *im Körper wohnend.*

वव्वोल m. *Acacia arabica* Mat. med. 160. Rasar. 627.

वश्, वष्टि, विवष्टि, वव्रष्टि 1) *wollen, gebieten;* auch mit Dat. Infin. उशमान *verfügend über, aufbietend.* — 2) *verlangen nach, begehren, gern haben, lieben;* auch mit Infin. — 3) *mit Entschiedenheit seine Meinung an den Tag legen, statuiren, behaupten, annehmen, erklären für* (mit doppeltem Acc.). — 4) उशत्, उशान and वावशान *willig, bereitwillig, gern, freudig, folgsam, verlangend.* उशत् (Superl. उशत्तम) häufig im Bhâg. P. in der Bed. *reizend, lieblich;* nach dem Comm. auch = शुद्ध, देदीप्यमान und स्वचित्त. Vgl. auch u. उषत् 2). — 5) RV. 2,11,6 und 4,22,3 ist बाह्वोरुशन्तम् (*lichtfarbig, hell*) zu trennen und zu accentuiren. — Caus. वशयति *in seine Gewalt bekommen, sich unterthan machen.* — *Intens. वावश्यते. — Mit अनु *zustreben auf* (Acc.). — Mit अभि 1) *beherrschen.* — 2) *zustreben auf* (Acc.). — 3) Med. *begehren.* — Mit आ, hierher wohl आशान *begehrt.* — Mit समा, °वशत् Kâm. Nîtis. 4,57 fehlerhaft für °वसेत्.

1. वश 1) m. *a*) *Willen, Wunsch, Belieben.* Auch Pl. — *b*) *Befehl, Herrschaft, Gewalt, Botmässigkeit.* Acc. α) mit इ, अनु-इ, उप-इ, सम्-इ, गम्, आ-गम्, उपा-गम्, या, आ-या, प्र-या, प्र-आप्, आ-पद् und आ-स्था *in Jmds* (Gen. oder im Comp. vorangehend) *Gewalt kommen.* β) mit नी, आ-नी, उप-नी, प्र-नी und प्र-युज् *in Jmds —, in seine Gewalt bringen.* Loc. α) mit भू, स्था und सम्-स्था *in Jmds Gewalt stehen.* β) mit कर्, स्थापय्, सम्-स्थापय्, लभ् und नी (ausnahmsweise वशे st. वशम्) *in Jmds —, in seine Gewalt bringen.* वशेन, वशात् und वशतस् mit Gen. oder am Ende eines Comp. (dieses häufiger) *auf Geheiss, in Folge —, in Veranlassung von, zufolge, gemäss, vermittelst.* Am Ende eines adj. Comp. (f. आ) *in der Gewalt von — stehend.* — *c*) *die personificirte Herrschaft.* — *d*) **Geburt, Ursprung.* — *e*) **Hurenhaus.* Vgl. वेश. — *f*) N. pr. α) eines Schützlings der Açvin und angeblichen Liedverfassers von RV. 8,46. Daher auch Bez. *dieses Liedes.* — β) Pl. eines Volkes. Vgl. Old. Buddha 401. — γ) angeblich = वाल्मीकि Gal. — 2) Adj. (f. आ) *unter Jmds* (Gen.) *Befehlen stehend, unterthan, abhängig.*

2. वश n. *flüssiges Fett.*

वशंवद Adj. (meist am Ende eines Comp.) *Jmds Willen —, Jmds Herrschaft folgend, folgsam, gefügig, ganz ergeben, — hingegeben, — von Etwas erfüllt, hingerissen —, überwältigt von* Prasannar. 58,14. Ind. St. 15,426. स्वेच्छा° *ganz vom eigenen Willen abhängig* Spr. 7730. Nom. abstr. °त्व n. *das Sichfügen in den Willen Anderer.*

वशंवदित Adj. *zu Willen gemacht, fascinirt* Bhâm. V. 2,155.

वशकर Adj. (f. ई) *sich unterthan machend, für sich gewinnend.*

*वशका f. *ein gehorsames Weib.*

वशकारक Adj. *zur Unterwerfung führend.*

*वशक्रिया f. *das sich zu Willen Machen, Bezaubern.*

वशग Adj. (f. आ) 1) *in der Gewalt von — stehend, unterthan, gehorsam, abhängig von;* die Ergänzung im Gen. oder am Ende eines Comp. Nom. abstr. °त्व n. *Abhängigkeit von* (im Comp. vorangehend). — 2) *Jmd* (im Comp. vorangehend) *in die Gewalt bringend.*

वशगत Adj. = वशग 1).

वशगमन n. *das in die Gewalt Kommen.*

वशगामिन् Adj. *in Jmds Gewalt kommend, unterthänig —, gehorsam werdend.*

°वशंकर Adj. *Jmd in seine Gewalt bringend.* वशंकरः Anê. 3,9 fehlerhaft für च शंकरः.

वशंकृत Adj. *in Jmds Gewalt gebracht.*

वशंगम 1) Adj. *beeinflusst,* Bez. gewisser Samâdhi. — 2) m. Du. Bez. *eines best. Spruches* Gobh. 4,8,7.

वशंतमा f. Superl. von 1. वशा 1).

वशता f. 1) *das in der Gewalt Stehen, Abhängigkeit von* (Gen. oder im Comp. vorangehend). — 2) *das Gewalthaben über* (Loc.), *Beherrschen.*

°वशत्व n. *das in der Gewalt von — Stehen.*

*वशन n. Nom. act. von वश्.

वशनी Adj. *unterthan, leibeigen;* mit Gen.

वशवर्तिन् 1) Adj. *a*) *in Jmds Gewalt sich befindend, sich in Jmds Willen fügend, unterthan, gehorsam;* die Ergänzung im Gen. (103,14) oder im Comp. vorangehend. Als Beiw. Vishṇu's Vishṇus. 98,52. — *b*) *Alle in seiner Gewalt habend, übermächtig* Lalit. 375,9. 465,13. Am Ende eines Comp. *Gewalt habend über, beherrschend* 49,4. 465,13. 466,1. — 2) m. *a*) Sg. (sc. गण) und Pl. *eine best. Klasse von Göttern im dritten* Manvantara VP. 3,1,14. — *b*) N. pr. eines Brahman oder Mahâbrahman Lalit. 342,18. 343,20.

वशस्थ Adj. *in Jmds Gewalt stehend.*

1. वशा f. 1) *Kuh,* im engern Sinne *eine Kuh, welche weder trächtig ist, noch ein Kalb nährt;* nach den Comm. auch *eine unfruchtbare Kuh.* वशापशुपुरोडाश Vaitân. — 2) in Verbindung mit अवि f. *Mutterschaf.* — 3) *Elephantenkuh.* Am Ende eines adj. Comp. f. आ. — 4) **ein unfruchtbares Weib.* — 5) **Weib, Weibchen* überh. — 6) **Tochter.*

2. वशा Adj. f. s. u. वश 2).

3. वशा f. MBh. 7,1976 fehlerhaft für वसा.

*वशाकु m. *Vogel.* Richtig वाशाकु.

वशागत Adj. *in Folge von Etwas gekommen* u. s. w. in मार्ग°.

वशाजात n. *eine Kuh-Art* AV. 12,4,47.

*वशाष्वक s. वसाष्वक.

वशातल m. Pl. N. pr. eines Volkes MBh. 2,32,15.

वशाति, वशातिक und वशातीय schlechte Schreibart für वसाति u. s. w.

वशात्व n. Nom. abstr. zu 1. वशा 1) Maitr. S. 2, 5,7 (56,6).

वशानुग Adj. (f. आ) 1) *seinem Willen folgend.* — 2) *Jmds Willen folgend, in Jmds Gewalt stehend, unterthan, gehorsam;* die Ergänzung im Gen. (R. 1,49,22. 2,10,32) oder im Comp. vorangehend. — 3) *in Folge von Etwas gekommen* u. s. w. in मार्ग°.

वशान्न Adj. *Kühe verzehrend.*

*वशापायिन् schlechte Schreibart für वसा°.

वशाभोग m. *Genuss —, Benutzung einer Kuh* AV. 12,4,13.

*वशामत्त् Adj. von वशा.

*वशायित (?) Adj. Deçîn. Comm. zu 1,84 (36,4).

°वशायात Adj. *in Folge von Etwas gekommen, — eingetreten.* Vgl. मार्ग°.

*वशारोह schlechte Schreibart für वसा°.

वशि 1) Adj. nach Manîdh. = कान्त. — 2) *n. = वशित्व.

वशिक Adj. *leer* Harshaṅ. 57,21. Auch वसिक geschrieben; vgl. वशिन् 1) *d*).

वशितर् Nom. ag. *seinen Willen habend, unabhängig.*

वशिता f. *die übernatürliche Kraft Alles seinem Willen zu unterwerfen, unumschränkte Macht über* (im Comp. vorangehend) Lalit. 343,2. 19. Einem Bodhisattva werden zehn solcher Kräfte zugeschrieben.

वशित्व n. 1) *Willensfreiheit, das eigener Herr Sein.* — 2) *Herrschaft über* (Loc.). — 3) = वशिता. — 4) *die Herrschaft über sich selbst, Selbstbeherrschung.*

वशिन् 1) Adj. *a) gebietend;* m. *Herrscher, Gebieter über* (Gen.), f. वशिनी f. *Gebieterin* ṚV. 10, 85,26. — *b) willig, gehorsam.* — *c) sich selbst beherrschend, sich in der Gewalt habend.* — *d) leer* (eig. *verfügbar*). — 2) m. N. pr. eines Sohnes des Kṛti. — 3) *f. वशिनी *a) Schmarotzerpflanze.* — *b) Prosopis spicigera* oder *Mimosa Suma.*

वशिमन् m. = वशिता.

वशिर und वशिष्ठ schlechte Schreibart für वसिर und वसिष्ठ.

1. वशी f. in उर्वशी.

2. वशी Adv. 1) mit कर् Act. Med. (später) *in die Gewalt bekommen, bezwingen, sich unterthan machen.* Vgl. दानवशी (Nachtr. 5). — 2) mit भू *a) in Jmds Gewalt kommen, unterthan werden* Vikramâṅkaṅ. 10,17. — *b)* °भूत *α) unterthänig, folgsam, gehorsam.* — *β) zur Macht gelangt.*

वशीकर Adj. *in die Gewalt bekommend, bezwingend, sich Jmd* (im Comp. vorangehend) *unterthan machend.*

वशीकरण n. *das in die Gewalt Bekommen, Bezwingung, das sich unterthan Machen* (insbes. durch Zaubermittel); das Object im Gen. oder im Comp. vorangehend.

वशीकरवाराही f. Titel zweier Werke Burnell, T.

वशीकार m., वशीकृति f. und वशीक्रिया f. = वशीकरण.

*वशीर m. 1) *Achyranthes aspera* Râǵan. 4,91. — 2) *Scindapsus officinalis.*

वशिक m. N. pr. eines Agrahâra.

*वश्मसा Indecl. gaṇa ऊर्यादि.

वश्य 1) Adj. *in Jmds* (Gen. oder im Comp. vorangehend) *Gewalt stehend, sich in Jmds Willen fügend, gehorsam, folgsam, nach Wunsch zur Verfügung stehend.* — 2) m. N. pr. eines Sohnes des Âgnîdhra. — 3) f. आ = 4) *b*). — 4) n. *a) Macht, Gewalt.* — *b) die übernatürliche Macht Andere seinem Willen zu unterwerfen und eine darauf gerichtete Zauberhandlung.*

वश्यक 1) *Adj. (f. आ) *folgsam, gehorsam.* — 2) n. *eine Zauberhandlung, durch die man Gewalt über Andere zu erlangen beabsichtigt.*

वश्यकर Adj. *Gewalt über Andere verleihend.*

वश्यकर्मन् n. = वश्यक 2).

वश्यकारिन् Adj. = वश्यकर Râǵan. 13,50.

वश्यता f. und वश्यत्व n. *das in der Gewalt Stehen von* (Gen. oder im Comp. vorangehend), *Unterwürfigkeit, Folgsamkeit, Gehorsam.*

*वष्, वषते (हिंसायाम्).

वषट् Indecl. ein Opferruf, vom Hotar am Schluss der Jâǵjâ gesprochen, auf welchen der Adhvarju die Spenden in's Feuer wirft; wird mit einem Dat. verbunden. Mit कर् *diesen Ruf aussprechen;* वषट्कृत *worüber dieser Ruf gesprochen worden ist.* अनुवषट्कर् *einen vashaṭ-Ruf auf den ersten folgen lassen mit den Worten* सोमस्याग्ने वीहि oder ähnlich; अनुवषट्कृत Partic.

वषट्करण n. *das Ausrufen von* वषट् Comm. zu Ǵaim. 3,5,31.

वषट्कर्तर् Nom. ag. *Ausrufer von* वषट्.

वषट्कार m. (adj. Comp. f. आ) *der Ausruf* वषट्. Wird auch personificirt.

वषट्कारक्रिया f. *eine vom Ausruf* वषट् *begleitete Opferhandlung* Âçv. Çr. 2,19,27.

वषट्कारनिधन n. Name verschiedener Sâman.

वषट्कारिन् Adj. = वषट्कर्तर्.

वषट्कृति f. = वषट्कार. °कृति auch als Adv.

वषट्कृत्य n. impers. वषट् *zu sprechen.*

वषट्क्रिया f. = वषट्कारक्रिया.

*वष्क्, वष्कते (गतौ).

वष्किक Adj. = वष्किक Maitr. S. 3,13,14.

वष्टि Adj. *begehrend, begehrlich.*

1. वस् enklitischer Acc., Dat., Gen. und Instr. Pl. (Hariv. 2233. Buâ. P. 6,4,18) des Pronomens der 2ten Person.

2. वस्, उच्छति 1) *illucescere, hell werden, — sein, leuchten* (vom Lichte des anbrechenden Morgens, vom Hellwerden der Nacht u. s. w.). — 2) *durch Leuchten Etwas bringen* ṚV. 1,113,17. — 3) mit हरे *wegleuchten.* — 4) उच्छन्तु AV. 3,12,4 vielleicht fehlerhaft für उत्तन्तु. — 5) *उषित *hell geworden.* — Caus. वासयति *aufleuchten machen.* — Mit अधि, अध्युषिते *bei Tagesanbruch.* — Mit अप 1) *durch Helle vertreiben.* — 2) *erlöschen.* — Mit वि 1) *aufleuchten, in* oder *an das Licht treten, Tag werden.* — 2) *erhellen* in der Form विवस्ते (wegen विवस्वत्). — 3) व्युष्ट *hell geworden, dem Tage gewichen* (Nacht). — 4) व्युषिते *bei Tagesanbruch.* — Caus. *hell —, Tag werden lassen.* — Mit अभिवि *hell werden über* (Acc.), so v. a. *vor Beendigung von — Tag werden.* Med. व्युच्छेत vielleicht fehlerhaft für व्युच्छेत्. — *Caus. die Nacht (Acc.) *hell werden lassen,* so v. a. *bis Tagesanbruch erzählen* Pat. zu P. 3,1,26, Vârtt. 9. — Mit परिवि *aufleuchten von — her* (Abl.), so v. a. *nach.* 3. वस्, वस्ते (einmal वत्स्यन्ति st. °न्ते) *anziehen, sich ein Gewand* (Âçv. Gṛhj. 1,19,11) oder Hülle (Acc.) *umlegen, eine Form der Erscheinung annehmen, sich hineinmachen —, eindringen in* (Acc.). — Caus. वासयति 1) ein Gewand *anziehen —, tragen lassen.* — 2) *bekleiden mit* (Instr.), *einhüllen in* (Instr.); Med. *sich hüllen in* (Instr.) °वासित *bekleidet mit* Hemâdri 1,454,12. — Mit अधि *anziehen.* — Mit अनु 1) *bekleiden, umfangen,* (schützend) *umgeben mit* (Instr.). — 2) *sich bekleiden, sich hüllen in* (Acc.). — Mit अभि *sich hüllen in* (Acc.). — Caus. *bekleiden, bedecken mit* (Instr.). — Mit उप Caus. in उपवासन. — Mit नि 1) *darüber anziehen, — umlegen.* — 2) *umthun, anlegen.* — 3) *sich kleiden, sich aufputzen* Bhaṭṭ. — 4) निवसित *gekleidet in* (Instr.). — Caus. 1) *anziehen.* — 2) निवासित *a) gekleidet in* (Instr.). — *b)* am Ende eines Comp. *beschäftigt mit.* — Mit प्रतिनि Caus. in *प्रतिनिवासन. — Mit संनि *umthun, anlegen.* — Mit परि 1) *anziehen.* — 2) *umgeben, um Etwas* (Acc.) *her sein.* — Mit प्र *anziehen, umnehmen.* — Mit प्रति dass. — Caus. प्रतिवासित *ge-*

hüllt in (Instr.). — Mit वि 1) die Kleider (Acc.) *tauschen*. — 2) *anziehen, umlegen*. — Caus. *anziehen, umlegen*. — Mit सम् *sich kleiden in* (Instr.). — Mit अभिसम् *umnehmen*.

4. °वस् *gekleidet in*.

5. वस्, वँसति (metrisch auch Med.; in der älteren Sprache Med. nur वावसानँ und mit सम्), Pass. उष्यते; 1) *an einem Orte bleiben, Halt machen, übernachten* (mit und ohne रात्रिम्; nicht selten ist zu einem Zahlwort oder Pronomen im Acc. रात्रीस् oder रात्रिम् zu ergänzen), *verweilen* (auch so v. a. *ausbleiben, wegbleiben*), *sich aufhalten, seinen Standort haben* (auch von Thieren), *seinen Aufenthalt nehmen, wohnen, leben in* oder *bei, verbleiben* (mit einem prädicativen Partic. praet. pass. *in diesem Zustande —, in dieser Lage verbleiben, — liegen —, — stehen bleiben*), *stehen bleiben bei, inne halten, sich irgendwo befinden* oder *sein*. Das Wo, Worin oder Wobei im Loc. दूरतस् *sich fern halten*, सुखम् auch so v. a. *behaglich leben, sich behaglich fühlen*. — 2) *beiwohnen, geschlechtlichen Umgang haben mit* (Loc.). — 3) *ruhen auf* (vom Auge), *beruhen auf, sich halten zu*; mit Loc. — 4) mit Acc. eines Nom. abstr. (insbesondere mit वासम् und वसतिम्) in einer Lage u. s. w. *sich dauernd befinden, sich widmen, obliegen*. — 5) an einem Orte (Acc.) *verbleiben*. — 6) *Jmd* (Acc.) *betrauen —, sich beschäftigen lassen mit* (Instr.). — 7) उषित *a) zugebracht, verlebt* (ein Tag); n. impers. *geweilt —, die Zeit zugebracht worden* (das Wo im Loc.). — *b) wohin man sich zurückgezogen hat* Spr. 7686. — *c) Halt gemacht —, übernachtet —, verweilt —, sich aufgehalten —, irgendwo gelebt habend, abwesend gewesen, seinen Standort habend, gewartet habend* (Hemâdri 1,416,13); der Ort im Loc. oder im Comp. vorangehend, die Zeit im Acc. oder im Comp. vorangehend. Auch mit Hinzufügung von °वासम् und °वसतिम्. — *d) mit* (सह) *Jmd geschlechtlich gelebt habend*. — *e) gestanden —, gelegen habend* (insbes. über Nacht) von Sachen; das Wo im Loc. oder im Comp. vorangehend, das Wielange im Acc. oder im Comp. vorangehend. — *f) gefastet habend*. — Caus. 1) वासँयति, °ते (älter) *a) über Nacht Halt machen lassen, — behalten, Quartier geben, beherbergen, wohnen lassen, — heissen*. — *b) mit Jmd* (Instr.) *den Beischlaf vollziehen lassen*. — *c) über Nacht Etwas stehen lassen*. तिस्रस् sc. रात्रीस्. — *d) warten lassen, hinhalten, aufhalten*. — *e) bestehen lassen, erhalten*. — *f) bevölkern*. — *g) stellen, setzen*, an einen Ort (Loc.) *thun*. अनध्यायं मुखे so v. a. *Stillschweigen beobachten, schweigen*. — *h) entstehen lassen, hervorrufen*. — 2) *वसयति *wohnen*. — Mit अधि 1) einen Ort *beziehen, zum Aufenthaltsort nehmen*, einen Platz *einnehmen* (Prasannar. 74,12), *bewohnen; liegen auf*; mit Acc. — 2) *sich halten an*, so v. a. *leben von, geniessen*; mit Acc. MBh. 3,120,32. — 3) अध्युषित *a) besetzt, eingenommen, innegehabt* (von einem Orte), *bewohnt, wo sich Jmd aufgehalten hat, worauf Jmd gelegen hat*. मरुता so v. a. *vom Winde bestrichen*. — *b) gewohnt —, zugebracht habend, — in* (Loc.), **bewohnend* (mit Acc.). अचिराध्युषित *der nur kurze Zeit bei einem Lehrer zugebracht hat* Varâh. Jogaj. 4,3. — *c) dem man obliegt*. — Caus. 1) *über Nacht liegen lassen*. — 2) *heimsuchen*. — 3) *sich einverstanden erklären mit Jmd* (Gen.), *zustimmen*. — 4) *ertragen, erdulden* Lalit. 452,5. — Vgl. वासय् mit अधि. — Mit अनु 1) *Jmd nachziehen, Jmd an einen Ort folgen*; mit Acc. der Person 240,18. *अनूषित mit passiver, neutraler und activer Bed. — 2) *an einen Ort ziehen, zum Aufenthaltsort wählen*. — 3) *verweilen, irgendwo zubringen* (eine Zeit, Acc.). — 4) *längere Zeit stehen, älter werden* (von Sachen). — 5) *sich* einem Gefühl (Acc.) *hingeben* Karaka 1,8 (अनुवसेत् zu lesen). — 6) अनुवत्स्यते MBh. 3, 14758 fehlerhaft für अनुवत्स्यंते. — Caus. das Kalb (Acc.) *bei der Mutter belassen* Âpast. Çr. 8, 11,14. — Mit समनु *obliegen, befolgen*; mit Acc. Hariv. 3,3,39. — Mit अन्तर् 1) *drinnen stecken*. — 2) *mitten in Etwas* (Gen.) *stecken bleiben*. — Mit अभि, अभ्युषित *verweilt —, zugebracht habend*; mit Acc. der Zeit. — Mit आ 1) *verweilen, sich aufhalten, wohnen, — in* (Loc.). — 2) *nahe* oder *gegenwärtig sein*. — 3) *beziehen* (einen Ort), *zum Aufenthaltsort wählen, bewohnen*; mit Acc. Gaut. गृहान् so v. a. *einen Haushalt gründen*, गुरोस्तल्पम् so v. a. *mit der Frau des Lehrers Ehebruch treiben*. — 4) *zubringen* (eine Nacht, Acc.). — 5) *sich begeben in, antreten* (einen Stand). — 6) *fleischlich beiwohnen* (einer Frau, Acc.). — 7) statt मामाँ वसन्ति AV. 7,79,2 ist wohl अमाँ व° zu lesen; आवसित Kâtyâs. 54,124 fehlerhaft für आवासित. — Caus. 1) *beherbergen, bei sich wohnen lassen*. — 2) *beziehen, zum Aufenthaltsort erwählen*. प्रेमावासित *in dem die Zuneigung ihre Wohnung aufgeschlagen hat*. — 3) *Halt machen, sich lagern* (für die Nacht). आवासित mit act. Bed. Harshaḱ. (ed. Bomb.) 470,4. — Mit अध्या 1) *beziehen, zum Aufenthaltsort wählen, bewohnen* MBh. 3,40, 52. — 2) *seinen Aufenthalt haben —, wohnen in* (Loc.). — 3) *sich begeben in, antreten, obliegen*. — Mit उद्या *hinausziehen in* oder *zu* (°वासम्). v. l. उप. — Caus. *hinausbringen, — schaffen*. — Mit उपा (metrisch st. उप) *fasten*. — Mit समा 1) *Halt machen, sich lagern* (für die Nacht). — 2) *beziehen, zum Aufenthaltsort erwählen, bewohnen*; mit Acc. — Caus. *Halt machen, sich lagern, sich niederlassen* 320, 28. समावासित mit act. Bed. Vâsav. 172,1. — Mit उद्, उद्वसित (Conj.) *der das Haus verlassen hat, Asket geworden* Hem. Par. 5,51. — Caus. Act. Med. 1) *aus seiner Stelle entfernen* (z. B. das Havis, das Feuer vom Altar Maitr. S. 1,8,4; auch mit Ergänzung von अग्निम्), *abtrennen* (den Kopf), *fortschaffen* (Vaitân. 7,3), *fortgehen heissen* (Vaitân. 12,1). — 2) *verwüsten*. — Mit अनूद् Caus. *in der Richtung von* (Acc.) *wegrücken* TBr. 2,1,2,5. — Mit अभ्युद् Caus. dass. Maitr. S. 1,8,4 (119,16). — Mit पर्युद् Caus. und mit समुद् Caus. = उद् Caus. 1). — Mit उप 1) *verweilen bei Etwas* (Acc.), *bei Jmd* (Gen.), *in* (Loc.), *warten, abwarten*. — 2) *fasten*, mit Acc. der Speise oder der Zeitdauer (Gaut. 27,4; mit Loc. 13.) उपवत्स्यङ्गक n. Vaitân. 1,11. 6,12. Ausnahmsweise Med. in der Prosa. उपोषित *a) gefastet habend, nüchtern*. — *b) in Fasten zugebracht*. — 3) **beziehen, zum Aufenthaltsort erwählen*. — 4) *sich zu Jmd* (Acc.) *in die Lehre begeben*. — 5) *antreten, sich widmen, obliegen*; mit Acc. — 6) उपवसित Âçv. Gṛhj. 1,14,7 fehlerhaft für उपावसित (von सा mit उपाव). — Caus. 1) *über Nacht behalten, — liegen lassen, aufbewahren* Sâmav. Br. 3,4,4; fgg. TS. 6,3,2,3. — 2) *fasten lassen*. — Mit समुप 1) *fasten* Hemâdri 1,401,20. समुपोषित *gefastet habend*. — 2) समुपोषित *angetreten habend, obliegend*; mit Acc. — Mit नि 1) *verweilen, sich aufhalten, seinen Standort haben*, (von Menschen und Thieren, bisweilen auch von Sachen), *wohnen, — in* (Loc.). निवसित n. impers. — 2) *bewohnen, innehaben*. — 3) *geschlechtlich beiwohnen*, mit Acc. — 4) *sich dauernd* in einer Lage *befinden, sich unterziehen*; mit Acc. — 5) न मे वैरं निवसते Hariv. 6049 fehlerhaft für न मे वैरं प्रवसति. — Caus. 1) *verweilen lassen, beherbergen, aufnehmen* (in seinem Hause). — 2) *bewohnt machen, bevölkern*. — 3) *zur Wohnstatt wählen, bewohnen*. — 4) *setzen auf* (Loc.). — Mit अधिनि *zur Wohnstatt wählen*. — Mit सनि 1) *zusammen wohnen, — leben mit* (Instr.). समागमे *in Verein mit* (Gen.) *leben*. — 2) *wohnen in* (Loc.).

— Mit निस् *ausleben, zu Ende leben;* mit dem Acc. वासम् oder °वासम् MBh. 3,25,18. — Caus. 1) *aus seinem Wohnorte vertreiben, vertreiben, verbannen, — aus* (Abl.), *in* (Acc.), *zu* (Dat. eines Nom. act.). — 2) *entlassen.* — 3) *sich vertreiben, zubringen, verleben.* — Mit परि 1) *verweilen, leben mit* (Instr.). संसर्गितया *verkehren mit* (Acc.). — 2) पर्युषित *a) übernachtet habend.* — *b) über Nacht gelegen, — gestanden, gestrig* (Gaut.), überh. *abgestanden, alt, verdorben* (von Speisen und andern Stoffen); auch in Comp. mit der Zeitdauer oder mit dem Stoffe, in dem Etwas *gelegen hat.* — *c)* von einem Worte so v. a. *nicht zur Zeit gelöst.* — Caus. *über Nacht stehen lassen.* — Mit प्र 1) *(für die Nacht seine Wohnung verlassen) verreisen, sich entfernen.* — 2) *verschwinden, aufhören, nicht mehr vorhanden sein* Hariv. 2,50,84. 3,2,30. Von der Sonne so v. a. *nicht mehr scheinen.* — 3) *verweilen, sich aufhalten.* — 4) *verbannen.* वनवासे *zum Aufenthalt im Walde.* — 5) प्रोषित *a) vom Hause abwesend, in der Fremde weilend, abwesend.* — *b) verschwunden, verwischt; heliakisch untergegangen.* — *c) heimgegangen, gestorben* Harshak. 153,9. — Caus. *entfernen, Jmd aus seinem Wohnort vertreiben, verbannen.* — °प्रवासितः Kathâs. 73,222 fehlerhaft für °प्रवासतः. — Desid. प्रविवत्सति *zu verreisen beabsichtigen* Çiç. 15,120(86), *im Begriff stehen sich wegzubegeben aus* (Abl.) Karaka 5,12 (प्रविवत्सताम् zu lesen). — Mit अतिप्र *über* eine best. Zeit (Acc.) *hinaus abwesend sein* Âpast. Çr. 6,26,7 und Baudh. im Comm. dazu. — Mit अपप्र in अपप्रोषित. — Mit विप्र 1) *verreisen, in die Fremde ziehen, in der Fr. weilen.* विप्रोष्य *nach einer Reise* Gaut. Âpast. 1,11,11. — 2) विप्रोषित *a) verreist, — weggezogen in* (Acc.); *verbannt* (auch राज्य°). — 3) विप्रवसित n. impers. Loc. *nachdem* der und der (Instr.) *fortgegangen war.* — Caus. 1) *verbannen, — aus* (Abl.). — 2) *verscheuchen, entfernen, verschwinden machen.* — Mit संप्र, संप्रोषित *verschwunden, untergegangen* (Sonne) Dhûrtan. 37. — Mit प्रति *seinen Wohnsitz —, seinen Standort haben.* — Caus. 1) *beherbergen.* — 2) *ansässig machen.* — Mit वि 1) *sich ausquartieren, sich fortbegeben von* (Abl.). — 2) ब्रह्मचर्यम् so v. a. *in die Lehre gehen.* — 3) *zubringen, verleben;* mit Acc. der Zeit. — 4) वि-वत्स्यत्तः Âçv. Çr. 11,5,1 fehlerhaft für वि-वत्स्यन्तः. — 5) व्युषित *a) verreist, abwesend.* — *b) zugebracht —, verlebt habend;* mit Acc. der Zeit. — *c)* am Ende eines Comp. *bewohnt von.* — 6) व्युष्ट *a)* = 4) *b).* — *b)* * = पर्युषित. — Caus. 1) *zum Hause —, zum Lande hinausjagen, verbannen.* — 2) *fortsenden, entsenden.* — Mit निर्वि, निर्व्युषित *zugebracht, verlebt.* — Mit सम् 1) Act. Med. *sich beisammen aufhalten, zusammen wohnen, mit Jmd verkehren;* die Person im Instr., im Instr. mit सह oder im Acc. — 2) *mit Jmd zusammenkommen.* — 3) *sich aufhalten, seinen Wohnsitz haben, leben* an einem Orte (Loc.) Spr. 7843. — 4) *zubringen,* mit Acc. der Zeit. — 5) समुषित *zugebracht habend,* mit Acc. der Nacht. — Caus. 1) *zusammen wohnen lassen, zusammenbringen, — mit* (Instr. oder Instr. mit सह). — 2) *beherbergen.* — Mit अधिसम् *sich beisammen aufhalten, zusammen wohnen.* — Mit अभिसम्, अभिसंवसान *sich vereinigend um* (Acc.) Âpast. Çr. 7,17,1.

6. वँस् etwa *Wohnsitz* oder *Ansässiger.* Nur Gen. Pl. वसाम्.

7. वस् (nur वसिष, °वावसे und वावसानँ) *den Angriff* oder *Lauf richten gegen, losstürmen auf.* रायँस् so v. a. *dem Erwerb nachjagen.* — Mit अनु *den Lauf richten nach* (Acc.). Nach Geldner (Kuhn's Z. 27,216. fg.) *verzehren.*

8. वस्, वासयति (स्नेहच्छेदापकरणेषु, वधे; st. अपकरण auch उपकरण und अवकरण). Simplex nicht zu belegen. — Mit उद् (?) in उद्वासन* 2). — Mit नि, निवासित *um's Leben gebracht.* v. l. निपातित. — Mit निस् in निर्वासन 3). — Mit परि *rings abschneiden, ausschneiden, abschneiden* Âpast. 1, 25,1. — Mit प्र in प्रवासन* 2).

9.*वस्, वस्यति (स्तम्भे).

वस *das Wohnen in* दुर्वस.

वसतिँ f. 1) *das Haltmachen für die Nacht, Uebernachten; das Verweilen, Wohnen, Aufenthalt.* तिस्रो वसतीरुषित्वा *drei Mal übernachtend;* वसतिं कर् und व° ग्रह् *die Nacht zubringen, sich niederlassen.* — 2) *Nest.* — 3) *Aufenthaltsort, Wohnung, Haus, Behausung, Niederlassung.* Auch *वसती Gal. — 4) * *ein Gaina-Kloster.* — 5) *Behausung,* so v. a. *eine Stätte* von oder *für* (Gen. oder im Comp. vorangehend). — 6) *Nacht.*

वसतिद्रुम m. *ein Baum, unter dem man auf der Reise zu übernachten pflegt.*

वसतीवँरी f. Pl. *am Vorabend des Soma-Opfers aus Fliessendem geschöpftes Wasser, übernächtiges Wasser* Vaitân. Ârsav. 82,15. fg.

*वसथ m. *Haus* Gal.

1. वँसन 1) n. *a) Gewand, Kleid, Tuch, Zeug.* Du. *Ober- und Untergewand.* Am Ende eines adj. Comp. (f. आ) *gehüllt in* auch so v. a. (einer Lehre) *anhängend.* — *b) Belagerung.* — *c)* * *Zimmetblatt* Râgân. 6,176. — 2) * n. und f. आ = स्त्रीकटीभूषण.

2. वसन n. *das Verweilen, Aufenthalt, das Wohnen, Aufenthalt in* (im Comp. vorangehend)

वसनमय Adj. (f. ई) *aus einem Stücke Zeug bestehend.*

वसनवत् Adj. *bekleidet* Gobh. 4,9,9.

वसनसद्मन् n. *Zelt* Çiç. 5,22.

वसनार्णव Adj. (f. आ) *meerumkleidet.*

वसन्त m. (angeblich auch n.) 1) *Frühling.* Personificirt im Gefolge des Liebesgottes. — 2) *ein best. Metrum.* — 3) *ein best.* Râga. — 4) *ein best. Tact.* — 5) * *Durchfall.* — 6) N. pr. eines Mannes.

वसन्तक 1) m. *a) Frühling* 291,28. — *b)* * *ein best. Baum, eine Art* Çjonâka Râgân. 9,28. — *c)* ein Mannsname 291,28. 292,1. Am Ende eines adj. Comp. f. आ. — 2) f. °न्तिका N. pr. fehlerhaft für वासन्तिका.

वसन्तकाल m. Frühlingszeit.

*वसन्तकुसुम m. *Cordia latifolia* oder *Myxa.*

वसन्तकुसुमाकर m. *eine best. Mixtur.*

वसन्तगन्धि oder °न् m. N. pr. eines Buddha.

*वसन्तघोषिन् m. *der indische Kuckuck.*

*वसन्तजा f. 1) *eine Art Jasmin* Râgân. 10,91. — 2) *Frühlingsfest, ein Fest zu Ehren des Liebesgottes.*

वसन्ततिलक 1) n. *a) die Zierde des Frühlings.* — *b) die Blüthe des* Tilaka. — *c) eine best. Mixtur* Mat. med. 280. — 2) n. f. (आ) *ein best. Metrum.* — 3) m. N. pr. eines Mannes.

वसन्ततिलकतन्त्र n. Titel eines buddh. Werkes.

वसन्ततिलकभाण m. Titel eines *Schauspiels* Burnell, T. 172,*a*.

*वसन्तद्रुत 1) m. *a) der indische Kuckuck* Râgân. 19,109. — *b) der Mangobaum* Râgân. 11,10. — *c) der fünfte* Râga. — 2) f. ई *a) Kuckucksweibchen.* — *b) Gaertnera racemosa* Râgân. 10,91. — *c) Bignonia suaveolens* Râgân. 10,49. — *d) eine der Premna spinosa ähnliche Pflanze* Râgân. 10,111.

वसन्तदेव m. N. pr. eines *Fürsten,* = वसन्तसेन Ind. Antiq. 9,178. 181.

*वसन्तद्रु m. *der Mangobaum.*

वसन्तपञ्चमी f. *ein best. Fest am 5ten Tage in der lichten Hälfte des* Mâgha. °पूजा f. und °प्रयोग m. Burnell, T.

वसन्तपुर n. N. pr. einer *Stadt* Hem. Par. 2,648. 3,45. 214. Kampaka 464.

1. वसन्तपुष्प n. *Frühlingsblume.*

2.* वसन्तपुष्प m. *eine Art* Kadamba Râgân. 9,104.

वसन्तबन्धु m. *der Liebesgott.*

वसन्तभानु m. N. pr. eines Fürsten.

वसन्तभूषण Titel eines Bhâṇa Opp. Cat. 1.

*वसन्तमदना f. *eine der Premna spinosa ähnliche Pflanze* Râǵan. 10,111.

वसन्तमहोत्सव m. *das grosse Frühlingsfest zu Ehren des Liebesgottes.*

*वसन्तमादनी f. = वसन्तमदना Râǵan. 10,111.

*वसन्तमालतिरस m. *eine best. Mixtur* Mat. med. 72.

वसन्तमालिका f. *ein best. Metrum.*

वसन्तमास m. Bez. *des 9ten Monats* Ind. St. 10,298.

वसन्तयात्रा f. *der im Frühling stattfindende feierliche Umzug.*

वसन्तयोध m. *der Frühling als Kriegsmann.*

वसन्तराज m. 1) *der Fürst Frühling.* श्री° Ind. St. 15,367. — 2) N. pr. eines Grammatikers und Verfassers eines Çâkuna.

वसन्तराजीय n. *ein von* Vasantarâǵa *verfasstes Werk.*

वसन्तर्तु m. *die Frühlings-Jahreszeit.*

वसन्तलता f. ein Frauenname Daśak.

वसन्तलतिका (Daśak.) und वसन्तलेखा f. desgl.

वसन्तवर्णन n. *Beschreibung des Frühlings.* Titel eines Werkes Burnell, T.

वसन्तविलास m. *eine Form* Vishṇu's.

*वसन्तव्रण *die Blattern.*

वसन्तव्रत n. *eine best. Begehung.*

वसन्तशेखर m. N. pr. eines Kiṁnara.

वसन्तश्री f. *Frühlingspracht* 251,14.

वसन्तसख m. *der Freund des Frühlings:* 1) Beiw. *des vom* Malaja *wehenden Windes.* — 2) **der Liebesgott.*

वसन्तसमय m. *Frühlingszeit* 170,6. 292,6.

वसन्तसमयोत्सव m. *Fruhlingsfest, die schöne Zeit des Frühlings.*

वसन्तसहाय m. *der Liebesgott* Daçak. 29,21.

वसन्तसेन N. pr. 1) m. eines Fürsten, = वसन्तदेव Ind. Antiq. 9,167. — 2) f. आ verschiedener Frauen.

वसन्ता und वसन्ती Adv. *im Frühling.*

वसन्ताचार्य m. N. pr. eines Gelehrten Ind. Antiq. 6,52.

*वसन्ताध्ययन n. *das Studium im Frühling.*

वसन्तोत्सव m. *das Frühlingsfest* 290,15. 292,1. Mâlav. ed. Calc. 1,10 (vgl. S. 115. fg.).

वसर्कँन् Adj. etwa *früh treffend* d. h. *in der Morgenfrühe die Nachtunholde vernichtend.*

वसवान m. *Güterbesitzer, Schätzebewahrer;* auch mit dem Gen. वस्वस्.

वसव्य, वसविँय 1) Adj. als Beiw. von Göttern wohl *reich.* — 2) n. *Güterbesitz, Reichthum.* वसव्य AV.

वसा und वसी (TS.) f. 1) *Speck, Fett, Schmalz, adeps.* — 2) *Gehirn.* — 3) **eine dem Ingwer ähnliche Wurzel* Râǵan. 5,23. — 4) N. pr. eines Flusses.

वसाकेतु m. *ein best. Komet.*

वसाग्रक् m. *ein Becher voll Fett.*

*वसाघ und *°क m. *Delphinus gangeticus.*

वसाति 1) wohl f. *Morgendämmerung.* Nach einem Erklärer = जनपद्. — 2) m. N. pr. *a*) Pl. eines Volkes. — *b*) verschiedener Männer.

वसातिक m. Pl. = वसाति 2) *a*) MBh. 7,157,29.

वसातीय Adj. *zum Volke der* Vasâti *gehörig;* m. *ein Fürst der* Vasâti MBh. 7,44,8. 11. 49,8.

*वसादनी f. 1) *Dalbergia Sissoo.* — 2) *Gendarussa vulgaris* Râǵan. 4,47.

*वसापायिन् m. *Hund.*

वसापावन् Adj. *Fett trinkend* VS.

वसामय Adj. (f. ई) *aus Fett bestehend.*

वसामेक् m. *Fettharnruhr* Kâraka 2,4.

वसामेकिन् Adj. *die Fettharnruhr habend.*

वसाय्, वसायँते *sich kleiden in* (Instr.) ṚV. 9, 14,3.

*वसारोक् m. *Pilz.*

वसँवि oder °वी f. etwa *Schatzkammer.*

वसाहोमँ m. *Fettspende* Âpast. Çr. 7,25,1. वसाहोमशेष Mân. Gṛhj. 2,4.

वसाहोमकँवनी f. *der Löffel zur Fettspende* Çat. Br. 3,8,3,13. Âpast. Çr. 7,8,3. 7. 23,11. 25,1.

*वसि m. oder f. = वस्त्र.

*वसिक Adj. *leer.* Vgl. वशिक, वशिन्.

*वसितर् Nom. ag. von 3. वस्. वसितृतम als Erklärung von वँसिष्ठ.

वसितव्य Adj. *anzulegen, umzuthun.*

*वसिन् m. *Fischotter.*

वसिर 1) m. *Scindapsus officinalis* Bhâvapr. 1, 164 (वशिर). Kâraka 1,4. n. *die Frucht.* Nach Med. **Achyranthes aspera.* — 2) *n. *Meersalz* Bhâvapr. (Hdschr.) 1,181 (वशिर). Râǵan. 6,103 (वशीर).

वँसिष्ठ 1) Adj. *der trefflichste, beste, angesehenste, reichste.* — 2) m. *a*) N. pr. eines der hervorragendsten Ṛshi des Veda, Verfassers des 7ten Maṇḍala des ṚV. Nachmals einer der 7 Weisen, der auch als Gesetzgeber genannt wird. वसिष्ठस्याङ्कुशः u. s. w. Namen von Sâman. Am Himmel *der Stern* ζ *im grossen Bären.* Pl. *das Geschlecht des* Vasishṭha. — *b*) *Bez. eines Anuvâka Pat. zu P. 4,3,131, Vârtt. 2. — 3) *n. *Fleisch* Gal.

वसिष्ठक m. = वसिष्ठ 2) *a*).

*वसिष्ठकश्यपिका f. *eine eheliche Verbindung zwischen den Nachkommen* Vasishṭha's *und* Kaçjapa's.

वसिष्ठतन्त्र n. Titel eines Tantra.

वसिष्ठत्व n. Nom. abstr. zu वसिष्ठ 2) *a*).

वसिष्ठनिह्नव m. Name eines Sâman.

वसिष्ठप्राची f. N. pr. einer Oertlichkeit.

वँसिष्ठयज्ञ m. *ein best. Opfer* Çat. Br. 2,4,4,2. Vaitân.

वसिष्ठवँत् Adv. *nach* Vasishṭha's *Art* ṚV. 7, 96,3. MBh. 1,55,14.

वसिष्ठशफ m. Du. Name eines Sâman. वसिष्ठस्य शफौ Lâṭj. 1,6,32.

वसिष्ठशिक्षा f. Titel einer Çiksha Weber, Prâtiǵâs. 71.

वसिष्ठशिला f. N. pr. einer Oertlichkeit.

वसिष्ठसंसर्प m. *ein best.* Kâturaha.

वसिष्ठसंहिता f. Titel eines Werkes.

वसिष्ठसिद्धान्त m. Titel eines astron. Siddhânta.

वसिष्ठस्मृति f. Titel eines *Gesetzbuchs* Opp. Cat. 1.

वसिष्ठहँनु VS. 39,8 verdorben; vgl. TS. 1,4,**30**,1.

वँसीयँस् Adj. *besser, — als* (Abl.), *der besser daran ist, der sich wohler befindet, angesehener, reicher.*

वसीयोभूँय n. *eine bessere Lage, das Obenaufsein* Maitr. S. 1,4,10 (59,1).

1. वँसु 1) Adj. (f. वँस्वी, वसु Mân. Gṛhj. 2,13) *a*) *zu Gute kommend, wohlthuend.* — *b*) **süss.* — *c*) **trocken.* — 2) m. *a*) Bez. *der Götter* überh., insbes. der Âditja, Agni's, der Marut, Indra's, der Ushas, der Açvin, Rudra's, Vâju's, Vishṇu's, Çiva's und Kubera's. — *b*) *eine Klasse von Göttern;* ihr Haupt ist Indra, später Agni und Vishṇu. Gewöhnlich werden ihrer acht angenommen. — *c*) Bez. *der Zahl acht.* वसौ = अष्टन्. — *d*) *Strahl.* — *e*) *ein best. Sonnenstrahl* Citat im Comm. zu VP. 6,3,17; vgl. jedoch VP.^{2} 2,297. — *f*) **die Sonne.* — *g*) **der Mond.* — *h*) **Strick, Seil, Gurt.* — *i*) **Baum.* — *k*) **Bez. zweier Pflanzen,* = बक und पीतमहु. — *l*) **Teich, See.* — *m*) **ein best. Fisch.* — *n*) = झिन Çiṭâñka 1,312. Vgl. अनु° (Nachtr. 3). — *o*) N. pr. α) verschiedener Personen: eines Liedverfassers mit dem Patron. Bhâradvâǵa, eines der sieben Weisen, eines Sohnes eines Manu, Vasudeva's, Kṛshṇa's, eines Fürsten der Kedi u. s. w. — β) eines nach einem Vasu benannten Landes. — 3) f. वसु *a*) **Licht, Glanz.* — *b*) **ein best. Arzneimittel.* — *c*) N. pr. einer Tochter Daksha's und Mutter der Vasu 2) *b*). — 4) *f. वस्वी *Nacht.* — 5) n. *a*) Sg. und Pl. *Gut, Besitzthum, Habe, Reichthum.* Ausnahmsweise m. वसोष्पते etwa *Genius der Besitz-*

thümer AV. 1,1,2; statt dessen liest aber AV. Paipp. besser ग्रसोष्पते *Genius des Lebens.* वसोधारा *Strom der Güter* heisst α) *eine* Ghṛta-*Spende* beim Agnikajana. — β) Agni's *Gattin.* — γ) *die himmlische* Gaṅgâ. — δ) ein Tîrtha. — ε) angeblich *ein best. Gefäss.* — *b*) *Gold.* — *c*) *Juwel, Edelstein, Perle* Râǵan. 13,145. *Werthgegenstand überh.* 144. — *d*) **ein best. Arzneimittel.* — *e*) **Wasser.* — *f*) **eine Art Salz* (रोमक) Râǵan. 6, 108. — *g*) **Pferd* (als n.!). — *h*) *= श्याम.

2. वसु *Wohnung* oder *Bewohner* in सँवसु.

वसुक 1) m. *a*) in einer Formel, angeblich = वासयितृ Tândja-Br. 1,10,11. वसुकेन वसुकाय वसुकं जिन्व Maitr. S. 2,8,8 (113,2). — *b*) Bez. *verschiedener Pflanzen* Kâraka 1,4 (= बक Comm.). Nach den Lexicographen *Calotropis gigantea, Agati grandiflora, Adhatoda Vasika* und *Chenopodium.* — *c*) *ein best. Tact.* — 2) *n. *eine Art Salz* Râǵan. 6,108.

वसुकर्ण m. N. pr. eines Liedverfassers des ṚV.

वसुकल्पदत्त m. N. pr. eines Dichters Z. d. d. m. G. 36,557.

*वसुकोट m. *Bettler.*

वसुकृत् m. N. pr. eines Liedverfassers des ṚV.

वसुक्र m. desgl. °पत्नी f. einer solchen Frau. श्रीवसुक्र Gaṇar. 37,14. 47,1.

वसुगुप्त und °गुप्ताचार्य m. N. pr. eines Autors.

वसुचन्द्र m. N. pr. eines Kriegers.

वसुचरित n. Titel eines Werkes Burnell, T.

*वसुच्छिद्रा f. *eine best. Heilpflanze* Râǵan. 5,26. Bhâvapr. 1,173.

वसुजित् Adj. *Güter gewinnend.*

वसुज्येष्ठ m. N. pr. eines Fürsten VP.² 4,191.

वसुता f. *Reichthum* oder *Freigebigkeit.*

वसुताति f. dass.

वसुत्ति f. *Bereicherung.*

वसुत्व n. *Reichthum.*

वसुत्वन् n. dass.

वसुद 1) Adj. (f. आ) *Güter —, Reichthum verleihend.* — 2) m. Bein. Kubera's. — 3) f. आ N. pr. *a*) einer Göttin. — *b*) einer der Mütter im Gefolge Skanda's. — *c*) einer Gandharvî.

वसुदत्त N. pr. verschiedener 1) m. Männer. — 2) f. आ Frauen, angeblich auch der Mutter Vararuki's.

*वसुदत्तक m. Hypokoristikon von वसुदत्त Ind. St. 13,427.

वसुदत्तपुर n. N. pr. einer *Stadt.*

वसुदा Adj. *Güter gebend, freigebig.*

वसुदान 1) Adj. dass. — 2) m. N. pr. verschiedener Männer; auch eines nach einem Vasudâna benannten Varsha (wohl n.).

वसुदाम N. pr. 1) m. eines göttlichen Wesens. — 2) f. आ einer der Mütter im Gefolge Skanda's.

वसुदामन् m. N. pr. eines Sohnes des Bṛhadratha.

वसुदावन् Adj. = वसुदा. Auch mit dem Gen. वसोः.

वसुदेय n. *das Schenken von Gütern, Freigebigkeit.*

वसुदेव 1) m. *a*) N. pr. α) eines Fürsten aus dem Stamme der Vṛshṇi, Vaters des Kṛshṇa. — β) eines Fürsten aus der Kaṇva-Dynastie. — γ) des Grossvaters des Dichters Mâgha. — *b*) Bein. Kṛshṇa's (neben वासुदेव). — 2) f. आ N. pr. einer Tochter Çvaphalka's VP.² 4,95. — 3) n. *das Mondhaus* Dhanishṭhâ.

वसुदेवजन्मन् m. Patron. Kṛshṇa's Çiç. 13,18.

वसुदेवत n. und *°देवता f. = वसुदेव 3).

वसुदेवता f. *die Gottheit des Reichthums, eine Reichthum verleihende Göttin.* Vgl. auch u. वसुदेवत.

वसुदेवपुत्र n. Patron. Kṛshṇa's Spr. 7647.

वसुदेवब्रह्मप्रसाद m. N. pr. eines Autors.

*वसुदेवभू m. Patron. Kṛshṇa's.

वसुदेवात्मज m. desgl.

*वसुदेव्या f. 1) *das Mondhaus* Dhanishṭhâ. — 2) *die 9te* Tithi.

वसुदैव und °दैवत n. *das Mondhaus* Dhanishṭhâ.

वसुधरा f. N. pr. einer buddh. Göttin.

वसुधर्मन् m. N. pr. eines Mannes.

*वसुधर्मिका f. *Krystall.*

वसुधा 1) Adj. *Güter schaffend, freigebig.* Compar. °तर (AV. 5,27,6), Superl. °तम. — 2) f. आ *a*) *die Erde.* — *b*) *Land, Reich, Gegend.* — *c*) *Land, Boden.* — *d*) *Erde als Stoff.* — *e*) Bein. der Lakshmî Vishṇus. 99,5. — *f*) *Anapaest.*

*वसुधाखर्जूरिका f. *eine Dattelart* Râǵan. 11,60.

वसुधागम m. *Ertrag vom Boden.*

वसुधातल n. 1) *Erdoberfläche,* so v. a. *die Erde.* — 2) *Erdboden* 106,26.

वसुधाधर 1) Adj. *die Erde tragend, —erhaltend* (Vishṇu). — 2) m. *a*) *Berg.* — *b*) *Fürst, König* Ind. St. 15,367.

वसुधाधव m. *Fürst, König* Ind. St. 15,367.

वसुधाधिप und वसुधाधिपति m. *Fürst, König.*

वसुधाधिपत्य n. *Königthum.*

वसुधान 1) Adj. (f. ई) *Güter enthaltend, — aufbewahrend.* — 2) n. *das Schenken von Gütern.*

वसुधानायक m. *Fürst, König* Kautukas.

वसुधापति m. *Fürst, König.*

वसुधापरिपालक m. *Hüter der Erde* (Kṛshṇa).

वसुधार 1) Adj. *Reichthümer —, Geld bergend, — in Händen habend.* — 2) m. N. pr. eines Berges. — 3) f. आ N. pr. *a*) einer buddh. Göttin. — *b*) eines Flusses. — *c*) *der Residenz Kubera's.

1. वसुधारा f. s. u. वसुधार.

2. वसुधारा f. *ein Strom von Gütern, — Gaben* MBh. 15,14,11. Harshaṅ. 102,17. Hem. Par. 1,426. Vgl. धारा वसूनाम् MBh. 3,200,41 und वसोधारा unter 1. वसु 3) *a*).

वसुधारामय Adj. *aus einem Strom von Gütern bestehend* Harshaṅ. 90,14.

वसुधारिणी f. *die Erde.*

वसुधारेणु m. *Erdstaub.*

वसुधासुत m. *der Planet Mars.*

*वसुधित ved. wohl n. *Güterbesitz.*

वसुधिति 1) Adj. *Güter besitzend, — spendend.* — 2) f. *Güterspende* oder *Schatzkammer.*

वसुधेय n. *Güterspende* oder *Güterbesitz* in einer Formel.

वसुनन्द m. N. pr. eines Fürsten.

*वसुनन्दक = खेटक.

वसुनीति Adj. *Güter bringend.*

वसुनीथ Adj. dass. VS.

*वसुनेत्र m. N. pr. eines Brahmanen.

वसुनेमि m. N. pr. eines Schlangendämons.

वसुंधर 1) Adj. *Schätze bergend.* — 2) m. *a*) Bez. *der* Vaiçja *in* Çâlmaladvîpa. — *b*) N. pr. verschiedener Männer, auch eines Dichters. — 3) f. आ *a*) *die Erde.* — *b*) *Land, Reich.* — *c*) *Land,* so v. a. *Boden.* — *d*) *Erdboden.* Auch °पृष्ठ n. — *e*) Bez. *eines Theilchens der* Prakṛti. — *f*) Du. Bez. *zweier* Kumârî *an* Indra's *Banner.* — *g*) N. pr. α) einer buddh. Göttin. — β) einer Tochter Çvaphalka's, einer Fürstin und anderer Frauen (321,16. fg.).

वसुंधराधर m. *Berg* Bâlar. 194,5.

वसुंधराधव m. *Fürst, König.*

वसुंधराभृत् m. *Berg* Vikramâṅkaṅ. 13,23.

वसुंधराशुनासीर m. *Fürst, König* Prasannar. 51,7 (°सुनासीर gedr.).

वसुंधरेशा Adj. f. *den Berger von Gütern* (d. i. Kṛshṇa) *zum Herrn habend* (Râdhâ).

वसुपति m. 1) *Herr der Güter* (auch mit dem Beisatz वसूनाम्), Beiw. Agni's, Indra's, Savitar's und Kubera's. — 2) *Herr der Götterschaar* Vasu (Kṛshṇa).

वसुपत्नी f. *Herrin der Güter* (mit dem Beisatz

वसूनाम्).

वसुपातर् Nom. ag. *Beschützer der Götterschaar* Vasu (Kṛshṇa).

वसुपाल m. *Beschützer der Güter*, so v. a. *König*.

वसुपालित m. N. pr. verschiedener Männer Hem. Par. 2,82.

*वसुपूज्यराज् m. N. pr. des Vaters des 12ten Arhant's der gegenwärtigen Avasarpiṇi.

वसुप्रद् 1) Adj. *Güter verleihend* Vishṇus. 1,59. — 2) m. N. pr. eines Wesens im Gefolge Skanda's.

*वसुप्रभा f. 1) *eine der sieben Zungen des Feuers.* — 2) N. pr. der Residenz Kubera's.

*वसुप्राण m. *Feuer.*

वसुबन्धु (°बन्ध fehlerhaft) m. N. pr. eines berühmten buddh. Gelehrten Harshaṅ. (ed. Bomb.) 490,20.

वसुभ n. 1) *das unter den* Vasu *stehende Mondhaus* Dhanishṭhâ. — 2) N. pr. einer Stadt Ind. St. 14,119. fgg.

वसुभूत m. N. pr. eines Gandharva.

वसुभूति m. N. pr. verschiedener Männer 291, 18. 323,11. fgg.

वसुभृद्यान m. N. pr. eines Sohnes des Vasishṭha.

वसुमति m. N. pr. eines Brahmanen.

वसुमती s. u. वसुमत्.

वसुमतीचित्रसेनीय n. Titel eines Schauspiels Opp. Cat. 1.

वसुमतीचित्रासन n. Titel eines Kâvja Opp. Cat. 1.

वसुमतीपति m. *Fürst, König.*

वसुमतीपृष्ठ n. *die Oberfläche der* (sphärischen) *Erde.*

वसुमतीसूनु m. Metron. Naraka's Bâlar. 65,7.8.

वसुमत्ता f. *Reichthum.*

वसुमद्गण 1) Adj. *die aus* Vasu *bestehende Schaar um sich sammelnd* (Soma) TS. 3,2,5,2. — 2) Bez. *der Stelle in* TS. 3,2,5,2, *welche mit diesem Worte beginnt*, Âpast. Çr. 12,24,8.

वसुमनस् m. N. pr. eines Liedverfassers und eines Fürsten von Kosala.

वसुमत् 1) Adj. *a) mit Gütern versehen, Güter enthaltend, begütert, reich.* Compar. वसुमत्तर्. — *b) von den* Vasu *begleitet.* — 2) m. N. pr. *a)* eines Sohnes des Manu Vaivasvata, des Kṛshṇa und vieler anderer Personen. — *b)* eines Berges im Norden. — 3) f. वसुमती *a) die Erde.* — *b) Land, Reich, Gegend.* — *c) Erdboden.* — *d)* Bez. *zweier Metra.* — *e)* N. pr. verschiedener Frauen.

वसुमय Adj. (f. ई) *aus Gütern bestehend.*

वसुमित्र m. N. pr. verschiedener Männer.

वसुर Adj. etwa *werthvoll* oder *reich* Kâṭh.

वसुरक्षित m. N. pr. eines Mannes.

वसुरण्व Adj. *an Gütern sich ergötzend.* Vgl. TS. 1,3,7,1. 6,3,6,2 und Ind. St. 13,68.

वसुरथ m. N. pr. eines Dichters Z. d. d. m. G. 36,557.

वसुराज m. *König* Vasu.

वसुरात m. N. pr. eines Mannes.

वसुरुच् Adj. etwa *wie die* Vasu (d. i. *die Götter*) *glänzend.*

वसुरुचि m. N. pr. eines Gandharva.

वसुरूप Adj. Vasu-*artig* als Beiw. Çiva's. Im Piṇḍa-Opfer der Väter wird ein Ahnherr so angeredet.

वसुरेतस् m. *Feuer, der Gott des Feuers.* Auch als Beiw. Çiva's, wie auch वसुरेतःसुवपुस्.

वसुरोचिस् 1) m. N. pr. eines Mannes. Pl. *sein Geschlecht.* — 2) *n. = यज्ञ.

*वसुल m. 1) *ein Gott.* — 2) Hypokoristikon von वसुदत्त.

वसुलक्ष्मी f. N. pr. einer Schwägerin Agnimitra's Mâlav. 6,14 (im Prâkrit).

वसुवन् = वसुवनि mit dem Beisatz वसुधेयस्य.

वसुवन n. N. pr. eines mythischen Landes.

वसुवनि Adj. *Güter heischend* oder *verschaffend.*

वसुवत्त् Adj. *mit den* Vasu *verbunden.*

वसुवाह् m. N. pr. eines Ṛshi.

वसुवाहन Adj. *Güter führend* ṚV. 5,75,1.

वसुविद् Adj. *Güter verschaffend.*

वसुविन्द् Adj. *Güter gewinnend* Gaut.

वसुवीर्य n. etwa *die Kraft der* Vasu Mân. Gṛhj. 2,11.

वसुवृष्टि f. *ein Regen von Gütern, — Schätzen.*

वसुशक्ति m. N. pr. eines Mannes.

वसुश्रवस् Adj. etwa *durch Reichthum bekannt* oder *R. strömend.* Auch Beiw. Çiva's.

वसुश्री f. N. pr. einer der Mütter im Gefolge Skanda's.

वसुश्रुत m. N. pr. eines Liedverfassers des ṚV.

वसुश्रेष्ठ 1) Adj. *der beste unter den* Vasu (Kṛshṇa). — 2) m. N. pr. eines Fürsten VP.^{2} 4,191. — 3) *n. *Silber* Râǵan. 13,14.

वसुषेण 1) Adj. als Beiw. Vishṇu's Vishṇus. 1,59. — 2) m. *a)* Bein. Karṇa's. — *b)* N. pr. eines Kaufmanns Hem. Par. 2,82.

वसुसंपत्ति f. *das Zutheilwerden von Gütern* Vaitân.

*वसुसार 1) m. N. pr. eines Mannes. — 2) f. आ *die Residenz* Kubera's.

*वसुस्थली f. *die Residenz* Kubera's.

*वसुकृत् (Comm. zu Kâraka 1,4) und *°क m. *ein best. Baum*, = बक.

वसुकेाम m. N. pr. eines Fürsten der Aṅga.

*वसूक 1) m. *ein best. Baum*, = बक. n. *die Blüthe.* — 2) n. *eine Art Salz.*

वसून् Adj. *Güter auftreibend.*

वसूत्तम m. *der Beste unter den* Vasu, Bez. Bhîshma's.

वसूद्रेक m. N. pr. eines Mannes.

वसूमती (metrisch) Adj. f. *reich.*

वसूय् (nur वसूयात् und Partic. वसूयत्त् ṚV. 1, 130,6. 4,10,15) *um Güter —, um Gaben angehen, nach Gaben verlangen.*

वसूया Instr. Adv. *mit dem Wunsch nach Gaben.*

वसूयु Adj. *Güter begehrend, erwerbslustig, begehrlich.* वसूयव आत्रेयाः als Liedverfasser.

वसोर्धारा s. u. 1. वसु 5) *a*).

वसोर्धारीय Adj. von वसोर्धारा Ind. St. 13,124.

*वस्क्, वस्कते (गतौ).

*वस्क m. = अध्यवसाय.

*वस्कराटिका f. *Scorpion.*

1. वस्त schlechte Schreibart für बस्त.

2. वस्त in *उपवस्त.

1. वस्तर् in दोषा° und प्रातर्वस्तर्.

2. वस्तर् Nom. ag. 1) *Verhüller* nach Sâj. Könnte auch *Erheller* (also = 1. वस्तर्) bedeuten. — 2) *anziehend* (ein Gewand).

3. वस्तर् Nom. ag. Superl. वस्तृतम (in einer Etymologie) *am meisten wohnend.*

3. वस्तवे Dat. Infin. zu 2. वस् (nach Sâj. zu 5. वस्) ṚV. 1,48,2.

वस्तव्य 1) Adj. *zuzubringen* (eine Zeit). — 2) n. impers. *zu verweilen* (auch so v. a. *auszubleiben*), *sich aufzuhalten, zu wohnen, — in* oder *bei* (Loc.); mit Acc. der Zeitdauer.

वस्तव्यता f. *Aufenthalt.*

वस्ति m. f. 1) *Blase, Harnblase.* *f. — 2) *die Gegend unterhalt des Nabels.* *m. — 3) *Klystierblase, — beutel;* auch das *Klystier* selbst. Als f. nur वस्ती. — 4) *Sg. Pl. *Fransen.*

वस्तिक (बस्तिक) Adj. als Bez. eines in einem ehrlichem Kampfe nicht anzuwendenden Pfeiles.

वस्तिकर्मन् n. *Anwendung eines Klystiers* Verz. d. Oxf. H. 234,*b*,8. 10. ज्ञल° 12.

*वस्तिकर्माढ्य m. *der Seifenbaum.*

वस्तिकुण्डल n. (Kâraka 1,9.8,9) und °कुण्डलिका f. *eine best. Blasenkrankheit.*

वस्तिकोश m. *Blase, Beutel* Suçr. 2,352,5.

वस्तिपीडा f. *Blasenschmerzen.*

वस्तिबिल n. *Blasenöffnung.*

*वस्तिमन् n. *Urin.*

वस्तिमूल (वस्ति°) n. *Blasenöffnung.*

वस्तिरुज् f. und वस्तिव्याधि f. *Blasenkrankheit.*

वस्तिशीर्ष s. बस्ति°.

*वस्तिशोधन m. *Vangueria spinosa* Râǵan. 8,68.

1. वस्तु f. *das Hellwerden, Tagen; Morgen, Frühe.* वस्तोस् Gen. *am Morgen,* वस्तोर्वस्तोः *jeden Morgen,* वस्तोरस्योः *heute früh,* प्रति वस्तोः *gegen Morgen.* Vgl. वस्तवे.

2. वस्तु n. 1) *Sitz, Ort.* — 2) *Ding, Gegenstand, ein reales Ding; Geräthe, ein erforderliches Ding; das rechte Ding, ein würdiger Gegenstand (Werthgegenstand* Râǵan. 13,144), *ein Gegenstand des* (im Comp. vorangehend). Am Anfange eines Comp. = वस्तुतस् *in Wirklichkeit.* — 3) *Sache, Angelegenheit, Umstand* (290,24), *das worum es sich handelt.* — 4) *Inhalt, Stoff, Gegenstand* einer Rede u. s. w. — 5) *eine Art Composition* S. S. S. 164. — 6) bei den Buddhisten *Gegenstand,* so v. a. *Artikel* (deren 10 bei den Schismatikern). — MBu. 13,5549 fehlerhaft für बधु.

3. वस्तु m. N. pr. eines Fürsten VP.² 4,67.

1. वस्तुक am Ende eines adj. Comp. (f. आ) = *zum Inhalt habend* Mâlav. 19,12 (21,12 Boll.). अनून-वस्तुका so v. a. *überaus gehaltvoll, ganz aussergewöhnlich* 7,22 (8,10 Boll.).

2.*वस्तुक n. = वास्तूक Râǵan. 7,121.

वस्तुज्ञात n. *die Dinge.*

वस्तुतन्त्र Adj. *von Dingen —, von den Dingen abhängig, objectiv* Çañk. zu Bâdar. 1,1,2. 3,2,21. Nom. abstr. °ता n. zu 1,1,2. 2,1,11.

वस्तुतस् Adv. 1) *von Seiten der* (erforderlichen) *Dinge, — Gegenstände.* — 2) *in Wirklichkeit.*

वस्तुता f. 1) am Ende eines Comp. *das Gegenstandsein von.* — 2) *Wirklichkeit.* Instr. *in Wirklichkeit.*

वस्तुत्व n. = वस्तुता 2).

वस्तुधर्म m. Sg. und Pl. *die Natur —, die wahre Beschaffenheit der Dinge.*

वस्तुपतित Adj. *körperlich geworden* Vâǵrakkh. 32,15. 16.

वस्तुपाल m. N. pr. eines Dichters.

वस्तुबल n. *die Macht der Dinge.*

वस्तुभाव m. *Realität, Wirklichkeit.* Instr. Pl. *in Wirklichkeit.*

वस्तुभूत Adj. *substanziell* VP. 2,12,39.

वस्तुभेद m. *ein wirklicher, wesentlicher Unterschied* VP. 2,12,40.

वस्तुरचना f. *Bearbeitung eines Stoffes* Sâh. D. 22. Chr. 290,17.

वस्तुवत् Adj. in उत्तम° *aus den vorzüglichsten Stoffen bestehend.*

वस्तुविचार m. *gründliches Urtheil* (personificirt).

वस्तुवृत्त n. 1) *das wirklich Vorgegangene, der wahre Sachverhalt.* — 2) *eine Erscheinung comme il faut* Comm. zu Mâlav. (ed. Boll.) 8,10.

वस्तुशक्ति f. Sg. und Pl. *die Macht der Dinge.* °तस् *durch d. M. d. D.*

वस्तुशासन n. *ein Original-Edict.*

वस्तुशून्य Adj. *keine Realität habend, unwirklich.*

*वस्तूकी f. *eine best. Gemüsepflanze.*

वस्तूत्थापना f. in der Dramatik *das Erfinden von Dingen, das Vorführen unwirklicher Dinge.*

वस्तूपमा f. *ein Gleichniss, bei dem zwei Dinge schlechtweg ohne Angabe des tertium comparationis, welches als bekannt vorausgesetzt wird, mit einander verglichen werden.*

1. वस्तोस् s. u. 1. वस्तु.

2. वस्तोस् Abl. Infin. zu 7. वस् RV. 1,174,3. Nach Geldner (Kuhn's Z. 27,217) *vor dem Verzehren.*

*वस्त्य n. *Wohnung.*

वस्त्र 1) (*m.) n. (adj. Comp. f. आ) *Gewand, Kleid; Tuch, Zeug.* — 2) f. वस्त्रा N. pr. eines Flusses VP.² 2,149. — 3) *n. *Zimmetblatt* Râǵan. 6,176.

वस्त्रक n. = वस्त्र 1).

*वस्त्रकुटिम n. 1) *Sonnenschirm.* — 2) *Zelt.*

वस्त्रक्षेपम् Absol. *bis zum Durchnässen des Gewandes* Çiç. 10,49.

*वस्त्रगृह n. *Zelt.*

वस्त्रगोपन n. Pl. Bez. *einer der 64 Künste.*

*वस्त्रग्रन्थि m. *Schurz.*

*वस्त्रघर्घरी f. *Sieb, Seihtuch.*

वस्त्रद Adj. *Gewänder schenkend* MBu. 3,200,51.

वस्त्रदशा f. *die Verbrämung eines Gewandes* Gobh. 4,9,8.

वस्त्रदा Adj. *Gewänder schenkend.*

वस्त्रदान n. Titel eines Werkes Burnell, T.

वस्त्रदानकथा f. Titel einer *Erzählung.*

वस्त्रधारक Suçr. 2,35,11 fehlerhaft für वस्त्राधारक.

वस्त्रधाविन् Adj. *Kleider waschend* Kathâs. 124,183.

वस्त्रप m. Pl. N. pr. eines Volkes.

*वस्त्रपञ्जल m. *ein best. Knollengewächs* Râǵan. 7,83.

*वस्त्रपुत्रिका f. *eine Puppe aus Zeug.*

वस्त्रपेटा f. *Kleiderkorb* Kathâs. 62,195.

*वस्त्रपेशी f. *Franse.*

वस्त्रबन्ध m. *ein Tuch, das umgebunden wird.*

*वस्त्रभूषण m. *eine best. Pflanze* Râǵan. 6,246.

वस्त्रमयि Adj. *Kleider abreissend.*

वस्त्रय्, °यति Denomin. von वस्त्र. — Mit सम् 1) *gleiche Kleider tragen* Kâty. Grihj. 1,12 (न संवस्त्रयेत) = Mân. Grihj. 1,1 (न संवस्त्रयेत्). — 2) *anziehen, anlegen* (ein Kleid) Vop. 21,7. संवस्त्र्य Bhatt.

वस्त्रयुगिन् Adj. *in ein Ober- und Untergewand gekleidet.*

*वस्त्रयोनि f. *der Stoff, aus dem ein Zeug bereitet wird.*

*वस्त्ररङ्गा f. *eine best. Pflanze* Râǵan. 3,108.

*वस्त्ररञ्जक n. *Safflor* Bhâvapr. 1,176.

*वस्त्ररञ्जनी f. *Rubia Munjista* Bhâvapr. 1,176.

*वस्त्ररञ्जन n. *Safflor.*

वस्त्रवत् Adj. *ein schönes Gewand habend, schön gekleidet.*

*वस्त्रवेश m. und *वस्त्रवेश्मन् n. *Zelt.*

वस्त्राञ्चल m. *Saum —, Zipfel eines Gewandes* Kathâs. 18,181. Hit. 63,8.

वस्त्राधारक *eine Unterlage von Tüchern.*

वस्त्रान्त m. *Saum —, Zipfel eines Gewandes* Çâṅkh. Grihj. 6,5. MBh. 3,57,27. R. 4,6,16. Kathâs. 18,199. Spr. 1780. Buâg. P. 4,25,24.

वस्त्रान्तर n. (adj. Comp. f. आ) *Obergewand, Ueberwurf* Kathâs. 29,113.

वस्त्रापथक्षेत्र n. N. pr. einer Oertlichkeit.

वस्त्राय्, °यते *ein Kleid darstellen, als Kleid erscheinen.*

वस्त्रिन् Adj. = वस्त्रवत्.

वस्न्र (*m.) n. 1) *Kaufpreis, Werth.* — 2) **Lohn.* — 3) **Geld, Reichthum.* — 4) **Kleid, Gewand.* — 5) **Haut.*

*वस्नन n. = कटीभूषण.

वस्नय्, nur Partic. वस्नयत् *feilschend.*

वस्निका f. *ein werthvoller Einsatz* Tândja-Br. 14,3,13.

(वस्य) वस्निय Adj. *werthvoll.*

1. वस्मन् n. *Decke.*

2. वस्मन् n. *Nest.*

वस्य Adj. *anzuziehen* in स्नात°.

वस्यइष्टि f. *das Suchen —, Wunschen von Besserung, — von Wohlfahrt.*

वस्यस् 1) Adj. *besser, trefflicher, angesehener, reicher, — als* (Abl.). — 2) n. *das Bessere, Beste; Wohlfahrt, Ansehen.*

वस्यष्टि f. = वस्यइष्टि (in der concreten Bed. *zur Wohlfahrt gelangend*) in einer Formel TS. 3, 5,3,5. 4,4,4,3. Maitr. S. 2,8,8 (113,3). Tândja-Br. 1,10,11. Gop. Br. 2,2,14.

वस्यस in पाप° und श्रेवस्यस.

वस्योभूय n. *Besserung, Mehrung der Wohlfahrt.*

1.*वस्र m. *Tag.*

2.*वस्र n. 1) *Haus, Wohnung.* — 2) *Kreuzweg.*

वस्वनन्त m. N. pr. eines Sohnes des Upagupta.

वस्वन्त Adj. *mit dem Worte* वसु *schliessend* Gobh. 4,5,4.

वस्वोकसारा und वस्वोक° f. N. pr. 1) eines Flusses. — 2) der Residenz Kubera's und Indra's (VP. 2,8,10).

1. वक्, वँक्ति, °ते (später nur metrisch), उक्षीत (ausnahmsweise), उक्षँते Pass. 1) trans. *a) führen, fahren,* mit Gespann oder zu Schiffe (Instr.) *bringen,* — *fortführen,* den Wagen (Acc.) *ziehen,* die Rosse (Acc.) *führen,* so v. a. *lenken.* Agni *führt* oder *geleitet* die Gegenstände des Opfers zu den Göttern. Pass. *geführt* —, *gefahren* —, *gezogen werden, fahren mit* oder *zu* (Instr.). — *b)* Wasser u. s. w. *führen* (von Flüssen), *fliessen lassen* (Thränen). — *c) zuführen, bringen; verschaffen, bewirken.* — *d) darbringen* (ein Opfer). — *e) in die Weite führen, verbreiten.* — *f) wegführen, hintreiben, fortschleppen; rauben.* Pass. *weggeführt* u. s. w. *werden.* — *g) heimführen, heirathen* (vom Manne, ausnahmsweise auch vom Weibe). Med. Âpast. 2, 12,1. 2. — *h) mit sich* —, *bei sich führen.* — *i) tragen* (auch von Kleidungsstücken), — *auf* (Instr. oder Loc.). गर्भम् *eine Leibesfrucht tragen;* शिरस् (auch शिरांसि गर्वितानि und mit उच्चैस्तराम्) *den Kopf hoch tragen;* die Erde *tragen* auch so v. a. *regieren.* — *k) tragen,* so v. a. *am Leben erhalten.* — *l) ertragen, erdulden* 186,25. — *m) ertragen,* so v. a. *nachsehen, verzeihen.* — *n) an sich tragen,* so v. a. *haben* Spr. 7843. — *o) sich unterziehen, sich hingeben, sich unterwerfen.* अग्निम्, विषम्, तुलाम् *sich dem Gottesurtheil mit dem Feuer, dem Gift, der Wage unterwerfen.* — *p) empfinden* (einen Schmerz) 302,27. — *q) an den Tag legen, äussern* Pañkad. 38 (अवकृत् zu lesen). — *r) bezahlen* (als Strafe). — *s) zubringen* (eine Zeit). — *t)* सक्षा वक्न् Harîv. 4453 fehlerhaft für मनसा ङपन्. — 2) intrans. *a)* zu Wagen oder mit Pferden (Instr.) *fahren, den Wagen lenken, am Wagen* u. s. w. *ziehen, dahinfahren, laufen.* — *b)* zu Schiffe (Instr.) *fahren, dem Wasser entlang hinfahren, schwimmen.* — *c) dahinfahren* vom Winde, so v. a. *wehen* 187,15. — *d) dahinfliessen* (von Jahren) Harshaṅ. 28,24. — 3) ऊढ *a) weggeführt, fortgetrieben,* — *geschleppt, geraubt.* — *b)* f. *heimgeführt,* so v. a. *geheirathet, verheirathet.* — *c) getragen,* — *auf* (im Comp. vorangehend). — *d) herangekommen.* ऊढवयस् Adj. so v. a. *erwachsen.* — *e) geäussert, an den Tag getreten* Bhâg. P. 2,7,25. — 4) वोढ *geehelicht* (भार्यात्व). — Caus. वाक्यति, °ते (metrisch) 1) *fahren lassen,* einen Wagen *laufen lassen,* Pferde u. s. w. *ziehen lassen,* — **Etwas* (mit doppeltem Acc.), *lenken.* Pass. *zum Ziehen angehalten werden* Hem. Par. 1,168. — 2) zu Wagen *Etwas führen.* — 3) **Jmd lenken lassen,* mit doppeltem Acc. — 4) ein Schiff *führen,* — *lenken.* — 5) *zu Wagen fahren, sich mittelst eines Vehikels begeben zu* (Acc.). — 6) Pass. *sich treiben lassen, getrieben* —, *angetrieben werden* (eig. und übertr.) Kâraka 6,2. — 7) *Etwas tragen lassen,* — *von* (Instr.). — 8) *Jmd tragen lassen,* — *auf* (Loc.), *zum Tragen anstellen.* — 9) *sich tragen lassen auf,* so v. a. *reiten auf* (Acc.). — 10) Pass. *getragen werden.* — 11) *betreten* (einen Weg); nur Pass. — 12) *zurücklegen* (einen Weg). — 13) *Etwas in Bewegung setzen, wirken* —, *arbeiten lassen.* — 14) *verabreichen, eingeben* (eine Arznei). मधुवाक्षित *in Honig eingegeben* Bhâvapr. 2, 114. — 15) *Jmd anführen, betrügen.* Nur वाक्षित *angeführt.* — Intens. 1) वनीवाक्यँते *hinundher führen.* वनीवाक्षितँ Çat. Br. 6,8,1,3. — 2) वावक्षीति *tragen.* — Mit अति 1) *hinüberführen über.* — 2) den Wagen *vorbeifahren lassen.* — 3) *verbringen* (einer Zeit). — Caus. 1) *betreten* (einen Weg). Nur अतिवाक्षित. — 2) *versetzen, an einen andern Ort bringen.* — 3) *glücklich über Etwas* (Acc.) *hinüberkommen* 299,32 (im Prâkrit). — 4) *verbringen* (eine Zeit) Hem. Par. 1,246. — *Mit व्यति Med. (व्यतिक्षारे). — Mit समति Caus. *zubringen* (eine Zeit). — Mit अधि *tragen.* — अध्यूढ (s. auch bes.) in der Bed. *aufgesetzt auf* gehört zu 1. ऊक्. — Mit अनु 1) *führen entlang,* mit Acc. — 2) Pass. *fortgetrieben werden* (vom Strome). — 3) Med. *nachschlagen, ähnlich werden.* — 4) *betreiben* MBh. 12,56,51 (nach Kern अनुवक्त्ति st. अनुविक्त्ति zu lesen). — Mit अप 1) *wegfahren, wegführen.* — 2) *wegtreiben, verscheuchen.* — 3) *abwerfen* (ein Gewand). — 4) *aufgeben, fahren lassen.* — Caus. 1) *wegfahren, wegführen, abführen.* — 2) *vertreiben, verjagen.* अपोवाक्षित (!) Bhâg. P. — 3) *sich aus dem Staube machen.* — 4) **अपवाक्षित = पिक्षित* Gal. — Mit प्रत्यप *zurückdrängen,* — *stossen.* — Mit व्यप, व्यपोक्ष und व्यपोढ gehören zu 1. ऊक्. (vgl. auch Nachtr. 5). — Mit अभि *hinfahren, herbei* —, *hinführen zu* (Acc.). — Caus. *zubringen* (eine Zeit). Richtig अति. — Mit आ 1) *herbeiführen, zuführen, bringen,* — *in* (Acc.), *verschaffen.* Partic. आढ. — 2) *heimführen* (als Gattin). — 3) *eintragen, bezahlen.* — 4) *fortführen, forttreiben.* — 5) *herbeifahren* (intrans.) RV. 4,14,3. 8,54,6. — 6) *sich ergiessen, fliessen.* — 7) *tragen.* राज्यम् so v. a. *regieren.* — 8) *an den Tag legen, anwenden.* — Caus. *herbeirufen,* insbes. die Götter zum Opfer u. s. w. — Mit अन्वा *herbeiführen.* — Mit अभ्या *herbeiführen, bringen* RV. 1,134,1. — Mit उद् 1) *davonführen, wegfahren.* — 2) *hinaufführen.* — 3) *heimführen, heirathen* (ein Weib) MBh. 6,119,34. — Mit समुद् 1) *hinausführen,* — *ziehen* Harîv. 2,89,85. — 2) *davonführen, forttragen.* — 3) *Jmd dahinziehen* (von Pferden). — 4) *heimführen, heirathen* (ein Weib). — Mit उपा *herbeiführen.* — Mit निरा 1) *entführen.* — 2) *holen.* — Mit समा 1) *zusammen herbeiführen, zusammenbringen, versammeln;* Med. etwa *sich zusammenfinden.* — 2) *herbeiführen, herbeiwehen.* — Mit उद् 1) *hinaufführen,* — *heben,* — *ziehen, aufheben.* — 2) *hinausführen,* — *schaffen, herausziehen* (z. B. Pfeile aus dem Köcher). — 3) *in die Höhe bringen* (in übertragener Bed.). — 4) *wegführen* (die junge Frau aus dem Vaterhaus), überh. *heimführen, heirathen.* उढा *geehelicht.* — 5) *zuführen, bringen, darbringen.* — 6) *tragen,* — *auf* (Instr.). भर्तारम् so v. a. *auf sich liegen haben;* महीम् oder राज्यम् so v. a. *regieren;* मनसा *im Herzen tragen,* so v. a. *gedenken.* — 7) *ertragen, erdulden.* — 8) *festhalten* (Gegensatz *aufgeben*). — 9) *an sich tragen, haben, besitzen* Hem. Par. 1,111. देवीशब्दम् *den Titel* Devî *führen* Chr. 328,29. — 10) *äussern, an den Tag legen.* — 11) *zu Ende führen.* — 12) **उढ = पीवर, स्थूल* gehört wohl zu 1. ऊक्. — Caus. 1) *verheirathen* (ein Mädchen oder einen Mann), — *mit* (Instr.) Hem. Par. 1,210. 216. — 2) *heimführen, heirathen* (ein Mädchen). — Mit प्रोद् *äussern, an den Tag legen.* — Mit समुद् 1) *hinaus* —, *forttragen.* — 2) *heimführen, heirathen* (ein Mädchen). — 3) *aufheben.* — 4) *tragen.* मनसा oder हृदयेन *im Herzen tragen, eingedenk sein.* — 5) *ertragen, erdulden.* — 6) *an sich tragen, haben* 319,16 (im Prâkrit). — 7) *an den Tag legen, äussern.* — Mit उप 1) *herbeiführen, bringen, verschaffen.* उपोढ *herbeigeführt, bewirkt.* — 2) *Jmd zu Etwas bringen,* — *verleiten;* mit doppeltem Acc. — 3) **उपोढ = ऊढ.* — Vgl. auch 1. ऊक् mit उप und उपोढ. — Mit समुप 1) *mit sich führen, strömen lassen.* — 2) Pass. *heranrücken, einbrechen, beginnen.* समुपोढ *aufgegangen* (Mond). Könnte auch zu 1.

ऊक् gehören. — Mit नि 1) *hernieder —, hereinführen zu* (Dat. oder Loc.). — 2) *fliessen.* — 3) *tragen, erhalten.* — Caus. *in Bewegung setzen.* — Mit *परिणि und *प्रणि. — Mit निस् 1) *herausführen —, retten aus* (Abl.); *wegschaffen, wegspülen.* — 2) *herausfliessen aus* (Abl.) Mân. Gṛhs. 2, 11. — 3) *ausführen, zu Stande bringen.* — 4) *zu Stande kommen, gelingen; zu seinem Ziele gelangen, glücklich über Etwas hinwegkommen.* — 5) *sein Leben unterhalten, leben von* (Instr.) Kâmpaka 147. — 6) *Jmd anstehen, sich geziemen für* (Gen.) Hem. Par. 7,42. — Caus. 1) *verbringen, zu Ende bringen* (eine Zeit). — 2) *ausführen, vollführen, zu Stande bringen.* — Mit प्रतिनिस्, प्रतिनिर्वह *einzeln ausgeführt* Comm. zu Âpast. Çr. 12,20,19. — Mit परा *wegführen, wegschaffen zu* (Dat.). — Mit परि 1) *herumführen, — tragen.* — 2) *umherschleifen.* — 3) *herumfliessen.* — 4) *den Hochzeitszug* oder *die Braut führen* (vom Vaterhaus in das des Gatten); *heimführen, heirathen.* — Mit प्र 1) trans. *a) weiterführen, vorwärts ziehen, — treiben* (Âpast. 1,11, 8). — *b) im Fliessen entführen, wegspülen.* — *c) zuführen, bringen, hinführen zu* (Acc.). — *d) tragen.* — *e) an den Tag legen, äussern.* — 2) intrans. *a) vorwärts fahren, davonfahren* (Med. ṚV.). — *b) hinfliessen, fliessen.* — *c) hinbrausen, wehen.* — Caus. 1) *fortfahren lassen, so v. a. wegschicken.* — 2) *fortschwimmen lassen* Hem. Par. 2,239. Kâmpaka 84. 86. — 3) *in Bewegung setzen, in Gang bringen.* — 4) लोकप्रवाक्तिम् MBh. 6,1919 fehlerhaft für °प्रवाक्तिनम्. — Mit प्रतिप्र *darüber hinaus führen, —ziehen.* — Mit प्रनुप्र 1) *umherfahren, — führen.* — 2) *vorwärts kommen.* — Mit प्रभिप्र *hinführen zu.* — Mit संप्र in संप्रवाक्. — Mit प्रति *entgegenführen.* प्रैत्यस्य वक् TS. 1, 5,2,1 fehlerhaft; vgl. VS. 3,8. — Mit वि 1) *entführen, wegführen, wegspülen, wegschwemmen.* — 2) *wegführen* (die Braut aus dem Elternhause); *heimführen, heirathen* (ein Mädchen) überh.; *eine eheliche Verbindung schliessen, — mit* (Instr.) Gobh. 2,10,6. Med. *eine Hochzeit feiern; sich verheirathen.* मिथो विवक्माना: *untereinander heirathend* Âpast. 1,29,8. व्यूढा *geheirathet, verheirathet.* — Caus. (वी° Pâṇḱad.) 1) *verheirathen* (ein Mädchen), — *mit* (सक् oder blosser Gen.) Pâṇḱad. 45,2. विवाक्ति (vom Manne) *verheirathet mit* (Acc.) 34. 40. — 2) Med. *heimführen, heirathen ein Mädchen.* — Mit *संवि Med. *mit Andern* (Instr.) *eine Ehe eingehen.* — Mit सम् 1) *zusammenführen; führen, hinüberführen.* — 2) *ziehen, langsam fortbewegen.* — 3) *mit sich fortziehen, treiben* (vom Winde). — 4) *beladen* 85,8. — 5) Pass. *getragen werden von, so v. a. reiten auf* (Instr.). — 6) *entlang fahren mit der Hand* (Instr.) *über, streichen;* mit Acc. संववाक्तुस् (!). — 7) *an den Tag legen, äussern.* — Caus. 1) *zusammenführen, sammeln.* — 2) *fahren, lenken* (einen Wagen u. s. w.), *hinfahren, hinführen.* — 3) *heimführen* (ein Weib). — 4) *jagen, treiben.* — 5) *entlang fahren mit der Hand über, streichen, reiben;* mit Acc. Âpast. 1,6,1. Vâsav. 263,3. Pâṇḱad. — 6) *in Bewegung setzen* Kâd. 100, 10. 155,11. — Mit प्रनुसम् 1) *entlang führen.* — 2) *ziehend folgen.*

2.°वक् (stark वाक्, schwach उक् und ऊक्, welches mit einem vorangehenden स्र zu स्रौक् wird) *fahrend, ziehend, führend, tragend, haltend.*

वँक् 1) Adj. (f. स्रा) am Ende eines Comp. *a) fahrend, ziehend, führend.* — *b) hinfliessend in* oder *nach, durchfliessend, fliessend.* — *c) strömend, mit sich führend* Hemâdri 1,416,1. — *d) herbeiführend, — treibend.* — *e) bringend, bewirkend.* — *f) führend* (einen Namen), *habend, versehen mit.* — *g) sich aussetzend.* — 2) m. *a) Schulter des Joch-* oder *Zugthieres.* — *b) der Theil des Jochwagens, welcher auf der Schulter des Thieres liegt, Schulterstück des Joches.* — *c) * Pferd.* — *d) * Fluss.* — *e) * Wind.* — *f) * Weg.* — *g) ein best. Gewicht* (*Last*), = 4 Droṇa. — *h)* Nom. act. in दुर्वक् und सुखवक्. — 3) *f. वक्रा *Fluss.*

वक्लिक् Adj. (f. स्रा) *die Schulter leckend* Harshaḱ. (ed. Bomb.) 525,1.

वक्वँत् f. etwa *Fahrzeug;* nach Sâj. *Fluss.*

*वक्त m. 1) *Stier.* — 2) *ein Reisender.*

*वक्ति m. 1) *Wind.* — 2) *Stier.* — 3) *Gefährte.*

*वक्ती f. *Fluss.*

वक्तुँ m. 1) *Brautzug, der Zug in's Haus des Gemahls sammt Geleit und Mitgift,* überh. *Hochzeit.* Pl. *Gegenstände der Mitgift.* — 2) *das was befördert, vorwärts bringt* ṚV. 7,1,17. — 3) * *Stier.* — 4) * *Reisender.*

*वक्तु Adv. *zur Zeit, wann die Stiere angespannt sind.*

वक्न 1) Adj. am Ende eines Comp. *fahrend, führend, auf seinem Rücken tragend.* — 2) n. *a) das Fahren, Führen.* — *b) das Fliessen des Wassers.* — *c) das Mitsichführen.* — *d) das Tragen.* — *e) Schiff.* — *f) der unterste Theil einer Säule.*

वक्नभङ्ग m. *Schiffbruch* 324,25.

वक्नी Adv. mit कर् *zum Vehikel machen.*

वक्नीय Adj. *zu fahren, zu führen, zu ziehen, zu tragen.*

*वक्त्र m. 1) *Wind.* — 2) *Knabe.*

वँक्त्री (Partic. von 1. वक्) f. Pl. *fliessendes Wasser* TS. 6,4,2,3. 7,4,14,1. Kâṭh. 22,13. Kauç. 32. Âpast. Çr. 8,7,21. 11,20,5.

वक्राविन् Adj. *unter dem Joche Schmerzenstöne ausstossend.*

वक्रुँ 1) Adj. (f. स्री) *im Joch gehend, zuggewohnt* Harshaḱ. (ed. Bomb.) 525,1. — 2) *n. *Schiff.* Richtig wohl वक्न.

वँक्स् n. v. l. der Kâṇva-Rec. für वक्रँ 2) *a)* Çat. Br. 1,1,2,9. 2,2,2,28. 4,5,1,15 nach Eggeling.

वक्षि m. N. pr. eines Piçâḱa in einer etymologischen Spielerei MBh. 3,44,41.

वक्षिका f. in रात्र°.

वक्षित्र und *°क n. *Schiff.*

वक्षित्रभङ्ग m. *Schiffbruch.*

वक्षिँन् Adj. *im Joch gehend, zuggewohnt, gut ziehend* Âpast. Çr. 5,20,8.

वँक्षिष्ठ Adj. 1) *am besten fahrend, — führend, — ziehend.* — 2) *am besten fahrbar.*

वक्षीनर् m. s. बक्षीनर्.

वँक्षीयंस् Adj. 1) *besser —, trefflich fahrend.* — *fahrbarer.*

वक्षेदक (ब°) m. = विभीतक, विभीदक Comm. zu Kâtj. Çr. 21,3,20.

वँक्ष्णि m. 1) *Zugthier, Gespann.* — 2) *Darbringer einer Gabe an die Götter;* daher namentlich Agni. — 3) *der Fahrende* (*Reiter*), *Wagenlenker* (von verschiedenen Göttern gebraucht). — 4) *der fliessende* Soma. — 5) *ein best. Feuer.* — 6) *Feuer* überh., *der Gott des Feuers.* — 7) *das Feuer der Verdauung.* — 8) Bez. *der Zahl drei* (*drei heilige Feuer*). — 9) Bez. *verschiedener Pflanzen.* Nach den Lexicographen *Plumbago ceylanica, Semecarpus Anacardium, Poa cynosuroides* und *Citronenbaum* Râǵan. 8,93. 11,67. 176. — 10) mystische Bez. *des Lautes* ऋ. — 11) Name *des 8ten* Kalpa 2) *h*). — 12) N. pr. *a)* eines Daitja. — *b)* eines Sohnes α) des Kṛshṇa. — β) des Turvasu. — γ) des Kukura.

वक्ष्णिकन्या f. *eine Tochter des Feuergottes.* Pl.

*वक्ष्णिकर् 1) Adj. *die Verdauung befördernd.* — 2) f. ई *Grislea tomentosa.*

वक्ष्णिकार्य Adj. *durch Feuer zu vollbringen* Varâh. Jogaj. 8,19.

*वक्ष्णिकाष्ठ n. *eine als Räucherwerk gebrauchte Art von Agallochum* Râǵan. 12,95.

वक्ष्णिकुण्ड n. *eine Höhlung im Erdboden zur Aufnahme heiligen Feuers.*

*वह्निकुमार m. Pl. bei den Gaina *eine best. Klasse von Göttern.*

वह्निकृत् Adj. *Feuersbrunst verursachend.*

वह्निकोण m. *Südost.*

वह्निकोप m. *das Wüthen des Feuers, Feuersbrünste.*

*वह्निगन्ध m. *das Harz der Shorea robusta.*

*वह्निगर्भ 1) m. *Bambusrohr.* — 2) f. आ *Mimosa Suma.*

वह्निगृह n. *Feuergemach.*

*वह्निचक्रा f. *Methonica superba.*

*वह्निचूड n. = स्थूपक (?).

वह्निजाया f. Vahni's *Gattin* d. i. Svâhâ.

वह्निज्वाल 1) m. *eine best. Hölle.* — 2) *f. आ *Grislea tomentosa* Bhâvapr. 1,176.

वह्नितम Adj. 1) *am besten fahrend, — führend.* — 2) *am besten eine Gabe den Göttern darbringend.*

वह्निद् Adj. (körperliches) *Feuer verleihend.*

वह्निदग्ध Adj. *gebrannt.*

*वह्निदमनी f. *Solanum Jacquini.*

*वह्निदीपक 1) m. *Safflor.* — 2) f. °पिका = अग्निमोदा.

वह्निदैवत Adj. Agni *zur Gottheit habend* MBh. 1,221,85.

वह्निधौत Adj. *rein wie das Feuer* Ind. St. 15, 293. Vgl. वह्निशुद्ध.

वह्निनाशन Adj. (körperliches) *Feuer löschend.*

*वह्निनी f. *Nardostachys Jatamansi.*

*वह्निनेत्र m. Bein. Çiva's (*drei Augen habend*).

वह्निपुराण n. Titel eines Purâṇa, = अग्निपुराण.

*वह्निपुष्पी f. *Grislea tomentosa* Râǵan. 6,216.

वह्निप्रिया f. *die Gattin des Feuergottes* d. i. Svâhâ Hariv. 2,77,17.

वह्निबीज n. 1) *Gold. — 2) *Citronenbaum. — 3) mystische Bez. *der Silbe* रम्.

वह्निभय m. *Feuersgefahr, Feuersbrunst.* °द Adj. *Feuersgefahr bringend* Varâh. Bṛh. S. 4,5.

*वह्निभोग्य n. *Schmelzbutter.*

वह्निमत् Adj. *Feuer enthaltend.* Nom. abstr. °मत्त्व n.

*वह्निमन्थ m. *Premna spinosa* Râǵan. 9,22.

वह्निमय Adj. *aus Feuer bestehend* Harshaṅ. 89,14.

*वह्निमारक 1) Adj. *Feuer zu Nichte machend.* — 2) n. *Wasser.*

*वह्निमित्र m. *Wind.*

वह्निरस m. *eine best. Mixtur.*

*वह्निरेतस् m. Bein. Çiva's.

वह्निरोहिणी f. *eine best. Krankheit.*

वह्निलोक m. Agni's *Welt.*

*वह्निलोहक n. *Weissmessing* Râǵan. 13,32.

*वह्निवल्का f. *Methonica superba* Bhâvapr. 1,202.

*वह्निवधू f. Agni's *Gattin* d. i. Svâhâ.

वह्निवत् Adj. *das Wort* वह्नि *enthaltend.*

*वह्निवर्ण 1) Adj. *feuerfarben.* — 2) n. *eine rothe Lotusblüthe.*

वह्निवल्लभ 1) *m. *Harz.* — 2) f. आ Agni's *Gattin.*

वह्निवेश m. N. pr. eines Arztes, = अग्निवेश Kâraka 1,13.

वह्निशाला f. *Feuergemach.*

*वह्निशिख 1) n. *a) Safflor.* — *b) Saffran* Râǵan. 12,40. — 2) f. आ *a) Methonica superba* Râǵan. 4, 131. — *b) Grislea tomentosa* Râǵan. 6,218. — *c) Commelina salicifolia* und *andere Species* Râǵan. 4,109, v. l. für बह्निशिखा. — Vgl. auch °शिखा.

*वह्निशिखर m. *Celosia cristata.*

वह्निशिखा f. *Feuerflamme.* Vgl. auch अग्निशिख 2).

वह्निशुद्ध Adj. *rein wie das Feuer.* Vgl. वह्निधौत.

*वह्निशेखर n. *Saffran* Gal.

वह्निसंस्कार m. *Verbrennung eines Todten.*

*वह्निसख m. 1) *Wind.* — 2) *Kümmel* Râǵan. 6,57.

वह्निसात्किम् Adv. *so dass das Feuer Zeuge ist* oder *war.*

वह्निसात् Adv. mit कर् *verbrennen* Veṇis. 152.

वह्निस्फुलिङ्ग m. *Feuerfunke* Vâmana 43,9.

वह्नीश्वरी f. Bein. der Lakshmî.

*वह्न्युत्पात m. *eine feurige Lufterscheinung.*

वह्य् 1) Adj. *zum Fahren tauglich* Âçv. Çr. 9,9, 14. — 2) *f. वह्या *die Gattin eines* Muni. — 3) n. *Tragsessel, Sänfte, Ruhebett* überh.

वह्यक 1) Adj. = वह्य 1). m. *ein solches Thier.* — 2) *f. आ N. pr. eines Frauenzimmers.

वह्यशयीवरी Adj. f. *in einer Sänfte* oder *in einem Ruhebette liegend.*

*वह्यस्क m. N. pr. eines Mannes.

वह्येशयी Adj. f. = वह्यशयीवरी.

1. वा Indecl. 1) *oder*, nachfolgend, metrisch aber auch vorangehend. न — वा *weder — noch*, वा — वा *entweder — oder* (bei einer Disjunction zweier Sätze wird das Verbum des ersten, ausnahmsweise auch das des zweiten Satzes betont), किं (Fragepartikel) वा — किं वा, किं वा — न वा, न वा — वा *weder — noch*, वा — न वा *entweder — oder nicht, vielleicht — vielleicht auch nicht* (28,13.14), *ob — oder nicht*, वा न — वा *entweder nicht — oder*, यदि वा — वा *ob — oder.* Bei mehr als zwei Gliedern vom zweiten an wiederholt oder hier und da ausfallend; steht वा schon nach dem ersten Gliede, so ist es hier durch *entweder* oder *weder* (in einem negativem Satze) wiederzugeben. Eine Negation braucht an zweiter und folgender Stelle nicht wiederholt zu werden. Es wechselt वा auch mit च und अपि. Statt des einfachen वा auch अपि वा, अपि वा पुनः (an letzter Stelle), वापि, अथ वा, अथो वा, वाथ, अथ वापि, अथ वा पुनः (an letzter Stelle 69,31), यदि वा (यदि वा न *oder auch nicht* 19,27), यद्वा (166,10), उत वा, वाक् (an erster Stelle), वा घ. In यज्ञस्य वा निशितिं वोदितिं वा ist das erste वा überschüssig. — 2) *oder*, so v. a. *entweder oder auch nicht, beliebig, facultativ.* — 3) = इव *wie* 250,25. Bhadrab. 1,21. 27. 31. 42. 44. 47. 50. 70. 127. 2,91. 3,59. — 4) = 1. एव 3) Bâdar. 3,3,21. Bâlar. 153,7. — 5) *selbst, sogar, gesetzt aber auch dass* (mit Fut.). — 6) *jedoch, indessen* Bâdar. 3,1,7. Bâlar. 174,7. Prasannar. 116,9. 121,4. Vgl. अथ वा unter अथ. — 7) nach interrogativen und relativen Pronomm. so v. a. *wohl, etwa.* — 8) metrisch statt च *und* MBh. 12,324,20. 25. — 9) nach den Lexicographen auch blosser Lückenbüsser.

2. वा, वाति 1) *wehen* Âpast. 1,12,5. — 2) *Etwas herbeiwehen.* — 3) *anwehen.* — 4) *riechen*, so v. a. *Gerüche aushauchen, ausdünsten, sich verbreiten* (von einem Geruche). — 4) einen Geruch (Acc.) *riechen, olfacere* Vikr. drâv. 654,24. — 5) *हिंसायाम्. — Mit अति *hinauswehen über* (Acc.). — Mit अनु 1) *hinwärts wehen* Âpast. 1,6,15. — 2) *nachwehen*, mit Acc. — 3) *anwehen.* — 4) *anblasen, anfachen.* — 5) *wehen.* — Mit अप *ausdünsten.* — Mit अभि 1) *zuwehen, herbeiwehen.* — 2) *anwehen.* — 3) *herwehen* (intrans.). — Mit अव 1) *herabwehen.* — 2) *vom Lufthauch getragen werden in* (Loc.). — Mit आ 1) *herwehen* (intrans.), *wehen* Çiç. 11,19. — 2) *herbeiwehen*, mit Acc. — 3) *anwehen.* — Mit उद् *durch Luftzug erlöschen.* — Mit अनूद् im Winde (Acc.) *verwehen.* — Mit उप 1) *anwehen, anblasen.* — 2) = 3. वा mit उप *durch Vertrocknen ausgehen, eintrocknen* Kâtj. Çr. 25,12,10. 12. — Mit निस् 1) *wehen.* — 2) *erlöschen.* Vom Tageslicht Harshaṅ. 56,9. — 3) *sich abkühlen, gestillt —, erquickt werden* Çiç. 6,19. — 4) निर्वाण *a) erloschen;* von der Sonne so v. a. *untergegangen* Spr. 1276. — *b) bei dem das Lebenslicht erloschen ist, vollkommen beruhigt, erlöst von den Banden des Lebens.* — *c) unbeweglich.* — Vgl. अनिर्वाण. — Caus. निर्वापयति 1) *auslöschen* (trans.). — 2) *ablöschen, von der Gluth*

—, *von der Hitze befreien, abkühlen.* — 3) *stillen, zur Ruhe bringen, erquicken.* वैरम् *seine Rache stillen* Du. V. 7,7. — 4) *blenden* (die Augen). — 5) *zum Nirvâṇa führen* Lalit. 376,8. — Mit अनुनिस् *erlöschen nach* (Acc.) Spr. 1276. — Mit परिनिस् *vollkommen erlöschen,* — *zur Ruhe gelangen* La-lit. 489,5.8.15. Vgl. अपरिनिर्वाण (Nachtr. 1). — Caus. परिनिर्वापयति *vollkommen erlösen durch die Einführung in das* Nirvâṇa Vagrakkh. 21,2. — Mit परा *wegwehen.* — Mit प्र 1) *wehen.* — 2) *ausdünsten, gerochen werden, sich verbreiten* (von einem Geruch). — Mit वि 1) *verwehen, auseinanderblasen.* — 2) *durchwehen.* — 3) *nach verschiedenen Richtungen hin wehen.* — Mit अनुवि *der Reihe oder der Länge nach durchwehen.* — Mit सम् *wehen* MBh. 12,328,37. — Mit अनुसम् *der Reihe nach* (*zusammen*) *anwehen.*

3. वा, वायति, वायते (episch) 1) *matt* —, *müde werden, sich erschöpfen, erliegen.* Mit einem Partic. Praes. *nicht müde werden* Etwas zu thun. — 2) Act. (Âpast. 1,12,3) Med. *wehen.* Verwechselung mit 2. वा; eben so weiter unten. — 3) *verlustig gehen,* mit Gen. ṚV. 8,47,6. — 4) अवायत् MBh. 9,947 fehlerhaft für अवारयत्. — 5) वान *trocken.* — Mit अति *heftig wehen.* अतिवायति Loc. *bei heftigem Winde.* — Mit अप Med. *abgehen, eingehen,* so v. a. *schwinden* u. s. w. Gop. Br. 2,2,4. — Mit अभि, अभिवात *steif, krank.* Statt dessen fehlerhaft अभिघात Sâmav. Br. 1,8,13. fgg. — Mit उद् *matt werden, hinsterben;* vom Feuer *in sich erlöschen.* — Caus. उद्वापयति *ausgehen lassen* (Feuer). — Mit उप *durch Vertrocknen ausgehen, eintrocknen.* उपवात *trocken geworden, trocken* Baudh. 1,6,13,3. — Mit निस् *erlöschen.* — Mit प्र 1) Act. Med. *wehen.* — 2) प्रवात *erschöpft, müde* Kâraka 1,7. — Mit अतिप्र *heftig wehen.* — Mit वि Med. *wehen.*

4. वा Nebenform von 1. वन्. °वात *begehrt, erwünscht.* — Desid. विवासति, °ते (परिचरणकर्मन्) *herbeiziehen, gewinnen* ṚV. 1,74,9. 8,31,7. 9,98,4. — Mit अच्छ् Desid. Act. dass. ṚV. 6,16,12. — Mit आ Desid. 1) Act. Med. *zu gewinnen* —, *herbeizuziehen suchen, huldigen, locken.* — 2) Med. *begütigen, gut machen* (eine Schuld). — Mit अभ्या Desid. Act. *in feindlicher Absicht sich nähern.* — Mit उप Desid. Act. *zu gewinnen suchen.*

5. वा, वयति 1) *weben, flechten, künstlich ineinanderfügen,* auch Reden, Lieder u. s. w. — 2) *bewe-ben, gleichsam zu einem Gewebe machen* Bhaṭṭ. — 3) उत und ऊत *geflochten, gewoben, genäht.* — *Caus. वाययति. — Mit अप *ein Gewebe auflösen.* — Mit आ *einweben, reihen* (z. B. Perlen an eine Schnur), — *an* (Loc.), *durchziehen.* ओत *eingewoben, angereiht,* — *an* (Loc.), *durchgezogen durch* (Loc.), *durchzogen von* (Instr.). — Mit समा Med. *anreihen, aufreihen auf* (Loc.). समोत AV. 11,5,24. — Mit उद् *hinaufbinden, aufhängen* Ait. Âr. 405,8. Partic. उदुत. — Mit उप, उपोपमान *eingesteckt werdend,* उपोत *eingesteckt.* — Mit *निस् Partic. निरुत. — Mit परि *durchweben; umstrikken, umbinden.* पर्युत *eingefasst.* — Mit प्र *daran weben,* — *knüpfen, anknüpfen an* (Loc.). प्रोत *gereiht auf, gespiesst an, gesteckt an* oder *in, steckend an* oder *in* (Loc. [Bâlar. 285,12] oder im Comp. vorangehend); *durchzogen von* (Instr.). — Mit अतिप्र *weiter daran setzen.* — Mit अनुप्र *daran heften.* — Mit संप्र *verflechten.* — Mit वि *flechten.* व्युत und व्यूत (Hem. Par. 1,39. Comm. zu Kâtj. Çr. 7,9,27) *geflochten, gewoben, buntgewoben.* व्युत *von einem Wege so v. a. gebahnt.* — Mit सम् 1) *zusammenheften.* — 2) *beweben* (mit Figuren u. s. w.). — 3) समुत *zusammengenäht* in तर्कसमुत.

वंश 1) Adj. von वंश *Zuckerrohr* Kâraka 1,27. — 2) f. ई *Tabaschir* Râgân. 6,187. Bhâvapr. 1,169. Kâraka 6,16.

***वंशकठिनिक** Adj. *mit Tragstangen von Bambus handelnd.*

***वंशभारिक** Adj. *eine Tracht Bambus tragend.*

***वंशिक** 1) Adj. dass. — 2) m. *Flötenspieler.*

***वाःकिटि** m. *Meerschwein.*

***वाःपुष्प** n. *Gewürznelke.*

वाक् 1) m. *a*) *Spruch, Recitation, Formel im Ritus.* — *b*) Pl. *Geschwätz, Gesumme.* — 2) f. आ = 1) *a*) VS. 17,57 = Maitr. S. 2,10,5 (137,7). — 3) n. Name verschiedener Sâman Ârsh. Br.

वाकल्लाशि m. N. pr. eines Çaiva-Asketen Ind. Antiq. 11,221.

वाकाटक m. Pl. N. pr. eines fürstlichen Geschlechts Ind. Antiq. 12,239. 243. fgg. B. A. J. 7,56.

वाकारकृत् m. N. pr. eines Mannes.

वाकिन N. pr. 1) *m. eines Mannes. — 2) f. ई einer Tantra-Gottheit.

***वाकिनकायनि** und ***वाकिनि** m. Patron. von वाकिन.

वाकु in कृकवाकु.

वाकुची f. *Vernonia anthelminthica* Mat. med. 183. Râgân. 4,63. Bhâvapr. 1,177.

वाकोपवाक n. *Dialog.*

वाकोवाक्य n. *Dialog;* auch Bez. *gewisser Stücke der vedischen Ueberlieferung* 212,2. Gop. Br. 1,1, 21. 30.

वाक्कलह m. *Wortstreit.*

***वाक्कीर** m. so v. a. *Jabruder,* Bez. *des Bruders der Frau.*

वाक्कूट m. N. pr. eines Dichters Z. d. d. m. G. 36,557.

वाक्केलि und **वाक्केली** f. *ein Scherz mit Worten, eine witzige Unterredung.*

वाक्कोक m. N. pr. eines Dichters Z. d. d. m. G. 36,557.

वाक्क्षत n. *eine Verletzung mit Worten* 184,12.

वाक्चक्षुस् n. Sg. *Rede und Blick.*

वाक्चपल Adj. *unbesonnen in der Rede, unüberlegt redend.*

वाक्चापल्य n. *Unbesonnenheit in der Rede.*

वाक्चित् Adj. *mit der Rede geschichtet* Çat. Br. 10,5,2,4.

वाक्कूल n. 1) *der Schein einer Stimme* Kâd. 2, 102,17. — 2) Sg. und Pl. *lügnerische Reden* Kathâs. 60,161. — 3) *Verdrehung der Worte seines Gegners in der Disputation.*

वाक्कृत्य n. *der Rede Pfeil, ein verletzendes Wort.* Vgl. वाक्शल्य.

***वाक्कच** n. Sg. angeblich copul. Comp.

***वाक्किष** n. Sg. angeblich copul. Comp.

वाक्पटु Adj. *beredt.* Nom. abstr. °ता f. *Beredsamkeit.*

वाक्पति m. 1) *Herr der Rede.* — 2) ***Meister der Rede, ein beredter Mann.* — 3) *der Planet Jupiter* Varâh. Jogaj. 4,10. — 4) *ein Çaiva-Heiliger auf einer best. Stufe der Vollkommenheit* Çaṃk. zu Bâdar. 4,4,18.

वाक्पतिराज m. N. pr. eines Dichters.

वाक्पतिराजदेव m. N. pr. und Titel eines *Fürsten von Mâlava* Ind. Antiq. 6,51.

वाक्पतीय n. und **वाक्पत्य** n. *Herrschaft der Rede.*

वाक्पथ m. 1) *die Gelegenheit* —, *der geeignete Augenblick zum Reden.* — 2) *Bereich der Rede.* अवापिता °थाम् so v. a. *unbeschreiblich geworden* Naish. 7,107. अतीत° Adj. *unbeschreiblich* Çiç. 14,60.

वाक्पवित्र Adj. *die Rede als Läuterungsmittel habend* TS. 6,4,5,3.

वाक्पा Adj. *Rede beschützend.*

वाक्पाटव n. *Beredsamkeit.* °निरुक्ति f. Titel eines Kâvja Opp. Cat. 1.

वाक्पारुष्य n. 1) *Rauhheit der Stimme.* — 2) *eine Beleidigung mit Worten.*

वाक्पुष्टा f. N. pr. einer Fürstin. °पुष्टाम्बी f. N.

pr. eines nach ihr benannten *Waldes*.

वाक्पुष्प n. Pl. *Redeblüthen, schwungvolle Worte* 139,12. Kathâs. 72,395 (म्रार्चयत् zu lesen). 99,38.

*वाक्प्रदा f. Bein. des Flusses Sarasvatî Râǵan. 14,21.

वाक्प्रलाप m. *Redekunst, Beredsamkeit.*

वाक्प्रवादिषु Adj. *als Redner auftretend.*

वाक्प्रशस्त Adj. *ausdrücklich für rein erklärt* Gaut. 17,38. Vgl. वाक्शस्त.

वाक्प्रसारिकाम (°प्रसारिकाकाम oder °प्रसारकाम?) Adj. *wünschend, dass die Rede hervortrete*, so v. a. *dass* (das Kind) *zu sprechen anfange* Pâr. Gṛhj. 1,19,7.

वाक्य n. (adj. Comp. f. या) 1) Sg. und Pl. *Ausspruch, Rede, Worte.* मम वाक्यात् so v. a. *in meinem Namen.* — 2) *Aussage vor Gericht.* — 3) *ausdrückliche Aussage* (Gegensatz लिङ्ग *Andeutung*). — 4) *Verlobung* Nâr. 12,30. — 5) *Ausdrucksweise.* — 6) *Gesang der Vögel.* — 7) *Disputation.* — 8) *Satz* (in grammatischem Sinne). — 9) *Satzglied in einem Syllogismus.* — 10) *umschriebene Ausdrucksweise.*

वाक्यकण्ठ Adj. *dem die Rede* (schon) *im Halse steckt*, so v. a. *Etwas zu sagen im Begriff stehend* MBh. 12,167,20.

°वाक्यकर Adj. *Jmds Worte —, Jmds Geheiss ausführend.*

वाक्यकरणसिद्धान्त m. Titel eines Werkes.

वाक्यकार m. *der Verfasser eines* Vâkja *genannten* Vedânta-*Werkes.*

वाक्यगर्भित n. *Einschaltung eines Zwischensatzes.*

वाक्यग्रह m. *Lähmung der Sprache.*

वाक्यता s. u. गद्दवाक्य.

वाक्यत्व n. 1) *das Wortsein, das Redesein* Sây. in der Einl. zu ṚV. 3,33. — 2) *das Bestehen aus Worten.* — 3) *das Satzsein.* — 4) am Ende eines Comp. *Aussprache.*

वाग्दण्डक (wohl m.) Pl. *sich lang hinziehende Reden, ausführliche Rede* Kâraka 3,8.

वाक्यदीपिका f., वाक्यपद्याध्यायी f. und वाक्यपदीय n. Titel von Werken Opp. Cat. 1.

वाक्यपूरण Adj. *den Satz ausfüllend.*

वाक्यप्रकरण n. (Burnell, T.) und वाक्यप्रकाश m. (Bühler, Rep. No. 763) Titel von Werken.

वाक्यप्रदीप m. fehlerhaft für वाक्यपदीय Bühler, Rep. No. 314.

वाक्यप्रबन्ध m. *fortlaufende Rede, Erzählung.*

वाक्यभेद m. *Verschiedenheit der Aussage* Ǵaim. 2,1,47. Pl. *sich widersprechende Aussagen* Mudrâr. 46,16 (77,16).

वाक्यभेदवाद m. Titel eines Werkes.

वाक्यमाला f. 1) *Aneinanderreihung mehrerer Sätze.* — 2) Titel eines Commentars.

वाक्यरचना f. *das Wortemachen, Reden* Comm. zu R. ed. Bomb. 2,44,30.

वाक्यवज्र n. Sg. und Pl. *Donnerworte.*

वाक्यवर Lalit. 34,18 fehlerhaft für वाक्संवर.

वाक्यविवरण n., वाक्यवृत्ति f., °प्रकाशिका f. und °व्याख्या f. Titel von Werken.

वाक्यशलाका f. *eine spitze, verletzende Rede* MBh. 5,162,1. Vgl. वाक्शलाका.

वाक्यशेष m. *Satzergänzung, ein zu ergänzendes Wort* Ǵaim. 1,4,29. 3,8,10. Vish. 35,8. Comm. zu Âpast. Çr. 5,26,4. Nom. abstr. °त्व n. Ǵaim. 3,4,5.

वाक्यसंयोग m. *grammatische Construction.*

वाक्यसंकीर्ण n. *Vermengung zweier Sätze.*

वाक्यसार n. Titel eines Werkes.

वाक्यसारथि m. *Wortführer* R. 4,31,36.

वाक्यसिद्धान्तस्तोत्र n. und वाक्यसुधा f. Titel von Werken.

°वाक्यस्थ Adj. *Jmds Worte befolgend* Suçr. 1, 123,20.

वाक्यस्वर m. *der Accent im Satze.*

*वाक्यहारिणी f. *Botin, Liebesbotin* Gal.

वाक्याडम्बर m. *Wortschwall.*

वाक्याध्याहार m. *Ergänzung eines Satzes.*

वाक्यामृत n. Titel eines Werkes Burnell, T.

वाक्यार्थ m. *der Sinn —, der Inhalt eines Satzes.*

वाक्यार्थदीपिका f. und वाक्यार्थविवेक m. (= म-हा°) Titel von Werken.

वाक्यार्थोपमा f. *ein Gleichniss, in welchem die Aehnlichkeit zweier Dinge im Einzelnen durchgeführt wird.*

वाक्यालंकार m. *Schmuck der Rede, — des Satzes.*

वाक्योपचार m. *das Verfahren mit Worten, das Reden* R. 2,44,24.

वाक्र, वाक्रं सुवात्रम् N. eines Sâman.

*वाक्र्य n. Nom. abstr. von वक्र.

वाक्शलाका f. = वाक्यशलाका MBh. 6,98,2.

वाक्शल्य n. = वाक्कृत्य.

वाक्शवङ्क Adj. als Beiw. einer Saṁhitâ Saṁhitopan. 6,9. 7,3.

वाक्शस्त Adj. *ausdrücklich für rein erklärt* Jâǵñ. 1,191. Vgl. वाक्प्रशस्त.

वाक्सँद् Adj. in einer Formel. वाच् soll = वाच् sein.

वाक्संयम m. *Hemmung der Rede, Bändigung der Zunge.*

वाक्संवर m. *Zügelung der Rede, Vorsicht beim Sprechen* Lalit. 34,18 (वाक्यवर gedr.).

वाक्सङ्ग m. 1) *das Steckenbleiben beim Reden, schwerfälliges Sprechen* (im Alter) MBh. 1,84,19. — 2) *Lähmung der Sprache.*

वाक्सायक m. *ein als Pfeil wirkendes Wort* Spr. 6018. Çiç. 20,77.

वाक्सिद्ध n. *eine übernatürliche Vollkommenheit in Bezug auf die Rede.*

वाक्स्तम्भ m. *Lähmung der Sprache.*

वागतीत m. *eine best. Mischlingskaste.*

वागधिप m. Bein. Bṛhaspati's Kir. 2,2.

1. वागन्त m. *Ende der Stimme, d. i. die lauteste Stimme.*

2. वागन्त Adj. *mit* वाच् *endigend.*

वागपहारक Adj. *der unerlaubter Weise von Andern Gesprochenes sich aneignet* M. 11,51. Jâǵñ. 3,210.

वागपेत Adj. *um die Rede gekommen, stumm* Kaush. Up. 3,3.

*वागर m. = निर्णय, पण्डित (विशारद), परित्यक्तभय (गतातङ्क), मुमुक्षु, वाडव, वातवेष्टक, वारक, वृक und शाण.

*वागा f. *Zaum.* Richtig वल्गा.

वागाडम्बर m. *Wortschwall.*

वागादिपित्र्य n. ऋतूनां °म् Name eines Sâman Ârsh. Br.

वागायन m. Patron. Auch Pl.

*वागारु Adj. *ein Kind mit falschen Hoffnungen täuschend.*

*वागाशनि (!) m. *ein* Buddha.

*वागाशीर्दत्त m. ein Mannsname.

वागिन्द्र m. N. pr. eines Sohnes des Prakâça.

वागीश 1) Adj. Subst. *der Rede mächtig, ein Meister in der Redekunst* Çiç. 2,25. Häufig am Ende von Gelehrtennamen. — 2) m. *a*) Bein. Brahman's. — *b*) *der Planet Jupiter.* — 3) f. या Bein. der Sarasvatî.

वागीशत्व n. Nom. abstr. zu वागीश 1).

वागीश्वर 1) m. *a*) *ein Meister in der Redekunst.* — *b*) *Bein. Brahman's. — *c*) N. pr. α) eines Ǵina. — β) eines Autors. — 2) f. ई Bein. der Sarasvatî.

*वागीश्वरकीर्ति m. N. pr. eines Lehrers.

वागीश्वरस्तोत्र und वागीश्वरीस्तोत्र n. Titel von *Lobgesängen* Burnell, T. 200,*a*.

वागु N. pr. eines Flusses.

*वागुजि (Med. m. 31) und *वागुजी f. = वाकुची.

वागुज्जार m. *ein best. Fisch* Râǵan. 19,71.

*वागुण n. *Averrhoa Carambola.*

वागुत्तर n. *das letzte Wort, das Ende einer Rede*

MBh. 1,176,9.

वागुरा f. *Fangstrick, ein Netz zum Einfangen von Wild, Garn;* auch in übertragener Bed.

वागुरि m. N. pr. eines Autors.

वागुरिक m. *ein mit Netzen dem Wilde nachstellender Jäger.*

*वागुलि = पटि.

*वागुस m. *ein best. grosser Fisch* Râǵan. 19,71.

वागृषभ m. *ein Meister in der Rede.* Nom. abstr. °त्व n.

वागोयान N. pr. einer Oertlichkeit.

वाग्गुण m. *Redevorzug.*

वाग्गुद m. wohl *eine Art Fledermaus.* Vgl. Bühler in der Note zur Uebersetzung von Gaut. 17, 34, *वल्गुला, वल्गुलिका, वल्गुली und वाल्गुद.

वाग्गुम्फ m. Pl. *Sprach-Gewinde,* so v. a. *eine künstliche Sprache.*

*वाग्गुलि und *°क m. *Beteiträger eines vornehmen Herrn.*

वाग्घस्तवत् Adj. *der Sprache mächtig und Hände habend.*

वाग्जाल n. *Wortschwall* Çiç. 2,27.

वाग्ज्योतिस् Adj. *durch das Wort Licht empfangend* Çat. Br. 14,7,1,5.

वाग्डम्बर m. n. *Wortschwall, Phrasen, Grosssprecherei* Spr. 7200. Prasannar. 78,22. 130,1. 132,15.

वाग्दण्ड m. 1) Sg. *Verweis* Jâǵñ. 1,366. — 2) Du. *Wort und Stock.* °दण्डयोः —, °दण्डजं पारुष्यम् und वाग्दण्डपारुष्य Du. (Gaut. 12,1) *grobe Verbal- und Realinjurien, strenge Verweise und körperliche Züchtigungen* M. 7,48. 8,72. Spr. 4043 nebst v. l.

वाग्दत्ता Adj. f. *verlobt, versprochen.*

*वाग्दरिद्र Adj. *wortarm, wortkarg.*

*वाग्दल n. *Lippe.*

वाग्दा Adj. *Stimme verleihend* in einer Formel Âpast. Çr. 17,3.

वाग्दान n. *Verlobung* Ind. St. 15,117. 121. °प्रयोग m. Burnell, T.

वाग्दुरुक्त n. *harte, verletzende Worte* MBh. 1, 79,12. 8,69,52.

वाग्दुष्ट 1) a) Adj. Subst. *grob, Grobian.* — b) *= व्रात्य. — 2) m. N. pr. eines Brahmanen.

वाग्देवता f. *die Göttin der Rede,* Sarasvatî Vikramâñkaṅ. 18,81. °गुरु m. Beiw. Kâlidâsa's. °स्तव m. Opp. Cat. 1.

वाग्देवताक Adj. *der Sarasvatî geweiht* Kull. zu M. 8,105.

वाग्देवत्य Adj. *der Rede geweiht.*

वाग्देवी f. *die Göttin der Rede,* Sarasvatî Vikramâñkaṅ. 18,83. Spr. 7705.

वाग्दैवत्य Adj. *der Sarasvatî geweiht.*

वाग्द्वार n. 1) *Eingang zur Rede.* कृत° Adj. so v. a. *zu dessen Beschreibung der Eingang erleichtert worden ist.* — 2) N. pr. einer Oertlichkeit.

वाग्बद्ध Adj. *schweigend, Nichts sagend* Kathâs. 124,159.

वाग्बन्धन n. *das Schweigen.* °नं प्र-कर् *Jmd zum Schweigen bringen* 175,32.

वाग्बलि m. N. pr. eines Mannes.

वाग्ब्राह्मण n. *ein von der* Vâk *handelndes Brâhmaṇa (Theologumenon)* Ait. Âr. 370,1.

वाग्भङ्ग m. = वाक्सङ्ग (so v. l.) 1) MBh. 1,3484.

वाग्भट m. N. pr. verschiedener Gelehrter, insbes. eines Rhetorikers und eines Arztes. °शारीरस्थान n. und °सूत्रस्थान n. Opp. Cat. 1.

वाग्भटालंकार m. Titel eines Werkes.

वाग्भृ m. fehlerhaft für वाग्भट.

वाग्भूषणकाव्य n. Titel eines Werkes.

वाग्भृत् Adj. *Rede tragend, — erhaltend.*

*वाग्मायन m. Patron. von वाग्मिन्.

वाग्मिता f. und वाग्मित्व n. *Beredsamkeit.*

वाग्मिन् 1) Adj. *beredt.* — 2) m. *a) *Papagei* (Conj.). — *b) *der Planet Jupiter.* — *c) N. pr. eines Sohnes des Manasju.

*वाग्य (!) Adj. = वाग्दरिद्र, निर्वेद und कत्थ्य.

वाग्यज्ञ m. *ein in Worten dargebrachtes Opfer* Ind. St. 15,446.

वाग्यत Adj. *die Stimme an sich haltend, schweigend.*

वाग्यमन n. *das Schweigen.*

*वाग्याम Adj. = वाग्यत.

वाग्योग m. *richtiger Gebrauch der Worte.*

1. वाग्वज्र n. *Donnerwort.*

2. वाग्वज्र Adj. *dessen Worte Blitze sind.*

वाग्वट m. N. pr. eines Autors.

वाग्वद् m. wohl *eine Art Fledermaus* Haradatta zu Gaut. 17,34 bei Bühler, वल्गुद in der Telugu-Hdschr. nach Stenzler.

वाग्वत् Adj. *mit der Rede verbunden.*

*वाग्वाद् m. N. pr. eines Mannes.

वाग्वादिनी f. N. pr. einer Göttin, °स्तोत्र n. Burnell, T.

वाग्विद् Adj. *redekundig, beredt* 230,20. Çiç. 14,1.

वाग्विदग्ध Adj. *redegewandt, beredt.* Nom. abstr. °ता f.

वाग्विधेय Adj. *durch das (blosse) Wort zu bewerkstelligen,* so v. a. *was man aus dem Gedächtniss hersagen kann.*

वाग्विन् Adj. *beredt.*

*वाग्विप्रुष n. Sg. angeblich copul. Comp.

वाग्विरोध m. *Wortstreit* Hemâdri 1,725,13.

वाग्विलास m. *literärische Spielerei.*

*वाग्विलासिन् m. *Taube* Râǵan. 19,107.

वाग्विसर्ग m. *das Ertönenlassen der Stimme, das Brechen des Schweigens, das Sprechen* Gobh. 2,3,14. 3,2,44. Bhâg. P. 1,5,11 = 12,12,51.

वाग्विसर्जन n. dass.

वाग्वीण m. N. pr. eines Dichters Z. d. d. m. G. 36,557.

वाग्वीर m. *ein Held —, ein Meister im Reden* 168,17. 18.

वाग्वीर्य Adj. *stimmkräftig.*

वाग्व्यवहार m. *Anwendung von Worten, vieles Reden* Mâlav. 13,22. 23.

वाग्व्यापार m. *das Reden, Sprechen, Gerede* Sâh. D. 285. Hit. 85,21.

वाघत् m. *der Veranstalter eines Opfers.* Nach Nigh. = मेधाविन् und मेधाविन्.

वाघातक scheinbar Âçv. Çr. 9,7,8, da hier वा zu streichen ist.

*वाघेच्छ N. pr. eines Geschlechts.

*वाङ्क m. *das Meer.*

*वाङ्क, वाङ्कति (काङ्कायाम्).

वाङ्क 1) m. *a) ein Fürst der* Vaṅga. — *b)* N. pr. eines Dichters. — 2) *f. ई *eine Fürstin der* Vaṅga Pat. zu P. 2,4,62, Vârtt. 4.

*वाङ्कक m. *ein Verehrer der* Vaṅga oder *des Fürsten der* Vaṅga.

वाङ्गारि m. Patron.

वाङ्गाल 1) m. *ein best.* Râga S. S. S. 82. — 2) f. ई *eine best.* Râgiṇî S. S. S. 37.

वाङ्निधन Adj. वाच् *zum Refrain habend.* क्रौञ्च n. und सौकविष n. Namen von Sâman.

वाञ्जती f. N. pr. eines Flusses.

वाञ्जत्सर m. *ein Wort des Neides, — der Missgunst* Çâṅkh. Çr. 17,17,3.

वाञ्जधु n. Pl. *süsse Worte.*

वाञ्जधुर Adj. *süss in Worten, schöne Worte im Munde führend.*

वाञ्जनस् n. Du. (Vâsav. 290,1) und °मनस n. Sg. (im Comp. Gaut.) *Rede und Geist.*

वाञ्जेय 1) Adj. (f. ई) *aus Rede bestehend, auf der R. beruhend, dessen Wesen die R. ist, die R. betreffend.* Nom. abstr. वाञ्जेयत्व n. — 2) *f. वाञ्जेयी *die Göttin der Rede.* — 3) n. *a) Redekunst, Redeweise.* — *b) Rede.*

वाञ्जेयदेवता f. *die Göttin der Rede* Ind. St. 15,289.

वाञ्जार्धुर्य n. *Lieblichkeit der Rede, — der Stimme.*

वाङ्मिश्रण n. *das Wortewechseln, Unterredung*

mit (Instr.) Prab. 20,19.

*वाङ्मुख n. *Eingang einer Rede.*

वाङ्मूर्ति Adj. *die Rede zum Körper habend.* देवता so v. a. Sarasvatî Pr. P. 3.

वाच् f. 1) *Sprache* (auch der Thiere), *Stimme* (auch so v. a. *Orakelstimme*), *Laut, Ton* (auch unbelebter Dinge). — 2) *Rede, Wort, Aussage, Ausspruch, Behauptung.* वाचं दा *die Rede richten an* (Dat.). वाचा auch so v. a. *ausdrücklich;* वाचा सत्यं कर् *ausdrücklich Etwas versprechen*, so v. a. *eine Verlobung veranstalten.* — 3) *Zunge.* — 4) वाचः साम und वाचो व्रतम् Name verschiedener Sâman Ârsu. Br. — 5) वाचः स्तोमः *ein best. Ekâha.* — 6) die *Rede* personificirt in unbestimmter Weise, aber auch als *Göttin* = Sarasvatî und als eine Tochter Daksha's und Gattin Kaçjapa's. — 7) defectiv für वाङ्मिथुन.

*वाच m. 1) *ein best. Fisch.* — 2) *eine best. Pflanze*, = मदन.

वाचंयम 1) Adj. (f. आ) *die Rede —, die Stimme an sich haltend, schweigend.* — 2) m. *a) ein* Muni, *Asket.* — *b)* N. pr. eines Mannes.

वाचंयमत्व n. *das Schweigen.*

वाचक Adj. (f. °चिका, fehlerhaft वाचका) 1) *Etwas* (Gen.) *sagend, sprechend;* m. *Sprecher, der Vortragende, Hersager* Hemâdri 1,541,3. — 2) *sprechend —, handelnd über, aussagend Etwas* (Gen. oder im Comp. vorangehend). — 3) *ausdrückend, bezeichnend.*

वाचकता f. und वाचकत्व n. Nom. abstr. zu वाचक 2) und 3).

वाचकपद् Adj. *Etwas ausdrückende* (*nicht sinnlose*) *Worte enthaltend* 214,21.

वाचकमुख्य Titel eines Werkes.

वाचकलक्षणकाव्यज्ञकत्व n. *eine directe, indirecte oder implicirende Bezeichnung eines Dinges.*

वाचकाचार्य m. N. pr. eines *Lehrers.* Auch उमास्वाति°.

*वाचकूटी f. wohl fehlerhaft für वाचक्नवी.

वाचक्नवी f. N. pr. einer Lehrerin mit dem Patron. Gârgî.

वाचन 1) n. *a) das Hersagenlassen.* — *b) das Hersagen.* — *c) das Lesen* Bâlar. 292,21. — *d) das Ausdrücken, Bezeichnen.* — 2) f. आ *Lection, Kapitel* Hem. Par. 9,68.

वाचनक n. 1) *das Hersagen*, insbes. von स्वस्ति Hemâdri 1,90,22. 23 = 2,*a*,35,17. 18. — 2) **eine Art Backwerk.*

वाचनिक Adj. (f. ई) *auf einer ausdrücklichen Angabe beruhend, ausdrücklich erwähnt* Utpala zu Varâh. Bṛh. 20,10. Comm. zu Âpast. Çr. 7,32,2. 8,11,6. 9,1,32. 10,31,6. 11,3,10.

वाचमीङ्खय Adj. *die Stimme in Bewegung setzend, singend, recitirend* Maitr. S. 1,4,8 (56,15).

वाचमीङ्ख्य Adj. *die Stimme in Bewegung setzend.*

वाचयितर् Nom. ag. *der Etwas hersagen lässt, Leiter einer Recitation.*

वाचश्रवस् m. N. pr. eines Mannes. Vielleicht fehlerhaft für वाज°.

वाचस् in विवाचस् und संवाचस्.

*वाचसांपति m. *der Planet Jupiter.* Richtig वचसां°.

वाचस्पत m. Patron. von वाचस्पति.

वाचस्पति m. 1) *Herr der Stimme* oder *Rede*, ein Genius des menschlichen Lebens, das so lange dauert, als die Stimme im Leibe ist. Dieses Beiwort erhalten Soma, Viçvakarman, Prag̃âpati, Brahman, insbes. aber Bṛhaspati als *Herr der heiligen Rede* und als *Meister der Redekunst;* er ist Lehrer der Götter und Regent des Planeten Jupiter. — 2) *ein Meister der Rede.* — 3) N. pr. eines Ṛshi, eines Lexicographen, Philosophen u. s. w. Auch वैद्य°, °गोविन्द, °भट्टाचार्य und °मिश्र.

वाचस्पतिकल्पतरु m. Titel eines Werkes.

*वाचस्पतिवल्लभ m. *Topas* Garbe zu Râg̃an. 13,169.

वाचस्पत्य 1) Adj. *a) zum göttlichen* Vâk̃aspati *in Beziehung stehend* (Çiva). — *b) von* Vâk̃aspati (dem Philosophen) *verfasst.* — 2) n. *a) Beredsamkeit.* — *b)* Titel eines Werkes (des Philosophen Vâk̃aspati) Opp. Cat. 1.

वाचा f. 1) *Rede, Wort* Ind. St. 15,404. 442. Spr. 6025. Pañkad. — 2) *die Göttin der Rede.* — 3) MBu. 13,6149 fehlerhaft für वचा.

वाचाकर्मन् n. *eine allein mit der Stimme zu vollziehende Handlung* Comm. zu Âpast. Çr. 8,5,17.

वाचाकर्मिण Adj. *allein mit der Stimme geschehend* Âpast. Çr. 8,5,17 (Comm. zu Kâtj. Çr. 5,3,18).

वाचाट Adj. (f. आ) 1) *geschwätzig* (auch von Vögeln) Vâsav. 264,3. — 2) *grosssprecherisch* Bâlar. 111,12. 13. Nom. abstr. °ता f. Prasannar. 15,4. — 3) *vom Gesange von —* (im Comp. vorangehend) *erfüllt* 286,1.

वाचायन m. N. pr. eines Autors.

वाचारम्भण n. 1) *ein Nothbehelf der Rede, eine blosse Redensart* 284,5. — 2) Titel eines Werkes.

वाचाल Adj. (f. आ) 1) *geschwätzig* (auch von Vögeln) zu Spr. 408. — 2) *grosssprecherisch.* — 3) *geräuschvoll* (Harshak̃. 129,17), *vom Gesange —, vom Geräusch von —* (im Comp. vorangehend) *erfüllt* Vâsav. 168,2.

वाचालता f. (Çiç. 1,40. Bhâvapr. 1,139) und वाचालत्व n. (Vidḍh. 9,12) *Geschwätzigkeit, Redseligkeit.*

वाचलना f. *das Geschwätzigmachen* Kâd. 2,129,17 (159,2).

वाचालय्, °यति 1) *geschwätzig machen, zum Sprechen nöthigen* Bâlar. 102,16. Kâd. 2,71,1 (86,8). — 2) *geräuschvoll machen, mit Geräusch erfüllen* Kâd. 142,8. 9 (249,11).

वाचाविकृद्ध Adj. *nicht mit Worten zu schildern;* m. Pl. *eine best. Gruppe göttlicher Wesen.*

वाचावृत्त oder वाचावृद्ध (VP. 3,2,41) m. Pl. *eine best. Göttergruppe im 14ten* Manvantara.

वाचासक्राय m. *ein gesprächiger Kamerad, Unterhalter.*

वाचास्तेन Adj. etwa *der durch Reden heimlich Abbruch thut.*

1. वाचिक 1) Adj. *durch Worte bewirkt, aus Worten hervorgebracht, in W. bestehend.* अभिनय m. so v. a. *Declamation;* in Verbindung mit विनाश m. so v. a. *angedroht.* — 2) n. *Auftrag*, insbes. *ein mündlicher* Naish. 8,55. Çiç. 2,70. Comm. zu 9,56.

2.*वाचिक m. Hypokoristikon von वागीशदत्त.

*वाचिकपत्त्र n. *Schriftstück, Contract.*

वाचिकप्रश्न m. Titel eines Werkes Opp. Cat. 1.

*वाचिकहारक m. *Brief.*

°वाचिन् Adj. 1) *behauptend, annehmend.* — 2) *ausdrückend, bezeichnend* 230,30. 238,17. 243,28. Comm. zu TS. Prât. Nom. abstr. °चित्व n.

वाची f. in अम्बु°.

1. वाचोयुक्ति f. *eine angemessene Rede, ein treffendes Wort* Mâlatîm. 3,11 (ed. Bomb. 13,3).

2.*वाचोयुक्ति Adj. (?) *beredt.*

वाच्कृत्य MBu. 12,535 fehlerhaft für वाक्कृत्य.

*वाच्य्, वाच्यति Denomin. von वाच्.

1. वाच्य 1) Adj. *a) zu sprechen, zu sagen, auszusagen, zu verkünden, mitzutheilen, zur Sprache zu bringen, zu besprechen, aufzuführen, aufzuzählen; was gesprochen —, worüber gesprochen —, wovon Etwas ausgesagt wird.* — *b) anzureden, zu dem man sagen —, — sprechen soll;* das Was im Acc. oder oratio directa mit इति. — *c) anzuweisen, dass* (यथा). — *d) zu benennen.* — *e) was noch zu sagen ist*, so v. a. *nicht angegeben.* — *f) was ausgedrückt —, was bezeichnet wird, ausdrücklich gemeint, — gemeint mit* (Gen. oder im Comp. vorangehend). — *g) zu tadeln, einen Tadel verdienend, — von Seiten Jmds* (Gen. oder Instr.). — *h) als Hauptwort gebraucht.* — 2) n. *a)* impers. *zu sagen, zu sprechen, — über* (Gen.). — *b)* Subst. α)

Hauptwort (das wovon Etwas ausgesagt wird). °वत् Adv. *wie das Hauptwort.* so v. a. *im Geschlecht sich nach dem Hauptwort richtend, adjectivisch.* — β) *Tadel, Makel, Fehler.* वाच्यं गम् *sich dem Tadel aussetzen.* — γ) *= प्रतिपादन.

2. वाच्य 1) Adj. *der Stimme zugehörig* u. s. w. — 2) m. Metron. Pragâpati's.

वाच्यचित्र n. *Wortspiel* Sâh. D. 117,1.

वाच्यता f. Nom. abstr. zu 1. वाच्य 1) *a)* und *g)*.

वाच्यत्व n. Nom. abstr. zu 1. वाच्य 1) *a)* und *f)* (226,31. 249,1).

वाच्यलिङ्ग und °क Adj. *nach dem Geschlecht des Hauptwortes sich richtend, ein Adjectiv seiend.* Nom. abstr. °लिङ्गत्व n.

वाच्यवर्जित n. *ein elliptischer Ausdruck.*

वाच्यवाचकता f., °वाचकत्व n. und °वाचकभाव m. (Kap. 5,37) *das Sein des Bezeichneten und des Bezeichnenden.*

वाच्याय्, °यते *erscheinen, als wenn es wirklich ausgedrückt wäre.*

वाच्यायन m. Patron. von 2. वाच्य.

वाच्यार्थ m. *eine unmittelbar ausgedrückte Bedeutung* 275,5. 277,15. 278,27. 280,25. Nom. abstr. °त्व n. 277,19. 20.

वाज 1) m. *a)* Sg. und Pl. *Raschheit, Behendigkeit; Muth* (namentlich des Rosses). — *b) Wettlauf; Wettkampf, Kampf* überh. — *c) Preis des Wettlaufs; Kampfpreis, Beute.* — *d) Gewinn, Lohn; werthvolles Gut* überh. — *e) Speise* oder *Opferspeise.* — *f)* = वाजपेय 1) Çâṅkh. Çr. 15,1,3. — *g) Laut, Ton.* — *h) Renner, ein muthiges Ross am Wagen der Krieger und der Götter.* — *i) Flügel.* — *k) die Federn am Pfeile* MBh. 7,137,28. — *l)* VS. 18,28 als Name *des Monats* Kaitra gedeutet. — *m)* N. pr. α) eines der 3 Ṛbhu (*der Behende, Muthige*). Pl. Bez. *sämmtlicher* Ṛbhu. — β) eines Laukja Çâṅkh. Çr. 15,1,12. — γ) eines Sohnes des Manu Sâvarṇa. — 2) *n. *a) Opferspeise, Schmelzbutter.* — *b) Wasser.*

वाजकर्मन् Adj. etwa *kampfthätig.* v. l. वाजभर्मन्.

वाजकर्मीय n. भरद्वाजस्य Name eines Sâman Ârsh. Br.

वाजकृत्य n. *Kampffesthat, Kampf.*

(वाजगन्ध्य), वाजगन्धिय Adj. *eine Wagenlast von Gütern* (*Beute*) *bildend* oder *habend.*

वाजजठर Adj. nach Sây. *Speise im Innern habend, Speise enthaltend.*

वाजजित् 1) Adj. *im Wettlauf* —, *im Kampfe siegend, Beute gewinnend.* — 2) n. Name verschiedener Sâman Ârsh. Br.

वाजजिति f. und वाजजित्या f. *siegreicher Lauf,* — *Kampf.*

वाजदा Adj. *Behendigkeit* —, *Kraft verleihend.*

वाजदावन् Adj. *Preis* —, *Güter verleihend.*

वाजदावरी f. Pl. Name eines Sâman.

वाजद्रविणस् Adj. *reichen Lohn findend.*

वाजना (?) f. Paṅkad.

वाजपति m. *der Beute* —, *des Lohnes* u. s. w. *Herr.*

वाजपत्नी f. *der Beute* —, *des Lohnes* u. s. w. *Herrin* 14,20.

(वाजपस्त्य) वाजपस्तिय Adj. *ein Haus voller Güter* u. s. w. *habend* oder *verschaffend.*

वाजपीत Adj. etwa *der sich Kraft angetrunken hat* Lâṭj. 4,12,16. Vgl. वाजिपीत.

वाजपेय 1) m. n. *Kampf-* oder *Krafttrunk, ein Soma-Opfer für den nach der höchsten Stellung strebenden Fürsten und Brahmanen, dem Râǵasûja und Bṛhaspatisava vorangehend.* Im System *eine der 7 Formen des Soma-Opfers.* — 2) *m. वाजपेये भवो मन्त्रः und वाजपेयस्य व्याख्यानं कल्पः Pat. zu P. 4,3,66, Vârtt. 5. fgg.

वाजपेयक Adj. *zum Vâǵapeja in Beziehung stehend, daher kommend, dabei dienend* u. s. w.

वाजपेयकृप्ति f. Titel Burnell, T.

वाजपेयग्रह m. *ein Bechervoll beim Vâǵapeja.*

वाजपेयप्रयोग m. Titel Burnell, T.

वाजपेययाजिन् Adj. *der ein Vâǵapeja opfert* oder *geopfert hat.*

वाजपेययूप m. *der Opferpfosten beim Vâǵapeja* Çat. Br. 3,6,1,26.

वाजपेयराजसूय Titel eines Werkes Opp. Cat. 1.

वाजपेयसामन् n. Name eines Sâman Lâṭj. 2,5, 23. 3,1,23.

वाजपेयस्तोमयोग m. Titel eines Werkes Verz. d. B. H. No. 317.

वाजपेयिक Adj. (f. ई) = वाजपेयक.

वाजपेयिन् Adj. *der den Vâǵapeja vollzogen hat.*

वाजपेशस् Adj. etwa *kraft-* oder *lohngeschmückt.* = अन्नैराश्लिष्टः Sây.

*वाजप्य m. N. pr. eines Mannes.

वाजप्यायन m. Patron. N. pr. eines Grammatikers.

वाजप्रमहस् Adj. etwa *an Muth* oder *im Kampf überlegen* Ṛv.

वाजप्रसवीय und °प्रसव्य (Maitr. S. 3,4,3) Adj. *mit dem Worte* वाज *und* प्रसव *beginnend, sie enthaltend;* n. *eine solche Handlung.* वाजप्रसवीयहोम m. Pl. Vaitân.

वाजप्रसूत Adj. *zum Lauf* u. s. w. *aufgebrochen* oder *von Muth getrieben.*

वाजबन्धु m. *Kampfgenosse* oder N. pr. eines Mannes Ṛv.

वाजबस्त्य Adj. nach dem Comm. वाजेनान्नेन जन्यं बस्त्यं वसं तन्योग्यः. Vgl. वाजपस्त्य.

वाजभर्मन् Adj. etwa *Preis* —, *Lohn gewinnend.*

वाजभर्मीय n. भरद्वाजस्य Name eines Sâman. Vgl. वाजकर्मीय.

वाजभृत् n. Name eines Sâman. Auch mit भरद्वाजस्य.

*वाजभोजिन् m. = वाजपेय 1).

वाजंभर 1) Adj. *den Preis davontragend.* — 2) m. Sapti Vâǵaṃbhara N. pr. eines Liedverfassers.

वाजय्, वाजयति (अर्चतिकर्मन्, मार्गसंस्कारगत्योः, मार्गणसंस्कारयोः), वाजयति, °ते 1) *wettlaufen, wettfahren, kämpfen, wetteifern;* überh. *schnell laufen, eilen.* — 2) *zur Eile treiben, anspornen, anregen, zur Kraftäusserung bringen.* — 3) *anfachen.* — Mit उप 1) *zur Eile antreiben, beschleunigen.* — 2) *anfachen* (das Feuer) Vaitân. — 3) *befächeln* Lâṭj. 3,5,3.

वाजयध्यै (Dat. Infin. zu वाजय्) *zum Eilen* Ṛv. 4,29,3.

वाजयु Adj. 1) *wettlaufend, kampflustig; eilend.* — 2) *eifrig, kräftig.* — 3) *Beute* oder *Gut schaffend.*

वाजरत्न 1) Adj. (f. आ) *reich an gewonnenem Gut.* — 2) *m. N. pr. eines Mannes.

वाजरत्नायन m. Patron. des Somaçushmau.

वाजर्षि m. MBh. 2,319 fehlerhaft für राजर्षि.

*वाजवत m. N. pr. eines Mannes. धाजवत Kâç.

*वाजवतायनि m. Patron. von वाजवत. धाजवतायनि Kâç.

वाजवत्त् Adj. 1) *aus Preis, Gut* u. s. w. *bestehend, damit verbunden* u. s. w. — 2) *kräftig* Ṛv. 1,34,3. 6,60,12. — 3) *aus Rennern* —, *aus Streitrossen bestehend* u. s. w. — 4) *von dem* oder *den Vâǵa* (Ṛbhu) *begleitet* u. s. w. — 5) *mit Speise versehen.* — 6) *das Wort* वाज *enthaltend.*

*वाजवाल n. *Smaragd* Râǵân. 13,164.

वाजश्रव m. N. pr. eines Mannes.

1. वाजश्रवस् Adj. *mit Rennern eilend, wettlaufend.*

2. वाजश्रवस् m. N. pr. eines Lehrers.

वाजश्रवस m. Patron. von 2. वाजश्रवस्.

वाजश्रुत Adj. *für Schnelligkeit berühmt.*

वाजस n. Name eines Sâman. Wohl fehlerhaft für वाजसनि.

वाजसन Adj. (f. ई) *zu Vâǵasaneja in Beziehung stehend.* Auch Beiw. Vishṇu's und Çiva's.

वाजसनि 1) Adj. *a) Beute* —, *Preis gewinnend; Muth* —, *Kraft verschaffend; siegreich.* — *b) Speise*

verleihend. Auch als Beiw. Vishṇu's. — 2) n. Name zweier Sâman Ârsh. Br.

1. वाजसनेय m. Patron. des Jâǵñavalkja.

2. वाजसनेय m. Pl. *die Schule des* Vâǵasaneja.

वाजसनेयक 1) Adj. *zu* Vâǵasaneja *in Beziehung stehend, von ihm verfasst, ihm anhängend, zu seiner Schule gehörig.* — 2) n. Bez. *des* Çatapathabrâhmaṇa Âpast. Çaṃk. zu Bâdar. 3,3,6. Sây. zu ṚV. 1,65,5. 5,85,2.

वाजसनेयगृह्यसूत्र n., वाजसनेयब्राह्मण n. und वाजसनेयसंहिता f. Titel von Werken.

वाजसनेयिन् Adj. *zur Schule des* Vâǵasaneja *gehörig;* m. Pl. *die Schule des* Vâǵasaneja Sây. zu ṚV. 9,1,6.

वाजसनेयिप्रातिशाख्य n., वाजसनेयिब्राह्मण n. (Âpast.), वाजसनेयिब्राह्मणोपनिषद् f. und वाजसनेयिसंहिता f. Titel von Werken.

वाजसंन्यस्त Adj. Bhâg. P. 12,6,74 nach dem Comm. = वाजिभ्यः केसरेभ्यः वाजेन वेगेन वा संन्यस्तास्त्यक्ताः (शाखाः). Richtig ist वाजसन्यस्ताः.

वाजसा Adj. = वाजसनि 1). Superl. °तम.

वाजसात n. und वाजसाति f. *Gewinn des Preises, — von Gütern; Kampf, Sieg.*

वाजसामन् n. Name eines Sâman Vaitân.

वाजसृत् Adj. *wettlaufend;* m. *Wettläufer.*

वाजस्रज्ञात m. Bein. Vena's.

वाजस्रव und °स् m. desgl.

वाजाप्य Adj. zur Erklärung von वाजपेय gebildet TBr. 1,3,2,3.

वाजि m. *eine Art des Haarschnittes* Citat in Saṃsk. K. 111,*a*.

वाजिकेश m. Pl. N. pr. eines fabelhaften Volkes.

वाजिगन्धा f. *Physalis flexuosa* Râǵan. 4,111.

वाजिग्रीव m. N. pr. eines Fürsten.

°वाजित Adj. *mit Federn von — versehen* (Pfeil).

*वाजिदत्त und *°क *Adhatoda Vasika* Râǵan. 4,48.

वाजिदैत्य m. N. pr. eines Asura, = केशिन्.

वाजिन् 1) Adj. *a) rasch, muthig* 44,24. रथ m. *rascher Wagen,* so v. a. *Kriegswagen.* — *b) tapfer, kriegerisch.* Superl. वाजितम. — *c) männlich, zeugungskräftig.* — *d) mit Flügeln versehen.* Am Ende eines Comp. — *zu Flügeln habend.* Nom. abstr. वाजिता f. Çiç. 18,13. — *e) mit Federn versehen* (Pfeil). — 2) m. *a) Held, Krieger, Mann im lobenden Sinne.* — *b) Ross des Streitwagens, Ross, Pferd* überh. *Hengst* 100,16. 102,21. Nom. abstr. वाजिता f. Çiç. 18,13. — *c)* Bez. *der Zahl sieben.* — *d) Zügel.* — *e) Vogel.* — *f) Pfeil.* — *g)* Pl. *α) Renner* als Bez. göttlicher Wesen; nach TBr. Agni, Vâju und Sûrja. Gemeint sind aber *die Rosse* — oder überh. *Gespanne der Götter.* वाजिनां साम Name eines Sâman. — *β) die Schule des* Vâǵasaneja, so genannt, weil der Sonnengott als *Ross* dem Jâǵñavalkja die अयातयामसंज्ञानि यजूंषि offenbarte, 102,27. 28. — *h) *Adhatoda Vasika.* — 3) *f. वाजिनी *a) Stute.* — *b) Physalis flexuosa.*

वाजिन 1) Adj. *den* Vâǵin *gehörig.* — 2) m. N. pr. eines Ṛshi. — 3) n. *a) Wettlauf, Wettstreit, Wetteifer.* — *b) männliche Kraft.* — *c) Molke* Comm. zu Nyâyam. 2,2,24. m. Comm. zu Lâṭj. 4, 12,15. — *d) die Ceremonie mit der Molke für die* Vâǵin.

वाजिनब्राह्मण m. *der mit der Ceremonie* Vâǵina *beschäftigte Priester* Comm. zu Âpast. Çr. 3,7,14. 8,3,6.

वाजिनीवत् 1) Adj. *a) rasche Rosse besitzend, damit fahrend.* — *b) kraftvoll, muthvoll.* — Wird auch durch *an Opfern reich* erklärt. — 2) m. *a)* etwa *die Sonne.* — *b)* Pl. *die Gespanne der Götter.*

वाजिनीवसु Adj. 1) so v. a. वाजिनीवत् 1) *a).* — 2) *Kraft verleihend.*

वाजिनेय m. *Helden —, Kriegersohn.*

*वाजिपक्षिन् m. *ein best. Vogel* H. an. 3,63.

वाजिपीत Adj. *von den* Vâǵin *getrunken* Cit. bei Âpast. Çr. 8,3,16. Vgl. वाजपीत.

*वाजिपृष्ठ m. *Kugelamaranth.*

वाजिभ n. *das Mondhaus* Açvin.

*वाजिभक्ष्य m. *Kichererbse* Râǵan. 16,46.

*वाजिभोजन m. *Phaseolus Mungo* Râǵan. 16,37.

वाजिमत् 1) Adj. *mit den* Vâǵin *verbunden* Vaitân. — 2) *m. *Trichosanthes dioeca.*

वाजिमेध m. *Rossopfer.*

वाजिमेष m. Pl. *eine best. Gruppe von* Ṛshi.

वाजियोजक m. *Rosseanschirrer, Kutscher* MBh. 4,12,9.

वाजिराज m. Bein. Vishṇu's.

वाजिवारणशाला f. Pl. *Pferde- und Elephantenställe* R. 1,12,11.

वाजिवाहन n. 1) *Rosse und Wagen* MBh. 4,12, 9. — 2) *ein best. Metrum.*

वाजिविष्ठा f. *Ficus religiosa.*

वाजिवेग Adj. *die Geschwindigkeit eines Rosses habend* Supaṛṇ. 3,5.

वाजिशत्रु m. *eine best. Pflanze.*

वाजिशाला f. *Pferdestall.*

वाजिशिरस् m. N. pr. eines Dânava.

वाजिसनेयक Adj. fehlerhaft für वाजसनेयक.

वाजी Adv. mit कर् *potent machen.*

वाजीकर 1) Adj. *Manneskraft —, Potenz gebend.* — 2) n. *Aphrodisiacum.*

वाजीकरण 1) Adj. (f. ई) = वाजीकर 1). — 2) n. *a)* = वाजीकर 2). — *b)* Titel eines Werkes Burnell, T.

वाजीकार्य n. und वाजीक्रिया f. *der Gebrauch von Aphrodisiaca.*

वाजीय in रायो°.

वाजीविधान (!) n. *die Anwendung von Aphrodisiaca.*

वाजेध्या f. nach Mahîdh. = वाज + इध्या (= दीक्षा). Vielleicht fehlerhaft für वाजेत्या *Wettlauf.*

वाज्य m. Patron. von वाज.

*वाज्रेय Adj. von वज्र.

वाज्वेश्वर (!) m. N. pr. eines Scholiasten Weber, Lit.

वाञ्छ्, वाञ्छति 1) *begehren, wünschen, lieben, mögen;* mit Acc. oder Infin. वाञ्छित *begehrt, gewünscht, erwünscht.* — 2) *statuiren, behaupten, annehmen.* — Mit अभि *begehren, verlangen nach* (Acc.), *wünschen zu* (Infin.) Çiç. 14,7. अभिवाञ्छित *begehrt, erwünscht.* — Caus. अभिवाञ्छयति *begehren, verlangen nach.* — Mit समभि, आ (Kâd. 2,49, 14 = 58,17; ed. Bomb. 283,5 Simplex), सम् und अभिसम् dass.

वाञ्छा f. (adj. Comp. f. आ) 1) *Verlangen, Wunsch, — nach* (Loc., Gen., Acc. mit प्रति oder im Comp. vorangehend). वाञ्छां कर् *verlangen nach* (Loc). Spr. 7758. — 2) *das Statuiren, Annehmen.*

वाञ्छाक m. N. pr. eines Dichters Z. d. d. m. G. 36,557.

वाञ्छित 1) Adj. s. u. वाञ्छ्. — 2) m. *ein best. Tact.* — 3) n. *Wunsch.* Am Ende eines adj. Comp. f. आ.

*वाञ्छिनी f. *ein begehrliches, ausschweifendes Weib.*

वाट् ein Opferruf, etwa so v. a. *nimm* oder *bringe.*

1. वाट Adj. *aus der Ficus indica gemacht.*

2. वाट 1) m. *a) Einzäunung, ein eingehegter Platz.* Häufig in Comp. mit dem, was sich innerhalb desselben befindet oder darin vorgeht. — *b) Bezirk.* — *c) Weg* Vâsav. 233,3. — *d) *=वास्तु. — 2) f. ई *a) ein eingehegter Platz, Garten.* — *b) *Hütte.* — *c) ein best. Vogel* Kâraka 1,27. — *d) *=वास्तु. — 3) *n. = वरण, अङ्ग und अन्नभेद.

वाटक 1) m. *ein eingehegter Platz, Garten* Hemâdri 1,657,5. — 2) f. °टिका *a)* dass. Pañkad. — *b) *Hütte.* — *c) *=वास्तु. — *d) *=वाट्यालक.

वाद्यधान 1) m. *a)* Pl. N. pr. eines Volkes MBh. 6,56,4. Werden als Brahmanen bezeichnet. — *b)*

ein Fürst dieses Volkes. — c) ein Individuum dieses Volkes. Soll von ausgestossenen Brahmanen abstammen. — 2) n. Bez. *des von diesem Volke bewohnten Landes.*

वाटभीकार् m. N. pr. Richtig बाउभीकार्.

वाटमूल Adj. *an den Wurzeln der Ficus indica sich aufhaltend.*

*वाटर् n. wohl *eine Art Honig.*

*वाटप्रङ्क्षला f. *Hecke, Einfriedigung.*

*वाटाकवि m. Patron. von वटाकु.

*वाटोदीर्घ m. *eine Rohrart.*

वाटु m. N. pr. eines Mannes.

वाट्टार m. *der Ausruf* वाट्.

*वाट्क n. *geröstete Gerste.*

1. वाट्य Adj. *aus der Ficus indica gemacht.*

2. वाट्य 1) m. *geröstete Gerste* Kâraka 1,27. 6,5. 8. 18. — 2) *f. आ = वाट्यालक Bhâvapr. 1,208.

*वाट्यपुष्पिका (Râgân. 4,103) und °पुष्पी (Kâraka 1,4) f. *Sida rhomboidea* oder *cordifolia.*

वाट्यायनी f. *eine weiss blühende Sida* Kâraka 1,4.

*वाट्याल m., *°क m. und *वाट्याली f. = वाट्यपुष्पी Mat. med. 120. Bhâvapr. 1,208.

वाउब 1) Adj. *von der Stute kommend.* — 2) m. *a) *Beschäler. — b) das am Südpol gedachte Höllenfeuer, welches kein Wasser zu löschen vermag. — c) ein Brahmane* 50,15. — *d)* N. pr. eines Grammatikers. — 3) *m. n. *Unterwelt, Hölle.* — 4) n. *a) *Stuterei. — b) ein best.* Muhûrta. — *c) *quidam coeundî modus.*

*वाउबकर्ष m. N. pr. eines Dorfes. Davon *Adj. °कर्षीय.

*वाउबकृष्ण n. *das einem Beschäler gereichte Futter.*

*वाउबक्षारक m. *Haifisch* oder *ein anderes grosses Seeraubthier.*

*वाउबक्षार्य n. Siddh. K.

वाउबाग्नि und वाउबानल m. = वाउब 2) *b*).

वाउवीय Adj. mit ज्योतिस् n. = वाउब 2) *b*) Bâlar. 43,18.

*वाउवेष m. *Beschäler.*

*वाउव्य n. 1) *eine Gesellschaft von Brahmanen.* — 2) *der Beruf —, der Stand eines Brahmanen.*

वाउभीकार् m. v. l. für बाउभीकार्.

*वाउभीकार्य m. Patron. von वउभीकार्.

वाउव spätere Schreibart (auch in den Bomb. Ausgg.) für वाउब.

वाउ्डीत्स m. N. pr. eines Mannes.

*वाउ्लि m. angeblich Patron. von वाग्वाद्.

1. वाण् m. = 1. वाण् 1) *Pfeil* RV. 9,50,1. — 2) *Zitze.*

2. वाण् m. 1) *Instrumentalmusik.* — 2) *eine Harfe mit hundert Saiten* Ait. Âr. 4,109. — Vgl. 2. बाण्.

वाणकि m. N. pr. eines Mannes. Pl. *seine Nachkomme.*

*वाणदण्ड fehlerhaft für वानदण्ड.

वाणप्रस्थ fehlerhaft für वानप्रस्थ.

वाणरसी f. fehlerhaft für वाराणसी oder वाणारसी.

वाणवत् Adj. *das Wort* वाण *(eine Art Harfe) enthaltend* Tândja-Br. 14,7,8.

वाणशब्द् m. *der Klang einer Laute* Gaut. 16,7. Mân. Gṛhj. 1,10. M. 4,113 (wird auch als *Geschwirr eines Pfeiles* erklärt).

वाणशाल oder °ला N. pr. einer Feste.

वाणारसी f. = वाराणसी *Benares* Vikramâṅkaṅ. 18,92.

वाणार्णी f. Kauç. 27 nach Weber fehlerhaft für बाणपर्णी *eine best. Pflanze,* = शरपुङ्खा.

*वाणि f. 1) *das Weben.* — 2) *Stimme, Rede.* — 3) *Wolke.* — 4) *Preis, Werth.*

*वाणिकाव्य v. l. für वालिकाव्य.

वाणिज् m. 1) *Handelsmann.* *In Comp. mit dem Orte, wohin, oder mit der Waare, mit der man handelt. — 2) *das am Südpol gedachte Höllenfeuer.*

वाणिजक m. = वाणिज 1) und *2).

*वाणिजविध Adj. *von Handelsleuten bewohnt.*

वाणिजिक m. *Handelsmann* in धर्म°.

वाणिज्य n. (Âpast. Gaut.) und °ज्या f. (selten) *Handel, Handelsgeschäfte.*

वाणिज्यक m. *Handelsmann* Hemâdri 1,39,15. Vgl. धर्म° (Nachtr. 5).

वाणिता f. *ein best. Metrum.*

वाणिनी f. 1) *Tänzerin. — 2) *ein verschlagenes, ein kluges Weib* Harshaṅ. (ed. Bomb.) 70,6. Ind. St. 15,399. — 3) *ein berauschtes Weib.* — 4) Bez. *zweier Metra.*

वाणिभूषण n. fehlerhaft für वाणीभूषण.

1.*वाणी f. *das Weben.*

2. वाणी f. 1) *Rohr.* — 2) Du. *zwei Stäbe am Wagen.*

3. वाणी f. (adj. Comp. f. ebenso) 1) *Musik;* Pl. *ein Chor Spielender* oder *Singender, concentus.* Vielleicht ursprünglich *Musik von Pfeifen,* also = 2. वाणी. — 2) *Stimme, Laut, Ton. Sieben musikalische Stimmen (Instrumente* u. s. w.) werden auf *sieben Metra, die Töne der Scala* u. s. w. gedeutet. — 3) *Rede, Worte.* — 4) *beredte Worte, schöne Diction.* — 5) *die Göttin der Rede,* Sarasvatî. — 6) Bez. *zweier Metra.* — 7) N. pr. eines Flusses VP.² 2,147. Nach Râgân. 4,21 die Sarasvatî.

वाणीची f. *ein best. musikalisches Instrument* oder *eine Art Musik* Çâṅkh. Gṛhj. 1,24.

वाणीपूर्वपक्ष m. (Burnell, T.) und वाणीभूषण n. Titel von Werken.

वाणीवत् Adj. *redereich, wortreich.*

वाणीवाद् m. *ein best. Vogel* MBh. 13,54,10.

वाणीविलास m. Titel eines Werkes.

वाण्यविद् oder वाण्योविद् m. N. pr. eines Ṛshi Kâraka 1,12. 26. 15. Vgl वायोविद्.

*वात् Indecl.

1. वात m. 1) *Wind; der Gott des Windes,* Pl. so v. a. die Marut. — 2) *Wind,* so v. a. *Luft.* — 3) *Wind,* so v. a. *Farz.* — 4) *Wind* oder *Luft als einer der humores des Leibes* und *eine zu diesem humor in Beziehung stehende Krankheitserscheinung.* — 5) N. pr. *a)* eines Volkes in वातपति und वाताधिप. — *b)* eines Râkshasa VP.² 2,285. — *c)* eines Sohnes des Çûra VP.² 4,99.

2.°वात Partic. von 3. वा.

3. वात Partic. von 4. वा.

*वातक m. *eine best. Pflanze,* = अग्निमन्थ. Richtig शीतल°, vgl. Zach. Beitr. 23.

वातकण्टक m. Bez. *eines gewissen Schmerzes im Fussknöchel.*

वातकपिण्डक m. *ein ohne Hoden geborener Schwächling* Kâraka 4,3. Vgl. वातपण्ड.

वातकर Adj. *den Wind* (als *humor*) *erregend* (Bhâvapr. 2,8), *Blähungen verursachend* Uttamaṅ. 14. 18.

वातकर्मन् n. *das Farzen, Farz.*

वातकलाकला f. *die im Körper sich vertheilenden Windpartikelchen* Kâraka 1,12. Davon Adj. °कलीय *darüber handelnd* ebend.

*वातकि m. N. pr. eines Mannes.

*वातकिन् Adj. *an der Windkrankheit leidend.*

वातकुण्डलिका (Kâraka 2,7. 8,9) und °कुण्डली f. *eine schmerzhafte Urinverhaltung, bei der die Luft den Urin nicht aus der Blase lassen, sondern im Kreise drehen soll.*

*वातकुम्भ m. *die Gegend unterhalb der beiden Erhöhungen auf der Stirn des Elephanten.*

वातकृत् Adj. = वातकर Bhâvapr. 1,154.

*वातकेतु m. *Staub.*

*वातकेलि m. 1) *leises Gemurmel.* — 2) = षिड्जानां दृत्तलेखनम् oder षिड्जदृत्तनत.

वातकोपन Adj. *den Wind* (als *humor*) *aufregend.*

*वातक्य m. Patron. von वातकि.

वातक्षोभ m. *Aufregung des Windes im Körper.*

वातखुडता f. *eine best. rheumatische Krankheit* Kâraka 1,20.

*वातखुडा f. = वात्या, पिच्छिलस्फोट, वामा und वातशोणित. Vgl. वातकुडा.

*वातगजाङ्कुश m. *ein best. Heilmittel* Mat. med. 62.

वातगण 1) Adj. *zu der Gesellschaft* वातगणा *gehörig.* — 2) f. आ Bez. *eine best. Gesellschaft.*

*वातगामिन् 1) Adj. *schnell wie der Wind gehend.* — 2) m. *Vogel.*

वातगुल्म m. 1) **Sturmwind.* — 2) *eine best. krankhafte Anschwellung im Unterleibe* Suçr. 2, 452,1. 453,1. 19.

वातगुल्मवत् Adj. = वातगुल्मिन् Comm. zu Vishṇus. 45,27.

वातगुल्मिन् Adj. *an der Krankheit* वातगुल्म *leidend* Suçr. 2,452,18. Vishṇus. 45,27.

वातगोप Adj. *den Wind zum Hüter habend.*

वातग्रह n. *eine best. Krankheit* Paṅkab. 4,1,42.

वातघ्न 1) Adj. *dem Winde* (als *humor*) *entgegenwirkend.* — 2) m. N. pr. eines Sohnes des Viçvâmitra. — वातघ्नी s. u. वातघ्न्.

वातचक्र n. *Windrose.*

वातचोदित Ajd. *vom Winde gescheucht.*

वातज 1) Adj. *vom Winde* (als *humor*) *veranlasst.* — 2) *n. *eine Art Kolik* Gal.

वातजव 1) Adj. *windschnell* MBu. 3,74,9. — 2) m. N. pr. eines Dämons.

वातजा Adj. *aus dem Winde entsprungen.*

वातजाम m. Pl. N. pr. eines Volkes.

वातजित् Adj. = वातघ्न 1).

वातजूत Adj. *windgetrieben, windschnell.*

वातजूति m. N. pr. eines Ṛshi.

वातज्वर m. *ein durch den Wind* (als *humor*) *veranlasstes Fieber.*

*वातण 1) m. Patron. von वतण. — 2) f. ई f. zu 1).

*वातण्ड m. Patron. von वतण.

*वातण्डायनी f. zu वातण्ड.

*वाततूल n. *in der Luft umherfliegende Flocken.*

वाततेजस् Adj. *windkräftig* AV. 10,5,29.

वातत्राण n. *ein Schutz vor Wind.*

वातत्विष् Adj. *im Winde stürmend.*

*वातथुडा f. fehlerhaft für वातकुडा.

वातधाजिगति Adj. *schnell wie das Wehen des Windes* Taitt. Âr. 1,11,7.

*वातधान m. *Wolke.*

वातनामन् n. Pl. Bez. *bestimmter Anrufungen des Windes, mit Libationen verbunden.*

वातनाशन Adj. = वातघ्न 1).

*वातंधम Adj. *Wind zublasend.*

वातपट m. *Segel.*

वातपण m. *ein Impotenter besonderer Art* Comm. zu Daçar. 2,20. Vgl. वातकपिण्डक.

वातपति m. *Herr der Vâta,* N. pr. eines Sohnes des Sattrâgit.

वातपत्नी f. *Windes-Gattin.*

वातपर्याय m. *eine best. entzündliche Augenkrankheit.*

वातपान n. wohl *ein best. Theil des Gewandes.*

वातपालित m. Bein. Gopâlita's.

वातपित्तक Adj. *auf dem Winde* (als *humor*) *und der Galle beruhend.*

वातपित्तज Adj. *vom Winde* (als *humor*) *und von der Galle herrührend.*

वातपित्तज्वर m. *vom Winde* (als *humor*) *und von der Galle herrührendes Fieber.*

*वातपुत्र m. 1) *Schwindler, Galan* u. s. w. — 2) Patron. *a*) Bhîmasena's. — *b*) Hanumant's.

वातपू Adj. etwa *windlauter.*

*वातपोथ m. *Butea frondosa.*

वातप्रमी 1) Adj. *den Wind hinter sich lassend.* — 2) *m. *a*) *eine Antilopenart.* — *b*) *Pferd.* — *c*) *Ichneumon.*

वातप्रमेह m. *eine best. Harnkrankheit.* °चिकित्सा f. Titel eines Werkes Opp. Cat. 1. Vgl. वातमेह.

*वातफुप्फुस n. *Lunge.*

वातबलास m. *eine best. Krankheit.*

वातबल्ल Adj. *blähend.*

वातभक्ष Adj. (f. आ) *vom Winde sich nährend* 88,5.

वातभज्ञस् Adj. AV. 1,12,1 vielleicht fehlerhaft für वातध्रजस् *dem Zuge des Windes folgend.*

वातभज्ञ 1) Adj. *den Wind treibend, windschnell* Bhaṭṭ. — 2) *m. *Gazelle.*

*वातमण्डली f. *Wirbelwind.*

वातमय Adj. *aus Wind bestehend* Comm. zu Maitrjup. 1,4.

वातमायस् Adj. von unbekannter Bed.

*वातमृग m. *eine Antilopenart.*

वातमेह m. *eine Gattung von rheumatischen Harnkrankheiten* Karaka 2,4. Vgl. वातप्रमेह.

*वातय्, °यति (सुखसेवनयोः, गतिसुख°) *Jmd* (Acc.) *Wind zufächeln.*

वातयन्त्र n. *Ventilationsapparat* Karaka 6,12.

वातयन्त्रविमानक n. *ein künstlicher, vom Winde getriebener* (in der Luft schwebender) *Wagen.*

*वातर् Nom. ag. *Wind.*

*वातर Adj. 1) *windig, stürmisch.* — 2) *windschnell.*

वातरंहस् Adj. *windschnell.*

वातरक्त n. 1) *Wind* (als *humor*) *und Blut.* — 2) *eine aus der Verbindung dieser beiden Elemente entspringende Krankheit, die in den Extremitäten beginnt, Rheumatismus, Gicht* Bhâvapr. 4,203. — 3) *eine best. Augenkrankheit* Hemâdri 1,745,11.

*वातरक्तघ्न m. *Blumea lacera.*

*वातरक्तारि m. *Cacculus cordifolius.*

वातरज्जु f. Pl. *Windfesseln.*

वातरथ 1) Adj. *vom Winde getragen* (Geruch). — 2) *m. *Wolke.*

वातरशन 1) Adj. *windgegürtet.* — 2) m. *a*) *ein nackt einhergehender Mönch.* — *b*) Patron. verschiedener Ṛshi.

वातरसन fehlerhaft für °रशन.

वातरायण m. 1) Pl. *eine best. Schule.* — 2) *= उन्मत्त, करपात्र, कूट, क्रकच, निष्प्रयोजननर, परसंक्रम oder शरसंक्रम, सायक (काण्ड), सरलद्रुम.

वातरायणीय m. Pl. *eine best. Schule* AV. Paric. 49.

वातरूपा f. N. pr. einer bösen Genie.

*वातरूष m. 1) *Sturmwind.* — 2) *Regenbogen.* — 3) = उत्कोच oder उत्कट.

वातरेचक m. 1) *Windstoss.* — 2) *Windmacher, leerer Schwätzer.*

वातरेणुसुवर्णा (?) Adj. (f. आ) als Beiw. einer Kuh Hemâdri 1,459,20.

वातरोग m. = वातव्याधि.

वातरोगिन् Adj. *an der Krankheit* वातरोग *leidend.*

*वातर्दि oder *वातर्द्धि *ein aus Holz und Eisen bestehendes Gefäss* oder *Geräthe.*

वातल 1) Adj. (f. आ) *windig, luftig; den Wind* (als *humor*) *befördernd; zu demselben disponirend.* योनि f. Bez. *eines best. Defects der weiblichen Geschlechtstheile.* — 2) *m. *Kichererbse.*

*वातलमण्डली f. *Wirbelwind.*

वातवत m. Patron. von वातवत्.

वातवत्त् 1) *Adj. *windig, luftig.* — 2) m. N. pr. eines Mannes. दृतिवातवतीयनम् Name eines Sattra.

वातवर्ष m. Sg. und Pl. *Regen mit Wind.*

वातवस्ति m. *eine best. Art der Harnverhaltung.*

*वातवक्र m. N. pr. eines Dorfes. Davon *Adj. °क.

वातविकार m. *eine durch den Wind im Körper erzeugte Affection, rheumatische Affection.*

वातविकारिन् Adj. *an Unordnung des Windes* (als *humor*) *leidend.*

वातवृष्टि f. *Regen mit Wind.*

वातवेग 1) *Adj. *windschnell.* — 2) m. N. pr. eines Sohnes *a*) des Dhṛtarâshṭra. — *b*) des Garuḍa.

वातवेटक m. v. l. für वातरेचक 2).

*वातवैरिन् m. *Mandelbaum.*

वातव्य Adj. *zu weben.*

वातव्याधि m. *Windkrankheit*, so heissen *die auf Wirkung dieses humors zurückgeführten rheumatischen und nervösen Krankheiten, Lähmungen, Krämpfe u. s. w.*

*वातशीर्ष n. = वस्ति.

वातशुक्राव n. Bez. *einer fehlerhaften Beschaffenheit des Samens* (auch beim Weibe).

वातशूल 1) m. *rheumatischer Schmerz* Kâraka 5,12. — 2) *n. *eine Art Kolik* Gal.

वातशोणित n. = वातरक्त 2) Kâraka 6,27.

वातशोणितक Adj. (f. ई) *bei der Krankheit* वातशोणित *zur Anwendung kommend* Kâraka 6,26.

वातशोणितिन् Adj. *an der Krankheit* वातशोणित *leidend* Bhâvapr. 4,208.

वातश्विक Kâm. Nîtis. 16,12 vielleicht fehlerhaft für वाताश्विक *auf windschnellen Pferden eilend.*

वातश्लेष्मज्वर m. *ein auf die Wirkung des Windes im Körper und des Phlegmas zurückgeführtes Fieber.*

वातसख Adj. *von Wind begleitet.*

वातसह Adj. (f. आ) 1) *dem Winde Trotz bietend* (Schiff). — 2) *an *Rheumatismus* u. s. w. *leidend.*

*वातसारथि m. *Feuer.*

वातस्कन्ध m. 1) *Windregion* (deren werden sieben angenommen). — 2) N. pr. eines Ṛshi.

वातस्वन 1) Adj. *wind-sausend.* — 2) m. N. pr. eines Berges.

वातस्वनस् Adj. = वातस्वन 1).

वातकृत Adj. 1) *vom Winde* (als *humor*) *betroffen.* वर्त्मन् n. *eine best. Krankheit des Lides.* — 2) *verrückt* Burn. Intr. 187.

वातकृत् 1) Adj. = वातघ्न 1). — 2) *f. ॰घ्री *a) Physalis flexuosa* Râǵan. 4,112. — *b) Desmodium gangeticum* Râǵan. 4,18. — *c) Sida cordifolia.* — *d) ein best. Strauch*, = शिमुडी Râǵan. 4,167.

वातकर Adj. = वातघ्न 1).

*वातकुडा f. = वात्या, राजशोणित (!), पिच्छिलस्फोटिका und वामा पेषितृ. Vgl. वातघुडा.

वातकोमन् m. *Luftspende* (mit hohler Hand geschöpft).

वाताघ्य n. *ein Haus mit einer Doppelhalle, von denen eine gegen Süden, die andere gegen Osten steht.*

*वातागर gaṇa उत्करादि. Davon *Adj. ॰गरीय.

वातार्य n. *die Spitze des Windes.* Vgl. Stenzler zu Pâr. Gṛhj. 3,14,6.

1. वाताण्ड m. *Hodengeschwulst.*

2. वाताण्ड Adj. *mit Hodengeschwulst behaftet.*

वातातपिक Adj. *bei Wind und Sonnenschein vor sich gehend* Kâraka 6,1.

वातात्मक Adj. *rheumatischer Art, rheumatisch* Kâraka 6,26.

वातात्मज m. Patron. Hanumant's.

वातात्मन् Adj. *das Wesen der Luft habend, luftig.*

वाताद् m. 1) *ein best. Thier* Kâraka 1,27 (वार्ताद् gedr.). — 2) *Mandelbaum.* Vgl. बादाम.

वाताधिप m. = वातपति.

वाताधन् m. *Luftloch, ein rundes Fenster.*

वातानुलोमन und ॰लोमिन् Adj. *den Wind* (als *humor*) *in Ordnung bringend.*

वातापर्ज्न्य m. Du. *Wind und Regen* ṚV. 10,66,10.

वातापक् Adj. = वातघ्न 1).

वातापि 1) Adj. *windschwellend, gährend* (Soma). Nach Geldner (Kuhn's Z. 27,216) *den Wind zum Verbündeten habend.* — 2) m. N. pr. eines Asura, den sein Bruder Ilvala in einen Bock verwandelte, von Brahmanen verspeisen und dann wieder aus ihren Bäuchen herauskriechen liess. Zur Strafe wurde er von Agastja verspeist.

*वातापिद्विष् m. Bein. Agastja's.

वातापिन् m. = वातापि 2).

वातापिपुरी (metrisch) f. *die Stadt* Vâtâpi Ind. Antiq. 8,13. 241.

*वातापिसूदन m. Bein. Agastja's.

वातापी f. N. pr. einer Stadt (das heutige Bâdâma) Ind. Antiq. 5,70. 6,73. 8,242.

वाताप्य 1) Adj. = वातापि 1). ṚV. 10,26,2 ist nach Geldner (Kuhn's Z. 27,216) वाताप्यम् = वात[म्] आप्यम्. — 2) n. *das Anschwellen, Gähren.*

वाताध n. *eine vom Winde getriebene Wolke.*

वाताम m. *Mandelbaum* Bhâvapr. 4,177. Kâraka 1,27. Suçr. 1,213,18. Vgl. बादाम.

*वातामोदा f. *Moschus.*

1. वातायन m. 1) Patron. Anila's und Ulu's. Auch Pl. — 2) Pl. *eine best. Schule des* Sâmaveda Ârsh. 47,12. — 3) N. pr. *a)* Pl. eines Volkes. — *b)* eines Kämmerers.

2. वातायन 1) Adj. *im Winde —, in der Luft sich bewegend.* — 2) *m. *Pferd (windschnell).* — 3) n. *a) Luftloch, ein rundes Fenster.* — *b)* überh. *ein Ort im Hause, an dem man frische Luft geniesst: Balcon, Erker, Söller* Kathâs. 5,14. 33,64. 37,99. 58,58. 120. 95,18. 103,162. Vikramâṅkaṅ. 12,21. 27. 17,10. = वलभी Utpala zu Varâh. Bṛh. S. 57,4.

*वातायनच्छिद्ररज्जस् und वातायनरज्जस् n. *ein best. Grössenmaass*, = 7 Truṭi.

वातायनीय m. Pl. *eine best. Schule.*

*वातायु m. *Antilope* Râǵan. 19,43. Bhâvapr. 2,120.

*वातारि m. Bez. *verschiedener Pflanzen: Ricinus communis, Asparagus racemosus, Vitex Negundo, Ptychotis Ajowan, Clerodendrum siphonanthus, Euphorbia antiquorum, Embelia Ribes, Amorphophallus campanulatus, Semecarpus Anacardium, eine roth färbende Oldenlandia* und = पुत्रदात्री (Râǵan. 3,131).

*वातारिलताकुल्या f. *Embelia Ribes* Râǵan. 6,49.

वातालो f. *Wirbelwind.*

वातावत m. Patron. von वातावत्.

वातावत् 1) Adj. *windig, luftig.* — 2) *m. N. pr. eines Mannes.

वातावली f. *Wirbelwind* 308,18 (im Prâkrit).

वाताश m. *Schlange.*

वाताश्व m. *ein windschnelles Pferd, Renner.*

वाताष्ठीला f. *eine kugelige steinharte Anschwellung im Unterleibe* Kâraka 5,10.

*वातासक् Adj. = वातसक् 2).

वातासृज् n. (Bhâvapr. 4,205. Kâraka 6,27) und वातास्र n. (Bhâvapr. 1,175) = वातरक्त 2).

वाताकृति f. *Windstoss* Kathâs. 113,58.

*वाति m. 1) *die Sonne.* — 2) *der Mond.* — 3) *Wind.* — वर्षावात्युल्का॰ MBh. 12,6978 fehlerhaft für वर्षवातात्युल्का॰.

वातिक 1) Adj. (f. ई) *a) vom Winde* (als *humor*) *herrührend.* — *b) *den Wind* (als *humor*) *aufregend* oder *besänftigend* Mahâbh. 5,13,*b*. — *c) *an der Krankheit* वातव्याधि *leidend* Zach. Beitr. 73. 74. — 2) m. *a) Windmacher, leichtsinniger Schwätzer* (MBh. 3,257,3. 4), *Lobhudler, Schmeichler, Lobsänger* oder *Zauberer* (Harshaṅ. ed. Bomb. 224, 1), *Besprecher* Zach. Beitr. 73. 74. 89. — *b) der Vogel* Kâtaka. — *c)* N. pr. eines Wesens im Gefolge Skanda's.

वातिकखण्ड und वातिकषण्ड (MBh. 3,130,13) m. N. pr. eines zum See Mânasa führenden Passes.

वातिकपिण्डक m. = वातकपिण्डक Kâraka 4,2.

वातिकषण्ड s. u. वातिकखण्ड.

*वातिग m. 1) *Probirer, Metallurg.* — 2) *Solanum Melongena.*

*वातिगम und *वातिङ्गण m. *Solanum Melongena.*

वार्तीकार m. *eine best. Krankheit.*

वार्तीकृत n. dass. ॰नाशन Adj. *diese Krankheit vertreibend.*

*वातीय n. *saurer Reisschleim.*

वातुल 1) Adj. *a) windig. — b) verrückt* Spr. 4987. — 2) m. *a)* Bez. *bestimmter blühender Hülsenfrüchte; Panicum italicum* Rāǵan. 16,89. — *b) *Sturmwind.* — 3) n. Titel eines Tantra Hemâdri 1,229,7. 16. वातुलोत्तर n. und श्रादिवातुलतन्त्र n. desgl.

वातुलानक N. pr. einer Oertlichkeit.

*वातुलि m. *eine Art Vampyr.*

वातूल 1) Adj. (f. श्रा) *a) verrückt* Râǵat. 5,83. 86. Nom. abstr. °ता f. Viddh. 48,5. — *b)* am Ende eines Comp. *ganz versessen —, nur bedacht auf* Hem. Par. 1,180. 442. 2,476. — *c) *an Rheumatismus u. s. w. leidend.* — 2) *m. *Sturmwind.* — 3) (wohl n.) Titel eines Mantra Opp. Cat. 1. Eher eines Tantra, vgl. वातुल 3).

वातूलभैरवादिकतन्त्र n. Titel eines Tantra (Mantra Opp.) Opp. Cat. 1.

वातूलशुद्धागम n. Titel eines Werkes Burnell, T.

वातूलसूत्र n. desgl. Bühler, Rep. No. 489.

वातेश्वरतीर्थ n. N. pr. eines Tîrtha.

वातोत्थ Adj. = वातज 1).

वातोदरिन् Adj. *an Unterleibsanschwellung durch Wind leidend.*

*वातोना f. *eine best. Pflanze.* प्रताना Râǵan. (Hdschr.) 4,88.

वातोपधूत Adj. *vom Winde geschüttelt, — getrieben.*

वातोपसृष्ट Adj. *mit einer Windkrankheit behaftet* 216,22.

वातोर्मी f. 1) *eine vom Winde getriebene Wolke.* — 2) *ein best. Metrum.*

1. वात्य Adj. *im Winde befindlich* u. s. w.

2. वात्य in सवात्य.

वात्या f. *ein heftiger Wind* (Harshaṃ. 169,16), *Sturmwind, Wirbelwind.* In उक्ति° und वार्त्ता° in übertragener Bed. — वात्याकीर्ण° R. Gorr. 2,41, 21 fehlerhaft für नात्याकीर्ण.

वात्याचक्र n. *Wirbelwind* Vens. 27,8.

वात्याय्, °यते *einem Sturmwinde gleichen.*

वात्स 1) m. Patron. von वत्स. — 2) *f. ई f. zu वात्स्य. — 3) n. Name eines Sâman.

1. *वात्सक n. *Kälberschaar.*

2. वात्सक Adj. *von der Wrightia antidysenterica stammend.*

3. *वात्सक Adj. von वात्स्य Pat. zu P. 4,2,104, Vârtt. 18. 22.

वात्सप्र 1) m. Patron. Nom. pr. eines Grammatikers. — 3) n. *a) das Lied* ṚV. 10,45 = VS. 12, 18. fgg. und *die damit verbundene Ceremonie.* — *b)* Name eines Sâman.

वात्सप्रैय Adj. *das Lied des* Vatsapri — und *die dazu gehörige Handlung enthaltend.*

*वात्सप्रेय m. Patron. von वत्सप्री.

वात्सबन्धविद् n. Pl. *ein best. Spruch.* वात्सबन्धविद् Adj. *diesen Spruch kennend* TS. 6,1,3,5.

वात्सल्य n. *Zärtlichkeit, das Gefühl zärtlicher Liebe, — zu* (Loc., Gen. oder im Comp. vorangehend). Pl. Uttamaṃ. 206. जन्मभूमि° *Heimatsliebe.* °वात्सल्यता f. dass.

*वात्सशाल Adj. *in einem Kälberstalle geboren.*

वात्सायन m. fehlerhaft für वात्स्यायन.

वात्सि m. Patron. von वत्स.

वात्सीपुत्र m. 1) N. pr. *a)* eines Lehrers. — *b)* eines Schlangendämons Kâraṇḍ. 2,13. — 2) *Barbier.*

वात्सीपुत्रीय m. Pl. *die buddh. Secte des* Vâtsiputra.

वात्सीमाण्डवीपुत्र m. N. pr. eines Lehrers.

*वात्सीय m. Pl. *eine best. Schule.*

*वात्सोद्धरण Adj. *aus* Vatsoddharaṇa *gebürtig.*

वात्स्य 1) Adj. *von* Vatsa *handelnd.* — 2) m. *a)* Patron. von Vatsa. — *b)* Pl. N. pr. einer Völkerschaft. — 3) *n. Nom. abstr. von वत्स *Kalb.*

*वात्स्यखण्ड m. N. pr. eines Mannes Pat. zu P. 2,2,38.

वात्स्यगुल्मक m. Pl. N. pr. einer Völkerschaft.

1. वात्स्यायन 1) m. Patron. von Vâtsja. Auch N. pr. eines Autors. — 2) *f. ई f. zu 1).

2. वात्स्यायन Adj. (f. ई) *zu* Vâtsjâjana *in Beziehung stehend.*

वात्स्यायनभाष्य n., वात्स्यायनसूत्र n. und वात्स्यायनीय n. Titel von Werken Opp. Cat. 1.

वाद् 1) Adj. am Ende eines Comp. *a) sprechend über* in ब्रह्म° 2). — *b) ertönen lassend, spielend.* — 2) m. *a) Ausspruch, Aussage, Angabe, Aeusserung.* In Comp. mit dem Aussagenden und Ausgesagten, Angegebenen. न यत्र वादः *worüber sich Nichts sagen lässt,* कः पुनर्वादः so v. a. *geschweige, wievielmehr* Vâǵrakṛ. 33,11. तद्वादात्तद्वादः *weil die Aussage von Jenem gilt, gilt sie auch von Diesem.* — *b) Erwähnung, Nennung, das Sprechen über* (im Comp. vorangehend). — *c) Rath* 78,4. — *d) eine aufgestellte Behauptung, eine Theorie, die man vertheidigt.* — *e) eine Unterhaltung über einen wissenschaftlichen Gegenstand, Disputation, Wettstreit.* वादतस् *in der Disputation* (Jmd besiegen). — *f) Streit* (Çiç. 19,27), *Streitigkeit über* (im Comp. vorangehend). — *g) Verabredung über* (im Comp. vorangehend). — *h) Laut, Ruf* (eines Thieres). — *i) Klang, Spiel* (eines musikalischen Instruments).

वादक m. 1) *Spieler eines musikalischen Instruments* S. S. S. 182. Auch in Comp. mit dem Instrument. — 2) *eine best. Art die Trommel zu schlagen* S. S. S. 182. 183.

वादकथा f. Titel eines Werkes.

वादकर्तर् Nom. ag. = वादक 1) S. S. S. 182.

वादकल्पक, वादकुतूहल n., वादग्रन्थ m. und वादडिण्डिम m. Titel von Werken Opp. Cat. 1.

वादन 1) m. *Spieler eines musikalischen Instruments.* — 2) n. *a) das Werkzeug, mit dem die Saiten gestrichen werden, Plectrum.* — *b) das Spielen eines musikalischen Instruments, Instrumentalmusik* Gaut. Auch in Comp. mit dem Instrumente. Am Ende eines adj. Comp. f. श्रा. — उच्चण्डवादनादण्डो° Râǵat. 2,99 vielleicht fehlerhaft für उच्चण्डवादनाद्दण्डो°.

वादनक n. 1) = वादन 2) *b).*

वादनक्षत्रमालासूर्योदय m. (Opp. Cat. 1) und °नक्षत्रमालिका f. Titel von Werken.

*वादनदण्ड m. = वादन 2) *a).*

वादनपरिच्छेद m. Titel eines Werkes.

वादनमारुत m. *Athem, Hauch* Çâk. (Pischr.) 65,9.

*वादनीय m. *Rohr* Râǵan. 7,86.

वादफक्किका f. (Opp. Cat. 1,475) und वादमकरार्णव m. Titel von Werken.

वादयुद्ध n. *Wortstreit, Disputation.*

*वादरङ्ग m. *Ficus religiosa.*

*वादल 1) m. *Süssholz.* — 2) n. *ein trüber Tag.*

*वादवती f. N. pr. eines Flusses.

वादवाद 1) Adj. *einen Wortstreit —, eine Disputation hervorrufend.* — 2) m. *ein Ausspruch über eine aufgestellte Behauptung.*

*वादवादिन् m. fehlerhaft für स्याद्वादवादिन्.

वादसंग्रह m. Titel eines Werkes.

*वादान्य Adj. = वदान्य.

*वादाम m. *Mandel* Madanav. 68,58. Vgl. बादाम.

*वादायन m. Patron. von वद्.

वादार्थखण्डन n., वादार्थदीपिका f. und वादार्थनक्षत्रमालिका f. Titel von Werken Burnell, T. Opp. Cat. 1.

*वादाल m. = वदाल *eine Art Wels.*

वादावलि und °ली f. Titel eines Werkes Opp. Cat. 1. Burnell, T.

वादिक 1) Adj. am Ende eines Comp. *a) redend, sprechend.* — *b) behauptend, annehmend, einer Theorie anhängend.* — 2) m. *Zauberer* Harshaṃ. 69,4. v. l. वातिक.

वादिकरणाखण्डन n. Titel eines Werkes Opp. Cat. 1.

वादित 1) Adj. s. u. वद् Caus. — 2) n. *Instrumentalmusik* Çâṅkh. Bṛ. 29,5. Gobh. 3,3,28.

वादितर्जन n. Titel eines Werkes.

वादितव्य n. *Instrumentalmusik.*

वादित्र n. 1) *ein musikalisches Instrument* Âpast. 1,10,17. — 2) *Musik, musikalische Aufführung* Gobh. 3,3,28, v. l. Gaut. Âpast. 2,25,14. — 3) *Musikchor* Uttamaś. 231. — Vgl. सुवादित्र.

वादित्रवत् Adj. *von Musik begleitet.*

वादिन् 1) Adj. Subst. (Nom. ag.) *a) redend, sprechend, aussprechend;* das Object im Comp. vorangehend, ausnahmsweise im Acc. — *b) redend von, sich auslassend über* (im Comp. vorangehend); *Lehrer, Kenner.* — *c)* am Ende eines Comp. *verkündend, ankündend, anzeigend* Nâgân. 67,8 (87,3). — *d)* am Ende eines Comp. *ausdrückend, bezeichnend* 250,32. — *e) der eine Theorie behauptet, — verficht, Anhänger einer Theorie, Vertreter einer Ansicht.* — *f) Disputant.* — *g) Kläger.* Du. *Kläger und Beklagter* Nârada (a.) 1,2,21. — *h) Töne hervorbringend, als Plectrum dienend.* — *i) Musikant.* वादिनी *Musikantin* (nach Speyer) R. 2,36, 3. — *k) Alchemist.* — *l)* am Ende eines Comp. *bezeichnet als* oder *durch, angeredet mit.* — 2) m. metrisch für वाद *Aussage, Aeusserung.*

*वादिर m. *ein dem Judendorn verwandter Fruchtbaum.*

वादिराज् m. 1) *ein Fürst unter Disputanten, ein ausgezeichneter Disputant.* — 2) *Bein. Maṅgúçrî's.

वादिवागीश्वर m. N. pr. eines Autors.

*वादिश Adj. = साधुवादिन्.

वादीन्द्र m. 1) = वादिराज् 1). — 2) N. pr. eines Philosophen.

वादीश्वर m. = वादिराज् 1) Du. V. 5,4.

वाडुलि m. N. pr. eines Sohnes des Viçvâmitra MBh. 13,4,53. v. l. वाङ्कलि.

*वाढल (!) n. *Lippe* Gal.

1. वाघ् 1) Adj. *a) zu reden.* — *b) zu spielen, zu blasen* (ein musikalisches Instrument). — 2) n. *a) Rede.* — *b) Instrumentalmusik.* Häufig in Comp. mit dem Instrumente. — 3) m. n. *ein musikalisches Instrument* Spr. 7640.

2. वाघ् Adj. *mit* व *beginnend* Spr. 7640.

वाघक n. = 1. वाघ् 2) *b).*

वाघधर m. *Musikant.*

वाघभाण्ड n. *ein musikalisches Instrument* Saddh. P. 208.

वाघ्यमाण्ड m. *Gerstenschleim.* Richtig वाव्यमाण्ड.

वाघ्यमान 1) Adj. Partic. vom Caus. von 1. वद्. — 2) n. *Instrumentalmusik* Hariv. 2,63,101.

*वाधव n. Nom. abstr. von वधू.

*वाधवक n. (संज्ञायाम्) von वधू.

वाधावत m. Patron. v. l. für वातावत.

वाधिन् Adj. in लोकवाधिन्.

*वाधुक्य n. *das Heirathen, Heimführen eines Weibes.*

वाधुल m. N. pr. eines Mannes.

वाधून m. N. pr. eines Lehrers. Richtig wohl वाधूल; vgl. वाधूलस्मृति, वाधूलेय und वाधील.

वाधूय Adj. *hochzeitlich;* n. *Hochzeitskleid, Brauthemd.*

वाधूल N. pr. eines Geschlechts Ind. Antiq. 8,276.

वाधूलस्मृति f. Titel eines Werkes Opp. Cat. 1. Vgl. वाधून.

*वाधूलेय m. Patron.

वाधील m. desgl.

*वाध्योषायण m. Patron. von वध्योष gaṇa बिदादि (विदादि) in der Kâç.

वाधिय (!) m. Patron.

वाधीणस (°नस fehlerhaft) und °क (metrisch) m. nach den Erklärern *Nashorn, eine Art Bock, — Stier* oder *— Vogel.* Vgl. वार्धी°.

वाध्यश्व, वाधिश्व m. Patron. von वध्यश्व.

वाध्यश्वि m. Patron. Ârsh. Br.

1.*वान n. 1) *das Wehen.* — 2) *Geruch, Wohlgeruch.* — 3) *Fluth.*

2. वान 1) Adj. s. u. 3. वा. — 2) *n. *a) getrocknete Frucht.* — *b) eine Art Tabaschir.*

3. वान n. 1) *das Weben* (Nâjam. 7,3,21), *Nähen.* — 2) *Geflecht, Matte.*

4. वान n. *ein dichter Wald* Nalod. पुष्प° (?) R. Gorr. 2,56,13.

5.*वान *ein unterirdischer Gang, Mine.*

*वानकौशाम्बेय Adj. von वनकौशाम्बी.

*वानदण्ड m. *Webstuhl.*

1. वानप्रस्थ m. 1) *ein Brahmane im dritten Lebensstadium, wenn er sein Haus aufgegeben hat und in den Wald gezogen ist, Einsiedler* Âpast. — 2) *Bassia latifolia.* — 3) *Butea frondosa.*

2. वानप्रस्थ Adj. *zum Einsiedler in Beziehung stehend, ihn betreffend;* m. (sc. आश्रम) *das dritte Lebensstadium eines Brahmanen, das Leben im Walde.*

वानप्रस्थ्य n. *der Stand des Eremiten* Âpast.

*वानमन्तर m. Pl. *eine best. Gruppe von Göttern bei den Gaina.*

1. वानर 1) m. (adj. Comp. f. आ) *Affe.* — 2) f. ई *Aeffin.*

2. वानर 1) Adj. (f. ई) *den Affen gehörig, ihnen eigen* u. s. w. — 2) f. ई *Carpopogon pruriens* Mat. med. 147.

वानरकेतन m. Bein. Arǵuna's (Sohnes des Pâṇḍu).

1. वानरकेतु m. *Affenbanner.*

2. वानरकेतु m. = वानरकेतन.

*वानरप्रिय m. *ein best. Baum.*

वानरराज m. *ein mächtiger Affe* MBh. 5,142,3.

वानरवीरमाहात्म्य n. Titel einer Legende.

*वानराज m. *eine wilde Ziege.* v. l. बालवाक्य.

*वानराह्य n. *Olibanum* Utpala zu Varâh. Bṛh. S. 78,1. Vgl. कप्याख्य.

*वानराघात m. *Symplocos racemosa.*

वानराष्टक n. Titel eines Gedichts.

वानरास्य m. Pl. N. pr. eines Volkes.

*वानरेन्द्र m. Bein. Sugrîva's.

वानरेश्वरतीर्थ n. N. pr. eines Tîrtha.

वानर्यष्टक n. Titel eines Gedichts.

*वानल m. *eine Art Basilienkraut.*

वानव m. Pl. N. pr. eines Volkes.

वानवासक 1) Adj. (f. °सिका) *zum Volke der Vanavâsaka gehörig.* — 2) f. °सिका *ein best. Metrum.*

वानवासिक und °वासिन् (!) m. Pl. N. pr. eines Volkes.

वानवासी f. N. pr. einer Stadt.

वानवास्य m. *ein Fürst von Vânavâsi.*

वानस्पत्य 1) Adj. (f. आ) *a) vom Baum kommend, hölzern.* माल्य n. *ein Kranz von Baumlaub.* — *b) an Bäumen dargebracht* (Spenden). — *c) zum Opferpfosten gehörig.* — *d)* als Beiw. Çiva's wohl *unter Bäumen —, im Walde lebend.* — 2) m. *Baum* und wohl auch *ein kleiner Baum, Strauch, Gewächs* überh. Nach Karaka 1,1 und nach den Lexicographen *ein Fruchtbaum mit wahrnehmbaren Blüthen.* — 3) n. *a) Baumfrucht.* — *b) *eine Gruppe von Bäumen.*

*वाना f. *Wachtel.*

वानायु m. 1) Pl. N. pr. eines Volkes. °ज Adj. als Bez. *einer edlen Pferderace.* — 2) *Antilope. v. l. वातायु.

वानावास्य m. fehlerhaft für वानवास्य.

वानिक Adj. vielleicht *im Walde wohnend.*

*वानीय Partic. fut. pass. von 3. वा.

वानीर m. 1) *eine Rohrart, Calamus Rotang* Râǵan. 9,107. Bhâvapr. 1,207. Am Ende eines adj. Comp. f. आ. — 2) *= चित्रक.

*वानीरक m. *Saccharum Munja.*

*वानीरज 1) m. dass. Râǵan. 8,86. — 2) n. *Costus speciosus* oder *arabicus* Râǵan. 12,122.

वानेय 1) Adj. *im Walde lebend, — wachsend, silvestris.* — 2) *n. *Cyperus rotundus.*

वान्त 1) Adj. s. u. 1. वम्. — 2) m. Bez. eines Priestergeschlechts.

वान्ताद 1) Adj. *Ausgebrochenes wieder essend.* — 2) m. *a)* **Hund.* — *b)* vielleicht *ein best. Vogel.*

वान्ताशिन् Adj. = वान्ताद Hem. Par. 1,378. 379.

वान्ति f. *Erbrechen.*

*वान्तिकृत् 1) Adj. *Erbrechen verursachend.* — 2) m. *Vanguiera spinosa.*

*वान्तिद 1) Adj. *Erbrechen bewirkend.* — 2) f. आ *Helleborus niger.*

*वान्तिशोधनी f. *Nigella indica* Râǵan. 6,62.

*वान्तिकृत् m. fehlerhaft für वान्तिकृत् 2).

वान्दन m. Patron. von वन्दन.

1. वान्ध्या f. *eine Kuh, deren Kalb todt ist.*

2.*वान्ध्या f. *ein dichter Wald.*

1. वाप m. *das Scheeren* in कृत° (Nachtr. 5).

2. वाप m. 1) *Säer, Säeman.* बीज°. — 2) *Einstreuung, Einschüttung, Beimengung* Njâjam. 10,1,22. — 3) *Aussaat.* *Am Ende eines adj. Comp. *besäet mit.*

3. वाप m. = वाय *Weber* und *das Weben* in *तन्तु°, *तन्त्र°, *सूत्र° und *°दण्ड.

वापक m. *Weber* in पट्टिका°.

*वापदण्ड m. = वायदण्ड.

1. वापन n. *das Scheerenlassen, Scheeren* Âpast. Mit Acc. Çâṅkh. Gṛuj. 4,7.

2. वापन n. *das Säen* Saṁhitopan. 42,4.

वापनि m. Patron. Auch Pl.

वापय् Caus. von 1. und 2. वप् und 2. वा mit निस्.

वापातिनार्मेध n. Name eines Sâman.

*वापि f. = वापी 1).

वापिका f. *ein länglicher Teich* Spr. 7744.

*°वापिन् Adj. *säend.*

वापी f. 1) *ein länglicher Teich.* Nach Bhâvapr. 2,36 *eine in Stein eingefasste grosse Cisterne.* — 2) *eine best. Constellation, bei der alle Planeten in den Epanaphorae und Apoklimata stehen.*

वापीक am Ende eines adj. Comp. von वापी 1).

*वापीकृ m. *der Vogel* Kâtaka.

वापुष Adj. etwa *wundersam.*

1. वाप्य 1) Adj. *hinzustreuen.* — 2) *m. *Vater* (?).

2. वाप्य Adj. *aus Cisternen kommend.*

3.*वाप्य n. *Costus speciosus* oder *arabicus* Râǵan. 12,122. Bhâvapr. 1,175. Vgl. व्याप्य.

वाभट m. N. pr. eines Lexicographen. Richtig wohl वाग्भट.

वाभि in ऊर्णावाभि.

1. वाम् Acc., Dat. und Gen. Du. des Pronomens der 2ten Person.

2. वाम् vielleicht Nom. Du. = आवाम् *wir beide.*

1. वाम 1) Adj. f. ई und आ) *a) werth, lieb; gefällig, gut, schön.* — *b) schön, edel.* — *c)* am Ende eines Comp. *zugethan, strebend nach, versessen auf, lüstern nach Etwas.* — 2) m. *a)* **die weibliche Brust.* — *b)* **der Liebesgott.* — *c)* Bein. Çiva's. Bei den Çaiva *eine der fünf Formen ihres Gottes.* — *d)* N. pr. α) eines Rudra. — β) verschiedener Männer, unter andern auch eines Sohnes des Kṛshṇa. — γ) eines Rosses des Mondes VP.^{2} 2, 299. — 3) *m. oder n. *Chenopodium.* — 4) f. वामा *a) eine Schöne, ein schönes Weib, Weib* überh. — *b) eine Form der* Durgâ. — *c) eine best.* Çakti Hemâdri 1,610,15. 611,4. 5. — *d)* *Bein. der Lakshmî und Sarasvatî. — *e)* N. pr. α) einer der Mütter im Gefolge Skanda's. — β) *der Mutter des Arhant Pârçva. — γ) eines Flusses VP.^{2} 2, 151. — 5) f. वामी nach den Erklärern *Stute* (Râǵan. 19,38), *Eselin, Kamelstute, Maulthierweibchen* oder *Mauleselin, das Weibchen des Schakals.* Zu belegen nur उष्ट्र° (auch Harshaḱ. 110,23). — 6) n. *Werthes, Liebes, Kostbares* (wie Gold, Metallgefässe, Ross), *Gut.* — 7) वामेया Instr. Adv. *gefällig, schön.*

2. वाम 1) Adj. (f. आ) *a) link, zur Linken stehend, an der linken Seite befindlich.* Das Zucken des *linken* Auges oder Armes verheisst beim Weibe Glück, das Zucken des linken Armes beim Manne Unglück. — *b) schief, verkehrt.* Nur वामम् Adv. *seitwärts.* — *c) in entgegengesetzter Richtung* —, *anders verfahrend.* — *d) widerstrebend,* — *spänstig,* — *wärtig.* स्त्री वामा so v. a. *spröde.* — *e) schlecht, böse.* — *f) hart, grausam.* — 2) m. oder n. *die linke Seite.* वामाद्क्षिणाम् *von links nach rechts,* वामेन *zur Linken.* — 3) m. *a) die linke Hand* Weber, Râmat. Up. 300. — *b)* **Schlange.* — *c)* **ein lebendes Wesen.* — 4) n. *a) Widerwärtiges, Unheil.* — *b)* = 1. वामाचार.

3.*वाम m. *Erbrechen.*

4.*वाम Adj. von वामी *Stute.* Pat. zu P. 4,2,104, Vârtt. 20.

वामक 1) Adj. (f. °मिका) *a) link.* — *b) widerwärtig, hart, grausam.* — 2) m. *a) eine best. Mischlingskaste.* — *b)* N. pr. α) eines Fürsten von Kâçi Ḱaraka 1,25. — β) eines Sohnes des Bhaǵamâna VP.^{2} 4,72. — γ) *eines Ḱakravartin. — 3) wohl n. *eine best. Gesticulation.*

वामकक्षायण und वामकक्षायण m. Patron.

वामकटिस्थ Adj. *auf der linken Seite liegend* Ind. St. 15,399.

वामकिरीटिन् Adj. *dessen Diadem nach links gewandt ist* Varâh. Bṛh. S. 58,57.

वामकुक्षि m. *die linke Seite des Bauches* Ind. St. 15,399. v. l. वामपार्श्व.

वामकेश्वरतन्त्र n. Titel eines Tantra Ârjav. 161,20.

वामचूड (Hariv. 3,44,57) und °चूल m. Pl. N. pr. eines Volkes.

वामज्ञात Adj. *von Natur werth,* — *lieb.*

वामजुष्ट n. = वामकेश्वरतन्त्र Ârjav. 160,17. 161,20.

वामतन्त्र n. Titel eines Tantra.

वामतस् Adv. *von links, links.*

वामता f. 1) *Ungunst.* Auch Pl. — 2) *Sprödigkeit.*

वामत्व n. *Ungunst.*

वामदत्त N. pr. 1) m. eines Mannes. — 2) f. आ eines Frauenzimmers.

वामदृश् f. *eine Schönäugige* Râǵan. 18,3. Bâlar. 7,7.

वामदृष्टि f. dass. Hâs.

1. वामदेव 1) m. *a)* N. pr. α) eines alten Ṛshi. Pl. *sein Geschlecht.* — β) eines Ministers des Daçaratha. — γ) eines Fürsten. — δ) eines neueren Autors. — ε) eines Berges in Çâlmala-dvîpa. — *b) eine Form* Çiva's. — *c) ein best. Krankheitsgenius.* — *d) der dritte Tag* (Kalpa) *im Monat* Brahman's. — 2) f. वामदेवी *eine Form der* Durgâ Hemâdri 1,395,15.

2. वामदेव Adj. (f. ई) *zum* Ṛshi Vâmadeva *in Beziehung stehend, von ihm verfasst, über ihn handelnd.*

वामदेवगुह्य m. bei den Çaiva *eine der fünf Formen ihres Gottes.*

वामदेव्य 1) Adj. *vom* Ṛshi Vâmadeva *herkommend.* — 2) m. Patron. von 1) वामदेव 1) *a)* α). — 3) n. Name verschiedener Sâman.

वामदेव्यविद्या f. Titel eines Werkes.

*वामन् wohl nur ein zur Erklärung von वामन erfundenes Wort.

1. वामन 1) Adj. (f. आ Hemâdri 1,52,19. Hem. Par. 2,35. ई verdächtig) *a) klein gewachsen, zwerghaft, klein, kurz* (von Tagen Naish.). — *b) gebeugt, geneigt* Hem. Par. 2,35. — 2) m. *a) Zwerg.* — *b)* Bein. Vishṇu's, der als *Zwerg* vom Daitja Bali sich soviel Land erbat, als er mit drei Schritten ausmessen würde, und darauf die drei Welten durchschritt. Auch auf Çiva übertragen. — *c)* als Name Vishṇu's Bez. *eines best. Monats.* —

d) ein zwerghafter Stier Maitr. S. 2,6,4 (65,17). TS. 2,1,3,2. — *e) ein Bock mit bestimmten Merkmalen.* — *f)* Bez. *eines unter einer best. Constellation geborenen Menschen.* — *g)* *=काण्ड. — *h)* N. pr. α) eines Schlangendämons. — β) eines Dânava. — γ) eines Sohnes des Garuḍa. — δ) eines Sohnes des Hiraṇjagarbha. — ε) *eines der 18 Diener des Sonnengottes. — ζ) eines Muni. η) Pl. eines Volkes. — ϑ) verschiedener Manner, insbes. Gelehrter. — ι) des Weltelephanten des Südens oder Westens. — κ) eines Berges. — 3) f. वामना N. pr. einer Apsaras.

2. वामन 1) Adj. *a) einem Zwerge eigen, dem Zwerge (Vishṇu) eigen, ihn betreffend, von ihm handelnd.* — *b) vom Weltelephanten Vâmana abstammend.* — 2) f. ई *a)* N. pr. einer Jogini (*Hexe*) Hemâdri 2,*a*,100,17. 101,1. — *b)* **a disease of the vagina.* Richtig वामिनी. — 3) n. *a)* Titel eines Purâṇa und Upapurâṇa. — *b)* N. pr. eines nach Vishṇu, dem *Zwerge*, benannten Wallfahrtsortes.

वामनक 1) Adj. = 1. वामन 1). — 2) m. *a) Zwerg* Kâd. 99,24. — *b)* = 1. वामन 2) *f*). — *c)* = 1. वामन 2) *h*) κ). — 3) f. °निका N. pr. einer der Mütter im Gefolge Skanda's. — 4) n. *a) die Gestalt eines Zwerges.* — *b)* = 2. वामन 3) *b*).

वामनकारिका f. Pl. Titel eines Werkes Opp. Cat. 1.

वामनकाशिका f. desgl.

वामनजयादित्य m. N. pr. eines Grammatikers.

वामनता f. und वामनत्व n. *das Zwergsein, Zwerghaftigkeit.*

वामनद्वादशी f. *der 12te Tag in der lichten Hälfte des Kaitra, eines Festtages zu Ehren Vishṇu's als Zwerges.* °व्रत n. *eine best. Begehung.*

वामननिघण्टु m. Titel eines Werkes Opp. Cat. 1.

वामनपुराण n. Titel eines Purâṇa.

वामनयना f. *eine Schönäugige* Spr. 6893. Kaurap. (A.) 108.

वामनवृत्ति f. Titel eines Werkes.

वामनव्रत n. *eine best. Begehung.*

वामनसूक्त n. *eine best. Hymne.*

वामनसूत्र n. und °वृत्ति f. Titel von Werken Opp. Cat. 1.

वामनस्तव m. Titel eines *Lobgesanges* Burnell, T.

वामनस्वामिन् m. N. pr. eines Dichters.

वामनाचार्य m. N. pr. eines Gelehrten.

*वामनान्वय m. *ein Elephant mit besondern Kennzeichen (aus dem Geschlecht des Weltelephanten Vâmana)* Gal.

वामनाश्रम m. N. pr. einer *Einsiedelei* Ragh. 11,22.

1. वामनी Adj. f. und Subst. s. u. 1. und 2. वामन.

2. वामनी Adj. *Güter bringend*, Beiw. des Purusha im Auge. Nom. abstr. °त्व n. Çaṃk. zu Bâdar. 4, 3,14 (S. 1132, Z. 5).

3. वामनी Adv. 1) mit कर् *zum Zwerge machen.* — 2) mit भू *gebeugt werden, sich neigen* Çiç. 2,63.

वामनीति Adj. *zum Guten leitend.*

वामनीय Adj. 1) *mit Brechmitteln zu behandeln.* — 2) *Erbrechen bewirkend.*

वामनेत्र n. Bez. *des Lautes* ई.

*वामनेत्रा f. *eine Schönäugige.*

वामनेन्द्रस्वामिन् m. N. pr. eines Lehrers.

*वामनेयी f. *das Weibchen des Weltelephanten Vâmana* Trik. 3,3,202.

वामपार्श्व m. *die linke Seite des Körpers* Ind. St. 15,399. 427.

वामभाषिन् Adj. *boshafte Reden führend* R. 3, 23,17.

वामभाज् Adj. *Liebes geniessend, des Guten theilhaftig.*

वामभृत् f. *eine Art von Backsteinen.* Nom. abstr. वामभृत्त्व n. Maitr. S. 3,2,6.

1. वामभ्रू f. *die linke Braue* Prâtiçâkh. 76,2.

2. वामभ्रू f. *eine Schönbrauige* Spr. 1411. Vikramâṅkaḱ. 10,85. 12,78. Sâh. D. 34,7.

वाममार्ग m. = 1. वामाचार.

वाममोषिन् Adj. *Werthes stehlend.*

*वामरथ m. N. pr. eines Mannes. Pl. *sein Geschlecht.*

वामरथ्य m. Patron. von वामरथ.

*वामरिन् H. ç. 178 fehlerhaft für चामरिन्.

वामलूर m. *Ameisenhaufe.*

वामलोचन n. (adj. Comp. f. आ) *ein schönes Auge* Çâk. 23.

वामलोचना f. 1) *eine Schönäugige* 150,8. — 2) N. pr. eines Frauenzimmers.

वामशिव m. N. pr. eines Mannes.

वामशील Adj. *von schlechtem Charakter* Kir. 11,24.

वामस्थ Adj. *zur Linken stehend* Kathâs. 39,139.

वामस्वभाव Adj. (f. आ) *von edlem Charakter* Bhâg. P. 1,7,42.

वामहस्त m. *die Wamme am Halse der Ziege* Ârjav. 82,4.7.

वामाक्षि n. Bez. *des Lautes* ई.

वामाक्षी f. *eine Schönäugige* Spr. 6445. Kathâs. 26,283. Vâs. 27.

वामागम m. = 1. वामाचार.

1. वामाचार m. *das Ritual der Çâkta von der linken Hand.*

2. वामाचार Adj. *sich verkehrt benehmend, ein falsches Verfahren befolgend.*

वामाचारिन् Adj. *das Ritual der Çâkta von der linken Hand befolgend.*

*वामापीडन m. *Careya arborea* oder *Salvadora persica.*

वामार्चिस् Adj. *dessen Flamme nach links geht.* Ein solches Feuer verheisst Unglück MBh. 6,3,41.

वामावचर Adj. *es stets mit der linken Seite zu thun habend, sich links haltend* Lalit. 63,6.

वामावर्त Adj. *nach links gewunden* Buâvapr. 1, 171. *nach links* oder *nach Westen gerichtet* Hemâdri 1,144,2.

1. वामिन् Adj. *ausbrechend, ausspeiend.* योनि f. *eine vulva, die den empfangenen Samen wieder ausschüttet.* Vgl. सोमवामिन्.

2. वामिन् Adj. = वामाचारिन्.

*वामिल Adj. = वाम und दाम्भिक.

1. वामी Adj. f. und Subst. s. u. 1. वाम.

2. वामी Adv. mit कर् *nach links richten* Varâh. Jogaj. 8,9.

3.*वामी f. *Erbrechen* Gal.

वामीयभाष्य n. Titel eines Werkes.

*वामीरथ Adj. Pat. zu P. 4,2,104, Vârtt. 20.

वामेक्षणा f. *eine Schönäugige* Hâs. 13.

वामेतर Adj. *nicht link, recht.*

वामैकवृत्ति Adj. *stets nur Widerwärtiges thuend.* Nom. abstr. °त्व n. Kathâs. 21,48.

वामोरु (verdächtig) und °ऊ f. *eine Schönschenkelige.*

*वाम्री f. ein Frauenname.

वाम्रेय m. Metron. von वाम्री.

1. वाम्य Adj. = वामनीय 1).

2. वाम्य Adj. *dem Vâma (d. i. Vâmadeva) gehörig.*

3. वाम्य n. *Verkehrtheit* Naish. 3,84. 5,117.

1. वाम्र m. N. pr. eines Ṛshi.

2. वाम्र n. Name verschiedener Sâman Ârsh. Br.

1.°वाय m. 1) *Weber.* — 2) *das Weben.* — 3) *Band* in तिरश्चीन°.

2. वाय m. angeblich Patron. von वि *Vogel.*

3. वाय m. *Führer* in पट्वाय.

1. वायक m. *Weber, Näher.*

2.*वायक m. *Menge.*

वायत m. Patron. Pâçadjumna's.

*वायदण्ड m. *Webstuhl.*

*वायन n. 1) *eine Art Backwerk.* — 2) *eine Art Räucherwerk.*

*वायनक n. *eine Art Backwerk.*

वायनिन् m. Patron. (!). Auch Pl.

*वायरज्जु f. gaṇa देवपथादि. v. l. चामरज्जु.

वायव 1) Adj. (f. ई) *a) zum Winde—, zur Luft—, zum Gotte des Windes in Beziehung stehend, dem Winde gehörig, —geweiht, —entsprungen u. s. w., aerius. — b) nordwestlich.* — 2) f. ई *Nordwest.*

वायवीय Adj. = वायव 1) *a*). पुराण n. Hemâdri 1,532,3.

वायवीयसंहिता und वायवीसंहिता f. Titel von Werken.

वायव्य 1) Adj. (f. आ) *a*) = वायव 1) *a*). Maitr. S. 2,2,7. — *b*) = वायव 1) *b*). — *c*) °पात्र n. Bez. *gewisser wie ein Mörser geformter* Soma-*Gefässe.* — 2) m. oder n. und f. आ *Nordwest.* — 3) n. *a*) = वायव्यं °पात्रम्; s. u. 1) *c*). — *b*) *das unter dem Gotte des Windes stehende Mondhaus* Svâti.

वायव्यपुराण n. Titel eines Purâṇa Opp. Cat. 1.

1. वायस 1) m. *a) Vogel, insbes. ein grösserer.* — *b) Krähe.* — *c) *ein Fürst der* Vajas. — *d) *Agallochum.* — *e) *Terpentin.* — 2) f. वायसी *a) Krähenweibchen.* — *b*) Bez. verschiedener Pflanzen. Nach den Lexicographen *Ficus oppositifolia, Agati grandiflora*, = काकतुण्डी und महाज्योतिष्मती. — 3) Adj. (f. ई) *a) aus Vögeln bestehend* Nalod. — *b) *das Wort* वयस् *enthaltend.*

2. वायस 1) Adj. (f. ई) *zu Krähen in Beziehung stehend, sie betreffend, ihnen eigenthümlich* u. s. w. Spr. 7804. — 2) *n. *Krähenschaar.*

*वायसजङ्घा f. *eine best. Pflanze*, = काकजङ्घा Bhâvapr. 3,55.

*वायसतीर्थ n. wohl N. pr. einer Oertlichkeit. Davon *Adj. °तीर्थीय.

वायसतुण्ड Adj. *krähenschnabel-ähnlich.* संधि m. *Kiefergelenk, processus coronoideus.*

वायसपीलुक m. *ein best. Baum*, = काकपीलु Kâraka 6,23.

वायसविद्या f. *Krähenauguralkunde.*

*वायसविद्यिक Adj. *mit der Krähenauguralkunde vertraut.*

*वायसादनी f. 1) *Agati grandiflora.* — 2) *Cardiospermum Halicacabum* Râǵan. 3,72. — 3) *Capparis sepiaria* Râǵan. 3,98. — 4) = काकतुण्डी.

वायसारक्त und *वायसारति m. *Eule.*

*वायसाह्वा f. 1) *Agati grandiflora.* — 2) *Solanum indicum* Râǵan. 4,135. — 3) *Capparis sepiaria* Râǵan. 3,96.

1. वायसी Adj. f. und Subst. s. u. 1. und 2. वायस.

1. वायसी Adv. 1) mit कर् *in eine Krähe verwandeln.* — 2) mit भू *in eine Krähe verwandelt werden.*

*वायसेक्षुक m. *Saccharum spontaneum* Râǵan. 8,88.

*वायसोलिका und *वायसोली f. *eine best. Arzneipflanze* Râǵan. 3,13. Bhâvapr. 1,171.

*वायस्क Uǵǵval.

1. वायु m. 1) *Wind, Luft.* Ist eines der fünf Elemente; im System werden *sieben Winde* angenommen. — 2) *der Gott des Windes, — der Luft.* Pl. so v. a. *die* Marut. — 3) *Hauch.* — 4) die *fünf Winde* im Körper sind: प्राण, अपान, व्यान, उदान, समान oder नाग, कूर्म, कृकर, देवदत्त und धनंजय 263,19. 264,20. 33. — 5) in der Medicin *einer der humores des Leibes* und *eine zu diesem humor in Beziehung stehende Krankheitserscheinung.* — 6) *der Wind* als *eine Art Kobold, der die Menschen verwirrt*, Kâd. 119,22 (214,4). 255,11 (417,9). Vikramâṅkaḱ. 14,49. Vgl. वायुग्रस्त. — 7) Bez. *des 4ten* Muhûrta. — 8) mystische Bez. *des Lautes* य. — 9) N. pr. *a*) eines Marut. — *b*) eines Vasu. — *c*) eines Daitja.

2. वायु Adj. *matt, müde.*

3. वायु Adj. 1) *appetens, naschhaft.* = गन्तर् Comm. — 2) etwa *zum Genuss einladend, appetitlich.*

*वायुक m. Hypokoristikon von वायुदत्त.

*वायुकेतु m. *Staub.*

वायुकेश Adj. etwa *flatternde Haare habend.*

*वायुगण्ड m. *Blähungen, Indigestion.*

*वायुगुल्म m. *Strudel.*

वायुगोचर m. *Nordwest* Hemâdri 1,194,21.

वायुगोप Adj. *den Wind zum Hüter habend.*

वायुग्रन्थि m. *eine Verhärtung in Folge einer Störung des Windes im Körper.*

वायुग्रस्त Adj. *vom Winde gepackt*, so v. a. *verrückt.* Vgl. वायु 6).

वायुचक्र 1) m. N. pr. eines der 7 Ṛshi, die als Väter der Marut gelten. — 2) n. *Windbereich* Ind. St. 14,137.

वायुचित्ति f. Vâju's *Schichtung* Çat. Br. 8,4,4,12.

वायुज Paṅkat. 44,14 fehlerhaft.

वायुजाल m. N. pr. eines der 7 Ṛshi, die als Väter der Marut gelten.

वायुतेजस् Adj. *mit des Windes Schärfe versehen* AV. 10,5,26.

वायुत्व n. *der Gattungsbegriff Luft.*

*वायुदत्त m. ein Mannsname.

*वायुदत्तक m. Hypokoristikon von वायुदत्त Mahâbh. 5,72,*a.*

*वायुदत्तमय und *°दत्तव्रुप्य Adj. von वायुदत्त.

*वायुदत्तेय 1) Adj. von वायुदत्त. — 2) m. Patron. von वायुदत्त.

*वायुदार m. *Wolke.*

वायुदिश् f. *Nordwest.*

वायुदीप्त Adj. als Auguralausdruck von Thieren. Vgl. u. दीप् 2).

वायुदेव n. *das unter dem Windgott stehende Mondhaus* Svâti.

वायुदैवत und °दैवत्य Adj. Vâju *zur Gottheit habend.*

वायुद्वार n. *des Hauches Thor* Amṛt. Up. 26.

वायुधातु m. *das Element Wind* oder *Luft.*

वायुधारण Adj. दिवस m. Bez. *gewisser Tage in der lichten Hälfte des* Ǵjaishṭha.

वायुनिघ्न Adj. = वायुग्रस्त.

वायुपथ m. 1) *Windpfad*, Bez. *einer best. Region im Luftraum.* — 2) N. pr. eines Fürsten.

वायुपुत्र m. Patron. 1) Hanumant's. — 2) *Bhîma's.

वायुपुत्राय् Hanumant *darstellen.* °यित n. impers.

वायुपुर n. N. pr. einer *Stadt.*

वायुपुराण n. Titel eines Purâṇa.

वायुपूत Adj. *durch den Wind gereinigt* Ind. St. 9,115.

वायुप्रच्युत Adj. (f. आ) *vom Winde getrieben* TS. 5,1,5,1.

वायुप्रणोत्र Adj. *den Wind zum Führer habend* Çat. Br. 4,4,4,15.

*वायुफल n. 1) *Hagel.* — 2) *Regenbogen.*

वायुबल m. N. pr. 1) eines der 7 Ṛshi, die als Väter der Marut gelten. — 2) eines Kriegers auf Seiten der Götter im Kampfe gegen die Asura.

वायुबीज n. *der Same der Luft* Sarvad. 170,17. Nach Cowell Bez. *der Silbe* व्रुम्.

वायुभक्त 1) Adj. (f. आ) *nur Luft geniessend, von Luft lebend* 54,30. 65,16. — 2) m. *a) *Schlange* Râǵan. 19,53. — *b*) N. pr. eines Muni.

वायुभक्तक Adj. = वायुभक्त 1).

वायुभक्ष्य 1) Adj. dass. — 2) *m. *Schlange.*

वायुभारतीस्तोत्र n. Titel eines Stotra Burnell, T.

वायुभूति m. N. pr. eines der 11 Gaṇâdhipa bei den Ǵaina.

वायुभोजन Adj. *nur Luft geniessend, von Luft lebend.*

वायुमण्डल 1) m. N. pr. eines der 7 Ṛshi, die als Väter der Marut gelten. — 2) n. *Wirbelwind.*

वायुमत्त् Adj. 1) *mit Wind verbunden* AV. 12,2, 29. Vaitân. — 2) *das Wort* वायु *enthaltend* u. s. w.

वायुमय Adj. *die Natur des Windes* oder *der Luft habend.*

वायुमरुच्छिषि f. *eine best. Art zu schreiben.*

*वायुमार्ग m. *der Luftraum* Gal.

वायुर Adj. *windig* (nach dem Comm.).

वायुरुजा f. *Windkrankheit*, so v. a. *Entzündung* (der Augen).

वायुरेतस् m. N. pr. eines der 7 Ṛshi, die als Väter der Marut gelten.

वायुरोषा (?) f. *Nacht*. Es sind wohl वासुरा und उषा gemeint.

वायुलोक m. *die Welt des Windgottes*.

*वायुवर्त्मन् m. (!) n. *Luftraum, Atmosphäre*.

वायुबलनपञ्चतरंगिणीमाहात्म्य n. Titel eines Werkes Bühler, Rep. No. 84.

*वायुवाक् m. *Rauch*.

वायुवाकन m. Bein. 1) *Vishṇu's. — 2) Çiva's.

वायुवाहिनी f. *dasjenige Gefäss, welches den Wind im Körper führen soll*.

1. वायुवेग m. *die rasche Bewegung des Windes*. °सम Adj. *windschnell*.

2. वायुवेग 1) *Adj. *windschnell*. — 2) m. N. pr. *a*) eines der 7 Ṛshi, die als Väter der Marut gelten. — *b*) eines Fürsten. — 3) f. आ N. pr. *a*) einer Jogini. — *b*) einer Kiṁnara-Jungfrau Kâraṇḍ. 5,23.

वायुवेगक Adj. (f. °गिका) *windschnell* Hemâdri 2,*a*,101,5.

वायुवेगयशस् f. N. pr. einer Schwester Vâjupatha's.

वायुवेगिन् Adj. *windschnell* Nârad. Up. 9.

वायुशक्ति f. Titel Burnell, T.

*वायुष m. *ein best. Fisch*.

वायुसंहिता f. Titel eines Werkes.

*वायुसख und *°सखि m. *Feuer*.

वायुसम Adj. *windähnlich* Pâr. Gṛhj. 2,17,16.

वायुसवितर् und °सवित्र m. Du. *Vâju und Savitar* Maitr. S. 3,5,11. Vgl. वायोसावित्र.

वायुसूनु m. Patron. Hanumant's.

वायुस्कन्ध m. *Windregion* Bâlar. 101,13.

वायुस्तुति f. Titel eines *Lobgesanges* Burnell, T. Opp. Cat. 1.

वायुरुन् m. N. pr. eines der 7 Ṛshi, die als Väter der Marut gelten.

वायोधस Adj. *dem* Vajodhas (Indra) *gehörig* u. s. w.

वायोयावनी f. *ein best. Backstein* Maitr. S. 2,8, 13 = TS. 4,4,6,2.

वायोर्विद् s. वायोविद्.

वायोविद् (Conj. für वायोर्विद् und वार्योविद्) m. N. pr. eines Ṛshi. Vgl. वाण्यविद् und वाण्योविद्.

वायोविष्किर m. *Vogelsteller*.

वायोसावित्र, in der Form °त्रै: angeblich = वायुसवितृभ्याम् TS. 7,5,22,1.

(वाय्य) वायिर्य m. Patron. des Satjaçravas.

वाय्वभिभूत Adj. = वायुग्रस्त.

वाय्वश्व Adj. (f. आ) *Winde zu Rossen habend* Taitt. Âr. 1,1,2. 21,1 (hier वायवश्व gedr.).

*वाय्वास्पद m. *Luftraum, Atmosphäre*.

वार् n. 1) *Wasser*. वारां निधि: *das Meer* Spr. 7672 (als Comp. behandelt am Ende eines adj. Comp. Ind. Antiq. 9,184). Nom. Pl. वारस् (also nicht n.) 7806. — 2) *stehendes Wasser, Teich*. — Die Stellen Ṛv. 1,132, 3 und 10,93,3 scheinen verdorben zu sein. वारिव Ṛv. 4,5,3 wohl = वारमिव (zu 3. वार्).

1. वार् 1) m. *Schweifhaar*, insbes. *Rosshaar*. — 2) m. n. Sg. und Pl. *Haarsieb*.

2. वार 1) Adj. nach dem Comm. *schwer zu bändigen*. — 2) am Ende eines Comp. *das Zurückhalten, Abwehr*.

3. वार् 1) m. *a*) *Kostbares, Schatz*. Verdorben sind wohl die Stellen Ṛv. 1,132,3 und 10,74,2. — *b*) *der für Etwas bestimmte Augenblick, die an Jmd kommende Reihe*. — *c*) *der Jmd zukommende Platz*. — *d*) *Mal* (mit Zahlwörtern). वार् वारम् und *वारं वारेण *oftmals, häufig*. — *e*) *der wechselnde* (*der Reihe nach von einem Planeten beherrschte*) *Tag, Wochentag* 214,18. Spr. 7806. Vollständig दिन°, दिवस°. — 2) f. वारा *Buhldirne*.

4. वार 1) m. *a*) *Menge*. — *b*) **Pfeil*. — *c*) **Achyranthes aspera*. — *d*) *Bein. Çiva's. — 2) *n. *a*) *ein Geschirr für berauschende Getränke*. — *f*) *ein best. künstlich zubereitetes Gift*.

1. वारक m. 1) *Zurückhalter, Abwehrer*. — 2) *eine Art Gefäss* Hemâdri 2,*a*,65,20. 66,7.

2. वारक m. 1) = 3. वार 1) *b*) Hem. Par. 3,192. वारकेण *der Reihe nach*. — 2) *Mal* in शतवारकम्.

3. वारक 1) *m. *a*) *ein best. Gang des Pferdes*. — *b*) *eine Pferdeart*. — 2) n. *a*) *ein best. wohlriechendes Gras*. — *b*) * = कष्टस्थान.

4. वारक MBu. 4,1130 fehlerhaft für चारक, Kathâs. 72,20 für वार्द्धक.

वारकन्यका f. *Buhldirne*.

*वारकिन् m. 1) *Feind*. — 2) *ein scheckiges Pferd*. — 3) *ein von Blättern sich nährender Asket*. — 4) *das Meer*.

*वारकीर m. 1) *der Bruder der Frau*. — 2) = वारय्याकिन् oder द्वारय्याकिन्. — 3) = वाटव. — 4) = यूका. — 5) रोलरोधिनी oder वेणिवेधिनी. — 6) = नीराजितरूप.

*वारङ्क m. *Vogel*.

वारङ्ग m. *Heft, Griff*.

वारट 1) *n. *a*) *Feld*. — *b*) *eine Menge von Feldern*. — 2) f. आ *a*) *ein best. zu den* विकिर *gehöriger Vogel*. — *b*) * *das Weibchen der Gans*.

1. वारण 1) Adj. (f. ई) *a*) *abhaltend, abwehrend, hemmend* (Varâh. Jogaj. 5,8); *Allem Widerstand leistend*. — *b*) *Abwehr betreffend*. — *c*) *scheu, wild*. — *d*) *schrecklich, gefährlich*. — *e*) *verboten*. — 2) m. *a*) *Elephant*. Am Ende eines adj. Comp. f. आ. — *b*) *Elephantenhaken*. — *c*) * *Panzer*. — *d*) *eine best. Verzierung auf einem Bogen* MBu. 4,42,4. — 3) f. वारणी *a*) * *Elephantenkuh*. — *b*) fehlerhaft für वारुणी *Branntwein* Hem. Jogaç. 3,113. — 4) n. *a*) *das Abhalten, Abwehren*, — von (Abl.). — *b*) * *das Lenken*. — *c*) *ein Mittel zum Abhalten*. — *d*) etwa so v. a. वर्मन्. — *e*) * = करिताल. — *f*) N. pr. einer Oertlichkeit.

2. वारण Adj. *aus dem Holze der Crataeva Roxburghii bestehend* Comm. zu Gaim. 3,1,22.

वारणकर m. *Elephantenrüssel* Buhm. V. 1,57.

वारणकृच्छ्र m. *eine im Trinken von Reiswasser bestehende Kasteiung*.

वारणकेसर m. *Mesua Roxburghii*.

वारणपुष्प m. *eine best. Pflanze*.

*वारणबुसा und *वारणवल्लभा f. *Musa sapientum*.

वारणशाला f. *Elephantenstall*.

वारणसाह्वय Adj. in Verbindung mit पुर n. oder Subst. n. *die nach den Elephanten benannte Stadt* d. i. Hâstinapura.

वारणस्थल n. N. pr. einer Oertlichkeit.

वारणहस्त m. *ein best. Saiteninstrument* S. S. S. 185.

वारणानन m. Bein. Gaṇeça's (*ein Elephantengesicht habend*).

वारणावत n. N. pr. einer Stadt.

वारणावतक Adj. *in* Vâraṇâvata *wohnend*.

वारणाह्वय Adj. und Subst. n. = वारणसाह्वय.

1. वारणीय Adj. *abzuhalten* u. s. w. in अ°.

2. वारणीय Adj. *am Elephanten befindlich*. कर m. *Elephantenrüssel*.

वारतन्तव (Conj.) m. Patron. von वरतन्तु.

वारतन्तवीय m. Pl. *die zum schwarzen Jagus gehörige Schule des* Varatantu Ârjav. 44,18.

वारत्र 1, *n. *Riemen*. — 2, f. आ = वारट 2) *a*, Karaka 1,25. 27. Vielleicht fehlerhaft.

*वारत्रक Adj. von वरत्रा.

वारधान m. Pl. N. pr. eines Volkes. Richtig वाटधान.

वारनारी f. *Buhldirne*. Am Ende eines adj. Comp. °क.

वारपार्शि und °पार्श्य m. Pl. N. pr. eines Volkes.

वारबाण (*m. n.) *Panzer; Wamms, Jacke* Kâd. 97,6 (172,11). 111,7 (200,7). Harshaḱ. 15,22.

*वारबुषा und *वारबृषा f. *Musa sapientum.*

वारमथ m. N. pr. eines Fürsten VP.² 3,334.

वारमुख्य 1) m. etwa *Tänzer, Sänger.* — 2) f. आ *Buhldirne.*

वारयन्तीय n. Name eines Sâman Tâṇḍja-Br. 9, 1,32. Wohl nur fehlerhaft für वारवन्तीय.

वारयितव्य Adj. *abzuhalten von* (Acc.).

वारयुवति f. *Buhldirne.*

*वारयोग m. *feines Mehl, Pulver* Gal.

वारयोषित् f. *Buhldirne.*

वाररुच Adj. *von* Vararuki *verfasst.*

वाररूक in नन्दि°.

*वारला f. 1) *eine Art Bremse.* — 2) *das Weibchen der Gans* Râǵan. 19,103.

*वारलीक m. *Eleusine indica.*

वारवत्या f. N. pr. eines Flusses.

वारवधू f. *Buhldirne.*

वारवनिता f. dass. 297,18. Dhûrtan.

वारवन्त् Adj. *langschweifig* (Ross).

वारवन्तीय n. Name eines Sâman Maitr. S. 1, 6,7. Âpast. Çr. 5,15,6. Auch इन्द्रस्य वारवन्तीयम्, वारवन्तीयाश्वम् und वारवन्तीयोत्तरम्.

वारवाण s. वारबाण.

*वारवाणि 1) m. *a) Flötenspieler.* — *b) ein vorzüglicher Sänger.* — *c) Richter.* — *d) Jahr.* — 2) f. *Buhldirne.* Auch °वाणी.

*वारवारण m. n. v. l. für वारबाण.

वारवाल m. N. pr. eines Agrahâra.

वारवासि und वारवास्य (MBh. 6,9,45) m. Pl. N. pr. eines Volkes.

वारविलासिनी (Vâsav. 166,2. 178,4) und *वारसुन्दरी f. *Buhldirne.*

*वारसेवा f. *Hurerei, Hurenwirthschaft.*

*वारस्त्री (Râǵan. 18,20) und वाराङ्गना (Chr. 180, 30) f. *Buhldirne.*

*वाराटकि m. Patron. Davon *Adj. °कीय.

वाराणसी f. N. pr. einer Stadt, das heutige *Benares* Kâraṇḍ. 78,1. fgg.

वाराणसीदर्पण m. Titel eines Werkes Max Müller, Ren. 315.

*वाराणसेय Adj. von वाराणसी.

वारानिधि m. s. u. वार् 1).

*वारालिका f. Bein. der Durgâ.

वारावस्कन्दिन् Adj. als Beiw. Agni's. Nach Weber Verstümmelung von गौरावस्कन्दिन्.

*वारासन n. *Wasserbehälter.*

वाराह् 1) Adj. (f. ई) *a) vom Eber kommend, aus Schweinsleder gemacht.* — *b) zu* Vishṇu *als Eber in Beziehung stehend.* — *c) von* Varâhamihira *verfasst.* — *ausgesprochen.* — 2) m. *a)* Vishṇu *als Eber.* — *b) ein Banner mit dem Bilde eines Ebers* MBh. 6,92,39. — *c) Dioscorea.* °कन्द् n. *Yamswurzel.* Könnte auch Adj. von 3) *b)* sein. — *d)* Pl. *eine best. Schule des schwarzen Jagus* Ârjav. 44,20. Hemâdri 1,519,21. — *e)* N. pr. eines Berges. — Die H. an. 3,768. fg. dem m. वाराह् zugetheilten Bedeutungen kommen वराह् zu. — 3) f. वाराही *a) die personificirte Energie* Vishṇu's *als Ebers.* Pl. unter den Müttern Skanda's. — *b) Dioscorea.* °मूल n. *Yamswurzel.* — *c)* N. pr. eines Flusses. — 4) n. *a)* Name eines Sâman. वाराहमुत्तरम् Ârsh. Br. — *b)* N. pr. eines Tîrtha.

*वाराहक Adj. von वाराह्.

*वाराहकर्णी f. *Physalis flexuosa.*

वाराहतीर्थ n. N. pr. eines Tîrtha.

वाराहदादृशी f. = वराहदादृशी.

*वाराहपत्री f. *Physalis flexuosa.*

वाराहपुराण n. = वराह° Opp. Cat. 1.

वाराहमन्त्र m. Titel eines Mantra Weber, Lit.

वाराहमाहात्म्य n. Titel eines Werkes Bühler, Rep. No. 86.

*वाराहाङ्गी f. *Croton polyandrum* oder *Cr. Tiglium.*

वाराहीतन्त्र n. Titel eines Tantra.

*वाराहीपुत्र m. für वाराह्यापुत्र.

*वाराहीय n. Titel eines Werkes.

*वाराह्या f. Patron. von वराह्.

1. वारि n. 1) *Wasser.* °तस् Adv. 164,18 (zugleich *gehemmt*). — 2) **eine Art Andropogon* Bhâvapr. 3,30. — 3) *ein best. Metrum.*

2. वारि f. 1) *ein Ort, wo Elephanten eingefangen* oder *angebunden werden,* Vâsav. 269,5. वारी Çiç. 18,56. — 2) ** Topf, Krug* H. an. 2,455 (vgl. Zach. Beitr.). Auch वारी. — 3) ** Rede, die Göttin der Rede.* वारी scheinbar in Sitzungsberr. d. K. Pr. Ak. d. Ww. 1884, S. 82, da hier statt महानयबारि बारि zu lesen ist महानयपरिवारे; vgl. ebend. S. 310.

3. वारि VS. 21,61 nach Mahidh. = वरणीय. Es ist aber daselbst वार्यम् आ° aufzulösen.

वारिक in *नाग°.

*वारिकण्टक m. *Trapa bispinosa.*

*वारिकर्णिका f. *Pistia Stratiotes.*

*वारिकर्पूर m. *ein best. Fisch, Clupea alosa.*

*वारिकुब्जक m. *Trapa bispinosa.*

वारिकोश m. *das beim Gottesurtheil angewandte Weihwasser.*

*वारिक्रिमि m. *Wasserfliege.*

वारिखेडग्राम m. N. pr. eines *Dorfes* Ind. Antiq. 11,159.

वारिगर्भोदर Adj. *regenschwanger* (Wolke).

*वारिचक्षर m. *Pistia Stratiotes.*

वारिचर 1) Adj. *im* oder *am Wasser lebend;* m. *Wasserbewohner.* — 2) m. *a) Fisch.* — *b)* Pl. N. pr. eines Volkes.

*वारिचामर m. *Vallisneria* (*Blyxa*) *octandra.*

वारिचारिन् Adj. *auf dem Wasser lebend.*

वारिज 1) m. *a) Muschel.* — *a)* vielleicht *Wasserrose.* — *c) * Fisch.* — 2) n. *a) Wasserrose.* — *b) eine best. Gemüsepflanze* Râǵan. 7,152. — *c) * Gewürznelke.* — *d) * eine Art Salz* Râǵan. 6,104.

वारिजात Adj. *lotusäugig.*

वारिजात m. *Muschel.*

*वारिजावन् Vop. 26,69.

वारिजीवक Adj. *durch Wasser seinen Lebensunterhalt findend.*

वारितरंग m. *Welle* 167,20.

वारितस्कर m. 1) Beiw. der Sonne, *die mit ihren Strahlen das Wasser an sich zieht.* — 2) ** Wolke.*

वारिति Adj. nach dem Comm. *am Wasser wachsend;* Subst. *Wasserpflanze.*

*वारित्रा f. *Regenschirm.*

वारिद 1) Adj. *Wasser —, Regen gebend.* — 2) m. *a) Regenwolke.* — *b) Cyperus rotundus.* Nach Bhâvapr. 1,191 auch f. und n. — 3) *n. = वाला oder बाल (*ein best. Parfum*).

वारिदागम m. *die Regenzeit* Vikramâṅkaḱ. 14,1.

वारिदान्त m. *Herbst* Bâlar. 131,10.

वारिदुर्ग Adj. (f. आ) *wegen des Wassers schwer zugänglich* Hariv. 6426.

*वारिद्र m. *der Vogel Kâtaka.*

वारिधर 1) Adj. (f. आ) *Wasser enthaltend, —führend.* शीत° 84,29. — 2) m. *Regenwolke.*

वारिधानी f. *Wasserbehälter, Wasserfass.*

वारिधापयत्त m. Patron. Auch Pl.

वारिधार m. N. pr. eines Berges.

वारिधारा f. Sg. und Pl. *Wasserstrom* Vâsav. 181,4. गलद्भु° Spr. 7619. Am Ende eines adj. Comp. f. आ.

वारिधि m. 1) *das Meer.* Es werden vier und sieben Meere angenommen. — 2) Bez. *der Zahl vier, der vierte.*

वारिन् in काण्डवारिणी und मूलवारिन्.

*वारिनाथ m. 1) *das Meer.* — 2) *Wolke.* — 3) *der Aufenthaltsort der Schlangen.*

वारिनिधि m. *das Meer* Bâlar. 284,1. Kaṇḍak. 70,7.

1. वारिष Adj. *Wasser trinkend* (Naish. 8,81), *der das Wasser ausgetrunken hat.*

2. वारिष Adj. *das Wasser schützend* Naish. 8,81.

वारिपथ m. 1) *Wasserstrasse, Wasserverbindung.* — 2) *Wasserfahrt, Seefahrt.* °पथोपजीविन् Adj. *vom Seehandel lebend, S. treibend.*

*वारिपथिक Adj. *zu Wasser fahrend, — eingeführt.*

*वारिपर्णी und *वारिपालिका f. *Pistia Stratiotes.*

वारिपूर m. Pl. *Wasserstrom* Nâgân. 110 (111).

*वारिपूर्णी f. *Pistia Stratiotes.*

वारिपूर्वम् Adv. *mit einer vorangehenden Wasserausgiessung* Çiç. 14,34.

*वारिपृश्नी (Conj.) f. = वारिपूर्णी.

*वारिप्रवाह m. *Wasserfall.*

*वारिप्रश्नी f. fehlerhaft für °पृश्नी.

*वारिबदर n. *die Frucht der Flacourtia cataphracta.*

वारिबन्धन n. *das Eindämmen des Wassers* Vâstuv. 8,6.

वारिबिन्दु m. *Wassertropfen* Spr. 7742. Hem. Par. 2,213.

वारिबीज n. *der Same des Wassers.* Nach Cowell Bez. *der Silbe* बम्.

*वारिभव n. *Antimonium* Râgân. 13,98.

वारिमत्त् Adj, *wasserreich.*

वारिमय Adj. (f. ई) 1) *aus Wasser bestehend.* — 2) *am Wasser haftend, dem W. eigen.*

*वारिमसि (besser °मषि) f. *Regenwolke.*

वारिमुच् 1) Adj. *Wasser —, Regen entlassend.* प्रभूत°. — 2) m. *Regenwolke* Çiç. 6,37.

*वारिमूली f. *Pistia Stratiotes.*

वारियन्त्र n. *Wasserwerk.*

*वारिरथ m. *Boot, Schiff.*

वारिराज m. Bein. Varuṇa's.

वारिराशि m. 1) *Wassermenge.* — 2) *das Meer* Çiç. 8,71.

वारिरुह n. *Lotusblüthe* Çiç. 10,1.

वारिलेश m. *Wassertropfen.* Vgl. भ्रम°.

*वारिलोमन् m. Bein. Varuṇa's.

*वारिवदन n. wohl nur fehlerhaft für वारिबदर.

*वारिवर m. *Carissa Carandas.*

वारिवर्णक vielleicht *Sand.*

*वारिवल्लभा f. *Batatas paniculata* Râgân. 7,99.

वारिवस्कृत् Adj. von वरिवस्कृत्.

वारिवह् Adj. (f. आ) *Wasser führend, — strömend.* शिव°, रम्य°.

वारिवारण m. *Wasserelephant (ein best. Ungeheuer)* Vikramâñkaṅ. 11,12.

*वारिवालक n. *eine Art Andropogon.*

*वारिवास m. *Branntweinbrenner.*

वारिवाह 1) Adj. (f. आ) *Wasser führend, — strömend.* कूलातिक्रान्त°. — 2) m. *a) Regenwolke* zu Spr. 4082. Çiç. 20,70. — *b) der Regengott* Spr. 5196.

वारिवाहक Adj. *Wasser zuführend, — bringend.*

*वारिवाहन m. *Regenwolke.*

वारिवाहिन् Adj. *Wasser führend, — strömend.*

*वारिविन्दी (!) f. *eine blaue Wasserrose.*

वारिविहार m. *Spiel im Wasser, wobei man umherhüpft und sich mit Wasser bespritzt.*

वारिश 1) *m. Bein. Vishṇu's. — 2) n. Name eines Sâman.

वारिशय Adj. *im Wasser lebend.*

*वारिशुक्ति f. *eine zweischalige Süsswassermuschel* Râgân. 13,130.

वारिषेण m. N. pr. eines Fürsten. v. l. °सेन.

वारिषेणाचार्य m. N. pr. eines Gina Ind. Antiq. 6,30.

*वारिषेणीय m. Patron. von वारिषेण.

*वारिसंज्ञ m. *eine Art Andropogon* Utpala zu Varâh. Bṛh. S. 78,1.

वारिसंभव 1) Adj. (f. आ) *im Wasser entstanden, aus dem W. gewonnen* 216,23. — 2) *m. *eine Rohrart* Râgân. 8,80. — 3) *n. *a) Gewürznelke* Râgân. 12,85. — *b) die Wurzel von Andropogon muricatus.* — *c) Schwefelantimonium* Râgân. 13,88.

वारिसागर m. *eine best. Mixtur* Rasendraṅ. 87.

*वारिसाम्य *Milch.*

वारिसार m. N. pr. eines Sohnes des Kandragupta.

वारिसेन m. N. pr. 1) eines Fürsten MBh. 2,8, 20. B. A. J. 9,240. v. l. °षेण. — 2) eines Gina.

वारिस्थ Adj. *im Wasser befindlich,* so v. a. *im W. sich abspiegelnd* (die Sonne) M. 4,37.

वारी s. u. 2. वारि.

*वारीट m. *Elephant.*

वारीय्, °यते *dem Wasser gleichen.*

*वारीश m. *das Meer.*

*वारु m. *ein im Triumph geführter Elephant.*

*वारुठ m. *Todtenbahre.*

*वारुड m. = वरुड.

*वारुडक n. संज्ञायाम्.

*वारुडकि m. Patron. von वरुड.

वारुण 1) Adj. (f. ई) *a)* Varuṇa *gehörig, an ihn gerichtet, ihm geweiht, zu ihm in Beziehung stehend.* — *b) zum Wasser in Beziehung stehend.* भूत n. *Wasserthier,* कर्मन् n. *eine Wasser betreffende Arbeit.* — *c) westlich.* — *d) zu* Vâruṇi (Bhṛgu) *in Beziehung stehend.* — 2) m. *a) Wasserthier, Fisch.* — *b)* Patron. Bhṛgu's. Pl. Varuṇa's *Kinder, — Leute, — Krieger.* — *c) der 15te* Muhûrta. — *d)* N. pr. eines Dvîpa. — 3) m. oder n. *Westen.* वारुणे *im Westen.* — 4) f. ई *a) Westen.* — *b)* Bez. *gewisser Schlangen.* — *c)* Pl. Bez. *bestimmter Sprüche* Gaut. Âpast. — *d)* Varuṇa's *Energie,* personificirt als *seine Gattin* und auch als *seine Tochter.* Taucht bei der Quirlung des Meeres aus diesem hervor und wird als *Göttin des Branntweins* betrachtet. — *e) Branntwein von der Palme* Mat. med. 272. Bhâvapr. 2,58. 82. — *f)* *Bein. von Çiva's Gattin. — *g) ein best. Fasttag am 13ten Tage in der dunkelen Hälfte des* Kaitra. — *h)* *Dûrvâ-*Gras* und *eine andere Grasart* Râgân. 8,116. — *i)* *Koloquinthengurke. — *k)* *das unter* Varuṇa *stehende Mondhaus* Çatabhishaǵ. — *l)* N. pr. eines Flusses. — 5) n. *a)* *Wasser. — *b) das Mondhaus* Çatabhishaǵ. — *c)* वारुणं खण्डम् N. pr. eines der 9 Theile, in welche Bharatavarsha eingetheilt wird.

वारुणतीर्थ n. N. pr. eines Tîrtha.

वारुणपद्धति f. Titel eines Werkes Burnell, T.

वारुणप्रघासिक Adj. (f. ई) von वरुणप्रघास Âpast. Çr. 8,12,2. 22,8. Mân. Çr. 1,8,1. 2,5,4.

वारुणानी f. fehlerhaft für वरुणानी.

1. वारुणि m. Patron. verschiedener Personen.

2. वारुणि (metrisch) f. = वारुणी *Branntwein.*

*वारुणीवल्लभ m. Bein. Varuṇa's.

वारुणीश m. Bein. Vishṇu's.

वारुणेन्द्र m. N. pr. eines Mannes.

वारुणेश्वरतीर्थ n. N. pr. eines Tîrtha.

वारुणोपपुराण n. Titel eines Upapurâṇa Opp. Cat. 1.

*वारुण्ड 1) m. n. *a) Unreinigkeit des Auges und des Ohres.* — *b) Giesskanne, Schöpfgefäss, Schöpfkelle* oder dgl. — 2) m. = गणिस्वराज und फणिनां राजकः; vgl. Zach. Beitr. 21. — 3) f. ई *Thürschwelle.*

*वारुढ m. = अग्नि, शम्बल, पञ्जर, वस्त्राञ्चल, अरर (कपाट).

*वारेण्यायनि m. Patron. von वरेण्य.

वारेन्द्र m. oder n. und *वारेन्द्री f. = वरेन्द्र und वरेन्द्री.

वारेवृत Adj. *gewählt.*

वार्काखण्डि m. Patron. N. pr. eines Lehrers Gobh. 3,10,8.

*वार्कयाक्षिक m. Patron. von वृकयाक्ष.

वार्कजम्भ 1) m. Patron. von वृकजम्भ. — 2) n. Name verschiedener Sâman Ârsh. Br.

*वार्कबन्धविक m. Patron. von वृकबन्धु.

*वार्कवृष्य Adj. von वृकवृष्य Kâç. zu P. 4,2,106.

वार्कलि m. Metron. von वृकला.

वार्कलिन् Çâṅkh. Âr. in Weber's Lit. 36 vermuthlich fehlerhaft. Statt वार्कलिनः ist wohl mit Ait. Âr. वा अर्कलिनः zu lesen.

*वार्कलेय m. Patron. oder Metron.

*वार्कवञ्चक m. Patron. von वृकवञ्चिन्.

वार्काक्षणीपुत्र m. N. pr. eines Lehrers.

(वार्कार्या) वार्काक्षिया Adj. f. *Wasser schaffend* (nach Grassmann).

*वार्केणी f. zu वार्केण्य.

*वार्केण्य m. *ein Fürst der* Vṛka.

वार्क्ष 1) Adj. (f. ई) *a) in Bäumen bestehend, aus Bäumen gemacht, Bäume betreffend, zum Baume gehörig, von Bäumen kommend* (Gaut. Âpast.), *auf oder an Bäumen wachsend. — b) hölzern.* — 2) f. ई *die Tochter der Bäume*, Bein. der Gattin der Praketas. — 3) *n. *Wald.*

वार्क्ष्य 1) Adj. *hölzern.* Wohl fehlerhaft für वार्क्ष. — 2) *m. Patron. — 3) *n. *Wald.* Richtig वार्क्ष.

*वार्क्ष्यायणी f. zu वार्क्ष्य 2).

*वार्गर m. *der Bruder der Frau* Gal.

*वार्च m. *Gans.*

*वार्चन्धीय Adj. von वर्चस्.

वार्ज्जिनीवत m. Patron. von वृज्जिनीवत्.

*वार्ज्य m. *ein Fürst der* वृज्जि Pat. zu P. 4,3,100, Vârtt. 2.

*वार्ज्यक Adj. von वर्ज्य.

*वार्ट्य (वार्ठ्य) n. Nom. abstr. von वृठ (वृठ).

वार्ण Adj. *einen Laut* (in grammatischem Sinne) *betreffend* Pariбн. 55.

*वार्णक Adj. von वार्णक्य.

*वार्णक्य m. Patron. von वर्णक.

*वार्णव und *°क Adj. von वर्णु.

*वार्णिक m. *Schreiber.*

*वार्तक m. (Râǵan. 19,118) und *°र्तिका f. *Wachtel.*

*वार्तन Adj. = वर्तनीषु भवः.

*वार्तनात्त m. Patron. von वर्तनात्त.

वार्तत्तवीय (!) m. Pl. *eine best. Schule.* Vgl. वार्तत्तवीय.

वार्तमानिक Adj. *zur Gegenwart gehörig, jetzt lebend.*

*वार्ताक m. *Wachtel.*

वार्तातवेय (!) m. Pl. *eine best. Schule.*

वार्तिक m. *ein best. Vogel.* = वर्तिक Râǵan.

*वार्तिकि m. *eine Wachtelart* Bhâvapr. 2,92.

वार्तीरि m. *ein best. Vogel.*

वार्त्त 1) Adj. *a) *einen Lebensunterhalt habend. — b) in Ordnung, richtig. — c) gesund. — d) gewöhnlich, mittelmässig. — e) werthlos, nichtig.* — 2) m. N. pr. eines Mannes. — 3) f. आ (adj. Comp. f. आ) *a) Lebensunterhalt, Erwerb, Gewerbe,* insbes. das des Vaiçja d. i. *Ackerbau, Viehzucht und Handel.* Am Ende eines adj. Comp. *lebend von. — b) Kunde, Nachricht, Neuigkeit, Gerücht, Sage, Geschichte.* Das Wovon im Gen. oder im Comp. vorangehend. वार्तां कीर्तय् *erzählen von* (Gen.), का वार्ता *was giebt es zu berichten? was giebt es Neues? — c) das Reden von* oder *über* (Gen., Loc., Acc. mit उद्दिश्य oder im Comp. vorangehend). का वार्ता *wie kann die Rede sein von* (Loc.)? so v. a. *an — ist gar nicht zu denken* Pañkad. वार्तया कर् *über Etwas* (Acc.) *sprechen;* मम—अनया वार्तयापि किं कार्यम् *was habe ich mit ihr zu schaffen, sei es auch nur mit Worten? — d) Geruchsempfindung. — e) *die Eierpflanze. — f) eine weibliche Missgeburt* Karaka (ed. Calc.) 355, 13. v. l. वाता. — g) Bein. der Durgâ. — 4) n. *Wohlergehen, Gesundheit.*

वार्त्तरक Adj. *ganz in Ordnung, — richtig.*

वार्त्तय्, °यति *Jmd unterhalten, sich mit Jmd in ein Gespräch einlassen;* mit Acc. Hem. Par. 1,335. 362. 2,40. 7,74.

वार्त्ताक m. und °की f. (selten) *die Eierpflanze, Solanum melongena* und auch *eine andere Species* Râǵan. 4,23. 7,191. °क n. *die Frucht* Bhâvapr. 1,198.

*वार्त्ताकिन् m. und *°किनी f. dass.

वार्त्ताकु m. dass. Mat. med. 323. Bhâvapr. 1,288. Karaka 6,18.

वार्त्तानुकर्षक m. *Kundschafter* MBh. 12,76,7.

वार्त्तानुजीविन् Adj. *von einem Gewerbe lebend* Kâm. Nitis. 2,14.

वार्त्तापति m. *Herr —, Verleiher des Unterhalts, Brodherr.*

वार्त्तामात्रावबोधन n. *eine nur auf Hörensagen beruhende Kenntniss* Daçak. 49,6.

*वार्त्तायन m. *Kundschafter, Späher.*

वार्त्तारम्भ m. *Gewerbe.*

*वार्त्तावह m. *ein umherziehender Krämer.*

वार्त्तावृत्ति Adj. *von einem Gewerbe lebend* Bhâg. P. 7,11,15.

वार्त्ताव्यतिकर m. *eine schlimme Nachricht* Pañkat. ed. Bomb. 2,29,4. 5.

*वार्त्ताशिन् m. *Neuigkeitskrämer, Schwätzer.*

वार्त्ताहर m. *Bote* Mâlatîm. ed. Bomb. 318,1. Kâd. 2,98,17 (121,4. 5).

वार्त्ताहर्तर् Nom. ag. dass.

वार्त्ताहार m. dass. Mahâvîraḱ. 23,14.

वार्त्ताहारिणी f. *Botin* Mahâvîraḱ. 52,1.

वार्त्तिक 1) m. *a) Gewerbsmann. — b) *ein* Vaiçja Râǵan. 18,12. — c) *Kundschafter, Bote. — d) *Giftarzt, Beschwörer. — e) *die Eierpflanze.* — 2) f. आ *Erwerb, Gewerbe.* — 3) n. *Ergänzungen und Berichtigungen zu einem Sûtra.* Am bekanntesten sind die Vârttika Kâtjâjana's zu Pâṇini's Sûtra.

वार्त्तिककार m. 1) *Verfasser von* Vârttika. — 2) N. pr. eines Dichters Z. d. d. m. G. 36,557.

वार्त्तिककाशिका (?) f. Titel eines Werkes.

वार्त्तिककृत् m. = वार्त्तिककार.

वार्त्तिकतात्पर्यटीका f., °तात्पर्यपरिशुद्धि f., वार्त्तिकपाठ m. (Bühler, Rep. No. 315), वार्त्तिकयोजना f. und वार्त्तिकसारव्याख्या f. (Opp. Cat. 1) Titel von Werken.

*वार्त्तिकसूत्रिक Adj. *der die* Vârttika *und* Sûtra *studirt.*

वार्त्तिकाभरण n. Titel eines Commentars.

वार्त्तिकाख्य n. Name eines Sâman.

वार्त्तिकेन्द्र m. *Alchemist* Varâh. Jogaj. 5,4.

वार्त्रघ्न 1) Adj. (f. ई) *a) auf den Schläger des* Vṛtra *bezüglich, ihn betreffend u. s. w.* क्रविस् n. so v. a. *Siegesopfer. — b) das Wort* वृत्रक्रुन् *enthaltend.* f. ई mit Ergänzung von अनुवाक्या Comm. zu Ǵaim. 3,1,23. Nom. abstr. वार्त्रघ्नता f. ebend. — 2) m. Patron. Arǵuna's, der für *einen Sohn* Indra's gilt. — 3) n. इन्द्रस्य वार्त्रघ्नम् und इन्द्रस्य संवर्ग (!) वार्त्रघ्नम् Namen von Sâman.

वार्त्रतुर n. Name eines Sâman.

वार्त्रक्रत्य 1) Adj. *zum Schlagen des* Vṛtra *dienend.* — 2) n. *das Schlagen des* Vṛtra.

वार्द् m. *Regenwolke.*

*वार्दर n. 1) *die Beere des Abrus precatorius* oder *die Pflanze selbst.* — 2) *der Same der Mangifera indica.* — 3) *Seide.* — 4) *Wasser.* — 5) *eine nach rechts sich windende Muschel.* — 6) = वीर (वारि?). — Vgl. बादर 4).

*वार्दल 1) m. n. *a) ein trüber Tag, Regenwetter. — b) Dintenfass.* — 2) m. *Schwärze, Dinte.* — Vgl. Zach. Beitr.

1.*वार्दाली f. *eine best. Pflanze* Ganar. 300.

2.*वार्दाली Adv. प्राकाश्ये क्रिमायां च Ganar. 97.

*वार्दालीवत् Adj. von 1. वार्दाली Ganar. 300.

*वार्द्ध m. Patron. von वृद्ध.

वार्द्धक 1) m. *ein alter Mann, Aeltester.* — 2) n. *a) vorgerücktes Alter, Greisenalter* Hem. Par. 2,381. वार्द्धकं धा *altern* Vikramâṅkaḱ. 14,1. — *b) das Treiben eines Alten, Gebrechlichkeit. — c) *eine Versammlung von Alten.*

वार्द्धकभाव m. *vorgerücktes Alter, Greisenalter* Pañkat. ed. Bomb. 1,103,20.

वार्द्धक्य n. dass.

वार्द्धक्षत्रि m. Patron. Ǵajadratha's.

वार्द्धक्षेमि m. Patron. von वृद्धक्षेम.

*वार्ङायन m. Patron. von वार्ङ. Auch fehlerhaft

für वर्धापन.

वार्द्धुष m. *Wucherer*.

वार्द्धुषि m. 1) dass. Vâsishṭha 2,40. 42. — 2) *eine Schuld mit den aufgelaufenen Zinsen.*

वार्द्धुषिक (Âpast. Vâsishṭha 2,41. Harshaṅ. 147, 3) und वार्द्धुषिन् m. *Wucherer*.

वार्द्धुषी f. und वार्द्धुष्य n. *Wucher*.

वार्ध्र (Conj.) n. *Greisenalter*.

वार्धनी f. *Wasserkrug* Hem. Par. 2,213.

वार्धि m. 1) *das Meer* Vikramâṅkaṅ. 11,39. Spr. 7770.

*वार्धिफेन n. *Os sepiae* Râǵan. 6,235.

*वार्धिभव n. und *वार्धेय n. *eine Art Salz* Râǵan. 6,104.

वार्ध्र 1) *Adj. (f. ई) *a) zu Riemen bestimmt, — geeignet. — b) aus Riemen bestehend.* — 2) f. (ई) (*n.) *Riemen*.

*वार्धकठिनिक Adj. *mit Tragriemen handelnd* Kâç. zu P. 4,4,72.

वार्धाणस m. nach den Erklärern *Nashorn, ein alter weisser Ziegenbock* oder *eine Kranichart* TS. 5,5,20,1.

1. वार्धीणस (auch °नस) m. dass. Râǵan. 19,20. VP. 3,16,2.

2. वार्धीणस Adj. von 1. वार्धीणस Gaut.

वार्धीनस Adj. 1) etwa *auf der Nase gestriemt;* nach Manu. *mit Zäpfchen am Halse versehen.* — 2 m. = 1. वार्धीणस.

*वार्बट m. *Schiff, Boot*.

*वार्भट m. *Krokodil*.

*वार्मण n. *eine Menge von Panzern*.

*वार्मतेय Adj. *aus* Varmati *gebürtig*.

*वार्मतेयक Adj. *gaṇa* कच्यादि.

*वार्मिकायणि m. Patron. von वर्मिन्.

*वार्मिक्य n. Nom. abstr. von वर्मिक.

*वार्मिण n. *eine Menge gepanzerter Männer*.

वार्मुच् m. *Regenwolke*.

1. वार्य 1) Adj. *zurückzuhalten, aufzuhalten, abzuhalten von* (Abl. oder Instr.) Hem. Par. 2,121. — 2) m. *Wall*.

2. वार्य, वारिय्य 1) Adj. *a) zu wählen.* — *b) kostbar, werth.* — 2) n. *Kostbarkeit, Gut, Schatz*.

3.*वार्य Adj. *aquaticus*.

4. वार्य m. wohl Patron. Âṛsn. Br.

वार्यगन n. *Wasserbehälter, Teich* u. s. w.

वार्यवृत Adj. *als Wahlgabe empfangen* Kâṭh. Andere Texte वैरवृत.

वार्यामलक m. *eine best. am Wasser wachsende Myrobalane*.

*वार्युद्भव n. *Lotusblüthe*.

वार्युपजीविन् Adj. Subst. *vom Wasser seinen Lebensunterhalt habend, Wasserträger, Fischer* u. s. w.

वार्योकस् (wohl f.) *Blutegel*.

वारांराशि m. *das Meer*.

*वार्वट m. = वार्बट.

*वार्वणा f. = वर्वणा.

*वार्वती f. *Fluss*.

वार्वाह m. *Regenwolke* Mahâvîraṅ. 137,2.

वार्श n. Name eines Sâman.

वार्श्चिक Adj. *vom Scorpion kommend* (Biss) Kâraka 6,23.

1. वार्ष Adj. (f. ई) *zur Regenzeit gehörig* u. s. w.

2. वार्ष 1) Adj. देवानां वार्षाणामार्षेयम् Name eines Sâman. Statt dessen liest Ârsh. Br. 1,479. 480. 487. 489 देवानां वर्षीणां वार्षेयम्. — 2) n. *a)* *Nom. abstr. von वृष. — *b)* Name eines Sâman.

वार्षक n. Name eines der 10 Theile, in welche Sudjumna die Erde theilte.

वार्षकीप्रश्न m. Titel eines Werkes Opp. Cat. 1.

वार्षगण m. Patron. des Asita. Auch *Pl.

वार्षगणीपुत्र m. N. pr. eines Lehrers.

वार्षगण्य m. Patron. von वृषगण.

*वार्षद Adj. von वृषद्.

वार्षदंश Adj. *aus Katzenhaar verfertigt*.

वार्षधर n. Name zweier Sâman Ârsh. Br.

वार्षपर्वण 1) Adj. von Vṛshaparvan *kommend* Çiç. 13,50. — 2) f. ई f. Patron. der Çarmishṭhâ.

वार्षभ (Conj.) Adj. *dem Stiere eigen*.

वार्षभाणवी f. Patron. der Râdhâ.

वार्षल 1) Adj. *einem Çûdra eigen.* — 2) *n. *die Beschäftigung —, der Stand eines Çûdra*.

*वार्षलि m. *der Sohn eines Çûdra-Weibes*.

वार्षशतिक Adj. *ein Leben von hundert Jahren verleihend* Kauç. 10.

*वार्षसहस्रिक Adj. *tausendjährig*.

वार्षाकप Adj. von वृषाकपि.

वार्षागिर m. Patron. von वृषागिरु. Auch Pl.

वार्षायणि m. Patron. N. pr. eines Autors VP.² 2,113.

वार्षायणीपुत्र m. N. pr. eines Lehrers Ârsh. Br.

वार्षाकर n. Name verschiedener Sâman Ârsh. Br. Auch °करात्र n. und °करोत्तर n.

वार्षिक 1) Adj. (f. ई) *a) pluvialis, zur Regenzeit gehörig* u. s. w. — *b) nur während der Regenzeit Wasser habend* (Fluss). — *c) *sich auf die Regenzeit verstehend, sich mit der Bestimmung derselben abgebend.* — *d) auf ein Jahr ausreichend.* — *e) ein Jahr während.* — *f) jährlich* Gaut. — *g)* in Comp. mit einem Zahlwort *so und so viele Jahre alt* oder *während.* — 2) *f. (ई) n. *Jasminum Sambac* Mat. med. 190. Râǵan. 10,87. Dhanv. 5,79.

वार्षिकोदक Adj. (f. आ) *nur während der Regenzeit Wasser habend* (Fluss).

वार्षिक्य 1) Adj. *jährlich.* — 2) n. *die Regenzeit*.

*वार्षिला f. *Hagel*.

*वार्षुक Adj. *regnend*. Vgl. वर्षुक.

*वार्ष्ट्र Adj. von वृष्टि.

वार्ष्ण und वार्ष्ण m. Patron.

वार्ष्णि m. desgl. Pl. Njâsam. 6,7,15.

*वार्ष्णिक m. Patron. von वृष्णिक.

वार्ष्णिवृद्ध Adj. nach dem Comm. = वृष्णिवृद्धेषु जातः.

1. वार्ष्णेय 1) m. *a)* Patron. verschiedener Männer, auch Kṛshṇa's. Pl. *das von* Vṛshṇi *abstammende Geschlecht, — Volk.* — *b)* N. pr. des Wagenlenkers Nala's. — 2) f. ई f. zu 1) *a)*.

2. वार्ष्णेय Adj. *zu* Kṛshṇa *in Beziehung stehend, ihn betreffend*.

वार्ष्ण्य m. Patron. von वृष्णि.

वार्ष्म m. Patron. v. l. für वार्ष्ण Çat. Br. 14,6, 10,8 in der Kâṇva-Rec.

वार्ष्मण Adj. *zuoberst befindlich*.

वार्ष्यायणि m. Patron. N. pr. eines Grammatikers und einer Autorität in Rechtssachen (Âpast.).

वार्ष्यायणीय Adj. von वार्ष्यायणि Âpast.

1. वाल 1) m. *a) Schweifhaar, Rosshaar, Schweif; Borste* (118,9), *Haar* überh. Am Ende eines adj. Comp. *f. आ. — *b) Haarsieb.* — 2) (*m. n.) *eine Art Andropogon.* — 3) f. वाला *a) *Cocosnuss.* — *b) *eine Art Jasmin.* — *c) *Pavonia odorata* Mat. med. 123. — *d) *=शिफा. — *e)* N. pr. einer Jogini (*Hexe*) Hemâdri 2,*a*.94,6. 7. — 4) f. वाली *a) *Pfosten* Anupadas. 5,2. = मेधि H. an. nach Zach. Beitr. 84. — *b) *eine Art Schmuck.* — *c) *Höhle* H. an. nach Zach. Beitr. 84.

2.*वाल n. angeblich so v. a. पर्वन्.

वालक 1) *m. *Schweif eines Pferdes* oder *Elephanten.* — 2) m. n. *a) eine Art Andropogon* Râǵan. 10,170. Bhâvapr. 1,190. Vidḍh. 83,4. *m. — *b) *Armband.* — 3) *m. f. (°लिका *Siegelring* Comm. zu Harshaṅ. ed. Bomb. 430,11) n. *Fingerring.* — 4) *f. °लिका *a) Sand.* — *b) eine Art Ohrschmuck.* — *c) das Rauschen der Blätter*.

वालखिल्य 1) Adj. (f. आ) मन्त्राम् oder सूक्तम् heissen die in der ṚV.-Saṁhitâ nach 8,48 aufgenommene 11 (oder 6, nach Sây. 8) Lieder. Dieser Abschnitt wird in den Hdschrr. als Subst. n. bezeichnet; sonst kommt auch der Pl. °ल्यास् und °ल्याध्यायिका f. vor. — 2) m. Pl. Bez. gewisser dau-

mengrosser Ṛshi, die in Beziehung zur Sonne zu stehen scheinen. वालखिल्यीयस् Taitt. Âr. 1, 23,3. — 3) f. वालखिल्या Bez. *gewisser Backsteine.*

वालखिल्यक Adj. (f. आ) = वालखिल्य 1).

वालखिल्यग्रन्थ m. Titel eines Werkes Opp. Cat. 1.

वालखिल्यशस्त्र n. desgl. Burnell, T.

वालखिल्याश्रम m. N. pr. einer *Einsiedelei.*

वालखिल्येश्वरतीर्थ n. N. pr. eines Tîrtha.

वालज Adj. *hären* MBh. 13,94,1. = नृकेशज Nîlak.

वालदामन् n. *Haarseil* Çat. Br. 5,3,4,10. Kâtj. Çr. 15,3,30.

वालधान n. *Schweif, Schwanz.*

वालधि m. 1) dass. — 2) N. pr. eines Muni. बालधि geschr. in dieser Bed.

वालन Adj. zu 1. वलन 2).

*वालपाश्या f. *eine Perlenschnur, mit der das Haar gebunden wird.*

*वालपुत्र m. *Schnurrbart* Gal.

वालप्रिय 1) Adj. *seinen Schweif lieb habend.* Nom. abstr. °त्व n. Spr. 5825. — 2) *m. *Bos grunniens* Râgân. 19,29.

वालबन्ध m. 1) *Schwanzriemen.* — 2) Bez. *einer best. Handlung* Verz. d. Cambr. H. 63.

वालबन्धन n. *Schwanzriemen.*

वालभिद् in मक्षा°.

वालमय Adj. *hären* Comm. zu Kâtj. Çr. 15,3, 30. TS. Comm. 2,201,18.

वालमात्र n. *die Dicke eines Haares* Çat. Br. 8, 3,4,1.

वालमूलक s. बालमूलक.

*वालम्मदेश m. N. pr. einer *Gegend.*

वालव (wohl n.) *ein best.* Karaṇa; s. 2. करण 4) n).

वालवर्ति f. *Haarbäuschchen.*

*वालवाय m. 1) *Haarweber.* — 2) N. pr. eines Berges.

वालवायन n. *Katzenauge* (eine Steinart) Râgân. 13,192. Çiç. 13,58.

वालवासस् n. *ein härenes Gewand.*

वालव्यजन n. (adj. Comp. f. आ) *ein Fliegenwedel aus Schweifhaaren,* insbes. *aus denen des Bos grunniens* 162,30.

वालव्यजनी Adv. mit भू *zu einem Fliegenwedel werden.*

वालव्यञ्जन fehlerhaft für °व्यजन.

*वालकस्त m. *Schweif, Schwanz.*

*वालाली f. *eine best. Pflanze.*

1. वालाग्र n. *die Spitze eines Haares.* Als *Maass* = 8 Raǵas = 64 Paramâṇu.

2. वालाग्र 1) Adj. *eine haarfeine Spitze habend.* — 2) *n. *eine Art Taubenschlag;* vgl. बालाग्र.

*वालाग्रपोतिका f. *eine Art Lusthäuschen in einem Teiche.*

वालाखिल्य m. N. pr. eines Muni. — 2) eines Affen, = वालिन् R. 7,34,23.

वालिक m. Pl. N. pr. eines Volkes. — वालिका f. s. u. वालक.

*वालिकाद्य m. gaṇa भौरिक्यादि.

*वालिकाद्यविध Adj. *von Vâlikâǵja bewohnt.*

*वालिकायन Adj. von वलिक.

वालिखिल्य fehlerhaft für वालखिल्य.

वालिखिल्य m. N. pr. eines Sohnes des Dravida.

वालिन् 1) *Adj. *a) geschwänzt* oder *haarreich.* — *b) ein Haar habend,* so v. a. *desselben bedürfend* (in einer Etymologie). — 2) m. N. pr. *a)* eines Daitja. — *b)* eines Affen, Bruders des Sugrîva und Sohnes des Indra. — 3) *f. °नी *das Mondhaus* Açvinî.

वालिशिख m. N. pr. eines Schlangendämons.

वाली f. in खलेवाली und सिनीवाली. Vgl. auch u. 1. वाल.

*वालु m. = एलवालु.

वालुक 1) Adj. *a) aus Sand gemacht.* — *b) *sandhaltig, sandartig.* — 2) *m. *ein best. Gift.* — 3) *f. ई *a) Sandbank.* — *b) Kampfer.* — *c) Cucumis utilissimus* Râǵân. 7,214. — 4) *n. = एलवालुक, हरिवालुक Râǵân. 4,126.

वालुका f. Sg. und Pl. (gewöhnlich) *Sand* Râǵân. 13,139. — MBh. 13,5491 scheinbar *eine best. Hölle;* es ist aber घोरवालुकं zu lesen.

*वालुकागड m. *ein best. Fisch.*

वालुकाचैत्यक्रीडा f. *ein best. Kinderspiel, das Bauen von Kaitja aus Sand* Hem. Par. 1,334.

*वालुकात्मिका f. *Sandzucker.*

वालुकात्व n. *das Sandsein,* so v. a. *Nichtigkeit* Kauṭukas.

*वालुकाप्रभा f. *eine best. Hölle bei den* Ǵaina.

वालुकाब्धि m. *Sandmeer, Sandwüste* Vikramâṅkaṅ. 18,57.

वालुकामय Adj. (f. ई) *aus Sand bestehend* oder *gemacht* Bhâvapr. 2,36. Hemâdri 1,795,2.

वालुकाम्बुधि m. *Sandmeer, Sandwüste.*

वालुकाम्भस् N. pr. eines Meeres oder Sees.

वालुकायन्त्र n. *Sandbad* Mat. med. 25. Bhâvapr. 2,86.

वालुकार्णव m. *Sandmeer, Sandwüste.*

वालुकि oder °न् m. N. pr. eines Lehrers.

वालुकेल n. *eine Art Salz.*

वालुकेश्वरतीर्थ n. N. pr. eines Tîrtha.

वालुङ्क 1) (wohl n.) *eine Art Gurke* Hem. Par. 12,117. — 2) *f. ई *Cucumis utilissimus.*

*वालूक m. *ein best. Gift.*

वालेय m. Patron. s. बालेय.

वालौयपथक N. pr. einer Oertlichkeit Ind. Antiq. 6,203.

वाल्क 1) Adj. *aus Bast gemacht.* — 2) n. *Zeug —, ein Gewand von Bast.*

*वाल्कल 1) Adj. = वाल्क 1). — 2) f. ई *ein best. berauschendes Getränk.*

*वाल्गव्य m. Patron. von वल्गु.

*वाल्गुक Adj. (f. ई) *recht zierlich* u. s. w.

वाल्गुद् m. *eine Art Fledermaus* Vishṇus. 44,30. Vgl. वाग्गुद् u. s. w.

*वाल्मिकि m. v. l. für वाल्मीकि. Wohl nur fehlerhaft.

*वाल्मिकीय Adj. von वाल्मिकि.

वाल्मीक 1) Adj. *von Vâlmîki verfasst.* — 2) m. N. pr. = वाल्मीकि 2).

वाल्मीकभौम n. *Ameisenhaufen.* v. l. वल्मीक°.

वाल्मीकि m. N. pr. 1) eines der Söhne Garuḍa's. — 2) eines alten Ṛshi, eines Grammatikers und eines Dichters, Verfassers des Râmâjaṇa u. s. w.

वाल्मीकिचरित्र n., वाल्मीकिसूत्र n. und वाल्मीकिहृदय n. Titel von Werken Opp. Cat. 1.

वाल्मीकीय Adj. *zu Vâlmîki in Beziehung stehend, von ihm verfasst* u. s. w.

वाल्मीकेश्वर n. und °तीर्थ n. N. pr. eines Tîrtha.

वाल्लभ्य m. 1) *das Beliebtsein, in Gunst Stehen.* — 2) *Zärtlichkeit.*

*वाल्वङ्गिरि m. *Cucumis utilissimus.*

वावे Indecl. bekräftigend und dem Worte nachgesetzt, auf welches der Nachdruck fällt: *gewiss, gerade, eben.* ह वावे, खलु वावे, ह खलु वावे (TBr. 1,2,2,5), उ ह वाव, ह वावे (s. dieses). Nur in TS., in den Brâhmaṇa, in den Upanishad und in Buǵ. P.

वावदूक 1) Adj. *sehr beredt, geschwätzig, streitsüchtig.* Nom. abstr. °त्व n. *Beredsamkeit.* — 2) *m. N. pr. eines Mannes.

*वावदूकय m. Patron. von वावदूक.

*वावय m. *eine Art Basilienkraut.*

वावर m. *ein best.* Pañkarâtra Âçv. Çr. 10,2,27.

वावर्तृ, वावर्त्यते *wählen.* Nur वावृत्यमान Bhaṭṭ.

*वावृत्त *gewählt.*

*वावल (?) m. *eine best. Pflanze.*

*वावह्न m. *eine Art Pfeil.*

वावहि Adj. *trefflich führend.*

वावात 1. Adj. (f. आ) *geliebt, Liebling.* — 2) f. आ *Favoritin*, nach den Comm. *diejenige Gattin eines Fürsten, welche der* मरिषी *nachsteht, aber der* परिवक्त्री *vorangeht*, Vaitân.

वावातर् Nom. ag. *der Anhängliche, Getreue.* Padap. ववातर्.

*वावट् m. *Schiff.*

वावद्ध m. Pl. v. l. für वाचावद्ध.

वावधध्यै Dat. Infin. perf. zu 1. वध् RV. 1,61,3. 122,2. 6,67,1. 10,99,1. Padap. ववधध्यै.

(वावृधेन्य, वावृधेनिम्न Adj. *zu ergötzen, zu begeistern* RV. 8,24,18. Padap. ववृधेन्य.

वाश्, वाशति, वाशते, वाश्यते, वाश्यति; *blöken, brüllen, krächzen, ächzen, erdrönen.* Pâr. Gṛhj. 3, 4,4 (von Vögeln). MBh. 8,37,4 (von der Erde). — Caus. वाशयति *blöken —, krächzen —, drönen —, donnern machen;* Med. *sich laut hören lassen.* — Intens. (वावश्यते, अवावशत्त, वावशती) *laut heulen, — krächzen, — erschallen* RV. 4,50,5. 9, 19,4. 66,11. MBh. 12,14,6. — Mit अनु *ein Gebrüll u. s. w. erwiedern, einem Andern* (Acc.) *mit Gebrüll u. s. w. antworten.* अनुवाशित mit pass. Bed. — Mit प्रत्यनु dass. °वाशित mit pass. Bed. — Mit अभि *blökend u. s. w. begrüssen, anbrüllen u. s. w.* — Intens. (अभि – अवावशत्त) dass. RV. 9,90,2. — Mit उद् *wehklagend anrufen* Bhaṭṭ. — Mit नि in निवाश्. — Mit प्र *ein Gekrächz erheben.* — Mit प्रति *Jmd* (Acc.) *zublöken, zukrächzen.* — Intens. (प्रेति – वावशत्त) dass. RV. 7,75,7. — Mit सम् *zusammen blöken u. s. w.* — Caus. *zusammen blöken lassen.* — Intens. (संम् – अवावशत्त, संमवावशीताम्) *zusammen blöken u. s. w.* RV. 1,62,3. 181,4.

1. वाश् Adj. etwa *rauschend.*

2. वाश Adj. wohl dass. Nur f. (आ und ई) Pl. als Bez. von Wasser. — वाशी s. auch bes.

3. वाश 1) m. Patron. von वश. — 2) n. Name verschiedener Sâman Ârsh. Br.

1. वाशक Adj. *krächzend.*

2. वाशक (*m.) f. (°शिका) *Gendarussa vulgaris* Bhâvapr. 1,203.

वाशन 1) Adj. *krächzend, zwitschernd u. s. w.* — 2) *m. संज्ञायाम्. — 3) n. *das Blöken.*

*वाशव m. = वासव.

*वाशि m. *Feuer.*

1. वाशित n. *Geheul, Gekrächz u. s. w.* Comm. zu TBr. 1,1,9,9 nimmt im Text वाशितानि (= किंकिटादिशब्दज्ञातानि) अविच्छार्यति an, während वाशिता न्यावि° zu trennen ist.

2.*वाशित = वासित (von वासय्).

वाशिता f. 1, *eine rindernde Kuh.* Auch von den weiblichen Thieren, die nach dem Männchen verlangen, insbes. von der *Elephantenkuh, Elephantenkuh* überh. वासिताग्रष्ट्यः (vgl. P. 2,1,65) MBh. 11,23,8. वासिताः करिण्यः । गृष्ट्यः सकृत्प्रसूताः Nîlak. — 2) *Weib, Gattin* überh. — Im AV., im Epos und später stets वासिता geschrieben.

वाशिन् Adj. *heulend, krächzend u. s. w.*

वाशिष्ठ fehlerhafte Schreibart für वासिष्ठ.

वाशी f. 1) *ein spitzes Messer*, insbes. zum Schnitzen. Auch *Axt*, im Pâli *Scheermesser.* Wird im AV. und bisweilen auch in den Bomb. Ausgg. वासी geschrieben. — 2) **Stimme, Ton.*

वाशीमत्त् Adj. *ein Messer tragend.*

वाश्र 1) Adj. (f. आ) *blökend, brüllend; drönend; klingend, pfeifend.* Compar. वाश्रतर्. — 2) *m. *Tag.* — 3) f. आ *eine blökende Kuh, Kuh* überh. Auch वाश्रा geschrieben. — 4) *n. a) *Haus, Wohnung.* — b) *Kreuzweg.*

वाष्टुका f. N. pr. eines Dorfes.

1. वास्, nur निवासते etwa *hält Stand* RV. 10,37,3.

2. वास् fehlerhaft für वाश्.

3. वास्, वासयति s. वासय्.

1. वास m. *Gewand, Kleid.* Metrisch für वासस्. Kathâs. 3,71 ist वासस्यलक्तकम् zu schreiben.

2. वास m. (n. verdächtig) 1) *das Haltmachen*, insbes. *für die Nacht, Uebernachten; das Verweilen, Aufenthalt, — in* (Loc. oder im Comp. vorangehend); *Aufenthaltsort, Wohnstätte, Wohnung, Stätte.* वासं वस् *sich niederlassen, sich aufhalten, wohnen, leben.* Am Ende eines adj. Comp. *seinen Aufenthalt habend —, wohnend in.* — 2) *Tagereise.* — 3) *Lage, Verhältniss.* — 4) = वासना *Vorstellung, falscher Schein.*

3. वास m. *Wohlgeruch* Kâraka 6,12.

*वासःकुटी f. *Zelt.*

वासःखण्ड n. *Lappen* 184,29.

वासःपत्पूत्नी m. *Kleiderwäscher.*

1. वासक am Ende eines adj. Comp. = 1. वास.

2. वासक 1) am Ende eines adj. Comp. = 2. वास *Aufenthaltsort, Wohnung* Jâgñ. 2,266. — 2) n. *Schlafgemach.* Am Ende eines adj. Comp. f. आ.

3. वासक 1) m. = 3. वास *Wohlgeruch.* — 2) m. f. (वासिका und *वासका, *Gendarussa vulgaris* Râgân. 4,47. Nach Mat. med. 214 *Adhadota Vasica.* 4. वासक m. *eine Art* धुवक (musik.).

5. वासक m. N. pr. 1) eines Schlangendämons MBh. ed. Vardh. 1,57,17. — 2) Pl. eines Volkes.

*वासकगृह n. *Opferhalle.*

वासकसज्जा und °सज्जिका f. Bez. *einer Geliebten, die zum Empfange des Geliebten Alles in Bereitschaft gesetzt hat.*

वासगृह (Harshaṃ. 115,11) n. (adj. Comp. f. आ) und वासगेह n. *Schlafgemach.*

*वासत m. 1) *Esel.* — 2) *Terminalia Bellerica.*

वासताम्बूल n. *mit aromatischen Stoffen versehener Betel.*

वासतीवर् Adj. von वसतीवरी Bṛhadd. 5, 30. Sây. zu RV. 7,33,11. 13.

वासतेय 1) Adj. *a) zum Obdach berechtigt* AV. — *b) Obdach gewährend.* — 2) f. वासतेयी *Nacht* Harshaṃ. (ed. Bomb.) 327,3 (वासनेयी gedr.).

वासधूपि m. Patron. Auch Pl.

1. वासन 1) *Gewand, Kleid.* — 2) *Kästchen, Cassette, Dose.*

2. वासन 1) n. *a) das Wohnenlassen* Bâlar. 24,3. — *b) *Wohnort.* — *c) *Wasserbehälter.* — *d) = ज्ञान. — 2) f. आ *a) das Denken an, das Verlangen nach* (Loc.) 134,1. — *b) der vom Geiste empfangene und darin bleibende Eindruck* (Kap. 2, 3. 5,119), — *von* (im Comp. vorangehend), *Vorstellung, Idee.* Am Ende eines adj. Comp. वासन und Nom. abstr. वासनत्व n. — *c) eine falsche Vorstellung.* भेद° *die f. V., dass es eine Verschiedenheit gebe.* — *d) bei den Mathematikern *Beweis.* — *e) ein best. Metrum.* — *f)* Bein. der Durgâ. — *g)* Titel von Bhâskara's Bemerkungen zum Çiromaṇi. °भाष्य n. und °वार्त्तिक n. — *h)* N. pr. der Gattin Arka's.

3.*वासन Adj. von वसन.

4.*वासन n. und *°ना f. *das Parfumiren.*

वासनामय Adj. *in Vorstellungen bestehend, auf V. beruhend, in Eindrücken von* (im Comp. vorangehend) *bestehend.* Nom. abstr. °त्व n. 266,12.

वासनीय Adj. *nur durch angestrengtes Nachdenken verständlich.*

वासन्त 1) Adj. (f. ई) *a) vernus.* — *b) *= अवक्षित oder विक्षित. — 2) *m. *a) Phaseolus Mungo* oder *eine schwarze Varietät dieser Bohnenart* Râgân. 16. 38. — *b) Kamel.* — *c) der indische Kuckuck* Râgân. 19,109. — *d) der vom Malaja blasende Wind im Frühling.* — *e) ein leichtsinniger Geselle.* — 3) f. वासन्ती *a)* Bez. verschiedener Pflanzen. Nach den Lexicographen *Gaertnera racemosa, eine Art Jasmin, Bignonia suaveolens*, = प्रकसन्ती u. s. w. — *b) *das Frühlingsfest am Vollmondstage im Monat* Kaitra. — *c) ein best. Metrum.* — *d) eine best.* Rágin1 S. S. S. 65. — *e)* N. pr. α) einer Waldgöttin. — β) *einer Tochter des Fürsten Bhûmiçukla. — वासन्त

Hem. Joc. 4,110 fehlerhaft für वासित (von वासय्).

वासन्तक 1) *Adj. *vernus.* — 2) f. °न्तिका *a) Gaertnera racemosa* Paṅkad. — *b)* Titel eines Schauspiels des Râmakandra. — *c)* N. pr. einer Waldgöttin.

वासन्तिक 1) Adj. (f. ई) *a) vernus.* — *b)* *= वसन्तमधीते वेद वा. — 2) m. *a) Frühlingsfest* Âpast. — *b)* *der Spassmacher im Drama.

वासन्तिकापरिणय Titel eines Schauspiels Opp. Cat. 1.

वासपर्यय m. *Wechsel des Wohnortes.*

*वासपुष्पा f. *Gartenkresse* Bhâvapr. 1,167.

वासपुष्प m. Patron. Auch Pl.

वासप्रासाद m. *Palast.*

वासभवन n. *Schlafgemach* Kâd. 76,2.

वासभूमि f. *Wohnort* Comm. zu Âpast. Çr. 5,4,8.

वासमुलि (wohl °मूलि) m. Patron. Nur Pl.

1. वासय्, °यति Caus. von 2. 3. und 5. वस्.

2. वासय्, °यति, °यते (metrisch) 1) *mit Wohlgeruch erfüllen, wohlriechend machen* Kâraka 6,19. — 2) वासित *a) parfumirt.* लिप्त° *gesalbt und parfumirt* Bhaṭṭ. — *b)* am Ende eines Comp. *übergossen mit, so v. a. afficirt von, gefärbt mit.* — Mit अधि 1) *mit Wohlgeruch erfüllen, wohlriechend machen.* अधिवासित *wohlriechend gemacht.* — 2) *einweihen.* अधिवासित *geweiht* Ind. St. 15, 359. fg. — 3) अधिवासित *afficirt von, gefärbt mit* (Instr. oder im Comp. vorangehend) Hem. Par. 1,456. — Mit अनु 1) *mit Wohlgeruch erfüllen, wohlriechend machen.* अनुवासित *wohlriechend gemacht.* — 2) *mit einer wohlriechenden öligen Einspritzung* (Instr.) *versehen* Kâraka 4,8. अनुवासित *der ein solches Klystier erhalten hat.* — Mit अभि, °वासित *wohlriechend gemacht* MBh. 12,6849. Richtig v. l. अधिवासित. — Mit आ *mit Wohlgeruch erfüllen.* — Mit समा *Jmd gewinnen, einnehmen* Kâd. 227,20 (374,10). — Mit सम्, संवासित *stinkend gemacht.*

वासयष्टि f. *ein mit Querhölzern versehener aufrecht stehender Pfahl als Nachtquartier von zahmen Tauben.*

1. वासयितर् Nom. ag. als Erklärung von वसुक wohl *Bekleider* Comm. zu TS. 3,5,2,5 (वासवितर् fehlerhaft Comm. zu Tâṇḍja-Br. 1,10,11). Als Erklärung von वसु Sâj. zu ṚV. 1,165,1.

2. वासयितर् Nom. ag. etwa *Erhalter.*

वासयितव्य Adj. *zu beherbergen.*

*वासयोग m. *ein aus dem Gemisch verschiedener Stoffe zubereitetes wohlriechendes Pulver.*

वासर् 1) Adj. (f. ई) *früh erscheinend, morgendlich.* — 2) m. n. *a) Tag* im Gegensatz zur *Nacht* (m. 249,27), *Tag* überh. (m. 176,13), *Wochentag.* — *b) Tag*, so v. a. *Reihe.* *n. — 3) *m. N. pr. eines Schlangendämons. — 4) f. वासरी *Tagesgottheit.*

*वासरकन्यका f. *Nacht.*

*वासरकृत् m. *die Sonne.*

वासरकृत्य n. *Tagesverrichtung, die täglich zu einer best. Zeit zu verrichtende Ceremonie.*

वासरमणि m. *die Sonne.*

वासरसङ्ग m. *Tagesanbruch.*

*वासरा f. H. an. 3,601 fehlerhaft für वासुरा.

वासराधीश m. *die Sonne.*

वासरेश m. 1) dass. — 2) *der Herr* (Planet) *eines Wochentages.*

1. वासव 1) Adj. (f. ई) *a) von den* Vasu *stammend, zu ihnen gehörig* u. s. w. — *b) vom König* Vasu *kommend, ihm gehörig.* — *c)* *das Wort वसु *enthaltend.* — 2) m. *a)* Bez. Indra's, *des Hauptes der* Vasu. — *b) ein Sohn des Fürsten* Vasu. — *c)* इन्द्रस्य वासवाः Name eines Sâman. — *d)* N. pr. eines Dichters. — 3) m. n. *das unter den* Vasu *stehende Mondhaus* Dhanishṭhâ. — 4) f. वासवी Patron. der Mutter Vjâsa's, deren Mutter den Samen des Fürsten Vasu verschluckt hatte. — 5) n. Name eines Sâman.

2. वासव 1) Adj. (f. ई) Indra *gehörig.* दिश् f. so v. a. *Osten* Kâd. 180,15. — 2) f. ई *a)* Indra's *Energie.* — *b) Osten* Kâd. 2,142,6.

वासवचाप *Regenbogen* Vikramâṅkaḱ. 13,27.

वासवज्ञ m. Patron. Arǵuna's.

वासवदत्त 1) *m. N. pr. eines Mannes. — 2) f. आ *a)* ein häufig vorkommender Frauenname. — *b) eine über* Vâsavadattâ *handelnde Erzählung;* auch Titel eines best. Romans von Subandhu.

*वासवदत्तिक Adj. *mit der Erzählung von der* Vâsavadattâ *vertraut, sie studirend.*

*वासवदत्तेय m. Metron. von वासदत्ता.

वासवदिश् f. *Osten.*

*वासवावरज m. Bein. Vishṇu's.

*वासवावास m. Indra's *Wohnstatt, der Himmel.*

वासवाशा f. *Osten* Çiç. 11,16.

वासवि m. Patron. 1) Arǵuna's. — 2) des Affen Vâlin.

वासवितर् Comm. zu Tâṇḍja-Br. 1,10,11 fehlerhaft für 1. वासयितर्.

वासवेय 1) *Adj. von 1. वासव. — 2) m. Metron. Vjâsa's.

वासवेश्मन् n. *Schlafgemach.*

वासवेश्वरतीर्थ n. N. pr. eines Tîrtha.

वासःशत n. *hundert Gewänder* Çat. Br. 13,4,1,15.

1. वास् n. 1) *Gewand, Hülle, Kleid, Tuch, Zeug.* Du. *ein Ober- und Untergewand.* *मर्कटस्य *Spinngewebe.* — 2) *das Kleid eines Pfeiles,* so v. a. *die Federn am Pfeile.* Nur am Ende eines adj. Comp. — 3) समुद्रस्य वाससी Name zweier Sâman Ârsh. Br.

2. वास् n. *Nachtlager.*

*वाससज्ञा f. = वासकसज्ञा.

वाससेवि (!) m. Patron. Nur Pl.

वासा f. *Gendarussa vulgaris* Râǵân. 4,47. Bhâvapr. 1,203. Kâraka 6,5. Vgl. 3. वासक 2).

वासाखण्डकुष्माण्डक m. *eine best. Mixtur* Mat. med. 168.

वासागार n. *Schlafgemach* Hem. Par. 2,164. Vâsav. 48,3. 168,3. 4.

*वासात (Pat. zu P. 4,2,52, Vârtt. 2) und *°क Adj. *von den* Vasâti *bewohnt.*

वासात्य 1) Adj. *dämmerig, der Morgendämmerung angehörig.* — 2) m. Pl. N. pr. eines Volkes.

वासाभृत् Z. f. d. K. d. M. 4,342 fehlerhaft für वासोभृत्.

वासायनिक Adj. wohl *von Haus zu Haus gehend, Besuche machend.*

वासाश्व m. N. pr. fehlerhaft für वध्यश्व.

*वासि f. = वाशी 1).

वासिक in कषाय°, द्रूप° und वन°. वासिका f. s. u. 3. वासक.

वासित 1) Adj. s. u. Caus. von 3. und 5. वस् und u. वासय्. — 2) f. आ s. u. वाशितृ. — 3) *n. = ज्ञानमात्र. — *b)* = 2. वाशित.

1.°वासिन् Adj. *gekleidet,* — *in.*

2. वासिन् Adj. *verweilend* —, *sich aufhaltend* —, *wohnend* —, *lebend in, unter, als, in bestimmter Weise, so und so lange bleibend,* — *bestehend;* die Ergänzung geht in der Regel im Comp. voran.

3.*वासिन् 1) Adj. *schön duftend.* — 2) f. °नी *eine weiss blühende Barleria.*

4.°वासिन् Adj. ungenaue Schreibart für °वाशिन्.

*वासिनायनि m. Patron. von वासिन्.

*वासिल 1) Adj. von वास. — 2) m. Hypokoristikon von वासिष्ठ.

*वासिष्ठ n. *Blut.* Richtig वासिष्ठ.

वासिष्ठ 1) Adj. (f. ई) *von* Vasishṭha *stammend, von ihm verfasst, ihn betreffend, zu ihm in Beziehung stehend.* शत n. *die hundert Söhne* Vasishṭha's. — 2) m. Patron. von वसिष्ठ. Pl. Ǵaim. 6,6,24. — 3) f. ई *a)* *f. zu 2). — *b)* N. pr. eines Flusses. — 4) n. *a)* Name verschiedener Sâman. — *b)* Titel eines Werkes. — *c)* *Blut. — *d)* N. pr. eines Tîrtha.

वासिष्ठतात्पर्यप्रकाश m., वासिष्ठरामायण n., वासिष्ठलैङ्ग n. (Burnell, T.), वासिष्ठलैङ्ग्य n. (Opp.

Cat. 1.), वासिष्ठविवरण n. (Burnell, T.), वासिष्ठसार, वासिष्ठसिद्धान्त m. (Burnell, T.), वासिष्ठसूत्र n. und वासिष्ठस्मृति f. (Burnell, T.) Titel von Werken.

*वासिष्ठायनि Adj von वसिष्ठ.

*वासिष्ठिक Adj. desgl.

वासिष्ठोत्तररामायण n. Titel eines Werkes Opp. Cat. 1.

वासी s. u. वाशी 1).

वासीफल n. *eine best. Frucht.*

वासु m. ein Name Vishṇu's. Beruht auf einer künstlichen Erklärung von वासुदेव.

वासुक 1) *Adj. von वसु. — 2) f. ई N. pr. einer Frau Hem. Par. 1,306.

वासुकि m. N. pr. 1) eines Genius Gobh. 4,7,41. — 2) eines Fürsten der Schlangen. — 3) eines Autors Kumârasv. zu Pratâpar. 239,27. — 4) verschiedener anderer Männer.

*वासुकेय m. = वासुकि 2). °स्वसृ f. Bez. der Göttin Manasâ.

वासुक्र Adj. *von* Vasukra *verfasst* Ait. Âr. 37,3.

1. वासुदेव m. 1) Patron. von वसुदेव, Bez. eines Fürsten der Puṇḍra, insbes. aber Kṛshṇa-Vishṇu's. *Die Gaina nehmen neun schwarze Vâsudeva an. Am Ende eines adj. Comp. f. आ. — 2) *Pferd. — 3) N. pr. verschiedener Fürsten und Gelehrten.

2. वासुदेव 1) Adj. (f. ई) *a*) zu Vâsudeva (dem Gotte) *in Beziehung stehend.* — *b*) *von einem* Vâsudeva *verfasst.* — 2) *f. ई *Asparagus racemosus* Râǵan. 4,121. — 3) n. Titel einer Upanishad.

वासुदेवक m. 1) metrisch = वासुदेव (Kṛshṇa-Vishṇu) Agni-P. 42,25. — 2) **ein Verehrer des* Vâsudeva. — 3) *ein winziger* Vâsudeva, *Einer, der dem Patron.* Vâsudeva *Unehre macht.* — 4) im Prâkrit *ein zweiter* Vâsudeva.

वासुदेवपञ्चा f. Titel eines Werkes Burnell, T.

वासुदेवप्रिय m. Bein. Kârttikeja's.

*वासुदेवप्रियंकरी f. *Asparagus racemosus.*

वासुदेवमनन n. Titel eines Werkes Opp. Cat. 1.

वासुदेवमय Adj. *im Gotte* Vâsudeva *bestehend, ihn darstellend* Agni-P. 37,12.

*वासुदेववर्गीण und *°वर्ग्य Adj. zu Vâsudeva's *Partei sich haltend.*

वासुदेवविजय m. (Opp. Cat. 1.), वासुदेवस्तोत्र n. (Burnell, T.), वासुदेवानुभव m. und वासुदेवोपनिषद् f. (Opp. Cat. 1) Titel von Werken.

वासुंधरेय Metron. 1) m. Naraka's Bâlar. 65,11. — 2) f. ई der Sîtâ Bâlar. 288,11.

वासुपुर n. N. pr. einer *Stadt.*

*वासुपूज्य m. N. pr. eines Arhant der Gaina.

वासुभ N. pr. einer Oertlichkeit Ind. St. 14,139.

*वासुभद्र m. Bein. Kṛshṇa's.

*वासुमत Adj. *das Wort* वसुमत् *enthaltend.*

वासुमन्द n. Name zweier Sâman Ârsh. Br.

*वासुरा f. = वासिता (वाशिता), रात्रि und भू.

वासुरायणीय (!) m. Pl. *eine best. Schule.*

वासू f. *Mädchen.*

वासोद und °दा Adj. *ein Gewand schenkend.*

वासोभृत् 1) Adj. am Ende eines Comp. *ein — Kleid tragend.* — 2) *Hüfte.*

वासोवायँ Adj. *ein Gewand webend.*

*वासौकस् n. *Schlafgemach.*

वास्तव Adj. (f. ई) *wirklich, wahr, real* Kap. 2,5. अर्थ m. nach Aufrecht *der wahre, zunächstliegende Sinn* Vigâjagaṇi zu Damajantîk. Derselbe gebraucht वास्तवे auch substantivisch in der Bed. von वस्तुतस्. Nom. abstr. °त्व n.

वास्तविक 1) Adj. = वास्तव. — 2) m. *a*) *ein Realist* Vâsav. 134,1. — *b*) *Gärtner* ebend.

*वास्तवोषा f. *Nacht.* Richtig वासुरा und उषा.

वास्तव्य Adj. 1) *auf dem Platze bleibend, verlassen (als werthloser Abfall).* — 2) Beiw. Rudra's, *weil ihm die Reste des Opfers gehören.* — 3) *irgendwo ansässig;* m. *Einwohner.* — Wird auch durch लौकिक und गृहभुवि भवः erklärt. Paṇḍat. III, 236 fehlerhaft für वस्तव्य.

वास्तु 1) m. (nur Bhâg. P.) und n. *Stätte, Hofstatt (Platz des Hauses und zugehöriger Raum), heimatliche Flur, Haus; Gemach.* — 2) m. N. pr. *a*) eines der 8 Vasu. — *b*) eines Râkshasa. — 3) (wohl f.) N. pr. eines Flusses. — 4) *n. *Chenopodium.* Nach dem Comm. zu Âpast. Çr. 9,14,11 *eine Art Getraide;* vgl. वास्तुमय.

वास्तुक 1) Adj. *auf dem Opferplatz als werthloser Abfall liegen geblieben.* — 2) m. n. (*Hofunkraut*) *Melde, Chenopodium* Râǵan. 7,121. Karaka 6,29. — 3) *f. ई *eine best. dem Spinat verwandte Gemüsepflanze* Râǵan. 7,125.

वास्तुकर्मन् n. *Hausbau.*

वास्तुकल्प m. Titel eines Werkes.

वास्तुकाल m. *die zum Hausbau geeignete Zeit.*

वास्तुकोण m. *eine Art Pavillon* Vâstuv. 831.

वास्तुचक्र n. Titel eines Werkes Opp. Cat. 1.

वास्तुज्ञान n. *Baukunst.*

वास्तुदेव m. und °देवता f. *Hausgottheit.*

वास्तुनर m. *der als Genius gedachte Prototyp eines Hauses.*

वास्तुपँ 1) Adj. *die* (verlassene) *Stätte behauptend* VS. 16,39 = Maitr. S. 2,9,7. — 2) *der Hausgenius* Vâstuv. 469.

वास्तुपद्धति f. und वास्तुपरीक्षा f. Titel von Werken.

वास्तुपाल m. *der Hausgenius* Vâstuv. 11,19.

वास्तुपुरुष m. = वास्तुनर Agni-P. 40,1.

वास्तुप्रदीप m. und वास्तुप्रवेशपद्धति f. Titel von Werken.

वास्तुप्रशमन n. *lustratio domus* Sâmav. Br. 3,3,5.

वास्तुबन्धन n. *Hausbau.*

वास्तुमय Adj. 1) vielleicht so v. a. *domesticus* Agni-P. 40,23. — 2) nach dem Comm. *aus dem* वास्तु *genannten Getraide bestehend* Âpast. Çr. 9, 14,11. Vgl. वास्त्वमय.

वास्तुयाग m. *das vor dem Beginn des Baues eines Hauses veranstaltete Opfer.* °विधेस्तन्त्रम् und °तन्त्र n. Titel.

वास्तुलक्षण n. Titel eines Werkes Opp. Cat. 1.

*वास्तुविद्य Adj. *die Baukunst betreffend* u. s. w.

वास्तुविद्या f. *Baukunst.* °कुशल Adj. *bauverständig* Karaka 1,15. Als Titel eines Werkes Opp. Cat. 1.

वास्तुविधान n. *Hausbau.*

वास्तुविधि m. und वास्तुव्याख्यान n. Titel von Werken.

वास्तुशमन n. *lustratio domus* Sâmav. Br. 3,3,5, v. l.

वास्तुशाक n. *ein best. Gemüse* Karaka 1,26.

वास्तुशान्ति f. *lustratio domus.* Auch Titel eines Werkes. °प्रयोग m. Burnell, T.

वास्तुशास्त्र n. *Lehre des Hausbaues* Vâstuv. 1,5. 13,11. Auch Titel eines Werkes.

वास्तुसंशमनीय Adj. *zur lustratio domus gehörig.*

वास्तुसंग्रह m. und वास्तुसनत्कुमार m. Titel von Werken.

वास्तुसंपादन n. *das in Ordnung Bringen einer Stätte.*

वास्तुस्थापन n. *das Aufrichten eines Hauses.*

वास्तुक Adj. *was auf dem Platze bleibt, Ueberbleibsel.*

वास्तूक m. n. *Chenopodium* Râǵan. 7,121.

वास्तूपशम m. und °शमन n. *lustratio domus.*

वास्तूपशमपद्धति f. Titel eines Werkes Verz. d. B. H. No. 1075.

वास्तेय Adj. (f. ई) 1) *in der Blase befindlich.* — 2) **blasenähnlich.*

वास्तोष्पति m. 1) *der Genius der Hofstatt.* Wird auch auf Rudra bezogen. Pl. Bhâg. P. — 2) *Bein. Indra's.

वास्तोष्पतीय und वास्तोष्पत्य (Mân. Gṛhj. 2, 11. Vaitân.) Adj. *dem* Vâstoshpati *gehörig* u. s. w.

*वास्त्र Adj. *mit Zeug überzogen.*

वास्त्व Adj. = वास्तव्य *übrig geblieben*; n. *die Ueberreste* Maitr. S. 2,2,4 (18,14).

वास्त्वमय Adj. *aus Ueberresten bestehend* Maitr. S. 2,2,4 (18,13. 14). Vgl. वास्तुमय 2).

*वास्त्व्य Adj. = वास्त्व.

1. वास्य Adj. 1) *gehüllt werdend.* — 2) *getragen werdend* in प्रथमवास्य.

2. वास्य Adj. *anzusiedeln.*

3.*वास्य = वासी, वाशी *Axt.*

वास्र 1) *m. *Tag.* — 2) f. आ s. u. वार्य्र 3).

*वास्सदन n. *Wasserbehälter.*

1. वाह्, वाहे Dat. Infin. zu 1. वह् *zu fahren.* Nach Sâj. *dem Fahrenden.*

2.°वाह् (schwach वह्) s. u. 2. वह्.

3. वाह्, वाहते *drängen, drücken* Kâraka 8,9. — Mit प्र dass. Vgl. प्रवाहित Nachtr. 6. — Caus. प्रवाहयति dass. — Mit संप्र dass. Kâraka 8,7.

वाह 1) Adj. (f. आ) am Ende eines Comp. *a) fahrend, ziehend.* — *b) tragend.* — *c) fliessend.* — 2) m. *a) Zugthier, Reitthier, Pferd, Stier, Vehikel* überh., *Wagen.* Am Ende eines adj. Comp. (f. आ) *— zum Vehikel habend, reitend auf, fahrend in.* — *b) *Wind.* — *c) ein best. Hohlmaass.* — *d)* bildliche Bez. *des* Veda. — *e)* Nom. act. α) *das Ziehen.* — β) *das Fahren, Reiten.* — γ) *das Tragen.* — δ) *Strömung.* — दशवाहवाहिनी? Vâsishṭha 19,17.

वाहक 1) Nom. ag. (f. °हिका *a) Träger.* — *b) Ueberbringer.* — *c)* am Ende eines Comp. α) *fliessen lassend, strömend.* — β) *in Bewegung setzend.* — γ) *mit der Hand entlang fahrend über, streichend* in अङ्ग° (Nachtr. 5). — 2) m. *a) ein best. giftiges Insect.* — *b)* N. pr. eines Mannes.

वाहकत्व n. *das Amt eines Trägers.*

वाहतक m. N. pr. Richtig बार्हतक.

वाहत्व n. MBu. 1,399 fehlerhaft für ग्राहत्व.

*वाहद्विषत् m. *Büffel.*

वाहन 1) Adj. *a) fahrend.* — *b) tragend.* — *c) bringend.* — 2) m. N. pr. eines Muni. — 3) n. *a) Zugthier, Gespann, Reitthier, Vehikel* überh., *Wagen, Schiff;* auch *Thier* überh. In Verbindung mit बल *Heer und Tross.* Ausnahmsweise auch m. Am Ende eines adj. Comp. (f. आ) *fahrend in, reitend auf.* — *b) Ruder* oder *Segel.* — *c)* Nom. act. α) *das Ziehen.* — β) *das Tragen.* — γ) *das Fahren.* — δ) *das Reiten.* — ε) *das Lenken* (der Rosse).

वाहनकार m. wohl *Wagner.* °शाला f. *seine Werkstatt* Lalit. 391,10.

वाहनता f. (Kâd. 2,91,24) und वाहनत्व n. Nom. abstr. zu वाहन 3) *a).*

वाहनप m. *Hüter der Zug- und Reitthiere.*

वाहनप्रज्ञप्ति f. *eine best. Zählmethode.*

pवाहनश्रेष्ठ m. *Pferd* Râgân. 19,34.

*वाहनिक Adj. *von Zugthieren u. s. w. lebend.*

वाहनी Adv. 1) mit कर् *zum Vehikel machen.* — 2) mit भू *zum Vehikel werden.*

वाहनीय *Lastthier.*

*वाहरिपु m. *Büffel.*

वाहला f. *Strom* B. A. J. 1,218.

*वाहश्रेष्ठ m. *Pferd.*

वाहस् n. *Darbringung, Aufwartung.*

वाहस m. 1) *Boa* VS. 24,34. — 2) **Quelle.* — 3) **eine best. Pflanze.*

1.*वाहिक m. 1) *Karren u. s. w.* — 2) *eine grosse Trommel.*

2. वाहिक 1) m. Pl. N. pr. eines Volkes. — 2) *n. *Asa foetida.* — Richtig बाल्हिक oder बाल्हीक.

वाहितर् Nom. ag. *Führer.*

°वाहिता f. *das Fliessen.*

*वाहित्थ n. *eine best. Stelle am Kopf des Elephanten.*

*वाहित्व n. Nom. abstr. von °वाहिन्.

वाहिन् 1) Adj. *a) dahinfahrend* (vom Wagen). — *b)* am Ende eines Comp. α) *fahrend, ziehend.* — β) *fliessend nach* oder *in einer best. Tiefe.* — — γ) *fliessen lassend, mit sich führend* (von Flüssen), *zuführend* (vom Winde). — δ) *bringend,* so v. a. *bewirkend.* — ε) *an sich tragend,* so v. a. *habend.* — ζ) *sich unterziehend, ausübend.* — 2) m. *Wagen.* — 3) f. वाहिनी *a) ein reisiger Zug; Heer.* — *b)* im System *eine Heeresabtheilung von 81 Elephanten, 81 Wagen, 243 Reitern und 405 Fusssoldaten.* — *c) Fluss.* — *d) Rinne.* — *e) *Physalis flexuosa* Râgân. 4,111. — *f)* N. pr. der Gattin Kuru's.

वाहिनीक am Ende eines adj. von वाहिन् 3) *a).*

वाहिनीपति m. 1) *Heerführer.* — 2) N. pr. oder Bein. eines Dichters.

वाहिनीश m. 1) *Heerführer* Bâlar. 75,13. — 2) N. pr. eines Mannes.

वाहिष्ठ Adj. (f. आ) 1) *am meisten führend,* — *herbeiführend.* — 2) *am meisten fliessend.*

वाहीक s. बाहीक (auch Nachtr. 6).

वाहीवह् in प्रासङ्°.

वाह्कलि m. N. pr. eines Sohnes des Viçvâmitra MBu. 13,252. वाह्लि v. l.

वाह्लिक m. N. pr. eines Mannes.

वाह्येयिक Adj. (f. आ) in Verbindung mit गाथास् MBu. 8,44,26. Scheint mit वाहीक zusammenzuhängen.

वाह्य Adj. *an* Agni *gerichtet, zu ihm in Beziehung stehend.*

वाह्नेय m. Patron. von वह्नि.

वाह्य 1) Adj. *a) was gefahren —, gezogen wird.* — *b) geritten werdend.* — *c) getragen werdend,* — *auf* (im Comp. vorangehend). — 2) f. आ N. pr. eines Flusses. — 3) n. *a) Zugthier, Reitthier, Vehikel* überh. — *b) das 4te astrol. Haus* Varâh. Jogaj. 4,1.

*वाह्यक 1) *n. *Wagen.* — 2) f. ई f. *ein best. giftiges Insect.*

*वाह्यकायनि m. Metron. von वह्यका.

वाह्यत्व n. *das Vehikel-Sein.*

वाह्यनय m. MBh. 8,45,15 nach Nîlak. = वाहीकनीति.

*वाह्यस्क m. Patron. von वह्यस्क.

*वाह्यस्कायन m. Patron. von वाह्यस्क.

*वाह्यायनि m. Patron. von वह्य.

वाह्याली und °भू f. *Reitbahn* Ind. Antiq. 6,67. Râgat. 7,393. 977. 987. 8,46. Hem. Par. 2,22. Uttamak. S. 288, N. 1. Vgl. अश्व° und तुरग° Nachtr. 5.

वाह्याश्व m. N. pr. eines Mannes. v. l. बाह्याश्व.

*वाह्लायन s. बाल्हायन.

वाह्लि s. बाल्हि.

वाह्लीक s. बाल्हीक.

1. वि m. *Vogel.* Bildlich auch von *Rossen, Pfeilen* und den Marut.

2. वि Adv. in Verbindung mit Zeitwörtern und in Comp. mit einem Nomen *Trennung* und *Abstand* bezeichnend. Als Präp. mit Acc. *hindurch, dazwischen* (mit Ergänzung eines Verbum fin). Prädicativ so v. a. *auseinanderstehend* TBr. 1,6,4,3.

3. वि n. zu einer Etymologie gebildet, angeblich = अन्न.

1. विंश 1) Adj. *a) der zwanzigste.* Mit भाग m. oder अंश m. *ein Zwanzigstel.* — *b) von zwanzig begleitet, um zw. vermehrt.* शत n. *hundertundzwanzig.* — *c) aus zwanzig Theilen bestehend.* — *d)* am Anfange eines Comp. *zwanzig* Hemâdri 1,188,15. 326, 12. — 2) m. *a) ein Zwanzigstel.* Am Ende eines adj. Comp. f. आ. — *b)* N. pr. eines Mannes. — 3) n. Pl. *Zwanzigzahl, ein Zwanzig.*

2. विंश in पञ्चविंश.

विंशक 1) Adj. *a) von zwanzig begleitet, um zw. vermehrt.* शत n. so v. a. *zwanzig Procent.* — *b) aus zwanzig Theilen bestehend.* — 2) n. *Zwanzigzahl, ein Zwanzig* Hemâdri 1,671,7. Bhâg. P. 4, 27,16.

विंशच्छोकी f. Titel eines Werkes.

विंशत्र m. N. pr. eines Fürsten VP.² 4,212.

विंशत् am Anfange eines Comp. *zwanzig*.

विंशति 1) f. *a*) *ein Zwanzig*. Das Gezählte im Pl. mit congruirendem Casus, im Gen. Pl. (Hemâdri 1,117,17) oder im Comp. nachfolgend. विंशत्यंतर Adj. (f. आ), विंशत्यंडुलि Adj. — *b*) nach Nîlak. = व्यूह *eine best. Aufstellung des Heeres* MBh. 7,36,13. — 2) m. N. pr. eines Sohnes des Ikshvâku VP.^{2} 3,260.

विंशतिक 1) Adj. (f. आ) *a*) *zwanzig Jahre alt*. — *b*) *aus zwanzig Theilen bestehend*. दशविंशतिकौ दमौ *Geldstrafen von zehn und zwanzig* (Paṇa). — 2) n. *Zwanzigzahl*.

विंशतिकोन in *अध्यर्ध° und *द्वि°.

विंशतितम Adj. *der zwanzigste*. भाग m. *der 20ste Theil*.

विंशतितौलिक Adj. *zwanzig* Tulâ *enthaltend* Hemâdri 1,117,14.

विंशतिप m. *das Haupt von zwanzig* (Dörfern).

विंशतिबाहु m. Bein. Râvaṇa's.

विंशतिभाग m. *ein Zwanzigstel* Gaut. 10,26. 28,5. Hemâdri 1,731,20. 732,6.

विंशतिम Adj. *der 20ste*. भाग m. *der 20ste Theil*.

विंशतिवार्षिक Adj. (f. ई) 1) *20 Jahre während* Comm. zu Âpast. Çr. 8,22,14. — 2) *nach 20 Jahren erfolgend* Jâgñ. 2,24.

विंशतिविध Adj. *zwanzigerlei* Kâraka 3,7.

विंशतिशत n. *hundertundzwanzig* Lâṭj. 10,7, 11. 8,1. °शतेष्टक Adj.

विंशतिसाहस्र Adj. (f. आ) *zwanzigtausend*.

विंशतिस्तोत्र n. Titel eines Stotra Opp. Cat. 1.

विंशतीश, विंशतीशिन् und विंशत्यधिपति m. = विंशतिप.

विंशद्बाहु m. Bein. Râvaṇa's.

विंशांश m. *der 20ste Theil* Hemâdri 1,732,1.

विंशिन् 1) Adj. *aus zwanzig bestehend*. — 2) m. *a*) = विंशतिप. — *b*) *=विंशति 1) *a*).

विःकृन्धिका f. *Sequake* (nach dem Comm.).

विक 1) m. N. pr. eines Mannes. — 2) n. *a*) *Biest, Biestmilch*. — *b*) प्रजापतेः Name eines Sâman Ârsh. Br.

*विकंसा f. N. pr. einer Frau.

विकंकार m. *ein best. Vogel*.

*विकङ्कट m. *Asteracantha longifolia*.

*विकङ्कटिक Adj. von विकङ्कट.

विकङ्कत 1) m. *Flacourtia sapida* (dornig). — 2) *f. विकङ्कता *Sida cordifolia* und *rhombifolia* Râgân. 4,103.

विकङ्कतीमुख Adj. etwa *dornmäulig*.

विकच 1) Adj. *a*) *haarlos, kahlköpfig*. — *b*) *geöffnet* (von Blüthen). — *c*) *strahlend, glänzend, prangend*. Häufig in Comp. mit dem Womit oder Wovon. — 2) m. *a*) **ein buddhistischer Mönch*. — *b*) *eine Art Komet*. — *c*) N. pr. eines Dânava. — 3) *f. आ *ein best. Strauch* Râgân. 3,19.

विकचय्, °यति *öffnen* (eine Blüthe). °कचित *geöffnet, aufgeblüht*.

1. विकचश्री Adj. *von prangender Schönheit* Spr. 7840.

2. विकचश्री Adj. *dessen Pracht der Haare dahin ist* ebend.

*विकचालम्बा f. Bein. der Durgâ.

विकची Adv. mit कर् *öffnen* (eine Blüthe).

विकच्छ Adj. wohl *frei von Morästen am Ufer*.

विकच्छप Adj. *um die Schildkröte gekommen*.

विकट 1) Adj. (f. आ und *ई) *a*) *das gewöhnliche Maass überschreitend, umfangreich, weit, gross*. — *b*) *ein ungewöhnliches Aussehen habend, ungeheuerlich, scheusslich, abscheulich, grauenhaft* Hemâdri 2,*a*,123,11. Mahâvîrak. 46,7. विकटम् Adv. *in grauenhafter Weise*. — *c*) *über die Maassen schön*. — *d*) **hervorstehende Zähne habend*. — 2) m. *a*) **eine best. Pflanze* oder *Frucht* Râgân. 6,246. — *b*) N. pr. α) eines Sohnes des Dhṛtarâshṭra. — β) eines Wesens im Gefolge Skanda's. — γ) eines Râkshasa. — δ) einer mythischen Person. — ε) einer Gans. — 3) f. विकटा N. pr. *a*) *der Mutter Çâkjamuni's*. — *b*) einer Râkshasî. — 4) n. *a*) **weisser Arsenik*. — *b*) **Sandel*. — *c*) *eine best. Art zu sitzen*.

विकटग्राम m. N. pr. eines *Dorfes*.

विकटत्व n. in der Rhetorik *ein an Tanz erinnernder Klang der Worte*.

विकटनितम्बा f. N. pr. einer Dichterin.

विकटवदन m. N. pr. eines Wesens im Gefolge der Durgâ.

विकटवर्मन् m. N. pr. eines Fürsten.

*विकटविषाण und *विकटशृङ्ग m. *Hirsch*.

विकटाक्ष 1) Adj. *Grauen erregende Augen habend*. — 2) m. N. pr. eines Asura.

विकटानन 1) Adj. *einen grossen* oder *scheusslichen Mund habend*. — 2) m. N. pr. eines Sohnes des Dhṛtarâshṭra.

विकटाभ m. N. pr. eines Asura.

1.*विकटी Adj. s. u. विकट.

2. विकटी Adv. mit कर् *weit machen, ausbreiten* Çiç. 13,10.

*विकणटक 1) Adj. *dornenlos*. — 2) m. *a*) *Alhagi Maurorum*. — *b*) *Asteracantha longifolia*. — विकणटकैः MBh. 12,1585 fehlerhaft für विभङ्गैः oder विरङ्गैः.

विकत्थक्पुर n. N. pr. einer *Stadt*.

विकत्थन 1) Nom. sg. *der da prahlt, Prahler*. — 2) f. (आ Vikramâṅkak. 12,7) und n. *das Prahlen, Prahlerei*.

विकत्थनत्व n. *Lobhudelei*.

विकत्था f. *Prahlerei*.

विकत्थित n. dass. MBh. 4,60,1.

विकथा f. *nicht zur Sache gehörige Reden* Âpast. Uttamak. 185.

विकङ्कु m. N. pr. eines Jâdava.

विकपाल Adj. *der Hirnschale beraubt*.

विकम्पन 1) m. N. pr. eines Râkshasa. — 2) n. *Bewegung* (der Sonne).

विकम्पित 1) *Adj. s. u. कम्प् mit वि. — 2) n. *a*) *eine best. Senkung des Tones*. — *b*) *eine best. fehlerhafte Aussprache der Vocale* Mahâbh. (K.) 1, 13,3 v. u.

विकम्पिन् 1) Adj. *zitternd*. — 2) f. °नी *eine best.* Çruti S. S. S. 24.

1. विकर 1) m. 1) *Krankheit*. — 2) *eine best. Art zu fechten*. v. l. विष्कर.

2. विकर Adj. *der Hände beraubt* (als Strafe) Vishṇus. 5,81.

1. विकरण 1) Nom. sg. *a*) *eine Veränderung hervorrufend*. आख्यातपदविकरणाः *Wörter, welche das als Regel geltende Unbetontsein eines Verbum finitum aufheben*. — *b*) mit und ohne प्रत्यय m. *ein zwischen Wurzel und Personalendung stehendes stammbildendes Suffix* 229,29. लुग्विकरण Adj. *kein solches Suffix habend;* Nom. abstr. °त्व n. — 2) f. ई *eine best.* Çakti Hemâdri 1,611,5. — 3) n. *a*) *das Verändern, Modificiren*. — *b*) *störende Einwirkung*.

2. विकरण Adj. *organlos* Çaṃk. zu Bâdar. 2,1,31. Nom. abstr. °त्व n. Bâdar. 2,1,31.

विकराल 1) Adj. (f. आ) *ungeheuerlich, grauenhaft* Harshak. 200,18. Kâd. 2,1,7. — 2) f. आ Bein. der Durgâ.

विकरालता f. *scheussliches Aussehen, Grauenhaftigkeit*.

विकरालमुख m. N. pr. eines Makara.

विकर्ण 1) Adj. *a*) etwa *auseinanderstehende Ohren habend*. — *b*) *keine Ohren habend, taub*. — 2) m. *eine Art Pfeil*. — *b*) N. pr. α) verschiedener Männer, unter andern eines Sohnes des Karṇa und des Dhṛtarâshṭra. — β) Pl. eines Volkes. — 3) f. ई *ein best. Backstein*. — 4) n. Name eines Sâman.

विकर्णक 1) *m. N. pr. eines Wesens im Gefolge Çiva's. — 2) f. °र्णिका in बल°.

*विकर्णिक m. Pl. N. pr. eines Volkes.

विकर्णिन् m. *eine Art Pfeil.*

विकर्त m. *Zerschneider, Zerleger* in गोविकर्त.

विकर्तन 1) Adj. *zerschneidend, zertheilend.* — 2) m. *a) die Sonne.* — *b) *ein Sohn, der des Vaters Herrschaft an sich reisst.* — 3) n. *das Zerschneiden, Zertheilen.*

विकर्तर् Nom. ag. 1) *Umwandler, Umbildner* Hemâdri 1,783,8. — 2) *der feindselig verfährt, Beleidiger.*

विकर्तर् Nom. ag. *Zerschneider, Zerleger.*

विकर्मकृत् Adj. *unerlaubten Beschäftigungen nachgehend.*

विकर्मक्रिया f. *das Vollbringen unerlaubter Handlungen.*

1. विकर्मन् n. 1) *eine Einem nicht zukommende, unerlaubte Beschäftigung, — Handlung.* — 2) वायोर्विकर्म Name eines Sâman.

2. विकर्मन् Adj. 1) *einer unerlaubten Beschäftigung nachgehend.* — 2) *sich jeglicher Beschäftigung enthaltend, nicht arbeitend.*

विकर्मनिरत, विकर्मस्थ und विकर्मिन् Adj. = 2. विकर्मन् 1).

विकर्ष m. 1) *das Anziehen* (des Pfeils mittelst der Sehne). — 2) *das Auseinanderziehen, Zerlegen* Njâjam. 9,1,11. Auch vom *Zerlegen* von Halbvocalverbindungen und dgl. — 3) *Entfernung.* — 4) *Pfeil.* — 5) Bez. von TS. 4,6,1—5 TS. Prât.

विकर्षण 1) Adj. am Ende eines Comp. *a) auseinanderziehend, spannend* (einen Bogen). — *b) fortnehmend, entfernend.* — 2) n. *a) das Auseinanderziehen, — recken.* — *b) das Spannen* (des Bogens, der Sehne) Hariv. 1,19,78. Çiç. 20,8. — *c) das Auseinanderlegen, Zerlegen* Comm. zu Njâjam. 9,1,11. — *d) das Hinausschieben des Essens, Enthaltung von Speisen.* — *e) das Auseinanderthun,* so v. a. *Ausforschen.*

विकर्षिन् Adj. 1) *Ziehen —, Reissen verursachend* Bhâvapr. 4,6. — 2) *ohrenzerreissend* (शब्द) AV. Pariç. 57,1.

विकल 1) Adj. (f. आ und *ई) *a) woran ein Theil fehlt, mangelhaft, unvollkommen, verkrüppelt, verstümmelt, schwach, woran Etwas* (ausnahmsweise auch wenn dieses ein Fehler ist) *fehlt;* das, woran es Einem mangelt, steht im Instr. oder geht im Comp. voran. — *b) nicht im normalen Zustande befindlich, mitgenommen, unwohl, geistig niedergedrückt, in schlimmer Lage sich befindend.* — 2) m. N. pr. verschiedener Personen, unter andern eines Sohnes des Çambara, des Lambodara und des Gîmûta. — 3) *f. आ und ई *eine Frau, die nicht mehr menstruirt.* — 4) f. आ *a) Secunde.* — *b) ein best. Stadium im Laufe Mercurs.*

विकलङ्क Adj. *fleckenlos.*

विकलता f. und विकलत्व n. (Paṅkad.) *Mangelhaftigkeit, Unvollkommenheit, Gebrechlichkeit, Fehlerhaftigkeit.*

*विकलपाणिक Adj. *eine lahme Hand habend.*

विकलय्, °यति *hart mitnehmen* Bhâm. V. 2,161.

विकलाङ्ग Adj. *der an irgend einem Theile des Körpers Krüppel ist.*

1.*विकली Adj. f. und Subst. s. u. विकल.

2. विकली Adv. mit कर् *hart mitnehmen* Çiç. 12,25.

विकल्प 1) m. (adj. Comp. f. आ) *a) Wechsel, Wahl zwischen Zweien oder Mehreren, Zulässigkeit des Einen und des Andern, Alternative.* Instr. *facultativ, nach Belieben* Gaut. 19,18. Prâtiçâkh. °भूत Adj. Çâṅkh. Ça. 1,16,14. °ज्ञान n. *eine Menge denkbarer Fälle* Comm. zu TS. Prât. 1,46. 8,22. — *b) Variation, Combination, Verschiedenheit, Mannichfaltigkeit.* — *c) Nebenform.* — *d) Verschiedenheit in der Auffassung, Unterscheidung.* — *e) Unschlüssigkeit, Unentschlossenheit, Zweifel.* — *f) das Annehmen, Statuiren.* — *g) falsche Vorstellung, Einbildung.* — *h) Berechnung,* — *i) *geistige Beschäftigung, das Denken.* — *k)* = कल्पस्थान Karaka 1,30. — *l) Zwischen-Kalpa, der Zeitraum zwischen zwei Weltperioden.* — *m) ein Gott.* — *n)* Pl. N. pr. eines Volkes MBh. 6,9,59. v. l. विकल्प्य. — 2) Adj. *eine Verschiedenheit zeigend.* फले विकल्पा: so v. a. *verschiedenen Lohnes theilhaftig werdend.*

विकल्पक 1) Nom. ag. *a) Vertheiler, Austheiler.* — *b) Verfertiger, Zusammensetzer, Bildner.* — *c) Veränderer, Abänderer* Karaka 3,8. — 2) = विकल्प 1) *e)* Tṛṇḍ. Up. 13. Vgl. अ° Nachtr. 5.

विकल्पन 1) Nom. ag. *Verfertiger, Zusammensetzer, Bildner.* — 2) f. (आ) und n. *a) das Freistellen, der Wahl Ueberlassen.* — *b) Gebrauch einer Nebenform.* — *c) das Unterscheiden.* f. Pl. *verschiedene Auffassungen.* — *d) falsche Vorstellung, — Annahme, Einbildung.*

विकल्पनीय Adj. *zu bestimmen, zu berechnen, auszumitteln.*

विकल्पयितव्य Adj. *als Alternative zu stellen* Çaṁk. zu Bâdar. 2,2,7.

विकल्पवत् Adj. *einen Zweifel habend, unschlüssig.*

विकल्पसम m. *eine best. sophistische Einwendung.*

विकल्पानुपपत्ति f. *die durch ein Dilemma hervorgehende Unhaltbarkeit.*

विकल्पासह् Adj. *ein Dilemma nicht aushaltend, durch ein Dilemma sich als unhaltbar ergebend.* Nom. abstr. °त्व n.

विकल्पितत्व n. *das Facultativsein* Comm. zu Njâjam. 9,4,5. Sâj. zu ṚV. 1,65,3. 113,12.

विकल्पिन् Adj. 1) *was man verwechseln kann, zum Verwechseln ähnlich.* — 2) *mit der* Mîmâṁsâ *vertraut* Vasishṭha 3,20. Baudh. 1,1,1,8.

विकल्प्य Adj. 1) *zu vertheilen, einzutheilen.* — 2) *zu bestimmen, zu berechnen.* — 3) *je nach Umständen zu wählen* Karaka 6,18.

विकल्मष Adj. (f. आ) *sündenlos* Âpast. MBh. 3,84,49.

विकल्य m. Pl. N. pr. eines Volkes. विकल्प v. l.

विकवच Adj. *panzerlos.*

विकश्यप Adj. *ohne Kaçjapa's vor sich gehend* (Opfer).

*विकश्वर, *विकषा und *विकषर schlechte Schreibart für °कस्वर, °कसा und °कस्वर.

*विकस 1) m. *der Mond.* — 2) f. आ *a) Rubia Munjista.* — *b)* = मांसरोहिणी Râgân. 12,154.

*विकसन n. °ने कर्.

विकसुक m. *ein best.* Agni AV. 12,2,14. Vgl. विकुसुक.

विकस्ति f. *das Bersten.*

विकस्वर 1) Adj. (f. आ) *a) offen,* so v. a. *aufgeblüht* Prasannar. 9,4. Vâsav. 289,1. — *b) geöffnet* (Augen, Mund) Bâlar. 139,10. — *c) offen* von Menschen. — *d) klar ertönend.* — 2) m. *eine best. Redefigur.* — 3) *f. आ *eine rothblühende* Punarnavâ Râgân. 5,118.

विकस्वरूप (!) m. N. pr. eines Mannes.

*विकाकुद् Adj. *einen schlecht geformten Gaumen habend.*

विकाङ्क्ष Adj. *kein Verlangen habend.*

विकाङ्क्षा f. *das Anstehen, Bedenken, Unschlüssigkeit;* mit Gen. oder Infin.

विकाङ्क्षिन् Adj. *kein Verlangen habend.*

विकाम Adj. *frei von Begierden.*

1. विकार m. (adj. Comp. f. आ) 1) *Umgestaltung, Umwandlung, Veränderung, Modification, Abart, verwandelter —, abnormer Zustand;* im Ritual *die gestatteten Abänderungen der Grundform.* विधेहि मरालविकारम् so v. a. *nimm den dir sonst ungewöhnlichen Gang des Flamingo an.* — 2) *Verwandlung, Gespenstererscheinung* — 3) *eine ungewöhnliche Art zu sein;* Pl. *Extravaganzen, ungewöhnliche Spässe.* — 4) *Erzeugniss, Product* Gaut.

7,11. Sâṃkhyak. 3. भक्ष्यविकारा: *zubereitete Speisen.* — 5) im Sâṃkhja *die 16 Derivata aus den 8* Prakṛti, nämlich *die 11 Organe und die 5 Elemente.* — 6) *die abgeleitete Form* (eines Wortes). — 7) *Veränderung im normalen Zustande des Körpers, Gebrechen* (230,16), *Indisposition, Affection.* प्रहार° *eine durch einen Schlag bewirkte Wunde.* — 8) *Veränderung im Gesicht, Grimasse* 119,14. — 9) *Veränderung im normalen Zustande des Gemüths, Alteration, Aufregung;* insbes. *Liebesregung.* °मार्ग m. Ind. St. 14,367. — 10) *Wandlung der Gesinnung, feindliche Gesinnung, Auflehnung, Abfall.*

2. विकार m. *die Silbe* वि.

विकारण Adj. *grundlos.*

विकारत्व n. Nom. abstr. zu 1. विकार 1).

विकारमय Adj. *aus den Derivaten* (im Sinne des Sâṃkhja) *bestehend.*

विकारवत् Adj. *Veränderungen zeigend.* त्रिमूर्ति° *drei verschiedene Gestalten annehmend.*

विकारित्व n. *Umwandlung, Veränderung.*

विकारिन् 1) Adj. *a) dem Wandel unterworfen, wandelbar, veränderlich, wechselnd* (Hemâdri 1, 366,11), *sich umwandelnd in* (im Comp. vorangehend). — *b) mit einer Affection behaftet, nicht normal.* — *c) Gemüthsveränderungen —, der Liebe zugänglich.* — *d) seine Gesinnung ändernd, untreu werdend, abtrünnig.* — *e) eine Veränderung bewirkend, afficirend, entstellend.* — 2) m. n. *das 33ste Jahr im 60jährigen Jupitercyclus.*

विकार्य 1) Adj. *wandelbar, was umgewandelt wird.* — 2) m. Bez. *des* Ahaṃkâra.

विकाल m. *Abend* Âpast. Çr. 10,13,6. Acc. *am Abend* MBh. 3,297,33.

*विकालक 1) m. *Abend.* — 2) f. °लिका *eine Art Wasseruhr.*

1. विकाश m. 1) *heller Schein.* °करण n. *das Aufhellen* Kauṭukar. — 2) **Einsamkeit.*

2. विकाश m. ungenau für विकास.

विकाशक Adj. ungenau für विकासक.

विकाशन Adj. ungenau für विकासन.

विकाशिता f. ungenau für विकासिता.

1. विकाशिन् 1) Adj. *a) glänzend, leuchtend* Ind. St. 14,372. — *b)* am Ende eines Comp. *erhellend, erklärend.* — 2) f. °नी N. pr. einer der Mütter im Gefolge Skanda's.

2. विकाशिन् Adj. ungenau für विकासिन्.

विकास m. (adj. Comp. f. आ) 1) *das Erblühen, Aufblühen.* — 2) *das Sichöffnen* (der Augen, des Mundes). — 3) *das Sichöffnen* des Herzens, so v. a. *heitere Stimmung.* — 4) *Ausbreitung, Entfaltung* Çiç. 10,50. 11,86. 12,51.

°विकासक Adj. den Verstand *öffnend,* so v. a. *klug machend.*

विकासन 1) Adj. *zum Aufblühen bringend.* — 2) n. *das Entfalten* Çaṃk. zu Bâdar. S. 1134, Z. 5.

विकासभाज् Adj. *aufgeblüht* Ind. St. 14,366.

विकासिता f. *Ausbreitung, Entfaltung.*

विकासिन् Adj. 1) *blühend* Çiç. 5,28. 8,47. — 2) *geöffnet, offen* (Augen, Nase). — 3) **offen* von einem Menschen. — 4) *sich ausbreitend, sich entfaltend* Çiç. 6,62. 10,37. — 5) *eine grosse Ausdehnung habend, gross.* — 6) *reich an* (im Comp. vorangehend). — 7) *den Zusammenhang aufhebend, lösend, lähmend* Mat. med. 7. Bhâvapr. 2,109.

विकासिनीलोत्पल्, °लति *einer blühenden blauen Wasserrose ähnlich sehen.*

विकिर m. 1) *Reis* u. s. w., *der als Spende für verschiedene Wesen, die eine heilige Handlung stören könnten, hingestreut wird.* Auch अन्न°. — 2) *ein best. Vogel aus dem Hühnergeschlecht.* — 3) *ein best.* Agni Âpast. Çr. 9,3,22. — 4) *durchgesickertes Wasser* Suçr. 1,169,12. चिकिर (!) Bhâvapr. 2,36.

विकिरण 1) *m. *ein best.* Samâdhi. Vgl. विकिरिण. — 2) n. *das Ausstreuen, Hinstreuen, Umherstreuen* Harshaṅ. 33,3.

विकिरिड (Kâṭh. 17,16), विकिरिद् (TS. 4,5,10, 5) oder विकिरिद्र (VS.) Adj. Bez. Rudra's. Vgl. Maitr. S. 2,9,9 (128,3) nebst Note.

विकिरिण m. *ein best.* Samâdhi Kâraṇḍ. 31, 11. 77,10. 93,5. Richtig wohl विकिरण.

विकिरिद् und विकिरिद्र s. u. विकिरिड.

*विकीरण m. *Calotropis gigantea* Râgân. 10,27. Bhâvapr. 1,201.

विकीर्ण 1) Adj. s. u. 3. कॄ mit वि. — 2) n. *eine best. fehlerhafte Aussprache der Vocale* Mahâbh. (K.) 1,13,2 v. u.

*विकीर्णरोमन् n. und *विकीर्णसंज्ञ n. *eine best. wohlriechende Pflanze* Râgân. 12,137.

विकुक्षि 1) Adj. *einen starken Bauch habend.* Nom. abstr. °त्व n. — 2) m. N. pr. eines Sohnes oder Enkels des Ikshvâku Harshaṅ. 18,1. 10,23. Ind. Antiq. 9,178.

विकुक्षिक Adj. = विकुक्षि 1).

*त्रिकुघास gaṇa कृशाश्वादि in der Kâç. v. l. विकुव्यास.

विकुचित n. *eine best. Art zu kämpfen* Hariv. 3,124,18.

विकुञ्ज Adj. 1) *ohne Mars.* — 2) *mit Ausschluss des Dienstags.*

विकुजरवीन्दु Adj. *ohne Mars, Sonne und Mond.*

विकुञ्ज m. Pl. N. pr. eines Volkes.

*विकुव्यास gaṇa कृशाश्वादि. v. l. विकुघास.

विकुण्ठ 1) Adj. *a) scharf, durchdringend, unwiderstehlich.* — *b) überaus stumpf* in अ° Nachtr. 5. — 2) m. *a)* Bein. Vishṇu's. — *b)* Vishṇu's *Himmel.* — 3) f. आ N. pr. der Gattin Çubhra's.

विकुण्ठन m. N. pr. eines Sohnes des Hastin.

विकुण्डल 1) Adj. *keine Ohrringe habend.* — 2) m. N. pr. eines Mannes.

विकुत्सा f. *heftige Schmähung.*

विकुब्ज Adj. (f. आ) *vom Buckel befreit.*

विकुम्भाण्ड m. N. pr. eines Dânava.

विकुर्वण 1) Adj. als Beiw. Çiva's vielleicht *sich umzugestalten vermögend.* — 2) f. (आ) n. *das Vermögen verschiedene Gestalten anzunehmen* Saddh. P. 268. Lalit. 17,22.

विकुर्वा f. *das Vermögen sich in* — (im Comp. vorangehend) *umzugestalten* Saddh. P. 276.

विकुर्वित n. *das Annehmen verschiedener Gestalten.* Pl. Kâraṇḍ. 13,17. 24,10.

विकुसुक m. *ein best.* Agni Âpast. Çr. 9,3,22. Vgl. विकंसुक.

*विकुक्ष m. *der Mond.* Eher विकक्ष.

विकूज m. und विकूजन n. (in अन्न°) *Gebrumme, Gesumme, Geklingel* u. s. w.

विकूजित n. dass. MBh. 3,112,5. Ragh. 9,71.

विकूट N. pr. einer Oertlichkeit. त्रिकूट v. l.

विकूणन n. *das Zusammenziehen.* मुख° *das Runzeln des Gesichts* Daçîn. 3,28.

*विकूणिका f. *Nase.*

विकूबर Adj. *der Deichsel beraubt.*

विकृत 1) Adj. s. u. 1. कॄ mit वि (auch Nachtr. 5). — 2) m. *a) das 24ste Jahr im 60jährigen Jupitercyclus.* — *b)* N. pr. *α)* eines Prajâpati. — *β)* eines bösen Genius, eines Sohnes des Parivarta. — 3) f. आ N. pr. einer Jogini Hemâdri 2,a,101,9. fgg. — 4) n. *a) Missbildung, Missgeburt* 203,24. — *b) Umwandelung, Veränderung.* — *c) unzeitiges Schweigen aus Verlegenheit.* v. l. विकृत.

विकृतत्व n. *das Verändertsein, Umwandelung.*

विकृतदंष्ट्र m. N. pr. eines Vidjâdhara.

विकृतरक्त Adj. *roth gefärbt,* — *befleckt* (Kleid) Bhâvapr. 1,54.

विकृतवेषिन् Adj. *eine abnorme Tracht habend* Bhâg. P. 9,8,5.

विकृति 1) f. *a) Umgestaltung, Umwandelung, Veränderung, Modification, Abart, veränderter —, abnormer Zustand.* विकृतिं गम्, या, व्रज्, प्र-पद् *sich verändern.* — *b) ein in bestimmter Weise ab-*

geänderter Vers. — *c) Verwandelung, Gespenstererscheinung.* — *d) Erzeugniss.* Dieses ist unter मय्यादि der Lexicographen gemeint. — *e)* im Sâṁkhja = 1. विकार 5). — *f) eine abgeleitete Form* (in der Grammatik). — *g) Gestaltung, Bildung, Entwickelung.* — *h) Missbildung.* — *i) *Veränderung im normalen Zustande des menschlichen Körpers, Indisposition, Affection.* — *k) Veränderung im normalen Zustande des Gemüthes, Alteration, Aufregung.* — *l) Wechsel der Gesinnung, feindselige Gesinnung, Auflehnung, Abfall.* — *m)* Bez. *verschiedener Metra.* — 2) m. N. pr. eines Sohnes des Gîmûta.

विकृतिमत् Adj. 1) *einem Wandel unterworfen.* — 2) *afficirt, krank.*

विकृतोदर m. N. pr. eines Râkshasa.

विकृत्तिका f. etwa *Reissen, reissender Schmerz* Kâraka 6,24. 8,1. Man könnte विकृन्तिका vermuthen.

विकृत्त m. *Zerschneider, Zerreisser.* v. l. प्रकृत्त.

विकृष्ट 1) Adj. s. u. 1. कर्ष् mit वि. — 2) f. आ *eine best. Methode die Trommel zu schlagen* S. S. S. 193.

विकेतु Adj. *des Banners beraubt.*

विकेश 1) Adj. (f. ई) *a) wirrhaarig, struppig.* तारका *Haarstern.* — *b) *haarlos, kahlköpfig.* — 2) m. N. pr. eines Muni. — 3) f. ई *a)* Bez. *bestimmter dämonischer Wesen.* — *b) *Charpie.* — *c)* N. pr. der Gattin Çiva's in seiner Manifestation als Erde.

विकेशिका f. *Charpie, Bausch auf einer Wunde.*

विकोक m. N. pr. eines Sohnes des Asura Vṛka und jüngeren Bruders des Koka.

विकोथ m. *Fäulniss, Schmutz.*

विकोश Adj. (f. आ) 1) *aus der Scheide gezogen, entblösst* (Schwert u. s. w.). — 2) *keine Vorhaut habend.* — 3) *kein Wörterbuch —, keine Stellen aus Wörterbüchern enthaltend.*

विकोष schlechte Schreibart für विकोश.

विकौतुक Adj. *keine Neugier —, kein Interesse an den Tag legend* Çiç. 17,30.

*विक्क m. *Elephantenkalb; ein 20jähriger Elephant.*

विक्रन्दित n. *das Wehklagen* R. 2,59,30.

विक्रम m. (adj. Comp. f. आ) 1) *Schritt.* — 2) *Gang, Bewegung, Art und Weise zu gehen.* — 3) *Verfahren.* अनुक्रमविक्रमेण so v. a. अनुक्रमेण *der Reihe nach.* — 4) *kraftvolles, muthvolles Auftreten, Kraft, Muth, Anwendung von Gewalt.* विक्रमात् *mit Gewalt* 149,8. नास्ति विक्रमेण so v. a. *dieses kann nicht durch Gewalt erreicht werden.* विक्रमं कर् *seine Kraft entwickeln, Muth an den Tag legen.* — 5) *Intensität.* — 6) *das Bestehen* (Gegens. *Vergehen*). — 7) *eine Art Gravis.* — 8) *das Nichteintreten des* क्रम 11). — 9) *Nichtverwandelung des* Visarga *in einen* Ûshman. — 10) *das 44te Jahr im 60jährigen Jupitercyclus.* — 11) *das dritte astrologische Haus.* — 12) **Fuss.* — 13) Beiw. Vishṇu's. — 14) N. pr. *a)* des Sohnes eines Vasu. — *b)* = विक्रमादित्य Paṅkad. — *c)* = चन्द्रगुप्त. — *d)* eines Sohnes des Vatsapri und auch des Kanaka. — *e)* einer Stadt. — आवृत्य विक्रमम् M. 3, 214 fehlerhaft für आवृत्यपरिक्रमम्.

विक्रमक m. N. pr. eines Wesens im Gefolge Skanda's.

विक्रमकेसरिन् m. N. pr. 1) eines Fürsten. — 2) eines Ministers.

विक्रमचण्ड m. N. pr. eines Fürsten.

विक्रमचरित n. und °चरित्र n. Titel einer Sammlung von Erzählungen.

विक्रमण n. 1) *das Schreiten.* — 2) *Schritt.* — 3) *kraftvolles —, muthiges Auftreten, Kraft, Muth.* — 4) bei den ekstatischen Pâçupata *eine übernatürliche Kraft.* विक्रमणधर्मिन् Adj. *mit dieser Eigenschaft versehen;* Nom. abstr. °र्मित्व n. — 5) *das Verfahren nach den Regeln des* Krama 11) in ग्र° (Nachtr. 5).

विक्रमतुङ्ग m. N. pr. zweier Fürsten.

विक्रमदेव m. Bein. Kândragupta's.

विक्रमनरेश्वर m. = विक्रमादित्य Ind. St. 15,265.

विक्रमनिधि m. N. pr. eines Kriegers.

विक्रमपट्टन n. *die Stadt* Uǵǵajinî.

विक्रमपति m. = विक्रमादित्य.

विक्रमपुर n. und *°पुरी f. N. pr. einer *Stadt.*

विक्रमबाहु m. N. pr. verschiedener Fürsten 327,10. 329,1.

विक्रमराज m. N. pr. eines *Fürsten.*

विक्रमराजन् m. = विक्रमादित्य.

विक्रमलाञ्छन m. = विक्रमादित्य Bühler in Vikramâṅkak. S. 30.

विक्रमशक्ति m. N. pr. verschiedener Krieger.

विक्रमशील m. N. pr. 1) eines Fürsten. — 2) *eines buddh. Klosters.

विक्रमसभा f. Vikramâditja's *Hof* Ind. St. 15, 292. 402.

विक्रमसिंह m. N. pr. verschiedener Fürsten.

विक्रमसेन m. desgl. °चम्पू f. Burnell, T.

विक्रमस्थान n. *Spazierplatz.*

विक्रमाङ्क und °देव m. = विक्रमादित्य. °देवचरित n. Titel eines von G. Bühler herausgegebenen Kâvja.

विक्रमादित्य m. N. pr. verschiedener Fürsten (unter denen einer für den Besieger der Çaka und für den Gründer einer Aera [56 n. Chr.] gilt) Ind. Antiq. 6,76. 7,16. Auch eines Dichters und eines Lexicographen.

विक्रमादित्यचरित n. = विक्रमचरित.

विक्रमार्क m. N. pr. verschiedener Fürsten. °चरित n. Burnell, T. °चरित्र n. Opp. Cat. 1.

विक्रमिन् 1) Adj. *a) schreitend, durchschreitend* (Vishṇu). — *b) muthig.* — 2) *m. *Löwe.*

विक्रमेश m. N. pr. eines buddh. Heiligen.

विक्रमेश्वर m. N. pr. 1) eines der 8 Vitarâga bei den Buddhisten. — 2) eines von Vikramâditja errichteten Heiligthums.

विक्रमोदय m. Titel eines Werkes Ind. St. 14,148.

विक्रमोपाख्यान n. = विक्रमचरित.

विक्रमोर्वशी f. Titel eines Schauspiels.

विक्रय m. *Verkauf.*

°विक्रयक m. *Verkäufer.*

विक्रयण n. *das Verkaufen* Kâmpaka 9.

विक्रयपत्र n. *Verkaufsurkunde, Kaufbrief.*

विक्रयिक m. *Verkäufer.*

विक्रयिन् Adj. *verkaufend;* m. *Verkäufer* Gaim. 3,7,31.

विक्रय्य Adj. *zu verkaufen.*

*विक्रान्त m. *der Mond.* Eher विकर्त.

विक्रान्त 1) Adj. s. u. क्रम् mit वि. — 2) m. *a) *Löwe.* — *b)* Bez. *desjenigen* Samâdhi, *welcher den* Visarga *unverändert lässt.* — *c)* N. pr. α) eines Prâǵâpati. — β) eines Sohnes des Kuvalajâçva. — 3) *f. आ *Cocculus cordifolius, Sesbania aegyptiaca, Polanisia icosandra, Clitoria ternatea, Cissus pedata* und *Anthericum tuberosum* Râǵân. 3,90. 4,133.183. 5,87.110.136. — 4) n. *a) das Geschrittene, Schritt.* — *b) Gang, Art zu gehen* MBh. 4,38,34. R. 3,25,13. — *c) muthiges Auftreten, — Verfahren, Muth* Spr. 6511. MBh. 3,10, 21. 12,118. 73,12. R. 3,4,31. — *d) *Scheindiamant* Râǵân. 13,208.

विक्रान्तभीम Titel eines Schauspiels.

विक्रान्ति f. 1) *die Macht Alles zu durchschreiten, — überallhin zu gelangen* TS. 2,5,6,2. 5,3,3, 4. TBr. 1,4,9,5. Çat. Br. 1,1,3,13. 9,3,9. 3,6,3,3. — 2) **Galopp eines Pferdes.* — 3) *kraftvolles —, muthiges Auftreten, Muth, Kraft* Râǵân. 13,210.

विक्राम m. *Schrittweite.*

*विक्राय m. *Verkäufer.*

विक्रायक m. dass.

विक्रिड Adj. als Bez. Rudra's Maitr. S. 2,9,9

(128,3), v. l.

विक्रिया f. (adj. Comp. f. या) 1) *Umgestaltung, Umwandlung, Veränderung, Modification, veränderter —, abnormer Zustand.* — 2) *Verunstaltung, Abnormität, ein schlechtes Abbild von Etwas.* — 3) *das Misslingen, Misserfolg, Missgeschick, Schaden.* दीपस्य so v. a. *das Erlöschen.* — 4) *eine ungewöhnliche Erscheinung.* — 5) *Erzeugniss.* — 6) *Veränderung im normalen Zustande des menschlichen Körpers, Indisposition, Affection.* — 7) *Veranderung im normalen Zustande des Gemüths, Alteration, Aufregung.* — 8) *Wechsel der Gesinnung, feindselige G., Auflehnung, Abfall.*

विक्रियोपमा f. *ein Gleichniss, welches einen Gegenstand als aus einem andern gemacht oder hervorgegangen bezeichnet.*

विक्रीड 1) m. *a) Spielplatz.* — *b) Spielzeug* Hem. Par. 12,104. — 2) f. आ *Spiel, Scherz.* — विक्रीडम् R. Gorr. 2,121,17 fehlerhaft für विक्रीतम्.

विक्रीडित n. 1) *Spiel, Scherz* Bhâg. P. 10,42,26. — 2) *Spiel, so v. a. eine Verrichtung mit Leichtigkeit, — ohne Anstrengung, Wundermacht* Lalit. 183,20.

विक्रीत 1) Adj. s. u. 1. क्री mit वि. — 2) m. N. pr. eines Prag*âpati. — 3) n. *Verkauf* M. 8,165.

विक्रुष्ट n. 1) *Geschrei, Hülferuf* M. 4,176. Jâgñ. 2,234. 300. R. 3,30,29. 59,6. 64,7. — 2) **das Anschnauzen, Anfahren* H. 269.

विक्रेतर् Nom. ag. *Verkäufer.*

विक्रेतव्य Adj. *zu verkaufen* (Kampaka 263), *käuflich.*

विक्रेय 1) Adj. dass. 89,32. — 2) *Verkaufspreis.*

विक्रोश m. *Geschrei, Hülferuf.*

विक्रोशन m. N. pr. 1) eines mythischen Wesens Supârn. 23,4. — 2) eines Fürsten.

*विक्रोशयितर् Nom. ag. zur Erklärung von कुशिक.

विक्रोष्टर् Nom. ag. *der da aufschreit, um Hülfe ruft.*

*विक्लव्, °वते Denomin. von विक्लव.

विक्लव 1) Adj. (f. आ) *benommen, befangen, schüchtern, niedergedrückt, — geschlagen, seiner nicht ganz mächtig, kleinmüthig, verwirrt, erschrocken, unschlüssig; verstört, entstellt, unsicher* (von Theilen und Functionen des Körpers, die eine gemüthliche Erregung, einen abnormen Zustand verrathen). विक्लव° Adv. — 2) n. *Befangenheit, Kleinmuth, Verwirrung.* — विक्लाव Harîv. 2885 fehlerhaft fur विप्लव. Die Telugu-Drucke विक्लाव, die Bomb. dagegen stets विक्लाव.

विक्लवता f. (Çiç. 7,43. Vâsav. 275,2) und विक्लवत्व n. Nom. abstr. von विक्लव 1).

विक्लवय्, °यति *kleinmüthig stimmen* Bâlar. 165,18. 19.

विक्लवित n. *eine kleinmüthige Rede.*

विक्लवी Adv. 1) mit कर् *niederdrücken, verstören* Vâsav. 298,1. — 2) mit भू *kleinmüthig werden* Kâd. 119,5 (213,3).

विक्लित्ति f. *das Weich —, Garwerden* Comm. zu Karaka 1,4.

विक्लिद्ध Adj. nach den Commentatoren *schweisstriefend, dessen Zähne vorstehen* oder *aussätzig.*

विक्लिन्दु m. *eine best. Krankheit.*

विक्लिष्ट 1) Adj. s. u. क्लिश् mit वि. — 2) n. *ein best. Fehler der Aussprache.*

*विक्ली Adv. mit कर्, भू oder अस् Gaṇar. 96.

विक्लेद m. 1) *das Nasswerden.* — 2) *Feuchtigkeit.* — 3) *das Zerfliessen, Auflösung,* so v. a. *Verminderung, Abnahme.*

विक्लेदन n. *das Erweichen durch Kochen* Comm. zu Nyâyam. 10,1,3. 2,1.

विक्लेदीयस् Adj. *mehr feuchtend.*

विक्लेश m. *eine best. fehlerhafte Aussprache der Dentale.*

विक्षत 1) Adj. s. u. 1. क्षन् mit वि. — 2) n. *Verwundung, Wunde* MBh. 3,174,1.

विक्षय m. *eine best. Krankheit der Säufer* Karaka 6,12.

विक्षर 1) Adj. (f. आ) am Ende eines Comp. *ausgiessend.* — 2) m. *a) Ausfluss.* — *b)* Bein. Vishṇu-Kṛshṇa's. — *c)* N. pr. eines Asura.

विक्षरण n. *das Ausfliessen* Daçak. 5,23.

*विक्षा f. gaṇa क्षत्रादि.

विक्षाम 1) *verbrannt, angebrannt* (पुरोडाश) AV. Prâjaç. 4,1. — 2) n. *Verglommenes, eine todte Kohle.*

विक्षार m. nach dem Comm. *ein guter Treffer.*

विक्षाव m. 1) *Geschrei.* Pl. Bhaṭṭ. — 2) **Husten.*

विक्षिणात्क Adj. (das Uebel) *zerstörend* (nach Mahîdh.).

विक्षित् scheinbar MBh. 13,6260, da hier ऽविक्षितः zu lesen ist.

विक्षिप्त 1) Adj. s. u. 1. क्षिप् mit वि. — 2) n. *das Zerstreutsein an verschiedenen Orten.*

विक्षीणार्क Adj. v. l. fur विक्षिणात्क.

*विक्षीर m. *Calotropis gigantea* Râgân. 10,26.

विक्षुद्र Adj. *relativ kleiner, eines kleiner wie das andere.*

विक्षेतोस् Gen. Infin. zu 3. क्षि mit वि Tândja-Br. 19,8,6.

विक्षेप m. 1) *das Hinwerfen, Ausstreuen.* — 2) *das Schleudern, Werfen, Wurf.* — 3) *das Hinundherbewegen.* — 4) *das Hinundherstossen.* — 5) *das Schnellen* (der Bogensehne). — 6) *das Gehenlassen, Gewähren eines freien Laufes.* — 7) **das Verstreichenlassen, Versäumen.* काल°. — 8) *Ablenkung der Aufmerksamkeit, Zerstreutheit.* — 9) *Ausbreitung.* Bei den Vedântin °शक्ति f. *die Fähigkeit des Irrthums* (अज्ञान), *die Welt als real erscheinen zu lassen.* — 10) *Schmähung.* — 11) *Mitleid.* — 12) *Himmelsbreite, gemessen auf einem Declinationskreise.* — 13) *eine best. Krankheitsform.* — 14) *eine best. Angriffswaffe.*

विक्षेपण n. 1) *das Hinundherwerfen, Hinundherbewegen.* — 2) *Zerstreutheit.* v. l. विक्षेप.

*विक्षेपम् Absol. *hinundher bewegend;* das Object im Acc. oder im Comp. vorangehend P. 3,4,54, Sch.

विक्षेपलिपि f. *eine best. Art zu schreiben* (buddh.).

विक्षेपवृत्त n. *der Declinationskreis, auf dem die Himmelsbreite gemessen wird.*

विक्षेपशक्तिमत् Adj. *mit der Ausbreitungskraft ausgestattet* 262,32. Vgl. विक्षेप 9).

विक्षेपर् Nom. ag. *Zerstreuer, Vertheiler.*

विक्षोब्धोस् Gen. Infin. zu 1. क्षुभ् mit वि Çat. Br. 1,1,2,22. 2,4,2,14.

विक्षोभ m. 1) *heftige Bewegung.* — 2) *das aus der Ruhe Kommen, Aufregung, Verwirrung,* — 3) *das Aufreissen, Zerreissen* Çiç. 3,7.

विक्षोभण m. N. pr. eines Dânava.

°विक्षोभिन् Adj. *in Aufregung —, in Verwirrung versetzend* in रक्षोविक्षोभिणी.

*विख Adj. *nasenlos.*

°विखण्डिन् Adj. *zertheilend, schlichtend.*

विखनन n. *das Aufgraben* (in einer Etymologie).

विखनस् m. 1) Bein. Brahman's. — 2) angeblich N. pr. eines Muni Bühler zu Gaut. 3,2. Vgl. वैखानस.

विखाद m. etwa *das Verzehren.* Aufrecht führt das Wort wie अवखाद und प्रखाद auf खद् = खिद् zurück.

विखानस m. angeblich N. pr. eines Muni.

*विखु Adj. *nasenlos.*

*विखुर m. *ein* Râkshasa.

विखेद Adj. *von der Erschlaffung befreit, munter.*

*विख्य Adj. *nasenlos.*

विख्याति f. *Berühmtheit.*

विख्यापन n. *das Bekanntmachen, Verkünden* Gaut.

*विख्ये (P. 3,4,11) und विख्यै (RV. 10,158,4) Dat.

Infin. zu ष्या.

*विख und *विखु Adj. *nasenlos.*

विगणन n. *das Bezahlen, Abtragen.*

विगतत्व n. *das Verschwundensein* Comm. zu TS. Prât.

*विगतद्वंद्व m. *ein Buddha.*

विगतपुंस्क Adj. *verschnitten* Comm. zu Âpast. Çr. 14,6,15.

विगतभय 1) Adj *furchtlos.* — 2) m. N. pr. eines Brahmanen.

*विगतरागधन्न m. N. pr. eines buddhistischen Lehrers.

विगतलक्षण Adj. (f. आ) *unglücklich* (Person) Kathâs. 25,142.

*विगतार्तवा Adj. f. *die Regeln nicht mehr habend.*

विगताशोक m. N. pr. eines jüngern Bruders oder Enkels des Açoka.

1. विगर् m. *Geschrei, ein Durcheinander von Rufen.*

2. विगर् Adj. *gesund* Çiç. 19,90.

विगन्ध Adj. (f. आ) 1) *übel riechend.* — 2) *geruchlos* Kâraka 8,3.

*विगन्धक 1) m. *Terminalia Catappa.* — 2) f. ०न्धिका *eine best. Pflanze,* = कपुषा Râǵan. 4,115.

विगन्धि Adj. *übel riechend.*

विगम m. 1) *das Fortgehen, Verschwinden, Aufhören, zu Ende Gehen, Abwesenheit.* — 2) *Vermeidung.*

*विगमचन्द्र m. N. pr. eines Fürsten.

विगर्जा f. *das Tosen* (des Meeres). Pl. Z. d. d. m. G. 36,528.

विगर्भा Adj. f. *von der Leibesfrucht befreit.*

*विगर्क m. etwa *Schmutz, Koth.*

विगर्कण n. und ०णा f. *das Tadeln, Tadel.* ०णां कर् *tadeln.*

विगर्किन् 1) Adj. am Ende eines Comp. *tadelnd* Hariv. 3,15,67. — 2) *f. ०र्किणी *eine an* विगर्क *reiche Gegend.*

विगर्ह्य Adj. *tadelnswerth, tadelhaft.* Nom. abstr. ०ता f.

विगाढर् Nom. ag. *der sich hineinbegiebt in* (Gen.) Bhaṭṭ.

विगाथा f. *ein best. Metrum.*

विगान n. 1) *Widerspruch* Çaṃk. zu Bâdar. 1,4,14. — 2) *Widerwille* Naish. 21,159. — 3) *böser Ruf.* — Vgl. अविगान (auch Nachtr. 3).

विगामन् n. *Schritt.*

*विगार्हभरथिक Adj. Kâç. zu P. 6,2,155.

विगाह् 1) Adj. *sich eintauchend.* — 2) m. Nom. act. in दुर्विगाह्.

विगाह्य Adj. *intrandus.* Vgl. दुर्विगाह्य.

विगीतत्व n. *das im Widerspruch Stehen* Çaṃk. zu Bâdar. 1,4,14 (S. 374, Z. 5).

विगीति f. 1) *Misston, Disharmonie.* — 2) *ein best. Metrum.*

विगुण Adj. (f. आ) 1) *ohne Sehne;* vgl. विगुणी. — 2) *woran Etwas mangelt, unvollkommen, mangelhaft.* Das Woran im Comp. vorangehend. — 3) *keine Wirkung —, keinen Erfolg habend.* आज्ञा *ein Befehl, der nicht ausgeführt wird.* — 4) *widrig* (Schicksal). — 5) *qualitätslos.* — 6) *der Vorzüge baar, schlecht* (von Menschen). — 7) *was seine guten Eigenschaften eingebüsst hat, verdorben* (von den humores im Körper). — तद्विगुणै: MBh. 8,667 fehlerhaft für तद्विगुणै:.

विगुणता f. *Verdorbenheit.*

विगुणी Adv. mit कर् *die Sehne* (am Bogen, Acc.) *ablösen* Mudrâr. 153,1 (224,3).

विगुल्फ Adj. *reichlich.*

1. विगृह्य Adj. in der Grammatik *was besonders —, selbstständig für sich erscheint.*

2. विगृह्य Absol. *aggressiv, feindselig.* ०गमन n. und ०यान n. *aggresives Vorgehen,* विगृह्यासन n. *das Belagern und das Schmollen —, Maulen mit* (Instr. Daçak. 49,20), ०संभाषा f. *Disputation, Polemik* (Kâraka 3,8).

विगोप m. *Entlarvung, Blossstellung* Hem. Par. 8,294. 12,88. Vgl. गोपय् mit वि Nachtr. 5.

विग्न Partic. s. u. 1. विज्.

विग्र्य und विग्र्य Adj. 1) etwa *mächtig, stark* (von विज्; vgl. *vigor*). Nach den Erklärern = मेधाविन्. — 2) **nasenlos.*

1. विग्रह् m. (adj. Comp. f. आ) 1) *Trennung, Sonderstellung.* — 2) *Eintheilung.* — 3) *Vertheilung,* namentlich von Flüssigem. — 4) in der Grammatik *Sonderstellung —, Selbstständigkeit eines Wortes* (Gegensatz *Composition*). — 5) *grammatische Auflösung eines zusammengesetzten Wortes.* — 6) *Uneinigkeit, Zwist, Hader, Streit, Krieg, — mit* (Instr., Instr. mit सह, सार्धम् oder साकम्, Loc., Gen. mit उपरि oder im Comp. vorangehend). Auch vom *Kampf der Planeten.* n. R. 6,34,19. — 7) *individuelle Form, — Gestalt; Leib, Körper.* विग्रहं ग्रह्, परि-ग्रह्, कर्, उपा-दा *eine Gestalt annehmen.* Auch von der *Form, Gestalt* eines Regenbogens. — 8) im Sâṃkhja unter den Synonymen für *Elemente.* — 9) *Verzierung, Schmuck.* — 10) Beiw. Çiva's. — 11) N. pr. eines Wesens im Gefolge Skanda's. — Zu H. an. 3, 770 vgl. Zach. Beitr.

2. विग्रह् Adj. *von Râhu befreit.*

विग्रहण n. 1) *das Ausbreiten, Vertheilen* Târ. Brâ. 6,6,12. — 2) *das Ergreifen, Packen.*

विग्रहध्यान n. Titel eines Stotra Opp. Cat. 1.

विग्रहपालदेव m. N. pr. eines *Fürsten.*

विग्रहय्, ०यति *streiten —, kämpfen mit* (सार्धम्).

विग्रहराज m. N. pr. verschiedener *Fürsten.*

विग्रहवत् Adj. *einen Körper habend, verkörpert, leibhaftig.*

*विग्रहव्यावर्तनी f. Titel eines Werkes.

*विग्रहावर n. *Rücken.*

विग्रहिन् 1) Adj. *Krieg führend.* — 2) m. *Minister des Krieges.*

विग्रहीतव्य Adj. in der verdorbenen Stelle Hit. 72,10.

विग्रहेच्छु Adj. *kampfbegierig* Mahâvîrak. 112,7.

विग्राह् m. *eine best. Art der Recitation in Absätzen* Comm. zu Âçv. Çr. 8,3,4. 8.

विग्राह्य Absol. *in Abtheilungen, successive* u. s. w. Âçv. Çr. 8,3,8.

विग्रीव Adj. etwa *dem der Hals umgedreht* (*durchgehauen* nach Sây.) *ist.*

विग्लापन n. *Ermüdung.*

विघटन n. 1) *das Trennen.* — 2) *das Zerstreuen, zu Nichte Machen.*

*विघटिका f. *ein best. Zeitmaass,* = 1/23 Ghaṭikâ.

विघट्टन 1) Adj. *öffnend.* — 2) f. आ *a) Reibung* Bâlar. 144,4. — *b) das Anschlagen* Çiç. 6,34. — *c) Trennung.* — 3) n. *a) das Aneinanderreiben* Çiç. 8,26. — *b) das Hinundherreiben, — bewegen* (Pl. Bâlar. 188,21), *das Rütteln, Erschütterung.* — *c) das Anschlagen, Anprallen* Çiç. 12,77. — *d) das Zersprengen, Zerhauen* Vikramâṅkaç. 9,141 (Pl.). Kâd. 145,3 (236,3). — *e) das Lösen, Aufbinden.*

विघट्टनीय Adj. *zu reiben, zu rütteln.* मन: स्वमर्थेषु वि० म् so v. a. *man soll sich den Kopf zerbrechen über die Dinge* Ind. St. 15,355.

०विघट्टिन् Adj. *reibend.*

1. विघन 1) Adj. *verletzend, schädigend* Mantrabr. 2,5,1. — 2) m. *a)* etwa *Stämpfel, Keule* Âpast. Çr. 11,5,2. — *b)* Name *zweier* Ekâha. Nom. abstr. विघनत्व n. TBr. 2,7,18,1. — *c)* Bein. Indra's Kâṭh. 13,5.

2. विघन Adj. 1) *nicht steif* oder *sehr steif* in पूर्ण०. — 2) *wolkenlos.* Loc. so v. a. *bei wolkenlosem Himmel.*

विघनिन् Adj. wohl *eine Keule tragend.* Nach Sây. *zerschlagend.*

विघर्षण n. *das Reiben.*

विघस 1) m. oder n. *Frass* AV. 11,2,2. — 2) m. n. *Speiseüberreste.* विघसं बल् कर् *grosse Speise-*

überreste machen, so v. a. *ein üppiges Mahl halten*. — 3) *n. *Wachs* Râǵan. 13,75.

विघात m. 1) *Schlag*, — *mit* (im Comp. vorangehend). — 2) *das Zerbrechen, Abbrechen*. — 3) *das Zurückschlagen, Abwehr*. — 4) *Verderben, das zu Grunde Gehen*. — 5) *Aufhebung, Entfernung, Hemmung, Stockung, Unterbrechung, Störung*. — Im Comm. zu AV. Prâr. 4,107 fehlerhaft für निघात.

विघातक Adj. *aufhebend, hemmend, unterbrechend, störend*.

विघातन 1) Adj. *zurückschlagend, abwehrend*. — 2) n. *das Hemmen, Unterbrechen, Stören*.

विघातिन् Adj. 1) *schlagend, bekämpfend*. — 2) *verletzend*. — 3) *aufhebend, entfernend, hemmend, unterbrechend, störend*.

विघूर्णन n. oder °ना f. *das Hinundherschwanken* Kâd. 143,16 (236,16).

विघृत Adj. (f. आ) *träufelnd, besprengt*. = रसोपेत Sâj.

विघ्न 1) am Ende eines Comp. Nom. ag. *Zerbrecher, Zerstörer*. — 2) m. n. (im Epos) *Hemmung, Hemmniss, Hinderniss*. Kauç. 135 metrisch विघन zu lesen. Am Ende eines adj. Comp. f. आ. Nom. abstr. विघ्नता f. Çiç. 14,68. — 3) m. *der Gott* Gaṇeça.

विघ्नक am Ende eines adj. Comp. von विघ्न 2).

विघ्नकर Adj. *Hindernisse bewirkend, — in den Weg legend, hemmend, störend*.

विघ्नकर्तर् Nom. ag. dass.

विघ्नकारिन् Adj. 1) dass. — 2) **furchtbar anzusehen*.

विघ्नकृत् Adj. = विघ्नकर.

विघ्नजित् m. Bein. *des Gottes* Gaṇeça.

*विघ्नतन्वित Adj. Vielleicht ist विघ्नित (s. u. विघ्नय्) und तन्वित gemeint.

*विघ्ननायक m. Bein. *des Gottes* Gaṇeça Çâçvata 157.

विघ्नपति m. desgl. Kâraṇḍ. 22,11.

विघ्नय्, °यति *hemmen, hindern, stören*. विघ्नित *gehemmt, gehindert, gestört*. — Mit सम्, संविघ्नित = विघ्नित.

विघ्नराज् (Kâṇḍak. 20,8) und विघ्नराज m. *der Gott* Gaṇeça.

विघ्नवत् Adj. *mit Hindernissen verknüpft*.

विघ्नविनायक, विघ्नकृत्तर्, *विघ्नहारिन्, विघ्नाधिप und विघ्नान्तक m. *der Gott* Gaṇeça.

विघ्नेश m. 1) dass. — 2) Pl. bei den mystischen Çaiva *eine best. Klasse von Erlösten* Hemâdri 1, 823,12.

*विघ्नेशकान्ता f. *weiss blühendes Dûrvâ-Gras* Râǵan. 8,111.

*विघ्नेशवारुन m. *eine Rattenart* Râǵan. 19,58.

*विघ्नेशान m. *der Gott* Gaṇeça.

विघ्नेश्वर m. desgl.

*विङ्क m. *Pferdehuf*.

1. विच्, विनक्ति, *विङ्क्ते, विवेक्ति, वेवेक्ति, विक्षति; 1) *durch Schwingen* oder *Worfeln aussondern* (Getraide von der Spreu u. s. w.), *sondern, trennen* überh., — *von* (Instr.). — 2) *prüfen, erwägen*. — Mit अप *absondern, sondern*. — Mit अध्यप *in* (ein Gefass) *aussondern*. — Mit उद् *aussondern* in उद्वेचम् Gop. Br. 3,7,8. — Mit प्र in प्रवेक. — Mit वि 1) *durch Schütteln und Blasen sondern; sichten*, überh. *sondern, scheiden, trennen*, — *von* (Instr., später Abl.). Pass. *sich sondern*. — 2) *durchschütteln*. — 3) *unterscheiden, nach seiner Eigenthümlichkeit erkennen*. — 4) *entscheiden* (eine Frage). — 5) *untersuchen, prüfen, erwägen* 211,21. — 6) *offenbaren, kund thun*. — 7) विविक्त *a) gesondert, unterschieden*. — *b) abgesondert, isolirt; einsam*. चित्ता° so v. a. *ganz in Gedanken vertieft*. — *c) frei von* (Instr. oder im Comp. vorangehend). — *d)* (*von allem Ungehörigen getrennt*) α) *rein, sauber, schmuck* Kâd. 108,10 (195,4). 111,20. 21 (200,1). Citat bei Utpala zu Varâh. Bṛh. S. 78,11. — β) *rein, lauter* 296,9. — *e) klar, deutlich*. — *f)* * = विवेकिन्. — *g)* *f. आ = दुर्भगा. v. l. विरिक्ता und विरक्ता. — *h)* MBh. 5,7152 fehlerhaft für विषक्त. — Caus. विवेचयति 1) *sondern*. — 2) *untersuchen, prüfen, erwägen*. — Mit प्रवि 1) *untersuchen, prüfen, erwägen*. — 2) प्रविविक्त *a) einsam*. — *b) fein*. °चक्षुस् Adj. *ein feines —, scharfes Auge habend*. — Mit सम्, °संविक्त Ind. St. 9,138 fehlerhaft für °संवित्क, wie Nṛs. Up. in Bibl. ind. 147 gelesen wird.

2. विच् s. व्यच्.

विचकिल m. (n. *die Blüthe*) *eine best. Pflanze* Bâlar. 126,2. Vâsav. 136,3. 4. 137,7. Vidḍh. 18,4. Duûrtan. 42. Nach den Lexicographen *Jasminum Sambac* und = नदन.

विचकिलमय Adj. (f. ई) *aus Vikakila-Blüthen bestehend* Vidḍh. 82,6.

विचक्र 1) Adj. *radlos*. — 2) m. N. pr. eines Dânava.

विचक्रोपस्करोपस्थ Adj. *ohne Räder, Zubehör und Schooss* (Wagen) MBh. 7,36,32.

विचक्षण 1) Adj. (f. आ) *a) conspicuus, sichtbar, scheinend, ansehnlich, klar, licht*. — *b) deutlich, wahrnehmbar* Pâr. Gṛhj. 3,16. — *c) sehend, scharfsichtig*. — *d) einsichtig, klug, weise, erfahren, bewandert*, — *in* (Loc. oder im Comp. vorangehend). — 2) m. N. pr. eines Lehrers Vâñçabr. 2. — 3) f. आ *a)* **Tiaridium indicum* Râǵan. 5,84. — *b) Bez. des Thrones* Brahman's. — *c)* N. pr. einer Zofe Vidḍh. 50,13. fgg. — 4) *विचक्षणाम् enklitisch.

विचक्षणाचनसितवत् Adj. *von dem Worte* विचक्षण *oder* चनसित *begleitet* Kâtj. Çr. 7,5,7.

विचक्षणात्व n. *Einsicht, Klugheit, Weisheit*.

विचक्षणांमन्य Adj. *sich für klug haltend* Bâlar. 64,5.

विचक्षणावत् Adj. *mit dem Worte* विचक्षण *verbunden*. Vgl. विचक्षणोत्तर् Vaitân. 11,19.

विचक्षस् 1) *m. *Lehrer*. — 2) n. *deutliches Sehen* in einer Formel neben चक्षस् Maitr. S. 1,5,4 (72, 1). 5,11 (80,12). v. l. विचक्षुस्.

1. विचक्षुस् n. in einer Formel neben चक्षुस् Âpast. Çr. 6,19,1. v. l. विचक्षस्.

2. विचक्षुस् 1) Adj. *a) augenlos, blind*. — *b)* * = विमनस्. — 2) m. N. pr. eines Fürsten. v. l. निचक्षुस्.

विचक्षे Dat. Infin. zu चक्ष् mit वि ṚV.

विचक्षु (MBh. 12,265,1) oder विचक्ष्यु m. N. pr. eines Fürsten.

विचटन n. *das Zerbrechen* Çilâñka 1,257.

विचतुर् Adj. *verschiedene Vierheiten* (von Halbversen) *enthaltend*.

विचन्द्र Adj. (f. आ) *mondlos*.

1. विचय m. *Sichtung*, so v. a. *Aufzählung*.

2. विचय m. 1) *das Suchen, Nachforschen*. — 2) *das Durchsuchen*. — 3) *Untersuchung*. शरीर° Kâraka 4,6.

विचयन n. = 2. विचय 1, 2).

विचयिष्ठ Adj. *am meisten wegräumend*.

विचर Adj. *zu weichen pflegend, wankend, gewichen seiend von* (Abl.).

1. विचरण n. *Bewegung*.

2. विचरण Adj. *fusslos, der Beine beraubt*. Wagen MBh. ed. Vardh. 7,35,32.

विचरणीय n. impers. *zu verfahren*.

विचरित n. *das Umherstreichen, Umherirren* MBh. 3,76,49.

विचर्चिका und °चर्ची f. *eine der Formen des sogenannten kleinen Aussatzes: Räude, Grind*.

विचर्मन् Adj. *schildlos*.

विचर्षण (wohl fehlerhaft) und विचर्षणि Adj. *sehr rührig, — rüstig*.

विचल Adj. in अ°.

विचलन n. 1) *das Wandern von Ort zu Ort*. — 2) *das Kundthun seiner Vorzüge, Prahlerei*.

विचालि Adj. *beweglich, unstät*. Vgl. अ°.

विचार m. (adj. Comp. f. आ) 1) *Verfahren; be-*

sonderes Verfahren, so v. a. *ein einzelner Fall*. — 2) *Wechsel der Stelle*. — 3) *Ueberlegung, Erwägung, in Betracht Ziehung, Prüfung, Untersuchung*. — 4) *lange Ueberlegung, Bedenken, Anstand*. — 5) *wahrscheinliche Vermuthung*.

विचारक Adj. Subst. 1) *Führer*. — 2) *Späher*. — 3) am Ende eines Comp. *erwägend, in Betracht ziehend*.

विचारचिन्तामणि m. Titel eines Werkes.

विचारण 1) n. *das Wechseln der Stelle*. — 2) f. (आ) und n. (seltener) *a) das Ueberlegen, Erwägen, Bedenken, Reflexion, das Erörtern*. — *b) lange Ueberlegung, Bedenken, Anstand*. — 3) f. आ *Unterscheidung, Art*.

विचारणीय Adj. *einer langen Erwägung bedürfend*.

विचारदृश् Adj. *keine Späher als Augen benutzend* und zugleich *mit Ueberlegung die Sache ansehend* Naish. 1,13.

विचारपर m. N. pr. eines Fürsten Ind. St. 15,231.

***विचारभू** f. *Gerichtshof*.

विचारमञ्जरी und **विचारमाला** f. Titel von Werken.

विचारयितव्य Adj. = **विचारणीय**.

विचारवत् Adj. *mit Ueberlegung verfahrend, besonnen, bedächtig* Spr. 7810.

विचारविद् Adj. als Beiw. Çiva's vielleicht *die einzelnen Fälle kennend*.

विचारित 1) Adj. s. u. **चर्** mit **वि** Caus. — 2) n. *das Bedenken*.

विचारिन् 1) Adj. *a)* εὐρυοδείας RV. 5,84,2. — *b) umherstreichend*. — *c) durchlaufend*. — *d) verfahrend*. — *e) wandelbar, wechselnd*. — *f) ausschweifend*. — *g) erwägend, prüfend*. — 2) m. N. pr. eines Sohnes des Kavandha.

विचारु m. N. pr. eines Sohnes des Kṛshṇa.

विचार्य 1) Adj. *einer Ueberlegung —, einer langen U. bedürfend* 101,13. — 2) n. impers. *lange zu überlegen*.

विचाल m. 1) *das Auseinanderrücken, Zertheilen*. — 2) * *Zwischenraum*.

°विचालन Adj. (f. ई) *zu Schanden —, zu Nichte machend*.

विचालिन् und **विचाल्य** Adj. in अ°.

***विचि** und ***विची** f. = **वीचि**.

विचिकित्सन n. *das im Zweifel Sein über Etwas*.

विचिकित्सा f. (adj. Comp. f. आ) *zweifelnde Ueberlegung, ein obwaltender Zweifel in Betreff von Etwas*.

विचिकित्सार्थीय Adj. *einen Zweifel an Etwas ausdrückend*.

विचिकित्स्य n. impers. *zu zweifeln*.

***विचिकिल** m. v.l. für **विचकिल**.

विचिचीषा f. *das Verlangen zu suchen* Mahâvîrak. 126,10.

विचित् Adj. *sondernd, sichtend*.

विचिति f. 1) *das Suchen, Nachforschen*. — 2) *Prüfung, Untersuchung*.

1. **विचित्त** Partic. s. u. 4. चित् mit वि.

2. **विचित्त** Adj. 1) *besinnungslos*. Nom. abstr. °ता f. — 2) *rathlos* Harshak. 121,20.

***विचित्ति** f. = **विभ्रम** Gal.

विचित्य Adj. *zu sichten*.

विचित्र 1) Adj. (f. आ) *a) vielfarbig, bunt, schillernd*. — *b) verschiedlich, mannichfaltig, verschiedenartig*. Adv. °म् und **विचित्र°**. — *c) seltsam, absonderlich, wunderbar*. — *d) (durch Abwechselung) reizend, prächtig, schön, unterhaltend*. °म् Adv. — 2) m. *a) *Jonesia Asoca* Râǵan. 10,55. — *b)* N. pr. α) eines Fürsten. — β) eines Sohnes des Manu Raukja oder Devasâvarṇi. — γ) eines Reihers. — 3) f. आ *a) *Koloquinthe* Râǵan. 7,211. — *b) eine best.* Mûrkhanâ S. S. S. 31. — *c)* N. pr. eines Flusses VP.^{2} 2,148. — 4) n. *eine Art Paradoxon*.

विचित्रक Adj. 1) am Ende eines Comp. wohl *verbunden mit* Hemâdri 1,407,19. — *b) wunderbar*. — 2) *m. *Betula Bhojpatra* Râǵan. 9,116. — 3) *n. *Wunder*.

विचित्रकथ m. N. pr. eines Mannes.

विचित्रता f. 1) *Mannichfaltigkeit, Abwechselung*. — 2) *Absonderlichkeit, eine wunderbare Erscheinung*.

***विचित्रदेह** m. *Wolke*.

विचित्ररूप Adj. *mannichfaltige Formen annehmend*.

विचित्रवर्षिन् Adj. *nicht allerwärts —, nur hier und da regnend*.

विचित्रवाक्पटुता f. *grosse Beredsamkeit* Spr. 4824.

विचित्रवागुरोच्छ्रायमय Adj. (f. ई) *mit ausgespannten mannichfachen Netzen erfüllt* Kathâs. 27,150.

विचित्रवीर्य m. N. pr. eines Sohnes der Satjavatî, mit dessen Gattin Vjâsa den Dhṛtarâshṭra, Pâṇḍu und Vidura erzeugte. *°सू f. Bein. der Satjavatî.

विचित्रसिंह m. N. pr. eines Mannes.

***विचित्राङ्ग** m. 1) *Pfau*. — 2) *Tiger*.

विचित्रापीड m. N. pr. eines Vidjâdhara.

विचित्रित Adj. *bunt gemacht, vielfarbig; verziert, geschmückt, — mit* (Instr. oder im Comp. vorangehend),

विचित्रवारा f. N. pr. einer Göttin. Richtig wohl **विजित्वरा**.

विचिन्तन n. *das Denken an Etwas*.

विचिन्तनीय Adj. *in Betracht zu ziehen, zu beobachten*.

विचिन्ता f. *Gedanken, Sorge*. — **विचिन्ताज्ञान°** MBh. 14,1240 fehlerhaft für **विचित्राज्ञान°**.

विचिन्तितर् Nom. ag. *der an Etwas denkt*.

विचिन्त्य Adj. 1) *in Betracht zu ziehen, zu beobachten, woran man denken muss, worauf man seine Gedanken, seine Sorge zu richten hat*. — 2) *auszudenken, ausfindig zu machen*. — 3) *bedenklich, fraglich*.

विचिन्वत्क Adj. *sichtend, unterscheidend*.

विचिन्वरा f. N. pr. einer Göttin. Richtig wohl **विजित्वरा**.

विचिलक m. *ein best. giftiges Insect*.

विचीरिन् Hariv. 14859 fehlerhaft für **विचारिन्**.

विचूर्णन n. *das Zerreiben*.

विचूर्णित m. N. pr. eines Mannes Ind. St. 14,125.

विचूर्णी Adv. mit भू *zu Staub werden, zerstieben*.

विचूलिन् Adj. *keinen Haarbüschel auf dem Scheitel habend*.

विचेत् f. 1) *Lösung*. — 2) Du. Bez. *zweier Sterne*.

1. **विचेतन** n. *Verständniss* in अविचेतन.

2. **विचेतन** Adj. (f. आ) 1) *bewusstlos, nicht das volle Bewusstsein habend, geistesabwesend*. — 2) *entseelt, todt*. — 3) *unvernünftig, dumm*.

3. **विचेतन** Adj. (f. ई) *bewusstlos machend*.

विचेतयितर् Nom. ag. *sichtbar machend, unterscheidend*.

विचेतर् Nom. ag. mit Gen. *Sichter*.

विचेतस् Adj. 1) *in die Augen fallend*. — 2) *verständig, klug*. — 3) *nicht bei vollem Bewusstsein —, ausser sich seiend*. — 4) *unvernünftig, dumm*.

***विचेती** Adv. mit कर्, भू und अस्.

1. **विचेय** Adj. *zu sichten, zu sondern, zu zählen* (so v. a. *gering an Zahl*).

2. **विचेय** 1) Adj. *a) zu suchen*. — *b) zu durchsuchen*. — 2) n. *Untersuchung, Nachforschung*. °यं कर् *eine Unt. anstellen*.

विचेष्ट Adj. *regungslos*.

विचेष्टन n. *das Bewegen der Glieder*.

विचेष्टा f. 1) dass. — 2) *das Auftreten, Gebahren, Benehmen, Betragen, Treiben*.

विचेष्टित n. (adj. Comp. f. आ 139,15) = **विचे-**

ष्टा 1; 2). Hariv. 10200 fehlerhaft für विचेष्टित.

विचेष्टितर् Nom. ag. *sich bewegend* Ind. St. 13, 484.

विच्छन्द् 1) Adj. und Subst. f. आ = विच्छन्दस् 1). — 2) *m. *Palast.*

*विच्छन्दक m. *Palast.*

विच्छन्दस् 1) Adj. *aus verschiedenen Metren bestehend; f. sc.* ऋच्. = 2) n. *ein best. Metrum.*

*विच्छर्दक 1) m. = विछर्दक. — 2) f. °र्दिका *Erbrechen, vomitus* Râgan. 20, 13.

विच्छाय्, विच्छायति P. 3,1,28. गतौ Dhâtup. Simplex nur mit न्या. — Caus. विच्छायँयति *in's Gedränge bringen, in die Enge treiben* Çat. Br. 14,7,1,20. Auch Kâṇḍ. Up. 8,10,2 will M. Müller विच्छाययति st. विच्छादयति lesen. — Mit न्या *sich andrücken, sich schmiegen —, sich reiben an* (Dat.) TBr. 1,1,9,9 (वाशिता न्या° *zu trennen*).

1. विच्छाय (*n.) und f. (आ) *der Schatten von Vögeln.*

2. विच्छाय 1) Adj. (f. आ) *alles Farbenspiels —, alles Glanzes bar, kein Ansehen habend* Harshak. (ed. Bomb.) 300,14 (*keine gesunde Gesichtsfarbe habend*). Pañkad. Râgan. 13,156. 172. 184. 190. 195. Nom. abstr. °ता f. Chr. 297,17. — 2) *m. = मणि. Wohl nur Beiw. eines *glanzlosen Edelsteins.*

1. विच्छायय् s. Caus. von विच्छाय्.

2. विच्छायय्, °यति *des Glanzes berauben.*

विच्छायी Adv. mit कर् dass.

विच्छित्ति f. 1) *Unterbrechung, Störung, Hemmung, Aufhebung.* — 2) *das Ermangeln,* mit Instr. Çiç. 16,84. — 3) *eine ungewöhnliche, absonderliche, piquante Auffassung* oder *Darstellung.* — 4) *eine durch ihre Einfachheit reizende Toilette* Vâsav. 267,4. — 5) *Schminke* Çiç. 16,84. — 6) **Hausgrenze.* Fehlerhaft; vgl. Zach. Beitr. — 7) *अङ्गहार (v. l. अङ्गराग *Schminke* Zach. Beitr. 87) und कारभेद.

विच्छिन्नता f. *Auseinandergerissenheit.*

विच्छिन्नमद्य Adj. *der sich eine Zeitlang des Genusses berauschender Getränke enthalten hat* Karaka 6,12.

विच्छुरण n. *das Bestreuen, Bepudern* Z. d. d. m. G. 28,423,3 v. u. Kâd. 79,13.

विच्छुरित 1) Adj. s. u. छुर् mit वि. — 2) m. *ein best.* Samâdhi Kâraṇḍ. 52,5. 93,24.

विच्छेद् m. 1) *Durchbohrung, das Zerspalten, Zerhauen.* — 2) *Brechung, Theilung.* — 3) *Ausrottung, Vertilgung, Vernichtung.* — 4) *Trennung, Ablösung,* — von (Gen. oder im Comp. vorangehend) 163,3. Çiç. 4,13. 8,51. — 5) *Unterbrechung, Hemmung, Störung, Aufhebung; Beeinträchtigung.* — 6) *Unterschied, Verschiedenheit.* धातुविच्छेदाः *verschiedene Erze.* — 7) in der Grammatik *Einschnitt, Brechung.* — 8) *Cäsur.*

विच्छेदन 1) Adj. *trennend, unterbrechend.* — 2) f. आ *das Abbrechen.* Pl. Bâlar. 265,20. — 3) n. a) *das Abhauen.* — b) *das Beseitigen, Aufheben.* — c) *das Unterscheiden.*

विच्छेदिन् Adj. 1) *zerstörend, vernichtend.* — 2) *abgebrochen, unterbrochen, mit Zwischenräumen versehen.*

विच्युति f. 1) *das Abfallen* (eig. und übertr.). — 2) *Trennung von* (Abl.).

*विछ्, विच्छयति (भाषार्थ oder भासार्थ).

1. विज्, विजते (°विजति und °वेजते metrisch), *विनक्ति; 1) *emporschiessen* (von einer Wasserwoge). — 2) *zurückfahren, flüchtig davonlaufen, — vor* (Abl.). — 3) विग्न *in Aufregung gerathen, aufgeregt, gemüthlich erregt, bestürzt.* — Caus. वेजयति 1) *schnellen.* — 2) *verstärken, steigern.* — 3) *in Aufregung —, in Unruhe versetzen.* — Intens. (वेविज्यते, वेविजान) *zusammenfahren bei* (Dat.). *entfliehen, — vor* (Abl.). — Mit अभि *umkippen, umschlagen.* — Mit आ. आविग्न *in Aufregung gerathen, bestürzt.* — Mit समा, °विग्न dass. — Mit उद् 1) *aufschnellen, heraufschlagen* AV. Prâjâç. 4,2. — 2) *schaudern, zusammenfahren, zurückschrecken, in Angst gerathen* (उद्विज्य Hem. Par. 1,4, 59), *sich scheuen, — vor* (Abl., Gen. oder Instr.). — 3) *zurückschrecken vor, so v. a. ablassen —, abstehen von* (Abl.). — 4) *Etwas überdrüssig werden, müde werden zu* (Partic. Praes. im Nomin.) 123,22. — 5) *in Schrecken jagen.* — 6) उद्विग्न a) *zusammenfahrend, schaudernd, zurückschreckend, in Angst seiend, erschrocken, — vor* (Abl., Gen., Instr. oder im Comp. vorangehend). — b) *eine Aufregung verrathend.* — c) *ermüdet, überdrüssig* (139,7; mit Instr. 132,11), *lebensüberdrüssig* (160,21). — Caus. 1) *zucken machen,* auch so v. a. einen Bewusstlosen *wieder beleben.* — 2) *in Schrecken jagen, schaudern —, scheu machen, erschrecken.* — 3) *ermüden, belästigen, quälen.* — Mit पर्युद् *schaudern vor* (Acc.). — Mit प्रोद्, प्रोद्विग्न *eine Unruhe an den Tag legend.* — Caus. *in Schrecken jagen.* — Mit समुद् 1) *zusammenfahren, zurückschrecken, — vor* (Gen., Conj.). — 2) समुद्विग्न *zusammenfahrend, schaudernd, zurückschreckend, erschrocken.* — Mit प्र 1) *davonstürzen.* — 2) प्रविक्त *erschüttert* RV. 7,85,3. — Mit वि, विविग्न *sehr erschrocken.* — Caus. *in Schrecken jagen.* — Mit सम् 1) *zusammenfahren, entfliehen.* — 2) *zerfallen.* यस्य पुरोडाश उद्वा पतेत्सं वा विजेत Âpast. Çr. 9,16, 11. — 3) संविग्न a) *aufgeregt, bestürzt, erschrocken, scheu; aufgeregt, unsicher* (Stimme, Rede). — b) *beweglich, hinundher gehend.* — c) *gefallen in* (im Comp. vorangehend). संत्रग्न v. l. — Caus. *erschrecken.*

2. विज् nach Sîs. *ein flüchtiger Vogel* oder *erschreckend.* Etwa *Spieleinsatz.*

3.*विज्, वेवेक्ति, वेविक्ते (पृथग्भावे).

विजङ्घ Adj. *ohne Beine* (Wagen) MBh. ed. Vardh. 7,35,32.

विजङ्घाकूबर Adj. *ohne Beine und Deichsel* (Wagen) MBh. 7,36,32.

विजङ्घाङ्क्रिवर Adj. als Beiw. eines Wagens MBh. 7,1570. Die anderen Ausgg. lesen विजङ्घाकूवर oder विजङ्घ und विचरण.

विजञ्जप Adj. *flüsternd.*

विजट Adj. *losgeflochten* (Haar).

*विजटी Adv. mit कर् *losflechten.*

विजन 1) Adj. *menschenleer, einsam.* — 2) n. *ein einsamer Ort, Abwesenheit von Zeugen* Çiç. 7, 51. Loc. Sg. und Pl. (ausnahmsweise) *an einem einsamen Orte, fern von allen Menschen, ohne Zeugen, im Geheimen.* विजनं कर् *alle Zeugen entfernen.*

विजनता f. *Menschenleere, Einsamkeit.*

*विजनन n. *das Zeugen, Gebären.*

विजनितोस् Abl. Infin. von जन् mit वि TS. 2, 3,1,5.

विजनी Adv. mit कर् 1) *die Menschen von einem Orte* (Acc.) *entfernen* (322,6), *alle Zeugen entfernen.* — 2) *von einer geliebten Person trennen.*

विजन्मन् m. *eine best. Mischlingskaste.*

विजन्या f. so soll ein Snâtaka eine *Schwangere* nennen.

*विजपिल Adj. = पिच्छिल.

विजयँ 1) m. a) *Streit um den Sieg, Kampf.* — b) *Besiegung, Sieg, Uebermacht.* — c) *Eroberung.* — d) *der Gewinn, das Eroberte, Beute.* — e) bildliche Bez. *des Schwertes* und *der Strafe.* — f) *eine best. Stunde des Tages,* insbes. *die 17te* und *die Geburtsstunde* Kṛshṇa's. Nach AV. Gjotisha 1,9 *der 11te* Muhûrta (unter 15). — g) *der dritte Monat.* — h) *das 27te* (oder *erste*) *Jahr im 60jährigen Jupitercyclus.* — i) *eine best. Truppenaufstellung.* — k) = विषय *Provinz, District* Hem. Par. 1,390. 419. Bhadrab. 2,5. 4,1. — l) *eine Art Flöte* S. S. S. 196. — m) *ein best. Tact* S. S. S. 210. — n) *eine Art Composition* S. S. S. 164. — o) **Götterwagen;* vgl.

jedoch Zach. Beitr. — *p*) Bein. α) Arǵuna's. — β) Jama's. — *q*) N. pr. α) Pl. eines Volkes. — β) *bei den Gaina eines der 9 weissen Bala und eines der 5 Anuttara. — γ) eines Sohnes Gajanta's, Vasudeva's, Kṛshṇa's, Svarokis' und vieler anderer Personen. — δ) eines Hasen. — ε) eines Wurfspiesses Rudra's, der personificirt wird. — 2) f. विजया *a*) Bez. *verschiedener Pflanzen.* Nach den Lexicographen *Terminalia Chebula, Sesbania aegyptiaca, Vitex Negundo, Rubia Munjista, Premna spinosa, eine Art Hanf, eine Art* Çamî und = वचा Râǵân. 4,133. 157. 6,52. 54. 8, 36. 9,23. 24. 11,122. — *b*) *die dritte, achte und 13te* Tithi, *der 12te Tag in der lichten Hälfte des* Çrâvaṇa, *der 10te Tag in der lichten Hälfte des* Âçvina, *der 7te Tag in der lichten Hälfte des* Bhâdrapada, *wenn er auf einen Sonntag fällt* (Hemâdri 1,63,2) und *die 7te Nacht im* Karmamâsa. — *c*) *ein best. Zauberspruch.* — *d*) Bein. der Durgâ. — *e*) N. pr. α) einer Göttin. — β) der Gattin Jama's. — γ) einer Freundin der Durgâ Mudrâr. 1,7. — δ) einer Jogini Hemâdri 2,*a*, 102,18. — ε) einer Surâṅganâ Ind. St. 15. — ζ) verschiedener Frauen. — η) eines der kleinen Fahnenstöckchen an Indra's Banner. — ϑ) des Kranzes von Çiva. — ι) eines Speeres. — 3) n. *a*) *die* (giftige) *Wurzel der Pflanze* विजया. — *b*) *ein königliches Zelt* Vâstuv. 409. — *c*) *eine Art Pavillon* Vâstuv. 831. — *d*) N. pr. eines heiligen Gebiets in Kaçmîra. — 4) Adj. *a*) *zum Siege führend, Sieg verkündend.* — *b*) **siegreich.*

विजयक Adj. = विजये कुशलः.

विजयकण्टक m. *ein Dorn beim Siege*, so v. a. *Andern den Sieg streitig machend* als Bein. eines Fürsten.

विजयकुञ्जर m. *ein königlicher Elephant.*

विजयकेतु m. N. pr. eines Vidjâdhara Vâsav. 240,2.

विजयक्षेत्र n. = विजय 3) *d*). °भट्टारिकाम् Vikramâṅkaṅ. 18,39.

विजयचन्द्र m. N. pr. eines Fürsten.

विजयच्छन्द् m. *ein aus 504 Schnüren bestehender Perlenschmuck.*

विजयडिण्डिम m. *Siegestrommel.*

विजयतीर्थ n. N. pr. eines Tîrtha.

विजयदण्ड m. *Siegesstab* Paṅkad.

विजयदत्त m. N. pr. 1) eines Mannes. — 2) des Hasen im Monde.

विजयदुन्दुभि m. *Siegestrommel.* Nom. abstr. °ता f.

विजयदेवी f. N. pr. einer Frau.

विजयद्वादशी f. *der 12te Tag in der lichten Hälfte des* Çrâvaṇa. °व्रत n. *eine best. Begehung.*

विजयद्वार n. *das zum Siege führende Thier* Varâh. Jogaj. 5,17.

विजयनगर n. N. pr. einer *Stadt* in Karṇâṭa.

विजयनन्दन m. N. pr. eines Ḱakravartin.

विजयनन्दिन् m. N. pr. eines Autors Weber, Lit.

विजयपक्ष m. Bein. Indra's.

विजयपक्षिका f. N. pr. einer Jogini (*Hexe*) Hemâdri 2,*a*,102,19.

विजयपत्नी f. N. pr. einer Surâṅganâ Ind. St. 15. Auch wohl fehlerhaft für वैजयन्ती.

विजयपताका f. *Siegesfahne* Vâsav. 267,1. 2.

विजयपाल m. 1) Bez. *eines best. Beamten* Mudrâr. 29,7 (31,5). — 2) N. pr. verschiedener Fürsten Ind. St. 15,301. fg. °देव Ind. Antiq. 6,55.

विजयपुर n. N. pr. verschiedener *Städte.*

विजयपूर्णिमा f. *eine best. Vollmondsnacht.*

विजयप्रकोष्ठ m. N. pr. eines Vorfahren Kshemiçvara's Ḱaṇḍak. 3,7.

विजयप्रशस्ति f. Titel eines Werkes. °काव्य n. Bühler, Rep. No. 767.

विजयभट्टारिका f. Titel und N. pr. einer *Fürstin* Ind. Antiq. 7,164.

विजयभाग Adj. *Spielglück gebend.*

विजयभैरव n. Titel eines Werkes Burnell, T.

विजयमङ्गलदीपिका f. desgl. Opp. Cat. 1.

विजयमर्दल m. *Siegestrommel.*

विजयमल्ल m. N. pr. eines Mannes.

विजयमहादेवी f. Titel und N. pr. einer *Fürstin* Ind. Antiq. 8,46.

विजयमालिका f. ein Frauenname Paṅkad.

विजयमालिन् m. N. pr. eines Kaufmanns.

विजयमित्र m. N. pr. eines Mannes.

विजयरक्षित m. N. pr. eines Autors.

विजयराज m. N. pr. verschiedener Männer Ind. Antiq. 7,248 (eines *Fürsten*).

विजयलक्ष्मी f. N. pr. der Mutter Veṅkaṭa's.

विजयवत् 1) Adj. *siegreich*, so v. a. *glorreich* Ind. Antiq. 10,60. — 2) f. °वती N. pr. einer Tochter des Schlangendämons Gandhamâlin.

विजयवर्मन् N. pr. verschiedener Männer 320, 19. fgg.

विजयवेग m. N. pr. eines Vidjâdhara.

विजयश्री f. 1) *Siegesgöttin* Çiç. 19,85. — 2) N. pr. *a*) einer Kiṁnara-Jungfrau Kâraṇḍ. 3,22. — *b*) einer Frau.

विजयसप्तमी f. *ein best. 7ter Tag.*

विजयसिंह m. N. pr. verschiedener Fürsten.

विजयसेन N. pr. 1) m. verschiedener Männer Ind. St. 15,231. — 2) f. आ einer Frau.

विजयाकल्प n. Titel eines Werkes.

विजयादशमी f. *der 10te Tag in der lichten Hälfte des* Âçvina.

विजयादित्य m. N. pr. verschiedener Fürsten Ind. Antiq. 7,16.

विजयानन्द m. *ein best. Tact* S. S. S. 210.

विजयाभिनन्दन m. N. pr. eines Fürsten Ind. St. 14,99.

विजयासप्तमी f. *der 7te Tag in der lichten Hälfte eines Monats, der auf einen Sonntag fällt.*

विजयिक्षेत्र n. N. pr. einer Oertlichkeit in Orissa.

विजयिन् Adj. Subst. 1) *siegreich, Sieger.* — 2) am Ende eines Comp. *a*) *Besieger.* — *b*) *Eroberer.*

विजयिन Adj. = विजिल.

विजयिष्ठ Adj. *am meisten siegend.*

विजयीन्द्र m. N. pr. eines Autors.

विजयेन्द्रपराभव m. Titel eines Werkes Opp. Cat. 1.

विजयेश m. 1) N. pr. eines göttlichen Wesens. °सहस्रनामन् n. Pl. Burnell, T. — 2) Name eines Heiligthums.

विजयेश्वर m. N. pr. eines Heiligthums. °माहात्म्य n. Titel eines Werkes Bühler, Rep. No. 87.

विजयैकादशी f. *der 11te Tag in der dunkelen Hälfte des* Phâlguna.

विजयोत्सव m. *Siegesfest*, gefeiert zu Ehren Vishṇu's am 10ten Tage in der lichten Hälfte des Âçvina.

विजयोल्लास m. Titel eines Kâvja Opp. Cat. 1.

विजर 1) Adj. *nicht alternd* Hariv. 2,127,49. — 2) *m. *Stengel.* — 2) f. आ N. pr. eines Flusses in Brahman's Welt.

विजरत्न Maitrjup. 6,13 wohl fehlerhaft.

विजर्जर Adj. (f. आ) *gebrechlich; mürbe, morsch* (Holz) Ḱaraka 6,2.

विजर्जरी Adv. mit कर् *gebrechlich machen.*

1. **विजल** Adj. *wasserlos.* Loc. so v. a. *bei Dürre.*

2.***विजल** Adj. fehlerhaft für विजिल.

विजल्प 1) m. f. (आ) *ein ungerechter Vorwurf.* — 2) f. आ N. pr. einer bösen Genie.

***विजवल** Adj. = पिच्छिल.

विजाका f. v. l. für विज्ञाका.

विजात Adj. *zu einer anderen Klasse gehörig, ungleichartig, heterogen.*

विजाति m. N. pr. eines Fürsten VP.² 4,46.

विजातीय Adj. = विजाति. तद्विजातीय *von anderer Art als dieser.*

***विज्ञान** m. N. pr. eines Mannes Comm. zu Taṇḍja-Br. 13,3,12.

विज्ञानक Adj. in अ° (Nachtr. 3.

विज्ञानना? f. etwa *List, Verschlagenheit* Bâlar. 124,9.

विज्ञानि Adj. *fremd oder ohne Weib.*

विज्ञानिवंस् Partic. perf. von 1. ज्ञा mit वि. Nur Gen. विज्ञानुषस्.

विज्ञानु n. *eine Art zu fechten* Harîv. 3,124,18.

*विज्ञापक N. pr. einer Oertlichkeit.

विज्ञापयितर् Nom. ag. *der zum Sieg verhilft.*

विज्ञामातर् Adj. *verwandt, so v. a. entsprechend, correspondirend.*

विज्ञामातर् m. wohl = जामातर् *Schwiegersohn.* Nach Nir. *ein uneigentlicher Schw.*

विज्ञामि Adj. *blutsverwandt* oder überh. *verwandt.*

विज्ञावन् Adj. *leiblich, eigen.*

विज्ञावती Adj. f. *die geboren hat* AV.

विज्ञिगीत (Bṛh. Âr. Up. 6,4,18) und विज्ञिगीथ (Çat. Br. 14,9,4,17) Adj. *berühmt.*

विज्ञिगीषा f. *das Verlangen zu siegen, — zu besiegen, — zu erobern, — zu überwinden; das Object im Acc., Dat. oder im Comp. vorangehend.*

विज्ञिगीषावत् und विज्ञिगीषिन् Adj. *zu siegen —, zu besiegen verlangend.*

*विज्ञिगीषीय Adj. gaṇa उत्करादि.

विज्ञिगीषु Adj. *zu siegen* (auch in einer Disputation) —, *zu besiegen —, zu erobern verlangend, eroberungssüchtig; das Obj. im Acc. oder im Comp. vorangehend.* Nom. abstr. °ता f. (Harshaç. 157,9) und °त्व n. *das Verlangen Eroberungen zu machen, der Ehrgeiz eines Fürsten.*

विज्ञिग्राकृषिषु Adj. *Jmd* (Acc.) *in einen Kampf zu verwickeln beabsichtigend* Bhaṭṭ.

विज्ञिघत्सु Adj. *dem Hunger nicht unterliegend, nicht hungrig werdend.*

विज्ञिघांसु Adj. mit Acc. 1) *zu schlagen —, zu tödten beabsichtigend. — 2) zu vernichten —, zu entfernen wünschend.*

विज्ञिघृक्षु Adj. *zu kriegen —, Feindseligkeiten anzufangen begierig.*

विज्ञिज्ञासा f. *das Verlangen zu erfahren, — kennen zu lernen, Erkundigung, — nach* (im Comp. vorangehend).

विज्ञिज्ञासितव्य Adj. *was zu erfahren —, kennen zu lernen man wünschen muss.*

विज्ञिज्ञासु Adj. *zu erfahren —, kennen zu lernen begierig, — von Jmd* (Gen.).

विज्ञिज्ञास्य oder विज्ञिज्ञास्य Adj. = विज्ञिज्ञासितव्य.

विज्ञित 1) Adj. s. u. 1. जि mit वि. — 2) m. oder n. *a) ein erobertes Land* Çat. Br. 1,5,3,21. 4,3,3,5. 16. Liṭ. 9,10,7. — *b) Reich, Land* Lalit. 303,6. — 3) n. *Sieg, Eroberung* Gaut. 10,41.

विज्ञितरूप Adj. *wie etwas Gewonnenes aussehend* Çat. Br. 4,2,4,7.

विज्ञितारि m. N. pr. eines Râkshasa.

विज्ञिताश्व m. N. pr. eines Sohnes des Pṛthu.

विज्ञितासु m. N. pr. eines Muni.

विज्ञिति f. 1) *Kampf.* — 2) *Sieg; vollständiger Sieg.* — 3) *Gewinnung* in Comp. mit seinem Object. — 4) N. pr. einer Genie.

विज्ञितिन् Adj. *siegreich.*

विज्ञितेन्द्रिय Adj. (f. आ) *seine Sinne zügelnd* M. 6,1. Jâç. 1,87. R. 1,6,2.

विज्ञितवर् 1) Adj. (f. आ) *siegreich.* Nom. abstr. °त्व n. — 2) f. आ (Conj., N. pr. einer Göttin.

*विज्ञिन. *विज्ञिपिल und *विज्ञिल Adj. = पिच्छिल.

विज्ञिनविन्दु N. pr. einer Stadt Çâṅk. Vić. 238, 6. Vgl. विल्वलविट.

*विज्ञिविल Adj. = पिच्छिल.

विज्ञिक्रीषु Adj. 1) *spazieren wollend* Kâraka 1, 26. — 2) *sich belustigen wollend.*

विज्ञिल्ल Adj. *krumm, gebogen, gerunzelt* Kir. 1, 21. Von Augen so v. a. *seitwärts gerichtet.*

विज्ञिल्ल Adj. 1) *der Zunge beraubt* Vishṇus. 5,23. — 2) fehlerhaft für विज्ञिल्ल.

विज्ञीवित Adj. (f. आ) *leblos, todt.*

विज्ञु m. *am Leibe des Vogels derjenige Theil, wo die Flügel ansitzen.*

*विज्ञुल m. *die Wurzel von Bombax heptaphyllum.* Richtig विल्वल.

विज्ञृम्भ m. *Ausreckung.* भ्रू° *das Verziehen der Brauen.*

विज्ञृम्भक 1) m. N. pr. eines Vidjâdhara. — 2) f. °म्भिका *das Schnappen nach Luft* (Kâraka 4,8. Pl. Kâç. 2,18,7 = 21,1), *Gähnen.*

विज्ञृम्भण n. 1) *das Gähnen.* — 2) *das Aufblühen.* — 3) *das Ausdehnen, Ausbreiten.* भ्रुवोस् *das Verziehen der Brauen.*

विज्ञृम्भित 1) Adj. s. u. ज्रम्भ् mit वि. — 2) n. *a) das Gähnen* Gaut. — *b) das Hervorbrechen, Manifestation, die Folgen.* — *c) That.* वीर° *Heldenthat.*

विज्ञृम्भिन् Adj. *hervorbrechend, sich manifestirend.*

विज्ञेतर् Nom. ag. 1) *Sieger* (auch in einer Disputation). — 2) *Besieger.* — 3) *Eroberer.*

विज्ञेतव्य Adj. *zu besiegen, zu zügeln* (die Sinne).

विज्ञेय, विज्ञेनिग्र Adj. *fern.*

विज्ञेय Adj. in अविज्ञेय.

विज्ञेयविज्ञान विज्ञेय°? m. Titel eines Werkes.

विज्ञेषकृत् Adj. *Sieg bewirkend.*

विज्ञेषयत् Adj. nach Sây. *die Götter, ergötzend.*

विज्ञ 1) m. ein Mannsname. — 2) f. आ ein Frauenname.

*विज्ञान Adj. = विज्ञाल.

विज्ञानानन् m. Name *eines nach Vigga benannten Vihâra.*

विज्ञराज m. N. pr. eines Mannes.

विज्ञाल 1) Adj. *schleimig schmierig.* — 2) *m. *die Wurzel von Bombax heptaphyllum* Rigan. 7, 106. — 3) f. आ ein Frauenname. — 4) *n. *eine Art Pfeil.*

विज्ञालपुर n. N. pr. einer *Stadt.*

विज्ञालविट n. = विज्ञालपुर. Vgl. विज्ञिनविन्दु.

विज्ञाका oder विज्ञिका f. N. pr. einer Dichterin.

*विज्ञिल Adj. = विज्ञाल 1).

*विज्ञाल m. *Cassia-Rinde.*

*विज्ञूलिका f. *eine roth färbende Oldenlandia.* Richtig वज्रुलिका.

विज्ञ Adj. *kundig, eine richtige Erkenntniss habend, gelehrt* Vâgâsaṃ. 28,16.

विज्ञप्ति f. *Gesuch, Bitte an Jmd* (Gen.), überh. *die Anrede eines Niederen an einen Höheren, Meldung.* °प्तिं कर् *an Jmd* (Gen.), *ein Gesuch richten, einem höher Stehenden Etwas melden.*

विज्ञप्तिका f. *Gesuch. Bitte* Z. d. d. m. G. 36,381. Ind. Antiq. 9,124.

विज्ञप्य Adj. *dem man zu melden hat.*

*विज्ञबुद्धि f. *Nardostachys Jatamansi.*

विज्ञराज m. *ein Fürst unter den Weisen* Kâraṇḍ. 14,19. 20.

विज्ञातर् Nom. ag. *Erkenner, Begreifer, Kenner.*

विज्ञानवीर्य Adj. *von bekannter Kraft.*

विज्ञानव्य Adj. 1) *zu erkennen, was erkannt wird.* — 2) *zu erkennen —, zu betrachten als.* — 3) *worauf mit Sicherheit zu schliessen ist.*

विज्ञाति 1) f. *a) Erkenntniss.* — *b) ein best.* Kalpa (*Weltperiode*). — 2) m. N. pr. einer Gottheit.

विज्ञान 1) n. (adj. Comp. f. आ) *a) Erkennung, Erkenntniss, richtige Erk., Kenntniss, Wissen.* In Comp. mit dem Was, ausnahmsweise auch mit dem Womit. — *b) Fertigkeit, Kunst; Kunstgriff, Kunststück* Uttamâ. 77. — *c) Wissenschaft von Etwas, Lehre.* — *d) profanes Wissen* im Gegensatz zu ज्ञान. — *e) die Fähigkeit des Erkennens, richtiges Urtheil.* — *f) das Organ der Erkenntniss, das Manas.* — *g) das Verstehen unter Etwas, das Halten für, das Erkennen als, das Annehmen* 230, 4. 238, 5. 15. — *h)* über die Bed. des Wortes bei

den Buddhisten s. Csoma's unter विज्ञाण. — 2) m. N. pr. eines Sádhja Harív. 3,12,15. विधान v. l.

विज्ञानक n. = विज्ञान 1, a).

विज्ञानकन्द् m. N. pr. eines Mannes.

विज्ञानकाय m. Titel eines buddh. Werkes.

विज्ञानकेवल Adj. bei den Çaiva eine Einzelseele, an der nur noch मल haftet.

विज्ञानकौमुदी f. N. pr. einer Buddhistin.

विज्ञानघन m. reine Erkenntniss. Nichts als Erkenntniss.

विज्ञाननरंगिणी f. Titel eines Werkes Bemerk. T.

विज्ञानना f. Kenntniss in Loc.

*विज्ञाननैलगर्भ m. Alangium decapetalum Rájan. 9,76.

*विज्ञानदेशन m. ein Buddha.

विज्ञानपति m. Herr aller Erkenntniss Çañk. zu Bádar. 4,4,14 als Bez. eines Erlösten auf einer best. Stufe.

*विज्ञानपाद m. Bein. Vjása's.

विज्ञानभिक्षु m. N. pr. eines Gelehrten.

विज्ञानमित्र m. desgl.

विज्ञानमेरव und °भैरवोद्योतसंग्रह m. Titel von Werken Buddha. Rep. No. 490. fg.

विज्ञानमय Adj. aus Erkenntniss gebildet. — bestehend, erkenntnissvoll.

*विज्ञानमानक m. ein Buddha.

विज्ञानयति m. N. pr. = विज्ञानभिक्षु.

विज्ञानयोगिन् m. N. pr. = विज्ञानभिक्षु.

विज्ञानलक्षण Titel eines Werkes.

विज्ञानवत् Adj. mit Erkenntniss ausgestattet.

विज्ञानवाद m. die Theorie der Jogáchára, nach der nur die Erkenntniss Realität hat nicht die Objecte der Aussenwelt, Çañk. zu Bádar. 2,2,28.

विज्ञानवादिन् Adj. der da behauptet, dass nur die Erkenntniss Realität hat, m. ein Jogáchára.

विज्ञानवाद Adj. = विज्ञानवादिन्.

विज्ञानवार्ता m. N. pr. eines Lehrers.

विज्ञानविग्रहव्यावर्तनी f. N. pr. einer buddhistischen Weih.

विज्ञानसंन्यास m. Titel eines Commentars.

विज्ञानसंन्यासवादिन् Adj. = विज्ञानवादिन् Çañk. zu Bádar. 2,2,28.

*विज्ञानिक Adj. = विज्ञ und वैज्ञानिक.

°विज्ञानिता f. Einsicht, das Vertrautsein mit.

विज्ञानिन् Adj. 1) Wissen von Etwas habend, mit Wissen verbunden. — 2) sich auf eine Kunst verstehend. Fischmann Hariv. 49,1.

°विज्ञानीय Adj. die Lehre von — behandelnd.

विज्ञानेश्वर m. N. pr. eines Gelehrten.

विज्ञानेश्वरीय n. ein Werk Vigñáneçvara's Opp. Cat. 1.

विज्ञानैकस्कन्धवाद् m. = विज्ञानवाद Çañk. zu Bádar. 2,2,29.

विज्ञापन n. und °ना f. Mittheilung, Bitte, Gesuch, insbes. die ein Niederer an einen Höheren richtet. Mudrár. 37,2 (65,1). Ind. Antiq. 6,22. 9,129.

विज्ञापनीय Adj. 1) mitzutheilen, zu melden. — 2) dem (insbes. einem Höheren), eine Mittheilung zu machen ist.

°विज्ञापिन् Adj. kund thuend Nága. 6,91.

विज्ञाप्य Adj. = विज्ञापनीय 1) Harshak. 166,2) 2). In der zweiten Bed. mit Acc. der Sache.

विज्ञाय Adj. in वनविज्ञाय.

विज्ञीषु Adj. anzureden beabsichtigend Hem. Par. 11,72.

विज्ञेय Adj. 1) zu erkennen, erkennbar. — 2) was man zu wissen hat. — 3) zu erkennen —, anzusehen als, zu halten für. Nom. abstr. °त्व n. TS. Prát.

विज्ञेय Adj. nicht bekannt.

विज्वर Adj. f. श्री, 1) fieberfrei. — 2) frei von Seelenschmerz, wohlgemuth, guter Dinge. — Hariv. 10919 fehlerhaft für विज्वर.

विटङ्कर Adj. widerlich, unangenehm Laut, Çiç. 12,9. = विषम Comm.

*विटङ्क oder *विटङ्क n. das Weisse im Auge.

*विटङ्कोटी f. Reihe.

*विट् वेष्टति अर्थे.

विट 1) m. a) ein leichtsinniger Geselle, Schwindler. In der Umgebung eines leichtsinnigen Frauenzimmers so v. a. Galan, Nebenmann, Hurenjunge; in der eines Fürsten so v. a. Schranze, Schmarotzer, Speichellecker. — b) *Mann. — c) *Acacia Catechu. — d) *Orangenbaum. — e) *eine Art Salz. — f) *= प्राचीनोद्भिद. — g) *= विटप. — h) *N. pr. eines Berges. — 2) *a. Haus Gal.

विटक m. 1) Pl. N. pr. eines Volkes. — 2) *= विटङ्क Bonie Gal.

विटङ्क 1) *m. n. Krone, Zinne, Giebel, Gipfel, Spitze überh. Bádar. 62,21. 93,11. 192,11. Varáh. Bṛih. 5,77. 7,74. 11,33. 15,73. 17,31. Prasannar. 19,4. Kád. 149,21 (264,4). Am Ende eines adj. Comp. f. श्री. — 2) Adj. schimmk., hübsch, schön Bala. P. 3,15,37. 5,2,10. 18,22,14. Pa. P. 69. Vgl. विटङ्किन् unter टङ्क mit वि.

*विटङ्कक m. n. = विटङ्क 1.

विटङ्कपुर n. N. pr. einer Stadt.

विटङ्कि 1) m. *n. 1) Art Zweig, Bambus. °णी Kád. 252,1 (411,11). Am Ende eines adj. Comp. f. श्री. — 2) Bauch. Sarvad. — 3) *m. a) Gaumenspalte gigantea Rájan. 4,176. — b) = विट 1, a). — c) N. pr. eines Mannes. — 3) n. der Raum zwischen Scham und Oberschenkel, Perinaeum.

विटपक m. 1) Baum Kád. 117,20 (210,2). — 2) = विट 1) a) Kád. 117,20 (210,2). 133,9 (234,11).

विटपशस् Adv. in Zweige, nach Zweigen.

विटपिन् 1) Adj. mit Aesten —, mit Zweigen versehen. — 2) m. a) Baum. — b) *Ficus indica Rájan. 11,114.

*विटप्रिय m. eine Art Jasmin.

विटभू m. N. pr. eines Asura.

*विटलवण n. = विटलवण.

*विटवल्लभा f. Bignonia suaveolens Rájan. 10,49.

*विटि f. gelber Sandel.

विटिकाढौक्य m. N. pr. eines Mannes.

विटु = 3. विष् Unreinigkeit in कर्ण° u. s. w.

*विटुटिका f. ein best. Vogel.

विटृन n. das Haus eines Vaiçja.

विटृनि m. Spulwurm Hem. Pan. 2,344.

*विटृटि m. Vachellia farnesiana Rájan. 8,21.

*विटृड m. Hausschwein.

विटृण m. 1) eine Form Vishṇu's. °सहस्रनामन् Bemerk. T. — 2) N. pr. verschiedener Gelehrter. Auch °दीक्षित, °दीक्षितभट्ट, विटृणाचार्य, विटृणेश्वर und विटृणोपाध्याय.

विटृणिज् n. Waare, die ein Vaiçja zu verkaufen pflegt.

विटृणि m. 1) Herr des Volkes, Fürst. — 2) Oberhaupt der Vaiçja. — 3) Schweigerwohn Hemádri 1,32,21. 33,2. 36,3.

विटृत् n. Sg. die Vaiçja und Çúdra.

विटृत्त m. eine best. Form der Cháritá.

विटृद् m. Stockung der faeces Kámas. 9,14.

*विटृटिका und *विटृटी f. ein best. Aasvogel.

*विटृड् 1) Adj. hod. edle.

*विटृड् Adj. = वाग्मिन्.

विटृत m. v. l. für विटृत 1) 2). विटृतोपाध्याय n. Opp. Cat. 1.

विटृत m. v. l. für विटृत 1) 2).

*विटृ वेष्टति अर्थे.

विट् 1) m. a) eine Art Salz. Auch °लवण n. Mat. med. 95. Rájan. 6,33. Bháváp. 1,111. — 2) m. N. pr. eines Landes und dessen Fürsten Ind. Antiq. 4,201. 7,102. — 3) *a. a part, a fracture, a bit.

*विटान्ध n. = विटलवण. Vgl. विटन्ध.

विटप 1) *m. f. श्री Eminia Edwardsii Mat. med. 187. Rájan. 6,11. — 2) n. die Frucht von E. E. — 3) *Adj. = वाग्मिन्.

विटन्ध 1) Adj. am Ende eines Comp. Jud. nach-

ahmend, Jmds Benehmen annehmend. — 2) m. *a) Verspottung, Verhöhnung.* — *b) Entweihung, Entwürdigung* (einer Sache).

°विडम्बक Adj. 1) *nachahmend, täuschend ähnlich* Kâv. 75,17 (139,1). — 2) *entweihend.* शाक° *so v. a. dem Namen Gemüse Schande bereitend.*

विडम्बन 1) Adj. am Ende eines Comp. *Jmd nachahmend, Jmds Benehmen annehmend.* — 2) f. (आ) n. *a) das Nachmachen, Nachahmen, Nachäffen, das Spielen einer Person* (Kâv. 121,20=216,9), *das dem Scheine nach Etwas Sein, blosse Maske, das dem Scheine nach Annehmen einer Erscheinungsform; insbes. von einem Gotte, der menschliches Aussehen und Benehmen annimmt.* °नां कर् *nachäffen,* अर्चाविडम्बनं कर् *eine scheinbare, falsche Verehrung an den Tag legen.* — *b) Verspottung, Verhöhnung; Spott, Hohn, Schimpf, Lächerlichkeit* Buâm. V. 1,27. °नं und °नां कर् *Jmd verspotten* (mit Acc. der Person). — *c) Entweihung, Entwürdigung* (einer Sache) Bâlar. 227,8. 11. — *d) Missbrauch.*

°विडम्बिन् Adj. 1) *nachahmend, den Schein von Etwas annehmend, täuschend ähnlich* Kâd. 16,10 (25,9). Vikramâṅkaś. 11,26. 34. — 2) *verspottend, verhöhnend, so v. a. gleichkommend, übertreffend* Çiç. 5,68. — 3) *entweihend, entwürdigend, Unfug treibend mit Etwas.* सत्त्व° *so v. a. ein Charlatan von Astrolog.*

विडम्ब्य n. *ein Gegenstand des Spottes.*

विडायतनीया f. *eine best.* Vishṭutilâṭ. 6,6,7.8.

विडिनाथकवि (विण्डि°) m. N. pr. eines Autors Burnell, T.

विडीन n. *eine Art Flug* MBh. 8,41,27.

विडीनक n. in डीन°.

*विडु m. und *विडुल m. fehlerhaft für विडु und विडुल.

विडोजस् und विडोजस् m. Bein. Indra's. Auch Pl. Südindische Hdschrr. (auch Bâlar. 139,5) sollen वि° schreiben.

*विड्गन्ध n. = विड्वण.

विड्भुक् m. *Constipation* Bhâvapr. 3,127.

विड्भात m. *eine best. Harnkrankheit* Karaka 8,9.

विड्य Adj. *auf Mist wachsend.*

विड्वराहसिंह m. N. pr. eines Mannes.

विड्वन्ध m. *Stockung der faeces.*

विड्भङ्ग m. *dünner Stuhlgang, Diarrhoe.*

विड्भिद् f. dass. Bhâvapr. 3,48.

विड्भुज् 1) Adj. *Excremente fressend.* — 2) m. *Mistkäfer* oder *ein anderes von Mist sich nährendes Insect* Bhâg. P. 5,5,1.

विड्भेद् m. = विड्भङ्ग Karaka 6,3.16.

विड्भेदिन् 1) Adj. *laxirend.* — 2) *wohl n. = विड्वण.

विड्भोजिन् Adj. *Excremente fressend.*

*विड्वण n. *ein best. Salz* Mat. med. 84. Ainslie 2,41.

विड्वराह् m. *Hausschwein* Râgân. 19,32. Bhâg. P. 2,3,19.

विड्विघात m. = विड्भात Karaka 8,9.

विठ्ठल m. N. pr. v. l. für विठल, विठ्ठल.

*विण्ट्, विण्टयति (क्षित्याम्).

विण्टक (?) Vikramâṅkaś. 4,80.

विण्मूत्र n. Sg. und Du. (dieses selten) *Koth und Urin.*

*वितंस m. = वीतंस.

वितण्ड 1) *m. *a) a sort of lock or bolt with three divisions or wards.* — *b) Elephant.* — 2) f. आ *a) Chicane in der Disputation, wobei der Streitende seinen Gegner zu widerlegen bemüht ist, ohne dadurch für seine Behauptung eine Stütze zu gewinnen.* Nom. abstr. °त्व n. — *b)* **Arum Colocasia.* — *c)* *= कर्वीरी. — *d)* *= शिलाक्षय. — *e)* *= दूर्वि.

वितण्डक m. N. pr. eines Autors.

वितत 1) Adj. s. u. 1. तन् mit वि. — 2) *n. = वादित्र Çâçvata.

विततत्व n. *grosser Umfang.*

विततधार m. *dessen Opfer gerüstet ist.*

विततता f. 1) *Ausdehnung, Länge.* — 2) *Ausbreitung, Verbreitung.* — 3) *grosser Umfang, Fülle, Menge.* — 4) *Ueberschreitung der Schranken.*

विततो Adv. mit कर् *ausbreiten, ausstrecken* Naish. 2,68. Z. d. d. m. G. 36,531.

विततत्कारण n. in त्र°.

विततत्य्, विततत्यते *sich ausbreiten* Âpast. Çr. 12, 12,13.

विततत्य m. N. pr. eines Sohnes des Vihavja.

वितथ 1) Adj. (f. आ) *a) unwahr, falsch.* Instr. *falsch.* — *b) unnütz, vergeblich.* °थं कर् so v. a. *rückgängig machen, annulliren.* — *c) frei von* (Abl.) Âpast. — 2) m. *a)* Bein. Bharadvâga's. — *b)* N. pr. α) eines Genius, dem bei der Eintheilung eines Hauses in Felder ein best. Platz gehört, Hemâdri 1,651,18. 654,7. — β) eines Sohnes des Bharadvâga.

वितथता f. *Unwahrheit, Falschheit.* °तां गम् *zur Lüge werden.*

वितथय्, °यति *unwahr machen, der Unwahrheit zeihen* Çiç. 7,8.

वितथवाच् Adj. *Lügen sprechend, Lügenmaul* Ind. St. 15,288.

वितथाभिनिवेशवत् Adj. *Hang zur Unwahrheit habend* Jâán. 3,155.

वितथो Adv. mit कर् *unnütz machen, vereiteln.*

वितद्राषण n. in त्र°.

*वितद्रु f. N. pr. eines Flusses.

*वितन in *त्राक्रवितना.

वितनितर् Nom. ag. *Verbreiter.*

वितनु 1) Adj. (f. °तन्वी) *a) überaus schmal.* — *b) körperlos.* — *c) ohne Wesenheit.* — 2) m. *der Liebesgott.*

(वितत्तसाय्य) °सायिन Adj. *zu schütteln, in rasche Bewegung zu setzen.*

वितन्त्री f. (Nomin. °स्) *eine verstimmte Saite.*

वितमस् und °तमस्क (f. आ) Adj. *frei von Finsterniss, nicht verdunkelt, licht.*

वितर Adj. *weiter führend* (ein Pfad).

वितरण 1) Nom. ag. *ein Uebersetzender* in einer Etymologie MBh. 5,109,14. — 2) n. *a) das Weiterleiten, Uebertragen* in त्र° (Nachtr. 5). — *b) das Spenden, Hingabe* (Vikramâṅkaś. 5,79); *Spende, Geschenk.*

वितरणाचार्य m. N. pr. eines *Lehrers.*

वितरम् Adv. *weiter, ferner* (räumlich und zeitlich).

वितरराम् Adv. *weiter weg, weiter, mehr* 24,30 (Conj.). Âpast. Çr. 11,18,5.

वितरितर् Nom. ag. mit Gen. *Schenker* Bâlar. 100,10.

वितर्क m. 1) *Vermuthung.* इन्दोर्वितर्कात् *so v. a. weil darin der Mond vermuthet wurde.* — 2) *ein auftauchender Zweifel.* — 3) *eine fragliche Sache.* — 4) *das Hinundherüberlegen, Erwägung* 178, 20. — 5) N. pr. eines Sohnes des Dhṛtarâshṭra.

*वितर्कण n. = वितर्क.

वितर्कवत् Adj. *eine Ueberlegung enthaltend.*

वितर्क्य Adj. *in Betracht zu ziehen, zu erwägen.*

वितर्तुरम् Adv. *abwechselnd.*

वितर्दि f. (Lalit. 23,6. 141,14) und °का f. *eine Terrasse im Hofe eines Hauses zum Aufenthalt und Lustwandeln.*

*वितर्दी, *वितर्द्धि, *वितर्द्धिका und *वितर्द्धी f. dass.

वितल n. 1) Name einer der 7 Unterwelten. — 2) etwa *Höllengrund* Bâlar. 140,1.

वितस्त 1) *Adj. als Erklärung von वैतस, angeblich = उपत्तीण. — 2) f. वितस्ता N. pr. eines Flusses, *Hydaspes* der Griechen, *Bihat* heut zu Tage, Râgân. 14,27. Chr. 222,17. Nom. abstr. वितस्ताव n. — 3) = वितस्ति in त्रिवितस्त.

वितस्तदत्त m. N. pr. eines buddhistischen Kauf-

manns.

वितस्ताख्य n. N. pr. der Behausung des Schlangendämons Takshaka in Kâçmîra.

वितस्ताद्रि m. N. pr. eines *Berges*.

वितस्तापुरी f. N. pr. einer *Stadt*.

वितस्तामाहात्म्य n. Titel eines Werkes Bühler, Rep. No. 88.

वितस्ति m. (nur Hemâdri 1,121,5. f. 8) f. *Spanne*, als Maass verschieden definirt: *wirkliche Spannbreite, Länge vom Handgelenk bis zur Fingerspitze* und = 12 Aṅgula.

वितान 1) Adj. *a*) *leer* in अवितान (Nachtr. 5). — *b*) *niedergeschlagen*. — 2) m. n. *a*) *Ausbreitung, Ausdehnung, grosser Umfang*. — *b*) *Menge, Fülle, Masse*. — *c*) *hoher Grad*. — *d*) *Mannichfaltigkeit*. — *e*) *das in's Werk Setzen, Ausführung, Entwickelung, Entfaltung*. — *f*) *Opferhandlung*. — *g*) *Traghimmel, Baldachin*. Am Ende eines adj. Comp. f. आ. — 3) m. *gesonderte Aufstellung der drei heiligen Feuer, diese Feuer selbst*. — 4) m. oder n. *ein best. Verband für den Kopf*. — 5) f. आ N. pr. der Gattin Sattrâjaṇa's. — 6) n. *a*) **Gelegenheit*. — *b*) **eine Klasse von Metren*. — *c*) *ein best. Metrum*.

वितानक 1) (*m.) n. *Traghimmel, Baldachin*; insbes. am Ende eines adj. Comp. — 2) *Fülle, Menge* Çiç. 3,6. 6,27. — 3) *m. *Caryota urens* Râǵan. 9,95.

वितानकल्प m. Titel eines Pariçishṭa des AV.

*वितानमूलक n. *die Wurzel von Andropogon muricatus* Râǵan. 12,161.

वितानवत् Adj. *mit einem Traghimmel versehen*.

वितानाय् *einen Traghimmel darstellen*. °नाय्यते Pass. impers.

वितानी Adv. mit भू dass. Bâlar. 59,12.

वितामस Adj. *licht, hell*.

वितायितर् Nom. ag. °ता als Fut. von 1. तन् mit वि 8) Bhâg. P. 3,13,36.

वितार Adj. 1) *sternenlos*. — 2) *ohne Kern* (Komet).

वितारिन् Adj. in अवितारिन्.

वितास Adj. *aus dem Tacte fallend* S. S. S. 117,10.

विति f. = वीति in गौरीविति.

वितिमिर Adj. (f. आ) *frei von Finsterniss, licht, hell*. °रे ज्ञाते *nachdem es hell geworden war*.

वितिरे Dat. Infin. zu 1. तर् mit वि ṚV. 10, 104,5.

वितिलक Adj. *keinen mit Farbe aufgetragenen Fleck habend*.

वितुङ्गभाग Adj. *anderswo als auf dem Höhepunct stehend*.

वितुद् m. N. pr. eines gespenstischen Wesens Taitt. Âr. 10,67.

*वितुन्न 1) n. *a*) *Marsilea quadrifolia*. — *b*) *Blyxa octandra*. — 2) f. आ *Flacourtia cataphracta* Râǵan. 5,90.

वितुन्नक 1) *m. oder n. *ein Loch im Ohr für den Ring*. — 2) m. f. (°निका) n. *Flacourtia cataphracta* Râǵan. 5,90. Karaka 6,20. 27. — 3) *m. n. *a*) *Koriander*. — *b*) *blauer Vitriol*.

वितुल m. N. pr. eines Fürsten. विपुल v. l.

वितुष Adj. *enthülst* Âpast. Çr. 8,6,3. Gobh. 4, 2,10. Comm. zu Njâjam. 2,1,14.

वितुषी Adv. mit कर् *enthülsen*.

वितुषीकरण n. *das Enthülsen* Comm. zu Njâjam. 10,1,3.

वितुष्ट Adj. *ärgerlich, verstimmt*.

*वितूस्तय्, °यति 1) *entflechten, aufflechten*. — 2) *vom Staube befreien*.

वितृण Adj. *graslos*.

वितृतीय 1) Adj. als Bez. einer Art von Takman. — 2) n. *Drittel*. वितृतीयदेश m. Âpast. Çr. 2,1,4. 6. 3,11. 5,4,5.

वितृत्तक Adj. in अवितृत्तक (Nachtr. 5).

वितृष् Adj. *frei von Durst*. Vgl. अ° (Nachtr. 5).

वितृष Adj. dass. in अ° (Nachtr. 5).

वितृष्ण Adj. (f. आ) 1) *frei von Durst, nicht durstig*. — 2) *kein Verlangen empfindend, nicht begehrend, — nach* (im Comp. vorangehend).

वितृष्णता f. *das Nichtverlangen, -Nichtbegehren, Zufriedenheit, Befriedigung* Çiç. 12,39. 13,46.

वितृष्णा f. 1) dass. — 2) *ein heftiges Verlangen*. — 3) N. pr. eines Flusses VP. 2,4,26. Könnte auch f. von वितृष्ण sein.

वितोय Adj. (f. आ) *wasserlos*.

वितोला f. N. pr. eines Flusses.

1. वित्त Adj. s. u. 1. विद्.

2. वित्त 1) Adj. s. u. 3. विद्. — 2) n. *a*) *Fund*. — *b*) *Habe, Besitz, Gut, Vermögen, Geld*; in der späteren Sprache auch Pl. — *c*) *das zweite astrologische Haus* Varâh. Jogaj. 4,11.

3.*वित्त Adj. s. u. 5. विद्.

1. वित्तक Adj. *recht bekannt, berühmt*.

2. वित्तक Adj. in प्रसाद्°.

वित्तकाम Adj. *habsüchtig* MBh. 1,130,58.

वित्तकाम्या f. *Habsucht*. Der gleichlautende Instr. *aus H.*

वित्तगोप्तर् Nom. ag. *Hüter der Reichthümer*, Bein. Kubera's.

वित्तज्ञानि Adj. *der ein Weib genommen hat*.

वित्तदा f. N. pr. einer der Mütter im Gefolge Skanda's.

वित्तर्ध Adj. *reich*.

वित्तनाथ m. *Herr der Reichthümer*, Bein. Kubera's.

वित्तनिचय m. Pl. *grosser Reichthum*.

वित्तप 1) Adj. (f. आ) *Reichthümer hütend*. अखिल°. — 2) m. Bein. Kubera's.

वित्तपति m. *Herr der Reichthümer*, Bein. Kubera's.

वित्तपपुरी f. N. pr. einer *Stadt*.

वित्तपाल m. *Hüter der Reichthümer*, Bein. Kubera's.

वित्तपेटा (Pañkat. ed. Bomb. 2,24,11) und °पेटी f. *Geldkörbchen, — beutel*.

वित्तम s. u. 2. विद्.

वित्तमय Adj. (f. ई) *in Reichthümern bestehend*.

वित्तमात्रा f. *eine Summe Geldes*.

*वित्तय्, °यति (त्यागे).

वित्तर्द्धि f. *ein grosses Vermögen*.

वित्तवत् Adj. *wohlhabend, reich*.

वित्तविवर्धिन् Adj. *die Habe —, das Kapital vermehrend* M. 8,140.

वित्तशाठ्य n. *eine Unredlichkeit in Betreff des Vermögens, das sich ärmer oder reicher Machen als man ist* Hemâdri 1,249,1.

वित्तसंचय m. *das Sammeln von Reichthümern* R. 2,39,14.

वित्तहीन Adj. *besitzlos, arm* Spr. 772, v. l.

वित्तागम m. *Gelderwerb, Mittel zu Gelde zu kommen* M. 10,115 (Pl.). Pañkat. 7,15.

वित्ताढ्य Adj. *wohlhabend, reich*.

वित्तापि f. *Gelderwerb* Varâh. Bṛh. S. 50,19.

वित्तायन Adj. (f. ई) etwa *zu Reichthümern verhelfend* TS. 1,2,12,1. Maitr. S. 1,2,8.

*वित्तार्थ m. *Sachkenner*.

1. वित्ति f. 1) *Bewusstsein*. — 2) *Verstand* Saṁkhjatopan. 36,4.

2. वित्ति (im Mantra angeblich वित्ति) f. 1) *das Finden, Habhaftwerden* in अ°. — 2) *das in Besitz Gelangen, Erwerb*. — 3) *Fund*. — 4) **das Gefundenwerden, Vorhandensein*. — 5) *am Ende eines Comp. *ein Ausdruck des Lobes*.

3.*वित्ति f. = विचार.

4. वित्ति m. N. pr. eines göttlichen Wesens.

वित्तेश m. *Herr der Reichthümer*, Bein. Kubera's 292,18. °पत्तन Kubera's *Stadt*.

वित्तेश्वर m. 1) *Besitzer von Reichthümern*. — 2) Bein. Kubera's.

वित्तेच्छा f. *das Streben —, Verlangen nach Reichthümern* MBh. 3,2,19.

वित्तेषणा f. dass. Çat. Br. 14,6,2,1. 7,2,26. Çaṃk. zu Bâdar. 3,4,9.

°वित्व n. Nom. abstr. von 2. विद्.

वित्यन्न in *अवित्यन्न.

वित्रप 1) *Adj. *schamlos.* — 2) m. N. pr. eines Mannes.

वित्रास 1) Adj. am Ende eines Comp. *in Schrecken versetzend.* — 2) m. *das Erschrecken, Schreck;* auch in Comp. mit dem Wovor.

वित्रासन 1) Adj. (f. ई) *in Schrecken versetzend.* — 2) n. *das in Schrecken Versetzen* Kâraka 4,8.

वित्रिभलग्नक (wohl n.) = त्रिभोनलग्न Golâdhj. 6,7.

वित्वक्षण Adj. etwa *rüstig.* Nach Sâj. = तनूकर्तृ.

*वित्सन m. *Stier.*

*विद्. वेद्यते (याचने).

*विद्यक् Indecl.

विद्युर् 1) Adj. (f. द्यु) *a) schwankend, taumelnd.* — *b) mangelhaft* (Gegensatz उत्लवण) Ait. Br. 2, 7,12. — 2) *m. *a) Dieb.* — *b) ein Râkshasa.*

विद्युर्य्. विद्युर्यति *taumeln.*

विद्यूतिस्तोत्र (!) n. Titel eines Stotra Burnell, T.

*विद्या f. *eine best. Pflanze,* = गोजिह्वा.

1. विद्, वेत्ति, वेद् (2te Imper. MBh. 3,68,34), विदां करोति (Spr. 6512), वेद Perf. (mit Präsensbedeutung, ganz ausnahmsweise auch als Perf.); metrisch hier und da Med. 1) *Etwas* oder *Jmd kennen lernen, erkennen; wissen, begreifen, sich auf Etwas verstehen, Etwas* oder *Jmd erkennen, wissen von Jmd, ein Bewusstsein von Etwas haben* (260,26), *eine richtige Vorstellung haben von;* in der älteren Sprache mit Acc. oder Gen., in der späteren mit Acc. Mit Infin. *verstehen zu* 136,1. — 2) *in Jmd* oder in *Etwas Jmd* oder *Etwas erkennen, kennen als,* auch so v. a. *erklären für, nennen;* mit doppeltem Acc. (statt des prädicativen Acc. auch Nomin. mit इति). — 3) *merken, beachten, achten auf; eingedenk sein;* mit Gen. oder Acc. — 4) *wahrnehmen, bemerken;* auch mit einem prädicativem Acc. — 5) *erfahren, zu geniessen haben, empfinden, an Etwas denken müssen;* mit Acc. oder Gen. — 6) *glauben, wähnen, annehmen, voraussetzen; halten für* (mit doppeltem Acc.) Vikramâṅkaḥ. 17,11. — 7) *wissen wollen, prüfen, sich erkundigen nach.* — 8) विदित *kennen gelernt, erkannt, gekannt, bekannt,* — *als* (Nomin.). Auch n. impers. विदितमस्तु वः oder अस्तु वो विदितम् *es sei euch bekannt, wisset* Ind. Antiq. 6,73. 77. 86. विदितम् Adv. *mit Wissen,* — *von* (Gen.). — 9) वित्त *a) erkannt.* — *b) bekannt, berühmt.* — 10) *विद्म = ज्ञात Trik. 3,3,262. — अविदन् und विद्यात् auch fehlerhaft für अविन्दन् und विन्द्यात् (zu 3. विद्). — Caus. वेदयते und वेदयति (seltener) 1) *ankündigen, mittheilen, melden, anzeigen, angeben;* auch mit prädicativem Acc. — 2) *lehren, erklären;* mit doppeltem Acc. 225,29. — 3) *kund thun,* so v. a. *zeigen, anwenden.* — 4) *kennen,* — *als,* so v. a. *dass ist* (mit doppeltem Acc.), *halten für* (mit doppeltem Acc.). — 5) *erkennen, wahrnehmen, erfahren* —, *dass ist* (mit doppeltem Acc.). — 6) *fühlen, empfinden.* Act. Nâjas. 4,1,57. Med. Comm. zu 3,1,1. 4,1,57. — 7) वेदयत्ति MBh. 13,5186 fehlerhaft für रमयत्ति. — Desid. विविदिषति *zu wissen wünschen, erkennen* —, *kennen lernen wollen, sich erkundigen nach* (Acc.). — Desid. vom Caus. in विवेदयिषु. — Mit अनु *wissen, vollständig kennen.* — Caus. = समनु Caus. Âpast. im Comm. zu Ait. Br. 7,25,2. — Mit समनु Caus. *in Erinnerung rufen.* — Mit अभि Caus. Act. *melden.* — Mit व्यव *unterscheiden können.* — Mit आ *gut kennen, genau wissen.* — Caus. 1) *anreden, einladen.* — 2) *ankündigen.* — 3) *kund thun, mittheilen, melden* (auch mit prädicativem Acc.), *anzeigen.* आत्मानम् *sich anmelden, seinen Namen nennen.* आवेदित *angemeldet.* — 4) *vorschreiben* (vom Arzte gesagt) Spr. 7623. — 5) *Jmd* (Acc.) *benachrichtigen.* — 6) *Jmd Etwas melden,* so v. a. *anbieten, darbringen.* — Mit समा Caus. *kund thun, melden.* — Mit उप Caus. *ankündigen, ansagen* Hemâdri 1,469,5. 7. — Mit नि *kund thun, zu Jmd sprechen.* — Caus. Act. Med. 1) *Jmd* (Dat., Gen. oder Loc.) *kund thun, melden, sagen, berichten, ankündigen, mittheilen, anzeigen, melden* —, *sagen dass ist* (mit prädicativem Acc. Spr. 7802), *Jmd anmelden.* आत्मानम् *sich anmelden, indem man seinen Namen nennt.* — 2) *nennen,* mit doppeltem Acc. — 3) *Jmd Etwas anmelden,* so v. a. *anbieten, übergeben.* — 4) *überantworten.* आत्मानम् *sich zu eigen geben, sich zur Verfügung stellen.* — 5) दोषम् *eine Schuld wälzen auf* (Dat.). — 6) न्यवेदयत् MBh. 14,2678 fehlerhaft für न्यवेशयत्. — Mit अतिनि Caus. *Jmd Etwas anbieten.* Vielleicht fehlerhaft für अभिनि. — Mit विनि Caus. 1) *kund thun, berichten, melden, Jmd anmelden.* — 2) *Jmd Etwas anbieten, übergeben* Hemâdri 1, 222,14. 225,4. — Mit संनि Caus. 1) *kund thun, berichten, melden,* — *dass ist* (mit prädicativem Acc.). — 2) *anbieten.* आत्मानम् *sich Jmd zur Verfügung stellen.* — Mit निस् Caus. in अनिर्वेदित. — Mit परि *genau wissen,* — *kennen.* — Caus. 1) Med. *zu wissen thun.* — 2) verwechselt mit dem Caus. von 2. दिव् mit परि. — Mit प्र *kennen, wissen.* — Caus. 1) Act. Med. *kund thun, verkünden, berichten* Comm. zu Jogas. 1,1. — 2) Act. *eine richtige Erkenntniss haben.* — Mit अनुप्र, अनु प्रविद्वान् *genau kennend.* — Mit प्रतिप्र Caus. Act. *verkünden, zu wissen thun.* — Mit प्रति *merken, erkennen.* प्रति — विद्वान् RV. 5,49,2. — Caus. 1) *zu wissen thun* (Vâgas. 28,19), *ankünden, melden,* — *dass ist* (mit prädicativem Acc.), *anmelden* (*als bereit stehend*), *Jmd anmelden.* — 2) *Jmd mit Etwas bekannt machen,* mit doppeltem Acc. — 3) *Jmd Etwas anbieten, zur Verfügung stellen, übergeben.* — Mit संप्रति Caus. *zu wissen thun, verkünden.* — Mit वि 1) *unterscheiden, wissen.* — 2) विविदत्ति MBh. 12,265, 13 fehlerhaft für विवदत्ति. — Mit सम् angeblich stets Med. 1) Act. Med. *zusammen wissen, wissen, kennen, kennen lernen.* — 2) Act. *empfinden, schmecken* u. s. w. — 3) Act. Med. *einverstanden sein mit* (Acc.). — 4) संविदित *a) erkannt, erfahren,* — *von* (सकाशात्). — *b) bekannt.* Impers. अस्तु वः संविदितम् *es sei euch bekannt, wisset* Ind. Antiq. 6,12. 15. 21. — *c) durchsucht.* — *d) worüber man* (Gen.) *einverstanden ist.* °म् *im Einverständniss mit* (Gen.). — *e) ermahnt.* — Caus. 1) *Jmd zur Erkenntniss bringen, erleuchten.* — 2) *kund thun, verkünden.* — 3) *erkennen, wahrnehmen.* Med. *sich bewusst werden* Comm. zu Nâjas. 2,2,20. — Mit अनुसम् *zugleich mit Etwas* —, *in Folge von Etwas wissen.* — Mit अभिसम् *wissen, kennen.* — Mit प्रतिसम् in प्रतिसंविद्. — Caus. *empfinden, an sich erfahren* Lalit. 147,11. 439,9.

2. विद् 1) Nom. ag. *wissend, kennend, sich verstehend auf, vertraut mit Etwas, Kenner.* Gewöhnlich in Comp. mit seinem Obj. Superl. °वित्तम. — 2) m. *der Planet Mercur.* — 3) f. *das Wissen, Erkenntniss.* Pl. Buâm. V. 4,19.

3. विद्, विन्दति, °ते (nur diese Formen in der späteren Sprache), विदति, विद्धि, वित्से, विदे; 1) *finden, habhaft werden, antreffen, sich aneignen, erwerben, gewinnen, theilhaftig werden; besitzen.* दिशः so v. a. *sich in den Weltgegenden zurechtfinden.* — 2) *Jmd* (Dat.) *Etwas verschaffen.* — 3) *aufsuchen, aussuchen, suchen nach, sich zuwenden.* — 4) *empfinden.* — 5) *halten für,* mit doppeltem Acc. — 6) *treffen, betreffen, befallen, heimsuchen.* — 7) *zu Stande bringen, zu machen wissen, erreichen.* — 8) Med. (metrisch auch Act.) *a)*

mit und ohne भार्याम् u. s. w. *ein Weib —, zum Weibe nehmen.* — *b) einen Mann finden, heirathen* (vom Weibe gesagt). — *c)* mit und ohne सुतम् *zum Sohn bekommen.* — 9) Pass. Med. *gefunden werden, vorhanden —, da sein, bestehen.* विद्यते (metrisch auch विद्यति) *es giebt, ist da, es besteht;* insbes. mit einer Negation. यथा विदे *wie es geht, wie es so ist,* so v. a. *wie gewöhnlich* und *so gut als möglich.* *विद्यते भोक्तुम् *es ist Etwas da zum Essen.* *विद्यते mit folgendem Fut. *ist es möglich, dass?* विद्यमान *da seiend, vorhanden.* — 10) विदान und विदानँ *a) vorhanden, bestehend, da seiend, wirklich.* — *b) gewöhnlich, gewohnt.* — *c) Etwas* (Acc.) *bildend, ausmachend.* — 11) वित्त *a) erhalten, erworben.* — *b) ergriffen —, getroffen —, befallen von* (im Comp. vorangehend). — *c)* f. आ *genommen, geheirathet* (ein Weib). — 12) विन्न *a) gefunden.* — *b)* f. आ *verheirathet* (Weib). — *c)* * *da seiend.* — 13) विन्दति auch = वेत्ति (Text zu Lot. de la b. l. 77) und विन्द्यात् sehr oft st. विद्यात्, wie die v. l. häufig hat. — Desid. विवित्सित *was man zu finden wünscht.* — Intens. वेविदान *sich befindend.* — Mit अधि 1) *die erste Frau* (Acc.) *durch eine zweite Frau* (Instr.) *hintansetzen.* — 2) *die erste* (*frühere*) *Frau* (*Frauen*) *hintansetzen* (von einer neuen Frau gesagt), so v. a. *als Nebenbuhlerin auftreten von* (Acc.). — 3) अधिविन्ना und अधिविन्नस्त्री *eine durch eine Nebenbuhlerin hintangesetzte Frau.* — Mit अनु 1) *auffinden, habhaft —, theilhaftig werden.* — 2) *nach Jmd finden.* — 3) Med. भार्याम् *zum Weibe nehmen.* — 4) *finden,* so v. a. *halten für;* mit doppeltem Acc. — 5) Pass. *vorhanden —, da sein.* — 6) अनुविन्न *aufgefunden, vorhanden.* — Mit अभि 1) *auffinden.* — 2) *kennen.* — Mit आ 1) *habhaft werden, sich verschaffen.* — 2) *zu erfahren haben.* — 3) Pass. *vorhanden sein.* — 4) आविन्न und आविन्न in einer Formel etwa *vorhanden;* nach den Commentatoren = आवेदित, ज्ञापित oder लब्धवत्. — Mit उप in उपविद्. — Mit निस् 1) *herausfinden, aussondern.* — 2) Med. *sich entledigen, von sich thun;* mit Gen. oder Acc. — 3) Pass. *überdrüssig werden, Nichts mehr wissen wollen von;* die Ergänzung im Abl., Instr. und ausnahmsweise Acc. — 4) निर्विण्ण (निर्विन्न fehlerhaft) *überdrüssig* (die Ergänzung im Abl., Instr., Gen., Loc. oder im Comp. vorangehend). Ohne Ergänzung *der Sache überdrüssig, von Nichts mehr Etwas wissen wollend, an Allem verzagend.* — Caus. निर्वेदयति *Jmd zur Verzweiflung bringen.* — Mit परिनिस्, परिनिर्विण्ण *in hohem Grade überdrüssig* (mit Loc.), *an Allem verzagend.* — Mit परि 1) *genau kennen.* — 2) Pass. यया परिविद्यते (सा) und या परिविद्यते *diejenige, welche ein jüngerer Bruder heirathet, bevor der ältere verheirathet ist.* — 3) परिवित्त *umfangen.* — Vgl. परिवित्त fgg. — Mit प्र 1) *finden, erfinden.* — 2) etwa *vorwegnehmen.* — Intens. (प्रवेविदाम) *theilhaftig werden,* mit Acc. — Mit प्रति 1) *dazu finden.* — 2) Med. *sich gegenüber befinden von* (Acc.). — 3) *kennen lernen.* — 4) *Etwas wissen von* (Acc.). — 5) R. Gorr. 1,21,22 ist प्रति mit त्वाम् zu verbinden, विद्यते ist tautologisch neben अस्ति. — Mit वि Intens. (विवेविदत्) *aufsuchen, suchen.* — Mit सम् Med. 1) *finden, habhaft werden, sich erwerben, zusammengewinnen.* — 2) *sich zusammenfinden mit* (Instr.). संविदानँ *zusammen mit, zugleich, verbunden, vereint, — durch* oder *in* (Instr.); *einträchtig.* — 3) Pass. *sich finden, da sein, geben* (impers.), *esse alicui* (Gen.); insbes. in der Frage oder mit न Vâgrakkh. 38,12. fgg. Kâraṇḍ. 43,21. 45,15. 52,20. 53,18. — Intens. (सम् — वेविदानः) *vereint mit* (Instr.). — Mit अभिसम् Med. *zusammentreffen.*

4.° विद् Adj. 1) *findend, gewinnend.* — 2) *verschaffend.*

5. विद्, विन्ते (विचारणे) *halten für,* mit doppeltem Acc. Bhaṭṭ. *वित्त und *विन्न = विचारित.

विद् 1) Adj. am Ende eines Comp. = 2. विद् 1). — 2) Nom. act. in दुर्विद्.— Vgl. बिद्.

विदंश m. *Gewürz, Zukost* Çiç. 10,10.

विदक्षिण Adj. *nach einer anderen Gegend als nach Süden gerichtet.*

विदगणँ AV. 19,22,18.

1. विदग्ध Adj. s. u. 1. दह् mit वि.

2. विदग्धँ m. N. pr. eines Mannes.

विदग्धचूडामणि m. N. pr. eines verzauberten Papageien.

विदग्धता f. *Klugheit, Gewandheit, — in* (Loc.).

विदग्धपरिवृढता f. *das Sauerwerden und das Quellen* (der Speisen im Magen) Suçr. 2,456,21.

विदग्धबोध m. Titel einer Grammatik.

विदग्धमाधव n. Titel eines Schauspiels.

विदग्धमुखमण्डन n. Titel eines Werkes.

विदग्धाजीर्ण n. *eine Art von Indigestion* Bhâvapr. 4,23.

विदण्ड m. N. pr. eines Fürsten.

विदत्र in दुर्विदत्र und सुविदत्र.

विदत्रिय in सुविदत्रिय.

विदथ 1) n. *a) Weisung, Gebot; Anordnung, Ordnung; das Walten.* विदथम् ग्री-वद् *Weisung geben, entscheiden, zu gebieten haben.* — *b) Versammlung einer Gemeinde* und desgl., *Verein, Rathsversammlung.* Drei Ordnungen derselben. — *c) Versammlung zum Gottesdienst, Festgenossenschaft, Feier.* = यज्ञ nach Nigh. — *d) Zug, Geschwader, ordo,* insbes. der Marut. — *e) Kampf, Treffen.* — 2) m. *a)* * = योगिन्, प्राज्ञ und कृतिन्. — *b)* N. pr. eines Mannes nach Sâj.

*विदथिन् m. N. pr. eines Mannes.

(विदथ्य) विदथ्यँ Adj. *in eine Versammlung —, in eine Gemeinde —, in einen Rath tauglich* u. s. w.; *festlich.*

विददङ्ग (!) Adj. *Etwas zu beissen —, zu essen wünschend* Çiç. 10,9.

*विददश्व m. N. pr. eines Mannes.

विदद्दसु Adj. *Güter gewinnend.*

विदन्त Adj. *der Zähne —, der Fangzähne beraubt* (Elephant).

विदन्वत् m. N. pr. eines Bhârgava.

*विदभृत् m. N. pr. eines Mannes.

1. विदर 1) m. *a) *das Bersten, Spalten.* — *b) Spalte* Naish. 8,38. — 2) *n. *Cactus indicus* (wohl *die Blüthe*).

2. विदर Adj. (f. आ) *frei von Spalten, — Löchern.*

विदरण n. 1) *das Bersten, Spalten.* — 2) * = विदधि Râgân. 20,24.

विदर्भ 1) m. *a)* N. pr. Pl. eines Volkes, Sg. des von ihm bewohnten Landes. — *b) ein Fürst der* Vidarbha. — *c) eine best. Krankheit des Zahnfleisches.* — *d)* N. pr. verschiedener Männer. — 2) f. आ N. pr. *a) der Hauptstadt der* Vidarbha. — *b)* eines Flusses. — *c)* einer Tochter Ugra's und Gattin des Manu Kâkshusha.

*विदर्भजा f. Patron. der Gattin Agastja's.

विदर्भराजपुत्री f. Patron. der Rukmiṇî Çiç. 20,6.

विदर्भि m. N. pr. eines Ṛshi.

विदर्भिकौण्डिन्य m. N. pr. eines Lehrers.

विदर्शना f. *richtige Erkenntniss* Lalit. 39,7.

विदर्शिन् R. Gorr. 2,116,27 fehlerhaft für नि°.

विदल 1) Adj. (f. आ) *a) gespalten, geborsten* Gṛihâs. 1,28. fg. — *b) aufgeblüht, blühend* Çiç. 6, 30. — 2) * m. *a) Backwerk, Kuchen.* — *b) Bauhinia variegata.* — 3) * f. आ *Ipomoea Turpethum.* — 4) n. *a) Abspalt, Span, Schnitzel* (besonders *das durch Spaltung in der Mitte entstandene*); *gespaltenes Bambusrohr* (Gaut.); *eine gespaltene Erbse.* — *b)* * *ein aus Rohr* u. s. w. *gemachter Korb.* — *c)* * *Paste aus Granaten.*

विदलन n. 1) *das Bersten.* — 2) *das Aufreissen, Spalten.*

विदलित Adj. *aufgeblüht* Çiç. 8,19.

विदली Adv. mit कर् *spalten, zerspalten.* द्वि-विदलीकृत *in zwei Theile gespalten.*

विदश Adj. *keine Verbrämung habend* (Kleid).

विदस्य Adj. in अविदस्य.

*विद्या f. 1) *Kenntniss.* — 2) *Verstand.* — विद्याम् mit कर् bildet periphrastische Formen zu 1. विद्.

1. विदान und विदानँ Adj. s. u. 3. विद् 10).

2. विदान n. *das Zertheilen.*

विदात्त m. N. pr. eines Fürsten Hariv. 1,38,6.

विदाय m. 1) *Vertheilung* Pañkar. 1,12,2, v. l. — 2) *Erlaubniss zum Weggehen* (?).

°विदायिन् Adj. *verleihend, bewirkend.*

(विदाय्य) विदायिय Adj. *zu finden.*

विदार 1) m. *a) das Zerreissen, Zerspalten, Zerhauen.* — *b) *Kampf, Schlacht.* — *c) *Abzugsgraben.* — 2) f. ई *a) Batatas paniculata* Râǵan. 7, 99. — *b) Hedysarum gangeticum* Karaka 6,1. — *c) *eine Art von Abscessen.*

विदारक 1) Adj. *zerreissend, zerspaltend* (Comm. zu Kâṇḍ. Up. S. 31, Z. 2 v. u.), *zerfleischend.* — 2) *m. *eine Pfütze in einem ausgetrockneten Flussbette.* — 3) f. °रिका *a) Hedysarum gangeticum.* — *b) *Batatas paniculata* Râǵan. 7,99. — *c) eine Art von Abscessen* Karaka 6,17. — *d)* N. pr. einer Unholdin Agni-P. 40,19. Hemâdri 1,655,14. Vâstuv. 545. — 4) f. ई = 3) *d)* Âçv. Gṛhj. Pariç. 4,2.

विदारण 1) Adj. (f. ई) *zersprengend, aufreissend, zerreissend, verwundend, zerbrechend, zerspaltend, zerschmetternd.* — 2) *m. *Pterospermum acerifolium.* — 3) n. *a) das Zersprengen, Aufreissen, Zerreissen, Verwunden, Zerbrechen, Zerspalten, Durchbohren* (auch von Perlen), *Zerschmettern, Abhauen, Verwüsten* (eines Waldes). — *b) das Aufreissen*, so v. a. *Aufsperren* (des Mundes). — *c) das Abweisen, Zurückweisen.* — *d)* = *विडम्ब, विडम्बन. — 3) *f. (आ) n. *Schlacht, Kampf.*

विदारि (metrisch) f. = विदारी 1) *Hedysarum gangeticum.* श्वेतविदारिकन्द Comm. zu Karaka 1,4. — 2) N. pr. einer Unholdin.

विदारिगन्धा f. *Hedysarum gangeticum* Karaka 6,17.

विदारिन् 1) Adj. *zersprengend, zerspaltend, zerreissend* u. s. w. MBh. 3,231,95. — 2) *f. °रिणी *Gmelina arborea* Râǵan. 9,86.

विदारीगन्धा und *°गन्धिका f. *Hedysarum gangeticum* Râǵan. 4,17. Bhâvapr. 1,198.

*विदारु m. *Eidechse, Chamäleon.* Vgl. सप्त°.

विदार्व oder विदार्व्य m. N. pr. eines Schlangendämons Çâṅkh. Gṛhj. 4,18.

विदासिन् Adj. in अविदासिन्.

विदाह m. 1) *das Brennen, Hitze.* Auch als Thätigkeit und Wirkung der Galle im Körper und als Krankheit der Galle. — 2) *das Sauerwerden der Speisen im Magen* Karaka 6,18.

*विदाहक n. *Aetzkali* Râǵan. 6,255.

विदाहवत् Adj. *hitzig.*

विदाहिन् Adj. *hitzig, brennend, versengend.* Definirt Bhâvapr. 2,169.

विदि m. *die Wurzel* 1. विद् Çaṅk. zu Bâdar. 4,1,1.

*विदिङ्नाग m. *ein best. Vogel.*

विदित 1) Adj. s. u. 1. विद्. — 2) *f. आ N. pr. einer Gaina-Gottheit.

*विदितकीर्ति Adj. *berühmt* Utpala zu Varâh. Bṛh. 18,18.

विदितपूर्व Adj. (f. आ) *von früherher bekannt* Prab. 91,6.

*विदिध m. = विद्य 2) *a).*

1. विदिश् f. *Zwischengegend* (*Südost* u. s. w.).

2. विदिश् Adj. *nach verschiedenen Richtungen gehend.*

विदिशा f. 1) = 1. विदिश्. — 2) N. pr. eines Flusses und der daran gelegenen Stadt (heut zu Tage *Bilsa*); auch einer Stadt an der Vetravatî. — 3) Spr. 5798 fehlerhaft.

विदीगँय m. *ein best. Vogel aus dem Hühnergeschlecht.*

विदीधयु Adj. in अविदीधयु.

विदीधिति Adj. *strahlenlos.*

विदीपक m. (MB. 7,163,16) und °पिका f. *Laterne.*

विदु 1) *Adj. *verständig, weise* Gal. — 2) *m. *a) die zwischen den beiden Erhöhungen auf der Stirn des Elephanten befindliche Gegend.* — *b)* N. pr. eines Mannes. — 3) m. oder f. N. pr. einer Gottheit des Bodhi-Baumes (buddh.).

विदुद् vielleicht *Vendidad.*

विदुष m. N. pr. eines Fürsten VP.² 4,119.

विदुर 1) Adj. *klug, verständig, erfahren in* (im Comp. vorangehend) Uttamaḱ. 192. — 2) m. N. pr. eines Sohnes des Vjâsa von einer Çûdra-Frau, jüngeren Bruders des Dhṛtarâshṭra und Pâṇḍu. विदुराक्रूरवरद als Beiw. Kṛshṇa's. विदुरागमनपर्वन् heissen die Adhjâja 200 — 206 im 1ten Buche des MBh. °नीति f. Burnell, T. विदुरता f. Nom. abstr.

विदुल 1) m. *a)* Bez. *zweier Calamus-Arten* Bhâvapr. 1,207. Karaka 1,4. Vâsav. 260,2. — *b)* N. pr. eines Fürsten VP.² 4,119. — 2) f. आ *a) *eine Euphorbia* Râǵan. 4,198. Bhâvapr. 1,202. — *b)* N. pr. einer Frau.

*विदुषितरा und *विदुषीतरा s. u. विद्वँस्.

विदुषीतुरा Adj. f. *sich für klug ausgebend* Naish. 9,43.

विदुष्कृत Adj. *frei von Uebelthaten, — Sünden.*

विदुष्टर s. u. विद्वँस्.

विदुष्मत् Adj. *reich an Kennern, — Gelehrten.*

विदुस् Adj. *aufmerksam, achtsam.*

विदूर 1) Adj. (f. आ) *a) weit entfernt.* विदूरे (wohl Acc., nicht Loc.) केयूरे कुरु *entferne die beiden Armbänder* Spr. 6077. — *b) weit entfernt von* (Gen.), so v. a. *nicht zu erreichen* (auch in übertragener Bed.) *für.* — *c)* am Ende eines Comp. so v. a. *Nichts wissen wollend von.* — *d)* विदूरम् *in weiter Ferne.* — *e)* विदूरात् und विदूरतस् *aus —, in weiter Ferne.* — *f)* विदूरे *in weiter Ferne, weit weg, — von* (°तस्). — *g)* विदूर° *fern, weit, aus weiter Ferne.* — 2) m. N. pr. *a)* eines Sohnes des Kuru MBh. 1,95,39. 40. — *b)* eines Berges, einer Stadt oder einer Oertlichkeit.

विदूरग Adj. 1) *weit entfernt.* — 2) *sich weit verbreitend* (Geruch).

*विदूरज n. *Katzenauge* (*ein Edelstein*) Râǵan. 13,192.

विदूरव n. *grosse Entfernung.* Abl. = विदूरात्.

विदूरथ m. N. pr. eines Muni, eines Sohnes des 12ten Manu, und vieler anderer Personen.

विदूरय्, °यति *weit forttreiben.*

*विदूररत्न n. = विदूरज Garbe zu Râǵan. 13,192.

विदूरविगत Adj. *von geringster Herkunft.*

विदूरसंश्रव Adj. *aus weiter Ferne hörbar.*

विदूरी Adv. mit भू *sich entfernen.*

*विदूरोड्डावित n. = विदूरज Râǵan. 13,197.

विदूषक 1) Adj. *verunglimpfend.* — 2) m. *a) Spassmacher, lustiger Geselle;* insbes. *die lustige Person im Schauspiel, der nur an Essen, Trinken und Spässe denkende Gefährte des Helden.* — *b)* N. pr. eines Brahmanen.

विदूषण Adj. (f. आ!) *beschimpfend, verunglimpfend.*

*विदूषणक Adj. dass. Sâj. zu ṚV. 1,141,7.

विदृति f. *die Naht auf dem Kopfe.*

विदृश् Adj. *blind.*

विदे Dat. Infin. zu 3. विद् ṚV. 10,23,2.

विदेघ m. N. pr. eines Mannes.

विदेय Adj. *zu geben, zu gewähren* Âpast.

1. विदेव m. *Würfelspiel* Çat. Br. 1,8,3,6.

2. विदेव Adj. 1) *widergöttlich, ungöttlich.* — 2) *ohne Götter* (Opfer).

विदेवन n. *das Würfeln* Vaitân. Comm. zu Gaim.

4,4,3. 4. 5,2,21.

विदेश m. 1) *Fremde.* — 2) *nicht der gewöhnliche —, ein besonderer Ort.*

विदेशस्थ Adj. 1) *in der Fremde weilend.* — 2) *an einem besondern Orte —, von andern getrennt stehend.* — 3) *anderwärts vorkommend.*

विदेश्य Adj. *auswärts befindlich.*

1. विदेह 1) m. *a*) Pl. N. pr. eines Volkes im heutigen Tirhut mit der Hauptstadt Mithilâ. Sg. Name des Landes Uttamaç. 408. — *b*) *ein Fürst der* Videha. — *c*) N. pr. verschiedener Männer. — 2) *f. विदेहा Bez. der Stadt Mithilâ.

2. विदेह Adj. *körperlos, vom Körper befreit, verstorben.*

विदेहक N. pr. 1) *m. eines Berges. — 2) n. eines Varsha.

विदेहकैवल्यप्राप्ति f. *Erlangung der vollkommenen Erlösung erst nach dem Tode.*

विदेहत्व n, *Körperlosigkeit.* °त्वं प्राप्त: so v. a. *gestorben.*

विदेहनगर n. und °नगरी f. Bez. der *Stadt* Mithilâ.

विदेहमुक्ति f. *eine erst nach dem Tode erfolgende Erlösung.* °मुक्त्यादिकथन n. Titel einer Abhandlung.

विदोष m. *Schuld, Fehl* Comm. zu Lâṭj. 6,5,30. Vgl. अविदोष.

विदोह m. *verkehrtes* oder *übermässiges Melken* (*Ausnützen*).

विद्ध Adj. s. u. व्यध्.

विद्धक m. *eine Art Egge.*

*विद्धकर्ण m., *°कर्णा f., *°कर्णिका f. und *°कर्णी f. *Clypea hernandifolia.*

विद्धत्व n. *das Behaftetsein mit* (Instr.).

*विद्धपर्कटी f. *Pongamia glabra.*

*विद्धप्रज्ञनन m. Bein. Çaṇḍila's Gal.

विद्धशालभञ्जिका f. Titel einer Nâṭikâ.

*विद्धि f. Nom. act. von व्यध्.

विद्मन् n. 1) *Aufmerksamkeit.* Instr. so v. a. *beobachtend.* — 2) *Wissen, Kenntniss.* Dat. als Infin. so v. a. *zu wissen, zu erfahren.*

विद्मनापस् Adj. *geschickt —, sorgfältig zu Werke gehend.*

1. विद्य n. *das Finden, Erlangen* in पतिविद्य und पुत्रविद्य.

2. विद्य am Ende eines adj. Comp. (f. आ) von विद्या *Wissen, Kenntniss.* Nom. abstr. °ता f. Mâlav. 14,2.

विद्यमानत्व n. *das Vorhandensein* Kap. 5,103.

विद्या f. 1) *Wissen, Wissenschaft, Lehre;* namentlich *die in drei Abschnitte zerfallende vedische Lehre.* Es werden 4, 14, 18, 33 (! Hemâdri 2,*a*,108, 9) und 64 (= कला) *Wissenschaften* angenommen. Angeblich = देवज्ञनविद्या Chr. 34,15. — 2) bei den Pâçupata *Wissen* überh., gleichviel ob richtiges oder falsches. — 3) *Zauberkunst, Zauberspruch.* — 4) *die personificirte Wissenschaft* wird auch mit der Durgâ identificirt und erscheint auch unter den Verfasserinnen von Zaubersprüchen und Gebeten. — 5) **Premna spinosa.* — 6) mystische Bez. *des Lautes* इ. — 7) **Glöckchen.*

विद्याकर m. N. pr. eines Autors. Auch °वाजपेयिन्.

विद्याकर्मन् n. 1) Du. *Wissen und Handlung* Çat. Br. 14,7,2,3. — 2) *das Studium des heiligen Wissens* Âpast. 1,1,12.

विद्याकोशगृह n. *Bibliothekszimmer* Hemâdri 1, 560,17.

विद्याकोशसमाम्नाय m. dass. ebend. 1,560,8.

*विद्यागण m. Pl. Bez. *bestimmter buddh. Werke.*

विद्यागम m. *Erlangung von Kenntnissen, Erlernung von Wissenschaften.*

विद्यागुरु m. *Lehrer einer Wissenschaft,* insbes. *der heiligen* Gaut.

विद्याग्रहण n. *das Erlernen von Wissenschaften* 222,9.

विद्याचक्रवर्तिन् m. N. pr. eines Autors Burnell, T.

*विद्याचण Adj. *gelehrt.*

विद्याचरणसंपन्न Adj. *kenntnissreich und von sittlichem Wandel* Kâraṇḍ. 14,13. 15,14. 24,15. 90,6. 20.

विद्याचित्त् Adj. *scientia conflatus* Çat. Br. 10, 5,3,12.

*विद्याचुञ्चु Adj. *gelehrt.*

विद्याजम्भकवार्तिक Adj. *Zauberkünste verschiedener Art betreibend* MBh. 5,64,16.

विद्याजस् Adv. *in Folge —, vermöge des Wissens* Âpast. Nir. 1,16. = Abl. von विद्या, abhängig von अन्य Kap. 5,16.

विद्यातीर्थ n. 1) *das Wissen als Badeplatz, ein Bad der Wissenschaft.* — 2) N. pr. eines *heiligen Badeplatzes.* — 3) Bein. Çiva's.

विद्यात्व n. *der Begriff* विद्या.

*विद्यादल m. *Betula Bhojpatra.*

विद्यादर्शक n. Titel eines Werkes Burnell, T.

विद्यादान n. *das Mittheilen einer Wissenschaft, das Unterweisen in einer W.,* insbes. *im heiligen Wissen* Verz. d. Oxf. H. 35,*a*,44. 87,*a*,32. Hemâdri 1,560,19.

*विद्यादायाद m. *der Erbe einer Wissenschaft.*

विद्यादेवी f. bei den Gaina Bez. *bestimmter göttlicher Wesen* Kampaka 73. 74.

विद्याधन n. *der Schatz „Wissen“* 201,5.

विद्याधर 1) Adj. *im Besitz einer Wissenschaft —, — von Zaubersprüchen stehend.* — 2) m. *a*) Bez. einer Klasse von Luftgenien, die im Gefolge Çiva's erscheinen, im Himâlaja ihren Sitz haben und *im Besitz der Zauberkunst stehen.* Nom. abstr. °त्व n. — *b*) N. pr. verschiedener *Gelehrter.* Auch °धराचार्य. — *c*) *ein best. Metrum.* — *d*) *ein best. Tact* S. S. S. 237. Auch °ताल m. — 2) f. आ (!) und ई N. pr. einer Surâṅganâ Ind. St. 15,232. 241. — 3) f. ई *a*) f. zu 2) *a*). — *b*) N. pr. einer Tochter Çûrasena's.

विद्याधरचक्रवर्तिन् m. *ein Oberherr aller* Vidjâdhara Vâsav. 240,1. 2.

*विद्याधरपिटक (?) Titel eines Werkes.

विद्याधरमहाचक्रवर्तिन् m. *ein Oberherr aller* Vidjâdhara. Nom. abstr. °र्तिता f. 138,32.

विद्याधरयन्त्र n. *ein Apparat zum Sublimiren des Quecksilbers* Bhâvapr. 2,87. 99.

विद्याधररस m. *eine best. Mixtur.*

विद्याधराधीश m. = विद्याधरचक्रवर्तिन् Nom. abstr. °ता f. 139,19.

विद्याधराध m. *eine best. Mixtur* Mat. med. 50.

1. विद्याधरी f. s. विद्याधर 2) 3).

2. विद्याधरी Adv. mit भू *zu einem* Vidjâdhara *werden.*

विद्याधरीविलास m. Titel eines Werkes.

विद्याधरेन्द्र m. 1) *ein Fürst der* Vidjâdhara. Nom. abstr. °ता f. und °त्व n. (138,9). — 2) Bein. Gâmbavant's.

विद्याधार m. *ein Behälter des Wissens, ein überaus grosser Gelehrter.*

विद्याधिदेवता f. *die Schutzgöttin der Wissenschaften* (Sarasvatî).

विद्याधिप m. *das Haupt alles Wissens,* wohl Bein. Çiva's.

विद्याधिराज und °राय (Burnell, T.) m. N. pr. eines *grossen Gelehrten.*

विद्याधीशनाथ m. desgl. Burnell, T. 110,*a*.

विद्याधीशवटेश्वर m. desgl.

विद्याध्र m. = विद्याधर 2) *a*).

विद्यानगर n. und °नगरी f. N. pr. einer *Stadt.*

विद्यानन्द m. 1) *die Wonne am Wissen.* — 2) m. N. pr. eines Autors. Auch °नाथ Burnell, T.

विद्यानाथ und °भट्ट m. N. pr. verschiedener Autoren.

विद्यानिधि m. N. pr. oder Beiw. eines *grossen*

Gelehrten.

विद्यानिवास m. N. pr. verschiedener Männer. Auch °भट्टाचार्य.

विद्यानुपालिन् Adj. *das* (überkommene) *Wissen hütend, — treu bewahrend* 201,2.

विद्यानुलोमालिपि(?) f. *eine best. Art zu schreiben.*

विद्यान्त m. *Ende der Lehrzeit* Âçv. Gṛhj. 3,9,4. Gaut. 2,48.

विद्यान्नग Adj. *der sein Fach gründlich erlernt hat* Varâh. Bṛh. S. 68,99.

विद्यान्यास m. Titel eines Mantra Opp. Cat. 1.

विद्यापति m. 1) *der Hauptgelehrte an einem fürstlichen Hofe* Râǵat. 7,936. Nom. abstr. °त्व n. Vikramâṅkaḱ. 18,101. — 2) Beiwort verschiedener *Gelehrter.*

विद्यापरिणय m. Titel eines Schauspiels Burnell, T.

विद्यापीठ n. *der Sitz des Wissens* Hemâdri 1, 666,13.

विद्याप्रदान n. = विद्यादान Verz. d. Oxf. H. 85, *a*,20.

*विद्याप्रवाद n. Titel eines Pûrva der Ǵaina.

विद्याबल n. *die Macht eines Zaubers* 63,5.

विद्याभट्ट m. N. pr. eines Autors.

विद्याभरण 1) m. N. pr. eines Autors. — 2) f. ई Titel seines Werkes.

विद्याभाज् Adj. *gelehrt* Varâh. Bṛh. S. 68,45.

विद्याभीप्सिन् Adj. *ein Verlangen nach Wissen habend* Kaṭhop. 2,4.

विद्याभृत् m. = विद्याधर 2) *a*).

विद्यामठ m. *Collegium, Klosterschule* Paṅḱat. 244,22.

*विद्यामणि m. *Glöckchen.*

विद्यामण्डलक n. *Bibliothek* Hemâdri 1,560,20.

विद्यामन्दिर n. *Schulhaus, Collegium* Kâd. 83, 22 (151,14).

विद्यामय Adj. *aus Wissen bestehend, im W. aufgehend.*

विद्यामहेश्वर m. Bein. Çiva's.

*विद्यामात्रसिद्धि f. Titel eines buddh. Werkes.

*°त्रिंशशास्त्रकारिका f. desgl.

विद्यामृतवर्षिणी f. Titel eines Commentars.

विद्यारण्य m. N. pr. und Bein. verschiedener *Gelehrter.* Auch °तीर्थ, °यति (Burnell, T.), °स्वामिन् (ebend.) und भारतीतीर्थ°.

विद्यारण्यपञ्चदशी f., °रण्यभाष्य n. und °रण्यमूल n. Titel von Werken Opp. Cat. 1.

विद्यारत्नाकर m. Titel einer ganz neuen Compilation.

विद्यारम्भ m. *Beginn der Studien.*

विद्याराज m. 1) *Fürst des Wissens, — der Zaubersprüche.* — 2) Bein. Vishṇu's. — 3) N. pr. eines buddh. Heiligen.

विद्याराशि m. Bein. Çiva's.

विद्यार्थ Adj. *ein Verlangen nach Wissen habend, lernbegierig* Âpast.

विद्यार्थदीपिका f. und °र्थप्रकाशिका f. Titel von Werken.

विद्यार्थिन् Adj. = विद्यार्थ Spr. 1649.6096. Çaṁk. zu Kaṭhop. 2,4.

विद्यालंकारभट्टाचार्य m. N. pr. eines Autors.

विद्यालय m. N. pr. einer Oertlichkeit.

विद्यावंश m. *Lehrerverzeichniss, ein Verzeichniss, welches die Lehrer in einem Wissenszweige in chronologischer Folge aufführt.*

विद्यावतंस m. N. pr. eines Vidjâdhara Bâlân. 89,13.

विद्यावधू f. *Muse* Vikramâṅkaḱ. 18,83.

विद्यावत् 1) Adj. *gelehrt.* — 2) f. °वती N. pr. einer Apsaras VP.^{2} 2,82. einer Surâṅganâ Ind. St. 15,241. 244.

विद्यावल्लभ m. *eine best. Mixtur* Rasendraḱ. 80.

विद्यावागीश m. *ein Meister in der Wissenschaft und im Worte,* als Beiw. eines grossen Gelehrten.

विद्याविक्रय m. *das Unterweisen für Lohn* Paṅḱat. 5,1.

विद्याविद् Adj. *gelehrt* Âpast. Çr. 13,7,7.

विद्याविनोद m. N. pr. verschiedener *Gelehrter.* Auch °विनोदाचार्य Pischel, de Gr. pr.

विद्याविरुद्ध Adj. *mit der Wissenschaft im Widerspruch stehend* Vâmana 2,2,24. Nom. abstr. °ता f.

विद्याविलास m. wohl N. pr. eines Fürsten Çârṅgadh. 806.

विद्याविशारद m. N. pr. oder Bein. eines *Gelehrten.* N. pr. eines Ministers Ind. St. 14,124.

विद्याविहीन Adj. *ungelehrt, ungebildet* Ind. St. 15,387.

विद्यावेदव्रतवत् (MBh. 13,60,11) und °व्रतस्नात Adj. *der das Studium der Wissenschaften und des Veda sowie die Gelübde absolvirt hat.* Vgl. विद्याव्रतस्नात und वेदविद्याव्रतस्नात.

विद्यावेश्मन् n. *Schulhaus, Collegium.*

विद्याव्याख्यानमण्डप *eine Halle, in der die Wissenschaften erklärt werden, Collegium* Hemâdri 1, 560,20. 669,23.

1. विद्याव्रत n. *eine best. Begehung.*

2.* विद्याव्रत m. wohl Bez. *einer Art von Zauberern.*

विद्याव्रतस्नात und °क Adj. *der das Veda-Studium und die Gelübde absolvirt hat.*

विद्याश्रुतसंपन्न Adj. *mit profanem und heiligem Wissen ausgestattet* Bhâg. P. 11,19,1.

विद्यासत्र n. *Schule* Bhâm. V. 1,71.

विद्यासंप्रदान n. = विद्यादान Âpast.

विद्यासागर m. *ein Meer von Wissen* als Beiw. oder N. pr. (Burnell, T.) eines *grossen Gelehrten.*

विद्यास्थान n. *Wissenszweig, Disciplin* Nir. 1,15. Bâlar. 96,10 (14 an Zahl).

विद्यास्नात und °क Adj. *der das Veda-Studium absolvirt hat.*

विद्याहीन Adj. *ungelehrt, ungebildet* Gaut. 6, 18. M. 4,141. Paṅḱat. 243,21.

विद्यिक in वाणेविद्यिकं.

विद्युच्छत्रु m. N. pr. eines Râkshasa.

विद्युज्जिह्व 1) Adj. *eine blitzähnliche Zunge habend.* — 2) m. N. pr. *a*) eines Râkshasa. — *b*) eines Jaksha. — 3) f. आ N. pr. einer der Mütter im Gefolge Skanda's.

*विद्युज्ज्वाल 1) m. N. pr. eines Schlangendämons. — 2) f. आ *Methonica superba* Râǵân. 4,131.

1. विद्युत् 1) Adj. *blinkend, blitzend.* — 2) m. *a*) *ein best.* Samâdhi Kâraṇḍ. 52,12. — *b*) N. pr. α) eines Asura. — β) eines Râkshasa VP.^{2} 2, 285. — 3) f. *a*) *eine blitzende Waffe.* — *b*) *Blitz.* Ausnahmsweise n. — *c*) **Morgenröthe.* — *d*) Pl. Bez. *der vier Töchter des* Praǵâpati Bahuputra. — *e*) *ein best. Metrum.*

2.* विद्युत् Adj. *glanzlos.*

विद्युता f. 1) *eine best.* Çakti Hemâdri 1,198,6. — 2) N. pr. einer Apsaras.

विद्युताक्ष m. N. pr. eines Wesens im Gefolge Skanda's.

विद्युत्कम्प m. *das Zucken eines Blitzes.*

विद्युत्केश und °केशिन् m. N. pr. eines Râkshasa.

विद्युत्त in सकृद्विद्युत्तं.

विद्युत्पताक m. Name einer der 7 Wolken, die am Ende der Welt die Erde überschwemmen werden.

विद्युत्पर्णा f. N. pr. einer Apsaras.

विद्युत्पात m. *Blitzschlag* Spr. 3181.

विद्युत्पुञ्ज N. pr. 1) m. *eines* Vidjâdhara. — 2) f. आ einer Tochter Vidjutpuṅǵa's.

विद्युत्प्रभ 1) Adj. *wie ein Blitz leuchtend* Râǵân. 13,476. — 2) m. N. pr. *a*) eines Ṛshi. — *b*) eines Fürsten der Daitja. — 3) f. आ N. pr. *a*) einer Grosstochter des Daitja Bali. — *b*) der Tochter eines Fürsten der Râkshasa. — *c*) der Tochter eines Fürsten der Jaksha. — *d*) Pl. einer Gruppe von Apsaras. — *e*) einer Surâṅganâ Ind. St. 15,222.444. — *f*) einer Nâga-Jungfrau Kâraṇḍ. 4,1.

*विद्युत्प्रिय n. *Messing.*

विद्युत्य Adj. *fulmineus.*

विद्युत्वत् 1) Adj. *blitzreich* (Wolken). — 2) m. *a) Gewitterwolke. — b)* N. pr. eines Berges.

विद्युत्सनि Adj. *Blitze bringend* Maitr. S. 2,8,13.

विद्युत्संपातम् Absol. *wie das Fallen eines Blitzes, so v. a. nur eine ganz kurze Zeit, im Nu* MBh. 12,120,44.

विद्युद्दत्त m. N. pr. eines Daitja.

विद्युद्भस् f. N. pr. eines Flusses VP. 2,4,43.

विद्युद्दामन् n. *Blitzstrahl* Megh. 27.

विद्युद्द्योता f. N. pr. einer Prinzessin.

विद्युद्धस्त Adj. *eine blitzende Waffe in der Hand haltend.*

विद्युद्धन m. N. pr. eines Asura.

विद्युद्रथ Adj. *in blitzendem Wagen fahrend.*

विद्युद्वत् R. 4,41,44 fehlerhaft für विद्युत्वत्.

विद्युद्वर्चस् m. N. pr. eines göttlichen Wesens.

विद्युद्वर्णा f. N. pr. einer Apsaras VP.² 2,82. Vgl. विद्युत्पर्णा.

विद्युद्वल्ली f. *Blitzstrahl.*

विद्युन्मत्त् Adj. *blinkend, blitzend.*

विद्युन्मक्स् Adj. etwa τερπικέραυνος.

विद्युन्माल m. N. pr. eines Affen.

विद्युन्माला f. 1) *ein Kranz von Blitzen.* — 2) — 2) *ein best. Metrum.* — 3) N. pr. *a)* einer Jakshi. — *b)* einer Tochter Suroha's.

विद्युन्मालिन् 1) Adj. *blitzbekränzt.* — 2) m. N. pr. *a)* eines Asura. — *b)* eines Râkshasa. — *c)* eines Gottes Hem. Par. 1,263. 286. 467. 2,60. — *d)* eines Vidjâdhara Hem. Par. 2,645. fgg.

विद्युन्मुख n. *eine best. Himmelserscheinung.*

विद्युल्लता f. 1) *Blitzstrahl.* — 2) Titel eines Commentars Opp. Cat. 1.

विद्युल्लेखा f. 1) *Blitzstrahl.* — 2) *ein best. Metrum.* — 3) N. pr. einer Kaufmannsfrau.

विद्युल्लोचन 1) m. *ein best.* Samâdhi Kâraṇḍ. 92,18. — 2) f. आ N. pr. einer Nâga-Jungfrau Kâraṇḍ. 3,24.

विद्येन्द्रसरस्वती m. N. pr. eines Autors Burnell, T.

विद्येश m. 1) *Herr des Wissens,* Bein. Çiva's. — 2) bei den mystischen Çaiva *eine best. Klasse von Erlösten* Hemâdri 1,610,17. 18. 611,7. 11. Nom. abstr. °त्व n.

विद्येश्वर m. 1) = विद्येश 2). — 2) N. pr. eines Zauberers.

विद्योत् ungrammatischer Abl. von 1. विद्युत्. In den Parallelstellen st. dessen दिद्योत्.

विद्योत 1) Adj. *blitzend, blinkend.* — 2) m. *a) Geblitz, Glanz.* — *b)* N. pr. eines Sohnes des Dharma. — 3) f. आ N. pr. einer Apsaras.

विद्योतक Adj. *erhellend, erleuchtend.*

विद्योतन 1) Adj. dass. — 2) n. *das Blitzen* 230,25.

विद्योतयितव्य Adj. *was erhellt —, erleuchtet wird.*

°विद्योतिन् Adj. *erhellend, erleuchtend.*

विद्योपयोग m. *Erwerbung des Wissens von, das Lernen bei* (Abl.) Gaut. 7,1.

*विद्र n. = द्रिद्र.

विद्रथ n. Name eines Sâman.

विद्रध् 1) Adj. (f. आ) nach Nir. = विद्र, nach Sâj. = विदृढ, व्यूढ. — 2) m. *eine best. Krankheit.*

विद्रधि m. (*f.) *eine Art von gefährlichen Abscessen.* Auch °धी f. Karaka 1,17. Vgl. तालु° und दन्त°.

विद्रधिका f. *ein in Verbindung mit Harnruhr vorkommender Abscess.*

*विद्रधिनाशन m. *Hyperanthera Moringa.*

विद्रव m. 1) *Flucht.* — 2) *Entsetzen, Bestürzung.* — 3) **das Ausfliessen, Schmelzen.* — 4) **Tadel.* — 5) *= धी.

विद्रवण n. *das Fortgehen* Âpast. Çr. 13,20,1.

*विद्रष्टर् Nom. ag. etwa *deutlich wahrnehmend.*

*विद्राव m. *Flucht.*

विद्रावण 1) Adj. *a) in die Flucht jagend. — b) entsetzend, in Bestürzung versetzend* Dhûrtan. — 2) m. N. pr. eines Dânava. — 3) n. *a) das in die Flucht Schlagen. — b) das Fliehen.*

विद्राविन् Adj. 1) *fliehend, davonlaufend.* — 2) vielleicht *zum Laufen bringend* in वज्रविद्राविणी.

विद्राव्य Adj. *in die Flucht zu jagen, zu vertreiben.*

विद्रिय Adj. in अविद्रियँ.

विद्रुत 1) Adj. s. u. 1. द्रु mit वि. — 2) n. *eine best. Kampfart* Hariv. 11048 (S. 711).

विद्रुति f. 1) *Lauf* Mahâvîrak. 112,18. — 2) **Flucht.*

*विद्रुधि fehlerhaft für विद्रधि.

1. विद्रुम 1) (*m.) n. *Koralle* Râgân. 13,6. 159. — 2) m. *a) *Schoss, Trieb, junger Zweig. — b) *= वृक्ष Çâçvata. — *c)* N. pr. eines Berges VP. 2,4, 41. Könnte auch zu 2. विद्रुम gehören.

2. विद्रुम Adj. *baumlos* Naish. 7,38 (zugleich *Koralle*).

विद्रुमच्छवि Adj. als Beiw. Çiva's.

विद्रुमच्छाय Adj. *korallenfarbig* und zugleich *keinen Baumschatten gewährend.*

विद्रुमदण्ड *Korallenstock.* Nom. abstr. °ता.

विद्रुममय Adj. *aus Korallen bestehend* Kâd. 56, 4 (103,6).

विद्रुमलता f. 1) *Korallenstock.* — 2) **ein best. wohlriechender Stoff* Buâvapr. 1,195. — 3) ein Frauenname Vṛshabh. 30,*b*,1.

*विद्रुमलतिका f. = विद्रुमलता 2) Râgân. 12,163.

विद्रुमवन n. *Korallenstock.*

विद्वँस् (schwach विदुषँस्; im Epos bisweilen diese Form auch in den starken Casus) 1) Adj. (*f. विदुषी) *aufmerkend, mit Wissen erfahrend; wissend, kundig; verständig, kenntnissreich, gelehrt; bewandert in, vertraut mit;* die Ergänzung im Acc., Loc. oder im Comp. vorangehend. Compar. विदुष्टर, *विदत्तरा, *विदुषीतरा und *विदुषितरा; Superl. विदत्तम. — 2) m. N. pr. eines Brahmanen.

विदज्ज्ञान m. *ein kenntnissreicher —, ein gelehrter Mann.*

विदज्ज्ञानपरिसेविता f. N. pr. einer Kiṁnara-Jungfrau Kâraṇḍ. 6,10.

विदज्ज्ञानवल्लभ m. Titel eines Werkes Burnell, T.

विदज्ज्ञानवल्लभीय n. wohl dass. Opp. Cat. 1.

विदत्ता f. (Vikramâṅkaṅ. 18,84) und विदत्त्व n. *Gelehrsamkeit.*

विदत्संन्यासलक्षण n. Titel eines Werkes Burnell, T.

विद्वन् Adj. = विद्वँस् 1) AV. 9,9,7.

विद्वन्मण्डन n., विद्वन्मनोरञ्जिनी f., विद्वन्मुखमण्डन n. (Opp. Cat. 1.) und विद्वन्मोदतरंगिणी f. Titel von Werken.

विद्वल्ल Adj. (f. आ) *klug, listig.*

विद्विष् m. *Feind.*

विद्विष्टता f. *das Verhasstsein.*

विद्विष्टि f. *Hass, Feindschaft.*

विद्वेष m. 1) *Hass, Feindschaft, Abneigung, — gegen* (Loc. oder Gen.); *das Verhasstsein bei* (im Comp. vorangehend). विद्वेषं गम् u. s. w. *sich verhasst machen,* विद्वेषं कर् *Feindschaft an den Tag legen gegen* (Loc.), विद्वेषं ग्रह् *Hass fassen gegen* (Loc.). — 2) *eine Zauberhandlung* oder *eine Zauberformel, durch die man Hass und Feindschaft zu erregen bezweckt.* Auch °कर्मन् n. — 3) *stolze Gleichgültigkeit auch bei Erreichung von Erwünschtem.* — 4) Bez. *einer Sippe feindseliger Geister.*

°विद्वेषक Adj. *hassend, sich feindlich verhaltend gegen.*

विद्वेषण 1) Adj. *verfeindend.* — 2) f. विद्वेषणी N. pr. einer bösen Genie. v. l. विद्वेषिणी. — 3) n. *a) das Hassen, das Hegen einer feindlichen Gesinnung, — gegen* (Gen. oder im Comp. vorangehend). — *b) das sich verhasst Machen, ein Mittel sich verhasst zu machen.* — *c) das Erregen von Hass, — Feindschaft* Gaut. — *d) eine Zau-*

berhandlung, durch welche man Hass und Feindschaft zu erregen bezweckt.

विद्वेषवीर m. N. pr. eines Mannes.

विद्वेषस् Adj. *der Feindschaft entgegentretend.*

विद्वेषिता f. *Hass, Feindschaft.*

विद्वेषिन् 1) Adj. *a) hassend, anfeindend;* m. *Hasser, Feind.* — *b) anfeindend,* so v. a. *wetteifernd mit.* — 2) f. °षिणी N. pr. einer bösen Genie. v. l. विद्वेषणी.

विद्वेष्टर् Nom. ag. *Hasser, Feind.*

विद्वेष्य Adj. *verhasst, odiosus,* — *bei* (im Comp. vorangehend).

1. विध्, विर्धति (ausnahmsweise auch Med.) 1) den Göttern (Dat., ausnahmsweise auch Loc. oder Acc.) *dienen, huldigen, Ehre erweisen,* — *mit* (Instr.). — 2) *dienend* oder *ehrend hingeben, widmen.* — 3) *hold sein* (von Indra gesagt). — Mit उप *huldigen,* mit Acc. — Mit प्रति dass. RV. 7,63,5.

2. विध्, विन्धते *leer werden von, mangeln, viduor;* mit Instr. oder Acc.

3. विध्, विध्यति s. व्यध्.

4. विध् Adj. in मर्माविध्, *मृगाविध्, स्रावर्विध्, हृदयाविध्.

5.* विध्, वेधति v. l. für विद्ध्.

*विध m. = विमान, कृत्यन, प्रकार, वेधन und ऋद्धि. विर्धा f. s. bes.

विधन Adj. *besitzlos, arm.* — विधने Pañkat. II, 156 fehlerhaft; vgl. Spr. 2189.

विधनता f. *Armuth.*

विधनी Adv. mit कर् *arm machen.*

विधनुष्क, विधनुस् und विधन्वन् Adj. *bogenlos.*

*विधमचूडा f. gaṇa मयूरव्यंसकादि.

विधमन 1) Adj. *a) ausblasend.* — *b) verscheuchend, vernichtend* Kâraka 3,2. Nom. abstr. °ता f. Lalit. 36,6. — 2) n. *das Zerblasen* u. s. w. in einer Etymologie.

विधमी f. Bez. einer Unholdin.

विधर (?) Pañkar. 3,12,15.

विधरण 1) Adj. *a) zurückhaltend, hemmend.* — *b) erhaltend.* Nur विधरणीति f. — 2) f. विधरणी (?) AV. 9,7,4.

विधर्तर् Nom. ag. 1) *Vertheiler, Ordner.* — 2) *Träger, Erhalter.* — 3) विधर्तरि Loc. Infin. *a) um zu vertheilen.* — *b) um zu halten.*

1. विधर्मन् m. 1) etwa = विधर्मन् 2) *d).* विधर्मस् Nomin. neben विधर्मणास् Abl. Maitr. S. 1,5,4 (71, 13. 72,1). 5,11 (80,12). — 2) *Unrecht, Ungesetzlichkeit.* विधर्मतस् *auf ungerechte Weise.*

2. विधर्म Adj. 1) *ungesetzlich.* — 2) *keine charakteristischen Eigenschaften besitzend, qualitätslos* (Kṛshṇa).

विधर्मक Adj. *ungesetzlich* MBh. 7,195,11. v. l. विधर्मिक und वैधर्मिक.

1. विधर्मन् 1) m. *Halter, Erhalter; Anordner.* — 2) n. *a) das Umfangende: Behälter; Grenze.* — *b) Zusammenhalt.* — *c) Capacität, Umfang.* — *d) Vertheilung, Anordnung, Verfügung.* Hierher vielleicht Maitr. S. 1,5,4 (72,1). 5,11 (80,12). — *e)* Name eines Sâman Tâṇḍya-Br. 15,5,31. धर्मविधर्मणी Lâṭy. 7,7,19. प्रज्ञापतेर्धर्मविधर्माणि Ârsh. Br.

2. विधर्मन् Adj. *gegen das Gesetz verfahrend.*

विधर्मिक Adj. *ungesetzlich* MBh. 7,8989. v. l. विधर्मक und वैधर्मिक.

विधर्मिन् Adj. 1) *gegen das Gesetz verfahrend,* — *verstossend* (Rede). — 2) *anders geartet, von entgegengesetzter Art* Kâraka 3,8.

विधव्, °वति *dem Monde gleichen* Kâtjapa. 270,4.

विधवता f. *Wittwenstand.*

विधवन n. *das Abschütteln* in einer Etymologie.

विधवयोषित् f. *Wittwe.*

विधवा f. dass. Auch in Verbindung mit स्त्री (auch विधवास्त्री Comp.), योषित्, नारी u. s. w. Von einem Lande so v. a. *seines Fürsten beraubt.*

विधवाविवाह m. Titel eines Werkes Opp. Cat. 1.

*विधस् m. = वेधस् = ब्रह्मन्.

विधा f. 1) *Theil* Çat. Br. 10,2,2,6. 11. 4,3. 6,1. 10. Çulbas. 2,4. 9. Häufig am Ende eines adj. Comp. nach einem Zahlwort in der Bed. — *fach.* Auch Adv. in त्रि° und द्वि°. — 2) *Art, Weise.* यया कया च विधया *auf irgend eine Weise.* Am Ende eines adj. Comp. — *artig.* — 3) *Futter* Pat. — Nach den Lexicographen auch = विधि, कर्मन्, वेतन (मूल्य), ऋद्धि und वेधन; vgl. Zach. Beitr.

विधातर् Nom. ag. 1) m. *a) Vertheiler, Verleiher.* — *b) Ausführer.* — *c) Festsetzer, Verfüger, Ordner, Urheber, Schöpfer* u. s. w. — *d) der Schöpfer, der Bestimmer der Geschicke des Menschen, Gott* Brahman. — *e) das personificirte Schicksal.* — *f)* Bein. Vishṇu's, Çiva's und *des Liebesgottes. — *g)* N. pr. α) eines neben Brahman erscheinenden Gottes. — β) eines Âditja. — γ) eines Sohnes Brahman's und Bruders des Vidhâtar und der Lakshmi. Diese werden auch Kinder Bhṛgu's von der Khjâti genannt. — *h)* Ragh. 1,70 weniger gute Lesart für विनेतर्. — 2) f. विधात्री *a) festsetzend, bestimmend, vorschreibend.* — *b) Urheberin, Schöpferin.* — *c)* *langer Pfeffer.*

विधातव्य 1) Adj. *a) festzusetzen, zu bestimmen.* — *b) herbeizuschaffen, zu besorgen.* — *c) zu erweisen, zu veranstalten, in's Werk zu setzen, zu verrichten, an den Tag zu legen, was an den Tag gelegt werden wird.* — *d) was man sich angelegen sein lassen muss, worauf man bedacht sein muss.* — *e) zu gebrauchen, anzuwenden, anzustellen, einzusetzen.* — 2) n. impers. *einzurichten, bedacht zu sein* (तया — यथा) MBh. 3,45,3.

*विधाता f. = मद्य Râgân. 14,137.

विधातृका Adj. zur Erklärung von विधात्री.

*विधातृभू m. Patron. Nârada's.

*विधात्रायुस् m. *eine best. Blume.*

विधान 1) Adj. (f. ई) *regelnd* Vaitân. — 2) m. N. pr. eines Sâdhja. — 3) n. *a) Ordnung, Maass; Festsetzung, Bestimmung, das Vorschreiben, Vorgeschriebensein, Vorschrift, Regel, das zu beobachtende Verfahren, Art und Weise des Verfahrens.* मृत्योर्विधानम् so v. a. *der gesetzmässige Tod.* विधानेन, विधानतस् und विधानैस् *nach der Vorschrift,* — *Regel.* अनेन विधानेन *nach dieser Regel, auf diese Weise.* संख्याविधानात् *nach mathematischer Regel, mathematisch.* देशकालविधानेन so v. a. *am rechten Ort und zu rechter Zeit.* — *b) Methode, Verfahren, Recept* (in der Medicin), *Regime* (des Essens). — *c) Bestimmung, Schicksal.* — *d) das Treffen von Anordnungen,* — *Verfügungen, Ergreifen von Maassregeln;* das Wozu im Comp. vorangehend. — *e) Mittel.* — *f) das Aufstellen* (von Maschinen). — *g) das Schöpfen, Bilden;* concret *Werk* (*Bild-, Bau-*) RV. 4,51,6. — *h) das Veranstalten, Ausführen, Ausrichten.* — *i) Aufzählung, Einzeldarlegung.* — *k)* in der Dramatik *Veranlassung sowohl zur Freude als auch zum Leid.* — *l) Elephantenfutter* Çiç. 5, 51. — देवविधानं MBh. 6,3030 fehlerhaft für देवो निधानं.

विधानक n. 1) *die für Etwas geltenden Bestimmungen, die bei Etwas zu beobachtende Regel* Agni-P. 260,1. — 2) *=व्यया.

विधानकल्प m. Titel eines Werkes.

*विधानग m. *ein gelehrter Mann.*

विधानतिलक m. (Burnell, T.), विधानपारिजात m., विधानमाला f. und विधानरत्नमाला f. (Burnell, T.) Titel von Werken.

विधानसप्तमी f. *der 7te Tag in der lichten Hälfte des Mâgha.*

विधायक Nom. ag. 1) *vorschreibend* (Comm. zu TS. Prât.), *eine Vorschrift enthaltend.* — 2) *Einsetzer.* — 3) *Gründer, Erbauer, Stifter.* — 4) *verrichtend, ausführend, an den Tag legend.*

विधायिन् Nom. ag. 1) *regelnd, vorschreibend, eine Vorschrift enthaltend in Betreff von* (im Comp. vorangehend). — 2) *Gründer, Erbauer, Stifter.* — 3) *verrichtend, ausführend.* — 4) *bewirkend, verursachend.*

विधार् m. etwa *Behälter.*

विधारक Adj. *hemmend, zurückhaltend* Comm. zu Njâjas. 2,2,1.

विधारण 1) Adj. *scheidend, trennend.* — 2) n. *a) das Anhalten* (eines Wagens). — *b) das Verhalten, Unterdrücken* Karaka 3,5. — *c) das Tragen.* — *d) das Ertragen.*

विधार्य Adj. etwa so v. a. विधर्तर्.

विधारयितर् Nom. ag. zur Erklarung von विधर्तर्.

विधारयितव्य Adj. *was erhalten —, aufrechterhalten wird.*

°विधारिन् Adj. *verhaltend, unterdrückend.*

विधावन n. *das Hinundherlaufen.*

1. विधि 1) m. *a) Anordnung, Anweisung, positive Vorschrift; gesetzliches Verfahren; Regel, Methode; Gesetz, Ordnung.* गणित° *eine mathematische Regel.* विधिना *nach der Vorschrift, rite.* — *b) eine grammatische Vorschrift, — Regel.* — *c) Gebrauch, Anwendung* Karaka 6,12. 23. — *d) Verfahren, Weise, Art.* — *e) Mittel, Weg zu Etwas* (Dat., Loc. oder im Comp. vorangehend). अध्वविधिना *mittelst des Weges, so v. a. den Weg entlang gehend.* — *f) Act, Handlung, Ausführung, Veranstaltung, Verrichtung, Geschäft, Werk.* Häufig pleonastisch, insbes. in Comp. mit einem Nom. act. — *g) ein feierlicher Act, Ceremonie* 117,11. — *h) Schöpfung.* Auch Pl. — *i) Schicksal.* — *k) Schöpfer.* — *l)* Bein. *α)* Brahman's Spr. 7637. 7728. — *β)* *Vishṇu's. — *m)* Name Agni's beim Prâjaçkitta. — *n)* **Arzt.* — *o)* **die Zeit.* — *p)* **Elephantenfutter.* — 2) f. N. pr. einer Göttin.

2. विधि m. etwa *Huldiger.*

विधिकार (f. ई) und विधिकृत् Adj. *Jmds Vorschriften befolgend, — Befehle ausführend;* m. *Diener.*

विधित्रयपरित्राण n. Titel eines Werkes Opp. Cat. 1.

विधित्व n. *das Vorschrift Sein.*

विधित्सा f. 1) *Beabsichtigung, Wunsch, Verlangen, — nach* (im Comp. vorangehend) Çiç. 6,52. Auch Pl. — 2) *der Wunsch Jmd zu Etwas* (im Comp. vorangehend) *zu machen.*

विधित्सित n. *Absicht* Bhâg. P. 1,9,16.

विधित्सु Adj. *beabsichtigend, im Sinne habend; mit* Acc. Naish. 5,115. आतिथ्यम् *Jmd Gastfreundschaft zu erweisen beabsichtigend.*

*विधिदर्शिन् m. *eine Person, die darauf zu achten hat, dass Alles nach Vorschrift geschieht; Beisitzer.*

विधिदृष्ट Adj. *vorschriftmässig.*

*विधिदेशक m. = विधिदर्शिन्.

विधिनिरूपण n. Titel eines Werkes.

विधिनिषेधता f. *das Gebot- und Verbot-Sein* Bhâg. P. 7,15,61.

विधिपुत्र m. Patron. Nârada's.

विधिपूर्वकम् und °पूर्वम् (Gaut. Chr. 47,9) Adv. *vorschriftmässig, rite.*

विधिभूषण n. Titel eines Werkes Opp. Cat. 1.

विधिमन्त्रपुरस्कृतम् Adv. *vorschriftmässig und mit den gehörigen Sprüchen verbunden* 69,8.

विधियज्ञ m. *ein vorschriftmässiges Opfer.*

विधियोग m. 1) *Beobachtung einer Vorschrift.* — 2) *Fügung des Schicksals.* °योगात् und °योगतस् (so Kathâs. 26,264 zu lesen) *nach der F. des Sch.*

विधिरत्न n. (Burnell, T.), विधिरसायन n., °हूषण n., °व्याख्या f. (Opp. Cat. 1), °सुखोपजीविनी f. (Burnell, T. Opp. Cat. 1) und °सुखोपयोगिनी f. Titel von Werken.

विधिलोप m. *Verletzung eines Gebotes* MBh. 3, 307,8.

विधिलोपक Adj. *die Gebote verletzend, gegen die Gebote verstossend* MBh. 1,213,32.

विधिवत् Adv. *vorschriftmässig, rite, auf gehörige Weise, wie es sich gebührt.*

विधिवधू f. Brahman's *Gattin,* Sarasvatî.

विधिवाद् m. und विधिविचार m. (Burnell, T.) Titel von Werken.

विधिविपर्यय m. *ein widerwärtiges Geschick, Unglück.*

विधिविवेक m. Titel eines Werkes.

विधिशोणितीय Adj. *über das normale Blut handelnd.*

विधिषेध (nur °तस् Adv.) *Gebot und Verbot.*

विधिसार m. N. pr. eines Fürsten. Richtig विम्बिसार.

विधिसुधाकर m. (Opp. Cat. 1) und विधिस्वरूपवादार्थ m. Titel von Werken.

1. विधु m. *Schlag* (des Herzens).

2. विधु 1) Adj. etwa *vereinsamt.* Nach den Comm. = विधातर् oder विधारयितर्. — 2) m. *a) der Mond.* — *b)* **Kampfer.* — *c)* *Bein. *α)* Brahman's. — *β)* Vishṇu's. — *d)* **ein* Râkshasa. — *e)* **Wind.* — *f)* * = आयुध. — *g)* N. pr. eines Fürsten. v. l. विप्र.

विधुक्रान्त m. *ein best. Tact.*

विधुगुप्ति m. N. pr. eines Mannes Bhadrab. 3,97.

विधुति f. 1) *das Schütteln, Hinundherbewegen, — bewegung* Kâd. 206,21. 216,21. Auch Pl. — 2) *Vertreibung, Entfernung.*

विधुत्व n. Nom. abstr. von विधु *Mond* Naish. 8,40.

विधुदिन n. *ein lunarer Tag.*

*विधुनन n. = विधूनन.

विधुंतुद m. Bein. Râhu's Çiç. 2,61. Hâsj. 48.

*विधुपञ्जर m. *Schwert.*

विधुमण्डल n. *Mondscheibe* Spr. 7756.

विधुमय Adj. *aus Monden bestehend* Harshaṅ. 111,1.

विधुमास m. *ein lunarer Monat.*

विधुमुखी f. *eine Mondantlitzige* Hâsj. 47.

विधुर 1) Adj. (f. आ) *a) der Deichsel beraubt* (Wagen). Vielleicht auch einfach *mitgenommen, beschädigt.* — *b) allein stehend,* insbes. *vom geliebten Gegenstande getrennt.* — *c)* am Ende eines Comp. *frei von, ermangelnd.* अस्मद्विधुरा *von uns entfernt, — abgesondert.* सत्य° *nicht ganz wahr* Prasannar. 58,4. — *d) woran Etwas fehlt, mitgenommen, mangelhaft, in einem kläglichen Zustande sich befindend.* — *e) niedergedrückt, niedergeschlagen.* °म् Adv. — *f) widerwärtig, widrig, ungünstig.* — 2) *m. *ein* Râkshasa. — 3) *f. आ *gekäste Milch mit Zucker und Gewürz.* — 4) n. *a) Widerwärtigkeit, Ungemach.* — *b)* * = वैकल्य. — *c)* * = विश्लेष, प्रविश्लेष oder परिश्लेष. — *d)* Du. Bez. *zweier Gelenke* Bhâvapr. 1,59.

विधुरता f. 1) *das Ermangeln, Nichtbesitzen.* °तां नि-इ *verlustig gehen,* mit Instr. Âpast. Çr. 5, 26,3. — 2) *Mangelhaftigkeit, kläglicher Zustand.*

विधुरत्व n. = विधुरता 1).

विधुरय्, °यति *Jmd in einen kläglichen Zustand versetzen, niederschlagen, kleinmüthig machen, niederdrücken* Harshaṅ. 125,6. Subhâshitâv. 1124. Ind. St. 14,389. विधुरित Çiç. 6,15.

विधुरित 1) Adj. s. u. विधुरय्. — 2) n. Pl. so v. a. *böse Streiche* (des Schicksals).

विधुरी Adv. mit कर् = विधुरय्.

विधुवदना f. *eine Mondantlitzige* Bhâm. V. 2,38 = Spr. 7772.

*विधुवन n. *das Schütteln, Hinundherbewegen.*

विधूत 1) Adj. s. u. 1. धू mit वि. — 2) n. *Zurückweisung, an den Tag gelegte Unlust.*

विधूति f. *Hinundherbewegung* Çiç. 15,6.

विधूनन 1) Adj. (f. ई) *zum Hinundherbewegen bringend* Naish. 4,55. — 2) n. *a) das Schütteln, Hinundherbewegen.* — *b) das Wogen.* — *c) das Zurückweisen, Verschmähen.*

विधूप Adj. *ohne Räucherwerk, wo nicht geräuchert wird.*

विधूम 1) Adj. (f. आ) *rauchlos, nicht rauchend* Çiç. 1,2. विधूमे *wenn kein Rauch mehr* (aus der Kuche) *zu sehen ist.* — 2) m. N. pr. eines Vasu.

विधूम्र Adj. *ganz grau.*

विधूरता f. fehlerhaft für विधुरता.

विधूत 1) Adj. s. u. 1. धू mit वि. — 2) n. Sâh. D. 334 fehlerhaft für विधूत 2).

विधृति 1) f. *a) Sonderung, Scheidung, das Entfernthalten. — b) Scheidewand. — c)* Du. Bez. *zweier Halme, welche eine Scheidewand zwischen* Barhis *und* Prastara *andeuten.* — 2) m. *a) ein best.* Sattra. — *b)* N. pr. α) eines göttlichen Wesens. — β) eines Fürsten.

विधृष्टि f. in einer Formel.

विधेय 1) Adj. (f. आ) *a) zu verleihen, zu verschaffen. — b) zu gebrauchen, anzuwenden* in अ° (Nachtr. 5). — *c) was vorgeschrieben —, angeordnet wird. — d) festzusetzen, mit Bestimmtheit auszusagen, zu statuiren. — e) zu zeigen, zu äussern, an den Tag zu legen. — f) zu verfertigen, zu construiren, zu ziehen* (eine Linie), *zurechtzumachen. — g) aufzustellen. — h) zu vollbringen, zu machen, zu thun. — i) fügsam, lenksam, sich leiten lassend, sich in Jmds* (Gen. oder im Comp. vorangehend) *Willen fügend, abhängig von, in der Gewalt von — stehend, übermannt von* (einer Gemüthsstimmung; diese im Comp. vorangehend). — 2) n. *das zu Thuende, Obliegenheit.*

विधेयता f. 1) *das Vorgeschriebensein, Gebotensein.* — 2) Nom. abstr. zu विधेय 1) *i)* Karaka 3,4.

विधेयत्व n. Nom. abstr. zu विधेय 1) *d)* und *i)* (Râgat. 7,200).

विधेयवर्तिन् Adj. *sich in Jmds Willen fügend, gehorsam, Jmd unterthan* Çiç. 16,5.

विधेयिता f. Kâm. Nitis. 19,7 fehlerhaft für विधेयता 2).

विधेयी Adv. 1) mit कर् *in seine Gewalt bringen, abhängig machen, bezwingen* Mahâvîrak. 127, 19. Vṛshab. 59,*a*,25. — 2) mit भू *sich fügen in* (im Comp. vorangehend).

विध्मापन Adj. *zerstreuend.*

विध्य Adj. in अ° (Nachtr. 5).

विध्यन्त m. *Schlusshandlung* Njâjam. 8,1,3. Comm. zu Kâts. Çr. 970,3. 5. 1036,15. 16. Nom. abstr. °त्व n. 970,3. Njâjam. 8,1,15.

विध्यपराध m. *Verfehlung gegen die Regel* Gaim. 8,3,6. °प्रायश्चित्त n. Burnell, T.

विध्यपाश्रय m. *das Halten an der Vorschrift, das genaue Beobachten der V.*

विध्यलंकार m. und विध्यलंक्रिया f. *eine best. rhetorische Figur* Comm. zu Vîsav. 230.

विध्यात्मक Adj. *eine positive Form habend* 212, 15. Gegensatz प्रतिषेधात्मक.

विध्यादि m. *der Anfang einer Handlung* Njâjam. 8,1,15.

विध्वंस m. 1) *das Zusammenstürzen, Umfall.* — 2) *Verderben, Untergang, das Schadennehmen.* — 3) *das Weichen* (einer Krankheit). — 4) *ein erlittenes Unrecht.* — 5) *das Entehrtwerden, Geschändetwerden* (eines Frauenzimmers).

विध्वंसक m. *Schänder* (eines Frauenzimmers).

विध्वंसन 1) Adj. am Ende eines Comp. *verderbend, vernichtend, zu Grunde richtend, zu Nichte machend, verscheuchend.* — 2) n. *a) das Zerstören, Vernichten, Verderben, zu Grunde Richten.* — *b) das Schänden, Entehren* (eines Frauenzimmers).

विध्वंसिन् 1) Adj. *a) zu Grunde gehend.* — *b) verderbend, zu Grunde richtend, vernichtend.* — *c) schändend, entehrend* (ein Frauenzimmer). — 2) f. °सिनी *ein best. Zauberspruch.*

विध्वस्तता f. *Untergang, Ruin* Kathâs. 73,77 (भार्या वि° gemeint).

*विन् nimmt Manuh. st. वेन् an.

विनंशिन् Adj. *verschwindend.*

विनग्न Adj. *ganz nackt* Lalit. 405,8.

विनङ्क्षस् m. Du. *die Arme.*

विनक्षोतिस् m. N. pr. Kathâs. 72,301 fehlerhaft für विनयज्योतिस्.

विनटन n. *das Hinundherbewegen, Hinundhergehen* Vîsav. 279,3.

विनत 1) Adj. s. u. नम् mit वि. — 2) m. *a) eine Ameisenart.* — *b)* N. pr. α) eines Sohnes des Sudjumna. — β) eines Affen. — γ) einer Oertlichkeit an der Gomatî. Vielleicht n. — 3) f. विनता *a) ein best. Abscess auf Rücken oder Bauch bei Harnruhr* Karaka (ed. Calc.) 108,8. — *b)* N. pr. α) einer Tochter Daksha's, Gattin Kaçjapa's und Mutter Suparṇa's, Garuḍa's, Aruṇa's u. s. w. Suparṇ. 2,1.6. — β) eines weiblichen Krankheitsdämons. — γ) einer Râkshasî.

*विनतक m. N. pr. eines Berges.

विनतता f. *Gesenktheit* Comm. zu TS. Prât.

विनतातनया f. *eine Tochter der* Vinatâ, Metron. der Sumati 106,17.

विनतानन्द m. Titel eines Werkes Burnell, T.

विनतासुत m. N. pr. eines Sohnes des Sudjumna.

विनतासुत m. *ein Sohn der* Vinatâ (Garuḍa u. s. w.) Çiç. 20,30.

*विनतासूनु m. dass. Bein. Aruṇa's (Wagenlenkers der Sonne).

विनति f. *Verneigung,* — vor (Loc.).

विनद् 1) m. *a)* Geschrei. — *b)* **Alstonia scholaris.* — 2) f. आ *eine best.* Çakti. — 3) f. ई N. pr. eines Flusses.

विनदिन् Adj. *tosend, donnernd.*

विनमन n. *das Zusammen —, Niederbeugen.*

विनम्र Adj. (f. आ) 1) *sich neigend, gesenkt, herabhängend, gesenkten Hauptes.* — 2) *unterwürfig, demüthig.*

*विनम्रक n. *die Blüthe der Tabernaemontana coronaria.*

*विनय्, °यति künstliches Denomin. von वि *Vogel* und नय् *Mann.* — Mit वि Absol. विविनय्य Pat. zu P. 1,4,1, Vârtt. 7.

विनय 1) Adj. *entfernend.* — 2) m. (adj. Comp. f. आ) *a) das Entfernen, Wegziehen* (eines Tuches) Çiç. 10,42. — *b) Zucht, Erziehung, Unterweisung, Dressur.* — *c) Zucht, so v. a. gutes —, gesittetes Benehmen, Anstand; bescheidenes Benehmen.* Ausnahmsweise Pl. Personificirt als Sohn der Krijâ oder Laǵǵâ. — *d)* bei den Buddhisten *die über die Disciplin handelnde Lehre.* — *e) Amt* Çiç. 11,36. — *f)* N. pr. eines Sohnes des Sudjumna. — 3) *f. विनया *Sida cordifolia.*

विनयकर्मन् n. *Unterweisung, Unterricht.*

विनयवस्तुक und °वस्तु n. Titel eines buddh. Werkes.

*विनयग्राहिन् Adj. *lenkbar, fügsam.*

विनयज्योतिस् (Conj.) m. N. pr. eines Muni.

विनयता f. = विनय 2) *c).*

*विनयदेव m. N. pr. eines buddh. Lehrers.

विनयन 1) Adj. *entfernend, verscheuchend.* — 2) n. *a) das in Zucht Halten, Zähmen* in मनो°. — *b) das Unterweisen, Unterrichten,* — *in* (Loc.).

विनयनन्दिन् m. N. pr. eines Sectenhauptes der Ǵaina Ind. Antiq. 11,69.

विनयंधर m. N. pr. eines Kämmerers Vens. 17,2.

विनयपत्र n. = विनयसूत्र.

विनयपिटक bei den Buddhisten *der Korb* (d. i. *Sammlung*) *der über die Disciplin handelnden Schriften.*

विनयमय Adj. *das gesittete Benehmen selbst seiend* Kâd. 100,23 (179,17).

विनयवत् 1) Adj. *wohlgesittet* in अ°. — 2) f. °वती ein Frauenname.

*विनयवस्तु n. Titel einer Abtheilung der über den Vinaja handelnden Werke bei den Buddhisten.

*विनयविभाषाशास्त्र n. Titel eines buddh. Werkes.

विनयश्री f. ein Frauenname Hem. Par. 2,77.

विनयसूत्र n. *das über die Disciplin handelnde Sûtra* (buddh.).

*विनयस्थ Adj. *fügsam, lenksam.*

विनयस्वामिनी f. ein Frauenname.

विनयादित्य m. 1) Bein. Gajâpiḍa's. °पुर n. N. pr. einer von ihm gegründeten *Stadt.* — 2) N. pr. eines Fürsten aus dem Geschlecht der Kâlukja Ind. Antiq. 6,86. 89.

विनयादिधर (d. i. विनयधर) m. N. pr. eines Mannes Vardhamânak. 1,51.

विनयितर् Nom. ag. etwa *Erzieher, Unterweiser* als Beiw. Vishṇu's.

विनयिन् Adj. *gesittet, sich gut —, sich bescheiden betragend.*

विनयोक्ति f. Pl. *bescheidene Worte, — Rede* Bâlar. 8,1.

विनर्दिन् Adj. *brüllend* als Bez. einer Sâman-Sangweise.

विनशन n. *das Verschwinden.* सरस्वत्याः, सरस्वती° und mit Ergänzung des Flussnamens *der Ort, wo die* Sarasvatî *verschwindet.* Nach Trik. = कुरुक्षेत्र.

विनश्वर Adj. (f. ई) *verschwindend, nicht mehr gesehen werdend; vergänglich* Harshak. 169,12. 13. Nom. abstr. °ता f. und °त्व n. *Vergänglichkeit.*

विनष्टक in बाल°.

विनष्टतेजस् Adj. *dessen Energie verschwunden ist, kraftlos.*

विनष्टि f. *Verlust.*

विनष्टापत्नीविन् Adj. *von Aas sich nährend* Gop. Br. 2,2,3.

विनस Adj. (f. आ) *der Nase beraubt* Bhaṭṭ.

विना 1) Präp. *ohne, mit Ausnahme von, ausser, bis auf* (excl.); mit Acc., Instr. oder Abl., die vorangehen oder folgen können. Ausnahmsweise auch in Comp. mit der Ergänzung (सत्य°). विनाकृत *getrennt von* (Kâd. 2,91,4 = 112,6), *beraubt, gekommen um, ermangelnd, frei von;* die Ergänzung im Instr., Abl. oder im Comp. vorangehend. Ohne Ergänzung *allein stehend.* विनाकृत्य so v. a. *ohne* Spr. 1360. Mit भू *getrennt werden,* विनाभूत *getrennt von, beraubt;* mit Instr. Als Adv. und ausserdem überflüssig erscheint विना in der Verbindung न तदस्ति विना देव यत्ते विरहितं हरे *es giebt Nichts, o* Hari, *wobei du nicht wärest.*

विनाट m. *Schlauch.*

विनाडिका (Âpast. 3,2) und विनाडी f. *ein best. Zeitmaass,* = 6 Prâṇa = $^1/_{60}$ Nâḍikâ.

विनाथ Adj. (f. आ) *des Beschützers beraubt.*

°विनादिन् Adj. *aufschreiend.*

विनाभव m. *das Getrenntsein, Trennung von* (Instr.).

विनाभाव m. in अ°.

*विनाभावम् Absol. *getrennt.*

विनाभाविन् und विनाभाव्य Adj. in अ°.

विनाम m. 1) *Krümmung des Körpers* (in Folge von Schmerz) Bhâvapr. 1,90. 5,12. Karaka 1,7. 6, 26. — 2) *Umbeugung eines dentalen Lautes in einen cerebralen.*

विनामक m. und °मिका f. = विनाम 1) Karaka 1,14. 4,8.

विनायक 1) m. *a) Führer, Leiter.* Nach den Lexicographen = गुरु. — *b)* Bein. Gaṇeça's, *des Entferners der Hindernisse.* — *c)* Pl. *eine best. Klasse von Dämonen* Mân. Gṛhj. 2,14. — *d)* Pl. *bestimmte über Waffen gesprochene Sprüche.* — *e)* **ein* Buddha. — *f)* *Bein. Garuḍa's. — *g)* **Hinderniss.* — *h)* * = अनाथ (!). — *i)* N. pr. verschiedener Männer. Auch °पण्डित und °भट्ट. — 2) *f. °यिका Gaṇeça's *Gattin.*

विनायकचतुर्थी f. *ein best. vierter Tag* (eines Festes zu Ehren Gaṇeça's).

विनायकमाहात्म्य n., विनायकव्रतपूजा f. und विनायकस्तवराज m. Titel von Werken Opp. Cat. 1. Burnell, T.

विनायकस्नपनचतुर्थी f. *ein best. vierter Tag, an welchem* Gaṇeça's *Bild gebadet wird.*

विनायिकी f. Paṅkad. 50. 51 wohl fehlerhaft.

*विनायिन् Adj.

विनाराशंस Adj. (f. आ) *ohne die* Nârâçaṁsa *genannten Lobsprüche* Tândja-Br. 10,6,6. 13,7,14.

*विनारुहा f. eine best. Pflanze Râǵan. 7,112.

विनाल Adj. *ohne Stengel* Râǵan. 7,112.

विनाश m. (adj. Comp. f. आ) *das Verlorengehen, Verschwinden, Aufhören, Verlust, Vernichtung, das zu Grunde Gehen, Untergang.*

विनाशक Adj. *verschwinden machend, vernichtend, zu Grunde richtend.* R. 7,23,4,6 vielleicht fehlerhaft für विनायक 1) *c).*

विनाशधर्मन् Adj. *vergänglich* Ragh. 8,10.

विनाशन 1) Adj. (f. ई) *verschwinden machend, vernichtend, zu Grunde richtend.* — 2) m. N. pr. eines Asura, eines Sohnes der Kalâ. — 3) n. *das Verschwindenmachen, Verscheuchen, Vernichten, zu Grunde Richten.*

1. विनाशान्त m. *Tod.*

2. विनाशान्त Adj. *mit Verlust endend.*

विनाशित्व n. *Vergänglichkeit.*

विनाशिन् Adj. 1) *verschwindend, zu Grunde gehend, vergänglich.* — 2) *verderbend, vernichtend, zu Grunde richtend.* — 3) *vom Untergange von* (Gen.) *handelnd.*

*विनाशोन्मुख Adj. *dem Verderben nahe, vollkommen reif.*

विनाश्य Adj. *zu verderben, zu vernichten, zu Grunde zu richten.* Nom. abstr. °त्व n. *Vernichtbarkeit.*

विनास Adj. (f. आ) *nasenlos* Agni-P. 7,6.

विनासक 1) *Adj. dass. — 2) f. °सिका *ein best. giftiges Insect.*

विनासादशन Adj. *der Nase und der Zähne beraubt* (Wagen) MBh. ed. Vardh. 7,35,32. v. l. विनेमिदशन.

*विनाकृ m. = वीनाकृ.

विनिकर्त्तव्य Adj. *zu zerhauen, niederzumetzeln.* Nach Nîlak. °कर्तव्य = निकृत्या वञ्चयितव्यः.

विनिकार m. *Beleidigung, Kränkung.*

विनिकृत्तन Adj. *zerhauend, niedermachend.*

विनिकोचन n. *das Zusammenziehen.* अक्षिभ्रू° Bhâvapr. 1,1.

विनिक्षण n. *das Durchbohren.*

विनिक्षे Dat. Infin. zu निक्ष् mit वि Ṛv. 5,2,9.

विनिक्षेप m. *Sonderung.* गुणविनिक्षेपतस् *in Beziehung auf die einzelnen Eigenschaften.*

विनिक्षेप्य Adj. *zu werfen in* (Loc.).

विनिगडी Adv. mit कर् *von den Fussfesseln befreien.*

विनिगमक Adj. *eine Alternative entscheidend, für den einen oder andern Fall den Ausschlag gebend.*

विनिगमना f. *das Entscheiden einer Alternative, das Ausschlaggeben für den einen oder andern Fall* Çaṁk. zu Bâdar. 3,2,14.

विनिगूहितर् Nom. ag. *Verheimlicher, Geheimhalter.*

विनिग्रह m. 1) *das Getrennthalten, Trennung.* — 2) *das Niederhalten, Zurückhalten, Verhalten, Einhaltthun.* — 3) *Restriction, Einschränkung.*

विनिग्राह्य Adj. *niederzuhalten, zurückzuhalten.*

विनिघ्न Adj. *multiplicirt.*

विनिद्र 1) Adj. (f. आ) *a) frei von Schlaf, wach, nicht schlafend.* — *b) in wachem Zustande geschehend.* — *c) schlaflos zugebracht* Spr. 7809. — *d) aufgeblüht* Çiç. 12,37. — *e) geöffnet* (Augen). — 2) m. *ein best. über Waffen gesprochener Spruch.*

विनिद्रक Adj. *wach, erwacht.*

विनिद्रता f. *Schlaflosigkeit* Bhâvapr. 2,172.

*विनिद्रत्व n. *das Wachsein.*

विनिद्रासु Adj. Râǵat. 8,2139 fehlerhaft für नि-

द्रिद्रामु (Nachtr. 3).

विनिनीषु Adj. mit Acc. *zu leiten —, zu ziehen beabsichtigend.*

विनिन्द् 1) Adj. *übertreffend.* — 2) f. आ *das Schmähen, Lästern, Tadeln* 104,30.

विनिन्दक Adj. 1) *tadelnd* Subhâshitâv. 2812. — 2) *verspottend.* — 3) *übertreffend.*

विनिपात m. 1) **Fall, Sturz.* — 2) *Unfall, Ungemach.* — 3) *Tod* Harshak. 129,12. 147,12. — 4) *das zu Schanden Werden.* — 5) *das Fehlgehen* in अ°.

विनिपातक Adj. *zu Schanden machend, vernichtend.*

विनिपातिन् Adj. in अ°.

विनिबर्हण Adj. *niederschmetternd* MBh. 3,22, 31. 9,42,7. 45,26.

विनिबर्हिण् Adj. dass. MBh. 3,302,15.

विनिमय m. 1) *Tausch, Vertauschung* Âpast. — 2) *Reciprocität* in कार्य°. — 3) *Verpfändung.*

विनिमित्त Adj. *keinen realen Grund habend, durch Nichts veranlasst* Kâraka 5,4. 11.

विनिमीलन n. *das Sichschliessen* (einer Blüthe) 303,17.

विनिमेष m. *das Schliessen* (der Augen).

विनियम m. *Beschränkung auf* (Loc.).

विनियम्य Adj. *zu beschränken.*

विनियोक्तर् Nom. ag. 1) *der Jmd an Etwas* (Loc.) *stellt, — Etwas thun heisst.* — 2) *Verwender.* — 3) *die specielle Anordnung enthaltend, die Unterscheidung angebend.* f. °त्री.

विनियोग m. 1) *Vertheilung.* — 2) *Anstellung* an ein Geschäft (Loc.), *Beauftragung mit Etwas; die Einem angewiesene Beschäftigung.* — 3) *Anwendung, Verwendung, Gebrauch.* — 4) *Relation, Correlation.* — 5) als Erklärung von अधिकार 6).

विनियोगसंग्रह m. Titel eines Werkes.

विनियोज्य Adj. *anzuwenden, zu verwenden, zu gebrauchen.*

विनिर्गति f. = विनिर्गम 1) Kâraka 3,12.

विनिर्गम m. (adj. Comp. f. आ) 1) *das Hinausgehen, Fortgehen, — von oder aus* (Abl.). बर्हिर्मन्त्र° so v. a. *das Ruchbarwerden einer Berathung.* — 2) *das letzte Drittel eines astrologischen Hauses.*

विनिर्घोष m. *Klang, Laut.*

विनिर्जय m. *Besiegung.*

विनिर्णय m. *Entscheidung, ein maassgebender Ausspruch in Betreff von* (Gen. oder im Comp. vorangehend).

विनिर्दहनी f. *ein best. Heilmittel.*

विनिर्देश्य Adj. *anzuzeigen, zu verkundigen.*

विनिर्बन्ध m. *das Bestehen auf, Beharren bei* (im Comp. vorangehend).

विनिर्बाढ m. *eine best. Art des Kampfes mit dem Schwerte.*

विनिर्भय m. N. pr. eines Sâdhja.

विनिर्भाग m. *eine best. Weltperiode* (buddh.).

विनिर्मल Adj. *überaus rein, — lauter.*

विनिर्माण n. 1) *das Ausmessen.* — 2) *das Bilden, Bauen; Bau.* Am Ende eines Comp. *erbaut, verfertigt aus* oder *nach* (Jmds Wunsch).

विनिर्मातर् Nom. ag. *Bildner, Schöpfer.*

विनिर्मिति f. *Bildung, Schöpfung, Erbauung* Hemâdri 1,524,21.

°विनिर्मुक्ति f. *Befreiung von.*

विनिर्मुक्त Adj. *nicht vergeblich* Mârk. P. 132,34.

°विनिर्मोक्ष m. 1) *Befreiung von.* — 2) *Ausschluss von.*

विनिर्याण n. *das Hinausgehen, Auszug, Aufbruch.*

विनिर्वर्हण Adj. MBh. 9,2364 fehlerhaft für विनिर्बर्हण.

विनिवर्तक Adj. *rückgängig machend, aufhebend* TS. Prât.

विनिवर्तन n. 1) *Rückkehr, Heimkehr, das Zurückkommen* (abgeschossener Geschosse). — 2) *das zu Ende Gehen, Aufhören.*

विनिवर्तिन् Adj. in अ°.

विनिवारण n. *das Zurückhalten, Abhalten.*

विनिवार्य Adj. *zu verdrängen.*

विनिवृत्ति f. 1) *das Weichen, Aufhören* Kâraka 6,30. — 2) *das Unterbleiben.*

विनिवेदन n. *das Anmelden.*

विनिवेश m. 1) *das Niedersetzen, Aufsetzen, Aufstellen, Auflegen* Çiç. 7,67. — 2) *das Hinstellen in einem Buche,* so v. a. *Aufführen.* — 3) *angemessene Vertheilung.*

विनिवेशन n. 1) *das Aufrichten, Aufstellen, Erbauen.* — 2) *das Anordnen* Comm. zu Âpast. Çr. 9,5,9.

°विनिवेशिन् Adj. *gelegen an* oder *in.*

विनिवेशिन् Adj. Kathâs. 6,166 fehlerhaft für °वेशिन्.

विनिश्चय m. *eine feste Meinung, feststehende Ansicht, feste Bestimmung, Entscheidung, fester Entschluss, — in Bezug auf* (Gen. oder im Comp. vorangehend).

विनिश्चल Adj. *unbeweglich, — wie* (im Comp. vorangehend).

°विनिश्चायिन् Adj. *entscheidend, endlich bestimmend.*

विनिष्कम्प Adj. *unbeweglich* Ambr. Up. 22.

विनिष्पात m. *das Hervorstürzen, Vordringen.* मुष्टि° so v. a. *Faustschlag.*

विनिष्पाद्य Adj. *zu Stande zu bringen, auszuführen.*

विनिष्पेष m. *das Aneinanderreiben.*

विनिःसृति f. *das Entkommen* (aus einem Käfig) Lalit. 232,9. 10.

विनि[ः]सृताकृति f. *eine best. Spende* Âçv. Çr. 6,12,2.

विनीत 1) Adj. s. u. 1. नी mit वि. — 2) m. *a)* **Kaufmann, Krämer.* — *b)* **Artemisia indica* Râgân. 10,148. — *c)* N. pr. eines Sohnes des Pulastja.

*विनीतक m. n. = वैनीतक.

विनीतता f. und विनीतत्व n. *Wohlgezogenheit, Sittsamkeit, bescheidenes Betragen, Bescheidenheit.*

*विनीतदेव und *विनीतप्रभ m. N. pr. zweier buddh. Gelehrter.

विनीतमति N. pr. verschiedener Männer.

*विनीतसेन m. N. pr. eines Mannes.

विनीताश्व m. desgl. Hemâdri 1,423,6.

विनीति f. *Bescheidenheit.*

विनीतेश्वर m. N. pr. eines göttlichen Wesens (buddh.).

*विनीय m. = काल्क.

विनील Adj. *dunkelblau.*

विनीवि Adj. f. *des Schurzes entkleidet.*

विनुत्ति f. 1) *Verstossung, Vertreibung.* — 2) *ein best.* Ekâha.

विनुद्ँ f. *Stoss.*

विनेतर् Nom. ag. 1) *Erzieher, Unterweiser, Lehrer.* Mit Gen. oder Acc. — 2) *Zähmer, Abrichter.* — 3) **Fürst, König.*

1. विनेत्र m. *Unterweiser, Lehrer.*

2. विनेत्र Adj. *augenlos, blind.*

विनेमिदशन Adj. *der Radfelgen und der Zähne beraubt* (Wagen) MBh. 7,36,32. v. l. विनाभादशन.

विनेय 1) Adj. *a) zu verscheuchen, zu entfernen.* — *b) zu erziehen, zu unterrichten.* — *c) zu züchtigen, zu strafen* 213,31. — 2) m. buddh. *Zögling, Schüler* Çaṃk. zu Bâdar. 2,2,28. Sarvad. 22,9.

विनोक्ति f. in der Rhetorik *ein Ausspruch, der da besagt, dass Etwas erst ohne ein Anderes einen Werth oder ohne ein Anderes keinen Werth habe; conditio sine qua non* Kâvjâdâ. 10,27.

विनोद् m. 1) *Vertreibung, Verscheuchung.* — 2) *Vertreibung der Sorgen u. s. w., Unterhaltung, Zeitvertreib, Amusement, — an* (im Comp. vorangehend). Am Ende eines adj. Comp. *sich vergnügend an.* — 3) *eine best. Umschlingung Liebender.* — 4) *eine Art Palast.* — 5) Titel eines Werkes.

विनोदन n. = विनोद 2). Nom. abstr. °ना f. Kâd. 258,7 (420,17).

विनोदवत् Adj. *unterhaltend, ergötzlich.*

विनोदिन् Adj. 1) am Ende eines Comp. *vertreibend, verscheuchend.* — 2) *Sorgen u. s. w. verscheuchend, unterhaltend, ergötzend.*

विन्द m. N. pr. eines göttlichen Wesens.

विन्द् s. 3. विद्.

विन्द 1) Adj. am Ende eines Comp. *findend, gewinnend.* — 2) m. *a) eine best. Stunde des Tages.* — *b)* N. pr. eines Sohnes des Dhṛtarâshṭra und eines Fürsten der Avanti.

विन्दक m. N. pr. eines Mannes.

विन्दत्वत् Adj. *eine Form von* 3. विद् *enthaltend;* f. °वती *ein solcher Vers* Maitr. S. 2,1,1 (1,8).

1. विन्दु Adj. 1) *kennend, vertraut mit* (im Comp. vorangehend) Vâsav. 79, 2. — 2) *= वेदितव्य.

2.°विन्दु Adj. *findend, suchend, gewinnend, verschaffend.*

3. विन्दु m. *Tropfen* u. s. w. s. बिन्दु.

विन्ध् s. 2. विध्.

विन्ध Mârk. P. 57,52 fehlerhaft für विन्ध्य.

विन्धचुलक MBh. 6,369 fehlerhaft für विन्ध्यचुलिक.

*विन्धपत्नी (!) f. *eine best. Pflanze.*

*विन्धस (!) m. *der Mond.*

विन्ध्य 1) m. *a)* N. pr. *α)* des Gebirges, welches die indische Halbinsel von Ost nach West durchzieht. — *β)* eines Fürsten Hem. Par. 2,166. — *b) Jäger.* — 2) *f. आ *a) Averrhoa acida.* — *b) kleine Kardamomen.*

विन्ध्यक m. Pl. N. pr. einer Dynastie VP.² 4,214.

विन्ध्यकन्दर n. N. pr. einer Oertlichkeit.

*विन्ध्यकवास m. N. pr. eines Mannes.

*विन्ध्यकूट m. Bein. Agastja's.

विन्ध्यकेतु m. N. pr. eines Fürsten der Pulinda.

विन्ध्यकैलासवासिनी f. *eine Form der* Durgâ Harîv. 10246.

विन्ध्यगिरि m. *das Gebirge* Vindhja Vâsav. 236,2.

विन्ध्यचुलिक m. Pl. N. pr. eines Volkes MBh. 6, 9,62. v. l. विन्ध्यपुलिक.

*विन्ध्यनिलया f. *eine Form der* Durgâ.

*विन्ध्यनिवासिन् m. Bein. Vjâḍi's Gal. Vgl. विन्ध्यवासिन्.

विन्ध्यपर् m. N. pr. eines Fürsten der Vidjâdhara.

विन्ध्यपर्वत m. *das Gebirge* Vindhja Ind. St. 14,158.

विन्ध्यपालक m. Pl. N. pr. eines Volkes.

विन्ध्यपुलिक m. Pl. desgl. MBh. ed. Vardh. 6,9,61.

विन्ध्यमूलिक und विन्ध्यमौलेय m. Pl. desgl.

विन्ध्यवन n. *ein Wald im Gebirge* Vindhja.

विन्ध्यवत्स् m. N. pr. eines Mannes.

विन्ध्यवर्मन् m. N. pr. eines Fürsten.

विन्ध्यवासिन् 1) Adj. *den* Vindhja *bewohnend.* — 2) m. Bein. Vjâḍi's. — 3) f. °सिनी *a)* mit und ohne देवी *eine Form der* Durgâ. — *b)* N. pr. einer Oertlichkeit VP.² 4,262.

विन्ध्यशक्ति m. N. pr. eines Fürsten Ind. Antiq. 12,242.

विन्ध्यसेन m. N. pr. eines Fürsten. v. l. बिम्बिसार.

विन्ध्यस्थ 1) Adj. *im* Vindhja *sich aufhaltend.* — 2) m. Bein. Vjâḍi's.

विन्ध्याचल m. *das Gebirge* Vindhja Varâh. Jogaj. 5,21.

विन्ध्याटवी f. *ein Wald im* Vindhja-*Gebirge* 132,24. Vâsav. 249,2. Ind. St. 14,158.

विन्ध्याद्रि m. *das Gebirge* Vindhja.

विन्ध्याधिवासिनी f. *eine Form der* Durgâ.

विन्ध्यान्तनिवासिन् m. Pl. *die Bewohner des innern* Vindhja.

विन्ध्याय्, °यते *das Gebirge* Vindhja *darstellen* Çiç. 4,2.

विन्ध्यावलि und °ली f. N. pr. der Gattin Bali's und Mutter Bâṇa's. *°लीपुत्र m. Metron. Bâṇa's.

विन्न Adj. s. u. 3. und 5. विद्.

विन्नप m. N. pr. eines Fürsten.

विन्यप m. *Stellung, Lage.*

विन्यसन n. *das Niedersetzen.* पद्विन्यसनं कर् so v. a. *schreiten* Vikramâṅkaṅ. 15,25.

विन्यस्य Adj. *aufzusetzen, zu stellen auf* (उपरि).

*विन्याक m. = विद्धवृत्त.

विन्यास m. 1) *das Hinsetzen, Hinstellen, Anlegen* (am Körper) 251,20. — 2) *Setzung, Bewegung, Stellung, Lage* Comm. zu TS. Prât. Spr. 7632. — 3) *Anordnung, Eintheilung, Ordnung.* — 4) *Vertheilung, Ausbreitung.* दर्भ° so v. a. *das ausgestreute* Darbha-*Gras.* — 5) *Einrichtung, Gründung, Anlage.* — 6) *das Zusammenfügen* (von Worten, Reden, literarischen Producten) Spr. 7632. Vâsav. 89,1. — 7) *das an den Tag Legen.* नीति° Adj. wohl so v. a. *klug thuend.* — 8) *das Ausstossen von Worten der Verzweiflung.*

विन्यासरेखा f. *eine gezogene Linie* Bâlar. 292,3.

1. विप्, वेपते (विपानै, वेपत्नी metrisch) 1) *in schwingender, zitternder Bewegung sein, beben, zittern.* — 2) *vor Schreck entweichen.* — Caus. वेपयति (vgl. auch विपय्) *zittern machen, schwingen, schütteln.* — Mit उद् *in unruhige Bewegung gerathen, erzittern, erschrecken.* — Caus. 1) *zum Zittern bringen* Kâd. 2,36,10 (67,11). — 2) *erschrecken* (trans.). — Mit परि *zittern.* — Mit प्र *erzittern.* Metrisch auch Act. — Caus. *erschüttern, in schwingende Bewegung versetzen, erzittern machen.* — Mit अभिप्र *sich auf Jmd* (Acc.) *stürzen.* — Mit संप्र *erzittern.* — Mit वि *zittern, zucken* (vom Auge). — Mit प्रवि Caus. *erzittern machen.* — Mit सम् *zittern.*

2. विप् 1) Adj. *innerlich erregt, begeistert.* — 2) f. *a) Ruthe, Gerte, dünner Stab, Schaft* (des Pfeils u. s. w.). Bei der Soma-Bereitung *die Stäbe, welche den Boden des Trichters bilden und das Seihtuch tragen.* — *b) *Rede.* — *c) Finger.*

3.* विप्, वेपयति (ते).

विपक्तव्य Adj. *zu kochen* Kâraka 6,11.

विपक्तिम Adj. *gereift, reif* Bhaṭṭ.

विपक्व Adj. (f. आ) 1) *gar gekocht, — gemacht, gar, gekocht* überh. Kâraka 6,26. — 2) *gereift, reif* (von Früchten). — 3) *gereift,* so v. a. *zur vollkommenen Entwickelung gelangt, vollkommen ausgebildet.* — 4) *nicht geglüht.*

1. विपत्त m. 1) *der Tag des Uebergangs von einer Monatshälfte zur andern.* — 2) *Widerpart, Gegner, Feind.* — 3) *Nebenbuhlerin* Çiç. 7,51. — 4) *eine entgegengesetzte Behauptung, Gegenbeispiel.*

2. विपत्त Adj. *der Flügel beraubt.*

विपत्तभाव m. *Feindschaft.*

विपत्तय्, °यति *verfeinden.* MBh. 12,88,11 ist nach Kern विपत्तित st. विवत्तित zu lesen. Vgl. Mârk. P. 71,27.

विपत्तरमणी f. *Nebenbuhlerin* Spr. 1379.

विपत्तशूल m. N. pr. des Hauptes einer best. Secte.

विपत्तस् Adj. *auf beiden Seiten (sowohl rechts als links) gehend.*

विपत्ती Adv. mit कर् *der Flügel berauben.*

विपत्तीय Adj. *feindlich.*

विपद्धय्, °यति *ausbreiten, verkündigen* Hem. Par. 2,136.

विपञ्चिका f. 1) *die indische Laute.* — 2) Titel eines Werkes Opp. Cat. 1.

विपञ्ची f. 1) *die indische Laute* Kâd. 147,18 (260, 5). Naish. 7,50. — 2) *Belustigung, Spiel.*

विपञ्चीक am Ende eines adj. Comp. (f. आ) von विपञ्ची 1).

विपण m. 1) *Verkauf, Handel.* — 2) *Wette.* — 3) *ein Ort, an dem Handel getrieben wird: Kaufladen, Kaufhof, Markt.* — 4) *Markt* als bildliche

Bez. *der Rede, des Organs der Rede* oder *der Energie der Thätigkeit* überh. — 5) als Bein. Çiva's angeblich = निर्व्यवहार, दण्डादिरहित.

विपणन n. *das Verkaufen, Handel.*

विपणापणवत् Adj. *mit Kaufläden und Märkten versehen.*

विपणि f. 1) *Verkauf, Handel.* — 2) *ein Ort, an dem Handel getrieben wird: Kaufladen, Kaufhof, Markt.* Auch °णी. — 3) **Handelsartikel, Waare.*

विपणिन् m. *Handelsmann, Krämer.*

विपणिपथ m. *Marktstrasse* Kâd. 55,17 (102,10).

विपणी f. s. u. विपणि 2).

विपताक Adj. *der Fahne —, des Banners beraubt.*

विपतितलोमन् Adj. *dem das Haar ausgefallen ist* Çat. Br. 1,3,4,5.

विपत्ति f. 1) *das Missrathen, Misslingen, Ungunst* (einer Zeit). — 2) *Unfall, Ungemach, Unglück.* Auch Pl. — 3) *das Zugrundegehen, Verderben, Untergang.* — 4) *Tod.* — 5) *das Verschwinden, Aufhören.*

विपत्त (!) *eine best. Krankheit.*

विपत्मन् Adj. nach Aufrecht *mit Vogelschnelle fliegend.*

1. विपथ (*m. n.) 1) *Abweg.* — 2) **eine best. hohe Zahl* (buddh.).

2. विपथ् m. n. *ein für ungebahnte Wege tauglicher Wagen.*

विपथय्, °यति *auf Abwege bringen* Lalit. 322,8.

विपथयमक n. *Paronomasie des ersten und vierten Stollens.* Beispiel Bhaṭṭ. 10,16.

विपथयुग n. *ein für ungebahnte Wege taugliches Joch* Âpast. Çr. 7,3,8.

विपथवाह् Adj. *an einem* Vipatha-*Wagen ziehend.*

विपथि Adj. *auf Abwegen gehend.*

विपद् f. 1) *das Missrathen, Misslingen.* — 2) *Unfall, Ungemach, Unglück.* Auch Pl. — 3) *Tod.*

*विपदा f. = विपद्.

*विपदी f. gaṇa कुम्भपद्यादि.

विपन्न 1) Adj. s. u. 1. पद् mit वि. — 2) m. *Schlange* Râéat. 8,331.

विपन्नता f. *die Lage eines Unglücklichen, das Zugrundegehen.*

विपन्यया und विपन्यया Instr. 1) *mit Bewunderung, — Jubel, freudig.* — 2) *auf wunderbare Weise.*

विपन्यु Adj. (f. ebenso) 1) *bewundernd, rühmend, jubelnd.* — 2) *bewundernswerth.*

विपय्, विपयति *in zitternde Bewegung versetzen* ṚV. 7.21.2. Vgl. Caus. von 1. विप् und गृभय्.

विपराक्रम Adj. *ohne alle Energie, keines muthigen Auftretens fähig.*

विपरिक्रामम् Absol. *rings herumschreitend* Çat. Br. 7,3,2,30. 9,4,2,10.

विपरिणामयितव्य Adj. *umzuändern, umzuwandeln.*

विपरिणाम m. 1) *Veränderung, Umwandlung, Vertauschung* Comm. zu Âpast. Çr. 6,2,12. 7,23,1. 11,3,3 und zu Çiç. 12,3. 14,37. — 2) *das Reifen.*

विपरिणामिन् Adj. *sich verändernd —, sich umwandelnd in* (Instr. eines Nom. abstr.).

विपरिधान n. *Vertauschung.*

विपरिधावक Adj. *überall umherlaufend.*

विपरिध्वंश m. 1) *das Misslingen, Missrathen.* — 2) *das Kommen um* (im Comp. vorangehend).

विपरिलोप m. *Verlust.*

विपरिवत्सर m. *Jahr.*

विपरिवर्तन 1) Adj. (f. ई) *umkehren machend.* — 2) n. *a) das Sichumdrehen* Comm. zu Âpast. Çr. 7,22,8. — *b) das Sichwälzen.*

विपरिवृत्ति f. *Umkehr, Wiederkehr.*

विपरिष्करण n. *das Vertauschen* Comm. zu Âpast. Çr. 8,15,1.

विपरिष्कार m. *Vertauschung* Sâj. zu Ait. Br. 3,11,6.

विपरीत 1) Adj. s. u. 3. ई mit विपरि. — 2) f. आ *a)* Name *zweier Metra.* — *b) eine best. Stellung der Finger.*

विपरीतक 1) Adj. *verkehrt.* — 2) m. *quidam coeundi modus.*

विपरीतकारिन् Adj. *verkehrt zu Werke gehend* 188,5.

विपरीतता f. *Gegentheil.*

विपरीतपद्या f. *ein best. Metrum.*

विपरीतमति Adj. *eine verkehrte Ansicht habend* Jâgñ. 3,153.

विपरीतमल्लातैल n. *ein best. Oelpräparat* Bhâvapr. 5,123.

विपरीतरत n. *verkehrter coitus* (Weib oben) Kuvalaj. 62,*a*.

विपरीतवत् Adv. *auf verkehrte Weise.*

विपरीताभ्यानकी f. *ein best. Metrum.*

विपरीतादि Adj. mit वक्त्र n. *ein best. Metrum.*

विपरीतान्त und विपरीतोत्तर Adj. mit प्रगाथ m. *ein best. Metrum.*

विपरुष् Adj. *gelenklos.*

*विपर्णक m. *Butea frondosa.*

*विपर्ण *eine best. hohe Zahl* (buddh.).

विपर्यक् Adv. *verkehrt.*

विपर्यक्त, °क्तं Hariv. 12108 fehlerhaft für विसर्पत्तं.

विपर्यय 1) Adj. *a) in umgekehrtem Verhältniss —, im Gegensatz stehend.* — *b) verkehrt.* — *c) verkehrt zu Werke gehend.* — 2) m. *a) Umlauf.* — *b) Ablauf, das ein Ende Nehmen* R. 6,21,35. — *c) Umwälzung.* — *d) Untergang der Welt.* — *e) Umstellung, Vertauschung, Wechsel, Veränderung.* — *f) umgekehrtes Verhältniss, Gegentheil.* संधिविपर्ययौ *Friede und sein Gegentheil* (d. i. *Krieg*); प्रभावस्य so v. a. *Ohnmacht;* स्वप्न° so v. a. *das Wachen;* बुद्धि° *eine entgegengesetzte Ansicht.* विपर्यये, °येण (R. Gorr. 3,43,9 विपर्यये न zu trennen) und °यात् *im umgekehrten Falle.* — *g) ein Umschlagen zum Schlimmen, Verschlimmerung, schlimme Wendung, Entstellung, Unfall.* — *h) Elend, Unglück.* — *i) Verkehrtheit, perversitas.* — *k) das Wechseln der Ansicht, das in Widerspruch Gerathen mit sich selbst.* — *l) eine verkehrte Ansicht, eine falsche Auffassung, Irrthum* Kap. 3,24. 37. — *m) das Vermeiden, Entgehen.* — *n)* Bez. *gewisser Formen des Wechselfiebers.*

विपर्यस्तता f. *Verkehrtheit* Ind. St. 15,289.

विपर्याण Adj. *entsattelt.*

विपर्याणी Adv. mit कर् *entsatteln.*

विपर्याय m. *Gegentheil.*

विपर्यास m. 1) *das Umwerfen* (eines Wagens). — 2) *Umstellung, Versetzung an einen andern Ort.* — 3) *Ablauf.* — 4) *Vertauschung, Verkehrung, Wechsel.* Pl. Spr. 7073. — 5) *umgekehrtes Verhältniss, Gegentheil.* स्तुति° so v. a. *Tadel.* — 6) *ein Umschlagen zum Schlimmen, schlimme Wendung.* — 7) *Unglücksfall,* so v. a. *Tod.* — 8) *Verkehrtheit, perversitas.* — 9) *eine verkehrte Ansicht, eine falsche Auffassung, Irrthum.*

विपर्यासम् Absol. *abwechselnd, wechselsweise* Çulbas. 3,34. 200.

विपर्यासोपमा f. *ein Gleichniss, in welchem das Verhältniss zwischen dem, was verglichen wird, und dem, womit dieses verglichen wird, gegen den sonstigen Gebrauch umgekehrt wird,* 248,8.

विपर्व Adj. *gelenklos,* so v. a. *ohne verwundbare Stellen.*

विपर्वन् Adj. als Erklärung von विपर्व.

विपल *ein best. Zeitmaass.*

विपलायिन् Adj. *fliehend.*

विपलाश Adj. *blattlos, der Blätter beraubt.*

विपवन Adj. (f. आ) *windlos.*

*विपव्य Adj. *vollständig zu reinigen, — zu läu-*

tern.

विपशु Adj. *des Viehes beraubt.*

विपश्चि Adj. = विपश्चित् 1).

विपश्चित् 1) Adj. *begeistert, seherisch;* überh. *sinnig, weise, klug, verständig, seine Sache kennend, erfahren in* (im Comp. vorangehend). — 2) m. N. pr. *a)* Indra's unter Manu Svârokisha. — *b)* eines Buddha. Richtig विपश्यिन्.

विपश्चित (metrisch) Adj. = विपश्चित् 1).

विपश्यना f. *richtige Erkenntniss* Lalit. 146,7. 218,6. 220,3.

विपश्यिन् m. N. pr. eines Buddha.

विपश्चिन् m. desgl. Kâraṇḍ. 14,12. 16. 17. 15,11.

विपस् n. *Erregung, Begeisterung* in विपश्चित् und विधी.

विपांसुल Adj. (f. आ) *frei von Staub.*

विपाक 1) Adj. (f. आ) *reif.* — 2) m. *a) das Reifen.* — *b) das Heranreifen der Frucht* der Werke, *Lohn* (Lalit. 217,9), *die Folgen, das Resultat.* विपाक° *in den Folgen, in der Folgezeit;* योगविपाक° *in Folge —, durch die Wirkungen des* Joga. — *c) Verdauung, Verarbeitung und Umwandlung der in den Körper aufgenommenen Heilstoffe.* — *d) schlechte Verdauung* Karaka 6,18. — *e) Unglücksfall, Unfall.*

विपाकश्रुत n. Titel eines heiligen Buches der Gaina.

विपाकिन् Adj. 1) *reifend, Früchte tragend, Folgen habend.* — 2) *schwer verdaulich* in अ° Nachtr. 6.

विपाट m. 1) *eine Art Pfeil* MBh. 4,1666. 1668. Çiç. 20,17. Vgl. विपाठ. — 2) N. pr. eines Mannes.

°विपाटक Adj. Mârk. P. 58,10 wohl fehlerhaft für विपाचक *reif machend,* so v. a. *bewirkend.*

विपाटन n. 1) *das Spalten, Zerreissen* Varâh. Jogaj. 8,12. — 2) *das zu Grunde-Richten.* — 3) *Reissen, reissender Schmerz* Karaka 3,2.

विपाटल Adj. *stark geröthet* 300,28. Prasannar. 53,20.

विपाठ 1) m. *eine Art Pfeil.* Vgl. विपाट 1). — 2) f. आ ein Frauenname.

विपाण्डव Ṛt. 2,13 fehlerhaft für विपाण्डुर.

विपाण्डु Adj. *weisslich, bleich* Kâd. 2,3,11 (2,6). Vikramâṅkaṅ. 11,27. Çiç. 6,35. Nom. abstr. °ता f.

विपाण्डुर Adj. (f. आ) dass. Vikramâṅkaṅ. 9,112.

*विपात gaṇa ब्राह्मणादि und यावादि.

*विपातक Adj. von विपात.

विपातन n. *das Flüssigmachen, Schmelzen.*

विपादिका f. 1) *eine Art des Aussatzes, Blasen* u. s. w. *an den Füssen* Râgân. 20,11. Karaka 1,20. — 2) * *Räthsel.*

विपान n. *das Wegtrinken.* — MBh. 12,9270 fehlerhaft für निपान.

विपाप 1) Adj. (f. आ) *fehlerfrei, sündenlos* Gaut. — 2) f. विपापा N. pr. verschiedener Flüsse VP. 2,4,11.

विपाप्मन् 1) Adj. *a) fehlerfrei, sündenlos* Gaut. — *b) frei von Leiden.* — 2) m. N. pr. eines zu den Viçve Devâs gezählten Wesens.

विपार्श्व, Instr. vielleicht so v. a. *zur Seite, dicht bei.*

विपाल Adj. *keinen Hüter habend.*

विपाश् f. N. pr. eines Flusses, der Bijas. *Am Ende eines adv. Comp. विपाशम्.

विपाश 1) Adj. *a) keine Schlinge habend.* — *b) von den Fesseln befreit.* — 2) f. आ N. pr. eines Flusses, = विपाश्. Auch fehlerhaft für विपापा VP.^{2} 2,192.

विपाशन n. *das Losbinden.*

विपाशिन् Adj. *ohne Strang* nach Nir. in ṚV. 4, 30,11.

विपासा f. Mârk. P. 57,18 fehlerhaft für विपाश 2).

विपिन 1) n. (adj. Comp. f. आ) *a) Wald.* — *b) Menge* Bâlar. 24,3. — 2) Adj. *dicht* (Wald).

विपिनतिलक n. *ein best. Metrum.*

विपिनाय्, °यते *wie ein Wald erscheinen, zum Walde werden.*

विपिनौकस् m. *Waldbewohner, Affe* Mahâvîraḥ. 109,2.

विपीडम् Adv. *ohne Leidzufügung.*

विपुंसक Adj. *nicht recht männlich, unmännlich.*

विपुंसी f. *ein Mannweib* Pâr. Gṛhj. 2,7,9. v. l. विपुंसा und विपुंषी.

*विपुच्छय्, °यते *mit dem Schwanze wedeln.*

विपुट Adj. (f. आ) als Beiwort einer Nase Varâh. Bṛh. S. 68,62, v. l. wohl *ohne* (weite) *Oeffnung,* was aber schon स्वल्पच्छिद्रा ist.

विपुत्र Adj. (f. आ) *des Kindes —, des Jungen (Kalbes) beraubt.*

विपुर् n. *der Intellect* VP.^{2} 1,30. fgg.

विपुरीष Adj. *vom Unrath befreit.*

विपुरुष Adj. *menschenlos.*

विपुल 1) Adj. (f. आ) *gross, umfangreich, sich weit ausbreitend* (Strahlen u. s. w.), *breit, dick, lang* (auch von der Zeit), *stark, intensiv, bedeutend, viel, zahlreich, vornehm* (Geschlecht), *laut.* Compar. °तर Çiç. 11,5. — 2) m. N. pr. *a)* eines Fürsten der Sauvîra MBh. 1,139,22. — *b)* eines Schülers des Devaçarman. — *c)* eines Sohnes des Vasudeva. — *d)* eines Berges. — 3) f. आ *a)* **die Erde.* — *b)* Name der Dâkshâjaṇî auf dem Berge Vipula. — *c)* Name *zweier Metra.* — *d) ein best. Tact* S. S. S. 227. — 4) *n. *eine Art Gebäude* Gal.

विपुलक Adj. *recht umfangreich* und zugleich *keine emporgerichteten Härchen zeigend* Çiç. 7,70.

विपुलता f. *Grösse, grosser Umfang.*

विपुलत्व n. *Breite.* Instr. so v. a. *im Durchmesser.*

विपुलद्रव्य Adj. *begütert* Karaka 1,15.

*विपुलपार्श्व m. N. pr. eines Berges.

विपुलमति 1) Adj. *von grossem Verstande.* — 2) m. N. pr. eines Bodhisattva.

विपुलय्, °यति *ausdehnen, länger machen* Subhâshitâv. 1847.

*विपुलरस m. *Zuckerrohr.*

विपुलव्रत Adj. *der grosse Verpflichtungen übernommen hat, Bedeutendes zu thun bereit ist* MBh. 1,130,60.

*विपुलस्कन्ध m. Bein. Aruṇa's.

*विपुलस्रवा f. = विपुलास्रवा Râgân. 5,46.

विपुलार्थभोगवत् Adj. *viel Vermögen besitzend und viele Genüsse habend* Varâh. Bṛh. S. 68,67.

*विपुलास्रवा f. *Aloe perfoliata.* Vgl. विपुलस्रवा.

विपुलिनाम्बुरुह Adj. (f. आ) *keine Sandbänke und keine Wasserrosen habend.*

विपुली Adv. mit कर् *ausbreiten, einen grösseren Umfang geben;* mit Acc.

विपुलीभाव m. *Ausbreitung* VP.^{2} 1,31.

विपुष्टि f. *vorzügliches Gedeihen* Vaitân. 30,19.

विपुष्प Adj. (f. आ) *blüthenlos* 86,30.

विपूय 1) Adj. *reinigend* Bhaṭṭ. — 2) m. *Saccharum Mnnja.*

विपूयक n. *Eiterung* oder *Gestank.*

विपूर् Adj. oder °म् Absol. (?) Kumâras. 12,24.

विपृक्त Adj. *unvermischt, lauter.* Nach Sây. = सर्वतो व्याप्तः.

विपृच् 1) Adj. *nicht berührend, gesondert.* — 2) m. *ein best.* Agni Âpast. Çr. 9,3,19.

विपृचे Dat. Infin. zu पर्च् mit वि ṚV. 4,13,3.

विपृच्छम् Acc. Infin. zu प्रच्छ ṚV. 7,86,3.

विपृथु m. 1) = 2. विपथ. — 2) N. pr. eines Fürsten.

विपृष्ठ m. N. pr. eines Sohnes des Vasudeva Bhâg. P. 9,24,49.

विपोधा Adj. *Begeisterung verleihend.*

विप्र 1) Adj. (f. आ) *a) innerlich erregt, begeistert;* Subst. *derjenige, welcher vor dem Altar dem frommen Drange Worte leiht: Dichter, Sänger, Vorbeter* u. s. w. In der späteren Sprache bisweilen *Priester, Hauspriester* (89,4). — *b) geistig belebt, scharfsinnig, klug.* — *c) gelehrt;* m. *ein gelehrter Theolog.* — 2) m. *a) ein Brahmane* überh. Am Ende eines adj. Comp. f. आ. — *b)* Pl. Bez.

gewisser göttlicher Wesen. — c) *der Mond. — d) *der Monat Bhâdrapada. — e) *Ficus religiosa Râǵan. 11,115. — f) *Acacia Sirissa. — g) Proceleusmaticus. — h) N. pr. verschiedener Männer. — 3. f. विप्रा eine Frau aus der Brahmanenkaste.

विप्रक m. ein Brahmane (in verächtlichem Sinne) Kauṭukas.

विप्रकर्ष m. 1) das Wegschleppen, Fortführung. — 2) räumliche Entfernung Gobh. 1,3,7. — 3) in Comp. mit काल° zeitliche Entfernung. — 4) Abstand, Contrast, Unterschied. — 5) in der Grammatik Auseinanderreissung —, Trennung zweier Consonanten durch Einfügung eines Vocals.

विप्रकार m. (adj. Comp. f. या) Zufügung eines Leides, Beleidigung.

°विप्रकाश Adj. den Schein von — habend, aussehend wie, ähnlich.

*विप्रकाष्ठ n. Thespesia populneoides Râǵan. 9,97.

विप्रकीर्ण 1) Adj. s. u. 3. कॄ mit विप्र. — 2) m. eine best. Stellung der Hände beim Tanz.

विप्रकीर्णत्व n. das Zerstreutsein.

विप्रकृत् Adj. Jmd (Gen.) ein Leid zufügend.

विप्रकृति f. Abänderung.

*विप्रकृष्टक Adj. entfernt.

विप्रकृष्टत्व n. das Entferntsein, Entfernung.

विप्रकृष्टि f. besondere Veranstaltung.

विप्रचित् m. N. pr. eines Dânava, Vaters des Râhu.

*विप्रचित gaṇa मुतंगमादि.

विप्रचित्त m. MBh. 6,5031 fehlerhaft für विप्रचित्ति 2) b).

विप्रचित्ति 1) Adj. scharfsinnig. — 2) m. N. pr. a) eines Lehrers. — b) eines Dânava (Vaters des Râhu) Suparṇ. 29,5. — 3) f. N. pr. einer Apsaras VP.² 2,81. 83. 291.

विप्रजन m. 1) Priester oder coll. die Priester. — 2) N. pr. eines Mannes.

विप्रजाति m. N. pr. eines Lehrers.

विप्रजृत Adj. von den Betern getrieben.

विप्रजूति m. N. pr. eines Liedverfassers.

विप्रणाश m. in अ°.

विप्रता f. der Stand —, die Würde eines Brahmanen.

विप्रतापस m. ein brahmanischer Büsser 122,10.

विप्रतारक m. 1) Betrüger Nṛsiṃhas. — 2) *Schakal.

विप्रतिकूल Adj. widerspänstig, widersetzlich.

विप्रतिपत्ति f. 1) Verkehrtheit der Wahrnehmung, Sinnestäuschung; verkehrte Auffassung, Missverstand Kârakâ 3,7. — 2) Widerspruch. — 3) das Auseinandergehen von Meinungen, Meinungsverschiedenheit Gaut. Dharmaś. 1,11. — 4) Conflict zwischen zwei Auffassungen, Antinomie. — 5) verkehrte Entgegnung (in der Disputation) Nyâyas. 1, 1,60.

विप्रतिप्रत्यनीक Adj. = विप्रत्यनीक Lalit. 102,14.

विप्रतिषेध m. 1) das Wehren, Einhaltthun. — 2) Widerspruch, Widerstreit, Gegensätzlichkeit, Conflict zweier Aussprüche Âpast. Gaim. 1,2,36. Instr. in Folge des Conflicts zweier Bestimmungen geht (zu ergänzen) dieses (Nomin.) dem (Abl.) vor. Vgl. पर° und पूर्व° (Nachtr. 5). — 3) Aufhebung, Verneinung.

विप्रतिसार m. 1) Reue. n. Kâraṇḍ. 33,12. — 2) *Ingrimm, Zorn. — 3) *Schandthat, Schlechtigkeit.

विप्रतिसारिन् Adj. 1) von Reue erfüllt Lalit. 328,13. — 2) betrübt Lalit. 327,5. 329,16.

विप्रतीप Adj. 1) sich widersetzend, widerspänstig, feindselig. — 2) umgekehrt (in übertragener Bed.).

*विप्रतीसार m. = विप्रतिसार 1) 2) und 3).

विप्रत्यनीक Adj. unangefeindet Saddh. P. v. l. विप्रत्यनीयक.

विप्रत्यनीयक Adj. dass. Lalit. 313,16. fg.

विप्रत्यय m. Misstrauen.

विप्रत्व n. der Stand —, die Würde 1) eines gelehrten Brahmanen. — 2) eines Brahmanen.

विप्रदमन m. ein Mannsname Kauṭukas.

*विप्रदृक् m. getrocknete Früchte, Wurzeln u.s.w.

विप्रदेव m. N. pr. 1) eines Fürsten. — 2) eines Hauptes der Bhâgavata.

विप्रपात m. 1) eine Art Flug. — 2) Abgrund.

विप्रपुत्र m. ein Brahmanensohn, ein junger Brahmane 121,21.

विप्रप्रिय 1) Adj. bei den Brahmanen beliebt. — 2) *m. Butea frondosa.

विप्रबन्धु m. N. pr. eines Liedverfassers.

विप्रभाव m. der Stand —, die Würde eines Brahmanen Daçak. 14,6.

विप्रमठ m. Brahmanenkloster.

विप्रमनस् Adj. verstimmt, kleinmüthig. v. l. नातिप्रमनस्.

विप्रमन्मन् Adj. begeisterte Andacht habend.

विप्रमाथिन् Adj. Alles niedertretend Spr. 4195 = Agni-P. 237,6.

विप्रमादिन् Adj. auf Nichts achtend, sich ganz gehen lassend.

विप्रमोक्ष m. 1) das Sichlösen. — 2) Befreiung von (Abl. oder Gen. [Hemâdri 1,630,19]).

विप्रमोक्षण n. das Sichbefreien von (im Comp. vorangehend).

विप्रमोच्य Adj. zu befreien von (Abl.).

विप्रमोक्ष m. in अ° (Nachtr. 5).

*विप्रयाण n. Flucht.

विप्रयोग m. 1) Trennung, — von (Instr., Instr. mit सह, Gen. oder im Comp. vorangehend). — 2) das Fehlen, Nichtdasein.

विप्रयोगिन् Adj. getrennt (von einem geliebten Gegenstande).

विप्रराज्य, °राजिन्य n. 1) das Reich der Frommen. — 2) die Herrschaft der Brahmanen.

विप्रर्षि m. = ब्रह्मर्षि ein priesterlicher Weiser.

विप्रलप्त n. Auseinandersetzung, Erörterung MBh. 12,29,145. 147.

विप्रलभ्य Adj. zu betrügen, zu hintergehen, zum Narren zu halten Naish. 3,78. 8,91.

विप्रलम्बक Adj. Prab. 54,9 fehlerhaft für °लम्भक.

विप्रलम्भ m. 1) Täuschung, Betrug, das Getäuschtwerden (in seinen Erwartungen) durch Jmd (Abl.). — 2) Trennung eines liebenden Paares (getäuschte Erwartung).

विप्रलम्भक Adj. Subst. täuschend, betrügend, Betrüger; ein unehrlicher Gegner Comm. zu Nyâyam. 9,2,18. Nom. abstr. °त्व n. Täuschung Çaṅk. zu Bâdar. 2,1,6 (S. 428, Z. 1).

विप्रलम्भन n. Täuschung, Betrügerei. Pl.

विप्रलम्भिन् Adj. täuschend, betrügend.

विप्रलय m. 1) das Aufgehen in (Loc.). — 2) das Verlöschen.

1. विप्रलाप m. 1) Auseinandersetzung. — 2) sinnloses Schwatzen. — 3) Widerspruch, Widerrede. — 4) *Täuschung, Betrug.

2. विप्रलाप Adj. frei von allem Geschwätz.

विप्रलापिन् Adj. Subst. schwatzend, Schwätzer Spr. 7692.

विप्रलुम्पक Adj. Raub verübend, auf eine unrechtmässige Weise sich Geld schaffend.

विप्रलोप m. das Verschwinden, Zunichtewerden Vâǵrakkh. 22,9. 13.

*विप्रलोभिन् m. eine best. Pflanze, = किंकिरात.

विप्रवचस् Adj. begeisterte Reden führend ṚV. 8,61,8.

विप्रवाचनक n. das Brahmanen geziemende Hersagen frommer Wünsche Hemâdri 1,283,15. Vgl. ब्राह्मणवाचन.

विप्रवाद m. eine abweichende Meinung.

विप्रवास m. ein Aufenthalt auswärts, das Verreisen (Gaut.), das Verweilen ausserhalb von (Abl. oder im Comp. vorangehend).

विप्रवासन n. *das Verbannen.*

विप्रवाक्‌स् Adj. *die Darbringung oder Huldigung der Sänger empfangend* ṚV.

विप्रविद्ध m. N. pr. eines Mannes. v. l. °चित्ति und °त्रित्ति.

1. विप्रवीर m. *ein heldenmüthiger Brahmane* Kaṭhâs. 10,24.

2. विᳬप्रवीर Adj. 1) *begeisterte Männer habend.* — 2) *Männer begeisternd.*

विप्रवाहिनी Adj. f. *zwei Männern nachlaufend* (Comm.).

विप्रशस्तक m. Pl. N. pr. eines Volkes.

विप्रश्न m. *das Befragen des Schicksals.*

विप्रश्निक 1) m. *Schicksalsbefrager, Astrolog* Kâd. 72,5 (133,8). — 2) *f. ई f. zu 1).

विप्रसाद् Adv. mit कर् *den Brahmanen Etwas* (Acc.) *schenken.*

विप्रसारण n. *das Strecken* (der Glieder).

विप्रकाण n. *das Weichen, Verschwinden.*

विप्राधिप m. *der Mond.* °मुखा f. *eine Mondantlitzige* Hemâdri 1,21,9. 10.

विᳬप्रानुमदित Adj. *von Sängern bejubelt.*

विप्रापण n. in einer Etymologie.

विप्राप्त Adj. = विस्तीर्ण. Zur Erklärung von विᳬषितँ.

विप्रावमन्यक Adj. *Brahmanen geringschätzend* 101,17.

विप्राषिक m. Pl. *ein best. Gemüse.*

विᳬप्रिय Adj. 1) *entzweit.* — 2) *Jmd* (Gen. oder im Comp. vorangehend) *unlieb, unangenehm; n.* Sg. und Pl. (seltener) *etwas Unliebes, — Unangenehmes.*

विप्रियकर, विप्रियकारिन् und विप्रियंकर Adj. *Jmd etwas Unliebes erweisend.*

विप्रियत्व n. *das unlieb —, unangenehm Sein.*

विप्रुड्डोम m. *eine best. Spende* (als Sühne für die beim Pressen und Schöpfen daneben gefallenen Soma-*Tropfen*).

विᳬप्रुष् (Nomin. विᳬप्रुट्) f. 1) *Tropfen* (Harshaṃ. 122,14), *Krümchen, Fleckchen, mica.* पावकविप्रुष् *Feuerfunke.* मुख्या विप्रुषः = 2) Gaut. आश्चर्यविप्रुषस् so v. a. *Wundererscheinungen* Râǵat. 8,237. — 2) Pl. *Tropfen, die beim Sprechen dem Munde entfallen.*

विप्रुष m. oder n. *Tropfen.*

विप्रुष्मत् Adj. *mit Tropfen versehen.*

विप्रेक्षण n. *das Umsichschauen.*

विप्रेक्षित n. *Blick* Kumâras. 1,47.

विप्रेक्षितर् Nom. sg. *der sich umschaut.*

विᳬप्रेत Adj. s. u. 3. इ mit विप्र.

विप्रेन्द्र m. *ein ausgezeichneter Brahmane* 69,27.

विप्रेमन् m. *Entfremdung, Entzweiung.*

विप्रोषित Adj. s. u. 5. वस् mit विप्र.

1. विप्लव 1) m. (adj. Comp. f. आ) *a) das zu Grunde Gehen, Verlorensein, zu Schanden Werden. — b) Verlust bei einem Geschäfte. — c) Noth, Elend, Drangsal, Calamität.* In Comp. mit dem Wessen und dem Wodurch. Von einem Schiffe so v. a. *Schiffbruch. — d) Unruhen im Lande, Aufstand. — e) Schändung —, Entehrung eines Frauenzimmers.* — 2) Adj. (f. आ) *verworren* (Worte). Vgl. अविप्लव.

2. विप्लव Adj. *kein Schiff habend, wo es kein Schiff giebt.*

विप्लवता f. MBu. 12,11148 fehlerhaft für विप्लावता.

विप्लविन् Adj. *dahingehend, verschwindend.*

*विप्लाव m. *Galopp.*

°विप्लावक (Gaut.) und °विप्लाविन् Adj. *verbreitend, bekannt machend, unter die Menge bringend.*

विप्लुत 1) Adj. s. u. प्लु mit वि. — 2) n. *das Auseinanderspringen* Hariv. 2,119,122.

विप्लुति f. = 1. विप्लव 1) *a).*

विप्लुष् f. 1) *Tropfen* Çiç. 18,44. — 2) *Pl. = विप्रुष् 2).

विफ Adj. *ohne den Laut* फ Tâṇḍya-Br. 8,5,6.

विफल 1) Adj. (f. आ) *a) keine Früchte tragend. — b) keinen Erfolg habend, nicht zum Ziele gelangend, dessen Hoffnungen vereitelt werden, seinen Zweck verfehlend, nutzlos, vergeblich. — c) keine Hoden habend.* — 2) *m. *Pandanus odoratissimus* Râǵân. 10,68.

विफलता f. *Nutzlosigkeit.*

विफलत्व n. 1) *Fruchtlosigkeit* (eig.). — 2) *Nutzlosigkeit.*

विफलय्, °यति *vereiteln, Jmd* (Gen.) *nicht gestatten;* mit Infin. Mudrâr. 131,4 (194,7).

विफलश्रम Adj. *sich unnütz bemühend.* Nom. abstr. °त्व n. Râǵat. 4,717.

विफली Adv. 1) mit कर् *a) unnütz machen, vereiteln, Jmd nicht zum Ziele gelangen lassen, Jmds Hoffnungen vereiteln. — b) entmannen.* — 2) mit भू *nutzlos werden.*

विफलीभविष्णु Adj. *unnütz werdend.* Nom. abstr. °ता f. Naish. 9,81.

विफल्फ Adj. *reichlich* Kâṭy. Çr. 21,3,10. Vgl. विगुल्फ.

°विफाण Adj. (f. आ) nach dem Comm. *aufgekocht mit,* eher *abgezogen über* Gobh. 3,4,11 (vgl. ed. Knauer).

*विबद्धक Adj. gaṇa मध्यादि.

विबन्ध m. 1) *das Umspannen.* — 2) *ein kreisförmiger Verband.* — 3) *Hemmung* (Karaka 4,8), *Stockung, Verstopfung* (des Leibes). — 4) *Mittel zum Stopfen* Karaka 6,4. — Vgl. निर्विबन्ध.

°विबन्धन Adj. *stocken machend, verstopfend.*

विᳬबन्धु Adj. *verwandtenlos.*

1. विबर्ह m. in अविबर्ह (Nachtr. 5).

2. विबर्ह Adj. *keine Schwanzfedern habend.*

विबल Adj. *schwach.*

विबलाक Adj. *ohne Kraniche.* Nach Nîlak. = आकस्मिकपाताशनिरहित.

विबाण Adj. *ohne Pfeil.*

विबाणाक्ष Adj. *keinen Pfeil und keine Bogensehne habend.*

विबाणधि Adj. *keinen Köcher habend.*

विबाधᳬ 1) m. *a) Verdränger* ṚV. 10,133,4. विᳬबाध AV. 19,34,7. — *b) das Zersprengen, Verjagen* u. s. w. in विबाधवत्. — 2) f. आ als Bed. von क्रेङ् Dhâtup. 8,14. = विक्रेठन Trik.

विबाधᳬवत् Adj. *verdrängend, verjagend* (Agni).

विबालेी f. N. pr. eines Flusses.

विबाहु 1) Adj. *der Arme beraubt.* — 2) m. N. pr. eines geistigen Sohnes Brahman's VP.² 1,79 (विबाह्व).

विबिल Adj. *ohne Loch, — Oeffnung* Âpast. Çr. 9,19,2.

विबुद्धि Adj. *unvernünftig* Kautukâs. 39.

1. विबुध 1) Adj. *sehr klug, — verständig.* — 2) m. *a) ein Kluger, Weiser. — b) ein Gott. — c) *der Mond. — d)* N. pr. α) eines Fürsten. — β) eines Autors.

2. विबुध Adj. *ohne kluge Männer.*

विबुधगुरु m. *der Planet Jupiter.*

विबुधतटिनी f. *die Gañgâ.*

विबुधत्व n. *Klugheit.*

विबुधनदी f. *die Gañgâ* Vishn. 99,1.

विबुधपति m. Bein. Indra's Karaka 6,1.

विबुधप्रिय 1) Adj. (f. आ) *bei den Klugen oder bei den Göttern beliebt.* — 2) f. आ *ein best. Metrum.*

विबुधस्त्री f. m. Titel eines Werkes Opp. Cat. 1.

विबुधराज m. Bein. Indra's.

विबुधसदन् n. *die Götterwohnung, der Himmel* Kâd. 153,6 (269,2).

विबुधाचार्य m. *der Lehrer der Götter,* Bṛhaspati Daçak. 2,16.

विबुधाधिप und विबुधाधिपति m. Bein. Indra's.

विबुधाधिपत्य n. *die Oberherrschaft über die Götter.*

विबुधावास m. *die Wohnung eines Gottes, Tempel.*

विबुधेतर m. *ein Nichtgott, ein* Asura.

विबुभूषा f. *der Wunsch sich zu entfalten.*

1. विबोध m. 1) *das Erwachen* Çiç. 11,67. — 2) *das Erkennen.* — 3) in der Dramatik *das (aufmerksame) Verfolgen des Endzieles.* — 4) N. pr. eines Vogels, eines Kindes des Droṇa.

2.* विबोध m. *Unaufmerksamkeit.*

विबोधन 1) m. *Erwecker*, so v. a. *den Anfang zu Etwas machend.* — 2) n. *a) das Erwachen.* — *b) das Erwecken.*

विबोधयितव्य Adj. *zu erwecken* Bâlar. 224,19.

विभक्त 1) Adj. s. u. भञ्ज् mit वि und सु°. Als Beiw. Skanda's MBh. 3,232,6. — 2) n. *Trennung, Absonderung* 234,9.

विभक्तज m. *ein nach der Theilung* (des väterlichen Vermögens) *geborener Sohn* Gaut.

विभक्तत्व n. *Verschiedenheit, Mannichfaltigkeit.*

विभक्तृ (mit Gen.) und विभक्तर् (mit Acc.) Nom. ag. 1) *Vertheiler.* — 2) am Ende eines Comp. *Sonderer*, so v. a. *Ordner.*

विभक्ताविभक्तनिर्णय m. Titel eines Werkes Burnell. T.

विभक्ति f. 1) *Theilung, Sonderung.* — 2) *Unterscheidung, Modification.* — 3) *Abwandlung des Nomens, Casus;* bei Pâṇini *Casus- und Personalendung.* Im Ritual heissen speciell so *die Casus des Wortes* अग्नि *in den* Jâgjâ-*Formeln* Comm. zu Âpast. Çr. 5,28,6. — 4) = भक्ति 5) Comm. zu Çâṅkh. Br. 17,6. — 5) * *eine best. hohe Zahl* (buddh.).

विभक्तिक in अप्त° Nachtr. 1.

विभक्तितत्त्व n. Titel eines Werkes.

विभक्तिन् in अविभक्तिन्.

विभङ्ग m. (adj. Comp. f. आ) 1) *das Verziehen* (der Brauen, des Gesichts) Vâsav. 101,2. — 2) *Einschnitt, Furche* Vâsav. 62,2. — 3) *Unterbrechung, Störung, Vereitelung.* — 4) *Täuschung, Hintergehung* Vâsav. 62,2. — 5) *Welle* Vâsav. 101,2. — 6) Bez. *bestimmter buddhistischer Werke.*

विभङ्गुर Adj. *unsicher* (Blick) Çiç. 10,82.

*विभङ्ग *eine best. hohe Zahl* (buddh.).

विभजनीय Adj. 1) *zu vertheilen.* — 2) *was gesondert —, unterschieden wird* oder *— werden soll.*

1. विभज्य Adj. 1) *zu theilen.* — 2) = विभजनीय 2).

2. विभज्य Absol. *mit —, unter Vornahme einer Theilung.*

विभज्यपाठ m. *das gesondert —, für sich Ausgesprochenwerden* (eines Lautes).

*विभज्यवाद m. *die Lehre einer best. buddhistischen Secte.*

विभज्यवादिन् m. *ein Anhänger dieser Lehre.*

विभञ्जनु Adj. *zerbrechend* (intrans.).

विभण्डक m. N. pr. eines Lehrers. Richtig विभाण्डक.

1. विभय n. *Gefahrlosigkeit.*

2. विभय Adj. *keiner Gefahr ausgesetzt.*

*विभरट (?) m. N. pr. eines Fürsten. Vgl. विभरत.

विभव 1) Adj. *reich.* — 2) m. (adj. Comp. f. आ) *a) das Allenthalbensein, Allgegenwart.* — *b) Entfaltung.* — *c)* bei den Vaishṇava *Entfaltung des göttlichen Wesens, dessen Erscheinung in secundären Formen.* — *d) Macht, Kraft, majestas, hohe —, bevorzugte Stellung, Herrschaft.* Sg. und Pl. विभवतस् im Drama *nach der Stellung, nach dem Range* 295,2. — *e) Vermögen, Besitz, Geld* (Sg. und Pl.) Gaut. विभवतस् und विभवसारेण (Hemâdri 1,760,19) *nach den Vermögensumständen.* — *f) Luxus*, so v. a. *etwas Ueberflüssiges* Harshaç. 69,16. — *g) Erlösung* in einer buddh. Inschr. (s. u. 2. मुद्र ३) in Nachtr. 3. — *h) das 2te Jahr im 60jährigen Jupitercyclus.* — *i)* * *Vernichtung, Untergang.* — *k) ein best. Tact.*

विभवमति f. N. pr. einer Furstin.

विभववत् Adj. *vermögend, wohlhabend.*

विभविन् Adj. dass. Çiç. 19,86.

विभस्मीकरण n. *das von der Asche Befreien.*

विभा 1) Adj. *scheinend.* — 2) f. *a) Licht, Glanz* Çiç. 19,86. — *b) Pracht, Schönheit.* — *c)* N. pr. der Stadt Soma's VP.² 2,240.

विभाकर m. 1) *die Sonne.* — 2) * *Feuer.* — 3) in der Astron. *das Maass des von der Sonne beleuchteten Theiles des Mondes.* — 4) *Fürst, König.*

विभाकरशर्मन् m. N. pr. eines Dichters Z. d. d. m. G. 36,557.

विभाग m. 1) *Vertheilung, Austheilung, Zutheilung, Theilung des Vermögens, Erbtheilung.* पिटक° *die Vertheilung der Geschwüre* (über den Körper). — 2) *Eintheilung.* — 3) *Antheil, — an* (im Comp. vorangehend Hem. Par. 1,216); *Theil, Bestandtheil.* — 4) *Bruch, Zähler eines Bruchs.* — 5) *Sonderung, Trennung, Unterscheidung; Verschiedenheit.* विभागेन *getrennt, abgesondert, einzeln, en détail* (Daçak. 83,10). — 6) Bein. Çiva's. — 7) Titel eines Werkes Burnell, T. — 8) fehlerhaft für विभङ्ग.

°विभागक Nom. ag. *Sonderer, Ordner.* Vielleicht fehlerhaft für विभाजक.

विभागत्व n. Nom. abstr. zu विभाग 5).

*विभागभिन्न n. = तक्र.

विभागरेखा f. *Scheidungslinie —; Grenze zwischen* (Gen.) Bâlar. 170,6.

विभागवत् Adj. *getrennt, gesondert, unterschieden.* Nom. abstr. °वत्ता f.

विभागशस् Adv. *Theil für Theil, in Theilen, in Theile, gesondert, getrennt, je nach —* (im Comp. vorangehend).

विभागिन् Adj. in अ° (auch Nachtr. 5).

विभागी Adv. mit कर् *zertheilen, zerstücken* Paṅkad.

विभाग्य Adj. *zu zerlegen, abzutheilen.*

विभाज् Adj. *sich theilend* (nach dem Comm.) Âpast. 1,23,2.

विभाजक Adj. 1) *vertheilend, zutheilend.* — 2) *trennend, sondernd.*

विभाजकी Adv. mit भू *als trennend —, als sondernd erscheinen.*

विभाजन n. * *das Sondern, Unterscheiden.* — नैतद्विभाजनम् Mṛicch. 144,19 fehlerhaft für नैतद्धि भा°.

विभाजम् Acc. Infin. von भज् mit वि TBr. 1,1,5,6.

*विभाजयितर् Nom. ag. vom Caus. von भज् mit वि.

1. विभाज्य Adj. *zu theilen, zu vertheilen.*

2. विभाज्य Absol. fehlerhaft für 2. विभज्य.

विभाण्ड 1) m. N. pr. eines Mannes. = माण्डव्य Kâçikh. 11,17. — 2) *f. ई *a) die Sennapflanze* Râgân. 3,123. — *b)* = नीलगोकर्णी.

विभाण्डक 1) m. N. pr. eines Muni mit dem Patron. Kâçjapa. — 2) *f. °ण्डिका *Senna obtusa.*

विभात 1) Adj. s. u. 1. भा mit वि. — 2) n. *Tagesanbruch.*

विभानु Adj. *scheinend, leuchtend* RV.

विभास् m. N. pr. der Welt Prâgâpati's.

1. विभाव Adj. *scheinend, leuchtend.*

2. विभाव m. 1) als Beiw. Çiva's vielleicht *Entfaltung.* — 2) * *Bekanntschaft.* — 3) *ein von der Kunst dargestellter Gegenstand, insofern derselbe ästhetische Empfindungen erregt.*

°विभावक Adj. *verschaffend, zu verschaffen beabsichtigend* (nach Nilak.).

विभावत्व n. Nom. abstr. zu विभाव 3).

विभावन् (Voc. विभावस्) Adj. *scheinend, leuchtend, glänzend.*

विभावन 1) Adj. *entfaltend* oder *zur Erscheinung bringend, offenbarend* Hariv. 3,116,10. — 2) f. आ *eine best. rhetorische Figur: das Vorführen von Wirkungen, deren wahre Ursachen man Einem zu errathen überlässt,* Vâmana 4,3,13. Kâvjapr. 10,21. — 3) n. *a) das Entfalten, Erschaffen.* Nach dem Comm. zu Bhâg. P. = पालन. — *b) das Offenbaren, an den Tag Legen.* — *c) das Wahrnehmen, Erkennen.* — *d) das Vorführen dem*

Geiste, das Nachsinnen über. — *e) das Erwecken eines best. Grundtons, einer best. Grundstimmung durch ein Kunstwerk.*

विभावनीय Adj. 1) *wahrzunehmen, zu erkennen.* — 2) *zu überführen* als Erklärung von भाव्य.

विभावरी 1) Adj. f. zu विभावन् RV. MBu. Nach Nilak. auch = कुपिता. — 2) Subst. *a*) (*die sternhelle*) *Nacht.* — *b*) **Gelbwurz.* °युग n. = हरिद्रा und हरिद्रादारु Bhâvapr. 3,97. — *c*) **eine dem Ingwer ähnliche Pflanze.* — *d*) **Kupplerin.* — *e*) **ein hinterlistiges Weib.* — *f*) **ein geschwätziges Weib.* — *g*) * = विवादवस्त्रगुण्ठी oder °वस्त्रमुण्डी. — *h*) *ein best. Metrum.* — *i*) N. pr. α) einer Tochter des Vidjâdhara Mandâra. — β) der Stadt Soma's. — γ) der Stadt der Praketas.

विभावरीकान्त (Kâvjapr. 136,7) und **विभावरीश** m. *der Mond.*

विभावसु 1) Adj. *glanzreich.* — 2) m. *a*) *Feuer, der Gott des Feuers.* — *b*) *die Sonne.* — *c*) **der Mond.* — *d*) **eine Art Halsschmuck.* — *e*) N. pr. α) eines der 8 Vasu. — β) eines Sohnes des Naraka. — γ) eines Dânava. — δ) eines Ṛshi. — ε) eines mythischen Fürsten.

विभाविन् Adj. 1) *mächtig* Çiç. 19,86. — 2) am Ende eines Comp. *erscheinen lassend.* वर्ण° als Beiw. Çiva's. — 3) *Etwas entfaltend, was eine best. Grundstimmung* (das Gefühl der Liebe u. s. w.) *erweckt.*

विभाव्य 1) Adj. *a*) *wahrzunehmen, vernehmbar, erkennbar, fassbar.* — *b*) *worauf man zu achten —, sein Augenmerk zu richten hat.* — 2) n. impers. *zu achten, die Aufmerksamkeit zu richten* Comm. zu Mṛkkh. 109,6.

विभाषा f. 1) *Beliebigkeit, Zulässigkeit des Einen und Andern.* Der Nomin. auch adverbialisch so v. a. विभाषया. — 2) Bez. *einer Klasse von Prâkrit-Sprachen.* — 3) *eine best.* Râgiṇi S. S. S. 37. — 4) bei den Buddhisten so v. a. *ausführlicher Commentar.*

विभास m. 1) Name einer der 7 Sonnen. — 2) *ein best.* Râga Vâsav. 45,4. 5. — 3) N. pr. einer Gottheit.

विभास्कर Adj. *ohne Sonne.*

विभास्वत् Adj. *überaus glänzend.*

विभित्ति f. *Spaltung.*

विभिद् 1) m. N. pr. eines Dämons Suparṇ. 23, 6. — 2) f. विभिदा *Durchbohrung* und *das Untreuwerden, Abfall* Çiç. 20,23.

विभिन्दु 1) Adj. *spaltend.* — 2) m. N. pr. eines Mannes.

विभिन्दुक m. N. pr. eines Asura.

विभिन्नदर्शिन् Adj. *Verschiedenes —, Verschiedenheit sehend, einen Unterschied machend.*

विभिन्नी Adv. mit कर् *trennen, scheiden.*

विभी Adj. *furchtlos.*

विभीत m., **विभीतक** m. (*f. ई) und **विभीदक** m. *Terminalia Bellerica;* n. *die als Würfel gebrauchte Nuss* Râgân. 11,237. Bhâvapr. 1,161.

विभीषण 1) Adj. (f. आ) *schreckend, einschüchternd, Furcht erregend.* Auch in Comp. mit seinem Object. — 2) m. *a*) **Rohrschilf, Amphidonax Karka.* — *b*) N. pr. α) eines edlen Râkshasa, Bruders des Kubera und Râvaṇa, der von Râma nach Râvaṇa's Vertreibung als Beherrscher von Laṅkâ eingesetzt wurde. Am Ende eines adj. Comp. f. आ Çiç. 14,81. — *b*) zweier Fürsten von Kâçmîra. — *c*) eines Autors Burnell, T. — 3) f. विभीषणा N. pr. einer der Mütter im Gefolge Skanda's. — 4) n. *a*) *das Schrecken, Einschüchterung.* — *b*) *der 11te* Muhûrta.

°**विभीषा** f. *die Absicht Jmd zu schrecken.*

विभीषिका f. *Schreck, Einschüchterung, Schreckmittel.*

विभु und **विभू** (vedisch) 1) Adj. (f. विभू und विभ्वी) *a*) *weit reichend, durchdringend; ausgebreitet, überall gegenwärtig.* — *b*) *reichlich, nachhaltig.* — *c*) *vermögend, mächtig, wirksam, tüchtig, vermögend zu* (Infin.). — *d*) * = नित्य. — *e*) * = दृढ. — 2) m. *a*) *Herr, Gebieter, Fürst, das Haupt von* (im Comp. vorangehend). — *b*) *der Mächtige, Allmächtige* als Bez. *des höchsten Gottes:* α) Brahman's. — β) Vishṇu's oder Kṛshṇa's. — γ) Çiva's. — *c*) **Diener.* — *d*) Pl. ein Name der Ṛbhu. — *e*) N. pr. α) eines Gottes, eines Sohnes des Vedaçiras und der Tushitâ. — β) einer Götterschaar unter Manu Sâvarṇi. — γ) des Indra unter Manu Raivata und unter dem 7ten Manu. — δ) eines Sohnes des Vishṇu von der Dakshiṇâ. — ε) eines Sohnes des Bhaga von der Siddhi. — ζ) verschiedener anderer Personen.

विभुक्रतु Adj. *muthig.*

विभुज्ञ Adj. in *मूलविभुज्ञ.

विभुत्व n. 1) *Allgegenwart, das Ueberallsein* Kap. 6,36. — 2) *Allmacht, unumschränkte Herrschaft, Herrlichkeit* Bâlar. 30,4.

विभुत्वसमर्थन n. Titel eines Werkes Opp. Cat. 1.

विभुप्रमित n. Brahman's *Halle.*

विभुमत् Adj. 1) etwa *überall ausgebreitet.* — 2) *mit den* Vibhu (Ṛbhu) *verbunden.*

विभुवरी (?) Adj. f. etwa *weit reichend.*

विभुवर्मन् m. N. pr. eines Mannes Ind. Antiq. 9,171.

विभू Adj. s. u. विभु.

विभूतंगमा f. *eine best. hohe Zahl* (buddh.).

विभूतद्युम्न Adj. *dessen Glanz weit reicht.*

***विभूतमनस्** Adj. als Erklärung von विमनस्.

विभूतरात Adj. *dessen Besitz reich ist.*

विभूति 1) Adj. *a*) *durchdringend,* mit Acc. in einer Erklärung. — *b*) *reichlich.* — *c*) *mächtig, wirksam.* — *d*) *verfügend über* (Gen.). — 2) m. N. pr. *a*) eines Sâdhja. — *b*) eines Sohnes des Viçvâmitra. — *c*) eines Fürsten VP.² 3,248. — 3) f. *a*) *Entfaltung, Vervielfältigung, reiche Fülle.* — *b*) *Manifestation einer Kraft, Machtäusserung, Macht.* — *c*) *eine best.* Çakti Hemâdri 1, 198,5. — *d*) *die Macht eines Herrschers, — eines grossen Herrn.* — *e*) *ein glücklicher Erfolg.* — *f*) *Herrlichkeit, Pracht.* — *g*) *Wohlfahrt, Wohlergehen, Glück.* — *h*) *Glücksgüter, Reichthum.* Sg. und Pl. — *i*) *die Göttin der Wohlfahrt,* Lakshmi. — *k*) *Asche.* — *l*) *eine best.* Çruti S. S. S. 24.

***विभूतिचन्द्र** m. N. pr. eines Autors.

विभूतिद्वादशी f. *ein best. zwölfter Tag* (ein Festtag zu Ehren Vishṇu's).

विभूतिमत् Adj. *kräftig, mächtig.*

विभूदावन् Adj. *reichlich gebend.*

विभूम Adj. *vom Boden entfernt* Ait. Âr. 405,12. 410,6.

विभूमन् m. 1) etwa *Ausbreitung, Macht* in einer Formel. — 2) als Beiw. Kṛshṇa's so v. a. *in vielfacher Gestalt erscheinend* oder *allmächtig.* Nach dem Comm. = परिपूर्ण und विगतो भूमा यस्मात्.

विभूमत् Adj. = विभुमत् *mit den* Vibhu (Ṛbhu) *verbunden* Maitr. S. 4,9,8. 9.

विभूरसि (*du bist mächtig*) m. *eine Form des Feuers.*

विभूवस् 1) Adj. etwa *mächtig* Maitr. S. 1,3,36 (43,2). — 2) *m. N. pr. eines Mannes Sâj. zu ṚV. 10,46,3.

विभूवसु Adj. *ausgebreiteten —, reichlichen Besitz habend.*

विभूषण 1) Adj. *schmückend.* — 2) *m. Bein. Mañgueçvarî's. — 3) n. (adj. Comp. f. आ) *a*) *Schmuck.* — *b*) *schmuckes Aussehen, Glanz, Schönheit.*

विभूषणकला f. *ein best.* Samâdhi (als f.!) Kâraṇḍ. 92,27.

विभूषणवत् Adj. *geschmückt.*

विभूषा f. 1) *Anputz, Schmuck.* — 2) **schmuckes Aussehen, Glanz, Pracht.*

विभूषितालंकारा f. N. pr. 1) einer Gandharva-Jungfrau Kâraṇḍ. 4,22. — 2) einer Kiṁnara-Jungfrau ebend. 6,24.

°विभूषिन् Adj. *geschmückt mit.*

विभूष्णु Adj. wohl *allmächtig* (Vishṇu).

विभृत्र Adj. (f. आ) *was sich hinundher tragen lässt.*

विभ्वन् Adj. *hinundher tragend.*

विभेतव्य n. impers. *timendum*, mit Abl.

विभेतर् Nom. ag. *Durchbrecher, Zerstreuer, Verscheucher.*

विभेद् m. 1) *Durchbohrung, Spaltung, das Durchbrechen.* — 2) *das Verziehen* (der Brauen). — 3) *Veränderung, Wechsel.* स्वरवर्णयोस् Kâraka 6,16. — 4) *Störung* Bâlar. 74,6. — 5) *das Zerfallen, Zwietracht, Uneinigkeit, — zwischen* (समम्) Çiç. 10,63. — 6) *das Zerfallen in*, so v. a. *Unterschiedenheit, Verschiedenheit.* उपकारविभेदास् *verschiedene Arten von —.*

विभेदक 1) Adj. *Etwas* (Gen.) *von Etwas* (Abl.) *unterscheidend.* — 2) *m. = विभेदक.

विभेदन 1) Adj. *durchbohrend, spaltend.* — 2) n. a) *das Spalten, Zerbrechen* Comm. zu Tâṇḍya-Br. 15,10,11. — b) *das Entzweien, Veruneinigen.*

विभेदिक Adj. *trennend, scheidend* in अङ्कुष्ठ° Nachtr. 6.

विभेदिन् Adj. 1) *durchbohrend, zerreissend* in मर्म°. — 2) *vertreibend, verscheuchend.*

विभेद्य Adj. *zu spalten, zu zerbrechen.*

विभोक m. N. pr. eines Dichters Z. d. d. m. G. 36,337.

विभ्रंश m. 1) *Ablösung* in मन्द्र° (Nachtr. 5). — 2) *Verfall*, so v. a. *das Aufhören, Verschwinden.* — 3) *Fall, Sturz* in übertragener Bed. — 4) am Ende eines Comp. *das Kommen um, Verlust.* — 5) *Versehen, fehlerhaftes Verfahren* Kâraka 7,9.

विभ्रंशयज्ञ m. *ein best.* Ekâha Vaitân.

विभ्रंशिन् Adj. 1) *zerbröckelnd* in अङ्ग°. — 2) *herabfallend, sich ablösend.*

विभ्रंस m. ungenaue Schreibart für विभ्रंश.

विभ्रम 1) m. (adj. Comp. f. आ) a) *das Hinundhergehen, das sich hinundher Bewegen, unstätes Wesen.* — b) (*das Toben*) *Heftigkeit, Intensität, hoher Grad, Uebermaass.* Auch Pl. — c) *Coquetterie, Buhlkunst.* — d) *Verwirrung, Unordnung, Störung.* दण्डस्य so v. a. *falsche Anwendung der Strafe.* — e) *Aufregung.* — f) *Verwirrung des Geistes; Irrthum, Wahn.* तपोवनविभ्रमात् *im Wahn, dass es ein Büsserwald sei*, Spr. 7679. — g) *Trugbild, blosser Schein, täuschendes Aussehen.* Am Ende eines Comp. (Balar. 84,9) *der blosse Schein von*, am Anfange eines Comp. *nur dem Scheine nach.* — h) *Anmuth, Schönheit.* — i) in der Erotik *die Zerstreutheit eines verliebten Frauenzimmers*, insbes. *in Bezug auf die Toilette.* — 2) *f. आ *hohes Alter.*

विभ्रमवती f. N. pr. einer Dienerin des Mahâmoha.

विभ्रमसूत्र n. Titel eines grammatischen Sûtra.

विभ्रमार्क m. N. pr. eines Mannes.

विभ्रमिन् Adj. *sich hinundher bewegend.*

विभ्रष्टेष्टिप्रयोग m. Titel eines Werkes Burnell, T.

विभ्राज् 1) Adj. *strahlend* Âpast. Çr. 16,30. — 2) m. angeblich N. pr. eines Liedverfassers.

विभ्राज m. N. pr. eines Fürsten.

विभ्रातृव्य n. *Nebenbuhlerschaft, Feindschaft.*

विभ्राष्टि f. 1) *Aufregung* Spr. 7838. — 2) *Irrthum, Wahn.*

विभ्राष्टि f. *das in Flammen Gerathen.*

विभु m. *Fürst, König.* v. l. बभ्रु.

विभ्रेष m. *Begehung eines Fehlers, Versehen.*

विभ्वतष्ट Adj. *von einem tüchtigen Meister gebildet* im Sinne von *wohlgeschaffen, vollkommen, Meisterstück.*

1. विभ्वन् 1) Adj. *weit reichend, durchdringend.* — 2) m. N. pr. eines der 3 Ṛbhu.

2. विभ्वन् Adj. *tüchtig, geschickt;* m. *Künstler, Meister.*

विभ्वासह् (stark eben so) Adj. etwa *die Reichen überbietend.*

विमज्जात्र Adj. *des Markes und der Eingeweide beraubt.*

विमण्डल n. *die Bahn der Planeten und des Mondes.*

विमत 1) Adj. s. u. मन् mit वि. — 2) N. pr. einer Oertlichkeit.

1. विमति f. 1) *eine abweichende Ansicht, Meinungsverschiedenheit* (Naish. 7,22), *— in Bezug auf* (Loc.). — 2) *Abneigung.* — 3) *Unschlüssigkeit, Zweifel* Lalit. 448,3. Saddh. P. 248. 275.

2. विमति Adj. 1) *eine abweichende Ansicht habend.* — 2) *beschränkt, dumm.* Nom. abstr. °ता f.

*विमतिमन् m. Nom. abstr. von 2. विमति.

*विमतिविकीर्ण m. *ein best.* Samâdhi.

विमतिसमुद्घातिन् m. N. pr. eines Prinzen.

विमत्सर Adj. *keinen Neid —, keine Missgunst —, keinen auf Selbstsucht beruhenden Unwillen an den Tag legend.*

विमत्सरिन् Adj. dass. Hemâdri 1,561,19.

विमथितर् Nom. ag. *Würger, Zerfleischer.*

विमद् f. Pl. Bez. *bestimmter Sprüche* Çâṅkh. Br. 23,6.

विमद् 1) Adj. a) *nüchtern geworden.* — b) *brunstfrei* (Elephant). — c) *von Hochmuth frei.* — 2) m. विमर्द N. pr. a) eines Schützlings der Götter. — b) eines Liedverfassers und Sohnes des Indra oder Prajâpati. Pl. *sein Geschlecht.*

विमदी Adv. mit कर् einem Elephanten (Acc.) *die Brunst benehmen* MBh. 7,26,6.

विमद्य Adj. *der sich eine Zeitlang des Genusses berauschender Getränke enthalten hat* Kâraka 6,12.

विमध्य (wohl n.) *Mitte.*

विमनस् 1) Adj. a) *mit durchdringendem Verstande begabt.* — b) *unverständig, thöricht.* — c) *ausser sich seiend, bestürzt, entmuthigt, verzweifelnd, niedergeschlagen.* — d) *abgeneigt.* — 2) m. N. pr. eines Liedverfassers.

विमनस्क Adj. = विमनस् 1) c).

विमनाय्, °यते *ausser sich —, entmuthigt —, niedergeschlagen sein* Naish. 1,37.

*विमनिमन् m. *Bestürztheit, Niedergeschlagenheit.*

विमनी Adv. mit कर् *sich abgeneigt machen, erzürnen.*

1. विमन्यु m. *Sehnsucht, Verlangen.*

2. विमन्यु Adj. *frei von Unmuth, — Groll.*

विमन्युक Adj. *nicht grollend, Groll stillend.*

विमभूपाल m. N. pr. eines Scholiasten Burnell, T.

*विमय m. *Tausch.*

विमर्द् m. 1) *Zerdrückung, Druck, Zerreibung, Reibung* Çiç. 4,61. 11,28. 31 (Pl.). — 2) *das Stampfen* (mit den Füssen) 292,21. — 3) *feindlicher Zusammenstoss, Kampf, Balgerei; Tumult* Bâlar. 195, 15. — 4) *Aufreibung, Zerstörung, Verwüstung, Vernichtung.* — 5) *Störung, Unterbrechung.* — 6) *Berührung, Verbindung.* — 7) *Abweisung, Zurückweisung.* — 8) *völlige Verfinsterung.* — 9) **Cassia Sophora.* — 10) N. pr. eines Fürsten. — Spr. 6221 falsche v. l. für विसर्ग.

विमर्दक 1) Adj. *aufreibend, zerstörend, vernichtend.* — 2) m. a) **Cassia Tora* Râǵan. 4,202. — b) N. pr. eines Mannes.

विमर्दन 1) Adj. a) *zerdrückend, drückend.* — b) *aufreibend, zerstörend, vernichtend.* — 2) m. a) **Wohlgeruch* Gal. — b) N. pr. α) eines Râkshasa. — β) eines Fürsten der Vidjâdhara. — 3) n. a) *das Zerdrücken, Zerreiben, Zerquetschen* Gaut. — — b) *feindlicher Zusammenstoss, Kampf.* — c) *das Zerstören, Verwüsten, Vernichten.*

°विमर्दिन् Adj. 1) *zerschmetternd, verwüstend, vernichtend.* — 2) *zu Nichte machend, verscheu-*

chend, entfernend.

विमर्ध m. MBu. 3,631 fehlerhaft für विमर्द.

विमर्मधज्ञजीवित Adj. MBu. 8,876 fehlerhaft für विवर्मधज्ञ°.

विमर्श m. (adj. Comp. f. आ) 1) *Prüfung, Erwägung, Erörterung, Ueberlegung, Bedenken.* — 2) *Intelligenz.* Auch als Beiw. Çiva's. — 3) in der Dramatik so v. a. *Knoten.*

विमर्शन 1) m. N. pr. eines Fürsten der Kirâta. — 2) n. *Prüfung, Erwägung, Untersuchung.*

विमर्शितव्य Adj. *zu prüfen, zu erwägen* Mâlatîm. 70,10. v. l. अवि°.

विमर्शिन् Adj. *prüfend, erwägend, untersuchend.*

विमर्ष, °मर्षण und °मर्षिन् fehlerhaft für °मर्श u. s. w.

विमल 1) Adj. (f. आ) *a) fleckenlos, rein, klar, blank.* विमले so v. a. *mit Anbruch des Tages.* — *b) durchsichtig.* — *c) weiss* (Elephant). — *d) rein, lauter* in übertragener Bed. — 2) m. *a) das Mondjahr.* — *b) ein best. über Waffen gesprochener Zauberspruch.* — *c) ein best.* Samâdhi. — *d)* N. pr. α) eines Asura. — β) eines Devaputra. — γ) *verschiedener Arhant bei den Gaina. — δ) verschiedener anderer Männer. — ε) einer Welt (buddh.). — 3) f. आ *a) *eine Opuntia* Râgân. 4,198. Bhâvapr. 1,202. — *b) eine best.* Çakti Hemâdri 1,198,5. Agni-P. 41,16. — *c)* Name der Dâkshâjanî in Purushottama. — *d)* N. pr. α) einer Joginî Hemâdri 2,*a*,95,8. 10. — β) einer buddh. Gottheit. — γ) einer Tochter der Gandharvî. — δ) einer der 10 Erden bei den Buddhisten. — 4) n. *a) *mit Silber versetztes Gold* Râgân. 13,137. — *b)* Titel eines Tantra. — *c)* N. pr. einer Stadt.

विमलक (Varâh. Jogaj. 6,18) und °मणि m. *ein best. Edelstein.*

*विमलकीर्ति m. N. pr. eines buddh. Gelehrten.

*विमलकीर्तिनिर्देश m. Titel eines buddh. Sûtra.

विमलगर्भ m. 1) *ein best.* Samâdhi. — 2) N. pr. *a)* *eines Bodhisattva. — *b)* eines Prinzen.

*विमलचन्द्र m. N. pr. eines Fürsten.

विमलता f. (Çiç. 8,28) und विमलत्व n. *Fleckenlosigkeit, Reinheit, das Hellsein, Klarheit* (auch in übertragener Bed.).

विमलदत्त 1) m. *a) ein best.* Samâdhi Saddh. P. — *b)* N. pr. eines Fürsten ebend. — 2) f. आ N. pr. einer Fürstin.

विमलनाथपुराण n. Titel eines Gaina-Werkes.

विमलनिर्भास m. *ein best.* Samâdhi.

विमलनेत्र m. N. pr. 1) eines Buddha. — 2) eines Fürsten.

विमलपिण्डक m. N. pr. eines Schlangendämons MBu. 1,35,8.

विमलपुर n. N. pr. einer *Stadt.*

*विमलप्रदीप m. *ein best.* Samâdhi.

विमलप्रभ m. 1) *ein best.* Samâdhi. — 2) N. pr. *a)* eines Buddha. — *b)* *eines Devaputra. v. l. अविमल°. — 2) f. आ *a) ein best.* Samâdhi. Richtig °प्रभ m. — *b)* N. pr. einer Fürstin.

विमलप्रभासश्रीतेजोराजगर्भ m. N. pr. eines Bodhisattva.

विमलप्रश्नोत्तरमाला f. Titel eines Werkes Weber, Lit.

विमलबुद्धि m. N. pr. eines Mannes.

विमलबोध m. N. pr. eines Scholiasten Burnell, T.

विमलब्रह्मवर्ष m. N. pr. eines Autors Burnell, T.

*विमलभद्र m. N. pr. eines Mannes.

विमलभास m. *ein best.* Samâdhi.

*विमलमणि m. *Krystall.*

विमलमणिकर m. N. pr. einer buddh. Gottheit.

विमलमति Adj. *von lauterer Gesinnung* 104, 14. 20.

विमलमित्र m. N. pr. eines buddh. Gelehrten.

विमलय्, °यति *rein —, klar machen.*

विमलवाकून m. N. pr. eines Fürsten.

*विमलवेगश्री m. N. pr. eines Fürsten der Garuḍa.

विमलव्यूह m. N. pr. eines Gartens.

विमलश्रीगर्भ m. N. pr. eines Bodhisattva.

*विमलसंभव m. N. pr. eines Berges.

विमलसरस्वती m. N. pr. eines Grammatikers.

*विमलस्वभाव (Conj.) m. N. pr. eines Berges.

विमलाकर m. N. pr. eines Fürsten.

विमलाग्रनेत्र m. N. pr. eines zukünftigen Buddha.

*विमलात्मक Adj. *dessen Natur rein u. s. w. ist, rein, hell, klar.*

विमलात्मन् Adj. dass. (der Mond).

विमलादित्य m. *eine best. Form der Sonne.*

*विमलाद्रि m. N. pr. eines *Berges.*

विमलानन्दभाष्य n. Titel eines Werkes.

*विमलाप Adj. *reines Wasser habend* L. K. 1063.

*विमलार्थक Adj. angeblich = विमलात्मक.

विमलाशोक N. pr. eines Wallfahrtsortes.

विमलाश्रा f. N. pr. eines Dorfes.

विमलिमन् m. *Reinheit, Klarheit* Daçar. 137,12.

विमलीकरण n. *Reinigung, Läuterung* (eines Zauberspruches).

विमलेश्वरतीर्थ n. N. pr. eines Tîrtha.

विमलेश्वरपुष्करिणीसंगमतीर्थ n. desgl.

विमलोग्र्य n. Titel eines Tantra. विमलोर्ज Ârsav. 161,1.

विमलोदका und विमलोदा f. N. pr. eines Flusses.

विमलोर्ज s. u. विमलोग्र्य.

विमस्तकित Adj. *enthauptet* Naish. 4,68.

विमक्त् Adj. *überaus gross.*

विमक्स् Adj. etwa *ergötzlich, lustig.*

विमक्षी Adj. etwa *erheiternd, begeisternd;* Subst. Pl. *geistige Getränke.* Nach Sây. *sehr gross.*

विमांस n. *schlechtes —, zu essen verbotenes Fleisch* Vishnus. 5,49.

विमाण्डव्य m. Pl. N. pr. eines Volkes.

विमातर् f. *Stiefmutter.*

विमातृज m. *Stiefsohn* (einer Mutter).

विमात्र Adj. *dem Maasse nach ungleich.* Nom. abstr. °ता f. Lalit. 361,4. 5.

विमार्ष m. *das Schütteln, Balgerei.*

विमार्षिन् Adj. *niederschmetternd* (in übertragener Bed.).

1. विमान 1) Adj. (f. ई) *durchmessend, durchgehend, von einem Ende zum andern reichend.* — 2) m. n. *ein durch die Luft fliegender palastähnlicher Wagen der Götter,* in den Märchen überh. *ein durch die Luft fliegender Wagen* oder *ein solches Vehikel* Harshak. 183,3. नौ° *ein solcher schiffähnlicher Wagen.* — *b) Wagen* überh. und speciell *Leichenwagen* Râgat. 7,466. fg. — *c) ein kaiserlicher —, ein siebenstöckiger Palast.* — *d) eine Kapelle von best. Form.* — *e) Thurm.* — 3) n. *a)* etwa *Ausdehnung.* — *b) Maass, Maassstab.* — *c)* bei Karaka *die Lehre vom Maasse,* d. i. *dem Verhalten der humores, der Arzneimittel* u. s. w. — *d) das Messen* in वेदिविमान.

2. विमान m. *Geringachtung* Gop. Br. 2,2,5. Vgl. अविमान.

3. विमान Adj. *der Ehre baar, entehrt, beschimpft.*

विमानक 1) = 1. विमान 2) *a).* — 2) nach dem Comm. = 1. विमान 2) *c).* Eher *Thurm.*

विमानता f. 1) Nom. abstr. zu 1. विमान 2) *a).* — 2) fehlerhaft für विमानना.

विमानत्व n. Nom. abstr. zu 1. विमान 2) *a).*

विमानन n. f. (आ) 1) *Geringschätzung, geringschätzige Behandlung, Beschimpfung.* Am Ende eines adj. Comp. f. आ. — 2) *das Versagen, Abschlagen.*

विमाननिर्व्यूह m. *ein best.* Samâdhi Kâraṇḍ. 51,24.

विमानपाल m. *Hüter eines Götterwagens.*

विमानयान Adj. (f. आ) *in einem Götterwagen durch die Luft fahrend* Bhâg. P. 4,3,6.

विमानयितव्य Adj. *geringzuschätzen, zu be-*

schimpfen.

विमानविद्या f. Titel eines Werkes Burnell, T.

विमानप्रतिष्ठापूजा f. desgl. Buhler, Rep. No. 671.

1. **विमानी** Adj. f. s. u. 1. **विमान** 1).

2. **विमानी** Adv. mit **कर्** *zu einem in der Luft fliegenden Vehikel machen* Kâd. 4,23 (1,7).

विमानुष Adj. *mit Ausschluss der Menschen.*

विमान्य Adj. *geringzuschätzen, zu beschimpfen.*

विमाय Adj. *der Zauberkraft beraubt.*

1. **विमार्ग** m. 1) *das Abwischen* Comm. zu Âpast. Çr. 4,13,7. — 2) * *Besen, Bürste.*

2. **विमार्ग** m. *Abweg* (eig. und übertr.). **°ग** Adj. Bhâvapr. 3,24. **°दृष्टि** Adj. *in falscher Richtung blickend.*

3. **विमार्ग** Adj. *auf Abwegen sich befindend.*

विमार्जन n. *das Abwischen, Reinigen.* **मुख°** Çâṅku. Çr. 4,21,21. 8,9,10.

विमित n. *eine auf Pfosten ruhende Hütte* Vaitân. 9,15. Am Ende eines Comp. *Halle, Gebäude* überh.

विमिथुन Adj. *mit Ausschluss der Zwillinge im Thierkreise.*

विमिश्र 1) Adj. (f. श्रा) *a) vermischt, vermengt, nicht gleichartig. — b) vermischt —, versehen —, verbunden mit* (Instr. oder im Comp. vorangehend). *— c)* Bez. *einer der 7 Theile, in welche die Bahn Mercurs nach* Parâçara *getheilt wird.* — 2) n. *Kapital nebst Zinsen* u. s. w. Lilâv. S. 31.

विमिश्रक 1) Adj. *gemischt, mannichfaltig.* — 2) *n. *Steppensalz* Râǵan. 6,106.

विमिश्रित Adj. *gemischt.* **°लिपि** f. Bez. *einer best. Art zu schreiben.*

विमुक्त 1) Adj. s. u. 1. मुच् mit वि. — 2) f. श्रा *Perle.*

विमुक्तकण्ठ° und **°म्** Adv. *aus vollem Halse* (schreien) Spr. 2696. 3158.

विमुक्तता f. *das Aufgehen, Verlorengehen* (von Besitz).

विमुक्तमौनम् Adv. *das Schweigen aufgebend* 120,23.

***विमुक्तसेन** m. N. pr. eines buddh. Lehrers.

विमुक्ताचार्य m. N. pr. eines Autors Burnell, T.

विमुक्ति f. 1) *Lösung.* — 2) *das Vonsichlassen, Entlassen.* — 3) *Befreiung, das Befreitwerden,* — *von* (Abl. oder im Comp. vorangehend). — 4) *Befreiung von den Uebeln,* — *von den Banden der Welt, Erlösung* 101,31. Kap. 5,68. 6,58.

विमुक्तिचन्द्र m. N. pr. eines Bodhisattva.

विमुख 1) Adj. (f. श्रा) *a) das Gesicht abwendend, rückwärts gerichtet. — b) das Gesicht im Unmuth, insbes. In Folge einer vereitelten Hoffnung von Jmd* (Gen.) *abwendend, abgewiesen, unverrichteter Sache abziehend. — c) sich abwendend von,* so v. a. *grollend, abgeneigt, Nichts wissen wollend, abstehend, sich enthaltend;* die Ergänzung im Loc., Abl., Gen. mit **उपरि** oder im Comp. vorangehend. **शतमख°** so v. a. Indra *entgegentretend* Bâlar. 14,2. **रक्षा°** so v. a. *sich nicht die Mühe gebend Wache zu halten* Vikramâṅkaṅ. 17,6. — *d) widerwärtig* (Geschick u. s. w.) Veṇis. 68,9. — *e)* am Ende eines Comp. *ermangelnd, carens. — f) ohne Mündung* (gemessen). — *g) des Gesichtes —, des Kopfes beraubt.* — 2) m. *a)* Bez. *des Spruches* VS. 17,86. 39,7. — *b)* N. pr. eines Muni.

विमुखता f. *das Sichabwenden von, Abgeneigtheit gegen* (Loc., Acc. mit **प्रति** oder im Comp. vorangehend).

विमुखय्, °यति *abgeneigt machen.* **विमुखित** Kâd. 2,65,21 (79,12).

विमुखी Adv. 1) mit **कर्** *a) Jmd in die Flucht schlagen. — b) Jmd ziehen lassen, abweisen. — c) Jmd abgeneigt* oder *gleichgültig machen gegen* (Abl. oder im Comp. vorangehend) Çaṅk. zu Bâdar. 1,1,4 (S. 76, Z. 9). — *d) vereiteln, zu Nichte machen.* — 2) mit **भू** *a) den Rücken wenden, die Flucht ergreifen. — b) sich abwenden —, Nichts wissen wollen von* (Abl.).

विमुखीकरण n. *das abgeneigt Machen gegen* (im Comp. vorangehend Çaṅk. zu Bâdar. 1,1,4 (S. 76, Z. 6).

विमुखीभाव m. *Abneigung.*

विमुग्धता f. *Einfältigkeit, Dummheit.*

विमुच् f. *das Losspannen, Ausschirren; Einkehr.* **विमुचो नपात्** *Sohn der Einkehr, Geleitsmann* heisst Pûshan.

विमुच m. N. pr. eines Ṛshi.

विमुञ्ज Adj. (f. श्रा) *ohne Blattscheide.*

***विमुट्** *eine best. hohe Zahl* (buddh.).

***विमुद्र** Adj. *aufgeblüht.*

विमुद्रण n. *das Aufblühenmachen* Naish. 19,58.

विमूढक n. *eine Art Posse.*

विमूति Sâh. D. 19,1 fehlerhaft für **विभूति** *Asche.*

विमूर्छन n. *Melodie.*

विमूर्त s. u. मूर्छ् mit वि.

विमूर्धन् Adj. *ohne Kopfhaare.*

विमूल Adj. *entwurzelt* (eig. und übertr.).

विमूलन n. *das Entwurzeln.*

विमृग Adj. *kein Thier des Waldes habend.*

विमृग्य Adj. *zu suchen, aufzusuchen.*

विमृग्वरी Adj. f. *reinlich.*

विमृत्यु Adj. *dem Tode nicht unterliegend, unsterblich.*

विमृध् m. 1) *Verächter* Vaitân. — 2) *Abwehrer des Verächters,* technisch gewordener Bein. Indra's. — Nach Sây. **विमृधे**.

विमृधे Adj. (f. श्रा) *den Verächter abwehrend.*

विमर्श m. *Prüfung, Erwägung, Ueberlegung, Bedenken.*

1. **विमर्श्य** Adj. *zu prüfen, zu untersuchen.*

2. **विमर्श्य** Absol. **°कारिन्** Adj. *erst nach reiflicher Erwägung an ein Werk gehend* Spr. 6970.

विमृष्टान्तरांस Adj. (f. श्रा) *bei dem der Raum zwischen den Schultern etwas eingesenkt ist.*

विमेघ Adj. *wolkenlos* Vishṇus. 99,9.

विमोक m. 1) *Auspannung, Lösung, Beendigung, das Nachlassen* Kap. 1,84. — 2) *das Fahrenlassen, Loslassen* Agni-P. 26,3. — 3) *Befreiung,* — *von* (Abl. oder im Comp. vorangehend) Nâjam. 2,1,13. — 4) *Befreiung von der Welt,* — *von der Sinnlichkeit.*

विमोकम् Absol. *so dass die Zugthiere gelöst —, d. i. umgespannt —, gewechselt werden.* Vgl. **उपविमोकम्**.

विमोक्तर् Nom. ag. *Abspanner.* f. **विमोक्त्री**.

विमोक्तव्य Adj. 1) *frei zu geben, den man laufen lassen darf.* — 2) *aufzugeben, was man fahren lassen muss.* — 3) *zu werfen, zu schleudern, abzuschiessen,* — *auf* (Loc. oder Dat.).

विमोक्य Adj. in **अविमोक्य**.

विमोक्ष m. 1) *das Sichlösen, Aufgehen.* — 2) *Befreiung* (intrans.), *Errettung* (intrans.), *das Loskommen, Sichbefreien von* (Abl. oder im Comp. vorangehend). — 3) *Befreiung der Seele, Erlösung* Lalit. 218,7. — 4) *Befreiung* (trans.), *das Laufenlassen.* — 5) *das Aufgeben, Fahrenlassen, Unterlassen.* — 6) *das Entlassen, Fliessenlassen.* — 7) *das Spenden.* — 8) *das Abschiessen.* — 9) *eine best. Stufe der Meditation* Kâraṇḍ. 81,3.

विमोक्तक Nom. ag. *Löser.*

विमोक्तकरा f. N. pr. einer Kiṁnara-Jungfrau Kâraṇḍ. 6,17.

विमोक्षण 1) Adj. *befreiend von* (im Comp. vorangehend). — 2) n. *a) das Lösen, Aufbinden. — b) das Befreien, Befreiung,* — *von* (Abl. oder im Comp. vorangehend). — *c) das Fahrenlassen, Aufgeben. — d) das Vonsichgeben, Entlassen* (einer Leibesfrucht), *Befreiung von der Leibesfrucht.* **असृग्विमोक्षण** *das Blutlassen. — e) das Abschiessen.*

विमोक्षिन् Adj. *der Erlösung theilhaftig geworden.*

विमोघ Adj. *ganz vergeblich.*

°विमोचक Adj. *lösend —. befreiend von.*

विमोचन 1) Adj. (f. ई) *a) ausspannend, lösend. — b) befreiend, — von* (im Comp. vorangehend). — 2) f. ई N. pr. eines Flusses VP. 2,4,28. — 3) n. *a) das Abspannen, Ausspannen; Einkehren. — b) das Befreien vom Dienst. — c) Befreiung, Rettung, — von* (Abl.). — *d)* wohl *das Sichlosmachen von allen Sünden. — e) das Aufgeben, Fahrenlassen. — f)* N. pr. eines Wallfahrtsortes.

विमोचनीय in दुन्दुभि° und रथविमोचनीय.

विमोच्य Adj. *zu befreien.*

विमोह् m. 1) *Verwirrung des Geistes* Çiç. 10,22. मति° dass. — 2) *eine best. Hölle* VP. 2,6,14.

विमोहक Adj. (f. °हिका) *den Geist verwirrend* Naish. 7,17.

विमोहन 1) Adj. dass. — 2) m. *eine best. Hölle* VP. 2,6,2. — 3) n. *a) Verwirrung, das in Unordnung Gerathen. — b) das Verwirren des Geistes.*

विमोहिन् Adj. *den Geist verwirrend.*

विमौन Adj. *das Stillschweigen brechend.*

विमौलि Adj. *mit keinem Diadem geschmückt.*

विम्लापन n. *das Welkmachen, Schlaffmachen, Erweichen* (eines Geschwürs u. s. w.) Bhâvapr. 5,116.

वियङ्ग = 2. अव्यङ्ग 1). Es kann अवियङ्ग gemeint sein.

वियच्चर Adj. *durch die Luft fliegend.*

*वियच्चारिन् m. *Falco Cheela* (चिल्ल).

वियत् s. वियत्.

वियति m. 1) **Vogel.* — 2) N. pr. eines Sohnes des Nahusha.

वियद्ग schlechte Lesart für वियङ्ग.

*वियद्गङ्गा f. *die himmlische Gañgâ.*

वियद्गत Adj. *sich im Luftraum fortbewegend, durch die Luft fliegend* Çiç. 17,64.

वियद्व्यापिन् Adj. *den Luftraum erfüllend* (Geräusch) Vṛshabh. 239,*a*,36.

वियत् 1) Adj. *auseinandergehend, hingehend, vergehend.* — 2) n. वियत् *a) das sich Trennende, Auseinandergehende* als Bez. *des Zwischenraumes zwischen den zwei Getrennten* (dem Himmel und der Erde), *der Luftraum. — b) der Aether* (als Element). — *c)* Bez. *der Null* Gaṇit. Parvasaṁbh. 5. — *d) das 10te astrologische Haus. — e)* als Name *eines Metrums* VS. 15,5 nach Mahidh. so v. a. *Tag.*

वियत्तरु Adj. *des Lenkers beraubt* MBh. 8,22,15.

*वियन्मणि und वियन्मध्यहंस (Daçak. 2,2) m. *die Sonne.*

वियन्मय Adj. (f. ई) *aus Luft bestehend* Harshaṁ. 210,5.

*वियम m. = वियाम und दुःख.

वियव m. *eine Art von Eingeweidewürmern.*

वियवन n. *das Trennen.* v. l. वियावन.

वियाङ् v. l. für वियङ्ग.

वियातता f. *Dreistigkeit, Unverschämtheit* Çiç. 19,40.

*वियातिमन् m. dass.

*वियाम m. *das Längenmaass der ausgestreckten Arme, Faden.*

वियावन n. = वियवन.

वियास् m. *ein best. Plagegeist in* Jama's *Welt.*

°वियुक्तता f. *das Freisein von.*

वियुङ् f. AV. 7,4,1 fehlerhaft für नियुत्.

वियुत 1) Adj. s. u. 4. यु mit वि. — 2) f. आ Du. *die Getrennten, so v. a. Himmel und Erde.*

*वियुतार्थक Adj. *sinnlos.*

वियुति f. *die Differenz zwischen zwei Grössen* Bîgag. 178.

वियूथ Adj. *von seiner Heerde getrennt.*

वियोग m. 1) *das Getrenntwerden, Trennung, — von, das Kommen um, Verlustiggehen;* die Ergänzung ein Instr., Abl., Instr. mit सह oder im Comp. vorangehend). — 2) *das Sichentfernen, von dannen Gehen, Verlorengehen, das Fehlen, Nichtdasein.* — 3) am Ende eines Comp. *das Sichlosmachen von, das Sichenthalten, Aufgeben* Gaut. — 4) *Subtraction.* — 5) = वियुति Bîgag. 71. — 6) *ein best. astrol.* Joga.

वियोगता f. Kathâs. 55,184 fehlerhaft für वियोगिता.

वियोगपुर n. N. pr. einer *Stadt.*

वियोगवत् Adj. *getrennt* (vom geliebten Gegenstande).

वियोगाप्, °पते *einer Trennung gleichen* Subhâshitâv. 206. 207. Saduktik. 2,656. Padjâvalî 376.

वियोगिता f. *das Getrenntsein, Trennung.*

वियोगिन् Adj. 1) *getrennt* (vom geliebten Gegenstand), — von (Instr. oder im Comp. vorangehend). — 2) *mit Trennung verbunden* in अ°.

वियोजन n. 1) *das Losmachen —, Befreien von* (im Comp. vorangehend). — 2) *Trennung, — von* (im Comp. vorangehend). — 3) *das Subtrahiren* Lîlâv. 8,13. — वियोजनैर्धनैः MBh. 12,3213 fehlerhaft für वियोजयेद्धनैः.

वियोजनीय Adj. *verlustig zu machen, zu bringen um* (Instr.).

वियोजीकरण n. = हिंसा Çilâñka 1,288.

वियोज्य Adj. *zu trennen von* (Abl.).

वियोतृ Nom. ag. *der da scheidet, trennt.*

वियोध Adj. *der Streiter beraubt, ohne Streiter.*

1. वियोनि und °नी f. *ein thierischer Mutterleib, eine thierische vulva; eine thierische Daseinsform, Thier; Thiere und Pflanzen.* °ज *ein Thier;* °जन्मन् n. *die Entstehung der Thiere und Pflanzen,* Adj. *zur Mutter ein Thier habend.*

2. वियोनि Adj. 1) *seiner Natur widersprechend.* — 2) *ohne vulva.* — 3) *von geringer Herkunft* (nach Nîlak.).

विरक्तभाव Adj. (f. आ) *gleichgültig gesinnt, Einem nicht mehr zugethan* Spr. 7216.

विरक्तासर्वस्व n. Titel eines Werkes.

विरक्ति f. *Gleichgültigkeit, — gegen* (Loc., Gen. mit उपरि oder Acc. mit प्रति); insbes. *die gegen die ganze Aussenwelt eingetretene Gleichgültigkeit eines Asketen.*

विरक्तिमत् Adj. 1) *gleichgültig, — gegen* (Loc.). — 2) *verbunden mit der Gleichgültigkeit gegen die ganze Welt.*

विरक्तिरत्नावलि f. Titel eines Stotra Opp. Cat. 1.

विरक्षस् Adj. *ohne Rákshasa.* Superl. °क्षस्तम.

विरक्षस्ता f. Nom. abstr. zu विरक्षस्.

*विरग *eine best. hohe Zahl* (buddh.). v. l. विराग.

1.*विरङ्ग m. = 1. विराग. Vgl. वैरङ्गिक.

2.*विरङ्ग n. *eine best. Erdart* Râgân. 13,141.

विरचना f. *das Anlegen, Anthun* (eines Schmuckes u. s. w.). अलकानाम् so v. a. *hübsch geordnete Locken* Bâlar. 140,3.

विरचयितव्य Adj. *zu bilden, zu machen* Çaṁk. zu Bâdar. 2,1,32.

विरचित 1) Adj. s. u. रच् mit वि Caus. — 2) f. आ ein Frauenname.

विरज 1) Adj. (f. आ) *a) frei von Staub, rein* (auch in übertragener Bed.). — *b)* *f. *nicht mehr menstruirend. — c) frei von Leidenschaft.* — 2) m. N. pr. *a)* eines Marutvant. — *b)* eines Sohnes des Tvashṭar. — *c)* eines Sohnes des Pûrṇiman. — *d)* Pl. einer Klasse von Göttern unter Manu Sâvarṇi. — *e)* eines Schülers des Gâtukarṇja. — *f)* der Welt des Buddha Padmaprabha. — 3) f. आ *a) Panicum Dactylon.* Nach Râgân. = कपित्थानी. — *b)* N. pr. *α)* einer geistigen Tochter der Manen Susvadha oder Svasvadha und Gattin Nahusha's. — *β)* einer Freundin Kṛshṇa's, die wegen ihrer Furcht vor Râdhâ in einen Fluss (im Goloka) verwandelt wird. — *γ)* einer Râkshasî. — *δ)* eines heiligen Gebietes. Auch °क्षेत्र n. — 4) n. N. pr. eines Wallfahrtsortes.

विरञ्जनीय Adj. *zur Veränderung —, zur Verbesserung der Farbe dienlich* Karaka 1,4. 25.

विरजप्रभ m. N. pr. eines Buddha.

विरजलोक m. N. pr. einer *Welt* VP.² 3,160.

विरजस् Adj. = विरज 1) *a*) *c*). — 2) m. N. pr. *a*) eines Schlangendämons. — *b*) verschiedener Ṛshi, unter Manu Ḱâkshusha, eines Sohnes des Manu Sâvarṇa, des Nârâjaṇa, des Vasishṭha und des Paurṇamâsa. — *c*) eines Sohnes des Dhṛtarâshṭra. — 3) *f. Bein. der Durgâ.

विरजस Adj. = विरज 1) *a*).

विरजस्क 1. Adj. = विरज 1) *a*) *c*). — 2) m. N. pr. eines Sohnes des Manu Sâvarṇi.

विरजस्करण n. *das Befreien von Staub, Reinigen.*

विरजस्तमस् Adj. *nicht von den Qualitäten Rágas und Tamas beherrscht.*

विरजात n. N. pr. eines Berges.

विरजी Adv. mit कर् *vom Staube befreien, reinigen* Çiç. 13,49.

विरज्ञ, *विरज्ञन, विरज्ञि (Ind. St. 15,376) und विरज्य m. Bein. Brahman's.

विरज्ञनीय in पुरोष°. Vgl. विरजनीय.

1. विरण in अविरण.

2.*विरण n. = वीरण.

विरतत्व n. *das Aufgehörthaben, Vorbeisein.*

विरति f. 1) *das Aufhören; Schluss, Ende* Çiç. 11,2. Am Anfange eines Comp. so v. a. *am Schluss, schliesslich* Chr. 166,9. — 2) *Ende eines Pâda, Cäsur innerhalb eines Pâda.* — 3) *das Ablassen von, Sichenthalten, Entsagung;* die Ergänzung im Abl., Loc. oder im Comp. vorangehend. Kṛshṇa heisst विरतिः सर्वपापिनाम् *weil er die Bösewichter dazu bringt, dem Bösen zu entsagen.*

विरथ Adj. *um den Streitwagen gekommen.*

विरथी Adv. 1) mit कर् *Jmd um den Streitwagen bringen.* — 2) mit भू *um den Str. kommen.*

विरथीकरण n. *das Bringen Jmds* (im Comp. vorangehend) *um den Streitwagen.*

विरथ्य Adj. als Beiw. Çiva's vielleicht so v. a. *an Nebenstrassen seine Freude habend.*

विरथ्या f. etwa *Nebenstrasse, eine schlecht unterhaltene Strasse.*

विरद (विरद) s. विरुद.

विरप्श् 1) Adj. (f. ई) *strotzend.* — 2) m. *Ueberschwang, Fülle.*

विरप्शिन् Adj. *vollsaftig, strotzend, vollkräftig.*

विरम m. 1) *das Aufhören, Nachlassen.* — 2) *Untergang* (der Sonne). — 3) *das Abstehen —, Sichenthalten von* (im Comp. vorangehend). — विरमे ऽत्र Râǵat. 4,427 fehlerhaft für विरमेत्र; vgl. Spr. 5888.

विरमण n. 1) *das Aufhören, Nachlassen.* — 2) *das Abstehen von* (im Comp. vorangehend).

विरल 1) Adj. (f. आ) *a*) *auseinanderstehend, nicht dicht anschliessend, undicht.* विरलम् und विरल° (Çiç. 4,41) Adv. — *b*) *selten, wenig, nicht zahlreich, gering, karg in* (Loc.) Harshaḱ. 124,2. विरलः und विरलः को ऽपि so v. a. *hier und da Einer, ein und kein anderer.* — 2) *n. *saure Milch.*

*विरलजानुक Adj. *auseinanderstehende Kniee habend.*

विरलता f. Nom. abstr. zu विरल 1) *b*) Veṇis. 182.

विरलद्रवा f. *ein Gericht aus Körnerfrüchten mit Ghee.*

विरलविरली Adv. mit भू *ganz selten werden, an Zahl stark abnehmen.*

विरलाय्, °यते *undicht gesäet sein, selten vorkommen; lichter werden* (von einem Walde) Kâd. 2,51,1 (60,13).

*विरलिका f. *ein best. undichtes Zeug.*

विरलित in अ° (Nachtr. 5).

विरली Adv. mit कर् 1) *zerstreuen, auseinanderjagen* Ind. St. 15,424. °कृत Hariv. 6231. — 2) *lichter machen* (einen Wald) Kâd. 252,2 (412,2).

*विरलेतर Adj. *dicht.*

विरव m. *das Brüllen, Dröhnen.* — n. Mârk. P. 126,14 wohl fehlerhaft für विवर.

विरश्मि Adj. *strahlenlos.*

विरस 1) Adj. *a*) *nicht mit Fruchtsaft gewürzt.* — *b*) *geschmacklos, schlecht schmeckend.* — *c*) *einen üblen Nachgeschmack habend, einen Ekel bewirkend* in übertragener Bed., so v. a. *widerlich, unangenehm.* °म् Adv. *in widerlicher Weise.* — *d*) *gegen den guten Geschmack verstossend.* — *e*) *keinen Geschmack findend an* (im Comp. vorangehend). — 2) m. N. pr. eines Schlangendämons. — MBh. 8,4327 fehlerhaft für विवश.

विरसत्व n. *schlechter Geschmack, das Bewirken von Ekel.*

विरसाननत्व n. und विरसास्यत्व n. *übler Geschmack im Munde.*

विरसी Adv. 1) mit कर् *unangenehm berühren* Vîsav. 169,3. — 2) mit भू *unangenehm berührt werden.*

विरसीभाव m. *das Saft- und Kraftloswerden.* भूमेस् Ḱaraka 3,3.

विरह m. 1) *das Getrenntsein, Trennung* (vom geliebten Gegenstande), — *von* (Instr. oder im Comp. vorangehend). — 2) *Abwesenheit, das Nichtdasein, Fehlen, Mangeln.* Am Ende eines adj. Comp. *an dem — fehlt,* so v. a. *mit Ausnahme von.*

विरहिन् Adj. 1) *getrennt* (vom geliebten Gegenstande) Spr. 7746. Çiç. 6,5. Vîsav. 138,1. 271, 1. 284,5. *getrennt von* (im Comp. vorangehend). — 2) *abwesend.* — 3) am Ende eines Comp. *frei von, sich enthaltend.*

1. विराग m. 1) *Entfärbung, Verlust der Farbe.* — 2) *Aufregung, das Versetzen in Leidenschaft.* — 3) *Abneigung* (gegen Personen), *Gleichgültigkeit* (gegen Unpersönliches); die Ergänzung im Loc., Abl. oder im Comp. vorangehend. — 4) *Gleichgültigkeit gegen die Aussenwelt.* — 5) *die fehlerhafte Unterdrückung eines Lautes in der Aussprache.*

2. विराग Adj. (f. आ) 1) *von mannichfacher Farbe, bunt.* Auch in Comp. mit नाना° und नानावर्ण°. — 2) *frei von aller Leidenschaft, gleichgültig.* सर्वतस् so v. a. *für Alles abgestorben.*

3.*विराग *eine best. hohe Zahl* (buddh.).

विरागता f. *Gleichgültigkeit gegen Alles.*

विरागय्, °यति 1) *sich* (sibi) *abgeneigt machen, sich entfremden, Jmd erbittern* Vishṇus. 71,57. — 2) विरागित *a*) *sich entfremdet, erbittert* Vâǵaḱ. 35,2. 3. — *b*) *eine Abneigung —, einen Widerwillen empfindend gegen* (im Comp. vorangehend).

विरागवत् Adj. *gleichgültig.* सर्वत्र *gegen Alles.*

*विरागार्ह Adj. = वैरङ्गिक.

विरागित Adj. s. u. विरागय्.

विरागिता f. *Abneigung, Widerwillen.*

विरागिन् Adj. *eine Abneigung habend, keine Neigung empfindend für* (Loc.) Spr. 7859. Çiç. 6,11.

1. विराज् 1) Adj. *herrschend, an der Spitze befindlich; ausgezeichnet, prangend;* m. f. *Herrscher, Fürst, Herrscherin* u. s. w. Âpast. 2,3,11 nach dem Comm. = विराजः साधनम्. — 2) f. *Auszeichnung, hohe Stellung.* — 3) f. und später m. Name eines der Speculation angehörigen göttlichen Wesens, welches mit Purusha, Praǵâpati, Brahman, Agni und später mit Vishṇu oder Kṛshṇa identificirt wird, aber auch als Tochter oder Sohn Purusha's, Praǵâpati's, Brahman's oder Vishṇu's auftritt. In den Brâhmaṇa wird Virâǵ zu allerhand phantastischen Allegorien gebraucht. Im Vedânta ist Virâǵ, *weil er mannichfach glänzt,* eine Bez. *des durch das Gesammtding bedingten Intellects* 268,28. — 3) m. *a*) *ein best. Ekâha* Vaitân. — *b*) N. pr. eines Sohnes des Prijavrata und des Nara. — 4) f. *a*) *die Erde* (nach Nîlak.). — *b*) Bez. *verschiedener Metra.* Meist mit 10silbigen Stollen, daher auch Bez. *der Zehnzahl.* Nom. abstr. विराज्त्व n. Ait. Br. 1,5,24. — *c*) Pl. Bez. *bestimmter Backsteine* (40 an der Zahl).

2. विराज् m. *der König der Vögel.*

विराज 1) Adj. *prangend.* — 2) m. *a) eine best. Tempelform* Hemâdri 2, *a*, 58,10. — *b) ein best. Ekâha* Vaitân. — *c) *eine best. Pflanze.* — *d)* N. pr. α) eines Prag̃âpati. — β) eines Sohnes des Avikshit.

विराजन 1) Adj. am Ende eines Comp. *Schmuck verleihend, zierend* Karaka 1,5. — 2) n. Nom. act. zur Erklärung von 1. वि√राज्.

विराजिन् Adj. *prangend* Prasannar. 3,21. Vgl. अति° (Nachtr. 5).

वि√राज्ञी f. *Herrscherin* TBr. 3,11,3,1.

विराज्य n. *Herrschaft, Regierung.*

विराट् m. 1) N. pr. *a)* eines Fürsten der Matsja. °पर्वन् n. Titel des 4ten Buches im MBh. — *b)* einer Gegend. — 2) *Bein. Buddha's.

विराड्ज 1) *m. *eine Art Edelstein, ein Diamant von geringerer Güte.* — 2) f. आ *eine Tochter Virâṭa's.*

विराड्नामा f. *ein best. Metrum.*

विराड्रूप m. Pl. *eine best. Begehung* Âpast. Çr. 5, 18,2 (vgl. TBr. Comm. 1,93,15). 6,24,5. 26,5.

विराड्रेत्र n. N. pr. eines *heiligen Gebietes.*

विराड्पूर्वा f. *ein best. Metrum.*

विराड्भू mit वामदेव्य n. Name eines Sâman.

विराड्माना f. *ein best. Metrum.*

विराड्स्थ्राज m. *ein best.* Ekâha.

वि√राड्स्वर Adj. *wobei das Metrum* Virâg̃ *das achte ist* Çat. Br. 10,1,2,9.

विराड्वपा f. *ein best. Metrum.*

विराड्वर्ण Adj. (f. आ) *die Form des Metrums* Virâg̃ *habend.*

*विरातक 1) m. *Terminalia Arunja.* — 2) n. *die Frucht von Semecarpus Anacardium.*

विरात्र *Ende der Nacht.*

विराद्धृ Nom. ag. *Beleidiger, Kränker* Çiç. 2,41.

विराध m. N. pr. 1) eines Râkshasa Bâlar. 165, 13. — 2) eines Dânava.

विराधगुप्त m. N. pr. eines Mannes Mudrâr. 40, 4 (68,6).

वि√राधन 1) n. *a) das Misslingen.* — *b) *das Anthun eines Leides.* — 2) f. विराधना *Verletzung, Schädigung* Çilâñka 1,271.

विराधवत् m. Bein. Vishṇu's (Râma's).

*विराधान (!) n. = विराधन 1) *b*).

विराम m. 1) *das Aufhören; Schluss, Ende.* — 2) *Ende eines Wortes, — eines Satzes, Pause.* Am Ende eines adj. Comp. *auslautend auf.* — 3) *Ende eines Stollens, Cäsur innerhalb eines Stollens.* — 4) *das die Abwesenheit eines* य *anzeigende Zeichen unterhalb eines Consonanten* (ursprünglich nur *am Ende eines Satzes*). — 5) *das Abstehen, Sichenthalten* 221,15. — 6) *Abspannung, languor* Karaka 2,1. — 7) Bein. Vishṇu's und Çiva's.

विरामक am Ende eines adj. Comp. *auslautend auf.*

विरामण n. *Pause* Hemâdri 1,554,5.

विरामता f. *das Aufhören, Nachlassen.*

विराव m. 1) *Geschrei, Gebrüll, Getöse, Gesumme* Çiç. 10,11. 11,40. Am Ende eines adj. Comp. f. आ. — 2) N. pr. eines Rosses.

विरावण Adj. *Geschrei —, Geheul verursachend.*

विरावित् 1) Adj. *a) schreiend, brüllend, Laute von sich gebend, tosend* u. s. w. Çiç. 20,30. Auch in Comp. mit मकारव°. — *b) ertönend —, erschallend von* (Instr.). — 2) m. N. pr. eines Sohnes des Dhṛtarâshṭra.

विराषड् (Nomin. °षाट्) Adj. *Männer in sich fassend, — aufnehmend.*

विरिक्ति f. *Purgirung* Karaka 1,13.

विरिञ्च m. ein Name Brahman's, übertragen auch auf Vishṇu und Çiva. Nom. abstr. °ता f.

*विरिञ्चन und विरिञ्चि m. desgl.

विरिञ्चिगोल N. pr. einer mythischen Oertlichkeit Ind. St. 14,137.

विरिञ्चिनाथ m. N. pr. eines Autors. °नाथीय n. Titel seines Werkes Opp. Cat. 1.

विरिञ्चिपादप्रुड् m. N. pr. eines Schülers des Çaṁkarâkârja.

विरिञ्च्य m. ein Name Brahman's und angeblich auch seiner Welt.

विरिब्ध m. *Ton, Accent* Çiç. 11,41.

विरिरिंसा f. *der Wunsch abzustehen von* (im Comp. vorangehend) Subhâshitâv. 3421.

वि√रुक्मत् 1) Adj. *leuchtend.* — 2) m. *ein glänzender Schmuck* oder *eine glänzende Rüstung.*

विरुच m. *ein best. über Waffen gesprochener Zauberspruch.* — Viddh. 34,10 fehlerhaft für विकच; vgl. Spr. 6184.

1. विरुज् f. *ein heftiger Schmerz, eine grosse Krankheit.*

2. विरुज् (Conj.) Adj. *gesund.*

1. विरुज Adj. *Schmerzen verursachend* Pâr. Gṛhj. 2,6,10. *zerbrechend* Stenzler.

2. विरुज Adj. 1) *frei von Schmerz, gesund.* — 2) *schmerzlos,* so v. a. *keine Leiden verursachend.*

विरुत 1) Adj. s. u. 1. रु mit वि. — 2) n. *Geheul, Geschrei, Gesang* (der Vögel), *Gesumme* (Vîsav. 279,2), *Getöse* u. s. w.

विरुति f. *Geschrei, Gesumme* u. s. w. Mudrâr. 59,17 (96,9). Kâd. 30,11 (53,1). Comm. zu Vâsav. 279. Auch Pl.

विरुद m. n. *ein Panegyricus auf einen Fürsten in Prosa und Versen.* बिरद Pañkad. 54. Ind. St. 15,279. 285.

विरुदध्वज m. *eine königliche Standarte* Comm. zu R. ed. Bomb. 1,18,24. बि° gedruckt.

विरुदमणिमाला f. Titel eines *Panegyricus.*

विरुदावलि und °ली (Vikramâñkaḱ. 7,65 बि°) f. 1) *ein ausführlicher Panegyricus.* — 2) Titel eines best. *Panegyricus* des Raghudeva.

विरुदित n. *lautes Jammern, — Weinen.* Pl. zu Spr. 379.

विरुद्ध 1) Adj. s. u. 2. रुध् mit वि. — 2) m. Pl. *eine best. Gruppe von Göttern unter dem 10ten Manu.* — 3) n. *a) ein best. Tropus, wobei einem verglichenen Dinge die dem Dinge, womit jenes verglichen wird, zukommenden Thätigkeiten abgesprochen, dagegen andere, diesem nicht zukommende, zugesprochen werden.* — *b)* Titel eines Werkes Opp. Cat. 1.

विरुद्धता f. *das im Widerspruch-Stehen.*

विरुद्धत्व n. 1) *Feindseligkeit, feindselige Gesinnung.* — 2) *das im Widerspruch Stehen, das einen Widerspruch Enthalten* 278,10. 279,13.

विरुद्धधी Adj. *feindselig gesinnt* Râgat. 1,303.

विरुद्धमतिकारिन् und °मतिकृत् Adj. *eine entgegengesetzte Vorstellung erweckend.* °कारिता f. (Sâh. D. 574) und °कृत् n. (Kâvjapr. 7,8) *eine best. rhetorische Figur, eine Art von Antiphrasis.*

विरुद्धसंबन्धीय Adj. *in einem verbotenen Grade verwandt* Dattakaç. 119,2.

विरुद्धार्थदीपिका f. *eine rhetorische Figur, bei der von einem und demselben Subjecte zwei einander widersprechende Thätigkeiten in Bezug auf ein und dasselbe Object* (aber nur scheinbar) *ausgesagt werden.*

विरुद्धाशन n. *der Genuss unter sich unverträglicher Speisen.*

*विरुद्धोक्ति f. *Widerspruch, Widerrede* H. 276.

विरुद्धोपक्रम Adj. *mit einander Unverträgliches anwendend* (in der Medicin). Nom. abstr. °त्व n. Suçr. 1,186,10.

वि√रुद्र Adj. *wobei* Rudra oder *die* Rudra *nicht betheiligt sind.*

विरूक्ष Adj. (f. आ) *rauh* (auch von Reden, Lauten) Varâh. Jogaj. 8,12.

विरूक्षण 1) Adj. (f. ई) *trocken —, rauh machend, adstringirend* Karaka 1,2. — 2) n. *a) das trocken —, rauh Machen* (Karaka 6,5. 11), *Adstringiren.* —

b) **hartes Anfahren.*

विवृत्तणीय Adj. 1) *zum Rauhmachen dienend, dazu gut* Karaka 1,25. — 2) *hart anzufahren, zu schmähen* Vikramâṅkaḱ. 7,9.

विवृत्त m. Bez. *eines* Agni *im Wasser* Mantrabr. 1,7,1.

विवृढ Partic. s. u. 1. रुह् mit वि.

विवृढक 1) m. n. *angekeimtes Korn.* — 2) m. N. pr. *a*) eines Fürsten der Kumbhâṇḍa. — *b*) **eines* Lokapâla. — *c*) eines Sohnes des Prasenaǵit und Gegners der Çâkja. — *d*) *eines Sohnes des Ikshvâku.

विवृप 1) Adj. (f. आ) *a*) *verschiedenfarbig, verschieden gestaltet, verschiedenartig, mannichfaltig.* — *b*) *verändert, verwandelt.* विवृपा भवत *verwandelt euch.* — *c*) *verschieden,* — *von* (im Comp. vorangehend). Neben एकार्थ *gleiche Bedeutung habend, so v. a. verschiedene Form habend.* — *d*) *missgestaltet, unförmlich, hässlich.* — *e*) *um Eins vermindert, minus Eins.* — 2) m. *a*) **Gelbsucht* Gal. — *b*) N. pr. α) eines Sohnes des Dämons Pariyarta. — β) eines Âṅgirasa (विवृपवंत् Adv. RV. 1,45,3) und verschiedener anderer Männer. — γ) eines Sohnes des Krshṇa. — 3) f. विवृपा *a*) **Athagi Maurorum* Râǵân. 4,54. — *b*) **Aconitum ferox* Râǵân. 6,136. — *c*) N. pr. einer Tantra-Gottheit bei den Buddhisten. — 4) *n. *die Wurzel von Piper longum* Râǵân. 6,23. — विवृपाय Kâṇ. 73 bei Weber fehlerhaft für प्रकोपाय; vgl. Spr. 1287.

विवृपक 1) Adj. (f. °पिका) *a*) *missgestaltet, hässlich.* — *b*) *ungebührlich, unziemlich* Kâṇ. 2,58,16 (70,12). — 2) m. *a*) *der Hässliche* als Bein. eines Mannes. — *b*) N. pr. eines Asura.

विवृपकरण 1) Adj. (f. ई) *verunstaltend.* — 2) n. *a*) *das Verunstalten.* — *b*) *das Zufügen eines Leides.*

विवृपण n. *das Verunstalten.*

विवृपता f. 1) *Verschiedenartigkeit.* — 2) *Missgestalt, Hässlichkeit.*

विवृपय्, °यति *verunstalten, entstellen.* विवृपित *verunstaltet.*

विवृपशक्ति m. N. pr. eines Vidjâdhara.

विवृपशर्मन् m. N. pr. eines Brahmanen.

विवृपाक्ष 1) Adj. (f. ई) *a*) *unförmliche Augen habend.* Compar. °तर. — *b*) *Verschiedenartiges treibend* (= विषमव्यवहार Comm.) Vâsav. 72,3. — 2) m. N. pr. *a*) eines best. göttlichen Wesens Mân. Gṛhj. 2,14. Später ein Name Çiva's Vâsav. 72,3. — *b*) eines Rudra. — *c*) eines Wesens im Gefolge Çiva's. — *d*) eines Jaksha. — *e*) eines Dânava. — *f*) eines Râkshasa. — *g*) eines Schlangendämons. — *h*) eines Mannes. Pl. *seine Nachkommen.* — *i*) des Weltelephanten im Osten. — 3) f. ई N. pr. einer Gottheit.

विवृपाक्षपञ्चाशत् f. Titel eines Stotra Opp. Cat. 1.

विवृपाक्ष m. N. pr. eines Fürsten.

*विवृपिन् m. *Chamäleon* Râǵân. 19,62.

विरेक m. 1) *das Purgiren, Laxiren* Karaka 6,5. *Entleerung des Kopfes* 8,9. — 2) *Laxirmittel.*

विरेचक Adj. 1) *laxirend.* — 2) etwa von *keinem Ausstossen des Athems begleitet* (Tanz).

विरेचन 1) Adj. *öffnend.* — 2) *m. *Careya arborea* oder *Salvadora persica.* Vielleicht °फल m. Râǵân. 11,84. — 3) n. *a*) *das Laxiren.* °द्रव्य n. *Laxirmittel.* — *b*) *Laxirmittel* Karaka 1,15. *Entleerungsmittel für den Kopf* 8,9.

विरेचिन् Adj. *laxirend, abführend* Râǵân. 13,102.

विरेच्य Adj. *dem man eine Abführung geben muss* oder *darf* Karaka 6,26.

*विरेपस् Adj. *fehlerlos, tadellos.*

*विरेफ m. *Fluss.*

विरोकिं 1) m. *a*) *das Erglänzen, Leuchten.* — *b*) **Lichtstrahl.* — 2) (*m. n.) *Höhlung, Loch.* Vgl. नासा°.

विरोकिंन् Adj. *leuchtend.*

1. विरोग m. *Gesundheit* Râǵân. 13,39.

2. विरोग Adj. *gesund.*

विरोचन 1) Adj. *erleuchtend, erhellend.* — 2) m. *a*) *die Sonne, der Sonnengott.* Als Beiw. Vishṇu's zwischen रवि und सूर्य. — *b*) *der Mond.* — *c*) **Feuer.* — *d*) **Andersonia Rohitaka* Râǵân. 8,14. — *e*) **eine* Karaṅǵa-*Art* Râǵân. 9,63. — *f*) **eine Art* Çjonâka Râǵân. 9,29. — *g*) N. pr. eines Asura, Sohnes des Prahrâda (oder Prahlâda) und Vaters des Bali und der Mantharâ (Dirghaǵihvâ). — 3) f. विरोचना N. pr. *a*) einer der Mütter im Gefolge Skanda's. — *b*) der Gattin Tvashṭar's.

विरोचिष्णु Adj. *glänzend, leuchtend.*

विरोजन n. *das Zerbrechen, Zerreissen* Comm. zu Âpast. Çr. 3,1,3.

विरोढृ Nom. ag. in अविरोढृ.

विरोढव्य 1) Adj. *mit dem man sich in Streit einlassen muss.* — 2) n. impers. *zu streiten, zu kämpfen.*

विरोध m. 1) *feindseliges Auftreten, Feindseligkeit, Zwist, Hader, Streit,* — *zwischen* (Gen., ausnahmsweise Instr., oder im Comp. vorangehend), — *mit* (Instr., Instr. mit सह oder im Comp. vorangehend). Auch *feindliche Berührung* unbelebter Gegenstände. — 2) (*logischer*) *Widerstreit, Widerspruch, Unvereinbarkeit.* — 3) *Conflict mit* (im Comp. vorangehend), so v. a. *Beeinträchtigung.* Instr. so v. a. *auf Kosten von.* — 4) *das Abgehaltenwerden durch* (im Comp. vorangehend) Gaut. 14,45. — 5) *das in Noth Gerathen, Widerwärtigkeit.* — 6) *Verkehrtheit.* — 7) in der Rhetorik *eine scheinbare Ungereimtheit.* Vollständig विरोधाभास. — 8) bisweilen fehlerhaft für निरोध.

विरोधक 1) Adj. *a*) *verfeindend, entzweiend, empörend* 215,26. — *b*) *im Widerspruch stehend* —, *unvereinbar mit* (Gen. oder im Comp. vorangehend). — 2) am Ende eines adj. Comp. *Hemmniss.*

विरोधकृत् 1) Adj. *verfeindend, entzweiend, empörend* 215,24. — 2) m. *das 45ste Jahr im 60jährigen Jupitercyclus* Verz. d. Oxf. H. 332,*a*,4.

विरोधक्रिया f. *Hader, Streit.*

विरोधन 1) Adj. *bekämpfend.* — 2) n. *a*) *das Zurückhalten* in einer Etymologie. — *b*) *das Hadern, Streiten, Widersetzung, Opposition,* — *gegen* (Gen.). — *b*) *das Beeinträchtigen.* — *c*) in der Dramatik *das Innewerden der Gefährdung des Vorhabens.*

विरोधभञ्जनी f. Titel eines Commentars zum Râmâjaṇa Opp. Cat. 1.

विरोधभाज् Adj. *im Widerspruch stehend, entgegengesetzt;* mit Instr.

विरोधवत् Adj. in अ° und धर्म° (Nachtr. 5).

विरोधवद्गणिनी f. und °भञ्जनी f. Titel von Werken Opp. Cat. 1.

*विरोधाचरण n. *eine feindselige Handlung.*

विरोधाभास m. in der Rhetorik *ein scheinbarer Widerspruch* Comm. zu Çiç. 16,69.

विरोधिग्रन्थ m. Titel eines Werkes Opp. Cat. 1.

विरोधिता f. 1) *Feindschaft, Hader, Streit,* — *zwischen* (im Comp. vorangehend), — *mit* (सह). — 2) *Widerspänstigkeit.* — 3) *das im Widerspruch Stehen, Entgegengesetztsein.*

विरोधित्व n. *das Aufheben, Entfernen.*

विरोधिन् 1) Adj. *a*) *versperrend, hemmend, störend.* — *b*) *vertreibend, verscheuchend.* — *c*) *feindlich, feindselig;* m. *Gegner, Feind.* — *d*) *unverträglich* (Speisen) Bhâvapr. 6,18. — *e*) *beeinträchtigend.* — *f*) *im Widerspruch stehend, entgegengesetzt.* — *g*) **wetteifernd mit, gleich kommend* 250,27. — 2) m. *das 25ste Jahr im 60jährigen Jupitercyclus.* — 3) f. °नी N. pr. einer bösen Genie, einer Tochter Duḥsaha's.

विरोधिनिरोध m. Titel eines Werkes Opp. Cat. 1.

विरोधोक्ति f. *Widerspruch.*

विरोधोपमा f. in der Rhetorik *eine auf Gegen-*

sätzen beruhende Vergleichung.

विरोध्य Adj. *zu entzweien.*

विरोपण 1) Adj. *vernarben —, heilen machend.* — 2) n. *a) das Pflanzen.* — *b) das Vernarbenmachen, Heilen* (einer Wunde). — Vgl. व्रण°.

विरोष Adj. 1) *zornentbrannt.* v. l. सरोष. — 2) *frei von Zorn.*

विरोह[3] m. 1) *das Ausschlagen* (von Pflanzen) Maitr. S. 2,8,8 (112,15). — 2) *Pflanzstätte* (in übertragener Bed.).

विरोहण 1) Adj. *vernarben —, heilen machend.* — 2) m. N. pr. eines Schlangendämons. — 3) n. *das Ausschlagen* (von Pflanzen).

***विरोहित** m. N. pr. eines Mannes.

विरोहिन् Adj. *ausschlagend, treibend* (von Pflanzen).

***विल्**, विलति (संवरणे), वेलयति (क्षेपे).

विल s. बिल, auch in Nachtr. 5).

विलत्त Adj. (f. आ) 1) *kein bestimmtes Ziel* (vor Augen) *habend.* — 2) *das Ziel verfehlend* (Pfeil). Nom. abstr. °त्व n. Çiç. 19,18. — 3) *beschämt, verlegen.* Nom. abstr. °त्व n. Çiç. 19,18.

विलक्षण Adj. (f. आ) 1) *verschieden dem Charakter —, — dem Wesen nach, ungleich, unterschieden, verschieden von* (Abl. [231,29] oder im Comp. vorangehend). Nom. abstr. °ता f. und °त्व n. — 2) *unter sich verschieden,* so v. a. *mannichfach.* — 3) *nicht näher zu charakterisiren, — zu bestimmen.*

विलक्षणजन्मप्रकाशिका f. Titel eines Werkes Opp. Cat. 1.

विलक्षी Adv. mit कर् 1) *Jmd das Ziel verfehlen machen, in seinen Erwartungen täuschen, eine Fehlbitte thun lassen* Hem. Par. 2,474. — 2) *beschämen, verlegen machen.*

विलक्ष्य Adj. = विलक्ष 1) und 2).

विलग्न 1) Adj. s. u. लग् mit वि. — 2) *m. n. *Taille.* — 3) n. *a) Aufgang eines Gestirns, Horoscop* u. s. w. Varâh. Jogaj. 4,15. 44. 49. 56. 5,30.

विलङ्घन 1) n. *a) das Hinüberspringen über* (Gen.). — *b) das Anspringen, Anprallen.* — *c) das Jmd zu nahe Treten, Beleidigung.* — *d) das Fasten.* Sg. und Pl. — 2) f. आ *das Hinübergelangen über Etwas,* so v. a. *Ueberwinden.*

विलङ्घित 1) Adj. Partic. vom Caus. von लङ्घ् mit वि. — 2) n. *das Fasten, strenge Diät* Kâraka 6,5.

विलङ्घिन् Adj. 1) *überspringend, überschreitend* (in übertragener Bed.). — 2) *anspringend, anstossend an* (im Comp. vorangehend).

विलङ्घ्य 1) Adj. *a) zu überschreiten* (ein Fluss) Spr. 7838. — *b) mit dem* oder *womit man fertig werden kann, überwindbar, zu ertragen.* Nom. abstr. °ता f. — 2) Titel eines Werkes Opp. Cat. 1. °लक्षण n. (auch विलङ्घ्य°!) Burnell, T.

विलज्ज Adj. *schamlos.*

विलपन n. und **विलपित** n. *das Jammern, Wehklagen.*

विलब्धि f. *das Wegnehmen.*

विलम्ब 1) Adj. *herabhängend* (Arme). — 2) m. *a) das Säumen, Zögern, Verzögerung.* Abl. *so spät,* Instr. dass. und *zu spät,* am Anfaugn eines Comp. *langsam.* — *b) das 32ste Jahr im 60jährigen Jupitercyclus.*

विलम्बक 1) m. N. pr. eines Fürsten. — 2) f. °म्बिका *eine Form von Indigestion mit Verstopfung.* Nach Molesworth *das letzte Stadium der Choleraerschöpfung.*

विलम्बन n. und °ना f. *das Säumen, Zögern, Verzögerung.*

विलम्बसौपर्ण n. Name verschiedener Sâman.

विलम्बित 1) Adj. s. u. 1. लम्ब् mit वि. — 2) *m. Bez. *einer Klasse von schwerfälligen Thieren* Râgân. 17,12. 19,15. — 3) n. *Verzug.*

विलम्बितगति 1) Adj. *einen langsamen Gang habend.* — 2) f. *ein best. Metrum.*

विलम्बिन् 1) Adj. *a) herabhängend, hängend —, sich lehnend an* (Loc. oder im Comp. vorangehend) Çiç. 12,22. 13,49. — *b)* am Ende eines Comp. *behängt mit, worun Etwas hängt.* — *c) zögernd, säumend;* auch so v. a. *widerstrebend.* — 2) m. n. *das 32ste Jahr im 60jährigen Jupitercyclus.*

***विलम्भ** m. *Freigebigkeit.*

विलय m. *das Verschwinden, Vergehen, zu Nichte Werden, Untergang.*

विलयन 1) Adj. *auflösend.* — 2) n. *a) das Verschwinden, Vergehen, Auflösung.* — *b) das Schmelzen* (intrans.). — *c) ein best. Milchproduct* Gaut. Gobh. 3,6,4.

***विलला** f. *eine best. Pflanze.*

विललन n. 1) *heiteres Spiel, frohe Ausgelassenheit* (eines Weibes). — 2) *das Zucken* (des Blitzes).

विललित 1) Adj. s. u. लस् mit वि. — 2) n. *a) das Erscheinen, zum Vorschein-Kommen.* — *b) heiteres Spiel, frohe Ausgelassenheit, lustiges —, ausgelassenes Treiben; Treiben, Gebaren* überh. Sg. und Pl. Vikramâñkaṅ. 18,41. Çiç. 11,29. Hem. Par. 2,344. — *c) das Sichhinundherbewegen, Zucken* (des Blitzes).

***विलात** 1) Adj. v. l. विलाभ. — 2) f. आ *ein best. Vogel* gaṇa दृढादि in der Kâç.

***विलातर्** Nom. ag. von 1. ली mit वि.

***विलातव्य** Partic. fut. pass. von 1. ली mit वि.

***विलातिमन्** m. Nom. abstr. von विलात 1). v. l. विलाभिमन्.

विलाप m. *Wehklage.*

1. **विलापन** 1) Adj. *Wehklagen verursachend* (Waffe). — 2) m. N. pr. eines Wesens im Gefolge Çiva's. — 3) n. *a) das zu wehklagen Veranlassen.* = नाश Nilak. — *b)* metrisch st. विलपन *das Jammern, Wehklagen.*

2. **विलापन** 1) Adj. (f. ई) *a) verschwinden —, zu Nichte machend, entfernend, auflösend.* — *b) schmelzend* (trans.). — 3) n. *a) Untergang, Tod.* — *b) ein Mittel Etwas zu Nichte zu machen* VP. 6, 8,20. — *c) das Schmelzen* (trans.). — *d) ein Mittel zum Schmelzen* (trans.) VP. 6,8,20. — *e) ein best. Milchproduct* Varâh. Jogaj. 7,17; vgl. विलयन 2)c).

विलापयितर् Nom. ag. *Vernichter* Bâlar. 41,16.

विलापिन् Adj. *klagend, jammernd* oder überh. *Töne von sich gebend.*

***विलाभ** Adj. gaṇa दृढादि in der Kâç.

***विलाभिमन्** m. Nom. abstr. von विलाभ ebend.

विलायक[3] Adj. *schmelzend, erweichend.*

विलायन n. *das Auflösen* Kâraka 7,1.

***विलाल** m. = पल्ल. Vgl. *बिलाल.

***विलाषिन्** Adj. von 1. लष् mit वि.

विलास 1) m. (adj. Comp. f. आ) *a) das Erscheinen, zum Vorschein Kommen.* — *b) Schein, Aussehen* Vikramâñkaṅ. 11,40. °भित्ति f. *dem Aussehen nach eine Wand* 9,15. — *c) heiteres Spiel, Scherz, lustiges Treiben, Amüsement; Treiben, Gebaren* überh. — *d) gefallsüchtiges Gebaren* (insbes. eines Weibes), *verliebte Gebärden* u. s. w. — *e) Lebhaftigkeit* (einer der acht Vorzüge eines Mannes). — *f) erwachter Geschlechtstrieb, Geilheit.* — *g) Anmuth, Liebreiz.* — *h) eine Art Pavillon* Vâstuv. 831. — *i)* Titel eines grammatischen Werkes Opp. Cat. 1. — *k)* ein Mannsname. v. l. कर्पूर°. — 2) f. आ *ein best. Metrum.*

विलासक 1) Adj. (f. °सिका) *sich hinundher bewegend, hinundher tanzend.* — 2) °सिका *eine Art von Schauspielen.*

***विलासकानन** n. *Lustwald.*

विलासकोदण्ड m. *der Liebesgott* Vikramâñkaṅ. 12,30.

विलासगृह n. *Lusthaus* Vikramâñkaṅ. 16,49.

विलासचाप m. *der Liebesgott* Vikramâñkaṅ. 10,30.

विलासदोला f. *Vergnügungsschaukel.*

विलासधन्वन् m. *der Liebesgott* Vikramâñkaṅ. 9,5.

विलासन (metrisch) n. *heiteres Spiel, frohe Aus-*

gelassenheit.

विलासपुर n. N. pr. einer *Stadt.*

विलासबाण m. *der Liebesgott* Vikramâṅkaḱ. 10,24.

विलासभवन n. *Lusthaus.*

विलासमणिदर्पण m. *ein als Spielzeug dienender Spiegel mit Edelsteinen.*

*विलासमन्दिर n. *Lusthaus.*

विलासमय Adj. *voller Anmuth* Vikramâṅkaḱ. 8,5.

विलासमेखला f. *ein als Spielzeug dienender* (kein eigentlicher) *Gürtel.*

विलासरसिका f. N. pr. einer Surâṅganâ Ind. St. 15,241.

विलासवत् 1) Adj. am Ende eines Comp. *mit Scherzen des — versehen.* — 2) f. °वती *a) ein Frauenzimmer mit gefallsüchtigem Gebaren.* — *b)* ein Frauenname Vâsav. 157,4. 233,1. 2. — *c)* Titel eines Schauspiels.

विलासवसति f. *Vergnügungsort* zu Spr. 869.

विलासवातायन n. *ein Balcon, Erker* oder *Belvedere, wo man sich zum Vergnügen aufhält,* Vikramâṅkaḱ. 9,91.

विलासविपिन n. *Lustwald.*

*विलासविभवानस (!) Adj. = लुब्ध.

विलासविहार m. *das Spazieren* zu Spr. 544.

विलासवेश्मन् n. *Lusthaus.*

विलासशय्या f. *Lustlager.*

विलासशील m. N. pr. eines Fürsten.

विलासिसभ्मन् n. *Lusthaus* Vikramâṅkaḱ. 15,22.

विलासिस्वामिन् m. N. pr. eines Mannes.

विलासिता f. *die Rolle des Scherzenden* u. s. w.

विलासित्व n. *Munterkeit, Fröhlichkeit, heiteres Gebaren.*

विलासिन् 1) Adj. *a) glänzend, strahlend.* — *b) sich hinundher bewegend.* — *c) munter, die Fröhlichkeit liebend, sich gern vergnügend, Genüsse liebend, seine Freude habend an, sich vergnügend mit* (im Comp. vorangehend). — *d) coquetirend.* — *e) verliebt.* — 2) m. *a) Geliebter, Gatte* Çiç. 6,23. 61. 8,38. 11,37. — *b) *Schlange.* — *c) *Feuer.* — *d) *der Mond.* — *e)* Bein. α) Kṛshṇa's. — β) Çiva's. — γ) des Liebesgottes. — 3) f. °सिनी *a) ein munteres Frauenzimmer, ein anmuthiges Weib, Weib* überh., *Geliebte, Gattin; ein leichtfertiges Frauenzimmer, Concubine* Râǵan. 18,9. °ज्ञ m. Çiç. 13,66. 16,14. — *b) ein best. Metrum.* — *c)* ein Frauenname.

विलासिनिका f. *Geliebte, Gattin.*

विलासेन्द्रगामिनी f. N. pr. einer Gandharva-Jungfrau Kâraṇḍ. 5,3.

विलिख Adj. in *अविलिख.

विलिखन n. *das Aufreissen, Ritzen* Bâlar. 109,13.

*विलिखम् Gen. Infin. von लिख् mit वि P. 3,4, 13, Sch.

विलिखित Adj. Paṅkat. ed. orn. 54,12 fehlerhaft für विलिखित.

विलिंगी f. *eine Schlangenart.*

1. विलिङ्ग n. *das Fehlen aller Erkennungsmittel.* °स्थ Adj. so v. a. *woraus man nicht klug zu werden vermag.*

2. विलिङ्ग Adj. *verschiedenen Geschlechts.*

विलिप्त 1) Adj. s. u. लिप् mit वि. — 2) f. आ *eine Secunde,* $^{1}/_{3600}$ *eines Grades.* — 3) f. ई Bez. *der Kuh in einem gewissen Stadium.*

विलिप्तिका f. = विलिप्त 2).

विलिष्टभेषज n. *ein Heilmittel für Verrenkung* AV. Paipp. 20,5,2.

विलिस्तेङ्गा f. N. pr. einer Dânavî.

विलीठी f. *ein best. unholdes Wesen.*

*विलीनय्, °यति *schmelzen* (trans.).

विलोयन n. *das Schmelzen* (intrans.).

विलुठित 1) Adj. s. u. 1. लुठ् mit वि. — 2) n. *das Sichwälzen* Vâsav. 168,1.

*विलुण्ठक Adj. (f. °ण्ठिका). Vgl. *मुखविलुण्ठिका.

विलुण्ठन n. 1) *das Plündern, Rauben, Stehlen.* — 2) *das Bammeln* zu Spr. 7247.

विलुप्तसावित्रीक Adj. *der Sâvitrî verlustig gegangen* Bhâradvâǵa im Comm. zu Âpast. Çr. 10, Einl. am Schluss.

विलुप्य Adj. in अविलुप्य.

विलुम्पक m. 1) *Räuber.* — 2) *Zerstörer.*

विलूरय्, °यति *zerkratzen.*

विलेख 1) m. *Verwundung,* in Comp. mit dem Instrument (Çiç. 11,32). — 2) f. आ *a) eine eingeritzte Linie;* auch wohl *Spur, Furche.* — *b) Verschreibung, schriftlicher Vertrag* Nârada 1,5.

विलेखन 1) Adj. *aufritzend, wund machend.* — 2) n. *a) das Einritzen, Ziehen von Furchen.* — *b) das Kratzen* (Gaut.), *Zerkratzen, Verwunden.* — *c) der Lauf* (eines Flusses).

*विलेखिन् Adj. *ritzend,* so v. a. *sich reibend an, hinanreichend bis an.*

*विलेतर् Nom. ag. von 1. ली mit वि.

*विलेतव्य Partic. fut. pass. von 1. ली mit वि.

विलेप 1) m. *Salbe.* — 2) f. ई *Reissuppe* Râǵan. 20,68. Bhâvapr. 3,48. Kâraka 1,15. 6,10.

विलेपन 1) n. *a) das Bestreichen, Salben* Çiç. 12, 14. — *b) Salbe.* Am Ende eines adj. Comp. f. आ. — *c) eine best. mythische Waffe.* — 2) *f. ई *a) Reissuppe.* — *b) ein hübsch gekleidetes Frauenzimmer.*

विलेपनिन् Adj. in अ° (Nachtr. 5).

*विलेपिका f. 1) *Salberin.* — 2) *Reissuppe.*

विलेपिन् Adj. 1) *salbend,* — 2) *klebrig* in अ° (Nachtr. 5). — 3) am Ende eines Comp. *woran — haftet, begleitet von* Bhâvapr. 3,114.

विलेप्य 1) Adj. *was gestrichen wird,* so v. a. *aus Mörtel* u. s. w. *bereitet* oder *gemalt.* — 2) *m. f. (आ) *Reissuppe.*

1. विलोक m. *Blick.*

2. विलोक *Menschenleere.* °स्थ Adj. *nicht unter Menschen lebend.*

विलोकन n. 1) *das Hinschauen, Hinsehen, Schauen, Blick.* — 2) *das Schauen nach, Anschauen, Anblicken, Betrachten* Uttamaḱ. 27. 89. — 3) *das Sichumsehen nach, das Ausfindigmachen* zu Spr. 867. Kampaka 38. — 4) *das Erblicken, Gewahrwerden.* — 5) *das Einsehen, Studiren.* Auch Pl.

विलोकनीय 1) Adj. *a) anzuschauen* Ind. St. 14, 366. — *b) zu ersehen* Hemâdri 1,659,2. — 2) n. impers. *zu sehen, zu erfahren* Kampaka 175.

विलोकित 1) Adj. Partic. von लोक् mit वि. — 2) m. *ein best. Tact* S. S. S. 213. — 3) n. *a) Blick.* — *b) Betrachtung* Lalit. 20,21. 21,1. fgg.

°विलोकिन् Adj. 1) *hinsehend, blickend.* — 2) *anschauend, betrachtend.* — 3) *erblickend, gewahr werdend.*

विलोक्य Adj. 1) *sichtbar.* — 2) *was angeschaut wird.*

1. विलोचन 1) Adj. am Ende eines Comp. *sehend machend, das Augenlicht verleihend* oder *sehend.* — 2) n. (adj. Comp. f. आ) *Auge.*

2. विलोचन 1) Adj. *die Augen verdrehend.* — 2) m. N. pr. *a)* eines Dichters. — *b)* einer mythischen Person. — *c)* einer Gazelle.

विलोचनपथ m. *Bereich der Augen.*

विलोचनपात m. *Blick* Çiç. 10,82.

विलोट m. Nom. act. als Bedeutung von लुट्.

*विलोटक m. *ein best. Fisch.*

विलोटन n. Nom. act. als Bedeutung von लुट्.

विलोठिन् Adj. *bammelnd, sich hinundher bewegend* Pr. P. 72.

विलोड m. Nom. act. als Bedeutung von लुट्.

विलोडक m. *Dieb* in *वर्ण°.

विलोडन n. 1) *das Verrühren, Umrühren, Quirlen* Çiç. 14,83. — 2) *das Plätschern im Wasser* Daçak. 84,5. v. l. विलोडना f. — 3) *das in Verwirrung Bringen.*

*विलोडयितर् Nom. ag. als Erklärung von विगाढर्.

*विलोडित n. = तक्र (Râǵan. 15,4) und दधि.

विलोप m. 1) *Verlust, Unterbrechung, Störung, Beeinträchtigung, das zu Nichte Werden.* — 2) *Raub.*

विलोपक Nom. ag. 1, *der Etwas zu Nichte macht.* — 2) *Plünderer.*

विलोपन n. 1) *das zu Nichte Machen.* — 2) *das Auslassen, Weglassen.* — 3) *das Zerpflücken.* — 4) *das Stehlen.*

°विलोपिन् Adj. *zu Nichte machend* Çaṁk. zu Bâdar. 2,2,30.

विलोपृ Nom. ag. *Dieb, Räuber.*

विलोप्य Adj. *zu Nichte zu machen.*

विलोभन n. 1) *das Locken, Verlockung* Vâsav. 67,2. — 2) in der Dramatik *das Hervorheben von Vorzügen (wodurch man Jmd zu Etwas zu verleiten sucht).*

°विलोभनीय Adj. *verlockend für* Vâsav. 130, 3. 151,3. Kâd. 85,16 (154,14).

विलोम 1) Adj. (f. आ) *a) entgegengesetzt, verkehrt* Gop. Br. 1,1,15. पवन° *gegen den Wind gerichtet* Varâh. Bṛh. S. 33,29. दैवज्ञविलोमचेष्ट (könnte auch विलोमन् sein) Varâh. Jogaj. 5,9. °म् Adv. so v. a. *rückwärts.* — *b) widerspänstig.* — 2) *m. *a) Schlange.* — *b) Hund.* — *c)* Bein. Varuṇa's. — 3) *f. ई *Myrobalanenbaum.* — 4) *n. *Schöpfrad.*

विलोमज und °जात Adj. *gegen den Strich geboren, so v. a. von einer Mutter geboren, die zu einer höheren Kaste gehört als der Vater.*

*विलोमजिह्व m. *Elephant.*

विलोमत्रैराशिक n. *rule of three terms inverse.*

विलोमन् 1) Adj. *a) wider das Haar —, wider den Strich —, in entgegengesetzter Richtung gehend, in verkehrter Ordnung laufend.* — *b) haarlos.* — 2) m. N. pr. eines Fürsten.

विलोमपाठ m. *das Hersagen in umgekehrter Ordnung, — von hinten nach vorn.*

*विलोमरसन m. *Elephant* Gal.

विलोमवर्ण Adj. = विलोमज.

विलोमात्तरकाव्य n. Titel eines *Gedichts, das silbenweise auch von hinten nach vorn gelesen werden kann.*

विलोमित Adj. *verkehrt.*

विलोल Adj. (f. आ) *hich hinundher bewegend, unruhig, unstät, unstäter als* (Abl.).

विलोलन n. *das Hinundherbewegen* Naish. 5,50.

विलोलुप Adj. (f. आ) *frei von allen Gelüsten* Vishṇus. 99,22, v. l. Auch य° in derselben Bed. ebend.

1. विलोहित m. *eine best. Krankheit,* etwa *Nasenbluten.*

2. विलोहित 1) Adj. *hochroth.* Auch als Beiw. Çiva's. — 2) m. *a) *eine Zwiebelart* Râǵan. 7,51. — *b) eine best. Hölle* VP.^{2} 2,214. — 3) f. विलोहिता *eine der 7 Flammenzungen.* v. l. सुलोहिता.

विल्ल *Asa foetida.* Vgl. बिल्ल.

विव Adj. *auf einem Vogel (वि) reitend (व von वा, वाति = गच्छति!)* Çiç. 19,86.

विवंश m. Pl. Bez. *der Vaiçja in Plakshadvîpa.* Richtig विविंश.

विवक्तर् Nom. ag. *der Etwas richtig aufsagt, Berichtiger.*

विवक्तव n. *Beredsamkeit.*

विवक्तृ Adj. *beredt.*

विवक्षण Adj. etwa *spritzend* (Soma).

विवक्षस Adj. als Refrain in den Vimada-Liedern.

विवक्षा f. 1) *die Absicht Etwas zu sagen* (Çiç. 17,17), *— zu verkünden, — zu lehren, — auszusprechen, — auszudrücken, das Etwas* (Loc. oder im Comp. vorangehend) *Meinen.* — 2) *die Absicht Etwas zu sagen, — zu bemerken,* so v. a. *Bedenken, Zweifel, — in Bezug auf* (im Comp. vorangehend), *das Anstandnehmen.*

विवक्षितव्य n. *das Gemeintsein, in bestimmter Absicht Gebrauchtsein.*

विवक्षितव्य Adj. *gemeint sein müssend* Comm. zu Nṣâjam. 9,1,2.

विवक्षु Adj. 1) *laut rufend.* — 2) *zu reden —, zu sagen —, zu verkünden —, zu fragen wünschend.* Mit Acc. oder Gen. (ausnahmsweise, z. B. Hariv. 2,22,15) der Sache und Acc. der Person; das Object geht auch im Comp. voran.

विवचन n. *ein entscheidender Ausspruch, Richtschnur, Autorität.* v. l. विवाचन.

विवत्स Adj. (f. आ) *des Kalbes* (Gaut. Hemâdri 1,52,21) —, *der Jungen —, der Kinder beraubt.*

विवत्सु (metrisch für विवदिषु) Adj. *zu sagen wünschend* Spr. 7684.

विवदन n. *Zank, Streit.*

विवदितव्य n. impers. *zu streiten, — über* (Loc.) Çaṁk. zu Bâdar. 2,1,28.

विवदिषु Adj. *zu sprechen beabsichtigend* Sâj. zu Ait. Âr. S. 137.

विवदिषु Adj. in य°.

विवध und वीवध 1) m. *a) Schulterjoch zum Tragen von Lasten, Tragholz,* ἀναφορεύς. वीवध Ait. Âr. 404,20. 405,10. — *b) Proviant, Vorrath an Getraide* u. s. w. वीवध Râǵat. 8,2517. — *c) ein best.* Ekâha Vaitân. — *d) Weg.* वीवध Pat. zu P. 2,3,12, Vârtt. 1. — 2) f. वीवधा *Joch,* so v. a. *Zwangsjacke, Fessel.* वृद्ध° *Joch der Alten,* so v. a. *die Fesseln der althergebrachten Anschauungen.*

*विवधिक und *वीवधिक Adj. (f. ई) *auf einem Schulterjoch tragend, Träger einer Last auf einem Tragholze.*

विवक्त् Adj. *das Wort* वि *enthaltend.*

विवन्दिषा f. *der Wunsch seine Ehrfurcht zu bezeugen* Hem. Par. 2,42.

विवन्दिषु Adj. mit Acc. *seine Ehrfurcht zu bezeugen wünschend.*

*विवन्धिक Adj. fehlerhaft für विवधिक.

विवयन n. *Flechtwerk.*

विवर 1) m. n. *a) Oeffnung, Loch, Spalte* (auch beim Weibe). — *b) Zwischenraum.* — *c) Abstand, Verschiedenheit.* — *d) offene Stelle,* so v. a. *Blösse.* — *e) Uebel, Schaden.* — *f) das Sichöffnen, Offenbarwerden.* — 2) n. *eine best. hohe Zahl.*

विवरण n. 1) *das Oeffnen, Eröffnen* TS. Prât. — 2) *Auseinandersetzung, Erörterung, Erklärung, Erläuterung* Hemâdri 1,543,2. — 3) Titel eines Werkes Opp. Cat. 1.

विवरणतत्त्वदीपन n., °तत्त्वदीपिका f. (Opp. Cat. 1), विवरणदर्पण m. (Burnell, T.), विवरणप्रमेयसंग्रह m. (ebend.), विवरणरत्न n. (Opp. Cat. 1) und विवरणोपन्यास m. Titel von Werken.

*विवरनालिका f. *Flöte.*

विवरिषु Adj. mit Acc. *offenbar zu machen beabsichtigend* Bhaṭṭ. Richtig wäre विविवरिषु.

विवरुण Adj. Varuṇa—, d. i. *den Tod abwehrend.*

विवर्त्र Adj. *der zum Schutz* (des Wagens) *dienenden Einfassung beraubt.*

विवर्चस् Adj. *glanzlos.*

°विवर्जक Adj. *meidend, vermeidend, unterlassend.*

विवर्जन n. 1) *das Meiden, Vermeiden, Unterlassen, Aufgeben.* — 2) *das Abstehen von* (Abl.).

विवर्जनीय Adj. 1) *zu vermeiden, zu unterlassen.* — 2) *aufzugeben* (als unheilbar) Kâraka 6,11. Suçr. 2,518,16.

विवर्ण Adj. (f. आ) 1) *farblos, entfärbt, nicht die natürliche, gesunde Farbe habend, bleich.* — 2) *zu einer Mischlingskaste gehörig.* — 3) *ungebildet, einfältig.*

विवर्णता f. *Entfärbung, Wechsel der natürlichen, gesunden Farbe.*

विवर्णभाव m. dass.

विवर्णमणी Adv. mit कर् *an Etwas* (Acc.) *die Juwelen der natürlichen Farbe berauben.*

विवर्त m. 1) etwa *der sich Drehende* als Bez. *des Himmels.* — 2) *Wirbel, Strudel.* — 3) *das Sichabwenden.* — 4) *Tanz. — 5) *Umwandlung, Verwandlung.* — 6) bei den Vedântin *Entfaltung eines geistigen Urprincips (Gottes) zu der phäno-*

menalen Welt (im Gegensatz zu परिणाम *Entwickelung aus dem* प्रधान oder *der* प्रकृति). °वाद् m. Govind. zu Çaṃk. zu Bâdar. 2,1,13. — 7) *Trug-gebilde* 274,5. 11. — 8) **Menge*. — 9) ग्रत्रेः Name zweier Sâman Ârsh. Br.

विवर्तन 1) Adj. *a) sich drehend, rollend.* = ग्रायु-तपण Nilak. — *b) umwandelnd, verwandelnd.* — 2) n. (adj. Comp. f. ग्रा) *a) das Rollen, Sichwälzen, Zappeln.* — *b) das Sichhinundherbewegen, Hin-undherziehen* (von einem Ort zum andern). — *c) das Sichumwenden, Sichumdrehen, Sichabwenden; Umkehr.* — *d) das Umdrehen.* — *e) eine Art Tanz.* Auch °नृत्य n. S.S.S. 262. — *f) Wendung, Wendepunct.* — *g) Umwandlung, Verwandlung.* — *h) Umschlag, Wechsel* (des Schicksals).

विवर्तिन् Adj. 1) *sich drehend, sich im Kreise bewegend, sich wälzend.* — 2) *sich abwendend, sich hinwendend zu* (im Comp. vorangehend). — 3) *sich verändernd.* — 4) *sich irgendwo befindend, weilend.*

विवर्त्मन् n. *Abweg* (in übertragener Bed.).

विवर्धन 1) Adj. (f. ग्रा [ausnahmsweise] und ई) *vermehrend, verstärkend, fördernd;* das Object im Gen. oder im Comp. vorangehend. — 2) m. N. pr. eines Kriegers. — 3) n. *Wachsthum, Zunahme, das Gedeihen.*

विवर्धनीय Adj. *zu vermehren, zu fördern.*

विवर्धयिषु Adj. mit Acc. *zu vermehren beabsichtigend.*

°विवर्धिन् Adj. *vermehrend, verstärkend, fördernd.* Stets nur f. und am Ende eines Çloka; die v. l. hat hier und da विवर्धनी.

विवर्मध्वजजीवित Adj. *des Harnisches, des Banners und des Lebens beraubt* MBh. 8,22,15.

विवर्मन् Adj. *des Harnisches beraubt, keinen Harnisch habend.*

विवर्मायुधवाहन Adj. *des Harnisches, der Waffen und des Vehikels beraubt* MBh. 8,31,6.

विवर्षण n. *das Regnen*, von der weiblichen Brust so v. a. *reichliches Fliessen der Milch.*

विवर्षिषु Adj. *zu regnen im Begriff stehend.*

विवर्ह Adj. als Beiw. eines Metrums.

विवर्हा Adj. *unverhüllt, bloss.*

विवश 1) Adj. (f. ग्रा) *keinen eigenen Willen habend, seiner nicht mächtig, sich willenlos bei Etwas verhaltend, nicht aus eigenem Antriebe handelnd, ungern* oder *unwillkührlich Etwas thuend.* In Comp. mit dem, was den Willen lähmt. विवश° Adv. *unwillkührlich.* — 2) m. *a) *Stadt, Vorstadt* (?). Gal. — *b)* Pl. Bez. *der* Vaiçja *in* Plakshadvîpa. Richtig wohl विविंश.

विवशता f. *Willenlosigkeit, das nicht Herrsein über sich selbst.*

विवशी Adv. mit कर् *Jmd willenlos machen.* °कृत von einem Wagen wohl so v. a. *in seinen Bewegungen gehemmt.*

*विवस् n. angeblich = धन.

विवसन 1) Adj. (f. ग्रा) *unbekleidet, nackt.* — 2) m. *ein nackt einhergehender Gaina-Mönch* Çaṃk. zu Bâdar. 2,2,33.

विवस्त्र Adj. (f. ग्रा) *unbekleidet, nackt.* Nom. abstr. °ता f.

विवस्वत्सुत m. Patron. Manu's.

विवस्वद्गात Adj. (f. ग्रा) etwa *von Vivasvant geliebt* TS. 4,4,12,4. Nach dem Comm. = विवस्वन्नामको वातो वायुर्यस्याः.

विवस्वन् Instr. Pl. so v. a *so dass es aufleuchtet.* विवस्व पर्वतानाम् RV. 1,187,7 abgekürzt für विवस्वतां प°.

विवस्वत् und विवस्वत्त् 1) Adj. *aufleuchtend, in's Licht tretend, Helle verbreitend, morgendlich.* सदने विवस्वतः so v. a. *am Feueraltar.* — 2) m. *a)* Name *des Gottes des aufgehenden Tageslichtes, der Morgensonne.* In VS. 8,5, in den Brâhmaṇa, im Epos u. s. w. Âditja genannt; im Epos und später auch Name *der Sonne, des Sonnengottes.* Erscheint auch unter den Viçve Devâs, als Pragâpati, als Liedverfasser (mit dem Patron. Âditja), als Verfasser eines Gesetzbuchs und als Astronom. — *b)* als Bein. von Manu so v. a. वैवस्वत. — *c) der* Soma-*Priester.* — *d) *ein Gott* uberh. — *e)* N. pr. eines Daitja. — 3) *f. विवस्वती *die Stadt des Sonnengottes.*

विवह् m. 1) *einer der sieben Winde.* — 2) **eine der sieben Zungen des Feuers* (als m.!).

विवाक m. *der ein Urtheil über Etwas abgiebt* 211,21 (in der Erklärung von प्राड्विवाक).

विवाक्य Adj. in ग्रविवाक्य.

विवाच् 1) Adj. *gegen einander rufend, streitend.* — 2) f. *widerstreitender Ruf, Streit.*

विवाचन 1) Nom. ag. (f. ई) *Schiedsrichter.* — 2) n. *ein entscheidender Ausspruch, Richtschnur, Autorität* Çat. Br. 2,4,4,8 v. l. der Kâṇva-Rec. statt विवचन.

विवाचस् Adj. *verschieden redend.*

विवाद्य Adj. *zu berichtigen.*

विवात m. *ein heftiger Wind* Sharv. Br. 6,8.

विवाद् m. (ausnahmsweise n.) *Streit* (auch *wissenschaftlicher* und *vor Gericht*), — *zwischen* (Gen. oder im Comp. vorangehend), *mit* (Instr., Instr. mit सह् oder im Comp. vorangehend), *um, in Betreff von* (Loc., Gen., Acc. mit प्रति oder im Comp. vorangehend).

विवादकल्पतरु m., विवादकौमुदी f. (Burnell, T.), विवादचन्द्र m., विवादचिन्तामणि m., विवादतत्त्वदीप m. (Opp. Cat. 1) und विवादताण्डव Titel von Werken.

विवादपद n. *der Gegenstand eines Streites, — einer Klage* 124,13.

विवादभङ्गार्णव m., °सेतु m. (Opp. Cat. 1) und विवादसौख्य n. Titel von Werken.

विवादाध्यासित Adj. *dem Streite unterliegend, bestreitbar, worüber man streitet.*

विवादानुगत Adj. dass.

विवादार्णवभञ्जन n. (Bühler, Rep. No. 364) und °र्णवसेतु m. Titel von Werken.

विवादार्थिन् m. *Kläger* 213,27.

विवादिन् Adj. *mit Jmd im Streite liegend.* °विवादिनः MBh. 3,13048 fehlerhaft für °विषादिनः.

*विवाधान n. angeblich = विराधन 2).

विवान n. *das Flechten.* Vgl. नीव्र°.

विवार् m. *die Oeffnung der Stimmritze* (bei der Aussprache eines Lautes).

विवारयिषु Adj. mit Acc. *zurückzuhalten —, aufzuhalten beabsichtigend.*

°विवारिन् Adj. *zurückhaltend, abwehrend* Çiç. 19,100.

विवालयिषु Adj. mit Acc. *zurückerwerben wollend* Hem. Par. 2,697.

विवाश m. Pl. Bez. *der* Vaiçja *in* Plakshadvîpa. Richtig wohl विविंश.

1. विवास m. *das Hellwerden, Tagen.* °काले *bei Tagesanbruch.*

2. विवास m. 1) *das Verlassen der Heimat, Entfernung aus der H., Verbannung* (intrans.). — 2) *das Getrenntsein von* (Instr.).

3. विवास m. Pl. Bez. *der* Vaiçja *in* Plakshadvîpa. Richtig wohl विविंश.

1. विवासन in Etymologien 1) Adj. *erhellend.* — 2) n. *das Erhellen.*

2. विवासन n. *das Bekleidetsein mit, das Gehülltsein in* (Instr.).

3. विवासन n. *das Entfernen aus der Heimat, Verbannen* Gaut.

विवासनवत्त् Adj. zur Erklärung von विवस्वत्त्.

विवासयितर् Nom. ag. *Vertreiber* in einer Etymologie.

विवासस् Adj. *unbekleidet, nackt.*

विवास्य Adj. *zu verbannen.*

विवाह् 1) m. *a) Heimführung der Braut, Hoch-*

zeit, Heirat, Eheschliessung, — mit (Instr. oder Instr. mit सह) Gaut. Am Ende eines adj. Comp. f. आ. — *b) ein best. Wind.* Richtig विवह. — *c)* zu Ait. Br. 7,13,8 vgl. Chr. 22,17. — 2) n. *eine best. hohe Zahl* (buddh.).

विवाहनीया Adj. f. *heimzuführen als Braut, mit der man Hochzeit zu machen hat.*

विवाहपटल m. n. Bez. *des Abschnittes in einem astr. Werke, der über die zu Hochzeiten günstigen Zeiten handelt.*

विवाहपटह m. *Hochzeitspauke.*

विवाहपद्धति f., विवाहप्रकरण n. und विवाहप्रयोग m. Titel von Werken.

विवाहयितव्य Adj. als Erklärung von विवाह्य Comm. zu Gobh. 4,10,24.

विवाहवृन्दावन n. Titel eines Werkes.

विवाहवेष m. (adj. Comp. f. आ) *Hochzeitsanzug.*

विवाहसंबन्ध m. *eheliche Verwandtschaft* Hem. Par. 2,89.

विवाहहोम m. *Hochzeitsopfer.* °विधि m. Burnell, T.

विवाहिन् Adj. in अ° und द्वि°.

विवाह्य 1) Adj. *a) zu heiraten* (ein Madchen). — *b) mit dem man sich verschwägern darf, in dessen Familie man heiraten darf.* — *c) verschwägert, durch Heirat verwandt.* — 2) m. *Schwiegersohn* Mân. Grhj. 1,9. Gobh. 4,10,24. Vgl. वैवाह्य.

विविंश m. 1) N. pr. verschiedener Fürsten VP. 4,1,17. — 2) Pl. Bez. *der Vaiçja in Plakshadvipa* VP. 2,4,17 (zu lesen विविंशा भाविनश्च ये).

विविंशति m. N. pr. verschiedener Männer.

विविक्त 1) Adj. s. u. 1. विच् mit वि. — 2) *m. = वसुनन्दन oder वसुनन्द. — 3) n. *a) Einsamkeit, ein einsamer Ort.* — *b) Reinheit, Lauterkeit.*

विविक्तता f. 1) *Unterschiedenheit, Gesondertheit, Sonderung.* — 2) *Isolirtheit.* — 2) *Reinheit, Lauterkeit.* — 4) *körperliches Wohlbehagen.*

विविक्तत्व n. *Einsamkeit.*

विविक्तनामन् m. N. pr. eines der 7 Söhne des Hiranjaretas und eines von ihm beherrschten Varsha.

विविक्ति f. 1) *Sonderung, Trennung.* — 2) *richtige Unterscheidung.*

विविक्ती Adv. mit कर् 1) *leer machen, räumen.* — 2) *allein lassen, verlassen.*

विविक्षस् Adj. *unterscheidend* RV. 3,57,1.

*विविद् Adj. = विविदु.

विविदु Adj. mit Acc. (ganz ausnahmsweise Loc.) *hineinzugehen beabsichtigend, — im Begriff stehend.*

विविच् Adj. = विविचि AV. Prâjaç. 2,7.

विविचि Adj. *unterscheidend, sondernd* Âpast. Çr. 9,3,18.

विविचीष्टि f. *eine Darbringung an Agni vivikí.*

विविज्ञ Adj. Râgat. 4,50 fehlerhaft für विविग्न.

विविति f. nach dem Comm. = विशेषलाभ *Gewinnung.* v. l. विविक्ति.

विवित्सा f. *das Verlangen kennen zu lernen* MBh. 7,198,9.

विवित्सु 1) Adj. mit Acc. *kennen zu lernen wünschend.* — 2) m. N. pr. eines Sohnes des Dhṛtarâshṭra.

विविदिका f. fehlerhaft für विविदिषा.

विविदिषा f. = विवित्सा Çaṃk. zu Bâdar. 3,4,26.

विविदिषु Adj. = विवित्सु 1) Çaṃk. zu Taitt. Up. 1,1,1.

विविद्युत् Adj. *blitzlos.*

विविध 1) Adj. (f. आ) *verschiedenartig, mannichfaltig, allerhand.* °म् Adv. *auf mannichfache Weise* 268,28. — 2) m. *ein best.* Ekâha.

विविधचित्र Adj. *verschiedenartig schillernd* Kâraṇḍ. 86,2.

विविधभङ्गीक Adj. = विविध 1) Hem. Par. 2,426.

विविधात्मन् Adj. desgl. Kâraka 5,2.

विविधोपेत Adj. desgl.

विविन्ध्य m. N. pr. eines Dânava.

विविभक्तिक Adj. *ohne Casusendung.* Nom. abstr. °त्व n.

विविवध und विवीवध Adj. *das Gleichgewicht nicht haltend.*

विविश m. Pl. = विविंश 2). Fehlerhaft.

*विविषा f. *Kyllingia monocephala* Râgân. 6,221.

विविष्टि f. Taitt. Âr. 10,58 nach dem Comm. = विशेषेण विष्टिर्व्याप्तिर्यस्य ब्रह्मणास्तत्.

विवीत m. *ein umzäunter Weideplatz.* °भर्तृ m. *der Besitzer eines solchen Platzes.*

विवीवध Adj. s. विविवध.

विवृत् in einer Formel.

विवृत 1) Adj. s. u. 1. वर् mit वि. — 2) f. आ *a) eine best. Eruption.* — *b) eine best. Pflanze.* — 3) (wohl n.) *a) der nackte Erdboden* Hariv. 2,31,43. — *b) Oeffentlichkeit.* Loc. so v. a. *öffentlich* oder *offen heraus* (Etwas sagen) MBh. 4,13,20.

विवृतता f. *das Offenbargewordensein.*

*विवृतानन m. *Hahn.* Richtig विवृतानन.

विवृतानन Adj. *mit offenem Maule.* Nom. abstr. °त्व Ragu. 13,10 (°त्वात् zu lesen).

विवृति f. *Auseinanderlegung, Erörterung, Erklärung, Erläuterung.*

विवृतिविमर्शिनी f. Titel eines *Commentars.*

विवृतोक्ति f. *offener —, unverhüllter —, deutlicher Ausdruck.*

विवृत्त 1) Adj. s. u. वर्त् mit वि. — 2) f. आ *eine best. Eruption;* vgl. विवृत 2) *a).*

विवृत्तनेत्र 1) Adj. *die Augen verdrehend.* — 2) *m. *Hahn.*

विवृत्ति f. 1) *Entfaltung.* Nach dem Comm. = विविधवृत्तिलाभ. — 2) *Hiatus.* — 3) fehlerhaft für विवृति.

विवृत्त्यभिप्राय m. *ein scheinbarer Hiatus.*

विवृद्धि f. *Wachsthum, Zunahme, Vergrösserung, Vermehrung, das Längerwerden* (eines Vocals), *Gedeihen.*

विवृत्साय्, °यते Vidḍh. 18,6 fehlerhaft für द्विवृत्सायते (s. Nachtr. 5).

विवृक्ष m. *das Sichlosreissen, Sichverlieren.*

विवृक्षत् m. N. pr. eines Liedverfassers.

विवृक्षस् Gen. Infin. zu वर्क्ष् (= 1. वर्ह्) mit वि Kâṭh. 27,10.

विवेक m. 1) *Scheidung, Sonderung, Trennung, Unterscheidung.* — 2) *Untersuchung, Kritik, Prüfung.* — 3) *richtige Unterscheidung, — Einsicht; Verstand, Urtheilskraft.* — 4) abgekürzter Titel eines Werkes. — 5) * *Wassertrog.*

विवेकख्याति f. *richtige Einsicht.*

विवेकचूडामणि m. Titel eines Werkes.

विवेकज्ञ Adj. *eine richtige Erkenntniss habend, — von* (im Comp. vorangehend).

विवेकज्ञान n. *richtige Erkenntniss.*

विवेकता f. fehlerhaft für विवेकिता.

विवेकतिलक m. Titel eines Werkes Burnell, T.

विवेकदृश्वन् Adj. *eine richtige Erkenntniss habend.* Nom. abstr. °श्वत्व n. Bhaṭṭ. 2,46.

विवेकधैर्याश्रय m., °विवृति f. und विवेकफल n. Titel von Werken.

विवेकभाज् Adj. *einsichtsvoll, verständig* Bhâm. V. 2,136.

विवेकमार्तण्ड und °मार्ताण्ड m. (Opp. Cat. 1) Titel eines Werkes.

विवेकरहित Adj. *nicht gesondert, aneinanderstossend* (Brüste) und zugleich *der Einsicht ermangelnd* Spr. 1446.

विवेकवत् Adj. *richtig urtheilend, eine richtige Einsicht habend, verständig.*

विवेकविलास m., विवेकसार m., °सारसिन्धु m. (Burnell, T.), °सारवर्णन n. (Opp. Cat. 1), विवेकसिन्धु m. und विवेकामृत n. Titel von Werken.

विवेकाश्रम m. N. pr. eines Mannes.

विवेकिता f. (Çiç. 13,6) und विवेकित्व n. *richtige Unterscheidung, richtiges Urtheil, richtige Einsicht.*

विवेकिन् 1) Adj. *a)* am Ende eines Comp. *schei-*

dend, sondernd, unterscheidend. — b) gesondert, getrennt. — c) untersuchend, prüfend, kritisch behandelnd. — d) richtig unterscheidend. — urtheilend, verständig Hem. Par. 2,187. — 2) m. N. pr. eines Fürsten.

विवेक्तर् Nom. ag. 1) am Ende eines Comp. *der da sondert, — unterscheidet.* — 2) *der da richtig urtheilt, eine richtige Einsicht habend, Etwas richtig verstehend* Bâlar. 46,20.

विवेक्तव्य n. impers. *richtig aufzufassen.*

°विवेक्तव n. Nom. abstr. zu विवेक्तर् 1).

विवेक्य Adj. 1) *zu sondern, zu unterscheiden* in अपरविवेक्य. — 2) *zu untersuchen, zu prüfen, kritisch zu behandeln.*

विवेचक Adj. 1) am Ende eines Comp. *sondernd, unterscheidend.* — 2) *richtig unterscheidend, eine richtige Einsicht habend* Kap. 6,8. Gaṇar. 77,7.

विवेचकता f. und विवेचकत्व n. *richtiges Urtheil, richtige Einsicht.*

विवेचन 1) Adj. (f. ई) am Ende eines Comp. *a) sondernd, unterscheidend. — b) untersuchend, prüfend, erörternd, kritisch behandelnd.* — 2) f. (आ) und n. *das Unterscheiden* Bâlar. 66,4. — 3) n. *a) Untersuchung, Prüfung, Erörterung, kritische Behandlung.* — *b) richtiges Urtheil.*

विवेदयिषु Adj. *zu melden beabsichtigend, dass sei* (mit doppeltem Acc.) MBh. 3,38,28.

विवेन in अविविवेनम्.

विवेशचूडामणि m. Titel eines Werkes. Richtig विवेक°.

विवोढर् m. *Gatte* Çiç. 10,42. Bâlar. 18,12.

विव्याधिन् Adj. *mit Geschossen durchbohrend.*

विव्रत Adj. *widerstrebend, widerspänstig.*

1. विश्, विशति, ते (in der späteren Sprache meist metrisch) 1) *sich niederlassen, hineintreten —, eingehen —, einziehen —, sich hineinbegeben —, hineinschlupfen —, eindringen —, versinken —, aufgehen in* (Loc. oder Acc.); auch mit hinzugefügtem अस्तर् (299,26). अग्रम् u. s. w. *den Scheiterhaufen besteigen.* In der Astr. *in Conjunction kommen mit* (Acc.). Ohne Ergänzung *hineintreten in's Haus* u. s. w., *auftreten auf der Schaubühne, erscheinen.* Mit पुनर् oder भूयस् *zurückgehen, zurückkehren, — in* (Acc.). — 2) *heimgehen, zur Ruhe gehen.* — 3) *sich setzen auf* (Acc. oder Loc.). — 4) *sich* irgendwohin (अयतस्, अये oder Acc.) *begeben.* — 5) *zuströmen* (von Heeresabtheilungen und Nebenflüssen). — 6) *Jmd* (Acc.) *zuströmen, zufliessen, kommen* (von einem Gedanken 93,4), *zu Theil werden. Jmd treffen.* — 7) *Jmd* (Loc.) *zukommen*, so v. a. *für Jmd dasein, — geben* (impers.). — 8) in einen Zustand *eintreten, gerathen in* (Acc.). — 9) *an Etwas* (Acc.) *gehen.* — 10) *sich zu schaffen machen mit* (Instr.). — 11) विष्ट *a) eingegangen —, enthalten in* (Acc. oder Loc.). — *b) erfüllt —, verbunden mit* (Instr.) TS. 4,4,5,1. 2. Nâṛas. 3,1,68. — Statt des unverständlichen ते विशन्तं मुदा युक्ताः MBh. 7,1551 (ed. Vardh. 7,35,13) liest ed. Bomb. 7,36,13 ते विंशतिपदे (!) यत्ताः. — Caus. वेशयति 1) *eingehen machen in* (Acc.). — 2) *sitzen heissen auf* (Loc.). — Desid. विविक्षति *hineinzutreten —, hineinzugehen beabsichtigen in* (Acc.). अग्रिम् u. s. w. *den Scheiterhaufen zu besteigen beabsichtigen.* — Mit अधि Caus. *setzen auf* (Acc.). — Mit अनु 1) *nach Jmd* (Acc.) *hineingehen in* (Acc.). — 2) *hineingehen, hineinfahren, — in* (Acc.). अनुविष्ट mit pass. Bed. — 3) *Jmd* (Acc.) *folgen.* — Mit अप Caus. *wegschicken.* — Mit अभि, °विष्ट *ergriffen —, in der Gewalt stehend von* (im Comp. vorangehend). — Caus. *eingehen machen in, richten auf* (Loc.). — Mit आ 1) *eingehen, eintreten, sich niederlassen in* oder *unter, eindringen in* (Acc., ausnahmsweise Loc.). खम्, गगनम् u. s. w. *sich in die Luft erheben.* गृहेषाविशत्तः पुमांस: so v. a. *Haushälter.* Oefters ist गृहम् oder dgl. zu ergänzen; auch *heimkehren.* — 2) *geschlechtlichen Umgang haben mit* einem Weibe (Acc.). — 3) *sich nahe herbeimachen zu* (Acc.), *kommen.* — 4) *sich niederlassen —, sich setzen auf* (Acc.) zu Spr. 1478. — 5) *fahren in, Besitz nehmen von, sich Jmds bemächtigen* (von bösen Geistern, Gemüthszuständen, Leiden u. s. w.); mit Acc. 73,7. — 6) in einen Zustand —, in ein Verhältniss *eintreten, gerathen in* (Acc.). दूषणाणि so v. a. *Farben annehmen,* राज्यम् *die Herrschaft antreten.* — 7) आविष्ट *a)* mit act. Bed. α) *hineingegangen, eingedrungen, steckend in* (Loc., Acc. [Air. Âr. 136,15] oder im Comp. vorangehend). — β) *sitzend auf* (Loc., von Vögeln), *in der Luft schwebend.* — γ *fest sitzend*, so v. a. *constant.* — δ) **ganz in Etwas steckend, einer Sache ganz hingegeben.* — *b)* mit pass. Bed. α) *bewohnt —, erfüllt von* (Instr. oder im Comp. vorangehend). — β) *getroffen von* (einem Pfeile, Instr. oder im Comp. vorangehend). — γ) *ergriffen —, besessen —, befallen —, überwältigt —, in der Gewalt stehend von* (Instr. oder im Comp. vorangehend), *behaftet mit.* रोगाविष्ट Âpast. 2,26,16. Ohne Ergänzung *von einem bösen Geiste besessen.* — आविश्य Kathâs. 45,60 fehlerhaft für आवेश्य. — Caus. 1) *eingehen machen, hineinbringen, hineinschieben, hineinlassen, hineinfahren lassen, — in* (Loc. oder ausnahmsweise Acc.). — 2) *in's Haus hineinlassen,* so v. a. *bewirthen.* — 3) *Jmd* (Loc.) *aufladen, übertragen.* — 4) den Geist *richten auf* (Loc.). — 5) *Jmdm* (Loc.) *anheimstellen.* — Mit अन्वा 1) *eingehen, fahren in, sich Jmds bemächtigen;* mit Acc. Taitt. Âr. 4,34,1. — 2) *nachgehen, folgen, sich richten nach;* mit Acc. — Mit अभ्या *eingehen —, eindringen —, fahren in, Eingang finden in;* mit Acc. oder Loc. — Mit उपा 1) *eingehen —, eintreten in* (Acc.). — 2) *fahren in, kommen über Jmd* (Acc.) von einem Gemüthszustande. — 3) *gerathen in* (Acc.). — Mit समुपा *sich an Etwas machen, beginnen;* mit Acc. — Caus. *verbergen* Hem. Par. 8,27. — Mit न्या *eingehen in* (Loc.). — Mit निरा *sich zurückziehen —, sich fernhalten von* (Abl.). — Mit प्रा *kommen zu* (Acc.). — Caus. *einlassen, hineinführen, — in* (Loc.). — Mit व्या *eindringen —, sich vertheilen in* (Acc. oder Loc.). — Mit समा 1) *eintreten, betreten, eingehen in, sich begeben auf* oder *zu, dringen in, durchdringen;* mit Acc. — 2) *sich niederlassen an* einem Orte (Loc.), *Platz nehmen —, sich setzen auf* (Loc. oder Acc.). — 3) *einkehren,* so v. a. *Jmd zu Theil werden.* — 4) *fahren in, sich Jmds bemächtigen* (von bösen Geistern, Leidenschaften, Gemüthszuständen u. s. w.), *kommen über Jmd;* mit Acc. — 5) in einen Zustand *eingehen, gerathen in* (Acc.). — 6) *gehen an, obliegen;* mit Acc. — 7) समाविष्ट *a) ergriffen —, überwältigt —, erfüllt von* (Instr. oder im Comp. vorangehend). — *b) versehen mit* (im Comp. vorangehend). — *c) unterwiesen in* (Instr.) von (Instr.). — Caus. 1) *hineingehen lassen, hineinstecken.* — 2) in sich (स्वस्मिन्) *aufnehmen, enthalten.* — 3) an einen Ort (Acc.) *bringen, — führen.* — 4) den Geist, die Gedanken u. s. w. *richten auf* (Loc.). — 5) *sich setzen heissen.* — 6) *Jmdm* (Loc.) *aufbürden, übertragen.* — Mit उप 1) *herantreten an* (Acc.). — 2) *sich setzen* (auch vom *Niederliegen* der Thiere). — 3) *sich setzen* euphemistisch für *cacare* Karaka 3,5. — 4) *das Lager aufschlagen, Halt machen.* — 5) *sich zu Jmd* (Acc.) *setzen;* auch so v. a. *nicht von Jmds Seite weichen um ihn zur Nachgiebigkeit zu zwingen.* — 6) *sich zum Untergang neigen* (von der Sonne). — 7) *sich* mit einem Weibe (Instr.) *vermischen.* — 8) *sich einer Sache hingeben, obliegen;* mit Acc. — 9) उपविष्ट *a) sich gesetzt habend, sitzend.* Wie उपविष्टवान् auch als Verbum fin. — *b)* प्रायम्, प्राय° oder अनशन° *sich dem Tode durch Hungern geweiht habend, auf diese Weise ruhig den*

Tod erwartend. Das einfache उपविष्ट in derselben Bed: — उपविश्य Harıv. 4568 fehlerhaft für उपवेश्य. — Caus. 1) *Jmd* (Acc.) *sich setzen lassen, sitzen heissen,* — *auf* (Loc.) Kâd. 247,13 (403,14). — 2) *niedersetzen in, bringen an* einen Ort (Loc.). — 3) *Jmd veranlassen per anum von sich zu geben,* mit doppeltem Acc. Kâraka 6,10.18. Bhâvapr. 4,4. — उपवेश्य Pañkat. 147,6 fehlerhaft für उपविश्य. — Mit अध्युप *sich darauf setzen.* — Mit अनुप 1) *sich der Reihe nach setzen.* — 2) *sich hinkauern* (von einem Thiere, das gebiert). — Mit अभ्युप 1) *sich darauf setzen, sich setzen auf* (Acc.), *sich setzen* überh. — Mit उपोप *sich neben einander setzen, zu Jmds* (Acc.) *Seite sich setzen.* उपोपविष्ट mit act. und pass. Bedeutung. — Mit समुपोप, °विष्ट *sich gesetzt habend —, sitzend auf* (Loc.). — Mit पर्युप *sich herumsetzen, sich zusammensetzen in die Nähe von* (Acc.) Lâṭj. 2,11,17. — Mit प्रत्युप *sich gegen Jmd* (Acc.) *setzen,* so v. a. *nicht von seiner Seite weichen um ihn zur Nachgiebigkeit zu zwingen.* प्रत्युपविष्ट mit act. Bedeutung. — Caus. 1) Med. *Veranlassung geben, dass ihm Jmd Etwas abzutrotzen sucht.* — 2) *Jmd entgegentreten, Opposition machen;* mit Acc. — Mit व्युप *da und dort sich setzen.* — Mit समुप 1) *sich zusammen setzen, sich setzen* überh., — *auf* (Loc., Acc. oder Gen. mit उपरि). समुपविष्ट *sich gesetzt habend, sitzend.* — 2) *eine best. Zeit* (Acc.) *verschlafen.* — Caus. 1) *sich setzen lassen, sitzen heissen.* — 2) *sich lagern lassen.* — Mit नि Med. (Act. metrisch oder ungenau) 1) *hineingehen, heimgehen* (in's Haus, Lager, Nest), *eingehen —, dringen in* (Acc. oder Loc.). Von einem Blutegel so v. a. *anbeissen* 217,33. ज्ञेयपदे *in den Bereich des Erkennbaren treten,* मतौ *in den Geist dringen,* so v. a. *zum Bewusstsein kommen.* — 2) *sich lagern, Halt machen.* — 3) *sich zur Ruhe begeben, sich legen.* — 4) *sich flüchten zu* (Acc.). — 5) *sich setzen, — auf* (Loc.). — 6) *hinuntersinken, versinken.* — 7) *sich niederlassen,* so v. a. *ein Haus gründen, heirathen* (vom Manne) 214,1. — 8) *gegründet werden* (von einer Stadt). Dreimal in der Verbindung द्वारवत्यां निविशत्याम् (MBh. 13.70,2). — 9) *sich hinwenden zu, sich richten auf* (Loc., vom Geiste). — 10) *obliegen,* mit Loc. — 11) *zukommen* (Gegensatz *abgehen*). — 12) *zur Anwendung kommen bei* (Loc.). Einmal Act. (!) in der Prosa. — 13) *sich legen,* so v. a. *sich beruhigen, aufhören.* — 14) निविष्ट *a) hineingegangen, eingedrungen* (auch mit hinzugefügtem अन्तर्), *ruhend in* oder *auf* (311,17), *stekkend an* oder *in* (Loc. oder im Comp. vorangehend). — *b)* an einem Orte *verweilend, sich aufhaltend.* धर्मपथे so v. a. *auf dem Pfade des Rechten bleibend.* — *c) gelagert, aufgestellt* (Wächter). — *d) zur Ruhe gegangen.* — *e) sich gesetzt habend, sitzend, — auf, an* oder *in* (Loc, Acc. mit अभितस् [Ait. Âr. 136,12] oder im Comp. vorangehend). — *f) der sich häuslich niedergelassen hat, verheirathet.* — *g) gelegen, situs.* — *h) gerichtet auf* (Loc. oder im Comp. vorangehend). — *i) obliegend, bedacht auf* (Loc.) 55,29. — *k) gegründet, angelegt.* — *l) bezogen, eingenommen* (ein Platz), *bewohnt, angebaut* 215,10. Harıv. 5171. अन्तर्निविष्टपद् Adj. so v. a. *im Herzen sich festgesetzt habend.* — *m) begonnen.* — *n) versehen mit* (Instr.). — Caus. 1) *sich lagern lassen.* — 2) *aufstellen* (ein Heer). — 3) *zur Ruhe bringen.* — 4) *Jmd in ein Haus* (Acc.) *führen, einquartiren.* — 5) *Jmd ein Haus beziehen lassen,* so v. a. *verheirathen* (einen Mann). — 6) *an* einem Orte (Loc.) *niedersetzen, — hinstellen, an* einen Ort (Loc.) *bringen, — versetzen.* °पथे, अधनि *auf einen Weg* (auch in übertragener Bed.) *bringen.* काव्ये, नाट्ये *in ein Gedicht, in ein Schauspiel versetzen,* so v. a. *dort zur Erscheinung bringen.* — 7) *aufstellen, errichten* (ein Gebäude u. s. w. Agni-P. 38,28. 30), *anlegen, gründen* (eine Stadt u. s. w.). — 8) *bevölkern, bewohnt machen.* — 9) *sitzen machen, setzen auf* (Loc.). — 10) *schleudern, abschiessen auf* (Loc.). — 11) *stecken —, hineinsetzen in* (Loc.). — 12) *aufstecken, aufsetzen, auflegen, anlegen* (auch Schmucksachen, Kleidungsstücke), *ansetzen, befestigen;* das Worauf oder Woran im Loc. — 13) *auftragen* (Zeichen u. s. w.) *auf* (Loc.). चित्रे so v. a. *malen,* पत्रे so v. a. *niederschreiben* (216,8), नाम स्वकस्तेन so v. a. *eigenhändig unterschreiben.* — 14) *einsetzen in* (ein Amt, eine Stellung), *als Fürsten einsetzen in;* mit Loc. करे so v. a. *tributpflichtig machen.* कारनिवेशित *tr. gemacht.* — 15) *Jmd* (Loc.) ein Amt, eine Würde (Acc.) *übertragen, Etwas übertragen auf Jmd* (Loc.) 88,28. 136, 6. *verleihen, geben* überh. नाम *einen Namen.* — 16) den Blick, die Gedanken, den Geist *richten auf* (Loc.). — 17) चित्ते, हृदये *Etwas dem Herzen einprägen, dem Geist vorführen.* — * Desid. निविविक्षते. — Mit अधिनि Med. *sich vertragen mit, stimmen —, passen zu* (सह) Comm. zu Âpast. Çr. 11,2,4. — Caus. 1) *Jmd einsetzen über* (Loc.). — 2) *veranlassen einer Sache* (Acc.) *obzuliegen, — sich zu widmen.* — Mit अभिनि Med. (Act. ungenau) 1) *eintreten —, sich ergiessen —, eindringen in* (Acc.). — 2) *sich versenken in, sich ganz hingeben;* mit Acc. — 3) *auf seinem Kopf bestehen* MBh. 5,77,17. — 4) *Jmdm* (Loc.) *zukommen* (Gegensatz *abgehen*) 224,23. — 5) *zur Anwendung kommen* Pariбh. 58. 62. 63. — 6) अभिनिविष्ट *a)* mit pass. Bed. α) (*worin Etwas gedrungen ist*) *aufgetrieben, aufgedunsen, gewölbt* R. 2,9,33. — β) *worin man* (Instr.) *sich versetzt hat, dem man sich ganz hingegeben hat* MBh. 3,82,31. — γ) *durchdrungen —, in Beschlag genommen von* (Instr.). — δ) *reichlich versehen mit* (Instr.). — *b)* mit act. Bed. α) *sich festgesetzt habend an einem Orte.* — β) *fest auf einen Punct gerichtet, ganz mit Etwas beschäftigt, nur Eines vor Augen habend, ganz versessen auf* (Loc., Acc. mit प्रति, ein adv. Comp. mit अधि oder im Comp. vorangehend). Ohne Ergänzung Çiç. 16,43. — Caus. 1) *hineingehen —, eingehen lassen —, führen in* (Loc.). — 2) *Jmd sich gegenüber sitzen heissen auf* (Loc.). — 3) मनस्, आत्मानम् *den Geist —, die Gedanken ganz richten auf* (Loc.). — 4) *bewirken, dass Jmd einer Sache sein ganzes Herz zuwendet, Jmds ganzes Verlangen richten auf* (Loc.). — Mit उपनि, °विष्ट 1) *erfüllt von* (Instr.). — 2) *belagernd, einschliessend;* mit Acc. — 3) *erfüllend,* mit Acc. — Caus. 1) *sich lagern lassen.* — 2) *anlegen, gründen* (eine Stadt). — Mit परिणि *sich rings niederlassen.* — Mit *प्रणि. — Mit प्रतिनि, °विष्ट *ganz beschäftigt mit, nur Sinn habend für* (Loc.). Ohne Ergänzung *auf seinem Kopfe bestehend, verstockt.* — Mit विनि, °विष्ट 1) *wohnend in* (im Comp. vorangehend). — 2) *befindlich —, vorkommend in* (Loc.). — 3) *aufgestellt an* oder *in* (Loc.). — 4) *aufgetragen auf* (Loc., von Zeichen). — 5) *angelegt* (Teiche). — 6) *vertheilt, je anders seiend* Comm. zu Lâṭj. 9, 4,34. 5,4. — Caus. 1) *niedersetzen, hinstellen, verlegen;* das Wo oder Wohin im Loc. — 2) *aufstellen, errichten* (ein Bildniss u. s. w.), *anlegen* eine Stadt u. s. w.) Agni-P. 38,27. — 3) *aufstellen* (Truppen). — 4) *sitzen machen, setzen auf* (Loc.). — 5) *stecken in* (Loc.). — 6) *aufsetzen, auflegen, anlegen;* das Worauf oder Woran im Loc. Spr. 7770. — 7) *anbringen, anwenden.* — 8) *bringen —, versetzen auf* (Loc.). — 9) *Jmd anstellen bei* (Loc.). करे so v. a. *tributpflichtig machen.* — 10) हृदये *in's Herz prägen.* — 11) den Blick —, die Gedanken *richten auf* (Loc.). — Mit संनि 1) Med. *verkehren —, Umgang haben mit* (Instr.). — 2) °विष्ट *a) gelagert, Halt gemacht habend.* — *b) ruhend,*

steckend (Prasannar. 54,12), *angesteckt, angehängt, enthalten,* — *in* (Loc. oder im Comp. vorangehend). — *c) sitzend.* — *d) sich befindend auf* (einem Wege, Loc.). — *e, in Jmds Hand seiend*, so v. a. *abhängig von* (Loc.). — Caus. 1) *einführen* (in ein Haus u. s. w.), *einquartiren in* (Loc.). — 2) *niedersetzen, hinstellen, niederlegen.* — 3) *aufstellen* (Truppen). — 4) *sich lagern lassen.* — 5) *einbringen, hineinthun, thun in* (Loc.). संनिवेशित *hineingeschoben, hineingedrückt in* (Loc.). — 6) *schleudern, schiessen auf* (Loc.). — 7) *anheften, anlegen, legen auf* (Loc.) 64,29. लेख्ये so v. a. *auf einem Documente verzeichnen* Kâtj. — 8) *anlegen, gründen* (eine Stadt). — 9) *Jmd einsetzen in* (Loc.). — 10) *Jmd* (Loc.) *Etwas aufladen, übertragen.* — 11) den Geist *richten auf* (Loc.) — Mit अभिसंनि, अभिसंनिविष्ट *in Jmd vereinigt.* — Mit निस् 1) *sich hineinbegeben in* (Acc. oder Loc.). गृहेषु so v. a. *Hausvater werden.* — 2) *ein Haus beziehen, heirathen* (vom Manne). — 3) *abtragen, bezahlen.* — 4) *geniessen, Genuss —, Freude haben an* (Acc.). — 5) निर्विष्ट *a) hineingegangen, steckend in* (Loc. oder im Comp. vorangehend). — *b) sitzend.* v. l. निविष्ट. — *c) abgetragen, bezahlt.* — *d) genossen.* — *e) gewonnen, erarbeitet* Gaut. — निर्विशत्यां MBu. 13,3453 fehlerhaft für निवि°. — Desid. *eine gemeinsame Wohnung beziehen wollen.* — Mit परि *umlagern, belagern.* — Simpl. und Caus. häufig fehlerhaft für 1. विष् mit परि. — Mit प्र 1) *eingehen, eintreten, eindringen, sich verstecken, sich begeben zu, in* oder *unter, gerathen in;* die Ergänzung im Acc. oder Loc. अग्निम्, अग्नौ, मध्यमग्नेः, चितायाम् so v. a. *den Scheiterhaufen besteigen;* कर्णयोस् *zu Ohren kommen;* आत्मनि, चित्तम् u. s. w. *in das Herz* u. s. w. *dringen, sich dessen bemächtigen.* Ohne Ergänzung *eintreten* (in ein Haus u. s. w.), im Schauspiel stehender Ausdruck für *auf der Bühne auftreten.* — 2) *gelangen zu, erreichen;* mit Acc. — 3) *sich geschlechtlich vermischen* (von beiden Geschlechtern), mit Acc. — 4) *an Etwas gehen, obliegen, sich einer Sache hingeben;* mit Acc., seltener Loc. (Spr. 77). पिण्डीम्, तर्पणम् so v. a. *annehmen, geniessen* 229,12. — 5) *in Jmd* (Acc.) *hineingehen*, so v. a. *in ihm aufgehen, gegen ihn verschwinden, vor ihm ganz in den Schatten treten.* — 6) प्रविष्ट *a)* mit act. Bed. α) *eingegangen, eingetreten, sich begeben habend unter, eingedrungen, sich befindend in;* die Ergänzung im Acc., Loc. oder im Comp. vorangehend. Ohne Ergänzung *eingetreten* (in ein Haus), *aufgetreten* (auf der Bühne). — β) *eingegangen in*, so v. a. *Platz findend —, verschwindend in* (Loc.). — γ) *eingesunken* (Auge). — δ) *eingetreten, angebrochen* (Zeitalter). — ε) *gerichtet auf, versenkt in* (im Comp. vorangehend). — ζ) *eingedrungen in* (मध्य°), so v. a. *Jmds Vertrauen gewonnen habend.* — η) *eingedrungen in*, so v. a. *eingeweiht in* (Acc.). — ϑ) *der an Etwas gegangen ist, sich an Etwas gemacht hat, beschäftigt mit* (Loc.). राज्ये so v. a. *die Herrschaft angetreten habend.* — ι) *übereinstimmend mit* (Loc.). — *b)* mit pass. Bed. α) *worin man eingetreten ist, betreten.* — β) *benutzt, womit man Geschäfte macht.* — Caus. 1) *hereintreten lassen, an einen Ort bringen* oder *bringen lassen, vorführen;* das Wohin im Loc. oder Acc. Ohne Ergänzung *Jmd hineinführen* (in's Haus u. s. w.), *hereinführen auf die Bühne, auftreten lassen.* — 2) *in sein Haus führen*, so v. a. *heirathen* (vom Manne). — 3) *niederlegen, hinthun, hinwerfen* u. s. w. *in* (Loc. oder Acc.). — 4) *in seine Würde —, in sein Amt einsetzen.* Nur प्रवेशित. — 5) *Jmd in* einen Zustand (Acc.) *versetzen.* — 6) *niederschreiben* 215,8. — 7) *einführen —, einweihen in* (Acc.). — 8) *Jmd* (Loc.) *Etwas beibringen.* — 9) *verausgaben.* — 10) *hereintreten, hineingehen, hineingebracht werden.* — Desid. प्रविविक्षति *hineinzugehen —, einzudringen versuchen, im Begriff sein einzugehen in* (Acc.) Kâṭaka 5,12. Häufig mit Ergänzung von सेनाम्. — Mit अनुप्र 1) *eingehen, eintreten, eindringen, fahren in, sich begeben unter* (Acc., seltener Loc.). अनुप्रविष्ट mit act. (auch प्रविष्टः — अनु) und pass. (127,26) Bed. अन्योऽन्यानुप्रविष्टानि *in einander befindlich*, पद्मिकसार्थमनुप्रविष्टः so v. a. *schloss sich den Reisenden an.* — 2) *nach Jmd in ein Haus, in ein Gemach treten, zu Jmd hereintreten;* mit Acc. der Person. कृष्णस्यानुप्रविष्टः *nach Kṛshṇa eingetreten.* — 3) *sich zu Jmd* (Acc.) *flüchten.* अनुप्रविष्ट *geflüchtet zu* (Loc.). — 4) *eindringen in*, so v. a. *sich vertraut machen mit, durchstudiren;* mit Acc. Lalit. 168,6. अनुप्रविष्ट mit act. Bed. 323,11. — Caus. *eingehen machen in* (Acc.). — Mit अभिप्र 1) *sich ergiessen in* (Acc.). — 2) अभिप्रविष्ट *hereingetreten, gerathen in* (Acc.). — Mit प्रतिप्र *zurückkehren nach* (Acc.). — Mit संप्र 1) *eintreten —, hineingehen —, fahren in* (Acc.). हृदयम् (mit इव Çiç. 10,48) *in Jmds Herz sich Eingang verschaffen*, मानसम्, ध्यानम् *in Gedanken versinken.* — 2) *geschlechtlich beiwohnen* (vom Manne), mit Acc. — 3) *sich zu Jmd halten, verkehren mit* (Acc.). — 4) संप्रविष्य Râǵat. 6,361 fehlerhaft für °वेश्य; vgl. Spr. 6320. — Caus. *eintreten lassen, hineinbringen* (an seinen Platz Kâṭaka 6,30), *hineinführen in* (Acc. oder Loc.) Hariv. 2,47,45. व्यसने *in's Unglück bringen* Spr. 6320 (Conj.). संप्रवेशित so v. a. *in's Land wieder eingelassen* (Gegensatz निर्वासित *verbannt*). संप्रवेश्य Râǵat. 4,325 fehlerhaft für °विश्य. — Mit वि *eingehen in* (Acc.). — Caus. Hariv. 3910, wo aber mit der anderen Ausg. 2,49,9 विवेशतुः (metrisch für विविशतुः) st. विवेशितौ zu lesen ist. — Mit अनुवि *sich da und dort niederlassen, — einfinden;* mit Acc. Maitr. S. 2,4, 7. 8. — Mit सम् 1) *herbeikommen.* — 2) *sich anschliessen an* (Acc.), *sich vereinen mit* (Instr.). — 3) *eintreten —, eingehen —, dringen —, fahren in* (Acc., ausnahmsweise Loc.). — 4) *aufgehen in* (Loc.). — 5) *sich niederlassen, — niederlegen, — zur Ruhe begeben* (27,19), *— mit* oder *zu* seinem Weibe (Instr., Instr. mit सह oder mit Dat. [Kausn. Up. 2,10 संवेद्यन् zu lesen]), *— auf* oder *in* (Loc. oder °उपरि), *schlafen mit* (Instr.), *sich legen auf* (Acc.). संविष्ट *sich hingelegt habend* (Chr. 39,26), *zur Ruhe gegangen, schlafend.* — 6) *beschlafen*, mit Acc. des Weibes. — 7) *sich setzen zu* (Acc.). संविष्ट *gesessen mit* (Instr.). — 8) *sich mit Etwas* (Acc.) *befassen.* — Caus. 1) *sich niederlegen lassen* 217,29. — 2) *legen —, setzen auf* oder *in, bringen in* oder *nach* (Loc.). — Mit अनुसम् *sich zur Ruhe begeben in der Richtung von, — im Gefolge von* (Acc.). सुप्ताम् *sich zur Ruhe legen, wenn sie schläft.* — Mit अभिसम् 1) *sich vereinigen um* oder *bei* (Acc.). — 2) *aufgehen in* (Acc.). — Mit उपसम् 1) *sich legen neben* (Acc.). — 2) = अभिसम् 1). — Caus. *Jmd sich dazu legen —, Jmd daneben sitzen lassen.* — Mit प्रतिसम् *sich zur Ruhe begeben* Gaut.

2. विंश् (Nomin. विट्, Loc. Pl. विट्सु) f. (nach Med. m.) 1) *Niederlassung, Wohnsitz, Haus.* विशस्पतिः. als Beiw. Indra's und Agni's. — 2) Sg. und Pl. *Gemeinde* (zunächst *die kleinere Vereinigung innerhalb des Volkes*); *Stamm, Volk;* Pl. *die Unterthanen, Leute, Mannschaft.* विशां पतिः, विशां नाथः, विशामीश्वरः und विशां वरिष्ठः so v. a. *Fürst, König.* — 3) Sg. und Pl. *Volk in dem engeren Sinne des brahmanischen Staates, die dritte Kaste;* Sg. *ein Mann aus der dritten Kaste.* — 4) Pl. *Besitz, Habe.* — 5) विशां साम Name eines Sâman. — 6) * *Eingang, Eintritt.*

3. विश् f. schlechte Schreibweise für विष् *faeces.*

1. विश 1) Nom. act. in द्विर्विश. — 2) *m. N. pr. eines Mannes. — 3) n. und f. (आ) in असुर° (Nachtr. 5), देव° und मनुष्य°. *विशम् am Ende eines adv.

Comp.

2. विश n. ungenaue Schreibart für विस.

विशङ्क Adj. 1) *keine Scheu empfindend, unbesorgt, sich nicht scheuend vor* (im Comp. vorangehend). °म् Adv. *ohne Scheu* Çiç. 20,31. — 2) *keine Scheu —, keine Furcht verursachend, sicher.* — विशङ्का f. s. bes.

विशङ्कट Adj. (f. आ und *ई) 1) *ausgedehnt, umfangreich* Harshaḱ. 197,20. Vâsav. 103,3. 180,2. — 2) *ungeheuerlich, scheusslich, grauenhaft* 111,3.

विशङ्कनीय Adj. *Misstrauen verdienend, verdächtig.*

1. विशङ्का f. 1) *Bedenken in Bezug auf* (Loc.), *Verdacht.* — 2) *Besorgniss, Scheu, — vor* (Gen. oder im Comp. vorangehend), *aus Besorgniss hervorgehendes Zögern.* °ङ्का कर् *Bedenken tragen.*

2. विशङ्का f. *Abwesenheit aller Besorgniss, — Scheu.* Instr. *ohne alle Scheu, ohne Bedenken, ohne Zögern.*

विशङ्किन् Adj. 1) *Etwas* (im Comp. vorangehend) *vermuthend, voraussetzend* Çiç. 5,34. — 2) *Etwas* (im Comp. vorangehend) *befürchtend, besorgend, — dass* (Potent. mit इति).

विशङ्क्य Adj. 1) *Misstrauen verdienend, verdächtig.* — 2) *zu befürchten* Mâlatîm. 70,13 (ed. Bomb. 148,3).

विशद् 1) Adj. (f. आ) *a) klar, hell, blank, glänzend weiss, heiter, rein, lauter* (auch in übertragener Bed.). °म् Adv. Çiç. 10,72. 11,12. — *b) klar, deutlich, vernehmlich, verständlich.* Compar. °तर्. — *c) weich anzufühlen,* von Speisen, Winden und Gerüchen. — *d) geschickt zu Etwas* (im Comp. vorangehend). — *e)* am Ende eines Comp. *behaftet mit.* — 2) m. N. pr. eines Sohnes des Gajadratha. — 3) *n. *gelblicher Eisenvitriol* Râǵan. 13,80.

विशदता f. *Klarheit.*

विशदनरकरङ्कय्, °यते *einem blanken Menschenschädel gleichen* Kâṇḍak. 70,10.

विशदय्, °यति 1) *rein machen, reinigen* Bâlar. 237,10. विशदित 177,20. — 2) *klar machen, erläutern.*

विशदाय्, °यते *klar —, deutlich werden.*

विशदी Adv. mit कर् 1) *klar machen, erhellen.* — 2) *erläutern, erklären.*

°विशन n. *das Hineingehen —, Eindringen in.*

विशन n. *das Sichverschwören* Maitr. S. 1,9,7 (138,18).

विशफ Adj. *keine oder verkehrte Hufe habend* (ein Unhold).

विशब्द् am Anfange eines Comp. *verschiedenartige Worte.*

विशब्दन n. P. 7,2,23 nach der Kâç. = प्रतिज्ञान.

*विशंप m. *Fürst, König;* auch wohl N. pr.

*विशंभल n. *Erhaltung —, Ernährung des Volkes* Comm. zu TBr. 1,643,19 bei der Erklärung von वैशंभल्यौ.

विशय m. 1) *Mitte* Çulbas. 2,34. 3,241. Bei einem als Vogel geschichteten Feueraltar *die Stelle, an der Körper und Flügel zusammenstossen,* 3, 99. 103. — 2) *Ungewissheit, Zweifel* Ǵaim. 2,3,16. Çaṁk. zu Bâdar. 2,4,5. Auch fälschlich विषय geschrieben. — 3) *= आश्रय.

विशयवत् Adj. *unsicher, zweifelhaft.*

विशयिन् Adj. dass. Nom. abstr. °यित्व n. Comm. zu Âpast. Çr. 3,16,7. 8,4,11. 8,13. 9,3. 12,29,11.

विशर् 1) Adj. *zerreissend* TS. 7,5,3,1. — 2) m. *a) eine best. Krankheit* AV. 2,4,2. — *b) *Mord, Todtschlag.*

1. विशरण n. 1) *das Auseinanderfallen, Zerfallen.* — 2) *Mord, Todtschlag.*

2. विशरण Adj. *schutzlos* Verz. d. Oxf. H. 167,*b*,16.

विशरद Adj. Kathâs. 15,148 fehlerhaft für विशारद.

विशराल Adj. 1) *auseinanderfallend, — gehend, zerstiebend* Vikramâṅkaḱ. 11,40. Harshaḱ. (ed. Bomb.) 20,3. 66,15. Nom. abstr. °ता f. Kâvjapr. 299,9. — 2) *hinfällig, leicht zu Grunde gehend, gebrechlich* Çilâñka 1,257. Harshaḱ. (ed. Bomb.) 223, 13. Nom. abstr. °ता f. Râǵat. 7,843.

विशरीक m. *eine best. Krankheit.*

विशर्धित n. *das Farzen, Farz* Suçr. 2,258,1.

विशल्लभमरुत् Adj. *nicht Heuschrecken (Nachtschmetterlingen) und nicht dem Winde ausgesetzt* (Lampe) Varâh. Bṛh. S. 84,1.

विशल्य 1) Adj. *a) ohne Spitze* (Pfeil). — *b) von einer Pfeilspitze befreit, von einer Pfeilwunde geheilt.* — *c) von einem fremden Körper im Leibe befreit.* आ विशल्यभावात् so v. a. *bis (sie) vom Embryo befreit ist.* — *d) von einem Schmerze befreit.* — 2) f. आ *a)* Bez. *verschiedener Pflanzen* (auch *ein gegen Pfeilwunden angewandtes Heilkraut*). Nach den Lexicographen *Cocculus cordifolius, Croton polyandrum, Convolvulus Turpethum, Methonica superba* (Râǵan. 4,130. Bhâvapr. 1,202), = अग्निशिखा und अजमोदा. — *b)* N. pr. α) der Gattin Lakshmaṇa's. — β) eines Flusses.

विशल्यकरण 1) Adj. (f. ई) *Pfeilwunden heilend.* — 2) f. ई *ein best. wunderthätiges Heilkraut.*

*विशल्यकृत् m. *Echites dichotoma* Mat. med. 324.

विशल्यघ्न und विशल्यप्राणकर Adj. angeblich Bez. *derjenigen Stellen des Leibes, an welchen eine Wunde tödtlich wird, sobald die Spitze* (einer Waffe u. s. w.) *ausgezogen wird;* eher *diejenigen Stellen, auf welchen ein Schlag lebensgefährliche Wirkung hervorbringt auch ohne dass ein fremder Körper in den Leib eindringt: die Schläfen und der Raum zwischen den Brauen.*

विशल्यय्, °यति *Jmd von einer Pfeilspitze* oder überh. *von einem Schmerze befreien.*

विशश्रमिषु Adj. Daçak. 17,16. 17 fehlerhaft für विशिश्रमिषु.

विशसन 1) Adj. (f. ई) *mörderisch, Tod bringend.* — 2) m. *a) Schwert.* — *b)* bildliche Bez. *der Strafe.* — 3) m. n. *eine best. Hölle* VP. 2,6,1. 17. — 4) n. *a) das Schlachten, Zerlegen.* — *b) das Niedermetzeln, Metzelei* Çiç. 19,53. — *c) Schlacht.* — *d) grausame Behandlung.* — *e) die Fleischseite eines Felles* TS. 5,7,22,1. विशसनभाग m. dass. Comm. zu Âpast. Çr. 10,24,6. Vgl. बर्हिष्टाद्विशसन.

*विशसि gaṇa ब्राह्मणादि in der Kâç. v. l. विशस्ति.

विशसितर् Nom. ag. *Schlächter.*

विशसे Dat. Infin. *auszusagen, durch Worte zu erschöpfen* ṚV. 10,143,3.

विशस्तर् Nom. ag. *Schlächter.*

*विशस्ति Ganar. 399.

विशस्त्र Adj. *waffenlos.*

विशाख (विशाख AV. 19,7,3) 1) Adj. (f. आ) *a) verästet, gegabelt.* — *b) astlos.* — *c) händelos.* — *d) *unter dem Mondhaus* Viçâkhâ *geboren.* — 2) m. *a) *Bettler.* — *b) *Spindel.* — *c) *eine best. Stellung beim Schiessen.* — *d) *Boerhavia procumbens.* — *e)* Bein. Skanda's. — *f) eine Manifestation* Skanda's, *die als sein Sohn aufgefasst wird.* — *g) als eine Manifestation* Skanda's Name *eines den Kindern gefährlichen Dämons* Hemâdri 1,626,11. — *h)* Bein. Çiva's. — *i)* N. pr. α) eines Devarshi. — β) eines Dânava. — γ) eines Daçapûrvin (Vardhamânaḱ. 1,45. Bhadrab. 3,7. 87. 4,1) und anderer Personen. — 3) f. आ *a) eine best. Pflanze.* Nach den Erklärern *Dûrvâ-Gras* und = कठिल्लक. — *b)* Sg. Du. und Pl. *das 14te* (später *das 16te*) *Mondhaus.* — *c)* ein Frauenname. — 4) f. विशाखी *eine gabelförmige Stange.* — 5) n. *Gabel, Verzweigung* Gobh. 1,5,16.

विशाखक 1) Adj. (f. °खिका) *verästet, gegabelt* Hemâdri 1,139,13. — 2) f. °खिका *eine gabelförmige Stange* Kâd. 150,4. 5 (264,11). °दण्ड m. dass. Harshaḱ. (ed. Bomb.) 238,4 (vgl. Comm.).

*विशाखत्व m. *Orangenbaum.*

विशाखदत्त m. N. pr. des Autors des Mudrâ-

rákshasa.

*विशालदेव m. N. pr. eines Mannes.

विशालमाहात्म्य n. Titel eines Werkes Opp. Cat. 1.

विशालयूप N. pr. 1) m. eines Fürsten. — 2) einer Oertlichkeit.

विशालवक्त्र m. N. pr. eines Berges.

*विशालस्थ n. *eine best. Stellung beim Schiessen.*

विशालिल m. N. pr. eines Autors und eines Kaufmanns.

विशातन 1) Adj. (f. ई) am Ende eines Comp. *fällend, vernichtend.* Ohne Hinzufügung eines Objects als Beiw. Vishṇu's (= संकर्तर् nach Nilak.). — 2) n. am Ende eines Comp. *a) das Behauen, Beschneiden* 100,20. — *b) das Zusammenhauen, Vernichten.*

विशाद् MBh. 8,4407 fehlerhaft für विवाद्.

विशाप 1) Adj. *von einem Fluche befreit.* — 2) m. N. pr. eines Muni.

*विशाय m. *die Reihe zu schlafen.*

*विशायिन् Adj. gaṇa यक्रादि.

*विशारण m. *Mord, Todtschlag.*

विशारद 1) Adj. (f. आ) *a) erfahren, kundig, vertraut* (von Personen); das Worin oder Womit im Loc. oder im Comp. vorangehend. Nom. abstr. °त्व n. Pañkad. — *b) geschickt, gewandt, dem Zwecke entsprechend* (von Reden). — *c) schön herbstlich* Vâsav. 203,1. — *d) klaren —, heiteren Sinnes* Lalit. 458,18. — *e) der Redegabe ermangelnd* Vâsav. 203,1. — *f) dreist, frech* ebend. — *g) *= श्रेष्ठ.* — 2) m. *Mimusops Elengi* Vaidjaka im Comm. zu Kir. 5,11. — 3) *f. आ *eine Art Alhagi* Râǵan. 4,57.

*विशारदिमन् m. *Erfahrenheit, Vertrautheit.*

विशाल 1) Adj. (f. आ und *ई) *umfänglich, weit, breit, gross, stark, intensiv, bedeutend, vornehm* (Geschlecht). Am Ende eines Comp. *voll von* Kap. 3,48. fgg. Adv. विशालम् *umfänglich.* — 2) m. *a) *ein best. Thier.* — *b) *ein best. Vogel.* — *c) *eine best. Pflanze.* — *d) ein best.* Shaḍaha. — *e)* N. pr. α) des Vaters von Takshaka Çâṅkh. Gṛhj. 4, 18. — β) eines Asura. — γ) verschiedener Fürsten. — δ) eines Gebirges. — 3) f. विशाला *a) Koloquinthe.* Hierher vielleicht Karaka 6,6. — *b) *Basella cordifolia.* — *c) *= मकेन्द्रवारुणी* Râǵan. 3,62. — *d) *Portulaca quadrifida* Râǵan. 7, 135. — *e) eine best.* Mûrkhanâ S. S. S. 30. — *f)* Bein. der Stadt Uǵǵajinî. — *g)* N. pr. α) eines Flusses und einer daran gelegenen Einsiedelei. = सरस्वती Râǵan. 14,21. — β) einer Stadt (verschieden von Uǵǵajinî. — γ) einer Apsaras VP.² 2,82. — δ) der Gattinnen Aǵamiḍha's und Arishṭanemi's. — 4) *f. विशाली *eine best. Pflanze,* = अजमोदा. — 5) n. *a)* वेणोर्विशाले Name zweier Sâman Ârsh. Br. — *b)* N. pr. eines Wallfahrtsortes.

विशालक 1) m. *a) *Feronia elephantum.* — *b)* *Bein. Garuḍa's. — *c)* N. pr. eines Jaksha. — 2) *f. °लिका *Odina pennata.*

विशालग्राम m. N. pr. eines *Dorfes.*

विशालता f. *grosser Umfang* Çiç. 17,47.

*विशालतैलगर्भ m. *Alangium hexapetalum* Râǵan. 9,76, v. l.

*विशालत्वच् m. *Bauhinia variegata.* Nach Mat. med. 191 *Alstonia scholaris.*

*विशालदत्त m. ein Mannsname.

*विशालदा f. *Alhagi Maurorum.*

विशालनगर n. N. pr. einer *Stadt.*

*विशालनेत्र 1) Adj. *grossäugig.* — 2) m. N. pr. eines Bodhisattva. — 3) f. ई N. pr. eines buddh. übermenschlichen Wesens.

विशालनेत्रीसाधन n. Titel eines buddh. Werkes.

*विशालपत्त्र m. 1) *ein best. Knollengewächs* Râǵan. 7, 73. — 2) *ein der Weinpalme ähnlicher Baum* Râǵan. 9,89.

विशालपुरी f. N. pr. einer *Stadt.*

विशालफलक Adj. (f. °लिका) *grosse Früchte habend* Râǵan. 7,188.

विशालय्, °यति *vergrössern* Subhâshitaratnabh. 62,25. — Mit प्र *länger machen* ebend.

विशाललोचना f. *eine Grossäugige* Daçak. 86,19.

विशालवर्मन् m. N. pr. eines Mannes Daçak. 90,15.

विशालविन्यास m. *eine best. Truppenaufstellung.*

विशालाक्ष 1) Adj. (f. ई) *grossäugig.* — 2) m. *a) *Käuzchen* Râǵan. 19,123. — *b)* Bein. α) Çiva's, insbes. als Verfassers eines Çâstra. — β) *Garuḍa's. — *c)* N. pr. α) eines Sohnes des Garuḍa. — β) eines Schlangendämons. — γ) eines Sohnes des Dhṛtarâshṭra. — 3) f. ई *a) *Tiaridium indicum* Râǵan. 5,84. — *b)* eine Form der Durgâ. — *c)* N. pr. α) einer der Mütter im Gefolge Skanda's. — β) einer Joginî Hemâdri 2,*a*,95,14. 16. — γ) einer Tochter Çâṇḍilja's. — 4) n. Titel *des von* Çiva Viçâlâksha *verfassten* Çâstra. v. l. वैशालाक्ष.

*विशालिक, *विशालिय und *विशालिल m. Hypokoristica von Personennamen, die mit विशाल anlauten.

*विशालीय Adj. von विशाल.

विशास्तर् m. = विशास्तर् *Schlächter.*

*विशिका f. gaṇa कुत्सादि. v. l. शिविका.

विशिन् Adj. *mittheilsam.*

विशिख und विशिख 1) Adj. *a) ohne Haarschopf* Hemâdri 2,*a*,38,19. — *b) kahl;* von Pfeilen so v. a. *unbefiedert.* — *c) ohne Spitze, stumpf* (Pfeil). — *d) ohne Flamme* (Feuer). — *e) ohne Spitze* von einem Kometen, so v. a. *ohne Schweif.* — 2) m. *a) ein stumpfer Pfeil, Pfeil überh.* — *b) *Spiess, Wurfspiess.* — *c)* = शर् *Sinus versus* Ganit. Grahaj. 6. — 3) f. विशिखा *a) *eine kleine Schaufel.* — *b) Strasse, Gasse* Suçr. 1,8,8. 30,4. Harshaḱ. 57,21. — *c) *die Frau eines Barbiers.* — *d) *= नलिका oder नालिका.

विशिखानुप्रवेशन n. *das Betreten der Strasse,* so v. a. *der Eintritt in die Praxis.* Adj. °वेशनीय *darüber handelnd.*

विशिखान्तर् n. 1) *das Innere einer Strasse,* so v. a. *Strasse.* Acc. Sg. mit अनु-चर् *die Strasse ablaufen* Karaka 1,29. Acc. Pl. mit अति-पत् *die Strassen durchlaufen* Çiç. 15,104 (70). — 2) *Scheide* (des Weibes) Suçr. 1,368,12.

*विशिप n. *Haus.*

विशिप्रिय Adj. VS. 9,4 = TS. 1,7,13,2. Wird von den Commentatoren verschieden erklärt.

विशिर् Adj. ungenau für विसिर्.

विशिरस् Adj. 1) *kopflos.* — 2) *von einem* (fremden) *Kopfe befreit.* — 3) *ohne Spitze, ohne Gipfel.*

विशिरस्क Adj. *kopflos.*

विशिशासिषु Adj. *zu schlachten bereit.*

विशिशिप्र m. N. pr. eines dämonischen Wesens.

विशिश्ना (Maitr. S. 1,11,4 [165,16]) und विशिश्न्या Adj. f. wohl *sine cauda.*

विशिश्रमिषु (Conj. für विश°) Adj. *auszuruhen beabsichtigend* Daçak. 17,16.17.

विशिष्ट Adj. s. u. 3. शिष् mit वि.

विशिष्टचारित्र und °चारिन् m. N. pr. eines Bodhisattva.

विशिष्टता f. *Vorzüglichkeit, ein ausgezeichneter —, besserer Zustand.*

विशिष्टत्व n. 1) *das Verschiedensein, Verschiedenheit, Unterschiedenheit* 276,33. 280,10. — 2) = विशिष्टता.

विशिष्टवैशिष्ट्यबोधरहस्य n., °बोधविचार m. und °वैशिष्ट्यवाद (°वैशिष्ण्यवाद Burnell, T.) m. Titel von Werken.

विशिष्टाद्वैत n. *eine unterschiedene Einheit, eine Einheit mit Attributen.* विशिष्टाद्वैतवाद m. *die Annahme einer solchen Einheit.* °वादार्थ n. Titel eines Werkes Opp. Cat. 1.

विशिष्टाद्वैतवादिन् Adj. *eine unterschiedene Einheit annehmend.*

विशिष्टाद्वैतसमर्थन n. Titel eines Werkes Opp. Cat. 1.

विशिष्टी f. N. pr. der Mutter Çaṁkarâkârja's.

विशिष्य 1) Adj. fehlerhaft für विशेष्य. — 2) f. आ in der Stelle MBu. 12,238,12 विशिष्येत विशिष्यया, wohl fehlerhaft fur विशिष्येताविचेष्टया.

विशिँस् f. etwa *Erklärung* AV. 11,8,27.

*विशीत m. N. pr. eines Mannes.

विशीर्ण s. u. 1. शॄ mit वि.

विशीर्णता f. *das Zerbröckeltsein.*

विशीर्णधार् Adj. *intermittirend* (मूत्र) Bhâvapr. 5,46.

*विशीर्णपर्ण m. *Azadirachta indica.*

विँशीर्षन् Adj. (f. °र्षी) *kopflos* Taitt. Âr. 1,28,1.

विशील Adj. *schlecht gesittet, einen schlechten Wandel führend.*

*विशुक्र m. *Calotropis gigantea alba.*

विशुण्डि m. N. pr. eines Sohnes des Kaçjapa.

विशुद्धकरण Adj *dessen Thun rein ist* Bhâg. P. 4,12,17.

विशुद्धचारित्र m. N. pr. eines Bodhisattva.

विशुद्धता f. und विशुद्धत्व n. *Reinheit.*

विशुद्धधी Adj. *von lauterer Gesinnung* Râǵat. 6,138.

विशुद्धपार्ष्णि Adj. *dessen Rücken gedeckt ist* Kâm. Nitis. 11,74.

विशुद्धभाव Adj. *von reiner Gesinnung, reines Herzens* 83,16. R. Gorr. 2,10,28.

विशुद्धवंश्य Adj. *von reiner Abstammung* Râǵat. 5,335.

विशुद्धसत्त्वविज्ञान Adj. *dessen Charakter und Wissen lauter sind* R. 4,22,12.

*विशुद्धसिंह m. N. pr. eines Mannes.

विशुद्धात्मन् Adj. *lauteren Wesens, — Charakters, rein, lauter* MBu. 1,212,22. 5,176,48. 178,47. 12,116,4. Spr. 6118. R. 2,45,16. Ragh. 1,68.

विशुद्धि f. 1) *das Reinwerden, Reinigung, Läuterung, Reinheit* (eig. und übertr.). — 2) *Bereinigung —, Abtragung einer Schuld, Ausgleichung einer Rechnung.* — 3) *vollkommenes Klarwerden, klare Erkenntniss.* — 4) *Subtrahend* Bîǵag. 63. — 5) *= सम.

विशुद्धिचक्र n. *ein best. mystischer Kreis.*

विशुद्धिमत् Adj. *rein.* वंश Mahâvîrak. 41,12.

विशुद्धेश्वर und °तन्त्र n. Titel eines Tantra.

विशुष्क Adj. *ausgetrocknet, verdorrt, dürr.* Nom. abstr. °त्व n. Kâraka 5,9.

विशूचिक und °का fehlerhaft für विषू°.

विशून्य Adj. (f. आ) *ganz leer.*

विशूल Adj. *ohne Spiess.*

विशृङ्खल Adj. 1) *entfesselt, zügellos, unbändig, keine Schranken kennend* Çiç. 17,30. °म् Adv. 12, 7, — *b) über alle Maassen geschwätzig, — tönend* Çiç. 7,30. — 3) am Ende eines Comp. *über die Maassen reich an.*

विशृङ्ग Adj. 1) *eines Hornes* oder *der Hörner beraubt.* — 2) *des Gipfels beraubt.*

विशेष 1) m. (n. Paṅkat. 117,2; adj. Comp. f. आ) *a) Unterschied, Verschiedenheit, — zwischen* (Gen. und Gen., Loc. und Loc. [116,29] oder Gen. und Instr.). — *b) Besonderheit, Eigenthümlichkeit, eine specifische Eigenschaft; Art, Species, Individuum, ein Gegenstand besonderer Art.* अर्घ° Pl. so v. a. *verschiedene Preise,* काल° *ein best. Zeittheil,* सृगाल° *ein besonderer Schakal.* In derselben Bed. kann विशेष im Comp. auch vorangehen. येन येन विशेषेण *auf jede beliebige Weise.* आरोपितविशेष Adj. so v. a. *originell;* Nom. abstr. °ता f. H. 70. — *c) ein auszeichnender Unterschied, Superiorität, Vorzüglichkeit, Vorsprung, ein besonderer Vorzug, etwas Ausserordentliches, — Ungewöhnliches.* शोभाविशेषाय so v. a. *zur Erhöhung der Schönheit,* तेजो° *ein ausserordentlicher, vorzüglicher Glanz.* In derselben Bed. im Comp. auch vorangehend. विशेषेण, विशेषात् und विशेष° *gar sehr, vorzüglich, vornehmlich, besonders, vor Allem, zumal.* °विशेषात् so v. a. *Dank dem, in Folge von.* — *d)* in der Med. *Unterschied in Beziehung auf das Befinden: Milderung, Erleichterung.* — *e)* in der Rhetorik *Specialisirung, Variirung.* — *f) *ein unterscheidendes Sectenzeichen, Stirnzeichen* überh. — *g) Hypotenuse* Çulbas. 3,164. — *h)* Bez. *der Elemente.* — *i) die Erde als Element.* — *k)* = विराज्. — 2) Adj. f. (आ) *vorzüglich, ausgezeichnet* Ragh. 2,14. v. l. besser विशेषात् st. विशेष. — विशेषवेश्म MBu. 3,7521 fehlerhaft für विवेश वेश्म.

विशेषक 1) am Ende eines adj. Comp. = विशेष *Besonderheit.* — 2) Adj. *einen Unterschied bezeichnend, qualificirend.* — 3) m. n. *Stirnzeichen.* Am Ende eines adj. Comp. f. आ. — 4) m. *a) eine best. Redefigur, in der zwei Dinge beim ersten Anblick als gleich, schliesslich aber doch als verschieden hingestellt werden.* Beispiel Spr. 1612. — *b) *N. pr. eines Gelehrten.* — 5) f. °षिका *ein best. Metrum.* — 6) n. त्रिभिर्विशेषकम् *eine Verbindung von drei* Çloka, *durch welche ein und derselbe Satz durchgeht,* Hem. Par. S. 6, Z. 3. S. 64, Z. 3. S. 65, Z. 7. S. 87, Z. 17. S. 91, Z. 15.

विशेषकच्छेद्य n. Bez. *einer der 64 Künste.*

विशेषकरण n. *das Bessermachen* Mâlav. 5.

विशेषज्ञ Adj. 1) *den Unterschied der Dinge kennend,* so v. a. *Urtheilskraft —, Einsicht besitzend.* — 2) am Ende eines Comp. *sich auf mannichfache — verstehend.*

विशेषण 1) Adj. *unterscheidend, einen Unterschied ausdrückend, specialisirend;* n. *das näher Bestimmende, eine nähere Bestimmung, Attribut, Adjectiv, Adverb, Apposition, Prädicat.* Nom. abstr. °ता f. und °त्व n. (Sâj. zu ṚV. 1,13,1). — 2) n. *a) das Unterscheiden, Unterscheidung.* — *b) das Specialisiren, genauere Angabe.* — *c) Art, Species.* — *d) das Bessermachen, Uebertreffen.* — *e)* = विशेषोक्ति.

विशेषणाखण्डन n. und विशेषणात्रयवैयर्थ्य n. Titel von Werken Opp. Cat. 1.

विशेषणपद् n. *Ehrentitel* Mudrâr. 151, 20. 21 (222,1. 2).

विशेषणविशेष्यता f. (276,1) und °विशेष्यभाव m. (275,28) *das Verhältniss von Prädicat zu Subject.*

°विशेषणी Adv. mit कर् *Etwas prädiciren.*

विशेषतस् Adv. 1) am Ende eines Comp. *je nach der Verschiedenheit des* u. s. w. 186,27. — 2) *im Speciellen, speciell, als Species, einzeln* 270,27. Angeblich auch = विशेषस्य *der Besonderheit.* — 3) *vorzüglich, vornehmlich, besonders, vor Allem, zumal.*

°विशेषता f. s. u. विशेष 1) *b).*

विशेषत्व n. *Unterschiedenheit, Besonderheit, der Begriff der Besonderheit.*

विशेषमति m. N. pr. eines Bodhisattva und eines andern Mannes.

*विशेषमित्र m. N. pr. eines Mannes.

*विशेषयितर् Nom. ag. *unterscheidend, einen Unterschied machend, bezeichnend.*

विशेषवचन n. *Adjectiv, Apposition.*

विशेषवत् Adj. 1) *etwas Speciellem nachgehend, etwas Besonderes thuend.* — 2) *mit specifischen Eigenschaften versehen.* — 3) *vorzüglicher —, besser als* (ततस्). — 4) *unterscheidend* in अ°.

विशेषविद् Adj. = विशेषज्ञ 1).

विशेषव्याप्ति f. Titel eines Werkes Opp. Cat. 1.

विशेषशालिन् Adj. *vorzüglich, ausgezeichnet* Kir. 1,12.

विशेषामृत n. und विशेषार्थप्रकाशिका f. Titel von Werken Opp. Cat. 1.

विशेषार्थिन् Adj. *dem es um etwas Ausserordentliches zu thun ist* MBu. 1,130,14. Nom. abstr. °र्थिता f. *das Bedürfniss nach etwas Besserem* Paṅkat. ed. orn. 6,12. fg.

विशेषावश्यकनिर्युक्ति f. Titel eines Werkes Bühler, Rep. No. 768.

विशेषिन् Adj. 1) *von Andern geschieden, individuell.* — 2) am Ende eines Comp. *zuvorthuend, wetteifernd.*

विशेषोक्ति f. in der Rhetorik *Hervorhebung der Verschiedenheit zweier im Uebrigen einander ähnlicher Dinge* Vâmana 4,3,23. Kâvjapr. 10,22.

विशेष्य Adj. *was unterschieden —, specialisirt wird;* n. *Substantiv, Subject* Comm. zu Âçvabh. 2, 20. Am Ende eines adj. Comp. विशेष्यक, Nom. abstr. विशेष्यता f. und विशेष्यत्व n. (Comm. zu Kâtj. Çr. 4,3,9).

1. विशोक m. *das Weichen des Kummers.*

2. विशोक 1) Adj. (f. श्रा) *a) kummerlos, keinen Kummer empfindend.* — *b) von Kummer befreiend, Kummer fernhaltend.* — *c) keinen Kummer schildernd, — vorführend.* — 2) m. *a) *Jonesia Asoka* Râgân. 10,54. — *b)* N. pr. α) eines geistigen Sohnes Brahman's VP.^{2} 1,79. — β) eines Ṛshi. — γ) des Wagenlenkers von Bhîma. — δ) eines Dânava. — ε) eines Gebirges. — 3) f. श्रा *a)* Bez. *einer der Vollkommenheiten, zu denen man durch den Joga gelangt.* — *b)* N. pr. einer der Mütter im Gefolge Skanda's. — 4) n. Name eines Sâman.

विशोकता f. *Kummerlosigkeit.*

विशोकदेव m. N. pr. eines Mannes.

विशोकद्वादशी f. *ein best. zwölfter Tag.*

विशोकपर्वन् n. Titel eines *Buches* im MBh.

विशोकषष्ठी f. *ein best. sechster Tag.*

विशोकसप्तमी f. *ein best. siebenter Tag.*

विशोकी Adv. mit कर् *von Kummer befreien.*

विशोठ Kathâs. 46,121 fehlerhaft für विसोठ (von सल् mit वि).

विशोधन 1) Adj. (f. ई) am Ende eines Comp. *reinigend* (Kâṭaka 6,80); *wegwaschend.* Ohne Object als Beiw. Vishṇu's. — 2) *f. ई *a) Croton polyandrum* oder — *Tiglium* Râgân. 6,162. — *b)* N. pr. der Residenz Brahman's. — 3) n. *a) das Reinigen, Ausputzen,* auch *das Reinigen in rituellem Sinne.* — *b) Laxirmittel* Suçr. 2,22,3. — *c) das Klarwerden, Entschiedenwerden* in श्र° (Nachtr. 3). — *d) Subtraction.*

विशोधनीय Adj. 1) *mit Purgativen zu behandeln* Kâraka 8,1.10. — 2) *purgirend, abführend* Kâraka 8,10.

विशोधिन् 1) Adj. *reinigend.* Nom. abstr. °धित्व n. *das Reinigen.* — 2) *f. °धिनी *Tiaridium indicum.*

*विशोधिनीबीज m. *Croton Jamalgota.*

विशोध्य 1) Adj. *zu subtrahiren von* (Abl.). — 2) *n. *Schuld.*

विशोभगीन Adj. (f. श्रा) als Beiw. der Sarasvatî Âpast. Çr. 3,10,2. 4,13,7. वेशभगीन Maitr. S., *वेशोभगीन (wohl die richtige Form) P. 4,4,132.

विशोविशीय n. Name verschiedener Sâman Tâṇḍja-Br. 14,11,36. Auch श्रग्नेर्वि° Ârsh. Br.

विशोष m. *Vertrocknung, Trockenheit* Vikramâṅkaḱ. 15,38.

विशोषण 1) Adj. *a) trocknend, trocken machend.* — *b)* so v. a. *heilend* in व्रण°. — 2) n. *das Trocknen, Trockenmachen.*

विशोषिन् Adj. 1) *austrocknend, dürr werdend.* — 2) *trocknend, trocken machend.*

विशौक्षस् Adj. etwa *volkwaltend.*

विश्वकद्राकर्ष m. nach dem Comm. *Hundezüchtiger* oder *Züchtiger eines Hundehalters.* Vgl. विश्वकद्राकर्ष.

*विश्र m. Nom. act. von विक्.

विश्पति m. *das Haupt einer Niederlassung: Hausherr, Gemeindehaupt, Stammältester.* Du. *Hausherr und Hausfrau.* Pl. im Bhâg. P. nach dem Comm. entweder = राजानः oder वणिजां पतयः.

विश्पत्नी f. *Herrin des Hauses, Hausfrau* TS. 3, 1,11,4.

विश्पला f. N. pr. eines Weibes, welchem die Açvin die abgerissenen Beine wieder ersetzten.

विश्पलावसु Adj. als Beiw. der Açvin wohl *der Viçpalâ wohlwollend.*

विश्य, विशिश्र 1) Adj. *eine Gemeinde u. s. w. bildend, zur G. gehörig u. s. w.* — 2) m. *ein Mann vom Volke* oder — *von der dritten Kaste.*

विश्यापर्ण Adj. *ohne die Çjâparṇa's vor sich gehend.*

विश्रंसन fehlerhaft für विस्रंसन.

*विश्रमण n. = विश्रामण.

विश्रम m. *Ruhe, Erholung* Çiç. 10, 88. Vâsav. 291,3.

विश्रमण n. *das Ausruhen, Erholung.*

विश्रम्भ m. (adj. Comp. f. श्रा) 1) *das Nachlassen.* — 2) *Vertrauen,* — zu (Loc., Gen. [Spr. 6197] oder im Comp. vorangehend); *vertrautes Benehmen, Vertraulichkeit.* °भं कर् *Jmds* (Gen.) *Vertrauen gewinnen* Spr. 7818. Abl. oder am Anfange eines Comp. *vertraulich.* कस्मै विश्रम्भं कथयामि so v. a. *wem soll ich mich anvertrauen?* Kâd. 2, 40,12 (47,18). °पूर्व Adj. (f. श्रा) *vertraulich* Âpast. 2,5,10. — 3) **ein scherzhafter Streit.* — 4) **Tödtung.* — Wird bisweilen auch in Bomb. Ausgg. विस्रम्भ geschrieben.

विश्रम्भकथा f. *ein vertrauliches Gespräch* Vâsav. 238,3.

विश्रम्भण n. 1) *Vertrauen.* — 2) *das Gewinnen des Vertrauens.*

विश्रम्भणीय Adj. *Jmd* (Gen.) *Vertrauen einflössend.*

विश्रम्भता f. *Vertrauen.*

विश्रम्भभृत्य m. *ein vertrauter Diener.*

विश्रम्भसंकथा f. *ein vertrauliches Gespräch* Kathâs. 104,174.

विश्रम्भालाप m. dass.

विश्रम्भिन् Adj. 1) *vertrauend, Vertrauen setzend in* (im Comp. vorangehend). — 2) *Vertrauen geniessend.* — 3) *vertraulich* (Gespräch). — Auch °स्रम्भिन् geschrieben.

*विश्रयिन् Adj. P. 3,2,157.

*विश्रवण m. N. pr. eines Mannes.

1. विश्रवस् n. *grosser Ruhm* Çat. Br. 12,8,3,26. Kâtj. Çr. 19,5,3. Vaitân.

2. विश्रवस् 1) Adj. *berühmt.* — 2) m. N. pr. eines Ṛshi, Sohnes des Pulastja und Vaters des Kubera, Râvaṇa, Kumbhakarṇa und Vibhîshaṇa.

विश्राणन n. 1) *das Verschenken, Verleihen, Hingabe.* प्राण° *Hingabe des Lebens* Naish. 3,83. — 2) * = संप्रेषण.

°विश्राणिक (!) Adj. *über das Verschenken von — handelnd.* v. l. विश्राणन n.

विश्रान्त 1) Adj. s. u. 1. श्रम् mit वि. — 2) m. N. pr. eines Fürsten VP.^{2} 3,11.

विश्रान्तन्यास m. Titel eines Werkes Ganar. 131, 15. 167,10.

विश्रान्ति f. 1) *Ruhe, Erholung.* — 2) *das zu Ende Gehen, Aufhören, Nachlassen, Schluss.* — 3) N. pr. eines Tîrtha.

विश्राम m. 1) *Ruhe, Erholung.* — 2) *tiefes Athemholen nach einer Ermüdung* 219,10. — 3) *Ruhestätte, Ruheplatz;* **Haus* Gal. — 4) *das Aufhören, Nachlassen, Ruhe.* — 5) *Cäsur.* — 6) N. pr. eines Mannes.

विश्रामभू f. *Ruhestätte, Ruheplatz* Venis. 55,10.

विश्रामवेश्मन् n. *Ruhegemach.*

विश्रामस्थान n. *Ruhestätte* von einer Person, *die zu Jmds Erholung dient,* 319,12.

1. विश्राव m. 1) *Getöse.* — 2) *Berühmtheit.*

2. विश्राव m. *das Herausfliessen* Hariv. 2,40,9. Richtig विस्राव oder निस्राव (so v. l.).

*विश्रि m. 1) *Tod.* — 2) N. pr. eines Mannes. Vgl. विस्रि.

विश्री Adv. mit कर् *der Schönheit berauben,* so v. a. *an Schönheit übertreffen* Dhûrtan. vor 19.

विश्रुत 1) Adj. s. u. 1. श्रु mit वि. — 2) m. *a)*

*Bein. Bhavabhûti's Gal. — *b*) N. pr. eines Sohnes des Vasudeva. — 3) n. *Berühmtheit* Bhâg. P. 1,5,40.

*विश्रुतदेव m. N. pr. eines *Fürsten*.

विश्रुतवत् 1) Adj. *überaus gelehrt*. — 2) m. N. pr. eines Fürsten.

1. विश्रुति f. 1) *Berühmtheit, Ruhm*. — 2) *eine best.* Çruti S. S. S. 24.

2. विश्रुति (st. विस्रुति) f. 1) *Verzweigung* (des Weges oder Wasserlaufes). — 2) als mystischer Name der Kuh etwa so v. a. *die nach den Seiten Ausströmende* (nach den Erklärern *die Gerühmte, Berühmte;* also zu 1. विश्रुति). Voc. °ति (VS.) und °ते.

विश्रोतसिका f. = प्रमाद् Çilâñka 1,316.411.

विश्लथ Adj. *schlaff*. विश्लथाङ्गम् Adv. *mit schlaffen Gliedern*.

विश्लेष m. 1) *Auflösung, Abtrennung, das Auseinandergehen*. संधौ und संधि° so v. a. *Hiatus*. — 2) *Trennung* (von einem geliebten Gegenstande). — 3) in der Arithmetik *Differenz*.

विश्लेषजाति f. *reduction of fractional differences* Colebr. Alg. 24. Lîlâv. 17,14.

विश्लेषण 1) Adj. *auflösend*, — 2) n. *a*) *Trennung*. — *b*) *das Sichlösen, Auflösung* Kâraka 5, 8. — *c*) *das Auflösen*.

विश्लेषिन् Adj. 1) *auseinandergehend, sich lösend*. — 2) *getrennt* (vom geliebten Gegenstande).

विश्लोक 1) Adj. *des Ruhmes baar*. — 2) m. *ein best. Metrum*.

विश्व 1) Adj. (f. श्वा) *a*) *jeder, all, sämmtlich, ganz;* m. *Jedermann* 166,16. — *b*) विश्वे देवाः *alle Götter* und auch *eine best. Götterklasse*. Auch विश्वे ohne देवाः und विश्व im Comp. — *c*) *Alles in sich enthaltend* oder *Alles durchdringend, überall seiend* (Vishṇu-Kṛshṇa, Seele, Intellect u. s. w.). Als m. *der durch das Einzelding bedingte Intellect* 269, 3. 12. — 2) m. *a*) Pl. *eine best. Götterklasse;* s. u. 1) *b*). — *b*) Bez. *der Zahl dreizehn*. — *c*) *eine best. Gruppe von Manen*. — *d*) abgekürzt für विश्वप्रकाश. — *e*) N. pr. eines Fürsten. — 3) f. श्वा *a*) Loc. Pl. etwa *in allen Ansiedelungen, überall* RV. 8,95,2. — *b*) **die Erde*. — *c*) *trockener Ingwer*. — *d*) **Piper longum*. — *e*) **Asparagus racemosus* Râgan. 4,121. — *f*) *= अतिविषा und विषा. — *g*) Bez. *einer der Zungen des Feuergottes*. — *h*) *ein best. Gewicht*. — *i*) N. pr. α) einer Tochter Daksha's, Gattin Dharma's und Mutter der Viçve Devâs. — β) eines Flusses. — 4) n. *a*) *das All, Weltall, Welt* überh. — *b*) *trockener Ingwer*. — *c*) **Myrrhe* Râgan. 6,117. — *d*) mystische Bez. *des Lautes* म्रों.

विश्वक 1) Adj. = विश्व 1) *c*). — 2) m. N. pr. eines Schützlings der Açvin. Auch v. l. für विघ्नश्व. — 3) *f. विश्वका *Larus ridibundus*.

*विश्वकथा f. gaṇa कथादि.

विश्वकद्राकर्ष m. Nir. 2,3 in der Bibl. ind. fehlerhaft für विश्व°, da Jâska offenbar diese Form vor Augen gehabt hat.

*विश्वकद्रु 1) Adj. *schlecht, boshaft*. — 2) m. *a*) *Jagdhund*. — *b*) *Laut*.

विश्वकर्तर् Nom. ag. *Schöpfer des Alls* Spr. 7726. Nom. abstr. °र्तृत्व n.

विश्वकर्म Adj. *Alles zuwegebringend*.

*विश्वकर्मजा f. Patron. der Saṁgñâ.

1. विश्वकर्मन् n. *jegliches Geschäft*. Nur am Anfange eines Comp.

2. विश्वकर्मन् 1) Adj. *Alles wirkend*, — *ausführend*, — *schaffend*. — 2) m. *a*) Name *eines weltbildenden Genius*, ähnlich dem Prag̃âpati, oft auch nicht von ihm zu unterscheiden. Später Name *des Baumeisters und Künstlers* (zugleich Prag̃âpati genannt) *der Götter*. Er führt das Patron. Bhauvana, ist ein Sohn des Vasu Prabhâsa und auch des Vâstu, Vater der Barhishmatî und der Saṁgñâ (100, 6), Gatte der Ghṛtâkî, Verfasser eines Werkes über Baukunst und Verfasser von RV. 10,81. Maja wird als Viçvakarman der Dânava bezeichnet. — *b*) Bez. *der Sonne*. — *c*) *eine der sieben Hauptstrahlen der Sonne* VP.^{2} 2,297. Comm. zu VP. 6,3,17. — *d*) VS. 15,16 nach Mahîdh. Bez. *des Windes*. — *e*) N. pr. eines Muni.

विश्वकर्मपुराण n., °संग्रह m., °कर्मप्रकाश m. (Weber, Lit.) und °कर्ममाहात्म्य n. Titel von Werken.

विश्वकर्मशास्त्रिन् m. N. pr. eines Autors Burnell, T.

*विश्वकर्मसुता f. Patron. der Saṁgñâ.

विश्वकर्मीय n. Viçvakarman's *Werk* Opp. Cat. 1. °शिल्प n. Weber, Lit.

विश्वकर्मेश und °कर्मेश्वरलिङ्ग m. N. pr. eines Liṅga.

विश्वकाय 1) Adj. *dessen Körper das Weltall ist*. — 2) f. श्वा *eine Form der* Dâkshâjaṇî.

विश्वकारक m. *Schöpfer des Alls* (Çiva).

विश्वकारु m. *der Baumeister der Götter*, Viçvakarman.

विश्वकार्य m. *einer der sieben Hauptstrahlen der Sonne* VP.^{2} 2,298.

विश्वकृत् 1) Adj. Subst. *Alles schaffend, Schöpfer des Alls*. — 2) m. *a*) *der Baumeister und Künstler der Götter*, Viçvakarman. — *b*) N. pr. eines Sohnes des Gâdhi.

विश्वकृत Adj. wohl *von* Viçvakarman *verfertigt*.

विश्वकृष्टि Adj. *bei allen Völkern* oder *Menschen wohnend, — erscheinend, allbekannt, Allen freundlich* u. s. w.

*विश्वकेतु m. Bein. 1) des Liebesgottes. — 2) Aniruddha's, Sohnes des Liebesgottes.

विश्वकोश m. = विश्वप्रकाश.

विश्वक्षय m. *Untergang der Welt*.

विश्वक्षितिति Adj. = विश्वकृष्टि.

विश्वकसेन fehlerhaft für विष्वक्सेन.

विश्वग m. 1) *Bein. Brahman's. — 2) N. pr. eines Sohnes des Pûrṇiman.

विश्वगत Adj. *allgegenwärtig*.

*विश्वगन्ध 1) Adj. *überallhin Geruch verbreitend*. — 2) m. *Zwiebel* Râgan. 7,57. — 3) f. श्वा *die Erde*. — 4) n. *Myrrhe* Râgan. 6,117.

विश्वगन्धि m. N. pr. eines Sohnes des Pṛthu.

विश्वगर्भ 1) Adj. (f. श्वा) *Alles im Schooße tragend*. — 2) m. N. pr. eines Sohnes des Raivata.

विश्वगश्व fehlerhaft für विघ्नगश्व.

विश्वगुणादर्श m. Titel eines Werkes.

विश्वगुरु m. *der Aelteste* —, *der Vater des Weltalls*.

विश्वगूर्त Adj. *allwillkommen*.

विश्वगूर्ति Adj. dass. RV.

विश्वगोचर Adj. *Allen zugänglich* VP. 6,7,55.

विश्वगोत्र Adj. *allen Sippen angehörig*.

विश्वगोत्र्य Adj. etwa *alle Sippen um sich vereinigend*.

विश्वगोप्तर् Nom. ag. *Behüter des Weltalls*, Bein. Vishṇu's, Çiva's und *Indra's.

विश्वग्ज्योतिस् fehlerhaft für विघ्नग्ज्योतिस्.

*विश्वग्रन्थि m. *eine best. Pflanze*, = कंसपट्टी Râgan. 5,110.

विश्वग्लोप, विश्वग्वात und विश्वग्वायु fehlerhaft für विघ्नग्लोप u. s. w.

*विश्वंकर m. *Auge*.

विश्वचक्र n. *Weltrad, ein das Weltall darstellendes Rad aus Gold* und *ein solches Geschenk an die Brahmanen* Hemâdri 1,326,5. 8. fgg. 332,16. fgg.

विश्वचक्रात्मन् m. Bein. Vishṇu's Hemâdri 1, 332,13.

विश्वचक्षण und विश्वचक्षस् Adj. *allsehend*.

विश्वचक्षुस् Adj. dass. oder n. *Auge für Alles*.

विश्वचर्षणि Adj. = विश्वकृष्टि.

विश्वच्यवस् m. *einer der sieben Hauptstrahlen*

der Sonne Comm. zu VP. 6,3,17. Vgl. विश्वव्यचस्.

विश्वजन m. *Jedermann, alle Welt.*

*विश्वजनचक्रवर्त्त oder *°जनकवर्त्त n.

विश्वजनीन Adj. 1) *allerlei Volk enthaltend.* — 2) *über alles Volk herrschend.* — 3) *aller Welt zum Gute kommend* Maitr. S. 1,11,4 (165,13.14). Çiç. 1,41.

*विश्वजनीय Adj = विश्वजनीन 3).

विश्वजन्मन् Adj. *von allerlei Art.*

विश्वजन्य Adj. (f. या) 1) *alle Menschen enthaltend.* — 2) *überall vorhanden, — bekannt, — beliebt, allgemein.*

विश्वजयिन् Adj. *das Weltall besiegend.*

विश्वजिच्चक्रत्य m. *ein best.* Ekâha.

विश्वजित् 1) Adj. *allbesiegend, allgewinnend.* — 2) m. *a) ein best.* Ekâha *in der Feier* Gavâmajana, *der 4te Tag nach dem* Vishuvant. — *b) eine best. Form des Feuers.* — *c)* N. pr. α) eines Dânava. — β) eines Sohnes des Gâdhi und verschiedener anderer Personen.

विश्वजिन्व Adj. *allerquickend* RV.

विश्वजीव m. *Allseele.*

विश्वजुभ् Adj. *alltreibend.*

विश्वज्योतिष m. N. pr. eines Mannes. Pl. *seine Nachkommen.*

विश्वज्योतिस् 1) *Adj. *allglänzend.* — 2) m. *a) ein best.* Ekâha. — *b)* N. pr. eines Mannes. — 3) f. Bez. *bestimmter Backsteine, welche Feuer, Wind und Sonne repräsentiren sollen,* Âpast. Çr. 17,25. — 4) n. Name eines Sâman.

विश्वञ्च् fehlerhaft für विष्वञ्च्.

विश्वतनु Adj. *dessen Körper das All ist.*

विश्वतश्चक्षुस् Adj. *der auf allen Seiten Augen hat* Maitr. S. 2,10,2 (133,8).

विश्वतस् Adv. 1) *von —, an allen Seiten, allenthalben.* विश्वतो भयात् *so v. a. vor aller Gefahr.* — 2) = Abl. von विश्व *das Weltall* Taitt. Âr. 10,11,1.

विश्वतस्पट् (stark °पाट्) Adj. *allenthalben Füsse habend* Maitr. S. 2,10,2 (133,8).

विश्वतस्पाणि Adj. *überall Hände habend.*

विश्वतस्पृथ Adj. *überall die flache Hand habend.* v. l. विश्वतस्पट्.

विश्वतुर, विश्वतुराषट् (Nomin. °षाट्) und विश्वतूर्ति Adj. *Alles übertreffend.*

विश्वतृप्त Adj. *durch Alles befriedigt.*

विश्वतोदावन् Adj. *allenthalben spendend* SV. I, 5,2,1.1.

विश्वतोधार Adj. *nach allen Seiten strömend.*

विश्वतोधी Adj. *überallhin merkend.*

विश्वतोबाहु Adj. *allenthalben Arme habend.*

विश्वतोमुख 1) Adj. *allenthalben Gesichter habend oder dessen Gesicht überallhin gewandt ist* Maitr. S. 2,10,2 (133,8). — 2) विश्वतोमुखम् Adv. *nach allen Seiten hin.* — 3) m. Bein. der *Sonne.*

विश्वतोय Adj. (f. या) *für Alle Wasser habend.*

विश्वतोवीर्य Adj. (f. या) *allenthalben wirksam* Mantrabr. 1,8,1.

विश्वतोहस्त Adj. *allenthalben Hände habend* Maitr. S. 2,10,2 (133,8).

विश्वत्र Adv. *allenthalben, überall; allezeit.*

विश्वत्रय n. Sg. *die drei Welten, Himmel, Erde und Luftraum* (oder *Unterwelt*) Mârk. P. 8,234.

विश्वत्यचस् m. *einer der sieben Hauptstrahlen der Sonne.*

विश्वत्य (Çâṅku. Çr. 17,12,6) und विश्वत्या Adv. *auf alle Weise, allezeit.*

विश्वदंष्ट्र m. N. pr. eines Asura.

विश्वदत्त m. N. pr. eines Brahmanen.

विश्वदर्शत Adj. *allsichtbar* Âpast. Çr. 13,16,9.

विश्वदानि Adj. *allschenkend.*

विश्वदानीम् Adv. *allezeit, immer.*

विश्वदावे Adj. *allsengend.*

विश्वदावन् Adj. *allspendend* AV.

विश्वदाव्य, °दाविघ्र Adj. *allsengend* Maitr. S. 1,6,7 (98,5).

विश्वदासा f. *eine der sieben Zungen des Feuers.*

विश्वदृश् Adj. *allsehend.*

विश्वदृष्ट Adj. *allgeschaut.*

विश्वदेव 1) Adj. *allgöttlich.* — 2) m. *a)* Pl. *eine best. Götterklasse, die* Viçve Devâs. — *b)* Bez. *eines bestimmten Gottes.* — 3) f. या *a) Uraria lagopodioides.* — *b) *eine roth blühende Species von* Daṇḍotpala.

*विश्वदेवता f. Pl. *die* Viçve Devâs.

विश्वदेवनेत्र Adj. *von den* Viçve Devâs *geführt.*

*विश्वदेवभक्त Adj. etwa *von Verehrern der* Viçve Devâs *bewohnt.*

विश्वदेववत् Adj. *mit allen Göttern verbunden.*

विश्वदेव्य und °दैविघ्र Adj. *auf alle Götter bezüglich, bei allen Göttern beliebt u. s. w.*

विश्वदेव्यावत्, विश्वदैविघ्रावत् Adj. 1) dass. — 2) *mit den* Viçve Devâs *verbunden* Vaitân.

विश्वदैव und °दैवत n. *das unter den* Viçve Devâs *stehende Mondhaus* Uttarâshâḍhâ.

विश्वदोहस् Adj. *Alles milchend* RV. 1,130,5.

विश्वद्रयञ्च् fehlerhaft für विष्वद्र्यञ्च्.

विश्वध und विश्वधा Adv. *auf alle Art, allezeit.*

विश्वधर 1) Adj. *Alles erhaltend* als Beiw. Vishṇu's Visnus. 98,69. — 2) m. N. pr. eines Mannes.

विश्वधरण n. *die Erhaltung des Weltalls.*

1. विश्वधा Adv. s. u. विश्वध.

2. विश्वधा 1) Adj. *allerhaltend.* — 2) *f. *die Erhaltung des Weltalls.*

विश्वधातर् Nom. sg. *Allerhalter.*

विश्वधामन् n. *die allgemeine Heimat.*

विश्वधायस् Adj. *allnährend, allerhaltend.*

विश्वधार N. pr. 1) m. eines Sohnes des Medhâtithi. — 2) n. des von diesem beherrschten Varsha.

*विश्वधारिणी f. *die Erde.*

विश्वधावीर्य Adj. *auf alle Art wirksam* AV.

विश्वधृक् und °धृत् Adj. *Alles tragend, — erhaltend.*

विश्वधेन Adj. (f. या) *alltränkend.*

*विश्वधेनु anzunehmen für *वैश्वधेनव und *°धेनव.

विश्वनगर m. N. pr. eines Mannes.

विश्वनन्द n. N. pr. eines geistigen Sohnes Brahman's VP.^{2} 1,79.

*विश्वनर् Adj. = विश्वे नरा यस्य.

विश्वनाथ m. 1) *Allbehüter, Allherrscher* als Bein. Çiva's Ind. Antiq. 9,185. — 2) N. pr. verschiedener Männer. Auch °कविराज, °चक्रवर्तिन्, °तर्कालंकार, °दीक्षित, °देव, °दैवज्ञ, °पञ्चानन (Burnell, T.), °पञ्चाननभट्टाचार्य, °पञ्चाननभट्टाचार्यतर्कालंकार, °पण्डित, °भट्ट, °भट्टाचार्य, °राय, °सिंह und °सूरि (Burnell, T.).

विश्वनाथचरित्र n. Titel eines Werkes Opp. Cat. 1.

विश्वनाथतान्त्रिक n. Titel eines Werkes Ind. St. 2,232.

विश्वनाथनगरी f. *die Stadt* Viçvanâtha's, d. i. Kâçî. °स्तोत्र n.

विश्वनाथभट्टीय n. *das von* Viçvanâthabhaṭṭa *verfasste Werk* Opp. Cat. 1.

विश्वनाथस्तोत्र n. und विश्वनाथाष्टक n. Titel von Werken Burnell, T.

विश्वनाथीय 1) Adj. *von* Viçvanâtha *verfasst.* — 2) Titel eines Werkes Opp. Cat. 1.

*विश्वनाभ m. Bein. Vishṇu's.

विश्वनाभि f. *der Nabel des Weltalls.*

विश्वनामन् Adj. (f. °नाम्नी) *allnamig.*

विश्वनिघण्टु m. Titel eines *Wörterbuchs* Opp. Cat. 1.

विश्वनेतर् 1) *Adj. *Alles überwindend* (Buddha). — 2) m. N. pr. *a)* eines Fürsten. — *b)* einer best. Erscheinungsform Çâkjamuni's in einer früheren Geburt.

विश्वपद्म m. N. pr. eines Autors mystischer Gebete.

विश्वपति m. 1) *Herr des Alls* als Beiw. Mahâpurusha's und Kṛshṇa's. — 2) *ein best. Feuer.*

— 3) N. pr. eines Autors Burnell, T.

विश्वपट् Adj. Hariv. 14120 fehlerhaft für विश्वपा.

*विश्वपर्णी f. *Flacourtia cataphracta* Râǵan. 5,91.

विश्वपा Adj. *Alles schützend* Hariv. 3,67 am Ende.

विश्वपाचक Adj. *Alles kochend* (Feuer).

विश्वपाणि m. N. pr. eines Dhjânibodhisattva.

विश्वपातर् Nom. ag. *eine best. Gruppe von Manen.*

विश्वपादशिरोग्रीव Adj. *dessen Füsse, Kopf und Hals aus dem Weltall gebildet sind.*

विश्वपाल m. N. pr. eines Kaufmanns.

विश्वपावन 1) Adj. (f. ई) *allreinigend.* — 2) f. ई *Basilienkraut.*

विश्वपिंश् Adj. *allgeschmückt.*

विश्वपुंष् Adj. *allnährend.*

विश्वपूजित 1) *Adj. *allgeehrt.* — 2) f. आ *Basilienkraut.*

विश्वपूज्य Adj. *allverehrungswürdig* M. Müller, Ren. 300.

विश्वपेशस् Adj. *allen Schmuck enthaltend, mit allem Schmuck ausgestattet.*

विश्वप्रकाश m., °प्रकाशिका f. (Burnell, T.) und °प्रकाशिन् m. Titel eines Wörterbuchs.

विश्वप्रबोध Adj. *allerweckend, allerleuchtend.*

विश्वप्री Bez. *des Abschnitts* TBr. 3,11,5.

*विश्वप्सन् m. = देव, वह्नि, चन्द्र, समीरण, कृतान्त, सूर्य und विश्वकर्मन्.

*विश्वप्सा m. *Feuer.*

विश्वंप्सु Adj. *allgestaltig.*

विश्वंप्स्य, विश्वंपिस्रम 1) Adj. *allgestaltig* oder *allgeniessbar.* Instr. f. °प्स्या. — 2) n. Dat. etwa so v. a. *zu Aller Sättigung.*

विश्वबन्धु m. *ein Freund der ganzen Welt.*

विश्वबीज n. *der Same von Allem.*

*विश्वबोध m. *ein* Buddha.

विश्वभण्ड m. N. pr. eines Mannes Hâsj. 35,16.

विश्वभद्र Adj. *durchweg erfreulich, — lieblich* u. s. w.

विश्वंभरस् Adj. *allerhaltend, allnährend* Âpast. Çr. 11,13,1.

विश्वभर्तर् Nom. ag. *Allerhalter.*

विश्वभव Adj. *aus dem Alles entsteht.*

विश्वंभानु Adj. *allscheinend.*

विश्वभाव Adj. *der Alles werden lässt.*

विश्वभावन 1) Adj. dass. — 2) m. N. pr. eines geistigen Sohnes Brahman's VP.² 1,79.

विश्वभुज् 1) Adj. *Alles geniessend, — verzehrend* Maitrjup. 6,9. — 2) m. *a) ein best. Feuer. — b) eine best. Gruppe von Manen. — c)* N. pr. eines Sohnes des Indra.

विश्वभुजा f. N. pr. einer Göttin.

विश्वभू m. N. pr. eines Buddha Kâraṇḍ. 24,14. 20. 44,20.

विश्वभूत Adj. *Alles seiend.*

विश्वभृत् Adj. *allerhaltend, allnährend.*

विश्वंभेषज 1) Adj. (f. ई) *alle Heilmittel enthaltend, allheilend.* — 2) n. *trockener Ingwer.*

विश्वंभोजस् Adj. *allmittheilend, allspendend, allnährend.*

विश्वंभ्राज् Adj. *Alles bestrahlend* RV. 10,170,3.

*विश्वमदा f. *eine der sieben Zungen des Feuers.*

विश्वंमनस् 1) Adj. *Alles merkend.* — 2) m. N. pr. eines Mannes.

विश्वंमनुस् Adj. so v. a. विश्वंकृष्टि.

विश्वमय Adj. *das Weltall in sich enthaltend* Hemâdri 1,332,13.

विश्वमरुत् m. *eine best. Personification* Çâñkh. Gṛhj. 3,5. Vgl. मरुद्विश्व Nachtr. 6.

विश्वमरुत्त् m. N. pr. eines Sohnes des Viçvaçarman VP.² 3,168.

विश्वंमरुत्स् Adj. *allgewaltig* oder *allergötzlich.*

विश्वमरेश्वर m. *der grosse Herr des Alls* (Çiva). °मताचार (°मताचर gedr.) m. Titel eines Werkes.

विश्वमातर् f. *Allmutter.*

*विश्वमानव anzunehmen für *वैश्वमानव.

विश्वंमानुष m. *die Gesammtheit der Menschen.*

विश्वमित्र m. Pl. AV. 18,3,63 (fälschlich betont). 4,54 wohl gleich विश्वामित्र Pl.

विश्वमिन्व् Adj. (f. न्वी) 1) *allbewegend, alltreibend.* — 2) *allwaltend, allenthaltend.*

विश्वमुखी f. Name der Dâkshâjaṇî in Ǵâlamâdhara.

विश्वमूर्ति 1) Adj. *allgestaltig* oder *dessen Leib das Weltall ist.* — 2) m. *eine best. Mixtur* Rasendraḱ. 86.

विश्वमूर्तिमत् Adj. *allgestaltig, alle Formen annehmend* MBh. 3,272,31.

विश्वमेजय Adj. *allaufregend* RV.

विश्वमेदिनी f. Titel eines Wörterbuchs.

विश्वमोहन Adj. *allverwirrend.*

विश्वंभर् 1) Adj. (f. न्वी) *alltragend, allerhaltend.* — 2) m. *a) Feuer* Çat. Br. 14,4,2,16 = Kaush. Up. 4,20. — *b) eine Art Scorpion* (Kâraka 6,23) oder *ein ähnliches Thier.* — *c)* Bein. α) Vishṇu's. — β) *Indra's. — *d)* N. pr. eines Fürsten. — 3) f. विश्वंभरा *die Erde* Spr. 7720. Ind. Antiq. 9,128. 131.

विश्वंभरक m. = विश्वंभर 2) *b).*

विश्वंभरकुलाय m. *Feuerbehälter* Çat. Br. 14,4,2,16 = Kaush. Up. 4,20.

विश्वंभरवास्तुशास्त्र (Hemâdri 1,123,14) und °भरशास्त्र n. Titel von Werken.

विश्वंभराधीश्वर m. *Fürst, König* Bhâm. V. 2,89.

विश्वंभरापुत्र m. Metron. *des Planeten Mars* Vâstuv. 375.

विश्वंभराभुज् m. *Fürst, König.*

*विश्वयशस् m. ein Mannsname.

विश्वयामति Adj. *allenthalben aufmerkend* RV. 8,57 (68),2. Nach dem Padap. zwei Worte.

*विश्वयु m. *Wind, Luft.*

विश्वयोनि m. oder f. *Urquell —, Schöpfer des Weltalls.*

विश्वरथ m. N. pr. 1) eines Sohnes des Gâdhi. — 2) eines Autors.

*विश्वराज् Adj. vor vocalisch anlautenden Casusendungen = विश्वाराज्.

विश्वंराधस् Adj. *allgewährend.*

विश्वरुचि m. N. pr. 1) eines göttlichen Wesens. — 2) eines Dânava.

विश्वरुची f. *eine der sieben Zungen des Feuers.*

1. विश्वरूप n. Sg. *allerlei Gestalten.* °धर Adj. VP. 5,1,51.

2. विश्वंरूप 1) Adj. (f. आ und विश्वरूपी) *a) alle Farben zeigend, vielfarbig, bunt. — b) vielgestaltig, mannichfaltig, verschiedenartig, allerlei.* — 2) m. *a)* Bez. *bestimmter Kometen. — b)* Bein. Vishṇu-Kṛshṇa's. — *c)* N. pr. α) eines Sohnes des Tvashṭar, dem Indra die drei Köpfe abschlug. — β) eines Asura. — γ) verschiedener Männer, insbes. Gelehrter. Auch विश्वरूपाचार्य. — 3) f. आ *a) eine bunte Kuh.* *Pl. *das Gespann* Bṛhaspati's. — *b)* Bez. *gewisser Verse* (z. B. RV. 5,81,2). — 4) f. विश्वरूपी *eine der sieben Zungen des Feuers.* — 5) (wohl n.) Titel eines Werkes Opp. Cat. 1.

विश्वरूपक 1) n. *eine schwarze Art Aloeholz* Râǵan. 12,90. — 2) f. °पिका N. pr. einer Jogini Hemâdri 2,*a*,101,13. 14.

विश्वरूपतीर्थ 1) n. N. pr. eines Tîrtha. — 2) m. N. pr. und ehrender Bein. eines Gelehrten.

विश्वरूपनिबन्ध m. Titel eines Werkes.

विश्वरूपमय Adj. Viçvarûpa (wohl Vishṇu-Kṛshṇa) *darstellend* Agni-P. 37,13.

विश्वरूपवत् Adj. *in allerlei Formen erscheinend.*

विश्वरूपिन् 1) Adj. dass. — 2) f. °रूपिणी N. pr. einer Göttin.

विश्वरेतस् m. (sic) Bez. 1) *Brahman's. — 2) Vishṇu's.

*विश्वरोचन m. *Colocasia antiquorum.*

विश्वलोचन n. Titel eines Wörterbuchs.

विश्वलोप m. *ein best. Baum* TS. 3,3,8,2.

विश्ववद् m. wohl = Viçpered.

विश्ववेदनि Adj. *allgewährend.*

विश्ववत्त् Adj. *das Wort* विश्व *enthaltend.*

विश्ववर्परि Adj. TBr. 2,8,9,2 nach dem Comm. = विश्वस्मिञ्जगति रश्मीनावपता विस्तारयिता.

विश्ववयस् 1) Adj. AV. 19,56,2 (Hdschr.). — 2) m. N. pr. in वम्व° und वम्बा°.

*विश्ववक् (stark °वाक्, schwach विश्वीक्) Adj. (f. विश्वीकी).

विश्ववाच् f. *Allrede*, Bein. des Mahâpurusha.

विश्ववाजिन् scheinbar Hariv. 11253, da दृश्य वा° zu lesen ist.

विश्ववार 1) Adj. (f. आ) *alles Werthe —, alle Schätze enthaltend, — gebend* u. s. w. — 2) f. विश्ववारा N. pr. einer Liedverfasserin.

(विश्ववार्य) विश्ववारिय Adj. = विश्ववार 1).

विश्ववास m. *der Behälter von Allem* MBh. 6, 65,52.

विश्वविख्यात Adj. *in der ganzen Welt bekannt.*

विश्वविजयिन् Adj. *Alles besiegend.*

1. विश्वविद् Adj. *allkundig, allmerkend, allwissend.*

2. विश्वविद् Adj. *allbesitzend.*

विश्वविद्वंस् Adj. *allwissend.*

विश्वविन्न Adj. in अ°.

विश्वविभावन n. *das Erschaffen des Alls.*

विश्वविश्रुत Adj. *in der ganzen Welt bekannt.*

विश्वविश्व Adj. etwa *Alles im All seiend* (Vishṇu).

विश्वविसारिन् Adj. *sich überallhin verbreitend.*

विश्ववृक्ष m. *der Baum des Alls* (Vishṇu).

विश्ववृत्ति f. *eine allgemeine Handlungsweise.*

विश्ववेद् m. N. pr. eines Lehrers.

1. विश्ववेदस् Adj. = 1. विश्वविद्.

2. विश्ववेदस् Adj. = 2. विश्वविद्.

विश्वव्यचस् Adj. *Alles in sich fassend, — aufnehmend.*

विश्वव्यापिन् Adj. *das All erfüllend.*

विश्वशंभु m. N. pr. eines Lexicographen.

विश्वशंभू Adj. *Allen zur Wohlfahrt dienend* Maitr. S. 1,3,36 (42,8).

विश्वशर्धस् Adj. *in ganzer Schaar, vollzählig.*

विश्वशर्मन् m. N. pr. des Vaters von Viçvamahant VP.² 3,163.

विश्वशारद Adj. *alljährlich* oder *ein ganzes Jahr dauernd.*

विश्वशुच् Adj. *allstrahlend.*

विश्वशुन्ध Adj. (f. आ) *allblinkend, bunt, schillernd.*

विश्वश्रद्धाज्ञानबल n. Bez. *einer der 10 Kräfte eines Buddha.*

विश्वश्री Adj. *Alles fördernd* (Agni) Maitr. S. 1,3,36 (42,8).

विश्वश्रुष्टि Adj. *Allen willfahrend* RV. 1,128,1.

विश्वसंवनन n. *ein Mittel alle zu bezaubern.* °चूर्ण n. Vikramâṅkaḱ. 11,48.

विश्वसंहार m. *allgemeine Vernichtung* Kathâs. 50,57.

विश्वसख m. *Jedermanns Freund.*

विश्वसत्तम Adj. *der allerbeste* (Kṛshṇa).

विश्वसनीय 1) Adj. *Vertrauen verdienend, — erweckend.* Nom. abstr. °ता f. *das Einflössen von Vertrauen.* — 2) n. impers. *Jmd* (Loc.) *zu trauen.*

विश्वसंप्लव m. *Weltuntergang* Buâc. P. 3,17,15.

विश्वसंभव Adj. *aus dem Alles entspringt.*

विश्वसह 1) m. N. pr. verschiedener Männer. — 2) *f. आ *eine der sieben Zungen des Feuers.*

विश्वसहाय Adj. *im Verein mit —, nebst den* Viçve Devâs.

विश्वसाक्षिन् m. *Augenzeuge von Allem.*

विश्वसामन् m. 1) *eine best. Personification.* — 2) N. pr. eines Liedverfassers.

विश्वसार 1) m. N. pr. eines Sohnes des Kshatraugas. — 2) n. Titel eines Tantra.

*विश्वसारक m. *Cactus indicus.*

विश्वसाह्व und °न् m. N. pr. eines Sohnes des Mahasvant.

विश्वसिंह m. N. pr. eines Fürsten.

विश्वसितव्य n. impers. *Jmd* (Loc.) *zu trauen.*

विश्वसुविद् Adj. *Alles wohl verschaffend.*

विश्वसू Adj. f. *allgebährend.*

विश्वसूत्रधृक् m. *der Baumeister des Weltalls* (Vishṇu).

विश्वसृज् (Nomin. °सृक् und fehlerhaft °सृट्) Adj. *allschaffend;* m. *Schöpfer des Alls*, Bez. nicht näher bestimmter *schöpferischer Wesen.* Nach den Lexicographen Bein. Brahman's; Nârâjaṇa's Kâd. 2,1,8. विश्वसृज्ञामयनम् *eine best. Feier* Âpast. Çr. 19,15.

विश्वसृत् m. TBr. 2,8,1,4 nach dem Comm. = विश्वस्य स्रष्टा (also = विश्वसृज्) oder — पाता.

विश्वसृष्टि f. *die Schöpfung des Alls.*

विश्वसेन m. 1) *der 18te* Muhûrta. — 2) N. pr. eines Lehrers.

*विश्वसेनराज् m. N. pr. des Vaters des 16ten Arhant's der gegenwärtigen Avasarpiṇi.

विश्वसौभग Adj. *alles Glück bringend.*

विश्वस्त 1) Adj. s. u. 1. श्वस् mit वि. — 2) f. आ *Wittwe* Harshaḱ. (ed. Bomb.) 362,4.

विश्वस्तघातक (Hem. Par. 1,59. Pañkat. ed. orn. 43,5, wo विश्वस्तघातको zu lesen ist) und विश्वस्तघातिन् (Kathâs. 37,23) Adj. *Vertrauensvolle zu Grunde richtend.*

विश्वस्तवञ्चक Adj. *Vertrauensvolle betrügend* Kathâs. 26,240.

*विश्वस्था f. 1) *Asparagus racemosus.* — 2) *Wittwe;* richtig विश्वस्ता.

विश्वस्पृश् Adj. *zu Allem dringend* (Mahâpurusha). v. l. दिवस्पृश्.

विश्वस्फाटिक, °स्फाटि, °स्फाणि, °स्फार्णि, °स्फोणि, °स्फूर्जि und °स्फूर्ति m. N. pr. eines Fürsten von Magadhâ.

विश्वस्रुक् und विश्वस्रुका Adv. *allezeit, immerdar.*

विश्वस्रुक्तर् Nom. ag. *Zerstörer der Welt* (Çiva).

विश्वस्रेतु m. *die Ursache von Allem* (Vishṇu).

विश्वा RV. 2,18,7 nach Weber Adv. *allezeit, immerdar.*

विश्वात Adj. *überall Augen habend.*

विश्वाङ्ग Adj. *mit allen Gliedern versehen, vollständig.*

(विश्वाङ्ग्य) विश्वाङ्गिय Adj. *in allen Gliedern befindlich* AV. 9,8,5.

विश्वाची 1) Adj. f. etwa *allgemein.* — 2) f. *a) Lähmung der Arme und des Rückens. — b) eine best. Personification. — c)* N. pr. einer Apsaras.

*विश्वाजिन m. N. pr.

विश्वाण्ड n. *das Weltei* Hemâdri 1,539,2.

विश्वातिथि m. *der Gast der ganzen Welt,* so v. a. *überall hinkommend* (Râvaṇa's Wagen) Bâlar. 119,10.

विश्वातीत Adj. *über Alles erhaben.*

विश्वात्मक Adj. *das Wesen der Welt bildend.*

विश्वात्मन् m. 1) *die Allseele*, oft als Bein. Vishṇu's. — 2) विश्वात्मनस् *dem ganzen Wesen nach, vollständig* (Jmd kennen) Hariv. 3,5,15.

विश्वाद् Adj. *Alles aufzehrend.*

विश्वादर्श m. Titel eines Werkes.

*विश्वाधायस् m. *ein Gott.*

विश्वाधार m. *die Stütze des Alls.*

विश्वाधिप m. *der Herr des Alls.*

विश्वानर 1) Adj. *auf alle Männer (Menschen) bezüglich, alle M. umfassend, bei allen Menschen vorhanden* u. s. w. — 2) m. N. pr. *a)* einer Gottheit. — *b)* des Vaters des Agni. — *c)* eines Mannes.

विश्वान्तर m. N. pr. eines Fürsten.

विश्वान्न n. *Speisen für Alle* oder *alles Essen* AV. 9,3,16.

विश्वापुष् Adj. *allgemeines Gedeihen schaffend.*

विश्वाप्सु Adj. *allgestaltig.*

विश्वाभू Adj. *in Allem —, allenthalben seiend.*

विश्वामित्र 1) m. *a)* N. pr. α) eines berühmten

Ṛshi mit den Patronn. Gâthina, Gâdheja und Gâhnava. Kämpft mit Vasishṭha um den Vorrang und um den Besitz einer Wunderkuh; soll ein Gesetzbuch, den Dhanurveda und ein medicinisches Werk verfasst haben. Pl. *sein Geschlecht.* — β) eines Schullehrers. — *b*) *ein best.* Kâturaha; vollständig विश्वामित्रस्य संज्ञयः. — *c*) **ein best.* Anuvâka. = विश्वामित्रस्यानुवाकाः. — 2) f. विश्वामित्रा N. pr. eines Flusses.

विश्वामित्रकल्प m. Titel eines Werkes.

विश्वामित्रजमदग्नि m. Du. Viçvâmitra und Gâmadagni ṚV. 10,167,4.

विश्वामित्रनदी f. N. pr. eines *Flusses.*

विश्वामित्रपुर n. oder °पुरी f. N. pr. einer *Stadt.* Davon Adj. °पुरीय Prâtiçâs. 83, N. 3.

विश्वामित्रप्रिय m. 1) **Cocosnussbaum.* — 2) Bein. Kârttikeja's.

विश्वामित्रराशि m. N. pr. eines Mannes Ind. Antiq. 6,211.

विश्वामृत Adj. etwa *für allezeit unsterblich.*

विश्वायन Adj. *überall hindringend, allwissend.*

विश्वायु 1) Adj. so v. a. विश्वकृष्टि. — 2) m. N. pr. eines Sohnes des Purûravas. Es könnte auch विश्वायुस् gemeint sein. — 3) n. *alle Leute.*

विश्वायुपोषस् Adj. *allen Menschen Gedeihen schaffend.*

विश्वायुवेषस् Adj. *alle Leute erregend, — schreckend.*

विश्वायुस् 1) m. s. u. विश्वायु 2). — 2) n. *Gesammtleben, Gesammtgesundheit* (in einer Formel).

विश्वाराज् Adj. *allherrschend.* Vgl. *विश्वराज्.

विश्वावट् m. N. pr. eines Mannes.

विश्वावत्त् Adj. etwa *allgemein.* Als Beiw. der Gañgâ angeblich = विश्वमवत्ती पालयत्ती.

विश्वावसु 1) Adj. *Allen wohlthuend* (Vishṇu). — 2) m. *a*) N. pr. α) eines Gandharva. — β) eines Sâdhja. — γ) eines Marutvant. — δ) eines Sohnes des Purûravas, eines zu den Viçve Devâs gezählten Wesens. — ε) eines Fürsten der Siddha. — ζ) eines Sohnes des Gâmadagni MBh. 3,116,10. — η) *eines Manu. — ϑ) eines Dichters. — *b*) *das 59ste Jahr im 60jährigen Jupitercyclus.* — *c*) *der 7te* Muhûrta AV. Gjot. 1, S. 2,7. — 4) *f. *Nacht.*

विश्वावास m. *der Behälter von Allem.*

विश्वास m. (adj. Comp. f. आ) 1) *Vertrauen, — zu* (Loc., Gen., Instr., Instr. mit सह oder im Comp. vorangehend). — 2) *ein anvertrautes Geheimniss.*

विश्वासकारक Adj. (f. °रिका) *Vertrauen einflössend* Spr. 3119.

विश्वासकार्य n. *Vertrauensangelegenheit, Vertrauenssache* 146,28.

विश्वासघात m. *Bruch des Vertrauens, Verrath.*

विश्वासघातक und °घातिन् (MBh. 3,14,12) Adj. *das Vertrauen brechend, verrätherisch.*

विश्वासदेवी f. N. pr. einer *Fürstin.*

विश्वासन n. *das Erwecken von Vertrauen.*

विश्वासपात्र n. und विश्वासभूमि f. (140,8. 144,9) *eine des Vertrauens würdige Person.*

विश्वासस्थान n. *Bürgschaft.*

विश्वासह (stark °साक्) Adj. *allüberwindend.*

विश्वासहन्तर् und °र्तर् (wohl fehlerhaft) Nom. ag. *Verräther.*

विश्वासिक Adj. *Jmds* (Gen.) *Vertrauen besitzend.* Compar. °तर.

विश्वासिन् Adj. 1) *vertrauend, Vertrauen habend.* — 2) *Vertrauen besitzend, zuverlässig.*

विश्वासैकभू f. *die einzige des Vertrauens würdige Person.*

विश्वास्य Adj. 1) *worauf* oder *auf wen man sich verlassen kann, Vertrauen verdienend, — einflössend.* Compar. °तर Daçak. 56,16. — 2) *dem man Muth zusprechen kann, Trost findend.*

विश्वाहा Adv. = विश्वहा *allezeit, immerdar.*

विश्वेक्षितर् Nom. ag. *Augenzeuge von Allem* Prab. 108,15. v. l. विश्वेशितर्.

विश्वेदेव 1) m. *a*) Pl. *die* Viçve Devâs. — *b*) Bez. *der Zahl 13* am Schluss der Samâdehavishaushadhi nach Weber. — *c*) Bein. Mahâpurusha's. — *d*) N. pr. α) एवा पित्रे °देवाय वृष्णे Kâṭh. 17,18. — β) eines Asura Hariv. 3,51,21. — 2) *f. आ *Uraria lagopodioides* Râgân. 4,106.

*विश्वेदेवर् m. *Klitoris.*

*विश्वेभोजस् m. Bein. Indra's.

*विश्वेवेदस् m. Bein. Agni's.

1. विश्वेश 1) m. *a*) *der Herr des Weltalls*, Beiw. und Bein. Brahman's, Vishṇu's und Çiva's. — *b*) N. pr. eines Mannes. — 2) f. आ N. pr. einer Tochter Daksha's und Gattin Dharma's. — 3) n. Name eines Liñga.

2. विश्वेश n. *das unter den* Viçve Devâs *stehende Mondhaus* Uttarâshâḍhâ.

विश्वेशितर् Nom. ag. *der Herr des Weltalls* Prab. 108,15, v. l.

1. विश्वेश्वर 1) m. *a*) *der Herr des Weltalls.* — *b*) N. pr. verschiedener Männer. Auch °तीर्थ, °पण्डित, °पूज्यपाद, °भट्ट, °मिश्र, °सरस्वती, विश्वेश्वराचार्य (Burnell, T.), विश्वेश्वरानन्दसरस्वती und विश्वेश्वराश्रम. — 2) f. ई *a*) *die Herrin des Weltalls.* — *b*) *eine best. Pflanze.* — 3) (wohl n.) N. pr. einer Oertlichkeit.

2. विश्वेश्वर n. = विश्वेश.

विश्वेश्वरदत्तमिश्र m. N. pr. eines Mannes.

विश्वेश्वरपत्तन n. Bein. der *Stadt* Benares M. Müller, Ren. 314, N. 2.

विश्वेश्वरलिङ्ग n. Name eines Liñga.

विश्वेश्वरवेदपादस्तव m. Titel eines Stotra Opp. Cat. 1.

विश्वेश्वरस्थान n. N. pr. einer Oertlichkeit.

विश्वेश्वरस्मृति f. und विश्वेश्वरीय n. Titel von Werken Opp. Cat. 1.

विश्वैकसार n. N. pr. eines heiligen Gebietes.

विश्वौजस् Adj. *allkräftig.*

*विश्वौषध n. *trockener Ingwer* Râgân. 6,25.

*विश्वौक्ती s. u. विश्ववक्.

(विश्त्या) विश्त्रिया Adv. *überall*, mit einer Negation *nirgends.*

1. विष्, विवेष्टि, अवेषन् (ṚV. 1,178,2 und episch), वेषन्तीस् (ṚV. 1,181,6) und Intens. वेवेष्टि, *वेविष्टे, वेविषति, वेविषत् (Partic.) und वेविषाण; Partic. विष्ट. 1) *wirken, thätig sein; zu Stande bringen, ausrichten, thun.* — 2) von Gewässern so v. a. *rinnen* ṚV. 1,178,2. 181,6. — 3) *dienend thätig sein* oder *ausführen, dienen.* — 4) *fertig bringen*, so v. a. *bewältigen, in die Gewalt bekommen, beherrschen.* — 5) eine Speise *fertig bringen*, so v. a. *aufzehren.* — 6) वेविषाण etwa so v. a. *unterstützt von* (Instr.). — 7) *enthalten sein in* (Acc.) Tattvak. 19,2. — Caus. वेषयति *bekleiden* Bhâg. P. 11,1,14. — Mit आ in *आवेषण. — Mit उप 1) *besorgen, bedienen;* mit Acc. — 2) *sich aneignen* ṚV. 10,61,12. — Mit नि in निवेष्य und निवेष्य. — Mit निस् fehlerhaft für 1. विष् mit निस्. — Mit परि 1) *bedienen, aufwarten, Jmd* (Acc.) *Speisen auftragen* 42,9. MBh. 3, 99,5. 13,23,47. 14,85,42. परिविष्यमाण so v. a. *beim Essen seiend.* — 2) ein Mahl —, Speisen *zurüsten, — anrichten* MBh. 13,23,9.10. परिविष्ट *zugerüstet, angerichtet* (Speise). — 2) परिविष्यते *einen Hof bekommen* oder *haben* (von Sonne und Mond) Gobh. 4,5,31. परिविष्ट *mit einem Hofe versehen.* — Caus. 1) *Jmd* (Acc.) *Speisen auftragen* MBh. 1,193,9. — 2) Speisen *zurichten, — anrichten* Kampaka 501. — Mit प्रवि (प्रवी) Desid. in प्रवीविविक्षु. — Mit सम् 1) *zubereiten, beschaffen.* — 2) संविष्ट *gekleidet in* (Instr.).

2. विष् Adj. 1) *aufzehrend* in जरद्विष्. — 2) * = व्यापन.

3. विष् f. *faeces*, auch *Unreinigkeit* überh.

4. *विष्, वेषति (सेचने).

5. *विष्, विष्णाति (विप्रयोगे).

1. विष m. 1) *Diener, Aufwärter, Besorger.* — 2) N. pr. eines Sâdhja Hariv. 3,12,16.

2. विष 1) m. (*n.) n. (adj. Comp. f. आ) *a) Gift.* — *b) *ein best. vegetabilisches Gift, = वत्सनाभ.* — *c) Wasser.* — *d) mystische Bez. des Lautes* म. — 2) Adj. (f. आ) *giftig.* — 3) f. विषा *ein Aconitum* Bhâvapr. 1,178.

3. विष Nom. act. in दुर्विष.

4. विष = 3. विष् in विषकृमि und वीतविष.

5.*विष n. 1. fehlerhafte Schreibart für विस. — 2. *Myrrhe.*

*विषकण्टकिनी f. *eine best. Arzneipflanze* Râgân. 3,50.

*विषकन्द् m. *ein best. Knollengewächs* Râgân. 7,78.

विषकन्यका (Vivekav. 5,117) und °कन्या (ebend. 127) f. *ein Mädchen, das angeblich dem, der ihm beiwohnt, den Tod bringt.*

*विषकाष्ठ n. *Thespesia populnea* Râgân. 9,98.

विषकुम्भ m. *ein Krug mit Gift* 143,2.

विषकृत Adj. *vergiftet* Spr. 7643.

विषकृमि m. *Mistkäfer.*

विषगिरि m. *Giftberg.*

*विषघा f. *Cocculus cordifolius.*

विषघात m. *Giftarzt.*

विषघातक m. *Giftmörder.*

*विषघातिन् m. *Mimosa Seeressa.*

विषघ्न 1) Adj. *Gift zerstörend.* — 2) n. *Antidoton.* — विषघ्नी s. u. विषकृन्.

*विषघ्निका f. *eine Strychnos* Râgân. 9,152.

विषङ्ग m. *das Hängen an* in निर्विषङ्ग.

विषङ्गिन् Adj. 1) *hängen bleibend, dicht aneinander gedrängt* Çiç. 17,53. 63. — 2) am Ende eines Comp. *behaftet —, so v. a. gesalbt mit.*

विषजद्रुम m. *Giftbaum* Çiç. 15,83 (49).

विषजल n. *Giftwasser.*

विषजिह्व 1) Adj. *giftzüngig.* — 2) *m. *Lipeocercis serrata.*

विषजुष्ट Adj. *vergiftet.*

*विषज्वर m. *Büffel.* v. l. विषवर.

*विषणि m. *eine Schlangenart.*

*विषण्ड n. = मृणाल.

विषण्ण s. u. 1. सद् mit वि.

*विषण्णता f. *Bestürzung, Niedergeschlagenheit, Verzagtheit, Verzweiflung.*

विषण्णभाव m. dass. Daçak. 23,12.

विषतरु m. *Giftbaum* Vâsav. 71,4.

विषता f. *das Giftsein* Varâh. Jogaj. 4,5.

*विषतिन्दु m. 1) *Strychnos nux vomica* Râgân. 9,149. — 2) *eine Art Ebenholzbaum mit giftiger Frucht* Bhâvapr. 1,243.

*विषतिन्दुक m. *eine best. Pflanze* Bhâvapr. 6,26.

विषत्व n. *das Giftsein, giftige Natur* Visnus. 13,6.

*विषत्वर m. v. l. für विषज्वर.

1. विषद् 1) m. *Wolke* Çiç. 15,107 (73). — 2) *f. आ *eine best. Pflanze.*

2. विषद् fehlerhaft für विशद्.

*विषदंष्ट्रा f. *eine best. gegen Schlangengift angewandte Pflanze.*

विषदण्ड m. = विषापहारदण्ड Pañkad.

*विषदन्तक m. *eine Schlange mit Giftzähnen.*

*विषदर्शनमृत्युक m. *eine Fasanenart.*

विषदायक und °दायिन् (Kâm. Nîtis. 7,26) m. *Giftmischer.*

विषदूषण 1) Adj. (f. ई) *Gift zerstörend* AV. 8, 7,10. — 2) n. *das Vergiften* (von Speisen) Kâm. Nîtis. 7,18.

विषद्रुम m. 1) *Giftbaum.* — 2) *Strychnos nux vomica* Râgân. 9,149.

*विषद्विषा f. *eine* Guḍûkî Dhanv. 1,1.

विषधर 1) m. *a) Giftschlange.* — *b) Wasserbehälter.* Am Ende eines adj. Comp. f. आ Vâsav. 102, 1. — 2) f. ई f. zu 1) *a)* Ind. St. 14,388.

*विषधर्मा f. *Mucuna pruritus.*

*विषधात्री f. N. pr. der Gattin Garatkâru's.

विषधान m. *Giftbehälter.*

विषनाडी f. *ein best. unheilbringender Zeitpunct (für die Geburt), dessen Folgen durch eine Sühnungshandlung abzuwenden sind.*

*विषनाशन 1) Adj. *Gift zerstörend.* — 2) m. *Mimosa Seeressa.*

*विषनाशिन् 1) Adj. = विषनाशन 1). — 2) *f. °शिनी *die Ichneumonpflanze* Bhâvapr. 1,174.

*विषनुद् 1) Adj. *Gift vertreibend.* — 2) m. *Calosanthes indica.*

विषपत्रिका f. *eine best. Pflanze mit giftigen Blättern.*

विषपन्नग m. *Giftschlange.*

*विषपर्णी f. = न्यग्रोध.

विषपर्वन् m. N. pr. eines Daitja.

विषपादप m. *Giftbaum.*

विषपीत Adj. *der Gift getrunken hat* Hariv. 4840.

*विषपुच्छ Adj. (f. ई) *Gift im Schwanze bergend.*

*विषपुट m. N. pr. eines Mannes. Pl. *seine Nachkommen.*

1. विषपुष्प n. 1) *eine giftige Blüthe.* — 2) *die Blüthe der blauen Wasserrose.*

2.*विषपुष्प 1) Adj. *giftige Blüthen habend.* — 2) m. *Vangueria spinosa.*

*विषपुष्पक 1) Adj. *a) giftige Blüthen habend.* — *b) durch den Genuss giftiger Blumen erzeugt* (Fieber). — 2) m. *Vangueria spinosa* Râgân. 8,68. Bhâvapr. 1,173.

विषप्रस्थ m. N. pr. eines Berges.

*विषभद्रा f. *eine Art Croton* Râgân. 6,163. v. l. भिषग्भद्रा.

*विषभद्रिका f. desgl.

विषभिषज् m. *Giftarzt.*

*विषभुजंग m. *Giftschlange.*

विषम 1) Adj. (f. आ) *a) uneben.* — *b) ungleich, unähnlich, verschiedenartig, wechselnd.* — *c) unpaar, ungerade.* — *d) was nicht mehr ohne Bruch getheilt werden kann* (z. B. 1 unter 2, 2 unter 3, 3 unter 4 u. s. w.). — *e) worüber man nicht glatt hinwegkommen kann, beschwerlich, schwierig* (auch so v. a. *schwer zu verstehen* Spr. 7822), *schlimm, gefährlich, schrecklich, bösartig, feindselig, grässlich, fürchterlich, schlecht, gemein.* विषम° Adv. *schrecklich* Çiç. 15,107 (73). — *f) unpassend, falsch, unrichtig.* — *g) unehrlich.* — 2) m. *ein best. Tact* S. S. S. 211. — 3) f. विषमी Titel eines Werkes Opp. Cat. 1. — 4) n. *a) Unebenheit, rauher —, unwegsamer Boden, schlechter Weg* Gaut. 9,32. Âpast. समविषमेषु *auf ebenem und unebenem Boden* Çiç. 17,46. — *b) Abgrund.* — *c) rauhe Pfade,* so v. a. *Noth, Bedrängniss, Ungemach.* — *d) Ungleichmässigkeit.* Instr. so v. a. *ungleichmässig* 230,9. — *e)* in der Rhetorik *Incongruenz, Unvereinbarkeit* 252, 6. — *f)* भरद्वाजस्य विषमाणि Namen von Sâman Ârsh. Br.

विषमक Adj. *etwas uneben, nicht recht glatt* (Perlen).

विषमकर्ण Adj. *ungleiche Diagonalen habend.*

विषमकर्मन् n. *dissimilar operation; the finding of the quantities, when the difference of their squares is given, and either the sum or the difference of the quantities.*

विषमखात n. *a cavity, the sides of which are unequal: an irregular solid.*

विषमगत Adj. 1) *auf einem ungleichen Platze —, so v. a. höher oder niedriger sich befindend* Âpast. 1,14,15. — 2) *in Noth befindlich* Âpast. 1,7,20.

विषमचक्रवाल n. *Ellipse* (math.).

विषमचतुरश्र, °चतुर्भुज (Colebr. Alg. 59) und °चतुष्कोण m. *ein Viereck mit ungleichen Winkeln (Seiten), Trapez.*

*विषमच्छद m. = सप्तच्छद *Alstonia scholaris.*

विषमज्वर m. *unregelmässiges (chronisches) Fieber.*

विषमज्वराङ्कुशलौह m. *ein best. eisenhaltiges Präparat* Rasendrak. 81.

विषमज्वरान्तकलौह m. desgl. Mat. med. 48.

विषमत्रिभुज m. *ein ungleichseitiges Dreieck.*

विषमत्व n. 1) *Ungleichheit, Verschiedenheit.* — 2) *Gefährlichkeit, Schrecklichkeit* Vishṇus. 13,6.

*विषमनयन und *विषमनेत्र Adj. *Augen von ungerader Zahl habend*, so v. a. *dreiäugig* (Çiva).

*विषमन्त्र m. *Schlangenbeschwörer.*

विषमपद् Adj. (f. आ) 1) *ungleiche Schritte habend, — zeigend.* — 2) *ungleichfüssig* (Strophe).

*विषमपलाश m. = सप्तपलाश *Alstonia scholaris.*

विषमपाद् Adj. (f. आ) *aus ungleichen Stollen bestehend.*

*विषमबाण m. = पञ्चबाण *der Liebesgott.*

*विषममय Adj. = विषमाद्गतः.

विषमय Adj. (f. ई, metrisch auch आ) *gifthaltig, giftig* Vivek. 5,123.

विषमराग Adj. *ungleich nasalirt.* Nom. abstr. °ता f. ṚV. Prât. 14,4.

*विषमरूप्य Adj. = विषममय.

विषमर्च Adj. *eine ungleiche Anzahl von Versen habend* Çâṅkh. Çr. 7,19,17.

*विषमर्दनिका, *°मर्दनी und *°मर्दिनी f. *eine best. Pflanze* Râǵan. 7,95.

विषमलक्ष्मी f. *fortuna adversa, Unglück* Varâh. Bṛh. S. 81,27.

विषमविलोचन m. = त्रिनयन Bein. Çiva's.

*विषमविशिख m. = पञ्चबाण *der Liebesgott.*

विषमवृत्त n. *ein Metrum mit ungleichen Stollen.*

विषमव्याख्या f. Titel eines *Commentars.*

विषमशर m. = पञ्चबाण *der Liebesgott* Daçak. 31,2.

विषमशिष्ट Adj. *ungenau vorgeschrieben.* Nom. abstr. °त्व n.

विषमशील m. 1) Bein. Vikramâditja's. — 2) Name des nach ihm benannten 18ten Lambaka im Kathâs. — 3) Pañkat. 188,9 fehlerhaft für °शिला *ein unebener Felsen.*

विषमश्लोकटीका f. Titel eines *Commentars* Burnell, T.

विषमस्थ Adj. (f. आ) 1) *an einem Abgrunde —, an einer gefährlichen Stelle stehend.* — 2) *in Nöthen —, in bedrängter Lage sich befindend* 213,14.

विषमाक्ष m. = त्रिनयन Bein. Çiva's.

विषमाय्, °यते *uneben werden, — erscheinen.*

विषमायुध m. = पञ्चबाण *der Liebesgott.*

विषमाशन n. *ungleichmässiges Essen (bald viel, bald wenig und zur Unzeit)* Bhâvapr. 2,168.

विषमित Adj. 1) *uneben —, unwegsam gemacht.* — 2) *ungleich gemacht, in eine schiefe Lage gebracht* Çiç. 7,17. Vâsav. 120,1. 2. — 3) *gefährlich —, feindselig geworden.*

1. विषमी f. s. u. विषम 3).

2. विषमी Adv. 1) mit कर् *a) uneben machen.* — *b) ungleich machen, in eine schiefe Lage bringen* Comm. zu Çiç. 7,17. — *c) feindselig machen.* — 2) mit भू *ungleichmässig werden.*

विषमीभाव m. *Störung des Gleichgewichts* MBh. 6,5,9.

*विषमीय Adj. von विषम.

विषमुच् 1) Adj. *giftspeiend.* — 2) m. *Schlange* Prab. 1,9. Harshak. (ed. Bomb.) 516,14.

*विषमुष्टि m. 1) *Vanguiera spinosa* Râǵan. 8,68. — 2) = केशमुष्टि Râǵan. 4,185. Bhâvapr. 1,289.

*विषमुष्टिक m. *Melia sempervirens* Bhâvapr. 1,204.

*विषमृत्यु m. *eine Fasanenart.*

विषमेक्षण m. = विषमनयन Bein. Çiva's Çiç. 13,39.

विषमेषु m. = पञ्चबाण *der Liebesgott* 146,22. Çiç. 10,72.

*विषमोन्नत Adj. *uneben und zwar bergig.*

1. विषय m. (adj. Comp. f. आ) 1) *Gebiet, Bereich, Reich;* Pl. auch so v. a. *Ländereien.* — 2) *Gebiet, Bereich* in übertragener Bed., z. B. der Augen, des Gehörs, der Erkenntniss. विषये *im Bereich von*, so v. a. *in Bezug auf* (Gen. oder im Comp. vorangehend). अत्र विषये *in Bezug darauf* MBh. 13,116, 3. — 3) *ein Gebiet, auf dem man sich heimisch fühlt, das man beherrscht, Jmds Fach, — Sache.* विषये सति so v. a. *wenn es in mein (dein u. s. w.) Fach schlägt, wenn ich es weiss.* — 4) *Wirkungskreis, Erscheinungsgebiet.* Am Ende eines adj. Comp. so v. a. *sich manifestirend in, sich äussernd als.* — 5) *ein fest umgrenztes —, umschriebenes Gebiet.* छन्दसि विषये so v. a. *nur im* Veda. Am Ende eines adj. Comp. *unter eine ganz best. Kategorie fallend, ausschliesslich gehörend zu, stets — seiend.* — 6) *ein für Etwas* (Gen.) *geeigneter Boden, das am Platze Sein.* — 7) *das Object eines Sinneswerkzeuges* (Laut u. s. w.). Wenn मनस् zu den इन्द्रिय gezählt wird, erscheinen deren sechs. — 8) Bez. *der Zahl fünf.* — 9) Pl. (ganz ausnahmsweise auch Sg.) *die Sinnesobjecte* als *Gegenstände des Genusses, die Sinnenwelt, Sinnengenüsse.* n. (!) Âpast. 1,22,5. — 10) *Object* überh., *der behandelte* oder *zu behandelnde Gegenstand.* Am Ende eines adj. Comp. *sich beziehend auf, Etwas betreffend, gerichtet auf, beschäftigt mit.* — 11) *ein sich zu Etwas* (Dat., Gen. oder im Comp. vorangehend) *eignendes Object.* — 12) im Tropus *der eigentlich gemeinte Gegenstand* im Gegensatz zum *Bilde;* z. B. in der Figur *sie schaut mit klaren Lotusaugen* ist *Auge* विषय, *Lotus* विषयिन्.

2. विषय verwechselt mit विशय und विषम.

विषयक am Ende eines adj. Comp. *Etwas zum Object habend, gerichtet auf —, Etwas betreffend.* Nom. abstr. °त्व n.

विषयग्राम m. *die Sinnenwelt.*

विषयचन्द्रिका f. Titel eines Werkes Opp. Cat. 1.

विषयज्ञ m. *Fachkenner, Specialist* Râǵat. 7,1542.

विषयता f. 1) *das Objectsein.* — 2) als Nom. abstr. von einem auf विषय ausgehenden adj. Comp. *das Etwas zum Object Haben, Betreffen, Sichbeziehen auf, Unterliegen* 266,1. 2. 268,23.

विषयतावाद् m., °वादार्थ m. und विषयताविचार् m. Titel von Werken.

विषयत्व n. 1) *das Objectsein, das Behandeltwerden in* (im Comp. vorangehend) 210,2. — 2) als Nom. abstr. von einem auf विषय ausgehenden adj. Comp. *a) das Beschränktsein auf Etwas.* छान्दसविषयत्वात् so v. a. *weil* dieses (Gen.) *nur im* Veda *erscheint.* — *b) das Etwas zum Object Haben, Betreffen, Sichbeziehen auf, Unterliegen.*

विषयपति m. *Gouverneur einer Provinz* Ind. Antiq. 11,159.

विषयपथक N. pr. eines Bezirks Ind. Antiq. 6,208.

विषयलौकिकप्रत्यक्षकार्यकारणभावरहस्य n. Titel eines Werkes.

विषयवत् Adj. 1) *auf sinnliche Objecte gerichtet.* — 2) *objectiv.*

विषयवर्तिन् Adj. *gerichtet auf* (Gen.).

विषयवाक्यदीपिका f. und °वाक्यसंग्रह m. Titel von Werken Opp. Cat. 1.

विषयवाद् m. Titel eines Werkes Burnell, T.

विषयवासिन् Adj. *ein Gebiet bewohnend;* m. *Landesbewohner.* अन्य° *in einem andern Lande wohnend.*

विषयसप्तमी f. *der Locativ in der Bedeutung von „in Bezug auf“.*

*विषयाज्ञान n. *das Nichterkennen der Objecte*, so v. a. *Erschlaffung, Abspannung* Râǵan. 20,28.

विषयात्मक Adj. *auf das Sinnliche gerichtet, den Sinnengenüssen fröhnend.*

विषयाधिकृत m. *Gouverneur einer Provinz.*

विषयाधिप m. 1) dass. — 2) *Landesherr, Fürst.*

विषयानन्तर Adj. *unmittelbar angrenzend.*

विषयान्त m. *Landesgrenze.*

विषयाभिमुखीकृति f. *das Richten* (der Sinne)

auf die Sinnenwelt.

*विषयायिन् m. 1) *Fürst.* — 2) *Sinnesorgan.* — 3) *ein an den Sinnengenüssen hängender Mensch, Materialist.* — 4) *der Liebesgott.*

विषयार्ह Adj. *auf Sinnengenüsse ein Recht habend* (Jugend) Hem. Par. 2,117.

विषयासिद्धदीपिका f. Titel eines Werkes Opp. Cat. 1.

विषयिक in दार्ष्टि° und समस्त°.

विषयित्व n. *das Subjectsein.*

विषयिन् 1) Adj. *den Sinnengenüssen fröhnend; m. ein Genussmensch, Materialist, ein Verliebter.* — 2) m. *a) *Fürst.* — *b) ein Untergebener.* — *c) Subject, das Ich.* — *d) *der Liebesgott.* — *e)* im Tropus *das Bild* im Gegensatz zum *eigentlich gemeinten Gegenstand;* vgl. 1. विषय 12). — 3) *n. *Sinneswerkzeng.*

विषयी Adv. 1) mit कर् *a) verbreiten.* — *b) in seinen Bereich —, unter seine Macht bringen, sich bemächtigen;* mit Acc. Harshak. 123,17. 124,10. — *c) zum Object machen* Çaṃk. zu Bâdar. 3, 3, 54. Comm. zu TS. Prât. — 2) mit भू *a) zu Jmds* (Gen.) *Bereich —, zu Jmds Gebiet werden.* — *b) zum Object werden.*

विषयीकरण n. *das zum Object Machen.*

विषयीभाव m. MBh. 3, 13928 fehlerhaft für विषमीभाव.

विषयीय *Object.*

विषरस m. *Gifttrank.*

*विषवल्ली f. *eine best. Pflanze.*

विषरोग m. *Vergiftung als Krankheit.*

*विषलता f. *Koloquinthe (die Pflanze).*

विषलाङ्गल *eine best. Pflanze.*

विषलाटा und °लाण्टा f. N. pr. einer Oertlichkeit.

विषवत् Adj. *giftig, vergiftet.*

विषवल्लरी, °वल्लि und °वल्ली f. *ein giftiges Rankengewächs.*

विषविटपिन् m. *Giftbaum* Veṇis. 20 (विषविटपिप्र° zu verbinden).

विषविद्या f. 1) *Giftkunde.* — 2) *ein gegen Gift angewandtes Zaubermittel.*

विषवृक्ष m. *Giftbaum.*

विषवैद्य 1) m. *Giftarzt, Giftbeschwörer.* — 2) Titel eines Werkes Opp. Cat. 1.

*विषवैरिणी f. *Kyllingia monocephala* Râǵan. 6,221.

विषव्यवस्था f. *der Zustand der Vergiftung, — eines Vergifteten* Daçak. 12,13.

*विषशालूक m. (!) *Lotuswurzel.* Richtig wohl बिस°.

विषश्वक् und *विषश्वङ्क्तिन् m. *Wespe.*

*विषसंयोग m. *Mennig.*

*विषसूचक 1) Adj. *Gift verrathend.* — 2) m. *Perdix rufa.*

*विषसूक्कन् m. *Wespe.*

विषसेचन Adj. *Gift ausspritzend* Nidânas. 10,13.

1. विषक् m. Nom. act. in दुर्विषक्.

2.*विषक् 1) Adj. *Gift zerstörend.* — 2) f. आ *a) Kyllingia monocephala* Râǵan. 6,221. — *b) eine best. Cucurbitacee* Râǵan. 3,46.

विषक्षन् 1) Adj. (f. विषघ्नी) *Gift zerstörend.* चिकित्सा so v. a. *Giftheilkunde* Karaka 6,3. — 2) *m. *eine* Kadamba-*Art* Râǵan. 9,105. — 3) f. विषघ्नी Bez. *verschiedener Pflanzen;* nach den Lexicographen *Hingcha repens, Ipomoea Turpethum, Cocculus cordifolius, Tragia involucrata* u. s. w. Râǵan. 3,57. 4,45. 116. 5,91. 118. 6,199. 9,48. 65.

*विषक्षत्र Nom. ag. 1) *Gift zerstörend.* — 2) f. °क्षत्री *a) Kyllingia monocephala* Râǵan. 6,221. — *b)* = अपराजिता.

विषक्षर 1) Adj. (f. ई) *Gift entfernend* 53,31. 64, 2. — 2) m. N. pr. eines Sohnes des Dhṛtarâshṭra. — 3) f. (*आ) und ई Bein. der Göttin Manasâ.

विषक्षरचिकित्सा f. und °क्षरमन्त्रप्रयोग m. Titel von Werken Opp. Cat. 1.

विषक्षदय Adj. *Gift im Herzen bergend.*

विषक्षय Adj. 1) *ausführbar.* Mit कर्तुम् dass. — 2) *bezwingbar.* — Vgl. अविषक्षय und दुर्विषक्षय.

1. विषा Adj. f. und Subst. s. u. 2. विष.

2.*विषा Indecl. = बुद्धि.

विषाग्नि m. *brennendes Gift.*

विषाग्निपा Adj. *brennendes Gift trinkend,* Beiw. Çiva's.

*विषाग्रज m. *der ältere Bruder des Giftes,* bildliche Bez. des *Schwertes.*

विषाङ्कर m. 1) *Giftschössling.* — 2) *Lanze.*

विषाङ्कना f. = विषकन्यका.

1. विषाण n. *das Ablassen* (einer Flüssigkeit).

2. विषाण 1) (*m.) f. आ (nur in der älteren Sprache) und n. *a) Horn.* Am Ende eines adj. Comp. f. आ und ई. — *b) Horn* als *Blasinstrument.* Unbestimmbar ob m. oder n. — *c) Hauzahn des Elephanten,* — Gaṇeça's oder *des Ebers.* *m. *f. — *d) Scheere eines Krebses.* Unbestimmbar ob m. oder n. — *e) Horn,* so v. a. *Spitze,* auch *der hornartig emporstehende Haarbüschel auf dem Scheitel* Çiva's. *m. *f. — *f) Spitze der Brust, Brustwarze.* Unbestimmbar ob m, oder n. — *g) Spitze,* so v. a. *das Beste in seiner Art.* धी° so v. a. *Schärfe des Verstandes.* Unbestimmbar ob m. oder n. — *h) Schlachtmesser.* Unbestimmbar ob m. oder n. कृपाण v. l. — 2) *f. ई Bez. *verschiedener Pflanzen: Odina pinnata, die indische Tamarinde, Tragia involucrata,* = ऋषभ, कर्कटशृङ्गी (Râǵan. 6,158) und क्षीरकाकोली. — 3) *n. *Costus speciosus* oder *arabicus.*

विषाणक 1) am Ende eines adj. Comp. = विषाण *Horn.* — 2) *m. *Elephant* Gal. — 3) f. विषाणिका *eine best. Pflanze.* — 3) f. °णिका Bez. *verschiedener Pflanzen.* Nach den Lexicographen *Odina pinnata* (Karaka 1,1 nach dem Comm.), *die Sennapflanze* (Râǵan. 3,120), *Asclepias geminata* (?), = कर्कटशृङ्गी (Râǵan. 6,158) und मातला.

विषाणवत् 1) Adj. *a) gehörnt* Kathâs. 71,143. — *b) mit Hauzähnen versehen.* — 2) m. *Eber.*

*विषाणाक्त m. Bein. Gaṇeça's.

विषाणिन् 1) Adj. *a) gehörnt.* Nom. abstr. °णित्व n. — *b) mit Hauzähnen versehen.* — 2) m. *a) Elephant* Çiç. 12,77. 13,6. 19,46. — *b) *Trapa bispinosa.* — *c) *eine best. auf dem* Himavant *wachsende Knolle* (ऋषभ). — *d)* Pl. N. pr. eines Volksstammes. Nach Sâj. Adj. *Hörner in der Hand haltend.*

विषातकी f. von unbekannter Bedeutung.

विषाद् Adj. *Gift essend.*

विषाद् m. (adj. Comp. f. आ) 1) *das Schlaffwerden, Erschlaffen.* — 2) *Bestürzung, Niedergeschlagenheit, Kleinmuth, Verzagtheit, Verzweiflung.* — 3) *Widerwille, Ekel.*

विषादन 1) Adj. *Bestürzung —, Verzweiflung bewirkend.* — 2) *f. ई *eine best. Schlingpflanze* Râǵan. 3,138. — 3) n. *a) das in Bestürzung Versetzen* Karaka 6,23. — *b)* = विषाद् 2).

विषादवत् Adj. *niedergeschlagen, bestürzt, kleinmüthig.*

विषादिता f. und विषादित्व n. = विषाद् 2).

1. विषादिन् Adj. *niedergeschlagen, bestürzt, kleinmüthig, verzagend.*

2. विषादिन् Adj. *Gift schluckend.*

*विषानन m. *Schlange.*

विषानल m. *brennendes Gift.*

*विषान्तक m. Bein. Çiva's.

विषान्न n. *vergiftete Speise* Daçak. 91,10.

विषापवादिन् Adj. *Gift besprechend.* °नी f. *ein solcher Spruch* Çâṅkh. Br. 29,1.

विषापह 1) Adj. *Gift vertreibend, — zerstörend.* — 2) *m. *a) ein best. Baum.* — *b)* Bein. Garuḍa's. — 3) *f. आ Bez. *verschiedener Pflanzen: Koloquinthengurke, Kyllingia monocephala* (Râǵan. 6, 221), *Artemisia vulgaris* oder *Alpinia nutans,*

Aristolochia indica und = सर्पकङ्कालिका.

विषापहरण n. *das Vertreiben —, Unschädlichmachen von Gift.*

विषापहार m. = विषापहरण. °स्तोत्र n. Bühler, Rep. No. 672.

विषापहारदण्ड m. *ein Zauberstab, durch den man Gift unschädlich macht,* Pañkad.

*विषाभावा f. *Kyllingia monocephala* Râǵan. 6,221.

विषामृत n. *Gift und Nektar,* auch Titel eines Werkes.

विषामृतमय Adj. (f. ई) *aus Gift und Nektar gebildet, das Wesen von G. und N. habend.*

विषाय्, °यति (metrisch) und °यते *zu Gift werden.*

*विषायिन् Adj. gaṇa यव्हादि.

*विषायुध m. *Giftschlange.*

विषायुधीय m. *ein giftiges Thier.*

*विषार m. *Giftschlange.*

*विषारोति m. *eine Art Stechapfel* Râǵan. 10,20.

विषारि m. *ein best. Antidoton.* Nach Râǵan. 9, 63 *eine* Karañǵa-*Art,* nach 4,148 *eine best. Gemüsepflanze.*

*विषालु Adj. *giftig.*

विषासहि Adj. *überwältigend* (mit Gen.), *übermächtig.*

*विषास्य 1) Adj. *Gift im Munde führend.* — 2) m. *Giftschlange.* — 3) f. आ *Semecarpus Anacardium.*

*विषास्त्र n. *ein vergifteter Pfeil.*

विषास्वाद् m. *Gift beim Schmecken* M. 11,9.

विषित s. u. 3. सा mit वि.

विषितस्तुक Adj. (f. आ) *mit aufgelösten Haaren.*

विषितस्तुग s. u. °स्तुप.

विषितस्तुप Adj. *mit aufgelöstem Schopfe* AV. 6,60,1 (nach den Hdschrr.). विषितस्तुग AV. Paipp.

विषिन् Adj. *vergiftet.*

विषी Adv. mit भू *zu Gift werden.*

विषु° Adv. *nach beiden —, nach verschiedenen Seiten.* *विषम् ved. Acc. = विषुवम्.

विषुण 1) Adj. *a) verschiedenartig, wechselnd* (Mond). — *b) abgewandt, abgeneigt.* — *c)* Loc. *abseits.* — 2) *m. = विषुव *Aequinoctium.*

विषुणाक् Adv. *nach verschiedenen Seiten hin.*

विषुहृद् RV. 8,26,15 nach Sây. m. *Pfeil* (!).

*विषुप m. *Aequinoctium.*

विषुरूप Adj. (f. आ) *verschiedenfarbig, — artig.*

विषुव m. (*n.) *Aequinoctium.*

विषुवत्क in अ° Nachtr. 6.

विषुवत्स्तोम m. *ein best.* Ekâha.

विषुवद्देश m. *ein Land unter dem Aequator* Comm. zu Âryabh. 4,9.

विषुवद्दलय n. (Goládhj. 6,10. 17) und विषुवद्वृत्त n. *Aequator.*

विषुवन्त् und विषूवन्त् 1) Adj. (*an beiden Seiten gleichmässig theilnehmend* u. s. w.) *die Mitte haltend, in der M. befindlich.* — 2) m. *a) Mitteltag* (in einer best. Jahresfeier). — *b) ein best.* Ekâha. — *c) Scheitelpunct, vertex* überh. — 3) *m. n. *Aequinoctium.*

विषुवन्मण्डल n. *Aequator.*

विषूकुक् Adj. *nach beiden Seiten gespalten, zweispaltig.*

विषूचक (nur Loc. metrisch MBh. 12,303,6) und विषूचिका f. *Indigestion mit Ausleerungen nach oben und nach unten* Karaka 1,18. 3,2. 6,26. 8,2. Nach Wise *die Cholera in ihrer sporadischen Form* (!).

विषूचि m. oder f. = मनस् Bhâg. P.

विषूचिका s. u. विषूचक.

विषूची s. u. विष्वञ्च्.

विषूचीन 1) Adj. *nach den Seiten hinausgehend, auseinander fahrend, — stiebend, sich überallhin verbreitend.* — 2) n. = मनस् Bhâg. P.

विषूचीनकरण n. *das Auseinandermachen* Comm. zu Âpast. Çr. 10,8,14.

विषूवन्त् s. विषुवन्त्.

विषूवृत् Adj. 1) *das Gleichgewicht haltend.* — 2) *gleichmässig vertheilt.* — 3) *neutral, unbetheiligt.*

विषोल्बण Adj. *voller Gift* MBh. 1,52,10.

*विषौषधी f. *Tiaridium indicum.*

*विष्क्, विष्कयति (दर्शने).

विष्क m. *ein zwanzigjähriger Elephant.* Vgl. विक्क.

विष्कन्ध n. *eine best. Krankheit.* Vgl. सँस्कन्ध.

विष्कन्धदूषण Adj. *das* Vishkandha *verderbend.*

विष्कम्भ m. 1) *Stütze.* — 2) *Riegel.* — 3) *ein Pfosten, um den sich der Strick des Butterstössels windet.* — 4) *Breite, Durchmesser.* — 5) *Durchmesser eines Kreises.* — 6) = विष्कम्भपर्वत Mârk. P. 55,11. — 7) *Hinderniss.* — 8) in der Dramatik *Vorspiel am Anfange eines Actes, in welchem die Zuschauer mit dem bekannt gemacht werden, was ihnen zum Verständniss des Folgenden unumgänglich nothwendig ist.* — 9) *eine best. Stellung der Jogin. — 10) *ein best. astrol.* Joga. — 11) *Baum. — 12) *= प्रतिबिम्ब Çâçvata 554. — 13) N. pr. eines zu den Viçve Devâs gezählten Wesens. Gedruckt विस्कुम्भु, v. l. निकुम्भ und विष्टर.

विष्कम्भक 1) Adj. *stützend.* — 2) m. = विष्कम्भ 8) 291,31. शुद्ध° Bâlar. 15,20. 34,8. मिश्र° 58, 4. — 3) f. °म्भिका *Stütze zum Tragen der Deichsel.*

विष्कम्भपर्वत m. *Gebirgszug* Mârk. P. 54,19. Hemâdri 1,320,21. 321,1. 361,22.

विष्कम्भवत् Adj. etwa *wohlhabend* Hemâdri 1, 359,6.

विष्कम्भार्ध m. oder n. *Halbmesser.*

विष्कम्भिन् 1) Adj. als Beiw. Çiva's nach Nîlak. *ausgedehnt.* — 2) m. N. pr. eines Bodhisattva.

विष्कर 1) m. *a) *Riegel. — b) *fehlerhaft für विष्किर 1). — *c)* N. pr. eines Dânava MBh. 12, 227,53. — 2) n. *eine best. Fechtart* Hariv. 3,124,18.

विष्किर m. 1) *Scharrer* als Bez. der *Hühnervögel* Gaut. — 2) *ein best.* Agni Âpast. Çr. 9,3,22.

विष्ट् mit आ, आविष्टित *umhüllt —, bekleidet mit* (Instr.) 16,16. TS. 3,4,2,4. AV. 5,18,3. 28,1. Vgl. वेष्ट्.

विष्ट 1) Partic. von 1. विश् und 1. विष्. — 2) f. विष्टा f. fehlerhaft für 2. विष्ठा (z. B. Hem. Par. 2,394).

*विष्टकर्ण Adj. *auf eine best. Weise am Ohr gezeichnet.*

विष्टत्व n. *das Verbundensein mit* (Instr.) Comm. zu Njâyas 3,1,69.

विष्टप् f. *oberster Theil, Höhe, Oberfläche;* insbes. *des Himmels.*

विष्टप m. (selten) und n. 1) dass. सृष्टस्य so v. a. *Höcker.* विष्टपे *im Himmel* Âpast. In der späteren Sprache n. *Welt* überh. °त्रय n. Ind. St. 15, 297. — 2) nach den Erklärern *Verzweigung, Gabel eines* Udumbara-*Zweiges.*

विष्टपपुर m. N. pr. eines Mannes.

विष्टब्धि f. *das Feststellen, Stützen.*

विष्टम्भ m. 1) *das Stützen.* पद् ° *des Fusses,* so v. a. *das Auftreten.* — 2) *Stütze.* — 3) Pl. *Stützen, Haltpuncte* heissen *gewisse in den Singsang der Litaneien eingeschobene Silben.* — 4) *Hemmung, Unterdrückung.* — 5) *Verstopfung, Obstruction.* — 6) *eine best. Krankheit des Fötus.* — 7) *das Ertragen, Trotzen, Widerstehen.*

°विष्टम्भकर Adj. *stopfend, hemmend.*

विष्टम्भन 1) Adj. (f. ई) *stützend.* — 2) n. *das Hemmen, Zurückhalten, Unterdrücken.*

विष्टम्भयिषु Adj. *zu stützen —, zum Stehen zu bringen beabsichtigend* (ein Heer). v. l. संस्तम्भयिषु.

विष्टम्भिन् Adj. 1) *stützend* (in übertragener Bed.) Hemâdri 1,352,4. — 2) *stopfend* (Karaka 1,27), *hemmend.*

विष्टर 1) m. *a) Büschel von Schilf und dgl. zum*

Sitzen. — *b*) **Baum.* — *c*) N. pr. eines zu den Viçve Devâs gezählten Wesens Hariv. 3,12,52. — 2) m. n. *Sitz.*

विष्टरश्रव (metrisch) m. = विष्टरश्रवस् 2) Hemâdri 1,788,19.

विष्टरश्रवस् m. Bein. Vishṇu-Kṛshṇa's Kâd. 81,15 (148,3). 234,19 (384,8).

विष्टरस्रवस् fehlerhaft für °श्रवस्.

*विष्टराज *Silber.*

विष्टराश्व m. N. pr. eines Sohnes des Pṛthu.

*विष्टरुहा und *विष्टारुहा f. *Pandanus odoratissimus.* Richtig विष्ठा°.

विष्टीर्ण Adj. (f. आ) nach Sây. = व्याप्तावसान.

विष्टार m. etwa *Streu* (des Barhis).

विष्टारपङ्क्ति f. *ein best. Metrum.*

विष्टारवृक्ती f. desgl.

विष्टारिन् Adj. etwa *ausgebreitet* als Bez. eines Odana und eines Opfers von solchem Muse.

*विष्टारुहा f. s. विष्टरुहा.

विष्टाव m. *Unterabtheilung der Perioden eines Stoma, Glied.*

1. विष्टि und विष्टिभिस् (Instr. Pl.) Adv. *wechselnd, vicibus.*

2. विष्टि 1) f. *a*) *Frohne, Frohndienst, Zwangsarbeit.* — *b*) coll. *die Fröhner, Zwangsdiener.* — *c*) *das 7te bewegliche* Karaṇa Varâh. Jogaj. 5,8. Hemâdri 1,762,16. 17. Vgl. 2. करण 4) *n*). — *d*) N. pr. einer Tochter des Sonnengottes von der Khâjâ. — 2) m. N. pr. eines des 7 Ṛshi im 11ten Manvantara.

3.*विष्टि f. = वृष्टि *Regen.*

विष्टिक am Ende eines adj. Comp. = 2. विष्टि 1) *a*) Ind. Antiq. 11,159.

विष्टिकर m. 1) *Frohnherr, Zwingherr* nach Nilak. Das Wort könnte aber MBh. 3,190,73 auch *Frohne und Abgabe* bedeuten. — 2) *Fröhner, Zwangsdiener.*

विष्टिकृत् m. = विष्टिकर 2).

विष्टिरु f. *Weite.*

विष्टिव्रत n. *eine best. Begehung zu Ehren der* Vishṭi, *der Tochter des Sonnengottes.*

विष्टीमे AV. 20,135,5 nach Whitney, Ind.

विष्टीमिन् Adj. etwa *sich verdichtend.*

विष्टुति f. *Recitationsweise* (der Stoma).

विष्ट्वी Absol. zu 1. विष् RV. 1,110,4. 3,60,3. 10,94,2.

*विष्ठल n. P. 8,3,96.

1. विष्ठा f. 1) (*besondere*) *Stelle, Stand.* — 2) *Abtheilung, Partie; Art, Form.*

2. विष्ठा f. Sg. und Pl. (selten) *faeces.*

विष्ठाभू m. *ein im Koth lebender Wurm.*

*विष्ठाभूद्वारक m. *Hausschwein* Râgân. 19,32 (विष्ठभू° die Hdschr.).

विष्ठावाहिन् Adj. nach dem Comm. *an einer Stelle bleibend, sich nicht ausbreitend.* Wird nach Weber auch durch विशिष्टस्थानत्रज्ञनशील erklärt.

विष्ठासात् Adv. mit अस् *zu Koth werden.*

विष्ठ. Dat. विष्ठाय im Munde eines Ungebildeten = विष्ठवे.

विष्ठापू m. N. pr. eines Sohnes des Viçvaka.

विष्णु 1) m. *a*) N. pr. eines Gottes des obersten Gebietes, der die Welt in drei Schritten durchmisst. Er wird mit den Âditja zusammen genannt und erscheint später als der jüngste unter ihnen; auch als jüngerer Bruder Indra's. Sein abgeschlagenes Haupt wird zur Sonne. Seine Gattin ist Aditi und Sinîvâli, später Lakshmi (Çrî) und Sarasvatî; er ist Vater des Liebesgottes, ruht auf dem Schlangendämon Çesha und reitet auf dem Vogel Garuḍa. Er steigt häufig in verschiedener Gestalt auf die Erde herab; bei der Theilung der Erde zwischen Göttern und Asura tritt er als Zwerg auf. In der Götterdreiheit ist Vishṇu der zweite, der Erhalter der Welt. — *b*) angeblich *Opfer*, weil der Gott häufig mit diesem identificirt wird. — *c*) Bez. *des Monats* Kaitra. Vgl. MBu. 13, 109,12. — *d*) N. pr. α) eines Liedverfassers mit dem Patron. Prâgâpatja. — β) eines Sohnes des Manu Sâvarṇa und Bhautja. — γ) eines Ṛshi im 11ten Manvantara VP.^{2} 3,26. — δ) eines Gesetzgebers. — ε) Vater eines Arhant's der Gaina und verschiedener anderer Männer. — *e*) * = अग्नि. — *f*) = वसुदेवता. — *g*) * = बुद्ध. — 2) *f. N. pr. der Mutter eines Arhant's der Gaina. — 3) n. Pl. in einer Formel Âpast. Çr. 2,10,4. Comm. zu 8,10,6.

विष्णुऋक्ष n. *das Mondhaus* Çravaṇa.

*विष्णुकन्द m. *ein best. Knollengewächs.*

विष्णुकवच n. Titel eines Stotra Opp. Cat. 1. Burnell, T.

विष्णुकवि m. N. pr. eines *Dichters.*

विष्णुकाञ्ची f. N. pr. einer Stadt.

विष्णुकाञ्ची f. N. pr. eines Tîrtha.

विष्णुकुतूहल n. Titel eines Schauspiels Hall in der Einl. zu Daçar. 30.

विष्णुक्रमे m. Pl. Vishṇu's *Schritte*, Bez. *der drei von dem Opferer zu machenden Schritte zwischen* Vedi *und* Âhavanîja Âpast. Vaitân.

विष्णुक्रमीय Adj. *zu den* Vishṇukrama *in Beziehung stehend.*

विष्णुक्रान्त 1) Adj. (f. आ) von Vishṇu *beschritten* Taitt. Âr. 10,1,8. — 2) m. *ein best. Tact.* — 3) f. आ Bez. *verschiedener Pflanzen.* Nach den Lexicographen *Clitoria ternatea, Evolvulus alsinoides* und *eine dunkle* Çaṅkhapushpî Râgân. 5,88. Bhâvapr. 1,205. Mat. med. 147.

*विष्णुक्रान्ति f. *Evolvulus alsinoides.*

विष्णुक्षेत्र n. N. pr. eines best. *heiligen Gebietes.*

विष्णुगङ्गा f. N. pr. eines Flusses.

विष्णुगाथा f. Pl. *ein Gesang zu Ehren* Vishṇu's.

विष्णुगायत्री f. *eine best.* Vishṇu *besingende* Gâjatrî Hemâdri 1,730,22. 731,4.

विष्णुगुप्त m. 1) **ein best. Knollengewächs.* — 2) Bein. Kâṇakja's. — 3) N. pr. *a*) eines Schülers des Çaṁkarâkârja. — *b*) eines Astronomen Ind. St. 14,404. — *c*) eines Buddhisten.

*विष्णुगुप्तक n. *eine Art Rettig* Râgân. 7,17.

विष्णुगृह m. Titel eines Werkes.

*विष्णुगृह्य n. Bein. Tâmralipta's.

विष्णुगोपवर्मन् m. N. pr. eines Fürsten Ind. Antiq. 5,51.

विष्णुगोल m. *Aequator* Ind. St. 14,137.

विष्णुग्रन्थि m. *ein best. Gelenk am Körper.*

विष्णुचक्र n. 1) Vishṇu's *Discus.* — 2) *ein best. mystischer Kreis* (auch auf der Hand).

विष्णुचन्द्र m. N. pr. eines Astronomen Utpala zu Varâh. Bṛh. 2,20.

विष्णुचित्त m. N. pr. eines Autors. °चित्तीय n. Titel seines Werkes Opp. Cat. 1.

विष्णुज्ञ 1) Adj. *unter* Vishṇu, d. i. *im ersten Lustrum eines 60jährigen Jupitercyclus geboren.* — 2) m. Bez. *des 18ten* Kalpa; s. कल्प 2) *h*).

विष्णुज्ञामल n. schlechte Schreibart für °यामल.

विष्णुतत्त्व n. 1) Vishṇu's *wahres Wesen.* — 2) Titel eines Werkes Opp. Cat. 1. °निर्णय m., °रहस्य n. und °रहस्यखण्डन n. ebend.

विष्णुतात्पर्यनिर्णय m. Titel eines Werkes Burnell, T.

विष्णुतिथि m. f. *der elfte und zwölfte Tag in einem Halbmonat.*

विष्णुतीर्थ N. pr. 1) m. eines Autors Burnell, T. — 2) n. eines Tîrtha.

विष्णुतैल n. *ein best. Oel.*

विष्णुत्व n. Vishṇu's *Wesen, — Natur.*

विष्णुदत्त 1) Adj. *von* Vishṇu *gegeben.* — 2) m. *a*) Bein. Parîkshit's. — *b*) ein Mannsname.

विष्णुदास m. N. pr. eines Mannes.

विष्णुदेव m. desgl. Burnell, T.

विष्णुदेवत्य Adj. Vishṇu *zur Gottheit habend* Sharḍv. Br. 5,10.

विष्णुदेवाराध्य m. N. pr. eines Mannes.

विष्णुदैवत Adj. Vishṇu *zur Gottheit habend.*

विष्णुदैवत्य 1) Adj. dass. — 2) f. आ *der elfte und zwölfte Tag in einem Halbmonat.*

विष्णुद्विष् m. *ein Feind* Vishṇu's. Deren neun bei den Gaina.

विष्णुद्वीप m. N. pr. einer *Insel.*

विष्णुधर्म m. Titel eines Werkes. °धर्माणि (!) शास्त्राणि Hemâdri 2,*a*,19,21.

विष्णुधर्मन् m. N. pr. eines Sohnes des Garuḍa.

विष्णुधर्मोत्तर n. Titel eines Abschnittes im MBh. und auch eines besonderen Werkes.

विष्णुधारा f. N. pr. eines Tîrtha.

विष्णुनदी f. N. pr. eines *Flusses.*

विष्णुनामरत्नस्तोत्र N. Titel eines Stotra Burnell, T.

विष्णुन्यङ्ग Adj. *worin* Vishṇu *beiläufig erwähnt wird* Ait. Br. 6,30,14. Çâṅkh. Çr. 12,6,14. 7,1. 8,2. 14,71,6.

विष्णुपञ्चकव्रतकथा f. Titel einer *Erzählung* Burnell, T.

विष्णुपञ्जर (Burnell, T.), °यत्रविधि m. (Opp. Cat. 1,3013) und °पञ्जरस्तोत्र n. (Verz. d. Pet. H. No. 42) Titel.

विष्णुपण्डित m. N. pr. eines *Gelehrten.*

विष्णुपत्नी f. Vishṇu's *Gattin*, Bez. der Aditi.

विष्णुपद 1) n. *a*) *Zenith, Scheitelpunct.* — *b*) *der Himmel* Vâsav. 297,4. 5. — *c*) N. pr. eines Tîrtha (Berges) Vishṇus. 85,40. °गिरि m. B. A. J. 10,65. — 2) *m. n. *das Milchmeer.*

विष्णुपदी f. 1) *der Eintritt der Sonne in die Zeichen Stier, Löwe, Scorpion und Wassermann.* — 2) Bein. *a*) der Gaṅgâ Golâdh. 3,37. — *b*) *der Stadt Dvârikâ.

विष्णुपद्धति f. Titel eines Werkes.

विष्णुपरायण m. N. pr. eines Verfassers von mystischen Gebeten bei den Tântrika.

*विष्णुपर्णिका f. *Hedysarum lagopodioides.*

विष्णुपुत्र m. N. pr. eines Mannes.

*विष्णुपुर f. (Gal.) und *°पुर n. N. pr. einer *Stadt.*

विष्णुपुराण und °क n. Titel eines Purâṇa.

विष्णुपुरी N. pr. 1) f. eines Berges im Himâlaja. — 2) m. eines Gelehrten.

विष्णुपूजापद्धति f. und °पूजाविधि m. Titel Burnell, T.

विष्णुप्रतिष्ठा f. Titel eines Werkes Opp. Cat. 1. Burnell, T.

*विष्णुप्रिया f. *Basilienkraut.*

विष्णुब्रह्ममहेश्वरदानप्रयोग m. Titel Burnell, T.

विष्णुभ n. *das Mondhaus* Çravaṇa VP.^{2} 2,276.

विष्णुभक्त m. *ein Verehrer* Vishṇu's. °लक्षण n. Titel Burnell, T.

विष्णुभक्ति f. Vishṇu-*Verehrung*, personificirt als Jogin. °चन्द्रोदय m., °रहस्य n. und °लता f. Titel von Werken.

विष्णुभट्ट m. N. pr. eines Mannes Ind. Antiq. 11, 159. Burnell, T.

विष्णुभुजंग (Burnell, T.), °स्तोत्र n. und °भुजंगी f. Titel von Stotra Opp. Cat. 1.

विष्णुमत् 1) Adj. *das Wort* Vishṇu *enthaltend.* — 2) f. °मती N. pr. einer Fürstin.

विष्णुमल्ल m. *ein an* Vishṇu *gerichtetes Lied.*

विष्णुमन्दिर n. *ein* Vishṇu-*Tempel.*

विष्णुमय Adj. (f. ई) *von* Vishṇu *kommend, ihm gehörig, sein Wesen habend* u. s. w.

विष्णुमहिमन् m. Vishṇu's *Majestät.* °म्नः स्तवः Titel eines Stotra Opp. Cat. 1.

विष्णुमानस n. Titel eines Stotra Opp. Cat. 1.

विष्णुमाया f. Vishṇu's *Trugbild, eine Form der* Durgâ.

विष्णुमाहात्म्य n. und °पद्धति f. Titel Burnell, T.

विष्णुमित्र m. ein häufiger Mannsname, der als Beispiel wie *Cajus* angewandt wird; aber auch N. pr. eines Priesters und eines Scholiasten des ṚV.

विष्णुमिश्र m. N. pr. eines Grammatikers.

विश्णुमुख Adj. Pl. *mit* Vishṇu *an der Spitze* TS. 1,7,5,4. 5,2,4,1. Maitr. S. 1,4,7 (54,18).

विष्णुयशस् m. 1) Bein. Kalkin's oder Kalki's. — 2) N. pr. *a*) des Vaters von Kalkin. — *b*) eines Lehrers.

विष्णुयामल und °यामिल n. (Opp. Cat. 1) Titel eines Tantra.

*विष्णुरथ m. Bein. des Vogels Garuḍa.

विष्णुरहस्य n. Vishṇu's *Mysterium*, Titel eines Abschnitts in Vasishṭha's Saṁhitâ.

*विष्णुराज m. N. pr. eines *Fürsten.*

विष्णुरात m. Bein. Parîkshit's. Vgl. विष्णुदत्त.

*विष्णुलिङ्गी f. *Wachtel.*

विष्णुलोक m. Vishṇu's *Welt.*

विष्णुवत् Adv. *wie bei* Vishṇu Âpast. Çr. 10, 30,13.

विश्णुवत् Adj. *von* Vishṇu *begleitet.* अहन् so v. a. *ein elfter oder zwölfter Tag.*

विष्णुवर्धन m. N. pr. verschiedener Fürsten B. A. J. 2,11. Cunningham, Arch. Surv. 6,60. Auch कलि° und कुब्ज° Ind. Antiq. 7,16.

विष्णुवर्मन् m. N. pr. eines Fürsten Ind. Antiq. 6,29. 30.

विष्णुवल्लभा f. 1) Vishṇu's *Geliebte*, d. i. Lakshmî. — 2) *Basilienkraut. — 3) *= अग्निशिखा (*eine best. Pflanze*).

विष्णुवाजपेयिन् m. N. pr. eines Autors.

विष्णुवाहन n. (Ind. St. 15,230) und *°वाह्य m. Vishṇu's *Vehikel, der Vogel* Garuḍa.

विष्णुवृद्ध m. N. pr. eines Mannes Ind. Antiq. 12, 240. Pl. *seine Nachkommen.*

विष्णुव्रतकल्प m. Titel eines Werkes Opp. Cat. 1.

1. विष्णुशक्ति f. Vishṇu's *Energie*, d. i. Lakshmî.

2. विष्णुशक्ति m. N. pr. eines Fürsten.

विष्णुशतनामस्तोत्र n. Titel Burnell, T.

°विष्णुशयनबोधदिन n. *der Tag, da sich* Vishṇu *zum Schlafe niederlegt und der Tag seines Erwachens* Ind. St. 15,151.

विष्णुशर्मन् m. N. pr. verschiedener Männer, unter andern des Erzählers des Pañkatantra und Hitopadeça.

विष्णुशिला f. *Ammonit.*

विष्णुग्रङ्गुल m. *ein best. astrol.* Joga.

*विष्णुश्रुत m. ein Mannsname.

विष्णुषष्ठी f. Titel Burnell, T.

विष्णुसंहिता f. Titel eines Werkes Opp. Cat. 1. Burnell, T.

विष्णुसरस् n. N. pr. eines Tîrtha.

विष्णुसर्वज्ञ m. N. pr. eines Lehrers. Richtig °सर्वज्ञ oder सर्वज्ञविष्णु.

विष्णुसहस्रनामन् n. *die tausend Namen* Vishṇu's Opp. Cat. 1.

विष्णुसिंह m. N. pr. eines Mannes.

विष्णुसिद्धान्त m. Titel eines Werkes Opp. Cat. 1.

विष्णुसूक्त n. *eine an* Vishṇu *gerichtete Hymne.*

विष्णुस्तवराज m., विष्णुस्तुति f., विष्णुस्तोत्र n. und विष्णुस्मृति f. Titel Opp. Cat. 1. Burnell, T.

विष्णुस्वामिन् m. 1) *ein Heiligthum* (*eine Statue*) *des* Vishṇu. — 2) N. pr. verschiedener Männer.

विष्णुहरि m. N. pr. eines Dichters Z. d. d. m. G. 36,557.

विष्णुहारदेव m. N. pr. eines Mannes Ind. Antiq. 1876, S. 52.

*विष्णुक्रिता f. *Basilienkraut.*

विष्णुहृदयस्तोत्र n. Titel eines Stotra Burnell, T.

*विष्णूत्सव m. *ein Fest zu Ehren* Vishṇu's.

विष्णूपाध्याय m. N. pr. eines *Lehrers.*

*विष्णूय्, °यति *wie mit* Vishṇu *mit Jmd* (Loc.) *verfahren.*

विष्णूवरुण m. Du. Vishṇu und Varuṇa TBr. 2,8,4,5. 6.

विश्वतिक्रम m. Pl. Bez. *der Sprüche* TS. 3,5,3 Âpast. Çr. 4,14,9. 10. Comm. zu 13,18,8.

विश्वनुष्टित Adj. *von* Vishṇu *begleitet* Maitr. S. 2,4,3 (40,18).

विश्वष्टोत्तरशतनामन् n., विश्वादिदेवतापूजाप्रकार m. und विश्वावरणपूजा f. Titel Burnell, T.

*विष्पन्द् m. *ein best. Gericht.* Richtig wohl विष्यन्द्.

विष्पर्धस् 1) Adj. *wetteifernd.* — 2) m. N. pr. eines Ṛshi. — 3) n. Name eines Sâman.

विष्पर्धा f. *ein Streit um den Vorrang* Vaitân. Vgl. विस्पर्धा.

विष्पश् m. (Nom. विष्पट्) *Aufseher.*

विष्पित n. etwa *Schwierigkeit, Gefahr.*

विष्फुलिङ्गक Adj. *Funken sprühend.* Nach Sâj. *Zunge des Feuers* oder *Sperling.*

विष्फार und *विष्फाल s. विस्फार und *विस्फाल.

विष्फुलिङ्ग m. *Funke.* Vgl. विस्फुलिङ्ग.

विष्फुलिङ्गक m. dass. AV. Paric. 67,4.

*विष्य Adj. *zu vergiften, den Tod durch Gift verdienend.*

विष्यन्द् m. *Tropfen* MBh. 13,77,31. Auch विस्यन्द् und विस्पन्द् geschrieben.

विष्यन्दक N. pr. einer Oertlichkeit. विस्यन्दक gedr.

विष्यन्दन 1) *m. *ein best. Backwerk* Madanav. 116,72. — 2) n. *a) das Träufeln, der Zustand des Tropfbaren. — b) das Ueberlaufen* Comm. zu Âpast. Çr. 9,2,4. — *c) das Zerfliessenmachen, Auflösen* Kâraka 6,12. — Auch विस्यन्दन geschrieben.

विष्यन्दिन् Adj. *tropfbar flüssig.* विस्यन्दिन् gedruckt.

*विष Adj. = क्षिप्र.

विषक् s. u. विषञ्च्.

विषकसेन 1) m. *a)* Bein. Vishṇu-Kṛshṇa's. Auch auf Çiva übertragen. — *b)* N. pr. α) eines Wesens im Gefolge Vishṇu's. — β) eines Sâdhja. — γ) des 14ten (oder 13ten) Manu. — δ) eines alten Ṛshi und verschiedener anderer Männer. — 2) *f. आ *eine best. Pflanze* Bhâvapr. 1,192. — Häufig fehlerhaft विश्व°.

विषकसेनकान्ता f. *eine best. Pflanze* Kâraka 1, 4. Nach dem Comm. = प्रियङ्गु, nach Râgân. 7,85 *eine Dioscorea.*

*विषकसेनप्रिया f. 1) Vishṇu's *Geliebte*, Lakshmî. — 2) *eine Dioscorea.*

विषकसेनसंहिता f. Titel eines Werkes.

*विषगञ्चन Adj. *überallhin gewendet* Sâj. zu ṚV. 8,29,1.

विषगश्व m. N. pr. eines Sohnes des Pṛthu MBh. 1,1,232. 2,27,14. 3,202,3. Ind. Antiq. 9,178. Häufig fehlerhaft विश्वगश्व.

विषगौड n. Name eines Sâman.

विषग्गमनवत् Adj. *sich nach allen Richtungen hin bewegend* 264,26.

विषग्ज्योतिस् m. N. pr. eines Sohnes des Çatagit VP. 2,1,41.

*विषग्युज् Adj. P. 6,3,92, Sch.

विषग्लोप m. *allgemeine Störung, ein vollständiges Durcheinander* MBh. 12,15,38. 68,15. Auch fehlerhaft विश्व° geschrieben.

विषग्वात und *विषग्वायु m. *ein nach oder von allen Seiten blasender Wind.* Fehlerhaft auch विश्व° geschrieben.

विषञ्च् 1) Adj. (f. विषूची) *a) nach beiden (allen) Seiten gewandt, auf b. S. (überall) befindlich, von allen S. kommend, nach jeder Richtung laufend, allgemein. — b) (rechts und links) auseinander gehend; abgewandt, getrennt von* (Abl. oder Instr.). — *c) in allerlei Lagen gerathend* Gaut. — *d) in umgekehrter Richtung laufend.* — 2) विषक् Adv. *a) auf beiden Seiten, nach den Seiten, seitwärts. — b) umher, nach allen Richtungen hin, allerwärts* Spr. 7760. — 3) f. विषूची *a) die Cholera in ihrer sporadischen Form. — b)* N. pr. der Gattin Viraǵa's und auch wohl einer anderen Persönlichkeit. — Häufig fehlerhaft विश्वञ्च् und विसूची geschrieben.

विषण Adj. *fressend* in *नर°.

*विषणान n. *Frass, Speise.*

विषद्रीचीन Adj. *allseitig.*

विषद्र्यञ्च् 1) Adj. (f. °द्रीची) *nach allen Richtungen gehend.* — 2) Adv. (°द्र्यक्) विषद्रिङ्मक् *nach den beiden Seiten hinaus, weg.*

विषाच् m. N. pr. eines Dämons.

*विषाण m. *Essen.*

विसंवाद 1) *Wortbruch.* Vgl. अ° Nachtr. 5. — 2) *Widerspruch, Nichtübereinstimmung, — mit* (Loc., Instr. mit सह oder im Comp. vorangehend).

विसंवादक Adj. *sein Wort brechend* in अ°.

विसंवादन n. *das Brechen des Wortes, Wortbruch* in अ°.

विसंवादिता f. 1) *das Brechen des Wortes* in अ°. — 2) *Widerspruch, Nichtübereinstimmung mit* (Instr.).

विसंवादिन् Adj. *widersprechend, nicht übereinstimmend, — zutreffend.*

विसंशय Adj. *keinem Zweifel unterworfen, ganz sicher.*

विसंष्ठुल und विसंस्थुल Adj. 1) *nicht feststehend, wankend, schwankend* Bâlar. 39,8. 46,18. — 2) *verwirrt, erschrocken* Hem. Par. 11,116.

विसंसर्पिन् Adj. in तिर्यग्विसंसर्पिन्.

विसंस्थित Adj. *nicht beendigt, unvollendet.*

विसंस्थितसंचर m. *der, so lange das Savana noch nicht vollendet ist, einzunehmende Platz* Kâtj. Çr. 11,1,27. Âçv. Çr. 5,3,28. 19,8. 6,5,2.

विसंस्थुल s. u. विसंष्ठुल.

विसंकट schlecht beglaubigte Schreibart für विशङ्कट.

विसंकुल 1) Adj. (f. आ) *nicht verwirrt, beruhigt* Kumâras. 15,50. — 2) n. *keine Verwirrung, grosse Ruhe.* सविसंकुलम् Adv. Vidḍh. 73,12.

विसंचारिन् Adj. *hinundher schweifend* (Geist).

विसंज्ञ Adj. (f. आ) *bewusstlos.*

विसंज्ञागति f. und *°संज्ञावती (wohl richtiger) f. *eine best. hohe Zahl* (buddh.).

विसंज्ञित Adj. *des Bewusstseins beraubt.*

विसदृश् Adj. in अ°.

विसदृश Adj. (f. आ und ई) *unähnlich, ungleich, nicht entsprechend, unebenbürtig.*

विसदृशफल Adj. *von ungleichen Folgen.* Nom. abstr. °ता f. Vâsav. 238,5.

1. विसंधि m. 1) *Nebengelenk.* — 2) *Vernachlässigung des grammatischen* Saṁdhi Kâtjapr. 154,18.

2. विसंधि Adj. 1) *ohne Gelenke.* — 2) *nicht im Bündniss mit Jmd stehend.* — 3) *ohne grammatischen* Saṁdhi, *wobei der S. vernachlässigt ist.*

विसंधिक Adj. = 2. विसंधि 3).

विसंनाह Adj. *ungepanzert.*

विसमाप्ति f. *Nichtvollendung.*

*विसंभरा f. *Hauseidechse* Râgân. 19,64.

विसंभोग m. *Trennung* Hem. Par. 11,116.

विसर m. 1) *Ausbreitung. — 2) *etwas sich Ausbreitendes, Fülle, Menge* Vâsav. 263,6. 265,6. Kâd. 210, 23 (350, 1). 215, 15 (358, 1). 217, 17 (360, 13). Harshak. 8,19. 141,13. — 3) *eine best. hohe Zahl* (buddh.).

विसरण m. 1) *das Sichausbreiten* (eines Ausschlags). — 2) *das Weit-, Schlaffwerden.*

विसर्ग m. 1) *das Aufhören, Ende.* — 2) *Untergang der Welt.* — 3) *das Loslassen, Oeffnen* (der Faust). — 4) *das Loslassen, Wiederfreigebung.* — 5) *das Entlassen,* so v. a. *Vonsichgeben.* — 6) *Entleerung des Leibes.* — 7) *Entlassung* (einer Person), *Verabschiedung* (Çâṅkh. Grhj. 4,2), *das Entlassen* (der Kühe) *aus dem Stalle, das Hinaustreiben derselben auf die Weide* (s. गो°). — 8) *Befreiung, Erlösung.* — 9) *das Spenden, Schenken.* — 10) *das Werfen, Schleudern* (auch von Blicken), *Streuen, Abschiessen.* — 11) *das Schöpfen, Erzeugen.* — 12) *secundäre Schöpfung, die Schöpfung im Einzelnen durch* Purusha. — 13) *Schöpfung* im

concreten Sinne, *Erzeugniss, Nachkommenschaft.* — 14) *der Erzeugende, Hervorbringende, Ursache.* — 15) *das männliche Glied.* — 16) *der am Ende von Wörtern erscheinende Hauchlaut.* — 17) *= अयनभेदे विभावसोः.

विसर्गचुम्बन n. *Abschiedskuss.*

विसर्गलुप्त n. *das Fehlen des Hauchlautes.*

विसर्गिक in लोक°.

विसर्गिन् Adj. 1) *spendend, schenkend.* — 2) *schaffend, schöpfend* in लोक°.

विसर्जन 1) m. Pl. N. pr. eines Geschlechts. — 2) f. ई Bez. *einer der drei Falten des Afters (die Entleerende).* — 3) n. वि॰ *a) das Aufhören, Ende.* — *b) das Aufhörenmachen, Entfernung.* — *c) das Entleeren.* — *d) das Verlassen, Aufgeben, Fahrenlassen.* — *e) das Entlassen, Vonsichgeben.* — *f) das Entlassen —, Verabschieden einer Person, das Entlassen* (eines Idols), — der Kühe (गो°) *aus dem Stalle, das Hinaustreiben derselben auf die Weide.* — *g) das Spenden, Schenken.* — *h) das Schleudern, Abschiessen.* — *i) das Erschaffen, Erschaffung.* — *k) Schöpfung* (concret).

विसर्जनीय 1) Adj. in व्रत°. — 2) m. *der am Ende der Wörter erscheinende Hauchlaut.*

विसर्जयितव्य Adj. *was zum After entlassen wird.*

विसर्ज्य Adj. *zu entlassen, zu verabschieden.*

विसर्प m. 1) *das Umsichgreifen.* — 2) *Rose, Rothlauf* und *ähnliche Entzündungen.* — 3) in der Dramatik *eine zum Unheil unternommene That.*

विसर्पण 1) Adj. *sich ausbreitend, um sich greifend* Karaka 6,17. — 2) *f. ई *eine best. Pflanze.* — 3) n. *a) das Verlassen seines Standortes, das vom Platze Rücken.* — *b) das Sichausbreiten, Umsichgreifen, Zunahme.*

विसर्पि m. und °का f. = विसर्प 2).

विसर्पिन् 1) Adj. *a) hervorschiessend, — kommend.* — *b) hervortretend gegen* (im Comp. vorangehend). — *b) hinundher kreisend, — schwimmend, — sich bewegend.* — *d) umsichgreifend, sich verbreitend* Taitt. Âr. 1,18,1. — *e) mit der Rose —, mit dem Rothlauf behaftet* Hemâdri 1,770,4. — 2) m. *a) = विसर्प 2).* — *b) eine best. Hölle* Taitt. Âr. 1,19,1. — 3) *f. विसर्पिणी *Ptychotis Ajowan.*

विसर्मन् m. *das Zerrinnen.* विसर्माणं कर् *Etwas* (Acc.) *zerrinnen lassen.*

*विसल n. = किसल *Blattknospe, junger Schoss.*

विसल्य und विसल्यक m. *eine best. Krankheit.*

विसव्य fehlerhaft für विषव्य.

विसामग्री f. *das Fehlen von Mitteln.*

विसार m. 1) *das Zerfliessen.* — 2) *Verbreitung, Ausbreitung.* — 3) *Fisch.

विसारथि Adj. *ohne Wagenlenker.*

विसारथिकध्वज Adj. *ohne Wagenlenker, Pferde und Banner.*

विसारिन् 1) Adj. *hervorkommend, hervorbrechend* Çiç. 1,25. 14,71. गुहा° so v. a. *aus der Höhle widerhallend.* — *b) *umhergehend.* — *c) sich verbreitend, umsichgreifend, sich ausbreitend* Kâd. 3, 15. Çiç. 1,2. Nom. abstr. °रिता f. 17,87. — 2) *f. °रिणी *Glycine debilis.*

विसिच् m. *ein Gaina* Çañk. zu Bâdar. 2,2,35.

विसिर Adj. (f. ई) *nicht mit* (hervortretenden) *Adern versehen.*

विसिस्मापयिषु Adj. mit Acc. *in Staunen zu versetzen beabsichtigend, — im Begriff stehend.*

विसिस्मारयिषु Adj. mit Acc. *vergessen zu machen suchend* Hem. Par. 2,17.

*विसुकल्प m. N. pr. eines Fürsten.

विसुकृत् Adv. *nichts Gutes thuend.*

विसुकृत Adj. *ohne gute Werke.*

विसुख Adj. *freudlos, keine Freude kennend.*

विसुत Adj. (f. आ) *kinderlos.*

विसुहृद् Adj. *ohne Freunde.*

विसूचिका f. schlechte Schreibart für विषूचिका.

विसूची f. schlechte Schreibart für विषूची; s. u. विघस्.

विसूत्र Adj. 1) *verwirrt, in Unordnung seiend* Râgat. 7,234. °व्यवहार Adj., davon Nom. abstr. °ता f. — 2) *verwirrt,* so v. a. *bestürzt, ausser sich.*

विसूत्रण n. 1) *das Vertreiben, Verscheuchen* Vikramâñkaṅ. 12,52. — 2) *das Verwirren, in Unordnung Bringen.*

विसूत्रता f. 1) *Verwirrung, Unordnung.* — 2) *Verwirrung,* so v. a. *Verlust des klaren Bewusstseins.*

विसूत्रय्, s. u. सूत्रय् mit वि.

विसूरण n. *Kummer* (im Prâkrit).

*विसूरित 1) n. dass. — 2) f. आ *Fieber.*

विसूर्य Adj. *der Sonne beraubt.*

विसृग्दारिन् Adj. (?) Hemâdri 1, 763, 2. विस्फूरित v. l.

विसृज्य Adj. *was hervorgebracht wird;* Subst. *Wirkung.*

विसृत् f. *das Verlaufen* 7,14.

विसृवर Adj. *sich ausbreitend, sich weit verbreitend* Kumâras. 14,46. Çiç. 3,11.

विसृपस् Abl. Infin. zu सर्प् mit वि.

विसृमर Adj. = विसृवर Harshaṅ. 35,1.

विसृष्ट Partic. von 3. सर्ज् mit वि.

विसृष्टघेन Adj. (f. आ) etwa *Milchtrank strömend.*

विसृष्टराति Adj. *Gaben spendend.*

विसृष्टवाच् Adj. *das Schweigen brechend.*

विसृष्टात्मन् Adj. *sich selbst aufgebend, — vergessend, uneigennützig gegenüber von* (Loc.) R. 5, 90,7.

विसृष्टि f. 1) *das Loslassen, Schuss.* — 2) *das Entlassen* (des Samens). — 3) *Schöpfung.* — 4) *Schöpfung im Einzelnen.* — 5) *Nachkommenschaft.*

*विसेचक Adj. = विगतः सेचको यस्मात्.

विसोम Adj. (f. आ) 1) *ohne Soma.* — 2) *ohne Mond.*

विसौष्ठव n. *Leiden.*

विसौरभ Adj. *ohne Wohlgeruch.*

विस्कम्भ schlechte Schreibart für विष्कम्भ.

विस्कुम्भु s. u. विष्कम्भु 13).

विस्त m. (adj. Comp. f. आ) *ein best. Gewicht: ein Karsha oder 16 Mâsha Gold.*

विस्तर 1) Adj. (f. आ) *ausgedehnt, umfangreich.* — 2) m. (adj. Comp. f. आ) *a) Ausdehnung, Breite, Umfang, grosser Umfang.* — *b) das Weiterwerden* in übertragener Bed. (des Herzens). — *c) Menge, Masse.* — *d) eine Menge von Menschen, eine grosse Gesellschaft.* — *e) eine Menge von Dingen, eine M. dazu gehöriger Dinge.* — *f)* Pl. *grosser Reichthum* MBh. 12,298,20. 37. — *g) Detail, das Ausführliche, die einzelnen und genauen Umstände einer Sache; Specification, ausführliche —, umständliche Darstellung; Weitschweifigkeit.* विस्तरेण und विस्तरात् *ausführlich.* — *h) *= प्रणय. — *i) *= पीठ; vgl.* विष्टर. — 3) f. आ *eine best.* Çakti Hemâdri 1,197,22.

विस्तरक, Instr. °केण *recht ausführlich.*

विस्तरणी f. N. pr. einer Göttin.

विस्तरतरक Instr. *recht ausführlich* Pat. zu P. 2,1,18, Vârtt. 4.

विस्तरतस् Adv. 1) *der Breite nach.* — 2) *mit allen Details, ausführlich.*

विस्तरता f. *Ausbreitung.*

विस्तरशस् Adv. *mit allen Details, ausführlich.*

विस्तार m. (adj. Comp. f. आ) 1) *Ausbreitung, Breite, Umfang, grosser Umfang.* — 2) *das Weiterwerden* in übertragener Bed. (des Herzens). — 3) *Breite eines Kreises,* so v. a. *Durchmesser.* — 4) *Specification, eine Aufzählung —, Ausführung im Einzelnen.* Instr. = विस्तरेण *ausführlich;* v. l. (R. ed. Bomb. 2,118,25). Am Ende eines adj. Comp. nach einem Zahlworte so v. a. *in so und so viele Arten zerfallend,* — 5) *ein Ast mit seinen Zweigen; Strauch.*

विस्तारण n. *das Ausstrecken* (der Füsse).

विस्तारिन् 1) Adj. *sich ausbreitend, breit, umfangreich.* -2) f. °रिणी *eine best.* Çruti S. S. S. 24.

विस्तीर्ण Partic. von 1. स्तर् mit वि.

विस्तीर्णकर्ण 1) Adj. *a) die Ohren ausstreckend.* — *b) breitohrig.* — 2) m. *Elephant.*

विस्तीर्णता f. *Geräumigkeit.*

विस्तीर्णभेद m. N. pr. eines Buddha.

विस्तीर्णलला॰ f. N. pr. einer Kiṁnara-Jungfrau Kâraṇḍ. 6,6.

विस्तीर्णावती f. N. pr. einer buddh. Welt.

विस्तृति f. 1) *Ausdehnung, Breite.* — 2) *Durchmesser eines Kreises.*

विस्थान Adj. *einem andern Organ angehörig* (Laut).

विस्पन्द् m. *Tropfen.* Richtig विष्यन्द्.

विस्पन्दन n. *das Erzittern.* v. l. प्रस्पन्दन.

विस्पर्धा f. *Wetteifer.* Vgl. विष्पर्धा.

°विस्पर्धिन् Adj. *wetteifernd mit.*

विस्पष्ट s. u. 1. स्पश् mit वि.

विस्पष्टी Adv. mit कर् *klar —, deutlich machen* Sâj. zu Ait. Âr. 91,9.

विस्पष्टीकरण n. *das Klar —, Deutlichmachen.*

विस्पृक्क Adj. Bez. eines besondern Geschmacks.

विस्फार m. 1) *das Aufklaffen, sich weit Oeffnen.* — 2) *das Losschnellen* (des Bogens, der Bogensehne) und *der dadurch bewirkte Laut* Çiç. 19,26.

विस्फारक m. *ein best. gefährliches Fieber* Bhâvapr. 3,71. Auch विस्फुरक und विस्फोरक.

विस्फारित 1) Adj. s. u. स्फर् mit वि Caus. — 2) n. *das Losschnellen* (des Bogens, der Bogensehne).

*विस्फाल m. Nom. act. von स्फल् mit वि Kâç. zu P. 6,1,47. विष्फाल P., Sch.

विस्फुट Adj. *aufgesprungen, klaffend.*

विस्फुटी Adv. mit कर् *aufgesprungen —, klaffend machen.*

विस्फुर Adj. *die Augen aufreissend.*

विस्फुरक m. s. u. विस्फारक.

विस्फुरण in वृद्धि॰.

विस्फुरितव्य Adj. *weit zu öffnen* (Augen) Kâraṇḍ. 38,13. 14.

विस्फुर्जथु, विस्फुर्जन und विस्फुर्जित fehlerhaft für °स्फूर्जथु, °स्फूर्जन und स्फूर्जित.

विस्फुलिङ्ग m. (adj. Comp. f. आ) 1) *Funke.* Vgl. विष्फुलिङ्ग. — 2) **ein best. Gift.*

विस्फुलिङ्गक Adj. (f. °ङ्गिका) etwa *funkelnd* Agni-P. 43,14.

विस्फुलिङ्गी Adv. mit भू *zu einem blossen Funken werden.*

विस्फूर्ज m. *das Tosen, Rollen des Donners.* विपाक॰ *das Donnern —, donnerähnliche Erscheinen des Lohnes der Werke.*

विस्फूर्जन n. *das Aufklaffen, Sichweitöffnen.*

विस्फूर्जित 1) Adj. s. u. स्फूर्ज् mit वि. — 2) *m. N. pr. eines Schlangendämons. — 3) n. *a) Gebrumm, Getön, das Tosen.* — *b) das Hervorbrechen, zu Tage Treten, zum Vorschein Kommen, Erscheinen.* — *c) das Verziehen* (der Brauen).

विस्फोट m. 1) *das Krachen.* — 2) *eine aufplatzende Blase, Brandblase, Beule* Kâd. 254,19 (416,5).

विस्फोटक 1) m. *a)* = विस्फोट 2) Kâraka 6,17. — *b) eine Art des Aussatzes* Agni-P. 31,24. — *c) *N. pr. eines Schlangendämons. — 2) f. °टिका *Blase, Beute.*

विस्फोटन n. 1) *das Entstehen von Blasen.* — 2) *lautes Brüllen.*

विस्फोरक m. s. u. विस्फारक.

*विस्फोर्य Partic. fut. pass. von स्फुर् mit वि.

1. विस्मय m. (adj. Comp. f. आ) 1) *das Staunen, das Gefühl der Ueberraschung, Verblüfftheit.* — 2) *Dünkel, Hochmuth* Kâraṇḍ. 31,3.

2. विस्मय Adj. *frei von Dünkel, — Hochmuth* Çiç. 13,68.

विस्मयंकर und विस्मयंगम Adj. *Staunen erregend.*

विस्मयन n. *das Erstaunen.*

विस्मयनीय Adj. *Staunen erregend* Prasannar. 72,7.

विस्मयवत् Adj. *Dünkel —, Hochmuth an den Tag legend* Hemâdri 1,249,1.

विस्मयविषादवत् Adj. *erstaunt und bestürzt.*

विस्मयिन् Adj. *erstaunt* Çiç. 8,7.

विस्मरण n. *das Vergessen.*

विस्मर्तव्य Adj. *zu vergessen.*

विस्मापक Adj. *in Staunen versetzend.*

विस्मापन 1) Adj. (f. ई) dass. — 2) *m. *a) Gaukler.* — *b) der Liebesgott.* — *c)* *= गन्धर्वनगर (hier wohl *Fata Morgana*). — 3) n. *a) das in Staunen Versetzen.* — *b) ein Mittel in Staunen zu versetzen* Kâraka 2,7 (246,13). Bhâvapr. 4,82. — *c) Wundererscheinung.*

विस्मापनीय Adj. *Staunen erweckend bei* (Gen.).

विस्मापयनीय Adj. dass.

°विस्मार m. *das Vergessen von* Hem. Par. 2,19.

°विस्मारक Adj. *vergessen machend.*

°विस्मारण 1) Adj. dass. — 2) n. *ein Mittel Etwas vergessen zu machen* Kâraka 6,17.

विस्मित 1) Adj. s. u. स्मि mit वि. — 2) f. (आ) und n. *ein best. Metrum.*

विस्मृति f. *das Vergessen, Vergessliehkeit, Vergessenheit.*

विस्मेर Adj. *erstaunt.* Nom. abstr. °ता f. Naish. 6,42.

विस्यन्द्, °क, °न und °स्यन्दिन् s. u. विष्य॰.

विस्र 1) Adj. *muffig* (dem Geruch nach), *nach rohem Fleisch u. s. w. riechend.* — 2) *f. आ *eine best. Pflanze,* = हपुषा Râǵan. 4,115. — 3) *n. *Blut.*

विस्रंस m. *das Auseinanderfallen, Schlaffwerden, Nachlassen.* Vgl. अव॰.

विस्रंसन 1) Adj. *fallen machend, abwerfend, abziehend.* — 2) n. *a) das Herabfallen* Gaut. — *b) das Schlaffwerden, Nachlassen.* — *c) das Abwerfen, Herunterreissen.*

विस्रंसिका f. von unbekannter Bed. Maitr. S. 2, 6,1 (64,3). Âpast. Çr. 18,8.

विस्रंसिन् Adj. *herabfallend, — rutschend.*

विस्रक Adj. = विस्र 1).

1. विस्रगन्ध m. *ein muffiger Geruch.*

2.*विस्रगन्ध 1) Adj. *muffig riechend.* — 2) f. आ *eine best. Pflanze,* = हपुषा Râǵan. 4,115.

*विस्रगन्धि 1) Adj. *muffig riechend.* — 2) n. *Auripigment.*

विस्रता f. *muffiger Geruch.*

विस्रव n. dass. in अति॰ Nachtr. 5.

विस्रम्भ und °स्रम्भिन् s. u. विश्रम्भ und °श्रम्भिन्.

विस्रव m. *Erguss, Strom.*

*विस्रवण n. *das Zerfliessen.*

विस्रवन्मिश्र Adj. *hervorfliessendes Blut an sich habend* Çat. Br. 11,2,3,28. Nach dem Comm. = भयकम्पादिमिश्र.

विस्रंस् *das Zusammenbrechen* (im Alter). जरसा विस्रंसा. Abl. Infin. विस्रंसस् *vor dem Zusammenbrechen, — Fallen* (schützen) RV. 2,39,4. 8,48,5. प्राक्शरीरस्य विस्रसः *bevor der Leib zusammenbricht* Kâṭhop. 6,4. आ विस्रसः *bis zur Gebrechlichkeit* (des Alters) Ait. Br. 8,20,7. विस्रंसस् AV. 19, 34,8 vielleicht fehlerhaft für विस्रुक्स्; vgl. RV. 6,7,6.

विस्रसा f. *das gebrechliche Alter* Bâlar. 24,16 (?).

विस्रस्त s. u. स्रंस् mit वि.

विस्रस्य Adj. *aufzulösen* (Knoten).

विस्राव s. u. 2. विश्राव.

विस्रावण n. *das Auslassen von Eiter, Blut u. s. w.* Karaka 6,17.

विस्राव्य Adj. *wobei Eiter, Blut u. s. w. ausgelassen wird* Suçr. 1,14,20. Vgl. अव॰.

*विस्रि m. N. pr. eines Mannes. v. l. विश्रि.

विस्रुति f. *das Herausfliessen aus* (Abl.). Vgl. 2. विश्रुति.

विस्रुंकृ f. 1) angeblich *Gewässer.* — 2) etwa *Schoss, Reis.*

*विस्रोतस् n. *eine best. hohe Zahl* (buddh.).

*विस्वप्न und *विस्वप्नज् Mahâbh. 8, 64, *a.*

1. विस्वर m. *Misston.*

2. विस्वर Adj. 1) *lautlos.* — 2) *misstönend, einen falschen Ton von sich gebend, übel klingend.* °म् Adv. — 3) *mit einer falschen Betonung gesprochen.* °म् Adv.

विह्° = 2. विहायस् *Luft, der Luftraum.*

विहग m. (adj. Comp. f. आ) 1) *Vogel.* — 2) *Pfeil.* — 3) **die Sonne.* — 4) **der Mond.* — 5) **Planet.* — 6) *eine best. Constellation, wenn nämlich alle Planeten im 4ten und 10ten Hause stehen.*

विहगपति m. Bein. Garuḍa's Spr. 7715.

विहगवेग m. N. pr. eines Vidjâdhara Bâlar. 89, 11.

विहगालय m. *die Stätte der Vögel* als Beiw. des Luftraumes.

विहंगेन्द्र m. Bein. Garuḍa's Suparn. 24, 1.

विहंगेन्द्रसंहिता f. und विहंगेन्द्रसंपात m. Titel von Werken Burnell, T. Opp. Cat. 1.

विहंग m. 1) *Vogel.* — 2) *Pfeil.* — 3) **Wolke.* — 4) **die Sonne.* — 5) **der Mond.* — 6) N. pr. eines Schlangendämons.

विहंगक 1) m. *Vögelchen, Vogel* Harshaḱ. 162, 22. — 2) f. °गिका *a)* **Schulterjoch.* — *b)* ein Frauenname Veṇis. 17, 13.

विहंगडा f. *ein best.* Râga S. S. S. 107.

विहंगम 1) Adj. *im Luftraum sich bewegend, die L. durchziehend.* — 2) m. (adj. Comp. f. आ) *a) Vogel.* — *b) die Sonne.* — *c)* Pl. *eine best. Klasse von Göttern unter dem 11ten* Manu. — 3) f. आ *a) Vogelweibchen.* — *b)* **Schulterjoch.*

*विहंगमिका f. *Schulterjoch.*

*विहंगराज m. Bein. Garuḍa's.

विहंगहन् m. *Vogeltödter, ein Vögeln nachstellender Jäger.*

*विहंगारति m. *Falke* oder *Habicht.*

*विहत् f. = वेहत्.

विहति f. 1) *Schlag, Hieb, Schuss* Bâlar. 100, 2. 20. — 2) *Verhinderung, Beseitigung, Abwehr* Bâlar. 245, 8.

*विहनन n. 1) *das Schlagen, Tödten.* — 2) *das Verhindern.* — 3) *ein bogenförmiges Werkzeug zum Auseinanderzupfen von Baumwolle.*

विहर्तृ Nom. ag. mit Gen. oder am Ende eines Comp. *Zerstörer, Vernichter, der Etwas zu Grunde richtet, hintertreibt.*

विहर्तव्य Adj. *zu vernichten, zu Grunde zu richten.*

विहर m. *das Verlegen, Versetzen, Wechseln.*

विहरण n. 1) *das Auseinandernehmen, Verbringen an einen anderen Ort, Versetzen.* — 2) *das Versetzen von Wörtern.* — 3) *das Aufreissen, Aufsperren* (des Mundes). — 4) *das Hinundhergehen, Bewegung, das Lustwandeln* Çiç. 7, 75. Vâsav. 277, 5. — 5) *das Hinundherbewegen, Schwingen.* — 6) *das Spazierenführen* Gobh. 3, 6, 9.

विहर्तर् Nom. ag. 1) *Entwender, Räuber.* — 2) *der sich einem Vergnügen hingiebt, sich amüsirt.*

विहर्यत in अविहर्यतक्रतु.

विहर्ष Adj. *traurig.*

विहल्ह m. von unbekannter Bedeutung.

विहव m. *Anrufung* Comm. zu Njâjam. 3, 8, 21.

विहवीय n. Bez. *des Liedes* ṚV. 10, 128.

विहव्य und विहव्य 1) Adj. *herbeizurufen, einzuladen, zu begehren.* — 2) m. N. pr. eines Mannes. — 3) f. आ Pl. Bez. *bestimmter Backsteine.* — 4) n. विहव्य Bez. *des Liedes* ṚV. 10, 128.

विहसतिका f. *Gelächel* Harshaḱ. 220, 24 (519, 9). v. l. °सितिका (richtiger).

विहस्त 1) Adj. *a) handlos* Naish. 6, 16. — *b) des Rüssels beraubt.* Nom abstr. °ता f. Çiç. 19, 67. — *c) ungeschickt, unerfahren* in अ°. — *d) verwirrt, benommen, befangen, nicht wissend was zu thun, rathlos* Kâd. 2, 135, 9 (165, 17). Naish. 6, 16. Nom. abstr. °ता f. Çiç. 19, 67. Harshaḱ. 123, 17. — *e)* am Ende eines Comp. *ganz vertieft in, — beschäftigt mit.* — *f) behend, geschickt, erfahren, — in* (im Comp. vorangehend). — 2) *m. *Eunuch* (!).

विहस्तित Adj. *verwirrt —, befangen gemacht.*

*विहा Indecl. = स्वर्ग.

1. विहायस् Adj. *kraftvoll, wirksam, stark, rüstig.* Nach den Erklärern = मरुत्, वज्रवत् und व्यापिन्.

2. विहायस् m. n. 1) *das Offene, Freie, d. i. die freie Luft, der Luftraum.* Instr. *durch die Luft* (gehen u. s. w.). m. fraglich. Auch विहायस्तल n. (Harshaḱ. 186, 23 nach der richtigen Lesart) und विहायःस्थली f. — 2) *Vogel* Kâutukas. 31. *m. *n.

विहायस 1) (*m. n.) = 2. विहायस् 1). — 2) *m. *Vogel.*

विहार m. n. (nur Bhâg. P. 2, 2, 22) 1) *Vertheilung, Versetzung* (von Wörtern). — 2) *die gesonderte Aufstellung der drei heiligen Feuer; die getheilten Feuer selbst* und *der zwischen ihnen liegende Raum.* — 3) *Erweiterung, Ausdehnung* (der Sprachorgane). — 4) *das Sichbewegungmachen, Spazieren, Lustgang.* — 5) *Unterhaltung, Vergnügen, Belustigung, — mit* oder *in* (im Comp. vorangehend). Am Ende eines adj. Comp. *seine Freude habend an.* — 6) *Erholungsort, Vergnügungsort, Belustigungsort.* — 7) *ein buddhistisches* oder Gaina-*Kloster, ein solches Heiligthum.* — 8) *Weihe zu einem Opfer* Âpast. — 9) N. pr. eines Landes, *Behar.* — 10) * = स्कन्ध. — 11) * = वेत्रपत्त. — 12) **ein best. Vogel,* = बिन्दुरेखक.

विहारक am Ende eines adj. Comp. (f. °रिका) 1) *Vergnügen —, seine Freude habend an.* — 2) *zu Jmds Vergnügen —, Belustigung dienend.*

विहारक्रीडामृग m. *eine zur Belustigung und zum Spielen dienende Gazelle.*

विहारण n. *Unterhaltung, Vergnügen, Belustigung.* Am Ende eines adj. Comp. *sich belustigend mit.*

विहारदासी f. *Klosterdienerin.*

विहारदेश m. *Vergnügungsort.*

विहारभद्र m. N. pr. eines Mannes.

विहारभूमि f. *Vergnügungsplatz.*

विहारयात्रा f. *ein zum Vergnügen unternommener Gang.*

विहारवन n. *Lustwald* Daçak. 25, 8.

विहारवत् Adj. 1) *im Besitz eines Erholungsortes seiend.* — 2) *seine Freude habend an* (im Comp. vorangehend).

विहारवारि n. *zur Belustigung dienendes Wasser.*

विहारशयन n. *ein zum Vergnügen bestimmtes Ruhebett.*

विहारशैल m. *ein als Vergnügungsort dienender Berg.*

विहारस्थली f. *Vergnügungsplatz* Vâsav. 66, 3.

विहारस्थान n. *Vergnügungsort.*

विहाराद्रि n. dass.

विहारावसथ m. *Lusthaus.*

विहारिन् Adj. 1) *spazierend, lustwandelnd, einhergehend, sich bewegend.* — 2) *sich erstreckend bis* (Loc. oder im Comp. vorangehend). — 3) *abhängig von* (im Comp. vorangehend). — 4) *sich vergnügend —, sich amüsirend —, seine Freude habend an* (im Comp. vorangehend), *einem Vergnügen ergeben.* — 5) *reizend, schön.*

विहारिसिंह m. N. pr. eines Fürsten.

*विहारिका f. *eine best. Pflanze* Râgân. 7, 112.

विहाव्य m. = विहव्य 4) Çâṅkh. Ça. 13, 5, 17.

विहास m. *das Lachen, Gelächter.*

विहिंसक Adj. *Jmd* (Gen. oder im Comp. vorangehend) *ein Leid zufügend, sich an Etwas* (Gen.) *vergreifend.*

विहिंसता f. *das Jmd* (Loc.) *ein Leid Zufügen.*

विहिंसन n. und विहिंसा f. dass.; das Object

im Gen. oder im Comp. vorangehend.

विक्रिंस Adj. in अ°.

विक्रित s. u. 1. धा mit वि.

विक्रितक्षण Adj. *eifrig bedacht —, bestrebt zu* (°अर्थम्) Vikramâṅkaṅ. 9,13.

विक्रितत्व n. *das Vorgeschriebensein, Bestimmtsein* Hemâdri 1,414,22. Comm. zu TS. Prât.

विक्रितप्रतिषिद्ध Adj. *vorgeschrieben und untersagt.* Nom. abstr. °त्व n. Comm. zu Kâtj. Çr. 5, 11,3. 8,1,3.

विक्रितसेन m. N. pr. eines Fürsten.

विक्रिति f. 1) *das Verfahren.* — 2) *das Bewirken, zu Stande Bringen* Bâlar. 193,19.

विक्रित्रिम Adj. *verrichtet* Bhaṭṭ.

विक्रीन s. 2. क्री mit वि.

°विक्रीनता f. *das Beraubtsein um, Ermangeln, Nichtbesitz von.*

विक्रीनित Adj. *beraubt —, gekommen um* (Instr.).

*विक्रुण्डन m. N. pr. eines Wesens im Gefolge Çiva's.

विक्रैत्मन् Adj. *keine Opfer darbringend.* Nach Sây. *opfernd, anrufend.*

विक्रोत 1) Adj. s. u. 1. क्रु mit वि. — 2) n. *a) Spaziergang* R. 4,19,13. — *b) unzeitiges Schweigen aus Verlegenheit.*

विक्रोति f. 1) *Ausdehnung, Erweiterung, Zuwachs, Zunahme.* — 2) *Vergnügen, Belustigung.*

विक्रौर्य n. *Muthlosigkeit.*

विक्रेटक MBh. 1,3076 fehlerhaft für विक्रेठक.

विक्रेठक Adj. *Jmd weh thuend, verletzend* MBh. 1,74,89.

*विक्रेठन n. *das Wehthun, Verletzen, Beleidigen.*

विक्रेठ m. *Verletzung, Schädigung* Lalit. 345,16.

विक्रोदिन् Adj. etwa *Tümpel — oder Pfützen bildend.*

विक्रौत् f. *ein schlangenähnliches Thier, Wurm* und dgl.

विक्लव 1) Adj. (f. आ) *erschöpft, mitgenommen, ergriffen, seiner nicht ganz mächtig, verwirrt, bestürzt.* °म् Adv. Çiç. 20,58. Nom. abstr. °ता f. und °त्व n. — 2) *m. *Myrrhe.*

विक्लवित Adj. = विक्लव 1).

1. वी, वेति (कान्तिकर्मन्, गतिव्याप्तिप्रजननकान्त्यसनखादनेषु), विक्रि. 1) *verlangend aufsuchen, — herbeikommen, appetere, gern annehmen, — geniessen.* — 2) *ergreifen.* — 3) *unternehmen.* — 4) *zu gewinnen suchen, verschaffen, herbeischaffen.* — 5) *heimsuchen, rächen.* — 6) *losgehen auf, bekämpfen, anfallen.* — 7) वीत *begehrt, beliebt, gern genossen.* — *Caus. वापयति und वापयति *befruchten.* — Mit अति *überholen, überlegen sein;* mit Acc. — Mit अप *sich abwenden, abhold sein.* — Mit अभि, अभिवीत *gesucht, begehrt.* — Mit अव *aufsuchen.* — Mit आ 1) *unternehmen, anstellen.* — 2) *herbeieilen.* — 3) *ergreifen, packen.* — 4) *आ वयति = अत्तिकर्मन्. — Mit उपा (आ – उप) *zu Hülfe kommen.* — Mit उप *hinzustreben, anstreben, zu erzielen suchen.* — Mit नि Insens. (वेवेति) *eindringen in, sich stürzen unter* (Loc.). — Mit प्र 1) *hinausstreben.* — 2) *zustreben auf, eingehen in* (Acc.). — 3) *angreifen.* — 4) *inire, belegen, befruchten.* — Mit प्रति *in Empfang nehmen.*

2. वी 1) Adj. *appetens.* Vgl. देववी, पद्वी. — 2) *m. = गमन.

3. वी, वेति, वीहि, विक्रि. 1) *antreiben, in Gang setzen, erregen, erwecken.* — 2) *fördern —, führen zu;* mit doppeltem Acc. — Mit अप etwa *abtreiben* in einer Worterklärung. — Mit अभि *antreiben;* vgl. अपुरुषाभिवीत. — Mit आ *antreiben, hertreiben.* — Mit उद्, उद्वीत *hinausgetrieben, weggejagt.* — Mit प्र *antreiben, erregen, begeistern.* प्रवीयमान *angetrieben werdend* Hem. Par. 1,168. प्रवीत *in Gang gesetzt* (Wagen).

4. °वी Adj. *in Bewegung gesetzt* in पर्णवी.

5. वी, Intens. वेवीयते *mit den Flügeln schlagen.* — Mit आ (वेवीत्) *trepidare, verzagen* oder *Leid empfinden.* Vgl. आवी.

6. वी s. व्या.

7. वी Adj. *bedeckt* in हिरण्यवी.

8. वी m. = वि *Vogel* in तक्ववी. Soll auch f. zu वि *Vogel* sein.

9. वी° Adv. = 2. वि° in वीकाश u. s. w.

*वीक m. 1) *Wind.* — 2) *Vogel.* — 3) = मनस्.

वीकाश m. 1) *Glanz, heller Schein* Daçak. 1,12. — 2) *= रक्स्.

वीकट Adj. als Bez. Rudra's Maitr. S. 2,9,9 (128,3), v. l.

वीक्षण n. (adj. Comp. f. आ) 1) *das Schauen, Sehen.* — 2) *das Anschauen, Anblicken, Hinschauen* (Vaitân.), *Betrachtung, Durchmusterung.* — 3) *Blick.* — 4) *Auge* Çiç. 18,30. — 5) in der Astrol. *adspectus planetarum.*

वीक्षणीय Adj. *anzuschauen, anzublicken, zu betrachten, worauf man seine Aufmerksamkeit zu richten hat.*

वीक्षा f. 1) *das Anschauen, Anblicken, Untersuchung.* — 2) *Einsicht, Erkenntniss.*

*वीक्षापन्न Adj. *vor Staunen hinsehend, überrascht, erstaunt.*

वीक्षाप्रणयमाहात्म्य n. Titel Opp. Cat. 1.

वीक्षित 1) Adj. Partic. von ईक्ष् mit वि. — 2) n. *Blick.*

वीक्षितर् Nom. ag. *Beschauer.*

वीक्षितव्य n. impers. *zu schauen, zu blicken, zu sehen.*

*वीक्ष्य 1) Adj. *zu schauen, zu sehen.* — 2) m. *a) Tänzer.* — *b) Pferd.* — 3) n. *Verwunderung, Staunen.*

वीक्षा f. *eine best. Bewegung* Ind. St. 15,296.

वीङ्ख n. Name verschiedener Sâman Âarsh. Br.

*वीङ्खा f. 1) *eine best. Bewegung, Tanz.* — 2) = संधि. — 3) *Carpopogon pruriens.*

वीच in अम्बुवीच.

1. वीचि f. *Trug, Verführung.*

2. वीचि (*m.) f. und वीची f. 1) *Welle, Woge.* वीचिकस्त *eine Welle als Hand* Çiç. 8,46. Vâsav. 102, 2. Am Ende eines adj. Comp. वीचि und वीचिक. — 2) *Welle* als Bez. eines *Abschnitts* in einem प्रवाक् *Fluss* genannten *Kapitel* in Sadukṭik. — 3) *eine best. Hölle.* Richtig wohl अवीचि. — 4) *= सुख. — 5) *= अवकाश. — 6) *= स्वल्प, अल्प Çâçvata 677. — 7) *= आलि. — 8) *= किरण.

*वीचिमालिन् m. *das Meer.*

वीचोकाक m. *ein best. Vogel.*

वीज्, वीजति, °ते (nur dieses nach dem Dhâtup.) 1) *befächeln, anwehen.* Med. (°वायुना वी° zu trennen) nur Comm. zu Âpast. Çr. 9,11,24. — 2) Act. *besprengen* (einen Bewusstlosen mit Wasser). — 3) *Med. गतौ. — Caus. वीजयति (Pass. वीज्यते, Partic. वीजित) *befächeln* (Vâsav. 157,3), *anwehen, anfachen* (das Feuer). — 2) *benetzen.* वीजित (v. l. वेजित) Hariv. 2,18,23. Nach Nilak. = चलित oder भीत. — 3) etwa *streichen, hinfahren über, spielen mit* (Acc.) Suçr. 2,145,3. — Mit अनु Caus. Partic. °वीजित *angeweht.* — Mit अभि Caus. *befächeln.* — Mit आ Caus. dass. — Mit उद् Caus. *anwehen.* — Mit उप Act. *befächeln.* — Caus. *befächeln, anwehen.* — Mit परि Med. *befächeln.* — Caus. *befächeln, durchwehen.* — Mit सम् Caus. 1) *befächeln.* — 2) etwa *zum Sträuben bringen* (Haar) Kâraka 1,26.

वीजन 1) *m. Bez. zweier *Vögel*, = कोक und जीवंजीव. — 2) n. *a) das Befächeln, Zufächeln* Çiç. 17,6. — *b) Fächer* Bhâvapr. (Hdschr.) 3,32. — *c)* *= वस्तु.

*वीर्या Indecl. in Verbindung mit कर्.

वीर्य in सुख°.

वीट (*n.) und वीटा f. *ein runder Kieselstein* (Spielzeug von Kindern und als Kasteiung im Munde gehalten).

वीटक 1) n. = 2) *b*) Paṅkad. 13,4. 20,1. 21,1. Mit व geschrieben. — 2) f. °टिका *a) Knopf eines*

Gewandes Spr. 2665. — *b*) *Kugel*, insbes. *geschnittene, mit Gewürzen bestreute und in ein Betelblatt gewickelte Areca-Nuss in Kugelform* Ind. St. 15,338.

वीड्, वीडयति, °ते, वीळयति, °ते; Act. *festmachen*, Med. *fest —, hart sein*. वीळित *hart, fest*.

वीडु, वीळु 1) Adj. (f. विड्वी) *hart, fest*. — 2) *m. N. pr. eines Mannes Comm. zu Tândja-Br. 11, 8,14. — 3) n. *das Feste, fester Verschluss*.

वीळुजम्भ Adj. *ein hartes Gebiss habend*.

वीळुद्वेषस् Adj. *unbeugsam hassend, —verfolgend*.

वीळुपत्मन् Adj. *unnachgiebig fliegend*.

वीळुपवि Adj. *mit harter Schiene beschlagen*.

वीळुपाणि und वीळुपाणि Adj. *harthufig*.

वीडुहरस्, वीळुहरस् Adj. *fest packend*.

वीळुहर्षिन् Adj. etwa *sich steifend* RV. 2,23,11.

वीडुअङ्ग, वीळुअङ्ग Adj. *festgliederig*.

वीणय् s. उपवीणय्.

वीणा f. 1) *Laute*. — 2) in der Astrol. *eine best. Constellation, wenn nämlich alle Planeten in 7 Häusern stehen*. — 3) **Blitz*. — 4) N. pr. *a*) einer Jogini. — *b*) eines Flusses.

वीणाकर्ण m. N. pr. eines Mannes.

वीणागणकिन् (Âpast. Çr. 20,6. 8) und वीणागणिन् m. *Musikmeister, Vorstand einer Musikbande*.

वीणागाथिन् m. *Lautenspieler*.

वीणातन्त्र n. Titel eines Tantra.

वीणातूणव n. Sg. *Lauten und Flöten* Âpast. Çr. 5,8,2.

*वीणादण्ड m. *der Hals einer Laute*.

वीणादत्त m. N. pr. eines Gandharva.

*वीणानुबन्ध m. *das obere Ende des Halses einer Laute, wo die Saiten befestigt werden*.

वीणापाणि m. Bein. Nârada's.

*वीणाप्रसेव m. *der Dämpfer an der Laute*.

1. वीणारव m. (adj. Comp. f. आ) *Lautenklang*.

2. वीणारव 1) Adj. *wie eine Laute summend*. — 2) f. आ N. pr. einer Fliege.

*वीणाल Adj. von वीणा.

वीणावत्सराज m. N. pr. eines *Fürsten*.

*वीणावत् 1) Adj. *mit einer Laute versehen*. — 2) f. °वती N. pr.

वीणावाद् m. 1) *Lautenspieler* Âpast. Çr. 21,18. 19. — 2) *Lautenspiel* 171,25.

*वीणावादक m. *Lautenspieler*.

*वीणावादन n. *Plectron*.

वीणावाद्य n. *Lautenspiel*.

वीणाविनोद m. N. pr. eines Vidjâdhara Bâlar. 89,16.

वीणाशिल्प n. *die Kunst des Lautenspiels*.

*वीणास्य m. Bein. Nârada's.

वीणाहस्त Adj. *eine Laute in der Hand haltend* (Çiva).

वीणिन् Adj. *mit einer Laute versehen, die Laute spielend*.

1. वीत 1) Adj. s. u. वी. — 2) n. etwa *Begehr, Wunsch* Taitt. Âr. 3,11,12. Nach dem Comm. = प्रजनन, उत्पत्ति.

2. वीत 1) Adj. *in Zucht gehalten, ruhig* Râgat. 7, 992. Vgl. 3. इ mit वि Nachtr. 3. — 2) n. *das Lenken eines Elephanten* (mit den Füssen und dem Haken).

3. वीत s. u. व्या.

4. वीत s. u. 3. इ mit वि (auch Nachtr. 5).

5. वीत 1) Adj. (f. आ) *schlicht, geradlinig*. — 2) f. आ *Reihe* (neben einander liegender Gegenstände).

वीतंस m. *jedes zum Fangen und Aufbewahren von Wild und Vögeln dienendes Geräth* (Harshaḱ. 196,24), *Netz, Käfig* u. s. w.

वीतक = विवीत in अवीतक Nachtr. 5.

वीतत्रासरेणु Adj. Bâlar. 91,3 nach Kern fehlerhaft für °त्रसरेणु und dieses = वीतराग 1), da त्रसरेणु = रजस् und dieses = राग ist.

*वीतदम्भ Adj. *frei von Verstellung, — Heuchelei*.

*वीतन n. Du. *die zur Seite des Kehlkopfs liegenden Knorpeln*.

वीतपृष्ठ Adj. (f. आ) *einen schlichten, ebenen Rücken habend*.

वीतभय Adj. *frei von Furcht, unerschrocken* (Vishṇu, Çiva).

वीतभी Adj. dass. M. 7,64.

वीतभीति 1) Adj. dass. Çiç. 18,48. — 2) m. N. pr. eines Asura.

वीतमन्यु Adj. 1) *keinen Grimm habend gegen* (अभि) Kâṭhop. 1,10. — 2) *frei von Herzeleid, — Kummer* MBh. 1,157,12.

वीतमोहपाख्यान n. Titel eines Werkes Burnell, T.

वीतराग 1) Adj. *frei von aller Leidenschaft, — allen weltlichen Begierden, nicht hängend an* (Loc. Hem. Par. 1,434). Beiw. acht bestimmter Bodhisattva und zugleich Bez. *ihrer Symbole*. — 2) m. *a*) *ein* Buddha. — *b*) *ein* Arhant *der* Gaina.

वीतरागभयक्रोध Adj. *frei von allen Begierden, von Furcht und Zorn*.

वीतरागस्तुति f. Titel eines Gaina-Werkes.

वीतवत् Adj. *das Wort* वीत *und andere Formen von* 1. वी *enthaltend*.

वीतवार Adj. *einen schlichten Schweif habend*.

वीतविष Adj. *frei von Unreinigkeiten, klar* (Wasser) Dh. V. 3,12.

वीतव्रीड Adj. *schamlos* 165,4.

वीतशङ्कम् Adv. *furchtlos* Çiç. 18,14.

वीतशोक 1) Adj. *frei von Kummer*. Nom. abstr. °ता f. — 2) m. *Jonesia Asoka* (अशोक). — 3) f. आ N. pr. einer Stadt Hem. Par. 1,419. वीतशोक (!) VP.² 2,165.

वीतसंदेह Adj. (f. आ) *keinem Zweifel unterliegend* Râgat. 4,53.

वीतसूत्र n. *die heilige Schnur*.

वीतहव्य 1) Adj. *dessen Spenden genehm sind* RV. 7,19,3. — 2) m. *a*) N. pr. verschiedener Männer. Pl. Vitahavja's *Nachkommen*. — *b*) Bein. Kṛshṇa's.

वीतहोत्र fehlerhaft für वीतिहोत्र.

वीताशोक m. N. pr. = विगताशोक.

1. वीति 1) f. *a*) *Genuss, Ergötzung, beliebtes Mahl, beliebter Trank*. — *b*) *Genuss*, so v. a. *Vortheil*. Dat. gewöhnlich infinitivisch. — *c*) *Glanz* (?). — *d*) *= गति, प्रजन und धावन. — 2) m. *ein best. Agni* Âpast. Çr. 9,3,21.

2. वीति f. *Scheidung*.

3. *वीति m. = पीति *Pferd*.

वीतिन् m. N. pr. eines Mannes. Pl. *seine Nachkommen*.

वीतिराधस् Adj. *Genuss gewährend*.

वीतिहोत्र 1) Adj. *zum Genuss oder Mahl einladend*. — 2) m. *a*) *Feuer, der Gott des Feuers*. — *b*) Pl. Bez. *der Verehrer einer Form des Feuers*. — *c*) **die Sonne*. — *d*) N. pr. α) verschiedener Fürsten und eines Priesters. — β) Pl. eines zu den Haihaja gezählten Volksstamms. — γ) Pl. einer Dynastie.

वीतिहोत्रदयिता und °होत्रप्रिया f. Bein. der Svâhâ.

वीतोत्तरम् Adv. *ohne zu reden* Spr. 1378.

*वीत्त Partic. von 1. दा mit वि.

वीथि und वीथी f. 1) *Reihe* 103,4. 312,2. Bâlar. 240,13. — 2) *Strasse, Weg* Çiç. 9,32. 16,10. — 3) *Reitbahn* Çiç. 5,60. — 4) *eine Reihe von Kaufläden, Marktstrasse* Çiç. 9,32. — 5) *eine Reihe von Bildern, Bildergallerie*. — 6) *eine drei Mondhäuser umfassende Strecke einer Planetenbahn*. — 7) **Terrasse, der freie Raum zwischen Haus und Strasse*. — 8) *ein best. einactiges Drama*.

वीथिक m. oder n. (metrisch) und °का f. 1) *Reihe* 306,80 (im Prâkrit). Am Ende eines adj. Comp. f. °का. — 2) *Strasse*. — 3) *Bildergallerie*. — 4) *Terrasse, der freie Raum zwischen Haus und Strasse*.

— 5) *ein best. einactiges Drama.*

1. वीथी f. s. u. वीथि.

2. वीथी Adv. mit करू *in Reihen aufstellen.*

वीथीक am Ende eines adj. Comp. von वीथी 8).

वीथीमार्ग m. *eine best. Gangart des Elephanten.*

वीध्र 1) *Adj. *rein, klar, hell.* — 2) (*n.) *heiterer Himmel.* Nur Loc. *bei hellem Himmel,* वीध्रबिन्दु m. *ein bei Sonnenschein gefallener Tropfen* und वीध्रसमृद्ध Adj. Kâṭh. 13,12. Angeblich = नभस्, वायु und अग्नि.

वैध्य Adj. *zum hellen Himmel gehörig* u. s. w.

वीनाह m. *Brunnendeckel.*

*वीनाहिन् m. *Brunnen.*

वैन्द्र Adj. *wovon* Indra *ausgeschlossen ist.*

वैन्द्रक Adj. *ohne —, mit Ausnahme von Mond und Sonne.*

*वीप Adj. *wasserlos.*

वीप्स 1) *Adj. = यो वीप्सति. — 2) f. आ *a) das durch das distributive „je“* (im Sanskrit durch Wiederholung des Wortes) *ausgedrückte Verhältniss.* — *b) Wiederholung* (eines Wortes).

वीप्साविचार m. Titel eines Werkes.

वीबर्ह m. *das Zerstreuen, Verjagen.*

*वीबुकोश (!) m. *Fliegenwedel.*

*वीमार्ग m. P. 6,3,122, Sch.

वीर 1) m. (adj. Comp. f. आ) *a) Mann,* insbes. *ein kraftvoller Mann, Held, ein Held in seiner Art, Vordermann, Anführer.* Pl. *Männer, Leute;* auch Sg. mit collectiver Bed. — *b)* Pl. *Mannschaft, Diener, Zugehörige* u. s. w. — *c)* als Beiw. von Göttern, insbes. von Indra. — *d) Mann,* so v. a. *Gatte.* — *e) männliches Kind, Sohn;* collect. *männliche Nachkommenschaft.* — *f) Männchen eines Thieres.* — *g) der heroische Grundton in einem Kunstwerke.* — *h)* bei den Tântrika *ein Eingeweihter.* — *i) ein best.* Agni, ein Sohn des Tapas. — *k) Feuer, Opferfeuer.* — *l) *Terminalia Arunja.* — *m) *Nerium odorum.* — *n) *Guilandina Bonduc* Râǵan. 8,63. — *o) *Yamswurzel* Râǵan. 7,86. — *p)* N. pr. *α)* eines Asura. — *β)* Pl. einer Gruppe von Göttern unter Manu Târnasa. — *γ)* verschiedener Männer, auch eines Dichters Z. d. d. m. G. 36,557. श्रीवीर N. pr. eines Gina Hem. Par. 1,259. — 2) f. वीरा *a) *eine Frau, deren Gatte und Söhne am Leben sind.* — *b) *ein berauschendes Getränk.* — *c) *Bez. *verschiedener Pflanzen* und *vegetabilischer Stoffe* Râǵan. 3,13. 16. 4,122. 5,45. 63. 91. 6,137. — *d) ein best.* Çruti S. S. S. 24. — *e)* N. pr. *α)* der Gattinnen Bharadvâga's und Kaṇḍhama's. — *β)* eines Flusses. v. l. वाणी. — 3) *n. = शृङ्गी, शृङ्गाटक, नल (नड), नत, मरिच, पुष्करमूल, काङ्गिक, उशीर und श्वारुक.

वीरक 1) m. *a) Männchen.* — *b) ein bemitleidenswerther Held* Bâlar. 254,21. — *c) *Nerium odorum.* — *d)* N. pr. *α)* Pl. einer Völkerschaft. — *β)* eines der 7 Weisen unter Manu Kâkshusha. — *γ)* eines Stadtaufsehers. — 2) f. वीरिका N. pr. der Gemahlin eines Harsha.

वीरकरा f. N. pr. eines Flusses MBh. 6,9,26.

वीरकर्म n. Bez. *des männlichen Gliedes.*

वीरकर्मन् n. *Mannesthat.*

वीरकाटी f. N. pr. eines Dorfes.

वीरकाम Adj. *nach Söhnen verlangend.*

वीरकुक्षि Adj. f. *Söhne im Leibe tragend.*

वीरकेतु m. N. pr. verschiedener Fürsten.

वीरकेसरिन् (°केशरिन् geschr.) m. N. pr. eines Fürsten.

वीरकुरिका f. *Dolch.*

वीरगति f. *das Loos eines Helden,* Indra's *Himmel.*

वीरगवात m. fehlerhaft MBh. 7,6944. Zu lesen वीरा गवाक्षः.

वीरगोत्र n. *eine Heldenfamilie.*

वीरगोष्ठी f. *eine Unterhaltung zwischen Helden* Harshaḱ. 157,11.

वीरघ्नी s. u. वीरघ्न्.

वीरंकरा f. N. pr. eines Flusses.

वीरचक्रेश्वर m. Bein. Vishṇu's.

वीरचक्षुष्मत् Adj. *das Auge eines Helden habend* (Vishṇu).

वीरचरित्र n. Titel eines Werkes.

*वीरचर्य m. N. pr. eines Fürsten.

वीरचर्या f. *das Thun eines Helden, das Ausgehen auf Abenteuer.*

वीरचिन्तामणि m. Titel eines Abschnitts in Çârṅgadhara's Paddhati.

*वीरजयन्तिका f. *Kriegstanz.*

वीरज्ञात Adj. wohl von *Mannesart, in Männern —, in Söhnen bestehend.*

वीरजित m. N. pr. eines Mannes.

वीरण 1) m. N. pr. *a)* eines Prâǵâpati Hariv. 1,2,16. — *b)* eines Lehrers. Richtig वीरणिन्. — 2) f. ई *a) *Andropogon muricatus.* — *b)* N. pr. einer Tochter von 1) *a).* — 3) n. *Andropogon muricatus.*

वीरणक m. N. pr. eines Schlangendämons.

वीरणिन् m. N. pr. eines Lehrers.

*वीरतण्डुल m. *Amaranthus polygonoides* Râǵan. 5,72.

वीरतन्त्र n. Titel eines Tantra.

वीरतम m. (adj. Comp. f. आ) *ein überaus kraftvoller Mann, der grösste Held.*

वीरतर 1) m. *a) ein kraftvollerer Mann, ein grösserer Held,* — *als* (Abl.). — *b) *Pfeil.* — *c) *Leichnam.* Beruht auf einer Verwechselung von शर mit शव; vgl. Zachr. Beitr. 92. — 3) n. *Andropogon muricatus.*

वीरतरासन n. *eine best. Art zu sitzen.*

*वीरतरु m. Bez. *verschiedener Pflanzen.* Nach den Lexicographen *Terminalia Arunja, Asteracantha longifolia, Andropogon muricatus* (Bhâvapr. 1,190) und *Semecarpus Anacardium* (Râǵan. 11,68).

वीरता f. *Männlichkeit, Heldenmuth.*

वीरत्व n. dass. Uttamaḱ. 372.

वीरदत्त m. N. pr. eines Mannes. °गृहपतिपरिपृच्छा f. Titel eines Werkes.

वीरदामन् m. N. pr. eines Fürsten.

वीरदेय n. Kap. 8. 44,3. 6 fehlerhaft für वैरदेय.

वीरदेव m. N. pr. verschiedener Männer.

वीरद्युम्न m. N. pr. eines Fürsten.

*वीरद्रु m. *Terminalia Arunja* Râǵan. 9,122.

*वीरधन्वन् m. *der Liebesgott.*

वीरधर m. N. pr. eines Wagners.

वीरनगर n. N. pr. einer *Stadt* VP. 2,15,6.

1. वीरनाथ m. N. pr. eines Mannes.

2. वीरनाथ Adj. (f, आ) *einen Mann —, einen Helden zum Schutz habend.*

वीरनारायण m. N. pr. eines Fürsten (Ind. Antiq. 9,188) und eines Dichters (Opp. Cat. 1,2440).

वीरनारायणचरित n. Titel eines Werkes Burnell, T.

वीरनारायणीय n. Titel eines Kâvja Opp. Cat. 1.

*वीरंधर m. 1) *Pfau.* — 2) *Kampf mit wilden Thieren.* — 3) *ein ledernes Wamms.* — 4) N. pr. eines Flusses.

वीरपट्ट m. *Heldenbinde* (um die Stirn).

*वीरपत्री f. *ein best. Knollengewächs* Râǵan. 7,91.

वीरपत्नी f. *Weib eines kräftigen Mannes, — eines Helden.* वीरपत्नीव्रत n. *eine best. Begehung.*

*वीरपर्ण m. *ein best. heilkräftiges Kraut.*

(वीरपस्त्य) वैरपस्त्रिय Adj. *zu eines tapfern Mannes Hof gehörig.*

*वीरपाण, *°पाणक und °पान n. *Heldentrank, ein von Kriegern vor oder nach der Schlacht eingenommener Trank.*

वीरपाण्ड्य m. N. pr. eines Fürsten.

वीरपान n. s. u. वीरपाण.

वीरपुर n. N. pr. 1) einer *Stadt* im Gebiete von Kânjakubǵa. — 2) einer mythischen Stadt auf dem Himâlaja.

वीरपुरुष m. (adj. Comp. f. आ) *ein tapferer Mann, Kriegsheld.*

*वीरपुरुषक Adj. *dessen* (eines Dorfes) *Männer Helden sind.*

*वीरपुष्प m. *eine best. Pflanze* Râǵan. 10,73.

वीरेपेशस् Adj. *den Schmuck der Männer* (*Söhne*) *habend* oder *bildend.*

वीरेपोष m. *das Gedeihen der Männer, — der Söhne* AV. 13,1,12.

वीरप्रजावती f. *Mutter eines Helden.*

वीरप्रभ m. N. pr. eines Mannes.

वीरप्रमोक्ष N. pr. eines Tîrtha.

वीरप्रसविनी und °प्रसू (Bâlar. 40,3) f. *Mutter eines Helden* Mahâvîraḱ. 134,14.

वीरबलि m. Titel eines Werkes.

वीरबाहु 1) Adj. *Heldenarme habend* (Vishṇu). — 2) m. N. pr. *a*) verschiedener Fürsten und Krieger. — *b*) eines Affen.

वीरबुक्क m. N. pr. eines Fürsten, = बुक्क u.s.w.

वीरभट m. 1) *Kriegsheld* Daçak. 1,8. — 2) N. pr. eines Fürsten.

वीरभद्र m. 1) **ein grosser Held.* — 2) **ein zum Opfer bestimmtes Ross.* — 3) **Andropogon muricatus.* — 4) N. pr. *a*) eines Rudra. — *b*) eines Wesens im Gefolge Çiva's, welches Daksha's Opfer zu Schanden machte. — *c*) eines Kriegers auf Seiten der Pâṇḍava. — *d*) eines Fürsten. — *e*) eines Autors (Dichters) Z. d. d. m. G. 36,557.

*वीरभद्रक n. *Andropogon muricatus.*

वीरभद्रजित् m. Bein. Vishṇu's.

वीरभद्रविजृम्भण n. Titel eines Schauspiels Hall in der Einl. zu Daçar. 30.

वीरभवत् m. Pronomen der 2ten Person mit dem ehrenden Beiworte *Held.*

वीरभानु m. N. pr. eines Fürsten und eines Autors.

*वीरभार्या f. = वीरपत्नी.

वीरभाव m. *Heldenmuth.*

वीरभुज m. N. pr. zweier Fürsten.

वीरभूपति m. N. pr. *eines Fürsten.*

वीरमती f. ein Frauenname Hem. Par. 2,82.

वीरमत्स्य m. Pl. N. pr. eines Volkes.

वीरमय Adj. bei den Tântrika *den Eingeweihten gehörig, — zukommend.*

वीरमर्दन m. N. pr. eines Dânava.

*वीरमर्दनक fehlerhaft für °मर्दलक.

*वीरमर्दल und *°क m. *Kriegstrommel.*

वीरमाणिक्य m. N. pr. eines Fürsten Prasannar. 12,8.

वीरमातर् f. *Mutter eines Mannes* (*männlichen Kindes*), — *eines Helden.*

वीरमानिन् 1) Adj. *sich für einen Mann* (*Helden, Helden in seiner Art*) *haltend* 131,28. — 2) N. pr. eines *Helden* Ind. St. 14,126.

वीरमार्ग m. *die Laufbahn eines Helden.*

वीरमाहेन्द्रकाण्ड n. Titel eines Werkes Opp. Cat. 1.

वीरमित्रोदय m. desgl.

वीरमिश्र m. N. pr. eines Autors.

वीरमुकुन्ददेव m. N. pr. eines *Fürsten.*

वीरंमन्य Adj. *sich für einen Helden haltend* Bâlar. 106,18. Prasannar. 22,8. Hem. Par. 8,146.

वीरय्, वीरेयते *sich männlich —, sich tapfer beweisen.* Act. in einer Etymologie *bewältigen.* — Mit अनु *Jmd* (Acc.) *im Heldenmuth nachstreben.*

वीरया Instr. etwa *mit Kampfeslust.*

वीरयु Adj. *kampflustig, tapfer.*

वीरयोगवह् Adj. *Männer —, Helden fördernd.*

वीरयोगसह् Adj. *Männern —, Helden widerstehend* MBh. 13,142,57.

*वीररज्जम् n. *Mennig* Râǵan. 13,51.

वीररथ m. N. pr. eines Fürsten VP.² 4,144.

वीरराघव m. N. pr. eines Mannes.

वीरराघवीय n. Titel eines Werkes Burnell, T.

*वीररेणु m. Bein. Bhîmasena's.

वीरललित n. 1) *die natürliche, ungesuchte Handlungsweise eines Helden.* — 2) *ein best. Metrum.*

वीरलोक m. 1) *die Welt der Helden,* Indra's *Himmel.* — 2) Pl. *tapfere Männer.*

वीरवत्तमा Adj. etwa *Männer stärkend.*

*वीरवत्सा Adj. f. *männliche Nachkommen habend, Mutter eines Sohnes* oder *von Söhnen.*

वीरवत् 1) Adj. *a*) *Männer —, Mannschaft —, Söhne habend, männerreich.* — *b*) f. *deren Mann am Leben ist.* — *c*) *in* oder *aus Männern bestehend.* — *d*) *männlich, heldenhaft.* — 2) f. वीरवती *a*) **eine best. wohlriechende Pflanze* Bhâvapr. 1, 207. — *b*) ein Frauenname. — *c*) N. pr. eines Flusses. — 4) n. *Reichthum an Männern* oder *Söhnen.*

वीरवर m. *ein ausgezeichneter Held* als N. pr. verschiedener Männer.

वीरवरप्रताप m. N. pr. eines Fürsten.

वीरवर्मन् m. N. pr. verschiedener Männer Ind. Antiq. 5,51.

वीरवाह् (stark °वाँह्) Adj. *Männer fahrend.*

वीरवाक्य n. *das Wort eines Helden, ein heldenmüthiges Wort.*

वीरवाक्यमय Adj. *aus heldenmüthigen Worten bestehend.*

वीरवाद m. *Heldenruhm* Mahâvîraḱ. 33,12.13.

वीरवामन m. N. pr. eines Autors.

वीरविक्रम m. 1) *ein best. Tact* S. S. S. 207. — 2) N. pr. eines Fürsten.

वीरविद् Adj. *Männer verschaffend.*

*वीरविप्लावक m. *ein Brahmane, der ein Opfer mit Geldern von Çûdra vollbringt.*

वीरविरुद n. Bez. *einer best. künstlichen Strophe.*

*वीरवृक्ष m. 1) *Semecarpus Anacardium* Bhâvapr. 1,179. — 2) *Terminalia Arunja.* — 3) *eine Art Bilva* Râǵan. 8,72. — 4) *eine best. Kornart.*

*वीरवेतस m. *Rumex vesicarius* Râǵan. 6,128.

वीरव्यूह m. *eine muthigen Kämpfern zusagende Schlachtordnung.*

वीरव्रत 1) Adj. *nach Mannesart verfahrend,* so v. a. *seinen Vorsätzen treu bleibend.* — 2) m. N. pr. eines Mannes. — 3) n. *Heldenart, -pflicht, -muth* Bâlar. 48,5. 7. 110,20. °चर्या f. *das Verrichten einer Heldenpflicht* 32,18. 33,1. Pl. so v. a. *Heldenthaten* 32,17.

वीरशय्य m. und °शयन n. *das* (aus aneinandergelegten Pfeilen gebildete) *Ruhebett eines gefallenen* oder *verwundeten Helden.*

वीरशय्या f. 1) dass. — 2) *eine best. Art des Liegens bei Asketen.*

वीरशर्मन् m. N. pr. eines Kriegers.

वीरशायिन् Adj. *als gefallener Held auf einem* (aus Pfeilen gebildeten) *Ruhebette liegend.*

वीरेप्रुष्म Adj. *männermuthig.*

वीरशेखर m. N. pr. eines Vidjâdhara Daçak. 44,7.

वीरशैव m. Pl. *eine best. Çiva'itische Secte.*

वीरशैवलिङ्गार्चनविधि m. Titel eines Werkes Opp. Cat. 1.

वीरश्री f. *eine Art Composition* S. S. S. 167.

वीरसरस्वती m. N. pr. eines Dichters.

वीरसिंह m. N. pr. eines Autors und verschiedener Fürsten. Auch °देव.

वीरसिंहशिवेन्द्रपूजाकारिका f. Titel eines Werkes Burnell, T.

वीरसिंहावलोकन n. desgl. Bühler, Rep. No. 557.

वीरसू 1) Adj. *Männer —, Söhne gebärend, — erzeugend* (Gegend). Nom. abstr. वीरसूत्व. — 2) f. *Mutter eines Sohnes.*

वीरसेन 1) m. N. pr. *a*) eines Dânava. — *b*) verschiedener Fürsten (Harshaḱ. 167,14. 168,6) und Krieger, unter andern des Vaters von Nala. Auch eines Dichters Pischel, de Gr. Pr. 28. — 2) **n. die Frucht eines best. Baumes* Râǵan. 11,99.

वीरसोम m. N. pr. eines Autors.

वीरस्थ Adj. *einen Helden stehend, tapfer.*

वीरस्थान n. 1) *Ort oder Stellung eines tapfern Mannes.* — 2) *eine best. Stellung der Asketen.* — 3) N. pr. einer dem Çiva geheiligten Stätte.

वीरस्थायिन् Adj. *die* वीरस्थान 2) *genannte Stellung einnehmend.*

वीरस्वामिन् m. N. pr. eines Dânava.

वीरहत्या f. *Männermord, Tödtung eines Sohnes* Comm. zu Âpast. Çr. 5,27,3.

वीरहन् Adj. (f. °घ्नी und °हणी) *Männer —, feindliche Männer tödtend, Todtschläger.* — 2) *der das heilige Feuer hat erlöschen lassen* (?) Vasishṭha 1,18.

वीरक्षेत्र m. Pl. N. pr. eines Volkes.

वीराक्षरमालाविरुद n. Bez. *einer künstlichen Strophe im Panegyricus* Virudâvalî, *in der die einzelnen Attribute des Helden in alphabetischer Ordnung aufgezählt werden.*

*वीराघ्य m. *Guilandina Bonduc* Râǵan. 8,63.

वीरागम n. (!) Titel eines Werkes Burnell, T.

वीराचार्य m. N. pr. eines Autors Gaṇar. 40,12.

वीराणक N. pr. einer Oertlichkeit Ind. Antiq. 6,53. Vgl. वीरानक.

वीराधन् m. 1) *die Laufbahn eines Helden.* — 2) *ein heldenmüthiger Tod.*

वीरानक (!) N. pr. einer Oertlichkeit. Vgl. वीराणक.

वीरानन्द Titel eines Schauspiels Hall in der Einl. zu Daçar. 30.

वीरापुर n. N. pr. einer *Stadt.*

*वीराम्ल m. *Rumex vesicarius* Râǵan. 6,130.

वीराय् *den Helden spielen.* °यित n. impers.

*वीराम्रक n. *die Frucht eines best. Baumes* Râǵan. 11,99.

*वीराशंसन n. *der Ort in der Schlacht, wo der Kampf am heftigsten wüthet.*

वीराष्टक m. N. pr. eines Wesens im Gefolge Skanda's.

वीरासन n. 1) *eine best. Art zu sitzen bei den Asketen* Saṁhitopan. 41,3. Av. Pariç. 41,1. — 2) *das Stehen auf einem erhöhten Platze.* — 3) *das Wachen bei Nachtmit einem Schwerte in der Hand.*

वीरिण m. n. *Andropogon muricatus.* °मिश्र Çat. Br. 13,8,1,15.

वीरिणवत् Adj. in कर्षू° Nachtr. 6.

वीरिणी f. 1) *Mutter von Söhnen.* — 2) Bein. der Asikni, einer Gattin Daksha's. — 3) N. pr. eines Flusses. Richtig चीरिणी.

वीरुध् f. (m. einmal im MBh.) 1) *Gewächs, Kraut.* Im System *eine kriechende Pflanze* und *ein niederer Strauch.* वीरुधां पतिः vom Soma und dem Monde. — 2) so v. a. *Schlinge* Pâr. Gṛhj. 3,7,3.

वीरुध n., *वीरुधा f. und विरुधि (wohl f.) dass. वीरुधादीनाम् Kap. 5,121.

(वीरेण्य) वीरेणिम Adj. *mannhaft.*

वीरेन्द्र m. 1) *ein Fürst unter Helden* 110,21. — 2) f. ई N. pr. einer Jogini Cunningham, Arch. Surv. 9,69.

वीरेश 1) m. a) *eine Form Çiva's.* — b) bei den ekstatischen Çaiva *ein Seliger auf einer best. Stufe.* — 2) n. ein Liṅga des Çiva Vîreça.

वीरेश्वर 1) m. = वीरेश 1) a). — b) N. pr. α) *eines Wesens im Gefolge Çiva's.* — β) eines Mannes. Auch °भट्ट und °महाडकर. — 2) n. = वीरेश 2). Auch °लिङ्ग n.

वीरेश्वरस्तोत्र n. Titel Burnell, T.

*वीरोज्झक Adj. *das Opfer unterlassend.*

*वीरोपजीवक und *जीविक (fehlerhaft) Adj. *betrügerischer Weise, als wenn es sich um die Unterhaltung des heiligen Feuers handelte, um Almosen bittend.*

वीर्त्सा f. *das Vereitelnwollen.*

वीर्य, वीरिय 1) n. (adj. Comp. f. आ) a) *Männlichkeit, Tapferkeit.* — b) *Kraft, Wirksamkeit, Energie, Macht.* — c) *Mannesthat, Heldenthat.* — d) *männliche Kraft*, so v. a. *männlicher Same.* — e) *Gift.* — 2) वीर्या N. pr. einer Nâga-Jungfrau Kâraṇḍ. 4,10.

वीर्यकाम Adj. *männliche Kraft wünschend.*

वीर्यकृत् Adj. *Mannesthat verrichtend.*

वीर्यकृत Adj. nach dem Comm. = सामर्थ्येन संपादितः.

वीर्यग Adj. *eine Stelle einnehmend, wo er* (der Planet) *mächtig ist.*

वीर्यचन्द्र m. N. pr. des Vaters der Vîrâ, der Gattin Karaṁdhama's.

वीर्यतम Adj. *der kräftigste, wirksamste, mächtigste.*

वीर्यधर m. Pl. Bez. *der* Kshatrija *in* Plakshadvîpa.

वीर्यपण Adj. (f. आ) *durch Heldenmuth erkauft.*

वीर्यपारमिता f. *die höchste Stufe der Männlichkeit, — der Macht, — der Energie* Kâraṇḍ. 82,8. 87,11.

वीर्यप्रवाद n. Titel eines Pûrva der Ǵaina.

*वीर्यभद्र m. N. pr. eines Mannes.

वीर्यमत्त MBh. 3,16610 fehlerhaft für वीर्यमत्त.

वीर्यवत्तरत्व n. *das Erfordern einer grösseren Kraft.*

वीर्यवत्ता f. *Kräftigkeit, Mächtigkeit* Gop. Br. 2, 3,9 (वीर्यवत्ताया इति zu lesen).

वीर्यवत्त्व n. dass.

वीर्यवत्, वीरियवत् 1) Adj. a) *kräftig, wirksam, tüchtig, mächtig.* Compar. वीर्यवत्तर AV. 18, 4,38. Superl. वीर्यवत्तम. — b) *Kraft erfordernd.* — c) *samenreich.* — 2) m. N. pr. a) eines zu den Viçve Devâs gezählten Wesens. — b) eines Sohnes des 10ten Manu. — 3) f. वीर्यवती N. pr. einer der Mütter im Gefolge Skanda's.

वीर्यवाहिन् Adj. *Samen führend.*

*वीर्यवृद्धिकर n. *ein Aphrodisiacum.*

1. वीर्यशुल्क n. *Männlichkeit* oder *Heldenmuth als Kaufpreis* Bhâg. P. 1,10,29.

2. वीर्यशुल्क Adj. (f. आ) *durch Männlichkeit* oder *Heldenmuth erkauft* oder *zu erkaufen* Bhâg. P. 10,52,41.

वीर्यसत्ववत् Adj. *Männlichkeit und Muth besitzend.*

वीर्यसह m. N. pr. eines Sohnes des Saudâsa.

*वीर्यसेन m. N. pr. eines Mannes.

वीर्यहारिन् m. N. pr. eines bösen Geistes.

वीर्यावत् Adj. = वीर्यवत् 1) a).

वीवध m. s. u. विवध.

*वीवधिक Adj. s. u. *विवधिक.

वीवाह m. = विवाह *Heimführung der Braut, Hochzeit, Eheschliessung, — mit* (सह) Hem. Par. 2,271. 6,98. Paṅkad.

1. वीश m. *ein best. Gewicht*, = 20 Pala = $^1/_5$ Tulâ Hemâdri 1,117,16.

2. वीश in पञ्चवीश.

वीस n. *eine Art Tanz* S. S. S. 261.

वीसर्प m. = विसर्प 2) Karaka 6,11.

वीसलदेव m. N. pr. eines Fürsten Ind. Antiq. 6,210.

वुड्, वुडित *untergetaucht.*

वूर्य n. *Wahl* in होतृवूर्य.

वूस् (!), वूस्येत् angeblich = पृथक्कुर्यात् Prij. 37,2.

वृक 1) m. a) *Wolf.* — b) **Hund.* — c) **Schakal.* — d) **Krähe.* — e) **Eule.* — f) **Dieb.* — g) **ein* Kshatrija. — h) *Pflug.* — i) **Donnerkeil.* — k) **der Mond.* — l) **die Sonne.* — m) **eine best. Pflanze*, = बक. — n) **das Harz der Pinus longifolia.* — o) N. pr. α) Pl. eines Volkes. Auch *Pl. zu वार्केण्य. — β) eines Asura. — γ) eines Sohnes des Kṛshṇa. — δ) verschiedener Fürsten. — 2) *f. वृका *eine best. Pflanze*, = म्रम्बष्ठा. — 3) f. वृकी a) *Wölfin.* — b) **Schakal-Weibchen.* — c) **Clypea hernandifolia* Râǵan. 6,122.

वृककर्मन् 1) Adj. *wie ein Wolf verfahrend, wölfisch* Veṇis. 141. — 2) m. N. pr. eines Asura.

*वृकखण्ड m. N. pr. eines Mannes.

*वृकगर्त N. pr. einer Oertlichkeit.

*वृकगर्तीय Adj. von वृकगर्त.

*वृकग्राह m. N. pr. eines Mannes.

*वृकजम्भ m. desgl.

वृकतति f. *Mord- oder Raubanschlag* RV. 2,34,9 (wohl °तातिं zu lesen).

वृकति m. 1) *Mörder, Räuber.* — 2) N. pr. *a)* eines Sohnes des Gṛimûta. — *b)* Vṛkati und Vṛti als Söhne Kṛshṇa's; richtig वृकनिर्वृति als ein Name.

वृकतेजस् m. N. pr. eines Sohnes des Çishṭi.

*वृकदंश m. *Hund.* v. l. मृगदंश.

वृकदीप्ति m. N. pr. eines Sohnes des Kṛshṇa.

वृकदेव N. pr. 1) m. eines Sohnes des Vasudeva. — 2) f. आ (VP. 4,14,5) und ई einer Gattin Vasudeva's.

वृकद्वरस् Adj. nach Sâj. = संवृतद्वार.

*वृकधूप m. 1) *Weihrauch.* — 2) *Terpentin.*

वृकधूमक m. *eine best. Pflanze* Karaka 1,27.

वृकनिर्वृति m. N. pr. eines Sohnes des Kṛshṇa.

वृकप्रस्थ N. pr. eines Dorfes.

*वृकबन्धु m. N. pr. eines Mannes.

*वृकभय n. *Furcht —, Gefahr vor Wölfen* P. 1,2,43, Sch.

वृकरथ m. N. pr. eines Bruders des Karṇa.

*वृकद्वप्य wohl N. pr. einer Oertlichkeit. Anzunehmen für वार्कद्वप्य.

वृकल 1) m. *a)* = वल्कल *Bastgewand* Baudh. 1,6,13,12. — *b)* N. pr. eines Sohnes des Çishṭi. — 2) f. ई *a) ein best. Eingeweide.* — *b)* *ein Frauenname.

वृकलोमन् n. *Wolfshaar* Çat. Br. 5,5,4,18. 12,9,1,6.

*वृकवञ्चिक m. N. pr. eines Mannes.

वृकस्थल n. N. pr. eines Dorfes.

*वृकान्ती f. *Ipomoea Turpethum.*

*वृकाजिन m. N. pr. eines Mannes.

वृकाय्, °यते *den Wolf machen.*

वृकायु Adj. *raub-, mordlustig.*

*वृकारति und *वृकारि m. *Hund.*

वृकाश्व m. N. pr. 1) eines Sohnes des Kṛshṇa. v. l. वृकास्य. — 2) eines andern Mannes. Pl. *seine Nachkommen.*

वृकाश्वकि (!) m. N. pr. eines Mannes. Pl. *seine Nachkommen.*

वृकास्य m. N. pr. eines Sohnes des Kṛshṇa Hariv. 2,103,12. v. l. वृकाश्व.

वृकोदर m. 1) Bein. Bhîmasena's. — 2) N. pr. einer Gruppe von Kobolden im Gefolge Çiva's.

वृकोदरमय Adj. von Bhîmasena *kommend.*

वृक्की m. 1) Adj. *Krankheit abwehrend* (nach Sâj.). — 2) m. Du. *die Nieren* Vishṇus. 96,92. Vgl. वृक्क. — 3) *f. वृक्का = बुक्का *Herz.*

वृक्काक m. Du. *die Nieren.*

वृक्कावती (!) f. Bez. *eines best. Verses* Vaitân.

वृक्ण 1) Adj. s. u. 1. व्रश्च्. — 2) n. *Schnitt* AV. 8,10,18. TS. 2,5,1,3. — Karaka 1,17 fehlerhaft für वृक्क *die Nieren.*

वृक्त Partic. von वर्ज्.

वृक्तबर्हिस् Adj. *der das Gras zur Opferstreu ausgerauft oder abgeschnitten hat, so v. a. zum Empfang der Götter gerüstet; opfernd, Opfer liebend.*

वृक्ति f. in नमो° und सुवृक्ति.

वृक्ती Absol. von 1. व्रश्च् RV. 10,87,2.

वृक्र fehlerhaft für वृकण.

वृक्य m. Du. = वृक्की *die Nieren* TS. 5,7,10,1. Âpast. Çr. 7,22,6.

वृक्ष 1) m. (adj. Comp. f. आ) *a) Baum, Pflanze* überh. Im System *ein Baum, welcher* (sichtbare) *Blüthen und Früchte hat.* — *b) Baumstamm.* — *c) Todtenbaum, Sarg.* — *d) Stab des Bogens.* — *e) Gestell* in einigen Compp. — *f)* wohl = वृक्क *Wrightia antidysenterica.* — *g)* 105,23 fehlerhaft für वृक. — 2) n. *ein Stimulans* Vivekav. 5,200. 201.

वृक्षक 1) m. *a) Bäumchen.* बाल° Vikramâṅkaḱ. 13,3. Am Ende eines adj. Comp. (f. आ) *Baum.* — *b) Wrightia antidysenterica* Karaka 7,5. — 2) n. *a) die Frucht der Wrightia antidysenterica.* — *b) ein Stimulans* Vivekav. 5,201.

*वृक्षकन्द m. *die Knolle von Batatas paniculata.*

*वृक्षकुक्कुट m. *Waldhuhn.*

वृक्षकेश Adj. *bewaldet.*

*वृक्षखण्ड m. *Baumgruppe.* Vgl. वृक्षषण्ड.

वृक्षघट m. N. pr. eines Agrahâra.

*वृक्षचन्द्र m. N. pr. eines Fürsten.

*वृक्षचर m. *Affe.*

वृक्षचूडामणिक s. u. पूतिवय.

*वृक्षच्छाय n. und °छाया f. (154,5) *Baumschatten.*

वृक्षज Adj. (f. आ) *aus Holz gemacht, hölzern* Hemâdri 1,110,10. 2,*a*,42,3.

वृक्षतक्षक m. *Holzschläger.*

वृक्षतैल n. *Baumöl, aus Baumfrüchten gewonnenes Oel.*

वृक्षत्व n. *das Baum-Sein, der Gattungsbegriff Baum.*

वृक्षद Adj. *Bäume schenkend* MBh. 13,58,30.

वृक्षदल n. *Baumblatt.*

वृक्षदेवता f. *Baumgottheit, Dryade.*

*वृक्षधूप und *°क m. *das Harz des Pinus longifolia* Râǵan. 12,157. Bhâvapr. 1,187.

*वृक्षनाथ m. *der indische Feigenbaum.*

वृक्षनिर्यास m. *Baumharz, Gummi.*

वृक्षपर्ण n. *Baumblatt.*

*वृक्षपाक m. *der indische Feigenbaum.*

वृक्षपाल m. *Waldhüter.*

*वृक्षपुरी f. N. pr. einer *Stadt.*

*वृक्षभक्षा f. *Schmarotzerpflanze.*

*वृक्षभवन n. *Baumhöhle.*

*वृक्षभिद् *Axt.*

वृक्षभूमि f. *der Standort eines Baumes* Kauç. 30.

*वृक्षभेदिन् n. *eines Zimmermanns Meissel.*

वृक्षमय Adj. (f. ई) *aus Holz gemacht, hölzern.*

*वृक्षमर्कटिका f. *Eichhörnchen* Bhâvapr. 2,3.

*वृक्षमार्जार m. *ein best. Thier* Bhâvapr. 2,3.

वृक्षमूल n. *Baumwurzel* Spr. 6247.

वृक्षमूलता f. *das Ruhen —, Schlafen auf Baumwurzeln* (der Asketen).

वृक्षमूलिक Adj. *auf Baumwurzeln ruhend.*

*वृक्षमृदु m. *Calamus Rotang.*

वृक्षराज् m. *der indische Feigenbaum.*

वृक्षराज m. Bez. des Pârigâta.

*वृक्षरुहा f. 1) *Schmarotzer-* und *Schlingpflanze.* — 2) *Vanda Roxburghii* Râǵan. 5,66. — 3) *eine roth blühende Oldenlandia* Râǵan. 3,116.

*वृक्षवज्र m. *Berg* Râǵan. 2,15.

वृक्षवाटिका und *°वाटी f. *Baumgarten.*

वृक्षवास्पनिकेत m. fehlerhaft für °वास्पनिकेत MBh. 2,399. ed. Vardh. 2,10,17.

वृक्षवास्पनिकेत m. N. pr. eines Jaksha MBh. 2,10,18.

*वृक्षश m. *Eidechse, Chamäleon.*

वृक्षशाखा f. *Baumast, — zweig* 154,12.

वृक्षशायिका f. *Eichhörnchen.*

वृक्षषण्ड m. *Baumgruppe.*

वृक्षसंकट n. *Walddickicht.*

वृक्षसर्पी f. *ein best. Thier.*

*वृक्षसारक m. *Phlomis zeylanica.*

वृक्षस्नेह m. *Baumöl, aus Baumfrüchten gewonnenes Oel.*

वृक्षाग्र n. *Baumwipfel.*

वृक्षादन 1) m. *a) eines Zimmermanns Meissel.* — *b)* *Ficus religiosa. — *c)* *Buchanania latifolia. — 2) ई *a)* *Schmarotzerpflanze. — *b)* *Vanda Roxburghii* Râǵan. 5,66. — *c) eine best. Gemüsepflanze. *Hedysarum gangeticum* nach den Lexicographen.

*वृक्षादनी f. *Vanda Roxburghii.*

*वृक्षादिरुक्क, *वृक्षादिरुढ und *वृक्षादिरुढक n. *Umarmung.* Fehlerhaft, vgl. die folgenden Worte.

वृक्षाधिरूढक n. *eine Art von Umschlingung* (der Körper Citat im Comm. zu Naish. 7,96. Vgl. वृक्षारूढ.

वृक्षाधिरूढि f. 1) *das Umfangreicherwerden eines Baumes von unten nach oben* Naish. 7,96. — 2) **das Hinaufkriechen* (einer Schlingpflanze) *an einem Baume.* — 3) *eine Art von Umschlingung* (der Körper) Naish. 7,96.

*वृक्षामय m. *Lack* Bhâvapr. 1,176.

वृक्षाम्ल m. *Spondias mangifera;* n. *die Frucht.* Karaka 1,4 nach dem Comm. = मर्कटक.

वृक्षायुर्वेद m. *die Lehre von der Pflege der Bäume.* °योगा: unter den 64 Künsten.

वृक्षारक MBh. 7,1872 fehlerhaft für वृन्दारक.

वृक्षारूढ n. = वृक्षाधिरूढक Citat im Comm. zu Naish. 7,96.

वृक्षारोहण n. *das Besteigen eines Baumes* Pâr. Grhj. 2,7,6. Çâṅkh. Grhj. 4,7.

*वृक्षार्का f. *eine best. Heilpflanze* Râgân. 5,27.

*वृक्षालय m. *Vogel.*

*वृक्षावास m. 1) *an ascetic, one who lives in the hollows of trees.* — 2) *a bird.*

*वृक्षाश्रयिन् m. *Käuzchen* Râgân. 19,123.

वृक्षीय Adj. von वृक्ष. Zu belegen nur एक° (Nachtr. 6).

वृक्षेशय 1) Adj. *auf Bäumen sich aufhaltend.* — 2) m. *eine Schlangenart.*

*वृक्षोत्पल m. *Pterocermum acerifolium.*

वृक्षौकस् m. *Affe* Mahâvîrak. 123,12.

वृक्ष्य n. *Baumfrucht.*

वृगल schlechte Schreibart für बृगल.

वृचया f. ein Frauenname.

वृचीवत् m. Pl. N. pr. eines Geschlechts.

*वृज् = बल.

वृजध्यै Dat. Infin. zu वर्ज् RV. 3,31,17.

1. वृजन n. 1) *Umhegung, umfriedigter —, befestigter Platz;* insbes. *die abgeschlossene Cultusstätte;* auch so v. a. *Bereich.* — 2) *eine geschlossene Niederlassung: Hof, Flecken, Dorfschaft,* auch *oppidum;* sowohl *die Mark* als *die Bewohner.* RV. 7, 32,7 nach dem Padap. m. — 3) *= बल Nigh. 2, 9. — 4) **der Luftraum.* — 5) *= निराकरण.

2. वृजन n. wohl *Dorf,* so v. a. *die angesiedelten Menschen.* Nach Sâj. = जङ्गम.

3. वृजन 1) *n. *eine böse That, Sünde.* — 2) f. ई a) *Ränke, Tücke.* — b) etwa *Hürde* RV. 1,164,9. *Wolke* nach Sâj.

(वृजन्य) वृजनिन्य Adj. *was in Dörfern u. s. w. wohnt.*

वृजि m. N. pr. 1) Pl. eines Volkes. — 2) eines Mannes.

*वृजिक Adj. von वृजि 1).

वृजिन 1) Adj. (f. या) a) *krumm.* — a) *falsch, ränkevoll.* — c) *unheilvoll.* — 2) *m. (*krauses*) *Haupthaar.* — 3) f. या *Ränke, Falschheit, Trug.* — 4) n. a) dass. — b) *Vergehen, Schlechtigkeit, Sünde.* — c) *Leid, Unglück.* — d) *= रक्तचर्मन्.

वृजिनवत् m. N. pr. eines Sohnes des Kroshṭu.

वृजिनवर्तनि Adj. *krumme Wege gehend, ränkevoll.*

वृजिनाय्, वृजिनायत् *trüglich, falsch.*

वृजिनीवत् m. = वृजिनवत्.

वृञ्जसे Dat. Infin. zu वर्ज् RV. 8,65 (76),1.

*वृण्, वृणोति, वृणुते (भक्ते); वृणाति (प्रीणाते).

1. वृत् 1) Adj. am Ende eines Comp. *einschliessend.* — 2) f. *Begleitung, Gefolge; Trupp, Heer.*

2. वृत् 1) Adj. am Ende eines Comp. *sich drehend, sich bewegend, sich verhaltend* u. s. w.; nach Zahlwörtern so v. a. — *fach,* — *fältig.* — 2) *Schluss, Ende.* Nur im Dhâtup., wo es den *Schluss* einer zu einer bestimmten grammatischen Regel gehörenden Reihe von Wurzeln bezeichnet, welche in der Grammatik durch die erste Wurzel mit nachfolgendem आदि oder प्रभृति kurz angegeben wird.

वृत्त 1) Adj. s. u. 1. und 2. वृ. — 2) *n. = घन.

*वृतक्रतय m. *ein erwählter —, erwünschter Wohnsitz* in einer Etymologie.

वृतंचय Adj. *ein Heer sammelnd.*

*वृतपत्ता f. *eine best. Schlingpflanze.* Richtig वृत्त°.

वृता f. etwa *Fortschritt, Bewegung.*

*वृतार्चिस् f. *Nacht.*

1. वृति f. *Einzäunung, Zaun, Hecke* Kâd. 252,1 (411,13). Çiç. 12,37.

2. वृति f. *Wahl, Erwählung, ein erwähltes Gnadengeschenk.*

3. वृति f. bisweilen fehlerhaft für वृत्ति.

*वृतिंकर m. *Flacourtia sapida* (*Hecken bildend*).

वृत्त 1) Adj. s. u. वृत्. — 2) m. a) **Schildkröte.* — b) **eine Art Gras.* — c) *eine runde Kapelle.* — d) N. pr. eines Schlangendämons MBh. 1,35,10. — e) MBh. 12,3660 fehlerhaft für वृत्र. — 3) f. वृत्ता a) *Bez. *verschiedener Pflanzen,* = त्रिञ्जरिष्टा (Râgân. 4,205), मांसरोहिणी (Râgân. 12,154), मर्कोशातकी (Râgân. 7,172) und प्रियङ्गु. — b) **ein best. Arzneistoff,* = रेणुका Râgân. 6,118. Nach Mat. med. vielleicht *Piper aurantiacum.* — c) *ein best. Metrum.* — 4) n. (adj. Comp. f. या) a) *Kreis, Epicykel.* — b) *das Vorkommen, Erscheinen, Gebrauchtwerden.* — c) *Erscheinung, eine Erscheinung von* (im Comp. vorangehend), auch so v. a. *eine Form von.* — d) *das Werden wie* (°वत्), so v. a. *Verwandlung in.* — e) *Ereigniss, Begebenheit.* — f) *Sache, Angelegenheit.* — g) *Lebensart, Lebenswandel, Betragen, Benehmen, Handlungsweise, Thun und Treiben.* Ausnahmsweise Pl. — h) *richtiger Wandel, gutes Betragen, richtiges Benehmen, gute Sitten.* — i) *Lebensunterhalt.* Richtiger वृत्ति. — k) *Rhythmus des Versschlusses.* — l) *ein Metrum mit bestimmter Silbenzahl* und *Metrum* überh. — m) *ein aus 10 Trochäen bestehendes Metrum.*

वृत्तक 1) am Ende eines adj. Comp. = वृत्त *Metrum.* — 2) m. *ein buddhistischer* oder *Gaina-Laie.* — 3) n. *eine schlichte und dabei wohlklingende Prosa.*

*वृत्तकर्कटी f. *Melone* Râgân. 7,197.

वृत्तकाय Adj. (f. या) *einen runden Körper habend* 217,13.14.

वृत्तकौतुक n. und वृत्तकौमुदी f. Titel von *Metriken.*

वृत्तखण्ड *Ausschnitt eines Kreises.*

वृत्तगन्धि oder °न् n. *eine gekünstelte Prosa mit metrischen Partien* Vâmana 1,3,24. Nom. abstr. °न्धित्व n. ebend.

*वृत्तगुण्ड m. *eine Art Gras* Râgân. 8,143.

वृत्तचेष्टा f. *Benehmen.*

*वृत्ततण्डुल m. *Andropogon bicolor* Râgân. 16,25.

वृत्ततुण्ड Adj. *rundmäulig* Râgân. 17,55.

वृत्तत्व n. *Runde, Rundheit.*

वृत्तदर्पण m. Titel einer *Metrik.*

वृत्तद्युमणि m. desgl. Opp. Cat. 1.

*वृत्तनिष्पाविका f. *die runde* Nishpâvikâ Râgân. 7,188.

*वृत्तपत्ता f. *eine best. Schlingpflanze* Râgân. 3,131.

वृत्तपरिणाह m. *Peripherie* Âryabh. 2,10.

*वृत्तपर्णी f. 1) *Clypea hernandifolia* Râgân. 6, 123. — 2) = मकाशणपुष्पिका Râgân. 4,70.

*वृत्तपुष्प m. 1) *Nauclea Cadamba* Râgân. 9,101. — 2) *Acacia Sirissa* Râgân. 9,60. — 3) *Rosa moschata* Râgân. 10,103. — 4) = मुद्गर Râgân. 10,78.

वृत्तपूरण n. *das Ergänzen eines Metrums* Kshem. 2,12.

वृत्तप्रदीप m. Titel eines Werkes.

1.*वृत्तफल n. *Pfeffer.*

2.*वृत्तफल 1) m. *a) Granatbaum.* — *b) Judendorn.* — 2) f. या *Myrobalanenbaum, Solanum melongena, eine Gurkenart* u. s. w. Râgân. 7,160. 167. 218. 11, 75. 140. 183.

वृत्तबन्ध m. *Vers* Çârṅgadh. 599.

*वृत्तबीज 1) m. *Abelmoschus esculentus* Râgân. 4, 160. — 2) f. या *Cajanus indicus* Râgân. 16,61.

*वृत्तबीजका f. *ein best. Strauch* Râgân. 5,131.

वृत्तभङ्ग m. *ein Verstoss gegen die guten Sitten* und *gegen das Metrum* (nur dieses im Comm. zu Varâh. Bṛh. 1,13) Spr. 7854.

वृत्तभूय Adj. MBh. 1,3,63 wohl verdorben.

वृत्तमणिकोश m. Titel eines Werkes Burnell, T.

*वृत्तमल्लिका f. 1) *Jasminum Sambac* Râǵân. 10, 85. — 2) *Calotropis gigantea alba* Râǵân. 10,29.

वृत्तमाला f. *ein Kranz von Metren, Metrik.*

वृत्तमुक्ताफल n. Pl. *Metra als Perlen.* °फलानां माला so v. a. *Metrik.*

वृत्तमुक्तावली f. Titel einer *Metrik.*

वृत्तयुक्त Adj. *von gutem Lebenswandel, tugendhaft* Hemâdri 1,434,3.

वृत्तरत्नाकर m. Titel einer *Metrik.* °टीका f., °पञ्जिका f., °व्याख्या f. (Opp. Cat. 1) und °सेतु m.

वृत्तरत्नावलि (Opp. Cat. 1) und °ली f. desgl.

वृत्तवक्त्र Adj. *rundmäulig* Râǵân. 17,56.

वृत्तवत् Adj. 1) *rund.* — 2) *einen guten Lebenswandel führend, tugendhaft.*

वृत्तवार्त्तिक n. Titel einer *Metrik* Opp. Cat. 1.

वृत्तशत n. Titel eines Werkes.

वृत्तशालिन् Adj. *einen guten Lebenswandel führend, tugendhaft.*

वृत्तश्लाघिन् Adj. *wegen seines Lebenswandels in gutem Rufe stehend.*

वृत्तसंपन्न Adj. *von gutem Lebenswandel, tugendhaft.*

वृत्तसादिन् Adj. *gutes Betragen zu Schanden machend, sich schlecht betragend, unsittlich.*

वृत्तस्थ Adj. *im guten Lebenswandel verharrend, einen guten Lebenswandel führend.*

वृत्तहीन Adj. *keinen guten Lebenswandel führend* Spr. 3203.

वृत्ताक्षेप m. in der Rhetorik *eine Erklärung, dass man mit etwas Geschehenem nicht einverstanden sei, nicht recht daran glauben könne.* Beispiel Spr. 238.

वृत्ताध्ययनर्द्धि f. und वृत्ताध्ययनसंपत्ति f. *Vortrefflichkeit des Lebenswandels und der Studien.*

वृत्तानुवर्त्तिन् Adj. *einen guten Lebenswandel führend, tugendhaft.*

वृत्तान्त m. n. (seltener z. B. Vâsav. 289,8. Pañkad.; am Ende eines adj. Comp. f. आ) 1) *Geschichte, Vorfall, Begebenheit, Abenteuer, Erlebnisse, Lebensumstände; Bericht über einen Vorfall* u. s. w.; *Nachrichten* überh. Sg. und Pl. — 2) *Hergang, die Art und Weise, wie Etwas vor sich geht, — geschieht.* — 3) **Kapitel.*

*वृत्तान्तशस् Adv. *kapitelweise.*

वृत्तार्ध *Halbkreis* Hemâdri 1,127,12. 13.

वृत्ति f. 1) *das Rollen, Herabrollen* (von Thränen). — 2) *Art und Weise zu sein, — zu thun, — zu leben, Verfahren, Benehmen.* Ausnahmsweise auch Pl. — 3) *Verfahren —, Benehmen gegen Jmd* (Loc. oder im Comp. vorangehend) 40,9. — 4) *ein gutes, achtungsvolles, liebevolles Benehmen, ein Gefühl der Achtung und Liebe für Jmd* (Gen. oder im Comp. vorangehend). — 5) *guter Wandel.* Richtig v. l. वृत्त. — 6) *allgemeiner Gebrauch, Regel.* — 7) *Art und Weise des Verhaltens, Wesen, Natur, Art.* — 8) *Zustand.* — 9) *das Sichbefinden —, Vorkommen —, Erscheinen in* oder *an* (Loc.). Gewöhnlich am Ende eines adj. Comp. — 10) *das Vorkommen, Dasein.* — 11) *das Obliegen, Hingegebensein;* die Ergänzung im Loc. oder im Comp. vorangehend. Am Ende eines adj. Comp. so v. a. *obliegend, hingegeben.* — 12) Sg. und Pl. *Lebensunterhalt, Erwerb, Gewerbe, Mittel zum Leben, Lebensunterhalt mittelst* (im Comp. vorangehend). वृत्तिं कर् oder कल्प् Caus. *leben von* (Instr.) und *Jmd* (Gen.) *einen Lebensunterhalt gewähren, — anweisen.* — 13) *Wirkung, Thätigkeit, Function* 286, 10. — 14) *Stimmung* 281,27. 282,2. 285,17. — 15) *das Erscheinen —, Gebrauchtwerden eines Wortes in einer best. Bedeutung* (Loc.), *die Function eines Wortes.* — 16) *Art und Weise —, Tempo der Aussprache, — der Recitation.* — 17) im Drama *Stil, Charakter, genre.* — 18) *Alliteration, häufige Wiederholung desselben Consonanten.* — 19) *Rhythmus des Versschlusses.* — 20) *Wortart, Wortform.* — 21) *Commentar zu einem Sûtra.* — 22) N. pr. der Gattin eines Rudra Bhâg. P. ed. Bomb. 3,12,13.

वृत्तिक am Ende eines adj. Comp. (f. आ) = वृत्ति 9), 12) und 13).

वृत्तिकर Adj. (f. ई) *Lebensunterhalt gewährend.*

वृत्तिकार m. *der Verfasser eines* oder *des Commentars zu einem Sûtra.*

वृत्तिचन्द्रप्रदीपिकानिरुक्ति f. Titel eines Werkes Opp. Cat. 1.

वृत्तिता f. Nom. abstr. zu einem auf वृत्ति ausgehenden adj. Comp. und zwar in der Bed. von वृत्ति 2), 11) und 12).

वृत्तित्व n. desgl. in der Bed. von वृत्ति 9) und 11). — दीर्घ° MBh. 13,5115 fehlerhaft für दीर्घदर्शित्व.

वृत्तिद Adj. (f. आ) *Lebensunterhalt gewährend, Ernährer.*

वृत्तिदातर् Nom. ag. *Ernährer.*

वृत्तिदीपिका f. Titel eines Werkes Opp. Cat. 1.

वृत्तिन् am Ende eines adj. Comp. = वृत्ति 11) und 12).

वृत्तिप्रदीप m. Titel eines Werkes Opp. Cat. 1.

वृत्तिभाज् Adj. Çiç. 14,19 nach dem Comm. = क्षेमादिव्यापारं कुर्वन् und पुण्यपापकारिन्.

वृत्तिमत् Adj. 1) am Ende eines Comp. *das Verfahren von — befolgend.* — 2) *einer Sache obliegend, mit einem best. Gedanken beschäftigt.* — 3) *einen Lebensunterhalt habend.* Am Ende eines Comp. *lebend von.* — 4) *eine Thätigkeit —, eine Function ausübend, thätig* Çaṃk. zu Bâdar. 2,4,9. Am Ende eines Comp. *dessen Function — ist.*

वृत्तिमूल n. *das zum Lebensunterhalte Erforderliche, Existenzmittel* Gaut. 28,39.

वृत्तिवार्त्तिक n. Titel eines Werkes Bühler, Rep. No. 261.

वृत्तिसंग्रह m. Titel *eines gedrängten Commentars* zu Pâṇini's Sûtra.

*वृत्तिस्थ m. *Chamäleon, Eidechse.*

°वृत्तिहृत् Adj. *Jmd den Lebensunterhalt entziehend* Ind. St. 2,175, N. 1, wo स पापो पतिवृत्तिहा zu verbinden ist; vgl. Paramahañsop. in Bibl. ind. 430, N. 1.

वृत्तिहृतर् Nom. ag. dass.

*वृत्तेर्वारु m. *Wassermelone.*

वृत्तोक्तिरत्न n. Titel eines Commentars zum Piṅgala.

वृत्तोत्सव Adj. *der ein Fest mitgemacht hat* MBh. 12,228,73.

वृत्तौजस् Adj. *Energie an den Tag legend* M. 1,6.

वृत्त्य R. 3,46,7 fehlerhaft für वृत्त *Handlungsweise.*

वृत्त्यनुप्रास m. *Alliteration, häufige Wiederholung desselben Consonanten.*

वृत्त्युपरोध m. *Beeinträchtigung des Lebensunterhalts* 40,10.

वृत्त्युपाय m. *Mittel zum Leben.*

*वृत्य Partic. fut. pass. von 1. und 2. वर् und von वर्त्.

वृद्धाय Absol. VS. 11,19 wohl fehlerhaft für वृत्त्वाय von 2. वर्.

वृत्र 1) m. (nur TS. 2,4,12,1) n. (gewöhnlich Pl.) *Bedränger, Feind, feindliches Heer.* — 2) m. *a*) N. pr. eines von Indra bekämpften und erschlagenen Dämons, eines Sohnes des Tvashṭar. Häufig Ahi genannt. — *b*) *Gewitterwolke.* — *c*) **Finsterniss.* — *d*) **Rad.* — *e*) **Berg.* — *f*) **Stein* Comm. zu Kâṭy. Ça. 21,3,31. Vgl. Çat. Br. 4,2,5,15. — *g*) Bein. Indra's (l). — *h*) *N. pr. eines Berges. — 3) *n. *a*) = घन. v. l. वित्त. — *b*) = धनि.

वृत्रखाद् Adj. *den Vṛtra verzehrend, — vernichtend.* Nach Aufrecht *den Vṛtra plagend* (खाद् von

खद् = खिद्).

वृत्रघ्नी s. u. वृत्रहन्.

वृत्रतर m. *ein noch schlimmerer* Vṛtra.

वृत्रतुर Adj. *Feinde oder* Vṛtra *besiegend, siegreich.*

वृत्रतूर Adj. dass. °तूरि Maitr.S. 2,2,11 (24,8.11).

वृत्रतूर्य, °तूरिम्न n. *Besiegung der Feinde,* — Vṛtra's, *siegreicher Kampf.*

वृत्रत्व n. Nom. abstr. zu वृत्र 2) *a*).

वृत्रद्रुह् m. Bein. Indra's Mahâvîrak. 63,4.

*वृत्रद्विष् und वृत्रनाशन m. desgl.

वृत्रपुत्रा f. Vṛtra's *Mutter.*

*वृत्रभोजन m. *eine best. Gemüsepflanze.*

वृत्रारि m. Bein. Indra's VP. 5,1,57.

वृत्रवध m. *das Erschlagen* Vṛtra's. Auch Titel eines Schauspiels.

वृत्रविद्विष् (Çiç. 14,84) und वृत्रवैरिन् m. Bein. Indra's.

वृत्रशङ्कु m. *ein steinerner Pflock* (nach dem Comm.).

वृत्रशत्रु m. Bein. Indra's.

वृत्रहन् Adj. *den Feinden verderblich.*

वृत्रहत्य n. und वृत्रहत्या m. *Kampf mit den Feinden,* — *mit* Vṛtra.

वृत्रहन् 1) Adj. (f. °घ्नी) *Feinde tödtend, siegreich,* Vṛtra-*Tödter.* — 2) m. Bein. Indra's. — 3) f. वृत्रघ्नी N. pr. eines Flusses.

वृत्रहन्तर Nom. ag. Bein. Indra's.

*वृत्रहाय्, °यते *wie* Indra *verfahren.*

वृत्रारि m. Bein. Indra's.

वृत्वी Absol. zu 1. वर् RV. 1,52,6.

वृथक् Adv. = वृथा 1). Nach Sâj. = पृथक्.

वृथा Adv. 1) *zufällig, nach Belieben; ohne Weiteres, wie sich's fügt; lustig.* — 2) *unnützer Weise, für Nichts und wieder Nichts, vergebens, umsonst.* वाक्यं वृथा कर् so v. a. *ein Wort —, einen Rath unerfüllt lassen.* — 3) *verkehrt, falsch, unrichtig, unwahr, mit Unrecht.*

वृथाकर्मन् n. *die erste beste —, eine nicht religiöse Handlung* Âpast.

वृथाकार m. *eine unnütze Erscheinung, ein nichtsnutziges Ding* Spr. 2992.

वृथाकुलसमाचार Adj. *dem das Verfahren der Familie für Nichts gilt, der sich darüber hinwegsetzt* MBh. 1,136,33.

वृथाग्नि m. *ein beliebiges —, das erste beste Feuer* AV. Prâjaç. 3,8.

वृथाचार Adj. *der sich über die hergebrachte Sitte hinwegsetzt* MBh. 5,124,28.

वृथात्मायास m. *unnütze Selbstquälerei* Nâgân. 50,12 (68,9).

वृथात्व n. *Vergeblichkeit.*

वृथान्न n. *nur zum eigenen Genuss zubereitete Speise* Gaut.

वृथापक्व Adj. *zufällig —, nicht zum heiligen Gebrauch —, nur zum eigenen Genuss gekocht* Gobh. 2,9,5.

वृथापलित Adj. *umsonst altersgrau geworden* Çiç. 15,19.

वृथाप्रजा Adj. f. *umsonst Kinder geboren habend* Spr. 6531.

वृथामति Adj. *verkehrten Verstandes* MBh. 2, 14,30.

वृथामांस n. *das erste beste Fleisch, nicht näher geprüftes und als der Vorschrift entsprechend befundenes —, nicht nach der Vorschrift behandeltes —, nur zum eigenen Genuss dienendes Fleisch* Gaut.

*वृथार्तवा Adj. f. *unfruchtbar* Gal.

वृथालिङ्ग Adj. (f. आ) *unmotivirt* MBh. 3,190,51.

वृथालिङ्गिन् Adj. *angemaasster Weise die Zeichen eines Ordens tragend* Vishnus. 82,6.

वृथावाच् f. 1) *eine beliebige Rede* Ait. Âr. 236,2. — 2) *ein übel angebrachtes —, unwahres Wort* Gobh. 3,5,19.

वृथावादिन् Adj. *unwahr redend* Pañkad.

वृथावृद्ध Adj. *umsonst* (d. i. *ohne weise zu werden*) *alt geworden* Bâlar. 25,14.

1. वृथाव्रत n. *eine falsche religiöse Obliegenheit* MBh. 12,228,72.

2. वृथाव्रत Adj. *falsche religiöse Obliegenheiten erfüllend* Hariv. 11187.

वृथाषट्कृ (stark °षाट्कृ) Adj. *leicht bewältigend.*

वृथोदक n. Pl. *das erste beste Wasser.*

वृथोद्यम Adj. *sich umsonst anstrengend.*

1. वृद्ध 1) Adj. s. u. 1. वर्ध्. — 2) m. *a*) *ein alter Mann, Greis.* — *b*) am Ende eines Comp. *der Aelteste unter.* — *c*) *ein Bettelmönch unter den* Çaiva. — *d*) **ein achtzigjähriger Elephant* Gal. — *e*) **Argyreia speciosa* oder *argentea.* — 3) f. वृद्धा *a*) *eine alte Frau, Greisin.* — *b*) am Ende eines Comp. *die Aelteste unter.* — *c*) N. pr. eines Weibes. — 4) m. f. in der Grammatik *ein älterer Nachkomme, ein einen älteren Nachkommen bezeichnendes Patronymicum* oder *Metronymicum* (z.B. गार्ग्य ist वृद्ध, गार्ग्यायणा — युवन्) 230,15. — 5) **n. Benzoe.*

2. वृद्ध 1) Adj. s. u. 2. वर्ध्. — 2) *ein abgeschnittenes Stück* Çulbas. 1,50. 51. v. l. वृध्र.

वृद्धक m. *ein alter Mann, Greis.*

वृद्धकर्मन् m. N. pr. eines Fürsten.

**वृद्धकाक* m. *Rabe.*

वृद्धकात्यायन m. Kâtjâjana *der Aeltere.*

1. वृद्धकाल m. *Alter, Greisenalter.*

2. वृद्धकाल m. N. pr. eines Fürsten.

वृद्धकावेरी f. N. pr. eines Flusses. °माहात्म्य n.

वृद्धकृच्छ्र n. *eine best. Kasteiung alter Leute.*

वृद्धकेशव m. *eine Form der Sonne.*

**वृद्धकोटरपुष्पी f. eine best. Pflanze* Râgân. 3,105.

वृद्धकोश Adj. *einen reichen Schatz besitzend* Kathâs. 3,24.

वृद्धकौशिक m. Kauçika *der Aeltere* Hemâdri 1,447,16.

वृद्धक्रम m. *das einem alten Manne gegenüber zu beobachtende Verfahren.*

**वृद्धक्षत्र* m. N. pr. eines Mannes.

वृद्धक्षत्रवरलोचन m. *ein best.* Samâdhi Kâraṇḍ. 93,7. Richtig बुद्धक्षेत्र°.

**वृद्धक्षेम* m. N. pr. eines Mannes.

वृद्धगङ्गा f. N. pr. eines Flusses.

वृद्धगङ्गाधर n. *ein best. Pulver gegen Durchfall.*

वृद्धगर्ग m. Garga *der Aeltere.*

वृद्धगर्भा Adj. *hoch schwanger* Mân. Gṛhj. 2,18.

वृद्धगार्ग Adj. (f. ई) = वृद्धगार्गीय Bühler, Rep. No. 549.

वृद्धगार्गीय Adj. von Garga *dem Aelteren verfasst.*

वृद्धगार्ग्य m. Gârgja *der Aeltere.*

वृद्धगिरिमाहात्म्य n. Titel Burnell, T.

वृद्धगोनस m. *eine Schlangenart.*

वृद्धगौतम m. Gautama *der Aeltere.* °संहिता f. Burnell, T.

वृद्धचाणाक्य m. Kâṇakja *der Aeltere.*

वृद्धता f. 1) *Alter, Greisenalter.* — 2) am Ende eines Comp. *das Hervorragen durch.*

**वृद्धतिक्ता* f. *Clypea hernandifolia.*

वृद्धत्व n. 1) *Alter, Greisenalter.* — 2) bei einem Planeten so v. a. *die Zeit unmittelbar vor seinem Untergange.*

**वृद्धदार* m., **°क* m. und **°दारु* n. (Râgân. 3,105. Mat. med. 206) *Argyreia speciosa* oder *argentea.*

वृद्धद्युम्न m. N. pr. eines Mannes.

**वृद्धधूप* m. 1) *Acacia Sirissa.* — 2) *Terpentin.*

वृद्धनगर n. N. pr. einer *Stadt.*

**वृद्धनाभि* Adj. *einen hervorstehenden Nabel habend.*

वृद्धपराशर m. Parâçara *der Aeltere.*

वृद्धपाराशरीय und °पाराशर्य n. *das Werk* Parâçara's *des Aelteren* Opp. Cat. 1.

वृद्धप्रपितामह m. *der Vater des Urgrossvaters.*

वृद्धप्रमातामह m. s. u. प्रमातामह.

**वृद्धबला* f. *eine best. Pflanze* Râgân. 4,98.

वृद्धबाल n. Sg. *Greise und Kinder* MBh. 5,160,22.
वृद्धबालक dass. in आवृद्धबालकम्.
वृद्धबृहस्पति m. Bṛhaspati *der Aeltere.*
वृद्धबौधायन m. Baudhâjana *der Aeltere.*
वृद्धभाव m. *Alter, Greisenalter* 105,25. Hem. Par. 1,100.
वृद्धभोज m. Bhoǵa *der Aeltere.*
वृद्धमनु m. Manu *der Aeltere.*
वृद्धिमत्कम् Adj. *grossmächtig.*
वृद्धयम m. Jama *der Aeltere.* °स्मृति f. Burnell, T.
वृद्धयवन m. Javana *der Aeltere.* °ज्ञातक n.
वृद्धयाज्ञवल्क्य m. Jâǵńavalkja *der Aeltere.*
वृद्धयोगतरंगिणी f. Titel eines Werkes.
*वृद्धराज m. *Rumex vesicarius.*
वृद्धिवयस् Adj. 1) *hochkräftig.* — 2) *betagt, alt* Paṅkad.
वृद्धवसिष्ठ m. Vasishṭha *der Aeltere.*
वृद्धवाग्भट m. Vâgbhaṭa *der Aeltere.*
वृद्धवादिसूरि m. wohl fehlerhaft für °वादिसूरि.
वृद्धवादिन् m. 1) *ein Gina Gal. — 2) N. pr. eines Mannes. °वादिसूरि Ind. St. 15,279.
वृद्धवाशिनी f. *Schakal.*
*वृद्धवाकृन m. *der Mangobaum.*
*वृद्धविभीतक m. dass.
वृद्धविष्णु m. Vishṇu (der Gesetzgeber) *der Aeltere.*
वृद्धिवल्ल Adj. wohl = वृद्धिवल्गिय.
वृद्धिवल्गिय Adj. *von hoher Manneskraft.*
वृद्धवैयाकरणभूषण n. Titel eines Werkes.
वृद्धशङ्ख m. Çaṅkha *der Aeltere.* °स्मृति f. Burnell, T.
वृद्धशर्मन् m. N. pr. eines Fürsten.
वृद्धिशवस् Adj. *hochgewaltig.*
वृद्धशाकल्य m. Çâkalja *der Aeltere.*
वृद्धशातातप m. Çâtâtapa *der Aeltere.* °स्मृति f. Burnell, T.
वृद्धशीलिन् Adj. 1) *das Wesen eines Alten habend, für alt —, für ehrwürdig geltend* Gobh. 3, 5,1. — 2) *altersschwach* MBh. 3,280,4.
वृद्धिशोचिस् Adj. *gewaltig flammend.*
वृद्धशौनकी f. Titel eines Werkes.
वृद्धिश्रवस् 1) Adj. *mit grosser Schnelligkeit begabt.* — 2) m. *a)* Bein. Indra's Vâsav. 150,1. — *b)* N. pr. eines Muni.
वृद्धश्रावक m. *ein* Çiva'*itischer Bettelmönch* Satja im Comm. zu Varâh. Bṛh. 15,1.
*वृद्धसंघ m. *eine Versammlung alter Leute.*
वृद्धसुश्रुत m. Suçruta *der Aeltere.*
*वृद्धसूत्रक n. *in der Luft herumfliegende Baumwollenflocken.*
वृद्धिसेन 1) Adj. *grosse Wurfgeschosse tragend.* — 2) f. वृद्धसेना N. pr. der Gattin Sumati's.
वृद्धसेवा f. *rücksichtsvolles Benehmen gegen Alte.*
वृद्धसेविन् Adj. *gegen Alte sich rücksichtsvoll benehmend* M. 7,38. Nom. abstr. °विद्य n. Kâm. Nîtis. 8,7.
वृद्धहारीत m. Hârîta *der Aeltere.*
वृद्धाचल n. N. pr. eines Tîrtha. °माहात्म्य n. Burnell, T.
वृद्धात्रि m. Atri *der Aeltere.*
वृद्धात्रेय m. Âtreja *der Aeltere.*
वृद्धादित्य m. *eine Form der Sonne.*
वृद्धासन *Ehrenplatz* (buddh.).
वृद्धायु Adj. *von hoher Lebenskraft.*
वृद्धार्क m. *eine lange am Himmel stehende Sonne,* so v. a. *Abendstunde* Spr. 6264.
वृद्धार्यभट m. Âryabhaṭa *der Aeltere.*
वृद्धि 1) f. *a) Wachsthum, das Heranwachsen, Grosswerden* 130,13. Spr. 7832. — *b) Zuwachs, Vermehrung, Verstärkung, Zunahme, Steigerung, Vergrösserung, Verlängerung* (des Lebens). — *c) das Wachsen, Anschwellen* des Meeres, der Flüsse, des Wassers, des Mondes. — *d) das Aufsteigen* des Bodens. — *e) Anschwellung* (körperliche). — *f) Anschwellung des Scrotums.* — *g) das Gedeihen, Emporsteigen, Zunahme an Macht und Glücksgütern, das Reichwerden; Wohlfahrt, Wohlergehen, Glück.* — *h) *Werthgegenstand* Râǵan. 13,144. — *i) Ergötzen, Begeisterung.* — *k) Gewinn.* — *l) Zins* (auf ein geliehenes Kapital). — *m)* in der Grammatik *die höchste Steigerung eines Vocals, die Vocale* आ, ऐ *und* औ. — *n) eine best. Heilpflanze* Râǵan. 5,29. Bhâvapr. 1,171. — *o)* abgekürzt für वृद्धिश्राद्ध. — *p) ein best. astr.* Joga. — 2) m. N. pr. eines Dichters.
वृद्धिक 1) am Ende eines adj. Comp. in अ°. — 2) f. आ *a) *ein best. Heilmittel.* — *b)* Pl. Bez. *einer Art von Dryaden.*
वृद्धिकर 1) Adj. (f. ई) *Wachsthum befördernd, Gedeihen bringend, mehrend, den Wohlstand vermehrend.*
वृद्धिकर्मन् n. wohl so v. a. वृद्धिश्राद्ध.
वृद्धिजीवक Adj. *vom Wucher lebend.*
1.*वृद्धिजीवन n. *Wucher.*
2. वृद्धिजीवन Adj. *vom Wucher lebend* MBh. 13, 117,19.
*वृद्धिजीविका f. *Wucher.*
वृद्धिद 1) Adj. (f. आ) *Gedeihen bringend, die Wohlfahrt fördernd.* — 2) *m. *a) ein best. Strauch,* = जीवक Râǵan. 5,12. — *b) Batatas edulis* Râǵan. 7,86.
वृद्धिदत्त m. N. pr. eines Kaufmanns Kampaka 6.
*वृद्धिदात्री f. *eine best. Pflanze,* = वृद्धि Râǵan. 5,29.
वृद्धपत्र n. *eine Art Lanzette.*
वृद्धिमत् Adj. 1) *wachsend, zunehmend.* — 2) *zur Macht gelangt.* — 3) *die* Vṛddhi *genannte Steigerung eines Vocals bewirkend.*
वृद्धिरदिच्सूत्रविचार m. Titel Burnell, T. Vgl. P. 1,1,1.
वृद्धिश्राद्ध n. *ein Manenopfer bei bestimmten freudigen häuslichen und andern Anlässen.*
वृद्धी Adv. mit भू *alt werden.*
वृद्धोक्षन् m. *ein alter Stier.*
वृद्धोपसेविन् Adj. *Alte ehrend* Spr. 504. 6265. R. 5,36,63.
वृद्ध्याजीव und वृद्ध्युपजीविन् Adj. *vom Wucher lebend.*
वृध् Adj. 1) *froh, heiter, begeistert.* — 2) *erfreuend, mehrend, stärkend.* — वर्धे s. bes.
वृधे 1) Adj. *a) sich ergötzend, — freuend, begeistert.* — *b) erfreuend,* mit Acc. — 2) m. *a) Erfreuer, Förderer, Mehrer, Freund.* — *b) Erfreuung.*
वृधत् *er vergnüge sich* u. s. w. als Ausruf in Opferformeln Vaitân.
वृधन्वत् Adj. *eine Form der Wurzel* 1. वर्ध् *enthaltend.*
वृधस् *vergnüge dich* u. s. w. als Ausruf in Opferformeln.
वृधसान 1) Adj. *a) wachsend.* — *b) sich ergötzend.* — 2) *m. = पुरुष.
*वृधसानु m. = पुरुष, पत्र und कृति.
वर्धसे Dat. Infin. zu 1. वर्ध् RV. 5,64,5.
वृधसू Adj. etwa *fröhlich.*
वृधोक Adj. *Jmd* (Gen.) *gewachsen.* Nach Sâj. = वर्धयितृ.
वृधीय in इषो°.
वृधु m. N. pr. M. 10,107 fehlerhaft für बृबु.
वर्धे Dat. Infin. RV. AV. 1) *zum Wachsthum, zum Gedeihen.* — 2) *zum Ergötzen, zur Begeisterung.*
*वृध्य Partic. fut. pass. von 1. वर्ध्.
वृध *ein abgeschnittenes Stück* Çulbas. 1,50. 51. v. l. वृद्ध.
वृत्त 1) m. *a) ein best. kriechendes Thier* (*Raupe*). — *b) die Eierpflanze.* — 2) f. वृत्ता *a) *eine best. Pflanze* Râǵan. 4,205. — *b) ein best. Metrum.* v. l. वृत्ति. — 3) n. *a) Stiel eines Blattes, — einer Blüthe, — einer Frucht.* — *b) Stiel einer Schale.* — *c) *Brustwarze.* — Auch fehlerhaft für वृन्द.
वृत्तक 1) am Ende eines adj. Comp. (f. वृत्तिका)

Stiel. — 2) f. वृत्तिका dass.

वृत्तयमक n. *eine Art Paronomasie.* Beispiel Bhaṭṭ. 10,13.

वृत्ताक m. und °की f. *die Eierpflanze;* n. *die Frucht* Bhâvapr. 1,288. 2,10. 3,32.

*वृत्तिता f. *eine best. Pflanze,* = कटुक.

वृन्द 1) n. (nur in Nigh. accentuirt) *a) Schaar, Trupp, Heerde, Schwarm, Menge.* वृन्दं वृन्दं च तिष्ठताम् *schaarenweise, in Gruppen,* वृन्दैस् *in Gruppen,* वृन्दवृन्देभ्यः *in abgesonderten Gruppen stehend.* m. fehlerhaft. — *b) eine Menge beisammen stehender Blüthen* oder *Beeren, Traube.* — *c) ein Chor von Sängern und Musikanten* S. S. S. 238. — *d) eine best. hohe Zahl, hundert Milliarden.* — 2) m. *a) eine Geschwulst* oder *Afterbildung in der Kehle.* — *b) eine best. hohe Zahl, Milliarde* Arjabh. 2,2. — *c) *eine best. Çakti eines Gina.* Richtig wohl वृन्दा. — *d)* N. pr. eines medic. Autors Bhâvapr. 3,18. 43. — 3) f. वृन्दा *a) Basilienkraut.* — *b)* Bein. der Râdhâ (einer Geliebten Kṛshṇa's) Vṛshabh. 258. fgg. — *c) *N. pr. der Gattin Gaḷamâdhara's.

वृन्दगायक m. *Chorsänger* S. S. S. 118.

°वृन्दमय Adj. *als eine Menge von — erscheinend* Çiç. 6,43.

*वृन्दर Adj. von वृन्द.

वृन्दशस् Adv. *in Gruppen, heerden-, haufenweise* Kâd. 2,129,18 (159,3).

वृन्दानुवृत्त n. Titel eines Werkes Bühler, Rep. No. 769.

वृन्दार 1) *Adj. = वृन्दारक 1). — 2) m. *ein Gott* Kumâras. 13,53.

वृन्दारक 1) Adj. (f. *°रका und °रिका) *an der Spitze einer Schaar stehend, der beste —, der schönste in seiner Art, der beste —, schönste unter* (Loc. oder im Comp. vorangehend) Mahâbh. 92, *a. b.* 95,*a. b.* — 2) m. *a) ein Gott.* — *b)* N. pr. eines Sohnes des Dhṛtarâshṭra.

°वृन्दारकाय् *den besten unter — spielen, — darstellen.* Nur °यितुम्.

वृन्दारण्य n. = वृन्दावन 1) Bhâm. V. 4,5. °माहात्म्य n. Opp. Cat. 1,5104. 5859.

वृन्दावन 1) n. N. pr. eines heiligen *Waldes* am linken Ufer der Jamunâ in der Nähe von Mathurâ, des Schauplatzes der Liebesspiele Kṛshṇa's mit Vṛndâ (Râdhâ). — 2) m. N. pr. eines Mannes. — 3) f. ई *Basilienkraut.*

वृन्दावनचम्पू f. Titel eines Werkes.

वृन्दाननगर n. N. pr. einer *Stadt.*

वृन्दावनमाहात्म्य n., °वनयमक n., °वनशतक n. und °वनाख्यान n. (Opp. Cat. 1,2912) Titel.

वृन्दावनेश m. Bein. Kṛshṇa's.

वृन्दावनेश्वर 1) m. desgl. — 2) f. ई Bein. der Râdhâ.

°वृन्दिन् Adj. *eine Schaar — eine Menge von — enthaltend.*

*वृन्दिष्ठ und *वृन्दीयस् Superl. und Compar. zu वृन्दारक 1).

वृश 1) m. *a)* N. pr. eines Mannes. Auch वृष geschrieben. — *b)* *= वृष *Gendarussa vulgaris.* — 2) *f. आ *ein best. Kraut.* — 3) f. ई fehlerhafte Schreibung für बृसी.

वृश्चन Adj. *Bäume fällend, — spaltend.*

*वृश्चन m. *Scorpion.*

वृश्चिक 1) m. *a) Scorpion, Tarantel.* — *b) der Scorpion im Thierkreise.* Auch वृश्चिकराशि m. Vâsav. 62,4. — *c) *Boerhavia procumbens.* — *d) *= मदन (*eine best. Pflanze*). — *e) *= व्याल. व्यालिक. — *f) *= अयव्यापनाम. — 2) *f. वृश्चिका und °की f. *Zehenschmuck* Gal. — 3) *f. वृश्चिका *Boerhavia procumbens* (?) Râgân. 5,127. — 4) *f. वृश्चिकी *Weibchen des Scorpions.*

*वृश्चिकपत्त्रिका f. *Basella cordifolia.*

*वृश्चिकपर्णी f. *Salvinia cucullata* Râgân. 3,54.

वृश्चिकाली f. *Tragia involucrata* Râgân. 9,48. Karaka 3,8.

वृश्चिकेश m. *der über den Scorpion im Thierkreise herrschende Planet Mercur.*

*वृश्चिपत्त्री f. *Tragia involucrata.*

वृश्चीक m. *eine best. Pflanze.*

*वृश्चीर m. *eine weissblühende* Punarnavâ. Richtig वृश्चीव.

वृश्चीव m. dass. Râgân. 5,115. Bhâvapr. 3,26. 4, 176. Karaka 1,4. 3,8. 6,3.

वृष 1) m. *a) Mann, Gatte.* — *b) Männchen eines Thieres* in अज° und अश्ववृष. — *c) Stier* (in der älteren Sprache nur am Ende eines Comp.). गवाम् *der Stier unter den Kühen* auch als Bez. *des Hauptwürfels.* — *d) der Stier im Thierkreise.* Auch °राशि m. und °भवन n. — *e) ein kräftiger Mann, ein Mann von grosser Potenz.* In der Erotik *eine der 4 Arten von* पुरुष. — *f) der Beste in seiner Art, der Beste unter* (Gen. oder im Comp. vorangehend). अङ्गुलीनाम् so v. a. *Daumen.* — *g) die als Stier gedachte Gerechtigkeit, Pflicht* oder *Tugend; ein gutes Werk* Çiç. 15,35. Vâsav. 128,1. — *h)* Bein. α) Vishṇu-Kṛshṇa's. — β) Çiva's. — γ) Indra's. — δ) der Sonne. — ε) *des Liebesgottes. — ζ) Karṇa's. — *i) der männliche Same* Vâsav. 128,1. Verz. d. Oxf. H. 303,*b*,3 (?). — *k) *Wasser* Utpalini im Comm. zu Vâsav. 128. — *l)* Bez. *verschiedener Pflanzen.* Nach den Lexicographen *Gendarussa vulgaris* oder *Adhatoda* (in dieser Bed. Karaka 6,5), *Boerhavia variegata* und *eine best. auf dem Himavant wachsende Knolle.* — *m) eine best. Tempelform.* — *n) ein zum Aufbau eines Hauses besonders zugerichteter Platz.* — *o) das 15te Jahr im 60jährigen Jupitercyclus.* — *p) *Maus* oder *Ratte.* Aus वृषदंश fälschlich geschlossen. — *q) Feind.* — *r)* N. pr. α) des Indra im 11ten Manvantara. — β) eines Sâdhja. — γ) eines Wesens im Gefolge Skanda's. — δ) eines Asura Çiç. 15,35. 16,8. — ε) des Regenten des Karaṇa Katushpada. — ζ) eines alten Fürsten. — η) zweier Söhne Kṛshṇa's und verschiedener anderer Männer. Auch v. l. für वृश Ârsh. Br. — ϑ) eines der 10 Rosse des Mondes VP.² 2,299. — 2) f. आ *a) *Gendarussa vulgaris* oder *Adhatoda.* — *b) *Salvinia cucullata* Râgân. 3,55. — *c) *Mucuna pruritus* Dhanv. 1,7. — *d)* Name eines Sâman Ârsh. Br. — 3) f. ई fehlerhafte Schreibung für बृसी. — 4) *n. *Myrobalane.*

वृषक 1) m. *a) eine best. Pflanze.* — *b)* वृषको ऽसि als Anfang eines Jagus Lâṭj. 2,1,5. — *c)* N. pr. eines Fürsten. — 2) n. इन्द्रस्य Name verschiedener Sâman Ârsh. Br.

वृषकर्णिका (Karaka 6,11) und *वृषकर्णी f. *Cocculus tomentosus.*

वृषकर्मन् 1) Adj. *a) Mannesthat verrichtend* RV. — *b) wie ein Stier verfahrend.* — 2) m. *ein best. über Waffen gesprochener Zauberspruch.*

वृषकाम Adj. *einen Mann* oder *einen Stier begehrend.*

वृषकाव्या f. N. pr. eines Flusses MBh. 6,9,35.

*वृषकृत Adj. gaṇa प्रवृद्धादि.

वृषकेतन m. Bein. Çiva's.

वृषकेतु m. 1) desgl. °शिष्य m. Bein. Paraçurâma's Bâlar. 117,1. — 2) N. pr. eines Kriegers.

वृषक्रतु Adj. *männlich gesinnt.*

वृषखादि Adj. *grosse Spangen* oder *Ringe tragend* oder *mit Ohrringen geschmückt.*

वृषगण m. N. pr. eines Ṛshi. Pl. *seine Nachkommen.*

*वृषगन्धा f. *Argyreia speciosa* oder *argentea* Râgân. 3,84.

वृषगायत्री f. *eine zu Ehren des Stieres gesprochene* Gâjatrî Hemâdri 1,486,16.

वृषचक्र n. *ein best. mystischer Kreis.*

वृषच्युत Adj. *vom Starken* (d. i. *dem* Soma) *erregt.*

वृषजूति Adj. *Mannesdrang habend.*

वृषण 1) m. (*n.) *Hodensack;* Du. *die Hoden.* —

2) m. 1) Bein. Çiva's. — *b*) N. pr. zweier Männer.

वृषणाश्व 1) Adj. *von Hengsten gezogen* (Wagen). — 2) m. N. pr. *a*) eines Mannes Maitr. S. 2,5,5 (54,7). — *b*) *eines Gandharva. — *c*) *eines Rosses des Indra.

वृषण्य्, वृषण्यति *brünstig sein* (vom Manne und Weibe).

*वृषणाश्व m. fehlerhaft für वृषणाश्व 2) *b*).

वृषण्वत् Adj. 1) *mit Hengsten bespannt, — fahrend.* — 2) etwa *unter Hengsten befindlich.* — 3) *das Wort* वृषन् *enthaltend.*

वृषण्वसु 1) Adj. etwa *grossen Besitz habend, grosses Gut mit sich führend.* — 2) *m. Indra's *Wald, Garten* oder *Schatz* (beruht auf einer Verwechselung von वन mit धन).

वृषता f. *männliche Potenz, Geilheit* Kâraka 6,2.

वृषत्व und वृषत्वन् n. *Mannheit.*

*वृषद् m. N. pr. eines Mannes Uéévaл. zu Uṇâdis. 5,21.

वृषदंश m. 1) *Katze.* — 2) N. pr. eines Berges.

वृषदंशक und *°क m. *Katze* Râgân. 19,13.

वृषदज्ञि vielleicht m. N. pr. eines Mannes. Nur Pl. Voc. ṚV. Nach Sây. = वृषता (सोमेन) अञ्जन्तः.

वृषदत् Adj. (f. °दती) *starke Zähne habend.*

*वृषदत्त Adj. dass.

वृषदर्भ m. 1) N. pr. eines Fürsten der Kâçi. Pl. *sein Geschlecht.* — 2) Bein. Kṛshṇa's.

वृषदेव N. pr. 1) m. eines Fürsten Ind. Antiq. 9, 164. fg. — 2) f. आ einer Gattin Vasudeva's.

वृषद्गु m. N. pr. eines Fürsten. v. l. रुषद्गु.

वृषद्वीप m. N. pr. einer *Insel.*

वृषधर m. Bein. Çiva's Bâlar. 81,15.

वृषधूत Adj. *von Männern gerüttelt* (*ausgepresst*).

1. वृषध्वज m. *ein Banner mit einem Stiere.*

2. वृषध्वज 1) Adj. *einen Stier im Banner habend.* — 2) m. *a*) Bein. Çiva's. — *b*) N. pr. α) eines Fürsten. — β) eines Verfassers von mystischen Gebeten bei den Tântrika. — γ) eines Berges. — 3) f. आ Bein. der Durgâ.

*वृषध्वाङ्गी f. *eine Cyperus-Art* Râgân. 6,144.

वृषन् (Acc. वृषणम् und वृषाणम्, Nom. Pl. nur im Çat. Br. वृषाणस्) 1) Adj. *männlich, kräftig, gewaltig, gross* (von Belebtem und Unbelebtem). — 2) m. *a*) *Mann.* — *b*) *Hengst.* — *c*) *Stier.* — *d*) Beiw. und Bein. verschiedener Götter, insbes. Indra's. — *e*) in Comp. mit *Erde, Land* so v. a. इन्द्र **Herr.* क्षिति°, क्ष्मा° *Fürst, König.* — *f*) *ein best. Metrum.* — *g*) *Bein. Karṇa's. — *h*) N. pr. eines Mannes. — 2) f. वृष्णी *Stute* Comm. zu Liṭ. 2,7, 26 (वृष्ण्यसि zu lesen). — 3) n. Name eines Sâman.

वृषनादिन् Adj. *wie ein Stier brüllend* Çiç. 20,70.

वृषनाभि Adj. *gewaltige Naben habend.*

वृषनामन् n. von unbekannter Bed. Nach Sây. वृष = वर्षण und नामन् = नमन.

*वृषनाशन m. *Embelia Ribes.*

वृषन्तम Adj. *gewaltigst, männlichst.*

वृषंधि Adj. *männlichen Muthes, kühn.*

*वृषपति m. 1) *ein in Freiheit gesetzter Stier.* — 2) Bein. Çiva's.

*वृषपत्त्रिका f. *Argyreia speciosa* oder *argentea* Râgân. 3,84.

वृषपत्नी Adj. f. etwa *einen tüchtigen Gebieter habend.* Nach Sây. *den Regner zum Gatten* oder *Herrn habend.*

*वृषपर्णी f. 1) *Salvinia cucullata.* — 2) *Cocculus tomentosus.*

वृषपर्वन् 1) Adj. *gewaltige Gelenke habend.* — 2) m. *a*) **die Wurzel von Scirpus Kysoor.* — *b*) **der Betelnussbaum.* — *c*) Bein. α) Vishṇu's. — β) *Çiva's. — *d*) N. pr. α) eines Dânava Kâd. 62, 18 (118,5). — β) eines Râgarshi. — γ) eines Affen.

वृषपाण Adj. *Männern zum Trunk dienend.*

वृषपाणि Adj. *gross —, starkhufig.*

वृषपुष्प n. *ein best. Gemüse* Kâraka 177,11.

वृषप्रभर्मन् Adj. *dem der Starke* (Soma) *vorgesetzt wird.*

वृषप्रयावन् Adj. *mit Hengsten fahrend.*

वृषप्सु Adj. etwa *starkes —, männliches Aussehen habend.* Nach Sây. = वर्षणाकृप.

वृषभ 1) Adj. *gewaltig, männlich, tüchtig.* — 2) m. *a*) *Stier.* Am Ende eines adj. Comp. f. आ Hemâdri 1,467,8. — *b*) *der Stier im Thierkreise.* — *c*) *der Stier* als Bild der Grösse, Macht u. s. w.: *der Stärkste, Grösseste, Erste, Beste, — unter* (Gen. oder im Comp. vorangehend); *Anführer, Herr* u. s. w. — *d*) **eine best. auf dem* Himavant *wachsende Knolle* Râgân. 5,14. Bhâvapr. 1,170. — *e*) **Ohrhöhle.* — *f*) Bez. *des 28sten* Muhûrta. — *g*) Bein. Daçadju's. — *h*) N. pr. α) eines von Vishṇu besiegten Asura. — β) eines der Söhne des 10ten Manu. — γ) eines Arhant der Gaina und verschiedener anderer Männer. — δ) eines Berges. — 3) f. वृषभा *a*) = आर्षभ 3) VP.² 2,276. — *b*) N. pr. eines Flusses. — 4) *f. वृषभी *a*) *Wittwe.* — *b*) *Mucuna pruriens.*

वृषभकेतु m. Bein. Çiva's.

*वृषभगति m. desgl.

वृषभचरित 1) Adj. *von Stieren verübt.* — 2) n. *ein best. Metrum.*

वृषभत्व n. Nom. abstr. von वृषभ *Stier.*

वृषभध्वज 1) Adj. *einen Stier im Banner habend.* — 2) m. *a*) Bein. Çiva's. — *b*) N. pr. α) eines Wesens im Gefolge Çiva's. — β) eines Berges.

वृषभर Adj. *stark zugreifend,* so v. a. *kämpfend* u. s. w. oder *gewaltigen Ruf erhebend.*

वृषभवीथि f. Bez. *eines Neuntels der von Venus durchlaufenen Bahn.* Es umfasst die Mondhäuser Maghâ, Pûrvaphalgunî und Uttaraphalgunî.

वृषभषोडश Adj. f. Pl. (mit गो) oder Subst. Pl. (ohne गो) *fünfzehn Kühe und ein Stier* M. 9,124 (Chr. 196,1). 11,116. 130.

वृषभस्वामिन् m. N. pr. eines Fürsten.

वृषभाक्ष 1) Adj. *Augen eines Stiers habend.* — 2) *f. ई *Koloquinthe* Râgân. 3,58.

वृषभाङ्क m. Bein. Çiva's.

वृषभाण m. wohl nur fehlerhaft für °भानु.

वृषभाद्रि m. N. pr. eines *Berges.* °माहात्म्य n. Opp. Cat. 1.

वृषभान (fehlerhaft) und °भानु m. N. pr. des Vaters der Râdhâ (einer Geliebten Kṛshṇa's).

वृषभानुजा f. 1) Patron. der Râdhâ. — 2) Titel eines Schauspiels.

वृषभानुनन्दिनी f. Patron. der Râdhâ Vṛshabh. 257,*a*,24.

वृषभोज Adj. *kräftige Nahrung geniessend.*

*वृषभासा f. Indra's *Stadt.*

वृषभासुरविध्वंसिन् m. Bein. Kṛshṇa's.

वृषभैकसहस्रा Adj. f. Pl. mit गो *tausend Kühe und ein Stier* M. 11,127.

वृषभैकादश Adj. f. Pl. mit गो *zehn Kühe und ein Stier* Hemâdri 1,467,8 (zu lesen वृषभैकादशाश्च).

वृषभोत्सर्ग m. *Freilassung eines Stiers* (ein verdienstliches Werk) Burnell, T.

वृषमणस् Adj. *kräftig —, männlich gesinnt, muthig.*

वृषमण्यु Adj. dass.

*वृषय m. = आश्रय.

वृषयु Adj. *brünstig, ausgelassen.*

वृषरथ Adj. *einen gewaltigen Wagen habend.*

वृषरश्मि Adj. *gewaltige Zügel* oder *Stränge habend.*

वृषराजकेतन m. Bein. Çiva's.

वृषल und वृषल (Çat. Br.) 1) m. *a*) *Männlein,* so v. a. *ein geringer Mann, ein gemeiner Kerl;* später ein Çûdra. — *b*) angeblich *Tänzer.* — *c*) Bein. Kandragupta's. — *d*) **Pferd.* — *e*) **eine Art Knoblauch.* — 2) f. वृषली *a*) *ein gemeines Weib, ein Weib aus der* Çûdra-*Kaste* Çat. Br. 14,9,4,

12. — *b*) angeblich *Hure*.

वृषलक m. *ein elender Çûdra*.

वृषलदमन् m. Bein. Çiva's.

वृषलता f. und वृषलत्व n. *der Stand eines Çûdra*.

वृषलयाचक Adj. *der für einen Çûdra kocht* MBh. 3,13356. v. l. वृषलयाजक.

वृषलयाजक Adj. *der für einen Çûdra opfert* MBh. 13,200,7.

वृषलाञ्छन m. Bein. Çiva's Bîlar. 82,9.

वृषलीपति m. *ein Mann, der ein Weib aus der Çûdra-Kaste hat*.

*वृषलीपुत्र m. *der Sohn eines Weibes aus der Çûdra-Kaste*.

वृषलीफेनपीत Adj. *der den Speichel eines Weibes aus der Çûdra-Kaste gekostet hat* M. 3,19.

*वृषलोचन m. *Maus* oder *Ratte*.

*वृषल्या:पुत्र (Conj.) m. = वृषलीपुत्र.

वृषवत् m. N. pr. eines Berges.

वृषवाक् Adj. *auf einem Stiere reitend*.

वृषवाकन Adj. dass.; m. Bein. Çiva's.

वृषविवाक् m. = वृषोत्सर्ग Harshaṅ. 68,8.

वृषवृष n. Name eines Sâman.

वृषव्रत Adj. *gewaltige Herrschaft führend* oder *Männer beherrschend*.

वृषव्रात Adj. *einen gewaltigen Haufen* oder *einen Männerhaufen bildend*.

*वृषशत्रु m. Bein. Vishṇu's.

वृषशिप्र m. N. pr. eines Dämons.

वृषशील Adj. als Erklärung von वृषल.

वृषग्रुष्ण m. N. pr. wohl nur fehlerhaft für वृषग्रुष्म.

वृषग्रुष्म 1) Adj. *starkmuthig*. — 2) m. N. pr. eines Mannes.

वृषषण्ड m. N. pr. eines Mannes.

वृषसव Adj. *von Männern gepresst* oder *den Mann treibend*.

वृषसाह्वया f. N. pr. eines Flusses MBh. 6,9,35.

*वृषसृक्किन् m. *Wespe*.

वृषसेन 1) Adj. etwa *ein Männerheer habend*. — 2) m. N. pr. *a*) eines Sohnes des 10ten Manu. — *b*) eines Sohnes des Karṇa. — *c*) eines Urenkels Açoka's.

वृषस्कन्ध Adj. *Schultern eines Stieres habend*.

वृषस्तुभ् Adj. etwa *gewaltige Rufe ausstossend* RV. 10,66,6.

वृषस्य्, °स्यति *nach einem Manne* —, *nach einem Stiere verlangen, geil* —, *läufisch sein*.

वृषाकपायी (betont nur in Nigh., Voc. im RV.) f. 1) *das Weib des* Vṛshâkapi. Von den Commentatoren auf die *Morgenröthe* gedeutet. Nach den Lexicographen = श्री, गौरी, स्वाहा und शची. — 2) * *Asparagus racemosus* und = जीवन्ती.

वृषाकपि m. 1) *grosser Affe* oder *Mannaffe;* nach den Commentatoren ein Sohn Indra's und auf *die Sonne* gedeutet. Angeblicher Verfasser von RV. 10,86. — 2) Bein. *a*) *der Sonne*. — *b*) *des Feuers*. — *c*) Vishṇu's. — *d*) Çiva's. — *e*) Indra's. — 3) *das dem* Vṛshâkapi *zugeschriebene Lied* Vaitân. — 4) N. pr. eines Rudra.

वृषाकपिशस्त्र n. Titel Burnell, T.

*वृषाकर m. *Phaseolus radiatus* Râǵân. 16,43.

वृषाकृति Adj. *Stiergestalt habend* (Vishṇu).

वृषाक्ष 1) Adj. *stierängig*. — 2) m. Bein. Vishṇu's.

वृषाघ्न्य m. *ein best. über Waffen gesprochener Zauberspruch*.

*वृषागिर् m. N. pr. eines Mannes. Vgl. वार्षागिर.

वृषाङ्क 1) Adj. *a*) *einen Stier zum Zeichen habend*. — *b*) * *tugendhaft, gut*. — 2) m. *a*) Bein. Çiva's. — *b*) * *Eunuch*. — *c*) * *Semecarpus Anacardium*.

*वृषाङ्कुड m. *eine Art Trommel*.

*वृषाञ्चन m. Bein. Çiva's.

वृषाणक m. 1) N. pr. *a*) des Liedverfassers von RV. 10,136. — *b*) * eines Wesens im Gefolge Çiva's. — 2) * *eine Form* Çiva's (?).

वृषाण्ड m. N. pr. eines Asura.

वृषादर्भ und °दर्भि m. N. pr. eines Sohnes des Çibi.

वृषाद्रि m. N. pr. eines *Berges*.

*वृषान्तक m. Bein. Vishṇu's.

वृषान्न n. *eine kräftige Speise* Kauç. 40.

वृषामित्र m. N. pr. eines Brahmanen.

वृषामोदिनी Adj. f. *mit dem Manne sich ergötzend*.

1. वृषाय्, °यति *Jmd* (Acc.) *regnen lassen* RV. 10, 98,1.

2. वृषाय्, °यते 1) *in männliche Krafterregung gerathen, brünstig werden* (Kâraka 6,2), überh. *begierig sein, losgehen auf;* mit Acc., Dat. oder Loc. — 2) *wie ein Stier brüllen*. — Mit आ 1) *brünstig werden*. — 2) *begierig sich hermachen über* (Acc.), so v. a. *mit grossem Behagen zu sich nehmen, — geniessen*. — Mit उद् *in Aufregung gerathen*.

*वृषायण m. *Sperling*.

वृषायुध् Adj. *Männer bekämpfend*.

वृषारव m. 1) *ein best. Thier*. — 2) *Schlegel* (von Holz zum Klopfen, Trommeln).

वृषालीलतायिन् (?) Ind. St. 2,28, N. 1.

*वृषाशील Adj. als Erklärung von वृषल.

*वृषाहार m. *Katze*.

वृषाकिन् m. Bein. Vishṇu's.

*वृषिन् m. *Pfau*.

वृषी f. Gobh. 4,2,26 fehlerhaft für बृसी.

*वृषीय्, °यति Denomin. von वृष.

वृषेन्द्र m. *ein stattlicher Stier* Hemâdri 1,486,13.

वृषोत्सर्ग m. 1) *Freilassung eines Stieres* (eine verdienstliche Handlung) Vîsav. 125,1. °परिशिष्ट n. Titel. — 2) *das Aufgeben guter Werke* Vîsav. 125,1.

*वृषोत्साक् (Conj.) m. Bein. Vishṇu's.

वृषोदर m. desgl.

वृष्ट 1) Adj. und n. impers. s. u. वर्ष्. — 2) m. N. pr. eines Sohnes des Kukura.

वृष्टधर्म m. N. pr. eines Fürsten VP.^{2} 4,96.

वृष्टि und वृष्टि 1) f. Sg. und Pl. (84,18) *Regen*. In Maitr. S. in Versen und Sprüchen वृष्टि, sonst वृष्टि; vgl. 2,4,7. 8. 11,1. 5. 4,1,14. Vgl. auch Ind. St. 13,94. Am Ende eines Comp. auch so v. a. *eine herunterfallende Menge von* (Pfeilen, Blumen, Blikken u. s. w.). — 2) m. *a*) *ein best.* Ekâha. — *b*) N. pr. eines Sohnes des Kukura.

वृष्टिकाम Adj. *Regen wünschend* Maitr. S. 2,4,8 (46,1). Saṁhitopan. 22,1.

वृष्टिकामना f. *das Wünschen von Regen* Comm. zu Ǵaim. 3,8,13.

*वृष्टिघ्नी f. *kleine Kardamomen*.

वृष्टिता f. Nom. abstr. von वृष्टि *Regen* Naish. 9,19.

वृष्टिद्यावन् Adj. wohl = वृष्टिद्यो Maitr. S. 2, 13,22 (167,19) = Kâṭh. 40,12.

वृष्टिद्यो Adj. *im Regenhimmel wohnend* u. s. w. Zu belegen nur °द्यावा Du. (Âpast. Çr. 4,6,1) und °द्यावस् Pl.

वृष्टिपात m. *herabfallender Regen* Ragh. 11,92.

*वृष्टिभू m. *Frosch*.

वृष्टिमत् (RV.) und वृष्टिमत् (Çat. Br.) 1) Adj. *regnerisch, regnend*. — 2) m. N. pr. eines Sohnes des Kaviratha.

वृष्टिमय Adj. *aus Regen bestehend* Harshaṅ. 90,6.

वृष्टिमारुत m. *von Regen begleiteter Wind*.

वृष्टिवनि Adj. *Regen erlangend, — bringend*.

वृष्टिवात m. *von Regen begleiteter Wind*.

वृष्टिसनि 1) Adj. *Regen bringend* Maitr. S. 2,8, 13 (116,18). — 2) f. Pl. Bez. *bestimmter Backsteine* Âpast. Çr. 17,3. Nom. abst. °सनित्व n. Kap. S. 34 am Ende.

वृष्टिसंपात m. *Regenguss* Râǵat. 5,275.

वृष्टिहव्य m. N. pr. eines Mannes.

वृष्टी Absol. von वर्ष् RV. 5,53,14.

*वृष्ण m. N. pr. eines Mannes. — Vgl. वृद्धवृष्ण.

वृष्णि und वार्ष्णि 1) Adj. *a) mannhaft, männlich, gewaltig.* — *b)* *= चण्ड und पाषण्ड. — 2) m. *a) Schafbock, Widder.* — *b)* *= गो. — *c)* **Lichtstrahl.* — *d)* **Luft, Wind.* — *e)* Bein. α) Çiva's. — β) *Vishṇu-Kṛshṇa's. — γ) *Indra's. — δ) *Agni's. — *f)* N. pr. α) Pl. eines Geschlechts (= यादव und माधव), zu dem auch Kṛshṇa gehört. — β) verschiedener Fürsten. — 3) n. Name eines Sâman.

*वृष्णिक m. N. pr. eines Mannes.

*वृष्णिगर्भ m. Bein. Kṛshṇa's.

वृष्णिपाल m. *Schafhirt* Daçak. 8,12.

वृष्णिपुर n. *die Stadt der* Vṛshṇi.

वृष्णिमत् m. N. pr. eines Fürsten.

वृष्णिय in वर्धवृष्णिय.

वृष्णिवरेण्य m. Bein. Kṛshṇa's Bhâm. V. 4,6.

वृष्णिवृद्ध m. *der Aelteste —, Angesehenste unter den* Vṛshṇi.

वृष्ण्य, वार्ष्णिय 1) Adj. *a) männlich, mächtig.* — 2) n. *a) Manneskraft, Muth, Macht.* — *b) männliche Kraft,* so v. a. *Potenz.*

वृष्ण्यावत्, वृष्णिय्यावत् Adj. *manneskräftig.*

1.*वृष्य Adj. = वर्ष्य.

2. वृष्य 1) Adj. (f. या) *a) auf die Potenz wirkend, der Potenz zuträglich; die geschlechtliche Neigung erregend, den Mann reizend* (वृष्यतमा Kâraka 6,2). — *b)* als Beiw. Çiva's nach Nîlak. *Verdienst mehrend.* Eher *von grosser Potenz.* — 2) *m. *Phaseolus radiatus.* — 3) *f. या *a) Asparagus racemosus* Râǵan. 4,118. — *b) Myrobalanenbaum* Râǵan. 11, 60. — *c) eine best. Knolle,* = ऋद्धि. — 4) n. *Aphrodisiacum.*

*वृष्यकन्दा f. *Batatas paniculata* Râǵan. 7,99.

*वृष्यगन्धा f. *Argyreia speciosa* oder *argentea.*

*वृष्यगन्धिका f. *Sida cordifolia* oder *rhombifolia* Râǵan. 4,103.

वृष्यता f. *Potenz, Zeugungskraft.*

*वृष्यवल्लिका f. *Batatas paniculata* Râǵan. 7,99.

वृह् in अवृह्.

वे m. = 1. वि *Vogel.* Nomin. वेस् ṚV. 1,173,1. 3,34,6. 6,3,5. 9,72,5. 10,33,2.

*वेकट 1) m. = जातताम्रधन, मणिकार, वैकटिक, मत्स्यभेद, युवन् und चिद्रूषक. — 2) Indecl. = अद्भुत.

*वेत्, वेत्तयति (दर्शने).

वेतण n. = अवेक्षण *das Richten der Aufmerksamkeit auf Etwas, Vorsorge* 188,28.

वेग m. (adj. Comp. f. या) 1) *schnellende Bewegung, Ruck.* वेगतस् *mit einer schn. B.* — 2) *Andrang, Schwall* (des Wassers, der Fluth), *starke Strömung, starker Erguss* (von Thränen). Auch Pl. — 3) *heftige —, schnelle Bewegung* (insbes. geschwungener oder geworfener Waffen), *Ungestüm, Geschwindigkeit, Hast.* वेगतस् *mit Ungestüm, hastig.* — 4) *heftiges Auflodern, Ausbruch* (eines Schmerzes, einer Leidenschaft u. s. w.), *Aufregung.* — 5) *Anfall, Paroxysmus einer Krankheit.* — 6) *Wirkung* (eines Giftes). Auch Pl. — 7) *Drang zur Ausleerung.* — 8) *Ausleerung* (nach unten oder nach oben). — 9) *Anstoss, Impuls.* — 10) * *die Frucht der Trichosanthes palmata.* — 11) N. pr. einer Sippe böser Geister.

वेगक am Ende eines adj. Comp. (f. वेगिका) 1) *Geschwindigkeit* Hemâdri 2,*a*,101,5. — 2) *Ausleerung.* दश° *zehn Ausleerungen bewirkend* Bhâvapr. 2,118.

वेगग Adj. (f. या) *stark strömend, rasch fliessend.*

वेगघ्न Adj. *schnell tödtend* MBh. 9,10,34.

वेगज्ञवा f. N. pr. einer Kiṃnara-Jungfrau Kâraṇḍ. 5,24.

वेगतर m. *eine schnellere Bewegung.* वेगाद्वेगतरं गम् *immer schneller und schneller laufen* Pañcat. ed. Bomb. 5,76,4.

वेगदण्ड m. = वेतण्ड *Elephant* Harshaḱ. 174,23 (437,6). 193,20 (471,4).

वेगदर्शिन् m. N. pr. eines Affen.

वेगन n. fehlerhaft für वेगान.

*वेगनाशन m. = श्लेष्मन् *Phlegma.*

वेगनाश्यनाशकभावरहस्य n. Titel eines Werkes.

*वेगरोध m. 1) *check, remora.* — 2) *obstruction of the natural excretions.*

वेगवतीस्तोत्र n. Titel eines Stotra Opp. Cat. 1.

वेगवत् 1) Adj. *a) schwallend, heftig wogend.* — *b) ungestüm, hastig, schnell laufend, rasch dahinfliegend, heftig blasend, rasch zu Werke gehend.* वर्ष m. *ein heftiger Regen.* — 2) m. *a)* **Leopard.* — *b)* N. pr. α) eines Asura. — β) eines Vidjâdhara. — γ) eines Sohnes des Kṛshṇa. — δ) eines Fürsten. — ε) eines Affen. — 3) f. °वती *a) eine best. Arzneipflanze.* — *b) ein best. Metrum.* — *c)* N. pr. α) einer Vidjâdhart. — β) Pl. einer Gruppe von Apsaras VP.^{2} 2,75. 82. — γ) eines Flusses.

वेगवाहिन् 1) Adj. *schnell fliessend, — fliegend* (Pfeil). — 2) f. °हिनी N. pr. eines Flusses.

*वेगवृष्टि f. *ein heftiger Regen.*

वेगसर् 1) *m. *Maulthier.* — 2) f. ई *Maulthierweibchen.*

वेगसार m. Pl. N. pr. eines Volkes VP.^{2} 2,179.

वेगातिग Adj. MBh. 2,895 fehlerhaft für वेलातिग.

वेगान n. eine Corruption von ग्रामगेयगान.

वेगानिल m. *ein heftiger Wind.*

वेगित Adj. 1) *schwallend, heftig wogend.* — 2) *ungestüm, hastig, rasch zu Werke gehend, sich schnell bewegend, schnell fliegend, — fliessend.*

वेगिन् 1) Adj. = वेगित 2). उद्धत° Adj. von उद्धतवेग. — 2) *m. *Falke* Râǵan. 19,85.

वेगिल m. N. pr. eines Mannes.

*वेगिकरिणा m. *eine Gazellenart* Râǵan. 19,47.

वेङ्क m. Pl. N. pr. eines Volkes.

वेङ्कट m. N. pr. 1) eines Berges im Lande der Drâviḍa. — 2) verschiedener Gelehrter.

वेङ्कटकवि m. N. pr. eines Dichters Burnell, T. °कवीय n. Titel seines Kâvja Opp. Cat. 1.

वेङ्कटकृष्ण m. N. pr. eines Autors Burnell, T. °कृष्णीय n. Titel seines Werkes Opp. Cat. 1.

वेङ्कटगिरि m. N. pr. eines *Berges.* °माहात्म्य n. Burnell, T.

वेङ्कटनाथ m. N. pr. eines Autors.

वेङ्कटपति m. N. pr. eines Fürsten.

वेङ्कटभट्ट und वेङ्कटभट्ट m. N. pr. von Autoren Burnell, T.

वेङ्कटभेट् Titel eines Werkes Opp. Cat. 1.

वेङ्कटयोगिन् und वेङ्कटराम m. N. pr. von Autoren Burnell, T.

वेङ्कटाचल m. N. pr. eines *Berges.* °माहात्म्य n. Opp. Cat. 1.

वेङ्कटाचलेश m. *der auf dem Berge* Veṅkaṭa *verehrte* Vishṇu.

वेङ्कटाचार्य m. N. pr. eines Gelehrten.

वेङ्कटाद्रि m. N. pr. eines *Berges.* °माहात्म्य n. Opp. Cat. 1.

वेङ्कटाद्रिनाथीयग्रन्थ n. Titel eines Werkes Burnell, T.

वेङ्कटाद्रियज्वन् m. N. pr. eines Gelehrten.

वेङ्कटाधरिन् m. desgl.

वेङ्कटेश m. N. pr. eines Autors Burnell, T.

वेङ्कटेशकवच n. Titel eines Kavaḱa Burnell, T.

वेङ्कटेशदीक्षित m. N. pr. eines Mannes.

वेङ्कटेशद्वादशनामन् n., वेङ्कटेशनमस्काराष्टक n., वेङ्कटेशरहस्य n., वेङ्कटेशशतक n., वेङ्कटेशसुप्रभात n., वेङ्कटेशस्तोत्र n., वेङ्कटेशाष्टक n. und वेङ्कटेशाष्टोत्तरशतनामन् n. Titel von Werken Burnell, T. Opp. Cat. 1.

वेङ्कटेश्वर m. 1) *der auf dem Berge* Veṅkaṭa *verehrte* Vishṇu. — 2) N. pr. eines Autors Opp. Cat. 1,3858.

वेङ्कटेश्वरकवि m. N. pr. eines Autors Burnell, T.

वेङ्कटेश्वरदीक्षित m. desgl. ebend.

वेङ्कटेश्वरमङ्गलनामन् n. Titel eines Stotra Opp. Cat. 1.

वेङ्कटेश्वरीय n. Titel eines Werkes Opp. Cat. 1.

वेङ्गि f. und वेङ्गी f. N. pr. einer Stadt Vikramâñkaç. 14,4 (चेङ्गि gedr.). Ind. Antiq. 11,159. 5,176. 7, 16. 6,67.

*वेचा f. *Lohn.*

*वेत्रनवत् Adj. als Erklärung von वाजिन्.

*वेत्राली f. *Vernonia anthelminthica.*

वेर् ein Opferausruf.

*वेर m. = पीलुवृक्ष Ganar. 300.

वेरक m. N. pr. eines Mannes.

*वेराय्, °यति (विटीभावे).

*वेरावत् Adj. von वेर Ganar. 300.

वेरार् m. *der Ausruf* वेर्.

*वेल्, वेलयति (धैर्त्ये und स्वप्ने).

*वेड 1) n. = सान्द्रविच्छिन्नचन्दन. — 2) f. आ *Boot, Schiff.*

*वेढमिका f. *eine Art Gebäck* Bhâvapr. 2,18.

*वेण्, वेणति und °ते (गतिज्ञानचिन्तानिशामनवादित्रयत्नेषु).

वेण 1) m. *a) Rohrarbeiter* (nach dem Comm.) Vishṇus. 31,14. Nach M. *eine best. Mischlingskaste, die sich mit Musiciren abgiebt.* Vgl. वैण. — *b)* N. pr. α) eines Vjâsa. Richtig वेन. — β) des Vaters von Pṛthu. Richtig वेन. — 3) f. आ N. pr. *a)* einer Frau Hem. Par. 8,25. — *b)* eines Flusses.

वेणातट m. Pl. N. pr. eines Volkes. Richtig वेणातर.

वेणाविन् Adj. *mit einer Flöte versehen* (Çiva) MBh. 13,17,58. वैणविन् v. l.

1. वेणातर m. *das Ufer der Veṇâ.*

2. वेणातर m. Pl. N. pr. eines Volkes MBh. 2,31,12.

वेणि 1) वेणि und वेणी *Haarflechte*, insbes. *das in einen einzigen Zopf zusammengeflochtene Haar der Weiber* (gewöhnlich ein Zeichen der Trauer). Das Wasser eines Flusses wird nicht selten (Çiç. 12,75. Vâsav. 118,5) mit einem *Zopf* verglichen; auch das Schwert wird als *Zopf* der Herrlichkeit eines Fürsten bezeichnet. — 2) वेणि *a) nach einer früheren Trennung wieder zum Gesammtvermögen geschlagenes Gut* Vasishṭha 16,16. — *b)* **das Weben.* — 3) वेणी *a)* abgekürzt für वेणीसंहार. — *b) Lipeocercis serrata* Kâraka 7,2. — *c)* **Damm, Brücke.* — *d)* **Schafmutter.* — *e)* N. pr. eines Flusses Hariv. 2,109,23. — *f)* MBh. 15,630 fehlerhaft für वेणु.

वेणिक 1) m. Pl. N. pr. eines Volkes. वैत्रिक v. l. — 2) f. आ *a)* = वेणि 1). In übertragener Bed. so v. a. *eine fortlaufende Reihe, ein ununterbrochener Streifen, ein un. Strom* Harshaṇ. 176,23. Kâd. 30,16 (53,6). 175,10 (300,4). 246,23 (402,14). — *b) ein geflochtener Streifen, eine geflochtene Binde* Hemâdri 1,645,4.

वेणिकावाहिन् Adj. *ununterbrochen fliessend, — fliessen lassend* Kâd. 132,8 (232,18). 2,18,9 (21,4).

वेणिन् m. N. pr. eines Schlangendämons.

*वेणिमाधव m. Name eines in Prajâga stehenden vierhändigen steinernen Idols.

*वेणिवेधनी f. *Blutegel.*

वेणी f. s. u. वेणि.

*वेणीगमूलक n. *die Wurzel von Andropogon muricatus* Râǵan. 12,161.

वेणीदत्त m. N. pr. eines Autors.

वेणीदास m. N. pr. eines Mannes.

वेणीमाधवबन्धु m. desgl.

*वेणीर m. *eine best. Pflanze*, = अरिष्ट.

वेणीसंवरण n., वेणीसंहरण n. und वेणीसंहार m. Titel eines Schauspiels.

वेणीस्कन्ध m. N. pr. eines Schlangendämons.

वेणु und वेणु m. 1) *Rohr, Rohrstab*, insbes. *Bambusrohr.* Soll im 60sten Jahre blühen und nach der Blüthe absterben. — 2) *Rohrpfeife, Flöte.* — 3) N. pr. *a)* einer Gottheit des Bodhi-Baumes. — *b)* verschiedener Männer. Pl. Veṇu's *Nachkommen.* वेणोर्विशाले Name zweier Sâman Ârsh. Br. — *c)* eines Berges. — *d)* *eines Flusses.

वेणुक 1) m. *a) Rohrpfeife, Flöte.* — *b) Amomum.* — *c)* N. pr. α) Pl. eines Volkes. — β) eines mythischen Wesens Suparn. 23,5. — 2) f. आ *a) eine best. Pflanze mit giftiger Frucht.* — *b)* **Amomum.* — *c)* N. pr. eines Flusses VP.² 2,199. — 3) *n. *ein Bambusrohr zum Antreiben eines Elephanten.*

*वेणुकर्कार m. *Capparis aphylla.*

वेणुकार m. *Flötenmacher* Lalit. 21,17.

*वेणुकीय 1) Adj. von वेणु. — 2) f. आ *ein mit Bambusrohr bestandener Platz.*

वेणुगोपालप्रतिष्ठा f. Titel Burnell, T.

वेणुग्रथ (?) m. *eine best. Pflanze.*

वेणुज 1) Adj. *im Bambusrohr entstehend.* — 2) *m. *der Same des Bambus* Râǵan. 16,35. — 3) *n. *Pfeffer.*

वेणुजङ्घ m. N. pr. eines Muni.

वेणुदत्त m. N. pr. eines Mannes.

वेणुदल n. *gespaltenes Bambusrohr.*

वेणुदारि m. N. pr. eines Fürsten.

वेणुदारिन् 1) Adj. *Bambusrohr spaltend* Çiç. 19, 1. — 2) m. N. pr. eines Dämons Çiç. 15,39. 19,1.

*वेणुध्म m. *Flötenspieler.*

*वेणुन n. *Pfeffer.*

वेणुनृत्या f. N. pr. einer buddh. Tantra-Gottheit.

वेणुप m. Pl. N. pr. eines Volkes MBh. 5,140,26. रेणुप v. l.

वेणुपत्र n. *das Blatt des Bambusrohrs.*

वेणुपत्रक 1) m. *eine Schlangenart.* — 2) f. °त्रिका *eine best. Grasart.*

*वेणुपत्री f. *eine best. Grasart.*

*वेणुबीज n. *der Same des Bambus* Râǵan. 16,35.

वेणुभार् m. *eine Tracht Bambus.*

वेणुमण्डल n. N. pr. eines Varsha in Kuçadvîpa.

वेणुमत् 1) Adj. *mit einem Bambusrohr versehen.* — 2) m. N. pr. *a)* eines Berges. — *b)* eines Sohnes des Ǵjotishmant VP. 2,4,36. — 3) f. °मती N. pr. eines Flusses. — 4) n. N. pr. *a)* eines Waldes. — *b)* des von 2) *b)* beherrschten Varsha VP. 2,4,36.

वेणुमय Adj. (f. ई) *aus Bambusrohr gemacht,* — *bestehend* Hemâdri 1,441,5.

वेणुमुद्रा f. *eine best. Stellung der Finger.*

वेणुयव 1) m. Pl. *der Same des Bambus* Râǵan. 16,35. Âpast. Çr. 6,31,8. 9. 14. Mân. Gṛhj. 2,3. — 2) f. ई *eine Darbringung von Bambussamen.*

वेणुयष्टि f. *Bambusstab.*

वेणुवन n. 1) *ein Wald von Bambusrohr.* — 2) *N. pr. eines *Waldes.*

*वेणुवाद् m. *Flötenspieler.*

वेणुवादन n. *Flötenspiel* Hemâdri 1,440,8.

वेणुवाद्य n. dass.

वेणुविदल n. *ein gespaltenes Bambusrohr* Gaut. 2,43.

वेणुवीणाधरा f. N. pr. einer der Mütter im Gefolge Skanda's.

वेणुवैदल Adj. *aus gespaltenem Bambusrohr verfertigt* M. 8,327.

वेणुव्रत्य m. N. pr. eines Nachkommen Jadu's.

वेणुहोत्र m. N. pr. eines Sohnes des Dhṛshṭaketu.

वेण्णा f. N. pr. eines Flusses MBh. ed. Vardh. 6, 9,20. Richtig v. l. वेणा. Vgl. कृष्ण°.

वेण्या f. N. pr. zweier Flüsse. Richtig वेणा.

वेण्वा f. N. pr. eines Flusses. Richtig वेणा.

वेण्वातट m. Pl. N. pr. eines Volkes. Richtig वेणातट.

*वेत 1) m. = वेत्र Râǵan. 7,42. — 2) f. आ = वेतन.

वेतण्ड 1) m. *Elephant* Gal. Harshaṇ. 174,23. 193,20. Kâd. 2,24,22. Bhâm. V. 1,61. Vgl. वितण्ड und वेदण्ड. — 2) f. आ *eine Form der* Durgâ Vâsav. 117,3, v. l. für वेताला.

वेतन n. (adj. Comp. f. आ) 1) *Lohn.* — 2) *Preis* (einer Waare). — 3) **Silber.*

वेतनभुज् m. *Knecht, Diener.*

वेतनिन् Adj. am Ende eines Comp. *Lohn empfangend.*

वेतस 1) m. (adj. Comp. f. आ) *ein rankendes Wassergewächs, Calamus Rotang* oder *ein verwandtes spanisches Rohr* (Râgan. 9,111. Bhâvapr. 1,207); *Ruthe, Stecken.* — 2) f. वेतसी dass. — 3) n. *a) eine Lanzette in Gestalt eines Rotang-Blattes.* — *b)* N. pr. einer Stadt.

वेतसक N. pr. 1) m. Pl. eines Volkes MBh. 7,54,28. v. l. चेतसक. — 2) f. °सिका N. pr. einer Oertlichkeit.

*वेतसकीय 1) Adj. von वेतस. — 2) f. आ *ein mit Rotang bestandener Platz.*

वेतसमय Adj. *aus Calamus Rotang bestehend* Harshaṅk. 90,19.

वेतसवृत्ति Adj. *nach Art des Rohrs verfahrend, sich wie Rohr schmiegend* 180,2.

वेतसशाखा f. *Rohrzweig.*

*वेतसाम्ल m. *Rumex vesicarius* Râgan. 6,128.

वेतसिनी f. N. pr. eines Flusses.

वेतसु m. N. pr. eines Mannes. Pl. *seine Nachkommen.*

वेतस्वत् 1) *Adj. *mit Rotang bestanden.* — 2) N. pr. eines Ortes.

वेतान Râgat. 6,48 fehlerhaft für वेतन.

वेताल 1) m. *a) eine Art von Dämonen, die von todten Körpern Besitz nehmen und sich derselben als Hülle bedienen.* — *b)* N. pr. α) eines Wesens im Gefolge Çiva's. — β) eines Lehrers. — 2) f. आ *eine Form der* Durgâ Vâsav. 117,3. — 3) f. ई Bein. der Durgâ.

वेतालकवच n. Titel eines Kavaka Burnell, T.

वेतालजननी f. N. pr. einer der Mütter im Gefolge Skanda's.

वेतालपञ्चविंशति f. und °का f. Titel verschiedener Sammlungen von *25 Erzählungen von einem* Vetâla.

वेतालपुर n. N. pr. einer *Stadt* Ind. St. 15,422.

वेतालभट्ट m. N. pr. eines Autors.

*वेतालरस m. *eine best. Mixtur* Mat. med. 43.

वेतालविंशति f. Titel einer Sammlung von *20 Erzählungen von einem* Vetâla Opp. Cat. 1.

वेतालस्तोत्र n. Titel eines Stotra Burnell, T.

वेति Kaush. Up. 3,1 fehlerhaft für व्येति (3te Sg. von 3. इ mit वि).

1. वेतृ Nom. ag. mit Gen. oder am Ende eines Comp. 1) *Kenner.* — 2) *Zeuge.* — 3) *Empfinder.* — 4) Nomin. als Fut. von 1. विद्.

2. वेतृ Nom. ag. *Heirather, Gatte* Âpast. 2,13,7.

वेत्तवे Dat. Infin. zu 3. विद् AV. 2,36,7.

वेत्तवै desgl. TBr. 3,7,1,9. Âpast. Çr. 9,2,3.

वेत्र 1) m. n. *eine grössere Art Calamus*, etwa *fasciculatus*, zu Stöcken gebraucht. — 2) n. *a) Rohrstab* Comm. zu Maitrjup. 6,28 (S. 152). — *b) die Röhre einer Flöte* S. S. S. 179. — *c)* * fehlerhaft für क्षेत्र.

वेत्रकार m. *der Arbeiten aus dem* Vetra *genannten Rohre macht.*

वेत्रकीय 1) Adj. von वेत्र. — 2) *f. आ *ein mit* Vetra *bestandener Platz.*

वेत्रकीयगृह n. N. pr. einer Oertlichkeit.

वेत्रकीयवन n. desgl.

वेत्रग्रहण n. *das Amt eines Thürstehers* oder *Thürsteherin.*

वेत्रधर 1) *m. *Thürsteher.* — 2) f. आ *Thürsteherin.*

*वेत्रधारक m. *Thürsteher.*

वेत्रधारिन् m. *Stabträger, Diener eines vornehmen Herrn* Pañkad.

वेत्रयष्टि f. *Rohrstab.*

वेत्रलता f. desgl.

वेत्रलतामय Adj. *aus Rohrstäben gemacht* Harshaṅk. 184,19.

वेत्रवत् 1) Adj. Vetra *enthaltend, aus ihm bestehend.* — 2) m. N. pr. eines mythischen Wesens, eines Sohnes des Pûshan. — 3) f. °वती *a) Thürsteherin.* — *b) eine Form der* Durgâ. v. l. चित्ररथी. — *c)* N. pr. α) eines in die Jamunâ sich ergiessenden Flusses Râgan. 14,25. — β) der Mutter des Vetrâsura.

*वेत्रहन् m. Bein. Indra's. Richtig वृत्रहन्.

वेत्रावती f. N. pr. eines Flusses.

वेत्रासन n. *Rohrsitz, Rohrstuhl.*

वेत्रासुर m. N. pr. eines Asura. v. l. वैत्रासुर.

वेत्रिक m. Pl. N. pr. eines Volkes MBh. 6,51,7. v. l. वेणिक.

वेत्रिन् 1) am Ende eines Comp. — *zum Rohrstab habend.* — 2) m. *Stabträger, Thürsteher, Diener eines vornehmen Herrn* Kâd. 2,47,12 (56,8). Vgl. राज°.

*वेत्रीय Adj. von वेत्र.

*वेथ्, वेथते (याचने).

1. वेद् m. 1) *Verständniss, theologische Kenntniss.* — 2) Sg. und Pl. *das heilige Wissen, überliefert in der dreifachen Form der* Ṛk, Sâman *und* Jagus; später tritt noch der Atharvaveda hinzu. Als fünfter Veda wird das Itihâsapurâṇa oder Purâṇa genannt. वेद auch als Bein. Vishṇu's. — 3) Bez. *der Zahl vier.* — 4) *das Empfinden, Empfindung* 34,20 (Çat. Br.). — 4) * = वृत्त oder वित्त (vgl. 2. वेद 2).

2. वेद m. 1) *das Finden, Erlangen* in सुवेद. — 2) *Habe, Besitz.*

3. वेद् m. *ein Büschel starken Grases* (Kuça, Muñga), *besenförmig gebunden, zum Fegen, Anfachen des Feuers u. s. w. gebraucht* Maitr. S. 1,4,3.

4. वेद N. pr. 1) m. verschiedener Männer. — 2) f. आ eines Flusses.

वेदक Adj. (f. वेदिका) 1) am Ende eines Comp. *kund thuend, verkündend.* — 2) *zum Bewusstsein bringend.* — वेदिका Subst. s. bes.

वेदकर्तृ Nom. ag. *Verfasser des* Veda als Beiw. der Sonne, Çiva's und Vishṇu's.

वेदका (!) f. N. pr. einer Apsaras VP.² 2,82.

वेदकार m. *Verfasser des* Veda.

वेदकारणकारण n. *die Ursache der Ursache des* Veda als Beiw. Kṛshṇa's.

वेदकुम्भ m. N. pr. eines Lehrers.

*वेदकौलेयक m. Bein. Çiva's.

वेदगत Adj. *an vierter Stelle stehend* Çaut. (ed. Ewald) 13.

वेदगर्भ 1) Adj. (f. आ) *den* Veda *im Schoosse tragend.* — 2) m. *a)* Bein. Brahman's. Auch auf Vishṇu übertragen. — *b)* *ein Brahmane. — *c)* N. pr. eines Brahmanen. — 3) f. आ Bein. der Sarasvati VP. 5,1,83. 2,7.

वेदगर्भराशि m. N. pr. eines Mannes Ind. Antiq. 6,200. fg. 204. fg. 207. 209.

वेदगर्व m. N. pr. fehlerhaft für वेदगर्भ.

वेदगाथ m. N. pr. eines Ṛshi Hariv. 2,109,89.

वेदगुप्त Adj. *der den* Veda *bewahrt hat.*

*वेदगुप्ति f. *die Bewahrung des* Veda.

वेदगुह्य Adj. *im* Veda *verborgen.*

वेदघोष m. *das vom Hersagen des* Veda *herrührende Gemurmel.*

वेदचक्षुस् n. 1) *der* Veda *als Auge.* — 2) *das Auge des* Veda, so v. a. *ein Auge zur Erkenntniss des* Veda.

वेदजननी f. *die Mutter des* Veda, Bez. der Gâjatri.

वेदज्ञ Adj. Veda-*kundig.*

*वेदण्ड m. *Elephant.* Vgl. वेतण्ड und वितण्ड.

वेदतत्त्व n. *das wahre Wesen des* Veda.

वेदतत्त्वार्थ m. *die wahre Bedeutung des* Veda. °विद् und °विद्वस् Adj. *diese kennend.*

वेदता f. etwa *Reichthum.*

वेदतृण n. Pl. *das zum* Veda *genannten Büschel gebrauchte Gras.*

वेदतैजस n. Titel eines Werkes Opp. Cat. 1.

1. वेदत्व n. Nom. abstr. von 1. वेद् 2).

2. वेदत्व n. Nom. abstr. von 3. वेद् Maitr. S. 1,4,8.

4,1,13.

वेददक्षिणा f. *der Lohn für den Unterricht im* Veda Âpast.

वेददर्श m. N. pr. eines Lehrers.

वेददर्शन n. *das Vorkommen —, Erwähntwerden im* Veda. Abl. so v. a. *in Uebereinstimmung mit dem* Veda.

वेददर्शिन् Adj. *eine Einsicht in den* Veda *habend, denselben kennend.*

वेददल Adj. *vierblätterig* Hemâdri 1,130,11.

वेददान n. *das Mittheilen —, Lehren des* Veda.

वेददीप m. Titel von Mahîdhara's Commentar zur VS.

वेददर m. N. pr. eines Mannes.

वेददर्म m. N. pr. eines Sohnes des Paila.

वेददारण n. *das im Gedächtniss Haben des* Veda MBu. 3,33,46.

वेददनि m. = वेदघोष.

1. वेदन 1) Adj. *verkündend* in भग°. — 2) f. (आ) n. *a) Erkenntniss, Kenntniss, das Wissen.* Ausnahmsweise f. — *b) schmerzliche Empfindung, Schmerz* (auch personificirt). Ausnahmsweise n.; am Ende eines adj. Comp. f. आ. — 3) f. (आ) *Empfindung* Çiç. 13,13. Bei den Buddhisten einer der fünf Skandha. — 4) n. *das Kundthun.*

2. वेदन 1) Adj. am Ende eines Comp. *a) findend.* — *b) verschaffend.* — 2) n. *a) das Finden, Habhaftwerden.* — *b) das Heiraten* (von beiden Geschlechtern). — *c) Habe, Gut.*

वेदनावत् Adj. 1) *mit Wissen ausgestattet* Sây. zu RV. 1,165,10. — 2) *Schmerz empfindend.* — 3) *schmerzhaft.*

वेदनिधि m. N. pr. eines Mannes.

वेदनिन्दक 1) Adj. *über den* Veda *spottend.* — 2) *m. = नास्तिक, बौद्ध und बुद्ध.

वेदनिन्दा f. *das Spotten über den* Veda.

वेदनिर्घोष m. = वेदघोष.

वेदनीय Adj. 1) *bezeichnet werdend, ausgedrückt, gemeint, — mit* (im Comp. vorangehend). Nom. abstr. °ता f. — 2) *empfunden werdend, — von oder als* (im Comp. vorangehend). Nom. abstr. °ता f. und °त्व n.

वेदपथ m. und °पन्था m. *der Weg des* Veda.

वेदपदस्तव m. Titel Burnell, T. Vgl. वेदपादस्तव.

वेदपन्था s. u. वेदपथ.

वेदपाठ m. *ein festgestellter* Veda-*Text,* Veda-*Redaction.*

वेदपाठिन् Adj. *den* Veda *studirend* Mân. Gṛhy. 1,2.

वेदपादस्तव m. Titel eines Stotra Opp. Cat. 1. Vgl. वेदपदस्तव.

वेदपारग m. *der den* Veda *durchstudirt hat* Gaut. 3,20. Vasishṭha 3,7.

वेदपारायणविधि m. Titel eines Werkes.

वेदपुण्य n. *das aus dem Studium des* Veda *hervorgehende moralische Verdienst.*

वेदपुरुष m. *der personificirte* Veda Ait. Âr. 346,9. 12.

वेदप्रकाश m. Titel eines Werkes.

वेदप्रदान n. *das Mittheilen —, Lehren des* Veda.

वेदप्रपद् f. Bez. *gewisser Formeln, in denen* प्रपद् *vorkommt.*

वेदप्रलव m. *ein vom* Veda *genannten Büschel abgelöstes Stück* Mân. Çr. 4,2.

वेदप्रवाद m. *ein Ausspruch des* Veda MBu. 12, 34,29.

वेदफल n. *der aus dem Studium des* Veda *hervorgehende Lohn.*

वेदबाहु m. N. pr. 1) eines der 7 Ṛshi unter Manu Raivata. — 2) eines Sohnes des Pulastja. — 3) eines Sohnes des Kṛshṇa.

वेदबाह्य m. *ein Ungläubiger* Govindân. zu Çâṅk. zu Bâdar. 1,1,1.

वेदबीज n. *der Same des* Veda als Bein. Kṛshṇa's.

वेदब्रह्मचर्य n. Veda-*Lehrzeit.*

वेदब्राह्मण m. *ein Brahmane, der den* Veda *kennt, ein Brahmane im vollen Sinne des Wortes.*

वेदभाग m. *Viertel* Hemâdri 1,135,7.

वेदभागादि Titel eines Werkes Opp. Cat. 1.

वेदभाष्य n. Titel verschiedener *Commentare zum* Veda Opp. Cat. 1. °कार m. Bez. Sâjaṇa's.

वेदम् Absol. von 1. und 3. विद् in *ब्राह्मण° und *यावद्वेदम्.

वेदमत्त्र m. Pl. N. pr. eines Volkes.

वेदमय Adj. (f. ई) *aus heiligem Wissen bestehend, dasselbe enthaltend* Hemâdri 1,25,15. 17. 21.

वेदमातर् f. *die Mutter des* Veda, Bez. der Sarasvatî, Sâvitrî und Gâjatrî. Auch Pl.

वेदमातृका f. dass. als Bez. der Sâvitrî.

वेदमालि m. N. pr. eines Brahmanen.

वेदमित्र m. N. pr. eines Veda-Lehrers.

*वेदमुष्या f. *eine geflügelte Wanze.*

वेदमुण्ड m. wohl N. pr. eines Asura.

वेदमूर्ति f. *eine Erscheinungsform des* Veda (der Sonnengott).

वेदमूल Adj. *im* Veda *wurzelnd* Spr. 6268.

*वेदय Adj. vom Caus. von 1. विद्.

वेदयज्ञ m. *ein im* Veda *vorgeschriebenes Opfer.* Davon °मय Adj. *aus solchen Opfern gebildet, solche Opfer enthaltend.*

वेदयितर् Nom. ag. *Erkenner, Kenner.*

वेदयितव्य Adj. *mitzutheilen* R. 6,109,38.

वेदरकर s. वेदरकर.

वेदरहस्य n. *die Geheimlehre des* Veda, *die* Upanishad.

वेदरात m. N. pr. fehlerhaft für देवरात.

वेदराशि m. *der gesammte* Veda Sây. zu RV. 7, 33,11.

वेदराशिकृतस्तोत्र n. Titel eines Stotra Opp. Cat. 1.

वेदर्कर s. वेदरकर.

वेदलक्षण n. Titel eines Werkes Opp. Cat. 1.

वेदवदन n. 1) *der Mund —, Eingang zum* Veda, so v. a. *Grammatik.* — 2) N. pr. einer Oertlichkeit.

वेदवत् 1) Adj. *mit dem* Veda *vertraut.* — 2) f. °वती *a)* N. pr. α) eines Flusses. — β) einer Tochter Kuçadhvaga's, die später als Sîtâ, Draupadî und auch Lakshmî wiedergeboren wird. — γ) *einer Apsaras. — *b)* Prab. 70,3 und 73, 19 fehlerhaft für वेत्रवती.

वेदवाक्य n. *ein Ausspruch der heiligen Schrift.*

वेदवाद m. 1) dass. MBu. 13,62,38. — 2) *das Sprechen über die heilige Schrift, theologische Unterhaltung.*

वेदवादिन् Adj. *der über die heilige Schrift zu reden versteht, mit ihr vertraut* Hemâdri 1,477,2.

*वेदवास m. *ein Brahmane.*

वेदवाह् Adj. *dem Studium des* Veda *obliegend.*

वेदवाहन Adj. *den* Veda *tragend* oder *bringend* (der Sonnengott).

वेदविक्रयिन् Adj. *den* Veda *verkaufend, für Geld ihn lehrend* MBu. 3,200,7.

वेदविचार m. Titel eines Werkes Bühler, Rep. No. 428.

वेदविद्य n. *Kenntniss des* Veda.

वेदविद् Adj. Veda-*kundig.* Superl. वेदवित्तम.

वेदविद्या f. Veda-*Kunde.* °विद् *mit dem* Veda *vertraut.*

वेदविद्याव्रतस्नात Adj. *der das Studium des* Veda *und der Wissenschaften sowie die Gelübde absolvirt hat* M. 4,31. Vgl. विद्यावेदव्रतस्नात.

वेदविद्वंस् Adj. Veda-*kundig.*

वेदविप्लावक Adj. *den* Veda *unter die Menge bringend* Gaut.

वेदवृद्ध m. N. pr. eines Veda-Lehrers.

वेदवेदाङ्गतत्त्वज्ञ Adj. *den* Veda *und die* Vedâṅga *gründlich kennend* Spr. 6269. fg.

वेदवेदाङ्गपारग Adj. *der die* Veda *und die* Vedâṅga *durchstudirt hat.*

वेदवेदाङ्गविद्यक्रिन् Adj. *den* Veda *und die* Vedâṅga *zum Körper habend* (Vishṇu) Vishṇus. 1,53.

वेदवेदाङ्गविद् Adj. *den* Veda *und die* Vedâṅga *kennend* R. 1,1,15.

वेदवैनाशिका f. N. pr. eines Flusses. °वैनासिका gedr.

वेदव्यास m. *der* Veda-*Diaskeuast.*

1. वेदव्रत n. 1) *eine beim* Veda-*Studium vorgeschriebene Observanz* Gaut. 8,15. Hemâdri 1,231,6. °व्रतानां विधि: Titel eines Pariçishṭa des Kâtjâjana. — 2) Titel eines Werkes Opp. Cat. 1.

2. वेदव्रत Adj. *der das* Veda-*Gelübde auf sich genommen hat* Comm. zu Gṛihjâs. 2,3.

वेदव्रतपरायण Adj. *der den* Veda *studirt und die Observanzen beobachtet.*

वेदव्रतिन् Adj. dass. Hemâdri 1,471,10.19.482,22.

वेदशब्द् m. 1) *der Ausdruck* Veda Âpast. — 2) *ein Ausspruch des* Veda.

वेदशाखा f. Veda-*Zweig, — Schule.*

वेदशास्त्र n. 1) Sg. *die im* Veda *vorgetragene Lehre.* — 2) Pl. *der* Veda *und andere Lehrbücher.* °पुराणानि Spr. 6271.

वेदशिर् m. N. pr. eines Sohnes des Kṛçâçva.

1. वेदशिरस् n. *das Haupt des* Veda als Bez. *einer best. mythischen Waffe.*

2. वेदशिरस् m. N. pr. verschiedener Ṛshi und anderer Männer VP.²

3. वेदशिरस् n. *der Kopf des* Veda *genannten Besens.*

वेदशिरोभूषण n. Titel eines Commentars Burnell, T.

वेदशीर्ष m. N. pr. eines Berges.

वेदश्री m. N. pr. eines Ṛshi.

वेदश्रुत m. Pl. N. pr. einer Gruppe von Göttern unter dem 3ten Manu.

वेदश्रुति f. 1) *das vom Hersagen des* Veda *herrührende Gemurmel.* — 2) *die heilige Schrift, der* Veda MBh. 1,158,16. 3,43,5. 12,339,105. Metrisch auch °श्रुती 2,45,15. — 3) N. pr. eines Flusses.

वेदश्रुती f. s. u. वेदश्रुति 2).

1. वेदस् n. *Erkenntniss.*

2. वेदस् n. *Habe, Besitz.* Auch Pl.

वेदस in सर्ववेदस.

वेदसंस्थित Adj. *im* Veda *enthalten.*

वेदसंहिता f. *der ganze* Veda *nach irgend einer Redaction.*

वेदसंन्यासिक Adj. *der das* Veda-*Studium und alle frommen Werke schon hinter sich hat und sich ganz dem beschaulichen Leben hingiebt.*

वेदसंन्यासिन् Adj. dass. Kull. zu M. 6,95.

वेदसमाप्ति f. *Beendigung des* Veda-*Studiums* Gaut. 16,34.

वेदसार m. *der Beste im* Veda als Beiw. Vishṇu's.

वेदसारशिवसहस्रनामन् n. (Opp. Cat. 1), °शिवस्तव m., °शिवस्तोत्र n. und °सारसहस्रनामन् n. (Opp. Cat. 1) Titel von Stotra.

वेदसिनी f. N. pr. eines Flusses.

वेदसूत्र n. *ein zu einem* Veda *gehöriges* Sûtra.

वेदस्तरण n. *das Ausstreuen des* Veda *genannten Besens* Âçv. Çr. 3,6,23.

वेदस्तुति f. *Lob des* Veda, Titel des 87sten Adhjâja im 10ten Buche des Bhâg. P. °कारिका f.

वेदस्पर्श m. N. pr. eines Veda-Lehrers.

वेदस्मृता, °स्मृति und °स्मृती f. N. pr. eines Flusses.

वेदस्वामिन् m. N. pr. eines Mannes B. A. J. 2,11.

*वेदहीन Adj. *mit dem* Veda *nicht vertraut.*

वेदांश m. *Viertel* Hemâdri 1,127,3. 6.

वेदाग्न्युत्सादिन् Adj. *der das* Veda-*Studium und die Unterhaltung des heiligen Feuers vernachlässigt* Vishṇus. 54,13.

*वेदाग्रणी f. Bein. der Sarasvati.

वेदाङ्ग 1) n. *ein Glied des* Veda, so v. a. *ein Hülfsbuch zum* Veda. Es werden deren sechs gezählt: Çikshâ, Kalpa, Vjâkaraṇa, Nirukta, Khandas und Gjotisha (वेदाङ्गज्योतिष Opp. Cat. 1). Auch °शास्त्र n. Nom. abstr. °त्व n. — 2) m. *a*) Bein. der Sonne. — *b*) N. pr. eines der 12 Âditja.

वेदाङ्गराय m. N. pr. eines Autors.

वेदाचार्य m. Veda-*Lehrer.*

वेदात्मन् m. *die Seele des* Veda als Beiw. Vishṇu's und des Sonnengottes.

वेदात्मन्ँ (!) m. = वेदात्मन् als Beiw. Brahman's Tait. Âr. 10,1,6.

वेदादि m. 1) *der Anfang des* Veda Taitt. Âr. 10,10,3. Vasishṭha 22,9 (wohl eine Interpolation). — 2) m. n. *die heilige Silbe* ओम्. Auch °बीज n.

वेदाधिगम m. Veda-*Studium.*

वेदाधिदेव m. *der den* Veda *beschützende Gott* als Beiw. Brahman's.

वेदाध्यक्ष m. *Aufseher über den* Veda, *Hüter des* Veda (Kṛshṇa).

वेदाध्ययन n. Veda-*Studium* Âpast.

वेदाध्याय und वेदाध्यायिन् Adj. *der den* Veda *studirt* oder *studirt hat* Âpast.

वेदानध्ययन n. *das Unterlassen des* Veda-*Studiums* M. 3,63.

वेदानुवचन्ँ n. 1) *das Wiederholen —, Hersagen des* Veda (auch von Seiten des Lehrers) Çat. Br. 14,7,2,25. Gaut. 1,10. Jâgñ. 3,190. — 2) Veda-*Lection, heilige Lehre* Taitt. Up. 1,10.

वेदान्त m. 1) *das Ende des* Veda Taitt. Âr. 10, 10,3. Pl. Vasishṭha 22,9 (wenn वेदाद्य: richtig sein sollte; vgl. jedoch Gaut. 19,12). °पारग Adj. *der den* Veda *durchstudirt hat, vollkommen vertraut mit ihm.* — 2) *Ende des* Veda-*Studiums.* — 3) *ein den Schluss eines* Veda *bildender Text* oder *der Inbegriff des* Veda, d. i. *eine* Upanishad und *die auf den* Upanishad *ruhende theologisch-philosophische Lehre* (*die* Uttaramîmâṁsâ). Auch °शास्त्र n. Titel von Werken, die über den Vedânta handeln: °कतक m., °कल्पतरु m., °कल्पतरुटीका f., °कल्पतरुपरिमल m., °कल्पतरुमञ्जरी f., °कल्पलता f. (Opp. Cat. 1), °कल्पलतिका f., °कारिकावलि f. (Opp. Cat. 1), °कौस्तुभ m. (Burnell, T.), °ग्रन्थ m. (Opp. Cat. 1), °चिन्तामणि m., °तत्त्वदीपन n., °तत्त्वसार m. (Burnell, T.), °दीप m., °नयनभूषण n., °नामरत्नसहस्रव्याख्यान n. (Burnell, T.), °न्यायरत्नावली ब्रह्महितामृतप्रकाशिका, °परिभाषा f., °परिमल m. (Opp. Cat. 1), °पारिजात m., °प्रकरणवाक्यामृत n. (Burnell, T.), °प्रदीप m., °भाष्य n., °रत्नकोश m. (Burnell, T.), °रत्नत्रयपरीक्षा f. (ebend.), °रत्नमञ्जूषा f., °रत्नरहस्य n., °रत्नाकर m. (Burnell, T.), °वादार्थ m. (ebend.), °वादावलि f. (Opp. Cat. 1), °विजय m. (Burnell, T.), °विवरण n. (Opp. Cat. 1), °शतश्लोकी f., °शास्त्र n. (Opp. Cat. 1), °शिखामणि m., °शिरोमणि m. (Opp. Cat. 1), °संग्रह m. (Burnell, T.), °संज्ञाप्रक्रिया f., °सार m. (vier verschiedene Werke Burnell, T.), °सारसंग्रह m., °सारसार m., °सिंह m., °सिद्धान्त m., °सिद्धान्तचन्द्रिका f. (Burnell, T.), °सिद्धान्तदीपिका f., °सिद्धान्तबिन्दु m., °सिद्धान्तमुक्तिमञ्जरी f., °सिद्धान्तमुक्तिमञ्जरीप्रकाश m., °सुधारहस्य n., °सूत्र n., °सूत्रदीपिका f., °सूत्रमुक्तावली f., °सूत्रवृत्ति f. (Opp. Cat. 1), °सूत्रव्याख्यानचन्द्रिका f., °सूत्रोपन्यास m. (Burnell, T.), °सौरभ n., °स्यमन्तक m., वेदान्ताधिकरणचिन्तामणि m. (Opp. Cat. 1), वेदान्ताधिकरणमाला f., वेदान्तार्थविवेचनमहाभाष्य n., वेदान्तोपनिषद् f. (Burnell, T.) und वेदान्तोपन्यास m. (ebend.).

वेदान्तवागीशभट्टाचार्य m. N. pr. eines Gelehrten.

वेदान्ताचार्य m. desgl. Auch °श्रीनिवास Burnell, T.

वेदान्तिन् m. *ein Bekenner des* Vedânta.

वेदान्तिबुव Adj. *sich einen* Vedântin *nennend* Comm. zu Kap. 3,66.

वेदान्तिमहादेव m. N. pr. eines Lexicographen.

*वेदापय्, °यति Denomin. von 1. वेद.

वेदाप्ति f. *im* Veda *erlangte Kenntniss.*

वेदाभ्यास m. Veda-*Studium.*

*वेदार m. *Chamäleon, Eidechse.*

वेदारण्यमाहात्म्य n. Titel Burnell, T.

वेदार्ण N. pr. eines Tîrtha.

वेदार्थ m. *die Bedeutung —, der Sinn des* Veda Kap. 5,40. Cbr. 254,3. Auch Pl.

वेदार्थचन्द्र m., वेदार्थतत्त्वनिर्णय m. (Burnell, T.), वेदार्थदीप m. (Opp. Cat. 1), वेदार्थदीपिका f., वेदार्थप्रकाश m., वेदार्थप्रकाशिका f. (Opp. Cat. 1), वेदार्थप्रदीप m., वेदार्थसंग्रह m., °संग्रहटीका f. (Opp. Cat. 1) und °संग्रहतात्पर्यटीका f. (ebend.) Titel von Werken.

वेदावाप्ति f. *Erlernung des* Veda Hemâdri 1, 482,22.

वेदाश्र Adj. *viereckig* Hemâdri 1,125,2. 3 (वेदास्र gedr.,. 3. 11 (वेदास्र gedr.,.

वेदाश्मा f. N. pr. eines Flusses.

वेदास्र und वेदास्र s. u. वेदाश्र.

1. वेदि 1) *m. *ein kluger —, weiser Mann.* — 2) f. वेदि *a, Kenntniss* in 1. अवेदि. — *b) *Siegelring.* — 3) *f. वेदी Bein. der Sarasvati.

2. वेदि und वेदी f. 1) *Opferbett, Opferbank, ein oberflächlich ausgegrabener und dann mit Streu belegter Raum in dem Opferhofe, die Stelle des Altars vertretend.* In der Vedi sind die Feuerheerde angebracht. Häufig wird die weibliche Taille mit der *in der Mitte schmalen* Vedi verglichen. — 2) *der Zwischenraum zwischen den speichenähnlichen Theilen eines radähnlichen Altars* Çulbas. 3,196. — 3) *eine überdeckte* Vedi*förmige Terrasse im Hofraum, die zu einer Hochzeit hergerichtet wird.* Am Ende eines adj. Comp. वेदीक. — 4) *Gestell, Sockel, Unterlage, Bank.* — 5) वेदी N. pr. eines Tîrtha. Auch °तीर्थ n.

3.*वेदि n. *eine best. Pflanze,* = अम्बष्ठा.

वेदिक m. s. u. 3. वेदिका 3).

वेदिकरण n. 1) *das Herrichten des Altars* Kâtj. Çr. 2,6,30. — 2) Pl. *die zur Anfertigung des Altars dienenden Werkzeuge* Âpast. Çr. 12,19,6.

1. वेदिका Adj. f. s. u. वेदक.

2.*वेदिका f. *Siegelring.*

3. वेदिका f. (adj. Comp. f. आ) 1) = 2. वेदि 1). — 2) = 2. वेदि 3) Naish. 6,58. Vâsav. 218,3. — 3) = 2. वेदि 4) 312,11. Auch वेदिक m.

*वेदिज्ञा f. Bein. der Draupadî. Vgl. वेदिसंभवा.

वेदितर् (mit Acc.) und वेदितृ (Çat. Br.) Nom. ag. *Kenner, Wisser.* In unaccentuirten Texten mit Gen. oder am Ende eines Comp. f. वेदित्री (mit Gen.).

वेदितव्य oder वेदितव्य Adj. 1) *kennen zu lernen, zu erkennen, zu kennen, zu wissen.* — 2) *zu erkennen als, zu halten für, als gemeint anzusehen* 221,6. 7. 226,26. 32.

°वेदिता f. Nom. abstr. zu 1. वेदिन् 1) *a*) *b*).

1. वेदित्व n. Nom. abstr. zu 2. वेदि 1) Maitr. S. 3, 8,3. Kap. S. 39,3. Comm. zu Nâjam. 10,1,1.

2. वेदित्व n. Nom. abstr. zu 1. वेदिन् 1) *a*) *b*).

1. वेदिन् 1) Adj. am Ende eines Comp. *a) kennend, sich verstehend auf.* — *b) empfindend.* — *c) ankündend, verkündend.* — 2) *m. Bein. Brahman's. — 3) f. °नी N. pr. eines Flusses.

2. वेदिन् (von 1. वेद) in सर्व°.

3.°वेदिन् Adj. *heirathend.*

4.*वेदिन् n. *eine best. Pflanze,* = अम्बष्ठा.

वेदिभाजन n. *was die Stelle des Altars vertritt* Çat. Br. 2,4,2,13.

वेदिमती f. ein Frauenname.

वेदिमध्य Adj. (f. आ) *eine* Vedi*-ähnliche Taille habend* Kâd. 113,14 (203,2).

वेदिमान n. *das Ausmessen des Altars* Ind. St. 13,233.

वेदिमेखला f. *die Schnur, welche die* Uttaravedi *abgrenzt.*

वेदिलोष्ट m. *ein vom Altar genommener Erdkloss* Mân. Gṛhj. 1,7.

वेदिविमान n. *das Ausmessen des Altars* Çat. Br. 10,2,2,10.

वेदिश्रोणि und °श्रोणी f. *Schenkel des Altars* Kâtj. Çr. 2,7,22. 5,4,9. 13,3,10. Âçv. Çr. 1,1,23. 5,11,1.

वेदिषद् 1) Adj. *auf* oder *an dem Altar sitzend.* — 2) m. ein anderer Name des Prâkînabarhis.

वेदिष्ठ Adj. mit Acc. *am meisten verschaffend.*

वेदिसंभवा f. Bein. der Draupadî Venis. 108,18. Vgl. वेदिज्ञा.

वेदिसंमान n. *das Ausmessen des Altars* Âpast. Çr. 14,5,10.

वेदी f. s. u. 1. und 2. वेदि.

वेदीतीर्थ n. s. u. 2. वेदि 5).

वेदीयस् Adj. *besser kennend* oder — *findend als* (Abl.).

*वेदीश m. Bein. Brahman's.

वेदुक Adj. mit Acc. *erlangend.*

वेदेश m. N. pr. eines Mannes.

वेदेशतीर्थ m. N. pr. eines Autors Burnell, T.

वेदेशभिक्षु m. desgl.

वेदेश्वर m. N. pr. eines Mannes.

वेदोक्त Adj. *im* Veda *erwähnt, — gelehrt, — enthalten.*

*वेदोदय m. *die Sonne.*

वेदोदित Adj. *im* Veda *erwähnt, — geboten.*

वेदोपकरण n. *Hülfsmittel —, Hülfswissenschaft zum* Veda.

वेदोपग्रहण n. *eine Zugabe —, Ergänzung zum* Veda.

वेदोपनिषद् f. *eine* Upanishad *—, eine Geheimlehre des* Veda.

वेदोपबृंहण n. *eine Ergänzung zum* Veda.

वेदोपयाम m. *ein best. Geräth* Mân. Çr. 1,2,5. 6. 3,1.

वेदोपस्थानिका f. *eine Aufwartung bei den* Veda.

वेद्धर् Nom. ag. *Durchbohrer, Treffer* (eines Ziels). Nomin. auch als Fut. *er wird treffen.*

वेद्धव्य Adj. 1) *zu durchbohren, zu treffen* (ein Ziel). — 2) *worin man* (geistig) *eindringen muss.*

*वेध्, वेधति (धैर्त्ये स्वप्ने च).

1. वेध, वेद्य Adj. 1) *kundbar, berühmt.* — 2) *kennen zu lernen, zu erkennen, zu kennen, zu wissen, was erkannt wird.* — 3) *zu erkennen —, anzusehen als* (Nomin. oder im Comp. vorangehend).

2. वेद्य Adj. 1) *zu erwerben, was erworben wird.* — 2) *zu ehelichen* in 2. अवेद्य.

3.*वेद्य Adj. *zum* Veda *in Beziehung stehend.*

वेद्यग्नि m. *Altarfeuer* Vaitân.

वेद्यत्व n. *Erkennbarkeit.*

वेद्यन्त m. *Ende* oder *Rand des Altars.*

वेद्यन्तर् n. *das Innere des Altars* Kâtj. Çr. 5,4,11.

वेद्यर्ध m. *die Hälfte eines Altars,* Bez. zweier mythischer Gebiete der Vidjâdhara auf dem Himâlaja, eines nördlichen und eines südlichen.

(वेद्या) वेदिद्या f. *Erkenntniss.* Pl. ṚV. 10,22,14. Instr. Sg. (gleichlautend, einmal) und Pl. (ṚV. 1, 171,1) *mit Erkenntniss,* so v. a. *merklich, offenbar, wirklich, in der That.*

वेद्याकृति f. *eine Art Altar* Mân. Gṛhj. 1,6. 2,6.

वेद्युपोषण Adj. *den Altar abbrennend* Comm. zu Âpast. Çr. 13,24,16.

वेध् (= व्यथ्), वेधते *beben* Lalit. 449,11. 59,2 (अवेधत zu lesen). — Mit प्र *erbeben* Lalit. 449,11. 59,3 (प्रावेधत zu lesen). — Caus. प्रवेधयमान *erzitternd* Lalit. 226,10. — Mit संप्र *in allen seinen Theilen erbeben* Lalit. 449,12. 59,3 (संप्रावेधत zu lesen).

1. वेध Adj. etwa = वेधस् *gläubig, fromm* AV. 19, 3,4, v. l.

2. वेध 1) m. *a) Durchbohrung, das Treffen eines Geschosses.* — *b) Durchbruch, Durchstich, Oeffnung.* — *c) Tiefe, Vertiefung.* वेधतस् Kâraka 1,14. — *d) störendes Dazwischentreten* Vâstuv. 9,18. 19. 27. 37. 13,49. 68. — *e) Fixirung des Standes der Sonne* oder *der Sterne.* — *f) das Mischen von Flüssigkeiten* J. R. A. S. 1875, S. 113. — *g) ein best. Process, dem das Quecksilber unterworfen wird,*

Râǵan. 13,13. 138. — *h*) *ein best. Zeitmaass*, = 100 Truṭi = $^1/_3$ Lava. — *i*) N. pr. eines Sohnes des Ananta. — 2) f. आ mystische Bez. *des Lautes* म.

वेधक 1) m. *a*) *Durchbohrer.* — *b*) *Durchbohrer von Perlen u. s. w.* — *c*) **Kampfer.* — *d*) **Sandel* Gal. — *e*) **Rumex vesicarius.* — *f*) *eine best. Hölle.* — 2) *n. *Koriander.*

वेधगुप्त m. *ein best.* Râga S. S. S. 82.

वेधन 1) n. *a*) *das Durchbohren, Treffen mit einem Pfeile.* — *b*) *das Behängen mit* (Instr.), so v. a. *das Anhängen —, Anthun eines Uebels.* — *c*) *Tiefe* MBh. 5,51,25. — 2) *f. ई *a*) *Bohrer.* — *b*) *Trigonella foenum graecum.*

*वेधनिका f. *Bohrer.*

वेधमय Adj. (f. ई) *in der Durchdringung bestehend.*

*वेधमुष्य 1) m. *Curcuma Zerumbet* Râǵan. 6,119. — 2) f. आ *Moschus* Râǵan. 12,47.

*वेधमुष्यक m. *Curcuma Zerumbet.*

वेधस् 1) Adj. Subst. (Acc. auch वेधाम्, Superl. वेधस्तम) *a*) *gläubig, fromm, getreu, Verehrer, Diener der Götter.* — *b*) als Beiw. von Göttern *tugendhaft, tüchtig, brav* u. s. w. — *c*) *klug, verständig.* — *d*) *vollbringend, verrichtend, zuwegebringend.* — 2) m. *a*) *Autor.* — *b*) *Schöpfer*, als Bez. Brahman's (auch mit dem Zusatz प्रथम), Praǵâpati's, Purusha's oder des Pumâṁs, Çiva's, Vishṇu's (Kṛshṇa's), Dharma's und der Sonne (102,8). — *c*) **die Sonne.* — *d*) **Calotropis gigantea.* — *e*) *N. pr. des Vaters von Hariçkandra.

वेधस 1) *n. *der unterste Theil des Daumens.* — 2) f. ई N. pr. eines Wallfahrtsortes.

वेधस्या f. *Verehrung.* Nur im gleichlautenden Instr.

*वेधित = विद्ध *durchbohrt.*

वेधित्र n. in शब्द°.

वेधिन् 1) Adj. *durchbohrend, treffend* (mit einem Geschosse). — 2) *m. *Rumex vesicarius* Râǵan. 6, 128. — 3) *f. °नी *a*) *Blutegel.* — *b*) *Trigonella foenum graecum* Râǵan. 6,69.

वेध्य 1) Adj. *a*) *zu durchbohren, zu durchstechen, aufzustechen* (z. B. eine Ader) Kâraka 6,13. Nom. abstr. °ता f. — *b*) *nach dem Stande zu fixiren.* — *c*) fehlerhaft für बन्ध्य *anzubinden, anzuheften.* — 2) *f. आ *ein best. musikalisches Instrument.* — 3) n. *Ziel.*

वेन्, वेनति (कान्तिकर्मन्, गतिकर्मन्, अर्चतिकर्मन्, गतिज्ञानचिन्तानिशामनवादित्रयत्नेषु) 1) *sich sehnen, verlangen,* — *nach* (Loc.), *Heimweh empfinden; hinausstreben.* — 2) *neidisch sein.* — Mit अनु *anzuziehen suchen, wieder haben wollen.* — Mit अप und वि *sich verschmähend abwenden.*

वेन 1) Adj. (f. ई) *sehnsüchtig, verlangend, begierig; liebend.* — 2) m. *a*) *Sehnsucht, Verlangen, Wunsch.* — *b*) Bez. *des Liedes* RV. 10,123. — *c*) *= यज्ञ. — *d*) nach den Commentatoren *ein göttliches Wesen des mittleren Gebiets*, Bez. Indra's, der Sonne, *Praǵâpati's und eines Gandharva. Wird auch mit dem Nabel in Beziehung gebracht. — *e*) N. pr. verschiedener Männer, unter andern des Vaters des Pṛthu. — 3) f. आ *Sehnsucht, Verlangen nach* (Gen.).

*वेन्ना f. N. pr. eines Flusses.

(वेन्य) वेनिय 1) Adj. *begehrenswerth, liebenswerth.* — 2) m. N. pr. eines Mannes.

वेप् s. 1. विप्.

वेप 1) Adj. (f. ई) *schwingend, bebend.* — 2) m. *das Beben, Zucken, Zittern.*

वेपथु 1) m. *das Beben, Zucken, Zittern.* — 2) Adj. (!) *zitternd.*

वेपथुभृत् Adj. *zitternd* Çiç. 9,73. Vṛshabh. 7.

वेपथुमत् Adj. dass. Kâd. 261,8 (425,13). Harshaḱ. 125,2.

वेपन 1) Adj. *bebend, zuckend, zitternd.* — 2) n. *a*) *das Beben, Zucken, Zittern.* — *b*) *das Versetzen in eine schwingende Bewegung.*

वेपस् n. 1) *das Zucken, Beben, Zappeln.* — 2) *Aufgeregtheit.* — 3) *= अनवद्य.

वेपित n. *das Zittern.*

वेपिष्ठ Adj. Superl. zu विप्र.

वेम m. *Webstuhl.*

वेमक 1) m. *Weber.* — 2) f. ई *Weberin.*

वेमचित्र und °चित्रिन् m. N. pr. eines Fürsten der Asura.

वेमन् (*m.) n. *Webstuhl* (Çaṁk. zu Bâdar. 2,1,19) oder *Webeschiff.*

*वेमन Adj. von वेमन्.

*वेमन्य Adj. *im Weben geschickt.*

वेयगान n. Titel Bühler, Rep. No. 36.

वेयच्छला f. Titel eines Kapitels in der Sâmavedakḱhalâ.

*वेर 1) m. n. *Körper.* — 2) n. *a*) *Safran.* — *b*) *die Eierpflanze.* — *c*) *Mund* Gal.

*वेरक n. *Kampfer.*

*वेरट 1) Adj. = मिश्रीकृत und नीच. — 2) n. *Brustbeere;* vgl. Zach. Beitr. 86.

*वेराचार्य m. N. pr. eines Fürsten.

*वेल्, वेलति (चलने). वेलय् s. bes. Mit उद्, उद्वेलत् fehlerhaft für उद्वेल्लत्.

*वेल 1) n. *Garten, Park.* — 2) *eine best. hohe Zahl* (budd.).

*वेलय्, °यति (कालोपदेशे).

वेला f. 1) *Endpunct, Grenze.* — 2) *Entfernung* Çulbas. 3,34. 207. — 3) *Grenze des Landes und der See, Gestade, Küste, Ufer.* Die personificirte *Küste* ist eine Tochter Meru's und Gattin Samudra's. — 4) *Zeitgrenze, Zeitpunct, Zeitraum, Tageszeit, Stunde.* का वेला so v. a. *was ist die Uhr?* Harshaḱ. 127,13. का वेला तत्रभवत्याः प्राप्तायाः so v. a. *wie lange ist sie schon da?* पश्चिमा *Abendstunde.* °वेलम् Adv. nach einem Zahlwort so v. a. — *mal.* — 5) *gelegene Stunde, Gelegenheit.* वेलायाम् *zur rechten Stunde;* अन्धवेलायाम् so v. a. *wenn es gilt blind zu sein;* अर्थवेलायाम् so v. a. *wenn es sich um den Sinn handelt;* वेलां प्र-कर् *auf eine Gelegenheit warten, lauern.* — 6) **die Essensstunde eines vornehmen Herrn.* — 7) *die letzte Stunde, Todesstunde.* — 8) **ein sanfter Tod.* — 9) *die Zeit des Meeres*, so v. a. *Fluth* (Gegensatz *Ebbe*). — 10) *starke Strömung* (eines Flusses). v. l. वेग. — 11) *= रोग oder राग. — 12) **Zahnfleisch.* — 13) **Rede.* — 14) N. pr. *a*) *der Gattin Budha's. — *b*) einer an einer *Küste* aufgefundenen Königstochter. Nach ihr ist der 11te Lambaka im Kathâs. benannt.

1. वेलाकूल n. *Küste, Ufer* (ausnahmsweise eines Flusses) Uttamaḱ. 161. 189. 334. 344.

2. वेलाकूल 1) Adj. *an der Küste gelegen.* — 2) *n. N. pr. einer Stadt, = तामलिप्त.

वेलाजल n. Sg. und Pl. *Fluthwasser, Fluth* (Gegens. *Ebbe*) Uttamaḱ. 59. 99.

वेलातट m. *Küste.* Auch °तटान्त.

वेलातिक्रम m. *Versäumniss der Zeit, Verspätung.*

वेलातिग Adj. *über das Ufer tretend* (das Meer) MBh. 2,23,6.

वेलाद्रि m. *ein an der Küste belegener Berg.*

वेलाधर m. *ein best. Vogel* Hem. Par. 2,408. Nach einer Glosse = भारण्ड.

वेलानिल m. *ein von der Küste blasender Wind.*

वेलाबल n. MBh. 3,16290 fehlerhaft für वेलावन.

वेलाम्भस् n. *Fluthwasser, Fluth* (Gegens. *Ebbe*) Uttamaḱ. 51.

*वेलाय् Denomin. von वेला.

वेलायनि (!) m. Patron.

वेलावन n. *ein an der Küste gelegener Wald* MBh. 3,283,22. Wohl fehlerhaft Ind. St. 15,352.

*वेलावलि f. *eine best. Scala.*

वेलावित्त m. Bez. *eines best. Beamten.*

वेलावीचि f. *eine gegen die Küste rollende Woge;* Pl. *Brandung.*

वेलासमुद्र m. *ein hochgehendes Meer zur Zeit der Fluth* Spr. 2812.

वेलाहीन Adj. *vorzeitig, zur Unzeit stattfindend* Jâgñ. 2,168. Varâh. Bṛh. S. 3,24.

वेलोर्मि f. = वेलावीचि Râgat. 8,1594.

वेल्ल्, वेल्लति (auch वेल्लमान soll vorkommen) *taumeln, schwanken, sich wiegen, wogen.* Gewöhnlich वेल्लत्, वेल्लित 1) *schwankend, wogend.* — 2) *gebogen, gekrümmt, sich kräuselnd; sich um etwas Anderes legend* Çiç. 7,72. — Caus. वेल्लयति *wellen (einen Teig)* Bhâvapr. 2,24. वेल्लित 18. — Mit अनु, °वेल्लित *untergeschoben.* — Mit उद् *in eine schwankende Bewegung gerathen, sich hinundher bewegen* Hem. Par. 1,203. Vâsav. 50,2. उद्वेल्लित *sich hinundher bewegend* Chr. 302,31 (im Prâkrit). — Mit वि *beben, zittern.* — Mit सम्, संवेल्लित *sich kräuselnd* Kâd. 2,96,6 (118,6).

*वेल्ल n. *Embelia Ribes.* Vgl. कारवेल्ल und °वेल्ली.

वेल्लक 1) m. in कार°. — 2) *f. वेल्लिका *Trigonella corniculata.* Vgl. कार°.

*वेल्लज n. *Pfeffer.*

वेल्लन 1) n. *a) das Wogen.* — *b) das Sichwälzen* (eines Pferdes) Çiç. 5,53. — *c) Wellholz* Bhâvapr. 2,24. — 2) *f. ई *eine Art Dûrvâ-Gras* Râgan. 8,114.

*वेल्लत्तर m. *eine best. Pflanze,* = वीरतरु Râgan. 8,72. Bhâvapr. 1,223.

*वेल्लदल m. *Sensualist.*

*वेल्लि f. *Schlingpflanze.*

*वेल्लिकाख्या f. *Trigonella corniculata.*

वेल्लित 1) Adj. s. u. वेल्ल्. — 2) *n. *das Sichwälzen eines Pferdes.*

वेल्लितक 1) m. *eine Schlangenart.* — 2) n. *Kreuzung.* Instr. und Acc. *kreuzweise, gekreuzt.*

*वेल्लिताग्र m. *Haar* Gal.

वेल्लूर N. pr. eines Districts.

वेविज्ञ Adj. (f. आ) *auffahrend, schnell.*

*वेवी, वेवीते (गतिव्याप्तिप्रजननकान्त्यसनखादनेषु). Vgl. 1. वी.

1. वेश m. 1) *Nachbar, Hintersass, Dienstmann.* Auch wohl वेश in dieser Bed. — 2) *Zelt.* — 3) *Haus. — 4) Prostitution, Hurenwirthschaft, Hurenhaus* 125,7. — 5) *das Gebahren einer Buhldirne.* — 6) *Gewerbe* zur Erklärung von वेश्य.

2. वेश m. fehlerhaft für वेष.

*वेशक m. *Haus.*

वेशकुल n. Sg. *Huren.* °स्त्री f. *Hure* Bhar. Nâṭjaç. 18,49.

वेशत्व n. *Nachbarschaft, Sassenschaft* Maitr. S. 2,3,7 (34,13).

वेशन n. *das Hereintreten.*

वेशनद् m. N. pr. eines *Flusses.*

वेशन्त 1) m. *a) Teich* AV. Harshaṅ. 57,23. Naish. 8,35. Prasannar. 55,2. — *b) *Feuer.* — 2) f. वेशन्ता und वेशन्ती *Teich.*

वेशभगिनी Adj. f. als Beiw. der Sarasvatî Kâṭh. 32,4. Vgl. वेशभगीन.

वेशभगीन Adj. (f. आ) als Beiw. der Sarasvatî Maitr. S. 1,4,3 (51,8). विशो° st. dessen Âpast. Çr. Richtig wohl वेशोभगीन nach P. 4,4,132.

वेशभाव m. *Hurenart.*

वेशयमन 1) Adj. (f. ई) etwa *die Leute lenkend* Maitr. S. 1,4,3 (51,7. 8). 8 (56,14). — 2) n. etwa *das Lenken der Leute* Maitr. S. 1,4,8 (56,14). Kâṭh. 32,4.

वेशयुवति und वेशयोषित् f. *Buhldirne.*

वेशर schlechte Schreibart für वेसर.

वेशवधू und वेशवनिता f. *Buhldirne.*

वेशवन्त् m. *Hurenwirth.*

वेशवार schlechte Schreibart für वेसवार.

वेशवास m. *Hurenhaus.*

वेशस् m. = 1. वेश 1).

वेशस n. in यज्ञवेशस. Vgl. वैशस.

वेशस्त्री f. *Buhldirne* MBh. 5,30,38.

वेशस्था f. *Buhldirne.*

वेशान्त m. (?) und वेशान्ता f. *Teich.*

वेशापुर n. N. pr. einer *Stadt* Ind. St. 14,117.

वेशि f. φασις, Bez. *des zweiten Hauses von demjenigen, in welchem die Sonne steht.*

वेशिक n. Bez. *einer best. Kunst* (buddh.). Vgl. वैशिक.

*वेशिजाता f. *eine best. Pflanze,* = पुत्रदात्री Râgan. 3,131.

1.°वेशिन् Adj. *hereintretend.*

2.°वेशिन् schlechte Schreibart für वेषिन्.

वेशी f. *Nadel.*

वेशाक m. N. pr. eines Dichters Z. d. d. m. G. 36,557.

*वेशोभगीन und *°भग्य Adj. etwa *die Leute* oder *die Dienstmannen ernährend* P. 4,4,132. 134. वेशोभगीना als Beiw. der Sarasvatî wird die richtige Lesart für विशोभगीना, वेशभगिनी und वेशभगीना sein.

वेश्मक 1) *Adj. von वेश्मन्. — 2) m. Pl. N. pr. eines Volkes.

*वेश्मकलिङ्ग m. *Sperling.* Wohl nur fehlerhaft für °कुलिङ्ग.

वेश्मकुलिङ्ग m. *ein best. Vogel.*

*वेश्मचटक m. *Sperling* Bhâvapr. 2,8.

वेश्मधूम m. *eine best. Pflanze* Kâraka 6, 24. Vgl. गृहधूम.

वेश्मन् n. 1) *Haus, Hof, Wohnung, Gemach.* — 2) *ein astrologisches Haus.* — 3) *das vierte astrologische Haus.*

*वेश्मनकुल m. *Moschusratte.*

*वेश्मभू f. *der Platz, auf dem ein Haus steht.*

वेश्मवास m. *Schlafgemach.*

वेश्मस्त्री f. MBh. 5,904 fehlerhaft für वेशस्त्री.

वेश्मान्त *das Innere eines Hauses.* Am Ende eines adj. Comp. f. आ.

वेश्य 1) *Adj. am Ende eines Comp. — 2) f. आ *a) Hetäre, Hure. — b) *Clypea hernandifolia. — c) ein best. Metrum.* — 3) n. वेश्य, वेशिज्य *a) Nachbarschaft, Verhältniss der Hörigkeit. — b) das zugehörige Gebiet. — c) *Hurenhaus.*

वेश्यकामिनी f. *Buhldirne* Varâh. Bṛh. S. 104,63.

वेश्यस्त्री f. dass.

वेश्यागृह n. *Hurenhaus* Varâh. Jogaj. 7,15.

वेश्याघटक m. *Kuppler* zu Spr. 3319.

वेश्याङ्गना f. *Buhldirne.* °कल्प m. und °वृत्ति f. Titel Opp. Cat. 1.

*वेश्याचार्य m. *Tanzlehrer von Freudenmädchen.*

वेश्याजन m. Sg. *Buhldirnen* Çiç. 5,27. *°समाश्रय m. *Hurenhaus.*

वेश्यात्व n. Nom. abstr. zu वेश्या *Buhldirne* Comm. zu Mṛkkh. 22,25.

वेश्यापति m. *der Gatte einer Buhldirne, Nebenmann* Spr. 7854.

वेश्यायत्ती Adv. mit कर् *von Buhldirnen abhängig machen* Râgat. 8,865.

*वेश्यावास m. *Hurenhaus* Çâçvata 702.

वेश्यावेश्मन् n. dass.

वेश्यावत्त n. *eine best. Begehung von Buhldirnen.*

*वेश्याश्रय m. *Hurenhaus.*

*वेश्वर m. = वेसर.

1. वेष m. (adj. Comp. f. आ und *ई in भूतवेषी) 1) *das Wirken, Besorgen* VS. 1,6. — 2) *Tracht, Anzug, das durch Kunst erzeugte Aeussere eines Menschen.* Acc. mit कर् und आ-स्था *eine Tracht annehmen.* n. (!) Pañkar. 1,14,56. — 3) *ein angenommenes Aeussere.* Acc. mit वि-धा und गम् *eine fremde (andere) Gestalt annehmen.* — 4) *Aussehen* überh. वेषमाच्छाद्य so v. a. *sich nicht zu erkennen gebend;* प्रच्छन्नवेषेण dass.

2. वेष Adj. *wirkend, besorgend.* Vgl. प्रातर्वेष.

3. वेष m. fehlerhafte Schreibart für 1. वेश.

*वेषकार m. als Erklärung von वेष्टन.

वेषण und वेषणा 1) n. *Besorgung, Dienst.* — 2) f. वेषणा *a) Aufwartung, Bedienung* Mân. Gṛhs. 1, 8. — *b) *Flacourtia cataphracta.*

*वेषदान m. *eine best. Blume.*

वेषधर Adj. *nur die Tracht von Jmd habend,*

sich verstellend Ind. St. 15,341.

वेषधारिन् 1) Adj. am Ende eines Comp. *die Tracht —, den Anzug von — tragend.* — 2) m. *ein Asket der Tracht nach, ein heuchlerischer Asket.*

वेषवत् Adj. *gut angezogen, — gekleidet.* v. l. besser सुवेषवान् st. स वेषवान्.

*वेषवार m. schlechte Schreibart für वेसवार.

वैषाभ्र und °आभ्री Adj. etwa *schön geschmückt.*

वेषाधिक Adj. *über die Maassen fein gekleidet* Varâh. Jogaj. 4,28.

वेषान्यत्व n. *Wechsel der Tracht, — des Anzuges* 106,9.

°वेषिन् Adj. in कुब्ज° und विकृत°.

वेष्कं m. *Schlinge zum Erwürgen.*

वेष्ट्, वेष्टते 1) *sich winden —, sich schlängeln um.* — 2) *sich hängen —, kleben an* (Loc.). — 3) *sich häuten* (von einer Schlange). — Vgl. विष्ट्. — Caus. वेष्टयति, वेष्टपते (metrisch auch in der Bed. des Act.), वेष्टित Partic. 1) *überziehen, umwinden* (Maitr. S. 2,3,1 [27,5]), *umwickeln, umkleiden, bekleiden, umlégen, umstéllen, umringen, umzingeln, einschliessen, rund um besetzen, umhüllen, umgében.* आत्मानम् *sich einspinnen* (von einer Raupe). — 2) *úmwinden, úmwickeln, úmbinden, úmlegen.* — 3) *winden* (einen Strick). — 4) *zusammenschrumpfen machen.* — वेष्टयते auch fehlerhaft für चेष्टयते und वेष्टित für विष्टित. — Mit अनु *hängen bleiben.* — Caus. 1) *überziehen, umwinden, überdécken.* — 2) *überdecken, auflegen, ausbreiten.* — Mit अप Caus. *abstreifen.* — Mit अभि *umwinden* (Çiç. 20,51), *bedecken, zudecken.* — Mit आ *sich ausbreiten über* (Loc.). — Caus. 1) *umhüllen, umgében, bekleiden, bedecken.* — 2) *winden* (einen Strick). — 3) *einschliessen, auf einen engen Kreis beschränken.* — 4) *schliessen* (die Hand). — आवेष्टयति auch fehlerhaft für आचेष्टयति. — Mit समा Caus. *belegen, bedecken.* — Mit उद् *sich in die Höhe winden.* — Caus. 1) *loswinden, auflösen.* — 2) *eröffnen, aufsiegeln* (einen Brief). — 3) *entsetzen* (von einer Belagerung) Hem. Par. 7,110.8,306. — Mit उप Caus. 1) *umwinden, umbinden.* — 2) उपवेष्टित *verbunden mit* (im Comp. vorangehend) Kâraka 6,12. — Mit नि Caus. Act. Med. 1) *einfassen* (in die Hand, Loc.), *zudeckend packen.* — 2) *umwickeln, umbinden.* — Mit उपनि *sich lagern um, umgeben.* — Mit निस् Caus. 1) *zurückstreichen.* — 2) *abwickeln,* so v. a. *abnehmen um* (Acc.). — Mit परि Caus. 1) *umhüllen, umwinden, umwickeln, umschlingen, umlégen, umstéllen, umgében, zudecken, umringen, überschütten, überziehen, besetzen mit.* — 2) *úmwinden, úmlegen.* — 3) *zusammenschrumpfen machen.* — Mit संपरि Caus. *umwinden.* — Mit प्र Caus. 1) *umwinden, umlégen.* प्रवेष्टितो रोमभिः *mit Haaren besetzt, — bedeckt.* — 2) *úmwinden, úmlegen* Âpast. Çr. 7,11,8. Mân. Gṛhj. 1,17. — Mit संप्र Caus. *umwinden.* — Mit प्रति *sich zurückschieben.* — Caus. *zurückschieben, — streichen, — biegen.* — Mit वि Caus. 1) *wegstreichen, abziehen.* — 2) *umwinden, umringen, einschliessen.* — Mit सम् *sich zusammenrollen, zusammenschrumpfen.* — Caus. 1) *umwinden, umschlingen, einschliessen, umringen, umhüllen, bedecken.* — 2) *úmlegen.* — 3) *zusammenrollen* Çaṃk. zu Bâdar. 2, 1,19. — 4) *zusammenschrumpfen machen.* — Mit अभिसम् *umhüllen, bedecken* Tâṇḍja-Br. 7,6,11. — Mit प्रतिसम् *zusammenschrumpfen.*

वेष्ट m. 1) *Schlinge, Binde.* — 2) *Zahnhöhle.* — 3) *Gummi, Harz.* — 4) **Terpentin* Râgân. 12,157.

वेष्टक 1) m. oder n. *Hülle* in अङ्गुलि° (Nachtr. 2). — 2) m. *a)* in der Veda-Grammatik *doppelte Aufführung eines Wortes, vor und nach* इति. — *b)* **Beninkasa cerifera.* — 3) *m. n. *Terpentin* Râgân. 12,157. — 4) *n. *a) Kopfbinde, Turban.* — *b) Gummi, Harz.*

वेष्टन n. 1) *das Umwinden, Umschlingen, Umfássen, Umzingeln, Einschliessen.* वेष्टनं कर् *umwinden, einen Verband machen.* कृत° Adj. *eingeschlossen, umzingelt.* — 2) *etwas zum Umwinden u. s. w. Dienendes, Tuch, Band, Binde, Schlinge.* — 3) *Kopfbinde, Turban.* — 4) **Diadem.* — 5) *Einfassung, Zaun, Hecke.* — 6) *Spanne.* — 7) **das äussere Ohr.* — 8) **eine Art Waffe.* — 9) **Pongamia glabra.* — 10) **Bdellium.* — 11) *= गति (वृति?).

वेष्टनक m. *quidam coeundi modus.*

वेष्टनवेष्टनक m. desgl.

वेष्टनिक in *पाद्°.

वेष्टनीय Adj. *zu umwinden* Njâjam. 1,3,4.

*वेष्टपाल m. N. pr. eines Mannes.

वेष्टयितव्य Adj. *zu umwinden* Comm. zu Njâjam. 1,3,4.

*वेष्टवंश m. *Bambusa spinosa.*

*वेष्टव्य Partic. fut. pass. von 1. विष्ट्.

*वेष्टसार m. *Terpentin* Râgân. 12,158.

वेष्टित 1) Adj. s. वेष्ट्. — 2) *n. *a) quidam coeundi modus.* — *b)* = लासक.

वेष्टितक in लता°.

वेष्टितशिरस् Adj. *mit verhülltem Kopfe* Âpast.

वेष्टितिन् Adj. *mit einem Turban versehen* Âpast.

वेष्टुक Adj. etwa *hängen bleibend, sich nicht ablösend.* गर्भा वेष्टुकाः स्युः Maitr. S. 4,8,8.

*वेष्प m. *Wasser.*

वेष्प 1) *Adj. *costumirt, masquirt.* — 2) m. वेष्पं etwa *Kopfbinde.* — 3) wohl n. *Besorgung, Thätigkeit* in कृत्स्न°.

*वेस्, वेसति (कान्तिकर्मन्, गतौ).

*वेसन n. *Erbsenmehl* Bhâvapr. 2,21. 26.

वेसर 1) m. *Maulthier.* — 2) *n. zur Erklärung von वासर.

वेसवार m. *eine best. Zuspeise* Kâraka 1,3. MBh. 13,53,17.

*वेह्, वेहति (प्रयत्ने und = वेहाय्).

वेहत् f. *eine Kuh, die zu verwerfen pflegt;* überh. *eine unfruchtbare Kuh* Gaut. Hemâdri 1,52,19. 20. Wird auch als *belegte Kuh* erklärt.

वेहानस bei den Gaina *eine best. nicht sanctionirte Art des Selbstmordes* Çilâñka 1,369.

*वेहाय्, वेहायते Denomin. von वेहत्.

वेहार m. N. pr. eines Landes, *Behar.*

*वेह्ल्, वेह्लति (चलने).

वै postpositive Partikel, die das vorangehende Wort hervorhebt. Kommt in den Saṃhitâ selten, in den Brâhmaṇa und wo deren Stil nachgeahmt wird, so wie im Epos über die Maassen häufig vor; in den Sûtra meist nur in der Zusammenstellung यद्यु वै. Bei Manu und im Epos ist वै sehr beliebt am Ende eines Stollens, meist als blosses Flickwort. Wird mit anderen Partikeln verbunden, so वाऽ उ, उ वै, उ खलु वै, न खलु वै (Comm. zu Njâjas. 1,1,43), उ क्व वै, अपि वै, एव वै, तु वै, क्व वै (27,22. 31,10. 33,7. 35,13), क्व स्म वै. Spr. 1451 fehlerhaft für चेद्.

*वैंशतिक Adj. von विंशतिक.

*वैकंसेय m. Metron. von विकंसा.

वैकक्ष n. 1) = वैकक्षक Mudrâr. 44,14, v. l. — 2) *Obergewand, Ueberwurf.*

वैकक्षक n. *ein von der Schulter herabhängendes Blumengewinde* Kâd. 83,2 (150,8). 124,8 (220,14). Saduktik. 2,790. 857.

वैकक्षिक und वैकक्ष्य dass. Mudrâr. 44,14 nebst v. l.

वैकक्ष्यक (adj. Comp. f. आ) *Ueberwurf, Umschlagtuch* Harshaṅ. (ed. Bomb.) 22,8.

वैकङ्क m. N. pr. eines Berges.

वैकङ्कत und वैकङ्कत 1) Adj. (f. ई) *von der Flacourtia sapida kommend, an ihr befindlich, aus ihr verfertigt.* — 2) *m. *Flacourtia sapida.*

वैकटिक m. *Juwelier* Vikramâñkaṅ. 1,19. Vgl. कु° Nachtr. 5.

वैकत्थ n. *Ungeheuerlichkeit, Abscheulichkeit.*

*वैकथिक Adj. = विकथायां साधुः.

*वैकयत m. gaṇa भौरिक्यादि. *°विध Adj. von Vaikajata bewohnt.

*वैकर Adj. von विकर.

वैकरञ्ज m. Bez. einer Gattung von Schlangen.

वैकर्ण m. 1) Du. N. pr. zweier Volksstämme. — 2) Patron. von विकर्ण Pâr. Gṛhj. 1,4,15. Nach den Erklärern Garuḍa oder Bez. des Windes. Nach Pâṇini Patron., wenn ein Vâtsja gemeint ist.

वैकर्णायन (Conj.) m. Patron. von विकर्ण.

वैकर्णि m. desgl.

*वैकर्णेय m. Patron. von विकर्ण, wenn ein Kâçjapa gemeint ist.

वैकर्त m. (nach Sâj.) ein best. essbarer Theil des Opferthieres, etwa Lendenstück.

वैकर्तन 1) Adj. zur Sonne in Beziehung stehend, der Sonne eigen. °कुल n. das Sonnengeschlecht. — 2) m. a) Bein. Karṇa's. — b) Patron. Sugrîva's.

*वैकर्य Adj. von विकर.

वैकल्प fehlerhaft für वैकल्य.

वैकल्पिक Adj. (f. ई) beliebig, freigestellt, facultativ Âçv. Br. Nom. abstr. °ता f. (Comm. zu Mṛcch. 63,2) und °त्व n.

वैकल्य n. 1) Gebrechlichkeit, Unvollkommenheit, Schwäche, Mangelhaftigkeit, Mangel, das Fehlen, Nichtdasein. — 2) Verstimmung, Kleinmuth, Verzagtheit. — 3) Verwirrung (des Geistes). v.l. वैक्लव्य.

वैकायन m. Patron. Auch Pl.

वैकारिक 1) Adj. (f. ई) auf Umwandelung beruhend, eine U. erfahrend. काल m. die zur Ausbildung der Leibesfrucht erforderliche Zeit Kâraka (ed. Calc.) 354,19. — 2) n. Veränderung im normalen Zustande des Gemüths, Alteration, Aufregung.

*वैकारिमत n. gaṇa राजदन्तादि.

वैकार्य n. Umgestaltung, Umwandelung, Veränderung.

वैकालिक n. Abendandacht oder Abendessen Ved. (U.) 16,4. Kâmpaka 289. 292. 296.

*वैकासेय m. Patron. von विकास.

वैकि m. Patron. Auch Pl.

वैकिर Adj. mit वारि n. durchgesickertes Wasser.

*वैकुघासीय Adj. von विकुघास gaṇa कृशाश्वादि in der Kâç. वैकुव्यासीय v. l.

*वैकुव्यासीय Adj. von विकुव्यास. v. l. वैकुघासीय.

वैकुण्ठ 1) m. a) Bein. α) Indra's. — β) Vishṇu's (Kṛshṇa's) Viṣṇus. 98,59. Auch eine Statue Vishṇu's. — b) der 24ste Tag im Monat Brahman's. — c) ein best. Tact. — d) *ein Ocimum Râgân. 10,161. — e) N. pr. α) Pl. und Sg. (sc. गण) einer Gruppe von Gottern. — β) verschiedener Männer. Auch °पुरी und °शिष्याचार्य. — 2) m. n. Vishṇu's Himmel. — 3) f. वैकुण्ठा Vaikuṇṭha's (Vishṇu's) Çakti.

वैकुण्ठत्व n. Nom. abstr. zu वैकुण्ठ 1) a) β).

वैकुण्ठदीक्षित m. N. pr. eines Autors. °दीक्षितीय n. Titel seines Werkes Opp. Cat. 1.

वैकुण्ठपुरी f. Vishṇu's Stadt Ind. St. 15,299.

वैकुण्ठभुवन n. und वैकुण्ठलोक m. Vaikuṇṭha's (Vishṇu's) Himmel.

वैकुण्ठविजय m. und वैकुण्ठस्तवव्याख्या f. Titel Opp. Cat. 1.

वैकुण्ठीय Adj. zum Himmel Vaikuṇṭha in Beziehung stehend Pañcât. ed. Bomb. 1,50,4.

वैकृत 1) Adj. a) durch Umwandelung entstanden, abgeleitet, secundär. Nom. abstr. °त्व n. Lâṭj. 10,4,2. — b) auf Umwandelung beruhend, eine U. erfahrend Kap. 2,18. — c) entstellt, hässlich, widerwärtig. — d) nicht natürlich, künstlich. कुलानि nicht durch Zeugung, sondern durch Adoption u. s. w. fortgeführte Geschlechter. — 2) m. a) Bez. des Ahaṁkâra. — b) ein best. Krankheitsdämon. — 3) n. (adj. Comp. f. आ) a) Umwandelung, Veränderung, Entstellung, Verunstaltung, ein veränderter —, abnormer Zustand. — b) eine unnatürliche Erscheinung, portentum. — c) entstelltes Wesen, so v. a. Veränderung im normalen Zustande des Gemüths, Alteration, Aufregung. — d) Wechsel der Gesinnung, Feindseligkeit, feindseliges Betragen.

वैकृतवत् Adj. entstellt, krankhaft erregt.

वैकृति f. MBh. 10,116 fehlerhaft für वैकृत n.

वैकृतिक Adj. der Veränderung unterworfen.

वैकृत्य n. 1) Umwandelung, Veränderung. — 2) Veränderung zum Schlechtern, Verschlimmerung, Entartung. — 3) Widerlichkeit, Hässlichkeit Sâhityad. 4,240. — 4) eine unnatürliche Erscheinung, portentum. — 5) eine feindselige Gesinnung.

*वैक्रान्त m. n. Scheindiamant Râgân. 13,7.208.

वैक्रान्तक (Conj.) ein best. Mineral.

वैक्रिय Adj. 1) durch Umwandelung entstanden Hem. Par. 8,305. — 2) einer Umwandelung unterworfen.

वैक्लव n. Befangenheit, Verwirrung, Kleinmuth.

वैक्लव्य n. 1) dass. — 2) Gebrechlichkeit, Schwäche, Geistesschwäche Kâd. 121,21 (217,1.2).

वैक्लव्यता f. = वैक्लव.

*वैक्ष Adj. = वीक्षा शीलमस्य.

*वैक्षमाणि m. Patron. von वीक्षमाण.

वैखरी f. Bez. eines best. Lautes.

वैखान m. Bein. Vishṇu's.

1. वैखानस 1) m. a) Pl. Bez. einer Art von Ṛshi (Suparṇ. 13,4) und best. Sterne am Himmel. — b) ein Ârja im dritten Lebensstadium, der das Haus verlassen hat und in den Wald gezogen ist; Einsiedler Gaut. — c) Patron. des Vamra und Puruhanman. — d) Pl. eine best. Vishṇu'itische Secte. — e) N. pr. eines Autors oder n. Titel eines Werkes. — 2) f. वैखानसी Einsiedlerin Bâlar. 172,14.

2. वैखानस 1) Adj. zu den Vaikhânasa oder zu einem Einsiedler in Beziehung stehend, ihnen zukommend u. s. w. तन्त्र n. das Tantra der Vaikhânasa genannten Secte. — 2) n. Name eines Sâman Ârsh. Br.

वैखानसश्रौतसूत्र n., वैखानसंप्रोक्षण n. (Opp. Cat. 1) und वैखानससूत्र n. Titel von Werken.

वैखानसाचार्य m. N. pr. eines Lehrers.

वैखानसार्चनानवनीत n. Titel eines Werkes Opp. Cat. 1.

वैखानसाश्रम m. N. pr. einer Einsiedelei.

वैखानसि m. Patron.

वैगन्धिका f. eine best. Pflanze Kâraka 6,23. Wohl nur metrisch für विगन्धिका.

वैगलेय Adj. गण m. eine best. Sippe böser Geister.

वैगुण्य n. 1) fehlerhafte oder mangelhafte Beschaffenheit Gaim. 6,5,23. जन्मन: so v. a. niedrige Herkunft. Von Personen Mangelhaftigkeit, Fehlerhaftigkeit, Schlechtigkeit und Ungeschicklichkeit.

*वैग्रहि von विग्रह.

*वैग्रि von विग्र.

*वैग्रेय m. Patron. von विग्र.

वैघस m. N. pr. eines Jägers.

वैघसिक Adj. von Speiseüberresten lebend MBh. 14,92,7.

*वैघात्य n. Nom. abstr. von विघातिन्.

*वैङ्कि m. Patron.

*वैङ्गि m. desgl.

*वैङ्गीय m. Adj. von वैङ्गि.

वैङ्गेय N. pr. eines Gebiets.

वैचकिल Adj. (f. ई) aus der Pflanze विचकिल gemacht Sâduktik. 2,790.

वैचक्षण्य n. Erfahrenheit, das Bewandertsein, Geschicklichkeit, — in (Loc.) Bâlar. 40,22.

वैचित्य n. fehlerhaft für वैचित्र्य.

वैचित्र्य n. Geistesverwirrung, Geistesabwesenheit Kâraka 6,3.

वैचित्र n. wohl nur fehlerhaft für वैचित्र्य. वैचित्री s. bes.

वैचित्रवीर्य m. Patron. Dhṛtarâshṭra's, Pâṇḍu's und Vidura's.

वैचित्रवीर्यक Adj. Vikitravîrja *gehörig* u. s. w.

वैचित्रवीर्यिन् (metrisch) m. = वैचित्रवीर्य.

वैचित्री f. *Seltsamkeit, Absonderlichkeit, Wunderbarkeit, wunderbare Schönheit* Bâlar. 90,4.

वैचित्र्य n. 1) *Mannichfaltigkeit, Verschiedenartigkeit, wunderbare Verschiedenheit* Kap. 5,20. 6, 2. 41. Çaṃk. zu Bâdar. 2,2,28 (S. 569). — 2) = वैचित्री. — 3) fehlerhaft für वैचित्त्य.

वैचित्र्यवीर्य m. fehlerhaft für वैचित्रवीर्य.

वैच्छन्दस 1) Adj. *aus verschiedenen Metren bestehend.* — 2) n. *ein solches* Sâman.

वैच्युत m. N. pr. eines Muni.

*वैजग्धक Adj. von विजग्ध.

वैजनदेव m. N. pr. eines *Fürsten.*

वैजनन Adj. *zur Niederkunft in Beziehung ste-)hend.* मास् (Harshak. 17,15) oder m. mit Ergänzung dieses Wortes *der Monat der Niederkunft, der letzte Monat in der Schwangerschaft.*

वैजन्य n. *Menschenleere, Einsamkeit.*

वैजयन्त 1) m. *a)* Indra's *Banner.* — *b) Banner, Fahne.* — *c)* Indra's *Palast.* — *d)* *Bein. Skanda's. — *e)* *Pl. *eine best. Klasse von Göttern bei den* Gaina. — *f)* N. pr. eines Berges. — 2) f. ई *a) Banner, Fahne* Çiç. 6,69. 12,29. 18,4. — *b) ein best. Sieg verheissender Kranz* VP. 1,22,71. — *c) Premna spinosa.* — *d)* *Sesbania aegyptiaca.* — *e) die achte Nacht im* Karmamâsa. — *f)* Titel α) eines Wörterbuchs. — β) eines Commentars zu Vishṇu's Dharmaçâstra. — *g)* N. pr. einer Stadt oder eines Flusses. — 3) n. N. pr. *a)* eines Thores in Ajodhjâ. — *b)* einer Stadt, = वनवासी Ind. Antiq. 6,24. 7,35 (वैजयत्यां zu lesen). 37.

वैजयन्तिक 1) *m. *Fahnenträger.* — 2) f. आ *a) Banner, Fahne.* — *b) eine Art Perlenschnur* (im Prâkrit). — *c)* *Sesbania aegyptiaca. — *d)* *Premna spinosa* Râǵan. 9,22. Buâvapr. 1,197.

*वैजयि m. N. pr. des 3ten Ćakravartin in Bhârata.

वैजयिक Adj. (f. ई) *Sieg verleihend, — verheissend.* वैजयिकीनां (v. l. वैजयिकानां) विद्यानां ज्ञानम् eine der 64 Künste.

वैजयिन् Adj. dass.

वैजर m. Pl. *eine best. Schule.* वैजव v. l.

वैजव m. 1) Pl. *eine best. Schule.* v. l. वैजर. — 2) Patron. fehlerhaft für पैजवन.

वैजवन m. Patron. fehlerhaft für पैजवन.

वैजात्य n. *Ungleichartigkeit, Heterogeneität.*

वैजान m. Patron. des Vṛça.

*वैजापक und *वैजापकक Adj. von विजापक.

वैजि m. N. pr. eines Mannes. Vielleicht बैजि zu lesen.

वैज्ञानशालिक (?) m. Kâmpaka 5.

*वैज्ञानिक Adj. *kenntnissreich, erfahren.*

*वैटप m. Patron. von विटप.

वैटुष्य n. fehlerhaft für वैडुष्य.

वैट्टालिक von unbekannter Bedeutung; oder ist etwa वैतालिक gemeint?

वैडव m. Patron. von वीडु.

1. वैडूर्य 1) m. (ausnahmsweise) und n. *Katzenauge (ein best. Edelstein)* Râǵan. 13,6. 192. Çiç. 3,45. Am Ende eines Comp. so v. a. *ein Juwel von.* — 2) m. N. pr. eines Berges VP. 2,2,27. Auch ०पर्वत m.

2. वैडूर्य Adj. (f. आ) *aus Katzenaugen gemacht.*

वैडूर्यकान्ति 1) Adj. *die Farbe des Katzenauges habend.* — 2) m. N. pr. eines Schwertes.

*वैडूर्यप्रभ m. N. pr. eines Schlangendämons.

वैडूर्यमणि m. = वैडूर्य 1).

वैडूर्यमणिवत् Adj. *Katzenaugen enthaltend.*

वैडूर्यमय Adj. (f. ई) *aus Katzenaugen bestehend, — gemacht, dem Katzenauge ähnlich* Bâlar. 173,1.

वैडूर्यशेखर m. N. pr. eines Berges.

वैडूर्यशृङ्ग n. N. pr. einer mythischen Stadt.

वैण 1) m. *Rohrarbeiter.* Im System *eine best. Mischlingskaste* Âpast. — 2) n. Name eines Sâman Ârsh. Br.

वैणव 1) Adj. (f. ई) *a) aus Rohr (Bambusrohr) bestehend, vom B. kommend.* निचय: *Vorräthe von Rohr,* अग्नि *Feuer von Bambusrohr,* यव m. *Bambuskorn* Hemâdri 1,117,1. — *b) aus Körnern des Bambus bereitet.* — *c) von einer Flöte kommend.* — 2) m. *a) Flöte.* — *b)* Patron. — 3) f. ई *a)* angeblich = वीणा Hemâdri 2,*a*,77,14. 15. — *b)* *Tabaschir Râǵan. 6,187. Buâvapr. 1,169. — 4) n. *a)* *die Frucht des* Veṇu. — *b)* *eine Art Gold. — *c)* Name zweier Sâman Ârsh. Br. — *d)* N. pr. α) eines Varsha in Kuçadvîpa. — β) eines heiligen Platzes.

*वैणविक m. *Flötenspieler.*

वैणविन् Adj. *mit einer Flöte versehen.* v. l. वेणविन्.

वैणवत *Bogen.*

वैणिक m. *Lautenspieler* Çiç. 10,64.

वैणु (!) Adj. als Beiw. des Meeres Çâṅku. Gṛhj. 4,14.

*वैणुक 1) Adj. *a)* = वेणौ साधु:. — *b)* von वेणुकीया. — 2) m. *Flötenspieler.* — 3) n. *ein Bambusstock zum Antreiben des Viehes (Elephanten).*

*वैणुकीय Adj. von वैणुक.

*वैणुकेय m. fehlerhaft für रैणुकेय.

वैणेय m. Pl. *eine best. Schule.*

वैण्य m. fehlerhaft für वैन्य.

वैतंसिक 1) m. *a) Vogelsteller.* — *b)* *Fleischer. — 2) n. *hinterlistiges Nachstellen, — Fangen.* — Vgl. द्यूत० und धर्म०.

*वैतण्डिक Adj. *mit der Chicane in der Disputation vertraut.*

वैतण्डिन् m. N. pr. eines Ṛshi.

वैतण्ड्य m. N. pr. eines Sohnes des Âpa.

वैतत्य n. *grosser Umfang* Çukas. 1,52.

वैतथ्य n. *Unwahrheit, Falschheit.*

वैतथ्योपनिषद् f. Titel einer Upanishad.

वैतधृत m. Pl. = वैनधृत, वैनभृत AV. Paric. 49.

*वैतनिक Adj. (f. ई) Subst. *Lohn empfangend, für L. dienend, Söldling.*

वैतरण 1) Adj. (f. ई) *a) der über einen Fluss überzusetzen gedenkt.* — *b) über den Höllenfluss hinübergeleitend* (eine den Brahmanen geschenkte Kuh) Hemâdri 1,473,19. 474,3. — 2) m. oxyt. *a)* Patron. — *b)* N. pr. eines Arztes, eines Sohnes des Çatadhanvan. — 3) f. ई *a) eine den Brahmanen geschenkte Kuh, die über den Höllenfluss hinübergeleitet* Hemâdri 1,473,4. — *b)* N. pr. α) eines heiligen Flusses in Kaliṅga. — β) des Höllenflusses Hemâdri 1,474,2. 5. 10. fgg. Pl. Kâraṇḍ. 12, 17 (deren zehn). — γ) *der Mutter der Râkshasa.

*वैतरणि f. = वैतरण 3) *b)* β).

वैतसे 1) Adj. (f. ई) *aus Rohr bestehend* oder *gemacht, ihm eigen.* वैतसी वृत्ति: *das Verfahren des Rohres,* so v. a. *das Sichschmiegen, Sichfügen in die Verhältnisse.* — 2) m. oder n. *ein Korb aus Rohr.* — 3) m. *a)* euphemistische Bez. *des männlichen Gliedes.* — *b)* *Rumex vesicarius.

*वैतसक Adj. von वेतसकीया.

वैतसेन m. Bein. des Purûravas. Beruht auf dem Missverständniss des Instr. वैतसेन ṚV. 10, 95,4.

वैतस्त Adj. *von der* Vitastâ *kommend, in ihr enthalten.*

वैतस्तिक Adj. *eine Spanne lang* (Pfeil) R. 6,49,49.

वैतस्त्य Adj. = वैतस्त Vikramâṅkak. 18,39.

वैतकृव्य 1) m. Patron. von वीतकृव्य Mân. Gṛhj. 2,7 (vgl. Âçv. Gṛhj. 2,3,3. Pâr. Gṛhj. 2,14,5). Ârsh. Br. 1,190. — 2) n. Name verschiedener Sâman Ârsh. Br.

वैताढ्य m. N. pr. eines Berges.

वैतान 1) Adj. *auf die vertheilten —, auf die drei heiligen Feuer bezüglich, mit diesen vollzogen* u. s. w. — 2) m. *a)* metrisch st. वितान *Traghimmel, Baldachin.* Nach dem Comm. = वितानसमूह.

— *b*) Patron. v. l. वैनायन. — 3) n. *eine mit den drei heiligen Feuern vollzogene Handlung.*

वैतानप्रायश्चित्तसूत्र und वैतानसूत्र n. Titel.

वैतानिक Adj. = वैतान 1). द्विज, विप्र *ein Brahmane, der die Vorschriften in Betreff der drei heiligen Feuer beobachtet,* Hemâdri 1,620,6.

वैतायन m. Patron. v. l. वैतान.

वैताल 1) Adj. (f. ई) *zu den* Vetâla *in Beziehung stehend, sie betreffend.* वैताली सुन्दरी *ein best. Metrum.* — 2) m. = वेताल Ind. St. 15,211.277.278.

वैतालकि m. N. pr. eines Lehrers VP. 3,4,24.

वैतालपुर n. N. pr. einer *Stadt* Ind. St. 15,422. v. l. वे°.

वैतालिक 1) m. *a) Barde, Lobsänger eines Fürsten* (sein Beruf ist es auch, die Tageszeiten anzugeben). °व्रत n. *Beruf —, Pflicht eines* V. Bâlar. 179,4. — *b*) *= खेडुताल H. an. 4,35 bei Zach. Beitr. — 2) Adj. °कानां (sic) विद्यानां ज्ञानम् Bez. einer der 64 Künste.

*वैतालिकर्णि m. und *°कन्थ n. Kâç. zu P. 6, 2,125.

वैतालिन् m. N. pr. eines Wesens im Gefolge Skanda's.

वैतालीय 1) Adj. *zu den* Vetâla *in Beziehung stehend, sie betreffend.* — 2) n. *ein best. Metrum.* Vgl. Ind. St. 16,261. fg.

*वैतुल m. und *°कन्थ n. gaṇa चिरुणादि.

वैतुष्य n. *das Enthülstsein* Comm. zu Âpast. Çr. 1,19,11.

वैतृष्ण्य n. 1) *Befreiung von Durst, Stillung des Durstes.* — 2) *das Freisein von einem Begehren, Stillung des Verlangens, Gleichgültigkeit gegen* (im Comp. vorangehend).

वैत्तपाल्य Adj. *zu* Kubera *in Beziehung stehend, ihn betreffend.*

*वैत्रक Adj. von वेत्रकीया.

वैत्रकोपवन n. N. pr. einer Oertlichkeit MBh. 3,11,31. v. l. वेत्र°.

वैत्रासुर m. N. pr. eines Asura.

वैद s. बैद.

वैदग्ध n. wohl nur fehlerhaft für वैदग्ध्य. वैदग्धी s. bes.

*वैदग्धक Adj. von विदग्ध.

वैदग्धी f. 1) = वैदग्ध्य Bâlar. 68,20. Hem. Par. 2,487. — 2) *Pracht, Schönheit* Çiç. 4,26.

वैदग्ध्य n. (adj. Comp. f. या) *Scharfsinn, Gewandtheit des Geistes, Klugheit, Erfahrenheit, Pfiffigkeit, — in* (Loc. oder im Comp. vorangehend).

वैदग्ध्यवत् Adj. *gewandt, erfahren, klug* Prasannar. 7,16. Vikramâṅkaḱ. 10,49.

*वैदत Adj. *kenntnissreich.*

वैदथिन m. Patron. von विदथिन्.

वैददश्वि m. Patron. von विददश्व Ârsh. Br.

वैदनत (!) n. Name eines Sâman.

वैदन्वत n. Name verschiedener Sâman Ârsh. Br.

वैदभृतीपुत्र m. N. pr. eines Lehrers.

*वैदभृत्य m. Patron. von विदभृत्.

वैदम्भ m. Bein. Çiva's.

वैदर्भ 1) Adj. (f. ई) *zu den* Vidarbha *in Beziehung stehend, ihnen zukommend* u. s. w. — 2) m. *a) ein Fürst der* Vidarbha. — *b*) Pl. oder am Anfange eines Comp. = विदर्भ (*das Volk dieses Namens*). — *c*) **eine best. Beschädigung der Zähne* Bhâvapr. 6,189. — 3) f. ई *a) eine Fürstin der* Vidarbha. — *b*) *fliessende, wohlklingende und einfache Diction* Kâvjapr. 9,4. — 4) *n. *a) die Hauptstadt der* Vidarbha, = कुण्डिन Gal. — *b*) *eine zweideutige Redeweise.*

वैदर्भक 1) Adj. *zu den* Vidarbha *in Beziehung stehend.* राजन् *ein Fürst der* V. — 2) m. *ein Angehöriger der* Vidarbha.

वैदर्भि m. Patron. von विदर्भ.

वैदर्व्य m. Patron.

वैदल 1) Adj. *aus gespaltenem Bambusrohr gemacht.* — 2) m. *a) Hülsenfrucht.* — *b*) *ein best. giftiges Insect, Wurm* u. s. w. — *c*) **eine Art Backwerk.* — 3) n. *Korb* oder dgl.

वैदलिक Adj. *zu den Hülsenfrüchten gehörig.*

*वैदल्य Titel eines Werkes.

वैदान्तिक m. *ein Kenner des* Vedânta Ind. St. 15,295 (वे° Hdschr.).

*वैदायन m. Patron. s. बैदायन Nachtr. 6.

*वैदारिक Adj. als Bez. einer Species von Fieber Bhâvapr. 3,76.

वैदार्व und वैदार्व्य m. v. l. st. वैदर्व्य.

*वैदि m. Patron. s. बैदि Nachtr. 6.

वैदिक 1) Adj. (f. ई) *vedisch, den* Veda *betreffend, dem V. eigenthümlich, im V. vorgeschrieben, mit dem V. übereinstimmend, im V. bekannt, mit dem V. vertraut.* — 2) n. *a) eine Stelle aus dem* Veda. — *b*) *eine vedische Vorschrift.* — *c*) वैदिकेषु so v. a. वेदे *im* Veda. — सवैदिक MBh. 8,4712 fehlerhaft für सवेदिक.

वैदिकच्छन्दःप्रकाश m., वैदिकधर्मनिरूपण n., वैदिकप्रक्रिया f., वैदिकसुबोधिनी f., वैदिकाचारनिर्णय m. und वैदिकाभरण n. Titel von Werken Opp. Cat. 1.

वैदिश 1) m. *a) ein Fürst von* Vidiçâ. — *b*) Pl. *die Bewohner von* Vidiçâ. — 2) n. N. pr. *einer an der* Vidiçâ *gelegenen Stadt* VP. 3,18,65. — Auch °पुर n.

वैडूरिक n. *ein Ausspruch* Vidura's.

वैडूर्य fehlerhaft für वैदूर्य (वैडूर्य).

वैडुल Adj. *von dem* Vidula *genannten Calamus kommend.*

*वैडुष Adj. *kenntnissreich, gelehrt.*

वैडुष्य n. *Gelehrsamkeit.*

वैदूरपति m. Pl. N. pr. einer Dynastie.

वैदूर्य häufige, aber fehlerhafte Schreibart für वैडूर्य.

वैदेशिक Adj. (f. ई) Subst. *aus der Fremde gekommen, Fremdling* Bâlar. 14,18. Uttamaḱ. 209. 222. Comm. zu Tândja-Br. 20,15,10. °निवासिनस् Pl. *fremde und eingeborene.* Nom. abstr. °त्व n. Bâlar. 161,18.

वैदेश्य 1) Adj. dass. — 2) n. *locales Getrenntsein* Comm. zu Çâṅkh. Çr. 13,24,15.

वैदेक 1) वैदेकै (f. ई) *im Lande der* Videha *lebend, von dorther kommend* (Stiere und Kühe) Maitr. S. 2,5,3 (50,11). Nach dem Comm. zu TS. *von schönem Körperbau.* — 2) m. *a)* वैदेक *ein Fürst der* Videha. Auch वैदेको राजा. — *b*) Pl. = विदेक (als Name eines Volkes). — *c*) *eine best. Mischlingskaste, der Sohn eines* Çûdra *von einer* Vaiçjâ (Gaut. Çâçvata 346), oder *der Sohn eines* Vaiçja *von einer Brahmanin* (M.); seine Beschäftigung ist der Handel; daher auch so v. a. *Kaufmann.* — 3) f. वैदेको *a)* वैदेकी *eine Kuh aus dem Lande der* Videha Kâṭh. 13,4. Maitr. S. 2,5,3 (50, 10). — *b*) *eine Fürstin der* Videha, insbes. Bein. der Sîtâ. — *c*) f. zu 2) *c*). — *d*) *Piper longum;* vgl. वैदेकीमय. — *e*) **Gallenstein des Rindes.*

वैदेकक 1) *zu den* Videha *in Beziehung stehend* u. s. w. — 2) m. *a*) Pl. = विदेक, वैदेक (als Name eines Volkes). — *b*) = वैदेक 2) *c*) Gaut. Wird als *Sohn eines* Çûdra *von einer Brahmanin* erklärt. In der Bed. *Kaufmann* Harshaḱ. 69,2. — *c*) *N. pr. eines Berges.

*वैदेकि m. Patron. von विदेक.

वैदेकिक m. = वैदेक 2) *c*). Nach Kull. *Kaufmann.*

वैदेकीबन्धु m. *Freund —, Gatte der* Vaidehî (Sîtâ), d. i. Râma.

वैदेकीमय Adj. (f. ई) *ganz mit* Sîtâ *beschäftigt* und zugleich *aus Piper longum bestehend* Vâsav. 245,2.

वैद्य 1) Adj. *a) mit der Wissenschaft vertraut, sein Fach kennend, gelehrt* Gaut. — *b*) fehlerhaft für वेद्य. — 2) m. *a, Arzt* (gilt als Mischlingskaste). — *b*) **Gendarussa vulgaris.* — *c*) N. pr. fehlerhaft für त्रैद्य. — 3) *f. या *eine best. Heilpflanze.* — 4) *f. ई *die Frau eines Arztes.*

वैद्यक 1) m. *Arzt.* — 2) n. *Heilkunde* Râǵan. 13,221.

वैद्यकप्रयोगामृत n., वैद्यकसर्वस्व n. und वैद्यकसारसंग्रह m. Titel von Werken.

वैद्यकानत्त N. pr. eines Mannes (m.) oder Titel eines Werkes.

वैद्यगदाधर m. N. pr. eines Dichters Z. d. d. m. G. 36,557.

वैद्यचिन्तामणि m. 1) N. pr. eines Autors. — 2) Titel eines Werkes Opp. Cat. 1.

वैद्यजीवदास m. N. pr. eines Dichters Z. d. d. m. G. 36,557.

वैद्यजीवन n. (m. Burnell, T.) Titel eines Werkes.

वैद्यदर्पण m. Titel eines medic. Werkes.

वैद्यधन्य m. N. pr. eines Dichters Z. d. d. m. G. 36,557.

वैद्यनयबोधिका f. Titel eines Werkes Opp. Cat. 1.

वैद्यनरसिंहसेन m. N. pr. eines Scholiasten.

वैद्यनाथ 1) m. *a) ein Meister von Arzt* Spr. 7623. — *b) eine Form* Çiva's — *c)* N. pr. verschiedener Männer. Auch °भट्ट und °सूरि. — 2) n. Name eines Liṅga und des umliegenden Gebietes.

वैद्यनाथतीर्थ n. N. pr. eines Tîrtha.

वैद्यनाथदीक्षित m. N. pr. eines Autors Burnell, T.

वैद्यनाथदीक्षितीय n. und °नाथभट्ट Titel von Werken Opp. Cat. 1.

वैद्यनाथमाहात्म्य n. Titel.

वैद्यनाथीय Titel eines Werkes Opp. Cat. 1.

वैद्यनाथेश्वर n. Name eines Liṅga.

वैद्यनिघण्टु m. Titel eines Werkes Opp. Cat. 1.

*वैद्यबन्धु m. *Cathartocarpus (Cassia) fistula.*

वैद्यभूषण n., वैद्यमनोरमा f. (Opp. Cat. 1) und वैद्यमकोदधि m. Titel von Werken.

*वैद्यमातृ f. *Gendarussa vulgaris.*

वैद्यमानिन् Adj. *sich für einen Arzt haltend, — ausgebend* Karaka 1,16.

वैद्यमालिका f. und वैद्ययोग m. Titel von Werken Opp. Cat. 1.

वैद्यरत्न (wohl n.) N. pr. eines Mannes.

वैद्यरसमञ्जरी f. und वैद्यरसायन n. Titel von Werken Opp. Cat. 1.

वैद्यराज् m. Bez. Dhanvantari's, übertragen auf Vishṇu.

वैद्यराज m. 1) Bez. Dhanvantari's. — 2) N. pr. des Vaters von Çârṅgadhara.

वैद्यवल्लभ m. Titel eines Werkes.

वैद्यवाचस्पति m. N. pr. eines *Arztes.*

वैद्यविद्या f. *Heilkunde, ein Lehrbuch der H.* Spr. 7862.

वैद्यविनोद m. und वैद्यविलास m. Titel von Werken Opp. Cat. 1.

वैद्यशास्त्र n. *ein Lehrbuch für Aerzte, Heilmittellehre.*

वैद्यसंग्रह m., वैद्यसंदेहभञ्जन n., वैद्यसर्वस्व n. und वैद्यसारसंग्रह m. (Opp. Cat. 1) Titel von Werken.

*वैद्यसिंही f. *Gendarussa vulgaris.*

वैद्यसिक MBh. 14,2852 fehlerhaft für वैधसिक.

वैद्याधर Adj. (f. ई) *den* Vidjâdhara *eigen, zu ihnen in Beziehung stehend.*

वैद्यानि m. Patron.

वैद्याय्, °यते *zum Arzte werden* Kulârṇava 9,59.

वैद्यावतंस m. Titel eines Werkes Burnell, T.

वैद्युत 1) Adj. *dem Blitz zugehörig, von ihm kommend; blitzend, blitzhell, flimmernd* Harshaṅ. 92, 22. शिखिन् m. *Blitzfeuer* Vikramâṅkaṅ. 14, 24. °कृशानु m. dass. 25. — 2) m. N. pr. *a)* eines Sohnes des Vapushmant. — *b)* Pl. einer Schule. — *c)* eines Berges. — 3) (wohl n.) *Blitzfeuer.* — 4) n. N. pr. des von 2) *a)* beherrschten Varsha VP. 2,4,22. 23.

वैद्युतती f. Bez. von AV. 7,31. 34. 59. 108.

वैदुम Adj. *aus Korallen gemacht, — bestehend* Çiç. 18,36.

वैध Adj. (f. ई) *vorgeschrieben, ausdrücklich angeordnet* Naish. 8,20. Nom. abstr. °त्व n. Comm. zu Njâjam. 1,1,2.

वैधर्मिक Adj. *ungesetzlich* MBh. ed. Vardh. 7, 193,10. v. l. विधर्मक und विधर्मिक.

वैधर्म्य n. 1) *Ungesetzlichkeit, Ungerechtigkeit.* — 2) *Ungleichartigkeit* 232,23.

वैधर्म्यसम m. im Njâja *eine auf den Grund der Ungleichartigkeit sich stützende falsche Argumentation* Njâjas. 5,1,1. 2.

वैधव m. Patron. Budha's.

वैधवेय m. *ein von einer Wittwe geborener Sohn.*

वैधव्य n. *Wittwenstand.* °वेणी f. *Wittwenflechte* Harshaṅ. 140,12.

वैधस 1) Adj. (f. ई) *a) vom Schicksal herrührend.* — *b)* von Brahman *verfasst.* — 2) m. Patron. Hariçkandra's.

*वैधातकि (!) m. = वैधात्र.

वैधात्र 1) Adj. (f. ई) *von Brahman —, vom Schicksal herrührend.* — 2) *m. Patron. Sanatkumâra's. — 3) *f. ई *eine best. Pflanze,* = ब्राह्मी Râǵan. 5,62.

वैधारय m. Patron. Ârsh. Br.

वैधुरी f. *Widerwärtigkeit.* विधि° *des Schicksals* Prasannar. 120,17.

वैधुर्य n. 1) *das Alleinstehen, Verwaistsein.* — 2) *das Fehlen, Mangeln, Nichtdasein.* Acc. mit वि-धा so v. a. *entfernen* Bâlar. 190,9 = 294,14. — 3) *eine verzweifelte Lage.*

*वैधूमाग्नी f. N. pr. einer Stadt der Çâlva.

वैधृत 1) m. *a) ein best.* Joga und zwar *ein* Pâta, *wenn nämlich Sonne und Mond bei gleicher Declination in demselben* Ajana (Uttarâjaṇa oder Dakshinâjaṇa) *stehen und wenn die Summe ihrer Länge 360° beträgt* Varâh. Jogaj. 5,9. — *b)* N. pr. Indra's im 11ten Manvantara. — 2) f. आ N. pr. der Gattin Ârjaka's und Mutter Dharmasetu's. — 3) n. mit वासिष्ठ Name eines Sâman. °वासिष्ठ n. desgl.

वैधृति 1) f. = वैधृत 1) *a)* Hemâdri 1,76,9. — 2) m. N. pr. *a)* = वैधृत 1) *b).* — *b)* Pl. einer Gruppe von Göttern.

वैधृतिजननशान्ति f. und वैधृतिशान्ति f. Titel Burnell, T.

वैधृत्य = वैधृत 1) *a).*

वैधेय 1) Adj. Subst. *dumm, einfältig; Dummkopf* Harshaṅ. 146,11 (384,4). 191,18. 201,23. — 2) m. N. pr. *a)* eines Schülers des Jâǵñavalkja. — *b)* Pl. einer Schule des weissen Jaǵus Ârjav. 46,14.

*वैध्यत m. N. pr. des Thürstehers von Jama.

वैनि m. Patron. Pṛthi's.

वैनंशिनि m. Patron.

*वैनतीय Adj. von विनत.

वैनतेय 1) m. *a)* Metron. von Vinatâ Maitr. S. 2,9,1 (120,14). Auch Pl. Als Sg. insbes. Bez. Garuḍa's (Supârṇ. 1,2. 5,1. 2) und Aruṇa's. — *b)* N. pr. α) eines Sohnes des Garuḍa. — β) eines Dichters Z. d. d. m. G. 36,557. — γ) Pl. einer Schule. — 2) *f. वैनतेयी f. zu 1) *a).*

वैनत्य n. *demüthiges Benehmen.*

वैनद् 1) *Adj. von विनद्. — 2) f. ई N. pr. eines Flusses. v. l. विनदी.

वैनधृत m. Pl. = वैनभृत 2) Ârjav. 47,12. Vgl. वैतधृत.

वैनभृत m. 1) Patron. — 2) Pl. *eine best. Schule des* Sâmaveda. Vgl. वैतधृत und वैनधृत.

वैनयिक Adj. (f. ई) 1) *gutem —, gesittetem Benehmen entsprechend.* वैनयिकीनां (schlechte v. l. वैनयिकानां) विद्यानां ज्ञानम् unter den 64 Künsten. — 2) **zu kriegerischen Uebungen dienend.*

वैनव n. Name eines Sâman Ârsh. Br.

वैनक्षेत्र m. N. pr. eines Fürsten VP. 4,8,9.

वैनायक 1) Adj. (f. ई) Gaṇeça *gehörend, von ihm kommend* u. s. w. Sâmav. Br. 1,4,18. Agni-P. 31,30. Çiç. 1,60. — 2) m. Pl. Bez. *einer best. Klasse von Dämonen,* = विनायक 1) *c).*

*वैनायिक m. *ein Buddhist.* Richtig वैनाशिक.

वैनाश n. = वैनाशिक 3, Varâh. Jogaj. 9,10.

वैनाशिक 1) Adj. *a*) **vergänglich.* — *b*) *an eine vollständige Vernichtung glaubend.* — *c*) *Verderben bringend.* — *d*) **abhängig.* — 2) *a*) *ein Buddhist.* °तल्प n. und °समय n. *die Lehre —, das System der Buddhisten* Çaṃk. zu Bâdar. 2,2,32. — *b*) **Astrolog* (!). — *c*) **Spinne.* — 3) n. *das 25ste Mondhaus vom Geburtsmondhause* Varâh. Jogaj. 9,1.17.

*वैनीतक m. n. *eine Sänfte* u. s. w. *mit abwechselnden Trägern.*

वैनेय 1) Adj. *zu unterweisen, zur wahren Religion zu bekehren;* m. *ein Katechumene* Kâraṇḍ. 21,22. fgg. 35,17. — 2) m. Pl. *eine best. Schule des weissen Jagus* Ârjav. 46,14.

वैन्ध्य Adj. *zum* Vindhja *gehörig.*

वैन्य, वैनिंय m. Patron. von वेन. Auch Pl.

वैन्यदत्त m. N. pr. eines Mannes.

वैन्यस्वामिन् m. Name eines Heiligthums.

*वैत्र n. Nom. abstr. von वि *Vogel* + नर् *Mann.*

वैपञ्चमिक und वैपञ्चिक m. *Zeichendeuter* Lalit. 224,22. 280,21.

*वैपथक Adj. von विपथ.

वैपरीत्य 1) n. *umgekehrtes Verhältniss, Gegentheil.* — 2) *m. f. (आ) *eine Art Mimose* Râgân. 5,107.

वैपश्चित m. Patron. des Târkshja.

वैपश्यत 1) Adj. (f. ई) *einem Weisen eigen* Harshaṅ. 30,24. — 2) m. वैपश्यत Patron. des Târkshja.

*वैपात्य n. Nom. abstr. von विपात.

वैपादिक 1) * Adj. *mit Blasen u. s. w. an den Füssen behaftet.* — 2) f. (आ) und n. (Kâraka 6,7) = विपादिका 1).

*वैपार्श्व m. f.

*वैपाश m. Metron. von विपाश्.

*वैपाशक Adj. von विपाश.

*वैपाशायन m. Pl. Metron. von विपाश्.

*वैपाशायन्य m. Metron. von विपाश्.

वैपुल्य 1) n. *a*) *Dicke, Breite, grosser Umfang, Ausbreitung* Kâraṇḍ. 61,20. 21. 72,10. Comm. zu Çiç. 13,10. 17,47. — *b*) *ein Sûtra von grossem Umfange* (buddh.). Vollständig °सूत्र n. — 2) m. N. pr. eines Berges.

वैपोताभ्य n. *eine Art Tanz* S. S. S. 270.

*वैप्रकर्षिक Adj. von विप्रकर्ष.

*वैप्रचित्ति Adj. von विप्रचित.

वैप्रचित्त m. Patron. von विप्रचित्ति.

*वैप्रयोगिक Adj. von विप्रयोग.

*वैप्रश्निक Adj. von विप्रश्न.

वैप्रुष Adj. *an die* Soma-*Tropfen gerichtet* (होम) Vaitân. 16,17. Âpast. Çr. 12,16,5.

वैप्लव m. *ein best. Monat,* = Çrâvaṇa Hemâdri 1,64,13. 14.

वैफल्य n. 1) *Erfolglosigkeit, Nutzlosigkeit, Vergeblichkeit* Spr. 7662. — 2) *Unvermögen zu helfen.*

वैबाध m. *Sohn des Sprengers,* so v. a. *Sprenger;* Bein. des Açvattha AV.

वैबाधप्रणुत्त Adj. *vom Açvattha fortgestossen.*

वैबुध Adj. (f. ई) *den Göttern eigen, göttlich* Çiç. 18,63. Alaṅkârat. 1,*b*.

वैबोधिक m. = वैतालिक 1) Kir. 9,74.

वैभक्त Adj. *zu einer Casusendung gehörend.*

*वैभग्नक Adj. von विभग्न.

वैभडि (!) m. Patron.

वैभव n. (adj. Comp. f. आ) 1) *Macht, Wirksamkeit* Ind. St. 15,292. 294. 355. — 2) *hohe Stellung.* — 3) *Herrlichkeit, Pracht.*

वैभवप्रकाशिका f. Titel eines Werkes Opp. Cat. 1.

वैभविक in शक्ति°.

वैभाजन Adj. *von vielen Strassen durchschnitten* (nach dem Comm.).

*वैभाजित्र Adj. = विभाजयितुर्धर्म्यम्.

*वैभाज्यवादिन् Adj. fehlerhaft für विभज्य°.

वैभाण्डकि m. Patron. Ṛçjaçṛṅga's.

वैभातिक Adj. *matutinus* Vṛshabh. 24.

वैभार m., °गिरि m. und °पर्वत m. N. pr. eines Berges Hem. Par. 2,18. 28. 29. 6,16. Vgl. वैहार.

वैभाषिक 1) Adj. *freigestellt, facultativ.* — 2) m. *ein Anhänger der* Vibhâshâ, Bez. *einer best. buddhistischen Schule.*

*वैभाष्य n. = विभाषा 4).

वैभीत (Kâraka 6,6), वैभीतक (Âpast.) und वैभीदक Adj. *von der Terminalia Bellerica kommend, daraus verfertigt.*

वैभीषण Adj. *von* Vibhîshaṇa *kommend, zu ihm in Beziehung stehend.*

*वैभज्ञाग्नक Adj. Kâç. zu P. 4,2,126.

*वैभूतिक Adj. von विभूति.

वैभवस m. Patron. des Trita.

वैभोज m. Pl. angeblich N. pr. eines Volkes nach Hall in VP.^{2} 4,119. Es ist aber MBh. 1,85,34 वै भोजाः zu trennen.

वैधात्र 1) m. *a*) Patron. Vishvaksena's. — *b*) N. pr. α) einer Welt. Auch Pl. — β) eines Berges VP. 2,4,7. — 2) n. N. pr. *a*) eines Götterhaines. — *b*) eines Teiches im Hain Vaibhrâga.

वैधात्रक n. = वैधात्र 2) *a*).

*वैध Adj. von वेधस्.

*वैधतायन von विधत. Davon * Adj. °क.

*वैधत्तायन von विधत्त. Davon * Adj. °क.

वैधत्य 1) *m. Patron. — 2) n. *Meinungsverschiedenheit.*

वैधर् Adj. (f. ई) *zu* Vidhara *in Beziehung stehend, von ihm stammend.*

*वैधन Adj. von वेधस्.

वैधनस्य n. *Entmuthigung, Niedergeschlagenheit, Gefühl der Unlust, — des Missvergnügens.* Auch Pl.

*वैधन्य Adj. von वेधस्.

वैधत्य n. *Fleckenlosigkeit, Reinheit, Reinlichkeit* (Kâraka 1,8), *Klarheit* (auch in übertr. Bed.), *Lauterkeit* (auch in übertr. Bed.) Hemâdri 1,34,17. Comm. zu Çiç. 8,28.

वैधात्र 1) Adj. *a*) *von einer anderen Mutter stammend.* भ्रातर् m. *Stiefbruder.* — *b*) *verschiedendenartig.* Nom. abstr. °ता f. Text zu Lot. de la b. l. 76. — 2) *wohl n. *a*) etwa *Gradation.* — *b*) *eine best. hohe Zahl* (buddh.).

वैधात्रक m. *Stiefbruder* Mahâvîraḱ. 119,22.

वैधात्रेय Adj. = वैधात्र 1) Pat. zu P. 4,1,120. m. *Stiefbruder* Comm. zu R. ed. Bomb. 1,1,49.

वैधानिक 1) Adj. (f. ई) *a*) *in dem* विधान *genannten palastähnlichen Wagen der Götter fahrend.* — *b*) *die Götter betreffend.* सर्ग m. so v. a. *die Schöpfung der Götter.* Ist Adj. zu 2). — 2) m. Bez. *best. himmlischer Wesen* und *ein Gott* überh. Nom. abstr. °त्व n. Bâlar. 204,14. *Bei den Gaina zerfällt diese Götterklasse in Kalpabhava und Kalpâtîta. — 3) wohl n. N. pr. eines Tîrtha.

वैधित्रा f. N. pr. einer der 7 Mütter Skanda's.

*वैधुक्त Adj. *das Wort* विधुक्त *enthaltend.*

वैधुष्य n. *Abneigung, das Nichtswissenwollen von Jmd oder Etwas, Widerwille;* die Ergänzung im Loc. oder im Comp. vorangehend.

वैधूत्य n. *Verschiedenheit des Preises.*

वैधृध 1) Adj. (f. ई) *dem* Indra Vidhṛdh *geweiht* u. s. w. — 2) m. als Bein. Indra's = विधृध्.

वैधृध्य Adj. = वैधृध 1).

*वैधेय m. *Tausch.*

वैध्य m. Patron. Auch Pl.

°वैधय्य n. *das Beschäftigtsein mit, Obliegen.*

वैधिकरण्य n. 1) *Nichtübereinstimmung im Casus.* — 2) *das verschiedenen Subjecten Zukommen* Comm. zu Kap. 6,53 und zu Nyâyas. 2,2,38.

वैधमक m. Pl. N. pr. eines Volkes.

वैधर्म्य n. *Nutzlosigkeit.*

*वैधल्कश Adj. von व्यल्कश.

वैधवहारिक Adj. *herkömmlich, gewöhnlich, alltäglich* Venis. 17,8. Nach den Grammatikern व्यावहारिक richtig.

वैधशन (eher वैधशन oder वैधशन) m. in einer Formel Maitr. S. 1,11,3 (164,1. 2). Andere Texte

व्यशन, व्यँश्रिय und व्यश्रिवन्.

वैयश्व 1) m. Patron. des Viçvamanas. — 2) n. Name verschiedener Sâman Ârsh. Br.

*वैयश्वि m. Patron. von व्यश्व.

*वैयसन Adj. von व्यसन.

वैयाकरण m. *Grammatiker* 241,32. *°खसूचि *der als Grammatiker mit der Nadel in die Luft sticht*, so v. a. *schlecht beschlagen in der Grammatik*; *°हस्तिन् *ein einem Grammatiker als Lohn geschenkter Elephant*; *°भार्य Adj. *der eine Grammatikerin zur Frau hat.*

वैयाकरणभूषण n., °सार, वैयाकरणमञ्जूषा f. (Opp. Cat. 1), वैयाकरणसर्वस्व n. (ebend.), वैयाकरणसिद्धान्तमञ्जूषा f. und °सिद्धान्तरत्नाकर m. (Burnell, T.) Titel von Werken.

*वैयाकृत Adj. = व्याकृत.

वैयाख्य = व्याख्या. स° Adj. *mit einer Erklärung versehen.*

वैयाघ्र 1) Adj. *a) vom Tiger kommend, aus Tigerfell gemacht, mit T. bezogen, in ein T. gehüllt.* — *b) von* Vjâghra *herrührend* (धर्मा:). — 2) n. *Tigerfell.*

वैयाघ्रपदी 1) Adj. f. *zu* Vjâghrapad *in Beziehung stehend.* — 2) f. Patron. °पुत्र m. N. pr. eines Lehrers.

वैयाघ्रपद्य 1) Adj. *von* Vjâghrapad *herrührend.* — 2) m. Patron. von व्याघ्रपद्. Auch Pl.

वैयाघ्रपाद् m. MBh. 13,634 fehlerhaft für वैयाघ्रपद्य.

वैयाघ्र्य Adj. *tigerähnlich* (आसन).

*वैयात Adj. = वियात.

वैयात्य n. *Dreistigkeit, Unverschämtheit* Mahâvîraḱ. 18,16. Vâsav. 51,3.

*वैयापद् Adj. von व्यापद्.

*वैयापृत्यकार Adj. = भोगिन् Çâçvata 105. Vgl. वैयावृत्तिकर und वैयावृत्त्यकर.

वैयावृत्ति Hem. Jogaç. 4,89 fehlerhaft fur वैयावृत्त्य.

*वैयावृत्तिकर Adj. = भोगिन्. v. l. वैयावृत्त्यकर Zacu. Beitr. 84.

वैयावृत्त्य 1) n. *Auftrag, eine auferlegte und in keinem Fall zu unterbrechende Beschäftigung* Kalpas. 122, N. 20. Hem. Jogaç. 4,89 (Hdschrr. und Comm. वैयावृत्त्यम्. — 2) Adj. = वैयावृत्त्यकर Kalpas. 122, N. 20. — Die richtige Form wäre वैयापृत्य.

वैयावृत्त्यकर 1) Adj. *der einen Auftrag auszuführen hat* H. an. 2, 278, v. l. (Zach. Beitr. 84). Kalpas. 122, N. 20. Nîrada (a.) 2,1,10. — 2) *m. *ein geistlicher Diener* (buddh.).

वैयावृत्य n. und °कर Adj. fehlerhaft für वैयावृत्त्य und °कर.

वैयास Adj. *von* Vjâsa *herrührend.*

वैयासकि m. Patron. von व्यास.

*वैयासव n. Nom. abstr. von व्यसु.

वैयासि m. Patron. von व्यास.

वैयासिक Adj. (f. ई) *von* Vjâsa *herrührend, von ihm verfasst* u. s. w. °मत n. Comm. zu TBr. 3,591,8.

वैयासिकसूत्रोपन्यास m. Titel eines Werkes Opp. Cat. 1.

वैयास्क m. N. pr. eines Lehrers. Es könnte auch वै यास्कः getrennt werden.

*वैयुष्ट Adj. von व्युष्ट.

वैय्य° ungenaue Schreibart für वैय°.

वैर 1) Adj. *feindlich, rächerisch.* — 2) n. (adj. Comp. f. आ) *a) Feindschaft, Feindseligkeit, Fehde, — mit* (Instr., Instr. mit सह oder सार्धम्, oder im Comp. vorangehend). Häufig Pl., ausnahmsweise (aber verdächtig) auch m. — *b) Feindesschaar* Çiç. 19,100.

वैरक am Ende eines adj. Comp. = वैर 2) *a*).

वैरकर Adj. *Feindschaft bewirkend, — hervorrufend.*

वैरकरण n. *das Bewirken —, Erregen von Feindschaft.*

*वैरकार Adj. = वैरकर.

वैरकारक Adj. (f. °रिका) dass.

वैरकारिन् Adj. *Streit beginnend.* Nom. abstr. °रिता f. *Streitsucht.*

*वैरकि m. Patron. von वीरक.

वैरकृत् Adj. *streitsüchtig, zänkisch, feindselig.*

*वैरक्त n. und वैरक्त्य n. *das Erkalten* (gegen eine Person), *Abholdwerden.*

वैरंकर Adj. *anfeindend,* mit Gen.

वैरङ्गिक Adj. *frei von aller Leidenschaft, der Allem entsagt hat.*

वैरट m. N. pr. eines Fürsten.

वैरटी f. N. pr. eines Frauenzimmers.

*वैरणाक Adj. von वीरण.

वैरणी f. Patron. von वीरण.

वैरणेय m. Patron.

वैरत m. Pl. N. pr. eines Volkes.

वैरता f. = वैर 2) *a*).

वैरत्य n. Nom. abstr. von विरत. Kathâs. 60, 145 fehlerhaft für वैरक्य.

वैरव n. = वैर 2) *a*).

वैरथ N. pr. 1) m. eines Sohnes des Gjotishmant VP.² 2,195. — 2) n. des von diesem beherrschten Varsha ebend.

वैरदेय n. *Feindschaft, Rache* oder *Strafe.* Vgl. वीरदेय.

वैरनिर्यातन n. *Vergeltung von Feindseligkeiten, Rache* Hariv. 10331. Paṅḱat. 89,19.

वैरन्ती f. N. pr. einer Stadt Harshaḱ. (ed. Bomb.) 425,2. v. l. वैरत्य.

वैरत्य m. N. pr. eines Fürsten. Vgl. u. वैरन्ती.

वैरपुरुष m. *ein feindselig gesinnter Mann, Feind.*

*वैरप्रतिक्रिया f. *Vergeltung von Feindseligkeiten, Rache.*

वैरभाव m. *Feindseligkeit.*

वैरमण n. *Beendigung des* Veda-*Studiums* Âpast. 1,10,2 (वैरमणे zu lesen).

°वैरमण्य n. *das Sichenthalten, Abstehen von* Lalit. 556,6. वैरम्मन्य gedr.

वैरयातना f. 1) *Vergeltung von Feindseligkeiten, Rache* MBh. 12,139,18. Hariv. 11232. Paṅḱat. 111, 9. 188,3. — 2) *Sühne;* nach dem Comm. °यातन n.

वैरल्य n. *geringe Anzahl, Geringigkeit.*

वैरवत् Adj. *feindselig, in Feindschaft lebend.*

वैरविशुद्धि f. *Vergeltung von Feindseligkeiten, Rache.*

वैरव्रत n. *geschworene Feindschaft* Bâlar. 71,6.

*वैरशुद्धि f. dass.

वैरस n. *Widerwille, Ekel.*

वैरसेनि m. Patron. Nala's Naish. 8,46.

वैरस्य n. 1) *das Schlechtschmecken.* — 2) *das Widerstehen* (in ästhetischem Sinne). — 3) *das keinen Geschmack Haben an, Widerwille, Ekel* (die Ergänzung im Gen., Loc. oder im Comp. vorangehend) Mahâvîraḱ. 27,5. Ind. St. 15,272. Kampaka 41.

वैरकृत्य n. *Männermord.*

*वैरागिक Adj. = वैरङ्गिक.

वैरागिन् Adj. dass.

वैरागी f. *eine best.* Râgiṇî S. S. S. 55.

वैराग्य n. 1) *das Sichentfärben, Bleichwerden.* — 2) *Gleichgültigkeit aus Ueberdruss, Abneigung, Widerwille* (gegen Personen oder Sachen); die Ergänzung im Loc., Abl. oder im Comp. vorangehend. Ohne Ergänzung *Gleichgültigkeit gegen die Welt, Lebensüberdruss.*

वैराग्यता f. *Widerwille gegen* (प्रति).

वैराग्यशतक n. Titel der dritten Centurie in den Sprüchen Bhartṛhari's.

वैराज 1) Adj. *a) von* Virâǵ *kommend,* — *stammend* u. s. w. — *b) zum Metrum* Virâǵ *gehörig* u. s. w., *der* V. *analog,* d. h. *aus Zehn bestehend, zehnsilbig* u. s. w. — *c) das* Sâman Vairâǵa *betreffend,* — *enthaltend.* — 2) m. *a)* Patron. Purusha's, Manu's oder der Manu. — *b)* Pl. Bez. *bestimmter Manen.* — *c)* Name des 27sten Kalpa 2) *h*). — *d)* Name bestimmter Welten. — *e)* N. pr. des Vaters von Aǵita. — 3) n. Name verschiedener Sâman Ârsh. Br.

वैराजक m. Name des 19ten Kalpa 2) *h*).

वैराजगर्भ Adj. *das Sâman Vairâga in sich enthaltend* Çâṅkh. Çr. 15,7,2.

वैराजपृष्ठ Adj. *das Sâman Vairâga zum Pṛshṭha 4) habend.*

वैराज्य n. *ausgebreitete Herrschaft.*

वैराट 1) Adj. *zu* Virâṭa (Fürsten der Matsja) *in Beziehung stehend, von ihm handelnd, ihm gehörig.* — 2) m. *a*) Patron. von विराट. — *b*) **eine Art Edelstein.* — *c*) **Coccinelle, ein rother Käfer.* — *d*) *eine best. Farbe* oder *ein Object von bestimmter Farbe.* — *e*) N. pr. eines Landes. — 3) f. ई Patron. von विराट.

वैराटक n. *eine best. giftige Knolle.*

वैराटि m. Patron. von विराट.

*वैराट्या f. schlechte Lesart für वैरोट्या.

*वैराणक gaṇa उत्करादि. Davon *Adj. वैराणकीय.

*वैरातङ्क m. *Terminalia Arunja.* Richtig वैरान्तक.

*वैराधट्य n. Nom. abstr. von विराधय.

1. वैरानुबन्ध m. *anhaltende Feindschaft.*

2. वैरानुबन्ध Adj. *beständig anfeindend.*

वैरानुबन्धिन् Adj. *Feindschaft nach sich ziehend.* Nom. abstr. °न्धिता f.

*वैरान्तक m. *Terminalia Arunja* Râǵan. 9,121.

वैराम m. Pl. N. pr. eines Volkes. वै könnte auch Partikel sein.

वैरामती f. N. pr. einer Stadt VP.^{2} 2,200. v. l. वैरावती.

वैराय्, °यते *Feindseligkeiten beginnen, feindlich auftreten, — gegen* (प्रति oder Instr.). वैरायितारम् Fut.

वैरायित n. *Feindseligkeit* Prasannar. 83,12.

वैरावती f. N. pr. einer Stadt VP.^{2} 2,200. v. l. वैरामती.

वैरि m. *Feind.* Vielleicht वैरि fehlerhaft für वैरी.

वैरिच Adj. (f. ई) *zu* Brahman *in Beziehung stehend, ihm gehörig* u. s. w. Bâlar. 38,14. Kaṇḍak. 46,3.

वैरिञ्च्य m. *ein Sohn* Brahman's.

1. वैरिण Adj. von वीरण *Andropogon muricatus* ṚV. 1,191,3.

2. वैरिण n. *Feindschaft* in निर्वैरिण.

वैरिणि m. Patron.

वैरिता f. und वैरित्व n. *Feindseligkeit, Feindschaft, — mit* (सह).

वैरिन् Adj. *feindselig, feindlich;* m. *Feind,* f. वैरिणी *Feindin.*

वैरिवीर m. N. pr. eines Sohnes des Daçaratha. v. l. इडविड.

वैरिसिंह m. N. pr. eines Fürsten Ind. Antiq. 6,51.

वैरी Adv. mit भू *in Feindschaft übergehen.*

वैरूप 1) m. Patron. Pl. eine Abtheilung der Aṅgiras. — 2) n. Name verschiedener Sâman Ârsh. Br. — 3) Adj. *zum* Sâman Vairûpa *in Beziehung stehend* u. s. w.

वैरूपगर्भ Adj. *das* Sâman Vairûpa *in sich enthaltend* Çâṅkh. Çr. 15,7,4.

वैरूपपृष्ठ Adj. *das* Sâman Vairûpa *zum* Pṛshṭha 4) *habend.*

वैरूपपात्र m. 1) *Patron. — 2) Bez. *eines best.* Mantra Gobh. 4,5,6. 8. Gṛhjâs. 1,97. Vgl. Mantrabr. 2,4,6.

वैरूप्य n. 1) *Verschiedenartigkeit, Mannichfaltigkeit, Verschiedenheit.* — 2) *deformitas, — in Folge von* (im Comp. vorangehend).

वैरूप्यता f. = वैरूप्य 2).

वैरेकोय Adj. *zum Purgiren dienend, purgirend, ausputzend.*

वैरेचन und वैरेचनिक (Karaka 6,7) Adj. dass.

*वैरेय Adj. von वीर.

वैरोचन 1) Adj. *von der Sonne kommend, solaris.* — 2) m. *a*) *ein Sohn* α) **der Sonne.* — β) Vishṇu's. — γ) **des Feuers.* — δ) *des* Asura Virokaṇa, Patron. Bali's. — *b*) **ein best.* Samâdhi. — *c*) N. pr. α) eines Fürsten. — β) eines Buddha. — γ) eines Sohnes der Göttersippe Nilakâjika. — δ) *einer Sippe von Siddha's. — ε) einer Welt der Buddhisten.

*वैरोचननिकेतन n. Bali's *Behausung, die Unterwelt.*

*वैरोचनभद्र m. N. pr. eines Gelehrten.

वैरोचनमुहूर्त n. *eine best. Stunde des Tages.*

वैरोचनरश्मिप्रतिमण्डित m. N. pr. einer Welt bei den Buddhisten.

वैरोचनि m. 1) *ein Sohn a*) **der Sonne.* — *b*) *des* Asura Virokaṇa, Patron. Bali's. — 2) *N. pr. eines Buddha.

*वैरोचि (!) m. Patron. Bâṇa's, eines Sohnes des Bali.

*वैरोट्या f. N. pr. einer Vidjâdevi bei den Ǵaina.

*वैरोद्धार m. *Rache.*

वैरोधक 1) Adj. *unverträglich* (Speisen u. s. w.) Karaka 6,7. Nom. abstr. °त्व n. 1,26. — 2) m. N. pr. eines Mannes.

वैरोधिक Adj. = वैरोधक 1) Karaka 1,26.

वैरोकित m. Pl. Patron.

*वैरोकित्य m. Patron. von विरोकित.

वैल in महावैलस्थ. Vgl. वैल.

*वैलकि m. Patron. gaṇa तौल्वल्यादि in der Kâç.

वैलक्षण्य n. 1) *Verschiedenheit, Ungleichheit, Unterschiedenheit* (in Comp. sowohl mit einem im Gen. als auch mit einem im Abl. gedachten Begriffe) Comm. zu Âpast. Çr. 5,15,1. zu Çiç. 7,39. 8,4.

वैलक्ष्य n. (adj. Comp. f. या) *das Gefühl von Scham, Verlegenheit* 310,17. 319,4. Çiç. 8,8.

वैलक्ष्यवत् Adj. *beschämt, verlegen* Bâlar. 80,19.

वैलस्थान n. *Schlupfwinkel.*

वैलस्थानक Adj. *in einem Schlupfwinkel gelegen.*

*वैलात्य n. Nom. abstr. von विलात. v. l. वैलाभ्य.

*वैलाभ्य n. Nom. abstr. von विलाभ gaṇa दृढादि in der Kâç.

वैलिङ्ग्य n. *das Fehlen aller Erkennungsmittel* Comm. zu Âpast. Çr. 1,3,5.

*वैलेपिक Adj. von विलेपिका.

वैलोम्य n. *Verkehrung aller Ordnung* Hemâdri 1,552,20.

वैवक्षिक Adj. *beabsichtigt, bezweckt, worauf es gerade ankommt* Comm. zu Çiç. 10,84.

वैवधिक m. 1) *Träger.* Nom. abstr. °ता f. Harshak. (ed. Bomb.) 27,1. — 2) *Hausirer.* Zu belegen nur f. ई.

वैवर्ण्य n. *Entfärbung, Wechsel der natürlichen, gesunden Farbe.* Auch वर्ण°.

वैवर्त und वैवर्तक n. in ब्रह्म°.

वैवश्य n. *Willenlosigkeit, das Nichtherrsein über sich selbst.*

वैवस्वत 1) Adj. (f. ई) *a*) *von der Sonne kommend.* — *b*) Jama Vaivasvata *gehörig, zu ihm in Beziehung stehend* Spr. 7622. — *c*) *zu* Manu Vaivasvata *in Beziehung stehend.* — *b*) und *c*) Adj. zu 2) *a*) α) und β). — 2) m. *a*) Patron. α) Jama's. — β) eines Manu. — γ) *des Planeten Saturn. — *b*) N. pr. eines Rudra VP.^{2} 2,25. — 3) f. वैवस्वती *a*) *eine Tochter des Sonnengottes.* — *b*) **Süden* Râǵan. 21,82.

वैवस्वततीर्थ n. N. pr. eines Tîrtha.

वैवस्वतीय Adj. *zu* Manu Vaivasvata *in Beziehung stehend.*

वैवाह Adj. *nuptialis.*

वैवाहिक 1) Adj. (f. ई) dass. पर्वन् n. *über eine Hochzeit handelnd.* °मण्डप Kâmpaka 268. — 2) n. *a*) *Vorbereitungen zu einer Hochzeit, Hochzeitsfeierlichkeit.* — *b*) *Verschwägerung.*

वैवाह्य 1) Adj. *a*) *nuptialis.* — *b*) *verschwägert, durch Heirath verwandt.* — 2) n. *Hochzeitsfeierlichkeit.*

°वैविक्त्य n. *das Befreitsein von.*

वैवृत्त Adj. *mit einem Hiatus in Verbindung stehend.*

वैशद्य n. 1) *Klarheit, Helle, Reinheit; Frische.* मनसि so v. a. *Heiterkeit des Gemüths.* — 2) *Klarheit,* so v. a. *Deutlichkeit, Verständlichkeit.*

वैशन्त 1) Adj. (f. ई) *im Teich befindlich, teichartig, gleichsam einen Teich bildend.* — 2) f. आ = वैशन्ता *Teich.*

वैशंपायन m. Patron. Nom. pr. 1) eines alten Veda-Lehrers, der im Epos als ein Schüler Vjâsa's auftritt. — 2) eines Sohnes des Çukanâsa, Ministers des Târâpîḍa, der in einen Papagei verwandelt wird.

वैशंपायनीय Adj. von Vaiçaṁpâjana 1) *herrührend.*

वैशंफल्या (Âpast. Çr. 4,14,4), वैशंबल्या (ebend.) und वैशंभल्या (TBr. 2,5,8,6) f. Bein. der Sarasvatî.

वैशली f. N. pr. einer Gattin Vasudeva's VP. 4,13,13. 15. v. l. वैशाली.

वैशल्य n. *Befreiung von dem Dorn* (der Leibesfrucht).

वैशस 1) Adj. *Tod —, Verderben bringend.* — 2) n. (adj. Comp. f. आ) a) *Schlächterei, Metzelei, Mord und Todschlag* (Suparṇ. 25,6 ohne Accent), *blutiger Zusammenstoss, Krieg, Streit* (Naish. 9,78), *Greuelthat, Tod und Verderben, Noth und Elend* (Vâsav. 153,1), *Unheil.* प्रेम्णाम् so v. a. *das zu Schanden Werden.* — b) *Hölle.* — c) *eine best. Hölle.*

*वैशस्त्य n. Nom. abstr. von विशस्ति Gaṇar. 399.

*वैशस्त्र 1) Adj. zu विशसितर् (विशस्तर्). — 2) n. Nom. abstr. von विशस्त्र.

वैशस्य n. 1) *Nom. abstr. von विशसि gaṇa ब्राह्मणादि in der Kâç. — 2) fehlerhaft für वैषम्य Kathâs. 120,39.

वैशाख 1) m. a) *ein best. Sommermonat.* — b) *Butterstössel.* °रज्जु Râǵat. 7,1412. — c) *das 7te Jahr im 12jährigen Umlauf des Jupiters* Ind. Antiq. 6,24. — 2) f. आ N. pr. einer Löwin. — 3) f. ई a) mit und ohne पौर्णमासी *der Vollmondstag im Monat* Vaiçâkha Vasishṭha 28,18. — b) **eine roth blühende* Punarnavâ Râǵan. 5,118. — c) N. pr. einer Gattin Vasudeva's. — 4) n. a) *eine best. Stellung beim Schiessen.* — b) N. pr. einer Stadt. Auch °पुर n. — 5) Adj. (f. ई) *zum Monat* Vaiçâkha *in Beziehung stehend* Çâṅkh. Gṛhj. 1,1.

वैशाखपुराण n. und वैशाखमाहात्म्य n. Titel Burnell, T. Opp. Cat. 1.

वैशाख्य m. N. pr. eines Muni.

*वैशाख्य n. Nom. abstr. von विशाख Gaṇar. 399.

वैशारद 1) Adj. (f. ई) *erfahren, kundig, gewiss, nicht irrend.* — 2) n. *gründliche Gelehrsamkeit.*

वैशारद्य n. *Erfahrenheit,* — *in* (Loc. Bâlar. 41, 5), *das Kundigsein, Sicherheit in der Erkenntniss, Klarheit des Geistes, Unfehlbarkeit.*

वैशाल 1) Adj. *von* Viçâla *abstammend.* — 2) m. N. pr. eines Muni. — 3) f. ई a) *eine Tochter des Fürsten von* Viçâlâ. — b) N. pr. α) einer Gattin Vasudeva's. v. l. वैशली. — β) einer von Viçâla gegründeten Stadt.

वैशालक Adj. *zu* Vaiçâlî *in Beziehung stehend, über diese Stadt herrschend* VP. 4,1,19.

वैशालाक्ष n. Titel *des von* Çiva *als* Viçâlâkṣha *verfassten* Çâstra MBh. 12,59,82.

*वैशालायन m. Patron. von विशाल.

वैशालि m. Patron. des Suçarman.

वैशालिक Adj. *zu* Viçâlâ (Vaiçâlî) *in Beziehung stehend.*

वैशालिनी f. Patron. von विशाल.

*वैशालीय Adj. von विशाल.

वैशालेय m. Patron. Takshaka's (Çâṅkh. Gṛhj. 4,18) und anderer Schlangendämonen.

वैशिक 1) Adj. (f. ई) a) *zur Buhlkunst in Beziehung stehend, sie betreffend, von ihr handelnd.* — b) *sich auf die Buhlkunst verstehend, mit Buhldirnen sich abgebend.* — 2) n. *Buhlkunst, Hurerei* Gaut.

वैशिक्य m. Pl. N. pr. eines Volkes.

*वैशिख Adj. von विशिखा.

वैशिष्ट n. = वैशिष्ट्य 1). Wohl fehlerhaft.

वैशिष्ट्य n. 1) *Besonderheit, Eigenthümlichkeit, Verschiedenheit* Kap. 5,95. 123. Comm. zu Çiç. 6, 56. — 2) *Vorzüglichkeit, Vorzug, das Hervorragen, Ausgezeichnetsein, Ueberlegenheit, Superiorität* Kap. 5,42.

*वैशीति m. Patron. von विशीत.

वैशीपुत्र m. *der Sohn eines* Vaiçja-*Weibes.*

*वैशेय m. Patron. von विश.

वैशेषिक 1) Adj. (f. ई) *besonder, specifisch, eigenthümlich* Âpast. Hemâdri 1,43,16. 18. 21. — b) *vorzüglich, hervorragend, ausserordentlich.* — c) *zu den Besonderheiten der* Vaiçeshika *in Beziehung stehend, von ihnen handelnd, auf ihnen beruhend.* — 2) m. *ein Anhänger des* Vaiçeshika-*Systems.* — 3) n. a) *Besonderheit.* — b) *das* Vaiçeshika-*System des* Kaṇâda.

वैशेषिकदर्शन n. (Opp. Cat. 1), वैशेषिकसूत्र n. und °सूत्रोपस्कार m. Titel von Werken.

वैशेषिन् Adj. *Besonderheiten habend, specifisch, individuell.* Richtig wohl विशेषिन्.

वैशेष्य n. 1) *Besonderheit, Verschiedenheit* 267, 25. — 2) *Vorzüglichkeit, Vorzug, Superiorität.*

वैश्मिक Adj. *in einem Hause lebend* Kâraka 5,12.

*वैश्मीय Adj. von वेश्मन्.

वैश्य und वैशिक 1) m. a) *ein Mann des Volkes,* — *der dritten Kaste.* — b) Pl. N. pr. einer Völkerschaft. — 2) f. वैश्या a) *eine Frau der dritten Kaste* Gaut. — b) *N. pr. einer buddhistischen Gottheit. — 3) n. *das Verhältniss des Unterthanen, Abhängigkeit.* — 4) Adj. *einem Manne der dritten Kaste eigenthümlich.*

वैश्यकन्या f. *die Tochter eines* Vaiçja, *ein* Vaiçja-*Mädchen.*

वैश्यकुल n. *das Haus eines* Vaiçja.

वैश्यजातीय m. *ein Mann der dritten Kaste.*

वैश्यता f. und वैश्यत्व n. *der Stand eines* Vaiçja.

वैश्यपुत्र m. *der Sohn eines* Vaiçja, so v. a. *ein* Vaiçja Ind. St. 15,350.

वैश्यपुर n. N. pr. einer *Stadt* Ind. St. 14,117.

*वैश्यभद्रा f. N. pr. einer buddhistischen Gottheit.

वैश्यभाव m. *der Stand eines* Vaiçja.

वैश्ययज्ञ m. *das von einem* Vaiçja *dargebrachte Opfer* Kâtj. Çr. 22,11,7.

वैश्यसव m. *eine best. Opferhandlung.*

वैश्यस्तोम m. *ein best.* Ekâha Comm. zu Njâjam. 9,2,24.

वैश्यात्र m. *der Sohn einer* Vaiçjâ.

वैश्यानरी f. MBh. 13,3140 fehlerhaft für वैश्वानरी.

वैश्यापुत्र m. *der Sohn einer* Vaiçjâ, Metron. Jujutsu's.

वैश्रमण m. Lalit. 378,5 fehlerhaft für वैश्रवण.

वैश्रम्भक 1) Adj. *Vertrauen erweckend;* Subst. Pl. *V. erweckendes Benehmen.* — 2) n. N. pr. eines Götterhains.

वैश्रम्भिक v. l. für वैश्रम्भक 1).

वैश्रवण 1) m. a) Patron., insbes. Kubera's Mân. Gṛhj. 2,14. — b) *der 4te* Muhûrta. — 2) Adj. (f. ई) *zu* Kubera *in Beziehung stehend, ihm gehörig.*

वैश्रवणानुज m. *der jüngere Bruder* Kubera's. Bein. Râvaṇa's.

वैश्रवणालय m. 1) **Ficus indica.* — 2) N. pr. einer Oertlichkeit.

*वैश्रवणावास und *वैश्रवणोदय m. *Ficus indica.*

*वैश्रेय m. Pátron. von विश्रि.

वैश्लेषिक Adj. (f. ई) von विश्लेष. In Verbindung mit पङ्क्ति f.

वैश्व 1) Adj. *unter den* Viçve Devâs *stehend.* युग n. *das 8te Lustrum im 60jährigen Jupitercyclus.* — 2) n. *das Mondhaus* Uttarâshâḍhâ Varâh. Jogaj. 7,9.

*वैश्वकथिक Adj. von विश्वकथा.

वैश्वकर्मणि Adj. (f. ई) von Viçvakarman *her-*

ruhrend, ihm geweiht u. s. w.

*वैश्वजनीन Adj. *gegen Jedermann freundlich.*

वैश्वजित Adj. 1) *zum* Viçvagit-*Opfer in Beziehung stehend* Lâṭj. 9,3,21. — 2) *der dieses Opfer vollzogen hat* Gaut.

वैश्वज्योतिष n. Name verschiedener Sâman Ârsh. Br.

वैश्वनरि m. Patron. fehlerhaft für वैश्वानरि.

वैश्वदेव 1) Adj. (f. ई) *allen Göttern* oder *den sogenannten* Viçve Devâs *geweiht* u. s. w. — 2) m. *a) ein best.* Graha (Soma-*Becher*). — *b) ein best.* Ekâha. — 3) f. ई *a)* Bez. *bestimmter Backsteine der zweiten* Kiti Âpast. Ça. 17,7. — *b) ein best. Festtag am 8ten Tage in der zweiten Hälfte des* Mâgha. — *c) ein best. Metrum* Comm. zu Çiç. 19, 119. — 4) n. *a) ein best.* Çastra. — *b) das erste* Parvan *der* Kâturmâsja. — *c) ein best.* Çrâddha, *eine Morgens und Abends vom Haushalter darzubringende Spende an die* Viçve Devâs Âpast. Ausnahmsweise m. — *d)* Bez. *bestimmter Sprüche.* — *e)* Name verschiedener Sâman Ârsh. Br. — *f) das Mondhaus* Uttarâshâḍhâ.

*वैश्वदेवक n. Nom. abstr. von विश्वदेव.

वैश्वदेवखण्डन n. Titel eines Werkes Opp. Cat. 1.

वैश्वदेवत n. *das Mondhaus* Uttarâshâḍhâ.

वैश्वदेवप्रयोग m. Titel Burnell, T.

वैश्वदेवस्तुत् m. *ein best.* Ekâha.

वैश्वदेवहोम m. *eine Opferspende mit den* Vaiçvadeva *genannten Sprüchen.*

वैश्वदेवाग्निमारुत Adj. *den* Viçve Devâs, *dem* Agni *und den* Marut *gehörig, — geweiht* Maitr. S. 2,8,9 (114,8. 9).

वैश्वदेविक 1) Adj. *a) den* Viçve Devâs *gehörig, — geweiht* u. s. w. — *b) zum* Parvan Vaiçvadeva *gehörig* Mân. Ça. 1,7,3. — *c) dem* Çrâddha *für alle Götter entsprechend.* — 2) n. Pl. Bez. *bestimmter Sprüche.*

वैश्वदेव्य Adj. *den* Viçve Devâs *geweiht.*

वैश्वदैवत n. *das Mondhaus* Uttarâshâḍhâ.

वैश्वदैविक Adj. v. l. für वैश्वदेविक 1) *c).*

*वैश्वध Adj. von विश्वधा.

*वैश्वधेनव m. gaṇa ऐषुकार्यादि. *°भक्त Adj. *von ihnen bewohnt.*

*वैश्वधैनव m. und *°भक्त Adj. v. l. für वैश्वधेनव und °भक्त.

वैश्वनरि (Conj.) m. Patron. Auch Pl.

वैश्वमनस n. Name eines Sâman Ârsh. Br.

*वैश्वमानव m. gaṇa ऐषुकार्यादि. *°भक्त Adj. *von ihnen bewohnt.*

वैश्वरूप 1) Adj. *mannichfaltig, verschiedenartig.* — 2) n. *das Weltall.*

वैश्वरूप्य 1) Adj. *mannichfaltig, verschiedenartig.* — 2) n. *Mannichfaltigkeit, Verschiedenartigkeit* Çaṃk. zu Bâdar. 2,1,1 (S. 412, Z. 1). Instr. so v. a. *auf verschiedene Weise.* v. l. विश्वरूप.

वैश्वलोप Adj. (f. ई) *vom Baume* Viçvalopa *herrührend.*

वैश्वव्यचस Adj. von विश्वव्यचस्.

वैश्वसृज Adj. von विश्वसृज् Âpast. Ça. 19,15.

वैश्वानर 1) Adj. (f. ई) *a) allen Männern gehörig: allgemein, allbekannt, allverehrt, überall wohnend* u. s. w. अग्नि, द्यौतिस्, प्राण, आत्मन्, der erste Pâda des Âtman, दृष्टि (Vasishṭha 22,10), अश्वमेध, भूमि (MBh. 13,62,38). — *b) aus allen Männern bestehend, vollzählig, allgemein.* — *c) allen Göttern gehörig.* — *d) allgebietend.* — *e)* Agni Vaiçvânara *geweiht* u. s. w. — *f)* von Viçvânara oder Vaiçvânara *verfasst.* — 2) m. *a) Feuer.* — *b) ein best.* Agni Ârsh. Br. — *c) Sonne, Sonnenlicht.* — *d)* im Vedânta *der durch das Gesammtding bedingte Intellect* 268,28. 269,12. — *e)* Patron. N. pr. α) Pl. eines Geschlechts. — β) eines Daitja. — γ) verschiedener Männer. — 3) f. ई Bez. *einer best. Strecke der Mondbahn* (die beiden Bhadrapadâ und Revatî umfassend). — 4) n. *a) die Gesammtheit der Männer.* — *b)* Name eines Sâman.

वैश्वानरकार m. *eine best. Mixtur* Mat. med. 90. Buâvapr. 4,28.

वैश्वानरज्येष्ठ Adj. *den* Vaiçvânara *zum Ersten habend.*

वैश्वानरज्योतिस् Adj. Vaiçvânara's *Licht habend.*

वैश्वानरदत्त m. N. pr. eines Brahmanen.

वैश्वानरपथ m. Bez. *einer best. Strecke der Mond- und Planetenbahn.*

वैश्वानरपथिकृतपूर्वकदर्शस्थालीपाकप्रयोग m. und °पथिकृतस्थालीपाकप्रयोग m. Titel Burnell, T.

वैश्वानरमुख Adj. Vaiçvânara *zum Munde habend* (Çiva).

वैश्वानरवत् Adj. *mit Feuer verbunden* TBr. 1, 3,8,6.

वैश्वानरविद्या f. Titel einer Upanishad.

*वैश्वानरायण m. Patron. von विश्वानर.

वैश्वानरीय Adj. *zu* Vaiçvânara *in Beziehung stehend, von ihm handelnd.*

वैश्वामनस n. Name verschiedener Sâman. Vgl. वैश्वमनस.

वैश्वामित्र 1) Adj. *zu* Viçvâmitra *in Beziehung stehend.* — 2) m. Patron. von विश्वामित्र. Auch Pl. 26,7.18. — 3) f. ई *a) die* Gâjatrî *des* Viçvâmitra Çâṅkh. Gṛhj. 2,7. — *b)* *f. zu 2). — 4) n. Name verschiedener Sâman.

वैश्वामित्र m. Patron. von विश्वामित्र.

*वैश्वामित्रक Adj. *zu* Viçvâmitra *in Beziehung stehend.*

वैश्वावसव n. etwa *die Gesammtheit der* Vasu.

वैश्वावसव्य m. Patron. von विश्वावसु.

वैश्वासिक Adj. *Vertrauen erweckend, zuverlässig.*

वैषय्य n. fehlerhaft für वैशय्य.

वैषम n. *Ungleichheit, Wechsel.*

*वैषमस्थ्य n. Nom. abstr. von विषमस्थ.

वैषम्य n. 1) *Unebenheit* (des Bodens). — 2) *Ungleichheit, Verschiedenartigkeit, Nichtübereinstimmung, ungleiche Vertheilung, Störung des richtigen Verhältnisses.* — 3) *Schwierigkeit.* — 4) *schwierige Lage, Noth, Bedrängniss.* — 5) *Ungerechtigkeit, Unbilligkeit, rauhes —, unfreundliches Benehmen.* — 6) *Unangemessenheit, Falschheit, Unrichtigkeit.* कर्मसु und कर्म° *ein Versehen bei.*

वैषम्यकौमुदी f. Titel eines Werkes.

*वैषय n. = विषयाणां समूहः.

वैषयिक 1) Adj. (f. ई) *a) das Reich betreffend, ein R. bezeichnend* (Suffix). — *b) einen bestimmten Bereich habend, auf Etwas gerichtet, — bezüglich;* die Ergänzung im Comp. vorangehend Karaka 3,4. — *c) auf die Sinnenwelt bezüglich, auf sie gerichtet, sie betreffend* Hem. Par. 2,187. — 2) *m. *ein Sensualist.*

वैषुवत 1) Adj. *a) in der Mitte* (des Jahres u. s. w.) *befindlich, central.* — *b) aequinoctial.* — 2) n. *a) Mittelpunct* Âpast. — *b) Aequinoctium.* — *c)* Bez. *eines best.* Brâhmaṇa Mân. Gṛhj. 1,4.

वैषुवतीय Adj. = वैषुवत 1) *a).*

वैष्किर Adj. *aus den* Vishkira *genannten Vögeln bestehend* (वर्ग m. Karaka 1,27), *aus Hühnern bereitet* (Brühe).

वैष्टप Adj. von विष्टप.

वैष्टपुरेय m. Patron. von विष्टपुर.

वैष्टम्भ n. Name zweier Sâman Ârsh. Br. Pl. Tâṇḍja-Br. 12,3,10 nach dem Comm. = वैष्टम्भस्य साम्नो ऽवयवाः.

वैष्टिक m. *Fröhner, Zwangsdiener.*

वैष्टुत 1) Adj. *zu den* Vishṭuti *gehörig, dabei üblich.* — 2) *n. *die Asche bei einem Brandopfer.*

*वैष्टुभ n. = वैष्टुत 2).

*वैष्ट्र n. = पिष्टप (यो), वायु und विष्णु.

वैष्णव 1) Adj. (f. ई) *zu* Vishṇu *in Beziehung stehend, von ihm herrührend, an ihn gerichtet, ihm geweiht, ihm ergeben* (103,32) u. s. w. Çat. Br. 3,5,4, 19. — 2) m. *a)* Patron. von Vishṇu. — *b) ein Verehrer* Vishṇu's. — *c) eine best.* Vishṇu'itische Secte.

— *d*) **ein best. Mineral.* — 3) f. वैष्णवी *a*) Patron. von Vishṇu. — *b*) *eine Verehrerin* Vishṇu's. — *c*) *die Energie* Vishṇu's (eine der göttlichen Mütter). Wird mit der Durgâ und der Manasâ identificirt. Pl. im Gefolge Skanda's. — *d*) **Asparagus racemosus* (Râǵan. 4,121), *Basilienkraut* und = ग्रपराजिता. — *e*) *eine best.* Mûrkhanâ S. S. S. 30. — 4) n. *a*) *das unter* Vishṇu *stehende Mondhaus* Çravaṇa. — *b*) *ein best.* Mahârasa. — *c*) Name zweier Sâman Ârsh. Br. — *d*) Titel verschiedener Werke, insbes. Bez. des Vishṇupurâṇa.

वैष्णवज्योतिषशास्त्र n. Titel eines Werkes.

वैष्णवतीर्थ n. *ein* Tîrtha *der* Vaishṇava oder N. pr. eines Tîrtha.

वैष्णवत्व n. Nom. abstr. zu वैष्णव 2) *b*).

वैष्णवध्यानप्रकार m. (Opp. Cat. 1), वैष्णवनारायणाष्टाक्षरन्यास m. (Burnell, T.), वैष्णवमकरसिद्धान्त m. (Verz. d. Oxf. H. 161,*b*,31), वैष्णवलक्षण n. (Opp. Cat. 1) und वैष्णववर्धन n. Titel.

वैष्णववारुण Adj. (f. ई) *an* Vishṇu *und* Varuṇa *gerichtet.*

वैष्णवशास्त्रि f. (Burnell, T.), वैष्णवशास्त्र n. und वैष्णवसिद्धान्तदीपिका f. Titel.

वैष्णवस्थानक n. *das Umherschreiten mit grossen Schritten* (auf der Bühne) Comm. zu Daçar. 3,2.

वैष्णवागतचन्द्रिका f. und वैष्णवामृत n. Titel von Werken.

*वैष्णवायन m. Patron. von वैष्णव.

वैष्णवीतन्त्र n. Titel eines Tantra.

वैष्णव्य Adj. *zu* Vishṇu *in Beziehung stehend.*

वैष्णावरुण Adj. (f. ई) *an* Vishṇu *und* Varuṇa *gerichtet.*

वैष्णुगुप्त Adj. *von* Vishṇugupta *gelehrt* Bijdragen 1885, S. 20.

वैष्णुवारुण Adj. (f. ई) = वैष्णावरुण.

वैष्णुवृद्धि (Conj.) m. Patron.

*वैष्वक्सेन्य m. Patron. von विष्वक्सेन.

*वैसर्गिक Adj. von विसर्ग.

वैसर्जन n. Pl. Bez. *bestimmter Opferungen* Âpast. Çr. 11,16,16. Nom. abstr. वैसर्जनत्व n. Maitr. S. 3,9,1.

वैसर्जनहोमीय Adj. *beim* Vaisarǵanahoma *gebräuchlich* Comm. zu Nyâyam. 1,3,8.

वैसर्जनीय und वैसर्जन्य n. Pl. = वैसर्जन.

*वैसर्प 1) Adj. *mit der* Visarpa *genannten Krankheit behaftet.* — 2) = विसर्प *Rose, Rothlauf.*

वैसर्पिक Adj. *von der* Visarpa *genannten Krankheit herrührend* Hemâdri 1,771,14.

वैसादृश्य n. *Unähnlichkeit, Verschiedenheit.*

*वैसारिण m. *Fisch* Râǵan. 19,70. Bhâvapr. 2,6.

*वैसूचन n. *Verkleidung als Weib* (auf der Bühne).

वैसृप m. N. pr. eines Dânava.

वैस्तारिक Adj. *weit verbreitet, ausgedehnt.*

वैस्तिक in *बकुवैस्तिक.

वैस्पष्ट्य n. *Klarheit, Deutlichkeit, Offenbarkeit.*

*वैस्रेय m. Patron. von विस्रि.

वैस्वर्य 1) Adj. *die Stimme benehmend.* — 2) n. *a*) *Verlust der Stimme, — der Sprache.* — *b*) *verschiedene Betonung.*

वैहग Adj. (f. ई) *zu einem Vogel in Beziehung stehend.* तनु f. *Vogelgestalt.*

वैहंग Adj. dass. रस m. *Bruhe von Vogelfleisch.*

*वैहति m. Patron. f. *वैहती Pat. zu P. 1,1,62.

वैहलि m. Patron. Auch Pl.

वैहायन m. desgl. Auch Pl.

वैहायस 1) Adj. (f. ई) *in freier Luft —, offen daliegend* oder *stehend, in der Luft —, im Luftraum stehend* oder *sich bewegend.* — 2) m. Pl. *a*) *Luft-, Himmelsbewohner.* — *b*) Bez. *bestimmter* Ṛshi *(Lichterscheinungen im Luftraum).* — 3) f. ई N. pr. eines Flusses. — 4) n. *a*) *der Luftraum.* वैहायसम् *in der Luft, in freier Luft.* — *b*) *das Fliegen.*

वैहार m. N. pr. eines Berges. Vgl. वैभार.

वैहारिक Adj. *zum Vergnügen dienend.* Vgl. उभय° Nachtr. 6.

वैहार्य Adj. *mit dem man seinen Spass hat, den man neckt und zum Narren hält* oder n. *Belustigung, Spass.*

वैहाली f. *Jagd* Ind. St. 15,235.

*वैहासिक m. *Spassmacher, lustiger Geselle.*

वैह्वल्य n. *Erschöpfung, allgemeine Schwäche.*

वोक्काण m. Pl. N. pr. eines Volkes.

*वोटा f. *Dienerin, Sclavin.*

*वोड m. v. l. für कोड.

वोढ़ 1, m. *a*) *eine Schlangenart.* — *b*) **ein best. Fisch.* — 2) *f. ई *der 4te Theil eines* Paṇa.

वोढ 1) Adj. s. u. 1. वह्. — 2) m. N. pr. eines Ṛshi. Richtig wohl वोढु.

वोढ़ृ (RV. 7,71,4) und वौढ़ृ (mit Acc. RV. 8, 2,35. 9,112,4) Nom. ag. 1) *fahrend, führend, ziehend* क्लस्य Hemâdri 1,482,16), *Führer.* रथस्य so v. a. *Wagenpferd,* क्लस्य so v. a. *Stier.* — 2) *Zugpferd.* — 3) *Zugochs, Stier* Râǵan. 19,24. — 4) **eine best. auf dem* Himavant *wachsende Pflanze* (= वृषभ) Râǵan. 13,14. — 5) *Wagenlenker.* — 6) *bringend, zuführend.* — 7) *Darbringer.* — 8) *Heimfuhrer eines Mädchens, Ehegatte.* Auch mit *Acc. — 9) *Träger, Lasttrager.* — 10) * = मूढ.

वोढवे (Maitr. S. 1,6,7) und वौढ्वे (RV.) Dat. Infin. zu 1. वह्. Vgl. यन्तवोढवे.

वोढव्य 1) Adj. *a*) *zu fahren, zu ziehen, zu führen, zu lenken, zu leiten.* — *b*) f. (आ) *heimzuführen, zu ehelichen.* — *c*) *zu tragen.* — *d*) *aufzuladen, zu übernehmen, auszuführen.* — 2) n. impers. *zu ziehen.*

वोढु m. N. pr. eines Ṛshi Ind. St. 15,92. वौढवे s. bes.

*वोण m. = वृक्ष.

*वोद् Adj. = आर्द्र.

*वोदाल m. *ein best. Fisch.*

*वोह m. und *वोही f. v. l. für वोढ़, वोढ़ी.

वोन्यादेवी f. N. pr. einer *Fürstin.*

वोपदेव N. pr. 1) m. eines Autors. — 2) f. ई einer Frau Ind. St. 14,136. 159. वोपादेवी (!) 132.

वोपालित m. N. pr. eines Lexicographen.

वोपुल m. N. pr. eines Mannes Ind. St. 14,132. 136.

*वोरक m. *Schreiber.*

*वोरट m. *Jasminum multiflorum* oder *pubescens.*

*वोरपटी f. *Matratze.*

*वोरव m. *eine best. Körnerfrucht.*

*वोरुखान m. *ein Pferd von blassrother Farbe.*

वोरुवाण Hariv. 7426 fehlerhaft für रोरुवाण.

*वोल m. *Myrrhe* Râǵan. 6,116. Bhâvapr. 1,266.

*वोलक m. 1) *Strudel.* — 2) *Schreiber.*

वोल्लासक N. pr. einer Oertlichkeit.

*वोल्लाहु m. *ein kastanienbraunes Pferd, bei dem Mähne und Schweif hell sind.*

वौक् Nom. Sg. f. für वौक् (von वौच्).

वौकक् für वौषट्.

वौदन्य n. N. pr. einer Stadt MBh. 1,177,47, v. l.

वौलि (!) m. Patron.

वौषट् Indecl. ein Opferruf.

व्यंश m. N. pr. eines Sohnes des Viprakitti Hariv. 215 (v. l. व्यंस). VP. 1,21,10.

व्यंस, विंश्रंस 1) Adj. *weit auseinanderstehende Schultern habend.* — 2) m. N. pr. eines von Indra besiegten Dämons. Nach Hariv. 1,3,101 eines Sohnes des Viprakitti von der Siṁhikâ. v. l. व्यंश. — व्यंसौ TBr. 1, 6, 2, 3 sind zwei selbständige Wörter.

*व्यंसक m. *Betrüger.*

व्यंसन n. *Betrug* MBh. 9,61,36.

व्यंसयितव्य Adj. *zu täuschen, zu betrugen.*

व्यकुड Adj. Bez. Rudra's Maitr. S. 2,9,9 (128,3).

व्यक्त 1) Adj. und व्यक्तम् Adv. s. u. अञ्ज् mit वि. Nach den Lexicographen Adj. auch *specialisirt, unterschieden, besonder* und *klug, verständig, weise* (Lalit. 19,10. 17. Saddh. P.). Acc. mit कर् so v. a. *Etwas* (Acc.) *wahr machen* Lalit. 318, 10. — 2) m. *a*) *ein geweihter Mönch* Çikshâ 1, 271. — *b*) N. pr. eines der 11 Gaṇâdhipa bei

den Gaina. — 3) n. *die entfaltete, sichtbare Welt* VP. 1,2,15,18.

*व्यक्तगन्धा f. 1) *langer Pfeffer.* — 2) *Jasmin* Râgân. 10,98. — 3) *eine Sanseviera.* — 4) *Clitoria ternatea* Râgân. 3,78.

व्यक्तता f. *das Offenbarsein, Wahrnehmbarkeit.* °तां गम् *erscheinen;* Instr. *deutlich, verständlich.*

*व्यक्तदृष्टार्थ Adj. *der Etwas mit eigenen Augen gesehen hat;* m. *Augenzeuge.*

व्यक्तमय Adj. *das sinnlich Wahrnehmbare betreffend.*

व्यक्तमारिचिक Adj. *stark gepfeffert* Karaka 6,12.

व्यक्तरस Adj. *einen deutlichen, hervorstechenden Geschmack habend.* Nom. abstr. °ता f.

व्यक्तलवण Adj. *stark gesalzen* Karaka 6,26.

व्यक्ति f. 1) *das Erscheinen, Offenbarwerden, deutliches Hervortreten, Manifestation, das Kundwerden.* — 2) *Unterschiedenheit, Verschiedenheit.* — 3) *ein von andern unterschiedenes Ding, Einzelwesen, Einzelding, Individuum.* — 4) *das grammatische Geschlecht* Çiç. 14,23.

व्यक्तिविवेक m. Titel eines Werkes.

व्यक्ती Adv. 1) mit कर् *a) offenbaren.* — *b) wahr machen* Lalit. 318,10. — 2) mit भू *in die Erscheinung treten, offenbar werden.*

व्यक्तीकरण n. *das Offenbarmachen* Dhâtup. 6,14.

व्यक्तीभाव m. *das Offenbarwerden.*

व्यत *Aequator (keine Breite habend).* Vgl. निरत.

व्यग्र 1) Adj. (f. ग्रा) *a) seine Aufmerksamkeit auf keinen bestimmten Punct richtend, zerstreut, fahrig.* — *b) ausser sich —, in grosser Aufregung seiend.* — *c) von allem Andern abgelenkt, ganz von Etwas in Anspruch genommen, ganz mit Jmd oder Etwas beschäftigt;* die Ergänzung im Instr., Loc. oder im Comp. vorangehend. Ueberaus häufig von Armen, Händen und Fingern gesagt. — *d) hinundher schwankend, Gefahren ausgesetzt* in ग्र°. — *e) in Bewegung seiend* (Rad). — 2) Adv. व्यग्रम् *in grosser Aufregung.*

व्यग्रता f. Nom. abstr. zu व्यग्र 1) *c).*

व्यग्रत्व n. Nom. abstr. zu व्यग्र 1) *a) b)* und *c).*

व्यग्रय्, °यति *Jmds Gedanken ablenken, zerstreuen* Karaka 8,7.

व्यङ्कर m. N. pr. eines Berges.

व्यङ्कुश Adj. *keine Zügel —, keine Schranken kennend.*

1. व्यङ्ग, विंग्रङ्ग 1) Adj. *fleckig.* — 2) m. *a) Flecken im Gesicht.* — *b) Schandfleck.* — *c) *Frosch.* — *d) Stahl.*

2. व्यङ्ग, विंग्रङ्ग 1) Adj. (f. ग्रा) *a) entstellt an den Gliedern oder eines Gliedes entbehrend, krüppelhaft.* — *b) keine Räder habend.* — 2) *m. oder n. *eine Art Katzenauge (ein Edelstein)* Garbe zu Râgân. 13,192. — 3) n. fehlerhaft für 2. व्यङ्ग.

*व्यङ्गक m. *Berg.*

व्यङ्गता f. *das Fehlen eines Gliedes, Krüppelhaftigkeit; Verstümmelung, das Abhanen eines Gliedes.*

व्यङ्गय्, °यति *eines Gliedes berauben, verstümmeln* Âpast. Çr. 12,16,8. व्यङ्गितैकेक्षण Adj. (f. ग्रा) *an einem Auge verstümmelt, einäugig* Çiç. 11,68. कर्णयोर्व्यङ्गित: so v. a. *durchlöcherte Ohren habend* (nach dem Comm.).

व्यङ्गार. Loc. °रे *wenn die Kohlen erloschen sind.*

व्यङ्गारिन् Adj. *dessen Kohlen erloschen sind* Hemâdri 1,138,8 = 2,43,2.

व्यङ्गिन् Adj. = 2. व्यङ्ग 1).

व्यङ्गी Adv. mit कर् *eines Gliedes berauben, verstümmeln.*

व्यङ्गुली Adv. mit कर् *der Finger berauben.*

*व्यङ्गुष्ठ *eine best. Pflanze.* Richtig काङ्गुष्ठ; vgl. Zach. Beitr. 88.

व्यङ्ग्य Adj. *was offenbar —, wahrnehmbar gemacht wird.* In der Poetik *was verstanden —, implicite ausgesagt wird.* Nom. abstr. °ता f. und °त्व n.

व्यङ्ग्यार्थकौमुदी f. Titel eines Werkes Opp. Cat. 1.

व्यच्. विव्यक्ति, *विचति: Perf. विव्याच und विवेच (AV.); *in sich fassen, aufnehmen* Maitr. S. 1,8,8 (128,7). — *Intens. वेविच्यते. — Mit *उद्, उद्विचितl. — Mit सम् 1) *in sich zusammenfassen.* — 2) *zusammenfassen, — rollen, — packen.*

व्यँचस् n. 1) *Umfänglichkeit, Capacität.* — 2) *umfänglicher —, weiter Raum, Raum* überh. Acc. mit कर् *erweitern, öffnen.*

व्यचस्काम Adj. *nach weitem Raum Verlangen habend.*

व्यँचस्वत् Adj. 1) *geräumig, capax.* — 2) *umfangreich.*

व्यँचिष्ठ Adj. *umfangreichst.*

व्यच्क् in गोव्यच्क्.

व्यच् = वीच् *befächeln.* Nur विव्यचुस् und व्यचेत (fehlerhaft für व्यजेत).

*व्यच von ग्रच् mit वि.

व्यजन n. (adj. Comp. f. ग्रा 162,30) 1) *das Befächeln* Kâd. 261,11 (425,16). — 2) *Fächer, Wedel.* Häufig Du.

व्यजनक n. *Fächer, Wedel.*

व्यजनक्रिया f. *das Befächeln* Kâd. 176,21. fg. (302,7).

व्यजनचामर n. *der Schweif des Bos grunniens als Wedel.*

*व्यजनिन् m. *Bos grunniens* Râgân. 19,29.

व्यजनी Adv. 1) mit कर् *als Fächer verwenden* Kâd. 2,18,6 (20,19). — 2) mit भू *zu einem Fächer oder Wedel werden.*

व्यज्य Adj. = व्यङ्ग्य. Nom. abstr. °त्व n.

व्यञ्ज् in उरुव्यँञ्ज्.

व्यञ्जन Hariv. 7433 fehlerhaft für व्यञ्जन.

व्यञ्जनवत् Adj. zur Erklärung von व्यँचस्वत्.

व्यञ्जक 1) Adj. (f. व्यञ्जिका) *offenbar machend, bekundend* (mit Gen. oder im Comp. nachfolgend) Hem. Par. 11,36. In der Poetik *zu verstehen gebend, implicite aussagend.* Nom. abstr. °त्व n. — 2) m. *Ausdruck des Gefühls.*

व्यञ्जन, विंग्रञ्जन 1) Adj. *offenbar machend, bekundend* Hariv. 2,72,44. — 2) m. *a) Consonant.* Nur einmal statt des n. — *b) *= वादित्रकर्मन् Zach. Beitr. 75. — 3) f. व्यञ्जना in der Poetik *das Zuverstehengeben, eine indirecte Aussage, — Ausdrucksweise.* — 4) n. (adj. Comp. f. ग्रा) *a) Schmuck.* — *b) das Offenbarmachen, Bekunden.* — *c) andeutender (indirecter, symbolischer* u. s. w.) *Ausdruck.* — *d) nähere Bestimmung.* — *e) Kennzeichen, Merkmal* (Âpast. 2,15,19. Âpast. Çr. 8,6,1. 2), *Abzeichen, ein angenommenes Abzeichen.* — *f) die Insignien eines Fürsten.* — *g) Symptom* (einer Krankheit). — *h) Geschlechtszeichen, —glied.* — *i) Zeichen der Pubertät (Bart, pubes, Brüste).* Sg. und Pl. — *k) Brühe; Zuthat, Beilage* (zu einem Gericht) Râgân. 20,73. Buâvapr. 1,142. Gobh. 1,4,3. 4,4,21. — *l) Consonant.* — *m) Silbe.* कोनव्यञ्जना von einer Rede so v. a. *wobei die Silben verloren gehen, unverständlich.* — *o) *Tag.* — *p) *Fächer, Wedel.* Richtig व्यजन. — *q) *= ग्रवयव Çâçvata 438.

व्यञ्जनकारिका f. N. pr. einer Fee, *welche einem Weibe die Schamhaare fortnimmt.*

व्यञ्जनिक n. स्वराणां व्य° Titel eines Pariçishṭa der VS.

*व्यञ्ज m. N. pr. eines Mannes.

*व्यञ्जम्बक und *व्यञ्जम्बन m. *Ricinus communis.*

व्यञ्जु m. N. pr. eines Mannes. Auch °मञ्जल.

(व्यति) विंग्रति m. *Ross.*

व्यतिकर m. 1) *Mischung, Kreuzung, Zusammenstoss, Berührung* (auch in übertragener Bed.), *Vereinigung* Daçak. 18,7. Çiç. 4,58. 5,8. 7,28. 8,56. 10,51. 17,64. Kâd. 2,90,16 (111,14). Am Ende eines adj. Comp. so v. a. *verbunden mit.* — 2) *das sich zu schaffen Machen mit Etwas, das Gehen an Etwas* (im Comp. vorangehend). — 3) *ein schlimmer Fall, Unfall, eine Fatalität* Harshak. 165,22. — 4) *Vernichtung, Untergang.*

व्यतिकरवत् Adj. *gemischt, von entgegengesetzter Art* Mahâvîrak. 30,16.

व्यतिकरित Adj. *gemischt* —, *verbunden mit* (Instr. oder im Comp. vorangehend) Mâlatîm. 44, 1 (95,6). Mahâvîrak. 46,21.

व्यतिक्रम m. 1) *das Vorübergehen.* — 2) *das Gewinnen eines Vorsprungs.* — 3) *das Verstreichen* (der Zeit). — 4) *das Ueberspringen, Uebergehen, Ausweichen, Entgehen, Sichbefreien von;* das Object im Gen. — 5) *das Ueberschreiten, Uebertreten, Verletzung, Vernachlässigung, Unterlassung, Beeinträchtigung* (das Object im Gen. oder im Comp. vorangehend) Gaut. — 6) *Verletzung der bestehenden Ordnung, Vergehen, Versehen, ein begangenes Unrecht, — gegen* (Gen. oder im Comp. vorangehend) Âpast. 1,28,20. Auch Pl. — 7) *Wechsel, Vertauschung, umgekehrte Ordnung.*

°व्यतिक्रमण n. *das Begehen eines Unrechts gegen Jmd.*

°व्यतिक्रमिन् Adj. *sich vergehend gegen Jmd* Âpast. 1,28,19.

व्यतिक्रान्त 1) Adj. s. u. क्रम् mit व्यति. — 2) n. *Vergehen, ein begangenes Unrecht* R. 5,84,11.

°व्यतिक्रान्ति f. *das Begehen eines Unrechts gegen Jmd.*

व्यतिक्षेप m. 1) *Wechseln der Rollen unter einander* Âpast. — 2) *Streit, Kampf* MBh. 9,789 (v. l. व्यधिक्षेप). 7,105,33 (v. l. प्रतिक्षेप).

व्यतिचार m. in अव्यतिचार.

*व्यतिपाक m. Nom. act. von 1. पच् mit व्यति P. 3,3,43, Vârtt. 1.

व्यतिपात m. *ein best.* Joga, *wenn nämlich Sonne und Mond in den entgegengesetzten* Ajana *stehen und dieselbe Declination haben, während die Summe ihrer Längen 180° beträgt,* Varâh. Jogaj. 5,9. Hemâdri 1,431,2. °व्रतकल्प m. Burnell, T. Vgl. व्यतीपात.

व्यतिभेद m. 1) *gleichzeitiges Hervorbrechen.* — 2) *Durchdringung* Njâjas. 4,2,18.

व्यतिमर्शम् Absol. *übergreifend* Âçv. Çr. 8,2,6. 11.

व्यतिमिश्र Adj. *unter einander gemischt, mit einander verwechselt.*

व्यतिमोक्ष m. in अव्यतिमोक्ष.

व्यतिरिक्तक n. Bez. *einer best. Art des Fluges.*

व्यतिरिक्तता f. *Unterschiedenheit, Verschiedenheit.*

°व्यतिरिक्तव n. *das Verschiedensein von* Sarvad. 111,20.

व्यतिरेक m. 1) *das Gesondertsein, Ausgeschlossenheit, Ausschluss.* भावो °तस् *eine gesonderte Existenz, eine E. für sich.* Instr., Abl. und व्यतिरेक° *mit Ausschluss —, mit Ausnahme von, ohne* (die Ergänzung im Comp. vorangehend). वीत° Adj. *nicht abgesondert, nicht für sich allein bestehend.* — 2) *Negation* Kap. 6,15. 63. — 3) *Gegensatz zu* (im Comp. vorangehend). — 4) in der Rhetorik *ein Gleichniss mit Hervorhebung einer Ungleichheit, Contrast, Antitheton* Vâmana 4,3,22. Kull. zu M. 9,37. Comm. zu Çiç. 16,70.

व्यतिरेकिन् Adj. *ausschliessend, negirend.*

व्यतिरेचन n. *das Contrastiren, Hervorheben eines Gegensatzes* (in einem Gleichniss).

व्यतिलङ्घिन् Adj. *weichend, abrutschend.*

व्यतिषङ्ग m. 1) *gegenseitiger Zusammenhang, Verbindung, Verschlingung* Çiç. 5,61. — 2) *feindlicher Zusammenstoss.* — 3) *Tausch.*

व्यतिषँङ्गम् Absol. *mit einander verbindend.*

°व्यतिषङ्गिन् Adj. *hängend an* Çiç. 6,4.

व्यतिहार m. 1) *Vertauschung* (Bâdar. 3,3,37), *Tausch.* — 2) *Abwechselung, Wechselseitigkeit, Gegenseitigkeit.*

व्यतिहँारम् Absol. *gegenseitig versetzend.*

व्यतीकार (metrisch) m. = व्यतिकार 1).

*व्यतीक्ता f. Nom. abstr. von ईक्ष् mit व्यति P. 3, 3,43, Vârtt. 4.

व्यतीपात m. 1) = व्यतिपात Ârjabh. 3,3 (hier zugleich auch = वैधृत). Hemâdri 1,69,2. fgg. — 2) **eine grosse Calamität.* — 3) ** = अपयान.

*व्यतीक्षा f. Nom. abstr. von ईक्षु mit व्यति Pat. zu P. 3,3,43, Vârtt. 4.

व्यतीकार m. = व्यतिकार 2).

व्यत्यय m. *Wechsel, Vertauschung, ein umgekehrtes Verhältniss.* कर्मणाम् so v. a. *verkehrte Beschäftigung.* Loc. *im entgegengesetzten Falle,* Acc. *wechselnd* Lâṭj. 1,5,20. Instr., Abl. und व्यत्यय° *umgekehrt, auf umgekehrte Weise.*

व्यत्यस्त 1) Adj. s. u. 2. अस् mit व्यति. — 2) **eine best. hohe Zahl* (buddh.).

व्यत्यास m. *Wechsel, Vertauschung* (Çiç. 11,7), *ein umgekehrtes Verhältniss, eine umgekehrte —, verstellte Lage.* Instr. und Abl. *in vertauschter Ordnung, umgekehrt; abwechselnd* Kâraka 6,18.

व्यत्यासम् Absol. *abwechselnd* Lâṭj. 4,5,15. 9,20. 10,13,7. Vaitân. Çulbas. 3,40. स्त्र्यादिव्यत्यासम् *in der Weise mit der Frau abwechselnd, dass diese beginnt,* Mân. Gṛhj. 1,14.

व्यथ्, व्यँथते (metrisch auch Act.) 1) *schwanken, taumeln, aus seiner natürlichen Lage oder Richtung kommen, fehltreten, nicht feststehen, zu Fall kommen, schief gehen* (von Sachen). Mit Abl. *verfehlen, kommen um* Hemâdri 1,418,11 व्यथते st. व्यवते zu lesen); चारित्रतस् *vom guten Wandel weichen.* — 2) *zucken, zusammenfahren.* — 3) *weichen, wirkungslos werden* (von einem Gifte). — 4) *aus seiner Ruhe —, aus der Fassung kommen, seine Besonnenheit verlieren, ausser sich gerathen, verzagen, sich von einem Schmerz u. s. w. hinreissen lassen, vor Jmd* (Gen.) *erschrecken.* — 5) व्यथित *a) schwankend.* — *b) gewichen, verändert* (Gesichtsfarbe). — *c) aus seiner Ruhe —, aus der Fassung gekommen, in Aufregung versetzt, ausser sich, verzagt, von einem Schmerz u. s. w. hingerissen, mitgenommen.* Könnte auch zum Caus. gehören. — *d) schmerzend.* — Caus. व्यथँयति 1) *schwanken —, fehlgehen machen, zu Fall bringen; abbringen von* (Abl.). Pass. *in unruhige Bewegung gesetzt werden.* — 2) *aus seiner Ruhe —, aus der Fassung bringen, aufregen, in Schmerz versetzen.* — *Intens. वाव्यध्यते. — Mit परि in der verdorbenen Form परिव्यधा इति Praçnop. 6,6; nach dem Comm. = परिव्यथयतु. Dieses Caus. *aus seiner Ruhe —, aus der Fassung bringen.* — Mit प्र 1) *erbeben.* — 2) *aus seiner Ruhe —, aus der Fassung kommen, verzagen.* प्रव्यथित *aus der Ruhe —, aus der Fassung gekommen, verzagt.* — 3) *ausser Fassung bringen, in Schmerz versetzen.* v. l. प्रव्यधयेत् st. प्रव्यथते. — Caus. dass. — Mit संप्र, °व्यथित *ausser Fassung gekommen, in grosse Aufregung gerathen.* — Mit वि, °व्यथित dass. — Mit सम् *aus der Fassung kommen, verzagen.*

व्यथ in *जलव्यथ.

व्यथक Adj. *in Aufregung —, in Angst —, in Schmerz versetzend.*

व्यथन 1) Adj. *in grosse Aufregung versetzend.* — 2) n. *a) das Schwanken, Nichtfeststehen u. s. w.* — *b) Abänderung, Entstellung* (eines Lautes). — *c) Empfindung eines Schmerzes.* — *d)* = व्यधन *das Durchschiessen, Durchstechen* Âpast. im Comm. zu Ait. Âr. 421,12.

व्यथयितृ Nom. ag. *Jmd* (Acc.) *in Schmerz versetzend, hart mitnehmend.*

व्यथाँ f. (adj. Comp. f. या 127,27) 1) *das Fehlgehen, Misslingen.* — 2) *Schaden, Verlust, Ungemach.* — 3) *ein Gefühl peinlicher Unruhe, Unbehagen, Pein, Leid, Weh, Schmerz.* हृदि und हृदये so v. a. *Herzklopfen.* व्यथां कर् Jmd (Gen.) *in Leid versetzen, Jmd Schmerzen verursachen* und *sich dem Schmerz hingeben.* Auch Pl.

व्यधि in अव्यधिँ.

व्यथितँ 1) Adj. s. u. व्यथ्. — 2) n. *Schaden* oder

das Zagen.

व्यधिन् Adj. in अव्यधिन् (auch Nachtr. 5).

व्यधिष in *अव्यधिष.

व्यधिषत् VS. 6,18 fehlerhaft für अवव्यधिषे (auch Nachtr. 1).

व्यधिषे in अवव्यधिषे (auch Nachtr. 1).

व्यधिन् 1) Adj. *a) schwankend, schief.* — *b) heimlich, unbemerkt von* (Gen.). — *c) heimtuckisch, hinterrücks.* — Nach Aufrecht nicht Adj., sondern überall n. *Lauf, Gang, Weg.* — 2) n. *= क्रोध Nigh. 2,13.

व्यध्य in अव्यध्य.

व्यध्याय: Nigh. 1,13 fehlerhafte v. l. für अव्यथाय:.

व्यध्र n. *ein best.* Sûkta Kauç. 81.

व्यध्र 1) m. *Nagethier.* — 2) f. विव्यध्री f. zu 1).

व्यध्, विध्यति (metrisch auch Med.), विध्यते Pass. 1) *durchbohren, durchstechen, erschiessen, treffen* (mit einem Geschosse), *wund stechen, verwunden.* सिराम् *eine Ader schlagen.* — 2) *bewerfen mit* (Instr.). TBr. 1,7,8,2. — 3) *behaften, Jmd* (Acc.) *Etwas* (Instr.) *anheften, — anhängen* (ein Uebel u. s. w.). — 4) *schütteln, bewegen.* — 5) in der Astron. *fixiren, den Stand eines Gestirns bestimmen.* — 6 *sich hängen an* (Acc.). — 7) विद्ध *a) durchbohrt, durchschossen, verwundet, getroffen, gespiesst auf* (Loc.), *verletzt, beschädigt, geborsten.* — *b) *geworfen, geschleudert.* — *c) behaftet —, versehen mit Etwas, das schaden kann; versehen —, verbunden mit* (Instr. oder im Comp. vorangehend) überh. — *d) gemischt, mit Anderem in Berührung gekommen.* — *e) angestachelt, angetrieben, in Bewegung versetzt.* — *f) ähnlich.* — *g) fehlerhaft für* बद्ध. — Caus. 1) अवेधयन्, व्यधयेत्, अवीविधत् MBh. 7,189,43 = Simpl. 1) Kâraka 6, 18. 30. वेधित = विद्ध Chr. 94,16. — 2) व्याधयति *durchschiessen —, durchbohren lassen* Ait. Âr. 416, 12. — Desid. विव्यत्सति *behaften wollen mit* (Instr.). — *Intens. वेविध्यते. — Mit अति 1) *durchbohren, durchbrechen, mit Oeffnungen versehen.* अतिविद्ध *durchbohrt, getroffen.* — 2) *vorbeischiessen* Âpast. im Comm. zu Ait. Âr. 421,13. — Mit व्यति, °विद्ध 1) *durchbohrt, durchschossen* MBh. 7,98,18. — 2) *durchgesteckt, durchgeschlungen* Çiç. 7,16. — Mit अनु 1, *hinterdrein durchbohren, — verwunden.* — 2, *durchziehen —, erfüllen mit* (Instr.). — 3) अनुविद्ध *a) durchbohrt, getroffen* (von einem Geschosse). — *b) durchzogen von, besetzt mit, erfüllt —, begleitet von* (Instr. oder im Comp. vorangehend). Citat im Comm. zu Vâsav. 20. Uttamak. 185. — *c) angestachelt, angetrieben.* — Mit अप 1) *fortschnellen, — schleudern, — werfen.* — 2) *aufgeben, fahren lassen, so v. a. vernachlässigen, sich nicht kümmern um.* — 3) *fahren lassen, so v. a. sich befreien von* (Acc.). — 4) अपविद्ध *a) fortgeschleudert, fortgeworfen, abgeworfen, abgelegt.* — *b) leer, nicht beladen, — besetzt.* — *c) ausgesetzt, im Stich gelassen,* insbes. von einem Kinde, *das alsdann von Fremden adoptirt wird,* Gaut. 28,32. — *d) ausgestossen* (aus der Kaste). — *e) verschleudert.* — *f) aufgegeben, fahren gelassen.* — *g) fahren gelassen, so v. a. vernachlässigt, worum man sich nicht kümmert.* — *h) entrissen, fortgerissen* (uneigentlich). — *i) gestossen, in Bewegung gesetzt.* — *k) durchbohrt, getroffen* (von einem Geschosse). — *l) begleitet von* (im Comp. vorangehend). — Mit व्यप, °विद्ध 1) *auseinandergeworfen, zerbrochen.* — 2) *fortgeschleudert, fortgeworfen, abgeworfen.* — 3) *durchbohrt, getroffen* (von einem Geschosse). — Mit अभि *verwunden, treffen* (mit einem Geschosse). अभिविद्ध *durchbohrt, getroffen.* — Mit अव 1) *hineinstürzen, hinabstürzen, — in* (Loc.) oder *aus* (Abl.) TS. 2,5,5,6. 7,4,5,1. अवविद्ध RV. 1,182,6. — 2) *durch Eindrücken aushöhlen* Baudh. in Z. d. d. m. G. 34,330. Vgl. अनवविद्ध Nachtr. 6. — Mit आ 1) *hineinwerfen in* (Loc.). — 2) *verscheuchen, verjagen.* — 3) *zerbrechen.* — 4) *schwingen, im Kreise bewegen* Hariv. 2,63,73. — 5) *nicht beachten, keine Rücksicht nehmen auf* (Acc.) R. ed. Bomb. 2,24,36. — 6) *aufsetzen* (einen Kranz) Bhaṭṭ. — 7) आविद्ध *a) geschleudert* (Pfeil). — *b) durchbohrt, angeschossen, verwundet; zerbrochen.* — *c) geschwungen, im Kreise bewegt* (Lalit. 253,8), *bewegt* überh. °शिरस्क Adj. *unruhig den Kopf schüttelnd* Kâraka 2,8. — *d) gewunden, sich in Windungen bewegend, gekrümmt.* Von Reden so v. a. *langgewunden* Kâraka 3,8. आविद्धम् Adv. — *e) in Unruhe versetzt, aufgeregt.* — *f) lange Composita enthaltend.* — *g) *falsch, betrügerisch.* — *h) *thöricht.* — Mit उपा in उपाव्याधै. — Mit व्या 1) *schwingen, im Kreise bewegen.* — 2) व्याविद्ध *a) sich im Kreise bewegend* MBh. 12,9,32. — *b) verdreht, verschoben, aus seiner Lage gekommen, verzerrt* Daçak. 73,10. °म् Adv. Kâraka 5,7. — Mit समा 1) *schwingen, in schwingende Bewegung versetzen.* — 2) समाविद्ध *verwüstet, zerstört.* — Mit उद्, उद्विद्ध *erhoben, hoch, sich hoch in die Lüfte erhebend* Lalit. 361,4. 5. — Mit उप *bewerfen, treffen.* — Mit नि 1) *hinschleudern, niederschiessen, einwerfen, einschlagen, einstossen* (in den Boden). — 2) *beschiessen* (mit einem Geschosse), *treffen, durchbohren.* निविद्ध RV. 1,164,8. — Mit अधिनि *treffen in* (Loc.). — Mit निस् 1) *verwunden, treffen* (mit einem Geschosse), *erlegen; schlagen.* — 2) निर्विद्ध *a) verwundet, getroffen.* — *b)* etwa *auseinanderstehend, von einander getrennt.* Nach Nilak. = अच्छिद्र oder अभेद्य. — Mit परा 1) *hinausschleudern* Maitr. S. 2,4,3 (40,9). — 2) *verwunden, treffen* (mit einem Geschosse). — Mit परि *beschiessen.* — Mit प्र 1) *fortschleudern, stürzen, werfen.* — 2) Geschosse *werfen, schiessen.* — 3) *durchbohren, verwunden.* — 4) प्रविद्ध *a) fortgeschleudert* (RV. 1,182,6), *geschleudert, hingeworfen.* — *b) auseinandergeworfen, zerstreut, vergossen.* — *c) gespickt, erfüllt.* — *d) unterlassen, aufgegeben.* — Mit अतिप्र, °विद्ध *verscheucht.* — Mit अनुप्र *hineinwerfen, — stecken* Âpast. Çr. 1,14,4. — Mit प्रति 1) *schiessen* (gegen einen Feind), *beschiessen, treffen in* (Loc.). — 2) Pass. *betroffen werden, in Frage kommen.* — Mit वि *durchbohren, schiessen.* — Mit सम् 1) *beschiessen.* — 2) संविद्ध wohl so v. a. *zusammenstossend —, — fallend mit* (im Comp. vorangehend) Hariv. 3,2,1.

व्यध m. *Durchbohrung, Durchstechung* (Kâraka 6,5), *das Treffen* (mit einem Geschoss) Çiç. 7,24. 18,47. 19,64. 113. सिरा° *das Aderschlagen;* ohne सिरा dass. Suçr. 1,361,14. Kâraka 6,27 (29).

व्यधन 1) Adj. *durchstechend.* — 2) *f. ई *Nadel.* — 3) n. *a) das Durchstechen.* सिरा° *das Aderschlagen;* ohne सिरा dass. Suçr. 1,361,10. — *b)* etwa *das Jagen, Jagd auf* (im Comp. vorangehend) Harshaṅ. (ed. Bomb.) 476,1.

व्यधिक fehlerhaft und zwar für व्यधिक (°कम्).

व्यधिकरण 1) Adj. *auf ein anderes Subject sich beziehend* Vâmana 5,2,21. — 2) n. *a) Incongruenz* Comm. zu Çiç. 11,40. — *b)* Titel eines Werkes Opp. Cat. 1.

व्यधिकरणावच्छिन्नाभावक्रोड m. und °भावखण्डन n. (Opp. Cat. 1) Titel verschiedener Werke.

व्यधिक्षेप m. *das Schmähen, heftiges Anfahren* MBh. 9,15,37.

व्यध्य 1) Adj. *aufzustechen.* °सिर Adj. *dem eine Ader zu schlagen ist.* — 2) *m. *Bogensehne.*

व्यध 1) m. *a) der halbe Weg.* व्यधै (AV.) und व्यधि (Çat. Br.) *halbwegs.* — 2) Adj. (f. आ) *in der Luft zwischen Zenith und der Erdoberfläche liegend.*

व्यधन्, विव्यधन् Adj. *in der Mitte des Weges befindlich* oder *vom Wege abschweifend.* TBr. 3,9,1, 2 ist व्यधान: = वि व्यधान:.

व्यधर Adj. *anbohrend, anstechend.* Einige Hd-

schrr. auch व्यद्ध³.

व्यक्त Adj. *getrennt, entfernt* Âpast. Çr. 6,5,6. Vgl. अव्यक्त Nachtr. 2.

1. व्यन्तर n. (adj. Comp. f. आ) 1) *Zwischenraum* Gobh. 4,2,30. — 2) *Ununterschiedenheit.*

2. व्यन्तर 1) m. Bez. *einer Gruppe von Göttern bei den Gaina, welche die Piçâka, Bhûta, Jaksha, Râkshasa, Kiṁnara, Kiṁpurusha, Mahoraga und Gandharva umfasst,* Hem. Par. 1,31. 2,442. Ind. St. 15,303. Kâmpaka 79. — 2) f. ई f. zu 1) Hem. Par. 3,30. 7,19. Kâmpaka 125. 127. 128. 134. व्यन्तरदेवता 164.

व्यन्तरपङ्क्ति (?) f. Verz. d. Cambr. H. 77.

व्यन्तराम् Adv. *mittelmässig.*

व्यन्वारम्भण n. *das Berühren nach verschiedenen Seiten* Sâj. zu Ait. Br. 6,8,4.

*व्यप्, व्यापयति (क्षेपे oder क्षये).

व्यपकर्ष m. *Ausnahme.*

व्यपगतरश्मिवत् Adj. *strahlenlos* Cit. im Comm. zu Sûrjas. 7,20,*b*. 21,*a*.

व्यपगम m. 1) *das Verstreichen* (eines Zeitraums). — 2) *das Schwinden.*

व्यपत्रपा f. (adj. Comp. f. आ) *Schüchternheit, Verlegenheit.*

व्यपदेश m. 1) *Aufgebot* (eines Heeres). — 2) *Bezeichnung, Benennung, Angabe* Kap. 5,110. 112. 6,8. — 2) *das Sichberufen auf* (Gen.). — 4) *Geschlechtsname.* — 5) *Geschwätz.* — 6) *Vorwand, Ausflucht.* Instr. *unter einem bestimmten* (auch mit Hinzufügung von केन चित्) *Vorwande, nur angeblich;* Instr., व्यपदेशतस् und व्यपदेश° am Ende eines Comp. *unter dem Vorwande —, unter dem Schein von* 301,29. Çiç. 4,25. 20,72.

°व्यपदेशक Adj. *bezeichnend, benennend.*

व्यपदेशवत् Adj. *eine Bezeichnung —, einen Namen führend, bezeichnet.* पितृतस् *mit dem Namen des Vaters bezeichnet.*

व्यपदेशिन् Adj. 1) dass. Paribh. 30. 32. — 2) am Ende eines Comp. *a) bezeichnend* Çaṁk. zu Bâdar. 2,1,18 (S. 469). — *b) sich berufend auf,* so v. a. *sich richtend nach, Jmdes Rathschläge befolgend.*

व्यपदेश्य Adj. 1) *zu bezeichnen, zu nennen, anzugeben.* — 2) *als tadelnswerth zu bezeichnen, zu tadeln.*

व्यपनय m. *Entziehung* MBu. 5,141,7.

व्यपनयन n. *das Abreissen, Entfernen von seiner Stelle.*

व्यपनुत्ति f. *das Vertreiben.*

व्यपनेय Adj. *zu vertreiben, zu verscheuchen.*

*व्यपमूर्धन् Adj. *kopflos.*

व्यपयन n. *das Verschwinden, Aufhören.* v. l. व्यपनय.

व्यपयातव्य n. impers. *abeundum, discedendum;* mit Abl.

व्यपयान n. *Flucht.*

व्यपरोपण n. 1) *das Ausreissen, Abreissen.* — 2) *das Entfernen.* — 3) *das Vernichten.*

व्यपवर्ग m. 1) *Trennung —, Scheidung in Zwei, Abschnitt.* — 2) *Verschiedenheit.* — 3) *Einstellung, Beendigung* Gaimini 2,4,4.

व्यपसारण n. *das Verscheuchen, Entfernen.*

व्यपस्फुरण n. *das Auseinanderschnellen.*

व्यपाय m. 1) *das Aufhören, Schluss, Ende.* — 2) *das Abgehen, Fehlen, Nichtdasein.*

1. व्यपाश्रय m. (adj. Comp. f. आ) 1) *Sitz, Standort.* Am Ende eines adj. Comp. *seinen Sitz habend in, befindlich an* oder *in.* — 2) *Zuflucht, Verlass; Stützpunkt, Zufluchtsstätte, Gegenstand des Verlasses.* °व्यपाश्रयेण *im Anschluss an* Çaṁk. zu Bâdar. 2,1,12. Am Ende eines adj. Comp. *seine Zuflucht auf Jmd* oder *Etwas setzend, vertrauend auf.*

2. व्यपाश्रय Adj. *sich auf Niemanden verlassend, selbständig verfahrend, nur an sich denkend.*

°व्यपेक्षक Adj. *Rücksicht nehmend —, achtend auf.*

व्यपेक्षण n. in अव्यपेक्षण.

व्यपेक्षा f. (adj. Comp. f. आ) 1) *Betracht, Rücksicht, — auf* (Gen. oder im Comp. vorangehend). Am Ende eines adj. Comp. *Rücksicht nehmend auf.* — 2) *Erwartung.* — 3) *Erforderniss, Voraussetzung* in सव्यपेक्ष. — 4) *Rection* (in grammatischem Sinne).

व्यपोढ m. 1) *Wegschaffung, Vertreibung* Comm. zu Âpast. Çr. 11,20,2. — 2) *das Leugnen, Verneinen.* — 3) *Kehricht.*

°व्यपोढक Adj. *wegschaffend, verscheuchend* Kâraka 4,1.

व्यपोह्य Adj. in अव्यपोह्य.

व्यभिचरण n. *Unsicherheit, Ungewissheit.* Vgl. °स.

व्यभिचार m. 1) *das Auseinandergehen, Nichtzusammenfallen, Nichtzusammentreffen, Fehlgehen.* — 2) *Fehltritt, Vergehen* (insbes. in geschlechtlicher Beziehung und hier wiederum insbes. von Seiten des Weibes), — *gegen* (Gen., Loc. oder im Comp. vorangehend). — 3) *Wechsel, Wandel* in 2. अव्यभिचार. — 4) *Uebertretung, Verletzung.* — 5) *das Hinausgehen über, Ueberschreiten.* — 6) °भाव m. fehlerhaft für व्याभिचारिभाव.

व्यभिचारवत् Adj. in अ°.

व्यभिचारिता f. 1) *das Auseinandergehen, Nichtzusammenfallen, Fehlgehen.* — 2) *das nicht constant Sein, ein wechselndes Verhältniss.*

व्यभिचारित्व n. = व्यभिचारिता 2). एकशब्दस्य °त्वात् so v. a. *weil das Wort* एक *mannichfache Bedeutungen hat.*

व्यभिचारिन् Adj. 1) *abschweifend von* (im Comp. vorangehend). — 2) *auseinandergehend mit* (Abl.), *nicht zusammenfallend, fehl gehend.* — 3) *vom Wege abgehend, sich auf Abwegen befindend.* — 4) *ausschweifend, untreu* (vom Weibe), — *gegen* (Gen.). — 5) *wechselnd, wandelbar, nicht constant* Kâtjâpr. 4,28. 34. — 6) am Ende eines Comp. *übertretend, verletzend.*

व्यभिमान m. *eine verkehrte Auffassung* Nyâyas. 4,2,3.

व्यभिलास m. *Verspottung.*

व्यभीचार m. 1) *Fehltritt, Vergehen.* — 2) *Wechsel, Wandel* MBh. 7,86,7. — Vgl. अव्यभीचार.

व्यभ्र Adj. (f. आ) *wolkenlos, nicht in Wolken gehüllt.* Loc. *bei wolkenlosem Himmel,* व्यभ्रे *bei w. H. erscheinend.*

व्यम्ल Adj. *ohne Säure.* Nom. abstr. °ता f. Kâraka 6,5.

1. व्यय्, व्ययति, °ते *verausgaben, verthun, verschleudern.* व्ययित Ind. St. 15,286. — * Caus. व्याययति (वित्तसमुत्सर्गे, त्यागे, गतौ).

2. व्यय्, व्ययति s. u. 1. व्या.

3. व्यय्, व्ययति (गतौ).

4. व्यय्, व्याययति (क्षेपे, प्रेरणे).

व्यय 1) Adj. *vergänglich.* Nur in Verbindung mit अव्यय und daher abgeleitet. — 2) m. (adj. Comp. f. आ) *a) Untergang, Verderben, das Zerstieben, Vergehen, Verschwinden, Ausgehen.* — *b) Einbusse, Verlust.* — *c) Hingabe, Aufopferung.* किं न कुर्याः शरव्ययम् *warum opferst* (d. i. *gebrauchst*) *du nicht deine Pfeile?* — *d)* कोशस्य, अर्थस्य, वित्तस्य, धनस्य, द्रविणस्य oder in Comp. mit diesen *Einbusse —, Hingabe —, Verausgabung —, Aufwand eines Schatzes* u. s. w. Ohne solche Ergänzung *Ausgabe, Aufwand, — für, Kosten von* (Loc. oder im Comp. vorangehend). Auch Pl. — *e) Mittel zum Aufwand, Geld.* — *f) Declination* (in grammatischem Sinne). — *g) das 20ste Jahr im 60jährigen Jupitercyclus* Ind. Antiq. 11,159. — 3) m. n. *das 12te astrol. Haus.* Auch °गृह n., °भवन n. und °स्थान n.

व्ययक Adj. *der die Ausgaben besorgt.*

व्ययकर Adj. (f. ई) dass. धन° *Geld verschwendend.*

व्ययकरण und °क m. *Zahlmeister* Pañkad.

व्ययकर्मन् n. *das Amt des Zahlmeisters, dessen, der die Ausgaben besorgt.*

व्ययकृत Adj. *verausgabt* Sâmav. Br. 3,7,9.

व्ययगत Adj. *verarmt* MBh. 13,6,46, v. l.

व्ययगुण Adj. *verschwenderisch, der sein Vermögen verausgabt hat* MBh. 13,6,46.

व्ययन, विव्र्ययन n. 1) *das Weggehen, Trennung.* — 2) *Verbrauch, Verschwendung.*

व्ययवत् Adj. 1) *unvollständig.* — 2) *viel ausgebend.* — 3) *declinirt.*

व्ययशालिन् Adj. *verschwenderisch* Râgat. 7,613.

व्ययशील Adj. dass.

व्ययसह् Adj. *Ausgaben vertragend, unerschöpflich* (Schatz).

व्ययसहिष्णु Adj. *Verluste vertragend, aus Verlusten sich Nichts machend.*

व्ययितव्य Adj. *zu verausgaben* Kâmpaka 468.

व्ययिन् Adj. in उद्व्य° und बहु°.

व्ययी Adv. mit कर् 1) *opfern, hingeben.* — 2) *verausgaben, verthun, verschleudern.*

व्यर्क Adj. *mit Ausschluss der Sonne.*

व्यर्ण Adj. *wasserlos.*

*व्यर्ष Partic. von अर्द् mit वि.

व्यर्थ Adj. (f. आ) 1) *zwecklos, unnütz, nutzlos, vergeblich.* व्यर्थम् Adv. *unnützer Weise, vergeblich; unverrichteter Sache.* — 2) *des Besitzes —, des Geldes beraubt.* — 3) *ausgeschlossen von* (Instr.), so v. a. *kein Recht habend auf* Âpast. 2,26,17. — 4) *sinnlos, widersinnig, einen Widerspruch enthaltend.* — 5) = व्यर्थनामक MBh. 8,9,92.

व्यर्थक Adj. = व्यर्थ 1). Nom. abstr. °ता f. Çiç. 16,43.

व्यर्थता f. 1) *Zwecklosigkeit, Nutzlosigkeit* zu Spr. 2337. — 2) *Sinnlosigkeit.* — 3) *Unwahrheit.*

व्यर्थत्व n. *Sinnlosigkeit, das im Widerspruch Stehen.*

व्यर्थनामक und °नामन् Adj. *einen Namen führend, der mit dem Wesen des Genannten im Widerspruch steht.*

व्यर्थय्, °यति *nutzlos —, zwecklos —, überflüssig machen* Kâmpaka 11.

व्यर्थी Adv. 1) mit कर् dass. Kâd. 38,15 (109,8). — 2) mit भू *nutzlos werden, seinen Zweck verfehlen* Naish. 8,19. Kâd. 39,5 (110,5).

व्यर्धुक Adj. *verlustig gehend, — einer Sache* (Instr.) Maitr. S. 2,4,1 (38,10). 4,5,6. Âpast. Çr. 12, 24,14.

व्यलीक 1) Adj. *a) unwahr, lügnerisch, heuchlerisch.* °म् Adv. — *b)* *= व्यङ्ग H. an. 3,94; vgl. Zach. Beitr. 86. — 2) *m. = नाग. — 3) n. *a) Leid, Schmerz.* — *b) Falsch, Lüge, Unwahrheit, Betrug.* Auch Pl. — *c) Uebelthat, Unthat* 314,18. 315,5. — *d)* *= वैलक्ष्य.

(व्यल्कशा) विव्र्यल्कशा f. *eine best. Pflanze.*

व्यवकलन n. (Bîjag. 2,10) und व्यवकलित n. (Lîlâv. 3,9) *das Subtrahiren.*

*व्यवकिरणा f. *Mischung.*

व्यवच्छेद् m. 1) *das Sichlosmachen —, Sichbefreien von* (im Comp. vorangehend). — 2) *Trennung, das Auseinandergehen, Unterbrochenheit* in विव्र्°. — 3) *Ausschliessung.* — 4) *Sonderung, Unterscheidung.* — 5) *das Abschnellen eines Pfeiles.*

व्यवच्छेदक Adj. 1) *sondernd, unterscheidend.* Nom. abstr. °त्व n. — 2) *ausschliessend.* Nom. abstr. °त्व n.

व्यवच्छेद्य Adj. *auszuschliessen.*

*व्यवदान n. *das Läutern, Reinigen.*

व्यवदेश m. fehlerhaft für व्यपदेश.

*व्यवधा f. *Verhüllung.*

व्यवधातव्य n. impers. *zu trennen, zu scheiden.*

व्यवधान n. 1) *das Dazwischenliegen, Dazwischentreten.* Instr. so v. a. *mittelbar.* — 2) *Verhüllung, Decke, Hülle.* — 3) *Scheidung, Sonderung.* — 4) *Unterbrechung.* — 5) *Schluss, Beendigung.*

°व्यवधानवत् Adj. *überdeckt mit.*

व्यवधायक Adj. (f. °यिका) 1) *dazwischentretend.* — 2) *unterbrechend, störend.*

व्यवधायिक Adj. fehlerhaft für व्यवधायक.

व्यवधारण n. *eine specielle Bestimmung* Comm. zu Njâjam. 2,1,23 und zu Gaim. 2,1,33. Bei Çaṁk. zu Brh. Âr. Up. S. 150 ist zu lesen अर्थबलाच्चवधारणं.

व्यवधि m. *Verhüllung* Çiç. 7,38. 20,45.

*व्यवन n. zur Erklärung von द्यौमन्.

व्यवलम्बिन् Adj. in अव्यवलम्बिन्.

व्यववद्य Adj. *zu beschreien.*

व्यवशाद् m. *das Abfallen, Zerfallen.*

व्यवसर्ग m. 1) *Freilassung.* — 2) *das Spenden.*

व्यवसाय m. 1) *eine anstrengende Arbeit* Kâraka 3,6. — 2) *Beschliessung, Beschluss, Entschluss, Vorsatz, — zu* (Loc., Acc. mit प्रति oder im Comp. vorangehend) Vâsav. 280,4. Personificirt VP. 1,7, 28. — 3) *eine kaufmännische Unternehmung* Kâmpaka 380. — 4) *Entschlossenheit.* — 5) *erstes Innewerden.* — 6) *Lage, Zustand* MBh. 12,82,10.

व्यवसायवत् Adj. *Entschlossenheit besitzend, entschlossen, resolut, unternehmend.*

व्यवसायिन् 1) Adj. dass. — 2) m. etwa *ein resoluter Mann* Ind. Antiq. 9,175.

व्यवसित 1) Adj. s. u. 3. सो mit व्यव. — 2) n. *a) Beschluss, Entschluss, Vorhaben, Unternehmung.* — *b) ein muthiger Entschluss.*

व्यवसिति f. *fester Vorsatz, Entschlossenheit.*

व्यवस्त Adj. (f. आ) *umgebunden, umgewunden.*

व्यवस्था f. 1) *das je anders Sein, Besonderheit, eine abgegrenzte Sonderstellung* Kap. 1,149. 5,124. 6,45. Comm. zu Njâjam. 9,2,27. Çaṁk. zu Bâdar. 3,3,33. 55. Instr. so v. a. *in jedem einzelnen Falle bestimmt, nicht ad libitum.* Loc. so v. a. *in allen und jeglichen Fällen.* — 2) *Verbleib, das Verharren an einem Orte.* — 3) *Bestand, Constanz.* — 4) *eine feste Grenze* Çiç. 8,22. — 5) *das Feststehen, Ausgemachtsein, Entscheidung* (Gaut.); *eine bestimmte Regel in Bezug auf* (im Comp. vorangehend). Instr. *in festgesetzter Weise.* — 6) *eine feste Ueberzeugung, — Ansicht.* — 7) *ein bestimmtes Orts- oder Zeitverhältniss.* — 8) *Verhältniss, Proportion* Bhâvapr. 3,15,8. — 9) *Zustand, Lage.* — 10) *Fall.* — 11) *Gelegenheit.*

व्यवस्थातर् Nom. ag. *Feststeller, Bestimmer.*

व्यवस्थान 1) Adj. etwa *verharrend* (Vishṇu). — 2) n. *a) das Verbleiben, Verharren, — in* (Loc. oder im Comp. vorangehend). — *b) Standhaftigkeit.* — *c) Zustand.* Sg. und Pl. *Verhältnisse, Umstände, Lage der Dinge* Gop. Br. 1,5,25. Râgat. 7,198.

व्यवस्थानप्रज्ञप्ति f. *eine best. hohe Zahl* (buddh.).

व्यवस्थापक 1) Adj. *festsetzend. feststellend, bestimmend* Comm. zu Njâjam. 1,1,55. Hâsj. 41,13. Nom. abstr. °त्व n. 10. — 2) n. fehlerhaft für व्यवस्थापन.

*व्यवस्थापत्र n. *Urkunde.*

व्यवस्थापन n. 1) *das Aufrichten, Ermuthigen.* — 2) *das Feststellen.*

व्यवस्थापनीय Adj. *festzustellen.*

व्यवस्थाप्य Adj. *für jeden einzelnen Fall festzustellen.* Auch n. impers.

व्यवस्थारत्नमाला f., व्यवस्थार्णव m. (Opp. Cat. 1) und व्यवस्थासारसंग्रह m. Titel von Werken.

व्यवस्थितत्व n. *Bestand, Constanz, das Bleibendsein.*

व्यवस्थिति f. 1) *Besonderheit, Unterschiedenheit, eine abgegrenzte Sonderstellung* Njâjam. 9,2, 23. 25. — 2) *das Verbleiben, Verharren, — in* (Loc.). — 3) *Standhaftigkeit.* — 4) *Bestand, Constanz.* — 5) *das Feststehen, Ausgemachtsein, Bestimmtsein, Bestimmung.*

व्यवस्रंस m. in अव्यवस्रंस.

*व्यवहरण n. *Rechtshandel.*

व्यवहर्तृ Nom. ag. 1) *der sich mit Etwas beschäftigt, — abgiebt, Etwas anwendet;* mit Instr. Jâgñ. 2,240. — 2) *Richter.* — 3) *ein Vaiçja Râgan. 18,12.

व्यवकर्तव्य 1) Adj. *zu gebrauchen, zu verwenden.* — 2) n. impers. *zu handeln, zu verfahren.*

व्यवकार m. 1) *das Verfahren, Treiben, Handlungsweise.* अस्मदाज्ञया व्यवकारः कार्यः so v. a. *es soll nach unserm Befehl verfahren werden.* — 2) *Verkehr,* — *mit* (सक् oder im Comp. vorangehend). — 3) *Hergang, Vorgang.* — 4) *der gewöhnliche Hergang im Leben, das gemeine Leben, allgemeiner Brauch.* — 5) *Thätigkeit, Beschäftigung, das Sichabgeben mit* (Loc. oder im Comp. vorangehend). — 6) *Geschäft, Handelsgeschäft, Handel,* — *mit* (im Comp. vorangehend) Hem. Par. 2,270. 277. — 7) *Vertrag.* — 8) *Rechtshandel, Streitsache, Process,* — *mit* (सक्) Âpast. — 9) *Rechtspflege* Gaut. 11,19. — 10) *Rechtsfähigkeit, Majorennität* Gaut. 2,34. 10,48. — 11) *Gebrauch eines Ausdrucks, das Reden von.* तैरेवात्र व्यवकारः so v. a. *eben diese sind hier gemeint* 227,1. — 12) *Bezeichnung.* — 13) *das Anhalten zu einer Arbeit, eine auferlegte Zwangsarbeit* Jolly, Sch. 315. 318. — 14) in der Mathematik *Bestimmung.* — 15) bildliche Bez. *a) der Strafe.* — *b) *des Schwertes.* — 16) **ein best. Baum.*

व्यवकारक 1) m. *Geschäftsmann.* — 2) f. °रिका *a) Dienerin.* — *b) *Handel und Wandel, das gewöhnliche Thun und Treiben.* — *c) *Besen.* — *d) *Terminalia Catappa.*

व्यवकारकाण्ड n. Titel eines Werkes Opp. Cat. 1.

व्यवकारज्ञ Adj. *mit dem Hergang im Leben vertraut,* so v. a. *erwachsen, mündig.*

व्यवकारतन्त्र n. und व्यवकारतिलक m. Titel.

व्यवकारत्व n. Nom. abstr. zu व्यवकार 4) und 8).

व्यवकारदर्शन n. *das Prüfen einer Rechtssache, Rechtsprechen.*

व्यवकारदशा f. *das alltägliche Leben, die platte Wirklichkeit* Sarvad. 146,17.

व्यवकारदीधिति f. und व्यवकारनिर्णय m. Titel.

व्यवकारपद n. *Rechtsfall.*

*व्यवकारपाद m. *einer der 4 Theile (Anklage, Vertheidigung, Beweis, Spruch) in einem Processe.*

व्यवकारप्रकाश m. und व्यवकारमयूख m. Titel Burnell, T.

व्यवकारमातृका f. *der Process mit allen seinen Theilen.*

व्यवकारमाधव Titel Burnell, T.

व्यवकारमार्ग m. *Rechtsfall.*

व्यवकारमाला f. Titel Opp. Cat. 1.

व्यवकारयितव्य Adj. *zu beschäftigen mit* (Instr.), insbes. *zwangsweise* Jolly, Sch. 315.

व्यवकारवत् 1) Adj. *sich beschäftigend mit* (im Comp. vorangehend). — 2) m. *Geschäftsmann.*

व्यवकारविधि m. *Rechtsverfahren, Rechtslehre.*

*व्यवकारविषय m. *Rechtsfall.*

व्यवकारसमुच्चय m., व्यवकारसार n., व्यवकारसिद्धि f. und व्यवकारसौख्य n. (Bühler, Rep. No. 366) Titel.

व्यवकारस्थान n. *Rechtsfall.*

व्यवकारस्थिति f. *Rechtsverfahren* 212,26.

व्यवकाराङ्गस्मृतिसर्वस्व n. Titel eines Werkes Bühler, Rep. No. 367.

व्यवकारार्थस्मृतिसारसमुच्चय m. desgl. Burnell, T.

व्यवकारासन n. *Richterstuhl.*

व्यवकारिक Adj. fehlerhaft für व्याव°.

व्यवकारिन् 1) Adj. *a)* am Ende eines Comp. α) *verfahrend, zu Werke gehend.* — β) *Geschäfte machend.* — *b) rechtsfähig.* Nom. abstr. °रिता f. Kâtj. bei Aparârka. — 2) m. *a) Geschäftsmann, Kaufmann* Kampaka 6. Paṅkad. — *b) eine best. mohammedanische Secte.*

व्यवकार्य 1) Adj. *a) womit man sich befassen kann* in अ°. — *b) mit dem man verkehren darf, verkehrsfähig.* — 2) *n. *Werthgegenstand* Râgân. 13,144.

व्यवकित s. u. 1. धा mit व्यव.

°व्यवकृत् Adj. *handelnd mit.*

व्यवकृति f. 1) *das Verfahren, Art und Weise zu handeln* Ind. St. 15,289. — 2) *Thätigkeit.* — 3) *Verkehr.* — 4) *geschäftlicher Verkehr, Handel.* — 5) *Rechtshandel, Streitsache, Process.* — 6) *Gerede* in दुर्व्यवकृति Nachtr. 3.

व्यवकृतितन्त्र n. Titel.

व्यवानिन् Adj. *dazwischen nicht athmend* Ait. Âr. 459,18.

व्यवाय 1) m. *a) das Dazwischentreten, Trennung durch Einschieben, das Getrenntsein durch* (Instr. oder im Comp. vorangehend). — *b) das Eindringen.* — *c) Umwandlung.* — *d) coitus.* — *e) Geilheit.* — *f) * = प्रुड्डि.* Fehlerhaft, vgl. Zach. Beitr. 16. — 2) *n. = तेजस्.

व्यवायिन् Adj. 1) *dazwischentretend, trennend.* — 2) *eindringend, sich in einem Andern ausbreitend, durchdringend* Kâraka 6,12. Nom. abstr. °त्व n. 1,27. — 3) *den Beischlaf vollziehend.*

व्यवेतत्व n. *das Getrenntsein durch* (im Comp. vorangehend).

1. व्यशन m. in einer Formel. Andere Texte वैयशन, व्यश्निय und व्यश्नुविन्.

2. व्यशन Adj. (f. आ) *sich des Essens enthaltend* Hariv. 2,81,5.

व्यश्निय und व्यश्नुविन् m. in einer Formel. Vgl. 1. व्यशन.

व्यश्व, विश्व 1) Adj. *pferdelos.* — 2) N. pr. eines Ṛshi und eines alten Fürsten. Auch Pl.

व्यश्वसारथ्यायुध Adj. *der die Pferde, den Wagenlenker und die Waffen eingebüsst hat* Gaut. 10,18.

*व्यष्टक m. *schwarzer Senf.* v. l. मुष्टक.

व्यष्टका f. *der erste Tag in der dunkelen Monatshälfte.*

व्यष्टि 1) f. *a) das Erlangen, Erfolg.* Auch Pl. — *b) Einzelding, Einzelwesen.* — 2) m. N. pr. eines Lehrers.

व्यष्टिसमष्टिता f. Nom. abstr. *das Einzelding- und (oder) das Gesammtding-Sein* 259,28.

व्यस् (aus 2. अस् mit वि) *sondern, scheiden, zerlegen.* Nur विव्यास MBu. 1,60,5. 63,88.

1. व्यसन n. (adj. Comp. f. आ) 1) *das Hinundherbewegen.* — 2) *Fleiss, Betriebsamkeit.* — 3) *das Hängen an Etwas mit ganzer Seele, leidenschaftliche Neigung zu Etwas, das Versessensein auf Etwas* (Loc. oder im Comp. vorangehend). Ohne Ergänzung *Versessenheit, eine den Menschen beherrschende Leidenschaft,* insbes. *eine tadelnswerthe, eine schlechte Passion, Laster; Liebhaberei, Steckenpferd.* — 4) *Missgeschick, Widerwärtigkeit, Unfall; Uebelstand.* Häufig Pl. — 5) *Untergang* (eines Gestirns).

2. व्यसन fehlerhaft 1) Adj. Hariv. 7915 für व्यशन. — 2) n. MBu. 9,3423 für व्यंसन, 12,3910 für ऽव्यसन.

व्यसनब्रह्मचारिन् m. *Unglücksgefährte* Mudrâr. 134,7. 8 (200,14. 201,1).

°व्यसनवत् Adj. *der ein Ungemach mit — erlitten hat.*

व्यसनिता f. 1) *eine Liebhaberei für* (Loc. oder im Comp. vorangehend Spr. 7753. Kâd. 89,24 [161, 13]), *das Versessensein auf Etwas, grosse Leidenschaft für Etwas* Kâd. 65,6 (122,10). — 2) *eine den Menschen beherrschende Leidenschaft, eine schlechte Passion.*

°व्यसनित्व n. *das Fröhnen, Obliegen.*

व्यसनिन् Adj. 1) *sich abarbeitend, sich viele Mühe gebend* MBu. 3,313,110 = Spr. 5865. — 2) am Ende eines Comp. *leidenschaftlich ergeben, erpicht —, versessen auf* Spr. 7630. Ohne Ergänzung *eine Liebhaberei habend* Çaṅk. zu Bâdar. 2,2,17 (S. 543, Z. 9). — 3) *bösen Neigungen fröhnend, schlechte Passionen habend, lasterhaft.* — 4) *den ein Unfall betroffen hat, unglücklich, der einen Unfall mit* (im Comp. voran-

gehend) *gehabt hat* Çiç. 2,60. प्रत्यासन्न° *dem ein Unfall droht;* दुर्भिक्ष° *der mit Hungersnoth zu kämpfen hat.*

व्यसनोत्सव m. *ein Fest, bei dem man seinen schlechten Passionen freien Lauf lässt, Orgien u. s. w.*

व्यसि Adj. *ohne Schwert.*

व्यसु Adj. (f. eben so) *entseelt, leblos, todt.*

व्यसुत्व n. *Verlust des Lebens.*

व्यस्तकेश Adj. (f. ई) *struppig.*

व्यस्तत्रैराशिक n. *rule of three terms inverse.*

व्यस्तपद् n. *Gegenklage.*

व्यस्तपुच्छ् Adj. *mit ausgebreitetem Schweife* Çulbas. 3,62.

व्यस्तविधि m. *inversion.*

*व्यस्यार n. *das Hervorquellen des Brunstsaftes auf den Schläfen des Elephanten.*

व्यस्थक Adj. *knochenlos.*

*व्यक्रन् und *व्यङ्क, Loc. व्यङ्क्षि, व्यक्रनि und व्यङ्क्षे.

1. व्या. व्यॅयति, °ते 1) Act. Med. *einhüllend umlegen, verhüllen* ṚV. 4,22,2. पर्णेभिर्वियॅमाणः (!); Med. *sich bergen, sich hüllen in* (Acc. oder Loc.) ṚV. 9,97,12. 107,18. वीतॅ 1) *verborgen* ṚV. 4,7,6. — 2) *gehüllt in* (Instr.), *umgürtet mit* (Instr.). Vgl. कृतस्रवीतॅ. — Caus. व्याययति; vgl. u. सम्. — *Intens. वेवीयते. — Mit अधि, °व्ययत्नी MBh. 1,3,58 fehlerhaft (vgl. u. अव). अधिवीत *umwunden mit* (Instr.). — Mit अप 1) *abziehen, abdecken.* — 2) Med. (*sich herauswickeln, sich frei machen*) *läugnen* (intrans.). — Mit अपि *zudecken.* — Mit अभि Med. *sich hüllen in* (Acc.). — Mit अव *abziehen, abdecken.* MBh. 1,3,58 zu lesen अवव्ययत्नी. — Mit आ 1) *umhüllen* (als Hülle, mit Acc.). — 2) *sich bergen in* (Loc.). — Mit उद्, उद्वीत MBh. 7,365 fehlerhaft für उद्भूत. — Mit उप *umnehmen, umhängen* (die heilige Schnur über die linke Schulter und unter den rechten Arm). उपवॅीय Absol. — Mit नि *umhängen, umnehmen.* Absol. निवीय. निवीत *die heilige Schnur um den Hals tragend.* — Mit परि *umhüllen, überziehen, herumschlingen, schlingen um.* Med. *sich Etwas als Hülle umnehmen, sich bergen in.* पॅरिवीत *umhüllt, gehüllt in, umschlungen —, umgeben von* (Instr. oder im Comp. vorangehend). — Mit प्रति, °वीत *verhüllt* Gop. Br. 2,3,22. Superl. °तम *ganz leise* ebend. und Vaitân. 22,12. — Mit सम् 1) Act. *zusammenwickeln.* — 2) Act. *zudecken, hüllen in* (Instr.). — 3) Med. (Act. Bhâc. P.) *anziehen, mit Acc.* — 4) Med. *sich hüllen in* (Instr.), *sich verhüllen.* — 5) Act. *Jmd Etwas* (wie ein Gewand) *anziehen, so v. a. ausstatten mit, ausrüsten.* Pân. Gṛhj. संव्ययस्व fehlerhaft; vgl. AV. 14,1,45. — 6) संवीत *a) gehüllt in, bedeckt, umlegt, umwickelt, umgeben, versehen mit, verhüllt von;* die Ergänzung im Instr. oder im Comp. vorangehend. Ohne Ergänzung *verhüllt, bekleidet; geharnischt.* — *b) verhüllt,* so v. a. *verschwunden.* — *c) umgethan, umgelegt* Bâlar. 30,1. — *d) wozu man ein Auge zudrückt, stillschweigend gestattet* von (im Comp. vorangehend). — Caus. संव्यापित *gehüllt worden in* (Acc.) Hem. Par. 2,38. — Mit अनुसम्, अनुसंव्ययस्व Pân. Gṛhj. 4,12 fehlerhaft; vgl. AV. 2,13,3. 19,24,5. अनुसंवीत *gehüllt in* (im Comp. vorangehend). — Mit अभिसम् Med. *dazu anziehen* Mân. Gṛhj. 1,9. Vgl. AV. 2,13,3. 19,24,5. — Mit उपसम् Med. dass. AV. 19,24,5. उपसंवीत *gehüllt in* (im Comp. vorangehend).

2. व्या vielleicht = 3. वी *in Bewegung setzen.* अव्ययम् ṚV. 7,33,4.

3. व्या, व्याति MBh. 12,301,95 angeblich = व्याप्नोति, aber wohl fehlerhaft für ध्याति.

व्याकरण n. 1) *das Sondern, Scheiden.* — 2) *Auseinandersetzung, detaillirte Beschreibung.* — 3) *das Offenbaren, Kundthun.* Auch Pl. — 4) bei den Buddhisten *Enthüllung, Vorhersagung* Lalit. 123,4. 128,18. 129,12. 257,9. Kâraṇḍ. 28,1. 37,22. 89,16. 90,3. — 5) *Entfaltung, Schöpfung.* — 6) *Grammatik; grammatische Correctheit.*

*व्याकरणक n. *eine schlechte Grammatik.*

व्याकरणकौण्डिन्य m. N. pr. eines Mannes.

व्याकरणकौण्डिन्यक Titel eines Werkes Bühler, Rep. No. 770.

व्याकरणदीपप्रभा f. Titel eines Werkes Burnell, T.

व्याकरणमहाभाष्य n. Titel von Patañgali's *grammatischem Commentar.*

व्याकर्तर् Nom. ag. *Entfalter, Schöpfer* Çaṅk. zu Bâdar. 2,4,20. Nom. abstr. °र्तृत्व n. ebend.

व्याकार m. *Entwickelung, weitere Ausführung.*

व्याकारदीपिका f. Titel eines Werkes.

व्याकीर्ण 1) Adj. s. u. 3. कॄ mit व्या. — 2) n. *Verwirrung* (der Casus).

व्याकुल 1) Adj. (f. आ) *a) ganz erfüllt —, voll von* (Instr. oder im Comp. vorangehend). निद्रा° so v. a. *schlaftrunken.* — *b) ganz mit Etwas beschäftigt;* die Ergänzung im Comp. vorangehend. — *c) von einem Gedanken oder einem Gefühle ganz beherrscht, bestürzt, aufgeregt, ausser sich, seiner nicht mächtig.* व्याकुल° Adv. Çiç. 12,24. — *d) in Verwirrung —, in Unordnung seiend, verworren* (von Leblosem). °म् Adv. — *e) zuckend.* — 2) *m. N. pr. eines Fürsten.

व्याकुलता f. Nom. abstr. zu व्याकुल 1; *b)* (211, 3) und *c).*

व्याकुलत्व n. Nom. abstr. zu व्याकुल 1) *c).*

*व्याकुलध्रुव m. N. pr. eines Fürsten.

व्याकुलय्, °यति 1) *Jmd in Aufregung versetzen, ausser sich bringen.* — 2) *Etwas in Verwirrung —, in Unordnung bringen.* — 3) व्याकुलित *a) erfüllt —, voll von* (im Comp. vorangehend). — *b) in Aufregung versetzt, bestürzt, ausser sich, seiner nicht mächtig.* — *c) verworren, in Unordnung gebracht, zerstört.*

व्याकुलालाप Adj. *verwirrt redend* und zugleich *verstimmt* (Laute) Kathâs. 90,48.

*व्याकुलितिन् Adj. = व्याकुलितमनस्.

व्याकुली Adv. 1) mit कर् *a) ganz mit Etwas erfüllen.* °कृत *erfüllt —, voll von* (Instr. oder im Comp. vorangehend). — *b) Jmd in Aufregung versetzen, verwirren, ausser sich bringen* 152, 14. — *c) Etwas in Unordnung bringen, verwirren.* — 2) mit भू *in Aufregung gerathen, verwirrt werden, ausser sich gerathen* Uttamâṅ. 121.

*व्याकृति f. = भङ्गि.

व्याकृति f. 1) *Sonderung.* — 2) *Auseinandersetzung, detaillirte Beschreibung, weitere Ausführung.* — 3) *Erklärung.*

व्याकोप m. *Widerspruch, Widerstreit* Çaṅk. zu Bâdar. 2,1,26.

व्याकोश Adj. 1) *aufgeblüht, blühend.* — 2) *geöffnet, offen* (Hand). — Vgl. पद्म° Nachtr. 4.

व्याकोशकोकनद Adj. *blühende rothe Wasserlilien habend.* Nom. abstr. °ता f. Çiç. 4,46.

व्याकोशी Adv. mit कर् *öffnen* (die Hand) Comm. zu Gobh. 4,8,2.

व्याक्रिया f. *Entfaltung, Schöpfung* Çaṅk. zu Bâdar. 2,4,4.

व्याक्रोश m. und °क्रोशी f. *das Schelten, Schmähung.* Letzteres auch *Gekrächze* Harshaṅ. 130,17.

*व्याक्रोशक Adj. *der da schilt, schmäht.*

व्याक्षेप m. 1) *Schmähung.* — 2) *Zerstreutheit.* मनोव्याक्षेपार्थम् *um den Geist zu zerstreuen* Hem. Par. 1,331.

°व्याक्षेपिन् Adj. *zerstreuend, verjagend* Mahâvîraṅ. 105,19.

व्याख्या f. *Erklärung, Auseinandersetzung, Commentar.* *°श्लोक m. = कारिका.

व्याख्यातर् Nom. ag. *Erklärer.* *f. °त्री.

व्याख्यातव्य Adj. *zu erklären.*

व्याख्यान 1) Adj. (f. ई) *a) erklärend, erläuternd.* — *b) erinnernd an* (Gen.), so v. a. *ähnlich* Pat. zu

P. 4,3,66, Vârtt. 4. — 2) n. *a) Erzählung. — b) das Hersagen, Recitation. — c) Erklärung, Auseinandersetzung.*

व्याख्यानप्रक्रिया f. Titel eines Werkes Bühler Rep. No. 316.

व्याख्यानय्, °यति *mittheilen, berichten, erzählen* 302,7 (im Prâkrit).

व्याख्यानरत्नावली f. und व्याख्यानविवरण n. Titel Burnell, T.

व्याख्यानशाला f. *Lehrstube.*

व्याख्यापरिमल m., व्याख्याप्रदीप m., व्याख्यामृत n., व्याख्यायिक (Burnell, T.), व्याख्यायुक्ति f., व्याख्यासार und व्याख्यासुधा f. Titel.

व्याख्यास्थान n. *Schule, Hörsaal* Vikramâṅkaḱ. 18,78.

व्याख्यास्वर m. *Redeton (mittlerer Ton* Comm.).

व्याख्येय Adj. *zu erklären* Çaṁk. zu Bâdar. 2,2,1.

व्याघट्टना f. *Reibung* Çiç. 3,6.

व्याघात m. 1) *Schlag, Hieb, Streich, Schuss, ictus* Vâsav. 125,3. — 2) *Niederlage* Çiç. 8,61. — 3) *Erschütterung, Aufregung, Beunruhigung.* — 4) *Verhinderung, Hinderniss.* — 5) (logischer) *Widerspruch* Kap. 5,55. Comm. zu Çiç. 15, 123 (89). — 6) in der Rhetorik *eine Figur, in welcher einer Ursache widersprechende Wirkungen zugeschrieben werden.* — 7) *ein best. astron. Joga* Vâsav. 125,3.

व्याघातिम bei den Ǵaina *freiwilliges Verhungern nach einer tödtlichen Verletzung* Çilâṅka 1,344.

व्याघारण 1) n. *das Umhersprengen, Besprengen* Âpast. Çr. 7,6,2. 13,14,3. Vgl. दिग्व्याघारण. — 2) m. Pl. *die Sprüche, welche die Besprengung begleigleiten,* Âpast. Çr. 11,14,8.

व्याघुटन n. *das Zurückkehren* Hem. Par. 1,328.

व्याघ्र, विव्याघ्र 1) m. *Tiger* (ein Bild edler Männlichkeit). Am Ende eines Comp. *ein Tiger unter —, so v. a. ein ganz ausgezeichneter —.* — 2) * *Pongamia glabra.* — c) * *rothblühender Ricinus* Râǵan. 8,57. — d) N. pr. α) eines Rakshas VP.^{2} 2,285. — β) verschiedener Männer. — 2) f. व्याघ्री *a) Tigerin.* — *b) Solanum Jacquini* Râǵan. 4,30. Bhâvapr. 3,125. — *c)* N. pr. einer buddh. Göttin.

*व्याघ्रक m. Hypokoristikon von व्याघ्राजिन.

व्याघ्रकेतु m. N. pr. eines Mannes Harshaḱ. 199,7.

व्याघ्रगिरि m. N. pr. eines mythischen *Berges* Ind. St. 14,122.

व्याघ्रग्रीव m. Pl. N. pr. eines Volkes.

व्याघ्रचर्मन् n. *Tigerfell* Âpast. Çr. 20,19.

व्याघ्रचर्ममय Adj. MBh. 6, 1787 fehlerhaft für °चर्मच्छद्, wie die anderen Ausgg. lesen.

व्याघ्रत्रस्मन Adj. *den Tiger vernichtend.*

*व्याघ्रतल m. *roth blühender Ricinus* Râǵan. 8, 58. Vgl. व्याघ्रदल.

व्याघ्रता f. und व्याघ्रत्व n. Nom. abstr. von व्याघ्र *Tiger.*

*व्याघ्रदंष्ट्र m. *Tribulus lanuginosus.*

व्याघ्रदत्त m. N. pr. eines Mannes.

*व्याघ्रदल m. *Ricinus communis.* Vgl. व्याघ्रतल.

व्याघ्रनख 1) n. * *eine von Fingernägeln herrührende Wunde von bestimmter Form.* — 2) (*m. n.) *ein best. wohlriechender Stoff, unguis odoratus* Râǵan. 12,131. Bhâvapr. 1,190. — 3) *m. n. *Wurzel oder eine best. Wurzel.* — 4) *m. *Tithymalus antiquorum,*

*व्याघ्रनखक n. = व्याघ्रनख 1).

*व्याघ्रनायक m. *Schakal.* Vgl. व्याघ्रसेवक.

व्याघ्रपद् 1) *Adj. *Tigerfüsse habend* L. K. 1045 — 2) m. *a)* * *Flacourtia cataphracta.* — *b)* N. pr. eines Ṛshi, eines Grammatikers u. s. w.

व्याघ्रपद् m. *eine best. Pflanze.*

व्याघ्रपद्य m. Patron. fehlerhaft für वैयाघ्रपद्य.

व्याघ्रपराक्रम m. N. pr. eines Mannes.

व्याघ्रपाद् m. 1) * *Flacourtia sapida* Râǵan. 9, 161. — 2) * *Asteracantha longifolia* Râǵan. 11,218. — 3) N. pr. verschiedener Männer.

*व्याघ्रपुच्छ m. *Ricinus communis* Bhâvapr. 1,201.

व्याघ्रपुर n. N. pr. einer *Stadt.*

व्याघ्रपुष्पि m. N. pr. eines Mannes.

व्याघ्रप्रतीक Adj. *das Ansehen eines Tigers habend.*

व्याघ्रबल m. N. pr. 1) eines Fürsten. — 2) einer mythischen Person Ind. St. 14,121. 122. 139. 151.

व्याघ्रभट m. N. pr. 1) eines Asura. — 2) eines *Kriegers.*

व्याघ्रभूति m. N. pr. eines Grammatikers.

व्याघ्रमारिन् m. N. pr. eines Mannes B. A. J. 9,266.

व्याघ्रमुख m. N. pr. 1) eines Fürsten. — 2) Pl. eines Volkes. — 3) eines Berges.

व्याघ्रराज m. N. pr. eines *Fürsten.*

*व्याघ्रवृषा f. *eine Art Momordica.*

व्याघ्रलोमन् n. *Tigerhaar.*

व्याघ्रवक्त्र 1) *Adj. *ein Tigergesicht habend.* — 2) m. N. pr. eines Wesens im Gefolge Çiva's. — 3) f. आ N. pr. einer buddh. Göttin.

*व्याघ्रश्वन् m. *ein tigerähnlicher Hund.*

व्याघ्रश्वेत m. N. pr. eines Jâtudhâna VP.^{2} 2,292.

व्याघ्रसेन m. N. pr. eines Mannes.

व्याघ्रसेवक m. *Schakal* (soll dem Tiger das Wild zeigen) Râǵan. 19,9. Ind. Antiq. 11,320.

व्याघ्रात 1) *Adj. *tigeräugig.* — 2) m. N. pr. *a)* eines Wesens im Gefolge Skanda's. — *b)* eines Asura.

*व्याघ्राजिन m. N. pr. eines Mannes.

*व्याघ्राट m. *Feldlerche.*

*व्याघ्राण n. *das Beriechen.*

*व्याघ्रादनी oder *व्याघ्रादिनी f. *Ipomoea Turpethum.*

व्याघ्रिणी f. bei den Buddhisten N. pr. eines Wesens im Gefolge der Mütter.

व्याघ्रेश्वर n. Name eines Liṅga.

(व्याघ्र्य) विव्याघ्रिघ्र Adj. *tigrinus.*

*व्याङ्ग m. Patron. von व्यङ्ग.

व्याचिख्यासु Adj. mit Acc. oder Gen. (!) *zu erläutern im Begriff stehend* Comm. in der Einleitung zu Âpast. Çr. 1 und 6.

व्याज m. n. (ausnahmsweise; adj. Comp. f. आ) *Betrug, Betrügerei, Hinterlist; Täuschung, falscher Schein, Vorwand.* Auch Pl. Am Anfange eines Comp. = व्याजेन *durch —, mit —, auf hinterlistige Weise; mit Hinterlist, zum Scheine, dem Scheine nach.* Am Ende eines Comp. hinter dem, *was die Täuschung bereitet* und *was simulirt wird, blosser Schein —, blosser Vorwand ist.* Am Ende eines adj. Comp. *nur den Schein von — habend, in der Gestalt von — erscheinend* Çiç. 18,75.

व्याजनिद्रित Adj. (f. आ) *sich schlafend stellend.*

व्याजनिन्दा f. *ironischer Tadel.*

व्याजपूर्व Adj. *den blossen Schein von Etwas habend.*

व्याजभानुजित् m. N. pr. eines Mannes.

व्याजमय Adj. (f. ई) *simulirt, erheuchelt.*

व्याजय्, °यति *Jmd hintergehen, täuschen.*

व्याजसुप्त 1) Adj. (f. आ) *sich schlafend stellend* Çiç. 11,9. — 2) n. *simulirter Schlaf.*

व्याजस्तुति f. *ironisches Lob* Vâmana 4, 3, 24. Kâvjapr. 10,26. Comm. zu Mṛkkh. 18,6.

व्याजिह्म Adj. *zur Seite geschoben, schief.*

व्याजीकरण n. *das Hintergehen, Täuschen.*

व्याजोक्ति f. *eine best. rhetorische Figur: heuchlerische Worte, Vertuschung* Vâmana 4,3,25. Kâvjapr. 10,32.

व्याड 1) *Adj. *tückisch, boshaft* Çâçvata 282, v. l. — 2) m. *a) Raubthier.* — *b)* * *Schlange.* — *c)* * *Schakal.* — *d)* Bein. Indra's.

*व्याडायुध n. *unguis odoratus.*

व्याडि und व्याळि m. Patron. N. pr. verschiedener Männer Z. d. d. m. G. 36,557 (eines Dichters).

*व्याडिशाला f. gaṇa क्षत्रियादि.

व्याडीय 1) Adj. *von* Vjâḍi *herrührend, — verfasst.* — 2) m. Pl. *die Anhänger* Vjâḍi's.

व्याडीयपरिभाषावृत्ति f. Titel eines Werkes Bün-

LER, Rep. No. 319.

*व्याडा f. Patron. f. zu व्याडि.

व्यात्त 1) Adj. s. u. 1. दा mit व्या. — 2) n. *das geöffnete Maul, Rachen.*

व्यात्युक्षी f. *gegenseitiges Bespritzen* Çiç. 8,32. Prasannar. 155,5. Âçjav. 88,24.

व्यादान n. *das Aufsperren* (des Mundes, Maules) Bâlar. 239,19.

व्यादायस्वापिन् m. N. pr. eines Dämons (*mit offenem Maule schlafend*) Suparn. 23,6.

व्यादित Adj. s. u. 1. दा mit व्या.

व्यादिश् f. vielleicht *der zwischen zwei* विदिश् *gelegene Punct auf der Windrose.*

व्यादीर्घ Adj. *lang gestreckt.*

*व्यादीर्णास्य 1) Adj. *einen aufgerissenen Rachen habend.* — 2) m. *Löwe.*

व्यादीर्णी Adv. mit कर् *aufreissen* Bhâm. V. 2,89.

व्यादेश m. 1) *Andeutung*, so v. a. *Ansatz zu* Nir. 14,6 (vgl. Nilak. zu MBh. 1,90,16). — 2) *eine Anweisung —, Vorschrift im Einzelnen, specielle Anweisung* Gaim. 3,4,51.

व्याध m. 1) *Jäger.* Im System *eine best. Mischlingskaste.* — 2) *ein roher Mensch.*

व्याधक m. *Jäger.*

व्याधगीति f. *die Lockstimme des Jägers* Kâd. 118,15. 16 (211,18. 212,1).

व्याधता f. *das Jägersein, Jagdleben* Visnus. 16,9.

*व्याधाम m. Indra's *Donnerkeil.*

व्याधाय्, °यते *einen Jäger darstellen.*

व्याधि m. 1) *Krankheit.* स्त्री° so v. a. *eine Plage von Weib.* Personificirt ist die *Krankheit* ein Kind des Todes. — 2) **Costus speciosus* oder *arabicus* Râgân. 12,122.

व्याधिघात m. 1) *Cathartocarpus fistula* Bhâvapr. 1,172. 3,98. 6,29. Auch °क. — 2) **Calamus Rotang* Râgân. 9,107.

व्याधित Adj. (f. घा) *mit einer Krankheit behaftet, krank, kränklich* Gaut. Lalit. 348,4.

1. व्याधिन् Adj. *durchbohrend.*

2. व्याधिन् Adj. *mit Jägern versehen.*

*व्याधिरिपु m. 1) *Webera corymbosa.* — 2) *Pterospermum acerifolium* Râgân. 9,42.

व्याधिल in गोव्याधिल.

व्याधिवर्धक m. fingirter Name eines Arztes Kautukar.

व्याधिसंघविमर्दन n. Titel eines Werkes.

व्याधिसमुद्देशीय Adj. *die Lehre von den Krankheiten betreffend* Suçr. 1,88,20.

व्याधिसिन्धुराज्ञन n. Titel eines Werkes Opp. Cat. 1.

व्याधिसिन्धु m. fingirter Name eines Arztes Hâs. 26,17.

*व्याधिस्थान n. *der Körper.*

*व्याधिहृत्तरु m. *Yamswurzel* Râgân. 7,86.

व्याधी, विंश्राधी f. *Sorge.*

व्याध्य Adj. als Beiw. Çiva's MBh. 7,2877. v. l. व्याध. Vgl. अव्याध्य.

व्यान, विश्रान m. *Athem, Hauch.* Bei der gewöhnlichen Eintheilung in प्राण, उदान, व्यान und weiterhin अपान, समान, soll es *den im ganzen Körper sich verbreitenden Lebenshauch* bezeichnen. Personificirt als ein Sohn Udâna's und Vater Apâna's.

व्यानद् Adj. *Athem gebend.*

व्यानदृक् (Nom. °धृक्) Adj. *den* Vjâna *fest (dauernd) machend* TS. 7,5,19,2. Kâṭh. 5,15.

व्यानभृत् Adj. *den* Vjâna *erhaltend.*

व्यानम्र Adj. (f. म्रा) *gebeugt* Alaṁkâraç. 33,a,4.

व्यानम्री Adv. mit कर् *beugen, demüthigen, beschämen* Bhâm. V. 2,171.

(व्यानशि) विश्रानशि Adj. *durchdringend* ṚV. 9, 86,5. mit Acc. 3,49,3.

व्यानोदान, विश्रानोदान m. Du. *der* Vjâna *und* Udâna.

व्यापक Adj. (f. °पिका) *durchdringend, sich weit verbreitend, allgemein verbreitet;* in der Logik *stets enthalten in, inhärirend* Sâj. zu ṚV. 10,34, 1. व्यापकं नि-अम् (Agni-P. 25,20. 22. 23. 25. 30. 39. 43) und व्यापकं कर् (sc. न्यासम्) so v. a. *allerwärts auftragen, — hinschreiben, — hinmalen.* Nom. abstr. °ता f. und °त्व n. (Kap. 3,69. 6,59).

व्यापकतावादार्थ m. Titel eines Werkes Opp. Cat. 1.

व्यापत्ति f. 1) *Unfall, Unglücksfall, Widerwärtigkeit, Calamität, Ungemach; das Schadennehmen, Verderben, in Unordnung Gerathen, Misslingen, Entstellung;* auch so v. a. *Untergang, Tod* und *Schwund* (z. B. eines Lautes). — 2) *die Verwandlung des* Visarga *in den* Ûshman.

व्यापद् f. 1) = व्यापत्ति 1). Auch Pl. — 2) *eine unheilvolle That.*

व्यापन n. *das Durchdringen, Erfüllen* Sâj. zu ṚV. 1,113,14.

व्यापनीय Adj. *zu durchdringen, zu erfüllen.*

व्यापाद् m. 1) *Untergang, Tod.* — 2) *böse Gedanken, — Absicht* Lalit. 348,11. Vâgrakkh. 31, 14. 15.

व्यापादक Adj. *zu Grunde richtend, tödtlich* (Krankheit).

व्यापादन n. *Verderbniss* (trans.), *Zerstörung, Zugrunderichtung, Tödtung.*

व्यापादनीय Adj. *zu Grunde zu richten, zu tödten.* Nom. abstr. °ता f.

व्यापादयितव्य Adj. dass.

व्यापार m. (adj. Comp. f. श्रा) 1) *Beschäftigung, Geschäft, Thätigkeit, Bemühung, Function.* Acc. mit कर् *ein Geschäft besorgen, sich zu thun machen mit* (Loc.), *Hand anlegen, helfen;* mit बन्ध् *sich machen an* (Loc.), mit या *sich kümmern um* (Gen.). मार्गकानाम् *der Pfeile Geschäft*, nämlich *das Ziel zu treffen.* In Comp. mit einem Subject oder mit einem Object (*Beschäftigung mit* u. s. w.). देवव्यापारकारक Adj. *an die Götter Hand anlegend, gegen sie kämpfend* Hariv. 1,48,27. — 2) *das 10te astrologische Haus.*

व्यापारक am Ende eines adj. Comp. von व्यापार *Function.*

व्यापारण n. *das Veranlassen zu einer Thätigkeit.*

°व्यापारवत्ता f. *das Haben der Function von.*

व्यापारवत् Adj. *wirksam.* Vgl. कीदृग्व्यापारवत्.

व्यापारिन् 1) Adj. am Ende eines Comp. *sich beschäftigend mit.* — 2) m. *Arbeiter* Spr. 7728.

व्यापित्व n. *weite Verbreitung, das Weitreichen, Allgemeinheit.* Am Ende eines Comp. *das Sicherstrecken auf* 239,28.

व्यापिन् Adj. *sich ausbreitend, sich weithin verbreitend, allgemein verbreitet, überall hindringend;* am Ende eines Comp. *umfassend, enthaltend* (Kâraka 6,10), *reichend bis, verbreitet über, erfüllend, während.*

व्यापीत Adj. *ganz gelb.*

व्यापृत 1) Adj. s. u. 3. पृ mit व्या. — 2) m. *Beamter.*

व्यापृति f. *Beschäftigung, Thätigkeit* Kâraka 3,8 (व्यापत्ति gedr.).

व्याप्ति, विंश्राप्ति f. 1) *das Erreichen, Erlangen, Zustandebringen.* — 2) *das Durchdringen, Erfüllen, Enthalten; das überallhin Sicherstrecken, das überall und stets Sein, Durchgängigkeit, Allgemeinheit* Kap. 3,29. Comm. zu Njâjam. 2,1,66. न व्याप्तिरेषा so v. a. *es ist dies keine Regel ohne Ausnahme.* Am Ende eines adj. Comp. °क.

व्याप्तिग्रहोपायशिक्षणी f. Titel Burnell, T.

व्याप्तिनिरूपण n. Titel eines Werkes Opp. Cat. 1.

व्याप्तिमत्त्व n. *die Eigenschaft des Sicherstreckens auf Andere.*

व्याप्तिमत् Adj. *sich erstreckend; alldurchdringend, durchgängig, allgemein.*

व्याप्तिलक्षण n., व्याप्तिवाद m., °क्रोड m. und व्याप्त्यनुगम m. Titel Opp. Cat. 1.

व्याप्य 1) Adj. *das worin Etwas stets enthalten*

ist, — *inhärirt*. Nom. abstr. °त्व n. 281,28. 282,1. — 2) *n. *a*) = साधन, लिङ्ग. — *b*) *Costus speciosus* oder *arabicus*.

*व्याभाषक Adj. von 1. भाष् mit व्या.

व्याभाषित n. in दुःख°.

1. व्याम, विश्राम m. 1) *das Maass der ausgespannten Arme, Klafter*, = 5 Aratni Çulbas. 1,19. — 2) *Quere*. — 3) **Rauch*. — 4) Pl. *eine best. Gruppe von Manen* VP.² 3,163. 339.

2. व्याम Varâh. Bṛh. S. 77,7 *Costus speciosus* oder *arabicus*; vgl. die Note zur Uebersetzung.

*व्यामन n. = 1. व्याम 1).

व्याममात्र Adj. (f. ई) *ein Klafter messend, — tief* u. s. w.

व्यामिश्र Adj. (f. श्रा) 1) *vermischt, vermengt*. Loc. so v. a. *wenn sowohl das Eine als auch das Andere zusammen erscheinen* 240,29. — 2) *vermischt —, vermengt mit, begleitet von, versehen mit* (Instr. oder im Comp. vorangehend). Nom. abstr. °ता f. Prasannar. 138,19. Naish. 3,130. — 3) *mannichfaltig, vielartig, ungleichartig* Pat. zu P. 3, 1, 26, Vârtt. 15. — 4) *zerstreut, unaufmerksam*.

व्यामोह m. 1) *Verlust der Besinnung* (Bâdar. 4,3, 5), *Mangel an klarem Bewusstsein, das Irresein, Verblendung—, Verwirrung des Geistes* Hemâdri 1, 553,14. निजकुल° *der Wahn, dass es die eigenen Genossen seien*. — 2) *Ungewissheit, Unsicherheit in Bezug auf* (im Comp. vorangehend) Comm. zu Âpast. Çr. 11,20,2.

°व्यामोहिन् Adj. *Jmds Geist in Verwirrung bringend* Hâs. 15.

(व्याम्य) विश्राम्य Adj. *in die Quere gehend*.

व्यायच्छन n. in प्राण°.

व्यायतता f. *das Aufgesperrtsein* (des Mundes) Comm. zu Mṛicch. 168,21.

व्यायतत्व n. *Kräftigkeit* Çâk. 37.

व्यायतन in *अकिंच° fehlerhaft für आकिंचन्यायतन; im Pâli आकिञ्ञायतन.

व्यायतपातम् Absol. *von Weitem heranfliegend* Kumâras. 5,54.

व्यायाम, विश्रायाम m. 1) *Kampf, Streit*. — 2) *körperliche Anstrengung, — Uebung, Anstrengung in* oder *bei, Uebung in* (im Comp. vorangehend). — 3) = व्याम *Klafter* Çulbas. 1, 21. Vgl. द्वि° (Nachtr. 6). — 4) *= दुर्गसंचार und विषम. — व्यायामाभ्यधिकम् MBh. 1,5014 fehlerhaft für व्यायम्याभ्यधिकम्. — Vgl. noch Zach. Beitr. 44.

व्यायामप्रयोग m. Titel Burnell, T.

व्यायामभूमि f. *ein für körperliche Uebungen bestimmter Platz, Exercirplatz* u. s. w.

*व्यायामवत् Adj. *sich körperlich anstrengend, körperlichen Uebungen obliegend*.

व्यायामशाला f. *Turnhalle* Kâd. 83,21 (151,13).

व्यायामिक Adj. (f. ई) *körperliche Uebungen betreffend, dazu bestimmt* Ind. Antiq. 7,37.

व्यायामिन् Adj. = व्यायामवत्.

व्यायुक Adj. *entlaufend* Maitr. S. 4,1,5. Kap. S. 47,3.

व्यायुध Adj. *waffenlos*.

व्यायोग m. *ein best. einactiges Schauspiel* Dh. V. 5,11.

व्यायोजिम Adj. als Bez. eines best. Verbandes.

*व्यारोष m. *Groll, Unmuth*.

व्याल, विश्राल 1) Adj. *a*) *tückisch, hinterlistig, boshaft, bösartig*. Insb. von Elephanten gesagt. — *b*) **verschwenderisch*. — 2) m. (adj. Comp. f. श्रा) *a*) *ein tückischer Elephant* Çiç. 18,48. — *b*) *Raubthier* Gaut. — *c*) *Schlange*. — *d*) **Löwe*. — *e*) **Tiger* Râgân. 19,5. — *f*) **Panther*. — *g*) **Fürst, König*. — *h*) **Plumbago ceylanica* Râgân. 6,44. Bhâvapr. 1,164. — *i*) *der zweite Decan im Krebse, der erste im Scorpion und der dritte in den Fischen*. — *k*) *ein best. Metrum*. — *l*) Bez. *der Zahl acht* Ganit. Bhagan. 2. — *m*) N. pr. eines Mannes. Vgl. व्याड. — 3) f. व्याली *Schlangenweibchen*. — 4) n. Bez. *einer der 5 Stadien in der rückläufigen Bewegung eines Planeten*.

व्यालक m. 1) **ein tückischer Elephant*. — 2) *Raubthier* oder *Schlange*.

*व्यालकरञ्ज und *व्यालखड्ग (Râgân. 12,132) m. *unguis odoratus*.

*व्यालगन्धा f. *die Ichneumonpflanze* Râgân. 7,94.

व्यालग्राह und °ग्राहिन् (im Prâkrit Mudrâr. 33,1) m. *Schlangenfänger*. °ग्राहिणी f. *Schlangenfängerin*.

व्यालग्रीव m. Pl. N. pr. eines Volkes.

*व्यालजिह्वा f. *eine best. Pflanze* Râgân. 4,99.

व्यालत्व n. Nom. abstr. zu व्याल *ein tückischer Elephant*.

*व्यालदंष्ट्र und *°क m. *Asteracantha longifolia* oder *Tribulus lanuginosus* Râgân. 4,40.

व्यालद्रेष्काण m. = व्याल 2) *i*).

*व्यालनख m. *unguis odoratus* Râgân. 12,131.

*व्यालपत्रा f. *Cucumis utilissimus* Râgân. 7,204.

*व्यालपाणिज्ञ m. und *व्यालप्रकरण n. *unguis odoratus* Râgân. 12,132.

व्यालमृग m. 1) *Raubthier*. — 2) *ein best. Raubthier*.

व्यालम्ब 1) Adj. *herabhängend*. — 2) *m. *rothblühender Ricinus*.

व्यालम्बिन् Adj. *herabhängend*.

व्यालवत् Adj. *von Raubthieren* oder *Schlangen bewohnt* Hemâdri 1,53,3.

व्यालवर्ग m. entweder = व्याल 2) *i*) oder *die beiden ersten Decane im Krebse und im Scorpion und der dritte in den Fischen*.

*व्यालवल्ल m. *unguis odoratus* Râgân. 12,132.

व्यालशिक्षा f. Titel eines Werkes Opp. Cat. 1.

*व्यालायुध m. (!) n. *unguis odoratus* Râgân. 12,132.

1. व्याली f. s. u. व्याल.

2. व्याली Adv. mit भू *zu einer Schlange werden*.

व्यालीय्, °यति *einer Schlange gleichen*.

व्यालोल Adj. *sich hinundher bewegend, zitternd, wogend* 168,15.

व्यालोलकुत्तलकलापवत् Adj. *mit wogendem Haare* Kaurap. 7.

व्यालोलन n. *das Hinundherbewegen* Venis. 185.

व्यावक्रोशी f. *gegenseitiges Schmähen, — Scheiten* Harshak. 173,13.

*व्यावचर्चा f. wohl *allgemeines Wiederholen* P. 3,3,43, Vârtt. 3.

*व्यावचोरी f. *allgemeines Stehlen* ebend.

*व्यावभाषी und *°भाषी (!) f. *allgemeines Schmähen*.

व्यावर्ग m. *Abtheilung, Abschnitt*.

*व्यावर्त m. = नाभिकण्टक.

व्यावर्तक 1) Adj. (f. °र्तिका) *beseitigend, ausschliessend* Comm. zu Njâjam. 1,1,7. Nom. abstr. °ता f. und °त्व n. — 2) *m. *Cassia Tora* Râgân. 4,202.

व्यावर्तन, विश्रावर्तन 1) Adj. (f. ई) *beseitigend, ausschliessend* (Çamk. zu Bâdar. 3,3,65), *abwendend*. Vgl. विग्रहव्यावर्तनी. — 2) n. *a*) *Wendung* (des Weges). — *b*) *das Sichabwenden*. — *c*) *das Sichschlingen um Etwas*.

व्यावर्तनीय Adj. *zurückzunehmen*.

व्यावर्त्य Adj. *zu beseitigen, auszuschliessen*.

व्यावहारिक 1) Adj. (f. ई) *a*) *dem Verkehr —, dem Leben angehörig, hier gültig, — zur Erscheinung kommend, landläufig, real* (im Gegensatz zu *ideal*) Hemâdri 1,616,3. — *b*) *umgänglich*. — *c*) *zum Process gehörig*. — 2) m. *a*) *Beamter*. — *b*) *Pl. *eine best. buddhistische Schule*. — 3) n. *Verkehr, Handel, Geschäft*. — Vgl. वैयवहारिक.

व्यावहारिकलक्षणसार Titel eines Werkes Opp. Cat. 1.

*व्यावहारी f. *Umgang, Verkehr*.

व्यावहार्य Adj. *tauglich, brauchbar, noch frisch*.

व्यावहासी f. *allgemeines Lachen* Bhaṭṭ.

व्याविवृत्सु Adj. *sich von — (Abl. oder im Comp. vorangehend) zu befreien wünschend* Sâj. zu Ait.

Up. 232,7 (व्याविवृत्सवो zu lesen). Comm. zu Vṛddhasâra (1829) 21,5.

व्यावृत् f. 1) *Unterscheidung, Auszeichnung, Vorrang* vor (Gen. oder Instr.). — 2) *das Aufhören* Âpast. Çr. 1,9,10.

व्यावृतत्व n. nach dem Comm. *Hinterlist*. Vgl. व्यावृत्तत्व.

व्यावृत्काम Adj. *einen Vorrang wünschend*.

°व्यावृत्तत्व n. *das sich nicht Vereinbarenlassen —, sich nicht Vertragen mit* Sâh. D. 122,10.

व्यावृत्ति f. 1) *das Sichabwenden, Zukehren des Rückens* in अप°. — 2) *Verdrehung* (der Augen). — 3) *das Sichlosmachen —, Sichbefreien von* (Abl.). — 4) *das Ausgeschlossenwerden —, Kommen um* (Abl.). — 5) *das Ausgeschlossensein, Ausschluss, Beseitigung* Kap. 6,30. Chr. 227,29. 248,12. परस्परम् Comm. zu Njâjam. 2,3,3. — 6) *Sonderung, Trennung, Unterscheidung, Distinctheit* (der Stimme); *Unterschied* Comm. zu Njâjas. 3,2,71. — 7) *Schluss, Ende* Âpast. Çr. 7,28,7. — 8) *ein best. Opfer*. — Vgl. परस्परव्यावृत्ति.

व्यावृत्सु Adj. fehlerhaft für व्याविवृत्सु.

व्याशा f. *Zwischengegend* (auf der Windrose).

1. व्याश्रय m. *Beistand, Parteinahme für Jmd.*

2. व्याश्रय Adj. *an etwas Verschiedenes sich anehnend*.

व्यास m. 1) *Trennung*. — 2) *das Auseinanderziehen* (ein best. Fehler der Aussprache). — 3) *Ausführlichkeit, ausführliche Darstellung*. व्यासेन, व्यासात् und व्यासतस् *ausführlich*. — 4) *Breite, Durchmesser* Çulbas. 3,75. 78. 114. Comm. zu Âpast. Çr. 10,5,1 (Citat Baudhâjana's). 11,7,8. 9,4. —) *der auseinandergezogene Text*, Bez. des Padapâṭha. — 6) N. pr. eines mythischen Wesens, dem die Redaction und auch Abfassung einer Menge umfangreicher Texte (der Veda, des Mahâbhârata, der Purâṇa, des Vedânta u. s. w.) zugeschrieben werden. Er gilt für einen Sohn Parâçara's von der Satjavatî. Es werden 28 Vjâsa angenommen. — 7) v. l. für 2. व्याम.

व्यासकेशव m. N. pr. eines Autors.

व्यासगिरि (?) m. desgl. Burnell, T.

व्यासगीता f. Titel eines Abschnitts im Kûrmapurâṇa.

व्यासङ्ग m. 1) *das Anhaften, Anhangen*. — 2) *das Hängen an, Verlangen nach, Lust an, Leidenschaft für* (Loc. oder im Comp. vorangehend). — 3) *Verknüpfung, Zusammenhang*. — 4) *Zerstreutheit*. विषयान्तर° dass. Njâjas. 3,2,7.

व्यासतात्पर्यनिर्णय m. Titel eines Werkes Opp. Cat. 1.

व्यासतीर्थ N. pr. 1) n. eines Tîrtha. — 2) m. eines Autors. Auch °बिन्दु und °भिक्षु (Burnell, T.).

व्यासतुलसी m. N. pr. eines Mannes.

व्यासत्र्यम्बक m. desgl.

व्यासत्व n. Nom. abstr. zu व्यास 6).

व्यासदत्ति m. N. pr. eines Sohnes des Vararuki.

व्यासदास m. N. pr. eines Mannes. Auch Bein. Kshemendra's Bühler, Rep. S. 45.

*व्यासपरिपृच्छा f. Titel eines Werkes.

व्यासपूजा f. *eine best. Begehung*. °विधि m. Burnell, T.

व्यासभाष्यव्याख्या f. Titel eines *Commentars*.

*व्यासमातर् f. Bein. der Satjavatî.

व्यासमूर्ति m. Bein. Çiva's.

व्यासयति m. N. pr. eines Mannes.

व्यासवन n. N. pr. eines heiligen *Waldes*.

व्यासवर्य m. N. pr. eines Mannes.

व्यासविठ्ठलाचार्य m. N. pr. eines Autors Burnell, T.

व्यासशतक n., व्यासशिक्षा f. (Opp. Cat. 1), °भाष्य n. (ebend.), °व्याख्या f. (ebend.) und व्यासशुकसंवाद m. Titel.

व्याससमासतस् Adv. *ausführlich und gedrängt*.

व्याससमासिन् Adj. *ausführlich und gedrängt*.

व्याससिद्धान्त m. Titel eines Werkes.

*व्याससू f. Bein. der Satjavatî.

व्याससूत्र n., °चन्द्रिका f., °भाष्य n. (Opp. Cat. 1), °वृत्ति f., °व्याख्या f. (Opp. Cat. 1), °शंकरभाष्य n. (ebend.) und °संगति f. (Burnell, T.) Titel.

व्यासस्थली f. N. pr. eines heiligen *Platzes*.

व्यासस्मृति f. Titel eines Werkes Burnell, T.

व्यासाचल m. N. pr. eines Dichters.

व्यासारण्य m. N. pr. eines Mannes.

व्यासाश्रय m. Bein. Analânanda's.

व्यासाष्टक n. Vjâsa's *Octade*, Bez. *eines best. Liedes*. Nach Bühler, Rep. S. 45 Vjâsadatta's *Octade*.

व्यासीय n. *ein Werk* Vjâsa's.

व्यासूकि m. wohl Patron. Vjâḍi's.

व्यासेध m. *Verhinderung, Störung, Unterbrechung*. Loc. mit वर्त् so v. a. *zur Last fallen* Ind. Antiq. 5,210. 6,15. 7,85. 9,239. 13,78.

व्यासेश्वर n. Name eines Liṅga. °तीर्थ n.

व्याकृतत्व n. *das im Widerspruch Stehen* Kâvjapr. 175,6. Sâh. D. 227,8.

व्याकृति f. *logischer Widerspruch*.

व्याकृतस्य Adj. (f. आ) *sehr geil, sehr zotenhaft*.

व्याकृत्तव्य Adj. *zu übertreten*.

व्याकरण n. *das Aussprechen*. मम °णात् *weil ich es sage*.

व्याकर्तव्य Adj. *Jmd* (Loc.) *zu sagen, mitzutheilen*.

व्याकार m. 1) *Aeusserung, Gespräch, Unterhaltung, das Sprechen, — über* (im Comp. vorangehend). — 2) *Gesang* (der Vögel). — 3) in der Dramatik *eine witzige Aeusserung* u. s. w.

°व्याकारमय Adj. (f. ई) *aus Aeusserungen —, aus Gesprächen über — bestehend*.

°व्याकारिन् Adj. 1) *sprechend, redend*. — 2) *singend*. — 3) *ertönend von*.

व्याकाव m. *der Ruf* शंसावोम् Âpast. Çr. 12,27. 17. 13,13,11. 15,14.

व्याकावम् Absol. *durch den eingeschobenen* Âhâva *trennend* Ait. Br. 3,37,19. Âçv. Çr. 7,5,7.

व्याकित s. u. 1. घा mit वि.

व्याहृति f. 1) *Aeusserung, Ausspruch*. — 2) *Spruch, Ausruf;* so heissen kurze, aus einzelnen abgerissenen Worten bestehende Formeln, namentlich die Worte भूस्, भुवस्, स्वर्. Diese 3 personificirt als Tochter Savitar's von der Pṛçni. Auch व्याहृती; am Ende eines adj. Comp. f. व्याहृतिका. — 3) Name eines Sâman Ârsh. Br. °सामानि Liṭ. 1,5,8.

व्याकृति f. v. l. für व्याहृति 3).

व्युच्छित्ति f. *Unterbrechung, Störung*.

व्युच्छेतर् Nom. ag. in अव्युच्छेतर्.

व्युच्छेद m. *Unterbrechung, Störung* Hem. Par. 1,262.

व्युच्य n. impers. *dagegen zu streiten, dareinzureden* Tâṇḍja-Br. 4,8,8.

व्युत s. u. 5. वा mit वि.

व्युत्क्रम m. 1) *Uebertretung, Fehltritt*. — 2) *das Heraustreten aus der Ordnung, Veränderung der Reihenfolge, umgekehrte Ordnung*.

व्युत्क्रमण n. *das Sichabsondern*.

व्युत्क्रान्त 1) Adj. *gewichen*. °जीवित Adj. (f. आ) *von dem das Leben gewichen ist, leblos* Daçak. 12, 14. — 2) f. आ *eine Art Räthsel*.

व्युत्थातव्य n. impers. *abzustehen von* (Abl.).

व्युत्थान n. 1) *das Erwachen* 287,32. Bez. *einer best. Stufe im* Joga. — 2) *das Nachgeben* in अप°. — 3) *das Abstehen von seinen Verpflichtungen, Versäumniss der Pflichten*. — Nach den Lexicographen = प्रतिरोध (प्रतिरोधन, विरोधाचरण), स्वतन्त्रता (स्वैरवृत्ति, स्वातन्त्र्यकृत्य, स्वतन्त्रवृत्ति) und समाधिपारण.

व्युत्थिताश्व m. N. pr. eines Fürsten VP. 4,4,47.

व्युत्पत्ति f. 1) *die Entstehung —, Ableitung —, Auflösung —, Etymologie eines Wortes* Njâjam. 2, 3,11. — 2) *das Sichheranbilden, Zunahme an Kenntnissen, Bildung* (Kap. 5,43. Bâlar. 103,6);

Bildungsstufe; feine Bildung, umfassende Gelehrsamkeit, vielseitige Kenntniss KÂVJAPR. S. 3, Z. 13. Z. d. d. m. G. 36, 361. 39, 96. VIKRAMÂÑKAK. 1, 16. — 3) *Abweichung im Tone, das Erklingen eines fremden Tones.*

व्युत्पत्तिदीपिका f. Titel eines Werkes OPP. Cat. 1.

व्युत्पत्तिमत्त् Adj. *fein gebildet* (Person) ÇAÑK. zu BÂDAR. 1, 1, 1 (S. 19, Z. 8).

व्युत्पत्तिवाद m., °टीका f., °वाददीपिका und °वादार्थ m. Titel OPP. Cat. 1.

°व्युत्पादक Adj. *ableitend, herleitend, etymologisch erklärend.*

व्युत्पादन n. 1) *das Ableiten, Herleiten von* (Abl.). — 2) *das Belehren* UTPALA zu VARÂH. BṚH. 2, 15. Comm. zu NJÂJAM. 1, 1, 16.

व्युत्पाद्य Adj. 1) *abzuleiten, herzuleiten.* — 2) *darzulegen, darzuthun* NJÂJAM. S. 4, Z. 2 v. u.

व्युत्सर्ग m. 1) *das Verzichtleisten auf Alles* HEM. JOGAÇ. 4, 89. — 2) *Erklärung, Aufhellung* (?).

व्युत्सेक m. *das Ausgiessen* Comm. zu ÂPAST. ÇR. 6, 12, 4.

व्युद् Adj. *wasserlos, trocken.*

व्युदक Adj. (f. आ) dass.

व्युदास m. 1) *das Fahrenlassen, Aufgeben.* — 2) *Beseitigung, Ausschliessung* Comm. zu MṚKṆ. 4, 2. — 3) *Vernichtung* (eines Feindes) ÇIÇ. 15, 37 (wenn शकट als *Karren* gefasst wird, würde व्युदास *das Umwerfen* bedeuten). — 4) *Ausgang, Ende.*

व्युद्ऊहन n. *das Auskehren, Ausfegen.*

व्युद्ग्रथन n. *das Aufbinden in mehreren Strängen.*

व्युन्दन n. *das Benetzen.*

व्युन्मिश्र Adj. (f. आ) *vermischt —, versehen —, besudelt mit* (Instr.). v. l. विमिश्र.

°व्युपकार m. *das Genügethun, vollkommene Beobachtung.*

व्युपजाप und °जाव (schlechte Lesart) m. *das Zuflüstern.*

व्युपतोद m. *das Anstossen.*

*व्युपदेश m. *Vorwand.* Richtig व्यपदेश.

व्युपद्रव Adj. *keinem unglücklichen Zufall ausgesetzt.*

व्युपरम m. 1) *das zur Ruhe Gelangen, Aufhören.* — 2) *Neige* (des Tages).

व्युपरमम् Absol. *verschiedentlich pausirend* ÂÇV. ÇR. 7, 11, 20.

व्युपवीत Adj. *ohne die heilige Schnur.*

व्युपशम m. *das Aufhören, Weichen.*

व्युपस्कार Adj. *ohne Zubehör* MBH. 8, 94, 15.

1. व्युप्तकेश Adj. *mit geschorenem Haar* MAITR. S. 2, 9, 5 (124, 9).

2. व्युप्तकेश Adj. *mit verwühltem Haar.*

व्युप्तजटाकलाप Adj. *mit verwühltem Haarschopf* BHÂG. P. 4, 5, 10.

1. (व्युष्) विउँष् f. *Morgenhelle, Tagesanbruch.* Vgl. व्युषि.

2. *व्युष्, व्युष्यति (दाहे, विभागे), व्योषयति (उत्सर्गे).

व्युष in उपव्युषम्.

व्युषस in उपव्युषसम्.

(व्युषि), विउँषि Loc. Infin. zu 2. वस् mit वि ṚV.

व्युषित n. *Tagesanbruch.* Nur Loc.

व्युषिताश्व m. N. pr. eines Fürsten.

व्युष्ट 1) Adj. s. u. 2. वस् mit वि. — 2) *n. *a*) *Tagesanbruch.* — *b*) = फल; vgl. व्युष्टि. — 3) m. *der Tagesanbruch* personificirt als ein Sohn Pushpârṇa's von der Doshâ oder als ein Sohn Vibhâvasu's von der Ushas.

*व्युष्टत्रिरात्र m. gaṇa युक्तारोह्यादि in der KÂÇ. v. l. व्युष्टित्रिरात्र.

व्युष्टि, विउँष्टि f. 1) *das Aufleuchten der Morgenröthe, Hellwerden* VP. 2, 8, 48. निशानाम् ÇUKAS. 2, 11. — 2) *Lohn für* (Gen., Loc. oder im Comp. vorangehend), *Vergeltung* (in Gutem und Bösem) HEMÂDRI 1, 416, 6. 418, 1. — 3) *Anmuth, Schönheit.* — 4) **Lob.* — 5) Bez. *bestimmter Backsteine* ÂPAST. ÇR. 17, 2. — 6) *ein best.* Dvirâtra ÂPAST. ÇR. 18, 8. VAITÂN.

*व्युष्टित्रिरात्र m. gaṇa युक्तारोह्यादि. v. l. व्युष्टत्रिरात्र.

व्युष्टिमत्त् Adj. 1) *Lohn bringend.* — 2) *mit Anmuth —, mit Schönheit ausgestattet.*

व्युष्टिमत्त् Adj. fehlerhaft für व्युष्टिमत्त्.

व्यूक m. Pl. N. pr. eines Volkes MBH. 6, 9, 61.

व्यूढ, व्यूढ्व Partic. von 1. ऊह् mit वि und 1. वह् mit वि. Auch = व्यूढच्छन्दस् Comm. zu TÂṆḌJA-BR. 12, 7, 5.

*व्यूढकङ्कट Adj. *der seine Rüstung angethan hat.*

व्यूढच्छन्दस् und व्यूढ्व° Adj. *mit verschobenen Metren* ÇAT. BR. 4, 5, 9, 1. AIT. BR. 4, 27, 1.

व्यूढजानु und व्यूढ्वजानु Adj. *mit auseinander gebreiteten Knien.*

व्यूढोर Adj. MBH. 1, 67, 105. 117, 14 fehlerhaft für व्यूढोरु, wie die beiden anderen Ausgg. lesen.

व्यूढोरस्क Adj. *mit breiter Brust* PAT. zu P. 1, 3, 2. MBH. 3, 64, 13. 160, 59. R. 3, 55, 4. RAGH. 1, 13.

व्यूढोरु Adj. *mit dicken Schenkeln.*

*व्यूति f. *das Weben.*

व्यूध्री Adj. f. *mit starkem Euter* TÂṆḌJA-BR. 15, 10, 11.

व्यूर्धभाज् Adj. GAIM. 6, 5, 17 fehlerhaft für व्यृद्धभाज्.

व्यूह् (aus 1. ऊह् mit वि) *in Schlachtordnung stellen.* Zu belegen Med. अव्यूहत und अव्यूढ. — Mit प्रति Med. (ausnahmsweise auch प्रत्यव्यूहत्) *sich in Schlachtordnung aufstellen gegen* (Acc.), *in Gegenschlachtordnung aufstellen* (das eigene Heer).

1. व्यूह् m. 1) *Verschiebung, Verrückung.* — 2) *Auseinanderrückung, Zerlegung von Halbvocalen und zusammengesetzten Vocalen.* — 3) *Vertheilung, Anordnung der Theile, dispositio* NJÂJAS. 3, 2, 17. — 4) *Aufstellung eines Heeres, Schlachtordnung, ein Heer in Schlachtordnung.* अखेटव्यूह *ein geordneter Jagdzug,* व्यूहरचनां वि-धा *eine zum Kampf geeignete Stellung einnehmen.* — 5) *Gesammtheit, ein Ganzes, Complex, Menge, Schaar* VÂSAV. 90, 3. 97, 13. 292, 2. — 6) *ausführliche Auseinandersetzung, — Darstellung, — Beschreibung* SADDH. P. 7 (Uebersetzung S. 173). Vgl. सुखावतीव्यूह. — 7) *Erscheinungsform* AGNI-P. 25, 18. fgg. Insbes. *die Erscheinungsform* Purushottama's *in vierfacher Form, als* Vâsudeva, Saṁkarshaṇa, Pradjumna *und* Aniruddha. Häufig am Ende eines adj. Comp. nach einem Zahlwort. — 8) *Theil, Abschnitt, Kapitel.* — 9) *= निर्माण.

2. व्यूह् m. *geistige Betrachtung, Erwägung, Raisonnement* Vgl. अकृत° Nachtr. 1.

व्यूहक am Ende eines adj. Comp. von 1. व्यूह् 7) AGNI-P. 25, 41.

व्यूहन 1) Adj. *auseinanderrückend, sondernd* als Beiw. Çiva's. Nach NILAK. = जगत्संहारक. — 2) n. *Verschiebung, Auseinanderrückung, gesonderte Aufstellung.* — 3) *das Auseinandertreiben.* — 4) *Entfaltung.*

*व्यूहपार्ष्णि m. oder f. und *व्यूहपृष्ठ n. *Hintertreffen.*

व्यूहमति m. N. pr. eines Devaputra.

व्यूहराज m. 1) *der Fürst unter den Schlachtordnungen, die Schlachtordnung der Schlachtordnungen.* — 2) *ein best.* Samâdhi SADDH. P. 23 (Uebersetzung S. 394). KÂRAṆḌ. 51, 13. 83, 11. — 3) N. pr. eines Bodhisattva SADDH. P. 23.

व्यूहराजेन्द्रा f. N. pr. einer Kiṁnara-Jungfrau KÂRAṆḌ. 6, 8.

व्यूही Adv. mit कर् *in Schlachtordnung stellen.*

व्यृद्ध Adj. s. u. अर्ध् mit वि (auch Nachtr. 1 und 4).

व्यृद्धभाज् Adj. *die misslungene Opfergabe als Abschnitt erhaltend* ÂPAST. ÇR. 9, 4, 9. Vgl. व्यूर्धभाज्.

व्यृद्धि, विउँरुद्धि f. 1) *Ausschliessung, Verlust.* — 2) *Misslingen, Missrathen, Vereitelung; Unfall* GAUT. VAITÂN. — 3) *Misswachs, Mangel.*

व्येक Adj. (f. आ) *woran Eins fehlt.*

व्येनस्, विंश्येनस् Adj. *schuldlos.*

व्येनी, विंश्येनी Adj. f. *bunt schillernd.*

*व्येमान s. u. 1. यम् mit वि und vgl. 2. व्योमन्.

(व्यैलव) विंश्यैलव Adj. *allerlei Lärm machend.*

व्योकस् Adj. *auseinander wohnend.*

व्योकार m. *Grobschmied* Harshaḱ. (ed. Bomb.) 475,12.

(व्योदन) विंश्योदन, Loc. nach Sâj. = विविधे ऽन्ने लब्धे सति.

व्योम m. N. pr. eines Sohnes des Daçârha. v. l. व्योमन्.

व्योमक *ein best. Schmuck.*

व्योमकेश und *°केशिन् m. Bein. Çiva's.

व्योमग 1) Adj. *im Luftraume sich bewegend, fliegend.* — 2) m. *ein im Luftraume sich bewegendes Wesen, ein göttliches W.* Çiç. 18,50.

व्योमगङ्गा f. *die im Himmelsraume fliessende* Gañgâ.

व्योमगमन Adj. (f. ई) विद्या *die Zauberkunst des Fliegens.*

व्योमगामिन् Adj. = व्योमग 1).

व्योमचर 1) Adj. dass. — 2) m. *Planet* Golâdhj. 3,22.

व्योमचारिन् 1) Adj. = व्योमग 1). — 2) m. *a) *Vogel. — b) ein göttliches Wesen, ein Gott. — c)* = *चिरञ्जीविन् und द्विजात (wohl *Vogel*).

*व्योमधूम m. *Rauch.*

व्योमधनि m. *ein vom Himmel kommender Laut.* °पति Hemâdri 1,622,16. Vgl. व्योमशब्द्.

1. व्योमन्, विंश्योमन् 1) n. *a) Himmel, Himmelsraum, Luftraum.* व्योम्ना, व्योममार्गेण und व्योमवर्त्मना *durch den Luftraum* (sich bewegen, so v. a. fliegen). Unter den Beiwörtern Vishṇu's Vishṇus. 1,54. — *b) Luft oder Raum* Kap. 6,59. — *c) Aether* (als Element) VP. 6,8,61. — *d) Wind im Körper.* — *e) *Wasser.* — *f) *Talk* Râǵan. 13,114. — *g) *Sonnentempel.* — *h) das 10te astrologische Haus.* — *i)* etwa *Erhaltung, Gedeihen.* = रक्षण Comm. — 2) m. *a)* in einer Formel. Nach Mahidh. *Prağâpati oder das Jahr.* TS. 4,3,8,1 und 5,3,2, 2 n. statt m. — *b) ein best.* Ekâha. — *c)* N. pr. eines Sohnes des Daçârha VP. 4,12,16. v. l. व्योम.

2. व्योमन् Adj. etwa *unrettbar* in der Stelle वरुणो वा एतं गृह्णाति यं व्योमानं यज्ञो गृह्णाति Kâṭh. 13,6. Vielleicht व्योमानं zu lesen; vgl. Pat. zu P. 6,4,120, Vârtt.

*व्योमनामिका f. *Wachtel.*

व्योमपञ्चक n. vielleicht *die fünf Oeffnungen im Körper.*

व्योमपाद् Adj. *dessen Fuss im Luftraum steht* (Vishṇu).

व्योमपुष्प n. *eine im Luftraume schwebende Blume,* so v. a. *Unding* Hem. Par. 2,108. Vgl. खपुष्प.

*व्योमभञ्जर् n. und *व्योममण्डल n. *Fahne.*

*व्योममुद्गर् m. *Windstoss, Wirbelwind.*

*व्योममृग (Conj.) m. Name eines der 10 Rosse des Mondgottes. Vgl. व्योमिन्.

*व्योमयान n. *ein durch die Luft fliegender Wagen, Götterwagen.*

*व्योमरत्न n. *die Sonne.*

*व्योमवल्लिका f. *Cassyta filiformis* Râǵan. 3,44.

व्योमव्यापिन् Adj. *den Luftraum erfüllend* Çiç. 18,3.

व्योमशब्द् m. *ein vom Himmel kommender Laut* Hemâdri 1,622,17. Vgl. व्योमधनि.

व्योमशिवाचार्य m. N. pr. eines Autors.

व्योमसद्, विंश्योमसद् Adj. *im Himmel wohnend.*

व्योमसरित् f. = व्योमगङ्गा.

व्योमस्थ Adj. *am oder im Himmel befindlich* Çiç. 19,19.

*व्योमस्थली f. *die Erde* (!).

व्योमस्पृश् Adj. *den Himmel berührend, bis zum H. reichend* Çiç. 4,31.

व्योमाधिप m. *der Oberherr des Himmels* (Çiva) Hemâdri 1,622,9.

*व्योमाभ m. *ein Buddha.*

व्योमारि m. N. pr. eines zu den Viçve Devâs gezählten Wesens.

व्योमिन् m. Name eines der 10 Rosse des Mondgottes VP.^{2} 2,299. Vgl. व्योममृग.

*व्योमोदक n. *Regenwasser* Râǵan. 14,4.

व्योम्निक in परम°.

व्योष, विंश्योष 1) Adj. (f. आ) *glühend, brennend.* — 2) *m. *eine Elephantenart.* — 3) n. *die drei brennenden Species: schwarzer —, langer Pfeffer und getrockneter Ingwer.*

व्रँ 1) m. in einer Formel. — 2) f. व्रा *Haufe, Schaar* RV. 1,121,2. Gewöhnlich व्रास् Pl.

व्रक्तस् n. Verz. d. Oxf. H. 82, *a*, No. 138, Z. 7 fehlerhaft für वक्तस् *Brust.*

व्रज्, व्रँजति, व्रजते (metrisch) 1) *schreiten, gehen, wandern* (30,2), — *zu Fusse* (auch mit पद्भ्याम्, उपानद्भ्याम् *in Schuhen*) oder mittelst eines Vehikels (धुर्येषु, वृषस्थितः), *laufen* (von Pferden), *sich bewegen* (von unbelebten Dingen), *gehen* einen Weg (Acc.), — eines Weges (Instr.), eine best. Strecke (Acc.) *zurücklegen, hingehen zu* oder *nach* (Acc., seltener Loc., *Dat., अधस्, ऊर्ध्वम्, अन्यत्र, अन्यतस्), *gelangen zu* (Acc.). शरणम् *seine Zuflucht nehmen zu* (Acc.), मूर्ध्ना पादौ *sich zu Jmds* (Gen.) *Füssen werfen,* अन्तम् *an's Ende von* (Gen.) *gelangen; *gehen nach Etwas* (Dat.), so v. a. *um dieses zu holen; *gehen um zu* (Infin., Dat. eines Nom. act. oder ein verbales Adj. auf अक, wie कारक, भोजक 239, 5). व्रजित *gegangen* (अन्येन *auf einem andern Wege*). — 2) zu einem Weibe (Acc.) *gehen,* so v. a. *ihr beiwohnen* Kâraka 6,2. — 3) *auf einen Feind losgehen,* auch mit Hinzufügung von विद्विषम्, द्विषतो ऽभिमुखम्, *अभ्यरि. — 4) *fortgehen,* — von (Abl.), — *aus dem Lande, davongehen* (auch von Unbelebtem), *verstreichen* (von der Zeit). — 5) mit पुनर् *in dieses Leben zurückkehren.* — 6) *gelangen zu,* so v. a. *theilhaftig werden;* mit Acc. Insbes. in einen Zustand —, in eine Lage —, in ein Verhältniss *gerathen, sich hingeben.* — 7) mit जीवन् Nomin. so v. a. *mit dem Leben davonkommen,* mit सुखम् so v. a. *sich wohl fühlen.* — Caus. व्राजयति (मार्गसंस्कारगत्योः, मार्गणसंस्कारे, मार्गणसंस्कार्योः, संस्कारे, सर्पणे) *treiben* Ait. Âr. 353, 20. — अव्रजयत् Tâṇḍja-Br. 4,10,1 und Comm. zu Ait. Âr. S. 5, Z. 5. 8 fehlerhaft für अव्रतयत्. — *Intens. वाव्रज्यते = कुटिलं व्रजति. — Mit अति 1) *vorüberschreiten* (Vaitân.), *vorüberfliegen* (von Vögeln). — 2) *durchstreichen, durchwandern, passiren.* — 3) *hinübergelangen* (in übertragener Bed.) *über* (Acc.). — Mit व्यति 1) *vorüber schreiten* Âpast. 1,14,30. — 2) *überschreiten* (Schranken). — Mit अनु 1) *entlang gehen,* mit Acc. — 2) *nachgehen, begleiten, folgen, nachlaufen* (einem Balle); mit Acc. Gaut. Vaitân. — 3) *besuchen, sich wohin begeben;* mit Acc. — 4) *eingehen in* (Acc.). — 5) in einen Zustand —, in eine Lage (Acc.) *sich begeben.* — Mit समनु *nachgehen —, folgen in Gemeinschaft.* — Mit अप *weggehen.* — Mit अभि 1) *hingehen, — zu, sich begeben zu* (Acc.) Vaitân. — 2) *durchlaufen.* — Mit आ 1) *herbeikommen, herankommen, hinschreiten zu, kommen zu* oder *in, sich begeben —, gelangen zu;* mit Acc. Vaitân. — 2) *zurückkommen, heimkehren, wieder abgehen* (von einem Klystier). Häufig mit Hinzufügung von पुनर्. — Mit उद् *vorwärts schreiten.* — Mit प्रत्युद् *nach der entgegengesetzten Richtung schreiten.* — Mit उप *sich hinbegeben zu* (Acc.). — Mit प्रत्या *zurückgehen, — kehren;* mit Instr. des Weges. — Mit समा *zurückkehren.* — Mit उद् *das Haus verlassen.* उद्व्रजित *der das Haus verlassen hat.* — Mit प्रत्युद् *sich aufmachen und Jmd entgegengehen.* — Mit उप 1) *hinzutreten, sich hinbegeben zu* oder *nach* (Acc.). — 2) *Jmd nachgehen, folgen.* — Mit प्रत्युप *in feindlicher Absicht auf Jmd losgehen, angreifen;*

mit Acc. — Mit निस् *hinausschreiten.* — Mit परि 1) *herumschreiten, umherwandern.* — 2) *umwándeln,* mit Acc. — 3) *als obdachloser Bettler umherwandern, das Wanderleben eines Asketen beginnen;* bei den Gaina so v. a. *Mönch werden* Hem. Par. — Caus. *Jmd veranlassen Mönch zu werden* Hem. Par. 1,340. — Mit प्र 1) *vorwärts schreiten, weitergehen, fortgehen* (233,24. 25), — *von* (Abl. Baudh. 1,12), *wandern, sich auf den Weg machen, — nach* oder *in* (Acc., Loc. oder Dat.), *abziehen* (von Unbelebtem). प्रव्रजित *fortgegangen* (233,25), *davongelaufen* (Pferde), *ausgewandert, fortgezogen in* (Acc.). — 2) *das Haus verlassen um als Asket zu wandern* Âpast. 2,21,18. 19. Auch mit Abl. des Ortes, den man verlässt, und Acc. des Ortes, an den man sich begiebt. Bei den Gaina so v. a. *Mönch werden* Hem. Par. प्रव्रजित *der das Haus verlassen hat um als Asket zu leben* Âpast. 1,18, 31. Gaut. Auch mit Hinzufügung von वनम् Chr. 213,23. Bei den Gaina *Mönch geworden* Hem. Par. 1,432. — Caus. (प्रव्रजयति fehlerhaft) 1) *Jmd verbannen, — aus* (Abl.), *— in* (Acc.). — 2) *Jmd veranlassen als Asket zu wandern, — Mönch zu werden* Hem. Par. 1,300. 337. — 3) प्रव्राजित MBh. 6, 3142 fehlerhaft für प्रव्रजित. — Mit अनुप्र *Jmd* (Acc.) *in die Verbannung folgen.* — Mit अभिप्र *vorschreiten in der Richtung zu Jmd hin* Âpast. Çr. 6,24,8. — Mit विप्र *auseinandergehen, fortgehen von* (Abl.) Âpast. 1,29,9. — Mit प्रति *heimkehren nach* (Dat.). — Mit सम् *wandeln.* — Mit अनुसम् *hinterher gehen, folgen;* mit Acc. — Mit उपसम् *hineintreten in* (Acc.).

व्रज॑ 1) m. n. (dieses nur RV. 5,6,7; adj. Comp. f. आ) *Hürde zur Aufnahme des Viehs, Pferch, Stall; Hirtenstation.* — 2) m. *a)* Bez. der Umgegend von Agra und Mathurâ, dem Aufenthaltsort des Kuhhirten Nanda, Pflegevaters des Kṛshṇa. — *b) Heerde, Trupp, Schwarm, Menge.* संग्रामः सव्रजः *ein Kampf mit Vielen,* व्रजो गिरिमयः wohl so v. a. गिरिव्रज. — *c) * Wolke.* — *d) * Weg.* — *e)* N. pr. eines Sohnes des Havirdhâna.

*व्रजक m. *Asket.*

व्रजकिशोर m. *Hirtenknabe,* Bez. Kṛshṇa's.

व्रजचित्॑ Adj. *im* (himmlischen) *Stall* d. i. *in der Wolke bleibend.*

व्रज॑न 1) n. *a) das Wandern, Hingehen* an einen Ort (अन्यत्र). — *b) Bahn, Strasse.* — 2) m. N. pr. eines Sohnes des Agamidha.

व्रजनाथ m. *Beschützer der Hürden,* Beiw. Kṛshṇa's.

व्रजभक्तिविलास n. Titel eines Abschnitts im Mâtsjapurâṇa.

व्रजभाषा f. *die um Agra und Mathurâ gesprochene Sprache.*

*व्रजभू m. *eine* Kadamba-*Art.*

*व्रजमण्डल n. = व्रज 2) *a).*

व्रजमोक्षन Adj. *die Hirtenstation verwirrend,* Beiw. Kṛshṇa's.

व्रजयुवति f. *Hirtin, Hirtenmädchen.*

व्रजराजदीक्षित m. N. pr. eines Mannes.

व्रजरामा f. *Hirtin, Hirtenmädchen.*

व्रजलाल m. N. pr. eines neueren Fürsten.

व्रजवधू und व्रजवनिता f. *Hirtin.*

व्रजवर Adj. *der beste in der Hirtenstation* (um Mathurâ), Beiw. Kṛshṇa's.

व्रजवल्लभ m. *der Liebling in der Hirtenstation* (um Mathurâ), Beiw. Kṛshṇa's.

व्रजविलास m. und व्रजविहार m. Titel von Werken.

व्रजसुन्दरी und व्रजस्त्री f. *Hirtin, Hirtenmädchen.*

व्रजस्पति (ungrammatische Bildung nach der Analogie von बृहस्पति) m. *Herr der Rinderhürde,* Beiw. Kṛshṇa's.

व्रजाङ्गन 1) n. *der Hofraum einer Hirtenstation* Paṅkar. 4,8,10. — 2) f. आ *Hirtin, Hirtenmädchen* Vâsav. 190,3.

व्रजावास m. *Hirtenniederlassung.*

व्रजि॑न् Adj. *im Stall befindlich.*

व्रजेन्द्र und व्रजेश्वर m. *Vorstand der Hirtenstation* (um Mathurâ), Beiw. Kṛshṇa's.

*व्रजोपरोधम् Absol. *in der Hürde —, im Stall einschliessend* P. 3,4,49, Sch.

व्रजौकस्॑ m. *Hirt* VP. 5,5,11.

व्रज्य॑ Adj. *zur Hürde gehörig.*

व्रज्या f. 1) *Gang, Bewegung* Comm. zu Njâjas. 1,1,5. — 2) **Aufbruch, Marsch.* — 3) **das Umherstreichen.* — 4) *Abtheilung, Gruppe, Klasse.* — 5) *= रङ्ग (रंग vielleicht verlesen für वर्ग).

व्रज्यावत्॑ Adj. *einen schönen Gang habend* Bhaṭṭ.

*व्रढिमन् m. Nom. abstr. zu वृढ.

व्रण्, व्रणति (शब्दार्थ). Nur in der Etymologie व्रणतीति व्रणः Suçr. — व्रणय् s. bes.

व्रण m., ausnahmsweise n. 1) *Wunde, offener Schaden am Leibe.* — 2) *Scharte, Riss, Verletzung, Fehler.*

*व्रणकारिन् Adj. *Wunden erzeugend, wund machend.*

*व्रणकृत् 1) Adj. dass. — 2) m. *Semecarpus Anacardium.*

*व्रणकेतुश्री f. *ein best. kleiner Strauch* Râǵan. 3,98.

व्रणग्रन्थि m. *Narbe* Mahâvîraḱ. 11,8. 9.

व्रणचिकित्सा f. Titel eines Werkes Opp. Cat. 1.

व्रणचित्तक m. *Chirurg* Ḱaraka 6,27.

*व्रणजिता f. *Schoenanthus indicus.*

व्रणन n. *das Durchbohren, Durchlöchern* Bâlar. 25,17.

व्रणता f. Nom. abstr. zu einem auf व्रण auslautenden adj. Comp. Suçr. 1,36,2. 3.

*व्रणद्विष् m. (Nomin. °द्विट्) *Clerodendrum Siphonantus.*

व्रणपट्ट m. (Bâlar. 188,17), °क m. und °पट्टिका f. *Binde um eine Wunde.* Am Ende eines adj. Comp. f. °पट्टिका.

व्रणमय Adj. in शस्त्र°.

व्रणय्, °यति *verwunden.* व्रणित *verwundet, wund.* व्रणयित *wund werdend* Hemâdri 1,448,21. — Mit निस्, निर्व्रणित *von Wunden geheilt.*

व्रणवत्॑ Adj. *wund, verletzt* Çiç. 19,74. Râǵan. 13,117.

व्रणवस्तु n. *Sitz —, Ort einer Wunde* Suçr. 1, 83,7. 11.

व्रणविरोपण 1) Adj. *Wunden vernarben machend, — heilend* Çâk. 89. — 2) n. *das Heilenmachen einer Wunde* Daçak. 78,4.

व्रणशोषिन् Adj. *an Wunden —, an Geschwüren abzehrend.*

व्रणसंरोहण n. *das Vernarben —, Heilen einer Wunde.*

*व्रणाक् 1) Adj. *Wunden vertreibend.* — 2) m. *Ricinus communis.* — 3) f. आ *Cocculus cordifolius.*

*व्रणाहृत्॑ 1) Adj. *Wunden vertreibend.* — 2) m. *Methonica superba* Râǵan. 4,131.

व्रणायाम m. *Wundenschmerz.*

*व्रणारि m. 1) *Agati grandiflora.* — 2) *Myrrhe.*

व्रणास्राव m. *Ausfluss aus Wunden* oder *offenen Geschwüren.*

व्रणिन्॑ Adj. *wund, verwundet* Hemâdri 1,637,6.

व्रणिल Adj. *wund* (Baum).

व्रणीय in द्विव्रणीय.

व्रण्य Adj. *für Wunden zuträglich.*

1. व्रत॑ n. (adj. Comp. f. आ) 1) *Wille, Gebot, Satzung, Gesetz, vorgeschriebene Ordnung.* — 2) *Botmässigkeit, Gehorsam; Dienst.* — 3) *Gebiet.* — 4) *Ordnung,* so v. a. *geordnete Reihe, Reich.* — 5) *Beruf, Art; gewohnte Thätigkeit, Thun, Treiben, Gewohnheit, Weise, Verhalten, Lebensweise.* शुचि so v. a. *ein reines Gewissen.* — 6) *religiöse Pflicht, Gottesdienst; Pflicht* überh., — *gegen* (im Comp. vorangehend). — 7) *jede übernommene religiöse oder asketische Begehung oder Observanz: Regel,*

Gelübde, heiliges Werk (z. B. *Fasten, Keuschheit*). व्रतं चर् *das Gelubde einhalten*, insbes. *Enthaltsamkeit üben*. व्रतात् und व्रतवशात् *in Folge eines Gelübdes*. — 8) *Gelübde* überh., *fester Vorsatz*, — zu (ein Nom. act. im Dat., Loc. oder im Comp. vorangehend; परिक्षीमाकृतं व्रतम् so v. a. परिक्षीमायै व्रतम्). — 9) *beständiger Genuss einer und derselben Speise*. Vgl. मधुव्रत u. s. w. — 10) *blosser Milchgenuss als eine Observanz nach bestimmten Regeln, diese Milch selbst*. — 11) *Nahrung, Speise*. अयाचित° Adj. Vasiṣṭha 21,20. — 12) so v. a. महाव्रत, nämlich Stotra oder *der Tag desselben*. — 13) व्रतम् mit einem Gen. oder im Comp. mit einem im Gen. gedachten Worte als Name von Sâman Ârsh. Br.

2. व्रत 1) Adj. Gṛihjâs. 2,3. Nach dem Comm. = वेदव्रत *der das Gelübde die Veda zu studiren auf sich genommen hat*. — 2) m. *a*) von unbekannter Bed. AV. 5,1,7. Âpast. Çr. 13,16,8. — *b*) N. pr. eines Sohnes des Manu von der Naḍvalâ.

व्रतक n. = 1. व्रत 7).

व्रतकल्प m. (Opp. Cat. 1,4553), °द्रुम m., व्रतकालनिर्णय m. und व्रतकोश m. (Opp. Cat. 1) Titel.

व्रतग्रहण n. *Uebernahme eines religiösen Gelübdes, das Mönchwerden* Paṇḍat. 34,9. Hem. Par. 1,415.

व्रतचर्या f. *Ausführung eines religiösen Werkes, einer Observanz* u. s. w.

व्रतचारिन् Adj. *einer religiösen Observanz* u. s. w. *obliegend, unter einer Regel* oder *einem Gelübde stehend, — zu Ehren von* (Gen.). Nom. abstr. °चारिता f.

व्रततत्त्व n. Titel eines Abschnitts im Smṛititattva.

व्रतति f. 1) * *Ausbreitung*. — 2) *Schlinggewächs, Kriechpflanze, Ranke* Çiç. 7,45. Vâsav. 261,1. Auch व्रतती Çiç. 1,5.

व्रतदण्डिन् Adj. *einen dem Gelübde entsprechenden Stab tragend*.

व्रतदान n. 1) *das Auferlegen eines Gelübdes*. — 2) *eine Schenkung in Folge eines Gelübdes* Agni-P. 208,1. fgg.

व्रतदुग्ध m. Vrata-*Milch*.

व्रतदुघा und व्रतदुह् f. (Âpast. Çr. 10,16,8. Comm. zu 6) *die Kuh, welche die* Vrata-*Milch liefert*.

व्रतधर Adj. in दण्ड°, नग्न°, ब्रह्म°, भव°, महा° und मौन°.

व्रतधारण n. *das Erfüllen einer religiösen Observanz, — der Pflichten, — gegen* (Gen. oder im Comp. vorangehend).

व्रतधारिन् Adj. *eine religiöse Observanz* u. s. w. *erfullend* Gaudap. zu Sâṁkhjak. 15. Vgl. मौन°.

व्रतनी Adj. *botmässig* oder die Vrata-*Milch führend*.

व्रतपति m. प्रजापतेर्व्रतपतौ Name zweier Sâman Ârsh. Br.

व्रतपति m. *Herr des Gottesdienstes, der religiösen Regeln* u. s. w.

व्रतपत्नी f. *Herrin des Gottesdienstes* u. s. w.

व्रतपा Adj. *die Ordnung —, die heilige Pflicht wahrend, — beobachtend*.

व्रतपारण n. *das Beschliessen des Gelübdes der Fasten, Fastenbrechen, der erste Genuss von Speise nach vorangegangenem Fasten*.

व्रतप्रकाश m. Titel eines Werkes, = व्रतराज.

व्रतप्रद Adj. *die* Vrata-*Milch reichend* Âpast. Çr. 10,16,16. Mân. Çr. 2,2,1.

व्रतप्रदान n. 1) *das Auferlegen eines Gelübdes*. — 2) *das Gefäss, in welchem die* Vrata-*Milch gereicht wird*, Âpast. Çr. 10,10,6.

व्रतभक्षण n. *das Geniessen der* Vrata-*Milch*. °काले Comm. zu Kâtj. Çr. 8,2,2.

व्रतभङ्ग m. *das Brechen eines Gelübdes* Verz. d. Oxf. H. 88,*a*,27. 282,*b*,41. fg.

व्रतभृत् Adj. *die Ordnung —, die heilige Handlung* u. s. w. *tragend*. Vgl. समानव्रतभृत्.

व्रतमाला f. Titel eines Werkes.

व्रतमिश्र Adj. *mit* Vrata-*Milch gemischt* Kâtj. Çr. 8,2,2. 26,7,33.

व्रतमीमांसा f. *Abwägung der Observanzen* Çat. Br. 14,4,2,30.

व्रतय्, व्रतयति 1) *die* (heisse) Vrata-*Milch geniessen*. Auch mit Hinzufügung von पयस् u. s. w. — 2) *nach vorangegangenem Fasten geniessen* Tâṇḍja-Br. 4,10,1. Comm. zu Ait. Âr. 5,5,3. An beiden Stellen अव्रतयत् gedr. — 3) *eine Speise *vermeiden*. — Mit उप *als* Vrata-*Zuspeise geniessen*.

व्रतयितव्य Adj. *zu geniessen* (Vrata-*Milch*) Comm. zu TS. 1,410,13.

व्रतराज m. Titel eines Werkes.

व्रतरुचि Adj. *Gefallen an Gelübden* u. s. w. *findend, religiös* 174,23.

व्रतलोप m. *Verletzung einer Observanz, — eines Gelübdes* Vaitân. Jâṭh. 3,236. Vgl. स्नातक°.

व्रतलोपन n. dass. M. 11,61. Jâṭh. 3,238.

व्रतवत् Adv. *wie bei der* Vrata-*Milch* Kâtj. Çr. 8,1,10.

व्रतवत् Adj. 1) *eine Regel —, ein Gelübde* u. s. w. *erfüllend, denselben obliegend*. — 2) *mit dem* Vrata *d. h.* Mahâvrata *verbunden*. — 3) *das Wort* व्रत *enthaltend*.

व्रतवल्ली f. (Burnell, T.) und व्रतविधि m. (Opp. Cat. 1) Titel.

व्रतविसर्ग s. u. व्रतादेशन.

व्रतविसर्जन Adj. (f. ई) *eine Observanz beschliessend* Kauç. 42. 68. Vaitân.

व्रतविसर्जनीयोपयोग Adj. *zum Schluss einer Observanz gehörig* Çat. Br. 5,5,3,2.

व्रतशय्यागृह n. *ein zur Erfüllung einer religiösen Regel —, eines Gelübdes bestimmtes Schlafgemach*.

व्रतश्रपण n. *das Kochen der* Vrata-*Milch*.

*व्रतसंग्रह m. *Uebernahme eines Gelübdes, Weihe zu einer religiösen Feier*.

व्रतसमापन Adj. (f. ई) *eine Observanz beschliessend* Kauç. 42.

व्रतसंपात m. Titel eines Werkes Opp. Cat. 1.

व्रतसंपादन n. *Erfüllung einer religiösen Obliegenheit, — eines Gelübdes* Vikram. 37,7.

व्रतस्थ Adj. (f. स्था) *einem Gelübde* u. s. w. *obliegend*. Vgl. कन्याव्रतस्था unter कन्याव्रत.

व्रतस्थित Adj. *Gelübden obliegend*, so v. a. *im Lebensalter eines* Brahmakârin *stehend*.

व्रतस्नात Adj. *der die Gelübde* (nicht aber den Veda) *absolvirt hat*. Vgl. विद्या°, विद्यावेद° und वेदविद्या°.

व्रतस्नातक Adj. dass. Gobh. 3,5,22. Vgl. विद्या°.

व्रतस्नान n. *das Absolviren der Gelübde*.

व्रतहानि f. *Verletzung der Observanz, — der Gelübde* Çâṅkh. Gṛihj. 5,1.

व्रतातिपत्ति f. *Versäumniss dessen, was zur Observanz gehört*.

व्रतादान n. *Uebernahme eines religiösen Gelübdes, das Mönchwerden* H. 81. Halâj. 4,91. Hem. Par. 1,296. 411.

व्रतादानीय Adj. *zur Uebernahme eines religiösen Gelübdes gehörig* Kauç. 56.

व्रतादेश m. *eine Anweisung zur Uebernahme eines* Vrata, *Auflegung eines Gelübdes* u. s. w., insbes. *des ersten Gelübdes beim* Brahmakârin.

व्रतादेशन n. *Auflegung —, Uebernahme eines Gelübdes* 38,15. Çâṅkh. Gṛihj. 2,11. °विसर्ग m. Pl. *Uebernahme und Beendigung eines G.* Pâr. Gṛihj. 2,10,10.

व्रतार्क m. und व्रतावली f. Titel.

व्रताश Adj. MBh. 3,31,37 nach Nilak. = मितं क्षितं मेध्यं चाश्नाति.

व्रतिक in अ°, चान्द्र°, बक°, बिडाल°, बैडाल° und महा°. उमा° Hariv. 7820 fehlerhaft für उ-

मात्रतक.

व्रतिन् 1) Adj. *in Erfüllung einer Observanz u. s. w. begriffen* Vaitân. Am Ende eines Comp. auch *obliegend, verehrend, sich benehmend wie.* — 2) m. N. pr. eines Muni. — 3) f. व्रतिनी *Nonne* Hem. Par. 1,387.

व्रतेयु m. N. pr. eines Sohnes des Raudrâçva.

व्रतेश m. *Herr der Observanzen* u. s. w. (Çiva).

व्रतोद्यापन n. (Burnell, T.) und °कौमुदी f. (Opp. Cat. 1) Titel.

व्रतोपनयन n. *das Einführen in eine Observanz* u. s. w.

व्रतोपसद् f. Pl. *die* Vrata-*Milch und die Feier* Upasad Çat. Br. 3,4,4,26.

व्रतोपह m. अङ्गिरसाम् Name eines Sâman. Richtig व्रतोपोह.

व्रतोपायन n. *Eintritt in eine Observanz* u. s. w. व्रतोपायनवत् Adv. Kâtj. Çr. 4,12,10.

व्रतोपायनीय Adj. *zum* व्रतोपायन *gehörig* u. s. w. Comm. zu Âpast. Çr. 5,4,11.

व्रतोपोह m. अङ्गिरसाम् Name eines Sâman Ârsh. Br. Vgl. व्रतोपह.

1. (व्रत्य) व्रतिग्न Adj. *gehorsam, treu;* mit Gen.

2. व्रत्य 1) Adj. *einer Observanz angemessen, dazu geeignet, — gehörig, Theilhaber einer Observanz.* — 2) n. *Fastenspeise* Kâtj. Çr. 8,7,23.

व्रद्, व्रन्द्, व्रदते, *व्रन्दति *weich —, mürbe werden* RV.

व्रन्दिन् Adj. *mürbe —, morsch werdend.*

व्रयस् n. etwa *erdrückende Gewalt, Uebermacht.* Nach Sây. = वर्जन.

1. व्रश्च्, वृश्चति (Pass. वृश्च्यते) *abhauen, zerschneiden, spalten, fällen* (einen Baum) Vaitân. Med. वृश्चते (wohl वृश्च्यते zu lesen) in der Bed. des Passivs AV. 6,136,3. 8,10,18. वृकणान् (!) Partic. Bhâg. P. वृकणा (वृक्ण fehlerhaft) *abgehauen, gespalten, gefällt.* — *Intens. वरीवृश्च्यते. — Mit अपि *abhauen, zerhauen.* — Mit अव *abschneiden, abtrennen.* — Mit आ *abtrennen von, ausser Verbindung bringen —, verfeinden mit* (Dat. oder Loc.). आवृश्चेत् und आवृश्चेत hier und da fehlerhaft für आवृश्च्येत Pass. — Mit नि *niederhauen, fällen.* — Mit निस् *ausroden.* निर्वृश्च्य Absol. Comm. zu Âpast. Çr. 10,20,7. Vgl. निर्वस्क. — Mit परि *beschneiden.* परिवृकण *verstümmelt.* — Mit प्र *abschneiden, abspalten, zerhauen.* प्रवृकण *abgehauen.* — Mit वि *zerspalten, in Stücke hauen, zerhacken.* विवृकण *zerspalten* u. s. w. — Mit सम् *in Stücke hauen, zerstückeln.*

2. *व्रश्च् Adj. *abhauend* u. s. w.

व्रश्चन 1) Adj. *abhauend, fällend, zum Abhauen* u. s. w. *dienend* Mahâvîrak. 42,2. — 2) m. *a) *Säge oder Feile. — b) durch Einschnitte in einen Baum gewonnenes Harz* Gaut. — 3) n. *das Abhauen, Spalten, Zerhauen, Einschneiden* u. s. w.

*व्रश्च्य Partic. fut. pass von 1. व्रश्च्.

व्रस्क Adj. *behauend* in यूपव्रस्क.

व्राचट Adj. Bez. eines Apabhramça-Dialects.

व्राज m. 1) *Haufe.* व्राजम् *in Haufen.* — 2) *Hahn.*

व्राजपति und व्राजपति (AV. 7,72,2) m. *Anführer des Haufens oder der Haufen, etwa Herzog.*

व्राजबाहु m. Du. nach dem Comm. *ausgestreckte Arme.*

*व्राजि f. *Wind.*

व्राजिन् in विष्ठाव्राजिन्.

व्राण s. u. 1. वर् 7).

व्रात m. *Schaar, Haufen, Trupp, Abtheilung* (von Kriegern u. s. w.), *Gilde, Genossenschaft; Schwarm* (von Bienen Çiç. 4,35. Vâsav. 140,8), *Menge* überh. (auch von Unbelebtem) Vâsav. 261,1.

व्रातपत Adj. (f. ई) *zu* Vratapati *in Beziehung stehend, an ihn gerichtet* u. s. w. Âpast. Çr. 9,3, 24. Vasishṭha 22,10. °पतेष्टिप्रयोग Burnell, T.

व्रातपति m. *Herr der Schaar, — Gilde* u. s. w.

व्रातपतीय Adj. = व्रातपत Comm. zu Kâtj. Çr. 25,5,1.

व्रातभृत Adj. (f. ई) *an* Agni vratabhṛt *gerichtet* Âpast. Çr. 9,3,23. 24.

°व्रातमय Adj. *aus einer Menge von — bestehend* Bhâg. P. 4,9,60.

व्रातसाह (Padap. °सह) Adj. *Schaaren besiegend oder in Schaaren siegend.*

व्रातिक n. *eine best. Observanz* Gobh. 3,1,28.

व्रातीन Adj. *einer herumschweifenden Bande angehörend, das Leben eines Vagabunden führend.*

1. व्रात्य Adj. *zum* Vrata d. i. Mahâvrata *gehörig.*

2. व्रात्य 1) m. *ein einer herumschweifenden Bande Angehöriger, Landstreicher, ein Umherschweifender; Mitglied einer Genossenschaft, welche ausserhalb der brahmanischen Ordnung steht; ein Ausgestossener.* Als Anrede an einen ankommenden Gast wird das Wort im Comm. zu Âpast. 2,7,13 durch व्रते सुकृते साधो: erklärt, während es auch hier wohl *Wanderer* bedeutet. — 2) f. व्रात्या *a)* f. zu 1). — *b) ein umherschweifendes Leben.*

3. व्रात्य Adj. zu 2. व्रात्य 1) AV. 19,23,25.

व्रात्यगण m. *eine herumschweifende Bande.*

व्रात्यचरण n. und व्रात्यचर्या f. *ein umherschweifendes Leben.*

व्रात्यता f. Nom. abstr. zu 2. व्रात्य 1) Vishṇus. 37,19.

व्रात्यधन n. Pl. *die Habe eines* 2. Vrâtja Lâṭj. 8,6,28.

व्रात्यब्रुव m. *sich* 2. Vrâtja 1) *nennend.*

व्रात्यभाव m. = व्रात्यता, व्रात्यचरण.

व्रात्ययज्ञ m. *ein best. Opfer* Comm. zu Tândja-Br. 17,1,1.

व्रात्यस्तोम m. Bez. *gewisser* Ekâha Gaut. Vasishṭha 11,79. Vaitân. Auch in Verbindung mit क्रतु.

व्राध् etwa *reizen, anspornen.* Nur व्राधत्त und Partic. व्राधत् mit Superl. व्राधत्तम.

व्रिश्म् f. *Finger.*

*व्री, व्रीणाति, व्रिणाति und व्रीयते (वरणे). — Caus. व्रेपयति.

व्रीड्, व्रीडते (व्रीडसि verdächtig) und *व्रीड्यति 1) *verlegen werden, sich schämen.* व्रीडित *verlegen, beschämt.* — 2) *व्रीड्यति चोदने.

व्रीड m. (Çiç. 4,67. 14,2) und häufiger व्रीडा f. *Verlegenheit, Scham.* Am Ende eines adj. Comp. f. आ.

व्रीडन n. 1) *das Festandrücken* (der Kinnladen). 2) * *Verlegenheit, Scham.*

व्रीडादान n. *eine aus Verlegenheit gereichte Gabe* Hemâdri 1,14,9.

व्रीडावत् Adj. *verlegen, beschämt.*

*व्रीस्, व्रीसयति (हिंसायाम्).

व्रीहि m. *Reis,* Pl. *Reiskörner;* nach den Lexicographen auch *Korn* überh.

*व्रीहिक Adj. von व्रीहि.

*व्रीहिकाञ्चन m. *Linsen.*

व्रीहिद्रोण m. *ein* Droṇa *Reis.*

व्रीहिद्रोणिक Adj. *auf einen* Droṇa *Reis bezüglich, darüber handelnd.*

व्रीहिन् Adj. *mit Reis besetzt* (Feld) Çiç. 12,42.

*व्रीहिपर्णी f. *Desmodium gangeticum.*

*व्रीहिभेद m. wohl *eine Art Korn* überh., nicht *Panicum miliaceum.*

*व्रीहिमत m. Pl. N. pr. einer Völkerschaft.

व्रीहिमत्त Adj. 1) *mit Reis gemischt.* — 2) *mit Reis besetzt* (Feld) Comm. zu Çiç. 12,42.

व्रीहिमय Adj. *aus Reis gemacht* Hemâdri 1,321,7.

व्रीहिमुख Adj. *dessen Spitze einem Reiskorne gleicht* (ein chirurgisches Instrument).

व्रीहियव m. Du. und Pl. und व्रीहियव n. Sg. *Reis und Gerste.*

*व्रीहिराजक m. = कामलिका (?) und चीनान्न.

*व्रीहिराजिक m. = कङ्गुधान्य und चीनकधान्य.

*व्रीहिल Adj. von व्रीहि.

व्रीहिवेला f. *die Zeit der Reisernte.*

*व्रीहिश्रेष्ठ m. *Reis.*

*व्रीह्यगार n. *Kornkammer.*

व्रीह्यपूप m. *Reiskuchen.*

व्रीह्याग्रयण n. *Reiserstlingsopfer.*

व्रीह्युर्वरा f. *Reisfeld.*

व्रुड्, *व्रुडति (संवरणे, ध्रुव्यर्थमज्जयोः). व्रुडित 1) *untergesunken, versunken.* — 2) *verirrt* (im Walde).

*व्रूष् und *व्रूस्, व्रूषयति und व्रूसयति (हिंसायाम्).

व्रेशी f. Pl. Bez. *des Wassers.* v. l. रेशी.

*व्रैक् Adj. *vom Reis kommend* u. s. w.

*व्रैकिक Adj. *mit Reis bestanden* Gal.

*व्रैकिमत्य m. *ein Fürst der* Vṛihimata.

*व्रैकेय Adj. *mit Reis bestanden.*

व्रज् mit अभि nach Sāj. *erwischen, habhaft werden.* Nur Absol. अभिव्रज्य und अभिव्रज्यं. Vgl. अभिव्रङ्.

व्री, व्रीणाति und व्रिणाति *zusammenknicken,* — *drücken.* — *fallen machen* (nach dem Dhātup. गतौ, वरणे, धारणे, भरणे, वृत्यान्). Pass. व्रीयते *in sich zusammensinken, zusammenknicken, erliegen, zusammenfallen.* — *Caus. व्रेपयति. — Intens. (वेव्रीयते) *in sich zusammensinken, zusammenknicken* Maitr. S. 1,10,10 (150,15). — Mit अभि Pass. = Simpl. Pass. — Mit निस् *umstülpen* Āpast. Çr. 7,22,7. — Mit प्र *zusammendrücken, erdrücken* Āpast. Çr. 13,7,12. प्रव्रीन Partic. — Mit वि Pass. *aufspringen, sich öffnen.* Fehlerhaft वि व्रीयत्ते st. वि व्रीयते. — Mit सम् Pass. *zusammenfallen.* संव्रीन *in sich zusammengesunken.*

*व्रेन्, व्रेनयति (दर्शने).

व्रेष्क = व्रेष्क in व्रेष्कीकृत Adj. *mit einer Schlinge erwürgt* Maitr. S. 3,6,10.

---

1. श Adj. in गिरिश, *वारिश und *वृत्रश.

2.*श m. 1) = शस्त्र. — 2) = शिव.

*शंय Adj. von 5. शंस्.

शंयु 1) Adj. *a*) etwa *wohlwollend, wohlthätig.* — *b*) *dem es wohlgeht, glücklich.* — 2) m. N. pr. eines Sohnes der Bṛhaspati.

शंयुधायस् Adj. etwa *wohlthätig erquickend* Taitt. Ār. 4,11,3.

शंयुवाक (Pat. zu P. 2,4,29, Vārtt. 1) und शंयोर्वाक m. *die mit den Worten* तच्छंयोर्वृणीमहे (z. B. TBr. 3,5,11,1) *beginnende heilige Formel.*

शंयोस् Indecl. 1) = शंयोस्. — 2) = शंयुवाक.

शंयोवत्त Adj. (f. शंयोवत्ता) *mit dem Spruch* शंयोस् *schliessend* Vaitān. 13,3.

*शंव m. = मुसलाग्रस्थलोकृमण्डक und वम्र. Richtig शम्ब.

*शंवद् m. संज्ञायाम्.

शंवत्त (शंम्वत्त) Adj. 1) *heilvoll* Çat. Br. 13,8,1, 10. — 2) *das Wort* शम् *enthaltend.*

शंवर und शंवूक schlechte Schreibart für शम्बर und शम्बूक.

*शंशमम् und *शंशामम् Absol. von Intens. von 2. शम् Mahābh. 6(4),32,*b*.

शंस्, शंसति (Med. meist nur metrisch), शस्यते Pass. 1) *laut und feierlich aufsagen, recitiren,* insbes. ein an Götter gerichtetes Lied oder einen solchen Spruch. Im Ritual von der *Recitation* des Hotar. — 2) *loben, preisen, rühmen.* शंसमान (Med.!) Çat. Br. 2,3,4,6. — 3) *rühmen,* so v. a. *für günstig —, für ein gutes Omen erklären.* — 4) *geloben, anwünschen.* — 5) *aussprechen, sagen, verkünden, mittheilen, erzählen, zu wissen thun, anzeigen, verrathen* (auch ohne Worte), — *wo* oder *wer Jmd* (Acc.) *ist, — dass Jmd* oder *Etwas Etwas ist* (mit doppeltem Acc.). — 6) *ankündigen, vorhersagen, verheissen.* — 7) *दुर्गतौ und किंसायाम्. — 8) शस्त a) *aufgesagt, recitirt* ṚV. 3,53,8. 4,20, 10. — *b*) *gepriesen, gelobt, gerühmt, empfohlen, für geeignet —, für gut —, für vorzüglich gehalten, faustus* (von Gestirnen, Tagen u. s. w.). — *c*) *prächtig, schön.* — *d*) *guter Dinge, wohlgemuth.* — 9) शंसित *a*) *gepriesen, gerühmt, des Preisens werth.* — *b*) fehlerhaft für संशित. — Caus. शंसयति 1) *aufsagen —, recitiren lassen.* — 2) *ankündigen, vorhersagen.* — Mit अति 1) *weiter —, hinaus über — Etwas aufsagen;* mit doppeltem Acc. oder mit Instr. und Acc. (Vaitān.) — 2) *im Aufsagen übergehen.* — Mit अधि, °शस्त nach Nilak. = प्रबल; vielleicht fehlerhaft für अभिशस्त *verrufen, gefürchtet.* — Mit अनु 1) etwa *mit einstimmen* in अनुशंसे (Nachtr. 1). — 2) *nach Jmd aufsagen, — preisen* Vaitān. Partic. अनुशस्त. — 3) *preisen, loben* MBh. 13,16,47, v. l. — 4) *vor Augen haben, in Betracht ziehen.* — Mit अभि 1) *beschuldigen, Jmd etwas Uebles nachsagen* Āpast. 1,19,16. Pass. *einen üblen Leumund haben* Gaut. 19,10. — 2) *loben, preisen.* — 3) अभिशस्त *a*) *beschuldigt, eines Vergehens angeklagt, bescholten* (Gaut. 2,35. 17,17. Āpast. 1,3,25. 24,6. 15. 28,17. 2,2,6); *beschimpft.* — *b*) *verflucht, verwünscht.* v. l. अभिशप्त. — *c*) *bedroht.* — 4) अभिशस्तवान् = अभिशशंस in der Bed. 1). — Mit अव in अवशंस्. — Mit आ Med. (ausnahmsweise, insbes. metrisch auch Act.) 1) *hoffen —, rechnen —, vertrauen auf, erstreben;* die Ergänzung ein Acc. (daneben auch ein prädicativer), Loc., Dat., Infin., Fut. oder *Potent. Mit न *alle Hoffnung aufgeben;* die Ergänzung ein Fut. oder यदि mit Praes. oder Potent. आशंसित *gehofft, erwartet.* — 2) *Jmd* (Acc.) *zu bemeistern hoffen.* — 3) *Etwas* (Acc.) *voraussetzen bei* (Loc.). — 4) *befürchten.* — 5) *wünschen, ein Verlangen haben* (die Ergänzung im Acc. oder Infin.), *von Jmd* (Acc.) *wünschen, dass er —* (Infin.). आशिषम् so v. a. *Segenswünsche aussprechen.* आशंसन्तो वन्दितुं जेतुकामाः so v. a. जेतुम् MBh. 3,133,22. — 6) *bitten um* (Acc.). — 7) *loben, preisen.* — 8) *hersagen, recitiren.* — 9) *aussagen, ankündigen, vorhersagen* (Act. bei Kālidāsa). आशंसित von *Jmd* (Instr.) *erklärt für Etwas* (Nomin.). — Caus. Act. 1) *Hoffnung —, Anrecht geben, — auf* (Loc.). — 2) *Jmd* (Dat.) *Etwas anbieten* Hemādri 1,422,12. — Mit उद् Med. *sich getrauen,* mit Acc. Āpast. Çr. 9,4, 12. अरण्यम् so v. a. *in den Wald zu gehen.* — Mit उपा in उपाशंसनीय. — Mit प्रत्या Med. *voraussetzen, erwarten.* — Mit समा 1) Act. *Jmd* (Dat.) *Etwas zusprechen, zuweisen.* — 2) Med. *hoffen —, rechnen —, vertrauen auf* (Acc.). — Mit उद् *aufrufen.* — Mit निस् in आनिःशस्त und निःशंस्. — Mit परा in पराशंस्. — Mit प्र 1) *laut verkünden, preisen, loben, rühmen.* — 2) *aufmuntern.* — 3) *vorhersagen* (Conj.). — 4) प्रशस्त (ganz ausnahmsweise auch प्रशंसित) *gepriesen, gelobt, gerühmt, — für* (Loc. Gaut. 17,1), *empfohlen, — von* (Instr. Gaut. 28,48), *für geeignet —, für gut —, für vorzüglich gehalten, faustus* (von Gestirnen, Tagen u. s. w.); *besser, vorzüglicher* (Gaut. 27,11), *der beste* (Āpast. 19,5. Von Wasser so v. a. *geweiht* Varāh. Jogaj. 7,2. — Caus. *rühmen, preisen.* प्र सु शंसयिष्ये mit der v. l. प्रशशंसयिष्ये (!). — Mit अतिप्र *hoch preisen.* — Mit समतिप्र dass. — Mit अभिप्र *rühmen, preisen.* — Mit प्रति in अप्रतिशंसत् und अप्रतिशस्त. — Mit वि 1) *aufsagen, recitiren.* — 2) *recitirend theilen.* — Mit अभिवि = वि 2). — Mit सम् *zusammen —, neben einander recitiren.* — Mit उपसम् *hinzufügend aufsagen, anhängen.*

शंस 1) m. *a*) *Spruch, Zuruf, Anruf, Aufforderung; Zusage, Gelöbniss.* — *b*) *Lob.* — *c*) *Verwünschung, Fluch.* — *d*) *Segen.* — *e*) personificirt neben Bhaga. — *f*) नराशंसः ṚV. 2,34,6 wohl so v. a. नराशंसः. — *g*) bei सहसो रेक्णसः ṚV. 2,26,1 ist wohl eine Tmesis anzunehmen; सहशंस würde als Adj. *redlich, wahrhaft* bedeuten. — 2) f. शंसा *a*) *das Rühmen, Preisen.* — *b*) *Wunsch.* — *c*) *Ausspruch, Meldung.* प्रिय° *eine frohe Botschaft.*

शंसथ m. *Unterhaltung.*

शंसन n. 1) *Recitation.* — 2) *das Aussagen, Melden, Mittheilen; Bekenntniss.* — 3) als Beiw. Çi-

va's neben योग nach Nilak. = वेदप्रशस्य.

शंसनीय Adj. *rühmenswerth, preiswürdig.*

शंसम् Absol. *feierlich aufsagend, recitirend.* Häufig in Comp. mit seinem Object oder mit einem Adv.

शंसितर् Nom. ag. *Hersager, Recitirer* 223,32. = क्षेतर् Ait. Âr. 460,2.

°शंसिन् Adj. 1) *recitirend.* — 2) *aussagend, erwähnend, sprechend von, verkündigend, mittheilend, verrathend, ankündigend, vorhersagend, verheissend* 74,20. 248,10. Çiç. 11,2. 34.

शंस्तर् Nom. ag. *Hersager, Recitirer.* Soll im Acc. शंस्तारम् und शंस्तरी lauten.

शंस्तव्य Adj. *zu recitiren.*

*शंस्य Adj.

शंस्य, शंसिष्य Adj. 1) *zu recitiren.* — 2) *lobenswerth, preiswürdig.* Auch als Bein. Agni's in einer Formel.

1. शक् 1) शक्नोति *vermögen, im Stande sein, können, zu Stande bringen;* die Ergänzung ein Acc., ein Infin. auf अम् (in der älteren Sprache) oder तुम्, ein Nom. act. im Acc., Dat. oder Loc. — 2) शक्यति und ते dass. — 3) Pass. शक्यते u. s. w. *a) überwunden werden, unterliegen; einem Drängen nachgeben.* — *b)* mit einem Infin. *α) von Jmd* (Instr.) *gezwungen —, veranlasst werden können zu* (Infin.) MBh. 3,268,22. — *β) durch Jmd* oder *Etwas* (Instr.) *das Object einer Thätigkeit werden können*, was wir durch *können* mit einem Infin. pass. auszudrücken pflegen. — *γ)* impers. *für Jmd möglich sein;* die Ergänzung ein Infin. Hariv. 2,111,16. — 4) शक्त *a) vermögend, im Stande seiend, Etwas könnend, fähig, gewachsen;* die Ergänzung ein Instr., Gen., Dat., Loc., Acc. der Person mit प्रति, Infin. oder im Comp. vorangehend. — *b)* angeblich = शकित. — *c)* *v. l. für शक्त = प्रियंवद. — *d)* fehlerhaft für सक्त. — 5) शकित mit न und einem passivisch zu übersetzenden Infin. *nicht könnend* (verbrannt u. s. w.) *werden.* — Desid. s. 1. शिक्ष्. — Mit अनु *nachthun können.* — Mit परि *bewältigen* in परिशक्तवे. — Mit प्र *vermögen* (mit Infin.). प्रशक्त MBh. 7,1127 fehlerhaft für प्रसक्त. — Mit संप्र *überwinden, ertragen* MBh. 9,63,13. — Mit प्रति *gegen Jmd* (Acc.) *Etwas vermögen.* — Mit सम् *vermögen* (auch mit Infin.). Mit न 1) *mit Etwas* (Loc.) *nicht zu Stande kommen.* — 2) *mit Jmd* (Instr.) *Nichts zu schaffen haben wollen.*

2. शक् (शग्धि, शक्तम्, शक्याम्, शकस्, शेकिम) 1) *Jmd* (Dat.) *helfen.* — 2) *Jmd einer Sache* (Gen.) *theilhaftig machen.* — Desid. s. 2. शिक्ष्. — Mit आ 1) *Jmd* (Dat.) *helfen.* — 2) *Jmd* (Dat.) *einer Sache* (Gen.) *theilhaftig machen.* — 3) *einladen zu* (Acc.). — Mit उप *mittheilend hingeben.* Vgl. उपशाक.

1. शक Nom. act. von 1. शक् in सुशक.

2. शंक 1) n. *a) Mist.* — *b)* *v. l. für कश = उदक. — 2) m. *a) ein best. vierfüssiges Thier.* v. l. शल. — *b)* MBh. 13,2835 fehlerhaft für शुक. — 3) f. शंका nach den Erklärern *Vogel, Fliege* oder ein *langohriges Thier* (मृग).

3. शक m. 1) Pl. N. pr. eines Volkes, *die Indoscythen* 106,6.10 von weisser Farbe Spr. 7804 (nebst Note). — 2) **ein Fürst der Çaka.* — 3) **ein best. Parfum* Gal.

शककारक m. *Gründer einer Aera durch Vernichtung der Çaka* Z. d. d. m. G. 22,717.

शककाल m. *die Çaka-Aera* (78 n. Chr.).

शककृत् m. = शककारक Z. d. d. m. G. 22,717.

शकच m. N. pr.

शकट 1) m. (dieses selten) f. (शकटी) und n. *Karren, Wagen.* — 2) प्राजापत्यम्, रोहिण्याः und रोहिणीशकट n. *das als Karren gedachte Mondhaus Rohiṇi.* — 3) m. n. *eine best. Truppenaufstellung.* Auch °व्यूह m. — 4) n. *eine best. Constellation, wenn nämlich alle Planeten im 1sten und 7ten Hause stehen.* — 5) *m. *Dalbergia ougeinensis* Râǵan. 9,119. — 6) *m. schlechte Lesart für शाकट *Wagenlast.* — 7) m. N. pr. *a)* eines Mannes. — *b)* eines von Vishṇu oder Kṛshṇa erschlagenen Asura Çiç. 15,37 (nach dem Comm., es könnte aber hier auch *Karren* bedeuten). — 8) m. oder n. N. pr. einer Oertlichkeit.

शकटदास m. N. pr. eines Mannes Mudrâr. 19,9 (37,5). 87,6 (141,19).

शकटनीड n. *der innere Raum eines Karrens* Âpast. Çr. 10,27,10.

शकटभिद् m. Bein. Vishṇu-Kṛshṇa's.

शकटमन्त्र m. Pl. *die an den Soma-Wagen gerichteten Sprüche* Âpast. Çr. 10,30,7.

*शकटविल m. *a gallinule.* Vgl. शकटाविल.

शकटसार्थ m. *eine Menge von Karren, Wagenzug* 241,32.

शकटाङ्गज m. Patron. = शाकटायन Ganar. 2,3. 8 u. s. w.

शकटाय्, °यति *einen Karren darstellen.*

शकटायन m. Pl. R. 2,89,15 fehlerhaft für शकटापण m. Pl. *Karren und Waaren.*

शकटार m. N. pr. eines Affen.

*शकटारि m. Bein. Vishṇu-Kṛshṇa's.

शकटाल m. N. pr. des Ministers von Nanda Hem. Par. 8,4.

शकटाविल m. *ein best. Schwimmvogel.*

शकटासुरभञ्जन m. Bein. Vishṇu-Kṛshṇa's.

*शकटाक्षा f. *das Mondhaus Rohiṇi.*

*शकटि f. = शकटी *Karren, Wagen.*

*शकटिक Adj. von शकट.

शकटिका f. *Wägelchen.*

शकटिन् Adj. *einen Karren besitzend;* m. *der Besitzer eines Karrens.*

*शकटीकर्ण gaṇa सुवास्त्वादि.

शकटीमुख Adj. (f. ई) *karrenmäulig* Śhadv. Br. 4,7.

शकटीयशवर m. N. pr. eines Dichters Z. d. d. m. G. 36,557.

शकटीशकट Adj. etwa *aus Karren aller Art bestehend* Hariv. 3326.

*शकट्या f. *eine Menge von Karren.*

शकधूम m. 1) *Rauch* — oder *Dunst des Mistes.* — 2) wohl *ein best. Sternbild.*

शकधूमल oder °ला Adj. *aus Mistdunst entstehend.*

शकन् und शकन् n. *Mist, stercus.* Zu belegen शक्नस्, शक्ना und शकभिस्. Vgl. शकृत्.

शकनृपतिसंवत्सर m. *Jahr der Çaka-Aera* Ind. Antiq. 6,73.

*शकंधि m. N. pr. eines Mannes.

*शकन्धु angeblich = शक + अन्धु.

शकपिण्ड m. *Mistballen.*

*शकपूण m. N. pr. eines Mannes.

शकपूत m. desgl.

शकबलि m. *eine best. Spende* AV. 20,131,16.

शकभूपकाल m. = शककाल Varâh. Bṛh. S. 8,21.

शकम् Indecl. Demin. von 5. शम्.

शकमय Adj. *aus Mist emporsteigend.*

शकंभर Adj. *Mist tragend.*

शकर n. = शकल 1) *a*).

शकल 1) m. n. *a) Spahn, Splitter, Holzscheit; Schnitzel, Bröckchen, Stückchen; Scherbe.* शकलानि कर् *Etwas* (Acc.) *zertheilen.* — *b)* in Comp. mit कृशानु° so v. a. *Funke* Çiç. 5,9. Nach dem Comm. m. — 2) n. *a) Hälfte.* चन्द्र° *Halbmond* Kâd. 16,10 (25,9). 59,11 (110,11). — *b) die Hälfte einer Eierschale.* — *c) Halbvers.* — *d) *Hirnschale.* Vgl. कपाल° Nachtr. 6. — *e) *Fischschuppe.* — *f) *Haut.* — *g) *Bast.* — *h) *Zimmt* Râǵan. 6, 172. — *i) ein best. Farbestoff.* *n. — 3) *m. N. pr. eines Mannes. — 4) fehlerhaft für सकल und शलक (Karaka 6,19).

शकलय्, °यति *zerstückeln* Mahâvîraḥ. 37,4. शकलित Harshaḥ. 197,20. Bâlar. 241,16. Çiç. 17,3. — Mit वि dass. विशकलित Mahâvîraḥ. 46,20.

*शकलवत् Adj. von शकल.

*शकला Adv. mit कर् *zertheilen.*

*शकलाङ्कुष्ठक ved. Adj.

*शकलिन् m. *Fisch.*

शकली Adv. 1) mit कर् *zerstückeln, in Stücke brechen, zersprengen* Baudhâjana im Comm. zu Âpast. Çr. 5,29,12. Hemâdri 1,240,11. Kâd. 216,18 (426,2). Paṅkad. — 2) mit भू *bersten, zerspringen, in Stücke gehen* Kâd. 132,18 (233,5).

शकलेन्दु m. *Halbmond.* Auch fehlerhaft für सकलेन्दु.

शकलोट m. Gobh. 2,4,8 nach dem Comm. = शालूक *Lotuswurzel.*

शकल्येयिंन् Adj. *dem Span nachgehend,* so v. a. *glimmend.*

शकवत्सर m. *Jahr der Çaka-Aera* Z. d. d. m. G. 22,717.

शकवर्ण m. N. pr. eines Fürsten VP.² 4,180.

शकवर्मन् m. N. pr. eines Dichters.

शकवर्ष m. oder n. *Jahr der Çaka-Aera.*

शकवृद्धि m. N. pr. eines Dichters.

शकशकायू, °यति *knacken* (intrans.).

शकस्थान n. N. pr. eines Landes, Ζαπαστηνη Harshaṅ. 181,6.

*शकाङ्क Adj.

*शकादित्य m. N. pr. = शालिवाहन.

*शकान्तक m. Bein. Vikramâditja's.

शकार् m. 1) *der Laut* श. — 2) *der in schlechtem Rufe stehende Bruder der Concubine eines Fürsten.* So genannt, weil er im Schauspiel stets श statt स und ष spricht.

शकारिलिपि f. *eine best. Schriftart.*

शकुन् 1) m. *a) Vogel,* meist von *grösseren Vögeln* und von *solchen, welche Vorzeichen geben,* gebraucht. Am Ende eines adj. Comp. f. आ. — *b) *ein best. Vogel.* — *c)* वसिष्ठस्य शकुन: Name eines Sâman Ârsh. Br. — *d)* Nom. pr. α) Pl. eines Volkes. — β) eines Asura. — 2) n. *a) ein gutes Omen.* शकुनाधिष्ठात्री देवता und शकुनदेवता f. *die einem solchen Omen vorstehende Gottheit.* — *b) ein best. über Waffen gesprochener Zauberspruch.*

शकुनक m. *Vogel.* शकुनिका s. bes.

शकुनज्ञ 1) Adj. (f. आ) *mit den Omina vertraut.* — 2) *f. आ *eine kleine Hauseidechse.*

शकुनज्ञान n. *Vogelkunde, Kenntniss der Omina.*

शकुनदीपिका f. Titel eines Werkes.

शकुनद्वार n. *ein best. terminus technicus im Augurium.*

शकुनपक्ष n. Titel Opp. Cat. 1.

*शकुनविद्या f. *die Lehre von den Omina.*

शकुनशास्त्र n. dass. und Titel eines best. Werkes.

शकुनसूक्त n. *das Vogellied.*

शकुनाणव m. Titel eines Werkes über *Omina.*

शकुनावली f. desgl. Burnell, T.

शकुनाशा f. *eine best. Pflanze.*

*शकुनाहृत् m. 1) = शकुनाहृत 2). — 2) *ein best. Fisch.*

शकुनाहृत 1) *Adj. *von Vögeln gebracht.* — 2) m. *eine best. Reisart* Karaka 1,27.

शकुनि 1) m. *a) Vogel,* insbes. *ein grösserer.* — *b) ein best. Vogel.* Nach den Lexicographen *Falco Cheela* und *Geier.* — *c) der erste feste* 2. कारण 4) *n).* — *d)* N. pr. α) eines Schlangendämons. — β) eines Unholdes, Sohnes des Duḥsaha. — γ) eines Asura, Sohnes des Hiraṇjâkṣha. — δ) eines Fürsten der Gândhâra. — ε) eines Sohnes des Vikukshi und Grosssohnes des Ikshvâku. — ζ) eines Sohnes des Daçaratha. — η) des Urgrossvaters von Açoka. — 2) f. शकुनि und शकुनी N. pr. einer den Kindern gefährlichen Unholdin. Auch in Verbindung mit पूतना. शकुनी auch mit Durgâ identificirt. — 3) f. शकुनी *Vogelweibchen.* Nach den Lexicographen *ein dunkelfarbiger Sperling* (Râgân. 19,124) und *Turdus macrourus.*

शकुनिका f. 1) *Vogelweibchen.* — 2) *ein best. Vogel* Deçîn. 1,64. 2,107. — 3) N. pr. *a)* einer der Mütter im Gefolge Skanda's. — *b)* verschiedener Frauen Vâsav. 231,5. 232,1.

शकुनिग्रह m. *eine best. den Kindern gefährliche Unholdin.*

*शकुनिप्रपा f. *eine Tränke für Vögel.*

शकुनिवाद् m. *die ersten Laute der Vögel* (oder *eines best. Vogels*) *am Morgen* Ait. Br. 2,15.

*शकुनिसवन n. gaṇa सवनादि.

शकुनिसाद् m. *ein best. Theil des Opferrosses.*

*शकुनीश्वर m. Bein. Garuḍa's.

शकुनोपदेश m. *die Lehre von den Omina.*

शकुन्त m. 1) *Vogel.* — 2) *ein best. Raubvogel.* Angeblich auch *der blaue Holzheher.* — 3) *ein best. Insect. — 4) N. pr. eines Sohnes des Viçvâmitra.

शकुन्तक 1) m. *Vögelchen.* — 2) f. शकुन्तिका *Vogelweibchen.*

शकुन्तला f. N. pr. einer Apsaras. Im Epos eine Tochter Viçvâmitra's von der Apsaras Menakâ, Gattin Dushjanta's und Mutter Bharata's.

*शकुन्तलात्मज m. Metron. Bharata's.

शकुन्ति m. *Vogel* Bâlar. 175,13. Çiç. 19,113.

*शकुन्द् m. *Nerium odorum* Râgân. 10,11. Vgl. शतकुन्द.

शकुर Adj. *zahm, fromm* (Thier) Harshaṅ. (ed. Bomb.) 383,10. 477,5.

शकुल 1) m. *a) ein best. Fisch* Bâlar. 196,16. Vâsav. 268,1. 277,1. 2. — *b) Afterklaue des Rindes* VS. 23,28. — *c)* वसिष्ठस्य शकुल: (v. l. शकुन:) Name eines Sâman. — 2) f. शकुली *a) ein best. Fisch mit giftiger Galle.* — *b) *Wrightia antidysenterica.* — *c) *eine Art Gebäck.* — *d)* N. pr. eines Flusses.

*शकुलगण्ड m. *ein best. Fisch.*

*शकुलादक m. *eine best. Pflanze.*

*शकुलादनी f. *eine Grasart* Râgân. 8,117.

*शकुलाद् m. Pl. N. pr. einer Völkerschaft.

शकुलादनी f. *eine best. Gemüsepflanze* Karaka 1,27. Nach den Lexicographen *Commelina salicifolia, Scindapsus officinalis* u. s. w. Râgân. 4,108. 6,132. Bhâvapr. 1,173.

*शकुलाभक m. *ein best. Fisch.*

शकृत् n. *Mist, stercus.* Acc. Pl. auch शकृतस्.

*शकृत्कारि m. *Kalb.*

*शकृत्कीट m. *Mistkäfer.*

*शकृत्पदी Adj. f. *Mist an den Füssen habend.*

शकृत्पिण्ड m. *Mistballen* Kauç. 7. 19. 20. Âpast.

*शकृदित (!) Adj. *mit Mist beschmiert.*

*शकृद्देश m. und *शकृद्द्वार n. *After.*

शकृद्भेद m. *dünner Stuhlgang, Diarrhoe.*

शकेन्द्रकाल m. = शककाल, शकभूपकाल Varâh. Bṛh. S. 8,20.

शकेंधु m. *ein Feuer, bei dem Mist statt Brennholz verwendet wird,* Âpast. Çr. 9,9,12.

*शक्कारि m. *Bull.* Vgl. शक्कार.

शक्करी f. fehlerhaft für शक्वरी.

*शक्कुलि f. wohl fehlerhaft für शष्कुलि.

शक्त 1) Adj. s. u. 1. शक्. — 2) m. N. pr. eines Sohnes des Manasju.

1. शक्ति f. 1) *das Können, Vermögen; Kraft, Fähigkeit, Geschick,* — *zu* (Infin., Loc., Gen. oder im Comp. vorangehend); *Wirksamkeit, Wirkung* (z. B. eines Heilmittels). शक्तिमकापयित्वा *es an Kraft nicht fehlen lassend,* so v. a. *Alles aufbietend;* शक्त्या, स्वात्मशक्त्या und स्वशक्त्या *nach Vermögen, nach Kräften;* परां शक्त्या *mit ganzer Kraft,* वित्तशक्त्या *nach den Vermögensumständen* Hemâdri 1,380,17. — 2) die drei *Kräfte* eines Fürsten sind प्रभाव, उत्साह und मन्त्र. — 3) *die wirkende Kraft* eines Gottes (insbes. Çiva's) *ist der weibliche Theil seiner Doppelnatur.* Es werden einem Gotte auch mehrere solcher *Kräfte* (insbes. drei und neun) zugeschrieben. Bei den Çâkta mit Avalokiteçvara identificirt Ind. Antiq. 9,192. — 4) *die wirkende Kraft* eines Wortes ist *seine Bedeutung* oder *Function;* auch so v. a. *Casusbegriff.* — 5) *die Kraft* eines Spruches ist *der wirk-*

samste Theil desselben, der Schluss. — 6) *die schaffende Kraft* des Dichters ist *die Einbildungskraft, die Phantasie* Kâvjapr. 1,3. — 7) *eine best. Constellation, wenn nämlich alle Planeten im 7ten, 8ten, 9ten und 10ten Hause stehen.*

2. शक्ति f. *Hülfe; Mittheilung.*

3. शक्ति und शक्ति f. *Speer* RV. 10,134,6. 2,39,7. Auch *शक्ती.

4. शक्ति m. N. pr. eines Sohnes des Vasishṭha und Vaters des Parâçara. Auch mit dem Patron. Gâtukarṇa und Sâṁkṛti (Âpastr. Çr. 5,10,11).

शक्तिक 1) am Ende eines adj. Comp. = 1. शक्ति 1) und 3) (Hemâdri 1,827,21). — 2) f. आ = 1. शक्ति 3).

शक्तिकर Adj. *Kraft verleihend.*

शक्तिकुमार m. N. pr. 1) m. verschiedener Männer. — 2) f. ई ein Frauenname Ind. St. 14,108. 114.

शक्तिकुमारक m. N. pr. eines Mannes B. A. J. 11,107.

*शक्तिग्रह Adj. *einen Speer tragend;* m. *Speerträger.*

शक्तिज्ञागर Titel eines Werkes.

शक्तिज्ञामल n. fehlerhaft für °यामल.

शक्तिज्ञ Adj. *seine Kräfte kennend.*

शक्तितन्त्र n. Titel eines Tantra.

शक्तितस् Adv. 1) *in Folge des Vermögens,* — *der Kraft.* — 2) *nach Vermögen, nach Kräften* Gaut. Auch स्व°.

°शक्तिता f. Nom. abstr. von einem auf 1. शक्ति 1) auslautenden adj. Comp.

शक्तिदेव m. N. pr. verschiedener Männer.

शक्तिद्वयवत् Adj. *mit zwei Kräften ausgestattet* 262,24.

शक्तिधर 1) Adj. *einen Speer tragend.* — 2) m. *a*) Bein. Skanda's. — *b*) N. pr. verschiedener Männer.

शक्तिधृक् m. Bein. Skanda's.

1. शक्तिन् Adj. etwa *mit einem Fahnenstock versehen* (Kriegswagen) MBh. 13,53,30. Vgl. रथशक्ति.

2. शक्तिन् m. = 4. शक्ति MBh. 1,176,41. 178,1.

शक्तिनाथ m. Bein. Çiva's.

*शक्तिपर्ण m. *Alstonia scholaris.*

शक्तिपाणि m. Bein. Skanda's.

शक्तिपूजक m. *ein Verehrer der* Çakti Çiva's.

शक्तिपूजा f. *Verehrung der* Çakti Çiva's.

शक्तिपूर्व m. Bein. Parâçara's.

शक्तिबोध m. Titel eines Werkes.

1. शक्तिभृत् Adj. *Macht habend, mächtig.*

2.*शक्तिभृत् m. Bein. Skanda's (*einen Speer tragend,*.

शक्तिभैरव n. und °तन्त्र n. Titel eines Tantra.

शक्तिमत्त्व n. *Machtbesitz.*

1. शक्तिमत् 1) Adj. *a*) *Kraft besitzend, vermögend, mächtig, im Stande seiend, Etwas könnend;* die Ergänzung ein Infin. oder ein Nom. act. im Loc. द्रव्य° *die Kraft besitzend die Materie zu erzeugen.* — *b*) *mit seiner* Çakti *vereinigt, mit derselben versehen* (ein Gott). — 2) f. °मती ein Frauenname.

2. शक्तिमत् Adj. *mit einem Speer versehen.*

3. शक्तिमत् m. N. pr. eines Gebirges. Richtig शुक्तिमत्.

शक्तिमय Adj. *aus der* Çakti *eines Gottes hervorgegangen* u. s. w.

शक्तिमोक्ष m. *Einbusse der Kraft* und zugleich *das Schleudern des Speeres* Vâsav. 298,2.

शक्तियशस् f. N. pr. einer Vidjâdharî, nach welcher der 10te Lambaka im Kathâs. benannt ist.

शक्तियामल n. Titel eines Werkes.

शक्तिरक्षित und °क m. N. pr. eines Fürsten der Kirâta.

शक्तिरत्नाकर m. Titel eines Werkes.

शक्तिवनमाहात्म्य n. Titel Burnell, T.

शक्तिवर m. N. pr. eines Kriegers. v. l. शक्तिधर.

शक्तिवाद m., °टीका f., °विवरण n., °वादार्थदीपिका f. und शक्तिविचार m. Titel von Werken.

शक्तिवीर m. bei den Çâkta *der Mann, der sich mit dem die* Çakti *vorstellenden Weibe vermischt.*

शक्तिवेग m. N. pr. eines Vidjâdhara.

शक्तिवैभविक Adj. *mit Macht und Wirksamkeit ausgestattet* Mârk. P. 23,44.

शक्तिशोधन n. *die Reinigung der* Çakti, bei den Çâkta *eine best. an dem die* Çakti *vorstellenden Weibe vorgenommene Ceremonie.*

*शक्तिष्ठ Adj. *mächtig, vermögend.*

शक्तिसंगमतन्त्र n. und शक्तिसङ्गमतन्त्र (! Opp. Cat. 1) Titel.

शक्तिसिंह m. N. pr. eines Mannes. श्री° N. pr. eines Fürsten Ind. Antiq. 9,188.

शक्तिसिद्धान्त m. Titel Burnell, T.

शक्तिसेन m. Bein. Skanda's.

शक्तिस्फर Adj. (f. आ) *Kraft raubend.*

शक्तिस्कन्द m. Bein. Skanda's.

*शक्तिहेतिक Adj. *mit einem Speer bewaffnet.*

शक्तीवत् Adj. *kräftig, vermögend* oder *hülfreich.*

शक्तु schlechte Schreibart für सक्तु.

शक्तुक s. सक्तुक.

शक्त्यर्ध m. *halbe Kraft,* Bez. *eines best. Grades der Ermüdung.*

शक्रि und शक्रिन् m. N. pr. fehlerhaft für 4. शक्ति.

*शक्र und *शक्रु Adj. = प्रियंवद.

शक्मन् n. 1) *Vermögen, Geschick.* — 2) *Unternehmen, Werk.*

शक्य Adj. (f. आ) 1) *möglich, thunlich, ausführbar.* Häufig in Verbindung mit einem passivisch aufzufassenden Infin. (z. B. शक्या निद्रा मया लब्धुम्). शक्यम् n. wird nicht nur impers. gebraucht (z. B. न च शक्यं पुनर्गन्तुं मया वारणसाह्वयम्), sondern auch bei Subjecten anderen Geschlechts und anderer Zahl (z. B. न तेन विभूतयः शक्यमवाप्तुम्). — 2) *bezwingbar* (von Personen), *gezwungen werden könnend zu* (Infin.). — 3) *ausdrücklich gemeint, im Worte selbst liegend,*

शक्यता f. (in अ°; s. u. अशक्य) und शक्यत्व n. Nom. abstr. zu शक्य 1).

शक्यरूप Adj. *wahrscheinlich nicht zu* (Infin.).

शक्यशङ्क Adj. *bezweifelbar* Sarvad. 65,22. 120,15.

शक्यसामन्तता f. *die Lage, da man die angrenzenden Fürsten zu bezwingen vermag.*

शक्र 1) Adj. (f. आ) *vermögend, stark* RV. 5,41,15. — 2) m. *a*) Bein. Indra's. Auch unter den Âditja aufgeführt. — *b*) Bez. *der Zahl 14* Ganit. Grahân. 8. — *c*) * *Wrightia antidysenterica.* — *d*) *Terminalia Arunja.*

शक्रकार्मुक n. *Regenbogen* Vikramâṅkaḱ. 13,37. 14,36. Kâd. 2,70,2 (85,21).

शक्रकाष्ठा f. *Osten* Dhûrtan. 36.

शक्रकुमारिका und °कुमारी f. *ein kleiner Flaggenstock neben* Indra's *Banner.*

शक्रकेतु m. Indra's *Banner.*

*शक्रकोडाचल m. Bein. des *Berges* Meru.

शक्रगोप m. *Coccinelle* Râgân. 19,126. Auch °क m. Kâd. 112,21 (202,1). 2,71,21 (87,11).

शक्रचाप n. *Regenbogen.*

*शक्रचापसमुद्भवा f. *eine Gurkenart* Râgân. 7,165.

शक्रचापाय्, °यते *einen Regenbogen darstellen.*

*शक्रज्ञ m. *Krähe.*

शक्रज्ञनित्री f. Indra's *Mutter,* Bez. *des grössten Flaggenstockes neben* Indra's *Banner.*

*शक्रज्ञात m. *Krähe.*

शक्रज्ञानु m. N. pr. eines Affen.

शक्रज्ञाल n. *Blendwerk, Zauber.*

शक्रजित् m. 1) Bein. Meghanâda's, Sohnes des Râvaṇa. — 2) N. pr. eines Fürsten VP.² 4,99.

*शक्रतरु m. *eine best. Pflanze,* = विज्ञया.

शक्रत्व n. Indra's *Würde.*

शक्रदन्तिन् m. Indra's *Elephant* (Airâvata Çiç. 16,69.

शक्रादिश् f. *Osten.*

शक्रदेव m. N. pr. eines *Fürsten.*

शक्रदेवता f. *eine best. Neumondsnacht.*

शक्रदैवत n. *das unter* Indra *stehende Mondhaus Gjeshṭhâ.*

*शक्रद्रुम m. *Mimusops Elengi* (बकुल) Bhâvapr. 3,126. *Terminalia Arunja* (ककुभ) ebend. Hdschr.

शक्रधनुस् n. *Regenbogen.*

शक्रध्वज m. Indra's *Banner.* Auch °तरु m.

*शक्रनन्दन m. Patron. Arǵuna's.

*शक्रपर्याय m. *Wrightia antidysenterica.*

शक्रपात m. *das Herabgenommenwerden von* Indra's *Fahne* Jâǵñ. 1,147.

शक्रपाद् m. *der Fuss von* Indra's *Banner* Varâh. Jogaj. 7,13.

*शक्रपादप m. 1) *Pinus Deodora.* — 2) *Wrightia antidysenterica* Râǵan. 9,52.

शक्रपुर n. und °पुरी f. Indra's *Stadt.*

*शक्रपुष्पिका und *°पुष्पी f. *Menispermum cordifolium.*

शक्रप्रस्थ n. N. pr. einer Stadt, = इन्द्रप्रस्थ.

शक्रबाणासन n. *Regenbogen.*

*शक्रबीज n. *der haferähnliche Same der Wrightia antidysenterica* Râǵan. 9,55.

शक्रभक्त *Hanf* Kautukas. 23.

*शक्रभवन n. Indra's *Himmel.*

*शक्रभिद् m. = शक्रजित्.

*शक्रभूभवा f. *die Koloquinthengurke.*

*शक्रभूरुह् m. *Wrightia antidysenterica.*

*शक्रमातृ f. *Clerodendrum siphonanthus* Râǵan. 6,152.

शक्रमातृका f. = शक्रजननित्री.

*शक्रमूर्धन् m. *Ameisenhaufen.*

शक्रयव m. = शक्रबीज.

शक्रलोक m. Indra's *Welt.*

*शक्रवल्ली f. *die Koloquinthengurke* Râǵan. 3,59.

शक्रवापिन् m. N. pr. eines Schlangendämons.

*शक्रवारुन m. *Wolke.*

*शक्रवृक्ष m. *Wrightia antidysenterica.*

*शक्रशरासन n. *Regenbogen.*

शक्रशरासनाय् *einen Regenbogen vorstellen.* °यित n. impers. Du. V. 22,3.

*शक्रशाखिन् m. *Wrightia antidysenterica* Bhâvapr. 1,206.

*शक्रशाला f. = प्रतिश्रय.

*शक्रशिरस् n. *Ameisenhaufen.*

शक्रसदस् n. Indra's *Audienzsaal.*

*शक्रसारथि m. Indra's *Wagenlenker* (Mâtali).

*शक्रसुत m. Patron. des Affen Vâlin.

*शक्रसुधा f. *Weihrauch.*

*शक्रसृष्टा f. *Terminalia Chebula.*

*शक्रस्तुति f. Titel Burnell, T.

*शक्राख्य m. *Eule.*

शक्राग्नि m. Du. Indra *und* Agni, die Herren des Mondhauses Viçâkhâ.

शक्राणी f. Indra's *Gattin.*

शक्रात्मज m. Patron. Arǵuna's.

*शक्रादन m. = शक्रतरु.

*शक्रादित्य m. N. pr. eines Fürsten.

शक्रानलाख्य° Adj. Indra *und* Agni *heissend,* so v. a. Indra *und* Agni.

*शक्राभिलषणीय n. *ein best. Edelstein.*

शक्रायुध n. *Regenbogen.*

शक्रारि m. Indra's *Feind* als Bein. Krshṇa's.

शक्रावतारतीर्थ n. N. pr. eines Tîrtha Ind. St. 15,362.

शक्रावर्त desgl.

शक्राशन 1) *m. *Wrightia antidysenterica.* — 2) n. *a*) **der Same der Wrightia antidysenterica.* — *b*) *Hanf* Hâsj. 24,1.

शक्रासन n. Indra's *Thron.*

शक्राह्व m. (!) *der Same der Wrightia antidysenterica.*

*शक्रि m. = मेघ, वज्र, कस्तिन् und पर्वत.

शक्रु m. N. pr. eines Mannes VP.² 4,99.

शक्रेश्वरतीर्थ n. N. pr. eines Tîrtha.

शक्रोत्थान n. *die Aufrichtung von* Indra's *Banner.* °ध्वजोत्सव m. *das Fest bei dieser Gelegenheit* VP.² 4,308.

शक्रोत्सव m. *ein Fest zu Ehren* Indra's.

शक्ल 1) *Adj. = प्रियंवद्. — 2) m. v. l. für शल्क, शकल TS. 5,2,9,3. — Vgl. शक्लीकरण.

शक्लीकरण n. = शकलीकरण *das Zerstückeln, Zerhauen* Bâlar. 27,18.

शक्वन् 1) Adj. (f. शक्वरी) *vermögend, wirksam, geschickt.* — 2) m. *a*) *artifex.* — *b*) **Elephant.* — 3) f. शक्वरी *a*) Pl. Bez. *gewisser Verse und Lieder,* insbes. *die dem* Çâkvara-Sâman *zu Grunde liegenden* Mahânâmnî-*Verse* Gobh. 3,2,9. Nom. abstr. शक्वरीत्व n. Maitr. S. 4,2,12. — *b*) *ein zu den* Atikkhandas *gerechnetes Metrum von 7×8 Silben; später jedes Metrum von 4×14 Silben.* — *c*) Pl. Bez. *des Wassers* Gobh. 3,2,21. — *d*) **Fluss.* — *e*) Bez. *der Kuh.* — *f*) *Du. *die Arme.* — *g*) **Finger.* — *h*) *Gürtel.* — *i*) *N. pr. eines Flusses.

शक्वार 1) m. *Bulle* Harshaṇ. (ed. Bomb.) 383,10. — 2) *f. आ *Gries, Kies.* Richtig शर्करा.

शक्वरी Adj. f. und Subst. s. u. शक्वन्.

शक्वरीपृष्ठ Adj. *die Çakvarî Verse zum* Pṛshṭha 4) *habend.*

शग्म Adj. (f. आ) *hülfreich, mittheilsam, entgegenkommend, gütig, fromm* (Rosse).

*शग्मन् n. v. l. für शंकन्.

शग्मिय, शग्म्य und शग्मिन्य Adj. (f. आ) = शग्म.

शङ्क्, शङ्कते (metrisch hier und da auch Act.) 1) *in Sorge sein, — vor* (Abl.), *Scheu empfinden, Misstrauen hegen.* — 2) *befürchten, besorgen;* mit Acc. — 3) *Jmd in Verdacht haben, mit Misstrauen ansehen, Misstrauen setzen in;* mit Acc. — 4) *Anstand nehmen, ein Bedenken haben, in Zweifel sein;* mit Acc. *Etwas beanstanden, bezweifeln.* — 5) *vermuthen, annehmen.* शङ्के (ohne Einfluss auf die Construction) *wie ich vermuthe, wie mir scheint, wahrscheinlich.* Mit Acc. *annehmen, voraussetzen, glauben an* oder *von Jmd —, dass Jmd — sei* (mit prädicativem Acc.). — 6) शङ्कित *a*) *in Sorge seiend, besorgt, Scheu empfindend, Misstrauen hegend, sich fürchtend vor* (Abl., Gen. oder im Comp. vorangehend), *besorgt um* (Loc. oder Acc. mit प्रति). — *b*) *vermuthend, annehmend.* — *c*) *befürchtet.* — *d*) *beanstandet, in Zweifel gezogen, verdächtig.* — शङ्क्यते bei Çaṃk. zu Bṛh. Âr. Up. S. 315 fehlerhaft für शक्यते. — Caus. शङ्क्यति *besorgt machen um Jmd* (Loc.). — Mit अति 1) *Jmd* (Acc.) *in ernstlichem Verdacht haben.* — 2) *Jmd* (Acc.) *in falschem Verdacht haben.* — 3) अतिशङ्कित *a*) *in grosser Ungewissheit seiend* Hariv. 3,8,19. — *b*) *sich sehr scheuend vor* (Abl.) Mṛicch. 116,12. Bhaṭṭ. 6,2, v. l. — Mit व्यति, व्यतिशङ्कित mit vorangehendem मिथ्या 1) *einen falschen Verdacht hegend* Hariv. 3,4,42. — 2) *in falschem Verdacht gehabt.* — Mit अभि 1) *Jmd* (Acc.) *misstrauen, Misstrauen setzen in, bezweifeln, beanstanden* (mit Acc. oder Gen.). — 2) *in Sorge sein, eine Scheu empfinden* MBh. 12,133,12 (अभिशङ्क्यत्ते in der älteren Ausg. fehlerhaft für अभिशङ्कत्ते). — 3) अभिशङ्कित *a*) *in Verdacht gestanden wegen* (Gen.). — *b*) *in Sorge seiend, ein Bedenken habend.* — *c*) *sich scheuend vor* (Abl.) Bhaṭṭ. 6,2. — Mit आ 1) *bangen, in Sorge sein, sich scheuen zu* (Partic. im Nomin.), *befürchten* (mit Acc.). — 2) *erwarten, voraussetzen.* कुत्र वा स्वरभक्तिरित्याशङ्क्य *so v. a. voraussetzend, dass man Fragen würde u. s. w.* — 3) *vermuthen, annehmen, halten für* (mit doppeltem Acc. oder directe Rede mit इति). — 4) *Jmd* (Acc.) *misstrauen.* — 5) आशङ्कित *befürchtet* Çiç. 16,63. Vâsav. 297,8. — Mit उपा *Jmd* (Acc.) *in Verdacht haben, Jmd* einer Sache (Instr.) *beschuldigen* MBh. 6,15,2. — Mit उप 1) dass. — 2) उपशङ्कित *sich Vermuthun-*

gen hingebend. — Mit परि 1) *in Sorge sein, Misstrauen hegen.* — 2) *Jmd misstrauen, Jmd in bösem Verdacht haben* (mit Acc.), *Misstrauen setzen in Etwas, an Etwas nicht recht glauben wollen* (mit Acc.). — 3) *erwarten, ahnen* in अपरिशङ्कित. — 4) *annehmen, glauben, dass — sei* (mit doppeltem Acc.). — 5) परिशङ्कित *a) in Sorge seiend, besorgt, Misstrauen hegend;* die Ergänzung im Abl. oder im Comp. vorangehend. — *b) worin man Misstrauen setzt, woran man nicht recht glaubt.* — *c) von dem man glaubt, dass* (directe Rede mit इति). — Mit प्रति 1) *Bedenken tragen* in अप्रतिशङ्कमान Nachtr. 2. — 2) *sich kümmern um* (Acc.). — Mit वि 1) *in Sorge sein, Misstrauen hegen, sich scheuen vor* (Abl.). — 2) *Etwas* (Acc.) *befürchten.* — 3) *Jmd* (Acc.) *misstrauen;* mit अन्यथा *nachtheilig beurtheilen.* — 4) *Etwas beanstanden, in Zweifel ziehen, mit Misstrauen betrachten;* mit Acc. — 5) *Jmd in Verdacht haben —, annehmen —, glauben, dass* (mit doppeltem Acc.). — 6) विशङ्कित *in Sorge seiend, besorgt, in banger Ungewissheit —, in Unruhe seiend, — wegen* (Acc. mit प्रति oder im Comp. vorangehend). — Mit अभिवि in अभिविशङ्क्. — Mit सम् *Jmd in Verdacht haben.* समशङ्कत मां त्वयि *so v. a. sie hatte mich im Verdacht, dass es dir gelte.*

शङ्क m. 1) **Stier.* — 2) N. pr. eines Fürsten. — शङ्का s. bes.

शङ्कट in वि°. Vgl. संकट.

शङ्कटनिरुक्ति (!) f. Titel eines Werkes Opp. Cat. 1.

शङ्कनीय 1) Adj. *a) Besorgniss —, Verdacht —, Argwohn erregend.* — *b) zu vermuthen, zu befürchten, vorauszusetzen, anzunehmen.* बाधकत्वेन (*so v. a.* बाधकः) शङ्कनीयः. — 2) n. impers. *zu vermuthen, vorauszusetzen, anzunehmen.*

शंकर 1) Adj. (f. ई) *wohlthätig, Segen bringend.* — 2) m. *a)* Beiw. und Bein. Rudra's oder Çiva's. — *b)* N. pr. α) eines Sohnes des Kaçjapa von der Danu. — β) *eines Schlangendämons. — γ) *eines Kâkravartin. — δ) verschiedener anderer Männer, insbes. Gelehrter. Auch °दीक्षित, °भारतीतीर्थ (Burnell., T.), °भारत्याचार्य und = शंकरकवि und शंकराचार्य. — *c)* fehlerhaft für संकर Karaka 1,14. 6,19. 24. 30. 8,6. — 3) *f. शंकरा = *a)* शकुनिका Pat. zu P. 3,2,14, Vârtt. 1. — *b)* N. pr. einer Nonne ebend. — 4) f. शंकरी *a)* Çiva's *Gattin.* — *b)* **Rubia Munjista.* — *c)* **Prosopis spicigera* (Râgân. 8, 34) oder *Mimosa Suma.* — *d)* Titel Burnell, T.

शंकरकथा f. Titel eines Werkes.

शंकरकवच n. Titel eines Kavaka.

शंकरकवि m. pr. eines *Dichters.*

शंकरकिंकर m. 1) *ein Diener —, Anhänger* Çiva's. — 2) N. pr. eines Autors.

शंकरकिंकरीभाव m. *das zu einem Anhänger* Çiva's *Werden* Ind. St. 15,392.

शंकरक्रोड m. Titel eines Werkes.

शंकरगण m. N. pr. eines Mannes.

शंकरगिरि m. N. pr. eines *Berges* Daçak. 44,7.

शंकरगीता f. Titel.

शंकरगौरीश m. N. pr. eines Heiligthums.

शंकरचरित्र n. und शंकरचेतोविलास m. Titel.

शंकरजय m. Çaṁkarâkârja's *Siegeszug.*

शंकरजित् m. N. pr. eines Mannes.

शंकरतीर्थ n. N. pr. eines Tîrtha.

शंकरदत्त m. N. pr. eines Brahmanen.

शंकरदिग्विजय m. Titel zweier Werke. Auch °डिण्डिम m. Titel.

शंकरदेव m. 1) *eine Form* Çiva's. — 2) N. pr. eines Fürsten Ind. Antiq. 9,164. fg.

शंकरनारायणमाहात्म्य n. Titel.

*शंकरपति m. N. pr. eines Mannes.

शंकरपत्र n. und शंकरपादभूषण n. Titel Opp. Cat. 1.

*शंकरपुष्प m. *eine weisse Calotropis* Râgân. 10, 29. v. l. शर्करापुष्प.

शंकरप्रिय 1) *Adj. *dem* Çiva *lieb.* — 2) *m. *Rebhuhn.* — 3) f. आ Çiva's *Geliebte, — Gattin.*

शंकरबिन्दु m. N. pr. eines Autors.

शंकरभट्ट m. desgl. Opp. Cat. 1,1327. 3227. 5401.

शंकरभट्टीय n., शंकरभाष्य n. und °टीका f. Titel Opp. Cat. 1.

शंकरमिश्र m. N. pr. eines Gelehrten. Auch °महामकोपाध्याय.

शंकरार्च n. *das unter* Çiva *stehende Mondhaus* Ârdrâ Ind. Antiq. 9,185.

शंकरवर्धन und शंकरवर्मन् m. N. pr. zweier Männer.

शंकरविजय m., °प्रकरण n., °विजयभाष्य n., शंकरविलास m. und शंकरशिक्षा f. Titel Burnell, T. Opp. Cat. 1.

*शंकरशुक्र n. *Quecksilber* Bhâvapr. 3,53,7.

शंकरशुक्ल m. N. pr. eines Gelehrten.

शंकरश्वशुर m. Çiva's *Schwiegervater,* Bein. des Himavant.

शंकरसंहिता f. und शंकरसंभव m. Titel.

शंकरसिद्धि m. N. pr. eines Mannes.

शंकरसेन m. N. pr. eines Autors.

शंकरस्तुति f. Titel Burnell, T.

शंकरस्वामिन् m. N. pr. eines Brahmanen.

शंकरस्वेद m. Karaka 1,14 fehlerhaft für संकर°.

शंकराचार्य m. N. pr. eines berühmten Gelehrten, gestorben 820 n. Chr. (Ind. Antiq. 11,175), der eine Menge von Schriften, namentlich Commentare zu philosophischen Werken, verfasste.

शंकराचार्यचरित n. (Burnell., T.), °चरित्र n. (Opp. Cat. 1) und शंकराचार्यविजयडिण्डिम m. Titel von Werken.

शंकरानन्द m. N. pr. eines Gelehrten. Auch °गुरु.

शंकराभरण m. *ein best.* Râga S. S. S. 93.

शंकरालय m. Çiva's *Behausung* (der Berg Kailâsa).

*शंकरावास m. *eine Art Kampfer* Râgân. 12,62.

शंकरीय Adj. von शंकर. Als n. Titel Opp. Cat. 1.

शङ्कव्य Adj. *als Pflock dienend* Harshaṁ. 31,19.

शङ्का f. (adj. Comp. f. या) 1) *Besorgniss, Furcht,* — *vor* (Abl., Loc., Acc. mit प्रति oder im Comp. vorangehend). ब्रह्महत्याकृता *so v. a. die Furcht einen Brahmanenmord begangen zu haben.* Ausnahmsweise Pl. — 2) *Verdacht, Argwohn, — gegen* (Loc.). पापशङ्का न कर्तव्या *du darfst nichts Böses argwöhnen.* — 3) *Zweifel, Bedenken;* am Ende eines Comp. *das Bezweifeln, Beanstanden.* — 4) *Vermuthung, Annahme, das Halten für.* In Comp. mit dem, *was erwartet —, vorausgesetzt —, angenommen wird, wofür Jmd* oder *Etwas gehalten wird.*

शङ्कातङ्कित Adj. *in Furcht und Besorgniss gerathen* Spr. 5940.

शङ्काभियोग m. *eine Anklage auf Grund eines blossen Verdachts* 212,11.12.

शङ्कामय Adj. *aus Besorgniss hervorgegangen.*

शङ्कित 1) Adj. s. u. शङ्क्. — 2) *m. *ein Gallapfel* Râgân. 12,144.

शङ्कितवर्ण (Vîsav. 242,3) und *°क m. *Dieb.*

शङ्कितव्य 1) Adj. *a) Misstrauen verdienend.* — *b) zu befürchten* Prasannar. 133,6. — *c) in Zweifel zu ziehen, zu bezweifeln, zu beanstanden.* — 2) n. impers. *Jmd* (Loc.) *zu misstrauen.*

शङ्किन् Adj. 1) am Ende eines Comp. *sich fürchtend vor, befürchtend* (Mahâvîraṁ. 111,20. Vîsav. 240,1); *furchtsam* — oder *misstrauisch wie.* — *b) voraussetzend, vermuthend, annehmend* 134,16. — 2) *von Furcht begleitet, Besorgniss erregend.*

शङ्कु 1) m. *a) spitzer Pflock, Holznagel.* — *b) Haken zur Extraction eines todten Fötus.* — *c) Stecken.* — *d) Stakete, Pfahl, Balken.* — *e) Blattrippe.* — *f) Pfeil, Speer* Çiç. 18,30. 19,45. — *g) Stachel* in übertr. Bed. von *Allem was das Herz*

aufregt und peinigt. शोक° Bâlar. 55,11. n. Hariv. 749. — *h) Zeiger an einer Sonnenuhr, Gnomon.* — *i) der Sinus des Gnomons (der Höhe).* — *k) ein best. Längenmaass, 12 Daumenbreiten* (die gewöhnliche Höhe eines *Gnomons*). — *l) Klöppel* (einer Glocke) Govardh. 60. — *m) *penis.* — *n) *Gift.* — *o) *Unguis odoratus.* — *p) *ein best. Baum.* — *q) *ein best. Wasserthier* Bhâvapr. 2, 5. — *r)* Bez. *der Zahl* 10,000,000,000,000. — *s)* * = अंश. — *t) *ein* Rakshas. — *u)* *Bein. Çiva's. — *v)* N. pr. α) eines Dânava. — β) *eines Schlangendämons. — γ) eines Vṛshṇi (eines Sohnes des Ugrasena), eines Sohnes des Kṛshṇa, eines Dichters und anderer Männer. — 2) n. Name eines Sâman Âsu. Ba.

शङ्कक m. 1) *Pflöckchen.* — 2) N. pr. eines Dichters.

शङ्ककर्ण 1) Adj. (f. ई und आ) *spitzohrig.* — 2) m. *a) *Esel* Râgân. 19,39. — *b)* N. pr. α) eines Dânava. — β) eines Wesens im Gefolge Skanda's. — γ) eines Schlangendämons. — δ) eines Râkshasa. — ε) eines Sohnes des Ganamegaja. — ζ) eines Kamels.

शङ्ककर्णमुख Adj. *spitzohrig und spitzmäulig.*

शङ्ककर्णिन् Adj. *spitzohrig.*

शङ्ककर्णेश्वर 1) m. *eine Form* Çiva's. — 2) n. Name eines Liṅga.

*शङ्कचि m. *ein best. Wasserthier.* Vgl. सांकुचि.

शङ्कजीवा f. *der Sinus des Gnomons (der Höhe).*

*शङ्कतरु m. *Vatica robusta.*

शङ्कतल n. *die sogenannte Basis des Gnomons.*

*शङ्कपथ m. P. 5,1,77, Vârtt. 2.

शङ्कपुच्छ n. *Stachel einer Biene* u. s. w.

*शङ्कफणिन् m. *ein best. Wasserthier.*

*शङ्कफला und *°फलिका f. *Prosopis spicigera* Dhanv. 5,50. Râgân. 8,33. Bhâvapr. 1,236.

शङ्कमत्त् 1) *Adj. *mit Stecken —, mit Pfählen versehen.* — 2) f. °मती *ein best. Metrum.*

शङ्कमुख 1) *Adj. (f. ई) *spitzmäulig.* — 2) *m. *Krokodil.* — 3) f. ई *eine Art Blutegel* 217,12. 14.

शङ्कर 1) *Adj. *Furcht erregend.* — 2) m. N. pr. eines Sohnes des Kaçjapa von der Danu. v. l. शंकर.

*शङ्कला f. *Scheere* oder *ein anderes Schneideinstrument* P. 1,2,48, Sch.

*शङ्कवृक्ष m. *Vatica robusta.*

शङ्कशिरस् 1) *Adj. *spitzköpfig.* — 2) m. N. pr. eines Asura.

शङ्कश्रवण Adj. *spitzohrig.*

*शङ्कष्ट P. 8,3,97.

शंकृत् Adj. *wohlthätig.*

शङ्क्य 1) Adj. *a) dem man misstrauen muss, Misstrauen —, Besorgniss erregend.* Superl. °तम. — *b) zu erwarten, zu vermuthen, anzunehmen.* — 2) n. impers. *zu besorgen, zu befürchten* Spr. 7797.

शङ्ख 1) m. n. *a) Muschel.* Als Blaseinstrument ein Attribut Vishṇu's; auch als Schmuck am Arm und an den Ohren eines Elephanten Kâd. 98, 3 (174, 6). 109, 17 (197, 3). *n. Am Ende eines adj. Comp. f. आ. — *b) eine best. hohe Zahl.* — 2) m. *a) Schläfe, Schläfenbein* Çiç. 19, 77. n. nach Çâçvata 203. — *b)* Bez. *der Zähne eines 25jährigen Elephanten.* — *c) Unguis odoratus* Râgân. 12,128. — *d) ein best.* Mantra Gobh. 4,8, 7. — *e) ein best. Metrum.* — *f) einer der Schätze* Kubera's (Çiç. 1,55) und *dessen Genius.* — *g)* N. pr. α) eines Schlangendämons. — β) eines Weltelephanten. — γ) eines Asura. — δ) verschiedener Männer, unter Andern eines Gesetzgebers, der häufig in Verbindung mit seinem Bruder Likhita genannt wird; vgl. शङ्खलिखित. — ε) einer Gegend (reich an *Muscheln*). — ζ) eines Berges. — η) eines Waldes VP.² 2,118. — 3) f. शङ्खा *eine Art Flöte* S. S. S. 195.

शङ्खक 1) m. (* n.) = शङ्ख 1) *a)* Çiç. 7,30. 13,41. — 2) m. *a) Schläfenbein.* — *b) stechender Schmerz und Geschwulst an den Schläfen* Kâraka 5,9. 8,9. — *c) *einer der 9 Schätze bei den* Gaina. — 3) *f. शङ्खिका *Andropogon aciculatus.*

शङ्खकर्ण m. N. pr. 1) eines Wesens im Gefolge Çiva's. — 2) eines Hundes Ind. St. 14,111.

शङ्खकार m. *Muschelarbeiter.*

शङ्खकुम्भश्रवस् f. N. pr. einer der Mütter im Gefolge Skanda's.

*शङ्खकुसुम m. *Andropogon aciculatus* Râgân. 3,121.

शङ्खकूट m. N. pr. 1) *eines Schlangendämons. — 2) eines Gebirges.

शङ्खचक्रगदाधर Adj. *eine Muschel, einen Diskus und eine Keule tragend* (Vishṇu) Vishnus. 1,50.

शङ्खचक्रपाणि Adj. *eine Muschel und einen Diskus in der Hand haltend* (Vishṇu) 105,5.

*शङ्खचरी f. und *शङ्खचर्ची *ein mit Sandel auf die Stirn aufgetragenes Zeichen.*

*शङ्खचिल्ल m. *Falco Cheela* (चिल्ल).

शङ्खचूड m. N. pr. 1) eines Asura. — 2) eines Gandharva. — 3) eines Wesens im Gefolge Kubera's. — 4) eines Schlangendämons Ind. Antiq. 5,277.

*शङ्खचूडक m. N. pr. eines Schlangendämons.

शङ्खचूडेश्वरतीर्थ n. N. pr. eines Tîrtha.

*शङ्खचूर्ण n. *Muschelmehl, eine zerstossene Muschel.*

*शङ्खज m. *eine Perle von der Grösse eines Taubeneies, die in Muscheln gefunden werden soll.*

*शङ्खजाती (!) f. N. pr. einer Prinzessin.

शङ्खण m. N. pr. verschiedener Männer VP.².

शङ्खतीर्थ n. N. pr. eines Tîrtha.

शङ्खदत्त m. N. pr. verschiedener Männer.

शङ्खदारक m. *Muschelarbeiter.*

*शङ्खद्रावक *ein Präparat von mineralischen Säuren* Mat. med. 13.

*शङ्खद्राविन् m. *Rumex vesicarius* Râgân. 6,130.

शङ्खद्वीप m. N. pr. eines Dvîpa.

शङ्खधर 1) m. N. pr. eines Autors und Dichters Z. d. d. m. G. 36,557. — 2) *f. आ *Hingcha repens* Madanav. 1,306.

*शङ्खधवला f. *Jasminum auriculatum* Dhanv. 5,89.

शङ्खध्मं und *°ध्मा m. *Muschelbläser.*

*शङ्खनक m. = शङ्खनख 1).

शङ्खनख m. 1) *eine best. Muschelschnecke* Vâsav. 268,5. — 2) * *Unguis odoratus* oder *ein anderer Parfum.*

शङ्खनाभ m. N. pr. eines Sohnes des Vagranâbha.

शङ्खनाभि f. *eine Art Muschel* Bhâvapr. 1,27. Suçr. 1,33,2. 5. Çârṅg. Saṃh. 3,13,63.

*शङ्खनाम्नी f. *Andropogon aciculatus.*

शङ्खनारी f. *ein best. Metrum.*

*शङ्खनूपुरिणी Adj. f. *mit Armbändern aus Muscheln und mit Fussringen geschmückt* P. 5,2,128, Sch.

शङ्खपद् (stark °पाद्) m. N. pr. 1) eines zu den Viçve Devâs gezählten Wesens. — 2) eines Sohnes des Kardama.

शङ्खपद m. N. pr. eines Sohnes 1) des Manu Svârokisha. — 2) des Kardama.

शङ्खपा m. N. pr. eines Sohnes des Kardama VP.² 2,261. 262.

*शङ्खपाणि m. Bein. Vishṇu's (*eine Muschel in der Hand haltend*).

शङ्खपात्र n. *ein muschelförmiges Gefäss.*

शङ्खपाद् m. N. pr. 1) eines Sohnes des Kardama. — 2) des Hauptes einer best. Secte.

शङ्खपाल 1) m. *a) eine Schlangenart.* — *b) eine Art Confect* (aus pers. شکر پاره). — *c)* N. pr. α) eines Schlangendämons. — β) eines Sohnes des Kardama. — 2) n. *ein Haus mit einem best. Fehler in der Anlage* Vâstuv. 13,3. Auch °क n. 2,10.

शङ्खपिण्ड m. N. pr. eines Schlangendämons.

शङ्खपुर n. N. pr. einer *Stadt.*

शङ्खपुष्पिका und °पुष्पी (Vasishṭha 27,11) f. *Andropogon aciculatus.* Letzteres nach Mat. med. 201

Canscora decussata.

*शङ्खपोटलिन् m. *eine best. Mixtur* Bhâvapr. 3,150.

*शङ्खप्रस्थ m. *ein Fleck im Monde.*

*शङ्खभस्मन् n. *gebrannte Muschelschale* Mat. med. 82.

*शङ्खभिन्न Adj. (f. ई).

शङ्खभृत् m. Bein. Vishṇu's (*eine Muschel tragend*).

*शङ्खमालिनी f. *Andropogon aciculatus* Râǵan. 3,121.

शङ्खमित्र m. N. pr. eines Mannes.

शङ्खमुक्ता f. *eine in einer Muschel vorkommende Perle.*

शङ्खमुख m. 1) *Krokodil. — 2) N. pr. eines Schlangendämons.

*शङ्खमूल n. *Rettig.*

शङ्खमेखल m. N. pr. eines alten Weisen.

शङ्खमौक्तिक m. *eine best. Kornfrucht, deren Hülsen einer Muschel und deren Körner einer Perle gleichen.*

*शङ्खयूथिका f. *Jasminum auriculatum* Dhanv. 5,89.

शङ्खराज m. N. pr. eines *Fürsten.*

शङ्खरोमन् m. N. pr. eines Schlangendämons.

शङ्खलक्षण n. Titel Opp. Cat. 1.

शङ्खलिका f. N. pr. einer der Mütter im Gefolge Skanda's.

शङ्खलिखित 1) Adj. (f. आ) so v. a. *vollkommen in seiner Art, ohne Fehl* (Fürst, Lebenswandel) MBh. 12,115,22. 130,29. °प्रिय so v. a. *der die Wahrheit über Alles liebt* 132,16. Vgl. सङ्खलिखित im Pâli. — 2) m. Du. Çaṅkha und Likhita. Nach dem MBh. wurden dem Likhita, weil er in der Einsiedelei seines Bruders Çaṅkha ohne dessen Erlaubniss Früchte gebrochen und gegessen hatte, vom Fürsten Sudjumna beide Hände abgehauen. Ç. und L. gelten als Verfasser von zwei Rechtsbuchern.

*शङ्खवटीरस m. *eine best. Mixtur* Bhâvapr. 4,32.

*शङ्खवत् Adj. *mit einer Muschel —, mit Muscheln versehen.*

शङ्खवलय *ein aus Muscheln bestehendes Armband* Çiç. 10,43.

*शङ्खविष n. *weisser Arsenik* Mat. med. 39. 40.

शङ्खशिरस् m. N. pr. eines Schlangendämons.

शङ्खशिला f. wohl *eine best. Steinart* Lalit. 345,11.

शङ्खशीर्ष m. N. pr. eines Schlangendämons.

शङ्खस्मृति f. Çaṅkha's *Gesetzbuch* Bühler, Rep. No. 368. Burnell, T.

शङ्खह्रद m. N. pr. eines *Sees.*

शङ्खात्तर n. *Stirn.*

*शङ्खालु und °क n. *Dolichos bulbosus* Mat. med. 316.

शङ्खावती f. N. pr. eines Flusses.

शङ्खावर्त m. 1) *Muschelwindung* Bhâvapr. 1,27. Paṅkad. — 2) *eine Form von Mastdarmfistel.*

शङ्खाकृत n. *ein best. Ritus im Gavâmajana.*

*शङ्खाह्वा f. *Andropogon aciculatus* Râǵan. 3,120.

*शङ्खिक m. N. pr. eines Mannes.

शङ्खिन् 1) Adj. *a) mit einer Muschel versehen, Muscheln führend* (Wasser). — *b) den Çaṅkha genannten Schatz besitzend.* — 2) *m. *a) das Meer.* — *b) Muschelarbeiter.* — *c)* Bein. Vishṇu's. — 3) f. °नी *a) Perlenmuschel, Perlmutter* Bâlar. 186,14. 195,9. 267,3 (an den beiden letzten Stellen im Prâkrit). — *b) eine best. Pflanze* Karaka 1,1 (= चोरपुष्पी Schol.). 7,11 (= यवतिक्ता Schol.). Nach den Lexicographen *Andropogon aciculatus, Cissampelos hexandra,* = श्वेतचुक्रा, श्वेतपुंनाग und श्वेतवृन्दा. — *c) eine best. Ader.* — *d) eine Gattung von Frauen* (deren die Erotik vier annimmt). — *e)* N. pr. α) einer buddhistischen Göttin. — β) eines Tîrtha.

*शङ्खिनीफल m. *Acacia Sirissa.*

*शङ्खिनीवास m. *Trophis aspera.*

शङ्खोद्धार und °तीर्थ n. N. pr. eines Tîrtha.

शंगँ Adj. *dem Viehstand wohlthätig.* v. l. शंगु.

शंगय Adj. (f. शंगयी) *dem Hausstand wohlthätig.*

*शंगरा f. = शंकर 3) *a) b).*

शंगवी Adj. f. *dem Viehstand wohlthätig* Çat. Br. 1,9,1,5.

शंगु 1) Adj. dass. — 2) *eine best. Pflanze.*

*शच्, शचते (व्यक्तायां वाचि).

*शचि f. und शचिका f. Indra's *Gattin.*

शचिष्ठ Adj. (f. आ) *hülfreichst* RV. 4,31,1.

शची f. 1) *Hülfleistung, Unterstützung;* meist zur Bezeichnung *der helfenden Thaten* Indra's und der Açvin gebraucht. Sg. und Pl. — 2) *freundliche Begegnung, Zuneigung, Gunst.* Sg. und Pl. — 3) *Anstelligkeit, Geschicklichkeit.* Auch Pl. — 4) *Rede.* — 5) Indra's *Gattin.* — 6) *Asparagus racemosus.* — 7) *quidam coeundi modus.*

शचीतीर्थ n. N. pr. eines Tîrtha.

शचीनन्दन m. Metron. Vishṇu's.

शचीपति m. 1) *Herr der Hülfe.* — 2) *der Gatte der Çakî, d. i.* Indra 87,9. — 3) am Ende eines Comp. nach einem Worte in der Bed. *Erde,* so v. a. *Herr.*

शचीरमण m. Bein. Indra's Bâlar. 139,10.

शचीवत् Adj. *hülfreich.* Statt शचीव इन्द्रम् RV. 10,74,5 ist wohl शची व इन्द्रम् zu schreiben.

शचीवसु Adj. dass. RV.

*शचीश m. Bein. Indra's.

*शच्, शञ्चते (गत्याम्).

*शट्, शटति (रुजाविशरणागत्यवसादनेषु), शाटयते (श्लाघायाम्).

शट 1) *Adj. *sauer.* — 2) m. N. pr. *a)* eines Sohnes des Vasudeva. v. l. शत. — *b)* eines andern Mannes Ind. St. 13,442. — *c)* *einer Gegend.

*शटि und शटी (शठी gedr. Karaka 1,27. 6,3) f. *Curcuma Zedoaria, Gelbwurz.*

शठ 1) Adj. (f. आ) *falsch, hinterlistig, heimtückisch, boshaft* Âpast. — 2) m. *a) *Vermittler.* — *b) *Stechapfel* Râǵan. 10,17. — *c)* N. pr. α) eines Asura. — β) eines Sohnes des Vasudeva. — 3) *f. ई fehlerhaft für शटी Karaka 1,27. 6,3. — 4) n. *a) Saffran* Râǵan. 12,40. — *b) Tabernaemontana coronaria* Râǵan. 10,145. — *a)* oder *b)* Karaka 6,3. — *c) *Stahl* Râǵan. 13,45.

शठकोपविषय m. und °कोपसहस्रनामन् n. Titel Opp. Cat. 1.

*शठता f. und शठत्व n. *Falschheit, Hinterlist.*

शठधी Adj. *von boshafter Gesinnung, boshaft* Mṛkkh. 84,3. Vâsav. 209,2 (nach dem Comm. = जडबुद्धि).

शठबुद्धि und शठमति (104,33) Adj. dass.

शठवैरिविभवदीपिका f. Titel eines Werkes Opp. Cat. 1.

*शठाम्बा f. *Clypea hernandifolia.*

शठारि m. N. pr. eines Mannes.

शठारिव्युत्पत्तिदीपिका f. Titel eines Kâvja Opp. Cat. 1.

*शठी f. *eine best. Pflanze* Zach. Beitr. 86. 89. Vgl. शटी.

*शण्, शणति (दाने, गतौ).

शण m. (*n.) *eine Hanfart, Cannabis sativa* oder *Crotolaria juncea* Râǵan. 4,77.

*शणक 1) m. N. pr. eines Mannes. — 2) *f. शणिका *eine Crotolaria* Râǵan. 4,67.

*शणकवास wohl fehlerhaft für शाणक°.

शणकुलाय n. *ein Geflecht aus Hanf.*

*शणघण्टिका f. *eine Crotolaria.*

शणचूर्ण n. *der Abfall des Hanfs, wenn er gebrochen wird,* Ind. St. 13,226.

शणतान्तव Adj. (f. ई) *aus hänfenen Fäden gemacht* Vasishṭha 11,60.

शणतूल n. *Fasern von Hanf.*

शणपट्ट m. *eine hänfene Binde.*

*शणपर्णी f. *eine best. Pflanze* Zach. Beitr. 89.

*शणपुष्पिका und °पुष्पी (Karaka 3,8) f. *Crotolaria verrucosa* Mat. med. 316. Râǵan. 4,67. Bhâ-

VARR. 1,127.

*शणफला f. wohl *eine best. Pflanze.*

शणमय Adj. (f. ई) *hänfen.*

शणरज्जु f. *ein hänfener Strick.*

शणवल्क *Bast von Hanf.* Pl.

शणशकल *ein Stück Hanf.*

शणशाक n. *Hanfgemüse* Spr. 6358.

शणसुल्ब n. *ein hänfener Strang.*

शणसूत्र n. *ein hänfener Faden.*

शणसूत्रमय Adj. (f. ई) *hänfen.*

*शणालु und *°क m. *Cathartocarpus (Cassia) fistula.*

*शणीर n. N. pr. 1) einer Sandbank im Çoṇa. — 2) des Ufers der Dardarî.

*शण्ठ Adj. = अकृतदार und शठ. Vgl. षण्ठ.

*शण्ड्, शण्डते (कुत्सायां संघाते च).

1. शण्ड m. N. pr. des Purohita der Asura, Sohnes des Çukra, MAITR. S. 1,3,10 (84,3). Später N. pr. eines Jaksha.

2. शण्ड schlechte Schreibart für षण्ढ.

*शण्डाकी f. = शिण्डाकी. Vgl. शाण्डाकी.

शण्डामर्क m. Du. Çaṇḍa *und* Marka.

शण्डिक m. 1) nach SÂj. *ein Abkömmling* Çaṇḍa's. — 2) *N. pr. einer Gegend.

शण्डिका f. MBh. 14,9,29, v. l. nach NILAK. = युद्ध in der Sprache der Dravida.

शण्डिल m. N. pr. eines Mannes. Pl. *seine Nachkommen.*

शण्ढ schlechte Schreibart für षण्ढ.

शत्, शातयति, शातयते 1) *in Abschnitte zertrennen, ablösen* (100,22), *abfallen machen, abhauen* (HARSHAK. 202,19), *abbrechen, abpflücken, aushauen, ausschiessen* (ein Auge). — 2) *nieder—, zusammenhauen, niederwerfen, zu Boden schleudern.* — 3) *zertheilen, zerstreuen, vertreiben, zu Nichte machen* ÇIÇ. 15,24 (शातित zu lesen). — Mit अप *wegschnellen.* — Mit अव in अवशातन. — Mit व्यव *zerstreuen, fortschaffen* ÂPAST. ÇR. 18,8. — Mit आ, °आशातित *gekommen um* HEM. PAR. 6,160. — Mit नि *niederhauen, schlagen* (ein Heer). — Mit परा in *पराशातयितर्. — Mit प्र *brechen, pflücken* ÂPAST. ÇR. 1,6,7. — Mit वि 1) *zerhauen, zerschmettern.* — 2) *abhauen* (100,25), *aushauen, ausschiessen* (Augen, Zähne). — 3) *auseinander werfen, —jagen, verscheuchen.* — Mit सम् *zerschmettern.*

1. शत n. (selten und immer metrisch) n. (adj. Comp. f. ई) *ein Hundert* (auch als Ausdruck *einer unbestimmten Menge*); nicht selten Pl. st. Sg. Der gezahlte Gegenstand steht im Gen., im selben Casus wie das Zahlwort oder geht im Comp. voran. Vor einem Instr. Pl. steht bisweilen ein erstarrtes शतम् st. शतैन. In Comp. nach einem Thätigkeitsbegriff so v. a. *hundertmalige Wiederholung;* eine multiplicirende kleinere Zahl stellt sich im Comp. vor den gezählten Gegenstand (चतुर्वर्षशतम् [52, 18] oder °शतानि). Die hinzu zu addirende kleinere Zahl gewöhnlich in der Ordinalform beigefügt (शतं विंशम् *120* KÂRAKA 8,13). In Verbindung mit einem Zahlwort auf क *so und so viel vom Hundert* (पञ्चकं शतम् *fünf Procent*). Eine im Comp. vorangehende kleinere Zahl ist hinzuzuaddiren (अशीतिशते *280*) oder es wird mit ihr multiplicirt (त्रिशतम् *300*). द्विशत u. s. w. ist auch Adj. ord. Nicht selten steht शत im Comp. auch vor dem gezählten Gegenstande.

2. शत m. N. pr. eines Sohnes des Vasudeva HARIV. 3,73,8. v. l. शठ.

शतक्रिम Adj. = शतक्रिम AV. 19,55,4 (die Hdschrr.).

शतक 1) Adj. (f. शतिका) *a) aus einem Hundert bestehend, ein H. umfassend.* — *b) der hundertste.* — 2) *m. Bein. Vishṇu's. — 3) *f. शतिका am Ende eines Comp. nach einer kleineren Zahl *ein Betrag von — Hunderten.* — 4) n. *a) ein Hundert* (wie शत construirt). — *b)* (abgekürzter) Titel OPP. Cat. 1. °टीका f. und °व्याख्या f. ebend.

*शतकण्टक m. *Zizyphus xylopyrus* RÂǴAN. 8,61.

शतकपालेश m. wohl *eine Form* Çiva's.

*शतकर्मन् m. *der Planet Saturn.*

शतकाण्ड Adj. *hundert Absätze habend* AV. 19, 32,1. 10. 33,1.

शतकिरण m. *ein best.* Samâdhi KÂRAṆḌ. 52,5.

*शतकीर्ति m. N. pr. des 10ten Arhant's der zukünftigen Utsarpiṇî.

*शतकुत्त (BUÂVAPR. Hdschr. 1,203) und *°कुन्द (RÂǴAN. 10,10) m. *Nerium odorum.*

शतकुम्भ 1) *m. *a) Nerium odorum* BUÂVAPR. 1, 203. — *b)* N. pr. eines Berges. — 2) f. आ N. pr. eines Flusses.

शतकुलीरक m. *ein best. krebsähnliches Thier.*

शतकुसुमा f. *Anethum Sowa* KÂRAKA 8,12.

शतकृत्वस् Adv. *hundertmal.* R. 4,46,14 und 5, 1,63 ist °कृत्वो zu lesen.

शतकृष्णल Adj. (f. आ) *wobei hundert Stückchen Gold als Lohn gegeben werden.*

शतकेसर m. N. pr. eines Berges.

1. शतकोटि f. Pl. *tausend Millionen* PAÑKAR. 1,7,34. VÂSAV. 88,3. 123,13.

2. शतकोटि 1) m. *a)* Indra's *Donnerkeil* BHÂM. V. 2,100. VÂSAV. 88,3. 123,13. 236,3 (scheinbar f.; vgl. aber v. l. und Comm.). — *b)* Titel eines Werkes OPP. Cat. 1. °खण्डन n., °मण्डन n. und °व्याख्या f. desgl. ebend. — 2) *n. *Diamant* RÂǴAN. 13,174.

शतक्रतु 1) Adj. *a) hundertfachen Rath, Einsicht, Kraft* u. s. w. *habend.* — *b) hundert Opferhandlungen enthaltend.* एकोनशतक्रतु *der 99 Opfer dargebracht hat.* — 2) m. *a)* Bein. Indra's. — *b)* in Comp. mit क्षिति° *Erde* so v. a. *Fürst, König.*

शतक्रतुप्रस्थ n. N. pr. der Residenz der Jâdava. Vgl. इन्द्रप्रस्थ.

शतक्री Adj. *für ein Hundert gekauft.*

*शतखण्ड n. *Gold.*

शतखण्डमय in सुवर्णा°.

शतग Adj. *im hundertsten stehend* VARÂH. JOGAJ. 4,37.

शतगु Adj. *hundert Kühe besitzend* GAUT.

शतगुण Adj. 1) *hundertfach, hundertmal mehr werth, — stärker* u. s. w. °म् Adv. *hundertmal, — mehr als* (Abl.). — 2) *hundert.*

शतगुणित Adj. *verhundertfacht, hundertmal länger* (Nacht) 163,17.

शतगुणी Adv. mit भू *sich verhundertfältigen* KATHÂS. 18,371. KÂD. 2,112,13 (138,18).

शतगुणीभाव m. *Verhundertfältigung.*

*शतगुप्ता f. *Euphorbia antiquorum* (*hundertfach durch Dornen geschützt*).

*शतग्रन्थि f. *Dûrvâ-Gras* RÂǴAN. 8,108.

शतग्रीव m. N. pr. eines Kobolds (भूत).

शतग्विन् Adj. *hundertfach, nach Hunderten zählend.*

शतघण्टा f. N. pr. 1) eines Speers. — 2) einer der Mütter im Gefolge Skanda's.

शतघात HARIV. 16316 fehlerhaft für शरघात.

*शतघोर m. *eine Art Zuckerrohr.* Wohl fehlerhaft für शतपोर.

शतघ्नि f. metrisch für शतघ्नी HARIV. 13094. VARÂH. JOGAJ. 6,26. BHÂG. P. 9,15,30.

शतघ्निन् Adj. *mit der* Çataghni *genannten Waffe versehen* MBh. 13,17,43. Es könnte aber शतघ्नीखड्गिन् auch als ein Wort gefasst werden.

शतघ्नी Adj. u. Subst. f. s. u. शतघ्न्.

शतघ्नीपाशशक्तिमत् Adj. *mit einer* Çataghni, *einer Schlinge und einem Speere versehen* MBh. 13,17,134. Es könnte übrigens auch शतघ्नी पाश° getrennt werden.

शतघ्न *eine best. Pflanze* ÇILÂÑKA 2,67.

शतचक्र Adj. *hunderträdrig.*

शतचण्डी f. *eine best. Begehung, das hundertmalige Lesen der Thaten der* Kaṇḍî. °विधि m. BURNELL, T.

शतचन्द्र 1) Adj. *mit hundert Monden (mondähnlichen Flecken) versehen.* Subst. *ein solches Schwert* oder *Schild.* — 2) m. N. pr. eines Kriegers.

शतचन्द्रित Adj. = शतचन्द्र 1).

शतचर्मन् Adj. *aus hundert Häuten gemacht.*

*शतच्छद् m. *Picus bengalensis.*

शतच्छिद्र Adj. (f. आ) *hundertlöcherig* Comm. zu Njâjam. 3,5,5.

शतजित् m. 1) *Sieger über Hundert* (Vishṇu). — 2) N. pr. *a)* eines Sohnes der Raǵa, Raǵas oder Viraǵa. — *b)* eines Sohnes des Sahasraǵit. — *c)* eines Sohnes des Bhaǵamâna. v. l. शताजित्. — *d)* eines Sohnes des Kṛshṇa VP.^{2} 5,79. — *e)* eines Jaksha.

शतजिह्व Adj. *hundertzüngig* (Çiva).

शतजीविन् Adj. *hundert Jahre lebend.*

शतज्योति und °स् m. N. pr. eines Sohnes des Subhrâǵ. Nach Nîlak. *der Mond.*

शतंजया MBh. 9,2624 fehlerhaft für शत्रुंजया.

शततन्ति Adj. *hundertsaitig.*

शततन्तु Adj. 1) dass. Kâṭh. 34,5. Kâtj. Çr. 13, 2,20. Ait. Âr. 409,1. — 2) *hundertfältig.* योगास् Kâçikh. 65,50.

शततन्त्री Adj. f. *hundertsaitig* Çâṅkh. Çr. 17,3,1.9.

शततन्त्रीक Adj. dass. Tâṇḍja-Br. 5,6,13.

शततम Adj. (f. आ und ई) *der hundertste.*

शततर्क m. Pl. *Durchbohrung* u. s. w. *von einem Hundert von* (mit Gen.).

शततर्कम् Absol. *ein Hundert von* (Gen.) *durchbohrend* AV. 1,8,4.

*शततारा f. *ein best. Mondhaus,* = शतभिषज्.

शतति m. N. pr. eines Sohnes des Raǵa oder Raǵas.

शततेजस् 1) Adj. *von hundertfacher Lebenskraft* u. s. w. Çat. Br. 5,5,4,27. — 2) m. N. pr. eines Vjâsa.

शतत्रय n. (Mârk. P. 46,28. Râǵat. 1,53) und °त्रयी f. (Râǵat. 5,143) *drei Hundert.*

शतद Adj. *Hundert schenkend.*

शतदक्षिण Adj. *hundertfachen Lohn gebend* AV. 10,6,34. Vgl. अशतदक्षिण.

शतदत्त Adj. *hundertzähnig* (Kamm).

*शतदन्तिका f. *Tiaridium indicum* Râǵan. 4,85.

शतदल 1) n. *Lotusblühte.* — 2) *f. आ *eine best. Blume.*

शतदा Adj. *Hundert schenkend* SV. I, 6,1,4,9.

शतदातु Adj. *hundertheilig, hundertfach.*

1. शतदाय Adj. *Hundert schenkend* ṚV. 2,32,4 (AV. 7,47,1. 48,1). Maitr. S. 1,7,5 (113,13).

2. शतदाय Adj. dass. TBr. 2,8,1,4.

शतदारुक m. *ein best. giftiges Insect* oder dgl.

शतदावन् Adj. *Hundert schenkend.*

शतद्वर (wohl n.) *ein mit hundert Thüren versehener* oder *verschlossener Ort,*

शतद्रूषणी f. Titel eines Werkes Opp. Cat. 1. °व्याख्या f. ebend.

शतद्रूषिणी f. desgl. Burnell, T.

शतद्युम्न m. N. pr. verschiedener Männer.

शतद्रु, शतद्रुका und शतद्रू f. N. pr. eines Flusses, der *Satledsh* Râǵan. 14,25.

शतद्रुज m. Pl. *die Anwohner der Çatadru.*

शतद्रुति f. N. pr. einer Tochter des Meergottes und Gattin Barhishad's.

शतद्रू f. s. u. शतद्रु.

शतद्वय n. (Varâh. Bṛh. S. 32,31) und °द्वयी f. *zwei Hundert.*

शतद्वयीप्रायश्चित्त n. Titel eines Werkes Opp. Cat. 1.

शतद्वसु Adj. nach Sâj. = शतवसु *hundert Güter habend.*

शतद्वार 1) Adj. (f. आ) *hundertthorig, hundert Ausgänge habend* MBh. 2,49,48. — 2) *m. N. pr. eines Mannes.

शतधनु und °धनुस् m. N. pr. verschiedener Männer.

(शतधन्य) शतधनिन्य Adj. *den Preis von Hundert werth.*

शतधन्वन् 1) Adj. *hundert Bogen habend.* — 2) m. N. pr. verschiedener Fürsten.

शतधर m. N. pr. eines Fürsten Kâd. 90,11 (162,11).

1. शतधा Adv. *hundertfach, in hundert Theile.* Mit भू *sich hundertfach theilen in* (Gen.) 73,28.

2. *शतधा f. *Dûrvâ-Gras.*

*शतधामन् m. Bein. Vishṇu's.

शतधाय Adj. v. l. für शतदाय.

1. शतधार Adj. (f. आ) *hundertströmig* ṚV. 9,85,4. 86,11. 27. 96,14. 10,107,4.

2. शतधार 1) Adj. *hundertschneidig, hundertspitzig.* — 2) m. *der Donnerkeil* Vâsav. 227,2.

*शतधारवन n. wohl *eine best. Hölle.*

शतधृति m. 1) Bein. *a)* Brahman's. — *b)* Indra's. — 2) *= स्वर्ग.

शतधौत Adj. *hundertfach gereinigt, vollkommen rein* Kâraka 4,8.

शतनिर्ह्राद Adj. (f. आ) *vielfache Töne von sich gebend.*

शतनीथ Adj. *hundert Schliche —, hundert Listen habend.*

*शतनेत्रिका f. *Asparagus racemosus* Râǵan. 4,120.

शतपति m, *Herr über Hundert.*

1. शतपत्र° n. 1) *hundert Blätter* Dhjânab. Up. 15. — 2) *hundert Vehikel* Çiç. 19,69.

2. शतपत्र 1) Adj. *hundert Federn* oder *Blätter habend.* — 2) m. *a) Specht.* — *b) Pfau* Vâsav. 101,3. — *c) *der indische Kranich.* — *d) *eine Papageienart* Râǵan. 19,113. — *e) ein best. Baum.* — 3) *f. शतपत्री *eine Rosenart* Dhanv. 5,86. Râǵan. 10,80. — 4) n. *eine am Tage sich öffnende Lotusblüthe* Râǵan. 10,180. Çiç. 19,69. Vâsav. 101,3. 250,2.

शतपत्रक 1) m. *a) Specht.* — *b) ein best. giftiges Insect.* — *c)* N. pr. eines Berges. — 2) *f. °त्रिका *a) eine Rosenart* Râǵan. 10, 80. — *b) Anethum Sowa* Râǵan. 4,11. — 3) n. *eine bei Tage sich öffnende Lotusblüthe.*

शतपत्रनिवास und °पत्रयोनि m. Bein. Brahman's.

शतपथ 1) Adj. *hundertpfadig, überaus vielseitig; auf hunderterlei Weise erfolgend* Ind. St. 15,440. — 2) m. Titel eines Brâhmaṇa. Auch °ब्राह्मण n.

शतपथश्रुति f. Titel eines Werkes (die citirte Stelle ist nicht aus dem Çatapathabrâhmaṇa) Hemâdri 1,6,3. Vgl. शात°.

*शतपथिक Adj. (f. ई) von शतपथ.

शतपथीय Adj. *zum Çatapatha gehörig.*

शतपद् (stark °पाद्) 1) Adj. (f. शतपदी) *hundertfüssig* Maitr. S. 2,10,5 (137,1); nach dem Padap. hier Oxytonon. — 2) m. *Hundertfuss, Julus* Râǵan. 19,66. — 3) f. शतपदी *a)* dass. Kâraka 6,24. — *b) *Asparagus racemosus* Râǵan. 4,118. — *c) eine best. Krankheit des Pferdes* Nîlak. zu MBh. 3,71,13.

शतपद् n. *ein zur Bestimmung der Mondhäuser dienender Kreis.* °चक्र n. Comm. zu Gobh. 2,10,24.

*शतपद्म (!) n. *die Blüthe der weissen Wasserlilie.*

शतपयस् Adj. *hundert Flüssigkeiten* u. s. w. *enthaltend.*

शतपरिवार 1) m. *ein best.* Samâdhi Kâraṇḍ. 93,10. — 2) f. आ N. pr. einer Nâga-Jungfrau Kâraṇḍ. 4,1.

*शतपर्ण m. N. pr. eines Mannes.

शतपर्वक 1) m. oder n. *weiss blühendes* Dûrvâ-*Gras.* — 2) *f. °र्विका *a)* Dûrvâ-*Gras* Râǵan. 8,108. — *b) Gerste.* — *c) eine best. Wurzel,* = वचा Bhâvapr. 1,167.

शतपर्वधृक् m. Bein. Indra's.

शतपर्वन् 1) Adj. *hundert Knoten —, hundert Gelenke* u. s. w. *habend.* — 2) m. *a) *Bambusrohr* Bhâvapr. 1,209. — *b) *eine Art Zuckerrohr* Bhâvapr. 2,64. — *c) der Donnerkeil* in शतपर्वधृक्.

शतपर्वा f. 1) *Dûrvâ-Gras oder weisses D.-Gr. — 2) *eine Art Helleborus Râǵân. 6,138. — 3) *eine best. Wurzel, = वचा. — 4) *die Vollmondsnacht im Monat Âçvina. — 5) N. pr. der Gattin Çukra's.

*शतपर्वेश m. der Planet Venus.

शत॰पवित्र Adj. (f. आ) hundertfach seihend, — reinigend u. s. w.

शतपाक Adj. hundertfach gekocht. तैल n. (oder n. mit Ergänzung dieses Wortes) eine best. Salbe.

शतपाक्य Adj. dass. स्नेह m. ein best. Oel Kâraka 3,6.

शतपाद्क 1) m. Hundertfuss, Julus. — 2) *f. ॰दिका a) dass. — b) eine best. Arzeneipflanze.

*शतपाद्दी f. a) Hundertfuss, Julus. — b) eine best. Pflanze, = सितकटभी Râǵân. 9,152.

शतपाल m. ein Aufseher über hundert — (Gen.).

शतपुट m. ein best. Körpertheil, = अध्यूधी Comm. zu Kâtj. Çr. 6,7,11.

शतपुत्र Adj. hundert Söhne habend. Nom. abstr. ॰ता.

शतपुष्कर Adj. (f. आ) aus hundert blauen Lotusblüthen bestehend Âçv. Çr. 9,9,5. R. 4,21,25. 6,4, 53. 112,79.

शतपुष्प 1) m. a) Anethum Sowa Varâh. Jogaj. 9,15. — b) *Bein. Bhâravi's. — c) *N. pr. eines Berges. — 2) f. आ a) Anethum Sowa Varâh. Jogaj. 7,6. — b) *Andropogon aciculatus, = अधःपुष्पी, प्रियङ्गु und पुन्नागवचा. — c) N. pr. einer Gandharva-Jungfrau Kâraṇḍ. 4,18.

*शतपुष्पिका f. Anethum Sowa.

शतपोनक m. Fistel am After.

शतपोर् und ॰क m. eine Art Zuckerrohr.

शतप्रद Adj. Hundert gebend.

शतप्रभेदन m. N. pr. eines Liedverfassers.

शतप्रसव und ॰प्रसूति m. N. pr. eines Sohnes des Kambalabarbis.

*शतप्रसूना f. Anethum Sowa Râǵân. 4,11.

*शतप्राम m. Nerium odorum.

*शतफलिन् m. Bambusrohr Bhâvapr. 1,209.

शतबद्ध Adj. Pl. zu hundert verbunden Hariv. 3507.

शतबला f. N. pr. eines Flusses.

शतबलाक m. N. pr. eines Lehrers.

शतबलान m. N. pr. eines Grammatikers.

शतबलि m. 1) ein best. Fisch. — 2) N. pr. eines Affen. — Richtiger wohl शतबलि.

शत॰बल्श Adj. (f. आ) = शत॰वल्श AV. 6,30,2.

शतबाक्ु (!) 1) Adj. hundertarmig (Eber). — 2) m. a) ein best. schädliches Thierchen. — b) N. pr. α) eines Asura. — β) eines bosen Dämons (मातृपुत्र). — 3) f. N. pr. a) einer Göttin. — b) einer Nâga-Jungfrau Kâraṇḍ. 4,3.

शतबुद्धि 1) Adj. hundertfachen Verstand habend. — 2) m. N. pr. eines Fisches.

शत॰ब्रध्न Adj. hundert Spitzen habend.

शतभङ्गी Adv. mit भू hundertfach variirt werden Bâlar. 96,11.

शतभाग m. der hundertste Theil Çvetâçv. Up. 5,9.

शतभिष m. und ॰षा f. = शत॰भिषज् 1). शत॰भिषं नक्षत्रम् Maitr. S. 2,13,20 (166,6) schlechte Lesart für शत॰भिषङ्नक्षत्रम्.

*शतभिषक्सेन m. N. pr. eines Mannes.

शत॰भिषज् 1) m. f. das 22ste oder 24ste Mondhaus. — 2) *m. N. pr. eines Mannes.

*शतभीरु f. Jasminum Sambac. Richtig शीतभीरु.

शत॰भुजि Adj. (f. eben so) hundertfach.

शत॰भृष्टि Adj. hundertzackig.

शतमख m. Bein. Indra's. Vgl. शतक्रतु.

शत॰मन्यु 1) Adj. hundertfachen Grimm habend. — 2) m. Bein. Indra's.

शतमन्युकण्ठ oder ॰न् eine best. Pflanze.

शतमन्युचाप m. oder n. Regenbogen Kâd. 91,11 (164,4).

शतमय in कपट॰ (Nachtr. 6).

शतमयूख m. der Mond.

शतमाणिट m. N. pr. v. l. für माणिट.

शत॰मान 1) Adj. a) hundertfach. — b) ein Gewicht von hundert (Raktikâ nach Comm.) habend Âpast. Çr. 5,21,8. Hemâdri 1,577,8. 14. — 2) m. ein goldener Gegenstand im Gewicht von hundert Mâna. — 3) m. n. ein Gewicht von hundert Mâna in Gold oder Silber; ein Geschenk in diesem Betrage Hemâdri 1,576,18. ॰दक्षिण Adj. Kâtj. Çr. 20,2,6.

शतमाय Adj. hunderterlei Listen anwendend.

*शतमार्ग m. Messerschmied. Richtig wohl शस्त्रमार्ग.

शतमुख 1) Adj. a) hundert Oeffnungen —, hundert Auswege habend. — b) auf hundert Weisen erfolgend, auf hunderterlei Weise geschehen könnend Spr. 6456. — 2) m. N. pr. a) eines Asura. — b) eines Wesens im Gefolge Çiva's. — c) eines Fürsten der Kiṁnara Kâraṇḍ. 3,5. — 3) *f. ई Bein. der Durgâ.

शत॰मूति Adj. hunderterlei Hülfen gewährend.

शतमूर्धन् Adj. hundertköpfig VS. 17,71.

शत॰मूल 1) Adj. (f. आ) hundertwurzelig (दूर्वा) Taitt. Âr. 10,1,7. — 2) *f. शतमूला a) Dûrvâ-Gras Râǵân. 8,109. — b) eine best. Wurzel, = वचा. — 3) *f. शतमूली Asparagus racemosus Râǵân. 4,120.

*शतमूलिका f. 1) Asparagus racemosus. — 2) Anthericum tuberosum Râǵân. 4,120.

शतयज्ञ m. Bein. Indra's.

शतयज्ञचाप m. Regenbogen Kâd. 127,6 (225,7).

शतयज्ञोपलक्षक (!) und ॰लक्षित Adj. durch hundert Opfer gekennzeichnet; m. Bein. Indra's.

*शतयष्टिक m. ein Perlenschmuck aus hundert Schnüren.

शत॰यातम् Absol. unter hundert Opfern.

शत॰यातु m. N. pr. eines Mannes Vasishṭha 30,11.

शत॰यामन् Adj. hundertbahnig.

शतयूप m. N. pr. eines Râǵarshi.

शतयोगमञ्जरी f. Titel eines Werkes Opp. Cat. 1.

शतयोजन n. eine Entfernung von 100 Joǵana Çâṅku. Br. 8,3.

शतयोजनपर्वत m. N. pr. eines Berges.

शत॰योनि Adj. hundert Nester —, hundert Wohnungen habend.

शतरथ m. N. pr. eines Fürsten.

शत॰रा Adj. nach Nigh. = सुख.

शतरात्र m. n. eine Feier von hundert Tagen.

शतरुद्र 1) m. Pl. a) hundert Rudra. — b) bei den Çaiva Bez. best. erlöster Seelen. — 2) f. आ N. pr. eines Flusses und Tîrtha Matsjap. 22,35. — 3) wohl n. und = शतरुद्रिय 2).

शत॰रुद्रिय Adj. 1) hundert Rudra gehörig, ihnen geweiht u. s. w. — 2) ब्रह्मन् n. oder Subst. n. (mit Ergänzung dieses Wortes) ein zu den Jaǵus gehöriger Abschnitt Vasishṭha 28,14. शतरुद्रियभाष्य n. und शतरुद्रियशिवस्तोत्र n. Burnell, T.

शतरुद्रियवत् Adj. wie bei der Spende Çatarudrija Kâtj. Çr. 19,4,22. 26,7,3.

शतरुद्रियहोम m. eine best. Spende Kâtj. Çr. 18,1,1.

शत॰रुद्रीय n. = शतरुद्रिय 2).

शतरूप 1) *Adj. hundert Gestalten habend. — 2) m. N. pr. eines Muni. — 3) f. आ eine best. kosmogonische Potenz, eine Emanation Brahman's und Gattin des Manu Svâjaṁbhuva.

शतर्च n. hundert Ṛk Roth, Zur Lit. 26.

शत॰र्चस् Adj. etwa hundert Stützen habend. Nach Sâj. = शत + अर्चिस् oder शतविधगतियुक्त.

शत॰र्चिन् m. Pl. Bez. der Ṛshi des 1sten Maṇḍala im ṚV. Ait. Âr. 194,5.

*शतल m. N. pr. eines Mannes.

शतलक्ष॰ zehn Millionen.

*शतलुम्प und *॰क m. Bein. Bhâravi's. Vgl. शत्रुलुम्प.

शतलोचन 1) *Adj. *hundertäugig.* — 2) m. N. pr. *a*) eines Wesens im Gefolge Skanda's. — *b*) eines Asura.

शतवल्क m. *ein best. über Waffen gesprochener Zauberspruch.*

शतवध Adj. (f. आ) *hundertfachen Tod bringend* AV. 11,2,12. 12,5,16.

*शतवनि m. N. pr. eines Mannes.

शतवत् Adj. *ein Hundert enthaltend, —besitzend, von einem H. begleitet.*

शतवपुस् m. N. pr. eines Sohnes des Uçanas.

शतवर्ष Adj. (f. आ) *hundertjährig* Ind. St. 15,274.

शतवर्षसहस्रिन् Adj. *hunderttausend Jahre lebend* MBh. 13,18,7.

शतवर्षिन् Adj. *hundertjährig* MBh. 13,8,21.

शतवर्मन् Adj. *hundert Leiber habend* Hariv. 13433. v. l. शतशीर्ष.

शतवल m. Bez. *eines best. Gegenstandes*, der als Opferlohn geschenkt wird.

शतवलिश Adj. v. l. für शतवल्श Maitr. S. 1,1,2. 2,14.

शतवल्श Adj. *hundert Zweige habend.* Vgl. शतबल्श.

शतवाज Adj. (f. आ) *hundertfache Kräfte gebend.*

शतवार Adj. *aus hundert Haaren bestehend.*

शतवारकम् und °वारम् Adv. *hundertmal* Agnip. 27,2. 4.

शतवार्षिक Adj. (f. ई) *hundert Jahre während.*

शतवार्कि Adj. f. *ein Hundert als Mitgift bringend.*

शतविचक्षण Adj. *hunderterlei Aussehen habend.*

शतवितृष Adj. *an hundert Stellen durchlöchert* Çat. Br. 5,4,1,13. 5,4,27.

*शतवीर m. Bein. Vishṇu's.

शतवीर्य, °वीरिय 1) Adj. *hundert Kräfte habend* Ait. Br. 6,2,1. — 2) m. *ein best.* Samâdhi Kâraṇḍ. 92,21. — 3) f. शतवीर्या *a*) *weiss blühendes Dûrvâ-Gras* Kâraka 1,4. — *b*) *Weinstock mit röthlichen Trauben* Râǵan. 11,104. — *c*) *Asparagus racemosus* Râǵan. 4,120. 123.

शतवृषभ m. *der 25ste* Muhûrta.

(शतवृष्य) शतवृष्णिय Adj. *von hundertfacher Manneskraft* AV. 1,3,1. fgg.

*शतवेधिन् m. *Rumex vesicarius.*

शतवत्र Adj. (f. आ) *hundert Hürden u. s. w. habend.*

शतशक्ति Adj. *der ein Hundert zu geben vermag* MBh. 14,90,96.

शतशर्कर n. Sg. *ein Hundert griesähnlicher Körnchen.* Nom. abstr. °ता f. Çiç. 7,69.

शतशल *eine Entfernung von hundert* Çala Kâṭh. in Ind. St. 3,404.

शतशलाक Adj. *hundert Rippen habend* (Sonnenschirm) MBh. 13,96,18. 137,7. R. 2,26,10. 3,67,15.

शतशल्य Adj. (f. आ) *hundertspitzig*, AV. 6,57,1.

शतशस् Adv. *hundertweise, zu Hunderten* (auf einen Nomin., Acc. oder Instr. bezogen), *hundertmal.* चतुर्दश वर्षाणि यास्यन्ति शतशः *14 Jahre werden wie hundert dahingehen.*

शतशाख Adj. (f. आ und ई) *hundertästig* (eig. und übertragen) 212,29. MBh. 11,7,17. Nom. abstr. शतशाखत्व n.

शतशारद 1) Adj. *hundert Herbste zählend, — gebend* u. s. w. — 2) n. *eine Zeit —, ein Alter von hundert Jahren.*

*शतशास्त्र n. und *°वैपुल्य n. Titel von Werken.

शतशीर्ष 1) Adj. *hundertköpfig* MBh. 6,3,19. Hariv. 3,53,41. — 2) m. *a*) *ein best. über Waffen gesprochener Zauberspruch.* — *b*) N. pr. eines Fürsten der Nâga Kâraṇḍ. 2,10. — 3) f. आ N. pr. der Gattin Vâsuki's.

शतशीर्षन् Adj. *hundertköpfig.*

शतशीर्षरुद्रशमनीय Adj. *zur Besänftigung des hundertköpfigen* Rudra *dienend* Çat. Br. 9,1,1,7.

शतशृङ्ग 1) Adj. *hundertgipfelig.* — 2) m. N. pr. eines Berges Kâraṇḍ. 91,15. Ind. St. 14,138. °माहात्म्य n.

शतश्लोकी f., °चन्द्रकला f. und °व्याख्या f. Titel Burnell, T. Opp. Cat. 1.

शतसंवत्सर Adj. *hundertjährig.*

शतसंख्य 1) Adj. *hundert an Zahl.* — 2) m. Pl. *eine Klasse von Göttern unter dem 10ten* Manu.

शतसंघशस् Adv. *hundertweise* (auf einen Nomin. oder Acc. bezogen).

शतसनि Adj. *ein Hundert gewinnend, — verschaffend.*

शतसंधान Adj. *hundertmal den Pfeil auflegend* MBh. 8,90,98.

शतसहस्र n. Sg. und Pl. *hunderttausend* (das Gezählte im Gen. Pl., in Congruenz mit dem Zahlwort oder im Comp. nachfolgend) Spr. 6520, v. l. 6973.

शतसहस्रक 1) Adj. (f. °स्रिका) *aus hunderttausend bestehend.* — 2) n. N. pr. eines Tirtha. v. l. °साहस्रक.

शतसहस्रधा Adv. *in hunderttausend Stücke.*

*शतसहस्रपत्र n. *eine best. Blume.*

शतसहस्रशस् Adv. *hunderttausendweise* (auf einen Nomin., Acc. oder Instr. bezogen).

शतसहस्रांशु Adj. *hunderttausendstrahlig* (der Mond).

शतसहस्रात्त Adj. *in hunderttausend Richtungen sich verbreitend* (der Mond) MBh. 1,18,34, v. l.

शतसा Adj. = शतसनि.

शतसाहस्र 1) Adj. (f. ई) *auf hunderttausend sich belaufend, h. bildend, — enthaltend, hunderttausendfach.* — 2) n. Sg. *a*) (mit Gen. Pl.) metrisch = शतसहस्र. — *b*) $^1/_{100000}$ Daçân. Up. 6.

शतसाहस्रक n. N. pr. eines Tirtha.

शतसाहस्रसंख्य Adj. = शतसाहस्र 1) R. Gorr. 1, 20,18. 4,39,34.

शतसाहस्रसंमित Adj. dass. VP. 3,4,1.

शतसाहस्रिक Adj. *aus hunderttausend bestehend.*

*शतसू Adj. f. *ein Hundert gebärend.*

शतसेय n. *das Erlangen von einem Hundert.*

शतस्पृश Adj. (f. आ) *hundertspierig* TS. 1,5,11,5.

शतस्विन् Adj. *ein Hundert besitzend.*

शतहन् 1) Adj. (f. °घ्नी) *ein Hundert tödtend.* — 2) f. शतघ्नी *a*) *ein best. Mordinstrument.* — *b*) *eine mörderische Kehlkrankheit.* — *c*) **Tragia involucrata.* — *d*) **Pongamia glabra.*

शतक्रय m. N. pr. eines Sohnes des Manu Tâmasa VP. 3,1,19. v. l. शात्तक्रय.

शतकृलि Adj. *hundert grosse Pflüge besitzend* Daçak. 90,19.

शतकस्त Adj. *hunderthändig* AV. 3,24,5.

शतकायन Adj. *hundertjährig* AV. 8,2,8. 7,22.

शतकिम Adj. (f. आ) *hundert Winter —, hundert Jahre zählend* u. s. w.

शतकृत Adj. *hundertfach geopfert.*

शतक्रतु 1) m. N. pr. eines Asura. — 2) f. आ *a*) *Blitz* Çiç. 19,79. Am Ende eines adj. Comp. f. आ. — *b*) **der Donnerkeil.* — *c*) N. pr. α) einer Tochter Daksha's, die Bâhuputra ehelichte. — β) der Mutter des Râkshasa Virâdha.

शतांशक m. *der hundertste Theil*, insbes. *eines Sternbildes* oder *eines astrol. Hauses* Varâh. Jogaj. 4,38.

शताकारा f. N. pr. einer Kiṁnara-Jungfrau Kâraṇḍ. 6,11.

शताकारा f. N. pr. einer Gandharva-Jungfrau Kâraṇḍ. 4,24.

शतात 1) *Adj. (f. ई) *hundertäugig.* — 2) m. N. pr. eines Dânava. — 3) f. ई *a*) **Nacht.* — *b*) **Anethum Sowa.* — *c*) Bein. der Durgâ.

शतात्तर Adj. (f. आ) *hundertstilbig* Âpast. Çr. 9,13,8.

शतात्तिष्टोम Adj. *mit hundert* Agnishṭoma *verbunden* Çat. Br. 11,5,5,4.

शताग्र Adj. *hundertspitzig* Sâj. zu ṚV. 8,77,7.

शताग्रमहिषी f. *unter hundert Gattinnen die*

obenanstehende Gattin.

शतोङ्कूर Adj. (f. आ) *hundert Schosse habend* Taitt. Âr. 10,1,7.

शताङ्ग 1) Adj. *hunderterlei.* — 2) m. *a) *Kriegswagen. — b) * Dalbergia ougeinensis* Râǵan. 9,119. — *c)* N. pr. eines Dânava.

शताजित् m. N. pr. eines Sohnes des Bhaǵamâna.

शतातिरात्र Adj. (f. आ) *mit hundert Atirâtra verbunden* Çat. Br. 11,5,5,5. 6. Kâtj. Çr. 24,3,37.

शतातृष 1) Adj. (f. आ) *hundertlöcherig.* — 2) f. आ *ein solcher Topf* Çat. Br. 12,9,1,3. Vaitân. Vgl. शतातृण्णा.

शतातृण्णा f. fehlerhaft für शतातृष 2) TBr. 1,8,6,1. 5.

शतात्मन् Adj. *hundertfaches Leben habend, —gebend* ṚV. 9,98,4. 10,33,9.

शताधिक Adj. (f. आ) *hundert übersteigend, hundertundeins bildend.*

शताधिपति m. *ein Befehlshaber über ein Hundert, centurio.*

*शतानक n. *Leichenstätte.*

शतानन 1) *m. *Aegle Marmelos.* — 2) f. आ N. pr. einer Göttin.

शतानन्द 1) m. *a)* *Bein. α) Brahman's. — β) Vishṇu's oder Kṛshṇa's. — *b)* *Vishṇu's *Wagen.* — *c)* N. pr. verschiedener Männer Prasannar. 50. fgg. Bâlar. 17. fgg. — 2) f. आ N. pr. einer der Mütter im Gefolge Skanda's.

शतानीक 1) Adj. (f. आ) *hundert Fronten —, hundert Spitzen habend.* — 2) m. *a)* **ein alter Mann.* — *b)* **Schwiegervater* Gal. — *c)* N. pr. α) verschiedener Männer. — β) eines Asura.

शतापदी (metrisch) f. = शतपदी *Julus* Kâraka 6,23.

शतापराधप्रायश्चित्त n. Titel Burnell, T.

शतापाष्ट Adj. (f. आ) *hundert Widerhaken habend* AV. 5,18,7. TBr. 3,7,13,4.

शताब्ज Adj. *mit hundert Lotusblüthen versehen* Dhjânab. Up. 15.

शतामघ Adj. *hundertfachen Lohn habend.*

शतायु Adj. *hundert Jahre alt werdend* Çat. Br. 4,3,4,8. 7,3,3,17.

शतायुता f. *ein Alter von hundert Jahren.*

शतायुध 1) Adj. *hundert Waffen führend.* — 2) m. N. pr. eines Fürsten von Vasantapura Hem. Par. 3,215. — 3) f. आ N. pr. einer Kiṁnara-Jungfrau Kâraṇḍ. 6,23.

1. शतायुस् n. *ein Alter von hundert Jahren.*

2. शतायुस् 1) Adj. (f. शतायुषी) *ein Alter von hundert Jahren erreichend* AV. 3,11,3. Lâṭj. 4,1,5. — 2) m. N. pr. verschiedener Männer.

*शतार m. n. *der Donnerkeil.*

शतारित्र Adj. (f. आ) *hundertruderig.*

शतारुक m. *eine Art Aussatz.*

शतारुण m. N. pr. eines Ameisenfürsten. v. l. शतावरुण.

शतारुष m. (Kâraka 6,7) und शतारुस् n. *eine Art Aussatz.*

शतार्घ Adj. *ein Hundert werth.*

*शतार्णा f. *Anethum Sowa.*

शतार्ध n. *ein halbes Hundert, fünfzig.* शतार्धार Adj. *f. Speichen habend* Çvetâçv. Up. 1,4. शतार्धसंख्य Adj. *fünfzig an Zahl* Varâh. Bṛh. S. 54,81.

शतार्ह Adj. = शतार्घ.

शतावधान m. Bein. Râghavendra's.

शतावस् Adj. wohl = शतावत् ṚV. 6,47,9.

शतावय Adj. *hundert Schafe zählend.*

शतावरी f. 1) *Asparagus racemosus* Mat. med. 260. Râǵan. 4,119. Bhâvapr. 1,212. — 2) N. pr. der Gattin Indra's.

शतावरुण m. s. शताराण.

शतावर्त 1) Adj. *hundert Wirbel* (auf dem Haupte) *habend* (Çiva). — 2) *m. Bein. Vishṇu's.

शतावर्तवन n. N. pr. eines *Waldes.*

*शतावर्तिन् m. Bein. Vishṇu's.

शतावि Adj. *hundertkantig, — schneidig.*

शताश्व (auch viersilbig) Adj. *hundert Rosse zählend.* सहस्रं शताश्वम् *tausend Rinder mit hundert Rossen* Vaitân.

शताश्वरथ n. Sg. *hundert Rinder und ein Wagen mit Rossen.*

शताश्वविनय m. Titel Burnell, T.

शताष्टक n. *hundertundacht* (sic).

शताह्वया f. 1) *Anethum Sowa* Suçr. 2,101,10. — 2) * *Asparagus racemosus* Râǵan. 4,119.

शताह्वा f. 1) *Anethum Sowa* Râǵan. 4,10. Bhâvapr. 3,31. शताह्व Suçr. 2,119,1 metrisch falsch. — 2) *Asparagus racemosus.* शताह्वे ह Kâraka 1,8. — 3) N. pr. eines Flusses und Tîrtha Matsjap. 22,35.

शतिक Adj. 1) *hundert betragend.* °वृद्धि Adj. *hundert im Spiel gewinnend.* — 2) *der hundertste.* — Nach den Grammatikern auch in andern Bedeutungen. Vgl. अनेकवर्ष° und अवर्ष°. शतिका s. u. शतक.

शतिन् Adj. 1) *hundert enthaltend, hundertfach vorhanden, centenus.* शतिनीभिस् auch in adv. Bed. — 2) *hundert besitzend.* गवाम् *h. Kühe besitzend.*

शत् Bez. *des Participialsuffixes* अत् (अन्त्) 238, 25. 32. 33. 239,1.

शतेध्म n. *hundert Scheite.*

शतेन्द्रिय Adj. *hundert Sinne habend* TS. 2,3,11, 5. Ait. Br. 6,2.

शतेपञ्चाशद्न्याय m. *das Axiom, dass in hundert auch fünfzig enthalten sind.*

*शतेर m. 1) = शत्रु. — 2) = किंशा.

शतेश m. *das Haupt von hundert* (Dörfern). Vgl. ग्राम°.

शतेषुधि Adj. *mit hundert Köchern versehen* Çat. Br. 9,1,1,6.

शतेकशीर्षन् Adj. *hundert einzige* (d. i. *vorzügliche*) *Köpfe besitzend.*

शतैकीय Adj. *einer von hundert.*

शतैकाक्ष्य Adj. *hundert* Ukthja-*Tage habend.*

शतैति Adj. *hundertfache Hülfe u. s. w. gewährend.*

शतोदर 1) Adj. *hundert Bäuche habend* Hariv. 13433. — 2) m. *a) ein best. über Waffen gesprochener Zauberspruch. — b)* N. pr. eines Wesens im Gefolge Çiva's. — 3) f. ई N. pr. einer der Mütter im Gefolge Skanda's.

शतौघ्राम m. *mit hundert Strängen* TBr. 1,4,8,6.

शतौन्मान Adj. *hundertfältig* Çat. Br. 12,7,2,13.

शतोलूखलमेखला f. N. pr. einer der Mütter im Gefolge Skanda's.

शतौदना f. *eine best. Ceremonie* und Bez. *der Kuh, welche die Milch dazu liefert.*

शत्य Adj. *aus einem Hundert bestehend.* Nach den Grammatikern auch in anderen Bedeutungen. Vgl. षष्ट्यशच्छत्य.

शत्रंजय m. *der 13te Tag im* Karmamâsa. Wohl fehlerhaft für शत्रुंजय.

शत्रि m. 1) * *Elephant.* — 2) N. pr. eines Mannes.

शत्रु m. 1) *Nebenbuhler, Gegner, Feind* überh. In der Politik *der unmittelbar angrenzende Fürst als der natürliche Feind.* — 2) *das 6te astrol. Haus* Varâh. Jogaj. 4,1. Auch °गृह् n. und °भ n. 44. — 3) * *Asparagus racemosus.* — 4) N. pr. eines Asura. Richtig क्रोधशत्रु.

*शत्रुंसह् Adj. *Feinde bewältigend.* Auch N. pr.

शत्रुक m. *Feind.*

*शत्रुघ und *शत्रुघात Adj. *Feinde schlagend.*

शत्रुघातिन् m. N. pr. eines Sohnes des Çatrughna (Sohnes des Daçaratha).

शत्रुघ्न 1) Adj. *Feinde schlagend.* नित्य° *seine eingeborenen F. schl.*, so v. a. *seine Leidenschaften zügelnd.* — 2) m. N. pr. verschiedener Männer, unter andern der Söhne Daçaratha's, Çvaphalka's und Devaçravas'.

*शत्रुघ्नननी f. Bein. der Sumitrâ.

शत्रुजित् 1) Adj. *Feinde besiegend.* — 2) m. N. pr. verschiedener Männer. — R. 5,88,6 fehlerhaft für शक्रजित्.

शत्रुंजय 1) Adj. *Feinde besiegend.* — 2) m. N. pr. *a*) eines Genius Kauç. 56. — *b*) eines Fürsten. — *c*) eines Thürstehers. — *d*) eines Elephanten, auch eines mythischen. — *e*) eines bei den Gaina in hohen Ehren stehenden Berges. °माहात्म्य n. und °स्तव m. — 3) f. आ N. pr. *a*) einer der Mütter im Gefolge Skanda's MBh. 9,46,6. — *b*) eines Flusses. — Vgl. शत्रंजय.

शत्रुता f. *Gegnerschaft, Feindschaft.*

शत्रुतापन 1) Adj. *Feinde peinigend.* — 2) m. *ein best. Krankheitsdämon.*

शत्रुतूर्य n. *Ueberwindung des Gegners.*

शत्रुत्व n. *Gegnerschaft, Feindschaft* Hemâdri 1, 359,4.

*शत्रुदमन Adj. *Feinde bändigend.*

शत्रुनन्दन Adj. *Feinde erfreuend* 142,29.

शत्रुंतप Adj. *Feinde peinigend.* Angeblich auch N. pr.

शत्रुंदम Adj. *Feinde bändigend.*

1. शत्रुपक्ष m. *die Partei des Feindes.*

2. शत्रुपक्ष Adj. *zur Partei des Feindes sich haltend.*

शत्रुबाधन Adj. *Feinde bekämpfend.*

*शत्रुभङ्ग m. *Saccharum Munjia* Râgân. 8,86.

शत्रुभट m. N. pr. eines Asura.

शत्रुमर्दन 1) Adj. *Feinde vernichtend.* — 2) m. *a*) *eine Art Pavillon* Vâstuv. 831. — *b*) N. pr. α) eines Sohnes des Daçaratha. — β) eines Sohnes des Kuvalajâçva. — γ) eines Fürsten der Videha. — δ) eines Elephanten.

शत्रुरूप Adj. *in Feindesgestalt auftretend* Spr. 6375. fg.

*शत्रुलुम्प m. Bein. Bhâravi's Gal. Vgl. शतलुम्प.

शत्रुलोक m. Mârk. P. 120,19 fehlerhaft für शक्रलोक.

*शत्रुवल Adj. *Feinde habend.*

शत्रुसात् Adv. mit dem Caus. von गम् *dem Feinde überliefern.*

शत्रुसाह् Adj. *Feinde überwindend.*

शत्रुहन् Adj. *Feinde niederschlagend.*

शत्रुहन् 1) Adj. dass. — 2) m. N. pr. eines Sohnes des Çvaphalka.

शत्रुहन्तर् m. N. pr. eines Ministers des Çambara.

शत्रूय्, Partic. शत्रूयत् *feindlich auftretend.*

शत्रूषह् (stark °षाह्) Adj. *Feinde bewältigend.*

*शत्वरी f. *Nacht.* Vgl. शर्वरी.

1. शद् (zu belegen nur Intens. शाशद्मि, शाशद्मके, शाशद्रे und शाशदान) *sich auszeichnen, — hervorthun; die Oberhand behalten, triumphiren.*

2. शद् (zu belegen nur शशाद्, शत्स्यन्ति und शत्न) *abfallen, ausfallen.* शत्न *abgefallen.* — *Caus. शादयति *treiben* (Vieh). — *Intens. शाशद्यमान. — Mit व्यव *wegfallen, zerfallen* Çat. Br. 2,1,2,16. — Mit *आ (गतौ). — Mit परि, °शत्न *ab —, daneben gefallen.* — Mit प्र in *प्रशत्वन् und *प्रशत्वरी.

शद् m. 1) *Abfall* in पर्णाशद्. — 2) *Ertrag* (eines Landes) Gaut. — 3) *ein best.* Ekâha.

शदक *unenthülstes Korn* Bhadrab. 2,26. v. l. सदक.

*शद्रि m. = ज्ञिघ्नु, तडित् (v. l. तडित्वत्) Zach. Beitr. 84), अम्भोधर, शर्करा und कृस्तिन्.

*शद्रु 1) Adj. von शद्. — 2) m. Bein. Vishṇu's.

शद्वला f. N. pr. eines Flusses.

शनक m. N. pr. eines Sohnes des Çambara. v. l. सेनक.

*शनकावलि und *°ली f. *Scindapsus officinalis.*

शनैस् Adv. *sachte, sanft, leise, langsam, in aller Ruhe, in gemessener Weise, gemächlich, nach und nach, allmählich.*

*शनपर्णी f. *eine best. Pflanze.* Vgl. *सन° und *अशन°.

शनि m. 1) *der Planet Saturn* (ein Sohn des Sonnengottes). — 2) N. pr. eines Sohnes des Atri.

शनित्रयोदशीव्रत n., शनिप्रतिमादान n. und शनिप्रदोषव्रत n. Titel Burnell, T.

*शनिप्रभू f. N. pr. der Khâjâ.

*शनिप्रिय n. *Sapphir.*

शनिवार m. *Sonnabend.*

शनिशान्ति f. Titel Burnell, T.

*शनैर्गङ्गम् Adv. *wo die Gañgâ langsam fliesst.*

शनैर्दक्षिन् Adj. Karaka 4,8 fehlerhaft für शनैर्मक्षिन्.

शनैर्भाव m. *Allmählichkeit.* Am Anfange eines Comp. vor einem Partic. praes. so v. a. *allmählich.*

शनैर्मक्ष m. *langsames —, beschwerliches Harnen.*

शनैर्मक्षिन् Adj. *an beschwerlichem Harnen leidend* Karaka 4,8 (शनैर्दक्षिन् gedr.).

शनैश्चर 1) Adj. *langsam einherschreitend.* — 2) m. *a*) *der Planet Saturn* (ein Sohn des Sonnengottes). — *b*) *Sonnabend* Visnus. 78,7.

शनैश्चरपूजा f., शनैश्चरविधान n. (Opp. Cat. 1), शनैश्चरव्रत n. (Burnell, T.) und शनैश्चरस्तोत्र n. (Opp. Cat. 1) Titel.

शनैस् (RV.) und शनैस् (Çat. Br.) Adv. = शनकैस्. Wird auch wiederholt.

शनैस्तराम् Adv. Compar. zu शनैस्.

*शनोत्साह् m. = गण्डक. v. l. स्वनोत्साह्.

*शन्त Adj. von 5. शम्.

शंतनु 1) Adj. *der Person heilsam.* — 2) m. N. pr. eines alten Fürsten und auch anderer Männer. Vgl. शांतनु.

शंतनुतनूज m. Patron. Bhîshma's Çiç. 13,20.

शंतनुत्व n. *das der Person Heilsamsein.*

शन्तम Adj. (f. आ) *wohlthuendst, erfreulichst, heilsamst.*

शन्ताची (!) Adj. f. = शन्तति 1) TBr. 3,7,10,5. Âpast. Çr. 14,29,1.

शन्तति 1) Adj. *wohlthuend.* — 2) f. Pl. *Wohlthaten.*

शन्तातीय n. Bez. *des Liedes* RV. 7,35.

*शन्ति Adj. von 5. शम्.

शन्तिव Adj. (f. आ) *wohlthuend, freundlich.*

*शन्तु Adj. von 5. शम्.

शन्त्व n. *das Wohlthätigsein.*

*शन्ध m. schlechte Schreibart für षण्ढ.

शन्न 1) Adj. s. u. 2. शद्. — 2) n. *Abfall.*

शंनोदेवी f. Bez. *des Verses* RV. 10,9,4 (AV. 1,6, 1). Jâñ. 1,280 (शंनोदेव्या verbunden zu schreiben).

शंनोदेवीय m. (sc. अनुवाक) Bez. von AV. 1,6 Pat. zu P. 1,3,2, Vârtt. 1 und zu P. 1,4,110, Vârtt. 8. v. l. auch °क.

शन्यष्टक n. Titel Burnell, T.

शप्, शपति, °ते und शप्यति (nur Bhaṭṭ.) 1) gewöhnlich Act. *verfluchen,* mit Acc. — 2) Act. Med. *schmähen, schelten;* mit Acc. (Çiç. 13,75[41]) oder Dat. (nur Bhaṭṭ.). — 3) Med. *Jmd* (Dat.) *fluchen.* — 4) Med. (metrisch auch Act.) *sich verfluchen,* so v. a. *mit einem Schwur betheuern, geloben;* mit Dat. (ausnahmsweise Acc.) der Person, der man Etwas versichert, und mit Instr. der Person oder Sache, bei der man schwört. यद्ह रुणोति शपामके *wenn wir bei* Varuṇa's *Namen schwören.* Mit यदि *sich verfluchen, wenn,* so v. a. *schwören, dass nicht.* अनृतम् *einen falschen Eid schwören.* — 5) Med. शपथम् und शपथान् *a*) *eine Verwünschung ausstossen.* — *b*) *einen Eid schwören.* Act. Bhaṭṭ. — 6) Med. *Jmd beschwören, obsecrare;* mit Acc. oder Dat. — 7) Med. *um Etwas* (Acc.) *flehen.* तेन रामेण *bei diesem* Râma. — 8) शप्त *a*) *verflucht* Suparn. 3,4. Chr. 53,27. 60,22. — *b*) *beschworen, obsecratus.* — 9) शप्तवान् = शशाप *verfluchte* 50,12. 88,3. — 10) शपित *a*) *verflucht.* — *b*) Kathâs. 98,23 fehlerhaft für शापित (Caus.). — Caus. शापयति 1) *beschwören, adjurare, incantare.* — 2) *Jmd* (Acc.) *durch einen Schwur betheuern heissen, schwören lassen, — bei* (Instr.). — 3) *Jmd beschwören, obsecrare; Jmd Etwas dringend an's Herz legen, Jmd für Etwas verantwortlich machen;* mit Acc. der Person und Instr. der Sache, bei der man schwört,

die man Jmd an's Herz legt, für die man Jmd verantwortlich macht. Nur Partic. शापित, das auch dem im Instr. gedachten Begriffe im Comp. nachfolgt. — *Intens. शंशप्यते. — Mit अनु *Jmd verfluchen*. Nur अनुशप्त. — Mit अभि 1) dass. — 2) अभिशप्त *a) verflucht* MBh. 13,154,7. — *b) geschmäht* Hariv. 1,17,30. — *c) beschuldigt.* — Caus. *Jmd beschwören, obsecrare.* — Mit अव *Jmd verfluchen*. Nur अवशप्त. — Mit परि 1) *einen Fluch ausstossen für den Fall, dass* (directe Rede mit Conj. Praes. und folgendem इति) Târ. Br. 14,6,8. — 2) *Jmd schmähen.* — Mit प्रति *Jmd wieder verfluchen*, mit Acc. oder Gen. — Mit वि Med. *sich verschwören* Maitr. S. 1,9,7 (138,16). Vgl. विशप्त. — Mit सम् *Jmd verfluchen*. संशप्त *verflucht* Kâd. 2,90,8 (111,5). संशप्तवान् = संशशाप.

*शप m. 1) = शपथ, शपन. — 2) N. pr. eines Mannes.

*शपएड m. v. l. für शपएड. °भक्त *von ihnen bewohnt.*

शपथ m. n. (dieses nicht zu belegen; adj. Comp. f. आ) 1) *Fluch.* — 2) **Schmähung.* — 3) *Eid, Schwur.* — 4) *Gottesurtheil* Nârada 5,102. 108. 19. Nârada (a.) 21,239.

शपथकरण n. *Eidesleistung* Dhûrtan. nach Vers 16.

शपथघ्नम्भन Adj. (f. ई) *Flüche vernichtend* Âpast. Çr. 6,20,2.

शपथपूर्वकम् Adv. *unter Schwüren.*

शपथयौवन Adj. (f. ई) *Flüche abwehrend.*

शपथयोपन Adj. (f. ई) *Flüche aus dem Wege räumend.*

शपथीय्, nur Partic. शपथीयत्त् *Flüche sprechend.*

शपथोत्तरम् Adv. *unter Schwüren.*

(शपथेय्य) शपथेयिम्न m. *Flucher.*

(शपथ्य) शपथिम्न Adj. *auf Fluch beruhend.*

शपन n. *Fluch.*

शपनतर Adj. *zum Fluchen geneigt.*

शप्त 1) Adj. s. u. शप्. — 2) *m. *Saccharum cylindricum.* — 3) n. *a) Verfluchung, Fluch* Kâṭh. 37,14. — *b) Schwur, eidliche Versicherung.*

शप्तर Nom. ag. *Flucher.*

*शप्य Partic. fut. pass. von शप्.

शफ 1) m. n. (dieses nicht zu belegen; adj. Comp. f. आ) *a) Huf.* — *b) Klaue.* — *c) Achtel* (nach den *8 Klauen* des Rindes). — *d) Kralle.* — *e) ein hölzernes Geräthe um einen Topf vom Feuer zu heben.* — *f)* वसिष्ठस्य शफा Name zweier Sâman. — 2) *m. *Unguis odoratus* Râgân. 12,128. — 3) *n. *Wurzel.*

शफक m. 1) *eine best. Pflanze.* — 2) *eine Gazelle, die ihre Hufe verloren hat,* Âpast. Çr. 9,14,14.

शफयक m. *eine als Gefäss gebrauchte Klaue.*

शफच्युत Adj. *durch Hufe aufgewirbelt.*

शफर 1) m. f. (ई) *Cyprinus Sophore* (ein kleiner und sehr beweglicher Fisch, der in seichtem Wasser lebt). Am Ende eines adj. Comp. f. आ Vâsav. 99,2. — 2) m. *ein best. grosser Raubfisch.* — 3) f. ई wohl *eine best. Pflanze,*

*शफराधिप m. *Clupea Alosa* (Ilisch).

शफरि *ein kleiner Fisch* Gaut.

*शफरीय Adj. von शफर.

शफरुक m. *Büchse, Dose* Harshaṃ. 98,10. 115,7.

शफवत् Adj. *mit Hufen* oder *Klauen versehen;* n. *solches Vieh.*

शफशस् Adv. *in Achteln.*

*शफाल m. N. pr. eines Mannes.

शफारुज् Adj. *Hufe zerbrechend* als Bez. von Dämonen.

*शफोरु Adj. (f. ऊ).

शबर 1) Adj. *a)* *= शबल *bunt, scheckig.* — *b) einem Çabara gehörig* u. s. w. MBh. 13,14,142. Metrisch für शाबर. — 2) m. *a)* Pl. N. pr. eines wilden Volksstammes im Dekkhan; Sg. (f. ई) *ein Mann dieses Volksstammes.* Später bezeichnet das Wort *einen Wilden* überhaupt und wechselt mit किरात, पुलिन्द und भिल्ल. — *b)* *Bein. Çiva's. — *c)* **eine Art* Lodhra Râgân. 6,211. Vgl. शबरलोध्र. — *d)* N. pr. verschiedener Männer. — *e)* **Wasser;* n. nach H. an.; richtig शम्बर n. Zach. Beitr. 89. — *f)* *= कुस्त und शास्त्रविशेष. — 3) f. आ N. pr. einer Jogini Hemâdri 2, *a*, 97, 16. 98, 1. — 4) n. s. u. 2) *e*).

शबरक m. *ein Wilder.*

*शबरकन्द m. *Batate* Râgân. 7,86.

*शबरजम्बु N. pr. einer Oertlichkeit.

शबरभाष्य n. *der von Çabarasvâmin verfasste Commentar.*

*शबरलोध्र m. *eine Art* Lodhra. Vgl. शबर 2) *c*).

शबरसिंह m. N. pr. eines Fürsten.

शबरस्वामिन् m. N. pr. eines Autors.

*शबराकार m. *eine Art Judendorn* Râgân. 11,147.

शबल 1) Adj. (f. आ und *ई) *a) scheckig, bunt.* — *b) bunt durch Etwas,* so v. a. *gemischt, versehen mit* (im Comp. vorangehend) Kap. 6,8. अश्रुशबला *mit Thränen erfüllt* Spr. 7685. — *c) entstellt, verändert.* — 2) m. N. pr. *a)* eines Schlangendämons. — *b)* eines Mannes. v. l. शबर. — 3) f. शबला *a)* **eine scheckige Kuh.* — *b)* N. pr. einer Kuh, *die Wunderkuh.* — 4) f. शबली *a)* **eine scheckige Kuh.* — *b) die Wunderkuh.* Nomin. शबलीम् TS., शबली Târ. Br.

शबलक Adj. *scheckig, bunt.* Als Bez. *der 15ten unbekannten Grösse* Colebr. Alg. 228.

शबलता f. und शबलत्व n. *Gemischtheit, Gemisch.*

शबलाक्ष m. N. pr. eines Ṛshi.

शबलाश्व m. N. pr. eines Mannes. Pl. Bez. der Kinder Daksha's von der Vairaṇi.

शबलिका f. *ein best. Vogel.* सबलिका geschrieben.

शबलित Adj. *scheckig —, bunt gemacht* Vâsav. 85,2. 155,6.

शबलिमन् m. *Buntheit* Çiç. 6,27.

1. शबली f. s. u. शबल.

2. शबली Adv. mit कर् *scheckig —, bunt machen.*

शबलीकोम m. *ein best. Opfer.*

शबलोदर m. N. pr. eines Dâmons Mantrabr. 2,5,6.

शब्द m. (n. sehr verdächtig; adj. Comp. f. आ) 1) *Laut, Schall, Ton, Stimme, Geräusch, Lärm.* Es werden drei, sieben und zehn *Töne* angenommen. हरि° *der Laut —, der Ausruf* Hari; गोयतां पीयतां चेति शब्दश्चामीढ्के गृके *lautes Rufen;* शब्दं कर् *einen Laut von sich geben, seine Stimme erheben, laut rufen.* — 2) *Wort.* शब्देन *durch ein Wort, so v. a. ausdrücklich* 230,13. — 3) *Rede, Ausspruch.* — 4) *ein richtiges Wort* (Gegensatz अपशब्द). — 5) *die heilige Silbe* ओम्. — 6) *Wortendung,* insbes. *Suffix.* — 7) *Name, Benennung, Titel.* तच्छब्दात् *weil es so heisst.* — 8) *terminus technicus.* — 9) *eine mündliche Mittheilung* (als Quelle unseres Wissens).

शब्दक m. = शब्द् 1) Agni-P. 25,41.

शब्दकर्मक Adj. *tönen* u. s. w. *bedeutend* 225,23.

1. शब्दकर्मन् n. *Geräusch* Âpast.

2. शब्दकर्मन् Adj. = शब्दकर्मक.

शब्दकल्प m. (Opp. Cat. 1), °कल्पद्रु m., °कल्पद्रुम m. (ein neueres Wörterbuch aus diesem Jahrh.) und °कल्पलतिका f. (Gild. Bibl.) Titel von Werken.

शब्दकार und °कारिन् Adj. *Töne von sich gebend.*

शब्दकोश m. *Wortschatz, Wörterbuch.*

शब्दकौमुदी f. und शब्दकौस्तुभ m. Titel Burnell, T.

शब्दक्रिय Adj. = शब्दकर्मक.

शब्दखण्ड, °प्रकाश m. und °व्याख्या f. Titel Opp. Cat. 1.

शब्दग Adj. 1) *Laute vernehmend.* — 2) *Laute von sich gebend.*

1. शब्दगति f. *Tonkunst, Gesang.*

2. शब्दगति Adj. *Laute von sich gebend* Hariv. 3,9,5.

शब्दगोचर m. *das Object der gesprochenen Worte, an den eine Rede gerichtet ist, von dem die Rede geht.*

*शब्दग्रह m. *Ohr.*

*शब्दग्राम m. *die Gesammtheit der Laute.*

शब्दघोषा f. und शब्दचन्द्रिका f. Titel Burnell, T.

शब्दचालि f. *eine best. Bewegung beim Tanze* S. S. S. 256. °नृत्य n. 257.

शब्दचित्र n. *Lautspiel*, wie *Alliteration* u. s. w. Kâvjapr. 6,1. Sâh. D. 117,1.

शब्दचिन्तामणि m. (Burnell, T.), शब्दतरंग m. (Opp. Cat. 1,4771) und शब्दतरंगिणी f. Titel.

शब्दत्व n. 1) *das Laut-Sein.* — 2) Nom. abstr. eines auf शब्द् *Wort* auslautenden adj. Comp. 249,30.

शब्ददीपिका f. Titel Burnell, T.

शब्दन 1) *Adj. *tönend, lautend, Töne von sich gebend.* — 2) n. *das Reden —, Sprechen über* (im Comp. vorangehend).

शब्दनिरूपण n. (Opp. Cat. 1) und शब्दनिर्णय m. Titel.

शब्दनीय Adj. *anzurufen* Sâj. zu ṚV. 1,65,3.

शब्दनृत्य n. *eine Art Tanz* S. S. S. 261. 262.

शब्दनेतर् m. *Wortheld*, Bein. Pâṇini's M. Müller, Ren. 299, N. 2.

शब्दपति m. *nur dem Namen nach Herr, — Gebieter.*

शब्दपात Adj. *wohin der Schall noch reicht.*

शब्दपातम् Absol. *so weit der Schall reicht.*

शब्दपातिन् Adj. *nach dem blossen Ton* (eines Zieles, ohne dass es gesehen würde) *fallend, — treffend.*

शब्दप्रकाश m., °प्रकाशिकाद्विरूपकोश m. und शब्दप्रभेद m. Titel.

*शब्दप्राक् Adj. (Nomin. °प्राट्) *nach einem Worte fragend.*

शब्दप्रामाण्यवाद m. Titel.

शब्दबाणाग्रवेधिन् Adj. *nach dem blossen Ton* (eines Zieles, ohne dass es gesehen würde) *mit der Pfeilspitze treffend* R. Gorr. 2,102,3.

शब्दबोधप्रकार m. und °बोधविचार m. Titel.

शब्दब्रह्मन् n. *das in Worte gefasste* Brahman, so v. a. *die heilige Schrift.*

शब्दब्रह्ममय Adj. von शब्दब्रह्मन्.

शब्दभङ्ग m. *Redewendung* in चारुशब्दभङ्गवत्.

°शब्दभाज् Adj. *den Titel — führend* 97,28.

शब्दभिद् f. *Wortverdrehung.*

शब्दभूषण n. Titel Burnell, T.

शब्दभृत् Adj. *nur den Namen von Etwas führend, nur dem Namen nach Etwas seiend.*

शब्दभेद m., °भेदनिरूपण n. (Burnell, T.) und °भेदप्रकाश m. Titel.

शब्दभेदिन् 1) Adj. = शब्दवेधिन्. — 2) *m. *a*) Bein. Arǵuna's. — *b*) *After.*

शब्दमञ्जरी f. (Burnell, T.), शब्दमणिपरिच्छेदालोक m. und °मणिव्याख्या f. (Opp. Cat. 1) Titel.

शब्दमय Adj. (f. ई) 1) *aus Schall* (Harshaṅ. 210, 6) —, *aus Lauten bestehend, — gebildet.* — 2) *tönend, Laute von sich gebend.* — 3) am Ende eines Comp. *aus dem Worte — bestehend, — gebildet.*

शब्दमाला f. und शब्दमूल n. (Opp. Cat. 1) Titel.

शब्दय्, °यति 1) *Töne von sich geben, laut rufen, schreien.* — 2) *schwatzen, plappern.* शब्द्यते *es wird geplappert.* — 3) *Jmd rufen, anrufen.* शब्दित *angerufen* (eine Gottheit) Çiç. 14,20. — 4) *verkünden, mittheilen.* शब्दित *mitgetheilt, gelehrt.* — 5) Pass. *heissen, genannt werden.* शब्दित *heissend, genannt.* दान° *mit dem Worte* दान *belegt.* — Mit अति, °शब्दित Kâraka 5,12 fehlereaft für अभि°. — Mit अनु 1) *Etwas erzählen, mittheilen, besprechen, erwähnen, sprechen von.* Nur अनुशब्दित. — 2) *Jmd* (Acc.) *Etwas sagen, mittheilen.* अनुशब्दित *dem Etwas gesagt worden ist.* — Mit अभि 1) *besprechen, erwähnen, mittheilen.* Nur अभिशब्दित. — 2) *benennen, bezeichnen.* अभिशब्दित *genannt.* — Mit परि *besprechen, erwähnen, mittheilen.* Nur परिशब्दित. — Mit वि, विशब्दित *benannt, bezeichnet.* — Mit सम् 1) *ausrufen.* — 2) *besprechen, erwähnen, aufführen* MBh. 12,275,19. संशब्दित *besprochen* u. s. w.

शब्दयोनि m. 1) *Ursprung —, Quelle des Wortes.* — 2) * *Verbalwurzel* AK. 3,4,14,68.

शब्दरत्न n., °रत्नसमन्वय m., °रत्नाकर m. und °रत्नावली f. Titel Burnell, T.

शब्दरहित Adj. *geräuschlos.*

शब्दराशिमकेश्वर m. *der grosse Herr des Alphabets*, Beiw. Çiva's.

1. शब्दरूप n. 1) *die Natur —, Eigenthümlichkeit eines Lautes, ein eigenthümlicher Laut* Paṇḍat. 21, 24. 25. — 2) *Wortform* (in grammatischem Sinne) 235,7. P. 1,1,27, Sch. Burnell, T. 41,*b*.

2. शब्दरूप Adj. (f. आ) *in der Form des Lautes erscheinend* Paṇḍar. 2,6,23.

शब्दलिङ्गार्थचन्द्रिका f. Titel eines Werkes.

शब्दवज्रा f. N. pr. einer Göttin.

शब्दवत् Adj. 1) *tönend, Töne —, Laute von sich gebend, knisternd* u. s. w. °वत् Adv. *laut, geräuschvoll.* — 2) *den Laut in sich bergend, mit der Eigenschaft des Lautes behaftet.*

शब्दवारिधि m. *Wortmeer*, so v. a. *Sprachschatz.*

शब्दविद्या f. *Grammatik* Daçar. 49,5. 6. Auch °शास्त्र n.

शब्दविद्योपाध्याय m. *Lehrer der Grammatik* Râǵat. 4,488.

शब्दविधि m. Titel Opp. Cat. 1.

शब्दविरोध m. *ein Widerspruch im Worte* (nicht im Sinne), *ein scheinbarer Widerspruch* Mâlav. ed. Bomb. Notes S. 115.

शब्दवेध 1) Adj. = शब्दवेधिन्, aber von einem Pfeile gesagt Paṇḍad. — 2) m. *das Schiessen —, Treffen nach dem blossen Schalle* (ohne dass man das Ziel sieht).

शब्दवेधिन् Adj. *schiessend —, treffend nach dem blossen Schalle* (ohne das Ziel zu sehen). Nom. abstr. °वेधित्व n.

शब्दवेध्य 1) Adj. *worauf man nach dem blossen Schall* (ohne das Ziel zu sehen) *schiessen muss.* — 2) n. = शब्दवेध 2).

शब्दव्यापारविचार m. Titel eines Werkes Bühler, Rep. No. 263.

शब्दशक्ति f. *Wortbedeutung* Kâvjapr. 4,38.

शब्दशक्तिप्रकाशिका f., °प्रबोधिनी f. und शब्दशब्दार्थमञ्जूषा f. Titel.

शब्दशासन n. *Grammatik.* °विद् Adj. Çiç. 14,24.

शब्दशास्त्र n. dass. Vikramâṅkaṅ. 18,82. Auch als Titel einer best. *Grammatik* Opp. Cat. 1.

शब्दशेष Adj. *von dem nur der Name —, nur die Erinnerung übrig geblieben ist.* प्रभु° *nur noch den Titel „Gebieter" führend.*

शब्दश्लेष m. *Calembourg* Verz. d. Oxf. H. 211, *a*,11 v. u.

°शब्दसंज्ञ Adj. *den Namen — führend.*

शब्दसंज्ञा f. *terminus technicus, ein grammatischer Kunstausdruck.*

शब्दसञ्चयसंग्रह m. (Opp. Cat. 1) und शब्दसंदर्भसिन्धु m. Titel.

शब्दसंभव m. *die Quelle des Schalles*, Bez. des Windes (der Luft).

शब्दसागर m. Titel Burnell, T.

शब्दसाधन Adj. *mit dem blossen Schalle zum Ziele kommend*, von Pfeilen, die das Ziel treffen nach dem blossen Schalle, der daher kommt.

शब्दसारनिघण्टु m. Titel Burnell, T.

शब्दसाक् Adj. = शब्दसाधन.

शब्दसिद्धान्तमञ्जरी f. Titel Burnell, T.

शब्दसिद्धि f. *richtige Wortbildung.* °निबन्ध m. Titel eines neueren Schulbuches.

शब्दस्फोट m. *das Knistern* (des Feuers).

शब्दस्मृति f. *eine best. Wissenschaft.*

शब्दस्वातन्त्र्यवाद m. Titel Burnell, T.

शब्दक्षीन n. *der Gebrauch eines Wortes in einer Form oder in einer Bedeutung, die entweder gar nicht oder doch nicht von mustergültigen Autoren anerkannt werden.*

शब्दाकर m. *Grammatik.*

शब्दाख्येय Adj. *was sich laut sagen lässt.*

शब्दाडम्बर m. *Wortschwall.*

शब्दादिमत्त् Adj. *mit Laut u. s. w. ausgestattet* Çaṃk. zu Bâdar. 2,1,29.

शब्दाधिकार m. Titel Opp. Cat. 1.

*शब्दाधिष्ठान n. *Ohr.*

शब्दानत्तसागरसमुच्चय m. (Opp. Cat. 1) und शब्दानित्यतारकस्य n. Titel.

शब्दानुकरण Adj. *schallnachahmend.*

शब्दानुकृति f. *Schallnachahmung, Onomatopöie.*

शब्दानुशासन n. *Wortlehre, Grammatik.*

शब्दानुशिष्टि f. *Wortkenntniss, grammatische Kenntniss.*

शब्दान्तरपाद् m. Titel Opp. Cat. 1.

शब्दापय्, °यति und °यते 1) *Jmd herbeirufen, zu sich rufen.* — 2) *nennen;* Pass. *heissen* 326,32 (im Prâkrit).

शब्दाब्धि m. Titel eines *Wörterbuchs.*

शब्दाभिवक् Adj. (f. आ) *Laute zuführend, den Schall leitend.*

शब्दाय्, °यते und °यति (ungrammatisch Kâçjapa in J. R. A. S. 1871, S. 281) *einen Ton von sich geben, ertönen, schreien* u. s. w. Çukas. 1,16. Mit Acc. des Lautes Paṅkad. — Caus. शब्दाययति *einen Laut ertönen lassen* (Comm. zu Âpast. Çr. 2,13,6) *durch* (Instr.), **Jmd* (Acc.) *zum Schreien bringen durch* (Instr.).

शब्दार्णव m. Titel eines *Wörterbuchs.*

शब्दार्थ m. 1) Du. *Laut (Lautform) und Bedeutung.* — 2) *Bedeutung —, Wesen der Laute.* — 3) *Bedeutung eines Wortes.* — 4) *Bedeutung der mündlichen Mittheilung* (als Quelle des Wissens).

शब्दार्थारम्भण Adj. *darauf hin unternommen werdend* Âpast. 2,8,12.

शब्दार्थकल्पतरु m. Titel eines neueren *Wörterbuchs.*

शब्दार्थगर्भवत्त् Adj. *Laut und Bedeutung potentia in sich enthaltend.*

शब्दार्थचिन्तामणि m. (Burnell, T.), शब्दार्थतर्कामृत n., शब्दार्थनिर्वचन n. (Burnell, T.), °खण्डन n. (Opp. Cat. 1), शब्दार्थरत्न n. und शब्दार्थसारमञ्जरी f. Titel.

शब्दालंकार m. *Schmuck des Lautes, — der Lautform, — des Wortes, eine Alliteration, Reim* u. s. w.

शब्दालंकारमञ्जरी f. Titel eines Werkes Opp. Cat. 1.

शब्दावलोक m. desgl. Bühler, Rep. No. 321.

शब्दित 1) Adj. s. u. शब्दय्. — 2) n. *Geschrei* Paṅkat. 249,6.

शब्दिन् Adj. *von Geräusch begleitet, ertönend von* (im Comp. vorangehend).

शब्देन्दुशेखर m. Titel eines Commentars zur Siddhântakaumudi. °दोषोद्धार m. Titel *einer Nachweisung von Fehlern in diesem Werke.*

शब्देन्द्रिय n. *das Organ zur Wahrnehmung der Laute, Ohr.*

1. शम् (शमीघ, शमीधम्, शम्यति, शशमे, शशमते, Partic. शमत्त् [SV. I,4,2,3,6] und शमित) 1) *sich mühen, eifrig sein, arbeiten;* insbes. von der Thätigkeit beim Cultus. — 2) *zurichten, zubereiten.* v. l. शिम्. — 3) शशमान *eifrig bemüht, beschäftigt, fleissig;* namentlich in der Arbeit für die Götter.

2. शम्, शाम्यति (metrisch auch Med. und शमेत्; *Pass. impers. शम्यते, अशमि) 1) *ruhig —, still werden, befriedigt sein.* — 2) *aufhören, nachlassen, sich legen, erlöschen.* — 3) शान्त *a) beruhigt, zur inneren Ruhe gelangt, frei von aller Leidenschaft.* — *b) ruhig, still, sanft, mild.* Superl. शान्ततम. — *c) weich, schmiegsam.* — *d)* im Ritual und in der Auguralkunde *zahm, mild, freundlich* (im Gegensatz zu *wild, der Ordnung widerstrebend*), *faustus.* — *e) erloschen.* — *f) nachgelassen, aufgehört, gewichen.* — *g)* von Geschossen so v. a. *unwirksam —, unschädlich geworden, — gemacht.* — *h) zur Ruhe gekommen,* so v. a. *zum Tode befördert, gestorben, ausgestorben.* — *i)* शान्तं पापम् (auch wiederholt) *abgewehrt sei das Uebel,* ein Ausruf, mit dem man ein Unheil, das ein ausgesprochenes Wort bewirken könnte, abwehren will. धिक् शान्तम् so v. a. *behüte Gott! bei Leibe nicht!* शान्तम् allein = शान्तं पापम् und auch so v. a. *so wahr mir Gott helfen möge!* — Caus. शमयति (metrisch auch शामयति; Pass. शाम्यते [auch Vaitân. 10,18 und zu Spr. 6899] u. s. w. wohl nur fehlerhaft) 1) *beruhigen, stillen, beschwichtigen.* — 2) *zurechtbringen,* einen Fehler —, ein Uebel *gut machen, placare.* — 3) *auslöschen* (trans.) Prasannar. 136,5. — 4) *Jmd bezwingen, überwinden, sich (sibi) unterwerfen.* — 5) euphemistisch so v. a. *zum Tode bringen, schlachten* (Vaitân. 10,18), *Jmd aus dem Wege räumen, unschädlich machen, vernichten* Prasannar. 136,5. — 6) *sich beruhigen,* so v. a. *von Etwas abstehen.* — Intens. शंशमीति, *शंशत्ति *vollständig erlöschen* Bâlar. 136,8. शंशमो चक्रुः Bhaṭṭ. — Mit अनु *hinterher ruhig werden, — aufhören, — sich legen.* — Mit अभि *aufhören, sich legen.* — Mit अव, अवशान्त *erloschen.* — Mit व्यव, व्यवशान्त dass. Maitr. S. 1,8,6 (123,12) = Âpast. Çr. 6,9,2. — Mit समव Caus. *placare.* — Mit उप (Med. hier und da auch in ungebundener Rede) 1) *ruhig —, still werden.* — 2) *erlöschen* Spr. 7848. — 3) *aufhören, sich legen.* — 4) उपशान्त *a) beruhigt.* — *b) erloschen.* — *c) aufgehört, sich gelegt habend.* — Caus. 1) *beruhigen, stillen, beschwichtigen, placare.* — 2) *auslöschen* (trans.) 290,9. — 3) *abkühlen.* — 4) *aufhören machen.* — 5) *zur ewigen Ruhe bringen.* — Mit अभ्युप, °शान्त *gestillt, abgekühlt.* — Mit व्युप 1) *sich beruhigen* MBh. 6,121,52. — 2) *aufhören, sich legen.* दुःखं व्युपशान्तम् Kâraṇḍ. 48,9. — Mit समुप *aufhören, sich legen* Karaka 6, 10. — Mit नि, निशान्त 1) **beruhigt, ruhig* H. an. 3,271. Med. t. 119. — 2) *hergebracht, üblich.* — Caus. 1) *zur Ruhe —, zurecht bringen.* — 2) *abkühlen* Sâj. zu RV. 10,39,9. — Vgl. 4. शम् mit नि. — Mit प्रणि *sich beruhigen* Bhaṭṭ. — Mit परि Caus. *aufhören machen.* — Mit प्र *sich beruhigen, zur Ruhe kommen.* — 2) *erlöschen.* — 3) *aufhören, sich legen.* — 4) प्रशान्त *a) ruhig geworden, beruhigt, ruhig.* — *b) ruhig,* so v. a. *gleichgültig, fahrlässig.* — *c)* in der Auguralkunde *nichts Schlimmes bedeutend, boni ominis.* — *d) erloschen.* — *e) beseitigt, entfernt.* — *f) aufgehört —, sich gelegt habend, verschwunden, zu Ende gegangen, nicht da seiend, sich nicht mehr sehen lassend.* — *g) zu Schanden geworden.* — *h) zur ewigen Ruhe eingegangen, gestorben, todt.* — Caus. (hier und da mit Dehnung des Wurzelvocals auch ohne metrische Veranlassung) 1) *beruhigen, beschwichtigen.* — 2) *auslöschen* (trans.). — 3) *stillen, aufhören machen.* प्रशमित Çiç. 17,38. Vâsav. 281,2. — 4) *unschädlich machen, vernichten.* — 5) *sich (sibi) unterwerfen, wiedererobern.* — Mit अनुप्र in अनुप्रशमन. — Mit संप्र, संप्रशान्त *aufgehört, gewichen, geschwunden.* — Mit प्रति 1) *erlöschen.* — 2) प्रतिशान्त *aufgehört, gewichen, geschwunden.* — Caus. प्रतिशाम्य (Vâgrakkh. 19,9) und °शामयित्वा (Mahâvastu 56,2) *wieder an seinen Platz bringen.* Vgl. 1. अम् mit प्रवि Caus. — Mit सम् 1) *vollständig zur Ruhe gelangen.* — 2) mit Instr. der Person (mit und ohne सह) *Frieden schliessen mit.* — 3) *erlöschen.* — 4) *aufhören, sich legen.* — 5) *wirkungslos werden* (von einem Geschosse). — 6) *beruhigen, stillen, beschwichtigen.* — 7) संशान्त *a) vollständig beruhigt.* — *b) vollkommen erloschen.* — *c) vollständig sich gelegt habend, — aufgehört.* — *d) gestorben, todt.* — Caus. 1) *beruhigen, beschwichtigen.* — 2) *auslöschen* (trans.). — 3) *beseitigen, aufhören machen.* — 4) *zu Ende bringen, vollbringen, beilegen.* — 5) *zur ewigen Ruhe bringen, den Garaus machen.*

3. शम्, *शम्नाति (वधकर्मन्) *Jmd ein Leid zufügen.* Nur शम्नीषे und शम्नीथास् zu belegen.

4. शम्, शमयति und शामयति. Mit नि *inne —, gewahr werden, vernehmen, hören, erfahren, kennen lernen, — dass ist* oder *war* (mit prädicativem Acc.). Einmal auch mit Gen. st. Acc. Absol. निशम्य, निशाम्य und निशमय्य (Çiç. 16,38). निशम्यमान mit act. (!) Bed. und Gen. (v. l. aber निशम्य). — Mit अनुनि 1) *vernehmen* Karaka 6,10. — 2) *dem Geiste vorführen.* — Mit समनुनि *erkennen.* — Mit अभिनि *gewahr werden.* — Mit उपनि *vernehmen, hören.* — Mit प्रणि dass. — Mit विनि dass. — Mit संनि *vernehmen, kennen lernen.*

5. शम् Indecl. 1) *wohlthätig, zum Vortheil, — Heil.* — 2) substantivisch *Heil, Wohl, Glück, Segen,* mit Dat. oder Gen.

1. शम Adj. *gezähmt, domesticus* RV. 1,32,15. 33,15.

2. शम 1) m. *a) Gemüthsruhe, Seelenruhe.* शमं कर् *sich beruhigen.* — *b) ruhiges Verhalten,* so v. a. *Frieden, — mit* (सार्धम्). Vgl. Zach. Beitr. 44. — *c) Apathie.* — *d) Ruhe* in geschlechtlicher Beziehung, so v. a. *Impotenz* Tândja-Br. 17,4,1. — *e) Ruhe, Beruhigung* überh. (z. B. des Meeres), *Beschwichtigung, Besänftigung, das Aufhören, Nachlassen, Erlöschen.* — *f)* die personificirte *Gemüthsruhe* ist ein Sohn des Dharma oder des Tages. — *g) *Hand.* Vgl. शय. — *h)* N. pr. α) eines Fürsten der Nandivega MBh. 5,74,17. — β) eines Sohnes des Andhaka. — γ) eines Sohnes des Dharmasûtra. — 2) f. आ *eine best. Genie* Pâr. Grhs. 2,17,10.

शमक 1) *Adj. vom Caus. von 2. शम्. — 2) f. आ *eine best. Pflanze* Kauç. 8.

*शमकृत् Adj. *sich der Seelenruhe befleissigend.*

शमगिर् f. *ein zur Seelenruhe mahnendes Wort.*

शमठ m. N. pr. eines Brahmanen.

शमथ m. 1) *Gemüthsruhe, Seelenruhe* Lalit. 218, 6. 354,17. 18 (an beiden Stellen fehlerhaft समथ). Mahâvastu 120,10. — 2) **Minister.*

शमन 1) Adj. (f. ई) *a) beruhigend, stillend, besänftigend, beschwichtigend.* — *b) zu Nichte machend, Jmd den Garaus machend.* — 2) m. *a)* Bein. Jama's. — *b) *eine Gazellenart.* — *c) *eine Erbsenart.* — 3) *f. ई *Nacht.* Geschlossen aus शमनोषद्. — 4) n. *a) das Stillen, Beruhigen, Besänftigen, Beschwichtigen.* — *b) das zu Nichte Machen, Tödten, Schlachten.* — *c) *das Kauen.*

*शमनस्वसर् f. Jama's *Schwester,* Bez. der Jamunâ.

शमनीचामेठ Adj. *dessen Glied in Folge von Impotenz herabhängt* Tândja-Br. 17,4,1.

शमनीपार् m. wohl *eine best. Art den* Ṛgveda *zu recitiren* Pat. zu P. 3,2,1, Vârtt. 1.

शमनीय 1) Adj. *zur Beruhigung dienend.* — 2) n. *ein beruhigendes Mittel* Karaka 6,3.

*शमनीषद् m. *ein* Râkshasa.

शमत्तकस्तोत्र n. Titel Opp. Cat. 1.

*शमम् Absol. von 2. शम् P. 6,4,93, Sch.

1.*शमयितर् Nom. ag. = 1. शमितर्.

2. शमयितर् Nom. ag. 1) *Beruhiger.* — 2) *der Jmd Etwas erleichtert, — benimmt.* शोकशङ्कोः Bâlar. 55,11. — 3) *Vernichter, Tödter.*

शमर् in रोम° Gop. Br. 1,2,18 wohl = विवर्.

शमल n. *Befleckung, Mal; Fehler, Schaden.* शमलगृहीत Adj. *mit einem Mal —, mit einem Schaden behaftet.*

शमवत् Adj. *sich ruhig verhaltend* und *friedlich gesinnt* Çiç. 2,94.

शमशम Adj. *beständige Seelenruhe zeigend* (Çiva).

*शमस्थली f. = अत्तर्वेदी Gal.

शमागाम und शमाङ्ग N. pr. einer Oertlichkeit.

शमात्मक Adj. *ruhig im Gemüthe* MBh. 13,107,127.

*शमात्तक m. *der Liebesgott.*

1. शमाय्, शमायते *sich bemühen, thätig sein.*

2. शमाय् 1) Act. शमायति *sich der Gemüthsruhe befleissigen.* — 2) Med. शमायते *zur Ruhe bringen,* so v. a. *tödten* Maitr. S. 1,8,5 (121,12). 6 (123,3. 4. 6. 7). 10,20 (160,17). 2,2,4 (18,14). Âpast. Çr. 6, 14,11.

शमाला f. N. pr. einer Oertlichkeit.

1. शमि n. *Bemühung, Werk, Fleiss.*

2. शमि m. N. pr. eines Sohnes 1) des Andhaka Hariv. 1,37,17. — 2) des Uçînara.

3.*शमि f. *Hülsenfrucht.* v. l. शिमि.

*शमिक m. N. pr. eines Mannes.

शमित 1) Adj. Partic. von 1. शम् und von 2. शम् Caus. — 2) m. N. pr. eines Sthavira der Gaina Hem. Par. 12,11.

1. शमितर् Nom. ag. *Zurichter, Zerleger des geschlachteten Thieres, Schlächter* (MBh. 10,8,39); *Koch, Zubereiter* überh.

2. शमितर् Nom. ag. *der seine Gemüthsruhe bewahrt.*

शमिन् 1) Adj. *stets ruhig, keiner Aufregung fähig* Harshaḱ. 208,12. *Compar. f. शमिनीतरा und शमिनितरा. — 2) m. N. pr. eines Sohnes *a)* des Râgâdhideva Hariv. 1,38,3. 4. — *b)* des Çûra. — *c)* des Andhaka VP.^{2} 4,97.

*शमिर m. = 2. शमी 1).

*शमिराज् m. Bein. Çiva's.

शमिष्ठ Adj. Superl. *fleissigst, thätigst.*

*शमिष्ठल n. P. 8,3,96.

1. शमी f. *Bemühung, Werk, Fleiss.*

2. शमी f. 1) *Prosopis spicigera,* nach Andern *Mimosa Suma* Râgân. 8,33. Bhâvapr. 1,236. Von diesem Baume nimmt man die Araṇi. Auch शमीतरु m., शमीवृत्त m. und शमीलता f. Nom. abstr. शमीत्व n. Maitr. S. 4,1,1. Kap. S. 46,8. — 2) *Hülsenfrucht* überh. — 3) * = वल्गुली und वागुडि.

3. शमी in चतुः° und द्विः°.

शमीक m. N. pr. verschiedener Männer 60,3. 61,1. VP. 4,14,10. VP.^{2} 4,113. 5,251. Ind. St. 14,108. Vgl. समीक.

शमीकरण n. fehlerhaft für समी°.

*शमीकुण m. *die Zeit, wo die Früchte der* Çamî *reif werden.*

शमीगर्भ 1) Adj. *a) in einer* Çamî *gewachsen.* — *b) in der* Çamî *ruhend.* — 2) m. *a) Ficus religiosa;* s. अश्वत्थ. — *b) Feuer.* — *c) *ein Brahmane.*

शमीजात Adj. = शमीगर्भ 1) *a).*

*शमीदृषद् n. Sg. *ein* Çamî-*Baum und ein Mühlstein* L. K. 1062.

शमीधान्य n. Çamî-*Körner,* meist *Hülsenfrucht* überh., *eine der fünf Arten von Körnerfrucht* Âpast. Çr. 6,31,7.

शमीनकृषी Du. RV. 10,92,12 wohl fehlerhaft.

*शमीनिवातम् Adv. *unter* oder *in einem* Çamî-*Baume vor Wind geschützt* P. 6,2,8, Sch.

*शमीपत्रा oder *°पत्री f. *Mimosa pudica* Râgân. 5,103.

शमीपर्ण n. *ein Blatt des* Çamî-*Baumes.*

शमीपूजाविधि m. Titel Burnell, T.

*शमीप्रस्थ n. gaṇa कर्क्यादि.

शमीमय Adj. (f. ई) *aus* Çamî-*Holz bestehend, — gemacht* Comm. zu Gobh. 1,7,16.

*शमीर m. *ein niedriger* Çamî-*Baum.*

*शमीवत् m. N. pr. eines Mannes.

(शमोप्य) शमीपिष्य (n.) etwa *das Grauwerden.* Anders Webba in Ind. St. 4,409.

*शम्पक m. N. pr. eines Çâkja.

*शम्पा f. *Blitz.*

शम्पाक m. 1) *Cathartocarpus fistula.* Richtig wohl शम्याक. — 2) N. pr. eines Brahmanen. — Nach H. an. = विपाक und यावक (v. l. विपात und याचक Zach. Beitr. 86), nach Andern = तर्कक und धृष्ट.

शम्पाताल fehlerhaft für शम्याताल.

*शम्ब्, शम्बति (गतौ), शम्बयति (संबन्धने).

शम्ब 1) m. *a) eine best. Waffe* Indra's. Nach den Erklärern = वज्र. — *b) *ein metallener Knopf an der Mörserkeule.* — *c) *ein best. Längenmaass.*

— *d*) *= अनुलोमकर्षण; vgl. शम्बा. — *e*) *N. pr. eines Asura. — 2) *Adj. = शंयु. शुभंयु. शुभान्वित, भाग्यवत् und दरिद्र (!).

शम्बर् Adv. = कुम्बर् Supaṛn. 22,1.

शम्बटी f. (!) षोडश पलाश्च माषशम्बल्यः Pat. zu P. 1,2,64, Vârtt. 59. Vgl. Kielhorn, Mahâbh. Bd. 2, S. 10.

शम्बर 1) m. *a*) N. pr. eines von Indra bekämpften Dämons; im Epos und später auch eines Feindes des Liebesgottes. — *b*) *Wolke. — *c*) *Waffe. — *d*) *Kampf. — *e*) *eine Hirschart* Bhâvapr. 2,2. Vâsav. 89,2. — *f*) *Fisch. — *g*) *ein best. Fisch. — *h*) *Terminalia Arunja* Râǵan. 9,121. — *i*) *Symplocos racemosa. — *k*) *= चित्रक. — *l*) *= श्रेष्ठ. — *m*) N. pr. α) *eines Ǵina. — β) eines Fürsten Vâsav. 275,2, v. l. für शम्बरण und संवरण. — γ) eines Gauklers (vollständig °सिद्धि) 321,30 (im Prâkrit). Es könnte auch शाम्बर gemeint sein. — δ) *eines Berges. — 2) *f. शम्बरी *a*) *Salvinia cucullata* Râǵan. 3,55. — *b*) *Croton polyandrum* Râǵan. 5,135. — *c*) = माया; richtig शाम्बरी. — 3) n. *a*) Pl. *die Stätten des Dämons* Çambara. — *b*) *Wasser. — *c*) *Macht, Kraft. — *d*) etwa *Zauberei* Kathâs. 37,170. 68,37 (adj. Comp. f. आ). Geschrieben संवर und çaṁvara (!). Vgl. शाम्बर. — *e*) *= चित्र, बौद्धव्रतभेद (व्रत) und वित्त. Vgl. संवर.

*शम्बरकन्द m. *Yamswurzel.*

शम्बरघ्न m. Bein. des Liebesgottes.

*शम्बरचन्दन n. *eine Art Sandel.*

शम्बरण m. N. pr. eines Fürsten Vâsav. 275,2. Richtig संवरण.

शम्बरदारण m. Bein. des Liebesgottes.

शम्बररिपु m. desgl. Bhâm. V. 2,108.

शम्बरवज्रकृत् m. Bein. Indra's.

शम्बरसिद्धि m. N. pr. eines Gauklers 321,21 (im Prâkrit). Es könnte auch शाम्बर° gemeint sein.

*शम्बरसूदन n. Bein. des Liebesgottes.

शम्बरहत्य n. *das Erschlagen des* Çambara.

शम्बरहन् m. Bein. Indra's.

शम्बरारातिकर m. Bein. des Liebesgottes.

शम्बरारि m. desgl. Hâs. 40.

शम्बल 1) (*m.) n. *a*) *Wegekost.* सम्बल Kâraṇḍ. 56,23. 57,3. — *b*) *Ufer. — *c*) *Geschlecht. — *d*) *Neid, Missgunst. — 2) *f. ई *Kupplerin.* — Vgl. संवल.

शम्बा Adv. mit कर् *hin und zurück pflügen* Bhâm. V. 1,96.

शम्बिन् m. *Ferge.*

शम्बु m. 1) *Muschel. — 2) N. pr. eines Mannes.

शम्बुक m. 1) *Muschel. — *b*) *ein best. schädliches Insect.* — 3) N. pr. eines Çûdra.

*शम्बुक्क m. *Muschel.*

शम्बूक 1) m. (*f. आ) *Muschel, Schnecke, Schneckenhaus* Râǵan. 13,121. f. आ *zweischalige Süsswassermuschel* ebend. 130. — 2) m. *a*) *ein best. Thier* Bhâvapr. 6,8. — *b*) *der Rand an den beiden Erhöhungen auf der Stirn eines brünstigen Elephanten. — *c*) N. pr. α) eines frommen Çûdra, den Râma erschlug. — β) *eines Daitja.

*शम्बूकपुष्पी f. *eine best. Pflanze,* = शङ्खपुष्पी Bhâvapr. 3,101.

शम्बूकावर्त m. 1) *Windung einer Muschel.* — 2) *eine Afterfistel von dieser Form.*

शम्बूपुत्र m. *Sohn der* Çambû Nidânas. 9,1.

*शम्भ Adj. von 3. शंभ्.

शम्भल 1) m. N. pr. *a*) einer Oertlichkeit. — *b*) eines Dorfes, des Geburtsortes Kalkin's. Auch °ग्राम und °ग्रामक m. Wird auch mit स geschrieben. — 2) f. ई *Kupplerin* Vâsav. 171,1.

शम्भलीय Adj. von शम्भली *Kupplerin.* Mit स geschrieben.

शंभव 1) Adj. = शंभु 1). — 2) *m. N. pr. eines Arhant's der Ǵaina.

शंभविष्ठ Adj. Superl. von शंभु 1).

शंभु und शंभू 1) Adj. *heilbringend, wohlthätig, hülfreich.* — 2) m. शंभु *a*) ein Name α) Çiva's. — β) Brahman's. — γ) *Vishṇu's. — *b*) *ein best. Agni.* — *c*) *ein Arhant. — *d*) *ein Siddha. — *e*) *eine Art Asclepias. — *f*) *ein best. Metrum.* — *g*) N. pr. α) eines Rudra. — β) eines Sohnes des Vishṇu. — γ) Indra's im 10ten Manvantara. — δ) eines Fürsten der Daitja. — ε) eines Sohnes des Çuka, des Ambarîsha und verschiedener anderer Männer. — 3) m. शंभू N. pr. eines Autors von Gebeten bei den Tântrika. — 4) f. शंभु N. pr. der Gattin Dhruva's.

शंभुकान्ता f. Çiva's *Gattin,* d. i. Gaurî Spr. 7822.

शंभुगिरि m. N. pr. eines *Berges.* °माहात्म्य n.

*शंभुतनय m. Patron. Skanda's.

*शंभुनन्दन m. Patron. Ganeça's.

शंभुनाथ m. 1) Name eines Tempels in Nepâl. — 2) N. pr. eines Mannes.

*शंभुनाथरस m. *eine best. Mixtur* Mat. med. 112.

*शंभुप्रिया f. *Myrobalanenbaum.*

*शंभुभट्ट m. N. pr. eines oder verschiedener Gelehrter.

शंभुभट्टीय n. Çaṁbhubhaṭṭa's *Werk* Opp. Cat. 1.

शंभुभैरव m. *eine Form* Çiva's.

शंभुमयेभू f. Du. Bez. *der Lieder* AV. 1,5.6.

शंभुमहादेवक्षेत्रमाहात्म्य n. Titel Burnell, T.

शंभुरहस्य n. desgl.

शंभुवर्धन m. N. pr. eines Mannes.

*शंभुवल्लभ n. *eine weisse Lotusblüthe.*

शंभुशिक्षा f. Titel eines Werkes Opp. Cat. 1.

शंभू Adj. und Subst. m. s. शंभु.

शंभूनाथ m. N. pr. eines Autors.

शंभूराजचरित्र n. Titel eines Werkes Bühler, Rep. No. 191.

*शंभूवर्तनि f. N. pr. einer Stadt, = एकचक्रा Gal.

शंमद् m. N. pr. eines Âṅgirasa.

शम्य 1) Adj. (f. आ) = द्रुह Citat im Comm. zu TS. 2,694 und zu Nâǵam. 4,1,28. Statt dessen सन्य Comm. zu Ǵaim. 4,1,36. fg. — 2) m. *eine best. Personification.* — 3) f. शम्या, शमिआ *a*) *Stock;* insbes. *Zapfen, Holznagel, Keil, Stützholz;* auch Bez. *eines best. Werkzeugs bei der Behandlung der Hämorrhoiden.* धुरो: शम्ये Name zweier Sâman Ârsh. Br. 1,447. — *b*) *ein best. Längenmaass,* = 36 Aṅgula Çulbas. 1,14.18. = 32 Aṅgula Comm. zu Kâtj. Çr. 5,3,20.

शम्याक m. wohl die richtige Form für शम्पाक 1) Ḱaraka 6,20.24.

शम्यातेप m. *die Wurfweite einer* Çamjâ.

शम्यागर्त *ein Loch für die* Çamjâ Çâṅkh. Gṛhj. 1,15.

शम्याघाह् m. etwa *Cymbelschläger.* Vgl. शम्यातास.

शम्यातास m. *eine Art Cymbel* Ḱaraka 2,7 (शष्पा° gedr.). Vgl. सम्मताल im Pâli.

शम्यानिपात m., शम्यापराव्याध m. und शम्यापरास m. (Âpast. Çr. 9,1,17) *die Wurfweite einer* Çamjâ.

शम्यापरासिन् Adj. *die Wurfweite einer* Çamjâ *abmessend.*

शम्यापात m., शम्याप्रास m. (Âpast.) und शम्याप्रासन n. *die Wurfweite einer* Çamjâ.

शम्यामात्र Adj. *die Länge einer* Çamjâ *habend.*

शम्यु schlechte Schreibart für शंयु.

शम्योष m. Pl. *die Samen der Hülsenfrüchte* Âpast.

शम्व und शम्वत् schlechte Schreibart für शम्ब und शंवत्.

शय 1) Adj. (f. आ) am Ende eines Comp. nach einem im Loc. gedachten oder stehenden Worte, so wie nach einem Adv. *liegend, schlafend, sich aufhaltend, steckend.* — 2) m. *a*) *Schlaf.* Vgl. दिवाशय 2). — *b*) *Lager, Bettstatt.* Vgl. वीरशय. — *c*) *Schlange. — *d*) *Hand.* — *e*) *ein best. Längenmaass,* = कृष्ट MBh. 7,62,9, v. l. — *f*) *= पण. — *g*) Pl. N. pr. eines Volkes. — *h*) शयस्य व्रतम्

Ind. St. 3,239,*a* fehlerhaft; vgl. Âçsu. Br. 2,15,3. — 3) f. शर्वा *Lagerstatt.* — 4) n. MBh. 7,2252 fehlerhaft für शत.

*शयण्ड m. *Vielschläfer.* °भक्त Adj. *von solchen bewohnt.*

शर्यण्डक m. nach dem Comm. *Eidechse, Chamäleon.* Vgl. शर्याण्डक.

*शयत m. 1) *Vielschläfer.* — 2) *der Mond* (?).

शर्यथ m. 1) *Lager, Aufenthalt.* — 2) * *Vielschläfer;* vgl. Zach. Beitr. 87. — 3) * *Boa.* — 4) * *Fisch.* — 5) * *Eber.* — 6) * *Tod.*

शर्यध्यै Dat. Infin. zu 2. शी ṚV. 2,17,6. 6,62,3.

शर्यन 1) Adj. *ruhend, dem Schlaf fröhnend.* — 2) n. (adj. Comp. f. आ) *a) Lager, Bettstatt.* — *b) das Liegen, Ruhen, Schlafen.* — *c)* * *Beischlaf.* — *d)* Name eines Sâman.

शयनगृह n. und शयनभूमि f. *Schlafgemach.*

शयनरचन n. *das Zurechtmachen eines Lagers* (eine der 64 Künste).

शयनवासस् n. *Schlafgewand.*

शयनविध Adj. *die Gestalt einer Bettstatt habend* Kauç. 16.

शयनसखी f. *Bettgenossin* (eine Freundin) Kumâras. 7,95.

*शयनस्थान n. und शयनावास m. *Schlafgemach.*

शयनासन n. *Stelle zum Liegen und Sitzen, Ruheort,* so v. a. *Zelle* Ind. Antiq. 6,15. Text zu Lot. de la b. l. 206.

*शयनास्पद् n. *Schlafgemach.*

शयनी Adv. mit कर् *zu einem Lager —, zu einer Ruhestätte machen* Kâd. 256,7 (419,8).

शयनीय 1) Adj. *zum Liegen —, zum Ruhen —, zum Schlafen dienend.* — 2) n. *a)* impers. *zu liegen, zu ruhen, zu schlafen* Uttamaḱ. 179. — *b) Lagerstatt, Lager, Bettstatt.*

शयनीयक n. = शयनीय 2) *b).*

शयनीयगृह n. und शयनीयवास m. *Schlafgemach.*

*शयनैकादशी f. *ein best. Festtag: der 11te Tag in der lichten Hälfte des* Âshâḍha, *an dem* Vishṇu *seinen Schlaf hält.*

*शयाण्ड gaṇa ऐषुकार्यादि; f. ई; शयाण्डभक्त Adj.

शर्याण्डक m. *ein best. Vogel.* Vgl. शर्यण्डक.

*शयानक 1) Adj. *liegend, schlafend* in *प्रतिसूर्य°. — 2) m. *a) eine Eidechsenart.* — *b) Schlange.*

शयाब्ज n. *Handlotus* Vâsav. 205,2.

शयालु 1) Adj. *schläfrig, schlafsüchtig, dem Schlafe fröhnend* Çiç. 2,80. — 2) *m. *a) Hund* Râǵan. 19,12. — *b) Schakal.* — *c) Boa.*

शयित 1) Adj. s. u. 2. शी. — 2) *n. *der Ort, wo Jmd gelegen* oder *geschlafen hat,* 238,19.

*शयितर् Nom. ag. *der da liegt, ruht, schläft.*

शयितव्य n. impers. *zu liegen, zu ruhen, zu schlafen.* मया कृतवदे so v. a. *ich muss mich in's Feuer werfen* Vâsav. 240,4. 5.

शर्यु 1) Adj. *liegend, ruhend.* — 2) m. *a)* * *Boa.* — *b)* N. pr. eines Schützlings der Açvin.

शर्युत्रा Adv. *auf dem —, zu dem Lager.*

*शयुन m. *Boa.*

शय्यंभङ्ग und शय्यंभव (Hem. Par. 5,7) m. N. pr. eines Çrutakevalin bei den Ǵaina.

शय्या f. (adj. Comp. f. आ) 1) *Lager, Ruhebett.* — 2) *das Liegen, Ruhen, Schlafen.* — 3) *eine best. rhetorische Figur.* — 4) * *Composition* Çâçvata 728. Zach. Beitr. 42.

शय्यागृह n. *Schlafgemach.*

शय्यातर Adj. (f. ई) *Zuflucht gewährend* Hem. Par. 12,55. 56.

शय्यादान n. *das Darbieten eines Lagers* Burnell, T.

शय्यापालक m. *Hüter des (fürstlichen) Ruhebettes.*

शय्यापालत्व n. *das Amt des Hüters des (fürstlichen) Ruhebettes.*

शय्यामूत्र n. *das Bettpissen.*

शय्यावासवेश्मन् n. und शय्यावेश्मन् n. *Schlafgemach.*

शय्योत्थायम् Absol. *vom Lager aufspringend* (P. 3,4,52, Sch.), *früh Morgens, sobald man sich vom Lager erhoben hat.*

1. शर्, शृणाति 1) Act. *zerbrechen, zerschmettern;* Med. *sich (sibi) brechen, — zu Grunde richten.* — 2) Act. *erlegen* (Wild). — 3) Pass. शीर्यते, °ति (metrisch) *a) brechen, reissen, bersten, auseinandergehen.* — *b) sich lostrennen, abfallen, ausfallen.* — *c) in sich zusammenfallen, verwelken.* — *d) sich abnutzen, sich aufreiben, vergehen.* — 4) शीर्ण *a) zerbrochen, zersprungen, zerrissen.* — *b) abgesprungen, abgefallen, ausgefallen.* — *c) ausgebrochen* (Wasser aus dem Flussbette). — *d) zerfallen, verfault, verwest.* — *e)* in Verbindung mit Wörtern, die *Frucht, Blüthe, Blatt* und dgl. bedeuten, sowohl *abgefallen,* als *verwelkt, verfault.* — 5) शीर्त in अशीर्ततनु und दुःशीर्ततनु. — 6) शृर्त *zerschmettert* ṚV. 1,174,6. Nach Nigh. = क्षिप्र. — Mit व्यति Pass. *in viele Stücke zerbrechen, — zerspringen.* — Mit अनु in *अनुशर् (?). — Mit अपि 1) Act. *abbrechen;* Med. *sich (sibi) brechen.* — 2) Pass. *zerbrechen* (intrans.). — Mit अव 1) Act. *zerbrechen.* — 2) Pass. *auseinanderstieben.* — 3) अवशीर्ण *a) zerstreut* Kauç. 88. — *b) auseinanderfallend, wackelig.* — *c) heruntergekommen, mitgenommen.* °गव Baudh. im Comm. zu Âpast. Çr. 5, 29, 1 und in der Einleitung zu 10,1,1. — Mit आ Pass. *herausfallen aus* (Abl.) Gop. Br. 1,2,18. — Mit नि *abbrechen.* — Mit निस् *zerbrechen, zerschmettern.* — Mit परा *zerbrechen, zermalmen.* पराशीर्ण *zerschmettert* in einer Etymologie. — Mit परि Pass. *zerspringen, bersten.* — Mit प्र *zerbrechen, abbrechen.* प्रशीर्ण *zerbrochen, abgebrochen.* — Mit संप्र Pass. *auseinanderbersten* Hariv. 2,11, 3 (संप्राशीर्यत zu lesen). — Mit प्रति *abbrechen,* (die Spitze) *abstossen.* — Mit वि Pass. 1) *zerbrechen, zerspringen, zerfallen, auseinanderfallen, auseinanderstieben.* मेदिनीम् so v. a. *zersplittern und in den Erdboden dringen.* — 2) *sich ablösen von* (Abl.). — 3) *verderben, zu Grunde gehen.* — 4) विशीर्ण *a) zerbrochen, zerfallen, zerrissen, zerstoben, auseinandergeworfen, umherliegend.* — *b) zerschmettert, zermalmt, zerstört.* — *c) ausgefallen.* — *d) abgerieben.* — *e) verschleudert* (Schatz), *zu Grunde gerichtet, zu Nichte geworden.* — Mit अभिवि Pass. *auseinandergerissen werden.* — Mit निर्वि Pass. *sich ablösen und auseinanderfallen.* — Mit प्रवि, °शीर्ण *zerfallen, abgefallen.* — Mit सम् 1) Act. *zusammenbrechen* (trans.), *zerbrechen.* — 2) Med. *a) zusammenbrechen* (intrans.). — *b) zerstieben.* — Desid. in संशिशरिषु.

2. शर् = 1. आ *sieden, kochen;* davon शीर्स्, शृत (s. u. 1. आ) u. s. w.

3. शर् = 1. श्रि *sich anlehnen* u. s. w. in शरण u. s. w. — Mit अधि, °शृत fehlerhaft für °श्रित *auf's Feuer gesetzt* Hariv. 3872. — Mit उद् *aufrichten.* उच्छ्रिपते = उच्छ्रीयते Âpast. Çr. 9,11,26. — Mit संपरि *überdecken.* Pass. °श्रियेते = °श्रीयेते Ait. Br. 1,29,21. — Mit अभिसम् Pass. *erlangt —, erreicht werden.* अभिसंश्रियते MBh. 12,298,34. अभिसंश्रीयते v. l.

4. शर् s. 2. शिर्.

1. शर 1) m. (adj. Comp. f. आ) *a) Rohr,* insbes. *Saccharum Sara* (zu Pfeilen verwandt). — *b) Pfeil.* n. (!) Paṇ. — *c)* Bez. *der Zahl fünf* (wegen der *fünf Pfeile* des Liebesgottes). — *d) sinus versus.* — *e) der ganze Durchmesser nach Abzug des sinus versus.* — *f) eine best. Constellation, wenn nämlich alle Planeten in den Häusern 4, 5, 6 und 7 stehen.* — *g)* N. pr. α) eines Mannes. — β) eines Asura Hariv. 1,3,102. — 2) *f. शरी *Typha angustifolia.*

2. शर m. *saurer Rahm* Karaka 6,2. Âpast. Çr. 8, 10,7. °निष्काम m. 11,19.

3. शर् n. *Wasser*. Vgl. 2. शरवर्ष und 2. शरवर्षिन्.

*शरक Adj. von 1. शर्.

शरकार m. *Verfertiger von Pfeilen*.

शरकुण्डेशय Adj. *in einer mit Rohr überdeckten Grube ruhend*.

शरकूप m. N. pr. eines *Brunnens*.

शरकेतु m. N. pr. eines Mannes Harshaṅ. 199,7.

शरक्षेप m. *Pfeilschussweite* Daçak. 83,8.

शरगुल्म m. 1) *Röhricht*. — 2) N. pr. eines Affen.

शरगोचर m. *Bereich eines Pfeils, Pfeilschussweite* Spr. 2310.

शरच्चन्द्र m. *Herbstmond* 249,9. परिणात° *Herbstvollmond*.

शरच्चन्द्रिका f. 1) *Herbstmondschein*. परिणात° Adj. f. *mit herbstlichem Vollmondschein*. — 2) Titel eines Werkes Opp. Cat. 1.

शरच्छशधर (Hâs. 53) und शरच्छशिन् m. *Herbstmond*.

शरच्छालि m. *im Herbst reifender Reis*.

शरच्छिखिन् m. *ein Pfau im Herbst* (ist stumm).

शरच्छ्री f. N. pr. der Gattin Kuṇâla's Hem. Par. 9,35.

1.*शरज Adj. *in einem Röhricht geboren*.

2.*शरज n. *Butter*.

शरजन्मन् m. Bein. Kârttikeja's.

शरजाल n. *eine dichte Menge von Pfeilen*. Pl. R. 5,44,15.

शरजालमय Adj. *aus einer dichten Menge von Pfeilen bestehend* Çiç. 20,16.

शरज्योत्स्ना f. *Herbstmondschein*.

1. शरण 1) *m. Name eines der 5 Pfeile des Liebesgottes. — 2) n. *a*) *das Auseinanderfallen, Bersten, Zusammenstürzen*. — *b*) **Mord, Todtschlag*.

2. शरण 3 1) Adj. *schirmend, schützend*. — 2) m. N. pr. *a*) eines Schlangendämons. — *b*) eines Dichters. — *c*) *eines Fürsten. — 3) n. (adj. Comp. f. आ) *a*) *Schirm, Schutzdach, leichter Schutzbau* überh., *Obdach, Hütte; Verschlag, Kammer; Wohnung*. — *b*) *Schutz, Obhut, Zuflucht*. शरणं गम् u. s. w. *Schutz suchen bei, seine Zuflucht nehmen zu* (Acc., seltener Gen.). Am Ende eines Comp. *Zuflucht bei* oder *für*. — *c*) इन्द्रस्य शरणम् Name eines Sâman.

शरणाकुरु Adj. als Beiw. von कुश wohl fehlerhaft.

शरणागत Adj. *der sich in Jmds Schutz begeben hat, bei Jmd Zuflucht suchend*. Nom. abstr. °ता f.

शरणागतितात्पर्यश्लोकोपन्यास m., °गतिदीपिका f. und शरणाधिकारमञ्जरी f. Titel von Werken Opp. Cat. 1.

*शरणापन्न Adj. = शरणागत.

शरणार्थिन् Adj. *um Schutz bittend, Zuflucht suchend*.

*शरणार्पक (!) Adj. dass.

शरणालय m. *Obdach*.

1. शरणि 3 f. etwa *Widerspänstigkeit, Hartnäckigkeit*.

2. शरणि f. fehlerhafte Schreibart für सरणि.

1.*शरणी f. = सरणी *Paederia foetida* und = जयन्ती.

2. शरणी Adv. mit कर् *zur Zuflucht machen, Z. suchen bei* (Acc.).

शरणीषिन् Adj. = शरणार्थिन्.

*शरण्ड m. = सरट, धूर्त, भूषणोत्तर, पक्षिन्, कानुक und चतुष्पद्. Auch सरण्ड geschrieben Zach. Beitr. 86.

शरण्य Adj. (f. आ) 1) *Jmd* (Gen. oder im Comp. vorangehend) *Schutz —, Zuflucht —, Hülfe gewährend*. — 2) *Schutz —, Zuflucht —, Hülfe suchend* (Çâṅkh. Gṛhj. 4,17), — *bei* (im Comp. vorangehend). — Vgl. अशरण्य.

शरण्यता f. Nom. abstr. zu शरण्य 1).

शरण्यपुरमाहात्म्य n. Titel Burnell, T.

*शरण्यु m. 1) *Wind*. — 2) *Wolke*. — Vgl. सरण्यु.

शरतल्प m. *ein aus Pfeilen gebildetes Lager* MBu. 1,1,185. 5,127,16. 13,110,1. 14,60,12. Gîr. 4,4. Vâsav. 297,9. Vgl. शरपञ्जर, शरशयन und शरशय्या.

शरता f. *das Pfeil-Sein*.

*शरत्कामिन् m. *Hund*.

शरत्काल m. *Herbstzeit* 106,28.

शरत्पद्म n. *eine im Herbst erscheinende Lotusblüthe*. Nach Râǵan. *eine weisse Lotusblüthe*.

शरत्पर्वन् n. *eine Vollmondsnacht im Herbst*.

शरत्पर्वशशिन् m. *Herbstvollmond*.

*शरत्पुष्प m. *Tabernaemontana coronaria* Râǵan. 4,171.

शरत्प्रावृषिक Adj. in Verbindung mit ऋतू Du. *der Herbst und die Regenzeit* Bhâg. P. 1,5,28.

शरत्व 3 n. *das Rohr-Sein* TS. 6,1,3,5.

शरत्समय m. *Herbstzeit* Vâsav. 289,1.

शरत्सस्य n. *Herbstkorn*.

शरद् 3 f. 1) *Herbst*. — 2) Pl. poetisch für *Jahr*.

शरद 1) *am Ende eines adv. Comp. (°शरदम्) *Herbst*. — 2) f. आ *a*) **Herbst*. — *b*) **Jahr*. — *c*) N. pr. einer Frau.

शरदत्त m. N. pr. eines Autors.

शरदण्ड m. *Rohrhalm*.

शरदण्डा f. N. pr. eines Flusses. v. l. सर°.

*शरदन्त m. *Ende des Herbstes, Winter* Râǵan. 21,67.

शरदम्बुधर m. *Herbstwolke* Spr. 6419.

शरदर्कदेव m. N. pr. eines *Fürsten*.

शरदागमव्याख्या f. Titel Opp. Cat. 1.

शरदानवरात्रपूजा f. Titel Burnell, T.

शरदिज Adj. (f. आ) *im Herbst entstehend, — erscheinend, herbstlich*.

शरदुदाशय m. *ein im Herbst entstehender Teich*.

शरदुर्दिन n. *Pfeilregen* R. 5,76,10.

शरदृत Adj. *im Herbst erscheinend, herbstlich*.

शरद्घन m. *Herbstwolke* Dhûrtan. 22.

शरद्धिमरुचि m. *Herbstmond*.

शरद्धद m. *ein Teich im Herbste*.

शरद्वधू f. *der als eine Frau gedachte Herbst* Vikramâṅkaṅ. 14,32.

शरद्वत् 3 1) Adj. *bejahrt*. — 2) m. N. pr. eines Sohnes oder entfernteren Nachkommen des Gotama.

शरद्वसु m. N. pr. eines Muni.

शरद्विहार m. *Herbstvergnügen, — belustigung*.

शरद्वीप m. N. pr. einer *Insel*.

शरधान m. Pl. N. pr. eines Volkes. Vgl. शवधान.

शरधि m. *Pfeilbehälter, Köcher*.

शरनिकर m. *Pfeilmenge, Pfeilregen* Vâsav. 170,4.

*शरनिवास m. und *शरनिवेश m. gaṇa क्षुभ्रादि.

शरन्मेघ m. *Herbstwolke*.

शरपञ्जर n. *das aus Pfeilen gebildete Ruhebett eines gefallenen oder schwer verwundeten Kriegers*. Vgl. शरतल्प.

*शरपत्त्र m. *Tectona grandis* Râǵan. 9,130.

*शरपर्णिका f. (s. u. 3. वरक) und *°पर्णी f. *eine best. Pflanze*.

शरपात m. *Pfeilschussweite* MBu. 6,48,32.

शरपुङ्ख m. = पुङ्ख 1).

*शरपुङ्खा f. *Galega purpurea* Mat. med. 317. Râǵan. 4,73. Bhâvapr. 1,214.

*शरपुच्छ Adj. (f. ई).

शरबन्ध m. *eine ununterbrochene Reihe von Pfeilen*.

शरवि 3 कम् n. *eine Streu aus Rohr* Çat. Br. 14, 9,4,11.

शरभ 3 m. 1) *ein best., dem Hirschgeschlecht zugezähltes Thier*; in späteren Schriften *ein fabelhaftes achtbeiniges Wild* (ein gefährlicher Feind des Löwen und Elephanten). Nach den Lexicographen auch = कर्भ und उष्ट्र. — 2) Bein. Vishṇu's. — 3) Titel einer Upanishad. — 4) *ein best. Metrum*. — 5) N. pr. *a*) eines Asura. — *b*) zweier Schlangendämonen. — *c*) verschiedener Manner Harshaṅ. 166,23 (eines Fürsten der Açmaka). — *d*) Pl. eines Volkes. v. l. शबर. — *e*) eines Affen.

शरभकवच n. Titel Burnell, T.

शरभकेतु m. N. pr. eines Mannes.

शरभङ्ग m. N. pr. eines Ṛshi.

शरभता f. Nom. abstr. zu शरभ 1).

शरभमल्ल m. Titel.

शरभराजविलास m. Titel eines neueren Werkes Burnell, T.

शरभलीला f. *ein best. Tact* S. S. S. 209.

शरभलीलाकथा f., शरभमल्लनामन् n., शरभस्तोत्र n. und शरभहृदय n. Titel Burnell, T.

शरभाकवच n. Titel Opp. Cat. 1. Richtig शरभकवच.

शरभानना f. N. pr. einer Zauberin.

शरभार्चापारिजात m. und शरभाविलास m. (richtig शरभराजवि°) Titel Opp. Cat. 1.

शरभाष्टक n. Titel Burnell, T.

*शरभू m. Bein. Kârttikeja's.

शरभृष्टि f. *Rohrspitze.*

शरभेद m. *Pfeilverwundung* und zugleich *Schwund des Rahms* Vâsav. 125,4.

शरभोजिचरित्र n. Titel eines Werkes Burnell, T.

शरभोजिराजन् m. N. pr. eines neueren *Fürsten* Burnell, T. °राजचरित्र n. Titel eines Werkes ebend.

शरभोपनिषद् f. Titel einer Upanishad Opp. Cat. 1.

शरमय Adj. (f. ई) *aus Rohr bestehend, — gemacht.*

शरमरीचिमत् Adj. *Pfeile zu Strahlen habend* MBh. 6,48,35.

*शरमल्ल m. *ein best. Vogel.*

*शरमुख n. *Pfeilspitze.*

शरयन्त्रक n. *die Schnur, auf welché die Palmblätter einer Handschrift gereiht sind,* Vâsav. 250,2.

शरयू f. schlechte Schreibart für सरयू zu Spr. 1428.

*शरलक n. *Wasser.*

*शरलोम m. Pl. *die Nachkommen des* Çaraloman Pat. zu P. 4,1,85, Vârtt. 8.

शरलोमन् m. N. pr. eines Muni Karaka 1,2. Bhâvapr. 1,4.

शरव m. Pl. N. pr. eines Volkes. Richtig शबर.

शरवण n. *Röhricht* (Kârttikeja's Geburtsstätte). °भवो देवः, °वणालय m. und °वणोद्भव m. Beinn. Kârttikeja's.

शरवन n. schlechte Schreibart für शरवण.

शरवत् Adj. *mit Pfeilen gespickt* Harîv. 3,93,31. Auch in einer Etymologie von शल्मलि und angeblich = कण्टकैर्हिंसनस्ति.

1. शरवर्ष n. *Pfeilregen* MBh. 3,270,21. 5,173,19. Pl. R. 3,31,9.

2. शरवर्ष n. *Regen.* Pl. Çiç. 20,72.

1. शरवर्षिन् Adj. *Pfeile regnend, — ausschüttend* Kathâs. 48,80. Çiç. 19,96.

2. शरवर्षिन् Adj. *Wasser regnend, — entsendend* Çiç. 19,96.

*शरवाणि m. 1) *Pfeilspitze.* — 2) *Verfertiger von Pfeilen.* — 3) *Fusssoldat.* — 4) = पापिष्ठ; wohl fehlerhaft für पदाति.

शरवारण n. *Schild.* v. l. शरावर.

1. शरवृष्टि m. N. pr. eines Marutvant.

2.*शरवृष्टि f. *Pfeilregen.*

शरवेग m. N. pr. eines Rosses (*pfeilschnell*).

शरव्य 1) n. *Ziel.* Nom. abstr. °ता f. Kâd. 265, 16 (430,17). — 2) f. शरव्या, शरविद्धा *Pfeilschuss; später als Pfeilhagel erklärt.*

*शरव्यक n. = शरव्य 1).

शरव्यय्, शरव्ययति *zum Ziele nehmen.* — Mit अव ति dass. verstärkend Naish. 4,42.

शरव्याय्, शरव्यायते *das Ziel bilden.*

शरव्योकरण n. *das zum Ziele Nehmen* Naish. 9,20.

शरशयन n. (Daçak. 62,16) und शरशय्या f. *ein aus Pfeilen gebildetes Lager* (für verwundete Krieger).

शरशराय्, °यति *zischen.*

शरस् n. 1) *Rahm, die Haut auf gekochter Milch;* auch *eine dünne Schicht von Asche* Âpast. Çr. 6, 9,1. — 2) Bhâg. P. 8,24,26 fehlerhaft für सरस्.

शरसात् Adv. mit कर् *einem Pfeile preisgeben,* so v. a. *mit einem Pfeile treffen* Naish. 1,81.

शरस्तम्ब m. 1) *Röhricht.* — 2) N. pr. *a*) einer Oertlichkeit. — *b*) eines Mannes.

शराक m. *eine best. Mischlingskaste.*

शराग्नि gaṇa क्षुभ्रादि.

शराग्निपरिमाण n. *eine Anzahl von fünfunddreissig.*

*शराघात m. *Pfeilschuss.*

*शराटि, *शराडि und *शराति f. *ein best. Vogel.*

*शराभ्यास m. *Uebungen im Pfeilschiessen.*

शराय्, °यते *zu einem Pfeile werden* (Naish. 4, 120), *einen Pfeil darstellen.*

शरारि und शरारी (Karaka 1,27) f. *eine Rotherart* (zwei Species derselben).

शरारिमुख 1) m. dass. — 2) f. ई *ein best. chirurgisches Instrument, eine Art Scheere.*

शरारु Adj. *Schaden zufügend, schädigend* Harshaṅ. 56,10 (श्वापद). Çiç. 19,108.

*शरारोप m. *Bogen.*

शरार्चिस् m. N. pr. eines Affen.

शरार्यास्य n. *ein best. chirurgisches Instrument.*

*शरालि, *शरालिका und *शराली f. = शरारि.

शराव m. n. 1) *eine flache irdene Schüssel, Teller* (Âpast.), *schalenförmiger Deckel eines Gefässes* Karaka 6,20. 24. — 2) *als Maass für Korn = zwei Prastha.* — Vgl. चतुः° und सप्तदश°.

शरावक 1) = शराव 1). Am Ende eines adj. Comp. f. °विका. — 2) f. °विका Bez. *eines best. Abscesses.*

शरावकुर्द m. *eine Schlangenart.*

शरावती f. N. pr. 1) eines Flusses. — 2) einer Stadt. — 3) *eines buddh. Klosters.

शरावर 1) m. *Köcher.* — 2) n. *Schild* MBh. 6,61, 30. 82,30. Wird auch als *Panzer* erklärt.

शरावरण n. *Schild.*

शरावसंपात m. *das Erscheinen der Schüsseln.* वृत्ते °ते *wenn dieses aufgehört hat,* so v. a. *nach der Mahlzeit, wenn die Schüsseln wieder an ihren Platz gestellt worden sind,* M. 6,56. MBh. 14,46,20.

शरावाप m. *Bogen* MBh. 1,189,13.

शराविन् in *माष°.

शराशनि m. oder f. *ein Blitzstrahl von Pfeil* Çiç. 19,11.

शराशरि Adv. *Pfeil gegen Pfeil* Kampaka 144. Uttamaṅ. 34.

*शराश्रय m. *Köcher.*

शरास m. *Bogen.*

शरासन 1) m. N. pr. eines Sohnes des Dhṛtarâshṭra. — 2) n. *Bogen.*

शरासनधर m. *Bogenschütze* Mudrâr. 41,18 (70,19).

शरासनविद् Adj. *bogenkundig, ein guter Schütze* Pr. P.

शरासनिन् Adj. *mit einem Bogen bewaffnet.*

शरासार m. *Pfeilregen* Vâsav. 293,3.

शरास्य n. *Bogen.*

*शरि Adj. = हिंस्र.

शरिन् Adj. *mit Pfeilen versehen.*

*शरिमन् m. = प्रसव.

1.*शरी f. s. u. 1. शर.

2. शरी Adv. mit कर् *zum Pfeile machen.*

शरीतोस् Abl. Infin. zu 1. शर् RV. 3,53,17.

*शरीमन् m. = शरिमन्.

शरीर m. (nur R. 7,75,4) n. (adj. Comp. f. आ) 1) *fester Bestandtheil des Körpers, Knochengerüste;* Pl. *Gebeine* Ait. Âr. 231,2. — 2) *Leib, Körper.* — 3) Pl. bei den Buddhisten *Reliquien.* — 4) *fester Körper* überh. — 5) *Leib,* so v. a. *Person.*

शरीरक n. 1) *ein elender, winziger Körper* (Çiç. 13,48), *der elende, werthlose K.* Kâd. 194,5 (326,3). 2,118,2 (145,7). — 2) *Leib, Körper* (metrisch für शरीर) Hemâdri 1,604,11. 617,11. 13. Am Ende eines Comp. f. °रिका.

शरीरकर्तर् m. *Erzeuger, der leibliche Vater.*

शरीरकर्षण n. *das Peinigen des Leibes* Spr. 6421.

शरीरकृत् m. *Erzeuger, der leibliche Vater.*

शरीरग्रहण n. *das Annehmen einer leiblichen*

Gestalt 106,23. 24.

शरीरचिन्ता f. *Pflege des Körpers, das Sichwaschen* u. s. w. Pañkad.

शरीरज 1) Adj. (f. आ) *aus dem Körper hervorgegangen, zum K. gehörig, am K. befindlich, körperlich* 107,6. Çiç. 15,12. 19,59. — 2) m. (adj. Comp. f. आ) *a) Leibesfrucht. — b) Sohn. — c) der Liebesgott, Geschlechtsliebe. — d) *Krankheit.*

शरीरजन्मन् Adj. = शरीरज 1) Kir. 2,41.

शरीरता f. Nom. abstr. zu शरीर *Körper.*

शरीरतुल्य Adj. (f. आ) *lieb wie die eigene Person* MBh. 3,269,12.

शरीरत्याग m. *Hingabe des Leibes, Aufopferung des Lebens, das in den Tod Gehen* Vâsav. 279,7.

शरीरत्व n. Nom. abstr. zu शरीर *Körper.*

शरीरदण्ड m. *eine körperliche Strafe* Ind. Antiq. 1876, S. 32.

शरीरधातु m. *ein Hauptbestandtheil des Körpers* (Blut, Fleisch u. s. w.).

शरीरधृक् m. *ein mit einem Körper begabtes Wesen* Baudh. 4,8,10.

शरीरनिचय m. MBh. 13,111,20 nach Nilak. = शरीरस्य संचयः, — अवस्थितिः. Wohl fehlerhaft für शरीरनिश्चय *etwas Sicheres über den Körper.*

शरीरनिपात m. *das Niederstürzen des Körpers, das Todthinfallen* Gaut. 23,10.

शरीरन्यास m. *das Ablegen des Körpers, das Sterben* Âpast.

शरीरपक्ति f. *Läuterung des Körpers* MBh. 12, 270,38.

शरीरपात m. *das Zusammenbrechen des Leibes, Tod* Kumâras. 3,44. Çañk. zu Bṛh. Âr. Up. 227. 230. Gaudap. zu Sâṁkhyak. 67.

शरीरपीडा f. *körperliches Leiden* Varâh. Jogaj. 9,12.

शरीरपुरुष m. *die mit einem Leibe behaftete Seele* Ait. Âr. 346,8. 9.

शरीरप्रभव m. *Erzeuger.*

शरीरप्रह्लादन m. N. pr. eines Fürsten der Gandharva Kâraṇḍ. 2,19.

शरीरबन्ध m. 1) *die Fesseln des Leibes, das Gefesseltsein an den Leib.* — 2) *das Annehmen eines Leibes,* insbes. *eines neuen* Ragh. 13,58. Instr. so v. a. *in leibhafter Gestalt.*

शरीरभाज् m. *ein lebendes Wesen.*

शरीरभृत् Adj. *den* (künftigen) *Leib in sich tragend* und *mit einem Körper behaftet* (vom Samen und von der Seele).

शरीरभेद m. *das Zusammenbrechen des Leibes, Tod* Ait. Up. 4,6. Gaut. 12,6. Suçr. 2,478,5. Sâṁkhyak. 68.

शरीरयष्टि f. *ein schlanker Körper* Ragh. 6,65.

शरीरयात्रा f. *Unterhalt des Körpers* Bhag. 3,8. Kathâs. 52,101.

शरीरयोगज Adj. *aus der körperlichen Berührung entstehend, — entstanden* 97,9.

*शरीररक्षक m. *Leibwache.*

शरीरवत्त्व n. *das Versehensein mit einem Körper.*

शरीरवत् 1) Adj. *a) mit einem Körper versehen. — b) körperlich, consistent.* — 2) m. *ein lebendes Wesen.*

शरीरवाद् m. Titel Opp. Cat. 1.

शरीरविमोक्षण n. *Befreiung vom Körper, Tod* Baudh. 2,18,24. M. 2,243.

शरीरवृत्त Adj. *der seinen Leib sich angelegen sein lässt, der sein Leben schonen muss.*

शरीरवृत्ति f. *Unterhalt des Leibes, Fristung des Lebens.*

शरीरशुश्रूषा f. *Sorge um den Leib.*

शरीरशोषण n. *Tödtung des Fleisches, Kasteiung des Körpers.*

शरीरसंधि m. *Gelenk am Körper.*

शरीरसाद् m. *körperliche Erschlaffung* 95,19.

शरीरस्थ Adj. *im Körper befindlich, — wohnend* 167,23.

शरीरस्थान n. *die Lehre vom menschlichen Körper.*

शरीरस्थिति f. = शरीरवृत्ति Harshaṁ. 12,7. Kâd. 2,48,18. 21. 62,7 (57,17. 19. 75,7. 8).

शरीरहोम m. Pl. Bez. *bestimmter Spenden* Âpast. Çr. 20,12.

शरीराकृति f. *Geberde, Miene.*

शरीरात्मन् m. unterschieden von अन्तरात्मन्.

शरीरान्त m. (adj. Comp. f. आ) *die Härchen am Körper* Pañkat. ed. Bomb. 4,29,11. 12.

शरीराभ्यधिक Adj. *lieber als die eigene Person* 112,12.

शरीरार्ध m. *die Hälfte des Körpers* Kumâras. 1,51.

शरीरावयव m. *Körpertheil.*

शरीरावरण n. *Schild.*

*शरीरास्थि n. *Gerippe.*

शरीरिन् 1) Adj. *a) mit einem Körper versehen.* Am Ende eines Comp. — *zum Körper habend. — b) mit Leibern bedeckt.* — *c)* am Ende eines Comp. *an seinem Körper — übend.* — 2) m. *a) ein mit einem Leibe begabtes Wesen, Geschöpf,* insbes. *Mensch. — b) Seele.*

शरीरी Adv. mit भू *sich verkörpern, einen Körper annehmen.*

शर्कु 1) m. f. (häufiger) *Geschoss, Speer, Pfeil.* Das f. auch personificirt. — 2) m. *a) *Zorn. — b) *Bein. Vishṇu's. — c)* N. pr. eines Devagandharva.

शर्कुमत् Adj. *mit Geschossen bewaffnet.*

*शर्कुल Adj. = शर्कुल.

शर्कषीका (Çat. Br. 3,1,3,13. R. Gorr. 2,105,43) und शर्कषीका (R. 2,96,44) f. *Rohrhalm.*

शर्कागृक्षीत Adj. *mit einer Haut bezogen* Ait. Br. 5,26,6.

शर्कार m. *Pfeilregen.* Pl. Çiç. 20,13. 28.

शर्कर 1) Adj. (f. आ) *aus Gries* oder *Kies bestehend* Çat. Br. 8,7,3,20. Kâtj. Çr. 17,4,15. 12,26. — 2) m. *a) Kiesel, ein kleiner Stein* Kauç. 72. — *b)* metrisch für शर्करा *Kies, Gries* und *Sandzucker.* — *c) eine Art Trommel* S. S. S. 192. — *d)* N. pr. α) eines imaginären Wasserwesens. — β) Pl. eines Volkes. — 3) f. शर्करा (adj. Comp. f. आ) *a)* Pl. *Gries, Kies, Geröll.* — *b) Gries als Krankheit. — c) Verhärtung im Fleisch. — d) Verhärtung des Ohrenschmalzes. — e) Sandzucker* Naish. 6,99. — *f) Scherbe* Naish. 6,99. — 4) *f. शर्करी *a) Fluss. — b) Gürtel. — c)* = लेखनी. — *d) ein best. Metrum.* — Vgl. शक्करी.

शर्करक 1) *Adj. von शर्करा. — 2) *m. *eine süsse Citrone* Râǵan. 11,180. — 3) f. °रिका *Sandzucker* Paramârthas. 27.

शर्करकर्षिन् Adj. metrisch für शर्कराकर्षिन्.

शर्करत्व n. Nom. abstr. zu शर्करा *Gries, Kies* TS. 5,2,6,2.

शर्करवर्षिन् Adj. metrisch für शर्करावर्षिन्.

शर्कराकर्षिन् Adj. *Gries mit sich fortreissend* Çâṅkh. Gṛhj. 6,1.

शर्कराक्त (Kâraka 1,1) und शर्कराक्ष्य (wohl fehlerhaft) m. N. pr. eines Mannes.

*शर्कारापुष्प m. *eine weisse Calotropis* Râǵan. 10, 29. v. l. शंकरापुष्प.

*शर्कराप्रभा f. *eine best. Hölle bei den* Gaina.

शर्कराम्बु n. *Zuckerwasser.*

शर्कारार्बुद m. n. *eine Art Geschwür.*

शर्कारिल Adj. *von* (fliegendem) *Gries begleitet* (Wind).

*शर्कारावत् Adj. *mit Gries versehen, kiesig.*

शर्कारावर्ता f. N. pr. eines Flusses.

शर्कारावर्षिन् Adj. *Gries regnend, Gries mit sich fortreissend* (Wind).

शर्कारासप्तमी f. *der 7te Tag in der lichten Hälfte des* Vaiçâkha.

शर्कारासव m. *Rum.*

*शर्करिक Adj. von शर्करा.

शर्करिन् Adj. *an der Grieskrankheit leidend* Ka-

naka 4,8 (शा° gedr.).

शर्करिल Adj. (f. आ) *mit Gries versehen, kiesig* Harshak. 33,8. Çiāṅg. Paddh. Upavanavinoda 36.

1.*शर्करी f. s. u. शर्कर.

2. शर्करी Adv. mit कर् *in Kies —, in Geröll verwandeln.*

*शर्करीधान n. N. pr. eines Dorfes Kâç. zu P. 4, 2,109.

*शर्करीय Adj. von शर्करा.

शर्करोदक n. *Zuckerwasser.*

*शर्कार, f. ई gaṇa गौरादि.

शर्कु m. N. pr. eines Unholdes.

शर्कोट m. *eine best. Schlange.*

शर्णाचापिलि (!) m. N. pr. eines Mannes.

शर्दि, शर्दि oder °स् AV. 18,3,16.

1. शर्ध्, शर्धति *keck auftreten, trotzig sein gegen, sich nicht scheuen um* (Gen.). शर्धत् und शर्धमान (VS. 20,38) *keck auftretend, trotzig, höhnisch.* — Caus. शर्धयति (प्रकृतने); Simplex nicht zu belegen. — Mit प्र in प्रशर्ध. — Mit अतिप्र Caus. etwa *aufdrängen.*

2. शर्ध्, शर्धते *farzen.* Simplex nicht zu belegen. — *Desid. शिशर्धिषते und शिश्रृत्सति. — *Intens. शरीश्रृध्यते und शरीश्रृधीति. — Mit अव Caus. अवशर्धयति *auf Jmd farzen.* — Mit वि *farzen.* Vgl. विशर्धित.

3.*शर्ध्, शर्धति, °ते (उन्दने).

1. शर्ध Adj. *frech, trotzig.*

2.*शर्ध m. *Farz.*

3. शर्ध m. *Heerde, Schaar,* namentlich der Marut.

*शर्धनद् Adj. *blähend.* Vielleicht auch m. = माष.

शर्धन n. *das Farzen.*

शर्धनीति Adj. *die Schaar* (der Marut) *führend* oder *keck verfahrend.*

शर्धवत् Adj. *das Wort* 1. शर्ध *enthaltend* Âpast. Çr. 3,15,5.

1. शर्धस् Adj.; nur Compar. शर्धस्तर *kecker, trotziger.*

2. शर्धस् n. = 3. शर्ध.

शर्धिन् Adj. *trotzend* in बाहुशर्धिन्.

(शर्ध्य) शर्धिघ्र m. oder n. etwa *ein best. Theil des Wagens;* nach Sâj. *Ziel.*

*शर्पणा f. gaṇa मधादि in der Kâç. v. l. शर्याणा.

*शर्पणावत् Adj. von शर्पणा ebend. Vgl. शर्याणावत्.

*शर्ब्, शर्बति (गतौ).

*शर्म n. = शर्मन्.

शर्मक m. Pl. N. pr. eines Volkes.

शर्मकाम Adj. *nach Wohlbehagen —, nach Glück verlangend.*

शर्मकारिन् (Dhâtup. 18) und शर्मकृत् Adj. *Behagen —, Wohlfahrt —, Glückseligkeit schaffend.*

शर्मण्य Adj. *schirmend* TS.

शर्मन् n. 1) *Schirm, Schutzdach, Decke; Schutzrüstung; Hut, Obhut; Zuflucht, Heil, Rettung.* — 2) *Wohlbehagen, Freude, Glück, Glückseligkeit.* — 3) am Ende von Brahmanen-Namen. — 4) Bez. *bestimmter Sprüche* Vaitân. Jogaç. 8,6. — 5) im Wortspiel mit शर्व personificirt. — 6) fehlerhaft (in der Sprache der Götter = चर्मन् nach Çat. Br. 3,2,1, 8) für चर्मन् und घर्म.

शर्मय्, शर्मयत् *schirmend.*

*शर्मर 1) m. *eine Art Zeug.* — 2) f. आ *Curcuma aromatica* oder *eine andere Species.*

शर्मवत् Adj. *das Wort* शर्मन् *enthaltend.*

शर्मसद् Adj. *hinter einem Schirme* oder *Schilde sitzend.*

शर्मिन् Adj. *der Freude —, der Glückseligkeit theilhaftig.*

शर्मिला f. in *पाण्डुशर्मिला.

शर्मिष्ठा f. N. pr. einer Tochter Vṛshaparvan's, Gattin Jajâti's und Mutter Druhju's, Anu's und Pûru's. °ययाति n. Titel eines Schauspiels.

शर्य 1) m. *Pfeil, Geschoss.* Nach Sâj. *Kämpfer.* — 2) f. आ *a) Rohr,* so v. a. *Pfeil.* — *b)* Pl. *Rohrgeflecht* (an der Soma-Seihe). — *c) *Finger.* — *d) *Nacht.* — 3) n. *Rohrgeflecht* (an der Soma-Seihe).

*शर्यण *Röhricht.* m. Pl. nach Sâj. N. pr. eines Landstrichs in Kurukshetra.

शर्यणावत् m. (*mit Röhricht bewachsen*) *stehendes Wasser, Teich.* Auch übertragen auf *eine Soma-Kufe.* Nach dem Comm. N. pr. eines Teiches oder Landstrichs in Kurukshetra.

शर्यकृत् m. *Pfeilschütze.*

*शर्याणा wohl fehlerhaft für शर्यणा. v. l. शर्पणा.

*शर्याणावत् wohl fehlerhaft für शर्यणावत्.

शर्यात m. N. pr. eines Mannes.

शर्याति m. N. pr. eines Fürsten, Sohnes 1) des Manu Vaivasvata. — 2) des Nahusha.

*शर्व्, शर्वति (हिंसायाम्).

शर्व 1) m. *a)* Name eines *mit Pfeilen tödtenden Gottes,* mit Bhava und anderen Namen Rudra-Çiva's zusammen genannt; später ein gangbarer Name Çiva's. Du. शर्वौ = Çarva *und* Çarvâṇî getadelt Vâmana 5,2,1. — *b)* N. pr. α) eines der 11 Rudra. — β) eines Sohnes des Dhanusha VP.[2] 4,150. — γ) Pl. eines Volkes. सर्व gedruckt. — 2) f. शर्वा ein Name der Umâ.

शर्वक 1) m. N. pr. eines Muni. — 2) *शर्विका *Aussatz* Gal.

शर्वकोश m. Titel eines *Wörterbuchs.*

शर्वट m. N. pr. eines Mannes.

शर्वदत्त m. N. pr. eines Lehrers.

*शर्वन् Adj. *bunt.*

शर्वपत्नी f. Çiva's *Gattin,* Pârvatî.

शर्वपर्वत n. Çiva's *Berg, der* Kailâsa. °वासिनी f. Bein. der Durgâ.

शर्वर 1) *Adj. *bunt.* — 2) f. शर्वरी *a)* Pl. *die bunten Thiere der* Marut. — *b) Nacht.* — *c) *Dämmerung.* — *d) *Weib.* — *e) *Gelbwurz* und *Curcuma longa.* — *f)* N. pr. der Gattin Dosha's und Mutter Çiçumâra's. — 3) *n. *a) Finsterniss.* — *b) der Liebesgott* (!).

शर्वरिन् m. *das 34ste Jahr im 60jährigen Jupitercyclus.* Vgl. शार्वरिन्.

*शर्वरीक fehlerhaft für शर्शरीक.

शर्वरीपति m. *der Mond* (unter den Beinn. Çiva's).

शर्वरीश und शर्वरीश्वर (Dhûrtan.) m. *der Mond.*

शर्ववर्मन् m. N. pr. verschiedener Männer, unter andern eines Grammatikers. Auch सर्व° geschrieben.

*शर्वाद्ध n. *die Frucht der Ganitrus sphaerica* Râgân. 11,189.

शर्वाचल m. Çiva's *Berg, der* Kailâsa.

शर्वाणी f. Çiva's *Gattin.* °रमण m. Bein. Çiva's.

शर्वावतारमाहात्म्य n. Titel Bühler, Rep. No. 94.

शर्विलक m. N. pr. eines Mannes.

*शर्शरीक Adj. = हिंस्र.

शर्षिका f. *ein best. Metrum.*

1. शल्, शलति (गतौ; आप्तगमने Suçr. 1,96,7), *शलते (चलनसंवरणयोः, स्तुतौ). Simplex nicht zu belegen. — Mit उद् *aufschnellen, sich erheben;* in Verbindung mit बर्हिस् so v. a. *überlaufen* Hemâdri 1,219,14 (उच्छलति, der einzige Beleg für das Verbum fin.). उच्छलत् *aufschnellend, sich erhebend, aufsteigend* Vâsav. 218,3. 267,5. उच्छलित *aufgeschnellt, sich erhoben habend, aufgestiegen* Çiç. 15,93 (59). Vâsav. 181,3. 251,3. — Mit प्रोद्, प्रोच्छलत् = उच्छलत्. — Mit समुद्, समुच्छलत् und समुच्छलित = उच्छलत् und उच्छलित.

2. शल् Interj.

शल 1) *Adj. = द्रवणासमर्थ. — 2) m. *a) Stab.* — *b) *Lanze.* — *c) ein best. Thier* (nach H. *Kamel*). — *d) *= नेत्रभिद्. — *e) *= विधि. — *f)* N. pr. α) *eines Wesens im Gefolge Çiva's. — β) eines Schlangendämons. — γ) eines Sohnes des Dhṛtarâshṭra und verschiedener anderer Personen. — 3) (*m. n.) *Stachel eines Stachelschweins;* zu belegen nur als *best. Längenmaass* in Comp. mit Zahlwörtern. — 4) *f. शली *ein kleines Stachelschwein.*

शलक 1) *m. *Spinne.* — 2) f. आ fehlerhaft für

शलाका.

शलकर m. N. pr. eines Schlangendämons.

*शलङ्कट m. N. pr. eines Mannes. उत्तरशलङ्कटाः *die Nachkommen* Uttara's *und* Çalaṅkaṭa's.

*शलङ्कु m. N. pr. eines Mannes.

*शलङ्कु m. = लोकपाल und लवणविशेष.

शलदा f. N. pr. einer Tochter des Raudrâçva VP.² 4,129.

*शलपुत्र N. pr. einer Oertlichkeit. Auch शलि° geschrieben.

शलभ 1) m. *a) Heuschrecke;* vielleicht auch *Lichtmotte, Nachtschmetterling. Heuschrecken* von Gold als Verzierungen auf Bogen. Diese Insecten gelten für Kinder Pulastja's oder Târkshja's. — *b)* N. pr. α) eines Devagandharva. — β) eines Asura. — 2) f. ई N. pr. einer der Mütter im Gefolge Skanda's.

शलभता f. (Mahâvîraḱ. 116,14) und शलभत्व n. Nom. abstr. zu शलभ 1) *a).*

शलभाय्, °यते *wie eine Heuschrecke* oder *wie ein Nachtschmetterling verfahren*, d. i. *unbesonnener Weise in's Feuer fliegen, — in den Tod gehen* Bâlar. 237,2.

शलल 1) n. f. (शलली) *Stachel eines Stachelschweins* (bei der Ceremonie des Haarscheitelns und zum Auftragen von Augensalbe gebraucht); auch wohl *Borste des Ebers.* — 2) *m. *Stachelschwein.*

शललचञ्चु m. oder n. *Stachel eines Stachelschweins* (zum Schreiben dienend).

शललित Adj. *mit Stacheln versehen.*

शललीपिशङ्ग m. *ein best.* Daçarâtra (*bunt wie ein Stachel des Stachelschweins*) Âçv. Çr. 4,3,27.

शलाक m. (ausnahmsweise) und शलाका f. 1) *Spahn, Splitter, spitzes Holz, Stäbchen* (zum Rühren, zum Auftragen von Salbe; an einem Käfig oder Gitterfenster Vâsav. 206,1. 234,2), *Halm, Reis, Ruthe, Gerte, Leimruthe, Rippe* (am Sonnenschirm). Bei buddhistischen Bettlern *ein mit ihrem Namen versehener Bambusspahn* (als Legitimation). — 2) *Finger, Zehe* Vishṇus. 96,59. — 3) *Stachel des Stachelschweins.* — 4) *ein Stäbchen beim Spiel.* m. Nârada 16,1. — 5) *ein spitzes Werkzeug zum Durchbohren, Pfeilspitze, Nadel* u. s. w. — 6) = शलाकापत्र. — 7) **Pinsel zum Malen.* — 8) **Knochen.* — 9) **Stachelschwein.* — 10) **Predigerkrähe.* — 11) **Vanguiera spinosa.* — 12) N. pr. *a)* einer Stadt. — *b)* *einer Frau.

शलाकधूर्त m. vielleicht *Vogelsteller.*

शलाकिका f. etwa *Spähnchen.*

*शलाकापरि Adv. ein Spielerausdruck. Vgl. एकपरि.

शलाकापुरुष m. Pl. bei den Gaina Bez. für die 24 Arhant, die 12 Kakravartin in Bhârata, die 9 Vâsudeva, die 9 Bala und die 9 Vishṇudvish.

*शलाकाधू f. N. pr. einer Frau.

शलाकापत्र n. *ein stabförmiges spitzes chirurgisches Werkzeug: Senknadel, Nadel zu Augenoperationen, Sonde* u. s. w.

*शलाकावत् Adj. von शलाका.

शलाकास्थ Adj. *an einem Stäbchen befindlich* Âpast. Çr. 8,14,15.

शलाकिका f. *Spähnchen, Stäbchen.*

शलाकिन् Adj. *mit Grannen versehen.* Vgl. श्रीमच्छुक°.

शलाकिर m. Viramitrod. 137,*a*,4.

*शलाट m. *ein best. Gewicht, eine Wagenlast.*

शलाटु 1) m. n. *eine unreife Baumfrucht.* — 2) Adj. *unreif* (Baumfrucht). — 3) *m. *a) Aegle Marmelos* Râǵan. 11,191. — *b) eine best. Wurzel.* — Vgl. सटालु.

शलातुर N. pr. des Geburtsortes Pâṇini's.

*शलाधल m. N. pr. eines Mannes. Pl. *seine Nachkommen.*

*शलाभोलि m. *Kamel.* Beruht auf einer falschen Lesart.

*शलालु n. *ein best. wohlriechender Stoff.*

*शलालुक Adj. (f. ई) *mit* Çalâlu *handelnd.*

*शलावत् m. N. pr. eines Mannes.

*शलिपुत्र v. l. für शलपुत्र.

शलुन m. *ein best. Insect.*

शलोकका (so die Hdschrr.) f. AV. 20,130,20. Richtig शलाकका *Splitterchen* u. s. w.

शल्क 1) m. n. *Spahn, Abschnitzel.* — 2) *m. *Mehl.* — 3) n. *a) Fischschuppe* Vâsav. 277,2. — *b) *Bast.*

शल्कयुत Adj. *schuppig* Râǵan. 17,65.

शल्कल *Fischschuppe* in निः°.

शल्कलिन् 1) Adj. *mit Schuppen versehen.* — 2) *m. *Fisch.*

*शल्किन् m. *Fisch.*

शल्की Adv. Râǵat. 7,1544 fehlerhaft für कल्की.

शल्प und शल्पक fehlerhaft für शल्य und शल्यक.

*शल्भ्, शल्भते (कत्थने).

शल्मलि m. und शल्मली (?) f. *Salmalia malabarica.* Vgl. शाल्मलि.

शल्य 1) m. n. (adj. Comp. f. श्रा) *a) Spitze des Pfeiles* und *Speers;* in übertragener Bedeutung so v. a. *Dorn, Stachel, Alles was peinigt und quält.* — *b)* in der Heilkunde *jeder in den Körper eingedrungene oder in demselben sich bildende fremdartige und Schmerz erregende Stoff, Blasenstein* u. s. w.; sogar *der Fötus.* — *c) Schaden, Fehler* überh. कर्मशल्यानि so v. a. *Hindernisse.* — 2) m. *a) Stachelschwein* Râǵan. 19,51. — *b) *ein best. Fisch* Râǵan. 19,71. — *c) **Vangueria spinosa* Râǵan. 8,67. — *d) *Aegle Marmelos* Râǵan. 11,191. — *e) *Grenze.* Vgl. Zach. Beitr. 42. — *f)* N. pr. α) eines Asura. — β) eines Fürsten der Madra, mütterlichen Oheims und Gegners des Judhishṭhira. Nach ihm das 9te Buch des MBh. शल्यपर्वन् n. benannt. — γ) eines späteren Fürsten. — 3) f. शल्या *eine Art Tanz.* — 4) n. Kâm. Nitis. 7,17 fehlerhaft für शैत्य.

शल्यक m. 1) *Stachelschwein* Gaut. Âpast. Vasishṭha 14,39. — 2) *ein Fisch mit Schuppen.* — 3) **Vangueria spinosa* Bhâvapr. 1,173.

*शल्यकपठ m. *Stachelschwein.*

शल्यकर्तन N. pr. einer Oertlichkeit.

शल्यकर्तर् m. *Pfeilmacher.*

शल्यकर्तर् m. *Chirurg.*

शल्यकर्षण N. pr. einer Oertlichkeit.

शल्यकवत् Adj. *spitzmäulig.* श्राखु m. *Spitzmaus.*

शल्यकि Hariv. 14300 fehlerhaft für शल्यक.

शल्यकीर्तन N. pr. einer Oertlichkeit.

शल्यकृत्त m. *Chirurg.*

*शल्यपर्णी f. *eine best. Heilpflanze* Bhâvapr. 1,170.

शल्यय्, °यति *peinigen, Schaden zufügen, beeinträchtigen, schmälern* Anarghar. 2,51.

*शल्यलोमन् n. *Stachel eines Stachelschweins.*

शल्यवत् Adj. 1) *in dem eine Pfeilspitze steckt* (Wild). — 2) *dem eine Pfeilspitze gehört, der ein Thier erlegt hat.*

शल्यस्रंसन n. *das Herausbringen eines Stachels, — eines Dorns.*

शल्यकर्तर् und शल्यकृत् m. *Chirurg.*

शल्यात्मन् Adj. *von stacheliger Natur* Mon. d. B. A. 1868, S. 238.

शल्यापनयन n. *das Ausziehen der Stacheln.* Davon Adj. °नयनीय *darüber handelnd.*

*शल्यारि m. Çalja's *Feind,* Bein. Judhishṭhira's.

*शल्ल 1) m. *a) Frosch.* — *b) Rinde.* — 2) f. = शल्लक 2) *b)* Râǵan. 11,196.

शल्लक 1) m. *a) Stachelschwein* Baudh. 1,12,5. — *b) *Bignonia indica.* — 2) f. ई *a) Stachelschwein* — *b) Boswellia thurifera, Weihrauchbaum* (Hem. Par. 2,383); *Weihrauch* Râǵan. 11,196. Mat. med. 316. Hier und da (auch in Bomb. Ausgg.) mit स

geschrieben. — 3) *n. *Rinde.*

शल्लकि (metrisch) f. = शल्लकी *Stachelschwein.*

*शल्लकीध्रव m. *Weihrauch.*

शल्लकीय m. dass. स° gedr.

शल्लिका f. *eine Art Fahrzeug.* v. l. किल्लिका.

*शल्व m. 1) Pl. N. pr. eines Volkes. Vgl. सँल्व. — 2) *eine best. Pflanze.* — Vgl. शाल्व.

शव्, शवति s. 1. शु.

शँव 1) m. n. (adj. Comp. f. श्रा) *Leichnam.* — 2) *n. *Wasser.*

शवक m. 145,7 Druckfehler für शावक.

शवकर्मन् n. *Leichenbegängniss* Baudh. 2,1,25.

*शवकाम्य m. *Hund.*

शवकृत् Adj. *Leichen machend* (Kṛshṇa).

शवदाँह f. *Leichenverbrennung.*

शवधान m. Pl. N. pr. eines Volkes.

शवनभ्य n. *ein Stück von der Nabe eines Leichenwagens.*

शवमन्दिर n. *Leichenstätte.*

*शवयान n. *Leichenbahre.*

शवर schlechte Schreibart für शबर.

*शवरथ m. *Todtenbahre.*

शवरूप n. Bez. *bestimmter Thiere* Çâṅkh. Gṛhj. 2,12. 6,1.

शवर्त m. *ein best. Wurm.* Vgl. श्रवर्त.

शवल und शवलक schlechte Schreibart für शबल und शबलक.

शवलोकधातु fehlerhaft für सहलोकधातु.

शववाह und °क m. *Leichenträger.*

शवशतमय Adj. *mit 100 Leichen bedeckt* Daçak. 45,6.

शवशयन n. *Leichenstätte;* angeblich auch *Lotusblüthe.*

शवशिविका f. *Todtenbahre* Harshaṅ. 139,19. Vgl. Râǵat. 7,463.

शवशिरस् n. *Schädel* Baudh. 2,1,8. °शिरोध्वज Adj. *den Sch.* (des Erschlagenen) *als Fahne tragend* Âpast.

शँवस् 1) n. *a) Ueberlegenheit, Uebermacht, (siegreiche) Stärke, Heldenkraft.* Auch Pl. Instr. शँवसा *kräftig, stark.* — *b) *Wasser.* — *c) *Leichnam.* — 2) m. N. pr. eines Lehrers.

शवसउशीनर, °रेषु Gop. Br. 1,2,9 fehlerhaft für सवशोशी°; vgl. Ait. Br. 8,14.

शवसान 1) Adj. *überlegen, übermächtig, Kraftthaten vollbringend, gewaltthätig.* — 2) *m. *Weg.*

शवसावत् Adj. *mächtig, machtvoll* ṚV.

शवसिन् Adj. dass. ṚV.

शवसी Adj. f. *mächtig, machtvoll* (Indra's Mutter) ṚV. 8,45,5. 77,2.

शवाग्नि m. *Leichenfeuer* Âpast. Çr. 9,3,22.

शवान्न n. *Todtenspeise.*

शवाश m. *Leichenfresser* Bhaṭṭ.

शवास्थिमालिक Adj. *einen Kranz von Todtengebeinen tragend* Ind. St. 16,392.

शँविष्ठ Adj. Superl. *übermächtigst, heldenhaftest.*

शँवीर Adj. (f. श्रा) *mächtig.*

शवोद्वँह m. *Einer der Leichen wegschafft.*

शव्य n. *Leichenbegängniss.*

शश्, शशति 1) *springen.* — 2) *कात्तौ. — Mit उद् *aufspringen von, so v. a. aufgeben, im Stich lassen.* उच्छशित *aufgegeben, im Stich gelassen.*

शशँ 1) m. *a) Hase* (diesen oder eine Gazelle sieht der Inder im Monde). शशस्य कर्षूशयस्य व्रतम् Name eines Sâman Ârsh. Br. — *b) ein best. Meteor.* — *c)* Bez. *eines unter einer best. Constellation geborenen Wundermenschen.* — *d)* in der Erotik Bez. *eines Mannes mit best. Eigenschaften.* — *e) *Symplocos racemosa.* — *f) *Myrrhe.* — 2) f. ई N. pr. einer Apsaras Kâraṇḍ. 3,18.

शशक m. 1) *Häschen, Hase.* °शिशु m. Vâsav. 265,1. — 2) Pl. N. pr. eines Volkes.

1. शशकर्ण m. *Hasenohr.* Du. Name eines Sâman.

2. शशकर्ण m. N. pr. eines Liedverfassers.

शशकविषाण n. *Hasenhorn, so v. a. ein Unding.*

शशकेतु m. Lalit. 194,10 fehlerhaft für शशिकेतु.

*शशघातक m. *Habicht* Bhâvapr. 2,4.

शशघातिन् m. desgl.

शशघ्न m. desgl. शशघ्नी s. u. शशकृन्.

शशधर m. 1) *der Mond.* — 2) N. pr. eines Gelehrten.

शशधरप्रभा f. Titel eines Werkes Opp. Cat. 1.

शशधरमुखी f. *eine Mondantlitzige* Kautukar.

शशधराचार्य m. N. pr. eines Autors Burnell, T.

शशधरीय n. Çaçadhara's *Werk.*

शशपद n. *Hasenfussstapfen, so v. a. worüber man leicht hinwegkommt* Harshaṅ. 181,6.

*शशप्लुतक n. *Hasensprung,* Bez. *einer durch Fingernägel hervorgebrachten Verwundung.*

शशबिन्दु m. 1) N. pr. eines Fürsten, Sohnes des Kitraratha. Pl. *seine Nachkommen.* — 2) Bein. Vishṇu's.

शशभृत् m. *der Mond.*

शशभृद्भृत् m. Bein. Çiva's.

शशमुण्डरस m. *Brühe von einem Hasenkopf* (als Medicament gebraucht).

शशयँ Adj. (f. श्रयी) *unversieglich, unaufhörlich.*

1. शशयानँ Partic. perf. von 2. शी.

2. शशयान n. *Hasengang,* N. pr. eines Tirtha.

शशयुँ Adj. *Hasen nachgehend.*

शशलक्षण m. *der Mond* MBh. 3,282,2.

शशलक्ष्मण MBh. 3,16198 fehlerhaft für शशलक्षण.

1. शशलक्ष्मन् n. *das Zeichen eines Hasen* (im Monde).

2. शशलक्ष्मन् m. *der Mond.*

शशलाञ्छन m. dass. zu Spr. 1600.

1.*शशलोमन् n. *Hasenhaar.*

2. शशलोमन् m. N. pr. eines Fürsten.

शशविषाण n. *Hasenhorn* (als *ein Unding*) 215,18.

शशविषाणाय्, °यते *einem Hasenhorn —, d. i. einem Unding ähnlich sehen.*

*शशशिम्बिका f. *eine best. Pflanze* Râǵan. 3,26.

1. शशशृङ्ग n. *Hasenhorn* (als *ein Unding*).

2. शशशृङ्ग m. ein Mannsname (der an 1. शशशृङ्ग erinnern soll) Vidḍh. 36,1 (im Prâkrit).

*शशस्थली f. fehlerhaft für कुशस्थली.

शशकृन् 1) *Adj. (f. ई) *Hasen tödtend* P. 3,2,53, Sch. — 2) f. °घ्नी *Habicht* Kâṭaka 1,27 (शमघ्नी gedr.).

शशादँ m. N. pr. eines mythischen Wesens Suparṇ. 23,6.

शशाङ्क m. 1) *der Mond.* — 2) *Kampfer* Râǵan. 12,61. — 3) N. pr. eines Fürsten Comm. zu Harshaṅ. (ed. Bomb.) 376,1.

शशाङ्ककान्त Adj. *lieblich wie der Mond* Ind. St. 14,364. 372.

शशाङ्ककुल n. *das auf den Mondgott zurückgeführte Fürstengeschlecht.*

शशाङ्कज m. und शशाङ्कतनय m. *der Planet Mercur.*

शशाङ्कपुर n. und umschrieben शशाङ्कपूर्व पुरम् N. pr. einer *Stadt.*

शशाङ्कबिम्ब n. *Mondscheibe* Ind. St. 14,368.

शशाङ्कमुकुट m. Bein. Çiva's.

शशाङ्कवती f. N. pr. einer Prinzessin, nach der der 12te Lambaka im Kathâs. benannt ist.

शशाङ्कवदना f. *eine Mondantlitzige* 251,1.

शशाङ्कशत्रु m. Bez. Râhu's Varâh. Jogaj. 6,11.

शशाङ्कशेखर m. Bein. Çiva's.

शशाङ्कसुत m. *der Planet Mercur.*

शशाङ्कार्घ m. *Halbmond.*

शशाङ्कार्धशेखर m. Bein. Çiva's.

शशाङ्कित Adj. *durch einen Hasen gekennzeichnet* (der Mond) Çiç. 13,114 (80).

शशाङ्कोपल m. *ein best. Edelstein,* = चन्द्रकान्त.

*शशाण्डुलि und *°ली f. *eine Gurkenart* Râǵan. 7,218.

शशाद् 1) *Adj. *Hasen essend.* — 2) m. *a) *ein best. Raubvogel* Râǵan. 19,85. — *b)* Bein. Vikukshi's.

*शशादन m. *ein best. Raubvogel.*

शशिक m. Pl. N. pr. eines Volkes MBh. 6,9,46. v. l. शाशिक.

शशिकला f. 1) *Mondsichel, Mond* überh. — 2) *ein best. Metrum.* — 3) ein Frauenname.

शशिकान्त 1) m. *ein best. Edelstein,* = चन्द्रकान्त Râǵan. 13,211. — 2) f. आ N. pr. eines Flusses VP.² 2,149. — 3) *n. *eine bei Nacht sich öffnende weisse Lotusblüthe* Râǵan. 10,200.

शशिकेतु n. N. pr. eines Buddha.

शशिक्षय m. *Neumond* Hemâdri 1,347,12.

शशिखण्ड 1) m. oder n. *Mondsichel.* — 2) m. N. pr. eines Vidjâdhara.

शशिखण्डपद् m. N. pr. eines Vidjâdhara.

शशिखण्डशेखर m. Bein. Çiva's.

शशिगर्भ् m. = शशाङ्ककुल.

शशिगुप्त m. N. pr. eines Fürsten VP.² 4,219.

*शशिगुप्ता f. *Süssholzsaft.*

शशिग्रह m. *Mondfinsterniss.*

शशिग्रहसमागम m. *Conjunction des Mondes mit Asterismen* oder *Planeten* Varâh. Bṛh. S. 18 in der Unterschr.

शशिज und शशितनय m. *der Planet Mercur.*

शशितेजस् m. N. pr. 1) eines Vidjâdhara. — 2) *eines Schlangendämons.

शशिदेव 1) *m. N. pr. eines Fürsten, = रन्तिदेव. — 2) n. *das unter dem Monde stehende Mondhaus Mṛgaçiras.*

शशिदैव n. = शशिदेव 2).

शशिधर m. N. pr. eines Mannes.

शशिध्वज m. N. pr. 1) eines Asura. — 2) eines Fürsten von Bhallâṭanagara.

शशिन् 1) m. *a) der Mond.* — *b)* Bez. *der Zahl Eins.* — *c) Kampfer* Hemâdri 2,*a*,44,2. — *d) ein best. Metrum.* — *e)* N. pr. eines Mannes. — 2) f. आ *die 8te Kalâ des Mondes.*

शशिपुत्र m. *der Planet Mercur.*

*शशिप्रभ n. 1) *eine bei Nacht sich öffnende Lotusblüthe.* — 2) *Perle* Garbe zu Râǵan. 13,153.

शशिप्रभा f. 1) *Mondschein.* — 2) ein Frauenname.

*शशिप्रिय 1) n. *Perle* Râǵan. 13,153. — 2) f. आ *eine Geliebte des Mondes, ein personificirtes Mondhaus.*

शशिबिन्दु fehlerhaft für शशबिन्दु.

*शशिभूषण m. Bein. Çiva's.

शशिभृत् m. desgl. Vgl. नव°.

शशिमणि m. *eine Art Edelstein,* = चन्द्रकान्त Kâd. 2,3,16 (2,11).

शशिमण्डल n. *Mondscheibe* Hem. Par. 1,313.

शशिमत् Adj. *mit dem Monde versehen.*

शशिमय Adj. *zum Monde in Beziehung stehend* Naish. 4,38.

शशिमुखी f. *eine Mondantlitzige* Spr. 7619. 7818.

शशिमौलि m. Bein. Çiva's.

शशिरेखा f. 1) *Mondsichel.* — 2) ein Frauenname.

शशिलेखा f. 1) *Mondsichel* Vidḍh. 24,2. — 2) *Vernonia anthelminthica* Bhâvapr. 1,178. 6,30. — 3) *Cocculus cordifolius. — 4) *ein best. Metrum.* — 5) N. pr. *a)* einer Apsaras. — *b)* einer Fürstin. — *c)* einer Zofe Vâsav. 231,4.

शशिवंश m. 1) = शशाङ्ककुल. — 2) Titel eines Werkes Schönberg, Ksh. 6.

शशिवदना f. 1) *eine Mondantlitzige.* — 2) Name *zweier Metra.*

शशिवर्धन m. N. pr. eines Dichters.

*शशिवाटिका f. *Boerhavia procumbens.*

शशिविमल Adj. *rein wie der Mond.* गिरि m. nach dem Comm. der Kailâsa.

शशिशिखामणि m. Bein. Çiva's.

शशिशेखर m. 1) desgl. — 2) *N. pr. eines Buddha.

शशिसुत m. *der Planet Mercur* Varâh. Jogaj. 4,12.

1. शशी f. s. u. शश्.

2. शशी Adv. mit भू *zum Hasen werden.*

शशीभ Verz. d. Oxf. H. 327,*a*,7 v. u. fehlerhaft für शशाङ्क.

शशीयंस् Adj. *häufiger, zahlreicher, reicher* (an Habe und Leuten).

शशीश m. Beiw. Çiva's.

शशीशशिश्रु m. Patron. Skanda's.

*शशोर्ण n. *Hahnenhaar.*

शशोलूकमुखी f. N. pr. einer der Mütter im Gefolge Skanda's.

*शश्व्, शश्वति Denomin. von शश्वत्.

शश्वत् Adv. s. u. शश्वत्.

शश्वत्काम Adj. (f. आ) *stets nur an Liebe denkend* Spr. 6435.

शश्वधा Adv. *immer wieder.*

शश्वत् 1) Adj. (f. शश्वती, °तॅी RV. 8,60,17. Superl. शश्वत्तम) *a) immer wieder erscheinend, -thuend, sich wiederholend. — b) frequens, zahlreich. — c) all, jeder.* — 2) शश्वत् Adv. *a) immer wieder, oftmals, allzeit, stets.* शश्वत्पुरा *von jeher.* शश्वत्तमम् *nach zahllosen Malen wieder, noch einmal.* — *b) alsbald, darauf, alsdann;* gewöhnlich mit कृ verbunden. शश्वत् — शश्वत् *sobald — alsobald.* — *c) immerhin, allerdings, gewiss.*

*शश्याय्, °यते Denomin. von शश्वत्.

*शष्, शषति (हिंसायाम्).

*शष्कण्डी f. *eine best. Pflanze* und *deren Frucht* Ganar. 1,1,48.

*शष्कुल m. 1) *Pongamia glabra.* — 2) am Ende eines adj. Comp. = शष्कुली.

शष्कुलि und °ली f. 1) *Gehörgang.* — 2) *eine best. Krankheit.* — 3) *ein best. Backwerk* Bhâvapr. 2,25. — 4) *Pongamia glabra. — 5) *Fisch* Râǵan. 19,70.

शष्कुलिका f. *ein best. Backwerk.*

शष्प 1) n. (adj. Comp. f. आ) *Graskeime, junger Trieb von Reis u. s. w., Gras* überh. Vgl. Zach. Beitr. 75. — 2) (*m. n.) *Verlust des klaren Bewusstseins.* — शष्पाविद्या Kathâs. 109, 124 wohl fehlerhaft.

शष्पभुज् und शष्पभोजन m. *Grasfresser.*

शष्पवत् Adj. *junge Gräser enthaltend.*

शष्पिञ्जर Adj. *gelbröthlich schimmernd wie junger Rasen* Maitr. S. 2,9,3 (122,11). Auch सस्पिञ्जर geschrieben.

शष्पी Adv. mit कर् *in Gras verwandeln,* so v. a. *grün färben* Kâd. 241,13 (393,15).

शष्प्य Adj. *grasig.*

शष्य fehlerhaft für शष्प und सस्य.

1. शस्, शंसति, शस्ति und शास्ति *metzgen, niedermetzeln.* शस्त *niedergemetzelt.* — Mit अपि in अपिशसस्. — Mit आ in आशंसन. — Mit परि in परीशासं. — Mit प्र in प्रशस्. प्रशस्त MBh. 12,5067 fehlerhaft für प्रधस्त. — Mit वि *zerschneiden, zerlegen, metzgen; niedermetzeln.* विशस्त Partic. — Desid. Partic. विशिशासिषत्.

2. शस् adv. Suffix = 1. शस् (*in Abschnitten*).

3. शस् Adj. *recitirend* in उक्थशंस्.

4. शस्, शस्यते Passiv von शंस्.

शस Adj. *recitirend* in उक्थशस.

शंसन n. *Schlachtung.*

शंसा f. dass. RV. 5,41,18.

1. शस्त 1) Adj. s. u. शंस्. — 2) n. *a) Preis, Lob.* — *b) *Körper, Leib.* Beruht auf einer fehlerhaften Auffassung von शस्तं वपुः.

2. शस्त Partic. von 1. शस्.

3. शस्त (Partic. von 1. शास्) *gestraft.*

4. शस्त n. *eine Art Gürtel* Harshaḱ. (ed. Bomb.) 143,4. 436,11.

*शस्तक n. 1) = अङ्गुलित्राण. — 2) = लोह; richtig शस्त्रक.

शस्तता f. *Vorzüglichkeit* u. s. w.

शस्तर् Nom. ag. *Schlächter, Metzger.*

शस्ति f. 1) *Preis, Lob.* — 2) *Lobsänger* RV. 1, 186,3.

शस्तोक्थ Adj. *derjenige, welchem die Recitation aufgesagt worden ist.*

1. शस्त्र n. (adj. Comp. f. या) 1) *Anruf, Lob;* so heisst im Ritual *der Satz* oder *die Strophenreihe, welche die Recitation des* Hotar *und seiner Gehülfen bildet, zur Begleitung der* Graha *bei der* Soma-*Libation.* शस्त्रयाज्या f. und शस्त्रोक्थ n. Vaitân. — 2) *das Recitiren.*

2. शस्त्र 1) *m. *Schwert.* — 2) f. ई *Messer, Dolch.* — 3) n. *a) ein schneidendes Werkzeug: Messer, Dolch, Schwert, Mordwaffe* überh. (auch *Pfeil*). — *b) Schwert,* so v. a. *Krieg.* — *c) *Stahl* Râǵan. 13,45.

3. शस्त्र R. 1,5,20 fehlerhaft für शास्त्र.

1. शस्त्रक am Ende eines adj. Comp. = 1. शस्त्र 1)

2. शस्त्रक 1) *n. *a) Messer.* — *b) Eisen.* — 2) f. शस्त्रिका *Dolch, Messer.*

शस्त्रकर्मकृत् m. *Chirurg.*

शस्त्रकर्मण्य Adj. अष्टविध° *von den acht Arten der Anwendung des Messers u. s. w. handelnd.*

शस्त्रकर्मन् n. *das Schneiden mit Messern u. s. w., chirurgische Operation.*

शस्त्रकलि m. *Schwertkampf, Zweikampf mit dem Schwerte.*

शस्त्रकोप m. *das Wüthen des Schwertes, — des Krieges.*

*शस्त्रक्षीणतरु m. *eine dornige Gardenia* Râǵan. 9,147.

शस्त्रग्राह m. *das Ergreifen des Schwertes, Kampf.*

शस्त्रग्राहक Adj. *Waffen tragend, bewaffnet.*

शस्त्रघात m. *Schwertschlag, Gebrauch der Waffe.*

शस्त्रचिकित्सा f. *Chirurgie* Hâs.

*शस्त्रचूर्ण n. *Eisenfeil* oder *Eisenrost.*

शस्त्रजीविन् Adj. *vom Schwerte lebend, Kriegsdienste thuend.*

शस्त्रदेवता f. *Göttin des Schwertes, Kriegsgottheit.* Nur Pl.

शस्त्रधारण n. *das Tragen eines Schwertes.*

शस्त्रनिधन Adj. *den Tod durch das Schwert findend.*

शस्त्रनिपात m. 1) *das Fallen des Schwertes, Tödtung durch Waffen, Kampf, Schlacht* Varâh. Bṛh. S. 3,22. 7,3. 11,52. 58,51. — 2) *Messerschnitt* (als chirurgische Operation) Suçr. 1,18,15. 359,18.

शस्त्रनिपातन n. = शस्त्रनिपात 2) Suçr. 1,95,17.

शस्त्रनिर्याण Adj. *den Tod durch das Schwert findend.*

शस्त्रन्यास m. *Niederlegung der Waffen, das Abstehen vom Kampfe.*

शस्त्रपद् n. *die Spur des Messers, Einschnitt.*

शस्त्रपाणि und °न् (metrisch) Adj. *ein Schwert in der Hand haltend.*

शस्त्रपात m. *Messerschnitt* Spr. 4713.

शस्त्रपान n. *eine Mischung, mit der man schneidende Werkzeuge tränkt, um sie zu stählen.*

शस्त्रपूजाविधि m. Titel Burnell, T.

शस्त्रप्रकोप m. = शस्त्रकोप.

शस्त्रप्रहार m. *Schwerthieb.*

शस्त्रबन्ध in अ° und आ° (fehlerhaft).

शस्त्रभय n. *Kriegsnoth.*

शस्त्रभृत् Adj. *Waffen tragend, bewaffnet;* m. *Kriegsmann* Gaut.

शस्त्रमय Adj. *aus Schwertern u. s. w. bestehend.*

*शस्त्रमार्ज m. *Schwertfeger.*

शस्त्रवध m. in अ° (Nachtr. 6).

1. शस्त्रवत् Adj. *von einem* 1. शस्त्र 1) *begleitet.*

2. शस्त्रवत् Adj. *mit einem Schwerte u. s. w. bewaffnet.*

शस्त्रवार्त्त Adj. = शस्त्रजीविन्.

शस्त्रविद्या f. = धनुर्वेद Anarghar. 6,74.

शस्त्रवृत्ति Adj. = शस्त्रजीविन्.

शस्त्रव्रणमय Adj. *in von Waffen geschlagenen Wunden bestehend* Çiç. 19,52.

शस्त्रशिक्षा f. *die Kunst das Schwert zu führen.*

शस्त्रसंपात m. *das Fliegen der Waffen, Kampf* Bhag. 1,20. Kathâs. 47,50.

शस्त्रक्षत Adj. *durch ein Schwert u. s. w. getödtet.*

°चतुर्दशी f. Bez. *verschiedener vierzehnter Tage, an denen der im Kampfe Gefallenen gedacht wird.*

शस्त्राढ्य Adj. *Schwert genannt* (Komet).

*शस्त्राङ्गा f. *eine Art Sauerklee* oder *Sauerampfer* Râǵan. 5,101.

शस्त्राजीव Adj. (f. ई) = शस्त्रजीविन्; m. *Kriegsmann.*

शस्त्राप्त Adj. *den Tod durch das Schwert findend.*

*शस्त्रायस n. *Stahl* Râǵan. 13,45.

शस्त्रायुध Adj. *das Schwert als Waffe gebrauchend, vom Waffenhandwerk lebend.*

शस्त्रावपात m. *Verletzung durch eine Waffe* Jâǵ. 2,277.

शस्त्राशस्त्रि Adv. *Schwert gegen Schwert* Daçak. 3,11. Agni-P. 14,16. Anarghar. 4,20.

शस्त्रास्त्रभृत् Adj. *Schwert und Wurfgeschoss tragend, Kriegsdienste thuend.* Nom. abstr. °भृत्त्व n. M. 10,79.

1. शस्त्रिन् Adj. *der ein* 1. शस्त्र 1) *recitirt* Comm. zu Âpast. Çr. 12,29,7.

2. शस्त्रिन् Adj. *mit einem Schwerte u. s. w. bewaffnet.*

शस्त्रोपजीविन् m. 1, *Einer, der vom Waffenhandwerk lebt.* Harshaṃ. 68,24 (223,8). — 2) *Schwertfeger* (nach dem Comm.).

शस्प schlechte Schreibart für शप्प.

शस्मन् n. *feierlicher Anruf, Lob.*

1. शस्य 1) Adj. *a) zu recitiren, als* 1. शस्त्र 1) *zu behandeln.* — *b) zu rühmen, zu loben, zu preisen.* — 2) n. *Recitation.* — Vgl. 2. सस्य.

2.*शस्य Adj. *zu schlachten.*

3. शस्य schlechte Schreibart für सस्य.

शस्यक 1) m. *ein best. Edelstein.* v. l. für सस्यक. — 2) nach dem Comm. *Pulver* (चूर्ण) R. 6,96,3. Vgl. सस्यक.

शस्येन्द्रवर्णनविलास m. Titel eines Werkes Burnell, T.

1. शा, शिशाति, शिशीते, शाधि; 1) *mittheilen, gewähren.* — 2) *beschenken, bewirthen,* — *mit* (Instr.). शित *bewirthet.* — Mit अव *wegnehmen,* so v. a. *befreien von* (Acc.). — Mit आ *Theil nehmen —, geniessen lassen;* mit Instr. der Sache. — Mit नि 1) *vorsetzen, darbringen.* — 2) *bewirthen.* — 3) *hinlegen, hinwerfen, hinbreiten.*

2. शा, शिशाति, शिशीते, °श्यति, °श्यान; 1) *wetzen, schärfen;* Med. *sich* (*sibi*) Waffen, das Horn u. s. w. *wetzen.* — 2) शात *a) gewetzt* (Bâlar. 42,7), *geschärft, scharf* Çiç. 18,71. — *b) dünn, schmächtig.* — 3) शित *a) gewetzt, scharf.* — *b) dünn, schmächtig.* — *Caus. शाययति. — Mit अति etwa *die Waffe nach Jmd zücken.* — Mit नि 1) *wetzen, schärfen;* Med. *sich* (*sibi*) *wetzen.* — 2) निशात *gewetzt, geschärft* Vikramâṅkaṃ. 10,84. — 3) निशित *a)* dass. In निशितनिपाताः शराः und निशिताः शस्त्रपाताः gehört das Partic. zu शराः und शस्त्र. — *b) begierig nach* (Loc.). — Mit निस्, निःशान wohl fehlerhaft für निश्शान *sich* (*sibi*) *wetzend.* — Mit सम् 1) *wetzen, schärfen;* Med. *sich* (*sibi*) *wetzen.* — 2) *anfeuern, aufreizen; bereit machen zu* (Dat.). — 3) संशित्य (!) Âpast. 1,29,8 nach dem Comm. = संशितां तीक्ष्णां बुद्धिं कृत्वा निश्चित्य. — 4) संशित *a) gewetzt, geschärft; scharf, spitz* (von Reden). — *b) bereit, gerüstet, fest entschlossen,* — *zu* (Loc.); von Personen. — *c) bereit gemacht,* von Unbelebtem. — *d) fest beschlossen, mit allem Ernst unternommen.* — Mit विसम् *anfeuern, aufreizen.*

3.*शा, शायति (पाके).

शांवत्य m. N. pr. eines Lehrers.

शांशप Adj. *von der Dalbergia Sissoo* (शिंशपा) *stammend, daraus gemacht.*

*शांशपक Adj. dass.

शांशपायन m. Metron. N. pr. eines Lehrers.

शांशपायनक Adj. (f. °निका) *von Çâṃçapâjana verfasst.*

शांशपायनि m. = शांशपायन.

*शांशपास्थल Adj. von शिंशपास्थल.

1.*शाक m. *Macht, Vermögen.*

2. शाक m. *Hülfe, Unterstützung.* RV. 5, 15, 2 ist wohl शाके st. शाके zu lesen.

3. शाक Adj. *hülfreich;* m. *Helfer, Gehülfe.*

4. शाक 1) (*m.) n. *essbares Kraut, Gemüse; vegetabilische Kost* überh. Gaut. — 2) m. *a) Tectona grandis* Râǵan. 9,130. Hemâdri 1,173,2. 5. — *b) *Acacia Sirissa.* — *c)* N. pr. eines Dvîpa (nach einer darin stehenden *Tectona grandis* so genannt). Vollständig °द्वीप. — 3) m. oder n. N. pr. einer Oertlichkeit. — 4) *f. आ *Terminalia Chebula.*

5.*शाक m. N. pr. eines Mannes; gaṇa कुञ्जादि. Vgl. शाकायन्य.

6. शाक 1) Adj. *zu den Indoscythen* (शक) —, *zu ihren Fürsten in Beziehung stehend;* m. n. *Çâka-Jahr* (beginnt 78 n. Chr.); *Aera* überh. — 2) m. N. pr. *a)* eines Fürsten. — *b)* *Pl. eines Volkes; richtig शक.

*शाककलम्बक m. *Lauch, Knoblauch* H. an. 2, 494; vgl. Zach. Beitr. 84.

शाककाल m. *die Çâka-Aera.*

*शाकचुक्रिका f. *Tamarindenbaum.*

*शाकजग्ध Adj. (f. आ und ई).

*शाकजम्बु N. pr. einer Oertlichkeit. Davon *Adj. °क.

1.*शाकट 1) Adj. *a) an einen Karren gespannt, einen Karren ziehend. — b) einen Karren füllend* u. s. w. — 2) m. *a) Karrenlast. — b) Cordia latifolia* Râǵan. 11,205.

2.*°शाकट n. *ein mit — bestandenes Beet* oder *Feld.*

*शाकटपोतिका f. *Basella rubra* Râǵan. 7,140.

शाकटायन m. Patron. N. pr. eines Grammatikers und eines Gesetzgebers. Etymologie des Namens 241,32.

शाकटायनि m. wohl = शाकटायन.

शाकटिक m. *Kärrner* Comm. zu Âpast. Çr. 5,23,3.

*शाकटोकर्ण Adj. von शकटोकर्ण.

*शाकटीन m. *Karrenlast.*

*शाकतरु m. *Tectona grandis.*

शाकदास m. N. pr. eines Lehrers.

शाकद्वीप m. s. u. 4. शाक 2) c).

शाकनिका f. in *राज°.

*शाकन्धव्य m. Patron. von शकन्धु.

*शाकन्धेय m. Patron. von शकन्धि.

1. शाकपत्त्र n. 1) *ein Blatt der Tectona grandis.* — 2) wohl = पत्त्रशाक *Blättergemüse.*

2.*शाकपत्त्र m. *Moringa pterygosperma* Râǵan. 7,26.

*शाकपार्थिव m. *ein Fürst der gern Gemüse isst.* Ein Comp. dieser Art wird als मध्यमपदलोपिन् aufgefasst Nîlak. zu MBh. 3,45,8.

शाकपिण्डी f. *Gemüseklos* Çâṅku. Gṛhj. 1,11.

शाकपूणि m. Patron. N. pr. eines Grammatikers.

शाकपूत n. Name zweier Sâman Âsu. Br.

शाकपूर्णि m. fehlerhaft für शाकपूणि.

शाकपोत m. Pl. N. pr. eines Volkes.

*शाकबालेय m. *eine best. Pflanze,* = ब्रह्मयष्टि.

*शाकबिल्व und *°क m. *die Eierpflanze.* Vgl. शाकविन्दक.

शाकभक्त Adj. (nur) *Vegetabilien genossend.* Nom. abstr. °ता f. Gaut.

शाकभव m. N. pr. eines Varsha in Plakshadvîpa.

शाकंपूत m. fehlerhaft für शकपूत.

शाकंभरी f. 1) *eine Form der* Durgâ. — 2) N. pr. *a) einer der* Durgâ *geheiligten Oertlichkeit. — b)* einer Stadt, das heutige Shâmbar Viṣṇus. 85,21. Ind. Antiq. 6,194. 203. 205.

शाकंभरीय Adj. *von der Stadt* Çâkaṁbharî *kommend* Bhâvapr. 1,181.

*शाकयोग्य m. *Koriander* Râǵan. 6,37.

शाकरस m. *vegetabilischer geniessbarer Saft.*

शाकरसी Adv. mit कर् *in vegetabilischen Saft verwandeln.*

*शाकराज् und *°राज m. *Melde, Chenopodium* Râǵan. 7,121.

शाकरी f. fehlerhaft für शाकारी.

शाकल 1) Adj. *a) *mit dem* Çakala *genannten Stoffe gefärbt. — b) zu den* Çâkala (*den Anhängern* Çâkalja's) *in Beziehung stehend, sie betreffend, von ihnen stammend* u. s. w. — 2) m. n. = शकल *Spahn, Schnitzel* Vaitân. — 3) m. *a)* Pl. *die Schüler* oder *Anhänger* Çâkalja's. — *b)* Pl. *die Bewohner der Stadt* Çâkala. — *c) eine Schlangenart* Ait. Br. 3,43. — *d)* N. pr. eines Ṛshi Burnell, T. 14,*b*. — 4) n. *a) das Lehrbuch —, der Text —, das Ritual* u. s. w. *des* Çâkalja. — *b)* Name eines Sâman. — *c)* N. pr. *a)* einer Stadt der Madra. — *β)* *eines Dorfes der Bâhîka Pat. zu P. 4,2,104, Vârtt. 4.

शाकलक Adj. (*f. °लिका) 1) = शाकल 1) *b*). — 2) *zum Dorf* Çâkala *in Beziehung stehend* Pat. zu P. 4,2,104, Vârtt. 4.

शाकलस्मृति f. Titel eines *Gesetzbuchs* Opp. Cat. 1.

शाकलक्रोम m. *eine best. Spende.*

शाकलक्रोमीय Adj. *zu dieser Spende gehörig.*

शाकलि und शाकलिन् m. *Fisch* Kâraka 1,26. Vgl. शकलिन्.

1.*शाकलिक Adj. (f. ई) *mit dem* Çakala *genannten Stoffe gefärbt.*

2.*शाकलिक Adj. (f. ई) *zum Dorf* Çâkala *in Beziehung stehend.*

शाकलिन् s. u. शाकलि.

शाकल्य m. Patron. N. pr. eines berühmten Veda-Lehrers und auch eines neueren Dichters.

शाकल्यमत n. (Opp. Cat. 1), शाकल्यसंहिता f. und °परिशिष्ट n. Titel.

*शाकल्यायनी f. Patron., f. zu शाकल्य.

शाकवर्ण 1) Adj. = श्याव Bhâvapr. 3,104. — 2) m. N. pr. eines Fürsten VP.² 4,180.

शाकवाट m., °क m. und °वाटिका f. *Gemüsegarten.*

शाकविन्दक m. *die Eierpflanze.* Vgl. शाकबिल्व, °क.

*शाकवीर m. 1) *Melde, Chenopodium.* — 2) *eine Art Portulak* Râǵan. 7,150.

*शाकवृक्ष m. *Tectona grandis.*

*शाकशाकट n. und *शाकशाकिन n. *Gemüsebeet, — feld.*

*शाकश्रेष्ठ 1) m. *a) die Eierpflanze. — b) eine best. officinelle Pflanze, die auch als Gemüse genossen wird,* Râǵan. 3,25. — *c) Hoya viridifolia* Râǵan. 4,187. — 2) f. आ = 1) *b)* Bhâvapr. 1,200.

शाकहार Adj. Ind. St. 3,399,20 fehlerhaft für शाकाहार.

*शाकाढ्य m. *Tectona grandis.*

*शाकाङ्ग n. *Pfeffer.*

शाकाद m. N. pr. eines Mannes. Pl. *sein Geschlecht.*

शाकाम्ल n. *die Frucht der Garcinia Cambogia* Râǵan. 6,125.

*शाकाम्लभेदक n. (Râǵan. 13,189) und *°भेदन n. *Fruchtessig,* insbes. *von der Tamarindenfrucht.*

*शाकायन m. Pl., Pl. zu शाकायन्य.

शाकायनिन् m. Pl. wohl *die Anhänger des Çâkâjanja.*

शाकायन्य m. Patron. von शाक.

शाकार Ind. St. 8,223 fehlerhaft für शास्त्रकार.

शाकारिकी und शाकारी f. *ein Dialect, in welchem* श *st.* ष *und* स *gesprochen wird, die Sprache der Çakâra, Çaka* u. s. w.

*शाकालाबु m. *eine Gurkenart.*

शाकाशन Adj. *von Gemüse sich nährend* Kathâs. 5,133 (शाकासन gedr.).

शाकाष्टका und शाकाष्टमी f. *der achte Tag in der dunkelen Hälfte des* Phâlguna, *an welchem den Manen Gemüse* dargebracht wird.

शाकासन Adj. Kathâs. 5,133 fehlerhaft für शाकाशन.

शाकाहार Adj. von *Gemüse sich nährend* Spr.

1987.

1. शाकिन् Adj. vielleicht *mächtig.*

2. शाकिन् (mit verdächtigem Accent RV. 1,51,8) und शाकिन् Adj. *hülfreich, mittheilend.*

3.*शाकिन् m. N. pr. eines Mannes.

1. शाकिन Adj. *gewaltig.*

2.*°शाकिन n. = 2. °शाकट.

शाकिनिका f. = 2. शाकिनी (सा° geschr.).

1. शाकिनी f. *Gemüsepflanzung.*

2. शाकिनी f. *eine Art weiblicher Unholde bei den Verehrern der* Çakti Paṅkad. Nom. abstr. °त्व n.

शाकिमनवर्दिष N. pr. einer Oertlichkeit.

*शाकी f. Pat. zu P. 5,2,100, Vârtt. 1.

*शाकीय Adj. von शाक.

*शाकुण Adj. = परोक्षापिन्.

शाकुन 1) Adj. (f. ई) *von Vögeln kommend, ihnen eigen, sie betreffend, die Natur eines Vogels habend.* — 2) m. *Vogelsteller.* — 3) n. *Augurium, Auguralkunde.*

शाकुनसूक्त n. *ein best. Lied (das Vogellied).*

शाकुनि m. *Vogler, Vogelsteller* oder *Augur* VP. 2,6,22.

शाकुनिक m. 1) *Vogler, Vogelsteller.* — 2) *Fischer.*

शाकुनिन् m. 1) *Fischer.* — 2) **ein best. Unhold.*

शाकुनेय 1) Adj. *von* Çakuni *verfasst.* — 2) m. *a) *eine kleine Eulenart.* — *b)* Patron. des Asura Vṛka und N. pr. eines Muni (Karaka 1,1.26).

*शाकुत्तकि m. Pl. N. pr. eines Kriegerstammes.

*शाकुत्तकीय m. *ein Fürst der* Çâkuntaki.

शाकुन्तल 1) m. Metron. Bharata's. — 2) f. (आ Burnell,T.) und n. (Opp. Cat. 1) Titel des bekannten Schauspiels. Das f. verdächtig. — 3) n. *die Erzählung von der* Çakuntalâ.

शाकुन्तलेय m. Metron. Bharata's.

शाकुन्तिक m. *Vogler* Karaka 1,29.

शाकुन्तेय m. N. pr. eines Arztes.

*शाकुलादिक Adj. (f. आ und ई) von शकुलाद्.

*शाकुलिक 1) m. *ein Fänger von* Çakula-*Fischen.* — 2) n. *eine Menge von* Çakula.

*शाकृत्क Adj. von शकृत्.

*शाकेक्षु m. *eine Art Zuckerrohr.*

शाकेन्द्र Adj. *des Fürsten der* Çaka (Jahr) Inschr. im Batavischen Museum.

शाकेय m. Pl. *eine best. Schule.*

*शाकोट und °क m. fehlerhaft für शाखोट, °क.

1. शाक्त 1) Adj. *zu den* Çakti Çiva's *in Beziehung stehend, aus ihnen hervorgegangen, sie betreffend* u. s. w. — 2) m. *a) Lehrer.* — *b) ein Verehrer der* Çakti Çiva's Ind. Antiq. 9,192.

2. शाक्त 1) m. Patron. des Parâçara MBh. 1,181, 21. — 2) n. Name eines Sâman.

शाक्ततन्त्र n. (Nom. abstr. °ता f.), शाक्तभाष्य n. und शाक्तानन्दतरंगिणी f. Titel.

शाक्तिक Adj. (f. ई) 1) *= शक्त्या जीवति. — 2) *den* Çâkta *eigen* Tantrasâra 8, *a* nach Aufrecht.

शाक्तीक m. *Lanzenträger* Çiç. 19,59.

1.*शाक्तेय m. *ein Verehrer der* Çakti Çiva's.

2. शाक्तेय m. Patron. Parâçara's MBh. 1,181,2.

शाक्त्य 1) m. Patron. des Gaurtviti. — 2) n. Name eines Sâman.

शाक्त्यसामन् n. Name zweier Sâman Ârsh. Br.

शाक्त्यायन m. Patron. von शाक्त्य. Auch Pl.

शाक्र und शाक्रेय m. Patron. des Parâçara. Richtig शाक्त und शाक्तेय.

शाकन् n. *Hülfe.*

शाक्य (nach den Grammatikern Patron. von शक्र, शाक und शाकिन् und Adj. in der Bed. von शक्रा अभिज्ञो ऽस्य) m. 1) N. pr. eines Kriegergeschlechts in Kapilavastu, das auf den Sonnengott zurückgeführt wird, und aus dem der Gründer des Buddhismus hervorging. Pl. *das ganze Geschlecht,* Sg. *ein Mann aus diesem Geschlecht.* — 2) *der* Çâkja κατ' ἐξοχήν, = शाक्यमुनि oder शाक्यसिंह Njâjam. 1,3,12. — 3) *ein buddhistischer Bettelmönch.* — 4) fehlerhaft für शाक्त्य 1).

*शाक्यकीर्ति m. N. pr. eines buddhistischen Lehrers M. Müller, Ren. 312.

शाक्यकेतु m. Bez. Çâkjamuni's J. R. A. S. 1876, S. 22.

शाक्यपाल m. N. pr. eines Fürsten.

*शाक्यपुंगव m. = शाक्यसिंह.

शाक्यपुत्रीय m. *ein buddhistischer Mönch* Harshaṅ. 213,15.

शाक्यप्रभ m. N. pr. eines buddhistischen Gelehrten.

शाक्यबुद्ध m. = शाक्यमुनि.

*शाक्यबुद्धि und *शाक्यबोधि (fehlerhaft) m. N. pr. eines buddhistischen Gelehrten.

*शाक्यबोधिसत्त्व m. = शाक्यमुनि.

शाक्यभिक्षु m. *ein buddhistischer Bettelmönch.*

शाक्यभिक्षुकी f. *eine buddhistische Bettelnonne.*

*शाक्यमति m. N. pr. eines buddhistischen Gelehrten.

*शाक्यमहाबल m. N. pr. eines buddhistischen Fürsten.

शाक्यमित्र m. N. pr. eines buddhistischen Gelehrten.

शाक्यमुनि m. *der* Muni *der* Çâkja, Bez. des Gründers des Buddhismus Kâd. 106,18 (192,10.11). Harshaṅ. 212,2. Kâraṇḍ. 83,21. Nach Mahâvastu 57,8. 61,10 giebt es eine Unzahl von Buddha's dieses Namens. Auch *°बुद्ध.

शाक्यवर्ध (wohl fehlerhaft) und *°वर्धन m. N. pr. der Schutzgottheit der Buddhisten.

शाक्यशासन n. *die Religion* Buddha's Harshaṅ. 204,12 (शाम्य° gedr.).

शाक्यश्रवण m. *ein buddhistischer Mönch* Satja bei Utpala zu Varâh. Bṛh. 15,1.

*शाक्यश्री m. N. pr. eines buddhistischen Gelehrten.

शाक्यसिंह m. *der Löwe unter den* Çâkja, = शाक्यमुनि.

शाक्यायनीय m. Pl. *eine best. Schule.* Weber vermuthet शाकायनीय.

शाक्र 1) Adj. (f. ई) Indra *gehörig, ihn betreffend, an ihn gerichtet.* — 2) f. ई Bein. der Durgâ (neben इन्द्राणी und इन्द्रजननी). — 3) n. *das unter* Indra *stehende Mondhaus* Gjeshṭhâ.

शाक्रीय Adj. = शाक्र 1). °दिश् f. so v. a. *Osten.*

शाक्वर 1) Adj. *a) gewaltig, mächtig.* रुद्रस्य ऋषभः शाक्वरः Name eines Sâman Ârsh. Br. — *b) zu dem* Sâman Çâkvara (oder *den* Çakvarî-*Versen*) *gehörig* u. s. w. (zugleich mit appellativem Nebenbegriff). — *c)* Bez. *einer imaginären Art von* Soma. Fälschlich शाङ्कर gedr. — 2) m. *Stier, Zugochs* Harshaṅ. 178,8. 197,13. Vgl. u. 1) *a*). — 3) n. *a) eine best. Begehung* Çâṅkh. Gṛhj. 2,11. — *b)* Name eines Sâman (eine der 6 Hauptformen), beruhend auf den Versen, welche Çakvarî heissen.

शाक्वरगर्भ Adj. *das* Sâman Çâkvara *enthaltend.*

शाक्वरपद्या f. *ein best. Metrum* Comm. zu Çiç. 4,24.

शाक्वरपृष्ठ Adj. *das* Sâman Çâkvara *zum* पृष्ठ 4) *habend.*

शाक्वरवर्ण n. Name eines Sâman.

*शाक्वर्य n. Nom. abstr. von शाक्वर.

*शाख्, शाखति (व्याप्तौ).

शाख 1) m. *a) eine Manifestation* Skanda's, *die als sein Sohn gefasst wird.* — *b)* Pongamia glabra.* — 2) f. शाखा (adj. Comp. f. आ und ई) *a) Ast, Zweig.* — *b) die Extremitäten, Arme und Beine.* — *c) Finger.* — *d) Oberfläche des Körpers.* — *e) Thürpfosten.* — *f) Ausläufer —, Flügel eines Gebäudes.* — *g) Verzweigung* (eines Geschlechts). — *h) Abart, Species, Unterabtheilung.* — *i) Zweig eines* Veda, so v. a. *Schule.* Karaka 1,30 so v. a. *Wissenszweig, Fach.* — *k)* Bez. *des dritten Theils einer astrologischen* Saṁhitâ. Auch °स्कन्ध m. Sûrjadeva in der Vorrede zu Ârjabh. IX. — *l) *= पत्तास्त्र.* — *m) * = अस्त्रिक.*

शाखक am Ende eines adj. Comp. von शाखा. Vgl. *अन्यशाखक.

*शाखाकण्ट m. *Euphorbia neriifolia* oder *antiquorum* Râǵan. 8,50.

शाखाङ्ग n. *Glied des Körpers.*

शाखाद् Adj. *Zweige abfressend;* m. Bez. *einer Klasse von Thieren* (Ziegen, Elephanten u. s. w.).

*शाखादण्ड m. = शाखारण्ड Gal.

शाखानगर und °क n. *Vorstadt.*

शाखान्तर n. *eine andere Schule des* Veda Âpast.

शाखान्तरीय Adj. *zu einer anderen Schule des* Veda *gehörig* Çaṁk. zu Bâdar. 3,1,17.

शाखापवित्र n. *ein an einem Zweige befestigtes Läuterungsmittel* Âpast. Çr. 1,12,3. Comm. zu Kâty. Çr. 4,2,40. S. 310, Z. 3. 22.

शाखापशु m. *ein an einen Ast* (statt an einen Yûpa) *gebundenes Opferthier.*

*शाखापित्त n. *Brennen in Händen, Füssen* u. s. w. Râǵan. 20,27.

*शाखापुर n. *Vorstadt.*

शाखापुष्पपलाशवत् Adj. *mit Zweigen, Blüthen und Laub versehen* MBh. 3,35,25.

शाखाप्रकृति f. Pl. Bez. *der acht bei einem Kriege in zweiter Reihe* (nach den मूलप्रकृति) *in Betracht kommenden Fürsten.*

शाखाभृत् m. *Baum.*

°शाखामय Adj. *aus Zweigen von — bestehend* Daç. 85,13.

शाखामृग m. *Affe.* Nom. abstr. °त्व n.

*शाखारण्ड m. *ein Brahmane, der von seiner Schule abgefallen ist.* Vgl. शाखादण्ड.

शाखारथ्या f. *Seiten-, Nebenstrasse.*

*शाखाल m. *Calamus Rotang.*

शाखावात m. *Gliederreissen.*

*शाखाशिफा f. *Luftwurzel* (z. B. des indischen Feigenbaums).

शाखासमान Titel Opp. Cat. 1.

*शाखास्थि n. *ein Arm- oder Beinknochen, ein langer Knochen.*

*शाखि m. Pl. N. pr. eines Volkes.

शाखिन् 1) Adj. *mit Aesten* (reichlich) *versehen.* — *b) in Schulen —, in verschiedene Recensionen zerfallend* (Veda). — *c) zu einer best. Schule des* Veda *sich haltend.* Subst. m. Çaṁk. zu Bâdar. 2,3,43. 3,2,2. — 2) m. *a) Baum* Suparṇ. 13,4. — *b) *Salvadora persica* Râǵan. 11,84. — *c) *der in verschiedenen Schulen (Recensionen) vorhandene Veda.* — *d) *N. pr. α) eines Fürsten. — β) Pl. eines Volkes, = तुरुष्क.

शाखिल m. N. pr. eines Mannes.

°शाखीय Adj. *zur Schule des — gehörig.*

शाखोट und °क m. *Trophis aspera* (ein kleiner, hässlicher, krummer Baum) Mat. med. 316. Râǵan. 9,129. Bhâvapr. 1,236.

*शाख्य Adj. *zweigartig.*

शागलि (!) m. Patron.

1. शांकर 1) Adj. (f. ई) *a) zu* Çiva *in Beziehung stehend, ihm gehörig. — b) zu* Çaṁkarâkârja *in Beziehung stehend, von ihm herrührend, ihn betreffend* u. s. w. — 2) f. ई *a)* Çiva's *Anordnung der Buchstaben, die* Çivasûtra. — *b)* Titel verschiedener Commentare Opp. Cat. 1. — 3) n. *das unter* Çiva *stehende Mondhaus* Ârdrâ Varâh. Joǵas. 7,17.

2. शांकर fehlerhaft für शाक्कर.

शांकरब्राह्मण n. Titel eines Brâhmaṇa Opp. Cat. 1.

शांकरि m. Patron. 1) Skanda's Bâlar. 219,6. — 2) *Gaṇeça's

शांकरीक्रोड m., शांकरीरत्नमाला f. und शांकरीय n. Titel Opp. Cat. 1.

*शाङ्कव्य m. Patron. von शङ्कु.

*शाङ्कव्यायनी f. zu शाङ्कव्य.

शाङ्कुक m. N. pr. eines Dichters.

*शाङ्कुपथिक Adj. von शङ्कुपथ.

शाङ्कुरि Adj. oder m. als Bez. des *penis.*

*शाङ्ख 1) Adj. *aus Muschein u. s. w. gemacht.* — 2) n. *der Laut einer Muschel.*

शाङ्खमित्र m. Patron. von शङ्खमित्र.

शाङ्खमित्रि m. desgl. N. pr. eines Grammatikers.

शाङ्खलिखित Adj. *von* Çaṅkha *und* Likhita *verfasst.*

1. शाङ्खायन m. Patron. N. pr. eines Lehrers und Autors, Verfassers eines Brâhmaṇa und zweier Sûtra. Pl. *sein Geschlecht.*

2. शाङ्खायन 1) Adj. (f. ई) *zu* Çâṅkhâjana *in Beziehung stehend.* — 2) m. Pl. *die Anhänger des* Çâṅkhâjana. — 3) n. Çâṅkhâjana's *Werk.*

*शाङ्खायन्य m. Patron. von 1. शाङ्खायन.

शाङ्खिक m. 1) *Muschelbläser* Çiç. 15,106 (72). — 2) *Bearbeiter von Muscheln.*

*शाङ्खिन m. Patron. von शङ्खिन्.

शाङ्ख्य 1) Adj. *a) aus Muscheln bereitet.* — *b) *aus* Çaṅkha *gebürtig.* — 2) *m. Patron. von शङ्ख.

*शाङ्कुष्ठा f. v. l. für साङ्कुष्ठा.

शाचि m. Pl. *Graupe, Grütze* VS.

शाचिगु und शाचिपूतन Adj. als Beiw. Indra's RV.

शाट m. (Vasishṭha 10,9) und शाटी f. (Kâṭhaka, ed. Calc. 51,15) *Tuch, Binde, Zeugstreifen.*

शाटक 1) m. n. *a)* dass. Kâṭhaka, ed. Calc. 86,5. Ind. St. 13,381. 467. — *b) *= नाटकभेद. — 2) *f. शाटिका = 1) *a).*

शाटि = शाटी (s. u. शाट).

शाटीय (von शाट) in ताम्र°.

*शाट्य 1) Adj. *aus* Çaṭa *gebürtig.* — 2) m. Patron. von शट.

1. शाट्यायन m. Patron. Ind. Antiq. 12,244. fg. N. pr. eines Lehrers und Gesetzgebers.

2. शाट्यायन 1) m. Pl. *die Anhänger des* Çâṭjâjana. — 2) f. ई Titel einer Upanishad.

शाट्यायनक n. *die Vorschrift —, das Lehrbuch des* Çâṭjâjana Âpast. Çr. 10,12,13.14. 21,16. Çaṁk. zu Bâdar. 3,3,1 (S. 846, Z. 1). Sâj. zu RV. 7,33,7.

शाट्यायनब्राह्मण n. Titel eines Brâhmaṇa.

शाट्यायनहोम m. *eine best. Spende.*

शाट्यायनि m. Patron. und N. pr. eines Gesetzgebers.

शाट्यायनिन् m. Pl. *die Anhänger des* Çâṭjâjana Çaṁk. zu Bâdar. 3,3,25.

शाट्यायनिब्राह्मण n. Titel eines Brâhmaṇa Âpast. Çr. 5,23,3.

शाट्यायनीयोपनिषद् f. Titel einer Upanishad Opp. Cat. 1.

शाठ in *कठशाठ.

शाठर m. Patron.

*शाठायन m. Pl., Pl. zu शाठायन्य.

*शाठायन्य m. Patron. von शठ.

शाठिन् in *काठशाठिन्.

शाठी f. fehlerhaft für शाटी (s. u. शाट).

शाठ्य n. *Falschheit, Hinterlist, heimtückisches Wesen, Unredlichkeit* Baudh. 2,4,25. Hemâdri 2,*a*, 42,5. Vgl. वित्त°.

शाठ्यवत् Adj. *falsch, hinterlistig, heimtückisch.*

*शाड्, शाडते (श्लाघायाम्).

शाडव in *फल°; vgl. षाडव.

शाड्वल und शाद्वल (Vasishṭha 6,12) schlechte Schreibart für शाद्वल.

1. शाण 1) Adj. (f. ई) *hänfen* Baudh. 1,3,13. — 2) m. *ein hänfenes Gewand* Gaut. — 3) f. ई *a)* dass. Âpast. — *b) *ein durchlöchertes Kleid.*

2. शाण 1) m. f. (आ) *Schleif-, Probirstein* Ind. St. 15,292. Vâsav. 10,1. 193,2. — 2) *m. *Säge.*

3. शाण m. f. (आ) *ein best. Gewicht,* = 4 Mâsha.

शाणक *ein hänfenes Tuch, — Gewand.*

*शाणकवास m. = शाणवास.

शाणपाद् m. 1) *ein Viertel* Çâṇa, d. i. 1 Mâsha Kâraka 6,23. — 2) N. pr. eines Berges.

शाणवत्य m. Pl. N. pr. eines Volkes.

*शाणवास und *°वासिक m. N. pr. eines Arhant.

*शाणाजीव m. *Schwertfeger.*

शाणाश्मक und शाणाश्मन् m. *Schleif-, Probirstein.*

*शाणि m. *Corchorus olitorius.*

शाणिक Adj. *einen* Çâṇa *wiegend* Bhâvapr. 4, 164. Am Ende eines Comp. so und so viele Çâṇa *wiegend.*

*शाणित Adj. *gewetzt, geschärft.*

*शाणीर n. = शणीर.

*शाणोत्तरीय Trik. 2,7,24 fehlerhaft für शालातुरीय.

शाणोपल m. *Schleifstein* Spr. 7721.

शाण्ड m. N. pr. verschiedener Männer.

शाण्डद्वा f. *eine best. Pflanze.* v. l. पाकद्वा.

शाण्डाकी f. *ein best. Thier* Karaka 1,27. 6,11.

शाण्डिक m. desgl.

*शाण्डिकी Adj. *aus* Çaṇḍika *gebürtig.*

शाण्डिल 1) Adj. *von* Çâṇḍilja *stammend, von ihm vorgeschrieben* u. s. w. — 2) m. *a*) Pl. *die Nachkommen des* Çaṇḍila. — *b*) *Sg. fehlerhaft für शण्डिल oder शाण्डिल्य. — 3) f. ई N. pr. *a*) einer göttlich verehrten Brahmanin, die als Mutter Agni's angesehen wird, Varâh. Jogaj. 4,43. — *b*) einer anderen Person.

शाण्डिलीपुत्र m. N. pr. eines Lehrers. Als göttlich verehrte Persönlichkeit wohl Agni.

शाण्डिलेय m. Metron. von Çâṇḍilî, wohl Bez. Agni's.

शाण्डिल्य 1) m. *a*) Patron. N. pr. verschiedener Lehrer. — *b*) ein Name Agni's. — *c*) **Aegle Marmelos* Râǵan. 11,191. Bhâvapr. 1,196. — 2) Adj. *von* Çâṇḍilja *stammend, — verfasst.* — 3) n. Titel einer Upanishad.

शाण्डिल्यगृह्य n. *das* Gṛhjasûtra *des* Çâṇḍilja Comm. zu Âpast. Çr. 9,11,21.

शाण्डिल्यपुत्र m. N. pr. eines Lehrers Ârsh. Br.

शाण्डिल्यलक्ष्मण m. N. pr. eines Scholiasten.

शाण्डिल्यविद्या f. *die Lehre* Çâṇḍilja's 254,30.

शाण्डिल्यशतसूत्र n., °प्रवचन n., °भाष्य n. (Opp. Cat. 1), °व्याख्या f. und °सूत्रीभाष्य n. Titel.

शाण्डिल्यसूत्रीय Adj. *zum* Çâṇḍiljasûtra *gehörig.*

शाण्डिल्यस्मृति f. Titel eines *Gesetzbuchs* Opp. Cat. 1.

शाण्डिल्यायन m. Patron. N. pr. eines Lehrers.

*शाण्डिल्यायनक Adj. von शाण्डिल्यायन.

शाण्डिल्योपनिषद् f. Titel einer Upanishad Opp. Cat. 1.

शाण्य in *द्विशाण्य.

1. शात Partic. s. u. 2. शा.

2. शात m. *das Abfallen, Ausfallen* (der Nägel, Haare).

3. शात (*n.) *Freude.*

शातक m. Pl. N. pr. eines Volkes Varâh. Bṛh. S. 14,27 (s. v. l.).

शातकर्णि und °न् m. N. pr. verschiedener Männer.

शातकुम्भ 1) n. *Gold* Râǵan. 13,10. Auch Pl. — 2) Adj. *golden.* — 3) m. **Nerium odorum* und *Stechapfel.*

शातकुम्भमय Adj. (f. ई) *golden* Gaut. 20,10. MBh. 7,18,18.

शातकुम्भीय Adj. dass. Ind. St. 15,434. Damajantîk. 2,24.

शातकौम्भ 1) Adj. (f. ई) dass. — 2) *n. *Gold.*

शातकौम्भमय Adj. *golden.*

शातक्रतव Adj. (f. ई) *zu* Indra *in Beziehung stehend.* शरासन n. *Regenbogen* Vikramâṅkaḱ. 13,22.

शाशा f. *Osten* Kâd. 126,13 (224,4).

*शातद्वारिय m. Patron. von शतद्वार.

शातन 1) Adj. (f. ई) *a*) *abfallen machend, abhauend, ausschlagend.* — *b*) *zu Grunde richtend, zu Nichte machend.* — 2) n. *a*) *das Abfallenmachen* (Baudh. 1,9,2), *Abschneiden, Abpflücken.* — *b*) *das Behobeln, Abdrechseln.* — *c*) *das zu Grunde Richten, zu Nichte Machen.* — *d*) *Mittel zum Abfallen, — zum Ausfallen.*

*शातपत Adj. von शतपति.

*शातपत्र Adj. von शतपत्र.

*शातपत्रक m. oder *°की f. *Mondschein.*

शातपथ Adj. (f. ई) *zum* Çatapathabrâhmaṇa *in Beziehung stehend, zu ihm gehörig, darauf beruhend* u. s. w. °श्रुति f. = शतपथब्राह्मण n. Hemâdri 1,63,19; vgl. शतपथश्रुति.

शातपथिक m. *ein Anhänger —, ein Lehrer des* Çatapathabrâhmaṇa.

शातपत्त (?) RV. 10,106,5.

शातपर्णेय m. Patron. von शतपर्णा.

*शातपुत्रक n. *der Besitz von hundert Söhnen.*

*शातभिष (f. ई) und *°भिषज (f. ई) Adj. *unter dem Mondhaus* Çatabhishaǵ *geboren.*

*शातभीरु m. *Jasminum Sambac.* Richtig शीतभीरु.

शातमन्यव Adj. (f. ई) *zu* Indra *in Beziehung stehend.* शाशा f. *Osten* Harshaḱ. 81,15.

*शातमान Adj. (f. ई) *einen* Çatamâna *werth* u. s. w.

शातय m. N. pr. eines Mannes.

*शातयितृ Nom. ag. von शद् in einer Etymologie.

शातरात्रिक Adj. *zur Feier von hundert Tagen gehörig* u. s. w.

*शातलेय m. Patron. von शतल.

शातवनेय m. Patron. von शतवनि.

शातवाकन m. N. pr. = शालिवाकन B. A. J. 10,127.

शातशूर्प m. N. pr. eines Mannes.

शातशृङ्गिन् m. N. pr. eines Berges.

शातक्रद् Adj. *vom Blitz kommend.*

शातातप m. N. pr. eines Gesetzgebers Comm. zu Gobh. 389,5. °स्मृति f. Opp. Cat. 1.

*शाताक्र m. N. pr. eines Mannes.

*शाताक्रेय m. Patron. von शाताक्र.

°शातिन् m. *Abhauer* 98,9.

शातोदर Adj. (f. ई) *schmächtigen Leibes* Ragh. 10,70. Varâh. Bṛh. S. 58,50. Nom. abstr. °त्व n. Hariv. 7890.

शात्र n. Name verschiedener Sâman Ârsh. Br.

शात्रव 1) Adj. *feindlich.* — 2) m. *Feind* Bâlar. 81,19. — 3) *n. *a*) *Feindschaft.* — *b*) *Feindeshaar.*

शात्रवीय Adj. *dem Feinde gehörig, feindlich* Çiç. 18,38.

*शात्रुंतपि m. Pl. N. pr. einer Völkerschaft oder Genossenschaft.

*शात्रुंतपीय m. *ein Fürst der* Çâtrum̃tapi.

शाद् 1) m. *a*) *das Abfallen* in पर्णशाद्. — *b*) *Gras.* — *c*) **Sumpf.* — *d*) *= रक्षस् Sâj. zu ṚV. 9,15,6. — 2) f. शादा *Ziegel* Gobh. 4,7,12 und Citat im Comm. zu 8.

शादन m. *das Ausfallen.*

शाद्वल 1) Adj. *mit Gras bewachsen, grün, frisch* (Gras); *belaubt* (Baum). — 2) *m. *Stier* Râǵan. 19, 24 (शाड्वल geschr.). — 3) n. (adj. Comp. f. आ) Sg. und Pl. *Grasplatz, Rasen* Vishṇus. 99,14.

शाद्वलवत् Adj. *mit Rasen bedeckt* Pân. Gṛhj. 3, 10,22.

शाद्वलाभ m. *ein best.* (*grünes*) *Insect.*

शाद्वलित n. *das Bedecktsein mit Rasen.*

शाद्वलिन् Adj. *mit Rasen bedeckt.*

*शाधि und *शाधी f. gaṇa बाह्वादि.

*शान्, शिशांसति, °ते = शा *wetzen, schärfen.* Vgl. शानित.

शान 1) m. *a*) MBh. 13,7175 fehlerhaft für 1. शाण. — *b*) *= 2. शाण *Schleifstein.* — 2) *f. ई *Koloquinthe.*

शानच् *das Participialsuffix* आन 238,15. 32.

शानन् *das Participialsuffix* आन *mit dem Acut auf der Wurzelsilbe* 238,33.

*शानि f. Siddh. K.

शानित Adj. *gewetzt, geschärft.*

शानिल m. N. pr. eines Mannes.

*शानीय Partic. fut. pass. von 2. शा.

शानैश्चर Adj. *zu Saturn —, zu seinem Tage* (*Samstag*) *in Beziehung stehend, an einem solchen Tage erfolgend.*

1. शार्ङ्ग 1) Adj. s. u. 2. शृ. — 2) m. N. pr. *a*) ei-

nes Sohnes des Tages. — *b*) eines Sohnes des Manu Tâmasa. — *c*) eines Sohnes des Çambara. — *d*) eines Sohnes des Idhmagihva Bhâg. P. 5, 20,2. 3. — *e*) eines Sohnes des Âpa VP. 1,15,112. — *f*) eines Devaputra. — 3) f. शान्ता *a*) *eine best.* Çruti S. S. S. 24. — *b*) * *Emblica officinalis* Râgân. 11,159. — *c*) * *Prosopis spicigera* und *eine andere Species* Râgân. 8,33. 36. — *d*) * *eine Art* Dûrvâ-*Gras* Râgân. 8,109. — *e*) * *ein best. Arzneistoff*, = रेणुका Râgân. 6,114. — *f*) N. pr. α) einer Tochter Daçaratha's, Adoptivtochter Lomapâda's (Romapâda's) und Gattin Ṛçjaçṛṅga's. — β) * einer Göttin, die die Befehle des 7ten Arhant's der Gaina ausführt. — 4) n. *a*) *ein ruhiges Wesen, eine ruhige Natur.* — *b*) N. pr. α) eines Varsha in Gambudvipa. — β) eines Tirtha.

2. शान्त Adj. 1) * *gewetzt, geschärft.* — 2) *dünn, schmächtig.* — Richtig शात von 2. शा.

शान्तक Adj. *beruhigend, beschwichtigend* in * रोगशान्तक.

शान्तकर्णा (श्री°) m. N. pr. eines Fürsten.

शान्तगुण Adj. *dessen Vorzüge dahin sind*, euphemistisch so v. a. *gestorben.*

शान्तघोरविमूढत्व n. *Ruhe, Heftigkeit und Verblendung.*

शान्तता f. und शान्तत्व n. *Ruhe —, Leidenschaftlosigkeit des Gemüths.*

शांतनव 1) Adj. (f. ई) *von Çâṁtanu verfasst.* — 2) m. *a*) Patron. Bhîshma's. — *b*) N. pr. α) eines Sohnes des Medhâtithi VP. 2,4,3. — β) des Verfassers der Phiṭsûtra. — 3) n. N. pr. des von शांतनव 2) *b*) α) beherrschten Varsha VP. 2,4,5.

शांतनु m. 1. N. pr. eines alten Fürsten, Sohnes des Pratîpa und Vaters des Bhîshma. Die ältere Form ist शंतनु. — 2) *eine best. geringere Körnerfrucht.*

शांतनुत्व n. Nom. abstr. zu शांतनु 1) MBh. 1,95,46.

शांतनुनन्दन m. Patron. Bhîshma's Dh. V. 29,7.

शांतनूज (metrisch) m. desgl. MBh. 5,48,39.

शान्तपुर n. und * °पुरी f. N. pr. einer *Stadt.*

शान्तभय N. pr. 1) m. eines Sohnes des Medhâtithi VP.^{2} 2,191. — 2) n. des von diesem beherrschten Varsha ebend. — शांतनव die gedr. Ausg.

शान्तमति m. N. pr. eines Devaputra.

शान्तमोक्ष n. Bez. *der 11ten unter den 14 Stufen, die nach dem Glauben der Gaina zur Erlösung führen.*

शान्तय्, °यति *Jmd beruhigen.*

शांतयोनि Adj. *dessen Geburtsstätte mild, freundlich ist* TBr. 1,2,1,8.

शान्तरय m. N. pr. eines Sohnes des Dharmasârathi.

शान्तरसनाटक n. Titel eines *Schauspiels.*

शान्तरूप Adj. *Ruhe an den Tag legend.*

शान्तश्री m. Bein. Prakâṇḍadeva's.

शान्तसुमति m. N. pr. eines Devaputra.

शान्तसूरि m. N. pr. eines Scholiasten.

शान्तसेन m. N. pr. eines Sohnes des Subâhu.

शान्तस्कय m. N. pr. eines Sohnes des Manu Tâmasa VP.^{2} 3,8.

शान्तात्मकर m. N. pr. eines Sohnes des Çambara.

शांति 1) f. *a*) *Ruhe des Gemüths, Seelenruhe, innerer Friede.* — *b*) *das Erlöschen* (des Feuers), *Nachlassen, Aufhören.* — *c*) *Pause, Unterbrechung* Hemâdri 1,545,18. — *d*) *das Ausbleiben einer üblen Wirkung, eine darauf gerichtete Ceremonie, ein dagegen angewandtes Mittel.* — *e*) *das Vermögen sich von allem Widerwärtigen zu befreien.* — *f*) *Friede, Heil, Segen, Wohlergehen.* — *g*) *Vernichtung, das zu Grunde Gehen.* — *h*) *der Eingang zur ewigen Ruhe, das Sterben, Tod.* — *i*) = शान्तिकल्प. — *k*) *die Seelenruhe* personificirt als Tochter Daksha's und Gattin Dharma's, als Tochter der Çraddhâ und als Gattin Atharvan's. — 2) m. N. pr. *a*) eines Sohnes des Indra. — *b*) Indra's im 10ten Manvantara. — *c*) eines Tushita, Sohnes des Vishṇu von der Dakshiṇâ. — *d*) eines Sohnes des Kṛshṇa. — *e*) eines Ṛshi. — *f*) eines Sohnes des Nîla. — *g*) eines Arhant und Ćakravartin der Gaina. — *h*) * eines Lehrers.

शान्तिक 1) Adj. *zur Abwehr übler Folgen dienend.* शान्तिकाध्याय m. Hemâdri 1,181,12. 15. — 2) m. Pl. N. pr. eines Volkes. — 3) n. *eine auf die Abwehr übler Folgen gerichtete Handlung.*

शान्तिकर 1) Adj. *Frieden —, Heil —, Segen bringend.* — 2) m. N. pr. eines Mannes.

शान्तिकरण n. *das Abwenden übler Folgen.*

शान्तिकर्मन् n. *eine Handlung zur Abwehr übler Folgen.*

शान्तिकल्प m. Titel des 5ten Kalpa zum AV.

शान्तिकल्पलता f. Titel eines Werkes Burnell, T.

शान्तिकल्याणी f. desgl. Opp. Cat. 1.

शान्तिकृत् Adj. *durch Aufsagen von Sprüchen u. s. w. ein Uebel entfernend, — Jmd eine Erleichterung verschaffend.*

* शान्तिगुक् und शान्तिगुरु m. N. pr. zweier Männer.

शान्तिगृक् und * °क n. *ein Gemach, in welchem die Ceremonie zur Abwehr übler Folgen vollzogen wird.*

शान्तिचन्द्रिका f. Titel eines Werkes.

शान्तिचरित्रनाटक n. Titel eines *Schauspiels.*

शान्तिद Adj. *Heil —, Segen bringend.*

शान्तिदीपिका f. Titel eines Werkes.

शान्तिदेव N. pr. 1) * m. eines Mannes. — 2) f. आ einer Tochter Devaka's und einer der Gattinnen Vasudeva's. — 3) f. ई = 2) VP.^{2} 4,98.

शान्तिनाथ m. N. pr. eines Arhant der Gaina, = शान्ति. °चरित्र n. (Bühler, Rep. No. 672) und °पुराण n. Titel von Werken.

शान्तिनिर्णय m. (Opp. Cat. 1) und शान्तिपद्धति f. Titel von Werken.

शान्तिपर्वन् n. Titel des 12ten Parvan im MBh.

शान्तिपात्र n. *das Gefäss für das Sühnewasser.*

शान्तिपुर n. N. pr. einer *Stadt.*

शान्तिपुराण n. Titel eines Purâṇa der Gaina.

शान्तिपुस्तक m. und शान्तिप्रकरण n. Titel Opp. Cat. 1.

* शान्तिप्रभ m. N. pr. eines Mannes.

शान्तिप्रयोग m. Titel Burnell, T.

शान्तिभाजन n. *das Gefäss für das Sühnewasser* Çâṅkh. Grhs. 6,3.

शान्तिमयूख m. Titel.

* शान्तिरक्षित m. N. pr. eines Mannes.

शान्तिरत्न n. Titel eines Werkes. °रत्नाकर m. desgl. Burnell, T.

शान्तिवरवर्मन् m. N. pr. = शान्तिवर्मन् Ind. Antiq. 7,35.

शान्तिवर्मन् m. N. pr. eines Fürsten B. A. J. 9, 236. Ind. Antiq. 6,24. 26. 28.

* शान्तिवाचन 1) n. *das Aufsagen eines üble Folgen abwehrenden Spruches* u. s. w. — 2) Adj. = शान्तिवाचनं प्रयोजनमस्य.

शान्तिवाद् m. Titel Opp. Cat. 1.

* शान्तिवाकन m. N. pr. eines Fürsten.

शान्तिविलास m. Titel Burnell, T. Opp. Cat. 1.

शान्तिव्रत n. *eine best. Begehung.*

शान्तिशतक n. Titel einer Spruchsammlung.

शान्तिशर्मन् m. N. pr. eines Brahmanen Ind. Antiq. 6,77.

शान्तिशील m. N. pr. eines Mannes.

शान्तिसद्मन् n. = शान्तिगृक.

शान्तिसर्वस्व n. Titel eines Werkes.

शान्तिसलिल n. *Weihwasser* Harshak. 171,2.

शान्तिसार m. (Burnell, T.) und °भाष्य n. (Opp. Cat. 1) Titel von Werken.

शान्तिसूक्त n. eine best. *Hymne* Opp. Cat. 1.

शान्तिसूरि m. N. pr. eines Autors.

शान्तिसोम m. ein Mannsname.

शान्तिस्तव m. in बृहच्छान्तिस्तव.

शान्तिहोम m. *Sühnopfer.*

शान्तोदर Adj. (f. ई) v. l. für शातोदर *schmächtigen Leibes* Varâh. Bṛh. S. 58,50. Nom. abstr. °त्व n. Hariv. 2,80,33.

शान्त्याकरगुप्त m. N. pr. eines Dichters Z. d. d. m. G. 36,557.

शान्त्युदक n. *Sühnewasser zur Abwehr übler Folgen, Weihwasser* Gaut. 20,17. Vaitân. Kâṇ. 80,4 (146,1). Harshaṅ. 97,15. 122,16.

शान्त्व n. schlechte Schreibart für सान्त्व.

*शान्त्वति f. *Clerodendrum siphonanthus.*

शान्त्वय् schlechte Schreibart für सान्त्वय्.

1. शाप m. (adj. Comp. f. आ) 1) *Fluch, Verfluchung Jmds* (Gen.) 59,20. शापं वच्, दा, प्र-यम्, नि-यम्, व-सर्ज्, आ-दिश् *einen Fluch aussprechen, — ausstossen, — gegen* (Loc., Dat., Gen. oder Acc. mit प्रति). शापघ्नक m. *in Folge eines Fluches zum Papagei geworden.* Nom. abstr. शापता f. Kâṇ. 2,38, 12 (70,8). — 2) **Schwur.*

2. शाप m. *was fliessendes Wasser mit sich führt: Trift, Geflösstes.*

*शापटिक oder *शापठिक m. *Pfau.*

शापनाशन m. N. pr. eines Muni.

शापप्रदान n. *das Ausstossen eines Fluches* 107,24.

शापभाज् Adj. *von einem Fluch getroffen, fluchbeladen* Kâṇ. 90,15 (162,14).

शापमोक्ष m. 1) *Befreiung von einem Fluche* 51,2. Ind. St. 15,231. — 2) *Ausstossung eines Fluches* 88,18.

शापाम्बु n. *Wasser, mit dem man Jmd verflucht,* 107,25. Vgl. शापोदक.

*शापायन m. Patron. von शप.

*शापास्त्र m. *ein* Ṛshi (*dessen Wurfgeschoss ein Fluch ist*).

शापीय m. Pl. *eine best. Schule* Weber, Prâtiçâkhâs. 105.

शापेट m. oder n. *angeschwemmtes Schilf* und dgl.

शापेय m. 1) *N. pr. eines Lehrers. — 2) Pl. *eine best. Schule.*

शापेयिन् m. 1) N. pr. eines Schülers des Jâgñavalkja. — 2) *Pl. *die Anhänger des* Çâpeja.

शापोदक n. = शापाम्बु Mahâvîraṅ. 43,19. 49,19.

*शाफरिक m. *ein Fänger von* Çaphara.

शाफालि m. Patron. von शफालि.

शाफेय m. Pl. *eine best. Schule.*

शाब m. s. u. 1. शाव.

शाबर 1) *Adj. *bösartig, boshaft.* — 2) m. *a) *Uebelthat, Beleidigung. — b) Symplocos racemosa* Râgân. 6,212. Bhâvapr. 1,178. 6,117. Vgl. सावर. — *c)* Titel eines Werkes. — *d)* *Patron. von शबर. — *e)* N. pr. eines Joga-Lehrers. — 3) f. ई *a) *die Sprache der* Çabara. — *b) *Carpopogon pruriens.* — 4) *n. *a) Kupfer.* — *b) Finsterniss.* — *c) eine Art Sandel.* Vgl. शाम्बर.

*शाबरक m. *Symplocos racemosa* Râgân. 6,212.

शाबरकौस्तुभ und शाबरचिन्तामणि m. Titel von Werken Opp. Cat. 1.

*शाबरजम्बुक Adj. von शबरजम्बु.

शाबरतत्त्वसर्वस्व n. (Opp. Cat. 1), शाबरभाष्य n. und °वार्त्तिक n. Titel von Werken.

*शाबरभेदाख्य n. *Kupfer.*

*शाबरायण m. Patron. von शबर.

*शाबरि m. N. pr. eines Mannes.

शाबरिका f. *eine Art Blutegel* 217,12. 16. Conjectur für सावरिका.

शाबरोत्सव m. *ein best. Fest bei den* Mlekkha.

शाबरोपनिषद् f. Titel einer Upanishad Opp. Cat. 1.

*शाबलीय Adj. von शबल.

शाबल्य 1) n. *Gemisch, ein Durcheinander.* — 2) f. आ *Spassmacherin, Sängerin* oder dgl. शाबुल्या v. l.

शाबस्त N. pr. 1) m. eines Sohnes des Juvanâçva. — 2) f. ई der von diesem gegründeten Stadt.

शाबस्ति m. Patron. von शाबस्त.

शाबीय m. Pl. v. l. für शापेय Weber, Prâtiçâkhâs. 105.

शाबुल्या f. v. l. für शाबल्या.

शाब्द 1) Adj. (f. ई) *auf Tönen —, auf Worten beruhend, in Worte gefasst, durch Worte vermittelt, auf mündliche Mittheilung —, auf das heilige Wort* (den Veda) *sich stützend, dadurch geboten* Comm. zu Njâjam. 8,3,4. ब्रह्मन् n. *das in Worte gefasste* Brahman, so v. a. *der* Veda. शाब्दब्रह्मन् n. wohl fehlerhaft für शब्द°. — 2) m. *a) Wortgelehrter, Grammatiker. — b)* Pl. *eine best. Secte* Harshaṅ. 204,7.

शाब्दत्व n. Nom. abstr. zu शाब्द 1).

शाब्दिक Adj. 1) *einen Laut von sich gebend.* — 2) *mit den Wörtern vertraut;* m. *Grammatiker, Lexicograph* Ind. St. 15,438. Comm. zu Âpast. Çr. 5,15,1.

शाब्दिकविद्वत्कविप्रमोदक m. (Burnell, T. 52,*b*) und शाब्दिकाभरण n. Titel von Werken.

शामन 1) Adj. v. l. für शमन Spr. 3243. — 2) *f. ई *Süden* Râgân. 21,82. — 3) n. *a) ein beruhigendes Mittel* Karaka 6,3. — *b) *killing, slaughter.*

*शामम् Absol. von 2. शम्.

शामी f. wohl *eine best. Pflanze.* श्यामा AV. Paipp.

शामाक m. nachlässige Schreibart für श्यामाक.

शामायन m. Patron. Auch Pl.

शामायनीय m. Pl. *eine best. Schule.*

*शामिक m. Patron. von शमिक.

शामित्र 1) Adj. *zum Zerleger —, zum Zurichter des Opferthieres in Beziehung stehend.* °कर्मन् n. *das Amt des Zerlegers.* — 2) m. *das Feuer, auf welchem das Opferfleisch gekocht wird,* Vaitân. 10, 21. 18,13. — 3) n. *a) der Ort* oder *die Einrichtung für dieses Feuer. — b) Schlachtplatz, Schlachtbank* Vaitân. 37,24. — *c) das Amt des Zerlegers.*

शामील Adj. (f. ई) *aus dem Holze der Prosopis spicigera gemacht* Kâtj. Çr. 4,2,1. Gobh. 1,7,16.

*शामोवत 1) m. Pl. N. pr. eines Clans. — 2) f. ई *eine Fürstin der* Çâmvata.

*शामोवत्य m. *ein Fürst der* Çâmvata.

*शामुपाल (!) m. N. pr. eines Fürsten.

(शामुल्य) शामुलिंय und शामूलं n. *ein wollenes Hemd.*

शामेय m. Patron. Auch Pl.

शाम्ब m. N. pr. eines Fürsten Daçak. 32,2. Auch schlechte Schreibart für साम्ब.

शाम्बर 1) Adj. (f. ई) *a) dem* Çambara *gehörig, ihm eigen. — b) vom* Çambara *genannten Hirsche kommend* Bhâvapr. 2,6. — 2) f. ई *Gaukelei, Zauberei.* °शिल्प n. *Zauberkunst* Naish. 6,14. — 3) n. *a) der Kampf mit* Çambara. — *b) *eine Art Sandel* Râgân. 12,14. Vgl. शाबर.

शाम्बरिक m. *Gaukler.*

शाम्बलाम्बावर्मरत्न n. Titel Burnell, T.

शाम्बवानन्दकल्प m. Titel eines Werkes Opp. Cat. 1.

शाम्बव्य m. N. pr. eines Lehrers Ind. St. 15,4. 154. °गृह्य n. 4. 5 u. s. w.

शाम्बु m. N. pr. eines Mannes. Pl. AV. (Hdschrr.) 19,39,5.

*शाम्बुक m. = शम्बूक.

शाम्बुवि m. Pl. *eine best. Schule.*

*शाम्बूक m. = शम्बूक.

शांभर m. Patron. von शंभर.

शांभरायणी f. N. pr. einer Heiligen. °व्रत n. *eine best. Begehung.*

शांभव 1) Adj. (f. ई) *zu* Çiva *in Beziehung stehend, ihm gehörig, von ihm kommend, ihm geweiht* u. s. w. — 2) *m. *a) Sesbana grandiflora* Râgân. 10,116. — *b) Kampfer* Râgân. 12,61. — *c) Bdellium* Râgân. 12,109. — *d) ein best. Gift.* — 3) f. ई *a)* Bein. der Durgâ. — *b) *blau blühendes Dûrvâ-Gras* Râgân. 8,108. — 4) *n. *Pinus Deodora* Râgân. 12,28.

शांभवदीपिका f. Titel eines Werkes.

शंभवदेव m. N. pr. eines Dichters.

शंभवाह् m. Patron. Auch Pl.

शांभवीय Adj. *dem Çiva gehörig* Mahâvîrak. 21,10.

शांभव्य m. N. pr. eines Lehrers Gop. Br. 2,6,15.

शांमद् n. Name zweier Sâman Ârsh. Br.

शाम्य 1) Adj. *auf Frieden gerichtet, Frieden bezweckend.* — 2) n. *Friede, Versöhnung.* — Vgl. अशाम्य.

शाम्यता f. *Friede, Versöhnung.*

शाम्याक Adj. (f. ई) *von der Cathartocarpus fistula kommend* u. s. w.

शाय Adj. *liegend, schlafend* in *काङ्कशाय.

शायक 1) Adj. (f. °यिका) dass. Vishṇus. 1, 52. Vgl. *कोशशायिका, पुष्कर°, वृत्त°. — 2) *f. °यिका *a) das Liegen, Ruhen. — b) Art und Weise zu liegen. — c) die Reihe zu liegen, — zu ruhen.*

*शायण्डायन m. Pl. Bez. einer best. Corporation. °भक्त Adj. *von ihr bewohnt.*

शायन n. Name eines Sâman Ârsh. Br.

शाययितव्य Adj. *ruhen zu lassen auf* (Loc.) Kâd. 2,86,16 (106,17).

शायस्थि m. N. pr. eines Lehrers Vañçabr. 1.

°शायिता f. 1) *das Schlafen.* — 2) *das Stecken in.*

शायिन् Adj. *liegend, ruhend, schlafend, zu liegen* u. s. w. *gewohnt;* die Ergänzung (ein Loc., Adverb oder im Comp. vorangehend) antwortet auf die Fragen *wo, worauf, wann* und *wie.*

*शाय्यिक Adj. = शय्यया जीवति.

शार 1) Adj. (f. आ) *bunt, scheckig* Kâd. 104, 12. 112, 6. 127, 5. 136, 11. 139, 2 (189, 18. 201, 2. 222, 5. 239, 3. 277, 10). — 2) m. *a) ein beim Würfelspiel gebrauchter Stein, eine solche Figur* Ind. St. 13,472. fg. — *b) *Wind.* — *c) *= किंसन. — 3) f. ई *a)* = 2) *a)* Naish. 6,71. — *b) ein best. Vogel,* = शारि Naish. 6,60. 71. — *c) *Kuça-Gras.*

शारक m. = शार 2) *a)* Ind. St. 13,473.

शारङ्गी f. *das Weibchen eines best. Vogels* 189, 24. Vgl. शार्ङ्ग, शार्ङ्गी und सारङ्गी.

शारण m. N. pr. Çiç. 17,16. Richtig सारण.

शारणिक Adj. *schutzbedürftig, Schutz bei Jmd suchend* MBh. 12,91,36, v. l.

शारतल्पिक Adj. *auf dem Todesbett eines Kriegers verkündet.*

*शारत्क Adj. = शरदमधीते वेद वा.

शारद 1) Adj. (f. शारदी und VS. शारदी) *a) herbstlich, im Herbst erscheinend, reifend* u. s. w., *autumnalis* RV. 1,131,4. 174,2. 6,20,10. Vgl. Zimmer, Altind. Leben 144. — *b) frisch.* — *c) *schüchtern, bescheiden.* — 2) m. *a) *Jahr.* — *b) *Wolke.* — *c) *gelb blühender Phaseolus Mungo.* — *d) *Mimusops Elengi.* — *e) *Alstonia scholaris.* — *f) *Moringa pterygosperma.* — *g) *Saccharum spontaneum* Râgân. 8,88. — *h)* N. pr. eines Joga-Lehrers. v. l. शाक्र. — 3) f. शारदा *a) *eine Art Laute.* — *b) *Bez. zweier Pflanzen.* = वाक्षी und सारिवा. Râgân. 5,64. 12,125. — *c)* Bein. α) der Sarasvatî, *der Göttin der Rede.* Nach ihr *eine best. Form der Buchstaben* benannt Ind. St. 14,405. — β) der Durgâ. — *d)* = शारदातिलक. — *e)* N. pr. einer Tochter des Priesters Devaratha. — 4) *f. शारदी *a) eine Vollmondsnacht im Herbst.* — *b) Alstonia scholaris.* — *c) Jussiaea repens.* — 5) n. *a) Herbstkorn.* — *b) *eine weisse Lotusblüthe* Râgân. 10,182.

*शारदक 1) m. *eine Art* Darbha-*Gras.* — 2) f. °दिका *a) Mimusops Elengi* Râgân. 10,64. — *b) Cucumis utilissimus* Râgân. 7,206.

*शारदण्डायनि m. Patron. Nîlak. zu MBh. 1,120,38.

शारदण्डायनी und °दण्डायिनी (MBh. 1,120,38) f. angeblich *die Gattin* Çâradaṇḍâjani's.

शारदाकल्प m. und °लता f. Titel Opp. Cat. 1.

शारदातनय m. N. pr. eines Autors Kumârasv. zu Pratâpar. 91,6. 109,21. 194,4. 195,5. 215,25. 244,19.

शारदातिलक n., शारदादिकल्प m. und शारदानन्द m. Titel von Werken Opp. Cat. 1.

शारदानन्दन m. N. pr. eines Mannes Ind. St. 15, 229. 236. fg.

शारदामाहात्म्य n. Titel Bühler, Rep. No. 95.

शारदाम्बा f. Bein. der Sarasvatî, *der Göttin der Rede.*

शारदास्तोत्र n. Titel eines Stotra.

*शारदिक Adj. *herbstlich* (nur in best. Verbindungen).

शारदीन Adj. *herbstlich, im Herbst stattfindend* Damajantîk. 2,13.

शारदीय Adj. (f. आ) dass.

शारद्य n. *Herbstkorn.*

शारद्वत 1) m. *a)* Patron. Kṛpa's. — *b)* N. pr. eines Schülers des Kaṇva. — *c)* Pl. = गौतमास्. — 2) f. ई *a)* Patron. der Kṛpî. °पुत्र m. = शारिपुत्र. — *b)* N. pr. einer Apsaras.

शारद्वतायन m. Patron. von शारद्वत. Auch Pl.

शारपद् m. *ein best. Vogel.* v. l. सारपद्.

शारभ Adj. *vom* शरभ *genannten Thiere kommend.*

शारम्बर N. pr. einer Oertlichkeit.

*शारलोमि m. Patron. von शरलोमन् Pat. zu P. 4,1,85, Vârtt. 3.

*शारलोम्या f. Patron. Pat. zu P. 4,1,75, Vârtt. 3.

*शाराव Adj. *aus einer Schüssel gekratzt.*

शारि 1) f. *a) ein best. Vogel,* wohl *Predigerkrähe.* Auch सारि geschrieben. — *b) Pfeil.* — *c) Elephantensattel* Harshaṅ. 173,3. — *d) *व्यवहारान्तर und कपट. — *e)* N. pr. einer Tochter Mâṭhara's, Gattin Tishja's und Mutter des ersten Schülers des Çâkjamuni, der oft schlechtweg शारिपुत्र oder शारिसुत genannt wird. — 2) m. *a) ein bei einem Brettspiel gebrauchter Stein, eine solche Figur.* Auch सारि geschrieben Kâd. 6,9 (5,3). — *b)* N. pr. eines Mannes. — Vgl. सारि.

शारिक 1) m. wohl = 2) *a)* Vasishṭha 14,48. — 2) f. आ *a) Predigerkrähe* 124,2. 167,3. 297,22. In den Bomb. Ausgg. stets सारिका geschrieben. — *b) *Brettspiel mit Steinen.* — *c) *ein Werkzeug zum Schlagen der Laute* oder *eines anderen musikalischen Instruments.* — *d) eine Form der Durgâ.* — *e)* N. pr. = शारि 1) *e).*

शारिकाकूट n. N. pr. einer Oertlichkeit.

शारिकानाथ m. N. pr. eines Autors Kumârasv. zu Pratâpar. 342,6. Kurzweg इति शारिकोक्तेः 17.

शारिकापीठ n. N. pr. einer Oertlichkeit.

*शारिकुक्ष Adj. = शारेरिव कुक्षिरस्य.

शारिज्ञा f. in *पूतिशारिज्ञा.

शारित Adj. *scheckig —, bunt gemacht* Harshaṅ. 34,3. 82,7.

शारिपुत्र m. s. u. शारि 1) *e).*

शारिप्रस्तर m. N. pr. eines Spielers.

*शारिफल und *°क m. n. *ein getäfeltes Brett zum Würfelspiel.* Auch सारि° geschrieben.

शारिवा s. सारिवा.

शारिशाका (?) AV. 3,14,5. Besprochen von A. Weber in Ind. St. 17,246.

*शारिश्रृङ्खला f. 1) *Spielfigur.* — 2) *ein Feld auf dem* शारिफल.

शारिसुत m. s. u. शारि 1) *e).*

शारीटक m. N. pr. eines Dorfes.

शारीर 1) Adj. (f. ई) *beinern, knöchern.* — *b) körperlich, im Körper befindlich, aus dem Körper stammend.* दण्ड m. *körperliche Strafe* Baudh. 2, 4,1. अभिनय m. S. S. S. 246. — 2) n. *a) Leibesbeschaffenheit.* — *b)* in der Medicin *die Lehre vom Körper und seinen Theilen, ein Abschnitt dieser Disciplin.* — *c) faeces.* — *d) *= वृष (!).

शारीरक 1) Adj. *körperlich.* — 2) n. *a)* Du. *Freuden und Leiden des Körpers.* — *b)* Titel einer Upanishad. — *c)* = शारीरकसूत्र.

शारीरकन्यायनिर्णय m. (Burnell, T.), °न्यायरत्नमणि m., °न्यायसंग्रह m. (Burnell, T.), शारीरकप्रदीपिका f. (Opp. Cat. 1), शारीरकभाष्य n. (ebend.), °भाष्यटीका f. (ebend.), °भाष्यन्यायवार्त्तिक n., °भाष्यवार्त्तिक n., °भाष्यविभाग m., °भाष्यव्याख्या f. (Opp. Cat. 1), शारीरकमीमांसा f. °मीमांसाभाष्य n.,

°मीमांसाव्याख्या f., शारीरकशास्त्रदर्पण m., शारीरकसंग्रह m. (Opp. Cat. 1), शारीरकसूत्र n., °सूत्रसारार्थचन्द्रिका f., शारीरकोपनिषद् f. (Opp. Cat. 1 und शारीरन्यायसंग्रह (!) m. (ebend.) Titel.

शारीरलक्षण n. Titel Burnell, T.

शारीरविद्या f. *die Lehre vom Körper*, Titel eines Werkes.

शारीरवैद्य n. desgl. Opp. Cat. 1,6681.

शारीरस्थान n. s. u. वाग्भट.

शारीरिक fehlerhaft für शारीरक.

शारीरोपनिषद् f. Titel einer Upanishad Burnell, T.

शारु in किंशारु.

*शारुक Adj. *zu Grunde richtend*, mit Acc.

शारुप्रवेतस n. Name eines Sâman.

*शार्क m. = शर्करा.

*शार्कक m. 1) *ein Stück Zucker.* — 2) *Rahm.*

1. शार्कर 1) Adj. *a) *kiesig. — b) aus Zucker gemacht.* — 2) *m. *Rahm.* — 3) n. Name zweier Sâman Ârsh. Br.

2.*शार्कर fehlerhaft für शाक्कार.

*शार्करक Adj. von शर्करा.

शार्कराक्ष m. 1) Patron., vielleicht fehlerhaft für शार्कराक्ष्य. — 2) Pl., Pl. zu शार्कराक्ष्य.

शार्कराक्षम (!) n. Bez. einer Abtheilung der Hâridravîja.

शार्कराक्षि m. Patron. von शर्कराक्ष.

शार्कराक्ष्य 1) m. desgl. Auch Pl. (!). — 2) *f. शार्कराक्ष्या f. zu 1).

*शार्कराक्ष्यायणी f. Patron. Pat. zu P. 4,1,75, Vârtt. 2.

*शार्करिक Adj. von शर्करा.

शार्करिन् Adj. *an der Grieskrankheit leidend* Karaka 4,8. Richtig शर्करिन्.

*शार्करीधान Adj. von शर्करीधान Kâç. zu P. 4,2,109.

*शार्करीय fehlerhaft für शर्करीय.

शार्कोट Adj. *von der Schlange* Çarkoṭa *kommend.*

शार्क्षारवर्ण Lâṭj. 10,3,4 fehlerhaft für शाक्षारवर्ण.

शार्ग m. 1) *ein best. Vogel* Maitr. S. 3,14,14. — 2) n. Name verschiedener Sâman. Richtig शार्ङ्ग.

शार्गाल Adj. s. सार्गाल.

*शार्ङ्गलतोदि m. Patron. von शृङ्गलतोदिन्.

शार्ङ्ग 1) Adj. *a) hörnern. — b) vom Baume* Çṛṅga *kommend. — c) mit einem Bogen bewaffnet* Bhaṭṭ. — 2) m. *a) ein best. Vogel. — b)* Patron. verschiedener Männer. — 3) f. ई f. zu 2) *a).* — 4) n. *a) Bogen*, insbes. Vishṇu's oder Kṛshṇa's. — *b) *ein frisches Ingwerblatt* Râgân. 6,29. — *c)* Name verschiedener Sâman Ârsh. Br.

शार्ङ्गक 1) m. *ein best. Vogel*, = शार्ङ्ग. — 2) f. °ङ्गिका f. zu 1).

*शार्ङ्गजग्ध Adj. (f. ई) *der* शार्ङ्ग *genannte Vögel verzehrt hat.*

शार्ङ्गदेव m. N. pr. eines Autors.

शार्ङ्गधनुर्धर (Vishṇus. 1,51), शार्ङ्गधन्वन् und शार्ङ्गधन्विन् m. Beinamen Vishṇu-Kṛshṇa's (*den Bogen* Çârṅga *tragend*).

शार्ङ्गधर m. 1) dass. — 2) N. pr. verschiedener Autoren. °पद्धति f. und °संहिता f. Burnell, T.

शार्ङ्गधरीय n. Titel verschiedener Werke Opp. Cat. 1.

शार्ङ्गपाणि m. 1) Bein. Vishṇu-Kṛshṇa's Çiç. 11,3. 19,119. °स्तोत्र n. Burnell, T. — 2) N. pr. verschiedener Männer.

शार्ङ्गभृत् m. Bein. Vishṇu-Kṛshṇa's.

शार्ङ्गरव N. pr. 1) m. eines Mannes. Pl. *seine Nachkommen.* — 2) *f. ई einer Frau.

*शार्ङ्गरविन् m. Pl. *die Schule des* Çârṅgarava.

शार्ङ्गष्टा f. 1) *ein der Pongamia glabra nahe verwandter Baum* Râgân. 9,66. — 2) *ein best. Gemüse* Karaka 1,27. 3,8. Nach den Lexicographen *eine Art Koloquinthe* und *Leea hirta.*

शार्ङ्गायुध m. Bein. Kṛshṇa's.

शार्ङ्गिक m. = शार्ङ्गक 1). — शार्ङ्गिका s. u. शार्ङ्गक.

शार्ङ्गिदेव m. 1) *ein best. Tact* S. S. S. 214. — 2) N. pr. eines Autors S. S. S. Einl.

शार्ङ्गिन् m. Bein. Vishṇu-Kṛshṇa's Çiç. 12,3. 13. 15,2. 16,36. 17,39.

*शार्ङ्गेष्टा und *शार्ङ्गेष्ठा f. v. l. für शार्ङ्गष्टा 1).

शार्दूल 1) m. *a) Tiger.* — *b)* am Ende eines Comp. *der erste —, der beste unter.* — *c) *ein best. fabelhaftes Thier.* — *d) *ein best. Vogel.* — *e) *Plumbago zeylanica* Râgân. 6,44. — *f)* Name *zweier Metra.* — *g)* Pl. *eine best. Schule.* — *h)* N. pr. eines Râkshasa. — 2) f. ई *a) Tigerin.* — *b)* Bez. *der Urmutter der Tiger und anderer Raubthiere.*

शार्दूलकर्ण m. N. pr. eines Sohnes des Triçaṅku.

शार्दूलचर्मन् n. *Tigerfell.*

शार्दूलज्येष्ठ Adj. Pl. *unter denen der Tiger obenan steht* Çat. Br. 5,5,4,10.

शार्दूललालित n. 1) *das Treiben eines Tigers.* — 2) *ein best. Metrum.*

शार्दूललोमन् n. *Tigerhaar.*

शार्दूलवर्मन् m. N. pr. eines Fürsten.

*शार्दूलवाकृन m. Bein. Mañgucrî's.

शार्दूलविक्रीडित 1) n. *das Spiel —, das Treiben eines Tigers.* — 2) Adj. *das Treiben eines Tigers nachahmend.* — 3) n. *ein best. Metrum.*

शार्दूलशतक n. Titel eines Kâvja Opp. Cat. 1.

*शार्मण Adj. von शर्मन् Kâç. zu P. 4,2,75.

शार्मण्य und °देश m. der heutige Name für Deutschland (*Germany*).

शार्याति 1) m. Patron. von शर्याति. Auch Pl. — 2) f. ई f. zu 1). — 3) n. Name verschiedener Sâman Ârsh. Br.

शार्यातक m. = शार्याति 1).

शार्व Adj. (f. ई) *zu* Çiva *in Beziehung stehend, ihm eigen, von ihm kommend, — erhalten, an ihn gerichtet.* दिश् f. so v. a. *Nordosten.*

शार्वर 1) Adj. *a) nächtlich* Kâd. 198,9 (333,1). Harshak. 80,7. Vâsav. 187,2. — *b) *verderblich, mörderisch.* — 2) f. ई *Nacht.* — 3) n. (*m.!) *Finsterniss.*

शार्वरिक Adj. *nächtlich.*

शार्वरिन् m. *das 34ste Jahr im 60jährigen Jupitercyclus.* Vgl. शर्वरिन्.

शार्ववर्मिक Adj. von Çarmavarman *verfasst.*

शाल्, शालते *prangen* (Ind. St. 15,269), *sich auszeichnen durch* (Instr.). Zur Erklärung von °शालिन् gebraucht Comm. zu Çiç. 10,65. 12,3. 35. 48. 16,76. 19,59. 63. 20,51. शालित *prangend mit, sich auszeichnend durch* (Instr. oder im Comp. vorangehend) Ind. St. 15,294. — *Caus. शालयते (श्लाघायाम्) Dhâtup. 33,18.

1. शाल 1) Adj. *in der Hütte u. s. w. befindlich.* शालम् Adv. so v. a. *zu Hause.* — 2) m. *a) Vatica robusta* (ein sehr stattlicher Baum, *der zum Häuserbau gebraucht wird*). Wird häufig, aber in den Bomb. Ausgg. nur ausnahmsweise साल geschrieben. — *b) *Artocarpus Lacucha* Râgân. 9,159. — *c) Baum* überh. Auch साल geschrieben. — *d) Einfriedigung, Wall.* Auch साल geschrieben Ind. Antiq. 8,241. — शाला f. s. bes., शाल n. s. u. शाला 1). 2. शाल m. 1) *ein best. Fisch.* — 2) N. pr. *a)* eines Sohnes des Vṛka. — *b)* *= शालिवाहन.

3.*शाल m. n. Auch साल geschrieben.

शालक 1) m. etwa *Spötter* oder *Spassmacher.* — 2) am Ende eines Comp. von 1. शाल und शाला in त्रि°, *पीत° und *प्रिय°.

शालकटङ्कट 1) m. N. pr. *a)* Du. *zweier Genien* Mahâçânti 1,4. — *b)* eines Râkshasa. — 2) f. आ N. pr. einer Râkshasî. साल° gedr. — 3) Adj. von 2). साल° gedr. — Vgl. शालङ्कटङ्कट.

*शालगुप्त m. N. pr. eines Mannes.

शालगुप्तायनि m. Patron. von शालगुप्त.

शालग्राम 1) m. *a)* N. pr. eines bei den Vaishṇava für heilig gehaltenen, an der Gaṇḍakî gelegenen Dorfes, so genannt nach einer darin wachsenden *Vatica robusta* (शाल). Von daher

kommen die heilig verehrten Ammoniten. °क्षेत्र n., °तीर्थ n., °गिरि m. — *b) der in Çâlagrâma verehrte* Vishṇu. — 2) m. n. *Ammonit* Agnip. 46. 47. Auch °शिला f. — 3) f. ई Bein. der Gaṇḍakî.

शालग्रामकल्प m., °ग्रामपद्धति f., °ग्रामलक्षण n. und °ग्रामस्तोत्र n. Titel Opp. Cat. 1 (साल° gedr.). Burnell, T.

*शालङ्कि m. Pl. *die Schule Çâlaṅki's.*

शालङ्कटङ्कट 1) m. = शालकटङ्कट 1) *b*). — 2) f. या = शालकटङ्कट 2) R. 7,4,23. साल° gedr.

शालङ्कायन 1) m. Patron. N. pr. *a*) eines Ṛshi. Pl. *sein Geschlecht.* Auch साल° geschrieben. — *b*) *eines Wesens im Gefolge Çiva's.

शालङ्कायनक 1) *Adj. *von den Çâlaṅkâjana bewohnt.* — 2) m. = शालङ्कायन 1).

*शालङ्कायनत्रा f. Patron. der Satjavatî, der Mutter Vjâsa's.

*शालङ्कायनशोवसू f. falsche Lesart H. 848.

शालङ्कायनि m. Patron.

शालङ्कायनिन् m. Pl. *die Schule des Çâlaṅkâjana.*

शालङ्कायनीपुत्र m. N. pr. eines Lehrers.

*शालाङ्कि m. Patron. Pâṇini's.

शालङ्कृत्य (!) m. Pl. N. pr. eines Geschlechts VP.² 4,29.

*शालज m. *ein best. Fisch*, = 2. शाल 1).

शालन m. *das Harz der Vatica robusta.* Auch सालन geschr.

शालनिर्यास m. dass. Râǵan. 9,81.

*शालपत्रा f. *Desmodium gangeticum.*

*शालपर्णिका f. *eine best. wohlriechende Pflanze* Bhâvapr. 1,191.

शालपर्णी f. *Desmodium gangeticum.* Auch साल° geschr. Mat. med. 145.

शालपुष्प n. 1) *die Blüthe der Vatica robusta.* — 2) **Hibiscus mutabilis* (mit स geschr.).

*शालपुष्पभञ्जिका f. *ein best. Spiel.*

शालपुष्पमय Adj. (f. ई) *aus den Blüthen der Vatica robusta gemacht.*

शालभ Adj. *der Heuschrecke* oder *dem Nachtschmetterlinge eigen.* विधि m. *eine solche Art* (im Feuer seinen Tod zu finden) Mudrâr. 5,2 (13,5).

शालभञ्जिका f. 1) *Statue* Ind. St. 15,294. 434. — 2) **ein best Spiel.* — 3) **Buhldirne.*

शालभञ्जिकाय्, °यते *einer Statue gleichen* Damajantîk. 1. शालि° v. l.

शालभञ्जी f. *Statue.*

*शालमय Adj. (f. ई) *aus dem Holze der Vatica robusta gemacht.*

*शालमर्कटक n. s. u. शालाकर्कटक.

*शालरस m. *das Harz der Vatica robusta* Râǵan. 12,117.

*शालव m. *Symplocos racemosa.*

शालवदन m. N. pr. eines Asura.

शालवन n. in भद्र°.

शालवलय m. oder n. *ein rundum laufender Wall* Vâsav. 217,1.

शालवाणक m. Pl. N. pr. eines Volkes.

शालवाह m. N. pr. eines Dichters Z. d. d. m. G. 36,557.

शालवाहन m. Nebenform für शालिवाहन Ind. St. 14,102. 128. 140. 15,299. 403. fg. Vgl. *साल°.

*शालवेष्ट m. *das Harz der Vatica robusta.*

*शालप्रङ्ग n. *Mauersims.*

शालसार m. 1) **Baum.* — 2) *Asa foetida.* सालसार und शालशार geschrieben.

शाला f. 1) *Hütte, Haus, Gemach, Werkstatt; Gerichtshalle* (Asahâja); *Stall.* Am Ende eines Comp. auch शाल n. — 2) **Ast.* — 3) *ein best. Metrum.*

शालाकं m. 1) *ein Büschel von Spähnen* oder *Reisig.* — 2) *Reisigfeuer.*

*शालाकर्कटक n. *eine Rettigart* Râǵan. 7,18. v. l. शालाशर्कटक und शालामर्कटक Dhanv. 4,19. Bhâvapr. 1,290 (Hdschr., gedruckt शालमर्कटक).

शालाकर्मन् n. *Hausbau.*

*शालाकाध्रेय m. Metron. von शलाकाध्रू.

*शालाकिन् m. *Chirurg; Barbier; Speerträger.* Richtig शलाकिन्.

*शालाकेय m. Metron. von शलाका.

शालाक्य 1) m. *a*) *Augenarzt.* — *b*) *Metron. von शलाका. — 2) n. in der Medicin *Kur der Krankheiten des Auges, Ohres, der Nase* u. s. w., *welche mit feinen Werkzeugen* (शलाका) *zu behandeln sind.* °शास्त्र n.

शालात्त m. N. pr. eines Mannes.

शालाग्नि m. *Hausfeuer* Gaut. Gobh. 3,7,3. Pâr. Grhj. 3,10,33.

*शालाङ्की f. *Statue.*

शालाजिर m. *eine Art Schüssel.* Dieses herzustellen Harshaḱ. 109,22 (314,3).

*शालाञ्जि f. *Achyranthes triandra.*

शालातुरीय Adj. *aus Çâlâtura gebürtig;* m. Bez. Pâṇini's Gaṇar. 2.

शालात्व n. Nom. abstr. zu शाला 1).

शालाद्यल m. Patron. von शलाद्यल.

*शालाद्यलेय m. desgl. Vielleicht dieses anzunehmen Verz. d. B. H. 58,18.

शालाद्वार् f. *Hausthür* Ind. St. 13,243.

शालाद्वार्य Adj. *an der Hausthür befindlich;* m. *das daselbst befindliche Feuer* Vaitân.

*शालानी f. *eine best. Pflanze*, = विदारी.

शालापति m. *Hausherr.*

*शालामर्कटक n. s. u. शालाकर्कटक.

शालामुख 1) *n. *Vorderseite eines Hauses.* — 2) m. *eine Reisart.*

शालामुखीय Adj. *vorn am Hause —, am Eingange befindlich;* m. *das daselbst befindliche Feuer* Âpast. Çr. 13,23,3. Comm. zu 10,21,5. 11,9. 10. Vaitân.

शालामृग m. 1) **Hund.* — 2) etwa *Schakal* R. 3,52,45. ed. Bomb. 3,46,29 liest aber st. dessen शाखामृग.

*शालार् n. 1) *Käfig.* — 2) *Leiter, Treppe.* — 3) *Elephantenklaue.* — 4) *a pin, a bracket, or shelf projecting from a wall;* सालार् geschr.

*शालालुक Adj. *mit Çâlâlu handelnd.*

शालावंश m. *der Hauptpfosten einer Hütte* Ait. Âr. 338.

*शालावत 1) m. Pl. *die Nachkommen Çâlâvant's.* — 2) f. ई *eine Prinzessin der Çâlâvata.*

शालावत्य m. 1) Patron. von शलावत्. — 2) **ein Fürst der Çâlâvata.*

शालावत् N. pr. 1) *m. eines Mannes. — 2) f. °वती einer Gattin Viçvâmitra's.

शालावृक m. *Katze* Râǵan. 19,13. Vgl. सालावृकं.

*शालाशर्कटक n. s. u. शालाकर्कटक.

शालाश्रय Adj. *in einem Hause wohnend.* Nom. abstr. °त्व n. Baudh. 3,1,3.

शालासद् Adj. *im Hause —, im Stalle befindlich.*

शालास्तम्भ m. *Hauspfosten.*

*शालास्थलि m. Patron.

*शालास्थल्या f. Patron.

शालि m. 1) Sg. und Pl. *Reis* und *verwandte Körnerfrucht* (der besten Art) Mat. med. 268. Râǵan. 16,12. Bhâvapr. 1,272. Angeblich auch f. — 2) *Zibethkatze.* Hierher vielleicht Harshaḱ. (ed. Bomb.) 479,7. 487,13. H. an. 2,511 ist nach Zach. Beitr. गन्धोलौ st. गन्धोलौ die richtige Lesart.

शालिक 1) Adj. *a*) *von शाला. — *b*) (von शालि) *vom Reis kommend.* पिष्ट n. *Reismehl* Hemâdri 1, 654,19. — 2) m. N. pr. eines Philosophen. — 3) f. आ *a*) *Stube* in *नापित° (Nachtr. 6). — *b*) **Hedysarum gangeticum.* — *c*) *das Werk des Philosophen Çâlika.*

शालिकण m. *Reiskorn.*

शालिकनाथ m. = शालिक 2) und auch N. pr. eines Dichters Z. d. d. m. G. 36,557.

शालिकानाथ m. fehlerhaft für शालिकनाथ.

शालिकाचार्य m. = शालिक 2).

शालिकेदार m. *Reisfeld* Vâsav. 288,3, v. l.

शालिक्षेत्र n. dass. 215,12.

शालिगोत्र m. N. pr. eines Lehrers. v. l. शालिकोत्र.

शालिगोपी f. *Hüterin eines Reisfeldes.*

शालिग्राम m. N. pr. eines *Dorfes* Hem. Par. 2,694.

शालिचूर्ण n. *Reismehl.*

शालिदोदन n. *Reisbrei.*

*शालिञ्च m. und *°ञ्ची f. *Achyranthes triandra* Mat. med. 316.

शालित s. u. शाल्.

शालितण्डुल m. *Reiskorn.*

°शालिता f. *das Verbundensein mit.*

1.°शालित्व n. dass.

2. शालित्व n. Nom. abstr. von शालि *Reis.*

शालिन् 1) Adj. *a*) **ein Haus* u. s. w. *besitzend.* — *b*) am Ende eines Comp. *voll von, reichlich versehen mit, verbunden mit, in hohem Grade Etwas besitzend, sich verstehend auf, sich auszeichnend durch* oder *in.* Bhâg. P. 3,20,36. 24,1 ausserhalb des Comp. von einer Person so v. a. *rühmenswerth* (vgl. शाल्). — 2) m. N. pr. eines Lehrers. — 3) f. °नी *a*) *Reisfeld* (von शालि). — *b*) *ein best. Metrum.* — *c*) N. pr. eines Frauenzimmers.

शालिनाथ m. N. pr. eines Mediciners.

*शालिनीकरण n. fehlerhaft für शालीनी°.

शालिपर्णी f. 1) *Glycine debilis* Râgân. 4,17. Karaka 6,3. — 2) *= माषपर्णी Râgân. 3,19.

शालिपिण्ड m. N. pr. eines Schlangendämons.

शालिपिष्ट n. 1) *Reismehl* Suçr. 2,28,11. — 2) **Krystall.*

शालिभञ्जिकाय् s. u. शालभञ्जिकाय्.

शालिभद्र m. N. pr. eines Gina Ind. St. 15,291. °चरित्र n. Titel eines Werkes Bühler, Rep. No. 771.

शालिभवन n. und शालिभू f. *Reisfeld.*

शालिमञ्जरि m. N. pr. eines Ṛshi. सालि° gedr.

*शालिवह् (stark °वाह्, f. शाल्यूह्री) Adj. *Reis führend.*

शालिवाह् m. nach den Erklärern *ein zum Reisführen dienender Ochs* oder *das* वाह् *genannte Maass von Reis.*

शालिवाहन m. N. pr. eines Fürsten, Gegners von Vikramâditja. Mit seiner Geburt 78 nach Chr. beginnt die sogenannte Çaka-Aera Ind. St. 15,218 u. s. w.

शालिवाहनचरित्र n. und °वाहनशतक n. (Opp. Cat. 1) Titel von Werken.

शालिशिरस् m. N. pr. eines Devagandharva.

शालिशूक 1) m. n. *Reisgranne.* — 2) m. N. pr. eines Maurja.

शालिसंरक्षिका f. *Hüterin eines Reisfeldes* Comm. zu Vâsav. 288.

शालिसूर्य N. pr. einer Oertlichkeit.

*शालिस्तम्बक (°स्तबक?) Titel eines Werkes.

शालिहोत्र 1) m. *a*) poetische Bez. *des Pferdes* (*Reis-Fruchtopfer empfangend*). — *b*) N. pr. eines Ṛshi, der als erste Autorität in der Hippologie gilt. — 2) n. *das von* Çâlihotra *verfasste Lehrbuch der Hippologie.*

शालिहोत्रायण m. Patron. von शालिहोत्र. Auch Pl.

शालिहोत्रीय n. = शालिहोत्र 2) Opp. Cat. 1.

शालिहोत्रोन्नय m. Titel Burnell, T.

शालीकि m. N. pr. eines von Baudhâjana oft citirten Rituallehrers Comm. zu Âpast. Çr. 4,3,4. 5,17,1. 6,2,12. 7,22,11. 9,2,1. 4,2.13. 15. 12,18,12. 13,13,15.

शालीतुमत्त् Adj. *mit Reis und Zuckerrohr bestanden.*

शालीन 1) Adj. (f. आ) *a*) *einen festen Wohnsitz habend, ansässig* Âpast. Çr. 5,3,22. Comm. zu 11, 17,1. Baudh. 2,12,1. 17,3. 18,4. 3,1,1. — *b*) Bez. *eines Impotenten besonderer Art* Nârada 12,13. 17. — *c*) *bescheiden, verlegen, verschämt* Çiç. 16,83. °म् Adv. Naish. 6,61. — 2) *f. आ *Anethum Panmorium* oder *eine andere Anisart; Dill* Râgân. 4, 14. — 3) n. *ein bescheidenes, verschämtes Benehmen,* so v. a. *Entgegennahme von Almosen ohne Bettelei.*

शालीनता f. *Bescheidenheit, Verlegenheit, Verschämtheit.*

शालीनत्व n. 1) *das Ansässigsein* Baudh. 3,1,3. — 2) = शालीनता.

शालीनशील Adj. *von verlegener Natur.* Nom. abstr. °ता f.

शालीनीकरण n. *das Demüthigen.*

*शालीन्य m. Patron. von शालीन.

*शालीभर्तर् m. *der Mann der Schwester der Frau* Gal.

शालीय 1) *Adj. von शाल und शाला. — 2) m. N. pr. eines Lehrers.

शालीहोत्रमुनि (!) m. N. pr. eines Autors Burnell, T.

शालु 1) *m. *a*) *Frosch.* — *b*) *ein zusammenziehender Stoff.* — *c*) *ein best. Parfum.* — 2) n. *a*) *eine best. aus dem Norden kommende Frucht.* — *b*) **eine essbare Lotuswurzel.*

*शालुक n. = शालूक 1) *a*).

शौलुड m. N. pr. eines Unholds.

शालूक 1) n. *a*) *eine essbare Lotuswurzel, Wurzelstock der Nymphaea* Mat. med. 316. Râgân. 10, 194. Auch शालूककन्द् Kâd. 136,10 (239,2). Am Ende eines adj. Comp. f. आ. — *b*) *Anschwellung im Schlunde* Karaka 6,17. Auch गल°. — *c*) **Muskatnuss* Râgân. 12,80. — 2) *m. *a*) *Frosch* Râgân. 19,77. — *b*) N. pr. eines Mannes.

*शालूकिका f. *eine an essbaren Lotuswurzeln reiche Gegend.*

*शालूकिकीय Adj. von शालूकिका.

शालूकिनी f. 1) = *शालूकिका. — 2) N. pr. *a*) eines Tîrtha. — *b*) *eines Dorfes.

*शालूकेय m. Patron. von शालूक.

*शालूढ m. *der Mann der Schwester der Frau* Gal.

शालूर m. 1) *Frosch.* — 2) *ein best. Metrum.*

शालूरक m. *ein best. Eingeweidewurm.*

शालेन्द्रराज m. N. pr. eines Buddha.

शालेय 1) Adj. (f. ई) *mit Reis bestanden* Bâlar. 163,1. — 2) m. (*f. आ) *Anethum Panmorium* oder *eine andere Anisart* Karaka 1,27. n. wohl *das Korn davon.* — 3) m. *a*) **eine Art Rettig* Râgân. 7,17. — *b*) N. pr. eines Berges Ind. St. 14,99.

*शालोत्तरीय fehlerhaft für शालातुरीय.

शाल्म Mârk. P. 58,35 wohl fehlerhaft für शाल्व.

शाल्मल m. 1) = शाल्मलि *Wollbaum.* Nur am Ende eines adj. Comp. zu belegen. — 2) **das Harz des Wollbaums.* — 3) N. pr. eines Dvîpa. Auch °द्वीप.

शाल्मलि 1) m. f. und f. °ली *Salmalia malabarica, Wollbaum* (von hohem Wuchs mit Dornen und rother Blüthe; der Same liegt in Wolle) Mat. med. 122. Dhanv. 5,73. Râgân. 8,8. Bhâvapr. 1,235. Als *Marterbaum* in der Hölle. °मलीनरक *eine best. Hölle* Kâraṇd. 18, 13. 14. Vgl. शाल्मलि. — 2) m. *a*) N. pr. eines Dvîpa. — *b*) Patron. N. pr. eines Sohnes des Avikshit und eines Mannes aus Agasti's Geschlecht (Hemâdri 1,597,11). — 3) f. ई N. pr. eines Flusses, auch in einer Hölle.

शाल्मलिक 1) Adj. von शाल्मलि. द्वीप m. Name eines Dvîpa. — 2) *m. *Andersonia Rohitaka* Râgân. 8,14.

*शाल्मलिन् 1) m. Bein. Garuḍa's. — 2) f. °नी = शाल्मलि 1).

*शाल्मलिपत्रक m. *Alstonia scholaris* Râgân. 12,36.

*शाल्मलिस्थ m. *Geier* Râgân. 19,84.

*शाल्मलीकन्द् m. *die Wurzel der* Çâlmali Râgân. 7,106.

*शाल्मलीफल m. *ein best. Fruchtbaum* Râgân. 11,216.

*शाल्मलीवेष्ट m. *das Harz der Salmaria mala-*

barica.

शाल्मलीवेष्टक m. n. dass. Bhâvapr. 3,136.

*शाल्मल्या f. zum Patron. शाल्मलि.

शाल्यन्न n. *gekochter Reis, Reisbrei* Spr. 6204. Pañkar. 2,4,32. Bhâg. P. 8,16,40.

शाल्यपति m. N. pr. eines Mannes.

*शाल्यूढ m. *der Gatte der Schwester der Frau* Gal.

*शाल्यूढी Adj. f. s. u. शालिवधू.

शाल्योदन m. n. *Reisbrei* Sûçr. 1,72,1. Spr. 1987.

शाल्व 1) m. Pl. N. pr. eines Volkes. — 2) *Adj. *zu den Çâlva gehörig* u. s. w. — 3) m. *ein Fürst der Çâlva* Çiç. 2,98. 19,7. *Wird unter den Feinden Vishṇu's genannt. — 4) *f. ā wohl N. pr. eines Flusses. — 5) *n. *die Frucht der Pflanze Çalva.* — Oefters सात्व geschrieben, aber nicht in den Bomb. Ausgg.

*शाल्वक 1) Adj. (f. °ल्विका) von शाल्व 1). — 2) f. °का gaṇa गौरादि.

शाल्वकिनी f. N. pr. eines Flusses.

शाल्वण m. *Breiumschlag, Kataplasma.* Hier und da सात्वण gedr.

शाल्वसेनि m. Pl. N. pr. eines Volkes.

*शाल्वागिरि m. N. pr. eines *Berges.*

शाल्वायन Adj. *zu den Çâlva in Beziehung stehend.* राजन् *ein Fürst der Çâlva.*

*शाल्वारि m. Bein. Vishṇu's.

*शाल्विक m. *ein best. Vogel.* सा° geschr.

शाल्वेय m. 1) Pl. N. pr. eines Volkes. — 2) *ein *Angehöriger* oder *ein Fürst dieses Volkes.* Auch सा° geschr., aber nicht in den Bomb. Ausgg.

शाल्वेयक m. Pl. N. pr. eines Volkes.

1. शाव m. *das Junge eines Thieres.* Wird in den südindischen Hdschrr. शाव geschrieben.

2. शाव 1) Adj. *einem Leichnam angehörig, von einer Leiche herrührend* (Gaut.); *entseelt.* — 2) n. *die durch eine Leiche bewirkte Unreinheit.* — शावशेषास्थिनिचय R. 2,77,22 fehlerhaft fur सावशेषा°.

3. शाव Adj. fehlerhaft für श्याव.

शावक m. = 1. शाव Vâsav. 231,1. 233,1. मुनि° *ein Brahmanenknabe.*

शावता f. fehlerhaft fur श्यावता.

शावत्व n. Nom. abstr. von 1. शाव am Ende eines adj. Comp.

शावर, die damit zusammengesetzten und die davon abgeleiteten Wörter s. u. शाबर u. s. w.

शावसायन m. Patron. von शवस्.

शावस्त, शावस्ति und शावस्ती s. u. शाबस्त u. s. w.

शाविरी f. *ein best.* Râga S. S. S. 93.

शाश (Karaka 1,6) und शाशक Adj. *vom Hasen kommend.*

शाशकर्णि m. Patron. von शशकर्ण. सास° gedr.

शाशबिन्दव Adj. (f. ई) von Çaçabindu *stammend.*

*शाशादनक Adj. von शशादन.

शाशिक m. Pl. N. pr. eines Volkes. शशिक v. l.

शाश्वत् m. N. pr. eines Lexicographen. Richtig शाश्वत.

शाश्वत 1) Adj. (f. ई) *stetig, beständig, immerwährend, ununterbrochen, durchgängig, ewig.* शाश्वतीभ्यः समाभ्यः, शाश्वतीः समाः und शाश्वतम् *für —, auf immer, stets.* — 2) m. *a) *die Sonne.* — *b) *Bein. α) Çiva's. — β) Vjâsa's. — *c)* N. pr. α) eines Sohnes des Çruta. — β) eines Lexicographen Bhâvapr. (Hdschr.) 1,199. — 3) *f. ī *die Erde.* — 4) n. *a) *Beständigkeit, Ewigkeit.* — *b) *der Himmelsraum.*

शाश्वतत्व n. *Beständigkeit, Ewigkeit.*

शाश्वतानन्द m. N. pr. eines Autors Burnell, T.

शाश्वतिक Adj. = शाश्वत 1) Âpast. Kâd. 50,8 (93,7).

शाषसान m. N. pr. eines Mediciners.

*शाष्कुल Adj. *Fleisch geniessend.*

*शाष्कुलिक 1) Adj. = शष्कुलीव und शष्कुली भक्तिरस्य. — 2) n. *eine Menge von* शष्कुली.

*शाष्पक Adj. von शष्प.

*शाष्पेय m. N. pr. eines Lehrers.

*शाष्पेयिन् m. Pl. *die Schule des* Çâshpeja.

1. शास्, शास्ति (शिष्टस्, शिष्यात्), शासति; metrisch auch Med.; Absol. शासित्वा und शिष्ट्वा, °शास्य und °शिष्य; Pass. शास्यते und शिष्यते; 1) *zurechtweisen, strafen* (mit Worten), *züchtigen, strafen* überh. Baudh. 2,1,17. — 2) *in Zucht —, im Zaume halten.* धर्मम् so v. a. *das Gesetz handhaben.* — 3) *herrschen über, beherrschen;* mit Acc. राज्यम् oder ऐश्वर्यम् *das Regiment führen, als Fürst regieren.* Ohne Object *regieren.* — 4) *Jmd einen Befehl ertheilen, befehlen zu* (Infin. oder directe Rede mit इति 74,1), *als Gebieter zu Jmd reden, Jmd anweisen* (mit Acc. der Person,; *Etwas anbefehlen.* — 5) *unterweisen, belehren* (Âpast. Çiç. 14,11), — *in* (Loc. Prab. 110, 15. Çiç. 14,42), — *über* (Dat.); auch mit doppeltem Acc. Pass. *sich belehren lassen.* — 6) etwa *tadeln, vorwerfen.* — 7) = शंस् *a) preisen. — b) verkünden, beichten; berichten, mittheilen. — c) verkündigen, wahrsagen.* — 8) शास्त *a) beherrscht. — b)* fehlerhaft fur शस्त *gerühmt, empfohlen* Âpast. Çr. 13,16,4. — 9) शासित *a) gestraft. — b) im Zaum gehalten. — c) angewiesen* Hem. Par. 2,368. — *d) unterwiesen, belehrt in* (Loc.). — 10) शिष्ट *a) angewiesen, befohlen, gefordert; dem Etwas befohlen worden ist. — b) gelehrt, traditus. — c) unterrichtet, gebildet, wohlgesittet;* m. *ein gebildeter Mann, ein geistig und sittlich hochstehender Mann.* — *d) ausgezeichnet, vorzüglich.* — Caus. शासयति *anempfehlen* (wenn die Lesart richtig sein sollte) Bâlar. 128, 19. — Mit अनु 1) *Jmd unterweisen, belehren, Jmd den Weg zeigen, eine Anweisung ertheilen, Verhaltungsmaassregeln geben, als höher Stehender mit Jmd reden, Jmd instruiren* (mit Acc. der Person); *Etwas lehren,* — *Jmd* (mit doppeltem Acc.); *Etwas anbefehlen,* — *Jmd* (mit doppeltem Acc.); Pass. *gelehrt —, belehrt werden.* — 2) *angeben, bezeichnen, nennen.* — 3) *herrschen über, beherrschen;* mit Acc. Auch in Verbindung mit राज्यम् oder स्वराज्यम्. — 4) *bestrafen.* — 5) *preisen, loben.* v. l. अनुशंसत्ति st. अनुशासत्ति. — 6) अनुशास्त und अनुशासित *belehrt, unterwiesen.* — 7) अनुशिष्ट *a) belehrt, unterwiesen, angewiesen, instruirt,* — *von* (Instr., ausnahmsweise Abl.), *angeredet von einem höher Stehenden, dem Etwas* (Acc.) *anbefohlen worden ist.* — *b) gelehrt, mitgetheilt.* — *c) vollzogen.* — Mit अभ्यनु *angeben, bezeichnen, nennen.* — Mit समनु 1) *belehren, Jmd Etwas beibringen;* mit doppeltem Acc. — 2) राज्यम् *das Regiment führen, regieren.* Auch राज्यलक्ष्मीम् Batavia-Inschr. 9. — Mit अभि 1) *Etwas anweisen.* — 2) *beherrschen.* — Mit आ 1) Med. (Act. Supârn. 6,5. metrisch MBh. 13,169,80. Çat. Br. 14,4,2,33 ist आशा अस्ति gemeint) *erwünschen, erbitten, erhoffen, erwarten,* — *von* (Abl.), *wünschen,* — *für Jmd* (Dat. oder Loc.); *in Aussicht stellen* Maitr. S. 2,1,8 (10,4). आशिषम् und आशिषस् *einen Wunsch —, Wünsche wünschen, für Jmd* (Dat.). Mit Acc. der Person *Jmd alles Gute wünschen.* आत्मानमाशीर्भिराशासानः Kâraka 1,8. — 2) Act. ein Gebet *bittend richten an.* v. l. Med. — 3) Act. *anweisen, Jmd einen Befehl ertheilen;* mit Acc. der Person und Infin. Bhaṭṭ. — 4) आशासित *a) erwünscht* u. s. w. — *b)* Kathâs. 56,70 fehlerhaft fur आश्वासित. — Mit संप्रा MBh. 3,4998 fehlerhaft für संप्र. — Mit समा Med. *seine Bitte richten an* (Acc.) Buâm. V. 2,110. — Mit उद् *hinaufweisen,* — *leiten* (zu den Göttern). — Mit नि 1) *wegsprechen von* (Instr.). — 2) *Jmdm* (Dat.) *ankünden, anweisen* RV. 4,2,7. — Mit प्र 1) *unterweisen, belehren, anweisen.* — 2) *Jmd anweisen,* so v. a. *Jmd eine Weisung geben, verfügen über Jmd* oder *Etwas;* mit Acc. — 3) *bestrafen.* — 4) *verfügen über,* so v. a. *herrschen über, beherrschen, leiten, regieren; über Etwas eine Entscheidung treffen, bestimmen;* mit Acc. oder Acc. mit अधि. राज्यम् *das Regiment führen, regieren.* — 5) प्रशा-

सित *verwaltet.* — 6) प्रशास्त fehlerhaft für प्रशस्त *gerühmt, empfohlen.* — Mit संप्र mit dem Acc. राज्यम् *die Herrschaft führen, regieren* MBh. 5,147, 41. — Mit प्रति, °शिष्ट 1) *abgeschickt, entsandt* H. an. 4,63 (vgl. Zach. Beitr. 90). Çiç. 16,1. — 2) **verweigert* H. an. 4,63. — Mit वि *verschiedene Anweisungen geben in Bezug auf* (Acc.) Âpast. Çr. 14,34,4. Vgl. विशिंश्. — Mit सम् 1) *anweisen, auffordern.* — 2) *zusammenreihen mit* (Instr.). Hierher vielleicht संशिषन्ति (!) Vaitân. 30,17. — 3) संशासित *belehrt, unterwiesen.*

2. शंस् f. 1) *Gebot.* — 2) concret *Gebieter.*

3. शास्, शास्ति s. 1. शस्.

4. शास् Adj. = 3. शस् in den starken Formen; s. उक्थशंस्.

1. शंस m. *Anweisung, Gebot.*

2. शास m. 1) *Strafer, Gebieter.* — 2) Bez. *der Hymne* ṚV. 10,152 Ait. Br. 8,10,4. — 3) angeblich N. pr. des Liedverfassers von ṚV. 10,152.

3. शास m. *Schlachtmesser* 25,20. °कल्प Adj. 11.

शासक m. *Lehrer, Belehrer* Çiç. 14,11. Vgl. मही°.

शासन 1) Nom. ag. (f. ई) *a) strafend, züchtigend; Bestrafer, Züchtiger.* Vgl. पाक°. — *b) unterweisend, lehrend, Unterweiser.* — 2) n. (adj. Comp. f. आ) *a) Bestrafung, Züchtigung, Strafe* Baudh. 2,1, 17. — *b) Herrschaft, Regiment,* — *über* (im Comp. vorangehend). — *c) der schriftliche Befehl eines Fürsten, Edict, Schenkungsedict,* — *auf den Namen von* (Gen.). — *d) Anweisung, Geheiss, Gebot, Befehl, Auftrag,* — *an Jmd* (im Comp. vorangehend 105,19). शासनं कर् oder काङ्क्ष् (Baudh. 4,1, 14) und शासने वर्त् (Baudh. 1,18,8) oder स्था *Jmds* (Gen. oder im Comp. vorangehend) *Befehlen gehorchen, Jmd gehorchen.* Abl. *auf Geheiss, auf Befehl von* (Gen.). f. शासना Comm. zu Çiç. 14,36. — *e) Unterweisung, Belehrung, das Lehren von Etwas* (im Comp. vorangehend). — *f) Vorschrift, Lehre, Rath.* — *g) Lehre,* so v. a. *Glaube, Religion* Harshak. 212,2.

शासनदेवता f. bei den Gaina *die göttliche Botin eines* Arhant Hem. Par. 12,214.

शासनदेवी f. dass. Hem. Par. 9,93.

शासनधर m. *Bote.*

शासनवर्तिन् Adj. *Jmds* (Gen.) *Befehlen gehorchend* Kathâs. 48,135.

शासनवाहक m. *Bote.*

शासनशिला f. *ein auf Stein eingegrabenes Edict* Saduktik. 1,372.

*शासनहर, °हारक und °हारिन् m. *Bote.*

शासनीय Adj. *zu unterweisen, zu belehren,* — *von* (Gen.).

शासितर् Nom. ag. 1) *Züchtiger, Bestrafer.* — 2) *Herrscher, Gebieter,* — *über* (Acc. [Kampaka 96] oder im Comp. vorangehend). — 8) *Unterweiser, Lehrer* Çañk. zu Bâdar. 2,1,14.

शासितव्य Adj. *zu lehren, vorzuschreiben* 243,25.

°शासिन् Adj. 1) *strafend, züchtigend.* — 2) *gebietend, beherrschend, Herrscher über.* — 3) *unterweisend, belehrend* Çiç. 13,24.

शंसु n. *Anweisung, Gebot.*

शास्तर् Nom. ag. 1) *Bestrafer, Züchtiger.* — 2) *Gebieter.* — 3) *der einen Befehl zu Etwas ertheilt.* — 4) *Unterweiser, Lehrer* Âpast. Vâgrakṣ. 28,16. Kâraṇḍ. 24,16. — 5) bildliche Bez. *der Strafe* und **des Schwertes.* — 6) Bez. Buddha's Râgat. 8,243.

1. शास्ति f. 1) *Bestrafung.* — 2) *Geheiss, Befehl.*

2. शास्ति m. Bez. *der Wurzel* 1. शास् Çiç. 14,66.

*शास्तृक Adj. *vom Lehrer kommend.*

शास्तृत्व n. Nom. abstr. zu शास्तर् 2).

शास्त्र n. 1) *Anweisung, Vorschrift.* — 2) *Unterweisung, Belehrung, ein guter Rath.* — 3) *Regel, Leitfaden, Theorie.* — 4) *Lehrbuch, Fachwerk, ein wissenschaftliches —, ein kanonisches Werk.* — 5) *Gelehrsamkeit.*

शास्त्रकार und शास्त्रकृत् m. *Verfasser eines Lehrbuchs.*

शास्त्रगञ्ज m. N. pr. eines Papageien.

*शास्त्रगण्ड m. = प्रघटाविद्.

1.*शास्त्रचक्षुस् n. *das Auge der Lehrbücher,* so v. a. *Grammatik.*

2. शास्त्रचक्षुस् Adj. *der die Lehrbücher zu Augen hat, wissenschaftlich verfahrend* Kâraka 6,26. 30.

*शास्त्रचारण Adj. = शास्त्रज्ञ.

शास्त्रचिन्तक m. *ein Gelehrter.*

शास्त्रचौर m. *der auf eine unrechtmässige Weise in den Besitz einer Lehre gelangt.*

शास्त्रज्ञ Adj. *mit den Lehrbüchern vertraut, gelehrt;* m. *Fachmann.* केवल° *ein blosser Theoretiker.*

*शास्त्रतत्त्वज्ञ 1) Adj. *ein Lehrbuch aus dem Grunde kennend.* — 2) m. *Astrolog.*

शास्त्रतस् Adv. *nach Vorschrift, nach den vorgeschriebenen Regeln.*

शास्त्रत्व n. Nom. abstr. zu शास्त्र 3).

शास्त्रदर्पण m. Titel eines Werkes.

शास्त्रदर्शन n. *das Erwähntwerden in einem Lehrbuche.* Abl. so v. a. शास्त्रतस्.

*शास्त्रदर्शिन् Adj. = शास्त्रज्ञ.

शास्त्रदस्यु m. = शास्त्रचौर MBh. 12,269,53.

शास्त्रदीपिका f., °क्रोड m., °टीका f. (Opp. Cat. 1), °प्रकाश m., °प्रभा f., °प्रवेश m., °लोक m. und °व्याख्या f. Titel.

शास्त्रदृष्ट Adj. *in Lehrbüchern erwähnt,* — *vorgeschrieben, wissenschaftlich, der Doctrin entsprechend, vorschriftsmässig, regelrecht.*

शास्त्रदृष्टि 1) Adj. = 2. शास्त्रचक्षुस् MBh. 14,14, 4. — 2) m. *Astrolog;* vgl. शास्त्रतत्त्वज्ञ 2).

शास्त्रनेत्र Adj. = 2. शास्त्रचक्षुस्.

शास्त्रपाणिन् Adj. 141,8 Druckfehler für शस्त्र°.

शास्त्रबुद्धि f. *Gelehrsamkeit.*

शास्त्रमति Adj. *geschult, gelehrt;* m. *Fachmann.*

शास्त्रमाला f. und °वृत्ति f. Titel.

शास्त्रवत् Adv. = शास्त्रतस्.

शास्त्रवर्जित Adj. *für den es kein Gesetz giebt* Spr. 642.

शास्त्रवाद् m. *ein Ausspruch der Lehrbücher* Spr. 6448.

शास्त्रवादिन् m. *Lehrer* Spr. 7689.

शास्त्रविद् Adj. = शास्त्रज्ञ Gaut.

*शास्त्रशिल्पिन् m. Pl. Bez. der Kaçmira.

शास्त्रसारोद्धार m. Titel eines neueren Werkes Burnell, T.

शास्त्रसिद्धान्तलेशसंग्रह m. Titel eines Werkes,

शास्त्रातिग Adj. *gegen die Lehrbücher verstossend* Baudh. 1,10,8.

शास्त्राध्यापक m. *Lehrer* Ind. St. 13,323.

शास्त्रान्वित Adj. *der Lehre entsprechend, regelrecht, correct* Ind. St. 13,474.

शास्त्रारम्भसमर्थन n. und शास्त्रारम्भवादार्थ m. Titel von Werken Opp. Cat. 1.

शास्त्रावर्तलिपि f. *eine best. Art zu schreiben.*

शास्त्रिक Adj. *in den Lehrbüchern bewandert* Çiva-P. 57,83.

*शास्त्रित Adj. von शास्त्र.

शास्त्रिन् 1) Adj. *gelehrt;* m. *Gelehrter, Fachmann.* — 2) *m. *ein* Buddha.

शास्त्रीय Adj. *der Theorie —, den Lehrbüchern angehörig, darin gelehrt, theoretisch.* Nom. abstr. °ता n.

शास्त्रौघ m. *ein umfangreiches Lehrbuch* Ind. St. 13,460.

शास्य, शंसिष्र Adj. 1) *zu züchtigen, zu bestrafen, strafbar* Gaut. 2,44. Bâlar. 141,15. — 2) *im Zaum —, in Ordnung zu halten, zu regieren.* — MBh. 12,2691 fehlerhaft für सस्य.

शाक् m. 1) = ṣâm. — 2) N. pr. einer Oertlichkeit. शाकेश m.

शाकजीराज m. N. pr. eines neueren Fürsten Burnell., T.

शाकि m. N. pr. eines Mannes.

शाकेव m. wohl = ṣâḥib.

शाक्काम = شاه نامه.

शि *wetzen, schärfen* s. 2. शा.

शिंश m. *ein best. Fruchtbaum.*

शिंशप m. (metrisch) und शिंशपा f. *Dalbergia Sissoo* (ein schöner und starker Baum) Râǵan. 9, 131. Buâvapr. 1,232.

शिंशपायन m. v. l. für वैशंपायन VP.² 3,66.

*शिंशपास्थल n. P. 7,3,1, Sch.

शिंशिपा f. fehlerhaft für शिंशपा.

शिंशुमार m. *Delphinus gangeticus.*

शिंड् = शिङ् in उच्छिंकृन und उपशिंकृन.

*शिंकाण n. 1) *Rotz.* — 2) *Eisenrost.* — 3) *Glasgefäss.*

*शिकम् Indecl. gaṇa चादि.

*शिक्कु Adj. *schlaff, energielos.*

शिक्मन् in सुशिक्मन्.

शिक्य n. 1) *Schlinge, an welcher getragen wird, Tragband* (Baudh. 2,17,11. 33. 37); *ein an Schnüren hängendes Gefäss, eine solche Wagschale* (geflochten oder von Zeug). Auch *शिक्या f. — 2) * = वज्रविकार (!).

शिक्यक = शिक्य 1). °वस्त्र n. *eine an Schnüren hängende Wagschale von Zeug.*

शिक्यपाश m. *die Schnur, an der ein Gefäss hängt.*

शिक्यवत् Adj. *mit einem Tragband versehen.*

(शिक्याकृत) शिक्याकृत Adj. *an Schnüre gehängt.*

*शिक्यित Adj. *an einem Tragband hängend.*

शिक्योड्डत Adj. *an einem Tragband aufgehängt* Çat. Br. 5,3,4,28.

शिक्ष Adj. *kunstfertig.*

शिक्षन् Adj. dass. Nach Sâj. = रज्जु und तेजस्.

शिक्षस् Adj. *vermögend, wirksam, mächtig.*

1. शिक्ष्, शिक्षति, °ते 1) Act. *versuchen, unternehmen.* — 2) Med. (Act. ausnahmsweise, meist metrisch) *lernen, einüben, erlernen von* (mit Acc. der Sache und Abl. der Person; st. dessen auch सकाशात् mit Gen. der Person), *sich üben in* (Loc.). शिक्षमाण auch so v. a. *Schüler.* Pass. *erlernt werden.* शिक्षित *erlernt* Kâd. 86, 16 (156, 1). गिर् f. so v. a. *eine geübte Stimme* Baudh. 2, 4, 5. — Caus. शिक्षयति (ganz ausnahmsweise Med.) *lehren, belehren, unterrichten, eines Bessern belehren;* mit Acc. der Person (Bâlar. 140, 20), mit Acc. der Sache, mit doppeltem Acc., mit Acc. der Person und Loc. der Sache, mit Acc. der Person und Infin., mit Acc. der Sache und Gen. der Person (Bâlar. 25,15). शिक्षित *gelehrt, unterrichtet* (von Personen); das Worin im Acc. (zu Spr. 3006), Loc. oder im Comp. vorangehend. — Mit अनु Med. *lernen, erlernen;* mit Acc. der Sache und Gen. oder Abl. der Person. अनुशिक्षित *gelernt, erlernt,* — von (im Comp. vorangehend). — Caus. *belehren, Jmd* (Gen.) *Etwas* (Acc.) *lehren.* — Mit अभि Caus. *Etwas* (Acc.) *lehren,* — *Jmd* (mit doppeltem Acc.). — Mit आ in आशिक्षा. आशिक्षित Kâm. Nitis. 11,30 fehlerhaft für अशिक्षित. — Mit उप 1) Med. *versuchen, unternehmen.* — 2) Act. (häufig, aber metrisch) und Med. *lernen, erlernen, erforschen, erfahren,* — von (Abl.). उपशिक्षित *erlernt.* — 3) Med. *lehren,* mit Acc. der Sache und Gen. der Person. — Caus. 1) *Jmd belehren.* शिक्षित *belehrt.* — 2) *lehren,* mit Acc. der Sache und Gen. der Person. शिक्षित *gelehrt, mitgetheilt,* — von (Instr. oder im Comp. vorangehend). — Mit सम् Caus. 1) *lehren,* mit doppeltem Acc. — 2) *erproben* Du. V. 12,16.

2. शिक्ष्, शिक्षति, शिक्षते; 1) Act. *Jmd* (Dat.) *helfen wollen, helfen, sich gefällig erweisen.* — 2) Act. *mittheilen wollen, schenken.* — 3) Act. *Jmd* (Acc.) *beschenken wollen mit* (Instr.). — 4) Med. *Jmd* (Acc.) *seine Dienste anbieten, in Jmds Dienste treten.* — Mit आ 1) *Etwas* (Gen.) *mittheilen.* — 2) *beschenken wollen mit* (Instr.). — Mit उप 1) Act. *an sich ziehen, anlocken, einladen.* — 2) Med. *Jmd* (Acc.) *seine Dienste anbieten, in Jmds Dienste treten, sich Jmd zur Verfügung stellen.* उपशिक्षित mit act. Bed. — Mit प्रति Act. *anlocken, einladen.* — Mit वि Act. etwa *vertheilen.*

1. शिक्षक Nom. ag. *unterweisend, belehrend* (Comm. zu Çiç. 13,24), *Lehrer.*

2. *शिक्षक Adj. *mit der Çikshâ vertraut.*

शिक्षण n. *das Belehren, Unterweisen,* — *in* (Loc.).

शिक्षणीय Adj. *zu lehren* (Prasannar. 89,7), *zu unterweisen;* mit Acc. der Sache.

शिक्षा f. (adj. Comp. f. आ) 1) *Kenntniss, Kunst, Fertigkeit, Geschicklichkeit,* — *in* (Loc. oder im Comp. vorangehend). Instr. Sg. und Pl. *kunstgerecht.* — 2) *Unterricht, Unterweisung, Vorschrift, Lehre.* — 3) *Züchtigung* Comm. zu Nâǵam. 6,7,2. — 4) *die Lehre von den grammatischen Elementen,* eine Hülfswissenschaft zum Veda und Titel besonderer Schriften. — 5) * *Bignonia indica.*

*शिक्षाकर m. Bein. Vjâsa's.

शिक्षाकार m. 1) *ein Sänger mit Lehrtalent* S. S. S. 118. — 2) *Verfasser einer Çikshâ.*

1. शिक्षाक्षर n. *ein nach den Vorschriften der Çikshâ richtig ausgesprochener Laut.*

2. शिक्षाक्षर Adj. *nach den Vorschriften der Çikshâ richtig ausgesprochen.*

शिक्षाचार Adj. *kunstgemäss* —, *der Vorschrift gemäss sich betragend.*

शिक्षादण्ड m. *eine als Lehre dienende Strafe.*

शिक्षानर् Adj. wohl *Männern helfend* oder *mittheilend.*

शिक्षापत्र n. Titel eines Werkes.

शिक्षापद् n. *Vorschrift der Moral* Harshaṅ. 204, 13. Kâraṇḍ. 98,16. 23. 99,2. °प्रज्ञप्ति f. Titel eines Theils des Vinaja.

शिक्षाबोध m. Titel eines Werkes Opp. Cat. 1.

शिक्षारस m. *die Lust* —, *das Verlangen in Etwas* (Loc.) *eine Kunstfertigkeit zu erlangen* Vidḍh. 40,7.

शिक्षावत् Adj. 1) *kenntnissreich.* — 2) *belehrend.*

शिक्षावल्ली f. Titel des 1sten Theils der Taitt. Up.

शिक्षाविधि m. Titel eines Werkes.

शिक्षासंवर m. *das sittliche Leben eines Mönchs* Kâraṇḍ. 96,6. 98,11.

*शिक्षासमुच्चय m. und शिक्षासूत्र n. Titel von Werken.

शिक्षास्वर m. = 1. शिक्षाक्षर.

शिक्षित 1) Adj. s. u. 1. शिक्ष् Simpl. und Caus. — 2) *f. आ N. pr. eines Frauenzimmers. — 3) n. *das Unterrichten, Lehren.*

शिक्षितव्य Adj. *zu erlernen von* (Abl.) Comm. zu Âçv. Çr. 6,8,5.

शिक्षितावत् 1) Adj. *der das Lesen und Schreiben erlernt hat.* — 2) *m. *Schüler.*

शिक्षितृ Adj. *mittheilsam, hülfreich.*

शिक्षितृक Adj. *der die Çikshâ studirt* Mânḍ. Çikshâ 1,6. 14,10. 15,1.

शिक्षेण्य Adj. (f. आ) *lehrreich.*

शिख m. N. pr. eines Schlangendämons. शिंखा f. s. bes.

*शिखक m. = लेखक.

शिखण्ड 1) m. (adj. Comp. f. आ) *a) Haarstrang, — büschel.* Vgl. चतुःशिखण्ड. — *b) Pfauenschwanz.* — *c) eine best. Pflanze.* — 2) *f. शिखण्डी gaṇa गौरादि. *a) Abrus precatorius* Râǵan. 3,101. — *b) gelber Jasmin* Râǵan. 10,98.

शिखण्डक 1) m. *a)* = शिखण्ड 1)*a).* — *b)* = शिखण्ड 1)*b).* — *c)* Du. (nach dem Comm. n.) *die unterhalb der Hinterbacke gelegenen Fleischtheile* TS. 5,7,15,1. — *d)* bei den mystischen Çaiva *ein Erlöster best. Art* Hemâdri 1,823,6. Vgl. शिखण्डिक und शिखण्डिन्. — 2) *f. °ण्डिका = शिखण्ड 1)*a).*

शिखण्डास्थि n. Du. Bez. *bestimmter Knochen* Çat. Br. 4,3,3,5. Vgl. शिखण्डक 1) *c).*

शिखण्डिक 1) m. *a)* * *Hahn.* — *b)* = शिखण्डक 1) *d)* Hemâdri 1,611,9. — 2) *(wohl n.) *eine Art*

Rubin Garbe zu Râǵan. 13,151.

शिखण्डकेतु m. Bein. Skanda's Bâlar. 99,4.

शिखण्डित n. *ein best. Metrum.*

शिखण्डिन् 1) Adj. *einen Haarbusch tragend, ciratus* (Gandharva, Rudra-Çiva, Vishṇu-Kṛshṇa u. s. w.). — 2) m. *a) Pfau* H. an. 3,426 (vgl. Zach. Beitr. 88). Çiç. 6,45. — *b) *Pfauenschwanz* H. an. (vgl. Zach. Beitr. 88). — *c) *Hahn.* — *d) *Pfeil.* — *e)* = शिखण्डक 1) *d)* Hemâdri 2,*a*,126, 12. — *f)* N. pr. α) eines Mannes mit dem Patron. Jâǵñasena; im Epos eines Sohnes des Drupada, der den Bhîshma erschlug. Er wird als Mädchen (daher auch शिखण्डिनी genannt) geboren und von einem Jaksha in einen Knaben verwandelt. Nach einer anderen Sage wird er nur einfach für einen Knaben von der Mutter ausgegeben. — β) eines Brahmanen. — γ) eines Berges. — 3) f. शिखण्डिनी *a) Pfauhenne* Çiç. 8,11. — *b) *Abrus precatorius.* — *c) *Jasminum auriculatum.* — *d)* N. pr. α) = 2) *f)* α). — β) der Gattin Antardhâna's. — γ) zweier Apsaras, angeblich Verfasserinnen von RV. 9,104.

शिखण्डिमत् Adj. *reich an Pfauen.*

शिखर 1) Adj. *spitzig, zackig.* — 2) m. n. *a) Bergspitze* (Hemâdri 1,394,11. fgg.), *Baumgipfel, Giebel, Zinne* oder *Thurm, Spitze* überh., *ein spitzer Gegenstand.* पृष्ठ° *ein berghoher Rücken.* — *b) *das Sträuben der Härchen am Körper.* — *c) *ein Rubinstückchen von der Farbe eines reifen Granatkorns.* — *d) *Achselgrube* (*Achsel?*). — 3) m. *a) eine best. Stellung der Hand.* — *b)* N. pr. eines Mannes. — 4) f. आ *a) *Sanseviera Roxburghiana.* — *b) eine best. mythische Keule.* — 5) f. ई *a*, = 4) *b*). — *b)* * = कर्कटशृङ्गी Râǵan. 6,158. — 6) n. *a) Gewürznelke.* — *b) ein best. mythisches Geschoss.*

शिखरदती Adj. f. *spitzzähnig* Citat bei Vâmana.

*शिखरवासिनी f. Bein. der Durgâ.

शिखरसेन m. N. pr. eines Mannes Mudrâr. 82, 7 (136,14).

शिखराद्रि (Conj.) m. N. pr. eines *Berges.*

शिखरिन् 1) Adj. *mit Spitzen —, mit Zacken versehen, spitzig* Mech. 79. Vâsav. 95,1. — 2) m. *a) Berg.* — *b) *Baum.* — *c) *Achyranthes aspera* Râǵan. 4,90. — *d) *Andropogon bicolor* Râǵan. 16,25. — *e) *eine best. Schmarotzerpflanze* Râǵan. 5,66. — *f) *das Harz der Boswellia thurifera* Râǵan. 12,120. — *g) *Parra jacana* oder *goensis.* — *h) *eine Antilopenart* Râǵan. 19,47. — *i) *Festung.* — *k)* N. pr. eines Berges. — 3) f. °रिणी *a) *Härchenreihe.* — *b) *Jasminum Sambac.* — *c) *Sanseviera Roxburghiana.* — *d) *eine Art Weinstock* oder *Weintraube.* — *e) *eine Perle von Weib.* — *f) gekäste Milch mit Zucker und Gewürz* Bhâvapr. 2,27. Vgl. Molesw. u. शिखरिणा. — *g) ein best. Metrum* Vâsav. 95,1. Vidbh. 29,1.

शिखरिपक्षिन् m. *ein beflügelter —, fliegender Berg* Spr. 1095.

शिखरीन्द्र m. *der Fürst der Berge* (Bein. des Raivataka nach dem Comm.) Çiç. 6,73.

शिखरेशलिङ्ग n. Name eines Liṅga auf dem Kailâsa.

शिखा f. (adj. Comp. f. आ) 1) *Strähne —, Strang von Haaren, Haarbusch.* — 2) *Pfauenkamm.* — 3) *Flamme* Spr. 7846. — 4) *Strahl.* — 5) **Zweig.* — 6) **eine faserige Wurzel.* — 7) **Jussiaea repens.* — 8) *Spitze* überh. (292,17), *Saum* (eines Gewandes). — 9) = शिखावृद्धि Gaut. 12,35. — 10) **Kopf.* — 11) **Brustwarze* Râǵan. 18,40. Vgl. स्तन°. — 12) **Fussspitze.* — 13) Bez. *eines best. Theiles eines Spruches* (*der Haarbusch des als Fürsten gedachten Spruches*). — 14) **das Beste in seiner Art.* — 15) Name *verschiedener Metra.* — 16) **Liebesfieber.* — 17) N. pr. eines Flusses VP.^{2} 2,198. Richtig शिखी. — 18) R. 5,12,32 fehlerhaft für शाला.

*शिखाकन्द n. *eine Art Zwiebel* oder *Knoblauch* Râǵan. 7,19.

*शिखाग्रदत्त und *°दत्त Adj.

*शिखाचल Trik. 2,3,26 fehlerhaft für शिखावल.

शिखाजट Adj. *dessen Kopf bis auf einen Haarbüschel geschoren ist* Gaut. 1,27. Âpast. Vgl. शिखामुण्ड.

*शिखाण्डक m. = शिखण्ड 1).

*शिखातरु m. *Lampengestell.*

शिखादाम n. *ein auf dem Kopfe getragener Kranz.*

*शिखाधर m. 1) *Pfau.* — 2) Bein. Mañǵuçrî's.

*शिखाधार m. *Pfau.*

शिखापति m. N. pr. eines Mannes.

शिखापाश m. *Haarschopf* Bhar. Nâṭjaç. 20,13.

*शिखापित्त n. *Brennen in den Fingern und Zehen* Gal.

*शिखाबन्ध m. *Haarschopf.*

शिखाबन्धन n. *das Binden des Haarbusches.*

शिखाभरण n. *Kopfschmuck, Diadem.*

शिखामणि m. *ein auf dem Scheitel getragenes Juwel.* Am Ende eines Comp. so v. a. *eine Perle von —, die Krone von —, der* oder *das Beste in seiner Art.*

शिखामुण्ड Adj. *kahl geschoren bis auf den Haarbusch* Baudh. 2,11,18. Vgl. शिखाजट.

*शिखामूल n. = शिखाकन्द Râǵan. 7,19. v. l. शिखिमूल.

*शिखालु m. *Celosia cristata* Râǵan. 5,48.

शिखावत् 1) Adj. *a) flammend, brennend* Çiç. 20, 61. — *b) mit einer Spitze versehen.* — 2) m. *a) *Feuer.* — *b) *ein Komet* oder *der niedersteigende Knoten.* — *c)* N. pr. eines Mannes. — 3) * f. °वती *Sanseviera Roxburghiana.*

*शिखावर m. *Brodfruchtbaum.*

शिखावर्त m. N. pr. eines Jaksha.

शिखावल m. *Pfau.*

*शिखावृत m. *Lampengestell.*

शिखावृद्धि f. Bez. *eines best. Zinses* Jolly, Schuld. 298.

शिखि (metrisch für शिखिन्) m. 1) *Pfau.* — 2) **der Liebesgott.* — 3) N. pr. Indra's unter Manu Tâmasa.

*शिखिकण्ठ n. und *शिखिग्रीव n. *blauer Vitriol* Râǵan. 13,103 nebst Note.

शिखिता f. Nom. abstr. von शिखिन् *Pfau.*

शिखितीर्थ n. N. pr. eines Tîrtha.

शिखिदिश् f. Agni's *Weltgegend, Südost.*

शिखिद्युत् Adj. *wie Feuer glänzend* Çiç. 17,16.

शिखिध्वज 1) * m. *a) Rauch.* — *b)* Bein. Kârttikeja's. — 2) n. N. pr. eines Tîrtha.

शिखिन् 1) Adj. *a) einen Haarbusch tragend* Gaut. — *b) auf der Höhe der Wissenschaft stehend.* — 2) m. *a) Pfau.* — *b) *Hahn.* — *c) *Ardea nivea.* — *d) *Stier.* — *e) *Pferd.* — *f) Feuer, der Gott des Feuers.* — *g)* Bez. *der Zahl drei* (wegen der *drei heiligen Feuer*) Râǵan. 11,192. — *h) *Lampe.* — *i) Komet.* — *k) der niedersteigende Knoten* VP.^{2} 2, 259. — *l) *Berg.* — *m) *Baum.* — *n) *Carpopogon pruriens.* — *o) *Trigonella foenum graecum.* — *p) *eine best. Gemüsepflanze,* = सितावर. — *q) *Pfeil.* — *r) *ein Brahmane.* — *s)* N. pr. α) eines Schlangendämons. — β) Indra's unter Manu Tâmasa. — γ) des 2ten Buddha Kâçjap. 15,13. — δ) eines Brahman (des Gottes) bei den Buddhisten Lalit. 515,6. fgg. — 3) f. शिखिनी *a) Pfauhenne.* — *b) *Celosia cristata* Râǵan. 5,48.

शिखिन्धन (!) m. N. pr. eines Mannes.

*शिखिप्रिय m. *eine Art Judendorn* Râǵan. 11,147.

*शिखिमण्डल m. *Crataeva Roxburghii.*

*शिखिमूल n. s. u. शिखामूल.

*शिखिमोदा f. *eine best. Pflanze,* = अजमोदा Râǵan. 6,111.

*शिखिवर्धक m. *Beninkasa cerifera.*

शिखिवासस् m. N. pr. eines Berges.

*शिखिवाहन m. Bein. Kârttikeja's.

शिखिव्रत n. *eine best. Begehung.*

*शिखिशृङ्ग m. *die gefleckte Antilope* Râǵan. 19,45.

शिखी f. N. pr. eines Flusses VP. 2,4,11.

शिग्रु m. 1. N. pr. *a)* Pl. eines Volkes. — *b)* *eines Mannes. — 2) *Moringa pterygosperma, horse radish* (Blätter und Blüthen dienen als Gemüse) Mat. med. 117. Râǵan. 7,26. Buâvapr. 1,205. Harshaṅ. 197,24. n. *der Same dieser Pflanze* Ḱaraka 6,19. — 3) **Gemüse* überh.

शिग्रुक 1) m. = शिग्रु 2) Ḱaraka 6,23. — 2. *n. *Gemüse* überh.

*शिग्रुज n. und *शिग्रुबीज n. *der Same von Moringa pterygosperma.*

*शिङ्ग्, शिङ्गति (गत्यर्थ).

*शिङ्गप m. N. pr. eines Mannes.

शिङ्गभट्ट m. N. pr. eines Autors. °भट्टीय n. Titel seines Werkes Opp. Cat. 1.

शिङ्गभूपाल m. N. pr. eines Autors Kumârasv. zu Pratâpar. 195,5. °भूपालीय n. Titel seines Werkes Opp. Cat. 1.

शिङ्गि n. Pl. in der verdorbenen Stelle VS. 39,8. Statt शिङ्गीनि कोश्याभ्याम् liest TS. शिङ्गीनिकोश्याभ्याम्. शिङ्गी bezeichnet wohl wie निकोश्य *einen best. Theil der Eingeweide.*

शिङ्ग्, शिङ्गति (आघ्राणे). शिङ्गित = घ्रात. Simplex nicht zu belegen. — Mit उद् in उच्छिङ्गन. — Mit उप *küssen.*

*शिङ्गण n. = शिङ्गाण *Rotz.*

*शिङ्गाण 1) m. *a) os sepiae.* — *b) geschwollene Hoden.* — 2) m. f. (आ Râǵan. 18,28) n. *Rotz.* — 3) n. *a) Eisenrost.* — *b) Glasgefäss.*

शिङ्गाणक 1) *m. n. *Rotz, Schleim.* — Statt सिङ्गाणक H. an. 4,270 hat die v. l. nach Zachar. Beitr. 91 पिङ्गाणक (?). — 2) f. °णिका *Rotz.* Vgl. प्रङ्गाणिका.

*शिङ्घनी f. *Nase* Râǵan. 18,28.

शिच् f. (Nomin. शिक्) = शिक्य 1) und auch *Netz.*

शिञ्ज्, शिञ्जे *einen schrillen Laut von sich geben, klingen, schwirren* RV. Suparn. 22,4. Çiç. 10,62. Neben शिञ्जान (Bâlar. 81,5. Çukas. 1,67) auch शिञ्जत्. शिञ्जित *einen schrillen Laut von sich gebend, klingend, klirrend.* Die Bomb. Ausgg. stets स st. श. — Mit आ, आशिञ्जित *klingend.* — Mit परि, °शिञ्जित *umschwirrt.* — Mit वि *zwitschern.* — Mit सम् = Simplex. — Caus. संशिञ्जयति *klingend zusammenstossen* Âpast. Çr. 2,13,6. Hillebr. N. 83, N. 2.

शिञ्जा f. 1) *Geklingel, Gesumme* Harshaṅ. 202,9. — 2) *Bogensehne* Bâlar. 80,22. °लता f. dass. 81, 5. — Auch सिञ्जा geschr.

शिञ्जार m. N. pr. eines Mannes.

*शिञ्जास्थत्थ n. oder *शिञ्जास्थ n. gaṇa राजदन्तादि. v. l. सि°.

शिञ्जित 1) Adj. s. u. शिञ्ज्. — 2) n. *Geschrille, Geklingel, Gesumme u. s. w.* Kumâras. 1,34. Vâsav. 263,7. — Auch सिञ्जित geschrieben.

शिञ्जिन् 1) *Adj. *klingend* u. s. w. — 2) f. °नी *a) Bogensehne* MBu. 8,48,20 (सि°). — *b) Sinus eines Bogens.* — *c) *ein klingender Fussring.*

*शिट्, शेटति (अनादरे).

शिण्डाकी oder सि° f. *eine scharfe Sauce aus Senf, Rettig, Reismehl* u. s. w. Mat. med. 12.

1. शित Partic. s. u. 1. शा.

2. शित Partic. s. u. 2. शा.

3. शित m. N. pr. eines Sohnes des Viçvâmitra.

4. शित fehlerhafte Schreibart für 3. सित *hellfarbig, weiss.*

शितता f. *Schärfe.*

*शितदु f. N. pr. eines Flusses, = शतदु. Vgl. सितदु.

शितधार Adj. *mit scharfer Schneide, scharf* MBh. 3,203,35. Hariv. 2447. Bhâg. P. 4,5,22.

*शितपुष्प n. *Cyperus rotundus.* v. l. सित°.

*शिताग्र m. *Dorn* Hâr. 91 (सि° gedr.).

शिताभ्र m. MBh. 13,836 fehlerhaft für सिताभ्र.

शितामन् n. *der untere Vorderfuss* (des Opferthiers); nach Anderen *Leber, Fett* oder *Wurf* (योनि) *der Kuh.* शितामतस् Adv. TBr. 3,6,11,2.

*शितावर s. सितावर.

शिति 1) Adj. (f. eben so) *a) weiss* Ind. St. 14, 384. — *b) schwarz* Çiç. 15,82 (48). — 2) *m. *a) Betula Bhojpatra.* — *b)* = सार. — *c)* fehlerhaft für शिबि.

शितिककुद् Adj. *weisshöckerig* Maitr. S. 2,5,10 (60,18. 61,3).

*शितिककुद् Adj. dass.

शितिकण्ठ Adj. *weissschulterig* Maitr. S. 3,13,5.

शितिकण्ठिन् m. TS. 5,5,20,1 nach dem Comm. = पाण्डरोदरो गृध्रः.

शितिकण्ठ 1) Adj. *a) weisshalsig.* — *b) schwarz-, blauhalsig* Gaut. — 2) m. *a) ein best. Raubvogel.* — *b) Pfau* Çiç. 3,27. 20,5. Bâlar. 75,17. Vikramâṅkaṅ. 13,35. — *c) *eine Hühnerart,* = दात्यूह. — *d)* Bein. Çiva's Spr. 7660. — *e)* N. pr. α) eines Schlangendämons. — β) verschiedener Männer. Auch °दीक्षित.

शितिकण्ठक Adj. *blauhalsig.*

शितिकण्ठरामायण n. (Opp. Cat. 1) und °कण्ठस्तोत्र n. (Burnell, T.) Titel.

शितिकण्ठीय n. Titel eines Werkes Opp. Cat. 1. °टिप्पणी f. ebend.

शितिकेश m. N. pr. eines Wesens im Gefolge Skanda's.

शितिङ्ग Adj. vielleicht *weisslich.*

*शितिचार m. *ein best. Gemüse.*

*शितिच्छद m. *Gans.*

*शितिनस् Adj. *weissnasig.*

शितिपक्ष 1) Adj. (f. आ) *weissflügelig.* — 2) *m. *Gans.*

शितिपद् Adj. (stark °पाद्, f. °पदी) *weissfüssig.*

शितिपाद् Adj. dass.

शितिपृष्ठ Adj. (f. आ) *weissrückig* (nach Anderen *schwarzrückig*).

शितिप्रभ Adj. *weisslich.*

शितिबाक und °बाकु (Maitr. S. 3,13,3) Adj. *mit weissen Vorderfüssen* Çat. Br. 5,3,1,10.

शितिभसद् Adj. *mit weissem Hintertheil.*

शितिभ्रु Adj. *mit weissen Brauen.*

शितिमांस n. *Fett.*

शितिरत्न n. *Sapphir* Çiç. 13,52.

शितिरन्ध्र Adj. *mit weissen Ohrhöhlen* Maitr. S. 3,13,3.

*शितिललाट Adj. *mit weisser Stirn.*

*शितिवर m. *Marsilea quadrifolia* Buâvapr. 1, 283. Vgl. Kauç. 39.

शितिवार 1) Adj. *weissschweifig.* — 2) *m. *Marsilea quadrifolia.*

शितिवाल Adj. *weissschweifig.*

शितिवासस् 1) Adj. *dunkel gekleidet.* — 2) m. Bein. Balarâma's Çiç. 1,6.

*शितिसारक m. *Diospyros embryopteris.*

शितो Adv. mit कर् *scharf machen, wetzen* Vikramâṅkaṅ. 13,25.

शितोनु m. N. pr. eines Sohnes des Uçanas. v. l. शितेयु, शितेषु, शिनेयु.

शितोमन् und शितोमत् = शितामन्. Nur Du. शितोमभ्याम् und शितोमद्भ्याम्.

शितेयु m. N. pr. eines Sohnes des Uçanas. Vgl. शितोनु.

शितेयु m. 1) = शितेयु. — 2) R. 1,32,18. 19 fehlerhaft für शीतेषु.

शितोदर् Adj. (f. ई) *dünnleibig* Hariv. 1,20,33.

शितोदा f. N. pr. eines mythischen Flusses. Richtig शीतोदा.

शितोपला f. *Zucker.* Richtig सितोपला.

शित्पुट् m. *ein katzenähnliches Thier.* v. l. शित्पुर्.

शित्पृष्ठ Adj. *weissschulterig.*

शित्पुर् m. s. u. शित्पुट्.

शित्शिष्ट Adj. *weisslippig.*

शिथिर Adj. (f. आ) *locker, lose, schlaff, schwank; zart, weich.*

शिथिल Adj. (f. आ) *locker, lose, schlaff, geschmeidig, schlotternd, sich hinundher bewegend, unstät, zitternd, schwach.* Mit einem Loc. *lässig in.* Adv. शिथिलम् *nicht fest.*

शिथिलता f. *Schlaffheit.* °तां गम् oder व्रज् so v. a. *vernachlässigt werden.*

शिथिलपीडित Adj. *zu schwach gedrückt.* Nom. abstr. °ता f. Suçr. 2,200,2. 3.

शिथिलंभाव m. in अशिथिलंभाव.

शिथिलय् 1) °यति *locker machen, lösen.* शिथिलित *locker —, schlaff gemacht, gelöst* Çiç. 7,36. 11,38. 15,88 (54). — 2) °यते so v. a. *unbenutzt vorübergehen lassen.* — Mit परि, °शिथिलित *ganz locker —, ganz schlaff gemacht* Çiç. 11,11.

शिथिलसमाधि Adj. *geringe Aufmerksamkeit auf Etwas wendend, zerstreut* Mâlav. 23 (24).

शिथिलाय्, °यते *schlaff werden* Kâd. 2,126,18 (155,8).

शिथिली Adv. 1) mit कर् *lockern, lösen, schlaff machen, vermindern, schwächen, lindern* Kâraka 1, 21. °कृत *gelockert* u. s. w. Çiç. 13,13. — 2) mit भू *schlaff werden, erschlaffen;* mit einem Abl. so v. a. *ablassen von.*

शिथिलीकरण n. *das Lockern, Schwächen.*

शिथिलीशक्ति f. Titel Burnell, T.

शिन m. N. pr. eines Mannes.

शिनि m. N. pr. verschiedener Männer. Am Anfange eines Comp. *das Geschlecht Çini's.*

शिनिवाङ्क N. pr. eines Flusses.

शिनिवास m. N. pr. eines Berges. v. l. शिनी°.

शिनीक m. N. pr. eines Lehrers VP. 6,8,49.

शिनीपति m. N. pr. eines Kriegers Hariv. 5021. v. l. सि°.

शिनीवाली f. fehlerhaft für सि°.

शिनीवास m. s. u. शिनिवास.

शिनेयु m. N. pr. verschiedener Männer.

शिपर् in अशिपर्.

शिपविल्लुक m. *ein best. Wurm* oder dgl. AV. 5,23,7.

*शिपविष्ट m. = शिपिविष्ट.

शिपाक m. N. pr. eines Mannes.

शिपि 1, m. wird durch पशु, प्राणिन् und रश्मि erklärt. — 2) n. angeblich = वारि *Wasser.*

शिपिर् Adj. etwa *überschüssig.*

शिपिविष्ट 1) Adj. *a)* dass. Kâṭh. 13,10. 14,10. — *b) kahl* Âpast. — *c) *hautkrank* oder *keine Vorhaut habend.* — 2) m. Bein. *a)* Vishṇu's. — *b)* Rudra-Çiva's Bâlar. 18,3. 40,8. 9.

शिपिविष्टक Adj. (f. ई) etwa *glatt.*

शिपिविष्टवत् Adj. *das Wort* शिपिविष्ट *enthaltend;* f. °वती *ein solcher Vers* Tândja-Br. 9,7,9. Âpast. Çr. 14,18,14. 25,10.

शिप्र und शिप्रा s. सिप्र und सिप्रा. शिप्रा s. bes.

शिप्रक m. N. pr. des Mörders von Suçarman.

शिप्रवत् Adj. *vollbackig.*

शिप्रा f. 1) Du. *die Backen.* — 2) Pl. *Backenstücke am Helm.* — 3) **Nase.*

शिप्रिणीवत् und शिप्रिन् Adj. = शिप्रवत्.

शिफ 1) *m. = शिफा. — 2) f. शिफा *a) eine faserige* oder *schwache Wurzel* Vâsav. 265,1. Wird als *Zuchtruthe* angewandt und daher auch so v. a. *Ruthenstreich.* — *b) *Lotuswurzel.* — *c) *Nardostachys Jatamansi.* — *d) *Anethum Sowa.* — *e) *Gelbwurz.* — *f) *Mutter.* — *g)* N. pr. eines Flusses.

*शिफाक m. und *शिफाकन्द n. *Lotuswurzel.*

*शिफाधर m. *Zweig, Ast.*

*शिफारुह m. *der indische Feigenbaum* Râǵan. 11,119.

शिबि m. 1) N. pr. *a)* eines Liedverfassers mit dem Patron. Auçînara. Nach dem Epos ein wegen seiner Freigebigkeit und Uneigennützigkeit hochgeehrter Fürst, der seinen Leib hingab um eine Taube zu retten. — *b)* Pl. eines Volkes, das auf शिबि 1) *a)* zurückgeführt wird. — *c)* eines Sohnes des Indra. — *d)* Indra's im 4ten Manvantara. शिखिन् v. l. — *e)* eines Sohnes des Manu Kâkshusha Bhâg. P. 4,13,16. — *f)* eines Daitja, Sohnes des Samîhrâda. — 2) *ein Fürst der Çibi.* — 3) **Raubthier.* — 4) **Betula Bhojpatra.* — 5) **Typha angustifolia* Bhâvapr. 1,210.

शिबिक m. N. pr. 1) = शिबि 1) *a).* — 2) Pl. eines Volkes im Süden.

शिबिका 1) f. *Sänfte, Palankin.* Als Waffe Kubera's 100,25. शिविकदान (sic) n. Titel Burnell, T. — 2) *Leichenwagen* Râǵat. 7,463.

शिबिकाल m. N. pr. eines Daitja Hariv. 1,3,76.

शिबिर 1) n. *a) ein fürstliches Lager, Feldlager, Heerlager; ein Zelt in einem solchen Lager; Zelt* überh. Bâlar. 243,2. — *b) *eine Kornart.* — 2) m. Râǵat. 5,176 nach Kern fehlerhaft für दिविर.

शिबिरगिरि m. N. pr. eines *Berges.*

*शिबीरध्र m. = शिबिर 1) *a).*

शिभ्र Adj. etwa *geil.*

शिम्, शिम्यति = 1. शम् *zurichten, zubereiten.*

शिम m. wohl *Zurichter, Zerleger des geschlachteten Fleisches.*

*शिमि f. = 2. शमी *Hülsenfrucht.*

शिमिका f. N. pr. einer Oertlichkeit.

शिमिज्ञावरी Adj. f. nach Sâj. *wildwachsend* Taitt. Âr. 4,39,1.

शिमिदा f. N. pr. einer Unholdin.

शिमिद्वत् Adj. als Bez. eines Windes Maitr. S. 4,9,6.

शिमिशिमाय्, °यति *brodeln* Varâh. Jogaj. 8,10. Vgl. सिमिसिमाय्.

*शिमिषीपद् m. *ein* Râkshasa.

शिमी f. = 1. शमी *Bemühung, Fleiss, Werk.*

शिमीवत् Adj. *wirksam, durchdringend, gewaltig.*

*शिमुडी f. *ein best. Strauch* Râǵan. 4,167.

शिम्ब 1) m. *a) Hülsenfrucht, Schote.* — *b) *Cassia Tora.* — 2) *f. आ = 1) *a).* Auch सिम्बा geschrieben.

शिम्बल m. 1) *Schötchen.* Nach Sâj. *die Blüthe der Çâlmali.* — *b) eine best. Pflanze.*

शिम्बात Adj. nach Nigh. = मुख.

शिम्बि f. 1) *Hülsenfrucht* (Kâraka 1,27), *Schote.* Auch शिम्बी. — 2) *शिम्बी *Phaseolus trilobus, Mucuna pruritus* und = निष्पावी Râǵan. 3,22. 40. 7,187.

*शिम्बिक 1) m. *eine schwarze Varietät von Phaseolus Mungo.* — 2) f. आ *Hülsenfrucht, Schote.*

*शिम्बिपर्णिका und *°पर्णी f. *Phaseolus trilobus.*

शिम्बीधान्य n. *Hülsenfrucht* Râǵan. 16,2. Bhâvapr. 1,172. 175.

*शिम्बीफल n. *Tabernaemontana coronaria* Râǵan. 4,170.

1. शिम्यु m. Pl. Bez. von *Feinden.*

2. शिम्यु m. Sg. N. pr. eines Volkes.

*शिम्रीडी f. wohl nur fehlerhaft für शिमुडी.

1. °शिर् Adj. *zerbrechend, hart mitnehmend.*

2. शिर् (oder शर्) = 2. श्री *mengen, mischen.* — Mit आ, आशीर्त *gemischt mit* (Instr.) RV. 8,2,9. Vgl. आशिर्, आशिर.

शिर m. 1) = शिरस् *Kopf* Ind. St. 15,230. 264. — 2) **die Wurzel von Piper longum.* Auch सिर geschrieben. — 3) **Betula Bhojpatra.* — 4) **Boa.* — 5) **Lager.*

शिरउपनिषद् f. Titel einer Upanishad, gedr. in der Bibl. ind.

शिरःकपाल n. *Schädel.*

शिरःकपालिन् Adj. *einen Schädel tragend.*

शिरःकम्प m. *Kopfschütteln.* Auch Pl.

शिरःकम्पिन् Adj. *mit dem Kopfe schüttelnd.*

शिरःकर्ण n. Sg. *Kopf und Ohr.*

शिरःकृन्तन n. *das Kopfabschlagen.*

°शिरःक्रिया f. *das Darstellen —, Vorführen des Kopfes von —.*

शिरःपट् m. *Kopfbinde.*

शिरःपाक m. *eine best. Kopfkrankheit.*

*शिरःपिण्ड m. Du. *die beiden Erhöhungen auf der Stirn eines Elephanten* Gal.

*शिरःपीठ n. *Nacken.*

*शिर:प्रदान n. *das Hingeben des Kopfes, — des Lebens.*

*शिर:फल m. *Cocosnussbaum.*

*शिरत्र m. *Kopfhaar.*

शिरश्छेद m. (Ind. St. 15,331. 441) und °छेदन n. *das Kopfabschlagen, Kopfabreissen.*

शिर:शाटक *Kopfbinde, Turban* Râǵat. 6,100.

शिर:शिल n. N. pr. einer Festung.

शिर:शूल n. *heftiger Kopfschmerz* Kâmpaka 303.

शिर:शेष Adj. *von dem nur der Kopf übrig blieb;* m. Bez. Râhu's.

°शिर:श्रित् Adj. *am oberen Ende von — befindlich* Çiç. 20,52.

शिरस् n. 1) *Haupt, Kopf.* Acc. mit दा *den Kopf —, d. i. das Leben hingeben;* mit धर् *den Kopf in die Höhe halten;* mit वह् *den Kopf hoch tragen, stolz sein;* mit dem Caus. von वर्त् *den Kopf hinhalten,* so v. a. *sich zur Strafe bereit erklären* (wenn der Andere durch ein Gottesurtheil gereinigt wird). In dieser Verbindung wird aber शिरस् wie शीर्ष durch *Geldstrafe* erklärt und वर्तय् in der Bed. von अङ्गी-कर् gefasst; vgl. Comm. zu Vishṇus. 9,20. Instr. mit ग्रह्, धा (Çiç. 16,46), धर्, वि-धर्, भर्, वह् *auf den Kopf legen, auf dem Kopfe halten, — tragen;* mit कर् *auf den Kopf legen,* so v. a. *ehrerbietig entgegennehmen, in hohen Ehren halten;* mit प्र-ग्रह्, गम्, अभि-गम्, या, प्र-नम्, नि-पत्, प्रणि-पत् *mit dem Kopfe berühren, — sich verneigen* u. s. w. Loc. mit कर् und नि-धा (179,10) *auf den Kopf legen;* mit स्था *sich auf dem Kopfe befinden* und *auf Jmds K. hängen,* so v. a. *nahe hervorstehen* und *hoch über — (Gen.) stehen.* — 2) *das obere Ende, Spitze, Gipfel, Vordertheil.* युद्धस्य so v. a. *Vordertreffen* Çiç. 19,22. — 3) *Anfang* (eines Liedes, Spruches). — 4) *Haupt,* so v. a. *der Oberste, Erste.* — 5) Bezeichnung *des Spruches* आपो ज्योतिरापो ऽमृतम् Baudh. 4,1,28. Vishṇus. 55,9. Jâǵñ. 1,23. Vasishṭha 25,13. Pl. 21,6. fgg. — 6) Name eines Sâman Lâṭj. 10,9,5. इन्द्रस्य शिर: Ârsh. Br.

शिरस = शिरस् in सहस्रशिरसोदर.

शिरसिज n. (adj. Comp. f. या) *Kopfhaar* Kâd. 201,24 (338,3).

शिरसिरुह m. dass.

शिरस्क 1) am Ende eines adj. Comp. (Nom. abstr. °त्व n.) = शिरस् 1) 3) und 5) (Kull. zu M. 2, 83). — 2) m. (*n.) *Helm* Hem. Par. 1,85.

शिरस्तस् Adv. *aus dem Kopfe, vom K. her, vom K. an, zu Häupten* (niederlegen).

शिरस्त्र n. *Helm* 321,6. Vikramâṅkaṅ. 15,76. Hem. Par. 1,84.

शिरस्त्राण n. 1) dass. — 2) **Schädel* Râǵan. 18,76.

शिरस्नात Adj. = शिर:स्नात MBh. 13,104,70.

*शिरस्पद् im Gegensatz zu अधस्पद्.

*शिरस्य्, °स्यति = शिर इच्छति.

*शिरस्य 1) Adj. = शिर इव. — 2) m. *Kopfhaar* und *sauberes H.*

शिर:स्थ Adj. *auf dem Kopfe befindlich* und *über Jmds Haupte schwebend* (in übertragener Bed.) Spr. 7754.

शिर:स्थान n. *Hauptort.*

शिर:स्थित Adj. *im Schädel befindlich, — gebildet* (Laut) Çikshâ 37 in Ind. St. 4,108.

शिर:स्नात Adj. *der sich den Kopf gereinigt —, — parfümirt hat* Hariv. 1289. R. 5,3,29. 6,99,6. Mârk. P. 34,36.

शिर:स्नान n. *das Reinigen —, Parfümiren des Kopfes* Varâh. Bṛh. S. 77,4. 5. Mârk. P. 34,35. Buâg. P. 3,23,31.

शिर:स्रज् f. *ein auf dem Kopfe getragener Kranz* Hemâdri 2,*a*,87,7.

शिरा f. und शिराल Adj. = सिरा und सिराल.

*शिरि Adj. und m. = क्षिप्र, कृत्र, शलभ, खड्ग, शर.

शिरिणा f. etwa *Verschlag, Kammer.* Nach Nigh. *Nacht.*

शिरिम्बिठ m. nach Jâska *Wolke.*

शिरिशिरा onomatop. mit भू *zischen* Âpast. Çr. 9,6,10.

शिरिशिराय्, °यते *zischen* Comm. zu Âpast. Çr. 9,6,10.

शिरीष 1) m. *Acacia Sirissa* Râǵan. 9,58. n. *die Blüthe.* — 2) *m. Pl. N. pr. eines Dorfes Pat. zu P. 1,2,51.

शिरीषक 1) m. N. pr. eines Schlangendämons. — 2) *f. °षिका *ein best. Baum* Madanav. 62,70. Bhâvapr. 1,236.

*शिरीषपत्त्रा f. *eine weiss blühende* Kaṭabhi Râǵan. 9,152.

*शिरीषिक Adj. von शिरीष.

शिरीषिन् 1) m. N. pr. eines Sohnes des Viçvâmitra. — 2) *f. षिणी *eine an Çirisha reiche Gegend.*

शिरोगत Adj. = शिर:स्थित Çikshâ 37 in Ind. St. 4,108.

शिरोगद m. *Kopfkrankheit.*

*शिरोगृह n. *ein Zimmer auf dem Dache eines Hauses.*

शिरोगौरव n. *ein schwerer Kopf.*

शिरोग्रीव n. Sg. *Kopf und Nacken* Maitr. S. 1, 11,6 (167,12).

शिरोघात m. *ein Schlag auf den Kopf.*

शिरोजात n. Pl. *Kopfhaar.*

*शिरोजानु n. gaṇa राजदन्तादि.

शिरोज्वर m. *Fieber mit Kopfschmerz.*

शिरोदामन् n. *Kopfbinde.*

शिरोदु:ख n. *Kopfschmerz.*

शिरोधर m., gewöhnlich °धरा f. (adj. Comp. f. या) *Nacken, Hals.*

शिरोधरणीय Adj. *auf dem Kopfe zu tragen* und *hoch in Ehren zu halten* Dhûrtas. 2,6.

शिरोधामन् n. *Kopfende* (eines Bettes) Kâd. 18, 19. 20. v. l. शिरोभाग.

शिरोधार्य Adj. = °धरणीय Buâm. V. 1,26.

शिरोधि m. *Nacken, Hals* Çiç. 5,65.

शिरोधूनन n. *das Schütteln des Kopfes.*

शिरोध्र m. *Nacken, Hals.*

शिरोनति f. *Verneigung des Hauptes* Spr. 1716.

शिरोन्यास m. *das Hängenlassen des Kopfes* Kâraka 6,23.

शिरोपस्थायिन् Adj. = शिरोवर्तिन् Nârada (a.) 2,1,269.

शिरोबस्ति f. Mân. Gṛhj. 2,1 fehlerhaft für शिरोऽर्ति. Statt dessen शीर्षक्तिं AV. 12,2,20.

*शिरोबीज n. gaṇa राजदन्तादि in der Kâç.

*शिरोभव m. *Kopfhaar* Gal.

शिरोभाग m. 1) *Gipfel* (eines Baumes). — 2) *Kopfende* (eines Bettes) Kâd. (1793) 29,6 (v. l. शिरोधामन्). Harshak. 92,5. 115,9. शयनीय° Kâd. 80,1 (145,14).

शिरोऽभिताप m. *Kopfschmerz* MBh. 3,297,70. Suçr. 2,319,4.

शिरोभूषण n. *Kopfschmuck.*

शिरोभूषणाय्, °यते *einen Kopfschmuck bilden.*

शिरोमणि m. 1) *ein auf dem Kopfe getragenes Juwel, Diadem.* In übertragener Bed. so v. a. *die Krone von, der Erste —, der Schlimmste unter* (Gen. oder im Comp. vorangehend) Hem. Par. 1, 322. 390. Uttamaṅ. 91. Nom. abstr. °ता f. 147. — 2) Titel verschiedener aussergewöhnlicher Werke S. S. S. 2. Opp. Cat. 1. °खण्डन n. und °व्याख्या f. ebend. — 3) Bez. bekannter ausgezeichneter Gelehrter.

शिरोमणिमथुरानाथीय n. Titel eines Werkes Opp. Cat. 1.

*शिरोमर्मन् m. *Wildschwein.*

शिरोमात्रावशेष Adj. *von dem nur der Kopf übrig geblieben ist* (Râhu).

शिरोमुख n. Sg. *Kopf und Gesicht* Âçv. Gṛhj. 4,3,20.

शिरोमौलि m. *Diadem* als Bez. einer bekannten bedeutenden Persönlichkeit.

शिरोरक्षिन् m. *Leibdiener —, Trabant eines Für-*

sten Harshaḱ. 121,21.

शिरोरुज् f. *Kopfschmerz.*

शिरोरुजा f. 1) dass. — 2) **Alstonia scholaris.*

*शिरोरुह् m. *Kopfhaar.*

शिरोरुह् m. (adj. Comp. f. आ) 1) dass. — 2) *Horn.*

शिरोरोग m. *Kopfkrankheit.* °व्रयज्ञोपवीतदान n. Titel Burnell, T.

शिरोऽर्ति f. *Kopfschmerz.* Vgl. शिरोरुज्.

शिरोवर्तिन् Adj. *seinen Kopf herhaltend, so v. a. sich zur Strafe bereit erklärend, wenn der Angeklagte durch ein Gottesurtheil sich reinigt.*

*शिरोवल्ली f. *der Kamm eines Pfaues.*

शिरोवस्ति m. oder f. *Application von Oel und anderen Flüssigkeiten auf den Kopf* Mat. med. 18.

शिरोवास्तु Adj. *auf dem Kopfe zu tragen, — tragbar* Kampaka 133. 154.

शिरोविरेक m. = शिरोविरेचन 2).

शिरोविरेचन 1) Adj. *den Kopf ausputzend.* — 2) n. *ein Mittel zum Ausputzen des Kopfes.*

*शिरोवृत्त n. *Pfeffer* Râǵan. 6,32.

*शिरोवृत्तफल m. *eine roth blühende Achyranthes aspera.*

शिरोवेदना f. *Kopfschmerz* Kâd. 240,19 (392,15.

*शिरोवेष्ट m. und *°वेष्टन n. *Turban.*

शिरोव्रत n. *eine best. Begehung.*

*शिरोऽस्थि n. *Schädel.*

शिरोहृत्कमल n. *Kopf und Herz als Lotusblüthe gedacht* 138,6.

*शिल्, शिलति (उञ्छे).

शिल 1) m. (*n.) *eine auf dem Felde zurückgebliebene Aehre* und *das Auflesen derselben* Baudh. 3,2,14. — 2) m. N. pr. eines Sohnes des Pârijâtra. — शिला und शिली s. bes.

शिलक m. N. pr. eines Mannes.

*शिलगर्भज m. *eine best. Pflanze,* = पाषाणभेदन.

*शिलज 1) n. *Erdharz* Râǵan. 12,141. — 2) f. आ *ein best. Heilstoff* Râǵan. 5,37.

शिलतरि MBh. 13,1860 fehlerhaft für शिलरति.

शिलंधर (!) oder शिलंधिर (!) m. N. pr. eines Mannes.

*शिलप्रस्थ n. N. pr. Kâç. zu P. 6,3,63.

शिलमानखान m. = سليمان خان.

शिलरति Adj. *der sich mit Aehrenlesen begnügt* MBh. 13,26,102.

*शिलवक् n. (Kâç. zu P. 6,3,63) und *°वाहा f. N. pr.

शिलवृत्ति Adj. *von Aehrenlesen lebend.*

1. शिला f. 1) *Stein, Fels.* Am Ende eines adj. Comp. f. आ. — 2) = मनःशिला *rother Arsenik, Realgar* Râǵan. 13,2.49. — 3) **Kampfer* Râǵan. 12,61. — 4) * = द्वाराधोदारु (द्वाराधः स्थितदारु), स्तम्भशीर्ष, स्तम्भादेरधोदारु. — 5) N. pr. *a)* eines Flusses. — *b)* eines Frauenzimmers.

2. शिला = शिरा, सिरा *Ader.*

*शिलाकर्णी f. *Boswellia thurifera.*

*शिलाकुट् und *°क m. *ein zum Ausbrechen oder Behauen von Steinen dienendes Instrument.*

*शिलाकुसुम n. *Storax.*

शिलाक्षर n. *Lithographie.*

शिलागृह् n. *ein Gemach in einem Felsen, ein aus Steinen aufgeführtes Häuschen.*

शिलाचक्र n. *ein Diagramm auf einem Steine.*

शिलाचय m. *Steinmasse, Berg.* कनक° *ein Berg von Gold.*

शिलाज्ञ n. 1) *Erdharz.* — 2) * *Eisen.* — Vgl. शिलज्ञ.

शिलाजतु (Kâd. 136,23 = 239,14) und *शिलाजित् n. *Steinharz* Râǵan. 13,2.68. Mat. med. 95.

*शिलाजनी f. *eine best. Pflanze.*

*शिलाटक m. = अद्रि, तिल (H. an. nach Zach. Beitr. 90), विलेप, बिल (?).

शिलातल n. *ein Stein* oder *Fels mit horizontaler Fläche* Çiç. 17,5. Vâsav. 84,1. 264,4.

*शिलातेजस् n. *Eisen* Râǵan. 13,44.

*शिलातैलिका f. *Schmelztiegel.*

शिलात्व n. *das Steinsein, die Natur des Steins.*

*शिलात्वच् f. *ein best. Heilstoff* Râǵan. 5,41.

शिलाद m. N. pr. eines Mannes.

*शिलादद्रु m. *Erdharz* Râǵan. 12,142.

शिलादान n. *das Schenken eines Steines* (sc. aus Çâlagrâma).

शिलादित्य m. N. pr. eines Fürsten.

*शिलाधातु m. 1) *weisse Kreide.* — 2) *gelber Ocker* Râǵan. 13,61.

शिलानिचय m. *Steinhaufe, Felsenmasse.*

*शिलानिर्यास m. *Erdharz.*

*शिलानीड (Conj.) m. Bein. Garuḍa's.

*शिलापत्त्र m. *Bauhinia tomentosa* Râǵan. 9,40.

शिलान्धस् n. *auf dem Felde zurückgelassene Aehren.*

शिलापट् m. *ein flacher zum Sitzen* (oder *Zerreiben, Zermahlen*) *sich eignender Stein* Vâsav. 217,3.

शिलापट्क m. dass. Vidḍh. 53,9.

शिलापुत्र m. 1) * *Reibstein.* — 2) = शिलापुत्रक Kap. 6,4.

शिलापुत्रक m. *Torso.*

*शिलापुष्प n. *Erdharz* Râǵan. 12,141.

शिलापेष m. *ein zum Zermahlen dienender Stein* Mârk. P. 14,72.

*शिलाप्रसून n. *Erdharz* Râǵan. 12,142.

शिलाप्रासाद m. *ein Tempel aus Stein.*

शिलाफल्क n. = शिलापट् Vishṇus. 28,28 nach dem Comm.; vgl. jedoch Jolly in seiner Uebersetzung.

शिलाबन्ध m. *Mauerwerk.*

*शिलाभव n. *Erdharz.*

*शिलाभिद् (Buâvapr. 4,11) und *°भेद् (Râǵan. 5, 37) m. *Plectranthus scutellarioides.*

शिलामय Adj. (f. ई, nachlässig आ) *steinern* Vâsav. 289,2. 298,5. वर्ष *Steinregen.*

*शिलामल n. *Erdharz.*

शिलामाहात्म्य n. Titel eines Werkes.

शिलायूप m. N. pr. eines Sohnes des Viçvâmitra.

*शिलारम्भा f. *wilder Pisang* Râǵan. 11,40.

*शिलालिन् m. N. pr. eines Verfassers von नटसूत्र.

शिलावर्षिन् Adj. *Steine regnend* Ragh. 4,40.

*शिलावल्का f. *ein best. Heilstoff* Râǵan. 5,41.

शिलावह् N. pr. 1) m. Pl. einer Völkerschaft. — 2) f. आ eines Flusses.

शिलावेश्मन् n. *Felsengrotte.*

*शिलाव्याधि m. *Erdharz.*

शिलाशस्त्र n. *Steinwaffe.*

शिलाशित Adj. *an einem Steine gewetzt* (Pfeil) MBh. 4,42,10. 7,10,20. 156,145. 8,28,4. R. 3,68,44.

शिलासन 1) Adj. *auf einem Steine sitzend.* — 2) *n. *Erdharz.*

*शिलासार n. *Eisen.*

शिलास्तम्भ m. *eine Säule von Stein.*

*शिलास्वेद m. *Erdharz.*

शिलाहारिन् Adj. *Aehren lesend.*

शिलाह्व (!) m. N. pr. eines Mannes.

*शिलाह्व n. *Erdharz.*

*शिलि m. *Betula Bhojpatra.*

*शिलिक m. gaṇa पुरोहितादि.

शिलिकाकोष्ठ N. pr. eines Gebirgsdorfes.

शिलिन् m. N. pr. eines Schlangendämons.

*शिलिन m. N. pr. eines Mannes.

*शिलिन्द् m. *ein best. Fisch.*

शिलींध्र Hariv. 3606 fehlerhaft für शिलींध्र.

1. *शिली f. 1) *eine Art Wurm.* Nach Bhâguri in der Einl. zu Mâdhavîjadhâtuvṛtti *das Weibchen des* गण्डपद. Mittheilung von Aufrecht. — 2) *Froschweibchen* Nîlak. zu MBh. 4,42,11. — 3) = स्तम्भशीर्ष und द्वाराधःस्थितकाष्ठ.

2. शिली Adv. *mit* भू *zu Stein —, hart wie Stein werden* Vikramâṅkaḱ. 12,50.

शिलींध्र 1) *m. *a) Musa sapientum. — b) ein best. Fisch, Mystus Chitala.* — 2) *f. ई *a) ein best. Vogel. — b) eine Art Wurm. — c) Lehm.* — 3) n.

a) die Blüthe von Musa sapientum. — b) Pilz Hariv. 2,11,15. — *c) *eine Art Jasmin. — d) *ein best. Baum.*

*शिलींध्रक n. *Pilz* Bhâvapr. 1,292.

शिलींध्राय् *einen Pilz darstellen.* शिलींध्रायित n. impers. Du. V. 22,3.

शिलीपद् (* m.) *Anschwellung der Füsse* Duûtas. 46.

शिलीपृष्ठ Adj. als Beiw. eines Schwertes. Nach Nîlak. शिली = *Froschweibchen.*

शिलीमुख 1) Adj. *a)* als Beiw. eines Schwertes. Nach Nîlak. शिली = *Froschweibchen.* — *b)* *= जडीभूत. — 2) m. *a) Pfeil* Çiç. 6,16. 19,12. 18. 20, 9. 27. 31. Am Ende eines adj. Comp. f. आ. — *b) Biene* Çiç. 19,12. Am Ende eines adj. Comp. f. आ. — *c) *Schlacht. — d)* N. pr. eines Hasen.

*शिलूष m. 1) *Aegle Marmelos.* — 2) N. pr. eines Ṛshi.

*शिलेय 1) Adj. *steinhart.* — 2) n. *Erdharz.*

शिलोच्चय m. *Berg* Gaut. Baudh. 3,10,2. Chr. 74, 4. Çiç. 12,17.

शिलोञ्छ 1) m. *das Aehrenlesen* Âpast. m. Du. und n. Sg. *das Aehrenlesen und das Aufsammeln von Körnern.* — 2) f. आ *ein Lebensunterhalt durch Aehrenlesen* Baudh. 3,1,7. 2,14.

शिलोञ्छन n. *das Aehrenlesen, das Auflesen von Körnern.*

1. शिलोञ्छवृत्ति f. *ein Lebensunterhalt durch Aehrenlesen.*

2. शिलोञ्छवृत्ति Adj. *von Aehrenlesen lebend.*

शिलोञ्छिन् Adj. dass. Bâlar. 298,12.

*शिलोत्थ n. *Erdharz* Râgân. 12,142.

*शिलोद्भव n. 1) *Erdharz* Râgân. 12,141. — 2) *Gold.* — 3) *eine Art Sandel.*

शिलोद्भिद् m. *Plectranthus scutellarioides* Karaka 6,18. Vgl. शिलाभेद् und पाषाणभेद्.

*शिलौकस् m. Bein. Garuḍa's.

1. शित्य् Adj. (f. श्री) *bunt* Maitr. S. 3,13,6.

2. शित्य 1) n. *a) Buntheit, Zierat, Schmuck. — b) Kunstwerk.* कर्ता शित्यसकृत्त्राणाम् Beiw. Viçvakarman's. — *c) Kunstfertigkeit, Kunst, Handwerk.* Als Titel eines Werkes Opp. Cat. 1. — *d) Hantirung,* so v. a. *Thätigkeit* überh. Auch m. Bhâg. P. — *e)* Name *gewisser* Çastra, welche zum 6ten Tage des Prshṭhja Shaḍaha, am Viçvagit u. s. w. recitirt werden. — *f)* जमदग्नेः शित्ये Name zweier Sâman Ârsh. Br. — *g) *Opferlöffel.* Nach Zacu. Beitr. 80. 84 ist शिष्य gemeint. — 2) m. N. pr. eines Lehrers. — 3) *f. शित्या *Barbierstube.* — 4) f. शित्यी *Künstlerin.*

शित्यक 1) (wohl n.) *eine Art Schauspiel.* — 2) *f. शित्यिका *eine Art Gras* Râgân. 8,129.

शित्यकलादीपिका f. Titel Burnell, T.

शित्यकार 1) *m. *Künstler, Handwerker.* — 2) f. ई *Künstlerin, Handwerkerin.*

शित्यकारक *m. und f. °रिका = शित्यकार 1) 2).

शित्यकारिन् m. und °रिणी f. desgl.

शित्यगृह n. und *शित्यगेह n. *die Werkstätte eines Künstlers oder Handwerkers.*

शित्यजीविका f. *die Kunst oder ein Handwerk als Lebensunterhalt.*

शित्यजीविन् 1) Adj. *von einem Handwerke lebend;* m. *Handwerker, Künstler* Âpast. 1,18,18, v. l. — 2) *f. °विनी *Handwerkerin, Künstlerin.*

शित्यत्व n. *das Buntsein, Geschmücktsein.*

शित्यप्रजापति m. Bein. Viçvakarman's.

शित्यवत् m. *Künstler..*

शित्यविद्या f. *die Kenntniss der Künste oder Handwerke.*

शित्यविधानदृष्ट Adj. *nach den Regeln der Kunst gemacht* Varâh. Jogaj. 8,1.

शित्यवृत्ति f. *ein durch ein Handwerk gewonnener Lebensunterhalt* Gaut. 10,60.

*शित्यशाल n. und *°शाला f. = शित्यगृह.

शित्यशास्त्र n. *die Lehre von den Künsten oder Handwerken.* Auch Titel bestimmter Werke Burnell, T. Opp. Cat. 1.

शित्यसर्वसंग्रह m. Titel Burnell, T.

शित्याजीव m. *Handwerker, Künstler* Âpast.

शित्यार्थसार Titel eines Werkes Opp. Cat. 1.

शित्यायतन n. *Werkstätte eines Künstlers oder Handwerkers.*

शित्यिक Adj. *sich auf die Künste verstehend (Çiva).* Nach Nîlak. *sich wenig auf Künste verstehend.*

शित्यिजन m. *Künstler, Handwerker.*

शित्यिन् 1) Adj. *sich auf eine Kunst verstehend;* m. *Künstler, Handwerker* Gaut. Chr. 214,4. f. °नी *Künstlerin, Handwerkerin.* Am Ende eines Comp. *Bildner von* Naish. 7,31. — 2) *f. °नी *ein best. Gras* Râgân. 8,129.

*शित्यिशाला f. *die Werkstätte eines Künstlers oder Handwerkers.*

शित्यिशास्त्र n. = शित्यशास्त्र.

*शित्यिसार m. *Olibanum* Gal.

शित्योपजीविन् m. *Künstler, Handwerker* Gaut. 15,18.

शिल्कन m. N. pr. eines Dichters. Wird auch शिल्हन und सिल्कण geschrieben.

शिव 1) Adj. (f. श्री) *a) gütig, freundlich, günstig; angenehm, zuträglich, wohlthuend, heilsam, segenreich, lieb.* Compar. शिवतर, Superl. शिवतम, Adv. शिवम् *freundlich, zärtlich. — b) glücklich, froh* Bhâg. P. — 2) m. *a) Heil, Wohlfahrt;* gewöhnlich n. — *b) *Erlösung. — c)* euphemistischer Name Rudra's; von ihm später übertragen auf den in die Dreiheit aufgenommenen Gott dieses Namens. Du. Çiva *und seine Gattin. — d) ein secundärer* Çiva *bei den* Çaiva, *ein Erlöster besonderer Art* Hemâdri 1,611,8. — *e)* Pl. Bez. *bestimmter erlöster Brahmanen* MBh. 5,109,18. — *f)* = शिवलिङ्ग. — *g) *ein Gott* überh. — *h) Schakal* 74,20. Gewöhnlich शिवा f. — *i) *die heilige Schrift. — k)* Bez. *des sechsten Monats. — l) *ein Pfosten, an den die Kühe angebunden werden* oder *an dem sie sich kratzen. — m) *Bdellium. — n) *die wohlriechende Rinde von Feronia elephantum* H. an. 2,538; vgl. Zach. Beitr. 85. — *o) *eine Art Stechapfel* und = पुण्डरीक (हुम). — *p) *Quecksilber* Râgân. 13,108. Vgl. शिवबीज. — *q) eine best. Glück verheissende Constellation. — r) ein best. Krankheitsdämon. — s)* *= प्रुक्क m., काल m. und वसु m. — *t)* N. pr. *α)* Pl. einer Klasse von Göttern im dritten Manvantara. — *β)* eines Sohnes des Medhâtithi und verschiedener anderer Personen Hem. Par. 1, 420. — 3) f. शिवा *a)* Çiva's *Energie,* personificirt als *seine Gattin* Hemâdri 2,*a*,90,5.7. Vâsav. 243,2. — *b) Erlösung* ÇKDr. nach verschiedenen Purâṇa. — *c) Schakal* (ein Unglück verheissendes Thier, also euphemistisch so genannt) Baudh. 1,21,16. Çiç. 18, 76. Vâsav. 243,2. — *d)* Bez. *verschiedener Pflanzen.* Nach den Lexicographen *Prosopis spicigera* oder *Mimosa Suma, Terminalia Chebula* oder *citrina, Emblica officinalis, Jasminum auriculatum,* Gelbwurz, Dûrvâ-*Gras* und = श्यामा. — *e) *die Wurzel von Piper longum. — f) *Gallenstein des Rindes* Râgân. 12,58. — *g) ein best. Metrum. — h) eine best.* Çruti S. S. S. 24. — *i)* N. pr. *α)* der Gattin Anila's, Aṅgiras' und verschiedener anderer Frauen. — *β)* eines Flusses. — 4) *f. शिवी Çiva's *Gattin.* — 5) n. *a) Heil, Wohlfahrt, Wohlergehen.* शिवाय गम्यताम् so v. a. *reise glücklich;* शिवेन *glücklich,* भविष्यति शिवेन मे *wird zu meinem Glücke sein.* शिवेनेक्षस्व माम् so v. a. *schaue mich mit Glück bringenden Augen an,* शिवेभिम् als Adv. — *b) *Erlösung. — c) *Wasser. — d) *Steinsalz. — e) *Seesalz. — f) *eine Art Borax. — g) *Eisen. — h) *Myrobalane. — i) *Tabernaemontana coronaria. — k) *Sandel. — l)* Titel eines Purâṇa. = शिवपुराण, शैव. — *m)* N. pr.

st, des Hauses, in dem die Pâṇḍava verbrannt werden sollten. — β) eines Varsha in Plakshadvîpa und in Gâmbudvîpa.

*शिवक m. 1) *ein Idol* Çiva's. — 2) *ein Pfahl, an den eine Kuh gebunden wird* oder *an dem sie sich kratzt.*

*शिवकर m. N. pr. eines Arhant bei den Gaina.

शिवकर्णामृत n. Titel eines Werkes Burnell, T.

शिवकर्णी f. N. pr. einer der Mütter im Gefolge Skanda's.

शिवकवच n. Titel verschiedener Kavaka Burnell, T. Opp. Cat. 1. Verz. d. Oxf. H. 26,*a*,37. 74,*b*,9. 94,*a*,39.

शिवकाञ्ची f. N. pr. einer Stadt. °माहात्म्य n. Burnell, T.

*शिवकान्ता f. Çiva's *Geliebte*, Durgâ.

*शिवकान्ती f. N. pr. eines Tîrtha.

शिवकामदुघा f. N. pr. eines Flusses.

शिवकारिणी f. *eine Form der* Durgâ.

शिवकिंकर m. N. pr. eines Autors.

*शिवकीर्तन m. 1) *ein Verehrer* Çiva's. — 2) Bein. *a*) Vishṇu's. — *b*) Bhṛṅgariṭa's.

शिवकुण्ड N. pr. einer Oertlichkeit.

*शिवकेसर m. *Mimusops Elengi.*

शिवकोपमुनि m. N. pr. eines Autors.

शिवकोश m. Titel eines *Wörterbuchs.*

शिवक्षेत्र n. 1) *ein* Çiva *geheiligtes Gebiet.* — 2) N. pr. eines best. *Gebietes.*

शिवगङ्गा f. N. pr. eines Flusses Pulastja im Comm. zu Parâçarasmṛti 98,*a* nach Aufrecht. °माहात्म्य n.

शिवगङ्गातीर्थ n. N. pr. eines Tîrtha.

शिवगण N. pr. 1) m. eines Fürsten. — 2) n. der von ihm gegründeten Stadt.

*शिवगति m. N. pr. eines Arhant bei den Gaina.

शिवगीता f. Titel eines Abschnitts im Padmapurâṇa. °तात्पर्यबोधिनी f., °दीपिका f., °भाष्य n. und °व्याख्या f. Opp. Cat. 1.

शिवगुप्तदेव m. N. pr. eines *Fürsten* Ind. Antiq. 1876, S. 35.

शिवगुरु m. N. pr. des Vaters von Çaṁkarâkarja.

*शिवघर्मन् m. *der Planet Mars.*

शिवंकर 1) *Adj. *Heil bringend, wohlthätig.* — 2) m. *a*) bildliche Bez. α) *der Strafe.* — β) **des Schwertes.* — *b*) N. pr. α) eines best. Krankheitsdämons. — β) *eines Wesens im Gefolge Çiva's.

शिवचतुर्दशी f. *ein dem* Çiva *geweihter 14ter Tag.*

शिवचम्पू f. (Burnell, T.) und °प्रबन्ध m. Titel von Werken.

शिवचित्त m. N. pr. eines Mannes B. A. J. 9,267.

*शिवज्ञा f. *eine Verehrerin* Çiva's.

शिवज्ञान n. *Kenntniss der Glück bringenden Omina.*

शिवज्योतिर्विद् m. N. pr. eines Autors.

शिवतत्त्व n., °प्रकाशिका f., °बोध m., °रत्नकलिका f., °रत्नाकर m., °रहस्य n., °विवेक m., °सुधानिधि m. und °तत्त्वोपनिषद् f. Titel von Werken Burnell, T. Opp. Cat. 1.

शिवतत्परसूत्र n. und शिवतत्त्व desgl.

शिवता f. *der Rang eines* Çiva *genannten Erlösten.*

शिवताण्डवस्तोत्र n. Titel Bühler, Rep. No. 492.

शिवताति 1) Adj. *wohlthuend, Heil bringend* Mâlatîm. ed. Bomb. 205,8. — 2) f. *Wohlfahrt.*

शिवताल m. *ein best. Tact* S. S. S. 234.

शिवतीर्थ n. N. pr. eines Tîrtha.

शिवत्व n. 1) Çiva's *Wesen.* — 2) *der Rang eines* Çiva *genannten Erlösten.*

शिवदण्डक Titel Burnell, T.

शिवदत्त 1) m. N. pr. verschiedener Männer Vardhamânak. 1,51. Auch °मिश्र. — 2) *n. Vishṇu's *Diskus.*

*शिवदत्तपुर n. N. pr. einer *Stadt* der Prâṅkas.

शिवदर्शक Titel Burnell, T.

शिवदायिन् Adj. *Heil bringend* Mâlatîm. 91,17. v. l. शिवताति.

शिवदारु n. *Pinus Deodora.*

शिवदास m. N. pr. verschiedener Männer. Auch °दास und °देव.

शिवदिश् f. *Nordosten.*

शिवदीक्षा f. Titel eines Werkes. °टीका f.

*शिवदूतिका f. N. pr. einer der göttlichen Mütter.

शिवदूती f. *eine Form der* Durgâ Hemâdri 2,*a*,88,1. 5.

शिवदृष्टि f. Titel eines Werkes (*System der* Çaiva).

शिवदेव 1) m. N. pr. *a*) zweier *Fürsten* von Nepal Ind. Antiq. 9,169. 175. 178. — *b*) eines Grammatikers. — 2) n. = शिवदैव.

शिवदैव n. *das unter* Çiva *stehende Mondhaus* Ârdrâ.

शिवधर्मोत्तरदीपिका f. Titel eines Werkes.

*शिवद्रुम m. *Aegle Marmelos* Râǵan. 11,192.

*शिवद्विष्टा f. *Pandanus odoratissimus* Râǵan. 10,68.

शिवधनुर्वेद m. Titel eines dem Vjâsa zugeschriebenen Werkes.

शिवधर्म m. Titel eines Upapurâṇa Hemâdri 1,517,1. 532,21. 2,*a*,19,21 (Pl.). 21,7. °खण्ड (Opp. Cat. 1), °शास्त्र n. (ebend.), °धर्मोत्तर und °धर्मोत्तरशास्त्र n.

*शिवधातु m. *Opal* oder *Chalcedon.*

शिवधार n. N. pr. eines Tîrtha Matsjap. 22,49.

शिवधारिणी f. *eine Form der* Durgâ. v. l. शिवकारिणी.

शिवध्यानपद्धति f. Titel eines Werkes Burnell, T. Opp. Cat. 1.

शिवनक्षत्रपुरुषव्रत n. *eine best. Begehung.*

शिवनाथ m. N. pr. eines Mannes.

शिवनाभि m. *eine Art* Liṅga.

शिवनामाष्टोत्तरशतक n. Titel eines Stotra Opp. Cat. 1.

शिवनारायण m. Çiva *und* Nârâjaṇa *als eine Gottheit.*

शिवनारायणदास, °सरस्वतीकण्ठाभरण (Verz. d. B. H. No. 335. 819) und शिवनारायणानन्दतीर्थ (Burnell, T.) m. N. pr. von Autoren.

शिवपञ्चमुखध्यान n., °पञ्चाक्षरस्तोत्र n., °पञ्चाक्षरीनक्षत्रमालिका f. und °पञ्चाङ्ग Titel Burnell, T. Opp. Cat. 1.

*शिवपत्र n. *eine rothe Lotusblüthe.*

शिवपद n. *Erlösung* Ind. St. 14,370.

शिवपवित्रक n. *ein best. Fest* Vrataraâa 1,3,*a* nach Aufrecht.

शिवपार्वतीसंवाद m. Titel Burnell, T.

*शिवपुत्र m. Patron. Gaṇeça's Gal.

*शिवपुरी f. Bein. der *Stadt* Kâṣî Gal.

शिवपुर n. und °पुरी f. N. pr. verschiedener *Städte* oder Dörfer. °पुरी f. auch *Bein. von *Benares.*

शिवपुराण n. Titel eines Purâṇa.

*शिवपुष्पक m. *Calotropis gigantea* Râǵan. 10,26. Vgl. शीतपुष्पक.

शिवपूजा f. Çiva's *Verehrung* Verz. d. Oxf. H. 45,*a*,23. 85,*a*,42. 273,*b*,24. Als Titel, °पद्धति f., °महिमन् m., °विधान n. und °विधि m. desgl. Burnell, T. Opp. Cat. 1.

शिवप्रसादविकृति f. Titel eines Werkes Opp. Cat. 1.

शिवप्रिय 1) *m. *a*) *Agati grandiflora.* — *b*) *Stechapfel.* — 2) f. आ Çiva's *Gattin.* — 3) *n. *a*) die Beere von *Elaeocarpus Ganitrus* Râǵan. 11, 189. — *b*) *Bergkrystall* Râǵan. 13,202.

शिवफलाभिषेक m. Titel Burnell, T.

*शिवबीज n. *Quecksilber* Râǵan. 13,108.

शिवभक्त m. *ein Verehrer* Çiva's Hemâdri 1,390, 4. °माहात्म्य n. Titel Burnell, T.

शिवभक्तानन्द Titel eines Schauspiels Opp. Cat. 1.

शिवभक्तानन्दकारिका f. Titel eines Stotra ebend.

शिवभक्ति f. Çiva's *Verehrung*. °माहात्म्य n. (Opp. Cat. 1), °सिद्धि f. und °सुधोदय m. (Opp. Cat. 1) Titel.

शिवभट्ट m. N. pr. des Vaters von Nâgeçabhaṭṭa.

शिवभद्र m. N. pr. eines Mannes.

शिवभागवत m. angeblich = शिवस्य भागवतः und dieses = भगवान्भक्तिरस्य.

शिवभारत n. Titel eines Werkes Burnell, T.

शिवभास्कर m. Çiva *als Sonne*.

शिवभुजंग m. und °भुजंगाष्टक n. Titel Burnell, T.

शिवभूति und °क m. N. pr. eines Ministers.

शिवमन्त्र m. Çiva's *Spruch* Spr. 6304. Burnell, T. °विधि m. Opp. Cat. 1.

शिवमय Adj. (f. ई metrisch) 1) *voller Heil*. — 2) *ganz Çiva ergeben*.

*शिवमल्लक 1) m. *Terminalia Arjuna* Râǵan. 9, 121. — 2) f. °मल्लिका *Agati grandiflora* Râǵan. 5,123.

*शिवमल्ली f. 1) *Agati grandiflora*. — 2) *Getonia floribunda* Râǵan. 10,116. Bhâvapr. 1,227.

शिवमहिमन् m. Çiva's *Majestät*. °महिम्नः स्तोत्रम् Burnell, T.

*शिवमात्र *eine best. hohe Zahl bei den Buddhisten.*

शिवमानसपूजा f. und शिवमानसिकस्नान n. Titel Burnell, T.

शिवमार्ग m. *Erlösung* Ind. St. 14,370.

शिवमाला f. Titel eines Werkes Bühler, Rep. No. 194.

शिवमाहात्म्य n. (Burnell, T.) und °खण्ड (Opp. Cat. 1) Titel.

शिवयज्वन् m. N. pr. eines Autors Burnell, T.

शिवयोग m. Titel Burnell, T.

शिवयोगिन् m. 1) *ein Çaiva-Mönch* Hemâdri 1, 156,3. 621,14. — 2) N. pr. eines Lehrers.

शिवयोगीन्द्र m. N. pr. eines Autors Burnell, T.

शिवयोषित् f. Çiva's *Weib*.

शिवरत्नावली f. Titel.

शिवरथ m. N. pr. eines Mannes.

*शिवरस m. *drei Tage altes Reiswasser*.

शिवरहस्य n., °काण्ड (Burnell, T.), °खण्ड (Opp. Cat. 1) und °पुराण n. Titel.

शिवरहस्योक्त Adj. *zum Çivarahasja gehörig*.

शिवराघवसंवाद m. Titel Burnell, T.

शिवराज m. N. pr. eines *Fürsten* B. A. J. 10,365. °चरित्र n. Titel Burnell, T.

शिवराजधानी f. Bez. der *Stadt* Kâçî.

शिवराजभट्ट m. N. pr. eines Mannes.

शिवरात्रि f. 1) *der dem Çiva geweihte 14te Tag in der dunkelen Hälfte des Phâlguna*. — 2) *eine Form der Durgâ*, = महाकाली Hemâdri 2,*a*,87,9.

शिवरात्रिकल्प m., °रात्रिमाहात्म्य n., °रात्रिव्रत n. und °रात्र्यर्घ m. Titel Burnell, T. Opp. Cat. 1.

शिवराम m. N. pr. verschiedener Männer. Auch °चक्रवर्तिन्, °तीर्थ, °भाग्यवत्, °वाचस्पतिभट्टाचार्य und °सरस्वती.

*शिवरूप्य wohl N. pr. einer Oertlichkeit, anzunehmen für शैवरूप्य.

शिवलिङ्ग n. 1) Çiva-*Phallus* Ind. St. 15,286. 291. 362. — 2) *Bein. der Stadt Kâçî* Gal.

शिवलिङ्गदानविधि m., °लिङ्गपरीक्षा f., °लिङ्गप्रतिष्ठाक्रम m., °लिङ्गप्रतिष्ठाप्रयोग m., °लिङ्गलक्षण n., °लिङ्गानन्दज्ञानोदय m., °लिङ्गसूर्योदय m. und शिवलीलार्णव m. Titel Burnell, T. Opp. Cat. 1.

शिवलोक m. Çiva's *Welt* (auf dem Kailâsa).

शिववर्मन् m. N. pr. eines Ministers.

*शिववल्लिका f. *eine best. Pflanze* Râǵan. 3,38.

*शिववल्ली f. 1) = शिववल्लिका Râǵan. 3,34. — 2) *Acacia concinna* Râǵan. 8,75.

*शिववाहन m. Çiva's *Reitthier*, d. i. *Stier* Râǵan. 19,24.

शिवविप्र m. *ein Brahmane als Verehrer Çiva's* Hemâdri 1,303,11. 390,14.

शिवविवाहप्रयोग m. und शिवविवाहस्तोत्र n. Titel Burnell, T.

*शिववीर्य n. *Quecksilber* Garbe zu Râǵan. 13,110.

शिववृतकल्प m. Titel Opp. Cat. 1.

1. शिवशक्ति f. Du. Çiva *und seine Energie*.

2. शिवशक्ति m. N. pr. eines Mannes.

शिवशक्तिमय Adj. *aus Çiva und seiner Energie hervorgegangen u. s. w.*

शिवशक्तिसिद्धि f. und शिवशक्त्यखण्ड (Opp. Cat. 1) Titel.

शिवशर्मन् m. N. pr. eines Mannes.

*शिवशेखर m. 1) *Agati grandiflora* Râǵan. 3,123. — 2) *Stechapfel* Râǵan. 10,17.

शिवश्री m. N. pr. eines Fürsten.

शिवषडक्षरस्तोत्र n. Titel eines Stotra Burnell, T.

शिवसंहिता f. Titel eines Werkes.

शिवसंकल्प 1) Adj. *freundlichen Willen hegend*. — 2) m. Bez. *der Sprüche* VS. 34,1. fgg. Titel einer Upanishad, auch शिवसंकल्पोपनिषद् f. Opp. Cat. 1.

शिवसमरस Adj. *mit Çiva gleiche Gefühle habend*. Nom. abstr. °ता f. Ind. St. 15,383.

शिवसमुद्र m. N. pr. eines Wasserfalls.

शिवसर्वस्व n. Titel eines Werkes.

शिवसहस्रनामन् n. Titel Burnell, T.

शिवसिंह m. N. pr. verschiedener Fürsten Ind. Antiq. 9,185 (°देव). 190.

शिवसिद्धान्त m. Titel eines astr. Werkes.

शिवसुन्दरी f. Çiva's *Gattin*.

शिवसूत्र n. Pl. 1) Bez. der 14 am Eingange von Pâṇini's Grammatik stehenden, dem Gott Çiva zugeschriebenen Sûtra, die das Alphabet enthalten. — 2) Titel von philosophischen, dem Gott Çiva zugeschriebenen Sûtra Opp. Cat. 1.

शिवसूनि m. N. pr. eines Autors Burnell, T.

शिवस्कन्द und शिवस्कन्ध m. N. pr. eines Fürsten.

शिवस्तवराज m., शिवस्तुति f. (auch Verz. d. Oxf. H.), शिवस्तोत्र n. (auch Verz. d. Oxf. H. 94,*a*,39), °व्याख्या f., शिवस्थलमहिमवर्णन n., शिवस्वरूपपूजा f., °विधि m. und °स्वरूपमन्त्र m. Titel Burnell, T. Opp. Cat. 1.

शिवस्वाति m. N. pr. eines Fürsten.

शिवस्वामिन् m. N. pr. verschiedener Männer.

शिवाकार Adj. (f. आ) *von wohlthuendem Aussehen* und zugleich Çiva-*gestaltig* Râǵat. 3,416.

*शिवाकु m. N. pr. eines Mannes.

*शिवाक्ष n. *die Beere von Elaeocarpus Ganitrus* Râǵan. 11,189.

शिवागम m. Çiva's *Lehre*. Auch als Titel eines best. Werkes.

*शिवाटिका f. 1) *Boerhavia procumbens* Râǵan. 3, 115. — 2) *eine Grasart* Bhâvapr. 1,219.

शिवाटी f. wohl dass.

*शिवात्मक n. *Steinsalz*.

शिवादित्यमणिदीपिका f. Titel Burnell, T.

शिवादित्यमिश्र m. N. pr. eines Autors.

शिवादेशक m. *Schicksalsdeuter, Astrolog*.

शिवाद्वैतनिर्णय m. (Burnell, T.) und शिवाद्वैतप्रकाशिका f. Titel von Werken.

शिवानन्द m. N. pr. eines Autors Burnell, T.

शिवानन्दलहरी f. Titel eines Werkes Opp. Cat. 1.

शिवानन्दसरस्वती m. N. pr. eines Autors.

*शिवानी f. 1) Çiva's *Gattin*. — 2) *Sesbania aegyptiaca*.

शिवानुभवसूत्र n. und शिवापमार्जनमालामन्त्रस्तोत्र n. Titel Burnell, T.

शिवापर Adj. etwa *der das Gegentheil von gütig ist*.

*शिवापाड m. *Getonia floribunda* Râǵan. 10,116.

*शिवाप्रिया f. *Ziege (dem Schakal lieb)*.

*शिवाफला f. *Prosopis spicigera* oder *Mimosa Suma* Râǵan. 8,34.

शिवाबलि m. *eine den Schakalen hingeworfene Spende*.

शिवाभिमर्शन Adj. *gelinde — oder heilsam berührend.*

शिवायतन n. *ein Çiva-Tempel.*

*शिवारति und *शिवारि m. *Hund (Feind des Schakals).*

शिवारुद्र m. *eine Form Çiva's (als Hermaphrodit).*

*शिवार्क m. *Getonia floribunda* Râǵan. 10,116.

शिवार्कचन्द्रिका f., शिवार्कमणिदीपिका f., शिवार्चनचन्द्रिका f. und शिवार्चनदीपिका f. Titel Burnell, T. Opp. Cat. 1.

शिवार्णव m. N. pr. eines Autors Burnell, T.

शिवार्ति f. und °प्रकार m. Titel Burnell, T.

शिवार्य m. N. pr. eines Mannes B. A. J. 10,365.

शिवालय m. 1) Çiva's *Behausung, der Kailâsa* Ind. St. 15,446. — 2) *ein Çiva-Tempel.* — 3) **Leichenstätte.* — 4) **roth blühendes Basilienkraut.*

शिवालिखित n. Titel eines Werkes.

*शिवालु m. *Schakal* Râǵan. 19,8.

शिवाष्टक n., शिवाष्टपदी f., शिवाष्टोत्तरभाष्य n., शिवाष्टोत्तरशतनामन् n. und शिवास्तुति f. Titel Burnell, T. Opp. Cat. 1.

*शिवास्मृति f. *Sesbania aegyptiaca.*

*शिवाह्लाद m. *Getonia floribunda* Râǵan. 10,116.

*शिवाह्वा f. *eine best. Schlingpflanze.*

शिवि, शिविक, शिविका und शिविकाल s. u. शिबि u. s. w.

*शिविविष्ट m. Bein. Çiva's. Vgl. शिपिविष्ट.

शिविर und °गिरि s. शिबिर und °गिरि.

*शिवीय्, °यति *Jmd wie Çiva behandeln.*

शिवीरथ s. शिबीरथ.

शिवेतर Adj. *missgünstig, unfreundlich.*

शिवेन्द्रसरस्वती m. N. pr. eines Autors Burnell, T.

*शिवेष्ट 1) m. *a) Getonia floribunda* Râǵan. 10, 116. — *b) Aegle Marmelos* Râǵan. 11,191. — 2) f. आ *Dûrvâ-Gras* Râǵan. 8,108.

शिवोद्भेद m. N. pr. eines Tîrtha.

शिवोपनिषद् f. Titel einer Upanishad.

शिश्न् Nebenform von शिम्न *penis.* Nur Instr. शिश्ना; vgl. die fehlerhafte Form शिश्न्या Âçv. Gṛhj. Pariç. 1,13.

शिशपा f. metrisch für शिंशपा.

शिशर्य Adj. *mittheilend, freigebig.*

*शिशयिषा f. *das Schlafenwollen, Schläfrigkeit.*

शिशयिषु Adj. *schlafen wollend, schläfrig* Çiç. 11,22.

शिशव Nebenform von शिशु *Kind.* Nur शिशवस्य.

शिशिर 1) m. n. *a) eine der sechs Jahreszeiten: der erste Frühling, die kühle Zeit* (die Monate Mâgha und Phâlguna umfassend). — *b) Kühle, Kälte, Frost.* Auch Pl. शिशिरस्य संघात: *heftiger Frost.* — 2) Adj. (f. आ) *kühl, kalt.* Compar. शिशिरतर Vâsav. 278,1. — 3) m. *a)* Bez. *des 7ten Monats.* — *b)* N. pr. α) eines Berges Hariv. 3,33,12. — β) eines Sohnes Dhara's von der Manoharâ. — γ) eines Sohnes des Medhâtithi. — δ) eines Lehrers. — 4) *f. आ *a) ein best. Arzneistoff,* = रेणुका Râǵan. 6,113. — *b) eine Cyperus-Art* Râǵan. 6,143. — 5) n. *a) *die Wurzel von Andropogon muricatus* Râǵan. 12,161. — *b) ein best. mythisches Geschoss.* — *c)* N. pr. eines Varsha in Plakshadvîpa.

शिशिरकर m. und शिशिरकिरण m. *der Mond.*

शिशिरकिरणावासर m. *Montag.*

शिशिरगभस्ति m. und शिशिरगु m. *der Mond.*

शिशिरता f. s. द्य° unter द्यशिशिर.

शिशिरदीधिति m. und शिशिरमयूख m. *der Mond.*

शिशिरमास m. *der kühle Monat* Çiç. 6,65.

शिशिरय्, °यति *kühl machen, abkühlen.* शिशिरित *abgekühlt* Vâsav. 84,1. 140,3.

शिशिरर्तु m. und शिशिरसमय m. *die kühle Jahreszeit.*

शिशिरांशु 1) Adj. *kaltstrahlig.* Nom. abstr. °ल n. — 2) m. *der Mond* 248,29. (Kâd. 141,1 (247,12). Çiç. 11,53. तनुभव: °शो: *der Sohn des Mondes, der Planet Mercur.*

शिशिरात m. N. pr. eines Berges.

शिशिरात्यय m. *Frühling.*

शिशिराय्, °यते *kühl —, kühler werden* Harshaṅ. 189,8.

शिशिरायण Hariv. 1957 fehlerhaft für शैशि°.

शिशिरास्त्र Adj. *ein kaltes Geschoss führend* (der Mond im Kampfe mit Daitja's) Hariv. 13181. v. l. शैशिरास्त्र.

शिशिरी Adv. mit कर् *kühl machen* Harshaṅ. 122,6.

शिशिरोपचार m. *künstliche Abkühlung, eine Vorrichtung zur Abkühlung* Harshaṅ. 161,2.

शिंशु m. 1) *Kind, Junges* (Pl. शिंश्वस् *Fohlen* ṚV. 1,122,15); auch von *jungen Pflanzen* und der *jugendlichen, noch nicht lange am Himmel stehenden* Sonne. In Comp. gewöhnlich nachstehend (vorangehend 302,28). — 2) Bein. Skanda's. — 3) N. pr. eines Âṅgirasa und verschiedener anderer Manner.

शिंशुक m. 1) *ein kleines Kind, jung.* — 2) *ein best. Wasserthier.* Nach den Lexicographen *Meerschwein* und *Delphinus gangeticus* (Râǵan. 19,74). — 3) **ein best. Baum.* — 4) N. pr. eines Fürsten VP. 4,24,17.

शिशुकाल m. *Kinderzeit, Kindesalter* Paṅkat. 192,8.

शिशुकृच्छ्र n. *eine best. Kasteiung* Vasishṭha 23,43.

*शिशुक्रन्द m. *Kindergeschrei.*

*शिशुक्रन्दीय Adj. *über das Kindergeschrei handelnd.*

*शिशुगन्धा f. *eine Jasminart.*

शिशुचान्द्रायण n. *eine best. Kasteiung* Baudh. 4,5,18.

शिशुजन m. *Kindervolk* Vâsav. 168,5. 169,1. 245,1.

शिशुता f. und शिशुत्व n. (Paṅkad.) *Kindheit, Kindesalter; kindisches Wesen.*

शिशुदेश्य Adj. *beinahe noch Kind seiend.*

शिशुनन्दि m. N. pr. eines Fürsten.

शिशुनाक m. N. pr. v. l. für शिशुनाग.

शिशुनाग m. 1) *eine junge Schlange.* — 2) N. pr. eines Fürsten. Pl. *seine Nachkommen, — Dynastie.*

*शिशुनामन् m. *Kamel.*

शिशुपाल und *°क m. N. pr. eines Fürsten der Kedi, Sohnes des Damaghosha, der von Kṛshṇa erschlagen wird.

शिशुपालकथा f. Titel einer *Erzählung* Opp. Cat. 1.

*शिशुपालनिषूदन m. Bein. Kṛshṇa's.

शिशुपालवध m. Titel eines epischen Gedichts von Mâgha. °पर्वन् n. Titel eines Abschnitts im MBh.

शिशुपालशिरश्छेत्तर् m. Bein. Kṛshṇa's.

*शिशुप्रिय m. *Syrup* Râǵan. 14,96.

शिशुभाव m. *Kindheit, kindisches Wesen.*

शिंशुमत् Adj. *von Kindern —, von Jungen begleitet.*

शिंशुमार 1) m. *a) Delphinus gangeticus* Vâsav. 280,1. Auch *Alligator* Suçr. 1,205,21. — *b) ein in der Gestalt dieses Thieres gedachtes Gestirn am Himmel, das für eine Erscheinung* Vishṇu's *gilt.* Personificirt als ein Sohn Dosha's von der Çarvarî (Bhâg. P. 6,6,14) und auch als Vater der Bhrami, der Gattin Dhruva's. — 2) f. शिंशुमारी *a) das Weibchen vom Delphinus gangeticus.* — *b) eine best. Pflanze.*

शिशुमारमुखी f. N. pr. einer der Mütter im Gefolge Skanda's.

शिशुमारर्षि m. *ein Ṛshi in Gestalt eines Delphinus gangeticus* Tândja-Br. 14,5,15.

शिशुरोमन् m. N. pr. eines Schlangendämons.

*शिशुवाल्क und *°वाल्वाक m. *die wilde Ziege.*

शिशुकृरिणादृश् f. *ein Mädchen mit Augen einer jungen Gazelle* Spr. 3801.

शिंशूल m. *Kindchen.*

शिशोक m. N. pr. eines Dichters Z. d. d. m. G.

36,557.

शिशोदर m. N. pr. eines Mannes Ind. St. 14,99.

शिश्न m. n. 1) *Schwanz.* — 2) *das männliche Glied.* शिश्नच्छेदन n. Âpast. Vgl. शिशन्.

शिश्नथ m. *Durchbohrung.*

शिश्नदेव Adj. nach Nir. *unkeusch, buhlerisch.* Eher von *geschwänzten Dämonen* oder *falschen Göttern* zu verstehen; auch hat man an *Phallusverehrer* gedacht; vgl. Zimmer, Altind. Leben 116.

शिश्नप्रणोत्रनी Adj. f. *penem abstergens.*

शिश्नोदर n. Sg. *penis et abdomen* MBh. 3,2,65. 5,40,24.

शिश्नोदरतृप् Adj. *nur den Geschlechtstrieb und den Bauch befriedigend* Bhâg. P. 11,26,3.

शिश्नोदरंभर Adj. dass. Bhâg. P. 12,3,42.

शिश्निनु Adj. in अशिश्निनु.

शिश्वि in सुशिश्वि.

*शिश्विदान Adj. = कृत्नकर्मन् oder अ°, दुराचार.

1. शिष् (शिस्) Nebenform zu 1. शास्; s. daselbst.

2.*शिष्, शेषति (हिंसार्थ).

3. शिष्, शिनष्टि, शिंषति *übrig lassen.* °शिष्यते (TBr. 1,1,9,3. 3,7,6,20) und Pass. °शिष्यते (Çat. Br. 1,3,3,4. 3,8,3,5. 13,1,1,1) intrans. Das Simplex *übrig bleiben* nur in der klassischen Sprache; mit न *mangeln, fehlen.* शिष्ये MBh. 2,55,20 (ed. Vardh. 2,54,20. ed. Calc. 2,1964) fehlerhaft für शेष्ये (von 2. शी); न शिष्यति Mârk. P. 51,113 fehlerhaft für नशिष्यति. Partic. शिष्ट *übrig gelassen, — geblieben, übrig* AV. 2,29,4. 31,3. 3,5,4. 5,26,4. Chr. 66, 26. नालशिष्ट *von dem nur der Stengel übrig geblieben ist,* हतशिष्ट Pl. so v. a. *dem Gemetzel entronnen,* हतशिष्ट Adj. so v. a. *vom Raube verschont geblieben.* — Caus. शेषयति, °ते (metrisch) *übrig lassen, verschonen.* शेषित *übrig gelassen, verschont.* हत° = हतशिष्ट (s. u. Simplex). — Mit अति *übrig lassen;* Pass. *übrig bleiben.* अतिशिष्ये Hariv. 7498 (2,73,43) fehlerhaft für अतिशिष्ये (von 2. शी). Partic. अतिशिष्ट *übrig geblieben.* — Mit अप *weglassen.* — Mit अव *übrig lassen* Âpast. Çr. 7,14,8. Pass. *übrig bleiben.* अवशिष्ट *übrig geblieben, übrig, — von* (Gen. 311,5, im Comp. vorangehend 156,26); *verschont.* Nach einem Instr. *von dem nur — übrig geblieben ist;* auch am Ende eines Comp. (65,18) in dieser Bed. Im Comp. nach einem Partic. praet. pass. = शिष्ट. हतशिष्ट so v. a. *dem Tode entronnen,* संध्याकृष्णावशिष्ट so v. a. *was nicht von der Abendröthe an sich gerissen worden ist* 311,12. — Caus. *übrig lassen.* अवशेषित *übrig gelassen, — geblieben.* Nach einem Instr. *von dem nur — übrig geblieben ist; am Ende eines Comp. dass. und übrig geblieben von.* आत्मानं चिन्मात्रमवशेषितम् ungenau für आ° चिन्मात्रावशेषितम्. (तेन) संभोक्तुं नावशेषिता so v. a. *er unterliess es nicht —, scheute sich nicht sie zu geniessen* Râǵat. 7,293. — Mit पर्यव *abgrenzen* Vaitân. 11,5 (°शिष्येत् st. शिंष्यात् zu lesen). — Caus. *übrig lassen.* Nur °शेषित. — Mit प्रत्यव Pass. *zurückgehalten werden* Comm. zu Âpast. Çr. 1,1,3. — Mit समव Caus. *übrig lassen.* Nur °शेषित. — Mit उद् *übrig lassen* Maitr. S. 3,6,5. TBr. 1,1, 6,8. °शिष्यते. °शिष्यते und Med. *übrig bleiben.* उच्छिष्ट 1) *übrig gelassen, — von* (im Comp. vorangehend), *als unbrauchbar liegen gelassen, übrig geblieben* RV. 1,28,9. — 2) *unrein.* — Vgl. उच्छिष्ट. — Caus. *abküssen* (!) Bhâg. P. — Mit निस् Caus. (scheinbar) s. निःशेषय्. — Mit परि *übrig lassen;* Pass. *übrig bleiben.* °शिष्यमाण *reliquus, zuletzt übrig bleibend* Çâṅk. zu Bâdar. 3,4,20. परिशिष्ट *übrig geblieben, übrig* Chr. 299,14. — Caus. 1) *übrig lassen, verschonen.* °परिशेषित *übrig geblieben von.* — 2) *verlassen, aufgeben* Bhatt. — 3) *ergänzen.* — Mit वि 1) *unterscheiden, durch besondere Attribute näher bezeichnen, als etwas Besonderes hinstellen, näher charakterisiren;* Pass. *durch Etwas* (Instr.) *näher bezeichnet werden; sich unterscheiden von, als etwas Besonderes erscheinen;* mit Abl. oder Instr. — 2) *vor Andern* (Instr.) *auszeichnen, höher stellen als;* Pass. *hoch über Allen stehen, mehr gelten, höher stehen, vorzüglicher —, besser sein, — als* (Abl. [78,22] oder Instr.); *am Höchsten stehen —, hervorragen unter* (Gen. oder Loc.). — 3) *steigern, vermehren.* v. l. प्रवि. — 4) विशेषत् = विशेषयत् *übertreffend.* — 5) विशिष्ट *a) durch besondere Attribute unterschieden, näher bezeichnet, als etwas Besonderes erscheinend, charakterisirt durch;* die Ergänzung im Instr. oder im Comp. vorangehend (214,31. 276,7. fgg.). — *b) verschieden, besonder.* — *c) hervorragend, ausgezeichnet, über Alles hochstehend, viel geltend, vorzüglich; hervorragend —, ausgezeichnet —, einen Vorsprung habend durch, in Bezug auf* (Instr., Adv. auf तस् [Âpast. 2,22,5. 23,2] oder im Comp. vorangehend [Chr. 211,10]); *hervorragend in, sich verstehend auf* (Loc.); *der beste* u. s. w. *unter* (Gen.); *mehr geltend, vorzüglicher* (Âpast. 2,33,8), *besser, schlimmer, — als* (Abl. oder im Comp. vorangehend). Compar. विशिष्टतर *vorzüglicher,* Superl. (mit Abl.) dass. — Caus. 1) *näher bestimmen, charakterisiren.* भिन्नं तु व्यवच्छिन्नं विशेषितम् so v. a. भिन्न *wird durch* व्यवच्छिन्न *definirt.* — 2) *Jmd bevorzugen.* — 3) *als besser erscheinen lassen.* Pass. *eine hohe Bedeutung haben, viel gelten.* विशेषित so v. a. *höher stehend als* (Abl.) *durch* (Instr.). — 4) *übertreffen Jmd* oder *Etwas* (Acc.) MBh. 3,217, 8. 7,188,30. Çiç. 13,7. विशेषित *übertroffen.* — Mit प्रवि *steigern, vermehren.* — Mit प्रतिवि, °शिष्ट *vorzüglicher* (J. R. A. S. 1876, S. 50, Z. 13), *besser, schlimmer, — als* (Adv. auf तस्). — Mit सम्, सँशिष्ट *übrig geblieben.* संशिषन्ति (!) Vaitân. 30,17.

शिषाण Partic. Hariv. 7426 fehlerhaft für शिशान (von 2. शा).

1. शिष्ट 1) Adj. s. u. 1. शास्. — 2) n. *a) Vorschrift über* (im Comp. vorangehend). — *b) Belehrung.* v. l. शिक्षा und शिष्टि.

2. शिष्ट 1) Adj. s. u. शिष्. — 2) n. *das Uebrige, Rest, Ueberbleibsel.*

शिष्टता f. *Bildung, Gelehrsamkeit* Z. d. d. m. G. 33,512.

शिष्टत्व n. dass. zu Spr. 7586.

शिष्टप्रभा f. 158,3 Druckfehler für शिष्टसभा.

शिष्टभक्त m. *das Essen von Ueberbleibseln.*

शिष्टसभा f. *eine Versammlung von Gelehrten* 158,3 (so zu lesen).

शिष्टसंमत Adj. *bei Gebildeten in Ehren stehend* MBh. 3,207,63.

शिष्टस्मृति f. *die Ueberlieferung der Gebildeten* Baudh. 1,2,8.

शिष्टाकरण n. *das Unterlassen des Vorgeschriebenen* Gaut. 12,27. Vgl. शिष्टस्याक्रिया 19,2.

शिष्टागम m. *die Ueberlieferung der Gebildeten* Baudh. 1,1,4.

1. शिष्टाचार m. *das Verfahren Gebildeter* Gobh. 3, 3,29. Vasishṭha 1,5. Kap. 3,1.

2. शिष्टाचार Adj. *wie ein Gebildeter verfahrend, — sich benehmend.*

शिष्टादिष्ट Adj. *von Gebildeten vorgeschrieben, — gutgeheissen* 78,13.

शिष्टायन m. N. pr. eines Mannes Kauṭukas.

शिष्टाशन Adj. *Reste verzehrend, von diesen sich nährend.*

1. शिष्टि f. 1) *Züchtigung, Bestrafung* Gaut. — 2) *Geheiss, Befehl* Bhadrab. 3,44. 46. — 3) *Unterweisung.*

2. शिष्टि f. *Hülfe* in सुशिष्टि.

शिष्य 1) Adj. *a) zu lehren, tradendus.* अनिष्पन्ने निष्पन्नशब्दः शिष्यः *es muss gelehrt werden, dass das Wort* निष्पन्न *die Bedeutung von* अनिष्पन्न *hat,* 243,24. 25. — *b) zu belehren, zu unterweisen;* s. अशिष्य. — 2) m. (adj. Comp. f. आ) *Schüler.* — 3) f. आ *Schülerin.*

शिष्यक m. 1) *Schüler.* — 2) *N. pr. eines Mannes.

शिष्यता f. *der Stand eines Schülers.*

शिष्यत्व n. 1) *das Gelehrtwerden* (einer Sache) in अ° Nachtr. 6. — 2) = शिष्यता.

शिष्यधीवृद्धितन्त्र n., शिष्यप्रबोधनिषद् f. (Burnell, T.) und शिष्यशिक्षावाद् m. (Opp. Cat. 1) Titel von Werken.

शिष्यसख Adj. *den Schüler zum Freunde habend* MBh. 12,228,73.

शिष्यकिता (Ind. St. 17,44. fgg.) und °न्यास m. (Buhler, Rep. No. 322) m. Titel.

शिष्याय् *Jmds* (Gen.) *Schüler werden.* Nur °यित n. impers.

शिष्यी Adv. mit कर् *Jmd zum Schüler machen, in Jmds* (Gen.) *Schule geben.*

शिस् (शिष्) Nebenform von 1. शास् auch in Derivaten wie 1. आशिंस् u. s. w.

शिल्कन m. = शिल्कन.

1. शी, शेते 1) *ausfallen.* — 2) *weichen, schwinden, zu Grunde gehen.* — Mit अति 1) *hinausfallen über* (Acc.) Maitr. S. 2,6,1 (64,1. 6). — 2) *herauskommen aus, so v. a. verlassen;* mit Acc. — Mit अभि *herabfallen auf* (Acc.). — Mit अव *niederfallen, abfallen* Âpast. Çr. 18,8. Vgl. Whitney, Roots u. s. w. u. 1. शी. — Mit उप s. ebend. — Mit निस् *zerfallen, abfallen.*

2. शी, शेते, शयते, शयान (शशयान Perf.); Act. ved. शयत् (auch Çat. Br.), अशायतम् und शेषन्; metrisch Act. auch später. 1) *stille liegen, daliegen, ungebraucht dastehen.* मद्ने so v. a. *sich impotent erweisen.* — 2) *schlafen.* — 3) *sich schlafen legen.* *पत्ये *zum Gatten.* — 4) *einschlafen.* — 5) शयति Paṇḍat. 174,1 fehlerhaft für शपति. — 6) शयित *a) liegend.* — *b) gelegen habend.* — *c) schlafend.* — *d) geschlafen habend.* Auch impers. — *e) eingeschlafen.* — Caus. शाययति, °ते (metrisch) 1) *hinlegen, legen*—, *setzen*—, *stecken auf* oder *in* (Loc.). शायित Daçak. 85,3. — 2) *schlafen legen,* — *lassen,* — *gehen heissen.* — Desid. शिशयिषते *schlafen wollen* Harshaḱ. 57,15. Vâsav. 169,1. — Mit अति 1) *früher als ein Anderer* (Acc.) *schlafen,* — *sich zur Ruhe begeben.* — 2) *übertreffen* Naish. 3,58. Kâd. 229,4 (376,10. 11). Çiç. 14,32. — 3) अतिशयित *a) übertreffend,* mit Acc. — *b) ausserordentlich, bedeutend, ungewöhnlich.* — *c) übertroffen* Kâd. 90,1 (161,14). Auch *n. impers. — Caus. *übertreffen.* अतिशाययित *übertroffen.* — Desid. (°शिशयिषमाण) *übertreffen wollen* Harshaḱ. 12,6. — Mit व्यति *hinausreichen über, überbieten;* mit Acc. — Mit अधि 1) *ruhen in* oder *auf, liegen* —, *sich legen auf, besteigen* (mit Acc., seltener mit Loc.) Kâd. 232,3 (380,14). Çiç. 11,61. 66. *अधिशयित *liegend auf* (Acc.). — 2) *bewohnen, beziehen* (eine Wohnung). — 3) अधिशेते Paṇḍat. 26,24. fg. fehlerhaft. — Caus. 1) *legen auf,* mit doppeltem Acc. — 2) *einlegen an Stelle eines Andern* (Instr.). — Mit समधि Caus. *einlegen an Stelle eines Andern.* — Mit अनु 1) *herumliegen an* oder *in, liegen auf* (Acc.), *ruhen in* (Loc.); *sich* (zu einem Weibe) *legen* Ḱaraka 6,2. — 2) *sich nach Jmd* (Acc.) *hinlegen.* — 3) *Reue empfinden, bereuen* (mit Acc.) Hem. Par. 1,201. Çiç. 14,45. — 4) °अनुशयित *begleitet*—, *unter dem Einfluss stehend von* Ḱaraka 1,7. — Mit अप *sich abseits* —, *sich in einiger Entfernung hinlegen* Âpast. 1,32, 16 (अपशयीत zu vermuthen). — Mit अभि *liegen auf* (Acc.). — Mit आ 1) *liegen in* oder *auf* (Acc. oder Loc.). — 2) *Jmd* (Acc.) *zur Last fallen.* — 3) Act. *wünschen* Bhâg. P. — Mit अन्वा *sich erstrecken über.* — Mit प्रत्या *vor Etwas* (Acc.) *liegen.* — Mit उद् *hervorstechen über* (अभितस्). — Mit उप 1) *liegen bei* (Acc. Vaitân.), *daneben liegen, liegen auf* (Loc.). — 2) *Jmd* (Gen.) *wohl bekommen.* — Mit नि in *निशायिन्, निशिता, निशीथ und *निशीथ्या. — Mit निस्, निःशयान *aus dem Schlafe fahrend* Bhâg. P. 2,7,29. 3, 9,10. — Mit परि 1) *herumliegen um, umgeben, umfassen, sich befinden an* oder *in;* mit Acc. Maitr. S. 2,4,3 (40,13). — 2) *liegen bleiben.* — Caus. in परिशायन. — Mit प्र *sich legen auf* (Acc.). — Mit प्रति *gegen Jmd* (Acc.) *liegen,* so v. a. *nicht von seiner Seite weichen um ihn zur Nachgiebigkeit zu zwingen.* प्रतिशयित mit act. und pass. Bed. Kâd. 254, 13 (415,16). Harshaḱ. 119,13 (°शायित gedr.). Vgl. 1. विश् mit प्रत्युप. — Mit वि 1) *ausgestreckt liegen.* — 2) *sitzen bleiben auf* (Loc.). — 3) *dem Zweifel unterliegen* Çâṅk. zu Bâdar. 4,2,7. — Mit सम् 1) *unschlüssig sein, Anstand nehmen, im Zweifel sein.* — 2) *verzweifeln an* (Loc.). — 3) Act. mit Acc. *sich über Etwas nicht einigen können, verschiedener Meinung über Etwas sein.* — 4) संशयित *a) unschlüssig, in Zweifel seiend,* — *über* (im Comp. vorangehend) Kâtj. Çr. 24,1,23. — *b) dem Zweifel unterworfen, zweifelhaft, ungewiss, in Frage stehend, gefährdet.*

3. शी 1) Adj. am Ende eines Comp. *liegend.* — 2) *f. = शयन und शक्ति.

4. शी s. 1. und 2. शा.

5. शी s. श्या.

शीक्, शीकते 1) *tröpfeln, stieben* Harshaḱ. (ed. Bomb.) 441,14. शीकितँ *getröpfelt habend.* — 2) *गत्यर्थ. — Caus. शीकयति 1) *beträpfeln* Harshaḱ. (ed. Bomb.) 109,2. — 2) *भाषार्थ oder भासार्थ, आमर्षणे, मर्षणे, आमर्शे.

*शीकयत m. N. pr. eines Mannes.

शीकर m. 1) (gewöhnlich Pl.) *feiner Regen, herabfallende Tropfen.* In Comp. mit folgendem कण m. *Tropfen* 304,14. Vâsav. 132,3. 267,5. 6.

शीकरिन् Adj. *von einem feinen Regen begleitet, mit feinen Tropfen geschwängert, einen feinen Regen bewirkend, Wasser ausspritzend* (Elephantenrüssel).

शीकाय् *tröpfeln, stieben* (von feinem, seltenem Regen). Nur शीकायँस् und शीकायिष्यँस्.

शीता f. schlechte Schreibart für शिता Taitt. Âr. 7,2,1. Âpast. 2,8,11 u. s. w.

शीघ्र 1) Adj. (f. आ) *rasch, schnell, rasch wirkend, alsbald hervortretend.* Compar. °तर, Superl. °तम. शीघ्रँम् und शीघ्रेण Adv. *rasch, schnell, unverzüglich.* Compar. शीघ्रतरम्. — 2) m. N. pr. eines Sohnes des Agnivarṇa. — 3) f. आ *a) *Croton polyandrum* oder *Cr. Tiglium* Râǵan. 6,160. — *b)* N. pr. eines Flusses. — 4) n. *a) der Punct der grössten Schnelligkeit eines Planeten, Conjunction.* — *b) *die Wurzel von Andropogon muricatus* Râǵan. 12,151. — *c)* * = चक्राङ्ग.

शीघ्रकर्मन् n. *die Berechnung der Conjunction eines Planeten.*

शीघ्रकारित्व n. Nom. abstr. zu °कारिन् 3) Ḱaraka 6,3.

शीघ्रकारिन् Adj. 1) *rasch zu Werke gehend.* — 2) *rasch zum Ziele führend.* — 3) *rasch verlaufend, acut* (Krankheit) Ḱaraka 6,4. Als Bez. einer Art Fieber Bhâvapr. 3,71.

शीघ्रकृत् Adj. *rasch zu Werke gehend.*

शीघ्रकृत्य Adj. *rasch zu vollbringen.*

शीघ्रकेन्द्र n. *Excentricität, Abstand eines Planeten vom Puncte seiner grössten Schnelligkeit.*

शीघ्रग 1) Adj. (f. आ) *sich rasch bewegend, einen schnellen Lauf habend.* — 2) m. *a)* Bein. *der Sonne.* — *b)* N. pr. α) eines Sohnes des Agnivarṇa. — β) eines Hasen.

*शीघ्रगङ्ग Adj. *wo die Gaṅgâ rasch fliesst* P. 2, 1,21, Sch.

1. शीघ्रगति f. *die grösste Schnelligkeit eines Planeten in seiner Bewegung* (d. i. wenn er bei der Conjunction angelangt ist).

2. शीघ्रगति Adj. = शीघ्रग 1).

शीघ्रगत्व n. Nom. abstr. zu शीघ्रग 1).

शीघ्रगामिन् Adj. = शीघ्रग 1).

शीघ्रचेतन 1) Adj. *rasch zur Besinnung kommend* (Hund). — 2) *m. *Hund.*

*शीघ्रजन्मन् m. *Guilandina Bonduc.*

शीघ्रजव Adj. *sich rasch bewegend, schnell laufend.*

शीघ्रतरगति Adj. *sich rascher bewegend* Ind. St. 10,277.

शीघ्रता f. (Çiç. 18,13) und शीघ्रत्व n. *Raschheit, schnelle Bewegung, schnelles Verfahren.*

शीघ्रपराक्रम Adj. *raschen Muthes, schnell an's Werk gehend, schnell entschlossen.*

शीघ्रपरिधि m. *Epicyclus der Conjunction eines Planeten.*

शीघ्रपाणि Adj. *schnellhändig*, Beiw. des Windes.

शीघ्रपातिन् Adj. *schnell fliegend, sich rasch bewegend, rasch zu Werke gehend.*

शीघ्रपायिन् Adj. *rasch trinkend, — saugend* (Blutegel) 217,14.17.

*शीघ्रपुष्प m. *Agati grandiflora* Râǵan. 10,46.

शीघ्रफल n. *the equation of the conjunction* Ganit. Spashṭ. 32. Sûrjas. 2,44.

शीघ्रवाक्कायन m. N. pr. eines Mannes.

*शीघ्रबुद्ध m. N. pr. eines Lehrers M. Müller, Ren. 312.

शीघ्रबोध 1) Adj. *schnell zu verstehen.* — 2) m. Titel verschiedener Werke.

1. शीघ्रयान n. *rascher Gang, rasches Fahren.* Auch Pl.

2. शीघ्रयान Adj. = शीघ्रग 1).

शीघ्रयायिन् Adj. dass.

शीघ्रवह् Adj. (f. आ) *schnell fliessend.*

शीघ्रवाहिन् Adj. *schnell fahrend.*

शीघ्रविक्रम Adj. *raschen Muthes, schnell an's Werk gehend, schnell entschlossen.*

शीघ्रवेग Adj. *von grosser Geschwindigkeit, sich rasch bewegend.*

*शीघ्रवेधिन् Adj. *rasch schiessend.*

शीघ्रसंचारिन् Adj. = शीघ्रग 1).

शीघ्रस्रोतस् Adj. *rasch fliessend.*

शीघ्राय्, °यते *sich in rasche Bewegung setzen* Bhaṭṭ.

शीघ्रास्त्र Adj. *dessen Geschosse rasch fliegen.* Nom. abstr. °त्व n.

शीघ्रिन् Adj. *hastig zu Werke gehend, — lesend.*

*शीघ्रिय 1) Adj. = शीघ्र 1). — 2) m. *a)* Bein. Vishṇu's und Çiva's. — *b) Katzenbalgerei.*

शीघ्रोच्च n. *Apex der grössten Schnelligkeit eines Planeten, Conjunction.*

शैघ्र्य Adj. *hastig.*

शीत् onomatop. mit कर् *den Laut* çīt *hervorbringen*, insbes. *vom geräuschvollen Beben der Lippen geschlechtlich aufgeregter Weiber.* Auch सीत् geschrieben.

शीत 1) Adj. (f. श्री) *a) kalt, kühl.* *शीतंकृत्य und *शीतं कृत्वा. — *b) * träge, lässig. — c) * = क्वथित; richtig प्रुत. — 2) * m. *a) Calamus Rotang. — b) Cordia Myxa* und *latifolia* Râǵan. 11,205. — *c) Azadirachta indica. — d)* = असनपर्णी und पर्पट Râǵan. 5,8. — *e) Kampfer* Râǵan. 12,61. — 3) f. शीता *a) * Branntwein* Râǵan. 14,135. — *b) eine Art* Dûrvâ-*Gras* Râǵan. 8,108. — *c) * eine andere Grasart,* = शिल्पिका Râǵan. 8,129. — *d)* N. pr. eines Flusses Kâraṇḍ. 71,14. Richtig wohl सीता. — 4) n. *a) Kälte, Frost. — b) kaltes Wasser. — c) * Cassia-Rinde.*

शीतक 1) Adj. (f. शीतिका *a) kühl* AV. — *b) * kalt —, ohne Feuer zu Werke gehend, träge, lässig. — c) * wohlauf, gesund* H. an.; vgl. Zach. Beitr. 86. — 2) m. *a) das Gefühl der Kälte, Schauder* Karaka 6,3. 11. — *b) * die kalte Jahreszeit. — c) * Scorpion. — d)* = असनपर्णी. — *e)* Pl. N. pr. eines Volkes. — 3) * n. *eine Art Sandel* Râǵan. 12,23.

शीतकर 1) Adj. *kühlend.* — 2) m. *a) der Mond (kaltstrahlig).* अम्भ:° *der sich im Wasser abspiegelnde Mond. — b) * Kampfer* Râǵan. 12,61.

शीतकाल m. *die kalte Jahreszeit.*

शीतकिरण m. *der Mond.*

*शीतकुम्भ 1) m. *wohlriechender Oleander.* — 2) f. ई *Pistia Stratiotes.*

शीतकृच्छ्र m. *eine Kasteiung, bei der man Alles kalt geniesst,* Vishṇus. 46,12.

शीतक्रिया f. *Abkühlung.*

*शीतक्षार n. *gereinigter Borax.*

*शीतगन्ध 1) n. *weisser Sandel* Râǵan. 12,8. — 2) f. आ *Mimusops Elengi.*

शीतगात्र m. *eine Art Fieber* Bhâvapr. 3,76.

शीतगु m. *der Mond.*

शीतगुतनय m. *der Planet Mercur* Sârâvalî im Comm. zu Varâh. Bṛh. 4,14.

*शीतचम्पक m. = दीप, तर्पण (आतर्पण) und दर्पण; vgl. Zach. Beitr. 92.

शीतज्वर m. *kaltes Fieber* Bhâvapr. 3,118.

शीतता f. und शीतत्व n. *Kälte.*

शीतदीधिति m. *der Mond.*

*शीतदूर्वा f. *weisses* Dûrvâ-*Gras.* Richtig सितदूर्वा.

शीतद्युति m. *der Mond.*

शीतपर्णि (metrisch) und *°पर्णी f. *Gynandropsis pentaphylla.*

*शीतपाकिनी f. = काकोली und महासमङ्गा (Râǵan. 4,98).

शीतपाकी f. *eine best. Gemüsepflanze.* Nach den Lexicographen *Sida cordifolia, Abrus precatorius* (Râǵan. 3,101) und = काकोली.

शीतपाक्य n. wohl *eine best. Pflanze* oder *Frucht.*

शीतपाणि Adj. *kaltstrahlig* (der Mond).

शीतपित्त n. *eine durch Erkältung entstandene Geschwulst wie von einem Wespenstich, von Fieber und Erbrechen begleitet* Bhâvapr. 6,40.

*शीतपुष्प 1) m. *Acacia Sirissa.* — 2) f. आ *Sida cordifolia.* — 3) n. *Cyperus rotundus.*

*शीतपुष्पक 1) m. *Calotropis gigantea* Râǵan. 10, 26. v. l. शिवपुष्पक. — 2) n. *Erdharz.*

शीतपूतना f. *eine best. die Kinder quälende Unholdin.*

*शीतप्रद m. *Kampfer* Râǵan. 12,61.

*शीतप्रिय m. = पर्पट Râǵan. 5,8.

*शीतफल 1) m. *a) Ficus glomerata* Râǵan. 11, 130. — *b) Cordia Myxa* Râǵan. 11,205. — 2) f. आ *Emblica officinalis* Râǵan. 11,159.

*शीतबला f. = महासमङ्गा Râǵan. 4,98.

शीतबुध्न Adj. *mit kaltem Boden* (ein Gefäss) Âpast. Çr. 1,13,13.

शीतभङ्गिरस m. *eine best. Mixtur* Mat. med. 63. Bhâvapr. 3,90. Rasar. 79.

शीतभानवीय Adj. (f. आ) *lunaris* Dhûrtan.

शीतभानु m. *der Mond* Dhûrtan.

*शीतभीरु 1) Adj. *vor Frost empfindlich.* — 2) m. *Jasminum Sambac* Râǵan. 10,82.

शीतभीरुक 1) * Adj. = शीतभीरु 1). — 2) m. *eine Reisart.*

*शीतभोजिन् Adj. *Kaltes zu geniessen pflegend.*

*शीतमञ्जरी f. *Nyctanthes arbor tristis.*

शीतमय Adj. *kalt, kühl.*

शीतमयूख m. 1) *der Mond* Varâh. Jogaj. 4,9. — 2) * *Kampfer.*

शीतमयूखमालिन् m. *der Mond.*

शीतमरीचि m. 1) *der Mond* Ind. Antiq. No. 132, S. 8. — 2) * *Kampfer.*

*शीतमूलक n. *die Wurzel von Andropogon muricatus.*

शीतमेक् m. *kalte Harnruhr.*

शीतमेकिन् Adj. *an der kalten Harnruhr leidend.*

शीतय्, °यति *abkühlen.*

*शीतरम्य m. *Lampe.*

शीतरश्मि 1) Adj. *kaltstrahlig.* Nom. abstr. °त्व n. — 2) m. *der Mond.*

शीतरश्मिज m. *der Planet Mercur.*

शीतरस m. *Branntwein aus ungekochtem Saft des Zuckerrohrs* Bhâvapr. 2,59.

शीतरसिक Adj. *den Geschmack von Kälte bewirkend.*

शीतरुच् m. *der Mond.*

शीतरुचि m. dass. Bâlar. 242,14.

शीतज्वर् m. n. (Vaitân.) Du. *kaltes und hitziges Fieber.*

शीतरोचिस् m. *der Mond* Çiç. 16,43.

शीतल 1) Adj. (f. आ) *a) kühl, kalt, kühlend* Compar. °तर्. — *b) leicht frierend, zum Frost geneigt.* — *c) im Herzen abgekühlt, frei von Leidenschaft; sanftmüthig* Prasannar. 88,11. — *d) Jmd kalt lassend, nicht näher berührend.* — 2) *m. *a) Wind.* — *b) der Mond.* — *c) Cordia Myxa.* — *d) Michelia Champaka.* — *e)* = असनपर्णी H. an.; vgl. Zach. Beitr. 89. — *f) eine Art Kampfer.* — *g) das Harz der Shorea robusta.* — *h) gelblicher Eisenvitriol* H. an.; vgl. Zach. Beitr. 89. — *i) Erdharz.* — *k) eine best, Begehung beim Eintritt der Sonne in den Widder.* — *l)* N. pr. eines Arhant bei den Gaina. — 3) f. आ *a) *Sand* Râgân. 13,139. — *b) *Pistia Stratiotes.* — *c) *= कुटुम्बिनी Râgân. 5,77. — *d) *= आरामशीतला Râgân. 10,177. — *e) die Göttin der Blattern.* — 4) *f. ई *Pistia Stratiotes.* — 5) n. *a) Kälte.* — *b) *Sandel.* — *c) *die Wurzel von Andropogon muricatus.* — *d) *Costus speciosus* oder *arabicus.* — *e) *gelblicher Eisenvitriol.* — *f) *Erdharz.* — *g) *Perle* Râgân. 13,152.

*शीतलक 1) m. *Majoran* Râgân. 10,156. — 2) n. *eine weisse Lotusblüthe* Râgân. 10,20.

*शीतलच्छद m. *Michelia Champaka* Râgân. 10,58.

*शीतलजल n. *Lotusblüthe* Râgân. 10,198.

शीतलता f. *Kälte.*

शीतलत्व n. *Kälte* Râgân. 20,30. so v. a. *Gleichgültigkeit* Kampaka 338.

*शीतलपत्रिका f. *Maranta dichotoma* Mat. med. 318.

*शीतलप्रद m. *Sandel.*

शीतलय्, °यति *abkühlen* Prasannar. 74,4.

*शीतलवातक m. = असनपर्णी.

शीतलस्पर्श Adj. *kalt anzufühlen* 86,13.

शीतलस्वामिन् m. N. pr. eines Arhant bei den Gaina.

शीतलागौरीपूजाविधि m. (Burnell, T.) und शीतलापूजा f. Titel.

शीतलाव्रत n. *eine best. Begehung.*

शीतलाषष्ठी f. *ein best. 6ter Tag.*

शीतलाष्टक n. und शीतलास्तोत्र n. Titel Burnell, T. Opp. Cat. 1.

1. *शीतली f. s. u. शीतल.

2. शीतली Adv. 1) mit कर् *abkühlen, kalt machen* zu Spr. 1272. — 2) mit भू *sich abkühlen, kalt werden* (auch in übertragener Bed.) Ind. St. 15,273.

*शीतलीजटा f. *Villarsia cristata.*

शीतवती f. in *महा°.

शीतवन n. N. pr. 1) eines Wallfahrtsortes MBh. 3,6029. v. l. सीत°. — 2) *einer Leichenstätte in Kâçmîra.

*शीतवल्क m. *Ficus glomerata* Râgân. 11,130.

शीतवह् Adj. (f. आ) *kaltes Wasser führend* (Fluss).

शीतवातोष्णवेताली f. *eine best. die Kinder quälende Unholdin.*

शीतवीर्य Adj. *eine kühlende Wirkung äussernd, kühlend.*

*शीतवीर्यक m. *Ficus infectoria* Râgân. 11,126.

शीतशिव 1) m. *a) Anethum Sowa* oder *eine andere Anisart.* — *b) *Mimosa Suma.* — 2) *f. आ *a) Dill* Râgân. 4,14. — *b) Mimosa Suma.* — 3) *n. *a) Erdharz.* — *b) Steinsalz.*

*शीतशूक m. *Gerste.* Vgl. सितशूक.

शीतसंस्पर्श Adj. *kühl anzufühlen.*

*शीतसह् 1) Adj. *Kälte vertragend.* — 2) m. *Careya arborea* oder *Salvadora persica* Râgân. 11,84. — 3) f. आ *a) Vitex Negundo* Râgân. 4,155. — *b)* = वासन्ती Râgân. 10,91.

शीतस्पर्श n. *das Gefühl der Kälte* 163,12.

शीतहर् Adj. *die Kälte vertreibend* Çiç. 6,65.

शीतह्रद Adj. *kühl wie ein Teich.*

शीतांशु 1) Adj. *kaltstrahlig.* Nom. abstr. °ता f. und °त्व n. — 2) m. *a) der Mond* 313,18. Çiç. 11, 64. — *b) *Kampfer.* °तैल n. *Kampferöl* Râgân. 12,61.

शीतांशुमत् m. *der Mond.*

शीताङ्ग 1) Adj. (f. ई) *kaltgliederig*, so v. a. *gefühllos.* — 2) m. *eine Art Fieber* Bhâvapr. 3,76.94. — 3) *f. ई *eine Mimosenart* Râgân. 5,111.

शीतातपत्र n. *ein Schirm gegen Kälte (Regen) und Hitze (Sonnenschein).*

शीताद m. *eine best. Krankheit des Zahnfleisches, Scorbut.*

शीताद्रि m. *das Schneegebirge, der Himâlaja.*

शीताधिवास Adj. (f. आ) *an kühlen Orten lebend* oder *kühlend* 216,23.

शीतान्त m. N. pr. eines Berges.

*शीतापह्ला f. = महासमङ्गा Râgân. 4,98.

शीतारिरस m. *eine best. Mixtur* Rasendrak. 79,2.

शीतार्त 1) Adj. *von Kälte gequält.* — 2) m. fehlerhaft für शीतान्त.

शीतालु Adj. *gegen Kälte empfindlich, frostig, frierend* Çiç. 8,19.

*शीताश्मन् m. *der Mondstein* Râgân. 13,211. Vgl. चन्द्रकान्त.

शीतिकावत् Adj. (f. °वती) *kühl* AV.

*शीतिमन् m. *Kälte.*

शीती Adv. 1) mit कर् *abkühlen.* — 2) mit भू *a) kalt werden.* °भूत *kalt geworden.* — *b)* शितीभूत *kalt —, gleichgültig geworden*, so v. a. *erlöst* Çilâñka 1,425.

शीतीकरण n. *Abkühlungsmittel.*

शीतीभाव m. 1) *das Kühlwerden, Abkühlung* Karaka 5,3. Kâraṇḍ. 9,17. 10,8. — 2) *das Erkalten im Herzen, vollständige Beruhigung des Gemüths, die Erlösung auf Erden.*

शीतिभाव m. fehlerhaft für शीतीभाव 2).

शीतेतर Adj. *heiss.*

*शीतेतररश्मि und शीतेतरार्चिस् m. *die Sonne.*

शीतेषु m. *der kalte Pfeil, ein best. mythisches Geschoss.*

*शीतोत्तम n. *Wasser.*

शीतोद् N. pr. 1) n. eines Sees. — 2) f. आ eines mythischen Flusses.

शीतोदक (wohl m.) *eine best. Hölle* Kâraṇḍ. 18, 14. 50,3 (सितो° gedr.).

शीतोपचार m. *eine Kur mit kalten Mitteln.*

शीतोष्ण 1) Adj. (f. आ) *kalt und warm.* — 2) f. आ N. pr. einer Unholdin. Conj. für शीलोष्णा. — 3) n. Sg. und Pl. *Kälte und Hitze.*

शीतोष्णकिरण m. Du. *Mond und Sonne.*

शीतोष्म oder °न् n. Name verschiedener Sâman Ârsh. Br.

शीत्कार m. *der Laut* çît (s. dieses) Z. d. d. m. G. 32,735 (कामिनीषु). Çiç. 8,13. Vom Geräusch ausgespritzten Wassers, Ausruf des Schmerzes (Vâsav. 51,1) und *der Beifallsbezeigung. Wird auch सीत्कार geschrieben. MBh. 6,4389 fehlerhaft für शीकर.

शीत्कारिन् Adj. *den Laut* çît *hervorbringend.*

शीत्कृत n. *das Ausstossen des Lautes* çît Çiç. 6,53. 10,75. 11,54.

शीत्कृति f. dass. Z. d. d. m. G. 36,373.

शीत्कृतिन् Adj. = शीत्कारिन्.

शीधु s. सीधु.

शीनँ 1) Adj. s. u. श्या. — 2) *m. *Boa.* — 3) n. *Gefrorenes, Eis.*

शीपल्य Adj. (f. आ) *mit Blyxa octandra besetzt.* v. l. शैवल्य.

शँपाल 1) m. oder n. *Blyxa octandra.* — 2) f. आ *ein mit dieser Pflanze besetztes Wasser.*

*शीपालिल (सी°) Adj. *mit Blyxa octandra besetzt* gaṇa काशादि.

शीपुँहु m. AV. 6,127,2 fehlerhaft für चीपुँहु.

शीफर Adj. 1) *reizend* Daçak. 40,14. — 2) *= स्फोत.

*शीफालिका f. = शेफालिका.

*शीभ्, शीभते (कत्थने).

शँभम् Adv. *rasch, schnell.*

*शीभव m. = शीकर.

शीभ्य 1) Adj. *rasch fahrend.* — 2) *m. *a) Stier.* — *b)* Bein. Çiva's.

शीम in दुःशीम und सुशीम.

1. शीर 1) Adj. etwa *scharf, spitz.* — 2) m. *Boa.*

2. शीर fehlerhaft für सीर.

शीरदेव m. s. सीरदेव.

शीरशोचिस् Adj. *scharfstrahlend.*

शीरी oder शीरी f. *Ader* Maitr. S. 3,9,6 (123,10). Vgl. सिरा.

*शीरिन् m. *eine Art* Kuça-*Gras* Râgân. 8,94.

शीर्ण 1) Adj. s. u. 1. शॄ. — 2) *n. *eine best. wohlriechende Pflanze.*

शीर्णत्व n. *das Morschsein.*

*शीर्णनाला f. *Hemionitis cordifolia.*

*शीर्णपत्र m. 1) *Pterospermum acerifolium.* — 2) *Azadirachta indica.* — 3) *eine Art* Lodhra Râgân. 6,213.

शीर्णपर्ण 1) *m. *Azadirachta indica.* — 2) f. ई *eine best. Pflanze.*

*शीर्णपाद m. Bein. Jama's.

*शीर्णपुष्पिका f. *Anethum Sowa.*

*शीर्णमाला f. fehlerhaft für शीर्णनाला.

शीर्णवृत्त *Wassermelone,* m. *die Pflanze,* n. *die Frucht.*

*शीर्णाक्षि m. Bein. Jama's.

शीर्णि f. *das Brechen* Vop. in Dhâtup. 8,36.

शीर्णी Adv. mit करु *verwunden, zerstechen* Kâd. 256,6 (419,8).

1. शीर्त Partic. von 1. शॄ in अशीर्ततनु und दुःशीर्ततनु.

2. शीर्त s. आशीर्त u. 2. शिॄ.

शीर्ति f. *das Brechen.*

शीर्य 1) Adj. *zerbrechlich, zerstörbar* in अशीर्य. — 2) m. *ein best. Gras* Gobh. 1,5,18. Pat. zu P. 2,4, 12, Vârtt. 1.

*शीर्वि Adj. = क्षिप्र.

शीर्ष 1) n. (m. in बस्तिशीर्ष; adj. Comp. f. आ und ई) *a, Haupt, Kopf.* शीर्ष वर्तय् (Visnus. 9,20) = शिरो वर्तय्; s. u. शिरस् 1). — *b) das obere Ende, Spitze, Köpfchen* (der Buchstaben). — 2) m. N. pr. eines Berges. — 3) f. शीर्षा *ein best. Metrum.*

शीर्षक 1) Adj. *den* Çiras *genannten Spruch kennend* Baudh. 2,14,2. — 2) *m. *der Dämon* Râhu. — 3) n. *a) Kopf.* — *b) Spitze.* — *c) Helm.* — *d) ein auf dem Kopfe getragener Kranz* Gal. — *e) Agallochum.* — *f) die Geldstrafe, zu der sich ein Kläger bereit erklärt, wenn ein Gottesurtheil den Gegner reinigt.*

शीर्षकपाल n. *Schädel.*

शीर्षकस्थ Adj. *zu einer Geldstrafe sich bereit erklärend, wenn der Angeklagte durch ein Gottesurtheil gereinigt wird.*

शीर्षक्ति f. *Kopfleiden, Kopfschmerz.*

शीर्षक्तिमत् Adj. *an Kopfweh leidend.*

*शीर्षघातिन् m. *Scharfrichter.*

शीर्षच्छिद् m. *ein best.* Ekâha Çâñkh. Ça. 14,22,4.

शीर्षच्छिन्न Adj. *dem der Kopf abgeschlagen worden ist* Çat. Br. 14,1,2,9.

शीर्षच्छेद् m. *das Abschlagen des Kopfes, Köpfen.*

*शीर्षच्छेदिक Adj. fehlerhaft für शैर्ष°.

शीर्षच्छेद्य Adj. *der geköpft zu werden verdient,* — von (Gen.). °च्छेद्यं करु *Jmd* (Acc.) *den Kopf abschlagen* Buatt.

शीर्षण्णी f. *Kopfstück eines Ruhebettes.*

शीर्षण्य und शीर्षण्य 1) Adj. (f. °ण्या) *a) am Kopf befindlich.* — *b) an der Spitze stehend, der erste.* — 2) *m. *sauberes, schönes Haar.* — 3) n. *a) Kopfstück eines Ruhebettes* Âpast. Çr. 10,29,7. — *b) Helm.*

शीर्षण्वत् Adj. *ein Haupt habend.*

शीर्षतस् Adv. *vom Haupt an, mit dem Kopfe beginnend, häuptlings; zu Häupten, auf dem Kopfe, vorn.* पादौ शीर्षतः करु *die Füsse auf die Stelle legen, wo der Kopf liegen müsste.*

शीर्षन् n. *Haupt, Kopf.*

शीर्षपट्ट m. *Kopfbinde.*

शीर्षपर्णी f. *eine best. Pflanze.* Richtig wohl शीर्ण°.

शीर्षबन्धना f. *Kopfbinde.*

*शीर्षभार m. *Kopflast.*

*शीर्षभारिक Adj. *eine Kopflast tragend.*

शीर्षभिद्य n. *das Kopfspalten.*

*शीर्षमाय m. N. pr. eines Mannes. Pl. *seine Nachkommen.*

शीर्षय m. N. pr. eines mythischen Wesens Ind. St. 14,106.

*शीर्षरक्त n. und *शीर्षरक्तण n. *Helm.*

शीर्षरोगिन् Adj. *Kopfweh bewirkend.*

शीर्षवन n. wohl aus शिरीषवन verdorben Kâraṇḍ. 20,6. 72,13. 92,4.

शीर्षवर्तन n. *das Sichbereiterklären zu einer Geldstrafe, wenn der Angeklagte durch ein Gottesurtheil gereinigt wird,* Vishṇus. 9,22.

शीर्षविरेचन n. *ein Mittel zum Ausputzen des Kopfes.*

शीर्षवेदना f. *Kopfschmerz* 308,8 (im Prâkrit).

शीर्षव्यथा f. dass. Pañcad. 35.

शीर्षशोक m. *Kopfleiden.*

शीर्षकार्य Adj. *was sich auf dem Kopfe tragen lässt.* Vgl. शीर्षाकार्य.

शीर्षाक्त m. *Kopfnähe.* Loc. so v. a. *unter dem Kopfkissen,* Abl. *vom Kopfende des Bettes.*

शीर्षामय m. *Kopfleiden.*

शीर्षायण (wohl शै°) m. Patron. Nur Pl.

शीर्षावशेषी Adv. mit करु *von Jmd* (Acc.) *nur den Kopf übrig lassen.*

शीर्षाकार्य Adj. = शीर्षकार्य Maitr. S. 3,7,8 (86,16).

शीर्षि in Ableitungen von Compositis auf शिरस्.

शीर्षिक und शीर्षिन् in *अ°.

*शीर्षेभार m. *Kopflast.*

*शीर्षेभारिक Adj. *eine Kopflast tragend.*

शीर्षोदय Adj. *mit dem Kopfe aufgehend,* so heissen in der Horoskopie *die Zwillinge, der Löwe, die Jungfrau, die Wage, der Scorpion und der Wassermann.*

1.*शील्, शीलति (समाधौ). शीलय् s. bes.

2. शील् m. N. pr. eines Mannes.

1. शील (*m.) n. (adj. Comp. f. आ) 1) *Gewohnheit, angeborene* oder *anerzogene Art und Weise zu sein, Charakter, Sinnesart; Benehmen* Mantrabr. 1,3,3 (Pl.). Ueberaus häufig in Comp. mit dem, was Einem zur *Gewohnheit* geworden ist, wozu man eine *besondere Neigung* oder *Fähigkeit* besitzt; meistens am Ende eines adj. Comp. — 2) *Natur, Wesen* überh. — 3) *gute Gewohnheiten, — Sitten, Ehrenhaftigkeit, ein edler Charakter* (auch vom *guten Charakter* einer Kuh). — 4) bei den Buddh. *sittliches Gebot* Lalit. 35,2 (लीलानु° fehlerhaft für शीलानु° nach Kern). — 5) Pl. Spr. 4116 wohl fehlerhaft für शिल्प.

2. शील 1) m. *a) *Boa.* — *b)* N. pr. verschiedener Männer. — 2) f. आ N. pr. der Gattin Kaunḍinja's und auch = °भट्टारिका.

*शीलक n. *Ohrwurzel.*

*शीलकीर्ति m. N. pr. eines Mannes.

शीलखण्डन n. *das Verletzen —, Aufgeben des sittlichen Wandels, — der Ehrenhaftigkeit.*

शीलगुप्त Adj. (f. आ) *verschlagen, listig* Kathâs. 4,83. Vgl. गुप्तशील.

शीलतस् Adv. *in Bezug auf den Charakter, dem Charakter nach* M. 9,82. Mârk. P. 69,31. Daçak. 36,18.

शीलता f. 1) = 1. शील 3). — 2) Nom. abstr. zu einem auf 1. शील 1) ausgehenden adj. Comp.

शीलत्याग m. *das Aufgeben des sittlichen Wandels, — der Ehrenhaftigkeit.*

शीलत्व n. = शीलता 2).

शीलधर 1) Adj. *ehrenhaft.* — 2) m. N. pr. eines Mannes.

शीलन n. 1) *das Ueben, Pflegen, Obliegen, Studiren.* — 2) *häufiges Erwähnen.*

शीलपारमिता f. *der höchste Grad der Ehrenhaftigkeit* Lot. de la b. l. 547. Kathâs. 72,259. Kâraṇḍ. 50,18. 82,7. 87,9.

*शीलपालित m. N. pr. eines Mannes.

शीलभङ्ग m. *ein Bruch im sittlichen Wandel, das Aufgeben der Ehrenhaftigkeit.*

शीलभट्टारिका f. fehlerhaft für शीला°.

*शीलभद्र m. N. pr. eines Mannes.

शीलभाज् Adj. *ehrenhaft.*

शीलभ्रंश m. *Verlust der Ehrenhaftigkeit.*

शीलय्, °यति 1) *zu thun pflegen, üben, fleissig anwenden, häufig geniessen, colere.* — 2) *tragen, anlegen.* — 3) *sich angelegen sein lassen, seine ganze Aufmerksamkeit auf Jmd richten.* — 4) *bewohnen, sich* an einem Orte *aufhalten*, einen Ort *oft besuchen;* mit Acc. Bhâm. V. 2,5. शीलित *bewohnt, besucht.* — 5) शीलित *bereitet, zurechtgemacht.* — Mit अति *im Uebermaass anwenden.* — Mit अनु *es Jmd* (Acc.) *nachthun, verfahren wie.* — Mit परि 1) *häufig geniessen, — anwenden, — gebrauchen.* — 2) *studiren.* — 3) *bewohnen.* — 4) *Jmd hegen und pflegen, mit der grössten Rücksicht behandeln* Prasannar. 88,12. — 5) परिशीलित *aufgetragen, angebracht.* — Mit सम् in संशीलन.

शीलवञ्चना f. *das Sichtäuschen in Bezug auf Jmds Charakter* Mṛicch. 18,20.

शीलवत् 1) Adj. *a) wohlgesittet, gut geartet, ehrenhaft, einen edlen Charakter habend.* — *b)* am Ende eines Comp. = 1. शील 1) im adj. Comp. *der die Gewohnheit des — hat.* — 2) f. °वती ein Frauenname.

शीलविप्लव m. *das zu Schanden Werden der Sittlichkeit, — der Ehrenhaftigkeit.*

शीलविलय m. dass.

शीलविलास m. Titel eines Werkes Bühler, Rep. No. 674.

शीलविशुद्धनेत्र m. N. pr. eines Devaputra.

शीलवृत्त n. Sg. und Du. *Ehrenhaftigkeit und gutes Benehmen.* °धर Spr. 6477.

शीलशालिन् Adj. *sittlich, ehrenhaft* (Person) Hemâdri 1,535,4.

शीलकर m. N. pr. eines Mannes.

शीलाङ्क 1) Adj. (f. आ) *durch Ehrenhaftigkeit gekennzeichnet* Hem. Par. 2,7. — 2) m. N. pr. eines Autors Deçîn. 2,20. Vgl. शीलाङ्क.

शीलाङ्क m. N. pr. eines Autors Bühler, Rep. No. 783. Vgl. शीलाङ्क 2).

शीलाढ्य Adj. *ehrenhaft* (Person).

शीलादित्य m. N. pr. verschiedener Fürsten Ind. Antiq. 6,16. 7,14. 77. fgg. 8,2. fgg.

शीलाभट्टारिका f. N. pr. einer Dichterin Z. d. d. m. G. 27,93. 36,557.

शीलारवंश m. N. pr. eines Fürstengeschlechts Ind. Antiq. 5,278.

शीलिक Adj. in अन्यथा° (Nachtr. 6).

शीलिन् Adj. 1) *sittlich, ehrenhaft* (Person). — 2) am Ende eines Comp. = 1. शील 1) im adj. Comp. *die Gewohnheit des — habend,* einer Sache *obliegend* u. s. w. Çâṅk. zu Bâdar. 4,3,1.

*शीलेन्द्रबोधि m. N. pr. eines Mannes.

शीलोपदेशमाला f. Titel eines Werkes.

शीलोञ्छा f. als Name einer Unholdin wohl fehlerhaft für शीतोञ्छा.

शीवन् 1) Adj. am Ende eines Comp. *liegend, ruhend.* — 2) *m. *Boa.*

*शीवरी f. *eine grosse Eidechsenart.*

*शीवल n. = शैवाल und शैलेय.

शीष्ट Pl. von unbekannter Bedeutung.

1.*शु, शौवति (गतिकर्मन्, विकारे, त्रये).

2.*शुं Adv. = क्षिप्रम्.

*शुक्, शोकति (गतौ).

शुक 1) m. *a) Papagei.* — *b) Dichter.* — *c) *Acacia Sirissa.* — *d) *Zizyphus scandens.* — *e)* N. pr. α) eines Sohnes des Vjâsa. — β) eines Kriegers. — γ) eines Asura. — δ) eines Ministers des Râvaṇa. — ε) *eines brahmanischen Asketen. — 2) f. शुकी *a) Papageienweibchen.* Auch *die Urmutter der Papageien.* — *b)* N. pr. der Gattin des Saptarshi, die Agni liebte. — 3) n. *a)* *Bez. *verschiedener Pflanzen,* = ग्रन्थिपर्ण (Bhâvapr. 1,192), ग्रन्थि, *Acacia Sirissa, Bignonia indica* und *Calosanthes indica* H. an.; vgl. Zach. Beitr. 83. — *b) ein best. mythisches Geschoss.*

*शुककर्णी f. vielleicht *eine best. Pflanze.*

शुकच्छद m. 1) *Papageienflügel* Dhûrtan. 34. — 2) *n. = ग्रन्थिपर्ण (Bhâvapr. 1,192) und *Xanthochymus pictorius.*

शुकजिह्वा f. 1) *Papageienzunge.* — 2) *Bignonia chelonioides.*

*शुकतरु m. *Acacia Sirissa* Râgân. 9,59.

शुकता f. Nom. abstr. von शुक *Papagei.*

शुकतात्पर्यरत्नावलि f. Titel Opp. Cat. 1.

शुकतुण्ड m. *eine best. Stellung der Hand.*

*शुकतुण्डक n. *eine Art Zinnober* Bhâvapr. 1,261.

शुकत्व n. = शुकता Uttamak. 388. 402.

शुकदेव m. 1) Bein. Kṛshṇa's. — 2) N. pr. eines Sohnes α) des Vjâsa. — β) des Harihara.

*शुकद्रुम m. *Acacia Sirissa.*

शुकनलिकान्याय m. *die Art und Weise von Papagei und der Pflanze* Nalikâ. Instr. so v. a. *wie ein Papagei ohne eigentliche Veranlassung vor einer N. erschrickt.*

शुकनशा f. fehlerhaft für °नसा.

शुकनसा f. *eine best. Pflanze.*

*शुकनामा f. fehlerhaft für शुकनासा.

*शुकनाश m. und °नाशा f. fehlerhaft für °नास und °नासा.

*शुकनाशन m. *eine best. Pflanze,* = दन्दुभ Râgân. 4,202.

शुकनास 1) m. *a) ein best. Ornament an einem Hause* Vâstuv. 668. — *b) *Calosanthes indica.* — *c) *Bignonia chelonioides* Bhâvapr. 1,197. — *d) *Agati grandiflora.* — *e)* N. pr. α) eines Râkshasa. — β) eines Ministers des Târâpîḍa. — 2) f. आ *eine best. Pflanze.* Nach den Lexicographen = शुकनास m., काश्मरी und नलिका.

शुकपक्षीय n. und °व्याख्या f. Titel Opp. Cat. 1.

*शुकपिण्डि f. fehlerhaft für शुक्र°.

*शुकपुच्छ m. *Schwefel.*

*शुकपुच्छक n. *eine best. Pflanze,* = ग्रन्थिपर्ण Râgân. 12,37.

*शुकपुष्प 1) m. *Acacia Sirissa.* — 2) n. = ग्रन्थिपर्ण.

शुकप्रश्नसंहिता f. Titel eines Werkes Opp. Cat. 1.

शुकप्रिय 1) *m. *a) Acacia Sirissa.* — *b) Azadirachta indica.* — 2) f. आ *a) *Eugenia Jambolana* Râgân. 11,24. — *b)* N. pr. einer Surâṅganâ Ind. St. 15,232.

*शुकफल m. *Calotropis gigantea* Râgân. 10,28.

शुकबधु Adj. *röthlich wie ein Papagei* Maitr. S. 3,13,3.

शुकबर्ह n. *ein best. wohlriechender Stoff* Bhâvapr. 1,192.

शुकबृहत्कथा f. Titel eines Werkes Opp. Cat. 1.

*शुकम् Adv. = क्षिप्रम्.

शुकमहिम्नः स्तवः Titel Burnell, T.

शुकयोगिन् m. N. pr. eines Autors Burnell, T.

शुकरहस्य n. Titel einer Upanishad.

शुकरूप Adj. *von der Farbe eines Papageien.*

शुकलाङ्गल wohl fehlerhaft für °लाङ्गुल und = शुकबर्ह.

*शुकवल्लभ m. *Granatbaum* Râgân. 11,75.

शुकवाच् Adj. *die Stimme eines Papageien habend* (Kṛshṇa).

*शुकवाह m. *der Liebesgott.*

*शुकशिम्बा und *°शिम्बि f. fehlerhaft für शुक्र°.

शुकसंहिता f., शुकसंदेश m., °व्याख्या f. (Opp. Cat. 1) und शुकसप्तति f. Titel von Werken.

शुकसारिकाप्रलापन n. *das Unterrichten der Pa-*

pageien und Predigerkrähen im Sprechen, eine der 64 Künste Verz. der Oxf. H. 217,*a*,13. 14.

शुकहरित Adj. dass. Âpast. Çr. 22,7.

शुकाख्या f. *Bignonia chelonoides.*

*शुकादन m. *Granatbaum.*

शुकानन 1) Adj. *ein Papageiengesicht habend.* — 2) *f. आ *Bignonia chelonoides.*

*शुकायन m. N. pr. eines Arhant.

शुकाष्टक n. und °व्याख्या f. Titel.

1. शुकी f. s. u. शुक.

2. शुकी Adv. mit भू *zu einem Papageien werden.*

शुकेश्वरतीर्थ n. N. pr. eines Tîrtha.

*शुकेष्ट m. 1) *Acacia Sirissa* Râǵan. 9,58. — 2) *Mimusops hexandra* Râǵan. 11,72.

शुकौक्तिज्ञाल n. Titel eines Kâvja Opp. Cat. 1.

*शुकोदर n. = तालीशपत्त्र Râǵan. 6,184.

शुक्त 1) Adj. (f. आ) *a) sauer geworden* Âpast. Gaut. 17,14. — *b)* **verfault, stinkend;* = पूतिभूत H. an. (vgl. Zach. Beitr. 84); statt पूताम्ल° Trik. 3, 3,187 und Med. ist wohl पूत्याम्ल° zu lesen. — *c) barsch, hart, roh* Gaut. 2,19. Baudh. 2,6,20 (Worte). — *d)* **menschenleer.* — *e)* * = श्लिष्ट. — 2) m. N. pr. eines Sohnes des Vasishṭha; vgl. शुक्र. — 3) *f. शुक्ता *Rumex vesicarius.* — 4) n. *a) jedes durch Fermentation mit Pflanzenstoffen gewonnene saure Getränk, saurer Reisschleim* u. s. w. Mat. med. 12. Baudh. 1,12,15. — *b)* **Fleisch.* — *c) harte Worte* Jâǵ. 1,33 nach Mit., aber auch hier wohl *saurer Reisschleim* u. s. w. — *d)* * fehlerhaft für सूक्त.

शुक्तक 1) Adj. *säuerlich* Gaut. (Aufstossen). — 2) n. *saures Aufstossen.*

शुक्तपाक m. *Säure im Magen* Ḱaraka 6,18.

शुक्तस्वर m. angeblich = अव्यक्तस्वर.

शुक्ति 1) f. *a) Muschel*, namentlich *Perlenmuschel* (Râǵan. 13,128), *Perlmutter* Gaut. Baudh. 1,8,46. — *b) eine gehöhlte Scherbe* (aus der man trinken kann). — *c) Knochen.* — *d) Unguis odoratus* Râǵan. 13,130. — *e) Parfum* überh. — *f) Haarwirbel beim Pferde.* — *g) ein best. Gewicht,* = $^1/_2$ Pala = 2 Karsha, etwa *ein Loth.* — *h) eine best. Krankheit des Weissen im Auge.* — *i)* * *Hämorrhoiden.* — 2) m. N. pr. *a)* eines Âṅgirasa. — *b)* Pl. eines Volkes. — *c)* eines Berges.

शुक्तिक 1) m. (f. आ) *eine best. Krankheit des Weissen im Auge.* — 2) f. आ *a) Perlmutter, Perlenmuschel* Râǵan. 13,4. 128. Vasishṭha 21,11. — *b)* * *Rumex vesicarius.*

शुक्तिकर्ण 1) Adj. *muschelohrig.* — 2) m. N. pr. eines Schlangendämons.

शुक्तिखलति Adj. *vollkommen kahl* Harshaṅ. (ed. Bomb.) 26,6.

शुक्तिज n. *Perle.*

शुक्तिपट् *ein best. musikalisches Instrument* S. S. S. 178,3.

*शुक्तिपर्ण m. *Alstonia scholaris* Râǵan. 12,35.

शुक्तिपुट *die Höhlung in der Perlenmuschel, in welcher die Perle steckt,* Çiç. 13,37.

*शुक्तिबीज n. *Perle.*

*शुक्तिमणि m. dass. Râǵan. 13,153.

शुक्तिमत् N. pr. 1) m. eines Gebirges MBh. 6, 9,11. — 2) f. °मती *a)* eines Flusses. — *b)* der Hauptstadt der Ḱedi.

*शुक्तिवधू f. *Perlenmuschel.*

शुक्तिसाह्वया f. = शुक्तिमत् 2, *b*).

*शुक्तिस्पर्श m. *dunkle Flecken auf einer Perle.*

शुक्र 1) Adj. (f. श्री) *a) klar, licht, hell.* — *b) klar, lauter.* — *c) hellfarbig, weisslich, weiss.* — *d) hell, rein, fleckenlos.* — 2) m. *a) Feuer, der Gott des Feuers* 80,11. 32. — *b) ein best. Sommermonat* Ḱaraka 8,6. Personificirt als *Schatzhüter* Kubera's. — *c) der Planet Venus.* Personificirt als Sohn Bhṛgu's und Lehrer der Asura. — *d) der lautere* Soma. — *e) ein best. Bechervoll mit* Soma. शुक्राग्य Adj. Çat. Br. 4,5,9,4. 6. 13. — *f) ein best. astr.* Joga. — *g)* N. pr. α) eines Marutvant. — β) eines Sohnes des Vasishṭha. — γ) des dritten Manu. — δ) eines der 7 Weisen unter Manu Bhautja. — ε) eines Sohnes des Bhava. — ζ) eines Sohnes des Havirdhâna. — η) * Pl. fehlerhaft für शुक्रज 2). — 3) n. *a) Helle, Klarheit, Licht.* Auch Pl. — *b) Klares*, so v. a. *klare Flüssigkeit, Wasser,* Soma. — *c) Saft, Seim.* Auch Pl. Ait. Br. 3,32. — *d) der männliche Same.* — *e) eine best. Augenkrankheit: ein weisser Fleck im dunklen Theile des Auges.* — *f)* Name eines Sâman. — *g) ein best. Metrum.*

शुक्रकर 1) Adj. *Samen erzeugend* Bhâvapr. 2, 26. — 2) *m. *Mark.*

शुक्रकृच्छ्र n. *eine best. Harnbeschwerde.*

शुक्रगृह n. *das Haus des Planeten Venus* Ind. St. 15,408.

शुक्रज 1) Adj. *aus* (dem eigenen Samen) *erzeugt*, so v. a. *leiblich* (Sohn) MBh. 13,49,12. — 2) *m. Pl. *eine best. Klasse von Göttern bei den* Ǵaina.

शुक्रज्योतिस् Adj. *hell glänzend.*

शुक्रतीर्थ n. N. pr. eines Tîrtha.

शुक्रदत्त m. N. pr. eines Mannes.

शुक्रदुघ Adj. *klare Flüssigkeit von sich gebend.*

*शुक्रदोष m. *eine Art Impotenz* Gal.

शुक्रनाडि f. und शुक्रनीति f. Titel von Werken Opp. Cat. 1.

शुक्रप Adj. *lauteren* Soma *trinkend.*

शुक्रपात्र n. *das Gefäss für den* Graha Çukra Çat. Br. 4,3,1,26. 3,17. 5,5,7.

शुक्रपिशङ्ग Adj. *hell geschmückt.*

शुक्रपूतपा Adj. *hellen geläuterten* Soma *trinkend* RV.

शुक्रपृष्ठ Adj. *einen hellfarbigen Rücken habend* AV. 13,1,33.

*शुक्रभुज् m. *Pfau.*

*शुक्रभू m. *Mark.*

शुक्रमूत्रल Adj. *Samen und Urin erzeugend.*

शुक्रमेह m. *Samenharnruhr.*

शुक्रमेहिन् Adj. *mit der Samenharnruhr behaftet.*

शुक्रयजुस् n. Pl. Bez. *gewisser zum* Pravargja *gehöriger Sprüche.*

शुक्ररूप Adj. *lichtfarbig.*

शुक्रर्षभ Adj. (f. आ) *hellfarbige Stiere habend.*

शुक्रल 1) Adj. *a) Samen erzeugend* Ḱaraka 6,2. Vgl. मांस°. — *b)* * *samenreich, geil.* — 2) *f. आ *eine Art Cyperus.*

शुक्रवत् Adj. (f. °वती) 1) *lauteren Saft* —, *den Vorlass des* Soma *enthaltend.* — 2) *das Wort* शुक्र *enthaltend.*

शुक्रवर्चस् Adj. *hell leuchtend.*

शुक्रवर्ण Adj. (f. आ) *lichtfarbig, licht.*

*शुक्रवर्धिनी f. *Mark* Gal.

शुक्रवह् Adj. *Samen führend.*

शुक्रवार m. *dies Veneris, Freitag* Ind. Antiq. 6,201.

शुक्रवासस् Adj. *hell gekleidet.*

शुक्रशान्ति f. Titel Burnell, T.

*शुक्रशिष्य m. *ein* Asura.

शुक्रशोचि und शुक्रशोचिस् Adj. *hell strahlend.*

शुक्रसद्मन् Adj. *im Licht wohnend.*

शुक्रसार Adj. *bei dem der Same den Hauptbestandtheil im Körper bildet.* Nom. abstr. °ता f. Varâh. Bṛh. S. 69,25.

शुक्रसुत m. *ein Sohn des Planeten Venus.*

शुक्रस्तोम m. *ein best.* Ekâha.

शुक्रकरण Adj. (f. ई) *Samen führend.*

*शुक्राङ्ग m. *Pfau.*

शुक्रामन्थिनौ m. Nom. Du. *lauterer und mehliger* Soma Âpast. Çr. 12,1,12. 18,20. 22,27.

*शुक्रिमन् m. Nom. abstr. von शुक्र 1).

शुक्रिय 1) Adj. = शुक्रवत् 1). — 2) n. *a) Glanz* Çâṅkh. Gṛhj. 6,5. — *b)* Pl. Bez. *gewisser zum* Pravargja *gehöriger* Sâman. — *c)* Bez. *des* Pravargja-*Abschnittes* VS. 36—40. शुक्रियकाण्ड Weber, Lit. 115. — *d) eine best. Begehung.*

शुक्री Adv. mit भू *zu Samen werden.*

शुक्रेश्वर N. pr. eines Tempels. °स्तुति f. Burnell, T.

शुक्ल 1) Adj. (f. श्री) *a) licht, hell.* पक्ष m. *die lichte Hälfte eines Monats, die Zeit des zunehmenden Mondes.* — *b) weiss, weisslich.* — *c) rein, lauter, woran kein Makel haftet* (von Sachen und Personen). चित्त n. Hemâdri 1,43,2. — 2) m. *a) die lichte Hälfte eines Monats* Baudh. 3,8,2. 4,3,3. 24. 26. — *b) der Monat* Vaiçâkha. — *c) *die weisse Farbe.* — *d) Auswurf, Schleim, Rotz.* शुल्कं कर् so v. a. *Jmd* (Dat.) *anspeien* AV. 3,29,3. Anders Ind. St. 17,304. — *e) *Ricinus* oder *weisser Ricinus* Râgân. 8,56. — *f) *Mimusops hexandra* Râgân. 11, 72. — *g) das dritte Jahr im 60jährigen Jupitercyclus.* — *h) ein best. astrol.* Joga. — *i)* Bein. Vishṇu's. — *k)* N. pr. α) eines Sohnes des Havirdhâna, eines Muni und *eines Fürsten. — β) eines Berges. — *l)* fehlerhaft für शुक्र *der Planet Venus.* — 3) f. शुक्ला *a) eine weisse Kuh* Kâtj. Çr. 15,3,36. — *b) *Sandzucker.* — *c) *Euphorbia antiquorum,* = काकोली (Râgân. 3,13) und विदारी (Râgân. 7,99). — *d)* *Bein. der Sarasvatî. — *e)* N. pr. α) einer Tochter Simhahanu's. — β) eines Flusses. — 4) n. *a) Helle, Licht.* — *b) etwas Weisses, weisser Fleck, weisser Stoff* Çat. Br. 14, 7,1,20. 2,12. Khând. Up. 8,6,1. — *c) das Weisse im Auge.* — *d) *eine best. Krankheit des Weissen im Auge.* — *e) *Silber.* — *f) *frische Butter.* — *g)* fehlerhaft α) für शुक्र *Same* Âpast. 1,29,14. Baudh. 1,8,48. 11,21. 2,2,23. 24. — β) für शुक्त *saurer Reisschleim* u. s. w.

शुक्लक m. *die lichte Hälfte eines Monats.*

*शुक्लकण्ठक m. *eine Hühnerart,* = दात्यूह.

*शुक्लकन्द 1) m. *ein best. Knollengewächs* Râgân. 7,78. — 2) f. श्रा = अतिविषा.

*शुक्लकर्ण Adj. *weissohrig* P. 6,2,112, Sch.

*शुक्लकर्मन् Adj. *reinen Wandels.*

शुक्लकुष्ठ n. *weisser Aussatz.*

शुक्लकृष्ण n. Du. *eine lichte und eine dunkle Hälfte* Taitt. Âr. 1,2,4.

शुक्लकेश Adj. *weisshaarig* MBh. 1,134,19.

*शुक्लक्षीरा f. = काकोली.

शुक्लक्षेत्र n. N. pr. eines heiligen *Gebiets.*

शुक्लजनार्दन m. N. pr. eines Mannes.

*शुक्लता f. Nom. abstr. von शुक्ल.

शुक्लतीर्थ n. N. pr. eines Tîrtha.

*शुक्लत्व n. Nom. abstr. von शुक्ल.

शुक्लदत् Adj. *weisszahnig.*

*शुक्लदुग्ध m. *Trapa bispinosa.*

शुक्लदेह Adj. *lauter von Person, ehrlich* MBh. 3,200,10.

*शुक्लधातु m. *weisse Kreide.*

शुक्लधान्य n. *weisses Korn.*

शुक्लध्यान n. *das Nachdenken über das Lautere, — rein Sittliche* Hem. Par. 1,252.

शुक्लध्वजपताकिन् Adj. *mit weisser Standarte und Fahne* (Çiva) MBh. 12,284,90.

शुक्लपक्ष m. 1) *die lichte Hälfte eines Monats, die Zeit des zunehmenden Mondes.* — 2) *der günstige Fall.*

शुक्लपुष्प 1) Adj. *weiss blühend.* — 2) m. Bez. *verschiedener Pflanzen.* Nach den Lexicographen *Asteracantha longifolia, Nerium odorum* und = मरुवक. — 3) *f. श्रा *Pistia Stratiotes* und = नागदन्ती. — 4) *f. ई = नागदन्ती Râgân. 5,85.

*शुक्लपृष्ठक m. *Vitex paniculata.*

शुक्लबीज m. wohl *eine Ameisenart* MBh. 12, 136,8.

शुक्लभाग m. *dass Weisse im Auge* Suçr. 2,310, 11. fgg.

शुक्लभास्वर Adj. *hell leuchtend* Buâsuâp. 40.

शुक्लभूदेव m. N. pr. eines Autors.

*शुक्लमण्डल n. *das Weisse im Auge.*

शुक्लमथुरानाथ m. N. pr. eines neueren Astronomen.

शुक्लमेह m. *weissliche Harnruhr.*

शुक्लमेहिन् Adj. *an der weisslichen Harnruhr leidend.*

शुक्लयज्ञोपवीतवत् Adj. *mit einer weissen Opferschnur behangen* MBh. 1,134,19.

शुक्लरूप Adj. *von weisser Farbe* Çat. Br. 6,2,2,13.

*शुक्लरोहित m. *eine best. Pflanze* Râgân. 8,14.

*शुक्लला f. *eine Art Cyperus.* v. l. शुक्रला.

*शुक्लवचा f. *Terminalia Chebula.*

शुक्लवत्सा f. *eine Kuh, die ein weisses Kalb hat,* Çat. Br. 9,2,3,30. Kâtj. Çr. 15,3,36.

शुक्लवत् Adj. *das Wort* शुक्ल *enthaltend.*

शुक्लवस्त्र Adj. (f. श्रा) *ein weisses Kleid tragend* 192,21.

*शुक्लवायस m. *Ardea nivea.*

शुक्लवासस् Adj. *ein weisses Gewand tragend* Taitt. Âr. 1,3,3.

शुक्लविश्राम m. N. pr. eines Mannes.

शुक्लवृत्त Adj. *reines Wandels* MBh. 14,90,25.

*शुक्लशाल m. *ein der Melia Bukayun verwandter Baum* Râgân. 9,13.

शुक्लागुरु n. *weisses Agallochum.*

*शुक्लाङ्ग 1) m. *Pfau.* — 2) f. ई *Nyctanthes arbor tristis* Râgân. 4,157.

शुक्लाचार Adj. (f. श्रा) *reines Benehmens* R. 6, 10,24.

शुक्लादिश्रावणकृष्णसप्तमी und °कृष्णाष्टमी f. Bez. *bestimmter Feiertage.*

शुक्लापर Adj. *einen weissen Hinterkörper habend* Kâtj. Çr. 20,1,35.

शुक्लापाङ्ग m. *Pfau* Râgân. 19,94.

शुक्लाभिजातीय Adj. (f. श्रा) *von reiner Herkunft* MBh. 12,33,37. R. 6,10,24.

शुक्लायन m. N. pr. eines Muni.

*शुक्लार्क m. *eine Calotropis* Râgân. 10,29.

शुक्लार्मन् n. *eine best. Krankheit des Weissen im Auge.*

शुक्लिमन् m. *Weisse, lichte Farbe* Harshak. 200,16.

शुक्ली Adj. 1) mit कर् *weiss machen.* — 2) mit अस् oder भू *weiss werden.*

शुक्लेतर Adj. *schwarz, schmutzig.*

शुक्लेश्वर m. N. pr. eines Autors Hall in der Einl. zu Daçar. S. 30.

शुक्लोदन m. N. pr. eines Bruders des Çuddhodana.

*शुक्लोपला f. *Sandzucker.*

*शुक्लि m. 1) *Wind.* — 2) = तेजस्. — 3) = चित्र.

शुङ्ग 1) m. *a) *Ficus indica.* — *b) *Spondias mangifera.* — *c)* N. pr. eines Mannes. Pl. *seine Nachkommen;* auch Name einer auf die Maurja folgenden Dynastie. Sg. *ein Fürst aus dieser Dynastie* Harshak. (ed. Bomb.) 423,5. Auch °राजन्. — 2) f. शुङ्गा *a) Knospendecke,* namentlich der Feigenarten. — *b)* N. pr. der Mutter Garuḍa's Suparn. 10,2. 29,1. शुङ्गावचस् 18,3. — 3) *m. f. (ई) n. *Ficus infectoria.* — 4) f. ई *a) *Spondias mangifera.* — *b)* = 2) *b)* Suparn. 8,2. — 5) n. *Knospendecke* (insbes. des Feigenbaumes) in übertragener Bed. so v. a. *Wirkung.* Nach Sâj. auch m. — Vgl. एकशुङ्ग.

शुङ्गाकर्मन् n. *eine best. das* Puṁsavana *begleitende Ceremonie,* wobei *die Knospendecke einer Ficus indica gebraucht wird.*

*शुङ्गिन् m. *Ficus indica* und *F. infectoria* Râgân. 11,121.

1. शुच्, शोचति, °ते (in der klassischen Sprache meist metrisch, aber शोचमान auch in der Prosa), संशुच्यति, शुचत् (Aorist); 1) *flammen, leuchten, strahlen; glühen, brennen.* — 2) *Glut —, heftigen Schmerz leiden, trauern, — bei, über* (Loc., Instr. oder Acc. mit प्रति). — 3) mit Acc. *trauern über, beklagen, betrauern.* — 4) *पूतिभावे (क्लेदे), विशरणे und शैथिल्ये (vgl. शुचि und Caus.). — Caus. शोचयति 1) *in Flammen setzen, brennen* (trans.) TBr.

1,1,8,1. — 2) *in Schmerz versetzen.* — 3) *Schmerz empfinden, trauern;* mit Acc. *bedauern, beklagen.* — 4) *reinigen* Vaiâs. Jogaś. 7,14. — *Desid. शुशुचिषति und शुशोचिषति. — Intens. (शोशुचन्, शोशुचत् und शोशुचान) 1) *hell leuchten, — strahlen, — flammen.* — 2) शोशुच्यमान *heftigen Schmerz empfindend* Bhaṭṭ. — Mit अनु 1) *schmerzliche Sehnsucht empfinden nach, trauern um* (Acc., ausnahmsweise Loc. oder Gen.); ohne Ergänzung *trauern.* — 2) *in Jmds* (Acc.) *Schmerz einstimmen, mit Jmd zugleich Schmerz empfinden, — trauern.* — Caus. *betrauern, bedauern.* — Mit समनु *Schmerz empfinden, betrauern, bedauern;* mit Acc. — Mit अप Intens. (अपशोशुचत् Partic.) *durch Flammen vertreiben.* — Mit अभि 1) *in Glut setzen, verbrennen.* — 2) *brennen,* so v. a. *quälen.* — 3) *Schmerz empfinden, trauern.* — Caus. *in Glut versetzen, verbrennen, quälen.* — Intens. dass. — Mit आ *herleuchten* (ṚV. 7,8,1), *Etwas* (Acc.) *herbeistrahlen.* — Desid. in आशुशुचिषाणि. — Mit उद् *aufleuchten* ṚV. 4,2,20. — Caus. *in Flammen setzen.* — Mit नि *brennend heiss sein* (impers.). — Mit निस् Intens. (निः — शोशुचत्त) *hervorstrahlen.* — Mit परि *Schmerz empfinden, trauern;* mit Acc. *betrauern, beklagen.* — Caus. 1) *quälen, peinigen* MBh. 6,48,38. — 2) *bedauern, beklagen.* — Mit प्र *hervorstrahlen* (in übertragener Bed.). — Intens. *hervorstrahlen* ṚV. 7,1,4. — Mit अनुप्र *betrauern, beklagen.* — Mit प्रति *seinen Brand richten gegen* (Acc.) Maitr. S. 1,5,2 (68,3). — Mit सम् 1) *zusammenflammen.* — 2) *bedauern, beklagen.* — 3) संशुच्यति *Jmd* (Gen.) *schmerzen.* — Caus. *betrauern, beklagen.*

2. शुच् 1) Adj. am Ende eines Comp. *flammend, leuchtend, strahlend.* — 2) f. *a) Flamme, Glut; innere Wärme.* — *b) Brand des Innern: Qual, Schmerz, Sorge, Trauer, Kummer, — über* (im Comp. vorangehend). Auch Pl. Instr. Sg. *aus Trauer, vor Kummer.* — *c)* Pl. *Thränen als Ausdruck des Schmerzes, — der Trauer.*

शुचि 1) Adj. (f. शुची) *lauter, rein.* — 2) f. शुचा *Trauer, Kummer.*

शुचिद्रथ Adj. *einen strahlenden Wagen habend.*

शुचिध्यै Dat. Infin. zu 1. शुच् ṚV. 4,2,1.

शुचिपि m. N. pr. eines Mannes.

शुचिष्, nur Partic. शुचिषत् *flammend, leuchtend, strahlend* ṚV. 1,147,1. 4,56,1. 2. 10,4,6. 46,8.

शुचि 1) Adj. (f. eben so, शुच्यस् Nom. Pl. M. 8, 77) *a) strahlend, glühend.* — *b) blank.* — *c) glänzend weiss* Spr. 7681 (zugleich *rein*). — *d) lauter, klar.* — *e) rein.* — *f) klar, lauter, rein* in übertragener Bed.; *tadellos, unschuldig, ehrlich, redlich.* — *g) rein* in rituellem Sinne. — *h)* am Ende eines Comp. *rein von,* so v. a. *der sich einer Sache entledigt hat.* — 2) m. *a) Lauterkeit, Reinheit, Ehrlichkeit.* — *b) Feuer.* — *c) ein best. Feuer,* ein Sohn des Agni Abhimânin und der Svâhâ oder ein Sohn Antardhâna's von der Çikhaṇḍinî. — *d) ein best. Sommermonat* (Çat. Br. 4,3,4,15) oder *Sommer* überh. — *e) die Sonne.* — *f) *der Mond.* — *g) *der Planet Venus.* — *h) *Lichtstrahl.* — *i) *Wind.* — *k) *Geschlechtsliebe.* — *l) *ein Brahmane.* — *m) *ein ehrlicher Minister.* — *n) *the condition of a religious student.* — *o)* *Bein. Çiva's. — *p)* N. pr. α) eines Sohnes des Bhṛgu. — β) eines Sohnes des Gada. — γ) eines Sohnes des dritten Manu. — δ) Indra's im 14ten Manvantara. — ε) eines der 7 Weisen im 14ten Manvantara. — ζ) eines Sârthavâha. — η) eines Sohnes des Çatadjumna und verschiedener anderer Personen. — 3) f. N. pr. einer Tochter Kaçjapa's von der Tâmrâ und Urmutter der Wasservögel. शुची VP. 1,21,16.

*शुचिकर्ण gaṇa कुमुदादि 2.

शुचिका f. N. pr. einer Apsaras.

शुचिकाम Adj. *Reinheit liebend* Baudh. 1,10,4. 13,2.

शुचिक्रन्द Adj. *hell schallend.*

शुचिचरित Adj. *reinen Wandels* 104,20.

शुचिजन्मन् Adj. *lichtgeboren.*

शुचिजिह्व Adj. *flammenzüngig.*

शुचिता f. und शुचित्व n. 1) *Klarheit, Reinheit.* — 2) *Lauterkeit, Ehrlichkeit.* — 3) *Reinheit* in rituellem Sinne.

शुचिदन्त Adj. *hellzahnig.*

शुचिद्रथ, शुचिद्रव und शुचिद्रव्य m. N. pr. eines Fürsten. Richtig wohl शुचद्रथ oder शुचिरथ.

*शुचिद्रुम m. *Ficus religiosa* Râgân. 11,115.

शुचिन् Adj. = शुचि *rein.*

*शुचिनेत्रसंभव m. N. pr. eines Fürsten der Gandharva.

*शुचिपति m. *Feuer* Gal.

*शुचिपदी Adj. f. *reinfüssig.*

शुचिपा Adj. *klaren* Soma *trinkend.*

शुचिपेशस् Adj. *hell geschmückt.*

*शुचिप्रणी f. = आचमन.

शुचिप्रतीक Adj. *von strahlendem Ansehen.*

शुचिबन्धु Adj. *strahlende Genossenschaft habend.*

शुचिभ्राजस् Adj. *hell funkelnd.*

*शुचिमल्लिका f. *arabischer Jasmin.*

शुचिमानस Adj. *reines Herzens* Kir. 5,13.

शुचिमुखी f. N. pr. einer Haṁsî.

शुचिरथ m. N. pr. eines Fürsten.

*शुचिराचिस् m. *der Mond.*

शुचिवन n. nach dem Comm. *ein verdorrter Wald.*

*शुचिवर्चस् Adj. gaṇa भृशादि.

*शुचिवर्चाय्, °यते Denomin. von शुचिवर्चस्.

शुचिवर्ण Adj. *hellfarbig.*

शुचिवाच् m. N. pr. eines Vogels.

शुचिवास् Adj. *ein reines Gewand tragend.*

शुचिवृत्त m. N. pr. eines Mannes Maitr. S. 3, 10,4 (135,9). Pl. *seine Nachkommen.*

शुचिव्रत Adj. (f. आ) *dessen Thun licht oder rein ist, reinen Wandels.*

शुचिश्रवस् 1) Adj. als Beiw. Vishṇu's (verschiedentlich erklärt) Viṣṇus. 98,70. — 2) m. N. pr. eines Prâgâpati.

शुचिषद् Adj. 1) *im Reinen —, im Klaren wohnend.* — 2) *auf dem Pfade der Tugend weilend.*

शुचिषक् Adj. (stark °षाक्) als Beiw. Agni's.

शुचिष्मत् 1) Adj. *strahlend* ṚV. — 2) m. N. pr. eines Sohnes des Kardama. — 3) f. °मती N. pr. der Mutter Agni's.

शुचिसंतय m. *das Ende der heissen Jahreszeit, der Beginn der Regenzeit.*

शुचिसमाचार Adj. *das Herkommen rein bewahrend* R. 2,65,7.

शुचिस्मित Adj. (f. आ) *ein strahlendes Lächeln zeigend, heiter lachend.* Als Beiw. Çiva's, sonst aber immer f. (53,5. Hemâdri 1,622,4).

1. शुची Adj. f. s. u. शुचि.

2. शुची Adv. 1) mit कर् *reinigen* Kalpas. 108, N. 66. — 2) mit भू *rein werden* in rituellem Sinne.

*शुचीय्, °यते gaṇa भृशादि.

*शुचीवती f. gaṇa शरादि.

*शुच्य्, शुच्यति (अभिषवे). v. l. चुच्य्.

शुच्यन्न Adj. (f. ई) *reinäugig* Âpast. Çr. 10,22,4.

शुच्याचार Adj. *reines Wandels* Mahâbh. (K.) 1, 411,18.

शुन् nur in der Form शूशुजान etwa *sich spreizend.*

*शुटीरता f. und *शुटीर्य n. *Heldenmuth.*

*शुठ्, शोठति (गतिप्रतिघाते, खोटने, प्रतिघाते), शोठयति (आलस्ये).

*शुण्ट n. *das Haar in der Achselgrube* Gal.

*शुण्ठ्, शुण्ठति (गतिप्रतिघाते, शोषणे), शुण्ठयति (शोषणे).

शुण्ठ 1) Adj. (f. आ) als Bein. eines Stieres oder einer Kuh Maitr. S. 2,5,11 (63,11). Âpast. Çr. 10, 22,6. Vaitân. (Conj.). Nach den Commentatoren *weissfarbig, von kleiner Statur* oder आवेष्टितकर्ण. — 2) *eine Grasart* Gobh. (ed. Knauer) 1,5,18. v. l.

लुण्ठ. — शुण्ठी s. u. शुण्ठि.

शुण्ठाकर्ण Adj. *kurzohrig* (nach Mahidh.) Maitr. S. 3,13,5.

शुण्ठाचार्य m. N. pr. eines Mannes.

शुण्ठाधी Adj. f. Kâtj. Çr. 22,11,29 nach dem Comm. = पीतमुखी, वेष्टितमुखी oder पीतपुच्छी. Es ist aber zu trennen शुण्ठा अधीलोहकर्णी; für letzteres haben andere Texte अद्यालोहकर्णा oder अधीलोधकर्णा (Nachtr. 2. 4).

शुण्ठि (metrisch) f., शुण्ठी f. (Spr. 7741) und *शुण्ठ्य n. *trockener Ingwer* Râgân. 6,25. Bhâvapr. 1,162.

*शुण्ड्, शुण्डति (खण्डनप्रमर्दनयोः).

शुण्ड 1) *m. *der aus den Schläfen fliessende Brunstsaft eines Elephanten.* — 2) f. आ *a) Elephantenrüssel* MBh. 7,36,35. Auch °दण्ड m. — *b) *Branntwein. — c) *Schenke. — d) *das Weibchen eines Wasserelephanten. — e) *Hure. — f) *Kupplerin. — g) *Nelumbium speciosum.* — 3) *f. ई *eine Art Heliotropium* Râgân. 5,75.

शुण्डक 1) *m. *a) Schlachtpfeife. — b) Branntweinbrenner, Schenkwirth.* — 2) f. शुण्डिका *a) *Zäpfchen im Halse. — b) Anschwellung der Mandeln.* — Vgl. गलशुण्डिका.

*शुण्डरोह m. *ein best. wohlriechendes Gras* Râgân. 8,122.

*शुण्डापान n. *Schenke.*

शुण्डार m. 1) *der Rüssel eines jungen Elephanten* Mahâvîrak. 17,7. — 2) *ein 60jähriger Elephant* Gal. — 3) *Branntweinbrenner, Schenkwirth.*

*शुण्डारोचनिका f. *eine best. Pflanze.*

*शुण्डाल m. *Elephant.*

शुण्डिक 1) m. oder n. etwa *Schenke* P. 4,3,76. — 2) m. Pl. N. pr. eines Volkes MBh. 3,254,8. — शुण्डिका s. u. शुण्डक.

शुण्डिन् m. *Branntweinbrenner, Schenkwirth (eine best. Mischlingskaste).*

*शुण्डिमूषिका f. *Moschusratte* Râgân. 19,59.

*शुण्डी°रोचनिका und *°रोचनी f. *eine best. Pflanze.*

*शुतुद्रि f., शुतुद्री f. und *शुतुद्रु f. N. pr. eines Flusses (*der Sedledsch*).

शुदि (Abkürzung von शुक्ल oder शुद्ध + दिन) Indecl. in Comp. mit einem Monatsnamen *in der lichten Hälfte des —.*

शुद्ध 1) Adj. s. u. शुध्. — 2) m. *a) die lichte Hälfte eines Monats, die Zeit des zunehmenden Mondes. — b)* Pl. *eine best. Klasse von Göttern. — c)* N. pr. α) eines der 7 Weisen unter dem 14ten Manu. — β) eines Sohnes des Anenas. — γ) eines Vogels. — 3) f. शुद्धा N. pr. einer Tochter Simhahanu's. — 4) *n. *a) Steinsalz. — b) Pfeffer.*

*शुद्धकर्ण m. N. pr. eines Mannes (*reinohrig*).

शुद्धकर्मन् Adj. *von reiner Handlungsweise, ehrlich, brav* Kumâras. 6,52.

शुद्धकांस्यमय Adj. (f. ई) *rein messingen* Hemâdri 1,728,11.

शुद्धकीर्ति m. N. pr. eines Mannes.

शुद्धगणपति m. *der mit reinem Munde verehrte* Gaṇeça.

*शुद्धगङ्ग m. *Esel.*

शुद्धतत्त्वप्रकाशिका (शुद्धितत्त्व?) f. Titel Opp. Cat. 1.

शुद्धता f. und शुद्धत्व n. (Kâmpaka 470) *Reinheit, Lauterkeit, Ehrlichkeit.*

शुद्धदन्त (Bhatṭ.) und *°दन्त Adj. *reine Zähne habend.*

शुद्धधी Adj. *von reiner Gesinnung.*

शुद्धनटी f. *eine best.* Râginî S. S. S. 111.

शुद्धनेरि m. *ein best. Tanz* S. S. S. 257.

शुद्धपक्ष m. *die lichte Hälfte des Monats, die Zeit des zunehmenden Mondes.*

शुद्धपट m. N. pr. eines Mannes.

शुद्धपाद् m. N. pr. eines Lehrers der Haṭhavidjâ. v. l. सिद्धपाद्.

शुद्धपार्ष्णि Adj. *dessen Rücken gedeckt ist.*

शुद्धपुरी f. N. pr. einer Stadt. °माहात्म्य n.

शुद्धबुक्क m. *eine Art Trommelschläger* S. S. S. 182.

शुद्धबुद्ध m. v. l. für शुद्धबुद्धि 2).

शुद्धबुद्धि 1) Adj. *reines Geistes, von reiner Gesinnung.* — 2) m. N. pr. eines Lehrers der Haṭhavidjâ.

शुद्धबोध Adj. *dessen Erkenntniss rein ist.*

1. शुद्धभाव m. *eine reine —, lautere Gesinnung.*

2. शुद्धभाव Adj. (f. आ) *von reiner —, lauterer Gesinnung* MBh. 15,28,8. Ind. St. 14,384.

शुद्धभित्तु m. N. pr. eines Autors.

शुद्धभैरव m. *ein best.* Râga S. S. S. 82.

शुद्धमति 1) Adj. *von reiner Gesinnung.* — 2) *m. N. pr. eines Arhant der Gaina.

शुद्धमध्यमार्गी f. *eine best.* Mûrkhanâ S. S. S. 31.

*शुद्धमांस n. *eine best. stark gewürzte Fleischspeise* Bhâvapr. 2,21.

शुद्धमिश्रत्व n. *das Ungemischtsein und das Gemischtsein* Weber, Kṛshṇaǵ. 223.

शुद्धरूपिन् Adj. *die reine —, wahre Gestalt habend.*

शुद्धवंश्य Adj. (f. आ) *von reinem Geschlecht.*

शुद्धवत् Adj. *das Wort* शुद्ध *enthaltend.* °वती f. Pl. Bez. *der Verse* RV. 8,84,7—9 Vasishṭha 28,11. Baudh. 4,3,8. Vishṇus. 56,5.

*शुद्धवल्लिका f. *Cocculus cordifolius.*

शुद्धवाल Adj. *hellschwänzig* Maitr. S. 3,13,4.

शुद्धविराज् f. *ein best. Metrum.*

शुद्धविराड्ऋषभ n. desgl.

शुद्धवेष Adj. *sauber gekleidet* Ragh. 1,46.

शुद्धशील Adj. (f. आ) *von reinem Charakter* Çâk. 180.

शुद्धशुक्र n. *eine best. Krankheit des Schwarzen im Auge.*

शुद्धषष्ठी f. *eine best.* Mûrkhanâ S. S. S. 31.

शुद्धसंगम Adj. (f. आ) *einen reinen Verkehr habend* Çaut. (Bh.) 33.

शुद्धसत्त्व Adj. (f. आ) *von reinem Charakter* R. 2, 39,32.

शुद्धसाध्यवसाना f. *eine Art Ellipse.*

शुद्धसारोपलक्षणा und °सारोपा f. desgl.

शुद्धसूडनृत्य n. *ein best. Tanz* S. S. S. 266.

शुद्धस्वभाव Adj. (f. आ) *von reinem Charakter* R. 2,74,9.

शुद्धहस्त Adj. *reinhändig.*

शुद्धहृदय Adj. (f. आ) *reines Herzens* Spr. 5824 (अत्यन्त°).

शुद्धान्त N. pr. eines Thores.

शुद्धात्मन् Adj. *reines Wesens, von reiner Gesinnung* 102,14.

शुद्धानन्द् m. N. pr. eines Lehrers. Auch °यति.

*शुद्धानुमान n. *eine best. rhetorische Figur.*

शुद्धान्त 1) m. Sg. *die für die Frauen bestimmten inneren Gemächer eines fürstlichen Palastes, Gynaeceum.* Pl. *die Frauen eines Fürsten.* — 2) f. आ *eine best.* Mûrkhanâ S. S. S. 30. Vgl. शुद्धान्तयुज्.

शुद्धान्तचर und °चारिन् Adj. *in einem Gynaeceum ein- und ausgehend* (von der Dienerschaft).

*शुद्धान्तपालक m. *Wächter im Gynaeceum.*

शुद्धान्तःपुर n. = शुद्धान्त 1) R. ed. Bomb. 2,17,21.

शुद्धाभोगी f. *ein best. Râga von 6 Tönen* S. S. S. 93.

*शुद्धान्तयुज् f. *change of mode or key in music.* Vgl. शुद्धान्त 2) und शुद्धान्तरयुज्.

शुद्धान्तरक्षी f. *Hüterin in einem Gynaeceum.*

*शुद्धान्तरयुज् f. = शुद्धान्तयुज्.

शुद्धापकृति f. in der Rhetorik *eine (scheinbare) Läugnung des Richtigen.*

शुद्धाभ Adj. *klar, hell, licht.*

शुद्धाभिजनकर्मन् Adj. *von reiner Abstammung und reiner Handlungsweise* R. 2,106,9.

शुद्धार्थ Adj. f. *Reinheit erstrebend.*

शुद्धावर्त Adj. angeblich = प्रदक्षिणावर्त.

शुद्धावास m. *die reine Behausung, eine best. Himmelsregion.*

शुद्धावासकायिक Adj. *der Gruppe der in der rei-*

nen Behausung Wohnenden gehörig. °देवपुत्र m. Kâraṇḍ. 43,14.

शुद्धाशय Adj. *reines Herzens, von reiner Gesinnung, ein gutes Gewissen habend.*

शुद्धाशुद्धीय n. Name zweier Sâman Âṛsh. Br. Vasiṣṭha 28,14.

शुद्धाशुद्धोध m. Titel einer Grammatik.

शुद्धि f. 1) *das Reinwerden, Reinigung, Läuterung, Reinheit* (eig. und übertragen, auch in rituellem Sinne), *das Reinwerden von* (im Comp. vorangehend, so v. a. *das Befreitwerden* (von etwas Verunreinigendem). — 2) *das Reinwerden*, so v. a. *das Befreitwerden von allem Schädlichen, Sicherstellung.* — 3) *das Reinwerden*, so v. a. *Rechtfertigung, das für unschuldig Erklärtwerden*, — *durch* (im Comp. vorangehend). — 4) *das sich als ächt Erweisen, Aechtheit, Richtigkeit.* — 5) *Bereinigung*, so v. a. *das Bestrittenwerden* (einer Ausgabe), *Bezahlung* (einer Schuld). — 6) *Klarheit in einer Sache, sichere Kunde über* (Gen. oder im Comp. vorangehend). Acc. mit कर् *genaue Kunde sich verschaffen*, mit लभ् *sichere Nachricht erhalten* Uttamak. 175. 203. 241. 253. 275. 350. fg. — 7) *vollständiges Aufgehen* (bei einer Division). Acc. mit इ *ganz aufgehen* Bîgag. 196. — 8) *subtractive Grösse* Lîlâv. 107. Bîgag. 63. — 9) *eine Form der* Dâkshâjaṇî (Durgâ).

*शुद्धिकृत् m. *Wäscher.*

शुद्धिकौमुदी f., शुद्धिचन्द्रिका f., शुद्धिचिन्तामणि m. und शुद्धितत्त्व n. Titel.

शुद्धितम Adj. *der reinste.*

शुद्धिदीपिका f. und शुद्धिप्रदीप m. Titel.

शुद्धिभूमि f. N. pr. eines *Landes.*

शुद्धिमत् Adj. 1) *rein, fleckenlos.* — 2) *unschuldig, dessen Unschuld erwiesen ist* Bâlar. 283,13.

शुद्धिमयूख m., शुद्धिरत्नाकर m. und शुद्धिविवेक m. Titel.

शुद्धिश्राद्ध n. *ein best. Todtenmahl* VP.² 3,131.

शुद्धोद 1) Adj. *reines Wasser habend.* — 2) m. N. pr. eines Sohnes des Çâkja.

शुद्धोदन m. N. pr. eines Fürsten aus dem Geschlecht der Çâkja, Vaters von Çâkjamuni. Auch = शुद्धोद 2). *°सुत m. Patron. Çâkjamuni's.

शुद्धोदनि m. als Name Vishṇu's fehlerhaft für शौद्धोदनि.

शुध्, शुन्ध् 1) शुन्धति *reinigen.* शुन्धि Âçv. Gṛhj. — 2) शुन्धते *sich (sibi) reinigen, rein werden.* — 3) शुध्यति, °ते (meist metrisch; शुध्येरन् Gaut. 14, 6) a) *rein werden* (insbes. in rituellem Sinne). — b) *sich klären, klar werden.* — c) *in's Klare kommen.* — d) *entschuldigt sein, eine Entschuldigung haben.* — 4) शुद्ध a) *rein, hell, fleckenlos, lauter* (auch von Personen). — b) *fehlerfrei, normal, richtig beschaffen, woran Nichts auszusetzen ist, richtig* (z. B. Lesart). — c) *rein*, so v. a. *ohne allen Zusatz, ungemischt, nicht mit Anderem zusammenfliessend.* — d) *rein* von einem Vocal so v. a. *nicht nasal.* — e) *einfach, bloss, nicht qualificirt* (Todesstrafe). — f) *ganz, vollständig, abgeschlossen.* — g) *geprüft, untersucht.* — Caus. 1) शुन्धयति *reinigen.* — 2) शोधयति 1) *reinigen* (auch in rituellem Sinne), *verbessern, corrigiren* 216,8. — 2) etwas Unreines —, Schädliches *entfernen.* — 3) *bereinigen, bezahlen, abtragen.* — 4) *Jmd als rein hinstellen, — befinden, rechtfertigen.* — 5) *Jmd auf die Probe stellen.* — 6) *Etwas prüfen, untersuchen* 216,13. 15. Kâmpaka 49. Sîs. zu ṚV. 10,146,2. — 7) *in's Reine bringen, klar machen, erklären, erläutern.* — 8) *subtrahiren.* — Desid. (शुशुत्सत्) *rein zu werden wünschen.* — Mit परि (°शुध्यति, °ते 1) *rein —, abgewaschen werden.* — 2) *sich reinigen*, so v. a. *seine Unschuld beweisen.* — 3) परिशुद्ध a) *rein, lauter.* — b) *vermindert um* (im Comp. vorangehend). — Caus. °शोधयति 1) *reinigen.* — 2) *bereinigen, bestreiten, bezahlen.* — 3) *Jmd auf die Probe stellen, prüfen.* — 4) *Etwas prüfen, untersuchen.* — 5) *erklären, erläutern.* — Mit प्र in प्रशुद्धि. — Mit अभिप्र Caus. (°शोधयति) *reinigen.* — Mit वि (°शुध्यति, °ते) 1) *vollständig rein werden* (insbes. in rituellem Sinne). — 2) *sich klären.* — 3) *ohne Rest aufgehen* (bei einer Division) Bîgag. 191. — 4) विशुद्ध a) *vollkommen gereinigt, — geläutert, — rein, — klar, — lauter* (eig. und übertr.). — b) *rein*, so v. a. *glänzend weiss.* — c) *in's Reine —, ganz zu Ende gebracht, abgeschlossen.* — d) *zu Ende gekommen mit Etwas* (im Comp. vorangehend). — e) *genau bestimmt.* — f) *genau untersucht und als sicher befunden.* — g) *subtrahirt.* — h) *geleert, erschöpft* (Schatz). — Caus. (विशोधयति) *reinigen* (auch in rituellem Sinne), *verbessern, corrigiren* 216,10. — 2) *Jmd reinigen*, so v. a. *Jmds Unschuld beweisen, Jmd von allem Verdacht befreien.* — 3) *Etwas rechtfertigen.* — 4) *in's Klare bringen, genau bestimmen, — fixiren.* — 5) *subtrahiren.* — Mit प्रवि, °शुद्ध *vollkommen rein, — lauter.* — Caus. (°शोधयति) *vollkommen reinigen, — läutern.* — Mit सम्, संशुद्ध 1) *rein geworden, rein, lauter.* — 2) *entfernt* (eine Unreinigkeit). — 3) *bereinigt, bezahlt, abgetragen.* — 4) *geprüft, untersucht und als unschädlich u. s. w. befunden.* — Caus. (संशोधयति) 1) *reinigen.* — 2) *bereinigen, bestreiten, bezahlen.* — 3) *untersuchen und gegen Gefahren sicher stellen.* — 4) *subtrahiren.* — 5) *dividiren.* — Mit परिसम्, परिसंशुद्ध *durchaus rein, — lauter.*

*शुन्, शुनति (गतौ).

1. शुन 1) m. angeblich ein Name Vâju's und Indra's. — 2) n. *Erfolg, Gedeihen.* — 3) शुनम् Adv. *glücklich, mit Erfolg, zum Gedeihen.*

2.*शुन m. = श्वन् *Hund* Râgân. 19,10. — शुनी s. u. श्वन्.

शुनंकुवीया f. Bez. *des Verses* RV. 3,30,22.

शुनःपुच्छ m. N. pr. eines Mannes.

शुनक 1) m. a) *Hündchen, Hund.* — b) N. pr. verschiedener Männer. Pl. Çunaka's *Geschlecht.* °सुत m. = शौनक. — 2) *f. ई *Hündin.*

*शुनकचञ्चुक m. *eine best. Pflanze* Râgân. 4,150.

*शुनकचिल्ली f. *eine best. Gemüsepflanze.*

शुनंकुरि m. *ein best. Feldgenius* Pâr. Gṛhj. 2, 17,5.

शुनपृष्ठ Adj. *einen* (zum Reiten) *tauglichen Rükken habend.*

शुनवत्त् und शुनावत्त् Adj. wohl *mit einer Schar versehen* (Pflug).

शुनःशेप und शुनःशेफ m. N. pr. eines Mannes.

शुनस्कर्ण m. desgl.

शुनःसख und °सखि (Nomin. °सखा) m. desgl.

शुनक्षेत्र m. desgl. Pl. *sein Geschlecht.*

शुनावत्त् Adj. = शुनवत्त्.

शुनासीर m. 1) Du. Bez. zweier den Getraidewuchs segnender Genien, vermuthlich *Schar* und *Pflug.* Von den Commentatoren gewöhnlich als Vâju und Âditja erklärt. — 2) Bein. Indra's Kâd. 62,18 (118,4). Prasannar. 31,9. An beiden Stellen सु°. — 3) Pl. Bez. *bestimmter Götter* Bhâg. P. ed. Bomb. 4,7,7. सुना° ed. Burn. Vgl. वसुंधरा°.

शुनासीरशरासन n. *Regenbogen* Harshaṇ. 39,9 (सुना° gedr.).

शुनासीरिन् Adj. Beiw. Indra's.

शुनासीरीय und शुनासीर्य 1) Adj. *dem oder den Çunâsîra gehörig* u. s. w. — 2) f. आ *ein best. Opfer.* — 3) n. desgl. Vaitân.

*शुनि m. *Hund.*

*शुनिंधम und *शुनिंधय Adj.

शुनी f. s. u. श्वन्.

*शुनीर m. *eine Menge von Hunden.*

शुनेषित Adj. nach Grassmann von *Hunden getrieben.*

शुनोलाङ्गूल m. N. pr. eines Mannes.

शुन्ध् s. शुध्.

शुन्धन 1) Adj. (f. ई) *reinigend.* — 2) n. *das Ent-*

fernen einer Unreinigkeit (Gen.) Âpast. 1,30,21 (प्रुन्धने zu lesen).

प्रुन्ध्यु und प्रुन्ध्यू 1) Adj. (f. प्रुन्ध्यू) *schmuck.* — 2) प्रुन्ध्यु m. *a) *Feuer. — b)* in Verbindung mit भरद्वाजस्य Name eines Sâman Ârsh. Br.

1.*प्रुन्य 1) Adj. von श्वन् *Hund.* — 2) f. (श्रा) n. *eine Menge von Hunden.*

2.*प्रुन्य Adj. = प्रून्य *leer.*

प्रुँष्णि f. *Schulter.* Nach Sây. = मुख.

1. प्रुभ्, प्रुम्भ् (nur प्रुभान्, प्रुँम्भत्ते und प्रुँम्भमान) *leicht hingleiten, dahinfahren.* — Mit प्र dass. — Vgl. auch 1. प्रुभय्.

2. प्रुँभ् f. *das Dahinfahren, rasche Fahrt, fliegender Lauf;* insbes. von den Marut gebraucht.

3. प्रुभ्, प्रुम्भ्; in der älteren Sprache प्रुम्भँति, प्रुँम्भत, प्रुम्भँत्, प्रुँम्भत्, प्रुँम्भमान und प्रुम्भँमान, शँभते, शँभमान und प्रुभानँ; in der nachvedischen Zeit mit intrans. Bed. शोभते und शोभति (metrisch, श्रप्रुभन् Hem. Par. 1,423), mit trans. und intrans. Bed. ganz vereinzelt auch प्रुम्भति. 1) *schmücken, herausputzen, verschönern; zurüsten, bereit machen;* Med. *sich schmücken, schmuck —, stattlich sein, einen guten Eindruck machen, sich gut machen, sich schön ausnehmen, wohl anstehen, — durch* oder *mit* (Instr.) Mit न *kein Ansehen haben, einen schlechten Eindruck machen, sich schlecht machen, sich übel ausnehmen.* Mit इव, यथा oder mit prädicativem Adj. °संकाश, °सम *schmuck sein —, prangen wie,* aber auch abgeblasst so v. a. *erscheinen wie.* — 2) *zurichten,* so v. a. *geschickt —, geneigt machen für Etwas* (Dat.); Med. *sich anschicken zu.* — 3) प्रुम्भति missbräuchlich statt प्रुन्ध् *reinigen.* — 4) *हिंसायाम् (vgl. u. नि) und भाषणे. — 5) प्रुम्भित *geschmückt* in ब्रह्म°. — 6) प्रुभितँ TS. 4, 4,12,2 nach Pat. zu P. 3,1,85 = मुकित. — Caus. शोभयति (vgl. auch 2. प्रुभय्) *schmücken, zieren, Glanz verleihen* (eig. und übertr.). शोभित *geschmückt, prangend, — mit, schmuck* u. s. w. *erscheinend durch* (Instr. oder im Comp. vorangehend). — Desid. प्रुशोभिषते *geschickt zu machen suchen.* — Intens. शोप्रुभ्यते *überaus schmuck sein, sich sehr stattlich machen.* — Mit अति *sich sehr wohl ausnehmen* u. s. w. MBh. 13, 152, 22. Mit न *kein rechtes Ansehen haben, Jmd* (Dat., *nicht gefallen.* — Caus. °शोभयति *in hohem Grade schmücken, — zieren.* — Mit अनु in अनुशोभिन्. — Mit अभि Med. 1) *schmückend umlegen.* Nur अभिँ प्रुँम्भमानम्. — 2) °शोभते *schmuck sein, sich schön ausnehmen.* — Caus. अभिशोभित *geschmückt —, geziert —, ein schönes Aussehen habend —, stattlich erscheinend durch* (Instr.). — Mit समभि (°शोभते) *schmuck sein, sich schön ausnehmen mit* (Instr.). — Mit उप (°शोभते und °प्रुम्भते) dass. Vâsav. 217,3. — Caus. °शोभयति *schmücken, zieren.* उपशोभित *geschmückt, geziert, — mit* oder *durch* (Instr. oder im Comp. vorangehend). — Mit नि (°प्रुम्भति) *zertreten* Bâlar. 239, 8. Vgl. निप्रुम्भ fgg. — Mit परि 1) Act. (°प्रुँम्भति) *zubereiten.* — 2) Med. (°शोभते) *sich schön ausnehmen.* — Caus. परिशोभित *geschmückt, geziert, — mit* (Instr. oder im Comp. vorangehend). — Mit प्र (प्रँ — शँभे = शोभते nach Sây.) *schön prangen.* — Mit प्रति Caus. °शोभित *geschmückt —, geziert mit* (Instr.). — Mit वि (°शोभते) *recht schmuck sein, sich sehr schön ausnehmen.* — Caus. विशोभित *geschmückt —, geziert mit* (Instr. oder im Comp. vorangehend). — Mit सम् Med. (संशँभते) 1) *schmuck sein, sich schön ausnehmen.* — 2) *gleich schmuck sein,* mit Instr. — Caus. संशोभयति *herausputzen, schmücken.* संशोभित *geschmückt mit* (Instr.).

4. प्रुँभ् f. *Schönheit, Schmuck; Bereitschaft.*

प्रुभ 1) Adj. (f. श्रा) *a) schmuck, hübsch, prächtig, den Augen angenehm, angenehm, zusagend* (auch anderen Sinnen). Häufig प्रुभे in der Anrede einer *hübschen Frau. — b) angenehm* überh., *erfreulich, den Wünschen und Anforderungen entsprechend, Nutzen oder Vergnügen verschaffend. — c) von guter Beschaffenheit, seiner Bestimmung entsprechend, gut, tüchtig, recht, wahr.* प्रुभ° Adv. *auf gebührende Weise. — d) Glück bringend, — verheissend, faustus. — e) gut* in ethischem Sinne. — *f) rein.* — 2) m. *a) *Wasser. — b) ein best. astr.* Joga. — *c) *Ziegenbock.* Richtig स्तुभ. — *d)* N. pr. eines Sohnes des Dharma (Bhâg. P. 4,1,50) und verschiedener anderer Männer. — 3) f. श्रा *a) *Licht, Glanz. — b) *Prosopis spicigera* oder *Mimosa Suma* Râgân. 8,36. — *c) *weisses* Dûrvâ-*Gras* Râgân. 8,112. — *d)* * = प्रियङ्गु Râgân. 12,45. — *e) *Tabaschir* Râgân. 6,187. — *f) *Gallenstein des Rindes* Râgân. 12,58. — *g) *Götterhalle. — h) ein best. Metrum. — i)* *N. pr. α) einer Freundin der Umâ. — β) einer mythischen in der Luft schwebenden Stadt. Vgl. सौभ. — 4) n. *a) Anmuth, Lieblichkeit. — b) Wohl, Wohlfahrt, Heil, Glück.* Auch Pl. — *c)* Pl. *Angenehmes, Erfreuliches. — d) Gutes, ein gutes Werk* (in ethischem Sinne). — *e) *das Holz von Cerasus Puddum* Râgân. 12,147. — Vgl. श्रप्रुभ.

प्रुभंयाँ und प्रुभंयाँवन् Adj. *flüchtig hinfahrend.*

*प्रुभंयिका Adj. f.

प्रुभंयुँ Adj. 1) *Putz liebend.* — 2) *schmuck, prächtig, schön, hübsch* Naish. 7,69.

प्रुभकथ Adj. *gute Reden führend* MBh. 1,50,7.

प्रुभकर 1) Adj. *Wohlfahrt —, Glück bringend, faustus.* — 2) *f. ई *Prosopis spicigera* Râgân. 8,33.

1. प्रुभकर्मन् n. *ein gutes Werk.*

2. प्रुभकर्मन् Adj. *edel handelnd* MBh. 3,74,14.

प्रुभकाम Adj. *Wohlfahrt wünschend* Kauç. 77.

*प्रुभकूट m. Bez. des Adams-Piks.

प्रुभकृत् 1) Adj. = प्रुभकर 1). — 2) m. *das 37ste (36ste) Jahr im 60jährigen Jupitercyclus.*

प्रुभकृत्स्न m. Pl. *eine best. Klasse von Göttern bei den Buddhisten.*

*प्रुभगन्धक n. *Myrrhe* Râgân. 6,117.

प्रुभगा f. *eine best.* Çakti Hemâdri 1, 197, 22. Richtig wohl सुभगा.

प्रुभगाभीरी f. *eine best.* Râginî S. S. S. 110.

प्रुभंकर 1) Adj. = प्रुभकर 1). — 2) m. N. pr. *a)* eines Asura. — *b)* eines Dichters Z. d. d. m. G. 36, 557. — 3) *f. ई Bein. der Pârvatî.

प्रुभचन्द्र m. N. pr. eines Prâkrit-Grammatikers Ind. St. 14,307.

प्रुभंचरा f. Pl. Bez. *bestimmter* Apsaras VP.^{2} 2,82.

प्रुभताति f. *Wohlfahrt, Glück.*

प्रुभद् 1) Adj. = प्रुभकर 1) Varâh. Jogaj. 5,22. — 2) *m. *Ficus religiosa* Râgân. 11,114.

प्रुभदत्त m. N. pr. eines Mannes.

*प्रुभदन्त Adj. (f. ई) *schöne Zähne habend.* — 2) f. ई N. pr. des Weibchens des Elephanten Pushpadanta.

प्रुभदर्शन Adj. *schmuck, hübsch, schön.*

प्रुभदायिन् Adj. = प्रुभकर 1).

प्रुभदारुमय Adj. *aus schönem Holze gemacht* Hemâdri 1,548,17.

प्रुभदिन n. *ein Glück verheissender Tag* Daçak. 21,10.

प्रुभधर m. N. pr. eines Mannes.

प्रुभधारण Adj. *dessen Geist auf das wahre Heil gerichtet ist* Bhâg. P. ed. Bomb. 2,7,46.

प्रुभनय m. N. pr. eines Muni.

प्रुभनामा f. *die 5te, 10te und 15te lunare Nacht.*

*प्रुभपत्रिका f. *Desmodium gangeticum* Râgân. 4,19.

*प्रुभपुष्पितप्रुद्धि m. *ein best.* Samâdhi.

प्रुभप्रद् Adj. = प्रुभकर 1) Varâh. Jogaj. 4,40.

प्रुभभावना f. *eine gute Meinung von den Menschen.*

1. प्रुभमङ्गल n. *Wohlfahrt, Glück.*

2. प्रुभमङ्गल Adj. *dem das Glück hold ist.*

प्रुभमय Adj. (f. ई) *prächtig, schön.*

प्रुभमाला f. N. pr. einer Gandharva-Jungfrau Kâraṇḍ. 4,21.

*शुभमित्र m. N. pr. eines Mannes.

शुभंभावुक Adj. *schön erscheinend, prangend.* v. l. सुभगंभावुक.

1. शुभय् = 1. शुभ्. Nur Partic. शुभ॑यत् *leicht hingleitend, dahinfahrend* ṚV. 5,60,8.

2. शुभय्, शुभ॑यति *schmucken* ṚV. 1,85,3. TBr. 3,3, 1,5. Med. *sich schmücken* ṚV. 7,56,16.

शुभलक्षण Adj. (f. आ) *mit Glück verheissenden Zeichen versehen* R. 1,1,13. 2,21,39. 24,36. 52,1. 56,21. 5,12,86. Kathâs. 23,54. 45,348. Tattvas. 6.

शुभलग्न n. *ein Glück verheissender, — günstiger Zeitpunct* Hit. 94,9. Kâlûkas.

शुभवक्त्रा f. N. pr. einer der Mütter im Gefolge Skanda's.

*शुभवस्तु (oder वास्तु) N. pr. eines Flusses, = सुवास्तु.

*शुभवासन n. v. l. सुखवासन.

शुभवासर *ein Glück verheissender Tag* Hemâdri 1,546,2.

*शुभवास्तु s. शुभवस्तु.

*शुभविमलगर्भ m. N. pr. eines Bodhisattva.

शुभवेणुत्रिवेणुमत् Adj. *mit einem* Triveṇu *aus prächtigem Rohr versehen* MBh. 3,175,4.

शुभव्यूढ m. N. pr. eines Fürsten.

1. शुभव्रत n. *eine best. Begehung.*

2. शुभव्रत Adj. (f. आ) *dessen Wandel gut ist, des Guten sich befleissigend.*

शुभशंसिन् Adj. *Gutes —, Glück verheissend.*

शुभशकुन m. *ein Glück verheissender Vogel* Daç. 14,3.

*शुभसंयुक्त und *शुभसंयुत Adj. als Erklärung von शुभंयु.

शुभसप्तमीव्रत n. *eine best. Begehung.*

शुभसमन्वित Adj. *anmuthig, lieblich.*

*शुभसार m. N. pr. eines Fürsten.

शुभसूचनी f. N. pr. einer von Frauen verehrten Göttin.

*शुभस्थली f. *Opferstätte.*

शुभस्पति m. Du. *die beiden Herren des Schmucks* oder *der raschen Fahrt.*

*शुभाकरगुप्त m. N. pr. eines Mannes.

शुभागम m. Bez. einer Sammlung von Mysterien.

शुभाङ्क m. N. pr. verschiedener Autoren.

शुभाङ्ग 1) Adj. *einen schönen Körper habend* (Çiva). — 2) m. N. pr. *a)* eines Tushitakâjika Devaputra. — *b)* eines Lexicographen. — 3) f. ई N. pr. *a)* *der Gattin Kubera's. — *b)* einer Gattin α) Kuru's. — β) Pradjumna's.

शुभाङ्गद m. N. pr. eines Fürsten.

शुभाङ्गिन् Adj. = शुभाङ्ग 1).

शुभाचार 1) Adj. *einen guten Wandel führend* MBh. 1,50,7. — 2) *f. आ N. pr. einer Freundin der Umâ.

*शुभाञ्जन m. = शोभाञ्जन.

शुभात्मक Adj. (f. °त्मिका) 1) *angenehm, erfreulich. — 2) *gut gesinnt.* — Vgl. अ° Nachtr. 6.

शुभानन्दा f. *eine Form der* Dâkshâjaṇî.

*शुभान्वित Adj. als Erklärung von शुभंयु.

शुभाय्, शुभायते *glänzen, prangen* ṚV. 9,28,3. Vgl. बलुशुभाय्.

शुभार्थिन् Adj. *Wohlfahrt wunschend, dem es um sein Heil zu thun ist.*

शुभावह Adj. *Wohlfahrt —, Heil —, Glück bringend.*

शुभाशय Adj. *von guter Gesinnungsweise.*

1. शुभाशिस् f. *Glückwunsch, Segenswunsch.*

2. शुभाशिस् Adj. *über den ein Glückwunsch —, über den ein Segensspruch gesprochen wird.* °षं कर् so v. a. *Jmd* (Acc.) *segnen.*

शुभाशीर्वचन n. und शुभाशीर्वाद् m. (Hâs. 23,17) *das Aussprechen eines Glückwunsches, — eines Segenswunsches.*

शुभाशुभ 1) Adj. (f. आ) *a) angenehm und (oder) unangenehm, erfreulich und (oder) unerfreulich. — b) Glück und (oder) Unglück bringend, — verheissend. — c) gut und (oder) schlecht* in ethischem Sinne. — 2) n. *a) Wohl und (oder) Weh, Glück und (oder) Unglück* 223,22. — *b) Gutes und (oder) Schlechtes, ein gutes und (oder) ein böses Werk.*

शुभासन m. N. pr. eines Verfassers von Mantra bei den Tântrika.

शुभेतर Adj. *böse, schlecht* Çiç. 1,73.

शुभैकदृश् Adj. *nur für das Gute ein Auge habend.*

शुभोदय m. 1) *der Aufgang eines günstigen* (Planeten). — 2) N. pr. eines Verfassers von Mantra bei den Tântrika.

शुभोदर्क Adj. (f. आ) *dem eine glückliche Zukunft bevorsteht, bei dem Etwas glücklich abläuft, gute Folgen habend* Kathâs. 9,58. Mahâvîrak. 98,8. Nom. abstr. °ता f. 112,5.

शुभ्र 1) Adj. (f. भ्रा, *a) schmuck, schön, glänzend* (Vorzüge). — *b) klar, rein, unbefleckt* (Ruhm). — *c) weiss, hellfarbig.* — 2) m. *a) *Sandel. — b)* N. pr. α) des Gatten der Vikuṇṭhâ. — β) Pl. eines Volkes. — 3) *f. आ *a) Krystall. — b) Tabaschir. — c) Alaun* Râǵan. 13,119. — *d)* Bein. der Gañgâ. — 4) *n. *a) Talk. — b) Silber* Râǵan. 13,14. — *c) grüner Eisenvitriol* Râǵan. 13,78. — *d) die Wurzel von Andropogon muricatus* Gal.

*शुभ्रकृत् m. fehlerhaft für शुभ्रकृत् 2).

शुभ्रखादि Adj. *mit schmucken Spangen versehen* ṚV.

शुभ्रता f. und शुभ्रत्व n. *die weisse Farbe, das Weiss.*

*शुभ्रदन्त Adj. (f. °दती) *weisse Zähne habend.*

शुभ्रदन्त 1) Adj. (f. ई) dass. — 2) *f. ई N. pr. des Weibchens der Elephanten Pushpadanta und Sârvabhauma.

शुभ्रभानु m. *der Mond.*

शुभ्रमती (!) f. N. pr. eines Flusses. Vgl. शुभ्रवती.

शुभ्रयाम Adj. (f. आ) *einen schmucken Wagen habend.*

शुभ्रयावन् Adj. *mit schmuckem* (Gespann) *fahrend* ṚV.

*शुभ्ररश्मि m. *der Mond.*

शुभ्रवती f. N. pr. eines Flusses Hariv. 2,109,27.

शुभ्रशस्तम Adj. nach Sây. *sehr glänzend.*

*शुभ्रांशु m. 1) *der Mond.* — 2) *Kampfer* Râǵan. 12,61.

*शुभ्रालु m. *ein best. Knollengewächs.*

शुभ्रावत् Adj. *schmuck, schön.*

शुभ्रि 1) Adj. dass. — 2) *m. *ein Brahmane.*

*शुभ्रिका f. Vop.

शुभ्री Adv. mit भू *weiss werden.*

शुभ्वन् Adj. *flüchtig.*

*शुम्ब n. = शुल्ब.

शुम्बल n. Pl. *ein leicht Feuer fangender Stoff, Stroh* oder *Werg.*

शुम्भ् s. 1. und 3. शुभ्.

शुम्भ m. N. pr. eines Asura. *°घातिनी, *°मथना, *°मर्दिनी und °हननी f. Beinn. der Durgâ.

शुम्भदेश m. N. pr. eines *Landes.* Vgl. सुम्भ.

शुम्भन Adj. (f. ई) wohl *reinigend.*

*शुम्भपुर n. und *°पुरी f. N. pr. einer *Stadt.*

शुम्भमान 1) Adj. शुम्भ॑मान und शुम्भ॑माना s. u. 2. शुभ्. — 2) m. शुम्भ॑मान angeblich Name eines Muhûrta in einer dunkelen Monatshälfte.

शुम्भ्य m. = शुम्भमान 2).

शुर m. 1) *Löwe. — 2) N. pr. MBh. 1,3708 fehlerhaft für शूर.

शुरुध् (auch शूरुध् zu sprechen) f. Pl. *stärkende Tränke, Heilkräuter.*

शुल्क m. (Gaut. 10,26. 28,25. Baudh. 1,18,14) n. (adj. Comp. f. आ) 1) *Preis einer Waare, Werth.* — 2) *Kampfpreis.* — 3) *Zoll, Abgabe auf eine Waare, Steuer* Gaut. 10,26. Baudh. 1,18,14. Vasishṭha 19,37. — 4) *Kaufpreis eines Mädchens; Morgengabe* Gaut. 12,41. 28,25. Vishṇus. 17,18. — 5) *Hurenlohn.* — 6) fehlerhaft für शुक्र und शुल्क.

शुल्कज्ञ MBh. 13,2624 fehlerhaft für शुक्रज्ञ.

शुल्कत्व n. Nom. abstr. zu शुल्क 4).

*शुल्कय्, °यति (अतिस्पर्शने, सर्जने, वर्जने, परिभाषणे, भाषणे). Vgl. शुल्बय्.

*शुल्कशाला f. *Zollhaus, Accise.*

शुल्कस्थान n. *Zollstätte, Steuerplatz.*

*शुल्किका f. N. pr. einer Gegend.

शुल्ब 1) (*m. f. ई) n. *Schnur, Strang; Streif* Baudh. 2,83. — 2) n. *a)* Titel eines Pariçishṭa des Kâtjâjana. — *b)* *=यज्ञकर्मन्, आचार, जलसंनिधि und *Kupfer* (aus शुल्बारि geschlossen Râgân. 13, 18). — 3) *m. N. pr. eines Mannes. — Meist शुल्व geschrieben.

शुल्बदीपिका f. (Burnell, T.), शुल्बपरिशिष्ट n. und शुल्बभाष्य n. (Opp. Cat. 1) Titel.

*शुल्बय्, °यति (माने, सर्जने). Vgl. शुल्कय्.

शुल्बवार्त्तिक n., शुल्बविवरण n. (Opp. Cat. 1) und शुल्बसूत्र n. Titel.

*शुल्वारि m. *sulphur, Schwefel.*

शुल्विक n. v. l. für शुल्ब 2) *a*).

*शुल्ल n. 1) *Schnur.* — 2) *Kupfer.*

शुल्व s. शुल्ब.

शुशुक्वान् und शुशुक्वनि Adj. *leuchtend, strahlend.*

शुशुलूक 1) m. nach Sâj. *eine kleine Eule.* — 2) f. शुशुलूका *ein best. Vogel* Maitr. S. 3,14,7. Vgl. सुषिलीका, wie Padap. hat.

शुशुलूकयातु m. *ein best. Unhold.*

शुशुवेस् s. u. 1. शु.

शुशू f. *Mutter* MBu. 12,266,33.

शुश्रूषक Adj. *Jmd* (Gen. oder im Comp. vorangehend) *gehorchend, dienend, gehorsam.*

शुश्रूषण n. 1) *das Verlangen zu hören.* — 2) *Gehorsam, das zu Diensten Sein, der Jmd geweihte Dienst;* die Ergänzung im Gen. (100,9), Dat., Loc. oder im Comp. vorangehend. — 3) *treue Pflege* (des Feuers).

शुश्रूषा f. 1) *das Verlangen zu hören.* — 2) = शुश्रूषण 2); die Ergänzung im Gen. (Âpast. 1,1,6), Loc. (Âpast. 1,14,6. 28,9) oder im Comp. vorangehend. — 3) = शुश्रूषा 3). — 4) *= कथन.

शुश्रूषितर् Nom. ag. *der Jmd* (Gen. oder im Comp. vorangehend) *gehorcht, dient.*

शुश्रूषितव्य 1) Adj. *dem man gehorchen muss, zu dessen Diensten man sein muss.* — 2) n. impers. *Jmd* (Loc.) *zu gehorchen.*

°शुश्रूषिन् Adj. *gehorchend, dienend.*

शुश्रूषु Adj. 1) *zu hören verlangend, lernbegierig.* — 2) *gehorsam, folgsam, zu Jmds Diensten bereit;* die Ergänzung im Gen. oder im Comp. vorangehend.

शुश्रूषेण्य Adj. *was man gern hören —, worauf man hören soll.*

शुश्रूष्य Adj. = शुश्रूषितव्य 1).

1. शुष्, शुष्यति (Med. metrisch) *trocknen, eintrocknen, ausdorren, hinwelken.* — Caus. शोषयति (metrisch Med.) 1) *austrocknen* (trans.), *ausdörren, hinwelken lassen.* — 2) *hart zusetzen, zu Grunde richten, vernichten.* — Mit अनु 1) *allmählich eintrocknen, — verdorren, — versiegen, — hinschwinden.* — 2) *sich kasteien.* — 3) *nach einem Andern* (Acc.) *hinschwinden.* — Mit अव Act. Med. (ohne Veranlassung) *trocken werden.* — Caus. v. l. für उप. — Mit उद् *eintrocknen, ausdorren, hinwelken* Kâd. 2,137,4 (167,18). — Caus. *austrocknen* (trans.), *ausdörren* Karaka 1,26. — Mit समुद् *eintrocknen.* — Mit उप dass. — Caus. *austrocknen* (trans.), *ausdörren* Karaka 1,26. — Mit परि *eintrocknen, verdorren, zusammenschrumpfen.* — Caus. *trocken machen, auftrocknen, ausdörren.* — Mit संपरि in संपरिशोषण. — Mit प्रति *vertrocknen,* so v. a. *hinschwinden.* — Mit वि *eintrocknen, vertrocknen, hinschwinden.* — Caus. *trocken machen, ausdörren.* — Mit सम् *trocken werden, eintrocknen.* — Caus. *trocken machen, ausdörren.*

2. °शुष् Adj. 1) *eintrocknend, verdorrend.* — 2) *austrocknend* (trans.), *ausdörrend.*

3. शुष्, शुषति *zischen, pfeifen* (von einer Schlange). Vgl. 1. श्वस्. — Mit आ Med. 1) *pfeifen, gellen.* Nur आशुषाण. — 2) *adspirare, sich zu nähern suchen, erstreben, zu vollbringen suchen.* Nur आ शुषे und आशुषाण.

शुष m. AV. 5,1,4 wohl verdorben. Nach einem Lexicographen = शोषण und गर्त.

*शुषि f. 1) = शोष. — 2) *Höhlung, Grube.* — 3) *= बल Zach. Beitr. 18. 19. Vgl. सुषि.

शुषिर und शुषिरिन् s. सुषिर und सुषिरिन्.

शुषिल m. *Wind.* Von unbestimmbarer Bed. Paṇkar. 3,10,11.

शुष्क 1) Adj. (f. आ) *a) ausgetrocknet, trocken, dürr, spröde.* अस्थि n. *ein Knochen, an dem kein Fleisch mehr hängt.* — *b) trocken,* so v. a. *ohne die gewöhnliche Begleitung.* गान n. *ein einfacher Gesang ohne Tanz.* — *c) trocken,* so v. a. *leer, eitel, unbegründet, zwecklos, unnütz.* °कलह Mudrâr. 76,10 (127,18). — 2) m. N. pr. eines Mannes. — 3) wohl n. *dürres Holz* u. s. w. ṚV. 1,68,2. *trockener Kuhdung* (nach dem Comm. und n.) Vishṇus. 23,16.

शुष्कक Adj. (*f. शुष्किका) *ausgedörrt.*

शुष्ककण्ठ n. *ein best. Halsstück des Opferthiers.*

शुष्ककास m. *trockener Husten* Bhâvapr. 2,9.

शुष्कक्षेत्र v. l. für शुष्कलेत्र.

शुष्कता f. *das Trockensein, Vertrocknen, Verdorrtheit.*

शुष्कतोय Adj. (f. आ) *dessen Wasser eingetrocknet ist, eingetrocknet* (Fluss) MBh. 7,1,27.

शुष्कत्व n. = शुष्कता.

शुष्कदृति m. *ein trockener* (leerer) *Schlauch* Maitr. S. 2,6,13 (73,6).

शुष्कपाक m. *trockene Augenentzündung.* Vollständig शुष्कात्तिपाक.

शुष्कपेषम् Absol. mit पिष् *trocken —, d. i. ohne Zusatz von Flüssigkeit zermalmen* Bhaṭṭ.

शुष्कभृङ्गार m. N. pr. eines Mannes.

शुष्कभृङ्गारीय n. *die Lehre des* Çushkabhṛṅgâra.

शुष्कमुख Adj. *dessen Mund trocken ist* R. 3,65, 18. Spr. 3034.

शुष्करुदित n. *ein Weinen ohne Thränen.*

*शुष्करेवती f. *eine best. den Kindern gefährliche Unholdin.*

*शुष्कल 1) m. *ein best. Fisch.* — 2) m. (f. ई) n. *Fleisch.* f. auch *gedörrtes Fleisch.* — 3) n. *Angelhaken.* — 4) Adj. *von Fleisch sich nährend.* — Vgl. शौष्कल.

शुष्कलेत्र m. N. pr. eines Berges (Conj.) oder einer Gegend.

शुष्कवत्त् Adj. *ausgetrocknet, dürr.*

शुष्कविरोकण n. *das Ausschlagen eines verdorrten Baumes* Varâh. Bṛh. S. 46,88.

*शुष्कवृक्ष m. *Grislea tomentosa.*

शुष्कवैरिन् Adj. *für Nichts und wieder Nichts streitend.*

शुष्कव्रण m. *Narbe* Comm. zu Mṛkkh. 34,3.

*शुष्कसंभव n. *Costus speciosus* oder *arabicus.*

शुष्कात्तिपाक m. s. u. शुष्कपाक.

शुष्काग्र Adj. (f. आ) *eine trockene Spitze habend* Âpast. Cr. 7,12,6.

*शुष्काङ्ग 1) m. *Grislea tomentosa.* — 2) f. आ und ई *Kranich* Râgân. 19,104. — 3) f. ई *Lacerta Godica.*

शुष्काप 1) Adj. *dessen Wasser eingetrocknet ist.* — 2) m. oder n. *ein eingetrockneter Teich, Schlamm* oder dgl.

शुष्कार्द्र 1) Adj. (f. आ) *trocken und feucht.* — 2) *n. *trockner Ingwer.*

शुष्कार्शस् n. *ein best. Tumor des Augenlides.*

शुष्कास्य Adj. (f. आ) *dessen Mund trocken ist* AV. 3,25,4.

शुष्ण 1) m. *a)* N. pr. eines von Indra erschlagenen Dämons. — *b) die Sonne.* — *c) Feuer.* — 2) *n. = बल.

शुष्णहत्य n. *siegreicher Kampf gegen* Çushṇa.

ष्णुष्म 1) Adj. (f. श्मा) *a) zischend, sprühend. — b) duftig. — c) muthig.* — 2) m. *a) das Zischen, Pfeifen, Sprühen u. s. w. — b) Hauch, Duft* (einer Pflanze, eines gährenden Trankes), *Gischt. — c) Muth, Trieb, Ungestüm, geschlechtlicher Trieb. — d) Geist, Lebenskraft. — e)* vielleicht *der männliche Same. — f)* verwechselt mit ष्णुह्न. — Nach den Lexicographen m. *Feuer* (auch n.!), *Flamme, Wind, Vogel;* n. = बल, ओजस्, तेजस् und *Wind* (als n.!); m. und n. (!) *die Sonne.*

ष्णुष्मद् Adj. *Muth u. s. w. gebend.*

ष्णुष्मन् 1) m. *Feuer* Bâlar. 279,14. Çiç. 14,22. — 2) n. *Kraft, Muth, Energie.*

ष्णुष्मय् Adj. *ermuthigend, kräftigend* TS. 2,2,12,4.

ष्णुष्मवत् Adj. *feurig* (in geschlechtlicher Beziehung).

ष्णुष्मायण m. Patron. eines Soma.

ष्णुष्मिण m. N. pr. eines Fürsten der Çibi.

ष्णुष्मिन् 1) Adj. *a) brausend, sprühend. — b) duftig, geistig, stark. — c) muthig, feurig, kräftig.* — 2) m. Pl. Bez. *der* Kshatrija *in* Kuçadvîpa.

1. ष्णु (nur die Formen ष्णुवत्, ष्णुवस्, ष्णुवे, ष्णुवाम, ष्णुयाम, ष्णुवैस् und ष्णुवान) *überlegen —, siegreich sein.*

2. ष्णू Adj. *übermüthig* in सुराष्णू.

3. ष्णु *schwellen* s. श्मा.

4. ष्णु onomatop. in ष्णुकार und ष्णुकृत.

ष्णुक 1) m. n. *a) Granne des Getraides.* *m. — *b)* * = ष्णुङ्ग (auch ष्णुङ्ग); nach dem Comm. zu H. an. 2,20 ist ष्णुङ्ग hier = नवोद्भिन्नपल्लवकोशी; vgl. Zach. Beitr. 83. — *c) Mitleid.* Zu belegen nur in निःष्णूक Adj. — 2) m. *a) eine best. Getraideart.* Vgl. दीर्घ°. — *b)* * *Kummer.* — *c)* * = अभिषव. — 3) *f. श्मा *Scrupel des Herzens, Zweifel* H. an.; vgl. Zach. Beitr. 83. — *b) Mucuna pruritus.* — 4) n. *a) Stachel eines Insects. — b) ein best. im Wasser lebendes giftiges Insect* (Bhâvapr. 6,15), das dem penis als Stimulans applicirt wird. Auch wohl *andere ähnliche Aphrodisiaca. — c) Stachel* in übertr. Bed. so v. a. *was wie ein Stachel sticht.* ष्णुकपूर्णागलास्यता Kâraka 6,20. — *d)* * *ein best. Gras* Râgân. 8,139.

*ष्णुकक 1) am Ende eines adj. Comp. *Granne* in दीर्घ°. — 2) m. *a) Gerste* H. an. 3,105; vgl. Zach. Beitr. 86. — *b)* = रस, d. i. रसभेद, द्रव्य.

*ष्णुककीट und *°क m. *Scorpion* Râgân. 19,66.

*ष्णुकतरु m. Hân. 94 fehlerhaft für ष्णुकतरु.

ष्णूकतृण n. *ein best. stacheliges Gras* Râgân. 8,139. Gobh. 1,5,18.

ष्णूकदोष m. *schädliche Einwirkung des* Çûka 4) *b).*

ष्णूकधान्य n. *Grannenfrucht* Râgân. 16,2.

ष्णूकपत्त्र m. *eine Schlangenart.*

*ष्णूकपिण्डि und *°पिण्डी f. *Mucuna pruritus.*

ष्णूकर m. 1) *Schwein, Eber.* Besser सूकर. — 2) Pl. N. pr. eines Volkes MBh. 2,52,25. Vgl. सूकर.

ष्णूकरोग m. = ष्णूकदोष.

*ष्णूकल m. *ein hartnäckiges Pferd.*

*ष्णूकवत् 1) Adj. *mit Grannen —, mit Stacheln versehen.* — 2) f. °वती *Mucuna pruritus.*

ष्णूकवल्ल m. *ein best. giftiges Insect.*

*ष्णूकशिम्बा, *°शिम्बि, *°शिम्बिका und *°शिम्बी f. *Mucuna pruritus* Râgân. 3,39. Bhâvapr. 1,207.

*ष्णूकाख्य n. = ष्णूकतृण Râgân. 8,139.

*ष्णूकापुट oder *°पूट m. *eine Art Edelstein.*

*ष्णूकामय m. = ष्णूकदोष.

ष्णूकार m. *das Scheuchen durch den Ruf* ष्णू.

*ष्णूकुल m. 1) *Fisch.* — 2) *ein best. Fisch.* — 3) *eine Cyperus-Art.*

ष्णूकृत 1) Adj. *gescheucht durch den Ruf* ष्णू. — 2) n. *das Scheuchen, Hetzen.*

ष्णूह्न schlechte Schreibart für सूह्न.

ष्णूघन Adj. (f. श्मा) *schnell.*

ष्णूचि Adj. fehlerhaft für ष्णुचि (Hemâdri 1,622,4), ष्णूचि und ष्णूची f. für सू°.

ष्णूत् onomatop. s. ष्णूत्कार.

*ष्णूतिपर्णा m. *Cathartocarpus fistula.*

ष्णूत्कार m. *das Pfeifen, Zischen* u. s. w.

ष्णूद्र 1) m. *a) ein Mann der vierten, dienenden Kaste. — b)* N. pr. α) Pl. eines Volkes. — β) *eines Brahmanen. — 2) f. श्मा *a) ein Weib der vierten Kaste. — b)* N. pr. einer Tochter Raudrâçva's. — 3) f. ष्णूद्री *a) ein Weib der vierten Kaste. — b) die Frau eines* Çûdra.

ष्णूद्रक m. N. pr. verschiedener Fürsten und anderer Personen Ind. St. 14,105.

ष्णूद्रकमलाकर m. Titel eines Werkes Burnell, T. Opp. Cat. 1.

ष्णूद्रकल्प Adj. *einem* Çûdra *ähnlich.*

ष्णूद्रकृत Adj. *von einem* Çûdra *gemacht.*

ष्णूद्रकृत्य n. *die Obliegenheit eines* Çûdra. °विचारण n., °विचारणतत्त्व n. und °विचारतत्त्व n. Titel.

ष्णूद्रगमन n. *ein geschlechtliches Verhältniss mit einem* Çûdra Âpast.

ष्णूद्रघ्न Adj. *einen* Çûdra *tödtend, der Mörder eines* Ç.

ष्णूद्रजन m. *ein* Çûdra.

ष्णूद्रजन्मन् 1) Adj. *von einem* Çûdra *stammend.* — 2) m. *ein* Çûdra.

ष्णूद्रजपविधान n. Titel Opp. Cat. 1.

ष्णूद्रता f. und ष्णूद्रत्व n. Nom. abstr. zu ष्णूद्र 1) *a).*

ष्णूद्रधर्म m. *die Obliegenheit eines* Çûdra. °तत्त्व n. Titel.

ष्णूद्रपञ्चसंस्कारविधि m. Titel Opp. Cat. 1.

*ष्णूद्रप्रिय 1) *einem* Çûdra *lieb.* — 2) m. *Zwiebel.*

ष्णूद्रभोजिन् Adj. *die Speise eines* Çûdra *geniessend* MBh. 13,135,6.

ष्णूद्रयाजक Adj. *für einen* Çûdra *opfernd* Gaut. 20,1.

ष्णूद्रयोनि f. *der Mutterschooss einer* Çûdrâ MBh. 1,104,47. 49.

ष्णूद्रराज्य n. *ein von einem* Çûdra *beherrschtes Land.*

ष्णूद्रवृत्ति f. *das Gewerbe eines* Çûdra.

ष्णूद्रस्मृति f. Titel eines Werkes Opp. Cat. 1.

ष्णूद्रहत्या f. *die Tödtung eines* Çûdra.

ष्णूद्रहन् Adj. *einen* Çûdra *tödtend, der Mörder eines* Ç.

ष्णूद्राचार m. und °संग्रह m. Titel Burnell, T.

ष्णूद्रान्न n. *von einem* Çûdra *empfangene Speise* Âpast.

ष्णूद्रापुत्र m. *der Sohn einer* Çûdrâ Gaut. 28, 39. 45.

*ष्णूद्रार्ता f. *Fennich.*

ष्णूद्रार्थयाजक Adj. *mit dem Gelde eines* Çûdra *opfernd* Gaut. 20,1.

ष्णूद्रार्य m. Du. und *n. Sg. *ein* Çûdra *und ein* Vaiçja.

ष्णूद्रावेदिन् Adj. *eine* Çûdrâ *heirathend* M. 3,16 (vgl. Ind. St. 13,457, N. 2).

ष्णूद्रासुत m. *der Sohn einer* Çûdrâ.

ष्णूद्राह्निक n. *die täglich zu einer bestimmten Zeit zu vollbringende Handlung eines* Çûdra. °क्रियाचारतत्त्व n. Titel.

ष्णूद्रिक 1) Adj. Hemâdri 1,38,22 fehlerhaft; vgl. v. l. und M. 4,195. — 2) m. N. pr. einer mythischen Person Ind. St. 14,105.

1. ष्णून 1) Adj. s. u. श्मा. — 2) n. *ein best. Fehler der Aussprache,* insbes. *der Vocale.*

2. ष्णून n. *Leere, Abwesenheit, Mangel.*

3. ष्णून m. N. pr. eines Mannes.

ष्णूनत्व n. *Aufgedunsenheit.*

ष्णूना f. schlechte Schreibart für सूना

ष्णूनाक्ष Adj. *aufgeschwollene Augen habend* Pat. zu P. 3,1,7, Vârtt. 13.

ष्णून्य 1) Adj. (f. श्मा) *a) leer, öde, unbewohnt, nicht besetzt.* वाजिन् m. so v. a. *ohne Reiter,* राज्य n. *ein Reich mit unbesetztem Throne* Ind. St. 15,273. 299. — *b) leer* von einem Blick u. s. w. so v. a. *auf kein festes Ziel —, in's Blaue gerichtet;* von Personen

so v. a. *an Nichts denkend, nicht bei der Sache seiend, abwesend, zerstreut.* — *c) leer*, so v. a. *besitzlos, von Allem beraubt.* — *d) allein, ohne Gefährten, — Begleitung, alleinstehend.* — *e)* mit einem Instr. oder am Ende eines Comp. *einer Person* oder *Sache beraubt, einer Sache baar, ohne Jmd* oder *Etwas seiend, frei von.* — *f) mangelnd, fehlend, nicht daseiend.* — *g) leer*, so v. a. *eitel, nichtig, in Wirklichkeit nicht seiend.* — *h) unausgeführt, unausgerichtet;* vgl. अशून्य 1) *c).* — *i) taub, unempfindlich* (Haut) Bhâvapr. 4,145. — 2) *f. शून्या = नलिका (wohl *Röhre* H. an. 2,385; vgl. Zach. Beitr. 84), नली, मली (!), महाकपटकिनी (*Cactus indicus*) und वन्ध्या (*eine unfruchtbare Frau* Râgân. 18,20). — 3) n. *a) Leere, Einöde, ein von Menschen nicht bewohnter* oder *im Augenblick nicht besetzter Ort.* — *b) Nichts, Abwesenheit von Allem, das Nichtdasein von* (im Comp. vorangehend); bei den Buddhisten *die absolute Leere.* — *c) Null* (Ind. St. 15,274) und *das Zeichen dafür.* — *d) *der Luftraum.* — *e) eine best. Himmelserscheinung.* — *f) Ohrring.*

शून्यक 1) *Adj. *leer.* — 2) n. *das Nichtdasein, Fehlen, Mangel.*

शून्यचित्त Adj. (f. आ) *an Nichts denkend, abwesend, zerstreut* Hâs. 49.

शून्यता f. 1) *Leerheit, Oede, Verödung* Çiç. 17, 10. — 2) *Leere im Herzen, das Denken an Nichts, Gedankenlosigkeit, Zerstreutheit* Çiç. 13,47. 19,113. दृष्टिपाते so v. a. *ein stierer Blick.* — 3) am Ende eines Comp. *das Ermangeln, das ohne Etwas Sein.* — 4) *Nichtigkeit* Çiç. 19,113.

शून्यतासप्तति f. Titel eines Werkes.

शून्यत्व n. = शून्यता 1) 2) 3) 4).

शून्यपद्वी f. = ब्रह्मरन्ध्र.

शून्यपाल m. *Stellvertreter.*

शून्यबन्धु m. N. pr. eines Sohnes des Tṛṇabindu.

शून्यबिन्दु m. *Nullzeichen* Vâsav. 182,4. 5. Dhûrtan. 37.

शून्यभाव m. *Leerheit.*

*शून्यमध्य m. *Rohrschilf* Râgân. 8,103. Bhâvapr. 1,209.

शून्यमनस् Adj. *an Nichts denkend, abwesend, zerstreut.*

शून्यमूल Adj. als Bez. eines Heeres in einer best. schlimmen Lage.

शून्यवाद m. *die Theorie von der Nichtigkeit der Dinge, die Lehre der Buddhisten.*

शून्यवादिन् Adj. *der die Nichtigkeit der Dinge behauptet;* m. *ein Buddhist* oder *Atheist* überh.

शून्यव्यापार Adj. *unbeschäftigt.*

शून्यशरीर Adj. *Nichts im Leibe habend.* Nom. abstr. °ता f. Vâsav. 255,9.

शून्यशून्य Adj. (f. आ) *ganz inhaltsleer, nichtssagend* (Rede) Çiç. 11,4.

*शून्यकर n. *Gold.*

शून्यहृदय Adj. 1) *an Nichts denkend, abwesend, zerstreut.* — 2) *herzlos* (eig.).

शून्याशय Adj. (f. आ) *an Nichts denkend, abwesend, zerstreut.*

शून्याशून्य n. *eine Erlösung bei Lebzeiten.*

शून्यी Adv. 1) mit कर् *veröden, in eine Oede verwandeln,* einen Ort *leer machen,* so v. a. *ihn verlassen.* — 2) mit भू *öde werden, veröden* Kâd. 2, 40,10 (47,15).

शून्येष Adj. (f. ई) *eine Oede wünschend.*

शूर, *शूर्यते (हिंसास्तम्भयोः). Zu belegen nur प्रशूरे *schlug ab* (Kopf) Çiç. 19,108. — शूरय् s. bes.

1. शूर 1) Adj. *kriegerisch, muthig, tapfer.* Compar. शूरतर, Superl. शूरतम. — 2) m. *a) Held.* Mit einem Loc. *ein Held gegenüber Jmd;* mit Loc., Instr. oder am Ende eines Comp. *ein Held —, ein Meister in Bezug auf.* Am Ende eines adj. Comp. f. आ. — *b) Heldenmuth* in der Verbindung शूरविना Spr. 5756. — *c) *Löwe* Râgân. 19,2. — *d) *Eber* 19,31. — *e) *Tiger* oder *Panther* Râgân. 19,5. — *f) *Hund* Râgân. 19,11. — *g) *Artocarpus Lacucha* Râgân. 9,159. — *h) *Vatica robusta.* — *i) *Linsen.* — *k)* N. pr. α) Pl. eines Volkes. — β) des Vaters von Vasudeva, eines Sohnes des Vasudeva und verschiedener anderer Männer.

2. *शूर m. *die Sonne.* Richtig सूर.

शूरक m. N. pr. v. l. für शूद्रक.

शूरग्राम Adj. *Kriegerschaaren habend.*

शूरण 1) Adj. etwa *muthig* (Ross). — 2) m. *a) Amorphophallus campanulatus, the Telinga Potatoe* Mat. med. 251. Râgân. 7,62. Bhâvapr. 1,143. 2,89. Auch सूरण geschrieben Harshak. 197,24. — *b) *Bignonia indica.*

*शूरणोद्भव m. *ein best. Vogel.*

शूरता f. und शूरत्व n. *Heldenmuth, Beherztheit.*

शूरदत्त m. N. pr. eines Brahmanen.

शूरदेव m. N. pr. 1) eines Sohnes des Fürsten Viradeva. — *b) *eines Arhant bei den Gaina.*

शूरपत्नी Adj. f. *einen tapfern Herrn* oder *Gatten habend.*

शूरपुत्रा Adj. f. *einen tapfern Sohn habend.*

शूरपुर n. N. pr. einer *Stadt.*

शूरबल m. N. pr. eines Devaputra.

शूरभू und शूरभूमि f. N. pr. einer Tochter Ugrasena's.

शूरभोगेश्वर m. Name eines Liṅga in Nepal Ind. Antiq. 9,171.

शूरमठ m. *das von Çûra angelegte Collegium.*

शूरमानिन् Adj. *sich für einen Helden haltend.*

शूरमूर्धमय Adj. (f. ई) *aus Köpfen von Helden bestehend.*

*शूरय्, °यते (विक्रान्तौ).

*शूरवज्र m. N. pr. eines Fürsten.

शूरवर्मन् m. N. pr. verschiedener Männer. Vgl. सूर°.

शूरवाक्य n. Pl. *Worte eines Helden, die Rede eines Grosssprechers.*

शूरविद्य Adj. *der sich auf Heldenmuth versteht, heldenmüthig* Kathâs. 25,127.

शूरवीर 1) Adj. *kriegerische Männer habend.* — 2) m. N. pr. *a)* eines Lehrers Ait. Âr. 305,10. — *b)* Pl. eines Volkes.

शूरश्लोक m. Bez. *bestimmter künstlicher Strophen.*

शूरसाति f. *Kampf, Schlachtgewühl.* Nur Loc. Sg.

शूरसिंह m. N. pr. eines Scholiasten.

शूरसेन 1) m. *a)* Pl. N. pr. eines Volkes, das um Mathurâ wohnte. Sg. *ihr Land.* — *b) ein Fürst der* Çûrasena; auch als N. pr. verschiedener Männer Ind. Antiq. 9,171. — 2) f. आ Bein. der Stadt Mathurâ. — 3) f. ई *eine Fürstin der* Çûrasena.

शूरसेनक und शूरसेनज्ञ m. Pl. = शूरसेन 1) *a).*

शूराचार्य m. N. pr. eines Autors Gaṇar. 103,17, v. l. für सूरा°.

शूरी Adv. mit कर् *Jmd zu einem Helden machen.*

शूरेश्वर m. Name *einer von Çûra errichteten Statue.*

शूर्त s. u. 1. शृ.

शूर्प 1) (*m.) n. *a) ein geflochtener Korb zum Schwingen des Getraides, Wanne.* Personificirt als Gandharva Çat. Br. 11,2,3,9. Manoh. zu VS. 2, 19. — *b)* als *Maass = 2 Droṇa.* — 2) *f. शूर्पी *a) eine kleine Wanne.* — *b) = शूर्पणखा.

*शूर्पक m. N. pr. eines Feindes des Liebesgottes.

शूर्पकर्ण 1) Adj. *wannenähnliche Ohren habend* — 2) m. *a) *Elephant.* — *b)* N. pr. α) Pl. eines Volkes. — β) eines Berges.

शूर्पकर्णपुट Adj. = शूर्पकर्ण 1).

*शूर्पकारारि und *शूर्पकारि m. *der Liebesgott.*

शूर्पखारी f. *ein best. Maass, = 16 Droṇa* Hemâdri 1,119,22 (सूर्प° gedr.).

शूर्पग्राह Adj. (f. ई) *eine Schwinge haltend.*

शूर्पणखा und °णखी (ausnahmsweise) f. N. pr. einer Râkshasî, einer Schwester Râvaṇa's.

शूर्पणाय m. N. pr. eines Mannes. सूर्पणाय्य Sg.

und Pl. wohl fehlerhaft.

*शूर्पणायीय Adj. von शूर्पणाय.

शूर्पणाय्य s. u. शूर्पनाय.

शूर्पनखा f. fehlerhaft für शूर्पणखा.

*शूर्पनिष्पाव m. *ein best. Maass, so viel als man mit einem Male worfelt.*

शूर्पपर्णी f. *eine best. Hülsenfrucht* Karaka 6,2 (सू° gedr.).

शूर्पपुट *der Schnabel einer Wanne.*

*शूर्पय, °यति (माने).

शूर्पवीणा f. *eine Art Laute* Comm. zu Lâṭj. 4.2.3.

शूर्पश्रुति m. *Elephant* Vâsav. 77,1.

शूर्पाद्रि m. N. pr. eines *Berges.*

शूर्पारक N. pr. 1) m. Pl. eines Volkes; Sg. des von ihm bewohnten Landes. — 2) n. einer Stadt, das heutige Sopara Ind. Antiq. 7, 259. Lassen nimmt deren zwei an.

शूर्पकर्ण Adj. Kathâs. 55,165 fehlerhaft für शूर्पकर्ण.

शूल्, *शूलति (रुजायाम्, संघाते, संघोषे). Med. शूलते *wehe thun, schmerzen* Karaka 1,5. शूल्यति und °ते dass. 6,26. 1,17.

शूल 1) m. n. (adj. Comp. f. आ) *a) Bratspiess. — b) Spiess, Wurfspiess,* insbes. der Çiva's. — *c) stechender Schmerz* (Hemâdri 1,756,21), namentlich *Kolik. — d) Schmerz, Weh* in übertragener Bed. — *e) Tod. — f) Feldzeichen, Banner.* *m. *n. — *g) eine best. Constellation, bei der alle Planeten in drei beliebigen Häusern stehen,* Vâsav. 125,3. *n. Auch °योग m. — 2) m. f. (आ) (*n.) *ein spitzer Pfahl, auf den Verbrecher,* insbes. *Diebe gespiesst werden,* Vâsav. 116,2. 125,3. — 3) m. (Viçva im Comm. zu Vâsav. 116) f. (आ) *Hure* Vâsav. 116,2. Vgl. शूलपाल und शूलापाल. — 4) *f. शूली *eine best. Grasart* Râǵan. 8,150.

*शूलक m. *ein hartnäckiges Pferd.*

शूलकार m. Pl. N. pr. eines Volkes.

शूलगव m. *Spiessrind,* Bez. *eines best. dem* Rudra *dargebrachten Rindopfers.* °प्रयोग m. Titel Burnell, T.

*शूलग्रन्थि m. *eine Art* Dûrvâ-*Gras.* Richtig मूल°.

शूलग्रह und शूलग्राहिन् m. Bein. Çiva's.

*शूलघानन n. *Eisenrost.*

शूलघ्न 1) Adj. *stechenden Schmerz —, Kolik vertreibend* Suçr. 1,226,18. — 2) *m. *eine best. Pflanze.*

*शूलघ्नी f. *Calmus.*

*शूलदोषकरी f. *eine best. Pflanze.*

*शूलार्हिष् m. *Asa foetida.*

*शूलधन्वन् m. Bein. Çiva's.

शूलधर Adj. *einen Spiess tragend,* Beiw. Rudra-Çiva's und *f. आ der Durgâ.

शूलधारिन् und शूलधृक् Adj. desgl.

*शूलनाशन n. *Sochalsalz.*

*शूलनाशिनी f. *Asa foetida.*

*शूलपत्री f. *eine best. Grasart* Râǵan. 8,150.

*शूलपदी Adj. *spiessähnliche Füsse habend.*

*शूलपर्णी f. *eine best. Pflanze.*

शूलपाणि 1) Adj. *einen Spiess in der Hand haltend.* — 2) m. *a)* Bein. Rudra-Çiva's Sharv. Bh. 5,11. — *b)* N. pr. verschiedener Gelehrter, auch eines Dichters Z. d. d. m. G. 36,557.

शूलपाणिन् m. Bein. Çiva's.

शूलपाल m. *Hurenwirth* oder *Besucher von Hurenhäusern* Vâsav. 244,4. v. l. शूलापाल.

शूलप्रोत 1) Adj. *gepfählt.* — 2) m. *eine best. Hölle* Bhâg. P. 5,26,7.

शूलभृत् m. Bein. Çiva's.

शूलभेद m. N. pr. einer Oertlichkeit.

शूलवत n. *eine best. mythische Waffe.*

शूलवत्त् Adj. *stechenden Schmerz habend.*

शूलवर् n. *eine best. mythische Waffe* R. 1,29,6.

*शूलशत्रु m. *Ricinus communis.*

*शूलकुल्ली f. *Ptychotis Ajowan* Râǵan. 6,40.

शूलकृत्त 1) Adj. *einen Spiess in der Hand haltend.* — 2) m. Bein. Çiva's.

शूलकृत् 1) Adj. *stechenden Schmerz —, Kolik vertreibend* Suçr. 1,226,19. — 2) *m. *Asa foetida.*

शूलाँ Adv. mit कर् *am Spiess braten* Daçak. (ed. Wilson) 196,3.

1. शूलाग्र n. *die Spitze 1) eines Spiesses. — 2) eines Pfahls, auf dem Verbrecher gespiesst werden.*

2. शूलाग्र Adj. *spitz wie ein Spiess.*

शूलाङ्क Adj. *mit Çiva's Spiesse gezeichnet.*

शूलापाल m. s. u. शूलपाल.

*शूलारि m. *Terminalia Catappa* Râǵan. 8,45.

शूलि (metrisch) Adj. = शूलिन् *mit einem Spiesse versehen.*

शूलिक 1) *Adj. *am Spiesse gebraten.* — 2) m. *a) *Hahn. — b)* Pl. N. pr. eines Volkes. v. l. मूलिक.

शूलिका f. *Bratspiess.* — Von einer शूलिका (?) kann ein Fürst Weisheit lernen.

शूलिन् 1) Adj. *a) mit einem Spiess versehen. — b) die Kolik habend* Hemâdri 1,756,14. — 2) m. *a)* Bein. Çiva's. — *b) *Hase. — c)* N. pr. eines Weisen. — 3) f. °नी Bein. der Durgâ. °कवच Opp. Cat. 1.

*शूलिन m. = भाण्डीरवृक्ष.

शूलीक m. Pl. = शूलिक 2) *b)* Karaka 6,30 (die Ausg. सूलीक).

शूलेश्वरतीर्थ n. N. pr. eines Tîrtha.

शूलेश्वरी f. Bein. der Durgâ Ind. Antiq. 11,221.

*शूलोत्था f. *Serratula anthelminthica.*

शूल्य Adj. *zum Bratspiess gehörig, darauf gebraten* u. s. w. Karaka 6,21.

शूल्वाण m. N. pr. eines dämonischen Wesens.

*शूष्, शूषति (प्रसवे). v. l. सूष्.

शूष 1) Adj. *a) pfeifend, gellend, klingend. — b) schnaubend, muthig.* — 2) m. *a) Klang, klingendes Lied* u. s. w., *Jubel. — b) Hauch, Lebenskraft.* Auch शूष. — *c)* N. pr. eines Mannes. — 4) *n. = बल und सुख.

शूषाण Infin. debendi zu 1. शू.

(शूष्य) शूषिंय Adj. *klingend, jauchzend.*

शृगाल s. सृगाल.

शृङ्खल 1) m. f. (आ) n. *a) Kette, Fessel.* Von शृङ्खल das Geschlecht nicht zu bestimmen. — *b) *Mannsgürtel.* — 2) f. आ *eine Art Calembourg* Vâmana 4,1,5. — 3) *f. ई *Asteracantha longifolia* Râǵan. 4,195.

शृङ्खलक m. *ein an den Füssen gefesseltes junges Kamel* Râǵan. 19,21. Vgl. *भाषा° unter राम 5) und *वज्रशृङ्खलिका.

*शृङ्खलतोदिन् m. N. pr. eines Mannes.

शृङ्खलय्, °यति *fesseln.*

शृङ्खलादामन् n. *Kette, Fessel* 299,21.

शृङ्खलापाश m. dass.

शृङ्खलिका f. *Reis.*

शृङ्ग 1) n. (adj. Comp. f. आ und ई) *a) Horn.* Wird auch zum Blasen, Trinken und Schröpfen gebraucht. — *b)* so v. a. शशशृङ्ग *Hasenhorn,* d. i. *ein Unding. — c) Hauzahn des Elephanten. — d) Spritze* Çiç. 8,30. — *e) Berggipfel. — f) Thürmchen eines Tempels, Palastes* u. s. w. — *g) Horn des Mondes. — h) Horn eines in der Form eines Halbmondes aufgestellten Heeres. — i) die weibliche Brust* Bhâg. P. 5,2,16. — *k) *Lotusblüthe. — l) *Agallochum. — m) Spitze, das äusserste Ende* überh. — *n) Gipfel,* so v. a. *das Hervorragendste —, Beste in seiner Art. — o) das Horn* als Bild *des erwachten Selbstgefühls. — p) das Erste Erwachen des Gefühls der Liebe. — q) *Zeichen.* — 2) m. *a) eine best. giftige Pflanze. — b)* *N. pr. eines Muni. — 3) f. शृङ्गी *a) *ein best. Fisch* (Bhâvapr. 2,12), auch das *Weibchen des Macropteronatus Magur* (मङ्गुर). — *b)* Bez. *verschiedener Pflanzen.* Nach den Lexicographen *Trapa bispinosa, Ficus infectoria, F. indica,* = कर्कटशृङ्गी, विषा und *eine best. Knolle* (ऋषभ, वृषभ) Mat. med. 98. Dhanv. 1,2. Râǵan. 6,157. 224. Bhâvapr. 1,175. 178. — *c)* vielleicht *eine Art Gefäss* Hemâdri 1,58,10. Verz.

d. Oxf. H. 87,*a*,35. — *d*) **zu Schmucksachen dienendes Gold.*

शृङ्गक 1) am Ende eines adj. Comp. (f. ॰शृङ्गिका) *a*) *Horn* Hemâdri 1,473,1. — *b*) *Spritze* 292,29. — 2) *m. *eine best. Pflanze*, = जीवक. — 3) f. शृङ्गिका *a*) *eine Art Flöte* S. S. S. 195. — *b*) **Aconit.* — *c*) **eine Art Gallapfel* Râǵan. 6,157. — 4) n. *Horn des Mondes*. — Vgl. auch शृङ्किक 3).

*शृङ्गकन्द m. *Trapa bispinosa* Râǵan. 7,45.

शृङ्गकूट m. N. pr. eines Berges.

शृङ्गकोश m. *ein Horn als Flüssigkeitsbehälter* Sâmav. Br. 3,5,1.

शृङ्गगिरि m. N. pr. eines *Berges*.

शृङ्गग्राहिका f. *das Packen bei den Hörnern*. Instr. so v. a. *direct, unmittelbar* Ind. Antiq. 11,56.

शृङ्गज्ञ 1) Adj. (f. आ) *hörnern* S. S. S. 180. — 2) *n. *Agallochum*.

*शृङ्गजाक् n. *Hornwurzel*.

*शृङ्गधर m. N. pr. eines Mannes.

शृङ्गपुर n. N. pr. einer *Stadt*.

शृङ्गभुज m. N. pr. eines Mannes.

शृङ्गमय in कनक॰ Nachtr. 6.

*शृङ्गमूल m. *Trapa bispinosa* Râǵan. 7,45.

*शृङ्गमोक्तिन् m. *Michelia Champaka*.

*शृङ्गरुक् m. *Trapa bispinosa* Râǵan. 7,45.

*शृङ्गरोक् m. v. l. für शृङ्गरोक्.

*शृङ्गला f. *Odina pinnata*.

शृङ्गवत् 1) Adj. *a*) *gehörnt*. — *b*) *mit vielen Gipfeln versehen* (Gebirge). — 2) m. N. pr. eines Gebirges.

शृङ्गवृष् m. N. pr. eines Mannes RV.

शृङ्गवेर 1) m. N. pr. eines Schlangendämons. — 2) n. *frischer* (auch *trockener*) *Ingwer* Râǵan. 6,26. 28. Bhâvapr. 1,162. 3,136. Pat. zu P. 2,1,35, Vârtt. 9.

*शृङ्गवेरक n. *frischer Ingwer*.

शृङ्गवेरपुर n. N. pr. einer *Stadt* an der Gañgâ. ॰माहात्म्य n. Burnell, T.

*शृङ्गवेराभमूलक m. *Typha angustifolia* Bhâvapr. 2,210.

*शृङ्गसुख (Conj.) n. *Hornmusik*.

शृङ्गाट 1) (*m.) f. (ई) *Trapa bispinosa*; n. *die dreieckige Nuss*. — 2) m. *a*) **Asteracantha longifolia*. — *b*) N. pr. eines Berges. — 3) m. oder n. *a*) *Dreieck, ein dreieckiger Platz*. — *b*) *eine best. Configuration der Planeten*. — *c*) = शृङ्गाटक 4) *a*) Kâraka 6,24. — 4) *n. *ein Platz, auf dem drei Wege münden*.

शृङ्गाटक 1) m. *a*) *Trapa bispinosa*; n. *die Nuss* Mat. med. 319. Râǵan. 7,45. Bhâvapr. 1,245. Hemâdri 1,698,3. — *b*) **Asteracantha longifolia*. — *c*) N. pr. eines Berges. — 2) m. oder n. *Dreieck*. — 3) m. n. *ein Platz, auf dem mehrere* (nach Einigen *vier*) *Wege münden; Kreuzweg*. Am Ende eines adj. Comp. f. शृङ्गाटका (!) und शृङ्गाटिका. — 4) n. *a*) in der Anatomie *Verbindungen von Gefässen in Nase, Ohr, Auge, Zunge* Bhâvapr. 1,57. 6,128. Kâraka 6,24. — *b*) *eine best. Configuration der Planeten*. — *c*) *eine best. Constellation, wenn nämlich alle Planeten in den Häusern 1, 5 und 9 stehen*. — *d*) **ein best. Fleischgericht* Bhâvapr. 2,23. — *e*) **a door*. — *f*) **a collection or mountain of three peaks*.

शृङ्गान्तर n. *der Raum zwischen den Hörnern, Stirn eines gehörnten Thieres*.

शृङ्गाभिक्तित् Adj. (f. आ) *am Horn gebunden* Maitr. S. 3,6,1.

शृङ्गाय्, शृङ्गायते *mit den Hörnern stossen*.

शृङ्गार 1) Adj. *schmuck* 48,33. — 2) m. *a*) *Putz, Staat, schmucke Kleider*; auch von den *Schmucksachen eines Elephanten*. Am Ende eines adj. Comp. f. आ. — *b*) *Geschlechtsliebe; der erotische Grundton in einem Kunstwerke*. — *c*) N. pr. verschiedener Männer. Auch ॰भट्ट. — 3) *n. *a*) *Gold* Râǵan. 13,10. — *b*) *Mennig*. — *c*) *Gewürznelke*. — *d*) *Mehl, Pulver*. — *e*) *frischer Ingwer*. — *f*) *schwarzes Agallochum*.

शृङ्गारक 1) *Adj. *gehörnt*. — 2) f. ॰रिका N. pr. einer Surâñganâ Ind. St. 15,343. 444 (hier fehlerhaft शृङ्गारका). — 3) *n. *Mennig* Râǵan. 13,52.

शृङ्गारकलिका f. N. pr. einer Surâñganâ Ind. St. 15,222. 349. 444.

शृङ्गारकोश m. (Burnell, T. Opp. Cat. 1) und शृङ्गारचन्द्रोदय m. Titel.

*शृङ्गारजन्मन् m. *der Liebesgott*.

शृङ्गारजीवन Titel eines Bhâṇa Burnell, T.

शृङ्गारण n. bei den ekstatischen Pâçupata *das Verliebtthun, das Benehmen eines Verliebten*.

शृङ्गारतरंगिणी f. Titel eines Werkes Opp. Cat. 1.

शृङ्गारता f. Nom. abstr. zu शृङ्गार 2) *a*) Prij. 30,21.

शृङ्गारतिलक n., ॰तिलकालंकार m., शृङ्गारपद्य n. und शृङ्गारपावन n. Titel von Werken Burnell, T. Opp. Cat. 1.

शृङ्गारपिण्डक m. N. pr. eines Schlangendämons.

शृङ्गारप्रकाश m. Titel eines Werkes Kumârasv. zu Pratâpar. 96,18. 183,9.

शृङ्गारप्रबन्धदीपिका f. desgl. Opp. Cat. 1.

शृङ्गारभूषण 1) *n. *Mennig*. — 2) Titel eines Bhâṇa Burnell, T.

शृङ्गारभेदप्रदीप m. Titel eines Werkes Burnell, T.

शृङ्गारमञ्जरी f. 1) ein Frauenname Vâsav. 232, 2. — 2) Titel eines Werkes Burnell, T.

शृङ्गारमण्डप Name eines *Tempels*.

*शृङ्गारयोनि m. *der Liebesgott*.

शृङ्गाररसाष्टक n. Titel eines Gedichts.

शृङ्गारराजीवन (॰राजीववन?) n. Titel eines Werkes Opp. Cat. 1.

शृङ्गारवत् 1) Adj. *erotisch*. — 2) f. ॰वती *a*) ein Frauenname. — *b*) N. pr. einer Stadt.

शृङ्गारविधि m. (Opp. Cat. 1), शृङ्गारशत n. und ॰शतक n. (Bühler, Rep. No. 196) Titel.

शृङ्गारशेखर m. N. pr. eines Fürsten Vâsav. 132,2.

शृङ्गारसप्तशती f. und शृङ्गारसर्वस्व n. Titel Burnell, T.

शृङ्गारसिंह m. N. pr. eines Mannes.

शृङ्गारसुधाकर m. Titel eines Werkes Opp. Cat. 1.

शृङ्गारसुन्दरी f. N. pr. einer Prinzessin Ind. St. 14,119.

शृङ्गारस्तबक m. Titel eines Werkes Burnell, T.

शृङ्गाराध्व n. *eine best. Mixtur* Mat. med. 79. Rasendrak. 74.

शृङ्गारित Adj. *geputzt, geschmückt* Çiç. 4,49.

शृङ्गारिन् 1) Adj. *a*) *geputzt, schön gekleidet* Vâsav. 133,3 (मक्का॰). 141,2. — *b*) *verliebt*. — *c*) *erotisch*. — 2) m. *a*) **Elephant*. — *b*) **der Betelnussbaum*. — *c*) *Rubin* Râǵan. 13,146. Pr. P. 115 (Conj.). 3) f. ॰रिणी *Geliebte, Gattin*.

शृङ्गारीय्, ॰यति *der Liebe begehren*.

*शृङ्गि 1) f. *ein best. Fisch*, = शृङ्गी. — 2) f. n. = शृङ्गीकनक.

शृङ्गिक 1) Adj. in सौवर्णशृङ्गिकम् (मृगम्) Hemâdri 1,706,11 fehlerhaft für ॰शृङ्गकम् oder ॰शृङ्गिणाम्. — 2) *m. *ein best. vegetabilisches Gift*. — 3) m. oder f. (nur am Ende eines adj. Comp. f. ॰शृङ्किक) nach Nîlak. *eine Schleudermaschine*. — Vgl. auch शृङ्गक 3).

*शृङ्गिण m. *wilder Widder* Râǵan. 19,43.

शृङ्गिन् 1) Adj. *a*) *gehörnt*. Am Ende eines Comp. *Hörner von — habend*. — *b*) *Hauzähne —, H. von* (im Comp. vorangehend) *habend*. — *c*) *mit einem Stachel versehen* in *विष॰. — *d*) *mit Gipfeln versehen*. — *e*) **mit Wipfeln versehen*. — 2) m. *a*) *ein gehörntes Thier*. — *b*) **Stier*. — *c*) **Elephant*. — *d*) *Berg*. — *e*) **Ficus infectoria* Râǵan. 11,125. — *f*) **Spondias mangifera* Râǵan. 11,172. — *g*) **eine best. Knolle*, = वृषभ. — *h*) N. pr. *α*) eines Gebirges. — *β*) eines Ṛshi. — 3) *f. शृङ्गिणी *a*) *Kuh*. — *b*) *Cardiospermum Halicacabum*. — *c*) *Jasminum Sambac*.

शृङ्गिपुत्र m. N. pr. eines Lehrers.

शृङ्गिवर m. N. pr. eines Mannes.

*शृङ्गीकनक n. *zu Schmucksachen dienendes Gold.*

शृङ्गीविष *eine best. Pflanze mit giftiger Knolle* Suçr. 2,252,6.

शृङ्गेश्वरतीर्थ n. N. pr. eines Tîrtha.

शृङ्गेरिपुर n. N. pr. einer *Stadt.* Eine Corruption शृङ्गगिरिपुर.

शृङ्गेरीमठ m. N. pr. einer Oertlichkeit.

शृङ्गेश्वर m. desgl.

शृङ्गोत्पादन Adj. *Hörner erzeugend;* m. *ein solcher Spruch.*

शृङ्गोत्पादिनी f. N. pr. einer Jakshiṇî, die *Hörner erzeugt* und Menschen in Thiere verwandelt.

*शृङ्गोल्लीष m. *Löwe.*

*शृङ्ग्य Adj. *hornartig.*

शृङ्गाणिका f. *Rotz.*

शृत 1) Adj. s. u. 1. श्रा. — 2) n. *Gekochtes*, speciell *gekochte Milch.*

शृतंकाम Adj. *gekochte Milch liebend.*

शृतंकर्तर् Nom. ag. *der da gar kocht.*

शृतंकार m. Pl. Bez. von *Sprüchen, in denen das Wort* शृत *vorkommt*, Âpast. Çr. 12,19,4. 13,2,7. 14,10,6.

शृतंकृत्य Adj. *gar zu kochen.*

शृतत्व n. *das Gekochtsein.*

शृतपा Adj. *gekochte Milch trinkend.*

शृतपाक Adj. *gar gekocht.*

शृतम् Adv. mit कर् *gar kochen.* शृतंकृत्य, शृतंकृत (TBr. 3,7,9,3).

शृतशीत Adj. *gekocht und wieder abgekühlt* Âpast. Çr. 12,14,12.

शृतातङ्क Adj. *in gekochter Milch zum Gerinnen zu bringen* Âpast. Çr. 11,21,8. 13,9,6. 16,27.

शृतावदान n. *ein Holz zum Zertheilen des* Puroḍâça.

शृतोष्ण Adj. *gekocht und noch heiss* Bhâvapr. 2,42.

*शृधु m. 1) *After.* — 2) = बुद्धि.

शृध्या f. *Frechheit, Trotz.*

*शेकु und *शेकुष्ठ P. 8,3,97.

शेखर 1) m. *a) Scheitel.* — *b) Gipfel* eines Berges 168,28. — *c) ein auf dem Scheitel getragener Kranz,* — *Schmuck, Diadem* 292,17. 322,25. — *d)* am Ende eines Comp. *das Beste, Schönste.* Nom. abstr. °ता f. Vikramâṅkaṅ. 17,2. — *e) ein best. Eingangsvers in einem Gesange.* — *f)* Titel eines grammatischen Werkes Opp. Cat. 1. °व्याख्या f. ebend. — 2) *f. ई *Vanda Roxburghii* Râǵan. 5,66. — 3) *n. *a) Gewürznelke* Râǵan. 12,85. — *b) die Wurzel der Moringa pterygosperma.*

शेखरक m. N. pr. eines Mannes Nâǵân. 31,18 (44,8).

शेखरज्योतिस् m. N. pr. eines Fürsten.

शेखरय् 1) °यति *zum Diadem machen* Govardh. 525. — 2) शेखरित *a) zum Diadem gemacht, als Diadem dienend.* — *b) an der Spitze verziert mit* (im Comp. vorangehend) Çiç. 5,63.

शेखरापीडयोजन n. Bez. *einer der 64 Künste.*

1.*शेखरी f. s. u. शेखर.

2. शेखरी Adv. 1) mit कर् *zu einem Diadem machen* Kâd. 259,21 (423,21). — 2) mit भू *zum Diadem werden.*

शेखरीभाव m. *das zu einem Diadem Werden* Bâlar. 123,16.

*शेट Trik. 2,6,16 fehlerhaft für खेट.

शेड Râǵat. 4,690 und शेडु 8,578 wohl N. pr. einer Oertlichkeit.

*शेणवी und शेणा f. *understanding, mind, intellect.* Vgl. रत्नशेणा.

शेत्य Adj. Tâṇḍya-Br. 7,10,13 nach dem Comm. = शेतव्य.

शेप m. 1) *das männliche Glied.* — 2) *Schwanz.*

शेपस् n. 1) *das männliche Glied.* — 2) **Hodensack* oder *Testikel.*

शेपकृषण Adj. (f. ई) *die Ruthe steif machend.*

*शेपाल m. n. *Vitex Negundo.*

शेप्य 1) in मयूरशेप्य. 2) f. श्रा in वत्स° Kauç. 48 nach Dârila = वत्सस्य शेपसंवेष्टनं चर्म.

(शेप्यावत्) शेपिश्रावत् Adj. *penitus.*

शेफ m. 1) *das männliche Glied.* — 2) *Hodensack; Du. die Hoden.*

शेफस् n. *das männliche Glied.* शेफःस्तम्भ m. *erectio penis* (als krankhafte Erscheinung).

*शेफालि, शेफालिका (Râǵan. 4,157. Bhâvapr. 1, 205. Harshaṅ. [ed. Bomb.] 87,19. Kâd. 2,98,7 [120, 15]. Vâsav. 265,1) und शेफाली f. *Vitex Negundo.* शेफालिका soll auch die *Frucht* bezeichnen. Nach Mat. med. 189 ist शेफालिका *Nyctanthes arbor tristis.*

शेमुषी f. 1) *Verstand, Einsicht* Râǵan. 20,65. Vâsav. 171,1. °मुष् Adj. Harshaṅ. 57,19. — 2) *Vorsatz, Entschluss, Beschluss.* Am Ende eines adj. Comp. °क Râǵat. 8,2377.

*शेय n. impers. von 2. शी.

शेय्य n. in सकृच्छेय्य.

शेरभ und शेरभक m. *eine Schlangenart* AV.

*शेल्, शेलति (गतौ). v. l. सेल्.

शेलग m. N. pr. eines Mannes. Vgl. सेलग.

*शेलाय्, °यति gaṇa कण्ड्वादि.

शेलु m. *Cordia Myxa* Mat. med. 317. Râǵan. 11, 205. Karaka 6,23.

शेव 1) Adj. *lieb, werth.* — 2) *m. *a) penis.* — *b) Schlange.* — *c) Fisch.* — 3) *f. शेवा = लिङ्गाकृति.

शेवधि m. *Schatz, Kostbarkeit, Kleinod; Schatz-, Vorrathskammer*, auch so v. a. *unerschöpfliche Menge* (von Gutem und Bösem) Ind. St. 15,380.

शेवधिपा Adj. *Kostbarkeiten bewahrend.*

शेवरक m. N. pr. eines Asura.

शेवल 1) Adj. *schleimig.* — 2) *n. *Blyxa octandra.*

*शेवलदत्त m. ein Mannsname.

*शेवलिक m. Hypokoristikon von शेवलदत्त.

*शेवलिनी f. *Fluss.*

*शेवलिय und *शेवलिल m. = शेवलिक.

*शेवलेन्द्रदत्त m. ein Mannsname.

शेवस् in सुशेवस्.

शेवार m. etwa *Schatzkammer.* Nach Sây. Adj. *zum Glück führend* (nämlich Opfer).

*शेवाल 1) m. (Dhçn. 2,8) n. *Blyxa octandra.* — 2) f. ई *Narde* Râǵan. 12,103.

शेवालघोष m. N. pr. eines Berges Ind. St. 15,346.

1.*शेवाली f. s. u. शेवाल.

2.*शेवाली Adv. mit कर् u. s. w.

शेवृध und शेवृधे (einmal) 1) Adj. *lieb, werth.* — 2) m. *eine best. Schlange.*

शेवृधक m. *eine Art Schlange* AV.

(शेव्य) शैविध्य Adj. *lieb, werth.*

शेष्, शेषति *zum Schlangendämon* Çesha *werden* Subhâsuitâv. 2614.

शेष 1) m. n. *a) Rest, das Uebrige, Uebriggelassene, Ueberschuss, Rest* von (Loc., Gen. oder im Comp. vorangehend). Bisweilen auch in attributiver Weise mit dem Hauptbegriffe verbunden, z. B. शेषे रात्रौ *während des übrigen Theiles der Nacht.* शेषे *im Uebrigen, in allen anderen Fällen.* Am Ende eines adj. Comp. (f. श्रा) *dem noch ein Rest von — übrig geblieben*, meistens aber in der Bed. *wovon nur* (selten मात्र hinzugefügt) *übrig ist.* — *b) Rest*, so v. a. *was noch zu thun ist, was Einem noch bevorsteht*, insbes. *was noch zu retten ist.* Nomin. mit अस् oder mit Ergänzung der Copula *bevorstehen*, mit अस् und भू *noch zu retten sein;* Acc. mit कर् *übrig lassen*, so v. a. *verschonen*, mit अव-आप् *verschont bleiben.* — *c) Ende, Ausgang, Schluss.* — *d) Ergänzung, Nachtrag.* — *e)* etwa *Erinnerungszeichen* Daçak. 36,9. — *f) Nebensache, Accidenz.* — 2) Adj. (f. श्रा) *a) übrig, reliquus*, auch so v. a. *am Leben geblieben.* m. Pl. *die Uebrigen.* Am Ende eines Comp. *übrig geblieben von.* Bemerkenswerth ist die Verbindung mit einem Partic. praet. pass., das im Abl. steht, in der Regel aber im Comp. vorangeht. देशान्तरं प्रयातेभ्यो ये शेषास्ते *die Wenigen, welche nicht in ein anderes Land gezogen waren;* कृत° *die Wenigen, die dem Tode,*

— *dem Untergang entronnen waren.* Vgl. पीत°, भुक्त°. — *b) der letzte, letztgenannte.* — 3) m. *a)* N. pr. α) eines Schlangendämons, der die Erde trägt und auf dem Vishṇu während seines Schlafes ruht. Wird öfters mit dem älteren Bruder Kṛshṇa's identificirt. — β) eines Prajâpati. — γ) *eines Weltelephanten. — δ) verschiedener Autoren, die aber auch mit dem Schlangendämon identificirt werden. — *b) ein best. Metrum.* — 4) f. आ Pl. *von einer heiligen Handlung übrig gebliebene, Segen bringende Blumen; Sg. ein solcher Kranz.* शेषभूत metrisch für शेषाभूत. R. ed. Bomb. 2,25,37 fasst Kataka शेषा Pl. in der Bed. *enthülstes Korn.* — 5) f. ई N. pr. eines Frauenzimmers.

शेषक m. = शेष 3) *a)* α).

°शेषकरण n. *das Uebriglassen, Stehenlassen eines Restes von.*

शेषकारित Adj. *unvollendet, unbeendigt.*

शेषकृष्ण m. N. pr. eines Autors.

शेषक्रिया f. *der übrige Theil einer Ceremonie* Baudh. 1,11,26.

शेषचिन्तामणि m. Titel eines Werkes Burnell, T.

शेषजाति f. *assimilation of residue; reduction of fractions of residues or successive fractional remainders* Ltâv. S. 16.

शेषण n. *ein best. Spielausdruck.*

शेषतस् Adv. *andernfalls, sonst.*

शेषता f. Nom. abstr. zu einem auf शेष ausgehenden adj. Comp.; vgl. u. अस्थिशेष, 2. आयुः° und लावण्य°.

शेषत्व n. 1) *das Restsein, Uebrigsein, Weiterreichen* Bhâvapr. 4,8. — 2) *das in zweiter Linie Stehen, Secundärsein* Gaim. 6,3,39. Bâdar. 3,4,2. — 3) 235, 22 Nom. abstr. zu dem 235,12 gebrauchten शेष *in allen übrigen Fällen.*

शेषत्वविचार m. Titel eines Werkes Opp. Cat. 1.

शेषदेव m. *der göttlich verehrte Schlangendämon* Çesha Paṅkad. 4,3,116.

शेषधर्म m. Titel eines Abschnittes im MBh. Opp. Cat. 1.

शेषनाग m. *der Schlangendämon* Çesha. Auch als Autor Burnell, T.

शेषनारायणपण्डित (श्री°) m. N. pr. eines Scholiasten.

*शेषपति m. *Verwalter, Besorger.*

शेषभाव m. *das Restsein, Uebrigsein.*

शेषभुज् Adj. *die Ueberbleibsel geniessend.*

शेषभूत Adj. 1) *übrig geblieben, reliquus.* — 2) *in zweiter Linie stehend, secundär* Comm. zu Gaim. 6,3,39. — 3) metrisch für शेषाभूत; s. u. शेष 4).

शेषभूषण m. Bein. Vishṇu's.

शेषभोजिन् Adj. *die Ueberreste essend* Âpast.

शेषरामचन्द्र m. N. pr. eines Scholiasten.

शेषवृत्तिन् Adj. *als Nebensache —, als Accidenz erscheinend.*

शेषवत् Adj. 1) *übrig —, am Leben geblieben.* — 2) *wobei man aus dem Erfolg auf die Ursache schliesst* (अनुमान) Nyâyas. 1,1,5.

शेषस् n. *Nachkommenschaft.*

शेषसंक्रिता f., शेषसंग्रह m. (Bühler, Rep. No. 772), °नाममाला f. (ebend. No. 773), शेषसमुच्चयटीका f. und शेषहोमप्रयोग m. Titel Opp. Cat. 1. Burnell, T.

शेषाद्रि m. N. pr. eines Autors Burnell, T.

शेषाधिकारीय Adj. *zum Abschnitt* शेष, शेषे oder शेषात् (vgl. P. 2,2,23. 3,50. 4,2,92. 5,4,154) *gehörig.*

शेषानन्त m. N. pr. eines Scholiasten.

शेषानन्द m. N. pr. eines Autors Burnell, T.

शेषार्या f. Titel eines Werkes. °व्याख्यान n. Burnell, T.

शेषाहि m. *der Schlangendämon* Çesha Paṅkad.

शेषिन् Adj. *einen* (unwesentlichen) *Rest* (neben sich) *habend, die Hauptsache bildend;* Subst. *Hauptsache.*

शेषी Adv. mit भू *übrig bleiben* Bâlar. 276,7.

शेष्य Adj. *bei Seite zu lassen, fernerer Beachtung nicht werth.*

*शैकयतायनि m. Patron. von शैकयत.

शैकि m. Patron. Nur Pl.

शैक्य 1) Adj. (f. आ) etwa *damascirt.* — 2) m. *a)* etwa *eine Art Schleuder.* — *b)* MBu. 12,342,17 nach Nilak. = शिक्यसमुदाय, was aber n. sein müsste, wie Nilak. selbst angiebt.

शैक्यायस und °मय Adj. etwa *von damascirtem Stahl.*

शैक्ष 4) Adj. (*f. ई) *kunstgerecht, regelrecht, correct.* — 2) m. *ein beginnender Schüler, Anfänger.*

*शैक्षिक Adj. *mit der Çikshâ vertraut.*

*शैक्षित m. Metron. von शिक्षिता.

शैक्ष्य Adj. = शैक्ष 1).

शैख m. *der Abkömmling eines ausgestossenen Brahmanen.*

*शैखण्ड Adj. von शिखण्डिन्.

शैखण्डि m. Patron. von शिखण्डिन्.

शैखण्डिन n. Name verschiedener Sâman Ârsh. Br.

*शैखरिक m. und *शैखरेय m. *Achyranthes aspera* Râgân. 4,91.

*शैखायनि m. Metron. von शिखा.

*शैखावत m. Patron. von शिखावत्. Auch Pl.; f. ई.

शैखावत्य m. *ein Fürst der Çaikhâvata.* Zu belegen als N. pr. eines Brahmanen.

शैखिन Adj. *vom Pfau kommend.*

*शैग्रव 1) m. Patron. von शिग्रु. — 2) n. *die Frucht der Moringa pterygosperma.*

शैघ्र 1) Adj. in Verbindung mit oder mit Ergänzung von फल n. *Aequation des 2ten Epicyclus.* — 2) n. *Geschwindigkeit, Behendigkeit.*

शैघ्य = शैघ्र 1) und 2).

*शैतिकत्त m. Patron. von शितिकत्त. °पाञ्चालेयास् Kâç. zu P. 6,2,37.

*शैतिबाक्षेय m. Metron. von शितिबाक्ष.

शैतोष्म oder °न् n. Pl. Name verschiedener Sâman Ârsh. Br. 1,583.

शैत्य n. *Kühle, Kälte.*

शैत्यमय Adj. *in Kälte bestehend, als Kälte sich äussernd.* Nom. abstr. °त्व n.

शैत्यायन m. N. pr. eines Grammatikers.

शैथिल्लिक Adj. *lässig* Lalit. 529,5.

शैथिल्य n. 1) *Losheit, Lockerheit, Schlaffheit.* — 2) *Abnahme, Verringerung.* — 3) *Erkaltung in Bezug auf* (Loc.). — 4) *Nachlässigkeit in Bezug auf* (im Comp. vorangehend) Kampaka 443.

शैनेय m. Patron. von शिनि. Auch Pl. — शैनेयँ Maitr. S. 2,5,9 (59,17) schlechte Lesart für शैनेयँ.

शैन्य m. desgl. Auch Pl.

शैपथ m. Patron.

शैफालिक Adj. *aus Vitex Negundo verfertigt.*

*शैब 1) Adj. *von den* Çibi *bewohnt* Kâç. zu P. 4, 2,52. 69. — 2) f. ई f. zu शैब्य Kâç. zu P. 4,1,73.

शैबल und शैबाल schlechte Schreibart für शैवल und शैवाल.

*शैबिक Adj. von शिबिका gaṇa कुत्सादि in der Kâç.

शैब्य 1) Adj. *zu den* Çibi *in Beziehung stehend.* — 2) m. *a) ein Nachkomme* Çibi's oder *ein Fürst der* Çibi. — *b)* N. pr. eines der vier Rosse Vishṇu's. — 3) f. आ *a)* Patron. und N. pr. verschiedener Fürstinnen Kaṇḍak. 8,9. — *b)* N. pr. eines Flusses.

शैम्ब्य Adj. *zu den Hülsenfrüchten gehörig* Comm. zu Kâtj. Çr. 176,4, v. l. (शैंव्य).

शैरस (wohl n.) *Kopfende* (einer Bettstelle) Kâraka 8,3.

*शैरसि m. Patron. von शिरस्.

शैरिक m. N. pr. eines Mannes Verz. d. Oxf. H. 55,b,10. Vgl. सैरिक.

शैरिन् (?) m. N. pr. eines Mannes.

शैरीष 1) Adj. *a) von der Acacia Sirissa kommend.* — *b) von der Farbe der Blüthe von A. S.* —

2) n. Name eines Sâman Ârsh. Br.

*शैरीषिक Adj. von शिरीष.

*शैर्षघात्य n. Nom. abstr. von शीर्षघातिन्.

*शैर्षच्छेदिक Adj. *der da verdient, dass ihm der Kopf abgeschlagen wird.*

*शैर्षायण Adj. von शीर्ष.

शैर्षिक in चरम°.

*शैर्ष्य Adj. von शीर्ष.

शैल 1) Adj. (f. ई, Bhâg. P. आ wohl fehlerhaft) *a) steinern* Hemâdri 1,666,21. — *b) steinähnlich.* आसन n. *eine best. Art des Sitzens.* — 2) m. (adj. Comp. f. आ) *a Fels, Felsgebirge, Berg, Gebirge.* — *b)* Bez. *der Zahl sieben* (wegen der *sieben Hauptgebirge*). — 3) *f. ई *hardness, stoniness.* — 4) n. Bez. *verschiedener Erdharze, Steinharz* Râgân. 13,68. — Vgl. auch शैली.

शैलक 1) m. N. pr. eines Berges Hemâdri 1,374, 11. — 2) n. *Erdharz.*

शैलकन्या f. Patron. der Pârvatî.

शैलकम्पिन् 1) Adj. *Berge erschütternd.* — 2) m. N. pr. *a)* eines Wesens im Gefolge Skanda's. — *b)* eines Dânava.

शैलकूट *Bergkuppe.*

*शैलगन्ध n. *eine Art Sandel* Râgân. 12,14.

*शैलगर्भाह्वा f. *ein best. Heilstoff* Râgân. 5,41.

शैलगुरु 1) Adj. *schwer wie ein Berg.* — 2) m. Bez. des Himâlaja.

शैलज 1) Adj. *a) im Gebirge geboren, montanus.* — *b) steinern* Hemâdri 1,649,19. 663,6. — 2) *m. oder n. *eine Art Flechte* (*Lichen*) Mat. med. 315. — 3) *n. *Erdharz* Râgân. 12,141.

*शैलजाता f. 1) *eine Art Pfeffer* Râgân. 6,17. — 2) *Scindapsus officinalis* Râgân. 3,17.

शैलतनया f. Patron. der Pârvatî. °तात m. *der Vater der* Pârvatî, d. i. der Himâlaja Daçak. 51.

शैलता f. und शैलत्व n. Nom. abstr. von शैल *Berg.*

शैलदुहितृ f. Patron. der Pârvatî.

*शैलधन्वन् m. Bein. Çiva's.

शैलधर m. Bein. Kṛshṇa's.

शैलधातु m. *Mineral.*

*शैलधानुज n. *eine Art Steinharz* Garbe zu Râgân. 13,68.

*शैलनिर्यास m. desgl. ebend.

*शैलपति m. Bein. des Himâlaja.

*शैलपत्त्र m. *Aegle Marmelos.*

शैलपथ m. 1) *Gebirgsweg.* — 2) N. pr. eines Mannes °पथ Hdschr.

शैलपुत्री f. Patron. 1) der Pârvatî. — 2) der Gañgâ.

शैलपुर n. N. pr. einer *Stadt.*

शैलपुष्प n. *Erdharz.*

शैलपूर्णार्य m. N. pr. eines Mannes.

शैलप्रस्थ *Bergebene, Plateau.*

*शैलब्राह्ण m. N. pr. eines Schlangendämons.

*शैलबीज m. *Semecarpus Anacardium* Râgân. 11,67.

*शैलभित्ति f. *Brecheisen.*

शैलभेद् m. *Coleus scutellaroides.*

शैलमय Adj. (f. ई) *steinern, von Stein.*

*शैलमल्ली f. *eine best. Pflanze* (vulgo कोरया) Bhâvapr. 3,126.

शैलमृग m. *Steinbock.*

शैलयष्ट्र fehlerhaft für शैलपथ 2).

शैलराज् und °राज m. Bein. des Himâlaja.

शैलराजदुहितृ f. Patron. der Pârvatî.

शैलराजसुता f. Patron. 1) der Pârvatî. — 2) der Gañgâ.

शैलवर m. Bein. des Himâlaja.

*शैलवल्कला f. *ein best. Heilstoff.*

शैलवालुका(स्) Hariv. 12678 und Bhâvapr. 6,116 fehlerhaft für सैल° (d. i. स + ऐल°).

शैलशिखर n. *Berggipfel* Vikr. 10,6. Chr. 149,18. Çiç. 15,6.

शैलशिखा f. 1) *Bergspitze.* — 2) *ein best. Metrum.*

*शैलशिविर n. *das Meer.*

शैलशेखर m. *Berggipfel* 168,26.

शैलश्रृङ्ग n. dass.

*शैलसंधि m. *Thal.*

*शैलसंभव n. *Erdharz.*

*शैलसंभूत n. *Röthel, rubrica.*

शैलसार Adj. *steinhart.*

शैलसुता f. 1) Patron. der Pârvatî. — 2) *eine best. Pflanze, = मङ्ख्योतिष्मती Râgân. 3,71.

शैलसुताकान्त und °सुतापति m. Bein. Çiva's.

शैलसेतु m. *ein Damm von Stein.*

*शैलाख्य n. *Erdharz.*

शैलाग्र n. *Bergspitze.*

*शैलाज n. *Erdharz.* Richtig शैलज.

*शैलाट m. 1) *Löwe.* — 2) *ein* Kirâta. — 3) = देवलक. — 4) *Krystall.*

शैलाद् m. Patron. von शिलाद्.

शैलादि m. Patron. des Nandin (eines Wesens im Gefolge Çiva's).

*शैलाधारा f. *die Erde* Gal.

शैलाधिराज m. Bein. des Himâlaja. °तनया f. Patron. der Pârvatî.

शैलाभ m. N. pr. eines zu den Viçve Devâs gezählten Wesens.

*शैलाल n. *ein von Çilâlin verfasstes Werk.*

शैलालि m. Patron. N. pr. eines Lehrers. Auch Pl.

शैलालिन् m. 1) Pl. *die Schule des Çilâlin.* — 2) * *Schauspieler, Mime.*

शैलालिब्राह्मण n. Titel eines Brâhmaṇa Âpast. Çr. 6,4,7.

शैलालियुवन् m. *Tänzer, Mime* Harshaṅ. 30,10.

शैलासन Adj. = शैलासनोद्भव Karaka 6,24.

शैलासनोद्भव Adj. *steinern oder aus dem Holz der Terminalia tomentosa verfertigt* Suçr. 2,356,5.

*शैलासा f. Bein. der Pârvatî.

*शैलाह्व n. *Erdharz.*

शैलिक 1) m. Pl. N. pr. eines Volkes. — 2) *n. *Erdharz, Benzoin* u. s. w. Râgân. 12,142.

*शैलिकय 1) m. = सर्वलिङ्गिन्. — 2) n. Nom. abstr. von शैलिक.

शैलिनि und शैलिनि m. N. pr. eines Lehrers.

शैली f. 1) *Sitte, Gewohnheit, Art und Weise zu verfahren* Ârjav. 32,10. — 2) *= प्रज्ञप्ति. — Vgl. auch u. शैल.

शैलूत N. pr. einer Oertlichkeit.

शैलूष 1) m. *a) Schauspieler, Tänzer, Mime* (ihre Weiber sind übel berüchtigt) Harshaṅ. 166, 19. — *b)* *= धूर्त. — *c)* * *Aegle Marmelos* Râgân. 11, 191. Bhâvapr. 1,196. — *d)* N. pr. α) eines Fürsten der Gandharva. — β) Pl. eines Volkes. — 2) f. शैलूषी *Schauspielerin, Tänzerin.*

*शैलूषक Adj. *von Schauspielern u. s. w. bewohnt.*

शैलूषिक 1) m. = शैलूष 1) *a).* — 2) f. ई = शैलूष 2).

शैलेन्द्र m. *Fürst der Berge, ein hohes Gebirge;* insbes. Beiw. und Bein. des Himâlaja.

*शैलेन्द्रजा f. Bein. der Gañgâ Râgân. 14,16.

शैलेन्द्रदुहितृ f. Patron. 1) der Pârvatî. — 2) der Gañgâ.

शैलेन्द्रसुता f. Patron. der Pârvatî Ind. St. 15,227.

*शैलेन्द्रस्थ m. *Birke.*

शैलेय 1) * Adj. *steinähnlich, steinhart.* — 2) m. n. *Erdharz, Benzoin* u. s. w. Vâsav. 264,4. — 3) *m. *a) Biene.* — *b) Löwe.* — 4) *m. oder n. *eine Art Flechte* (*Lichen*) Mat. med. 315. — 5) *f. ई Patron. der Pârvatî. — 6) *n. *a) Anethum graveolens.* — *b) Steinsalz.*

शैलेयक n. = शैलेय 2) Bhâvapr. 4,176.

शैलेश m. Bein. des Himâlaja. °लिङ्ग n.

शैलेशय (शैलेशय?) m. N. pr. eines Mannes. Pl. *sein Geschlecht.*

शैलेश्यवस्था f. *die letzte Stufe des Asketenlebens bei den* Gaina Çiddh. 1,239.

शैलोदा f. N. pr. eines Flusses.

*शैल्य n. *hardness, stoniness.*

1. शैव 1) Adj. (f. ई) *zu* Çiva *in Beziehung stehend, von ihm kommend, ihm geweiht* u. s. w. 129,26. —

2) m. *a)* *Patron. von Çiva. — *b)* *ein Verehrer Çiva's, auch Bez. einer best. Çiva'itischen Secte.* Ein solcher Verehrer wird als ein Sohn Vasishṭha's angesehen. — *c)* **Stechapfel* Râǵan. 10, 18. — *d)* * = वमुक (*eine best. Pflanze*) Râǵan. 10, 116. — *e)* * N. pr. des 3ten schwarzen Vâsudeva bei den Ǵaina. — 3) *f. ई Bein. der Göttin Manasâ. — 4) *a)* *Glück, Wohlfahrt.* — *b)* Titel eines Çâstra und eines Tantra.

2.*शैव n. = शैवाल *Blyxa octandra.*

3. शैव fehlerhafte Schreibart für शैव.

शैवगव m. Patron. von शिवगु.

शैवतत्त्वामृत n. und शैवतत्त्व n. Titel von Werken Burnell, T. Opp. Cat. 1.

शैवता f. Nom. abstr. zu 1. शैव 2) *b*).

शैवदर्शन n. *die Doctrin der Çiva'iten.*

शैवधर्मखण्डन n. Titel eines Werkes Opp. Cat. 1.

शैवनगर n. N. pr. einer *Stadt.*

शैवनवदशप्रकरण n. und शैवपञ्चक n. Titel Opp. Cat. 1.

शैवपाशुपत 1) Adj. *zu* Çiva-Paçupati *in Beziehung stehend* u. s. w. — 2) m. *ein Anhänger von* Çiva-Paçupati.

*शैवपुर Adj. von शिवपुर.

शैवपुराण n. Titel eines Purâṇa Burnell, T.

*शैवभूप्य Adj. von शिवभूप्य.

शैवल 1) (* m. n.) *Blyxa octandra, eine Wasserpflanze* 217,24. Çiç. 3,70. 8,59. 12,59. 13,52. Vâsav. 157,3. Am Ende eines adj. Comp. f. आ. — 2) m. N. pr. *a)* Pl. eines Volkes MBh. 6,9,54. — *b)* eines Berges. — 3) *n. *das Holz von Cerasus Puddum.*

शैवलवत् und *शैवलित Adj. *mit Blyxa octandra besetzt.*

शैवलिन् 1) Adj. dass. Çiç. 4,8. — 2) *f. ॰नी *Fluss* Râǵan. 14,9.

शैवल्य Adj. (f. आ) *mit Blyxa octandra besetzt.* v. l. शीपल्य.

शैववायवीय Adj. *zu* Çiva *und* Vâju *in Beziehung stehend.*

शैववैष्णवप्रतिष्ठाप्रयोग m. (Burnell, T.), ॰वैष्णवमतखण्डन n. (ebend.), ॰वैष्णववाद m. (Op. Cat. 1), शैवसर्वस्व n. und शैवसिद्धान्तशेखर m. Titel.

*शैवाकवि m. Patron. von शिवाकु.

शैवागम m. *eine heilige Schrift der* Çaiva.

*शैवायन m. Patron. von शिव.

शैवाल 1) n. *Blyxa octandra* Râǵan. 8,156. Bhâvapr. 1,225. Vâsav. 268,5. — 2) m. N. pr. *a)* Pl. eines Volkes. शैवाल gedr. — *b)* eines Berges.

शैवालक 1) am Ende eines adj. Comp. = शैवाल 1). — 2) m. N. pr. eines Berges Ind. St. 15,346.

शैवालवल्ल n. *eine Art Stahl.*

शैवालिन् Adj. *mit Blyxa octandra besetzt* Bhâm. V. 2,109.

शैवालीय् ॰यति *einer Blyxa octandra gleichen.*

शैवाल्किक n. Titel eines Werkes Opp. Cat. 1.

शैवि m. Patron. von शिव.

शैव्य fehlerhaft für शैब्य und शैम्ब्य.

शैशव 1) Adj. *kindlich* Vidḍh. 65,6. — 2) m. Patron. Pl. auch N. pr. eines Volkes. — 3) n. *a)* *Kindheit, das kindliche Alter.* — *b)* *Einfalt, Dummheit* Prasannar. 20,16. — *c)* etwa *Verjüngungsteich* J. A. S. XI, S. cxlv fg. — *d)* Name verschiedener Sâman Ârsh. Br.

शैशवयौवनीय Adj. (f. आ) *die kindliche und jugendliche Art darstellend* Naish. 7,27. 8,59.

शैशव्य n. = शैशव 3) *a*). Wohl fehlerhaft.

शैशिक m. Pl. N. pr. eines Volkes VP.^{2} 4,221.

शैशिर 1) Adj. (f. ई) *a)* *zur kühlen Jahreszeit in Beziehung stehend.* — *b)* *von* Çiçira *stammend, von ihm verfasst.* — 2) m. *a)* **eine Sperlingsart* Râǵan. 19,120. — *b)* N. pr. α) eines Lehrers. — β) eines Berges.

शैशिरायण m. Patron. von शिशिर Hariv. 1,35,16.

शैशिरास्त्र Adj. *ein kaltes Geschoss führend* (der Mond im Kampfe mit den Daitja's) Hariv. 3,51, 12. v. l. शिशिरास्त्र.

शैशिरि m. Patron. von शिशिर. Auch Pl.

*शैशिरिक Adj. = शिशिरमधीते वेद वा.

शैशिरीय Adj. *zu* Çaiçiri *in Beziehung stehend.* Wird auch durch *in der kühlen Jahreszeit zu vollbringen* erklärt.

शैशिरीयक Adj. dass.

शैशिरेय m. Patron. N. pr. eines Lehrers.

शैशुनाग m. Patron. von शिशुनाग. Pl. Çiçunâga *und seine Nachkommen.*

शैशुनारि (Harshaḱ. ed. Bomb. 423,3) und ॰नालि m. vielleicht fehlerhaft für शैशुपालि.

शैशुपाल m. = शैशुपालि MBh. ed. Vardh. 3,253,15.

शैशुपालि m. Patron. von शिशुपाल MBh. 3,254,6.

शैशुमार Adj. von शिशुमार 1) *b*).

शैश्न्य Adj. *Geschlechtslust.*

*शैष m. *die kühle Jahreszeit.*

शैषिक Adj. (f. ई) *in den übrigen, nicht in den bis dahin angegebenen, sondern erst* P. 4,3,25. fgg. *aufgeführten Fällen oder Bedeutungen geltend, — angewandt* (Suffix). शैषिकी षष्ठी ist *der* P. 2,3,50 *gelehrte Genetiv* Comm. zu Nyâs. 1,1,1.

शैषिरि m. fehlerhaft für शैशिरि.

*शैष्योपाध्यायिका f. *das Verhältniss zwischen Schüler und Lehrer.*

शैसीक und शैसीत m. Pl. N. pr. eines Volkes VP.^{2} 4,221.

शोंसामस्, शोंसाव und शोंसावस् in den Litaneien Variationen von शंसामस्, शंसाव und शंसावस्. Vgl. शोम्, शोशोंसावस्, TS. 3,2,9,5 und Ind. St. 10,36. 37. 13,100.

1. शोक् Adj. *glühend.*

2. शोक m. (adj. Comp. f. आ) 1) *Glut, Flamme.* — 2) *Qual, Schmerz, Kummer, Gram, Trauer, — über, um* (Gen. oder im Comp. vorangehend). Personificirt als ein Sohn des Todes oder des Droṇa von der Abhimati. — 3) auch fehlerhaft für शोफ.

*शोककर m. *Semecarpus Anacardium.* Richtig शोफकर.

शोकतर् Adj. (f. आ) *Schmerz überwindend.*

*शोकनाश m. *Jonesia Asoka.*

शोकमय Adj. *aus lauter Schmerz bestehend, voller Schmerz.*

शोकवत् Adj. *bekümmert, traurig, betrübt.*

शोकस् von सक्तशोकस्.

शोकान्तर Adj. *kummerlos* Bṛh. Âr. Up. 4,3,21. अशोकान्तर Cat. Bh.

*शोकारि m. *Nauclea Cadamba.* Vgl. अशोकारि.

शोकार्त Adj. *in Trauer versetzt* 145,8.

*शौकी f. *Nacht.*

शोच in *अशोच.

शोचन 1) * Adj. P. 3,2,150. — 2) f. आ (* n.) *Kummer, Gram, Trauer* Hâs. 83. — H. an. 3,427 fehlerhaft für शोभन.

शोचनीय 1) Adj. *zu beklagen, beklagenswerth.* Nom. abstr. ॰ता f. — 2) n. impers. *zu trauern, zu klagen.*

शोचयन्ती f. Pl. *die Brennenden, Quälenden* als Bez. der Apsaras des Gandharva Kâma.

शोचि f. *Glut, Flamme* Âpast. Çr. 5,26,5.

शोचितव्य 1) Adj. *zu beklagen, beklagenswerth.* — 2) n. impers. *zu trauern, zu klagen.* Loc. *wenn zu klagen Veranlassung da ist.*

शोचिष्केश 1) Adj. *gluthaarig.* — 2) *m. *Feuer.*

शोचिष्ठ Adj. *heftig glänzend, — flammend.*

शोचिष्मत् Adj. *glühend, flammend.*

शोचिस् 1) n. *a)* *Glut, Flamme, Feuerschein.* — *b)* *Farbe.* — *c)* *Glanz, Pracht, Schönheit.* — 2) Adj. *glänzend, leuchtend.*

शोच्य 1) Adj. *zu beklagen, beklagenswerth* (auch in verächtlicher Bedeutung). Nom. abstr. ॰ता f. — 2) n. impers. *zu trauern, zu klagen* in अ॰ Nachtr. 6.

*शोच्यक Adj. *beklagenswerth, erbärmlich, elend.*

*शोटीर्य n. = शौटीर्य.

*शोठ Adj. = अलस, मूर्ख, धूर्त, नीच und पापरत.

शोढ Kathâs. 46,121 fehlerhaft für सोढ.

शोण्, *शोणति (वर्णगत्योः) *roth scheinen, einen rothen Schein haben.* Nur प्रशोण Harshaḱ. 101,10.

शोण 1) Adj. (f. आ und *ई) *roth, hochroth.* — 2) m. *a) Röthe.* — *b) *Feuer.* — *c) *Bignonia indica oder eine Varietät davon* Râǵân. 9,29. — *d) *rothes Zuckerrohr* Râǵân. 14,86. — *e) N. pr. α) eines in Amarakaṇṭaka entspringenden und bei Pâṭaliputra in die Gaṅgâ sich ergiessenden Flusses Râǵân. 14,26. Vishṇus. 85,33. — β) eines Fürsten der Paṅkâla. — 3) f. शोणा = 2) e) α). — 4) *n. *a) Blut.* — *b) Mennig* Râǵân. 13,51.

शोणक m. *Bignonia indica* Bhâvapr. 3,51.

शोणकर्ण Adj. *rothohrig* (Pferd) Kâṭh. 15,9.

*शोणकिणिटका f. *eine roth blühende Barleria cristata.*

*शोणकिणिटी f. = कण्टकिनी und कुरुबक Râǵân. 10,139.

शोणता f. *Röthe.*

*शोणपत्त्र m. *eine roth blühende* Punarnavâ.

*शोणपद्म m. *eine rothe Lotusblüthe* Râǵân. 10,184.

*शोणपुष्पक m. *Bauhinia variegata* Bhâvapr. 1,204.

*शोणपुष्पी f. *eine best. Pflanze,* = सिन्दूरपुष्पी Râǵân. 10,78.

*शोणप्रस्थ v. l. für शोणाप्रस्थ.

शोणभद्र m. N. pr. eines Flusses.

शोणमणी (metrisch) f. *Rubin.*

*शोणरत्न n. dass. Râǵân. 13,146.

शोणवज्र n. *eine Art Stahl.*

*शोणशालि m. *rother Reis* Râǵân. 16,16.

*शोणसंभव n. *die Wurzel des langen Pfeffers* Râǵân. 6,23.

शोणाक्ष Adj. *rothe Rosse habend,* Bein. Droṇa's.

शोणाक m. *Bignonia indica.*

शोणाधर Adj. (f. आ) *rothlippig* Bhâm. V. 2,105.

*शोणाप्रस्थ gaṇa मालादि.

शोणाम्बु Adj. *rothes Wasser habend,* Bez. einer der 7 Wolken am Ende der Welt.

शोणाय्, °यते *sich röthen.* °यित Adj. *geröthet.*

*शोणाश्मन् m. *Rubin.*

शोणाश्व 1) Adj. *rothe Rosse habend,* Beiw. Droṇa's. — 2) m. N. pr. eines Sohnes des Râǵâdhideva.

शोणित n. (adj. Comp. f. आ) 1) *Blut.* Auch Pl. — 2) *Baumsaft, Harz.* — 3) **Saffran* Râǵân. 12,40. Bhâvapr. 1,189.

*शोणितचन्दन n. *rother Sandel* Râǵân. 12,21.

शोणितत्व n. Nom. abstr. zu शोणित *Blut.*

शोणितपारणा f. *ein Frühmahl in Blut* Ragh. 2,39.

शोणितपित्त n. *Blutsturz.*

शोणितपित्तवत् Adj. *zum Blutsturz geneigt.*

शोणितपुर n. N. pr. der *Stadt* des Asura Bâṇa.

शोणितप्रिया f. N. pr. einer Göttin Ind. St. 15,422.

शोणितमांससार Adj. *bei dem Blut und Fleisch vorwaltet* Varâh. Bṛh. S. 69,28.

शोणितमोक्षिन् Adj. *Blut harnend.*

शोणितवर्णनीय Adj. *über die Beschreibung des Blutes handelnd* Suçr. 1,43,2.

शोणितवर्षिन् Adj. *von Blut triefend.*

*शोणितशर्करा f. *Honigzucker.*

शोणितसाह्वय Adj. *nach dem Blut benannt.* पुर n. = शोणितपुर.

शोणितात m. N. pr. eines Râkshasa.

शोणिताह्य Adj. = शोणितसाह्वय.

शोणिताभिष्यन्द m. *Blutandrang* Karaka 1,26.

*शोणितामय m. *eine best. Blutkrankheit* Gal.

शोणितार्बुद n. *Blutbeule.*

शोणितार्श्स् n. *Blutknoten (eine best. Krankheit des Augenlides).*

शोणितार्शिन् Adj. *an Blutbeulen leidend.*

शोणिताशिन् Adj. *Blut trinkend* (in übertragener Bed.) Veṇis. 124.

*शोणिताह्वय n. *Saffran.*

शोणितिन् in वात°.

शोणितोद m. N. pr. eines Jaksha.

*शोणितोपल m. *Rubin.*

शोणिमन् m. *Röthe* Çiç. 18,36. Kâd. 231,1 (379,1).

1.*शोणी Adj. s. u. शोण.

2. शोणी Adv. mit कर् *blutroth färben* Harshaḱ. 184,9. Kâd. 181,5 (308,1).

शोणोत्तरा f. ein Frauenname Mudrâr. 17,18. 18,2 (34,3. 10).

*शोणोपल m. *Rubin* Râǵân. 13,147.

*शोण्ड und *शोण्डी fehlerhaft für शौण्ड, शौण्डी.

शोथ m. (adj. Comp. f. आ) *Anschwellung, Aufgeblasenheit* (eine Klasse von Krankheiten). Auch °रोग m. Bhâvapr. 5,86.

*शोथक m. dass.

*शोथकृत् m. *Semecarpus Anacardium.*

*शोथघ्नी f. 1. *Boerhavia procumbens* Mat. med. 221. — 2) *Desmodium gangeticum.*

*शोथजित् m. *Boerhavia procumbens.*

*शोथकृत् m. *Semecarpus Anacardium.*

शोथारि m. *Boerhavia procumbens* Rasar. 513.

शोथिन् mit शौथिन् verwechselt.

*शोध m. *Reinigung.*

शोधक 1) *reinigend.* — 2) m. *Subtrahend.* — 3) *f. शोधिका *eine rothe Varietät von Panicum italicum.* — 4) *n. *eine best. Erdart* Râǵân. 13,141.

शोधन 1) Adj. *reinigend* Vâsav. 209,2. — 2) *m. *Citronenbaum* Râǵân. 11,176. — 3) *f. ई *a) Besen.* — *b) die Indigopflanze* und = तामवल्ली Râǵân. 4,83. 3,110. — 4) n. *a) Mittel zum Reinigen.* — *b) das Reinigen, Reinigung, das Bereinigen;* auch so viel als **das Corrigiren, Verbessern.* — *c) das Reinigen von einer Anklage.* — *d) das Reinigen,* so v. a. *Entfernen.* — *e) das Subtrahiren* Bîǵag. 121. — *f) das in's Reine Bringen, Untersuchung, Prüfung* 216,14. — *g) *faeces.* — *h) *Eisenvitriol* Râǵân. 13,78.

शोधनक m. *ein Diener, der ein Haus rein und in Ordnung zu halten hat.*

*शोधनीबीज n. *der Same von Croton Jamalgota.*

शोधनीय 1) Adj. *a) zu reinigen.* — *b) abzutragen, zu bezahlen.* — *c) zur Reinigung dienend.* — 2) n. *Mittel zur Reinigung.*

*शोधयितर् Nom. ag. *Reiniger.*

शोधयितव्य Adj. *zu reinigen.*

शोधिन् Adj. *reinigend.*

शोध्य 1) Adj. *a) zu reinigen, zu verbessern, zu corrigiren.* — *b) wovon Etwas abzuziehen —, zu subtrahiren ist.* — 2) *n. *Blut.*

शोनाय् und शोनित fehlerhaft für शोणाय् und शोणित.

शोफ m. (adj. Comp. f. आ) *Geschwulst, Geschwür, Beule* Kampaka 497.

*शोफघ्नी f. 1) *eine roth blühende* Punarnavâ Râǵân. 3,118. — 2) *Desmodium gangeticum* Râǵân. 4,18.

*शोफनाशन 1) m. *eine best. Pflanze,* = नील Râǵân. 9,78. — 2) f. ई *Boerhavia procumbens* Râǵân. 5,120.

*शोफहारिन् m. *Ocimum pilosum* Râǵân. 10,165.

*शोफकृत् m. *Semecarpus Anacardium.*

*शोफारि m. *ein best. Knollengewächs.*

शोफित Adj. *mit Geschwüren behaftet* Bhadrab. 3,51.

शोफिन् Adj. dass. Karaka 5,9.

शोभ 1) m. N. pr. *a) *Pl. einer Klasse von Göttern.* — *b) eines Mannes.* — 2) f. शोभा (adj. Comp. f. आ) *a) schmuckes Aussehen, Pracht, Schönheit, Anmuth.* जामात्रा सह कलहे का शोभा so v. a. *mit einem Schwiegersohn zu streiten ist nicht schön* Uttamaḱ. 343. शोभां न भज् so v. a. *sich übel ausnehmen.* शौर्य° so v. a. *glänzender —, ungewöhnlicher Heldenmuth.* कर्म° so v. a. *Meisterstück* Harshaḱ. 109,14. — *b) Schein, Farbe.* — *c) *Wunsch.* Vgl. Zach. Beitr. 81. — *d) ein best. Metrum.* — *e)

*Gelbwurz RÂĠAN. 6,200. — *f*) **Gallenstein des Rindes* RÂĠAN. 12,58.

शोभक 1) Adj. (f. °भिका) *prächtig, schön* NAISU. 9,28. — 2) m. N. pr. eines Mannes.

शोभकृत् m. 1) *das 36ste (37ste) Jahr im 60jährigen Jupitercyclus.* — 2) *fehlerhaft für शोभयकृत्.

*शोभज्ञात m. N. pr. eines Fürsten.

शोभ॑य m. *Glanz* SV. 1,5,1,3,1.

शोभन॑ 1) Adj. (f. आ, KAUÇ. 106) *a*) *schmuck, schön, prächtig.* Am Ende eines Comp. *schön an* oder *durch.* — *b*) *vorzüglich, ausgezeichnet, vortrefflich, den Erwartungen und Wünschen entsprechend, am Platze seiend, wohl anstehend, ausgezeichnet durch* (Instr.) oder *in* (im Comp. vorangehend), *vorzüglicher als* (im Comp. vorangehend). तद्पि न शोभनं विभाति so v. a. *auch dieses erscheint als unrichtig, als falsch,* तन्न शोभनम् *das ist nicht edel.* शोभनम् *vorzüglich* als Ausruf neben साधु. — *c*) *Gutes versprechend, faustus, boni ominis.* — 2) m. *a*) Bez. Agni's beim Çuṅgâkarman. — *b*) *ein best. astr. Joga.* — *c*) **Planet.* — 3) f. आ *a*) *eine Schöne.* Haufig im Voc. — *b*) **Gelbwurz* RÂĠAN. 6,200. — *c*) **Gallenstein des Rindes* RÂĠAN. 12,58. — *d*) N. pr. einer der Mütter im Gefolge Skanda's. — 4) n. *a*) *Schmuck* in कर्ण॑शोभन. — *b*) *Heilbringendes, Ersprießliches, Gutes.* — *c*) *moralisch Gutes.* — *d*) *Heil, Wohlfahrt, Glück.* — *e*) कश्यपस्य शोभनम् Name eines Sâman ÀRSH. BR. — *f*) **Lotusblüthe.*

*शोभनक m. *Moringa pterygosperma.*

शोभनवती f. N. pr. einer Stadt.

शोभनिक m. Bez. *einer Art Schauspieler* PAT. zu P. 3,1,26, Vârtt. 15. v. l. शौभिक.

शोभनीय Adj. *prächtig, schön* KÂRAṆḌ. 64,23. 66, 2. 86,2.

°शोभयितर् Nom. ag. *Ausschmücker.*

*शोभव्यूढ (?) m. N. pr. eines Gelehrten.

शोभ॑से Dat. Infin. zu 3. भ्रुञ् RV. 1,84,10. 10,77,1.

शोभाक m. N. pr. eines Dichters Z. d. d. m. G. 36,557.

शोभाकर 1) Adj. *Schmuck verleihend.* — 2) m. N. pr. eines Autors.

शोभाकाटि (?) Verz. d. Oxf. H. 90,*a*,10.

शोभाञ्जन und °क (metrisch) m. *Moringa pterygosperma* Mat. med. 117. RÂĠAN. 7,28. BHÂVAPR. 1,205.

°शोभाय्, °यते *die Pracht von — darstellen, — besitzen* DAMAJANTIK. 2.

शोभावती f. 1) *ein best. Metrum.* — 2) N. pr. einer Stadt.

शोभासिंह m. N. pr. eines Fürsten.

शोभिन् Adj. 1) *schmuck, schön, prächtig.* Am Ende eines Comp. *prangend —, sich schön ausnehmend —, sich auszeichnend in* oder *an, prangend —, geschmückt mit.* Am Ende eines adj. Comp. statt des einfachen शोभा (°शोभ) *Pracht, Schönheit.*

शोभि॑ष्ठ Adj. *überaus glänzend.*

शोभ् ein Ausruf bei der Recitation TAITT. UP. 1,8,1.

*शोलो f. *wilde Gelbwurz* RÂĠAN. 7,43.

शोशोसावस् in den Litaneien eine Variation von शोसावस् ÇÂṄKH. BR. 14,3. ÇR. 8,3,5.

1. शोष 1) Adj. am Ende eines Comp. *trocken machend, ausdörrend,* auch so v. a. *zu Nichte machend, entfernend.* — 2) m. *a*) *das Austrocknen, Eintrocknen, Vertrocknen, Verdorren, Trockenheit.* — *b*) *Schwindsucht.* Personificirt als *böser Genius* HEMÂDRI 1,651,21. 654,15.

2. शो॑ष m. *Hauch, Lebenskraft* ÇÂṄKH. ÇR. 4,5,1. Nach MAHIDH. = ग्रीष्म.

3. शोष Verz. d. Oxf. H. 234,*b*,30 wohl fehlerhaft für दोष.

°शोषक Adj. *versiegen machend,* so v. a. *zu Nichte machend.*

शोषण 1) Adj. (f. ई) *a*) *trocknend, ausdörrend* HARIV. 2,120,9. — *b*) *versiegen machend,* so v. a. *verscheuchend, vernichtend,* — 2) m. *a*) Name eines Agni. — *b*) *einer der 5 Pfeile des Liebesgottes.* — *c*) **Bignonia indica* BHÂVAPR. 1,197. — 3) n. *a*) *das Eintrocknen, Verdorren.* — *b*) *das Trocknen, Trockenmachen, Abtrocknen, Dörren, Ausdörren* Spr. 7616. — *c*) **trockener Ingwer* RÂĠAN. 6,20.

शोषणीय Adj. *was trocken gemacht werden muss.*

शोषयितर् Nom. ag. *Austrockner, Ausdörrer* SÂj. zu ṚV. 1,48,8.

*शोषसंभव m. *die Wurzel des langen Pfeffers.*

*शोषापहा f. *eine Süssholzpflanze* RÂĠAN. 6,149.

शोषिन् 1) Adj. *a*) *eintrocknend,* d. i. *hinsiechend, schwindsüchtig.* — *b*) *austrocknend, ausdörrend.* — 2) f. °षिणी Bez. einer der 5 Dhâraṇâ, *die des Aethers.*

शोष्य Adj. in अशोष्य. R. 2,91,20 fehlerhaft für चोष्य.

*शोस् *a particle of reproach or contempt.*

*शोक n. 1) *Papageienschwarm.* — 2) *quidam coeundi modus.*

शौकि m. Patron. Nur Pl.

*शौकेय m. Patron. von शुक.

शौक्त 1) Adj. *von Perlmutter gemacht* HEMÂDRI 1,393,9. — 2) n. Name verschiedener Sâman ÀRSH. BR.

1. शौक्तिक Adj. von शुक्ति 4) *a*).

2. *शौक्तिक n. *Perle* GARBE zu RÂĠAN. 13,153.

*शौक्तिकेय n. und *शौक्तेयक n. desgl. RÂĠAN. 13, 152. 153.

शौक्र Adj. n. (f. ई) *zum Planeten Venus in Beziehung stehend.* अहन् n. *Dienstag* VISHṆUS. 78,6.

शौक्रायण m. Patron. von शुक्र. Auch Pl.

*शौक्रि Adj. von शुक्र.

*शौक्रेय m. Patron. von शुक्र. Pl. Name eines kriegerischen Stammes; m. Sg. *ein Fürst* —, f. ई *eine Fürstin dieses Volkes.*

*शौक्र्य n. Nom. abstr. von शुक्र.

शौक्ल 1) Adj. *zu Reinen in Beziehung stehend.* जन्मन् n. *eine Geburt von reinen Eltern.* — 2) n. Name eines Sâman. Richtig शौक्त.

*शौक्लिकेय m. *ein best. Gift.* Richtig wohl nur शौल्किकेय.

शौक्ल्य n. *Weisse* (277,18), *heller Schein.*

शौङ्ग m. Patron. von शुङ्ग.

शौङ्गायनि m. Patron. von शौङ्ग.

*शौङ्गि m. Patron. von शुङ्ग.

शौङ्गीपुत्र m. N. pr. eines Lehrers.

*शौङ्गीय Adj. von शौङ्गि.

शौङ्गेय m. 1) Metron. (von शुङ्गा) des Garuḍa SUPARṆ. 17,4.5. — 2) *Falke* oder *Habicht* DAÇAK. 75,7.

शौङ्ग्य m. Patron. von शुङ्ग.

शौच॑ 1) m. Patron. von शुचि. — 2) n. (adj. Comp. f. आ) *Reinheit, Reinigung, — durch* (im Comp. vorangehend), *Lauterkeit* (eig. und übertr.), *Reinheit* in rituellem Sinne, *Lauterkeit der Gesinnung, Reinheit im Handel und Wandel,* insbes. *Ehrlichkeit in Geldsachen.* Auch Pl.

शौचक in अ° Nachtr. 1 und 6.

शौचतस् Adv. *bei Gelegenheit von Reinigungen* ÂPAST.

शौचत्व n. = शौच 2).

शौचद्रथ॑ m. Patron. von शुचद्रथ.

शौचवत् Adj. *rein* (eig. und übertr.).

शौचादिरेय m. Patron.

*शौचिकर्णिक Adj. von शुचिकर्णा.

शौचिन् in अशौचिन् Nachtr. 6.

शौचिवृत m. Pl. als Pl. zu शौचिवृत्ति.

शौचिवृत्ति m. Patron. von शुचिवृत LÂṬ. 10,7,14.

*शौचिवृती und *शौचिवृत्या f. zu शौचिवृत्ति.

शौचेय॑ m. 1) **Wäscher.* — 2) Patron.

*शौट्, शौटति (गर्व).

शौट N. pr. eines Landes Ind. Antiq. 12, 218. Vgl. शौड.

शौटीर 1) Adj. *a*) *männlich, stolz, Selbstgefühl besitzend* MBH. 5,162,31. 12,83,44. 97,25. Am Ende

eines Comp. *der stolz sein kann auf.* — *b*) **freigebig.* — 2) n. *Mannlichkeit, Stolz, Selbstgefühl.*

शौटीरता f. in युद्ध° so v. a. *Kampfwuth.*

शौटीर्य n. *Männlichkeit, Stolz, Selbstgefühl.* Am Ende eines Comp. *Stolz auf, ein Selbstgefühl in Bezug auf.*

*शौड्, शौडति = शौट्.

शौड N. pr. eines Landes. Vgl. शौट.

*शौणायन m. Patron. von शौण.

शौणेय m. Patron.

शौण्ड 1) Adj. (f. आ) *a dem Branntwein ergeben, Trunkenbold.* — *b*) am Ende eines Comp. α) *mit Leidenschaft hängend an, versessen auf, ganz ergeben* Hem. Par. 3,83. Çiç. 14,46. Nom. abstr. °ता f. — β) *geschickt —, erfahren in.* — γ) so v. a. *der Stolz seiend von* Bâlar. 278,5. — 2) *m. *Hahn* (Conj. für शौण्ड). — 3) f. आ *Branntwein*, nur am Ende eines adj. Comp. (f. आ) wohl fehlerhaft für प्रगण्डा. — 4) *f. ई *langer Pfeffer* und *Piper Chaba* Râǵan. 6,11. Bhâvapr. 1,163. = कटभी (*ein Baum*) Râǵan. 9,151.

शौण्डक in *तृणशौण्डिका und *मद्यशौण्डक.

*शौण्डर्य n. = शौटीर्य.

*शौण्डायन m. Pl. N. pr. eines Kriegerstammes.

*शौण्डायन्य m. *ein Fürst der* Çaunḍâjana.

शौण्डिट Adj. = शौण्ड 1) *b*) α).

शौण्डिक 1) m. *a*) *Brenner* oder *Verkäufer von berauschenden Getränken, Schenkwirth.* Wird als *eine Mischlingskaste* betrachtet. — *b*) Pl. N. pr. eines Volkes MBu. 13,33,17. — 2) f. ई f. zu 1).

शौण्डिकेय m. *ein best. den Kindern schädlicher Damon.*

शौण्डिन् m. = शौण्डिक 1) *a*). Zu belegen nur f. शौण्डिनी.

शौण्डीक m. Pl. N. pr. eines Volkes. v. l. शौण्डिक.

शौण्डीर 1) Adj. = शौटीर 1, *a*). — 2) n. = शौटीर 2).

शौण्डीर्य n. = शौटीर्य Hariv. 2,119,186. 3,4,22. Ind. St. 15,412.

शौण्डेय m. Patron. oder Metron. Nur Pl.

शौण्डेन् (!) m. N. pr. eines Mannes.

शौद्धकर्ण m. Patron. von शुद्धकर्ण.

शौद्धान्तर Adj. *einen reinen Vocal* (ohne Anusvâra oder Consonanten) *betreffend.*

शौद्धोदनि m. Patron. Çâkjamuni's Kin. 234. 19 (384,7). Ind. Antiq. 10,342.

शौद्र Adj. 1) *einem Çûdra eigen, ihm gehörig* u. s. w. — 2) *von einer Çûdrâ geboren.*

*शौद्रकायण m. Patron. von शूद्रक.

*शौद्रायण m. Patron. von शूद्र. Auch Pl. °भक्त Adj. *von solchen bewohnt.*

*शौधिका f. schlechte v. l. für शौधिका.

शौन Adj. (f. ई) *einem Hunde gehörig.*

शौनक 1) m. Patron. Bez. verschiedener Personen, insbes. eines berühmten Grammatikers und Rituallehrers. Pl. *seine Nachkommen* und *seine Schule.* — 2) f. ई ein Werk des Çaunaka.

शौनकयज्ञ m. *ein best. Opfer* Vaitân.

शौनकायन m. Patron. von शौनक. Auch Pl.

शौनकि m. desgl. Ind. St. 15,92.

शौनकिन् m. *ein Anhänger des* Çaunaka. Pl. *seine Schule.*

शौनकीपुत्र m. N. pr. eines Lehrers.

शौनकीय Adj. *von* Çaunaka *herrührend, von ihm verfasst.*

शौनःशेप 1) m. Patron. von शुनःशेप. — 2) n. *a*) *die Geschichte des* Çunaḥçepa. — *b*) Name verschiedener Sâman Ârsh. Br.

शौनःशेपि m. Patron. von शुनःशेप Ârsh. Br.

शौनकोत्र und °कोत्रि m. Patron. von शुनकोत्र.

शौनायन m. Patron. Nur Pl.

शौनासीर्य Adj. von शुनासीर.

शौनिक Buâm. V. 1,112 schlechte Schreibart für सौनिक.

*शौभ m. 1) *ein Gott.* — 2) *Betelnussbaum.*

*शौभनेय m. *der Sohn einer schönen Frau.*

शौभाञ्जन m. = शोभाञ्जन Comm. zu Harshak. 478, 2 (सौ° gedr.).

*शौभायन m. Pl. N. pr. eines Kriegerstammes.

*शौभायनि m. Patron. von शुभ्र.

*शौभायन्य m. *ein Fürst der* Çaubhâjana.

शौभिक m. Bez. *bestimmter Schauspieler.* v. l. शोभनिक. Vgl. सौभिक.

*शौधायण m. Pl. Bez. einer best. Genossenschaft oder dgl. °भक्त Adj. *von solchen bewohnt.*

शौधेय 1) m. *a*) Patron. von शुध्र oder Metron. von शुधी. — *b*) Pl. *N. pr. eines Kriegerstammes. — *c*) **ein Fürst der* Çaubhreja. — 2) *f. ई *eine Prinzessin der* Çaubhreja.

*शौध्र्य n. Patron. von शुध्र.

शौरण Adj. s. सौरण.

(शौरदेव्य) °देविय m. Patron. von शूरदेव.

शौरसेन 1) Adj. (f. ई) *zu den* Çûrasena *in Beziehung stehend* u. s. w. — 2) f. ई *die Sprache der* Çûrasena.

शौरसेनिका f. *die Sprache der* Çûrasena.

*शौरसेन्य Adj. von शूरसेन.

1. शौरि m. Patron. 1) Vasudeva's. — 2) Krshṇa-Vishṇu's Çiç. 8,64. 12,33. 44 u. s. w. Auch unter den Namen der Sonne. — 3) eines Sohnes des Pradjôta.

2. शौरि m. 1) *der Planet Saturn.* Richtig सौरि. — 2) **Terminalia tomentosa* Râǵan. 9,128. v. l. सौरि.

*शौर्प Adj. von शूर्प.

शौर्पणाट्य m. N. pr. eines Lehrers.

शौर्पारक Adj. *aus* Çûrpâraka *stammend.*

*शौर्पिक Adj. von शूर्प.

शौर्य n. 1) *Heldenmuth, kriegerische Tüchtigkeit, Muth* überh. — 2) *N. pr. eines Dorfes Pat. zu P. 2,4,7. Vârtt. 2. Vgl. सार्य.

शौर्यकर्मन् n. *Heldenthat.*

शौर्यनगर n. N. pr. einer *Stadt* Hem. Par. 2,241.

शौर्यराशि m. *ein Ausbund von Tapferkeit* Veṇis. 61.

शौर्यवत् Adj. *heldenmüthig, muthig.*

शौर्यव्रत n. *eine best. Begehung.*

शौर्यसागर m. *ein Meer —, ein Ausbund von Heldenmuth* Veṇis. 65,16.

शौर्यादिमत् Adj. *mit Heldenmuth und anderen Vorzügen versehen.*

शौर्योन्मादिन् Adj. *tollkühn* Daçak. 82,14.

शौर्यौदार्यशृङ्गारमय Adj. *aus Heldenmuth, edlem Wesen (Freigebigkeit) und Frauenliebe zusammengesetzt.*

शौल m. *ein best. Theil des Pfluges.*

शौलायन m. Patron. Nur Pl.

शौलिक m. Pl. N. pr. eines Volkes.

शौल्क 1) *m. *Zollaufseher, Steuereinnehmer.* — 2) Name verschiedener Sâman Ârsh. Br.

*शौल्कशालिक Adj. von शुल्कशाला.

शौल्कायनि m. Patron. N. pr. eines Lehrers.

शौल्किक 1) *Adj. von शुल्क Pât. zu P. 4,1, 104, Vârtt. 13. — 2) m. *Zollaufseher, Steuereinnehmer* Ind. Antiq. 7,72. 8,302.

*शौल्किकेय m. *ein best. vegetabilisches Gift.*

*शौल्फ n. *Anethum Sowa.*

शौल्व Adj. von शुल्ब 2) *a*) Comm. zu Âpast. Çr. 8,13,2. 11,4,13.

शौल्वायन m. Patron. von Çulba.

*शौल्विक m. *Kupferschmied.*

1. शौव 1) Adj. *zum Hunde in Beziehung stehend, einem Hunde eigen, hündisch.* — 2) *n. *Hundeschaar.*

2. *शौव Adj. *morgen —, am folgenden Tage erfolgend* u. s. w.

*शौवदंष्ट्र Adj. von श्वदंष्ट्रा.

*शौवन 1) Adj. *zum Hunde in Beziehung stehend, von ihm kommend* u. s. w. — 2) n. *Hundeschaar.*

*शौवनि Adj. von श्वन्.

*शौवनेय m. Patron. von श्वन्.

शौवस्तिक Adj. *morgen —, am folgenden Tage erfolgend, bis dahin reichend* u. s. w. Nom. abstr.

°त्व n. Bhaṭṭ.

*शौवहान n. N. pr. einer Stadt.

शौवापद् Adj. *von reissenden Thieren kommend* Anarghar. 1,24.

*शौवावतान gaṇa काश्यादि. Davon Adj. °तानिक (f. आ und ई). Richtig wohl सौधावतान, °तानिक, wie Kâç. hat.

*शौवाविध Adj. von श्वाविध्.

शौषिर s. सौषिर.

शौष्कल 1) Adj. *von gedörrtem Fleisch — oder Fischen lebend, oder vom Verkauf derselben lebend.* Wird auch durch *Angelfischer* erklärt. — 2) m. N. pr. des Hauspriesters von Râvaṇa Anarghar. S. 73.

शौष्कास्य॑ n. *Trockenheit des Mundes.*

*शौष्कुल Adj. = शौष्कल.

श्चन्द्, nur Intens. Partic. चेनिश्चदत् *schimmernd.*

श्चन्द्र Adj. *schimmernd, glänzend* in अश्वश्चन्द्र, पुरुश्चन्द्र, विश्वश्चन्द्र, सुश्चन्द्र, स्वश्चन्द्र und कृरिश्चन्द्र.

श्चम् (nur श्चमन्) *dämpfen, beschwichtigen* RV.

श्चर् mit उप (in der Form उपाश्चरत्) *hinzutreten zu* (Acc.) Maitr. S. 4,2,9. Vgl. चर्.

1. श्चुत्, श्चुत् (später), श्चोतति, श्चोतति 1) intrans. *triefen, träufeln* Çiç. 12,48. Ind. St. 14,373. — 2) trans. *träufeln, triefen lassen.* — Caus. श्चोतयति 1) *träufeln lassen.* — 2) *auslaugen* Kaṭhaka 7,9. — *Desid. चुश्चोतिषति. — Mit अभि Caus. *träufeln lassen, beträufeln;* Med. *sich beträufeln, — bestreuen.* — Mit अव *abträufeln, herabfallen.* — Mit अन्ववा Caus. *hinterher beträufeln* Âpast. Çr. 2,19,7. — Mit व्यव *abträufeln, herabfallen.* — Mit आ, आश्चुतित *hingeträufelt* (intrans.). — Caus. in आश्चोतयितव्य. — Mit नि Med. *herabtriefen, — träufeln.* निश्चुतित *herabgeträufelt.* — Caus. *träufeln lassen.* — Mit प्र *hervortriefen, — träufeln* (intrans.). प्रश्चुतित Gobh. 3, 10,32. — Caus. *träufeln, fliessen lassen* Âpast. Çr. 2,19,7. — Mit वि (श्चोतति) *austräufeln* Maitr. S. 3,9,7 (125,11).

2. °श्चुत् und °श्चुत् Adj. *träufelnd* (trans.).

श्चुत् s. u. 1. und 2. श्चुत्.

*श्चोत m. Nom. act. von श्चुत्.

श्नथ् (nur श्नथिक्, श्नथत्, श्नथिष्टम् und श्नथिष्ट) *durchstossen, durchbohren.* — Caus. dass. श्नाथित *durchstossen.* RV. 8,99(88),6 ist अश्नथत्त st. अश्नथत्त zu lesen. — Mit अप *zurückstossen.* — Mit अभि in अभिश्नथ्. — Mit नि *niederstossen.* — Caus. dass. — Mit परिनि dass.

श्नथन Adj. *durchbohrend.*

श्नथितृ Nom. ag. (mit Gen.) *Durchbohrer.*

श्नस् n. nach Mahîdh. *Mundwinkel.* = शिप्रा Kap. S. 2,40. 40,1. Vgl. श्न्यस्.

श्नाश्नाष्टीय n. Du. Name zweier Sâman Ârsh. Br.

श्नष्टि 1) f. *Häufchen* oder sonst ein *Maass* (für Reis u. s. w.). — 2) m. N. pr. eines Âṅgirasa Ârsh. Br.

श्नाष्ट n. Name verschiedener Sâman Ârsh. Br.

श्नाष्टीगव n. Name eines Sâman Ârsh. Br.

श्न्यस् n. = श्नस्.

*श्मन् n. = शरीर oder मुख. Ein zur Erklärung von श्मश्रु erfundenes Wort.

श्मर्श 1) Adj. zur Erklärung von श्मशान erfunden. — 2) f. आ etwa *Graben* (mit Aufwurf), *Wasserrinne.*

श्मशयन n. ein zur Erklärung von श्मशान gebildetes Wort Nir. 3,5.

श्मशान n. 1) *Leichenstätte* (sowohl für das Verbrennen der Leichen als zum Begräbniss der Gebeine; auch als Richtstätte benutzt). — 2) *Menschenopfer.* — 3) = ब्रह्मरन्ध्र.

श्मशानकरणी n. *das Anlegen einer Leichenstätte.*

श्मशानकालिका und °काली f. *eine Form der Durgâ.*

श्मशानचित् Adj. *wie eine Leichenstätte geschichtet* TS. 5,4,11,3. Maitr. S. 3,5,1. Çulbas. 3,253. Vgl. अश्मशानचित् (Nachtr. 1) und अश्मशानचित् (Nachtr. 6).

श्मशाननिलय Adj. *auf Leichenstätten hausend* (Çiva).

*श्मशानपति m. wohl N. pr. eines Zauberers.

श्मशानपाल m. *Hüter einer Leichenstätte.*

श्मशानभैरवी f. *eine Form der Durgâ.*

श्मशानवासिन् 1) Adj. *auf Leichenstätten wohnend* (auch von Çiva). — 2) f. °सिनी Bein. der Kâlî.

श्मशानवेताल m. N. pr. eines Spielers.

*श्मशानवेश्मन् m. Bein. Çiva's.

श्मशानालयवासिन् 1) Adj. *auf Leichenstätten wohnend* (Çiva). — 2) f. °सिनी Bein. der Kâlî.

श्मशानिक Adj. *auf Leichenstätten sich aufhaltend* (Vogel) Kaṭhaka 3,3. Richtig wohl श्मा°.

श्मशान्न n. ein zur Erklärung von श्मशान gebildetes Wort Çat. Br. 13,8,1,1.

श्मशारु = श्मश्रु *Bart* in कृरि°.

श्मश्रु n. *Bart,* insbes. *Schnurrbart;* Pl. *Barthaare* Vishṇus. 23,53.

श्मश्रुकार m. *Bartscheerer.*

श्मश्रुकर्मन् n. *das Scheeren des Bartes.*

*श्मश्रुजात Adj. *dem der Bart gewachsen ist.*

श्मश्रुण Adj. *bärtig* (Bock) Âpast. Çr. 10,29,6.

श्मश्रुधर 1) Adj. *einen Bart tragend, bärtig* 106, 10. — 2) m. Pl. N. pr. einer Völkerschaft.

श्मश्रुधारिन् 1) Adj. *einen Bart tragend, bärtig.* — 2) m. Pl. N. pr. einer Völkerschaft.

*श्मश्रुमुखी f. *ein bärtiges Weib.*

श्मश्रुयज्ञोपवीतवत् Adj. *bärtig und mit der heiligen Schnur versehen* Hemâdri 2,*a*,121,5.

श्मश्रुल Adj. *bärtig* Hemâdri 1,242,11.

श्मश्रुवत् Adj. *bärtig* Gop. Br. 1,3,9.

श्मश्रुवर्धक m. *Bartscheerer.*

*श्मश्रुशेखर m. *Cocosnussbaum.*

श्मश्रूय्, °यते *einem Barte gleichen* Çiç. 12,54.

श्मसि RV. 2,31,6 nach Sây. = उश्मसि (von वश्).

श्माशानिक Adj. *Leichenstätten besuchend.* Angeblich auch = श्मशाने ऽधीते.

*श्मील्, श्मीलति (निमेषणे).

श्या 1) श्यायति *gefrieren —, gerinnen machen.* Pass. शीयते *gefrieren, gerinnen, kalt sein.* — 2) *Med. गतौ. — 3) Partic. *a*) शीत s. bes. — *b*) शीन *geronnen, dick geworden* (Kaṭhaka 6,30), *gefroren.* Vgl. शोन. — *c*) श्यान *trocken geworden.* — Mit *अभि 1) अभिशीन und अभिश्यान *geronnen.* — 2) अभिशीत und अभिश्यात *abgekühlt, kühl.* — Mit *समभि, °श्यान. — Mit *अव 1) अवशीन und अवश्यान *geronnen.* — 2) अवशीत und अवश्यात *abgekühlt, kühl.* — Mit आ 1) Med. *trocken werden.* — 2) आश्यान *a) dick geworden, geronnen* Kâd. 33, 11 (58,11). — *b*) **ausgetrocknet, eingetrocknet.* — Mit प्र, प्रशीत *fest gefroren.* — Mit *प्रति, °शीत und °शीन. Vgl. प्रतिश्या fgg. — Mit सम् 1) संशीन etwa *erkältet* Kaṭhaka 6,24. — 2) *संश्यान *zusammengeschrumpft.* — Mit *अभिसम्, अभिसंशीन und अभिसंश्यान. — Mit *अवसम्, अवसंशीन und अवसंश्यान.

श्यापर्ण m. N. pr. eines Mannes Maitr. S. 3,2,7 (27,7). Pl. *sein Geschlecht.*

श्यापर्णीय Adj. *zu den Çyâparṇa gehörig.*

*श्यापर्णेय m. Patron. von श्यापर्ण. Auch Pl.

श्यापीय m. Pl. *eine best. Schule.*

श्याम॑ 1) Adj. (f. आ) *schwarz, schwarzgrau, schwarzblau, schwarzgrün.* Für schön gilt bei Männern und Frauen die durch श्याम bezeichnete Hautfarbe. Neben कृष्ण, श्वेत und श्वेतश्याम s. S. S. 245. fg. — 2) m. *a*) *ein schwarzer Stier.* — *b*) **der indische Kuckuck.* — *c*) **wohlriechendes Gras, Artemisia indica, Stechapfel, Careya arborea* oder *Salvadora persica, Argyreia speciosa* oder *argentea* und *Panicum frumentaceum* Râǵan. 10,17. 11,84. — *d*) **Wolke.* — *e*) *ein best.* Râga S. S. S. 108. — *f*) N. pr. α) eines Bruders des Vasudeva und eines neu-

eren Fürsten. — γ) Pl. einer best. Schule Hemâdri 1,520,1. — γ) eines Berges. — δ) einer für heilig erachteten *Ficus indica*. — 3) f. श्यामा *a) ein in der Blüthe der Jahre stehendes* und *ein noch nicht geboren habendes mit besonderen Kennzeichen ausgestattetes Weib* zu Spr. 1522. Çiç. 8,36. Ind. St. 15,399. — *b) ein best. Vogel.* Nach den Lexicographen *das Weibchen des indischen Kuckucks* und *eine Sperlingsart* (Râgân. 19,124). — *c)* Bez. *einer Unzahl von Pflanzen.* Vîsav. 88,1 nach dem Comm. = रोचनी. — *d) Nacht* in °चर. — *e)* **Erde* Gal. — *f) eine Form der* Durgâ. — *g)* *Bein. der Jamunâ. — *h)* N. pr. α) einer Tochter Meru's, einer Verkörperung der Gañgâ (Ind. St. 14,100), *einer Göttin, die die Befehle des 6ten Arhant (bei den Gaina) ausführt, *der Mutter des 13ten Arhant, einer Fürstin u. s. w. — β) eines Flusses. — 4) *n. *a) Pfeffer.* — *b) Seesalz.*

श्यामक 1) Adj. *dunkelfarbig.* — m. *a)* **Panicum frumentaceum.* — *b)* N. pr. α) eines Mannes, insbes. eines Bruders des Vasudeva. Auch *Patron. mit Pl. — β) Pl. einer Völkerschaft. — 3) f. °निका *a) Schwärze.* — *b) Unreinheit.* — *a) b)* Kâd. 103,16 (188,11). Harshaḱ. 33,1. — 4) *n. *eine best. Grasart* Râgân. 8,99.

*श्यामकण्ठ m. *Pfau.*

*श्यामकन्दा f. *Aconitum ferox* Râgân. 6,136.

*श्यामकाण्डा und *श्यामग्रन्थि f. *eine Art Dûrvâ-Gras* Râgân. 8,116.

*श्यामचटक m. *eine Art Sperling.*

श्यामजित् m. N. pr. eines Mannes.

श्यामता f. und श्यामत्व n. *das Schwarzsein, Schwärze, dunkle Farbe.*

*श्यामपत्त्र m. *Xanthochymus pictorius.*

श्यामफेन Adj. *schwarzen Schaum habend.* Nom. abstr. °ता f.

श्याममुख Adj. 1) *ein schwarzes, finsteres Gesicht habend* (Wolke) 176,7. — 2) *mit schwarzen Brustwarzen versehen* Kathâs. 22,5.

श्यामल 1) Adj. (f. श्या) *dunkelfarbig* 324,32. Çiç. 4,68. 18,36. Vîsav. 63,2. Hem. Par. 2,358. — 2) m. *a)* **eine Bienenart.* — *b) Terminalia Arunja, ein als Surrogat für den* Soma *dienendes Kraut* und * *Ficus religiosa.* — *c)* N. pr. eines Mannes. — 3) f. श्या *a)* **Physalis flexuosa*, = कटभी, कस्तूरी und ब्रम्बू Râgân. 4,112. 9,151. 11,24. 12,49. — *b) eine Form der* Durgâ. — *c)* *N. pr. eines Frauenzimmers.

श्यामलक 1) Adj. *dunkelfarbig.* Als Bez. *der 14ten unbekannten Grösse* Colebr. Alg. 228. — 2) m. N. pr. eines Mannes Dh. V. 6,13. — 3) *f. °लिका *die Indigopflanze* Râgân. 4,83.

*श्यामलकचूडा f. *Abrus precatorius* Râgân. 3,102.

1. श्यामलता f. *Schwärze, dunkle Farbe* Naish. 7,29.

2. श्यामलता f. *eine best. Schlingpflanze*, = सारिवा. Nach Mat. med. 320 *Echites frutescens.*

श्यामलत्व n. = 1. श्यामलता.

श्यामलदेवी f. N. pr. einer *Fürstin.*

श्यामलागीता f. Titel Opp. Cat. 1.

श्यामलाङ्गी f. ein Frauenname Ind. St. 14,117.139.

श्यामलादण्डक m., श्यामलाष्टक n. und श्यामलासकत्त्वनामन् n. Titel Opp. Cat. 1. Burnell, T.

श्यामलित Adj. *dunkel gefärbt, verdunkelt.*

श्यामलिमन् m. *Schwärze, Dunkelheit* Vikramâñkaḱ. 10,2. Çiç. 20,67.

श्यामली Adv. mit कर् *dunkel färben.*

*श्यामलेक्षु m. *eine Art Zuckerrohr* Râgân. 14,84.

श्यामवर्ण Adj. *dunkelfarbig.* Nom. abstr. °त्व n.

श्यामशबलौ m. Du. *der Schwarze und der Schekkige* (sc. Jama's Hunde) TS. 5,7,19,1.

श्यामशबलव्रत n. *eine best. Begehung.*

*श्यामशिंशपा f. *Dalbergia Sissoo* Râgân. 9,132.

*श्यामसार m. *eine Art Acacia Catechu.*

1. श्यामाक m. 1) *Panicum frumentaceum* (eine cultivirte Hirse) Baudh. 3,2,18. Pl. *die Körner* Âpast. Çr. 6,31,1. श्यामाकाग्रायण n. und °णेष्टि f. Kâtj. Çr. Paddh. 349,10. 12. 13. श्यामाकिदृन m. Kâtj. Çr. 19,1,20. — 2) N. pr. *a)* *eines Mannes. — *b)* Pl. eines Volkes.

2. श्यामाक 1) Adj. (*f. ई) *aus Panicum frumentaceum bereitet.* — 2) *m. Patron. von 1. श्यामाक 2) *a).* Auch Pl.

श्यामाकतण्डुल m. *ein Korn von Panicum frumentaceum* Çat. Br. 10,6,2,2.

श्यामाकमुष्टिपच Adj. *nur eine Handvoll Hirse kochend, so v. a. sehr frugal lebend* Bâlar. 32,22. 288,3.

श्यामाकल्पलता f. und श्यामाकवच n. Titel.

श्यामाकेष्टि f. *eine Darbringung von Hirse* Âpast. Çr. 6,31,1. Kâtj. Çr. Paddh. 349,11. 12.

*श्यामाङ्ग m. *der Planet Mercur.*

श्यामाचर m. *ein* Rakshas Bâlar. 186,8.

श्यामादेवी f. N. pr. einer *Fürstin* Harshaḱ. 187,21.

श्यामानित्यपूजापद्धति f. und श्यामाप्रदीप m. Titel.

*श्यामाम्ली f. *ein best. Strauch* Râgân. 4,179.

श्यामाय्, °यते *eine dunkle Farbe annehmen* Kâd. 2,136,20. 21 (167,10). °यित *dunkel geworden.*

श्यामायन m. Patron. N. pr. eines Sohnes des Viçvâmitra.

श्यामायनि m. Patron. N. pr. eines Lehrers.

श्यामायनिन् m. Pl. *eine best. Schule.*

श्यामायनीय m. Pl. desgl. *des schwarzen Jagus* Ârsav. 44,21. Hemâdri 1,520,1.

श्यामारत्न n. und श्यामारकस्य n. Titel.

श्यामारुण Adj. *dunkelroth* Varâh. Brh. S. 11,24. Çiç. 3,27.

श्यामार्चनचन्द्रिका f. Titel.

श्यामालता f. wohl = 2. श्यामलता.

श्यामावदात Adj. (f. श्या) *rein —, glänzend schwarz* oder *schwärzlich weiss* R. 5,14,23. Bhâg. P. 2,9,11. 3,4,7. 8,18,2.

श्यामास्तोत्र n. Titel eines *Lobgesanges.*

श्यामित Adj. *dunkel gefärbt.*

श्यामी Adv. 1) mit कर् *dunkel färben.* — 2) mit भू *dunkelfarbig werden* Harshaḱ. 139,5. Naish. 7,24.

*श्यामेक्षु m. *eine Art Zuckerrohr* Râgân. 14,84.

*श्यामेय m. Patron. von श्याम.

श्याल m. s. स्याल.

1. श्याव 1) Adj. (f. श्या) *schwarzbraun, braun;* m. *ein braunes Ross,* f. *eine braune Stute.* In श्यावात्तपर्यन्त (श्रेष्ठा) Âpast. 1,16,10 bezeichnet das Wort wohl auch *die bräunliche Farbe* des unbehaarten Theiles der Lippen. — 2) m. *a) eine best. Krankheit des äusseren Ohres.* — *b)* N. pr. eines Mannes. — 3) f. ई *a) eine braune Stute.* — *b) Nacht.*

2. श्याव m. N. pr. eines Mannes.

श्यावक m. N. pr. eines Mannes.

श्यावता f. *das Braunsein.*

*श्यावतिल m. *der Mangobaum.*

श्यावद = श्यावदत्. Schlechte Lesart.

श्यावदत् (Gaut.), श्यावदन्त und °क Adj. *braunzähnig.* Nom. abstr. श्यावदन्तता f.

*श्यावनाय m. N. pr. eines Mannes.

*श्यावनायीय Adj. von श्यावनाय.

*श्यावनाय्य m. Patron. von श्यावनाय.

*श्यावपुत्र m. N. pr. eines Mannes.

*श्यावपुत्र्य m. Patron. von श्यावपुत्र.

श्यावय्, °यति *braun färben* Karaka 1,26.

*श्यावरथ m. N. pr. eines Mannes.

*श्यावरथ्य m. Patron. von श्यावरथ.

*श्यावल m. Patron. von श्यावलि.

*श्यावलि m. N. pr. eines Mannes.

श्याववर्त्मन् n. *eine best. Krankheit des Augenlides.*

श्यावाक्ष Adj. *braunäugig.*

श्यावाश्व 1) Adj. *braune Rosse habend.* — 2) m. N. pr. eines Mannes. श्यावाश्वस्य प्रकृति Name zweier Sâman Ârsh. Br. 1,98. — 3) n. *a) die Geschichte von* Çjâvâçva. — *b)* Name verschiedener Sâman Ârsh. Br. Lâṭj. 6,11,6. 7.

श्यावाश्वस्तुत Adj. *von Çjâvâçva gepriesen.*

श्यावाश्व m. Patron. von श्यावाश्व.

श्यावास्य Adj. *ein braunes Gesicht habend.* Nom. abstr. °ता f.

(श्याव्या) श्यावित्र्या f. etwa *Dunkelheit.*

श्येत 1) Adj. (f. श्येनी und *श्येता) *röthlichweiss, weiss.* — 2) *f. श्येनी *eine weisse Schöne* (कुमुदपत्राभा).

*श्येनकोलक m. *ein best. Fisch.*

*श्येनय्, °यति = श्येनीमाचष्टे.

श्येताक्ष Adj. (f. ई) *röthlichweisse Augen habend* Maitr. S. 3,13,4.

श्येतीकृ Adv. mit कृ Med. *bemeistern* TBr. 1,1,8,3.

श्येन 1) m. *a) der grösste und stärkste Raubvogel: Adler, Falke, Habicht* Râgân. 19,85. इन्द्रस्य श्येनः Name eines Sâman Ârsh. Br. Ohne इन्द्रस्य Tândja-Br. 13,10,12. Liṭj. 6,2,8. — *b) * Ross.* — *c) ein best.* Ekâha Âçv. Çr. 9,7,1. Vaitân. — *d) ein in der Gestalt eines Adlers u. s. w. geschichtetes Feuer* Çulbas. 2,21. — *e) eine best. Schlachtordnung.* — *f) ein best. Körpertheil des Opferthieres* Kauç. 45. — *g)* N. pr. eines Mannes. — 2) f. श्येनी *die Urmutter der Adler, Falken u. s. w.* — 3) Adj. *a) adlerartig* (Brust). — *b) vom Adler* oder *Falken kommend.* Richtig श्यैन. — *c)* = श्येत 1) Kâraka 3,8.

श्येनकपोतीय Adj. *vom Adler* (*Falken, Habicht*) *und der Taube handelnd.*

*श्येनकारण n. 1) *acting rashly or desperately.* — 2) *burning on a separate funeral pile.*

श्येनगामिन् m. N. pr. eines Râkshasa.

*श्येनघण्टा f. *Croton polyandrum* Râgân. 6,160.

श्येनचित्त् 1) Adj. *in Gestalt eines Adlers geschichtet* Çulbas. 2,16. Comm. zu 2,21. — 2) *m. *a hawk feeder or keeper.*

श्येनचित Adj. *in Gestalt eines Adlers geschichtet;* m. *ein best.* Agni MBh. 12,98,24.

श्येनचित्र m. N. pr. eines Mannes.

श्येनजित् m. desgl.

श्येनजीविन् m. *Falkener.*

श्येनजूत Adj. *adlerschnell.*

श्येनपत्त्र n. *Adlerfeder.*

श्येनपत्त्रवत् Adj. *mit Adlern* (als Gespann) *fliegend.*

1.*श्येनपात m. *Adler-, Falkenflug.*

2. श्येनपात Adj. *wie ein Adler* oder *Falke dahinfliegend.*

श्येनवृक्त् n. Name eines Sâman. Vgl. श्येनवृषक.

श्येनभृत Adj. *vom Adler gebracht* RV. 9,87,6.

श्येनयाग m. *ein best. Opfer.*

श्येनवृषक n. Du. Name zweier Sâman Ârsh. Br.

श्येनहृत Adj. *vom Adler gebracht.* Nach dem Comm. *eine best. Schmarotzerpflanze.*

*श्येनाख्य m. *Ardea sibirica.*

श्येनाभृत Adj. *vom Adler gebracht.*

*श्यैनाय्, °यते *einen Adler* oder *Falken spielen.*

श्येनावपातम् Adv. *wie ein Adler* oder *Falke herabschiessend.*

श्येनाश्वश्येन oder °श्येन n. Name eines Sâman Ârsh. Br.

*श्येनाहृत m. *eine Soma-Art.*

श्येनिका f. 1) *das Weibchen eines Adlers* oder *Falken.* — 2) Name *zweier Metra.*

श्येनी Adj. Subst. s. u. श्येत und श्येन.

श्येनीय Adj. Kâṭh. 13,4 fehlerhaft für श्यैनेय 1).

*श्येनोपदेश m. *recommendation or injunction to women, to burn on a separate pile.*

श्येत 1) m. Patron. Auch Pl. — 2) n. Name eines Sâman Ârsh. Br. Tândja-Br. 7,10,13.

श्यैन (Conj.) Adj. *vom Falken kommend.*

*श्यैनंपात Adj. (f. आ) *wobei Falken fliegen.* मृगया *eine Jagd mit Falken.*

श्यैनिक Adj. *zum Ekâha Çjena gehörig.*

श्यैनेय Pat. zu P. 6,3,35, Vârtt. 11. 1) Adj. *von einer weissen Kuh* (श्येनी) *stammend* Maitr. S. 2, 5,9 (59,17) nach der richtigen Lesart. — 2) m. Metron. des Geiers Gaṭâju.

श्योणाक (!) und श्योनाक m. *Bignonia indica* Râgân. 9,26.

श्यौनःशेपे n. TBr. 1,7,10,6 fehlerhaft für शौनःशेपे.

श्रंस् Caus. श्रंशयित्वा AV. 4,16,7 fehlerhaft für स्रंसयित्वा.

श्रंस्, विश्रंसिरे fehlerhaft und ungrammatisch für विसस्रंसिरे Hariv. 4097.

*श्रङ्क्, *श्रङ्ख्, श्रङ्कति, श्रङ्खति (गतौ).

श्रण्, *श्राणति und Caus. श्राणयति (दाने). Zu belegen nur Caus. mit वि *verschenken, schenken, auszuzahlen* Gobh. 1,4,31. Ind. St. 15,309. Çiç. 14,33.

श्रत् oder श्रद् Indecl. 1) mit कृ *zusichern, verbürgen* Maitr. S. 3,10,2 (132,9). — 2) mit धा Act. Med. (in der älteren Sprache seltener) *a) vertrauen, — auf, Jmd glauben, halten auf Etwas;* mit Dat., in der späteren Sprache auch mit Gen. (der Sache oder Person) und Loc. (der Sache). Mit न *misstrauen.* श्रद्धित n. impers. RV. 1,104,6. — *b)* mit Acc. *für wahr halten, Etwas glauben, bauen auf Jmd* oder *Etwas, glauben, dass — ist* (mit doppeltem Acc.). — *c) Etwas* (Acc.) *von Jmd* (Abl.) *erwarten.* — *d)* ohne Ergänzung *glauben, vertrauen.* श्रद्धान *vertrauensvoll, gläubig;* श्रद्धित *Vertrauen habend.* — *e) sich einverstanden erklären mit, gutheissen;* mit Acc. Mit न *missbilligen* 117,9. Ohne Object *seine Einwilligung geben, einstimmen.* श्रद्धित *gutgeheissen.* — *f) Jmd mit Vertrauen aufnehmen,* so v. a. *willkommen heissen.* श्रद्धित *willkommen geheissen.* — *g) ein Verlangen haben nach,* mit Acc. oder Infin. — 3) mit dem Caus. von धा *Jmd gläubig machen* RV. 10,151,1. — 4) mit धा und अभि s. अभिश्रद्धा Nachtr. 3.

1. श्रथ् (श्रथ्नाति, श्रथ्नीते, °श्रन्थति, *श्रथति und *श्रन्थते) 1) *locker —, los werden, nachgeben; sich nachgiebig zeigen.* — 2) *schlaff —, wehrlos machen;* Med. *sich (sibi) ablösen.* — 3) Partic. शृथित in अशृथित. — Caus. श्रथयति 1) *locker machen; loslassen, Raum geben;* Med. *schlaff werden, nachgeben.* — 2) *lösen, ablösen; erlassen* (Sünde). — Mit अनु 1) *auflösen;* Med. *von sich ablösen,* so v. a. *ausstreuen, verbreiten.* — Caus. *los —, fahren lassen,* so v. a. *die Verfolgung aufgeben.* — Mit नि, निश्रथ्य in einer Worterklärung; erklärt durch निस्रथ्य. — Mit प्र in *प्रश्रथ und *प्रश्रथन. — Mit वि Med. *für sich ablösen.* — Caus. 1) *lösen* (AV. 12,5,71); *ablösen, erlassen* (RV. 4,12,14). — 2) *auflösen, zu Nichte machen.*

2.*श्रथ्, श्रथति fehlerhaft für श्रथ्नाति (236,16); श्रथति und श्राथयति v. l. für श्रथ्; श्रथ्नाति v. l. für श्रन्थ् und auch प्रतिहर्षे; श्राथयति (प्रयत्ने und प्रतिहर्षे); श्रन्थयति (संदर्भे und वधे).

श्रथ m. Nom. act. in *किंश्रथ.

श्रथर्य्, श्रथर्यति *los —, schlaff werden.*

श्रथाय् (nur Imper. श्रथाय, Padap. श्रथय. Mit श्रथ *ablösen* RV. 1,24,15. — Mit उद् *auflösen* ebend. — Mit वि *lösen* ebend. und 2,28,5.

श्रद् s. श्रत्.

श्रद्धानता f. *Glaube.* Vgl. u. श्रत् 2) *d).*

श्रद्धानवत् Adj. *gläubig* 103,24.

श्रद्धयत् (!) Adj. = श्रद्धान *gläubig.*

श्रद्धा 1) Adj. *vertrauend, treu;* mit Dat. — 2) f. आ (adj. Comp. f. आ) *a) Vertrauen, Zuversicht, Glaube, — an* (Loc. oder im Comp. vorangehend); *Treue, Aufrichtigkeit.* Personificirt als Tochter des Pragâpati, der Sonne, Daksha's und Kardama's, als Gattin Dharma's, Aṅgiras' und Manu's, als Mutter Kâma's. प्रजापतेः श्रद्धे Name zweier Sâman Ârsh. Br. — *b) Lust, Verlangen, — nach* oder *zu* (Loc., Acc. mit प्रति, Infin. oder im Comp. vorangehend). श्रद्धया so v. a. *gern.* — *c) die Gelüste bei Schwangeren.* — *d) Verlangen nach Speise, Appetit.* — *e) Neugier.* श्रद्धामाख्याहि नस्तावत् so v. a. *stille unsere Neugier und sage uns.* — *f) * = प्रुड्डि.* — *g)* Bez. *der Feminina auf*

ग्रा Kâtantra 2,1,37. 71.

श्रद्धातर् Nom. ag. *glaubend an* (Acc.).

श्रद्धातव्य n. impers. *zu glauben.*

श्रद्धादेय Adj. *vertrauensvoll spendend.* Vielleicht fehlerhaft für श्रद्धादेव.

श्रद्धादेव Adj. *Gott vertrauend, gläubig.*

श्रद्धान n. *Glaube.*

श्रद्धाप्रकरण n. Titel eines Werkes.

श्रद्धामनस् Adj. *vertrauend* oder *treu.*

श्रद्धामनस्या f. Instr. (gleichlautend) *treu.*

श्रद्धामय Adj. *aus Glauben zusammengesetzt.*

श्रद्धालु Adj. 1) *gläubig* Çaṃk. zu Bâdar. 3,3,31. — 2) *heftig verlangend nach* (im Comp. vorangehend, Râǵat. 8,170. — 3) *f. Gelüste habend* (von einer Schwangeren).

श्रद्धावत् 1) Adj. *a) gläubig.* — *b) einstimmend, beipflichtend.* — 2) f. °वती N. pr. einer mythischen Stadt auf dem Meru.

श्रद्धाविद्ध Adj. *vom Glauben ergriffen, gläubig gestimmt* Çat. Br. 14,7,2,28.

श्रद्धिन् Adj. *gläubig.*

श्रद्धिर्व Adj. *glaubwürdig, Vertrauen verdienend.*

श्रद्धे Dat. Infin. zu श्रत् mit धा RV. 1,102,2.

श्रद्धेन्द्रिय n. *facultas credendi* Lalit. 37,3 (श्रद्धे° gedr.).

श्रद्धेय Adj. *zu glauben, glaubwürdig* Kâd. 2,101, 11 (124,12). तद्दर्शनमात्रश्रद्धेय *dem nur die Gegenwart etwas Glaubwürdiges ist.*

श्रद्धेयत्व n. *Glaubwürdigkeit.*

श्रन्थ् s. 1. und 2. श्रथ्.

*श्रन्थ m. Bein. Vishṇu's.

1.*श्रन्थन n. und °ना f. Vgl. *क्रिमश्रन्थन.

2.*श्रन्थन n. *das Winden eines Kranzes.*

श्रप Nom. act. in सुश्रप.

श्रपण 1) m. *Kochfeuer* (der Âhavanîja oder Gârhapatja). — 2) f. ई in वपाश्रपणी. — 3) n. *das Kochen* Gṛihâs. 1,87. 102.

श्रपय् s. Caus. von श्रा.

श्रपयितर् Nom. ag. *Koch.*

श्रपित 1 Adj. s. u. श्रा Caus. — 2 *f. श्रा *Reisbrei.*

श्रभ् s. श्रम्भ्.

1. श्रम्, श्राम्यति, metrisch °अमति, °अमते, अमनाम 90,7; *müde —, überdrüssig werden, — zu* (Infin. Naish. 6,80. Çiç. 14,38); *sich abmühen, sich vergebens bemühen;* im Bes. *sich kasteien.* नै ना अमन् impers. श्रान्त 1) *ermüdet, abgearbeitet.* श्रान्तक्लान्त *ermüdet und erschöpft* Kâraṇḍ. 29,19. — 2) *—शान्त *zur Ruhe gelangt.* — Caus. श्रामयति und अमयति 1 *müde machen, ermüden.* — 2 *bezwingen, besiegen.* Vgl. Caus. von 2. शम्. — 3 *श्रामयति (श्रामत्वणे). — Mit अभि *müde machen, ermüden* Gop. Br. 1,1,1. 3. 5. fgg. — Mit श्रा in श्राश्रम. — Mit उप *sich ausruhen.* — Mit नि in निश्रम. — Mit परि *sich sehr abmühen.* परिश्रान्त 1) *sehr ermüdet, erschöpft.* — 2) *einer Sache* (im Comp. vorangehend) *überdrüssig geworden* Baudh. 2,17,16. — Caus. (°श्रमयति) *müde machen, ermüden* Naish. 5, 28. — Mit संपरि, °श्रान्त *überaus ermüdet, erschöpft.* — Mitप्रति Caus. (°श्रामयति) *wieder an seinen Platz stellen* Saddh. P. 4,19. Vgl. 2. शम् mit प्रति Caus. — Mit वि 1) *sich ausruhen, sich erholen.* — 2) *seine Thätigkeit einstellen, aufhören, nachlassen* Hem. Par. 1,343. — 3) *beruhen auf* (Loc.). — 4) *Ruhe finden bei, so v. a. Jmd sein ganzes Vertrauen schenken, sich verlassen auf* (Loc.). — 5) *sich behaglich fühlen.* — 6) विश्रान्त *a) ausgeruht, erholt* (Kâm. Nîtis. 13,76), — *von* (im Comp. vorangehend). — *b) sich ausruhend, sich erholend.* — *c) aufgehört, nachgelassen* 291,28. 295,28 (im Prâkrit). — *d) seine Thätigkeit einstellend* 95,23. — *e) aufhörend bei, so v. a. sich erstreckend bis* (Acc. oder im Comp. vorangehend). कर्णान्तिकम् *so v. a. zu Ohren gekommen* Prasannar. 10,6. श्रयु विश्रान्तकर्णयुगलम् *so v. a.* श्रयु कर्णयुगलविश्रान्तम्. — *f) am Ende eines Comp. entbehrend, baar.* — *g) sich behaglich fühlend bei* (Loc.). — Caus. (विश्रमयति und विश्रा°) 1) *ruhen —, ausruhen lassen.* सिंहासने विश्रामित: Kâraṇḍ. 40,3. — 2) *Etwas zur Ruhe bringen, einem Dinge ein Ende machen;* mit Acc. — 3) विश्रामयति Lalit. 161,17 fehlerhaft für विश्राणयति. — Mit परिवि, °श्रान्त *vollkommen ausgeruht* 60, 32. — Mit सम्, संश्रान्त *ermüdet, erschöpft.*

2.*श्रम् Indecl.

श्रम m. (adj. Comp. f. श्रा) 1) *Ermüdung, Müdigkeit, Erschöpfung.* — 2) *körperliche* oder *geistige Anstrengung, — Arbeit, Körperübung* (Kâd. 110,16 = 198,13), *Mühe, Bemühung mit heiligem Werke* oder *Studium, auf Etwas* (Loc. oder im Comp. vorangehend) *gewandte Mühe.* — 3) N. pr. eines Sohnes *a)* des Âpa. — *b)* des Vasudeva Bhâg. P. ed. Bomb. 9,24,50.

श्रमकर Adj. *Müdigkeit erzeugend, Mühen verursachend.*

श्रमघ्न Adj. *Müdigkeit verscheuchend.*

*श्रमघ्नी f. *die Frucht von Cucurbita lagenaria* Râǵân. 7,163.

श्रमच्छिद् Adj. *Müdigkeit verscheuchend.*

श्रमजल n. *Schweiss* Daçak. 73,14. Çiç. 7,69. 10,80.

श्रमण 1) m. *Bettelmönch, insbes. ein buddhistischer* oder *Gaina-Mönch* (Hem. Par. 1,302). Auch Gautama selbst erhält dieses Beiwort. श्रमणसंघ m. Ind. Antiq. 6,32. श्रमणाचार्य m. Harshaḱ. (ed. Bomb.) 506,18. — 2) f. श्रा und ई *eine Bettelnonne.* — 3) *f. श्रा = शबरोशिद् (vgl. R. 1,1,55), मांसी, मुण्डीरी und सुदर्शना. — 4) n. *Mühe, Anstrengung* Çâṅku. Çr. 15,19,21. श्रेमाणम् st. श्रमणम् Ait. Br. 7,15,6.

श्रमणक 1) m. = श्रमण 1). — 2) f. °णिका = श्रमण 2).

श्रमणदत्त m. N. pr. eines Mannes Hem. Par. 2,81.

श्रमणाय्, °यते *zu einem Bettelmönch werden.*

श्रमनुद् Adj. *Müdigkeit verscheuchend.* रति°.

श्रमयु Adj. *sich ermüdend, — abmühend.*

श्रमवत् Adj. *der sich abgemüht —, fleissig gearbeitet hat;* die Ergänzung im Loc.

श्रमवारि n. *Schweiss.* °बिन्दु m. und °लेश m. (Kumâras. 3,38. Vikramâṅkaḱ. 12,8) *Schweisstropfen.*

श्रमविनयन Adj. *Müdigkeit verscheuchend.* श्रध°.

श्रमविनोद m. *Verscheuchung der Müdigkeit.*

श्रमशीकर m. *Schweiss.*

*श्रमस्थान n. *ein zu Waffenübungen bestimmter Platz.*

श्रमाधायिन् (Conj. für श्रमादायिन्) Adj. *Mühe verursachend, mühevoll* Spr. 7089.

श्रमाम्बु n. *Schweiss.*

*श्रमिन् Adj. *der sich abmüht u. s. w.*

श्रम्भ्, श्रम्भते (विश्वासे und प्रमादे). Die Bomb. Ausgg. schwanken zwischen श्रम्भ् und स्रम्भ्; für श्रम्भ् spricht निश्रम्भ. Simplex nicht zu belegen. — Mit नि in निश्रम्भ. — Mit प्र in प्रश्रब्ध. — Mit वि *vertrauen —, sich verlassen auf* (Loc.). विश्रभ्य *so v. a. getrost, ohne Bedenken.* विश्रब्ध (nach den Lexicographen = विश्वस्त. अनुद्भट, गाढ, शान्त, अत्यर्थ und स्थिर) 1) *vertrauend, kein Arg habend, — gegen* (प्रति), *sich sicher fühlend.* Adv. °म् und विश्रब्ध° *getrost, ohne Bedenken, ruhig, ohne Weiteres.* विश्रब्धमाचिरम् metrisch st. विश्रब्धं माचिरम्. — 2) *von Vertrauen zeugend* oder *V. erweckend.* — Caus. विश्रम्भयति 1) *auflösen, aufknöpfen.* — 2) *Jmd Vertrauen einflössen, ermuthigen;* mit Acc. — Mit प्रतिवि, °श्रब्ध *voller Vertrauen zu* (Loc.). °म् Adv. *ganz getrost, ohne alle Bedenken.* — Caus. *zu vertraut machen.* — Mit उपवि Caus. *Jmds* (Acc.) *Vertrauen erwecken.* — Mit प्रतिवि, °श्रब्ध *voller Vertrauen, kein Arg habend.*

श्रय in *भद्रश्रय.

1. श्रयण n. 1) *das Sichlehnen —, Sichheften an, Zufluchtsuchen bei* (im Comp. vorangehend). — 2) *das woran sich Etwas* (im Comp. vorangehend)

lehnt, sich heftet, einen Platz findet.

2. अवण n. *das Mengen.* Auch fehlerhaft für अपण Gaim. 6,4,43.

अव 1) Adj. *tönend.* — 2) m. *a) das Hören,* — von Çiç. 17,22. अवात् *nach dem blossen Hörensagen.* विद्वस्य अवे *so dass es* V. *hören konnte.* — *b) Ohr.* — *c) Hypotenuse.*

अवर्ष m. *Preislust.*

*अवक Adj. v. l. für स्रवक.

1. अवण 1) n. *a) das Hören* Gobh. 3,2,62. Baudh. 1,21,15. Auch Pl. — *b) das Hören,* so v. a. *das Lernen.* — *c) Leumund, guter Ruf.* — 2) m. n. (selten) *Ohr.* Am Ende eines adj. Comp. f. आ Hemâdri 1,402,19. Vâsav. 235,2. — 3) m. *Hypotenuse, Diagonale eines Tetragons* u. s. w.

2. अवण 1) Adj. *lahm.* — 2) m. f. (अवणा selten) *das 20ste (23ste) Mondhaus* (das unter der Figur von drei Fussstapfen gedacht wird). Am Ende eines adj. Comp. f. आ Vâsav. 235,2. — 3) m. N. pr. eines Sohnes des Naraka. — 4) f. आ *a) die Vollmondsnacht im Monat* Çrâvaṇa Âpast. Çr. 8,5,1. 6,10. Gaut. — *b)* N. pr. einer Tochter Kitraka's und Râǵâdhideva's. — 5) n. = अवणाकर्मन्.

3. अवण 1) m. *eine best. zum Weissfärben dienende Pflanze.* — 2) *f. आ = मुण्डीरिका.

4. अवण 1) m. = अमण 1) Hem. Par. 6,203. 207. — 2) f. आ = अमण 2).

5. अवण n. in späteren Schriften fehlerhaft für स्रवण.

6. अवण 1) *n. = अपण. — 2) f. ई = अपणी in वपाअवणी.

7. अवण = आवण 4) Çâṅkh. Gṛhj. 4,15.

अवणक m. = 4. अवण 1) Varâh. Jogaj. 4,24.

अवणगोचर 1) m. *Bereich des Gehörs.* — 2) Adj. *dem Ohre zugänglich.* Nom. abstr. °ता f. Ind. St. 14,388.

अवणदत्त m. N. pr. eines Lehrers.

अवणद्वादशी f. *ein best. 12ter Tag.*

अवणपथ m. 1) *Bereich der Ohren.* °गत Adj. *bis zu den Ohren reichend,* °पर्यन्तगमन n. *das bis an die Ohren Gehen.* — 2) *Gehörgang, Ohr* Çiç. 17,33. — 3) *Bereich des Gehörs.* °पथातिथि m. *Jmd zu Ohren kommend,* °पथातिथित्वम् — इ *Jmd* (Gen.) *zu Ohren kommen* 302,28.

अवणपरुष Adj. *rauh anzuhören, unangenehm zu hören* Megh. 61.

अवणपालि f. *Ohrläppchen.*

अवणपुटक m. *Gehörgang, Ohr* Verz. d. Oxf. H. 120,b,9.

अवणपूरक m. *Ohrring, Ohrenschmuck* Çiç. 13,32.

अवणप्राघुणिक m. *zu Jmds Ohren gelangend.*

अवणप्राघुणिकी Adv. mit कर् *zu Jmds* (Gen.) *Ohren gelangen lassen* Naish. 2,56.

अवणभृत Adj. *in den Ohren getragen,* so v. a. *von dem man reden hört.*

अवणमाहात्म्य n. Titel Burnell, T.

अवणमूल n. *Ohrwurzel.*

अवणरुज् f. *Ohrenkrankheit, Ohrenschmerzen.*

अवणविदारण Adj. *ohrzerreissend* (Rede) Mudrâr. 104,9 (163,5).

अवणविधिविचार m. Titel eines Werkes.

अवणविषय m. *Bereich des Gehörs, Gehörweite.*

अवणव्याधि m. *Ohrenkrankheit, Ohrenschmerzen.*

*अवणशीर्षिका f. *Sphaeranthus mollis.* Vgl. आवणशीर्षक.

अवणस् (!) Adj. *einen Gesang begleitend* S. S. S. 182,17.

अवणसुख Adj. *den Ohren angenehm, angenehm zu hören* Çiç. 17,38.

अवणसुभग Adj. dass. Megh. 11.

अवणहारिन् Adj. *das Ohr entzückend* Vâsav. 265,4.

अवणाकर्मन् n. *die am Vollmondstage des* Çrâvaṇa *übliche Ceremonie.*

अवणानन्द m. Titel Opp. Cat. 1.

अवणाह्वया f. *eine best. Pflanze* Suçr. 1,134,2.

अवणिकाव्रत n. *eine best. Begehung.*

अवणी f. wohl fehlerhaft für आवणी. Vgl. auch u. 6. अवण.

अवणीय Adj. *zu hören, hörenswerth.*

अवणीयपार m. Bez. eines der 8 Sthâna des Ṛgveda.

अवणोदर n. *das Innere des Ohres, Gehörgang, Ohr* Çiç. 12,47.

1. अवस् 1) n. *a) Getöne, Ruf, lautes Lob.* — *b) Laut, Schall.* — *c) Lob, Ruhm, Ansehen.* — *d) *Ohr.* — *e) Hypotenuse.* Könnte auch अव m. sein. — 2) m. N. pr. eines Ṛshi (Ârsh. Br.), Sohnes des Santa.

2. अवस् n. 1) *Strom, Guss.* — 2) *Lauf, Fahrt, rasche Bewegung.* Instr. Pl. *im Fluge.* — 3) *Bahn, Bett.* — 4) *= अन्न und धन.

अवस्काम Adj. *nach Zuruf* u. s. w. *begierig.*

1. अवस्य्, nur Partic. अवस्यत् *preislustig, lobend.*

2. अवस्य्, °स्यति 1) *auf der Fahrt sein, reisen; eilig —, schnell sein.* — 2) etwa *erhaschen.* — Mit आ *rasch herbeikommen.*

1. (अवस्य) अवसिध्र n. 1) *Lobruf, Ruhm.* — 2) *rühmliche That.*

2. (अवस्य) अवसिध्र Adj. *eilig, behend.*

अवस्या f. *eiliger Lauf.* अवस्या Instr. *flugs, eilig.*

1. अवस्यु Adj. *preislustig, lobend.*

2. अवस्यु Adj. 1) *fliessend, strömend.* — 2) *rasch sich bewegend, behend; rüstig, rührig.*

*अवाप्य m. = बलियोग्यपशु oder यज्ञियपशु. Richtig अवाप्य.

अवाप्य (अवापिध्र) 1) Adj. *löblich, rühmlich.* अवाप्यम् auch Acc. f. — 2) *m. = यज्ञपशु.

अविष्ठ 1) *Adj. *unter dem Mondhaus* Çravishṭhâ *geboren.* — 2) *m. N. pr. eines Mannes. — 3) f. अविष्ठा *a)* Pl., später auch Sg. und Du. *das 24ste (24ste, 22ste) Mondhaus.* — *b)* N. pr. verschiedener Frauen Hariv. 3,1,12.

अविष्ठक (Conj.) m. N. pr. eines Mannes.

*अविष्ठाज und *अविष्ठाभू m. Metron. *des Planeten Mercur.*

*अविष्ठारमण m. *der Mond.*

अविष्ठीय Adj. (f. आ) *zum Mondhaus* Çravishṭhâ *in Beziehung stehend* Çâṅkh. Gṛhj. 4,15.

अवोजित् Adj. *Ruhm gewinnend.*

अव्य Adj. *hörbar, was mit dem Ohr vernommen wird, hörenswerth.* Nom. abstr. °त्व n.; vgl. दृश्य-अव्यत्व. v. l. häufig आव्य.

1. आ, *आति und *आयति (पाके, स्वेदे). Partic. आत, *आण und आत (107,26) *gekocht, gebraten.* Vgl. आतम्. — Caus. आपयति, आपयते (metrisch) *kochen, braten, rösten,* überh. *gar machen;* Töpfe u. s. w. *brennen* Gaut. Âpast. 2,20,8. Vaitân. — Mit अधि, °आत fehlerhaft für °आित. — Mit आ, आआत *angekocht.* — Mit नि; vgl. निआण. — Mit प्र, प्रआत *gekocht* Kauç. 30.

2. आ, nur Partic. आयत्तस् RV. 8,88(99),3, das mit समाआितास् erklärt, also zu 1. आि gezogen wird.

*आण 1) Adj. s. u. 1. आ. — 2) f. आ *Reisbrei.*

आद्ध 1) n. *Todtenspende und ein damit verbundenes Todtenmahl, wobei Brahmanen bewirthet und beschenkt werden.* मातामद्ध° *eine Todtenspende zu Ehren von* Verz. d. Oxf. H. 284,a,42. — 2) Adj. (f. ई) *a) gläubig* Hem. Par. 2,39. Saddh. P. 2,32. — *b) zu einem Todtenmahl in Beziehung stehend.*

आद्धकर्मन् n. *Veranstaltung eines Todtenmahls, Todtenmahl* Gaut. 10,53. Baudh. 1,11,25.

आद्धकल्प m. 1) dass. Âpast. M. 1,112. MBh. 13, 127,12. — 2) Titel eines Werkes.

आद्धकल्पभाष्य n., °कल्पलता f., °कल्पसूत्र n., आद्धकाण्ड (Burnell, T.), °संग्रह m. (Opp. Cat. 1) und आद्धकारिका f. Titel.

आद्धकाल m. *die Zeit, da man das* Çrâddha

darbringt. Nach H. *die achte Stunde.*

श्राद्धगणपति m. (VP.² 3,190), श्राद्धगुणसंग्रह m. (Bühler, Rep. No. 678), श्राद्धचन्द्रिका f., श्राद्धचिन्तामणि m. und श्राद्धतत्त्व n. Titel.

श्राद्धत्व n. Nom. abstr. zu श्राद्ध 2) *a*) Çiçvaṭs 670.

श्राद्धदिन n. *der Tag, an welchem das Çrâddha dargebracht wird.*

श्राद्धदीपकालिका f. und श्राद्धदीपिका f. Titel.

श्राद्धदेव m. *der Gott des Todtenmahls*, Bez. des Manu Vaivasvata (auch VP. 3,1,30; im TBr. und Çat. Br. erhält Manu das Beiwort श्राद्धदेव), des Jama Vaivasvata, des Vivasvant und frommer Brahmanen.

श्राद्धदेवता f. *die Gottheit des Todtenmahls.* Pl.

श्राद्धदेवत्व n. Nom. abstr. von श्राद्धदेव.

श्राद्धनिर्णय m., श्राद्धपद्धि f., श्राद्धपद्धति f., श्राद्धप्रदीप m., श्राद्धप्रयोग m. und श्राद्धप्रशंसा f. Titel Burnell, T.

श्राद्धभुज् Adj. *der an einem Todtenmahl theilgenommen hat* M. 3,250.

श्राद्धभोजन n. *Theilnahme an einem Todtenmahle* Âpast. Çâṅkh. Gṛhj. 4,7.

श्राद्धमञ्जरी f. (Burnell, T.) und श्राद्धमयूख m. Titel.

श्राद्धमित्र Adj. *der durch ein Çrâddha Freunde zu gewinnen sucht* M. 3,140.

श्राद्धवमनप्रायश्चित्त n. Titel Burnell, T.

श्राद्धवासर = श्राद्धदिन.

श्राद्धविधि m. und श्राद्धविवेक m. Titel.

*श्राद्धशाक n. *eine best. Gemüsepflanze.*

श्राद्धसंग्रह m. Titel.

श्राद्धसूतक Adj. *zu einem Todtenmahl oder einer Geburt in Beziehung stehend.*

श्राद्धसूतकभोजन n. Du. *Theilnahme an einem Todten- oder Geburtsmahle* Çâṅkh. Gṛhj. 6,1.

श्राद्धसूत्र n. Titel, = श्राद्धकल्पसूत्र.

श्राद्धाह् n. = श्राद्धदिन.

श्राद्धाह्निक Adj. *täglich Todtenmahle veranstaltend.*

श्राद्धिक Adj. 1) *zu einem Todtenmahle in Beziehung stehend* Gaut. — 2) **der an einem Todtenmahl Theil genommen hat.*

श्राद्धिन् Adj. 1) *Todtenmahle veranstaltend.* — 2) *der an einem Todtenmahl Theil genommen hat* Gaut. — 3) MBh. 13,3532 fehlerhaft für अद्धिन्.

श्राद्धीय Adj. *zu einem Todtenmahl in Beziehung stehend.*

श्राद्धेय Adj. in अश्राद्धेय.

श्राप्त 1) Adj. s. u. 1. आप्. — 2) m. N. pr. eines Sohnes des Âpa VP.² 2,23. Der gedr. Text शाप्त.

— 3) n. *a*) *Ermüdung, Mühe; Kasteiung, Frucht der religiösen Bemühung.*

श्राप्तसंद्द Adj. *müde sich lagernd.*

श्राप्ति f. *Ermüdung.*

श्राप्य्. °यति 1) Caus. von 1. श्रि. — 2) **künstliches* Denomin. von श्र (wovon श्रेयंस्. श्रेष्ठ abgeleitet werden).

°श्रापिन् Adj. *kochend.*

*श्राम्. श्रामयति (श्रामत्वणे, मत्वे). Vgl. auch Caus. von 1. श्रम्.

*श्राम m. 1) *Monat.* — 2) *Zeit.* — 3) *Halle.* — 4) *ein* Gina Gal. — 5) R. 1,21,6 fehlerhaft für श्रम.

*श्रामण n. Nom. abstr. von श्रमण.

श्रामणाक m. oder n. Bez. *eines best. Verfahrens beim Feueranlegen* Gaut. Baudh. 2,11,15. Vasishṭha 9,10. v. l. श्रावणाक.

श्रामणेर m. *ein buddhistischer Noviz.*

श्रामण्य n. Nom. abstr. von श्रमण 1) Hem. Par. 1,62. 251. 321. 389.

1. श्रायँ 1) Adj. *Etwas an sich habend, mit Etwas* (Loc.) *versehen.* — 2) m. *Behausung* Bhaṭṭ.

2.*श्राय Adj. *zur Çrî in Beziehung stehend.*

श्रायन्तीय n. Name eines Sâman. Vgl. ṚV. 8, 88(99),3.

श्रायसँ 1) m. Patron. verschiedener Männer. — 2) *Adj. = श्रेयसि भवम्.

श्राव m. N. pr. eines Sohnes des Juvanâçva Hariv. 1,11,21.

श्रावक 1) Adj. *a*) *lauschend auf* (im Comp. vorangehend) Vâsav. 144,1. — *b*) *weit hörbar* Çiç. 11, 1. — 2) m. *a*) *Zuhörer, Schüler.* — *b*) *ein Zuhörer oder Schüler Buddha's* oder Gina's. Bei den Anhängern des Mahâjâna werden die Anhänger des Hînajâna so genannt Wassiljew 127. °यान n. *das Vehikel der Çrâvaka* Saddh. P. Davon Adj. °यानीय ebend. 142. — *c*) **Krähe.* — 3) f. श्राविका f. zu 2) *b*).

श्रावकत्व n. Nom. abstr. zu श्रावक 2) *b*). Vgl. श्राविकात्व.

श्रावककृत्य n. (Bühler, Rep. No. 774), श्रावकव्रत n., श्रावकानुष्ठानविधि m. (Bühler, Rep. No. 676) und श्रावकाराधन n. Titel von Werken.

1. श्रावण 1) Adj. *a*) *durch das Gehör vermittelt, durch's Ohr wahrgenommen.* — *b*) in Verbindung mit विधि m. Bez. *eines best. Verfahrens* (Früchte zu sammeln). — 2) *m. *Ketzer.* — 3) *f. श्रा *eine best. Pflanze*, = दध्यालो und = 4). — 4) f. ई *Sphaeranthus mollis.* °द्वय n. Kâraka 6,2. — 5) n. *das Hörenlassen, Verkünden.*

2. श्रावण 1) Adj. (f. ई) *zum Mondhaus Çravaṇa in Beziehung stehend.* — 2) m. *a*) *ein best. Monat der Regenzeit.* — *b*) N. pr. eines Muni. — 3) f. ई *a*) *der Vollmondstag im Monat Çrâvaṇa* Âpast. Vasishṭha 11,43. 13,1. Baudh. 1,12,16. — *b*) *ein best.* Pâkajaǵña Gaut. — 4) n. = श्रवणाकर्मन्.

3.*श्रावण n. H. an. 3,227 fehlerhaft für 1. श्रवण.

श्रावणाक s. श्रामणाक.

श्रावणाकर्मसर्पबलिप्रयोग und श्रावणाकर्म° m. Titel Burnell, T. Richtig wohl श्रवणाकर्म°.

श्रावणात्व n. *Hörbarkeit.*

श्रावणनिषेधवचन n. Titel Burnell, T.

श्रावणवर्ष Bez. *eines der 12 Jahre im Umlaufe des Planeten Jupiter.*

श्रावणविधि m. Titel eines Pariçishṭa des SV.

*श्रावणशीर्षक m. *Sphaeranthus mollis* Râǵân. 5, 17. Vgl. श्रवणशीर्षिका.

श्रावणाकर्मसर्पबलिप्रयोग m. s. u. श्रावणाकर्म°.

*श्रावणिक m. *der Monat Çrâvaṇa.*

1. श्रावणिका f. in *मल्ल°.

2. श्रावणिका f. Demin. von 2. श्रावणा 3) *a*). °व्रत n. *eine best. Begehung.*

श्रावणीकर्मन् n. = श्रवणाकर्मन्.

श्रावणीय Adj. 1) *zu verkünden, zu verlesen.* — 2) *zu hören, hörbar.*

श्रावयँत्पति Adj. *den Herrn berühmt machend.*

श्रावयँत्सखि Adj. (Nomin. °सखा) *den Freund berühmt machend.*

श्रावयस m. Patron. Maitr. S. 3,3,9 (42,11).

श्रावयितर् Nom. ag. *Etwas zu Ohren bringend* Çaṅk. zu Bâdar. 3,1,6.

श्रावयितव्य Adj. 1) *was zu Jmds Ohren gebracht werden muss.* — 2) *den man Etwas* (Acc.) *hören lassen muss.*

*श्रावष्ठीय Adj. fehlerhaft für श्राविष्ठीय.

श्रावस्त N. pr. 1) m. eines Fürsten, Sohnes des Çrâva und Grosssohnes des Juvanâçva (auch Sohnes des Juv.), Gründers der Stadt Çrâvastî. — 2) f. ई einer Stadt der Kosala Hem. Par. 10,1.

श्रावस्तक m. = श्रावस्त 1).

*श्रावस्तेय Adj. von श्रावस्ती.

श्राविकात्व n. Nom. abstr. von श्रावक 3) Hem. Par. 2,309. Vgl. श्रावकत्व.

श्रावितर् Nom. ag. *Hörer.*

1. श्राविन् Adj. 1) am Ende eines Comp. *hörend.* — 2) *zu Gehör kommend, hörbar* (Suffix) Pat. zu P. 5,2,37. Vgl. कर्ण.

2. श्राविन् Adj. fehlerhaft für स्राविन् Hemâdri 1, 630,6. Sây. zu Taitt. Âr. 6,7,1.

श्राविष्ठ Adj. (f. ई) *zum Mondhaus Çravishṭhâ in Beziehung stehend.*

आविष्टायन m. Patron. von अविष्ट. Auch Pl.

आव्य Adj. 1) *was gehört werden darf* oder *kann, hörbar* (Spr. 7710), *gehört zu werden verdienend, hörenswerth.* — 2) *zu verkünden.* — 3) *bekannt zu machen, certior faciendus.*

1. श्रि, श्रयति, °ते; in der klassischen Sprache श्रिशिश्रियत् Aor. Vgl. 3. शर्. 1) Act. *lehnen, legen an* oder *auf, anbringen an, hinlegen zu, ruhen lassen auf, richten auf* oder *an, stützen* —, *übertragen auf* (Loc.); insbes. Licht —, Glanz *verbreiten über* oder *an* (Loc.). — 2) Med. Pass. und ausnahmsweise Act. *sich lehnen an* (Acc.), *Halt finden, haften, sich befinden in* oder *an* (Loc., Acc. oder Adv.), *sich anreihen an* (Loc.). — 3) Med. Act. *sich irgendwohin* oder *zu Jmd begeben* (insbes. um Hülfe oder Schutz zu finden), *hinstreben zu;* mit Acc. — 4) Med. *Eingang finden, sich bemeistern* (von Gemüthszuständen), *zu Theil werden;* mit Acc. oder Loc. — 5) Med. Act. *in* einen Zustand —, *in* eine Lage —, *in* ein Verhältniss *sich begeben, antreten, greifen* —, *gelangen zu, annehmen* (eine Gestalt). आविकात्वमशिश्रियत् Hem. Par. 2,309. — 6) श्रित् *a)* mit act. Bed. α) *haftend an, stehend auf* oder *in, liegend* —, *sitzend auf, befindlich* —, *angebracht an, enthalten* —, *steckend in;* mit Loc., seltener mit Acc. oder am Ende eines Comp. रेवतीम् *im Mondhaus* R. *sich befindend,* so v. a. *untes diesem M. es thuend.* — β) *sich irgendwohin* oder *zu Jmd begeben habend,* mit Acc. Häufig in der Bed. des Verbum finitum. — γ) *sich begeben habend in* einen Zustand, — eine Lage, — ein Verhältniss, *gerathen in, angenommen habend* (eine Gestalt); mit Acc. oder am Ende eines Comp. — δ) *der sich unter Jmds Schutz gestellt hat.* — *b)* mit pass. Bed, α) *wohin* oder *zu wem man sich begeben hat, aditus, besetzt, eingenommen* (Çiç. 12, 3). — β) *ergriffen, erwählt.* — मन्दबुद्धिजनाः श्रिताः Verz. d. Oxf. H. 155,*b*,34 fehlerhaft für °ज्ञनाश्रिताः. — 7) श्रितवत् *der sich in Jmds* (Acc.) *Schutz begeben hat.* — Caus. श्रापयति s. u. उद्. — *Desid. शिश्रयिषति und शिश्रीषति. — Mit अधि Act. 1) *verbreiten über* (Acc. oder Loc.). — 2) *setzen auf* (Loc.), insbes. *auf's Feuer* (mit und ohne Hinzufügung dieses Wortes) Vaitân. 7,2. — 3) *sich begeben auf* (Çiç. 12,50), *sich legen* —, *sich setzen auf;* mit Acc. — 4) अधिश्रित (auch अधि श्रित्) *a) haftend an, ruhend in* oder *auf;* mit Loc. oder Acc. AV. Prâjaçc. 4,2. — *b) gesetzt auf* (Loc.), insbes. *auf's Feuer, hängend an.* — *c) besetzt mit* (Instr.). — *d) der sich begeben hat an* oder *in* (Acc.). — Mit प्रत्यधि Act. *neben dem Feuer hinstellen.* — Mit समधि Act. *auf's Feuer* (Loc. oder zu ergänzen) *setzen.* — Mit अनु, °श्रित *gefolgt von* (Instr.). — Mit अप Med. *sich aufstützen,* — *lehnen.* अपश्रित *angelehnt, gelagert, gelehnt auf* oder *in* (Loc.). Vgl. अनपश्रित. — Mit अभ्यप Med. *sich wegbegeben zu* (Acc.). — Mit अभि Act. 1) *herbeiführen.* — 2) *sich flüchten zu* (Acc.). — Mit अव in अवश्रयण. — Mit उपाव Med. *sich hingeben an* (Acc.) Çat. Br. 4,6,9,5. — Mit आ 1) Act. *heften* —, *anbringen an* (Loc.). — 2) Act. Med. *sich lehnen an, sich stützen auf* (Hariv. 8383. 3,54,16), *sich schliessen an Jmd, Halt und Schutz suchen bei Jmd, sich Jmd hingeben;* mit Acc. Gaut. 10,61. — 3) Act. *haften an, beruhen auf* (Acc.). — 4) Act. Med. *sich an einen Ort begeben, kommen, gelangen zu, in* oder *auf, gerathen auf;* mit Acc. — 5) Act. Med. *sich begeben in,* so v. a. *sich überlassen, sich hingeben, zu Etwas greifen, erwählen, annehmen* (eine Gestalt), *Etwas annehmen,* so v. a. *theilhaftig werden* (Vâsav. 255,8), *erfahren* (einen Wandel u. s. w.); mit Acc. — 6) Med. *Etwas annehmen,* so v. a. *gutheissen, billigen.* — 7) Act. *Jmd treffen, zu Theil werden;* mit Acc. Pass. *betroffen werden,* so v. a. *unterliegen,* mit Instr. — 8) *berücksichtigen.* आश्रित्य mit Acc. so v. a. *wegen.* — 9) आश्रित *a)* mit act. Bed. α) *sich lehnend* —, *sich haltend an Etwas* (65,18. 22. 66,28), *sich an Jmd lehnend,* — *schliessend, Halt und Schutz bei Jmd suchend, Jmd ergeben,* — *untergeben;* die Ergänzung im Acc., Gen. (selten) oder im Comp. vorangehend. — β) *haftend an, eigen;* die Ergänzung im Acc. oder im Comp. vorangehend, — γ) *abhängig, beruhend auf* (Loc. oder im Comp. vorangehend). — δ) *bezüglich auf, betreffend;* die Ergänzung im Acc. oder im Comp. vorangehend. — ε) *an einen Ort sich begeben habend, weilend* —, *wohnend* —, (260,21), *sitzend* —, *liegend* —, *stehend* —, *befindlich* —, *gelegen in, an, bei* oder *auf* (Acc., Loc. oder im Comp. vorangehend), *gelangt zu* (Acc.). पश्चान्मुखाश्रिता *den Lauf nach Westen genommen habend* (Fluss). — ζ) *gelangt zu Jmd,* so v. a. *Jmd* (im Comp. vorangehend) *gehörig.* — η) *sich überlassen* —, *sich hingegeben* —, *zu Etwas gegriffen* —, *Etwas erwählt* —, *erlangt habend, theilhaftig geworden* (Spr. 7863); die Ergänzung im Acc. oder im Comp. vorangehend. — θ) *Rücksicht nehmend auf* (Acc.). — *b)* mit pass. Bed. α) *zu dem man seine Zuflucht genommen hat.* — β) *unterstützt von* (Instr.). — γ) *wohin man sich begeben hat, bewohnt, besetzt, eingenommen, betreten.* — δ) *dem man sich überlassen* —, *hingegeben hat, wozu man gegriffen hat, angenommen, erwählt.* — ε) *berücksichtigt.* — Mit अन्वा, °श्रित *entlang gegangen,* — *stehend,* — *hingestellt;* mit Acc. अनु kann auch als selbständige Präposition gefasst werden. — Mit अपा 1) Act. *lehnen* —, *hängen an* (Loc.). — 2) Act. Med. *sich lehnen an, Halt und Schutz suchen bei Jmd, zu Jmd seine Zuflucht nehmen;* mit Acc. अन्योऽन्यमपाश्रित्य so v. a. *von einander abhängend.* — 3) *sich überlassen, sich hingeben, greifen zu Etwas;* mit Acc. — 4) अपाश्रित *a)* mit act. Bed. α) *gelehnt an, angelehnt, der sich unter Jmds Schutz gestellt hat;* die Ergänzung im Acc. oder im Comp. vorangehend. — β) *geflüchtet in* (Acc.). — γ) *ruhend in* (Acc.). — δ) *der sich hingegeben* —, *zu Etwas gegriffen* —, *Etwas angenommen hat;* mit Acc. — *b)* mit pass. Bed. α) *woran man sich lehnt.* — β) *umgelegt, angelegt.* — γ) *besetzt, bewohnt.* — Mit व्यपा 1) *zu Jmd* (Acc.) *seine Zuflucht nehmen.* — 2) *sich bekennen zu* einer Lehre (Acc.) Çaṃk. zu Bâdar. 2,1,12. — 3) व्यपाश्रित *a) seine Zuflucht genommen habend* —, *geflüchtet zu* (Acc. oder im Comp. vorangehend). — *b) sich überlassen* —, *sich hingegeben* —, *zu Etwas gegriffen* —, *angenommen habend* (einen Körper); mit Acc. MBh. 7,145,31. — Mit संव्यपा, °श्रित *sich überlassen* —, *sich hingegeben* —, *gegriffen habend zu* (Acc.). v. l. सं व्यपा°. — Mit उपा 1) *sich lehnen an,* so v. a. *beruhen auf* (Acc.). — 2) Act. *sich begeben zu* oder *in* (Acc.). — 3) *sich überlassen, sich hingeben, zu Etwas greifen;* mit Acc. उपाश्रित्य und उपाश्रयित्वा lässt sich häufig durch *mit Hülfe von* übersetzen. — 4) उपाश्रित *a)* mit act. Bed. α) *sich anlehnend, anliegend, sich stützend auf* (Acc.); *beruhend auf* (Loc.); *der sich an Jmd geschlossen* —, *zu Jmd seine Zuflucht genommen hat, geflüchtet zu* (Acc.). — β) *der sich irgendwohin begeben hat, angelangt bei, weilend in* oder *bei* (Acc., seltener Loc.) 134, 14. — γ) *der sich überlassen* —, *sich hingegeben* —, *zu Etwas gegriffen hat;* mit Acc. — *b)* mit pass. Bed. *worauf man sich gelehnt* —, *gestützt hat.* — Mit समुपा, °श्रित 1) mit act. Bed. *a) sich lehnend an, gestützt* —, *beruhend auf* (Acc.). — *b) sich irgendwohin* oder *zu Jmd begeben habend,* mit Acc. — *c) sich überlassen* —, *sich hingegeben* —, *zu Etwas gegriffen habend;* mit Acc. — 2) mit pass. Bed. *a) besetzt, eingenommen.* — *b) heimgesucht.* — Mit प्रत्या in प्रत्याश्रय. — Mit व्या in व्याश्रय. — Mit समा 1) *sich stützen auf, sich halten an, Zuflucht suchen bei, sich in Jmds Schutz begeben;* mit Acc. —

2) Act. Med. *sich hinbegeben zu* (mit Acc. Spr. 7734. Harshaḱ. 140,13. Çiç. 15,87 [53]), *sich herbeimachen.* — 3) Act. *in Besitz nehmen, einnehmen.* — 4) Act. *sich überlassen, sich hingeben, greifen zu;* mit Acc. — 5) समाश्रित *a*) mit act. Bed. α) *aneinander gereiht.* — β) *gelehnt an; der sich in Jmds Schutz begeben hat;* mit Acc. — γ) *beruhend auf* (Acc. oder im Comp. vorangehend). — δ) *bezüglich auf, betreffend;* die Ergänzung im Comp. vorangehend. — ε) *der sich irgendwohin begeben hat, weilend in, stehend an* oder *auf, steckend in* (54,21), *gelegen an, fliessend in;* die Ergänzung im Acc., Loc. oder im Comp. vorangehend. — ζ) *gelangt zu, theilhaftig geworden;* mit Acc. In dieser Bed. auch समाश्रितवत्. — η) *sich überlassen —, sich hingegeben —, zu Etwas gegriffen habend;* mit Acc. oder am Ende eines Comp. — 9) *statuirend, annehmend;* mit Acc. — *b*) mit pass. Bed. α) *auf den man sich stützt, den man zu Hülfe nimmt.* — β) *ausgestattet mit* (Instr.), *heimgesucht von* (im Comp. vorangehend). — γ) *wozu man gegriffen —, was man erwählt hat.* — Mit प्रतिसमा, °श्रित *beruhend auf, abhängig von* (Acc.). — Mit उद् 1) Act. *in die Höhe richten, aufrichten, auf-, emporheben* Vaitân. 11, 24. प्रथमं पादम् so v. a. *den ersten Schritt thun.* Pass. उच्क्रीयते Vaitân. 10,8. — 2) Med. *sich aufrichten, aufrecht stehen.* — 3) उच्छ्रित *a*) *in die Höhe gerichtet, aufgerichtet, empor gehalten* Vaitân. 10,10. — *b*) *aufsteigend, sich erhebend, in die Höhe gehend, erhoben, angeschwollen* (die Haube einer Schlange). त्रिभिः पद्भिः *auf drei Füssen stehend.* — *c*) *hoch.* — *d*) *emporgestiegen, zu Macht gelangt, mächtig* (von Personen). — *e*) *üppig, übermüthig, pochend auf* (im Comp. vorangehend). — *f*) *aufgeregt* (die humores im Körper). — *g*) *gesteigert, vermehrt, gross, ingens.* सत्त्वोच्छ्रित so v. a. *überaus muthig* zu Spr. 1393. — *h*) **hervorgegangen, entstanden.* — *i*) Paṇḱat. V,11 fehlerhaft für उच्छ्रित; vgl. Spr. 6325. — Caus. उच्छ्रापयति 1) *aufrichten.* — 2) *steigern, vergrössern, vermehren* Mahâvîraḱ. 3,1. — Mit अभ्युद् 1) Med. *sich emporrichten an* (Acc.) Tândja-Br. 1,5,5. — 2) अभ्युच्छ्रित *a*) *aufgerichtet, emporgehoben.* — *b*) *hervorragend, hoch.* — *c*) *hervorragend durch, sich auszeichnend in* (Instr.). — Mit प्रोद्, प्रोच्छ्रित 1) *emporgehalten, — gehoben.* — 2) *hervorragend, hoch.* — Mit प्रत्युद् 1) Act. *sich dagegen aufrichten.* — 2) Med. *sich auflehnen gegen* (Acc.). — 3) प्रत्युच्छ्रित *ansteigend.* — Mit समुद् 1) Act. *aufrichten.* — 2) समुच्छ्रित *a*) *aufgerichtet, emporgehoben.* — *b*) *in die Höhe gegangen, hoch gehend* (Wellen) Çiç. 12,76. — *c*) *hoch.* — *d*) *hochstehend* in übertragener Bed. — Mit उप 1) Act. *anlehnen, — an* (Loc.). — 2) Med. *sich lehnen, sich stemmen, angebracht sein an* (Loc.). — 3) Act. Med. *sich stellen zu* oder *an, sich bei Jmd einstellen, — einfinden;* mit Acc. उपश्रित्य auch fehlerhaft für उपसृत्य. — 4) Med. *sich gewöhnen an* (Acc.). — 5) उपश्रित *gelehnt —, gelegt an* oder *auf* (Loc. oder Acc.). — Mit नि Act. 1) *anlehnen.* — 2) etwa *niederlegen in* (Loc.). — Mit अभिनि Act. *übergehen zu* (Acc.) Âpast. 2,22,4. 23, 2. — Mit उपनि 1) Act. *in die Nähe ziehen, an die Seite setzen* Baudh. im Comm. zu Âpast. Çr. 5,29, 11. — 2) Med. *sich anlehnen —, sich anschmiegen an* (Acc.). — Mit उपनिस्, उपनिः श्रित्य *in der Nähe von* (Acc.). Richtig wohl उपनिश्रित्य. — Mit विनिस्, विनिःश्रित fehlerhaft für विनिःसृत. — Mit परा, °श्रित *sich anschliessend.* — Mit परि 1) Act. *umlegen, umstellen, umhängen, einfassen; einen Verschlag u. s. w. machen.* Pass. *sich umgeben mit* (Instr.). — 2) परिश्रित *a*) *umherstehend.* — *b*) *umgeben von* (Instr. oder im Comp. vorangehend). — *c*) fehlerhaft für परिश्रुत und परिस्रुत. — Vgl. पेरिश्रित. — Mit संपरि Act. *überdecken* Ait. Br. 1, 29,22. °श्रित *überdeckt* 19. 20. 23. — Mit प्र 1) Act. *anlehnen, aufstellen.* — 2) Act. *anfügen, anreihen, — an* (Loc.). — 3) प्रश्रित *a*) (*der eine rücksichtsvolle Stellung eingenommen hat*) *anspruchlos, bescheiden* (von Personen und Reden). प्रश्रितम् Adv., प्रश्रिततर Compar. Wird oft प्रसृत geschrieben. — *b*) *verborgen, geheim, dunkel* (Sinn). — Mit अतिप्र Med. *sich überaus bescheiden zeigen* Bâlar. 95,19. — Mit उपप्र Act. *hinstellen an* (Acc.). — Mit संप्र, °श्रित *anspruchlos, bescheiden.* — Mit प्रति in प्रतिश्रय und °श्रित. — Mit वि 1) Act. *von einander thun, öffnen;* Med. *bei sich öffnen, auseinander thun* RV. 10,85,37. — 2) Med. (ausnahmsweise auch Act.) *sich auseinander bewegen, sich öffnen, sich entfalten.* — 3) विश्रित so v. a. *erklungen.* — Mit सम् 1) Act. *zusammenfügen,* so v. a. *mischen* (Vaitân. 16,12); Med. *sich zusammenfügen, zusammentreten, sich verbinden, — mit* (Instr.). — 2) Act. *ausstatten mit* (Instr.). — 3) Act. *sich abgeben mit Jmd* (Acc.). — 4) Act. Med. *sich an Jmd schliessen, sich unter Jmds Schutz stellen, sich zu Jmd flüchten;* mit Acc. — 5) Med. *beruhen auf* (Acc.). — 6) Act. Med. *sich an einen Ort* (Acc.) *begeben.* — 7) Act. Med. *sich hingeben, greifen zu;* mit Acc. — 8) Act. *gelangen zu,* so v. a. *theilhaftig werden;* mit Acc. — 9) Med. *Jmd mit Etwas* (Instr.) *heimsuchen.* — 10) संश्रित *a*) *vereinigt, verbunden mit* (Instr. oder im Comp. vorangehend). — *b*) *gelehnt —, geklammert an* (Acc.). — *c*) *woran man sich gelehnt —, geklammert hat.* — *d*) *der sich in Jmds Schutz* oder *Dienst begeben hat,* mit Acc. oder am Ende eines Comp. (Ind. St. 14,373). — *e*) *unter dessen Schutz man sich gestellt hat.* — *f*) *haftend an, eigen;* die Ergänzung im Acc. oder im Comp. vorangehend. — *g*) *bezüglich auf, betreffend;* die Ergänzung im Loc. oder im Comp. vorangehend. — *h*) *der sich an einen Ort begeben hat, weilend —, wohnend —, seinen Sitz habend —, liegend —, befindlich in, an* oder *auf* (Acc., Loc. oder im Comp. vorangehend). समुद्रमभितः *sich in's Meer ergiessend.* — *i*) *enthalten in* (im Comp. vorangehend). — *k*) *der sich überlassen —, sich hingegeben —, zu Etwas gegriffen hat;* mit Acc. — *l*) *dem man sich hingegeben —, wozu man gegriffen hat.* — *m*) etwa *bescheiden* oder *passend* (Rede). — *n*) fehlerhaft für संशित und संभृत. — 11) संश्रितवत् *der sich vereinigt hat mit* (Instr.). — Mit अभिसम् 1) Act. *sich irgendwohin flüchten, Zuflucht suchen in* oder *auf* (Acc.). — 2) Act. *sich überlassen, sich hingeben;* mit Acc. — 3) Pass. *erlangt —, erreicht werden.* — 4) अभिसंश्रित *der sich zu Jmd* (Acc.) *begeben hat,* insbes. *um Schutz zu finden.* — Mit उपसम् 1) Med. *sich anschliessen an, sich einfinden bei* (Acc.). — 2) Act. *sich in Jmds Dienst begeben;* mit Acc. — Mit प्रतिसम् Act. *sich wieder* (*als Erwiederung*) *in Jmds Schutz begeben.*

2. श्रि Adj. (= 1. श्रि) in अन्तःश्रि und बर्हिःश्रि.

3. श्रि = 3. श्री am Ende eines adj. Comp. n. Hem. Par. 2,144.

°श्रित् (von 1. श्रि) Adj. *gelangt zu* in उद्धतिश्रित् so v. a. *hoch emporragend* und *aufgeblasen* Çiç. 12, 56. 16,76. Vgl. कृच्छ्रेश्रित्, दिविश्रित्, नभःश्रित् und शिरःश्रित्.

श्रिति f. etwa = सृति *Weg.* श्रितौ nach Sâj. = श्रित्यै, अयनार्थम्.

*श्रिमन्य Adj. n. zum f. श्रियंमन्या.

*श्रियध्यै ved. Dat. Infin.

श्रियंमन्या Adj. f. *sich für die Çrî haltend* Bhaṭṭ.

श्रियसे Dat. Infin. *so dass es sich schmuck ausnimmt, schön, hübsch.*

श्रिया f. 1) *Wohlfahrt, Glück.* — 2) N. pr. der Gattin Çridhara's (Vishṇu's).

श्रियादित्य m. N. pr. eines Mannes.

श्रियावास m. *eine Wohnstätte des Glückes,* — *der Wohlfahrt.*

श्रियावासिन् Adj. *bei der Çrî lebend* (Çiva).

1. श्रिष्, श्रेषति 1) *verbinden, zusammenfügen.* — 2) **दाहे.* — Mit अभि in अभिश्रिष्. — Mit आ in आश्रेष und आश्रेषा. — Mit सम् in संश्रेषिण.

2. श्रिष् Adj. in दोषणिश्रिष् und हृदयश्रिष्.

1. श्री, श्रीणाति = 1. श्रा *kochen.*

2. श्री, श्रीणीति *mengen, mischen,* — *mit* (Instr.). श्रीत *gemischt mit* (Instr.). — Mit अभि Act. und आ Med. dass.

3. श्री = 1. श्रि; vom Simplex nur श्रीणत् *Licht verbreitend* RV. 1,68,1. — Mit अभि (°श्रीणाति) *herbeiführen, verschaffen* TBr. 1,2,6,7. — Mit सम् (संश्रीणाति) *zusammenfügen, verbinden mit* (Instr.), so v. a. *theilhaftig machen* Tāṇḍja-Br. 9,6,7. 14,3, 22. 16,12,4. 18,11,1.

4. श्री 1) f. *Mischung* RV. 4,41,8. — 2) Adj. = 1. श्री, 2. श्री und 3. श्री.

5. श्री (Nomin. श्रीस्, angeblich auch श्री) 1) f. *a) schönes Ansehen, Schönheit, Pracht; Putz, Zierde, Prunk.* Auch Pl. श्रियौ Du. *Schönheit und Wohlfahrt;* vgl. 1) *c*). Dat. श्रियै und श्रिये so v. a. *schön, hübsch, lieblich, gefällig.* — *b) Wohlgefallen, Befriedigung.* — *c) Wohlfahrt, Glück, Reichthum;* auch so v. a. कोश *Schatz.* Auch Pl. श्रिया *nach den Vermögensverhältnissen.* — *d) ausgezeichnete Lage und Stellung, Herrlichkeit, Majestät,* insbes. *die glänzende Stellung und Macht eines Fürsten* (auch personificirt). श्रियो भाजः *hoch angesehene, vornehme Leute.* — *e) die königlichen Insignien.* — *f)* personificirt als *Göttin der Schönheit,* insbes. aber *der Wohlfahrt.* Entsteht bei der Quirlung des Oceans, gilt auch als Tochter Bhṛgu's von der Khjâti und als Gattin Nârâjaṇa's (Vishṇu's), desgleichen als Mutter des Darpa. श्रियः पुत्राः heissen *Ziegen mit best. guten Merkmalen.* श्रिय आत्मजाः *Pferde* Çiç. 15,112 (78); vgl. लक्ष्मीपुत्र. — *g)* am Anfange von Personennamen (von Göttern und Menschen), Büchertiteln, Orten u. s. w. als Ausdruck *der hohen Stellung,* welche die Personen u. s. w. einnehmen. Wird auch zwischen dem Personennamen und चरण, पाद *Fuss* eingeschoben. Auch am Ende von Personennamen. — *h)* Bez. *verschiedener Metra.* — *i)* * = मति, भारती und गिर्. — *k)* **Gewürznelke.* — *l)* **Pinus longifolia.* — *m) das Harz der Pinus longifolia.* — *n)* **Aegle Marmelos* (geschlossen aus श्रीफल). — *o)* **eine best. Heilpflanze,* = वृद्धि. — *p)* **Lotusblüthe.* — *q)* **Edelstein* Râǵan. 13,144. — *r)* N. pr. *α)* *einer buddh. Göttin. — *β)* *der Mutter des 17ten Arhant der Ǵaina. — *γ)* einer Tochter des Fürsten Suçarman. — 2) *m. *ein best.* Râga.

श्रीक 1) am Ende eines adj. Comp. (f. श्रा) von 5. श्री *Schönheit, Pracht* und *hohe —, fürstliche Stellung.* — 2) m. *a) ein best. Vogel.* — *b) eine Art Harz* oder *Gummi.*

श्रीकज्ञाक n. *ein Bau von bestimmter Form* Hemâdri 2,*a*,39,8.

श्रीकण्ठ 1) m. *a) ein best. Vogel.* — *b)* Bein. Çiva's. Nom. abstr. °ता f. — *c)* Bez. *best. erlöster Seelen bei den* Çaiva Hemâdri 1,611,9. 823,6. — *d) ein best.* Râga S. S. S. 93. — *e)* Bein. Bhavabhûti's. — *f)* N. pr. *α)* verschiedener Männer. — *β)* einer Gegend. Auch °देश m. und °विषय m. — *γ)* eines Berggipfels im Himâlaja. — 2) f. ई Titel einer Abhandlung.

श्रीकण्ठकण्ठ m. Çiva's *Hals.*

श्रीकण्ठकण्ठतरिनी f. Çiva's *Kehle* Ind. St. 15,441.

श्रीकण्ठकण्ठीय, °यति *dem dunkelblauen Halse Çiva's gleichen.*

श्रीकण्ठचरित n. Titel eines Werkes Bühler, Rep. No. 200.

श्रीकण्ठदेव m. wohl N. pr. eines Ǵina Ind. St. 15,394.

श्रीकण्ठनाथीय n. Titel eines Werkes Opp. Cat. 1.

श्रीकण्ठनिलय m. N. pr. eines Landes.

श्रीकण्ठभाष्य n. Titel eines Werkes Opp. Cat. 1.

श्रीकण्ठशर्मन् m. N. pr. eines Mannes.

श्रीकण्ठशिव m. Bein. Çambhunâtha's.

*श्रीकण्ठसख m. Bein. Kubera's.

श्रीकण्ठिका f. *ein best.* Râga S. S. S. 98.

श्रीकण्ठीय Adj. 1) *zu Çiva in Beziehung stehend* Bâlar. 110,19. — 2) *zum Autor* Çrikaṇṭha *in Beziehung stehend.*

*श्रीकन्दा f. *eine Kürbisart* Râǵan. 3,49.

श्रीकाव्यस्वामिन् m. Name eines best. Heiligthums Râǵat. 4,209.

श्रीकार 1) Adj. *Wohlfahrt —, Glück bewirkend* Hemâdri 1,576,19. 796,20. — 2) m. *a)* *Bein. Vishṇu's. — *b)* N. pr. verschiedener Männer. — 3) f. ई (?) Uttamaḱ. 234. fg. — 4) *n. *die Blüthe der Nymphaea rubra.*

श्रीकारण 1) Adj. *Auszeichnung —, Herrlichkeit bewirkend* Maitr. S. 2,2,5(19,10). — 2) *n. *Schreibrohr, Schreibpinsel.*

श्रीकारणादि m. *Hauptsecretär* Ind. Antiq. 5,278. 6,210.

श्रीकारणाध्यक्ष m. Bez. *eines best. Beamten,* vielleicht = श्रीकारणादि Kâmpaka 421.

श्रीकार्ण m. *ein best. Vogel.*

श्रीकार्णदेव m. N. pr. eines *Fürsten.*

श्रीकलश m. N. pr. eines Siddha.

श्रीकवच n. Titel eines Kavaḱa Verz. d. Oxf. H. 94,*a*,42.

श्रीकादिमततत्त्व n. Titel eines Werkes Burnell, T.

श्रीकान्त m. 1) *Bein. Vishṇu's. — 2) N. pr. eines Mannes.

श्रीकाम 1) Adj. *Auszeichnung —, Herrlichkeit begehrend* Maitr. S. 2,2,5 (19,9. 10). Vaitân. 43,6. 12. — 2) f. श्रा Bein. der Râdhâ.

*श्रीकारिन् m. *eine Hirschart.*

श्रीकीर्ति f. *ein best. Tact* S. S. S. 210.

श्रीकुञ्ज n. N. pr. eines Tîrtha.

श्रीकुण्ड n. desgl.

श्रीकुल Titel eines Werkes.

श्रीकूर्ममाहात्म्य n. Titel Opp. Cat. 1.

श्रीकृच्छ्र m. *eine best. Kasteiung, bei der man je drei Tage lang Kuhharn, Kuhmist und mit diesen abgegangene Gerstenkörner geniesst.*

श्रीकृष्ण (Burnell, T.), °कृष्णतर्कालंकारभट्टाचार्य, °कृष्णतीर्थ, °कृष्णन्यायवागीशभट्टाचार्य, °कृष्णराय, °कृष्णविद्यावागीश, °कृष्णविप्र, °कृष्णसरस्वती und महामहोपाध्यायश्रीकृष्णसार्वभौम m. N. pr. verschiedener Männer.

श्रीकृष्णालंकार m, Titel eines Commentars.

श्रीकेशव und °केशवाचार्य m. N. pr. eines Mannes.

श्रीक्रम m. Titel eines Werkes.

श्रीक्रियाद्वयिणी f. Bein. der Râdhâ.

*श्रीक्षत्र oder *°क्षेत्र N. pr. eines Landes.

श्रीखण्ड (*m. n.) *Sandelbaum, Sandel* Râǵan. 12,6. Bhâvapr. 1,184.

श्रीखण्डक Adj. *aus Sandel bestehend* Hemâdri 1,425,13.

श्रीखण्डतमालपत्र, °पत्रति *ein Stirnzeichen von Sandel darstellen* Prasannar. 149,1.

श्रीखण्डदास m. N. pr. eines Mannes 297,31 (im Prâkrit).

श्रीखण्डपर्वतधर und °खण्डशैल m. *das Gebirge Malaja* Vikramâṅkaḱ. 7,10. 8.

श्रीगणेशा f. Bein. der Râdhâ.

श्रीगदित n. *eine Art Schauspiel.*

श्रीगर्भ 1) *Adj. *die Wohlfahrt —, das Glück im Schooss bergend.* — 2) m. *a)* Bez. *des Schwertes* und *der Strafe.* — *b)* Bein. Vishṇu's. — *c)* N. pr. *α)* eines Bodhisattva. — *β)* eines Kaufmanns. — 3) f. श्रा Bein. der Râdhâ.

*श्रीगर्भरत्न n. *ein best. Edelstein.*

श्रीगिरि m. N. pr. eines *Berges.*

श्रीगुणरत्नकोश m. Titel Opp. Cat. 1.

श्रीगुणलेखा f. N. pr. einer Fürstin.

*श्रीगुप्त m. N. pr. eines Mannes.

श्रीगुरुसकलनामस्तोत्र n. und श्रीगोष्ठीमाहात्म्य n. Titel.

*श्रीग्रह m. *eine Tränke für Vögel.*

श्रीग्राम m. N. pr. eines *Dorfes.*

श्रीग्रामर m. Bein. des Astronomen Nârâjaṇa.

श्रीघन 1) m. *a) ein* Buddha. — *b)* N. pr. eines Buddha. — 2) *n. *saure Milch.*

श्रीचक्र n. 1) *ein best. mystischer Kreis.* — 2) *a wheel of Indra's car. — 3) *the circle of the globe or earth.*

श्रीचक्रन्यासकवच n. Titel Burnell, T.

श्रीचङ्कुणविहार m. N. pr. *eines buddh. Klosters.*

श्रीचण्ड m. N. pr. eines (*leidenschaftlichen*) Mannes.

श्रीचन्दन n. *eine Art Sandel* Hem. Par. 1,313.

श्रीचन्द्र m. N. pr. verschiedener Männer. Auch °देव.

श्रीचूर्णापरिपालन n. Titel Opp. Cat. 1.

*श्रीज m. 1) *der Liebesgott.* — 2) = साम्ब.

श्रीजगद्राम m. N. pr. eines Mannes.

श्रीजन्मभूमि f. *die Geburtsstätte der* Çrî Ind. St. 15,318.

श्रीज्योतिरीश्वर m. N. pr. des Verfassers von Dhûrtasamâgama Dhûrtas. 2,4.

श्रीटक्क (wohl °टक्क) N. pr. einer Oertlichkeit.

*श्रीणा f. *Nacht.*

श्रीतत्त्वबोधिनी f. Titel eines Werkes.

श्रीतल n. *eine best. Hölle.*

श्रीताड m. wohl = श्रीताल Hemâdri 1,544,6.

*श्रीताल m. *ein der Weinpalme ähnlicher Baum* Râǵan. 9,89.

श्रीतीर्थ n. N. pr. eines Tîrtha.

श्रीतेजस् m. N. pr. 1) eines Buddha. — 2) *eines Schlangendämons.

*श्रीत्रिकटुकविहार m. N. pr. *eines buddh. Klosters.*

श्रीद 1) Adj. *Wohlfahrt u. s. w. verleihend.* — 2) m. Bein. Kubera's Hem. Par. 2,171. — 3) f. श्रा Bein. der Râdhâ.

श्रीदत्त m. N. pr. verschiedener Männer Vardhamâna. 1,51.

श्रीदयित m. Bein. Vishṇu's.

श्रीदर्शन m. N. pr. eines Mannes.

श्रीदशाक्षर m. *ein best. zehnsilbiges Gebet.*

*श्रीदाक्षिनगर n. N. pr. einer *Stadt.*

श्रीदामन् m. N. pr. eines Gespielen Kṛshṇa's.

श्रीदामानन्ददात्री und °दामेश्वरवल्लभा f. Bein. der Râdhâ.

श्रीदुर्गायन्त्र n. *ein best. Diagramm.*

श्रीदेव N. pr. 1) m. verschiedener Männer. — 2) f. श्रा einer Gattin Vasudeva's.

*श्रीधन N. pr. einer Oertlichkeit.

*श्रीधनकटक N. pr. eines Kaitja.

श्रीधन्विपुरीमाहात्म्य n. Titel Opp. Cat. 1.

श्रीधर 1) m. *a)* Bein. und *eine Form* Vishṇu-Kṛshṇa's. — *b) der Monat* Çrâvaṇa. — *c)* N. pr. verschiedener Männer. Auch °चक्रवर्तिन्, °भट्ट, °यति, °सरस्वती, श्रीधराचार्य, श्रीधरानन्दयति und श्रीधरार्य (Burnell, T.). — 2) n. *ein Ammonit von best. Form.*

श्रीधरमालव m. N. pr. eines Mannes.

श्रीधरसेन m. N. pr. eines Fürsten.

श्रीधरस्वामिन् m. N. pr. eines bekannten Gelehrten. Auch °स्वामियति.

श्रीधरीय n., °व्याख्या f. und °संहिता f. Titel Opp. Cat. 1.

श्रीधरोलनगर n. N. pr. einer *Stadt.*

श्रीधामन् n. *die Wohnstätte der* Çrî.

*श्रीध्र m. = श्रीधर.

श्रीनगर n. und श्रीनगरी f. N. pr. einer *Stadt.*

श्रीनन्दन m. 1) *Metron. des Liebesgottes. — 2) *ein best. Tact* S. S. S. 212.

श्रीनरेन्द्रप्रभा f. ein Frauenname.

श्रीनरेन्द्रेश्वर m. Bez. *einer von* Çrînarendraprabhâ *errichteten Statue des* Çiva.

श्रीनाथ m. 1) Bein. Vishṇu's. — 2) N. pr. verschiedener Männer. Auch °भट्ट und °नाथाचार्य.

श्रीनाथशर्मन् m. N. pr. eines Autors.

श्रीनारदपुराण n. Titel eines Purâṇa VP.² 1,LI.

श्रीनिकेत 1) m. *a) ein Muster von Schönheit.* — *b) Lotusblüthe.* — 2) n. *das Harz der Pinus longifolia.*

श्रीनितम्बा f. Bein. der Râdhâ.

श्रीनिधि m. Bein. Vishṇu's.

श्रीनिवास 1) m. *a) die Wohnstätte der* Çrî. — *b)* Bein. Vishṇu-Kṛshṇa's. — *c)* N. pr. verschiedener Männer. Auch °दास (Burnell, T.), °दीक्षित (ebend.), °भट्ट, °वासाचार्य (Burnell, T.) und °वासातिरात्रयाजिन् (ebend.). — *d)* *das Harz der Pinus longifolia.* — 2) f. श्रा Bein. der Râdhâ.

श्रीनिवासक m. = श्रीनिवास 1) *d)* Karaka 6,26.

श्रीनिवासदीक्षितीय n., °वासदीपिका f., °वासमाहात्म्य n. und °वासीय n. Titel Opp. Cat. 1. Burnell, T.

श्रीनीलकण्ठ m. wohl N. pr. eines Gina Ind. St. 15,394.

श्रीपञ्चमी f. *der 5te Tag in der lichten Hälfte des* Mâgha Ind. Antiq. 9,192.

श्रीपति m. 1) *Fürst, König.* — 2) Bein. Vishṇu-Kṛshṇa's Spr. 7822. Çiç. 13,69. 18,80. Statt dessen श्रिय: पति: 15,27. — 3) N. pr. verschiedener Männer. Auch °भट्ट.

श्रीपतिग्रन्थ m. und °पतिज्ञातक n. Titel Opp. Cat. 1.

श्रीपतिदत्त m. N. pr. eines Grammatikers.

श्रीपतिभाष्य n., °पतिसंहिता f. und °पतिसमुच्चय m. Titel.

श्रीपत्तन n. N. pr. einer *Stadt* Ind. St. 14,99.

*श्रीपथ m. *Hauptstrasse.*

*श्रीपदी f. *eine Jasminart* Râǵan. 1,226.

श्रीपद्धति f. Titel eines Werkes Bühler, Rep. No. 495.

श्रीपद्म m. Bein. Kṛshṇa's.

श्रीपर्णा 1) n. *a) Premna spinosa* oder *longifolia* Hemâdri 1,560,3. Geschlecht unbestimmt. — *b) Lotusblüthe.* — 2) f. ई *a) Gmelina arborea* Râǵan. 9,35. Hemâdri 1,173,6. Nach den Lexicographen auch *Premna spinosa* oder *longifolia, Pistia Stratiotes, Salmalia malabarica* und *eine Art Solanum* Râǵan. 9,20. 22.

श्रीपर्णि (metrisch) f. = श्रीपर्णी *Gmelina arborea* Hemâdri 1,173,2.

*श्रीपर्णिका f. *Myristica malabarica* und *Myrica sapida* Bhâvapr. 1,175.

श्रीपर्वत m. N. pr. verschiedener *Berge* Viṣṇus. 85,34.

श्रीपर्वतीय Adj. von श्रीपर्वत VP.² 4,208.

*श्रीपा Adj. *Schönheit —, Wohlfahrt u. s. w. schützend.*

श्रीपाञ्चरात्र n. (Sarvad. 55,18) und °रात्राराधन n. (Opp. Cat. 1) Titel.

श्रीपाद m. N. pr. verschiedener Männer.

श्रीपाल m. N. pr. 1) eines Fürsten. — 2) eines Gaina-Lehrers Ind. Antiq. 11,69.

श्रीपालकविराज m. N. pr. eines *Dichters.*

श्रीपालचरित n. Titel eines Werkes.

*श्रीपिष्ट m. *das Harz der Pinus longifolia.* Richtig श्रीवेष्ट.

श्रीपुट m. *ein best. Metrum.*

श्रीपुटोष्ठ Adj. *schön geschlossene Lippen habend.*

*श्रीपुत्र m. 1) Bein. *des Liebesgottes.* — 2) *Pferd.*

श्रीपुरनगर n. N. pr. einer *Stadt.*

श्रीपुरुषोत्तमतन्त्र n. Titel.

*श्रीपुष्प n. 1) *Gewürznelke* Râǵan. 12,85. — 2) *das Holz von Cerasus Puddum.*

श्रीपूजामहापद्धति f. Titel eines Werkes Bühler, Rep. No. 496.

श्रीप्रद Adj. (f. श्रा) *Wohlfahrt u. s. w. verleihend.*

*श्रीप्रभाव m. Bein. Kambala's.

*श्रीप्रसून n. *Gewürznelke* Râǵan. 1,188.

*श्रीप्रिय n. *Auripigment.*

श्रीफल 1) m. *Aegle Marmelos* Râǵan. 11,191. — 2) *f. आ *die Indigopflanze* Râǵan. 4,82. — 3) *f. ई *a) die Indigopflanze. — b) Myrobalane.* — 4) n. *a) die Frucht —, der Lohn der Pracht u. s. w. — b) die Prachtfrucht*, d. i. *die Frucht von Aegle Marmelos.*

श्रीफलकृच्छ्र m. *eine Kasteiung, bei der man* (einen Monat lang) *nur die Früchte von Aegle Marmelos geniesst*, Vishṇus. 46,16.

*श्रीफलिका f. 1) *eine best. Cucurbitacee* Râǵan. 7,220. — 2) *eine Art Indigo* Râǵan. 4,86.

श्रीबक (°वक gedr.) m. N. pr. eines Mannes.

श्रीबप्प m. desgl. Ind. Antiq. 5,212. 6,21. Vgl. श्रीबब्ब.

श्रीबप्पपादीयविहार m. Name *eines buddh stischen Klosters* Ind. Antiq. 6,12.

श्रीबब्ब m. N. pr. = श्रीबप्प Ind. Antiq. 5,212.

श्रीबलि m. N. pr. eines Dorfes.

श्रीबाप *ein best. Kleidungsstück* Paṇkad. 27.

श्रीभक्त m. *Glücksspeise*, vom Madhuparka gesagt Gobh. (Knauer) 4,10,15. Mantrabr. 2,8,12. Vgl. श्रीभक्त.

श्रीभट m. N. pr. eines Mannes.

श्रीभद्र 1) *m. oder f. (आ) *eine Cyperusart.* — 2) m. N. pr. *a)* *eines Schlangendämons. — *b)* eines Autors. — 3) f. आ N. pr. *a)* einer Göttin. — *b)* der zweiten Gemahlin Bimbisâra's.

श्रीभर्तर् m. Bein. Kṛshṇa's Çiç. 12,77.

श्रीभानु m. N. pr. eines Sohnes des Kṛshṇa.

श्रीभाष्य n., °दीप m., °वृत्ति f., °वृत्त्युपन्यास m., °संग्रह m. und °भाष्यान्धटीका f. Titel Opp. Cat. 1.

श्रीभुज° *die Arme einer hochgestellten Persönlichkeit.*

*श्रीभ्रातर् m. *Pferd* Râǵan. 19,34.

श्रीमङ्गल N. pr. 1) m. eines Mannes. — 2) einer Oertlichkeit. Als n. eines Tîrtha.

श्रीमच्छतशलाकिन् Adj. *mit hundert schönen Rippen versehen* (Sonnenschirm) MBh. 8,60,41.

श्रीमञ्जु m. N. pr. eines Berges.

*श्रीमणस् Adj. = श्रेमनस्.

श्रीमणेप m. N. pr. eines Berges.

श्रीमतोत्तर n. Titel eines Werkes.

*श्रीमत्कुम्भ n. *Gold.*

श्रीमत्ता f. *Pracht, Schönheit.*

श्रीमद् m. *Geldstolz* Ind. St. 15,270.

श्रीमद्दत्तोपनिषद् f. Titel einer Upanishad.

श्रेमनस् Adj. etwa *gut gestimmt.*

श्रीमत् 1) Adj. *a) prächtig, schön. — b) goldreich* (der Meru). — *c) eine hohe Stellung einnehmend, vornehm, in hohem Ansehen stehend, reich;* m. *ein grosser, vornehmer Herr. — d) in vollem Ornat, mit den Insignien versehen* (ein Fürst). Auch in Comp. mit Personennamen und Büchertiteln. — *e) Glück bringend.* — 2) m. *a)* *Ficus religiosa* (Râǵan. 11,114) und = तिलक. — *b)* *Papagei. — *c)* Bein. α) Vishṇu's. — β) Kubera's. — γ) Çâkjamitra's. — *d)* N. pr. eines Sohnes des Nimi. — 3) f. °मती N. pr. *a)* einer der Mütter im Gefolge Skanda's. — *b)* verschiedener Frauen.

श्रीमत्त (metrisch) Adj. = श्रीमत् 1) *a)* Hemâdri 2,*a*,124,17.

श्रीमन्त्र m. *ein Gebet an die* Çrî Verz. d. Oxf. H. 93,*b*,19. 103,*b*,15. 16.

श्रीमन्नृपुरी f. *Residenzstadt* Viddh. 97,8.

श्रीमन्मन्य Adj. *glaubend, dass man im Besitz der* Çrî *sei*, Bhaṭṭ.

श्रीमय Adj. *in der* Çrî *aufgehend* (Vishṇu).

*श्रीमला und *°मलापक्षा f. *eine best. Staude* Râǵan. 5,32.

श्रीमल्लकर्णि m. N. pr. eines Fürsten VP.² 4,200.

*श्रीमस्तक m. *eine Art Knoblauch.*

श्रीमक्षदेवी f. N. pr. der Mutter Çaṁkara's.

श्रीमक्षिमन्, °म्नः स्तवः *ein best. Lobgesang.*

श्रीमाल N. pr. eines Gebiets und der darin gelegenen Stadt. °खण्ड und °माहात्म्य n. Titel.

*श्रीमालादेवीसिंहनादसूत्र n. Titel eines buddh. Sûtra.

श्रीमुख m. *das 7te Jahr im 60jährigen Jupitercyclus.*

श्रीमुष्टिमाहात्म्य n. und श्रीमुष्टमाहात्म्य n. Titel Burnell, T.

*श्रीय Adj. von 5. श्री.

श्रीयक m. N. pr. eines Sohnes des Çakaṭâla Hem. Par. 8,4.

श्रीयशस् m. N. pr. eines Fürsten.

श्रीयशस् n. Pl. *Auszeichnung und Herrlichkeit* Çat. Br. 12,8,3,1.

श्रीयशस्काम Adj. *Auszeichnung und Herrlichkeit begehrend* Kâtj. Çr. 4,15,18.

श्रीयामल n. Titel eines Tantra.

श्रीर् Adj. in अश्रीर्.

श्रीरङ्ग 1) m. *ein best. Tact* S. S. S. 163. 207. — 2) n. N. pr. einer Stadt. श्रीरङ्गेश *der Fürst von* Raṅgeça, श्रीरङ्गश्री f. *die Fürstin von* Râṅgeça Verz. d. Oxf. H. 130,*a*, No. 235.

श्रीरङ्गगुरुस्तोत्र n. Titel eines Stotra Opp. Cat. 1.

श्रीरङ्गनाथ m. 1) *eine Form* Vishṇu's. — 2) N. pr. eines Mannes.

श्रीरङ्गनाथप्रपत्ति f., °नाथसुप्रभात n., °नाथाराधनक्रम m., श्रीरङ्गमाहात्म्य n., श्रीरङ्गराजचतुष्टय n. und श्रीरङ्गराजस्तव m. Titel Opp. Cat. 1.

*श्रीरत्नगिरि m. N. pr. einer Oertlichkeit.

श्रीरस m. *das Harz der Pinus longifolia.*

श्रीराग m. *ein best.* Râga S. S. S. 37.

श्रीराजचूडामणिदीक्षित m. N. pr. eines Autors Burnell, T.

श्रीराधावल्लभ m. *eine Form* Vishṇu's.

श्रीराम m. 1) = राम als *Incarnation* Vishṇu's. — 2) N. pr. eines Autors Burnell, T.

श्रीरामकल्पद्रुम m., °रामनवमीनिर्णय m., °रामपद्धति f., °राममङ्गल n., °रामरक्षा f., °रामस्तुति f. und °रामोदन्त m. Titel Opp. Cat. 1.

श्रीराष्ट्रमित्रायुष्काम Adj. *Herrlichkeit, Herrschaft, Freunde und langes Leben wünschend* Kâtj. Çr. 5,12,1.

श्रीरुद्रहृदयोपनिषद् f. Titel einer Upanishad Opp. Cat. 1.

श्रीरूपा Adj. f. *die Gestalt der* Çrî *habend* (Râdhâ).

श्रीर्भक्त m. Gobh. 4,10,15 fehlerhaft für श्रीभक्त (so Knauer).

श्रील Adj. (f. आ) 1) *schön.* — 2) *eine hohe Stellung einnehmend, hochberühmt.*

श्रीलक्षण Adj. *durch die* Çrî *gekennzeichnet* Bhâg. P. 2,2,10.

श्रीलक्ष्मन् m. N. pr. eines Mannes, = लक्ष्मीधर.

श्रीलता (Nom. abstr. von श्रील und auch = श्री-लता) 1) f. *eine hohe Stellung* und *die Liane der hohen Stellung* Râǵat. 6,232. — 2) *eine best. Pflanze*, = महाज्योतिष्मती Râǵan. 3,72.

श्रीलाभ m. N. pr. verschiedener Männer.

श्रीलेखा f. N. pr. einer Fürstin.

श्रीव्, श्रीवयति AV. 6,73,2 = स्रीव्.

श्रीवचनभूषणमीमांसा f. Titel eines Werkes Opp. Cat. 1.

श्रीवत्स m. 1) *eine best. Figur*, insbes. *ein Haarwirbel von dieser Form auf* Vishṇu's (Kṛshṇa's) *Brust* und auch *auf der anderer göttlicher Wesen.* — 2) *Bein. Vishṇu's. — 3) *ein Gang in einer Mauer von einer best. Form. — 4) *the name of one of the lunar asterisms.* — 5) N. pr. eines Mannes Ind. St. 15,224.

*श्रीवत्सकिन् Adj. *auf der Brust und auf der Stirn einen Haarwirbel in der Gestalt eines* Çrîvatsa *habend* (Pferd).

*श्रीवत्सभृत् m. Bein. Vishṇu's.

श्रीवत्सलाञ्छन m. Bein. 1) *Vishṇu's — 2) Maheçvara's.

श्रीवत्साङ्क 1) Adj. *den* Çrîvatsa *zum Zeichen habend.* — 2) m. *a)* *Bein. Vishṇu's. — *b)* N. pr.

eines Mannes.

*श्रीवट् m. *ein best. Vogel* H. an. 3,80. Deçîn. 1, 67. 6,144.

श्रीवत् Adj. *das Wort* श्री *enthaltend.*

श्रीवास (?) m. N. pr. eines Mannes.

श्रीवर m. N. pr. eines Autors.

*श्रीवरवोधिभगवत् m. N. pr. eines Mannes.

*श्रीवराह m. Vishṇu *als Eber.*

श्रीवर्धन m. 1) *eine best. Composition* S. S. S. 166. — 2) N. pr. eines Mannes.

*श्रीवल्ली f. 1) *Acacia concinna* Râǵan. 8,75. — 2) *eine Jasminart* Râǵan. 10,87.

श्रीवह्व m. N. pr. eines Schlangendämons.

श्रीवाञ्छेश्वरमाहात्म्य n. Titel Burnell, T.

*श्रीवाटी f. *eine Art Nâgavallî* Râǵan. 11,256.

*श्रीवारक m. *Marsilea quadrifolia* Râǵan. 4,50.

1*श्रीवास m. *die Wohnstätte der Pracht* u. s. w. 1) Bein. Vishṇu's. — 2) *Lotusblüthe.*

2. श्रीवास m. *Prachtgeruch*, Bez. *des Harzes der Pinus longifolia* Râǵan. 12,158. Bhâvapr. 1,187.

श्रीवासक (Varâh. Jogaç. 7,11) m. und *श्रीवासम् m. dass.

श्रीविद्या f. 1) *eine Form der* Durgâ. — 2) Titel eines Werkes Bühler, Rep. No. 497. °पद्धति f. und °पूजापद्धति f. desgl.

श्रीविष्णुपदी Adj. f. *an des göttlichen* Vishṇu *Füssen hängend* Bhâg. P. 2,3,23.

श्रीवृक्ष m. 1) *Ficus religiosa.* Angeblich auch *Aegle Marmelos.* — 2) *eine best. Figur, auch ein Haarwirbel von dieser Form auf der Brust eines Pferdes.*

*श्रीवृक्षक m. *ein Haarwirbel von best. Form auf der Brust und Stirn eines Pferdes.*

श्रीवृक्षकिन् Adj. *mit einem solchen Haarwirbel versehen.*

श्रीवृद्धि f. N. pr. einer Gottheit des Bodhi-Baumes.

*श्रीवेष्ट und श्रीवेष्टक m. *das Harz der Pinus longifolia* Râǵan. 12,158. Bhâvapr. 1,187.

श्रीवैद्यनाथमाहात्म्य n. Titel Burnell, T.

श्रीवैष्णव m. *eine best.* Vishṇu'*itische Secte.* °वैष्णवाचारसंग्रह m. Titel Opp. Cat. 1.

श्रीश Bein. 1) m. *a)* Vishṇu-Kṛshṇa's. — *b)* *Râma's. — 2) f. श्री der Rådhâ.

श्रीशैलमल्लीनाथ n. N. pr. eines Tîrtha.

श्रीशातकर्णि m. N. pr. eines Fürsten VP. 4,24,12.

श्रीशान्त m. N. pr. eines Mannes.

श्रीशुक्लतीर्थ n. N. pr. eines Tîrtha.

श्रीशैल m. N. pr. verschiedener *Berge.* °खण्ड (Opp. Cat. 1), °माहात्म्य n. (Burnell, T.).

श्रीश्यामलाम्बास्तोत्र n. (Burnell, T.), श्रीश्लोकपद्धति f. (Bühler, Rep. No. 677) und श्रीषवायण n. Titel.

श्रीषेण N. pr. 1) m. verschiedener Männer. — 2) f. श्रा einer Frau Hem. Par. 2,81.

श्रीसंहिता f. Titel einer Saṃhitâ.

श्रीसंग्राम m. N. pr. eines Maṭhs.

*श्रीसज्ज n. *Gewürznelke* Bhâvapr. 1,188.

श्रीसंभूता f. *die 6te Nacht im* Karmamîmâṃsa.

*श्रीसहोदर m. *der Mond.*

श्रीसिद्धि f. *der 16te astrol.* Joga Ind. Antiq. 9,191.

श्रीसुख m. N. pr. eines Autors Burnell, T.

श्रीसूक्त n. angeblich *das Lied* RV. 1,165 Agni-P. 41,8. Hemâdri 1,731,15. °भाष्य n. Opp. Cat. 1.

श्रीसेन m. = श्रीषेण 1).

श्रीस्तुति f. Titel Opp. Cat. 1.

श्रीस्थल n. N. pr. eines Tempels des Çiva. °माहात्म्य n.

श्रीस्मरणदर्पण m. Titel eines Werkes.

*श्रीस्रज् n. copul. Comp. von 5. श्री und स्रज्.

श्रीस्वरूप m. N. pr. eines Schülers des Kaitanja.

श्रीस्वरूपिणी Adj. f. *das Wesen der Çrî besitzend* (Rådhâ).

श्रीस्वामिन् m. N. pr. verschiedener Männer.

श्रीहट्ट N. pr. einer Stadt (Silhet).

श्रीहर Adj. (f. श्रा) *Schönheit* u. s. w. *raubend*, so v. a. *Alle an Schönheit übertreffend.*

श्रीहरि m. *der göttliche* Hari (Vishṇu). °स्तोत्र n. Titel.

श्रीहर्ष (290,22), °कवि (Burnell, T.) und °देव m. N. pr. eines berühmten fürstlichen Autors. Vgl. auch हर्ष.

*श्रीहस्तिनी f. *Heliotropium indicum.*

1. श्रु, शृणोति 1) Act. Med. (später nur metrisch) *hören, vernehmen, erfahren,* — *Etwas* oder *über* (Acc.), — *von Jmd* (Gen., Abl., Instr., मुखात् oder सकाशात्), — *dass ist* u. s. w. (mit doppeltem Acc.), *hören —, achten auf Etwas* (Acc.) oder *Jmd* (Gen.); *beim Lehrer hören, lernen, studiren.* — 2) Med. (vedisch) und Pass. *gehört —, vernommen werden,* — *über* (Acc.), — *von Jmd* (Gen., Abl. oder मुखात्); *gehört werden, dass ist* u. s. w., *bekannt sein als, heissen* (mit prädicativem Nomin.); *beim Lehrer gehört* oder *studirt werden, gelehrt werden, in einem Werke* (Loc.) *gelesen werden; gehört —,* so v. a. *ausgesprochen —, in der Rede angewandt werden* (von einem Worte). Häufig impers. श्रूयते *man hört* oder *ich höre, — von Jmd* (Abl.), — *über* (Gen.); *man liest in* (Loc.); श्रूयताम् *man höre* oder *höre* (2te Sg.). — 3) शुश्रुवैंस् *a) gehört habend* (RV. 7, 70,5. 10,71,5), — *dass ist* u. s. w. (mit doppeltem Acc.). Auch statt des verbi finiti. — *b) der gehört —,* d. i. *gelernt hat, ein Studirter.* — 4) श्रुत् *a) gehört, vernommen, worüber* oder *über wen man durch's Ohr eine Kunde hat.* Häufig n. impers. पुराणे यन्मया श्रुतम् so v. a. *was ich im* Purâṇa *gelesen habe.* — *b) erwähnt, genannt, in der heiligen Lehre enthalten.* — *c) bekannt als,* so v. a. *genannt.* — *d) bekannt,* so v. a. *berühmt, gefeiert.* — Caus. श्रावयति (vedisch) und श्रावयति (metrisch auch Med.) 1) *hören lassen, verkünden, hersagen* Çiç. 18,16. — 2) *Jmd hören lassen, zu Jmd sprechen, anreden, Jmd Etwas mittheilen, — durch Jmd* (Instr. 47,15); mit Acc. der Sache und Acc., Gen. oder Dat. der Person. *Jmd* (Acc.) *mittheilen, dass ist* (mit prädicativem Acc.). Pass. *zu hören bekommen, — Etwas* (Acc.). — 3) श्रावित *a) verkündet, gesprochen, mitgetheilt.* — *b) angemeldet.* — *c) genannt, heissend.* — *d) der Etwas* (Acc.) *zu hören bekommen hat, — vernommen hat* Kâd. 2,8,10 (14). — *e)* n. *das im Ritual Zugerufene.* — Desid. शुश्रूषते (metrisch auch Act.) 1) *Etwas* (Acc.) *hören wollen, gern hören* (Âpast. 1,6,13), *Jmd* (Dat.) *gern zuhören.* प्रशुश्रूषित (!) Çat. Br. 14,9,4,17. — 2) *gehorchen, Jmd seine Aufmerksamkeit bezeigen, zu Jmds Dienst sein* (auch von der *Bedienung* des Feuers); mit Acc., ausnahmsweise mit Gen. Pass. शुश्रूष्यते *bedient werden.* प्रशुश्रूषित *bedient* 41,28. — *Desid. vom Caus. शिश्रावयिषति und प्रशुश्रावयिषति. — Caus. von Desid. प्रशुश्रूषयति *zu Jmds* (Acc.) *Dienst sein.* Nur Kull. — Mit अति Med. *über* (Alles) *gepriesen werden* RV. 8,2,34. — Mit अनु 1) *hören, zu Ohren bekommen von* (Acc.). एवमनुश्रूयते so v. a. *so wird erzählt* Harshaṃ. 2,10. अनुश्रुत *gehört von* (Gen.). — 2) *zu hören bekommen,* so v. a. *lernen, — von* (सकाशात्) Kâraṇḍ. 63,16. 95,24. — 3) *von Neuem —, wieder hören.* — Caus. *Jmd Etwas hören lassen,* so v. a. *Jmd Etwas mittheilen;* mit doppeltem Acc. Karaka 1,9. — Desid. Med. *Jmd* (Acc.) *gehorchen.* — Mit अभि 1) *hören, vernehmen, — dass ist* (mit doppeltem Acc.). — 2) अभिश्रुत *bekannt.* — Caus. *Jmd Etwas hören lassen, zu Jmd* (Acc.) *sprechen* (Ait. Br. 1,3,14); *über Jmd Etwas sprechen, besprechen;* mit doppeltem Acc. oder mit Instr. des Spruches und Acc. der Person. — Mit आ 1) *hinhören, horchen, lauschen auf Etwas* (Acc.) oder *Jmd* (Gen. oder Dat.). — 2) *hören, vernehmen.* आश्रुततरम् Adv. *recht vernehmlich.* — 3) *zusagen, versprechen;* mit Acc. der Sache und Dat. der Person. आश्रुत *zuge-*

sagt, versprochen. — 4) श्रौश्रुत n. *das im Ritual Zugerufene.* — Caus. 1) *verkünden, bekannt machen.* — 2) *anreden, anrufen, Jmd Etwas sagen* (mit doppeltem Acc.). — 3) im Ritual *zurufen*, insbes. vom Adhvarju, wenn er den Agnidh zum Aussprechen der श्रौषट्-Formel auffordert. श्रौश्रावित n. *das im Ritual Zugerufene.* — 4) *herbeirufen, zu sich heranlocken* Bhaṭṭ. — 5) *besprechen.* — *Desid. शुश्रूषति. — Mit अभ्या Caus. *Jmd anreden* Ait. Br. 1,3,14. Vgl. अभ्याश्रावण Nachtr. 1. — Mit प्रत्या, प्रत्यौश्रुत n. *das im Ritual als Erwiederung Zugerufene.* — Caus. *den rituellen Zuruf beantworten* AV. 9,6,50. Vaitân. प्रत्यौश्रावित n. = प्रत्यौश्रुत. — Mit समा Caus. *Jmd* (Acc.) *mittheilen, dass ist* (mit doppeltem Acc.). — Mit उप 1) *Etwas* (Acc.) *anhören, hören, vernehmen* (Gaut. 12,4. Çiç. 15,125[91]. Vâsav. 280,4), — *von* (Abl., मुखात्, oder सकाशात्), — *dass ist* (mit doppeltem Acc. Chr. 324,16), *Jmd* (Acc. oder Gen.) *anhören.* उपश्रुत *gehört, vernommen.* — 2) *उपश्रुत *zugesagt, versprochen.* — Desid. Med. *zuhören, aufmerken.* — Mit समुप *Etwas* (Acc.) *anhören, hören, vernehmen, Jmd* (Gen.) *vernehmen, von Jmd* (Abl.) *hören.* — Mit परि 1) *Etwas hören —, vernehmen über* (Acc.), *hören, dass ist* (mit doppeltem Acc.). — 2) परिश्रुत *a) gehört, vernommen, — von* (Gen., Instr. oder im Comp. vorangehend), — *dass ist* (mit doppeltem Nomin.). Auch n. impers. — *b) bekannt als, geltend für, gekannt als, genannt* (mit prädicativem Nomin.) 83,14. — *c) bekannt*, so v. a. *berühmt* MBh. 12,49,84. — *d)* MBh. 4,1610 fehlerhaft für प्रतिश्रुत. — Mit प्र Med. 1) *gehört werden, sich hören lassen.* — 2) *bekannt —, berühmt werden.* — Mit अतिप्र Med. *vor Andern bekannt oder berühmt werden.* — Mit प्रति 1) *hinhören, sein Ohr leihen* (RV. 1,25,20), — *Jmd* (Gen. Vaitân. 20,14); Med. *vernehmlich sein* RV. 1, 169,7. प्रतिश्रुत *gehört, vernommen.* — 2) *bejahen, zusagen, versprechen;* mit Acc. der Sache und Dat. oder Gen. der Person. प्रतिश्रुत *zugesagt, versprochen.* सा च पित्रा दातुं प्रतिश्रुता so v. a. *und der Vater versprach sie zu geben* (zur Ehe). Auch n. impers. 82,6. प्रतिश्रुते *nachdem die Zusage erfolgt ist.* दातुमनेन प्रतिश्रुते. — 3) प्रतिश्रुत *widerhallend.* — 4) प्रतिश्रुत Hariv. 1937 fehlerhaft für परिश्रुत. — Caus. *antworten* AV. 9,6,50. — *Desid. प्रतिशुश्रूषति. — Mit संप्रति *Etwas* (Acc.) *Jmd* (Dat.) *zusagen, versprechen.* — Caus. *Jmd veranlassen eine Zusage zu machen, Jmd ein Versprechen abnehmen.* — Mit वि 1) *vernehmen, hören.* Pass. *gehört werden.* — 2) Med. (vedisch) und Pass. *bekannt —, berühmt werden.* — 3) विश्रुत *a) gehört, vernommen.* — *b) bekannt, — als* (Nomin.). — *c) bekannt als* (Nomin.), so v. a. *genannt.* — *d) weithin bekannt, berühmt.* — *e) *froh.* — Caus. 1) *Etwas* oder *Jmd hören lassen, Etwas verkünden, mittheilen* (नाम *seinen Namen nennen*), —*Jmd Etwas* (mit doppeltem Acc.; v. l. Loc. der Person). — 2) *berühmt machen.* — 3) *erschallen machen.* — Mit अभिवि, °श्रुत *bekannt als* (Nomin.), *genannt.* — Mit सम् 1) *hören, vernehmen, —von* (मुखात्), *hören auf Jmd* (Acc.). Med. *sich vernehmen.* Pass. *nach Hörensagen sein sollen; यथा संश्रूयते wie man hört, — liest.* संश्रुत *gehört, vernommen; gelesen in* (Loc.). — 2) *zusagen, versprechen, — Jmd* (Loc. oder Dat.). संश्रुत *zugesagt, versprochen, — Jmd* (Gen.). — Caus. 1) *hören lassen, verkünden* (नाम *seinen Namen nennen*), *Etwas* (Acc.) *zu Jmds* (Dat. oder Acc.) *Ohren bringen.* संश्रावित *vorgelesen.* — 2) *erschallen machen.* — Mit अभिसम् *hören, vernehmen.* — Mit प्रतिसम् *Jmd* (Gen.) *zusagen, versprechen.*

2. श्रु = स्रु *sich in Bewegung* (namentlich *der Theile*) *setzen, auseinandergehen, zerfliessen.* Nur श्रुवत् und श्रुवत्तु. In späteren Schriften einfach Fehler für स्रु. — Mit आ (nur श्रौ — श्रोत्) *weichen, nachgeben.* — Mit प्र Caus. (°श्रवयति und °श्रावयति) *vorwärts bringen.* — Mit वि in 2. विश्रुति. — Mit सम्, संश्रुत *zusammengeflossen.*

श्रुकन्दलि scheinbar Verz. d. B. H. 196,7, wo aber प्रुढवुढश्च क° zu lesen ist.

*श्रुघ्निका f. schlechte Schreibart für स्रु°.

श्रुच् f. schlechte Schreibart für स्रुच्.

श्रुण in सुश्रुण.

1. श्रुत् Adj. *hörend* in श्रुत्कर्ण und häufig am Ende eines Comp.

2. श्रुत् RV. 1,53,9 = स्रुत् *Fluss.*

श्रुत 1) Adj. s. u. 1. श्रु. — 2) m. N. pr. eines Sohnes des Bhagiratha, des Kṛshṇa, des Subhâshaṇa und des Upagu. — 3) f. श्रुता N. pr. einer Tochter Dirghadaṁshṭra's. — 4) n. *a) das Gehörte, Gelernte, Ueberlieferte; Gelehrsamkeit, Wissen*, insbes. *heiliges* AV. 6,41,1. Personificirt als ein Kind Dharma's und der Medhâ. — *b) das Hören.* — *c) Unterricht* (den man ertheilt oder empfängt) Âpast. 1,8,28. 13,18. श्रुतं कर् *lernen* 19. — *d) Erinnerung.*

श्रुतऋषि (श्रुतर्षि zu sprechen) Adj. *berühmte Ṛshi habend.*

श्रुतकक्ष m. N. pr. eines Liedverfassers.

श्रुतकर्मन् m. N. pr. eines Sohnes des Sahadeva, des Arǵuna und des Somâpi.

श्रुतकाम Adj. *Gelehrsamkeit sich wünschend* Çâṅkh. Ça. 15,10,4.

श्रुतकीर्ति N. pr. 1) m. eines Sohnes des Arǵuna und eines andern Mannes Ind. Antiq. 6,23. 26. — 2) f. einer Tochter Kuçadhvaǵa's und Çûra's.

श्रुतकीर्तिभोज m. N. pr. eines Mannes B. A. J. 9,235.

*श्रुतकेवलिन् m. Pl. Bez. *bestimmter Heiliger* (sechs an der Zahl) *bei den* Ǵaina.

श्रुतंजय m. N. pr. eines Sohnes des Senaǵit und des Satjâju.

श्रुततस् Adv. 1) *als wenn man es gehört hätte* Gobh. 3,5,28. — *b) in Bezug auf Gelehrsamkeit.*

श्रुतत्व n. *das Ueberliefertsein, Gelehrtwerden.*

श्रुतदीप m. Titel eines Werkes Opp. Cat. 1.

श्रुतदेव 1) m. *a) ein Gott in Bezug auf Gelehrsamkeit.* — *b)* N. pr. eines Sohnes und eines Dieners des Kṛshṇa. — 2) f. आ N. pr. einer Schwester Vasudeva's. — 3) *f. ई *die Göttin der Gelehrsamkeit*, Sarasvatî.

श्रुतधर 1) Adj. (einmal) *Gehörtes behaltend, ein gutes Gedächtniss habend.* — 2) m. *a) Ohr.* — *b)* Pl. Bez. *der Brahmanen im* Dvîpa Çâlmala. — *c)* N. pr. eines Fürsten und eines Dichters.

श्रुतधर्मन् m. N. pr. eines Sohnes des Udâpi Hariv. 1,32,100.

श्रुतधारण Adj. = श्रुतधर 1).

श्रुतधि m. N. pr. eines Mannes.

श्रुतध्वज m. N. pr. eines Kriegers.

श्रुतनिगादिन् Adj. (einmal) *Gehörtes herzusagen im Stande seiend* Sâmav. Br. 2,7,4. fgg. Nom. abstr. °दित्व n. Comm.

श्रुतंधर m. *eine Art Pavillon* Vâstuv. 831.

श्रुतपारग Adj. *überaus gelehrt* R. Gorr. 1,35,3.

श्रुतपूर्व Adj. (f. आ) *früher gehört, vom Hörensagen bekannt* (der Kenner im Instr. oder Gen., der Mittheiler im Abl.) R. Gorr. 1,69,22. Çâk. 95, 5. Mâlav. 67,3.

श्रुतप्रकाशिका f. und °खण्डन n. Titel Opp. Cat. 1.

श्रुतप्रकाशिकाचार्य m. N. pr. eines Autors. °कृतारकृत्यत्रय n. Titel Opp. Cat. 1.

श्रुतिप्रकाशिकातात्पर्यदीपिका f., °प्रकाशिकासंग्रह m., श्रुतप्रदीप m. und श्रुतप्रदीपिका f. Titel Opp. Cat. 1.

श्रुतबन्धु m. N. pr. eines vedischen Dichters.

श्रुतबोध m. Titel einer Metrik.

श्रुतभावप्रकाशिका f. Titel eines Werkes Opp. Cat. 1.

श्रुतभृत् Adj. *kenntnissreich, gelehrt* Hem. Par. 1,293.

श्रुतमात्र n. *blosses Anhören* Çaut. 1.

श्रुतगुप्त Adj. *kenntnissreich, gelehrt* Varâh. Bṛh. S. 13,11.

श्रुतर् in einer Formel TS. 2,4,3,2 = श्रुत: Nomin.; vgl. Kuhn's Beitrr. 3,391.

श्रुतरथ entweder Adj. *einen berühmten Wagen habend* oder m. N. pr. eines Mannes.

श्रुतर्षि m. N. pr. eines Mannes.

श्रुतर्वन् m. desgl.

1. श्रुतर्षि m. *ein durch Gelehrsamkeit ausgezeichneter Ṛshi* Âpast.

2. श्रुतर्षि Adj. *berühmte Ṛshi habend* TBr. 2,5,8,1.

श्रुतवदन Adj. *den man gern reden hört* Ait. Âr. 361,14.

श्रुतवत् 1) Adj. *a) gehört habend, — Etwas* (Acc.) 173,21. — *b) kenntnissreich, gelehrt. — c) mit Wissen verbunden, auf W. beruhend.* — 2) m. N. pr. eines Sohnes des Somâpi.

श्रुतवर्धन m. N. pr. eines Arztes.

श्रुतवर्मन् m. N. pr. eines Mannes.

*श्रुतविंशतिकोटि Hiouen-thsang 2, 66. 67. 148 fehlerhaft für श्रोणकोटिविंश.

श्रुतविद् m. N. pr. eines Mannes.

श्रुतविन्दा f. N. pr. eines Flusses.

श्रुतविस्मृत Adj. *gehört und wieder vergessen.*

श्रुतवृत्ताढ्य Adj. *gelehrt und gesittet* R. Gorr. 1, 79,16.

श्रुतवृत्तोपपन्न Adj. dass. M. 9,244.

श्रुतशर्मन् m. N. pr. 1) eines Sohnes des Udâpu. — 2) eines Fürsten der Vidjâdhara.

श्रुतशालिन् Adj. *kenntnissreich, gelehrt* Ind. St. 15,289.

श्रुतशील 1) n. Du. *Gelehrsamkeit und Charakter* M. 11,22. — 2) m. N. pr. eines Mannes.

श्रुतशीलवत् Adj. *gelehrt und ehrenhaft* M. 3, 27, v. l.

श्रुतशीलसंपन्न Adj. dass. Gaut. 18,31.

श्रुतशीलोपसंपन्न Adj. dass. Spr. 6564.

श्रुतश्रवस् N. pr. 1) m. verschiedener Männer MBh. 1,53,9. — 2) f. einer Schwester Vasudeva's.

श्रुतश्रवा f. = श्रुतश्रवस् 2).

*श्रुतश्रवोऽनुज m. *der Planet Saturn.*

श्रुतश्री m. N. pr. eines Daitja.

श्रुतश्रुवस् m. MBh. 1,2049 fehlerhaft für श्रुतश्रवस् 1).

*श्रुतश्रेणी f. *Anthericum tuberosum.* Richtig सुतश्रेणी.

श्रुतसद् Adj. *in dem Gehörten (der Lehre) wohnend.*

1. श्रुतसेन Adj. *dessen Heer berühmt ist.*

2. श्रुतसेन N. pr. 1) m. *a)* eines Bruders (auch eines Sohnes) des Ganameǵaja. — *b)* eines Sohnes des Sahadeva, des Bhîmasena, des Çatrughna und des Çambara. — *c)* eines Fürsten von Gokarṇa. — 2) श्रुतसेना einer Gattin Kṛshṇa's.

श्रुतसोम N. pr. 1) m. eines Sohnes des Bhîmasena. — 2) f. श्रा einer Gattin Kṛshṇa's Hariv. 2, 103,20.

*श्रुतादान n. = ब्रह्मवाद.

श्रुतानीक m. N. pr. eines Mannes.

श्रुतात्त m. desgl.

श्रुतान्वित Adj. *kenntnissreich, gelehrt* Bhaṭṭ. 1,1.

श्रुतामघ Adj. *bekannte —, berühmte Schätze habend.*

श्रुतायु oder °स् m. N. pr. verschiedener Männer.

श्रुतायुध m. N. pr. eines Mannes.

श्रुतायुस् m. s. u. श्रुतायु.

श्रुतार्थ 1) Adj. *der Etwas* (Gen.) *gehört hat.* — 2) f. श्रा N. pr. einer Frau.

श्रुतावती f. N. pr. einer Tochter Bharadvâǵa's.

1. श्रुति f. 1) *das Hören, Vernehmen, Zuhören.* श्रुतिमभिनीय *thuend, als wenn er Etwas hörte,* यद्यस्ति ते श्रुति: *wenn du es gehört hast,* श्रुतिं वचोऽनुगां कर् *auf die Rede hinhorchen.* — 2) *Ohr, Gehör.* — 3) *Hypotenuse, Diagonale.* — 4) *Laut, Klang, Geräusch.* — 5) in der Musik *ein Viertelton* oder *Intervall* (deren 22 angenommen werden). — 6) *Lautcomplex* (ohne Rücksicht darauf, ob es ein Wort für sich oder nur einen Bestandtheil desselben bildet). — 7) *Kunde, Nachricht,* — von (im Comp. vorangehend), *Gerücht, Sage.* श्रुतौ स्था so v. a. *nur vom Hörensagen bekannt sein,* श्रुतिभि: so v. a. *durch Weitererzählen.* — 8) *Ausspruch,* insbes. *ein überlieferter Ausspruch in heiligen Dingen,* — *über* (im Comp. vorangehend 267,21), *eine religiöse Vorschrift, ein heiliger Text.* इति श्रुते: *weil es so in der Schrift heisst,* °श्रुते: *weil — vorgeschrieben ist* oder *— gelehrt wird.* Pl. *heilige Aussprüche, die* Veda (Çiç. 14,79) und angeblich = वेदोक्तानि कर्माणि. *Der heilige Text* wird auch personificirt. — 9) *Benennung, Titel.* — 10) *Gelehrsamkeit.* Wohl nur fehlerhaft für श्रुत, wie die v. l. öfters hat. — 11) angeblich = बुद्धि. — 12) **das Mondhaus* Çravaṇâ. — 13) N. pr. einer Tochter Atri's und Gattin Kardama's.

2. श्रुति m. N. pr. eines Fürsten.

3. श्रुति f. *Lauf, Bahn.* Vgl. सृति.

4.*श्रुति fehlerhaft für त्रुटि.

*श्रुतिकट m. 1) *Sühne.* — 2) *Schlange.* — 3) = प्राञ्चलोक (?) oder प्राञ्चल्लोक (?).

श्रुतिकटु Adj. *hart —, unangenehm klingend.*

*श्रुतिकण्ठ m. H. an. 4,66 fehlerhaft für श्रुतिकट Zach. Beitr.

श्रुतिकीर्ति f. und श्रुतिगीता f. (Burnell, T. Opp. Cat. 1) Titel von Werken.

श्रुतिगोचर Adj. (f. श्रा) 1) *für das Ohr vernehmlich* Weber, Râmat. Up. 386. — 2) *was Jmd* (Gen.) *hören darf* Bhâg. P. 1,4,25.

श्रुतिचन्द्रिका f. Titel Opp. Cat. 1.

*श्रुतिजीविका f. = धर्मसंहिता.

*श्रुतितत्पर Adj. = सकर्ण.

श्रुतितस् Adv. *auf dem Wege der geoffenbarten Lehre, in Bezug auf diese Lehre, nach der Vorschrift dieser Lehre* Âpast.

श्रुतिता f. Nom. abstr. zu 1. श्रुति 4). Vgl. उद्गातश्रुतिता u. उद्गातश्रुति.

श्रुतिदुष्ट n. *ein Vergehen gegen das Ohr, Kakophonie* Sâh. D. 3,9. 12.

श्रुतिदूषक Adj. *das Ohr verletzend* LA. 89,20.

श्रुतिद्वैध n. *das Auseinandergehen zweier Aussprüche des heiligen Textes* M. 2,14. 9,32.

श्रुतिधर Adj. *vom (blossen) Hören behaltend, ein gutes Gedächtniss habend.* Besser श्रुतधर, wie die v. l. hier und da hat.

*श्रुतिन् Adj. *der Etwas gehört hat.*

श्रुतिनिगादिन् Adj. = श्रुतनिगादिन् (richtiger) Suçr. 2,158,12. 160,9.

श्रुतिपथ m. 1) *Bereich des Gehörs.* °पथं गम्, प्र-आप्, आ-या *zu Ohren kommen.* — 2) *Gehörgang, Gehör.* °मधुर Adj. *angenehm zu hören* Çiç. 7,24. — 3) Pl. *Ueberlieferung.*

श्रुतिपाद m., श्रुतिपादिका f., श्रुतिपुराणसंग्रह m. und श्रुतिप्रकाशिका f. Titel Opp. Cat. 1. Burnell, T.

श्रुतिमत् Adj. 1) *Ohren habend.* — 2) *kenntnissreich, gelehrt.* v. l. gewöhnlich श्रुतवत् (richtiger). — 3) *wofür es eine* Veda-*Stelle giebt, im* Veda *nachzuweisen.* Nom. abstr. °मत्त्व n. Nyâyam. 8,3,2.

श्रुतिमय Adj. *der heiligen Ueberlieferung entsprechend.*

श्रुतिमार्ग m. 1) *der Weg der Ohren, eine Vermittelung durch die Ohren.* Instr. oder °मार्ग° *mittelst des Gehörs, in Folge von Erzählungen.* — 2) *Gehörgang, Gehör.* °मार्गं गम् *zu Ohren kommen.*

श्रुतिमितप्रकाशिका f. und श्रुतिमुक्ताफल n. Titel Opp. Cat. 1.

श्रुतिमुख Adj. *die heilige Ueberlieferung zum Munde habend.*

श्रुतिमूल n. *Ohrwurzel* Prâtiç. 75.

श्रुतिरञ्जनी f. (Opp. Cat. 1) und °रञ्जिनी f. (Burnell, T.) Titel.

श्रुतिवचन n. *ein Ausspruch des heiligen Textes* Vâsav. 187,1. 297,7.

*श्रुतिवर्जित Adj. *taub.*

श्रुतिविक्रायक Adj. *die heilige Schrift verkaufend* MBh. 5,38,4.

श्रुतिविवर n. *Gehörgang.*

श्रुतिवेध m. *Durchstechung des Ohrläppchens.*

श्रुतिशिरस् n. *eine Hauptstelle aus der heiligen Ueberlieferung.*

श्रुतिशील Adj. R. ed. Bomb. 2,65,2 nach dem Comm. = तत्त्वानादविभाजनशील. v. l. स्तुतिशील.

श्रुतिशीलवत् Adj. M. 3,27 schlechte Lesart für श्रुतशीलवत्.

श्रुतिसंग्रह m. Titel eines Werkes Opp. Cat. 1.

श्रुतिसागर m. so v. a. *der Inbegriff alles heiligen Wissens* (Vishṇu).

श्रुतिसार m. Titel zweier Werke Burnell, T.

श्रुतिसुख Adj., °द und °सुखावह Adj. *dem Ohre angenehm.*

श्रुतिसूक्तिमाला f. und °व्याख्या f. Titel Opp. Cat. 1.

*श्रुतिस्फोटा f. *Gynandropsis pentaphylla* Râǵan. 3,125.

श्रुतिस्मृत्यादितात्पर्य n. Titel Opp. Cat. 1.

श्रुतिहारिन् Adj. *das Ohr entzückend.*

श्रुतीक am Ende eines adj. Comp. von श्रुति 8).

श्रुत्कर्ण Adj. *lauschende Ohren habend.*

श्रुत्य, श्रौतिय 1) Adj. *hörenswerth, rühmlich.* — 2) n. *eine merkwürdige —, rühmliche That.*

श्रुत्यनुप्रास m. *eine best. Alliteration: das Aufeinanderfolgen von Consonanten, die an derselben Stelle des Mundes hervorgebracht werden.*

श्रुत्यर्थरत्नमाला f. Titel eines Werkes Burnell, T.

श्रुधीय n. Name zweier Sâman Ârsh. Br.

श्रुधीयत् Partic. etwa *widerspenstig.*

श्रुध्य n. Name zweier Sâman Ârsh. Br.

*श्रुमत् m. N. pr. eines Mannes.

श्रुव (schlechte Schreibart für स्रुव) m. 1) *ein kleiner Löffel.* — 2) **Opfer.*

श्रुष् (nur श्रोषन्, श्रोषत्तु und श्रौषमाण) *hören.* श्रौषमाण *willfährig, vertrauend.* — Mit आ *hören auf Jmd* (Gen.) RV. 1,86,5.

श्रौष्टि und श्रौष्टि (AV.) 1) f. a) *Willfährigkeit, Bereitwilligkeit.* श्रौष्टिं कर् *willfahren, folgen.* Instr. श्रौष्टी *willfährig, gern; ohne Zögern, rasch.* — b) *Vertrauen zu* (Gen.). — 2) Adj. *willig, gehorsam.* — 3) m. N. pr. eines Âñgirasa. Richtig श्रुष्टि.

श्रौष्टिगु m. N. pr. eines Mannes.

श्रौष्टिमत् Adj. *willfährig, dienstfertig.*

श्रौष्टीवन् Adj. (f. °वरी) *willfährig, bereitwillig, gehorsam.*

श्रू in देवश्रू.

श्रूयमाणत्व n. *das Gehört —, Vernommenwerden.*

श्रेडि und श्रेढी f. in der Arithmetik *series, Kette.* In Dialecten सेडि.

श्रेणि (*m.) f. und श्रेणी f. 1) *eine geschlossene Reihe, Gruppe, Schaar, Schwarm* (von Bienen Spr. 7784. Çiç. 18,41), *Reihe,* so v. a. *Menge.* — 2) *eine zur Verfolgung eines bestimmten Zweckes zusammengetretene Gesellschaft, — Genossenschaft.* Ohne eine nähere Bestimmung so v. a. *Zunft, Innung, Gilde.* — 3) * *Giesskanne.* — 4) * *Obertheil.* — 5) * *Sanseviera Roxburghiana.*

श्रेणिक 1) m. a) * *Vorderzahn* Gal. — b) N. pr. eines Fürsten (= बिम्बिसार) Hem. Par. 1,22.fgg. 4,48. 6,22. — 3) f. आ *ein best. Metrum,* = श्येनिका.

श्रेणिकपुराण n. Titel eines Werkes Burnell, T. No. 678.

*श्रेणिकृत Adj. = श्रेणीकृत.

श्रेणिदत् Adj. *dessen Zähne eine Reihe bilden.*

श्रेणिबद्ध Adj. Pl. *zu einer Schaar verbunden, eine grosse Schaar bildend.*

श्रेणिमत् 1) Adj. *von einer Schaar begleitet, ein grosses Gefolge habend.* — 2) m. N. pr. eines Fürsten.

श्रेणिशस् Adv. *reihenweise.*

श्रेणिस्थान n. Bez. *der drei ersten Lebensstadien eines Ârja, weil er in diesen im Verein mit Andern lebt.*

श्रेणी f. s. u. श्रेणि.

श्रेणीकृत Adj. *zu einer Reihe gebildet, eine geschlossene Reihe bildend, ununterbrochen* Hem. Par. 1,22.

श्रेणीबन्ध m. *das Bilden einer geschlossenen Reihe.*

श्रेणीभूत Adj. Pl. *eine geschlossene Reihe bildend* Hemâdri 1,651,9.

श्रेण्य m. N. pr. eines Fürsten, = श्रेणिक.

श्रेतर् Nom. ag. *der sich an Jmd lehnt, auf Jmd stützt, sich in Jmds* (Gen.) *Schutz begiebt* MBh. 5, 134,20, v. l. MBh. ed. Vardh. besser श्रायेतर्.

श्रेमन् m. *Auszeichnung, Vorrang* Maitr. S. 4,7,6.

श्रेय (?) n. Name eines Sâman. Vgl. श्रेयस् 4) e).

श्रेयस् 1) Adj. a) *schöner.* — b) *besser, vorzüglicher.* — c) *angesehener, vornehmer.* श्रेयान्भूयाः zu einem Fürsten gesagt 324,1. — d) *vorzüglich, ausgezeichnet.* श्रेयान् (gewöhnlich श्रेयस् ohne Rücksicht auf das Subject) — न (auch mit Wiederholung von श्रे°) *vorzüglich, nicht (vorzüglich), so v. a. besser — als* 78,11. — e) *Jmd* (Gen.) *hold, gewogen.* — f) *Heil —, Glück bringend.* — 2) m. a) *der 2te* Muhûrta. — b) *der 5te Monat.* — c) *N. pr. eines Arhant der Ǵaina. — 3) f. श्रेयसी Bez. *verschiedener Pflanzen.* Nach den Lexicographen *Terminalia Chebula* oder *citrina, Clypea hernandifolia, Scindapsus officinalis,* = रास्ना, अम्बष्ठा und प्रियङ्गु Râǵan. 4,80. 6,4. 121. 11,222. 12, 45. Bhâvapr. 1,174. 4,27. — b) N. pr. einer Gottheit des Bodhi-Baumes. — 4) n. a) *das Bessere; eine bessere Lage, ein grösseres Glück, — Ansehen.* — b) *das Gute, bonum; Glück, Wohlfahrt, Heil.* — c) * *Erlösung.* — d) * = धर्म. — e) Name eines Sâman Ârsh. Br.

श्रेयःकेत Adj. *dessen Absehen auf Vorrang gerichtet ist.*

श्रेयस n. *Glück, Heil.* Häufiger am Ende eines Comp.

श्रेयस्क in अश्रेयस्क.

श्रेयस्कर Adj. (f. ई) 1) *besser —, ansehnlicher machend.* — 2) *Glück —, Heil bringend, heilsam.* Compar. श्रेयस्करतर.

श्रेयस्करभाष्य n. Titel eines *Commentars.*

श्रेयस्काम Adj. (f. आ) *nach Glück verlangend, dem es um seine Wohlfahrt zu thun ist.* Nom. abstr. °ता f. *das Verlangen Jmds Glück zu schaffen, — Jmd glücklich zu machen.*

श्रेयस्कृत् Adj. = श्रेयस्कर 2).

श्रेयस्त्व n. *eine höhere Stellung.*

*श्रेयांस m. N. pr. einer Arhant der Ǵaina.

श्रेयोऽभिकाङ्क्षिन् Adj. = श्रेयस्काम M. 4,91.

श्रेयोमय Adj. *vorzüglich.*

श्रेयोऽर्थिन् = श्रेयस्काम 181,10.

श्रेष्ठ (häufig dreisilbig zu sprechen) 1) Adj. (f. आ a) *der schönste, — von oder unter* (Gen.). — b) *der vorzüglichste, beste, höchste, erste, — von oder unter* (Gen., Loc. oder im Comp. vorangehend), *obenan stehend in Bezug auf* (Loc. oder im Comp. vorangehend). n. *das Beste,* so v. a. *Hauptsache.* — c) *besser, vorzüglicher, angesehener, — als* (Abl. oder Gen.). — d) *am meisten Glück* oder *Heil bringend.* — 2) *m. a) *Fürst, König.* — b) *ein Brahmane.* — c) Bein. Kubera's. — d) N. pr. eines Fürsten. — 3) *f. आ a) *Hibiscus mutabilis.* Richtig लक्ष्मी°. — b) *eine dem Ingwer ähnliche Wurzel* — 4) *n. *Kuhmilch.*

श्रेष्ठक in भूरि°.

*श्रेष्ठकाष्ठ m. *Tectona grandis.*

श्रेष्ठतम Adj. (f. श्रा) *der allerschönste, allerbeste* u. s. w. Auch सर्वश्रेष्ठतम.

श्रेष्ठतर Adj. *besser, vorzüglicher.*

श्रेष्ठतस् Adv. *in der Weise, dass der (die, das) Beste vorangeht.*

श्रेष्ठता f. und श्रेष्ठत्व n. *Vorrang, erste Stelle, Vortrefflichkeit.*

*श्रेष्ठपान n. N. pr. eines Fürsten.

श्रेष्ठभाज् Adj. *der beste, vorzüglichste unter* (Gen.).

श्रेष्ठयज्ञ m. *das vorzüglichste Opfer.*

श्रेष्ठयान n. *das beste zur Erkenntniss führende Vehikel* Vâgrasâṁ. 30,7.

श्रेष्ठवर्चस् Adj. *der machtvollste, herrlichste.*

श्रेष्ठवाच् Adj. *überaus beredt.*

*श्रेष्ठशाक n. *ein best. Gemüse.*

श्रेष्ठशोचिस् Adj. *am schönsten —, vorzüglich glänzend.*

श्रेष्ठसामन् n. *das vorzüglichste* Sâman.

श्रेष्ठसेन m. N. pr. eines Fürsten.

श्रेष्ठस्था Adj. (Nomin. n. °स्थास्) *dem Besten zukommend, — gehörend* Taṇḍja-Br. 7,8,2.

*श्रेष्ठाम्ल n. *die Frucht der Garcinia Cambogia* Râgan. 6,126.

*श्रेष्ठाश्रम m. *das Lebensstadium des Haushalters.*

श्रेष्ठिक in भूरि°.

श्रेष्ठिन् 1) m. *a) ein Mann von Ansehen. — b) das Haupt einer Innung, — einer Zunft, Gildemeister.* — 2) f. °नी f. zu 1) *b)* Ind. St. 15,290. fg.

श्रेष्मन् *Band* in ग्रश्रेष्मन्.

श्रैष्ठ्य n. *Vorrang, die erste Stelle, — unter* (Gen. oder im Comp. vorangehend).

श्रैष्ठ्यतम (!) Adj. *der beste unter* (Gen.).

*श्रोण्, श्रोणति (गतिचलाकर्मन्, संघाते, संघवाचिन्).

1. श्रोण 1) Adj. (f. श्रोणी) *lahm, claudus,* — 2) m. श्रोण (metrisch) und f. श्रोणी *das 20ste (21ste) Mondhaus* Baudh. 3,8,25.

2.*श्रोण 1) Adj. *dressed, cooked, matured.* — 2) f. श्रा *rice-gruel.* — Richtig श्राण, श्राणा.

श्रोणकोटिकर्ण m. N. pr. eines Mannes.

*श्रोणकोटिविंश m. desgl.

श्रोणापरान्त N. pr. einer Stadt. °क m. Pl. *die Bewohner dieser Stadt.*

श्रोणि (* m.) f. und श्रोणी f. 1, *Hinterbacke, Keule, Hüfte.* Am Ende eines adj. Comp. f. ई. — 2) *Schenkel der* Vedi, — *eines Vierecks* Baudh. 1,15,24. Çulbas. 1,35. 56. — 3) * *Weg, Pfad.* — 4) श्रोणी N. pr. eines Flusses.

श्रोणिकपाल n. *Schenkelknochen.*

श्रोणिका f. = श्रोणि 1).

श्रोणितस् Adv. *aus dem Schinken.*

श्रोणिप्रतोदिन् Adj. *in den Hintern stossend.*

*श्रोणिफल n. und *°क n. *Hüfte* Râgan. 18,45.

श्रोणिमत् Adj. *starke Hinterbacken habend.* Compar. °मत्तर Maitr. S. 3,2,9 (29,14).

श्रोणिवेध m. N. pr. eines Mannes. Pl. *seine Nachkommen.*

श्रोणिसूत्र n. 1) *Gürtel.* — 2) *Degengurt.*

श्रोणीका f. = श्रोणि 1).

*श्रोणीफल n. *Hüfte.*

श्रोणीसूत्र n. *Gürtel.*

श्रोणेय m. N. pr. eines Mannes. Pl. *seine Nachkommen.*

श्रोत fehlerhafte Schreibart für स्रोत.

श्रोतर् (mit Acc.) und श्रोतृ (mit Gen.) 1) Nom. ag. *hörend, Hörer, Zuhörer.* Auch als Fut. — 2) m. N. pr. eines Jaksha.

श्रोतव्य 1) Adj. *zu hören, was gehört werden kann* oder *muss, hörbar, hörenswerth, dem man zuhören muss, über den man hören muss.* — 2) n. impers. *zu hören, der Augenblick zum Hören.* श्रोतव्यं कस्य वा मया *auf wen soll ich hören?*

श्रोतघ्रापत्ति fehlerhaft für स्रो°.

*श्रोतस् n. 1) *Ohr.* — 2) schlechte Schreibart für स्रोतस्.

श्रोतु in सुश्रोतु und श्रोतुराति.

श्रोतुराति Adj. *Gehör schenkend.*

श्रोत्र n. 1) *Ohr.* — 2) *Gehör.*

श्रोत्रचित् Adj. *durch das Gehör geschichtet, — gesammelt.*

श्रोत्रज्ञ Adj. *durch's Ohr wahrnehmend.* Nom. abstr. °ता f. *Gehör.*

श्रोत्रतस् Adv. *am Ohre.*

श्रोत्रता f. Nom. abstr. zu श्रोत्र *Ohr.*

श्रोत्रदा Adj. *Gehör verleihend* Âpast. Çr. 17,5.

श्रोत्रनेत्रमय Adj. *aus Ohren und Augen bestehend.*

श्रोत्रपति m. *Herr des Gehörs.* Als *eine best. Form* Îçvara's Çaṁk. zu Bâdar. 4,4,18.

श्रोत्रपद्वी f. *der Bereich des Gehörs.* °वीम् उपा-या *zu Jmds* (Gen.) *Ohren kommen.*

श्रोत्रपरंपरा f. *Hörensagen* 290,18.

श्रोत्रपा Adj. *das Gehör schützend.*

श्रोत्रपालि f. *Ohrläppchen.*

श्रोत्रपुट m. dass.

श्रोत्रपेय Adj. *mit dem Ohre einzuschlürfen, hörenswerth* Megh. 13. Kathâs. 19,10.

श्रोत्रभृत् f. Bez. *bestimmter Backsteine.*

श्रोत्रमय Adj. *im Gehör bestehend, dessen Wesen das G. ist.*

श्रोत्रमार्ग m. *der Bereich des Gehörs.* °र्गं गम् *zu Jmds* (Gen.) *Ohren kommen.*

श्रोत्रमूल n. *Ohrwurzel.*

श्रोत्रवत् Adj. *mit Gehör begabt.*

श्रोत्रवर्त्मन् n. = श्रोत्रमार्ग Spr. 1060, v. l.

श्रोत्रवादिन् Adj. *zu hören geneigt, willig.*

श्रोत्रशुक्तिपुट m. *Höhlung der Ohrmuschel* Râgat. 1,24.

श्रोत्रस्पर्शिन् Adj. *in's Ohr dringend* Bhâg. P. 4, 29,47.

श्रोत्रस्विन् Adj. *ein gutes Gehör habend.*

श्रोत्रक्लीन Adj. *taub.*

श्रोत्रापेत Adj. dass. Kaush. Up. 3,3.

श्रोत्रिय 1) Adj. *studirt, gelehrt (in der heiligen Ueberlieferung);* m. *ein mit der heiligen Lehre vertrauter Brahmane.* मन्त्रिश्रोत्रिय *ein schriftgelehrter Minister.* — 2) m. *ein Brahmane auf der dritten Stufe, der zwischen dem* Brâhmaṇa *und* Anûkâna *steht,* Hemâdri 1,26,3. 15.

*श्रोत्रियता f. und श्रोत्रियत्व n. Nom. abstr. zu श्रोत्रिय 1).

श्रोत्रियसात् Adv. mit कर् *schriftgelehrten Brahmanen schenken.*

श्रोत्रियेन्द्रिय n. *Gehörorgan.*

*श्रोथ (!) m. N. pr. eines Dieners des Sonnengottes.

श्रौमत n. *guter Ruf, Berühmtheit.* Instr. Pl. *rühmlich.*

श्रौमत n. Name von Sâman Ârsh. Br.

श्रौत 1) Adj. (f. ई und श्रा!) *a) zum Ohr in Beziehung stehend.* — *b) in den Worten liegend, in Worten vernommen* Kâtjâpr. 10,7. 8. उपमा f. *ein ausdrückliches Gleichniss;* Gegensatz आर्थी Kâtjâpr. 10,1. — *c) zur heiligen Ueberlieferung —, zum* Veda *in Beziehung stehend, daselbst vorgeschrieben, damit übereinstimmend, darauf beruhend.* जन्मन् n. *die durch das* Veda-*Studium erfolgte zweite Geburt eines Brahmanen.* Subst. *ein auf dem* Veda-*Studium beruhender Makel* Harîv. 6997 (in ähnlichen Verbindungen andere Texte स्रौव). — 2) n. Name von Sâman Ârsh. Br.

श्रौतऋषि m. Patron. des Devabhâga.

श्रौतकल्प n. Name von Sâman Ârsh. Br.

श्रौतनासिक्यकारिका f., श्रौतपद्धति f., श्रौतपरिभाषासंग्रहवृत्ति f. (Burnell, T.), श्रौतप्रबन्धप्रयोग m. (Opp. Cat. 1), श्रौतप्रक्रिया f. (ebend.), श्रौतप्रयोग m. (Burnell, T.), श्रौतप्रश्न m. (Opp. Cat. 1) und श्रौतप्रायश्चित्त n. Titel.

श्रौतमार्ग m. *Gehör* Çiç. 14,69.

श्रौतमीमांसा f. Titel eines Werkes Opp. Cat. 1.

श्रौतर्वण n. Name eines Sâman Ârsh. Br.

श्रौतर्ष 1) m. Patron. des Devabhâga. — 2) n.

Name verschiedener Sâman Ârsh. Br.

आतश्रव m. Patron. des Çiçupâla.

आतसूत्र n. *ein auf der Çruti beruhendes Sûtra.* °विधि m. und °व्याख्या f. Titel Opp. Cat. 1.

आतस्मार्तकर्मपद्धति f. (Conj. für °स्मार्णाकर्म°) Titel eines Werkes.

आतहोम Titel eines Pariçishṭha des SV.

आताउपिच्छे Titel eines Werkes Opp. Cat. 1.

*आति m. Patron.

*आतीय Adj. von आति.

आत्र 1) Adj. (f. ई) *zum Ohr in Beziehung stehend.* — 2) *n. *a) Ohr.* — *b) eine Menge von Ohren.* — *c)* Nom. abstr. zu आत्रिय 1).

*आत्रियक n. Nom. abstr. von आत्रिय 1).

आत्रेय m. Pl. Patron. vom Sg. आत्रेय.

आत्रेय m. Patron. von अत्रि.

आत्रेष्ट Indecl. ein Opferausruf.

आत्रेष्ट n. Name von Sâman. Richtig आष्ट्र.

आत्रेष्टि Adj. *folgsam.*

आत्रेष्टीगव n. Name von Sâman. Richtig आष्ट्रीगव.

आत्रेष्टीय n. Name eines Sâman. Eher आष्ट्रीय.

श्याङ्क 1) m. *ein best. Baum* Kâraka 1,3 (आङ्क gedr.). — 2) *n. *Lotusblüthe.*

श्नत hier und da fälschlich für श्नथ.

श्नथ् Adj. (f. आ) *schlüpfrig, glatt, weich* (auch von Personen), *zart* (auch von Reden, von der Stimme u. s. w.). श्नथम् Adv., श्नथतर Compar.

श्नथाक 1) Adj. (f. श्नथिका) dass. — 2) *n. *Betelnuss* Râgân. 11,242.

श्नथाता f. *Glätte* Comm. zu Njâjam. 4,1,22. Vgl. अति° u. अतिश्नथ Nachtr. 5.

*श्नथालच् m. *Bauhinia tomentosa* Râgân. 9,39.

श्नथान n. *das Schlüpfrigmachen, Glätten.*

श्नथाय्, °यति *schlüpfrig —, weich machen, glätten, poliren.* — Mit सम् dass.

श्नथी Adv. mit कर् dass. Âpast. Çr. 15,3,15. Comm. zu 13,17,9. Nilak. zu MBh. 3,192,14.

श्नथीकरण n. 1) *das Glätten* Comm. zu Njâjam. 10,1,22. — 2) *Mittel zum Poliren* Âpast. Çr. 15,3,15.

श्नघ in उच्छ्नघ्.

*श्नङ्ग्, श्नङ्गते (गत्यर्थ).

*श्नङ्ग्, श्नङ्गति (गत्यर्थ).

श्नथ् = श्नथ् *locker —, los werden, nachgeben.* Nur Partic. श्नथत्. — Caus. श्नथयति *locker machen, lösen, erschlaffen.* — Mit आ (आश्नथते) *locker —, los werden.* — Mit वि (°श्नथमान, °श्नथत् und °श्नथित) dass.

श्नथ Adv. *locker, lose, schlaff* (304,24. Spr. 7795), *nicht fest sitzend, schwach* (in übertragener Bed.). श्नथ° Adv. Nom. abstr. °त्व n. *Schlaffheit.*

श्नथशिल Adj. *mit einem losen Steine überdeckt* (Brunnen).

श्नथसंधि Adj. *mit schwachen Gelenken.* Nom. abstr. °ता f.

श्नथाङ्ग Adj. *schlaffgliederig.* Nom. abstr. °ता f.

श्नथादर Adj. *geringe Rücksicht nehmend auf* (Loc.).

श्नथाय्, °यते *locker —, lose werden.*

श्नथी Adv. mit कर् *schlaff machen* (Çiç. 12,31), *erschlaffen* (trans.); *vermindern.*

श्नथोद्यम Adj. *geringe Bemühung verrathend, schwach widerstrebend* Spr. 4299.

*श्ननवास m. N. pr. eines Arhant.

श्नवण Adj. *lahm.* Angeblich auch = रक्तवर्णो बिन्दाकारस्त्वग्दोषः.

*श्नाद्धिभारिक Adj. *eine schwache Last tragend* u. s. w.

*श्नाद्धिणाक Adj. dass. und = श्नद्धणामधीते वेद वा.

*श्नाव्, श्नावति (व्याप्तौ).

श्नाघ्, श्नाघते (metrisch auch Act.) 1) *sich zu Jmd versehen, Zuversicht zu Jmd* (Dat.) *haben* 222,31. 33. — 2) *mit Zuversicht reden, grosssprechen, prahlen mit* (Kâraka 1,29), *stolz sein auf* (Instr. oder Loc.). नाप्सु श्नाघमानः स्नायात् *er soll beim Baden nicht mit Kunststücken prahlen* Âpast. 1,2,30. Baudh. 1,3,39. — 3) *Jmd* (Dat.) *etwas Angenehmes sagen, schmeicheln* Text zu Lot. de la b. l. 49,18. Bhaṭṭ. — 4) *rühmen, preisen;* mit Acc. — Caus. श्नाघयति 1) *Jmd zureden, zu beruhigen —, zu trösten suchen.* — 2) *rühmen, preisen.* — Mit उप in उपश्नाघ. — Mit सम् *grosssprechen, prahlen mit* (Instr.).

श्नाघन 1) Adj. *grosssprechend, prahlend.* — 2) n. oder f. श्ना (adj. Comp. f. घ्नी) *das Rühmen, Preisen.*

श्नाघनीय Adj. *zu rühmen, zu preisen, rühmlich, rühmenswerth, ehrenwerth.* Compar. °तर, Nom. abstr. °ता f.

श्नाघा f. 1) *Grosssprecherei, Prahlerei.* — 2) *das Rühmen, Preisen.* — 3) *Ruhm, Preis.* — 4) *das zu Diensten Sein, Huldigen.* — 5) *Verlangen, Wunsch.*

श्नाघिन् Adj. 1) *prahlend mit, eingebildet auf* (im Comp. vorangehend). — 2) *hochmüthig, stolz.* — 3) *in gutem Rufe stehend, berühmt, gepriesen wegen* (im Comp. vorangehend) Çiç. 18,16. — 4) *rühmend, preisend.*

श्नाघिष्ठ Adj. *im höchsten Ansehen stehend, überaus ehrwürdig.*

श्नाघ्य Adj. = श्नाघनीय. °म् Adv., °तर Compar. (185,24), °तम Superl., °ता f. Nom. abstr.

श्नि = 1. श्नि in प्रश्नित.

*श्निकु 1) Adj. = परवश. — 2) m. = षिङ्ग. — 3) m. n. = ज्योतिष.

श्लिष् 1) श्लिष्यति, °ते *a) sich anhängen, sich halten —, sich klammern an* (Loc., ausnahmsweise Acc.). — *b) umfangen, umarmen* Gaut. 9,30. — *c) sich zusammenfügen.* — *d) verschmelzen, zusammenfliessen.* — *e) zusammenfügen.* — *f)* Med. *nothwendig folgen, — sich ergeben* Çaṅk. zu Bâdar. 4,1,5. — 2) *श्लेषति द्राक्. — 3) श्लिष्ट *a) hängend, haftend, klebend an* (Loc. oder im Comp. vorangehend Gaut. 1,38); *an der Person haftend* (so v. a. *nicht auf Andere übergehend*). सर्वतः *überall anliegend* (Panzer). — *b) zusammengefügt, aneinander geschlossen, verbunden, verschlungen.* — *c) umfasst —, umfangen haltend;* mit Acc. — *d) umfasst, umschlungen* 290,8. Kann oft auch आश्लिष्ट sein. — *e) (in der Bedeutung zusammenfliessend) doppelsinnig.* — Caus. श्लेषयति 1) *zusammenfügen, schliessen.* श्लेषित *verbunden mit* (Instr.). — 2) **umfassen, umfangen.* — Desid. शिश्लिक्षते (Conj.) *sich anzuklammern suchen* AV. 20,134,6. — Mit आ 1) *hängen bleiben, kleben an* (Loc., आश्लिश्लेष TS.), *sich klammern an* (Acc.). — 2) *dicht herantreten an* (Acc.) Ârc. 6,12. — 3) *umfangen, in seine Arme schliessen.* आश्लिषत् Bhâg. P. — 4) *in Berührung kommen* Çiç. 18,35. — 5) *errathen, herausbringen* Naish. 3,69. — 6) आश्लिष्ट *a) hängen geblieben, klebend an* (Loc. Çat. Br. 4,1,1,26), *geklammert —, hängend an* (Loc. oder im Comp. vorangehend Çiç. 18,6). — *b) umfangen haltend,* mit Acc. Nomin. auch statt des Verbi finiti; desgleichen आश्लिष्टवान्. — *c) umfangen, umschlungen.* — Caus. 1) *befestigen, aufkleben auf* (Loc.). — 2) *umfangen, umschliessen.* — Mit उप 1) *umfangen* Naish. 7,7. — 2) उपाश्लिष्ट *angepackt habend,* mit Acc. — Mit समा 1) *sich klammern an* (Acc.). — 2) *umfangen, umarmen.* समाश्लिष्ट *umfangen.* — Caus. *verbinden, vereinigen* TS. — Mit उप 1) *sich anschmiegen, dicht herantreten, — an* (Acc.). — 2) उपश्लिष्ट *a) haftend an* (Loc.) Maitr. S. 3,8,5. — *b) dicht herangetreten an* (समीपम्), *in unmittelbarer Berührung stehend.* Auch *n. impers. — *c) hinzugekommen zu* (Loc.). — Caus. 1) *näher bringen, dicht heranfahren* (einen Wagen). — 2) *in Verbindung bringen mit* (सङ्) Comm. zu Âpast. Çr. 7,20,6. — Mit नि Caus. *befestigen an, aufkleben* Âpast. Çr. 8,6,12. — Mit वि 1) *sich lösen.* — 2) *auseinander gehen, sich trennen.* — 3) *vorbeifallen* 290,4. — 4) *trennen, entfernen von* (Abl.). — 5) विश्लिष्ट *a) gelöst.* — *b) getrennt.* Compar. *weit auseinander ste-*

hend. — c) *der sich von seiner Partei getrennt hat.* — d) *dislocirt, verrenkt* (Glieder). — Caus. 1) *trennen,* — *von* (Abl.). — 2) *trennen von,* so v. a. *bringen um* (Instr.). — 3) विश्लेषित a) *getrennt, auseinander gerissen,* — *geflossen.* — b) *abgetrennt.* — c) *zerrissen.* — Mit प्रवि in *प्रविश्लेष. — Mit सम् 1) *sich kleben* —, *sich anheften an* (Acc. Baudh. 2, 11, 26), *sich anschmiegen, Jmd nahe rücken.* — 2) *umfangen, umarmen.* — 3) *in unmittelbare Beziehung bringen mit* (Instr.). — 4) संश्लिष्ट a) *angeschmiegt, fest anliegend, sich unmittelbar berührend, verbunden, vereinigt, zusammenhängend, verbunden mit* (सक्, blosser Instr., Acc. oder im Comp. vorangehend). किंचिच्छ्लिष्टाशया so v. a. *ein wenig Hoffnung zu leben schöpfend.* — b) *verschwommen, in einander fliessend, so dass die einzelnen Theile nicht mehr hervortreten.* — Caus. 1) *zusammenhängen* (trans.), *vereinigen, zusammenbringen, zusammenlegen* (पाणी Âpast. 2, 12, 12), *in Berührung bringen mit* (Instr., Loc.). संश्लेषित *vereinigt, verbunden.* — 2) *übertragen auf* (Loc.). — 3) *an sich heranziehen.* — Mit अभिसम् *sich anschmiegen* (अन्योऽन्यम्). — Caus. *fest verbinden* Maitr. S. 2,4,6 (43,18). — Mit उपसम्, उपसंश्लिष्ट *verbunden, zusammenhängend.*

*श्लिषा f. *Umarmung.*

श्लिष्टपरंपरितरूपक n. *ein best. Metapher: eine fortlaufende Kette von Doppelsinnigkeiten* Comm. zu Çiç. 17,61.

श्लिष्टरूपक n. *Doppelsinnigkeit als Metapher* 252,22.

श्लिष्टवर्त्मन् n. *das Zusammenkleben der Augenlider.*

श्लिष्टाक्षेप m. in der Rhetorik *eine durch doppelsinnige Worte an den Tag gelegte Erklärung, dass man mit Etwas nicht einverstanden sei.* Beispiel Spr. 537.

श्लिष्टि m. N. pr. eines Sohnes des Dhruva.

श्लिष्टोक्ति f. *ein doppelsinniger Ausdruck.*

श्लीपद n. *Elephantiasis* Kâraka 6,17.

*श्लीपदप्रभव m. *der Mangobaum.*

*श्लीपदारुक् m. *Putranjiva Roxburghii.*

श्लीपदिन् Adj. *mit der Elephantiasis behaftet.*

श्लील Adj. in अश्लील.

श्लेष 1) m. a) *das Heften, Kleben an* (Loc.). — b) *Vereinigung, Verbindung,* insbes. *geschlechtliche Vereinigung.* — c) *Umarmung.* — d) *das Zusammenkleben der Wörter* als rhetorische Figur, so v. a. *eine wohlklingende Verbindung von Worten* Vâmana 3,1,10. Kâvjapr. 9,10. — e) in der Rhetorik *eine durch Verbindung von Gegensätzen pikante paradoxe Situation* Vâmana 3,2,4. Beispiel Spr. 2937. — f) *Doppelsinnigkeit, Zweideutigkeit* Vâmana 4,3,7. Kâvjapr. 10,10. — g) *Augment* (in grammatischer Bed.). — 2) f. श्रा *Umarmung.*

श्लेषक Adj. *ankleben machend, Zusammenhang herstellend.*

श्लेषकवि m. *ein sich auf Doppelsinnigkeiten verstehender Dichter.* Als f. Naish. 3,69.

श्लेषण in अक्तःश्लेषण und *लोकश्लेषण.

श्लेषमय in प्रत्यक्तार°.

श्लेषार्थपदसंग्रह m. Titel eines Werkes Burnell, T.

श्लेषोक्ति f. *eine doppelsinnige Rede* Ind. St. 15, 295. 327.

श्लेषोपमा f. *ein Gleichniss mit Doppelsinnigkeiten* 248,30.

*श्लेष्मक m. = श्लेष्मन्.

*श्लेष्मकटाहक *Spucknapf.*

*श्लेष्मगुल्म m. *eine vom Phlegma herrührende Anschwellung im Unterleibe.*

*श्लेष्मघना f. 1) *Pandanus odoratissimus.* — 2) *arabischer Jasmin.*

*श्लेष्मघ्न 1) Adj. *Schleim vertreibend.* — 2) f. श्रा *eine Art Jasmin.*

*श्लेष्मघ्नी f. 1) *arabischer Jasmin.* — 2) *Cardiospermum Halicacabum.* — 3) *Ingwer, schwarzer und langer Pfeffer.*

श्लेष्मज्वर m. *ein vom Phlegma herrührendes Fieber.* °निदान n. Titel eines Werkes Burnell, T.

श्लेष्मण् 1) Adj. a) *klebrig, schleimig.* — b) *Schleim bewirkend* Kâraka 1,7. — 2) *f. श्रा *eine best. Pflanze.*

श्लेष्मन् 1) m. a) *klebriger Stoff, Schleim.* — b) in der Medicin *einer der Grundstoffe des menschlichen Leibes, Phlegma.* — 2) n. a) *Band, Nestel.* — b) *Leim* und dgl. Âpast. — c) *die Frucht der Cordia latifolia* (nach dem Comm.) Vishnus. 54,19.

श्लेष्मपित्त n. *eine best. Krankheit* Bhâvapr. 4,59.

श्लेष्मपित्तज्वर m. *ein dem Phlegma und der Galle zugeschriebenes Fieber.*

श्लेष्मभू m. *Lunge.* Du. Kâraka 1,7.

श्लेष्मल 1) Adj. (f. श्रा) *schleimig, phlegmatisch.* योनि f. *Schleimfluss.* — 2) *m. *eine best. Pflanze.*

श्लेष्मवत् Adj. *mit Bändern versehen* (Wagen).

श्लेष्मशोफ m. *eine best. Krankheit.*

*श्लेष्मारु m. *Cordia latifolia.*

श्लेष्महर Adj. (f. श्रा) *den Schleim vertreibend* Spr. 7741.

श्लेष्मा f. = श्लेष्मन् 1) a) *Schleim* Pañkar. 1,3,33.

*श्लेष्मात m. *Cordia latifolia.*

श्लेष्मातक m. und f. (ई) dass. m. auch Bez. *der Frucht* Râgân. 11,205.

श्लेष्मातकमय Adj. *aus dem Holze der Cordia latifolia gemacht.*

श्लेष्मातुर Adj. (f. श्रा) *verschleimt* Hâsj. 27,11.

*श्लेष्माढ्मा f. H. an. 3,427 fehlerhaft für श्लेष्मघ्ना; vgl. Zach. Beitr. 88.

*श्लेष्मान्तक m. = श्लेष्मातक. Vgl. *तुङ्ग°.

श्लेष्माशमरी f., श्लेष्मास्राव m. und श्लेष्मोपनाह m. Bez. *verschiedener Krankheiten.*

श्लेष्मिक Adj. fehlerhaft für श्लैष्मिक.

श्लैष्मिक Adj. (f. ई und श्रा!) *zum Schleim (Phlegma) in Beziehung stehend, ihn (es) erregend* oder *besänftigend, schleimig, phlegmatisch.*

*श्लोक्, श्लोकते (संघाते, सर्जने, वर्जने). श्लोकय् s. bes.

श्लोक m. 1) *Ruf, Schall, Geräusch.* — 2) *Ruf, Nachrede.* — 3) *Strophe,* später insbes. die Anushṭubh-*Strophe, der epische* Çloka. — 4) Name eines Sâman. प्रजापतेः श्लोकानुश्लोकानि चत्वारि Ârsh. Br.

*श्लोककार m. *ein Verfasser von* Çloka.

श्लोककालनिर्णय m. Titel eines Werkes Burnell, T.

श्लोककृत् Adj. *Geräusch machend, laut rufend.*

श्लोकगौतम m. *der in* Çloka *sprechende* Gautama.

श्लोकचरण m. *der einzelne Vers eines* Çloka, *Stollen* S. S. S. 255,10.

श्लोकत्रय n. Titel Opp. Cat. 1.

श्लोकत्व n. Nom. abstr. zu श्लोक 3).

श्लोकहृदयव्याख्या f. Titel Opp. Cat. 1.

श्लोकबद्ध Adj. (f. श्रा) *in* Çloka *verfasst* R. 1,2,38.

श्लोकभू Adj. *im Schall (Ruf) erscheinend* Ait. Âr. 386,14.

श्लोकय्, °यति *schallen machen* VS. — Mit उप *in Versen besingen, preisen* Mahâvîraḱ. 128,15. Damajantîk. 2. Comm. zu Çiç. 14,54. — Mit सम् dass.

श्लोकयत्र Adj. etwa *den Schall* (in Maasse) *spannend.*

श्लोकवार्त्तिक n. *ein metrisches* Vârttika. °कार m. *der Verfasser von solchen* V.

श्लोकस्थान n. = सूत्रस्थान.

श्लोकाभिनयन n. *eine theatralische Darstellung unter Hersagen von* Çloka S. S. S. 242.

श्लोकिन् Adj. 1) *geräuschvoll.* — 2) *in gutem Rufe stehend* Çâṅku. Br. 17,3.

श्लोक्य Adj. 1) *geräuschvoll.* — 2) *ruhmwürdig.*

श्लोण्, श्लोणति (संघाते). अश्लोणत् in der Etymologie von श्रोणँ.

श्लोणँ Adj. (f. श्रा) *lahm* Âpast. Çr. 7,12,1. Wird auch mit डुश्नुत्च् erklärt.

श्लैष्ण्य n. *Lahmheit.* Nach dem Comm. = लग्दोष.

श्व = 2. श्वस् in श्वश्व und श्वःश्व.

श्वःकाल m. *der morgende Tag.* Loc. so v. a. *morgen.*

श्वःक्रय m. *ein am folgendem Tage geschehender Einkauf* Lâṭj. 8,4,6.

श्वःप्रभृति Adv. *vom folgenden Tage an* Kâtj. Çr. 15,1,8.

श्वकर्ण m. *Hundeohr.* Vgl. श्वाकर्ण.

श्वकिष्किन् Adj. Bez. von Unholden.

श्वक्रीडिन् Adj. *Hunde zum Vergnügen haltend.*

श्वखरोष्ट्र n. Sg. *Hund, Esel und Kamel.*

श्वगण m. *ein Rudel Hunde.*

श्वगणिक Adj. (* f. ई) *mit einem Rudel Hunden umherziehend.*

श्वगणिन् Adj. dass.; m. *Koppelführer* Kaṇḍak. 20,5.

श्वगर्दभ n. Sg. *Hunde und Esel* M. 10,15. °पति m. *Besitzer von Hunden und Eseln* Bhâg. P. 5, 26,24.

श्वग्रह (Conj. für स्वग्रह) m. *ein best. Dämon, durch den Kinder besessen werden.*

श्वघ्निन् m. *ein gewerbmässiger Spieler.*

*श्वङ्क, श्वङ्कते (गत्यर्थ, सर्पे).

*श्वङ्के, श्वङ्कति (गतौ, सर्पणे, व्रजे, सपि).

*श्वच्, श्वचते (गतौ). Vgl. श्वञ्च्.

श्वचक्र n. *das Kapitel über Hunde.*

*श्वचण्डाल n. *Hund und Kaṇḍâla.*

श्वचर्या f. *ein Hundeleben* MBh. 13,101,15.

*श्वचिल्ली f. *eine best. Gemüsepflanze,* = पुनर्नवचिल्ली Râǵan. 7,129.

*श्वञ्च्, श्वञ्चते.

श्वञ्चाघनी f. *Hundeschwanz* MBh. 5,141,37.

श्वजीवन Adj. *Hunde züchtend.*

*श्वजीविका f. *ein Hundeleben,* so v. a. *Dienst.*

श्वजीविन् m. *Hundezüchter* Visṇus. 51,15.

श्वञ्च्, श्वञ्चते *sich aufthun für* (Dat.), *in die offenen Arme aufnehmen.* Vom Simplex nur प्रश्वञ्च. — Caus. श्वञ्चयति *sich aufthun machen, öffnen.* — Mit उद् *sich aufthun.*

*श्वञ्ज्, श्वञ्जते = श्वञ्च्.

*श्वठ्, श्वाठयति (संस्कारगत्योः, असंस्कारगत्योः, गत्यसंस्कृतसंस्कृते).

*श्वठ P. 6,1,216.

*श्वण्ठ्, श्वण्ठयति = श्वठ्.

*श्वदंष्ट्रक m. *Tribulus lanuginosus* Râǵan. 4,40.

श्वदंष्ट्रा f. *Asteracantha longifolia* Karaka 6,1.

श्वदंष्ट्रिन् m. *ein best. auf dem Trocknen lebendes Thier.*

*श्वदयित n. *Knochen.*

श्वदति m. *Hundebalg.*

*श्वधूर्त m. *Schakal.*

1. श्वन् 1) m. *a) Hund.* — *b) ein zum Aufbau eines Hauses besonders zugerichteter Platz.* — 2) f. श्वनी *a) Hündin.* — *b) Beninkasa cerifera.*

2. श्वन् in ऋक्षश्वन्, दुर्गृभिश्वन् und मातरिश्वन्.

श्वनकुल n. Sg. *Hund und Ichneumon.*

श्वनिन् Adj. *Hunde haltend, — führend.* Vgl. श्वनी.

*श्वनिश n. und *श्वनिशा f. *eine Nacht, in der die Hunde heulen* u. s. w.

श्वनी m. *Hundeführer* Maitr. S. 2,9,5 (124,8).

श्वन्वत् Adj. f. °न्वती als Beiw. einer Klasse von Apsaras.

श्वप m. *Besitzer von Hunden.*

श्वपक fehlerhaft für श्वपच.

श्वपच् m. = श्वपच. Nur श्वपचाम् zu belegen.

श्वपच 1) m. *eine best. verachtete Menschenklasse (Hunde kochend),* oft den Kaṇḍâla gleichgesetzt. — 2) f. आ und ई f. zu 1).

श्वपचत्व n. Nom. abstr. zu श्वपच 1).

श्वपति m. *Herr —, Besitzer von Hunden* Maitr. S. 2,9,5 (124,8).

श्वपद् m. *ein reissendes Thier* Âpast. Çr. 9,17,5.

श्वपद् n. *Hundepfote* (als Brandmal).

श्वपाक 1) m. = श्वपच 1) Baudh. — 2) f. ई = श्वपच 2).

श्वपाद् m. = श्वपद्.

श्वपुच्छ n. 1) *Hunderuthe.* — 2) **Hemionitis cordifolia* Râǵan. 4,38. — Vgl. श्वापुच्छ.

श्वपोषक m. *Hundefütterer, Jagdknecht* Kâd. 110, 16 (198,14).

*श्वफल m. *Citronenbaum.*

श्वफल्क m. N. pr. eines Sohnes des Vṛshṇi.

श्वबाल m. schlechte Schreibart für श्ववाल.

श्वभक्त und श्वभक्ष्य Adj. *Hundefleisch geniessend.*

*श्वभीरु m. *Schakal.*

श्वभोजन 1) n. *eine Speise der Hunde,* Bez. *des Körpers.* — 2) m. *eine best. Hölle.*

श्वभ्र 1) m. n. *Erdspalte, Loch, Grube.* — 2) m. *a) Hölle* und auch *eine best. Hölle.* — *b)* N. pr. α) eines Sohnes des Vasudeva. — β) eines Fürsten von Kampanâ.

श्वभ्रपति m. wohl *Höllenfürst.*

*श्वभ्र्, °यति (गत्याम्, कृच्छ्रजीवने, बिले, तङ्के).

श्वभ्रित *löcherig.*

श्वभ्रवत् 1) Adj. *löcherig* (ein Boden). — 2) f. °वती N. pr. eines Flusses.

श्वभ्रीय्, °यति *für eine Grube halten.*

श्वमांस n. *Hundefleisch.*

श्वमुख m. Pl. N. pr. eines Volkes.

श्वयथ m. *das Schwellen.*

श्वयथु m. *Anschwellung, Aufgedunsenheit.*

श्वयथुमत् Adj. *an Anschwellungen leidend* Karaka 6,12.

*श्वयन n. *das Schwellen.*

श्वयातु m. *eine Art von Gespenstern.*

*श्वयीचि m. oder f. *eine best. Krankheit.*

*श्वयूथ n. *Hundeschaar.*

*श्वर्त्, श्वर्तति (गत्याम्, कृच्छ्रजीवने).

श्वल्, *श्वलति (आप्तगमने) Suçr.

*श्वलिह् Adj. (Nomin. °लिट्) *wie ein Hund leckend.*

*श्वलेह्य Adj. *was ein Hund auszulecken vermag* (von einem Brunnen mit wenig Wasser).

*श्वल्क्, श्वल्कयति (परिभाषणे, भाषणे).

*श्वल्ल्, श्वल्लति = श्वल्.

श्ववत् Adj. *Hunde besitzend, — haltend* Vasishṭha 14,11.

श्ववर्त m. *ein best. Wurm* AV. 9,4,16, v. l. für शर्वर्त.

श्ववाल m. *Hundehaar* Kathâs. 49,19.

श्वविष्ठा f. *Hundekoth.*

1. श्ववृत्ति f. *Hundeleben,* Bez. *des Dienstes.*

2. श्ववृत्ति Adj. *von Hunden lebend.*

श्ववृत्तिन् Adj. dass.

*श्वव्याघ्र m. *Jagdleopard.*

*श्वशीर्ष Adj. *einen Hundskopf habend.*

श्वशुर 1) m. *Schwäher, Schwiegervater.* Du. und Pl. *die Schwiegereltern;* Pl. auch st. des Sg. — 2) *f. (wohl ई) = ब्राह्मी.

श्वशुरक m. *ein lieber* oder *armer Schwäher.*

श्वशुरीय Adj. (f. आ) *zum Schwäher in Beziehung stehend.*

श्वशुर्य m. *ein Bruder des Mannes* oder *der Frau, Schwager.*

श्वश्रू f. *Schwieger, Schwiegermutter.* Pl. *die Schwieger und die übrigen Frauen des Schwähers.*

*श्वश्रूश्वशुरौ und श्वश्रूश्वशुरान् *die Schwiegereltern,* श्वश्रूस्नुषे *Schwiegermutter und Schwiegertochter* 135,18. Spr. 7834. श्वश्रूस्नुषाधनसंवाद m. Titel Burnell, T.

श्वःश्रेयस n. *fortschreitende Verbesserung der Lage* u. s. w.

श्वःश्व n. *das Verschieben auf morgen.*

1. श्वस्, श्वसिति (episch auch °श्वसति, श्वस st. श्वसिहि und Med.) 1) *blasen, zischen, sausen, schnaufen.* — 2) *athmen.* श्वसान *athmend,* so v. a. *nur eben lebend.* — 3) *seufzen, aufseufzen.* — 4) श्वसित so v. a. *aufgelebt.* — Caus. श्वासयति *schweren Athem machen.* — श्वासिता R. 2,84,18 fehlerhaft

für स्वाशिता. — Intens. शेश्वसत् *schnaubend* Maitr. S. 4,2,3. — Mit अनु 1) *einathmen* Amṛtab. Up. 12. — 2) *fortwährend athmen.* — Mit अप, °श्वसिति als Erklärung von अपानिति. — Mit अभि 1) *herblasen, hersausen.* — 2) *zischen, pfeifen.* — 3) *stöhnen.* — Mit अव in अवश्वसे. — Mit आ 1) *aufathmen, sich erholen, sich beruhigen, gutes Muths werden, — sein.* — 2) *Vertrauen haben zu* (Loc.). — 3) आश्वस्त (Kâç. zu P. 7,2,116) und *आश्वसित *erholt, zu sich gekommen, gutes Muths geworden.* — Caus. *Jmd zu Athem kommen —, sich erholen lassen, beruhigen, trösten.* — Mit पर्या *aufathmen, sich erholen, sich beruhigen.* पर्याश्वस्त *erholt, beruhigt.* — Caus. *Jmd zu Athem kommen —, sich erholen lassen, beruhigen.* Med. metrisch. — Mit प्रा Caus. *beruhigen, trösten.* — Mit प्रत्या *wieder zu Athem kommen, sich wieder erholen.* प्रत्याश्वस्त *wieder zu Athem gekommen, wieder erholt.* — Caus. *beruhigen, trösten.* — Mit समा 1) *aufathmen, sich erholen, sich beruhigen, gutes Muths werden.* — 2) *sich verlassen auf Jmd* (Loc.). — 3) समाश्वस्त *a) erholt, beruhigt. — b) voller Vertrauen.* — Caus. *Jmd zu Athem kommen —, sich erholen lassen, beruhigen, trösten.* — Mit उद् 1) *aufzischen, aufschnaufen.* — 2) *aufathmen, ausschnaufen, — von* (Abl.), so v. a. *inne halten* (Gobh. 4,5,8). अनुच्छ्वस्य *in einem Athem.* — 3) *ausathmen.* — 4) *athmen* überh. — 5) *aufathmen,* so v. a. *sich wieder erholen* Vikramâṅkaḱ. 18,87. Çiç. 18,58 (उच्छ्वास zu lesen). — 6) *aufseufzen.* — 7) *sich heben.* — 8) *sich lösen, — von* (Abl.). — 9) *sich öffnen, aufblühen* Çiç. 11,15. — 10) उच्छ्वस्त *beruhigt.* — 11) उच्छ्वसित *a) beruhigt. — b) erfrischt, erquickt* Megh. 42. 97. Vâsav. 159,3. — *c) gehoben, emporgerichtet, geschwollen* Çiç. 10,51. — *d) weit geöffnet* (Augen), *aufgeblüht. — e) gelöst, aufgegangen* (Band, Gewand) Kumâras. 8,4. Çukas. 2,54. — Caus. 1) *aufathmen lassen, beleben, erfrischen.* — 2) *in die Höhe heben.* — 3) *zerreissen* Megh. 58. — 4) *unterbrechen* Megh. 69, v. l. — 5) *zu einer Unterbrechung veranlassen, veranlassen von Etwas abzustehen* Megh. 69. — Mit प्रोद् *schnaufen, heftig athmen.* — Mit समुद् 1) *Athem holen, aufathmen, sich erholen.* — 2) *tief aufseufzen.* समुच्छ्वसित n. impers. — 3) *hervorspriessen* Çiç. 13,58. — Caus. *in die Höhe heben, schwellen machen.* — Mit उप in उपश्वस् (die richtige Bed. im Nachtr. 3). — Caus. *mit Brausen erfüllen.* — Mit नि 1) *zischen, schnaufen.* — 2) *aufseufzen* Naish. 6,3. — Vgl. निश्वसित. — Mit विनि 1) *zischen, schnaufen.* — 2) *aufseufzen.* — Mit निस् 1) *zischen, schnaufen.* — 2) *aushauchen.* — 3) *einathmen.* — 4) *aufseufzen.* — Mit अतिनिस् *heftig aufseufzen.* — Mit विनिस् 1) *zischen, schnaufen.* — 2) *aufseufzen* 50,29. — Mit परा *vertrauen auf* (Loc.). — Mit प्र *einathmen.* — Caus. 1) *athmen machen.* — 2) *beruhigen, trösten.* — Mit अभिप्र *anblasen,* mit Acc. — Mit वि *Zuversicht —, Vertrauen —, kein Arges haben, unbesorgt sein, vertrauen auf Jmd* (Loc., Gen. oder Acc.) oder *Etwas* (Loc. Çiç. 16, 54). विश्वस्त und विश्वसित (nur Bhâg. P.) *voller Vertrauen, kein Arges habend, unbesorgt, Jmd* (Gen.) *vertrauend.* विश्वस्तम् Adv. — Caus. *Jmds Vertrauen gewinnen, Jmd Vertrauen einflössen;* mit Acc. — Desid. vom Caus. विशिश्वासयिषति *Jmd* (Acc.) *Vertrauen einzuflössen suchen* Bhaṭṭ. — Mit अतिवि *grosses* (*zu grosses*) *Vertrauen haben, — zu* (Loc. oder Acc.). अतिविश्वस्त *grosses Vertrauen habend.* — Mit अभिवि Caus. *Jmds Vertrauen gewinnen, Jmd Vertrauen einflössen;* mit Acc. — Mit परिवि, परिविश्वस्त *voller Vertrauen, kein Arges habend, unbesorgt.* — Caus. *beruhigen, trösten.*

2. श्वस्, श्वघ्स् Adv. *morgen, folgenden Tags.* Wiederholt *von Tag zu Tag, immer weiter.* श्वो भूते *am morgenden Tage, am folgenden Tage.* Vgl. श्वोभूत.

श्वसथ m. *das Blasen, Zischen, Schnaufen.*

श्वसन 1) Adj. *a) blasend, zischend, schnaufend.* — *b) schwer athmend.* — 2) m. *a) Wind* (auch in medicinischem Sinne), *der Gott des Windes.* Unter den Vasu als Sohn der Çvâsâ. — *b) Vanguiera spinosa* Karaka 7,1. — *c)* श्वसन N. pr. eines Schlangendämons Suparṇ. 23,3. — 3) n. *a) das Zischen* (einer Schlange) Çiç. 20,45. — *b) heftiges, hörbares Athmen; das Athmen, Athem* überhaupt. — *c) das Sichräuspern. — d) das Seufzen, Seufzer* 300, 26. — *e) Gefühl,* d. i. *was da gefühlt wird.* — समाततेन श्वसनेन MBh. 8,4205 fehlerhaft für तमाततेनेघसनेन.

श्वसनमनोग Adj. *schnell wie der Wind oder der Gedanke* Varâh. Jogaj. 6,25.

श्वसनरन्ध्र n. *Nasenloch.*

*श्वसनवत् Adj. *schnaubend, zischend* Sâj. zu ṚV. 1,140,10.

श्वसनसमीरण m. *Athem* Çiç. 17,6.

श्वसनाशन m. *Schlange.*

*श्वसनेश्वर m. *Terminalia Arunja.*

*श्वसनोत्सुक m. *Schlange.*

श्वसथ (!) Adj. Kauç. 107.

श्वसित 1) Adj. s. u. 1. श्वस्. — 2) n. *das Athmen, Athem* Çiç. 6,23. Auch Pl.

श्वसीवत् Adj. nach Sâj. = श्वसनवत् *schnaubend, zischend.*

°श्वसुत oder *श्वसुन m. *Conyza lacera.*

*श्वसृगाल n. Sg. *Hund und Schakal* Pat. zu P. 2,4,12, Vartt. 2.

श्वस्तन 1) Adj. *zum andern Morgen in Beziehung stehend, morgend.* श्वस्तने ऽहनि Kâd. 2,62, 10 (75,10). — 2) f. श्वस्तनी f. *der Charakter* (तृ) *des als Futurum fungirenden Nom. ag.* und *dies Tempus selbst.* — 3) *ein Morgen, ein folgender Tag* Maitr. S. 1,5,12 (81,5).

श्वस्तनवत् Adj. *eine Zukunft habend.*

श्वस्तनिक in अश्वस्तनिक.

*श्वस्त्य Adj. = श्वस्तन 1).

श्वःसुत्या f. *der Vortag der Sutjâ-Feier.* स्वर्गस्य लोकस्य *das Vorfest der Soma-Feier, die zum Himmel hilft.*

श्वःस्तोत्रिय m. *der Stotrija des folgenden Tages.*

*श्वह्नान anzunehmen für *शीवह्नान.

श्वा (oder श्वि), श्वयति *anschwellen* Çat. Br. 4,2, 1,11. Aor. अश्वात् (Çat. Br. 10,6,5,7), अश्वयीत् (Hem. Par. 3, 97) und अशिश्वयीत् (Bhaṭṭ.). Pass. श्रूयते *anschwellen* Karaka 1,18. श्रून *geschwollen, aufgedunsen.* — * Caus. Aor. अप्रूशवत् und अशिश्वयत्. — * Desid. vom Caus. प्रुशावयिषति und शिश्वाययिषति. — Intens. *शोश्रूयते und शेश्वीयते (Bhaṭṭ.) *heftig anschwellen.* — Mit उद् 1) *aufschwellen* Çaṅk. zu Bâdar. 4,2,13 (उच्छ्वयति zu lesen). — 2) उच्छून *a) aufgeschwollen. — b) an Umfang gewonnen, verstärkt.* — Mit प्र, प्रश्रूयते *aufschwellen* Karaka 1,15. प्रश्रून *aufgeschwollen.* — Mit वि *anschwellen.* — Mit सम्, संश्रून *aufgeschwollen, aufgedunsen.*

*श्वाकर्ण Adj. oder m. Vgl. श्वकर्ण.

*श्वाकुन्द् Adj. oder m.

*श्वागणिक Adj. (f. ई) = श्वगणिक.

श्वाग्र n. *Hunderuthe.*

श्वाजिन n. *Hundefell* Âpast.

*श्वात्, श्वात्रति (गतिकर्मन्).

श्वात्र 1) Adj. (f. श्वा *schmackhaft, angenehm zu geniessen.* Nach dem Comm. = क्षिप्र oder मित्र, *श्वात्रम् Adv. = क्षिप्रम्. — 2) n. *eine schmackhafte Speise, ein solcher Trank, ein guter Bissen, Lockspeise.* Nach Nigh. = घृत.

श्वात्रभाज् Adj. *schmackhaft, zuträglich zu essen.*

(श्वात्र्य) श्वात्रिय Adj. (f. श्वा) *schmackhaft.*

श्वाद् m. = श्वपाक 1).

*श्वादंष्ट्र Adj. oder m.

*श्वादंष्ट्रि m. Patron.

*श्वादत्त Adj. oder m.

श्वान 1) m. *Hund.* — 2) f. ई *Hündin* Harshaṅ. 192,14.

*श्वानचिच्छिका f. *eine best. Gemüsepflanze.*

श्वानल m. N. pr. einer Verkörperung Garuḍa's Ind. St. 14,100. 136.

श्वान्त Adj. etwa *ruhig, friedlich, zutraulich.*

श्वापद् m. = श्वापद् 1) AV. 11,10,8.

श्वापद् 1) m. n. *ein reissendes Thier.* — 2) m. Pl. N. pr. eines Volkes. स्वापद् gedr. — 3) *Adj. = शिवापद्.

*श्वापाकक Adj. von श्वपाक.

*श्वापुच्छ Adj. oder m. Vgl. श्वपुच्छ.

*श्वाफल्क m. Patron. von श्वफल्क.

श्वाफल्कि m. desgl.

*श्वाभस्त्र Adj. von श्वाभस्त्रि.

*श्वाभस्त्रि m. Patron.

*श्वायूथिक Adj. von श्वयूथ.

*श्वावराक् Adj. oder m.

*श्वावराकिका f. *die Feindschaft zwischen Hund und Eber.*

श्वाविच्कूलालित Adj. *mit Stacheln des Stachelschweins bespickt.*

*श्वाविदूर्त m. *die Höhle eines Stachelschweins.*

*श्वाविदूर्तीय Adj. von श्वाविदूर्त.

श्वाविद्रोमन् n. *der Stachel eines Stachelschweins.*

श्वाविध् f. (Nomin. °वित्) *Stachelschwein* Râǵan. 19,50. AV. 5,13,9. Maitr. S. 3,14,14. Âpast. (श्वाविट् fehlerhaft). Vasishṭha 14,39.

श्वाविल्लोमन् n. = श्वाविद्रोमन्.

श्वाविल्लोमापनयन n. und श्वाविल्लोमापक् m. N. pr. eines Tîrtha.

श्वाश्रु 1) Adj. (f. ई) *dem Schwäher gehörig.* — 2) *m. Pl. = श्वाश्रुरेर्पूनप्क्वात्राः.

*श्वाश्रुरि m. *ein Sohn des Schwagers.*

श्वाश्रुर्य m. Kaṭhâs. 80,22.24 fehlerhaft für श्वश्रुर्य.

*श्वाश्व m. Bein. Bhairava's.

श्वास 1) m. *a) Gezisch, Geschnauf.* — 2) *das Athmen, Athemzug, Athem* R. Gorr. 2,28,14. Als Zeitmaass = प्राण, असु Kâraṇḍ. 72,7. — *c) das Einathmen.* — *d) der Hauch* bei der Aussprache der dumpfen Consonanten u. s. w. ṚV. Prât. Einl. 6. 13,2. 14,8. — *e) das Seufzen, Seufzer.* — *f) Athembeschwerden, Asthma* Hemâdri 1,778,19. — 2) f. श्वा N. pr. *der Mutter des Windgottes.*

श्वासकासिन् Adj. *asthmatisch und mit Husten behaftet* Hemâdri 1,778,20.

*श्वासकुठार m. *ein best. sicher wirkendes Mittel gegen Asthma* Mat. med. 45. Bhâvapr. 3,35. 4,89.

श्वासता f. Nom. abstr. zu श्वास 1) *d).*

श्वासशेष Adj. (f. श्वा) *nur noch im Athmen bestehend.*

श्वासकिक्किन् Adj. *am Asthma und am Schlucken leidend* Kâraka 6,19.

*श्वासकेति f. *Schlaf, Schläfrigkeit.*

श्वासाकुल Adj. *ausser Athem* Kâmpaka 475.

श्वासानिल m. *Athem.*

*श्वासारि m. *Costus speciosus* oder *arabicus.*

श्वासिक Adj. *wie beim Asthma stattfindend,* — *erfolgend* Kâraka 3,5.

श्वासिन् 1) Adj. *a) zischend.* — *b) keuchend, asthmatisch.* — *c) mit einem Hauch gesprochen, adspirirt.* — 2) *m. *Wind.*

श्वाहि m. N. pr. eines Sohnes des Vṛ́ginavant.

श्वि s. श्वा.

श्विञ्च m. Pl. N. pr. eines Volkes.

1. श्वित्, श्वेतते (zu belegen in der älteren Sprache nur श्वितानँ, अश्वित्, अश्वितन् und अशिश्वितत्) *weiss —, licht—, hell sein.* श्वेतमान Mâlatîm. 40,1 (95,7). Mahâvîraṅ. 39,17. — Mit अव *herleuchten.* — Mit वि *hell sein, strahlen.*

2. श्वित् in उदश्वित् und सूर्यश्वित्.

श्वितीचि, श्वित्न und (श्वित्य) श्वित्र्य Adj. *weisslich.*

*श्वित्य m. N. pr. eines Mannes Nîlak. zu MBh. 7,55,50.

श्वित्यञ्च् Adj. (f. श्वितीची) *weisslich.*

श्वित्र 1) Adj. *a) weisslich, weiss.* — *b) mit dem weissen Aussatz behaftet.* — 2) m. *ein best. Hausthier* oder überh. *ein weisses Thier.* — 3) m. n. *der weisse Aussatz* Comm. zu Âpast. Çr. 5,24,4. — 4) *f. श्वित्रा N. pr. einer Frau.

श्वित्रक Adj. (f. °त्रिका) *mit dem weissen Aussatz behaftet.*

*श्वित्रघ्नी f. *Tragia involucrata.*

श्वित्रिन् Adj. *mit dem weissen Aussatz behaftet* Gaut.

श्वित्रोपकाश Adj. *weisslich aussehend* Âpast. Çr. 10,22,4.

(श्वित्र्य) श्वित्रिय ṚV. 1,33,15 nach Sây. m. Metron. von श्वित्रा.

श्विन्द्, श्विन्दते *weiss sein.* Nur शिश्विन्दे Harshaṅ. 441,7.

श्वेत 1) Adj. (f. श्वेता und *श्वेनी) *weiss, licht.* पर्वत m. *Schneeberg,* कटाक्ष m. *ein best. Seitenblick* (neben श्याम und श्वेतश्याम) S. S. S. 245. fg. — 2) m. *a) ein weisses Ross, Schimmel.* — *b) *Otterköpfchen.* — *c) *eine weisse Wolke.* — *d) *der Planet Venus.* — *e) ein best. Komet.* — *f) * = जीवक (wohl *eine best. Pflanze*). — *g)* N. pr. α) eines Schlangendämons. — β) eines Wesens im Gefolge Skanda's. — γ) eines Daitja. — δ) eines Muni. — ε) einer Incarnation Çiva's und eines Schülers dieses Çveta. — ζ) eines Râǵarshi. — η) eines Sohnes des Fürsten Sudeva. — ϑ) eines Heerführers. — ι) eines Sohnes des Vapushmant. — κ) eines Lehrers. — λ) eines Weltelephanten. — μ) eines Berges Hemâdri 1,374,11. — ν) eines Dvîpa, = श्वेतद्वीप. — 3) f. श्वेता *a) eine der 7 Zungen Agni's* Gṛihâs. 1,21. 23. — *b) *Otterköpfchen.* — *c)* Bez. *verschiedener Pflanzen.* Nach den Lexicographen und Commentatoren *eine weisse Bignonia, Boerhavia procumbens, Birke, Achyranthes atropurpurea* u. s. w. Râǵan. 3,76. 4,33. 5,37. 8,111. — *d) *Zucker* Râǵan. 14,99. — *e) *Tabaschir* Râǵan. 6,188. — *f) *Alaun* Râǵan. 13,119. — *g)* mystische Bez. *des Lautes* स. — *h)* N. pr. α) einer der Mütter im Gefolge Skanda's. — β) der Mutter des Weltelephanten Çveta oder Çaṅkha. — γ) einer Fürstin. — 4) n. *a) das Weisse im Auge.* — *b) das Weisswerden der Haare.* — *c) *Silber* Çâçvata 630. — *d) *Buttermilch und Wasser zu gleichen Theilen gemischt.*

श्वेतक 1) Adj. *weisslich, weiss.* Als Bez. *der 7ten unbekannten Grösse* Colebr. Alg. 228. — 2) *m. *a) Otterköpfchen.* — *b)* N. pr. eines Schlangendämons. — 3) *n. *Silber* Râǵan. 13,14.

श्वेतकण्ठ् Adj. *weisshalsig* (Krug) Hariv. 2, 50,72.

*श्वेतकन्दा f. *Aconit* Râǵan. 6,136.

श्वेतकपोत m. 1) *eine Mausart.* — 2) *eine Schlangenart.*

श्वेतकर्ण m. N. pr. eines Sohnes des Satjakarṇa.

श्वेतकल्प m. *eine best. Weltperiode* Hemâdri 1, 535,17.

श्वेतकाक m. *eine weisse Krähe,* so v. a. *etwas ganz Aussergewöhnliches* Kautukas.

श्वेतकाकीय Adj. *einer weissen Krähe entsprechend,* so v. a. *ganz ungewöhnlich, unerhört.*

*श्वेतकाण्डा f. *weisses Dûrvâ-Gras* Râǵan. 8,111.

श्वेतकापोती f. *eine best. Pflanze.*

*श्वेतकाम्बोजी f. *eine weisse Abart von Abrus precatorius* Râǵan. 3,103.

श्वेतकि m. N. pr. eines alten Fürsten.

*श्वेतकिणिकी f. *ein best. Baum* Râǵan. 9,152.

*श्वेतकुक्षि m. *ein best. Fisch* Râǵan. 17,53.

*श्वेतकुञ्जर m. Bein. Airâvata's, des *Elephanten* Indra's.

*श्वेतकुश m. *weisses* Kuça-*Gras.*

1. श्वेतकुष्ठ n. *der weisse Aussatz.*

2. श्वेतकुष्ठ Adj. *mit dem weissen Aussatz behaftet.* Nom. abstr. °त्व n.

श्वेतकृष्णा f. *ein best. giftiges Insect.*

श्वेतकेतु m. 1) N. pr. verschiedener Manner Âpast. — 2) *ein best. Komet.* — 3) **ein Gina* Gal.

*श्वेतकेश m. *eine roth blühende Moringa.*

*श्वेतकोल und *°क m. *Cyprinus Sophore.*

*श्वेतखदिर m. *weiss blühender* Khadira Râǵan. 8,25.

श्वेतगङ्गा f. N. pr. eines Flusses Kâd. 146,19 238,10.

*श्वेतगरुत् m. *Gans.*

श्वेतगिरि m. N. pr. eines *Berges.* °माहात्म्य n. Titel Burnell, T.

*श्वेतगुञ्जा f. *eine weisse Abart von Abrus precatorius* Râǵan. 3,103.

श्वेतगुणवत् Adj. *mit der Eigenschaft der weissen Farbe versehen.*

*श्वेतगोकर्णी f. *Clitoria ternatea.*

श्वेतगोधूम m. *eine Art Weizen* Vîsav. 192,3.

*श्वेतघण्टा f. *eine best. Pflanze,* = नागदन्ती Râǵan. 5,84.

श्वेतघण्टी f. in *महा°.

श्वेतचन्दन n. *weisser Sandel* Râǵan. 12,6.

श्वेतचम्पक m. *eine Art* Kampaka.

श्वेतचरण n. *ein best. Vogel.*

*श्वेतचिल्लिका f. und *°चिल्ली f. *eine best. Gemüsepflanze* Râǵan. 7,127.

श्वेतच्छत्र n. *ein weisser Sonnenschirm.*

श्वेतच्छत्रायँ *einem weissen Sonnenschirme gleichen.* °यित Adj. Vikramâñkaḱ. 18,56.

श्वेतच्छत्रिन् Adj. *mit einem weissen Sonnenschirm versehen* Âpast. Çr. 18,7.

*श्वेतच्छद m. 1) *Gans.* — 2) *eine best. Pflanze.*

श्वेतच्छत्र N. pr. eines Sees VP.² 2,112.

*श्वेतजीरक m. *weisser Kümmel* Râǵan. 6,59.

*श्वेतटङ्कण n. *eine Art Borax* Râǵan. 6,244.

श्वेततन्त्री f. *ein best. Saiteninstrument* S. S. S. 185.

श्वेततपस् m. N. pr. eines Mannes.

श्वेततर m. Pl. *eine best. Schule.*

*श्वेतदूर्वा f. *weisses* Dûrvâ-*Gras* Râǵan. 8,111. Bhâvapr. 1,211.

°श्वेतद्युति m. *der Mond.*

*श्वेतद्रुम m. *Crataeva Roxburghii* Râǵan. 9,143.

*श्वेतद्विप m. Bein. Airâvata's, des *Elephanten* Indra's.

श्वेतद्वीप m. n. N. pr. 1) einer mythischen *Insel* der Seligen Vîsav. 214,3. — 2) einer heiligen Localitat bei Kâçî.

श्वेतद्वीपायँ °यते *der weissen Insel gleichen* Harshaḱ. 41,6.

*श्वेतधातु m. 1) *weisse Kreide* Râǵan. 13,132. — 2) *Opal* oder *Chalcedon.*

*श्वेतधामन् m. 1) *der Mond.* — 2) *Kampfer.* — 3) *Os sepiae.* — 4) *Achyranthes atropurpurea.* — 5) *eine weiss blühende Clitoria ternatea.*

श्वेतनी f. *das Hellwerden, Morgenroth.*

श्वेतनामन् m. *Clitoria ternatea.*

श्वेतनील 1) Adj. *weisslich schwarz* Garbe zu Râǵan. 13,185. — 2) *m. *Wolke.*

श्वेतन्यङ्ग Adj. *mit einem weissen Mal* Âpast. Çr. 8,19,3.

श्वेतपक्ष Adj. *weiss geflügelt.*

श्वेतपट m. N. pr. 1) eines Ǵaina-Lehrers. — 2) Pl. einer Ǵaina-Secte Harshaḱ. 204,4. Ind. Antiq. 7,37.

*श्वेतपत्त्र 1) m. *Gans.* — 2) f. आ *ein best. Baum* Râǵan. 9,134.

*श्वेतपत्त्ररथ m. Bein. Brahman's.

श्वेतपद्म n. *eine weisse Lotusblüthe* Râǵan. 10,182.

श्वेतपर्ण 1) m. N. pr. eines Berges. — 2) *f. आ *Pistia Stratiotes.*

*श्वेतपर्णास m. *weisses Basilicum.*

श्वेतपर्वत m. N. pr. eines *Berges.*

*श्वेतपाकी f. *eine best. Pflanze* und *ihre Frucht.*

*श्वेतपाटला f. *eine weiss blühende Bignonia.*

*श्वेतपाद् m. N. pr. eines Wesens im Gefolge Çiva's.

*श्वेतपिङ्ग m. *Löwe.*

*श्वेतपिङ्गल 1) Adj. *rothgelb.* — 2) m. *Löwe.*

*श्वेतपिङ्गलक m. *Löwe.*

*श्वेतपिण्डोतक m. *ein best. Baum* Râǵan. 9,147.

*श्वेतपुङ्खा f. *ein best. Strauch* Râǵan. 4,74.

1. श्वेतपुष्प n. *eine weisse Blüthe.*

2. श्वेतपुष्प 1) Adj. (f. ई) *weiss blühend.* — 2) *m. *Vitex Negundo.* — 3) *f. आ *Crataeva Roxburghii, eine weiss blühende Clitoria ternatea, Artemisia vulgaris* oder *Alpinia nutans, Koloquinthengurke, eine weiss blühende Vitex Negundo* und = घोषातकी. — 4) *f. ई *eine weiss blühende Clitoria ternatea.*

*श्वेतपुष्पक 1) m. *weisser Oleander* Râǵan. 10,12. — 2) f. °ष्पिका Bez. *zweier Pflanzen,* = पुत्रदात्री und महाशणपुष्पिका Râǵan. 3,131. 4,70.

*श्वेतप्रसूनक m. *eine best. Pflanze.*

*श्वेतफला f. desgl. Râǵan. 4,28.

*श्वेतबर्बर n. *eine Art Sandel* Gal.

*श्वेतबुक्का f. *eine best. Pflanze.*

*श्वेतबृकती f. desgl. Râǵan. 4,28.

*श्वेतभण्डा f. *eine weiss blühende Clitoria ternatea.* Vgl. °भिण्डा.

श्वेतभद्र m. N. pr. eines Gubjaka.

*श्वेतभस्मन् n. *ein best. Quecksilberpräparat* Mat. med. 29.

श्वेतभानु Adj. *weissstrahlig* (der Mond); m. *der Mond* Harshaḱ. 130,1. Kâd. 231,21 (380,7).

श्वेतभिक्षु m. *eine Art Bettler.*

श्वेतभिण्डा f. *eine best. Pflanze* Karaka 6,23. Vgl. °भण्डा.

श्वेतभुजंग m. N. pr. einer Verkörperung Brahman's Ind. St. 14,100. 116. 136.

श्वेतमण्डल m. *eine Schlangenart.*

श्वेतमन्दार m. und *°क m. *ein best. Baum* Râǵan. 10,33.

श्वेतमयूख m. *der Mond* Vikramâñkaḱ. 11,90.

*श्वेतमरिच m. *eine Art Moringa pterygosperma* Dhanv. 4,23. Râǵan. 7,30. n. *der Same.*

*श्वेतमक्षिका f. *eine best. Pflanze* Râǵan. 4,28.

श्वेतमाधव n. N. pr. eines Tîrtha.

*श्वेतमाल m. 1) *Wolke.* — 2) *Rauch.* — Richtig श्वेतमाल.

श्वेतमूत्र Adj. *an weisslichem Harn leidend.* Nom. abstr. °ता f.

श्वेतमूल m. und *°ला f. *Boerhavia procumbens.*

श्वेतमृद् f. *weisser Thon.* Pl. Varâh. Jogaj. 6,14.

श्वेतमेक् m. fehlerhaft für शीतमेक्.

श्वेतमोद् m. N. pr. eines Krankheitsdamons.

*श्वेतय्, °यति = श्वेताश्वनाचष्टे und श्वेताश्वनातिक्रामति.

श्वेतयावरी Adj. f. *weiss fliessend* oder f. N. pr. eines Flusses.

*श्वेतरक्त Adj. *hellroth.*

*श्वेतरङ्गन n. *Blei.*

*श्वेतरथ m. *der Planet Venus.*

श्वेतरश्मि m. N. pr. eines in einen *weissen* Elephanten verwandelten Gandharva.

*श्वेतरस m. *Buttermilch und Wasser zu gleichen Theilen gemischt.*

*श्वेतराजी f. *eine best. Pflanze.*

*श्वेतरावक m. *Vitex Negundo.*

*श्वेतरूप्य n. *Zinn.*

*श्वेतरोचिस् m. *der Mond.*

*श्वेतरोहित m. 1) *eine best. Pflanze* Râǵan. 8,15. — 2) Bein. Garuḍa's.

*श्वेतलोध्र m. *eine Art* Lodhra Râǵan. 6,214.

श्वेतलोहित m. N. pr. eines Schülers des Çveta VP.² 1,79.

श्वेतवक्त्र m. N. pr. eines Wesens im Gefolge Skanda's.

*श्वेतवचा f. Bez. *zweier Pflanzen,* = अतिविषा

(Râǵan. 6,54) und शुक्लवचा.

श्वेतवत्सा Adj. f. *ein weisses Kalb habend.*

*श्वेतवल्कल m. *Ficus glomerata.*

श्वेतवस्त्रिन् Adj. *weiss gekleidet.*

*श्वेतवह् Adj. *mit Schimmeln fahrend.* Nomin. °वाम्, Instr. °वाहा (!) und श्वेतोहा, Du. °वोभ्याम्, f. °वाही (!) und श्वेतोही.

*श्वेतवाजिन् m. 1) *der Mond.* — 2) Bein. Arǵuna's.

श्वेतवाराह m. *eine best. Weltperiode, der erste Tag im Monat* Brahman's. Auch °कल्प n.

श्वेतवाराहतीर्थ n. N. pr. eines Tîrtha.

*श्वेतवारिज n. *eine weisse Lotusblüthe* Râǵan. 10,182.

*श्वेतवार्ताकी f. *eine best. Pflanze.*

*श्वेतवासस् m. *ein weiss gekleideter Mönch.*

श्वेतवाह् 1) Adj. *mit Schimmeln fahrend.* — 2) m. Bein. *a)* *Indra's. — *b)* Arǵuna's.

श्वेतवाहन 1) Adj. dass. — 2) m. *a)* **der Mond.* — *b) eine Form* Çiva's. — *c)* Bein. α) Arǵuna's. — β) Bhadrâçva's. — *d)* N. pr. eines Sohnes des α) Râǵâdhideva. — β) des Çûra VP.^{2} 4,99.

*श्वेतवाहिन् m. Bein. Arǵuna's.

*श्वेतवृक्ष m. *Crataeva Roxburghii* Râǵan. 9,143.

श्वेतव्रत m. Pl. *eins best. Secte.* Richtig श्वेतपट.

*श्वेतशरपुङ्खा f. *ein best. Strauch* Râǵan. 4,74.

*श्वेतशिंशपा f. *ein best. Baum* Râǵan. 9,134.

श्वेतशिख m. N. pr. eines Schülers des Çveta.

*श्वेतशिग्रु m. *eine weiss blühende Moringa.*

श्वेतशीर्ष m. N. pr. eines Daitja.

*श्वेतशुङ्ग m. *ein best. Knollengewächs.*

श्वेतशैल m. *Schneeberg* oder N. pr. eines best. *Berges.*

श्वेतशैलमय Adj. *aus weissem Stein —, aus weissem Marmor gemacht.*

श्वेतश्याम Adj. *weiss und zugleich schwarz.* Als Bez. eines Seitenblickes neben श्वेत und श्याम S. S. S. 245. fg.

*श्वेतसर्प m. *Crataeva Roxburghii.*

श्वेतसर्षप m. *weisser Senf, ein weisses Senfkorn* Suçr. 2,40,1.

*श्वेतसार m. 1) *Acacia Catechu* oder *eine weiss blühende Species davon* Dhanv. 1,8. — 2) *Sandel.*

*श्वेतसिंही f. *eine best. Gemüsepflanze* Râǵan. 4,28.

श्वेतसिद्ध m. N. pr. eines Wesens im Gefolge Skanda's.

*श्वेतसुरसा f. *eine weiss blühende Vitex Negundo.*

*श्वेतस्पन्दा f. *Clitoria ternatea* oder *eine weiss blühende Cl. t.* Râǵan. 3,75.

श्वेतह्नु m. *eine Schlangenart.*

1.*श्वेताक्ष m. *Schimmel*, Bez. des Rosses von Indra.

2.*श्वेताक्ष m. Bein. Arǵuna's.

*श्वेताक्षस्तिन् m. Bein. Airâvata's, des *Elephanten* Indra's.

श्वेताङ्गण m. Pl. *die weissen Hunnen.*

श्वेतांशु m. *der Mond* Çârṅg. Paddh. 63,14.

श्वेतांशुक Adj. *weiss gekleidet* Ind. St. 14,397.

श्वेताक्त m. *eine best.* Soma-*Pflanze.*

श्वेताञ्जन n. *weisse Schminke* Paṅkad.

श्वेताण्ड Adj. *einen weissen Hodensack habend* (Hengst).

श्वेतातपत्र n. *ein weisser Sonnenschirm* Vâsav. 190,4.

श्वेतातपत्राय्, °यते *einem weissen Sonnenschirme gleichen* Kâd. 200,20 (336,10).

श्वेतात्रेय m. N. pr. eines Mannes.

श्वेताद्रि m. N. pr. eines *Berges.* Angeblich auch Bein. des Kailâsa.

श्वेतानुलेपन Adj. *weissgesalbt;* m. Bein. Balarâma's MBh. 9,47,32.

श्वेतान्काश Adj. *weiss scheinend.*

श्वेताम्बर 1) Adj. *weiss gekleidet.* — 2) m. *a)* Bez. einer Secte der Ǵaina. °चन्द्र m. N. pr. eines Mannes. — *b) eine Form* Çiva's.

*श्वेताक्षी f. *Tamarindus indica* Râǵan. 4,178.

श्वेताय्, °यते *weiss werden* Kâd. 231,3 (379,3).

श्वेतायिन् Adj. *zum Geschlecht des* Çveta *gehörig.*

श्वेतारण्य n. N. pr. eines *Waldes* und eines Tîrtha am nördlichen Ufer der Kâvert. °माहात्म्य n. Titel Burnell, T.

*श्वेतार्क m. *Calotropis gigantea alba* Râǵan. 10,29.

श्वेतार्चिस् m. *der Mond.*

*श्वेतावर m. *eine best. Gemüsepflanze* Râǵan. 4,51.

1. श्वेताश्व m. *ein weisses Ross, Schimmel.*

2. श्वेताश्व 1) Adj. *mit Schimmeln bespannt, mit Sch. fahrend.* — 2) m. *a)* Bein. Arǵuna's. — *b)* N. pr. eines Schülers des Çveta. v. l. श्वेतास्य. — 3) f. श्वा N. pr. einer Göttin.

श्वेताश्वतर m. N. pr. eines Lehrers. Pl. *seine Schule* Sâj. zu Taitt. Âr. S. 91. °शाखा f. und °शाखिन् Pl. dass.

श्वेताश्वतरोपनिषद् f. Titel einer Upanishad.

°षत्प्रकाशिका f. und °षद्दीपिका f. Opp. Cat. 1.

श्वेतास्य m. N. pr. eines Schülers des Çveta.

*श्वेताह्वा f. *eine weiss blühende Bignonia.*

श्वेतिक m. N. pr. eines Mannes.

श्वेतिमन् m. *Weisse, weisse Farbe* Kâraka 6,18. Kâd. 144,14 (255,3).

*श्वेतेक्षु m. *eine Art Zuckerrohr.*

*श्वेतैरण्ड m. *weisser Ricinus* Râǵan. 8,56.

श्वेतोत्पल m. N. pr. eines Astronomen.

श्वेतोदर 1) *Adj. *einen weissen Bauch habend.* — 2) m. *a) eine Schlangenart.* — *b)* *Bein. Kubera's. — *c)* N. pr. eines Berges.

*श्वेतौही s. u. श्वेतवह्.

(श्वेत्य) श्वेतिम्न् 1) Adj. (f. म्ना) *weiss, licht.* — 2) f. म्नी N. pr. eines Flusses.

*श्वेत्र n. *der weisse Aussatz.*

श्वेत्रक्ष m. *ein Fürst der* Çvikna.

*श्वेतच्छत्रिक Adj. *auf einen weissen Sonnenschirm Ansprüche habend.*

श्वेतरी Adj. f. nach Sâj. *milchreich.*

श्वैतांशव Adj. *lunaris* Bâlar. 244,1.

*श्वैति von श्वेत.

श्वैत्य 1) m. Patron. Sṛṅǵaja's. — 2) n. *Weisse* Çiç. 2,21. Naish. 7,29.

श्वैत्रेय m. nach Sâj. Metron. von श्वित्रा und *Blitzfeuer.*

श्वैत्र्य n. *das Behaftetsein mit dem weissen Aussatz.*

श्वोभाव m. 1) *das Bevorstehen am folgenden Tage.* — 2) Pl. so v. a. *Sorgen für den folgenden Morgen.*

श्वोभाविन् Adj. *am folgenden Tage bevorstehend.*

श्वोभूत Adj. (f. श्वा) dass. Gaut. Vgl. u. 2. श्वस्.

श्वोभूति m. N. pr. eines Mannes Ind. St. 13,429. 481. fg. So Kaijaṭa, man könnte aber auch श्वो भूते trennen; s. u. 2. श्वस्.

श्वोमरण n. *der morgen bevorstehende Tod, der Gedanke an den bevorstehenden Tod.*

श्वोवसीय n. *künftige Wohlfahrt* Daçak. 48,16.

श्वोवसीयस 1) Adj. (f. ई) *künftige Wohlfahrt verleihend* Maitr. S. 3,4,9 (57,3). — 2) *n. *künftige Wohlfahrt.*

श्वोवस्यस Adj. *künftige Wohlfahrt verleihend.*

श्वोविजायिन् Adj. *der am folgenden Tage siegen wird* Maitr. S. 1,10,15 (154,13).

---

1. ष Adj. = षष् *sechs* in पञ्चष.

2.* ष 1) Adj. = विज्ञ und श्रेष्ठ. — 2) m. = कच, मानव, गर्भविमोचन, *loss, destruction; rest, remainder; loss of knowledge previously acquired; eternal happines, final emancipation; heaven, paradise; sleep; end, term.* — 3) n. *the embryo; patience, endurance.*

षट् 1) Adj. *a) aus sechs bestehend.* — *b)* **für sechs gekauft* u. s. w. — *c)* **zum sechsten Mal erfolgend, s. s. M. Etwas thuend.* — 2) m. *sechs* Gaṇit. Bhagrah. 1. — 3) n. *ein aus sechs Theilen bestehendes Ganzes, Hektade.* Am Ende eines adj. Comp. nach einem Zahlwort *aus — Hektaden bestehend.*

षट्पञ्चाशिका f. Titel Opp. Cat. 1.

षट्पाल Adj. *auf sechs Schalen vertheilt* (पुरोडाश).

*षाण्मासिक Adj. *auf sechs Monate gemiethet.*

षट्कर्ण Adj. *wobei sechs Ohren* (d. i. *zwei Ohren zu viel*) *betheiligt sind* (मन्त्र).

*षट्कर्मकृत् m. *ein Brahmane* Gal.

1. षट्कर्मन् n. am Anfange eines Comp. 1, *die sechs* (erlaubten) *Beschäftigungen eines Brahmanen* (अध्ययन, अध्यापन, यजन, याजन, दान und प्रतिग्रह; vgl. jedoch auch Kull. zu M. 4, 88). — 2) *die sechs Zauberkünste* (शान्ति, वश्य, स्तम्भन, द्वेष oder विद्वेष, उच्चाट oder उच्चाटन und मारण). — 3) *die sechs Selbstpeinigungen im* Joga (धौती, वस्ती, नेती, त्राटक, नौलिक und कपालभाती).

2. षट्कर्मन् 1) Adj. *den sechs* (erlaubten) *Beschäftigungen nachgehend* (ein Brahmane). — 2) m. *ein Brahmane.*

षट्कर्मवत् m. *ein Brahmane* Kâd. 2,112,5 (138,11).

षट्कल Adj. *sechs* Kalâ *dauernd.*

षट्कार m. *die Silbe* षट् (von वौषट्).

षट्कारकप्रतिच्छन्दक m., °च्छन्दस und °षट्कारकविवेचन n. (Burnell, T.) Titel.

षट्कुक्षि Adj. *sechsbäuchig.*

षट्कौलीय Adj. *zu sechs Geschlechtern gehörig.*

षट्क्रिया f. *eine Form der* Bhairavî.

षट्क्वस् Adv. *sechsmal.*

षट्कोण 1) Adj. *sechseckig.* — 2) n. *a) Sechseck.* — *b)* *Indra's *Donnerkeil.* — *c)* **Diamant* Râgân. 13,174. — *d) das sechste astrol. Haus.*

षट्क्रक n. N. pr. einer Stadt an der Godâ.

षट्क्र n. Sg. *die sechs mystischen Kreise am Körper* (मूलाधार, स्वाधिष्ठान, मणिपूर, अनाहत, विशुद्ध und आज्ञाख्य). °प्रभेद m., °भेद m., °भेदरिप्पनी f. und °भेदविवृतिटीका f. Titel.

षट्चत्वारिंश (f. ई) und °क Adj. *der 46ste.*

षट्चत्वारिंशत् f. *sechsundvierzig.*

षट्चरण 1) Adj. *sechsfüssig.* — 2) m. *a) Biene* Çiç. 14,69. Vâsav. 172,4. 5. Nom. abstr. °ता f. — *b)* **Laus.*

षट्चरणाय्, °यते *eine Biene darstellen.*

षाट्चत्वारिंशत् Gaim. 4,4,14) und षाट्चत्वारिंशिक Adj. *aus sechs Schichten bestehend.*

षट्ट, षट्टति (निकेतने, हिंसे, दाने, वले). Vgl. सट्ट.

षट्टक m. *eine Art Confect* Kâkrad. zu Suçr. 1, 234,15. Vgl. षाडव.

षट्तैल n. *eine best. Mixtur* Bhâvapr. 3,119.

षट्त्वी f. *die sechs philosophischen Systeme.* °सार n. Titel.

षट्त्य Adj. *sechserlei* Âpast. Çr. 15,20,8.

षट्ताल m. *ein best. Tact* S. S. S. 213.

षट्त्रिंशदान n. *ein best. Fest.* Vgl. das folgende Wort.

षट्त्रिंशलिन् Adj. *sechs Handlungen mit Sesamkörnern vornehmend* Hemâdri 1,599,7.

षट्त्रिंश 1) Adj. (f. ई) *a) aus 36 bestehend.* — *b) mit dem 36theiligen* Stoma *versehen.* — *c) der 36ste.* f. Du. *der 35ste und 36ste.* — 2) *sechsunddreissig* in षट्त्रिंशोन Adj. *um 36 vermindert.*

षट्त्रिंशच्छत Adj. (f. आ) *aus 36 Hunderten bestehend.*

षट्त्रिंशत् f. Sg. *sechsunddreissig.* Das Gezählte im Pl. steht in demselben Casus wie das Zahlwort oder im Gen. षट्त्रिंशद्गुन Adj. *um 36 vermindert* Lâṭj. 4,8,4.

षट्त्रिंशति f. dass. Âpast. Çr. 11,4,13.

षट्त्रिंशत्क Adj. *aus 36 bestehend.*

षट्त्रिंशत्संवत्सर Adj. *36jährig.*

षट्त्रिंशत्सहस्र Adj. (f. आ) *aus 36tausend bestehend* Çiñku. Çr. 14,15,6.

षट्त्रिंशदक्षर Adj. (f. आ) *36silbig.*

षट्त्रिंशदह्न Adj. *36tägig.*

षट्त्रिंशदहस्राम् Adv. *in je 36 Tagen.*

षट्त्रिंशदाब्दिक Adj. *36jährig.*

षट्त्रिंशदिष्टक Adj. *aus 36 Backsteinen bestehend.*

षट्त्रिंशद्दीपिका f. Titel eines Werkes.

षट्त्रिंशद्रात्र Adj. *36tägig.*

षट्त्रिंशद्धिक्रम Adj. (f. आ) *36 Schritte lang* Çat. Br. 3,5,1,9.

षट्त्रिंशन्मत n. *die Ansicht der 36* (Gesetzgeber) Hemâdri 1,92,18.

षट्त्रिंशिक Adj. *eine Länge von 36 habend* Çulbas. 1,49.

षट्त्र n. *Sechszahl.*

षट्त्रक Adj. (f. आ) *mit sechs Seitenpfosten versehen.*

षट्त्रचर्ष Adj. *sechs oder fünf Jahre alt.*

षट्त्राश Adj. *der 56ste.*

षट्त्राशत् f. Sg. *sechsundfunfzig.*

षट्त्राशतिकक्कारा f., °शतिका f. und °शद्धारावृत्ति f. Titel Opp. Cat. 1.

षट्त्राशिका f. Titel eines astr. Werkes des Pṛthujaças Utpala zu Varâh. Bṛh. 27 (25),36. °वृत्ति f. Burnell, T.

षट्त्रच्छद Adj. *sechsblätterig.*

षट्त्रद् (stark षट्त्राद्) 1) Adj. (f. षट्त्री) *a) sechsfüssig.* — *b) sechs Schritte machend, — gemacht habend* TS. 3,3,10,2. Âçv. Gṛhj. 1,7,19. — *c) aus sechs Stollen bestehend.* °पात् Nomin. f. Ind. St. 17,179. — 2) f. षट्त्री (vgl. auch u. षट्त्रद्) *a)* **Laus.* — *b) eine Art Composition* S. S. S. 164.

षट्त्रद् 1) Adj. (f. आ) *a) mit sechs Plätzen versehen.* — *b) sechsfüssig.* — *c) aus sechs Stollen bestehend.* — 2) m. *a) ein sechsfüssiges Thier, Insect.* — *b) Biene.* Am Ende eines adj. Comp. f. आ. — *c)* **Laus* Râgân. 19,132. — 3) f. षट्त्रा *eine Klasse von Prâkrit-Metren.* — 4) f. षट्त्री *a) die sechs Worte* (*Hunger, Durst, Kummer, Geistesverwirrung, Alter und Tod;* aber auch कामक्रोधौ, शोकमोहौ und मदमानौ). — *b)* Titel zweier Werke. °विवृति f. — 5) n. Bez. *einer best. vortheilhaften Stellung im Vierschach.*

*षट्त्रप्रिय m. *Mesua Roxburghii.*

*षट्त्रातिथि m. 1) *der Mangobaum.* — 2) *Michelia Champaka.*

*षट्त्रानन्दवर्धन m. 1) *rother und gelber Amaranth.* — 2) *Jonesia Asoka.* — 3) *eine Art Acacie.*

*षट्त्राभिधर्म m. Titel eines buddh. Werkes.

षट्त्रादिका f. *eine Klasse von Prâkrit-Metren.*

*षट्त्रादेष्ट m. *Nauclea Cadamba.*

षट्त्रालक n. *eine best. Salbe* Suçr. 2,89,16.

षट्त्रालिक Adj. *sechs* Pala *an Gewicht habend* Suçr. 2,73,4.

षट्त्राद् 1) Adj. *sechsfüssig* Gop. Br. 1,2,8. — 2) m. *Biene.*

षट्त्रारमितानिर्देश m. *ein best.* Samâdhi Kâraṇḍ. 77,14.

*षट्त्रापितापुत्रक m. *ein best. Tact.*

षट्त्रपुर n. N. pr. *einer aus sechs Burgen bestehenden Stadt der* Asura.

षट्त्रगाथ n. *ein aus sechs* Pragâtha *bestehendes Lied.*

*षट्त्रस 1) Adj. *mit sechs Dingen* (धर्म, अर्थ, काम, मोक्ष, लोकतन्त्र und अर्थ) *vertraut.* — 2) m. *Wüstling, ein liederlicher Geselle.*

षट्त्रोपनिषद् f. Titel einer Upanishad, = प्रश्नोपनिषद्. °षड्ध्याय n. Opp. Cat. 1.

षट्त्रत 1) n. *a)* Sg. *hundertundsechs* Vaitân. 31, 15. — *b)* Sg. und Pl. *sechshundert.* — 2) f. षट्त्रती *sechshundert.* — 3) Adj. *in sechshundert bestehend, so viel betragend.*

षट्त्रमी Adj. f. *sechs* Çamjâ *lang.*

षट्त्रस Adv. *sechsfach, sechsmal.*

*षट्त्रास्त्रिन् Adj. *mit den sechs philosophischen Systemen vertraut.*

षट्त्रष्ट Adj. 1) *der 66ste.* — 2) *um 66 vermehrt.*

षट्त्रष्टि f. Sg. und Pl. *sechsundsechzig.*

षट्त्रष्टितम Adj. *der 66ste.*

षोडशिन् Adj. *aus sechs 16theiligen* Stoma *bestehend.*

षट्त्रप्त Adj. Pl. *sechs oder sieben.*

षट्त्रप्तत Adj. *der 76ste.*

षट्सप्तति f. *sechsundsiebzig.*

षट्सप्ततितम Adj. *der 76ste.*

षट्सहस्र 1) Adj. Pl. *sechstausend zählend.* — 2) f. ई Titel eines Werkes. °कार m. Kumârasv. zu Pratâpar. 237,12.

षट्सहस्रशत° *sechshunderttausend* MBh. 13,155, 14. 25.

षाष्टानकवृत्ति f. Titel Bühler, Rep. No. 775.

*षड m. = पेयान्तरे भेदे.

1. षडंश m. *Sechstel.*

2. षडंश Adj. *aus sechs Theilen bestehend.* Nom. abstr. °ता f.

षडंक्रि m. *Biene.*

षडङ्ग Adj. *sechsäugig.*

षडक्षर Adj. (f. षडक्षरी) *sechssilbig.* षडक्षरी मन्त्रविद्या Kâraṇḍ. 35,19. 67,13. fgg. 74,2. 5 (°रिमन्त्रदेवी gedr.). Personificirt 74,15.

षडक्षरमय Adj. *aus sechs Silben bestehend* Hemâdri 1,827,2.

*षडक्षीण m. *Fisch.*

षडग (!) m. *eine best. Schlange.*

1. षडङ्ग 1) n. *a*) *Sg. *die sechs Haupttheile des Körpers* (Beine, Arme, Kopf und die Mitte des Körpers). — *b*) Pl. *die sechs* Vedâṅga. °विद् Adj. Gaut. 15,28. Baudh. — 2) *f. ई *die sechs* Vedâṅga.

2. षडङ्ग 1) Adj. *a*) *sechsgliederig.* — *b*) *sechs* Vedâṅga *habend* Âpast. Ind. St. 13,327. — 2) *m. *eine Art Asteracantha* Râǵan. 4,41.

*षडङ्गक n. *der aus sechs Theilen bestehende Körper.*

*षडङ्गगुग्गुलु m. *eine best. Mixtur* Mat. med. 135.

*षडङ्गजित् m. Bein. Vishṇu's.

षडङ्गिनी f. *ein sechsgliederiges* (so v. a. *vollständiges*) *Heer.*

*षडङ्गुलि (Pat. zu P. 1,4,18, Vârtt. 1) und *°दत्त m. ein Mannsname.

षडङ्घ्रि m. *Biene* Spr. 7833. Çiç. 10,4.

षडण्ड gaṇa धूमादि. खण्ड Kâç.

षडभिज्ञ m. 1) *ein Buddha. — 2) *ein Buddhist.*

षडर (षळर) Adj. *sechsspeichig* ṚV. 1,164,12.

षडरात्रि Adj. *sechsellig.*

षडर्च n. *die Zahl von sechs Versen;* Pl. (wohl m.) *ein Lied aus sechs Versen* AV. 19,23,3 (Hdschrr.).

षडर्थनिर्णय m. Titel eines Werkes Burnell, T.

षडवत्त n. 1) *eine aus sechs Abschnitten bestehende, für den* Agnidh *bestimmte Portion* Vaitân. — 2) *das dazu gehörige Doppelgefäss.*

षडशीत Adj. *der 86ste.*

षडशीति f. 1) *sechsundachtzig.* — 2) = षडशीतिमुख Hemâdri 1,74,19. 78,15. — 3) Titel eines Werkes Burnell, T. Opp. Cat. 1.

*षडशीतिचक्र n. *ein mystischer Kreis in der Gestalt von aus den Mondhäusern gebildeten Gliedern, auf dem beim* Shadaçîtimukha *gewahrsagt wird.*

षडशीतितम Adj. *der 86ste.*

षडशीतिमुख n. und f. आ (sc. गति) *der Eintritt der Sonne in die Jungfrau, die Zwillinge, die Fische und den Schützen* Hemâdri 1,72,16. 73,12. 74,16. 22. 76,11. 78,2. 7. 18 (n. Pl.). 72,12 (f.).

षडश्र, षडश्रक (Hemâdri 1,128,19) und षडश्रि Adj. *sechseckig.* Ueberall mit स्र st. श्र geschrieben.

षडश्व Adj. *mit sechs Rossen versehen, —bespannt.*

षडह (षळह) m. *eine Zeit von sechs Tagen,* insbes. *eine sechstägige* Soma-*Feier.*

षडहोरात्र *sechs Tage und sechs Nächte.* Nur Acc. °रात्रम्.

षडात्मन् Adj. *sechs Naturen habend* (Agni).

1. षडानन° *sechs Münder* (des Skanda).

2. षडानन Adj. *sechs Münder habend* (Skanda); m. Bein. Skanda's.

षडाम्नाय m. *die aus den sechs Mündern Çiva's hervorgegangenen heiligen Texte.* °स्तव m. Opp. Cat. 1.

षडायतन Adj. *aus den sechs* Âjatana (विज्ञान, पृथिव्यादिचतुष्टय und रूप) *bestehend* Çaṅk. zu Bâdar. 2,2,19.

षडार Adj. *sechseckig* Adj. Râǵan. 13,176.

1. षडाहुति° f. *eine Sechszahl von Spenden.*

2. षडाहुति Adj. *zu sechs Spenden dienend.*

षडाहुतिक Adj. dass.

*षडिक m. *Hypokoristikon von* षडङ्गुलि und °दत्त.

षडिड Adj. *sechsmal das Wort* इडा *enthaltend.*

षडस्तोभ m. Name eines Sâman.

षडुत्तर Adj. *um sechs grösser.*

षडुध्याम Adj. *mit sechs Strängen versehen* TS. 5, 1,10,5. Kap. S. 32,1.

षडुन्नत Adj. (f. आ) *mit sechs hervorstehenden Körpertheilen* MBh. 4,9,10; vgl. 5,116,2.

षडुपसत्क Adj. *mit sechs* Upasad *genannten Feiern verbunden* Lâṭj. 8,11,5.

षडून Adj. (f. आ) *um sechs weniger* Sây. in der Einleitung zu RV. 10,39 (hier विंशति: zu ergänzen).

षडूर्मि° f. s. u. ऊर्मि 3).

*षडूषण n. *die sechs brennenden Species* (Pfeffer u. s. w.) Bhâvapr. 1,165.

षडृक्ष Adj. *sechs Gestirne habend* Varâh. Jogaj. 9,2.

षडृच m. n. *die Zahl von sechs Versen.*

षडृतुवर्णन n. Titel eines Werkes Burnell, T.

षड्गण Harîv. 7225 und 7432 wohl fehlerhaft für षड्गुण, wie die andere Ausg. liest.

षड्गया f. *die sechs mit* गया *oder* ग *anlautenden, Erlösung bringenden Dinge.*

षड्गर्भ m. Pl. *eine best. Gruppe von* Dânava.

षड्गव 1) m. n. *ein Sechsgespann von Stieren.* — 2) n. *sechs Kühe.* — 3) am Ende eines Comp. *Sechszahl* irgend einer Thierart.

षड्गवीय Adj. *mit sechs Stieren bespannt.*

1. षड्गुण m. Pl. 1) *die von den fünf Sinnen und dem* Manas *wahrgenommenen Eigenschaften.* — 2) *die sechs Vorzüge.* — 3) *das sechsfache Verfahren eines Fürsten in der auswärtigen Politik.*

2. षड्गुण Adj. 1) *sechsfältig, sechsfach* 150,21. — 2) *sechs Vorzüge habend.*

षड्गुणी Adv. mit कर् *versechsfachen, mit sechs multipliciren.*

षड्गुरुभाष्य n. Titel eines *Commentars.*

षड्गुरुशिष्य m. N. pr. eines Commentators.

षड्ग्रन्थ 1) *m. *eine* Karaṅǵa-*Art* Râǵan. 9,65. — 2) f. आ *a*) *eine best. aromatische Wurzel* (वचा oder श्वेतवचा) Râǵan. 6,54. Karaka 6,3 (षड्ग्रन्धा gedr.). 18. — *b*) *Galedupa piscidia* Râǵan. 9,65. — *c*) *Gelbwurz. — 3) *f. ई = 2) *a*).

*षड्ग्रन्थि n. *die Wurzel vom langen Pfeffer.*

*षड्ग्रन्थिका f. *Gelbwurz.*

षड्ग्रयोगशान्ति f. Titel Burnell, T.

षड्ज m. 1) *die erste Note der Tonleiter* Çiç. 11,1. S. S. S. 23. — 2) *eine best. Weltperiode, der 16te Tag* Brahman's.

षड्ज्याम m. *eine Art Scala* S. S. S. 23.

षड्जमध्या f. *eine best.* Mûrkhanâ S. S. S. 30.

षड्जा Adv. *sechsfach.*

षड्जातर् Adj. *wobei sechs* Hotar *betheiligt sind;* m. Bez. *der Sprüche* Taitt. Âr. 3,4 *beim Thieropfer* Baudh. Auch षड्होतार°.

1. षड्दर्शन n. *die sechs philosophischen Systeme.* °वृत्ति f., °समुच्चय m. und °सिद्धान्तसंग्रह m. (Burnell, T.) Titel.

2. षड्दर्शन Adj. *mit den sechs philosophischen Systemen vertraut.*

*षड्दशन Adj. *sechszähnig.*

षड्देवत्य Adj. *an sechs Gottheiten gerichtet* Tânḍja-Br. 7,2,3.

षड्धा Adv. *sechsfach.*

षड्धार Adj. *sechskantig* Râǵan. 13,176, v. l.

षड्बिन्दु 1) Adj. *mit sechs Tropfen* (*Punkten*) *versehen* u. s. w. Ind. St. 14,397. तैल n. *eine ölige Mixtur gegen Kopfschmerz, von welcher sechs Tropfen in die Nase eingezogen werden,* Mat. med. 182.

— 2) *m. *a) ein best. Insect.* — *b)* Bein. Vishṇu's.

षडंश m. *ein Sechstel*, insbes. *das vom Fürsten als Abgabe erhobene;* mit Gen. oder Abl. °भाज् Adj. *ein Sechstel von — (Gen.) erhaltend*, °भृत Adj. Baudh. 1,18,1.

षडंशदल (wohl n.) *ein Zwölftel.*

षडंशीया f. *ein Backstein von einer sechstel Mannslänge* Çulbas. 3,27.

षडंशवादिन् m. *ein Anhänger der Theorie von den sechs* Bhâva (द्रव्य, गुण, कर्मन्, सामान्य, विशेष und समवाय).

षडंशावतारिका f. (Burnell, T. Opp. Cat. 1.), षडंशावतारिक n. (Bühler, Rep. No. 293) und षडंशानुवचनब्राह्मणपार्श्व n. (Burnell, T.) Titel.

षडस्र 1) Adj. (f. स्रा) *a) sechsarmig.* — *b) sechs Seiten habend;* Subst. *Sechseck.* — 2) *f. स्रा *Muscatmelone* Râǵan. 7,197.

1. षडोग m. *die sechs Weisen im Joga.*

2. षडोग Adj. *mit Sechsen bespannt* Kâtj. Çr. 5, 11,12. Âpast. Çr. 8,20,10.

षड्य m. N. pr. eines Fürsten Hariv. 2,39,64.

*षड्द Adj. *sechszähnig.*

1. षड्स° *die sechs Geschmäcke* Râǵan. 13,175. °निघण्ट m. und °निघण्टु m. (Opp. Cat. 1) Titel.

2. षड्स 1) Adj. *die sechs Geschmäcke habend* Râǵan. 13,1[illegible]. — 2) *n. *Wasser.*

*षड्सासव m. *Lymphe.*

षड्रात्र m. *ein Zeitraum* — (Baudh.), *eine Feier von sechs Tagen.*

*षड्रेखा f. *Muscatmelone* Râǵan. 7,197.

*षड्लवण n. *die sechs Salze* Râǵan. 22,45.

षड्वक्त्र 1) Adj. *sechs Münder habend.* — 2) m. Bein. Skanda's. — 3) f. ई *sechs Gesichter* Bâlar. 93,8.

षड्वर्ग m. *eine Gruppe —, ein Verein von Sechsen:* 1) *sechs Kühe mit Kälbern.* — 2) *die fünf Sinne und das* Manas. — 3) *die sechs inneren Feinde des Menschen* (काम, क्रोध, लोभ, हर्ष, मान und मद). Auch अरि°, रिपु° und शत्रु°.

षड्वार्षिका Adj. f. *sechsjährig* Verz. d. Oxf. H. 121,*b*, No. 213, Çl. 4.

षड्विंश 1) Adj. (f. ई) *a) der 26ste.* f. Du. *die 25ste und 26ste.* — *b) aus 26 bestehend.* — *c) um 26 vermehrt.* — 2) n. = षड्विंशब्राह्मण. — षड्विंशम् Ind. St. 5,370 fehlerhaft für षड्विधं.

षड्विंशक Adj. *aus 26 bestehend.*

षड्विंशत् *sechsundzwanzig* Hemâdri 1,339,14 (षड्विंशत् Acc.).

षड्विंशति f. dass. षड्विंशतिरात्र n.

षड्विंशतिक Adj. = षड्विंशतिम, wie die v. l. hat. Wohl fehlerhaft.

षड्विंशतितम und षड्विंशतिम Adj. *der 26ste.*

षड्विंशतिसूत्र n. Titel eines Sûtra Opp. Cat. 1.

षड्विंशत्क Adj. *aus 26 bestehend.*

षड्विंशब्राह्मण n. Titel eines Brâhmaṇa.

षड्विकारम् Adj. *auf sechs ungewöhnliche Weisen* Kâraṇḍ. 17,23. 83,7.

षड्विध्यागम m (Opp. Cat. 1) und °सांख्यायनतन्त्र n. (Burnell, T.) Titel.

षड्विध Adj. (f. स्रा) *sechsfach, sechserlei.*

षड्विधान Adj. (f. स्रा) *eine Ordnung von Sechsen bildend* ṚV. 7,87,5.

*षड्विन्द्या f. *ein best. Insect* Râǵan. 19,126.

षड्वृष Adj. *sechs Stiere habend* AV. 5,16,6.

1. षण्ड 1) m. n. (häufig v. l. खण्ड) *a) Baumgruppe, Pflanzengruppe.* Stets am Ende eines Comp. nach वन u. s. w., वृक्ष° und Pflanzennamen. — *b) Menge, Haufe* überh. — 2) m. *a) ein in Freiheit gesetzter Stier.* Vgl. *ग्राम°, नील°. — *b)* N. pr. eines Schlangendämons Tândja-Br. 25,15,3. Lâṭj. 10,20,10. Vgl. कुषण्ड. — 4) n. = लिङ्ग zur Erklärung von पाषण्ड.

2. षण्ड fehlerhaft für 1. शण्ड (Maitr. S. 1,3,12, v. l.), षण्ढ und सण्ड.

षण्डक Suçr. 1,318,15 fehlerhaft für षण्ढक.

षण्डकापालिक m. N. pr. eines Lehrers. v. l. चण्डका°.

1.*षण्डता f. Nom. abstr. zu 1. षण्ड 2) *a).*

2. षण्डता f. fehlerhaft für षण्ढता.

षण्डतिल fehlerhaft für षण्ढतिल.

1.*षण्डत्व n. Nom. abstr. zu 1. षण्ड 2) *a).* Fälschlich षण्ढत्व gedr.

2. षण्डत्व n. fehlerhaft für षण्ढत्व.

षण्डय्, °यति fehlerhaft für षण्ढय्.

षण्डामक (Kâm. Nîtis. 17,39) und षण्डामर्क (Maitr. S. 4,6,3) m. Du. fehlerhaft für शण्डामर्क.

*षण्डाली f. = तैलमान, सारसी und स्त्री कामुकी.

षण्डिक m. N. pr. eines Mannes Maitr. S. 1,4, 12 (60,19). खण्डिक Çat. Br. 11,8,4,1.

*षण्डीय्, °यति fehlerhaft für षण्ढीय्.

षण्ढ 1) Adj. (f. ई) *zeugungsunfähig;* m. *Eunuch* und *Zwitter* Gaut. Vasishṭha 14,2. योनि f. *die vulva eines Weibes, das weder Regeln noch Brüste hat.* — 2) m. oder n. *das sächliche Geschlecht.* — 3) m. *a)* *Bein. Çiva's. — *b)* N. pr. eines Sohnes des Dhṛtarâshṭra.

षण्ढक = षण्ढ 1) Âpast. Bei Suçr. erklärt durch यो भार्यायामृतौ मोक्षादङ्गनेव प्रवर्तते.

षण्ढता f. Nom. abstr. zu षण्ढ 1).

षण्ढतिल m. Pl. *unfruchtbarer Sesam;* auch so v. a. *unnützes Gesindel.*

1. षण्ढत्व n. Nom. abstr. zu षण्ढ 1).

2.*षण्ढत्व n. fehlerhaft für षण्डत्व.

षण्ढय्, °यति *castriren.*

षण्ढिता Adj. f. योनि = षण्ढी योनिः.

*षण्ढीय्, °यति Denomin. von षण्ढ 1).

*षण्णगरी f. *ein Verein von sechs Städten.*

षण्णवत Adj. *der 96ste.*

षण्णवति f. *sechsundneunzig.*

षण्णवतितम Adj. *der 96ste.*

*षण्णाडीचक्र Adj. *ein best. Diagramm.*

षण्णाभि und °क (MBu. 12,246,32) Adj. *sechsnabig.*

षण्णालिक Adj. *sechsmal 24 Minuten dauernd* Sâu. D. 533.

षण्मिधन n. Name eines Sâman Ârsh. Br.

षण्मिवर्तनी f. *eine best. Art des Lebensunterhalts* Baudh. षण्णि° v. l.

षण्मयूख Adj. *sechspflöckig.*

षण्मात्र Adj. *sechs Moren enthaltend.*

षण्मास 1) (*m.) *Semester.* Abl. *nach einem halben Jahre.* °निचय Adj. *Vorräthe für sechs Monate machend.* — 2) f. ई dass. Kâmpaka 346.

षण्मासिक Adj. *zweimal im Jahre verabfolgt werdend* (M. 7,126), — *erfolgend* (Pañkat. 282,14). Vgl. षाण्मासिक.

षण्मास्य 1) Adj. *sechsmonatlich.* — 2) n. *Semester.*

षण्मुख 1) Adj. *sechsmündig* oder *sechsantlitzig* (Çiva). — 2) m. *a)* Bein. Skanda's Spr. 7672. — *b)* *N. pr. α) eines Bodhisattva. — β) eines Fürsten und verschiedener anderer Personen. — 3) *f. स्रा *Wassermelone.* — 4) f. ई *a)* = कुमारी. — *b)* *in Verbindung mit धारणी Titel eines buddh. Sûtra. — 5) (wohl n.) *a)* = षडशीतिमुख Hemâdri 1,431,2. — *b)* *Titel eines buddh. Sûtra.

*षण्मुखकुमार m. N. pr. eines Mannes.

षण्मुखलक्षण n. (Opp. Cat. 1) und षण्मुखवृत्तिनिघण्टु m. (Burnell, T.) Titel.

*षण्मुखाग्रज m. Bein. Gaṇeça's Gal.

षण्मुहूर्ता f. *sechs* Muhûrta.

षत्व n. *das* ष-*Sein, der Uebergang von* स *in* ष.

षष् 1) Adj. Pl. (Nom. Acc. षट्) *sechs.* Ausnahmsweise wie ein Subst. mit einem Gen. construirt oder am Ende eines Comp. stehend. — 2) Bez. *einer Klasse von Zahlwörtern* (षष् selbst und die auf न् und अति ausgehenden). — 3) Adv. *sechsmal.*

*षष्क्, षष्कति (गतिकर्मन्).

षष्ट Adj. *der sechzigste, aus 60 bestehend* in एकषष्ट, चतुःषष्ट, द्वाषष्ट, द्विषष्ट u. s. w.

षष्टि f. *sechzig.* Das Gezählte im Pl. in demselben Casus wie das Zahlwort oder im Gen.; in

Comp. vorangehend oder auch folgend. षष्टितम् statt des Abl. 221,2. Metrisch auch षष्टी.

षष्टिक 1) m. f. (आ) *in sechzig Tagen reifender Reis* Mat. med. 268. Râgân. 16,11. Bhâvapr. 1,274. — 2) n. *Sechzigzahl, sechzig.*

*षष्टिक्य Adj. *mit* Shashṭika *genanntem Reise bestanden.*

*षष्टिज्ञ m. = षष्टिक 1).

षष्टितन्त्र n. *das System der 60 Begriffe im* Sâṁkhja.

षष्टितम Adj. *der 60ste.*

षष्टित्रिंशत Adj. *aus 360 bestehend.*

षष्टिदक्षिण Adj. *wobei 60 als Opferlohn gegeben werden* Âpast. Çr. 10,26,4.

षष्टिदिन Adj. *sechzigtägig.*

षष्टिधा Adv. *sechzigfach, in sechzig Theile (Theilen).*

षष्टिपथ m. Bez. *der 60 ersten* Adhjâja *im* Çat. Br.

*षष्टिपथिक Adj. (f. ई) *den* Shashṭipaṭha *studirend.*

षष्टिपूर्तिशान्ति f. Titel Burnell, T.

*षष्टिमत्त m. Bez. *des Elephanten, der bis zum 60sten Jahre brünstig ist.*

षष्टियोजनी f. *eine Strecke von 60* Joǵana.

*षष्टिरात्र m. *ein Zeitraum von 60 Tagen.*

*षष्टिलता f. *eine best. Pflanze,* = भमरमारी. Richtig षष्टिलता.

षष्टिवर्षिन् Adj. *sechzigjährig.*

*षष्टिवासर m. = षष्टिक 1).

षष्टिविद्या f. vielleicht = षष्टितन्त्र.

षष्टिव्रत n. *eine best. Begehung.*

षष्टिशत n. Sg. *hundertundsechzig.* त्रीणि षष्टिशतानि *dreihundertundsechzig.*

*षष्टिशालि m. = षष्टिक 1) Râgân. 16,11.

षष्टिस् Adv. *sechzigmal* Sûrjas. 13,23.

षष्टिसहस्र n. Pl. *sechzigtausend.*

षष्टिसहस्रिन् Adj. Pl. *sechzigtausend an Zahl seiend.*

षष्टिसाहस्र Adj. Pl. dass. R. Gorr. 1,42,11.

षष्टिहायन 1) Adj. *sechzigjährig* (Elephant). — 2) *m. *a) Elephant. — b) eine Kornart.*

षष्टिह्रद N. pr. eines Tîrtha.

षष्टीष्टक Adj. *sechzig Backsteine enthaltend* Çat. Br. 10,4,3,12.

षष्ट्यब्द n. *der 60jährige Jupitercyclus.* Auch Titel eines Werkes.

षष्ठ 1) Adj. (f. ई) *der sechste.* भाग m. oder अंश m. *ein Sechstel;* काल m. *die sechste Stunde des Tages* und *die sechste Esszeit* (am Abend des dritten Tages). — 2) m. *a)* (sc. काल) *die sechste Esszeit.* षष्ठं कर् *nur die sechste Mahlzeit zu sich nehmen* (mit Ueberspringung der fünf vorangehenden) Hem. Par. 1,464. — *b)* N. pr. eines Mannes, = °चन्द्र. — 3) f. षष्ठी *a) der sechste Tag in einer Monatshälfte. — b) der sechste Casus, Genetiv. — c) ein Backstein von der Länge eines Sechstels* (eines Purusha) Çulbas. 3,34. — *d) die Personification einer Partikel der* Prakṛti, *des sechsten Tages nach der Geburt eines Kindes* (wo die Hauptgefahren für dasselbe vorüber sind). भगवतीं षष्ठीदेवीम् Kâd. 79,14 (145,3). = इन्द्रसेना und auch mit der Durgâ identificirt. — 4) n. *ein Sechstel* Gaut.

षष्ठक Adj. *der sechste.*

षष्ठकाल m. *die sechste Esszeit* (am Abend des dritten Tages). °कालोपवास m. *ein Fasten, wobei man immer nur am Abend des dritten Tages isst* (d. i. fünf Mahlzeiten überspringt).

षष्ठचन्द्र m. N. pr. eines Mannes.

1. षष्ठभक्त n. *die sechste Mahlzeit.* °भक्तेन वर्तय् *von der sechsten M. leben,* d. i. *immer nur am Abend des dritten Tages essen.*

2. षष्ठभक्त Adj. *nur die sechste Mahlzeit zu sich nehmend,* d. i. *stets nur am Abend des dritten Tages essend.*

षष्ठम 1) Adj. *der sechste.* — 2) f. ई *der sechste Tag in einem Halbmonat.*

षष्ठवती f. N. pr. eines Flusses.

षष्ठांश m. *ein Sechstel,* insbes. *das vom Fürsten erhobene.*

षष्ठांशवृत्ति m. *Fürst, König.*

षष्ठान्नकाल Adj. = 2. षष्ठभक्त. Nom. abstr. °ता f.

*षष्ठान्नकालक n. = षष्ठान्नकालता.

षष्ठान्नकालिक Adj. = षष्ठान्नकाल.

षष्ठाह्निक Adj. *dem sechsten Tage* (des Shaḍaha) *entsprechend.*

षष्ठिका f. *die Personification des 6ten Tages nach der Geburt eines Kindes.*

षष्ठीजागर (Kâd. 83,8 = 150,9), *°क m. (H. an. 4,332. Med. s. 61) und षष्ठीजागरणमक् m. Kâmpaka 124) *das Wachen am sechsten Tage nach der Geburt eines Kindes, eine best. Ceremonie.*

*षष्ठीजाय Adj. *die sechste Frau habend.*

षष्ठीतत्पुरुष m. *ein* Tatpurusha, *in welchem das erste Glied als Genetiv zu fassen ist,* Spr. 7713.

षष्ठीदर्पण m. Titel eines Werkes Opp. Cat. 1.

षष्ठीदास m. N. pr. eines Mannes.

षष्ठीप्रिय m. Bein. Skanda's.

षष्ठीव्रत n. Pl. Bez. *bestimmter Begehungen.*

°व्रतोद्यापनविधि m. Titel Burnell, T.

षष्ठीसमास m. = षष्ठीतत्पुरुष.

षष्ठ्य m. *ein Sechstel* Gaut.

षष्ठ्यर्थदर्पण m. Titel eines Werkes Opp. Cat. 1.

षष्ठ्यादिकल्पबोधन n. *ein best. Fest zu Ehren der* Durgâ.

षस wohl = खाखस *Mohn.*

*षाट् Interj.

*षाण्मातुल Adj. = षण्णां कुलेषु भवः Pat. zu P. 4,1,88.

षाट्कौशिक Adj. *aus sechs Hüllen bestehend.*

*षाट्पुरुषिक Adj. *durch sechs Generationen gehend.*

*षाडण्डक Adj. von षडण्ड. Kâç. खाण्डक.

षाडव m. 1) *Zuckerwerk mit Früchten* u. s. w. Vgl. खाडव und खाण्डव. — 2) Bez. *bestimmter* Râga. Auch °राग m. S. S. S. 32. 93.

षाडविक m. *Zuckerbäcker.*

षाडविक Adj. von षडव Lâṭj. 6,9,10.

षाड्गुण्य n. 1) *die sechs Vorzüge, — guten Eigenschaften* Kâraka 3,1. Çiç. 2,93. — 2) *das sechsfache Verfahren eines Fürsten in der auswärtigen Politik* Çiç. 2,93. Anargh. 3,6.

षाड्गुण्यवत् Adj. *mit den sechs Vorzügen ausgestattet* zu Spr. 1686.

षाड्रसिक Adj. *von sechserlei Geschmäcken* Kâraka 1,4.

षाड्वार्गिक Adj. *zu den fünf Sinnen und dem* Manas *in Beziehung stehend.*

षाड्विध्य n. *Sechserleiheit.*

*षाण्डश m. und *°शी f. gaṇa गौरादि.

षाण्ढ्य n. Nom. abstr. von षण्ढ *Eunuch, Zwitter* Kâraka 1,26 (शाठ्य gedr.).

*षाण्मातुर m. Bein. Skanda's.

षाण्मासिक 1) Adj. (f. ई) *a) sechsmonatlich, sechs Monate während* Kâmpaka 83. — *b) alle sechs Monate erneuert werdend.* — 2) m. N. pr. eines Dichters. — Vgl. षाण्मासिक.

षाण्मास्य Adj. *sechsmonatlich.*

*षात्वणत्विक Adj. *über den Uebergang von* स *in* ष *und von* न *in* ण *handelnd.*

1.*षाष्टिक Adj. *sechzigjährig.*

2. षाष्टिक Adj. von षष्टिक 1) Gal. Vgl. क्षीर°.

*षाष्टिपथ Adj. = षष्टिपथिक.

षाष्ठ Adj. 1) **der sechste* (Theil). — 2) *im sechsten* (Adhjâja) *gelehrt.*

षाष्टिक Adj. = षाष्ठ 2).

षाष्टिवितस Titel Burnell, T.

षिङ्ग m. *Wüstling, ein liederlicher Geselle, Galan.* Vgl. खिङ्ग, खिङ्ग.

*षु m. = सू.

*षुक्, षुक्कति (गतौ).

*षू f. *Geburt, Niederkunft.* Richtig सू.

*षोड Adj. wohl = षोडत्.

*षोडत् und *षोडत्त Adj. *sechszähnig* (als Bez. eines Lebensalters).

षोडश 1) Adj. (f. ई) *der sechzehnte.* अंश m. und भाग m. *ein Sechzehntel.* Am Ende eines adj. Comp. (f. आ) ऋषभषोडशाम् (Gaut. 28,15) oder वृषभषोडशाम् so v. a. *15 Kühe und ein Stier.* — *b) mit sechzehn verbunden, um 16 vermehrt.* — *c) aus sechzehn bestehend.* — *d)* Pl. ungenau für षोडशन् *sechzehn.* — 2) f. षोडशी *a) ein Backstein von der Grösse eines Sechzehntels* (eines Purusha) Çulbas. 3,238. fg. — *b)* Name einer der 10 Mahâvidjâ. Auch Pl. — 3) n. *ein Sechzehntel.*

षोडशक 1) Adj. *aus sechzehn bestehend.* — 2) m. *sechzehn.* °कास्त्रय: so v. a. *achtundvierzig* Kâraka 7,12. — 3) f. °शिका *ein best. Gewicht, = 16 Mâsha = 1 Karsha.* Auch = 64 Mâsha Kâraka 7,12. — 4) n. *Sechzehnzahl, ein Aggregat von sechzehn* Hemâdri 1,111,4. 2,*a*,126,15.

षोडशकर्मप्रयोग m. (Burnell, T.) und °कर्मविधि m. (Opp. Cat. 1) Titel.

षोडशकल Adj. *sechzehntheilig.* षोडशकलविद्या f.

षोडशकारणनयमाला f. (Bühler, Rep. No. 679), °कारणपूजा f. (ebend. No. 680), षोडशकारिका f. (ebend. No. 326), षोडशकूर्च (Opp. Cat. 1), षोडशगणपतिध्यान n. (Burnell, T.) und °गणपतिलक्षण n. (Opp. Cat. 1) Titel.

षोडशगृहीत Adj. *sechzehnmal geschöpft.* °गृहीतार्थ Vaitân. 29,14.

षोडशत्व n. *Sechzehnzahl* Hemâdri 1,221,21.

षोडशदल Adj. *sechzehnblätterig.*

षोडशधा Adv. *sechzehnfach.*

षोडृश्न् Adj. Pl. (Nomin. °दृश) *sechzehn.*

षोडशनित्यतन्त्र n. und षोडशन्यास m. Titel Opp. Cat. 1.

षोडशपद् Adj. (f. आ) *aus sechzehn* Pada *bestehend* Ait. Br. 4,1,5.

षोडशभाग m. *ein Sechzehntel.*

षोडशभुज 1) Adj. *sechzehnarmig.* — 2) f. आ *eine Form der* Durgâ.

षोडशभुजरामध्यान n. Titel Burnell, T.

षोडशभेदित Adj. (f. आ) *in sechzehn Arten zerfallend* Sâh. D. 112.

षोडशम Adj. *der sechzehnte* Grihjâs. 1,73.

षोडशमुद्रालक्षण n. Titel Burnell, T.

षोडशरात्रिक Adj. *über die 16 Fürsten handelnd* MBh. 7,71,1.

षोडशरात्र m. n. *eine sechzehntägige Feier.*

षोडशर्च m. *ein Stück aus sechzehn Versen.*

षोडशलक्षण n. *das aus sechzehn* Adhjâja *bestehende* Sûtra *des* Gaimini.

षोडशवर्ष Adj. *sechzehnjährig.*

षोडशविध Adj. *von sechzehnerlei Art.*

षोडशविस्तृत Adj. *zu sechzehn erweitert.*

षोडशसहस्र und °साहस्र (Pañcar. 3,15,12) n. *sechzehntausend.*

षोडशांश m. *ein Sechzehntel.*

*षोडशांशु m. *der Planet Venus.*

*षोडशांह्रि m. *Krebs.*

षोडशात्त Adj. *sechzehnäugig* (bildlich).

1. षोडशाक्षर n. *die sechzehnte Silbe.*

2. षोडशाक्षर Adj. *sechzehnsilbig.*

षोडशाङ्ग m. *ein best. Räucherwerk.*

*षोडशाङ्घ्रि m. *Krebs.*

षोडशाढकमय Adj. (f. ई) *aus sechzehn* Âḍhaka *gebildet* Hemâdri 1,406,12 (षोडशाटकमय gedr.).

षोडशात्मक m. und षोडशात्मन् m. *die Seele von sechzehn* (गुण).

षोडशादितन्त्र n. und षोडशायुधस्तुति f. Titel Opp. Cat. 1,1622.

षोडशार Adj. *sechzehnspeichig.*

षोडशार्चिस् m. *der Planet Venus* VP.^{2} 2,257. fg.

*षोडशावर्त m. *Muschel.*

षोडशिक in अ° und स°. षोडशिका f. s. u. षोडशक.

*षोडशिकाम्र n. *ein best. Gewicht, = पल.*

षोडशिग्रह m. *ein best. Bechervoll* Vaitân.

षोडशिन् 1) Adj. *a) aus sechzehn bestehend, sechzehntheilig,* insbes. von einem Stoma, Stotra u. s. w. Auch Subst. mit Ergänzung dieser Worte. Nom. abstr. °शित्व n. TS. 6,6,11,1. Ait. Br. 4,1,5. — *b) mit einem sechzehntheiligen Spruch u. s. w. verbunden.* — 2) m. *ein* Sutjâ-*Tag mit sechzehntheiligem Spruche* (oder *einer solchen Spende*), *eine der* Samsthâ *des* Soma-*Opfers* Gaut. Vaitân. Gaim. 6,5,44. षोडशिपात्र n. *die Schale für diesen Tag* Âpast. Çr. 12,2,6. 18,1.

षोडशिप्रयोग m. Titel Burnell, T.

षोडशिमत् (Çat. Br.) und षोडशिमत्त् (TS.) Adj. *mit dem sechzehntheiligen* Stotra *verbunden.*

षोडशिसामन् n. *das im sechzehntheiligen* Stotra *befindliche* Sâman.

षोडशिस्तोत्र n. *ein sechzehntheiliges* Stotra Vaitân.

षोडशीबिल्व n. *ein best. Gewicht, = पल.*

*षोडीय्, °यति = षोडत्तमाचष्टे.

षोढा Adv. *sechsfach* Maitr. S. 1,6,7 (96,21).

षोढाविक्रित Adj. *sechstheilig.*

*षोडत Adj. = षोडत्.

ष्ठि s. u. ष्ठिव् mit नि.

ष्ठिव् und ष्ठीव्, ष्ठीवति und *ष्ठीव्यति *spucken, ausspeien, — auf* (Loc.). — *Desid. तुष्ठूषति und तुष्ठूषति. — *Intens. तेष्ठीव्यते und तेष्ठीव्यते. — Mit अभि *bespeien.* अभिष्ठूत *bespieen.* — Mit अव, अवष्ठूत *bespieen.* — Mit नि 1) *ausspucken, — auf* (Loc.) Gop. Br. 1,2,7 (निःष्ठी° gemeint). — 2) *entlassen, von sich geben.* — 3) Partic. zu 1) und 2) निष्ठूत, निष्ठूत (fehlerhaft) und निष्ठित (! *bespuckt*). — Mit *अपनि, °ष्ठूत *hingeworfen* Gal. — Mit अभिनि *ausspucken auf* (Acc.). — Mit अवनि dass. — Mit विनि *ausspeien.* — Mit निस् 1) dass. Spr. 7746. — 2) *hinwerfen,* so v. a. *hinzeichnen* Daçak. 74,9. 10. — Mit प्र *ausspeien.* — Mit प्रति *bespucken.*

ष्ठीव Adj. *speiend* in क्रिमण्य°.

ष्ठीवन 1) Adj. *häufig spuckend* Kâraka 6,18. — 2) n. *a) das Spucken, — auf* (Loc.). — *b) ausgeworfener Speichel.*

°ष्ठीवि und °ष्ठीविन् Adj. *speiend.*

ष्ठीवी f. *das Spucken* in रक्त°.

ष्ठु = ष्ठिव् *ausspeien,* nur ष्ठुत्वा Âpast. Çr. 10, 13,11. — Mit निस् dass., nur in der Form निरष्ठुविषम्.

*ष्ठेवन und *ष्ठूत n. *das Spucken.*

*ष्वक्, ष्वक्कते (गत्याम्).

*ष्वष्क्, ष्वष्कति (ष्वःकति), °ते und *ष्वस्क्, ष्वस्कते (गतौ). — Mit परि in *परिष्वष्कित.

Nachträge und Verbesserungen.

अकम्प Adj. *nicht zitternd* MBh. 6,14,14.

2. अकरण auch *mit keiner religiösen Handlung verbunden* Âpast. Çr. 4,1,3.

अकर्णप्रावृत (Nachtr. 1) vgl. अवकर्णप्रावृत (Nachtr. 3).

अकर्मकारण Adj. = 2. अकरण oben Gaim. 3,8,15.

अकवि auch m. *Nichtdichter* Kshem. 1,3.

अकामात्मन् Adj. *frei von Wünschen* Vasishṭha 1,6.

*अकार्श्य n. Nom. abstr. Pat. zu P. 5,1,119, Vârtt. 10.

अकुण्ठमण्डल Adj. *mit scharfem Rande* (चक्र) MBh. 1,19,21.

अकुपान Adj. *nicht zürnend, wohlwollend* Âpast. Çr. 14,28,4.

अकृतागस् Adj. *der Nichts gesündigt hat* R. 1,7,13.

अन्त 2) nach dem Comm. zu R. ed. Bomb. 2, 25,37 f. आ Pl. Nach H. an. und Med. m. n. auch *Eunuch* und nach H. ç. 43 m. Bein. Çiva's.

अनपरि und अनपराजय umzustellen.

अनवती MBh. 3,78,10.

अनहृदय n. *Würfelgeheimniss* MBh. 3,79,19. fgg.

अगुरुसार *das Harz der Aquilaria Agallocha* Suçr. 1,183,15. 2,175,4. Ragh. ed. Calc. 6,8. अगरु° ed. Stenzl.

अग्निदैवत, lies Agni.

अग्निशक्ति f. *Verdauungskraft* Varâh. Bṛh. S. 76,6.

अग्निसान्निक, °न् Adv. *coram igne* MBh. 1,198,17. Suçr. 1,7,4. 5. पञ्चबाणाग्नि° Mâlav. 70 (71).

अग्रयवभृत् (Nachtr. 4) Âpast. Çr. 14,21,8.

1. अग्र 8) अग्रे zu betonen.

अग्रभुज् m. *die Sonne* MBh. 3,138,19.

अग्रशिख Adj. *mit spitz auslaufender Flamme* MBh. 4,55,14.

अग्रसंख्या f. Acc. mit dem Caus. von समा-रुह् *an die Spitze von* (Gen.) *stellen* Ragh. 18,29.

4. अग्रह (vgl. auch Nachtr. 5) Adj. *wobei kein Becher voll geschöpft wird* Âpast. Çr. 14,15,3.

अग्राग्र Adj. (f. आ) *vorn spitz* Âpast. Çr. 1,15,12.

अङ्क 5) Z. 2 lies 249,13 st. 249,3.

अङ्गसमाख्यायम् Absol. *die Glieder benennend* Ait. Br. 1,21,11.

अङ्गुल्य (?) Vasishṭha 3,65.

अङ्गुष्ठविभेदिक n. *Fausthandschuhe* Kâraṇḍ. 78,21.

अच्युतप्रेक्ष m. N. pr. eines Lehrers M. Müller, Ren. 360, N. 3.

अज् mit अभि vgl. Oldenberg in Z. d. d. m. G. 39,65, N. 4.

अजिर 4) *a*) in Verbindung mit आजेः so v. a. *Schlachtfeld* Çiç. 19,102. Vgl. समराजिर.

अट्, metrisch auch अटते.

अणीक (Nachtr. 1 und 2) zu streichen, da सैणीक zu lesen ist.

अतिकरुण Adj. *überaus kläglich* MBh. 1,3,317.

अतिजितकाशिन् Adj. *überaus siegesbewusst.* Nom. abstr. °शिता f. Mudrâr. 55,13.

अतिताप m. *grosse —, zu grosse Hitze* Mârk. P. 99,3. 9.

अतिथिव्रतिन् Adj. *Gastfreundschaft übend* MBh. 3,260,4.

अतिदशरथम् Adv. *über* Daçaratha *hinaus* Bâlar. 79,9.

अतिदारु, lies 185,24.

अतिदिलीपम् Adv. *über* Dilipa *hinaus* Bâlar. 79,9.

अतिप्रशान्त Adj. *sich vollkommen gelegt habend, ganz gewichen* Mâlatîm. 79,11.

अतिभर m. *eine übergrosse Last* Çiç. 6,79.

अतिभवानीवल्लभम् Adv. *über* Çiva *hinaus* Bâlar. 81,16.

अतिभूमि, °वर्तिन् Çâk. (Kâçm.) 618,2.

अतिलवणसात्म्य Adj. *zu sehr an Salzgenuss gewöhnt* Karaka 3,1.

अतिविद्धे Dat. Infin. zu व्यध् mit अति RV. 5,62,9.

अतिविस्मित Adj. *sehr erstaunt* Maitrâjup. 4,1.

अतिवृष्य Adj. (f. आ) *stark auf die Potenz wirkend* Varâh. Bṛh. S. 76,9.

अतिवेगवत् Adj. *überaus schnell fliegend* (Pfeil) MBh. 3,268,17.

अतिवेदना f. *heftiger Schmerz* Kathâs. 29,167.

अतिवेपथुमत् Adj. *heftig zitternd* Çiç. 9,77.

अतिविशस Adj. (f. आ) *überaus mörderisch* (Rede) Bhâg. P. 3,19,21.

अतिविषम्य n. *grosse Ungleichheit des Bodens* Spr. 6239.

अतिव्यथित Adj. *heftig schmerzend* Bhâg. P. 5, 14,11.

अतिव्यवायिन् Adj. *zu oft den Beischlaf vollziehend* Karaka 6,19. Suçr. 2,445,17.

अतिव्यसन n. *ein grosses Unglück, ein grosser Unfall* Râgat. 8,791. Vâsav. 276,3.

अतिव्यसनिन् Adj. *von einer bösen Neigung stark beherrscht* Kathâs. 43,25.

अतिव्यस्त Adj. *zu weit getrennt* TS. Prât. 2,12.

अतिशक्र Adj. *überaus mächtig* R. 2,29,6.

अतिशङ्कितव्य Adj. *in falschem Verdacht zu haben wegen* (Loc.) R. 2,22,30.

अतिशठ Adj. *überaus falsch, — hinterlistig, — boshaft* MBh. 13,33,11. Spr. 4258.

अतिशयितत्व n. *Ungewöhnlichkeit, Ausserordentlichkeit* Spr. 1685, N.

अतिशस्त्रकोप m. *heftiges Wüthen des Schwertes, — des Krieges* Varâh. Bṛh. S. 5,26.

अतिशात Adj. *grosse Freude bereitend* Gît. 10,9.

अतिशाद्वल n. *ein schöner Grasplatz* Bhâg. P. 10,18,5.

अतिशीत 1) Adj. *sehr kühlend* Suçr. 1,184,1. — 2) n. *grosse —, zu grosse Kälte* Spr. 2504. Mârk. P. 99,4. 9.

अतिशोभाकर Adj. *grossen Schmuck verleihend* MBh. 8,34,46.

अतिशोषिन् Adj. *stark austrocknend, — ausdörrend* Suçr. 2,551,20.

अतिश्रम auch *grosse Anstrengung* Bhâg. P. 2, 7,31.

अतिश्लिष्ट Adj. *fest verbunden, — haftend, — anhaftend* Çâk. (Ch.) 62,1. Daçak. 73,6.

अतिष्कदु, अतिष्कदम् 17,4 ist Abl. Infin. zu स्कद् mit अति, अतिष्कदे RV. 8,67,19 Dat.

अतिसंरम्भ m. *heftiger Zorn* Râgat. 1,67. Bhâg. P. 5,9,19.

अतिसंराग m. *starkes Hängen an* (Loc.) Prâjaçittat. im ÇKDr. u. नैर्मल्य.

अतिसंशब्द m. *ein lauter herausfordernder Ruf* R. 4,15,4.

अतिसंश्लिष्ट Adj. *zu fest anliegend* Comm. zu TS. Prât. 2,12.

अतिसंकट 1) Adj. *überaus schwierig, — gefährlich* Mârk. P. 45,5. — 2) n. *a*) *ausserordentliche Dichtigkeit* Râgat. 6,249. — *b*) *grosse Noth, — Gefahr* Spr. 3170. Mâlatîm. 103,19. Comm. zu Kumâras. 3,23.

°अतिसंकल्प m. *ein dringendes Verlangen zu* MBh. 4,396. v. l. अभिसंकल्प.

अतिसंकुल Adj. (f. आ) *auf grosse Hindernisse stossend* Varâh. Bṛh. S. 38,3.

अतिसंक्षोभण n. *eine zu grosse Erschütterung* Suçr. 2,133,5.

अतिसंगोपनीय Adj. *sehr geheim zu halten* Pañkar. 1,15,23.

अतिसत्कृत Adj. (f. आ) *hoch geehrt* R. 2,39,33.

अतिसदृश Adj. *überaus ähnlich* Kathâs. 101,81.

अतिसमर्थ Adj. *sehr Vieles zu thun vermögend* Hit. 83,13.

अतिसंभोग m. *ein grosser Genuss* Râgat. 4,393.

अतिसंधम, lies 10,81,25.

अतिसविशङ्कम् Adv. *mit grosser Besorgniss* Çiç. 11,32.

अतिसान्द्र Adj. *sehr dicht* Vâsav. 179,3. Vgl. नातिसान्द्र Nachtr. 4.

अतिसार्थक Adj. *grossen Gewinn bringend* Pañkar. 1,7,6.

अतिसाहसिक Adj. *sehr unbesonnen zu Werke gehend* Pañkat. 241,3.

अतिसिताङ्गविहंग m. *Schwan* Çiç. 6,54.

अतिसुगन्धि oder °न् Adj. *überaus wohlriechend* Suçr. 1,184,3.

अतिसुगम Adj. *sehr gut gangbar* Kathâs. 19,64.

अतिसुभग Adj. (f. आ) *überaus hübsch* Kathâs. 28,13. 44,138.

अतिसुवृत्त Adj. 1) *sehr hübsch rund* Spr. 4961. — 2) *von sehr gutem Betragen* Kathâs. 29,72.

अतिस्थगित Adj. *sehr verhüllt, — verborgen* Verz. d. Oxf. H. 214,*b*, No. 511.

अतिस्निग्ध Adj. *sehr weich, — milde* (eig. und übertr.) H. 68. R. 3,49,36.

अतिस्पर्धिन् Adj. *stark um den Vorrang streitend, — wetteifernd* MBh. 14,3,5.

अतिस्विन्न Adj. *stark zum Schwitzen gebracht* Kâraka 1,14.

अतिहर्षुल Adj. *hoch erfreut* Kathâs. 67,31.

अतिहसित Daçar. 4,71. Sâh. D. 86,12.

अतिहारिन् Adj. *sehr reizend* Spr. 4961.

अतिहार्द n. *grosse Zuneigung, — Liebe, — zu* (Loc.) Mârk. P. 72,18. 100,24.

अतिहास्य n. *heftiges Lachen* Suçr. 1,244,6.

अतिहेलन n. *grosse Verhöhnung, — Verspottung, — an den Tag gelegte Geringschätzung* Bhâg. P. 3, 14,37.

अत्यत्तशस् Adv. *in übertriebener Weise* Baudh. 1,3,32.

अत्युन्माद Adj. *überaus toll, — verrückt* MBh. 4, 14,27.

अत्युपसंकृत Adj. *zu stark genähert* TS. Prât. 2,12.

अत्यूर्जितम् Adv. *gar sehr, in hohem Maasse* Mâlatîm. 126,1.

अदनी Adv. mit कर् *zur Speise von* (im Comp. vorangehend) *machen* MBh. 5,82,47.

अदासी f. *keine Sclavin* MBh. 1,34,19.

अद्भुतसिंह m. *Wunderlöwe* (Vishṇu) Bhâg. P. 7,10,9.

अधर्मबहुल Adj. *an Unrecht reich, ruchlos* MBh. 1,17,6.

अधर्मभाज् Adj. *das Unrecht pflegend, pflichtvergessen* MBh. 1,191,8.

अधश्चर Adj. *demüthig, unterthänig* MBh. 5,147, 22. 150,15.

अधःसंवेशिन् Adj. *auf dem Erdboden sich zur Ruhe legend* Lâṭj. 10,18,11.

अधिकोपम Adj. *einen überschüssigen Vergleich enthaltend* Sarasvatîk. 9,26.

अधिवेद्या. lies 193,11.

अधिवेलम् Adv. *am Meeresufer* Çiç. 3,78. 79.

अधिश्रय in अनधिश्रय weiter unten.

अधिष्ठान (auch Nachtr. 5) auch *Schwur, Eid, Betheuerung* Gâtakam. 7.

अधीलोकाकर्णी (so ist zu verbinden) Adj. als Beiw. einer Kuh Kâtj. Çr. 22,11,29. Vgl. अध्यालोकर्कर्णी und अधीलोधकर्णी (Nachtr. 2. 4).

अधोबिलाप्लुत Adj. *unterhalb der Mündung* (des Kessels) *bleibend* (nicht überwallend) *und nur ein wenig gedämpft* Çâṅkh. Çr. 4,3,7.

अध्यायि, auch bei anderen feierlichen Gelegenheiten Mahâvîrak. 44,12.

अध्ययनसंप्रदान bedeutet *das Lernen und Lehren.*

अध्यवसितता f. *das zur Gewissheit Erhobensein* Sâh. D. 109,20.

अनतिगौरव n. *das nicht zu sehr Belastetsein* (उदरस्य) Kâraka 3,2.

अनतिव्यक्त Adj. *nicht zu offen, — sichtbar* Hem. Jogaç. 1,48.

अनतिस्कन्दत् Adj. *nicht überspringend, so v. a. gleichmässig* (Regen) TBr. 3,3,6,4.

अनधिमूर्छित Adj. *unbefangen, sich zu den Dingen gleichgültig verhaltend.* °त्व n. Gâtakam. 14.

अनधिश्रय Adj. (f. आ) *unbewohnt, menschenleer* R. Gorr. 2,68,56.

अननुवाक्य Adj. *den Veda nicht lehrend* Vasishṭha 3,1.

अननुसृत Adj. *nicht verfolgt* (Weg) Verz. d. Oxf. H. 170,*b*,5 v. u.

अननृत Adj. *wahr* Çiç. 6,39.

अनन्तविजय m. N. pr. der Muschel Judhishṭhira's Bhag. 1,16.

अनन्यनारीसामान्य Adj. *mit keinem anderen Weibe Gemeinschaft habend* Vikr. 59.

अनन्यपर Adj. *auf nichts Anderes gerichtet.* Nom. abstr. °ता f. Mâlatîm. 101,9.

अनन्ववसित Adj. *nicht ergriffen von* (Instr.) Çâṅkh. Br. 11,1.

अनपव्याकरण Adj. *keine weltliche Rede führend* Âpast. Çr. 2,16,1.

अनपव्याकार m. *keine weltliche Rede* Comm. zu Âpast. Çr. 2,16,1.

अनपिसोम Adj. *keinen Antheil am* Soma *habend* J. A. O. S. 11,cxlv.

अनपिसोमपीथ Adj. *keinen Antheil am* Soma-*Trunk habend* Çâṅkh. Çr. 14,62,2.

अनभिपरिक्रयत् Adj. *nicht umkreisend, — umfahrend* Kauç. 44.

अनभिभाषमाण Adj. *mit Jmd nicht redend* Baudh. 2,3,42.

अनभिसंधित Adj. *uneigennützig* Mârk. P. 95, 14. 15.

अनभिस्निग्ध Adj. *nicht zugethan* R. Gorr. 2,18,7.

अनम Adj. (f. आ) *unbeugsam, unbesiegbar* Çiç. 19,38.

अनवरोध m. *keine Hemmung* (हृदयस्य) Kâraka 3,2.

अनवलोकन n. *das Nichthinblicken, Nichtaufblicken* Z. d. d. m. G. 39,306.

अनवविद्ध Adj. *unausgehöhlt* Z. d. d. m. G. 34,335.

अनवसित auch *worüber man keine Gewissheit erlangt hat* Bhâg. P. 5,3,14.

अनवस्थित auch *nicht dasetzend* R. 4,30,14. *nicht bleiben könnend* Ragh. 19,31. *misslungen* R. 5,51,9.

अनस्यूत Adj. Vasishṭha 2,38 fehlerhaft für अनस्योत *nicht mit einem Nasenring versehen.*

अनाकलन n. *das Nicht-in-Betracht-Ziehen* Schol. zu Kap. 1,37.

अनारुद्ध Adj. *unbehindert* Ait. Br. 8,24,6.

अनाविद्ध auch *nicht in Unruhe versetzt, nicht aufgeregt* Bhâg. P. 1,2,19. 7,15,35.

अनासादयत् Adj. (f. °ती) *nicht erlangend, — theilhaftig werdend* 302,17.

अनासेध = निरातङ्क Vall. zu Çiç. 19,44 nach Hultzsch.

अनास्तृत Adj. (f. आ) *unüberdeckt, bloss* (शय्या) VP. 3,11,108.

अनिरुद्ध 1) *a)* Baudh. 2,5,4.

अनिरुक्त Adj. *nicht zu Ende geopfert* MBh. 13, 93,65.

अनिविद्ध Adj. *nicht durchschossen, — durchbohrt* MBh. 4,55,5. अनिविद्धं MBh. 4,1977 fehlerhaft für इति विद्धि.

अनिवेष्टमान Adj. *nicht umstrickt —, nicht gehemmt werdend* Çâṅkh. Br. 18,4.

अनिषिद्ध Adj. 1) *nicht zurückgehalten, — abgehalten* Çâk. (Cu.) 140,7. — 2) *nicht verboten, — untersagt* Bhâg. P. 7,15,66. Kull. zu M. 4,218.

अनुतीर्थम् Adv. *bei jedem* Tîrtha Baudh. 2,5, 3. 10,3.

अनुदशम Adj. *je der zehnte* Vasishṭha 17,43.

अनुदिशम् Adv. *nach den verschiedenen Himmelsgegenden* Comm. zu Âpast. Çr. 15,11,1.

अनुदैवतम् Adv. *nach den Göttern* R. Gorr. 2, 121,3.

अनुपकृत auch so v. a. *unbestritten* Spr. 4310.

अनुपासितवृद्ध Adj. *der die Alten nicht geehrt hat.* Nom. abstr. °त्व n. MBh. 5,92,18.

अनुप्रकम्पन n. *das Schwingen nach einem Andern* Comm. zu Âpast. Çr. 14,30,5.

अनुयोगिन् Adj. Nom. abstr. °गिता f. *anathetticity* nach Hall Comm. zu Kap. 5,37.

अनुवनम् auch *in jedem Walde* Çiç. 6,46.

अनुवनात्तम् Adv. *im Walde* Çiç. 6,76.

अनुवादिन् 2) lies 230,28.

°अनुविधायिन् 3) *nachahmend, gleichend* Çiç. 6,23.

अनुव्याकृत n. *Verfluchung* MBh. 1,176,37.

अनुष्यन्दे eher *Lauf* (*Schiens*) *einer Schleife.*

अनुसानु Adv. *auf dem Rücken der Berge* Çiç. 6,79.

अनृतकारक und °कारिन् Adj. *unwahr zu Werke gehend* MBh. 1,5,24 nebst v. l.

अनृतसंकित Adj. *Verträge —, Zusagen nicht haltend* Ait. Br. 1,6,7.

अनैष्टिक Adj. *nicht zur* Ishṭi *gehörend.* Nom. abstr. त्व n. Comm. zu Âpast. Çr. 15,5,19.

अन्तःकार्य n. *Herzenshärte* Aufrecht 28,1.

अन्तःप्रीति f. *innere Freude* Z. d. d. m. G. 39,308. 2. अन्तम, nach Adj. ist 1) zu streichen.

अन्तरावेदि (auch Nachtr. 5) *Scheidewand* Ragu. 12,93. Vgl. वरण्डक 2) *b*).

अन्तर्जलेशय Adj. *im Wasser liegend*, — *lebend* MBh. 1,29,27.

अन्तःसदस् 1) n. *das Innere eines Versammlungsortes* Bhâg. P. 1,9,41. — 2) Adv. *innerhalb des Sadas* Çâṅkh. Çr. 17,4,3.

अन्दोलय् im Prâkrit 294,19.

अन्धकार 2) auch m.

अन्नसंदेह m. *Zusammenkittung von Speise* Çat. Br. 10,5,3,8.

अन्यद्याशीलिक Adj. *anders als* (अतस्) *zu verfahren pflegend* Gop. Br. 3,18.

अन्यपूर्वा, lies *mit einem Andern*.

अन्यबन्धु Adj. *nicht verwandt* Âpast. Çr. 14,30,4.

अन्ययज्ञ m. *das Opfer eines Andern* Âpast. Çr. 14,31,9.

अन्वष्टका, lies Ashṭakâ.

अपचमानक Adj. *die Speisen nicht zu kochen pflegend* Baudh. 3,3,2. 9.

अपनयन m. (!) = 2. अपनय MBh. 6,49,22.

अपभस्मन् Adj. *von der Asche befreit* Kâtj. Çr. Comm. 233,20. 21.

अपमुद् (Nachtr. 5), lies *freudlos, kläglich*.

अपराधीन, Nom. abstr. °ता f. Kshem. 2,21.

अपराभव m. *das Nichtunterliegen, Sieg* MBh. 5, 125,27.

अपरिनिष्ठित Adj. *unerfahren in* (Loc.) Hariv. 5672. Suçr. 1,12,10. Fehlerhaft für अपरिवेष्टित Hariv. 5262.

अपरिवेष्टित Adj. *nicht umgeben* —, *nicht umringt von* (Instr.) Hariv. 2,38,57.

अपरिक्रीनकालम् Adv. *ungesäumt, sogleich* Bâlar. 257,11.

अपर्वन् 1) lies 7,10.

अपसर्प्य (Conj.) Adj. *fortzujagen* Spr. 374.

अपकूसित n. *ein Lachen, bei dem Einem die Thränen in die Augen kommen*, Daçar. 4,71. Sâh. D. 86,12.

अपिसोम Adj. *Antheil am* Soma *habend* J. A. O. S. 11,cxlvi.

अपूर्ण 2) lies 98,2.

अप्रघ्नी Adj. etwa *nicht weiter treibend* (Wasser) Çat. Br. 13,8,1,9.

अप्रज्ञायमान Adj. *nicht bekannt* Vasishṭha 3,13.

अप्रतिक्रियमाण Adj. (f. आ) *nicht ärztlich behandelt werdend* Suçr. 1,266,5. 10. 267,16.

अप्रतिभा auch *das dem Gedächtniss Nichtgegenwärtigsein* Baudh. 3,9,8. Çâṅkh. Çr. 10,12,5.

अप्रतिषेधित Adj. *nicht verwehrt*, — *untersagt*, — *verboten* MBh. 12,12,19.

अप्रतिकृत Adj. *wobei der* Pratihartar *nicht einfällt* Âpast. Çr. 14,21,13.

अप्रपीडन n. *kein Druck, kein Gefühl des Druckes* (कुतेराकरेण) Karaka 3,2.

अप्रकृत 1) *ungepflügt* Comm. zu Âpast. Çr. 15. 20,2.

अप्राप्तषोडश Adj. (f. आ) *das 16te Jahr noch nicht erreicht habend* Cit. aus einem Glossar im Comm. zu Âpast. Çr. 15,20,8.

अबिलवत् Adj. *keinen Ausguss habend* (Topf) Comm. zu Âpast. Çr. 15,14,13.

अब्भू Adj. *der Wolke entstammend* Çiç. 6,72.

अब्दसकृत्रिक Adj. (f. ई) *tausend Jahre während* MBh. 3,82,95. °सकृत्रको fehlerhaft MBh. 3,5037.

अभिज्ञात Adj. s. u. ज्ञन् mit अभि.

अभिनयन n. = अभिनय 1) in श्लोकाभिनयन.

अभिप्रतिगर् m. Nom. act. zu 1. गर् mit अभिप्रति (s. weiter unten) Comm. zu Âpast. Çr. 14,32,6.

अभियोगिन् auch *sich einer Sache ganz hingebend*. Nom. abstr. °गिता Vâgbh. 1,14.

अभिविवास m. *das Hellwerden über* Comm. zu Âpast. Çr. 14,23,14.

अभिव्याकार auch *Verfluchung* Comm. zu Âpast. Çr. 15,19,8.

अभिव्युष्टि f. = अभिविवास Comm. zu Âpast. Çr. 14,23,14.

°अभिसंकल्प m. *Verlangen* —, *Wunsch zu* MBh. 4,14,24. v. l. अतिसंकल्प.

अभिसमाकारम् Absol. *zusammen hinschaffend zu* (Acc.) Âpast. Çr. 2,4,4. Vielleicht अभि स° zu schreiben.

2. अभीक (vgl. Nachtr. 5) Çiç. 19,72.

अभीशुमत् 2) m. *die Sonne* Çiç. 6,63.

अभ्यय Çiç. 19,59 nach Vall. *vorn befindlich* und *nahe bevorstehend* (Hultzsch).

अभ्याकारम् auch wohl *zusammenkehrend* (also von 2. कर्) Âpast. Çr. 2,4,4.

अमध्यंदिनसाचि Adj. *die Mittagsfeier nicht begleitend, zu ihr nicht gehörend* Ait. Br. 6,30,12.

अमलपक्षविहंगम m. *Schwan* Çiç. 6,45.

अमृततुरंग (wohl °तरंग) m. Titel eines Werkes des Kshemendra Sitzungsberichte der phil.-hist. Klasse der Wiener Ak. 106,480.

अमोघबल Adj. *dessen Macht nicht vergeblich ist, seine Macht gebrauchend* MBh. 1,17,3.

अम्बिकासुत MBh. 1,61,18.

अम्बुरुह् m. *eine am Tage sich öffnende Lotusblüthe* Çiç. 6,11.

अम्भस्, vor 1) ist n. hinzuzufügen.

अयाचक Adj. *nicht bettelnd*. Nom. abstr. °त्व n. Kshem. 2,27.

अयुकद्रु Çiç. 6,50.

*अयोनित्व n. Nom. abstr. Pat. zu P. 5, 1, 119, Vârtt. 9.

अरञ्जनीकृत Adj. *ungefärbt* Baudh. 2,2,29.

अरिधायस् eher *reichlich milchend*.

अरीतिमत् Adj. *stillos* Sarasvatîk. 10,29.

अरुच्य Adj. *unangenehm* Çiç. 19,89.

अरेप Adj. = अरेपस् Baudh. 3,7,4.

अर्क् mit निस् auch *kommen um* (Abl.), *verlustig gehen* Tâṇḍya-Br. 6,6,13.

*अर्जिन् Adj. *erwerbend* Çiç. 19,102.

अर्थसमाकर्तर् Nom. ag. *Geldeinnehmer* M. 7,60.

अर्धर्चशस्, lies Adv. st. Adj.

अर्धविशस n. *ein halbvollbrachter Todtschlag* Kumâras. 4,31.

अर्धसदृश Adj. *zur Hälfte gleich mit* (Gen.) TS. Prât. 11,19.

अर्धसमय m. *die Hälfte einer best. Zeit* MBh. 3, 11,4.

अर्धोच्छिष्ट Adj. *zur Hälfte nachgeblieben* Kathâs. 61,298.

अलमार्य Adj. *sehr edel* Lalit. 309,17. 310,6. 14. 21. fgg. 309,6.

अल्पस्वमत् Adj. *geringen Besitz habend* Çatr. 14,109.

अवकर्णप्रावृत, statt dessen अकर्ण° im Comm. zu Tâṇḍya-Br. 8,7,7.

अवकलन (Nachtr. 4), lies अवकूलन.

1. अवचन auch *das Schweigen* Z. d. d. m. G. 39,306.

अवनि, füge f. vor 1) hinzu.

अवपाकिन् Adj. Karaka 1,27 fehlerhaft für अविपाकिन्.

अवम्य Adj. *den man nicht vomiren lassen darf* Karaka 6,4.

अवर 3) *b*) vgl. u. गात्रावर weiter unten.

अववाद् 2) Çiç. 6,9.

अवश्येन्द्रिय Adj. *seine Sinne nicht in der Gewalt habend* MBh. 5,129,23.

अवष्टब्धत्व n. *Steifheit, Starrheit* Çaṅk. zu Bṛh. Âr. Up. S. 282.

अवसान 7) MBh. 5,72,15. 82,8. Nach Nilak. अवसीयते संस्थीयते ऽस्मिन्नित्यवसानं यावज्जीवकं वासस्थानम्.

अवस्कन्दिन् 1) lies *herbeispringend* und vgl. Shadv. Br. 1,1.

अवकूसित 1) Adj. s. u. 2. कूस् mit अव. — 2) n.

ein Lachen, bei dem Kopf und Schultern in Bewegung gerathen, Sâh. D. 86,11.

अवाक्शिरस्क Adj. *mit dem Kopfe nach unten* Suçr. 1,359,7.

अविक 1) Çâṅkh. Çr. 9,23,3.

अविकत्थन. Nom. abstr. °ता f. Kshem. 2,29.

अविज्ञातप्रायश्चित्त Adj. (ein Opfer) *bei dem die Sühne für im Verlauf desselben begangene Fehler nicht angegeben ist* Âpast. Çr. 14,17,1.

अवितथवाच् Adj. *nicht unwahr redend* Mudrâr. 63,10 (103,3).

अविद्धकर्ण Adj. *dessen Ohren nicht getroffen werden von* (Instr.), so v. a. *taub für* Kshem. 1,25.

अविद्यक Adj. *aus Unwissenheit bestehend* Comm. zu Kap. 6,46.

अविपाकिन् Adj. *nicht schwer zu verdauen* Karaka 1,27 (अवपाकिन् gedr.).

अविपाटन n. *kein Reissen, kein reissender Schmerz* Karaka 3,2.

अविमर्शितव्य Adj. *nicht weiter zu erwägen* Mâlatîm. ed. Bomb. 148,1.

अविराऽपत्य Adj. *nicht mit einer Zehnzahl verbunden* Lâṭj. 10,3,9.

अविरेच्य Adj. *dem man keine Abführung geben darf* Karaka 6,4.

अविशङ्कित Adj. 1) *keine Scheu empfindend, nicht ängstlich, kein Bedenken habend* MBh. 5,16,8. Vikr. 81,11. Mârk. P. 16,3. Râgat. 6,330. — 2) *nicht beanstandet, — in Zweifel gezogen, — mit Misstrauen betrachtet* R. Gorr. 2,109,51.

अविशारद (Nachtr. 5) auch *schüchtern* Karaka 3,8.

अविश्रब्ध Adj. *kein Vertrauen erweckend* Bhâg. P. 11,26,4.

अविश्रमत् Adj. *nicht ausruhend, ununterbrochen bei Etwas verweilend* Mârk. P. 133,17.

अविश्राणित Adj. *nicht verschenkt* R. 2,32,35.

अविश्रस्त Adj. *der einem Andern nicht traut* R. 3,1,25. Spr. 287. 3412. 3431. fgg. 5923. 6209.

अविषुवत्क Adj. *ohne Mittelstag* Lâṭj. 10,14,9.

अविष्यन्दयत् Adj. *nicht überfliessen lassend* Âpast. Çr. 1,13,10.

अविस्कन्तृ Nom. ag. *nicht hinundher hüpfend* Bhaṭṭ. 9,64.

अविस्तृत Adj. *nicht entfaltet* Bhâg. P. 3,12,49.

अविस्रस्त Adj. *nicht auseinandergefallen, — aufgelöst* Ait. Br. 6,23,13.

अविक्रेठित Adj. *unverletzt, ungeschädigt* Text zu Lot. de la b. l. 173.

अवीरस्थ Adj. *keinem Helden stehend, feig* Kâṭh. 12,8.

अवैकृत Adj. (f. आ) *nicht entstellt* Kathâs. 123,24.

अवैदेशी f. *eine nicht-locale Getrenntheit*(?) Çâṅkh. Çr. 13,24,14.

अवैरिन् Adj. *nicht feindlich gesinnt* Bhâg. P. 6,5,39.

अवैशारद्य n. *Mangel an Selbstvertrauen* Karaka 3,8.

अवैषम्य auch *Ebenmaass* Vâmana 3,2,5.

अव्यक्त m. auch *ein noch nicht ausstudirter* oder *noch junger Mönch* Çilâṅka 1,271.

अव्यक्तमय Adj. (f. ई) *das Uebersinnliche betreffend* (विद्या) MBh. 12,237,28.

अव्यतिहरत् Adj. *nicht gegenseitig versetzend* Gobh. 4,7,40.

अव्यतिहार m. *Nichtvertauschung* Kâṭh. 27,1.

अव्यथ 1) c) *nicht fehlgehend* (Opfer) Jâṅ. 1,315; vgl. Spr. 3493.

अव्यवस्थ Adj. (f. आ) *von keinem Bestand* Ragh. 7,51. Kumâras. 1,33.

अव्यवस्था f. 1) *kein Bestand, keine Constanz* MBh. 13,37,11. R. 6,69,37. — 2) *unruhige Zustände* (eines Landes) Râgat. 7,197 (अव्यवस्या gedr.).

अव्यवस्थान n. *Nichtstandhaftigkeit* MBh. 9,31,24.

अव्यालचेष्टित Adj. *nicht hinterlistig, — bösartig, fromm* (Elephant) R. 1,6,22.

अव्यावर्तनीय Adj. *nicht zurückzunehmen* (etwas Geschenktes) Mit. 259,10.

अव्याहरत् Adj. *keinen Laut von sich gebend* Kâṭj. Çr. 5,6,39.

अव्याहृत Adj. *nicht ausgesprochen* Maitrjup. 6,6.

अव्युत्पत्तिमत् Adj. *ohne Ableitung, — Etymologie* Sarasvatîk. 5,3.

1. अश्, Perf. आनाश Âpast. Çr. 14,29,3. Statt dessen आनंश AV. 6,49,1. चकार Taitt. Âr. 6,10,1.

अशक्यसमुच्छेद Adj. *unvernichtbar* Wilson, Sâṅkhjak. S. 8 (zu lesen स्याद्दाशक्यस °). Nom. abstr. °ता f. S. 9.

अशठधी Adj. *nicht von falscher Gesinnung, ehrlich* Bhâg. P. 8,22,23.

अशस्तस्मृतिकेतु m. *die Ursache einer ominösen Ideenassociation* Sarasvatîk. 5,16.

अशस्तार्थ Adj. *von ominöser Bedeutung* ebend.

अशस्तार्थात्तर Adj. *von ominöser Nebenbedeutung* ebend.

अशस्त्रवध m. *ein Mord ohne Waffe* Spr. 5530.

*अशिथिलत्व n. Nom. abstr. Pat. zu P. 5,1,119, Vârtt. 9.

अशिष्टागतमार्ग Adj. *den Weg Ungebildeter* (*Ungesitteter*) *betretend* MBh. 5,95,10.

अशिष्यत्व n. *das Nichtgelehrtwerden* (einer Sache).

अशुचिवर्ण Adj. *von unreiner Farbe.* Nom. abstr. °ता f. Kâm. Nitis. 7,22.

अशुद्धप्रकृति Adj. *unredliche Minister habend* Pañkat. 1,335.

अशुभात्मक Adj. *bösgesinnt* Spr. 414.

अशृण्य Adj. s. u. असृण्य.

अशैथिल्य n. *eine feste Verbindung* Vâgbhaṭa 1,17.

अशोक 1) c) Nom. abstr. °ता f. Kshem. 2,17.

अशोच्य, Nom. abstr. °ता f. Ragh. 8,27. °त्व n. MBh. 4,18,1. अशोच्यं (n. impers.) भवतां मृतानाम् *ihr sollt nicht über Verstorbene trauern* Hariv. 6062.

*अशौक्ल्य n. Nom. abstr. Pat. zu P. 5,1,119, Vârtt. 10.

अशौच auch *Unehrlichkeit.*

अशौचक (Nachtr. 1) auch n. *Verunreinigung* MBh. 12,98,45.

अशौचिन् Adj. *unrein* (in rituellem Sinne) Mit. 3,1,*a*,6. Kull. zu M. 5,84.

अँश्मशानचित् Adj. *keine Leichenstätte schichtend* TS. 5,2,8,5. Vgl. अश्मशानचिँत् Nachtr. 1.

अश्रुति auch *das Nichthören.* Acc. mit अभि-नी *thun, als wenn man Etwas nicht gehört hätte,* Uttarar. 54,4 (69,11).

अश्रुतिविरोधिन् Adj. *mit der heiligen Schrift nicht im Widerspruch stehend* Çiç. 14,37.

अश्रुतोपम (metrisch) m. Acc. mit या so v. a. *in Vergessenheit gerathen* MBh. 12,11,17.

अश्लिष्ट Adj. 1) *unzusammenhängend* (Rede) MBh. 7,1990. — 2) *nicht hängend an* (im Comp. vorangehend) MBh. 12,251,22.

*अश्वस्त Adj. P. 7,2,16, Sch. fehlerhaft für आश्वस्त, wie Kâç. liest.

अषडङ्गीण Anarghar. 3,6.

अष्टसहस्रक Adj. *aus achttausend bestehend* Verz. d. Oxf. H. 105,*b*,27.

अष्टाविंशिन् m. Du. Bez. *des dem* Vishuvant-*Tage vorausgehenden und nachfolgenden rituellen Monates in einer Jahresfeier* Çâṅkh. Çr. 13,25,5.

असंरोक् auch *das Nichtaufkeimen, Nichthervorbrechen.* कामानां कृदि Bhâg. P. 7,10,6.

असंबल Adj. *ohne Wegekost* Çatr. 10,182 (असम्बल geschr.).

असंवास Adj. *keinen festen Wohnsitz habend, nomadisirend* MBh. 13,111,128.

असंवीत Adj. (f. आ) *unbekleidet* MBh. 3,61,6. Bhâg. P. 5,6,8. 6,18,49.

अँसंशिञ्जयत् Adj. *nicht klingend zusammenstossend* Çat. Br. 11,4,3,2.

असंश्रान्त Adj. *unermüdlich* Suçr. 2,244,3.

असंसक्त (auch Nachtr. 3) auch *nicht stockend* Hariv. 16160. *sich nicht berührend, nicht anstossend* Varâh. Bṛh. S. 68,69.

°असंसर्गिन् Adj. *frei von* Çaṃk. zu Bṛh. Âr. Up. S. 88.

असंसृष्टिन् Adj. *nach erfolgter Erbtheilung mit den Verwandten nicht wieder auf gemeinsame Kosten lebend* Gaut. 28,27.

असंस्कार्य Adj. *nicht zu weihen, nicht geweiht werdend* (शरीर) Mârk. P. 49,21.

असंस्तव m. *kein gemeinschaftlicher —, kein gleichzeitiger Preis* Nir. 12,2.

असंस्थान auch *nicht an derselben Stelle des Mundes hervorgebracht.*

असंस्पृष्ट Adj. 1) *unerreicht* Kathâs. 17,131. — 2) *nicht verunreinigt* Sarvad. 32,13.

असंस्यन्द्यवत् Adj. *nicht zusammenlaufen lassend* Âpast. Çr. 1,25,15.

असंकृति f. *das Nichtverbundensein* Kâm. Nitis. 19,51. Mârk. P. 102,3.

असंकाट्यम् Târ̤ḍja-Br. 9,1,21 fehlerhaft für असंकार्यम्; vgl. असंकार्य Nachtr. 1.

असंकृत Adj. *ununterbrochen* Uttarar. 1,16. 17 (2,9. 10).

असकृदावर्तिन् Adj. *oftmals wiederkehrend* Khând. Up. 5,10,8.

2. असंकर Adj. *unvermischt* MBh. 14,90,88.

असंकीर्ण Adj. auch *nicht stark bevölkert* R. Gorr. 2,92,7.

असंख्यशस् Adv. *in unzählbarer Menge* Bhâg. P. 3,12,16.

असंयह् m. *das Nichtbeisammenlassen* ṚV. Prât. 11,23.

असंसक्त Adj. *an Nichts geheftet* (आत्मन्) Bhâg. P. 5,13,20.

असत्कृत auch *unfreundlich gereicht* (Gabe) Spr. 199.

असत्प्रतियह् m. *Entgegennahme eines Geschenkes von einem Unwürdigen* M. 11,194. Jâgñ. 3,290.

असत्प्रतिपत्तिन् Adj. *wogegen kein triftiger Einwand erhoben werden kann.* Nom. abstr. °त्ति n. Z. d. d. m. G. 7, 294, N.

असत्संपर्क m. *eine Berührung mit Unwürdigen, — mit Schlechten* Spr. 7463.

असद्गति f. *eine schlimme Stellung, ein schlimmes Loos* Bhâg. P. 3,19,29.

असधीचीन Adj. *unrecht, unrichtig* Bhâg. P. 5,9,5.

असंतर्दन m. *das Nichtaneinanderbefestigen* Comm. zu Gaim. 3,3,24.

असंतृष्ण Adj. *nicht aneinander befestigt* ebend.

असंदेश m. *kein Auftrag, — Geheiss* R. 5,24,20.

असंदेहम् Adv. *ohne Zweifel, sicher* Spr. 182.

असपूर्व Adj. (f. आ) *von den Vorfahren nicht besessen* Râgat. 2,8.

असभ्यस्मृतिकेतु m. *die Ursache der Ideenassociation von etwas Unanständigem* Sarasvatîk. 5, 15. Vâmana 2,1,15.

असभ्यार्थ Adj. *von unanständiger Bedeutung* Sarasvatîk. 5,15.

असभ्यार्थान्तर Adj. *von unanständiger Nebenbedeutung* ebend. und Vâmana 2,1,15.

असम्बल Adj. s. oben u. असंबल.

असंभ्रम m. *keine gemüthliche Aufregung* Bhâg. P. 5,9,21.

असर्गबन्ध Adj. *nicht in Kapitel eingetheilt* Prâtâpar. 19,*a*,6.

असर्वज्ञ Adj. *nicht allwissend* Spr. 2801.

असर्वविषय Adj. *sich nicht auf Alles beziehend, nicht allgemein.* Nom. abstr. °त्व n. Comm. zu Vâmana 5,2,27.

असव्य 1) Loc. *zur Rechten* Spr. 4149.

असक्त् Adj. (f. °क्ती) *nicht ertragend* 100,8.

असक्त्र n. *kein volles Tausend* Khând. Up. 4,4,5.

असाधक auch *nicht beweisend.* Nom. abstr. °त्व n.

असाध्य auch so v. a. *nicht bildungsfähig* Sitzungsberichte der phil.-hist. Klasse der Wiener Ak. 106,483.

असायक Adj. *ohne Pfeil* Kathâs. 4,3.

असार्वत्रिक (auch Nachtr. 1), Nom. abstr. °त्व n. Kusum. 29,21.

असिक्त Adj. *unbegossen* Çâk. 84, v. l.

असिपुत्रिका Mudrâr. 45,1.

असुखद् Adj. *Leid bereitend, wehe thuend* Sarasvatîk. 2,7.

असुरार्दन m. *ein Gott* MBh. 1,23,11.

असृण्य Adj. *nicht zu zügeln, nicht im Zaum zu halten* Bhâg. P. 3,17,22. अप्रृण्य Burn.

असृष्ट (Conj.) Adj. *nicht aufgegeben* (समाधि) Daçak. (Wils.) 67,7.

असस्कन्दमान Adj. *nicht herausspritzend* (intrans.) Suçr. 1,47,9.

असस्खलन n. *das Nichtkommen um* (Abl.) MBh. 1,73,34.

अस्तव्य Adj. *nicht zu loben, — verherrlichen* MBh. 2,44,25.

अस्त्रक्षतिमत् Adj. *durch Geschosse verwundet* Çiç. 19,78.

अस्त्रीक (Nachtr. 5) auch *unbeweibt* Bhaṭṭ. 4,29.

अस्थिकुम्भ m. *Knochentopf* (in welchem die Reste nach der Verbrennung der Leiche gesammelt werden) Âpast. Çr. 14,22,6.

अस्थित auch *nicht daseiend* Kathâs. 42,159.

अस्पृष्ट 3) auch Bez. *der Vocale* Çikshâ in Ind. St. 4,118.

अस्फाटित Adj. *nicht rissig, keine Risse habend* Cit. in ÇKDr. u. पट.

अस्मर्यमाण Adj. *dessen man sich nicht erinnert, vergessen* Sarvad. 127,17. 19.

अस्यूतनासिक Adj. *keine durchstochene Nase habend* (Zugochs) Baudh. 2,4,21.

अस्रस्त Adj. MBh. 4,22,80 fehlerhaft für आस्रस्त, wie die anderen Ausgaben lesen.

अस्वर्ग m. *Verlust des Himmels, das nicht in den Himmel Gelangen* Vasishṭha 1,27.

अस्वर्य Adj. *für die Stimme nachtheilig* Suçr. 1, 210,1.

अस्विन्न 1) Nom. abstr. °ता f. Kâm. Nitis. 7,17.

अस्वेदिन् Adj. *nicht schwitzend* MBh. 8,79,56.

अहस्ताभरणोपेत Adj. *nicht mit einem Handschmuck versehen* R. 1,6,9.

अहापयत् Adj. *es nicht fehlen lassend an* (Acc.) Spr. 1003. कालम् *so v. a. keine Zeit verlierend, nicht säumend* Kâm. Nitis. 5,64.

अहिमदीधिति m. *die Sonne* Çiç. 6,41.

अहेडमान Adj. *nicht ärgerlich seiend* (मनस्) Çat. Br. 6,3,3,20.

अहेडमान Adj. *nicht sorglos verfahrend, die Sache ernst nehmend* R. 2,68,22.

अहोलाभकर Adj. *beim geringsten Gewinne schon hoch erfreut* (अहो *ausrufend*) MBh. 5,133,27.

आकर्णी Adv. mit कर् *bis zu den Ohren spannen* (einen Bogen) Z. d. d. m. G. 39,308.

आकलन n. *das Beobachten* Kshem. 2,20.

आक्रोशनवत् Adj. *einer Schmähung ausgesetzt* J. A. O. S. 11,CXLV.

*आखुकन् m. *Mäusetödter, Katze* Vârtt. 4 zu P. 3,2,84.

आव्यापक, streiche (!) und füge Vens. 90,22 hinzu.

आगोरण n. = आगुरण Comm. zu Âpast. Çr. 14, 23,1.

आङ्गुल Adj. (f. ई) *an den Fingern haftend* Baudh. 1,8,17.

आत्तस्व Adj. *dem sein Eigenthum genommen worden ist.* Nom. abstr. °ता f. Ragh. 7,31.

आत्मश्लाघन n. oder °ना f. (adj. Comp. f. आ) *Selbstlob* Sâh. D. 135.

आत्मश्लाघा f. dass. Kshem. 3,22.

आत्मसंस्थ auch *im eigenen Selbst befindlich* Çve-

ताद्य. Up. 1,12. *auf das eigene Selbst gerichtet* Bhag. 6,25. Acc. mit करू *Jmds Gedanken ganz auf sich richten* (MBh. 3,307,28) und *Etwas zu sich nehmen, verzehren* (Hariv. 1439).

आत्मसंस्था f. *das Verweilen —, Verbleiben bei sich* (auf das Subject des Satzes sich beziehend) MBh. 5,38,2. 13,17,139.

आत्मार्पण (Nachtr. 2) auch *Hingabe seiner Person, Selbstverlaugnung* in मात्मार्पण.

आदिमध्यावसन Adj. Pl. *von hoher, mittlerer und niedriger Geburt* MBh. 2,32,39.

आध्यन Z. 1 lies Du. st. Pl.

आध्यानर् Nom. ag. *Lehrer* Spr. 4029.

आधारिन् Adj. *die Stätte bildend für* (Gen.) Comm. zu Âpast. Çr. 15,6,22.

आधोगुज्य n. *das nach unten Gehen* Çiç. 19,119.

आननमत्कन Adj. *von den* Ânarta *gefeiert* (Kṛshṇa) MBh. 5,83,15 (in einem Wortspiel).

आनुलावर् 1) Âpast. Çr. 2,19,4.

आनुषक्. lies Adv. st. Adj.

आन्वीक्षिकी Adj. in Verbindung mit वृद्धि so v. a. *kritisch* R. Gorr. 2,109,30.

आप् mit वि. व्याप्त 4) *in Allem enthalten, überallhin verbreitet* Ind. St. 9,137. Superl. °तम 146. व्याप्तदेक Çiç. 18,5 nach dem Comm. = सर्वाङ्गीन. Nach Med. t. 57 ist व्याप्त auch = व्याप्त.

आपणीय Baudh. 1,10,3 wohl nur fehlerhaft fur आपणीय.

आपत्सहाय Adj. *Helfer in der Noth* Spr. 6878.

आपातज्ञान n. so v. a. *oberflächliche Kenntniss* Comm. zu Kap. 4,30.

आप्रवण n. als Bed. von स्कु Dhâtup. 31,6.

आभिशस्य zu streichen und dafür आभिशस्त्य (wie die v. l. hat) mit der im Nachtr. 2 angegebenen Bedeutung zu setzen.

आमुख auch Adj. *zugewandt, vor Augen stehend* (Gâtakam. 14.

आयुधिक oder आयुधीयक n. *Waffenhandwerk* Baudh. 1,2,4.

4. आर् n. *eine Menge von Feinden* Çiç. 19,27.

आरा auch *Stachel zum Antreiben der Zugochsen* Baudh. 2,4,21.

आराम m. (adj. Comp. f. आ) *Geschrei* Çiç. 19,34.

आरूढपतितं Adj. *gestiegen und wieder gefallen, rückfällig, zur alten* (schlechten) *Lebensweise wieder zurückgekehrt* Baudh. 2,4,24. Hemâdri 1,40,7. Nîlak. zu MBh. 13,23,67.

आर्तायन n. *eine Hülfe in der Noth* MBh. 6,71,10.

आर्द्रयावि, lies *mit feuchten Radschienen.*

आर्यमति Adj. *von edler Gesinnung* MBh. 1,44,7.

आर्षेयब्राह्मण n. Titel eines von Burnell herausgegebenen Brâhmaṇa.

2. आवर्तिन् auch Adj. *wiederkehrend* Kâṭh. Up. 5,10,8. Hit. 1,201. Vgl. पुनरावर्तिन्.

आशङ्कनीय auch *zu erwarten, vorauszusetzen* Daçak. 65,13.

आशङ्क्य Adj. *zu befürchten* Kauç. 93.

आशाश Adj. *die Himmelsgegenden erfüllend* Çiç. 19,108.

आश्रमद्वेषसंकरिन् Adj. *der gegen die Stadien im religiösen Leben eine Abneigung hat und zu ihrer Vermischung beiträgt* MBh. 12,164,6.

आश्रेनर् Nom. ag. *der sich an Jmd lehnt, auf Jmd stützt, sich in Jmds* (Gen.) *Schutz begiebt* MBh. ed. Vardh. 5,134,20.

आश्लेष 2. f. आ auch *unmittelbare Berührung* Bhâg. P. ed. Bomb. 3,20,30.

आश्वलायनि m. Patron. Pl. Maitr. S. 4,2,6.

आसन्न auch *zeitliche Nähe, nahes Bevorstehen* 313,9.

आसपाण्डु Adj. *weiss von Asche* J. A. O. S. 11,cxlv.

आसमाप्ति Adv. *bis zu Ende, von Anfang b. z. E.* Râgat. 3,260.

आस्थापित, vgl. RV. Prât. 4,1. AV. Prât. 1,48. 4,125.

आस्थित 1) Adj. s. u. 1. स्था mit आ. — 2) n. *Schaden am Körper* AV. 4,17,8. 6,14,1.

आस्फुर् m. *ein Platz zum Würfelspiel* MBh. 2, 56,4.

आस्यवैरस्य n. *schlechter Geschmack im Munde* Suçr. 1,136,14.

आहरणीय Adj. LA¹. 70,13 fehlerhaft für पारहरणीय.

आहार्यपुरीष Adj. (f. आ) *aus herbeizuschaffendem Schutt bestehend* (वेदि) Âpast. Çr. 2,3,5.

आहुतिभाग Nachtr. 4, lies (f. आ).

3. इ mit उपनि auch *geschlechtlich beiwohnen*, mit Acc. Sâṅkh. Br. 1,1. — Mit अतिपरि *öfter als die vorschriftsmässigen drei Male* (um den Gharma) *herumgehen* Âpast. Çr. 15,17,9.

1. इति. इति चेति च *so und so, auf diese und jene Weise* MBh. 1,38,1.

इत्वँम्, das Sternchen zu streichen.

इन्द्रधृति f. (?. Vâsav. 296,4.

इन्द्रमहकामुक Vâsav. 286,3.

इन्द्रावसिक्त Adj. von Indra (d. i. *Regen*) *begossen;* so heissen *die bloss von Vegetabilien sich nährenden Einsiedler* Baudh. 3,3,4. 5.

इन्द्रियसेवन n. *Sinnengenuss* Pañkar. 1,1,53.

इयत् mit अव (अव—इयत्व) = यत् mit अव Âpast. Çr. 14,17,1. Vgl. AV. 19,3,4.

इरस्य् mit अभि nach Aufrecht zu streichen, da ṚV. 10,174,2 zu अभि aus dem Vorhergehenden तिष्ठ zu ergänzen ist.

इष्टतस् Adv. *nach Wunsch* R. 1,34,35.

ईर् mit सम् Caus. 5) *ertönen lassen, sprechen.* समीरितं वचः 98,19.

ईलय् (Nachtr. 4) auch *von der Stelle bewegen* Âpast. Çr. 1,16,11.

ईषत्संज्ञ Adj. *ein wenig Bewusstsein habend* R. Gorr. 2,16,33.

ईहावत् Adj. *strebsam, tapfer* Çiç. 19,33.

उग्रपूति Adj. *sehr stinkend* Mâlatîm. 78,16.

उच् mit सम्. समुचित 1) mit Gen. Megh. 93.

उच्चैःस्वर् Adj. (f. आ) *eine laute Stimme habend, laut schreiend* Varâh. Bṛh. S. 89,6.

उच्छ्वसन n. *das Hervorbrechen* Daçn. 6,115.

उत्तर्, so zu betonen.

उत्त्रिपद् n. *ein aufrecht stehender Dreifuss* Spr. 3660, v. l.

उत्थापन 2) Bez. *bestimmter zum Aufstehen veranlassender Verse* J. A. O. S. 11,380. Statt dessen उत्थापिनी Çâṅkh. Çr. 16,13,13.

उत्थायिन् 4) *aufstehend, sich empörend* in सहोत्थायिन्.

उत्सर्गम् Absol. *Alles im Stich lassend, so v. a. unverzüglich* Çâṅkh. Br. 8,2.

उत्साहनीय Adj. *zu Nichte zu machen* Kathâs. 46,8.

उत्सेकिन् Adj. *sich überhebend* Mudrâr. 31,7.

उदयिन् 1) Adj. *herauskommend, hervorbrechend* Mâlatîm. 79,4. 91,8. — 2) *siegreich* Çiç. 19,120.

उदरेभर, Nom. abstr. °ता f. Bhâg. P. 12,2,6.

उदापु m. N. pr. eines Mannes Hariv. 1812. v. l. उदापि.

उद्धार 1) पुरावृत्तोद्धारास् so v. a. *das Erzählen alter Begebenheiten* Mâlatîm. 42,12 (ed. Bomb. 100,7).

उद्दान 1) *g) Inhaltsangabe.* Gâtakam. 10. 20.

उद्धति f. auch *Erhebung, das Hochstehen* und *Aufgeblasenheit* Çiç. 12,56. 16,72.

उद्धर्तवै Dat. Infin. zu 1. कृ mit उद् Âpast. Çr. 6,31,1.

उद्भव auch *Erregung, elatus animus* Gâtakam. 21. 22.

उद्वासनीय Adj. *zu entfernen, fortzuschaffen* Vasishṭha 11,21.

उद्वेचम् Absol. *aussondernd* Gobh. 3,7,8.

उन्मज्जक m. Bez. *bestimmter Einsiedler* Baudh. 3,3,9. 10.

उपकल्पिन् Adj. *bereit —, zur Hand seiend zu*

(Dat.) Baudh. 3,8,5.

उपचरितव्य 1) das Citat gehört zu उपचर्य.

उपजीवितर् (Nachtr. 3) am Ende eines Comp. MBh. 5,132,31.

उपज्ञा Z. 3 lies *erdacht von.*

उपदास (gebildet aus उपदासपति) m. *Vernichtung* Comm. zu Âpast. Çr. 14,15,1.

उपनप्तर् m. *Grossenkel* B. A. J. 1865, S. 154.

°उपनायिन् (Nachtr. 5) auch *herbeibringend* MBh. 6,1,32.

उपश्लोकय् s. श्लोकय् mit उप.

उपसंश्लिष्टत्व n. *das Verbundensein, Zusammenhängen* Maitrjup. 3,3.

उपसंहृतत्व n. *das Unterdrücktsein, nicht mehr in Rede Stehen* Kull. zu M. 11,82.

उपस्तम्भन m. Bez. *des Spruches* TBr. 3,7,10,1 (दिवि॰ बृहता॰ त्वोप स्तभ्नोमि) Âpast. Çr. 14,31,7.

उपात्तमात्र Adj. *wovon man sich das Beste zugeeignet hat* Mâlav. 22,19.

उपार्ध 3) *ungefähr die Hälfte* Âpast. Çr. 15,2,7.

उपालिप्सु Adj. mit Acc. *Jmd zu tadeln beabsichtigend* Kâç. zu P. 8,2,94.

उपावृत् m. N. pr. eines Volkes Baudh. 1,2,13. Vgl. उपावृत्त.

उपोषण Adj. *abbrennend* in वेण्युपोषण.

उभयशिरस्क Adj. (f. आ) *auf beiden Seiten eine Spitze habend* (Meteor) Varâh. Bṛh. S. 33,9.

उरन्धा f. Bez. *einer best. Göttin* Âpast. Çr. 14, 17,3.

उरुव्यचस् vgl. u. d. folgenden Worte.

उरुव्रज, Aufrecht vermuthet ṚV. 8,56(67),12 अनेहो न उरु व्रजं (d. i. व्रजे, उद्वर्चि.

उल्लालन Adj. *schwärmend* (Biene) Çiç. 19,84. v. l. उल्लालिन nach Hultzsch.

उल्लग bedeutet *Regenzeit;* vgl. noch MBh. 5, 139,11.

ऊनषोडशवर्ष Adj. *noch nicht 16 Jahre alt* R. Gorr. 1,23,2.

ऋतुकर्मन् n. *eine rechte Handlung* TBr. 3,3,3,10.

ऋतुमुखीय Adj. Bez. *eines* Shaḍahotar, *der jedesmal am Anfange der Jahreszeit zu vollziehen ist,* Âpast. Çr. 14,14,13.

ऋतेस्फ Adj. *ohne Holzspahn* Âpast. Çr. 2,13,1.

ऋत्व n. *die Menses* Âpast. Çr. 3,17,8. 8,4,6. Vgl. Nachtr. 2.

ऋद्धिमत् 2) Nom. abstr. °मत्ता MBh. 5,131,23.

ऋषिवाट m. Ṛshi-*Convent* R. 1,50,4.

एकपदम् = एकपदे (s. 1. एकपद् 1) *plötzlich* Mâlatîm. 89,4.

एकवृक्षीय Adj. *von demselben Baume, von gleichem Holze* Kâtj. Çr. 2,8,1.

1. एकवेद् m. *ein einziger* Veda MBh. 3,149,30.

2. एकवेद Adj. *mit einem* Veda *vertraut, nur einen* Veda *studirend* MBh. 3,149,20.28. 5,43,42.

एकवेश्मन् n. *ein einzelnes Haus* Cat. Br. 1,3,2,14.

एकशीलसमाचार Adj. *von demselben Charakter und Benehmen* MBh. 1,209,6.

एकशेष Adj. *von dem nur Einer übrig geblieben ist* (वंश) MBh. 13,30,27.

एकसमुत्थ Adj. mit प्राण m. so v. a. *ein einmaliger Athemzug* Comm. zu TS. Prât. 3,1.

एकसंबन्धिन् Adj. *zusammenhängend* Suçr. 1, 264,5.

एकस्तन Adj. *aus einer Zitze genommen* (Milch) Âpast. Çr. 11,13,6.

एकस्विष्टकृत् Adj. *mit einer gemeinsamen Schlussgabe an* Svishṭakṛt *versehen.*

एकहाविन् Adj. *ein Opfer vollbringend* Çâṅkh. Çr. 2,12,8.

एवंयुक्त (Nachtr. 4) Âpast. 2,23,7. Baudh. 1,3,31. 4,1,6. figg.

एवंवृत्तसमाचार Adj. *so verfahrend und sich benehmend* Suçr. 1,72,12.

ऐनस n. Vasishṭha 26,2. 3.

*ओदनप्रति Adv. Pat. zu P. 2,1,9.

ओषधिवनस्पतिवत् Adj. *mit Kräutern und Bäumen versehen* Âçv. Gṛhj. 2,7,3.

औत्तरपदिक bedeutet wohl auch **am Hinterbein packend* Kâç. zu P. 4,4,39.

औपचायिक Adj. als Bez. *eines best.* Çrâddha, =पुष्टिश्राद्ध Müller, Ren. (Cappeller's Uebers.) 326.

कर्त्तीवत्, Pl. ṚV. 1,126,4.

काङ्क 1) *a*), lies Surasâ st. Sarasâ.

कच 2) *f. कचा *a*) *Elephantenweibchen.* — *b*) *Glanz, Schönheit.*

कट् vgl. प्रकटय्.

कटदान s. unten कटिदान.

कटाग्नि M. 8,377.

कटिदान, nach Târânâtha soll कटदान im Varâhap. gelesen werden.

कटुकविट्प nach कटुकवल्ली und कटुतुम्बी nach कटुतुम्बिनी zu stellen.

कठशाठ, Du. Kâç. zu P. 4,3,106.

कठिनी, lies = कठिनय् st. dass.

कणिक 1) f. N. pr. eines Ministers des Dhṛtarâshṭra MBh. 1,140,2.

कतिथ 1) R. Gorr. 2,74,6.

1. कथा Z. 2, lies यथा.

कथासंधि m. *eine Fuge in der Erzählung* (wo nämlich diese durch eine andere unterbrochen wird) Kathâs. 27,10. 59. 74,35. 89,100. 93,7. 118,8.

कथित auch *Erzählung* Ragh. 11,10.

कदम्ब Z. 1, füge m. nach 1) hinzu.

कन् auch *glänzen* Çiç. 19,72.

कनकजानकी f. Titel eines Werkes Sitzungsberr. d. phil.-hist. Kl. der Wiener Ak. 106,480.

कनकदत्त, lies °दत्त.

कनकयष्टिमत् Adj. *mit einem goldenen Fahnenstock versehen* (Wagen) MBh. 13,53,30.

कनकशृङ्गमय Adj. *mit vergoldeten Hörnern versehen* MBh. 1,2,395.

कन्द् s. स्कन्द् mit उद्.

1. कन्द् Z. 6, lies मांस°.

कपटशतमय Adj. *aus hundertfachem Betrug bestehend* Spr. 1038.

कपालशकल m. *Hirnschale* Bâlar. 30,3.

कमन 1) *a*) (f. ई) *verliebt* Çiç. 6,74.

कमलनयन 1) Adj. *lotusäugig* (Vishṇu) 105,5. — 2) f. आ *eine Lotusäugige* Mâlatîm. 73,8.

कमलीय्, °यति *zur Lotusblüthe werden* Alaṁkâraç. 20,*b*.

कयाधु Z. 2, lies Hiraṇjakaçipu's st. Kâçjapa's.

1. कर् mit सम्, Partic. संस्कृत, nach VS. Prât. auch संस्कृत.

3. कर् mit अभिप्र *hinstreuen auf Etwas* Comm. zu Âpast. Çr. 15,15,1.

करणमन्त्र m. *ein mit einer religiösen Handlung verbundener Spruch* Comm. zu Âpast. Çr. 4,1,3.

करदायक Adj. *Tribut zahlend* Hariv. 3164.

करभरी, vgl. Pâli करभर *Gefangener.*

2. करीर Adj. Çiç. 19,104 nach Mallin. = करिणी गजानीरयति क्षिपति.

करीष 1) m. R. Gorr. 2,108,5.

करुणावेदितर् Nom. ag. *mitleidig* MBh. 9,29,85.

करुणावेदिन् Nom. abstr. °दिता f. M. 7,211.

कर्णावेदिन् Adj. so v. a. *auf Einflüsterungen hörend* Hariv. 3,3,16.

कर्णाय्, °यते *dem* Karṇa *gleichen* Rudraṭâlaṁkâraṭ. 131,*b*.

*कर्मकण्टक m. *Gardenia latiflora* oder *Fumaria parviflora* Râgân. 5,8, v. l. Vgl. वर्मकण्टक.

कर्मफलहेतु Adj. *der sich durch den Lohn der Werke treiben lässt* Bhag. 2,47.

कर्मसंघ Adj. *in seinen Handlungen die Schranken kennend* Bhâg. P. ed. Bomb. 6,5,42.

कर्माङ्गश्राद्ध n. *ein best.* Çrâddha M. Müller, Ren. (Cappeller's Uebers.) 326.

कर्षूवीरिणवत् Adj. *mit Einschnitten und Andropogon muricatus versehen* Kâtj. Çr. 21,3,26.

कलमगोपवधू f. *Reishüterin* Çiç. 6,49.

कलमीय्, °यति *zu einem Reishalm werden* Alaṁkâraç. 20, *b*.

कलाद् Bhoǵa-Pr. 71.

कल्की mit भू *zu Teig werden* Râǵat. 7,1544 (शल्की gedr.).

कल्पशाल m. = कल्पतरु 1) J. A. O. S. 6,505, Çl. 16.

कवचित Lalit. 217,13.

कविकण्ठाभरण n. Titel der Rhetorik Kshemendra's.

कव्यकव्यभुज् m. Bein. Agni's Kathâs. 18,315.

काकतुण्ड 2. *d eine best. Stellung der rechten Hand beim Pfeilwurf* Çârṅg. Paddh., Dhanurveda 83. 88.

काच 1) *e) Tragstrick* Ǵâtakam. 22.

काञ्चनमालिन् Adj. *einen goldenen Kranz tragend* MBu. 2,52,27.

काञ्चनष्ठीविन् m. N. pr. eines Sohnes des Sṛṅǵaja MBh. 12,30,1. Vgl. सुवर्णष्ठीविन्.

काण्डकार auch Bez. *eines best. Handwerkers* R. Gorr. 2,90,22.

कान्ताय् auch *dem Geliebten gleichen.*

कान्तारवासिनी MBu. 6,23,11.

कान्तिसुधामय Adj. (f. ई) *aus Liebreiznektar gebildet* (eine Schöne) Kathâs. 51,154.

कापोत 1) *a)* f. आ (वृत्ति) Baudh. 3,1,7. 2,15.

कामसंदोह Adj. *wo Einem alle Wünsche gewährt werden* Bhâg. P. 4,21,22.

काम्यश्राद्ध n. *ein best.* Çrâddha M. Müller, Ren. (Cappeller's Uebers.) 325.

1. कार्य्. so zu betonen.

1. कारक, f. °रिका Çiç. 19,104 als *Marter* und auch als *Thätigkeit* erklärt.

कारयत्रिक m. Bez. *eines best. Handwerkers* R. Gorr. 2,90,19.

3. कारिन् Adj. *zerstreuend, zu Nichte machend* Çiç. 19,104.

कारुण्यमय Adj. (f. ई) *voller Mitleid* Ǵâtakam. 21.

कार्पासिक m. *ein Handwerker, der mit Baumwolle zu thun hat*, R. Gorr. 2,90,22.

कालविन् n. Pl. *eine best. Schule* Comm. zu Âpast. Çr. 14,23,14. Richtig कालवविन्.

कालहानि f. *Zeitverlust.*

कालिय (auch Nachtr. 3) *eine Schlangenart, Cobra* Çiç. 19,28.

1. काम m. *das Gehen, Sichbewegen* Çiç. 19,27.

किमर्थक Adj. *der auf das Heute keinen Werth legt* MBu. 5,133,40.

2. किल Adj. *spielend* Çiç. 19,98.

कीचकवेणुवेत्रवत् Adj. *aus den* Kîkaka, Veṇu *und* Vetra *genannten Rohrarten bestehend* Bhâg. P. 8,2,19.

कुच् mit व्या. *व्याकुञ्चित *gebogen* Halâj. 4,11.

1. कुणप, vor *Leichnam* ist 1) hinzuzufügen. Auch कुणप als Subst. TS. 7,2,10,2.

2. कुण्ठ्. कुण्ठित = गुण्ठित Baudh. 2,6,33.

कुनखहार्. कुथहार्. °हारि oder °हारी *ein best. Geräthe* Baudh. 3,1,11.

कुमारवत्त् m. N. pr. eines Mannes Maitr. S. 4,2,6.

कुमुद् 2) *d)* δ) MBu. 5,99,15.

कुमुदाय्, °यते *einer weissen Lotusblüthe gleichen* Kâvjâl. 8,24.

कुवलयाय्, °यते *einer blauen Lotusblüthe gleichen* ebend.

कुशण्डिका ist nach Aufrecht aus कुशकण्डिका entstanden.

कुशलानामय n. Sg. *Gesundheit und Wohlergehen* R. 1,20,10.

कुष्ठक 2) vgl. सकुष्ठिक.

कुसुमकार्मुक Çiç. 6,16.

कुसुमय् auch *mit Blüthen versehen* Çiç. 6,62.

कुसुमलक्ष्मन् m. Bein. Pradjumna's Çiç. 19,22.

कूणिततेक्षण Adj. *der die Augen zugekniffen hat.* Nom. abstr. °ता f. Pr. P. 68.

कृच्छ्रव्यवाय Adj. *Beschwerden beim coitus bietend.* Nom. abstr. °ता f. Kâraka 1,21.

कृतसंपुट Adj. = कृताञ्जलि 1) Verz. d. Oxf. H. 62,*a*,10.

कृतान्ताय्, °यते *dem Todesgotte gleichen* Rudrajâlaṁkârat. 131,*b*.

कृतोद्वाह Adj. *die Ehe vollzogen habend, verheirathet* R. 1,25,10. 34,52. 35,1.

कृष्णपवि, lies *Radschienen* st. *Radfelgen.*

कृष्णसारङ्ग 3) f. ई *das Weibchen der schwarzen Antilope* Kathâs. 59,42.

कृष्णसारथि 1) MBu. 6,93,79. 117,19.

केतनक R. Gorr. 2,103,6 wohl fehlerhaft; vgl. 2,94,6 der anderen Ausgg.

केशवश्रेष्ठिन् m. N. pr. eines Kaufmanns Z. d. d. m. G. 14,373,3.

कैलास्. °सति *zum Berge Kailâsa werden* Subhâshitâv. 2614.

कोष्ठी Adv. mit कर् *einschliessen, umzingeln* MBu. 6,101,32.

कौद्दाल Adj. (f. ई) von कुद्दाल 1) Baudh. 3,1,7. 2,5. 6.

कौत्स (?) Maitr. S. 4,2,6 (27,13).

क्राणी, zu diesem Worte und zu क्राणीय vgl. P. von Bradke's Djaus Asura u. s. w. 35. fgg.

क्रौर्त m. N. pr. eines Mannes Maitr. S. 4,2,6.

क्रोधशत्रु m. N. pr. eines Asura MBu. 1,65,35.

क्रौञ्च Adj. mit व्यूह् = क्रौञ्चारुण MBu. 6,51,1.

क्रौञ्चारुण m. *eine best. Schlachtordnung* MBu. 6,50,40.

क्लीतका f. = क्लीतक 2) *c)* Âpast. Çr. 15,3,16.

क्लान्तिमत् Adj. *verwundet* Çiç. 19,78.

क्षमाभृत् auch *Fürst* Çiç. 19,80.

क्षर् Caus. 3) mit Instr. st. Loc. R. Gorr. 2,109,55.

क्षापवित्र m. oder n. Bez. *eines best. Spruches* Baudh. 4,7,5.

क्षितिशचीपति m. *Fürst, König* Râǵat. 1,99.

क्षितिशतक्रतु m. desgl. Râǵat. 3,329.

क्षीरोद्. °दति *zum Milchmeer werden* Subhâshitâv. 2614.

1. क्षु, Desid. चुक्षूषति *niesen wollen* J. A. O. S. Procc. May 1885, S. xx. — *चुक्षावयिषति ist Desid. vom Caus.

क्षुत्क्षाम Adj. *vor Hunger ausgemergelt* MBh. 1, 50,1. °कण्ठ Adj. Paṅkat. ed. Bomb. I, 20,11.

क्षुत्संबाध Adj. *von Hungersnoth heimgesucht* TS. 7,4,11,2.

क्ष्मापवित्र m. oder n. v. l. für क्षापवित्र.

खण्डमोदक im Prâkrit Vikram. 39,12.

खण्डिक 4) *a)* षण्डिक Maitr. S.

खरस्कन्ध m. N. pr. eines Dämons Saddh. P.

खलापि m. oder f. (?) यव° Çâṅkh. Çr. 14,40,9. गोधूम° 41,8.

खस्रज् f. *ein Kranz von Luft*, so v. a. *ein Unding* Kandarpaloka 5,125.

खिद्ग Vâsav. 132,7.

खेलगति Adj. *tändelnden Ganges* Vâgbhaṭa 4,48.

गञ्जपति 2) Çiç. 6,35.

गट्टुल *höckerig* Shadv. Br. 4,4.

गताधन् 3) *alt, bejahrt* MBh. 3,123,5.

गन्धप्रवादा f. Pl. Bez. *bestimmter Sprüche* J. A. O. S. 11,380.

1. गर् mit अभिप्रति bedeutet TS. 3,2,9,5 und Âpast. Çr. 14,32,6 *als Antwortsruf etwas zu viel rufen.*

गर्तेष्ठा Maitr. S. 3,9,4 (118,7) nach Roth herzustellen; vgl. Nir. 3,5.

गर्भसंस्रवण n. *Fehlgeburt* Sumantu bei Kull. zu M. 5,66.

गर्भसंकरित m. *Mischling* Spr. 5749.

गर्भसंस्राव m. *Fehlgeburt* MBh. 2,17,38.

गर्भस्राविन् 1) Paṅkat. 4,3,67.

*गवादिक m. Pl. N. pr. eines Volkes Kâç. zu P. 2,1,6.

गात्रावर MBh. 6,54,57 am Anfange eines Comp. nach Nilak. गात्र = पूर्वकाय und अवर = अधःकाय (bei einem Elephanten).

गुडञ्जिक्किकान्याय m. *die Art und Weise des Zukkers und der Zunge, so v. a. der erste, aber bald sich verlierende Eindruck, eine nur für den Augenblick sich empfehlende Ansicht.* Vgl. गुडञ्जिक्किकया Abhinavagupta zu Sahṛdajâloka 244,*a*.

गूर्द्, गूर्दति etwa *springen nach* (Loc.) J. A. O. S. 11,CXLVII. Vgl. कूर्द्.

गूर्द m. angeblich *eine best. Speise der* Asura, nach welcher das Sâman benannt worden ist. Nom. abstr. zu dem Namen des Sâman °त्व n. ebend.

गृध्रेश्वर m. N. pr. eines Gebirges M. Müller. Ren. (Cappeller's Uebers.) 326.

*गृक्कुमारी f. *eine best. Pflanze* Râǵan. im ÇKDa. u. स्थलरुहा.

गृहीतपृष्ठ Adj. so v. a. *beim Kragen gepackt* R. Gorr. 2,109,56.

गोचर 1) *a*) Âpast. Çr. 1,2,4.

गोसहस्रिन् Adj. *tausend Kühe besitzend* MBh. 13,102,43.

गौरावस्कन्दिन् zu streichen, da es zwei selbstständige Vocative sind (गौर und ग्रव°).

घृणावत् Adj. *ekelhaft* Sarasvatîk. 6, Çl. 17.

घृतानुषिक्त Adj. (f. आ) *mit Ghee begossen* TS. 5,2,8,4.

घोरसंस्पर्श Adj. *schrecklich anzufassen* Ait. Br. 3,4,6. Superl. °तम Çâṅkh. Br. 1,1.

चकोरदृश् f. *eine Schönäugige* Çiç. 6,48.

चक्कलक n. *eine Verbindung von vier dem Sinne nach zusammengehörigen* Çloka Râǵat. 7,193. Vall. zu Çiç. 19,29. Gonardîja zu Çaikanṭhakarita 3,50 (alle drei Belege nach Çâradâ-Hdschrr.). Mittheilung von Hultzsch. Heisst sonst चतुर्भि: कुलकम्.

चक्रपाल 3) N. pr. eines Dichters Sitzungsberr. der phil.-hist. Klasse der Wiener Ak. 106,482.

चक्रवत्त् n. *Wagen* Baudh. 1,3,34. Vgl. चक्रीवत्त् Nachtr. 2.

चटुलित Adj. *erschüttert* Vâgbhaṭa 1,24.

*चतुर्योगिनीसंपुट Titel eines Werkes Târan. 331.

चतुर्वर्गसंग्रह m. Titel eines Werkes Sitzungsberr. d. phil.-hist. Kl. der Wiener Ak. 106,480.

चैतु:सीत Adj. *vier Furchen habend* TS. 5,4,11,1.

चन्द्रक 1) *f*) N. pr. eines Dichters Sitzungsberr. der phil.-hist. Klasse der Wiener Ak. 106,482.

चन्द्रसूर्यात Adj. *Mond und Sonne als Augen habend* (Vishṇu) Hariv. 14189.

चरमवयस् Adj. *alt, betagt* Mâlatîm. 87,9.

*चर्मणा f. *eine Fliegenart* Râǵan. 19,128. Vgl. चर्वणा und वर्वणा.

चर्वण 2) *c*) **eine Fliegenart* Râǵan. 19,128. v. l. चर्मणा.

चातुर्वेद्य n. (Vasishṭha 3, 20) und चातुर्वेद्य n. (Baudh.) auch *ein Verein von vier* Veda-*Kennern*.

चारुचर्याशतक n. Titel eines Werkes Sitzungsberr. der phil.-hist. Kl. d. Wiener Ak. 106,480. Vgl. चारुचर्य (Nachtr. 2) und चारुचर्या.

चारुरव Adj. *schön singend* (क्रौञ्च) R. 1,2,32.

चिकीर्षुक Adj. mit Acc. = चिकीर्षु MBh. 6,48,83.

चिखल्लि m. N. pr. eines Volkes Kâç. zu P. 3,3,41.

चिञ्चिणी f. = चिञ्चा *Tamarindenbaum* Çârṅg. Paddh. Upavanavinoda 23. 47.

चित्ताकर्षिन् Adj. *herzentzückend* Mâlatîm. 80,5.

चित्रभारत n. Titel eines Werkes Sitzungsberr. d. phil.-hist. Kl. der Wiener Ak. 106,480.

*चिरपर्ण n. *ein best. heilkräftiges Kraut* Râǵan. 10,175.

चुबुकदघ्न Âpast. Çr. 7,8,3.

चेङ्ग Vikramâṅkaṅ. 14,4 fehlerhaft für वेङ्ग.

चैत्रेय Adj. *von einer scheckigen Kuh stammend* Maitr. S. 2,5,9 (59,16).

चोलक 1) *a*) Hem. Par. 2,38.

क्रदिर्दर्श (Nachtr. 4) Âpast. Çr. 6,25,6.

3. क्रन्द् mit अभ्युद् (अभ्युच्क्रन्दयति) *ermuntern, anfeuern* (Zugvieh) Baudh. 2,4,21.

क्रन्दोभङ्गवत् Adj. *metrisch fehlerhaft* Sarasvatîk. 9,2 v. u.

1. क्रिद्, क्रिन्दत्प्राणि (Nomin.) *ein grasfressendes Thier* Âpast. Çr. 9,13,1. 16,8.

क्रोडङ्ग n. *Citrone* Alaṅkâraç. 17,*a*,7. 19,*a*,7.

ज्ञनाधिप m. *Fürst, König* MBh. 2,23,33.

ज्ञन्यपात्रा (Nachtr. 3) Mâlatîm. 87,12.

ज्ञयत्त Adj. (f. ई) *siegreich* Çiç. 6,69.

ज्ञयावह् Adj. *Sieg bringend* R. 1,23,13.

ज्ञलकुम्भिका f. *ein Topf mit Wasser* Kathâs. 6,41.

ज्ञलदकाल m. *die Regenzeit* Çiç. 6,41.

ज्ञलशायिन् Adj. *im Wasser liegend* R. 1,43,14.

ज्ञलसंनिवेश m. *Wasserbehälter* Spr. 1913.

ज्ञाम्बवतीविजय, lies Gedichts st. Schauspiels.

ज्ञिन 2) *e*) α) Çiç. 19,112.

ज्ञिक्रोरिषु Adj. metrisch für ज्ञिक्रीर्षु *zu rauben verlangend* Suparṇ. 20,2.

ज्ञीव 4) *b*) lies Bez. *bestimmter Sprüche* J. A. O. S. 11,380. 386. fg.

ज्ञीवतण्डुल (auch Nachtr. 2), ज्ञीव bedeutet wohl eher *keimend*. Vgl. ग्रघोविलाप्रत oben.

ज्ञीवपुत्र 1) Voc. °पुत्रि auch MBh. 5,144,2.

ज्ञूर m. = क्रिमन Çiç. 19,102.

ज्येष्ठ, f. ई *eine kleine Hauseidechse* Tithjâdit. im ÇKDa. H. an. 4,300 (vgl. Zach. Beitr.).

1. ज्येष्ठसामन् auch *das vorzüglichste* Sâman Tâṇḍja-Br. 21,2,3.

ज्योतीरस 1) R. 2,94,6 (Gorr. 103,6). Nach dem Comm. ज्योतिस् (= नक्षत्र) und रस (= पारदरस).

ठुणिढक in व्याकरण° (wohl °ठुणिढका zu lesen) und °का f. in क्षेमप्राकृत°.

ण (in der Etymologie von कृष्ण) m. angeblich = निर्वृति MBh. 5,70,5.

तज्ज Adj. *daraus entstanden*, = तद्भव Vâgbhaṭa 2,2.

तट n. Spr. 7183.

तत्तुल्य Adj. *dem* (d. i. dem Sanskrit) *ähnlich* oder *gleich* Vâgbhaṭa 2,2.

तत्रवासिन् Adj. *dort wohnend* R. 1,25,21.

तँत्सिन Adj. *das erwerben wollend, — bedürfend*, so v. a. *Bestseller* ṚV. 1,61,4.

तत्स्थान Adj. Ait. Br. 6,5,2 nach Sâj. = तत्सदृश. Weber in Ind. St. 9,295 vermuthet तस्थान (Partic. perf. von 1. स्था).

तनुरुह n. *Feder* Çiç. 6,66.

तन्यतु ṚV. 4,38,8. 6,6,2. 10,65,13. 66,10 nach Aufrecht Adj. *dröhnend, tosend*.

तपस्य Adj. auch *zur Kasteiung gehörig* Baudh. 2,5,1.

तप:सुत MBh. 3,313,19.

तर्ड्, संतर्ड्य Çâṅkh. Çr. 17,12,1 wohl nur fehlerhaft für संतृद्य.

तर्पयितवै Dat. Infin. zum Caus. von तर्प् Âpast. Çr. 4,16,17.

तलासि m. Pl. *Handflächen und Schwerter*, so v. a. *Ohrfeigen und Schwerthiebe* MBh. 2,70,17.

तल्पेज Adj. (f. आ) *auf dem Lager gewachsen* Taitt. Âr. 4,39,1.

तार्तीयसवनिक Çâṅkh. Çr. 5,3,7.

*तालधारक m. als Erklärung von शैलूष Çabdar. im ÇKDa. u. शैलूष.

2.°तालिन् Adj. *setzend auf* Çiç. 6,66.

तुलाधान n. *das Legen auf die Wage, das Wägen* Çat. Br. 11,2,3,33.

तूष्णींसार Adj. *wobei das Stille vorwaltet* Ait. Br. 2,31,1.

तेजोविद्दग्ध्यशीलवत्त् Adj. *Energie, Scharfsinn einen guten Charakter besitzend* Sâh. D. 64.

तौल्य auch *Gleichheit* Comm. zu TS. Prât. 24, 5 in der Bibl. ind.

त्रय:शतशतार्ध Adj. (f. आ) *dreihundertundfünfzig* R. ed. Bomb. 2,39,36.

त्रिणत 2) Çiç. 19,61.

त्रिनेत्रोद्भव m. Patron. Kumâra's Alaṅkârar. 37,*a*.

त्रिरात्रीणा Adj. *drei Tage* (vom Anfang der Menstruation) *hinter sich habend* Âpast. Çr. 9,2,8.

त्रिवेणा 2) m. MBh. 4,57,37.

त्रिव्याम Adj. (f. आ) *drei Klafter lang* Kâtj. Çr. 6,3,15.

त्रि:श्रेणि Adj. *drei Reihen bildend* Ait. Br. 3,39,2.

त्रि:षमूढ Adj. *mit Dreien wohlausgerüstet.* Nom. abstr. °ढ्य n. Kâç. zu P. 8,3,106. TS. 2,4,11,5. Auch *त्रि:समूढव Kâç. a. a. O. Vgl. त्रिसमूढ.

त्रिसत्य n. *ein dreifacher Schwur* Pañkat. ed. orn. 64,7.

त्रिसप्तक° *einundzwanzig* Varâh. Bṛh. S. 56,22.

त्र्यनीक 2) *drei Züge habend* Ait. Br. 3,39,2.

दृणिणाप्राग्रय Adj. *mit den Spitzen nach Südosten gerichtet* Âpast. Çr. 14,32,3.

दृघ् mit प्रति *Jmd* (Acc.) *wehe thun*, wenn Vasishṭha 1,23 प्रतिदघ्नुयात् gelesen werden darf.

दृत्तस्कवन, genauer *das Stochern der Zähne.* Vgl. स्कु.

दमशरीरिन् Adj. *der an seinem Körper Selbstbeherrschung übt* Bhâg. P. 3,31,19.

दर्पण्, °णाति *einen Spiegel darstellen* Pischel, De Gr. pr. 29.

दल्, दलित auch *zerrieben* Çiç. 6,35.

दशयोजनी f. *eine Strecke von zehn* Joǵana Kathâs. 94,14.

दशशतार n. *der aus 1000 Speichen bestehende Diskus* Vishṇu's Bhâg. P. 3,28,27.

दशार्धना f. = पञ्चत्व *die Auflösung des Körpers in die fünf Elemente, der Tod* MBh. 3,209,26.

दक्षा f. in शतदक्षा.

दानिणीय Adj. *den Opferlohn zu beanspruchen habend* Âpast. Çr. 14,26,1.

दारसंबन्ध m. *die Verbindung mit einer Frau, Heirath* MBh. 1,195,21.

3. दारु 1) Çiç. 19,106.

दार्विकोमिक, f. ई Baudh. 2,1,34. 4,2,10.

दार्वीचि m. Pl. N. pr. eines Volkes MBh. 6,9,54.

दिग्मात्र Comm. zu Kap. 3,57.

दिवाशय्या f. *das Schlafen am Tage* Kshem. 2,18.

दिव्यवर्षसकस्रक Adj. *tausend Jahre der Götter während* R. 1,31,10.

दीर्घ 1) तपोदीर्घ चनु: *ein in Folge der Busse weit sehendes —, prophetisches Auge* R. 1,25,18.

दु:खशोकवत् Adj. *Leid und Kummer empfindend* R. 4,19,11.

दुर्गामाविचित्रि (metrisch) f. = °त्री Vasishṭha 28,11.

दुर्दोहा Adj. f. *schwer zu melken* Comm. zu Âpast. Çr. 15,18,10.

दुश्चस्तम् Âpast. Çr. 14,30,4.

दूरद Adj. *schwer zu ritzen, hart* Çiç. 19,106.

*दृक्कर्ण und *दृक्श्रुति *mit den Augen hörend* als Bez. *der Schlange;* vgl. hierzu Pr. P. 68.

दृग्रुध् Adj. *den Blick hemmend* Çiç. 19,76.

देवतामय Âpast. Çr. 14,33,8.

देवनामन् m. Pl. Bez. *bestimmter Sprüche* Taitt. Âr. 5,7,1.

देवनिकाय, सर्व° Pl. MBh. 4,56,18.

देवनिश्रयणी f., °निश्रेणी u. s. w. *die Leiter zu den Göttern,* Bez. *einer best. Kasteiung* Baudh. 3,9,18.

देवभाष्यस्नानविधिपद्धति f. Titel eines Werkes Verz. d. B. H. No. 1100.

देवसत्य Çat. Br. 2,4,2,6.

देशोपदेश m. Titel eines Werkes Sitzungsberr. der phil.-hist. Kl. der Wiener Ak. 106,480.

दैवश्राद्ध n. *ein best.* Çrâddha M. Müller, Ren. (Cappeller's Uebers.) 326.

द्रवत् Z. 2, lies द्रवन्ती st. द्रवती.

द्रवमय Adj. *flüssig* Mâlatîm. 48,10 (ed. Bomb. 110,2).

द्रव्यप्रकल्पन n. *das Herbeischaffen des Opfermaterials* Âpast. Çr. 4,1,2.

द्वंद्वसंप्रहार m. *Zweikampf mit* (सह) Uttarar. 93,14. 15 (121,3. 9).

द्वारस्थूणा f. = द्वार्बाहु Comm. zu Âpast. Çr. 14,29,1.

द्वार्बाहु m. *Thürpfosten* Âpast. Çr. 14,29,1.

द्विव्याम Adj. (f. आ) *zwei Klafter lang* Kâtj. Çr. 6,3,27.

द्विव्यायाम Adj. (f. आ) dass. Âpast. Çr. 7,11,2. Çâṅkh. Çr. 17,2,4.

द्विशवस् Adj. *doppelt stark* RV. 9,104,2.

द्विशाणिक Adj. *zwei* Çâṇa *wiegend* Çârṅg. Saṅh. 1,11,29.

द्विशिख Adj. (f. आ) *zweispitzig, gespalten* (Zunge) Bhâg. P. 10,16,25.

द्विशिरस्क Adj. (f. आ) *zweiwipfelig* Varâh. Bṛh. S. 54,58.

*द्विसमीन Adj. *zweijährig* P. 5,1,86, Sch.

द्वि:सम Adj. *doppelt so gross* Jâṅ. 3,285.

द्व्यणुकीय्, °यति *noch einmal so schmächtig werden* Alaṅkârâç. 20,*b*.

धग्दत्त Âpast. Çr. 14,18,5.

धर्मसत्यव्रतेयु m. Pl. so v. a. Dharmeju, Satjeju *und* Vrateju Bhâg. P. 9,20,4.

2. धव्यलपत्र (Nachtr. 5) Çiç. 6,45 ist °विहंगम m. *Schwan.*

1. धा mit समा, समाकित bei den Rhetorikern so v. a. *gedämpft, unterdrückt.* — Mit विनि 6) विनिकितात्मन् in der angeführten Stelle bedeutet *keine Aufmerksamkeit Jmd* (Loc.) *schenkend.* — Mit सम्, Partic. संकित und सँकित; s. auch bes.

धानुर्वेद zu streichen, da a. a. O. धानुवाद zu lesen ist.

1. धामन् vgl. Ludwig in Kuhn's Z. 28,240. fgg.

धूङ्का f. TS. 5,5,19,1 nach dem Comm. *eine weisse Krähe.*

धूपय् mit अनु, अनुधूपित nach Aufrecht *umnebelt.*

धुव, f. आ (sc. वृत्ति) auch *eine best. Art des Lebensunterhaltes* Baudh. 3,1,7. 2,7. 10.

नन्दिता f. N. pr. einer Dikkumârî Pârçvan. 3,73.

नभोरूप 2) ist oxytonirt.

नर्मस्फिञ्ज m. = नर्मस्फञ्ज, नर्मस्फूर्ज Daçar. 2, 44. 47.

नवतर्द्म Adj. *neun Oeffnungen habend* Kâtj. Çr. 15,3,27.

नवविवृषण Adj. *an neun Stellen durchbohrt* Çat. Br. 5,4,1,13. 5,4,27.

नवौचित्यविचारचर्चा f. Titel eines Werkes Sitzungsberr. d. phil.-hist. Kl. d. Wiener Ak. 106,480.

नातिकृच्छ्र, Abl. *ohne grosse Mühe, mit Leichtigkeit* MBh. 1,31,7.

नातिप्रसीदत् Adj. *nicht ganz heiter seiend* Bhâg. P. 1,4,27.

नातिशोभित Adj. *kein rechtes Ansehen habend* Hariv. 7078.

नातिसमञ्जस Adj. (f. आ) *nicht ganz richtig, — in Ordnung* MBh. 1,131,4. 64. 148,15. f. ई ed. Calc. 1,5137. 5196. 5833.

नानायोग m. *Vielfältigkeit* Kap. 1,150.

नान्दी Nachtr. 5, lies द्वादशतूर्यनिर्घोष.

*नापितशालिका f. *Barbierstube* Trik. 2,2,6.

नामाङ्कित Adj. = नामाङ्क Vikram. 78,10.

नाराचवृष्टिदिन n. *Pfeilregen* Ragh. 4,41.

निच्छुरण n. Kâd. (1793) fehlerhaft für विच्छुरण.

निर्नुद्, vgl. Aufrecht in Kuhn's Zeitschr. 27, 609. fg.

नित्यश्राद्ध n. *ein best.* Çrâddha M. Müller, Ren. (Cappeller's Uebers.) 325.

निरोष्ठ्य (Nachtr. 5) auch Adj. *ohne Lippenlaute* Daçak. (1925) 2,127,4 (der ganze folgende Ukkhvâsa enthält nach Jacobi's Bemerkung keinen Lippenlaut). Vall. zu Çiç. 19,11.

निर्धवन n. *das Vertreiben, Verjagen aus* (Abl.) Baudh. 1,18,18 nach der richtigen Lesart.

निर्मित्सु Adj. mit Acc. *zu schaffen wünschend* Subhâshitaratnabhâṇḍâgâra 344 nach Aufrecht.

निशादारु Çârṅg. Paddh. 85,52.

निश्चयकृत् Adj. *einen best. Sinn gebend* Sâvasvatik. 4, Çl. 12.

निर्षदे Dat. Infin. zu 1. सद् mit नि RV. 1,104,1.

निष्कर्ण Adj. (f. आ) MBh. 5,51,24 nach Nîlak. *nicht krumm* (गद्दा).

निष्कावम् (नि[:]ष्कावम्), lies *zerzausend, zerstückelnd, zerreissend* und vgl. स्कु.

निष्कोषण n. *das Auskernen* P. 5,4,62.

निसमीक्षा scheinbar MBh. 12,262,23, da mit der ed. Vardh. 12,261,24 न समीक्षया zu lesen ist.

निस्त्रैगुण्य Adj. *mit den drei Qualitäten nicht behaftet* Bhag. 2,45.

निःसहाय Adj. (f. आ) *keinen Gefährten habend, hülflos dastehend* Mâlatîm. 49,5.

निःसाधार Adj. *keine Stütze habend.* °म् Adv. *ohne Stütze* Çiç. 18,46.

निःसुग्रीव Adj. (f. आ) *von Sugrîva befreit* R. 6, 19,53.

निह्क्रादित n. *Gebrüll* Bhâg. P. 10,36,3.

1. नी mit अति, °नीत *zu weit gehend* (Verlangen) Kâraka 2,6.

नीत् (= नित्) mit प्र *spiessen auf* (Loc.) Âpast. Çr. 7,22,9.

नुद्, विनुद्य Çâṅkh. Çr. 17,12,1 wohl fehlerhaft für विनुन्द्य, wie eben daselbst संतृद्य für संतृन्द्य.

नृता f. *das männliche Geschlecht* Çiç. 6,10.

नेत्रसंवेशन n. *das Anhaken des Klystirrohrs* Suçr. 2,203,3.

1. नेद् mit अति und प्र J. A. O. S. 11,CXVII.

नैघण्टुक m. *Verfasser eines Glossars* Comm. zu Âpast. Çr. 15,20,8.

नैमित्तिकश्राद्ध n. *ein best.* Çrâddha M. Müller, Ren. (Cappeller's Uebers.) 325.

न्यङ्ग् 1) Âpast. Çr. 1,21,2.

न्यधीश m. *Fürst, König* Vâgbhaṭa 1,9.

पद्मसंपात m. = पद्मपात. °ञे काले so v. a. *in einem Augenblick* MBh. 5,90,42.

पचमानक Adj. *die Speisen zu kochen pflegend* Baudh. 3,3,2. 3.

पञ्चयोजनी f. *eine Strecke von fünf* Joǵana Râǵat. 3,395.

पट् auch *reissend sein, stark strömen* Çiç. 6,72.

पटुता f. = पटुत्व 2) Mudrâr. 57,6.

पताक 2) *f) eine best. Stellung der rechten Hand beim Pfeilabschiessen* Çârṅg. Paddh. Dhanurveda 83. 84.

1. पद् mit सम् auch *sich einverstanden erklären mit Jmd* (Acc.) Vasishṭha 17,35, wo संपेदे st. संपदे zu lesen ist.

पदक 3) *d) Wort* Kshem. 2,1.

*पद्घातम् Absol. mit कृ *mit den Füssen schlagen auf* (Acc.) P. 3,4,37.

पद्मगर्भ m. auch *das Innere einer Lotusblüthe* 249,35. Varâu. Bṛh. S. 70,11.

पद्मकादम्बरी f. Titel eines Werkes Sitzungsberr. d. hist.-phil. Kl. d. Wiener Ak. 106,480.

पद्माय्, °यते *der Blüthe von Nelumbium speciosum gleichen* Kâvjâl. 8,24.

परिनिष्ठापनीय Adj. *gründlich zu fixiren, genau anzugeben* Comm. zu Âpast. Çr. 1,24,8.

°परिपणन n. *das Spielen um* Mudrâr. 5,12 (16,3).

परिभव m. *das Umgehen Jmds beim Essen, eine best. Begehung* Âpast. Çr. 14,31,9. Vgl. अप°.

परिवर्तक m. auch *Tausch* Vasishṭha 2,39.

परिवार 2) 3) Çiç. 19,49.

परिशप्त n. *Verfluchung* Tâṇḍja-Br. 14,6,8.

परिस्खलित n. *das Taumeln* Kathâs. 72,344.

पर्ज्, पृणाम्मि = पर्च् Âpast. Çr. 12,28,16.

2. पर्यत्त, füge 1) vor *mit* hinzu.

पर्यात्तम् zu streichen, da der Comm. पर्यत्ताम् Adj. liest.

पवनपञ्चाशिका f. Titel eines Werkes Sitzungsberr. d. phil.-hist. Kl. d. Wiener Ak. 106,480.

पवि f. *Radschiene* Ait. Âr. 264,18.

पव्या f. nach Aufrecht = पवि *Radschiene* RV. 1,88,2. 5,52,9. 6,8,5.

पश्चात् 1) *a)* mit कर् *auf den Rücken thun* und *verachten* Çiç. 19,93.

पांसुखेलन n. = पांसुक्रीडा Viddhaç. 45,5.

पाकयज्ञिक Baudh. 3,7,16.

*पाणिघातम् Absol. mit कृ *mit der Hand schlagen auf* (Acc.) P. 3,4,37, Schol.

*पाण्युपघातम् Absol. = पाणिघातम् Pat. zu P. 3, 4,37, Vârtt. 2.

पापसम, so zu betonen.

पापसमाचार Adj. (f. आ) *sich böse benehmend* MBh. 3,272,7. R. Gorr. 2,37,18.

पापारम्भक und पापारम्भवत् (v. l.) Adj. *Böses beginnend, böse Absichten habend* Mâlatîm. 82,7 (ed. Bomb. 183,2).

पार्वणश्राद्ध n. *ein best.* Çrâddha M. Müller, Ren. (Cappeller's Uebers.) 325.

पार्श्वसंहित Adj. *neben einander gelegt* Lâṭj. 8, 6,15.

*पार्ष्णिग Çâçvata 615 fehlerhaft für पृश्निका.

पालन 1) वृत्ति f. *eine best. Art des Lebensunterhalts* Baudh. 3,1,7. 2,13.

पिण्डतन्तुक, andere Formen Baudh. 2,15,12.

पिशीली f. = पिशीलवीणा Lâṭj. 4,2,4.

पुण्डरीकेक्षण Adj. *lotusäugig* (Kṛshṇa) MBh. 2, 24,29.

2. पुण्यफल Adj. *schönen Lohn empfangend* R. 1, 44,56.

पुण्याहस्वन m. = पुण्याहवाचन 1) MBh. 2,52,44.

पुत्रसहस्रक Adj. (f. °स्रिका) *tausend Söhne habend* MBh. 12,948.

पुत्रसहस्रिन् Adj. dass. MBh. 3,183,68.

पुनःसंभव m. *Wiedergeburt* Âpast. 1,5,5.

पुनाराज्ञाभिषेक m. *eine neue Königsweihe, die Thronbesteigung eines neuen Fürsten* Vasishṭha 2,49.

पुरीषसंहित Adj. *mit Unrath verbunden.* Compar. °तर् Çat. Br. 6,7,1,10.

पुरुनिःषिध् und °षिन्धन्, lies *Vieles abwehrend.*

पुरोडाश 1) पुरोळाशसत्त्व n. Ait. Br. 2,9,4.

पुलक m. auch *ein best. Baum* Kâvjâl. 11,5.

पुष्पमाला auch N. pr. einer Dikkanjâ Pârçvan. 3,73.

पूर्वोपसृत Adj. *zuerst herangetreten, — gekommen* TBr. 1,4,6,1.

पृषत्त् 2) *b)* पृषतां पतिः Çiç. 6,55.

पृष्टिसाचर्य Adj. *mit den Rippen sich verbindend* Çat. Br. 8,2,1,15.

पेटाल und °क (v. l.) *Korb* Mâlatîm. 103,16 (ed. Bomb. 229,1).

1. पेषी f. nach A. Hillebrandt *Reibholz.*

पैण्ड 1) *d)* lies Bhîma's st. Bhîshma's.

*पैर्वपदिक bedeutet wohl auch *am Vorderbein packend* Kâç. zu P. 4,4,39.

प्रतिकाण्डम् Adv. *für jedes* Kâṇḍa Baudh. 1,3,3.

प्रतिनिवेश m. *Verstocktheit, Trotz* Baudh. 4,1,20.

प्रतिप्राश् und प्रतिप्राशित, vgl. Bloomfield in J. A. O. S. Procc. May 1855, XLII. fgg.

प्रतिबिम्ब्, °म्बति *sich wiederspiegeln* Comm. zu Kap. 4,30. Hierher gehört प्रतिबिम्बित, das u. प्रतिबिम्बय् steht.

प्रतिमासंप्रेक्षण n., so zu lesen st. °क्षणम्.

प्रतिशयित 1) Adj. s. u. 2. शी mit प्रति. — 2) n. *das Bedrängen mit Bitten* Kâd. 256,12 (419,13).

प्रतिशरासन n. *des Gegners Bogen* Vâsav. 293,3.

प्रतिश्रवण Z. 1, lies n. st. m.

प्रतिश्रुत 3) n. *Zusage, Versprechen* Çâṅkh. Grhj. 5,10. R. 3,41,18. Bhâg. P. 10,89,45.

प्रतिस्कन्धम् Adv. *in jeder Abtheilung eines Buches* Prâtâpar. 19,*b*,3.

प्रतिहिंसित n. *Vergeltung eines zugefügten Leides, — einer Unbill, Rache* Spr. 1874.

प्रतीक्षा Âpast. 2,22,17 nach dem Comm. = अतिथिपूजा.

प्रत्यासन्न 1) Adj. s. u. 1. सद् mit प्रत्या. — 2) n.

Nähe MBh. 12,203,10. 352,6.

प्रत्युपवेशन n. = प्रत्युपवेश R. 2,111,17 (120,17 Gorr.).

प्रथमभक्षण n. = प्रथमभक्ष Comm. zu Âpast. Çr. 14,32,1.

प्रभावन 1) Adj. (f. ई) *schopferisch* Çiç. 6,69.

प्रमथिन् Adj. = प्रमथन 1) *a*) Mudrâr. 51,9.

प्रवाद 2) s. oben गन्धप्रवाद.

प्रवाकित n. *das Drängen, Drücken* (einer Kreisenden) Kâraka 4,8.

प्रविघटन n. *das Zerschlagen* Mahâvîrak. (ed. Calc. 1837) 95 nach Aufrecht.

प्रविद्रवण n. *das Zerschmettern* ebend. 96 nach Aufrecht.

प्रविद्ध n. *das Vorstossen*, Bez. *einer best. Art zu fechten* Hariv. 15977.

प्रवृत्तसंप्रहार Adj. *zu kämpfen begonnen habend.* Nom. abstr. °त्व n. Kathâs. 15,140.

प्रवृत्ताशिन् m. Bez. *bestimmter Einsiedler* Baudh. 3,3,9. 11.

प्रसज्यप्रतिषेध wird auch getrennt geschrieben, z. B. प्रसज्यायं प्रतिषेधः Pat. zu P. 1,4,57.

प्रसञ्जयितव्य Adj. *eintreten —, stattfinden zu lassen* Comm. zu Âpast. Çr. 5,29,13.

प्रस्रवण n. *das Entlassen einer Flüssigkeit* Comm. zu Âpast. Çr. 15,9,6.

प्रकृत 1, Adj. s. u. 1. कृ mit प्र. — 2) *n. *Schlag mit* (im Comp. vorangehend). ङ्ग्रा° gaṇa अक्षय्यादि.

1. प्राण 14) vgl. MBh. 13,313,54.

प्राणिन् n. *Thier* Âpast. Çr. 9,13,1. 16,8.

प्राणेश्वर m. Pl. *die personificirten Lebensgeister* Hariv. 3238.

प्रातर्मन्त्र m. *der am Morgen zu verwendende Spruch* (Taitt. Âr. 4,10,4) Baudh. im Comm. zu Âpast. Çr. 15,12,7.

प्रान्न (!) m. Pl. N. pr. eines Volkes Baudh. 1,2,14.

प्रालेयवर्ष *Schneefall* Venis. 104,15.

प्रावृत 2, f. आ Sharadv. Br. 4,7.

प्रौग्र् vgl. Bloomfield in J. A. O. S. Procc. May 1885, S. XLII. fgg.

प्रियसाक्ष Adj. *Unbesonnenheiten mögend.* Nom. abstr. °त्व n. Spr. 2604.

प्रीतिसंयोग m. *Freundschaftsverhältniss* R. 7, 84,15.

प्ली, विप्लीयते Sâmav. Br. fehlerhaft für विव्लीयते.

फलाग्रशालिन् Adj. *an dessen Zweigspitzen Früchte hängen* Hariv. 3707.

बदर 4, बदरसक्तु Pl. Çat. Br. 12,9,1,5.

बब्बुल m. = बब्बूल Subhâshitaratnabhâṇḍâgâra 328 nach Aufrecht.

बब्बूल m. *Acacia arabica* Çârṅg. Paddh. 59,56. 88,8. 13. Vgl. बर्बूर.

बर्बुर m. dass. Subhâshitaratnabhâṇḍâgâra 328 nach Aufrecht.

बलक्ष (बलक्ष) mit पक्ष m. *die lichte Monatshälfte* Ind. Antiq. 9,185,17.

बलशालिन् in der angegebenen Bed. viele Belege im P. W. Ausserdem *ein grosses Heer habend* ebend.

बहिष्क्रतु Adv. *ausserhalb des Opfers* Comm. zu Âpast. Çr. 15,1,1.

बहिःसदम् Adv. *ausserhalb des* Sadas Çâṅkh. Çr. 17,4,2.

बहिःसदसम् Adv. dass. Lâṭj. 4,2,1.

बहिःस्तोमभागम् Adv. *ausserhalb der* Stomabhâgâ *genannten Bocksteine* Çat. Br. 8,6,2,15.

बहुनिःसृत n. Hariv. 15977 fehlerhaft für बाहु°.

बहुवर्षसहस्रक Adj. *viele tausend Jahre während* MBh. 3,83,87.

बहुवर्षसहस्रिन् Adj. *viele tausend Jahre alt* MBh. 3,183,43.

बहुव्यापिन् Adj. *sich weit ausbreitend* Siṃh. D. 35,6.

बहुसाधार Adj. *viele Stützen habend, wissend, woran man sich zu halten hat*, Kathâs. 101,246.

बहुसाहस्र 1) (f. auch ई) *woran viele Tausende theilnehmen* (इष्टि) R. 1,12,9.

बाणापर्णी f. *eine best. Pflanze* Ind. St. 17,265.

बान्धवधुरा f. Mâlatîm. 126,4 (ed. Bomb. 270,9) nach dem Comm. = मित्रकृत्य.

बालनेत्र Adj. (f. आ) *von einem Thoren geführt* (Schiff) MBh. 2,63,4.

बालार्काय् *der vor Kurzem aufgegangenen Sonne gleichen.* °यित Adj. Subhâshitar. 23,25.

बालाक, बालाक und बालाकक m. N. pr. eines mythischen Rosses Kâraṇḍ. 55,14. 56,16. 58,4. 5. 11. 59,9. Lalit. 17,2.

बाष्कलिका f. *der Text der* Bâshkala Comm. zu Çâṅkh. Çr. 12,13,5.

बाहीक m. Harshak. (ed. Bomb.) 443,3 nach dem Comm. = काष्ठक, परिपालक oder गोरक्षक.

बाहुक 2, *b*, Baudh. 2,6,26.

बाहुनिःसृत n. *ein best. Schwertkampf, bei dem Einem das Schwert aus der Hand gewunden wird*, Hariv. 3,124,17.

बाहुसहस्रिन् Adj. *tausend Arme habend* MBh. 14,29,11. Hariv. 10737. VP. 4,11,3.

बाहुस्वस्तिक *gekreuzte Arme* MBh. 3,146,77. Nilak.. बाहोः स्वस्तिकं चतुरस्रं मूलमंस इति यावत्.

*बिल्वात्तर m. *ein best. Baum* Râgân. 8,72. Bhâvapr. 1,223.

बुवम् onomatop. Comm. zu TBr. 2,6,4,2 zur Erklärung von सबुंवम्.

बृहतीक Adj. *aus* Bṛhatî *bestehend* Çiṅkh. Çr. 11,12,1.

बृहतीसहस्र n. *tausend* Bṛhatî Çat. Br. 10, 4,2,28. Çâṅkh. Çr. 9,20,29. 18,21,1.

बैदायन m. Patron. von बिद् gaṇa अश्वादि. Fehlerhaft वेदायन Verz. d. B. H. 58,36.

*बैदि m. desgl. P. 4,1,104, Sch.

बैहीनरि als N. pr. eines Kämmerlings Mudrâr. 63,19. 64,3 (104,2. 7). वै° und auch वैहीनर gedr.

ब्रध्नलोक, lies Adj. *in der Welt der Sonne befindlich* AV. 11,3,51. Paipp. 17,6,5.

ब्रह्मयूप m. N. pr. einer Oertlichkeit M. Müller, Ren. (Cappeller's Uebers.) 326.

ब्रह्मसंसद् auch *eine Versammlung von Brahmanen* Kaṭhop. 3,17.

ब्रह्मेशवैष्णव Adj. *von* Brahman, Çiva *und* Vishṇu *stammend* Mârk. P. 17,10.

भग्नच्छन्दस् Adj. *metrisch fehlerhaft* Sarasvatîk. 9,2 v. u.

भग्नयति Adj. *eine falsche Cäsur enthaltend* Sarasvatîk. 10,3.

भट्टसर्वज्ञ m. vielleicht Bein. Kumârilabhaṭṭa's Sarvad. 118,7.

भयशङ्कित Adj. *in Furcht und Besorgniss seiend* MBh. 12,133,14.

भाग्यवैषम्य n. *Missgeschick* R. 6,98,29. Mṛkkh. 152,11.

भारिन् (Nachtr. 5) lies *schwer belastet* st. *schwer.*

भार्गवाय्, °यते *dem* Çukra *gleichen* Rudraṭâlaṅkârat. 131, *b*.

भिदाभृत् Adj. *gespalten* Çiç. 6,5.

भिल्ल 1) *c*) *eine Art* Lodhra Râgân. 6,211.

भीमसाहि m. N. pr. eines Dichters Sitzungsberr. d. phil.-hist. Kl. d. Wiener Ak. 106,482.

भीर् Adj. *Furcht einflössend* Çiç. 19,66.

भूतजननी f. *die Mutter aller Wesen* Mâlatîm. 84, 16 (ed. Bomb. 190,1).

भूतोपसृष्ट Adj. *besessen* Âçv. Çr. 15,19,4. Sâj. zu Taitt. Âr. 353.

भूवरी f. Bez. *einer best. Göttin* Âpast. Çr. 14,17,3.

भृशस्विद् Adj. *stark schwitzend* Çiç. 6,61.

भोगंकरा f., भोगमालिनी und भोगवती f. N. pr. verschiedener Dikkanjâ Pârçvan. 3,73.

1. भोज्य 1) *f*) *dessen Speise Jmd* (Gen.) *geniessen darf* MBh. 13,135,1. fgg.

मकरिका auch *eine* Makara-*ähnliche Figur*

Kâd. 240,5 (391,12).

मङ्गलेच्छा f. *Segenswunsch.* Dat. so v. a. *fausti ominis causa* Maitr. S. 3,8,10 (109,12), wo nach Roth ग्रधत्त म° zu trennen ist.

मङ्गुल n. = पाप Ind. St. 16,80.

*°माणिन्द m. etwa *Knecht* oder *Aufseher.* गो°, ग्रश्व° Kâç. zu P. 6,2,66.

मत्कुण 1) *a) c)* Nom. abstr. °त्व n. Çiç. 19,71.

मधुनिकृन् Adj. Beiw. Vishṇu's MBh. 3,18,24.

मधुरिपु Çiç. 6,23.

मध्यपात auch *das in die Mitte von* (Gen.) *Fallen* Comm. zu Âpast. Çr. 14,30,7.

मन् mit ग्रनु, ग्रनुमत m. *Geliebter* Çiç. 6,65.

मनस् 1) मनो वै यज्ञियं पशुः MBh. 3,313,54.

मनःसमृद्धि f. *innere Zufriedenheit* Bhâg. P. 4,9,36.

मनःसुख n. *Herzenslust* Bhâg. P. 9,18,51.

मनुष्यनामन् m. Pl. Bez. *bestimmter Sprüche* Taitt. Âr. 5,7,2. Comm. zu Âpast. Çr. 15,9,4.

मनुष्यनामन् n. *menschlicher —, irdischer Name* Taitt. Âr. 5,7,1.

मनोहृत् Adj. *das Leben raubend* und *das Herz erfreuend* Çiç. 19,109.

मन्दप्राणविचेष्टित auch MBh. 5,193,17.

मन्दबल Adj. *von geringer Kraft* MBh. 1,31,9.

ममत्तर MBh. 5,48,37 nach Nîlak. = बलवत्तर. Statt ममत्तरे liest aber ed. Vardh. मदत्तरे und ed. Calc. सहोत्तरः.

मलना = उत्पुंसना Vall. zu Çiç. 10,110 nach Hultzsch.

मलिम्लुच् 2) lies Âpast. Çr. 14,25,11.

मल्लिकाक्ष auch *ein weisser Fleck am Auge eines Pferdes* in स°.

महत्, महतस् Abl. *von grösserem Werth* (Gegensatz क्षोनतस्) Vasishṭha 2,37.

महविश्व m. *eine best. Personification* Çâṅkh. Gṛhj. 3,5. Vgl. विश्वमह.

महाग्रशु m. N. pr. eines mythischen Lehrers Baudh. 3,9,21.

2. महानद् zu streichen, da Âpast. 1,27,1 माहानद् zu lesen ist.

महानूप Adj. *grosse Sümpfe habend* R. Gorr. 2, 92,18.

महावातसमूह m. *Sturmwind* MBh. 7,3,1.

महाशल्कलिन् Adj. *grossschuppig* (Fisch) Kull. zu M. 3,272.

महाशाक्ती f. metrisch = °शक्ति 1) Varâh. Bṛh. S. 46,81.

महाश्रोत्रिय m. *ein grosser Theolog* Khând. Up. 5,11,1. Bhâg. P. 5,4,12.

महासभा f. *eine grosse Halle* (wo gespeist wird) Kathâs. 45,227.

महासुभित्त n. *ein grosser Ueberfluss an Lebensmitteln, sehr gute Zeit.* Pl. Râǵat. 5,116.

महाहव m. *ein grosses Opfer* Çiç. 19,54.

*मातङ्गवेदि oder *°वेदी f. = वारणडक 2) *b)* H. an. 4,32. Med. k. 202.

मादक 1) Nom. abstr. °ता f. Comm. zu Kap. 3,22.

मानस्तोकीय n. *das mit* मा नस्तोके *beginnende Lied* Baudh. 3,2,9.

माया f. (u. माय) auch Bez. *der Silbe* क्रीम् Sarvad. 171,6 nach Cowell.

मार्जन n. oder °ना f. auch *das Bestreichen des Trommelfells mit Asche* oder *Schlamm* Çiç. 6,31.

मालवभद्र m. N. pr. eines Dichters Sitzungsberr. d. phil.-hist. Kl. d. Wiener Ak. 106,482.

*माषप्रति Adv. Pat. zu P. 2,1,9.

माहानद्, s. oben u. 2. महानद्.

मुखप्रेक्ष Adj. *dessen Blick auf Jmds Gesicht gerichtet ist, Alles Jmd an den Augen ablesend* MBh. 3,233,6. 15,17,4.

*मुखवासन, lies m. st. n.

मुखवैरस्य n. *schlechter Geschmack im Munde* Suçr. 1,192,21.

मुखसंदंश m. *Fresszange* Suçr. 2,257,8. 19. 258, 1. 2. 7.

मुण्डनेश m. Bein. Çiva's Kâçikh. 66,32.

मुत्सरी f. *eine best. Stellung der rechten Hand beim Abschiessen des Pfeils* Çârṅg. Paddh. Dhanurveda 83. 87.

मूर्ख mit ग्रधि s. ग्रनधिमूर्क्षित oben.

मूर्धसंक्षित Adj. (f. ग्रा) *am Kopf angefügt* Çat. Br. 13,8,2,9.

मृणाल 1) °सूत्र n. Kumâras. 1,40. 3,49. Çiç. 3,3.

मृतभाव m. *ein eingetretener Tod, Todesfall* Vasishṭha 2,49.

मेघहासिन् Adj. *in den Tag hinein lachend* Kâṭh. 25,6.

2. यत्, streiche „क्षेतर्यत्त und“.

यज्ञविध्वंश m. *das Missrathen eines Opfers* Âpast. Çr. 14,32,5.

यज्ञविधृष्ट, Nom. abstr. °त्व n. Comm. zu Âpast. Çr. 9,4,5.

यथादोषम् Adv. *je nach dem Schaden* Comm. zu Âpast. Çr. 14,30,5.

यथानाम, so zu lesen statt याथनाम.

यथाशोभम् Adv. *so dass es ein gutes Aussehen hat* Hemâdri 1,378,21.

यथासंकल्पम् Adv. *nach Wunsch* MBh. 1,96,23.

यथासूत्रम् Adv. *dem Sûtra gemäss* Baudh. 3,1,13.

यदृच्छ Adj. (f. ग्रा) *zufällig* Âpast. 1,14,5.

यत्तर् 5) zu streichen; vgl. Z. d. d. m. G. 39,526.

यत्तु in सुयत्तु.

यमित्री Nom. ag. f. etwa *Zusammenhalterin* Âpast. Çr. 14,33,2.

1. यव्य 2) *b)* Pl. N. pr. eines Ṛshi-Geschlechts.

यव्या f. auch = 1. यव्य 2) *a)* TS. 7,4,20,1.

यष्टिमधुक Comm. zu Âpast. Çr. 15,3,16.

यादवप्रकाश m. N. pr. eines Lehrers M. Müller, Ren. 360, N. 3.

यावत्संपातम् Adv. *so lange es geht* Khând. Up. 5,10,5.

युद्धयोग्य Adj. *kriegstauglich.* Nom. abstr. °ता f. R. 1,22,2.

युद्धव्यतिक्रम m. *Verletzung der Regeln des Kampfes* Hariv. 4705.

योगर्द्धिरूपवत् Adj. *in der Gestalt des verkörperten vollkommenen* Joga MBh. 3,300,9.

योनिसंकट n. so v. a. *Wiedergeburt* MBh. 3,84,95.

र 1) auch *verleihend, bewirkend* Çiç. 19,3. 23.

रञ् (Caus. 3), रञ्जित *angelockt* (Wild) Çiç. 6,9.

रणशीर्ष n. *Vordertreffen* R. 6,33,4.

रथवत् Adv. *wie ein Wagenrad* TBr. 3,7,10,6 (रथवृत् gedr.).

रमण n. auch *das Herbeilocken* (des Wildes) P. 6,4,24, Vârtt. 3. Çiç. 6,9.

रमा f. (u. रम) Sarvad. 171,6 Bez. *der Silbe* श्रीम् nach Cowell.

रसभेदिन् Adj. *von mannichfachem Geschmack* MBh. 6,7,22.

रसकरण n. *das Auf —, Aussaugen des Saftes* Nir. 2,20. 3,16. 11,5.

राजहंसाय्, °यते = राजहंसीय् Vâgbhaṭa 4,51.

राजिन् auch Adj. *glänzend* Çiç. 19,112.

रिहिधि m. Kap. S. v. l. für रिन्विधि Maitr. S. 1,9,1 (131,8).

रिभ्, रेभमाण *brüllend* (Kuh) MBh. 4,53,25. Vgl. रेभ्.

रिशादस्, nach Aufrecht = ग्ररिशादस् *sehr hervorragend.*

रेतोऽवसिक्त Adj. *mit Samen begossen;* so heissen *die vom Fleisch durch andere Thiere getödteter Thiere lebenden Eremiten* Baudh. 3,3,4. 6.

रेभिन् (Nachtr. 5), lies *brüllend* st. *erschallen machend.*

रोमसंवेजन *das Sträuben der Haare* Suçr. 1, 155,18.

लक्षणसंनिवेश m. *Brandmarkung* Spr. 6295.

लक्ष्मणादित्य m. N. pr. eines Dichters Sitzungsberr. d. phil.-hist. Kl. d. Wiener Ak. 106,482.

*लघुसमुदीरण Adj. *leicht in Bewegung gerathend.* Nom. abstr. °त्व n. *Beweglichkeit* (des Körpers)

Vjutp. 57.

लड्, लडति auch *zärtlich thun, schmeicheln* (von einem Hunde gesagt) Alaṁkâraś. 61,*b*. Vgl. लल्.

लताय्, °यते *einer Schlingpflanze gleichen* Rudraṭâlaṁkâraṭ. 132,*b*.

लस् mit उद्, उल्लसित auch so v. a. *aus der Scheide gezogen* Çiç. 6,51.

लावण्यवती f. (u. °वत्) auch Titel eines Werkes Sitzungsberr. d. phil.-hist. Kl. d. Wiener Ak. 106,486.

लिप् mit प्रति *zuschmieren, festschmieren* Comm. zu Âpast. Çr. 14,26,2.

लुल् mit व्या in व्यालोलन.

लोकसारङ्ग m. Bein. Vishṇu's MBh. 13,149,97.

लोष्टाय्, °यते *einen Erdkloss darstellen, nicht mehr werth als ein E. sein* Alaṁkâraç. 28,*b*,8.

लोहकर्णी zu streichen; vgl. oben अधीलोहाकर्णी.

वंशक 2) *a*) Subhâshitaratnabhâṇḍâgâra 27, 12 nach Aufrecht.

वंशोद्भेद N. pr. eines Tîrtha Matsjap. 22,25.

वक्तव n. = वक्तृता Kshem. 1,26.

1. वच् mit परिप्र bedeutet *Jmd* (Acc.) *mit einer Mittheilung zuvorkommen*; s. J. A. O. S. Proc. Oct. 1885, XXVI. fg.

वज्रपाताय्, °यित Adj. *wie ein Donnerkeil niederfallend* Pârçvan. 4,155.

वज्रमुष्टि f. auch *eine best. Stellung der Hand beim Abschiessen eines Pfeils* Çârṅg. Paddh. Dhanurveda 83. 85.

वञ्च् Caus. auch *bewahren vor* (Abl.) Kâçikh. 7, 71. — Mit वि, °वञ्चित *betrogen, angeführt* Matsjap. 42,203.

वत्समित्रा f. N. pr. einer Dikkumârî Pârçvan. 3,73.

वरं Adj. *Wünsche gewährend* Çiç. 19,100.

वर्ज्यक am Ende eines adj. Comp. in सप्तधातु°.

वर्मय् (vor वर्मवत् zu stellen) Saduktik. 2,309. — Mit सम् *Jmd* (Acc.) *einen Panzer —, eine Rüstung anlegen* P. 3,1,25, Sch. Vop. 21,17. In übertragener Bed. Subhâshitar. 18,27.

*वर्वूर, vgl. oben वब्बुल fgg.

वर्षसहस्र Çat. Br. 14,6,8,10.

वर्षसहस्रक 1) n. *Jahrtausend* Hariv. 531. — 2) Adj. *tausend Jahre lebend, — während* MBh. 12, 29,55. ed. Calc. 13,1316 (v. l. °सिक). Paṅkar. 1,3,14.

वर्षसहस्रिक Adj. (f. ई) *tausend Jahre während* MBh. 13,18,20.

वर्षसहस्रिन् Adj. *tausend Jahre alt, — werdend* MBh. 12,29,55. 14,90,60.

वर्षसहस्राय Adj. dass. MBh. 3,183,68.

वल्गुनाद् Adj. *lieblich singend* (Vogel) R. 1,30,16.

1. वश्या 4) Baudh. 2,4,10.

2. वस् mit अभिवि Âpast. Çr. 14,23,12.

3. वस् mit वि 6) *a*) lies = 3) *b*) und füge Vasishṭha 27,17 hinzu.

वस्त्य Çiç. (neuere Ausg.) 13,63. Vgl. पस्त्य.

2. वा mit प्र, vgl. संवत्सरप्रवात.

वाक्सार *Kraft der Rede, Beredsamkeit* Varâh. Bṛh. S. S. 4, Z. 18. 19.

वाजिन् Adj. *mit Federn versehen* und *sich bewegend* Çiç. 19,62.

वातात्मज auch Patron. Bhîmasena's MBh. 5, 162,5.

वातिक 1) *d*) *gegen den Wind* (als *humor*) *dienend* Kâraka 87,2.

वाद् m. अच्छावाकस्य वादः Âçv. Çr. 5,3,17 nach dem Comm. = यस्मिन्देश आसीनो ऽच्छावाकः „अच्छावाक वदस्व" इत्युक्तो वदति स देशः.

°वादद् Adj. *wetteifernd mit* Çiç. 19,27.

वान्य Adj. (f. आ) = वन्य *silvestris* Baudh. 3,2,18.

वारिर m. *Wolke* Çiç. 19,100.

वालाक् und °क m. s. oben u. बालाक् und °क.

वास्तुपश्य Bez. *eines best.* Brâhmaṇa J. A. O. S. 11,cxlv.

वाहना f. *Heer* Çiç. 19,33 nach Vall.

वाहावली f. wohl = वाह्यावली Ind. St. 15,296.

*विकर m. = भूविवर Comm. zu TS. 7,4,13,1.

विकर्य Adj. (f. आ) *in Erdgruben befindlich* (nach dem Comm.) TS. 7,4,13,1.

विदाय 2) Brahmavaiv. P. 3, 17, 2. 34, 23 nach Aufrecht.

विधारण 1) f. ई *scheidend, die Grenze bildend* Vasishṭha 1,15.

विधूसर Adj. *staubfarbig, grau* Bhaṭṭ. 10,38.

विनाड wohl = विनाट *Schlauch* Baudh. 1,14,9.

विनिकषण n. *das Zerkratzen* Daçar. 160,12.

विनिकेत Adj. *ohne feste Wohnstätte* Kâçikh. 16,73.

विनिर्मित्सु Adj. mit Acc. *schaffen wollend* Sarasvatîk. 1,60 = Kâvjapr. 362,8.

विनेय 2) streiche buddh. und füge hinzu Saddharmâlaṅkâra 244,*a*.

विन्ध्यारि m. Bein. Agastja's Kâçikh. 73,17. 59.

विभीषण m. so v. a. *Missgeburt* MBh. 6,3,2.

विमातव्य Adj. *umzutauschen gegen* (Instr.) Vasishṭha 2,37.

विष्कन्तर् Nom. sg. *hinundher hüpfend* Bhaṭṭ. 9,64.

विष्कम्भे Dat. Infin. zu स्कभ् mit वि RV. 8,89 (100),12.

विष्टुनुष्टित, st. dessen विष्टुनुस्थित TS. 2,4,12,3.

विसर्ग 17) *das Ende des jährlichen Sonnenlaufs* Kâraka 37,6.

विस्मृत 1) Adj. s. u. स्मर् mit वि. — 2) *m. Bein. Bhavabhûti's Trik. 2,7,27.

विकसित 1) Adj. s. u. 2. कस् mit वि). — 2) n. *a*) *das Lachen.* — *b*) *wohlklingendes Lachen* (bei den Rhetorikern). — *c*) **kaum hörbares Lachen.*

विकापित 1) Adj. Partic. von 2. का mit वि Caus. — 2) n. *Gabe, Geschenk.*

विकुण्डन, vgl. कुण्डन.

विकेठ vor विकेठक und विकेठन zu setzen.

वीराशंसन *Schlachtfeld* überh. Çiç. 19,79. v. l. वैरा°.

वेदायन, s. oben u. बैदायन.

वैतकेत्र m. Patron. Maitr. S. 4,2,6. Vielleicht वैति° zu lesen.

वैतुषिक m. Bez. *bestimmter Eremiten* Baudh. 3,3,3. 7.

वैमूढक n. *Männertanz in weiblicher Kleidung* Mâlatîm. ed. Bomb. S. 228. fg. in den Noten.

वैराशंसन n. *Schlacht* Çiç. 19,79, v. l. für वीरा°.

व्यभिचारवत् Adj. *sich umhertreibend* Baudh. 1, 21,20.

व्यवहारम् Absol. *abwechselnd* Kâṭh. 28,2.

व्यवक्रियमाणात्व n. *das Bezeichnetwerden* Kusum. 18,12.

व्यापात m. Âpast. Çr. 14,22,13 von unklarer Bed.

व्याकृत 1) Adj. s. s. 1. कर् mit व्या. — 2) n. *a*) *das Sprechen, Reden, Rede* 166,1. — *b*) *die unarticulirte thierische Sprache, Gesang* u. s. w. 238,15.

व्युद्धारम् Absol. *einzeln herausnehmend* Âçv. Gṛhj. 1,10,11.

व्रणभृत् Adj. *verwundet* Çiç. 6,59.

शकस्थान, lies Ζαχαστηνη.

*शब्दप्राप्, so zu lesen st. °प्राक्; vgl. P. 6,4,19.

शरच्चन्द्राय्, °यते *dem Herbstmonde gleichen* Rudraṭâlaṁkâraṭ. 131,*b*.

शरावाप MBh. 6,90,61 bedeutet wohl *Köcher*.

शाययितव्य Adj. *schlafen zu lassen.* दीर्घम् so v. a. *dem ewigen Schlafe zu übergeben, zum Tode zu befördern* Bâlar. 222,10.

शिरस्पद n. *Obertheil* Kâraka 86,18 (nach einer Hdschr.).

शीत n. *eine Art Segel* Gâtakam. 14. Das mahrattische शीड spräche für शीट.

SANSKRIT-WÖRTERBUCH

IN KÜRZERER FASSUNG

BEARBEITET

VON

OTTO BÖHTLINGK.

SIEBENTER THEIL.

स, ह, General-Index zu den sechs Nachträgen und letzte Nachträge.

ST. PETERSBURG.

Buchdruckerei der Kaiserlichen Akademie der Wissenschaften.

(Wass.-Ostr. 9. L. No. 12.)

1889.

Zu beziehen durch Eggers & Comp. in St. Petersburg und durch Voss' Sortiment (G. Haessel) in Leipzig.

Preis dieses Theiles: 4 Rbl. 30 Kop. = 11 Mark 50 Pf.

Gedruckt auf Verfügung der Kaiserlichen Akademie der Wissenschaften.

Im Januar 1889.

C. Vesselofski, beständiger Secretär.

VORWORT.

Als ich im Jahre 1877 dieses Wörterbuch auszuarbeiten begann, glaubte ich nicht, dass ich dasselbe würde zu Ende führen. Ich unternahm nichtsdestoweniger diese Arbeit in der Ueberzeugung, dass ein solches Werk von Nutzen sei, und dass im Falle meines Abganges ein Fortsetzer desselben sich wohl finden würde. Nun ist es mir vergönnt gewesen, das Werk selbst abzuschliessen, und dass es erst in diesem Jahre vollendet erscheint, ist nicht meine Schuld, da der Schluss des Werkes ohne den Generalindex und die letzten Nachträge schon im October 1885 druckfertig war. Meine seit Ende 1885 veröffentlichten Arbeiten haben auf den Fortgang dieses Werkes nicht den geringsten Einfluss gehabt.

Die im Vorworte zum 1sten Theile genannten alten Freunde Kern, Roth, Stenzler und Weber haben ihr Versprechen, mich nicht im Stich zu lassen, treulich erfüllt; nur der an Jahren älteste unter diesen, der den Schluss des Werkes gern gesehen hätte, musste leider vor Beendigung desselben die Augen für immer schliessen. Noch auf dem Sterbelager gedachte der liebe Freund Stenzler der unerledigten Correcturen: der gewissenhafte Gelehrte wollte bis zum letzten Athemzuge nicht von dem lassen, was er für Pflicht erkannte. Des edeln Freundes werde ich, so lange ich noch lebe, mit Liebe und Dankbarkeit gedenken. Nach Stenzler's Tode übernahm Jolly mit liebenswürdiger Zuvorkommenheit das Lesen einer Correctur. An den letzten Nachträgen betheiligten sich wie schon zum Theil bei den vorangehenden Nachträgen ausser den oben Genannten insbesondere noch M. Bloomfield, C. Cappeller, B. Delbrück, R. Garbe, A. Hillebrandt, H. Jacobi, R. Pischel und M. Winternitz. Bloomfield steuerte bei aus Kauçika's Sûtra und den dazu gehörigen Werken; Cappeller aus den verschiedensten Theilen der Literatur; Delbrück aus der Maitrâjaṇî-Saṁhitâ; Garbe aus Sâṁkhja-Werken; Hillebrandt aus Çâṅkhâjana's Çrauta-Sûtra und gelegentlich auch aus anderen Werken; Jacobi aus Çrîkaṇṭhacarita, Damajantîkathâ, Dharmaçarmâbhjudaja, Kaṇḍîçataka, Kuṭṭanîmata, Haravigaga und einigen anderen Werken; Jolly aus Vivâdaratnâkara; Pischel insbesondere aus Rudraṭa's Çṛṅgâratilaka; Winternitz aus Âpastamba's Gṛhjasûtra und den Commentaren dazu.

Am Wenigsten vertreten war bisher im Wörterbuch die buddhistische Literatur. Diese Lücke hat Kern in den letzten Nachträgen auf eine nicht genug anzuerkennende Weise auszufüllen gesucht, indem er aus dem Divjâvadâna, aus der von ihm zum Druck vorbereiteten Gâtakamâlâ und der von Minajef herausgegebenen Mahâvjutpatti eine überaus grosse Anzahl neuer Wörter und Wortbedeutungen mir zur Verfügung stellte. Es ist vielleicht nicht vom Uebel, dass diese so oft vom klassischen Sanskrit stark abweichenden, ja kaum Sanskrit zu nennenden Wörter hier näher an einander gerückt sind, so dass man sie mit Leichtigkeit übersehen kann.

Es ist mir ein Herzensbedürfniss beim Abschluss des Werkes die Namen aller derjenigen Gelehrten zusammenzustellen, die mich, der Eine mehr, der Andere weniger, bei der Arbeit unterstützt haben. Es thäte mir Leid, wenn ich irgend Einen vergessen hätte; meine Absicht war auch die-

jenigen, die mir nur einige wenige Bemerkungen mittheilten, nicht mit Stillschweigen zu übergehen. Es folgen die Namen in alphabetischer Ordnung: Th. Aufrecht, M. Bloomfield, P. von Bradke, G. Bühler, C. Burkhard, C. Cappeller, B. Delbrück, L. Fritze, R. Garbe, K. Geldner, † S. Goldschmidt, A. Hillebrandt, A. Holtzmann, Edw. Hopkins, E. Hultzsch, H. Jacobi, J. Jolly, H. Kern, F. Kielhorn, Fr. Knauer, A. Leskien, E. Leumann, Br. Lindner, A. A. Macdonell, † J. Muir, F. Max Müller, R. Pischel, R. Roth, † A. Schiefner, † J. Schönberg, L. von Schröder, J. S. Speijer, † A. Fr. Stenzler, A. Weber, W. D. Whitney, E. Wilhelm, E. Windisch, M. Winternitz und Jos. Zubatý.

Unter den Citaten erfordern etwa die folgenden eine nähere Erklärung:

Festgr. bezeichnet den zu meinem 50jährigen Doctorjubiläum von meinen Freunden mir dargebrachten Festgruss (Stuttgart, Verlag von W. Kohlhammer, 1888);

Pârv. ist Pârvatîpariṇajanâṭaka, herausgegeben von K. Glaser in den Sitzungsberichten der phil.-hist. Classe der Kais. Ak. d. Ww. in Wien, Band 104, S. 578. fgg.

Andere, früher nicht erklärte Abkürzungen werden ohne weitere Erklärung verständlich sein.

Das Cappeller'sche Wörterbuch, welches sich auf die Petersburger Wörterbücher stützt, denselben aber nicht sclavisch folgt, wird Jeder, der die Sanskrit-Studien beginnt, freudig begrüssen. Wer das Sanskrit ex professo betreibt, wird die ausführlichen Wörterbücher nicht gern missen wollen; und somit werden auch diese nicht durch jenes verdrängt werden. Aber auch die beiden Petersburger Wörterbücher ergänzen sich gegenseitig, jedes in seiner Art. Das grössere kann gleichsam als Commentar des kleineren angesehen werden; das kleinere als ein nach Möglichkeit vollständiges Wörterbuch, das eine überaus grosse Anzahl neuer Wörter und Wortbedeutungen nebst Verbesserungen zum grösseren bietet.

Ein Curiosum ist die in Calcutta erscheinende neue Bearbeitung des Çabdakalpadruma. Wie man aus dem Vorworte ersieht, ist den Herren das grosse Petersburger Wörterbuch nicht unbekannt geblieben, aber benutzt haben sie es offenbar nicht. Wenn man heut zu Tage lernen will, wie man eine Sprache wissenschaftlich zu behandeln habe, braucht man nicht nothwendig nach Europa oder Amerika zu gehen, man kann dieses auch von europäisch gebildeten Indern in Indien selbst erfahren. Aber die Gebrüder Çrîvaradâprasâdavasu und Çrîharikâraṇavasu haben in dieser Beziehung Nichts gelernt. Hier einige Belege für dieses harte Urtheil. Das Wort अञ्जस् kennen sie nicht, nur den Instr. अञ्जसा, der व्य, d. i. अव्यय genannt wird. Dieses Indeclinabile wird folgendermaassen erklärt: अञ्जं गतिं विलम्बम्बा (sic) स्यति नाशयति अञ्ज + से + कर्तरि का. Die Partikel अथ ist = अर्थ + ड पृषोदरादित्वात् रस्य लोपः. अथकिं ist = अर्थं पूर्व्वोक्तं (sic) वाक्यं कथते स्वीकरोति अर्थ + कु + डिम् पृषोदरादित्वात् वस्य लोपः. अथब्बन् (sic) ist = अथ लोकमङ्गलाय अर्व्वति वेदविशेषं प्रस्तौति अथ + अर्व्ब + अनिप् शकन्धादित्वात् परूपं. अथो ist = अर्थ + डो पृषोदरादित्वात् रलोपः. Von solchen Absurdidäten wimmelt das Werk, von dem mir 17 Lieferungen vorliegen. Ein gar seltsames Widerspiel der Gebrüder Grimm!

Leipzig, den 19ten Januar 1889.

O. Böhtlingk.

1. सँ Pron. *dieser, der* (auch zum Artikel abgeschwächt); *er, sie*. Nur Nom. Sg. m. und f. (सौ) und im ṚV. der Loc. सँस्मिन्. Vor Consonanten fehlt das Casuszeichen im Nom. m., erhalten hat es sich vor प nur ṚV. 5,2,4 und vor त nur ebend. 8,33,16 und Hariv. 11357 (hier jedoch v. l.); mit einem folgenden Vocal verschmilzt bisweilen das अ von स. सौ metrisch für सँ ṚV. 1,145,1. Dieses Pronomen wird oft durch ein anderes Pron. der dritten Person (एषँ, एषौ, अयँम्, इयँम्, भवान्) verstärkt und verbindet sich *hinweisend* auch mit der ersten und zweiten Person Sg. (mit und ohne अहँम् oder त्वँम्). सो (tonlos) ऽहँम् VS. 18,35. Maitr. S. 2,12,1. सौ ऽहँम् TS. 4,7,13,3. Im Brâhmaṇa ist die Verbindung mit einem Rel. (यँः, यँद्, यँदि, यँथा) am Anfange eines Satzes beliebt. Aus diesem Gebrauch, wobei der Satzanfang wie zur festen Formel wurde, entspringt der andere, gleichfalls im Brâhmaṇa, dass स vor einem Rel. auch in Fällen bleibt, wo die Construction ein anderes Genus und einen anderen Numerus verlangt, oder wo es vollkommen pleonastisch ist. Ein solches pleomastisches स findet sich in buddhistischen Schriften am Anfange eines Satzes vor चेद्, so z. B. Vâgraṅkh. 17,12. 21,3. 31,14. 36,3. Sukhâv. 11,9. fgg. Im Sâṁkhja bezeichnet स wie एष, क und य auch den Purusha.

2. स untrennbare (mit Instr. statt सह nur hier und da im Bhâg. P.) Partikel am Anfange eines Comp., *Verbindung, Gemeinsamkeit* oder *Gleichheit* bezeichnend (Gegensatz अ priv.). Meistentheils am Anfange eines adj. Comp. Der zweite Theil bezeichnet Etwas 1) was an einem Andern haftet, in ihm enthalten ist oder an ihm wahrgenommen wird. — 2) was mit einem Andern sich in demselben Falle befindet, dasselbe thut oder erfährt, in derselben Weise zur Erscheinung kommt. — 3) was zu einem Andern hinzuzuzählen ist. — 4) was diesem und einem Andern gemeinschaftlich ist (z. B. सवर्ण *zu derselben Kaste gehörig*). — 5) *was aus einem Andern gefolgert werden kann, mit diesem auf's Engste verbunden ist (z. B. साग्नि *auf Feuer deutend*). — Ein solches adj. Comp. erhält zum Ueberfluss hier und da noch die adjectivische Endung इन् (z. B. सपुत्रिन् = सपुत्र). In देवाः साग्निपुरोगमाः 88,21 ist स wohl nur des Wohlklangs wegen hinzugefügt worden.

3. स (von सन्) Adj. *verschaffend* in पशुषँ und प्रियसँ.

4. स (warum nicht ष?) Abkürzung von षड्.

5.*स 1) m. = ईश्वर, विष्णु, सर्प und पक्षिन्. — 2) f. सा = गौरी und लक्ष्मी.

सऋक्ष Adj. (f. आ) *mit einem Mondhause verbunden.*

सऋण Adj. *Schulden habend, verschuldet* Asahâja.

सऋषिक Adj. *mit den* Ṛshi Âçv. Gṛhj. 3,9,1.

सऋषिराजन्य Adj. *mit den Königlichen unter den* Ṛshi ebend.

*संय m. *Gerippe.*

संयँत् 1) Adj. *an einander sich schliessend, zusammenhängend, ununterbrochen.* — 2) f. *a) Verbindlichkeit, Vertrag.* — *b) Verbindungsmittel* TS. 4,4,11,2. — *c)* etwa *verabredeter Ort, Stelldichein.* — *d) Kampf, Schlacht.* Fast immer nur im Loc. Çiç. 1,52. 15,28; am Anfange eines Comp. 18,15; am Ende eines adj. Comp. 16,15. — *e)* Bez. *bestimmter Backsteine.*

संयत Adj. s. u. यम् mit सम्.

संयतक m. N. pr. eines Mannes.

संयताक्षर Adj. *Maass haltend beim Essen* MBh. 3,64,62.

संयतिन् Adj. *sich zügelnd, seine Sinne im Zaum haltend.* Vielleicht fehlerhaft für संयमिन्.

संयतेन्द्रिय Adj. *seine Sinne im Zaum haltend* MBh. 3,53,4. R. 3,13,15. Nom. abstr. °त्व.

संयत्व n. Nom. abstr. zu संयँत् 2) *e)* TS. 5,2,10,6.

*संयत्वर m. = वाग्यत und ऋतुसमूह.

*संयद्वर m. *Fürst, König.*

संयँद्वसु 1) Adj. *ununterbrochenen Güterbesitz habend.* Nach Manoh. m. = यज्ञ. — 2) m. *einer der sieben Sonnenstrahlen* Comm. zu VP. 6,3,17.

संयद्वाम Adj. *bei dem sich alles Liebe zusammenfindet*, Bez. der Pupille.

संयँद्वीर Adj. *wo Männer nicht ausgehen (fehlen).*

संयँत्त Partic. von 3. इ mit सम्. f. °यतँी (auch Hem. Par. 2,286).

संयन्तर् Nom. ag. *Zusammenhalter, Zügler, Lenker, der im Zaume hält.* संयन्तास्मि auch als Fut.

संयन्तव्य Adj. *zu zügeln, im Zaume zu halten.*

संयम m. 1) *das in Zucht-Halten, Bändigung, Zügelung.* — 2) *Bändigung der Sinne, Selbstbeherrschung.* Vgl. इन्द्रियसंयमँ. — 3) *das Zusammenbinden, Aufbinden.* — 4) *Fesselung.* — 5) *das Schliessen* (der Augen). — 6) im Joga *Concentration des Geistes* Jogas. 3,25. — 7) *Anstrengung.* संयमात् so v. a. *mit genauer Noth.* — 8) *Unterdrückung*, so v. a. *Vernichtung.* — 9) N. pr. eines Sohnes des Dhûmrâksha.

संयमक Adj. *im Zaume haltend, bändigend.*

संयमन 1) Adj. (f. ई) Nom. ag. *a) Lenker.* — *b) im Zaum —, in Zucht haltend, bändigend.* — *c) zur Ruhe bringend.* — 2) f. ई N. pr. der Stadt Jama's. — 3) n. *a) das im Zaum Halten, Bändigen* 104,2. — *b) Selbstbeherrschung.* — *c) das Zusammenbinden, Aufbinden.* — *d das Anziehen* (der Zügel). — *e) Fessel.* — *f)* = 2) Bâdar. 3,1,13. — *g)* *v. l. für संज्ञपन.

संयमवत् Adj. *der sich im Zaum hält, sich beschränkt, haushälterisch* Katuâs. 6,28.

संयमाम्भस् n. *das Wasser am Ende der Welt.*

संयमित 1) Adj. s. u. यम् mit सम् Caus. — 2) n. *das Dämpfen* (der Stimme) Mṛṅkh. 44,15.

संयमिन् 1) Adj. *a) seine Sinne bändigend, Selbstbeherrschung übend* Hemâdri 1,512,5. Nom. abstr. °मिता f. Kâd. 165, 2 (285, 13). — *b) aufgebunden.* — 2) *m. *ein* Muni, *ein* Ṛshi. — 3) f. °मिनी *a)* Bein. der Stadt Kâçî Kâçikh. 8,51.93. — *b)* = संयमनी Çaṁk. zu Bṛh. Âr. Up. S. 524. °पति m. Bein. Jama's Kâçikh. 8,36.

संयमिनाममालिका f. Titel eines Werkes Burnell, T. Opp. Cat. 1 (hier fehlerhaft संयमी°).

संयम्य Adj. *in Zucht zu halten, zu bändigen* Kâraka 6,14 (संयम्य: zu lesen).

संयवन n. *das Mischen* Gaim. 4,2,15. Comm. zu Âpast. Çr. 1,16,11. 15,6,6.

संयाज m. und संयाजन n. in पत्नीसंयाज und पत्नीसंयाजन.

संयाज्य 1) Adj. in असंयाज्य. — 2) f. आ Du. Bez. *zweier Verse der Jâgjâ und Puronuvâkjâ des Svishṭakṛt* Âpast. Çr. 3,15,5. 5,28,2. 6,31,3. 9, 4,5. 8,8. — 3) n. *Betheiligung an einem Opfer.*

संयाति m. N. pr. verschiedener Männer.

*संयात्रा f. *eine Reise in Gesellschaft*, insbes. *Seereise.*

संयात्रिक Katuâs. 80,30 fehlerhaft für सांयात्रिक.

संयान 1) *m. *a mould.* — 2) f. संयानी Bez. *bestimmter Backsteine* Âpast. Çr. 17,1,2. — 3) n. *a) das Zusammengehen—, Zusammenfahren mit* (im Comp. vorangehend). — *b) das Fahren, Reisen, Reise.* उत्तम *die letzte Reise* (auf die Leichenstätte). — *c) Aufbruch.* — *d) Fahrzeug, Fuhrwerk.* — *e)* Bez. *bestimmter* Sûkta.

*संयाम m. = संयम.

संयामवत् Adj. = संयमिन् 1) *a)* Bhaṭṭ. 7,57.

संयाव m. *ein best. Gebäck aus Weizenmehl* Kâraka 6,30.

संयास m. *Erhitzung, Anstrengung.*

संयुक्त 1) Adj. s. u. 1. युज् mit सम्. — 2) f. संयुक्ता *ein best. Metrum.*

संयुक्तक Adj. mit आगम m. = संयुक्तागम.

संयुक्तसंयोग m. *eine Verbindung mit dem Verbundenen*, z. B. die eines Stranges mit einem Pferde, wodurch die Bewegung des Wagens vermittelt wird.

*संयुक्तसंचयपिटक m. Titel eines Werkes.

संयुक्तसमवाय m. *Inhärenz in dem Verbundenen* (eine der 6 Arten der Wahrnehmung im Njâja), z. B. die Wahrnehmung der Farbe eines zu Gesicht gekommenen Gefässes.

संयुक्तसमवेतसमवाय m. *Inhärenz in demjenigen, was dem Verbundenen inhärirt*, z. B. die Wahrnehmung des Gefärbtseins überhaupt an einem zu Gesicht gekommenen Gefässe von bestimmter Farbe.

*संयुक्तागम m. Titel eines buddh. Âgama.

*संयुक्ताभिधर्मशास्त्र n. Titel eines buddh. Werkes.

संयुग n. (im Bhâg. P. auch m.) 1) *Verbindung, Vereinigung.* — 2) *Kampf, Schlacht* Çiç. 17,55. 18,61.

संयुगमूर्धन् m. *Vordertreffen.*

संयुज् Adj. *durch freundschaftliche oder verwandtschaftliche Bande verknüpft, angehörig, verwandt; m. ein Verwandter* Çiç. 14,55. Wird auch als f. = संयोग gefasst.

संयुजे Dat. Infin. zu 1. युज् mit सम् RV. 8,41,6.

संयुति f. 1) *Summe* (zweier Zahlen oder Grössen) Bîgag. 198. — 2) *Conjunction von Planeten.*

संयुयुत्सु Adj. *kampfbegierig.*

संयुयूषु Adj. mit Acc. *in Verbindung zu bringen wünschend mit* (Instr.).

संयोग m. 1) *Verbindung, Zusammenhang, Vereinigung, Zusammentreffen;* in der Philosophie *die Kategorie der unmittelbaren Berührung, Contact.* Construction des Wortes: *a)* mit einem Gen. α) *Zusammenhang* innerhalb eines Ganzen. — β) *Verbindung* einzelner *Theile, Vereinigung —, das Zusammenkommen von, Zusammenhang zwischen.* — γ) *Verbindung —, Vereinigung —, Contact mit.* Acc. mit कर् so v. a. *unternehmen, sich machen an.* — *b)* mit सङ्ग und Instr. oder mit blossem Instr. = *a)* γ). — *c)* mit Loc. *Vereinigung in*, so v. a. *das Aufgehen in.* — *d)* am Ende eines Comp. α) = *a)* α). — β) = *a)* β). मत्त्व° so v. a. *Uebereinstimmung der Meinungen im Rathe.* — γ) = *a)* γ). प्रापितो ऽग्निसंयोगम् so v. a. *wurde verbrannt;* दाराग्निहोत्रसंयोगं कर् so v. a. *ein Weib nehmen und das heilige Feuer unterhalten;* °संयोगे so v. a. *wenn es sich handelt um* Gaut. 7,13. 13,19. 16,48. 18,24. °संयोगेषु 23,29. अध्ययनाध° Adj. so v. a. *mit Studien beschäftigt oder auf Reisen befindlich* 5,21. — 2) *freundschaftliches* oder *verwandtschaftliches Verhältniss mit* (सङ्ग), *Verschwägerung.* — 3) *eheliche Verbindung* (Gaut. 4,10), — *zwischen* (Gen. oder im Comp. vorangehend), *fleischliche Vermischung —, Beischlaf mit* (सङ्ग). — 4) *Summe.* — 5) *Consonantenverbindung, eine Gruppe von zwei oder mehr Consonanten.* — 6) *ein best. Bündniss.* — 7) *das Sichhalten an Etwas, Erwählung* Âpast. 2,22,5. 23,2.

संयोगमन्त्र m. *Heirathsspruch* Gaut. 4,7.

*संयोगित Adj. = संयोजित, संयोगिते Hariv. 14649 fehlerhaft für तं योगिनो.

संयोगिन् Adj. 1) *in Contact stehend, unmittelbar verbunden, — mit* (Instr. oder im Comp. vorangehend). Nom. abstr. °गित्व n. Sarvad. 30,4. — 2) *mit dem geliebten Gegenstande verbunden.* — 3) *verheirathet.* — 4) *mit einem andern Consonanten verbunden, einer der Consonanten in einer Consonantengruppe.*

°संयोजक Adj. *veranlassend zu* Gaut.

संयोजन n. 1) *das Vereinigen, Zusammenbringen, — mit* (Instr. oder Loc. 267,9). — 2) **fleischliche Vermischung, Beischlaf.* — 3) mit den Genetiven मित्रावरुणयोस्, अश्विनोस् und प्रकृतीस् Namen von Sâman Ârsh. Br.

संयोजयितव्य Adj. Pl. *mit einander zu verbinden* Kâraṇḍ. 74,14.

संयोज्य Adj. *in Verbindung zu bringen mit, zu richten auf* (Loc.).

संयोद्धर् Nom. ag. *Kämpfer* in प्रति°.

संयोद्धव्य n. impers. *zu kämpfen.*

संयोधकण्टक m. N. pr. eines Jaksha.

संरक्त 1) Nom. ag. *hütend, Hüter.* — 2) f. आ *Hut, Schutz, Bewachung.*

°संरक्तक Nom. ag. (f. °क्तिका) *Hüter, Hüterin.* Vgl. शालिसंरक्तिका.

संरक्षण n. *das Hüten, Schützen, Bewahren, — von* (Gen. oder im Comp. vorangehend), *— vor* (im Comp. vorangehend), *das Verhüten.*

°संरक्षणवत् Adj. *Rücksicht nehmend auf* Kâraka 1,6 (अग्नि° zu lesen).

संरक्षणीय Adj. *zu bewachen*, so v. a. *vor dem man sich zu hüten hat.*

*संरक्तितिन् Adj. mit Loc. *der gehütet hat* u. s. w.

संरक्तिन् Nom. ag. *Hüter, Bewacher.* Vgl. सत्य°.

संरक्ष्य Adj. 1) *zu hüten, zu schützen, zu bewachen, — vor* (Abl.), *in Acht zu nehmen.* — 2) *wovor man sich zu hüten hat.*

संरञ्जन Adj. (f. ई) *erfreuend, freundlich, blandus.* कथा f. Text zu Lot. de la b. l. 159.

संरञ्जनीय Adj. *woran man seine Freude hat.*

संरम्भ m. (adj. Comp. f. आ) 1) *das Anpacken.* — 2) *Beissen und Jucken* (einer Wunde u. s. w.). — 3) *innere Aufregung und ein daraus hervorgehendes ungestümes Gebaren, ein leidenschaftliches Auftreten, an den Tag gelegter grosser Eifer, ein ungestümes Verlangen;* die Ergänzung im Infin. oder im Comp. vorangehend (Çiç. 11,23. Uttamaḱ. 344). — 4) *Aufwallung, Zorn, — gegen* (Loc. oder उपरि mit Gen.). — 5) *das Toben* (des Wassers, der Schlacht, der Leidenschaften); *Heftigkeit, Intensität, hoher Grad.* Am Anfange eines Comp. vor einem Adj. so v. a. *überaus* Vikr. 61. — 6) Hariv. 11109 fehlerhaft für संभार.

संरम्भण Adj. *aufreizend*, Bez. der Lieder AV. 4,31. fg.

संरम्भदृश् Adj. *zornigen Blickes.*

संरम्भिन् Adj. 1) *juckend.* — 2) *mit grossem Eifer obliegend;* die Ergänzung im Comp. vorangehend. — 3) *zornig*, sowohl *zum Zorn geneigt* als auch *im Zorn seiend.* Nom. abstr. °म्भित्व n. Çiç. 18,40.

संराग m. 1) *Röthe.* — 2) *Leidenschaft, Heftigkeit.* — 3) *das Hängen an* (Loc.).

*संराजितर् Nom. ag. von 1. राज् mit सम्.

संराद्धि f. *das Gelingen.*

संराधक Adj. *vollständige Concentration des Geistes beobachtend* Çaṁk. zu Bâdar. 3,2,24.

संराधन 1) Adj. (f. ई) *zufrieden stellend, Eintracht bewirkend.* — 2) n. *vollständige Concentration des Geistes.*

संराध्य Adj. 1) *den man für sich gewinnen muss.* — 2) *was man sich zu eigen machen kann.* — 3) *durch vollständige Concentration des Geistes zu erreichen* Çaṁk. zu Bâdar. 3,2,24.

संराव m. *lautes Geschrei, Gekreisch* Kâç. 7, 35. 13,20. 36.

संरावण n. dass. Kâṇḍak. 70,2.

संरुजन n. *das Schmerzen, Schmerzhaftigkeit.*

संरुध् f. ein Spielausdruck, etwa *eine Art des Einsatzes.*

संरोदन n. *das Heulen, Jammern.*

संरोध m. 1) *das Zurückhalten, Aufhalten, Hemmung, Unterdrückung.* — 2) *Einschränkung.* — 3) *Einsperrung, Einschliessung, Belagerung.* — 4) *Beschränkung, Beeinträchtigung.* — 5) *Unterdrückung,* so v. a. *Vernichtung.* — 6) *= क्षेप Çiç. 690.

संरोधन n. 1) *das Zurückhalten, Hemmen, Unterdrücken.* — 2) *das Einsperren.*

संरोध्य Adj. *einzusperren.*

संरोपण 1) Adj. *zusammenwachsen —, vernarben machend, zuheilend* (trans.). — 2) n. *das Pflanzen.*

संरोह m. 1) *das Zuwachsen, Ueberwachsen.* — 2) *das Verwachsen, Verheilen.* — 3) *das Aufkeimen, Hervorbrechen, zum Vorschein Kommen.*

संरोहण 1) Adj. = संरोपण 1). — 2) n. *a) das Verheilen, Vernarben.* — *b) das Pflanzen.*

°संरोहिन् Adj. *wachsend in.*

संलक्ष्य Adj. *wahrnehmbar, sichtbar* Kâṭjâpr. 4, 36. Auch wohl fehlerhaft für सल्लक्ष्य.

संलङ्घन n. *das Vorübergehen* (der Zeit) Comm. zu Lâṭj. 6,6,15.

संलपन n. *das Schwatzen.* संलपनोद्यता so v. a. *ein Verlangen viel zu sprechen.*

संलय m. 1) *das Niederhocken* (eines Vogels). — 2) **Schlaf.*

संलयन n. *das Niederhocken.*

संलाप m. (adj. Comp. f. आ) 1) *Unterredung, Gespräch, Unterhaltung* (Hem. Par. 2,126. Uttamaṁ. 187), — *mit* (Instr., Instr. mit सह oder Gen.), — *über* (im Comp. vorangehend). — 2) Bez. *eines best. Dialogs im Schauspiel.*

संलापक 1) m. = संलाप 2). — 2) n. *eine Art von Schauspielen.*

°संलिप्सु Adj. *habhaft zu werden wünschend.*

संलेप m. *Schmutz, Koth* Hemâdri 1,604,7.

संलोकिन् Adj. *im Angesicht Anderer seiend, von Andern gesehen* Gobh. 4,7,21.

°संलोडन Adj. *in Verwirrung —, in Unordnung bringend.*

1. संवत् f. 1) *Seite.* — 2) *Strecke, Strich.* — 3) *= संग्राम.

2. संवत् Abkürzung für संवत्सरे *im Jahre, anno,* insbes. *im Jahre — nach der Aera des* Vikrama. Auch *im Regierungsjahre.*

संवत्सम् Adv. *ein Jahr lang.*

संवत्सर m. 1) *Jahr.* Acc. *ein Jahr lang, für die Dauer eines Jahres;* Instr. *nach einem Jahre, im Laufe eines Jahres;* Loc. und Gen. *binnen —, im Laufe eines Jahres, nach einem Jahre.* Personificirt VP.^{2} 2,86. Vereinzelt auch n., z. B. Gaut. 15, 15. — 2) *das erste Jahr im fünf- oder sechsjährigen Cyclus.*

संवत्सरकर Adj. *das Jahr bildend* (Çiva).

संवत्सरकौस्तुभ m. Titel Burnell, T.

संवत्सरतम Adj. (f. ई) *über's Jahr kommend.*

°तमी रात्रिम् so v. a. *heute über's Jahr.*

संवत्सरदीक्ष Adj. *wobei die* Dîkshâ *ein Jahr lang unterhalten wird.*

संवत्सरदीक्षित Adj. *ein Jahr lang die Weihe unterhaltend.*

संवत्सरदीपव्रत n. *eine best. Begehung.*

संवत्सरपर्वन् n. *Jahresabschnitt* Pat. zu P. 4,2, 21, Vârtt. 2.

संवत्सरप्रतिमा f. *das Abbild des Jahres* TBr. 1,1,6,7. Ind. St. 17,223. fg.

संवत्सरप्रदीप m. Titel eines Werkes.

संवत्सरप्रवर्ह und °प्रवत्ह m. *eine Nebenart des* Gavâmajana.

संवत्सरप्रभृति Adj. *ein Jahr und länger dauernd* Kâṭj. Çr. 24,4,2.

संवत्सरप्रवात Adj. *ein Jahr lang der Luft ausgesetzt gewesen* Âpast. Çr. 5,27,11.

संवत्सरफल n. Pl. *die Früchte des Jahres,* so v. a. *was im Laufe des Jahres zu erwarten ist.* Auch Titel eines Werkes Burnell, T.

संवत्सरब्राह्मण n. *die symbolische Bedeutung eines Jahresopfers* Tâṇḍja-Br. 24,20,2.

संवत्सरभुक्ति f. *Jahreslauf, der in einem Jahre zurückgelegte Lauf* (der Sonne) Bhâg. P. 5,22,8.

संवत्सरभृत् Adj. *der die* Dîkshâ *ein Jahr lang unterhält* Çulbas. 2,79.

संवत्सरभृत Adj. *ein Jahr lang getragen* oder *gepflegt* (das Feuer). संवत्सरभृतोक्ष Adj. Çâṅkh. Çr. 16,20,11.

संवत्सरभृतिन् Adj. *ein Jahr lang* (das Feuer) *getragen* oder *gepflegt habend.*

संवत्सरभ्रमि Adj. *in einem Jahre den Umlauf vollbringend* (die Sonne) Mârk. P. 77,42.

°संवत्सरमय Adj. *aus so und so vielen Jahren bestehend.*

संवत्सरमुखी f. *der 10te Tag in der lichten Hälfte des* Gjaishṭha Hemâdri 1,64,1.

संवत्सररूप n. *eine Form des Jahres.*

संवत्सरवासिन् Adj. *ein Jahr lang* (beim Lehrer) *bleibend.*

संवत्सरविध Adj. *in der Weise eines Jahresopfers zu begehen* Çat. Br. 12,2,3,9.

संवत्सरवेला f. *der Zeitraum eines Jahres.*

संवत्सरसत्र n. *ein* Soma-*Opfer, dessen* Sutjâ-*Tage ein Jahr über dauern.*

संवत्सरसद् Adj. *der eine solche Feier hält.*

संवत्सरसंमित Adj. 1) *dem Jahre gleichmässig.* — 2) *dem Jahres-*Sattra *gleichartig.* — 3) f. आ und n. (Kâṭj. Çr. 24,3,17) Bez. *bestimmter Tage, in deren Mitte der* Vishuvant-*Tag liegt.*

संवत्सरसहस्र n. *Jahrtausend.*

संवत्सरसात Adj. (f. आ) *im Laufe eines Jahres erworben* TS. 2,2,6,4.

संवत्सरस्वादित Adj. *für ein Jahr lang gut bereitet* ebend.

संवत्सरात्यासम् Absol. *mit Ueberspringung eines Jahres* Lâṭj. 9,8,17.

संवत्सरायुष Adj. *ein Jahr alt* Maitr. S. 2,3,5 (32,12).

संवत्सरावर Adj. *mindestens ein Jahr dauernd.*

संवत्सरिक fehlerhaft für सांवत्सरिक.

संवत्सरीण Adj. (f. आ) *jährig, jährlich, alle Jahre wiederkehrend* Âpast. Çr. 8,3,4. Hemâdri 1, 148,16.

संवत्सरीय Adj. dass. Maitr. S. 2,10,1 (132,7).

संवत्सरोपसत्क Adj. *dessen* Upasad *ein Jahr lang dauert* Comm. zu Kâṭj. Çr. 4,6,14.

संवत्सरोपासित Adj. *ein Jahr lang bedient.*

संवदन n. 1) *Gespräch, Unterhaltung* Çaṁk. zu Bâdar. 2,1,5. — 2) *= समालोच, आलोच. — 3) v. l. für संवनन 3). Auch *f. आ.

संवदितव्य oder °तव्य Adj. *zu bereden, worüber ein Uebereinkommen zu treffen ist.*

संवनन 1) Adj. (f. ई) *geneigt machend, für sich gewinnend, versöhnend, vereinigend* AV. 6,139,3.

दान° so v. a. *zum Spenden geneigt machend, — auffordernd.* — 2) m. N. pr. des Liedverfassers von RV. 10,191. — 3) n. *ein Mittel der Vereinigung, — der Eintracht, — für sich zu gewinnen* (Bâlar. 66,1), *— zu bezaubern; zähmender Bann* Gaut. कोश° so v. a. *das Gewinnen, —, Erwerben eines Schatzes* MBu. 5,148,9.

संवत् 1) Adj. *das Wort* सम् *enthaltend.* — 2) n. Name eines Sâman.

संवपन n. *das Einschutten* Kâtj. Çr. 15,1,11.

1. संवर 1) Adj. *abwehrend, zurückhaltend.* काल° als Beiw. Vishṇu's. — 2) m. *a) Damm* Buatt. 13, 7. — *b) Abwehr der Aussenwelt, das Sichhüten vor derselben,* Bez. eines der 7 oder 9 Tattva bei den Gaina. — *c)* *N. pr. zweier Arhant bei den Gaina. — 3) (* n.) *Selbstbeherrschung* Kâraṇḍ. 46,10,13,14.

2. संवर m. *Wahl* (eines Gatten). v. l. स्वयंवर.

3. संवर m. n. ungenaue Schreibart für शम्बर.

1. संवरण 1) Adj. (f. ई) *verschliessend, in sich enthaltend* Pr. P. 26. वलि f. Bez. einer der *Falten* des Afters. — 2) m. N. pr. verschiedener Männer Vâsav. 275,2, v. l. — 3) n. *a) Umhegung, ein umschlossener Raum* (wie der Opferplatz). — *b) Hülle, Decke.* — *c) das Verbergen, Verstecken, Geheimhalten; Geheimnisskrämerei.* — *d) das Schliessen.*

2. संवरण n. *das Erwählen* (eines Gatten).

संवरणानाटक n. Titel eines *Schauspiels* Opp. Cat. 1.

संवरणस्रज् f. *ein Kranz, den ein Mädchen dem Erwählten aufsetzt,* Ragh. 6,80. Naish. 9,65.

संवरणीय Adj. *zu verbergen, zu verstecken, geheim zu halten* Prasannar. 14,16.

*संवरविंशक n., *संवरव्याख्या f. und संवरोदयतन्त्र n. Titel von Werken.

संवर्ग 1) Adj. *zusammen —, an sich raffend.* — 2) m. *a) das Zusammenraffen, — bringen.* Mit den Genn. अग्नेस् und प्रजापतेस् Namen von Sâman Ârsh. Br. — *b) Vermengung* (?) in वर्ण° Vasishṭha 3,24. — *c) das mit einander Multipliciren, das Product einer Multiplication* Ârjabh. 2,3. Vgl. संवर्गम्.

संवर्गजित् m. N. pr. eines Lehrers Vaṃçabr. 2.

संवर्गम् Absol. *zusammenraffend.*

संवर्गय्, °यति *um sich versammeln* Buatt. 14, 94. v. l. संसर्गय्.

संवर्गविद्या f. *eine best. Lehre.* Auch fehlerhaft für संसर्गविद्या.

संवर्ग्य 1) Adj. *zu multipliciren.* — 2) m. N. pr. eines Mannes.

संवर्जन n. *das Packen.*

संवर्णन n. *das Schildern, Erzählen.*

संवर्त 1) m. *a)* etwa *das auf den Leib Rucken.* — *b) etwas Gerolltes* oder *Geknetetes, Ballen.* — *c) ein geballter, dichter Haufe.* — *d) eine geballte, regenschwangere Wolke.* — *e) eine der sieben Wolken beim Weltuntergange.* — *f) Weltende, Untergang der Welt.* संवर्ताग्नि m., संवर्तार्क m. und संवर्ताम्भस् n. — *g) eine best. Weltperiode* (कल्प). — *h)* **Jahr.* — *i) eine best. mythische Waffe.* — *k) ein best. Komet.* — *l) eine best. Conjunction der Planeten.* — *m)* **Terminalia Bellerica.* — *n)* N. pr. verschiedener Männer. °स्मृति f. Burnell, T. Opp. Cat. 1. °श्रुति f. — 2) n. इन्द्रस्य संवर्ते Namen zweier Sâman Ârsh. Br. 1,393. Richtig सांवर्ते.

संवर्तक 1) Adj. *zusammenrollend, Alles umstürzend beim Untergang der Welt.* संवर्तकाग्नि Pl. Nâgân. 70. 76. — 2) m. *a) ein solches Feuer.* Nach H. *das höllische Feuer* (वाडव). Pl. so v. a. *die höllischen Feuer.* — *b)* Sg. (sc. गण) *eine solche Gruppe von Wolken* (vgl. u. 1) VP. 5,11,1. Pl. 6,3,31. — *c) Weltende, Untergang der Welt.* — *d)* * *Terminalia bellerica* Râgân. 11,237. — *e)* *Bein. Baladeva's. — *f)* N. pr. *α)* eines Schlangendämons MBu. 1,35,10. — *β)* eines alten Weisen, = संवर्त. — *γ)* eines Berges. — 3) f. °र्तिका *ein junges (noch zusammengerolltes) Blüthenblatt einer Nymphaea* Buâvapr. 1,224. Anarghar. 4,4. S. 70. नलिनी° Kâd. 36,17 (66,6). — 4) n. Baladeva's *Pflugschar.*

*संवर्तकिन् m. Bein. Baladeva's.

संवर्तग m. N. pr. eines Sohnes des dritten Manu Sâvarṇa. v. l. सर्वत्रग.

संवर्तन n. *eine best. mythische Waffe* Hariv. 3, 41,14.

°संवर्तनीय Adj. *führend —, gereichend zu* Text zu de la b. l. 189. 204.

संवर्तम् Absol. *aufrollend, umstürzend.*

संवर्तमरुत्तीय Adj. *die Weisen* Saṃvarta *und* Marutta *betreffend.*

संवर्धक scheinbar in J. A. O. S. 6,504. Çl. 13, da hier संवर्धयां चक्रिरे zu lesen ist.

संवर्धन 1) Adj. *vermehrend, fördernd.* — 2) m. N. pr. eines Mannes. — 3) n. *a) das Heranwachsen* (eines Kindes). — *b) das Grossziehen* (eines Kindes). — *c) Mittel zum Wachsen,* केश° *der Haare.* — *d) das Gedeihen, Erfolghaben.* — *e) das Gedeihenmachen, Fördern.*

संवर्धनीय Adj. 1) *aufzuziehen, gross zu ziehen.* — 2) *zu ernähren.* — 3) *zu mehren, zu fördern.*

संवर्मय्, °यति s. u. वर्मय् Nachtr. 6.

*संवर्य्, °र्यति (संभरणे).

संवल *Wegekost.* Vgl. शम्बल.

1. संवलन n. und °ना f. *das Zusammentreffen, Zusammenstossen* (in feindlichem Sinne Bâlar. 201, 10); *Vereinigung, Verbindung.*

2. संवलन fehlerhaft für संवनन.

संवल्गन n. *das Aufspringen, Jubeln* Anarghar. 185.

संववृवँस् (von वर्त्) Partic. *zusammengeballt.*

संवसति f. *das Zusammenwohnen* Subhâshitâv. 2927.

*संवसथ m. *Niederlassung, Dorf.*

संवँसन n. *Wohnort, Behausung.*

संवँसु m. *Wohnungsgenosse.*

संवस्त्रण n. *das Tragen gleicher Kleider* Comm. zu Mân. Gṛhj.

संवस्त्रय् s. u. वस्त्रय्.

संवह m. Name 1) *eines der sieben Winde.* — 2) **einer der sieben Zungen des Feuers.* Als m.!

संवहन n. 1) *das Führen, Leiten.* — 2) *das an den Tag Legen, Aeussern.*

*संवहितर् Nom. ag. anzunehmen für सांवहित्र. Vgl. संवोढर्.

संवाँच् f. *gemeinsame Rede, colloqium.*

संवाच्य n. als eine der 64 Kalâ wohl *die Kunst sich zu unterhalten.*

*संवाटिका f. = प्रङ्गाटक.

संवाद m. (adj. Comp. f. आ) 1) *Unterredung, — mit* (Instr., Instr. mit सह, Loc. oder im Comp. vorangehend). — 2) *Verabredung* in यथासंवादम्. — 3) *Uebereinstimmung, Einklang; das Gleichkommen* 323,29.

संवादक 1) Adj. *übereinstimmend.* — 2) m. N. pr. eines Mannes Harshak. 150,3.

संवादन n. *Einigung, Einstimmung.*

संवादिन् Adj. 1) *sich unterhaltend.* — 2) *übereinstimmend, im Einklang stehend, — mit* (Gen. oder im Comp. vorangehend) 250,28. 252,30.

संवाध Naish. 6,54 schlechte Lesart für संवाद.

संवाध m. schlechte Lesart für संबाध.

संवाप m. *das Zusammenschütten* Comm. zu Âpast. Çr. 6,29,15. 10,30,7. 15,6,6.

संवार m. (adj. Comp. f. आ) 1) *der Verschluss der Stimmritze* (bei der Aussprache eines Lautes). — 2) *Hinderniss* Mṛkkh. 110,4, v. l.

°संवारण Adj. *zurückhaltend, abwehrend.*

संवारयितु Adj. *zurückzuhalten —, abzuwehren beabsichtigend* MBh. 6,85,12.

संवार्य Adj. 1) *zu verhullen, zu verbergen.* — 2) *zurückzuhalten, abzuwehren* in अ°.

संवावदूक Adj. *übereinstimmend* Anarghar. 7,146.

संवास m. 1) *das Zusammenwohnen, Zusammen-*

leben, — mit (Instr., Instr. mit सह oder im Comp. vorangehend). — 2) *geschlechtliche Beiwohnung, Beischlaf mit* (im Comp. vorangehend) Kâraka 6, 30. — 3) *gemeinschaftlicher Wohnplatz.* — 4) *Niederlassung, Wohnstätte, Wohnplatz.* — 5) * *Spazierplatz.*

1.°संवासिन् Adj. *gekleidet in.*

2. संवासिन् Adj. 1) *zusammenwohnend;* m. *Wohnungsgenosse.* — 2) am Ende eines Comp. *wohnend in, bewohnend.*

संवास्य Adj. MBh. 12,321,25 schlechte Lesart für संध्यास.

संवाह् 1) Adj. *a) in Bewegung setzend* in तृण°. — *b)* * = संवाहक. — 2) m. *a)* etwa *ein Park zum Spazierenfahren.* — *b) Marktflecken.* — *c) das Entlangfahren mit der Hand, Streichen.* — *d) einer der sieben Winde.* Wohl nur fehlerhaft für संवह. — *e) Erpressung, Bedrückung.*

संवाहक Nom. ag. (f. °हिका) *mit der Hand entlang fahrend, — über* (im Comp. vorangehend), *die Glieder streichend, der dieses als Gewerbe betreibt.* Subst. Kâraka 92,5. Harshak. 30,9.

संवाहन n. 1) *das Fahren, Ausfahren.* — 2) *das Ziehen* (der Wolken). — 3) * *das Ziehen —, Tragen einer Last* u. s. w. — 4) *das Entlangfahren mit der Hand* (auch हस्त°), *Streichen —, Reiben der Glieder.* Gewöhnlich in Comp. mit dem, was gerieben wird, Hem. Par. 1,127. Vâsav. 140,2.

संवाहितव्य Adj. *zu reiben.*

संवाहिनी f. *ein zuführendes Gefäss* (von der Mutter zum Fötus) Kâraka 353,5.

संवाह्य Adj. 1) *zu tragen.* — 2) *an den Tag zu legen* in अ°.

संविकाश MBh. 9,896 fehlerhaft für संनिकाश.

संविचेतव्य Adj. *auszusondern* R. 5,85,18.

संविज्ञान n. 1) *das Mitverstehen —, Mitbegreifen —, Subsumiren aller übrigen Theile.* — 2) *das Kennen, Wahrnehmung.* °भूत Adj. *allgemein bekannt, — gebräuchlich.*

संवित्क am Ende eines adj. Comp. von 1. संविद् 1) Nṛs. Up. in der Bibl. ind. 147.

संवित्ति f. 1) *Erkenntniss.* — 2) *Empfindung, — für* (im Comp. vorangehend) Kap. 5,27. Hem. Par. 9,92. — 3) * *Einverständniss* Çâçvata 422. — 4) * = संबन्ध.

संवित्प्रकाश m. Titel eines Werkes.

1. संविद् f. 1) *Bewusstsein* (Comm. zu Nyâyas. 3,2,1), *— von* (im Comp. vorangehend), *Erkenntniss* Naish. 8,48. Auch Pl. Im Joga Bez. einer best. durch Anhalten des Athems erreichten Stufe. — 2) *Empfindung, Gefühl.* — 3) *Einverständniss; Verabredung, Uebereinkunft, — in Betreff von* (im Comp. vorangehend). Acc. mit कर्, स्थापय् oder वि-धा (Kathâs. 44, 127 wohl verdorben) *sich verabreden, übereinkommen, ein Uebereinkommen treffen mit* (Gen., Instr. oder Instr. mit सह), *— zu* (Infin. oder Dat.), *— in Betreff von* (im Comp. vorangehend); mit dem Caus. von लङ् oder व्यति-क्रम् *einen Vertrag* u. s. w. *brechen.* — 4) *ein Stelldichein.* — 5) *Plan, Anschlag.* — 6) *Unterredung, Gespräch, — über* (im Comp. vorangehend) Çiç. 16,47. — 7) *Nachricht.* — 8) *Herkommen, Sitte.* — 9) *Name.* — 10) * *Kampf.* — 11) = तोषण Çiç. 16,47 nach dem Comm. — 12) * *Hanf.*

2. संविद् f. *Erwerb, Besitz* Maitr. S. 4,2,8 (30,5).

संविद् 1) Adj. *Bewusstsein habend* in असंविद्. — 2) *Verabredung, Uebereinkunft.* ज्ञातसंविदैः Kâm. Nitis. 11,26 vielleicht fehlerhaft für ज्ञातसंविदो (von संविद्).

संविद्य n. *Besitz.*

संविध् f. = संविधा 1) MBh. 3,284,2.

संविधा f. 1) *Anordnung, Vorkehrung, Veranstaltung* (Bâlar. 126,18), *Einrichtung.* — 2) *Lebensweise.*

संविधातर् Nom. ag. *Anordner, Bestimmer,* so v. a. *Schöpfer, ein Gott.* — Veṇis. 90,11 wohl fehlerhaft für संनिधातर्.

संविधातव्य 1) Adj. *zu veranstalten, zu bewerkstelligen, zu thun.* — 2) n. impers. *zu verfahren.*

संविधान n. = संविधा 1). Auch fehlerhaft für संनिधान.

संविधानक n. *eine absonderliche Art des Verfahrens.*

संविधानवत् Adj. *richtig verfahrend.*

संविधि m. = संविधा 1). Auch fehlerhaft für संनिधि.

संविधेय Adj. = संविधातव्य 1).

संविन्मय Adj. *aus Erkenntniss bestehend.*

संविभक्तर् Nom. ag. *mit Anderen theilend, Andere bedenkend;* mit Gen.

संविभजन n. *das Theilen mit einem Andern* Bâlar. 288,9.

संविभजनीय Adj. *zu vertheilen unter* (Dat.).

संविभज्य Adj. *mit dem man Etwas theilen muss, zu bedenken* Zach. Beitr. 39. MBh. 12,76,11.

संविभाग m. 1) *das Theilen mit Anderen* (Âpast. 1,23,6. Gaut. 10,39), *Zukommenlassen eines Antheils, — an* (Dat. oder Loc.), *das Theilnehmenlassen an* (im Comp. vorangehend), *das Beschenken mit* (im Comp. vorangehend) Gaut. 5,21. Instr. mit कृत्वा *dadurch, dass man eine Vertheilung veranstaltet.* आज्ञा° *Ertheilung von Befehlen* Kâd. 232,24 (381,19). Acc. mit कर् Med. *mit Jmd* (Gen.) *an Etwas* (Instr.) *Theil haben* 47,19 (87,6. 7). — 2) *Antheil.*

संविभागमनस् Adj. *mit Anderen zu theilen geneigt.*

संविभागरुचि Adj. *gern mit Anderen theilend.* Nom. abstr. °ता f.

संविभागशील und °वत् (Varâh. Bṛh. S. 68,112) Adj. *mit Anderen zu theilen pflegend.*

संविभागिता f. und संविभागित्व n. *die Tugend mit Anderen zu theilen.*

संविभागिन् Adj. 1) *mit Anderen zu theilen pflegend, zu th. pfl. mit* (Gen.). — 2) *einen Antheil von* (Gen.) *erhaltend.*

संविभाग्य Adj. *dem man Etwas zukommen lassen soll* Râgat. 8,63.

संविभाज्य Adj. MBh. 12,2879 fehlerhaft für संविभज्य.

संविमर्द m. *ein Kampf auf Leben und Tod.*

संविवर्धयिषु Adj. mit Acc. *gedeihen zu machen —, zu vermehren begehrend.*

*संविषा f. *Aconitum ferox.*

संविष्कार Hariv. 8721 fehlerhaft.

संवीक्षण n. 1) *das Erblicken* Kâçikh. 67,12. — 2) * *das Suchen, Nachforschen.*

संवीत 1) Adj. s. u. 1. व्या mit सम्. — 2) n. *Kleidung* Spr. 1076.

संवीतिन् Adj. *die heilige Schnur um den Hals tragend* Ind. St. 15,153.

संवुवूर्षु Adj. mit Acc. *zu verbergen beabsichtigend* Bhaṭṭ.

संवृक्तधृष्णु Adj. *der den Starken an sich reisst, — bemeistert.*

संवृञ्ज् Adj. *an sich reissend.*

1. संवृत् Adj. *bedeckend.*

2. संवृत् f. *das Beschreiten, Herankommen; Angriff.*

संवृत 1) Adj. s. u. 1. वर् mit सम्. — 2) * m. Bein. Varuṇa's. — 3) n. *ein verborgener Ort* Kaush. Up. 1,1.

संवृतता f. *das Geschlossensein, Verschlossenheit.*

संवृतत्व n. dass. Veṇis. 27,22.

संवृतमन्त्र Adj. *seine Berathungen —, seine Pläne geheimhaltend.* Nom. abstr. °ता f.

संवृतस् Abl. Infin. zu वर्त् mit सम् AV. 18,3,30. fgg.

संवृति f. 1) *Verschluss.* — 2) *Verhüllung, Verbergung, Geheimhaltung* Çiç. 10,35. — 3) *Verstellung, Heuchelei.* — 4) *Hemmung.* Ueber die Bed. des Wortes bei den Buddhisten s. Wassiljew, Der Buddh. S. 321. fgg.

संवृतिमत् Adj. *sich zu verstellen vermögend* Çiç. 15,11. Subhâshitâv. 679.

संवृत्त 1) Adj. s. u. वर्त् mit सम्. — 2) m. *a*) *Bein. Varuṇa's. — *b*) N. pr. eines Schlangendämons.

संवृत्ति f. 1) *gemeinsame Beschäftigung.* अध्ययन° *gemeinsames Studiren* Âpast. 2.6,13 (संवृत्ति fehlerhaft). — 2) *eine richtige Wirkung* Karaka 3, 12. — 3) etwa *Erfüllung* (personificirt). — 4) fehlerhaft für संवृति und auch wohl für सद्वृत्ति.

संवृद्धि f. 1) *Wachsthum.* — 2) *Macht* Çiç. 2,116.

संवेग m. 1) *eine heftige Gemüthsaufregung.* — 2) *Heftigkeit, Gewalt, hoher Grad.* — 3) *ein Verlangen nach Erlösung* Hem. Jogaç. 2,15. Hem. Par. 2, 308. 349.

संवेगधारिणी f. N. pr. einer Kiṁnara-Jungfrau Kâraṇḍ. 6,18.

संवेजन n. in नेत्र° und रोम° Nachtr. 6.

संवेद् m. *Empfindung.*

संवेदन n. 1) *das Erkennen.* — 2) *das Bewusstwerden, Empfundenwerden.* — 3) *das Melden, Verkünden, Zuwissenthun.*

संवेदनीय Adj. *zu empfinden* Comm. zu Njâjas. 5,1,31.

संवेद्य 1) Adj. *a*) *kennen zu lernen, zu erkennen aus* (im Comp. vorangehend), *verständlich für* (im Comp. vorangehend). — *b*) *mitzutheilen Jmd* (Loc.). — 2) *m. *der Zusammenfluss zweier Flüsse.* — 3) n. N. pr. eines Tîrtha.

संवेद्यता f. *Verständlichkeit für* (Instr.).

संवेद्यत्व n. 1) dass. — 2) *das Empfundenwerden* Comm. zu Njâjas. 4,2,36.

संवेश् m. 1) *Eintritt, Anschluss.* — 2) *das Niederliegen, Schlafen.* — 3) **quidam coeundi modus.* — 4) *Gemach, Zimmer.* — 5) **Sitz, Bank.*

संवेशक Nom. ag. *Einer, der seinem Herrn beim Schlafengehen hilft,* Karaka 1,15. — Vgl. गृह°.

संवेशन 1) Adj. (f. ई) *zum Liegen veranlassend* Taitt. Âr. 5,3,1. — 2) n. *a*) *das Niederliegen, Schlafen* Çâṅku. Gṛhj. 4,7. — *b*) *geschlechtliches Beiwohnen, das Beschlafen* Âpast. 2,1,19. — *c*) **Sitz, Bank.*

*संवेशनीय Adj. = संवेशनं प्रयोजनमस्य.

संवेशपति m. *der Herr des Niederliegens, — Schlafes, — Beischlafes.*

संवेशिन् Adj. *zum Schlafen sich niederlegend* in अध:° (Nachtr. 6) und जघन्य°.

(संवेश्य) संवेशिश्र Adj. *zu betreten, zu besitzen.*

*संवेष (!) m. gaṇa संतापादि.

संवेष्ट n. 1) *das Gehülltsein in* (im Comp. vorangehend). — 2) *Hülle.* Am Ende eines adj. Comp. *gehüllt in.*

संवेष्टन n. *das Zusammenrollen* Çaṅk. zu Bâdar. 2,1,9. Im Dhâtup. als Bed. von मुर्.

*संवोढ्र् Nom. ag. von 1. वह् mit सम्.

संव्यवस्य Adj. *zu entscheiden.*

संव्यवकरण n. *das Zurechtkommen —, Sichverständigen im gewöhnlichen Leben.*

संव्यवकार m. 1) *Verkehr, — mit* (Instr.) Baudh. 2,3,41. — 2) *Beschäftigung —, das Sichabgeben mit* (im Comp. vorangehend). — 3) *das Zurechtkommen —, Sichverständigen im gewöhnlichen Leben.* Vgl. लोक°. — 4) *ein allgemein verständlicher Ausdruck im gewöhnlichen Leben.*

संव्यवकारवत् m. *Geschäftsmann.*

संव्यवकारिक Adj. fehlerhaft für सांव्यवकारिक.

संव्यवकार्य Adj. in अ°.

संव्याध m. in अ°.

संव्याधि m. *Kampf.*

संव्यान n. 1) *Umschlag, Tuch, Mantel* Çiç. 18,69. Hem. Par. 2,326. 451. Bhaṭṭ. 4,37. — 2) **das Verhüllen* Çâçvata 706.

संव्याय m. = संव्यान 1).

संव्यास Verz. d. Oxf. H. 48,*b*,2 wohl fehlerhaft.

संव्यूह m. *Vertheilung, Anordnung.*

संव्यूहिम Adj. etwa *vertheilend.*

संव्रश्चम् Absol. *zerstückelnd, stückweise.*

संव्रात vielleicht = व्रात *Menge.*

संव्रय m. in असंव्रय.

संशंसा f. *Lob, Anpreisung* Çâṅku. Br. 28,7.

*संशकला Adv. mit कर् u. s. w.

संशप्तक m. Pl. *Eidgenossen,* im MBh. Bez. von Kriegern (Trigarta mit seinen Brüdern), *die feierlich geschworen hatten* Arǵuna *zu tödten, aber selbst um's Leben gebracht wurden.* °वध-पर्वन् n. Titel von Adhjâja 17. fgg. in MBh. 7.

संशब्द m. 1) *Anruf, ein herausfordernder Ruf* MBh. 6,48,20. — 2) *Rede.* — 3) *das Erwähnen.*

संशब्दन n. *das Erwähnen, Nennung.* Pl. 221,11.

संशब्द्य Adj. in अ°.

संशम् m. *Beruhigung, Befriedigung* Bhaṭṭ. 17,101.

संशमन 1) Adj. (f. ई) *beruhigend, niederschlagend* (die aufgeregten humores). — 2) n. *a*) *das zur Ruhe Bringen.* — *b*) *Mittel zur Beruhigung* u. s. w. Karaka 6,8.

संशमनीय in वास्तु° und संशोधन°.

संशय m. (adj. Comp. f. आ) 1) *Zweifel, Zweifelhaftigkeit, Bedenken, Ungewissheit, — in Bezug auf* (Loc., Acc. mit प्रति oder im Comp. vorangehend), *eine zweifelhafte Sache.* अपच्छत्रसंशयम् Karaka 6,19. संशय: mit folgendem Potent. *es ist zweifelhaft, ob* Chr. 78,20. नास्ति मे संशय: am Anfange eines Verses ohne Einfluss auf die Construction, eben so न संशयो मे ऽस्ति mitten in den Satz eingeschoben; नास्त्यत्र संशय:, नास्ति संशय:, नात्र संशय:, न संशय: (überaus häufig) und न हि संशय: am Ende eines Satzes so v. a. *ohne allen Zweifel.* — 2) *Gefahr, — für* (Gen., Loc. oder im Comp. vorangehend).

संशयकर Adj. (f. ई) *Gefahr bringend, — für* (im Comp. vorangehend).

*संशयच्छेद् m. *Lösung eines Zweifels, — einer zweifelhaften Sache.*

संशयच्छेद्य Adj. *die Lösung einer zweifelhaften Sache betreffend.*

संशयपक्षतारुकस्य n., संशयवाद m. (Burnell, T. Opp. Cat. 1) und °वादार्थ m. Titel von Werken.

संशयसम m. im Njâja *ein best. unrichtiges Gegenargument.*

संशयाक्षेप m. *eine best. rhetorische Figur: Entfernung eines ausgesprochenen Zweifels.*

संशयात्मक Adj. *dem Zweifel unterworfen, zweifelhaft.*

संशयात्मन् Adj. *dem Zweifel sich hingebend, unschlüssig* Bhag. 4,40.

संशयानुमितिरहस्य n. Titel eines Werkes.

संशयालु Adj. *zweifelnd, skeptisch, — in Bezug auf* (Loc.) Naish. 3,61.

संशयावह Adj. *Gefahr bringend, — für* (Gen. oder im Comp. vorangehend).

संशयित 1) Adj. s. u. 2. शी mit सम्. — 2) n. *Zweifel, Ungewissheit* MBh. 14,49,10.

*संशयितर् Nom. ag. *Zweifler.*

संशयितव्य Adj. *zu bezweifeln, problematisch* Çaṅk. zu Bâdar. 4,3,14.

संशयोपमा f. *eine in der Form eines Zweifels ausgesprochene Vergleichung.*

संशर् m. 1) *das Zusammenbrechen.* — 2) *das Zerreissen.*

संशरण n. 1) etwa *das Zufluchtsuchen bei Jmd.* — 2) **Beginn eines Kampfes, Angriff.* Richtig संसरण.

संशान n. Name verschiedener Sâman Ârsh. Br.

संशान्ति f. *das Erlöschen.*

संशारुक Adj. in असंशारुक Nachtr. 2.

संशास् in सुसंशास्.

संशासन n. *Anweisung.*

संशित 1) Adj. s. u. 2. शा mit सम्. — 2) *m. N. pr. eines Mannes.

संशिततपस् Adj. *sich strengen Plagen unterwerfend, alle Plagen ertragend* (ein Çûdra) MBh. 13, 141,58.

संशितवाच् Adj. *spitze Reden führend* 50,16.

संशितव्रत 1) Adj. *streng am Gelübde hängend.* — 2) *m. *ein* Ṛshi Gal.

संशितात्मन् Adj. *fest entschlossen.*

संशिति f. *Schärfung.*

संशिशरिषु Adj. *zerreissen wollend.*

संशिश्रीषु Adj. mit Acc. *sich an — anzulehnen beabsichtigend* Bhatt.

संशिश्वरी Adj. f. *ein gemeinsames Kalb habend.*

संशिस् f. *Aufforderung.*

संशीत Adj. = शीत *kalt.*

संशीति f. = संशय *Zweifel* Kâd. 148,18 (362,12). Harshak. 28,14. Çilâñka 1,249.

संशीलन n. 1) *das Ueben, fleissiges Anwenden.* — 2) *häufiger Verkehr mit* (Instr.).

संशुद्धि f. *Reinheit, Lauterkeit.*

संशुष्क Adj. (f. आ) *ausgetrocknet, trocken, dürr* (Karaka 6,11); *abgemagert.* संशुष्कास्य Adj. *mit eingefallenem Gesicht.*

संशृङ्गी f. wohl *eine Kuh, deren Hörner gegen einander gebogen sind,* Maitr. S. 4,2,1 (22,10.13). 14 (38,13).

संशोकज Adj. Subst. = स्वेदज Bâdar. 3,1,21.

संशोधन 1) Adj. (f. ई) *reinigend, schlechte Säfte ableitend.* — 2) n. *a) das Reinigen.* — *b) ein reinigendes Mittel* Karaka 1,16. 3,8.

संशोधनसंशमनीय Adj. *von den Mitteln zur Reinigung und Beruhigung handelnd, sie betreffend* Suçr. 1,144,11.

संशोध्य Adj. *zu reinigen* (durch Purgirmittel) Karaka 6,18.

संशोष m. *das Trockenwerden, Eintrocknen.*

संशोषण 1) Adj. *trocknend* (trans.) Karaka 1,26. — 2) n. *das Trockenwerden.*

संशोषिन् Adj. *trocknend* (trans.) Subhâshitar. 12, 16. eine Form von Fieber Bhâvapr. 3,80.

*संश्वत् m. = कुक्कुक.

*संश्वाय्, °यते Denomin. von संश्वत्.

संश्रद्धा *Glauben haben.* Nur संश्रद्धाय Absol.

संश्रय m. (adj. Comp. f. आ) 1) *Verbindung, Anschluss an* (Gen. oder im Comp. vorangehend). °संश्रयात् so v. a. *in Folge von.* Auch Pl. Am Ende eines adj. Comp. so v. a. *verbunden mit.* — 2) *Anschluss an einen benachbarten Fürsten, ein Schutz- und Trutzbündniss.* — 3) *Zuflucht, Schutz, Zufluchtsstätte.* — 4) *Wohnstätte, Aufenthaltsort.* Am Ende eines adj. Comp. *seinen Wohnsitz habend —, sich aufhaltend —, sich befindend in* oder *an, weilend bei, wachsend an, stehend in.* — 5) *das Sichbeziehen auf, das Betreffen.* Am Ende eines adj. Comp. *sich beziehend auf, betreffend.* — 6) *das Sichbegeben an* oder *nach* (Loc. oder im Comp. vorangehend). — 7) *das Sichhingeben, Gehen an, Greifen zu.* °संश्रयात् so v. a. *mit Hülfe von, mittels.* Am Ende eines adj. Comp. so v. a. einer Sache *ergeben.* — 8) *ein zu Etwas gehöriges Stück* MBh. 7,32,16. — 9) N. pr. eines Prajâpati.

°संश्रयण n. *Verbindung mit, Anschluss an.*

संश्रयणीय Adj. *an den man sich schliessen kann, in dessen Schutz man sich begeben darf.* Nom. abstr. °ता f.

संश्रयितव्य Adj. *wohin man sich des Schutzes wegen begeben muss.*

संश्रयिन् Adj. 1) *der sich unter Jmds Schutz gestellt hat, in Jmds Dienst getreten ist;* m. *Diener, Untergebener.* — 2) am Ende eines Comp. *wohnend —, stehend —, befindlich in* oder *an.*

संश्रव m. 1) *das Hören, Vernehmen.* — 2) *Bereich des Gehörs.* Loc. *so dass es Jmd* (Gen.) *hören kann* oder *konnte.* — 3) *Versprechen, Zusage.* — 4) schlechte Schreibart für संश्रव.

संश्रवण n. 1) *das Hören, Vernehmen, das Redenhören von.* — 2) *Bereich des Gehörs* Karaka 1,29. Loc. so v. a. *so dass man es hört, laut.*

1. संश्रवस् n. *vollständiges Ansehen* Vaitân.

2. संश्रवस् m. N. pr. eines Mannes. संश्रवसः साम Name eines Sâman Ârsh. Br.

संश्राव m. *das Zuhören.*

संश्रावक m. *Zuhörer, Katechumen* Kâraṇḍ. 27,18.

संश्रावम् Absol. in असंश्रावम्.

संश्रावयितर् Nom. ag. *Verkünder, Ausrufer* (des Namens des Ankommenden), so v. a. *Einführer, Thürsteher.* n. Kaush. Up. 2,1.

संश्रावयितृमत् Adj. *einen Thürsteher habend.*

संश्राव्य Adj. 1) *hörbar* in अ°. — 2) *zu dessen Ohre man Etwas* (Acc.) *gelangen lassen darf.*

संश्रित 1) Adj. s. u. 1. श्रि mit सम्. — 2) m. *Untergebener, Diener.*

संश्रितव्य Adj. fehlerhaft für संश्रयितव्य Spr. 711, v. l.

संश्रुत 1) Adj. s. u. 1. श्रु mit सम्. — 2) *m. N. pr. eines Mannes.

संश्रुत्य m. N. pr. eines Sohnes des Viçvâmitra.

संश्रेषिण m. etwa *ein best. Ringkampf* Indra's.

संश्लिष् Adj. (Nom. संश्लिट्) *zusammenhängend, verschlungen* Âpast. Çr. 16,31.

संश्लिष्ट 1) Adj. s. u. श्लिष् mit सम्. — 2) m. *eine Art Pavillon* Vâstuv. 831. — 3) n. *Anhäufung, Menge* R. Gorr. 2,108,7.

संश्लिष्टकर्मन् Adj. *dem es gleich viel gilt, ob eine That gut oder böse ist,* MBh. 7,5965 (v. l. संक्लिष्ट°).

संश्लेष m. (adj. Comp. f. आ) 1) *Verbindung, Vereinigung, unmittelbare Berührung, — mit* (Instr. oder im Comp. vorangehend). °संश्लेषं लभ् so v. a. *theilhaftig werden.* — 2) *Umarmung.* — 3) *Gelenk.* — 4) *Riemen, Band* MBh. 14,45,3.

संश्लेषण 1) Adj. (f. ई) *verkittend, verbindend* Çâṅkh. Âr. 2,1. — 2) n. *a) das Sichanheften, Ankleben.* — *b) das Verbinden, Vereinigen.* — *c) Band.* — *d) Klebemittel, Kitt* Âpast. Çr. 15,17,8.

संश्लेषिन् Adj. *verbindend.*

*संश्वत् m. = संश्वत्.

संश्वायिन् Adj. *schwellend* in उभयतःसंश्वायिन्.

संष्ठुल in विसंष्ठुल.

संसक्तता f. *das Steckengebliebensein* Daçak. 5,17.

संसक्ति f. *unmittelbare Berührung, Contact* (Çiç. 8,67), — *mit* (im Comp. vorangehend).

संसङ्ग m. *Zusammenhang, Verknüpfung.*

°संसङ्गिन् Adj. *haftend —, sich anhängend an* (Vikramâñkaṅ. 10,14), *in unmittelbare Berührung —, in ein nahes Verhältniss tretend mit.* संसङ्गिनीत्व n. Nom. abstr. vom f. Çiç. 18,19.

संसद् f. 1) *consessus, Versammlung, Gemeine; ein versammelter Gerichtshof, der Hof eines Fürsten; Gesellschaft, Anwesenheit vieler Personen.* — 2) *Menge* überh. — 3) संसदामयनम् *eine best. Feier von 24 Tagen.*

संसद् m. = संसद् 3) Kâtj. Çr. 24,2,14.

संसदन n. *Niedergeschlagenheit* Karaka 6,11.

*संसनन n. *das Gewinnen* in अन्न° als Erklärung von वाजसाति.

संसपक 1) m. fehlerhaft für संशपक. — 2) *f. ई *Gürtel* Gal.

संसमक Adj. *aneinander gefügt.*

संसरण n. 1) *das Umhergehen, Wandeln.* — 2) *das Wandern aus einem Leben in das andere, das durch Wiedergeburten nicht endende weltliche Dasein.* — 3) **der ungehinderte Marsch eines Heeres.* — 4) **Beginn eines Kampfes* H. an. 4,91; vgl. Zach. Beitr. 90. — 5) **Hauptstrasse.* — 6) **a resting place for passengers near the gates of a city.*

संसर्ग 1) Adj. *sich vermengend, zusammenlaufend.* — 2) m. (adj. Comp. f. आ) *a) das Zusammentreffen, Verschwimmen, Verbundensein, Verbindung, Vereinigung, Zusammenhang, Berührung, Contact, — mit* (Gen., Instr. oder im Comp. vorangehend). — *b) das Untereinandergerathen* Mân. Gṛhj. 2,15. — *c) Berührung mit,* so v. a. *das Zuthunhaben —, Sichabgeben mit, Sich-*

betheiligen an (insbes. an etwas Schlechtem), *das Sichbefleckenmit.* Am Ende eines adj. Comp. *der Theil genommen hat an.* — *d*) Pl. *Berührung mit der Aussenwelt, Sinnengenuss.* — *e*) *eine best. Berührung von Himmelskörpern* beim Planetenkampfe. — *f*) *das Zusammentreffen mit Menschen, Berührung mit Andern, Umgang, Verkehr, — mit* (Gen., Instr., Instr. mit सह, Loc. oder im Comp. vorangehend); *Verkehr mit Unreinen.* — *g*) *geschlechtlicher Verkehr, — mit* (Gen., Instr. mit सह oder im Comp. vorangehend). — *h*) *die Verbindung zweier humores, welche Krankheiten erzeugt.* Vgl. संनिपात. — *i*) *das Zusammenbleiben von Verwandten nach erfolgter Erbtheilung, Gütergemeinschaft.* — *k*) *Dauer.* — *l*) *Schneidepunct* Çulbas. 1,28.

संसर्गक am Ende eines adj. Comp. von संसर्ग 2) *a*).

संसर्गय्, °यति *um sich versammeln* Bhaṭṭ. 14. 94. v. l. संवर्गय्.

संसर्गवत्त्व n. Nom. abstr. von संसर्गवत्.

संसर्गवत् Adj. *in Verbindung stehend.* Am Ende eines Comp. *verbunden mit.*

संसर्गविद्या f. *die Kunst mit Menschen umzugehen* MBh. 12,231,19.

संसर्गिक Adj. = संसर्गिन् 1).

संसर्गिता f. *das in Berührung Kommen mit Andern.*

संसर्गित्व n. dass. Comm. zu Âpast. Çr. 9,11,2.

संसर्गिन् Adj. 1) *zusammenhängend, in Berührung stehend, — mit* (im Comp. vorangehend). — 2) am Ende eines Comp. *theilhaftig, im Besitz seiend von.* — 3) *der nach erfolgter Erbtheilung fortfährt mit den Verwandten zusammen zu leben.*

संसर्गी f. *Reinigung* (in medic. Sinne) Kâraka 6,10.

संसर्जन n. 1) *das Zusammenkommen, Vereinigung, — mit* (Instr.). — 2) *das Heranziehen an sich, das Gewinnen für sich.* — 3) = संसर्गी Kâraka 1,15. 6,10. 15. 23.

संसर्प 1) Adj. संसर्प (VS.) und संसर्प (TS.) *schleichend, gleitend* u. s. w. in einer Formel. — 2) m. *a*) *ein best.* Kâturaha Vaitân. — *b*) संसर्प *der 15te Monat* TS. 6,5,2,4. — 3) n. Name verschiedener Sâman Ârsh. Br.

संसर्पण n. 1) *das Besteigen.* — 2) *das Schleichen, schleichende Bewegung* Kâd. 38,20 (69,5). — 3) *das Beschleichen, Ueberrumpeln* (eines Feindes).

संसर्पद्धत्रिनोविमर्दविलसद्धूलीमय Adj. (f. ई) *ganz von Staub erfüllt, der sich durch das Gestampf des marschirenden Heeres erhebt.* Kathâs. 121,280.

संसर्पमाणक Adj. *kriechend.*

संसर्पिन् Adj. 1. *sich langsam fortbewegend* Kâd. 75,19 (139,3). — 2) *umherschwimmend.* — 3) am Ende eines Comp. *sich erstreckend —, reichend bis.* Nom. abstr. °र्पिता f.

*संसर्या Indecl. in Verbindung mit कर् u. s. w.

संसव m. *ein gleichzeitiges* Soma-*Opfer zweier benachbarter Gegner.*

°संसक् Adj. *einer Sache gewachsen* Bhaṭṭ. 13,12.

संसक्त Adj. *von tausend begleitet.*

संसक्तायक m. *Genosse* Matsja-P. 51,25.

संसद् m. *Gesellschaft* in स्त्रीपंसद्.

संसादन n. *das Zusammenstellen.*

संसाधक Adj. *in seine Gewalt —, für sich zu gewinnen beabsichtigend.*

संसाधन n. 1) *das Bereiten, Verfertigen.* — 2) *das Zustandebringen, Vollbringen.* Auch so v. a. कार्य° *das Vollbringen eines Geschäfts.*

संसाध्य Adj. 1) *zu bewerkstelligen, zu vollbringen.* — 2) *zu gewinnen, zu erlangen.* — 3) *mit dem man fertig werden kann, besiegbar, bezwingbar.*

संसार 1) Adj. *wandernd, Wiedergeburten erfahrend.* — 2) m. *a*) *die Wanderung aus einem Leben in ein anderes, das sich stets wiederholende Dasein, Kreislauf des Lebens, das (sich immer wieder erneuernde) Leben mit allen seinen Leiden, das weltliche Dasein.* आ संसारात् (vgl. आसंसारम्) so v. a. *von Anfang der Welt.* °चक्र, °मण्डल (Çiç. 14, 87); °पद्वी, °वर्त्मन्, °सरणि; °कारागृह (Ind. St. 15,368); °समुद्र, °सागर (Chr. 105,16), संसाराब्धि, संसारार्णव, संसारोदधि; °कूप; °कानन, °कान्तार, °वन; °तरु, °वृत, °विषवृत, विटपाङ्कुर; संसारानल, संसाराङ्गार. — *b*) *Erbärmlichkeit, Armseligkeit.* — *c*) fehlerhaft für संचार Spr. 785, v. l.

*संसारगुरु m. *der Liebesgott.*

संसारण n. 1) *das Fortbewegen.* — 2) fehlerhaft für संसरण.

संसारतरणि und °णी f. Titel eines Commentars.

*संसारपथ m. *vulva* Gal.

संसारमार्ग m. 1) *Lebensweg* Spr. 2847. — 2) **vulva.*

संसारवत् Adj. *den Armseligkeiten des weltlichen Daseins unterworfen,*

संसारसारथि m. *der Wagenlenker im weltlichen Dasein,* Bein. Çiva's.

संसारावर्त m. Titel eines Wörterbuchs.

संसारित्व n. Nom. abstr. zu संसारिन् 1) *b*).

संसारिन् 1) Adj. *a*) *weithin sich bewegend, umfassend* (Verstand). — *b*) *im weltlichen Dasein steckend, daran gebunden* Hem. Par. 2,215. — 2) m. *ein lebendes Wesen, Mensch.* Mit स्व so v. a. *ein Angehöriger* Hem. Par. 1,305.

संसिच् Adj. *zusammengiessend, — schüttend.*

संसिद्धरस Adj. = रससिद्ध 1) Kâraṇḍ. 80,11.

संसिद्धि f. 1) *das Fertigwerden, Gelingen, Zustandekommen, ein glücklicher Erfolg* Spr. 7695. दैव° *das Sicherfüllen des Schicksals.* — 2) *ein vollkommener Zustand, Vollkommenheit* (eines Menschen), — *in* (im Comp. vorangehend). — 3) *das letzte Ergebniss, — Resultat.* — 4) *eine feststehende Meinung, das letzte Wort.* — 5) * = प्रकृति, स्वरूप, स्वभाव. — 6) * = मोक्ष (?).

संसुखित Adj. *überaus erfreut, — befriedigt* Lalit. 103,11.

संसुतसोम m. = संसव.

संसुदे Dat. Infin. (zu 1. स्वद् mit सम्) *zu kosten, zu geniessen.*

°संसूचक Adj. *anzeigend, an den Tag legend, verrathend.*

संसूचन n. *das Verrathen, an den Tag Legen, Aeussern, Vorbringen* (von Reden).

°संसूचिन् Adj. = संसूचक Subhâshitâv. 1298.

संसूच्य Adj. *zu verrathen, an den Tag zu legen.*

संसूद etwa *Gaumen.* Nach dem Comm. n. *Nase und Anderes.*

संसृज् f. *das Zusammentreffen.*

संसृत् f. s. u. संसृप्.

संसृति f. = संसार 2, *a*) Kap. 3,3. 16. Hem. Par. 2,215. Çiç. 14,63. °चक्र n. und °चक्रवाल.

संसृप् f. Pl. Bez. von *zehn Gottheiten* (Agni, Sarasvatî, Savitar, Pûshan, Bṛhaspati, Indra, Varuṇa, Soma, Tvashṭar und Vishṇu) *und den ihnen geweihten Opfergaben im* Daçapeja *des* Râgasûja Vaitân. संसृदिस् (vgl. अदिदिस् von अप्) TS. संसृपामिष्टि:. Nom. abstr. संसृप्त्व n.

संसृपाकविस् n. Pl. wohl nur fehlerhaft für संसृपां क°.

संसृपेष्टि f. Pl. nach dem Comm. *ein Opfer an Agni und sechs andere Götter.*

संसृष्ट 1) Adj. s. u. 3. सृज् mit सम्. — 2) m. N. pr. eines fabelhaften Berges Kâraṇḍ. 91,13. — 3) n. *eine nahe Beziehung zu, Freundschaft mit* (Loc.) MBh. 8,40,30. बक्रु मनुष्येषु संसृष्टं चर् *in vielseitige nahe Beziehungen zu den Menschen treten* Chr. 29,16.

संसृष्टजित् Adj. *im Handgemenge siegend.*

संसृष्टत्व n. 1) *das Verbundensein.* — 2) *das Zusammenleben von Verwandten nach erfolgter Erbtheilung.*

संसृष्टधुर् Adj. *mit der Kuh zusammengelassen und saugend* (Kalb).

संसृष्टभाव m. *eine nahe Beziehung, Freundschaft* R. 4,6,14.

संसृष्टहोम m. *eine gemeinschaftliche Oblation* (an Agni und Sûrja) Âpast. Çr. 6,10,9. 15,12,9.

सँसृष्टि f. 1) *Vereinigung* Maitr. S. 3,8,3. — 2) in der Rhetorik *die Verbindung zweier neben einander stehender Redefiguren* Vâmana 4,3,30.

संसृष्टिन् Adj. *nach erfolgter Erbtheilung mit den Verwandten wieder auf gemeinsame Kosten lebend* Gaut.

संसेक m. *Durchnässung, das Nasssein, — durch* (im Comp. vorangehend).

°संसेवन n. 1) *das Anwenden, Gebrauchmachen von.* — 2) *das Sichaussetzen.* — 3) *das Dienen, zu Diensten Sein, Verehren.*

संसेवा f. 1) *Besuch* (eines Ortes). — 2) *Verehrung.* — 3) *Anwendung, Gebrauch.* — 4) *Hinneigung zu, Vorliebe für* (im Comp. vorangehend).

संसेवितृ Nom. ag. *Anwender, Gebraucher, der sich einer Sache bedient.*

°संसेविन् Adj. *verehrend.*

संसेव्य Adj. 1) *zu besuchen, besucht werdend.* — 2) *zu bedienen, bedient werdend* (Hemâdri 1,227, 11), *zu verehren.* — 3) *wovon man Gebrauch machen soll* oder *darf, zu betreiben, dem man sich hingeben soll* oder *darf.*

सैंस्कन्ध n. *eine best. Krankheit.*

संस्करण n. 1) *das Zurechtmachen, Zubereiten* Gobh. 1,7,28. 4,4,5. — 2) *das Verbrennen* (eines Verstorbenen).

संस्कर्तृ Nom. ag. 1) *Zurechtmacher, Zubereiter* (von Speisen) Âpast. 2,3,4. — 2) *Einweiher, Vollbringer einer religiösen Ceremonie* Âpast. 1,1,11. — 3) *Hervorbringer eines Eindrucks.*

संस्कर्तव्य Adj. *herzurichten, zuzurüsten, zurechtzumachen* Hariv. 3,118,11.

संस्कार m. (adj. Comp. f. आ) 1) *Zubereitung, Zurüstung, Bearbeitung, Zurichtung, ein kunstgerechtes, einem bestimmten Zwecke entsprechendes Verfahren mit Etwas; Reinigung, Schmückung, Verzierung.* — 2) *Pflege* (von Thieren und Pflanzen). — 3) *eine dem Körper zugewandte Pflege, Toilette, Anzug.* — 4) *Herstellung —, richtige Bildung eines Wortes, eine mit diesem vorgenommene richtige Operation.* — 5) *eine astronomisch-mathematische Correction.* — 6) *Bildung, gute Erziehung.* — 7) *Fehlerfreiheit, Richtigkeit, Correctheit,* insbes. der Aussprache und Ausdrucksweise. — 8) *eine Begehung häuslicher und religiöser Art, die an jedem Mitgliede der drei oberen Kasten zu vollziehen ist oder die es selbst zu beobachten hat, wodurch es gleichsam zugerichtet und rein wird; Weihe, Vollziehung eines Sacraments, Sacrament.* Deren vierzig Gaut. 8,8. fgg. — 9) *das an einem Todten vollzogene Sacrament,* d. i. *Verbrennung.* Vgl. पुरुष°. — 10) *Eindruck, eine durch Vergangenes* (auch *durch Werke in einer früheren Geburt*), *aber im Augenblick nicht mehr Wirkendes bedingte Stimmung, — Anlage des Geistes; Nachwirkung* (im Geiste oder in einem Körper). — 11) bei den Buddhisten *Alles was der Geist gestaltet und sich als real vorstellt, obgleich es in der Wirklichkeit gar nicht besteht.* Dazu gehört *die ganze materielle Welt und Alles was an ihr zu haften scheint.*

संस्कारक Adj. 1) *zubereitend, zurüstend, zurichtend, in einen zweckentsprechenden Zustand versetzend.* — 2) *weihend* (Kâç. zu P. 4,3,70. Nom. abstr. °त्व n. Gaim. 3,2,2), *ein Sacrament ertheilend.* — 3) *einen Eindruck bewirkend, — hinterlassend.*

***संस्कारकर्तृ** m. *der den Schüler weihende Lehrer* Gal.

संस्कारकौस्तुभ m., **संस्कारगणपति** m. und **संस्कारतत्त्व** n. Titel von Werken.

संस्कारता f. Nom. abstr. zu einem auf संस्कार 10) auslautenden adj. Comp. Vâsav. 118,6.

संस्कारत्व n. Nom. abstr. zu संस्कार 1) Âçv. Çr. 5,6,25. चतुर्षा °त्वं सम्-आप् so v. a. *zur Augenweide werden* Mahâvîraḱ. 134,6.

संस्कारदीधिति f. Titel eines Werkes Burnell, T.

संस्कारनामन् n. *der bei der Ceremonie der Namengebung dem Kinde gegebene Name* (entspricht unserem *Taufnamen*).

संस्कारपद्धति f., **संस्कारप्रकाश** m., **संस्कारप्रयोग** m. und **संस्कारभास्कर** m. Titel von Werken.

°संस्कारमय Adj. *in der Weihe des — bestehend.*

संस्कारमयूख m. (Burnell, T.) und **संस्काररत्न** n. Titel von Werken.

संस्कारवत् Adj. *grammatisch richtig.* Nom. abstr. °वत्त्व n.

संस्कारवर्जित Adj. *bei dem die Weihe nicht vollzogen worden ist* H. 854.

संस्कारवादार्थ m. Titel eines Werkes.

संस्कारविशिष्ट Adj. *besser zubereitet* (Speise) Gaut. 5,33.

संस्कारसिद्धदीपिका f. Titel eines Werkes.

***संस्कारहीन** Adj. = संस्कारवर्जित.

संस्कारादिमत् Adj. *geweiht u. s. w.* (eine Person).

संस्कार्य Adj. 1) in der Astron. *durch eine entsprechende Operation zu corrigiren.* — 2) *zu weihen* (eine Person), *mit den erforderlichen Ceremonien zu behandeln* (ein Leichnam) Kâd. 2,88,7 (108,17). — 3) *einen Eindruck empfangend.*

संस्कृत 1) Adj. s. u. 1. कृ mit सम्. — 2) n. **सँस्कृत** a) *Zurüstung, Vorbereitung, zum Empfang bereiter Ort.* — b) *das* Sanskrit.

संस्कृतत्र n. *Schlachtbank.*

संस्कृतत्व n. *das Zugerichtetsein u. s. w.* Gaim. 3,4,33.

संस्कृतमाला f. und **संस्कृतवाक्यरत्नावली** f. Titel von Werken.

सँस्कृति 1) f. a) *Zurüstung, Zubereitung, Zurichtung.* — b) *Bildung.* — c) *Weihe, Verleihung eines Sacraments.* — d) unter den Beinn. Kṛshṇa's. v. l. संस्कृत. — 2) m. N. pr. eines Fürsten VP.² 4,137. v. l. संकृति.

संस्कृत्रिम Adj. *künstlich verziert.* घ° Bhatt. 4,37.

संस्क्रिया f. 1) *Zurüstung, Zubereitung, Zurichtung; Gestaltung* Çaṅk. zu Bâdar. 2,2,27. — 2) **die letzte Weihe, die Verbrennung eines Leichnams.*

संस्खलित n. *das Fehlgehen, Versehen, Missgriff.* Pl. Nâgân. 42,4.

संस्तम्भ m. *Hartnäckigkeit, Widerstreben* Maitr. S. 1,4,14 (63,16. 17).

संस्तम्भन 1) Adj. *stopfend.* — 2) n. a) *Stopfmittel.* — b) *das zum Stillstehen Bringen, Aufhalten.*

संस्तम्भनीय Adj. *aufzurichten, zu ermuthigen.*

संस्तम्भयितृ Nom. ag. *der zum Stillstehen bringt, der da bannt.*

संस्तम्भयिषु Adj. *zum Stehen zu bringen beabsichtigend* MBh. 7,42,6.

संस्तम्भिन् Adj. *zum Stillstehen bringend, bannend.*

संस्तर m. (adj. Comp. f. आ) 1) *Streu, Lager* Vâsav. 160,2. — 2) *eine ausgestreute Menge* (पुष्प°). — 3) *Hülle, Decke.* — 4) *das Bestreuen.* v. l. संस्तरण. — 5) *Ausbreitung.* — 6) *Opferhandlung, Opfer.* Häufiger यज्ञ°.

संस्तरण n. 1) *Streu.* — 2) *das Bestreuen.*

संस्तव m. (adj. Comp. f. आ) 1) *gemeinschaftlicher —, gleichzeitiger Preis.* — 2) Sg. und Pl. *Preis, Lobpreisung* Ind. St. 14,365. 379. 390. — 3) *Erwähnung.* — 4) *Bekanntschaft, — mit* (Instr., Instr. mit सह oder im Comp. vorangehend) Çiç. 7,31.

संस्तवन n. 1) *gemeinschaftliches —, gleichzeitiges Preisen.* — 2) *das Preisen, Loben* Ind. St. 14,378.

***संस्तवान** Adj. *beredt.*

संस्तार m. 1) *Streu, Lager.* Metrisch fur संस्तर. — 2) **Opfer* Gal.

संस्तारक *Lager* Çiliñka 1,275.

संस्तारपङ्क्ति f. *ein best. Metrum.*

संस्तावँ m. 1) *Ort des gemeinsamen Lobgesangs.* — 2) *gemeinschaftliches —, gleichzeitiges Preisen* Bhatt. 7,39.

संस्तिर् f. *das Dichte* oder *Nahe.*

संस्तुतव n. *das Gepriesenwordensein, Gepriesenwerden.*

संस्तुति f. 1) *Preis, Lob.* — 2) *eine uneigentliche Bezeichnungsweise* Âpast. 1,12,15. 2,13,12.

संस्तुभ् f. *Gejauchze* als Bez. *eines best. Metrums* VS. 15,5.

संस्तृप m. *Kehrichthaufen* (nach dem Comm.) Gobh. 1,4,11.

संस्तोभ m. *Gejauchze.* मरुताम् Name eines Sâman Ârsh. Br. Auch n. ohne Beisatz.

संस्त्याय m. 1) *Anhäufung, Ansammlung.* — 2) *Haus, Wohnung, Wohnort.*

संस्थ 1) Adj. (f. आ) *a) stehend —, weilend —, sich befindend in* oder *auf, enthalten in* (Loc. oder im Comp. vorangehend). — *b) befindlich in* oder *bei,* so v. a. *Jmd* (Loc. oder im Comp. vorangehend) *eigen, gehörig* Vaitân. 25,14. — *c)* am Ende eines Comp. *beruhend auf, abhängig von.* — *d)* am Ende eines Comp. *sich befindend in,* so v. a. *theilhaftig —, im Besitz von — seiend.* — *e) bestehend, dauernd.* — *f) *todt.* — 2) m. संस्थँ *a) Anwesenheit, Gegenwart.* Nur Loc. *inmitten —, in Gegenwart* von (Gen.); mit folgendem चिद् so v. a. *durch die blosse Anwesenheit.* — *b) *Späher, Kundschafter.* — 3) f. संस्थाँ (adj. Comp. f. आ) *a) das Bleiben —, Verweilen bei* (im Comp. vorangehend). — *b) Gestalt, Form, Aussehen.* Am Ende eines adj. Comp. *in der Form von — auftretend, erscheinend als.* — *c) eine festgesetzte Ordnung, Norm.* Acc. mit कर् oder स्था Caus. *eine Verhaltungsregel* (für sich) *aufstellen, eine Verpflichtung eingehen;* mit व्यति-क्रम् oder परि- (v. l. प्रति-) भिद् *einer aufgestellten Verhaltungsregel —, seiner Verpflichtung untreu werden.* — *d) Beschaffenheit, Natur, Wesen.* — *e) Abschluss, Vollendung.* Am Anfange eines Comp. als Loc. zu fassen Vaitân. — *f) Ende,* so v. a. *Untergang, Tod* Âpast. 2,15,8. — *g) Untergang der Welt.* — *h) ein abgeschlossener liturgischer Satz* oder *Gang —, die Grundform eines Opfers.* Der Gjotiḥshṭoma, Havirjagña und Pâkajagña bestehen aus sieben solchen *Formen.* — *i)* in Comp. mit पशु° *das Schlachten des Opferthiers.* — *k) die Ceremonie der Verbrennung eines Leichnams.* Auch प्रेत°. — *l)* vielleicht so v. a. श्राद्ध *Todtenmahl.* — *m) Späher —, Kundschafter im eigenen Lande.*

संस्थाकृत Adj. *festgesetzt, bestimmt* Hariv. 11113.

संस्थागार *Versammlungshaus, -saal* Lalit. 155,17.

संस्थाजप m. *Schlussgebet* Âçv. Çr. 1,11,14. fg. 13,10.

संस्थातोस् Abl. Infin. zu 1. स्था mit सम् Kâç. zu P. 3,4,16. Âpast. Çr. 1,16,11.

संस्थात्व n. *das Formsein, Gestaltetsein.*

संस्थान 1) Adj. als Beiw. Vishṇu's MBh. 13, 149,55. — 2) m. Pl. N. pr. eines Volkes. — 3) n. (adj. Comp. f. आ) *a) das Sichbefinden an einem Orte* (im Comp. vorangehend). — *b) das Stillstehen, Standhalten.* संग्रामे Gaut. — *c) das Bestehen, Dasein, Vorhandensein.* — *d) Existenz, Leben.* — *e) das Verharren in* (im Comp. vorangehend), so v. a. *treues Befolgen.* — *f) Aufenthaltsort, Wohnort.* — *g) ein öffentlicher Platz in einer Stadt.* — *h) Gestalt, Form, Aussehen* (häufig in Verbindung mit रूप). — *i) eine schöne Gestalt, — Form.* — *k) Symptom einer Krankheit.* — *l) Beschaffenheit, Natur, Wesen.* — *m) Gesammtheit, das Ganze.* — *n) Abschluss* Maitr. S. 2,1,8 (9,13). — *o) *Ende, Tod.*

संस्थानचारिन् Adj. MBu. 1,7044 und 3,14113 fehlerhaft für सस्थाचारिन्.

संस्थानयुक्ति f. in Verbindung mit कालस्य so v. a. *das Durchlaufen der verschiedenen Zeiträume* Bhâg. P. 3,11,3.

संस्थानवत् Adj. 1) *da seiend, vorhanden.* — 2) *verschiedene Gestalten habend.*

संस्थापक Adj. 1) *festsetzend, in Kraft setzend.* — 2) etwa *einem Dinge eine best. Gestalt gebend.* खण्ड° etwa *der Figuren aus Zucker bildet.*

संस्थापद्धति f. Titel eines Werkes.

संस्थापन 1) n. *a) das Befestigen, Aufstellen, Aufrichten.* — *b) das Festsetzen, in Kraft Setzen, Bestimmen.* — 2) f. आ *das Aufrichten, Ermuntern, Muthmachen.*

संस्थापयितव्य Adj. *aufzurichten, zu ermuntern, zu trösten* Kâd 2,40,17 (48,2).

संस्थाप्य Adj. 1) *zu stellen, zu bringen.* वशे *unter Jmds* (Gen.) *Botmässigkeit;* तस्य चेतसि so v. a. *seinem Herzen vorzuführen, ihm zum Bewusstsein zu bringen.* — 2) *abzuschliessen.* — 3) *mit einem beruhigenden Klystier zu versehen.*

संस्थावयववत् Adj. *eine Gestalt und Glieder habend.*

संस्थास्नुचारिन् Adj. MBh. 7,372 fehlerhaft für सस्थास्नु°.

संस्थित 1) Adj. s. u. 1. स्था mit सम्. — 2) n. *a) das Verhalten.* — *b) Form, Gestalt* MBh. 5,171,2.

संस्थितयजुस् n. *Schlussspruch nebst zugehöriger Spende.*

संस्थितहोम m. *Schlussopfer* Vaitân.

संस्थिति f. 1) *das Zusammensein —, Vereinigung mit* (Loc.). — 2) *das Stehen —, Sitzen auf* (Loc. oder im Comp. vorangehend), *Stellung.* — 3) *das Verweilen bei, in* oder *unter* (Loc.). — 4) *das Bestehen,* so v. a. *Dauern, Verharren im selben Zustande.* — 5) *Ausdauer, Beharrlichkeit.* — 6) *das Bestehen —, Halten —, Werthlegen auf* (Loc.). — 7) *das Dasein, Vorhandensein, Möglichsein.* — 8) *Gestalt, Form.* — 9) *eine festgesetzte Ordnung.* — 10) *Beschaffenheit, Natur, Wesen.* — 11) *Abschluss* Vaitân. — 12) *Ende, Tod.* — 13) *constipatio, Stockung, Verstopfung.*

संस्थितिक am Ende eines adj. Comp. von संस्थिति in एवं°.

संस्थुल in वि°.

संस्नेहन n. *das Einölen, Geschmeidigmachen mit Oel* Karaka 8,1.

संस्पर्धा f. *Wettstreit, Wetteifer, Eifersucht, Neid.*

संस्पर्धिन् Adj. *wetteifernd mit* (im Comp. vorangehend 168,13), *eifersüchtig, neidisch.*

संस्पर्श m. (adj. Comp. f. आ) 1) *Berührung.* In Comp. mit dem *Berührten* oder *Berührenden.* वज्र° Adj. *bei der Berührung einem Donnerkeil ähnlich.* — 2) **f. आ eine best. wohlriechende Pflanze.*

संस्पर्शन 1) Adj. am Ende eines Comp. *berührend* MBh. 2,5,65. — 2) n. *das Berühren, Berührung* Spr. 7677.

°संस्पर्शिन् und °संस्पृश् Adj. *berührend.*

*संस्प्रष्टर् Nom. ag. zur Erklärung von पस्त्रि.

संस्फान Adj. *feist werdend, sich mästend* TS. Prât. 11,16. P. 6,1,66, Vârtt. 7. AV. 6,79,1. 3. TS. 3,3,8,2.

*संस्फायन Adj. Pat. zu P. 6,1,66, Vârtt. 7.

*संस्फाल m. *Widder, Schaf.*

संस्फीय gaṇa धूमादि.

*संस्फुट Adj. *aufgeblüht.*

*संस्फेट m. *Kampf, Schlacht.*

संस्फोट m. 1) *das Aneinanderprallen.* शस्त्र° Bâlar. 31,15. — 2) **Kampf, Schlacht.*

संस्मरण n. *das Gedenken, Sicherinnern;* mit Gen.

संस्मरणीय Adj. *dessen man sich erinnern muss, nur in der Erinnerung lebend.*

संस्मर्तव्य Adj. *dessen sich Jmd* (Gen.) *erinnern muss* MBh. 3,66,24.

संस्मारण n. *das Ueberzählen* (des Viehes).

संस्मृति f. *das Gedenken, Erinnerung an* (Gen.

oder im Comp. vorangehend). तत्संस्मृतिं प्रति *so weit die Er. daran reicht, so viel davon im Gedächtniss geblieben ist.* Acc. mit लभ् *sich Jmds oder einer Sache wieder erinnern.*

संस्मृतोपस्थित Adj. *erschienen, sobald man seiner gedacht hat,* Kathâs. 38,71.

संस्मेर Adj. *lächelnd* Subhâsuitar. 16,14.

संस्यन्दिन् Adj. *zusammenfliessend.*

संस्रव् m. (adj. Comp. f. आ) 1) *Zusammenfluss.* — 2) *zusammenlaufender Rest von Flüssigkeiten, Neige.* — 3) *fliessendes Wasser.* — 4) *ein zugehöriges Theilchen, ein abgesplittertes Stückchen.* v. l. संस्रप.

संस्रवण n. in गर्भ° Nachtr. 6.

संस्रवभाग Adj. *dem die Neige gehört.*

संस्रष्टर् Nom. ag. 1) (Kämpfe) *beginnend* RV. 10,103,3. — 2) *in Berührung stehend, Etwas damit zu thun habend.*

संस्राव् m. 1) *Zusammenfluss.* — 2) *Ansammlung von Eiter u. s. w.* — 3) *Neige, Rest.*

संस्रावण Adj. *zusammenfliessend* AV. 1,15,2. 19,1,2.

संस्रावभाग Adj. = संस्रवभाग.

(संस्राव्य) संस्राविस्र Adj. *zusammengeflossen, gemischt.*

संस्वार् m. *das Zusammentönen* Çâṅku. Çr. 1,1,30.

संस्वेद् m. *Schweiss.* °जास् Pl. *aus Schweiss (erwärmter Feuchtigkeit) entstehend* (Würmer, Insecten u. s. w.). शाक heissen *Pilze* u. s. w. Bhâvapr. 1,292. 280.

*संस्वेदयु ved. Adj.

संस्वेदिन् Adj. *schwitzend.*

संहत् f. etwa *Schicht.*

संहत 1) Adj. s. u. 1. हन् mit सम्. — 2) n. *eine best. Stellung beim Tanze* S. S. S. 240.

संहतकुलीन Adj. *zu einem eng verbundenen Geschlecht gehörig* Kâtj. im Comm. zu Âpast. Çr. 5,5,9.

संहतजानु Adj. und *°क *dessen Kniee* (beim Gehen) *sich berühren.*

संहतता f. *enger Anschluss* (eig. und übertr.).

संहतत्व n. 1) *Zusammengesetztheit.* — 2) *enger Anschluss.*

*संहतपुच्छ Adv. *mit eingezogenem Schwanze.*

*संहतल m. *die mit den Handflächen aneinandergelegten Hände.* Vgl. संघतल.

संहतवाक्कल Adj. Du. so v. a. *ein Duett singend* Mârk. P. 23,60.

संहतहस्त Adj. Du. *sich gegenseitig an der Hand fassend* Comm. zu Gobh. 2,2,1. Nom. abstr. °त्व n. ebend.

संहताङ्ग Adj. 1) *gedrungene Glieder habend.* — 2) *zusammenstossend* (Berge).

संहतापन m. N. pr. eines Schlangendämons.

संहताश्व m. N. pr. eines Fürsten.

संहति f. 1) *das Zusammenschlagen, das Sichschliessen.* — 2) *Gedrungenheit, fester Bau* (des Körpers). — 3) *Verdickung, Anschwellung.* — 4) *das Zusammenhalten, Sparen* zu Spr. 7200. — 5) *Verbindung, Vereinigung, das Verbundensein, — mit* (Instr.). — 6) *Nath.* — 7) *eine geballte Masse, Haufen, Menge, Fülle* Çiç. 5,20. 6,3. 21. 12,45. 14, 80. 19,42. Vâsav. 179,5. 221,1.

संहतिशालिन् Adj. *dicht* Çiç. 20,13.

संहतीभाव m. *enge Verbindung* Karaka 237,21.

संहत्यकारिन् Adj. *zusammen wirkend.* Nom. abstr. °रिता f. und °रित्व n.

संहनन 1) Adj. *a) gedrungen, fest.* — *b) gedrungen machend.* — 2) m. N. pr. eines Sohnes des Manasju. — 3) n. *a) das Zusammenschlagen.* — *b) Verhärtung.* — *c) Gedrungenheit, ein fester —, kräftiger Körperbau.* — *d) Festigkeit* überh. — *e) Standhaftigkeit* Çilâṅka 1,379. — *f) das Verbundensein* in अ°. — *g)* etwa *Harmonie, Uebereinstimmung.* — *h) Körper, Leib.* — *i) *Harnisch.* — *k)* MBh. 7,79 fehlerhaft für संनहन.

संहननीय Adj. *gedrungen, fest* MBh. 9,17,27.

संहनु 1) Adj. *die Kinnladen zusammenklappend.* — 2) Adv. mit कर् *zwischen die Kinnladen fassen.*

संहन्तर् Nom. ag. 1) *Verbinder, Zusammenfüger* Çaṅk. zu Bâdar. 2,2,18. — 2) संहन्त्री f. *Vernichterin.* Richtig संहर्त्री.

संहर m. 1) ein Name des Agni Pavamâna. — 2) N. pr. eines Asura. v. l. सहर.

संहरण n. 1) *das Anpacken.* — 2) *das Einsammeln, Ernten.* — 3) *das Zusammenbinden, Ordnen* (der Haare) Âpast. 2,5,16. Vgl. संहार 3). Nach Bühler *das Abschneiden.* — 4) *das Zurückholen von abgeschossenen Pfeilen* u. s. w. *durch magische Mittel.* — 5) *Vernichtung.*

संहर्तर् Nom. ag. *Vernichter* Bâlar. 81,19.

संहर्तव्य Adj. 1) *zusammenzubringen.* — 2) *zu ordnen, wieder herzustellen.* — 3) *zu vernichten.*

संहर्ष 1) m. *a) Schaudern, das Rieseln durch die Glieder; wollüstige Erregung.* — *b) freudige Erregung, Freude* Çiç. 8,23. — *c) Wettstreit, Wetteifer, Eifersucht.* — *d) *Wind.* — 2) f. आ *eine roth färbende Oldenlandia* Karaka 3,8.

संहर्षण 1) Adj. (f. ई) *a)* am Ende eines Comp. *sträuben machend* (die Härchen am Körper). — *b) erfreuend.* — 2) n. *Wetteifer, Eifersucht.*

संहर्षिन् 1) Adj. am Ende eines Comp. *erfreuend.* — 2) *neidisch, eifersüchtig* Çiç. 5,19. Richtig संघर्षिन्.

*संहवन n. *Häuserviereck.*

संहात m. 1) *Gedrängtheit.* अक्षर° in der Dramatik *eine Schilderung in kurzen treffenden Worten.* v. l. °संघात. — 2) *eine best. Hölle.* v. l. संघात. — 3) *N. pr. eines Wesens im Gefolge Çiva's. Conj. für संहात.

संहात्य n. *Sprengung eines Bündnisses mittelst Ueberredung, Bestechung oder in Folge des Schicksals.* v. l. संघात्य.

संहान Adj. *schmal* Maitr. S. 3,2,9 (29,14).

संहार m. 1) *das Zusammenscharren, Sammeln.* — 2) *das Zusammenziehen* (der Sprachorgane), *Einziehen* (des Rüssels). — 3) *das Zusammenbinden, Ordnen* (der Haare). — 4) *Zurückholung eines abgeschossenen Pfeiles* u. s. w. *durch magische Mittel, ein solches magisches Mittel.* — 5) *Zusammenfassung, Zusammenziehung, Compendium; Sammlung.* — 6) *Vernichtung der Welt, Vernichtung* überh. — 7) concret so v. a. संहर्तर् *Vernichter.* — 8) *Ende, Schluss* (eines Schauspiels, Actes u. s. w.). — 9) *eine best. Hölle.* — 10) N. pr. eines Asura. संहाद v. l.

°संहारक Adj. *vernichtend, wegschaffend* in अस्थि°.

संहारकारिन् Adj. *allgemeine Vernichtung bewirkend* Pañkad. 32,2.

संहारकाल m. *die Zeit des Weltuntergangs.*

संहारकालाय्, °यते *wie die Zeit des Weltunterganges erscheinen.*

संहारबुद्धिमत् Adj. *die Welt zu vernichten im Sinne habend.*

संहारभैरव m. Bhairava *als Weltvernichter.*

संहारवर्मन् m. N. pr. eines Mannes.

संहारवेगवत् Adj. *brennend vor Ungeduld die Welt zu zerstören.*

संहारिक Adj. *Alles vernichtend* Hemâdri 2,a,97,9.

°संहारिन् Adj. *vernichtend.*

संहार्य Adj. 1) *zusammenzulesen, — stoppeln* (von verschiedenen Orten her). — 2) *transportabel.* — 3) *zu vermeiden* Taitt. Âr. 1,31,2. — 4) *zu beseitigen, dem Einhalt gethan werden kann* oder *muss* in असंहार्य Nachtr. 1. — 5) *abzubringen, zu verleiten, bestechlich* in अ°. — 6) *dem man Etwas zukommen lassen muss, Ansprüche habend auf* (Abl.).

संहित 1) Adj. *a)* संहित s. u. 1. धा mit सम्. — *b)* संहितं *gemischtfarbig.* — 2) f. आ *a) Verbindung*

— *b*) = संधि *unmittelbare Verbindung von Lauten und Wortern nach den grammatischen Regeln.* — *c. ein nach diesen Regeln behandelter Text* und *ein zusammengestellter Text.* So heissen die vedischen Textbucher. z. B. ऋग्वेद°, तैत्तिरीय°. Auch °पाठ m. — *d*) uberh. *ein grösseres Sammelwerk*, wie das Râmâjaṇa, die verschiedenen Gesetzbücher. die medicinischen Werke von Karaka und Çârṅgadhara, die Purâṇa. Insbes. *ein vollständiges System der natürlichen Astrologie* (im Gegensatz zur wissenschaftlichen Astronomie und Nativitätslehre). Auch *die ganze astronomisch-astrologische Lehre.* — 3) u. Name verschiedener Sâman Ârsh. Br. Sha̱dv. Br. 1,3.

*संहितपुष्पिका f. *Dill* Râgân. 4,15.

संहिताकल्प m. Titel eines Pariçishṭa zu AV.

सँहितान्त Adj. *an den Enden verbunden.*

संहिताप्रदीप m., संहिताभाष्य n., संहितारत्नाकर m. (Opp. Cat. 1), संहितार्णव m. (Burnell, T.), संहितावृत्ति f., संहिताशमानलक्षण n. (Burnell, T.), संहितासूत्र n. und संहितास्कन्ध m. (Burnell, T.) Titel.

सँहिति f. *Zusammenknüpfung, Verbindung* Maitr. S. 2,4,2 (39,13).

संहितिक Adj. fehlerhaft für सांहितिक.

संहितीभाव m. *das Sichverbinden.*

संहितोपनिषद् f. (Pl. Saṁhitopan. 6,3) und °षड्ब्राह्मण n. (Burnell, T.) Titel.

*संहितोरु Adj. (f. ऊ) *anschliessende Schenkel habend.*

*संह्रति f. *gemeinschaftlicher Anruf.*

*संह्रतवुसम् Adv. *nach eingebrachter Spreu* u. s. w.

*संह्रतयवम् Adv. *nach eingebrachter Gerste.*

1. संह्रति f. 1) *Vernichtung der Welt.* — 2) *Abschluss, Ende.*

2. संह्रति m. Bez. *der Wurzel* हृ *mit* सम् Çiç. 14,66.

°संह्रतिमत् Adj. *den Schluss von — enthaltend.*

संह्रष्टिन् Adj. *steif (penis).*

सँह्रोत्र n. *Opfergemeinschaft.*

संह्राद m. 1) *ein lauter Schall, — Ruf* u. s. w. Gaut. (von Thieren). MBu. 7,95,17. 14,76,8. — 2) *Schreier*, N. pr. eines Asura, eines Sohnes des Hiraṇjakaçipu, MBh. 1,65,18. 19. 66,6. Hariv. 1,41,90.

संह्रादन Adj. *laute Töne von sich gebend.*

संह्रादि m. N. pr. eines Râkshasa.

संह्रादिन् 1) Adj. *laute Töne von sich gebend.* — 2) m. N. pr. eines Râkshasa.

संह्रादीय Adj. *zum Asura Saṁbhâda gehörig.*

*संह्रियमाणव्रसम् Adv. *während die Spreu* u. s. w. *eingebracht wird.*

*संह्रियमाणयवम् Adv. *während die Gerste eingebracht wird.*

संह्लाद m. schlechte Lesart 1) für संह्राद 1) MBh. 14,2202. — 2) für संह्राद 2) MBh. 1,2526. 2642. Vgl. VP.² 2,30. 69.

संह्लादिन् Adj. *erfrischend, erquickend.*

संह्वयन n. *das Zusammenrufen* Âpast. Çr. 13,5,6.

सँह्वयितव Dat. Infin. zu 1. ह्वा mit सम् 28,26.

सक (f. ग्रा) Demin. von 1. सँ; *dieser geringe, — winzige.* n. als Bez. *des Intellects* VP.² 1,31.

सकङ्कट Adj. *mit Schienen versehen.*

*सकञ्चुक Adj. *gepanzert.*

*सकट m. *Trophis aspera.*

सकटाक्ष 1) *Adj. *Seitenblicke werfend* Med. sh. 57. H. an. 4,323 (vgl. Zach. Beitr. 92). °म् Adv. *mit einem Seitenblick* MBh. 8,60,42. — 2) *m. *Anogeissus latifolia* H. an.

सकटान्न n. *die Speise Verunreinigter.*

सकटुक Adj. *scharf, beissend* (Rede) MBh. 2,44,33.

सकण्टक 1) Adj. (f. ग्रा) *a*) *mit Dornen versehen, dornig.* — *b*) *mit emporgerichteten Härchen versehen.* — *c*) *mit stacheligen Schienen versehen* MBh. 4,13,27, v. l. — *d*) *sammt den Gräten* Pat. zu P. 3,3,18. 4,21, Vârtt. 2. 4,1,92, Vârtt. 1. — 2) *m. *a*) *Guilandina Bonduc.* — *b*) *Blyxa octandra.*

सकण्ठरोधम् Adv. *mit gedämpfter Stimme* Bâlar. 82,13.

सकण्डु Adj. *mit Jucken verbunden* Suçr. 1,280,5.

सकण्डूक Adj. dass. Suçr. 1,59,4. 14.

सकपटम् Adv. *verstellter Weise* Sâh. D. 71,9.

सकमल Adj. (f. ग्रा) *mit Lotusblüthen versehen* Kir. 5,25.

सकम्प Adj. (f. ग्रा) *zitternd.* °म् Adv. 305,32.

सकरणक Adj. (f. °णिका) *durch ein Organ vermittelt* Comm. zu Çând. S. 3, Z. 5.

सकरुण Adj. (f. ग्रा) 1) *kläglich, weinerlich* 156, 28. °म् Adv. 317,30. 318,16. Mṛicch. 94,16. Çâk. Cu. 89,16. — 2) *mitleidig, mitleidsvoll.* °म् Adv.

सकर्ण Adj. *Ohren habend, hörend* 288,12. Ind. St. 15,292.

सकर्णक Adj. (f. ग्रा) 1) *Ohren habend* Çiç. 1,63 (nach Vall. *aufmerksam, klug*). — 2) *mit einem Zapfen* oder dgl. *versehen.*

सकर्णपुच्छ Adj. *mit Ohren und Schwanz* Kâtj. Çr. 22,1,20.

सकर्णप्रावृत Adj. *bis über die Ohren verhüllt* Âpast. Çr. 13,15,5. Vgl. सवकर्णप्रावृत Nachtr. 5.

सकर्तृक Adj. *einen Thäter —, einen Urheber habend.* Nom. abstr. °ता f. und °त्व n.

सकर्मक Adj. 1) *wirksam, Folgen habend.* — 2) *mit einem Object verbunden, transitiv* (Zeitwort).

सकर्मन् Adj. = सकर्मक 2). Nom. abstr. सकर्मता Kull. zu M. 9,37.

सकल (Nir. 1,19) Adj. (f. ग्रा) 1) *aus Theilen bestehend, theilbar, materiell.* — 2) *alle Theile in sich schliessend, ganz, vollständig, gesammt, sämmtlich, all.* प्रतिज्ञां सकलां कृ so v. a. *sein Versprechen erfüllen.* m. *Jedermann* (durch ग्रपि verstärkt Sâh. D. 24,22), n. Sg. *Alles.* — 3) *ganz*, so v. a. *heil, gesund.* — 4) *mit den Elementen der materiellen Welt behaftet;* m. bei den Çaiva Bez. *der auf der niedrigsten Stufe stehenden Seele.* — 5) *mit Zinsen, verzinst* Naish. 7,33 (zugleich in Bed. 2).

सकलकर्मचिन्तामणि m. Titel eines Werkes Burnell, T.

सकलकल Bein. eines best. Geschlechts.

सकलकामदुघ Adj. (f. ग्रा) *alle Wünsche erfüllend* Spr. 4327.

सकलग्रन्थदीपिका f. Titel eines Werkes Burnell, T.

सकलङ्क Adj. (f. ग्रा) *einen Fleck —, einen Schandfleck habend* Ind. St. 15,270.

सकलजन m. *Jedermann* 290,18.

सकलजननी f. *die Mutter von Allem.* °स्तव m. Titel.

सकलदेवताप्रतिष्ठा f. Titel Burnell, T.

सकलदोषमय Adj. *mit allen Gebrechen versehen* (देह) Hemâdri 1,766,4.

सकलपुराणतात्पर्यसार (Opp. Cat. 1), सकलप्रबन्धवर्णसारसंग्रह m. (Burnell, T.) und सकलप्रमाणसंग्रह m. (Opp. Cat. 1) Titel.

सकलभुवनमय Adj. (f. ई) *die ganze Welt enthaltend.*

सकलयज्ञमय Adj. (f. ई) *das ganze Opfer enthaltend.*

सकलरूपक n. *eine vollständig durchgeführte Metapher* 251,20.

सकललोक m. *Jedermann* 150,2.

सकलवर्ण Adj. *die Laute* क *und* ल *enthaltend*, in Verbindung mit सत्कार (*vom Laute* क *begleitet*) n. eine Umschreibung von कलह *Streit, Hader.*

सकलविद्यामय Adj. *alles Wissen in sich enthaltend* 106,21.

सकलवेदाध्यायिन् Adj. *sämmtliche Veda studirend* Ind. St. 3,396.

सकलवेदिन् Adj. *allwissend* Bhaṭṭ. Einl.

सकलवेदोपनिषत्सार n. *die Quintessenz aus allen Veda und Upanishad.*

1. सकलसिद्धि f. *das Gelingen von Allem.* °द् Adj.

(f. आ).

2. सकलसिद्धि Adj. *alle Vollkommenheiten (Wunderkräfte) besitzend.*

सकलागमसंग्रह m. Titel eines Werkes Burnell, T.

सकलागमाचार्य m. N. pr. oder Bein. eines *Lehrers.*

सकलाधार m. *der Behälter von Allem* (Çiva).

सकलार्णमय Adj. (f. ई) *alle Laute enthaltend.*

सकलिक Adj. (f. आ) *mit Knospen versehen.*

सकली Adv. mit कर् (Hemâdri 1, 827, 7) und वि-धा *vervollständigen.*

सकलुष Adj. (f. आ) *schmutzig* MBh. 3,143,20.

सकलेन्दु m. *Vollmond* Hariv. 2,89,47.

सकलेवर Adj. *mit Inbegriff der Körper* Bhâm. V. 2,41.

सकलेश्वर m. *Herr des Alls.*

सकल्प Adj. *mit den* Kalpa *genannten Schriften* M. 2,140.

सकश्मीर Adj. (f. आ) *nebst* Kaçmîra Kathâs. 120,77.

सकषाय Adj. *mit Leidenschaft behaftet, in der Gewalt der L. stehend* 287,6. Ind. St. 3,148. Nom. abstr. °त्व n. Sarvad. 37,12.

सकष्टम् Adv. *mit Bedauern, leider* Hâsy. 12.

सकाकोल *nebst der Hölle* Kâkola M. 4,89.

सकातर Adj. *verzagt* MBh. 3,65,18.

सकाम Adj. (f. आ) 1) *zur Wunscherfüllung führend, die Wünsche befriedigend.* — 2) *dessen Wunsch erfüllt ist, zufriedengestellt.* — 3) *einwilligend* (von Mädchen, die sich einem Manne willig ergeben). — 4) am Ende eines Comp. *wünschend, verlangend nach* Çiç. 19,85. — 5) *mit Absicht* —, *freiwillig verfahrend.* — 6) *von Liebe erfüllt, verliebt.* — 7) *Verliebtheit verrathend* (Rede).

1. सकार m. 1) *der Laut* स. — 2) *Anapäst.* — Adj. Kathâs. 103,47 fehlerhaft für साकार.

2. सकार Adj. *thätig, muthig* Çiç. 19,27.

सकारण Adj. *mit dem corpus delicti versehen* MBh. 2,5,105.

सकारणक Adj. (f. °णिका) *begründet, in Folge einer ganz bestimmten Veranlassung geschehend.*

सकारभेद m. Titel einer Abhandlung über die *Sibilanten.*

सकारविपुला f. *ein best. Metrum.*

सकाली f. N. pr. einer Oertlichkeit. °समुद्र m.

सकाश m. *Anwesenheit, Gegenwart.* आ सकाशात् *bis an* (das Feuer). Acc. zu — *hin* (kommen, gehen, führen, senden); Loc. *in Gegenwart* —, *in Anwesenheit von, bei;* Abl. und सकाशतस् *von* — *her, von Seiten, von* (kommen, gehen, sich entfernen, geboren werden, hervorgehen, entstehen, rauben, wegnehmen, befreit werden, fordern, bitten, verlangen, erfahren, lernen, hören, kaufen, verschieden, gesondert, Furcht, Niederlage u. s. w.). Die Ergänzung (meistens eine Person) im Gen. (ausnahmsweise im Abl.) oder im Comp. vorangehend). — सकाशाय Râgat. 4,262 fehlerhaft für सकाषाय.

सकाषाय Adj. *in ein braunrothes Gewand gehüllt* Râgat. 4,262 (सकाशाय gedr.).

सकीट Adj. (f. आ) *mit Würmern u. s. w. versehen* Hemâdri 1,139,12.

सकील m. *Einer, der aus körperlicher Schwäche seine Frau erst von einem Andern beschlafen lässt,* Kamalâkara, Çûdradh. 152,*a* nach Aufrecht.

*सकुक्षि Adj. *aus demselben Leibe geboren.*

सकुञ्जर Adj. *nebst Elephanten* R. 6,33,2.

सकुटुम्ब Adj. (f. आ) *mitsammt seiner Familie* Spr. 7865.

सकुण्ड Adj. (f. आ) *nebst Brunnen* Pañkad.

सकुतूहल Adj. *neugierig, von Neugier getrieben.* °म् Adv.

*सकुरुण्ड m. = साकुरुण्ड.

सकुल 1) Adj. *a) mitsammt seinem Geschlecht.* — *b)* fehlerhaft für सकल. — 2) m. = नकुल *Ichneumon* (als Wortspiel).

सकुलज Adj. *gleichen Geschlechts mit* (Gen.).

सकुल्य Adj. *gleichen Geschlechts;* m. *ein Verwandter.*

सकुश Adj. Kuça-*Gras in der Hand haltend* 87,25.

सकुष्ठिक Adj. Âpast. 1,5,22 nach dem Comm. = सगुल्फ oder साङ्कुष्ठ.

सकूति Adj. *begierig, verliebt.*

सकृच्छ्रुतधर Adj. *einmal Gehörtes behaltend.*

सकृत् 1) Adj. *gleichzeitig thätig* AV. 11,1,10. सयुज् Paipp. — 2) Adv. *a) auf ein Mal, mit einem Male, mit einem Ruck, plötzlich.* Nom. abstr. सकृत्त्व n. Comm. zu Njâjam. 9,3,13. — *b) einmal, semel.* सकृदह्नस् *einmal am Tage.* Wiederholt *immer nur einmal.* सकृदा (!) Vet. (U.) 204,28. — *c) einmal,* so v. a. *irgend ein Mal;* mit der Neg. *nie.* — *d) einst, ehemals.* — *e) ein für allemal, für immer.*

*सकृत n. = शूद्रशासन. Vgl. सकृति.

*सकृत्प्रज 1) Adj. *nur einmal* (im Jahre) *Nachkommenschaft* (*Junge*) *habend.* — 2) m. *a) Krähe.* — *b) Löwe.*

सकृत्प्रयोगिन् Adj. *einmalige Anwendung habend* Kâtj. Çr. 24,3,34.

*सकृत्प्रसूतिका f. *eine Kuh, die nur einmal gekalbt hat,* H. 1268.

*सकृत्फल 1) Adj. *nur einmal Früchte tragend.* — 2) f. आ *Musa sapientum* Râgân. 11,36.

सकृत्सू Adj. f. *mit einem Mal gebärend.*

सकृदागामिन् Adj. *nur noch einmal wiederkehrend,* Bez. der zweiten Stufe der Ârja bei den Buddhisten Kâraṇḍ. 20,9. Vagrakkh. 25,17. 19. 22. Nom. abstr. °मित्व n. 20.

सकृदाच्छिन्न Adj. *mit einem Ruck abgetrennt.*

सकृदुक्तागृहीतार्थ Adj. *den Sinn von einmal Gesprochenem auffassend* Spr. 6654.

सकृदुपमथित Adj. *einmal umgerührt.*

सकृद्गति f. *nur eine Möglichkeit.*

*सकृद्गर्भ 1) Adj. *nur einmal eine Leibesfrucht empfangend.* — 2) m. *Maulthier* Râgân. 19,40.

सकृद्दुह् (VP.² 2,182), सकृद्द्रुह् (MBh. 6,9,66) und सकृद्द्राह् m. Pl. N. pr. eines Volkes.

सकृद्रह् m. Pl. N. pr. eines Volkes VP.² 2,182.

सकृद्विद्युत 1) Adj. (f. आ) *einmal aufblitzend* Çat. Br. 14,5,2,10. — 2) n. *einmaliges Aufblitzen* ebend.

*सकृद्वीर m. *Helminthostachys laciniata* Râgân. 8,17.

सकृन्नदी f. N. pr. eines Flusses MBh. 3,8137. प्राङ्नदीं च st. सकृन्नदीं ed. Bomb.

सकृन्नाराशंस Adj. *einmal mit den* Nârâçañsa *genannten Bechern versehen* Ait. Br. 2,24,3.

सकृन्महत् Adv. *einmal, semel* Çat. Br. 4,3,2,10. Çâṅkh. Br. 15,3.

सकृपणम् Adv. *weinerlich* Spr. 1637.

सकृपम् Adv. *mitleidig* Spr. 5713.

सकृल्लोख Adj. Vasishṭha 14,28 und R. 6,100,19 fehlerhaft für सकृल्लोख.

सकेत 1) Adj. von *einer Absicht durchdrungen.* — 2) m. angeblich N. pr. eines Âditja.

सकेतु Adj. *mit einem Banner versehen, nebst Banner* Naish. 7,60. MBh. 8,78,67.

सकेश Adj. 1) *nebst den Haaren* Pâr. Gṛhj. 2, 1,12. — 2) *Kopfhaare enthaltend* (Speise) 43,4.

सकेशनख Adj. (f. आ) *nebst Haaren und Nägeln* Gobh. 2,5,6.

सकैतव m. *Betrüger* Kathâs. 62,158.

सकोप Adj. (f. आ) *erzürnt, voller Zorn* Kâd. 2, 7,2(1). °म् Adv. Chr. 142,1. 148,23. 151,17.

सकोपविकृति Adj. *vor Zorn aufgeregt* Kathâs. 56,1.

सकोश Adj. 1) *Stellen aus Wörterbüchern enthaltend.* — 2) *nebst Schale* (eine Cocosnuss) Mârk. P. 11,6. — 3) *nebst Eihaut* ebend.

सकौतुक Adj. (f. आ) *neugierig, voller Erwartung,* — zu (Nom. act. im Comp. vorangehend) Kathâs.

53,110. 61,227. 65,39. °म् Adv. 54,172. Chr. 134, 15. 303,7. 309,11.

सकौतूकलम् Adv. *neugierig* Çiç. Cu. 119,3.

सकौरव Adj. *nebst den* Kaurava Varâh. Bṛh. S. 4,25.

सक्त Adj. s. u. सञ्ज्.

सक्तता f. *das Hängen an der Sinnenwelt.*

°सक्तव n. *das Hängen* (in übertragener Bed.) *an.*

सक्तमूत्र Adj. *beschwerlich —, langsam harnend.*

*सक्तव्य Adj. *zu Grütze bestimmt, — dienend.*

सक्ति f. 1) *das Zusammenhängen.* — 2) *das Hängen* (in übertragener Bed.) *an* (Loc. oder im Comp. vorangehend) Çiç. 4,61. — 3) *das Hängen an den Dingen der Welt.* — 4) MBh. 13,871 fehlerhaft für शक्ति.

सक्तिमत् Adj. in अति°.

सक्तु m. (*n.) *gröblich gemahlenes Korn, Grütze,* namentlich von *Gerste.* Gewöhnlich Pl.; wird auch getrunken 225,2. 239,7. 241,17.

*सक्तुक m. *ein best. vegetabilisches Gift* Bhâvapr. 1,270. Auch शक्तुक geschrieben.

सक्तुकार und °क (f. °रिका) Adj. *der sich mit dem Mahlen von Grütze abgiebt.*

सक्तुघटाख्यायिका f. *die Erzählung vom Topfe mit Grütze.*

सक्तुप्रस्थीय Adj. *über einen* Prastha *Grütze handelnd.*

*सक्तुफला und *°फली f. *Prosopis spicigera* oder *Mimosa Suma.*

*सक्तुल Adj. von सक्तु.

सक्तुश्री Adj. *mit Grütze gemischt.*

*सक्तुसिन्धु P. 7,3,19, Sch.

सक्तुहोम m. *eine Spende von Grütze* Vaitân.

सक्थ am Ende eines adj. Comp. (f. ई) = सक्थन्.

सक्थन् und सक्थि n., सक्थी f. *Schenkel* (auch euphemistisch für *cunnus*).

सक्मन् n. *Umgang, Verkehr.*

(सक्य) सक्यिग्र n. etwa (*das zu einer Sache Gehörige*) *Eigenart.*

सक्रतु Adj. *einmüthig, einträchtig, — mit* (Instr.) RV. 10,148,4.

सक्रिय Adj. *handelnd, thätig, Veränderungen erfahrend* Kap. 1,124. Nom. abstr. °ता n. 5,70.

सक्रीड Adj. Mârk. P. 21,50 vielleicht fehlerhaft für सक्रोड.

सक्रुध् Adj. *erzürnt.*

सक्रोड Adj. *mit der Brust,* so v. a. *bis an die Brust* (in eine Grube fallen) Mârk. P. 21,50 (gedr. सक्रीड).

सक्रोध Adj. *erzürnt.* °म् Adv. 299,1.

सक्रोधन Adj. dass. R. 5,85,3.

सक्रोधहासम् Adv. *mit zornigem Lachen* Bâlar. 37,15. 46,19.

सक्ष्, *सक्षति (गतिकर्मन्) etwa so v. a. 1. सच्. Nur Partic. सक्षत्तस् = संभजमानास् Sâj.

सक्ष Adj. *überwältigend* TS. TBr.

1. सक्षण Adj. *überwältigend.*

2. सक्षण Adj. *Musse habend zu* (Loc.).

1. सक्षणि Adj. *zusammengehörig mit* (Gen.), *vereint mit* (Instr.); m. *Gefährte, Besitzer* RV. 10,32,1.

2. सक्षणि Adj. mit Acc. *überwältigend.*

सक्षत Adj. *mit einem Riss versehen* (Edelstein) Râgan. 13,195.

*सक्षत्रम् Adv. *nach Kriegerart* L. K. 973.

सक्षम m. N. pr. eines Lehrers der Haṭhavidjâ.

सक्षार Adj. *ätzend, beissend* Varâh. Bṛh. S. 54, 75. Ind. St. 15,297.

सक्षित् Adj. *neben einander wohnend, — liegend* u. s. w.

सक्षीर Adj. *mit Milch versehen, milchig* (z. B. Pflanzen). यूप m. *ein Opferpfosten, der aus einem Gewächs gemacht ist, das Milchsaft hat.*

सक्षीरदति Adj. *mit Schläuchen voll Milch versehen* Tândja-Br. 16,13,13. Lâṭj. 8,3,14.

*सख्, सख्यति eine zur Erklärung von सखि erfundene Wurzel.

सख m. am Ende eines Comp. = सखि. 1) *Freund, Gefährte* in Comp. mit einem Adj., einem im Gen. aufzufassenden Subst. oder am Ende eines adj. Comp. Bisweilen in Verbindung mit सुहृद्. — 2) *in Gesellschaft von —, vereint mit — seiend, begleitet von.* f. आ. — 3) *befreundet mit,* so v. a. *ähnlich.* चन्द्र° *mondähnlich* Naish. 6,62.

सखि m. 1) *Gefährte, Begleiter; Genosse, Freund.* Auch in Verbindung mit einem f., insbes. am Anfange eines Comp. metrisch für सखी. — 2) *der Mann der Schwester der Frau, Schwager* Gal.

सखिता f., सखित्व n. und सखित्वन n. *Genossenschaft, Freundschaft.* सखित्व *Freundschaft zu Jmd* (Gen.), *mit Jmd* (Instr. mit सह oder im Comp. vorangehend).

*सखिदत्त m. gaṇa सख्यादि.

सखिपूर्व n. und सखिभाव m. (Bâlar. 260,1) *Freundschaft.*

सखिल Adj. *sammt den Supplementen.*

सखिवत् Adj. *mit Begleitern versehen.*

सखिविद् Adj. *Freunde gewinnend.*

सखी f. 1) *Gesellschafterin —, Freundin eines Frauenzimmers.* — 2) *Freundin,* so v. a. *Geliebte.* — 3) am Ende eines Comp. *Theilnehmerin an.*

सखीक am Ende eines adj. Comp. (f. आ) von सखी 1).

सखीजन m. (adj. Comp. f. आ) = सखी 1). Auch in collectiver Bed.

सखीय् *sich als Begleiter anschliessen, Freundschaft suchen mit* (Instr.). Nur Partic. सखीयत्.

सखीहृदयाभरण m. N. pr. eines Mannes.

सखुर Adj. *mit den Klauen* Vishṇus. 87,8.

सखेदम् Adv. *betrübt.*

सखेलम् Adv. *schwankend, sich wiegend* MBh. 2, 77,23.

सखोल N. pr. einer Oertlichkeit.

सख्य, सखित्र n. *Gemeinschaft, Freundschaft, — zu* (Loc.), *mit* (Instr., Instr. mit समम्, सह, साकम् oder सार्धम्, oder im Comp. vorangehend). Auch so v. a. *Verwandtschaft.* सख्यं वि-धा (von den Augen gesagt) so v. a. *freundlich blicken auf* (Loc.) Bâlar. 69,20.

सख्यविसर्जन n. *Auflösung der Gemeinschaft* (ein best. Vorgang im Ritual).

*सग्, सगति (संवरणे).

सगण 1) Adj. *von einer Schaar begleitet, umschaart von* (Instr.), *mit seinem Gefolge.* — 2) m. Bein. Çiva's.

सगतिक Adj. *mit einer* Gati 1) *t) verbunden.*

सगद् Adj. *unter Stammeln gesprochen.* °म् Adv. *stammelnd.*

सगद्गदगिर् Adj. *mit stammelnder Stimme* 219,17.

सगद्गदस्वरम् Adv. dass. Siṃh. D. 39,4.

सगन्ध Adj. 1) *riechend.* — 2) *gleichen Geruchs mit* (Instr. oder im Comp. vorangehend). — 3) *verwandt* (nur im Prâkrit zu belegen). — 4) *übermüthig* Megh. 9. v. l. सगर्व. Man könnte सगर्ध vermuthen.

°सगन्धिन् Adj. *gleichen Geruchs mit.*

सगन्धर्वाप्सरस्क Adj. *mit den* Gandharva *und* Apsaras Âçv. Gṛhj. 3,9,1.

1. सँगर m. 1) *das Luftmeer.* — 2) N. pr. eines mythischen Fürsten, der durch seine 60000 Söhne die Erde aufwühlen liess, um ein zum Opfer bestimmtes Ross wieder aufzufinden. Kapila verbrannte dieselben und Bhagîratha, ein Nachkomme Sagara's, führte die Gañgâ vom Himmel auf die Erde um sie zu entsündigen. Das Meer, wohin die Gañga mit der Asche der Verbrannten geleitet wurde, erhielt ihm zu Ehren den Namen Sâgara. Pl. *die Söhne* Sagara's.

2. सँगर Adj. 1) nach dem Comm. *von Lob begleitet* (die Feuer). Könnte auch *gefrässig, im Frass begriffen* bedeuten. — 2) *vergiftet, giftig.* Subst.

vergiftete Speise.

3. सँगर m. und सँगरा f. (angeblich *Nacht*) in einer Formel.

सगरस् Adj. = 2. सँगर 1).

*सगरी f. N. pr. einer Stadt.

सगर्ध Adj. *heftig verlangend nach* (Gen.) könnte Megh. 9 st. सगन्ध vermuthet werden.

सगर्भ Adj. (f. आ) 1) *mit einer Leibesfrucht versehen, schwanger,* — *von* (Abl. oder Instr.). — 2) *mit einem unentwickelten Blatte.* — 3) **aus demselben Leibe geboren.*

सँगर्भ्य Adj. = सगर्भ 3).

सगर्व Adj. (f. आ) *hochmüthig, stolz auf* (Loc. oder im Comp. vorangehend) Megh. 9, v. l. Spr. 7847. Naish. 3,54. °म् Adv. Chr. 310,29.

सगु Adj. *sammt Rindern* Âpast. Çr. 14,26,1.

सगुण Adj. (f. आ) 1) *mit einem Stricke —, mit einer Sehne versehen, sammt der Sehne.* — 2) *mit seinen besonderen Beigaben —, mit dem was dazu gehört versehen.* — 3) *mit Qualitäten versehen.* — 4) *mit Vorzügen versehen.* Nom. abstr. °त्व n.

सगुणावती f. Titel eines Werkes.

सगुणिन् Adj. = सगुण 4).

सगुलिक Adj. *mit Pille* Kathâs. 89,56.

सँगृह Adj. *sammt seinem Hause, mit Weib und Kind* Âpast. Çr. 6,28,1.

सगृहपतिक Adj. *nebst dem Gṛhapati* Çâṅkh. Çr. 17,17,4.

सगोत्र Adj. (f. आ) *gesippt mit* (Gen. oder im Comp. vorangehend) Âpast. 2,11,15. Gaut. Hemâdri 1,687,6.

सगोमय Adj. (f. आ) *mit Kuhmist gemischt* Comm. zu Âpast. Çr. 1,6,11.

°सगोष्ठी f. *Kameradschaft mit.*

सगौरवम् Adv. *würdevoll* 291,17.

1. सँग्धि f. *ein gemeinschaftliches Mahl.*

2. सग्धि f. Nom. act. zu सघ् 1) zu vermuthen J. A. O. S. 11,cxlvii statt सद्धि.

सँग्धिति (mit wiederholtem Suffix!) f. = 1. सँग्धि Maitr. S. 2,7,12 (92,14).

सग्ध्ये Dat. Infin. zu सघ्; zu vermuthen st. सद्ध्यै J. A. O. S. 11,cxlvii.

सग्मँ m. etwa *das Einswerden im Handel über* (Gen.). Nach Mahîdh. = यज्ञमान.

*सग्मन् = संग्राम.

सघस् Adj. 1) *mit Krokodilen versehen* 92,3. — 2) *mit einem Becher voll, wobei ein Becher voll geschöpft wird* Âpast. Çr. 5,22,10. 24,7. 7,1,2. 8,1,3. 10,3,8. 12,16,17. 14,15,3.

सघ्, सघ्नोति 1) *auf sich nehmen, zu tragen vermögen, mit Etwas fertig werden* Maitr. S. 4,4,6. सद्ध्यासम् Taitt. Âr. 4,3,3. Statt असघ्नोत् und सघ्नुयाम् J. A. O. S. 11,cxlvii ist असहोत् und सह्नुयाम् zu vermuthen. — 2) *किंसायाम्.

*सघ m. N. pr. eines Mannes.

सँघन् m. *Geier* TBr. 2,8,6,1 (सँग्घा gedr.).

सघन Adj. 1) *dicht.* — 2) *bewölkt* Varâh. Bṛh. S. 21,20.

सघृण Adj. (f. आ) 1) *mitleidig.* — 2) *einen Abscheu habend vor* (Loc.) Naish. 5,54.

सघृत Adj. *mit Schmalz vermischt* Vishnus. 90,27.

सघोष Adj. Pl. *conclamantes* Tâṇḍja-Br. 5,6,15.

संकल्प in *निःसंकल्प.

*संकल्पिका f. *eine Art Gewand.*

संकट 1) Adj. (f. आ) *a) eng, schmal, wenig freien Raum bietend; dicht* (Wald). — *b) schwierig, worüber man nicht leicht hinüberkommt* (in übertragener Bed.); *gefährlich.* — *c)* am Ende eines Comp. *voller* (gefährlicher Sachen) Kâd. 170,20 (293,2). — 2) m. *a) der personificirte schwierige Durchgang* als Sohn Kakubh's. — *b)* N. pr. α) eines Mannes. — β) einer Gans. — 3) f. आ N. pr. einer Jogini. — *b)* einer in Benares verehrten Göttin. °स्तोत्र n. — 4) n. *a) Enge, ein beengter Raum, ein schmaler Pfad, ein schwieriger Durchgang.* — *b) Schwierigkeit, eine schwierige —, gefährliche Lage, Verlegenheit, Noth, Gefahr* Râǵat. 7,326. In Comp. mit dem, was in *Gefahr* steht, und mit dem, was *Gefahr* bringt. — संकटाघ्यम् MBh. 8,3018 fehlerhaft für सकटाक्तम्.

संकटचतुर्थी f. *der 4te Tag in der dunkeln Hälfte des Çrâvaṇa.*

संकटमुख *eine Art Gefäss* Çilâṅka 2,17.

*संकटाक्त Adj. und m. fehlerhaft für सकटाक्त.

संकटाय्, °यते 1) *zu eng werden* Kâd. 2,35,21 (42,1). — 2) *an Umfang verlieren, kleiner werden* Kâd. 2,49,4 (58,7).

*संकटिक Adj. von संकट.

संकटिन् Adj. *in einer schwierigen Lage sich befindend, in Verlegenheit seiend.*

संकथन n. *das Sichunterhalten,* — *mit* (Instr., Instr. mit सह oder im Comp. vorangehend) Naish. 5,12.

संकथा f. (adj. Comp. f. आ) 1) *Unterredung, Gespräch,* — *mit* (Instr., Instr. mit सह oder im Comp. vorangehend), *über* (im Comp. vorangehend) Çiç. 10,41. 13,3. 69. Ind. St. 14,365. 15,297. Harshaḱ. 110,21. — 2) *ein übereinstimmender Ausspruch.*

संकर m. 1) *Mischling, ein in einer unebenbürtigen Ehe Erzeugter* R. ed. Bomb. 1,6,12. Auch वर्णानां संकरा:. — 2) *Vermengung, Mischung, Vermischung.* — 3) = वर्ण° *Vermischung der Kasten durch unebenbürtige Ehen.* — 4) *eine der Vermischung der Kasten gleichkommende Handlung.* Im Epos hier und da auch n. — 5) *Vermischung von Redefiguren, wobei die einzelnen Elemente in einander fliessen.* — 6) *was durch Berührung mit Unreinem unrein sein kann.* — 7) *Mist, Dünger* Ḱaraka 1,14. 6,19. 24. 30. 8,6. Meistens शंकर gedr. — 8) **das Knistern des Feuers.* — 9) N. pr. eines Mannes.

°संकरक Adj. *vermengend, vermischend.*

संकरकृत्या f. = संकर 4).

संकरता f. in वर्ण°.

संकरसंकर m. *Mischling eines Mischlings, ein von einem Mischling in neuer unebenbürtiger Ehe Erzeugter* Vishnus. 16,7.

संकरस्वेद m. *eine best. Schwitzkur* Ḱaraka 1,14. शंकर° gedr.

*संकराश्व m. *Mischlingspferd,* so v. a. *Maulthier.*

संकरित in गर्भ° Nachtr. 6.

°संकरिन् Adj. *eine unerlaubte Verbindung eingehend mit* — Baudh. 2,3,9. Vgl. ग्राम्यमद्वेष° (Nachtr. 6) und पुत्र°.

संकरीकरण n. *ein Vergehen, das den Thäter in eine Mischlingskaste hinabstösst,* Vishnus. 33,4. Mit. 3,98,*a*,2 v. u.

संकर्तम् Absol. *zerschneidend* Çat. Br. 11,6,1,4. 9.

संकर्ष m. *Zusammenrückung, Nähe* Gobh. 1,5,7.

संकर्षण 1) m. *a) der Pflüger,* Bein. Halâjudha's, des älteren Bruders von Kṛshṇa, der aus dem Mutterleibe der Devaḱi in den der Rohiṇi versetzt ward. Bei den Verehrern Vishṇu's wird er als zweite Person in der Viereinigkeit Purushottama's (die mit der Seele identificirt wird) angesehen Çaṅk. zu Bâdar. 2,2,42. — *b)* N. pr. des Vaters des Nilâsura. — 2) n. *a) das Herausziehen.* — *b) ein Mittel zum Zusammenführen,* — *Vereinigen.*

संकर्षणकाण्ड Titel eines Werkes.

संकर्षणमय Adj. Halâjudha *darstellend* Agni-P. 37,11.

संकर्षणविद्या f. *die bei* Halâjudha *angewandte Kunst, ein Kind aus einem Mutterleibe in einen anderen zu versetzen,* Prabh. 115,12.

संकर्षणसूत्रविचार m. Titel eines Werkes Opp. Cat. 1.

संकर्षणसूरि m. N. pr. eines Autors Burnell, T.

संकर्षणेश्वरतीर्थ n. N. pr. eines Tîrtha.

संकर्षभाट्टदीपिका f. Titel eines Werkes Opp. Cat. 1.

संकर्षिन् Adj. in काल°.

*संकल P. 4,2,75.

संकलन 1) n. oder f. आ *das Zusammenfügen, —halten* Kâd. 230,18 (378,8). — 2) n. f. (आ) *das Zusammenziehen, Addiren* Bîâg. 1. — 3) n. fehlerhaft für संकालन.

संकलित 1) Adj. *addirt;* s. 2. कल् mit सम्. — 2) f. आ *the first sum, or addition of arithmeticals.* — 3) n. *Addition.*

*संकलितिन् Adj. *der eine Zusammenzählung angestellt —, addirt hat;* mit Loc.

संकलितैक्य n. *aggregate of additions, summed sums or second sum.*

संकलुष *Verunreinigung.* योनिसंकलुषे जातः so v. a. *in einer unebenbürtigen Ehe geboren.*

संकल्प् 1) m. (adj. Comp. f. आ) *a) die vom Herzen* (मनस्) *getroffene Entscheidung, der daraus hervorgegangene Wille, —Wunsch, Verlangen, Vorsatz, eine best. Absicht, Entscheidung,* kurz *diejenige Willensbestimmtheit, die den Gedanken des Menschen für den Augenblick eine festere Richtung giebt.* Die Ergänzung im Loc., Dat. oder im Comp. vorangehend. सर्वासामेव संकल्पः पतित्वेनाभवत् so v. a. *sie wollten ihn alle zum Manne haben.* Am Anfange eines Comp. so v. a. *in einer best. Absicht, nach Wunsch, in Folge der blossen Willensäusserung.* Bisweilen wird das Wort ungenau durch *richtige Unterscheidung* und *Voraussetzung* erklärt. In einigen Verbindungen auch so v. a. *Herz* und *Ueberzeugung.* — *b) der personificirte Wille* ist unter andern auch ein Sohn Brahman's und der Saṁkalpâ. — 2) f. संकल्पा N. pr. einer Tochter Daksha's, Gattin Dharma's oder Manu's und Mutter Saṁkalpa's.

संकल्पक Adj. 1) *entscheidend, wollend.* — 2) *richtig unterscheidend.*

संकल्पकुत्मल Adj. (f. आ) *dessen* (eines Pfeils) *Hals das Verlangen ist* AV. 3,25,2.

संकल्पचन्द्रिका f. Titel eines Werkes.

संकल्पज 1) Adj. *aus dem Willen hervorgegangen, aus einer best. Absicht —, durch den blossen Willen entstanden,* — 2) m. *a) Wunsch, Verlangen.* — *b) Geschlechtsliebe, der Liebesgott.*

संकल्पजन्मन् 1) Adj. *aus dem Verlangen hervorgegangen.* — 2) m. *Geschlechtsliebe, der Liebesgott* Vâsav. 191,4. Kâd. 2,80,5 (98,18).

संकल्पद्रुति Adj. *von Wünschen vorwärts gedrängt* TBr. 3,12,2,4.

संकल्पदुर्गभञ्जन n. Titel eines Werkes.

संकल्पन n. (Comm. zu Âpast. Çr. 7,12,8) und °ना f. *das Wünschen, Verlangen; Wunsch.*

संकल्पनामय Adj. (f. ई) *im Willen bestehend, darauf beruhend.*

संकल्पनीय Adj. *was man wollen darf.*

संकल्पभव 1) Adj. *aus dem Verlangen nach —* (im Comp. vorangehend) *hervorgegangen.* — 2) *m. *Geschlechtsliebe, der Liebesgott.*

संकल्पयोनि 1) Adj. *dem blossen Willen seinen Ursprung verdankend.* — 2) m. *Geschlechtsliebe, der Liebesgott (aus dem Verlangen hervorgegangen).*

संकल्पराम m. N. pr. eines Lehrers.

संकल्पवत् Adj. *der Etwas entscheidet* 271,28.

संकल्पसिद्धि f. *Erreichung eines Zieles in Folge einer blossen Willensäusserung.* Sg. und Pl. Âpast.

संकल्पसूर्योदय m. Titel eines Schauspiels Burnell, T. °विवरण n. ebend.

संकल्पितव्य Adj. *was gewollt wird, wozu man sich entscheidet.*

संकष्टनाशनव्रत n. *eine best. Begehung* Burnell, T.

संकष्टनाशनस्तोत्र n. Titel eines Stotra ebend.

संकष्टकरचतुर्थीव्रत n. *eine best. Begehung* ebend. °कालनिर्णय m. ebend.

संकष्टकरणस्तोत्र n. Titel eines Stotra ebend.

संकष्टकरव्रत n. *eine best. Begehung.*

संकसुक 1) Adj. *a)* सँकसुक *zerspaltend, zerbröckelnd,* Bein. des den Leichnam *zerstörenden* Agni. — *b)* सँकुसुक *abbröckelnd.* — *c) unschlüssig.* — *d) *= डुर्बल, मन्द, संकीर्ण, अपवादशील, दुर्जन und संश्लेषक.* — 2) m. N. pr. des angeblichen Verfassers von ṚV. 10,18. — Wird häufig संकुसुक (vgl. Max Müller's Ausg. des ṚV. V, S. L) und शंकुसुक geschrieben.

सँङ्का f. *Treffen, Kampf.*

संकार 1) m. *a) Kehricht.* °कूट *Kehrichthaufen* Divjâvad. 177,10. — *b) *Geknister des Feuers.* — 2) *f. ई *ein vor Kurzem entjungfertes Weib.*

संकालन n. 1) *das Zusammentreiben oder Hinaustreiben des Viehes.* Conj. für संकलन. — 2) *das Hinaustragen eines Leichnams auf die Leichenstätte und das Verbrennen desselben.*

सँकाश m. 1) *Schein, das Erscheinen.* Am Ende eines adj. Comp. (f. आ) — *erscheinend, — aussehend, erscheinend wie —, — gleichend.* — 2) *= अन्तिक. Richtig सकाश.

संकाश्य n. fehlerhaft für सांकाश्य.

*संकिल m. *Feuerbrand.*

संकीर्ण 1) Adj. s. u. 3. कर् mit सम्. — 2) m. N. pr. eines alten Weisen. v. l. संकील. — 3) f. आ *eine Art von Räthseln.* — 4) n. *Verwirrung.* वाक्य° *der Sätze.*

संकीर्णता f. *Verwirrung —, Verstellung der Worte in einem Satze.*

संकीर्णनेरि m. *eine Art Tanz* S. S. S. 258.

संकीर्णयुद्ध n. *ein Kampf, bei dem verschiedene Waffen in Anwendung kommen.*

संकीर्णार m. N. pr. eines Schlangendämons VP.² 2,291.

*संकीर्णीकरण n. = संकरीकरण.

संकीर्तन n. *das Erwähnen, Hersagen, Preisen* Çiç. 12,38.

संकील m. N. pr. eines alten Weisen. संकीर्ण v. l.

संकुचन 1) m. *der Zusammenschrumpfer* als Bez. eines best. Krankheitsdämons. v. l. संकुटन. — 2) *das Zusammenschrumpfen* Karaka 1,20.

संकुचित 1) Adj. s. u. कुच् mit सम्. — 2) *N. pr. einer Oertlichkeit.

संकुटन m. *ein best. Krankheitsdämon (sich zusammenkrümmend)* Hariv. 2,109,75. v. l. संकुचन.

संकुल 1) Adj. (f. आ) *a) erfüllt —, voll —, begleitet von, besetzt —, reichlich versehen —, versehen —, behaftet mit* (Instr. oder im Comp. vorangehend). — *b) dicht* (Rauch). — *c) überaus heftig* (Wind), *intensiv.* °कलुष so v. a. *überaus trübe.* — *d) verworren, in Verwirrung gekommen.* — *e) auf Hindernisse stossend, mit Hindernissen zu kämpfen habend, bedrängt.* — 2) m. N. pr. eines Dichters. — 3) n. *a) Gedränge.* — *b) Schlachtgetümmel* Gaut. — *c) Noth, Bedrängniss.*

संकुलित Adj. 1) am Ende eines Comp. *reichlich besetzt mit.* — 2) *in Verwirrung gekommen.*

संकुली Adv. mit कर् 1) *versammeln.* — 2) *in Unordnung —, in Verwirrung bringen.*

संकुसुक s. u. संकसुक. सँकुसुक Adj. in der Bed. 1) *a)* Taitt. Âr. 2,4,1.

संकुसुमित Adj. *in Blüthe stehend* (Lalit. 62,16. 97,20); *aufgeblüht, entfaltet, zur Erscheinung gekommen* in Namen verschiedener Buddha.

संकूजित n. *Gezwitscher* Çikshâ 36 in Ind. St. 4,364.

*संकूटन n. Nom. act. von कूर् mit सम् Pat. zu P. 3,3,44, Vârtt. 3.

सँकृति 1) Adj. *zurecht machend, herstellend.* — 2) m. N. pr. verschiedener Manner. Pl. *ihr Geschlecht.* — 3) f. *ein best. Metrum;* später *jedes Metrum von 4×24 Silben.* — 4) n. Name eines Sâman Ârsh. Br.

संक्लृप्ति f. *das Wollen.*

संकेत m. (adj. Comp. f. आ) 1) *Uebereinkommen, Verabredung, — mit* (Gen.), insbes. *eine verabredete Zusammenkunft mit der geliebten Person, ein Stelldichein.* Am Anfange eines Comp. so v. a. *ver-*

abredeter Weise 127,17. Acc. mit करु, यक्षु (Hem. Par. 1,157. 198. 422), दा (Paṅkad.) oder कल्प् im Caus. *ein Uebereinkommen treffen, Etwas verabreden, sich verabreden mit* (सह, समम्, मिथस्), *Jmd* (Gen. oder Instr. mit सह) *ein Rendez-vous geben, zu einem R.-v. verabreden* (einen Ort). — 2) *ein verabredetes Zeichen, Signal.* Mit करु *ein solches Zeichen geben.* — 3) *Uebereinstimmung.* — 4) *Einwilligung.* — 5) Pl. N. pr. eines Volkes.

संकेतक m. = संकेत 1).

संकेतकेतन n. *ein Ort, an dem eine Zusammenkunft mit der geliebten Person stattfindet.*

संकेतकौमुदी f. Titel eines Werkes.

संकेतन n. = संकेत 1).

संकेतनिकेत m. und °निकेतन n. = संकेतकेतन.

संकेतपद्धति f. Titel eines Werkes.

संकेतपूर्वकम् Adv. *verabredeter Weise.*

संकेतभूमि f. = संकेतकेतन Vâsav. 65,1.

संकेतमञ्जरी f. Titel eines Commentars.

संकेतय्, °यति 1) *eine Verabredung treffen mit* (Gen.), *Etwas durch Uebereinkunft festsetzen.* — 2) *in Erfahrung bringen* Vâsav. 231,5.

*संकेतऋतप्रवेश m. *ein best.* Samâdhi (buddh.).

संकेतवाक्य n. *Losung.*

संकेतशिक्षा f. Titel eines Werkes.

संकेतस्तव m. *ein best. Lobgesang bei den* Çâkta.

संकेतस्थ Adj. (f. आ) *sich zum Stelldichein einfindend* 312,17.

संकेतस्थान n. 1) = संकेतकेतन Hem. Par. 1, 158. Vâsav. 222,2. — 2) *ein Gegenstand, in Betreff dessen man sich durch Zeichen verständigt.*

संकेती Adv. mit करु *zu einem Stelldichein verabreden* (einen Ort).

संकेतोद्यान n. *ein Lustgarten, in dem man sich ein Rendez-vous gegeben hat.*

संकोच 1) m. *a) Zusammenschrumpfung, das Sichzusammenziehen, Contraction* (auch in Folge einer Krankheit) Hemâdri 1,218,10. Vâsav. 172,3. अक्षि° und अक्षिपद्मयोः *das Sichschliessen der Augen.* Acc. mit करु *zusammenschrumpfen,* so v. a. *sich ducken, bescheiden werden.* — *b) Schmälerung, Abnahme, Verminderung, Einbusse, Beschränkung, Einschränkung* (Çaṅk. zu Bâdar. 2,4,6. Comm. zu Nyâyam. 3,7,2). सरसस् so v. a. *das Eintrocknen* Spr. 7734. — *c) *ein best. Fisch.* — *d)* N. pr. eines Asura. — 2) *n. *Saffran.*

संकोचक Adj. *zusammenschrumpfen lassend.*

संकोचकारिन् Adj. *sich zusammenziehend,* so v. a. *sich duckend, bescheiden, schüchtern.*

संकोचन 1) Adj. (f. ई) *zusammenziehend, contrahirend* in गात्रसंकोचनी. — 2) m. N. pr. eines Berges. — 3) *f. ई *Mimosa pudica.* — 4) n. = संकोच 1) *a)* Vâsav. 104,1. Comm. zu Âpast. Çr. 8,10,7. नेत्र° *das Schliessen der Augen.*

संकोचनीय Adj. *einzuschränken.* Nom. abstr. °ता n. Comm. zu Nyâyam. 3,2,7.

संकोचपत्रक Adj. *im Zusammenschrumpfen der Blätter sich äussernd.*

*संकोचपिशुन n. *Saffran* Bhâvapr. 1,189.

*संकोचरेखा f. *Falte.*

संकोचित n. *das Zusammenschrumpfen* (der Glieder), Bez. einer Art zu kämpfen.

संकोचिन् Adj. 1) *zusammenschrumpfend, sich schliessend* (eine Blüthe). — 2) *zusammenziehend, contrahirend* in *गात्र°. — 3) *schmälernd, vermindernd* Vikramâṅkaṅ. 16,1.

संक्रन्द् m. 1) *das Rauschen* (des Soma). — 2) *Gejammer, Geklage.* — 3) *Kampf.*

संक्रन्दन 1) Adj. *schreiend, brüllend.* — 2) m. *a)* Bein. Indra's Bhaṭṭ. 6,109. — *b)* N. pr. α) eines Sohnes des Manu Bhautja. — β) eines Fürsten, Vaters des Vapushmant. — 3) n. *Kampf.*

संक्रन्दनानन्दन m. Patron. 1) Arǵuna's Du. V. 29,13. — 2) des Affen Vâlin Bâlar. 46,15. Mahâvîraṅ. 84,17.

संक्रम 1) m. *a) Zusammentritt.* — *b) Gang, Lauf.* — *c) das Uebergehen auf* (Loc.). — *d) der Eintritt der Sonne in ein neues Sternbild.* Auch सूर्यसंक्रम. — *e) das Zusammentreten zweier Wörter im* Krama 11) *durch Ausfall dazwischenliegender.* — *f) Brücke, Steg über ein Wasser* Bâlar. 185,15. स्वर्ग° *Brücke zum Himmel.* Am Ende eines adj. Comp. f. आ. — *g) Treppe* (Çiç. 13,34), insbes. *zu einem Wasser.* — *h)* N. pr. α) eines Wesens im Gefolge Skanda's. — β) eines Fürsten der Vidjâdhara. — 2) *m. oder n. *eine best. hohe Zahl* (buddh.). — 3) *m. n. = दुर्गसंचर. — 4) n. इन्द्रस्य oder वसिष्ठस्य संक्रमे Name zweier Sâman Ârsh. Br.

संक्रमण n. 1) *das Eintreten, Eintritt.* — 2) *das Uebergehen —, Hineinfahren in* (Loc. oder im Comp. vorangehend). भरताय *das Hinübergehen —, Hinübergeführtwerden in* Bharata's *Geschlecht.* — 3) *das Eintreten der Sonne in ein neues Sternbild.* Auch सूर्य° und रवि°. — 4) *das Hinübergehen in eine andere Welt, Heimgang.* — 5) *ein Mittel zum Hinüberkommen.* — 6) über die Bed. des Wortes bei den Mathematikern s. Colebr. Alg. 26. 324.

संक्रमद्वादशाह् m. *eine best. Form des* Dvâdaçâha.

संक्रमयज्ञ m. *ein best. Opfer* Vaitân. 43,22.

संक्रमी Adv. mit करु *zur Brücke —, zum Vermittler machen.* °कृत्य mit Acc. so v. a. *vermittelst.*

संक्रान्त 1) Adj. s. u. क्रम् mit सम्. — 2) f. आ Titel eines Abschnitts in der Maitr. S. Ind. St. 13,125.

संक्रान्ति f. 1) *das Hinübergehen —, Fahren in* (Loc. oder im Comp. vorangehend), *das Uebergehen auf einen Andern, Uebertragenwerden.* पयसो गण्डूषसंक्रान्तयः *in Schlucke übergehendes —,* so v. a. *zum Trinken bestimmtes Wasser;* वचसां व्रीडोक्तिसंक्रान्तयः so v. a. *in Anspielungen auslaufende Reden* Vidḍh. 40,9. — 2) *der Eintritt der Sonne in ein neues Sternbild* (im Comp. vorangehend). दक्षिणायन° Paṅkat. ed. Bomb. 2,17,15. °शान्ति f. Burnell, T. — 3) *defectiv für °वादिन् m. Pl. *eine best. buddhistische Schule.*

संक्राम 1) m. *das Vorübergehen, Verstreichen* Âpast. Çr. 3,16,8. — 2) *m. n. = दुर्गसंचर.

संक्रामण n. *das Hinüberbringen.* संक्रामणविरोपण n. *das Verpflanzen.*

संक्रामयितव्य Adj. *hineinzubringen, zu versetzen in* (Acc.).

संक्रामिन् Adj. *auf Andere übergehend.* Vgl. भूतसंक्रामिन्.

संक्रीड m. *Spiel, Scherz.* मरुतां संक्रीडा: Namen von Sâman Ârsh. Br.

संक्रोश 1) m. *Geschrei, — des Unwillens.* अङ्गिरसां संक्रोशा: Namen von Sâman Ârsh. Br. — 2) n. *a)* Pl. nach dem Comm. *diejenigen Körpertheile* (des Rosses), *welche bei seiner Bewegung einen Ton von sich geben.* — *b)* Name eines Sâman.

संक्लिष्टकर्मन् Adj. so v. a. *dem Alles schwer von der Hand geht* Spr. 6664. MBh. 7,143,15 (v. l. संश्लिष्ट°).

संक्लेद् m. *Durchnetzung, das Nasswerden, Nasssein, Nässe, — durch* (im Comp. vorangehend) Als *Anfang des Verwesungsprocesses* Karaka 1,17. 6,11. °भूत Adj. *eine feuchte Masse bildend.*

संक्लेश m. *Schmerz, Leiden.* — MBh. 14,1236 fehlerhaft für संश्लेष.

संक्लेशन n. *das Schmerzmachen* Karaka 66,13.

संक्षय m. 1) *das zu Ende Gehen, Vergehen, völliges Verschwinden, Versiegen, Vernichtung, Untergang.* विधु° *Abnahme —, das Hinschwinden des Mondes;* दिवस° *das Ende des Tages.* — 2) *Weltuntergang.* — 3) N. pr. eines Marutvant.

संक्षार m. *Zusammenfluss.*

संक्षार m. dass. इडानां सं° und इडा° Name eines Sâman Ârsh. Br. Tândja-Br. 15,3,14. 16,11,7. Lâṭj. 3,6,24. 6,11,3.

संक्षालन 1) n. *Spülwasser* Âpast. Çr. 1,13,10. 6,

6,7. — 2) f. आ *Abwaschung, Abspulung, Reinigung* Prasannar. 62,4.

संक्षिप्त 1) Adj. s. u. 1. क्षिप् mit सम्. — 2) f. आ Bez. einer der sieben Theile im Kreise der Mondbauser nach Parâçara's System.

संक्षिप्तक m. = संक्षिप्त.

संक्षिप्तगति f. = संक्षिप्त 2).

संक्षिप्तत्व n. *das Schmalsein, — werden.*

संक्षिप्तभाष्य n., संक्षिप्तवेदान्तशास्त्रप्रक्रिया f., संक्षिप्तसार und संक्षिप्तहेमप्रकार m. Titel von Werken.

संक्षिप्ति f. und °का f. in der Dramatik *eine einfache Art sich zu helfen, — eine Sache zu Stande zu bringen.*

संक्षेप m. 1) *das Zusammenwerfen, Vernichtung.* — 2) *Abkürzung, kurze —, gedrängte Darstellung.* नीतिशास्त्राणाम् so v. a. *die Quintessenz von.* तस्यैष कर्तसंक्षेपो जिह्वाच्छेदः so v. a. *um die Sache mit der Abgabe kurz zu machen, so wird ihm dafür die Zunge abgeschnitten.* संक्षेपात्, संक्षेपतस्, संक्षेपेण und संक्षेप° *mit kurzen Worten, in aller Kürze.* — 3) *Zusammenfassung,* so v. a. *Summe.* संक्षेपेण und संक्षेपतस् *in summa.* चतुर्लक्षसंक्षेपेण *in summa vier* Laksha. — 4) Pl. *knappe Verhältnisse, Armuth* MBn. 12,298,20.37. — 5) in der Dramatik *eine Erklärung in kurzen Worten, dass man sich einem Andern zur Verfügung stelle.* — 6) *ein Mittel des Zusammendrängens.*

संक्षेपक m. *Zusammenwerfer, Vernichter.*

*संक्षेपण n. *das Zusammendrängen, Verkürzen, Darlegen in kurzen Worten.*

संक्षेपतिथिनिर्णयसार, संक्षेपपुरश्चरणविधि m. und संक्षेपभारत n. (Burnell, T.) Titel von Werken.

संक्षेपम् Absol. *in aller Kürze* Paṅkar. 2,8,28.

संक्षेपयोगवासिष्ठ n. (Verz. d. B. H. No. 643), संक्षेपरामायण n. (Burnell, T.), °व्याख्यान n. (ebend.), संक्षेपशंकरजय m., °शंकरविजय m. (Burnell, T.), संक्षेपशारीरक n. (ebend.), °टीका f. (Opp. Cat. 1), °व्याख्यान n. und संक्षेपानुक्रमणिका f. Titel von Werken.

संक्षेप्तर् Nom. ag. = संक्षेपक.

संक्षोभ m. 1) *Stoss, Ruck, eine plötzliche heftige Bewegung, Erschütterung* Çiç. 4,59. 8,18.26. 12,26. — 2) *Gemüthsbewegung, Aufregung* Çiç. 8,26.

संक्षोभण n. *eine heftige Erschütterung* in अति° Nachtr. 6.

संक्षोभिन् Adj. *stossend* (ein Wagen).

*संखादक m. *Zahn.*

*संखादकिन् Adj. *Zähne habend* (निद्रायाम्).

संख्य 1) *Adj. am Ende eines Comp. *zählend, überzählend.* — 2) m. N. pr. eines Mannes. — 3) f. आ a) *Zählung, Bestimmung der Anzahl.* Am Ende eines adj. Comp. *gezählt —, gerechnet werdend zu.* — b) *Zahl, Anzahl.* Auch Pl. st. Sg. Am Ende eines adj. Comp. nach einem Zahlwort — *an Zahl betragend.* — c) *Zahlwort.* — d) *der grammatische Numerus* 226,31. — e) *Berechnung,* so v. a. *genaue Erwägung des pro und contra.* — f) = आख्या *Benennung, Name.* — g) **eine best. hohe Zahl* (buddh.). — h) *gnomon for the purpose of ascertaining the points of the compass* Râm Râs 7 nach Aufrecht. — 4) n. *Schlacht, Kampf.* Nur Loc. (auch Çiç. 18,70) zu belegen.

संख्यक und संख्याक am Ende eines Comp. — *an Zahl betragend.*

संख्याङ्कबिन्दु m. *das Zeichen der Null.*

संख्यात 1) Adj. s. u. ख्या mit सम्. — 2) m. Pl. N. pr. eines Volkes. — 3) f. संख्याता *eine Art von Räthseln, wobei gezählt wird.*

संख्यातर् Nom. ag. *Ueberzähler, Aufzähler.*

संख्यातसंख्येय Adj. *erwogen habend, was zu erwägen war,* Kâraka 1,18.

संख्यातानुदेश m. *eine nachfolgende, zu einer vorangehenden in Beziehung stehende Aufzählung, bei der die einzelnen Glieder der Reihe nach sich entsprechen,* 228,2.

संख्यातिग Adj. (f. आ) *unzählbar, unzählig.*

संख्यान n. 1) *das Erscheinen, zum Vorschein Kommen.* — 2) *das Zählen, Zählung, Aufzählung.* — 3) *Zahl, Anzahl* Hemâdri 1,308,19. 355,18. — 4) *das Ausmessen, Berechnung.* — 5) MBh. 14,64,10 schlechte Lesart für संस्थान.

संख्यानामन् n. *Zahlwort.*

संख्यानिदानटीका f. Titel eines *Commentars* Opp. Cat. 1.

संख्यापद् n. *Zahlwort.*

संख्यापरिमाण n. Titel eines Werkes VP.^{2} 1,45.

संख्यामङ्गल्यग्रन्थि m. *die Glück verheissende Ceremonie der Knüpfung eines der Zahl der abgelaufenen Lebensjahre entsprechenden Knotens in einer Schnur.*

संख्यामुख्याधिकरणादेष m. Titel eines Werkes Burnell, T.

संख्यायोग m. *eine Constellation, bei der es darauf ankommt, in wie vielen Häusern ein Planet steht.*

संख्यारत्न n. Titel eines Werkes Opp. Cat. 1.

संख्यालिपि f. *eine best. Art zu schreiben* (etwa *mit Zahlzeichen*).

संख्यावत् Adj. 1) *gezählt, ein bestimmtes Maass habend* Vâsav. 112,1. — 2) *gebildet, klug* Mahâvîrac. 137,4. Vâsav. 112,1.

संख्याविधान n. *das Anstellen einer Berechnung.*

संख्यावृत्तिकर Adj. *die Wiederholung des Zählens verursachend,* so v. a. *schwer zu zählen, überaus zahlreich.*

संख्याशब्द m. *Zahlwort.*

संख्येय Adj. *was gezählt wird, was der Zahl nach bestimmt wird* oder *bestimmt werden kann, zählbar; nicht zahlreich* Bâlar. 178,6. Vgl. असंख्येय und संख्यात°.

1. सङ्ग m. (adj. Comp. f. आ, ई Vâsav. 211,2) 1) *das Hängenbleiben, Stockung; das Haften, — an; das Anstreifen, Berührung, Contact, — mit.* Die Ergänzung im Loc. oder im Comp. vorangehend. — 2) *Berührung —, das Zusammentreffen mit Jmd, Anschluss an Jmd, ein näheres Verhältniss zu Jmd* (auch in geschlechtlicher Beziehung), *Umgang, Verkehr.* Die Ergänzung im Gen., Instr., Instr. mit सह, Loc. oder im Comp. vorangehend. — 3) *Hang des Herzens, Anhänglichkeit, Lust, Gelüste.* Die Ergänzung im Loc. oder im Comp. vorangehend. Abl. und Loc. so v. a. *wenn ihn eine Lust ankommt.* — 4) अत्रेः सङ्गः Name eines Sâman. Vgl. अत्रिसङ्गम् Nachtr. 1.

2. संग m. *feindliches Zusammentreffen.*

सङ्गट m. N. pr. eines Mannes.

संगणना f. *das Zusammen-, Aufzählen.*

संगणिका f. *gesellschaftlicher Umgang* Divjâv. 464,19. Text zu Lot. de la b. l. 187.

*संगत् Vop. 26,78.

संगत 1) Adj. s. u. गम् mit सम्. — 2) m. *a) ein best. auf gegenseitiger Freundschaft beruhendes Bundniss* Harshaṅ. (ed. Bomb.) 461,17. — *b)* N. pr. eines Fürsten aus der Dynastie der Maurja. — 3) *a) das Zusammenkommen, Zusammenkunft, — mit* (Instr., Loc., Gen. oder im Comp. vorangehend). — *b) häufiges Zusammenkommen, ein freundschaftliches Verhältniss, Verkehr, — mit* (Instr., Gen. oder im Comp. vorangehend). — *c) Verbindung, das Sichhingeben* einer Sache (Instr.). — *d) Uebereinkunft.*

संगतक 1) m. N. pr. eines Marchenerzablers. — 2) n. *das Zusammenstossen* in भू°.

*सङ्गतल m. N. pr. eines Mannes.

संगतार्थ Adj. *einen passenden, zutreffenden Sinn habend* Comm. zu Kâtj. Çr. 1,10,10.

संगति f. 1) *das Zusammentreffen, Zusammenkommen mit* (Gen. oder im Comp. vorangehend) Çiç. 11,12. Vâsav. 230,1. 232,4. — 2) *das Eintref-*

fen, das Sichbegeben an einen Ort (Loc.). — 3) *das Zusammentreffen von Personen, Zusammenkunft mit, Verkehr, Umgang* (auch *geschlechtlicher*). Die Ergänzung im Instr., Instr. mit सह oder समम्, Loc., Gen. oder im Comp. vorangehend. — 4) *Bündniss.* — 5) *das Zutreffen, Sichereignen.* Instr. so v. a. *wenn es sich so trifft, da es sich so traf, zufälliger Weise* MBh. 13,10,54. — 6) *Zutreffen, Stimmen, Passen.* — 7) *Zusammenhang, Beziehung* (252,2), — *zu* (Instr. oder im Comp. vorangehend). In der Pûrvamîmâṁsâ eines der 5 Glieder eines Adhikaraṇa. — 8) *= ज्ञान.

संगतिक 1) am Ende eines adj. Comp. von संगति 7). — 2) m. N. pr. eines Mannes.

°संगतिन् Adj. Pl. *zusammengekommen bei* oder *zu.*

संगतिवाद् m. und संगत्यनुमति f. Titel von Werken Opp. Cat. 1.

संगर्त्य m. 1) *Vereinigung, Mittelpunct.* — 2) **feindliches Zusammentreffen, Kampf.*

संगम m. (adj. Comp. f. आ) (*n.) 1) *das Zusammentreffen* (freundliches und feindliches), *Zusammenkunft, Vereinigung* (auch *geschlechtliche*), *Verkehr, — mit* (Instr., Instr. mit सह, Gen. oder im Comp. vorangehend). — 2) *Zusammenfluss zweier Flüsse, Mündung* Varâh. Jogaj. 7,9. — 3) *Conjunction* von Planeten. — 4) *Durchschnittspunct.* — 5) *eine zusammenstehende Anzahl.* — 6) *Verbindung, Berührung, Contact, — mit* (Instr. oder im Comp. vorangehend). अनर्थेन so v. a. *das Schadennehmen.* — 7) *das Gelangen zu* (Gen.). — 8) = सङ्ग *das Hängen an* in असंगम. — 9) N. pr. eines Fürsten.

संगमक Adj. *hinführend an einen Ort,* so v. a. *den Weg angebend.*

*संगमज्ञान m. N. pr. eines Gelehrten.

संगमदत्त m. N. pr. eines Mannes.

संगमन 1) Adj. (f. ई) *versammelnd, Versammler.* — 2) n. *a) das Zusammentreffen, Vereinigung, — mit* (im Comp. vorangehend). — *b) das in Berührung Kommen mit* (Instr.), so v. a. *Theilhaftwerden.*

संगमनीय Adj. *zur Vereinigung führend, V. bewirkend.*

संगमनेर N. pr. einer Oertlichkeit.

सङ्गमय Adj. *aus dem Hange des Herzens —, aus den Gelüsten hervorgegangen, dadurch bewirkt.*

*संगमश्रीज्ञान m. N. pr. eines Gelehrten.

°संगमिन् Adj. *verkehrend mit.*

संगमेश्वर m. 1) Bein. Vicvanâtha's. — 2) N. pr. einer Oertlichkeit.

संगमेश्वरस्वामिन् m. N. pr. eines Mannes.

संगर 1) m. *a) Zusage, Versprechen, Vertrag.* — *b) Kampf, Gefecht, — mit* (Instr.), *um* (Gen.). — *c) *Ungemach.* — *d)* *= गर *Gift.* — 2) *n. *die Frucht der* Çamî *genannten Fabacee* Çîçvata 63.

संगरण n. *das Verhandeln, Sichverständigen.*

संगव m. *die Zeit, wo die weidenden Kühe zur Melke zusammenkommen* (oder *wo sie mit den Kälbern beisammen sind*). Bei der Theilung des Tages in fünf Abtheilungen *der zweite: Morgen, Vormittag.* Als Zeitmaass = 10 Nâḍikâ (*4 Stunden*) oder 3 Muhûrta (*2 Stunden und 24 Minuten* VP. 2,8,62).

सङ्गवत् Adj. *mit dem Herzen hängend an* (Loc.) R. 3,37,28 (विषयेषु स° zu lesen).

संगविनी f. *der Ort, wo die Kühe zum Melken zusammenkommen.*

*संगाद् m. *conversation* beruht auf einem Missverständniss von Mârk. P. 35,21.

संगायन n. *gemeinsames Besingen.*

सङ्गिक m. N. pr. eines Mannes.

सङ्गिन् Adj. 1) *hängend —, steckend an, in* oder *auf* (im Comp. vorangehend) Çiç. 6,36. 10,61. 17, 37. — 2) *in Berührung —, in Contact kommend mit* (im Comp. vorangehend). — 3) *mit dem Herzen hängend an, einer Person* oder *Sache hingegeben, obliegend* (die Ergänzung im Loc., Gen. oder im Comp. vorangehend) Çiç. 10,91. Ohne Ergänzung *an der Sinnenwelt hängend* Hemâdri 1,643, 17. — Vgl. पत्सङ्गिन्.

सङ्गिय m. N. pr. eines Mannes.

संगिर f. *Zusage, Versprechen.* Auch Pl.

संगिर Adj. *verschlingend.*

संगीत n. (adj. Comp. f. आ) 1) *vielstimmiger Gesang, von Musik begleiteter Gesang, Concert, Gesang* überh. 323,16. — 2) *ein darüber handelndes Werk.*

संगीतक n. = संगीत 1) 290,26. Hem. Par. 2,160.

संगीतकगृह n. *Concertsaal.*

संगीतकौमुदी f., संगीतचूडामणि m. (Kumârasv. zu Pratâpar. 30,18. 85,16), संगीतदर्पण m., संगीतदामोदर m., संगीतनारायण m., संगीतमकरन्द m. (Burnell, T.), संगीतमुक्तावली f. (ebend.), संगीतरत्नमाला f., संगीतरत्नाकर m., °कलानिधि m., °चन्द्रिका f. (Opp. Cat. 1), °टीका f. (ebend.) und °राघव (Burnell, T.) Titel.

संगीतविद्या f. *die Lehre vom Gesange.*

संगीतवृत्तरत्नाकर m. Titel Burnell, T.

संगीतवेश्मन् n. und संगीतशाला f. *Concertsaal.*

संगीतशास्त्र n. *ein über Gesang u. s. w. handelndes Werk* und Titel eines best. solchen Werkes Opp. Cat. 1.

संगीतसार n., °सारसंग्रह m. (Opp. Cat. 1), °सारामृत n. (Burnell, T.), संगीतसिन्धु m., संगीतसुधा f., °कर m. (Opp. Cat. 1), संगीतसुन्दर (Burnell, T.), संगीतसेतु m. (ebend.) und संगीतार्णव m. Titel.

संगीति f. 1) * *Unterhaltung.* — 2) *ein best. Ârjâ-Metrum.*

संगीतिपर्याय m. Titel eines buddh. Werkes.

*संगीतिप्रासाद m. *Berathungssaal* und *Concertsaal.*

संगुण Adj. *multiplicirt mit* (im Comp. vorangehend).

संगुणी Adv. mit कर् *multipliciren.*

संगुप्त 1) Adj. s. u. 1. गुप् mit सम्. — 2) *m. *ein Buddha.*

संगुप्ति f. 1) *das Hüten, Bewahren.* — 2) *das Verbergen.*

संगृभीतर् Nom. ag. mit Acc. *lenkend, regierend* RV. 1,100,9.

संगृहीतर् Nom. ag. 1) *Rossebändiger, Wagenlenker.* — 2) *Lenker, Regierer* überh., *der Alles im Zaume hält.* — Richtig संग्रहीतर्.

संगृहीति f. *das im Zaume Halten, Bändigung.*

संगोपन 1) Adj. *verbergend.* — 2) n. *das Verbergen.*

संगोपनीय Adj. *zu verbergen, geheim zu halten.*

संग्रथन n. *das Zusammenknüpfen, durch Knüpfen wieder Herstellen* Kâd. 2,129,14 (158,20).

संग्रन्थन n. *das Zusammenknüpfen, Anstiften* (eines Streites).

संग्रसन n. *das Verschlingen.*

संग्रह m. 1) *das Ergreifen,* — 2) *das Fürsichnehmen, Behalten.* — 3) *das Bekommen, Erhalten.* पत्र° *von Blättern* (von einem Baume gesagt) Spr. 7832. — 4) *das Zusichnehmen, Geniessen.* — 5) *das* (auf übernatürliche Weise geschehende) *Zurückholen von Pfeilen* u. s. w. und *die darüber handelnde Lehre.* — 6) *das Beisammenlassen.* — 7) *das Zusammenbringen, Sammeln, Aufspeichern, Anhäufen; Vorrath* Kampaka 9. जलसंग्रहं कर् *Wasser einnehmen* (d. i. *in Geschirre thun*) 30. — 8) *das Versammeln, Zusammenbringen* (von Menschen) Ind. St. 15,301. — 9) *Zusammenstellung, vollständige Aufzählung; Sammlung, Gesammtheit, Inbegriff, das Ganze; ein vollständiges Compendium.* Instr. *vollständig.* — 10) *das Umfassen, Einschliessen, Mitbegreifen.* — 11) *was Etwas umfasst, Behälter.* — 12) *das im Zaume Halten.* — 13) *das in Ordnung Halten, Bewahren, Hüten.* — 14) concret *Lenker, Regierer, Behüter;* auch vielleicht *Verfüger, Anordner.* — 15) *Zusammendrängung,*

kurze Darlegung. कारदानस्य so v. a. *die kurze Antwort auf.* Instr. und Abl. *in Kürze, mit kurzen Worten.* — 16) *Verengerung, Schmälerung; die schmale Stelle.* — 17) *Verstopfung.* — 18) *Zusammenschnürung* Kâraka 1,5. 14. — 19) *das Heranziehen, Fürsichgewinnen; freundliche, liebevolle Behandlung; Bewirthung* Kâraka 1,10. — 20) *das zur Ehe Nehmen, Heirathen.* Vgl. दार°. — 21) *Auffassung, Wahrnehmung; das Verstehen, Verstandenwerden.* — 22) Titel verschiedener *Compendien* (Opp. Cat. 1) und *compendienartiger Anhänge.*

संग्रहग्रहणी f. *eine besondere Form von Diarrhoe abwechselnd mit Verstopfung.*

संग्रहचूडामणि m. Titel eines Werkes Opp. Cat. 1.

संग्रहण 1) Adj. *ergreifend.* — 2) f. संग्रहणी = संग्रहग्रहणी. — 3) n. *a) das Ergreifen.* — *b) das Bekommen, Erhalten, in den Besitz Gelangen.* — *c) das Sammeln, Anhäufen.* जल° *das Sichversehen mit Wasser* Uttamâk. 61. — *d) das Zusammenbringen mit, Einfügen in* (im Comp. vorangehend). — *e) das Zusammenstellen, vollständiges Aufzählen.* — *f) das Einhaltthun, Hemmen.* — *g) das Heranziehen, Fürsichgewinnen, Geneigtmachen.* — *h) das Unzucht Treiben, — mit* (im Comp. vorangehend).

संग्रहणीय Adj. 1) *als Stopfmittel geeignet* Kâraka 6,10. 1,4,25. — 2) *zu lenken auf* (Loc.) Çâṁk. zu Bâdar. 2,1,1 (S. 412, Z. 3).

संग्रहणीरत्न n. (Pischel, de gr. Pr. 15. 20), संग्रहप्रकाशिका f. (Opp. Cat. 1), संग्रहरामायण n. und °विवरण n. (Burnell, T.) Titel von Werken.

संग्रहवत् Adj. *mit einer gedrängten Wiederholung des Gegenstandes versehen.*

संग्रहवस्तु n. *Etwas, was eine freundliche Gesinnung verräth und Popularität erzeugt,* Lalit. 38,22. 42,19. 183,8. 217,4. Divjâv. 93,15. 124,14. 264,29.

संग्रहवैद्यनाथीय n. (Opp. Cat. 1) und *संग्रहसूत्र n. Titel.

संग्रहिन् m. *Sammler, Zusammenbringer, Herbeischaffer.*

संग्रहीतृ Nom. ag. 1) *Rossebändiger, Wagenlenker.* — 2) *der Jmd* (Acc.) *für sich gewinnt* Âpast. 2,20,18.

संग्रहीतव्य Adj. *beizubehalten* Pat. zu P. 3,1, 94, Vârtt. 6.

संग्राम m. (*n.) 1) *Volksversammlung; Schaar, Heerhaufen.* — 2) *das feindliche Zusammentreffen zweier Haufen, Kampf, Schlacht, — mit* (Instr., Instr. mit समम्, सह oder सार्धम् oder im Comp. vorangehend). — 3) N. pr. verschiedener Männer.

संग्रामकर्मन् n. *Kampf.*

संग्रामगुप्त m. N. pr. eines Mannes.

संग्रामचन्द्र m. N. pr. eines Dichters Z. d. d. m. G. 36,557.

संग्रामजित् 1) Adj. *siegreich im Kampf.* Superl. °जित्तम. — 2) N. pr. eines Sohnes des Kṛshṇa und eines andern Mannes.

संग्रामतुला f. *das Gottesurtheil —, die Feuerprobe des Kampfes* Prasannar. 75,1.

संग्रामतूर्य n. *Schlachttrommel.*

संग्रामदत्त m. N. pr. eines Brahmanen.

संग्रामदेव m. N. pr. eines *Fürsten.*

संग्रामनगर n. N. pr. einer *Stadt.*

*संग्रामपटह m. *Schlachttrommel.*

संग्रामपाल m. N. pr. eines Fürsten.

संग्रामभूमि f. *Kampfplatz, Schlachtfeld.*

संग्राममूर्धन् m. *Vordertreffen.*

*संग्रामय्, °यति und °यते *kämpfen.* — Desid. in *सिषंग्रामयिषु und सिसंग्रामयिषु.

संग्रामराज m. N. pr. zweier *Fürsten.*

संग्रामवर्धन m. N. pr. eines Mannes.

संग्रामवर्ष m. desgl.

संग्रामशिरस् n. *Vordertreffen* MBh. 4,34,2. 6,90,71.

संग्रामसाहि m. N. pr. eines *Fürsten.*

संग्रामसिंह m. N. pr. eines Elephanten.

संग्रामाग्र n. *Vordertreffen* Çiç. 18,16.

संग्रामाङ्गन n. *Schlachtfeld* Bhâm. V. 2,89. Ind. St. 15,445.

संग्रामापीड m. N. pr. zweier Fürsten.

संग्रामाशिस् f. *Schlachtgebet.* Wird personificirt.

संग्रामिक Adj. fehlerhaft für सांग्रामिक.

संग्रामिन् Adj. *im Kampf begriffen* Maitr. S. 1, 9,6 (137,12. 13).

संग्राम्य 1) Adj. *zum Kampf geeignet.* — 2) *Kampf, Schlacht.* Vielleicht nur fehlerhaft für संग्राम.

संग्राह m. 1) *Faust, das Ballen der Faust.* मुष्टि° dass. Bhaṭṭ. 7,40. — 2) *Griff eines Schildes.* — Vgl. असंग्राह (Nachtr. 1) und रसंग्राही.

संग्राहक 1) Adj. (f. ई) *a) zusammenfassend, in kurzen Worten darlegend.* — *b) zusammenziehend, hemmend, stopfend.* — 2) m. *Wagenlenker* Gâtakam. 11.

संग्राहिन् 1) Adj. *a) sammelnd, anhäufend.* — *b)* = संग्राहक 1) *b).* — *c) an sich heranziehend, für sich gewinnend* in लोक°. — 2) *m. *Wrightia antidysenterica.*

संग्राह्य Adj. 1) *zu umfassen, zu umfangen.* — 2) *zu hemmen, zu stillen.* — 3) *anzustellen* (an ein Amt) Hemâdri 1,373,23. — 4) *an sich heranzuziehen, für sich zu gewinnen.* — 5) *anzunehmen, zu beherzigen.*

संघ m. 1) *Schaar, Haufe, Menge.* Fast nur in Verbindung mit einem Gen. Pl. oder am Ende eines Comp.; ohne nähere Angabe so v. a. मुनि° und शत्रु°. — 2) *eine zu einem best. Zweck vereinigte grössere Anzahl von Menschen.* — 3) bei den Buddhisten so v. a. *Gemeinde;* bei den Gaina *Convent, Brüderschaft, Secte* Ind. Antiq. 6,30. — 4) Çiç. 10,32 fehlerhaft für सङ्घ.

संघक m. = संघ 1).

संघगुप्त m. N. pr. des Vaters von Vâgbhaṭa.

*संघगुरु m. N. pr. eines Mannes.

संघचारिन् 1) Adj. *in Schaaren gehend.* — 2) *m. *Fisch.*

*संघजीविन् Adj. *in Gesellschaft lebend, einer schweifenden Bande angehörig.*

संघट Adj. (f. आ) *aufeinandergehäuft* Agni-P. 41,8.

संघटक als Erklärung von संघि.

संघटन 1) n. (Vikramâṅkaṅ. 13,69) f. (आ) *Verbindung, Vereinigung, — mit* (im Comp. vorangehend) 327,25. — 2) f. आ *Laut-, Wortgefüge.*

संघट्ट 1) m. (adj. Comp, f. आ) *a) Zusammenstoss* Prasannar. 13,13. Çiç. 18,34. 20,26. Ind. Antiq. 13, 78. 121. वाद° so v. a. *Wortstreit* Kâraka 146,24. — *b) Schlag.* हृदय° *Herzschlag* (den Tod bewirkend) Kâmpaka 375. — *c) Verbindung, Vereinigung, — mit* (Instr.) Naish. 6,13. — 2) *f. आ *Schlingpflanze.* — 3) f. ई Lalit. 334,5 fehlerhaft für संघाटी.

संघट्टचक्र n. *ein best. astrologisches Diagramm.*

संघट्टन 1) m. *ein best. gespenstisches Wesen.* — 2) n. *a) das Zusammenstossen.* — *b) das Reiben, Reibung* Prasannar. 8,21. Comm. zu Njâjam. 10,1, 22. — 3) f. (आ) n. *Verbindung, Vereinigung.*

संघट्टपणित n. *Wette* Harshaṅ. 180,10.

संघट्टिन् m. *Gefährte, Anhänger.*

*संघतल m. = संकतल.

संघतिथ Adj. *vielfach, zahlreich* Çiç. 19,107.

*संघदास m. N. pr. eines Mannes.

संघपति m. 1) *Vorstand der buddhistischen Gemeinde.* Nom. abstr. °त्व n. — 2) N. pr. des Vaters von Vâgbhaṭa.

संघपुरुष m. *ein Diener der buddh. Gemeinde* Ind. St. 15,286.

*संघपुष्पी f. *Grislea tomentosa* Râgân. 6,217.

संघभद्र m. N. pr. eines Mannes.

संघरक्षित m. desgl.

संघर्ष 1) m. *a) Reibung* Çiç. 19,1. — *b) wollüstige Erregung* MBh. 15,30,22. v. l. संकर्ष. — *c) Wettstreit, Wetteifer, Eifersucht, — wegen* (Acc. mit

प्रति oder im Comp. vorangehend). — *d*) * = संसर्प. — 2) *f. आ *flüssige Lackfarbe* Râǵan. 6,209.

संघर्षण n. 1) *das Reiben, Reibung* (auch beim coitus). — 2) *ein zum Einreiben dienender Stoff, Einreibung.* — संघर्षणा° MBh. 9,1251 fehlerhaft für संघर्षेणा°.

संघर्षयितर् Nom. ag. *Nebenbuhler* Sâj. zu ṚV. 10,18,9.

संघर्षशालिन् Adj. *eifersüchtig.*

संघर्षिन् Adj. *eifersüchtig, neidisch* (Çiç. 5,19 nach der richtigen Lesart); *wetteifernd —, wettstreitend um* (im Comp. vorangehend).

*संघवर्धन m. N. pr. eines Mannes.

संघवृत्ति f. *Bündniss, Allianz* Vidh. 98,4.

संघशस् Adv. *in Schaaren, in Haufen, in einer grossen Anzahl* Harshaṅ. 180,1.

संघस m. *Speise, Nahrung* Bhaṭṭ. 7,56.

संघाट m. 1) *Zimmerwerk.* — 2) *am Ende eines Comp. = संघात.

संघाटिका f. 1) * *Paar.* — 2) *Frauenkleid* Çilâñka 2,176. — 3) * *Kupplerin.* — 4) * *Trapa bispinosa.* — 5) * *Nase.*

संघाटि (Divjâv. 36,1. 154,17) und संघाटी (Divjâv. 159,9. 494,2. 558,20) f. *ein bes. Gewand.* भिक्षुसंघाटी Suçr. 2,390,16.

सङ्घाणक m. *Rotz.* Richtig शिङ्घाणक oder सि°.

संघात m. n. (hier und da im Epos; adj. Comp. f. आ) 1) *Schlag, Verletzung* MBh. 9,23,73. — 2) *Verschluss* (der Thore). — 3) *Zusammenstoss, Kampf.* — 4) *Verdichtung, Verhärtung, Compactheit.* — 5) *eine feste Verbindung, Aggregat, Complex, Collection, Klumpen, Menge.* तमः° *so v. a. eine dichte Finsterniss* 311,27. — 6) *Reisegesellschaft, Karavane* VP. 3,13,33. — 7) in der Grammatik *a*) *die ganze ungetrennte Verbindung von Worten* 236,13. — *b*) *ein Vocal mit seinem Consonanten.* — 8) *Intensität.* — 9) *ein materielles Aggregat, Körper.* — 10) *ein in einem und demselben Metrum abgefasstes Gedicht.* — 11) * *Phlegma, Schleim.* — 12) * *a particular mode of walking in dramatic representation.* — 13) *eine best. Hölle* Divjâv. 67,21. 366,28.

संघातक m. *Entzweiung Zusammenhaltender.*

संघातचारिन् Adj. *in Heerden lebend.*

संघातज Adj. in der Med. = सांनिपातिक Bhâvapr. 3,2.

संघातन n. *das Tödten, Umbringen.*

*संघातपत्रिका f. *Anethum Sowa* Râǵan. 4,1.

संघातम् Absol. *aufeinander stossend.* Wiederholt Kâṭh. 29,1.

संघातवत् Adj. *dicht zusammenstehend.* धातृ° *mit seinen Brüdern zusammenhaltend.*

संघातशूलवत् Adj. *einen beklemmenden Schmerz empfindend.*

संघात्य m. = संघातक.

संघादिशेष m. fehlerhaft für संघावशेष.

संघाधिप m. bei den Ǵaina *Vorstand der Gemeinde.*

*संघानन्द m. N. pr. eines buddh. Patriarchen.

संघान्न n. *von einer Gesellschaft verabreichte Speise* Âpast. 1,18,16.

संघाराम m. *ein buddhistisches Kloster.*

*संघावशेष m. bei den Buddhisten Bez. *derjenigen Sünden, welche eine zeitweilige Ausschliessung zur Folge haben.*

संघी Adv. mit भू *sich zu einer Schaar vereinigen.*

संघुषित n. *Geschrei* Bhaṭṭ. 5,55.

संघुष्टक Adj. *zu einander passend, an einander gewöhnt* Pat. zu P. 1,1,50, Vârtt. 8.

संघोष m. = घोष *Hirtenstation.*

संघोषिणी f. Pl. *bestimmte dämonische Wesen* Ind. St. 15,144.

1. सच् I) Präsensstämme सचे् und सच im Med., selten im Act. 1) mit Instr. *a*) *vereint —, beisammen —, vertraut sein —, Gemeinschaft haben —, sich zu thun machen mit,* — *b*) *im Besitz —, im Genuss sein von.* — *c*) *anheimfallen* (einem Uebel). — 2) mit Acc. *a*) *Jmd nahe sein, um Jmd sein; gehören zu.* — *b*) *anhängen, ergeben sein.* — *c*) *befolgen.* — *d*) *nachfolgen, verfolgen; aufsuchen, besuchen.* — *e*) *verfolgen,* so v. a. *bezwecken* 225,12. 16. — *f*) *sich befinden unter.* — *g*) *im Gefolge —, im Besitz —, im Genuss haben; bekommen.* — *h*) *treffen, zu Theil werden.* — 3) *zusammen sein.* — II) सिषक्ति *a*) mit Acc. *Jmd nachfolgen, nachgehen, sich hängen an.* — *b*) mit Dat. *Jmd helfen zu* (Dat.) ṚV. 4,21,7. — *c*) mit Loc. *sich aufhalten, sich befinden.* — Vgl. सश्. — Mit अनु *nachgehen, aufsuchen, verfolgen, sich halten zu;* mit Acc. — Mit अप *sich entziehen, entgehen;* mit Acc. — Mit अभि *aufsuchen, sich Jmd zuwenden, sich Jmds annehmen;* mit Acc. — Mit आ *aufsuchen.* — Mit उप 1) dass. — 2) *verfolgen.* — Mit नि *eng verbunden sein mit* (Instr.). — Mit प्र *verfolgen.* — Mit प्रति *rächend verfolgen.* — Mit वि für die Etymologie von विष vorausgesetzt. — Mit सम् *verbunden sein, — mit* (Instr.).

2.°सच् (stark °साच्) Adj. = 1. सच्.

3. सच् = सञ्ज्. Mit आ *hängen an* Maitr. S. 1,10, 20 (160,15), wo आ सचति (संचति) fehlerhaft ist für आ सचति (सचंति), wie Kâṭh. liest.

सच Adj. *ergeben* in असचद्विष्.

सचकितम् Adv. *zitternd, erschrocken* 306,28. Spr. 1637. 6807.

सचक्र 1) Adj. (f. आ) *a*) *mit Rädern versehen.* — *b*) *mit Truppenabtheilungen versehen.* — 2) * Adv. °म् *zugleich mit dem Rade.*

सचक्रिन् m. *Wagenfahrer.*

सचक्रोपस्कर Adj. *mit Rädern und Zubehör* MBh. 14,79,15. Passender wäre सु°.

सचक्षुष (MBh. 1,178,28) und सचक्षुस् (Chr. 288,12. Vâsav. 177,1) Adj. *mit Augen versehen, sehend.*

सचय m. *das Zusammensein, Nachfolge.*

(सचय्य) सचार्य Adj. etwa *gehörig, gebührend.*

सचध्यै Dat. Infin. zu 1. सच् ṚV. 1,167,5.

सचन Adj. *zu Gebot stehend, dienstbereit.*

सचनस् Adj. *einträchtig mit* (Instr.). Superl. सचनस्तम (sic).

सचनस्य्, °स्यते *Pflege —, Zärtlichkeit erweisen.*

सचनावत् Adj. = सचन.

सचन्द्रक Adj. (f. °न्द्रिका) *mit einem mondähnlichen Fleck versehen* Suçr. 2,492,5.

सचन्द्रिकाप्रसाद (!) m. Titel eines Werkes Opp. Cat. 1.

सचमत्कारम् Adv. *mit Staunen, erstaunt* Kathâs. 22,147. Mahâvîraṅ. 112,6.

सचर्म Adj. *sammt dem Fell.*

सचस्य्, °स्यते *Pflege empfangen.*

सचा Adv. *dabei, zur Hand; zugleich, zusammen.* Mit vor- oder nachstehendem Loc. *bei, in, Angesichts von, zusammen mit.*

सचाङ्कचपुष्पी f. *eine best. Pflanze.*

सचाभू Adj. *begleitet von* (Instr.); m. *Geselle, Begleiter, Freund.*

सचामर Adj. *mit Fliegenwedeln versehen* Vishṇus. 99,13.

सचि Adv. *zugleich.*

सचित् Adj. *denkend* oder *gleich denkend.*

सचित्क Adj. *denkend.*

सचित्त Adj. 1) *einmüthig.* — 2) *mit Vernunft begabt* Citat bei Pat. zu P. 1,3,25, Vârtt. 1.

सचित्र Adj. (f. आ) 1) *mit Gemälden versehen* Hariv. 4532. — 2) *nebst Gemälden* Megh. 64.

सचित्त Adj. (f. आ) *in Gedanken vertieft.* °म् Adv. *gedankenvoll.*

सचित्ताकुलम् Adj. *gedankenvoll.*

*सचिल्लक Adj. *triefende Augen habend.*

सचिव 1) m. *a*) *Begleiter, Beistand;* insbes. *der Beistand eines Fürsten* oder *Prinzen, Minister, ein hoher Beamter.* Gaut. 12,49 so v. a. *Helfers-*

helfer. Am Ende eines adj. Comp. so v. a. *unterstützt von, ausgestattet mit* Bâlar. 24,5. — *b)* **eine Art Stechapfel* Râǵan. 10,20. — 2) f. (*आ, ई f. zu 1) *a*).

मचिवता f. *das Amt eines Ministers.*

मचिवत्व n. 1) dass. — 2) Nom. abstr. zu einem auf मचिव auslautenden adj. Comp.

*मचिवामय m. *Gelbsucht* (?) Râǵan. 20,3.

मचिर्विद् Adj. *vertraut, anhänglich.*

मचिक्क Adj. *gebrandmarkt.* °म् Adv.

मचोनक Adj. *nebst Panicum miliaceum.*

मचेतन *vernünftig* (Ind. St. 15,385. Visav. 79,3), *verständig, bei vollem Verstande, — Bewusstsein.*

मचेतम् Adj. 1) *einmüthig, einverstanden.* — 2) *eine richtige Einsicht —, ein richtiges Verständniss habend, verständig.*

मचेल Adj. *mit einem Kleide versehen, bekleidet, in Kleidern* Gaut. 14,30. M. 11,202. Jâǵ. 2,97, v. l.

*मचेष्ट m. *der Mangobaum.*

मचैतन्य Adj. *Bewusstsein habend* VP. 6,5,13.

मचैल Adj. (f. आ) = मचेल Jâǵ. 2,97. Spr. 3431. MBh. 3,186,11 (*nebst Kleidern*). °म् Adv. Vasishṭha 21,28. 23,33.

मच्चन्द्रिका f. *ein prächtiger Mondschein* Spr. 7853.

1. मच्चरित n. *ein guter —, tugendhafter Wandel.*

2. मच्चरित Adj. *einen guten —, tugendhaften Wandel führend.*

मच्चरितमीमांसा f. Titel eines Werkes.

मच्चरित्र n. = 1. मच्चरित.

मच्चरित्रपरित्राण n., मच्चरित्ररक्षा f. und मच्चरित्रमुधानिधि m. Titel von Werken Opp. Cat. 1.

मच्चर्या f. = 1. मच्चरित.

मच्चार m. *ein guter Späher.* मंचार gedruckt.

*मच्चारा f. *Gelbwurz.*

मच्चिदानन्द m. 1) Pl. *Sein, Denken und Wonne;* Sg. so v. a. *aus diesen Dreien bestehend* 253,18. Auch Bez. *des höchsten unkörperlich gedachten Wesens.* — 2) N. pr. eines Autors Opp. Cat. 1,5695. Auch °तीर्थ, °भारती und °सरस्वती.

मच्चिदानन्दचाटु (Opp. Cat. 1) und मच्चिदानन्दभुजंग m. (Burnell, T.) Titel.

मच्चिदानन्दमय Adj. *in Sein, Denken und Wonne bestehend.*

मच्चिन्मय Adj. *in Sein und Denken bestehend.*

मच्छदिस् Adj. *bedeckt, verdeckt* Âpast. Çr. 11,6,3.

मच्छन्द Adj. (f. आ) *aus gleichen Metren bestehend;* f. sc. ऋच् VS. 23,34.

मच्छन्दस् und मच्छन्दस्य Adj. dass.

मच्छन्दोम Adj. *mit dem Khandoma verbunden.* Nom. abstr. °त्व n. Lâṭj. 10,3,15.

मच्छल Adj. (f. आ) *betrügerisch* Spr. 6557.

मच्छलजातिनिग्रहमय Adj. *aus Veranlassungen zu einer Niederlage in der Disputation bestehend, die von unehrlicher Disputation und von in sich selbst einen Widerspruch enthaltenden Einwendungen begleitet sind,* Prab. 111,9.

*मच्छाक n. *Blatt des Ingwers* Râǵan. 6,29.

मच्छाय Adj. (f. आ) 1) *Schatten gewährend* Paṅkad. — 2) *mit schönem Farbenspiel* Râǵan. 13,166. — 3) am Ende eines Comp. *gleichfarbig mit* Çiç. 19,11.

मच्छास्त्र n. *eine gute —, ächte Lehre, ein solches Lehrbuch* Vâmana 5,2,21, Comm.

मच्छास्त्रवत् Adj. *eine gute —, ächte Lehre besitzend.*

मच्छील n. *ein guter Charakter.*

मच्छूद्राचार m. Titel eines Werkes Burnell, T.

मच्छेद Adj. *unterbrochen.*

मच्छोक Adj. *in gutem Rufe stehend.*

मच्युति Adj. nach einem Comm. von *Samenergiessung begleitet* Maitr. S. 2,7,12 (92,13). Eher f. = समाना च्युतिः.

मञ् s. मञ्ज्.

मञ्चन Adj. 1) *von Menschen besucht, — bewohnt.* Loc. *an einem Orte, wo Leute sind, unter Menschen.* — 2) *nebst Leuten.*

*मञ्चनपद Adj. Subst. *aus demselben Lande seiend, Landsmann.*

मञ्चनीय n. *das Lied mit dem Refrain* मंत्र नाम इन्द्रः (RV. 2,12) Âpast. Çr. 14,19,10.

मञ्चनु Adj. *zugleich entstanden.*

1. मञ्चन्य Adj. *einem Verwandten gehörig.*

2. मञ्चन्य n. = मञ्चनीय.

मञ्चप Adj. *nebst dem* तूलीञ्चप Çâṅkh. Çr. 9,25,1.

*मञ्चम्बील Adj. *sumpfig, kothig.*

मञ्चल Adj. *mit Wasser versehen, wasserreich, feucht* 187,23. 324,32. Megh. 22. Çiç. 20,5.

मञ्चलपृषत Adj. *mit Wassertropfen versehen* Megh. 62.

मञ्चागर Adj. *wachend, nicht schlafend.*

मञ्चात Adj. (f. आ) 1) *verwandt;* m. *ein Angehöriger, Stammgenosse, Landsmann.* — 2) *nebst Kindern* Gobh. 3,9,17.

मञ्चातकाम Adj. *die Herrschaft über die Stammgenossen wünschend.*

मञ्चातवनस्या f. *der Wunsch nach Herrschaft über Angehörige,* Bez. *eines Spruchs dieses Inhalts.*

मञ्चातवनि Adj. *Angehörige u. s. w. gewinnend.*

मञ्चातवत् Adj. *von Verwandten umgeben.*

मञ्चातशंस m. *Verwandtenfluch* TBr. 3,7,12,2.

मञ्चाति Adj. (f. eben so) *zur gleichen Kaste u. s. w. gehörig, gleichartig.*

मञ्चातीय Adj. dass.

मञ्चातीयविशिष्टात्तराघटितव n. Titel eines Werkes Opp. Cat. 1.

मञ्चात्य, मञ्चातिम 1) Adj. *stammverwandt.* — 2) n. *gleiche Abkunft, Verwandtschaft, Stammgenossenschaft.*

मञ्चानि Adj. *nebst seinem Weibe* Râǵat. ed. Calc. 1,258.

मञ्चामि Adj. Râǵat. 1,257 fehlerhaft für मञ्चानि.

मञ्चाय Adj. *beweibt, verheirathet.*

मञ्चार Adj. (f. ई) *nebst dem Buhlen* 155,24.

मञ्चाल Adj. *bemähnt* 112,16. v. l. मटाल nach Tawney.

मञ्जित्वन् Adj. (f. °त्वरी) *siegreich, überlegen* Maitr. S. 2,7,13 (93,6).

मञ्जीव Adj. (f. आ) 1) *beseelt, lebend, lebendig* Ind. St. 15,404. Nom. abstr. °ता Çiç. 19,101. — 2) *mit einer Bogensehne versehen.* Nom. abstr. °ता f. Çiç. 19,101.

मञ्जुष् 1) *Adj. Vop. — 3) Adv. und Präp. मञ्जूम् und मञ्जूर् *a) zugleich, überdies.* मञ्जःकृत्य so v. a. *in Gemeinschaft mit* (Acc.) Bhaṭṭ. — *b) mit, sammt;* mit Instr.

मञ्जूरर्द्रीय Adj. von मञ्जूरर्द्रः (VS. 12,94) Çat. Br. 9,2,1,13.

मञ्जम्भिकम् Adv. *unter Gähnen* Kathâs. 38,32.

मञ्जोष Adj. = मञ्जोषम्.

मञ्जोषण n. *eine gemeinsame Vergnügung.*

मञ्जोषम् Adj. *einmüthig, vereint;* überh. *zusammen befindlich — oder — handelnd mit* (Instr.). Adv. *vereint.*

मञ्ज् s. मञ्ज् und मञ्जय्.

मञ्ज 1) Adj. (f. आ) *a) mit der Sehne versehen* (ein Bogen, der erst dann, wenn er gebraucht werden soll, mit der Sehne versehen wird; sonst ist die Sehne um ihn gewickelt). v. l. मञ्य. — *b) auf die Sehne gefügt* (ein Pfeil). v. l. मञ्य. — *c) zu einem best. Zweck gehörig vorbereitet, fertig, bereit* (von Personen und Sachen). Die Ergänzung im Infin., Loc., Dat. (Uttamâ. 370) oder im Comp. vorangehend (ebend. 369). — *d) für Alles vorbereitet, zu Allem geschickt* (von Händen und Füssen) Paṅkad. — 2) m. Schol. zu Kâtj. Çr. 19,1,20 fehlerhaft für मर्ञ. — 3) *f. आ = वेष und मनाक्.

मञ्जक 1) Adj. (f. मञ्जिका) in वामकमञ्जिका. — 2) m. N. pr. zweier Männer.

मञ्जकर्मन् n. *das Beziehen* (des Bogens) *mit der Sehne.*

सञ्जटा f. *ein best. wohlriechender Stoff.*

सञ्जता f. *Bereitheit zu* (प्रति mit Acc.).

सञ्जत्वच् f. Comm. zu Kâtj. Çr. 19,1,20 fehlerhaft für सर्जत्वच्.

1. सञ्जन 1) Adj. *hängend an* (im Comp. vorangehend). — 2) *n. *eine Treppe, die zu einem Wasser hinunterführt, Landungsplatz.*

2. सञ्जन 1) (*n.) f. (आ) *Ausrüstung —, Ausschmükkung eines Elephanten.* — 2) *n. *Piquet, Soldatenposten.*

3. सञ्जन m. 1) *ein guter, edler, wohlwollender* (hier und da auch *kluger*) *Mensch.* Auch wie ein Adj. mit पति verbunden. — 2) N. pr. verschiedener Männer.

सञ्जनमनोरथ m. Titel eines Werkes Opp. Cat. 1.

1. सञ्जय् s. Caus. von सञ्ज्.

2. सञ्जय्, °यति 1) *mit der Sehne versehen, — beziehen* (einen Bogen). सञ्जित *mit der Sehne bezogen.* — 2) *in Bereitschaft setzen, bereit machen* Hem. Par. 11,21. Med. metrisch dass., sonst *sich bereit machen.* Pass. सञ्ज्यते (so ist zu lesen) Hem. Par. 8,48. सञ्जित *in Bereitschaft gesetzt, bereit gemacht* (Bâlar. 15,24), *bereit, — zu* (°अर्थम् oder im Comp. vorangehend) Hem. Par. 2,104.

सञ्जल m. N. pr. eines Mannes.

सञ्जी Adv. 1) mit कर् *a) mit der Sehne versehen, — beziehen* (einen Bogen). — *b) in Bereitschaft setzen, bereit machen* 320,31. Pañcad. °कृत *bereit gemacht* (Kâhaṇḍ. 57,23), *— zu* (im Comp. vorangehend). — 2) mit भू *sich bereit machen, — zu* (Dat.) 291,10. Kampaka 81.

सञ्जीनार् s. सर्जी° Kâtj. Çr. Paddh. 176,5.

सञ्जीय्, °यते *sich bereit machen.*

सञ्जुष्ट Adj. *woran Gute Gefallen finden.*

सञ्ज्य Adj. 1) *mit der Sehne bezogen* (Bogen). — 2) *auf die Sehne gefügt* (Pfeil).

सञ्ज्यकर्मन् n. = सञ्जकर्मन्.

सञ्ज्यी Adv. mit कर् *mit der Sehne beziehen.*

सञ्ज्योतिस् Adv. *den Himmelslichtern entsprechend, d. i. am Morgen vom Verschwinden der Sterne bis Sonnenuntergang, am Abend von Sonnenuntergang bis zum Erscheinen der Sterne.* Auch सञ्ज्योतिष Gaut. 2,11. Dagegen bedeutet सञ्ज्योतिस् 16,31 *so lange die Sonne am Himmel ist.*

सञ्ज्वर Adj. *fieberkrank.*

सञ्च्, सञ्चति (गतौ). Mit आ. आसञ्चति Maitr. S. 1,10,20 (160,15) fehlerhaft für आ सचति. Vgl. 3. सच्.

सञ्च (*m.) *Heft, cahier* Hemâdri 1,544,6.

सञ्चक 1) *Stempel* oder *Giessform.* — 2) f. सञ्चिका wohl *Heft* in दर्श° und यज्ञोपवीतप्रतिष्ठा°.

संचंचति Loc. Infin. zu चन्च् mit सम् RV. 6,14,4.

संचंचते Dat. Infin. zu चन्च् mit सम् RV. 1,127,11. 7,18,20.

*सञ्चत् m. = प्रतारक. Richtig संयत्.

संचय m. (adj. Comp. f. आ) Sg. und Pl. *Anhäufung, Ansammlung, Vorrath, Reichthum, Menge* überh. Dat. so v. a. *um mehr zu haben.* Als Nom. act. *Zusammenlesung.* Auch wohl fehlerhaft für संचर.

संचयन n. *das Sammeln.*

संचयवत् Adj. *mit Reichthum versehen, reich.*

संचयिक Adj. in अ° und मास°.

संचयित्व n. *das Angehäuftsein.*

संचयिन् Adj. 1) *Reichthümer besitzend.* — 2) *angehäuft, in Fülle vorhanden.*

संचर् 1) Adj. *a) wandelnd, einhergehend.* मूर्तिसंचर *so v. a. verkörpert.* — *b) was zusammen geht, zusammengehörig, gleichzeitig* Âpast. Çr. 8,2,3. — 2) m. (adj. Comp. f. आ) *a) der Platz, auf dem man sich bewegt, Weg, Durchgang, Passage;* im Ritus namentlich *der jedem Theilnehmer angewiesene Platz.* — *b)* im Sâṁkhja *Evolution, Entwickelung.* — *c) *Körper.*

संचरण 1) Adj. (f. ई) *worauf man geht, gangbar.* — 2) n. *das Befahren* des Meeres (Acc.); *das Sichbewegen, — von* (Abl.), *in* (Loc. oder im Comp. vorangehend Vâsav. 185,1), *mittels* (im Comp. vorangehend).

संचरभागिन् Adj. Vasishṭha 11,22. Nach Bühler *who obtain a share with difficulty* (?).

संचरिष्णु Adj. *sich bewegend, umherschweifend.*

(संचरेण्य) संचरणिय Adj. *wandelbar.*

संचर्वण n. *das Kauen.*

संचल Adj. *zuckend, bebend.*

संचलन n. *das Zucken, Beben.* — संचलनादि R. 2,65,13 fehlerhaft für संचलनाडि.

संचलनाडि f. *Pulsader.*

संचस्कारयिषु Adj. *die* (letzte) *Weihe ertheilen zu lassen beabsichtigend* MBh. 15,26,31. Richtig संचिष्का°.

*सञ्चान m. *ein best. Vogel.*

*संचाट्य Adj. (क्रतौ).

संचार m. (adj. Comp. f. आ) 1) *das Sichergehen, Umherstreichen, Fahren, Bewegung* überh. रश्मि° *Bewegung der Zügel,* so v. a. *das Lenken;* वाक्य° *Gang einer Rede,* so v. a. *Art und Weise zu reden;* पद° so v. a. *Fluss der Worte.* — 2) *Hindurchgang, Passage* (auch concret) Spr. 7752. — 3) *Uebergang in* (im Comp. vorangehend). — 4) *Weg, Pfad, Fährte des Wildes.* — 5) *Lebensgang.* — 6) Bez. des ऊंकार. — 7) fehlerhaft für संचर् (*Evolution, Entwickelung*), संसार und सञ्चार.

संचारक 1) m. *a) Führer.* — *b)* N. pr. eines Wesens im Gefolge Skanda's. — 2) *f. °रिका *a) Liebesbotin, Kupplerin.* — *b) Paar.* — *c) Nase.*

*संचारजीविन् Adj. m. etwa *Landstreicher.* Nach Trik. = शरणार्पक, v. l. शरणापन्न.

संचारण n. 1) *das Hinzuführen, Beimischen* Sâh. D. 27,7. 9. Vigñâneçvara zu Jâgñ. 2,246 (nach Aufrecht). — 2) *das Beisichführen.* — 3) *das Hineintreiben in* (im Comp. vorangehend) Vṛshabh. 29,*b*,8.

संचारणीय Adj. 1) *zu durchwandern, zu begehen* Bâlar. 166,19. — 2) *zu übertragen auf* (Loc.).

संचारपथ m. *Spazierweg.*

संचारयितर् Nom. ag. *Führer;* f. °यित्री *Führerin.*

*संचारिचुण्डिका f. *Ausschlag* oder *Blattern* Gal.

संचारिन् 1) Adj. *a) sich ergehend, wandelnd, in Bewegung seiend, hinundher gehend, beweglich.* Das Wo im Loc. (Spr. 7732) oder im Comp. vorangehend. — *b) auf- und absteigend* (von einem Tone) S. S. S. 34. — *c) eindringend in* (im Comp. vorangehend). Nom. abstr. °रिता f. Mahâvîraḥ. 112,11 (°सांचारिता gedr.). — *d) übergehend* (von Krankheiten), so v. a. *ansteckend* oder *erblich.* — *e) zusammenkommend —, sich berührend mit, unmittelbar grenzend an* (Instr.) Kâd. 177,12 (303,1). — *f) sich bei Jmd befindend, was man bei sich führt.* — *g)* am Ende eines Comp. *sich befindend in* oder *bei,* auch so v. a. *beschäftigt mit.* — *h) beiläufig, hinzutretend, accessorisch* (Çiç. 2,87). Nom. abstr. °रित्व n. — *i)* am Ende eines Comp. *fortbewegend.* — *k)* am Ende eines Comp. *bei sich führend.* — *l)* in सुख° Hariv. 3499 fehlerhaft für °संचार. — 2) * m. *a) Räucherwerk, der vom Verbrennen von Räucherwerk aufsteigende Rauch.* — *b) Wind.* — 3) *f. °रिणी *eine Mimose,* = कृष्णपदी Râgân. 5,111.

संचार्य Adj. 1) *zugänglich* in अ°. — 2) *zu Wege gebracht werdend —, vermittelt durch* (im Comp. vorangehend).

सञ्चाल 1) m. von unklarer Bedeutung Brahmavaiv. P. 2,27,81. 119 nach Aufrecht. — 2) f. ई *der Same von Abrus precatorius.*

*संचालक m. *Führer.* Richtig संचारक.

संचिकीर्षु Adj. *zu veranstalten beabsichtigend.*

संचिचिप्सु Adj. *eine kurze Darstellung zu geben beabsichtigend.*

संचितकर्मन् n. Pl. *die nach der Schichtung des Feuers vorzunehmenden Handlungen* Âpast. Çr. 14,8,5. Lâṭj. 5,8,10.

संचिति f. 1) *Schichtung.* Titel des 9ten Buchs im Çat. Br. — 2) *das Sammeln, Sparen.*

*संचित्रा f. *Salvinia cucullata.*

संचित्तन n. *das Grubeln, Sorge.*

संचित्य Adj. 1) *woran man denken muss, zu erwägen, in Betracht zu ziehen.* — 2) *zu betrachten, anzusehen als* (°वत्).

संचिन्वानक Adj. *mit Sammeln* (von Reichthümern) *beschäftigt.*

संचिष्कारयिषु Adj. *Jmd* (Acc.) *die* (letzte) *Weihe ertheilen zu lassen beabsichtigend.*

संचीवरय्, °यते *sich ein Gewand umlegen* Agnihotr. 2,68.

सञ्जु m. oder f. in Gaina-Schriften so v. a. *Commentar* Catal. of Skt Mss. by Rice. Bangalore 1884. S. 302. 306. 310 nach Aufrecht. Vgl. सञ्च.

संचूर्णन n. *das Zermalmen* Alaṁkârat. 12,a.

संचेत् f. *das Zusammenheften, Schliessen.*

संचेय Adj. *zu sammeln, anzusammeln.*

संचोदक m. N. pr. eines Devaputra.

संचोदन 1) n. *das Antreiben, Anfeuern.* — 2) f. आ *Reizmittel.*

संचोदयितव्य Adj. *anzutreiben, anzufeuern.*

संक्षरन n. *das Speien,* Bez. einer der zehn angeblichen Arten, auf welche eine Eklipse erfolgt.

संक्षेतृ Nom. ag. *Zerhauer, Löser* (eines Zweifels).

संक्षेतव्य Adj. *zu zerhauen, zu lösen* (ein Zweifel).

सञ्ज्, सज्, सँजति (Perf. समञ्ज) 1) Act. *a) anhängen, zusammenhängen;* Med. *sich hängen an* (Acc.). — *b) hängen bleiben, sich anheften an* (Loc.). — *c) hängen an,* so v. a. *beschäftigt sein mit* (Loc.) Naish. 3,30. — 2) Pass. सज्यते *hängen* (intrans.) *an* (Loc.). — 3) Pass. mit Assimilation सज्जते (metrisch auch Act.) *a) an Etwas* (Loc.) *gehängt —, geheftet werden, hängen —; stecken bleiben.* Von Pfeilen mit न *nicht stecken bleiben an,* so v. a. *durchbohren, hindurchfliegen.* — *b) stecken bleiben,* so v. a. *anstehen, zögern.* — *c) geheftet sein auf, hängen an,* so v. a. *sich hingeben, sich beschäftigen mit, mit den Gedanken —, mit dem Herzen bei Jmd* oder *Etwas* (Loc.) *sein.* — 4) सक्त *a) anhängend, anhaftend, — an, steckend in,* auch so v. a. *behaftet mit;* die Ergänzung im Loc. oder im Comp. vorangehend. सक्तः und भित्तिसक्तः स्था so v. a. *wie angenagelt dastehen;* सक्तवैर Adj. so v. a. *im Streit befindlich mit* (Instr.). Mit Gen. so v. a. *Jmd gehörig* Pañkad. 41,3 (एते sc. कृणाम्). 53. 1. — *b) geheftet an* (im Comp. vorangehend). so v. a. *übertragen, anvertraut.* — *c) geheftet auf,* so v. a. *gerichtet auf, hingegeben, obliegend, beschäftigt mit, mit den Gedanken* oder *dem Herzen an Jmd* oder *Etwas* (Loc., Acc. mit प्रति oder im Comp. vorangehend) *hängend.* — 5) सक्तवान् so v. a. सञ्ज *heftete an* (Loc.). — Caus. 1) सञ्जयति *anheften, in Verbindung bringen mit* (Loc.). — 2) सञ्जयति *a) anheften.* — *b)* den Sinn u. s. w. *hängen an, heften auf* (Loc.). — *c) verkuppeln.* — Vgl. auch सञ्जय्. — Desid. सिसङ्क्षति. Simplex nicht zu belegen. — Mit अति, अतिषक्त 1) *zusammenhängend mit* (Instr.). — 2) *heftig hängend an* (im Comp. vorangehend). — Mit व्यति (°षञ्जति) 1) *an entgegengesetzten Orten verbinden, verschränken, verschlingen, mit einander in Verbindung setzen.* व्यतिषज्य *sich gegenseitig bei der Hand fassend.* — 2) *Jmd in Etwas hineinziehen, verwickeln.* — 3) व्यतिषक्त *in entgegengesetzter Weise verbunden, verschränkt, verschlungen, verflochten, untereinandergemischt* Çulbas. 3,93. 101. 167. MBh. 6,52,5. 56,19. — Caus. व्यतिषञ्जित = व्यतिषक्त Comm. zu Çiç. 7,16. — Mit अनु 1) Act. *a) behängen —, beheften mit* (Instr.). — *b) hinzufügen* Âpast. Çr. 14,20,7. — 2) Pass. अनुषज्यते *a) hängen bleiben —, haften an* (Loc.). — *b) sich anschliessen.* — *c) sich wieder anschliessen,* so v. a. *aus dem Vorangehenden nachgelten, — zu ergänzen sein.* — 3) अनुषञ्जते *a) sich Jmd* (Acc.) *anschliessen,* so v. a. *auf dem Fusse folgen.* — *b) hängen an,* so v. a. *sich hingeben, sich beschäftigen mit, mit den Gedanken —, mit dem Herzen bei Etwas* (Loc.) *sein.* — 4) अनुषक्त *a) haftend an* (Loc.). — *b) hängend an,* so v. a. *auf dem Fusse folgend.* — *c) gekettet an, in naher Verbindung stehend mit* (Gen.). — *d) behaftet mit* (Instr. oder im Comp. vorangehend) MBh. 12,179,18. — Mit अभि, °षञ्जति 1) *behaften.* अभिषक्त *behaftet mit, heimgesucht von* (Instr.) Karaka 6,2. — 2) *Jmd Etwas anhängen,* so v. a. *über Jmd einen Fluch aussprechen.* अभिषक्त mit passiver Bed. — 3) *Ansprüche machen* oder *haben auf* (Loc.). — Mit अव 1) Act. *a) hängen —, befestigen an* (Loc.). हृदये so v. a. *dem Herzen einprägen.* — *b) Jmd* (Loc.) *aufbürden, übertragen.* — 2) Pass. अवसज्यते *gehängt —, befestigt werden an* (Loc.). — 3) अवसज्जते *sich anhängen, auf den Leib rücken.* — 4) अवसक्त *a) angehängt* (Mân. Gṛhs. 2,6); *anhangend, hängend an, hängen geblieben* (auch so v. a. *angestreift*), *ruhend auf;* die Ergänzung im Loc. oder im Comp. vorangehend. — *b) hängend an* (im Comp. vorangehend), so v. a. *gehörig zu, bewohnend.* — *c) behängt mit* (im Comp. vorangehend). — *d) Jmd* (Loc.) *aufgebürdet, übertragen.* — Caus. अवसञ्जित *behaftet —, versehen mit* (im Comp. vorangehend). — Mit आ 1) Act. *a) anhängen, aufhängen an* (Loc.); Med. *sich* (*sibi*) *anhängen, anlegen.* — *b) Jmd* (Dat.) *Etwas anhängen; Jmd* (Loc.) *Etwas zuschieben, zuschreiben.* — *c) Jmd* (Loc.) *Etwas aufladen, aufbürden, übertragen.* — *d)* वैरम् so v. a. *Feindschaft beginnen mit* (Instr.). भयम् *Jmd* (Gen.) *Angst einjagen* (Bhaṭṭ.). — *e) sich lehnen —, sich klammern an* (Acc.). — *f) sich hängen an,* so v. a. *Jmd* (Acc.) *auf der Ferse folgen.* — 2) Pass. आसज्यते *angehängt werden, hängen bleiben an, sich heften auf* (Loc.). — 3) Pass. आसज्जते *Jmd* (Acc.) *auf der Ferse folgen.* — आसञ्ज MBh. 7,79 fehlerhaft für आसज्य *sich* (*sibi*) *anhängend, anlegend;* ed. Vardh. 7,2,28 आसञ्य. — 4) आसक्त *a) angehängt, aufgehängt, hängend —, geheftet an, gelegt an* oder *auf, geheftet —, gerichtet auf* (Loc., [ausnahmsweise Instr.] oder im Comp. vorangehend). पादासक्त *Jmd auf Schritt und Tritt folgend* oder *zu Füssen liegend.* आसक्ता so v. a. परस्परासक्ता; आसक्तम् Adv. wohl so v. a. *sich anschmiegend.* — *b) hängend an,* so v. a. *gewöhnt an.* गृहासक्त von Hausthieren gesagt. — *c)* am Ende eines Comp. *enthalten in.* — *d) mit den Gedanken —, mit dem Herzen an Jmd* oder *Etwas hängend, obliegend, sich beschäftigend mit, bedacht auf* (im Comp. vorangehend) zu Spr. 455. — *e) umwunden mit* (Instr.), *behängt —, versehen mit* (im Comp. vorangehend). — *f) entsponnen* (ein Kampf). — Caus. आसञ्जयति 1) *aufhängen.* — 2) *von Jmd* (Instr.) *anhängen —, aufsetzen lassen auf* (Loc.). — 3) *anstellen an* ein Geschäft (Loc.) MBh. 13,124,25. — आसाज्य R. Gorr. 2,31,11 fehlerhaft fur आसज्य. — Desid. आसिसङ्क्षति *sich an Jmd* (Acc.) *machen wollen.* — Mit अध्या *aufhängen an* (Loc.). — Mit अभ्या einen Tag *mit einem vorangehenden verketten* Âpast. Çr. 14,34,3. 4. °सक्त *mit einem v. Tage verkettet.* — Mit उपा in उपासङ्ग. — Mit निरा, °सक्त *mit den Gedanken —, mit dem Herzen hängend an* (Loc.). Wohl fehlerhaft für समासक्त, wie v. l. hat. — Mit प्रत्या in प्रत्यासङ्ग. — Mit व्या 1) Med. *mit einander handgemein werden* Çiç. 18,12. — 2) व्यासक्त *a) angeheftet, hängen geblieben, hängend an, geheftet —, gerichtet auf* (Loc. oder im Comp. vorangehend). — *b) hängend an,* so v. a. *im Gefolge seiend.* — *c) abhängig von, in Verbindung stehend mit* (im Comp. vorangehend). — *d) mit den Gedanken —, mit dem Herzen hängend an, beschäftigt mit* (Loc. oder im Comp. vorangehend). — *e) umschlungen.* — Mit

समा 1) *anhängen, umschlingen* 57,14. 58,25. 59,2 (Conj.). — 2) *Jmd* (Loc.) *aufbürden, übertragen, übergeben.* — 3) समासक्त *a) angehängt, geheftet, gerichtet auf* (Loc.). — *b) bespannt mit* (Instr.). — *c) gebunden an, so v. a. abhängig von* (Loc.). — *d) in Beziehung stehend zu* (Loc.). — *e) mit den Gedanken —, mit dem Herzen hängend an, beschäftigt mit* (Loc. oder im Comp. vorangehend) MBh. 13,141,87. — *f) zurückgehalten.* — *g) Jmd* (Loc.) *übertragen, anvertraut.* — *h) behaftet mit* (im Comp. vorangehend). — Mit उद् 1) Pass. in उत्सज्यते und °ताम् fehlerhaft für उत्सृज्यते, °ताम्. — 2) उत्सक्त vielleicht so v. a. *sich in alle Angelegenheiten mischend* MBh. 1,140,3. — Vgl. उत्सङ्ग fgg. — Mit उप, °सज्जते *mit dem Herzen hängen an* (Loc.). उपसक्त so v. a. *an der Sinnenwelt hängend.* — Mit नि 1) Med. *a) sich (sibi) Etwas anhängen.* — *b) hängen, herabhängen.* — 3) निषक्त *a) angehängt, geheftet —, hängend an, geheftet —, gerichtet auf* (Loc. oder im Comp. vorangehend). — *b) fest sitzend in* (Loc.). — Mit परि 1) *परिषज्जति, पर्यषज्जत्. — 2) परिसज्जते *mit den Gedanken —, mit dem Herzen hängen an* (Loc.). — *Desid. परिषिषङ्क्ति. — Mit प्र 1) Act. *a) anhängen an* (Loc.). — *b) behängen —, behaften —, versehen mit* (Instr.). — *c) sich hängen an* (Loc.). — *d) Jmd zu nahe treten, anbinden mit, sich reiben an Jmd* (Loc.) MBh. 2,22,3. — *e) an der Welt hängen.* Nur प्रसज्य. — *f) eintreten, stattfinden, die Folge von Etwas sein.* — *g) eintreten —, stattfinden lassen.* — 2) Med. *sich heften an* (Acc.). — 3) Pass. प्रसज्यते, °ति und प्रसज्जते, °ति *a) sich heften, sich klammern an* (Loc.). — *b) mit den Gedanken —, mit dem Herzen hängen an, sich beschäftigen mit* (Loc.). Ohne Ergänzung *an der Welt hängen* und *eine Neigung empfinden, verliebt sein.* — 4) प्रसज्जते *a) eintreten, stattfinden, die Folge von Etwas sein* Comm. zu Âpast. Çr. 5,29,13. — *b) angewandt werden, stehen.* — 5) प्रसक्त *anhaftend, anhängend, geheftet —, gerichtet auf* (Loc. oder im Comp. vorangehend). — *b) mit den Gedanken —, mit dem Herzen hängend an, obliegend, beschäftigt mit* (Loc. oder im Comp. vorangehend) 50,18. MBh. 7,25,64. Ohne Ergänzung *an der Welt hängend* und *verliebt.* — *c) behaftet —, versehen mit* (im Comp. vorangehend). — *d) als Folge sich herausstellend, aus etwas Vorhergehendem folgend, zur Geltung gelangt.* — *e) anhaltend, fortwährend, dauernd.* प्रसक्तम् und प्रसक्त° Adv. — *f)* प्रसक्त॑ AV. 7,50,3 fehlerhaft für प्रसर्त॑ des ṚV. — Caus. 1) प्रसञ्जयति *eintreten lassen.* — 2) प्रसज्जयते *stecken bleiben an* (Loc.), mit न *nicht stecken bleiben*, so v. a. *hindurchfliegen* (von Pfeilen). — Mit अनुप्र *anhängen —, anfügen an* (Instr.). अनुप्रसक्त *geheftet —, gerichtet auf* (im Comp. vorangehend). — Mit संप्र 1) °सज्जते, °सज्जति *geheftet sein auf, hängen an* (Loc.). — 2) संप्रसक्त *a) an Etwas hängend, beschäftigt mit* (Loc.). — *b) anhaltend, fortwährend, dauernd.* — Mit प्रति *Jmd* (Loc.) *Etwas anhängen.* Med. *sich (sibi) Etwas umhängen.* — Mit वि 1) Act. *aufhängen.* — 2) विषज्जते *a) geheftet —, gerichtet sein auf, mit den Gedanken — mit dem Herzen hängen an* (Loc.). Ohne Ergänzung *an der Welt hängen* und *mit Liebe an Jmd hängen.* — *b) auf dem Fusse verfolgt werden von* (Instr.). — 3) विषक्त *a) aufgehängt, angehängt, hängend an* oder *in* (Loc. 76,17), *stecken geblieben in* (Loc. MBh. 5,179,29), *hängen —, stehen geblieben; geheftet —, gerichtet auf* (Loc. oder im Comp. vorangehend); *ausgebreitet über* (Loc.) Gîtakam. 13. — *b) hängend an, so v. a. abhängig von* (im Comp. vorangehend). — *c) eingepflanzt, eingeprägt.* — *d) suspensus, so v. a. unterbrochen*, von einer Kuh, *welche aufhört Milch zu geben.* — Caus. विषञ्जित *hängend —, haftend an* (im Comp. vorangehend). — Mit अधिवि, अधि — विषक्त *stehend auf* (Loc.). — Mit अभिवि, °षज्जते *mit den Gedanken —, mit dem Herzen hängen an* (Loc.). — Mit सम् 1) संसज्जते, °ति *a) hängen bleiben, — an* (Loc.) MBh. 5,56,10. — *b) sich anhängen an, zusammengerathen im Kampfe, handgemein werden mit* (Instr.) — *c) Jmd* (Acc.) *angreifen.* Perf. संसज्जतुस् MBh. 6,45,72. — *d) stocken* von einer Rede. — *e) zusammenfliessen, sich vereinigen.* — *f) sich entspinnen, sich bilden* (von einem Kampfe). — *g)* Act. *anschirren* MBh. 9,16,24. — 2) संसक्त *a) geheftet, gerichtet auf* (Loc.). — *b) mit den Gedanken —, mit dem Herzen hängend an, ergeben, obliegend, beschäftigt mit* (Loc. oder im Comp. vorangehend). Ohne Ergänzung *an der Welt hängend, treu ergeben* und *verliebt* (Hariv. 2,74,30). — *c) hängen geblieben*, so v. a. *stockend.* — *d) feindlich zusammengerathen, handgemein geworden mit* (Instr.). — *e) in unmittelbare Berührung gekommen, — mit, verbunden, vereinigt —, versehen mit* (im Comp. vorangehend) Hem. Par. 2,4. — *f) dicht anliegend, anstossend, sich berührend.* — *g) dicht.* — *h) anhaltend, während* 86,22. — *i) ununterbrochen, beständig sich wiederholend.* — *k) abhängig, bedingt.*

*सञ्ज 1) m. Bein. *a)* Brahman's. — *b)* Çiva's. — 2) *f.* आ *Geiss.*

सञ्जक m. N. pr. eines Mannes.

सञ्जतर Pañkat. 118,22 wohl fehlerhaft.

सञ्जन 1) n. *a) das Anheften* Bâlar. 80,22. — *b) das Zusammenfügen.* अञ्जलि° Naish. 8,22. — 2) *f. ई *ein Gegenstand, an den man Etwas hängt.*

1. संजनन 1) Adj. (f. ई) am Ende eines Comp. *erzeugend, bewirkend, verursachend.* — 2) n. *a) das Entstehen.* — *b) das Erzeugen, Bewirken, Verursachen, Schaffen.*

2. संजनन n. Ragh. ed. Calc. 16,74 und संजननी Adj. f. Mârk. P. 72,9 fehlerhaft für संवनन und °नी.

सञ्जपाल m. N. pr. eines Mannes.

संजय॑ 1) Adj. (f. आ) *siegreich.* — 2) m. *a) Sieg.* विश्वामित्रस्य Bez. *eines best.* Káturaha. — *b) eine best. Truppenaufstellung.* — *c)* N. pr. α) eines Heerführers der Jaksha. — β) eines Sohnes des Gavalgaṇa, Dhṛtarâshṭra, Supârçva, Pratikshatra, Bharmjâçva und Raṇamg̃aja. — γ) eines Vjâsa. — δ) eines Lehrers u. s. w. — 3) n. Name verschiedener Sâman Ârsh. Ba.

संजयकविशेखर m. N. pr. eines *Dichters.*

संजयत् 1) Partic. *gewinnend.* — 2) f. संजयत्ती N. pr. einer Stadt.

संजयिन् m. N. pr. eines Mannes.

संजल्प m. *Gerede, Gespräch, Unterhaltung.*

संजल्पित n. 1) Pl. *Gerede, gesprochene Worte* Bhâg. P. 1,15,18. — 2) *Geklage* Bhâg. P. 4,8,24.

संजवन 1) etwa *Wegweiser.* — 2) *ein von vier Seiten eingeschlossener Raum* Harshak. 121,15.

संजात 1) Adj. (Partic. von ज्ञन् mit सम्) *entstanden.* संजातलज्ज Adj. (f. आ) so v. a. *verlegen geworden* 297,19. — 2) m. Pl. N. pr. eines Volkes. v. l. सुजात.

*सञ्जि gaṇa यवादि.

संजिघृक्षु Adj. mit Acc. 1) *zusammenzubringen —, zu sammeln beabsichtigend.* — 2) *zusammenzufassen —, in Kürze darzulegen beabsichtigend.*

संजिजीवयिषु Adj. mit Acc. *zu beleben beabsichtigend.*

संजिजीविषु Adj. *zu leben wünschend.*

संजित॑ m. *Gewinner, Erstreiter.*

संजिति f. *das Gewinnen, vollständiger Sieg* Vaitân.

*संजिमत् Adj. von सञ्जि.

सञ्जिनी f. MBh. 6,1886 fehlerhaft für सि° (शि°) *Bogensehne.*

संजिक्षीर्षु Adj. mit Acc. *zu vernichten beabsichtigend.*

संजीव॑ 1) Adj. (f. आ) *belebend* AV. 19,69,3. —

2) m. *a) das Aufleben.* °करण Adj. (f. ई) *belebend.* — *b) eine best. Hölle* Divjâvad. 67,21.

संजीवक 1) Adj. (f. °विका) *belebend* Âpast. Çr. 14,20,8. — 2) m. N. pr. eines Stiers. — 3) f. °विका ein Frauenname Vîsav. 232,3.

संजीवन 1) Adj. (f. ई) *belebend, lebendig machend.* — 2) m. *a) ein best. Antidoton.* — *b) eine best. Hölle.* — 3) f. ई *a) *eine best. Pflanze,* = रुदन्ती Râǵân. 5,58. v. l. संजीविनी. — *b)* Titel verschiedener Werke Burnell, T. — 4) n. *a) das Aufleben, Leben.* — *b)* * = संजीवन 2).

*संजीवार्म n. P. 6,2,91.

संजीविन् 1) Adj. *belebend, lebendig machend* MBh. 1,76,33. — 2) m. N. pr. eines Ministers des Krähenkönigs Meghavarṇa. — 3) f. °विनी *a)* *v. l. für संजीवन 3) *a).* — *b)* Titel eines Commentars Burnell, T.

संजुघुक्षु Adj. mit Acc. *zu verbergen beabsichtigend* Bhaṭṭ. 9,14.

1. संज्ञ 1) am Ende eines adj. Comp. von संज्ञा. Dazu Nom. abstr. °ता f., z. B. लब्धसंज्ञता *Wiedererlangung des Bewusstseins* Veṇis. 94,12. — 2) *n. *gelber Sandel.*

2.* संज्ञ Adj. = संज्ञु.

संज्ञक am Ende eines adj. Comp. (f. संज्ञिका) von संज्ञा *Benennung, Name.*

संज्ञपन n. 1) *das Einmüthigmachen.* — 2) *das Tödten des Opferthieres* (durch Ersticken). — 3) *das Betrügen, Anführen* Çulapâṇi, Prâyaçcittaviveka 168,*a* nach Aufrecht.

संज्ञपनकोम m. *die nach der Tödtung des Opferthieres dargebrachte Spende* Âpast. Çr. 7,17,3.

संज्ञप्ति f. = संज्ञपन 2) Comm. zu Âpast. Çr. 7,17,3.

संज्ञा f. (adj. Comp. f. आ) 1) *Einverständniss.* — 2) *Bewusstsein, Vorstellung* Comm. zu Njâyas. 4,2,3. — 3) *Unterweisung* in अकृतसंज्ञ Nachtr. 2. — 4) *ein Zeichen,* — *mit* (der Hand u. s. w., im Comp. vorangehend) 313,13. — 5) *Spur.* — 6) *Bezeichnung, Benennung, Name, terminus technicus.* Am Ende eines adj. Comp. — *genannt.* — 7) bei den Buddhisten *Erkenntniss der Dinge nach ihren Namen.* — 8) *Bez. der Gâyatrî. — 9) **eine best. hohe Zahl* (buddh.). — 10) N. pr. einer Tochter Tvashṭar's (Viçvakarman's), Gattin des Sonnengottes und Mutter Manu's, Jama's und der Jamî 100,6.

संज्ञातत्त्व n. Titel eines Abschnitts in Nîlakaṇṭha's Tâǵika.

*संज्ञातर् Nom. sg. *der mit Wehmuth Jmds* (Gen.) *gedenkt* Pat. zu P. 2,3,22, Vârtt. 1.

संज्ञातरूप Adj. *dessen Aussehen bekannt ist.*

संज्ञाति f. *Einverständniss.*

संज्ञात्व n. Nom. abstr. zu संज्ञा *terminus technicus.*

संज्ञान 1) Adj. *Einigkeit bewirkend.* — 2) f. ई *eine Ceremonie zur Herstellung der Einigkeit.* — 3) n. *a) Einigkeit, Einverständniss,* — *mit* (Loc. oder Instr.), *Anlass zur Eintracht* TS. 5,3,1,4. — *b) Bewusstsein.* — *c) richtiges Verständniss.* — *d)* * = संज्ञा 7).

संज्ञापरिभाषा f. und संज्ञापादव्याख्या f. Titel von Werken Opp. Cat. 1.

संज्ञावत् Adj. *Bewusstsein habend.*

संज्ञाविवेक m. Titel eines Abschnitts in Nîlakaṇṭha's Tâǵika.

*संज्ञासुत m. Metron. *des Planeten Saturn* (!).

संज्ञासूत्र n. Pl. *die Sûtra der termini technici,* Bez. der Çivasûtra.

संज्ञास्त्र n. *ein best. mythisches Geschoss des Pradjumna.*

संज्ञिका f. *Benennung, Name.* — °संज्ञिक am Ende eines adj. Comp. häufiger Fehler für °संज्ञक (f. °संज्ञिका) oder संज्ञित.

संज्ञित Adj. 1) *zur Kenntniss gebracht, vorgeführt.* — 2) *der ein Zeichen bekommen hat,* — *mit* (im Comp. vorangehend). — 3) *genannt, heissend.* Am Ende eines Comp. *die Benennung —, den Namen — führend,* so und so *heissend, benannt nach.* — 4) MBh. 12,12467 schlechte Lesart für संक्षित.

संज्ञिन् Adj. 1) *mit Bewusstsein versehen* Vaǵrakkh. 20,18. निर्वाण° so v. a. *glaubend, dass man das Nirvâṇa erlangt habe.* — 2) *einen betreffenden Namen führend, Träger eines Namens,* — *terminus technicus* Kap. 5,96. Chr. 224,23. Pat. zu P. 1,1, 71. Nom. abstr. संज्ञित्व n.

संज्ञीभूतक Adj. *zu einem Namen geworden* Pat. zu P. 4,3,68.

*संज्ञु Adj. *dessen Knie beim Gehen aneinanderschlagen.*

संज्ञेय m. N. pr. eines Fürsten VP.^{2} 4,54.

संज्ञोपसर्जनी Adv. mit भू *zu einem Nomen proprium (appellativum) oder zu einem untergeordneten Gliede eines Compositums werden.*

संज्वर m. 1) *Gluth, Hitze* Vâsav. 131,2. Acc. mit कर् *innerlich aufgeregt werden.* °संज्वरकार Adj. *innerlich aufregend* Vikramâṅkaḱ. 16,40. — 2) * *Fieber* Gal.

संज्वरवत् in स्नेह°.

संज्वलन n. *Brennholz* Anarghar. 7,31.

संज्वारिन् Adj. *glühend, Hitze empfindend* Bhaṭṭ. 7,6.

*सट्, सटति (अवयवे).

सट (*m.) f. आ (* n.) 1) *Flechte.* — 2) *Mähne* Vâsav. 103,3. — 3) *die Borsten eines Ebers.* — 4) *Menge.* — 5) *Licht, Glanz.*

*सटाङ्क m. *Löwe.*

सटाल Adj. 1) *mit einer Mähne versehen* 112,16, v. l. für सज्ञाल nach Tawney. — 2) am Ende eines Comp. *reichlich versehen mit.*

सटालु = शलाटु *eine unreife Baumfrucht* Pân. Gṛhj. 1,13,4.

*सट्, सटयति (हिंसाबलादाननिकेतनेषु, v. l. दान st. आदान).

सटक n. Bez. *einer Art von Schauspielen.* °टीका f. Opp. Cat. 1.

सटय dass. Opp. Cat. 1. °व्याख्या f. ebend.

*सट्टा f. = पत्तिभेद und वाद्य.

1. सठ्, साठयति = शठ्.

2. सठ् m. N. pr. eines Mannes.

*सड Adj. = सक्थ्ना वर्तते.

सडिण्डिमम् Adv. *unter Trommelschlag* Kathâs. 77,82. 88,33.

सडु m. N. pr. zweier Männer.

सणतूल Suçr. 1,87,15 fehlerhaft für शणतूल.

सतङ्क m. *Zusammenhang* Comm. zu Damajantîk. nach Aufrecht.

सण्ड m. Pl. N. pr. eines Volkes MBh. 6,9,43. v. l. षण्ड. — Vasishṭha 2,32 fehlerhaft für साण्ड.

*सण्डिश (!) m. = संदंश *Zange.*

संडीन n. *eine Art Flug* MBh. 8,41,26. 28.

संडीनोड्डीनडीन n. desgl. MBh. 8,41,28.

संडीविन् m. N. pr. eines Ministers des Krähenkönigs Meghavarṇa. Vgl. संजीविन्.

सण्ढिका f. *Kamelweibchen* Paṅkad.

सत् s. u. सद्.

1. सत m. n. *ein best. Gefäss, Schale, Schüssel.*

2. सत in द्वयसत.

सतःपङ्क्ति f. *ein best. Metrum.*

सतत्न् Adj. *nebst Zimmermann* Kâtj. Çr. 6,1,5.

सतत Adj. *fortwährend* am Anfange einiger Compp. सततम् und सतत° Adv. *fortwährend, ununterbrochen, stets, regelmässig, unter allen Umständen, immer, für immer;* mit einer Negation *niemals.*

सततक Adj. *zweimal am Tage sich einstellend* (Fieber).

सततग (Çiç. 6,50) und सततगति m. *Wind.*

सततधृति Adj. *stets festen Willen zeigend.*

सततपरिग्रहधर्मकाङ्क्षिणी f. N. pr. einer Kiṁnara-Jungfrau Kâraṇḍ. 6,14.

सततपरिग्रहम् Adv. *unablässig, fortwährend*

Kâraṇ. 21,12.35,23.41,15.67,23. सततं परिग्रहम् wohl fehlerhaft 25,12.

सततमानस Adj. *stets seinen Geist auf Etwas richtend.*

सततयायिन् Adj. *ununterbrochen dahingehend, nimmer rastend* M. 1,50. Vishṇus. 20,22.

सततशास्त्रिन् Adj. *stets studirend.*

सततसमिताभियुक्त m. N. pr. eines Bodhisattva.

सतति Adj. *zusammenhängend, ununterbrochen.*

सतत्त्व n. *das wahre Wesen.* °तस् Adv. so v. a. *in Wirklichkeit* 274,10.

सतत्त्वरत्नमालाव्याख्यान (सतत्व° gedr.) n. Titel eines Werkes Buhnell, T.

सतद्वाराट्टारगमत्ता (!) Taitt. Âr. 1,31,2.

सतनु Adj. *bekörpert, sammt dem Leibe.*

सतन्त्र Adj. *mit der Grundform u. s. w. übereinstimmend.*

सतन्द्र Adj. (f. आ) *ermattet, erschlafft.*

सतपस् Adj. *sammt der Hitze* TS. 6,1,10,1. Çat. Br. 3,3,3,18.

सतमसा f. N. pr. eines Flusses oder Adj. f. *nebst dem Flusse* Tamasâ.

सतमस्क Adj. *verfinstert* Varâh. Bṛh. S. 3,6.

सतस् Adv. *ebenmässig, gleich.* Nur am Anfange eines Comp.; ṚV. 10,27,4 ist सतोमघवानस् zu vermuthen.

सतानूनप्त्रिन् m. *der Genosse bei dem* Tânûnaptra-*Gelöbniss* Maitr. S. 3,7,10 (90,11).

सताप Adj. *voller Schmerz* Kâd. 2,6,19.

सतार Adj. *mit den Sternen.*

सतारा f. N. pr. eines Staates.

सतालवृन्त Adj. *mit Fächern versehen* Vishṇus. 99,13.

सतासत् n. Du. (°सतौ) *Wahres und Falsches.*

सति f. 1) *= साति, सत्ति, दान, अवसान. — 2) *ein best. Metrum.* — 3) Kathâs. 18,47 fehlerhaft für मति.

*सतितरा Adj. f. = सतीतरा, सत्तरा; vgl. u. सत्.

सतिमिर Adj. (f. आ) *in Finsterniss gehüllt.*

सतिल Adj. *nebst Sesamkörnern.*

1. सती Adj. f. und Subst. s. u. सत्.

2.*सती f. = साति.

सतीक n. angeblich *Wasser.*

सतीत्व n. *Weibertreue* Çiç. 18,61. Hem. Par. 2,322.

1. सतीन 1) Adj. *wirklich* am Anfange einiger Comp. — 2) *n. *Wasser.*

2. सतीन m. 1) *eine angebaute Erbsenart mit rundem Korn, Pisum arvense* Râgân. 16,58. Maitr. S. 2,2,6. — 2) **Bambusrohr.*

*सतीनक m. = 2. सतीन 1) Râgân. 16,58.

सतीनकङ्कत m. nach Sâj. *Wasserschlange.*

सतीनमन्यु Adj. *wirklich eifernd.*

सतीनसत्वन् Adj. *wirkliche Krieger führend.*

सतीय 1) n. eine Auseinanderreckung von सत्य zum Behuf einer mystischen Erklärung dieses Wortes. — 2) m. Pl. N. pr. eines Volkes. v. l. सनीय.

सतीर्थ m. 1) **Mitschüler.* — 2) Bein. Çiva's. Schlechte Lesart für सुतीर्थ. — 3) Pl. N. pr. eines Volkes. v. l. सनीय.

*सतीर्थ्य m. = सतीर्थ 1).

*सतील 1) m. *a) b)* = 2. सतीन 1) 2). — *c)* f. आ = 2. सतीन 1).

*सतीलक m. = 2. सतीन 1).

सतीवृत्ति f. Titel eines *Commentars.* Auch सूति° geschr.

सतीव्रत n. *Weibertreue* Pañkad.

सतीव्रता f. *eine treue Frau* Vîsav. 227,1.

सतीश्वर und °लिङ्ग n. Name eines Liṅga.

सतीसरस् n. *der Teich der Satî.*

सतुङ्ग N. pr. einer Oertlichkeit MBh. 7,80,32. v. l. सुतुङ्ग.

सतुष Adj. *mit Hülsen versehen.*

सतुहिन Adj. *eisig, winterlich* Çiç. 6,56.

सतूर्य Adj. *von Musik begleitet* Hariv. 8581. Varâh. Bṛh. S. 86,39. °म् Adv. *unter Musik* Kumâras. 7,10.

सतूल Adj. (f. आ) *mit dem Wedel versehen* Âpast. Çr. 10,7,3.

सतृण 1) Adj. (f. आ) *mit Gras bestanden* Varâh. Bṛh. S. 54,52. — 2) °म् und सतृण° *mit dem Gras, Gras nicht ausgeschlossen.*

सतृणाभ्यवकारिन् Adj. *der Alles isst, sogar Gras,* in übertragener Bed. so v. a. *geschmacklos* (Dichter).

*सतृष् Adj. *durstig, lüstern.*

सतृष्ण *Adj. dass. °म् Adv. *mit Verlangen, sehnsüchtig.*

सतेजस् Adj. *sammt dem Feuer, Glanz, der Kraft* u. s. w. Nom. abstr. सतेजस्त्व n.

*सतेर m. = तुष.

सतोक Adj. *sammt Nachkommen.*

सतोद Adj. *mit einem stechenden Schmerz verbunden, stechend* Suçr. 1,47,18.

सतोबृहत् 1) Adj. *gleich hoch, — gross.* — 2) f. °हती *ein best. Metrum.*

सतोमघवन् (Conj.) Adj. *gleich freigebig* ṚV. 10,27,4.

सतोमहत् Adj. *gleich gross.*

सतोमुखा f. in महा°.

सतोरण Adj. (f. आ) *mit bogenförmigen Thoren versehen* MBh. 3,15,5.

सतोवीर Adj. *gleich männlich, — tapfer.*

सत्कथा f. (adj. Comp. f. आ) *eine schöne Unterredung, — Erzählung.*

*सत्कदम्ब m. *eine* Kadamba-*Art.*

सत्कर Adj. in असत्कर.

सत्करण n. *das Erweisen der letzten Ehre, das Verbrennen eines Leichnams.*

सत्कर्तर् Nom. ag. *Wohlthäter.* ब्राह्मण° *der den Brahmanen Wohlthaten erweist* oder *sie ehrt.*

सत्कर्तव्य Adj. *dem man Gutes erweisen muss.*

सत्कर्मचिन्तामणि m. Titel eines Werkes Opp. Cat. 1.

1. सत्कर्मन् n. *ein gutes Werk* 102,11.

2. सत्कर्मन् 1) Adj. *gute Werke vollbringend.* — 2) m. N. pr. eines Sohnes des Dhṛtavrata.

सत्कला f. *eine schöne Kunst.*

सत्कवि m. *ein guter —, wahrer Dichter* Spr. 7840. Nom. abstr. °त्व n. *eine wahre Dichtergabe.*

*सत्काञ्चनार m. *Bauhinia variegata.*

*सत्काण्ड m. *Falco Cheela.*

सत्कार m. 1) Sg. und Pl. *gute —, freundliche Behandlung, Ehrenerweisung,* insbes. *die freundliche Aufnahme eines Gastes, Bewirthung.* पश्चिम *die letzte Ehrenerweisung,* d. i. *die Verbrennung des Leichnams.* राज° so v. a. *Lob eines Fürsten.* — 2) *Rücksicht für eine Sache.* — 3) fehlerhaft für संस्कार.

सत्कार्य 1) Adj. *a) was bewirkt wird.* — *b) der da verdient geehrt —, — gut aufgenommen zu werden.* — *c) dem die letzte Ehre (die Verbrennung des Leichnams) erwiesen werden muss.* — 2) n. im Sâṁkhja *das unläugbare Bestehen der Wirkung* (wegen ihrer Inhärenz in der Ursache). °वाद् m. *die Theorie, dass die Wirkung in Wahrheit bestehe,* Çaṁk. zu Bâdar. 2,1,18. °वादिन् m. *ein Anhänger dieser Theorie* ders. zu 2,1,7.

सत्काव्य n. *ein gutes Gedicht.*

1. सत्कीर्ति f. *ein guter Ruf.*

2. सत्कीर्ति Adj. *eines guten Rufes sich erfreuend.*

1. सत्कुल n. *ein gutes, edles Geschlecht* 178,13.

2. सत्कुल Adj. *einem guten, edlen Geschlechte angehörend.* Nom. abstr. °ता f.

सत्कुलीन Adj. dass.

सत्कृत 1) Adj. s. u. सत्कृ 6) *b).* — 2) n. *ehrenvoller Empfang* Mâṅk. P. 34,32.

सत्कृति f. = सत्कार 1) Çiç. 14,57.

सत्कृत्यमुक्तावली f. Titel eines Werkes.

सत्क्रिय Adj. *Gutes thuend.*

सत्क्रिया f. 1) *Herstellung, das in Ordnung Brin-*

gen. — 2) *Erklärung.* — 3) Sg. und Pl. = सत्कार 1). विवाह° so v. a. *Hochzeitsfeier.* परलोक° *eine Ehrenerweisung in Bezug auf die andere Welt,* so v. a. *Todtenfeier, Verbrennung des Leichnams* u. s. w. Ohne परलोक angeblich dass. — 4) Titel eines Werkes Opp. Cat. 1.

सत्क्रियाकल्पमञ्जरी f. Titel eines Werkes Opp. Cat. 1.

सत्क्षेत्र n. *ein guter Acker.*

सत्त्र् s. u. 1. सद्.

सत्तम s. u. सत्त्.

सत्तमता f. *der Vorrang unter Allen.*

सत्तर् Nom. ag. *der Sitzende,* namentlich *beim Opfer.*

सत्तर्क m. *ein orthodoxes System der Philosophie.*

सत्ता f. *das Dasein, Sein* 234,28. Kap. 5,29.

सत्ताक am Ende eines adj. Comp. (Nom. abstr. °त्व n.) von सत्ता.

सत्तामात्रात्मन् Adj. *dessen Wesen nur das Prädicat „Sein" zukommt* VP. 4,4,38.

सत्तावत्त्व Adj. *dem das Prädicat „Sein" zukommt.*

सत्ति f. *Eintritt, Anfang.*

सत्त्र n. 1) *eine grosse* Soma-*Feier von mehr als zwölf* Sutjâ-*Tagen mit vielen Officianten.* सत्त्रस्यर्द्धि: (n. Kâtj. Ça. 12,4,11) Name eines Sâman Ârsh. Ba. Nom. abstr. सत्त्रत्व n. — 2) *ein einem* Sattra *gleichkommendes verdienstliches Werk.* — 3) *ein Haus, in welchem Speisen u. s. w. unentgeltlich verabreicht werden, Verpflegungshaus, Hospiz* Ind. Antiq. 6,211. Hemâdri 1,422,6. — 4) *eine angenommene Gestalt, ein trügerischer Schein.* — 5) *Wald.* — Nach den Lexicographen auch = घन, गृह, दान und सरोवर.

सत्त्रगृह n. = सत्त्र 3).

*सत्त्रय्, °यते (संतानक्रियायाम्, संबन्धे, संततौ, निर्वाहक्रियायाम्, विस्तारे).

सत्त्रयाग m. = सत्त्र 1).

सत्त्रराज् m. *König des* Sattra.

सत्त्रवसति f. = सत्त्र 3).

सत्त्रशाला f. desgl. Hemâdri 1,422,8.

सत्त्रसद् m. *Genosse beim* Sattra.

सत्त्रसद्मन् n. = सत्त्र 3).

सत्त्रसंघ n. Sattra-*Genossenschaft.*

सत्त्रस्यर्द्धि: fehlerhaft für सत्त्रस्यर्द्धि:; s. u. सत्त्र 1).

सत्त्रागार n. = सत्त्र 3) Ind. Antiq. 6,195. 201. 209. Kâmpaka 493. 497.

*सत्त्रायय्, °यते = सत्त्राय्.

*सत्त्राय्, °यते (कण्ड्वादिक्रीर्यायाम्, सत्त्राय क्रमणे ऽनार्जवे).

1. सत्त्रायण n. *eine mehrjährige* Sattra-*Feier.* सत्त्रायणाङ्ग Âit. Ba. 6,22,6.

2. सत्त्रायण 1) Adj. *sich im* Sattra *bewegend,* Beiw. Çaunaka's. — 2) m. N. pr. des Vaters von Bṛhadbhânu.

*सत्त्रि m. = यज्ञशील, कुञ्जर und मेघ.

सत्त्रिन् Adj. Subst. 1) *Vollbringer eines* Sattra, *Theilnehmer an einem* Sattra, *ein Feiernder, Festgenosse* Çiç. 14,32. — 2) *dasselbe Verdienst habend, als wenn man ein* Sattra *vollzogen hätte.* — 3) *durch eine Verkleidung unkenntlich gemacht.*

सत्त्रिय Adj. (f. या) *zum* Sattra 1) *gehörig* u. s. w.

सत्त्री Adv. mit भू so v. a. *Andere speisen.*

सत्त्रीय Adj. = सत्त्रिय Âpast. Ça. 14,7,22.

सत्त्रोत्थान n. *das Aufstehen (Auseinandergehen) vom* Sattra 1).

सत्त्र्य Adj. = सत्त्रिय.

सत्त्व (adj. Comp. f. या) 1) n. *a) das Sein, Existenz, Realität.* — *b) Wesen, Charakter.* — *c) ein fester Charakter, Festigkeit, Entschlossenheit, Energie, Muth.* — *d) das absolut gute Wesen,* die erste der drei Qualitäten (गुण) der Prakṛti. — *e) geistiges Wesen, Geist.* — *f) Lebensathem.* — *g) ein reales Wesen, Gegenstand, Ding.* — 2) m. n. *a) ein lebendes Wesen,* insbes. *ein unvernünftiges.* — *ein gespenstisches Wesen, ein böser Geist, Kobold.* — 3) m. N. pr. eines Sohnes des Dhṛtarâshṭra.

*सत्त्वक m. N. pr. eines Mannes.

सत्त्वकर्तर् Nom. ag. *Schöpfer der lebenden Wesen.*

सत्त्वधातु m. *die Thierwelt* Vaǵrakkh. 20,16.

सत्त्वधामन् n. *die Heimat* oder *Glanzerscheinung der Qualität* Sattva, Bein. Vishṇu's.

सत्त्वपति m. *der Herr der Geschöpfe.*

सत्त्वप्रकाश m. *die Offenbarung der Qualität* Sattva, personificirt als Fürst.

*सत्त्वभारत m. Bein. Vjâsa's Gal. Vgl. सत्यभारत.

सत्त्वमय Adj. *aus der Qualität* Sattva *gebildet.*

सत्त्वमूर्ति Adj. dass.

सत्त्वसंत्रास Adj. *die Thiere erzittern machend* Bhaṭṭ. 6,94.

सत्त्वराशि m. *ein Ausbund von Charakterfestigkeit, — von Muth* 136,3.

सत्त्वलक्षणा Adj. f. *schwanger.*

सत्त्वत् 1) Adj. *a) einen festen Charakter habend, Entschlossenheit —, Energie —, Muth besitzend;* m. *ein charaktervoller Mann.* — *b) mit der Qualität* Sattva *reichlich versehen.* — *c)* f. °वती *schwanger* Divjâvad. 271,24. 272,5. — 2) *f. °वती N. pr. einer Tantra-Gottheit bei den Buddhisten.

सत्त्ववर m. N. pr. verschiedener Männer.

सत्त्वशालिन् Adj. *festen Charakters, energisch, muthig* Ind. St. 15,335.

सत्त्वशील m. N. pr. eines Mannes.

सत्त्वसंरम्भ m. *ausserordentlicher Muth* und zugleich *das ungestüme Gebahren der Thiere* Kathâs. 18,389.

सत्त्वसर्ग m. *eine Schöpfung* (concret) *der Qualität* Sattva.

सत्त्वसार m. *ein ausserordentlicher Muth* Du. Y. 25,9. Vâsav. 199,2.

सत्त्वस्थ Adj. (f. या) 1) *beim festen Charakter bleibend, Festigkeit* u. s. w. *zeigend.* — 2) *an der Qualität* Sattva *festhaltend, sich in derselben bewegend.*

सत्त्वस्थान n. *das Verbleiben in der Qualität* Sattva.

सत्त्वहर Adj. *die Qualität* Sattva *entziehend.*

सत्त्वात्मन् Adj. *dessen Wesen die Qualität* Sattva *ist.*

सत्त्वाधिक Adj. 1) *einen edleren Charakter habend* LA. 29,1. 5. — 2) *beherzt* (Person), *von Muth zeugend* (Handlung) Spr. 1431. Ind. St. 15,274. 275. Kathâs. 27,134.

सत्त्वाधीन Adj. (f. ई) *vom Muth abhängig* Ind. St. 15,275.

सत्त्वावज्ञय m. *Selbstbeherrschung, fester Charakter* Kâraka 1,11 (68,11. 14).

सत्त्वोत्कर्ष m. *ein ausserordentlicher Edelmuth* 157,29.

सत्त्वोत्साहवत् Adj. *muthig und willenskräftig* Spr. 7049.

सत्पक्षिन् m. *ein guter, nützlicher, unschädlicher Vogel.*

सत्पति m. 1) *Heerführer, Anführer; Vorkämpfer, Held.* — 2) *ein guter Herr, — Gebieter.* — 3) *ein guter Gatte.*

*सत्पत्त्र n. *ein junges Blatt der Wasserrose.*

सत्पथ् (nur Instr.) und सत्पथ m. *ein guter —, der richtige Weg;* gewöhnlich in übertragener Bed.

सत्पद्धति f. und सत्पद्यरत्नाकर m. Titel von Werken.

*सत्पशु m. *ein zum Opfer geeignetes Thier.*

सत्पात्र n. *eine würdige Person* Hemâdri 1,502,12.

1. सत्पुत्र m. *ein guter Sohn* Comm. zu Âpast. Ça. 14,14,2.

2. सत्पुत्र Adj. *einen Sohn habend.*

सत्पुरुष m. *ein guter —, vorzüglicher Mensch* und hier und da auch *ein kluger Mann.*

*सत्पुष्प Adj. (f. या) *in Blüthe stehend.*

सत्प्रक्रियाव्याकृति f. Titel eines Werkes.

सत्प्रतिग्रह m. *die Entgegennahme einer Gabe von guten, ehrenwerthen Menschen.*

*सत्प्रतिज्ञ Adj. *der Etwas versprochen hat.*

सत्प्रतिपक्ष Adj. *wogegen ein triftiger Einwand erhoben werden kann.* हेतु m. *ein solches Argument;* ohne हेतु dass. Nom. abstr. °ता f.

सत्प्रतिपक्षग्रन्थ m., °पक्षता f., °व्यवहारक्रोड m. (so im Index), °पक्षपत्र n., °पक्षबाधग्रन्थ m., °पक्षविचार m., °पक्षविभाग m. und °पक्षविषयता-शून्यत्वविचार m. Titel von Werken Opp. Cat. 1.

सत्प्रतिपक्षित Adj. *wogegen ein triftiger Einwand erhoben worden ist.*

सत्प्रतिपक्षिन् Adj. = सत्प्रतिपक्ष. Nom. abstr. °क्षिता f. und °क्षित्व n.

सत्प्रभा f. *ein prächtiger Glanz* Spr. 7853.

सत्प्रमुदिता f. Bez. *einer der 8 Vollkommenheiten im* Sâṁkhja. Vgl. सदाप्रमुदित.

सत्फल m. *Granatbaum;* n. *die Frucht.* — सत्फलानाम् Spr. 813 schlechte v. l. für सत्कलानाम्.

सत्फलिन् Adj. *schöne Früchte tragend* Çatr. 1,281.

सत्य् 1) Adj. (f. सत्या) *wirklich, in Wirklichkeit vorhanden, wahrhaft, ernstlich, wahr, echt, zutreffend, eintreffend, von Erfolg begleitet, in Erfüllung gehend, zuverlässig, treu, auf den* oder *worauf man sich verlassen kann, gültig.* सत्यं कर् *Etwas wahr machen, erfüllen* 325,2. सत्यम् Adv. *in Wirklichkeit, in Wahrheit, in der That, wirklich, fürwahr, wahrlich, gewiss, mit Recht, recht, gut* (in zustimmender Antwort), *so ist es, recht* (einräumend; auch mit folgendem तु, किं तु oder तथापि *aber, jedoch, dennoch*). यत्सत्यम् *in der That, fürwahr* Mṛkkh. 44,16. 129,15. 143,3. ङं सच्चं im Prâkrit 23, 25. 68,21. 70,14. 71,24. 122,17. 165,13. — 2) m. *a) *Ficus religiosa* Râgân. 11,115. — *b) *die unter den 7 Welten am höchsten gelegene;* vgl. 4) *f).* — *c) der 9te* Kalpa (*Weltperiode*). — *d)* Bein. α) Kṛshṇa's. — β) *Râma's. — *e)* N. pr. α) eines best. Genius Gaut. 26,12. Hemâdri 1,651,17. 654,5. — β) eines zu den Viçve Devâs gezählten Wesens. — γ) Pl. einer Gruppe von Göttern in verschiedenen Manvantara. Auch सत्याध्यो गणः. — δ) verschiedener Ṛshi und anderer Personen, auch eines Astronomen. — 3) f. सत्या *a) eine best.* Çakti. — *b)* Bein. α) der Durgâ. — β) * der Sîtâ. — *c)* abgekürzt für α) सत्यभामा Çiç. 12,3. — β) *सत्यवती. — *d)* N. pr. α) der Familiengottheit der Kutsa und Atharvan. — β) einer Tochter Dharma's, einer Gattin Kṛshṇa's und verschiedener anderer Frauen. — 4) n. *a) das Wirkliche; Wirklichkeit, Wahrheit.* पुरा सत्यात् so v. a. *damit es keinen Erfolg habe;* कस्मात्सत्यात् *in Folge welches Sachverhalts,* so v. a. *wie kommt es, dass;* तेन सत्येन *auf Grund hiervon;* सत्यं च ते ज्ञात्वा so v. a. *und erfahren habend, dass du wirklich so bist.* Instr. *der Wahrheit gemäss, in Wirklichkeit;* तेन सत्येन *so wahr dieses ist;* यथा — तेन सत्येन, तेन सत्येन — यथा, यथा — एवं सत्येन *so wahr — eben so gewiss.* Vier *Wahrheiten* bei den Buddhisten. — *b) Wahrhaftigkeit, das Reden der Wahrheit.* — *c) Gelöbniss, Versprechen, Eid, Schwur.* सत्यं चिकीर्षमाणः *das gegebene Wort zu halten wünschend.* — *d) das erste Weltalter,* = कृत. — *e) eine best. mythische Waffe.* — *f) die unter den sieben Welten am höchsten gelegene.* — *g) eine der sieben* Vjâhṛti. — *h) das achte astrologische Haus.* — *i) eine* Satja-*Formel.* — *k)* Name eines Sâman. प्रज्ञायतेः सत्ये Ârsh. Br.

सत्यक 1) m. N. pr. *a)* Pl. einer Gruppe von Göttern unter Manu Târnasa. — *b)* eines Sohnes α) des Çini. — β) des Manu Raivata. — γ) des Kṛshṇa von der Bhadrâ. — 2) *n. *Abschluss eines Handels.*

सत्यकर्ण m. N. pr. eines Sohnes (oder Enkels) des Kandrâpîḍa VP.² 4,168.

1. सत्यकर्मन् n. *Wahrhaftigkeit* Gaut. 13,12.

2. सत्यकर्मन् 1) Adj. *dessen Thun wahr ist* Ṛv. — 2) m. *a) * Aegle Marmelos.* — *b)* N. pr. eines Sohnes des Dhṛtavrata.

सत्यकाम 1) Adj. *die Wahrheit liebend, ein Freund der Wahrheit.* — 2) m. N. pr. verschiedener Männer.

सत्यकाय m. N. pr. eines Mannes. Vielleicht fehlerhaft für सत्यकाम.

सत्यकीर्ति m. *ein best. über Waffen gesprochener Spruch.*

सत्यकृत् Adj. *Wirkliches vollbringend, der Nichts vergebens thut.*

सत्यकेतु m. N. pr. 1) eines Buddha. — 2) eines Sohnes des Dharmaketu, Sukumâra und Akrûra.

सत्यक्रिया f. (buddh.) *Gelöbniss, Schwur.* Vgl. सत्य 4) *c).*

सत्यक्षेत्रमाहात्म्य n. Titel Opp. Cat. 1,6468.

सत्यखान oder °श्रीमानदत्त m. N. pr. eines *Chan's.*

सत्यग Adj. als Beiw. eines Rades wohl fehlerhaft für सत्याङ्ग 1).

सत्यगिर् Adj. *dessen Wort wahr ist, der sein Wort hält* 60,4. — Kampaka 265 ist, wie schon Weber annimmt, सत्या गीः zu lesen.

सत्यगिर्वाहस् Adj. *echtes Lob empfangend.*

सत्यग्रन्थिन् Adj. *sicher verknüpfend* Mantrabr. 1,3,8.

सत्यघ्न Adj. *der sein Wort bricht.*

सत्यंकार m. 1) *Versprechen, Zusage* Pr. P. 79. Hem. Pâr. 1,321. — 2) *Handgeld* Jolly, Schuld. 300. °कृत Adj. so v. a. *als Handgeld verabfolgt.* — 3) *N. pr. eines Mannes.

सत्यचूडामणि m. Titel eines Werkes Opp. Cat. 1.

सत्यजा Adj. *recht geartet.*

सत्यजित् 1) Adj. *wahrhaft siegreich* oder *durch Wahrheit siegend.* — 2) m. N. pr. *a)* eines Dânava. — *b)* eines Jaksha. — *c)* Indra's im dritten Manvantara. — *d)* eines Fürsten, eines Sohnes des Bṛhaddharman, des Kṛshṇa, des Sunîtha, des Sunîtha, des Ânaka und des Amitragit.

सत्यजिति f. *ein wahrer Sieg* Vaitân.

सत्यज्ञ Adj. *des Wahren kundig.*

सत्यज्ञानानन्दतीर्थ und °यति m. N. pr. eines Gelehrten.

सत्यज्योतिस् Adj. *wirklichen Glanz habend.*

सत्यतपस् m. N. pr. eines durch Durvâsas aus einem Jäger zu einem Muni gemachten Mannes.

सत्यतस् Adv. *in Wahrheit, wirklich.*

सत्यता f. 1) *Wirklichkeit, Realität, das Wahrsein, Wahrheit.* अप्रसत्यतां गम् *in seinem wahren Wesen vollkommen erkannt werden.* — 2) *Wahrhaftigkeit, Wahrheitsliebe, Zuverlässigkeit.*

सत्यतात् f. *Wahrheit, Wirklichkeit.* Dieses möchte Roth jetzt statt सत्यतातिं annehmen und Ṛv. 4,4,14 सत्यतातेे lesen.

सत्यतति 1) f. *Wirklichkeit.* Loc. °तौ *in Wirklichkeit, in Richtigkeit.* — 2) Adj. etwa *richtig machend.* Vgl. P. 4,4,143.

सत्यतितिक्षावत् Adj. *wahrhaft und geduldig.*

सत्यत्व n. = सत्यता 1) (Kap. 6,52) und 2).

सत्यदर्शिन् 1) Adj. *das Richtige —, die Wahrheit schauend.* — 2) m. N. pr. *a)* eines Ṛshi im 13ten Manvantara. v. l. तत्त्वदर्शिन्. — *b)* eines Mannes.

सत्यदूत m. *ein zuverlässiger Bote* Maitr. S. 4, 4,9 (61,2).

सत्यदृश् Adj. = सत्यदर्शिन् 1).

सत्यधन Adj. *dessen Besitz die Wahrheit ist, überaus gewissenhaft* Kir. 1,34.

सत्यधर् m. N. pr. eines Prinzen.

1. सत्यधर्म m. *das Gesetz der Wahrheit, die ewige Wahrheit.* °पथ m. *der Pfad der ewigen W.*

2. सत्यधर्म 1) Adj. *wahre —, feste Satzungen ha-*

bend. — 2) m. N. pr. *a*) eines Sohnes des 13ten Manu. — *b*) eines Brahmanen.

सत्यधर्मन् Adj. = सत्यधर्म 1) und *an der Wahrheit haltend, die Wahrheit redend* Gaut.

सत्यधर्मविपुलकीर्ति m. N. pr. eines Buddha.

सत्यधामन् Adj. zur Erklarung von ऋतधामन्.

सत्यधृत m. N. pr. eines Sohnes des Pushpavant.

सत्यधृति 1) Adj. *a*) *wahren —, redlichen Willen habend.* — *b*) *fest an der Wahrheit haltend* 55,7. — 2) m. N. pr. verschiedener Männer.

सत्यध्वज m. N. pr. eines Sohnes des Ûrgavaha.

*सत्यध्वजावतार m. Titel eines Werkes.

सत्यध्वत् Adj. *die Wahrheit beugend.*

सत्यनाथ m. N. pr. verschiedener Männer Burnell, T. Auch °यति ebend.

सत्यनाथमाहात्म्यरत्नाकर m. Titel eines Werkes.

सत्यनाम Adj. (f. आ) = सत्यनामन् 1).

सत्यनामन् 1) Adj. (f. ebenso und °नाम्नी) *einen richtigen Namen —, seinen Namen mit Recht führend.* Nom. abstr. °मता f. — 2) *f. *Polanisia icosandra* Râgân. 4,183.

सत्यनारायण m. N. pr. eines mohammedanischen Heiligen in indischem Gewande. °व्रतकथा f. Titel.

सत्यनिधि m. N. pr. eines Autors Burnell, T.

सत्यनिधिविलास m. Titel eines Kâvja Burnell, T.

सत्यनेत्र m. N. pr. eines Ṛshi.

सत्यप Adj. *Wahrheit trinkend* Çat. Br. 3,9,3,25.

सत्यपर Adj. *dem die Wahrheit über Alles geht, durchaus redlich* Karaka 343,3.

सत्यपराक्रम Adj. *von wahrem Heldenmuth, von wahrer Macht* (von Personen) Spr. 7728.

सत्यपारमिता f. *Vollkommenheit in der Wahrheit.*

सत्यपाल m. N. pr. eines Muni.

सत्यपाश m. *das Einen an ein Versprechen haltende Band* R. 2,34,30. Mârk. P. 126,32. 127,28. Bhâg. P. 9,10,8.

सत्यपुर n. Satjanârâjaṇa's *Stadt.*

सत्यपुष्टि f. *wahres —, bleibendes Gedeihen* Vaitân.

सत्यप्रतिज्ञ Adj. *der sein Versprechen hält, ein Mann von Wort.*

सत्यप्रतिश्रव Adj. (f. आ) dass.

*सत्यप्रवाद् n. Titel eines Pûrva der Gaina.

सत्यप्रसव und °स् Adj. *dessen Antrieb (Geheiss) wahr —, — recht ist, — sich gleich bleibt.*

सत्यप्राप् Adj. nach dem Comm. = सत्यपराक्रम.

*सत्यफल m. *Aegle Marmelos* Râgân. 11,192.

सत्यबन्ध Adj. MBh. 1,6779 fehlerhaft für सत्यसंध.

सत्यभामा f. N. pr. einer Tochter Satrâgit's und einer der Gattinnen Kṛshṇa's.

सत्यभामापरिणय m. (Opp. Cat. 1), °भामाभ्युदय m. und °व्याख्यान n. (Burnell, T.) Titel.

*सत्यभारत m. Bein. Vjâsa's. Vgl. सत्यभारत.

सत्यभाषण n. *das Reden der Wahrheit.*

सत्यभूय n. *das Wahrsein, Wahrheit.*

सत्यमद्वन् Adj. *richtig* oder *nachhaltig begeistert, — berauscht.*

सत्यमन्त्र Adj. *dessen Reden wahr sind.*

सत्यमन्मन् Adj. *dessen Gedanken —, dessen Wille wahr, recht ist.*

सत्यमय Adj. (f. ई) *aus Wahrheit bestehend, wahrhaft.*

सत्यमान n. *ein richtiger Maassstab.*

सत्यमुग्र Adj. *wahrhaft gewaltig.*

सत्यमृषाविवेक m. *eine Prüfung in Bezug auf wahr oder falsch* Naish. 8,18.

सत्यमेधस् Adj. *eine richtige Einsicht habend* (Vishṇu).

सत्यमौद्गल m. Pl. *eine best. Schule.*

सत्यंभरा f. N. pr. eines Flusses.

सत्ययज् Adj. *wahrhaft* oder *erfolgreich anbetend, — opfernd.*

सत्ययज्ञ m. N. pr. eines Mannes.

सत्ययुग n. *das erste Weltalter, das* Kṛta-Juga Spr. 7728.

सत्ययोनि Adj. *einen bleibenden Sitz habend.*

*सत्ययौवन m. *ein* Vidjâdhara.

सत्यरत m. 1) *Bein. Vjâsa's. — 2) N. pr. eines Sohnes des Satjavrata.

सत्यरथ N. pr. 1) m. eines Fürsten von Vidarbha und eines Sohnes des Minaratha und des Samaratha. — 2) f. आ der Gattin Triçañku's.

सत्यराजन् m. *ein wahrer —, ewiger König* VS.

सत्यराधस् Adj. *wahre —, bleibende Wohlthaten erweisend.*

सत्यरूप Adj. 1) *dessen äussere Erscheinung wahr ist.* — 2) *wahrscheinlich, glaubwürdig.*

सत्यलोक m. *die Welt der Wahrheit,* Bez. *der höchstgelegenen unter den 7 Welten.*

सत्यलौकिक n. Sg. *das Wahre und das Weltliche,* so v. a. *die heiligen und die weltlichen Angelegenheiten.*

1. सत्यवचन n. 1) *das Sprechen der Wahrheit* Gaut. 2,8. 13,7. 31. 19,15. Âpast. Chr. 51,11. — 2) *das Geben eines Versprechens, Versprechen, Gelöbniss; Schwur* Divjâvad. 473,20. 571,5.

2. सत्यवचन Adj. *die Wahrheit redend.*

सत्यवचस् 1) *Adj. *dessen Rede wahr ist.* — 2) m. *a*) **ein* Ṛshi. — *b*) N. pr. eines Mannes.

सत्यवदन n. *das Sprechen der Wahrheit.* °शील Adj. 210,10.

सत्यवद्य Adj. *die Wahrheit sprechend* Bhaṭṭ. 5,60.

सत्यवत् 1) Adj. *a*) *wahr* (MBh. 12,180,10), *wahrhaft, die Wahrheit redend.* — *b*) *das Wort* सत्य *enthaltend.* — *c*) fehlerhaft für सत्त्ववत्. — 2) m. *a*) *ein best. über Waffen gesprochener Zauberspruch.* — *b*) N. pr. α) eines Sohnes des Manu Raivata und des Manu Kâkshusha. — β) eines Sohnes des Djumatsena und Gatten der Sâvitrî. — 3) f. °वती N. pr. *a*) der Gattin Parâçara's (Çâmtanu's) und Mutter Vjâsa's. — *b*) einer Tochter Gâdhi's, die in den Fluss Kauçikî verwandelt wurde. — *c*) der Gattin Nârada's. — *d*) der Gattin Çivarâgabhaṭṭa's. — *e*) eines Flusses, = सच्छोदा.

सत्यवर् m. N. pr. Katnâs. 78,9 fehlerhaft für सत्त्ववर्.

सत्यवर्तन् 1) Adj. *in dem richtigen, bleibenden Geleise laufend.* — 2) m. N. pr. eines Mannes Ind. Antiq. 10,243.

सत्यवर्मन् m. N. pr. eines Mannes Daçak. 2,18.

सत्यवर्याय m. N. pr. eines Autors Burnell, T.

सत्यवाक m. *das Reden der Wahrheit.*

1. सत्यवाक्य n. *eine wahre Aussage* Gaut. 23,28.

2. सत्यवाक्य Adj. *dessen Rede wahr ist.* Nom. abstr. °ता f.

1. सत्यवाच् f. 1) *eine wahre Rede.* — 2) *Versicherung* ṚV. 3,54,4.

2. सत्यवाच् 1) Adj. *dessen Rede wahr ist, wahrhaft.* — 2) m. *a*) **ein* Ṛshi. — *b*) *ein best. über Waffen gesprochener Zauberspruch.* — *c*) **Krähe.* — *d*) N. pr. α) eines Devagandharva. — β) eines Ṛshi. — γ) eines Sohnes des Manu Kâkshusha und des Manu Sâvarṇa.

सत्यवाचक Adj. *Wahres redend, wahrhaft.*

सत्यवाद् m. *das Geben eines Versprechens, Gelöbniss.*

सत्यवादिन् 1) Adj. *Wahres redend, wahrhaft* Âpast. Nom. abstr. °वादिता f. und °वादित्व n. — 2) m. Bein. Kauçika's. — 3) f. °वादिनी *a*) *eine Form der* Dâkhâjaṇî. — *b*) N. pr. einer Göttin des Bodhi-Baumes.

सत्यवाह् m. N. pr. eines Mannes.

सत्यवाहन Adj. *Wahrheit bringend* (ein Traum).

सत्यविक्रम Adj. *von wahrer Kraft, von wahrem Muth.*

सत्यविद्या f. Titel eines Werkes.

सत्यवृत्त n. *ein wahrer Lebenswandel.*

सत्यवृत्ति Adj. *der Wahrheit lebend, der W. sich befleissigend.*

सत्यवृध् Adj. als Umschreibung von ऋतावृध्.

सत्यव्यवस्था f. *Feststellung —, Entscheidung der Wahrheit* Gaut. 13,1.

1. सत्यव्रत n. *das Gelübde der Wahrhaftigkeit.*

2. सत्यव्रत 1) Adj. (f. आ) *das Gelübde der Wahrhaftigkeit befolgend, stets die Wahrheit redend.* — 2) m. *a*) Pl. Bez. *der Kshatrija in Çâkadvîpa.* — *b*) N. pr. α) Pl. einer Gruppe von höheren Wesen im Gefolge Satjasena's. — β) eines alten Fürsten und eines Râǵarshi. — γ) eines Sohnes des Dhṛtarâshṭra, des Devadatta und des Trajjaruṇa. — δ) eines Gesetzgebers, eines Brahmanen und eines Fischers.

सत्यशपथ Adj. *dessen Schwüre wahr sind, dessen Flüche in Erfüllung gehen.*

सत्यशवस् Adj. *wirklich —, nachhaltig ungestüm.*

सत्यशील (Âpast.) und °शीलिन् Adj. *der Wahrhaftigkeit sich befleissigend.*

सत्यश्रुष्म Adj. *wahrhaft muthig.*

1. सत्यश्रवस् n. *wahrhaftes Ansehen* Vaitân.

2. सत्यश्रवस् m. N. pr. verschiedener Männer Âsv. Br.

सत्यश्रावण n. *das Schwören eines Eides* Pañkat. 97,17.

सत्यश्री N. pr. 1) m. eines Sohnes des Satjahita. — 2) f. einer Çrâvikâ.

सत्यश्रुत् Adj. *auf die Wahrheit hörend* RV.

सत्यसंरक्षण n. *das Halten seines Wortes* MBh. 8,70,52.

सत्यसंरक्षिन् Adj. *der sein Wort hält* MBh. 8, 3544. Wohl fehlerhafte Lesart.

सत्यसंश्रव m. *Gelöbniss, eidliche Versicherung* R. 3,14,21.

सत्यसंकित Adj. = सत्यसंध 1).

सत्यसंकल्प Adj. *dessen Wille, Vorsatz, Absicht wahr ist,* d. i. *in Erfüllung geht.* Nom. abstr. सत्यसंकल्पत्व n.

सत्यसंगर 1) Adj. *dessen Zusage wahr ist, der sein Versprechen hält* 111,15. Bâlar. 105,19. — 2) m. *a*) * Bein. Kubera's. — *b*) N. pr. eines Ṛshi.

सत्यसती f. *eine wahrhaft treue Frau.*

सत्यसत्वन् m. *ein ächter Streiter* oder Adj. *ächte Streiter habend* RV.

सत्यसद् Adj. als Umschreibung von ऋतसद्.

सत्यसंध 1) Adj. (f. आ) *Verträge —, Zusagen haltend, auf dessen Wort man sich verlassen kann* MBh. 1,177,35. Nom. abstr. सत्यसंधता f. — 2) m. *a*) *Bein. Bharata's und Ǵanameǵaja's. — *b*) N. pr. α) eines Wesens im Gefolge Skanda's. — β) eines Sohnes des Dhṛtarâshṭra. — 3) *f. सत्यसंधा Bein. der Draupadî.

सत्यसव (f. आ), सत्यसवन (Maitr. S. 1,11,1) und सत्यसवम् (ebend.) Adj. *dessen Befehle wahr, recht, gültig sind.*

सत्यसेकु Adj. (Nomin. °सेक्) als Umschreibung von ऋतासेकु.

सत्यसकस् m. N. pr. des Vaters von Svadhâman.

सत्यसाक्षिन् m. *ein die Wahrheit aussagender Zeuge.*

सत्यसाधन Adj. *wahrmachend* Hariv. 12044.

सत्यसामन् n. Name eines Sâman Kâtj. Çr. 17, 3,28. Vgl. सामन् 4) *k*).

सत्यसार Adj. (f. आ) *durchaus aufrichtig.*

सत्यसेन m. N. pr. verschiedener Männer.

सत्यस्थ Adj. *bei der Wahrheit bleibend, dem gegebenen Worte getreu.*

सत्यस्रवस् m. N. pr. eines Lehrers VP.^{2} 3,45. Wohl nur fehlerhaft für °श्रवस्.

सत्यस्वप्न Adj. *dessen Traum in Erfüllung geht.* Nom. abstr. °ता f. Vidh. 28,4.

सत्यहविस् m. N. pr. eines Adhvarju Maitr. S. 1,9,1 (131,11). 5 (135,8).

*सत्यकव्य m. N. pr. eines Mannes.

सत्यकित 1) Adj. *in Wirklichkeit wohlwollend.* — 2) m. N. pr. *a*) eines Sohnes oder des Vaters von Pushpavant. — *b*) eines Lehrers.

*सत्या Adv. mit कर् *fest kaufen, einen Handel abschliessen.*

*सत्याकृति f. *Abschluss eines Handels.*

*सत्याग्नि m. Bein. Agastja's.

सत्याङ्ग 1) Adj. *dessen Theile aus Wahrheit gebildet sind.* — 2) m. Pl. Bez. *der Çûdra in Plakshadvîpa.*

सत्याचार्य m. N. pr. eines Brahmanen Kautukas.

सत्यात्मक Adj. *dessen Wesen Wahrheit ist.*

सत्यात्मज m. *der Sohn der Satjâ* (= Satjabhâmâ).

सत्यात्मन् Adj. *dessen Wesen Wahrheit ist.*

सत्यानन्द m. 1) *wahre Wonne.* — 2) N. pr. eines Mannes Burnell, T. Auch °तीर्थ.

सत्यानन्दचिदात्मन् m. *wahre Wonne und reiner Intellect.* Nom. abstr. °त्मता f. Prab. 114,13.

सत्यानृत n. 1) Du. *Wahrheit und Lüge* Âpast. — 2) Sg. und Du. bildliche Bez. *des Handels.*

सत्यापन 1) n. *das Bewahrheiten* Bâlar. 119,2. — 2) *n. und *°ना f. *Abschluss eines Handels.*

सत्यापय्, °यति *bewahrheiten* Bâlar. 118,12. Hem. Par. 1,337. Pañkad.

सत्याभिध्यायिन् Adj. *seine Gedanken auf das Wahre richtend* VP. 1,5,15.

सत्याभियाचन Adj. *Bitten erhörend.*

सत्याभिसंध Adj. *wahr redend* Kâraka 356,11.

सत्याभिसंधान Adj. (f. आ) dass.

सत्याभिसंधिन् Adj. dass.

सत्यायन n. fehlerhaft für सत्यापन.

सत्यायु m. N. pr. eines Sohnes des Purûravas.

सत्यावन् 1) Adj. als Umschreibung von ऋतावन्. — 2) m. N. pr. eines Mannes.

1. सत्याशिस् f. *eine wahr werdende Bitte.*

2. सत्याशिस् Adj. *dessen Bitte wahr —, — erfüllt wird.*

सत्याश्रय m. Bein. und N. pr. verschiedener Fürsten Ind. Antiq. 6,73. 7,16. 77. 163. 8,18. 10,244. 11,66.

सत्याषाढ 1) m. N. pr. eines Mannes Comm. zu Âpast. Çr. sehr oft. °प्रयोग m. Burnell, T. — 2) f. ई *eine best. Schule des schwarzen Jaǵus* Âçv. 44,28. fg.

*सत्येतर n. *Unwahrheit.*

सत्येष्णु m. N. pr. eines Asura.

सत्येषु m. N. pr. eines Sohnes des Raudrâçva.

सत्योक्ति f. *eine wahre Rede.*

1. सत्योत्तर n. *Eingeständniss* Jolly, Schuld. 319.

2. सत्योत्तर Adj. (f. आ) *überwiegend —, wesentlich wahr.*

*सत्योद्य Adj. *dessen Rede wahr ist, wahr redend.*

सत्योपयाचन Adj. *Bitten erhörend.*

सत्योपाख्यान n. Titel eines Werkes.

सत्यौजस् Adj. *wahrhaft mächtig.*

सत्र् defective Schreibart für सत्त्र्.

सत्रप Adj. (f. आ) *Schamgefühl besitzend, verlegen.* °म् Adv. *verlegen.*

*सत्रम् Adv. = सत्रा.

सत्रा Adv. 1) *zusammt, zumal;* mit Instr. *zusammen mit.* — 2) *ganz und gar, durchaus, überaus, gar zu.* — 3) *immerhin.*

सत्राकर Adj. *überaus wirksam.*

सत्राज m. *voller Sieg.*

सत्राजित् 1) Adj. *ganz —, überaus siegreich.* — 2) m. N. pr. des Vaters der Satjabhâmâ.

सत्राजित m. = सत्राजित् 2).

सत्राच् Adj. (f. सत्राची) 1) *vereint, vollzählig, gemeinsam.* — 2) *gesammelt, ganz* (Geist u. s. w.).

सत्रादावन् Adj. *überaus freigebig* RV.

सत्रास 1) Adj. *mit dem* Trâsa *genannten Fehler behaftet* (Edelstein). Vgl. त्रास Nachtr. 3. — 2) °म् Adv. *erschrocken, furchtsam, ängstlich.*

सत्रासेकु und सत्रासाकु (stark auch im Dat. Sg.)

Adj. *Alles überwältigend, unwiderstehlich.*

सत्रासाहीय n. Name verschiedener Sâman Ârsh. Br.

सत्राहे und °हन् Adj. *völlig niederschlagend.*

सत्रिकूट Adj. (f. आ) *den Berg* Trikûṭa *habend* und *zugleich dreifachem Trug sich hingebend* Ind. St. 15,270.

*सत्रिज्ञातक n. *ein best. Fleischgericht.*

सत्वक्क (Âpast. Çr. 1,5,9) und सत्वच् Adj. *mit Rinde versehen.*

सत्वचम् Adj. dass. Çat. Br. 3,3,3,18.

सत्वत m. N. pr. eines Sohnes des Mâdhava (oder Mâgadha) und des Aṁça.

सत्वन् m. 1) *Krieger;* Pl. *die Mannen, Heerschaar,* auch wohl *Dienstmänner.* — 2) * = उदक oder कर्मन्. — 3) N. pr. eines Ṛshi. v. l. सत्वन्.

सत्वन m. = सत्वन् 1).

सत्वनायत् Partic. *als Krieger sich gebärdend.*

सत्वत् m. N. pr. 1) Pl. eines Volkes im Süden. = यदव: Çiç. 19,42, v. l. nach Hultzsch. — 2) ein Sohnes des Madhu.

सत्वर Adj. (f. आ) *schnell zu Werke gehend, eilend* (oft durch ein Adverb wiederzugeben). °म् Adv. *eiligst, rasch, alsbald;* Compar. सत्वरतरम्.

सत्वररचनम् Adv. *eiligst, rasch, alsbald* Git. 5,14.

सत्वरितम् Adv. dass. R. Gorr. 2,97,14.

सत्वासिद्धामिप्रयोग m. Titel Burnell, T.

सत्वी f. N. pr. einer Tochter Vainateja's und Gattin des Bṛhanmanas Hariv. 1,31,54.

सत्संविन्मय Adj. *aus Sein und Bewusstsein bestehend.* Nom. abstr. °ता n.

सत्संकल्प Adj. *gute Vorsätze habend* Bhâg. P. 4,1,30. 9,18.

सत्सङ्ग m. *Verkehr mit Guten* 147,29.

सत्संगति f. dass. Spr. 7853.

सत्सङ्गविजय m. Titel eines Schauspiels.

सत्संग्रह Adj. *der von Guten verstanden wird* Bhâg. P. 6,9,44.

सत्संनिधान n. *Umgang mit Guten, — Gebildeten* Spr. 1619.

सत्संप्रदाय m. *eine gute Ueberlieferung* Spr. 6748.

*सत्सार m. 1) *Maler.* — 2) *Dichter.* — 3) *eine best. Pflanze.*

सत्सुखानुभव m. Titel eines Werkes.

1. सद्, सदति, सीदति (nur dieses in der späteren Sprache; vereinzelt auch °सीदतुम् (!), °सीदिष्यति und °सीदितुम्); metrisch auch Med. 1) *sitzen, sich niederlassen* (namentlich beim Opfer) *auf, bei* oder *in* (Acc. oder Loc.) 210,11. — 2) *belagern, Jmd belauern;* mit Acc. — 3) *unter einer Last zusammensinken, zusammenbrechen, herunterkommen, abnehmen, sich schlecht fühlen, schwach —, matt werden* (von einem Blutegel 218,6); *unterliegen, in Noth —, in eine verzweifelte Lage gerathen, an sich selbst verzweifeln, vergehen* (vor Schmerz u. s. w.), *nicht zu bleiben —, sich nicht zu fassen —, sich nicht zu halten wissen; hinschwinden, in Verfall gerathen* (von Unbelebtem). — 4) सत्त *sitzend.* — 5) सन्न *a) niedergesetzt.* — *b) sitzend bei,* so v. a. *beschäftigt mit* (im Comp. vorangehend). v. l. सक्त. — *c) versunken.* — *d) niedergesunken, erschlafft* (Hand), *matt, erloschen* (Feuer), *mitgenommen, erschöpft.* — *e) todt.* — *f) zu Grunde gegangen, zu Schanden geworden.* — *g) in einer schlimmen Lage sich befindend, sich nicht zu helfen wissend, dahin seiend* R. 2,30,39. — *h) ruhend, sich nicht in Thätigkeit befindend.* — *i)* सन्नतर *schwächer, niedriger* von der Aussprache eines Lautes. — Caus. सादयति 1) *setzen, sich setzen lassen.* — 2) *hinbringen in* oder *an, ablegen auf* (Loc.). — 3) *in Noth —, in eine schlimme Lage versetzen, in's Verderben bringen;* überh. *zu Grunde richten, zu Nichte machen.* — Intens. सासद्यते *sich auf eine unanständige Weise hinsetzen* Bhaṭṭ. — Mit अति *sterben* Çiç. 19,70. अतिसन्न *gestorben* Comm. — Mit अधि *sich darauf setzen.* अधिषद्य Maitr. S. 2, 2,2 (16,4. 6). Vgl. अधिषाद्म् Nachtr. 4). — Mit अनु *sich nach Jmd setzen.* — Mit अभि *drohend gegenüberstehen, im Zaume halten;* mit Acc. — Mit अव 1) *sich hineinsetzen in* (Acc.) ṚV. 9,96,13. — 2) *unter —, niedersinken, zusammenbrechen.* — 3) *herunterkommen, abmagern, erschlaffen, ermatten, erschöpft werden; schlaff —, lass sein in Bezug auf* (प्रति). — 4) *unterliegen, in Noth —, in eine verzweifelte Lage gerathen, vergehen* (vor Schmerz u. s. w.), *an sich selbst verzweifeln, nicht zu bleiben —, sich nicht zu fassen —, sich nicht zu halten wissen.* — 5) *zu Ende gehen, erlöschen* (von einem Geschlecht), *Schaden nehmen, zu Nichte werden.* — 6) अवसन्न *a) niedergesunken, niedergedrückt.* — *b) eingesenkt, eingedrückt, tief.* — *c) heruntergekommen, mitgenommen* Gaut. 17,31. — *d) in Noth —, in eine verzweifelte Lage gerathen.* — *e) im Process unterlegen.* Vgl. क्रियावसन्न. — *f) zu Nichte geworden, zu Ende gegangen.* — *g)* अवसन्नतर *niedriger, schwächer* von der Aussprache eines Lautes. — 7) अवसन्नवान् = अवससाद *lag erschöpft da.* — Caus. 1) *versenken.* — 2) *niederdrücken.* — 3) *herunterbringen, hart mitnehmen, stark zusetzen.* — 4) *zu Nichte machen.* — Mit प्रत्यव *zu Schanden —, zu Nichte werden.* — Mit व्यव 1) *niedersinken, zusammenbrechen.* — 2) *vergehen* (vor Schmerz). — Mit समव, °सन्न *in Noth —, in einer verzweifelten Lage seiend.* — Mit आ 1) *sitzen, sich setzen auf* oder *an* (Acc. oder Loc.). — 2) *den Vorsitz führen über* (Acc.). — 3) *belauern.* — 4) *gelangen zu, einen Ort erreichen.* — 5) *hintreten zu Jmd, sich nähern* (auch in feindlicher Absicht); mit Acc. der Person. — 6) *Jmd* oder *auf Etwas treffen, stossen auf, finden* 57,6. — 7) *treffen* (von Geschossen). — 8) *gelangen zu,* so v. a. *theilhaftig werden, finden.* — 9) आसन्न *a) hingesetzt.* — *b) nahe gekommen* (st. des verbum fin. 43,23), — *stehend, in der Nähe befindlich, benachbart* (die Ergänzung im Gen. oder im Comp. vorangehend). Vgl. आसन्न. — *c) nahe bevorstehend.* — *d) der nächste* (in der Reihenfolge), *am nächsten verwandt, Jmd* (im Comp. vorangehend) *nahe stehend.* — *e) wohin man sich begeben hat.* — *f) was man erlangt hat, in dessen Besitz man ist.* — Caus. (metrisch auch Med.) 1) *hinsetzen, sich setzen heissen.* — 2) *versetzen in, befördern zu* (Acc.). — 3) *Jmd* (Acc.) *bestimmen —, berufen zu* (Infin.). — 4) *bewirken.* — 5) *gelangen zu* oder *auf, erreichen;* mit Acc. — 6) *herantreten, sich nähern;* mit Acc. — 7) *Jmd treffen, mit Jmd zusammenkommen, auf Jmd stossen, Jmd finden.* — 8) *gerathen in* (Acc.). — 9) *einholen.* — 10) *in feindlicher Absicht auf Jmd losgehen.* — 11) *gelangen zu,* so v. a. *finden, erlangen, gewinnen, bekommen, — zum* (Acc., Gatten, Fürsten, Freunde), *theilhaftig werden,* eine Form oder eine Gestalt *annehmen,* in eine best. Lage, in einen best. Zustand, in eine best. Gemüthsstimmung u. s. w. *gerathen.* आसादित mit passiver und activer Bed. — 12) *kaufen.* — 13) *Jmd* (Acc.) *zu Theil werden, Jmd treffen, über Jmd kommen* (von einem Schmerze, einem Gefühl u. s. w.). — 14) im Absol. आसाद्य mit Acc. *gelangend zu, erreichend, kommend an* u. s. w. ist die Bedeutung häufig so abgeblasst, dass man ihn durch *an, in, auf, bei, sammt, zugleich mit, mit, nach* (कालम् *einiger Zeit*), *gemäss, mit Rücksicht auf, in Folge von, durch* wiedergeben kann. — Desid. vom Caus. in आसिसादयिषु. — Mit अत्या Caus. *durchschreiten.* — Mit अध्या *sitzen auf* (Acc.). — Caus. *setzen auf* (Loc.). — Mit अभ्या 1) *sich setzen in* (Acc.). अभ्यासदम् Infin. — 2) *gelangen zu, erreichen.* — Caus. in *अभ्यासादन und अभ्यासादयितव्य. — Mit उपा *sich setzen auf* (Acc.). — Caus. 1) *herantreten zu* (Acc.). — 2) *empfangen.* — Mit न्या 1) *sich*

niedersetzen an, in oder *auf* (Loc. oder Acc.). — 2) आ नि॰ *a) sitzend. — b) getaucht in* (Loc.). — Mit प्रत्या 1) *in der Nähe sein.* — 2) *Jmd* (Acc.) *nahe bevorstehen.* — 3) प्रत्यासन्न *a) nahe gekommen, in unmittelbarer Nähe stehend, benachbart;* die Ergänzung im Gen. oder im Comp. vorangehend. — *b) nahe bevorstehend.* — *c) in naher* oder *nächster Beziehung zu Jmd* (Âpast. 2,14,2) oder *Etwas stehend.* — *d) Reue empfindend* (nach Nilak.). — Mit समा 1) *gelangen zu, erreichen* (mit Acc.). — 2) *sich begeben in* (die Nähe, Loc.). — 3) *herantreten zu Jmd* (Acc.). — 4) *zusammenkommen mit Jmd* (Instr.). — 5) *in feindlicher Absicht auf Jmd losgehen.* — 6) *nahen* (von einem Zeitpunkte) Harshaṅ. (ed. Bomb.) 320,12. — 7) *gelangen zu,* so v. a. *erlangen, bekommen, theilhaftig werden.* — 8) समासन्न *in der Nähe befindlich, benachbart;* die Ergänzung im Comp. vorangehend. — Caus. 1) *gelangen zu, erreichen.* — 2) *gerathen in* (Acc.). — 3) *herantreten zu Jmd, sich Jmd nähern, zusammentreffen mit, stossen auf, antreffen;* mit Acc. 122,19. — 4) *treffen* von Geschossen. — 5) *in feindlicher Absicht auf Jmd losgehen, angreifen.* — 6) *gelangen zu,* so v. a. *erlangen, bekommen, theilhaftig werden* 320,8. Spr. 7832. — 7) *Jmd* (Acc.) *zu Theil werden.* — 8) समासाद्य Absol. mit erblasster Bed. so v. a. *gemäss* देशकालौ so v. a. *zu rechter Zeit und am rechten Orte*), *vermittelst, vermöge, wegen.* Vgl. आसाद्य u. आ 14). — Mit उद् 1) *sich bei Seite machen, sich entziehen* (mit Acc.), *Jmd* (Gen.) *entwischen.* — 2) *zu Ende gehen, ausgehen* (vom Feuer Maitr. S. 1,7,3), *verschwinden, zu Grunde gehen, zu Nichte werden.* — 3) उत्सन्न *a) erhaben* (Gegensatz *vertieft*). — *b) stärker als normal* Kâraka 1, 13. — *c) ausgesetzt, eingestellt.* — *d) verschwunden, verloren, abhanden gekommen, nicht mehr vorhanden.* — *e)* so v. a. कृत, दग्ध *verwünscht, verflucht* Kâṇ. 222,15 (367,4). — Caus. 1) *aussetzen, beiSeite schaffen, wegräumen.* — 2) *beseitigen,* so v. a. *zu Ende gehen —, ausgehen lassen* (Feuer, Med. Maitr. S. 1,6,5), *vernichten, vertilgen, zu Nichte machen.* — 3) *einreiben, salben.* — Mit अभ्युद् *ausgehen* (vom Feuer) *für, — zum Schaden von* (Acc.) Maitr. S. 1, 7,3. — Caus. (अभ्युत्सादयामकः) *ausgehen lassen* (das Feuer) *zum Schaden von* (Acc.) Maitr. S. 1, 6,5. — Mit उपोद् *sich hinbegeben zu Jmd* (Acc.). — Mit प्रोद् Caus. 1) *auftreiben, aufstöbern* (aus den Schlupfwinkeln) M. 9,261. Die bessere Lesart ist aber, wie ich durch Jolly erfahre, und wie ich in meiner Chrest. vermuthet hatte, प्रोत्साद्य. — 2) *forttreiben, auseinandertreiben.* — 3) *beseitigen, zu Nichte machen.* — Mit प्रत्युद् *sich hinbegeben zu Jmd* (Acc.). — Mit व्युद् *ausgehen, sich entfernen.* — Mit समुद् Caus. *vernichten, zu Grunde richten.* — Mit उप 1) *sitzen auf* (Acc.). — 2) *sich zu Jmd setzen* Âpast. 1,6,12. उपसेदिवंस् Chr. 240, 12. Çiç. 13,34. — 3) *nahen, herantreten,* namentlich mit Verehrung oder um Belehrung zu suchen; mit Acc. — 4) *Jmd feindlich nahen.* — 5) *werben um, bittend angehen.* — 6) *besitzen.* — 7) उपसद् उपसद्यते *die* Upasad-*Feier wird gefeiert.* — 8) *einstürzen.* — 9) उपसन्न *a) auf die* Vedi —, *an das Feuer gesetzt.* — *b) herangetreten, genaht* (um Belehrung, Schutz zu suchen, um seine Verehrung zu bezeugen) 257,31. — *c) verliehen, geschenkt.* — Caus. 1) *hinsetzen, daneben setzen* (z. B. das Havis auf die Vedi neben den Âhavanîja). — 2) *bewirken, dass Jmd* oder *Etwas naht, hinführen zu, herbeiführen, zuführen* Vaitân. — 3) *finden, bekommen, erlangen.* — Mit अनूप *nach einander Jmd seine Verehrung bezeigen* Âpast. 2,21,6. — Caus. *danach hinsetzen* Comm. zu Âpast. Çr. 12, 26,1. — Mit अभ्युप Caus. *gelangen zu, erreichen.* — Mit प्रत्युप *sich setzen zu* (Acc.) Âpast. 1,6,24. — Mit समुप 1) *sich hinbegeben zu* (Acc.). — 2) *erlangen, theilhaftig werden;* mit Acc. Çiç. 13,50. — Mit नि (°षीदति) 1) *niedersitzen, sich setzen, sich legen, — auf* (Loc.) von Menschen und Thieren. निषेदिवंस् *sich gesetzt habend, sitzend, — auf* (Loc.) Çiç. 12,7. Hem. Par. 2,51. — 2) सत्त्रम् *ein* Sattra *absitzen,* so v. a. *feiern.* — 3) *sich auf das Weib niederlassen.* — 4) *sich setzen,* so v. a. *einsinken, versinken, untergehen.* — 5) Act. Med. *a) setzen, — auf* (Loc.). — *b) einsetzen als* (Acc.). — 6) निषत्त und निषत्त *sitzend* ṚV. 1,68,4. 70,4. — 7) निषण्ण *a) sitzend, liegend, — auf* (Loc. oder im Comp. vorangehend), auch von leblosen Dingen Çat. Br. 1,4,4,12. — *b) gelehnt an, gestützt auf* (Loc. oder im Comp. vorangehend) Harshaṅ. 188, 8. — *c) abgesessen* (ein Sattra). — *d) worauf man gesessen hat.* — Caus. Act. Med. 1) *niedersetzen.* — 2) *niedersitzen —, knien lassen.* — 3) *einsetzen, — als* (Acc.). — Mit अधिनि *sich niederlassen in* (Loc.). — Mit अभिनि *sich niederlassen um* oder *bei* (Acc.) Âpast. Çr. 15,18,8. — Mit उपनि 1) *sich nahen.* — 2) *sich machen an* (Acc.). — Mit परिनि *ringsum sitzen, — sich aufhalten.* — Mit विनि *sich getrennt setzen.* — Mit संनि 1) *sich zusammensetzen.* — 2) *niedersitzen.* — 3) संनिषण्ण *an einer Versammlung theilnehmend;* Pl. *versammelt* Vâsaṅkh. 19,15. Kâraṇḍ. 2,4. 16,5. — Mit परि (°षीदति) 1) *umsitzen, umlagern.* — 2) *Schaden nehmen.* — 3) परिषन्न (!) etwa *verloren gegangen* oder *übergangen.* — Mit प्र 1) *verfallen, in Jmds* (Acc.) *Gewalt gerathen* Maitr. S. 2,3,3 (29,20). Ait. Br. 3,35. — 2) *klar —, hell —, heiter werden.* — 3) *klar werden,* so v. a. *sich von aller Aufregung frei machen, heiter und ruhig werden.* — 4) *klar —, deutlich werden.* — 5) *heiter —, guter Laune werden, seine gute Stimmung gegen Jmd* (Gen.) *äussern, Jmd seine Gewogenheit an den Tag legen, Gnade ergehen lassen, gnädig sein.* Imper. auch so v. a. *sei* (*seid*) *so gütig, bitte* Kâd. 52, 3 (96, 2). 67, 18 (126, 3). 95, 21 (170, 10). 181, 22 (309, 1). 2, 603, 7 (127, 6). — 6) mit Infin. *geruhen.* — 7) *gut von Statten gehen, gelingen.* — 8) प्रसत्त *befriedigt.* — 9) प्रसन्न *a) klar, blank.* — *b) klar* (vom Verstande), *deutlich* (von Sinneseindrücken). — *c) richtig* (Vermuthung). — *d) frei von aller Aufregung, ruhig* Âpast. 2,17,4. — *e) heiter, gut —, gnädig gestimmt, — gegen* (Loc., Gen., Acc. mit प्रति), *geneigt, gewogen* (Sterne u. s. w.). — *f) gnädig,* so v. a. *Gewogenheit verrathend* (Rede). — Caus. (auch Med. metrisch) 1) *klar machen, klären.* — 2) *erheitern* (das Herz). — 3) *Jmd heiter stimmen, in gute Laune versetzen, besänftigen, zu besänftigen —, geneigt zu machen suchen* (insbes. zur Erfüllung einer Bitte), *angehen um* (die Ergänzung ein Infin., ein Nom. act. im Dat. oder Loc., अर्थे mit Gen. oder °अर्थम्). प्रसादयामि त्वाम् so v. a. *ich bitte dich* Harshaṅ. 137,2. — Mit अतिप्र 1) *recht heiter werden.* — 2) *recht gnädig werden.* — Mit अनुप्र *mit Jmd* (Acc.) *zufrieden werden, seine Freude an Jmd haben.* — Mit अभिप्र *sich niederlassen.* — Caus. *Jmd in gute Laune versetzen, besänftigen, geneigt zu machen suchen, um Etwas angehen.* — Mit उपप्र *beziehen* (ein Haus). — Mit विप्र, °सन्न *wieder zur Ruhe gekommen* (धातवः) Kâraka 6,3. — Mit संप्र 1) *heiter —, guter Laune werden, sich freundlich —, sich gnädig erweisen gegen* (Gen.). — 2) संप्रसन्न *a) beruhigt, ruhig. — b) gnädig gestimmt, gnädig.* — Caus. *Jmd besänftigen, gewogen machen.* — Mit प्रति (°सीदति) *sich dagegen setzen, sich entsetzen.* — Mit वि (°षीदति) 1) *in Bestürzung gerathen, — vor* (Abl.), *verzagen.* — 2) *niedersinken, untergehen.* Vielleicht fehlerhaft für नि. — 3) विषण्ण *bestürzt, verzagt, kleinmüthig.* — Caus. *Jmd in Bestürzung versetzen, bewirken, dass Jmd verzagt, — kleinmüthig wird.* आत्मानम् so v. a. *verzagen.* — Mit अनुवि, °षण्ण *gerichtet auf*

(Acc.). — Mit प्रति, °पण *bestürzt, verzagt.* — Mit सम् 1) *zusammensitzen mit* (Instr.), *auf* (Acc.). — 2) Med. *sich niederlassen.* — 3) Med. *zusammensinken.* — 4) *vergehen vor* (Hunger, Instr.), *sich in Noth befinden.* — 5) *verzagen, den Muth verlieren.* — 6 संसन्न *niedergesetzt.* — Caus. 1) *hinsetzen.* — 2) *zusammenkommen, sich vereinigen mit* (Acc.). — 3) *verzagt machen.*

2. ³सद् 1) Adj. am Ende eines Comp. *sitzend, seinen Sitz habend, wohnend in.* Selbständig nur Çat. Br. 12,1,3,22. — 2) m. *das Besteigen* (des Weibchens).

सद् 1) Adj. am Ende eines Comp. = 2. ³सद् 1). — 2) m. *a) Frucht.* — *b) ein best.* Ekâha Çâñkh. Çr. 14,22,23. — *c)* N. pr. eines Sohnes des Dhṛtarâshṭra. Es könnte aber auch सदःसुवाच् ein Wort sein. — 3) n. *ein best. Theil des Rückens am Opferthier.*

*सदंशक m. *Krebs, Krabbe.*

*सदंशवदन m. *Reiher.*

सदक *unenthülstes Korn* Bhadrab. 2,26. v. l. शदक.

³सदत्त Adj. *mit Verstand begabt.*

सदक्षिणा Adj. (f. आ) *nebst Geschenken.*

*सदञ्जन n. *als Collyrium gebrauchte Messingasche.*

*सदण्ड Adj. *mit Strafe belegt, bestraft.*

सदंदि Adv. *gewöhnlich* Maitr. S. 1,5,12 (80,18). 10,9 (149,15). 13 (152,15). 2,1,4 (5,13). Kap. S. 42,2. Vgl. सदंदि.

³सदन 1) Adj. (f. ई) *Niederlassung —, Bleiben bewirkend.* — 2) n. *a) Sitz, Ort, Standort, Heimat, Behausung, Haus.* Am Ende eines adj. Comp. *seinen Sitz habend in.* — *b) das Sichniederlassen, zur Ruhe Kommen.* — *c) Erschlaffung* Kâraka 1, 17. — *d) * Wasser.*

सदनासद् Adj. *im Sitz sitzend.*

सदनुग्रह m. *Gunstbezeugung gegen Gute* Bhâg. P. 3,17,31.

सदंदि Adj. *für immer fesselnd, — bleibend, dauernd.*

सदन्य Adj. Schreibart des Padap. statt सादन्य.

सदपदेश Adj. *nur scheinbar eine Realität besitzend.*

³सदम् Adv. 1) *allezeit, stets* Vaitân. — 2) *je, irgend; immerhin.*

*सदम *eine best. hohe Zahl* (buddh.).

सदंपुष्पा f. *eine best. Pflanze.*

सदम्भ Adj. 1) *heuchelnd.* — 2) *erheuchelt.*

सदय 1) Adj. (f. आ) *Mitleid empfindend, — mit* (Loc.). — 2) °म् und सदय° Adv. *a) mitleidsvoll.* — *b) auf eine sanfte Weise, nach und nach, allmählich.*

सदर m. N. pr. eines Asura Hariv. 1,41,84.

1. सदर्थ m. *eine Angelegenheit, die Einem vorliegt, um die es im Augenblick sich handelt.*

2. सदर्थ Adj. 1) *wohlhabend.* — 2) *als Umschreibung von भवत् *seiend.*

सदर्प Adj. *übermüthig, trotzig.* °म् Adv.

सदलंकारचन्द्रिका f. Titel eines Werkes Opp. Cat. 1.

सदलंकृति f. *ein ächter Schmuck.* Nom. abstr. °ता f.

1. सदश Adj. *mit Dekaden* (von Stoma) *versehen.*

2. सदश Adj. *mit Fransen versehen* Hem. Par. 1,39.

सदशनज्योत्स्न Adj. (f. आ) *mit glänzenden Zähnen versehen, gl. Z. zeigend.*

सदशनार्चिस् Adj. dass.

सदशरथ Adj. (f. आ) *mit* Daçaratha *versehen* u. s. w. R. 2,81,16.

सदशापवित्र Adj. *mit einem mit Fransen besetzten Seihtuch versehen* Âpast. Çr. 12,2,10.

1. सदश्व m. *ein gutes, edles Ross.*

2. ³सदश्व 1) Adj. *a) edle Rosse besitzend.* — *b) mit edlen Rossen bespannt.* — 2) m. N. pr. eines Sohnes des Samara.

सदश्वसेन m. N. pr. eines Mannes.

सदश्वोर्मि m. desgl. v. l. सदस्योर्मि.

³सदस् (* f.) n. 1) *Sitz, Ort, Stelle, Aufenthalt.* — 2) *ein im Opferraum östlich vom* Prâkînavaṁça *errichteter Schuppen.* — 3) *Versammlungsort.* — 4) *Versammlung* (insbes. bei einem Opfer). Loc. so v. a. *in Gegenwart von vielen Menschen.* — सदसित्वा Çvetâçv. Up. 4.22 fehlerhaft für सदमित्वा; vgl. RV. 1,114,8.

सदस in अत्तःसदसम् und बहिःसदसम् (Nachtr. 6).

सदसत्त्व n. Nom. abstr. zu सदसत् 1).

सदसत्पति m. *Herr des Seienden und nicht Seienden.*

सदसत्फल° *gute und üble Folgen.*

सदसत्फलमय Adj. *in guten und bösen Folgen bestehend.*

सदसदात्मक Adj. (f. °त्मिका) *dessen Wesen es ist zu sein und zugleich auch nicht zu sein.*

सदसदात्मता f. Nom. abstr. von सदसदात्मन् = सदसदात्मक.

सदसद्भाव m. *Wirklichkeit und Unwirklichkeit, Wahrheit und Falschheit.*

सदसद्रूप Adj. (f. आ) *als seiend und auch als nicht seiend erscheinend.*

सदसत् Adj. 1) *seiend und nicht seiend;* n. *Seiendes und Nichtseiendes* (auch Du.). — 2) *wahr und falsch;* n. *Wahres und Falsches.* — 3) *gut und übel (schlecht);* m. Du. *Gute und Schlechte;* n. *Gutes und Schlechtes (Böses).*

सदसन्मय Adj. *aus Seiendem und Nichtseiendem gebildet.*

³सदस्पति m. *Herr des Sitzes,* d. i. *des heiligen Ortes und der dort Versammelten.* Mit सताम् *das Haupt einer Versammlung Guter.*

सदस्थिमाला f. Titel eines Commentars.

³सदस्पति m. = ³सदस्पति.

सदस्य Adj. *im* Sadas *befindlich, dazu gehörig;* m. *Theilnehmer an einer Versammlung* (insbes. bei einem Sattra-Opfer); *ein im* Sadas, *damit es nicht leer stehe, sitzender Theilnehmer am* Sattra, *der siebenzehnte, der nur zuschaut, während die Uebrigen Dienste verrichten.*

सदस्योर्मि m. N. pr. eines Mannes MBh. 2,8,11. v. l. सदश्वोर्मि.

सदःसद् m. *Theilnehmer an einem* Sadas Tândja-Br. 21,10,21. Kâtj. Çr. 23,3,1.

सदःसुवाच् m. s. u. सद् 2) *b).*

³सदा Adv. *allezeit, stets, immer, jedesmal.* Mit einer Negation *nie, niemals, nimmer.*

सदाकान्ता f. N. pr. eines Flusses.

1. सदाकारिन् Adj. *stets thätig.*

2. सदाकारिन् Adj. *ein gutes Aeussere habend.*

सदाकालवह् Adj. (f. आ) *zu jeglicher Zeit fliessend, — Wasser habend* (Fluss).

1. सदागति Adj. *Beständigkeit.*

2. सदागति 1) Adj. *in steter Bewegung seiend.* — 2) m. *a) Wind* (auch in medicinischem Sinne), *der Gott des Windes.* — *b) * die Sonne.*

3.*सदागति m. 1) = निर्वाण. — 2) = सदीश्वर.

सदागम m. 1) *eine gute Lehre.* — 2) *die Ankunft eines Guten.*

सदाचन्द्र m. N. pr. eines Fürsten VP.² 4,212.

1. सदाचार m. *die Sitte der Guten, ein guter Wandel; eine gute Sitte, ein von Niemand beanstandeter Brauch* Nâjâm. 3,13. Comm. zu 17.

2. सदाचार Adj. (f. आ) *die Sitte Guter befolgend, einen guten Wandel führend.*

सदाचारक्रम m., °चारचन्द्रोदय m., °चारनिर्णय m. (Bühler, Rep. No. 370), °चारपद्धति f. (Burnell, T.) und °चारप्रकरण n. Titel.

सदाचारवत् Adj. = 2. सदाचार Vasishṭha 6,8.

सदाचारवर्णन n. (Burnell, T.), °चारविधि m. (Opp. Cat. 1), °चारसंग्रह m., °चारस्मृति f. (Burnell, T. Opp. Cat. 1), °विवरण n. (Burnell, T.) und °व्याख्या f. Titel.

सदाचारिन् Adj. in विमलधाञ्जत्सदा° *einen flek-*

kenlosen, glänzenden und guten Wandel führend.

सदातन 1) Adj. *immerwährend, beständig.* Nom. abstr. °त्व n. — 2) *m. = अज (angeblich Vishṇu).

1.*सदादान n. *beständiges Spenden* als Bedeutung von सत्र *Hospiz* Çâçvata 292.

2. सदादान Adj. *beständig spendend.*

3. सदादान 1) Adj. *beständig Brunstsaft entlassend* (Elephant). — 2) *m. *a) ein Elephant zur Brunstzeit. — b)* Indra's *Elephant. — c)* Bein. Gaṇeça's.

1. सदान Adj. *Gaben habend.*

2. सदान Adj. *brünstig* (Elephant).

सदानन Adj. *ein schönes Gesicht habend.*

1. सदानन्द m. *beständige Wonne.*

2. सदानन्द 1) Adj. *beständige Wonne empfindend* oder *gewährend.* — 2) m. N. pr. verschiedener Autoren. Auch °योगीन्द्र und °व्यास.

सदानन्दचिदात्मक Adj. *aus Sein, Wonne und Denken bestehend.*

सदानन्दमय Adj. (f. ई) *aus beständiger Wonne bestehend.*

सदानन्दोपनिषद् f. Titel einer Upanishad Opp. Cat. 1.

*सदानर्त m. *Bachstelze.*

सदानिरामया f. N. pr. eines Flusses.

*सदानीरवहा f. = सदानीरा.

सदानीरा f. N. pr. eines Flusses. Nach den Lexicographen = कर्तोया.

सदानुकालदर्शिनी f. N. pr. einer Kiṁnara-Jungfrau Kâraṇḍ. 6,14.

सदानुवृत्ति f. desgl. ebend. 6,17.

सदान्वा und सदानुघा f. Bez. gewisser Unholdinnen.

सदान्वाक्षयण Adj. *die* Sadânvâ *vernichtend.*

सदान्वाचातन Adj. *die* Sadânvâ *verscheuchend.*

सदापरिभूत m. N. pr. eines Bodhisattva.

सदापर्ण Adj. *stets belaubt.*

सदापुष्प 1) Adj. *stets blühend.* — 2) *m. *die Cocosnusspalme.* — 3) f. ई *a) Calotropis gigantea* und *eine andere Species* Râǵan. 10,25. 31. — *b) *eine Jasminart* Râǵan. 10,113.

सदापुष्पफलद्रुम Adj. *mit stets blühenden und Früchte habenden Bäumen versehen.*

सदापूर्ण 1) Adj. *stets schenkend.* — 2) m. N. pr. eines Âtreja.

सदाप्रमुदित n. *beständige Fröhlichkeit,* Bez. einer der 8 Vollkommenheiten im Sâṁkhja.

*सदाप्रसून 1) Adj. *stets blühend.* — 2) m. *a) Andersonia Rohitaka. — b) Calotropis gigantea. — c)* = कुन्द.

सदाफल 1) Adj. (f. आ) *stets Früchte habend.* — 2) m. *ein best. Fruchtbaum* Ind. St. 15,267. Nach den Lexicographen *Ficus glomerata* (Râǵan. 11, 129), *Aegle Marmelos* (Râǵan. 11,192) und *Cocosnussbaum.* — 3) *f. ई *a) Hibiscus rosa sinensis* Râǵan. 10,122. — *b) eine Art Solanum.*

*सदाभद्रा f. *Gmelina arborea.*

सदाभव Adj. (f. आ) *immerwährend, beständig.*

सदाभास Adj. 1) *worin sich das wirklich Seiende abspiegelt.* — 2) *als wirklich seiend erscheinend.*

सदाध्वन् Adj. *stets wandernd.*

सदाम Adj. *nebst Band* Çat. Br. 14,5,2,1.

सदामत्त 1) Adj. *a) stets ausgelassen vor Freude. — b) stets brünstig* (Elephant). — 2) m. N. pr. *a)* Pl. best. göttlicher Wesen Divjâvad. 218,9. — *b) *eines Mannes.* Pl. *sein Geschlecht.*

सदामद 1) Adj. *a) stets ausgelassen vor Freude. — b) stets berauscht. — c) stets hochmüthig* Çiç. 19,116. — *d) stets brünstig* (Elephant). — 2) *m. Bein. Gaṇeça's Gal.

सदायोगिन् 1) Adj. *stets dem* Joga *obliegend.* — 2) *m. Bein. Vishṇu's.

सदार Adj. *nebst der Frau* Âpast. 2,22,8. Ragh. 2,23. Comm. zu Âpast. Çr. 6,28,1.

सदार्जव Adj. *stets redlich.*

सदावती f. *eine best.* Mûrkhanâ S. S. S. 30.

सदावरदायक m. *ein best.* Samâdhi Kâraṇḍ. 92, 23. 24.

सदावृत्ति f. Titel eines Werkes Opp. Cat. 1.

सदावृध Adj. (f. आ) *stets ergötzend.*

सदाशय Adj. *von guter, edler Gesinnung* Hem. Par. 2,259.

सदाशिव 1) Adj. *stets gütig, — freundlich u. s. w.* — 2) *a)* Bez. Çiva's. Nom. abstr. °ता f. — *b)* N. pr. verschiedener Männer. Auch °तीर्थ, °दीक्षित (Burnell, T.) und °भट्ट. — 3) f. आ Bez. der Durgâ.

सदाशिवकवच n., °शिवगीता f. und °शिवपद् n. Titel.

सदाशिवब्रह्म m. N. pr. eines Autors Burnell, T. Nach Opp. Cat. 1 Titel eines Werkes.

सदाशिवब्रह्मार्या f. Titel eines Werkes Burnell, T.

सदाशिवब्रह्मेन्द्र m. N. pr. eines Autors Burnell, T.

सदाशिवमाला f. (Opp. Cat. 1), °शिवषण्मुखसंवाद m. (Burnell, T.), °शिवसंहिता f. und °शिवस्तोत्र n. Titel.

सदाशिवानन्दनाथ m. N. pr. eines Autors Burnell, T.

सदाशिवाष्टक n. Titel Burnell, T.

सदाशिवेन्द्र m. N. pr. eines Autors Burnell, T.

सदाशिस् f. *ein gutes Bittgebet.*

सदाश्व m. N. pr. v. l. für सदश्व VP.² 4,141.

सदासक्तु Adj. *stets vorhaltend, — dauernd.* Acc. °सक्तुम्.

सदासा Adj. 1) *stets gewinnend.* Superl. °तम. — 2) *stets reichlich vorhanden.*

सदासुख n. *beständiges Wohlbefinden.*

सदाक्रुम् Adv. *mit dem Gefühl des Brennens* Suçr. 1,259,8.

सदाहुत Adj. *stets geopfert* Sâmav. Br. 1,3,6.

सदि Adj. in पथिषदि.

सदिवस् Adv. *sogleich.*

सदीक्षोपसत्क Adj. *nebst* Dîkshâ *und* Upasad Çat. Br. 13,6,1,2.

सदीनम् Adv. *kläglich* Pañkat. 206,21.

सदीपक Adj. *nebst einer Lampe* Visnus. 67,46.

*सदीश्वर m. als Erklärung von सदागति.

सदुःख Adj. (f. आ) *betrübt, traurig.*

1. सदुक्ति f. *ein gutes Wort.*

2. सदुक्ति Adj. *von guten Worten begleitet.*

सदुक्तिकर्णामृत n. Titel eines Werkes Weber, Lit. 334.

सदुग्ध Adj. (f. आ) *milchreich* Hemâdri 1,463,15.

सदुर्दिन Adj. *in Wolken gehüllt* Hariv. 2900.

सदूर्व Adj. (f. आ) *mit* Dûrvâ-*Gras belegt.*

सदृक m. *ein süsses Backwerk* oder *eine andere Näscherei.*

सदृक्त Adj. *ähnlich, gleich, entsprechend, angemessen.* Das Wem im Comp. vorangehend.

सदृग्भवम् Adv. *auf gleicher Stufe mit* (Instr.) Çat. Br. 4,5,3,1.

सदृश् Adj. (Nomin. सदृड् und सदृक्) = सदृक्त. Die Ergänzung im Instr. oder im Comp. vorangehend Bâlar. 95,9. Çiç. 12,30 (सदृशि). 19,76.

सदृश Adj. (f. ई und ausnahmsweise आ R. 1,70, 44) = सदृक्त. Adv. सदृशम् (325,26) und सदृश°, Superl. सदृशतम. Das Wem im Gen., Instr., Loc. oder im Comp. vorangehend; das Woran im Instr., Loc. oder im Comp. vorangehend. Angeblich auch mit einem Gen. componirt (वृषत्व्याःसदृशः).

सदृशत्व n. *Aehnlichkeit, Gleichheit.*

सदृशवृत्ति Adj. *auf gleiche Weise sich benehmend.* Nom. abstr. °ता f.

सदृशासदृशयोग्ययोग्यत्व° n. *Gleichheit und Verschiedenheit, Brauchbarkeit und Unbrauchbarkeit.*

सदृष्टिक्षेपम् Adv. *die Augen herumgehen lassend, um sich blickend.*

सदृष्टिविक्षेपम् Adv. dass. Çik. Ch. 16,1.

सदेव Adj. (f. आ) *von Göttern begleitet, — besucht, im Schutz der Götter stehend.* Compar. °तर,

Nom. abstr. सदेवत्व n.

सदेवक Adj. *nebst den Göttern* MBh. 12,246,28.

सदेवमणि Adj. *mit ihren Haarwirbeln am Halse (Pferde)* Vâsav. 296,4.

सदेवमनुष्य Adj. *nebst Göttern und Menschen* Âçv. Grhj. 3,9,1.

सदेश 1) Adj. *benachbart.* अत्य° *dem finalen (Laute) unmittelbar vorangehend* Paribh. 93. Nom. abstr. °त्व n. *Nachbarschaft* Comm. zu Âpast. Çr. 9,13,3. — 2) m. *Nähe* Lâṭj. 8,8,4. Gobh. 2,6,1.

सदृक्रस Adj. *dessen Verlangen stets nur auf Eines gerichtet ist.*

सदृक्तद्रूपत्व Adj. *sich stets gleich bleibend* VP. 1,2,1.

सदेवत Adj. *nebst den Gottheiten* Çâṅkh. Grhj. 1,25.

सदेागत Adj. *in die Versammlung gegangen, in der V. befindlich; Pl. so v. a. versammelt.*

सदेागृह n. *Versammlungsgemach.*

सदेाद्यम Adj. *der sich stets anstrengt.*

सदेापचारमुक्तावली f. Titel eines Werkes.

सदेाविल n. *Eingang zum* Sadas Âpast. Çr. 12, 27,11.

सदेाविशेष n. Name eines Sâman. Auch प्रजापतेः Ârsh. Br.

1. सदेाष Adj. *mit der Nacht* Kâvjâd. 2,175.

2. सदेाष Adj. *mit Mängeln —, mit Fehlern behaftet, fehlerhaft* 167,2. Hemâdri 1,448,22. Kâvjâd. 2,175.

सदेाषक Adj. = 2. सदेाष Râgân. 13,184.

सदेाहविधानिन् n. 1) Du. und Pl. *das* Sadas *und das* Havirdhâna AV. 12,1,38. 9,6,7. — 2) Pl. mit प्रजापतेः Name verschiedener Sâman Ârsh. Br.

सदेाहविधानिन् Adj. *mit* Sadas *und* Havirdhâna *versehen.*

सद्गति f. 1) *eine gute Stellung, ein glückliches Loos.* — 2) *der Weg des Guten.*

सद्गव m. *ein guter Stier.*

1. सद्गुण m. *eine gute Eigenschaft, Vorzug* 289,3.

2. सद्गुण Adj. (f. आ) *mit Vorzügen ausgestattet.*

सद्गुणनिगुणवाद् m. Titel eines Werkes Opp. Cat. 1.

सद्गुरु m. *ein guter Lehrer.* °सेवा f. Ind. St. 15,379.

सद्गोदन m. N. pr. eines Mediciners.

1. सद्यक्ष् m. *ein guter, günstiger Planet.*

2. सद्यक्ष् Adj. *sich an Gutes, Wahres klammernd, daran hängend.* कृष्ण *an* Kṛshṇa *als dem wirklich Wahren hängend.*

सद्घन m. *ganz —, Nichts als Sein.*

सद्घन् m. N. pr. eines Devagandharva MBh. ed. Vardh. 1,123,54. v. l. सत्वन् und सत्वन्.

सद्धर्म m. *das gute Recht, — Gesetz, die wahre Gerechtigkeit.* Bei den Buddhisten und Gaina (Ind. Antiq. 6,26. 7,37) Bez. *ihrer Lehre.* °पुण्डरीक n., °लङ्कावतार m. und *°संपरिग्रह m. Titel buddhistischer Werke.

सद्धि f. J. A. O. S. 11,CXLVII wohl fehlerhaft für 2. सद्धि.

सद्ध्यायिन् Adj. *über das Wahre nachdenkend* Maitrjup. 6,30.

सद्ब्रह्मन् n. *das wahre* Brahman Maitrjup. 6,30.

सद्भाग्य n. *Glück.*

सद्भाव m. 1) *wirkliche Existenz, das Vorhandensein.* — 2) *das Wahrsein, Wahrheit, der wahre Sachverhalt.* शास्त्र° *der wahre Inhalt eines Lehrbuchs* Spr. 7622. — 3) *Rechtschaffenheit* Spr. 6767. fg. — 4) *eine gute, liebevolle Gesinnung, Zuneigung, — zu* (प्रति); *Treue* Kâd. 2,100,2. 5 (122,17. 123,1).

सद्भावश्री f. N. pr. einer Göttin.

सद्भूत Adj. *wahr.* सद्भूतोत्पादक *Wahres erzeugend.*

सद्भृत्य m. *ein guter Diener.*

1. सद्मन् m. *sessor, Dasitzender, Anwesender.*

2. सद्मन् n. 1) *Sitz, Ort, Aufenthalt; insbes. der Opferplatz; Wohnplatz, Wohnung, Gebäude, Haus; Stall, Schuppen; Tempel.* Du. *Himmel und Erde.* *Am Ende eines adj. Comp. — *zur Wohnung habend.* — 2) *Gestell, Tisch* RV. 5,11,5. 67,7. — 3) vielleicht *ein astrologisches Haus.* — 4) **Wasser.* — 5) **Kampf.* — विप्रुड्घसद्माधिष्ठ Paṅkar. 4,3,7 fehlerhaft für विप्रुड्घसन्नधिष्ठ्य, wie Bhâg. P. 6,5, 28 gelesen wird.

सद्मबर्हिस् Adj. *die Streu des heiligen Sitzes bereitend.*

1. °सद्य n. Nom. abstr. zu 2. °सद् 1).

2. सद्य m. = सद्योजात *eine Form Çiva's* Hemâdri 1,370,11. 371,8. 790,22. 791,1.

सद्यऊति Adj. *alsbald oder täglich helfend.*

सद्यःकाल Adj. s. सद्यस्काल.

*सद्यःकृत n. *Name.*

सद्यःकृत्त Adj. *so eben geschnitten* Megh. 59.

सद्यःक्री 1) Adj. *an demselben Tage gekauft.* — 2) m. *ein* Ekâha, *innerhalb dessen durch ein abgekürztes Verfahren* Dikshâ, Upasad *und* Sutjâ *Statt haben.*

सद्यःक्षत n. *eine frische Contusion, — Wunde.*

सद्यःपर्युषित Adj. *einen Tag alt.*

सद्यःपाक Adj. (f. आ) *alsbald Folgen habend.*

सद्यःपातिन् Adj. *alsbald sinkend.*

सद्यःप्रक्षालक Adj. *sogleich (das Korn zum Gebrauch) waschend, so v. a. keine Vorräthe machend.*

सद्यःप्रज्ञाकर Adj. (f. ई) *alsbald Einsicht bewirkend* Spr. 6773.

सद्यःप्रज्ञाकर Adj. (f. आ) *alsbald die Einsicht benehmend* Spr. 6773.

सद्यःप्रसूता Adj. *eben geboren —, — gekalbt —, — geworfen habend.*

सद्यःप्राणकर Adj. *alsbald die Lebensgeister erfrischend* Spr. 6775.

सद्यःप्राणाकर Adj. *alsbald die Lebensgeister entführend* Spr. 6498.

सद्यःफल Adj. (f. आ) *alsbald Früchte tragend, — Folgen habend* Bhâvapr. 4,108. Nom. abstr. °त्व n. Comm. zu Âpast. Çr. 5,11,4.

सद्यन् m. TBr. 2,8,6,1 fehlerhaft für सद्मन्.

सद्यश्छिन्न Adj. *frisch geschnitten* (Wunde).

सद्यःशक्तिकर Adj. *alsbald Kraft bewirkend* Spr. 6773.

सद्यःशक्तिकर Adj. *alsbald die Kraft benehmend* Spr. 6773.

*सद्यःशोथ 1) Adj. *alsbald Anschwellung bewirkend.* — 2) f. आ *Mucuna pruritus.*

सद्यःशौच n. *alsbaldiges Reinwerden* (in rituellem Sinne) Gaut. 14,44.

सद्यःश्राद्धिन् Adj. *der soeben an einem Todtenmahle theilgenommen hat* Gaut. 15,22.

सद्यस् Adv. 1) *desselbigen Tages.* — 2) *innerhalb eines Tages.* — 3) *täglich.* — 4) *sogleich, soeben, alsbald, sofort.* — 5) *auf einmal, plötzlich.*

सद्यस्क Adj. 1) *frisch.* — 2) *ein best. Opfer.* v. l. साद्यस्क.

सद्यस्कार Adj. (f. आ) *an demselben Tage vollbracht werdend.*

1. सद्यस्काल m. *derselbe Tag* Comm. zu Kâtj. Çr. 2,1,7.

2. सद्यस्काल Adj. (f. आ) *auf denselben Tag fallend* Âpast. Çr. 1,14,18. Nom. abstr. °त्व n.

सद्यस्क्री = सद्यःक्री.

सद्यस्ता f. (Lâṭj. 8,4,7) und सद्यस्त्व n. *das auf denselben Tag Fallen.*

सद्यःसुत्या f. Soma-*Kelterung am selben Tage.*

सद्यःस्नेहन n. *ein schnellwirkendes Erweichungsmittel.*

सद्याजिन् Adj. *Wahres opfernd* Maitrjup. 6,30.

सद्युक्ति f. *eine gute Argumentation.* °मुक्तावली f. Titel eines Werkes.

सद्युक्ति in der verdorbenen Stelle Âçv. Çr. 2, 10,14. सकृति TBr.

सद्योघ्र्य Adj. *rasch zum Ziele kommend.*

*सद्योज Adj. *neugeboren.*

सद्योजात 1) Adj. (f. आ) *a) neugeboren.* सद्यो

ज्ञातः TBr. 3,6,2,4. Taitt. Âr. 3,14,1. — *b*) f. *eben geboren habend, — niedergekommen.* — *c*) *an Çiva Sadjoǵâta gerichtet* (Spruch) Hemâdri 1, 251,6. Man könnte सा° vermuthen. — 2) m. *a*) **ein neugeborenes Kalb.* — *b*) *eine Form Çiva's* Hemâdri 1,371,13. 14. 790,20. 791,1.

सद्योजातपाद् m. bei den Çaiva Bez. *einer der fünf Formen ihres Gottes.*

सद्योजू Adj. *rasch erregt.*

सद्योज्वर m. *frisches Fieber* Bhâvapr. 3,27,4.

सद्योत्पन्न Adj. *neugeboren.*

सद्योदुग्ध Adj. *frisch gemolken.*

सद्योऽनुगत Adj. *eben* (in die Gebärmutter) *aufgenommen* (गर्भ) Kâraka 341, 6. 9.

सद्योबल (Kâraka 189,16) und °कर Adj. *alsbald Kraft bewirkend* Spr. 6774.

सद्योबलहर Adj. *alsbald die Kraft benehmend* Spr. 6774.

सद्योभव Adj. *soeben entstanden.*

*सद्योभाविन् m. *ein neugeborenes Kind.*

सद्योऽभिवर्ष m. *Eintritt von Regen an demselben Tage.*

सद्योभृत Adj. *an demselben Tage getragen* Çat. Br. 9,5,1,68.

सद्योमन्यु Adj. *alsbald erzürnend.*

सद्योमरण n. *ein an demselben Tage erfolgender —, alsbaldiger Tod.*

सद्योमांस n. *frisches Fleisch.*

सद्योमृत Adj. *so eben verstorben.*

सद्योयज्ञ m. *ein Opfer am gegenwärtigen Tage* Comm. zu Âpast. Çr. 4,3,11. 10,2,28.

सद्योयज्ञसंस्था f. *Absolvirung des Opfers an einem Tage.*

सद्योवर्ष m. und °वर्षण n. *Eintritt von Regen an demselben Tage.*

सद्योवृध् Adj. *täglich sich ergötzend.*

सद्योवृष्टि f. *Eintritt von Regen an demselben Tage* Râǵan. 14,6.

सद्योव्रण m. *eine plötzlich bewirkte Wunde.*

सद्योहत Adj. 1) *frisch verletzt.* — 2) *frisch geschlachtet* Râǵan. 17,2.

सद्रत्न n. *ein ächter Edelstein, eine ächte Perle* 132,22. zu Spr. 867.

सद्रत्नमाला f. Titel eines Werkes.

सद्रव्य Adj. *mit Habe und Gut* M. 9,241.

सद्रस Spr. 7688 (Mél. asiat. 8,226) wohl fehlerhaft für षड्रस.

1. सद्रु Adj. *laufend* in einer Etymologie.

2. सद्रु Adj. *sitzend* Bhaṭṭ. 7,21. 21,20.

1. सद्वंश m. 1) *schönes Rohr.* — 2) *ein edler Stamm, ein edles Geschlecht.* °जात Adj. (f. आ) Kathâs. 21,98.

2. सद्वंश Adj. *mit einem schönen höheren mittleren Theile versehen* (Dolch) und zugleich *von edlem Geschlecht.* Nom. abstr. °त्व n. Çiç. 18,19.

सद्वचस् n. *eine schöne Rede.*

सद्वत्सल Adj. *liebevoll gegen Gute* Ragh. 2,69.

सद्वन् Adj. in ब्रह्मसद्वन्, द्रुषद्वन् und नृषद्वन्.

सद्वत्त् 1) Adj. *eine Form von* अस् oder भू *enthaltend, von einem solchen Verse begleitet* u. s. w. Âpast. Çr. 6,31,8. — 2) f. सद्वती N. pr. einer Tochter Pulastja's und Gattin Agni's.

सद्वंद्व Adj. *im Streit liegend, rechtend.*

सद्वर्तक Adj. Mârk. P. 131,6 wohl fehlerhaft für संवर्तक.

*सद्वसथ m. *Dorf.* Richtig संवसथ.

सद्वाजिन् m. *ein edles Ross* Spr. 7707.

सद्वादिन् Adj. *Wahres redend* Maitrjup. 6,30.

सद्वार्ता f. *eine gute Nachricht.* Acc. mit प्रच्छ् so v. a. *sich nach dem Wohlbefinden erkundigen.*

सद्विगर्हित Adj. *von Guten —, von Verständigen getadelt* M. 3,46. 10,84. 11,52. Spr. 413.

सद्विद्वेष् m. *Trennung von Guten.*

सद्वितीय Adj. *mit einem Genossen* Comm. zu Kâtj. Çr. 5,1,13.

सद्विद्य Adj. *mit wahrem Wissen ausgestattet, unterrichtet.*

सद्विद्या f. *wahres Wissen.* °विजय m. Titel eines Werkes.

सद्विधान Paṅkar. 2,5,18 fehlerhaft für संविधान.

सद्वृक्ष m. *ein schöner, kräftiger Baum.* °ज्ञ Adj. *aus dem Holze eines solchen Baumes verfertigt* Hemâdri 1,228,22.

1. सद्वृत्त n. 1) *eine schöne runde Gestalt.* — 2) *das Benehmen Guter, gutes Betragen, ein guter Wandel.* °शालिन् Adj. und °स्थ Adj. *einen guten Wandel führend.*

2. सद्वृत्त Adj. (f. आ) 1) *sich gut betragend, einen guten Wandel führend.* — 2) *schöne Metra enthaltend.*

सद्वृत्ति f. *ein gutes Benehmen.*

सद्वेला f. *die rechte Zeit, der rechte Augenblick* Paṅkad.

सद्वेषधारिन् Adj. *gut gekleidet* VP. 4,24,25.

सद्वैद्य m. *ein guter Arzt* Paṅkat. 183,21.

सद्वत्त n. Kâm. Nitis. 13,43 fehlerhaft für 1. सद्वृत्त 2).

सध्, सध्नोति s. u. सघ्.

1. सध° Adv. = सक्.

2.*सध n. oder सधा f. Du. *Himmel und Erde.*

1. सधन n. *gemeinsame Habe.*

2. सधन Adj. (f. आ) 1) *reich, wohlhabend.* — 2) *nebst Reichthümern* 124,29.

सधनता f. *das Reichsein.*

सधनित्व n. Nom. abstr. zu सधनी *Gefährte.*

सधनुष्क Adj. 1) *mit einem Bogen versehen.* — 2) *nebst Bogen.*

सधनुष्पाणि Adj. *einen Bogen in der Hand haltend* Râmapûrvat. Up. 28.

सधनुस् Adj. *mit einem Bogen versehen* Hariv. 2, 125,5.

(सधन्य) सधनिंम्य Adj. *von Gaben —, von Schätzen begleitet* Ṛ. 10,50,3.

सधमाद् (nur in den starken Casus und hier °माद्, Nom. Sg. auch °मास्) m. 1) *Trinkgenosse, Festgenosse.* — 2) *Genosse, Gefährte* überh.

सधमाद् m. 1) *Trinkgelage, Schmaus, Fest.* Acc. mit मद् *zechen, schmausen, — mit* (Instr.). — 2) *Gemeinschaft, Genossenschaft.*

सधमादिन् Adj. = सधमद् 1) Ait. Âr. 469,15.

(सधमाद्य) सधमादिंम्य 1) Adj. *a) convivalis, festlich; Festgenosse.* — *b) socius.* — 2) n. *Festgelage.*

*सधमित्र m. N. pr. eines Mannes.

1. सधर्म m. *ein gleiches Wesen, dieselbe Eigenthümlichkeit.*

2. सधर्म Adj. 1) *gerecht, tugendhaft.* — 2) *dieselbe Eigenschaft —, dieselbe Eigenthümlichkeit habend, demselben Gesetz unterworfen, gleichartig, ähnlich.*

सधर्मक Adj. = 2. सधर्म 2) Comm. zu Âpast. Çr. 8,9,12.

सधर्मचारिणी f. *Gattin (gleichen Pflichten obliegend)* Hem. Par. 1,93.

सधर्मत्व n. *Gleichartigkeit.*

सधर्मन् Adj. 1) **gleichen Pflichten obliegend.* — 2) *dieselbe Eigenschaft —, dieselbe Eigenthümlichkeit habend, gleichartig, gleichend.* Das Womit oder Wem im Gen., Instr. (Spr. 7722) oder im Comp. vorangehend (Vasishṭha 3,1. Chr. 250,3).

सधर्मिन् 1) Adj. *a)* * = सधर्मन् 1). — *b)* = सधर्मन् 2). — 2) *f. *र्मिणी *Gattin.*

सधवस्त्री und सधवा f. *eine Frau, deren Mann im Leben ist.*

सधवीर् Adj. *mit Männern vereint* Ṛ.

1. सधस्तुति f. *gemeinsames Lob.* Der gleichlautende Instr. *unter gemeinsamem Beifall.*

2. सधस्तुति Adj. *gemeinsam gepriesen* Ṛ.

सधस्तुत्य n. *gemeinsamer Beifall.*

सधस्थ 1) Adj. *hier vorhanden, anwesend.* — 2) n. *Stelle, Standort; Aufenthalt, Heimat; Raum* überh. इन्द्रस्य सधस्थम् Name eines Sâman Ârsh. Br.

सधातु in अक्षर° (Nachtr. 7) und पद°.

*सधि m. *Feuer.*

सधिस् 1) n. *Ziel* (einer Bewegung), *Ort* (wo sie zur Ruhe kommt) ṚV. 8,43,9. Kâṭh. 16,18. — 2) *m. *Stier.*

सधी Adj. *mit Intellect versehen* Çat. Br. 14,7,1,7.

सधुर Adj. *an derselben Deichsel gehend, so v. a. einträchtig.*

सधूम Adj. (f. आ) *in Rauch gehüllt* Maitr. S. 1, 8,6 (123,10). Chr. 44,28.

सधूमक Adj. *rauchig, in Rauch (Dunst) gehüllt.* Adv. °म्.

सधूमवर्णा f. *eine der sieben Zungen des Feuers.*

सधूम्र Adj. *grau.*

सधूम्रवर्णा f. = सधूमवर्णा.

सधि m. nach Siṃ. N. pr. eines Ṛshi.

सधी Adv. *einem Ziele (Mittelpuncte) zu.*

सधीचीन Adj. (f. आ) 1) *nach einem Ziele gerichtet, gleiche Bahn einhaltend, vereint.* — 2) *unterstützt —, befördert durch* (im Comp. vorangehend). — 3) *zum Ziele führend, recht, richtig.* Instr. *auf die rechte Weise.*

सध्यञ्च्, सधीच्य 1) Adj. (f. सधीची) *a) nach derselben Richtung gehend, nach einer Mitte gewandt, zusammenstrebend.* — *b) zum Ziele führend, recht, richtig.* — *c) hinstrebend zu, sich ergiessend in* (im Comp. vorangehend) Hem. Par. 1, 393. — 2) सध्यक्, सधीच्य oder सधीचक् Adv. *a) vereint, beisammen.* — *b) auf die rechte Weise.* — 3) m. (schwach सधीच्) *Gefährte* Çiç. 8,44. — 4) f. सधीची *Gefährtin, Freundin.* — 5) n. = मनस्.

सधंस m. N. pr. eines Liedverfassers.

1. सन्, सनोति, *सनति (सनत् u. s. w. in der älteren Sprache Aor.); Med. nur सनिषामहे und सनिषत्त; 1) *gewinnen, erwerben, als Geschenk empfangen; besitzen.* वाजं सेत् Maitr. S. 4,4,5 (55, 12. 20). Partic. Perf. ससवंस्, *ससनिवंस् und *सेनिवंस् *gewonnend habend*, so v. a. *besitzend, geniessend.* सात *gewonnen, erworben.* — 2) *verschaffen, schenken.* — 3) Med. *zum Ziele gelangen, erfüllt werden.* — Desid. *सिसनिषति und सिषासति (hierher vielleicht auch सीषतॅी) 1) *erlangen —, gewinnen wollen, erhalten, gewinnen.* — 2) *gewähren —, verschaffen wollen, schenken.* — *Desid. vom Caus. सिसानयिषति. — Intens. *सन्सन्यते und *सासायते *gewinnen.* Zu belegen nur सनिषत. — Mit अभि, अभिषात *gewonnen, erobert.* — Mit आ *gewinnen.* — Mit प्र Med. *gewinnen*, so v. a. *zum Ziele gelangen.* — Mit सम् *erlangen.*

2. सन् Adj. in गोषन्.

1. सन 1) Adj. (f. आ) *a) alt.* Acc. *vor Alters* AV. 10,8,30. — *b) lange anhaltend.* — 2) m. N. pr. eines Ṛshi, eines der sieben geistigen Söhne Brahman's.

2. सन m. 1) *Erwerbung, Erlangung* in अकॅसन und सुषण. — 2) *Uebergabe, Darbringung.*

3. *सन 1) m. f. (ई) *das Hinundherschlagen der Elephantenohren.* — 2) m. *Bignonia suaveolens.*

सनकॅ 1) Adj. *ehemalig, alt.* Abl. *von Alters her, von jeher.* — 2) m. N. pr. eines Ṛshi, eines der sieben oder vier geistigen Söhne Brahman's.

सनकसंहिता f. Titel eines Werkes.

सनकानीक m. Pl. N. pr. eines Volkes.

सनख Adj. schlechte Lesart für सनख.

सनग m. N. pr. eines Lehrers.

*सनङ्व्य Adj. *zu Sanaṅgu dienend, — tauglich.*

*सनङ्गु m. oder f. *ein best. aus Leder bereiteter Gegenstand.*

सनङ्ग् Adj. *alt.*

सनङ्ग (f. आ) und सनङ्गा Adj. *längst vorhanden, alt.*

*सनत् 1) Adv. = सना, सनात्. — 2) m. ein Name Brahman's.

सनॅता Adv. *von jeher.* Mit der Negation *niemals.*

सनत्कुमार m. *der ewige Knabe*, N. pr. eines Ṛshi, der für einen geistigen Sohn Brahman's gilt, mit Skanda und Pradjumna identificirt und als Verfasser eines Upapurâṇa genannt wird. *Bei den Ġaina ist er der 4te Ćakravartin in Bhârata. Als Verfasser der Sakalagranthadîpikâ (Burnell, T.) wohl eine andere Person.

सनत्कुमारकल्प m. Titel eines Werkes.

*सनत्कुमारज्ञ m. Pl. *eine best. Klasse von Göttern bei den Ġaina.*

सनत्कुमारतन्त्र n., °कुमारसंहिता f., °कुमारस्तव m. (Opp. Cat. 1), °कुमारीतन्त्र n. und सनत्कुमारीय n. Titel von Werken.

सनॅत्य Adj. (f. ई) = सनातॅन 1).

सनत्सुजात (*ewig schön*) m. N. pr. eines Ṛshi, eines der sieben geistigen Söhne Brahman's.

सनत्सुजातवेदान्त m., °ज्ञातीय n., °टीका f. (Opp. Cat. 1) und °विवरण n. Titel von Werken.

सनदीगिरिकानन Adj. (f. आ) *nebst Flüssen, Bergen und Wäldern* R. 6,79,8.

सनॅद्रयि Adj. *Besitz verleihend.*

सनॅद्वाज 1) Adj. *Besitz —, Gewinn erwerbend* oder *verleihend.* — 2) m. N. pr. eines Sohnes des Çuṅi.

सनन n. *das Erwerben, Gewinnen.* Vgl. सुषणॅन.

सनन्द् 1) m. N. pr. = सनन्दन 1). — 2) *f. ई gaṇa गौरादि.

सनन्दक m. N. pr. Hariv. 12437 fehlerhaft für सनन्दन 1).

सनन्दन m. N. pr. 1) eines Ṛshi, eines geistigen Sohnes des Brahman. Als Lehrer Kap. 6,69. — 2) eines Schülers des Çaṁkarâkârja.

सनन्दनसंहिता f. Titel eines Werkes.

*सनपर्णी f. *eine best. Pflanze*, = असनपर्णी.

सनॅय Adj. (f. सनॅया) *alt.*

सनर् Adj. *nebst Männern.*

सनर्महास Adj. *mit scherzhaftem Lachen verbunden* (Rede) Kathâs. 14,88.

*सनव N. pr. einer Wüste.

सनवनीत Adj. *nebst frischer Butter* Pañkar. 3, 13,6.

सनॅवित्त Adj. *längst vorhanden, von jeher besessen.*

सनॅश्रुत 1) Adj. *längst bekannt, altberühmt.* — 2) m. N. pr. eines Mannes. v. l. सनःश्रुत.

सनःश्रुत m. s. सनश्रुत 2).

सनस् Adv. = सनॅा in सनःश्रुत und सनोजॅा.

*सनसय m. N. pr. eines Lehrers.

सनॅा Adv. *von jeher.* ṚV. 5,75,2 ist vielleicht अकॅसनाः zu schreiben.

सनाजुर् Adj. *altersschwach.*

सनॅाजू Adj. f. सनाजुवस् ṚV. 1,141,5 vielleicht fehlerhaft für सनाजुरस् oder सनायुवस्.

सनॅात् Adv. 1) *von jeher, von Alters.* — 2) *stets, für immer.*

सनातॅन 1) Adj. (f. ई, metrisch आ Bhâg. P.) *ewig, unvergänglich, beständig, dauernd.* Superl. सनातनतम. — 2) m. *a)* Bein. α) *Brahman's. — β) Vishṇu's Bhaṭṭ. 1,1. — γ) *Çiva's. — *b)* = *पितॄणामतिथिः oder पितृतिथ्यक्षर. — *c)* N. pr. α) eines Ṛshi, später eines geistigen Sohnes des Brahman. — β) eines Autors. — γ) *eines Fürsten. — δ) Pl. bestimmter Welten Hariv. 935. — 3) f. सनातनी Bein. *a)* der Durgâ. — *b)* *der Lakshmi. — *c)* *der Sarasvati.

सनातनशर्मन् m. N. pr. eines Scholiasten.

सनात्कुमार m. fehlerhaft für सनत्कुमार.

सनाथ 1) Adj. (f. आ) *a) einen Schutz habend, sicher aufgehoben bei* (Instr. oder im Comp. vorangehend) Mahâvîraḱ. 38,3. Hem. Par. 2,110. — *b) stark besucht* (eine Versammlung). — *c) besetzt —, verbunden —, versehen mit* (Instr. oder im Comp. vorangehend) Vâsav. 60,2. 248,1. 250,2. 251,1. — 2) *f. आ *eine Frau, deren Gatte am Leben ist.*

सनाथता f. *Gönnerschaft.* Acc. mit इ *Schutz finden* Vikramâṅkaḱ. 10,30.

सनाथी Adv. mit कर् 1) *Schutz verleihen*, mit Acc. — 2) einen Ort *besetzen, einnehmen;* mit Acc. Kâd. 18,21 (29,8).

सनाभ m. *ein leiblicher Verwandter, — Bruder.*

सनाभि 1) Adj. (f. eben so) *a) von einer Nabe ausgehend* (auch von den Fingern gesagt). — *b) von einem Nabel ausgehend, so v. a. leiblich verwandt, leiblich* (Schwester, Bruder). — *c) mit einem Nabel versehen.* — *d) gleichartig, gleichend;* die Ergänzung im Gen. oder im Comp. vorangehend Bâlar. 130,18. Vikramâṅkaṅ. 18,58. Viddhaç. 24,4. Vâsav. 166,1. 175,2. — 2) m. *ein leiblicher Bruder* Harshaṅ. (ed. Bomb.) 374,2.

सनाभ्य m. *ein leiblicher Verwandter.*

सनाम Adj. (f. आ) *gleichnamig mit* (Gen.).

सनामग्राह Adj. (f. आ) *mit Namensnennung* Lâṭj. 1,4,10.

सनामन् Adj. (f. °मी) 1) = सनाम. — 2) *gleichartig.*

सनायत्त् Partic. *von Alters her seiend* oder *lange machend, zögernd.* Nur सनायते ṚV. 1,62,13, wo mit Aufrecht सनाय ते zu lesen ist; vgl. 3,31,19. 8,24,26.

सनायु Adj. *Lohn —, Gewinn wünschend.* घनायवः सनायवः AV. Paipp. 11,2,11. सनायुवः Gen. Sg. ṚV. 1,62,11.

सनाराशंस Adj. *mit den* Nârâçaṁsa *genannten Lobsprüchen* Ait. Br. 6,27,10.

सनारु m. N. pr. eines Lehrers.

सनाल Adj. *mit einem Stengel versehen* MBh. 7, 25,41.

*सनाली f. *Kupplerin* Gal. Vielleicht nur fehlerhaft für शम्भली.

1. सनि m. f. (in den Brâhmaṇa) 1) *Lohn, Gewinn, Empfang; Gabe.* Dat. mit या so v. a. *erfüllen,* Acc. mit इ *auf Bettel gehen.* — 2) concret *auf Gewinn ausgehend.*

2.* सनि f. *Weltgegend.*

सनिकाम Adj. *nach Gewinn —, nach Gaben begierig.*

सनिगडचरण Adj. *an dessen Fusse eine Kette hängt.* Nom. abstr. °त्व n. Mṛicch. 107,21.

सनिग्रह Adj. *mit einem Handgriff versehen* Suçr. 1,24,11.

सनितर् (mit Acc. oder ohne Obj.) und सनितृ (mit Gen.) Nom. sg. 1) *gewinnend, verschaffend.* — 2) *gebend.*

सनिति f. *Erlangung.*

सनितुर् Adv. mit vorangehendem Acc. *neben, ausser, ohne.* Nach Sâj. Gen. von सनितर्.

सनित्र n. *Gabe, Spende.*

सनित्व Adj. *zu gewinnen.*

सनित्वन् m. *Spende.*

सनिद्र Adj. (f. आ) *schlafend* 118,5.

सनिन्द् Adj. *mit einem Tadel verbunden.* °म् Adv. *vorwurfsvoll.*

सनिमत्त् Adj. *gabenreich* Maitr. S. 2,2,13 (25,10).

सनिमेष Adj. *blinzelnd, sich schliessend* (vom Auge).

सनियम Adj. (f. आ) 1) *auf Etwas beschränkt.* Nom. abstr. °त्व n. Kâtjapr. 179,9. — 2) *der eine bestimmte Observanz übernommen hat.*

सनिर्घृण Adj. *grausam* R. Gorr. 1,61,20.

सनिर्विशेष Adj. *indifferent, gleichgültig* Kâd. 2, 7,1 (6,20).

सनिर्वेद् 1) Adj. *einen Ueberdruss an den Tag legend* (Unterhaltung) Kâd. 2,7,1 (6,20). — 2) °म् Adv. *a) mit vollkommener Gleichmüthigkeit gegen die Welt* Duûrtas. 4,6. — *b) verzweifelt, kleinmüthig.*

सनिश्वासम् und सनिःश्वासम् Adv. *unter Seufzen.*

सनिषादीक Adj. *nebst der* oder *den* Nishâdi Suparn. 18,5.

सनिष्ठ Adj. (f. आ) *am meisten gewinnend.*

सनिष्ठीव Adj. *begleitet von ausgeworfenem Speichel* (eine Rede).

सनिष्पेषम् Adv. *schnalzend* Hariv. 4101.

सनिष्यद् (so die Mss.) Adj. (f. आ) *fliessend, rinnend.*

सनिष्यु Adj. *zu gewinnen —, zu haben begierig, beutelustig.*

सनिस्रस् Adj. *zerfallend, gebrechlich.*

सनिस्रात्त Adj. *dessen Augen heraushängen, — herausfallen.*

सनी f. = 1. सनि 1) in 1. सनीकार.

सनीड 1) Adj. (f. आ) *in einem Nest beisammen, aus einem Neste stammend,* so v. a. *verschwistert, verbündet, nahe vereint.* — *b) *nahe, benachbart.* — 2) m. oder n. *Nähe.* Loc. mit Gen. oder am Ende eines Comp. (Bhadrab. 4,184) *in der Nähe von, bei.*

सनीप (MBh. 6,9,63) oder सनीय m. Pl. N. pr. eines Volkes.

सनीयस् Adj. *von Alters seiend, langjährig.* Vgl. सन्यस्.

*सनीस्रस Adj. = सनिस्रस Pat. zu P. 2, 4, 74, Vârtt. 1.

1. सनीकार Adj. *Gaben bringend* Âpast. Çr. 10,18,5.

2. सनीकार Adj. *in Nebel gehüllt* R. 4,5,14.

*सनुकम् Adv. gaṇa चादि.

1. सनुतर् Nom. ag. *gewinnend, verschaffend.* Nur f. सनुत्री.

2. सनुतर् Adv. *weg, abseits, fern von* (Abl.). Mit यु und या *fernhalten, vertreiben.*

सनुतर Adj. etwa *verstohlen, unvermerkt.*

सनुत्य Adj. dass.

सनुत्री f. s. u. 1. सनुतर्.

सनूदपर्वत (!) m. N. pr. eines *Berges.*

1. सनेमि Adj. *mit einem Radkranz versehen.*

2. सनेमि Adv. *von jeher, allezeit, olim.*

सनेरु Adj. nach Sâj. = संभर्तर्.

सनोडा Adj. *von jeher seiend, ewig.*

सत् 1) Adj. (f. सती) *a) daseiend, vorhanden, anwesend; Statt findend, sich ereignend.* विभवे सति *wenn Vermögen da ist,* विनाशे नाशे वा सति *es mag Verlust oder Tod eintreten* 177,4. Am Anfange eines adj. Comp. so v. a. स (सत्कल्पवृक्ष *mit* Kalpa-*Bäumen versehen*). — *b) sich* irgendwo (Loc.) *befindend* 28,7. — *c) Jmd* (Gen.) *gehörend.* — *d)* so v. a. *lebend.* — *e) von Bestand seiend.* — *f) seiend* (als Partic. vom copulativen अस्) zur Hervorhebung eines Attributs (das nicht selten ein anderes Partic. ist). Auch in Verbindung mit Adverbien (तथा सति Loc. absol. 211,31). — *g) wie Jmd* oder *Etwas sein sollte,* so v. a. *ächt, recht, wirklich, gut, brav, rechtschaffen.* — 2) m. Pl. *a) die Lebenden, die Wesen.* — *b) gute, edle, vorzügliche, gebildete, kluge Menschen.* Häufig auch am Anfange eines Comp. — 3) Superl. सत्तम *der beste, erste, oberste unter* (Gen. oder im Comp. vorangehend). — 4) f. सती *a)* = भवती *du* 79,13. — *b) ein gutes, tugendhaftes, treues Weib.* *Compar. सतीतरा, सतितरा und सत्तरा. — *c) Gattin* überh., auch *Weibchen* (eines Thieres). — *d) *eine best. wohlriechende Erdart.* — *e)* Name *zweier Metra.* — *f)* N. pr. α) der Gattin Viçvâmitra's. — β) einer Tochter Daksha's und Gattin Bhava's (Çiva's). — γ) einer Gattin des Aṅgiras. — δ) verschiedener Frauen aus der Neuzeit. Auch °देवी. — *5)* n. *a) das Seiende, Wirkliche, ein reales Ding; die reale Welt.* — *b) etwas Gutes, Erspriessliches; Vortheil.* — *c)* Bez. *der Endungen des Partic. praes.* (Act. und Med.). — *d) *Wasser.* — 6) Adv. *a)* = सु *schön.* — *b)* mit कर् α) *in die gehörige Ordnung bringen, zurechtlegen, zurechtmachen, aufputzen, schmücken, mit dem Gehörigen ausstatten.* °सत्कृत *geschmückt durch* und auch so v. a. *gesegnet mit.* — β) *Jmd* (Acc.) *Ehre bezeigen,* insbes. *einen Ankömmling freundlich aufnehmen, ehrenvoll bewirthen.* सत्कृत *geehrt, ehrenvoll behandelt, — bewirthet;* auch *göttlich verehrt.* — γ) *Jmd* (Acc.) *die letzte Ehre erweisen* (durch Verbrennung des Leichnams u. s. w.). Caus. *Jmd die letzte Ehre erweisen lassen.* — δ) *Etwas in Ehren halten, eine hohe*

Meinung von Etwas haben, Etwas beachten. — *c)* अभिसत्कर् *Jmd* (Acc.) *Ehren bezeigen, einen Ankömmling ehrenvoll empfangen* MBh. 12,228 (229), 89. — *d)* प्रतिसत्कर् *Jmd* (Acc.) *wieder Ehren bezeigen.*

सत्त m. 1) *= संकृतत्र. — 2) N. pr. eines Sohnes des Satja. — Vgl. दुःसत्त.

सत्तक Adj. (f. सत्तिका) *Jmd* (Gen. oder im Comp. vorangehend) *gehörend, zu Jmds Verfügung stehend* Divjâvad. 174,4. 280,7. 464,13. 529,18.

संतक्षण n. *Verletzung.* वाक्संतक्षणेषु *durch verletzende Reden.*

संतत s. u. 1. तन् mit सम्.

संततवर्षिन् Adj. *ununterbrochen regnend* Ait. Br. 2,19,6.

सँतति 1) f. *a) ein ununterbrochener Fortgang, Dauer, Fortsetzung.* — *b) Zusammenhang der Dinge, Causalnexus.* — *c) eine ununterbrochene Reihe, Menge.* जल° *ein ununterbrochener Wasserstrom,* ध्वान्त° *eine dichte Finsterniss.* — *d) Fortsetzung des Geschlechts, Nachkommenschaft; Geschlecht, Stamm.* एक° *so v. a. das einzige Kind.* — *e) fortgesetztes Nachdenken.* Auch धी°. — *f)* = संततिकोमँ. — *g)* N. pr. einer Tochter Daksha's und Gattin Kratu's. — 2) m. N. pr. eines Sohnes des Alarka.

संतति am Ende eines adj. Comp. von संतति.

संततिमत् Adj. *Nachkommenschaft habend.*

संततिकोमँ m. Bez. *gewisser Spenden* Âpast. Çr. 20,12. Vgl. संनतिकोमँ.

संततेयु m. N. pr. eines Sohnes des Raudrâçva.

संतनि 1) Adj. *a) fortsetzend, Dauer herstellend.* — *b)* etwa *eine unterbrochene Reihe bildend.* संतनीनां वसिष्ठपुत्राणाम् Ind. St. 3,460. — 2) संतनिँ m. oder f. *das Tönen, concentus, Musik.* — 3) संतँनि m. oder f. *eine best. Spende.* — 4) n. Name eines Sâman Ârsh. Br.

संतनिक n. Du. mit प्रजापतेस् Name zweier Sâman Ârsh. Br.

संतनु m. N. pr. eines Knaben im Gefolge der Râdhâ.

संतपन 1) Adj. *wärmend* von einem Feuer, das nicht erst von Neuem gerieben wird, Gaim. im Comm. zu Âpast. Çr. 1,20,13. — 2) n. *das Warmwerden.*

संतमक m. *eine best. Form des Asthma.*

संतमस n. *allgemeine Finsterniss, Finsterniss überh.* Çiç. 20,40.

संतँरण 1) Adj. *hinüberführend* (über eine Gefahr u. s. w.). — 2) n. *das Hinübersetzen —, Hinübergelangen über* (im Comp. vorangehend), *eigentlich und bildlich.*

संतरँम् und संतरँराम् Adv. *mehr zusammen* u. s. w.

सँतरुत्र Adj. *durchhelfend, ausreichend.*

संतर्जन 1) Adj. *drohend, scheltend.* — 2) m. N. pr. eines Wesens im Gefolge Skanda's. — 3) f. (आ) n. (Comm. zu Çiç. 17,9) *Drohung, Schmähung.*

संतर्दन 1) m. N. pr. eines Sohnes des Dhṛshṭaketu. — 2) n. *das aneinander Befestigen* Gaim. 3,3,24.

संतर्पक Adj. *labend, erquickend, stärkend.*

संतर्पण 1) Adj. dass. — 2) n. *das Laben, Erquicken, Stärken.* — *b) ein labendes —, stärkendes Mittel.*

संतर्पणीय Adj. *von den Labe-, Stärkungsmitteln handelnd.*

संतर्प्य Adj. *zu laben, zu erquicken, zu erfreuen.*

संताडन n. *das Zerschlagen* Çâṅg. Paddh. 42,8.

संताड्य Adj. *zu schlagen.*

संतानँ (adj. Comp. f. आ) 1) m. *a) ein ununterbrochener Fortgang, Fortsetzung, Continuität.* चित्ता° Hem. Par. 2,259. — *b) eine ununterbrochene Reihe.* — *c) Verzweigung.* जालाभ *ein netzartiger Ueberzug.* — *d) ein netzartiges Stück des Thieres; Sehne, Band.* — *e) Herstellung des Zusammenhangs, Verbindung, Uebergang* (in der Recitation u. s. w.) संतानार्ष Adj. Çâṅkh. Çr. 1,1,25. 6,9,10. — *f) ununterbrochener Gedankengang.* — *g) ein auf Dauer berechnetes Bündniss, bei dem man dem Bundesgenossen seine Tochter zur Ehe giebt.* संतानसंधि m. Spr. 6784. — *h) einer der fünf Prachtbäume der Götter* Hariv. 2,86,45. — *i)* Pl. Bez. *bestimmter Welten.* — *k)* N. pr. α) eines Sohnes eines der Rudra. — β) einer Oertlichkeit. — 2) m. n. *Fortsetzung des Geschlechts, Nachkommenschaft; Geschlecht.* — 3) n. *eine best. mythische Waffe.*

संतानक 1) m. *a) einer der fünf Prachtbäume der Götter.* — *b)* Pl. Bez. *bestimmter Welten.* — 2) f. °निका *a) Spinngewebe.* — *b) Haut* (*Rahm*) *von Milch* u. s. w. H. an.; vgl. Zach. Beitr. 90. — *c) eine best. Speise.* — *d) *Schwertklinge.* — *e)* N. pr. einer der Mütter im Gefolge Skanda's.

संतानकमय Adj. (f. ई) *aus den Blüthen des Saṁtânaka genannten Baumes bestehend.*

संतानकारण्य n. N. pr. einer Oertlichkeit Bîlar. 290,21.

संतानगणपति m. *eine Form Gaṇeça's, die wegen Nachkommenschaft verehrt wird.*

संतानगोपाल m. *eine Form Kṛshṇa's, die wegen Nachkommenschaft verehrt wird.* Als Titel eines Kâvja Opp. Cat. 1.

संतानज Adj. *Jmds* (Gen.) *Geschlecht entsprossen.* Mit सुत m. so v. a. *Sohn* Hariv. 4036. *अग्र्य° so v. a. *einem reinen Geschlecht entsprossen.*

संतानदीपिका f. (Opp. Cat. 1) und संतानप्रदसूर्यस्तोत्र n. (Burnell, T.) Titel.

°संतानम् Absol. *sich erstreckend über* Gaut. 16,14.

संतानवत् Adj. *Nachkommenschaft habend.*

संतानिक 1) Adj. (f. ई) *vom Saṁtâna genannten Baume kommend.* — 2) m. Pl. Bez. *bestimmter Welten.* v. l. सांतानिक. — 3) n. mit प्रजापतेस् Name eines Sâman. संतनिक Ârsh. Br.

संतानिन् m. *das Subject des ununterbrochenen Gedankenganges.*

संतानीय m. oder n. (?) Hemâdri 1,650,5.

संतापँ m. (adj. Comp. f. आ) 1) *das Heisswerden, Hitze, Gluth.* — 2) *Schmerz, Leid, Kummer,* — *über* (Loc. 165,30), *Reue.* Acc. mit कर् *a) sich betrüben über oder wegen* (प्रति) 72,7. 83,32. — *b) Schmerz bereiten.* — 3) *Kasteiung.*

संतापकारिन् Adj. *Leid bereitend* Kathâs. 44,18. Viddh. 57,15.

संतापन 1) Adj. am Ende eines Comp. *Schmerz bereitend, peinigend.* — 2) m. *a) *einer der fünf Pfeile des Liebesgottes.* — *b)* N. pr. α) eines bösen Dämons, der Kinder besessen macht. — β) *eines Wesens im Gefolge Çiva's. — 3) n. *ein best. mythisches Geschoss.*

संतापवत् Adj. *von Schmerz erfüllt.*

संतापकर Adj. *Hitze benehmend* Daçak. 33,21.

संतापितर् Nom. ag. scheinbar MBh. 12,10406, da hier मत्ता पिता die richtige Lesart für संतापिता ist.

संतापीय in नितृत्त° Nachtr. 5.

संताप्यँ Adj. *anzuzünden.*

संतार m. *das Hinübersetzen über* (ein Wasser, Gen. oder im Comp. vorangehend) 213,32.

संतारकविधि m. Titel eines Werkes.

संतारमूलक Râgat. 8,3039 vielleicht fehlerhaft.

संतार्य Adj. 1) *worüber man setzen muss, zu passiren.* — 2) *worüber man glücklich hinübergelangen kann, wovon man sich befreien kann.*

*सत्ति f. = सति, साति.

संतुषित und °क m. N. pr. eines Devaputra.

संतुष्ट 1) Adj. s. u. तुष् mit सम्. — 2) *m. *Maulthier* Râgân. 19,40.

संतुष्टतर्णकवती Adj. f. *ein genügsames Kalb habend* (Kuh) Hemâdri 1,712,11.

संतुष्टि f. *Zufriedenheit, das Sichbegnügen mit* (Instr.).

संतृप्ति f. *das Sattwerden, Sättigung.*

संतेजन n. *das Schärfen* (in übertragener Bed.).

संतोदिँन् Adj. *stechend, stossend.*

संतोष 1) m. (adj. Comp. f. आ) *Befriedigung, Zufriedenheit, Genügsamkeit, das Sichbegnügen, Zufriedensein mit* (Instr. oder Loc.). Acc. mit कर् *sich begnügen mit.* Auch personificirt als Besieger der Begierde, als ein Sohn der Tushṭi und als einer der Götter Tushita. — 2) f. आ N. pr. einer Frau.

संतोषण n. *das Zufriedenstellen, Erfreuen.*

संतोषणीय Adj. *zufriedenzustellen.* °रूप Adj. *den Schein erweckend, als wenn man zufriedenzustellen wäre.*

संतोषवत् Adj. in अ°.

संतोषिन् Adj. *zufrieden, genügsam* (Uttamaḱ. 4); *sich erfreuend an* (im Comp. vorangehend).

संतोष्टव्य n. impers. *zufrieden zu sein, satis superque habendum* Çaṃk. zu Bâdar. 3,3,25.

संतोष्य Adj. *zufriedenzustellen.*

सत्य und सत्तिम्र (ṚV. 1,15,12) Adj. als Beiw. Agni's nach Sâj. *Gaben verleihend.*

संत्यज्य Adj. *aufzugeben, fahren zu lassen.*

संत्याग m. *das im Stich Lassen, Verlassen, Aufgeben, Fahrenlassen.*

संत्यागिन् Adj. *im Stich lassend, verlassend, aufgebend.*

संत्याज्य Adj. *im Stich zu lassen, zu verlassen, fern zu halten, aufzugeben.*

संत्रस्तगोचर (so zu lesen) Adj. *den man mit Schrecken erblickt* Ḱaraka 357,10.

संत्राण n. *das Retten.*

संत्रायति m. Bez. *der Wurzel* त्रा *mit* सम् MBh. 8,42,31.

संत्रास m. *Schrecken, Angst* (Vaǵraḱḱh. 31,5), — *vor* (Abl., °तस् oder im Comp. vorangehend).

संत्रासन n. *das in Schrecken Jagen.*

सत्त्व n. Nom. abstr. von सम्. Auch fehlerhaft für शत्त्व.

संत्वरा f. *Eile.*

संदंश m. 1) *das Zusammenkneifen* (der Lippen). — 2) *Verbindung.* अहोरात्र° Subhâshitâv. 2216. — 3) *eine best. fehlerhafte Aussprache der Vocale.* — 4) *Klammer* oder dgl. — 5) *Zange* Hem. Par. 2,211. — 6) Bez. verschiedener *zangenartig gebrauchter Glieder des menschlichen und thierischen Körpers: die Spitzen von Daumen und Zeigefinger, aneinander gelegt, Daumen und Zeigefinger* überh., *die einander gegenüberstehenden Eckzähne, die Scheeren* (eines Krebses). Vgl. मुख° Nachtr. 6. — 7) *Abschnitt, Hauptstück, Kapitel.* — 8) *ein best.* Ekâha Vaitân. 39,5. — 9) *eine best. Hölle, in der die Verbrecher mit Zangen gemartert werden.*

संदंशक 1) m. und °शिका f. (Subhâshitar. 10,24) *Zange.* — 2) f. °शिका *das Hineinbeissen, mit dem Schnabel Packen* Lalit. 312,9 (संदेशिका gedr.); vgl. die Uebersetzung von Foucaux S. 239, N. 6.

*संदंशवदन m. *Reiher* Râǵan. 19,87.

संदंशित Adj. *geharnischt, gerüstet.* Richtiger v. l. स दं°.

संदंदिँ Adj. *erfassend.*

संदर्प m. *Uebermuth, das Pochen auf* (im Comp. vorangehend).

संदर्भ m. (adj. Comp. f. आ) 1) *das Winden* eines Kranzes u. s. w. — 2) *ein kunstgemässes Zusammenlegen, — Aufstellen.* — 3) *Verschlingung, Mischung.* — 4) *ein kunstgemässes Gefüge* von Tönen, Wörtern u. s. w. Ohne nähere Bez. *eine literarische Composition* Mahâvîraḱ. 1,11. Comm. zu Mṛḱḱh. 3,2.

संदर्श m. 1) *Anblick, das Gewahrwerden.* — 2) am Ende eines adj. Comp. (f. आ) *Aussehen.*

संदर्शन 1) n. *a) das Erblicken, Gewahrwerden, zu sehen Bekommen.* स्वप्ने संदर्शनं गम् *Jmd* (Gen.) *im Traume erscheinen,* संदर्शनं प्र-यम् *Jmd einen Anblick von sich gewähren, sich Jmd* (Gen.) *zeigen.* Loc. *im Angesicht von* (Gen.), भवत्संदर्शने so v. a. *beim Verweilen bei dir.* — *b) Blick.* — *c) das Besichtigen, in Augenschein Nehmen.* — *d) das zu Gesicht Kommen, Erscheinen.* — *e) der heliakische Aufgang eines Gestirns.* — *f) Aussehen.* — *g) das Zusammentreffen —, Zusammenkommen mit* (Instr. oder Instr. mit सह). — *h) das Sehenlassen, Zeigen;* in Comp. mit dem näheren (Acc.) oder mit dem entfernteren Obj. (Dat.). — 2) f. ई (sc. वृत्ति) *eine best. Art des Lebensunterhalts* Baudh. 3,2,9.

संदर्शनद्वीप m. N. pr. eines Dvîpa.

संदर्शनपथ m. *Gesichtskreis.*

संदर्शयितर् Nom. ag. *der sehen macht.*

संदष्ट 1) Adj. s. u. 1. दंश् mit सम्. — 2) n. *eine best. fehlerhafte Aussprache der Vocale* ṚV. Prât. 14,3. Mahâbh. (K.) 1,13,2 v. u.

संदष्टक n. *eine Art Paronomasie* Rudraṭa, Kâvyâlaṃḱâra 3,7.9 nach Aufrecht.

संदष्टता f. = संदष्ट 2).

संदातर् Nom. ag. *Fesseler, Binder.*

संदान 1) (*m.) *die Gegend unterhalb des Knies beim Elephanten* (wo ihm die Fessel angelegt wird) Çiç. 18,71. — 2) n. *a) Band, Fessel.* Nom. abstr. संदानता f. Daçak. 44,4. — *b)* MBh. 7,5923 fehlerhaft für संधान.

*संदानिका f. *ein best. Baum* Râǵan. 8,30.

संदानित Adj. *gebunden, gefesselt* Bâlar. 291,12. Kâd. 164,7 (284,8). Subhâshitâv. 1559.

संदानितक n. *eine Verbindung von drei* Çloka, *durch welche ein und derselbe Satz durchgeht,* Comm. zu Naish. 1,81.

*संदानिनी f. *Kuhstall.*

*संदामितक n. fehlerhaft für संदानितक.

1. संदाय Adj. *schenkend* in *गोसंदाय.

2. संदाय m. etwa *Zügel, Leitseil* Hariv. 2,31,56.

संदायिन् Adj. *verleihend* Subhâshitar. 10,11.

*संदाव m. *Flucht.*

संदिग्ध 1) Adj. s. u. 1. दिह् mit सम्. — 2) n. *ein doppelsinniger Ausdruck.*

संदिग्धत्व n. *Zweifelhaftigkeit, Ungewissheit* Sâh. D. 228,14.

संदिग्धपुनरुक्तत्व n. Du. *Ungewissheit und Tautologie* Sâh. D. 576.

संदिग्धी Adv. mit कर् *täuschend ähnlich darstellen* Bâlar. 160,14.

संदिदर्शयिषु Adj. mit Acc. *zu zeigen wünschend* Bhaṭṭ. 5,64.

संदिदृक्षु Adj. mit Acc. *anzuschauen verlangend.*

संदिधक्षु Adj. mit Acc. *zu verbrennen —, vollständig zu vernichten beabsichtigend.*

संदिँह् f. *Aufschüttung, Wall* oder dgl.

*सन्दी f. fehlerhaft für आसन्दी.

संदीन Adj. = दीन *niedergeschlagen, betrübt* Hariv. 2,44,36.

°संदीपक Adj. *in Flammen setzend,* so v. a. *neidisch machend.*

संदीपन 1) Adj. *in Flammen setzend, anfachend* (auch in übertragener Bed.). — 2) m. *einer der fünf Pfeile des Liebesgottes.* — 3) f. ई *eine best.* Çruti S.S.S. 23. — 4) n. *das in Flammen Setzen, Anfachen.*

संदीपनवत् Adj. *mit leicht entzündlichen Stoffen versehen.*

*संदीप्य m. *Celosia cristata.*

*संदुह्य Adj. f. in सुख° *leicht zu melken.*

संदूषण 1) Adj. (f. ई) *schändend, verderbend.* — 2) n. *das Schänden.* °कर Adj. (f. ई) *schändend.*

संदृँश् f. 1) *Anblick.* — 2) *Aussehen.* — 3) *Ausblick, Sehrichtung.* — संदृँशे s. bes.

संदृश *Aussehen* in मँधुसंदृश.

संदृँशे Dat. Infin. zu दृश् mit सम् ṚV. 2,13,5. 3,38,1. Kaṭhop. 6,9 = Çvetâç. Up. 4,20.

संदृश्य Adj. *anzusehen, erscheinend als* (Nomin.).

सँदृष्टि f. *Anblick.*

संदेर्ह m. *Zusammenkittung, Klumpen*, verächtliche Bez. *des Leibes* Çat. Br. 3,1,3,3.

संदेव N. pr. 1) m. eines Sohnes des Devaka. — 2) f. आ einer Tochter Devaka's.

संदेश m. (adj. Comp. f. आ) 1) *Anweisung, Auftrag*, — *an* (Gen. oder Loc.), *Botschaft*. संदेशतस् *im Auftrage von* (Gen.). — 2) **Geschenk*. — 3) **eine best. leckere Speise*.

संदेशक 1) m. *Mittheilung*. — 2) f. °शिका Lalit. 312,9 fehlerhaft für संदेशिका.

संदेशपद n. Pl. (adj. Comp. f. आ) *der Wortlaut eines Auftrages*.

संदेशहर 1) m. *Ueberbringer eines Auftrags*, — *einer Botschaft* (Prasannar. 61,11), *Bote, Abgesandter*. — 2) *f. आ f. zu 1) Gal.

संदेशहार Adj. *eine Botschaft überbringend*.

संदेशहारक m. *eine Art von Botschafter*.

संदेशहारिन् m. = संदेशहर 1).

संदेशार्थ m. *der Inhalt einer Botschaft*.

*संदेशोक्ति f. *Auftrag*.

संदेश्य und संदेशिन्य Adj. 1) *anzuweisen, dem man Verhaltungsmaassregeln zu geben hat*. — 2) *auf Anweisung beruhend* oder *absichtlich*. — 3) *hiesig*.

संदेष्टव्य Adj. 1) *anzuweisen, dem man Verhaltungsmaassregeln zu geben hat*. — 2) *was man Jmd zu sagen hat, woran man Jmd* (Gen.) *zu erinnern hat*.

संदेह m. (adj. Comp. f. आ) 1) *Zusammenkittung*, verächtliche Bez. *des menschlichen Leibes*. — 2) *Zweifel, Zweifelhaftigkeit, Ungewissheit*, — *in Bezug auf* (Gen., Loc. oder im Comp. vorangehend) Kâraka 1,20. *eine dem Zweifel unterliegende Sache* Âpast. न संदेहः mitten im Satz und am Ende des Verses ohne Einfluss auf die Construction so v. a. *ohne Zweifel*; eben so संदेहो नास्ति und नास्ति संदेहः. — 3) *Gefahr*. — 4) *eine best. rhetorische Figur* Vâmana 4,3,11.

संदेहत्व n. Nom. abstr. zu संदेह 2).

°संदेहदायिन् Adj. *eine Ungewissheit bewirkend in Bezug auf*, so v. a. *wegen der Aehnlichkeit erinnernd an* Vâsav. 3,1. 182,2. 3.

संदेहपद Adj. *dem Zweifel unterworfen, zweifelhaft* Çik. 21.

संदेहभृत् Adj. *Zweifel hegend in Bezug auf* (Loc.) Mahâvîraḥ. 48,1.

संदेहविषौषधि f. Titel eines Commentars Bühler, Rep. No. 776. Ind. St. 16,476.

संदेहालंकार m. und संदेहालंकृति f. *eine best. rhetorische Figur*.

संदेह्य m. = संदेर्ह 1) und संदेह 1).

संदोल m. oder संदोला f. *ein best. schwingender Schmuck*.

संदोह m. 1) *das Melken*. — 2) *alle Milch einer Heerde* VP. 5,10,39. — 3) *Gesammtheit, Fülle, Menge* Hemâdri 1,552,1. Vâsav. 48,2. 95,4. 5. 215, 2. 250,3. Citat im Comm. zu Mṛicch. 44,14. 15.

संदोहसंशय metrisch statt संशयसंदोह.

संदोहन Adj. *milchend, spendend* Çukas. 2,77.

*संदोह्य Adj. f. in सुख° *leicht zu melken*.

संद्रष्टर् Nom. ag. *der da sieht, — schaut*.

संद्रष्टव्य Adj. *den man sehen —, aufsuchen muss*.

संद्राव m. 1) *Zusammenlauf, Ort des Zusammenlaufens* Pat. zu P. 5,1,119, Vârtt. 5. — 2) * *Flucht*. — 3) *Gang, Art des Gehens* Bhaṭṭ. 7,35.

संधा 1) n. *Verbindung, Vereinigung* Çat. Br. 2, 4,3,10. — 2) Adj. in अज्ञिनसंधा. — संधा s. bes.

संधनजित् Adj. *Beute zusammengewinnend*.

संधनीय Adj. Pañkat. 149,22 fehlerhaft für संधानीय.

संधय्, °यति 1) *zusammenfügen, in Verbindung bringen mit* (Instr.). — 2) einen Pfeil mit dem Bogen *zusammenfügen*, so v. a. *auflegen*. — 3) *sich Etwas aneignen*. — 4) *sich verbinden*, so v. a. *sich aussöhnen, Frieden schliessen*. Nur संधितुम्. — 5) संधित *a) zusammengefügt*. — *b)* (mit der Sehne) *zusammengefügt*, so v. a. *aufgelegt* (Pfeil); *angelegt*. — *c) verbunden mit* (im Comp. vorangehend). मृत्यु° so v. a. *dem Tode geweiht*. — *d) verbündet, der einen Bund* oder *Frieden geschlossen hat*. — *e) geschlossen* (ein Bündniss) in सम°. — *f) durch Mischung* u. s. w. *bereitet*. — *g)* fehlerhaft für संदित. — Mit अति, °संधित *betrogen, getäuscht*. — Mit अनु, °संधित *erforscht*. — Mit अभि, °संधित 1) *zusammengefügt*. — 2) *zum Bundesgenossen gemacht*. — 3) *versehen worden mit* (Instr.). — 4) am Ende eines Comp. *entschlossen zu, beabsichtigend*. — 5) *mit einer Absicht verbunden* in अनभिसंधित Nachtr. 6. — Mit प्रति, °संधित *befestigt, verstärkt*.

संधर्तर् Nom. ag. *Zusammenhalter* Atharvaçikhop. 235.

संधा f. 1) *Uebereinkommen, Vertrag*. — 2) *Versprechen, Gelöbniss* Uttamaḥ. 38. — 3) *Absicht* Daç. 42,19. — 4) *Grenze, Termin* Kampaka 71; vgl. Mélanges asiatiques, IX, S. 86. — 5) **das Mischen, Bereiten eines Trankes*. — 6) fehlerhaft für संध्या *Dämmerung*.

संधातर् Nom. ag. 1) mit Acc. *der zusammenfügt, Zusammenfüger*. Auch als Bein. Çiva's und Vishṇu's. — 2) M. 8,342 schlechte Lesart für संदातर्.

संधातव्य 1) Adj. *a) anzufügen*. — *b) mit dem man sich verbünden, vertragen muss*. — 2) n. impers. *sich zu verbünden*, — *mit* (सह).

संधान 1) Adj. *zusammenfügend, heilend*. — 2) m. *a) ein best. über Waffen gesprochener Zauberspruch*. — *b)* N. pr. eines Ministers. — 3) *f. संधानी *a) das Mischen, Bereiten eines Trankes*. — *b) ein Ort, an dem die unedlen Metalle aufbewahrt werden*. — 4) n. *a) das Zusammenfügen, Vereinigen, Vereinigung* Vaitân. 43,45. MBu. 7,142,45. — *b) Zusammenführung, Vereinigung, Zusammenkommen von Menschen*. संधानमायात् so v. a. *Zutritt erhalten habend* (ein Bote). — *c) Fuge, Gelenk; Berührungspunct*. — *d) was eine Vereinigung bewirkt, Mittel der Vereinigung*. — *e) das Ansetzen, Wiederansetzen, Zusammenheilen*. — *f) das Auflegen eines Pfeils* (mit und ohne Hinzufügung dieses Wortes), — *auf* (Instr.) Çiç. 2,97. 20,8. — *g) das Anreihen von Wörtern* u. s. w. Auch = संधि *Verbindung der Laute in Wort und Satz*. — *h) Vereinigung Entzweiter, Vertrag, Vergleich, Bündniss, Friedensschluss, freundschaftliches Verhältniss*, — *mit* (Instr. oder Instr. mit सह) 109,17. Çiç. 2,97. 20,8. संधानासन n. und यात्रासंधान so v. a. संधायासन und संधायगमन (s. u. संधाय) MBu. 12,69,67. — *i) das Zusammensetzen, Mischen, Bereiten eines Trankes*. — *k)* **saurer Reisschleim*. — *l)* **ein geistiges Getränk*. — *m)* **eine Durst erregende Speise*.

संधानक 1) Adj. (f. °निका) *a) zusammenhaltend*. नेमि° *rund umschliessend* (ein Verband). — *b) zusammenhaltend*, so v. a. *erhaltend*. — 2) f. °निका *ein best. Getränk*.

संधानकारिन् Adj. *zusammenfügend, verheilend*. भिन्न° *Getrenntes zusammenfügend*.

संधानकृत् Adj. *zusammenfügend, heilend*.

संधानताल m. und संधानभाव m. *ein best. Tact*.

*संधानित Adj. fehlerhaft für संदानित.

*संधानिनी f. fehlerhaft für संदानिनी.

संधानीय Adj. 1) *mit dem man sich verbünden — — vertragen muss*. — 2) *zum Wiederfestmachen —, zum Verheilen beitragend, verheilend* Kâraka 1,4. Comm. zu Âpast. Çr. 14,26,2.

संधाभाषित n. *eine auf Etwas anspielende Rede* Text zu Lot. de la b. l. 77. fg. 142.

संधाभाष्य n. dass. ebend. 204.

संधाय Absol. *nach vorangegangener Verständigung* (mit einem Gegner). संधायगमन n. und संधायासन n. *ein Marsch —, ein Haltmachen nach v. V.*

°संभाषा f. *eine freundschaftliche gelehrte Unterhaltung* Kâraka 3,8. Bei den Buddhisten bedeutet संधाय *in Bezug —, mit Hindeutung auf Etwas* Vâgrakkh. 23,15. Divjâvad. 241,23. 491,16.

संधायिन् Adj. *Pfeile auflegend* Çiç. 19,97.

संधारण 1) Adj. *zusammenhaltend, erhaltend.* — 2) f. आ *a) Haltung, Stellung.* मुख° *Mundstellung.* — *b) das Richten der Gedanken auf* (im Comp. vorangehend). — 3) n. *a) das Tragen.* कुक्षि° *eines Kindes im Mutterleibe.* — *b) das Zusammenhalten, Unterhalten.* प्राण° Kâd. 248,15 (406,4). 2,28,8 (32,18). Am Ende eines adj. Comp. *unterhalten von.* — *c) das Zurückhalten, Abhalten, Verhalten, Anhalten.* प्राण° Hemâdri 1,468,16.

संधारणीय Adj. *aufrecht —, am Leben zu erhalten* Kâd. 2,116,2 (143,1).

संधार्य Adj. 1) *zu tragen, getragen werden müssend.* — 2) *bei sich zu halten, in seiner Nähe zu halten* (ein Diener). — 3) *aufrecht zu erhalten, zu behaupten, zu beobachten.* — 4) *aufzuhalten in seinen Folgen, unschädlich zu machen* Hariv. 2,22,64.

संधावचन n. = संधाभाषित Text zu Lot. de la b. l. 38.

संधि 1) Adj. *einen Uebergang enthaltend* u. s. w. — 2) m. (ganz vereinzelt f.; s. u. *i*) *a) Verbindung, Vereinigung, — mit* (Instr.) Çiç. 20,9. — *b) Verkehr mit* (Instr.). — *c) Vereinigung,* so v. a. *das Ganze, der Inbegriff* in नीति°. — *d) Uebereinstimmung.* — *e) Uebereinkunft, Verabredung.* — *f) Friede, Bündniss zwischen* (Gen.), *mit* (Instr. oder Instr. mit सह). — *g) Verbindung der Laute in Wort und Satz, die euphonischen Veränderungen zusammenstossender Laute.* — *h) Veranstaltung, Bewirkung* Daçak. 83,19. — *i) Ort* oder *Zeit des Zusammentreffens, Berührungspunct, Grenze* (Âpast. 1,11,9. MBh. 12,69,6. Hariv. 9004); *Zwischenraum, Zwischenzeit.* f. Garga in Kern's Uebersetzung zu Varâh. Bṛh. S. 30,2. — *k) Fuge, Gelenk.* °संधीषु Loc. Pl. metrisch. — *l) Berührungspunct von Himmel und Erde, Horizont.* — *m) die einem Doppeldreieck gemeinsame Linie* Çulbas. 3,177. fg. — *n) die Zeit zwischen Tag und Nacht, Uebergangszeit, Dämmerung* Âpast. 1,9,20. 11,15. 27,5. 30,8. — *o) Naht.* — *p) Falte.* — *q) Wand* Pâr. Gṛhj. 3,4, 10. fgg. Hierher oder zu *r)* संधिं क्षिद् (M. 9,276. Daçak. 57,8) oder भिद् (Chr. 127,6) *eine Wand durchschlagen, eine Bresche machen* (von Dieben gesagt). — *r) eine in der Mauer* (von Dieben) *gemachte Oeffnung, Bresche.* — *s)* beim Auge heissen so fünf *Verbindungen der Bestandtheile desselben.* — *t)* **die weibliche Scham.* — *u) Theil, Stück.* — *v) ein best.* Stotra *am Uebergange zweier Tage.*

संधिवत् Adv. Lâṭj. 3,1,32. — *w)* in der Dramatik Bez. α) *der fünf Fugen in einem Schauspiel* (मुख, विमुख, गर्भ, विमर्श und निर्वहण). Im Daçarûpa deren nur zwei. — β) *eines der 14 Glieder im* Nirvahaṇa (*Katastrophe*). — *x)* * = सावकाश. — *y)* N. pr. eines Mannes. Zu belegen als Sohn des Prasuçruta. — *z)* कर्मसंधिषु Spr. 4735 fehlerhaft für °सङ्गिषु. — 3) f. *die Genie der Verbindung.*

संधिक 1) am Ende eines adj. Comp. von संधि *Gelenk.* — 2) m. *eine Art Fieber.* — 3) *f. आ *das Brennen geistiger Getränke.*

संधिग m. = संधिक 2) Bhâvapr. 3,77.

संधिगुप्त n. *ein künstlicher Satz, in welchem durch euphonische Lautveränderungen der Sinn versteckt wird.*

संधिगृह् m. *Bienenstock* Nilak. zu MBh. 11,5,17.

संधिचमस m. Bez. *bestimmter Schalen* Âpast. Çr. 14,4,2. 6. 19. Vaitân. 19,17.

*संधिचार m. *ein durch eine Oeffnung in der Mauer einbrechender Dieb.*

संधिच्छिद्रा f. *Zerstückelung* Pr. P. 116.

*संधिच्छेदक m. = संधिचार.

संधिज 1) Adj. *a) aus einer Verbindung —, aus einer Uebergangszeit* u. s. w. *entstanden.* — *b) aus einem grammatischen* Saṁdhi *entstanden.* — *c) den Verbindungsstellen des Auges angehörig.* — *d)* **durch Destillation gewonnen.* — 2) *f. आ *Hibiscus rosa sinensis* Râgân. 10,122. Vgl. त्रिसंधि. — 3) *n. *Branntwein.*

*संधिजीवक Adj. *der auf unredliche Weise Geld erwirbt.*

संधित 1) Adj. s. u. संधय्. — 2) n. *ein gebrautes Getränk.*

*संधितस्कर m. = संधिचार.

संधित्सु Adj. *ein Bündniss —, Frieden zu schliessen wünschend, — mit* (सह) Çiç. 16,34.

संधिदूषण n. *Friedensbruch.* Pl. Kir. 1,45.

संधिन् 1) m. *ein Minister für Bündnisse.* — 2) f. °नी *eine milchende Kuh* Gaut. Âpast. Vasishṭha 14,34. Vishṇus. 51,40. Hemâdri 1,448,20. Vâsav. 166,1. Nach den Lexicographen *eine vom Bullen besprungene* und *eine zur Unzeit* oder *jeden zweiten Tag gemolkene Kuh.*

*संधिनाल m. (n. nach der v. l.) *Unguis odoratus* Râgân. 12,129.

*संधिनिर्मोचन n. Titel eines buddh. Sûtra.

संधिबन्ध m. 1) etwa *Kitt* oder *Kalk.* — 2) **Kaempferia rotunda.*

*संधिबन्धन n. *Sehne.*

संधिमति m. N. pr. eines Ministers.

संधिमत् 1) Adj. *a) wobei ein Zusammentreffen* (zweier Tage, Tageszeiten oder *Lebensalter) *stattfindet* Comm. zu Âpast. Çr. 6,29,4. 10,2,8. *वयःसंधिमती = अप्रसूततरुणी Gal. — *b) im Frieden lebend* (Vishṇu). — *c) verbündet.* — 2) m. N. pr. zweier Minister.

संधिमुक्त n. *Gliedausrenkung.*

*संधिरन्ध्रका f. *eine Bresche in einer Mauer.*

संधिराग m. = संध्याराग.

संधिरूप n. Titel eines Werkes Opp. Cat. 1.

संधिरोध m. *Verschluss der Verbindungsstelle* (von Tiegel und Deckel) Bhâvapr. 2,84.

*संधिला f. 1) *eine Bresche in einer Mauer.* — 2) *ein berauschendes Getränk.* — 3) = नान्दी = द्वादशतूर्यनिर्घोष H. an. nach der richtigen Lesart; vgl. Zach. Beitr. 89. — 4) = नदी *Fluss.* Fehlerhaft für नान्दी.

संधिविग्रहक m. *ein Minister der Bündnisse* (*der auswärtigen Angelegenheiten*) *und des Krieges.*

संधिविग्रहकायस्थ m. *ein Secretär im Ministerium der Bündnisse* (*auswärtigen Angelegenheiten*) *und des Krieges.*

संधिविग्रहकार्याधिकारिन् m. Du. *die Minister der Bündnisse* (*auswärtigen Angelegenheiten*) *und des Krieges* Hit. 61,7.

संधिविग्रहयानद्वैधीभावसमाश्रयग्रन्थ m. Titel eines Werkes Opp. Cat. 1.

संधिविग्रहिक m. = संधिविग्रहक.

संधिवेला f. *Dämmerungszeit* Pâr. Gṛhj. 2,11,4.

*संधिशूल n. *eine Art Indigestion,* = ग्रामवात Gal.

संधिषामन् n. *ein* Sâman *zu den* Saṁdhi *genannten* Stotra.

संधिसंभव 1) Adj. *aus dem grammatischen* Saṁdhi *hervorgegangen.* — 2) m. *Diphthong.*

संधिसर्पण n. *das Kriechen durch enge Wege* Pâr. Gṛhj. 2,7,6.

संधिसितासितरोग m. *eine best. Augenkrankheit.*

*संधिहारक m. = संधिचार.

संधी f. s. u. संधि 2) *k*).

संधीरण m. ein Mannsname Hem. Par. 6,87.

संधीश्वर m. N. pr. eines zur Erinnerung an die *Zusammenfügung* der Körpertheile Saṁdhimati's errichteten Heiligthums.

संधुक्षण 1) Adj. *anfachend, entflammend.* कोप°. — 2) n. *das Anfachen, Entflammen* (eig. und übertr.).

संधुक्ष्य Adj. *anzufachen* (das Feuer der Verdauung) Kâraka 6,5.

संधृति f. *das Zusammenhalten* Subhâsuitâv. 2057.

संधेय 1) Adj. *a) zusammenzufügen* in आप्रु°. — *b) verbunden werdend mit* (im Comp. vorangehend). — *c) in Ordnung zu bringen, wieder gut zu machen* in अ°. — *d) mit dem man Frieden* oder *ein Bündniss schliessen kann* oder *muss, zu versöhnen* (s. आप्रु°). — *e) dem grammatischen* Saṁdhi *zu unterwerfen.* — 2) n. impers. *sich zu verbünden mit* (Instr.), *sich zu versöhnen mit* (Loc.).

1. संध्य 1) Adj. सैंध्य (f. आ) *a) auf dem Uebergangspunct liegend* u. s. w. — *b) auf dem grammatischen* Saṁdhi *beruhend.* — 2) f. संध्या *a) Uebergangszeit, Morgen-* oder *Abenddämmerung.* Acc. mit आस्, अनु-आस् und उप-आस् *die Morgen-* oder *Abendandacht verrichten.* — *b) Morgen-* oder *Abendandacht* 70,2. — *c) die Morgendämmerung eines* Juga (*einer Weltperiode*), *die Dämmerung am Anfange und am Ende eines* Juga. — *d) die drei Gelenke des Tages: Morgen, Mittag* (माध्यंदिनी संध्या Bâlar. 28,2) *und Abend.* Auch *die Genien dieser Zeitabschnitte.* — *e) die Dämmerung*, insbes. *die Abenddämmerung*, personificirt als eine Manifestation Brahman's, als Geliebte des Sonnengottes und Çiva's, als Gattin Kâla's, Pulastja's und Pûshan's und als Schwieger Vidjutkeça's. — *f)* Bez. *eines einjährigen Mädchens, welches bei der* Durgâ-*Feier diese Göttin vertritt.* — *g)* **Grenze.* — *h)* **Gelöbniss, Versprechen.* — *i)* * = संधान. — *k)* **eine best. Blume.* — *l)* N. pr. eines Flusses.

2. संध्य 1) Adj. *nachdenkend.* — 2) *f. आ *Nachdenken.* Vgl. auch संध्या bes.

संध्यक in *रक्त°.

संध्यक्षर n. *ein auf* Saṁdhi *beruhender Vocal, d. i. Diphthong.*

संध्यर्त (?, Mârk. P. 51,87.

*संध्या Adj. *nachdenkend* Comm. zu Vâsav. S. 32. — f. s. u. 1. und 2. संध्य.

संध्यांश und °क m. *die Abenddämmerung eines* Juga (*einer Weltperiode*).

संध्यांस Adj. *die Morgen- und Abenddämmerung zu Schultern habend* MBh. 12,321,25, v. l.

संध्याकल्प m Titel Opp. Cat. 1.

संध्याकार्य n. *Morgen-* oder *Abendandacht* (Vikr. 37,9).

संध्याकाल m. *Dämmerungszeit* 154,21.

संध्याकालिक Adj. *abendlich* Comm. zu Vâsav. 216.

संध्याचल m. N. pr. eines *Berges.*

संध्यातर् Nom. ag. M. 8,342 schlechte Lesart für संदातर्.

संध्यात्रयप्रयोग m. Titel Burnell, T.

संध्यात्व n. Nom. abstr. zu संध्या *Dämmerung.*

*संध्यानाहिन् m. Bein. Çiva's. *°नाद्दिन् fehlerhaft.

संध्यापद्धति f. Titel eines Werkes.

संध्यापयोद् m. *eine Regenwolke in der Dämmerung* Çik. 75.

*संध्यापुष्पी f. *Jasminum grandiflorum.*

संध्याप्रयोग m. *Morgen-* oder *Abendandacht.*

*संध्याबल m. *ein* Râkshasa.

संध्याबलि m. 1) *eine zur Dämmerungszeit gereichte Spende.* — 2) **ein in einem* Çiva-*Tempel freigelassener Stier.*

संध्याभाष्य n. Titel eines Werkes Opp. Cat. 1.

संध्याभ्र n. 1) *eine Regenwolke in der Dämmerung* Çiç. 19,76. — 2) **rother Ocker* Râǵân. 13,61.

संध्यामय Adj. (f. ई) *aus Dämmerung bestehend* Harshaṁ. 90,15.

संध्यामाहात्म्य n. Titel eines Werkes Bühler, Rep. No. 97.

संध्याय्, °यते *dem Zwielicht gleichen* Kâd. 6,17 (6). °यित Adj. Subhâsuitar. 23,23.

1. संध्याराग m. *das rothe Glühen der Dämmerung* (eine best. Naturerscheinung) Vâsav. 254,3.

2. *संध्याराग 1) Adj. *die Farbe der Dämmerung habend.* — 2) n. *Mennig* Râǵân. 13,52.

*संध्याराम m. Bein. Brahman's.

संध्यावन्दन n. 1) *das Preisen der Morgen- und Abendröthe, Morgen- oder Abendandacht* 254,21. Vâsav. 169,3. — 2) n. Titel eines Werkes Burnell, T., °गुरुभाष्य n. (Opp. Cat. 1), °भाष्य n. (ebend.), °लघुभाष्य n. (ebend.), °विवरण n. (Burnell, T.) und °वन्दनोपासनक्रम m. (Opp. Cat. 1).

संध्यावास m. N. pr. eines Dorfes.

संध्याविद्या f. Bein. der Varadâ.

संध्याविधि m. *Morgen-* oder *Abendandacht* (Katuâs. 38,57).

संध्याशङ्खध्वनि m. *die beim Eintritt der Dämmerung auf einer Muschel geblasenen Töne.*

संध्यासमय m. *Dämmerungszeit* 156,7. Vâsav. 281,1.

संध्योपनिषद् f. Titel einer Upanishad.

संध्योपस्थान n. *Verehrung der Dämmerungszeit.*

संधास्य eine von Nîlak. zu MBh. 12,321,25 angeführte schlechte Lesart für संध्यांस.

सैंधान Adj. (*zusammen*) *pfeifend* (Winde) Maitr. S. 3,16,4 (189,16).

सन्न 1) Adj. s. u. 1. सद्. — 2) *m. *Buchanania latifolia.*

*सन्नक Adj. *zwerghaft.*

*सन्नकन्दु (Bhâvapr. 1,245) und *°म m. *Buchanania latifolia.*

संनख Adj. *wobei die Nägel von Fingern und Daumen sich berühren.* मुष्टि m. so v. a. *eine geschlossene Faustvoll* Âpast. Çr. 1,3,15. 15,13,3. Kâraka 882,12. 885,20 (7,7. 9).

संनत 1) Adj. s. u. नम् mit सम्. — 2) m. N. pr. eines Affen.

संनताङ्गी f. *eine Schöne* Vikramâṅkâk. 10,5.

संनति 1) f. *a) Gesenktheit, niedrige —, tiefe Lage* Spr. 7863. Çiç. 10,39. — *b) Verminderung, Erleichterung* (einer Last). — *c) Zuneigung, Gunst, Willfährigkeit, — gegen* (Gen.) Spr. 7863. Çiç. 10,39. — *d)* Bez. von *Sprüchen, die dieses ausdrücken.* — *e) Unterwerfung* Çiç. 16,34. — *f) Demuth, anspruchloses Betragen, — gegenüber von* (Loc.). — *g)* **Laut, Ton.* — *h)* N. pr. einer Tochter α) Devala's (Asita's). — β) Daksha's. — 2) m. N. pr. eines Sohnes *a)* des Sumati. — *b)* des Alarka.

संनतिमत् 1) Adj. *unterwürfig, bescheiden, anspruchlos, — gegenüber von* (Gen.). — 2) m. N. pr. eines Sohnes des Sumati.

संनतिहोम m. Bez. *bestimmter Spenden* TBr. 3, 8,18,5. Vgl. संततिहोम.

संनतेयु m. N. pr. eines Sohnes des Raudrâçva.

सन्नद् Adj. *zu Nichte machend.*

संनद्ध 1) Adj. s. u. 1. नह् mit सम्. — 2) m. *ein best. Sonnenstrahl.*

संनद्धव्य n. impers. *sich zu rüsten.*

सन्नभाव Adj. *kleinmüthig.* Nom. abstr. °त्व n. *Kleinmuth.*

संनम् f. = संनति 1) *c).*

संनमन n. *das Einbiegen, Verengern* Comm. zu Kâtj. Çr. 688,16.

सन्नमुसल, Loc. *wenn die Mörserkeule ruht* M. 6,56 = MBh. 12,243,8.

संनय 1) Adj. *zusammenführend.* — 2) m. *a) Versammlung.* — *b)* **Nachhut eines Heeres, Hintertreffen.*

संनयन n. *das Zusammenthun* Comm. zu Kauç. 33,8.

संनीशे Dat. Infin. zu 3. नश् mit सम् RV. 8,3,10. 55,5. VS. 23,15.

संनेकन 1) n. *a) das Zusammenbinden, Schnüren.* — *b) das Sichrüsten.* — *c) Band, Schnur.* — *d) Rüstzeug, Rüstung* MBh. 7,2,28. — *e)* fehlerhaft für संकनन. — 2) f. संनकनी Bez. *des Verses* अपरिमितानाम् u. s. w. (TBr. 3,7,4,10) Âpast. Çr. 1,5,5.

संनकनीय Adj. MBh. 9,890 fehlerhaft für संकननीय.

संनाद् m. 1) Sg. und Pl. *Getön, Gebrüll, Geschrei* u. s. w. Auch °शब्द् m. — 2) N. pr. eines Affen.

संनादन 1) Adj. *ertönen machend, mit Geräusch* u. s. w. *erfüllend.* — 2) m. N. pr. eines Affen.

संनाम m. 1) *das Sichneigen, Unterwerfung.* — 2) *Modification* Lâṭj. 2,10,24. Comm. zu Âpast. Çr. 6,26,5. 27,1. 13,20,7.

सन्नामन् n. *ein guter, schöner Name.*

संनामयितव्य Adj. *zu unterwerfen, gefügig zu machen* Divjâvad. 447,6.

*संनाय्य schlechte Lesart für सांनाय्य.

संनाह् m. 1) *das Umbinden, Gürtung.* — 2) *das Sichrüsten.* कृत° Adj. *gerüstet.* — 3) *das Sichrüsten zu, so v. a. Unternehmung.* — 4) *Band, Schnur* MBh. 4, 45, 25. — 5) *Rüstzeug, Rüstung.* — 6) *Pferdegeschirr.*

*संनाह्य Adj. *zum Kampf gerüstet* (Elephant).

सन्नि f. *Verzweiflung, Kleinmuth* in सन्निमत्त्.

संनिकर्ष 1) m. *a) Zusammenrückung, Annäherung, nahe —, unmittelbare Berührung, — mit* (im Comp. vorangehend), — *Beziehung zu* (im Comp. vorangehend); *Nähe.* Loc. *in der Nähe von* (Gen. oder im Comp. vorangehend), Acc. *in die Nähe von* (gehen u. s. w.), Abl. *aus der Nähe* (sich entfernen u. s. w.). — *b) Behälter, Sammelplatz.* — 2) Adj. *nahe stehend.*

संनिकर्षण n. *eine nahe Berührung mit* (Instr.).

संनिकर्षता f. Nom. abstr. von संनिकर्ष *nahe Berührung.*

संनिकर्षवाद् m., °वादार्थ m. und °कर्षविचार m. Titel von Werken.

संनिकाश am Ende eines adj. Comp. (f. आ) *den Schein —, das Aussehen von — habend.*

संनिकृष्ट 1) Adj. s. u. 1. कर्ष् mit संनि. — 2) n. *Nähe.* Loc. *in der Nähe von* (Gen. oder im Comp. vorangehend).

संनिग्रह् m. *Züchtigung, Bestrafung.*

संनिचय m. 1) *das Anhäufen, Sammeln.* — 2) *Vorrath, Fülle, Menge.* Vgl. अल्प°.

सन्नितास m. *ein best. Tact* S. S. S. 226.

संनिदाघ m. *Hitze, Sonnenhitze.*

*संनिध n. *Nähe.*

संनिधातर् Nom. ag. 1) *Berger, Verwahrer.* — 2) *ein in der Nähe Seiender.* f. °त्री im Sinne des fut. — 3) *ein Dienst thuender Beamter.* Als Erklärung von नेतर् Comm. zu Çat. Br. 13,5,4,6. Statt संविधातॄणाम् Vṛṣ. 90,11 ist wohl संनि° zu lesen.

संनिधान n. 1) *Behälter, Sammelplatz* MBh. 7, 201,66. — 2) *das Nahesein, Nähe, Gegenwart, Anwesenheit.* Loc. *in der Nähe —, in Gegenwart von* (Gen. oder im Comp. vorangehend), Abl. *von —* (Gen.) *her,* °तस् *zu —* (im Comp. vorangehend) *hin.* — 3) *das Dasein, Vorhandensein.*

संनिधि m. 1) *Nebeneinanderstellung, gleichzeitige Erwähnung.* — 2) *Nähe, Gegenwart, Anwesenheit, Beisein.* Loc. *in der Nähe —, in Gegenwart von, bei —; in der Nähe von —, zu —;* Acc. *in die Nähe von —, zu —;* die Ergänzung im Gen. oder im Comp. vorangehend. Acc. mit कर् *erscheinen in* (Loc.), mit वि-धा oder बन्ध् *Platz ergreifen, seinen Sitz aufschlagen in* (Loc.). — 3) *das Dasein, Vorhandensein.*

संनिनद् m. (auch Pl.) und °नाद् m. *Getön, Geschrei* u. s. w.

संनिपत्य Absol. von 1. पत् mit संनि. संनिपत्योपकारक *unmittelbar fördernd.* संनिपत्यकारिन् dass. Njâjam. 8,1,5. Comm. zu 9,1,8.

संनिपात m. 1) *Zusammenstoss* (auch von Feinden), *das Zusammenprallen, Zusammentreffen, Verbindung, — mit* (Instr.) Gaut. Âpast. 1,8,19. 24,23. Çiç. 18,37. — 2) *coitus, — mit* (Loc.). Auch mit Hinzufügung von मैथुने. — 3) *der Zusammentritt sämmtlicher drei Humores zur Hervorbringung einer Krankheit* und *die auf diese Weise entstandene Krankheit.* — 4) *eine best. Art des Ringens* VP. 5,20,54. = परस्परं संघर्षः Comm. — 5) in der Astrologie *eine best. Art von Conjunction der Planeten.* — 6) *Fall, das Niederfallen* in लक्षण°. — 7) *Tod.* — 8) *ein best. Tact* S. S. S. 226.

संनिपातकलिका f. und संनिपातचन्द्रिका f. (Burnell, T.) Titel.

संनिपातन n. *das Zusammenfallenlassen.*

संनिपातनिद्रा f. etwa *Betäubungsschlaf* Kâd. 115,9 (205,8).

संनिपातनुद् m. *eine* Nimba-*Art* Râǵan. 9,17. Suçr. 1,162,15.

संनिपातिक Adj. fehlerhaft für सांनि°.

संनिपातिन् Adj. 1) *zusammentreffend* Comm. zu Âpast. Çr. 14,5,4. Nom. abstr. °तिव n. zu 8,5,18. — 2) *unmittelbar fördernd* Comm. zu Njâjam. 8,1,5.

संनिपात्य Adj. *zu schleudern auf* (Loc.).

संनिबर्हण n. *das Niederdrücken,* so v. a. *Besiegen* (des Herzens).

संनिबोद्धव्य Adj. *zu erkennen.*

°संनिभ Adj. (f. आ) *gleich, ähnlich.* Pleonastisch nach Farbenbezeichnungen.

सन्निमत्त् Adj. *verzweifelnd, kleinmüthig.*

सन्निमित्त 1) n. *ein gutes Vorzeichen.* — 2) Adv. °म् *für eine gute Sache.*

संनियच्छन n. *das Bändigen, Zügeln, Lenken.*

संनियन्तर् Nom. ag. *Bändiger, Zügeler, Lenker.*

संनियम m. *absolute Bestimmtheit.*

संनियोग m. 1) *Anweisung, Auftrag.* — 2) *Vorschrift.*

संनियोज्य Adj. *zu Etwas anzuweisen, mit Etwas zu beauftragen* Baudh. 2,4,10.

संनिरुद्धगुद् m. *Verengerung des Mastdarms.*

संनिरोद्धव्य Adj. *einzusperren.*

संनिरोध m. 1) *Hemmung, Unterdrückung.* — 2) *Einsperrung, Gefangensetzung.* Auch Pl. — 3) *Enge.* पर्वत° *Bergschlucht.*

*संनिवपन n. *das Zusammentragen* (des Feuers).

संनिवपनीय Adj. *mit dem Zusammentragen* (des Feuers) *verbunden.*

संनिवर्तन n. *das Umkehren, Umwenden* (intrans.). Auch Pl.

संनिवाप m. *das Zusammenschütten* (der Feuer) Gaim. 6,6,32. Comm. zu Âpast. Çr. 14,34,1.

संनिवाय m. *Verknüpfung, Vereinigung.*

संनिवारण n. *das Zurückhalten.*

संनिवार्य Adj. *zurückzuhalten, zu hemmen.*

संनिवास m. 1) *das Zusammenweilen, Zusammensein.* — 2) *gemeinschaftlicher Wohnsitz, Nest.*

सन्निवास Adj. *bei Guten weilend* (Vishṇu).

संनिवासिन् Adj. *wohnend* in वन°.

संनिवृत्ति f. *Wiederkehr* in अभूयः° und अ°.

संनिवेश m. 1) *Platzergreifung, das Stehen an einem Platze, Niederlassung.* Acc. mit कर् *sich niederlassen, sich festsetzen in* (im Comp. vorangehend) und *Platz machen für* (im Comp. vorangehend); mit वि-धा *sich niederlassen, Halt machen* Hem. Par. 2,169. — 2) *das Miteinbegriffensein* Hemâdri 1,397,12. — 3) *das Aufgetragen-, Aufgedrücktwerden* (eines Zeichens) in लक्षण° Nachtr. 6. — 4) *Gründung* (einer Stadt). — 5) *Anordnung, Einrichtung, Zusammensetzung, Arrangement.* — 6) *Stellung, Lage* 215,5.9. Am Ende eines adj. Comp. *gelegen in* oder *auf* Vâsav. 110,3. — 7) *Form, Gestalt, Aussehen.* Am Ende eines adj. Comp. im Prâkrit 311,21. — 8) *Ort des Verweilens, Aufenthaltsort* Vâsav. 292,1. — 9) *versammelte Menge* Prasannar. 63,6. — 20) *die Anordnung, Einrichtung* personificirt als Sohn Tvashṭar's von der Rakanâ. — 11) MBh. 5,1825 fehlerhaft für संनिकाश.

संनिवेशन u. 1) *Wohnort, Wohnung.* — 2) *das Aufstellen* (eines Götterbildes). — 3) *das Anordnen, Anbringen.*

संनिवेशयितव्य Adj. *zu placiren, unterzubrin-*

gen Çaṅk. zu Bâdar. 4,3,2.

°संनिवेशिन् Adj. *sitzend —, steckend in.*

संनिवेश्य Adj. 1) *hineinzulegen —, — zustecken in* (Loc.). — 2) *aufzutragen, zu zeichnen* Hemâdri 1,190,10.

संनिश्चय m. *eine feststehende Meinung.* Acc. mit या *in's Klare kommen.*

संनिश्रय m. *Unterlage* in किं°.

संनिषेव्य Adj. *ärztlich zu behandeln* MBh. 8, 60,23.

सन्निसर्ग m. *ein gutes Naturell, Gutmüthigkeit.*

संनिकृती f. N. pr. eines Flusses und eines Tîrtha.

संनिकृत्या f. N. pr. eines Tîrtha, = संनिकृती.

संनिकृन n. Nom. act. in der Erklärung von संनिकृत्या.

संनिकृत 1) Adj. s. u. 1. धा mit संनि. — 2) m. *ein best.* Agni.

संनिकृततरत्व n. *das Näherliegen* Comm. zu Gobh. 3,7,7.

सन्नी Adv. mit कर् *stillen, befriedigen.*

संनृत्य n. *Tanz.*

*संनेय Partic. fut. pass. von 1. नी mit सम्.

संनोदयितव्य Adj. *anzutreiben, anzufeuern* Hariv. 2,28,32.

संन्यसन n. *Entsagung der Welt.*

संन्यस्तसंज्ञ Adj. *bewusstlos, ohnmächtig* Buâvapr. 4,109.

संन्यास m. (adj. Comp. f. आ) 1) *Entsagung, das Aufgeben;* das Object im Gen. oder im Comp. vorangehend. — 2) *Entsagung der Welt.* °धर्म Adj. Comm. zu Âpast. Çr. 9,4,5. — 3) *das Aufgeben aller Nahrung.* — 4) *Erschöpfung, gänzliche Ermattung* Kâraka 1,19. 24. — 5) *Uebereinkunft.* — 6) *Depositum, ein anvertrautes Gut.* — 7) *Einsatz beim Spiel.* — 8) **Nardostachys Jatamansi.*

संन्यासग्रहण n. *das Ergreifen des Saṁnjâsa, der Entschluss der Welt zu entsagen.* °पद्धति f. Titel eines Werkes.

संन्यासधर्मसंग्रह m., संन्यासनिर्णय m., संन्यासपद्धमञ्जरी f. und संन्यासपद्धति f. Titel von Werken.

संन्यासवत् Adj. *mit vollständiger Entsagung verbunden.*

संन्यासविधि m. und संन्यासाङ्गिक n. Titel von Werken Opp. Cat. 1.

संन्यासिक in वेद°.

संन्यासिन् Adj. 1) am Ende eines Comp. *entsagend, aufgebend.* — 2) *der der Welt entsagt hat.* — 3) *der der Nahrung entsagt hat.*

संन्यासोपनिषद् f. Titel einer Upanishad.

सन्मङ्गल n. *eine gute, vorschriftsmässige Ceremonie* u. s. w.

सन्मणि m. *ein echtes Juwel.*

1. सन्मति m. in असन्मति.

2. सन्मति Adj. *wohlgesinnt, edel denkend.*

सन्मन्त्र m. *ein guter Spruch.*

*सन्मातर् f. *eine gute Mutter,* anzunehmen für *सान्मातुर.

सन्मात्र Adj. *nur seiend, von dem nur das Sein ausgesagt werden kann.*

सन्मान häufiger Fehler für संमान.

सन्मार्ग m. *der richtige Weg* in übertragener Bed. 106,21. °योधिन् Adj. *auf eine ehrliche Weise kämpfend.*

सन्मित्र n. *ein guter Freund.*

सन्मिश्रकेश m. N. pr. eines Autors.

सन्मुनि m. *ein guter* Muni.

सन्मुहूर्त *ein guter, günstiger Zeitpunct* Paṅkad.

सन्मौलिक Adj. Bez. einer Klasse von Kâjastha.

सँन्यंस् Adj. Compar. (nur schwach सँन्यस्) *älter.* Vgl. सँनीयंस्. Nach Sâj. = संभजन oder संन्यास.

1. सप्, सँपति (auch Med.) *nachstreben, zu erreichen suchen; Jmd anhängen, sich zu thun machen um* (Acc.). — सप्तुम् MBh. 13,2744 fehlerhaft für स्वप्तुम्. — Caus. Med. dass. — Mit अभि Med. dass.

2. °सप् (stark °साप्) Adj. in ऋतसँप् und केतसँप्.

3. सप्, nur सापँयत् etwa *futuens.*

सँप m. *penis* Maitr. S. 3,7,7 (84,9).

1. सपत्त m. 1) *Anhänger, Freund* Naish. 5,2. 102. 7,20. Çiç. 10,58. 20,29. — 2) *Theilnehmer, mit einem Andern in gleichem Falle sich befindend, ähnlich* 250,30. Naish. 7,20.

2. सपत्त 1) *mit Flügeln versehen* Vâsav. 267,7. — 2) *mit Federn versehen* (Pfeil) Çiç. 2,97. 20,29. — 3) *einen Anhang —, Freunde habend* Çiç. 2,97.

सपत्तक Adj. *mit Flügeln versehen.*

सपत्तता f. und सपत्तत्व n. Nom. abstr. zu 1. सपत्त 1).

सपत्तपातम् Adv. *mit Vorliebe, mit Hinneigung* Râgat. 4,21.

सपङ्कज Adj. (f. आ) *mit einer Lotusblume versehen* 162,30.

सपटकम् Adv. *unter Trommelschlag* Kathâs. 18, 321. 26,93.

सपण Adj. *mit einer Wette verbunden* Jâgñ. 2,18.

सपताक Adj. *mit einem Banner —, mit Fahnen versehen* MBh. 13,53,30. Hariv. 4532.

सपत्त्र m. *Pfeil* (*befiedert*).

सपत्त्रा Adv. mit कर् *mit einem Pfeile so verwunden, dass das Gefieder mit hineindringt.*

*सपत्त्राकरण n. und *सपत्त्राकृति f. so v. a. *Bereitung eines heftigen Schmerzes.*

सपत्त्रित Adj. *mit einem Pfeile so verwundet, dass das Gefieder in den Körper dringt,* Daçak. 1,135.

सपँत्न m. *Nebenbuhler, Widersacher, Feind.* — सपँत्नी f. s. bes.

सपत्नकँर्शन Adj. *Nebenbuhler mindernd.*

सपत्नक्षँयण Adj. (f. ई) *Nebenbuhler verderbend.*

सपत्नक्षँत् Adj. dass.

सपत्नचँातन Adj. *Nebenbuhler verscheuchend.*

सपत्नजित् 1) Adj. *Nebenbuhler besiegend.* — 2) m. N. pr. eines Sohnes des Kṛshṇa von der Sudattâ.

सपत्नता f. *Nebenbuhlerschaft, Feindschaft.*

सपत्नतुँर् Adj. (Nom. °तूँस्) *Nebenbuhler überwindend.*

सपत्नत्व n. *Nebenbuhlerschaft.*

सपत्नदँम्भन Adj. *Nebenbuhler schädigend.*

सपत्नदूषण Adj. *Nebenbuhler verderbend.*

सपत्नसाद् Adj. fehlerhaft für सपत्नसाह् Hariv. 3,30,60.

सपत्नसाहँ Adj. (f. ईँ) *Nebenbuhler bewältigend.*

सपत्नहँन् Adj. (f. °घ्नी) *Nebenbuhler schlagend.*

*सपत्नारि m. *eine Bambusart.*

1. सपँत्नी Adj. f. *denselben Herrn habend;* Subst. *ein Weib desselben Mannes, Nebenfrau; Nebenbuhlerin.*

2. सपत्नी Adj. = सपत्नीक.

3. सपत्नी Adv. mit कर् *zum Nebenbuhler machen.*

सपत्नीक Adj. *in Begleitung der Frauen* oder *der Frau, nebst Frau* MBh. 13,14,69. Hariv. 11842. Hemâdri 1,244,7. 9. 645,16. 646,2. Câk. 168.

सपत्नीत्व n. Nom. abstr. zu 1. सपत्नी.

सपत्नीश m. Bein. Çiva's Hariv. 7433.

सपत्न्य (metrisch) n. fehlerhaft für सापत्न्य.

सपदि Adj. *sofort, alsbald, im Nu.*

सपद्म Adj. *mit Lotusblüthen versehen.*

सपद्मक Adj. *mit einer Lotusblüthe versehen* und zugleich *prachtvoll* (पद्मा = श्री) Çiç. 13,38.

सपत्रिमिषँ m. N. pr. eines mythischen Wesens Suparṇ. 23,3.

सपर् n. *eine best. hohe Zahl.*

सपराक्रम Adj. *mächtig, gewaltig* MBh. 1,153,35.

सपरिक्रम Adj. *mit Gefolge* Paṅkat. 81,22.

सपरिच्छद Adj. (f. आ) *nebst Hausgeräthe, Reisezeug, Gefolge, Dienerschaft* M. 7,40. 9,241. 274. R. 2,36,24. 37,25. 46,28. Chr. 112,22.

सपरिजन Adj. *nebst Gefolge* Paṅkad. 17.

सपरितोषम् Adv. *mit Befriedigung, erfreut* 310, 21. 327,20.

सपरिवार Adj. (f. आ) *nebst Gefolge* Paṅkad. 52.

Ind. St. 10,313.

सँपरिश्रय Adj. *mit einer Einfriedigung* Çat. Br. 14,9,4,22.

सपरिश्रित्कम् Adv. *bis zu den* Pariçrit Kâtj. Çr. 18,3,7.

सपरिषत्क Adj. *sammt Anhang* Gobh. 3,2,52. 4,28.

सपरिहास Adj. *scherzhaft* Kâd. 2,6,19.

सपर्ण Adj. (f. आ) *mit Blättern versehen* Hemâdri 1,139,14.

सपर्य्, सपर्यँति 1) *Pflege* oder *Sorgfalt widmen, sich dienend zu thun machen um.* — 2) *ehren, verehren.* — 3) *zur Ehre ausführen.* — 4) *gern annehmen, gratum habere.* — Mit वि *hier und dort verehren.*

सपर्य, सपरिँय 1) Adj. von unbestimmbarer Bed. — 2) f. सपर्या (Götter und Menschen erwiesene) *Verehrung, Ehrenerweisung* Bâlar. 84,23. Auch Pl.

सपर्याण Adj. (f. आ) *gesattelt* Kâd. 192,14.

सपर्यासप्तक n. Titel eines Werkes Burnell, T.

सपर्यु Adj. 1) *ehrend, huldigend.* — 2) *ergeben, treu.*

सपर्यण्य Adj. *colendus* Kauç. 6,26.

सपर्वत Adj. (f. आ) *nebst den Bergen* Ind. St. 9,76.

सपलाश Adj. (f. आ) *mit Blättern versehen.*

सपवित्र Adj. (f. आ) *nebst* Pavitra Kâtj. Çr. 2, 5,10. 10,1,21. Nom. abstr. °ता f. Comm. zu 2,5,10.

सँपशु Adj. 1) *von Vieh begleitet, sammt Vieh.* — 2) *mit einem Thieropfer verbunden.*

सपशुक Adj. = सपशु 2).

सपात्र Adj. (f. आ) 1) *nebst den zugehörigen Schalen* u. s. w. Kâtj. Çr. 9,2,11. 14,4,17. 25,13,44. — 2) *mit den Schalen* u. s. w. *in der Hand* Kâtj. Çr. 10,6,23.

सपाद् Adj. *nebst einem Viertel.*

सपादक Adj. *nebst —, bis zu den Füssen.*

*सपादमत्स्य m. *Wels, Silurus* Bhâvapr. 2,13.

सपादलक्ष m. oder n. 1) *hunderttfünfundzwanzig Tausend* Pañkat. ed. Bomb. 1,112,8. — 2) N. pr. eines Districts Uttamañ. 7. 8. 364. °हमापाल m. Ind. Antiq. 6,194. 199. 201. 203. °शिखरिन् m. N. pr. eines *Berges* 10,342.

सपादुक Adj. *beschuht.*

सपाल 1) Adj. *a) von einem Hüter begleitet.* — *b) nebst dem Fürsten.* — 2) *m. N. pr. eines Fürsten.

सपिण्ड Adj. (f. आ) *am* Piṇḍa *für die Manen theilnehmend, nicht ferner als in der sechsten* (ursprünglich wohl nur *in der dritten*) *Generation mit Jmd* (Gen.) *verwandt* Gaut. Âpast. Baudh. 1, 11,9. Vgl Jolly, Tagore Law Lectures, 1883, S. 168. fgg. Nom. abstr. °ता f.

सपिण्डन n. Nom. act. von सपिण्डय्. °प्रयोग m. Titel eines Werkes.

सपिण्डनिर्णय m. Titel eines Werkes Burnell, T.

*सपिण्डय्, °यति *Jmd zu einem* Sapiṇḍa *machen, Jmd die Rechte eines* Sapiṇḍa *ertheilen, zum ersten* Çrâddha *nach einem Todesfalle zulassen, das erste* Çrâddha *vollziehen.*

सपिण्डी Adv. mit कर् dass.

सपिण्डीकरण n. = सपिण्डन.

सपिण्डीक्रमण n. fehlerhaft für °करण.

सपितृक Adj. *nebst dem Vater* oder *den Vätern* Âçv. Gṛhj. 3,9,1. Hemâdri 1,646,2.

सपितृराजन्य Adj. *nebst den Königlichen unter den Vätern* Âçv. Gṛhj. 3,9,1.

सपित्व n. etwa *Gemeinschaft.*

सपिन् in निष्पपिँन्.

सपिधान Adj. *mit einem Deckel versehen* MBh. 4,13,16. Râgat. 1,128.

*सपिशाच Adj. (f. आ) *auf* Piçâka *deutend* P. 6, 3,80. Sch.

*सपीतक 1) m. *Luffa foetida* oder *eine andere Species.* — 2) *f. °तिका *eine grosse Cucurbitacee.*

1. सँपीति f. *Gemeinschaft des Trinkens* Maitr. S. 2,7,12 (92,14).

2. सँपीति m. *Trinkgenosse.*

सपुच्छ Adj. *nebst dem Schwanze, — äussersten Ende* Comm. zu Kâtj. Çr. 18,4,22.

सपुत्र Adj. (f. आ) 1) *einen Sohn habend* Vishṇus. 6,29. — 2) *nebst dem Sohne, — den Kindern, — dem Kalbe* Çâṅkh. Çr. 6,6,12. MBh. 1,74,13. 3,79,3. R. 2,21,56. Kathâs. 9,88. 10,205. 23,25. Hemâdri 1, 464,17. — 3) etwa *mit kinderähnlichen Figuren verziert.*

सपुत्रक Adj. (f. °त्रिका) *nebst dem Söhnchen* Pâr. Gṛhj. 1,16,22.

सपुत्रिन् Adj. *nebst den Söhnen, — Kindern* Hariv. 11842.

सँपुरश्चरण Adj. *sammt den Vorbereitungen* Çat. Br. 10,3,5,3.

सँपुरीष Adj. (f. आ) 1) *mit Füllsel versehen* Kâtj. Çr. 17,7,9. — 2) *Koth enthaltend* Çat. Br. 12,5,2,5.

सपुरुष Adj. *sammt den Leuten.*

सपुरोऽनुवाक्य Adj. *nebst der* Puronuvâkjâ, *mit der* P. *versehen* Çâṅkh. Çr. 1,1,22. 2,19. 13,24,18.

सपुरोडाश Adj. *ein best.* Ekâha Çâṅkh. Çr. 14, 73, 3.

सपुलक Adj. *bei dem die Härchen sich sträuben* (vor Wollust) Spr. 2937. °म् Adv. *unter Sträuben der Härchen* Gît. 7,22.

सपुष्प Adj. *mit Blumen versehen, — geschmückt, blühend* Vishṇus. 99,19. R. 4,7,12. Pañkad. 44.

सपूर्व Adj. (f. आ) 1) *nebst dem vorangehenden Laute.* — 2) *von den Vorfahren besessen.*

सपृषदाज्य Adj. *nebst gesprenkelter Butter* Kâtj. Çr. 6,2,6.

सपोत Adj. (f. आ) *mit einem Schiff* Ind. St. 15,269.

सपौष्णमैत्र Adj. *nebst den Mondhäusern* Revatî *und* Anurâdhâ Varâh. Bṛh. S. 15,28.

सप्त Adj. Beiw. Vishṇu's Vishṇus. 98,44. Hier werden सप्त महाभाग als zwei Worte gefasst; anders Nilak. zu MBh. (s. u. सप्तमहाभाग). — Vgl. त्रिषप्त und त्रिसप्त.

सप्तऋषि m. Pl. = सप्तर्षि.

सप्तऋषिवत् Adj. *von den sieben* Ṛshi *begleitet.*

सप्तऋषीण Adj. zu सप्तऋषि.

सप्तक 1) Adj. *aus sieben bestehend.* चत्वार: सप्तका: *aus 28 bestehend,* सप्त सप्तका: und सप्तका: सप्त *neunundvierzig.* — 2) m. (Kâraka 6,1) n. (Divjâvad. 99,20. 167,17) *Woche.* — 3) *f. ई *ein weiblicher Gürtel.* — 4) n. *Siebenzahl, Heptade* Hemâdri 1, 590,14. Am Ende eines adj. Comp. f. सप्तिका.

सप्तकथामय Adj. (f. ई) *aus sieben Erzählungen bestehend* Kathâs. 8,1.

सप्तकपाल Adj. *auf sieben Schalen befindlich* Çat. Br. 2,5,1,12. 5,3,1,6.

सप्तकर्ण m. N. pr. eines Mannes.

सप्तकुमारिकावदान n. *die Legende von den sieben Jungfrauen.*

सप्तकृत् m. N. pr. eines zu den Viçve Devâs *gezählten Wesens.*

सप्तकृत्वस् Adv. *siebenmal.*

सप्तगङ्ग n. N. pr. einer Oertlichkeit. *°म् Adv.

सप्तगण Adj. *aus sieben Schaaren bestehend.*

सप्तगु 1) Adj. *sieben Rinder besitzend* oder *mit sieben Rindern fahrend.* — 2) m. N. pr. eines Liedverfassers.

सप्तगुण Adj. (f. आ) *siebenfach.*

सप्तगृध्र m. Pl. *die sieben Geier* (?).

सप्तगोदावर N. pr. 1) n. einer Oertlichkeit. *°म् Adv. — 2) f. ई eines Flusses.

सप्तचक्र Adj. *siebenräderig.*

सप्तचत्वारिंश Adj. *der 47ste.*

सप्तचत्वारिंशत् f. *siebenundvierzig.*

सप्तचरु n. (Nomin. °रूम्!) N. pr. einer Oertlichkeit.

सप्तचितिक Adj. *in sieben Lagen geschichtet.*

सप्तच्छद m. *Alstonia scholaris* (*siebenblätterig*) Râgân. 12,35. Çiç. 1,22.

सप्तच्छन्दस् Adj. *sieben Metra enthaltend* Sâṅkhjatopan. 44,2.

सप्तच्छिद्र Adj. (f. आ) *siebenlöcherig* Kauç. 81.

सप्तजन m. Pl. Collectivname für *sieben* bestimmte Muni.

सप्तजिह्व 1) Adj. *siebenzüngig* 80,6. — 2) m. *Feuer, der Gott des Feuers.*

*सप्तज्वाल m. *Feuer.*

सप्तत Adj. *der siebzigste* in Comp. mit vorangehenden Einern.

सप्ततन्ति Adj. *siebensaitig* Comm. zu Kâtj. Çr. 20,3,2 und zu Çat. Br. 13,4,3,3.

सप्ततन्तु 1) Adj. *siebenfädig*, so v. a. *aus sieben Abschnitten bestehend* (Opfer). — 2) m. *Opfer* Kâd. 59,21 (111,9). Bâlar. 53,15.

सप्ततन्त्री Adj. f. *siebensaitig* MBh. 3,134,14.

सप्ततय Adj. (f. ई) *siebentheilig* Âpast. Çr. 15,20,8.

सप्तति f. 1) *siebzig.* Das Gezählte congruirt im Casus mit dem Zahlworte, steht im Gen. Pl. oder geht im Comp. voran oder nach. — 2) *ein Siebzig*, so v. a. *siebzig Jahre.*

सप्ततितम Adj. *der siebzigste.*

सप्ततिम Adj. dass. भाग m. *Theil* Hemâdri 1,117, 10 = 2,*a*,36,4.

सप्ततिरत्नमालिका f. Titel Opp. Cat. 1.

सप्ततिवायन Adj. *siebzigjährig.*

सप्तत्रिंश Adj. *der 37ste.*

सप्तत्रिंशत् f. *siebenunddreissig.* Das Gezählte congruirt im Casus mit dem Zahlwort.

सप्तत्रिंशति f. dass. mit derselben Construction.

सप्तत्रिंशद्रात्र n. *eine best. Feier.*

सप्तत्य Adj. (f. ई) *der siebente.*

सप्तदश 1) Adj. (f. ई) *a) der siebzehnte. — b) mit siebzehn verbunden. — c) aus siebzehn bestehend. — d) mit dem siebzehntheiligen* Stoma *verbunden, ihm analog u. s. w. — e)* Pl. = सप्तदशन् *siebzehn.* — 2) m. *ein siebzehntheiliger* Stoma. — 3) n. *a) eine Gruppe von siebzehn.* — *b)* Name eines Sâman VP. 1,3,54.

सप्तदशक Adj. = सप्तदश 1) *c).* संख्याने °के so v. a. *wenn man die Zahl siebzehn annimmt.*

सप्तदशच्छदि Adj. *17 Dächer habend* TS. 6,2,10,6.

सप्तदशता f. *die Zahl siebzehn.*

सप्तदशधा Adv. *siebzehnfach.*

सप्तदशन् Adj. Pl. (Nom. Acc. °दश) *siebzehn.*

सप्तदशम Adj. *der siebzehnte.*

सप्तदशरात्र m. n. *eine best. siebzehntägige Feier.*

सप्तदशर्च Adj. *siebzehnversig;* n. *ein solches Lied.*

सप्तदशवत्स् Adj. *mit dem siebzehntheiligen* Stoma *verbunden.*

सप्तदशवर्तनि Adj. *die Bahn für einen siebzehntheiligen* Stoma *bildend* TS. 4,3,3,1.

सप्तदशविध Adj. *siebzehnfach* Çâṅkh. Çr. 16,4.

सप्तदशशराव Adj. *von siebzehn* Çarâva (*ein best. Kornmaass*) TBr. 1,3,4,5. 6,8. Çat. Br. 5,1,4,12.

सप्तदशसामिधेनीक Adj. *mit siebzehn* Sâmidhenî-*Versen versehen* Çâṅkh. Br. 1,1. Âpast. Çr. 3, 15,4. 5,22,8.

सप्तदशस्तोम Adj. *mit dem siebzehntheiligen* Stoma *versehen* Çâṅkh. Çr. 10,4,1. 11,11,1. 14,24,2.

सप्तदशाक्षर Adj. *siebzehnsilbig.*

सप्तदशाभिकृत Adj. *dem siebzehntheiligen* Stoma *entsprechend* Çat. Br. 12,3,4,5.

सप्तदशार Adj. *siebzehnspeichig.*

सप्तदशारत्नि Adj. *siebzehn Ellen lang* Çat. Br. 3,6,4,26. Nom. abstr. सप्तदशारत्निता f. Comm. zu Gaim. I, S. 232, Z. 1.

सप्तदशिन् Adj. *mit siebzehn* (Stotra) *versehen.*

सप्तदिन° und सप्तदिवस° *sieben Tage, eine Woche.*

*सप्तदीधिति m. *Feuer.*

1. सप्तद्वीप° *die sieben Inseln der Erde*, so v. a. *die ganze Erde.*

2. सप्तद्वीप Adj. (f. आ) *aus sieben Inseln bestehend* (die Erde). °धरापति m. so v. a. *Beherrscher der ganzen Erde.*

सप्तद्वीपवत् 1) Adj. dass. 106,12. Ind. St. 15,267. — 2) f. °वती *die ganze Erde.* °पति m. *Beherrscher der ganzen Erde.*

सप्तधा Adv. 1) *in sieben Theilen (Theile), siebenfach* Çiç. 17,68. — 2) *siebenmal.*

सप्तधातु 1) Adj. (f. eben so) *a) aus sieben bestehend, siebenfach. — b) aus sieben Hauptbestandtheilen bestehend* (der Körper). — 2) *m. N. pr. eines der zehn Rosse des Mondes.

सप्तधातुक Adj. = सप्तधातु 1) *b).*

सप्तधातुमय Adj. *aus sieben verschiedenen Metallen gemacht* Hemâdri 1,657,6.

सप्तधातुवज्रध्वज Adj. *dessen Schutzvorrichtung am Wagen die sieben Hauptbestandtheile des Körpers sind* Buâg. P. 4,29,19.

सप्तधान्य n. Sg. und Pl. *die sieben Arten Korn* Hemâdri 1,604,10. 657,14.

सप्तधान्यमय Adj. *aus den sieben Kornarten gebildet* Hemâdri 1,413,13.

सप्तधार n. N. pr. eines Tîrtha.

सप्तन् Adj. Pl. (Nom. Acc. सप्त) *sieben.* Diese Zahl drückt zugleich eine *unbestimmte Vielheit* aus, wie in kleinerem Maassstabe die *Dreizahl.* Daher auch die Vervielfältigung der *sieben* mit der *drei.*

सप्तनली f. *Vogelleim.*

सप्तनवत Adj. *der 97ste.*

*सप्तनाडिक adj. in Verbindung mit चक्र n. und *°नाडीचक्र n. *ein best. astrologisches Diagramm* (*sieben* aus einem Puncte ausgehende *Schlangenlinien*) *zur Bestimmung von Regen.*

सप्तनामन् Adj. *siebennamig.*

*सप्तनामा f. *Polanisia icosandra.*

सप्तनिधन n. Name eines Sâman Ârsh. Br.

सप्तपञ्चाश Adj. *der 57ste.*

सप्तपञ्चाशत् f. *siebenundfünfzig.*

सप्तपत्र 1) Adj. *a) siebenblätterig. — b) mit sieben Rossen bespannt* Vâsav. 86,3. — 2) m. *a) Alstonia scholaris* Vâsav. 86,3. — *b) *eine Art Jasmin.*

सप्तपद् Adj. (f. °पदी) 1) *sieben Schritte thuend* (womit eine Ehe, ein Bündniss abgeschlossen wird). — 2) *abgeschlossen*, so v. a. *besiegelt.* — 3) so v. a. *für alle Bedürfnisse genügend.*

सप्तपद् 1) Adj. (f. आ) *a) sieben Schritte thuend* (womit eine Ehe, ein Bündniss abgeschlossen wird). — *b) aus sieben Stollen bestehend.* — 2) f. सप्तपदी *eine Zahl von sieben Schritten.* °करण n. *der Abschluss einer Ehe durch die sieben Schritte, welche die Braut bei der Ceremonie thut,* Kull. zu M. 9,71. 72.

सप्तपदार्थचन्द्रिका f. (Burnell, T.), °पदार्थनिरूपण n., °पदार्थी f., °टीका f. und °व्याख्या f. Titel.

सप्तपराक m. *eine best. Kasteiung.*

सप्तपर्ण 1) m. *Alstonia scholaris* Râgân. 12,35. Mat. med. 191. — 2) f. ई *Mimosa pudica* Râgân. 5,104. — 3) n. *a) die Blüthe von Alstonia scholaris. — b) *ein best. Gebäck.*

सप्तपर्णक m. = सप्तपर्ण 1).

सप्तपलाश 1) Adj. (f. ई) *aus sieben Blättern bestehend* Kauç. 38. — 2) *m. *Alstonia scholaris.*

सप्तपुत्र Adj. *sieben Söhne (Kinder) habend.*

*सप्तपुत्रसू f. *eine Mutter von sieben Söhnen (Kindern).*

सप्तपुरुष Adj. *aus sieben* (□-) *Manneslängen bestehend* Çat. Br. 6,1,4,6. 10,2,3,5.

सप्तबाल्य n. N. pr. des Reiches des Bâlhika.

सप्तबृहत्स्तोत्र n. Titel eines *Lobgesanges.*

सप्तबुध्न Adj. *sieben Böden habend.*

सप्तभङ्गिन् m. Bez. *der* Gaina VP.^{2} 3,209.

सप्तभङ्गिनय und सप्तभङ्गी° (Çaṅk. zu Bâdar. 2, 2,33) m. bei den Gaina *die Methode der sieben mit dem Worte „vielleicht" (स्यात्) beginnenden Formeln der skeptischen Dialektik.*

*सप्तभद्र m. *Acacia Sirissa.*

सप्तभूम Adj. *siebenstöckig* Hem. Par. 2,673. Çiçup. 205.

सप्तभूमिक Adj. dass. Paṅkat. ed. Bomb. 1,46,23. °काप्रासाद fehlerhaft in der Kosegg. Ausg. 44,18.

सप्तभूमिमय Adj. dass. Ind. St. 15,434.

सप्तभीम Adj. dass. MBh. 13,107,72. R. 5,10,11.

सप्तम् 1) Adj. (f. ई) *der siebente.* — 2) f. ई *a) der siebente Tag in einer Monatshälfte.* — *b) der siebente Casus, Locativ, die Endungen dieses Casus.* — *c) der Charakter und die Personalendungen des Potentialis.* — *d) eine best.* Mûrkhanâ S. S. S. 31.

सप्तमक Adj. *der siebente.*

*सप्तमल्ल m. *Feuer.*

सप्तमरीचि 1) Adj. *siebenstrahlig.* — 2) m. *Feuer.*

सप्तमहाभाग Adj. als Beiw. Vishṇu's MBh. 12, 338,4, No. 43 nach Nilak. = सप्तभिर्गायत्र्यादिभिर्पणीयाः सप्तैव महान्तो यज्ञभागा यस्य. Im Vishṇus. werden सप्त महाभाग als zwei Beiwörter gefasst.

सप्तमातृ Adj. *sieben Mütter habend.*

सप्तमानुष Adj. *bei den sieben Menschenstämmen wohnend, d. i. bei Allen gegenwärtig.*

सप्तमार्ग m. N. pr. eines Mannes Ind. St. 14,122 u. s. w.

सप्तमाष्टम Adj. Du. *der siebente und achte* AV. 19,22,3.

सप्तमास्य Adj. *siebenmonatlich* (Kind).

सप्तमीय Adj. *der siebente.*

सप्तमीसमास m. *ein Compositum, in dem das erste Glied als Locativ zu fassen ist.*

सप्तमुष्टिक m. *eine best. Mixtur gegen Fieber.*

सप्तमूर्तिमय Adj. (f. ई) *siebengestaltig* Ind. St. 15,438.

सप्तम्यर्कव्रत n. *eine best. Begehung.*

सप्तयम Adj. *mit sieben Tonlagen* ṚV. Prât. 13,17.

सप्तयोजनी f. *eine Strecke von sieben* Jogana Râgat. 5,103.

सप्तरक्त n. Sg. *die sieben rothen Theile am Körper.*

सप्तरत्नपद्मविक्रामिन् m. N. pr. eines Buddha. v. l. °पद्मविक्रान्तगामिन्.

सप्तरत्नमय Adj. *aus sieben Edelsteinen bestehend* Kâraṇḍ. 86,14.

सप्तरश्मि Adj. 1) *siebensträngig.* — 2) etwa *siebenzüngig.*

1. सप्तरात्र n. *ein Zeitraum von sieben Nächten (Tagen), Woche* Divjâvad. 377,11. 12.

2. सप्तरात्र 1) m. *ein best.* Ahina. — 2) n. Pl. Bez. verschiedener heiliger Bücher der Vishṇu'iten Agni-P. 39,1.

सप्तरात्रक Adj. (f. °त्रिका) *siebentägig, sieben Tage während* Hariv. 2,19,16.

सप्तरात्रिक (?) n. = 1. सप्तरात्र.

सप्तराव m. N. pr. eines Sohnes des Garuḍa MBh. 5,101,11. v. l. सप्तवार.

सप्तराशिक *the rule of seven.*

सप्तरुचि 1) Adj. *siebenstrahlig.* — 2) m. *Feuer* Çiç. 20,53.

सप्तर्च Adj. *siebenversig; n. ein solches Lied* Vaitân.

सप्तर्षि m. 1) Pl. *die sieben* Ṛshi, *eine best. Klasse hochverehrter Wesen.* Am Himmel *die sieben Sterne des grossen Bären.* *सप्तर्षिपूता दिक् so v. a. *Norden.* — 2) Sg. *einer der sieben* Ṛshi MBh. 13,18,43.

सप्तर्षिक° = सप्तर्षि 1).

सप्तर्षिकुण्ड n. Pl. Name von *Badeplätzen, die den sieben* Ṛshi *geheiligt sind,* MBh. 3,83,72.

*सप्तर्षिज्ञ m. *der Planet Jupiter.*

सप्तर्षिता f. Nom. abstr. zu सप्तर्षि 1).

सप्तर्षिमत n. Titel eines Werkes.

*सप्तर्षिमत्त् Adj. von सप्तर्षि.

सप्तर्षिलोक m. *die Welt der sieben* Ṛshi.

सप्तर्षिस्तोत्र n., सप्तर्षिस्मृति f. und °संग्रह m. Titel.

सप्तल 1) *m. N. pr. eines Mannes. — 2) f. आ Bez. *verschiedener Pflanzen* Harshak. 1,1. 7,11. Nach den Lexicographen *arabischer Jasmin, der Seifenbaum, Mimosa concinna, Abrus precatorius* und *Bignonia suaveolens.*

सप्तलक्षण n. und °भाष्य n. Titel Opp. Cat. 1.

सप्तलक्षणमय Adj. *siebenfach gekennzeichnet* Ind. St. 15,434.

सप्तलिका f. *eine best. Pflanze.*

सप्तलोकमय Adj. *die sieben Welten in sich schliessend* (Vishṇu) Agni-P. 38,47.

सप्तलोकी f. *die sieben Welttheile, so v. a. die ganze Erde* Prasannar. 151,2.

सप्तवत्त् 1) Adj. *das Wort* सप्तन् *enthaltend; f.* °वती *ein solcher Vers* Âpast. Çr. 5,18,1. 7,7,1. — 2) f. °वती N. pr. eines Flusses.

सप्तवधि 1) Adj. *mit sieben Riemen gefesselt* (die Seele). — 2) m. N. pr. eines Mannes.

सप्तवह्नय Adj. *mit sieben Schutzvorrichtungen am Wagen versehen* Bhâg. P. 4,26,2.

सप्तवर्ग m. *eine Gruppe von Sieben.*

*सप्तवर्मन् m. N. pr. eines Grammatikers.

सप्तवर्ष Adj. (f. आ) *sieben Jahre alt* Comm. zu Çâṅkh. Gṛhj. 1,5.

सप्तवादिन् m. Bez. *der Gaina* VP.[2] 3,209. Vgl. सप्तभङ्गिन् fg.

सप्तवार m. N. pr. eines Sohnes des Garuḍa. v. l. सप्तराव.

सप्तवार्षिक Adj. (f. ई) *sieben Jahre alt* Pañcat. 167,2. Ind. St. 15,305.

सप्तविंश Adj. 1) *der 27ste.* — 2) *aus 27 bestehend.*

सप्तविंशक Adj. = सप्तविंश 2).

सप्तविंशत् *siebenundzwanzig.* Acc. eben so 101,2.

सप्तविंशति f. *siebenundzwanzig.* Das Gezählte congruirt im Casus mit dem Zahlwort, steht im Gen. oder geht im Comp. voran.

सप्तविंशतिक Adj. *aus 27 bestehend.*

सप्तविंशतितम und °विंशतिम Adj. *der 27ste.*

सप्तविंशतिरात्र n. *ein best.* Sattra.

सप्तविंशतिशत n. Pl. *hundertsiebenundzwanzig* Ait. Âr. 338,1 v. u.

सप्तविंशतिसाधुलक्षण n. Titel eines Werkes.

सप्तविंशिन् Adj. *aus 27 bestehend.*

सप्तविदारु m. *ein best. Baum.*

सप्तविध Adj. (f. आ) *siebenfach, siebenfältig, siebenartig* Çulbas. 3,23. Nom. abstr. सप्तविधता f.

सप्तविभक्तिनिर्णय m. Titel Burnell, T.

सप्तवृष Adj. *sieben Stiere besitzend* AV. 5,16,7.

सप्तवेलम् Adv. *siebenmal* Çâṅg. Saṃh. 3,11,28.

सप्तव्यसनकथा f. Titel eines Werkes Bühler, Rep. No. 681. Vgl. Ind. St. 15,330.

सप्तशत 1) Adj. u. n. s. अर्ध°. — 2) f. ई *a) siebenhundert.* — *b)* Titel verschiedener Werke Burnell, T. Opp. Cat. 1. °काव्य n., °गुप्तवतीव्याख्या f. (Opp. Cat. 1), °बीजमन्त्रविधान n. (Burnell, T.), °भाष्य n. (Opp. Cat. 1), °मन्त्रविभाग m. (ebend.), °मूल n. (ebend.), °विवृति f., °व्याख्या f. und °स्तोत्र n. (Burnell, T.).

सप्तशतक 1) n. Titel einer Sammlung von 700 erotischen Versen in Prâkrit. — 2) f. °तिका Titel eines Werkes.

सप्तशफ Adj. (f. आ) *siebenhufig* Maitr. S. 3,7,4 (78,18). Âpast. Çr. 7,12,1.

सप्तशलाकचक्र n. *ein best. astrologisches Diagramm* (sieben senkrechte Linien, durchschnitten von sieben wagerechten) *zur Bestimmung eines glücklichen Hochzeitstages.* °विधि m. Titel.

सप्तशालिवटी f. *best. Quecksilberpillen gegen Syphilis* Mat. med. 36. Bhâv. P. 6,52.

सप्तशिरस् Adj. *siebenköpfig* R. 4,33,41.

*सप्तशिरा f. s. सप्तसिरा.

सप्तशिव Adj. (f. आ) nach Sâj. *die sieben* (Welten) *beglückend.*

सप्तशीर्ष Adj. *siebenköpfig.* Als Beiw. Vishṇu's Vishṇus. 1,56 auf verschiedene Weisen erklärt.

सप्तशीर्षन् Adj. (f. °शीर्ष्णी) dass.

सप्तश्रोतस् n. schlechte Schreibart für °स्रोतस्.

सप्तश्लोकी f. Titel eines Werkes Burnell, T.

सप्तषष्ट Adj. *der 67ste.*

सप्तषष्टि f. *siebenundsechzig.* Auch in Comp. mit शत n. Pl. und सहस्र n. Pl.

सप्तषष्टितम Adj. *der 67ste.*

सप्तषष्टिभाग m. *der 67ste Theil.*

सप्तसंस्थाप्रयोग m. Titel Burnell, T.

सप्तसप्तक 1) Adj. *aus 49 bestehend.* — 2) n. *neunundvierzig.*

सप्तसप्तत Adj. *der 77ste.*

सप्तसप्तति f. *siebenundsiebzig.* वत्सरे °तौ so v. a. *im 77sten Jahre.*

सप्तसप्ततितम Adj. *der 77ste.*

सप्तसप्ति 1) Adj. *mit sieben Rossen fahrend.* — 2) m. *die Sonne* Çiç. 11,48. Kâd. 257,9 (420,19). Harshaç. 96,24. Râgat. 7,23.

सप्तसप्तिन् Adj. *je in sieben bestehend* Tâṇḍya-Br. 2,14,1.

सप्तसम in *प्राच्य°.

सप्तसमुद्रवत् Adj. *von den sieben Meeren umgeben.*

सप्तसमुद्रान्त Adj. (f. आ) *bis an die sieben Meere sich erstreckend* (die Erde) R. 4,15,8.

सप्तसागरक n. = सप्तसागरदान Hemâdri 1,337,16.

सप्तसागरदान n. *das Verschenken der sieben Meere* (bildlich dargestellt durch sieben Urnen mit siebenfachem Inhalt) Verz. d. Oxf. H. 43,*a*,18.19.

सप्तसागरमेखल Adj. (f. आ) *mit den sieben Meeren umgürtet* (die Erde) Ind. St. 9,77.

सप्तसागरविधि m. = सप्तसागरदान Verz. d. Oxf. H. 35,*b*,10.

सप्तसारस्वत n. N. pr. eines Tîrtha.

*सप्तसिरा f. *Betelpfeffer* Râgân. 11,253 (°शिरा geschrieben).

*सप्तसू f. *eine Mutter von sieben Kindern.*

सप्तसोमसंस्थापद्धति f. Titel eines Werkes.

सप्तस्तव m. und सप्तस्थलमाहात्म्य n. Titel Opp. Cat. 1.

सप्तस्पर्धा f. N. pr. eines Flusses.

सप्तस्रोतस् n. N. pr. eines Tîrtha.

सप्तस्वसृ Adj. (f. eben so) *sieben Schwestern habend.*

सप्तह्न n. Name eines Sâman. ज्ञमद्ग्नेस् Ârsh. Br.

सप्तहन् Adj. *Sieben erschlagend.*

सप्तहोतृ 1) Adj. *sieben Opferpriester habend.* — 2) m. Pl. Bez. *bestimmter* Mantra.

सप्तहोत्र n. (Opp. Cat. 1) und °प्रयोग m. Titel.

*सप्तार्चिर्युगव m. *der Planet Saturn.*

सप्तार्त्तर Adj. (f. ई) *siebensilbig* Maitr. S. 3,6,5 (65,15).

सप्तागारम् Adv. *in sieben Häusern.*

सप्तागारिक Adj. *in sieben Häusern stattfindend* Vishṇus. 96,3.

सप्ताङ्ग Adj. *siebengliederig, — theilig.*

सप्तात्मन् Adj. *sieben Naturen habend.*

सप्ताद्रि m. *Siebengebirge.*

सप्तानक n. N. pr. eines Heiligthums bei Vaiçâlî Divjâvad. 201,5.

सप्तार्चि m. *Feuer.*

सप्तार्चिस् 1) Adj. *a) siebenstrahlig.* — *b) *stechende Augen habend.* — 2) m. *a) Feuer, der Gott des Feuers.* — *b) der Planet Saturn* VP.² 2,257.258. 1. सप्तार्णव° *die sieben Meere.* °ङ्लेशय Adj. Ragh. 10,22.

2. सप्तार्णव Adj. (f. आ) *von sieben Meeren umgeben.*

सप्तार्ष n. N. pr. eines Tîrtha Vishṇus. 85,39.

सप्तविंशति f. metrisch oder ungenau für सप्तविंशति. Acc. auch °विंशति.

सप्ताशीत Adj. *der 87ste.*

सप्ताशीति f. *siebenundachtzig.*

सप्ताशीतितम Adj. *der 87ste.*

सप्ताशीतिश्लोकसूत्र n. Titel eines Werkes Bühler, Rep. No. 686.

सप्ताश्र Adj. *siebeneckig* Hemâdri 1,133,9 (सप्ताश्र gedr.).

सप्ताश्व 1) Adj. *siebenrossig* (die Sonne). — 2) *m. *die Sonne.*

सप्ताश्ववाहन m. *die Sonne.*

सप्ताष्टन् Adj. Pl. *sieben oder acht* Hemâdri 1,367,6.

सप्ताष्ट am Anfange eines Comp.

सप्तास्थित Adj. *mit sieben* (Zinken oder dgl.) *besetzt* Tâṇḍya-Br. 2,9,2. f. आ als Bez. *einer best.* Vishṭuti Comm. im Anf. zu 2,9,1.

सप्तास्य Adj. 1) *siebenmündig.* — 2) *sieben Oeffnungen habend.*

सप्तास्र Adj. s. सप्ताश्र.

सप्ताह m. 1) *sieben Tage.* Am Ende eines adj. Comp. f. आ. — 2) *eine siebentägige Feier.*

सप्ताह्वा f. *eine best. Pflanze,* = सप्तला Suçr. 2, 69,21.

सप्ति m. 1) *Ross,* insbes. *Rennpferd.* — 2) angeblich N. pr. eines Liedverfassers.

सप्तिक Adj. *eine Länge von sieben habend* Çulbas. 1,49.

सप्तिता f. Nom. abstr. von सप्ति *Ross.*

1. सप्तिन् 1) Adj. *sieben enthaltend.* — 2) m. *der siebentheilige* Stoma.

2. सप्तिन् Adj. von सप्ति. f. °नी dem वाजिनी nachgebildet.

सप्तीवत् Adj. *mit Rennern fahrend.*

सप्तोत्सद् Adj. als Beiw. eines Dorfes Divjâvad. 620,13. 621,1.

सप्तोत्साद् Adj. *sieben hohe Theile am Körper habend.*

सप्तोना f. (sc. विंशति die Normalzahl der Verse in einem Sûkta) *dreizehn* Sâj. in der Einl. zu ṚV. 3,33.

(सत्य) सप्तिघ्न n. etwa *Tummelplatz für Rosse, Rennbahn.*

सप्रकारक Adj. *eine Specification enthaltend.*

सप्रकृतिक Adj. *nebst Stamm, — Thema, — Wurzel.*

सप्रगाथ Adj. *nebst* Pragâtha Çâṅkh. Çr. 12,6,9.

सप्रज Adj. (f. आ) 1) *Nachkommen habend.* — 2) *nebst Kindern* Âpast.

सप्रजस् Adj. *Nachkommen habend.*

सप्रजापतिक Adj. *nebst* Prajâpati.

सप्रज्ञ Adj. *mit Verstand begabt* Spr. 784.

सप्रणाय Adj. *offen, gerade heraus gesprochen.* °म् Adv.

सप्रणव Adj. (f. आ) *mit der heiligen Silbe* ओम् Vasishṭha 26,4. Vishṇus. 55,9. Suçr. 1,6,19. Kull. zu M. 6,69.

सप्रणामम् Adv. *mit einer Verneigung* Çâk. 7,8. 28,10. 53,1. 75,15. Dhûrtas. 15,21.

सप्रतिपादन n. MBh. 1,375 fehlerhaft für संप्रति°.

सप्रतिबन्ध Adj. *mit Hindernissen verbunden* Spr. 6832. Von einer Erbschaft, wenn keine männliche Descendenz vorhanden ist, so dass das Erbe auf die Seitenlinie oder die Wittwe u. s. w. übergeht, Mitâksh. 2,44,*b*.

सप्रतिभ Adj. *einsichtig, im Augenblick das Richtige erkennend* R. 5,81,46. Kathâs. 46,135.

सप्रतिष्ठ Adj. (f. आ) *nebst Behälter* Çat. Br. 14, 6,9,10.

सप्रतीकाश Adj. *mit dem Gegenschein* Âçv. Grihj. 3,9,1.

सप्रतीक्षम् Adv. *auf Etwas* oder *Jmd wartend* R. Gorr. 2,83,5.

सप्रतीवाप Adj. *mit einer Beimischung.*

सप्रतीश Adj. *ehrerbietig* Divjâvad. 336,16. 484, 15. 485,20. Vgl. Pâli अप्पटिस्स *unehrerbietig.*

सप्रतोद Adj. *nebst Stachelstock* (zum Antreiben der Thiere) Çâṅkh. Çr. 14,72,3.

सप्रत्यय Adj. (f. आ) 1) *Vertrauen habend,* — *zu* (Loc.). — 2) *zuverlässig, sicher.*

सप्रत्ययक Adj. *nebst Suffix.*

सप्रत्याधान Adj. *nebst dem Ort der Aufbewahrung* Çat. Br. 14,5,2,1.

सप्रत्याशम् Adv. *erwartungsvoll.*

सप्रथ Adj. TBr. 1,1,10,3.5 nach dem Comm. = सप्रथ.

सप्रथस् und सप्रथस् (VS. TS.) Adj. 1) *ausgebreitet, geräumig.* — 2) *weit reichend, weithin wirkend, — schallend, — leuchtend.*

सप्रपञ्च Adj. *mit Allem was daran hängt.*

°सप्रभ Adj. *gleiches Glanzes —, gleiches Aussehens*

mit. Nom. abstr. सप्रभत्व n. *gleiches Aussehen.*

सप्रभाव Adj. (f. आ) *Macht —, Kraft besitzend* Kathâs. 31,33. Çiç. 19,7. Uttamaṅ. 116.

सप्रभृति Adj. *gleich beginnend; n. gleicher Anfang.*

सप्रमाण Adj. (f. आ) *das Recht auf seiner Seite habend, Etwas zu thun berechtigt* R. 2,37,21. °म् Adv. Dhûrtas. (ed. Lassen) 94,12 fehlerhaft für सप्रणामम्.

सप्रमाद् Adj. *nicht auf seiner Hut seiend* Spr. 6833.

सप्रमोदनम् Adv. *erfreut* Dhûrtas. (ed. Lassen) 87,8. v. l. सप्रमोदम्.

सप्रमोदम् Adv. dass. Dhûrtas. 8,16. 12,19. 14,7. 24.

सप्रवर्ग्य Adj. *nebst dem* Pravargja Kâtj. Çr. 10,1,20. 26,2,1.

सप्रवाद् Adj. *nebst den davon abgeleiteten Formen, — Casus.*

सप्रश्रयम् Adv. *ehrerbietig, bescheiden* Spr. 2422. Kathâs. 6,42. Paṅkat. 25,25. 33,12. 236,17. Vâsav. 240,8 (= सविश्वासम् Comm.).

सप्रसव Adj. (f. आ) 1) *mit Nachkommenschaft gesegnet* Spr. 2460. Nom. abstr. °त्व n. Sâh. D. 260,7. — 2) f. *schwanger* Dhûrtas. 7,7.

सप्रसाद् Adj. (f. आ) *gnädig* Kâd. 2,7,1 (6,20). °म् Adv.

सप्रस्तार् m. Hariv. 11361. v. l. संप्रस्तार्.

सप्रस्वेद् Adj. *schwitzend* MBh. 1,137,1.

सप्रक्षाम् Adv. *auflachend* Mâlav. 56,14.

सप्राण् Adj. *athmend, lebend* Spr. 6834.

°सप्राय Adj. *gleichartig, gleichmässig.*

सप्रु Adj. angeblich *von Blitzen begleitet* Ait. Âr. 459,5.

सप्रेम Adj. (f. आ) *von Liebe erfüllt* Kathâs. 17, 132. 28,78.

सप्रेमन् Adj. *seine Freude habend an* (Loc.).

सप्रेष Adj. *nebst* Praisha Kâtj. Çr. 19, 3, 5. Çâṅkh. Çr. 1,2,20. 5,16,2.

सप्सर् Adj. etwa *voll Scheu, ehrfurchtsvoll.* Nach Sâj. = समानरूप oder हिंसक.

सफ 1) Adj. *mit dem Laute* फ Tâṇḍja-Br. 8,5,6. Nom. abstr. °त्व n. ebend. — 2) m. N. pr. verschiedener Männer Ârsh. Br. 1,288. — 3) n. Name verschiedener Sâman Ârsh. Br. 1,578. Tâṇḍja-Br. 15,11,5. Comm. zu Nâjâm. 9,2,10. Nom. abstr. °त्व n. Comm. zu Tâṇḍja-Br. 15,11,5.

सफल Adj. (f. आ) 1) *mit —, nebst Früchten* MBh. 13,62,31. Paṅkad. 44. — 2) *Hoden habend, unverschnitten.* — 3) *Lohn —, Gewinn bringend, Erfolg habend, sein Ziel erreichend, erfolgreich, sich erfüllend.* Acc. mit कर् *erfüllen, halten* (ein Versprechen). — 4) *nebst Erfolg.*

सफलक Adj. *mit einem Schilde versehen* MBh. 10,8,59.

सफलत्व n. Nom. abstr. zu सफल 3) Çiç. 11,33.

सफलय्, °यति *gewinnreich —, erfolgreich machen* Kâd. 2,99,9 (121,21). Prasannar. 144,13.

सफली Adv. 1) mit कर् dass. — 2) mit भू *Gewinn bringen, Erfolg haben.*

सफेन Adj. (f. आ) *schaumig* Gobh. 1,2,23. Varâh. Bṛh. S. 54,36.

सबन्धक Adj. *wobei ein Pfand gegeben ist* Jâǵñ. 2, 37.

सबन्धु Adj. (f. eben so) 1) *derselben Sippe zugehörig, verwandt.* — 2) *einen Angehörigen —, einen Freund habend.*

सबर्डुघ Adj. (f. आ) *leicht —, alsbald Milch gebend.*

सबर्डुक्व Adj. (Nomin. सबर्धुक्) dass.

सबर्धु Adj. (f. eben so) dass. Vgl. 3. धु und 2. धु.

सबर्हिस् Adj. *mit einer Opferstreu versehen* Kauç. 73.

1. सबल 1) Adj. (f. आ) *a) kräftig, mächtig.* Nom. abstr. सबलता f. (Çâṅkh. Br. 21,5. 26,9) und सबलत्व n. (Çiç. 15,24). — *b) nebst Kraft, — Macht.* — *c) nebst Heer.* — *d) nebst* Bala (Kṛshṇa's älterem Bruder) Çiç. 16,13. — 2) m. N. pr. *a)* eines Sohnes des Manu Bhautja. — *b)* eines Sohnes des Vasishṭha und eines der 7 Ṛshi. — *c)* eines der 7 Ṛshi unter Manu Sâvarṇa.

2. सबल schlechte Schreibart für शबल.

सबलवाहन Adj. *sammt Heer und Tross* 207,28.

सबलसिंह m. N. pr. eines Fürsten.

सबलानुग Adj. *von einem Heere gefolgt* MBh. 5, 190,16. R. 1,74,7.

*सबलि m. *Abend.*

सबहुमानम् Adv. *hochachtungsvoll* 290,15. Uttamaṅ. 73.

सबाध् Adj. *bedrückt, gepeinigt* TS. 2,2,12,4.

सबाध Adj. *mit Nachtheil verbunden für* (Gen.).

सबाधम् 1) Adj. etwa *bedrängt.* — 2) Adv. *dringend.* — 3) *m. = ऋत्विज्.

सबाष्प Adj. (f. आ) *Thränen vergiessend* Hariv. 9458. Spr. 5440. °म् Adv. *mit Thränen in den Augen* Chr. 298,26. Kathâs. 32,197. Paṅkat. 243,4.

सबाष्पक Adj. *dampfend* Suçr. 2,61,17, wo statt सवास्पकाम् wohl सबाष्पिकाम् zu lesen ist.

सबाष्पगद्गदम् Adv. *weinend und stammelnd* Ragh. 8,43.

सबाह्याभ्यन्तरकरण Adj. *mit den äusseren und inneren Sinnen.* आत्मन् m. so v. a. *das ganze Selbst.*

सबिन्दु m. N. pr. eines Berges.

सबीज Adj. (f. आ) *mit —, nebst Samen* MBh. 13, 62,31. *Samen —, einen Keim* (in übertragener Bed.) *enthaltend* Kap. 5,117. VP. 6,7,40. Nom. abstr. °त्व n.

सबीभत्सम् Adv. *mit Ekel, mit Abscheu* Mâlatîm. 61,7 (ed. Bomb. 133,7).

सबुध्न TBr. 2,6,4,2 nach dem Comm. Adj. *vom Laute* बुधम् *begleitet.* v. l. सब्ध्न.

सबृध् m. (= समुद्र) und n. (= अम्बर) in einer Formel.

सब्रह्मक Adj. 1) *sammt dem Priester* Brahman. — 2) *sammt dem Gotte* Brahman.

सब्रह्मचारिक Adj. von सब्रह्मचारिन् oder = diesem.

सब्रह्मचारिन् 1) m. *Mitschüler, einer der die gleiche Çâkhâ des* Veda *studirt.* f. °रिणी *Mitschülerin.* — 2) am Ende eines Comp. so v. a. *a) Genosse, Genossin.* दुःख° Kâd. 198,24 (333,17). — *b) aemulus, wetteifernd mit* Kâd. 89,6. 7 (160,1).

सब्राह्मण Adj. *sammt Brahmanen.*

सब्राह्मणास्पत्य Adj. *nebst den an* Brahmaṇaspati *gerichteten* Pragâtha Çâṅkh. Çr. 10,5,7. 9,5.

सब्व, Adj. सब्वम् VS. 10,84. Nach Mahîdh. n. = पक्वाशयगतमन्नम्. Es ist wohl सबू f. anzunehmen, etwa in der Bed. von *Speisebrei.* सबुधम् TBr.

सभ् = 1. सक्थ; vgl. प्रसभम्.

सभ n. s. u. सभा 1).

सभक्तिकम् Adv. *liebevoll.*

सभक्त m. *Mitesser, Tischgenosse* in यथासभक्तम्.

सभङ्ग Adj. *mit verschiedener Zerlegung* (des Wortes) Sâh. D. 644. °श्लेष m. 264,19. 21.

सभय Adj. (f. आ) 1) *von Angst —, von Furcht ergriffen, erschrocken, sich fürchtend vor* (im Comp. vorangehend). °म् Adv. *erschrocken* 300,8. 301,2. — 2) *mit Angst —, mit Gefahren verbunden* Lalit. 259,8.

सभरस् Adj. etwa *zusammenklingend, — stimmend, — mit* (Instr.).

सभर्तृका Adj. f. *einen Gatten am Leben habend.*

सभव Adj. *nebst* Bhava (Çiva).

सभस्मक Adj. *sammt der Asche* Gop. Br. 1,3,13.

सभस्मन् Adj. *mit Asche vermischt* (93,14), — *bestrichen.* सभस्मद्विज्ञास् Bez. *der* Pâçupata oder Çiva'*itischen Mönche.*

सभा f. 1) *ein öffentliches* oder *Gemeindehaus, Halle für Versammlungen,* insbes. *Spielhaus; Versammlung, Gesellschaft; der Hof eines Fürsten, Gerichtshof.* Am Ende eines Comp. *Palast, Hof* (eines Gottes oder Fürsten), *Versammlung, Gesellschaft von.* Nach den Grammatikern in dieser Ver-

bindung häufig n. Vgl. एकसभ. — 2) *Asyl, Zufluchtsort für Reisende.* — 3) *Vorhalle in einem Tempel.* — 4) personificirt als eine Tochter Prâgâpati's.

सभाकार m. *Erbauer einer Halle* u. s. w.

सभाकामुदी f. Titel eines Werkes Burnell, T.

सभाक्ष m. N. pr. eines Mannes.

1. सभाग Adj. *in die Versammlung —, in den Rath gehend.*

2. सभाग Adj. *einen Antheil habend.* Anzunehmen für सभागय्.

सभागत Adj. *vor Gericht erschienen* 213,10.

सभागता f. *Gemeinschaft, Gesellschaft* Text zu Lot. de la b. l. 279. Divjâvad. 122,16. 194,30.

सभागय्, सभागयति etwa *mittheilen.* सभागयति mit unbekannter Bed. Maitr. S. 4,2,3 (24,16).

सभागृह n. *Versammlungshalle.*

सभाग्य Adj. (f. आ) *glücklich* (von Personen).

सभाचर Adj. = 1. सभाग.

1. सभाजन n. *das Erweisen einer Ehre, einer Aufmerksamkeit* Çiç. 13,14.

2. सभाजन Adj. *reichlich mit Geräthen versehen.* v. l. महाजन.

सभाजनय् scheinbar Mârk. P. 110,13, da hier सभाजनमिष्यते st. सभाजनयिष्यते zu lesen ist.

सभाजय्, °यति, °यते 1) *Jmd* (Acc.) *eine Ehre —, eine Aufmerksamkeit erweisen.* Partic. सभाजित. — 2) *Etwas ehren, preisen.* Partic. सभाजित. — 3) *besuchen, frequentiren* Kâraka 2,6. Kathâs. 110,3. — Mit अधि = Simpl. 1).

सभाण्ड Adj. *in einem Topfe —, in einer Schüssel befindlich* Bhâg. P. 1,18,34. Vielleicht ist सभाण्डम् als Adv. zu fassen *aus demselben Topf* (essen).

सभातरंग m. Titel eines Werkes Burnell, T.

सभानर m. N. pr. verschiedener Männer.

सभापति m. 1) *Herr —, Vorsteher einer Versammlung, — des Raths, Hofmeister* Kâutukas. — 2) Beiw. Bhûtakarman's.

सभापतिविलास m. Titel eines Werkes Burnell, T.

सभापरिषद् f. *Rathsversammlung.*

सभापर्वन् n. Titel des zweiten Buches im MBh.

सभापाल m. *Vorsteher eines öffentlichen Hauses, Wächter einer Versammlung.*

सभाप्रपादिन् Adj. *Versammlungen besuchend* Nilak. Up. 25.

सभामण्डप *Versammlungshalle* Vîsav. 232,2.

सभारण्यविटङ्कवत् Adj. *bei dem das Sabhâ- und Aranjaparvan* (des MBh.) *den Gipfel bildet* MBh. 1,1,88.

सभारता f. *Fülle, volles Gedeihen* Çâṅkh. Br. 4,1. 18,11. 19,8.

सभार्य Adj. *nebst der Gattin* 89,13. R. 1,39,15.

सभावत् Adj. *im Rath —, in der Versammlung passend.*

सभाविन् m. *der Herr eines Spielhauses.*

सभाविनोद m. Titel eines Werkes.

सभासद् m. *Mitglied einer Gesellschaft* oder *Versammlung; Beisitzer im Gericht, Richter.*

सभासद् m. dass.

*सभासंनयन n. Pat. zu P. 1,1,73, Vârtt. 2.

सभासाक्ष Adj. *der übrigen Gesellschaft* u. s. w. *überlegen, hervorragend.*

सभासिंह m. N. pr. eines Fürsten.

सभास्तार m. *Mitglied einer* Sabhâ, *Theilnehmer an einer Gesellschaft, — am Glücksspiel.*

सभास्थाणु m. *Pfosten eines Spielhauses.* Nach den Erklärern *Spieltisch* und scherzhafte Bez. *eines Menschen, der vom Spiel nicht wegzubringen ist.*

सभिक m. *der Inhaber eines Spielhauses.*

सभूमि Adv. *mit Einschluss des Grundbesitzes* Çat. Br. 13,7,1,13. Kâtj. Çr. 21,2,13.

सभृति Adj. *Gerichte auftragend* (auf den Tisch).

सभेय Adj. *für eine Versammlung und Rath geeignet, — tüchtig, in gute Gesellschaft passend, anständig, gewandt* u. s. w. Vgl. सुसभेय.

सभेश्वरस्तोत्र n. Titel eines *Lobgesanges* Burnell, T.

सभ्य Adj. Subst. 1) *in der Halle, Versammlung, Gesellschaft befindlich, in ihr anwesend; dazu gehörig, geeignet* u. s. w. m. *Beisitzer im Gericht, Richter; Mitspieler.* Mit einem Gen. (Çâçvata 806) oder am Ende eines Comp. *am Hofe von — lebend.* — 2) *ein Mitglied der guten Gesellschaft, fein gebildet* Spr. 7736. — 3) *höflich, anständig* Çiç. 14,53. *fein* von Reden Kathâs. 56,247. — 4) m. *ein best. Feuer* Kâtj. Çr. 4,9,20. 15,33. Paddh. 356,19. 20. 421,10.

सभ्यकण्ठाभरण n. Titel eines Werkes.

सभ्याभिनवयति m. N. pr. eines Autors Burnell, T.

सभ्येतर Adj. *unanständig* (Reden).

सभ्रूक्षेपम् Adv. *mit verzogenen Brauen.*

सभ्रूभङ्ग Adj. *mit verzogenen Brauen* Megh. 24. °म् und सभ्रूभङ्ग° Adv. Chr. 215,21. 306,23. Megh. 71.

सभ्रूभेदम् Adv. *mit verzogenen Brauen.*

सभ्रूविलासम् Adv. *mit den Brauen spielend.*

1.*सम्, समति (अवैक्लाव्ये, अवैकल्ये, वैक्लाव्ये).

2. सम् Adv. in Verbindung mit Verben und in Comp. mit einem Nomen *Vereinigung* ausdrükkend. In defectiven Sätzen ist bisweilen ein Verbum fin. zu ergänzen.

1. सम Pron. 1) *irgend ein.* — 2) *jeder.*

2. सम 1) Adj. (f. आ) *a) eben, planus, glatt, in gleicher Höhe* oder *Lage befindlich, parallel.* भूमेस् oder भूमिसम *der Erde gleichend* (werden oder machen), कर्णसम *in der Höhe des Ohres seiend.* — *b) gleich, ähnlich, gleichartig, aus gleichen Theilen bestehend, gleich viel, gleich an Zahl, der Bedeutung nach gleich, von gleichem Range, gleich stehend, von gleicher Beschaffenheit, homogen, — mit* (Instr., Gen., Abl. [nur Hemâdri 1,512,13] oder im Comp. vorangehend), *in Bezug auf* (Instr., °तस्, Loc. oder im Comp. vorangehend). Acc. mit कर् *gleichstellen, — mit* (Gen.). हिरण्यमयसम = हिरण्मय. — *c) sich gleich bleibend, nach wie vor —, unter verschiedenen Verhältnissen derselbe, unverändert, gleich verfahrend gegen* (Loc. [Gaut. 3,24. 11,5] oder Gen.). — *d) gerade* (von Zahlen), *paar.* — *e) das richtige Maass* u. s. w. *habend, normal* Vishnus. 1,24. Acc. mit कर् *in Ordnung bringen;* अर्धरात्रे स्थिते समे so v. a. *gerade um Mitternacht.* — *f) das gewöhnliche Maass* u. s. w. *habend, mittelmässig.* — *g) neutral, nicht Freund und nicht Feind.* — *h) harmlos, gut, ehrlich zu Werke gehend.* — *i) worüber man leicht hinwegkommt, bequem, leicht* (Auftrag). — 2) समम् und सम° Adv. *a)* ohne Ergänzung: α) *auf gleiche Weise, gleich.* — β) *zugleich, gleichzeitig.* — γ) *gerade, präcis, ganz.* आकर्णसम° *gerade bis an die Ohren.* — δ) *auf eine ehrliche Weise.* — *b)* mit Ergänzung: α) mit Instr. *zugleich mit, mit* überh. — β) am Ende eines Comp. *zugleich —, in Uebereinstimmung mit.* — 3) m. *a) Friede.* Vielleicht fehlerhaft für शम. — *b) Durchschnittspunct des Horizonts und der Mittagslinie.* — *c) ein best. Tact* S. S. S. 233. — *d) *Strohfeuer.* — *e) *ein Gina* Gal. — *f)* personificirt als ein Sohn Dharma's VP.^{2} 1,111. — *g)* N. pr. α) eines Sohnes des Dhṛtarâshṭra. — β) eines Fürsten der Nandivega. v. l. शम. — 4) n. *a) Ebene.* समे भूम्याः *auf ebenem Boden.* — *b) Ausgleichung, Abrechnung.* — *c) Gleichmässigkeit, Gleichmuth.* Instr. *gleichmässig* 230,9. — *d) ein richtiges Maass.* Instr. so v. a. *genau, präcis.* — *e) gute Verhältnisse.* — *f)* in der Rhetorik *das Zusammentreffen zweier ähnlicher Objecte.* — *g) mean; a fourth proportional to the two perpendiculars and the link or segment.*

3. सम n. = समा *Jahr* in पापसम, पुण्यसम und 2. सुषम.

4. सम Adj. (f. या) = सश्रीक, सलक्ष्मीक Nalod.

समक Adj. *gleich.*

समकल Adj. *gleich viel wiegend, —geltend.* Nom. abstr. °ता f. und °त्व n.

समकला f. *Gleichgewicht.* Acc. mit तुल् (तुलयति) *sich das Gleichgewicht halten, gleich viel wiegen* MBh. 12,199,69.

*समकन्या f. *ein heirathsfähiges Mädchen.*

समकर् Adj. *normale Abgaben* (कर्) *erhebend* und zugleich *mit dem Ungeheuer* Makara *versehen* Ind. St. 15,297.

समकर्ण Adj. 1) *ebenmässige Ohren habend,* Beiw. Çiva's (nach Nilak. समश्रोसौ कर्णश्च=सशुक्लश्च) und *Buddha's. — 2) *zwei gleiche Diagonalen habend.*

समकर्मन् Adj. *gleiche Beschäftigung habend.*

समकाल° und °कालम् (auch °काले einmal als v. l.) *gleichzeitig, — mit* (im Comp. vorangehend) Çiç. 20,8. Bhâg. P. 5,23,1. °समकालभव *Zeitgenosse von.*

°समकालीन Adj. *gleichzeitig mit.*

*समकोल m. *Schlange.*

समकोष्ठमिति f. *the measure of compartments, or number of equal squares of the same denomination (as cubit, fathom, finger, etc.) in which the dimension of the side is given; the area or superficial content.*

समक्त Partic. von अञ्ज् mit सम्.

समक्त Partic. von अच् mit सम्.

समक्रम Adj. *gleichen Schritt haltend* Çiç. 17,46.

समक्रिय Adj. *auf gleiche Weise verfahrend bei* oder *mit* (Loc.).

समक्ष 1) Adj. *vor Augen seiend, sichtbar.* — 2) समक्षेण्, समक्षात्, समक्षतस् und समक्षे (Çiç. 14,87) *vor Augen, offenbar* (Chr. 82,8), *Angesichts, in Gegenwart von* (Dat., Gen. oder im Comp. vorangehend).

समक्षदर्शन n. *Autopsie.*

समखात n. *a cavity having the figure of a regular solid with equal sides: a parallelepipedon, cylinder, etc.*

*समगन्धक m. (*aus gleichen Theilen*) *zusammengesetztes Räucherwerk.*

*समगन्धिक n. *die Wurzel von Andropogon muricatus* Râgân. 12,160. Bhâvapr. 1,190.

समग्र Adj. (f. समग्रा) 1) *ganz, vollständig, sämmtlich, jeglich.* अन्ध n. *absolute Finsterniss* Spr. 7750. n. *Alles.* समग्र° Adv. *ganz.* — 2) *vollständig versehen mit* (Instr. oder im Comp. vorangehend) 252, 11. Acc. mit कर् so v. a. *zusammenführen mit* (Gen.!). — 3) *wer Alles hat was er braucht, dem Nichts fehlt.*

समग्रणी Adj. *der allererste unter* (Gen.).

समग्रय्, °यति *vollständig machen, vervollständigen, herstellen.*

समग्रवर्तिन् Adj. *ganz ruhend —, — gerichtet auf* (Loc.).

समग्रेन्दु m. *Vollmond.*

1. समङ्क m. 1) *Haken, Klammer* bildlich für *Schmerzen.* — 2) *ein best. das Getraide zerstörendes Thier.*

2. समङ्क Adj. *dasselbe Zeichen tragend.*

समङ्ग 1) Adj. (f. या) *mit allen Gliedern versehen, vollständig.* Auch als Beiw. der mythischen Kuh Bahulâ. — 2) m. N. pr. *a)* Pl. eines Volkes. — *b)* zweier Männer. — 3) f. समङ्गा *a)* Bez. *verschiedener Pflanzen.* Nach den Lexicographen *Rubia Munjista* und *cordifolia, Mimosa pudica* (öfters in Bhâvapr.), *Aloe indica, Lycopodium imbricatum* und = खदिरी. — *b)* N. pr. eines Flusses.

समङ्गिन् 1) Adj. *in allen Theilen vollständig, mit allen Erfordernissen versehen.* — 2) f. °नी N. pr. einer Gottheit des Bodhi-Baumes.

समचक्रवाल n. *Kreis* Ind. St. 10,274.

समचतुरस्र, °चतुरश्र Adj. (f. या) *vier gleiche Ecken habend, quadratförmig;* Subst. m. n. *ein rechtwinkeliges Viereck, Quadrat* Çulbas. 1,45. 2, 66. Ârjabh. 2,2 nebst Comm. Hemâdri 1,128,4.

समचतुरस्रीं, °चतुरश्रीं Adv. mit कर् *in ein Quadrat verwandeln* Hemâdri 1,127,8.

समचतुर्भुज Adj. *vier gleiche Seiten habend;* Subst. *Quadrat, Rhombus.*

समचतुष्कोण Adj. *vier gleiche Winkel habend.* Unterschieden von समचतुरस्र Ind. St. 10,274.

समचित्त Adj. *gleichmüthig.* Nom. abstr. °त्व n. *Gleichmuth, — gegen* (Loc.).

समचेतस् Adj. dass.

समच्छेद Adj. *einen gleichen Nenner habend* Comm. zu Ârjabh. 2,27.

समच्छेदं Adv. mit कर् *auf einen gleichen Nenner bringen* Bîg. 129.

समज्ञ 1) Adj. als Beiw. Indra's Ait. Âr. 429,4 v. u. — 2) *m. *a) Heerde. — b) eine Gesellschaft von Thoren.* — 3) *n. *Wald.*

समज्ञातीय Adj. *gleichartig.*

समज्या f. 1) *Versammlungsort, Versammlung.* — 2) *v. l. für समाज्ञा *Ruhm.*

समञ्चन n. *das Einbiegen, Zusammenziehen.*

समञ्जन 1) Adj. etwa *zum Schmuck dienend, schmuck.* — 2) n. *das Salben, Einschmieren;* vgl. समञ्जनवत्.

समञ्जनवत् Adj. *gut geschmiert* Saṃhitopan. 9,4. 5. Vgl. jedoch Sâj. 13,1. fgg.

समञ्जनीय Adj. (f. या) *beim Salben angewandt.*

समञ्जरी f. in *पठ°.

समञ्जस Adj. (f. या) *richtig, in der richtigen Ordnung seiend, an dem* oder *woran Nichts auszusetzen ist, trefflich, vorzüglich* Çiç. 20,9. समञ्जसा वृत्ति: Titel eines Commentars. °म् Adv.

*समठ n. *eine best. Gemüsepflanze.*

समटा N. pr. eines Landes im östlichen Indien.

समता f. 1) *das Stehen auf einer und derselben Ebene.* — 2) *Gleichheit, — mit* (Instr., Gen. oder im Comp. vorangehend). — 3) *ein gleiches Verfahren, — Benehmen, — gegen* (Loc. oder im Comp. vorangehend). — 4) *Gleichmässigkeit, ein richtiges —, normales Verhältniss.* Acc. mit नी *in Ordnung bringen.* — 5) *Mittelmässigkeit.* — 6) *ein wohlwollendes Benehmen.*

समतिक्रम m. *das Unterlassen.*

समतिक्रान्त 1) Adj. s. u. क्रम् mit समति. — 2) n. *Versehen* Spr. 4070.

समतीर्थक Adj. (f. °र्थिका) *bis an den Rand voll* Lalit. 501,11.

समतुला f. *gleicher Werth.*

समतुलित Adj. *von gleichem Gewicht* Varâh. Bṛh. S. 24,1.

समतृणमणिलोष्टकाञ्चन Adj. *dem Gras, Juwelen, Erdklösse und Gold gleich viel gelten* Ind. St. 15,288.

*समत्रय n. *gelbe Myrobalanen, trockener Ingwer und Zucker zu gleichen Theilen.*

समत्रिभुज Adj. *drei gleiche Seiten habend.*

समत्र्यंश Adj. *aus drei gleichen Theilen bestehend.* f. या *eine best.* Vishṇuti Comm. zu Tâṇḍja-Br. 3, 3, 1.

समत्व n. 1) *Gleichheit, — mit* (Instr. oder Gen.) Kap. 1,26. Çiç. 19,74. — 2) *Gleichmuth.* — 3) *ein gleiches Verfahren, — Benehmen, — gegen* (Loc. oder im Comp. vorangehend). — 4) *Gleichmässigkeit, ein richtiges —, normales Verhältniss.*

समत्सर Adj. (f. या) 1) *unwillig, grollend mit* (सम्). — 2) *missgünstig, neidisch, — auf* (उद्दिश्य).

समथ m. Lalit. 218,6. 554,17. 18 fehlerhaft für शमथ.

समद् f. *Streit, Händel.* Häufig Loc. Pl. — Acc. mit कर् oder धा *Händel erregen unter* oder *zwischen* (Dat.).

समद् Adj. (f. या) 1) *aufgeregt, berauscht.* — 2) *brünstig* 321,4.

1. समदन n. *Streit, Händel.*

2. समदन Adj. (f. या) 1) *verliebt* 300,27. Mṛkku. 86,

19. Vâsav. 87,2. — 2) *mit Stechapfel-Bäumen versehen* Vâsav. 87,2.

समदर्शन Adj. 1) am Ende eines Comp. *gleich, ähnlich.* — 2) *auf Alles* oder *Alle mit gleichen Augen schauend.* Auch mit Hinzufügung von सर्वत्र oder सर्वेषाम्.

समदर्शिन् Adj. *mit gleichen Augen schauend auf* (Loc.), *auf Alles* oder *Alle mit gl. A. sch.*

*समदु (?) f. *Tochter.*

समदुःख Adj. (f. आ) *den Schmerz mit einem Andern theilend, mitleidig* Kumâras. 4,4.

समदुःखसुख Adj. 1) *Leiden und Freuden mit einem Andern theilend.* — 2) *Leiden und Freuden gleich wenig beachtend.*

समदृश् Adj. = समदर्शिन्.

1. समदृष्टि f. *das Schauen mit gleichen Augen auf Alles* oder *Alle.*

2. समदृष्टि Adj. 1) = समदर्शिन् Vâsav. 35,2. — 2) *paarige Augen habend* ebend.

समदेश m. *ebener Boden* Çâk. 5,14.

समद्यून् Adj. *streitend.*

समद्विद्विभुज Adj. *zweimal zwei gleiche Seiten habend;* Subst. *Rhomboid.*

समद्विभुज Adj. *zwei gleiche Seiten habend.*

°समधर्म Adj. (f. आ) *von gleicher Eigenthümlichkeit, gleich, ähnlich.*

समधा Adv. *auf gleiche Weise,* — *wie* (Instr.) Gaut.

समधिक Adj. (f. आ) 1) *überschüssig, mit einem Ueberschuss versehen, und mehr.* — 2) *das gewöhnliche Maass übersteigend, gesteigert.* Am Anfange eines Comp. auch Adv. समधिकतरद्रूप Adj. *schöner als* (Abl.). समधिकतर° Adv.

समधिगम m. *das Verstehen, Begreifen.*

समधिगम्य Adj. *zu verstehen, zu begreifen* Çañk. zu Bâdar. 2,1,6.

समधिरोहण n. *das Besteigen* Kâraka 5,12.

1.*समधुर 1) Adj. *süss.* — 2) f. आ *Weintraube.*

2. समधुर Adj. *eine gleiche Last tragend wie* (Gen.).

समधृत Adj. *gleich abgewogen, im Gewicht gleich gemacht* Visnus. 10,6.

समध्ययन n. *der Gegenstand gemeinsamen Studiums* Âpast. 1,11,11.

समध्व Adj. *den gleichen Weg habend* Bhaṭṭ. 3,45.

समन 1) *Umarmung.* — 2) *Streit, Kampf.* — 3) *Zusammenkunft, Festversammlung.* — 4) *Verkehr.* — Vgl. असमन.

समनगा Adj. *zur Versammlung gehend.*

समनन n. *das Zusammenathmen.*

समनन्तर 1) Adj. *unmittelbar daneben befindlich, zunächst stehend;* mit Abl. oder Gen. 60,19. यच्चात्र समनन्तरम् *und was unmittelbar dazu gehört.* — 2) Adv. °म् (समनन्तर°) *unmittelbar hinter* (Abl. oder im Comp. vorangehend), *unmittelbar darauf,* — *nach* (Gen. oder im Comp. vorangehend). °पूर्व *unmittelbar vorhergehend* Asahâja.

समनर m. = समशङ्कु.

समनस् Adj. 1) *einmüthig, einträchtig* TS. 5,3,1, 2. — 2) *mit geistigem Vermögen ausgestattet.*

समनस्क Adj. = समनस् 2).

समना Adv. 1) *in einem Punct, zusammen.* — 2) *mit einem Mal, gleichzeitig.* — 3) *ebenmässig, in gleicher Weise.*

समनिन्दास्तवन Adj. (f. आ) *dem Tadel und Lob gleich viel gelten* Nalod. 1,4.

समनीक n. *Schlachtreihe; Schlacht* Bâlar. 201,9. Vikramâñkaṅ. 15,38. 73 (°मूर्धन्). 17,43. समनीकतस् *in Schlachtordnung.*

समनुकीर्तन n. *das Loben, Preisen.*

समनुग्राह्य Adj. *der es verdient, dass ihm eine Gnade u. s. w. erwiesen wird.*

समनुज Adj. *nebst dem jüngeren Bruder.*

*समनुज्ञा f. *Einwilligung, Erlaubniss.*

*समनुबन्ध m. = अनुबन्ध.

समनुयोज्य Adj. *zu verbinden —, zu mischen mit* (Instr.).

समनुवर्तिन् Adj. *folgend, folgsam, gehorsam;* mit Gen.

समनुव्रत Adj. (f. आ) *gehorsam, ergeben, — Jmdm* (Acc.).

समनुष्ठेय Adj. *auszurichten, zu vollführen.*

समनुष्य Adj. 1) *nebst den Menschen* Âçv. Gṛhj. 3,9,1. — 2) *von Menschen besucht* Sây. zu ṚV. 9,1,7.

समनुष्यराजन्य Adj. *nebst den Königlichen unter den Menschen* Âçv. Gṛhj. 3,9,1.

समन्त 1) Adj. (f. आ) *a) angrenzend, benachbart.* — *b) sämmtlich, vollständig.* — 2) f. आ *a)* Pl. *Nachbarschaft.* — *b)* Titel einer Grammatik. — 3) n. *a)* Name verschiedener Sâman. — *b)* *N. pr. eines Reichs. Könnte auch m. sein. — 4) Adv. *a)* समन्तम् *in der Nähe von, vereint mit* (Instr.). — *b)* समन्तम् *auf allen Seiten, ringsum; vollständig.* Am Anfange eines Comp. समन्त°. — *c)* समन्तात् *von —, auf —, nach allen Seiten, allerwärts, ringsum, im Umkreis von* (Gen.); *vollständig, gründlich.* — *d)* समन्ततस् dass.; mit Acc. *rings um.* — *e)* समन्तेन *ringsum.* Mit einer Negation so v. a. *nirgends.*

समन्तकुसुम m. N. pr. eines Devaputra.

समन्तगन्ध m. 1) *eine best. Blume.* — 2) N. pr. eines Devaputra.

*समन्तचारित्रमति m. N. pr. eines Bodhisattva.

समन्तदर्शिन् m. N. pr. eines Buddha.

*समन्तदुग्धा f. *eine best. Euphorbia.* °दुग्धी f. = स्नुही Comm. zu Harshaṅ. (ed. Bomb.) 177,14.

समन्तनेत्र m. N. pr. eines Bodhisattva.

समन्तपञ्चक n. N. pr. eines Tîrtha in Kurukshetra, wo Paraçurâma die Kshatrija vernichtet haben soll.

समन्तपर्यायिन् Adj. *allumschliessend, allumfassend* Ait. Br. 8,15,1.

समन्तप्रभ m. 1) *eine best. Blume. — 2) m. N. pr. eines Bodhisattva.

समन्तप्रभास m. N. pr. eines Buddha.

*समन्तप्रसादिक m. N. pr. eines Bodhisattva.

समन्तप्रासादिक Adj. *überallhin Hülfe —, Beistand verleihend.*

समन्तभद्र 1) m. *a) *ein Buddha. — *b)* N. pr. eines Bodhisattva Kâraṇ. 1,13. 62,18. 23. 93,10. fgg. — 2) *n. Titel einer Grammatik.

*समन्तभुज् m. *Feuer.*

*समन्तमुखधारणी f. Titel eines buddh. Sûtra.

समन्तर m. Pl. N. pr. eines Volkes MBh. 6,9,50.

समन्तरश्मि m. N. pr. eines Bodhisattva.

समन्तविलोकिता f. N. pr. einer buddhistischen Welt.

*समन्तव्यूहसागरचर्यव्यवलोकन m. N. pr. eines Garuḍarâga.

समन्तशितिबाहु Adj. *dessen beide Vorderfüsse weiss sind* VS. 24,2. Maitr. S. 3,13,3; vgl. 4,2,14 (37,11).

समन्तशितिरन्ध्र Adj. *dessen beide Ohrhöhlen weiss sind* VS. 24,2. Maitr. S. 3,13,3. Pat. zu P. 2,1,1, Vârtt. 27.

*समन्तस्थूलावलोकन *eine best. Blume.*

*समन्तस्फारणमुखदर्शन m. N. pr. eines Garuḍarâga.

*समन्तालोक m. *ein best.* Samâdhi.

समन्तावलोकित m. N. pr. eines Bodhisattva.

समन्तिकम् Adv. *zusammengrenzend.* Compar. °कतरम्.

समन्त्र Adj. *von Sprüchen begleitet* Comm. zu Âpast. Çr. 14,23,8.

समन्त्रक Adj. dass. Comm. zu Âpast. Çr. 5,17,6.

समन्त्रिन् Adj. *mit Ministern versehen.* Nom. abstr. °त्रित्व n.

समन्धकार n. *dichte Finsterniss* Pat. zu P. 2,2,6.

समन्मथ Adj. *von Liebe erfüllt, verliebt* Ṛt. 1,5.

(समन्य) समन्यग्र Adj. *zu einer Festversammlung geeignet, festlich* (Kleid) ṚV. 9,97,2.

समन्यु und समन्युं (ṚV. 4,1,1) Adj. (f. eben so)

1) *gleichgesinnt, einmüthig.* — 2) *ergrimmt, zornig.* — 3) *betrübt.*

समन्वङ्गीभूत Adj. *versehen mit* (Instr.) Divjâvad. 219,22. Verdächtig wegen Pâli समङ्गीभूत.

समन्वय m. *unmittelbarer Zusammenhang, das Zusammentreffen, — wirken* Bhâvapr. 4, 8. Abl. am Ende eines Comp. so v. a. *in Folge von.*

समन्वयप्रदीपसंकेत m. Titel eines Werkes Bühler, Rep. No. 327.

समन्वयसूत्र n. desgl. Burnell, T.

समन्वारम्भ m. (Çañk. zu Bâdar. 3,4,11) und °ण n. (Bâdar. 3,4,5) *das Sichanfassen von hinten* (von Mehreren gesagt).

समपक्षपात Adj. (f. आ) *unparteiisch* Kir. 1,11.

समपद् m. 1) *quidam coeundi modus.* — 2) *=समपाद् 2).

*समपदाति Adv. gaṇa तिष्ठद्गु u. s. w.

समपाद् n. *eine best. Stellung* 1) *beim Tanze* S. S. S. 240. — 2) **beim Schiessen.*

समपित्रताह्वान n. *das Zusammenrufen der Apivrata* (*mit dem Ruf* समपित्रतान्ह्वयधम् Âpast. Çr. 11,16,12) Comm. zu Âpast. Çr. 14,8,8.

समप्राधान्यसंकर m. in der Rhetorik *künstliche Verwebung zweier Bilder.*

समप्रेप्सु Adj. *gleiche Ansprüche machend in Bezug auf* (Loc.) Gaut. 12,7.

समबुद्धि 1) *Adj. *gleichmüthig.* — 2) m. N. pr. eines Muni.

*समभाग Adj. etwa *einen gleichen Theil erhaltend.*

समभाव m. *Gleichartigkeit, Gleichmässigkeit* Bhâm. V. 1,32. Hem. Par. 1,455. fg.

समभितस् Adv. Praep. *hin zu* (Acc.).

समभिधा f. *Name, Benennung.* Nur am Ende eines adj. Comp.

समभिभाषण n. *Unterredung mit* (Instr. oder im Comp. vorangehend).

समभिव्याहार m. 1) *gleichzeitige Erwähnung, — Nennung, — Anführung* Comm. zu Âpast. Çr. 8,1,1. 9,16,6. — 2) *Verkehr —, Umgang mit* (Gen.).

समभिष्यन्दिन् Adj. *Hypertrophie bewirkend* Kâraka 1,27.

*समभिहरण n. = समभिहार 1) Pat. zu P. 3,1,22.

समभिहार m. 1) *Wiederholung.* — 2) **Intensität.*

समभूमि 1) f. *ebener Boden.* °तले *auf ebenem Boden.* — 2) *Adv. wohl = समंभूमिं.

समभ्यर्थयितर् Nom. ag. *ein Bittender.*

समभ्याश m. *Nähe, Gegenwart* MBh. 6,90,61.

समभ्याशीकरण n. *das in die Nähe Bringen* Pat. zu P. 2,1,51.

समभ्याम m. schlechte Schreibart für समभ्याश.

समभ्युच्चय m. *Häufung* Âpast. Çr. 9,16,6. °वत् Adv. 6,13,3. 12,18,14.

समभ्युद्धरण n. *das Herausziehen, — holen.*

समभ्युपगमन n. *das Sicherklären für Etwas, Gutheissen.*

समभ्युपेय n. dass.

सममण्डल n. *der erste Verticalkreis.* °शङ्कु m. *primi vertical staff.*

सममति Adj. *gleichmüthig.*

*सममय Adj. (f. ई) etwa *aus Gleichem hervorgegangen.*

सममात्र Adj. *prosodisch gleich lang.*

समंबिल Adj. (f. आ) *bis zur Oeffnung voll, — mit* (Instr.) Kâtj. Çr. 17,1,19. 21.

समंभूमिं Adv. *dem Boden gleich.*

*समय्, °यति *ebnen, in Ordnung bringen.*

समयं m. (adj. Comp. f. आ) 1) *das Zusammentreffen, — laufen, Ort des Zusammentreffens.* — 2) *Verkehr mit* (Instr.). — 3) *Verständigung, Uebereinkommen, eine auferlegte oder übernommene Verpflichtung einem Andern gegenüber, — in Bezug auf* (im Comp. vorangehend), *Vertrag, Verabredung; Bedingung.* तेन समयेन *in Folge dieses Uebereinkommens;* समयेन, समयात् und समयतस् *einer Verabredung gemäss, unter einer Bedingung, bedingungsweise.* Acc. mit ब्रू, वच् oder अभि-धा *seine Bedingungen aussprechen,* in der letzten Verbindung auch *versprechen;* mit सम्-वद् *übereinkommen;* mit कर् *übereinkommen mit* (Instr. oder Instr. mit सह), *sich verpflichten, festsetzen, eine Bestimmung treffen, eine Bedingung stellen, stipuliren,* अद्रोहसमयम् so v. a. *Frieden geloben, Urfehde schwören;* mit दा *einen Vergleich vorschlagen;* mit यत् oder प्रति-पद् *einen Vertrag eingehen, eine Bedingung machen;* mit dem Caus. von स्था *festsetzen, bestimmen;* mit निस्-तॄ, रक्ष्, परि-रक्ष् oder पालय् *einen Vertrag —, sein Wort halten;* mit त्यज्, भिद्, व्यभि-चर्, व्यति-क्रम् oder mit वि-लङ्घ् Caus. *einen Vertrag —, sein Wort brechen.* Abl. mit भ्रंश् *von einem Vertrage abfallen, ihn nicht halten.* Loc. mit स्था *seiner Verpflichtung nachkommen, sein Wort halten;* mit dem Caus. von स्था *in Betreff Jmds* (Acc.) *festsetzen, eine Bestimmung treffen;* mit नि-विश् Caus. *Jmd* (Acc.) *Bedingungen stellen.* — 4) etwa *feierliche Ansprache* Vishṇus. 10,7. — 5) *Gottesurtheil* Vishṇus. 11,9. Vgl. समयक्रिया 2). — 6) *ein festgesetzter, bestimmter oder geeigneter Zeitpunct, — für* (Gen.), **dass* (यद् mit Potent.); *Zeitraum, Frist; Gelegenheit.* उक्तसमयम् *zur angegebenen Zeit.* समये und समय° *zu einer bestimmten —, zur rechten, gelegenen Zeit, wenn die Zeit gekommen ist.* समये häufig in Comp. mit der näheren Bestimmung (अर्धरात्र° *um Mitternacht,* नापित° *zur Zeit, wann der Barbier da ist*). तेन समयेन *zu der Zeit* Vâsiṭṭhak. 19,14. Lalit. 20,12. 295,8. — 7) *ein eintretender Fall.* इह समये *in diesem Falle, unter diesen Umständen.* — 8) *allgemeine Art und Weise des Verfahrens, Regel, Brauch.* — 9) *Doctrin, Lehre, Satzung.* — 10) in der Grammatik *eine Veda-Stelle, welche eine Wiederholung einer früher dagewesenen ist.* — 11) *die conventionelle Bedeutung eines Wortes.* Çiç. 15,19 etwa *die Tragweite eines Wortes* (nach dem Comm. = आचार). — 12) personificirt als ein Sohn Dharma's VP.^{2} 1,111. — 13) N. pr. eines Verfassers von Mantra bei den Çâkta. — समये MBh. 5,5990 (Benfey, Chr. 7,15) fehlerhaft für मम ये.

समयंकाम Adj. *eine Verständigung wünschend* TS. 2,1,8,4.

*समयकार m. = शैली, संकेत.

समयक्रिया f. 1) *Auferlegung von bestimmten Verpflichtungen.* Acc. mit कर् *Jmd best. Verpfl. auferlegen* M. 7,202. — 2) *Veranstaltung eines Gottesurtheils* Vishṇus. 6,23. 9,1.

समयच्युति f. *Zeitversäumniss* zu Spr. 1943.

समयज्ञ Adj. *die rechte Zeit kennend* (Vishṇu).

समयधर्म m. *eine vertragsmässige Verpflichtung, Uebereinkommen, Stipulation* 210,1.

समयपद् n. Pl. *Dinge, über die man übereingekommen ist, feststehende Dinge* Âpast. 1,23,6.

समयपरिरक्षण n. *das Halten einer übernommenen Verpflichtung* Kir. 1,45.

समयप्रकाश m. und समयप्रदीप m. Titel von Werken.

समयबन्धन Adj. *an einen Vertrag gebunden* Mârk. P. 80,11.

समयभेदिन् Adj. *einen Vertrag brechend* M. 8,218.

*समयभेदोपरचनचक्र n., समयमयूख m., समयमातृका f. (Bühler, Rep. No. 201) und समयरत्न n. Titel.

*समयवज्र m. N. pr. eines Mannes.

समयविद्या f. *Astrologie* Daçak. 49,6.

समयविपरीत Adj. *vertragswidrig, wobei übernommene Verpflichtungen nicht eingehalten worden sind* Z. d. d. m. G. 36,380.

समयवेला f. *Zeitpunct* Spr. 2468.

समयव्यभिचारिन् Adj. *einen Vertrag brechend* M. 8,220. fg.

समयसार Titel eines Werkes Bühler, Rep. No.

682. fg.

1. समया Adv. 1) *mitten durch, mitten hinein zwischen* (Acc., vereinzelt auch Instr.). — 2) mit भू *zeitlich dazwischen liegen.* — 3) *in die (der) Nähe, — von* (Acc., Instr. oder *Gen.). — 4) *durchaus.*

2.*समया Adv. mit कर् *die Zeit vertreiben.*

समयाचार m. 1) *ein den Satzungen entsprechender Wandel.* — 2) Bez. *bestimmter orthodoxer Werke bei den* Tântrika.

समयाचारतत्त्व n. und समयातत्त्व n. Titel von Werken.

समयाध्युषित Adj. *hälftig aufgegangen* (die Sonne) Gṛihjâs. 1,72.

समयार्धम् Adv. *halbwegs* Maitr. S. 1,6,6 (95,17).

समयानन्दसंतोष m. N. pr. eines Verfassers von Mantra bei den Çâkta.

समयार्चिषम् Adv. *in der Nähe der Flamme* Âpast. Çr. 6,8,5.

समयाविषितं Adj. *halb unter — oder — aufgegangen* (Âpast. Çr. 6,4,9. 14,3,1. 15,18,13) von der Sonne.

समयास्तमिषित Adj. vielleicht nur fehlerhaft für समयाविषित.

समयितव्य Adj. *zu ebnen, zu schlichten, beizulegen* (ein Kampf). Vielleicht fehlerhaft für शमयितव्य.

समयी Adv. mit कर् *bedingen.*

*समयग gaṇa प्रतिज्ञनादि.

*समयोग H. an. 4,50 fehlerhaft für समायोग.

समयोद्योत m. Titel eines Werkes.

समर् m. (*n.) 1) *Zusammenlauf, — fluss, Ort des Zusammenflusses.* — 2) *feindlicher Zusammenstoss, Kampf, — mit* (सह). Am Ende eines adj. Comp. f. आ. — 3) N. pr. *a)* eines Fürsten der Vidjâdhara. — *b)* eines Fürsten von Kâmpilja und eines Bruders des Fürsten Avantivarman.

समरकर्मन् n. *Kampf.*

समरकातर m. fingirtes N. pr. eines Heerführers Kautukar.

समरकामदीपिका f. Titel eines Werkes.

समरक्षिति f. *Schlachtfeld.*

समरजम्बुक m. N. pr. eines Mannes Kautukas.

समरजित् m. N. pr. eines Fürsten.

समरज्जु f. *equal or mean string: the mean or equated depth.*

समरंजय m. N. pr. eines Fürsten.

समरञ्जित Adj. *gleichmässig gefärbt* Hariv. 11960. 11997. 12180.

समरण n. 1) *Vereinigung. — 2) das Zusammentreffen, Kampf.

समरत m. n. *quidam coeundi modus.*

समरतुङ्ग m. N. pr. eines Kriegers.

समरथ m. N. pr. eines Fürsten.

समरबल m. desgl.

समरभट m. desgl.

समरभू f. *Schlachtfeld* Bâlar. 143,20. Vâsav. 40,2.

समरभूमि f. dass. Vâsav. 254,7.

समरमूर्धन् m. *Vordertreffen* R. 1,22,5. Vâmana 58,16.

समरवर्मन् m. N. pr. eines Fürsten.

समरवसुधा f. *Schlachtfeld.*

समरवीर m. N. pr. des Vaters der Jaçodâ.

समरशिरस् n. *Vordertreffen* Kâd. 197,6 (330,17). Kathâs. 48,138. Vâsav. 276,2.

समरसार m. n. Titel eines Werkes.

समरसिंह m. N. pr. eines Astronomen.

समरसीमन् m. oder f. *Schlachtfeld* Bâlar. 25,19. 208,16. 233,7. 255,4. 273,11. Ind. Antiq. 9,185.

समरस्वामिन् m. Name eines von Samara errichteten Heiligthums.

समराघ्य m. *ein best. Tact.*

समरागम m. *Ausbruch eines Krieges.*

समराग्र n. *Vordertreffen.*

समराङ्गण n., समराङ्गन n. und समराजिर n. (Çiç. 19,75) *Schlachtfeld.*

समरातिथि m. *ein Gast im Kampfe,* so v. a. *derjenige, mit dem man im Kampfe zusammentrifft.*

*समवृप्य Adj. = समादागतः.

समरेख Adj. *eine gerade Linie bildend, gerade.*

*समरोचित Adj. *zum Kampfe geeignet* (ein Elephant).

समरोत्सव m. *Kampffest,* so v. a. *das Vergnügen eines Kampfes.*

समरोद्देश m. *Schlachtfeld* MBh. 3,271,37.

समरोपाय m. *Kriegslist.*

समर्घ Adj. *wohlfeil* Vasishṭha 2,41.

समर्च Adj. *eine gleiche Verszahl habend.*

समर्चन n. und समर्चना f. *das Verehren, Verehrung.*

*समर्ण Partic. s. u. अर्द् mit सम्.

समर्ति f. in असमर्ति.

समर्थ 1) Adj. (f. आ) *a) entsprechend, übereinstimmend, angemessen;* die Ergänzung im Gen. oder im Comp. vorangehend. — *b) (seinem Zweck entsprechend) tauglich, gut, — zu* (im Comp. vorangehend) Comm. zu Gaim. 6,4,10. — *c) von gleicher Bedeutung. — d) dem Sinne nach verbunden, — zusammengehörig. — e) im Stande seiend, einer Sache gewachsen, die Macht besitzend, fähig, Etwas zu thun vermögend;* die Ergänzung im Infin. (statt dessen einmal Partic. praes.), Loc. (Âpast. 1,1,22), Dat., Acc. (einmal), Abl. (einmal), oder im Comp. vorangehend. Mit Gen. der Person *Jmd gewachsen, über Jmd Etwas vermögend* 105,18. Mit dem Loc. वराङ्गनासु so v. a. *geschlechtlich vermögend* Kâraka 6,2. Compar. °तर. — *f)* fehlerhaft für समर्घ. — 2) n. *a) Befähigung. — b) Verständniss* in दुःसमर्थ.

समर्थक 1) Adj. *a) im Stande seiend zu* (Infin.). — *b) bestätigend, begründend, rechtfertigend.* — 2) *n. *Amyris Agallocha.* Beruht auf einem Missverständniss.

समर्थता f. *Fähigkeit, das Vermögen Etwas zu bewirken.* Instr. mit Gen. so v. a. *kraft, vermöge.*

समर्थत्व n. dass.

समर्थन 1) n. f. (आ) *Betrachtung, Erwägung.* समर्थनं कर् *Betrachtungen anstellen.* — 2) f. आ *a) das Bereden, Aufforderung* MBh. 7,182,20. — *b) das Sichversteigen zum Unmöglichen.* — 3) n. *a) Bestätigung, Begründung, Rechtfertigung. — b) Befähigung.* Abl. mit Gen. so v. a. *vermöge.*

समर्थनीय Adj. *zu begründen, zu rechtfertigen, in's Klare zu bringen.*

समर्थय्, s. अर्थय् mit सम्.

समर्थ्य Adj. *was bestätigt, begründet, gerechtfertigt wird.*

*समर्धक Adj. *Jmd Etwas gewährend, zu Theil werden lassend.*

समर्धन Adj. (f. ई) *gelingen machend* Çâṅkh. Çr. 4,18,1. संराधन statt dessen Çat. Br. 14,9,2,3.

समर्धयितर् Nom. ag. *Erfüller, Gewährer.* f. °त्री Sâj. zu ṚV. 6,64,1.

समर्धुक 1) Adj. *a) gerathend, gelingend. — b)* *= समर्धक. — 2) *f. समर्धुका *Tochter.*

समर्पक Adj. *liefernd, hergebend* Comm. zu Njâjam. 9,2,6. Nom. abstr. °ता f.

समर्पण n. 1) *das Auflegen, Daraufwerfen.* — 2) *das Hingeben, Uebergeben, Ueberlassen, Verleihen, Verabreichen, Anheimstellen.* — 3) *das Sichhingeben.* Vgl. आत्म°. — 4) *das Mittheilen, zur Kenntniss Bringen* Çaṅk. zu Bâdar. 1,1,4. — 5) Bez. einer best. Scene in der Bhâṇikâ genannten Art von Schauspielen: *im Zorn ausgestossene vorwurfsvolle Worte.*

समर्पणीय Adj. *zu übergeben, zu verabreichen; unterzubringen* Kâd. 2,86,17 (106,18).

समर्पयितव्य Adj. dass.

समर्पितर् Nom. ag. *Verleiher.*

समर्प्य Adj. *zu übergeben, zu verabreichen.*

समर्य्, Partic. समर्यत् *kampflustig.*

1. समर्य n. 1) *Ansammlung, Menge, Masse.* — 2)

Versammlung, die zu einer Feier u. s. w. vereinigte Gemeinde. — 3) *Getümmel des Kampfes.*

2. (समर्य) समरिंम Adj. 1) *von Leuten besucht, frequens.* — 2) *von seinen Leuten begleitet.*

3.*समर्य *eine best. hohe Zahl* (buddh.).

समर्यजित् Adj. *im Kampf siegend.*

(समर्यराज्य) समर्यराजिम n. *Reich der Festgemeinde.*

समर्याद् 1) Adj. *a) *benachbart.* — *b) begrenzt, innerhalb seiner Grenzen verbleibend* Vâsav. 24,2. — 2) °म् Adv. *mit aller Bestimmtheit, ganz genau* Spr. 4811. — 3) *m. *Nähe.*

समर्हण n. *Ehrenerweisung, Ehrengabe.*

समल 1) Adj. *a) fleckig, schmutzig, trübe* Bhâvapr. 2,83,7. — *b) *sündhaft.* — 2) m. N. pr. eines Asura. v. l. सृमर. — 3) *n. = कल्क, विष्ठा. Richtig शमल.

समलम्ब Adj. *mit gleicher Senkrechte;* Subst. *Trapezoid.*

समली Adv. mit कर् *beflecken* Bhadrab. 4,161.

समलोष्टकाञ्चन Adj. *dem ein Erdkloss und Gold gleich viel gelten* Ragh. 8,21. Divjâvad. 97,25.

समलोष्टाश्मकाञ्चन Adj. *dem ein Erdkloss, ein Stein und Gold gleich viel gelten.*

समलोष्ट्रकाञ्चन Adj. = समलोष्टकाञ्चन und vielleicht nur fehlerhaft Mârk. P. 41,24.

समल्लिकाक्ष Adj. *mit ihren weissen Flecken an den Augen* (Pferde) Vâsav. 296,3.

समवकार m. *eine best. Art von dreiactigen Schauspielen.*

समवतार m. *ein heiliger Badeplatz.*

समवत्तधान 1) Adj. *zur Aufnahme der Abschnitte* (समवत्त; s. u. 3. दा mit समव) *bestimmt.* — 2) f. °धानी *das dazu bestimmte Gefäss* Âpast. Çr. 7, 23,11. 24,8. 10.

समवधान n. *das Zusammentreffen* Text zu Lot. de la b. l. 213.

समवन n. *das Helfen, Schützen.*

समवबोधन n. *das Gewahrwerden, Bemerken, Erfahren.*

समवयसाय Âpast. 1,29,5 fehlerhaft für समवसाय Absol. von 3. सा mit समव.

समवर्ण Adj. (f. आ) 1) **gleichfarbig.* — 2) *von gleicher Kaste.*

समवर्तिन् 1) Adj. *a) in gleicher Entfernung weilend.* बाणपात° so v. a. *in Pfeilschussweite sich befindend.* — *b) auf gleiche Weise verfahrend.* — 2) m. Bein. Jama's Karaka 5,11.

समवर्षण Adj. *gleichmässig regnend* J. A. O. S. 7,10, Çl. 35.

समवसरण n. 1) *Zusammenkunft, Versammlung* Text zu Lot. de la b. l. 211. — 2) *das Herabsteigen* (eines Gina) *auf die Erde* und *der Ort, an welchem dieses erfolgt,* Hem. Par. 1,16. 30. 32. Çatr. 1,174. 201. 203. — 3) *Endpunct, Endziel* Text zu Lot. de la b. l. 45.

*समवसर्य Adj. = समवसृज्य.

समवसृज्य Adj. *loszulassen, fahren zu lassen.*

समवसृति f. = समवसरण Hem. Par. 11, 124. Bhadrab. 1,10.

समवस्कन्द् m. *Brustwehr, Schanze* oder dgl.

1. समवस्था f. *Lage, Zustand.* ईदृशीं वयःसमवस्थां प्रतिपन्नो ऽस्मि so v. a. *ich bin so alt geworden.*

2. समवस्था f. (adj. Comp. f. आ) *eine gleiche Lage, ein gleicher Zustand.*

समवस्थान n. 1) *das Sichbefinden* (an einem Orte, Loc.), *das Bestehen, Vorkommen.* — 2) *Lage, Zustand.*

समवस्राव m. *Abfluss.*

समवस्राविणी f. *eine best. Anordnung von 11 Opferpfosten in der Weise, dass der mittelste der niedrigste ist und die übrigen von beiden Enden zur Mitte hin niedriger werden,* Âpast. Çr. 14,6, 5. Vgl. 2. आराग्र 2) Nachtr. 5.

समवस्रुत्य Adj. *einen Abfluss habend* Mân. Gṛhj. 2,11.

समवहार m. 1) *Menge, Fülle.* — 2) *Mischung.*

समवहारम् Absol. mit Acc. *zusammentragend, sammelnd.*

समवहास्य Adj. *zu verspotten, zu verhöhnen.* Nom. abstr. °ता f. Acc. mit गम् *zum Gespött werden.*

समवाकार m. = समवकार.

समवाय m. 1) *Zusammentreffen, — mit* (Gen. oder im Comp. vorangehend Varâh. Jogaj. 5,7. Gaut. 6,1.5); *Zusammenkunft, Versammlung* (Gaut. 12,52); *das Zusammenstehen, Sichberühren; Vereinigung, Verbindung, Gemenge, Aggregat.* Acc. Sg. und Pl. mit कर् *sich zusammenthun, sich zusammenschaaren.* Instr. und Abl. *in Gemeinschaft.* — 2) *eine Conjunction* (von Himmelskörpern). — 3) *Zusammenstoss, Collision* Gaut. 28,37. Gaim. 4, 3,29. — 4) *inniger Zusammenhang, das Ineinandersein, Enthaltensein, Inhärenz* Gaim. 6,4,10. Kap. 5,99. — 5) *Verlauf, Dauer.*

समवायखण्डन n. Titel eines Werkes Opp. Cat. 1.

समवायत्व n. Nom. abstr. zu समवाय 4).

*समवायन n. Nom. act. von 3. इ mit समव.

समवायप्रमाणवादार्थ m., समवायवाद् m. (Opp. Cat. 1) und समवायाङ्ग n. Titel von Werken.

समवायिन् Adj. 1) *aus einer Verbindung* (der Humores) *bestehend.* — 2) *im innigsten Zusammenhange stehend, inhärent,* — *in* (im Comp. vorangehend) Vâsav. 152,2. 3. Nom. abstr. °यित्व n. Sarvad. 30,4. — 3) in Verbindung mit पुरुष m. *Seele, Geist,* so v. a. *mit einem Körper behaftet.*

समवायी Adv. mit कर् *versammeln, vereinigen.*

समविभक्त Adj. *gleich eingetheilt, symmetrisch* Kâtj. Çr. 16,8,21. 23,1,10. °भक्ताङ्ग Adj. R. 1,1,13.

समविषम n. Pl. *ebener und unebener Boden* Spr. 2177. Çiç. 17,46.

समविषमकर् Adj. *Ebenes und Unebenes bewirkend* (die Zeit) Spr. 1693.

समवृत्त 1) Adj. *gleichmässig rund* oder *gleich und rund.* — 2) n. *a) der erste Verticalkreis.* — *b) ein gleichmässiges Metrum, ein Metrum mit vier gleichen Stollen.*

समवृत्तकर्ण m. *die Hypotenuse des Schattens zur Zeit, wann die Sonne den ersten Verticalkreis erreicht.*

समवृत्तशङ्कु m. = समशङ्कु.

समवृत्ति Adj. *dessen Verfahren stets ein gleichmässiges ist* Kir. 2,38.

समवेक्षण n. *das Besichtigen.*

समवेगवश m. Pl. N. pr. eines Volkes.

समवेत Adj. s. u. 3. इ mit समव.

समवेतत्व n. *das Inhärentsein.*

समवेतार्थ Adj. *inhaltreich, sinnvoll* Bhâg. P. 10, 85,22.

समवेध m. *the mean or equated depth.*

समवेष m. *eine gleiche Tracht, ein gleicher Anzug.* Acc. mit कर् *sich gleich kleiden* MBh. 4,4,48.

समव्यथ Adj. *von gleichen Schmerzen ergriffen* MBh. 5,126,1.

समशङ्कु m. *die Sonnenhöhe* (eig. *Gnomon*) *zur Zeit, wann die Sonne den ersten Verticalkreis erreicht.*

समशन n. 1) *das Zusammenessen.* — 2) *das* (undiätetische) *Durcheinanderessen* Karaka 6,18. — 3) * *das Essen, Geniessen.*

समशनीय Adj. *zusammen zu essen* Gobh. 2,3,19.

समशर्कर Adj. *eben so viel Zucker enthaltend.* चूर्ण n. *ein best. medic. Präparat* Mat. med. 253. Bhâvapr. 4,29.

समशिन् m. *ein Mond mit gleichen Hörnern.*

समशस् Adv. *zugleich, gleichzeitig* Âpast. Çr. 8, 14,19. 16,3. Comm. zu 1,23,5. 2,12,5.

समशीर्षिका f. *Gleichstellung,* — *mit* (Instr. oder im Comp. vorangehend) Râgat. 8,606. 663.

समशील Adj. (f. आ) *gleiche Gewohnheiten* —, *ei-*

nen gleichen Charakter habend MBh. 13,146,8. Bhâg. P. 1,2,27.

समशीलिन् Adj. dass. MBh. 1,3,14.

समशोधन n. *equal subtraction; or transposition, with other preparations of the equation.*

समश्नुत्र Adj. (f. ई) *erreichend, packend.*

समश्नुति Adj. *mit gleichen Intervallen* S. S. S. 24. 27.

समश्रेणि f. *eine gleichmässige —, in gerader Linie fortlaufende Reihe.* °गत Adj. *in einer Linie stehend.*

समष्टि f. 1) *das Erreichen, Anlangen am Ziel.* — 2) *Empfang.* — 3) *Schluss.* — 4) *Aggregat, Gesammtding* VP. 6,5,86. Nom. abstr. °ता f. Chr. 259,28.

*समष्ठिल 1) m. *ein best. Strauch* Râgân. 4,21. — 2) f. आ *eine best. Gemüsepflanze.*

*समष्ठीला f. = समष्ठिल 2).

समस् in ऐषमस्.

समसंस्थान n. Bez. *einer der 10 Weisen des Sitzens bei den* Jogin Comm. zu Jogas. 2,46.

समसंस्थित Adj. *in guten Verhältnissen sich befindend.*

समसंख्यात Adj. Pl. *in gleicher Anzahl wie* — (Instr.) *vorhanden.*

समसन n. 1) *Zusammengebrachtes* Comm. zu TS. 3,3,8,2. — 2) **das Zusammendrängen, Darlegen in kurzen Worten.*

समसनाद् Adj. *das Zusammengebrachte (Gesammeltes) essend.*

समसंधित Adj. *unter gleichen Verhältnissen (so dass Keiner Etwas einbüsst) geschlossen* (Bündniss) Spr. 1530. Nach dem Comm. zu Kâm. Nîtis. soll °संधितम् Adv. sein.

समसमयवर्तिन् Adj. *zu gleicher Zeit stattfindend.* Nom. abstr. °र्तिता f. *Gleichzeitigkeit.*

समसर्वगुण Adj. Pl. *mit allen Vorzügen gleich ausgestattet* 121,12.

समसिद्धान्त Adj. *gleiche Ziele verfolgend* Âçv. Çr. 12,8,15.

*समसुप्ति f. *allgemeiner Schlaf, so v. a. Weltende.*

समसूत्रग und °सूत्रस्थ Adj. *an demselben Durchmesser befindlich, so v. a. an zwei einander gerade entgegengesetzten Puncten der Erde befindlich, Gegenfüssler.*

समसौभ m. N. pr. eines Mannes.

समस्त Adj. s. u. 2. अस् mit सम्.

समस्तकालनिर्णयाधिकार m. und समस्तदेवतापूजाविधि m. Titel Opp. Cat. 1. Burnell, T.

समस्तधानृ Nom. ag. *der Erhalter von Allem* (Vishṇu) 104,10.

समस्तमल्लदेवताप्रकाशिका f. Titel eines Werkes Opp. Cat. 1.

समस्तवस्तुविषय Adj. *auf den ganzen Gegenstand (d. i. auf ihn selbst und was zu ihm gehört oder zu ihm in Beziehung steht) sich erstreckend* Kâvjapr. 10,7.

समस्तविषयिक Adj. *im ganzen Reiche wohnend* J. A. O. S. 7,45,3 v. u.

समस्तसाक्षि m. *der Zeuge von Allem* Kaivaljop. 7.

समस्य Adj. (f. आ) 1) *bei einer geraden Zahl eintretend.* — 2) *in guten, glücklichen Verhältnissen sich befindend.*

1.*समस्थली f. *das ebene Land*, Bez. *des zwischen der Jamunâ und der Gañgâ belegenen Landes.* 2. समस्थली Adv. mit कर् *in einen ebenen Boden verwandeln, dem Erdboden gleichmachen* Çiç. 12, 60. 17,66.

समस्या f. 1) *Vereinigung, das Zusammensein, Zusammenbleiben, — mit* (im Comp. vorangehend). — 2) *ein Verstheil, den zu ergänzen man einem Andern aufgiebt*, Spr. 7822. Ind. St. 15,295.

समस्यापूरणविधि m. und समस्यासंग्रह m. Titel von Werken Opp. Cat. 1.

*समस्यार्था = समस्या 2).

समस्वर Adj. *denselben Ton habend.*

समृक् Adv. *irgendwie, so oder so.* Nach Sâj. Adj. (= प्रशस्त, सधन u. s. w.) im Voc.

समृक्स् Adj. v. l. für सुमृक्स्.

समृक्काव्रत Adj. *mit einem* Mahâvrata-*Tage versehen* Âpast. Çr. 13,2,4. 6.

*समृद्धा f. *Ruhm.*

सँमा f. 1) *Halbjahr.* — 2) *Jahreszeit, Wetter.* — 3) *Jahr.*

1. समांश m. *ein gleicher Antheil* (insbes. bei der Erbschaft). Instr. *zu gleichen Theilen* Vâgrakkh. 34,3. 2. समांश 1) Adj. *a) gleiche Theile enthaltend.* — *b) einen gleichen Antheil erhaltend.* — 2) *f. आ *Sida cordifolia.*

समांशक Adj. (f. °शिका) *einen gleichen Antheil erhaltend* Jâgñ. 2,115.

समांशिक Adj. *aus gleichen Theilen bestehend* Suçr. 2,453,13.

समांशिन् Adj. = समांशक Jâgñ. 2,114.

समांस Adj. *mit Fleisch verbunden* (R. 4, 9, 94. Chr. 107,14. Hem. Par. 2,346), *fleischig.*

*समांसमीना Adj. f. *jedes Jahr kalbend.*

°समाकार (metrisch) *von gleichem Aussehen mit.* Richtig wäre समाकार.

समाकर्णितक n. *die Geberde des Hinhorchens.* Instr. so v. a. *hinhorchend* Bâlar. 192,6. 199,6.

समाकर्ष m. *Heranziehung* Bâdar. 1,4,15.

समाकर्षण n. *das Heranziehen, Ansichziehen* Harshaṅ. 137,3.

*समाकर्षिन् Adj. *anziehend* (ein Geruch).

°समाकार Adj. *von gleichem Aussehen wie.*

समाकारण n. *das Herbeirufen* Paṅkad. 45,8. Vgl. आकारण.

समाकुल Adj. (f. आ) 1) *erfüllt —, voll von, besetzt —, reichlich versehen mit* (Instr. oder im Comp. vorangehend). — 2) *verworren, in Verwirrung gekommen* (ज्ञान 79,11), *bestürzt.* In Comp. mit dem, was die Verwirrung bereitet. — 3) *wobei es drunter und drüber geht.*

समाक्रन्दन n. *das Schreien, Rufen.* °गिरस्.

समाक्रमण Adj. *das Beschreiten, Betreten, Besuchen.*

समाक्षर Adj. *von gleicher Silbenzahl* R. 1,2,43.45.

*समाक्षरावकार m. *ein best.* Samâdhi.

समाक्षिक Adj. *nebst Honig* Suçr. 2,441,8.

°समाक्षेप m. *das Mahnen an.*

समाख्या f. 1) *Benennung, Name.* — 2) *Deutung, Erklärung.* — 3) **Ruhm.*

समाख्यान n. 1) *das Nennen, Mittheilen, Berichten* Âpast. — 2) *Erzählung, Bericht.* — 3) *Benennung, Name* Âpast. Çr. 12,25,18.

समाख्याप्य Adj. *zu ermahnen* Âpast. 2,29,7, v. l.

समाख्याभक्त m. und °भक्षण n. *Genuss des* Soma *unter Nennung* (bestimmter Schalen) Comm. zu Âçv. Çr. 5,6,23. 25. zu Âpast. Çr. 12,24,16. 28,3. Vgl. Âpast. Çr. 12,25,18.

समाख्यायम् Absol. in अङ्ग° Nachtr. 6.

समागत 1) Adj. s. u. गम् mit सम. — 2) f. आ *ein Räthsel, in dem der Sinn durch den grammatischen* Samdhi *versteckt wird.*

समागति f. scheinbar Mârk. P. 16,66, da hier पतिसमा गतिः zu trennen ist.

समागन्तव्य n. impers. *zusammenzukommen, heran —, hinzukommen* Vâsav. 172,5.

समागम m. (adj. Comp. f. आ) *Zusammenkunft, das Zusammenkommen, Zusammentreffen* (auch *feindliches*), *Zusammenfluss, Vereinigung* (auch *geschlechtliche*), *Versammlung, das Zusammentreffen —, Begegnung mit* (Gen., Instr., Instr. mit सह, Loc. [ganz vereinzelt] oder im Comp. vorangehend). Von Belebtem und Unbelebtem gebraucht, auch *Conjunction* der Gestirne.

समागमन n. *das Zusammenkommen, Zusammentreffen, — mit* (im Comp. vorangehend), *geschlechtliche Vereinigung.*

समागामिन् Adj. 1) etwa *zusammenkommend* Ind. Antiq. 5,278. — 2) *zukünftig* ebend. 279.

समाघात m. 1) *Zusammenstoss.* — 2) **Kampf.*

समाघ्राण n. *das Beriechen* Kâd. 230,11 (378,1).

समाङ्घ्रिक Adj. *auf* (allen vier) *Füssen gleichmässig stehend* (ein Löwe).

समाचयन n. *das Zusammenstellen* Pat. zu P. 3, 1,19, Vârtt. 3.

समाचरणीय Adj. *zu betreten, einzuschlagen* (ein Weg).

1. समाचार m. (adj. Comp. f. आ) 1) *das Verfahren, Benehmen, Verhalten, — bei* (im Comp. vorangehend). — 2) *Herkommen* (212,8), *das im Gebrauch Sein, herkömmliche Art und Weise.* — 3) *das herkömmliche Darreichen von* (im Comp. vorangehend).

2. समाचार m. *gleiche Sitten, — Gebräuche.*

समाचेष्टित n. *Verfahren, Betragen, Haltung* Kâd. 2,66,11 (80,8).

समाज m. 1) *Versammlung, Gesellschaft.* Neben सभा Âpast. 1,3,12. 32,19. 20. Acc. mit कर् *eine Versammlung veranstalten.* — 2) *das Zusammentreffen mit* (Gen. oder im Comp. vorangehend). — 3) *Fülle, Menge.* — 4) *eine best. Conjunction der Planeten.* — 5) **Elephant.* Richtig सामज.

समाज्ञा f. 1) *Name, Benennung.* — 2) **Ruhm.*

समाज्ञान n. *das Anerkanntsein als* (im Comp. vorangehend) Comm. zu Njâjas. 1,1,22 (S. 25, Z. 1).

समाञ्जन n. *eine best. Mischung von Augensalbe.*

समातर् f. *Stiefmutter.*

समाति in अ॒समाति.

समातीत Adj. *über ein Jahr alt* Kâraka 1, 27 (193,9).

समातृक Adj. *nebst der Mutter* Buâg. P. 1,13,7.

समात्मक Adj. *gleichmüthig.* v. l. शमात्मक.

समात्मन् Adj. dass. Wohl fehlerhaft für मह्।त्मन्.

समादान n. 1) *das Empfangen, Aufsichladen.* — 2) *das Unternehmen, Unternehmung* Lalit. 361,3. — 3) *Entschluss* Lalit. 218,1. 362,9. 538,29. 539,8. 18. — 4) * = समीचीनग्रहण, समासीनग्रहण, नित्यकर्मन्, सौगताङ्गिक und *Erwiederung.*

समादापक Adj. *anregend, instigator* Text zu Lot. de la b. l. 122. Divjâvad. 142,5.

समादापन n. *das Anregen* Lalit. 538,17. 539,7. 18.

समादेय Adj. *zu empfangen.*

समादेश m. *Anweisung* (in Comp. mit dem Object), *Geheiss, Befehl* Âpast. 1,13,5.

समादेशन n. *das zu wissen Thun, Lehren.*

*समाधा m. (!) = निष्पत्ति, विरोधभञ्जन und समाधान.

समाधातव्य Adj. *in Ordnung zu bringen, gut zu machen.*

समाधान n. 1) *das Anlegen.* अग्नि° *des Feuers* Gobh. 1,1,14. — 2) in der Dramatik *das Stecken des Keims* (बीज). — 3) *das Beilegen, in Ordnung Bringen, Gutmachen.* — 4) *das Versöhnen, Aussöhnen.* — 5) *Rechtfertigung einer Behauptung, Beweisführung.* — 6) *das Aufmerken, Aufmerksamkeit.* Acc. mit कर् *aufmerken.* — 7) *die auf das Höchste gerichtete Aufmerksamkeit, Andacht.*

समाधानरूपक n. *eine best. Metapher, in der eine kühne Behauptung gerechtfertigt wird,* 252,32.

समाधानीय Adj. *zu vereinigen, zu verbinden.*

समाधायक Adj. *aussöhnend* Shadguruçishja zu ṚV. 10,162 nach Aufrecht.

समाधि m. 1) *Zusammensetzung, Zusammenfügung, — mit* (Instr.) Lâṭj. 7,7,30. 10,15,4. — 2) *Fuge.* — 3) *Verbindung, Verein, ein Ganzes.* अष्टाश्व° so v. a. *Achtgespann.* — 4) *Vollbringung.* — 5) *das Beilegen, in Ordnung Bringen, Gutmachen.* — 6) *Rechtfertigung einer Behauptung, Beweis* Çâṅk. zu Bâdar. 2,1,1. — 7) *das Bringen in Harmonie, — in Uebereinstimmung.* — 8) *Aufmerksamkeit, — gerichtet auf* (Loc. 256,17), *Vertiefung in* (im Comp. vorangehend). Acc. mit कर् *seine Aufmerksamkeit richten, — auf* (Loc.). — 9) *die auf das Höchste gerichtete Aufmerksamkeit, Andacht.* Die Buddhisten kennen eine Unzahl von verschiedenen Arten der *Andacht* mit den mannichfachsten Namen. Auch am Ende eines adj. Comp. (Nom. abstr. °त्व n.). °विग्रह् m. *ein verkörperter* Samâdhi Kâraṇḍ. 93,19. fg. — 10) *eine zur Erinnerung an einen Heiligen errichtete Kapelle.* — 11) in der Rhetorik Bez. *verschiedener Figuren* Kâvjapr. 10,39. Comm. zu Çiç. 6, 49. — 12) Bez. *des 17ten* Kalpa (*Weltperiode*). — 13) N. pr. verschiedener Männer.

*समाधिगर्भ m. N. pr. eines Bodhisattva.

समाधित Adj. *versöhnt, ausgesöhnt.*

समाधित्व n. Nom. abstr. zu समाधि 9). Vgl. auch daselbst.

समाधित्सा f. *der Wunsch Etwas beizulegen, in Ordnung zu bringen* Comm. zu Kâtj. Çr. 1,8,11.

समाधित्सु Adj. *zu rechtfertigen —, zu beweisen wünschend* Comm. zu Njâjas. 3,2,76.

समाधिप्रकरण n. Titel eines Werkes.

समाधिभृत् Adj. *andächtig vertieft* Çiç. 4,55.

समाधिमतिका f. ein Frauenname.

समाधिमत् Adj. 1) *aufmerksam.* — 2) *andächtig.*

समाधियोगर्द्धितपोविद्याविरक्तिमत् Adj. *verbunden mit Andacht, Joga, übernatürlichen Kräften, Kasteiungen, Wissen und Entsagung* Buâg. P. 3, 20,53.

समाधिराज m. und समाधिविधि m. Titel von Werken.

*समाधिसमानता f. *ein best.* Samâdhi.

समाधिस्थल n. N. pr. einer *Oertlichkeit* in Brahman's Welt.

समाधेय Adj. 1) *in Ordnung zu bringen.* — 2) *zurechtzuweisen, zu unterweisen, zu belehren.* — 3) *einzuräumen, zuzugeben.*

1. समान् 1) Adj. (f. ई॒ und आ) *a) gleich, derselbe.* — *b) gleichartig, nicht unterschieden, übereinstimmend, gleich gross, dem Range —, dem Alter —, der Zeit —, der Bedeutung nach gleich, homogen, — mit* (Instr. [249,4], Gen. oder im Comp. vorangehend). — *c) in der Mitte stehend, der mittlere.* — *d) gemeinsam, all, insgesammt.* — *e) ganz* (eine Zahl im Gegensatz zu *Bruch*). — *f) seiend* (nach einem Adj.) buddh. Text zu Lot. de la b. l. 46. Divjâvad. 651,6. Wird als Partic. Med. von 1. अस् aufgefasst. — *g)* * = वर्णाभिद्. — 2) Adv. समानम् und समान° *gleich wie* (Instr. oder im Comp. vorangehend). — 3) f. समानी *ein best. Metrum.* — 4) wohl n. Titel eines Werkes Opp. Cat. 1.

2. समान् m. *eine der fictiven Arten des Athems,* in der Medicin gefasst als *der Hauch, welcher, im Magen und in den Gedärmen thätig, das Feuer der Verdauung schürt, Durchfall und andere Krankheiten hervorbringt.* Personificirt als ein Sohn der Sâdhja.

3. समान Adj. 1) *in Achtung stehend bei* (Gen.). — 2) *nebst Groll.*

समानकरण Adj. *dasselbe hervorbringende Organ habend* (Laut).

समानकर्तृक Adj. *dasselbe Subject habend.* Nom. abstr. °ता f. und °त्व n. (Comm. zu Âpast. Çr. 2,5,6).

समानकर्मक Adj. *dasselbe Object habend* P. 3,4,48.

1. समानकर्मन् n. am Anfange eines Comp. *dieselbe Thätigkeit* Kap. 2,47.

2. समानकर्मन् Adj. *dieselbe Thätigkeit ausdrückend.*

समानकारक Adj. *Alles gleich machend* (die Zeit) Spr. 1693.

समानकारण Adj. in अ°.

समानकाल Adj. 1) *gleichzeitig.* °म् Adv. — 2) *von gleicher Dauer, — Quantität* (ein Vocal).

समानकालीन Adj. *gleichzeitig.* Nom. abstr. °त्व n.

समानक्षेम Adj. und Nom. abstr. °त्व n. s. u. क्षेम 2) *a*).

समानख्यान Adj. als Erklärung von सखि Sâj. zu ṚV. 1,165,11. 5,85,7. Vgl. समानाख्यान.

समानगति Adj. *zusammengehend,* so v. a. *übereinstimmend.* Nom. abstr. °त्व n.

समानगुण Adj. *gleiche Vorzüge habend.*

समानगोत्र Adj. *demselben Geschlecht angehörig.*

समानग्राम m. *dasselbe Dorf.* °वासे Pâr. Gṛhj. 3, 10,17.

समानग्रामीय Adj. *in demselben Dorfe wohnend.*

समानजन m. *Standesgenosse.*

समानजनपद् Adj. *von demselben Volke* Kâtj. Çr. 25,14,8.

समानजन्मन् Adj. 1) *gleichen Ursprungs.* — 2) *gleichen Alters.*

समानजन्य Adj. *von Standesgenossen herrührend, denselben gehörend* u. s. w.

समानजाति Adj. *gleichartig.*

समानजातीय Adj. (f. या) *gleichartig,* — *mit* (im Comp. vorangehend) Comm. zu Njâjas. 1, 1, 23. Nom. abstr. °त्व n.

समानतन्त्र Adj. *in einer und derselben Handlung vor sich gehend* Âpast. Çr. 3,15,2. 5,21,6.

समानतस् Adj. 1) *gleichmässig* oder *gemeinschaftlich.* — 2) Gaut. 2,23 vielleicht fehlerhaft für सनामतस् *mit einem gleichbedeutenden Namen.*

समानता f. *Gleichheit,* — *mit* (Gen. oder im Comp. vorangehend) Çiç. 12,11. 15,109 (74).

समानत्र Adv. *auf demselben Fleck* Âpast. Çr. 2, 17,5. 8,15,3.

समानत्व n. *Gleichheit,* — *mit* (Instr.) Kap. 1,55. 86. 6,65. Spr. 7702.

समानदत्त Adj. *übereinstimmend, einträchtig.*

समानदक्षिण Adj. *wobei gleicher Lohn gegeben wird* Çâṅkh. Çr. 14,10,22.

समानदृश् Adj. *mit gleichem Auge schauend auf* (Loc.) Hem. Par. 1,434.

समानदेवत Adj. *derselben Gottheit geltend* Lâṭj. 9,12,4.

समानदेवत्य Adj. (f. या) dass. Çat. Br. 12,8,2,18. 35. 9,1,10.

समानधर्मन् Adj. *gleichartig, gleich,* — *mit* (Instr.).

समानधिष्ण्य Adj. *denselben Erdaufwurf habend* Çat. Br. 12,3,3,12.

1. समानन Adj. *in Ehren stehend.*

2. समानन Adj. *ein gleiches Gesicht habend mit* (Instr.).

*समाननामन् Adj. *gleichnamig.*

समाननिधन Adj. *einen gleichen Schlusssatz habend* Çat. Br. 8,7,1,6.

समानपक्ष m. *dieselbe Monatshälfte* TBr. 1,8,10,2.

समानप्रतिपत्ति Adj. s. u. प्रतिपत्ति 2).

समानप्रभृति Adj. *gleich beginnend* Kap. S. 32,12.

समानप्रमिति Adj. als Erklärung von सखि Sâj. zu ṚV. 3,35,4.

समानबन्धु Adj. (f. eben so) *derselben Sippe angehörig.*

समानबर्हिस् Adj. *eine und dieselbe Opferstreu habend* (so v. a. समानतन्त्र) Âpast. Çr. 5,21,7.

समानबल Adj. *von gleicher Kraft.* Nom. abstr. °त्व n. Comm. zu Njâjam. 1,3,19.

*समानब्रह्मचारिन् = सब्रह्मचारिन्.

समानब्राह्मण Adj. *wofür dieselben Vorschriften im Brâhmaṇa gegeben sind* Âpast. Çr. 12,13,6. Comm. zu 15,10,1.

समानब्राह्मणीय Adj. dass. Nom. abstr. °त्व n. Comm. zu Âpast. Çr. 10,21,8.

समानभृन् f. Bez. *bestimmter Backsteine* Çat. Br. 8,1,2,6. 7.

समानमान Adj. *in gleicher Ehre stehend mit* (Instr.) Kir. 1,10.

समानमूर्धन् Adj. (f. °मूर्धी) *mit gleichem Haupte* Pâr. Gṛhj. 3,3,5.

समानय्, °यति *gleichstellen,* — *mit* (Instr.).

समानयन n. 1) *das Zusammenführen, Herbeiholen.* — 2) *das Zusammengiessen* Gaim. 4,1,40. Vgl. अ°.

समानयोगक्षेम Adj. (f. या) *unter denselben Verhältnissen stehend wie* (Instr.) Karaka 353,8. Am Ende eines Comp. *gleichen Werth habend mit, Nichts mehr seiend als.* Nom. abstr. °त्व n. Sarvad. 47,13. 128,12.

समानयोक्त्र Adj. *gleich geschirrt.*

समानयोनि Adj. *demselben Schooss entsprungen.*

समानरुचि Adj. *denselben Geschmack* (an Etwas) *habend.* Nom. abstr. °ता f.

समानरूप 1) (f. या) *a) von gleicher Farbe,* — *wie* (Gen. oder im Comp. vorangehend). — *b) von gleichem Aussehen wie* (im Comp. vorangehend). — 2) f. या *ein Räthsel, in welchem dieselben Worte in eigentlicher und uneigentlicher Bedeutung zu verstehen sind.*

समानर्षि Adj. (f. ई) *denselben* Ṛshi (*Stammbaum*) *habend* Gobh. 3,5,6.

समानलोक Adj. *denselben Himmel gewinnend.*

*समानवचन Adj. = सवचन.

समानवयस् und °वयस्क (Sâj. zu ṚV. 1,165,1) Adj. *gleichalterig.*

समानवर्चस् Adj. *von gleicher Lebenskraft* u. s. w.

समानवर्चस Adj. *von gleichem Glanze wie* (im Comp. vorangehend).

समानवर्ण Adj. (f. या) 1) *von gleicher Farbe.* — 2) *dieselben Vocale zeigend.*

समानवसन Adj. *gleich gekleidet* Kauç. 63.

समानविद्य Adj. *von gleichem Wissen.* Nom. abstr. °ता f. Mâlav. 14,2 (15,15).

समानव्रतचारिन् Adj. *in Allem übereinstimmend mit Jmd* (Gen.). Nom. abstr. °रित्व n. Vishṇus. 25,2.

समानव्रतभृत् Adj. *dieselbe Lebensweise führend* Spr. 4376.

समानशब्दा f. *eine Art von Räthseln.*

समानशय्य Adj. *ein gemeinschaftliches Lager habend.* Nom. abstr. °ता f.

*समानशाखीय Adj. *zu derselben Çâkhâ gehörig.*

समानशील Adj. (f. या) *von gleichem Charakter* Râǵat. 1,307.

समानसंख्य Adj. (f. या) *von gleicher Anzahl mit* (Instr.).

समानसंबन्धन Adj. (f. या) *auf gleiche Weise zusammenhängend* Çat. Br. 7,4,2,4. 5,2,62.

समानसलिल Adj. = समानोदक VP. 3,13,15.

समानसुखदुःख Adj. *gleiche Freuden und Leiden habend.* Nom. abstr. °ता f.

समानसूत्रनिपात m. *das Niedersinken derselben Schnur.* Loc. so v. a. *auf der diametral entgegengesetzten Seite* Bhâg. P. 5,21,9.

समानस्तोत्रिय Adj. *denselben* Stotrija *habend* Çâṅkh. Çr. 12,2,1.

1. समानस्थान n. *Zwischenstellung.*

2. समानस्थान Adj. 1) *an demselben Orte befindlich* Sâj. zu ṚV. 1,165,1. — 2) *dieselbe Stelle im Munde habend.*

समानाक्षर n. *ein einfacher Vocal, kurz oder lang.*

समानाख्यान Adj. als Erklärung von सखि Nir. 7,30. Vgl. समानख्यान.

1. समानाधिकरण n. *grammatische Congruenz mit* (einem Casus, im Comp. vorangehend).

2. समानाधिकरण Adj. *coordinirt, in demselben Casusverhältniss stehend mit* (Instr. oder im Comp. vorangehend), *auf dasselbe Subject sich beziehend.* Nom. abstr. °ता f. und °त्व n.

1. समानार्थ m. = समानार्थता Lalit. 308,4.

2. समानार्थ Adj. (f. या) 1) *denselben Zweck habend,* — *verfolgend.* Nom. abstr. °त्व n. — 2) *gleiche Bedeutung habend,* — *mit* (Instr. oder im Comp. vorangehend) 222,27. 229,16. 236,22. 28. Nom. abstr. °त्व n. 23.

समानार्थक Adj. *dieselbe Bedeutung habend* P. 3, 3,152, Sch.

समानार्थता f. *Gleichwerthigkeit, Ebenbürtigkeit* Lalit. 183,9. 296,14.

समानार्थत्व n. s. u. 2. समानार्थ 1) 2).

समानार्षप्रवर Adj. (f. या) *vom gleichen* Ṛshi *abstammend und (oder) gleiche* Pravara (s. प्रवर 3) *habend* Vishṇus. 24,9.

समानार्षेय Adj. *vom gleichen* Ṛshi *abstammend.*

*समानास m. N. pr. eines Schlangendämons.

समानास्यप्रयत्न Adj. *mit derselben Anstrengung der Organe ausgesprochen werdend.*

समानिका f. *ein best. Metrum.*

समानिचय Adj. *auf ein Jahr Vorräthe habend* M. 6,18.

समानितम् Adv. *unter Ehrenbezeugungen.*

समानीतममध्यमाधम Adj. *dem der Beste, der Mittelmässige und der Schlechteste gleich viel gelten.*

समानोदक Adj. *entfernt verwandt, aber doch so, dass er seinen Ahnen noch die Wasserspende darbringen darf,* Kull. zu M. 9,187. °भाव m. *dieses Verwandtschaftsverhältniss.*

समानोदर्क Adj. *gleich endigend* Kap. S. 32,12.

समानोदर्य 1) Adj. *von derselben Mutter stammend.* — 2) m. *ein solcher Bruder.*

समानोपमा f. *ein Gleichniss, bei dem das tertium comparationis, lautlich gleich, begrifflich zweierlei Deutung zulässt.*

समानौल्ब Adj. *gleiche Embryohüllen habend* Çat. Br. 7,1,1,7.

1. समान्त m. *Grenznachbar* Maitr. S. 2,1,2 (2,7). 4 (6,10). Vgl. समन्त.

2. समान्त m. *Ende des Jahres* M. 4,26.

1. समान्तर n. *Jahresfrist.* Loc. *binnen J.* Kârabha 5,11.

2. समान्तर Adj. *von constanter Differenz, so v. a. wonach alles Andere gemessen wird, die Einheit bildend.* समान्तरश्च पुरुषस्तुरंगस्त्रिसमान्तरः। कुञ्जरः स्यन्दनश्चैव पञ्चसमान्तरौ स्मृतौ ॥ so v. a. *auf je ein Pferd kommen drei Mann, auf je einen Elephanten und einen Wagen fünf Mann.*

समान्यौ, समानिधौ Adv. *gemeinsam, gleichmässig* Maitr. S. 2,1,8 (9,9). v. l. für सामान्यौ.

*समाप m. = देवयजन (समा आपो यस्मिन्).

समापक Adj. *beendigend, zu Ende führend* (Çiç. 14,40), *ergänzend.* Nom. abstr. °त्व n.

समापत्ति f. 1) *das Zusammentreffen, Zusammenfallen.* — 2) *Zufall.* °दृष्टा *zufällig erblickt.* — 3) *das Erreichen, Gelangen —, Werden zu* (im Comp. vorangehend). — 4) *das Annehmen der ursprünglichen Form.* — 5) *Vollendung, Beendigung.* — 6) *das Sichfügen, Nachgeben* in अ°. — 7) bei den Jogin und Buddhisten *eine best. Stufe der Andacht: das Aufgehen des Subjects im Object* Jogas. 2,42. fgg. Divjâvad. 93,21. fgg.

समापद्यन n. (Nom. act. zu समापद्यते!) *das Sichvertiefen in Etwas* Text zu Lot. de la b. l. 189.

समापन 1) Adj. *zu Stande bringend, vollführend.* — 2) f. आ *der höchste Grad, die höchste Stufe.* — 3) n. *a) das Zustandebringen, Vollführen, Beendigung* Vaitân. — *b) Ende,* so v. a. *das zu Grunde Gehen.* — *c) Kapitel, Abschnitt.* — *d)* *= समाधान und लब्ध.

समापनीय Adj. *auf die Vollendung bezüglich.* *Am Ende eines Comp. *auf die V. von — bez.*

समापन्न 1) Adj. s. u. 1. पद् mit समा. — 2) *n. *Tod.*

समापयितव्य Adj. *auszustatten, zu versehen.*

समापादनीय Adj. in काल° *mit der Zeit in Einklang zu bringen, — gebracht werdend* Âpast. Çr. 9,7,3. 4.

समापाद्य Adj. *in die ursprüngliche Form herzustellen.*

समापिन् Adj. *den Schluss von Etwas bildend.*

समापिपयिषु Adj. mit Acc. *zu Stande zu bringen —, zu vollführen wünschend.*

*समाप्तचित्त (!) m. N. pr. eines Mannes.

समाप्तपुनरात्त (Kâtjapr. 7,5) und °क Adj. *abgeschlossen und von Neuem wieder aufgenommen;* n. ein best. Fehler des Ausdrucks: *das Nachklingen —, Nachhinken eines Redetheils.* Nom. abstr. °पुनरात्तत्व n.

समाप्तलम्भ n. *eine best. hohe Zahl* (buddh.).

*समाप्ताल m. = पति.

समाप्ति f. 1) *Erlangung, Erlernung* Âpast. 2,29, 13. — 2) *Vollendung, Beendigung, Abschluss, Ende* Âpast. 1,12,4. Gaut. — 3) *Ende,* so v. a. *das zu Grunde Gehen.* — 4) *= समर्थन.

समाप्तिक Adj. (f. आ) 1) *der seine Studien beendigt hat.* — 2) *den Schluss von Etwas bildend.*

समाप्तिवाद m. Titel eines Werkes Opp. Cat. 1.

*समाप्त्यर्था f. v. l. für समस्यार्था.

समाप्य, समापिय 1) Adj. *a) zu erreichen, zu erlangen.* — *b) zu vollbringen, abzuschliessen, zu beendigen.* — 2) n. impers. *abzuschliessen.*

समाप्रिय Adj. nach dem Comm. = संततानि आ समन्तात्प्रियाणि यस्मिन्.

समाप्लव und °प्लाव m. *das Baden, Bad.*

समाभाषण n. *Unterredung —, Unterhaltung mit* (im Comp. vorangehend).

समाम m. *Länge.*

समाम्नात 1) Adj. s. u. म्ना mit समा. — 2) n. *das Aufzählen, Herzählen* Âpast. 2,29,13.

समाम्नातर् Nom. ag. *ein Ueberlieferer* oder *Redactor des* Veda Çaṃk. zu Bâdar. 3,3,37. 4,2,13.

समाम्नान n. *das Aufzählen, Verzeichniss.*

समाम्नाय m. 1) *Aufzählung, Verzeichniss, Zusammenstellung.* — 2) *eine literarische Composition,* z. B. *eine* Veda-*Redaction.* पद° *ein in* Pada-*Form redigirtes Stück.* — 3) *die heilige Schrift überh.* — 4) *Vernichtung der Welt.*

समाम्नायमय Adj. *aus der heiligen Schrift gebildet, dieselbe enthaltend.*

समाम्नायिक Adj. in पशु°.

समाम्य Adj. *in die Länge gehend.*

*समाय Adj. *a visit, arrival.*

समायिन् Adj. *gemeinsam —, neben einander auftretend.* Vgl. असमायिन्.

समायोग m. 1) *Vereinigung, Verbindung, das Zusammentreffen, Contact, — mit* (Instr., Instr. mit सह oder im Comp. vorangehend). विधे: so v. a. *Fügung des Schicksals* Vikramâṅkaṅ. 9,28. Abl. am Ende eines Comp. *durch die Verbindung mit,* so v. a. *mittelst, in Folge von.* — 2) *Rüstung* Kâd. 2,36,2 (46,6). 61,19 (74,15). 72,16 (88,14). 75,22 (93,8). Harshaṅ. 181,15.

समारभ्य Adj. *zu unternehmen, zu beginnen.* Superl. °तम.

समारम्भ m. 1) *Unternehmung, Beginnen.* — 2) *Unternehmungsgeist.* — 3) *Beginn, Anfang.* — 4) fehlerhaft für समारम्भण *Salbe.* — 5) समारम्भे Hariv. 14812 fehlerhaft für समारेभे.

समारम्भण n. 1) *das Anfassen.* — 2) = समालम्भन *Salbe.*

°समारम्भिन् Adj. wohl *behängt mit.*

समाराणै Partic. perf. von ऋ mit सम् 5,20.

समाराधन n. 1) *das Zufriedenstellen, sich geneigt Machen.* — 2) *ein Mittel Jmd* (Gen.) *zufrieden zu stellen.*

समारुरुक्षु Adj. mit Acc. *hinaufzusteigen wünschend.*

समारोप m. 1) *Versetzung in* (Loc.). — 2) *das Beziehen* (des Bogens mit der Sehne) Bâlar. 73,1. — 3) *das Uebertragen auf* (Loc.), *Beilegen, Zuschreiben.*

°समारोपक Adj. (f. °रिका) *wachsen —, gedeihen machend* Divjâvad. 130,14.

समारोपण n. 1) *das Versetzen* (z. B. des Feuers an einen andern Ort). — 2) *das Beziehen* (des Bogens mit der Sehne) Bâlar. 90,20.

समारोहण 1) m. *Aufstieg, — zu* (Gen.). — 2) n. *a) das Hinaufsteigen zu* oder *in* (im Comp. vorangehend) Vâsav. 118,2. 172,2. — *b) das Wachsen* (der Haare). — *c) das* (symbolische) *Versetzen* des Feuers *in einen andern Gegenstand* Ind. St. 15,157.

समारोहणीया f. Pl. Bez. *bestimmter Verse* Çâṅkh. Çr. 6,6,17.

समार्गण Adj. *mit Pfeilen versehen* MBh. 3,93, 29. 143,1. Hariv. 12531.

समार्गणगुण Adj. *mit Pfeil und Sehne versehen*

MBh. 3,282,12.

समार्थ scheinbar MBh. 5,4312, da hier शमार्थम् die richtige Lesart ist.

समार्थक Adj. *von gleicher Bedeutung.*

समार्थिन् Adj. *Frieden wünschend mit* (Instr.). Vielleicht ist शमार्थिन् zu lesen.

समार्दव Adj. *nebst Sanftheit* Jâán. 3,77.

समार्ध्वग Adj. *an derselben Seite liegend* Varâh. Jogas. 5,1.

समार्बुद n. *hundert Millionen Jahre.*

समार्ष Adj. *von demselben* Ṛshi *abstammend.*

समालक्ष्य Adj. *sichtbar, wahrnehmbar.*

समालभन n. *Salbe.*

*समालम्बिन् (?) m. *ein best. wohlriechendes Gras* Râǵan. 8,121.

समालम्भ m. 1) *das Schlachten.* — 2) *Salbe.* Am Ende eines adj. Comp. *gesalbt mit.*

समालम्भन n. 1) *das Berühren* in अ°. — 2) n. *Salbe.*

समालम्भम् Absol. mit Acc. *anfassend* Çat. Br. 9, 3,3,6.

°समालम्भिन् Adj. *schlachtend.*

समालाप m. *Gespräch, Unterhaltung, — mit* (सह). Auch mit अन्योऽन्यम् und अन्योऽन्य° verbunden.

समालिङ्गन n. *das Umarmen.*

*समाली f. *Blumenstrauss.*

समालोक m. *das Erblicken.*

समालोकन n. 1) *das Betrachten, Besehen.* — 2) *das Erblicken.*

°समालोकिन् Adj. *der hineingeschaut —, studirt hat.*

समालोक्य (metrisch) n. Nom. abstr. zu समलोक Adj. *derselben Welt theilhaftig werdend wie* (Gen.).

*समालोच m. = संवदन.

°समालोचिन् Adj. v. l. für समालोकिन्.

समाल्य Adj. *bekränzt* Hariv. 4532.

समावच्छम् Adv. *in gleicher Weise, gleichmässig* Maitr. S. 1,10,9 (150,2). 3,3,4 (36,20).

समावज्ञामी Adj. *gleichförmig.*

समावदिन्द्रिय Adj. = समावद्वीर्य Tândja-Br. 2,3,4.

समावद्वाज् Adj. *einen gleich grossen Antheil erhaltend* Gop. Br. 2,5,3.

समावद्वीर्य Adj. *gleich stark* Âpast. Çr. 6,7,8. 12, 21,19.

समावत् Adj. *gleichartig, gleich gross, — viel.* Adv. समावत् *gleich viel.*

समावर्तन n. *das Heranziehen, für sich Gewinnen.*

समावर्त m. *Wiederkehr nach* (Loc.). Auch als Bein. Vishṇu's.

समावर्तन n. *die Heimkehr des Schülers nach vollendeter Lehrzeit.* °प्रयोग m. Titel Burnell, T.

समावर्तनीय Adj. 1) *auf die Heimkehr bezüglich.* — 2) *zu wiederholen* Saṃhitopan. 16,1.

°समावह् Adj. *herbeiführend, bringend, bewirkend.*

समावाप m. *das Vermengen der Feuer, ein Opfer, wobei dieses stattfindet.* — MBh. 7,4339 fehlerhaft für समावाय.

समावाप्ति (metrisch für समवाप्ति) f. *Erlangung* Hemâdri 1,407,4.

समावाय (metrisch für समवाय) m. *Zusammenkunft, Versammlung; Schwarm, Menge; Verbindung, Aggregat.*

समावास m. *Aufenthaltsort.* — Colebr. Misc. Ess. 2,307 ist समावासित (vgl. 5. वस् mit समा Caus.) st. समावासात् zu lesen, nicht समावासोऽत्र, wie Hall in J. A. O. S. 7,37 annimmt.

समाविकर्त Adj. *gleichmässig beschnitten, ohne eingeschnitten zu sein* Âpast. Çr. 11,13,1.

*समावृत्तक Adj. = समावृत्त (s. u. वर्त् mit समा). Vgl. अ°.

समावृत्ति f. = समावर्तन Gaut.

समावृत्तिक in अ°.

समावेश m. 1) *das Hineintreten, Hineinfahren.* — 2) *das Zusammenfallen,* so v. a. *Aufgehen in* (im Comp. vorangehend). — 3) *das Zusammenfallen,* so v. a. *gleichzeitiges Eintreten, das neben einander Bestehen.* — 4) *das Zusammenfallen,* so v. a. *Uebereinstimmen mit* (im Comp. vorangehend). — °समावेशे Hariv. 15788 fehlerhaft.

समाश m. 1) *ein gemeinschaftliches Mahl.* — 2) *das Essen, Geniessen; Mahlzeit.*

समाशिर् Adj. *gemischt.*

समाश्रय m. (adj. Comp. f. आ) 1) *Verbindung, Anschluss an* (im Comp. vorangehend). Abl. am Ende eines Comp. so v. a. *in Folge von, vermöge.* — 2) *Zuflucht, Zufluchtsstätte; Hospiz* Hemâdri 1, 672,13.15. — 3) *Wohnstätte, Aufenthaltsort.* Am Ende eines adj. Comp. *wohnend —, lebend —, befindlich —, gelegen in.* — 4) *Beziehung, Bezug.* Am Ende eines adj. Comp. *sich beziehend auf, betreffend.* — 5) *das Sichbegeben nach* oder *in* (im Comp. vorangehend). — MBh. 3,11242 wohl fehlerhaft.

समाश्रयण n. *das Sichanschliessen an.* आचार्यान्तर° so v. a. *das Erwählen eines andern Lehrers* Bâlar. 86,5.

समाश्रयणसंप्रदाय m. Titel Opp. Cat. 1.

समाश्रयणीय Adj. 1) *zu dem man seine Zuflucht nehmen darf.* — 2) *in dessen Dienste man sich begiebt;* m. so v. a. *Herr* (im Gegensatz zu समाश्रित *Diener*).

°समाश्रयिन् Adj. *einnehmend* (einen Platz), *in Besitz gelangend von.*

समाश्रित 1) Adj. s. u. 1. श्रि mit आ. — 2) m. *Diener* Spr. 5449.

°समाश्रितत्व n. *das Sichbegebenhaben in* (Jmds Schutz) Pañcat. 87,23.

समाश्लेष m. *Umarmung.*

समाश्लेषण n. *das Umarmen.*

समाश्वास m. 1) *das Aufathmen, Sichberuhigen, gutes Muths Werden.* — 2) *Trost.*

समाश्वासन n. *das Trösten.*

समाश्वास्य Adj. *zu trösten.*

समास m. (adj. Comp. f. आ) 1) *Zusammenfassung, Zusammenfügung, Vereinigung, Verbindung* Vaitân. Instr. so v. a. *insgesammt.* — 2) *eine kurze —, gedrängte Darstellung.* Instr., Abl., समासतस् und समास° *in Kürze, mit kurzen Worten.* — 3) in der Grammatik *a) Compositum.* — *b)* = संधि 2) *g).* — 4) in der Astr. *ein best. Kreis.* — 5) = *समर्थन, °ना.

समासक्ति f. *das Hängen an* (Loc.). Instr. *mit Hingebung.*

समासङ्ग m. *Uebertragung* (eines Geschäfts).

समासचक्र n. (Burnell, T.), समासचन्द्रिका f. (Opp. Cat. 1) und समासचूडामणि m. (ebend.) Titel.

समासत्ति f. *Nähe.*

1. समासन n. *das Zusammensitzen mit* (सह).

2. समासन Adj. *auf ebenem Boden sitzend.*

समासप्रकरण n. Titel Opp. Cat. 1.

समासभावना f. 1) *composition of the sum of the products.* — 2) *the rule for finding the sine of sum of two arcs.*

समासम् Absol. mit Acc. *verbindend, aneinander reihend, vereinigend* Çat. Br. 4,1,2,26. 12,8,3,14.

समासम Adj. Du. *gleich und ungleich, von gleichem und ungleichem Stande* Gaut. 17,20. Sarvad. 5, N.

*समासवत्त् m. *Cedrela Toona* Çabdak. im ÇKDr.

समासवाद् m. Titel von Werken Opp. Cat. 1.

समासव्यासयोगतस् Adv. *gedrängt und ausführlich* Bhâg. P. 1,9,27.

समासशिक्षा f. Titel eines Werkes Opp. Cat. 1.

समाससंकृता f. *eine in gedrängter Weise dargelegte astr.* Saṃhitâ.

समासादन n. *das Gelangen zu, Erreichen.*

*समासाद्य Adj. *erreichbar, erlangbar.*

समासान्त m. *ein bei der Bildung eines Compositums daran tretendes Suffix.*

*समासार्धा f. = समस्या 2).

समासार्ध Adj. (f. आ) *nebst einem halben Monat.*

समासिन् in व्यास°.

समासेक m. (Dârila zu Kauç. 17,4) und समासेचन n. *das Zusammengiessen.*

समासोक्त Adj. 1) *kurz ausgedrückt, aus wenigen Worten bestehend.* — 2) *in einem Compositum stehend.*

समासोक्ति f. *kurze Ausdrucksweise*, Bez. *einer Redefigur, bei der eines Andern Art und Weise zu sein auf einen in Rede stehenden Gegenstand übertragen wird in Folge einer Uebereinstimmung der Handlungen, des Geschlechts oder der Attribute*, Vâmana 4,3,3. Comm. zu Çiç. 17,39.

समास्थ Adj. MBh. 5,6029 fehlerhaft für समस्थ; vgl. Spr. 3891.

समास्या f. *das Zusammensitzen mit* (Instr. oder im Comp. vorangehend), *consessus.*

समाहनन n. *das Aufschlagen* Bhâradvâga im Comm. zu Âpast. Çr. 1,20,3.

°समाहर Adj. *vernichtend.*

समाहर्तर् m. *Einnehmer* (als Amt). Vgl. अर्थ° Nachtr. 6.

समाहार m. 1) *das Ergreifen* Gṛhjâs. 1,44. — 2) *Zusammenfassung, — in Eins, Summirung; Summe.* — 3) *Collection, Menge.* — 4) = प्रत्याहार 5). — 5) *das Zurückziehen* (der Sinne von der Sinnenwelt).

समाहारवर्ण m. Bez. *der Diphthonge* ऐ und औ.

समाहार्य oder समाहार्य Adj. 1) *zusammenzutragen, zu sammeln.* — 2) *zusammenzufassen.*

समाहित 1) Adj. s. u. 1. धा mit समा (auch Nachtr. 6). — 2) n. bei den Rhetorikern *eine best. Form der* Upamâ.

समाहितधी Adj. *mit gesammeltem, andächtigem Sinne* Bhâg. P. 7,4,23. Ind. St. 14,390.

समाहितमति Adj. *aufmerksamen Sinnes, aufmerksam* 211,18.

समाहितमनोबुद्धि Adj. *mit gesammeltem innerem Sinne und Verstande* R. 4,17,46.

समाहितात्मन् Adj. *dessen Geist vereinigt ist mit* (Instr.) Çat. Br. 14,6,11,1.

समाहितिका f. *ein Frauenname.*

समाहृति f. 1) *= संग्रह. — 2) *das Zurückziehen* (der Sinne) *von* (Abl.).

समाह्वेय Adj. *nebst den* Mâheja.

समाह्व 1) Adj. *einen gleichen Namen mit* — (im Comp. vorangehend) *führend* Çiç. 11,26. — 2) *f. आ *eine best. Pflanze*, = गोजिह्वा.

समाह्वय m. 1) *Herausforderung, Streit.* — 2) *ein Thierkampf mit Wetten.* — 3) *Benennung, Name.* Auch n.

समाह्वातर् Nom. sg. *Herausforderer zu* (Dat.).

समाह्वान n. 1) *das Herbeirufen, Anrufen.* — 2) *Herausforderung* (zum Kampfe, zum Würfelspiel). — 3) *ein Thierkampf mit Wetten.*

*समिक 1) von समा *Jahr* in द्वै°. — 2) n. *a pike, a dart.*

समित् f. *feindliches Zusammentreffen, Kampf* Prasannar. 77,4.

समित 1) Adj. *a) gleiches Maass habend —, gleich mit* (Instr. oder im Comp. vorangehend). — *b) gemessen.* — 2) °म् Adv. *durchgängig, stets* Kâraṇḍ. 59,21. Vgl. संमितम् u. 3. मा mit सम् 8). — 2) f. आ *Weizenmehl* Bhâvapr. 2,16. Divjâvad. 258,9.

संमिति f. 1) *Zusammenkunft, Versammlung, Rath, Volksversammlung* Çiç. 16,13. — 2) *gemeinsamer Anschlag, Bund.* — 3) *feindliches Zusammentreffen, Kampf* Çiç. 16,13. 17,26. 20,1. — 4) *Vereinigung* überh. — 5) bei den Gaina *Regel des Betragens.*

समितिंगम Adj. *die Rathsversammlung besuchend.*

समितिंजय 1) Adj. *im Kampfe siegreich.* Auch Beiw. Jama's und Vishṇu's. — 2) m. N. pr. eines Kriegers.

समितिशालिन् Adj. *tapfer* Bhâg. P. 2,7,35.

समित्क von समिध् in आहित°.

समित्कलाप m. *ein Bündel Brennholz.*

समित्काष्ठ n. Pl. *Brennholz* Çat. Br. 11,5,3,13.

समित्त्व n. Nom. abstr. von समिध् *Holzscheit, Brennholz* Bâlar. 283,12.

समित्पाणि 1) Adj. *Brennholz in den Händen haltend.* — 2) m. N. pr. eines Schülers des Çaṁkarâkârja.

*समित्पान्थ m. *Feuer* Gal.

समित्पूल m. *ein Bündel Brennholz* Mân. Gṛhj. 1,6.

समित्र Adj. *nebst Freunden* MBh. 5,190,16.

समित्समारोपणप्रातरुपासनप्रयोग m. und °समारोपणविधान n. Titel Burnell, T.

समिध् n. *feindliches Zusammentreffen, Zusammenstoss.*

समिथुन Adj. (f. आ) *sammt dem zum Paare Gehörigen.*

समिदुक्त Adj. *mit dem Worte* समिध् *schliessend* Kâtj. Çr. 5,4,26.

समिदिध्मवत्प्रश्न Adj. *Brennholz verschiedener Art spaltend* Mahâvîraḥ. 42,2.

समिद्ध Adj. s. u. इध् mit सम्.

समिद्धवत् Adj. *das Wort* समिद्ध *enthaltend.*

समिद्धोम m. *eine auf brennendes Holz ausgegossene Spende* Çat. Br. 1,5,3,7. 2,3,1,17.

समिद्धाग्नि Adj. *dessen Feuer brennt.*

समिद्धार Adj. *Brennholz herbeischaffend.* Nomin. mit गम् *Holz zu holen ausgehen* Âpast.

समिद्धार्थक m. N. pr. eines Mannes.

समिद्धि f. *das Brennen, Flammen.*

समिद्भार m. *eine Tracht Brennholz.*

समिद्वत् Adj. 1) *mit Brennholz versehen.* — 2) *das Wort* समिध् *enthaltend* 30,32. f. °द्वती *ein solcher Vers* Vaitân.

समिध् 1) Adj. *flammend.* — 2) f. *a) Holzscheit, Brennholz.* — *b) das Entflammen, Flammen.* — *c)* so v. a. समिदाधान n. Kâtj. Çr. 4,12,19. 15,7. 10,7,10. Çâṅkh. Çr. 2,13,7.

समिध 1) am Ende eines adj. Comp. = समिध् *Brennholz.* — 2) *m. *Feuer.* — 3) f. आ *eine Spende an die Holzscheite* Gṛhjâs. 2,3.

समिधम् Acc. und समिधे Dat. Infin. zu इध् mit सम्.

*समिध्य्, °ध्यति *nach Brennholz verlangen.*

समिध्यमानवत् Adj. *das Wort* समिध्यमान *enthaltend* Âpast. Çr. 19,18. Vaitân.

समिन् m. N. pr. eines Sohnes des Râgâdhideva Hariv. 2034. समीपुत्र (!) 2035. Die andere Ausg. शमिन् und शमिपुत्र.

समिन्धन 1) m. N. pr. eines Mannes. — 2) n. *a) das Anzünden.* — *b) Holzscheit, Brennholz.* In übertragener Bed. so v. a. *ein Mittel zur Vergrösserung von* (Gen.).

*समिर m. 1) = समीर *Wind.* — 2) Bein. Çiva's.

समिश्र Adj. in असमिश्र.

समिष् f. *Geschoss.*

समिष्टयजुस् n. *Schlussopferspruch sammt Spende.*

समिष्टि f. *eine vollständige Opferung* Maitr. S. 1,10,9 (149,17). 3,7,1 (75,18).

समी Adv. 1) mit कर् *a) ebnen, nivelliren; der Erde gleich machen.* — *b) gleich machen, in Einklang bringen* (Hemâdri 1,550,3. 4), *ausgleichen.* — *c) gleich stellen, für gleich erklären, — mit* (Instr.) 250,7. — *d) ausgleichen,* so v. a. *in Ordnung bringen, gutmachen, beilegen.* — 2) mit भू *a) sich gleich stellen.* — *b)* समीभूत *α) in eine gleiche Lage gebracht.* — *β) gleich gemacht* (an Gewicht). — *γ) gleichgültig geworden.*

समीक 1) n. *feindliches Zusammentreffen, Kampf* Çiç. 15,117 (83). — 2) m. N. pr. eines Ṛshi.

समीकरण n. 1) *das Ebnen, Nivelliren.* — 2) *das Gleichmachen, Assimiliren* 264,30. — 3) *das Gleichstellen mit* (Instr.). — 4) *Gleichung* Bîgag. 94. — 5) *das Ausgleichen, in Ordnung Bringen.*

समीकार m. *Gleichung.*

समीकृति f. 1) *das Ebnen. — 2) *das Abwägen* Naish. 3,122.

समीक्रिया f. *Gleichung.*

समीन 1) *n. = साम्य. Vgl. समीक्य. — 2) f. आ *a) das Gewahrwerden.* Dat. *so dass Jmd* (Gen.) *es sieht* Âpast. Çr. 15,6,13. Âpast. 2,5,3 ist समीनायां oder समीनायै zu lesen. — *b) das Verlangen zu sehen* (nach Nîlak.) MBh. 3,85,105 = 13,25,66. ed. Vardh. 12,261,24. Vielleicht fehlerhaft für समीक्षा. — *c) Blick.* — *d) Meinung, Ansicht,* — *in Bezug auf* (प्रति). — *e) eine tiefe Einsicht.*

समीनण 1) Adj. *sehen lassend,* — *machend.* — 2) n. *das Anblicken, Hinblicken* Lâṭj. 3,8,5. Vaitân.

समीनितव्य Adj. *ausfindig zu machen.*

समीक्य 1) Adj. dass. — 2) n. *die Sâṁkhja-Lehre* Çiç. 2,59.

*समोच m. *Meer.* — समीचीन s. u. सम्यञ्च्.

समीचीन 1) Adj. (f. ई) *a) zusammengewandt* (nach einer Mitte), *universus; beisammen bleibend, vereint, vollständig.* — *b) richtig, correct, zutreffend.* — 2) n. Name eines Sâman. Ârsh. Br.

समीचीनता f. und समीचीनत्व n. *Richtigkeit, Correctheit, das Zutreffen.*

समोच्छा f. MBh. 12,9363 fehlerhaft für समीक्षा (so ed. Vardh.) oder समीक्षा.

*समीद् m. *Weizenmehl.*

*समीन Adj. von समा *Jahr.*

*समीनिका Adj. f. *jedes Jahr kalbend.*

समीप 1) Adj. *nahe, in der Nähe stehend, angrenzend, benachbart; zeitlich nahe.* — 2) n. *Nähe, Gegenwart, Anwesenheit; zeitliche Nähe. a)* Acc. α) mit Verben der Bewegung zu — *hin;* die Ergänzung im Gen. oder im Comp. vorangehend. — β) *um die Zeit.* संधिवेला° *um die Zeit der Dämmerung* Gobh. 3,10,19. — *b)* Abl. von — *her;* die Ergänzung im Gen. oder im Comp. vorangehend. — *c)* समीपतम् α) von — *her;* die Ergänzung im Gen. oder im Comp. vorangehend. — β) *in der Nähe, nahe;* mit einer Ergänzung im Gen. oder im Comp. vorangehend *in der Nähe von, neben, bei, in Gegenwart von.* — γ) *hin — zu* (Gen.). — δ) *in nächster Zukunft.* — *d)* Loc. α) *in der Nähe;* mit einer Ergänzung im Gen. oder im Comp. vorangehend *in der Nähe von, neben, bei, in Gegenwart von.* — β) zu — *hin;* die Ergänzung im Gen. oder im Comp. vorangehend. — γ) *um die Zeit;* die Ergänzung im Comp. vorangehend. — *e)* am Anfange eines Comp. *in der Nähe.*

समीपक n. *Nähe.* Loc. *in der Nähe von* (im Comp. vorangehend) Hemâdri 1,634,9.

समीपकाल m. *zeitliche Nähe.*

समीपग Adj. (f. आ) *in der Nähe befindlich, daneben stehend, stehend neben* oder *bei* (Gen. oder im Comp. vorangehend).

समीपगमन n. *das Herantreten, Hingehen zu* (Gen.).

समीपज Adj. (f. आ) 1) *in der Nähe wachsend von* (Gen.). — 2) *in die Nähe kommend, auf die Nähe gerichtet.* न मे ऽस्ति मुग्रीवसमीपजा गतिः so v. a. *ich darf nicht in die Nähe von S. kommen,* — *vor seine Augen kommen.*

समीपतरवर्तिन् Adj. *näher gelegen* Comm. zu Mṛicch. 85,23.

समीपता f. *Nähe* Çiç. 17,43.

समीपत्व n. dass. Spr. 7849.

समीपदेश m. *örtliche Nähe, Nachbarschaft* 215,11.

समीपनयन n. *das Hinführen zu* (Gen.).

समीपभाज् Adj. *in der Nähe befindlich* Kautukar.

समीपमरणचिह्न n. Titel Burnell, T.

समीपवर्तिन् Adj. = समीपग. Die Ergänzung im Gen.

समीपस्थ Adj. 1) dass. Spr. 7632. Die Ergänzung im Gen. (Chr. 75,9) oder im Comp. vorangehend. — 2) *nahe bevorstehend.*

समीपस्थान n. *das sich in der Nähe Befinden* Sâj. zu ṚV. 10,18,10.

समीपावसित Adj. *in der Nähe angesiedelt* Kâtj. Çr. 8,9,9.

*समीपी Adv. 1) mit कर् *in die Nähe bringen.* — 2) mit भू oder अस् *in die Nähe kommen.*

समीभाव m. *das in normalen Zustand Gelangen* Karaka 3,6.

समीय्, °यते *gleich behandelt werden von, für gleich gelten bei* (Instr.).

*समीय Adj. von 2. सम.

समीर m. 1) *Wind* (auch im Körper). — 2) Pl. N. pr. eines Volkes.

समीरगजकेसरिन् m. *eine best. Mixtur gegen Nervenkrankheit* Mat. med. 199.

समीरण 1) Adj. *a) in Bewegung —, in Thätigkeit versetzend.* — *b) anregend, befördernd.* सर्वदोष° Karaka 1,27. — 2) m. *a) Wind* (auch im Körper), *der Gott des Windes.* Am Ende eines adj. Comp. f. आ. — *b)* Bez. *der Zahl fünf* Varâh. Bṛih. 1,7. — *c) *ein Reisender.* — *d) *Majoran* oder *eine ähnliche Pflanze* Râgân. 10,157. — 3) n. *a) das in Bewegung Versetzen.* — *b) das Schleudern.*

समीरलक्ष्मन् n. *Staub* Çiç. 17,63.

*समीरसार m. *Aegle Marmelos* Râgân. 11,192.

समीषती f. *eine best.* Vishṭuti.

समीक्षन Adj. *der sich Etwas angelegen sein lässt* u. s. w. als Bein. Vishṇu's.

समीक्षा f. *das Streben, Begehren, Verlangen nach* (im Comp. vorangehend).

समीक्षित 1) Adj. s. u. ईक्ष् mit सम्. — 2) n. *Wunsch, Verlangen* Spr. 6855. Hem. Par. 1,217. 2,460. Kathâs. 24,126. Hit. 44,7.

समु *ein Metrum von 76 Silben.*

समुक्षण n. *das Besprengen, Begiessen.*

*समुख Adj. *beredt.*

समुच्चय m. 1) *Menge* 176,9. — 2) *das Gesammte.* — 3) *das Auch, das Sowohl als Auch* (im Gegensatz zu विकल्प *das Entweder Oder*) Kap. 3,25. Als rhetorische Figur Sâh. D. 739.

समुच्चयन n. *das Sammeln, Zusammenstellen.*

समुच्चयोपमा f. *ein Gleichniss mit einem „nicht nur, sondern auch“* 248,15.

समुच्चारण n. *gleichzeitiges Ertönenlassen,* — *Aussprechen* Comm. zu Âpast. Çr. 15,5,4.

समुच्चिचीषा f. *der Wunsch zusammenzufassen,* — *zusammenzustellen* Mahidh. zu VS. 40,9.

समुच्चिती Adv. mit कर् *vereinigen.*

समुच्चेतव्य Adj. *insgesammt —, sowohl das Eine als auch das Andere zu nehmen* Njâjam. 9,2,12. 24.

समुच्चेय Adj. dass. Comm. zu Njâjam. 9,2,12. 15. 24.

समुच्छित्ति f. (Divjâvad. 445,24), समुच्छेद् m. und समुच्छेदन n. (Subhâshitar. 17,5) *Vernichtung.*

समुच्छ्राय 1) Adj. *was in die Höhe schiesst.* सर्व °यम् so v. a. *alles Lebende.* — 2) m. *a) Aufrichtung.* — *b) Höhe, Länge.* — *c) Höhe,* so v. a. *Berg.* — *d) das Steigen,* so v. a. *Erreichung einer hohen Stellung; eine hohe Stellung.* — *e) Steigerung, Erreichung eines hohen Grades; Erregung.* — *f) Anhäufung, Menge* Kâraṇḍ. 29,22. — *g) *Feindschaft.* — *h) Körper, Leib* (buddh.) Gâtakam. 9. Divjâvad. 70,2. 73,16.

समुच्छ्राय m. = समुच्छ्राय 2) *e).*

समुच्छ्रितध्वजवत् Adj. *mit aufgezogenen Fahnen* R. 1,77,6 (78,6 Gorr.).

समुच्छ्रिति f. = समुच्छ्राय 2) *e).*

समुच्छ्वसित 1) Adj. s. u. 1. श्वस् mit उद्. — 2) n. *das Athemholen* Kâd. 63,4 (119,5).

समुज्जिहीर्षु Adj. mit Acc. *fortzuschaffen* —, *zu entfernen wünschend.*

समुज्ज्वल Adj. (f. आ) *glänzend, strahlend, prächtig.* Das Worauf oder Woran im Comp. vorangehend.

°समुत्क Adj. *sehnsüchtig, verlangend nach.*

समुत्कच Adj. *aufgeblüht.*

समुत्कण्टकित Adj. = उत्कण्टकित *mit aufgerichteten Härchen* Kâd. 2,137,4 (167,18).

°समुत्कण्ठा f. *Verlangen nach* Vâsav. 159,1.

समुत्कर्ष m. 1) *das Ablegen* (eines Gürtels). — 2) *Vorrang, hohe Stellung.* — 3) *Vorzüglichkeit* überh.

*समुत्क्रोश m. = उत्क्रोश *Meeradler.*

समुत्क्लेश m. *Aufregung* Kâraka 1,5.

समुत्क्षेप m. *das Hinwerfen eines Wortes, Anspielung auf* (Dat.).

समुत्क्षेपण n. *die Höhe über dem Horizont.*

समुत्तर n. = उत्तर *Antwort.*

समुत्तान Adj. *mit der Fläche nach oben gerichtet* (Hände).

समुत्तार m. *das glückliche Hinüberkommen über Etwas, Befreiung von* (im Comp. vorangehend) Divjâvad. 451,9. 11. 456,27.

समुत्तुङ्ग Adj. *emporragend, hoch* Dhûn. 2,18.

समुत्तेजक m. Adj. *anfeuernd* Text zu Lot. de la b. l. 122.

समुत्तेजन n. *das Anfeuern, Aufreizen* Mudrâr. 55, 19 (88,12). Alaṁkâraç. 17,*b*,1.

समुत्थ Adj. (f. आ) *entstehend, entstanden, hervorgehend, hervorgegangen, herstammend, herkommend, herrührend, — von* (Abl.), *sich zeigend.* Gewöhnlich in Comp. mit einem im Abl., seltener mit einem im Loc. gedachten Begriffe.

समुत्थान n. (adj. Comp. f. आ) 1) *das Aufstehen, Sicherheben, Aufrichtung* (einer Standarte). — 2) *das Wiederauftreten.* — 3) *das Anschwellen* (des Bauches). — 4) *Vermehrung* (des Vermögens). — 5) *Entstehung.* Am Ende eines adj. Comp. *entstehend —, entstanden aus.* — 6) *das an's Werk Gehen, Thätigkeit, Unternehmung.* संभूय oder एकीभूय *eine gemeinschaftliche Unternehmung.* — 7) *Heilung.*

समुत्थाप्य Adj. *aufzurichten.*

समुत्थेय n. impers. *an's Werk zu gehen.*

समुत्पतन n. *ein gleichzeitiges Auffliegen.*

समुत्पत्ति f. *Entstehung, Ursprung.*

समुत्पात m. = उत्पात *eine Unglück verheissende Erscheinung, portentum.*

समुत्पाद m. *Entstehung.* प्रतीत्य *nach Eintritt der dazu erforderlichen Bedingungen.*

समुत्पाद्य Adj. *hervorzurufen, zu veranlassen, zu verursachen.*

समुत्पिञ्ज 1) m. *Verwirrung, das darunter und darüber Gehen.* — 2) *Adj. = भृशमाकुलः.

समुत्पिञ्जलक m. = समुत्पिञ्ज 1).

समुत्पीडन n. *das Drücken, Pressen.*

समुत्पुंसन n. *das Wegwischen, Entfernen, zu Nichte Machen* Alaṁkârav. 138,*a*.

*समुत्फाल m. *Galopp.*

समुत्फुल्ल Adj. *weit aufgerissen* (Augen) Kâd. 2,140,18.

समुत्सर्ग m. 1) *das Entlassen, Vonsichgeben.* — 2) *das Entlassen des Samens.* Acc. mit कर् *sich begatten mit* (Loc.).

समुत्सर्पण n. *das von Statten Gehen, zu Stande Kommen* Ind. Antiq. 8,303.

समुत्सव m. = उत्सव *Fest, Festtag.*

समुत्सारक Adj. *ver —, auseinander treibend* Harshak. 89,13.

समुत्सारण n. *das Verscheuchen, Vertreiben, Fortschaffen, Auseinandertreiben* Kâd. 16,13 (25,12). Vâsav. 22,2.

समुत्साह् m. *Willenskraft.* Acc. mit कर् *W. an den Tag legen.*

समुत्साहता f. *grosse Bereitwilligkeit zu* (Loc.).

समुत्सुक Adj. (f. आ) = उत्सुक 1) *aufgeregt, unruhig.* — 2) *von einem Verlangen —, von Sehnsucht ergriffen, sich sehnend —, verlangend zu* oder *nach* (Infin. oder im Comp. vorangehend).

समुत्सुकता f. *Sehnsucht, Verlangen* Daçak. 29,21.

समुत्सुकत्व n. 1) *Aufgeregtheit.* — 2) *das Gefühl der Sehnsucht.*

समुत्सुकय्, °यति *sehnsüchtig machen.*

समुत्सेध m. (adj. Comp. f. आ) *Höhe.*

1. समुद् Adj. *erfreut* Çiç. 6,74.

2. समुद् f. AV. 8,1,15 fehlerhaft für संमुद्.

समुदंशक Paṅkar. 3,8,12 fehlerhaft.

समुदञ्च Adj. *über den Rand sich erhebend, überzulaufen drohend* Maitr. S. 1,8,2 (117,18). Ait. Br. 5,26,6 (die Hdschrr. समुदयत्त). Âpast. Çr. 6,6,2.

समुदय 1) m. (ausnahmsweise auch n.) *a) Vereinigung, Zusammenfluss; Aggregat.* Acc. mit कर् *vereinigen; sammeln* (ein Heer); सेना° *ein versammeltes Heer;* येषां °यो दमः so v. a. *welche zusammen genommen den* Dama *bilden;* महासमुदयं शरैः कर् so v. a. *eine Menge Pfeile auf einen Punct niederfallen lassen.* — *b)* bei den Buddhisten ursprünglich wohl *das zur Hervorbringung einer Existenz Erforderliche, Aggregat von Factoren* oder *Elementen;* später als *Existenz* gefasst. — *c) Einkommen, Einkünfte.* Auch neben आय. — *d) guter Erfolg, Gelingen.* — *e) *Kampf.* — *f) * = दिवस. — *g) * = उद्गम und समुद्गम (Çâçvata 280). — 2) n. in der Astrologie = लग्न.

समुदागम m. *vollständige Kenntniss* Text zu Lot. de la b. l. 81.

समुदाचार 1) m. *a) Darreichung, Darbringung* oder *Bewirthung mit.* — *b) ein gutes, richtiges, höfliches Benehmen* Prasannar. 73,4. — *c) Verkehr mit* (Instr.). — *d) Anrede* Divjâvad. 526,7. — *e) * = अभिप्राय. — 2) Adj. *sich gut —, sich richtig benehmend.*

समुदाचारवत् Adj. *sich gut benehmend, — betragend.*

समुदाचारिन् Adj. *anredend* Divjâvad. 25,2.

समुदानय्, °यति *fertig machen, vollenden, zur Vollendung —, zur vollen Entwickelung bringen, vollkommen erreichen* Text zu Lot. de la b. l. 91. 109. 134. 195. Lalit. 214,2. Partic. समुदानित. Fälschlich °नीत Divjâvad. 26,21. 490,16.

समुदानय m. 1) *Versammlung.* — 2) *das Vollenden, zu Stande Bringen* Lalit. 218,22. Nom. abstr. °ता f. dass. 218,1.

समुदानयितव्य Adj. *völlig zu ergründen* Text zu Lot. de la b. l. 106.

समुदाय m. 1) *Vereinigung, Aggregat, das Ganze* 230,19. 234,5. मातङ्ग° so v. a. *das Geschlecht der Elephanten, die Elephanten* Spr. 7821. — 2) = समुदय 2) und *das 18te Mondhaus vom Geburtsmondhause* (Varâh. Jogaj. 9,1). — 3) *Kampf. — 4) *Hintertreffen.* — 5) *= समुच्चय; fehlerhaft.

समुदायप्रकरण n. Titel eines Werkes Burnell, T.

समुदायिन् Adj. *in Verbindung tretend, ein Aggregat bildend* Comm. zu Njâjas. 2,1,30. 2,2. Çaṁk. zu Bâdar. 2,2,18.

समुदाहार m. कथा° *Unterredung* Divjâvad. 143,14.

*समुदितर् Nom. ag. *sich erhebend* zur Erklärung von 1. समुद्.

समुदीरण n. *das in Bewegung Gerathen.*

समुदीर्ण 1) Adj. s. u. ईर् mit समुद्. — 2) n. *eine best. Bewegung.*

समुदीर्णखर Adj. *in Aufregung gerathen und stechend.* Nom. abstr. °त्व n. Suçr. 1,261,2.

समुद्ग m. 1) *Knospenspitze* in अर्कसमुद्ग. — 2) *eine runde Dose.* Angeblich auch n. — 3) *eine runde Tempelform.* — 4) *eine Art Paronomasie in verschiedenen Formen* (im Verse) Kâvjâd. 3,53. fgg. Auch °यमक n. Comm. zu Bhaṭṭ. 10,7 und zu Çiç. 19,58. 118.

समुद्गक 1) m. n. *eine runde Dose* 298,4 (im Prâkrit). Vâsav. 57,3. Daçak. 85,11. Mudrâr. 33,5 (im Prâkrit). — 2) *m. = समुद्ग 4).

समुद्गम m. *Aufgang* (der Sonne), *das Aufsteigen* (von Staub, des Busens).

समुद्गयमक n. s. u. समुद्ग 4).

समुद्गल (!) in *रत्न°.

समुद्गार m. *das Ausspeien.* Auch Pl.

समुद्घाट m. *Entfernung, Wegräumung* Lalit. 36, 11. Richtig समुद्घात.

समुद्घात m. = आत्मप्रदेशानां बहिर्निगमनम् Çilâṅka.

समुद्धातिन् Adj. in विमति°.

समुद्यत Adj. *emporgehoben* (Arm) Daçak. 1,10.

समुद्दिधीर्षु Adj. mit Acc. *zu retten wünschend.*

समुद्देश m. 1) *Darlegung, Auseinandersetzung, didactische Behandlung, Lehre* MBh. 13,17,12. — 2) *Localität, Ort, Platz, Standort.*

समुद्देशीय Adj. in व्याधि°.

समुद्धत s. u. 1. कृ mit समुद्.

समुद्धरण n. 1) *das Herausziehen.* — 2) *das Entfernen, Wegschaffen.* — 3) **ausgebrochene Speise.*

समुद्धर्तर् Nom. ag. 1) *Herauszieher* (aus einer Tiefe, einer Gefahr; mit Abl.). — 2) *Ausreisser, Entwurzeler.*

समुद्धर्ष m. etwa *Kampf, Streit* MBh. 11,17,6.

*समुद्धस्त Adj. *wiped off by the hand.*

समुद्धार m. 1) *das Herausziehen, — aus einer Gefahr, Errettung.* — 2) *das Wegschaffen, Entfernen, Vernichten.* — 3) N. pr. eines Fürsten. Vollständig कृरिकृष्ण°.

समुद्धुर Adj. *emporgestreckt* Pañcâçikâ (ed. Solf) 2.

समुद्धूसर Adj. wohl = धूसर *staubfarbig, grau.*

समुद्बन्धन n. *das Aufhängen.* आत्मन: *das Sicherhängen* Kâd. 262,4 (426,12).

समुद्बोध m. *das in's Bewusstsein Treten.*

समुद्बोधन n. *das wieder zum Bewusstsein Bringen Jemandes* (aus einer Ohnmacht) Prasannar. 112,21.

समुद्भव m. 1) *Entstehung, Ursprung; das Erscheinen, Sichzeigen.* Am Ende eines adj. Comp. (f. आ) *entstanden —, entstehend aus* und *der Ursprung —, die Quelle seiend von.* एकादशसमुद्भव Adj. *so v. a. von elf Generationen.* — 2) *das wieder lebendig Werden.* — 3) Bez. Agni's *beim* Vrataḍeça.

समुद्भासन n. *das Erhellen, Beleuchten* Kâd. 2, 56,14 (67,14).

समुद्भूति f. *das Hervortreten, Erscheinen.*

समुद्भेद m. 1) *das Sicherschliessen, Entwickelung.* — 2) *Quelle.*

समुद्यम m. 1) *das Erheben, Aufheben.* — 2) *Bemühung, Anstrengung, an den Tag gelegter Eifer, das Sichanschicken zu* (Loc., Dat. oder im Comp. vorangehend).

समुद्यमिन् Adj. *sich bemühend, sich anstrengend, Eifer an den Tag legend.*

समुद्योग m. 1) *Gebrauch, Anwendung.* — 2) *das Sichrüsten, Sichbereitmachen, an's Werk Gehen.* Acc. mit dem Caus. von कृ *Etwas unternehmen gegen* (Gen.). — 3) *das Zusammenwirken* (von Ursachen).

1. समुद्र 1) m. *a) Sammlung der Gewässer am Himmel und auf der Erde, Wassermasse, See; Meer.* Es werden *drei, sieben,* in der Regel aber *vier Meere* (nach jeder Himmelsgegend eins) angenommen. n. Ṛ.V. 6,72,3; am Ende eines adj. Comp. f. आ Hemâdri 1,639,4. Das *Meer* erscheint als Bild der unabsehbaren Ausdehnung, der Unergründlichkeit und Gefahrlichkeit und wird auch personificirt. — *b)* Bez. *der Zahl vier.* — *c) eine grosse* Soma-*Kufe.* — *d)* Bez. *der Zahl 100,000,000,000,000.* — *e) eine best. Constellation, wenn nämlich alle 7 Planeten in den Häusern 2, 4, 6, 8, 10 und 12 stehen.* — *f)* angeblich = रुक्म. — *g)* Titel eines Werkes. — *h)* N. pr. α) eines Daitja. — β) eines Gesetzgebers. — γ) des angeblichen Verfassers einer Chiromantie. — δ) verschiedener anderer Personen Hem. Par. 1,472. 2,316. — ε) einer Oertlichkeit. — 2) m. n. Bez. *verschiedener Metra.*

2. समुद्र Adj. (f. आ) *versiegelt.*

समुद्रकटक *Schiff* Utpala zu Varâh. Jogaj. 4,52.

*समुद्रकफ m. *os Sepiae.* Vgl. समुद्रफेन.

समुद्रकल्लोल m. N. pr. eines Elephanten.

*समुद्रकाञ्ची f. *die Erde.*

*समुद्रकान्ता f. 1) *Fluss.* — 2) *Trigonella corniculata* Râgân. 12,134.

समुद्रग 1) Adj. (f. आ) *sich in's Meer begebend, — ergiessend.* — 2) f. आ *Fluss* Çiç. 12,59.

समुद्रगुप्त m. N. pr. eines Fürsten.

*समुद्रगृह n. *ein Badehaus mit Spritzen u. s. w.*

*समुद्रचुलुक m. Bein. Agastja's.

समुद्रज Adj. *im Meer erzeugt, — sich findend, — lebend* AV. 4,10,4.

समुद्रज्येष्ठ Adj. (f. आ) *das Meer zum Obersten habend.*

समुद्रतता f. *ein best. Metrum.*

समुद्रतस् Adv. *vom Meere her.*

समुद्रतीर n. *Meeresufer* 154,13.

*समुद्रतीरीय Adj. *am Meeresufer wohnend.*

समुद्रत्व n. Nom. abstr. zu समुद्र *Meer* Ind. St. 13,391.

समुद्रदत्त m. N. pr. verschiedener Personen Hem. Par. 1,472. 2,76.

*समुद्रदयिता f. *Fluss.*

समुद्रदेव m. *der Meergott* Ind. St. 15,319.

समुद्रदेवता f. *Meergottheit.* Pl. Uttamâ. 36.

*समुद्रनवनीत n. 1) *der Unsterblichkeitstrank, Nektar.* — 2) *der Mond.*

समुद्रनिष्कुट m. *ein am Meere gelegener Lustwald* oder N. pr. eines best. *Waldes.*

समुद्रनेमि 1) Adj. (f. eben so) *meerumgeben* (die Erde) 56,14. MBh. 4,8,11. 11,10. — 2) f. *die Erde* MBh. 3,26,14. Auch °नेमी.

समुद्रनेमीपति und °नेमीश्वर m. *Fürst, König.*

समुद्रपत्नी f. *Fluss.*

समुद्रपर्यन्त Adj. (f. आ) *meerumgrenzt* (die Erde).

समुद्रप्रिय m. ein Mannsname Hem. Par. 2,75. 3,231.

*समुद्रफल n. *ein best. Arzneimittel* Râgân. 6,219.

समुद्रफेण (schlecht) und °फेन m. *os Sepiae, die Knochen des Tintenfisches* (schwimmen auf dem Wasser) Râgân. 6,235. Bhâvapr. 1,169.

समुद्रबन्धयज्वन् m. N. pr. eines Mannes Pischel, de Gr. pr. 40.

समुद्रमथन 1) m. N. pr. eines Daitja. — 2) n. *a) das Quirlen des Meeres.* — *b)* Titel eines Schauspiels.

समुद्रमहिषी f. *die Hauptgemahlin des Meeres,* Bein. der Gañgâ MBh. 3,187,19.

*समुद्रमात्र n. P. 6,2,14, Sch.

समुद्रमालिन् Adj. *meerumkränzt* (die Erde).

समुद्रमीड्य Adj. *die Kufe in's Schwanken bringend* Ṛ.V.

*समुद्रमेखला f. *die Erde.*

समुद्रयात्रा f. und समुद्रयान n. *Seereise, Seefahrt.*

समुद्रयायिन् m. *Seefahrer.*

समुद्रयोषित् f. *Fluss* Vikramâṅkaṅ. 13,50.

समुद्ररशन 1) Adj. (f. आ) *meerumgürtet* (die Erde) Hariv. 12902 (°रसना gedr.). — 2) *f. आ *die Erde.*

*समुद्रलवण n. *Seesalz.*

समुद्रवर्मन् m. N. pr. eines Fürsten.

समुद्रवल्लभा f. *Fluss* Vikramâṅkaṅ. 13,44.

समुद्रवसन 1) Adj. (f. आ) *meerumkleidet* (die Erde) Hariv. 3,46,3. — 2) *f. आ *die Erde.*

*समुद्रवह्नि m. *das höllische Feuer im Meere.*

समुद्रवासस् Adj. *in die Fluth sich hüllend.*

समुद्रवासिन् Adj. *am Meere wohnend.*

*समुद्रविजय m. N. pr. des Vaters des 22sten Arhant der gegenwärtigen Avasarpiṇi.

समुद्रवेला f. *Fluth* (Gegensatz *Ebbe*) Maitrâjup. 4,2. Chr. 132,1.

समुद्रव्यचस् Adj. *eine See* oder *eine Kufe in sich fassend.*

समुद्रशुक्ति f. *Seemuschel* Spr. 4029.

समुद्रशूर m. N. pr. eines Kaufmanns.

समुद्रश्री f. ein Frauenname Hem. Par. 2,80. 355.

समुद्रशयालेशय Adj. *im Wasser des Meeres liegend* (als Kasteiung) Hariv. 88.

समुद्रसार n. *das Beste im Meere,* so v. a. *Perle.*

समुद्रसेन m. N. pr. 1) eines Fürsten. — 2) eines Kaufmanns.

*समुद्रस्थली f. gaṇa धूमादि.

समुद्रस्नानविधि m. Titel Burnell, T.

समुद्रादि *die vierte u. s. w. Silbe in einem Stollen, wenn darnach ein Caesur eintritt.*

1. समुद्रान्त m. *Meeresufer.*

2. समुद्रान्त 1) Adj. (f. आ) *a) bis an's Meer reichend* (die Erde) Kathâs. 3,77. — *b) in's Meer sich ergiessend.* — 2) *f. आ *a) Alhagi Maurorum* Râǵan. 4,44. — *b) Trigonella corniculata* Bhâvapr. 1,194. — *c) die Baumwollenstaude* Râǵan. 4,192. Bhâvapr. 1,209. — 3) *n. *Muskatnuss.*

समुद्राभिसारिणी f. *ein dem Meergott nachlaufendes Mädchen.*

समुद्राम्बरा f. *die Erde.*

समुद्राय्, °यते *dem Meere gleichen.*

समुद्रायण Adj. (f. आ) *in's Meer sich ergiessend.*

*समुद्राक्ष m. = ग्राहभेद, तिमिङ्गिल und सेतुबन्ध.

समुद्रार्थ Adj. (f. आ) *dem Meere zustrebend.*

समुद्रावगाहन m. *ein best.* Samâdhi Kâraṇḍ. 51,23. 24.

समुद्रावरण Adj. (f. आ) *meerumkleidet* (die Erde).

समुद्रावरोहण m. *ein best.* Samâdhi Kâraṇḍ. 51,15.

समुद्रिय 1) Adj. (f. आ) *a) marinus* ṚV. 1,25,7. 10,65,13. — *b) in der Kufe befindlich.* — 2) n. *ein best. Metrum.*

समुद्रेक m. *das Ueberwiegen.*

समुद्रेष्ठ Adj. (f. ई) *in der Fluth befindlich.*

समुद्रेन्मादन m. N. pr. eines Wesens im Gefolge Skanda's.

समुद्र्य (समुद्रिय) Adj. *marinus* SV. II,2,2,9,3.

समुद्वाह m. *Heirath, Hochzeit.*

समुद्वेग m. *das Erschrecken* (intrans.).

*समुन्दन n. *das Nasswerden.*

समुन्नति f. 1) *das Aufsteigen, Sicherheben.* — 2) *Höhe.* — 3) *hohe Stellung, hohes Ansehen.* — 4) *Steigerung.* चित्तं समुन्नतिमश्नुते *der Geist fühlt sich gehoben.* मनस: so v. a. *eine hohe Denkweise.*

समुन्नद् m. N. pr. eines Râkshasa.

समुन्नद्ध Adj. s. u. 1. नह् mit समुद्.

समुन्नमन n. *das Sicherheben, Aufsteigen.*

समुन्नय m. 1) *Auf-, Erschliessung.* — 2) *Eintritt* (einer Zeit) Bhaṭṭ. 6,63.

समुन्नयन n. *das Emporziehen, — richten.*

समुन्नस Adj. *eine hervorspringende —, hohe Nase habend.*

समुन्नाद m. *gleichzeitiges Aufschreien u. s. w.*

समुन्नाह m. 1) *das in die Höhe Drängen.* — 2) *Höhe.*

समुन्नेय Adj. *herauszubringen, zu erschliessen, zu folgern* Comm. zu Njâjam. 1,2,7.

समुन्मिश्र Adj. *vermischt —, vermengt mit, begleitet von* (Instr.).

समुन्मुख Adv. mit कर् *aufrichten, aufheben.*

समुन्मूलन n. *das Entwurzeln, vollständiges zu Nichte Machen.*

समुपक्रम m. 1) *Beginn.* — 2) *das in medicinische Behandlung Nehmen, Beginn einer Kur* Kaṇaka 629,12.

समुपक्रम्य Adj. *in medicinische Behandlung zu nehmen* Kaṇaka 8,2.

समुपगन्तव्य n. impers. *sich zu begeben.* न चास्य विश्वासे °व्यम् so v. a. *man darf ihm kein Vertrauen schenken.*

समुपचार m. *Huldigung.*

*समुपच्छाद् m. Nom. act. von 1. छद् mit समुप.

समुपजाताभिनिवेशम् Adv. *hartnäckig, mit grosser Entschiedenheit* Prab. 67,14.

*समुपज्ञोषम् Adv. = उपज्ञोषम्.

समुपभोग m. *das Geniessen, Essen.*

समुपवेश m. und °वेशन n. *Sitz.*

समुपष्टम्भ und समुपस्तम्भ m. 1) *das Stützen.* — 2) *Stütze* Kaṇaka 1,11.

समुपकृव m. *eine Einladung mit Andern* (Instr.).

समुपकृवम् Absol. *zusammenrufend, zusammen einladend.*

समुपच्छद्म n. *ein verborgener Ort, Versteck.*

समुपानयन n. *das Herbeibringen, — schaffen.*

*समुपाभिच्छाद् m. Nom. act. von 1. छद् mit समुपाभि.

समुपार्जन n. *das Erwerben, Erlangen.*

समुपालम्भ m. *Vorwurf* MBh. 4,21,8.

समुपेक्षक Adj. *übersehend, nicht beachtend, vernachlässigend.*

समुपेप्सु Adj. mit Acc. *zu erreichen strebend, trachtend nach.*

समुपोषक Adj. *fastend.*

समुत्बण Adj. *klumpig, dick, wulstig.*

*समुल्लास m. *das sich hinundher Bewegen, Hüpfen, Tanzen.*

समुल्लासिन् Adj. *strahlend.*

*समुल्लेख m. = उत्सादन.

समुष्क Adj. *mit Hoden, uncastrirt* Baudh. 2,4,21.

समुष्ण scheinbar Hariv. 2751, da hier संमुष्णन् zu lesen ist.

समुष्यल Adj. (f. ई) *verlangend, liebend* oder *Liebe erweckend.*

*समुकितर् Nom. ag. v. l. für समुदितर्.

समुक्य Adj. v. l. für समूक्य.

समुक्यपुरीष Adj. *aus zusammengefegtem Schutt* (geschichtet).

समूढ und समूल्क Partic. von 1. ऊह् mit सम्.

समूढच्छन्दस् und समूढ्क° Adj. *mit regelmässig geordneten Metren.*

*समूर् m. und *समूरु m. *eine Antilopenart.*

समूर्तक Mârk. P. 96,62 wohl fehlerhaft für संवर्तक.

समूल 1) Adj. *a) mit Wurzeln versehen,* so v. a. *berast, bewachsen; lebend, grünend.* — *b) sammt der Wurzel* Çiç. 20,57. — *c) mit Allem was dazu gehört, vollständig, mit Stumpf und Stiel, bis auf das Letzte.* समूलम् und समूल° Adv. — *d) begründet* Comm. zu Gobh. S. 228, Z. 7. — 2) m. N. pr. eines Berges.

समूलक Adj. 1) = समूल 1) *b).* — 2) *nebst Rettig.*

समूलकाषम् Absol. mit कष् *mit Stumpf und Stiel ausreissen, — ausrotten, zu Nichte Machen* Mahâvîrak. 63,8.

समूलघातम् Absol. mit कृन् *mit Stumpf und Stiel ausrotten.*

समूह 1) m. *a) Anhäufung; Haufe, Schaar, Menge, Aggregat.* Am Ende eines adj. Comp. f. आ Vâsav. 243,4. — *b) eine zur Verfolgung bestimmter Zwecke zusammengetretene Anzahl von Menschen, Verein, Körperschaft.* — *c) Summe, Inbegriff.* — *d)* vielleicht N. pr. eines göttlichen Wesens. — 2) f. समूहा (sc. वृत्ति) *eine best. Art des Lebensunterhalts* Baudh. 3,1,7. 2,12.

समूहक m. = समूह 1) Âpast. Çr. 17,26. Njâjam. 6,2,1.

*समूहकारक m. *eine Art Alkali* Râǵan. 6,260.

*समूहगन्ध m. *Zibeth* Râǵan. 12,72.

समूहन 1) Adj. *zusammenstreifend, zu einem Haufen vereinigend.* — 2) f. ई *Besen* Âpast. 1,4,18. Baudh. 2,6,34. Comm. zu Âpast. Çr. 6,3,2. — 3) n. *das Zusammenstreifen, — kehren.*

समूहिन् Adj. *ein Aggregat bildend, zur Bildung eines Aggregats dienend* Comm. zu Njâjas. 4,1,36.

समूह्य Adj. *zusammenzustreifen, — fegen;* so v. a. समूह्यपुरीषा Çulbas. 3,249. fg.

समृक्षीक Adj. nach Nilak. मृक्षीका सत्वप्रुड्डिस्तद्देशेन तया सक् क्रियमाणां समृक्षीकम्. Vgl. आविक्षीक.

समृत Partic. von ऋ mit सम्.

समृतयज्ञ m. Pl. *zusammentreffende Opfer.*

समृतसोम m. Pl. *zusammentreffende Soma-Opfer.*

समृति f. 1) *Begegnung.* — 2) *Zusammenstoss, Treffen.*

समृद्ध 1) Adj. s. u. ऋध् mit सम्. — 2) m. N. pr. eines Schlangendämons MBh. 1,57,18.

समृद्धि f. 1) *das Gelingen, Gerathen, Wohlgedeihen, Zunahme; Trefflichkeit, guter Zustand,*

Wohlfahrt. Am Ende eines adj. Comp. so v. a. *gesteigert durch.* — 2) *Ueberfluss, Fülle, Menge* Çiç. 6,20. — 3) *Wohlstand, Reichthum.* Auch Pl. — 4) *ein best. Gedeihen bringendes vedisches Lied.*

समृद्धिकरण n. *das Schaffen von Wohlfahrt, ein Mittel dazu.*

समृद्धिकाम Adj. *Wohlfahrt wünschend.*

समृद्धिन् Adj. *reich gesegnet, — mit* (im Comp. vorangehend), *mit Allem vollauf versehen.*

समृद्धिमत् Adj. 1) *vollkommen gelingend* Naish. 9,81. — 2) = समृद्धिन्.

समृद्धिवत् Adj. fehlerhaft für समृद्धिमत्.

समृद्धी Adv. mit कर् *in Wohlstand versetzen, reich machen.*

समृध् f. *das Gelingen.*

समृध Adj. *vollständig, vollkommen.*

समेडी f. N. pr. einer der Mütter im Gefolge Skanda's.

समेत 1) Adj. s. u. 3. इ mit समा. — 2) m. N. pr. eines Berges. Auch सम्मेत.

समेद्धर् Nom. ag. *Anzünder* Âpast. Çr. 4,15,5.

समेध Adj. *vollkräftig, lebensfrisch* TS. 6,3,10,1.

समेधन n. *das Gedeihen, Zunehmen, Grösserwerden.*

समैरय in der Verbindung वैश्वदेवाः समैरयाः Ârsh. Br. 23,19.

समोकस् Adj. 1) *zusammen wohnend, eng verbunden, — mit* (Instr.). — 2) *ausgestattet mit, im Besitz von* (Instr.).

समोत्तरतस् Adv. *gerade nördlich* Ârjabh. 4,14.

समोदक Adj. *gleich viel Wasser enthaltend.*

समोपमा f. = उपमा. Am Ende eines adj. Comp. *gleich, ähnlich* Divjâvad. 388,17. 401,2.

समोह् m. *feindliches Anrücken, Zusammentreffen.*

समोहम् Absol. *zusammenfegend.*

सम्नीतम् m. N. pr. eines Sohnes des Asamaṅgas VP.² 4,100.

*सम्प 1) m. = पतन. — 2) f. आ = शप्पा *Blitz.* — संपा s. bes.

संपक्व Adj. 1) *weich gekocht.* — 2) *reif* von Früchten und Geschwüren. — 3) *reif,* so v. a. *vollkommen ausgebildet.* — 4) *reif,* so v. a. *dem Tode verfallen.*

संपच्छिवारपूजा f. und संपच्छुक्लवारपूजा f. Titel Burnell, T.

संपत्ति f. 1) *Uebereinkommen, Eintracht.* — 2) *das Zutreffen.* — 3) *das Gerathen, Glücken, Gedeihen, Gelingen, zu Stande Kommen.* Instr. so v. a. *auf's Gerathewohl.* — 4) *das Zutheilwerden, Zufallen.* — 5) *das Werden zu, Uebergehen in Etwas.* — 6) *das Vorhandensein, Dasein* Hemâdri 1,577, 8. Kampaka 169. 255. — 7) *das in gutem Zustande Sein, Vorzüglichkeit.* — 8) *das Vorhandensein in reichlichem Maasse, Ueberfluss, Fülle, ein Vollauf* Spr. 7751. — 9) Sg. und Pl. *ein glückliches Ereigniss, Glücksfall; Glück, Wohlfahrt, Wohlstand.* — 10) **eine best. als Heilmittel gebrauchte Wurzel.* — 11) *ein best.* Kalâ *der* Prakṛti und *Gattin* Içâna's.

संपत्तिक am Ende eines adj. Comp. von संपत्ति 7).

सँपत्नी Adj. f. *sammt dem Gatten.*

संपत्नीय m. *eine best. Spende* Âpast. Çr. 3,9,10. Comm. zu 7,27,15. 8,16,19. 10,4,7.

संपत्प्रदा f. 1) *eine Form der* Bhairavî. — 2) N. pr. einer buddh. Gottheit.

संपद् f. 1) *das Uebereinkommen, Einswerden im Handel* Âpast. Çr. 10,25,5 (प्रत्याहा संपद: zu trennen). — 2) *das Gerathen, Glücken, Gedeihen, Gelingen, zu Stande Kommen.* — 3) *Bedingung —, Erforderniss zum Gelingen* u. s. w. — 4) *das Zutheilwerden, Zufallen.* — 5) *Erlangung* 255,18. — 6) *das Werden zu —, Uebergehen in Etwas.* — 7) *das Vorhandensein, Dasein.* Am Ende eines adj. Comp. so v. a. *versehen mit.* — 8) *richtiges Verhältniss, richtige Beschaffenheit, richtiger Stand, Vollzahl; Herstellung der Vollzähligkeit* oder *des Parallelismus durch Rechnung, in der Vorstellung* u. s. w. Instr. und Loc. so v. a. *durch Umrechnung* Ait. Âr. 448,10. — 9) *gute Beschaffenheit, Vorzüglichkeit, Vorzug, Schönheit.* — 10) *Fülle, Menge, ein hoher Grad von.* — 11) (*was Einem zu Theil wird*) *Geschick.* — 12) Sg. und Pl. *gutes Geschick, Wohlfahrt, Wohlstand, Glück, Glücksgüter, Reichthum, Vermögen, Besitz.* Personificirt so v. a. लक्ष्मी. — 13) **eine best. Heilpflanze,* = वृद्धि Râǵan. 5,29. — 14) **eine Art von Perlenschnüren.* — VS. 15,3 neben प्रतिसंपद् und अनुसंपद्.

संपद् 1) am Ende eines adj. Comp. = संपन्न *versehen mit* Kâraka 6,11. — 2) *n. = समं पद्युगम्. — Für संपदात् Kathâs. 45,366 ist संमदात् vermuthet worden; vgl. die Uebersetzung von C. H. Tawney, Vol. I, 431, N. Kern möchte संपदामाशिष: lesen.

संपदिन् m. N. pr. eines Grosssohns des Açoka. Vgl. 2. संप्रति 2).

*संपद्धर m. v. l. für संपद्धर.

संपद्धसु m. *einer der sieben Sonnenstrahlen* VP.² 2,298. 3,191. Vgl. संपद्धसु.

*संपद्विपद् n. Sg. *Gelingen und Misslingen, Glück und Unglück.*

*संपन्नक्रम m. *ein best.* Samâdhi.

संपन्नक्षीरा Adj. f. *wohlschmeckende Milch gebend.* Superl. °क्षीरतमा 234,7.

*संपन्नंकारम् Absol. *wohlschmeckend machend, würzend* Kâç. zu P. 3,4,26.

°संपन्नता f. *das Versehensein mit* Daçak. 10,21. दैव° *das Glückhaben.*

संपन्नदत्त Adj. *Zähne habend* Âçv. Gṛhj. 4,8,10.

संपन्नपानीय Adj. *wasserreich* Pat. zu P. 1,2,52.

संपन्नसलिल Adj. dass. R. 2,50,9.

*संपर् gaṇa उत्करादि.

संपराय m. 1) *Tod* Vasishṭha 17,9. — 2) *das von Ewigkeit her Sein.* — 3) *Kampf, Schlacht* Suparn. 10,1. Daçak. 42,15. — 4) **Ungemach, Unglücksfall.* — 5) **Zukunft.*

*संपरायक m. *Kampf, Schlacht.*

संपरियह् m. 1) *das in Gnaden Aufnehmen Jmds.* — 2) *Eigenthum, Besitz.*

संपरिपालन n. *das Bewachen, Schirmen, Schützen.*

संपरिप्रेप्सु Adj. *lauernd auf* (Acc.).

संपरिमार्गण n. *das Suchen, Aufsuchen.*

संपरिशोषण n. *das Hinwelken.*

*संपरीय Adj. von संपर्.

संपर्क m. (adj. Comp. f. आ) 1) *Verbindung, Berührung, Contact* (eigentlich und übertragen), — *zwischen* (im Comp. vorangehend), — *mit* (Instr., Instr. mit सह्, Gen. [Çiç. 2,66] oder im Comp. vorangehend [Çiç. 6,76]). पुरुषान्तर° *geschlechtliche Berührung mit einem andern Manne* Kull. zu M. 9,74. — 2) *Verbindung,* so v. a. *Summe* Ârjabh. 2,23. 4,41.

संपर्किन् Adj. P. 3,2,142. *zusammentreffend mit* (im Comp. vorangehend) Bâlar. 121,12. Bhaṭṭ. 7,6.

संपर्चन n. Nom. act. als Bedeutung von कुच् und रिच्.

संपर्यासन n. *das Umstürzen, Umfallen.*

संपवन n. *das Läutern* Gṛhjâs. 1,111.

संपा f. *das Zusammentrinken.* वसिष्ठस्य संपा Name eines Sâman Ârsh. Br. — सम्पा s. u. सम्प.

संपाक m. *Cathartocarpus fistula* Kâraka 6,15. Richtig शम्पाक. Nach den Lexicographen auch = धृष्ट, तर्कक, अल्प und लम्पट. Vgl. शम्पाक.

संपाचन n. *das Reifmachen, Bähen eines Geschwürs durch warme Umschläge* u. s. w.

संपाट m. 1) = पाट *intersection.* — 2) **Spindel.*

संपाठ m. *ein gesammelter Text* Pat. zu P. 4,2,59.

संपाठ्य Adj. in असंपाठ्य.

संपात m. (adj. Comp. f. आ) 1) *Flug, schnelle Bewegung, Fall, Sturz in* (Loc.). देव° *das Herabfliegen der Götter* (zur Erde) Hem. Par. 1,259. fg. — 2)

eine best. Art des Fliegens. — 3) *Zusammenstoss, das Zusammenprallen, Zusammentreffen,* — *mit* (सह), *Zusammenfluss.* — 4) *eine best. Kampfart.* — 5) *Ort des Zusammentreffens, Berührungspunct, Schneidepunct.* — 6) *das Auftreten, Erscheinen, Sichzeigen, Eintritt.* पतत्पतगसंपाते *so v. a. zur Zeit der niedersinkenden Sonne.* — 7) *Rest von Flüssigkeit, der im Gefäss zusammenläuft; Ueberbleibsel eines beim Opfer verwendeten Stoffes,* überh. *Brosamen, Abfälle, Rest* Âpast. Çr. 12,11,5. 13,9. — 8) *zusammenstossende,* d. h. *in Saṁhitâ und Ritual benachbarte Lieder* Vaitân. Vollständig °सूक्त n. — 9) *N. pr. eines Sohnes des Garuḍa. Richtig संपाति. — Von unbestimmbarer Bed. ṚV. Prât. 16,51. — Vgl. असंपात und यावत्संपातम् (Nachtr. 6).

संपातय्, °यति (von संपात 7) *mit dem Reste begiessen* Atharvapaddh., Dârila zu Kauç. u. s. w. Vgl. auch Caus. von 1. पत् mit सम्.

संपातवत् Adj. 1) *vorhanden, bereit, gerade zur Hand seiend, der nächste beste, beliebig* Vaitân. Acc. mit कर् *bereit machen, zur Stelle bringen.* — 2) *mit* संपात 8) *versehen.*

संपाति m. N. pr. 1) eines fabelhaften Vogels, eines Sohnes des Aruṇa (oder Garuḍa) und Bruders des Gaṭâju. — 2) eines Fürsten. — 3) eines Sohnes des Bahugava. — 4) eines Affen. — 5) eines Râkshasa.

संपातिन् 1) Adj. *a) zusammen fliegend.* — *b) mitfliegend,* so v. a. *gleich rasch.* — *c) herunterfallend.* — 2) m. N. pr. = संपाति 1) und 5).

संपाद् m. Nom. act. in दुःसंपाद्.

संपादक Adj. 1) *verschaffend, zu Theil werden lassend* Uttamak. 398. Sâj. zu TBr. 2,4,4,3. — 2) *hervorbringend, bewirkend, zu Stande bringend* Vâsav. 122,2. 253,3. Nom. abstr. °त्व n.

संपादन 1) Adj. (f. ई) *a) verschaffend, zu Theil werden lassend.* — *b) ausführend, erfüllend.* — 2) n. *a) das Verschaffen, Herbeischaffen, Besorgen.* — *b) das Zustandebringen, Ausführen, Erfüllen, Hervorbringen, Bewirken.* — *c) das in Ordnung Bringen.*

संपादनीय Adj. (f. आ) 1) *zu verschaffen, herbeizuschaffen* Kampaka 140. — 2) *zu Stande zu bringen, auszuführen, zu bewirken, herzustellen* Hemâdri 1,190,20. 762,19. Comm. zu Njâjam. 8,3,7. — 3) *zu stillen.*

संपादम् Absol. mit Acc. *vollzählig machend.*

संपादयितर् Nom. ag. 1) *Verschaffer, Herbeischaffer, Besorger.* — 2) *zu Stande Bringer, Ausführer.*

°संपादितत्व n. *das zu Stande gebracht —, erfüllt worden Sein von.*

संपादिन् Adj. 1) *zusammentreffend mit,* so v. a. *sich neigend zu, passend für* (Instr. oder im Comp. vorangehend). — *b) verschaffend* Sâj. zu ṚV. 3, 33,5. — *c) vollbringend, ausführend* Sâj. zu ṚV. 10,18,2.

संपाद्य Adj. 1) *zu Stande —, zu Wege zu bringen, zu Stande —, zu Wege gebracht werdend.* Nom. abstr. संपाद्यत्व n. — 2) *vollzählig zu machen.*

संपार् m. N. pr. eines Fürsten.

संपारण 1) Adj. *a) bis zu Ende reichend, dauernd.* — *b) zum Ziel führend,* mit Gen. — 2) n. *das Vollenden* Maitr. S. 3,6,6 (67,10).

संपारिन् Adj. *überführend* (von einem Schiffe).

संपावन n. *das Mitläutern.*

*संपिधान n. = आच्छादन.

संपिपादयिषा f. *der Wunsch* 1) *zu Stande zu bringen* Comm. zu Jogas. 1,18. — 2) *zutreffend zu machen* Çaṁk. zu Bâdar. 3,3,17 (S. 876, Z. 14).

संपिपादयिषितत्व n. Nom. abstr. von संपिपादयिषित *was man hat vollständig machen wollen* Çaṁk. zu Bâdar. 3,3,41 (S. 933, Z. 9).

संपिबन् Adj. *hinunterschlingend.*

संपीड 1) m. *Druck.* — 2) f. आ *Qual, Pein, Bedrängniss* Gobh. 4,7,23.

संपीडन n. 1) *das Drücken, Druck.* — 2) *das Quetschen* als Fehler der Aussprache.

*संपीति f. *Trinkgelage.*

संपुञ्ज m. *Menge* Subhâshitâv. 624.

संपुट m. (adj. Comp. f. आ) 1) *eine halbkugelförmige Schale* und *Alles was diese Form hat* Hemâdri 1,539,2. Kâd. 8,1 (9). Hem. Par. 2,152. कर° Divjâvad. 380,1. *der Raum zwischen zwei Schalen* Bhâvapr. 2,84. 101. — 2) *eine runde Dose* (zur Aufbewahrung von Juwelen u. s. w.). — 3) *Hemisphäre.* — 4) **eine best. Blume,* = कुरबक. — 5) = एकजातीयोभयमध्यवर्तिन् (?). — 6) *quidam coeundi modus.* — 7) *Credit, Guthaben.* Loc. mit कर् *Jmd* (Gen.) *Etwas gut schreiben.* — 8) *Titel eines buddh. Werkes.

संपुटक 1) m. *a)* = संपुट 1). Vielleicht *Umschlag, Enveloppe* Hemâdri 1,560,4. — *b)* = *संपुट 2). — *c)* = संपुट 6). — 2) f. संपुटिका = संपुट 2).

संपुटी Adv. mit कर् *mit einem Deckel versehen, zudecken* Hemâdri 1,544,7. Agni-P. 27,31.

संपुटीकरण n. *das mit einem Deckel Versehen.*

संपुष्टि f. *vollkommenes Gedeihen* Vaitân.

°संपूजक Adj. *ehrend* Karaka 1,30.

संपूजन n. und संपूजा f. *das Ehren.*

संपूजित 1) Adj. Partic. von पूज् mit सम् Caus. — 2) m. N. pr. eines Buddha.

संपूज्य Adj. *zu ehren.*

संपूयन n. *das Geläutertwerden, Läuterung* (technischer Ausdruck im Ritual) Gṛhjâs. 1,106 (105).

संपूरक Adj. *sich den Magen vollstopfend* Karaka 6,10.

संपूरण n. *starkes Essen, kräftige Nahrung.* Pl. Karaka 6,13. 14.

संपूरणीय Adj. *voll zu machen* (eine Zahl) Hemâdri 1,781,4.

संपूर्ण 1) Adj. s. u. 1. पॄ mit सम्. — 2) m. Bez. *einer der vier ominösen Bachstelzen.*

संपूर्णकालीन Adj. *rechtzeitig.*

1. संपूर्णकुम्भ m. *ein voller Topf* Spr. 6882.

2. संपूर्णकुम्भ Adj. fehlerhaft für सपूर्ण° *nebst vollen Krügen* Hemâdri 1,170,1.

संपूर्णता f. 1) *Vollständigkeit, das Vollendetsein.* — 2) *Vollmaass.* °युक्त *vollauf habend.*

संपूर्णमूर्छा f. *eine best. Kampfart.*

संपूर्णव्रत n. *eine best. Begehung.*

संपूर्णस्पृह Adj. *dessen Verlangen erfüllt ist.* Nom. abstr. °ता f. Sâh. D. 198.

संपूर्णाङ्ग Adj. (f. ई) *woran kein Theil fehlt, vollständig* Mudrâr. 100,4 (138,3).

संपूर्ति f. *das Erfüllt-, Ausgeführtwerden, Erfüllung* Sâj. zu ṚV. 1,165,15.

संपृक्तत्व n. *das Verbundensein.*

संपृच् Adj. *in Berührung stehend, — bringend.*

संपृचस् Abl. Infin. zu पर्च् mit सम् ṚV. 2,35,6. TS. 1,1,4,2.

संपृच्छम् Acc. Infin. zu प्रच्छ् mit सम् ṚV. 10,69,9.

संपृच्छे Dat. Infin. zu प्रच्छ् mit सम् ṚV. 8,101,4.

संपृण Adj. *füllend.*

*संपेष m. Nom. act. von पिष् mit सम्.

संप्रकाश m. *heiteres Aussehen* Bhatt. 17,112, v. l.

संप्रकाशक Adj. *anweisend, anzeigend, offenbarend, verkündend* Lalit. 215,8.

संप्रकाशन n. *das Enthüllen, Offenbaren.*

संप्रकाशनता f. *das Stattfinden einer Offenbarung,* — *Verkündigung* Text zu Lot. de la b. l. 164.

संप्रकाश्य Adj. *zu enthüllen, zu offenbaren.*

संप्रक्षाल Adj. *die vorgeschriebenen Abwaschungen vollbringend.*

संप्रक्षालन 1) n. *das Wegwaschen,* so v. a. *Vernichtung* (der Welt) *durch eine Ueberschwemmung.* — 2) f. ई (sc. वृत्ति) *eine best. Art des Lebensunterhalts* Baudh. 3,1,7. 2,11.

*संप्रगर्जित n. *heftiges Getöse* Vsutp. 80.

संप्रणाद् m. *Getön.*

संप्रणेतर् Nom. ag. 1) *Führer* (eines Heeres). — 2) *Führer*, so v. a. *Handhaber*. दण्डस्य so v. a. *Verhänger von Strafen*. — 3) *Aufrechterhalter*.

संप्रतर्दन Adj. etwa *spaltend, durchbohrend* (Vishṇu). v. l. संप्रमर्दन.

संप्रतापन n. 1) *das Erhitzen*. — 2) *eine best. Hölle* Viṣṇus. 43,11.

1. संप्रति Adv. 1) *gerade gegenüber von, dicht vor* (Acc.). — 2) *richtig, genau; zu rechter Zeit* Çat. Br. 1,6,3,32. — 3) *genau, so v. a. gerade, eben, just* 36,24 (संप्रत्येवा° zu lesen). — 4) *eben, just, so v. a. diesen Augenblick, jetzt*. Mit einem Imperf. *alsbald*.

2. संप्रति m. N. pr. 1) *des 24sten Arhant der vergangenen Utsarpiṇi. — 2) eines Sohnes des Kuṇâla Hem. Par. 9,51. 10,22. Vgl. संपदिन्.

संप्रतिपत्ति f. 1) *Erlangung, Gewinnung*. — 2) *richtige Auffassung, Verständniss* Njâjas. 2,1,3. Kâraka 3,7. °ज्ञ Adj. = संप्रतिपत्तिमत्. — 3) *das Einverstandensein, — mit* (im Comp. vorangehend), *Einräumung, Zugeständniss* Çaṁk. zu Bâdar. 4,1,17.

संप्रतिपत्तिमत् Adj. *Geistesgegenwart besitzend*.

संप्रतिपादन n. 1) *das Zukommenlassen, Verabfolgen, Geben*. — 2) *das Einsetzen in* (Loc.) MBh. 1,2,100.

संप्रतिपूजा f. *Verehrung*.

संप्रतिप्राण m. *Hauptathem* Ait. Âr. 342,5.

संप्रतिरोधक m. etwa *Abwehr* (von Dieben, Räubern u. s. w.).

संप्रतिविद् Adj. *der die Gegenwart versteht*, so v. a. *der einen gesunden Menschenverstand hat, die höheren Wahrheiten aber nicht kennt*.

संप्रतिवेधकी und °धिकी Adj. f. etwa *erschliessend, eröffnend* Divjâvad. 46,24. 75,24. 128,22.

संप्रतिष्ठा f. 1) *Beständigkeit, Beharrlichkeit, ein beharrlicher Zustand, Dauer*. — 2) *eine hohe Stellung*.

संप्रतिष्ठान n. *ein Mittel sich aufrecht zu erhalten* Kâraka 1,5 (36,2).

संप्रतिसंचर m. *das Wiedereingehen, Auflösung*. ब्राह्म *in das* Brahman.

°संप्रतीक्ष Adj. *erwartend* Çiç. 20,2.

संप्रतीक्ष्य Adj. *zu erwarten*.

संप्रतीति f. *Ruhm*.

संप्रतोली f. = प्रतोली 1). v. l. स प्र°.

संप्रत्ति f. *Vermächtniss*. संप्रत्तिकर्मन् n. dass.

संप्रत्यय m. 1) *Uebereinkommen, Verabredung in* यथासंप्रत्ययम्. — 2) *Vertrauen, Glaube, volle Ueberzeugung* Kâd. 2,99,19 (122,10). 101,11 (124,13). Naish. 9,84. — 3) *Gewinnung einer richtigen Vorstellung, Verständniss des Gemeinten*. — 4) *Begriff*. एकार्थ° so v. a. *Synonym*.

संप्रत्यवेक्षणता f. *vollständiges Begreifen* Lalit. 39,1. 2.

संप्रत्यायक Adj. (f. °यिका) *bewirkend, dass man Etwas* (Gen.) *darunter versteht*. Nom. abstr. °त्व n.

संप्रथा Râgat. 4,254 wohl fehlerhaft für सुप्रथा; vgl. Spr. 7014.

संप्रद् Adj. *gebend, freigebig* Hemâdri 1,466,4.

संप्रदातर् Nom. ag. *Geber, Darbringer*.

संप्रदातव्य Adj. 1) *zu geben, zu schenken*. — 2) *zu überliefern, zu lehren*. — 3) *einzugeben* (eine Arzenei) Kâraka 6,11.

संप्रदान n. 1) *das Geben, Schenken, Zukommenlassen* (MBh. 12,342,19), *Uebergeben, Hingabe*. — 2) *das Ueberliefern, Lehren* Gaut. — 3) *das Gewähren*. — 4) *das zur Ehe Geben*. — 5) *Gabe, Geschenk*. पितापुत्रीय *das Vermächtniss eines Vaters an seinen Sohn*. — 6) *die Person, für die man Etwas thut, der Begriff des Dativs*. देवतासंप्रदाने *wenn die Person, für die Etwas gethan wird, eine Gottheit ist*.

संप्रदानीय Adj. 1) *zu geben, zu schenken*. — 2) *die Ueberlieferung* (einer Lehre) *betreffend* in अध्ययन° (Nachtr. 6).

संप्रदाय m. 1) *Verleiher*. — 2) *mündliche Ueberlieferung, — über, in Betreff von* (im Comp. vorangehend) Mahâvîraḱ. 15,12.

संप्रदायचन्द्रिका f. (Opp. Cat. 1), °दायपरिशुद्धि f. (ebend.) und संप्रदायप्रकाशिनी f. (Burnell, T.) Titel von Werken.

संप्रदायम् Absol. mit Acc. *gebend, schenkend* Tâṇḍja-Br. 12,13,25.

संप्रदायिन् Adj. 1) *bringend, verursachend*. — 2) *eine bestimmte Ueberlieferung habend, ein Anhänger einer auf eine best. Ueberlieferung sich berufenden Secte*. In Comp. mit den Namen der Gottheit, auf die die *Ueberlieferung* schliesslich zurückgeführt wird.

*संप्रद्रुत (!) m. N. pr. eines Mannes. Man könnte संप्रद्रुत vermuthen.

संप्रदूषण n. *Verschlechterung, Verderbniss* Kâraka 6,30.

संप्रधारण n. und °णा f. *das Erwägen, in Betracht Ziehen*.

संप्रधार्य Adj. *zu erwägen, in Betracht zu ziehen*.

संप्रपद् n. Pl. *das Stehen auf den Fussspitzen*.

संप्रपुष्पित Adj. *reichlich mit Blüthen versehen*.

संप्रभव m. *Entstehung, Erscheinung*. Nur am Ende eines adj. Comp.

संप्रमर्दन Adj. *zerstampfend, zertretend* (Vishṇu) MBh. 13,149,38.

संप्रमद् m. in असंप्रमद्.

संप्रमापण n. *das Tödten* Vijñâneçvara zu Jâgñ. 3,262 nach Aufrecht.

संप्रमार्ग m. *Reinigung* Citat im Comm. zu Gobh. 1,7,28.

संप्रमुक्ति f. *das Lösen*.

संप्रमुखित Adj. *an die Spitze gestellt, der allervorzüglichste* Lalit. 343,10.

संप्रमुग्धत्व n. *Verwirrung* Pat. zu P. 6,1,1, Vârtt. 16. 18. fgg.

संप्रमेक् m. *krankhafter Harnfluss*.

संप्रमोद m. *grosse Freude, Jubel*.

संप्रमोष m. *Schwund*. Vgl. असंप्रमोष.

संप्रमोह m. *Geistesverwirrung*.

संप्रयाण n. *Abzug, Aufbruch*.

संप्रयास m. *Anstrengung, Ermüdung*.

°संप्रयुज् Adj. *umschlungen von* Çiç. 3,71.

संप्रयोग m. (adj. Comp. f. आ) 1) *Befestigung* (eines Schmuckes u. s. w.). Pl. Mṛćh. 48,4. — 2) *Verbindung, Vereinigung, Berührung, Contact, — mit* (Instr., Instr. mit सह oder im Comp. vorangehend) Âpast. — 3) *eheliche Verbindung* (71,7), *fleischliche Vereinigung, coitus, — mit* (im Comp. vorangehend). — 4) *Conjunction* (des Mondes mit den Mondhäusern). — 5) *Ausübung, Anwendung, Gebrauch, Praxis*. — 6) * *Zauberei*. — Angeblich auch Adj. = अर्थित.

संप्रयोगिका f. Titel eines Werkes über den *Coitus* Sârâvali bei Utpala zu Varâh. Bṛh. 4,2.

*संप्रयोगिन् Adj. = कामुक, कलाकेलि, सुप्रयोज, संप्रयोजन oder संप्रयोजक.

संप्रयोज्य Adj. *auszuführen, darzustellen* (ein Schauspiel).

संप्रलाप m. *Geschwätz*.

संप्रवादितोम् Abl. Infin. zu वद् mit संप्र Tâṇḍja-Br. 21,3,5.

संप्रवर्तक Adj. 1) *in's Werk setzend, befördernd*. — 2) *entstehen lassend, Schöpfer* (Çiva).

संप्रवर्तन n. *das Sichbewegen, Sichtummeln*.

संप्रवर्तिन् Adj. *in Ordnung —, in's Geleise bringend* Kâraka 6,10.

संप्रवाद m. *Unterredung* Ait. Âr. 416,13.

संप्रवादित n. *gemeinschaftliches Ertönenlassen* Lalit. 266,10.

संप्रवाह m. *Fluss, Continuität, ununterbrochene Fortdauer* Kâd. 256,16 (420,3).

संप्रविलापन n. *das Auflösen, Verschwindenmachen* Nîlak. zu MBh. 12,237,33.

संप्रवृत्ति f. *das zu Tage Treten, Erscheinen, Vorkommen.* Nur Pl.

संप्रवृद्धि f. *Wachsthum, Gedeihen.*

संप्रवृष्ट 1) Adj. s. u. वर्ष् mit संप्र. — 2) n. *die gefallene Regenmenge* Varâh. Bṛh. S. 23,1.

संप्रवेश m. 1) *Eintritt* (in ein Gemach, eine Stadt u. s. w.), *das Betreten von* (Loc. oder im Comp. vorangehend). — 2) *ein Ort, der von Jmd* (Gen.) *betreten wird.*

संप्रश्न m. *Befragung, Frage, Erkundigung nach* (im Comp. vorangehend) Saṁhitopan. 36,5. संप्रश्नो ऽत्र न विद्यते so v. a. *da braucht man nicht zu fragen, das versteht sich von selbst.*

संप्रश्रय m. *ein rücksichtsvolles Benehmen, Anspruchlosigkeit, Bescheidenheit.*

संप्रष्टव्य Adj. *zu befragen.*

संप्रसक्ति f. = संप्रसाद 4) Çaṁk. zu Bâdar. 2,1,16.

संप्रसर्पण n. *das sich vorwärts Bewegen.*

संप्रसव m. *Zulassung* Kull. zu M. 8,112. v. l. प्रतिप्रसव.

संप्रसाद m. 1) *vollkommene Ruhe* (Lalit. 147, 8); insbes. *Gemüthsruhe* (im tiefen Schlafe). — 2) *heiteres Aussehen* Bhaṭṭ. 17,112, v. l. — 3) *Gunst, Gnade.* — 4) Bez. *der Seele während des tiefen Schlafes* MBh. 12,246,33. Çaṁk. zu Bâdar. 2,1,6.

संप्रसादन Adj. *beruhigend, calmirend* Kâraka 6,11.

संप्रसाधन n. *das Ordnen, Aufputzen* Kâraka 35, 21. Buâvapr. 1,93.

संप्रसाध्य Adj. *in Ordnung zu bringen, zu regeln.*

संप्रसार m. *durch den Alles gut von Statten geht* Brahmop. 247.

संप्रसारण n. 1) *das Auseinanderziehen.* — 2) in der Grammatik *die Auflösung eines Halbvocals in seinen entsprechenden Vocal, ein auf diese Weise entstandener Vocal.*

संप्रसिद्धि f. *Gedeihen, Heil, Glück* Divjâvad. 388,16.

संप्रसूति f. *das Gebären zu gleicher Zeit.*

संप्रस्तार m. nach Nîlak. = प्रस्तोतर् Hariv. 3,8,7.

संप्रहर्ष m. *Freude.*

संप्रहर्षण Adj. *geschlechtlich erregend* Kâraka 429,15.

संप्रहर्षिन् Adj. *sich freuend, froh.*

संप्रहार m. 1) *Kampf,* — *mit* (Instr., Instr. mit सह् oder im Comp. vorangehend), *Bekämpfung* (mit Acc.). मदीय *mit mir.* — 2) = प्रहार *Schlag, Stoss.* — 3) *Gang* Vâsav. 201,1.

*संप्रहारि Uṇâdiv. zu Uṇâdis.

संप्रहारिन् Adj. *kämpfend.*

संप्रहास m. 1) *das Lachen* Bhaṭṭ. 17,112. — 2) *Gelächter, Spott, Scherz,* — *mit* (Instr.), *Verspottung* (mit Acc.).

संप्राप्तव्य Adj. *zu erreichen, zu erlangen.*

संप्राप्ति f. 1) *Ankunft,* — *in* (im Comp. vorangehend). — 2) *Eintritt* (eines Wunders); in der Medicin *Eintritt, Entstehung* (einer Krankheit). — 3) *das Gelangen zu, Erlangung, Gewinnung, das Theilhaftwerden.*

संप्राप्तिद्वादशी f. *ein best. zwölfter Tag.*

°संप्रार्थना f. *das Begehren nach.*

*संप्रार्घ्य Adj. *wonach man begehrt, worum man bitten muss.*

संप्रिय 1) Adj. *einander liebend* (VS. 12,57), *in gutem Verhältniss stehend mit* (Instr.). — 2) f. संप्रिया N. pr. der Gattin Vidûratha's (oder Vidûra's). — 3) n. *Befriedigung.*

संप्रीणन n. *das Ergötzen, Erfreuen.*

संप्रीति f. 1) *Freude, Lust, das Gefühl der Befriedigung, Wohlbehagen, Lust an* (Loc. oder im Comp. vorangehend). — 2) *freundschaftliche Gesinnung, Freundschaft,* — *mit* (Instr. oder Instr. mit सह्), *Liebe,* — *zu* (Loc. oder Gen.).

संप्रीतिमत् Adj. *froh, zufrieden.*

संप्रेक्षक Adj. Subst. *zuschauend, Zuschauer.*

संप्रेप्सु Adj. mit Acc. 1) *anstrebend, verlangend nach.* — 2) *Jmd beizukommen suchend, nachstellend.*

संप्रेरण n. *Aufforderung, Anweisung, Geheiss.*

*संप्रेष m. = संप्रेष.

संप्रेषण n. 1) *Sendung, Absendung.* Auch Pl. — 2) *Verabschiedung.*

संप्रेषिन् m. *Aufforderung, Anweisung an fungirende Priester.* संप्रेषवत् Adv. *nach Geheiss* Âpast. Çr. 5,19,5.

संप्रोक्षण n. 1) *das Besprengen, Weihen.* Vgl. प्रतिमा°. — 2) f. ई *Weihwasser.*

संप्लव m. 1) *Zusammenfliessen der Gewässer, Fluth, Sintfluth; das Anschwellen* (des Meeres). — 2) *Zusammenfluss, so v. a. zusammengeballte, dichte Masse, grosse Menge.* — 3) *Getümmel,* in Composition mit आकव und रण *Schlacht.* — 4) *Untergang im Wasser, Untergang, Ruin* überh. — 5) *Ende.* — 6) *Entstehung.*

*संफल 1) Adj. (f. आ) vielleicht *fruchtreich.* — 2) m. *Widder.*

*संफलीय Adj. von संफल.

*संफाल m. *Widder.*

संफुल्ल Adj. *aufgeblüht, blühend.*

संफेट m. 1) *leidenschaftlicher Wortwechsel.* — 2) *Kampf.

*सम्ब्, सम्बति (गतौ), सम्बयति (संबन्धने). Vgl. शम्ब्.

*सम्ब m. = मुषलानल. Vgl. शम्ब.

संबद्धान्त Adj. (f. आ) *mit den Enden verbunden* Çat. Br. 3,2,4,2.

संबध्यमानक Adj. *einigermaassen in Beziehung stehend zu* (im Comp. vorangehend) Ind. Antiq. 5, 278. यथा° *in irgend einer Beziehung stehend* 5, 207. 6,12. 67. 8,18. 9,239. 11,159.

संबन्ध m. (adj. Comp. f. आ) 1) *Sammlung, Collection.* — 2) *Zusammenhang, Verbindung, Beziehung, Relation;* die Ergänzung im Instr. (Âpast. 2, 13,1. 24,11), im Instr. mit सह् oder im Comp. vorangehend. उत्तरत्र उपादित्येव संबन्धो यथा स्यात् so v. a. *damit im Folgenden* उपात् *ergänzt werde.* — 3) *persönliche Beziehung, ein auf Verwandtschaft, Heirath, Freundschaft, gleichen Studien u. s. w. beruhendes näheres Verhältniss,* — *zu Jmd* (Instr., Instr. mit सह्, Loc. oder im Comp. vorangehend) Âpast. 2,13,12. 15,3. 27,1. अन्योन्योद्वाह° so v. a. *Verschwägerung.* — 4) *die Beziehung eines neuen Werkes zu einem vorangegangenen, ein orientirendes Vorwort* Cit. bei Utpala zu Varâh. Bṛh. 1,1. — 5) *ein Verwandter* (Âpast. 1,10,3. 2,5,18. Gaut. 9,74); *Freund, Bundesgenosse.* विद्यायोनि° *ein Studiengenosse oder ein Blutsverwandter.* — 6) *ein best. Ungemach.* — 7) *= समृद्धि und न्याय. Angeblich auch Adj. = शक्त und हित. — 8) am Ende eines Comp. oft fehlerhaft für संबद्ध (z. B. Âpast. 2,4,12), sonst auch für संरब्ध.

संबन्धक 1) n. = संबन्ध 3). — 2) Adj. Spr. 3994 schlechte Lesart für संबन्धज्ञ.

संबन्धतत्त्व n. Titel eines Werkes.

संबन्धन n. *das Zusammenhängen.*

संबन्धनिर्णय m. *Untersuchung über die Verwandtschaft.* Auch Titel eines Werkes.

संबन्धपञ्चाशिका (संबध° gedr.) f. Titel eines Werkes Bühler, Rep. No. 687.

संबन्धयितर् Nom. ag. etwa *Zusammenfüger.* v. l. संबोधयितर्.

संबन्धवर्जित n. *ein best. Stilfehler: Mangel an Verbindung des Zusammengehörigen.*

संबन्धविवेक m. und संबन्धसमुद्देश m. Titel.

संबन्धि (metrisch für °न्) 1) Adj. am Ende eines Comp. *verbunden* —, *vereinigt mit.* — 2) m. *ein Angehöriger, Verwandter* (insbes. durch Heirath).

संबन्धिता f. 1) *das Angehören* (209,19); *das Zu-*

sammenhangen —, *in Beziehung Stehen mit* (Instr. oder im Comp. vorangehend). — 2) *Angehörigkeit, Verwandtschaft, Verschwägerung.*

संबन्धित्व n. 1) *das Zusammenhängen* —, *in Beziehung Stehen mit* (Instr. oder im Comp. vorangehend). — 2) = संबन्धिता 2).

संबन्धिन् Adj. 1) *zusammenhängend, verbunden,* — *mit, in Beziehung stehend* —, *gehörig zu*; die Ergänzung im Gen. oder im Comp. vorangehend. — 2) am Ende eines Comp. *verbunden mit*, so v. a. *besitzend.* — 3) *durch Verwandtschaft*, insbes. *durch Heirath verbunden, verschwägert* u. s. w.; m. *ein Verwandter; das in Bezug worauf* geht im Comp. voran.

संबन्धिशब्द m. *ein Verwandtschaft ausdrückendes Wort* P. 1,1,71, Vârtt. 3.

संबन्धु m. *ein Angehöriger* AV. Paipp. 20,5,4.

*सम्बर्ग्, सम्बर्गति schlechte Schreibart für संवर्ग्.

सम्बल s. शम्बल.

संबलन n. fehlerhaft für संवनन.

संबहुल Adj. *sehr viel, zahlreich* Vâǵrakkh. 19,5. 11. Lalit. 183,5. 353,8. Gîtagam. 16. Text zu Lot. de la b. l. 188.

संबाध 1) m. *a) Gedränge, ein dichter Haufe; ein beengter Raum* Buâvapr. 2,152. Am Ende eines adj. Comp. (f. आ) *beengt durch, dicht besetzt* —, *reichlich versehen mit, voll von.* — *b) Bedrängniss, Noth.* — *c) *vulva* Vâmana 2,1,17. * = नरकवर्त्मन्. — 2) Adj. (f. आ) *wenig Raum darbietend, eng.; vollgepfropft mit* (Instr.) Râǵat. 8,3314.

संबाधक Adj. *beengend* Bhatt. 12,12.

संबाधतन्द्री f. Pl. *Noth und Erschlaffung.*

संबाधवर्तिन् und °वर्त्मन् Adj. *dicht zusammenstossend.*

संबाधन 1) * n. = द्वाःसदन, सदनस्य द्वारम्, प्रलाप und द्वारपाल (!). Paṇḍat. I,427 fehlerhaft; vgl. Spr. 3401. — 2) f. आ *das Reiben, Frottiren* Ind. St. 15,398.

संबुद्ध 1, Adj. s. u. 1. बुध् mit सम्. — 2, * m. *ein Buddha.*

संबुद्धि f. 1) *das Sichhörbarmachen, Zuruf.* — 2) *die Endung des Vocativs Sg., der Vocativ Sg.* Spr. 7804.

संबुबोधयिषु Adj. mit Acc. 1) *aufmerksam zu machen wünschend* MBu. 12,82,18. — 2) *Jmd zu bekehren wünschend* Hem. Par. 2,631.

संबृंहण n. *das Kräftigen.*

संबोध m. 1) *Erkenntniss, Verständniss.* — 2) fehlerhaft für संरोध.

संबोधन 1, Adj. *erweckend.* — 2) n. *a) das Innewerden, Bemerken.* — *b) das Erkennen.* — *c) das Aufmerksammachen, Erinnern.* — *d) das Anrufen, Zuruf,* — *an Jmd* (Gen.) Comm. zu Mṛkkh. 29,15. — *d) die Endung des Vocativs Sg., der Vocativ Sg.* Spr. 7804.

संबोधयितर् Nom. ag. *erkennen machend.*

संबोधि m. f. *vollkommene Erkenntniss.*

संबोध्यङ्ग n. *ein integrirender Theil der vollkommenen Erkenntniss* Lalit. 37,12. fgg. Vgl. बोध्यङ्ग.

संबोध्य Adj. *aufzuklären, zur Vernunft zu bringen, zu belehren.*

संभक्तर् Nom. ag. *Vertheiler, Verschenker* Sâj. zu ṚV. 10,106,8. Compar. °क्तृतर zu 4,38,4. Superl. °क्तृतम.

संभक्ति f. *Vertheilung, Verschenkung.*

संभक्त Adj. Subst. *sich nährend von* (im Comp. vorangehend); *Verspeiser, Verschlinger.*

संभजन n. *das Vertheilen, Verschenken* Sâj. zu ṚV. 3,31,19.

संभय Kâm. Nîtis. 7,28 fehlerhaft; vgl. Spr. 3388.

संभर 1) Adj. *zusammentragend, herbeischaffend.* — 2) N. pr. einer Gegend in Agmîr. संभरोद्भव *daher kommendes Salz* Râǵan. 6,100.

संभरण 1) m. *ein best. Backstein.* — 2) f. संभरणी *ein best. Gefäss.* — 3) n. *a) das Zusammenbringen, Zusammensetzung, Herstellung.* — *b) Sammlung, Menge.*

संभरणीय Adj. 1) *zusammenzutragen, zu vereinigen.* — 2) am Ende eines Comp. *auf die Herstellung von — bezüglich.*

संभर्तर् 1) m. *Freiwerber.* — 2) N. pr. einer Gegend. संभर्तृप्र Açvav. 6,4. Vgl. शम्भर्तृ.

*संभर्तृय s. शम्भर्तृय.

संभव (VS.) und संभव (Çat. Br.) 1) m. (adj. Comp. f. आ) *a) *Zusammenkunft.* — *b) geschlechtliche Vereinigung, Beiwohnung* Gobh. 2,5,7. 8. — *c) das Raumfinden, Platzhaben, Enthaltensein in* (Loc.). Am Ende eines adj. Comp. *enthalten in.* — *d) Entstehung, Geburt; das Verfertigtsein aus* (Abl.); *Ursprung, Quelle.* Am Ende eines adj. Comp. (Nom. abstr. °त्व n.) *entstehend* —, *entstanden* —, *bereitet aus, entstanden* —, *gewachsen* u. s. w. *in, woraus* — *entsteht,* — *hervorgeht, worauf* — *wächst.* — *e) Veranlassung, Grund, Ursache.* Am Ende eines adj. Comp. *veranlasst* —, *bewirkt durch.* — *f) das zu Stande Kommen, Erscheinen, Eintreten.* Am Ende eines adj. Comp. *erscheinend* —, *eintretend in* oder *bei.* — *g) das Bestehen, Dasein, Existenz.* — *h) Möglichkeit,* — *zu* (Infin.). Instr. *nach Möglichkeit.* In der Rhetorik *ein möglicher Fall.* Am Ende eines adj. Comp. *ermöglicht durch.* — *i)* N. pr. α) einer Welt bei den Buddhisten. — β) eines Fürsten VP.² 4,150. — γ) *eines Arhant bei den Gaina. — 2) Adj. (f. आ) *sich befindend, da seiend.*

संभवन n. 1) *das Enthalten* P. 1,4,23, Vârtt. 9. — 2) *das Entstehen, Werden.*

संभवपर्वन् n. *das über die Entstehung* (der Götter u. s. w.) *handelnde Buch*, Titel eines Abschnittes im 1sten Buche des MBu.

संभविन् Adj. *möglich.*

संभविष्णु Adj. Subst. *Schöpfer, Urheber.*

*संभव्य m. *Feronia elephantum.* — Vgl. असंभव्यम्.

संभाण्डय्, °यति 1) Gerathe *zusammenstellen* Bhatt. — 2) *Provision sammeln* Harshak. 172,22 (in der Bombr Ausg. संभाण्डय° zu lesen).

संभार 1) m. (adj. Comp. f. आ) 1) *Herbeibringung, Zurüstung, Vorbereitung zu* (im Comp. vorangehend). — 2) Sg. Pl. *was herbeigeschafft wird: Zubehör, Material, Requisiten, die zu Etwas erforderlichen Gegenstände* oder *Stoffe.* अल्पसंभार Adj., Superl. °तम Gobh. 4,1,18. — 3) Pl. *die Sprüche zu* संभार 2). — 4) *Vermögen, Besitz.* — 5) *Vollzahl.* — 6) *Fülle, Menge; hoher Grad* (von Zorn u. s. w.) 310,13. Vâsav. 43,1. — 7) Paṇḍat. I,35 schlechte Lesart für संचार; vgl. Spr. 7188.

संभारत्व n. Nom. abstr. zu संभार 2) Çat. Br. 2,1,4,1.

संभारयजुस् n. Pl. = संभार 3) Âpast. Çr. 10,3,5. 8,4. 10. 11,2. 31,10. Sâj. zu Taitt. Âr. 10,8,1.

°संभारिन् Adj. *voll von.*

संभार्य 1) Adj. *a) aus verschiedenen Bestandtheilen zusammenzutragen,* — *zusammenzusetzen.* — *b) zuzurüsten,* so v. a. *durch Uebung tüchtig zu machen.* Compar. संभार्यतर. — 2) m. *ein best. Ahtna.*

संभाव scheinbar R. 5,31,10, da hier राज्ञसं भावम् zu trennen ist; vgl. Comm. zu R. ed. Bomb. 5,35,16.

संभावन 1) Adj. *eine hohe Meinung habend von* (im Comp. vorangehend). — 2) f. आ und n. (ganz ausnahmsweise) *a) das Versammeln.* — *b) das Herbeischaffen.* — *c) das Zusammenkommen mit, Antreffen Jmds* (Gen.) 291,15 (n.). — *d) Ehrenerweisung, Achtungsbezeugung.* — *e) Hochachtung, eine hohe Meinung von* (Loc.). — *f) Voraussetzung, Supposition.* Acc. mit भज् *vorausgesetzt werden*; संभावनोल्लिखित *nicht vorausgesetzt, in Zweifel gezogen.* Auch als *eine best. rhetorische Figur* Comm. zu Vâsav. 239.

संभावनीय 1) Adj. *a) wohin man sich zu begeben gedenkt.* — *b) zu ehren, ehrenwerth* Comm. zu Buâc. P. 5,5,26. — *c) vorauszusetzen, anzuneh-*

men, wahrscheinlich. — 2) n. impers. यदि °यं ते so v. a. wenn du dich dahin zu begeben gedenkst.

संभावयितर् Nom. ag. Ehre erweisend.

संभावयितव्य Adj. 1) zu ehren. — 2) vorauszusetzen, anzunehmen, wahrscheinlich.

संभावित 1) Adj. s. u. 1. भू mit सम् Caus. — 2) n. Vermuthung, Annahme 308,3.

संभावितव्य Adj. = संभावयितव्य 1). v. l. संभावनीय.

संभाविन् Adj. 1) treu zu Jmd haltend. — 2) zusagend, anstehend MBh. 3,70,25.

संभाव्य 1) Adj. a) zu ehren, gut zu behandeln. — b) etwa ehrenvoll erwähnt werdend. — c) anzusehen, zu halten für (Nomin.). — d) vorauszusetzen, zu erwarten, wahrscheinlich; angenommen werdend von (im Comp. vorangehend). — e) passend, idoneus. — f) im Stande seiend zu (Loc. eines Nom. act.). Wohl fehlerhaft. — 2) m. N. pr. eines Sohnes des Manu Raivata VP.² 3,11. — Vgl. असंभाव्य.

संभाष 1) m. Unterredung, — mit (Gen., Instr., Instr. mit सह oder im Comp. vorangehend) Gṛhyâs. 2,89. VP. 3,18,49. 62. — 2) f. आ a) dass. — b) eine eingegangene Verpflichtung (Conj.).

संभाषण n. Unterredung, Unterhaltung, — mit (Gen., Instr. oder im Comp. vorangehend). °निपुण Adj. Daçak. 32,1.

संभाषणीय Adj. mit dem sich Jmd (Instr.) unterreden muss.

संभाषित n. Unterhaltung, — über (im Comp. vorangehend) Pañkat. 112,23.

संभाषिन् Adj. sich unterhaltend, sich in ein Gespräch einlassend.

संभाष्य Adj. 1) mit dem sich Jmd (Gen.) unterhalten darf. — 2) anzureden. Vgl. असंभाष्य.

°संभिन्नता f. das Verbundensein mit Sarvad. 2,14.

संभिन्नबुद्धि Adj. dessen Einsicht unterbrochen ist, nicht klar denkend Pat. zu P. 1,4,24, Vârtt. 1.

संभिन्नमर्याद und संभिन्नवृत्त Adj. s. u. 1. भिद् mit सम्.

संभु 1) Adj. hervorgegangen —, verfertigt aus (im Comp. vorangehend). — 2) ein best. Metrum.

संभूत 1) Adj. s. u. 1. भू mit सम्. — 2) m. N. pr. a) eines Sohnes des Trasadasju. — b) *eines Richters.

संभूतत्व n. das Gerathensein in (Loc.). पञ्चसु भूतेषु नि-गम् (निगच्छति st. नियच्छति zu lesen) in die fünf Elemente gerathen, so v. a. sterben MBh. 14, 17,22.

संभूतविजय m. = संभूतिविजय Hem. Par. 6,3.

संभूति 1) f. a) Entstehung. Am Ende eines adj. Comp. stammend von. — b) Wachsthum, Erstarkung. — c) Machtäusserung. — d) N. pr. α) einer Tochter Daksha's. — β) der Gattin Gajadratha's. — 2) m. N. pr. a) eines Sohnes des Duḥsaha. — b) eines Bruders des Trasadasju. — c) *eines Richters.

संभूतिविजय m. N. pr. eines Çrutakevalin Hem. Par. 8,82. Vgl. संभूतविजय.

*संभूयस् gaṇa बाह्वादि.

*संभूयस्य, °स्यति sich vermehren.

संभृत 1) Adj. s. u. 1. भृ mit सम्. — 2) n. Zusammensetzung, Zubereitung.

संभृतक्रतु Adj. in dem alle Einsicht vereinigt ist RV.

संभृतश्री Adj. Lieblichkeiten in sich vereinigend, prachtvoll.

संभृतसंभार Adj. der alle Zurüstung gemacht hat.

संभृताङ्ग Adj. 1) feist an allen Gliedern. — 2) am Ende eines Comp. dessen Glieder überzogen, bedeckt sind mit.

संभृताश्व (fünfsilbig) Adj. feiste, wohlgenährte Rosse habend.

संभृति f. Zurüstung, Vorbereitung. Pl. Âpast. Çr. 5,26,5.

संभृत्य Adj. zusammenzutragen, zuzurüsten.

संभृत्वन् Adj. zusammenbringend, anhäufend.

संभेद् m. 1) das Stechen. — 2) das Sichablösen. — 3) Trennung Verbündeter, das Entzweien. — 4) Art, Species. — 5) das Sichmischen, Ineinanderfliessen (auch von Flüssen). — 6) Vereinigung, Verbindung, Gemisch. — 7) Berührung mit (im Comp. vorangehend).

संभेदन n. das Durchbrechen.

संभेदवत् Adj. zusammengetroffen —, zusammengestossen mit (सार्धम्).

संभेद्य Adj. 1) zu durchbohren, zu durchstechen. — 2) zu verbinden in असंभेद्य.

संभोक्तर् Nom. ag. Geniesser.

1. संभोग m. Umwindung in भुज°.

2. संभोग m. (adj. Comp. f. आ) 1) Genuss —, an (im Comp. vorangehend). — 2) Liebesgenuss, Befriedigung der Zärtlichkeit, — des Liebesgenusses mit (im Comp. vorangehend). — 3) Dauer. — 4) *= हर्ष. — 5) *= प्रणडा. — 6) *= जिनशासन. — 7) *= केलिनागर. — 8) *N. pr. eines Mannes.

*संभोगकाय m. der Körper des Genusses, Bez. eines der drei Körper eines Buddha.

संभोगयन्त्रिणी f. N. pr. einer Jogini. °यन्त्रणी gedr.

संभोगवत् Adj. wohl Genüsse habend, ein genussreiches Leben führend.

संभोगवेश्मन् n. das Schlafgemach einer Geliebten.

संभोगिन् 1) Adj. a) mit einander oder gegenseitig sich geniessend. — b) am Ende eines Comp. im Genuss —, im Besitz von Etwas seiend. — 2) *m. = केलिनागर. — Vgl. अस्त्री°.

संभोग्य Adj. zu geniessen, genossen —, benutzt werdend. Nom. abstr. °ता f.

संभोज्य m. Nahrung.

संभोजक m. Koch oder Aufwärter beim Essen.

संभोजन 1) n. a) gemeinschaftliches Essen, ein gemeinsames Mahl. — b) Nahrungsmittel. — 2) f. ई ein gemeinsames Mahl.

संभोजनीय Adj. zu speisen.

संभोज्य Adj. 1) mit dem man zusammen speisen darf in अ°. — 2) genossen werdend, geniessbar. — 3) zu speisen.

संभ्रम 1) m. (adj. Comp. f. आ) a) Verwirrung, Aufregung, — in Folge von (im Comp. vorangehend); eine aus einer heftigen Gemüthsbewegung hervorgehende Hast, grosser Eifer. Acc. mit कर् in Aufregung gerathen, grossen Eifer an den Tag legen bei (Dat.). — b) die gegen Jmd an den Tag gelegte Rücksicht, rücksichtsvolles Benehmen. — c) Irrthum, Wahn. Am Ende eines adj. Comp. den Irrthum —, den Schein erweckend von. — d) Anmuth, Schönheit. — e) *= सूत्र. Fehlerhaft, vgl. Zach. Beitr. 14. 15. — f) N. pr. einer Schaar Çiva's. — 2) Adj. aufgeregt (Augen).

संभ्रान्ति f. = संभ्रम 1) a).

संमत 1) Adj. s. u. मन् mit सम्. — 2) m. N. pr. a) eines Sohnes des Manu Sâvarṇa. — b) Pl. einer Schule der Buddhisten. — 3) f. आ a) Titel einer grammatischen Schrift über Verbalwurzeln Mâdhavîjadhât. nach Aufrecht. — b) N. pr. einer Tochter Marutta's. — 4) n. Meinung, Ansicht. Loc. und Instr. nach dem Dafürhalten von (Gen.).

1. संमति f. 1) Meinung, Ansicht. — 2) Einigung. — 3) Einwilligung, Zustimmung. Instr. mit Einwilligung von (Gen.). — 4) das Ehren, Ehrenerweisung. — 5) *Wunsch. — 6) *= आत्मज्ञान. — 7) N. pr. eines Flusses VP. 2,4,43.

2. संमति 1) *Adj. derselben Meinung seiend, übereinstimmend. — 2) m. N. pr. eines Sohnes des Harsha VP.² 4,190.

*संमतिमन् m. Nom. abstr. von 2. संमति.

*संमतीय m. Pl. eine best. buddhistische Schule.

संमद् f. als Erklärung von समद्.

संमद् m. 1) Freude, — über (im Comp. vorangehend) Çiç. 15,111 (77). 18,39. Ind. St. 14,384. — 2) N. pr. a) eines Ṛshi. — b) eines mythischen

Fisches.

संमदनीय Adj. (f. ई) *voller Freude.*

संमद्वत् Adj. *Mitbrunst* — und zugleich *Freude empfindend* Bâlar. 140,18.

संमदिन् Adj. *erfreuend* Buâm. V. 2,160. = गर्वभाज् Schol.

सँमनस् Adj. *einig.*

*संमनिमन् m. *Einigkeit.*

संमन्तव्य Adj. *hoch anzuschlagen.*

संमन्त्रणीय Adj. *zu begrüssen.*

*संमय m. Nom. act.

सँमयन n. *das Eingraben* (des Opferpfostens).

संमर्द m. 1) *Druck.* — 2) *Anprall.* — 3) *Gestampf.* — 4) **das Zerreiben* (wohlriechender Stoffe). — 5) *das Zusammentreffen mit* (im Comp. vorangehend) Kâd. 179,6. 7 (305,10). — 6) *feindlicher Zusammenstoss, Kampf, — mit* (im Comp. vorangehend).

संमर्दन 1) m. N. pr. *a*) eines Sohnes des Vasudeva. — *b*) eines Fürsten der Vidjâdhara. — 2) n. *das Reiben, Frottiren* Ind. St. 15,398.

सँमर्दितोस् Gen. Infin. zu मर्द् mit सम् TS. 6,6,4,6.

संमर्दिन् Adj. *drückend, pressend* Bhatt. 5,93.

संमर्शन n. *das Bestreichen.*

संमर्शिन् Adj. *urtheilsfähig.*

संमर्ष m. *Ertragung.*

संमरुस् n. etwa *gemeinsame Lust* (neben मरुस्). Pl. Âçv. Çr. 3,1,14. Vaitân. 18,6.

संमा f. 1) *Gleichmaass, Gleichzahl.* — 2) *ein best. Metrum.*

1.*संमातर् Nom. ag. *der da misst* u. s. w. Pat. zu P. 4,1,115.

2. सँमातर् und सँमातर् (AV. 13,1,10) Adj. *von derselben Mutter stammend* Maitr. S. 2,5,4 (52,1).

*संमातुर schlechte v. l. für सांमातुर.

*संमाद् m. = संमद् 2) *b*).

संमान m. (ungenau auch n.) *das Ehren, Ehrenbezeugung, Ehren* (Pl.). Häufig fälschlich सन्मान geschrieben.

संमानकर (सन्मान° geschr.) Adj. *Ehre machend, zur Ehre gereichend* ṚV. Prât. 16,36.

संमानन n. und °ना f. *das Ehren.*

संमाननीय Adj. *zu ehren.*

संमानिन् Adj. *Ehre besitzend, auf Ehre haltend.*

संमान्य Adj. *in Ehren stehend, — bei* (Gen.).

संमार्ग m. 1) *das Wischen, Reinigung.* — 2) *Wisch, Grasbüschel* (mit welchem das Brennholz umwunden wird) Vaitân. 1,9. 2,13. 4,10.

संमार्जक 1) Adj. *a*) *kehrend, reinigend, Kehrer.* — *b*) = *बकुधान्यार्जक. — 2) *m. *Besen.*

संमार्जन 1) n. *a*) *das Abreiben, Wischen, Kehren, Reinigen* Pañkad. 11. — *b*) *Wisch; Spitzen und Wurzeln des* Darbha-*Grases, vom Besen* (वेद्) *abgeschnitten, welche zum Reinigen der Löffel u. s. w. dienen.* — *c*) *an Schüsseln u. s. w. haftende Reste, die abgewischt werden.* — 2) f. संमार्जनी *Wisch, Besen* (insbes. aus zähen Gräsern und Stengeln) Kâd. 28,4 (49,1). Çiç. 18,8. Pañkad. 11. 12.

संमार्ष्टि f. *Reinigung.*

सँमित 1) Adj. s. u. 3. मा mit सम्. — 2) m. N. pr. *a*) eines mythischen Wesens. — *b*) eines Sohnes des Vasishṭha VP.^{2} 3,7. — 3) n. *Entfernung.* कृस्तत्रयसंमिते *in einer Entfernung von drei* Hasta Varâh. Bṛh. S. 54,75.

संमितत्व n. in der Rhetorik *durchgängiger Parallelismus.*

संमिति f. *Gleichstellung.*

संमिमर्दिषु Adj. *zu zerdrücken —, zu zermalmen im Begriff seiend* MBh. 8,22,5.

संमिमानयिषु Adj. *Jmd* (Acc.) *zu ehren beabsichtigend.*

संमिश्र Adj. (f. श्रा) *gemischt, vermischt, gemischt —, im Verein —, sich berührend —, behaftet —, versehen mit* (Instr. oder im Comp. vorangehend).

संमिश्रण n. *das Hineinmischen, — mengen.*

सँमिश्र Adj. (f. श्रा) *sich verbindend, sich mischend, im Verein mit* (Instr. oder Loc.).

संमीलन n. 1) *das Schliessen* (der Augen). — 2) *Einstellung der Thätigkeit.* — 3) *vollständige Verfinsterung.*

*संमीलितद्रुम m. *eine roth blühende* Punarnavâ Râǵan. 5,119.

संमील्य n. Name eines Sâman.

संमुख 1) Adj. (f. ई, seltener श्रा) *a*) *das Gesicht zuwendend, zugewandt, zugekehrt* überh.; die Ergänzung im Gen. oder im Comp. vorangehend. — *b*) *zeitlich zugewandt,* so v. a. *im Beginn von —* (im Comp. vorangehend) *stehend* Hariv. 2,101,47. — *c*) *zugeneigt, — Jmd* (Gen.), auch vom Schicksal. — *d*) *geneigt zu* (im Comp. vorangehend). — *e*) *bedacht auf* (Loc. oder im Comp. vorangehend). — *f*) *sammt dem Munde* Âpast. Çr. 15,20,6. — 2) Acc. संमुखम् *a*) *entgegen* (kommen u. s. w.). श्रात्मनः *zu sich heran.* — *b*) *in's Gesicht* (schauen). — *c*) *gegenüber, vor Jmds Augen, in Gegenwart von* (Gen.). — 3) Loc. *a*) *gegenüber, davor, in Gegenwart von.* Mit स्था so v. a. *Jmd* (Gen.) *in's Gesicht sehen.* — *b*) *entgegen.* Mit भू *sich Jmd* (Gen.) *entgegen setzen.* — *c*) *im Beginn von* (im Comp. vorangehend). — 4) संमुख° *entgegen, gegenüber* (Çiç. 11,58), *in's Gesicht.*

संमुखय्, °यति *richten* (einen Pfeil) *gegen* (Loc.) Buâm. V. 1,82.

*संमुखिन् m. *Spiegel.*

1. संमुखी Adj. s. u. संमुख.

2. संमुखी Adv. 1) mit कर् *gegenüberstellen, so v. a. zur Zielscheibe machen.* — 2) mit भू *sich gegenüber —, sich entgegen stellen* Bâlar. 93,5.

संमुखीन Adj. (f. श्रा) 1) *zugekehrt, zugewandt, gegenüberstehend* Harshaṅ. 182,4. Ind. St. 15,388. Bhatt. 22,16. — 2) *zugeneigt.*

संमुखीनत्व n. 1) *das Zugekehrtsein.* — 2) *Gegenwart.*

संमुद् (Conj. von Whitney) f. *Freude* AV. 8,1,15. Vgl. स्वाडुसंमुद्.

संमूढ 1) Adj. s. u. 1. मुह् mit सम्. — 2) f. श्रा *eine Art Räthsel* Verz. d. Oxf. H. 204,*a*,29.

संमूढता f. und संमूढत्व n. *der Zustand, da man kein klares Bewusstsein hat.*

संमूढपिडका f. Bez. *gewisser Eruptionen am männlichen Gliede.*

संमूत्रण n. *das Bepissen.*

संमूर्छ m. *das Wuchern* (von Pflanzen).

संमूर्छन n. 1) *das Sichballen, Sichverdichten, Sichanhäufen* Comm. zu Njâjas. 3,2,17. — 2) **Verlust der Besinnung.*

संमेघ m. *die wolkige Jahreszeit* Tâṇḍja-Br. 5,9,9.

संमेत m. N. pr. eines Berges. Vgl. समेत, संमेद्.

संमेद् m. desgl. °शिखरमाहात्म्य n. Titel eines Werkes Bühler, Rep. No. 684.

संमेलन n. *das Zusammenkommen* (Comm. zu Vâsav. 140), *Vereinigung, Vermischung.*

संमोद् m. 1) **Freude.* — 2) *Wohlgeruch* MBh. 2, 65,38, v. l.

संमोदन 1) Adj. (f. ई) *freundlich, entgegenkommend.* कथा Text zu Lot. de la b. l. 139. Divjâvad. 70,10. 156,19. — 2) n. *Wohlgeruch.*

संमोदिक m. *Einer, mit dem man freundlich umgeht, Kamerad* Text zu Lot. de la b. l. 210.

संमोह 1) m. *a*) *Verlust der Besinnung, Mangel an klarem Bewusstsein, das Irresein, Trübung —, Verblendung des Geistes.* Auch mit Hinzufügung von मनसः, मनः°, बुद्धि°, मति°, चित्त°. — *b*) **Kampf.* — *c*) in der Astrol. *eine best. Conjunction der Planeten.* — 2) f. संमोहा *ein best. Metrum.*

संमोहक Adj. *irre führend, verwirrend, bethörend.*

संमोहन 1) Adj. (f. ई) dass. — 2) m. *einer der fünf Pfeile des Liebesgottes.* — 3) f. ई *ein best. Blendwerk* (माया). — 4) n. *a*) *das Irreführen, Verwirren, Bethören.* — *b*) *ein best. mythisches Geschoss.*

संमोहनतन्त्र n. Titel eines Tantra.

संमोहमौलिन् Adj. *die Verblendung des Geistes zum Diadem habend* Maitrjup. 6,28.

सम्यँक् Adv. s. u. सम्पँच्.

सम्यक्कर्मान्त m. *richtige Beschäftigung* Lalit. 38,1. 2.

सम्यक्चारित्र n. *richtiger Lebenswandel.*

सम्यक्ता f. *Richtigkeit, richtiges Verfahren.*

सम्यक्त्व n. 1) dass. — 2) *Vollkommenheit.*

सम्यक्त्वकौमुदी f., सम्यक्त्वप्रकाश m. (Bühler, Rep. No. 777) und सम्यक्त्वाध्यायन (°ध्यपन oder °ध्यापन zu lesen) Titel von Werken.

सम्यक्पाठ m. *richtige Aussprache.*

सम्यक्पालन n. *richtiges, gehöriges Schützen* 292,5.

सम्यक्प्रयोग m. *richtige Anwendung.* Instr. und Abl. *durch Anwendung richtiger Mittel* MBh. 2, 15,12. Kumâras. 1,22. Káraka 91,6.

सम्यक्प्रवृत्ति f. *richtige Function* (der Sinne).

सम्यक्श्रद्धान n. *richtiger Glaube* (bei den Gaina).

सम्यक्संकल्प m. *richtiger Wille* Lalit. 37,20.

*सम्यक्सत्त्व n. Titel eines Commentars.

*सम्यक्सत्य m. N. pr. eines Mannes.

सम्यक्समाधि m. *richtige Meditation* (buddh.) Lalit. 38,5 (सम्यक्समा° zu lesen).

सम्यक्संबुद्ध Adj. *zur vollkommenen Erkenntniss gelangt* (Buddha) Kâraṇḍ. 14,13. 15,13.

सम्यक्संबुद्धि f. (Kâraṇḍ. 18,17), °संबोध m. und °संबोधि f. (Vaǵrakkh. 24,2. Kâraṇḍ. 18,18. 21,15. 75,7) *vollkommene Erkenntniss* (Buddha's).

सम्यक्स्थिति f. *das Zusammenbleiben.*

सम्यक्स्मृति f. *vollkommenes Gedächtniss* Lalit. 38,4.

सम्यगवबोध m. *richtiges Verständniss.*

सम्यगाजीव m. *richtiger Lebensunterhalt* Lalit. 38,2.

सम्यग्गत Adj. *einen richtigen Lebenswandel führend* Divjâvad. 399,3.

सम्यग्गुण m. *wahrer Vorzug, wahre Tugend.*

सम्यग्ज्ञान n. *richtige Einsicht, wahre Erkenntniss* Çaṅk. zu Bâdar. 2,1,11. Nom. abstr. °त्व n. ebend.

सम्यग्दग्ध n. *richtiges Brennen* (in der Chirurgie) Suçr. 1,36,21.

1. सम्यग्दर्शन n. *richtige Einsicht.* Bei den Gaina *die wahre Theorie, der wahre Glaube.*

2. सम्यग्दर्शन Adj. (f. आ) *die richtige Einsicht habend.*

सम्यग्दर्शिन् Adj. dass. Çaṅk. zu Bâdar. 2,3,48. Vgl. अ°.

सम्यग्दृश् Adj. dass.

1. सम्यग्दृष्टि f. *die richtige Einsicht, der wahre Glaube* Lalit. 37,19.

2. सम्यग्दृष्टि Adj. *den wahren Glauben habend* Hem. Par. 1,455. Divjâvad. 302,9. Nom. abstr. °त्व n.

सम्यग्बोध m. *richtiges Verständniss.*

सम्यग्योग m. *ein wahrer Joga.*

सम्यग्वर्णप्रयोग m. *richtiger Gebrauch der Laute, richtige Aussprache.*

सम्यग्वाच् f. *richtige Sprache* Lalit. 37,21.

सम्यग्वान्त Adj. *der gehörig vomirt hat* (von einem Blutegel, *der das eingesogene Blut vollständig von sich gegeben hat*) 218,5. 6.

सम्यग्व्यायाम m. *richtige Anstrengung* Lalit. 38,3.

सम्यग्विजयिन् Adj. *vollständig —, durchaus siegreich* 45,25.

सम्यग्मति f. *richtige Meinung* Çaṅk. zu Bâdar. 2,1,11.

सम्यँच् 1) Adj. (schwach समीच्, f. समीची und समीचि [AV. 7,22,2]) *a) zusammen —, auf einen Punct gerichtet; vereint, gemeinsam, universus, all.* Acc. mit धा *zuwenden.* — *b) gegen einander gewandt, einander zugekehrt, adversus.* — *c) in einer Linie liegend.* — *d) richtig, wahr.* — 2) f. समीची *a) * Lob, Preis.* — *b) * Gazellenweibchen.* — *c)* N. pr. α) einer Genie. — β) einer Apsaras. — 3) सम्यँक् Adv. *a) nach einem Punct, zusammen, zumal* 56,5. 83,25. — *b) in einer Linie* (Gegensatz *schräge*). — *c) richtig, recht, genau, auf die gehörige Weise, wahrhaft.* Auch prädicativ statt des Adj. — *d) vollständig, durchaus.* Mit einer Negation *durchaus nicht.*

सम्राज् (Nomin. सम्राट्) 1) m. *a) Beherrscher des Alls, oberster Regent;* so heissen Varuṇa, die Âditja, Indra und Manu (VP. 1,12,59. 72). — *b) Oberherr, Oberkönig, unumschränkter Herrscher* (über Menschen). — *c)* N. pr. eines Sohnes oder Grosssohnes der Kâmjâ und eines Sohnes des Kitraratha. — *d) ein best. Metrum.* — *e) ein best.* Ekâha Vaitân. 40,3. — 2) f. N. pr. einer Tochter Prijavrata's VP. 2,1,5.

सम्राज्ञी f. *Oberherrin.*

सम्राडासन्दी f. *der Stuhl für den* Pravargja-Gharma Âpast. Çr. 15,8,15. 12,2.

सम्राड्दुघा f. *die Kuh, welche die Milch für den* Pravargja *liefert.*

*सय्, सयते (गतौ).

1. सय anzunehmen für सयर्व.

2. सय Adj. *nebst* य.

सयक्ष्मन् Adj. *die Auszehrung habend* MBh. 3, 135,30.

सयज्ञपात्र Adj. *nebst Opfergeräth* Hemâdri 1,170,2.

सयति Adj. *mit Cäsur.*

सयत्न Adj. *bemüht, bestrebt, sich angelegen sein lassend* (mit Infin.). अधिक° *ein heftiges Verlangen spürend nach* (Acc.).

सयर्व n. *Verbindung, Befestigung.*

सयन 1) m. N. pr. eines der Söhne Viçvâmitra's. v. l. सेयन. — 2) n. *das Binden.*

सयन्तृक Adj. *nebst Wagenlenker* Kâtj. Çr. 15,6,27.

1. सयव Adj. *mit Gerste vereint.*

2. सयव Adj. *ein* य *oder* व *enthaltend.*

सयावक Adj. *mit Lackfarbe bestrichen.*

सयावन् Adj. (f. सयावरी) *mitfahrend, mitgehend, — mit* (Instr.), *begleitend.*

सयुक्त n. *das Verbundensein.*

सयुग्वन् Adj. 1) *verbunden mit Jmd;* m. *Begleiter.* — 2) etwa *mit einem Zweigespann versehen.*

सयुज् 1) Adj. *verbunden, vereint;* m. *Begleiter, Gefährte.* — 2) f. Bez. *gewisser Backsteine.*

सयूथ्य Adj. *in derselben Heerde laufend.*

1. सयोग 1) Adj. *im Besitz des* Joga *seiend.* — 2) n. bei den Gaina *die letzte unter den 14 Stufen, die zur Erlösung führen.*

2. सयोग (metrisch) m. = संयोग *Vereinigung.*

सयोनि 1) Adj. *a) gemeinschaftlichen Schooss,* d. i. *g. Ursprung habend, — mit* (Instr.). — *b) sammt dem Schooss, — der Heimat, — dem Ort* u. s. w., *damit verbunden.* — *c) mit einer vulva versehen, weiblichen Geschlechts* AK. 3,6,1,2. — 2) *m. *a)* Bein. Indra's. — *b) proximity to a wife.* — *c) a pair of nippers for cutting betel-nut.*

सयोनिता f. und सयोनित्व (Gop. Br. 2,2,10) n. *Gleichheit des Ursprungs, — der Heimat* u. s. w.

सयौवन Adj. (f. आ) *jugendlich* Ṛr. 1,7.

सर्, सरति, सिसर्ति; auch Med. 1) *rasch laufen, gleiten, fliessen, zerrinnen; wehen* (vom Winde). वाजम् *wettlaufen,* आजिम् dass. so v. a. *sich anstrengen.* Mit उच्चैस् so v. a. *aufschnellen* (von einem Bogen) Çiç. 20,10. — 2) *sich entfernen, entlaufen, entfliehen* 77,11. — 3) *nachjagen, verfolgen;* mit Acc. — 4) *sich begeben zu* (Acc.), *wohin* (तत्र), *losgehen auf* (Acc.). — 5) *hinübersetzen über* (Acc.) 56,29. — 6) Med. *das Fruchtwasser entlassen.* — 7) सृत *a) laufend.* — *b)* mit बर्हिस् *herausgetreten.* — 8) सूर्त *betreten* P. 8,2,61. ṚV. 10,82,4. TS. 4, 6,2,2. Vgl. असूर्त. — Caus. सारयति 1) *laufen machen.* — 2) *in Bewegung setzen.* — 3) *entfernen, — von* (Abl.). — 4) *aufstellen.* द्यूतम् so v. a. *die Figuren auf dem Schachbrett aufstellen* Paṅkad. — 5) *sichtbar machen, erscheinen lassen* Vidbh. 14,8.

—6, *ernahren*, mit Gen. Hem. Par. 8,383. —7) Med. *sich fahren lassen, fahren* (zu Wagen). —8) Pass. *per annum entlassen*, mit Acc. Kâraka 6,18. —सर्यते s. u. सर्य्. — Desid. सिसीर्षति *laufen wollen*. वाजम् *wettlaufen wollen*. — Intens. सरीसर्ति 1) *hinundher schreiten* Spr. 7719. — 2) *heftig gehen* (vom Winde) Spr. 7625. — Mit अच्छ् *hinrinnen zu* (Loc.). — Mit अति in अतिसर्. अतिसार und अतीसार. — Caus. 1) अतिसारयामास MBh. 3,665 fehlerhaft für अभि°. — 2) Pass. *Durchfall haben* Suçr. 1,118, 16. mit पुरीषम् Acc. dass. Kâraka 6,10. 18. — Mit अनु 1) *zufliessen, zulaufen* ṚV. 5,53,2. 9, 6,4. — 2) *entlang gehen, nachlaufen, nachgehen, verfolgen;* mit Acc. — 3) *seinen Lauf —, seinen Gang richten nach* (Acc.). — 4) *gelangen zu* (Acc.). — 5) *sich richten nach*. अनुसृत्य mit Acc. so v. a. *gemäss*. — 6) *nachlaufen*, so v. a. *sich einlassen auf* (Acc.). — 7) *gelangen zu*, so v. a. *in Erfahrung bringen;* mit Acc. — 8) अनुसृत *a*) mit act. Bed. α) *folgend, nachgehend;* mit Acc. — β) *in ähnlicher Weise sich verhaltend*. — γ) *gelangt in* (Acc.). — δ) *hervorgegangen aus* (Abl.). — *b*) mit pass. Bed. α) *gefolgt, verfolgt* (ein Weg, eine Spur 299,23), *begleitet, — von* (Instr. oder im Comp. vorangehend). — β) *durchlaufen, durchschritten*. — γ) *behaftet mit* (Abl.). — Caus. 1) *folgen heissen, nach sich ziehen*. — 2) *verfolgen*. — 3) *einer Sache nachgehen*. — 4) *nach* (einer Cur) *Jmd nähren mit* (Instr.) Kâraka 7,12. — Mit अत्यनु Caus. *zu sehr verfolgen*. — Mit अभ्यनु *in Erfahrung bringen*. — Mit व्यनु *durchlaufen, durchstreifen, durchdringen*. — Mit अप 1) *herabgleiten von* (Abl.). Mit पश्चात् *zurückrollen* (von einem Wagen). —2) *sich entfernen, sich wegbegeben, — von* (Abl.), *zurücktreten, weichen*. अपसृत *sich entfernt habend, davongeschlichen, losgekommen von* (Abl.) 127,27. 128,15. —3) *verstreichen, verfliessen* (von einem Tage) Kâd. 2,142,4 (173,12). — 4) *von einer früheren Aussage abgehen, Etwas aussagen was mit einer früheren Aussage nicht übereinstimmt*. — 5) सोऽपसृत्य MBh. 12,4475. Hariv. 3632 fehlerhaft für सोप° d. i. स उप°. — Caus. *fortschaffen, entfernen, ablegen* Spr. 7678. — Mit व्यप *auseinandergehen, sich von einander entfernen; sich entfernen, weichen*. — Mit अपि *fliessen auf* (Acc.). — Mit अभि *herbeilaufen —, fliessen zu* (Acc.); *hinzutreten, sich Jmd nähern, losgehen auf* (auch in feindlicher Absicht), *sich begeben zu* oder *nach;* insbes. *zum Geliebten* (auch *zur Geliebten*) *gehen, in seine* (*ihre*) *Wohnung sich begeben;* mit Acc. Kâd. 64,21 (122,4). अभिसृत 1) *gekommen, gegangen zu* (Acc.), *losgegangen auf* (im Comp. vorangehend). — 2) *gerichtet nach* (im Comp. vorangehend). — 3) *besucht von Jmd* (Instr.). — Caus. 1) *zuführen*. — 2) *angreifen lassen, zum Angriff führen* MBh. 3,16,7. — 3) Med. *zu sich bestellen* (eine Geliebte). — 4) *besuchen, heimsuchen* Çiç. 11, 21. — Mit अत्यभि, °सृत *Jmd* (Acc.) *zu nahe gekommen*. — Mit अव in अवसर्. — Caus. *wegbewegen*. — Mit अभ्यव *sich entfernen von* (Abl.) *nach* (Acc.) MBh. 7,186,23. — Mit समव *vom Himmel zur Erde herabsteigen* (von einem Ġina) Hem. Par. 1,29. 255. 424. °सृत 1,35. 2,41. — Mit आ *herbeilaufen, — kommen; losgehen auf* (Acc.), so v. a. *angreifen* Çiç. 19,15. आसृत Partic. — Caus. 1) *an Etwas* (Acc.) *gehen*. — 2) आसारित ein best. musikalischer Kunstausdruck. — Mit अत्या *zuerst herbeilaufen*. — Mit अपा (metrisch für अप) *umgehen, vorbeigehen bei* (Abl.). — Mit प्रत्या in *प्रत्यासर् fgg. — Mit व्या *durchlaufen*. — Mit उद् 1) *sich davonmachen*. Mit मध्येन *glücklich hindurchgehen durch* (Acc.). — 2) *in die Höhe springen*. v. l. प्लु mit उद्. — 3) *sich ausstrecken* (von der Hand) Bâlar. 75,4. — 4) उत्सृत *hoch*. v. l. उद्धिकृत. — Caus. 1) *wegtreiben, auseinander treiben, verscheuchen, fortschaffen*. — 2) *abwerfen, fortwerfen*. — 3) *beseitigen* (eine Behauptung Nârada [a.] 1,2,42), *für nicht vorhanden —, für abgethan erklären*. — 4) *bei Seite —, fahren lassen, aufgeben*. — 5) *Jmd entlassen*. — 6) *hinaustreten lassen*, so v. a. *hinführen zu* (Acc.). — 7) *herausfordern* (zum Kampf). — 8) *ausstreuen*. — Mit अनूद् in अनूत्सारम् Nachtr. 5. — Mit प्रोद् *sich davonmachen, weichen* Kaṇḍak. 79,8. — Caus. 1) *wegtreiben, auseinander treiben, verscheuchen*. — 2) *anbieten*. — Mit प्रत्युद् in प्रत्युत्सार्. — Mit समुद् Caus. 1) *fortschicken, entlassen*. — 2) *verscheuchen, auseinander treiben* Kâd. 15,9 (23,8). Harshaḱ. 176,8. — Mit उप 1) *angehen* (um Hülfe, Rath u. s. w.), *herantreten, sich nähern* (auch einem Manne um der Liebe zu pflegen); mit Acc. — 2) *sich machen an* (Acc.). — 3) उपसृत *a*) *genaht, gekommen;* die Ergänzung im Acc. oder im Comp. vorangehend). उपसृतवत् dass. — *b*) *angegangen, befragt*. — *c*) *behaftet mit* (im Comp. vorangehend). — Mit अभ्युप *herantreten, sich nähern* Hem. Par. 2,341. — Mit प्रत्युप *zurückkehren nach* oder *in* (Acc.). — Mit समुप *herantreten, sich nähern*. — Mit नि, निसृत (metrisch für निःसृत) 1) *fortgegangen, verschwunden*. — 2) *herausgetreten*, so v. a. *aus der Scheide gezogen* (Schwert) Vikramâṅkaḱ. 15,3. — Mit विनि, °सृत Mârk. P. 56,21 fehlerhaft für विनिःसृत. — Mit निस् 1) *herausfliessen* (निःसरमाण in der Prosa 39,26), — *gehen, — kommen, hervorkommen, — treten, hinausgehen, zum Vorschein kommen;* das Woraus im Abl., das Wohin im Acc. Auch mit Hinzufügung von बहिस्. — 2) निःसृत *herausgegangen* u. s. w., — *aus* oder *von* (Abl. [Gaṇâs. 2,7] oder im Comp. vorangehend); *heraustretend* (Augen), *prolapsus* (*vulva*). Vgl. बाह्यनिःसृत Nachtr. 6. — Caus. 1) *hinaustreiben, — jagen, — lassen, entfernen, — aus* (Abl.). Auch mit Hinzufügung von बहिस्. — 2) *beschliessen, beendigen*. — Mit अभिनिस् 1) *hervorströmen*. — 2) अभिनिःसृत *hinaustretend zu* (Acc.), *heraustretend —, hervorkommend aus* (Abl.); *hergekommen* (यतस् *von wo*). — Mit समभिनिस्, °निःसृत *herausgetreten —, hervorgekommen aus* (Abl.). — Mit विनिस् 1) *heraustreten, — kommen, hervorkommen, — gehen, — aus* (Abl.). — 2) विनिःसृत *a*) *herausgetreten* u. s. w., — *aus* (im Comp. vorangehend) 52,5. Çiç. 17,14. — *b*) *davongekommen*. — Mit अनुविनिस्, °निःसृत *der Reihe nach herausgekommen aus* (Abl.). — Mit परा *herbei* (*an die Seite*) *eilen*. — Mit उपपरा *dazu hinkriechen* (von Ameisen). — Mit परि 1) *herumfliessen, umfliessen, umlaufen, umschreiten;* mit Acc. — 2) *hier und da —, allerwärts fliessen, umherlaufen, umhergehen*. — 3) परिसृत *a*) *durchstreift habend*, mit Acc. — *b*) *nach allen Richtungen gehend, — verbreitet*. — Mit प्र 1) *hervorgehen, — kommen, ausfahren, ausströmen, strömen, sich ausbreiten, hervortreten, — brechen, ausbrechen* (von einer Krankheit), *austreten* (von den humores), *zum Vorschein kommen, — aus* (Abl.). — 2) *sich in Bewegung setzen, sich aufmachen, — nach* (Acc.), *losgehen auf* (Acc.). — 3) *verfliessen, verstreichen*. — 4) *in Gang kommen, beginnen*. Pass. dass. — 5) *zur Geltung kommen, sich geltend machen, Statt haben*. — 6) *ausstrecken, vorstrecken* (die Hände). — 7) *versprechen, zusagen*. — 8) प्रसृत *a*) *hervorgeströmt, — gegangen, — gebrochen, — eingebrochen* (Finsterniss), *ausgetreten, — aus* (Abl. oder im Comp. vorangehend); von Tönen so v. a. *erklingend*. — *b*) *ausgebreitet, sich weithin erstreckend, sich erstreckend auf* (Loc.). — *c*) *gang und gäbe, von gewöhnlicher Art*. — *d*) *mächtig, intensiv*. — *e*) *aufgebrochen, ausgegangen*. — *f*) *davongelaufen, entflohen*. — *g*) *ausgestreckt*. — *h*) *hingegeben, huldigend, obliegend* (die Ergänzung im Comp. vorangehend) Vâgrakaḱ. 43,7. Text zu Lot. de la b. l.

280. Çâtakam. 7. — *i*) fehlerhaft für प्रश्रित *anspruchlos, bescheiden; wohlgezogen, fromm* (von Thieren). — Caus. 1) *ausbreiten, ausstrecken* Gaut. 9,13. Gobh. 3,6,7. — 2) Waaren *ausbreiten*, so v. a. *zum Verkauf ausstellen*. — 3) *ausbreiten*, so v. a. *weit aufreissen, — öffnen*. — 4) *verbreiten*. — 5) *betreiben* Kâd. 99,6 (176,13). — 6) Pass. *den Wandel eines Halbvocals in einen Vocal erfahren*. — Intens. (प्र सर्सर्ति, प्रसर्साण) *sich ausbreiten, sich erstrecken, dauern*. — Mit अतिप्र, °सृत 1) *hervorgebrochen in starkem Maasse*. — 2) *sehr hingegeben*. लोभे MBh. 5,95,62. — Intens. (अति प्र सर्स्रे, सर्सृते) *überholen; überdauern* RV. 6,18,7. — Mit अनुप्र Caus. Med. *sich verbreiten über* (Acc.). — Intens. (°सर्साण) *sich entlang bewegen*, mit Acc. — Mit अभिप्र, °सृत *hingegeben, huldigend, obliegend* (die Ergänzung im Comp. vorangehend). — Caus. 1) *sich hinstrecken zu* (Acc.). Nur °सार्य. — 2) Med. (°सारयीत) seine Füsse (Acc.) *ausstrecken gegen* (प्रति oder blosser Acc.) Âpast. Çr. 1,6,3. — Mit उपप्र Intens. (°सर्स्रे) *sich hinbewegen zu* (Acc.). — Mit प्रतिप्र Caus. *entgegenstrecken* Maitr. S. 1,8,2 (116,14). — Mit विप्र *sich weiter ausbreiten*. Partic. विप्रसृत. — Mit संप्र Caus. 1) Act. Med. seine Beine *ausstrecken*. — 2) *ausbreiten* (Maitr. S. 4,6,9 [92,18]. Hemâdri 1,704,15), *auseinanderziehen* (Âpast. Çr. 16,18). — Mit प्रति 1) *losstürzen —, losgehen auf* (Acc.). — 2) *heimkehren, nach Hause gehen*. — 3) *auf Etwas zurückkommen* in प्रतीसारम्. — 4) *in der Runde gehen*, d. h. *von einem Weg und Ort zum andern* (nicht bloss auf der Hauptstrasse). — 5) प्रतिसृत *begegnet, zurückgedrängt*. — Caus. 1) *rückläufig machen*. — 2) *wieder an seinen Platz bringen*. — 3) *heimgehen lassen*, so v. a. *verscheuchen*. — 4) *überfahren, rings betupfen* (mit einem Stoff, Instr.). — 5) *von einander trennen* (die beiden Flügel einer Thür) Text zu Lot. de la b. l. 152. — 6) Pass. *per anum von sich geben*, mit Acc. Suçr. 2,438,17 (wenn nicht etwa वाप्यतिसार्यते zu lesen ist). — Mit विप्रति in °सार und *विप्रतीसार. — Caus. विप्रतिसारित wohl *weit auseinander stehend* (Lippen) Text zu Lot. de la b. l. 213. — Mit वि 1) *durchlaufen, durchdringen*. — 2) *sich ausbreiten*. — 3) Med. mit तन्वम् *sich aufthun*, so v. a. *sich hingeben*. — 4) *sich trennen von* (Instr.); *in verschiedenen Richtungen —, auseinander gehen*. — 5) *hervorkommen, — aus* (Abl. oder °तस्). — 6) *losstürzen auf* (Acc.). — 7) विसृत *a) ausgespannt, ausgestreckt, ausgebreitet*. — *b) auseinander gegangen*. — *c) entsandt*. — *d) entfallen*. — *e) hervorgegangen —, hervorgehend —, herauskommend aus* (im Comp. vorangehend); *hervorgetreten, — springend* (Augen). — Caus. *aussenden*. — Mit अनुवि 1) *sich verbreiten über* (Acc.). — 2) अनुविसृत *zerlaufen* Âpast. Çr. 10,23,2. — Mit प्रवि, °सृत 1) *hervorströmend*. — 2) *ausgebreitet*. — 3) *davongelaufen, entlaufen*. — 4) *heftig, intensiv*. — Mit सम् 1) *zusammenfliessen mit* (Instr.). — 2) *umhergehen, wandeln*. — 3) *aus einem Leben in's andere wandern und die damit verbundenen Leiden empfinden*. — 4) *sich verbreiten in* (Acc.). — 5) *hervorkommen*. — 6) संसृत in °मध्यम zur Erklärung von सिलिकमध्यम. — Caus. 1) *aus einem Leben in's andere zu wandern veranlassen*. — 2) *hineinbringen —, hineinführen in* (Loc.). — 3) *aufschieben*. — Mit अनुसम् Caus. *Jmd* (Acc.) *nachgehen lassen*, so v. a. *Jmd vorangehen*. — Mit अभिसम् 1) *in Menge hinzueilen* in अभिसंसारम्. — 2) *losstürzen auf* (Acc.). — 3) अभिसंसृत *herbeigekommen*. — Mit उपसम् *herantreten zu Jmd* (Acc.).

1. सर् 1) Adj. (*f. सरा) *a) flüssig*. — *b) laxativ* Râgân. 13,16. 22. — *c) *salzig*. — *d)* am Ende eines Comp. (f. ई) *laufend, rinnend, gehend*. — 2) m. *a) *Gang*. — *b) Schnur*. — *c)* in der Prosodie *ein kurzer Vocal*. — 3) f. सरा *a) *das Umherwandern* Gal. — *b) Bach*. — *c) *Wasserfall*. — *d) *Paederia foetida* Râgân. 5,34. — 4) *f. सरी *Wasserfall*. Vgl. सरि. — 5) n. = सरस् *Teich*. In सरोदपान und सरोपान kann eine unregelmässige Contraction angenommen werden.

2. सर m. 1) = शर *Rohr, Saccharum Sara*. — 2) *= शर *Pfeil*. — 3) *= शर *Rahm*.

*सरःकाक m. *Gans*.

सरःप्रिय m. *ein best. Wasservogel*. v. l. सुरप्रिय.

सरक 1) *Adj. etwa *hinundher gehend*. — 2) m. n. *a) Napf, Becher* (insbes. für gebrannte Getränke). सलिल° *mit Wasser* 217,30. — *b) gebranntes Getränk, Arak, Branntwein* Râgân. 14,137. — *c) der Genuss von Arak* u. s. w. Çiç. 10,20. — *d) *Karawane*. — 3) *f. सरिका *a) eine best. Pflanze*, = हिङ्गुपत्री. — *b) Perlenschnur* Zach. Beitr. 75. — 4) n. *a) *Perle, Juwel*. — *b) *See, Teich*. — *c) *= गगन oder गमन. — *d)* N. pr. eines Tîrtha.

सरक्त Adj. *blutend*.

सरक्तगौर Adj. *hellroth*. Vielleicht स रक्त° zu trennen.

सरघ् m. oder f. *Biene*.

सरघा f. 1) dass. Çiç. 15,28. — 2) *Pongamia glabra*. — 3) N. pr. der Gattin Bindumant's.

1. सरङ्ग 1) Adj. *a) farbig, gefärbt* Z. d. d. m. G. 14, 569,16. — *b) nasal gefärbt*. — 2) *ein best. Metrum*.

2. *सरङ्ग m. 1) *ein best. Vogel*. — 2) *eine Antilopenart*. Vgl. सारङ्ग.

सरङ्गक *ein best. Metrum*.

1. सरज 1) Adj. *staubig, schmutzig*. — 2) m. Pl. N. pr. eines Volkes.

2. *सरज n. = शरज *Butter*.

सरज्जस् von unbekannter Bed.

*सरजस् Adj. 1) *mit Blüthenstaub versehen*. — 2) f. *die Menses habend*.

सरजस 1) Adj. *a) stäubend, staubig*. — *b) mit Blüthenstaub versehen*. — 2) *°सम् Adv. *sammt dem Staube*, so v. a. *bis auf die Neige, bis auf den letzten Rest*.

सरजस्क Adj. (f. आ) *mit Blüthenstaub versehen* und zugleich *die Menses habend* Bhâm. V. 1,116.

सरट् 1) m. oder f. *Biene*. Vielleicht सरक् anzunehmen. Nach Sâj. *Eidechse* (vgl. सरट). — 2) *m. *a) Wind*. — *b) Wolke*.

सरट m. 1) *Eidechse, Chamäleon* Râgân. 19,61. °पतनशान्ति f. Titel Burnell, T. — *b) *Wind*.

सरटक m. N. pr. eines Bharaṭaka.

*सरटु m. = सरट 1).

1. सरण 1) Adj. *laufend* Gop. Br. 1,2,7. — 2) m. *a) ein best. Baum*. — *b) *N. pr. eines Fürsten*. — 3) *f. आ und ई *Paederia foetida*. — 4) *f. आ *eine Convolvulus-Art*. — 5) n. *a) das Laufen, rasche Bewegung*. आजे: *Wettlauf*. — *b) das sich von der Stelle Bewegen*. — *c) das Nachlaufen, Folgen* 77,10. — *d) *Eisenrost*. — *e)* Paṅkat. 173,17 fehlerhaft für शरण.

2. सरण Adj. *mit Kämpfen verbunden* Lalit. 259,8.

सरणजीविन् Adj. *vom Laufen lebend*.

सरणदेव m. N. pr. eines Grammatikers.

सरणरणिकम् Adv. *sehnsüchtig* Çukas. 2,57. Richtig wohl सरणरणकम्.

सरणि f. 1) *Weg, Pfad* (auch in übertragener Bed.) 299,23. Bâlar. 96,14. Auch °णी. — 2) *Reihe*.

सरणी s. u. सरण und सरणि.

*सरण्ड m. *Vogel*. Vgl. *शरण्ड.

सरण्य, सरण्यति *eilen*.

सरण्यु 1) Adj. *eilig, behend*. — 2) *m. *a) Wind*. — *b) Wolke*. — *c) Wasser*. — *d) Frühling*. — *e) Feuer*. — 2) f. ऊ N. pr. einer Tochter Tvashṭar's, Mutter der Zwillinge Jama und Jamî und der Açvin.

*सरत् m. = सूत्र.

*सरत्नि m. f. *eine kurze Elle* (vom Ellbogen bis zum Ende der geballten Hand) Râgân. 18,55.

सरत्व n. Nom. abstr. zu 1. सर् *laxativ*.

सरथ Adj. (f. आ) *sammt Wagen* MBh. 3,78,67. 2. सरथम् Adv. *auf einem Wagen zusammen mit* (Instr.), überh. *zusammen mit*.

सरथिन् Adj. *auf demselben Wagen fahrend*.

सरदण्डा f. schlechte Schreibart für शर°.

सरन्ध्र Adj. 1) *mit einer Höhlung —, mit einer Oeffnung versehen* Ragh. 13,10. — 2) *mit einer Schleife* (zum Durchziehen) *versehen*.

सरन्धक Adj. = सरन्ध्र 1) Bhâvapr. 1,171,15.

*सरपत्रिका f. *ein Blüthenblatt der Wasserrose*.

सरपस् n. etwa *fliessendes Wasser*.

सरभ m. N. pr. eines Affen. Richtig शरभ.

सरभक m. *ein best. dem Getraide schädliches Thier*. Vgl. शरभ.

सरभस Adj. *ungestüm, leidenschaftlich* Bâlar. 92, 4. Kathâs. 17,171. 101,335. Çiç. 11,23. Bhâg. P. 3, 30,20. °म् und सरभस° Adv. *mit Ungestüm, in aller Hast, plötzlich, stracks* Mṛicch. 67,24. Spr. 1513. Bâlar. 108,2. Kathâs. 9,90. Vîsav. 85,1. Bhâg. P. 5,26,27.

सरमा f. 1) Indra's oder *der Götter Hündin*, welche den Versteck der geraubten Heerde aufspürt. Sie gilt für die Mutter der reissenden Thiere. — *b*) **Hündin* überh. — 3) N. pr. *a*) einer Râkshasî. — *b*) einer Tochter des Gandharva-Fürsten Çailûsha. — *c*) einer Gattin Kaçjapa's.

सरमात्मज m. *ein Kind der Saramâ, so v. a. Hund*.

सरमापुत्र (Subhâshitâv. 1021) und सरमासुत (ebend. 602) m. dass.

सरय्, सरयते *in's Fliessen kommen* ṚV. 4,17,2.

सरयु 1) *m. *Wind*. — 2) f. N. pr. eines Flusses. Später gewöhnlich सरयू Râgân. 14,28.

सरङ्क zur Erklärung von सलङ्क.

सरल 1) Adj. (f. आ) *a*) *gerade, so v. a. nicht krumm*. — *b*) *gerade, so v. a. ausgestreckt* Spr. 7715. — *c*) *richtig, correct*. — *d*) *ehrlich, schlicht* Ind. St. 15,292. Vîsav. 157,1. सरले Voc. Mahâvîrac. 120,14. — *e*) *wirklich* (*nicht scheinbar*) Bâlar. 141,9. — *f*) *= विगीत. — 2) m. *a*) *Pinus longifolia*. — *b*) **Feuer*. — *c*) **ein Buddha*. — *d*) **Pavo bicalcaratus*. — 3) f. आ *a*) *Pinus longifolia* Râgân. 12,39. Bhâvapr. 1,185. — *b*) **Ipomoea Turpethum*. — *c*) *N. pr. eines Flusses. — 4) n. *a*) *das Harz der Pinus longifolia* Bhâvapr. 1,142. — *b*) **eine best. hohe Zahl* (buddh.).

सरलता f. *Schlichtheit, Einfachheit* und zugleich *Rechtschaffenheit* Prasannar. 7,9.

सरलत्व n. Nom. abstr. zu सरल 1) *a*).

*सरलद्रव m. *das Harz der Pinus longifolia*.

सरलय्, °यति *gerade machen* Damajantîk. 2. सरलित Vikramâṅkaṅ. 15,85.

सरलस्यन्द m. und *सरलाङ्ग m. (Râgân. 12,158) = सरलद्रव.

सरलभाष्य n. Titel eines Werkes.

सरलाय्, °यते *leicht von Statten gehen*.

सरली Adv. mit कर् *gerade machen*.

सरलीकरण n. *das Geradernachen*.

सरव 1) m. N. pr. *a*) eines Mannes. Pl. *sein Geschlecht*. — *b*) °पर्वत eines *Berges*. — 2) *n. *eine best. hohe Zahl* (buddh.).

सरशन Adj. *sammt dem Gurt* Âpast. Çr. 7,11,3.

सरश्मि Adj. *strahlend*.

सरस् n. 1) *Trog, Becken, Eimer*. — 2) *Wasserbecken, Teich, See*. — 3) **Wasser*. — 4) **Rede*.

1. सरस n. = सरस् 2) in *जल°, देव° und *मण्डूक°.

2. सरस 1) Adj. (f. आ) *a*) *Saft enthaltend, saftig, kräftig*. — *b*) *feucht* Çiç. 6,24. 10,54. 16,18. Bhâm. V. 1,98. Ind. St. 14,380. — *c*) *frisch, neu*. — *d*) *schmackhaft*. — *e*) *mit Reizen versehen, reizend, geschmackvoll* Spr. 7632. — *f*) *von Verlangen ergriffen, von Liebe —, von Lust erfüllt* Bhâm. V. 1, 98. सरसम् Adv. *mit Lust, mit Wonne*. — 2) *f. सरसा = सरला *Ipomoea Turpethum*. — सरसेन Râgat. 4,247 fehlerhaft für स रसेन.

सरसता f. Nom. abstr. zu 2. सरस 1) *a*).

सरसत्व n. Nom. abstr. zu 2. सरस 1) *a*) und *c*).

*सरसंप्रत (!) m. *Asteracantha longifolia*.

सरसराय्, °यते *sich stets hinundher bewegen* Kâraṇḍ. 30,13.

सरसवाणी f. N. pr. der Gattin Maṇḍanamiçra's.

सरसशब्दसरणि f. Titel eines Werkes Burnell, T.

*सरसिक m. = सरसीक *der indische Kranich*.

सरसिज 1) Adj. *in Teichen lebend*. — 2) n. (adj. Comp. f. आ) *Lotusblüthe* Çiç. 11,56.

सरसिजन्मन् m. Bein. Brahman's Çiç. 17,54.

सरसिजमुखी Adj. *eine Lotusantlitzige* Duûrtan. 58.

सरसिजाक्षी f. *eine Lotusäugige* Daçak. 32,15.

सरसिरुह n. *Lotusblüthe*.

सरसिरुहसूनु m. Bein. Brahman's Bhâm. V. 2,123.

1. सरसी f. 1) *Pfuhl, Teich* (angeblich *ein grosser Teich*) Vens. 87,14. Çiç. 5,31. 8,52. 10,58. 14,69. — 2) *ein best. Metrum*.

2. सरसी Adv. mit कर् *erquicken* Prasannar. 31,18.

*सरसीक m. *der indische Kranich*.

सरसीज n. *Lotusblüthe*. °लोचन, °ज्ञात und °ज्ञेक्षण Adj. *lotusäugig*.

सरसीरुह n. *Lotusblüthe* Prasannar. 93,7.

सरसीरुह n. dass. °रुकात und °रुकेक्षण Adj. *lotusäugig*.

सरसीरुहबन्धु m. *die Sonne* Vikramâṅkaṅ. 11,2.

सरस्य Adj. *zu stehenden Wassern —, zu Teichen gehörig*.

सरस्वतिकृत Adj. *durch Sarasvati gemacht*.

सरस्वतिवत् Adj. *von Sarasvati begleitet*.

सरस्वतीकण्ठाभरण 1) n. *a*) *der Halsschmuck der Sarasvati*. — *b*) Titel eines dem Bhoǵadeva zugeschriebenen Werkes. — 2) m. *a*) *ein best. Tact* S. S. S. 214. — *b*) N. pr. eines Autors.

सरस्वतीकुटुम्ब m. N. pr. eines Dichters.

सरस्वतीकुटुम्बडुकितर् f. N. pr. einer Dichterin.

सरस्वतीकृत Adj. *von Sarasvati verfasst*. Vgl. सरस्वतिकृत.

सरस्वतीतत्त्व n. Titel zweier Werke.

सरस्वतीतीर्थ n. N. pr. eines Tîrtha.

सरस्वतीदशश्लोकी f. (Opp. Cat. 1) und सरस्वतीद्वादशनामस्तोत्र n. (Burnell, T.) Titel.

सरस्वतीपत्तन n. N. pr. einer *Stadt* Ind. St. 14,361.

सरस्वतीपूजन n. (Bühler, Rep. No. 689), °पूजाविधान n. (Burnell, T.) und सरस्वतीप्रक्रिया f. Titel.

सरस्वतीबालवाणी f. Bez. *eines best. Dialects*.

सरस्वतीरहस्य n. und °रहस्योपनिषद् f. (Opp. Cat. 1) Titel einer Upanishad.

सरस्वतीवत् Adj. *von der Sarasvati begleitet*.

सरस्वतीविनशन n. *der Ort, wo der Fluss Sarasvati verschwindet*.

सरस्वतीविलास m. Titel eines Werkes Opp. Cat. 1.

सरस्वतीव्रत n. *eine best. Begehung*.

सरस्वतीसूक्त n., सरस्वतीसूत्र n., सरस्वतीस्तव m. und सरस्वतीस्तोत्र n. (Burnell, T.) Titel.

सरस्वत् 1) Adj. *a*) *reich an Wasserbehältern, Teichen u. s. w.; mit ihnen in Berührung gekommen*. — *b*) *Geschmack —, Gefallen findend an* (Loc.). — 2) m. *a*) Name eines zu den Göttern des oberen Gebietes gezählten *Beherrschers der himmlischen Wasser, der durch Regen und Bäche Fruchtbarkeit schenkt*. — *b*) Name eines der Genie Sarasvati entsprechenden Genius Vaitân. — *c*) *Meer* Çiç. 19,10. — *d*) **Fluss*. — *e*) N. pr. eines Flusses, = सरस्वती. — 2) f. °ती *a*) *eine an Wasserbecken reiche Gegend*. — *b*) Bez. verschiedener Flüsse: α) wahrscheinlich des *Indus* und *seiner Genie*. — β) eines kleinen heilig geachteten Flusses, der mit der Dṛishadvatî die Grenzen von Brahmâvarta bildet, im Sande verläuft, schliesslich aber, nach der Vorstellung der Inder, unter der Erde fortfliessend, sich mit der Gañgâ und Jamunâ vereinigt. — γ) verschiedener anderer Flüsse. — δ

jedes der Sarasvatî an Heiligkeit gleichkommenden Flusses. Deren werden drei und sieben angenommen. — *c*) **Fluss* überh. — *d*) Bez. einer der drei Göttinnen in den Âprî-Liedern. — *e*) *die Genie der Stimme und Rede.* Zwischen ihr und der Çrî (Lakshmî) besteht ein Hass, da *Reichthum* und *Beredsamkeit* (*Gelehrsamkeit*) selten Hand in Hand gehen. Wird mit Durgâ identificirt, erscheint als Gattin Vishṇu's und Manu's und als Tochter Daksha's. — *f*) *Rede* überh. — *g*) *die Gabe der Rede, Beredsamkeit.* — *h*) *eine vom Himmel kommende Rede, Orakelstimme.* — *i*) *Lehre.* — *k*) **Kuh.* — *l*) **eine Perle von Weib.* — *m*) *Bez. *verschiedener Pflanzen: Cardiospermum Halicacabum* (Râǵan. 3,71), *Aegle Marmelos* und *Ruta graveolens* (Râǵan. 5,61). — *n*) Bez. *eines zweijährigen Mädchens, welches bei der* Durgâ-*Feier diese Göttin darstellt.* — *o*) Name eines der zehn auf Schüler Çaṁkarâkârja's zurückgeführten Bettelorden, dessen Mitglieder das Wort सरस्वती ihrem Namen beifügen. — *p*) abgekürzter Titel einer Grammatik. — *q*) N. pr. der Gattinnen Dadhîka's, Çaṁkarâkârja's und Maṇḍanamiçra's und anderer Frauen Paṅkad. 8.

*सरक् m. N. pr. eines Mannes.

सरहस्य Adj. *nebst den Mysterien*, d. i. *den* Upanishad M. 2,140. 165.

सराग Adj. 1) *gefärbt*, so v. a. *nicht ganz rein* Kâd. 2,37,6 (68,11). — 2) *geröthet.* — 3) *reizend, lieblich.* °म् Adv. — 4) *von Leidenschaft —, von Liebe erfüllt.* °म् Adv. *leidenschaftlich* Hemâdri 1,534,2.

सरागता f. *das Geröthetsein.*

सरागत्व n. *das von Leidenschaften Beherrschtsein* Hem. Par. 1,434.

सराजक und सराजन् Adj. *sammt dem Fürsten,*

सरâति Adj. *gleich günstig, einmüthig.*

*सरात्रि Adj. = समानरात्रि.

सरारी f. in कृमि°.

सराव m. 1) *ein best. giftiges Insect.* — 2) schlechte Schreibart für शराव.

सराहु Adj. von Râhu *erfasst, verfinstert* (Sonne oder Mond) Bhâg. P. 3,17,8.

*सरि f. *Wasserfall.*

सरिक Adj. in *अग्रे°. सरिका f. s. u. सरक.

*सरिण्यु Med. j. 111 fehlerhaft für सरण्यु.

सरित् f. 1) *Bach, Fluss.* सरितां वरा *der beste der Flüsse*, d. i. die Gaṅgâ; सरितां पतिः und स° नाथः *der Herr* oder *Gatte der Flüsse*, so v. a. *das Meer.* Als **Zahl* ist सरितां पतिः = वार्धि. — 2) *ein Metrum von 72 Silben.* — 3) * = सूत्र. — 4) Bein. der Durgâ.

*सरित्कफ m. *os Sepiae* Bhâvapr. 6,117.

सरित्पति m. *der Herr* oder *Gatte der Flüsse, das Meer* Râǵan. 14,7. Çiç. 17,40.

*सरित्पत्त् m. *das Meer.*

सरित्सुत m. Metron. Bhîshma's Çiç. 15,19.

सरिदधिपति m. = सरित्पति Çukas. 1,23.

सरिदाश्रित s. अर्णव°.

सरिद्भय (wohl n.) *Flussufer* Varâh. Jogaj. 7,7.

सरिद्वीप m. N. pr. eines Sohnes des Garuḍa MBh. 5,101,11. v. l. परिद्वीप.

सरिद्वर्तृ m. *das Meer* als Bez. *der Zahl vier.*

सरिद्वरा f. 1) *der beste der Flüsse.* — 2) *Bez. der Gaṅgâ.

सरिन् Adj. etwa *zu Hülfe eilend.*

*सरिन्नाथ m. = सरित्पति.

*सरिन्मुख n. *die Quelle eines Flusses.*

*सरिमन् m. *Wind.*

सरिर n. 1) *das Wogende; Wassermasse, Fluth.* — 2) * = बल.

*सरिल n. = सलिल *Wasser.*

*सरिषप m. = सर्षप *Senf, Senfkorn.*

सरिस्रर Adj. *zerlaufend.*

सरीढम् Adv. *mit Geringachtung* Kâçikh. 76,49.

सरीमन् *Zug* (des Windes). Nur Loc. सरीमणि.

सरीसृप् (metrisch) m. = सरीसृप *ein kriechendes Thier.*

सरीसृप 1) Adj. *schleichend, kriechend.* — 2) m. n. (dieses in der älteren Sprache) *ein kriechendes Thier.* Am Ende eines adj. Comp. f. आ. — 3) *m. Bein. Vishṇu's.

सरु 1) *Adj. = सूक्ष्म. — 2) m. *a*) = शरु *Geschoss.* — *b*) * = त्सरु.

सरुच् Adj. von *hohem Glanze,* — *Ansehen* Çiç. 19,74.

सरुज् Adj. 1) *denselben Schmerz empfindend.* — 2) *leidend, krank* Hâs. 30.

सरुज Adj. 1) *mit Schmerz verbunden, schmerzhaft* Kaṭaka 6,4. — 2) *leidend, krank.*

सरुजत्व n. *das Unwohlsein.*

सरुजसिद्धाचार्य m. N. pr. eines *Lehrers.*

*सरुद्भव (!) n. *Lotusblüthe.*

सरुधिर Adj. *blutig.* °म् Adv. Suçr. 1,259,8.

सरुधिरमूत्र Adj. *blutigen Urin habend.* Nom. abstr. °ता f. Suçr. 1,262,4.

सरुष् Adj. *erzürnt* Çiç. 16,2. Bhâm. V. 2,164.

सरूप 1) Adj. (f. आ) *a*) *gleichartig, gleichförmig, gleich* (die Ergänzung im Gen. oder im Comp. vorangehend); *gleichlautend* 249,1. — *b*) *gestaltet, verkörpert* 101,22. — *c*) *mit schöner Gestalt —, mit schönem Aussehen begabt, schön.* — 2) m. *ein best. mythisches Wesen.* नभोरूपसरूपा Suparṇ. 23,5. — 3) f. सरूपा N. pr. der Gattin Bhûta's und Mutter unzähliger Rudra.

सरूपकृत् Adj. *gleiche Farbe bewirkend.*

सरूपकरण Adj. (f. ई) dass.

सरूपता f. *Gleichförmigkeit, Gleichheit.* Die Ergänzung im Comp. vorangehend.

सरूपय्, °यति *gleich machen in der Form, einen getreuen Abdruck bilden.*

सरूपवत्सा f. *eine Kuh mit einem Kalbe von gleicher Farbe.*

सरूपोपमा f. v. l. für समानोपमा.

सरेतस् Adj. *mit dem Samen versehen.*

सरेफ Adj. von र् *begleitet.*

सरोग Adj. *krank.* Nom. abstr. °ता f. *Kränklichkeit.*

सरोज 1) Adj. *in Teichen vorkommend.* — 2) n. *a*) *Lotusblüthe.* Nom. abstr. °ता f. Naish. 6,26. — *b*) *ein Fuss mit sechs Moren.*

*सरोजन्मन् n. *Lotusblüthe.*

सरोजदृश् f. *eine Lotusäugige* Bhâm. V. 2,44.

सरोजनयना f. dass. Bhâm. V. 2,63.

सरोजनेत्र Adj. *lotusäugig* Spr. 7647.

सरोजराग m. *Rubin* Hemâdri 1,348,22. Vgl. पद्मराग.

सरोजिन् 1) *m. *a*) Bein. Brahman's. — *b*) N. pr. eines Buddha. — 2) f. °जिनी *a*) *eine Menge von Lotusblüthen, Lotuspflanze, — gruppe, — teich* Kâd. 2,35,11 (41,11. 12). Vâsav. 175,1. — *b*) ungenau für सरोज *Lotusblüthe* Bhâm. V. 1,98.

सरोजीय्, °यति *einer Lotusblüthe gleichen.*

*सरोत्सव m. *der indische Kranich.*

सरोदक n. *das Wasser eines Teiches* (सरस्) Comm. zu Çiç. 8,57.

सरोदपान n. Pl. *Teiche* (सरस्) *und Brunnen* MBh. 14,44,14.

सरोपान्त n. *die Nähe eines Teiches* (सरस्). Loc. Paṅkat. 131,15.

सरोबिन्दु m. Bez. *eines best. Gesanges.*

सरोम Adj. *behaart* Varâh. Bṛh. S. 70,21.

सरोमाञ्च Adj. (f. आ) *emporgerichtete Härchen habend* Kathâs. 100,9. °म् Adv. Prab. 58,7.

*सरोरुक् n. *Lotusblüthe.*

सरोरुह 1) n. (adj. Comp. f. आ) dass. 297,3. — 2) m. N. pr. eines Dichters Z. d. d. m. G. 36,557.

सरोरुहदृश् f. *eine Lotusäugige* Bhâm. V. 2,164.

*सरोरुहवज्र m. N. pr. eines Mannes.

सरोरुहाक्षी f. *eine Lotusäugige.*

*सरोरुहासन m. Bein. Brahman's.

सरोरुहिणी f. *eine Menge von Lotusblüthen, Lotuspflanze, — gruppe, — teich* 311,16.

सरोवर (* m.) n. *ein prächtiger Teich, — See* 112,23.

सरोष Adj. (f. आ) *erzürnt, zornig, erbost* Çiç. 11, 37. 18,45. °म् Adv. Chr. 301,17. 305,8.

सरोषसंभ्रम Adj. *erzürnt und in grosser Aufregung* Çiç. 19,37.

सरोषस्मितम् Adv. *zornig lächelnd* 313,29.

सर्क Ind. St. 3,267 vielleicht fehlerhaft. *m. = वायु, मनस् und प्रजापति.

सर्क Adj. (f. आ) *mit dem Sternbild verbunden.*

सर्ग m. (adj. Comp. f. आ) 1) *Schuss.* — 2) *Strahl von Flüssigem, Guss.* Acc. mit कर् so v. a. *hinstrecken* (Feinde). — 3) *Zug, Stoss* (des Windes). — 4) *das Entlassen, Ausgiessen.* — 5) *das Loslassen des Rennpferdes u. s. w.; Rennen.* — 6) *eine aus dem Stall gelassene Heerde; ein ausziehender Haufe, Schwarm, grosse Schaar.* — 7) *Schöpfung* (n. MBu. 12,310,25); *die primäre Schöpfung.* आ सर्गात् *vom Beginn der Schöpfung,* so v. a. *vom Anfang der Welt;* Loc. *in der geschaffenen Welt, in der Welt.* — 8) *Geschöpf.* दैव *ein göttliches G., ein Gott.* — 9) *Ursprung.* आत्म° *der eigene Ursprung.* — 10) *das Erzeugen.* प्रजा° *von Nachkommenschaft.* — 11) *das Erzeugte, Kind.* — 12) *das angeborene Wesen, Natur.* — 13) *Beschluss, fester Vorsatz, — Wille.* — 14) * *Einwilligung.* — 15) * = मोक्ष. — 16) etwa *Kriegsgeräth.* — 17) *Kapitel in einem epischen Gedichte* (aber nicht im MBu.). — 18) = विसर्ग *der am Ende von Wörtern erscheinende Hauch.* — 19) N. pr. des Sohnes eines Rudra Mârk. P. 52,11. VP.^{2} 1,117. — सर्गेषु लोकेषु Kâṭhop. 6,4 wohl fehlerhaft für स्वर्गेषु लो°.

सर्गक am Ende eines adj. Comp. so v. a. *hervorbringend.*

सर्गकर्तृ Nom. ag. *Schöpfer.* Nom. abstr. °कर्तृत्व n.

सर्गकृत् m. dass.

सर्गतक्र Adj. *im Schuss dahinfahrend.*

सर्गप्रतक्र Adj. *hinschiessend, rennend.*

सर्गबन्ध m. *eine Composition in* Sarga (*Kapiteln*), *ein episches Kunstgedicht.*

सर्ग्य Adj. in *पाणिसर्ग्य.

सर्च Adj. *von einer* Ṛk *begleitet* Gobh. 3,9,6.

1. सर्ज्, सर्जति *knarren.* — Mit उद् dass. — Mit अभ्युद् *knarren hin zu,* so v. a. *zum Schaden von* (Acc.).

2. *सर्ज्, सर्जति *erwerben.*

3. सर्ज्, सृजति, °ते; सृष्ट Partic. 1) (*aus der Hand u. s. w.*) *entlassen, schnellen, schleudern,* — *auf* (Dat. oder Acc.) Çiç. 19,11. सृष्ट *geschleudert.* — 2) *ausgehen lassen, auswerfen* (z. B. die Messschnur), *ausgiessen, entsenden* (Regen, Ströme, die Stimme, Boten u. s. w.), *richten* (das Auge). — 3) *rennen lassen* (Rosse u. s. w.), *nach* oder *auf* (Acc.); Med. *zulaufen, zueilen auf* (Acc.), *s'élancer.* — 4) *loslassen, befreien.* — 5) *öffnen* (eine Thür). — 6) Med. *ausgehen lassen, veröffentlichen.* — 7) *fahren lassen, aufgeben.* सर्ज्जति fehlerhaft für सृजति. — 8) *Fäden ausziehen und drehen, spinnen; flechten, winden* (einen Kranz, Strick) Vasishṭha 5,7. *सृज्यते *für sich spinnen zu einem frommen Zweck.* — 9) *aus sich entlassen,* so v. a. *erschaffen, erzeugen, hervorbringen;* in der älteren Sprache nur Med. सृष्ट *erschaffen.* — 10) *schaffen,* so v. a. *herbeischaffen, verschaffen; zukommenlassen, verleihen.* — 11) *anwenden, gebrauchen.* — 12) *hängen —, befestigen an* (Loc.). असृजत् vielleicht nur fehlerhaft für असजत्. — 13) स्रक्ष्यति MBu. 13,7747 fehlerhaft für स्प्रक्ष्यति. — 14) सृष्ट *a) verbunden mit* (im Comp. vorangehend MBu. 13,104,70), *voll —, erfüllt von, bedeckt mit* (Instr.). — *b) erfüllt von* (Instr.), so v. a. *nur denkend an.* — *c) fest entschlossen zu* (Loc. oder Dat.) Gaut. 22,11. — *d)* * = भूषित. — *e)* * = भूरि Çâṇḍ. 479. — *f)* Âpast. 2,17,4 und Mârk. P. 18,52 wohl fehlerhaft. सृष्ट zu vermuthen Kâraka 6,12. 8,1. — Desid. सिसृजति 1) *zu schleudern beabsichtigen.* — 2) Med. (älter) und Act. *zu schaffen beabsichtigen* Çiç. 17,54. — Mit अति 1) *fortschleudern.* Nur अतिसृष्ट *fortgeschleudert.* — 2) Med. *über Etwas* (Acc.) *hin, — vorbei gleiten* ṚV. 9, 107,25. — 3) *hinüberschaffen.* — 4) *vorübergehen lassen, loslassen.* — 5) *beurlauben, erlauben.* अतिसृष्ट *Erlaubniss habend* AV. 15,12,4. 7. 8. 11. — 6) *Jmd von Etwas befreien, entbinden;* mit doppeltem Acc. — 7) *aufgeben, fahren lassen.* — 8) *zukommenlassen, verleihen, gewähren, schenken.* — 9) Med. *darüber —, als etwas Höheres erschaffen.* — Caus. Med. (अतिसर्जयते) *sich Erlaubniss* (*Urlaub*) *erbitten bei* (Acc.). — Mit अभ्यति *schleudern gegen* (Acc.). — Mit समति *Jmd entlassen, beurlauben.* — Mit अनु 1) *aus der Hand —, loslassen.* — 2) *entlassen, ausgiessen, strömen lassen.* — 3) *überlassen, schenken.* — 4) *hinterher —, nach einander schaffen.* — 5) *schaffen nach* (Acc.). — 6) *weglassen* Tâṇḍya-Br. 5,7,5. — 7) Pass. *in's Leben treten nach* (Acc.) TS. 7,1,1,4. 5. Hier ist अनु mit dem Acc. zu verbinden, daher अन्वसृज्यत. — 8) अनुसृष्ट und अनुसृष्ट *a) nach —, später geboren.* — *b)* etwa *entlassen, ausgeschossen* oder *überlassen, geschenkt* Maitr. S. 2,5,5 (53,10. 15). 4, 2,14. (38,14). Gop. Br. 2,1,16. — Mit अभ्यनु *in Erfahrung bringen* Hariv. 1,27,29. v. l. अनुसृत्य st. अनुसृज्य. — Mit अप, °सृष्ट *sich zurückgezogen habend von* (Abl.). — Mit व्यप 1) *schleudern.* — 2) *abwerfen* (ein Gewand). — Mit अपि *darauf werfen, werfen auf* (Loc.), *hinzufügen, beimengen zu* (Loc.) Maitr. S. 4,2,7 (28,15) nach der besseren Lesart. — Mit प्रत्यपि *darauf werfen* Âpast. Çr. 7,15,8. 19,7. Comm. zu 11,20,8. — Mit अभि 1) *schleudern auf* (Acc.). Hierher अभिसृज्य: AV. 11, 2,19. — 2) *ausgiessen für* (Acc.), *zum Zweck von* (Acc.), *in* oder *auf* (Acc.). — 3) *loslassen zum Lauf* u. s. w. अभिसृष्ट *hineilend zu* (Acc.). — 4) *Jmd gewähren lassen, Erlaubniss geben.* अभिसृष्ट *dem man die E. zu Etwas gegeben hat.* — 5) *entlassen, von sich geben.* अभिसृष्ट (von einer Rede). — 6) *überlassen, hingeben, gewähren, verleihen; zusagen.* अभिसृष्ट *verliehen, zugesagt.* — 7) *anheim —, in die Gewalt geben.* अभिसृष्ट *Jmdm* oder *Etwas* (Dat. oder im Comp. vorangehend) *in die Gewalt gegeben* (Gâtakam. 5), — *zu* (Dat.). — 8) *losgehen auf, anfallen;* mit Acc. — Mit अव 1) *schleudern, abschiessen.* अवसृष्ट *geschleudert, abgeschossen* Vaitân. — 2) *aus sich entlassen, fliessen lassen* (Regen, Thränen, Samen). — 3) *hineinwerfen —, hineinthun in* (Loc.). — 4) *hinausstossen, — drängen.* अवसृष्ट *hinausgedrängt* (aus dem Mutterleibe), *herabgeträufelt —, herabgefallen von* (im Comp. vorangehend). — 5) *loslassen, frei geben.* — 6) *aufgeben, fahren lassen.* प्राणान् so v. a. *seinen Geist aufgeben.* — 7) *hingeben, überliefern, schenken, gewähren.* — 8) *entsenden, entlassen, entbinden;* Med. so v. a. *abdanken.* — 9) *ablösen,* so v. a. *nachlassen, vergeben.* — 10) *hervorbringen, erzeugen, bilden.* — 11) *hängen —, befestigen an* (Loc.). Man könnte अवासजत् st. अवासृजत् vermuthen. — Caus. अवसर्जित nach dem Comm. *verlassen —, im Stich gelassen habend.* — Mit अत्यव *loslassen, die Freiheit geben;* mit Acc. — Mit अन्वव *entlassen nach — hin;* mit Acc. — Mit अभ्यव 1) *entlassen —, entsenden nach* (Acc.). — 2) *hinschleudern.* — 3) *loslassen, schiessen lassen* (die Zügel). — Mit उपाव 1) *losschiessen.* — 2) *gehen lassen zu* (Dat.), *zulassen.* — 3) *befördern zu, übergeben an* (Acc.). — 4) उपावसृष्ट als Bez. der Milch der Kuh *zu der Zeit, wo das Kalb zugelassen wird.* — Mit न्यव *aus sich entlassen* (den Samen) *in* (Loc.). — Mit प्रत्यव 1) *schleudern auf* (Loc.). — 2) *wieder überlassen.* — Mit व्यव 1) *schleudern auf* (Gen.). —

2) *niedersetzen.* — 3) *entlassen, wegschicken.* — 4) *vertheilen, spenden.* — 5) *hängen —, befestigen an* (Loc.). Vielleicht ist व्यवासज्जत st. व्यवासृज्जत zu lesen. — Mit समव 1) *schleudern auf* (Loc.). — 2) *loslassen, seinem Schicksal überlassen.* — 3) *weglassen.* — 4) *Jmd* (Loc.) *aufbürden.* Vielleicht समवासज्जत् st. समवासृज्जत् zu lesen. — Mit आ 1) *herschiessen.* — 2) *giessen auf* oder *in* (Loc.), *begiessen.* — 3) *einschenken.* — 4) *zulassen zu* (Dat.). ऋ̄ा सृज्जानै: *zugelassen* (zur Begattung, von einem Hengste). — 5) *verzieren mit* (Instr.). — 6) *herbeischaffen.* — Mit अध्या *herlenken auf* (Loc.). — Mit उपा *zulassen*, mit Dat. — Mit समा 1) *anhängen, befestigen an* (Loc.). Einmal hat die v. l. समासज्जत् st. समासृज्जत्. — 2) *Jmd* (Loc.) *übergeben.* Einmal hat die v. l. समासज्य st. समासृज्य. — Mit उद् 1) *schleudern.* — 2) *ausgiessen.* — 3) *aus sich entlassen, ausstossen, von sich geben, vergiessen* (Thränen), *ertönen lassen* Âpast. 1,26,11 (उत्सृज्जमानो zu lesen). — 4) *Etwas abwerfen, fortwerfen, ablegen, fahren lassen* (aus der Hand); *absetzen —, niederlegen —, hinwerfen —, aussetzen in* oder *auf* (Loc.). — 5) *aussetzen* (beim Spiel u. s. w.). — 6) *ausstrecken, ausbreiten.* — 7) *herauslassen* (z. B aus dem Stalle), *freilassen* (insbes. zum Opfer bestimmte Thiere), *freigeben* Vaitân. 21,26. 36,20. 37,19. ज्वरोत्सृष्ट *vom Fieber befreit*, उत्सृष्टलोमन् Adj. *den Haaren freien Lauf lassend*, so v. a. *sie wachsen lassend* Gaut. 16,3. — 8) *öffnen.* — 9) *Jmd entsenden, entlassen, verabschieden.* Mit न *nicht entlassen aus* (Abl.), so v. a. *festhalten in.* Pass. *entlassen —, entbunden werden von.* — 10) *Jmd verlassen, im Stich lassen, verstossen.* उत्सृष्ट Gaut. 17,17. — 11) einen Kranken *aufgeben.* — 12) *Jmd übergehen, verschmähen, nicht beachten.* — 13) *Etwas verlassen, aufgeben, fahren lassen, entsagen;* mit Acc. Gaut. 18,20. उत्सृष्टजीविता Adj. Kâd. 263,20 (428,11). — 14) *Etwas nicht beachten.* — 15) *weglassen, fortlassen, auslassen, übergehen* Sâj. zu ṚV. 3,35,1. 6. — 16) *als unbrauchbar bei Seite liegen lassen, für unnütz erachten.* — 17) *hinter sich lassen, übertreffen.* — 18) *aussetzen* (Vaitân. 8,3. 32,35), *aufhören, feiern.* — 19) *ausgehen lassen* (ein Feuer). उत्सृष्टाग्नि Adj. Gaut. 15,16. — 20) *Etwas austreiben, vertreiben.* — 21) *herausgeben, übergeben, überlassen, spenden.* — 22) eine Tochter *zur Ehe geben* Gaut. 28,18. — 23) *hervorbringen, schaffen.* — Desid. 1) *frei lassen wollen.* — 2) *zu verlassen —, aufzugeben gedenken.* — Mit अनूद् *entlassen zu — hin;* mit Acc. — Mit अभ्युद् *schleudern auf* (Loc.). — Desid. *aufzugeben —, fahren zu lassen im Begriff sein.* — Mit पर्युद् *aufgeben, verlassen.* — Mit व्युद् 1) *aus der Hand geben* in अव्युत्सृज्जत् Nachtr. 5. — 2) *aufgeben, verlassen* Âpast. Çr. 12,25,2. 5. — Mit समुद् 1) *schleudern.* — 2) *aus sich entlassen, von sich geben, ausstossen* (einen Fluch 53,17), *ertönen lassen.* — 3) *Etwas abwerfen, fortwerfen, ablegen, fahren lassen; niederlegen —, hinwerfen in* (Loc.). — 4) *freilassen, freigeben.* — 5) *Jmd verlassen, im Stich lassen, aussetzen* (47,6). — 6) *mit —, gleichfalls entsagen* Kâd. 263,20 (428,12). Ueberh. *Etwas verlassen, aufgeben.* — 7) *Jmd* (Dat.) *Etwas überlassen, verabfolgen, geben* Hemâdri 1,667,15. — Mit उप 1) *schleudern.* उपसृष्ट *geschleudert.* — 2) *darauf giessen, strömen lassen.* — 3) *begiessen mit* (Instr.) Kâraka 7,1. — 4) *aussenden, — zu* (Acc.). उपसृष्ट *gesandt.* — 5) *hinlenken, befördern —, hinbringen zu* (Acc. oder Dat.). — 6) *zulassen* das Kalb zur Mutter oder umgekehrt. — 7) *anfügen, hinzusetzen.* — 8) *vermehren.* — 9) *behaften —, heimsuchen mit* (Instr.), *plagen, hart mitnehmen.* उपसृष्ट *behaftet —, heimgesucht mit, geplagt* — (216,22. 24. 26), *besessen von* (Instr. oder im Comp. vorangehend). Mit Abl. so v. a. *sich abplagend mit.* — 10) *in Contact kommen mit* (Acc.). — 11) *hervorbringen, bewirken.* — 12) *zu Nichte machen.* उपसृष्ट *zu Nichte gemacht, — geworden.* — 13) उपसृष्ट *a)* etwa *sich vordrängend* MBh. 1,136,18. — *b)* Bez. der Milch *zu der Zeit, wo das Kalb zugelassen wird.* — *c)* देवतास् so v. a. *mit ihren Eponymien versehen.* — *d) mit einer Präposition* (उपसर्ग) *versehen* 223,17. स्वराद्युपसृष्ट *mit einer vocalisch anlautenden Pr. versehen.* — *e)* von Râhu *heimgesucht, verfinstert* (die Sonne). — Caus. *aussenden, entsenden.* — Mit निरुप, °सृष्ट *unbeschädigt.* — Mit समुप Med. *vermengen —, vermischen mit* (Instr.) Kâraka 7,12. — Mit नि, निसृष्ट 1) *geschleudert, — auf* oder *gegen* (Loc. oder im Comp. vorangehend). — 2) *gerichtet* (der Blick). — 3) *freigelassen, —gegeben.* — 4) *entlassen, verabschiedet.* — 5) *ermächtigt.* वनाय *in den Wald zu ziehen.* — 6) *angelegt* (Feuer). — 7) *Jmd* (Loc.) *anvertraut.* — 8) *übergeben, verliehen.* निसृष्टवत् *gewährt habend* (einen Wunsch, Acc.). — 9) *verfertigt, gemacht.* — 10) *= मध्यस्थ. — Mit प्रतिनि in *प्रतिनिसर्ग. — Mit संनि, °सृष्ट *Jmd* (Dat.) *anvertraut.* — Mit निस् 1) *hinausgiessen, —schütten, ausfliessen lassen.* — 2) *entlassen, befreien, —von* (Abl.). — 3) *trennen.* — 4) *wegschaffen.* — Mit अभिनिस् *ausschütten gegen* (Acc.). — Mit प्रतिनिस् *Jmd* (Dat.) *hingeben.* — Mit विनिस्, विनिःसृष्ट *geschleudert.* — Mit परा *spenden.* — Mit परि, पँरिसृष्ट *umgossen, umfangen.* Vielleicht पँरिश्रिष्ट zu lesen. — परिसृज्य Çiç. (Ca.) 78,8 fehlerhaft für परिमृज्य. — Caus. *vermeiden.* v. l. स विसर्ज्जयेत् st. परिसर्ज्जयेत्. — Mit प्र 1) *laufen lassen, entlassen, — hin zu* (Acc.), *senden zu* (Acc.), *freien Lauf gewähren* (z. B. dem Zorn, mit Acc.). प्रसृष्ट *dem man freien Lauf gelassen hat* (Kâraka 8,1), *ungezügelt.* — 2) Pass. *sich von Hause entfernen* Gobh. 1,5,21. — 3) *aufgeben, fahren lassen, entsagen.* प्रसृष्ट *dem man entsagt hat* Hariv. 2,26,34. 67,34. — 4) *ausstreuen, säen.* — 5) *anbinden —. Händel anfangen mit* (Loc.). v. l. besser प्रसज्जति st. प्रसृज्जति. — 6) प्रसृष्ट R. 5,37,5 vielleicht fehlerhaft für प्रमृष्ट *abgewischt.* — Desid. *entsenden wollen.* — Mit अनुप्र *hintreiben nach* ṚV. 6,63,7. — Mit परिप्र Med. oder Pass. *übergiessen in* (Loc.) ṚV. 9,67,15. — Mit प्रतिप्र 1) *dagegen schleudern, — ausstossen* (einen Fluch). — 2) *heimsenden.* — 3) **प्रतिसृष्ट (v. l. in H. an. 4,63 प्रतिशिष्ट; vgl. Zach. Beitr. 90) a) gesandt. — b) verschmäht.* — Mit वि 1) *abschnellen, schiessen, schleudern* (auch einen Fluch), *— gegen* (Loc., Dat. oder Acc. mit प्रति), *fortschleudern.* — 2) *richten* den Blick *auf* (Loc.). — 3) *Etwas strömen lassen, aus sich entlassen, entsenden, vergiessen* (Thränen), *ausspeien* (विसृष्ट 101,24), Laute u. s. w. *von sich geben, ausstossen, ertönen lassen* (Âpast. 2,12,13); Med. *seinen Leib entleeren.* — 4) *Jmd loslassen, freigeben, entbinden von* (Abl.); Med. *sich losmachen von* (Abl.). — 5) *Jmd fortschicken, fortjagen, abweisen* (Hem. Par. 1,325. 458), *entlassen.* — 6) *Jmd aussenden, entsenden* (insbes. Boten). विसृष्टवत् 115,3. — 7) *Jmd im Stich lassen, verlassen, verstossen.* विसृष्ट so v. a. *ermangelnd* (mit Instr.). — 8) *Jmd übergehen.* — 9) *Etwas loslassen, aus der Hand lassen, ablegen, von sich werfen, fortwerfen.* — 10) *Etwas verlassen, aufgeben, entsagen;* in der älteren Sprache Med. Vaitân. 23,15. — 11) *öffnen.* मुष्टी विमृष्टा Vaitân. 11,26. — 12) Med. *ausstrecken, ausbreiten.* — 13) *verbreiten.* — 14) *beseitigen.* — 15) *Jmd Etwas erlassen.* — 16) *übergeben, überlassen* (Maitr. S. 3,9,1), *verleihen, geben, spenden, gewähren* (einen Wunsch). — 17) *schaffen, hervorbringen, gründen* (ein Dorf). Neben सर्ज् so v. a. *im Einzelnen schaffen.* — Caus. 1) *abschnellen, schleudern.* — 2) *richten* den Blick *auf* (Loc.). — 3) *aus sich entlassen, ausstossen* (einen Ton). — 4) *Jmd loslassen, freigeben.* — 5) *Jmd entlassen.* — 6) *Jmd fortschicken, verbannen,*

— *in* (Dat.). — 7) *entsenden* (Boten). — 8) *Jmd im Stich lassen, verstossen, aussetzen* (वने). — 9) *Jmd verschonen* 76,29. — 10) *Etwas aus der Hand legen, ablegen, fahren lassen.* — 11) *auflegen, auftragen.* — 12) *Etwas wegschaffen.* — 13) *Etwas verlassen, aufgeben, entsagen, meiden.* — 14) *Etwas verbreiten, aussprengen.* — 15) *gewähren, übergeben, herausgeben, fortgeben.* — 16) *schaffen, hervorbringen.* — Mit अनुवि 1) *nach der gegebenen Richtung schiessen.* — 2) *senden entlang* (Acc.). — Mit अभिवि 1) *schiessen nach* (Acc.). — 2) Med. *Jmd* (Abl.) *entziehen und in sich aufnehmen.* — Mit उद्वि *Jmd verlassen.* — Mit प्रतिवि *schiessen gegen* (Acc.). — Mit संवि *Jmd entlassen.* — Mit सम् 1) *treffen —, heimsuchen mit* (Instr.). Hierher सं सा: AV. 11,2,26. — 2) *zusammenbringen, vereinigen, — mit* (Instr.); Med. und Pass. *sich verbinden* (Vaitân.), *— mit* (Instr. oder Instr. mit सह Daçak. 44,10), *in Berührung kommen mit* (Instr.); auch so v. a. *coire.* — 3) *verbinden mit* (Instr.), so v. a. *begaben, theilhaft machen.* समसाट् Maitr. S. 4,2,3 (24,12). — 4) Med. *Etwas mit Andern theilen* Maitr. S. 4,5,9 (77,1). — 5) *mischen, mengen, — mit* (Instr. Âpast. 2,4,23. Kâraka 6,18). युध: so v. a. *pugnam conserere.* Med. Pass. *untereinander gerathen, sich verwirren* Âpast. 1,10,19. Ausnahmsweise auch Act. — 6) *schaffen.* — 7) संसृष्ट *a) gesammelt.* — *b) mit andern zusammen geboren, von einem Wurf* (Thiere) VS. 24,16. — *c) verbunden, in Verbindung stehend;* insbes. von Brüdern, *die ihr Vermögen zusammengelegt haben.* Am Ende eines Comp. *verbunden —, behaftet mit* Kâraka 6,26. Auch so v. a. *Jmd gehörig.* — *d) verbunden,* so v. a. *in friedlichem Verhältniss stehend mit* (Instr.). पूर्वसंसृष्ट *früher in naher Beziehung gestanden.* — *e) gemischt, vermengt, — mit* (Instr. oder im Comp. vorangehend); *beigemischt.* — *f) gemischt,* so v. a. *von verschiedener Art, mehrfaltig; nicht von einer Art, — Qualität* (Kâraka 3,8), *sowohl gut als schlecht.* — *g) vollzogen, verübt* (Beischlaf). — *h)* verwechselt mit संसृष्ट. MBu. 12,194,41 संसृष्टान् wohl fehlerhaft für संसृष्टा. — Caus. 1) *an sich heranziehen, für sich gewinnen* Baudh. 2,4,3. — 2) *Jmd versehen mit* (Instr.), so v. a. *Jmd Etwas zukommen lassen* Kâraka 6,18. — Desid. *an der Schöpfung Theil zu nehmen wünschen.* — Mit अनुसम्, अनुसंसृष्ट *verbunden mit* (Instr.). — Mit उपसम् 1) *sich verbinden mit* (Acc.) Kâraka 2,1. — 2) उपसंसृष्ट *a) verbunden —, vermischt mit* (im Comp. vorangehend) Kâraka 6,30. — *b) getroffen von* (einem Fluche, im Comp. vorangehend). — *c) bewirkt, hervorgebracht.* — Mit परिसम्, परिसंसृष्ट *von allen Seiten getroffen, — beschienen.* — Mit प्रतिसम् 1) *mischen —, vermengen mit* (Instr.). प्रतिसंसृष्ट *gemischt —, vermengt mit* (Instr.). — 2) प्रतिसंसृष्टभक्त Adj. etwa so v. a. *Diät haltend.*

सर्ज m. 1) *Dreher* in रज्जुसर्ज. — 2) *Vatica robusta.* — 3) *das Harz des Vatica robusta.* — 4) **Terminalia tomentosa.*

*सर्जक m. 1) *Terminalia tomentosa.* — 2) *Vatica robusta.*

*सर्जगन्धा f. *die Ichneumonpflanze.*

सर्जन 1) n. *a) das Uebergeben, Abtreten* MBu. 1,2,119. — *b) das Schaffen, Schöpfung.* — *c)* **Hintertreffen, Nachzug.* — 2) f. ई *eine der drei Falten des Afters* (*die ausstossende*).

सर्जनामन् n. *das Harz der Vatica robusta.*

*सर्जनिर्यासक m. (Râgân. 12,118) und *सर्जमणि m. dass.

सर्जरस m. 1) dass. Râgân. 9,80. Bhâvapr. 1,187. द्वयोः सर्जरसानाम् = सर्जोः. — 2) *ein best. Baum.* v. l. — 3) **ein best. musikalisches Instrument.*

सर्जवृक्ष m. *Vatica robusta* Hemâdri 1,650,2.

*सर्जि f., सर्जिका f., *सर्जिकाक्षार m. (Mat. med. 88), *सर्जिक्षार m., *सर्जी f. und सर्जीक्षार m. *Natrum.*

*सर्जु 1) m. *Kaufmann.* — 2) f. *Blitz.*

*सर्जू m. 1) *Kaufmann.* — 2) = अभिसार und क्षार.

*सर्ज्य m. *das Harz der Vatica robusta.*

सर्णीकि n. Bez. *des Wassers* TS. 4,4,6,2.

सर्तर् Nom. ag. *Läufer* (das Ross).

सर्तवे Dat. Infin. zu सृ RV. 1,32,12. 116,15.

सर्तवै desgl. RV. 1,55,6. 57,6. 3,32,6. 5,29,2.

सर्दिगृदि m. ein obscönes Scherzwort, etwa *Schlitz* oder *Scheide.*

सर्प्, सर्पति (metrisch auch Med.) 1) *schleichen, schliefen, gleiten, kriechen, schlüpfen in* (Acc.); überh. *von leiser und vorsichtiger Fortbewegung* (auch von Unbelebtem, z. B. 80,12). सर्पत auch so v. a. *begebt euch fort, ziehet ab.* सर्पन् als n. *das Kriechende.* यद्वाहि: सर्प्स्यन् Ait. Âr. 409,18. fg. सृप्त (!) *herausgeschlüpft aus* (Abl.), *hineingeschlüpft in* (Loc.). — 2) im Ritual *geräuschlos und in gebückter Stellung, gegenseitig sich anfassend, wegschleichen* (namentlich aus dem Sadas nach dem Bahishpavamâna). — Caus. सर्पयति, Simplex nicht zu belegen. — Desid. सिसृप्सति, Simplex nicht zu belegen. — Intens. सरीसृप्यते *hinundher schleichen* Ait. Âr. 78,10. Partic. सरीसृपत्नी *kriechend, schleichend.* — Mit अति *hingleiten, hinkriechen über* oder *an, sich hinausstehlen über;* mit Acc. Auch von Flüssigem. — Mit व्यति *hinundher fliegen* (von Pfeilen). — Mit अधि *hinübergleiten über* (Acc.). — Mit समधि dass. — Mit अनु 1) *nachschleichen, nachgehen;* mit Acc. — 2) *entlang kriechen.* — 3) *sich nähern, herantreten an* (Acc.). — Mit समनु *herantreten, sich nähern.* — Mit अप 1) *sich fortbegeben, zurücktreten, weichen.* — 2) *beschleichen,* so v. a. *belauschen, ausforschen.* — Caus. in अपसर्प्य Nachtr. 6. — Mit प्रत्यप Caus. *zum Zurückweichen zwingen.* — Mit व्यप *sich fortbegeben, sich entfernen, sich auf und davon machen.* — Mit अभि *schleichend —, leise u. s. w. sich nahen;* mit Acc. — Mit अव 1) *hinuntergleiten* (von der zum Untergang sich neigenden Sonne), *zurückweichen* (vom Meere) MBu. 13,155,26. काले ऽवसर्पति so v. a. अवसर्पिण्याम्. — 2) *beschleichen.* — 3) *allmählich überziehen.* — Caus. *zurückzuweichen veranlassen.* — Mit अन्ववअनुव *nachschleichen, nachfolgen.* — Mit उपाव *herbeischleichen.* — Mit पर्यव dass. — Mit प्रत्यव dass. — Mit व्यव *sich einschleichen in* (Acc.). — Mit आ *herbeischleichen.* — Mit उदा in अर्बुदादासर्पणी. — Mit उपोदा *hervorkriechen aus* (einer Höhle) 21,12. उपोदासृप्त *ausgekrochen.* — Mit समा, समासृप्त *der sich verkrochen hat* Maitr. S. 3,9,5 (121,14). — Mit उद् 1) *hervorkriechen, sich erheben —, sich aufrichten von* (Abl.), *sich erheben auf* oder *über* (Acc.). करो मुखमुत्सर्प *die Hand erhob sich zum Munde* Kâd. 215,21 (358,6). उत्सृप्य *aufwärts gleitend* (mit der Hand) Gobh. 2,10,29. — 2) *sich erheben,* so v. a. *höher werden.* — 3) *in die Höhe gelangen, eine hohe Stellung erlangen.* — 4) *sich überheben.* — 5) *hervorgehen, entstehen aus* (Abl.) oder *in* (Loc.). — 6) *sich langsam fortbewegen.* — 7) उत्सृप्त *heraufgekommen, aufgegangen* (von der Sonne). — Caus. *aufsteigen lassen.* — Desid. *sich zu erheben wünschen, — in* (Acc.). — Mit प्रोद् *aus den Fugen kommen.* — Mit व्युद् *sich herausbewegen.* — Mit समुद् 1) *sich erheben bis — hin,* mit Acc. — 2) *einbrechen, beginnen* (von der Finsterniss). — Mit उप 1) *hinschleichen zu, sich verkriechen in* (Acc.). — 2) *beschleichen, sich sachte heranmachen.* — 3) *Jmd belauschen, ausforschen.* — 4) *herantreten, sich nähern, sich hinbegeben zu* (Acc., Gen. [der Person] oder तत्र), *nach einer bestimmten Richtung hin gehen.* — 5) *sich* einem Weibe (Acc.) *geschlechtlich nähern.* — 6) *sich bewegen, ziehen* (von Wolken), *langsam herankom-*

men (von Unbelebtem). — 7) *gerathen in.* प्रलयम् so v. a. *zu Grunde gehen.* — 8) *an Etwas gehen, beginnen;* mit Infin. उपसृप्त *woran Jmd* (im Comp. vorangehend) *gegangen ist.* — Caus. 1) *kommen lassen zu* (Loc.). कर्मणीदृशे मतिम् Kâṭ. 203,3 (339,13). — 2) = उद् 4). Vielleicht fehlerhaft. — Mit समुप *herantreten zu* (Acc.), *sich nähern* Bâlar. 207,15. — Mit विनि Âçv. Çr. 6,12,2 (in der gedr. Ausg.) fehlerhaft für विनिस्. — Mit निस् 1) *hinausschleichen.* — 2) *ausziehen, sich in Bewegung setzen.* — Mit अभिनिस् *sich hinbewegen zu* (Acc.). — Mit विनिस् *hinausschleichen.* — Mit परि 1) *umschleichen, sich umherbewegen um* (Acc.), *umherkriechen auf* (Acc.), *umherstreichen.* — 2) *in Jmds Nähe sich aufhalten, Jmd aufsuchen.* — Vgl. अकृमिपरिसृप्त Nachtr. 2. — Caus. परिसर्पित etwa *worauf Ungeziefer herumgekrochen ist* Kâraka 1,26. — Mit प्र 1) *hin —, hineinschleichen, — in* (Acc.), *beschleichen, schliefen in* (Acc.). — 2) *sich in Bewegung setzen, sich hinbewegen, — zu* (Acc.) Vaitân. — 3) *hervorbrechen, hervorströmen* Çiç. 12,29. 19,77. — 4) *anbrechen* (von der Finsterniss). — 5) *sich verbreiten.* प्रसृप्त *verbreitet.* — 6) *zu Werke gehen, verfahren.* — 7) *in einer best. Weise fortfahren.* — 8) *fortfahren, so v. a. von Statten gehen.* — Caus. प्रसर्पित *hinschleichend.* — Mit अनुप्र *herzu —, nachschleichen.* अनुप्रसृप्त *nachschleichend,* mit Acc. — Mit अभिप्र 1) *herbeischleichen.* — 2) अभिप्रसृप्त *sich hinbegeben habend zu* (Acc.) Vaitân. — Mit प्रतिप्र *wieder herbeischleichen.* — Mit विप्र *hinundher schleichen, sich hinundher bewegen.* — Mit संप्र *hin —, hineinschleichen.* — Mit प्रति 1) *zurückschleichen.* — 2) *hineinschlüpfen* MBh. 5,110, 6. — Mit वि 1) *umherschleichen, einherschleichen, einhergehen, sich hinbewegen* (auch von Unbelebtem), — *zu* (Dat. Vaitân.). पन्थाम् *den Weg entlang.* — 2) *auseinandergehen, sich zerstreuen.* — 3) *sich ausbreiten, sich verbreiten* (Çiç. 11,34), — *über* (Acc.). — 4) *verbreiten, ausbreiten.* — Caus. *verbreiten, ausbreiten.* — Mit अनुवि *sich ausbreiten* Bhâvapr. 2,164. — Mit सम् 1) *sich hin —, hineinschleichen in* (Acc.). — 2) *zusammen gehen.* — 3) *einherziehen, sich bewegen.* — 4) *zu Jmd* (Acc.) *herantreten.* — 5) *sich entfernen von* (Abl.) Âpast. 1,6,32. — Mit अनुसम् *nachschleichen.* — Mit उपसम् *sich hinschleichen zu* (Acc.). — Mit विसम् in तिर्यग्विसंसर्पिन्.

सर्प 1) Adj. (f. ई) *schleichend, kriechend* Gaut. 8, 2. Vgl. पीठसर्प und वृत्तसर्प. — 2) m. *a) Schlange, Natter.* Am Ende eines adj. Comp. f. आ. — *b)* Bez. *best. übermenschlicher Wesen* (neben Gandharva und ähnlichen Geschlechtern) *auf Erden, in der Luft, im Himmel und in der Unterwelt.* सर्पाणामयनम् *eine best. Jahresfeier.* — *c) eine best. Constellation, wenn nämlich nur die drei ungünstigen Planeten in den drei* Kendra *stehen.* — *d)* **Mesua Roxburghii.* — *e)* N. pr. *α)* eines der 11 Rudra. — *β)* eines Râkshasa VP.^{2} 2,285. 288. 292. 293. — 2) f. सर्पी *Schlangenweibchen.* — 3) n. Name eines Sâman; vgl. सर्पसामन्.

सर्पऋषि m. *Schlangen-Ṛshi.*

*सर्पकङ्कालिका f. und *°कङ्कालो f. *eine best. gegen Schlangengift angewandte Pflanze.*

सर्पकोटर n. *Schlangenhöhle* Pañkat. 53,4.

सर्पगति f. *Schlangengang, Schlangenwindung* (bei Kämpfern).

सर्पगन्धा f. *die Ichneumonpflanze* Râgân. 7,93. Mat. med. 317.

*सर्पघातिनी f. *eine best. Pflanze.*

*सर्पच्छत्त्र und °क्त्तक n. *Pilz.*

सर्पण n. 1) *das Schleichen, Sichhinbewegen, langsame Fortbewegung.* — 2) im Ritual *das Leisegehen* u. s. w. Vaitân.

*सर्पतनु f. *ein Solanum* (वृकृती) Râgân. 4,26.

सर्पता f. Nom. abstr. von सर्प *Schlange.*

*सर्पतृण m. angeblich = नकुल.

सर्पत्व n. Nom. abstr. von सर्प *Schlange* 262,7.

*सर्पदंष्ट्र 1) m. *Croton polyandrum* oder *Tiglium.* — 2) f. आ *Tragia involucrata.*

*सर्पदंष्ट्रिका f. *Odina pinnata* Râgân. 9,32.

*सर्पदण्डा f. *eine Art Pfeffer* Râgân. 6,17.

*सर्पदण्डी f. *eine best. Pflanze,* = गोरक्षी Râgân. 5, 95.

*सर्पदत्ती f. *Tiaridium indicum* Râgân. 5,85.

*सर्पदमनी f. *eine best. Pflanze,* = वन्ध्याकर्कोटकी Râgân. 3,56.

सर्पदष्ट n. *Schlangenbiss.*

सर्पदेवजन m. Pl. *die* Sarpa *und* Devagâna.

सर्पदेवजनविद्या f. Kâṭh. Up. 7,1,2. 4.

सर्पदेवी f. N. pr. eines Tîrtha.

सर्पद्विष् m. *Pfau* Subhâshitâv. 1779.

सर्पनाम 1) n. Pl. Bez. *bestimmter Sprüche.* — 2) *f. °नामा *eine best. Pflanze.*

सर्पनिर्मोचन n. *eine abgestreifte Schlangenhaut* Kâraka 393,5 (so zu verbessern).

*सर्पनेत्रा f. *eine Ichneumonpflanze* (*Knolle*).

सर्पपति m. *Schlangenfürst.*

सर्पपुंगव m. N. pr. eines Schlangendämons VP.^{2} 2,293.

सर्पपुण्यजन m. Pl. *die* Sarpa *und* Punjagâna Gop. Br. 1,3,12. Vaitân.

*सर्पपुष्पी f. *Tiaridium indicum* Râgân. 5,85.

सर्पफण m. *die sogenannte Haube einer Schlange.*

*सर्पफणज m. *ein best. Edelstein, der in der Haube einer Schlange vorkommen soll.*

सर्पबन्ध m. *Schlangenfessel,* so v. a. *List, ein hinterlistiges Mittel.*

सर्पबल n. Titel eines Pariçishṭa *zum* Sâmaveda.

सर्पबलि m. und °कर्मन् n. *eine den* Sarpa *dargebrachte Spende.*

*सर्पभुज् m. 1) *Pfau.* — 2) *eine Schlangenart.*

*सर्पमाला f. *eine best. Pflanze.*

सर्पमालिन् m. N. pr. eines Ṛshi. v. l. सर्पिमालिन्.

सर्पयाग m. *Schlangenopfer.*

सर्पराज m. *Schlangenkönig* Gobh. 3,7,13.

सर्पराज्ञी f. 1) *Schlangenkönigin.* — 2) Pl. (resp. Du.) Bez. *der Verse* ṚV. 10,189 (resp. TS. 1,5,1) Âpast. Çr. 5,11,6. 12,1. 13,3. 15,6. 16,2. 27,9. 14, 21,13.

*सर्पलता f. *Piper Betle.*

*सर्पवल्ली f. desgl.

सर्पविद् Adj. *schlangenkundig.*

सर्पविद्या f. und सर्पवेद *Schlangenkunde.*

सर्पशिरस् m. *eine best. Stellung der Hand* Bharata im Comm. zu Deçîn. 8,72.

सर्पशीर्ष 1) Adj. *einen schlangenähnlichen Kopf habend* Vasishṭha 14,42. — 2) m. *eine best. Stellung der Hand.* — 3) n. *ein best. Backstein.*

सर्पशीर्षन् und °शीर्षिन् m. *ein best. Fisch* (*schlangenköpfig*) Âpast. 1,17,39 nebst v. l.

सर्पसत्त्र n. 1) *Schlangenopfer* (von Ganamegaja vollzogen). — 2) wohl so v. a. सर्पाणामयनम्; s. u. सर्प 2) *b*).

*सर्पसत्त्रिन् m. Bein. Ganamegaja's.

*सर्पसहा f. *eine best. Pflanze.*

सर्पसामन् n. Name verschiedener Sâman Ârsh. Br.

सर्पसुगन्धा f. *eine best. Pflanze.*

*सर्पहन् m. *Ichneumon.*

*सर्पहृदयचन्दन m. *eine Art Sandel.*

सर्पाक्ष 1) *m. *a) die Beere von Elaeocarpus Ganitrus.* — *b) Ophiorrhiza Mungos* Mat. med. 317. — 2) f. ई *eine best. Pflanze.* Nach Râgân. 7,93 = गन्धनाकुली, nach Bhâvapr. 1,220 = गण्डाली, nach 2,100 = नागफणी.

*सर्पाख्य m. 1) *Mesua Roxburghii.* — 2) *ein best. Knollengewächs.*

सर्पाङ्गाभिकृत n. *Geschwulst an einer Stelle, die von einer Schlange gestreift worden ist.*

*सर्पाङ्गी f. 1) *eine Art Pfeffer* Râgân. 6,17. — 2)

= नाकुली Bhâvapr. 1,174. — 3) *eine andere Pflanze*, = सर्पघातिनी.

*सर्पादनी f. *die Ichneumonpflanze* Râgân. 7,94.

सर्पान्त m. N. pr. eines der Söhne Garuḍa's.

सर्पापकारिन् m. N. pr. eines Räubers Ind. St. 14,139. Weber vermuthet सर्वा°.

सर्पाभ Adj. *schlangenähnlich* (Fische) Râgân. 7, 55. 57.

*सर्पारति m. Bein. Garuḍa's.

सर्पारि m. 1) *Pfau* Subhâsuitâv. 1754. — 2) *Ichneumon. — 3) Bein. Garuḍa's. °केतन m. Bein. Kṛshṇa's.

सर्पावास 1) m. *a) Schlangenlager. — b) Ameisenhaufe.* — 2) *n. *Sandel.*

*सर्पाशन m. *Pfau.*

सर्पास्य m. N. pr. eines Râkshasa.

सर्पाङ्कृति f. Bez. *des Abschnittes* TS. 5,5,10.

सर्पि 1) m. N. pr. eines Mannes. — 2) n. metrisch für सर्पिस् *Schmalz* Varâh. Jogaj. 7,12.

सर्पिका f. 1) *eine kleine Schlange* in *तोय°. — 2) N. pr. eines Flusses.

सर्पित n. *ein wirklicher Schlangenbiss.*

सर्पिन् 1) Adj. am Ende eines Comp. *schleichend, sich langsam hinbewegend.* शीतानिल° *wo ein kühler Wind einherstreicht* (Weg). — 2) *f. °णी *a) Schlangenweibchen. — b) ein best. Strauch* Râgân. 5,126. — *c)* Pañkat. 210,12 fehlerhaft für सर्पवाणी *Schlangenstimme.*

सर्पिरन्न Adj. *Schmalz essend.*

सर्पिरब्धि m. *Schmalzmeer.*

सर्पिरासुति Adj. *Schmalztrank schlürfend.*

सर्पिरिला f. N. pr. der Gattin eines Rudra.

सर्पिर्ग्रीव Adj. (f. ई) *schmalznackig.*

सर्पिर्मण्ड m. *der Schaum auf heisser Butter.*

सर्पिर्मालिन् m. N. pr. eines Ṛshi MBh. 2,4,10. v. l. सर्पनालिन्.

सर्पिर्मेहिन् Adj. *schmalzähnlichen Urin habend.*

*सर्पिष्क am Ende eines adj. Comp. von सर्पिस्.

*सर्पिष्काम्य, °म्यति *Schmalz mögen* P. 8,3,39, Sch.

*सर्पिष्कुण्डिका f. *Schmalztopf.*

*सर्पिष्टम n. Superl. von सर्पिस्.

*सर्पिष्टर n. Compar. von सर्पिस्.

*सर्पिष्टा f. und सर्पिष्ट्व n. Nom. abstr. zu सर्पिस् 1).

सर्पिष्मत् (Accent!) und सर्पिष्वत् Adj. *mit Schmalz versehen, mit Schmalz bereitet.*

सर्पिस् n. 1) *zerlassene Butter, Schmalz in flüssigem oder festem Zustande.* Auch Pl. — 2) *Wasser.

सर्पिःसमुद्र m. *das Schmalzmeer.*

*सर्पिस्सात् Adv. von सर्पिस्.

1. सर्पी f. s. u. सर्प.

2. सर्पी Adv. mit भू *zu einer Schlange werden.*

*सर्पीष्टि n. = सर्पीष्ट. Wohl fehlerhaft.

सर्पीतरज्ञन m. Pl. *die* Sarpa *und* Itaraǵana Gop. Br. 1,3,12. Âpast. Çr. 6,12,4. Vaitân.

सर्पीश्वर m. *Schlangenfürst.* °तीर्थ n. N. pr. eines Tîrtha.

*सर्पीष्ट n. *Sandel.*

*सर्पीषधि N. pr. eines buddh. Klosters.

*सर्ब्, सर्बति (गतौ).

*सर्भ्, सर्भति und सृभति (हिंसायाम्).

सर्भ m. *das Fliessen.*

सर्व 1) Adj. (f. आ) *a) ganz, all, jeder;* m. Sg. *Jedermann,* Pl. *Alle;* n. Sg. *Alles.* Bisweilen verstärkt durch विश्व und निखिल. गवां सर्वम् *Alles, was von den Kühen kommt;* सर्वे ऽपि *alle insgesammt* (vgl. den Gebrauch von अपि nach Zahlwörtern); सर्वेषामेव चतुर्णामपि so v. a. das einfache चतुर्णामपि. Mit einer Negation *nicht jeder, nicht Alles* und auch *kein, Nichts.* सर्वः को ऽपि *Jedermann, wer es auch sei,* 118,24. — *b) allerlei, allerhand, von welcher Art es auch sei.* — *c)* in Verbindung mit einem Adj. *ganz, in allen seinen Theilen, überall* und auch *aller—.* — 2) m. *a)* Bein. α) Kṛshṇa's. — β) Çiva's. — *b)* N. pr. α) eines Muni. — β) Pl. eines Volkes.

सर्वंसह 1) Adj. *Alles geduldig ertragend.* — 2) f. आ *a) die Erde* Ind. Antiq. 9,185. — *b) eine best.* Çruti S. S. S. 24.

सर्वंहर Adj. *Alles mit sich führend.*

सर्वक Adj. (*f. सर्विका) = सर्व 1) *a*).

*सर्वकभार्य Adj. = सर्विका भार्या यस्य.

सर्वकर्तर् Nom. ag. *der Hervorbringer von Allem* Kap. 3,56. Bein. *Brahman's. Nom. abstr. °कर्तृत्व n.

1. सर्वकर्मन् n. Pl. *Werke aller Art.* °कर्मसह Adj. *Werken aller Art gewachsen,* °कर्मकारिन् Adj. *W. a. A. vollbringend.*

2. सर्वकर्मन् 1) Adj. *alle Werke in sich enthaltend.* — 2) m. N. pr. eines Sohnes des Kalmâshapâda.

सर्वकर्मीण Adj. *sich mit Allem beschäftigend, alles Mögliche treibend, — verstehend* Bhatt. 4,25.

सर्वकाञ्चन Adj. *ganz von Gold.*

1. सर्वकाम m. Pl. *alle möglichen Wünsche, alles Gewünschte.*

2. सर्वकाम 1) Adj. *a) Alles wünschend.* — *b) alle Wünsche erfüllend.* — *c) alles Gewünschte besitzend.* — 2) m. N. pr. *a)* eines Sohnes des Ṛtuparṇa 107,10. — *b)* *eines Arhant.

सर्वकामगम Adj. *sich hinbewegend, wohin man auch wünschen mag,* MBh. 13,7,13. 107,21.

सर्वकामदुघ Adj. (f. आ) *alles Gewünschte melkend, —gewährend* MBh. 13,62,63. Bhâg. P. 4,19,7.

सर्वकामदुह् Adj. dass.

सर्वकाममय Adj. *voller Wünsche.*

*सर्वकामसमृद्ध m. s. सार्व°.

सर्वकामिक Adj. 1) *alle Wünsche erfüllend.* — 2) *aller Wünsche theilhaftig.*

सर्वकामिन् Adj. 1) *alle Wünsche erfüllend.* — 2) *ganz nach Wunsch verfahrend.* — 3) *aller Wünsche theilhaftig.*

*सर्वकाम्य, °काम्यति *Alles wünschen.*

सर्वकाम्य Adj. *von Allen geliebt.* Auch fehlerhaft für 2. सर्वकाम 1) *b*).

*सर्वकारक Adj.

सर्वकारण n. *die Ursache von Allem.* °कारण n. (falschlich auch m.) *die Ursache der Ursache von Allem.*

सर्वकारिन् Adj. *der Alles zu vollbringen im Stande ist.*

सर्वकाल° (Bhâg. P. 3,23,14) und °म् Adv. *zu jeder Zeit, stets* Comm. zu Âpast. Çr. 6,31,13. 8,15, 3. zu Vîsav. 221. Auch °काले. सर्वकालमित्र n. *ein Freund zu allen Zeiten* Mṛicch. 7,1. °विचारिन् *stets unentschlossen* Kâraka 53,13.

सर्वकाषम् Absol. mit कष् *völlig aufreiben.*

सर्वकृच्छ्र Adj. *allerlei Noth habend.*

सर्वकृत् Adj. *Alles hervorbringend* Hariv. 2,88,13.

*सर्वकृष्ण Adj. *ganz schwarz.*

*सर्वकेश m. N. pr. einer Oertlichkeit.

सर्वकेशक Adj. *vollständiges Haupthaar habend.*

*सर्वकेशिन् m. *Schauspieler (allerlei Haartracht habend)* Pat. zu P. 2,1,69, Vârtt. 5.

सर्वकेसर m. *Mimusops Elengi* Citat im Comm. zu Kir. 5,11.

सर्वक्रतु m. Pl. *Opfer irgend einer, jeglicher Art.* Nom. abstr. °ता f. Vgl. असर्वक्रतु.

सर्वक्रतुमय Adj. *alle Opfer in sich enthaltend.*

सर्वक्षय m. *Weltuntergang* Kâd. 2,74,8 (90,11).

*सर्वक्षार m. *eine Art Alkali* Râgân. 6,260.

सर्वक्षित् Adj. *in Allem wohnend.*

सर्वग 1) Adj. *überall befindlich, allgegenwärtig, überall verbreitet.* Nom. abstr. °त्व n. — 2) m. *a) *die Weltseele. — b)* *Bein. α) Brahman's. — β) Çiva's. — *c)* N. pr. eines Sohnes α) des Bhîmasena. — β) des Paurṇamâsa. — γ) des Manu Dharmasâvarṇika VP. 3,2,31. — 3) *f. आ *Fennich.* — 4) *n. *Wasser.*

1. सर्वगण m. *der ganze Haufe.*

2. सर्वगण und सर्वगण 1) Adj. *die Schaar vollzählig habend, eine volle Schaar bildend.* — 2) *n.

salzhaltiger Boden Râǵan. 6,106. v. l. सार्व°.

सर्वगत 1) Adj. = सर्वग 284,33. Çiç. 16,50. पप्रच्छानामयं चापि तयोः सर्वगतम् so v.a. *und er fragte, ob sie vollkommen gesund seien; यच्च किं चित्सर्वगतं भूमौ Alles, was sich auf Erden befindet.* Nom. abstr. °त्व n. — 2) m. N. pr. eines Sohnes des Bhîmasena.

सर्वगति f. *die Zuflucht Aller.*

1. सर्वगन्ध m. Pl. *Wohlgerüche aller Art* Hemâdri 1,434,22.

2. सर्वगन्ध 1) Adj. *alle Gerüche enthaltend.* — 2) m. n. *eine best. Mischung verschiedener wohlriechender Stoffe* Bhâvapr. 3,106. Hemâdri 2,*a*,44,4. 7. — 3) f. आ *ein best. wohlriechender Stoff.*

सर्वगन्धमय Adj. (f. ई) *alle Wohlgerüche in sich enthaltend* Hemâdri 1,434,21.

सर्वगन्धवह् Adj. *Gerüche aller Art bringend* (der Wind) M. 1,76.

सर्वगन्धिक Adj. *aus allen Wohlgerüchen bestehend.*

सर्वगम्भीर Adj. *der allertiefste* Text zu Lot. de la b. l. 176.

सर्वगवी f. Pl. *alle Kühe* Comm. zu Âpast. Çr. 9,1,23.

सर्वगायत्र Adj. *ganz aus Gâjatrî bestehend.*

सर्वगिल Adj. *Alles verschlingend;* m. N. pr. eines Ministers Kampaka 422.

सर्वगु Adj. *sammt allen Rindern.*

सर्वगुण Adj. *auf alle untergeordneten Theile sich erstreckend, durchaus gültig.*

सर्वगुणविग्रहिगर्भ m. N. pr. eines Bodhisattva.

*सर्वगुणसंचयगत m. *ein best.* Samâdhi (buddh.).

सर्वगुणालंकारव्यूह् m. *ein best.* Samâdhi (buddh.) Saddh. P.

सर्वगुणिन् Adj. *alle Vorzüge besitzend.*

सर्वगुरु Adj. *aus lauter Längen bestehend.*

सर्वगुह्यमय Adj. *alle Mysterien in sich enthaltend.*

सर्वगृह्य Adj. *sammt allen Hausgenossen.*

*सर्वग्रन्थि m. und *°क n. *die Wurzel vom langen Pfeffer* Râǵan. 6,23.

सर्वग्रह् m. *das auf einmal zu sich Nehmen* (von Speisen), — *Verschlucken* Karaka 258,1.

सर्वग्रहरूपिन् Adj. etwa *den Charakter aller Planeten habend* (Kṛshṇa).

सर्वग्रास Adj. *Alles verschlingend.*

सर्वग्रासम् Absol. mit ग्रस् so v. a. *mit Haut und Haar verschlingen.*

सर्वकष 1) Adj. (f. आ) *a) den ganzen Menschen aufreibend, überaus hart, — grausam* Bâlar. 111, 15. 137,16. 171,8. Harshaḱ. 222,21 (524,2). Mahâvîrak. 17,13. Bhâm. V. 4,2. Z. d. d. m. G. 36,530. Râǵat. 8,1615. Subhâshitâv. 641. — *b) überall hindringend* Bhaṭṭ. 6,103. 19,28. — 2) f. आ Titel von Mallinâtha's Commentar zum Çiçupâlavadha.

*सर्वकक्षा f. N. pr. einer Tantra-Gottheit (buddh.).

सर्वकचण्डाल m. N. pr. eines Mâraputra.

सर्वकरु m. N. pr. eines Mannes.

*सर्वकर्मीण Adj. *ganz aus Leder gemacht.*

सर्वकल्कृन्दक Adj. *Alles gewinnend, — für sich einnehmend.* Nach Nîlak. *alle Wünsche erfüllend.*

सर्वज Adj. (f. आ) 1) *wo auch immer entstanden* Âpast. Çr. 13,18,9. — 2) *aus allen drei humores entstanden, daran krank.*

सर्वजन m. *Jedermann* 176,7. 181,24.

सर्वजनता f. dass.

सर्वजनप्रिय 1) Adj. *Jedermann lieb.* — 2) *f. आ *eine best. Heilpflanze,* = ऋद्धि.

सर्वजनीन Adj. 1) *Jedermann heilsam.* — 2) *gegen Jedermann gerichtet, J. betreffend.* — 3) *Jedermann eigen* Sâj. zu RV. 1,113,16. Nom. abstr. °त्व n.

*सर्वजनीय Adj. = सर्वेषां ज्ञानाय हितः.

सर्वजन्मन् Adj. *von aller Art.*

सर्वजय 1) m. *vollständiger Sieg.* — 2) f. आ *a) *Canna indica* Mat. med. 317. — *b) eine best. Begehung der Frauen.*

सर्वजागत Adj. *ganz aus Ǵagatî bestehend* Çat. Br. 11,5,2,9.

सर्वजित् 1) Adj. *a) Alle besiegend. — b) alle* (drei) *Humores besiegend* Karaka 6,24. — 2) m. *a) der Tod* Karaka 2,2. — *b) ein best.* Ekâha Vaitân. — *c) das 21ste Jahr im 60jährigen Jupitercyclus. — d)* N. pr. eines Mannes.

सर्वजीव m. *die Seele von Allem.*

सर्वजीवमय Adj. *die Seele von Allem seiend.*

सर्वजीविन् Adj. *dessen Ahnen* (d. i. *Vater, Grossvater und Urgrossvater*) *sämmtlich leben.*

सर्वज्ञ 1) Adj. (f. आ) *allwissend* (von Göttern und Menschen gesagt, insbes. von Ministern und Philosophen). — 2) m. *a) *ein* Buddha. — *b) *ein* Arhant *bei den* Ǵaina. — *c)* Bein. Çiva's. — *d)* N. pr. und Bein. verschiedener Männer. °भट्ट Ind. St. 15,401. — 3) f. आ *a)* Bein. der Durgâ. — *b)* N. pr. einer Jogini (*Fee*) Hemâdri 2,*a*,96,17. 18.

सर्वज्ञता f. (41,15) und °ज्ञत्व n. (259,1) *Allwissenheit.*

*सर्वज्ञदेव m. N. pr. eines Gelehrten.

सर्वज्ञनारायण m. N. pr. eines Gelehrten.

सर्वज्ञपुत्र m. Bein. Siddhasena's Ind. St. 15,279.

सर्वज्ञमित्र m. N. pr. verschiedener Personen.

सर्वज्ञंमन्य Adj. *sich für allwissend haltend.* Nom. abstr. °ता f.

सर्वज्ञरामेश्वरभट्टारक m. N. pr. eines Autors.

सर्वज्ञवासुदेव m. N. pr. eines Dichters.

सर्वज्ञविष्णु m. N. pr. eines Philosophen.

सर्वज्ञश्रीनारायण m. N. pr. eines Autors.

सर्वज्ञातर् Nom. ag. *allwissend.* Nom. abstr. °तृत्व n. *Allwissenheit.*

सर्वज्ञात्मगिरि m. und सर्वज्ञात्ममुनि m. N. pr. eines Autors.

सर्वज्ञान 1) *m. N. pr. eines Gottes (buddh.). — 2) n. Titel eines Tantra.

सर्वज्ञानमय Adj. *alles Wissen in sich enthaltend.*

सर्वज्ञानोत्तम n. Titel eines Tantra.

सर्वज्ञानोत्तरवृत्ति f. Titel eines Werkes Burnell, T.

सर्वज्यानि f. *vollständiger Verlust der Habe, vollkommener Ruin* Âpast. Çr. 9,8,2. Saṁhitopan. 7,5.

सर्वज्योतिषसंग्रह m. Titel eines Werkes.

सर्वज्योतिस् m. *ein best.* Ekâha.

सर्वज्वर m. *Fieber aller Art* oder *ein aus den sämmtlichen humores entstandenes Fieber.* °क्वर (Mat. med. 97) und ज्वरापक्वर Adj. *ein solches vertreibend.*

सर्वत Adj. (f. आ) etwa *allseitig* Maitr. S. 1,6,3 (90,2).

सर्वतःपाणिपाद् Adj. *überall Hände und Füsse habend* Vishṇus. 97,4.

सर्वतथागतव्यवलोकन m. *ein best.* Samâdhi Kâraṇḍ. 77,16.

सर्वतनु und °तनू Adj. *an Leib* oder *Person vollständig.*

1. सर्वतन्त्र n. Pl. *alle Doctrinen* Hemâdri 1, 824, 13. 14.

2. *सर्वतन्त्र Adj. = सर्वं तन्त्रमधीते वेद वा.

सर्वतन्त्रमय Adj. etwa *alle Doctrinen enthaltend* Hemâdri 1,824,14.

सर्वतन्त्रसिद्धान्त m. *ein Dogma, welches alle Doctrinen (Systeme) anerkennen,* Karaka 3,8. Nyâyas. 1,28.

सर्वतपोमय Adj. *alle Kasteiungen in sich enthaltend.*

सर्वतमोनुद् Adj. *alle Finsterniss verscheuchend* (die Sonne) MBh. 3,307,17.

*सर्वतर Compar. von सर्व.

सर्वतश्चक्षुस् Adj. *seine Augen überall habend.*

*सर्वतःश्रुभा f. *Fennich.*

सर्वतःश्रुतिमत् Adj. *überall Ohren habend.*

सर्वतस् Adv. 1) *von allen Seiten, nach allen Seiten hin, allenthalben, allerwärts, überall.* — 2) *ringsum,* mit Acc. 227,3. 5. — 3) *vollständig, vollkommen, ganz und gar.* — 4) = सर्वस्मात् oder

सर्वेभ्यस् von jedem, von Jedermann, vor J. u. s. w.

सर्वतःसर्वेन्द्रियशक्ति Adj. bei dem sämmtliche Organe allerwärts wirken Vishṇus. 97,4.

सर्वता f. Ganzheit, Gesammtheit Njâjam. 10,2,5.

सर्वताति f. 1) Gesammtheit. Loc. °ताता in Gesammtheit, insgemein, alle zusammen; überhaupt, durchaus. — 2) Vollzähligkeit, Vollständigkeit, unversehrter Zustand.

*सर्वतापन m. der Liebesgott.

*सर्वतिक्ता f. Solanum indicum Râǵan. 4,135.

सर्वतीक्ष्ण Adj. ganz scharf.

सर्वतीर्थ 1) n. Pl. alle heiligen Badeplätze. — 2) N. pr. eines Dorfes.

सर्वतीर्थमय Adj. (f. ई und metrisch या) alle heiligen Badeplätze in sich enthaltend Hemâdri 1, 83,13.

सर्वतीर्थात्मक Adj. dass.

सर्वतेजस् m. N. pr. eines Sohnes des Vjushṭa.

सर्वतेजोमय Adj. (f. ई) allen Glanz in sich vereinigend.

सर्वतोऽक्षिशिरोमुख Adj. überall Augen, Kopf und Mund habend Vishṇus. 97,4.

सर्वतोगामिन् Adj. überall hindringend.

सर्वतोदिक्क Adj. überallhin gerichtet, allseitig Comm. zu Ǵaim. 1,1,13. °म् Adv.

सर्वतोदिशम् Adv. nach allen Richtungen hin, von a. R. her.

सर्वतोधुर् Adj. überall voranstehend Baudh. 1, 10,18,7.

सर्वतोभद्र 1) Adj. durchweg erfreulich, — lieblich u. s. w. — 2) m. a) *Azadirachta indica Râǵan. 9,7. — b) *Bambusrohr. — c) ein best. Parfum. — d) eine best. Tempelform. — e) eine künstliche Strophe, in der jede Pâda-Hälfte, umgekehrt gelesen, die andere Hälfte darstellt, Çiç. 19,41. n. Kâvjapr. 253,3. — f) eine Art Räthsel. — g) *Vishṇu's Wagen. — h) N. pr. eines Berges. — 3) f. या a) Gmelina arborea Bhâvapr. 3,51. — b) *eine Art Dioscorea. — c) *Schauspielerin. — 4) n. a) ein Gebäude mit durchlaufenden Gallerien ringsumher. — b) ein best. Diagramm. — c) eine best. Art zu sitzen. — d) N. pr. eines Göttergartens.

सर्वतोभद्रक 1) Adj. mit क्षेत्र m. ein Schnitt bei fistula in ano, durch welchen der After in vier Lappen getheilt wird. — 2) m. eine best. Tempelform. — 3) *f. °द्रिका Gmelina arborea Râǵan. 9,35.

सर्वतोभद्रचक्र n. 1) ein best. Diagramm. — 2) Titel Opp. Cat. 1. °व्याख्यान n. desgl.

सर्वतोभद्रदेवतास्थापनप्रयोग m. und °भद्रप्रयोग m. Titel Burnell, T.

सर्वतोभाव m. das Ringsumsein.

सर्वतोमार्गम् Adv. nach allen Richtungen.

सर्वतोमुख 1) Adj. (f. ई) a) nach allen Seiten das Gesicht habend, überallhin gekehrt. — b) allseitig, vollkommen, vollständig. — 2) m. a) eine best. Truppenaufstellung. — b) *die Seele. — c) *Bein. α) Brahman's. — β) Çiva's. — d) *ein Brahmane. — e) *der Himmel. — 3) n. a) Wasser. — b) *der Luftraum.

सर्वतोविलास m. Titel eines Commentars Burnell, T.

सर्वतोवृत्त Adj. allgegenwärtig.

सर्वत्याग m. 1) vollständige Entsagung Mahâvîraḱ. 24,9. — 2) Verlust — Einbusse von Allem Ḱâraka 61,3.

सर्वत्र Adv. 1) überall, stets, in allen Fällen, jederzeit. Verstärkt सर्वत्रापि, सर्वत्र सर्वदा, सर्वथा सर्वत्र सर्वदा. Mit einer Negation in keinem Falle. — 2) = सर्वस्मिन्; mit einer Negation für Nichts u. s. w.

सर्वत्रग 1) Adj. (f. या) überall hindringend, allgegenwärtig. — 2) m. N. pr. eines Sohnes a) eines Manu Hariv. 1,7,72. — b) des Bhîmasena.

सर्वत्रगत Adj. auf Alles sich erstreckend, allgemein, vollkommen.

सर्वत्रगामिन् 1) Adj. in Alles dringend Lalit. 361,10. — 2) *m. Wind.

सर्वत्रसह्य n. Allgegenwart.

सर्वत्रापि Adj. (f. eben so) überallhin reichend.

सर्वत्रैष्टुभ Adj. ganz aus Triṣhṭubh bestehend Ǵat. Br. 14,5,2,9.

सर्वत्व n. Ganzheit, Gesammtheit, Vollständigkeit.

सर्वथा Adv. 1) in allen Fällen, jedenfalls, durchaus. Verstärkt सर्वथापि, सर्वथा सर्वत्र सर्वदा; mit einer Negation in keinem Falle, durchaus nicht. — 2) auf jegliche Weise, auf welche Weise es auch sei, wie immer auch 59,21. — 3) vollständig, im höchsten Maasse, ganz und gar.

सर्वथाविषय Adj. in beliebiger Weise sich äussernd, — erscheinend.

सर्वद् Adj. (f. या) Alles verleihend Ind. St. 15,288.

सर्वदण्डधर Adj. Jedermann strafend (Çiva).

सर्वदमन 1) Adj. Alles oder Alle bändigend. — 2) m. a) Bein. Bharata's, des Sohnes der Çakuntalâ. — b) N. pr. eines Asura.

*सर्वदराज m. N. pr. eines Fürsten.

सर्वदर्शन Adj. allschauend.

सर्वदर्शनसंग्रह m. Titel eines Werkes.

सर्वदर्शिन् 1) Adj. allsehend. — 2) *m. a) ein Buddha. — b) ein Arhant bei den Ǵaina.

सर्वदा Adv. allezeit, stets. Verstärkt सर्वत्र सर्वदा, सर्वथा सर्वदा सर्वत्र; mit einer Negation niemals.

सर्वदातर् Nom. ag. Allgeber. Nom. abstr. °तृत्व n. Sây. zu ṚV. 9,1,3.

सर्वदास m. N. pr. eines Dichters.

सर्वदाह m. vollständiges Verbrennen Âpast. Çr. 9,15,8.

सर्वदिक्सुखम् Adv. nach allen Weltgegenden hin Ǵaṭṭ. 1,18.

*सर्वदुःखक्षय m. das Verschwinden aller Leiden als Umschreibung von मोक्ष die letzte Erlösung.

सर्वदुष्टान्तकृत् Adj. alle Bösewichter vernichtend.

सर्वदृश् 1) Adj. allsehend. — 2) f. Pl. alle Augen, so v. a. alle Sinnesorgane.

सर्वदेवतामय Adj. (f. ई) alle Gottheiten in sich enthaltend.

सर्वदेवत्य Adj. alle Götter darstellend, — bedeutend, sämmtlichen Göttern zugeeignet.

सर्वदेवमय Adj. (f. ई) alle Götter in sich enthaltend, — repräsentirend.

*सर्वदेवमुख m. (!) Bein. Agni's.

सर्वदेवकृताशन Adj. das für alle Götter bestimmte Opfer verzehrend; m. Bein. Agni's R. 1, 38,17.

सर्वदेवात्मक und °देवात्मन् Adj. die Natur aller Götter habend, alle Götter in sich enthaltend.

सर्वदेवीमयी Adj. f. alle Göttinnen in sich enthaltend, — repräsentirend Hemâdri 1,434,6.

सर्वदेवेश m. Herr aller Götter (Çiva).

सर्वदेशवृत्तान्तसंग्रह m. Titel eines Werkes.

सर्वदेशीय Adj. aus jeglichem Lande stammend.

सर्वदेश्य Adj. an jeglicher Stelle stehend.

सर्वदैवत्य Adj. alle Götter darstellend, — repräsentirend Çaṁk. zu Bṛh. Âr. Up. S. 59.

सर्वदैवसह्य n. das zu aller Zeit Sein.

सर्वद्रष्टर् Nom. ag. Allschauer, allsehend.

*सर्वद्यच् Adj. zu Allen hingerichtet.

सर्वद्वारिक Adj. einem kriegerischen Zuge nach allen Weltgegenden günstig Ind. St. 14,356.

*सर्वधनिन् Adj. im Besitz aller Güter Pat. zu P. 2,1,69, Vârtt. 5.

*सर्वधन्विन् (Conj.) m. der Liebesgott.

सर्वधर 1) m. N. pr. eines Lexicographen. — 2) n. Titel eines Werkes.

सर्वधर्मन् m. N. pr. eines Fürsten VP. 3,2,31.

*सर्वधर्मपदप्रभेद m. ein best. Samâdhi (buddh.).

सर्वधर्मप्रकाश m. Titel eines Werkes.

सर्वधर्मप्रवेशन m. ein best. Samâdhi Kâraṇḍ. 77,11.

*सर्वधर्मप्रवेशमुद्रा f. ein best. Samâdhi (buddh.).

सर्वधर्ममय Adj. *alle Gesetze in sich enthaltend.*

*सर्वधर्ममुद्रा f. *ein best.* Samâdhi (buddh.).

सर्वधर्मविद् Adj. *alle Gesetze kennend* M. 8,63. Chr. 211,7.

*सर्वधर्मसमता f. und *°धर्मसमवशरणसागरमुद्रा f. Namen von Samâdhi (buddh.).

*सर्वधर्मोत्तरघोष m. N. pr. eines Bodhisattva.

सर्वधा Adj. *all-labend.*

सर्वधामन् n. *die Wohnstätte —, Heimat von Allem.*

सर्वधारिन् m. *das 22ste Jahr im 60jährigen Jupitercyclus.*

*सर्वधुरावह् Adj. als Erklärung von सर्वधुरीण.

*सर्वधुरीण Adj. *zu jedem Anspann tauglich.*

सर्वनर m. *Jedermann* 268,28.

1. सर्वनामन् n. *Pronomen* Âpast. 1,14,23.

2. सर्वनामन् Adj. *alle Namen habend.*

सर्वनामस्थान n. *eine Casusendung, vor welcher der Stamm in starker Form erscheint.*

सर्वनाश m. 1) *vollständiger Mangel.* — 2) *Untergang von Allem, vollständiger Ruin, Verlust von Allem.* Acc. mit कर् *Alles zu Grunde gehen lassen.*

सर्वनिक्षेपा f. *eine best. Zählmethode.* Vgl. सर्वविक्षेपता.

सर्वनिधन m. *ein best.* Ekâha.

सर्वनियन्तर् Nom. ag. *Allbändiger.* Nom. abstr. °तृत्व n. 259,1.

सर्वनियोजक Adj. *Alle antreibend, — anweisend* (Vishṇu).

सर्वनिलय Adj. *überall seine Wohnstätte habend.*

सर्वनिवरणविष्कम्भिन् m. N. pr. eines Bodhisattva. सर्वणीवरण° fehlerhaft Kâraṇḍ. 1,15. 8,12. fgg.

सर्वदृढ् m. N. pr. eines Mannes.

*सर्वदम und *°दमन m. Bein. Bharata's, Sohnes der Çakuntalâ.

सर्वपटमय Adj. *aus Zeugen aller Art verfertigt* Vîsav. 172,6.

सर्वपति m. *Herr von Allem.*

*सर्वपत्त्रीण Adj. *den ganzen Wagen einnehmend.*

सर्वपथीन Adj. (f. आ) 1) *den ganzen Weg einnehmend* Çiç. 12,57. — 2) *sich überall verbreitend, überall berühmt* Comm. zu Çiç. 10,8. Nom. abstr. °ता f. Hemâdri 1,130,4.

सर्वपद् Adj. (stark °पाद्) *allfüssig.*

सर्वपद् n. Pl. oder am Anfange eines Comp. *Wörter aller Art.*

सर्वपद्धति f. Titel eines Werkes.

*सर्वपरिफुल्ल Adj. *ganz aufgeblüht.*

सर्वपरुस् Adj. *alle Gelenke habend.*

सर्वपरोक्ष Adj. (f. आ) *sich der Wahrnehmung Aller entziehend* Saṁhitopan. 6,8.

1. सर्वपशु m. 1) *ein ganzes Vieh* als N. pr. eines Dummkopfes. — 2) Pl. *alle Thieropfer.*

2. सर्वपशु Adj. *für alles Vieh* (d. i. *Thieropfer*) *geeignet, ganz aus Thieropfer bestehend.*

*सर्वपा f. N. pr. der Gattin Bali's.

*सर्वपाञ्चालक Adj. *ganz aus Pañkâla bestehend* u. s. w.

*सर्वपात्रीण Adj. *die ganze Schüssel füllend.*

सर्वपाद् m. N. pr. eines Mannes.

सर्वपारशव Adj. *ganz von Eisen.*

सर्वपार्षद् n. *ein von allen grammatischen Schulen anerkanntes Lehrbuch.* Nom. abstr. °त्व n. Sarvad. 145,22.

सर्वपालक Adj. Subst. *Allhüter, Allbeschützer.*

सर्वपुण्य Adj. *vollkommen —, in allen seinen Theilen schön.*

सर्वपुण्यसमुच्चय m. *ein best.* Samâdhi (buddh.) Saddh. P.

सर्वपुरक्षेत्रमाहात्म्य n. Titel eines Werkes.

सर्वपुरुष und °पूरुष Adj. *alle Männer habend* u. s. w.

सर्वपूत Adj. *durchweg rein.*

सर्वपूरक Adj. *Alles erfüllend.*

*सर्वपूर्णत्व n. *Vollständigkeit, Vollauf.*

सर्वपूर्तिकारस्तव m. Titel Opp. Cat. 1.

1. सर्वपूर्व Adj. *der allererste* Pat. zu P. 6,2,36, Vârtt. 2.

2. सर्वपूर्व Adj. *dem ein beliebiger* (Laut) *vorangeht.*

सर्वपृथ्वीमय Adj. *die ganze Erde in sich enthaltend* Hemâdri 2,*a*,122,12.

सर्वपृष्ठ 1) Adj. (f. आ) *mit allen (sechs)* Pṛshṭha *versehen; vgl.* पृष्ठ 4). — 2) f. आ *ein best. Opfer* Baudh. 1,2,14.

सर्वपृष्ठक्षौत्रप्रयोग m. und °पृष्ठास्तोर्यामप्रयोग m. Titel Burnell, T.

सर्वप्रकार 1) Adj. *in allen Formen bestehend* Sarvad. 52,21. — 2) °म् Adv. *auf jegliche Weise, in jeglicher Beziehung* Mârk. P. 62,31.

सर्वप्रत्यक्ष Adj. (f. आ) *Allen vor Augen liegend* Saṁhitopan. 6,4.

सर्वप्रत्ययमाला f. Titel eines Werkes Opp. Cat. 1.

सर्वप्रथमम् Adv. *vor Allen, zu allererst* Lalit. 523,14 (कस्मायकं zu lesen). 524,2 (तस्मायकं zu lesen). 525,17. 18.

सर्वप्रद Adj. (f. आ) *Alles verleihend.*

सर्वप्रभु m. *Allherr.*

सर्वप्रयत्न m. *jegliche Anstrengung.* Instr. so v. a. *mit Anspannung aller Kräfte, alles Ernstes* Hemâdri 2,*a*,71,17. Vgl. सर्वयत्न.

सर्वप्राण, Instr. so v. a. *aus Leibeskräften.*

सर्वप्राप्ति f. *das Erreichen von Allem* Kap. 5,104.

सर्वप्रायश्चित्त 1) Adj. (f. ई) *Alles gut machend.* — 2) n. *a*) *eine Sühne für Alles* Gaut. — *b*) *eine best. Spende in dem* Âhavanîja Âpast. Çr. 3,11,1. 9,1, 11. 12,7. 16,6. 20,10.

सर्वप्रायश्चित्तलक्षण n. Titel Burnell, T.

सर्वप्रायश्चित्ति f. *vollständige Gutmachung* 21,8.

सर्वप्रायश्चित्तीय Adj. von सर्वप्रायश्चित्त 2) *b*) Vaitân.

सर्वफलत्यागचतुर्दशी f. *ein best. 14ter Tag.* °व्रत n. *eine best. Begehung.*

सर्वबल n. *eine best. hohe Zahl* (buddh.).

सर्वबाहु m. *eine best. Art zu kämpfen.*

सर्वबाह्य Adj. *der alleräusserste.*

सर्वबीज n. *der Same von Allem.*

*सर्वबीजिन् Adj. *allen Samen enthaltend* Pat. zu P. 2,1,69, Vârtt. 5.

सर्वबुद्धक्षेत्रसंदर्शन m. *ein best.* Samâdhi Kâraṇḍ. 17,11 (क्षत्र st. क्षेत्र fehlerhaft).

*सर्वबुद्धविषयावतार m. Titel eines buddh. Sûtra.

सर्वबुद्धसंदर्शन m. *eine best. buddh. Welt.*

सर्वभक्त 1) Adj. (f. आ) *a*) *Alles* (ohne Auswahl) *essend, — verzehrend.* Nom. abstr. °त्व n. Baudh. 2, 4,5. — *b*) *was ganz aufgezehrt wird* Âpast. Çr. 8, 16,12. 12,28,10. — 2) *f. आ *Ziege.*

सर्वभक्षिन् und सर्वभक्ष्य (fehlerhaft) Adj. = सर्वभक्त 1) *a*).

सर्वभट्ट m. N. pr. eines Autors.

सर्वभयंकर Adj. *Alle in Schrecken jagend.*

सर्वभवारणि f. *das Reibholz* (so v. a. *Grund, Ursache*) *aller Wohlfahrt.*

सर्वभवोत्तारण m. *ein best.* Samâdhi Kâraṇḍ. 77,15.

सर्वभाव m. (adj. Comp. f. आ) 1) *das ganze Herz, die ganze Seele;* so v. a. *volle Befriedigung* Bâlar. 210,7. Instr. Sg. (Bhag. 15,19), Pl. (Pañkar. 4,2,20) und सर्वभाव° *von ganzem Herzen, mit ganzer Seele.* — 2) Pl. *alle Dinge, Alles* Maitrjup. 6,25. M. 6,80.

सर्वभावन Adj. *Alles werden lassend, — hervorbringend.*

सर्वभावाधिष्ठातर् Nom. ag. *das Oberhaupt aller Wesen.* Nom. abstr. °तृत्व n.

*सर्वभास Adj.

सर्वभुज् Adj. = सर्वभक्त 1) *a*).

सर्वभूत 1) Adj. °भूत *überall seiend* VP. 5,20,38. 38,69. 6,8,18. Mârk. P. 101,14. — 2) n. Pl. oder am Anfange eines Comp. *alle Wesen* Taitt. Âr. 10,67,2. Chr. 46,28. 57,25. 76,10. 84,5. 88,6. Mit einer Negation *kein Wesen.*

सर्वभूतगुहाशय Adj. *im Herzen aller Wesen wohnend* ÇVETÂÇV. UP. 3,11.

सर्वभूतदमन 1) Adj. *alle Wesen bändigend* TAITT. ÂR. 10,44. — 2) f. सर्वदमनी *eine Form der* Durgâ HEMÂDRI 2,a,86,11. 12.

सर्वभूतपितामह m. Bein. Brahman's.

सर्वभूतमय Adj. (f. ई) *alle Wesen in sich enthaltend, — repräsentirend.*

सर्वभूतरुतयकृणी f. *eine Art Schrift (die Laute aller Wesen umfassend).*

सर्वभूतात्मक Adj. *alle Wesen in sich schliessend.*

सर्वभूतात्मन् m. *die Seele aller Wesen.*

सर्वभूतात्मभूत Adj. *die Seele aller Wesen seiend.*

सर्वभूताधिपति m. *der Oberherr aller Wesen* (Vishṇu).

सर्वभूतान्तक Adj. *alle Wesen vernichtend.*

सर्वभूतान्तरात्मन् m. *die Seele aller Wesen.*

1.*सर्वभूमि f. *die ganze Erde.*

2. सर्वभूमि Adj. *dem die ganze Erde gehört.*

सर्वभोगीण Adj. *Allen zum Genuss (Vortheil) dienend* BHATT.

सर्वभोग्य Adj. dass.

सर्वभौम fehlerhaft für सार्वभौम.

सर्वमङ्गल 1) Adj. *jegliches Glück bringend* PAÑKAR. 1,10,71. — 2) f. आ *a)* Bein. der Durgâ. Auch auf Lakshmî übertragen. — *b)* Titel verschiedener Werke OPP. Cat. 1. — 3) n. Pl. *Alles was Glück bringt.*

सर्वमण्डलसाधनी f. Titel eines Werkes.

सर्वमनोरम Adj. (f. आ) *Jedermann erfreuend* 84,12.

सर्वमन्त्रोपयुक्तपरिभाषा f. Titel eines Werkes BURNELL, T.

सर्वमय Adj. (f. ई) *Alles in sich enthaltend.*

*सर्वमलापगत m. *ein best.* Samâdhi (buddh.).

सर्वमहत् Adj. 1) *der allergrösste.* Compar. °महत्तर *grösser als alle übrigen* Spr. 3043. — 2) * *durchweg gross.*

सर्वमांसाद Adj. *Fleisch jeglicher Art essend* M. 5,15.

*सर्वमागधक Adj. *ganz aus* Magadha *bestehend u. s. w.*

सर्वमातर् f. *Allmutter.* Du. zu रोदसी MBu. 5,76,8.

सर्वमात्रा f. *ein best. Metrum.*

सर्वमान्यचम्पू f. Titel eines Werkes.

सर्वमाय m. N. pr. eines Râkshasa MAHÂVÎRAK. 9,2.

सर्वमारमण्डलविधंसनकरी f. *ein best. Strahl* (buddh.).

सर्वमित्र m. 1) *Jedermanns Freund.* — 2) N. pr. eines Mannes.

सर्वमुख Adj. *überallhin gerichtet.* Nom. abstr. °त्व n. ÇAÑK. zu BHR. ÂR. UP. S. 20.

सर्वमूर्ति Adj. *allgestaltet* VP. 6,4,40.

सर्वमूर्धन्य m. N. pr. eines Autors mystischer Gebete bei den Çâkta.

*सर्वमूल्य n. *Otterköpfchen.*

*सर्वमूषक m. *die (Alles hinwegraffende) Zeit.*

सर्वमृत्यु m. *allgemeiner Tod.*

सर्वमेध m. 1) *Alldarbringung, ein zehntägiges* Soma-*Opfer* VAITÂN. — 2) *jedes Opfer.* — 3) Titel einer Upanishad.

सर्वमेध्य Adj. *durchweg rein.* Nom. abstr. °त्व n. VASISHṬHA 28,6.

सर्वभरि Adj. *Alles erhaltend, — ernährend.*

सर्वयज्ञ m. 1) *jedes Opfer (ohne* Soma nach dem Comm.). — 2) Pl. *alle Opfer.*

सर्वयत्न n. *jegliche Anstrengung.* Instr. so v. a. *mit Anspannung aller Kräfte, alles Ernstes* 185, 18. Vgl. सर्वप्रयत्न.

सर्वयत्नवत् Adj. *sich jegliche Mühe gebend.*

सर्वयन्त्रिन् Adj. *mit allem Geräthe versehen.*

सर्वयमक n. *lautliche Uebereinstimmung aller vier Stollen.* Beispiel BHATT. 10,19.

सर्वयोनि f. *die Quelle von Allem.* Nom. abstr. °त्व n.

सर्वरक्षण Adj. *vor Allem behütend.*

सर्वरत्न 1) m. N. pr. eines Mannes. — 2) f. आ eine best. Çruti S. S. S. 24.

*सर्वरत्नक m. *einer der 9 Schätze bei den* Gaina *und die demselben vorstehende Gottheit.*

सर्वरत्नमय Adj. 1) *aus allen Juwelen gebildet.* — 2) *aus lauter Juwelen zusammengesetzt, ganz mit Juwelen besetzt.*

सर्वरथा Adv. *mit dem ganzen Wagengefolge.*

1. सर्वरस m. 1) Pl. oder am Anfange eines Comp. *Flüssigkeiten —, Säfte aller Art.* — 2) *jeglicher Geschmack.* — 3) Pl. *wohlschmeckende Sachen aller Art.* — 4) * *salziger Geschmack.* — 5) * *das Harz der Vatica robusta* BHÂVAPR. 1,187 neben dem richtigen सर्जरस.

2. सर्वरस Adj. 1) *alle Säfte enthaltend.* — 2) * *klug, gelehrt.*

सर्वराज् m. *Allkönig.*

सर्वराजेन्द्र 1) m. *das Oberhaupt aller Fürsten* als Bez. *eines best. göttlichen Wesens.* — 2) f. आ *eine best. Fingerstellung* KÂRAṆḌ. 74,18.

सर्वरात्र (*m.) *die ganze Nacht.* Acc. und सर्वरात्र° *die ganze Nacht über* ÇIÇ. 11,18. VÂSAV. 255,3.

*सर्वराल m. 1) *das Harz der Vatica robusta* H. an. 4,434. Vgl. सर्वरस. — 2) *ein best. musikalisches Instrument* ebend.

सर्वरुतकौशल्य *ein best.* Samâdhi (buddh.).

सर्वरुतसंग्रहणिलिपि (!) f. *eine best. Art zu schreiben.*

सर्वरूप (AV. 9,7,25. 26) und सर्वरूप Adj. (f. आ) 1) *alle Farben habend.* — 2) *alle Gestalten —, alle Formen habend, — annehmend.* Nom. abstr. °ता f. Comm. zu GAIM. 4,4,10. — 3) *von allen Arten.*

सर्वरूपसंदर्शन m. *ein best.* Samâdhi (buddh.) SADDH. P. 243.

सर्वरूपिन् Adj. = सर्वरूप 2).

सर्वरोग° *Krankheiten aller Art.*

सर्वरोहित Adj. *ganz roth.*

*सर्वर्तु m. *Jahr.*

सर्वर्तुक Adj. *jeglicher Jahreszeit entsprechend, in j. J. vorhanden* HEMÂDRI 1,434,10. PAÑKAD.

सर्वर्तुकवन n. N. pr. eines *Waldes.*

*सर्वर्तुपरिवर्त m. *Jahr.*

सर्वलक्षण° *alle günstigen Zeichen.*

सर्वलक्षणतात्पर्य n. Titel eines Werkes OPP. Cat. 1.

सर्वलघु Adj. *aus lauter Kürzen bestehend.*

*सर्वला f. *Spiess, Wurfspiess.*

सर्वलिङ्ग Adj. *alle Geschlechter habend, adjectivisch gebraucht.* Nom. abstr. °ता f.

सर्वलिङ्गप्रदातर् Nom. ag. *mildthätig gegen Angehörige jeglichen Glaubens* MBh. 12,61,12.

सर्वलिङ्गसंन्यासनिर्णय m. und °लिङ्गसाधनी f. Titel von Werken.

*सर्वलिङ्गिन् m. *Ketzer* oder *Sectirer.*

सर्वली f. *Spiess, Wurfspiess.*

सर्वलुण्टाक m. fingirtes Nom. pr. eines *diebischen* Beamten KÂMPAKA 421. fg.

सर्वलोक m. 1) Sg. *a) die ganze Welt. — b) das ganze Volk. — c) Jedermann.* — 2) Pl. oder am Anfange eines Comp. *a) alle Wesen. — b) alle Welt, Jedermann.*

सर्वलोकगुरु m. Bein. Vishṇu's BHÂG. P. 4,19,3.

सर्वलोकधातुव्यवलोकन m. *ein best.* Samâdhi KÂRAṆḌ. 51,16.

सर्वलोकधातूपद्रवोद्वेगप्रत्युत्तीर्ण m. N. pr. eines Buddha.

सर्वलोकपितामह m. Bein. Brahman's.

सर्वलोकप्रजापति m. Bein. Çiva's.

सर्वलोकभयास्तम्भितत्वविधंसनकर m. N. pr. eines Buddha. v. l. °भयाजितच्छम्भितत्व° SADDH. P.

सर्वलोकभृत् Adj. *die ganze Welt erhaltend* (Çiva).

सर्वलोकमय Adj. (f. ई) *die ganze Welt in sich enthaltend* HEMÂDRI 1,454,19.

सर्वलोकमहेश्वर m. Bein. 1) Çiva's R. 1,37,13. — 2) Kṛshṇa's BHAG. 5,29.

सर्वलोकान्तरात्मन् m. *die Seele der ganzen Welt.*

सर्वलोकिन् Adj. *die ganze Welt in sich enthaltend.*

सर्वलोकेश m. Bein. Kṛshṇa's.

सर्वलोकेश्वर m. Bein. 1) Brahman's. — 2) Kṛshṇa's.

सर्वलोह् 1) Adj. *ganz roth* Paiṭhînasi bei Kull. zu M. 3,272. — 2) *m. *ein eiserner Pfeil.* — 3) n. am Anfange eines Comp. *Metalle aller Art.*

सर्वलोहमय Adj. (f. ई) *ganz von Eisen* Pañkat. 122,10.

सर्वलोहित Adj. *ganz roth.*

*सर्वलौह् m. *ein eiserner Pfeil.*

सर्ववनि Adj. *Alles erwerbend, — besitzend* Mahâçânti 1,1,7.

सर्ववर्ण Adj. (f. आ) *allfarbig* Taitt. Âr. 10,34 (S. 914).

*सर्ववर्णिका f. *Gmelina arborea.* v. l. सर्ववर्तिका.

सर्ववर्णिन् Adj. etwa *von allerlei Art* MBh. 14, 88,27.

*सर्ववर्तिका f. v. l. für सर्ववर्णिका.

सर्ववर्मन् m. N. pr. eines Grammatikers.

*सर्ववल्लभा f. *Hure.*

सर्ववागीश्वरेश्वर m. Bein. Vishṇu's Pañkar. 4, 3,53.

सर्ववाङ्विधन m. *ein best.* Ekâha.

सर्ववाच्य Adj. (f. ई) *alle Reden in sich enthaltend, ganz aus Reden bestehend.*

सर्ववादिन् Adj. als Beiw. Çiva's.

सर्ववारम् Adv. *alle auf einmal, alle zugleich* Pañkat. ed. orn. 58,15.

सर्ववार्षिकपर्वन् n. Pl. *alle Knotenpuncte im Jahre* Bhâg. P. 11,11,37.

सर्ववासक Adj. *vollständig gekleidet* MBh. 13, 14,162.

सर्वविक्रयिन् Adj. *Alles* (auch Verbotenes) *verkaufend.*

*सर्वविक्षेपता f. *eine best. Zählmethode.* Vgl. सर्वनिक्षेपा.

1. सर्वविज्ञान n. *eine Erkenntniss von Allem* Sarvad. 52,4. fgg.

2. सर्वविज्ञान Adj. *Alles kennend.* Nom. abstr. °ता f. Comm. zu R. ed. Bomb. 4,54,2. v. l. °ज्ञानिता.

सर्वविज्ञानिन् Adj. dass. Nom. abstr. °निता f.

सर्वविद्य n. *Allwissenheit.*

सर्वविद् Adj. *allwissend, Alles kennend* Kap. 3, 56. Spr. 7805.

सर्वविद्य Adj. *alle Wissenschaft besitzend, allwissend.*

सर्वविद्या f. 1) *die ganze Wissenschaft.* — 2) *jegliche Wissenschaft.* Pl. *alle Wissenschaften* Taitt. Âr. 10,47.

सर्वविद्यामय Adj. (f. ई) *alles Wissen in sich enthaltend.*

सर्वविद्याविनोदभट्टाचार्य m. N. pr. eines Autors.

सर्वविनाश m. *vollständiges Zugrundegehen* Gaut. 12,26.

सर्वविन्द् m. *ein best. mythisches Wesen* Gaut.

सर्वविश्रम्भिन् Adj. *Allen vertrauend* Kâraka 53,12.

सर्वविश्व n. *die ganze Welt.*

सर्वविषय Adj. *auf Alles sich beziehend, in beliebiger Weise sich äussernd, allgemein* Verz. d. Oxf. H. 232,a,11.

सर्ववीर Adj. (f. आ) *aus allen Männern bestehend, vollzählig; von allen Männern begleitet, alle Mannen führend; auf alle M. sich erstreckend.*

सर्ववीरजित् Adj. *alle Helden besiegend.*

सर्ववीर्य Adj. (f. आ) *mit allen Kräften ausgestattet* Çat. Br. 7,4,2,39.

सर्ववृद्ध Adj. (f. आ) *ganz nach der Quantität der Vocale hergesagt* Saṁhitopan. 10,6.

सर्ववेग m. N. pr. eines Fürsten VP.2 3,27.

सर्ववेत्तृ Nom. ag. *Allwisser, allwissend.* Nom. abstr. °वेत्तृत्व n.

*सर्ववेद् Adj. *mit allen* Veda *vertraut.*

सर्ववेदत्रिरात्र m. *ein best.* Ahîna.

सर्ववेदमय Adj. (f. ई) *alle* Veda *in sich enthaltend* Bhâg. P. 3,9,43.

सर्ववेदस् Adj. 1) *vollständigen Besitz habend.* — 2) **der nach einem Opfer alle seine Habe den Priestern schenkt.*

सर्ववेदस 1) Adj. *a) wobei die ganze Habe verschenkt wird* (ein Opfer). Auch Subst. m. (sc. क्रतु) Maitr. S. 4,3,6 (45,10). Âpast. Çr. 10,26,5. 12,8, 13. 13,23,14. — *b) der nach einem Opfer alle seine Habe den Priestern verschenkt.* — 2) n. *die ganze Habe.* सर्ववेदसदक्षिण Adj. (f. आ) *wobei die ganze Habe als Lohn gegeben wird* Lâṭj. 8,2,27. Âpast. Çr. 14,23,1.

सर्ववेदसिन् Adj. *der seine ganze Habe hingiebt.*

सर्ववेदात्मन् m. schlechte Lesart für सर्वदेवात्मन्.

सर्ववेदितृ Nom. ag. *Allwisser, allwissend* MBh. 13,16,30.

सर्ववेदिन् Adj. 1) *allwissend* Çiç. 14,62. — 2) *alle* Veda *kennend* Hariv. 11059.

*सर्ववेषिन् m. *Schauspieler.* Fehlerhaft °वेशिन् geschrieben.

सर्ववैनाशिक Adj. *an eine vollständige Vernichtung glaubend;* m. *ein Buddhist.*

सर्वव्यापद् f. *vollständiges Misslingen* 21,3.

सर्वव्यापिन् Adj. *Alles durchdringend, über Alles verbreitet.*

1. सर्वव्रत n. *Allgelübde.*

2. सर्वव्रत Adj. *allgelobend.*

सर्वव्रतोद्यापनप्रयोग m. Titel Burnell, T.

सर्वशक्ति f. 1) *die ganze Kraft.* Instr. so v. a. *nach allen Kräften* 68,33. — 2) *das Vermögen das Ganze zu vollbringen* Gaim. 6,3,1.

सर्वशब्दग Adj. *allerlei Laute von sich gebend* MBh. 6,71,41. 103,24.

सर्वशरीर n. *der Leib von Allem.* Nom. abstr. °ता f. Sarvad. 52,21.

सर्वशरीरात्मन् Adj. *die Seele alles dessen, was einen Leib hat.*

सर्वशस् Adv. 1) *in allen seinen Theilen, vollständig, ganz und gar, durch und durch, vollkommen; im Ganzen, als Ganzes; insgesammt* (bezogen auf ein Collectivum im Sg. oder auf einen Pl., wobei diese in beliebigem Casus oder am Anfange eines Comp. stehen können). — 2) *auf jede Weise.* — 3) *auf irgend eine Weise.* — 4) *allgemein, stets, überall.*

सर्वशस्त्रिन् Adj. *mit allen möglichen Waffen versehen* MBh. 6,3349.

सर्वशाकुन n. *vollständige Augurallehre.*

सर्वशान्ति f. 1) *Allberuhigung.* — 2) Titel Opp. Cat. 1.

*सर्वशान्तिकृत् m. Bein. Bharata's, Sohnes der Çakuntalâ. Vgl. सर्वदमन.

सर्वशास् Adj. *Alles beherrschend.*

सर्वशास्त्रमय Adj. *alle Lehrbücher in sich enthaltend.*

सर्वशिष्य Adj. *sich von Jedermann belehren lassend.* Nom. abstr. °ता f. Kshem. 2,23.

सर्वशीघ्र Adj. *der allerschnellste.*

सर्वशुक्ल Adj. (f. आ) *ganz licht, — weiss.*

सर्वशुक्लवाल Adj. *ganz weissgeschwänzt* Maitr. S. 3,13,4.

सर्वशुभंकर Adj. *Allen Glück bringend* MBh. 13, 17,45.

सर्वशून्य Adj (f. आ) 1) *vollkommen leer.* — 2) *Alles für Nichts haltend.*

सर्वशून्यता f. 1) *vollkommene Leere* Comm. zu Kap. (ed. Allah. 1852) 1,159. — 2) *die Theorie, dass Alles ein Nichts sei, Nihilismus.*

सर्वशून्यत्व n. = सर्वशून्यता 2). °वादिन् m. *ein Bekenner dieser Theorie, Nihilist* Çañk. zu Bâdar. 2,2,18.

सर्वग्रू m. N. pr. eines Bodhisattva Kâraṇḍ. 1,16.

सर्वशेक्वायस Adj. (f. ई) etwa *ganz damascirt* MBh. 3,271,4. 6,54,24.

सर्वश्रेष्ठ Adj. *der allerbeste* Mârk. P. 16,18. Superl. °तम dass. MBh. 2,11,62.

सर्वश्वेत 1) Adj. *a) ganz weiss* Suparṇ. 6,2. — *b) der allerweisseste.* — 2) f. आ *a) ein best. giftiges Insect.* — *b) ein best. mythisches Kraut* Kâraṇḍ. 35,14. 38,6.

सर्वसंश्लिष्ट Adj. *in Allem enthalten* MBh. 13,147, 7. Paṇḍar. 4,3,23.

*सर्वसंसर्गलवण n. *salzhaltiger Boden* Râǵan. 6, 106. v. l. सार्व°.

सर्वसंस्थ 1) Adj. *a) allgegenwärtig. — b) Allen den Tod bringend.* — 2) f. आ Pl. *alle Soma-Saṁsthâ* Âpast. Çr. 14,22,1.

सर्वसंस्थान Adj. *von jeglicher Gestalt* Varâh. Bṛh. S. 80,8.

सर्वसंहार m. 1) *Alles vernichtend;* m. Bez. *der Zeit.* — 2) *die Vernichtung von Allem, allgemeine V.* Hariv. 13906.

सर्वसंहारिन् Adj. *Alles vernichtend* Kathâs. 12, 178. 50,56.

सर्वसगुण Adj. *in Allem mit Vorzügen versehen* Kathâs. 34,162.

*सर्वसंगत m. *in 60 Tagen reifender Reis.*

सर्वसङ्गा f. N. pr. eines Flusses.

सर्वसंग्रह m. Titel eines Werkes Opp. Cat. 1.

सर्वसंज्ञा f. *eine best. hohe Zahl* (buddh.). — H. 829 vielleicht fehlerhaft.

सर्वसत्त्वत्रातृ m. N. pr. eines mythischen Wesens Saddh. P.

सर्वसत्त्वपापप्रहृन m. *ein best.* Samâdhi (buddh.).

सर्वसत्त्वप्रियदर्शन m. N. pr. eines Buddha, eines Bodhisattva und einer anderen Person.

सर्वसत्त्वोज्ञोहारी f. N. pr. einer Rakshasî. v. l. सर्वसत्त्वो°.

सर्वसत्य Adj. *der wahrhafteste.*

*सर्वसंनहन n. *eine vollständige Kriegszurüstung.*

*सर्वसंनाह m. *das vollständige Gerüstetsein zu Etwas, das mit Eifer an Etwas Gehen.*

सर्वसमता f. *das Gleichgesinntsein gegen Alles.*

सर्वसमर्पणास्तोत्र n. Titel eines Stotra Opp. Cat. 1.

सर्वसमास m. *vollständige Verbindung, alle zusammen* Kâtj. Çr. 12,6,15.

सर्वसमाहर Adj. *Alles vernichtend* R. 7,104,2.

सर्वसमृद्ध Adj. *ganz wohlbestellt, — in Ordnung.*

सर्वसंपत्ति f. 1) *das Gelingen von Allem* R. 2,25, 19. Hemâdri 2,*a*,71,13. — 2) *ein Vollauf von Allem* Kathâs. 35,29.

सर्वसंपद् f. *vollständige Uebereinstimmung* Çat. Br. 6,7,1,28.

सर्वसंपन्न Adj. *mit Allem ausgestattet.*

सर्वसंपन्नसस्य Adj. (f. आ) *überall gut mit Getraide bestanden.*

सर्वसंपात m. *jeglicher Rest* Hariv. 12304.

सर्वसंभव m. *die Quelle von Allem.*

सर्वसंमतशिक्षा f. Titel einer Çikshâ Opp. Cat. 1.

सर्वसर m. *best. Geschwüre im Munde* Bhâvapr. 5,89.

1.*सर्वसस्य° *Getraide aller Art.*

2.*सर्वसस्य Adj. (f. आ) *mit Getraide aller Art bestanden.*

सर्वसस्यवत् Adj. dass. Hemâdri 1,575,20.

सर्वसह 1) Adj. (f. आ) *Alles geduldig ertragend.* — 2) *m. *Bdellium.* — 3) f. आ N. pr. einer mythischen Kuh.

सर्वसाक्षिन् m. *der Augenzeuge von Allem.*

सर्वसाद् Adj. nach Nîlak. *in dem Alles aufgeht.*

सर्वसाधन Adj. *Alles zu Wege bringend.*

सर्वसाधारण Adj. (f. आ und ई) *Allen gemein.* °प्रयोग m. Titel eines Werkes.

सर्वसाधु Adv. *ganz —, sehr gut* (als Ausruf).

सर्वसामान्य Adj. (f. आ) *Allen gemein.*

सर्वसांप्रत n. *Allgegenwart* Çatr. 5,2.

सर्वसाम्य n. *Gleichheit in allen Stücken* Âçv. Çr. 12,8,17.

सर्वसार n. *das Beste von Allem.* Auch Superl. °तम.

सर्वसारङ्ग m. N. pr. eines Schlangendämons.

सर्वसारसंग्रहणी f. *eine best. Schriftart.*

सर्वसारोपनिषद् f. Titel einer Upanishad.

सर्वसह Adj. *Alles ertragend, Allem widerstehend.*

सर्वसिद्धा f. *die 4te, 9te und 14te lunare Nacht.*

सर्वसिद्धान्त m. (Opp. Cat. 1) und °संग्रह m. Titel von Werken.

सर्वसिद्धार्थ Adj. *der sein Ziel vollkommen erreicht hat, der Alles hat was er wünscht.*

1. सर्वसिद्धि f. *das Folgen —, Bewiesensein von Allem* Kap. 1,88.

2.*सर्वसिद्धि m. *Aegle Marmelos.*

सर्वसुखकृत् Adj. *Allen Freude bereitend* Spr. 2700.

*सर्वसुखदुःखनिरभिनन्दिन् m. *ein best.* Samâdhi (buddh.).

सर्वसुखाय्, °यते *jegliches Wohlbehagen —, jegliche Lust empfinden* Hemâdri 2,*a*,71,16.

सर्वसुरभि n. Sg. *alle wohlriechenden Stoffe.*

सर्वसुलभ Adj. *für Jedermann leicht zu haben* Sarvad. 90,16.

सर्वसूक्ष्म Adj. *der allerfeinste.*

सर्वसूत्र Adj. *aus Fäden von allen Farben verfertigt* Maitr. S. 1,6,4 (92,21. 93,1). Vgl. सार्वसूत्र.

सर्वसेन 1) Adj. *die ganze Heerschaar führend.* — 2) m. N. pr. eines Sohnes des Brahmadatta. — 3) *N. pr. einer Oertlichkeit.

सर्वसेनाधिनाथ m. *Oberfeldherr* Vidh. 97,9.

सर्वसेनापति m. dass. MBh. 5,157,13.

*सर्वसौवर्ण Adj. *ganz von Gold.*

सर्वस्तोम 1) Adj. (f. आ) *mit allen* (sechs) Stoma *versehen.* — 2) m. *ein best.* Ekâha Vaitân.

सर्वस्थानगवात m. N. pr. eines Jaksha.

सर्वस्मृत् Adj. wohl fehlerhaft für सर्वस्पृत् *Alles davontragend, — verschaffend.*

सर्वस्व 1) n. (adj. Comp. f. आ) *a) die ganze Habe.* — *b)* am Ende eines Comp. *Gesammtheit, das Ganze.* — 2) f. आ = 1) *a).*

सर्वस्वफलिन् Adj. *mit aller Habe und mit allen Früchten* Spr. 1146.

सर्वस्वरलक्षण n. Titel eines Werkes Opp. Cat. 1.

सर्वस्वरूप्य n. desgl. Kumârasv. zu Pratâpar. 375,3.

सर्वस्वरित Adj. *nur mit dem* Svarita *versehen.*

सर्वस्वर्णमय Adj. (f. ई) *ganz von Gold.*

°सर्वस्वाय्, °यते *für die ganze (einzige) Habe ansehen* Kaṇḍikâsa zu Kâtjapr. nach Aufrecht.

सर्वस्वार m. *ein best.* Ekâha Lâṭj. 6,3,9. 8,8,1. Njâjam. 10,2,27.

सर्वस्विन् m. *eine best. Mischlingskaste: der Sohn eines Barbiers und eines Hirtenmädchens.*

सर्वहत्या f. *ein Mord irgend einer Art.*

सर्वहर 1) Adj. *a) Alles für sich nehmend.* — *b) das ganze Vermögen erbend* Vishṇus. 18,28. — *c) Alles vernichtend* Bhag. 10,34 (der Tod). — 2) m. Bein. Jama's.

सर्वहरण n. *das Einziehen —, Wegnehmen der ganzen Habe.*

सर्वहरि m. Bez. *des Liedes* RV. 10,96.

सर्वहर्षकर Adj. *Alle erfreuend.*

सर्वहायस् Adj. *volle Behendigkeit —, volle Kraft besitzend.*

सर्वहार m. *Einziehung —, Wegnahme der ganzen Habe.*

सर्वहारम् Absol. *mit Einziehung der ganzen Habe.*

सर्वहारिन् m. N. pr. eines bösen Geistes.

सर्वहास्य Adj. *über den Jedermann lacht* Spr. 3592.

सर्वहित 1) Adj. *Allen wohlthuend.* — 2) m. Bein.

Çâkjamuni's. — 3) *n. *Pfeffer.*

सर्वक्रतु Adj. *was vollständig —, wobei Alles geopfert wird.* सर्वक्रत्ति Acc. Pl. n. Ait. Br. 7,2,3.

सर्वक्रत Adj. *ganz geopfert.*

सर्वक्रति f. *ein Opfer, bei dem alles Material geopfert wird.*

सर्वहृद् n. *das ganze Herz.* Instr. °हृदा *mit ganzem Herzen.*

सर्वहेममय Adj. *ganz von Gold* Hemâdri 1,644,5.

सर्वहोम m. *eine best. Spende, bei der alles Material geopfert wird,* Hemâdri 1,193,8. 22. 197,1. 2. Vgl. सर्व°.

*सर्वाकारप्रभाकर m. *ein best.* Samâdhi (buddh.).

*सर्वाकारवरोपेत m. desgl.

सर्वाकार° und सर्वाकारम् Adv. *auf jede Weise, in allen Formen* 317,24. Mahâvîraḱ. 41,16.

सर्वाक्त Adj. etwa *überall seine Augen habend.*

सर्वागमोपनिषद् f. Titel einer Upânishad.

सर्वाग्नेय Adj. *nur Agni zugeeignet.*

सर्वाङ्क m. N. pr. eines Autors oder Titel eines Werkes.

1. सर्वाङ्ग n. (adj. Comp. f. ई) 1) *der ganze Körper* Vâsav. 298,1. — 2) Pl. *alle Glieder.* — 3) Pl. *alle Vedâṅga.*

2. सर्वाङ्ग Adj. (f. ई) 1) *an Gliedern vollständig.* — 2) *vollständig.* — 3) सर्वाङ्गम् Adv. *nach allen Seiten hin, ganz genau.*

सर्वाङ्गसुन्दर 1) m. *eine best. Mixtur* Mat. med. 92. Auch °रस m. — 2) f. ई Titel eines Commentars.

सर्वाङ्गीण Adj. (f. आ) *den ganzen Körper bedeckend, — erfüllend, über d. g. K. verbreitet* Bâlar. 120,4. Kâd. 2,10,11 (11,6). Ind. St. 15,294. 297. सर्वाङ्गीन fehlerhaft.

सर्वाचार्य m. *der Lehrer von Allen* Vens. 43,18.

सर्वाजीव Adj. *Allen Lebensunterhalt gewährend.*

सर्वाञ्च Adj. *allerwärts zugekehrt* Çâṅkh. Gṛhj. 3,8.

सर्वाणी f. Bein. der Durgâ. Vgl. शर्वाणी.

सर्वातिथि Adj. *Jedermann gastlich aufnehmend* Gaut. 3,30. MBh. 13,73,13.

सर्वातिथ्य n. N. pr. eines Sees Çukas. 1,73.

सर्वातिशायिन् Adj. *Alles übertreffend* Mahâvîraḱ. 95,15.

सर्वातिसारिन् Adj. *an einem durch alle drei humores erzeugten Durchfall leidend.*

1. सर्वात्मक *die ganze Seele.* Instr. *mit ganzer Seele, von ganzem Herzen.*

2. सर्वात्मक 1) Adj. *a) Alles in sich enthaltend.* Nom. abstr. °त्व n. — *b) in Allem enthalten.* — *c)* so v. a. सर्वदोषात्मक *von sämmtlichen* Dosha *ausgehend* Bhâvapr. 6,45. Vgl. 2. दोष 1) h). — 2) m. *eine best. Form des* Aptorjâma Comm. zu Âpast. Çr. 14,1,1.

सर्वात्मत्व n. Nom. abstr. von सर्वात्मन् *die Weltseele.*

सर्वात्मदृश् Adj. *überall sich selbst sehend.*

1. सर्वात्मन् m. 1) *die ganze Person.* Instr. *mit der ganzen P., mit ganzer Seele, auf das Angelegentlichste* Spr. 7855. — 2) *die Seele von Allem, die Weltseele.* — 3) *das ganze Wesen.* Instr. so v. a. *vollständig, ganz und gar* Çaṅk. zu Bâdar. 2,2,12. Kâd. 137,6 (275,2). Comm. zu Njâjam. 2,1,10. — 4) *ein* Gina.

2. सर्वात्मन् und सर्वात्मन् Adj. *vollständig an Person, — Wesen, — Leiblichkeit.*

सर्वात्मभूति f. *das Heil der ganzen Person.*

1. सर्वादि m. *der Anfang —, der Erste von Allem.*

2. सर्वादि Adj. *beliebig anfangend.*

सर्वाद्य Adj. (f. आ) *der allererste, zuerst dagewesen.*

सर्वाधार m. *der Behälter von Allem.*

सर्वाधिक Adj. *vorzüglicher als Alles* Bhâm. V. 2,165.

सर्वाधिकार m. *das Kapitel über* 1) *Allerlei.* — 2) *das für Alle Geltende* Comm. zu Âpast. Çr. 7,28,4.

सर्वाधिकारिन् Adj. *Allem vorstehend, über Alles zu sagen habend.*

सर्वाधिपत्य n. *die Oberherrschaft über Alles.*

सर्वाध्यक्ष m. *der Oberaufseher über Alles.*

सर्वानन्द m. 1) N. pr. eines Mannes. — 2) Titel eines Werkes.

सर्वानवद्यकारिणी f. Titel eines Werkes.

सर्वानवद्याङ्ग Adj. (f. ई) *mit vollkommen untadelhaftem Körper.*

*सर्वानुकारिणी f. *Desmodium gangeticum.*

सर्वानुक्रम m., °क्रमणिका f. und °क्रमणी f. *vollständiges Inhaltsverzeichniss* (insbes. zum Veda).

सर्वानुदात्त Adj. *ganz tonlos.* Nom. abstr. °त्व n. Sâj. zu ṚV. 1,13,1.

सर्वानुनासिक Adj. *näselnd* Mâṇḍ. Çikshâ 15,2.

सर्वानुभू Adj. *Alles wahrnehmend.*

सर्वानुभूति 1) f. *Convolvulus Turpethum* Ḱaraka 7,7. — 2) *m. N. pr. zweier Arhant bei den Gaina.

सर्वानुष्टुभ Adj. *ganz aus* Anushṭubh *bestehend* Çat. Br. 11,5,8,9.

सर्वानुस्यूत Adj. *mit Allem verwebt* Bhâg. P. 3, 27,11. Nom. abstr. °त्व n.

सर्वान्त m. *das Ende von Allem.* Loc. *ganz am Ende von* (Gen.) Divjâvad. 222,10.

सर्वान्तक und सर्वान्तकृत् Adj. *Allem ein Ende machend.*

सर्वान्तर und सर्वान्तरस्थ Adj. *in Allem befindlich.*

सर्वान्तरात्मन् und सर्वान्तर्यामिन् m. *die Weltseele.*

*सर्वान्नभक्तक Adj. *jegliche Speise geniessend, keine Speise verschmähend.*

सर्वान्नभूति m. *ein best. Genius* Çâṅku. Gṛhj. 2, 14,15. Die Lesart steht nicht sicher.

*सर्वान्नभोजिन् Adj. = सर्वान्नभक्तक.

सर्वान्वित Adj. dass. Âpast. 1,18,33.

*सर्वान्वीन Adj. dass.

सर्वान्य Adj. *ganz verschieden* P. 8,1,51.

सर्वापरत्व n. *das jenseits Gelegensein von Allem,* so v. a. *die letzte Erlösung.*

सर्वापेक्ष Adj. *auf alle einzelnen bezüglich* Comm. zu Âpast. Çr. 1,2,2.

सर्वाप्ति f. *Erreichung von Allem.*

सर्वाभयप्रद Adj. *Allen Sicherheit gewährend* (Vishṇu) Vishṇus. 1,55.

सर्वाभरणवत् Adj. *mit jeglichem Schmuck versehen* Hemâdri 2,*a*,104,6.

सर्वाभाव m. 1) *das Fehlen Jedermanns, das Nichtdasein irgend Jemandes* Âpast. 2,14,5. — 2) *absolutes Nichtsein.*

सर्वाभिभू m. N. pr. eines Buddha Divjâvad. 222,16. fgg.

सर्वाभिशङ्किन् Adj. *Allen misstrauend* Ḱaraka 53,12.

सर्वाभिसंधक und *°संधिन् Adj. *Jedermann täuschend.*

सर्वाभिसार m. *Gesammtangriff.*

सर्वाभ्यन्तर Adj. *der allerinnerste.*

सर्वाम्भोनिधि m. *das Meer* MBh. 3,169,6.

सर्वायस Adj. (f. ई) *ganz von Eisen* MBh. 3,160,71.

सर्वायु Adj. *alles Leben habend, — gebend* u. s. w. Nom. abstr. सर्वायुत्व n.

सर्वायुष und सर्वायुस् n. *das ganze Leben.*

सर्वारण्यक Adj. *von Allem, was der Wald bietet, lebend* Baudh. 3,3,3. 4.

सर्वारम्भ m. *die ganze Kraftanstrengung beim Beginn eines Werkes.* Instr. *mit aller Kraftanstrengung* (an Etwas gehen) Spr. 4261.

1. सर्वार्थ 1) m. Pl. oder am Anfange eines Comp. *alle Dinge, Dinge aller Art.* — 2) °म् Adv. *des Ganzen wegen* Ġaim. 3,6,1. 15.

2. सर्वार्थ 1) Adj. *a) zu Allem dienlich, für Alles anwendbar.* Nom. abstr. °त्व n. Ġaim. 6,8,17. — *b) auf Alles achtend.* Nom. abstr. °ता f. so v. a. *Zerstreutheit* (Gegensatz एकाग्रत्व). — 2) m. *der 29ste* Muhûrta.

सर्वार्थकर्तृ Nom. ag. *Schöpfer aller Dinge.*

सर्वार्थचिन्तक Adj. *sich um alle Dinge kümmernd;*

m. *ein oberster Beamter.*

सर्वार्थचिन्तामणि m. Titel verschiedener Werke Buhler, Rep. No. 551. Burnell, T. Opp. Cat. 1.

सर्वार्थनामन् m. N. pr. eines Bodhisattva.

सर्वार्थसाधक Adj. (f. °धिका) *Alles zu Stande bringend, zu allen Dingen gut.* °स्तोत्र n. Burnell, T.

सर्वार्थसाधन Adj. dass. oder n. *ein Mittel Alles zu Stande zu bringen.*

सर्वार्थसिद्ध 1) Adj. *der sein Ziel vollkommen erreicht hat, der Alles hat was er wünscht.* — 2) m. *a)* Bein. Çâkjamuni's. — *b)* N. pr. eines Fürsten. 1. सर्वार्थसिद्धि f. 1) *das Gelingen aller Sachen* Kathâs. 2,63. — 2) Titel eines Werkes Opp. Cat. 1. 2.*सर्वार्थसिद्धि m. Pl. *eine Klasse von Göttern bei den Gaina.*

सर्वार्थानुसाधिन् Adj. *Alles zu Stande bringend* (Durgâ).

सर्वार्हण Adj. *Alles verdienend, auf Alles Ansprüche habend.*

सर्वालोककर m. *ein best.* Samâdhi Kâraṇḍ. 83,11.

सर्वावत्³ Adj. (f. सर्वावती) 1) *Alles enthaltend.* — 2) *ganz, vollständig* Lalit. 96,8. 174,7. 251,9. 523, 13. 525,14. Kâraṇḍ. 99,8. Saddh. P. Kap. 6. Divjâvad. 294,21. 298,21.

सर्वावसर 1) *m. *Mitternacht.* — 2) Adv. °म् *bei jeder Gelegenheit* LA. 2,1.

सर्वावसु m. *ein best. Sonnenstrahl.*

सर्वावस्थम् Adv. *in allen Stellungen,* so v. a. *von allen Seiten* (betrachten).

सर्वावास und °वासिन् Adj. *überall seine Wohnstätte habend.*

सर्वावद्ध Adj. (f. आ) *ganz ohne Beobachtung der Quantität der Vocale hergesagt* Saṃhitopan. 10,5.

सर्वाशिन् Adj. *Alles* (auch Verbotenes) *geniessend.*

सर्वाश्चर्यमय Adj. (f. ई) *alle Wunder in sich enthaltend, aus lauter Wundern bestehend* Bhag. 11,11.

सर्वाश्य n. *das Essen von Allem.*

सर्वाश्रमिन् Adj. *in jedem beliebigen Lebensstadium sich befindend.*

सर्वाश्रय Adj. (f. आ) *Allen anhaftend, — gemein* Jâgñ. 3,143.

सर्वासंभव m. *das nicht überall Möglichsein* Kap. 1,4. 116.

सर्वास्तिवक्तवादिन् = सर्वास्तिवादिन् Çaṃk. zu Bâdar. 2,2,18.

सर्वास्तिवाद m. *die Theorie, dass Alles real sei.*

सर्वास्तिवादिन् Adj. Subst. *ein Anhänger der Theorie* सर्वास्तिवाद.

*सर्वास्त्रमहाज्वाला f. N. pr. einer der 16 Vidjâdevî bei den Gaina.

1. सर्वास्य n. *der ganze Mund.*

2. सर्वास्य Adj. *im ganzen Munde erfolgend.*

सर्वाहंमानिन् Adj. *Alles für das Ich haltend.*

सर्वाह्ण³ m. *der ganze Tag.* Acc. Maitr. S. 1,8,9 (129,4. 5). *den ganzen Tag* Âpast. 1,5,24.

सर्वाह्णिक Adj. *täglich.* °ङ्क fehlerhaft.

सर्वीय Adj. *Allen gehörig, — gut* u. s. w.

सर्वेल Adj. *mit allen* इला (इडा) *verbunden* Çâṅkh. Çr. 15,10,3.

सर्वेश 1) m. *der Herr von Allem.* — 2) f. आ *die Herrin von Allem.*

सर्वेश्वर m. 1) *der Herr von Allem* 261,3. Nom. abstr. °त्व n. 259,1. — 2) *eine best. Mixtur.* — 3) N. pr. *a)* eines buddhistischen Heiligen. — *b)* eines Lehrers. — *c)* eines Dichters, mit dem Beiw. तीरभुक्तीय Z. d. d. m. G. 36,557.

सर्वेष्टद् Adj. (f. आ) *alle Wünsche erfüllend.*

सर्वैश्वर्य n. *die Herrschaft* 1) *Jedermanns* Kap. 5, 9. — 2) *über Alles.*

सर्वोच्छित्ति f. (Kap. 5,78) und सर्वोच्छेदन n. *vollständige Vernichtung.*

सर्वोत्कर्ष m. *der Vorrang über Alles* Kap. 1,5.

सर्वोत्तम Adj. *der allervorzüglichste, — beste* Spr. 7747. °स्तोत्र n. Titel eines Stotra.

सर्वोत्तरत्वाभिधान n. Titel eines Werkes.

सर्वोदात्त Adj. *überall den Acut habend.*

सर्वोद्युक्त Adj. *mit allem Eifer an Etwas gehend, nach Möglichkeit sich anstrengend.*

सर्वोपकारिणी f. Titel zweier Commentare.

सर्वोपध Adj. *jeden beliebigen Vocal vor sich habend.*

सर्वोपनिषत्सार Titel einer Upanishad. °प्रश्नोत्तर n. Titel eines Werkes.

सर्वोपनिषद् f. Titel einer Upanishad. °षदर्थानुभूतिप्रकाश m. Titel eines Commentars dazu.

सर्वोपरम m. *das Aufhören —, zur Ruhe Gelangen von Allem.* Nom. abstr. °त्व n. 259,15.

सर्वोपायकौशल्यप्रवेशन m. *ein best.* Samâdhi Kâraṇḍ. 77,10 (°कौशल्य° gedr.).

*सर्वौघ m. 1) *ein vollständiges Heer im Anzuge.* — 2) = गुरुभेद oder गुरुवेग.

सर्वौषध 1) Adj. *aus allerlei Kräutern bestehend.* — 2) n. *a) alle Kräuter.* — *b)* *eine best. Mischung riechender Stoffe* Râgân. 22,56.

1. सर्वौषधि 1) f. Sg. und Pl. *alle (allerlei) Kräuter* Gobh. 3,2,35. 4,11. Vishṇus. 90,3. — 2) f. ई Pl. Bez. *von zehn verschiedenen Kräutern* Hemâdri 2,49,13.

2. सर्वौषधि³ m. *eine best. Gruppe von zehn Kräutern.*

सर्वौषधिगण m. desgl.

सर्वौषधिनिष्यन्दा f. *eine best. Schriftart.*

सर्षप 1) m. *a) Senf, Senfkorn* (auch °कण m.). °तैल n. (Râgân. 15,106) und °स्नेह m. (Vâsav. 71, 1) *Senföl.* — *b) ein Senfkorn als Gewicht* (sehr verschieden bestimmt). — 2) f. ई *a)* *ein best. Kraut* H. an. 3,6; vgl. Zach. Beitr. 85. — *b) ein best. Ausschlag* Karaka 108,4. — *c)* *eine Bachstelzenart.*

सर्षपक 1) m. *eine Schlangenart.* — 2) f. °पिका *a) ein best. giftiges Insect.* — *b) ein best. Ausschlag.*

सर्षपशाक n. *ein best. vorzügliches Gemüse* Karaka 148,20.

सर्षपाय्, °यते *klein wie ein Senfkorn erscheinen.*

सर्षपारुण m. *ein best. den Kindern feindlicher Dämon.*

सर्षपिक m. *ein best. giftiges Insect.* — सर्षपिका f. s. u. सर्षपक.

सर्षिका f. *ein best. Metrum.*

सर्ष्टिक Adj. (f. आ) *mit Speeren* (ऋष्टि) *versehen* MBh. 3,15,7, v. l.

*सल्, सलति (गतौ).

*सल 1) m. *Hund.* — 2) n. = सलिल *Wasser.*

सलक्षण Adj. *dieselben Merkmale habend, gleichartig, gleich* 250,30.

सलक्ष्मन् Adj. dass.

सलाखक m. N. pr. eines Mannes.

सलज्ज Adj. (f. आ) *verschämt, Schamgefühl besitzend; verlegen* 299,4. °म् Adv. Nom. abstr. °त्व n. Kampaka 445.

सलज्जित Adj. (f. आ) dass. Paṅkar. 1,14,106.

सलज्जितस्नेहकरुणम् Adv. *verlegen, liebevoll und mitleidig* Uttarar. 117,1 (138,7).

*सलद und *सलन्द (Kâç.), f. ई gaṇa गौरादि.

सललूंक etwa *müssiges Umherschweifen.*

सलवण 1) Adj. *nebst Salz* Varâh. Jogaj. 7,5. — 2) *n. *Zinn* (!).

सलवि in अपसलवि und प्रसलवि³.

सलावृकी f. *Wolf, Wölfin* oder *ein anderes Raubthier* TS. 6,2,4,4. Maitr. S. 3,8,3 (96,2). Âpast. 1, 11,33. Vgl. सालावृकि³.

सलिग Adj. als Beiw. des Meeres Maitr. S. 1, 7,1 (110,3). Kap. S. 8,2. सलीग v. l.

सलिङ्ग Adj. (f. आ) *dasselbe Kennzeichen* (d. i. *Kennwort*) *habend.* Am Ende eines adj. Comp. so v. a. *gerichtet an.*

सलिल³ 1) Adj. (f. आ) *wogend, fluthend, fliessend, unstät* Maitr. S. 1,7,1 (110,3). — 2) f. सलिला im Sâṃkhja *die Befriedigung dessen, der die* बुद्धि *dem* परमात्मन् *gleichsetzt.* — 3) n. *a) das Flüssige, Schwankende; Fluth, Wogen.* — *b)* Sg. und Pl.

Wasser. Acc. mit करु oder दा *einem Verstorbenen* (Gen.) *die Wasserspende darbringen*. Am Ende eines adj. Comp. f. आ. — *c*) *Wasser*, so v. a. *Regen*. — *d*) *das Wasser der Augen, Thränen*. — *e*) *eine best. hohe Zahl*. — *f*) *ein angebliches Metrum*.

सलिलकर्मन् n. *die einem Verstorbenen dargebrachte Spende*.

सलिलकुक्कुट m. *ein best. Wasservogel*.

*सलिलकुत्तल m. *Blyxa octandra*.

सलिलक्रिया f. = सलिलकर्मन्.

सलिलचर m. *Wasserthier*.

सलिलचरकेतन m. *der Liebesgott* Daçak. (1925) 130,1.

सलिलज 1) Adj. *was im Wasser entsteht, — lebt*; Subst. *ein solches Wesen*. — 2) m. *Muschel*. — 3) *n. *Lotusblüthe*.

*सलिलजन्मन् *Lotus*.

सलिलत्व n. Nom. abstr. zu सलिल *Wasser*.

सलिलद m. 1) *Wasserreicher* (ein best. Amt). — 2) *Wolke*.

सलिलदायिन् Adj. *Regen bringend*.

सलिलधर m. *Wolke*.

सलिलनिधि m. 1) *das Meer* Çiç. 16,82. — 2) *ein best. Metrum*.

सलिलपति m. Bein. Varuṇa's.

सलिलपवनाशिन् Adj. *nur Wasser oder Luft geniessend*.

*सलिलप्रिय m. *Schwein*.

सलिलभय n. *Wassergefahr, Ueberschwemmung* Varâh. Bṛh. S. 3,37.

सलिलभर m. *Wassermasse, Teich* Spr. 7743. v. l. Bhâm. V. 2,147.

सलिलमय Adj. *aus Wasser bestehend*.

सलिलमुच् m. *Wolke* Bâlar. 172,18.

सलिलयोनि m. Bein. Brahman's.

सलिलराज m. Bein. Varuṇa's.

सलिलराशि m. *das Meer* Çiç. 11,45.

सलिलवत् Adj. *mit Wasser versehen*.

सलिलसंवात Adj. TS. 4,4,12,3 nach dem Comm. सलिलाख्येन वायुविशेषेणानुगृहीतः.

सलिलसरक *ein Napf mit Wasser* 217,30. 218,6.

सलिलस्तम्भिन् Adj. *das Wasser hemmend, — festbannend* Vent. 87,13.

सलिलस्थलचर m. *ein im Wasser und auf dem Festlande lebendes Thier, Amphibie*.

सलिलाकर m. 1) *Wassermenge*. — 2) *das Meer*.

सलिलाञ्जलि m. *zwei Handvoll Wasser als Todtenspende*.

सलिलाधिप m. Bein. Varuṇa's.

सलिलार्णव m. *das Meer*. ॰शायक Adj. (Vishṇu) Vishṇus. 1,52.

सलिलालय m. dass.

सलिलावर्ता f. N. pr. einer Oertlichkeit VP.^{2} 2,165.

सलिलाशन Adj. *nur Wasser geniessend*.

सलिलाशय m. *Wasserbehälter, Teich, See* 220,5.

सलिलाहार Adj. *nur von Wasser sich nährend*.

सलिलेचर Adj. *im Wasser lebend*.

सलिलेन्द्र m. Bein. Varuṇa's. ॰पुर n. *seine Stadt*.

*सलिलेन्धन m. *das am Südpol gedachte Höllenfeuer*.

सलिलेश m. Bein. Varuṇa's.

सलिलेशय Adj. *im Wasser liegend* (auch als Kasteiung).

सलिलोच्चय Adj. (f. आ) *wasserreich* MBh. 3,88,9.

सलिलोद्भव 1) Adj. *aus dem Wasser hervorgegangen*. — 2) m. *Muschel*. — 3) n. *Lotusblüthe*.

सलिलोपजीविन् Adj. *vom Wasser seinen Lebensunterhalt habend* (Fischer u. s. w.).

सलिलौकस् Adj. *im Wasser lebend*.

सलिलौदन m. n. *im Wasser gekochter Reisbrei*.

सलीग Adj. s. u. सलिग.

सलील Adj. (f. आ) 1) *spielend*, so v. a. *sich nicht weiter anstrengend*. ॰म् Adv. mit und ohne इव *mit der grössten Leichtigkeit*. — 2) *höhnisch*. ॰म् Adv. — 3) *coquet*. ॰म् Adv.

सलीलगजगामिन् m. N. pr. eines Buddha.

सलून m. *ein best. Wurm* oder *Parasit*.

सलेक m. N. pr. eines Âditja.

सलेप Adj. *mit fettigen Stoffen* Kâty. Çr. 7,5,17.

सलेस् in अपसलेस्.

सलोक Adj. 1) *denselben Weltraum bewohnend wie* (Gen. oder Instr.). — 2) *sammt den Leuten, — Bewohnern*.

सलोकता f. Nom. abstr. zu सलोक 1). Mit Gen. (Gaut.), Instr. oder im Comp. vorangehend.

सलोक्य Adj. = सलोक 1), mit Gen.

सलोभ Adj. *habgierig* Kathâs. 121,101.

सलोमधि m. N. pr. eines Fürsten. Man könnte auch स लो॰ trennen.

सलोमत्व n. Nom. abstr. zu सलोमन्.

सलोमन् Adj. *nach demselben Strich laufend, congruent*.

सलोहित Adj. (f. आ) 1) **gleiches Blut habend*. — 2) *blutroth gefärbt* MBh. 3,155,5.

सल्य und सल्यक in विसल्य und विसल्यक.

सल्लकी f. s. u. शल्लक.

सल्लकीय s. शल्लकीय.

सल्लनगतीर्थ n. N. pr. eines Tîrtha.

सल्लक्ष्य n. *das rechte, richtige Ziel*.

सल्लड m. भट्ट॰ N. pr. eines Dichters Schönberg, Kshem. 8.

सल्लाप m. häufiger Fehler für संलाप, z. B. Prij. 18,16.

सल्लोक m. Pl. *gute Menschen*.

सल्व m. Pl. N. pr. eines Volkes. Vgl. शल्व.

सल्क m. N. pr. eines Mannes. Auch सल्ल geschrieben.

सल्कण m. desgl. Auch सल्लण geschrieben.

1. सव 1) m. *Kelterung, Pressung des* Soma. — *b*) **offspring, progeny*. — *c*) **der Mond*. — 2) *n. *a*) *the juice or honey of flowers*. — *b*) *sprinkling the juice of the acid Asclepias*.

2. सव 1) Nom. ag. *der Heissende, Anreger, der Befehlende*. — *b*) **die Sonne*. — *c*) *Antrieb, Anregung, Geheiss, Befehl*. — 4) *Belebung* (*die von* Savitar *ausgehende Wirkung*). — 5) in den Brâhmaṇa *gewisse Opferhandlungen, mit welchen die Weihung* (अभिषेक) *zu einer best. Thätigkeit oder Würde verbunden ist: Einweihung, Einsetzung, Bestellung, Inauguration*. — 6) Bez. *gewisser Darbringungen*. — 7) *Opfer* überh. — 8) *Jahr* in बक्र॰.

सवंशा f. *eine best. Pflanze*.

सवकाण्ड n. Titel des 5ten Buches im Çat. Br.

*सवचन Adj. = समानवचन.

सवत्य Adj. = सवात्य Maitr. S. 4,3,8 (47,19).

सवत्स Adj. (f. आ) 1) *mit dem Kalbe*. — 2) f. *trächtig* (Kuh) Hemâdri 1,478,4.

सवय m. N. pr. eines Mannes.

1. सवन n. 1) *Kelterung des* Soma (nach dem Ritual dreimal am Tage). — 2) *der gekelterte Saft* und *dessen Libation*: Soma-*Fest, Festgelage; Opfer* überh. Çiç. 14,16. — 3) पुंसः सवनम् = पुंसवन. — 4) Pl. *die drei Tageszeiten: Morgen, Mittag und Abend* Gaut. 19,15. 22,6. — 5) *Zeit* überh. — 6) *eine zu den drei Tageszeiten erfolgende Abwaschung*.

2. सवन n. *das Antreiben, Heissen, in Bewegung Bringen*.

3. सवन m. 1) *Feuer*. — 2) **der Mond*. — 3) *eine best. Hölle* VP. 2,6,2. — 4) N. pr. eines Sohnes *a*) des Bhṛgu. — *b*) des Vasishṭha. — *c*) des Manu Svâjambhuva. — *d*) des Prijavrata.

4. सवन Adj. (f. आ) *nebst Wäldern*.

सवनकर्मन् n. *Libation*.

सवनकृत् Adj. *eine Libation veranstaltend* Çat. Br. 3,2,1,40.

सवनगत Adj. *der sich zu einer Libation anschickt* Âpast. 1,24,6.

सवनपङ्क्ति Adj. *von fünf Libationen begleitet* Ait.

Br. 2,24,4.

सवनभाज् Adj. *an den Libationen Theil nehmend.*

सवनमुख n. *Beginn der Libation* Lâṭj. 1,9,4.

सवनमुखीय Adj. (f. या) *zum Beginn der Libation gehörig.*

सवनविध Adj. *einer Libation gleich zu achten.*

सवनशस् Adv. *an den einzelnen Libationen.*

सवनसंस्था f. *Ende der Libation* Lâṭj. 2,6,13.

सवनसमीषत्ती f. *eine best.* Vishṭuti Lâṭj. 6,2,22.

सवनानुकल्पम् Adv. *den drei Tageszeiten entsprechend, wie die drei T.* Âpast. 1,25,10.

सवनिक in तृतीय° Nachtr. 5.

सवनीय Adj. 1) *zur* Soma-*Libation gehörig, dabei üblich* u. s. w. m. *ein solches Thier* Gaim. 3, 8,42. °होम m. Vaitân. 22,21. — 2) *zu einem Opfer Zutritt habend, an einem Opfer Theil zu nehmen berechtigt* Baudh. 2,1,36.

सवनीयपात्र n. Soma-*Schale* Âpast. Çr. 12,3,2.

सवत्त् Adj. 1. स *enthaltend.*

सवंपति m. *Herr der* Sava-*Cerimonie* Maitr. S. 4,3,7 (46,11).

सवयस् 1) Adj. *von gleicher Kraft, gleichalterig* Maitr. S. 3,12,14. — 2) m. *Altersgenosse, Freund;* f. *Freundin.*

सवयस und सवयस्क (Kâṭ. 32,55) Adj. *gleichalterig.*

*सवर् n. = शिव und सलिल.

सवर्द्रव्य Adj. *nebst der* वर्द्रव्य *genannten Schutzvorrichtung am Wagen* MBh. 5,155,3. 6,106,22.

सवर्द्रुघिन् Adj. dass. Hariv. 2021.

सवर्गीय Adj. *zu derselben Consonantengruppe* (Gutturale u. s. w.) *gehörig.*

सवर्ण 1) Adj. (f. या) *a) gleichfarbig* (Çiç. 12,69), *von gleichem Aussehen, gleichartig, gleich* (Chr. 250, 32), — *mit* (Gen. oder im Comp. vorangehend). — *b) von gleicher Kaste.* — *c) homogen* (von Lauten), — *mit* (im Comp. vorangehend). — 2) m. *der Sohn eines Brahmanen von einer* Kshatrijâ Gaut. 4, 16. — 3) f. सवर्णा *a) eine Frau von gleicher Kaste* Gaut. 28,40. Âpast. 2,13,1. 27,11. — *b)* N. pr. α) *der Gattin des Sonnengottes.* — β) *einer Tochter des Meergottes und Gattin des* Prâkînabarhis.

सवर्णत्व n. 1) *Gleichfarbigkeit,* — *mit* (Instr.). — 2) *das denselben Nenner Haben* Âryabh. 2,27.

सवर्णन n. *das auf denselben Nenner Bringen* Lilâv. 9,2 u. s. w.

सवर्णय्, °यति *auf den gleichen Nenner bringen* Lilâv. 9,9 fgg. Utpala zu Varâh. Bṛh. 7,1.

सवर्णवर्ण n. *die gleiche Farbe.*

°सवर्णाभ Adj. *von gleicher Farbe mit.*

सवर्णीकरण n. = सवर्णन Comm. zu Âryabh. 2,27.

सवर्य Adj. *mit trefflichen Eigenschaften ausgestattet* (nach dem Comm.).

सवलता f. *eine zur Pressung von Saft geeignete Pflanze* Sây. zu RV. 8,29,1.

सवल्ग Adj. *mit einem Zaume —, mit einem Zügel versehen* Çiç. 12,6.

सवविध Adj. = सवनविध.

सवस् in सत्यसवस्.

*सवह्वा f. = सरला *eine Convolvulus-Art.*

सवाकङ्कल Adj. *lügnerisch* Kathâs. 39,215.

सवाच् Adj. *gleiche Rede führend.*

सवार्त् Adj. nach dem Comm. *dasselbe Kalb habend.*

सवार्त्य und सवार्त्य Adj. nach dem Comm. *von einer Mutter stammend.*

*सवार्त्तिक Adj. (ein Sûtra) *nebst den* Vârttika *studirend.*

सवास् Adj. *bekleidet, mit den Kleidern.*

सवासिन् Adj. *zusammen wohnend.*

सवास्पक Adj. Suçr. 2,61,17 fehlerhaft.

सविंश 1) Adj. (f. या) *nebst einem Zwanzigstel.* — 2) m. *ein best.* Stoma.

सविकल्प Adj. 1) *Verschiedenheit —, Mannichfaltigkeit zulassend, damit behaftet, differenzirt.* — 2) *sammt dem Zwischen-*Kalpa.

सविकल्पक Adj. = सविकल्प 1) 284, 22. 24. 286,13.

सविकार Adj. 1) *sammt seinen Umwandlungen,* — *Derivaten.* — 2) *sammt seinen Erzeugnissen,* — *Producten* Gaut. 7,11. — 3) *verliebt.* — 4) *eine Veränderung erleidend, der Zersetzung unterliegend* (Speise) Ind. St. 15,419.

सविकाश Adj. (f. या) *glänzend, leuchtend* Kathâs. 10,89.

सविक्रम Adj. *kräftig, energisch* Çiç. 17,36.

सविक्रोशम् Adv. *um Hülfe rufend* MBh. 14,66,13.

सविक्लवम् Adv. *kleinmüthig* Mâlav. 67,15 (79,6).

सविग्रह Adj. *verkörpert* Râgat. 5,27.

सविचार Adj. (f. या) *von Erwägung begleitet, wobei E. noch nicht ausgeschlossen ist* Lalit. 439,4.

सविचिकित्सितम् Adv. *Zweifel an den Tag legend* Mahâvîrak. 112,14.

सविज्ञान Adj. *mit richtiger Erkenntniss ausgestattet.* Nom. abstr. सविज्ञानत्व n.

सविडालम्भ (!) n. Bhar. Nâṭjaç. als Bez. *eines best. Scherzes.*

1. सवितर् Nom. ag. 1) *Antreiber, Beweger, Belieber.* — 2) Name eines Gottes, der sowohl dem mittleren Gebiet als auch dem Himmel zugerechnet wird. Später *der Sonnengott.* Auch unter den 12 Âditja aufgeführt. — 3) *die Sonne.* — 4) **Calotropis gigantea* Râgân. 10,27.

2. सवितर्, °तरति *als Sonne erscheinen.*

सवितर्क Adj. (f. या) *von Nachdenken begleitet, wobei N. noch nicht ausgeschlossen ist* Lalit. 439,4. °म् Adv. *nachdenkend* Chr. 326,20.

सवितवे Dat. Infin. zu 3. सू AV. 6,17,1. fgg.

सवितृतनय m. Patron. *des Planeten Saturn.*

*सवितृदत्त m. ein Mannsname.

*सवितृदैवत und *°दैवत n. *das unter dem Sonnengott stehende Mondhaus* Hasta.

सवितृपुत्र m. *der Sohn* Savitar's.

सवितृप्रसूत Adj. (f. या) *von* Savitar *geheissen,* — *angetrieben* TS. 5,1,5,3. Ait. Br. 1,7,12. Çat. Br. 5,1,1,4. Lâṭj. 5,11,1. Nom. abstr. सवितृप्रसूतता f.

*सवितृल्ल m. Hypokoristikon von सवितृदत्त.

सवितृसुत m. Patron. *des Planeten Saturn.*

सवितृसुतदिन n. *Sonnabend.*

सवित्त Adj. *nebst der Habe* Lâṭj. 9,1,14.

*सवित्र n. (करण von सू).

*सवित्रिय Adj. von 1. सवितर्.

सवित्री f. 1) *Mutter.* — 2) *Bewirkerin, Hervorbringerin.* — 3) N. pr. einer Gottheit. Wohl fehlerhaft für सावित्री.

सविद् Adj. in einer etymologischen Spielerei, angeblich = सवितृप und विद्वंस्.

सविद्य Adj. 1) **denselben Studien obliegend.* — 2) *gelehrt.*

सविद्युत् Adj. *mit Blitzen versehen* (Wolken) 76,17.

सविद्युत n. *Donnerwetter.*

सविध 1) Adj. *von derselben Art.* — 2) n. *Nähe* Çiç. 14,69. Ind. St. 14,383. 388. — 3) °म् Adv. *vorschriftmässig.*

सविधी Adv. 1) कर् *in die Nähe —, herbeibringen* Bâlar. 61,2. — 2) mit भू *in die Nähe kommen, nahe sein* Bâlar. 38,6.

सविनय Adj. *wohlgezogen, bescheiden, anspruchlos.* °म् Adv. 308,15.

सविभक्तिक Adj. *mit einer Casusendung versehen.*

सविभास m. *eine best. Sonne.* Richtig विभास.

सविमर्श Adj. (f. या) *erwägend, überlegend* R. 6, 99,37. Kathâs. 39,40. 45,298. °म् Adv. R. 6,99,20. Çâk. 58,4. सविमर्ष fehlerhaft.

सविलक्षम् Adv. *beschämt, verlegen* Paṅkat. 209,13.

सविलक्षस्मितम् Adv. *mit verlegenem Lächeln* Mṛkkh. 90,17. Paṅkat. 19,16.

सविलम्बम् Adv. *zögernd, länger als nöthig* Râ-

ĀŚAT. 4,372.

सविलास Adj. *sich gefallsüchtig gebarend, mit gefallsüchtigem Gebaren verbunden* VARĀH. BṚH. 4,2. ÇIÇ. 9,26. 13,66. ŚIŚ. D. 181. BHĀG. P. 9,24,64.

सविवध Adj. *das Gleichgewicht haltend.* Nom. abstr. °त्व n. TS. 7,3,5,2.

सविवेक Adj. *der Urtheilskraft besitzt, klug* KATHĀS. 15,62.

सविशङ्क Adj. (f. आ) *von Besorgniss erfüllt* R. 2,26,6. Vgl. अतिसविशङ्कम् Nachtr. 6.

सविशेष 1) Adj. *a) Besonderheiten —, specifische Eigenschaften besitzend. — b) ausserordentlich, absonderlich, ungewöhnlich. — c) Unterschiede machend, die Leute nach Verdienst schätzend.* — 2) °म् und सविशेष° Adv. *a) mit allen Einzelnheiten, ganz genau* MAHĀVĪRAK. 112,14. — *b) in ganz besonderer Weise, über die Maassen, in hohem Grade, vorzüglich.* सविशेषतरम् *in noch höherem Maasse, noch mehr* und auch = सविशेषम्. — 3) m. *die Zahl, welche das Verhältniss der Diagonale eines Quadrats zu einer Seite desselben ausdrückt,* ÇULBAS. 1,62. 3,67. 149.

सविशेषक Adj. *nebst der Besonderheit.*

सविशेषण Adj. *mit näheren Bestimmungen, — Attributen.*

सविशेषणाद्भपक n. *eine aus lauter Attributen bestehende Metapher.*

सविश्रम्भ Adj. (f. आ) *vertraulich* (Gespräch), *vertraut* (Freundin) KATHĀS. 13,13. 45,243.

सविश्रम्भम् Adv. *vertrauensvoll* Comm. zu VĀSAV. 240.

सविष 1) Adj. (f. आ) *mit Gift versehen, giftig* (217,4); *vergiftet.* — 2) *m. *eine best. Hölle.*

सविषाण Adj. *nebst den Hauzähnen* (eines Elephanten) MBH. 3,271,21. R. 3,7,7.

सविषाद Adj. (f. आ) *bestürzt* PAṄKAT. 129,13. °म् Adv. 107,19. ÇĀK. 66,1. 67,20. VIKR. 30,12. PRAB. 64,6. Chr. 293,23.

सविषाशिन् Adj. *eine Schlange mit giftigen Zähnen* RĀĢAT. 8,131 (सविषाशिषः zu lesen).

सविष्टर Adj. *nebst Büscheln von Gras zum Sitzen* HEMĀDRI 1,170,2.

सविसंकुलम् Adv. *mit grosser Ruhe* VIDDH. 73,12.

सविस्तर 1) Adj. (आ) *ausführlich* PAṄKAD. °म् Adv. *ganz ausführlich, genau* KATHĀS. 49,177. PAṄKAT. 114,20. — 2) *mit den dazu* (zum Veda) *gehörigen Schriften* HARIV. 9491. BHĀG. P. 3,3,2.

सविस्मय Adj. (f. आ) *erstaunt, überrascht* ÇIÇ. 12,17. °म् Adv. Chr. 294,19. 298,21.

सवीमन् n. *Geheiss, Antrieb, Leitung.* Nur Loc.

सवीर Adj. *mit den Zugehörigen.*

सवीर्य Adj. 1) *gleiche Kraft habend mit* (Instr.). — 2) *mit Kraft begabt.* Nom. abstr. सवीर्यत्व n.

सवीवध Adj. *das Gleichgewicht habend.* Nom. abstr. °ता f. und °त्व n.

सवृत् in einer Formel.

सवृतयज्ञ m. *ein zu gleicher Zeit dargebrachtes Opfer* (?) GOP. BR. 2,2,24.

सवृतसोम Adj. *gleichzeitig ein* Soma-*Opfer darbringend* GOP. BR. 2,2,15. VAITĀN.

सवृत्त Adj. NIR. 5,4.

सवृत्तिक Adj. *in Bewegung seiend, wirkend.* Nom. abstr. °ता f. SARVAD. im PANDIT 9,216,a.

सवृद्धिक Adj. *nebst Zinsen* BṚHASPATI in VIRAMITRODAJA.

सवृध् Adj. 1) *zusammen fröhlich.* — 2) *Wachsthum habend.*

सवृषण Adj. *nebst —, mit Testikeln* GAUT. 23,10. ĀPAST. 1,25,1. 2,26,10. Chr. 88,23.

सवृष्टिक Adj. *von Regen begleitet.*

सवेग Adj. 1) *von gleicher Geschwindigkeit wie* (im Comp. vorangehend). — 2) *heftig, stark* (Blasen) ÇIÇ. 15,106 (72). °म् Adv. *ungestüm.*

*सवेणी Adj. f. = समानवेणी.

सवेणुवीणम् Adv. *in Begleitung von Pfeifen und Lauten* VARĀH. BṚH. S. 19,18.

सवेताल Adj. *mit einem* Vetāla *versehen* (ein Leichnam) 111,27. 31.

सवेदनम् Adv. *mit Aeusserung des Schmerzes* DHŪRTAS. 16,4.

सवेदस् Adj. *gemeinsamen —, gleichen Besitz habend.*

सवेदिक Adj. *nebst Bank* MBH. 3,90,84.

सवेपथु Adj. *von Zittern begleitet, zitternd* MBH. 1,137,1. SUÇR. 1,263,16. KUMĀRAS. 4,17. KATHĀS. 25,99.

सवेपितम् Adv. *mit Zittern* Spr. 1637.

*सवेश Adj. *benachbart.*

सवेशीय n. in Verbindung mit मरुताम् Name eines Sāman ĀRSH. BR.

सवैक्लव्यम् Adv. *verwirrt, kleinmüthig.*

सवैदिक MBH. 8,4712 fehlerhaft für सवेदिक.

सवैर Adj. *feindlich gesinnt* ÇIÇ. 15,2.

सवैराग्यम् Adv. *mit einem Ausdruck des Ueberdrusses, — der Gleichgültigkeit* PAṄKAT. 66,20. DHŪRTAS. 15,10.

सवैलक्ष्य Adj. (f. आ) *beschämt, verlegen.* °म् Adv. 307,30.

सवैलक्ष्यस्मितम् Adv. *mit verlegenem Lächeln* 308,3.

1. सव्य 1) Adj. (f. आ) *a) link.* सव्यम्, सव्येन, सव्या, सव्ये und सव्य° *links.* — *b) recht* (Gegens. von *link*). सव्यम्, सव्येन (auch *südlich*) und सव्य° *rechts.* — *c) widrig.* — *d)* = वृत्त GAIM. 4,1,37. Comm. zu 36. v. l. शम्य. — 2) m. *a) der linke Arm, die linke Hand.* — *b) der linke Fuss.* — *c)* Bez. *einer der zehn Weisen, auf welche eine Eklipse erfolgen kann.* — *d)* *Bein. Vishṇu's. — 3) n. *die über die linke Schulter getragene heilige Schnur.* Acc. mit कर् *die heilige Schnur über die linke Schulter legen.*

2. सव्य m. N. pr. eines Schützlings des Indra und eines Liedverfassers.

सव्यचारिन् Adj. = सव्यसाचिन् 1), wie die v. l. hat.

सव्यञ्जन Adj. *nebst Fächer,* so v. a. *nebst Befächelung* SUÇR. 2,149,6.

सव्यञ्जानु n. *eine best. Art zu kämpfen* HARIV. 3, 124,18.

सव्यञ्जन Adj. *nebst Consonanten, mit einem Consonanten verbunden.*

सव्यतस् Adv. 1) *links* (*auf der unrechten, üblen Seite*). Mit कर् *zu Jmds* (Acc.) *Linken sich stellen.* — 2) *rechts.*

सव्यथ Adj. (f. आ) *sich dem Schmerz hingebend, bekümmert* 127,27. 160,16. ÇIÇ. 9,83.

सव्यपत्रप Adj. (f. आ) *schüchtern, verlegen* R. 2, 92,16. Spr. 1019 (सव्य° st. स्वव्य° zu lesen).

°सव्यपेक्ष Adj. (f. आ) *erfordernd, voraussetzend* UTTAR. 108,3 (146,7). KATHĀS. 107,127.

सव्यबाहु m. *eine best. Art zu kämpfen* HARIV. 3,124,19.

सव्यभिचरण Adj. = सव्यभिचार 1) KĀRAKA 3,8.

सव्यभिचार 1) Adj. *möglicher Weise falsch, nicht absolut zutreffend.* — 2) m. *a) Unsicherheit, Unbestimmtheit, Zweifel.* — *b)* Titel eines Werkes OPP. Cat. 1. Auch °क्रोड m., °निरुक्ति f. und °सामान्यनिरुक्ति f. ebend.

सव्यष्ठर Nom. ag. = सव्यष्ठा. सव्यष्ठसारथी Du.

सव्यष्ठा m. *der links stehende Kämpfer auf dem Streitwagen.*

सव्यसाचिन् 1) Adj. (auch) *mit der linken Hand vertraut, mit beiden Händen geschickt* MAITR. S. 4,2,14 (38,12). — 2) m. *a)* Bein. Arǵuna's. — *b)* *Terminalia Arunja* RĀĢAN. 9,122.

सव्याज Adj. *falsch, lügnerisch* 319,3. °म् Adv. *verstellter Weise* ÇĀK. 18,21. VIKR. 12,18.

सव्याधर Adj. *der linke zu unterst* LĀṬ. 1,11,22.

सव्याधि Adj. *krank.*

सव्यानत n. *eine best. Art zu kämpfen* HARIV. 3, 124,20.

सव्यापग्रकृण Adj. *was links weggelegt —, — zur Ruhe gebracht wird* Maitr. S. 3,2,10 (31,14).

सव्यापार् Adj. (f. आ) *beschäftigt* Megh. 85.

सव्याप्रिष्टि m. *das auf der Wildbahn links laufende Pferd.*

सव्यापुरुष m. *das linke Jochpferd.*

सव्यावृत् Adj. *nach links sich umwendend* Âpast. Çr. 10,9,19.

सव्यावृत्त Adj. *nach links gedreht.*

सव्याप्रून्य Adj. *von der Linken nicht losgelassen.*

सव्याहृति und °क (f. आ) Adj. *nebst den Ausrufen* भूस्, भुवस् und स्वस्. सव्याहृतिस्थ Hariv. 7432 fehlerhaft.

सव्याहृतिप्रणावक Adj. *nebst den Ausrufen* भूस्, भुवस्, स्वस् *und* ओम्.

सव्येतर 1) Adj. *recht* (Gegensatz *link*). — 2) n. *eine best. Art zu kämpfen.*

सव्येतरतस् Adv. *links und rechts.*

सव्येष्ठ und *सव्येष्ठर् m. = सव्यष्ठा. Nach den Lexicographen *Wagenlenker.* सव्येष्ठसारथी Du. nach dem Comm. *die links und rechts stehenden Wagenlenker.*

सव्योव्रत n. *eine best. Art zu kämpfen.*

सव्रण Adj. 1) *wund.* — 2) *schadhaft, mit einem Fehler behaftet.* — 3) mit शुक्र n. *eine best. Krankheit des Schwarzen im Auge.*

सव्रत Adj. (f. आ) 1) *sich ineinander fügend, harmonisch, zusammenpassend.* — 2) *durch eine Regel u. s. w. gebunden.*

°सव्रतिन् Adj. *gleich verfahrend, gleiche Gewohnheit u. s. w. habend mit.*

सव्रीड Adj. *verlegen, beschämt.* °म् Adv.

सशकल Adj. *nebst Schuppen* (ein Fisch) Ind. St. 13,327.

सशङ्क Adj. (f. आ) 1) *besorgt, ängstlich, schüchtern* MBh. 4,337 (v. l. साशङ्क). Kathâs. 32,66. Çiç. 1,58. °म् Adv. Spr. 7252, v. l. — 2) *Verdacht hegend* Kathâs. 38,143. 45,246.

सशत्रु Adj. *Feinde habend* Spr. 784.

सशब्द् Adj. (f. आ) *mit Geräusch —, mit Lärm verbunden, G. oder L. machend, von G. oder L. widerhallend.* °म् Adv. *mit Geräusch, laut* Gobh. 1,2,18. Çiç. 20,21.

सशयन Adj. (f. ई) *zusammenstehend, benachbart.*

सशर Adj. *mit einem Pfeile versehen, sammt dem Pfeile* (94,12).

सशरासन Adj. *nebst Bogen* Varâh. Jogaj. 6,26.

सशरिन् Adj. *mit einem Pfeile versehen* MBh. 7, 111,51.

सशरीर Adj. (f. आ) 1) *sammt dem Körper* (Âpast. 2,24,15), *leibhaftig.* — 2) *mit dem Gebein.* — 3) सशरीरं त्रिर्मूर्धन्यभिषिञ्चेत् *so v. a. er giesse ihr dreimal auf den Kopf, so dass der ganze Leib nass wird,* Gobh. 2,1,10.

सशर्कर 1) Adj. (f. आ) *nebst Sand* Varâh. Bṛh. S. 54,15. — 2) *mit Sandzucker* Suçr. 2,149,5.

सशल्क Adj. *mit Rinde versehen* Gaut.

सशल्य 1) Adj. (f. आ) *eine Pfeilspitze im Körper habend* (95,3), *durch einen Stachel* (in übertragener Bed.) *gepeinigt, verwundet; mit Stacheln —, mit Leiden aller Art verbunden* Hem. Par. 1,348. — 2) *m. *Bär* Râgân. 19,7.

1. सशस्त्र Adj. (f. आ) *einen Anruf habend* Mârk. P. 50,93.

2. सशस्त्र Adj. *bewaffnet* Venis. 37,2.

सशस्त्रमरुत्वतीय m. *der zweite Bechervoll bei der Mittagsspende* Mahidh. zu VS. 33,27.

सशस्य 1) Adj. fehlerhaft für ससस्य Hariv. 3576. — 2) *f. आ *Tiaridium indicum.*

सशाद्वल Adj. (f. आ) *mit Gras bedeckt* Visnus. 99,17.

सशिर:कम्पम् Adv. *den Kopf schüttelnd* Mṛkkh. 65,12. Verz. d. Oxf. H. 142,*a*,6 v. u.

सशिरस् Adj. *sammt dem Kopfe* Âpast. 1,32,7.

सशिरस्क Adj. (f. आ) dass. Gobh. 2,1,17. Âpast. Çr. 8,8,15. 13,21,1.

सशिरावमज्जन n. *das Untertauchen mit dem Kopfe* Citat im Comm. zu Âpast. Çr. 8,8,15. 13,21,1.

सशीर्षन् Adj. *einen Kopf habend.*

सशुक्र Adj. *sammt der Klarheit, — dem Klaren.* Nom. abstr. सशुक्रत्व n.

सशुच् Adj. *betrübt* Spr. 937.

सशूक 1) Adj. (f. आ) *mit Grannen behaftet* Âpast. Çr. 1,19,1. Paddh. im Comm. zu Kâtj. Çr. 192,9. — 2) m. = आस्तिक Nârada 2,1,328.

सशूलम् Adv. *mit Leibschneiden* Suçr. 2,430,18.

सशृङ्गार Adj. *geputzt, ausstaffirt* Kathâs. 64,131. Pañkat. ed. orn. 49,21.

सशेष Adj. *einen Rest enthaltend, nicht vollständig geleert, unvollständig, noch nicht beendigt* Kâd. 2,37,12 (44,3). Nom. abstr. °त्व n. *das noch nicht Erschöpftsein, das noch nicht zu Ende gehen Sollen.*

सशेषान्न Adj. *so v. a. seine ganze Portion auffessend, einen guten Appetit habend.*

सशोक Adj. (f. आ) *bekümmert, traurig, betrübt.* °म् Adv., °ता f. Nom. abstr.

सश्, सश्चति (3te Pl.), auch Med. (सश्चत 3te Pl.) 1) *nachfolgen, befolgen* RV. 1,101,3. 2,22,1—3. — 2) *Jmd* (Acc.) *gehören* RV. 7,90,3. — 3) *Jmd* (Acc.) *ergeben sein* RV. 1,64,12. 3,16,2. 7,26,4. — 4) *Jmd* (Dat.) *zu Willen sein* RV. 8,31,7 (Vâlakh. 3,7). सश्चते Dat. Partic. 2,16,4. — 5) Partic. सश्चत् *Verfolger, Feind* RV. 1,42,7. 3,9,4. 7,97,4. — Vgl. 1. सच्. — Mit अनु *Jmd* (Acc.) *hold sein* RV. 7,18,25.

*सश्मश्रु 1) Adj. (f. eben so) *einen Bart habend* H. 331. — 2) f. *Mannweib.*

सश्यान n. Gop. Br. 2,5,7. Vaitân. 30,16 (Lesart der Hdschrr.) fehlerhaft für संशान.

सश्यापर्ण Adj. *mit den Çjâparṇa's vor sich gehend* Ait. Br. 7,34,8.

सश्रद्ध Adj. (f. आ) *offenherzig* 114,10.

°सश्री Adj. *gleich, ähnlich* Kâçikâ. 58,26.

सश्रीक Adj. (f. आ) 1) *prächtig, schön.* Nom. abstr. °ता f. und °त्व n. (292,12 im Prâkrit) *Pracht, Schönheit.* — 2) *im Wohlstand befindlich, Alles vollauf habend* Comm. zu Çiç. 16,78.

सश्लाघम् Adv. *mit Selbstbewusstsein, mit wichtiger Miene* Vikr. 52,7. Prab. 27,18. 48,14. Kâṇḍak. 8,1. 27,16.

सश्लेष Adj. *zweideutig, doppelsinnig.* Nom. abstr. °त्व n.

सश्वास Adj. *von Athemzügen begleitet* 181,12.

सषोडशिक Adj. *mit dem 16theiligen* Stoma *verbunden.*

*सष्किं (!) gaṇa सिध्मादि. Davon Adj. *सष्किल.

सष्टुभ् f. *ein best. Metrum* TS. 4,3,12,2.

सस्, सस्ति, ससस्ति 1) *schlummern.* — 2) *unthätig —, träge —, faul sein.* — Mit वि, विससत्त् (?) Pañkar. 4,3,203.

सस 1) m. oder n. *Kraut, Gras; Saatfeld.* — 2) m. N. pr. eines Âtreja. — 3) *Adj. *schlafend.*

ससंरम्भ 1) Adj. *aufgebracht, zornig* Kathâs. 72, 2. — 2) Adv. °म् *a) aufgebracht* Prab. 112,16. — *b) in grosser Hast, so v. a. in aller Kürze* Sarvad. 37, 6.

ससंवाद् Adj. (f. आ) *übereinstimmend* Kathâs. 34, 152. °म् Adv. 122,91.

ससंविद् Adj. *mit dem man sich verabredet hat* Kathâs. 37,109.

ससंशय Adj. (f. आ) 1) *im Zweifel seiend, zweifelnd.* — 2) *dem Zweifel unterliegend, zweifelhaft.*

*ससखि Adv. *einem Freunde gleich* L. K. 973.

ससखीका Adj. f. *im Verein mit den Freundinnen* Kathâs. 20,112. 66,178. 119,125.

ससंकट Adj. *mit schweren Passagen, schwer zu passiren* (Weg) LA. 87,9.

ससंकेत Adj. *mit dem man Etwas verabredet hat, in ein Geheimniss eingeweiht* 127,14.

ससङ्ग Adj. *anhaftend, anhängend.* Nom. abstr. °त्व n. *das Haften an Etwas, Berührung, Contact.*

*ससंग्रह Adj. *der daneben auch den* Saṁgraha *studirt* Pat. zu P. 4,2,60.

ससचिव Adj. *nebst Minister* 64,19.

ससंज्ञ Adj. *volles Bewusstsein habend, bei Besinnung seiend.*

ससट Adj. *recht haarig, — struppig* Varâh. Bṛh. S. 62,1.

ससत्निन् und ससत्त्निन् m. *Festgenosse.*

ससत्त्व Adj. (f. आ) 1) *muthig.* — 2) *von Thieren besetzt.* — 3) *f. schwanger.*

ससत्य Adj. *von wahrer Rede begleitet* Maitr. S. 3, 4,7 (54,8.10).

ससद्भाव Adj. *von Zuneigung begleitet* Kâd. 2,7,1.

ससंततिक Adj. *nebst Nachkommenschaft* Kull. zu M. 3,15.

ससंतान Adj. dass. M. 3,15.

ससंदेह Adj. (f. आ) *an Etwas zweifelnd* Kathâs. 12,161.

ससंध Adj. (f. आ) R. Gorr. 2;105,18 fehlerhaft für ससंध्य.

ससंध्य Adj. (f. आ) *mit der Morgenröthe sich berührend* R. 2,96,19.

ससंनाम Adj. *sich demüthig verneigend* Nalod. 1,3.

ससप्तक Adj. *eine Heptade enthaltend* Weber, Gjot. 106.

ससप्तद्वीप Adj. (f. आ) *nebst den sieben Inseln* Nṛs. Tâp. Up. in der Bibl. ind. 11.

ससप्रैष Adj. Verz. d. Oxf. H. 56,*a*,8 fehlerhaft für ससंप्रैष.

ससभ्य Adj. *nebst Beisitzern, — Richtern* 210,24.

ससमिद्धण Adj. *nebst einem Haufen Brennholz* R. 2,56,30.

ससंपद् Adj. *im Wohlstand befindlich, Alles vollauf habend* Çiç. 16,78.

ससंपातिन् Adj. *nebst dem Râkshasa* Saṁpâtin (= Sampâti) R. 6,108,8.

ससंप्रैष Adj. *nebst den Aufforderungen an die fungirenden Priester* Verz. d. Oxf. H. 56,*a*,8 (ससप्रैष fehlerhaft).

ससंभारयज्ञुष्क Adj. *mit den* Saṁbhârajaǵus Âpast. Çr. 14,13,3.

ससंभ्रम (f. आ) *aufgeregt, eine heftige Gemüthsbewegung —, einen grossen Eifer an den Tag legend, sich überstürzend.* °म् Adv.

ससर्प Adj. (f. आ) *eine Schlange bergend* Uttamar. 322.

ससर्परी f. etwa *Kriegstrompete.* Nach Bṛhadd. = वाच्.

ससस्य Adj. (f. आ) *mit Getraide bestanden* Hariv. 2,10,28.

ससहाय Adj. *mit einem Genossen, nicht allein stehend* Ind. St. 13,472.

ससाक्षिक Adj. *vor Zeugen geschehend.* °म् Adv. *vor Zeugen* Jâǵñ. 2,63.

ससागर Adj. (f. आ) *nebst den Meeren* 329,2. Ind. St. 9,76.

ससात्यक Adj. *nebst* Sâtjaka Hariv. 7460.

ससादि Adj. *nebst Reitern* MBh. 8,75,7. 89,66.

ससाधन n. Adj. 1) *Mittel habend* MBh. 5,46,16. — 2) *nebst Streitmitteln, — Streitmacht* Kâm. Nitis. 4,77.

ससाधनोपवर्गनिरूपण n. Titel eines Stabaka in einem Werke.

ससाध्वस Adj. *bestürzt, erschrocken* Çiç. 7,52. °म् Adv. Chr. 304,1.

ससाधीक Adj. *nebst der* Arundhatî 218,20.

ससार Adj. 1) *fest, stark, widerstandsfähig* Kumâras. 5,19. Nom. abstr. °ता f. Çiç. 19,15. — 2) *nebst saurem Rahm* Suçr. 2,441,8.

ससारथि Adj. *nebst Wagenlenker* Kauç. 15.

ससार्थ Adj. *mit einer Karavane* Kathâs. 57,72.

ससावर्ण Adj. *nebst der* Saṁhitâ Sâvarṇikâ Verz. d. Oxf. H. 56,*a*,9.

ससित Adj. *mit Zucker* Suçr. 2,149,5.

ससितोपल Adj. *mit Zucker* Paṅkar. 3,13,6.

ससितोत्पलमालिन् Adj. *mit weissen Lotusblüthen bekränzt* 218,13.

ससीत Adj. *nebst* Sîtâ R. 2,46,27.

ससीमक Adj. *nebst der Mark* Pat. zu P. 1,1,7, Vârtt. 8.

*ससीमन् Adj. *angrenzend, benachbart.*

ससुगन्ध Adj. *wohlriechend* Varâh. Bṛh. S. 60,10.

ससुगन्धिगात्र Adj. *von parfümirten Männern begleitet* Vishṇus. 99,19.

ससुत Adj. (f. आ) *nebst Söhnen, — Kindern* 55,16.

ससुदर्शन Adj. *mit* Vishṇu's *Discus versehen* Hemâdri 1,333,17.

ससुन्दरीक Adj. *nebst Gattin* Ind. St. 15,392.

ससुपर्ण Adj. *nebst dem* Suparṇa *genannten Abschnitte vedischer Lieder* Ind. St. 3,276.

ससुब्रह्मण्य Adj. *mit dem* Subrahmaṇja Comm. zu Âpast. Çr. 12,23,13.

1. ससुर Adj. *nebst den Göttern* Çiç. 16,12.

2. ससुर Adj. 1) *nebst Branntwein* ebend. — 2) *betrunken.*

ससुवर्ण Adj. *nebst Gold* Vishṇus. 90,3.

ससुहृद् Adj. *Freunde habend* Spr. 784.

ससुहृन्मित्रबान्धव Adj. *nebst Freunden, Genossen und Angehörigen* Paṅkar. 4,3,203.

ससूक (?) Adj. Hem. Par. 7,42.

ससूत Adj. *nebst Wagenlenker* MBh. 8,75,6.7. 78,67.

ससूति Maitr. S. 2,7,12 (92,14) v. l. für सँकृति in TBr.

ससूनु Adj. AV. 5,27,1 falsche Lesart.

ससैन्य Adj. *nebst einem Heere* R. 6,79,8.

ससोम Adj. *mit* Soma Çat. Br. 11,7,3,8. Nom. abstr. ससोमत्व n. Tâṇḍja-Br. 8,4,1.

ससोमपीथ Adj. *gleicherweise mit* (Instr.) *am* Soma-*Trank betheiligt.*

ससौरभ Adj. *wohlriechend* Çiç. 16,20.

ससौराष्ट्र Adj. *nebst den* Saurâshṭra Kathâs. 120,76.

सस्तुतशस्त्र Adj. *mit* Stotra *und* Çastra *verbunden* Âpast. Çr. 14,2,11.

सस्त्रीक Adj. 1) *sammt der Gattin* Âpast. Çr. 7, 21,6. 27,16. — 2) *beweibt, verheirathet.*

सस्थण्डिलक Adj. *nebst den Opferplätzen* Pat. zu P. 1,1,7, Vârtt. 8.

सस्थाणुजङ्गम Adj. (f. आ) *mit dem Unbeweglichen und Beweglichen* MBh. 1,34,5. 173,39.

सस्थान Adj. 1) *dieselbe Stellung einnehmend wie* (Gen.) Âçv. Br. 3,8.9. — 2) *an derselben Stelle des Mundes hervorgebracht wie* — (Gen. oder im Comp. vorangehend).

सँस्थावन् Adj. *was sich zusammen befindet.*

सस्थास्नुचारिन् Adj. *mit Unbeweglichem und Beweglichem.* Dieses ist herzustellen für संस्थास्नुचारिन् und संस्थानचारिन्.

सँस्थूण Adj. *sammt dem Pfeiler* Çat. Br. 14,5,2, 1. सस्थूणच्छिन्न *sammt dem Stumpfe abgehauen* Kâm. Nitis. 19,9.

सँस्रि Adj. 1) *verschaffend, schenkend, spendend.* Superl. °तम. — 2) *gewinnend, erwerbend;* auch so v. a. *Räuber.* — 3) *angeblich = संस्रात.

सस्नेह Adj. (f. आ) 1) *ölhaltig, fettig.* — 2) *Jmd* (Gen.) *in Liebe zugethan, liebevoll* Kathâs. 39,40. °म् Adv. Çiç. 15,129 (95).

सस्नेहबहुमान Adj. *von Liebe und Hochachtung begleitet* Kathâs. 18,214.

सस्पिञ्जर Adj. = शष्पिञ्जर TS. 4,5,2,1.

सस्पृह Adj. (f. आ) 1) *verlangend, begehrend* (290, 2), — *nach* (Loc.), zu (Infin.), *ein Verlangen ausdrückend* Kâd. 2,7,2. °म् Adv. Chr. 297,5. Çiç. 14, 43. — 2) *neidisch.* °म् Adv.

सस्फुर Adj. *zuckend,* so v. a. *lebend* Bhaṭṭ. 15,100.

सस्फुलिङ्ग Adj. *Funken sprühend* Nârada 2,1, 239. MBh. 2,23,12. 13,14,259. R. 3,34,6.

सस्मय Adj. (f. आ) *von Selbstgefühl erfüllt, hochmüthig* Çiç. 19,17.

सस्मित Adj. (f. आ) *von Lächeln begleitet, lächelnd.* °म् und सस्मित° Adv. 298,31. Çiç. 20,52.

सस्मेरम् Adv. *lächelnd* Hâs. 22,14.

1. सस्य् n. (adj. Comp. f. आ) Sg. und Pl. *Saat auf dem Felde, Feldfrucht;* auch *Frucht* überh. Kâraka 1,27. 6,1. 20. शस्य fehlerhaft.

2. सस्य 1) m. *ein best. edles Mineral.* — 2) *n. *a*) = गुण. — *b*) = शस्त्र. — Richtig wohl शस्य.

सस्यक 1) *Adj. *in seiner Art vollkommen, woran Nichts auszusetzen ist* Kâç. zu P. 5,2,68. — 2) m. *a*) *ein best. Edelstein.* v. l. शस्यक. — *b*) *Schwert. — 3) n. *ein best. edles Mineral.* — Richtig wohl शस्यक.

सस्यक्षेत्र n. *Saatfeld* 152,27.

सस्यद् Adj. *fliessend* oder f. *fliessender Strom.*

सस्यपाल m. *Feldhüter.*

*सस्यमञ्जरी f. *Aehre.*

*सस्यमारिन् m. *Ratte* Râgân. 19,58.

सस्यमालिन् Adj. *saatumkränzt, mit Kornfrüchten reich besetzt* 85,19.

सस्यरक्षक m. *Feldhüter* 153,2.

सस्यरक्षा f. *Hütung der Felder* Vivâdak. 66.

सस्यवत् Adj. *reichlich mit Feldfrüchten bestanden.*

सस्यवेद् m. *die Lehre vom Ackerbau* Hemâdri 1, 514,6. 7.

सस्यशालिन् Adj. *reich an Saatfeldern* R. 3,22, 5. 5,80,31. Hemâdri 1,288,1.

*सस्यशीर्षक n. *Aehre.*

*सस्यस्फोट m. *Granne des Getraides.*

*सस्यसंवर und *°संवरण m. *Vatica robusta.*

सस्यकृत् 1) Adj. *die Saat auf dem Felde vernichtend.* — 2) m. N. pr. eines bösen Dämons.

सस्यकृतर् m. = सस्यकृत् 2).

सस्याकरवत् Adj. wohl *reichlich mit Feldfrüchten bestanden.*

सस्याद् Adj. *Getreide fressend* AV. Paipp. 7,1,3,3.

सस्यानन्द् m. Titel eines Werkes Opp. Cat. 1.

सस्यापाय m. *das Säen der Feldfrüchte* 214,3.

सस्र् Adj. (f. स्री) *fliessend.*

सस्रज् Adj. *bekränzt* Çâṅku. Çr. 12,16,2.

सस्रि Adj. *gleitend, laufend.*

सस्रुत् Adj. *fluthend, fliessend.*

सस्रोतस् Adj. dass.

सस्वन Adj. (f. आ) *laut, laut tönend* MBh. 1,19, 26. °म् Adv.

सस्वर् 1) Adv. *unvermerkt, im Stillen, heimlich.* — 2) *ohne,* mit Abl.

सस्वर Adj. 1) *gleichlautend mit* (im Comp. vorangehend). — 2) *einen gleichen Ton habend mit* (Instr.). — 3) *laut.* °म् Adv. 108. — 4) *den Ton habend, betont.*

सस्वर्ता Adv. = सस्वर्.

सस्वाहाकार Adj. (f. आ) *von dem Zuruf* स्वाहा *begleitet* 25,2. Âpast. Çr. 14,15,3.

सस्वेद 1) Adj. (f. आ) *schwitzend* MBh. 4,16,5. Kathâs. 111,4. Râgat. 5,343. — 2) *f. आ *eine befleckte Jungfrau.*

1. सक्, सेकति (in der klassischen Sprache meist nur metrisch), °ते; der Wurzelvocal und die Reduplicationssilbe im Veda häufig gedehnt. Partic. साढ (nur vedisch) und सोढ; Absol. सोढ्वा Comm. zu Âpast. Çr. 12,24,10. 1) *bewältigen, gewinnen* (Schlachten). Ohne Object *siegreich sein.* साक्षिस् und सासक्षिस् *bewältigend, siegreich.* — 2) *Jmd* (Acc.) *Gewalt anthun.* — 3) *Etwas bewältigen,* so v. a. *Meister werden über Etwas, zurückhalten, hemmen.* — 4) *vermögen,* — *zu* (Infin. oder Nom. act. im Loc.). सेकृत् vom Reichthum so v. a. *viel vermögend, wodurch Vieles erlangt werden kann.* — 5) *Etwas ertragen, tragen,* so v. a. *aushalten, überwinden,* einer Widerwärtigkeit *widerstehen, — nicht unterliegen.* — 6) *Etwas ertragen, leiden,* insbes. *geduldig ertragen, sich gefallen lassen, ruhig ansehen, — anhören, — hinnehmen, über sich ergehen lassen.* Mit न *nicht gönnen.* — 7) *Jmd ertragen, leiden.* — 8) *Jmd* (Gen.) *Alles nachsehen, nicht ungehalten sein über Jmd.* — 9) *Jmd verschonen.* — 10) *Etwas dulden,* so v. a. *anerkennen wollen.* — 11) eine Zeit *ertragen,* so v. a. *sich gedulden.* कालक्षेपम् *sich einige Zeit gedulden.* — Caus. साकयति (मर्षणे). Simplex nicht zu belegen. — Desid. सेक्षते (Partic. सेक्षित्) *bewältigen wollen.* — Desid. vom Caus. सिसाकयिषति. Simplex nicht zu belegen. — Intens. in सासक्षि (Padap. सासक्षि). — Mit अभि 1) *überwältigen, unter sich bringen.* — 2) *mit Gewalt schänden, nothzüchtigen.* — 3) *Etwas ertragen, nachsehen, verzeihen.* — Mit उद् 1) *tragen, ausdauern, aushalten* Vaitân. 20,21. — 2) *vermögen, im Stande sein* (sowohl physisch als auch moralisch); *sich bewogen fühlen, wollen;* die Ergänzung ein Infin. (Divjâvad. 93,13. 17. 125,19. 293,26), ein Acc. (स्वार्थम् so v. a. *seine Sache zu betreiben vermögen*), °अर्थम् (सेकार्थम् *zu begiessen*), Acc. mit प्रति (Çiç. 14,88), Loc. oder Dat. Mit न und Infin. so v. a. *sich nicht entschliessen können zu* Divjâvad. 502,2. — Caus. *Jmd bestärken, aufmuntern, zu Etwas* (Loc.) *anstacheln, antreiben* 204,32 (उत्साकयेत् Conj. für उत्सादयेत्). — Desid. vom Caus. *Jmd zu bestärken —, aufzumuntern —, anzustacheln bestrebt sein* Bhaṭṭ. — Mit अभ्युद् 1) *Jmd* (Acc.) *zu bewältigen —, Jmd zu widerstehen vermögen.* — 2) *vermögen, im Stande sein;* mit Infin. — 3) *sich zu Etwas* (Dat.) *stark hingezogen fühlen, hinneigen zu* Bâlar. 24,18. — Mit प्रोद् *voller Muth sich anschicken,* mit Infin. Bhaṭṭ. — Caus. *bestärken, aufmuntern, auffordern, anstacheln, reizen* 204,20 (प्रोत्साक्ष्य Conj. für प्रोत्साद्य). 223,33. प्रोत्साकृति (!) = प्रोत्साकयति; प्रोत्साकयत्तस् MBh. 6,97,33 fehlerhaft für प्रोत्साद्यत्तस्. — Mit समुद् *vermögen, im Stande sein;* mit Infin. — Caus. *bestärken, aufmuntern, anstacheln.* समुत्साक्ष्य MBh. 14,2352 fehlerhaft für समुत्साद्य. — Mit नि, *निषकृते. Vgl. नीषेक्. — *Caus. Aor. न्यसीषकृत्. — Mit निस् *bewältigen.* — Mit परि (°षकृते) *ertragen, aushalten, widerstehen* Bhaṭṭ. — *Caus. Aor. पर्यसीषकृत्. — Mit प्र 1) *besiegen, siegen.* — 2) *fertig werden —, es aufnehmen können mit* (Acc.). — 3) *Gewalt haben über Jmd, Jmd Etwas anhaben können;* mit Acc. der Person. — 4) *Meister werden über Etwas, zurückhalten, hemmen.* — 5) *vermögen,* mit Infin. — 6) *Etwas ertragen, aushalten,* einer Widerwärtigkeit *widerstehen, — nicht unterliegen.* — 7) *zu tragen —, zu leiden haben.* प्रसक्ष्यामि vielleicht fehlerhaft für प्रसहयामि. — 8) प्रसह्य Absol. *a*) *mit Anwendung von Gewalt, — von Kraft, gewaltsam* Gaut. 4,12. — *b*) *in hohem Grade, gar sehr.* — *c*) *ohne irgend eine Rücksicht zu nehmen, ohne Weiteres, ohne sich lange zu bedenken.* — *d*) *mit Nothwendigkeit, jedenfalls, durchaus.* Mit einer Negation *durchaus nicht.* — Mit अभिप्र *vermögen,* mit Infin. — Mit संप्र 1) *Meister werden über Etwas, zurückhalten, hemmen.* — 2) *Etwas ertragen, aushalten, überwinden.* — 3) संप्रसह्य Absol. *jedenfalls, durchaus.* — Mit प्रति *widerstehen, fertig werden mit* (Acc.). — Mit वि (विषकृते) 1) *überwältigen, in der Gewalt haben, es mit Jmd aufnehmen können, fertig werden mit Jmd, Jmd Etwas anhaben können;* mit Acc. — 2) *vermögen,* mit Infin. Çiç. 14, 29. 17,10. — 3) *Etwas ertragen, aushalten, überwinden,* einer Widerwärtigkeit *widerstehen, — nicht unterliegen.* विसोढ (so zu lesen) Kathâs. 46, 121. — 4) *Etwas ertragen, leiden.* — 5) *geduldig ertragen, sich Etwas gefallen lassen.* न जीवितुं त्वां विषहे *ich kann es nicht leiden, dass du lebst.* — विषह्यति Mahâvîrak. 59,10 wohl fehlerhaft für भिषज्यति; vgl. Bâlar. 76,8. — *Caus. Aor. व्यसीषकृत्. — Intens. in विषासक्षि. — Mit सम् 1) *es mit Jmd aufnehmen können, mit Jmd fertig wer-*

den; mit Acc. — 2) *Etwas aushalten, überwinden,* einer Widerwärtigkeit *widerstehen, — nicht unterliegen;* mit Acc.

2. °सक् (stark °साक्) Adj. *bewältigend, tragend, aushaltend, mächtig einer Sache.*

3.* सक्, सक्यति (चर्कर्ध = तृप्तौ und शक्तौ).

1. सꣳ 1) Adv. *gemeinsam, zusammen, zugleich* (auch so v. a. *und*). Mit यक् und आ-दा *mitnehmen;* mit दा *mitgeben;* सक् कृत्वा so v. a. *in Begleitung von* (Acc.); सक् गच्छन्ति गच्छन्तम् *sie folgen ihm nach, wenn er geht.* — 2) Präp. *mit, sammt, nebst, zugleich mit;* mit Instr. (Abl. Spr. 1488. Sadḍh. P. 272). Wird bisweilen auch da hinzugefügt, wo die *Gemeinschaft* schon durch सम् ausgedrückt ist. Eigenthümlich, unserem Sprachgefühl nicht entsprechend, erscheint diese Präposition bei विश्वास *Vertrauen zu* (141,27), अनुरागवत्त्व *verliebt in* (156, 18), वियोग *Trennung von* (MBh. 3,65,34. Çiç. 12, 63. Pañcat. 30,22) u. s. w. Hier und da abgeschwächt fur den einfachen Instr. wie das deutsche *mit.* — 3) am Anfange eines Comp. in Verbindung *a*) mit einem Nomen verbale, die *Gemeinsamkeit* einer Thätigkeit u. s. w. ausdrückend. — *b*) mit dem *Begleitenden, Dabeiseienden,* ein adj. Comp. bildend. Zum Ueberfluss wird bisweilen an ein solches Comp. noch das Suffix वत् gefügt. — *c*) *mit einem Zeitbegriff, das *Zusammenfallen* mit demselben bezeichnend und ein adv. Comp. bildend. — 4) am Ende eines Comp. वैनतेय° *mit* Vainateja.

2. सꣳ 1) Adj. (f. आ) *a*) *gewaltig.* — *b*) am Ende eines Comp. *überwindend.* — *c*) *einer Sache widerstehend, ertragend, aushaltend, nicht unterliegend, einer Sache gewachsen, trotzend;* mit Gen. oder im Comp. nachfolgend (das gewöhnlichere). — *d*) *vermögend, im Stande setzend;* mit Infin. oder am Ende eines Comp. nach einem Nom. act. — 2) m. *a*) *ein best. Wintermonat* Karaka 8,6. — *b*) *ein best.* Agni (neben andern Monatsnamen). — *c*) *eine best. Pflanze.* — *d*) N. pr. eines Sohnes α) eines Manu. — β) des Prâṇa von der Ûrgasvatî. — γ) des Dhṛtarâshṭra. — δ) des Kṛshṇa. — 3) f. सक्ता *a*) *die Erde.* In Verbindung mit लोकधातु bei den Buddhisten *die von den Menschen bewohnte Welt* Kâraṇḍ. 88,10. — *b*) Bez. *verschiedener Pflanzen.* Nach den Lexicographen *Aloe perfoliata,* = दण्डोत्पला, पीतदण्डोत्पला, रास्ना, शुक्लकिणही, सर्पकङ्काली, स्वर्णक्षीरी und तगरीपुष्प. — *c*) **Unguis odoratus.* — 4) *n. *a*) = वस. — *b*) *eine Art Salz.*

3. सक् *m. *Gefährte,* f. आ *Gefährtin.*

सकृष्णभ Adj. (f. आ) *sammt dem Stier.*

सकंसवालव्यञ्जन Adj. (f. आ) *mit Schwänen als Fliegenwedeln* 162,30.

सकक Adj. *ertragend, aushaltend.*

सꣳकण्ठक Adj. (f. °ण्ठिका) *sammt der Luftröhre.*

सकर्तर् Nom. ag. *Gehülfe.*

1. सकार 1) m. *a*) *Mitwirkung, Beistand.* — *b*) *eine überaus wohlriechende Mango-Art* Spr. 7791. Çiç. 10,3. Vâsav. 131,1. 232,5. 263,3. 265,3. — 2) n. *a*) *Mangoblüthe.* — *b*) *Mangosaft.*

2. सकार Adj. *mit dem Laute* क *versehen.*

सकारता f. Nom. abstr. von 1. सकार 1) *b*).

सकारभञ्जिका f. *das Brechen von Mangoblüthen,* Bez. *eines best. Spiels.*

सकारमञ्जरी f. ein Frauenname Vâsav. 232,5.

सकारिता f. und °कारित्व n. Nom. abstr. zu सकारिन्.

सकारिन् Adj. *eintretend;* m. *ein eintretender Factor, Hülfsmittel, Gehülfe* Spr. 7791.

सकारिभाव m. = सकारिता.

°सकृत Adj. *begleitet von.*

सकर्तृत्वन् Adj. (f. °त्वरी) *mitwirkend, helfend;* mit Gen.

सकक्रम्प Adj. *im* Krama 11) *anzuschliessen.*

सकखट्वासन n. *das Zusammensitzen auf derselben Bettstelle.*

सकगमन n. *das Mitgehen* (mit dem verstorbenen Gatten), *Wittwenverbrennung.*

सकगु Adj. *nebst Rindern* AV. Paipp. 3,2,5,4.

सकगुड Adj. *mit Zucker versehen* Varâh. Bṛh. S. 105,8.

सꣳगोप Adj. (f. आ) *sammt dem Hirten.*

सकचन्द्रललाम Adj. *nebst dem Mondgeschmückten,* d. i. *nebst* Çiva Bhâg. P. 3,16,9.

सकचर 1) Adj. *a*) *zusammengehend, mitgehend, begleitend.* — *b*) *zusammengehörig.* — *c*) *ähnlich, gleich* Subhâshitâv. 3,7. — 2) m. *a*) *Begleiter, Gefährte* Prasannar. 32,8. 111,19. Çiç. 7,47. — *b*) *Barleria prionitis* (पीत) und *cristata* (नील) Karaka 6,24. — *c*) *= प्रतिबन्धक. — 3) f. ई *a*) *Gefährtin, Geliebte, Gattin* Vâsav. 264,3. — *b*) = *2) *b*).

सकचरण 1) Adj. = सकचर 1) *b*). — 2) n. *das Verbundensein* Nyâyas. 2,2,64.

सकचरभिन्न m. (Kâvjapr. 7,9), °ता f. und °त्व n. *Verschiedenheit des Zusammengehenden, — des Zusammengestellten,* ein best. Fehler in der Rhetorik. Beispiel Spr. 6569.

सकचरित Adj. *zusammengehend, zusammenfallend, zusammengehörig, gleichartig* Pariḍh. 103. Nom. abstr. °त्व n.

सकचरीधर्म m. *Beischlaf* Hariv. 1216.

सकचारꣳ m. 1) *das Zusammengehen.* — 2) *das Zusammenfallen.* Nom. abstr. सकचारित्व n.

सकचारित्व n. *Zusammengehörigkeit, Untrennbarkeit.*

सकचारिन् 1) Adj. *a*) *zusammengehend, — lebend, gesellig lebend* (Vögel). — *b*) *zusammengehörig, wesentlich gehörend zu* (im Comp. vorangehend), *constant* H. 325. — 2) m. *Begleiter, Gefährte* MBh. 9, 11,19. — 3) f. °णी *Gefährtin.*

सकचैत्यवत् Adj. *nebst den Heiligthümern* R. 5, 30,21.

सꣳछन्दस् Adj. *sammt den Metra.*

सकꣳ 1) Adj. (f. आ) *a*) *gleichzeitig geboren, — entstanden mit* (Gen.). — *b*) *angeboren, ererbt, von der Geburt —, von Anfang an daseiend.* देश m. so v. a. *Heimat.* Am Anfange eines Comp. so v. a. *von Geburt, von Natur, von Hause aus.* — *c*) *natürlich, naturgemäss.* — *d*) *seine ursprüngliche Beschaffenheit bewahrend, sich nicht weiter verändernd.* — 2) m. N. pr. verschiedener Männer. — 3) f. सका N. pr. verschiedener Frauen. — 4) n. *a*) *das dritte astrologische Haus.* Angeblich auch m. — *b*) *eine Erlösung bei Lebzeiten.*

सकजिघ्र f. als Erklärung von सꣳघ्र.

सकजन्मन् Adj. *von der Geburt an daseiend, ererbt* (Diener).

सकजन्य 1) m. N. pr. eines Jaksha. — 2) f. आ N. pr. einer Apsaras.

सकजपाल m. N. pr. verschiedener Männer.

*सकजललित m. N. pr. eines Mannes.

सकजविलास m. desgl.

सकजसिद्धि f. Titel eines Werkes.

सकजꣳ Adj. *gleichzeitig entstanden.*

सकजात Adj. 1) *gleichen Alters, Altersgenosse.* — 2) *angeboren.*

सकजाधिनाथ m. N. pr. eines Fürsten.

सकजानन्द m. N. pr. eines Mannes.

सकजानि Adj. *mit dem Weibe.*

सकजानुष Adj. *sammt der Brut.*

सकजाष्टक n. Titel Burnell, T.

सकजित् Adj. *sofort siegreich,* Beiw. von Fürsten.

सकजीविन् Adj. *zusammenlebend.*

सकजेन्द्र m. N. pr. eines Mannes.

सकजोषण Adj. als Erklärung von सꣳजोषम्.

*सकण्डुक n. *ein best. Fleischgericht.*

°सकता f. 1) *das Ertragen von.* — 2) *das Vermögen, im Stande Sein zu.*

1. सहव n. *Gemeinsamkeit.*

2.°सहव n. *das Ertragen, Zulassen.*

सहवकर्मन् n. *eine gemeinsam zu vollbringende Handlung* Âpast. 2,11,17.

सहदण्ड Adj. *nebst Heer* 109,18.

*सहदान n. *gemeinsame Darbringung* (an mehrere Götter).

सहदानु Adj. *sammt dem* oder *den* Dânu.

सहदार Adj. *nebst Gattin* MBh. 1,206,26.

सहदीक्षिन् Adj. Pl. *zusammen die Weihen nehmend* Tândya-Br. 10,3,6.

सहदेव 1) Adj. *nebst den Göttern.* — 2) m. N. pr. verschiedener Männer, unter andern des jüngsten der Pâṇḍava. — 3) f. सहदेवा *a*) Bez. *verschiedener Pflanzen.* Nach den Lexicographen *Sida cordifolia, Echites frutescens,* = दण्डोत्पला, पीतदण्डोत्पला und सहा. — *b*) N. pr. einer Tochter Devaka's und Gattin Vasudeva's. — 4) f. सहदेवी Bez. *verschiedener Pflanzen.* Nach den Lexicographen *Sida cordifolia* und *rhombifolia* (Râǵan. 4, 109. Bhâvapr. 1,208. 3,119), = सर्पाक्षी und पीतदण्डोत्पला.

सहदेवज्ञ entweder Adj. *nebst* Devaǵa oder m. Bein. Kṛṣṇâçva's.

सहदेवत Adj. (f. आ) *nebst den Gottheiten* AV. 12,4,23.

सहदेवशास्त्र n. Titel eines Werkes.

सहदेवि m. Râǵat. 8,2172 fehlerhaft für साहदेवि.

सहधर्म m. *eine Pflicht, die man mit einem Andern theilt.*

सहधर्मचर Adj. (f. ई) *die Pflichten in Gemeinschaft erfüllend;* f. *eine Gattin, die mit dem Gatten die Pflichten in Gemeinschaft erfüllt.*

सहधर्मचरण n. *das Erfüllen der Pflichten in Gemeinschaft* (mit dem Gatten).

सहधर्मचारिन् Adj. *die Pflichten in Gemeinschaft erfüllend,* — *mit* (Gen.), f. *eine solche Gattin* Gaut.

सहधर्मन् Adj. *nebst den Pflichten* u. s. w.

*सहधर्मिणी f. *Gattin.*

सहधान्य Adj. *mit Lebensmitteln versehen.*

सहध्यै Dat. Infin. zu 1. सह् RV. 6,1,1. 7,31,12.

सहन 1) Adj. (f. आ) *a*) *bewältigend, gewaltig* in einer Etymologie. — *b*) **Alles ertragend, sich gefallen lassend, geduldig.* — 2) *m. = संज्ञायाम्. — 3) n. *geduldiges Ertragen.* — Vgl. असहन.

सहनन Adj. *nebst Schlägel* (zur Trommel) Çâṅkh. Çr. 17,4,1. fgg.

*सहनर्तन n. *gemeinsamer Tanz.*

सहनिर्वाप m. *gemeinsame Darbringung.*

सहनीय Adj. *geduldig zu ertragen, zu verzeihen, nachzusehen.*

सहनौ Adj. *nebst dem Schiffe* Bhâg. P. 8,24,37.

सहनम Adj. *am meisten bewältigend, der gewaltigste.*

सहन्य, सहन्तिम Adj. *bewältigend, gewaltig.* Vgl. साहन्य.

सहपति m. Beiw. Brahman's als *Herrn der von den Menschen bewohnten Welt.* — सहपत्या VS. 37.20 fehlerhaft für सह पत्या.

सहपत्नि Adj. *nebst der Gattin* R. 7,8,22.

सहपत्नी Adj. f. *nebst dem Gatten.*

सहपत्नीक Adj. *nebst der Gattin* Âpast. Çr. 7, 21,6. 27,16.

*सहपांसुक्रिल m. *ein Freund aus der Knabenzeit, da man zusammen mit Sand spielte.*

सहपांसुक्रीडन n. *gemeinsames Spielen mit Sand* (in der Knabenzeit).

सहपांसुक्रीडित Adj. *mit dem man* (in der Kinderzeit) *gemeinsam mit Sand gespielt hat* Kâd. 2, 113,24 (140,11).

सहपाठ m. *das zusammen Erwähntwerden.*

सहपान n. und *°क n. *gemeinsames Trinken, Zechgelage.*

सहपिण्डक्रिया f. *gemeinsame Darbringung des Mehlklosses beim Manenopfer.*

सहपीति f. zur Erklärung von सपीति.

सहपुत्र Adj. (f. आ) *nebst Sohne, — Söhnen, — Kindern* P. 6,3,83, Sch. MBh. 1,74,11.

सहपुरुष und सहपूरुष Adj. *sammt den Männern.*

*सहपूर्वाह्णम् Adv. *mit dem Beginn des Vormittags* P. 6,3,81, Sch. Vop. 6,61.

सहप्रकृति und सहप्रकाति (besser) f. *eine Vorschrift über Gleichzeitigkeit, — Zusammengehörigkeit* Kâts. Çr. 25,3,26 nebst v. l.

सहप्रम Adj. *sammt dem Maasse.*

सहप्रयायिन् Adj. *mitreisend.*

सहप्रयोग m. *gleichzeitige Anwendung.*

सहप्रवाद Adj. *nebst den davon abgeleiteten Formen, — Casus.*

सहप्रस्थायिन् Adj. *mitreisend.*

सहबान्धव Adj. *nebst den Angehörigen* R. 2,33,16.

सहभक्त Adj. *zusammen geniessend* Maitr. S. 1, 3,36 (42,9). TS. 3,1,9,2.

सहभस्मन् Adj. *sammt der Asche* Ait. Br. 7,5,8.

सहभाव m. 1) *Gemeinsamkeit.* — 2) *das Verbundensein in unzertrennlicher Weise, Zusammengehörigkeit* Çaṁk. zu Bâdar. 3,3,65.

सहभाविक Adj. *nebst der* Bhâvanikâ Kathâs. 10,116.

सहभाविन् Adj. *mit einander verbunden, — zusammenhängend, zusammenhängend mit* (im Comp. vorangehend).

सहभुज् Adj. *zusammen essend mit* (im Comp. vorangehend).

सहभू 1) Adj. *a*) *zusammen erscheinend mit* (im Comp. vorangehend) Comm. zu Âpast. Çr. 6,15,7. — *b*) *von Natur eigen, angeboren, natürlich* 290, 5. Kâd. 223,19 (368,11). 2,105,16 (130,6). — 2) Subst. rhet. so v. a. *Zwillingsbruder von, Gegenstück zu* (Gen.) Kâd. 226,19 (372,11).

सहभूत Adj. *vereinigt, verbunden.*

सहभूति f. AV. 4,31,6 v. l. für अभिभूति des RV.

सहभूमि Adj. *nebst Grundbesitz* Çâṅkh. Çr. 16, 5,23.

सहभोजन n. 1) *das Zusammenessen, Gemeinsamkeit eines Mahles, — mit Jmd* (im Comp. vorangehend Gaut.). — 2) *gemeinschaftlicher Genuss* einer Sache (Gen.).

सहभोजिन् m. *Tischgenosse.*

सहम (arabisch) n. in der Astrologie *das künftige Schicksal.*

सहमनस् Adj. *verständig.*

सहमरण n. *gemeinsames Sterben* (mit dem Gatten), *Wittwenverbrennung.*

सहमर्मास्थिसंघात Adj. *nebst allen Gelenken und dem ganzen Knochengerüste* R. 3,35,91.

*सहमातृक Adj. *nebst der Mutter.*

सहमाद् m. als Erklärung von सधमाद् Sâj. zu RV. 3,35,4.

सहमान 1) Partic. von 1. सह्. — 2) f. आ *a*) *eine best. Pflanze.* — *b*) *die nach Süden gerichtete Seite des Gehäuses der Weltseele.*

सहमारीच Adj. *nebst* Mârîka R. 1,1,50.

सहमित्र m. N. pr. eines Mannes Hem. Par. 3,150.

सहमुख Adj. *sammt dem Munde* Comm. zu Âpast. Çr. 15,20,6.

सहमूर und सहमूल Adj. *sammt der Wurzel.* सहमूर RV. 10,87,19 könnte übrigens auch so v. a. सहमूरदेव sein; vgl. Vers 2. 14.

सहमृता Adj. f. *mit* (dem Gatten freiwillig) *gestorben, — in den Tod gegangen* (durch Besteigung des Scheiterhaufens).

सहय Adj. *nebst Pferden* MBh. 2,75,6. 7.

सहयज्ञ Adj. (f. आ) *nebst den Opferhandlungen* Bhag. 3,10.

सहयशस् Adj. *schön, herrlich.*

सहयात Adj. Kathâs. 124,194 fehlerhaft für सहजात.

सहयायिन् Adj. Subst. *mitgehend, Reisegefährte.*

सहयुज् Adj. *mit angespannt.*

सकृयुधन् Adj. (*f. eben so) *kämpfend mit* (Instr.) Çiç. 17,34.

सकृयोषित् Adj. *nebst Frau* R. 4,44,105.

सकृयोगंधरायण Adj. *mit Jaugaṁdharâjaṇa* Kathâs. 33,193.

सकर m. N. pr. eines Dânava Hariv. 3,71,4. v. l. संकर.

सकरत्त und सकैरत्तम् m. Bein. des Agni der Asura.

*सकरसा f. *Phaseolus trilobus.*

सकराजक Adj. *sammt dem Fürsten.*

*सकरि 1) m. *a) Stier.* — *b) die Sonne.* — 2) Adv. *gleich* Hari (Vishṇu).

सकर्ष Adj. (f. आ) *erfreut, froh.* °म् Adv. 292,8. 14. 294,1. 296,31. 298,23. 300,24. — Hier und da fehlerhaft für संकर्ष m.

सकैर्षभ Adj. (f. आ) *sammt dem Stiere.*

सकर्षमृगयूथ्यामनिनादमय Adj. *erschallend vom Geschrei des erfreuten Jägervolkes* Kathâs. 27,151.

सकर्षवैराग्यम् Adv. *erfreut und zugleich mit dem Ausdruck des Ueberdrusses, — der Gleichgültigkeit* Dhûrtas. 11,4.

सकर्षसाध्वसम् Adv. *erfreut und zugleich erschrocken* Mâlatîm. (ed. Bomb.) 131,3.

सकर्षाकूतम् Adv. *erfreut und nachdrucksvoll* Mâlatîm. (ed. Bomb.) 134,4.

सकर्षित Adj. (f. आ) *erfreut* MBh. 4,847.

सकलत्रमण Adj. *nebst* Lakshmaṇa R. 2,32,27. 46,27.

सकलनीय m. etwa *Genosse beim Pflügen, Markgenosse.*

सकलोकधातु m. f. *die von den Menschen bewohnte Welt, die Erde.*

सकैवत्स Adj. (f. आ) *sammt dem Kalbe* Âpast. Çr. 4,10,7.

सकवसति f. *gemeinsamer Aufenthalt.*

सकैवसु Adj. *sammt der Habe.* Nach Sâj. m. N. pr. eines Asura.

सकवैकु Adj. Pl. (stark °वैकू) *gemeinsam ziehend* (Rosse).

सकवाच्य Adj. *zusammen zu sprechen.*

सकवाद m. *Disputation.*

सकवार्ष्णेयशैवल Adj. *nebst* Vârshṇeja *und* Çaivala MBh. 3,67,8.

सकवार्ष्णेयबाह्लक Adj. *nebst* Vârshṇeja *und* Bâhuka MBh. 3,73,17.

सकवास m. *das Zusammenwohnen.*

सकवासिक Adj. *einen gemeinsamen Wohnsitz habend, am selben Orte lebend.*

सकवासिन् Adj. *zusammen wohnend;* m. *Hausgenosse* oder *Nachbar* Spr. 1750 = Çiç. 8,29.

सकवाहन Adj. *nebst Gespann, — Wagen* u. s. w. MBh. 3,54,26.

सकविवक्षा f. *die Absicht Etwas zusammen —, mit einem Male auszusprechen.*

सकैवीर Adj. *sammt Männern.*

*सकवीर्य n. *frische Butter.*

सकवृद्धिक्षयभाव Adj. *an der Zu- und Abnahme* (des Mondes) *theilnehmend* Spr. 3752.

सकवैशिक्य Adj. *nebst den* Vaiçikja Mârk. P. 57,47.

सकव्रत 1) Adj. (f. आ) *gemeinsame Gelübde habend.* — 2) f. आ *a) eine Gattin, die alle Pflichten mit dem Gatten theilt.* — *b) religiöse Genossenschaft, Gemeinde, Secte* Lalit. 295,10. 306,5. 527,7.

सकशय in *द्विग्ध°.

सकशय्या f. *das Zusammenliegen.*

सकशय्यासनाशन Adj. *zusammen schlafend, sitzend und essend.*

सकशिष्ट Adj. *zusammen vorgeschrieben.* Nom. abstr. °त्व n. Comm. zu Âpast. Çr. 5,27,7.

सकशैय्य n. *das Zusammenliegen.*

सकैस् 1) Adj. *gewaltig, siegreich.* Superl. °तम. — 2) m. *ein best. Wintermonat.* — 3) n. *a) Gewalt, Macht; Sieg.* Adverbial werden gebraucht α) Instr. Sg. (*mit Ungestüm*) *plötzlich, unerwartet, sofort, in demselben Augenblick, ohne zu zögern;* oft mit dem Nebenbegriff der *Uebereilung, Unüberlegtheit.* Mit einem Instr. *zugleich mit.* — β) Instr. Pl. *nachdrücklich, kräftig.* — *b) *Licht.* — *c) *Wasser.* — *d)* Name verschiedener Sâman Ârsh. Br.

सकस Adj. (f. आ) *lachend* Çiç. 6,57.

सकसंवाद m. *Unterredung.*

सकसंवास m. *das Zusammenwohnen.*

सकसंवेग Adj. *heftig erregt.*

सकसंसर्ग m. *fleischliche Berührung mit* (Instr.).

सकसंजातवृद्ध Adj. *zu gleicher Zeit geboren und aufgewachsen mit Jmd* MBh. 12,139,19.

सकसभेला Adj. f. *sammt dem Freier.*

सकसंभव Adj. *gleichzeitig entstanden.* In Verbindung mit जन्मना *angeboren.*

*सकसादृष्ट m. *Adoptivsohn.*

सकसान 1) Adj. *waltend, gewaltig.* — 2) *m. *a) Opfer.* — *b) Pfau.*

*सकसानु 1) Adj. *geduldig.* — 2) m. *a) Opfer.* — *b) Pfau.*

सकसामन् Adj. (f. °साम्नी) *von Gesang begleitet, in Gesang sich bewegend.*

सकसावन् Adj. *gewaltig, übermächtig, siegreich* RV.

सकसिद्ध Adj. *angeboren.* Nom. abstr. °त्व n.

सकसिन् Adj. *gewaltig, mächtig* RV.

सकसुरललनालालसामयूथपति Adj. *nebst den Führern der Schaar derjenigen, die den Schmuck der Götterfrauen bilden,* Bhâg. P. 5,16,16.

सकसूक्तवाक Adj. *von heiligen Sprüchen begleitet.*

सकसविन् Adj. *mit Jmd verkehrend.*

सकसोढृत m. N. pr. eines Mannes.

सकसोम Adj. *sammt Soma-Tränken.*

सकसौमित्रि Adj. *nebst* Saumitri (Lakshmaṇa) R. 1,2,36. 33,22.

सकस्कृत् Adj. *Gewalt gebend.*

सकस्कृत Adj. *gesteigert, angespornt, angefeuert.*

सकस्त Adj. 1) *Hände habend.* — 2) *der seine Hände zu gebrauchen versteht* (insbes. in Bezug auf Waffen).

सकस्ततालम् Adv. *unter Händegeklatsch* Hariv. 8389. Mṛicch. 13,6. Dhûrtas. 5,18.

सकस्तोम Adj. *sammt den Stoma.*

सकस्थ Adj. *der bei Etwas dabei ist* oder *war, anwesend;* m. *Gefährte.*

सकस्थान n. zur Erklärung von सधस्थ und सदन.

सकस्थित Adj. = सकस्थ.

सकस्थिति f. *das Zusammenweilen in* (im Comp. vorangehend) Naish. 3,11.

सकस्क Adj. *mit Holzspahn* Âpast. Çr. 2,13,1.

सकर्स्य, सकसिंत्र 1) Adj. *gewaltig.* — 2) m. *der zweite Wintermonat.*

सकस्र 1) m. (selten) und n. *Tausend,* überh. Bez. *einer grossen Menge, eines grossen Gutes;* insbes. *ein Tausend Rinder,* — Paṇa. Das Gezählte steht im Gen. Pl. oder Sg., in gleichem Casus (Pl. und Sg.), in dem von der Construction geforderten Casus, während das Zahlwort in der erstarrten Form सकैस्रम् erscheint, am Anfange oder am Ende eines Comp. In einem adj. Comp. steht das Zahlwort regelmässig nach (f. आ). — 2) m. abgekürzt für सकस्रदक्षिण: क्रतु: Âpast. Çr. 10,26,5. 13,23,14. — 3) *f. सकस्रा *eine best. Pflanze,* = सम्बष्ठा. — 4) f. ई in गोसकस्री.

1. सकस्रक n. *Tausend.* Am Ende eines Comp. (f. °स्रिका) *Tausend — betragend, — ausmachend, — habend.*

2. सकस्रक Adj. *tausendköpfig.*

सकस्रकंधररामायण n. Titel eines Kâvja Opp. Cat. 1.

सकस्रकर m. *die Sonne.*

सकस्रकरपत्रेक्ष Adj. *tausend Hände, Füsse und Augen habend.*

सकस्रकलशाभिषेकप्रयोग m. Titel Burnell, T.

सहस्रकला f. ein Frauenname Uttamaḱ. 237. fg.

सहस्रकवच m. N. pr. einer mythischen Person Ind. St. 14,141.

सहस्रकाण्ड 1) Adj. *aus tausend Stücken (Absätzen) bestehend* AV. 2,7,3. 19,32,3. — 2) *f. सहस्रकाण्डा *weiss blühendes Dûrvâ-Gras.*

सहस्रकिरण m. 1) *die Sonne.* — 2) N. pr. eines Mannes. — 3) f. ई Titel eines Werkes Opp. Cat. 1.

सहस्रकिरणावलि f. Titel eines Werkes Opp. Cat. 1.

सहस्रकुणप Adj. (f. आ) *tausend Leichname habend.*

सहस्रकृत्वस् Adv. *tausendmal* Gaut.

सहस्रकेतु Adj. *tausendgestaltig.*

सहस्रगु 1) Adj. *a) tausend Kühe besitzend* Gaut. — *b) tausendstrahlig.* — *c) tausendäugig.* — 2) m. *a) die Sonne* Varâh. Jogaj. 6,4. — *b)* Bein. Indra's.

सहस्रगुण Adj. *tausendfach, vertausendfacht.* Nom. abstr. °ता f.

सहस्रगुणित Adj. *vertausendfacht* MBh. 3,83,159.

सहस्रघातिन् Adj. *Tausend tödtend;* n. *eine best. Maschine* Utpala zu Varâh. Bṛh. 14,1.

सहस्रघ्नि Adj. *tausend tödtend.* v. l. °घ्न्य.

सहस्रचक्षस् und सहस्रचक्षु (AV.) Adj. *tausendäugig.*

सहस्रचक्षुस् 1) Adj. dass. — 2) m. Bein. Indra's.

सहस्रचण्डीविधि m. Titel Burnell, T.

सहस्रचरण Adj. *tausendfüssig* (Vishṇu).

सहस्रचित्य m. N. pr. eines Fürsten.

सहस्रचेतस् Adj. *von tausendfachem Aussehen.*

सहस्रजलधार m. N. pr. eines Berges Hariv. 12405.

सहस्रजित् 1) Adj. *Tausend besiegend, — gewinnend.* — 2) m. *a)* *Bein. Vishṇu's. — *b)* N. pr. α) eines Fürsten. — β) eines Sohnes des Jadu. — γ) eines Sohnes des Kṛshṇa.

सहस्रज्योतिस् m. N. pr. eines Sohnes des Subhrâǵ.

सहस्रणी m. *Führer von Tausend* oder *Tausenden.*

सहस्रणीति Adj. *tausend Mittel und Wege habend.*

सहस्रणीथ Adj. *tausend Schliche, Durchschlüpfe* oder *Auswege habend.*

सहस्रतम Adj. (f. ई) *der tausendste.*

सहस्रतय n. *ein Tausend.*

सहस्रद 1) Adj. *tausend* (Kühe) *schenkend.* — 2) m. N. pr. eines Sohnes des Jadu.

सहस्रदंष्ट्र 1) Adj. *tausendzähnig.* — 2) m. *eine Art Wels.*

*सहस्रदंष्ट्रिन् m. = सहस्रदंष्ट्र 2).

सहस्रदक्षिण Adj. *wobei tausend* (Kühe) *als Opferlohn geschenkt werden, tausend* (Kühe) *enthaltend, — schenkend* (Çâṅkh. Çr. 12,15,3). Subst. *eine best. Feier* Vaitân. 34,21.

सहस्रदल Adj. *tausend Blüthenblätter habend.*

सहस्रदा Adj. *tausend gebend.* Superl. °तम.

सहस्रदातु Adj. *tausendfach.*

सहस्रदान Adj. (f. आ) *tausend Gaben verleihend* RV. 3,30,7.

सहस्रदावन् Adj. *tausend schenkend.*

सहस्रदीधिति m. *die Sonne* Kâd. 53,8 (97,9). Nâgân. 57,3 (75,4). Prij. 11,13.

सहस्रदृश् 1) Adj. *tausendäugig.* — 2) m. Bein. Indra's.

*सहस्रदोस् 1) Adj. *tausendarmig.* — 2) m. Bein. des Kârtavîrja Arǵuna.

सहस्रद्वार् Adj. *tausendthorig.*

सहस्रद्वार Adj. (f. आ) dass. MBh. 1,89,16.

सहस्रधा Adv. *tausendfach, in tausend Theile, tausendweise.*

सहस्रधामन् 1) Adj. *von tausendfacher Macht* AV. 4,18,4. TBr. 2,8,4,5. — 2) m. *die Sonne* Mudgala. 63,17 (103,10).

सहस्रधायस् Adj. *tausend ernährend, — erhaltend* Taitt. Âr. 1,21,3. 24,4.

1. सहस्रधार Adj. (f. आ) *tausend Ströme entlassend.*

2. *सहस्रधार 1) Adj. *tausend Schneiden habend.* — 2) m. Vishṇu's *Discus.*

सहस्रधारा f. *ein aus tausend Oeffnungen eines Gefässes hervordringender Wasserstrahl.*

सहस्रधी 1) Adj. *tausendfachen Verstand habend.* — 2) m. N. pr. eines Fisches.

सहस्रधौत Adj. *tausendfach gereinigt* Kâraka 4, 8. Vgl. शतधौत.

सहस्रनयन 1) *tausendäugig.* — 2) m. Bein. Indra's.

1. सहस्रनामन् n. Pl. oder am Anfange eines Comp. *die tausend Namen* (eines Gottes, insbes. Vishṇu's) Opp. Cat. 1.

2. सहस्रनामन् Adj. (f. °नाम्नी) *tausendnamig, tausend Namen enthaltend.*

सहस्रनामभाष्य n. (Opp. Cat. 1), °नामविवरण n. (Verz. d. B. H. No. 421), °नामस्तोत्र n. (ebend. No. 420) und °नामार्थश्लोकसहस्रावलि f. (Opp. Cat. 1) Titel.

सहस्रनिर्णिज् Adj. *tausendfach geschmückt.*

सहस्रनेत्र 1) Adj. *tausendäugig.* — 2) m. (adj. Comp. f. आ) Bein. Indra's Vâsav. 130,3. 244,3.

सहस्रनेत्राननपादबाहु Adj. *tausend Augen, Gesichter, Füsse und Arme habend.*

सहस्रपति m. *das Haupt von tausend* (Dörfern).

सहस्रपत्र 1) m. N. pr. eines Berges. — 2) n. *Lotusblüthe.*

सहस्रपद् (stark °पाद्) 1) Adj. *a) tausendfüssig. — b) tausend Säulen habend* MBh. 5,143,30. — 2) m. N. pr. eines Ṛshi.

सहस्रपरम Adj. (f. आ) *unter Tausend der vorzüglichste* Taitt. Âr. 10,1,7.

सहस्रपर्ण 1) Adj. (f. ई) *a) tausendfach befiedert. — b) tausendblätterig.* — 2) f. ई vielleicht *eine best. Pflanze.*

*सहस्रपर्वा f. *weisses Dûrvâ-Gras* Râǵân. 8,112.

सहस्रपाक्य Adj. als Bez. eines best. Oeles (स्नेह) Kâraka 3,6. Vgl. शतपाक्य.

सहस्रपाद्यस् Adj. *tausendfach schimmernd.*

सहस्रपाथस् Adj. *an tausend Orten erscheinend* RV. 7,1,14.

*सहस्रपाद् m. 1) *die Sonne.* — 2) *eine Art Eule.* — 3) Bein. Vishṇu's.

सहस्रपादक्षिशिरोरुबाहु Adj. *tausend Füsse, Augen, Köpfe, Schenkel und Arme habend* Ind. St. 15,364.

सहस्रपाश Adj. (f. आ) *tausend Fesseln bildend* Mantrabr. 2,2,5.

सहस्रपूरण Adj. nach dem Comm. *der tausendste* und *tausend erhaltend* Çiç. 19,51.

सहस्रपृष्ठ Adj. *tausendflächig.*

1. सहस्रपोष m. und °पोषा f. (Kauç. 24) *tausendfältiges Gedeihen, tausendfaches Wohlergehen* RV. 2,32,5. AV. 6,141,3. VS. 4,26. TS. 3,3,8,3. °पोषकाम Adj.

2. सहस्रपोष Adj. *tausendfach gedeihend* Âpast. Çr. 6,17,6.

सहस्रपोषिन् Adj. dass.

(सहस्रपोष्य) सहस्रपोषिष्ठ n. = 1. सहस्रपोष.

सहस्रप्रकार Adj. (f. आ) *tausendfältig* Kauç. 106.

सहस्रप्रधन Adj. *mit tausend Kampfpreisen.*

सहस्रप्राण (Conj.) Adj. *tausend Leben habend.*

सहस्रबल m. N. pr. eines Fürsten.

सहस्रबाह्वीय n. mit इन्द्रस्य Name eines Sâman Ârsh. Br.

सहस्रबाहु 1) Adj. *tausendarmig* Mantrabr. 2,4, 7. Subst. Vaitân. 37,26 Bez. *des mit diesem Worte beginnenden Liedes* AV. 19,6. — 2) m. *a)* Bein. Arǵuna's. — *b)* N. pr. eines Wesens im Gefolge Skanda's. — 3) m. oder f. N. pr. RV. 8, 45,26.

सहस्रबुद्धि 1) Adj. *tausendfachen Verstand habend.* — 2) m. N. pr. eines Fisches.

सहस्रभक्त n. *ein best. Fest, an dem Tausende gespeist wurden.*

सहस्रभर Adj. *Tausend erbeutend.*

सहस्रभर्णस् Adj. etwa *tausendfältig*.

सहस्रभागवती f. N. pr. einer Gottheit.

सहस्रभानु Adj. *tausendstrahlig* Çiç. 1,27.

सहस्रभाव m. *das Tausendwerden*.

*सहस्रभिद् m. *Moschus* Bhâvapr. 1,183.

सहस्रभुज 1) Adj. (f. आ) *tausendarmig*. — 2) m. N. pr. eines Gandharva Kâraṇḍ. 2,18.

सहस्रभुजजिह्वाक्ष Adj. *tausend Arme, Zungen und Augen habend* MBh. 13,14,260.

सहस्रभुजध्यानराम (!) m. Titel Burnell, T. 200,*b*. Im Index °भुजरामध्यान n.

सहस्रभृष्टि Adj. *tausendzackig*.

सहस्रभेदशस् Adv. *in tausend Weisen, tausendfach* Hemâdri 1,521,8.

सहस्रमङ्गल N. pr. einer Oertlichkeit.

सहस्रमन्यु Adj. *tausendfachen Muth habend*.

सहस्रमोळ्ह Adj. *tausend Kämpfe bietend*.

सहस्रमुख Adj. *tausend Aus- oder Eingänge habend* Pañcat. 107,2.

सहस्रमुष्क Adj. *tausend Hoden habend*.

सहस्रमूति Adj. *tausendfach helfend*.

सहस्रमूर्ति Adj. *in tausend Formen erscheinend* Ind. St. 15,364.

सहस्रमूर्धन् Adj. *tausendköpfig*.

सहस्रमूर्धश्रवणाक्षिनासिक Adj. *tausend Köpfe, Ohren, Augen und Nasen habend*.

सहस्रमूल 1) Adj. *tausend Wurzeln habend*. — 2) *f. सहस्रमूली *Anthericum tuberosum* Râǵan. 5,136.

सहस्रंभर Adj. *tausend bringend*.

सहस्रंभरि Adj. *tausend ernährend* Ind. St. 15,390.

सहस्रयज्ञ m. 1) *ein Tausendopfer* Maitr. S. 1,4,3 (49,9). — 2) N. pr. eines Mannes.

सहस्रयज्ञतीर्थ n. N. pr. eines Tîrtha.

सहस्रयाज् und °याजिन् Adj. *der ein Opfer veranstaltet, bei welchem tausend* (Rinder) *als Lohn gegeben werden*.

सहस्रयामन् Adj. *tausend Bahnen habend*.

सहस्रयोग m. und °चिकित्सा f. Titel von Werken Opp. Cat. 1.

सहस्रयोजन n. *eine Entfernung von tausend Jogána* VS. 16,54 = Maitr. S. 2,9,9 (128,8. fgg.).

सहस्ररश्मि 1) Adj. *tausendstrahlig*. — 2) m. *die Sonne*.

सहस्ररश्मितनय m. Patron. *des Planeten Saturn*.

सहस्ररेतस् Adj. *tausendsamig*.

सहस्रलिङ्गी f. *ein Tausend Liṅga* (*Phallus*).

सहस्रलोचन 1) Adj. *tausendäugig*. — 2) m. Bein. Indra's.

सहस्रवक्त्र Adj. *tausendmündig*.

*सहस्रवदन 1) Adj. dass. — 2) m. Bein. Vishṇu's.

सहस्रवत्त् Adj. 1) *tausendfach*. — 2) *das Wort* सहस्र *enthaltend*.

सहस्रवर्चस् Adj. *von tausendfacher Wirkungskraft*.

सहस्रवर्तनिन् n. Name eines Sâman Sâdv. Br. 1,4.

सहस्रवर्त्मन् Adj. *tausendpfadig* Çiç. 12,11.

सहस्रवलिश und सहस्रवल्श Adj. *tausendzweigig* Maitr. S. 1,1,2 (2,1). 2,14 (23,9); vgl. v. l.

सहस्रवाक Adj. *tausend Sprüche* (*Worte* nach Bühler) *enthaltend* Gaut.

सहस्रवाच् m. N. pr. eines Sohnes des Dhṛtarâshṭra.

सहस्रवाज Adj. *tausendfachen Muth u. s. w. habend*.

सहस्रवीर Adj. *für tausend Männer ausreichend*.

सहस्रवीर्य 1) Adj. (f. आ) *tausend Kräfte habend*. — 2) f. सहस्रवीर्या *eine best. Pflanze* Karaka 1,4. Nach den Lexicographen *weiss* oder *blau blühendes* Dûrvâ-*Gras* und = महाशतावरी Râǵan. 8,112. 4,122.

सहस्रवृत् Adj. *Tausende einschliessend, — bergend* Taitt. Âr. 1,10,1. Nach dem Comm. वृत् = त्रियमाण, प्राप्यमान.

*सहस्रवेध n. *ein bes. präparirter saurer Reisschleim* Râǵan. 15,89.

*सहस्रवेधिन् 1) m. *a) Sauerampfer* Bhâvapr. 1,182. — *b) Moschus*. — 2) *Asa foetida* Bhâvapr. 1,167.

सहस्रशक्ति Adj. *der tausend zu geben vermag* MBh. 14,90,96.

सहस्रशतदक्षिण Adj. *wobei hunderttausend* (Rinder) *als Opferlohn gegeben werden*.

सहस्रशल *eine Entfernung von tausend Çala*.

सहस्रशस् Adv. *tausendweise* (auf einen Nomin., Acc. oder Instr. bezogen).

सहस्रशाख Adj. *tausend Zweige* (eigentlich und übertragen) *habend*.

सहस्रशिखर 1) Adj. *tausend Gipfel habend*. — 2) m. Bein. des Gebirges Vindhja.

सहस्रशिरस् Adj. *tausendköpfig* Bhâg. P. 3,26,25.

सहस्रशिरस Adj. dass.

सहस्रशिरसोदर Adj. *tausend Köpfe und Bäuche habend* MBh. 13,14,260.

सहस्रशीर्ष 1) Adj. *tausendköpfig*, Taitt. Âr. 10,11,1. — 2) f. आ *ein best. Spruch*. Nach Mit. 3,104,*b*,11 *die Hymne* RV. 10,90.

सहस्रशीर्षन् Adj. *tausendköpfig*.

सहस्रशृङ्ग Adj. *tausendhörnig* AV. 13,1,12.

सहस्रशोकस् Adj. *tausend Flammen sprühend*.

सहस्रश्रुति m. N. pr. eines Berges.

सहस्रसंवत्सर n. *eine tausendjährige Feier* Gaim. 6,7,31.

सहस्रसंख्य Adj. *tausend an Zahl* MBh. 1,75,7.

सहस्रसनि 1) Adj. *tausend gewinnend, — verschaffend*. — 2) f. *Tausend-Gabe* Çat. Br. 2,3,4,15.

सहस्रसम Adj. *tausendjährig* (Feier) Bhâg. P. 1,1,4.

सहस्रसंमित Adj. *nach tausend messend*.

सहस्रसा Adj. *tausend gewinnend, — verschaffend, — spendend*. Superl. °तम.

सहस्रसाव m. *tausendfältige Soma-Kelterung*.

सहस्रसाव्य n. *ein best.* Ajana.

सहस्रसीत Adj. *mit tausend Furchen*.

सहस्रस्तरी Adj. *tausend nichtträchtige Kühe habend* RV. 10,69,7.

सहस्रस्तुक Adj. (f. आ) *tausendzöpfig*.

सहस्रस्तुति f. N. pr. eines Flusses.

सहस्रस्तोत्रिय Adj. *aus tausend Stotrija bestehend* Çâṅkh. Çr. 16,22,1.

सहस्रस्थूण Adj. *von tausend Pfeilern getragen* RV. 2,41,5. 5,62,6.

सहस्रस्रोत und °स् m. N. pr. eines Berges.

सहस्रकृ Adj. *tausend erschlagend*.

*सहस्रकर्याश्व (!) m. Indra's *Wagen*.

सहस्रकृत्त Adj. *tausendhändig* AV.

सहस्रांशु 1) Adj. *tausendstrahlig*. — 2) m. *die Sonne*.

सहस्रांशुज m. Patron. *des Planeten Saturn*.

सहस्राक्ष 1) Adj. *tausendäugig*. — 2) m. *a)* Bein. Indra's. — *b)* so v. a. *klarer Himmel*. — *c)* Bez. *eines best. Spruches* Baudh. 4,7,5. — *d)* N. pr. α) des Indra im 9ten Manvantara. — β) einer Oertlichkeit. Könnte auch n. sein. — 3) f. सहस्राक्षी N. pr. einer Göttin.

सहस्राक्षजित् m. N. pr. eines Sohnes des Râvaṇa.

सहस्राक्षधनुष्मत् Adj. *mit einem Regenbogen versehen*.

सहस्राक्षर Adj. (f. आ) *tausendsilbig*.

सहस्राक्षेश्वर m. Name eines Liṅga Kâçikh. 69,88.

सहस्राख्य m. N. pr. eines Berges.

*सहस्राङ्क (!) m. *die Sonne*.

सहस्राजित् m. N. pr. eines Sohnes des Bhaǵamâna.

सहस्रातृण Adj. *mit tausend Löchern versehen* Kauç. 83.

सहस्रात्मन् Adj. *tausend Naturen habend*.

सहस्राधिपति m. 1) *der Anführer von tausend Mann*. — 2) *das Haupt von tausend Dörfern*.

सहस्राननशीर्षवत् Adj. *tausend Gesichter und Köpfe habend* Buâc. P. 2,5,35.

सहस्रार्नीक m. N. pr. eines Fürsten.

सहस्रपोष m. = 1. सहस्रपोष AV. 6,79,3. 7,48,2.

सहस्राप्सस् Adj. nach Sâj. *tausendgestaltig.*

सहस्रामघ Adj. *tausend Schätze* oder *Spenden habend.*

सहस्रायु Adj. *tausend Jahre lebend.*

सहस्रायुतीय n. Du. mit इन्द्रस्य Name zweier Sâman Âsuṛ. Br.

सहस्रायुध 1) Adj. *tausend Waffen habend.* — 2) m. N. pr. eines Mannes.

सहस्रायुधीय्, °यति *aussehen, als wenn man tausend Waffen hätte,* Kâvjapr. 272,2.

सहस्रायुद्व n. Nom. abstr. von सहस्रायुस् 1).

सहस्रायुस् 1) Adj. *tausend Jahre lebend.* — 2) m. N. pr. eines Mannes.

सहस्रार 1) Adj. *tausendspeichig.* — 2) m. n. *eine für eine umgestülpte Lotusblüthe geltende Stelle auf dem Kopfe.*

*सहस्रारज्ञ m. Pl. *eine best. Götterordnung bei den* Gaina.

सहस्रार्घ und सहस्रार्घ Adj. *tausend aufwiegend* ṚV. 10,17,9. AV. 8,8,7. 18,1,43. 19,33,1.

सहस्रार्चिस् 1) Adj. *tausendstrahlig.* — 2) m. *die Sonne.*

सहस्रार्घ Adj. *tausend* (Kühe) *werth* Çat. Br. 13, 4,2,1. 2.

सहस्रावर्तकतीर्थ n. N. pr. eines Tîrtha.

सहस्रावर्ता f. N. pr. einer buddh. Göttin.

सहस्राश्व m. N. pr. eines Fürsten.

सहस्राश्वीन n. *eine Entfernung von tausend Tagereisen für ein Pferd.*

सहस्रास्य m. Bein. der Schlange Ananta (*tausendmäulig*) Kâçikâ. 25,78.

सहस्राह्न *tausend Tage.*

सहस्राह्न्य n. *tausend Tagereisen.*

सहस्रिक 1) n. *Tausend.* Wohl fehlerhaft für सहस्रक. — 2) Adj. (f. ई) am Ende eines Comp. nach वर्ष und अब्द *tausend Jahre während.*

सहस्रिन् Adj. 1) *tausend zählend, tausendfältig.* — 2) *tausend verschaffend, tausendfach gewinnend.* — 3) *tausenderlei enthaltend.* — 4) *tausend besitzend.* Am Ende eines Comp. *tausend — besitzend, — habend.* — 5) *tausend* (Paṇa als Strafe) *zahlend.*

सहस्रिय Adj. 1) *tausendfach.* — 2) *tausendfach gebend.*

सहस्रीय Adj. *tausendfach gebend* Maitr. S. 2, 12,4. v. l. सहस्रिय. Vgl. वर्षसहस्रीय Nachtr. 6.

सहस्रेक्षण Adj. *tausendäugig;* m. Bein. Indra's Ind. St. 15,296.

सहस्रेति Adj. *tausendfach helfend* ṚV. 9,62,14.

सहस्रोर्वङ्घ्रिबाहूक्त Adj. *tausend Schenkel, Füsse, Arme und Augen habend* Buâc. P. 2,5,35.

सहस्वत् 1) Adj. *a) gewaltig, übermächtig, siegreich.* सहस्वत् Adv. *mächtig.* — 2) *das Wort* सहस् *enthaltend.* — 2) m. N. pr. eines Fürsten. — 3) f. °स्वती vielleicht *eine best. Pflanze.*

सहस्कृत Adj. *nebst der Opferspende* Kauç. 19.

सहाचर m. = सहचर *eine gelb blühende Barleria* Dhanv. 1,109. Kâraka 6,26.

सहाज्य Adj. (f. आ) *nebst Schmalz* Kâtj. Çr. 2, 5,22. 5,5,5.

सहादरम् (Conj.) Adv. *ehrerbietig.*

सहाध्ययन n. *Gemeinsamkeit der Studien.*

सहाध्यायिन् Adj. Subst. *mitstudirend, Studiengenosse* (Gaut. 14,20. Visṇu in Vivâdâṛ. 131,6); *Fachgenosse.*

सहानुगमन n. = सहमरण. °विवेक m. Titel eines Werkes.

सहापत्य Adj. *nebst Nachkommenschaft* Âpast. 1,5,2. 21,8.

सहापवाद Adj. *Widersprüche enthaltend.*

सहामात्य Adj. *nebst dem Rathgeber, — den Rathgebern* P. 6,3,83, Sch. R. 1,9,2.

सहांपति 1) m. *a)* Bein. Brahman's bei den Buddhisten. — *b)* N. pr. α) eines Bodhisattva Kâraṇḍ. 2,6. — β) eines Schlangendämons Kâraṇḍ. 2,18. — 2) f. N. pr. einer Kiṁnara-Jungfrau Kâraṇḍ. 6,7.

सहाय m. (adj. Comp. f. आ) 1) *Gefährte, Genosse, Kamerad, Gehülfe, — bei* (Loc. oder im Comp. vorangehend), *auf dem Wege nach* (im Comp. vorangehend). Am Ende eines adj. Comp. (f. आ) — *zum Gefährten habend, begleitet von, unterstützt durch.* — 2) **Anas Casarca* Râǵan. 19,98.

सहायक am Ende eines adj. Comp. = सहाय 1).

सहायकृत् m. = सहाय Kâçikâ. 19,79. 25,19.

सहायकृत्य n. *Beistand, Hülfe.*

सहायतन Adj. *nebst der Feuerstätte* Âçv. Gṛhj. 4,6,2.

सहायता f. 1) **eine Menge von Gefährten u. s. w.* — 2) *Genossenschaft, Theilnahme, Beistand, Hülfe* Çiç. 19,28.

सहायत्व n. = सहायता 2).

सहायन n. *das Zusammengehen, — sein, Gesellschaft.*

सहायवत् Adj. *einen Gefährten u. s. w. habend, — an* (Instr.). Am Ende eines Comp. *in Begleitung von, nebst, ausgerüstet —, versehen mit, begünstigt von.*

सहायिन् m. = सहाय Kâçikâ. 35,35. 36. In der Regel f. °नी *Gefährtin.*

*सहायी Adv. mit भू *zum Gefährten werden.*

*सहायीभाव m. *das zum Gefährten Werden.*

*सहार m. 1) = सहकार *eine Mango-Art.* — 2) *Vernichtung der Welt.* Richtig संहार.

सहारम्भ Adj. *gemeinsam beginnend* Gop. Br. 2,1,12.

*सहारोग्य (?) Adj. *gesund.*

सहार्जुन Adj. *nebst* Arǵuna MBh. 4,24,18.

सहार्थ m. *das mitgehende Ding, Begleitung* Kâvjapr. 10,26. Nom. abstr. °त्व n. etwa *Zusammenwirkung* Kâraka 7,12. Könnte auch Fehler sein für सहार्थत्व.

सहार्थी Adv. mit भू *mitgehen, begleiten.* Davon Nom. act. *सहार्थीभाव m. Pat. zu P. 1,4,24, Vârtt. 3.

सहार्द्र Adj. (f. आ) *Zuneigung empfindend, — verrathend* Mârk. P. 76,7. Çiç. 9,69.

सहार्ध Adj. *nebst einem halben.*

सहालाप m. *Unterredung, Gespräch, — mit* (im Comp. vorangehend).

सहालिन् m. N. pr. eines Mannes.

सहावन् Adj. *bewältigend, gewaltig, vermögend.*

सहावत् und सहावत् Adj. dass.

सहावम् Adv. *mit verliebten Gebärden* Bhatt. 3,43.

सहावस्थित Adj. *zusammen seiend.* Nom. abstr. °ता f. Sarvad. 142,16.

सहाम्राय m. N. pr. eines Fürsten VP.^{2} 3,321.

सहास Adj. (f. आ) *von Lachen begleitet, lachend* 218,13. Çiç. 10,12. Mârk. P. 84,11. °म् Adv. Chr. 170,9. Çiç. 12,42.

सहासन n. *das Zusammensitzen.*

सहासभस° Adv. *unter Lachen leidenschaftlich* Spr. 1378.

सहासहाकारम् Adv. *mit einem unter Lachen ausgestossenem Ha* Çiç. 12,32.

सहास्या f. *das Zusammensitzen, — weilen, — mit* (Instr.) Kâraka 267,4. Suçr. 1,31,6. VP. 3,18,44.

सहित 1) Adj. (f. आ) *a)* = संहित *anhaftend, anklebend.* — *b) dicht dabei stehend.* °सहितम् *in der Nähe von.* — *c) verbunden, vereinigt* (Du. *beide vereinigt, — zusammen;* Pl. *im Verein, alle;* auch durch सर्व verstärkt), *verbunden —, versehen —, im Verein mit, nebst* — (Instr. oder im Comp. vorangehend). योत्स्यामि सहितस्त्वया *so v. a. ich werde mit dir kämpfen.* सहितम् Adv. *zusammen* MBh.

3,154,21. — *d*) in der Astr. *in Conjunction stehend mit* (Instr. oder im Comp. vorangehend). — 2) f. आ N. pr. eines Flusses VP.² 2,148.

°सकितव n. *das Verbundensein mit.*

*सकितर् Nom. ag. von 1. सक्. Vgl. सोढर्.

सकितव्य Adj. *zu ertragen, zu erdulden.*

सकितस्थित Adj. *zusammenstehend.*

*सकिताङ्गुलि Adj. *verwachsene Finger habend.*

*सकितोरु Adj. (f. °ऊ) *anschliessende Schenkel habend.*

*सकित्र n. von 1. सक् (कारणे).

सकिम Adj. *nebst Schnee* (oder *Eis*), *mit Schnee versehen* Râǵat. 1,42. Kathâs. 73,159.

सकिरण्य Adj. *nebst Gold, mit Gold versehen* u. s. w.

सकिरण्यपात्र Adj. *nebst einer goldenen Schüssel.*

सकिष्ठ Adj. *gewaltigst* RV.

सकिषु 1) Adj. *ertragend, aushaltend, ruhig hinnehmend;* die Ergänzung im Acc., Gen. oder im Comp. vorangehend. Ohne Ergänzung *Alles geduldig ertragend, sich Alles gefallen lassend, nachsichtig.* Nom. abstr. °ता f. und °त्व n. — 2) m. N. pr. verschiedener Ṛshi.

सकोयंस् Adj. *gewaltiger; sehr mächtig, überlegen.*

सकील m. N. pr. eines Mannes.

सक्रि 1) Adj. *gewaltig, überlegen, siegreich.* — 2) *m. *die Sonne.* — 3) *f. *die Erde.*

सक्रुति f. *gemeinsame Anrufung.*

सक्रुद् Adj. *mit dem Spruch* क्रदा क्रत् *begleitet* Kâç. Ill. 61,95.

सक्रुदय Adj. (f. आ) 1) *sammt dem Herzen.* — 2) *herzlich.* — 3) *ein warmes Herz für Jmd* oder *Etwas habend, gefühlvoll, Sinn für's Schöne habend* Spr. 7820.

सक्रुदयलीला f. Titel eines Werkes Bühler, Rep. No. 265.

सक्रुल्लोख Adj. 1) *mit einem Herzensscrupel behaftet, vom Zweifel heimgesucht.* — 2) *verdächtig, Verdacht erregend.* — Vgl. सकृल्लोख.

सक्रुष्टकम् Adv. *mit Haarsträuben* Vratarâǵa 37,*a* nach Aufrecht.

सकेतिकरण und सकेतिकार Adj. *mit* इति *versehen.*

सकेतु Adj. *mit einem Grunde versehen, begründet.*

सकेतुक Adj. 1) *nebst dem Grunde.* — 2) *einen Grund habend, begründet.*

सकेन्द्र Adj. *nebst* Indra MBh. 3,165,13.

सकेमक Adj. *nebst den Goldstücken* Kathâs. 93,51.

सकेल 1) Adj. *sorglos verfahrend, sich nicht lange bedenkend* Çiç. 12,72. °म् und सकेल° Adv. *ohne sich irgend einen Zwang anzuthun, ohne Weiteres* Kathâs. 6,110. 55,40. Pr. P. 53. — 2) m. N. pr. eines Mannes.

सकेलक m. N. pr. = सकेल 2).

सकेकस्थान n. *das Alleinstehen mit Jmd.*

सकोक्ति f. 1) *das Zusammensprechen, Sprechen zu gleicher Zeit.* — 2) in der Rhetorik *ein Gleichniss in Form der Vergesellschaftung* Vâmana 4,3, 28. Kâvjapr. 10,26. Beispiel Spr. 2308.

सकोज Adj. *durch Gewalt erzeugt, kraftgeboren.*

सकोजित् Adj. *durch Kraft siegend* AV. 17,1,1. fgg. 19,13,5.

सकोटज m. *Laubhütte.*

सकोढ Adj. (f. आ) 1) *das geraubte Gut bei sich habend* Vasishṭha 19,39. Vgl. कोढ. — 2) f. *zu gleicher Zeit verheirathet.* — 3) *mit in die Ehe gebracht, d. i. von einem andern Vater erzeugt, aber erst nach Schliessung der Ehe geboren,* Gaut. Baudh. 2,3,25. Vishṇus. 15,15. Vasishṭha 17,27. Nârada 2,13,17. °ज m. dass.

सकोत्थ 1) Adj. *angeboren.* — 2) m. *das dritte astrologische Haus* (nach dem Comm. ursprünglich *ein leiblicher Bruder*).

सकोत्थायिन् Adj. Subst. *zusammen aufstehend, sich mit empörend, Mitverschworener* von (Gen. oder im Comp. vorangehend) Mudrâr. 69,9. 71,13. 90,7 (114,9. 118,10. 145,5. 6).

सकोत्पत्ति f. *gleichzeitige Entstehung.*

सकोदक Adj. = समानोदक.

सकोदकुम्भ Adj. *nebst dem Wasserkruge* Gobh. 2,1,12.

सकोदर्य Adj. (f. आ) *sammt dem folgenden Worte.*

सकोदर Adj. (f. आ und ई) *demselben Mutterleibe entsprossen, leiblich;* m. *ein leiblicher Bruder,* f. *eine leibliche Schwester.* Mit Gen. oder am Ende eines Comp. in übertragener Bed. so v. a. *auf ein Haar gleichend, ganz gleich kommend* Vikramâṅkaḱ. 3,29. 5,43. Bâlar. 124,7. Comm. zu Mṛćch. 33,17. — °म् Adv. Paṅćar. 1,2,10 fehlerhaft für सकादरम्.

सकोदा Adj. *Macht verleihend.*

सकोदीर्घतमस n. Du. Name zweier Sâman Ârsh. Br.

सकोपध Adj. *nebst dem vorangehenden Laute.*

सकोपपतिवेश्मन् Adj. *mit dem Buhlen seiner Frau zusammen wohnend* Jâǵñ. 1,164. Vishṇus. 31,16.

सकोपलम्भ m. *gleichzeitige Wahrnehmung.*

सकोभरि Adj. *Kraft nährend.*

*सकोर Adj. = साधु.

सकोरयिष्ठीय n. Du. Name zweier Sâman Ârsh. Br.

*सकोरु Adj. (f. °ऊ).

सकोवन् Adj. *gewaltig, übermächtig* AV. 7,85,1.

सकोवृध् Adj. *der Macht froh.*

सकोषित Adj. *der mit Jmd zusammen gewohnt hat.*

सकोका Adv. *ein best.* Sâman Lâṭj. 3,7,10.

सकोजस् Adj. *mit Gewalt begabt.*

सकोत्र Adj. *nebst den Functionen des* Hotar Çâṅkh. Çr. 14,1,2.

सक्स MBh. 2,1029 fehlerhaft für सुक्स.

सक्य 1) Adj. *zu ertragen, auszuhalten, dem man zu widerstehen vermag.* Vgl. असक्य. — 2) m. N. pr. *a*) eines Berges und des angrenzenden Gebietes Çiç. 18,1. — *b*) eines Sohnes des Vivasvant. v. l. सक्य. — 3) n. *a*) *Hülfe, Beistand.* v. l. meist साक्य. — *b*) *Gesundheit. — Paṅćat. II,200 fehlerhaft für सज्ञ.

सक्यंस् Adj. = सकोयंस्.

सक्यकर्मन् n. *Hülfe, Beistand.*

सक्यता f. Nom. abstr. zu सक्य 1) Kâd. 204,13 (341,7).

सक्यात्मजा f. Bein. des Flusses Kâverî.

सक्याद्रिखण्ड Titel Burnell, T. Opp. Cat. 1.

सक्रु Adj. *gewaltig.*

सक्ल und सक्लण s. सल्क und सल्कण.

सक्लादम् Adv. *erheitert, erfreut* Prab. 116,13.

सक्वन् Adj. *gewaltig.*

1. सा s. u. 1. सन्.

2. °सा Adj. *gewinnend, erwerbend, verschaffend, schenkend* u. s. w.

3. सा, स्यति (अवसर्गणे, नाशे). Simplex nicht zu belegen. *सित = अवसित *beendigt* Çâṅkhâ. 774. AK. 3,2,48. H. an. 2,206. Med. t. 70. Vgl. 1. सि. साधि MBh. 7,5128 fehlerhaft für शाधि. — Caus. सायति; zu belegen mit अव°, अध्यव und व्यव. — *Intens. सेषीयते. — Mit अभि 1) *fesseln.* — 2) *zu Grunde richten* TBr. 2,4,4,4. अभिष्यक् Pâr. Gṛhj. 3,1,3. — Mit अव 1) *abspannen* (die Zugthiere), *losbinden, befreien.* — 2) *einkehren, Halt machen, sich begeben in* (Jmds Schutz, mit Acc. Kâṭh. 29,8). — 3) *heimkehren.* — 4) *sich aufhalten, verweilen, sich* irgendwo *aufstellen.* — 5) *aufhören, eine Arbeit einstellen.* — 6) *absetzen, schliessen, beendigen* Vaitân. — 7) *zu Ende gehen.* — 8) *sich entscheiden für* (Loc.), *bestimmen,* namentlich *einen Ort, Opfer-* oder *Wohnplatz.* — 9) *bestehen auf* (Acc.). Nur Pass. अवसीयते. — 10) *Etwas entscheiden* (als Richter) Bhaṭṭ. — 11) *Gewissheit erlangen über* (Acc.). Nur Pass. — 12) *gelangen zu, erreichen* (ei-

nen Wunsch). — 13) अवसित *a) der abgespannt hat. — b) Halt gemacht —, sich niedergelassen habend, gelagert, an einem Orte verweilend, wohnhaft. — c) auf den Platz gebracht. — d) abgesetzt, geschlossen, abgeschlossen, beendigt.* मावसित *mit* म *endigend. — e) in Pause stehend. — f) aufgegangen in* (Loc.). — *g) von Etwas abgelassen —, Etwas aufgegeben habend;* die Ergänzung im Abl. oder im Comp. vorangehend. — *h) festgesetzt, bestimmt. — i) worüber man Gewissheit erlangt hat. — k) entschlossen zu Etwas* (Loc.). — *l) *aufgehäuft* (Korn). — *m) *gegangen;* vgl. Zach. Beitr. 21. — Caus. 1) *anhalten —, Platz* oder *Aufstellung nehmen lassen. — 2) Gewissheit erlangen lassen über sich, sich deutlich offenbaren.* — Mit अध्यव (°सेत् Potent.; °अस्यत, °सायीत und °सीयीत [MBu. 12,214,9] Med.; °स्य neben °स्याय Absol.) 1) *aufhören, absetzen, schliessen.* — 2) *sich entscheiden für* (Acc.), *bestimmen* den Ort *von Etwas, auswählen; wählen* überh. — 3) *sich zur That entschliessen, einen bestimmten Willen an den Tag legen, beschliessen, wagen, unternehmen;* die Ergänzung im Acc., Loc. oder Infin. — 4) *voraussetzen, für wahrscheinlich halten, halten für* (Acc.); *als entschieden annehmen, sicher erkennen* Çañk. zu Bâdar. 2,2,28 (S. 569, Z. 11). 43. — 5) *fälschlich voraussetzen.* — 6) Pass. (einmal auch Act.) *sich mit Gewissheit ergeben.* — 7) *nachsinnen.* — 8) अध्यवसित *a) beendigt. — b) beschlossen, unternommen.* n. impers. im Prâkrit 298,13. 325,20. — *c) für gewiss erkannt, zur Gewissheit erhoben.* Auch n. impers. — Buâc. P. 1, 19,17 ist अध्यवसाययुक्त: zu schreiben. — Caus. अध्यवसापित *fest beschlossen* 144,27. — Mit अन्वव 1) *sich halten —, sich anschliessen an* (Acc.) Âpast. Ça. 9,9,8. Auch Med. — 2) *sich hinbegeben zu* (Acc.) Âpast. Ça. 8,22,6. — 3) *streben nach, begehren, Verlangen tragen nach* (Acc.). — 4) अन्ववसित in अनन्ववसित Nachtr. 6. — Mit उदव *aufbrechen* (namentlich vom Ort des Opfers), *sich aufmachen, den Schluss machen* (Âpast. 2,7,7); *sich anderswohin* (Loc.) *begeben.* — Mit अभ्युदव *den Schluss machen mit* (Acc.). — Mit उपाव *sich niederlassen bei* (Acc.). उपावसित *ansässig geworden in der Nähe von* (Acc.). — Mit निरव, °सित *aus der Gemeinschaft verstossen.* Vgl. अ°. — Caus. *abfertigen,* so v. a. *ausstatten mit* (Instr.), *befriedigen.* — Mit पर्यव 1) *das Endresultat sein, seinen Abschluss finden —, schliesslich aufgehen in, hinauslaufen auf* (Loc. oder Acc. mit प्रति). — 2) पर्यव-सित *a) entfernter* (nicht ganz nahe) *wohnend. — b) übergesiedelt in* (Acc.). — *c) vollkommen abgeschlossen, — zu Ende geführt, zum Abschluss gekommen, zu Ende gegangen* (Tag 311,6). एतावति *darauf und auf nichts Anderes hinauslaufend* Çañk. zu Bâdar. 3,4,51. — *d) endgültig, definitiv. — e) vollkommen vertraut mit* (Loc.). — Mit प्राव *den Wohnsitz nehmen unter* (Acc.). — Mit प्रत्यव 1) *zurückkommen, heimkehren, — in* (Loc.) Çat. Br. — 2) प्रत्यवसित *a) zur alten* (schlechten) *Lebensweise zurückgekehrt, rückfällig* MBu. 13,23,67 (= आरूढपतित Nilak.; vgl. Baudh. 2,4,24). Nârada (a.) 2,1,185 nach dem Comm. *der den Stand des religiösen Bettlers wieder aufgegeben hat. — b) gegessen.* — Mit व्यव (°सामि und °सत्ति [mit der v. l. °स्यत्ति] Praes.; °सेयम्, °सेत् Potent.; °स्यते = °स्यति und °सीयते; °स्य Absol.) 1) *getrennt wohnen* Çat. Br. 13,2,4,4. — 2) *sich trennen, in Zwist gerathen.* — 3) *trennen, einen Absatz machen.* — 4) *sich entschliessen, sich entscheiden, vorhaben, unternehmen, entschlossen —, Willens sein;* die Ergänzung im Acc., Dat., Loc. °अर्थम् oder Infin. (Megh. 22). °सीयते impers. Çiç. 1,30. — 5) *eine entschiedene Meinung gewinnen* oder *haben, sich überzeugen, überzeugt sein, erkennen, eine richtige Vorstellung gewinnen* oder *haben, — von* oder *über* (Acc. Çiç. 14,24); *halten für,* mit doppeltem Acc. — 6) *Betrachtungen bei sich anstellen, hinundher überlegen.* — 7) व्यवसित *a) zu Ende gegangen* (Tag). — *b) beschlossen, unternommen;* auch n. impers. (die Ergänzung im Dat. oder Infin.). — *c) einen festen Entschluss gefasst habend, entschlossen, den festen Willen habend;* die Ergänzung im Loc., Dat. oder Infin. — *d) wovon man sich überzeugt hat, erkannt. — e) zu einer Ueberzeugung gelangt.* सम्यक् *das Richtige getroffen habend;* mit Acc. *für das Wahre erkannt habend und dafür lebend. — f) * = प्रतारित.* — Caus. *entschlossen —, unternehmend machen, Jmd Willens machen —, veranlassen zu* (Infin.). — Mit अनुव्यव *dahinterkommen, erkennen.* — Mit संव्यव in संव्यवस्य. — Mit समव 1) *sich für denselben Ort* oder *dieselbe Zeit entscheiden; sich an demselben Orte niederlassen* Âpast. 1,29,8 (समवसाय zu lesen). — 2) *sich entscheiden für* (Acc.), so v. a. *für richtig anerkennen.* — 3) *erreichen, gelangen zu* (Acc.). — Mit *नि, निष्पति. न्यषात्, निषित. — Mit *परिण, °ष्यति. — Mit *प्रण, °ष्यति. — Mit *परि, °ष्यति, °षित. — Mit प्र, प्रसित 1) *huldigend, hingegeben, obliegend, besorgt um* (Loc. oder *Instr.). — 2) *anhaltend, beständig* Bhatt. — Mit वि 1) *auflösen, ablösen, entfesseln; abzäumen, ausräumen.* — 2) *frei geben, strömen —, laufen lassen.* — 3) *öffnen.* — 4) *abspannen,* so v. a. *weich —, milde machen.* — 5) विषित *a)* Partic. mit pass. Bed. zu 1) 2) und 3). — *b) abgezäumt* von der Sonne *im verlöschenden Momente unmittelbar vor dem Untergange* Lâṭ. 3,1, 13. — Mit सम् *zusammenbinden,* so v. a. *fest machen* AV. 3,19,2. 5.

4. सा Pron. f. s. u. 1. स.

5.* सा f. s. u. 5. *स.

सांयमन Adj. *zur Selbstbeherrschung in Beziehung stehend.*

सांयमनि m. Patron. Çala's.

*सांयाति gaṇa काश्यादि.

*सांयातिक Adj. (f. आ und ई) von सांयाति.

सांयात्रिक m. *ein zu Schiffe Reisender, Seefahrer* Hariv. 2,3,15. Gâtakam. 14. Uttamaç. 27. 55. 144.

सांयुग Adj. (f. ई) *proeliaris.* कु f. so v. a. *Schlachtfeld* Çiç. 19,17.

सांयुगीन Adj. *kriegerisch, tapfer in der Schlacht.*

सांयुज्य Râǵat. 3,279 fehlerhaft für सायुज्य.

*सांयोगिक Adj. = संयोगाय प्रभवति.

सांयोगिक Adj. *in Verbindung stehend.*

*सांरख्य n. Nom. abstr. von सांख्य.

सांरावण n. *allgemeines Geschrei* u. s. w. Naish. 19,29.

सांवत्सर 1) Adj. (f. ई) *jährig* Vâsav. 144,3. भृति f. *Jahreslohn.* — 2) m. *ein Kalenderkundiger, Astrolog* Vâsav. 144,3.

सांवत्सरक 1) *Adj. *jährig, nach einem Jahre zahlbar.* — 2) m. *Astrolog* in अ°.

*सांवत्सररथ m. *die Sonne.*

सांवत्सरिक 1) Adj. *jährig, jährlich, ein Jahr* oder *Jahre lang dauernd, das ganze Jahr hindurchgehend, nach einem Jahre zahlbar, zu einem Jahr-Opfer gehörig.* — 2) m. *Astrolog.*

सांवत्सरीय Adj. (f. आ) सिंकी *eine best. Personification.*

सांवरण und सौवरणि m. Patron. eines Manu.

सांवर्ग n. mit इन्द्रस्य Name eines Sâman Ârsh. Br. 1,6.

सांवर्गजित und सांवर्ग्यजित (fehlerhaft Lâṭ. 4, 7,15) Patron. von संवर्गजित्. Auch Pl.

सांवर्त 1) Adj. *von Saṁvarta verfasst.* °स्मृति f. Opp. Cat. 1. — 2) n. Name verschiedener Sâman Ârsh. Br.

सांवर्तक Adj. *beim Untergang der Welt erscheinend.*

*संवक्त्र Adj. von संवक्तृ.

*संवादिक m. *ein Dialektiker.*

*संवाद्य n. Nom. abstr. von संवादिन्.

संवाशिन n. *das Zusammenblöken* (der Kühe und Kälber).

*संवासिक Adj. = संवासाय प्रभवति.

संवास्यक n. *das Zusammenwohnen, — leben.*

*संवाहिक Adj. (f. आ und ई).

संविज्ञिक Adj. *auf einer* (blossen) *Empfindung beruhend, subjectiv.*

1. संविद्य n. *Einverständniss.*

2. संविद्य n. *Besitz* AV. 12,4,4, v. l. für संविद्य.

संवृत्ति f. Âpast. 2,6,13 fehlerhaft für संवृत्ति.

संवृत्तिक Adj. fehlerhaft für संविज्ञिक.

*संवेशनिक Adj. = संवेशनाय प्रभवति.

*संवेश्य n. Nom. abstr. von संवेशिन्.

*संवेषिक Adj. = संवेषाय प्रभवति.

संविद्य n. *das Sichzusammenfinden, Vereinigung* Vaitân. 36,27.

संव्यवहारिक Adj. (f. ई) *im Verkehr üblich, allgemein verständlich.*

संशंसिक Adj. *zusammen recitirt werdend* Gop. Br. 2,4,16. Vaitân.

संशयिक Adj. (f. ई) 1) *zweifelhaft,* so v. a. *worüber ein Zweifel obwaltet, unsicher* Bhadrab. 4, 132. Nom. abstr. °त्व n. — 2) *zweifelnd, skeptisch.*

1.*संशित्य m. Patron. von संशित.

2. संशित्य Absol. s. u. 2. शा mit सम्.

संस MBh. 6,64 fehlerhaft für मंस.

*संसर्गविद्य Adj. = संसर्गविद्यामधीते वेद वा.

संसर्गिक Adj. (f. ई) *durch Berührung —, durch Verkehr entstehend, — sich bildend.*

संसारिक Adj. *mit dem Kreislauf des Lebens —, mit dem weltlichen Dasein in Verbindung stehend, darauf beruhend u. s. w.* Ind. St. 15,440. *noch im Kr. d. L. sich befindend* Kâraṇḍ. 60,18.

संसिद्धिक Adj. (f. ई) *ursprünglich, naturgemäss, natürlich* (auch so v. a. *dessen Ursprung nicht nachzuweisen ist*) MBh. 3,32,59, v. l.

संसिद्ध n. *das Erreichthaben des höchsten Zieles.*

संसृष्टिक Adj. *in unmittelbarer Verbindung stehend, alsbald erfolgend, unmittelbar.*

°संस्कारिक Adj. *zum Leichenbegängniss von —, gehörig, — erforderlich.*

*संस्थानिक Adj. = संस्थाने व्यवहरति.

संस्पर्शक n. *Berührung.* Pl. Mân. Gṛhj. 1, 1. Kâṭh. Gṛhj. 1.

*संस्फोयक Adj. von संस्फोय.

*संस्रविण n. = वृक्षस्य वृक्षं व्याप्य सम्यक्स्रावः.

संस्कृत्य n. *Vereinigung, Verbindung* Kap. 5,129.

संस्कृतिक n. in der Nativitätslehre *das 16te Mondhaus nach dem Mondhause, in welchem der Mond bei der Geburt eines Kindes stand.*

संस्कार MBh. 3,3540 fehlerhaft für संस्कार.

संस्कृत Adj. (f. ई) *der Saṁhitâ eigen, auf ihr beruhend* u. s. w. संस्कृतोपनिषद्ब्राह्मण n. Opp. Cat. 1.

संस्कृतिक 1) Adj. dass. Sâj. zu ṚV. 8,4,14. — 2) m. *Verfasser einer astrologischen Saṁhitâ.*

*साक n. = 4. शाक 1) *essbares Kraut, Gemüse.*

साकंयुज् Adj. *verbunden.*

साकंवृत् Adj. *mit einander rollend* (Räder).

साकंवर्धृ Adj. *zusammen gross werdend.*

साकंजन्य Adj. *zugleich geboren.*

साकम् Adv. 1) *mit einander, auf einmal, zugleich, gleichzeitig.* — 2) *in Gemeinschaft mit, nebst;* mit Instr.

साकमश्व 1) m. N. pr. eines Mannes Ârsh. Br. 1,7. — 2) n. Name eines Sâman Ârsh. Br. 1,193. Nom. abstr. °त्व n.

साकसृज् Adj. *zugleich träufelnd, — spritzend.*

साकमेधृ m. 1) Pl. Bez. *des dritten* Parvan *der* Kâturmâsja. — 2) *ein best. dreitägiges* Soma-*Opfer.*

साकम्प Adj. *zitternd* Varâh. Jogaj. 8,9.

साकंप्रस्थाय m. erklärt im Comm. zu Njâjam. 2,3,11.

साकंप्रस्थायीय (Âpast. Çr. 3,16,11. 17,3. Comm. zu Njâjam. 2,3,11) und °प्रस्थाय्य (Vaitân. Gaim. 3, 5,13) m. *eine best. Ceremonie.* साकंप्रस्थाय्ययज्ञ m. Vaitân.

*साकरूपड fehlerhaft für साकुरूपड.

*साकर्णकायन und *साकर्णक्य Adj. von सकर्णक.

*साकलायन Adj. von सकल.

साकलि und °का f. N. pr. einer Frau Divjâvad. 313,14. fg. 317,1. 12. 24.

साकल्पक Adj. Kathâs. 117,89 fehlerhaft für साकल्यक.

साकल्य n. *Ganzheit, Vollständigkeit, Totalität.* पश्य साकल्यमात्मनः (v. l. साफल्यमा°) *sieh, wie Alles in einer Person vereinigt ist.* Instr. *vollständig, ganz* Comm. zu Njâjam. 9,4,10. *°वचन n. *vollständiges Durchlesen.*

साकल्यक Adj. *krank, unwohl.*

साकाङ्क्ष Adj. 1) *ein Verlangen habend, — empfindend.* °म् Adv. *mit Begehren, verlangend* 304,7. — 2) *eine Ergänzung verlangend, in Correlation stehend* Gaim. 3,1,20. Kâtjapr. 7,9. Nom. abstr. °ता f. und °त्व n.

साकाप्राप्तायन (!) m. Patron. Nur Pl.

साकार Adj. (f. आ) 1) *Form —, Gestalt habend, leibhaftig.* Nom. abstr. °ता f. — 2) *eine schöne Form habend, von schönem Aeussern.* °म् Adv. *schön, anmuthig.*

साकारज्ञानवाद m. *die Theorie, dass die Anschauungen aus Bildern bestehen, die aber unabhängig sind von der Aussenwelt.*

साकारसिद्धि f. Titel eines Werkes.

साकाश Adj. *mit dem Herschein* Âçv. Gṛhj. 3,9,1.

*साकुरूपड m. *eine best. Pflanze.*

साकुल Adj. *verwirrt* Kathâs. 78,94.

साकूत 1) Adj. (f. आ) *bedeutsam* Naish. 6,71. — 2) °म् Adv. *a) bedeutsam, in einer bestimmten Absicht, nachdrucksvoll* 113,3. — *b) aufmerksam, genau.* — 3) n. etwa *das erstrebte Ziel* Prasannar. 40,9.

साकेत 1) n. Bez. *der Stadt* Ajodhjâ Divjâvad. 211,12. Auch wohl N. pr. anderer Städte Ind. St. 5,154. — 2) m. Pl. *die Bewohner von* Ajodhjâ.

*साकेतक Adj. von साकेत.

*साकेतन n. = साकेत 1).

साकेतु m. oder f. = साकेत 1) VP². 4,218.

साकोटक Pañkar. 1,6,16 fehlerhaft für शाखोटक.

*साक्तव *ein aus Gerste bereitetes Getränk.*

*साक्तुक 1) Adj. = सक्तुनि साधुः, सक्तवे प्रभवति. — 2) m. = सक्तुक *ein best. vegetabilisches Gift.*

*साक्तुसैन्धव Adj. = सक्तुसिन्धुषु भवः.

*साक्, साक्तते (= आप्नोति) als Erklärung von प्रसाक्तते (von 1. सक्).

साक्त Adj. *mit Gespann versehen* (सीर) Kauç. 37,6.

साक्तत 1) Adj. *mit unenthülsten Körnern gefüllt* Ragh. 2,21. — 2) °म् Adv. *ohne zu verletzen* (küssen) Dhûrtas. 1,2.

साक्षर Adj. (f. आ) 1) *mit Buchstaben versehen, Buchstaben enthaltend* 245,2. Spr. 7655. — 2) *beredt* Spr. 7655. Nom. abstr. °ता f. *Beredsamkeit.*

साक्षात् Adv. 1) *mit Augen, mit eigenen Augen.* — 2) (vor *Augen*) *offenbar, in Wirklichkeit, geradezu, recht eigentlich* Çaṁk. zu Bâdar. 2,3,50. Bâlar. 84,10. — 3) *in Wirklichkeit,* so v. a. *in eigener Person, leibhaftig.* — 4) *unmittelbar, direct.* — 5) mit भू *in eigener Person erscheinen.* — 6) mit कर् *sich vor Augen führen, zu Gesicht bekommen, schauen, sich vergegenwärtigen.*

साक्षात्कर Adj. *vor Augen führend, zur Anschauung bringend.*

साक्षात्करण n. 1) *das Schauen.* — 2) *die unmittelbare Ursache* Comm. zu Kap. 2,40.

साक्षात्कर्तृ Nom. sg. *der* (Alles) *schaut.*

साक्षात्कार m. 1) *das zu Gesicht Bekommen Schauen, Wahrnehmung, das Sichvergegenwärti-*

gen. Nom. abstr. °ता f. — 2) *das Gewahrwerden, Erfahren*, so v. a. *Lohn für* (Gen.).

°साक्षात्कारवत् Adj. *eine Anschauung von — besitzend.*

साक्षात्कारिन् Adj. *schauend.*

साक्षात्कृति f. = साक्षात्कार 1).

साक्षात्क्रिया f. 1) dass. — 2) so v. a. *Realisirung* Lalit. 36,17.

साक्षात्पुरुषोत्तमव्राक्य n. Titel eines Werkes.

साक्षि (metrisch) m. = साक्षिन् *Zeuge*. Vgl. लोक° und समस्त°.

साक्षिक am Ende eines adj. Comp. (f. आ) von साक्षिन् *Zeuge*. °म् Adv. Vgl. अग्नि° (auch Nachtr. 6) und अ°.

साक्षिता f. und साक्षित्व n. *das Zuschauer —, Zeugesein* (auch vor Gericht).

साक्षिन् 1) m. f. n. (Sarvopan. 395) *Zuschauer, Zeuge* (auch vor Gericht), — *bei* oder *von* (Gen., Loc. oder im Comp. vorangehend) Gaut. — 2) m. *a*) in der Philosophie *das den Objecten unabhängig gegenüberstehende Subject.* — *b*) N. pr. eines Mannes. Auch Pl.

साक्षिप्तम् Adv. *zerstreuten Geistes.*

साक्षिभूत Adj. *Zeuge seiend.*

साक्षिमत् Adj. *einen Zeugen habend, vor Zeugen geschehend.*

साक्षिमात्री Adv. mit करु *Jmd zum blossen Zuschauer machen* Hem. Par. 1,422.

साक्षी Adv. 1) mit करु *zum Zeugen anrufen.* — 2) mit भू *zum Zeugen werden.*

साक्षीक m. N. pr. eines Mannes.

साक्षेप Adj. 1) *eine Einwendung —, eine Einschränkung enthaltend.* — 2) *schmähend, beleidigend, verhöhnend* 181,7. °म् Adv. Spr. 5798.

साक्ष्य 1) Adj. *sichtbar für* (im Comp. vorangehend). — 2) n. *das Zeugesein, Zeugniss, Aussage vor Gericht.*

*साखि m. Pl. N. pr. eines Volkes. Vgl. शाखि.

*साखिदत्तेय Adj. von सखिदत्त.

*साखेय Adj. von सखि.

साख्य, साखिर्य 1) n. *a*) *Vereinigung von Genossen, Partei.* — *b*) *Freundschaft.* Wohl nur fehlerhaft für सख्य. — 2) Adj. *den Freund betreffend, zu ihm in Beziehung stehend* Kâtj. Çr. 25,14,19.

सागम Adj. *wozu man auf rechtmässige Weise gelangt ist, rechtmässig* Vishnus. 5,185.

सागमक Adj. *mit einem Augment* (gramm.) *versehen.*

सागर 1) m. *a*) *das Meer.* Nach der Legende das von den Söhnen Sagara's ausgehöhlte Becken, welches Bhagîratha mit dem Wasser der Gaṅgâ füllte. सागरस्य फेन: *Os sepiae.* Am Ende eines adj. Comp. f. आ. — *b*) *das Meer* am Ende eines Comp. als Bild *der unübersehbaren Ausdehnung, der Unerschöpflichkeit, Unergründlichkeit* und *Gefährlichkeit.* सैन्य° Çiç. 13,27. — *c*) Bez. *der Zahl vier.* — *d*) *eine best. hohe Zahl*, = 10 Padma. — *e*) **eine Gazellenart.* — *f*) Titel eines Werkes. — *g*) Pl. *die Söhne* Sagara's 106,21. — *h*) N. pr. α) eines Schlangendämons Kâraṇḍ. 68,5. — β) verschiedener Personen Hem. Par. 1,472. — γ) einer Oertlichkeit. — 2) Adj. (f. ई) *marinus.* — 3) *n. N. pr. einer Stadt,

सागरक 1) m. Pl. *Meeresanwohner* als N. pr. eines Volkes. — 2) f. °रिका ein Frauenname.

सागरकुक्षि f. N. pr. einer Nâga-Jungfrau Kâraṇḍ. 4,8.

सागरग 1) Adj. (f. आ) *sich in's Meer ergiessend.* — 2) f. आ *ein solcher Fluss.*

सागरगमा f. = सागरग 2).

सागरगम्भीर 1) m. *ein best.* Samâdhi Kâraṇḍ. 93,10. — 2) f. आ N. pr. einer Nâga-Jungfrau Kâraṇḍ. 4,10.

सागरगामिन् 1) Adj. = सागरग 1). — 2) *f. °नी *kleine Kardamomen* Râgân. 6,88.

सागरगासुत m. Metron. Bhîshma's.

सागरंगम Adj. (f. आ) = सागरग 1).

सागरचन्द्र m. N. pr. eines Autors Ganar. 106, 16. 115,4. 144,6. 304,9.

सागरत्व n. Nom. abstr. von सागर *Meer.*

सागरदत्त m. N. pr. 1) eines Fürsten der Gandharva. — 2) verschiedener Männer Hem. Par. 1,396. 2,77.

सागरदेव m. N. pr. einer mythischen Person Ind. St. 14,140.

सागरनन्दिन् m. N. pr. eines Dichters.

*सागरनेमी f. *die Erde.*

*सागरपरिपृच्छा f. Titel eines Werkes.

सागरपर्यन्त Adj. (f. आ) *meerumgrenzt* (die Erde).

*सागरपाल m. N. pr. eines Schlangendämons.

सागरपुर n. N. pr. einer *Stadt.*

सागरबुद्धिधार्यभिज्ञागुप्त m. N. pr. eines Buddha Saddh. P. 207.

*सागरमति m. N. pr. 1) eines Bodhisattva Kâraṇḍ. 1,18. fg. — 2) eines Fürsten der Nâga Kâraṇḍ. 2,14. — 3) eines Mannes.

*सागरमुद्रा f. *ein best.* Samâdhi (buddh.).

सागरमेखल 1) Adj. (f. आ) *meerumgürtet.* Vgl. सप्त°. — 2) *f. आ *die Erde.*

*सागरमेघ m. N. pr. eines Mannes.

सागरलिपि f. *eine best. Art zu schreiben.*

सागरवरधर m. so v. a. *Ocean* Lalit. 10,16.

सागरवरधरबुद्धिविक्रीडिताभिज्ञ m. N. pr. Ânanda's als Buddha.

सागरवर्मन् m. N. pr. eines Fürsten.

सागरवासिन् Adj. *am Meere wohnend, Meeresanwohner.*

सागरवीर m. N. pr. eines Mannes.

सागरव्यूहगर्भ m. N. pr. eines Bodhisattva.

सागरशय Adj. *im Meere ruhend, schlafend;* m. Bein. Vishṇu's Çiç. 13,40.

सागरशुक्ति f. *Meermuschel* 186,15.

सागरसूनु m. Patron. *des Mondes.*

सागरानूपक Adj. = सागरवासिन्.

1. सागरान्त m. *Meeresküste.*

2. सागरान्त Adj. (f. आ) *bis an's Meer reichend, meerumgrenzt* (die Erde) R. 1,5,1. 2,12,32. Ind. St. 15,426.

सागरान्तर्गत Adj. *im Meere befindlich, —lebend.*

सागराम्बर 1) Adj. (f. आ) *meerumkleidet.* — 2) f. आ *die Erde* Ind. St. 15,371.

सागराम्बुरशन (Adj. °रसन gedr.) Adj. (f. आ) *meerumgürtet* Vaṇîn. Jogaj. 4,14.

सागरालय 1) Adj. *im Meere hausend.* — 2) *m. Bein. Varuṇa's.

सागरावर्त m. *Meeresbucht.*

सागरिक Adj. (f. ई) in चातु:°. — सागरिका f. s. u. सागरक.

सागरिकामय Adj. *aus lauter Sâgarikâ bestehend* 314,10 (im Prâkrit).

सागरेश्वरतीर्थ n. N. pr. eines Tîrtha.

*सागरोत्थ n. *Seesalz.*

सागरोदक n. *Seewasser*, wohl N. pr. eines Tîrtha.

सागरोद्गार m. *Fluth* (Gegensatz *Ebbe*) R. 7,32, 10. 19.

सागरोपम *eine best. hohe Zahl* (bei den Gaina).

सागस् Adj. *eines Vergehens schuldig.*

सागुण्य n. *Vorzüglichkeit* AV. Pariç. 70,12.

साग्नि 1) Adj. *a*) *mit dem Feuer.* — *b*) *ein Feuer unterhaltend* Gaim. 6,6,30. — *c*) **auf Feuer deutend* P. 6,3,80, Sch. — 2) *Adv. *bis zu dem Abschnitt vom Feuer.*

साग्निचित्य Adj. *mit Schichtung des Feueraltars verbunden* Ind. St. 13,290.

साग्निधूम Adj. *von Feuer und Rauch begleitet* Hariv. 12351.

साग्र Adj. (f. आ) 1) *mit der Spitze.* — 2) = समग्र *ganz, voll, woran Nichts fehlt* MBh. 12,153,54. Auch *mit einem Ueberschuss, und mehr* Âçvâbh. 2,33.

साग्रक Adj. *auf Etwas bestehend, hartnäckig.*

°म् Adv. Hem. Par. 1,319.

*सांकथिक Adj. = संकथायां साधुः.

सांकथ्य n. *Unterhaltung* Kâraka 6,12. Kâraṇḍ. 15,8. 50,15. 53,17. 19. 56,1. Vgl. धर्म°.

सांकरिक Adj. *aus einer Vermischung der Kasten hervorgegangen, in einer unebenbürtigen Ehe erzeugt.*

सांकर्य n. 1) *Vermischung, Vermengung* Bhâvapr. 1,130. — 2) *Verworrenheit* Njâjam. 2,1,26. Comm. zu 9,2,23.

सांकर्यखण्डन n. und सांकर्यवाद् m. Titel von Werken.

*सांकल Adj. von संकल.

सांकल्पिक Adj. (f. ई) *auf einer Willensbestimmung —, auf der Phantasie beruhend, daraus hervorgegangen* Çaṁk. zu Bâdar. 3,2,5. fgg.

सांकाशिन n. *allgemeines Sichtbarsein* Âpast. Çr. 11,7,10. 9,10. 10,14. Instr. so v. a. *geradezu.*

सांकाश्य N. pr. 1) m. eines Mannes. — 2) f. (आ) n. einer Stadt 231,24. 25. Divjâvad. 150,22. 401,21.

*सांकाश्यक Adj. (f. °श्यिका) *aus* Sâṁkâçja *stammend, dort wohnend.*

*सांकुचि m. *ein best. Wasserthier* Bhâvapr. 2,5. Auch *°ची f. Vgl. शङ्कुचि.

*सांकुचित Adj. *aus* Saṁkukita *stammend.*

*सांकूटिन n. *allgemeines* — (?).

सांकृत 1) Adj. *dem* Saṁkṛti *eigen, von ihm stammend.* — 2) f. ई f. zu सांकृत्य.

सांकृति m. Patron. von Saṁkṛti Âpast. Çr. 5, 10,11. Auch Pl.

सांकृतीपुत्र m. N. pr. eines Lehrers.

सांकृत्य m. Patron. von संकृति. Auch Pl.

सांकृत्यायन 1) m. Patron. von सांकृत्य. — 2) f. ई N. pr. einer Pravrâǵikâ.

सांकेतिक Adj. *auf Verabredung beruhend, verabredet, unter einander abgemacht.*

सांकेत्य n. *Uebereinkommen, Verabredung,* insbes. *mit einem Geliebten.*

सांक्रन्दनि m. Indra's *Sohn,* Patron. des Affen Vâlin Mahâvîraḱ. 89,5.

सांक्रामिक Adj. *auf Andere übergehend.*

सांक्षेपिक Adj. *in Kürze ausgedrückt, kurz gefasst.*

सांख्य 1) Adj. *den grammatischen Numerus betreffend.* — 2) m. *a) ein Mann, der das pro und contra genau erwägt* (Kâraka 1,13) und *ein Anhänger der aufzählenden philosophischen Methode,* d. i. *der* Sâṁkhja-*Lehre.* — *b)* N. pr. eines Mannes MBh. 13,150,45. — 3) n. *die auf der genauen Erwägung des pro und contra beruhende Lehre* oder *die aufzählende philosophische Methode,* d. i. *die auf* Kapila *zurückgeführte* Sâṁkhja-*Lehre.*

सांख्यकारिका f., °भाष्य n., सांख्यकौमुदी f., सांख्यक्रमदीपिका f., सांख्यचन्द्रिका f. (Bühler, Rep. No. 375), सांख्यतत्त्वकौमुदी f., °व्याख्या f. (Burnell, T.). °तत्त्वप्रदीप (Pandit IX), °तत्त्वविभाकर m., °तत्त्वविलास m. und सांख्यतरंग m. Titel von Werken.

सांख्यपुरुष m. *die Weltseele im* Sâmkhja Çiç. 14,19.

सांख्यप्रवचन n., °भाष्य n. und सांख्यमत n. (Opp. Cat. 1) Titel von Werken.

सांख्यमय Adj. (f. ई) *aus der* Sâṁkhja-*Lehre bestehend.*

सांख्ययोग 1) m. *ein Anhänger des* Sâṁkhja *und des* Joga als N. pr. eines Ṛshi. Nach der v. l. N. pr. zweier Ṛshi. — 2) m. *der sogenannte theistische* Sâṁkhjajoga Çaṁk. zu Bâdar. 2,2,37. — 3) n. *das* Sâṁkhja *und der* Joga.

सांख्ययोगदीपिका f. Titel eines Werkes Opp. Cat. 1.

सांख्ययोगवित् Adj. *mit dem* Sâṁkhja *und* Joga *vertraut.*

सांख्ययोगवादिन् m. *ein Anhänger des theistischen* Sâṁkhjajoga Çaṁk. zu Bâdar. 2,2,38.

सांख्यवृत्ति f., °वृत्तिप्रकाश m., °वृत्तिसार, सांख्यसप्तति f. (Opp. Cat. 1), सांख्यसार, °सारविवेक m., सांख्यसिद्धान्त m., सांख्यसूत्र n., °सूत्रप्रक्षेपिका f., °सूत्रविवरण n., °सूत्रवृत्ति f. und °सूत्रवृत्तिसार Titel von Werken.

सांख्याचार्य m. Bein. Vishṇu's Vishṇus. 98,86.

सांख्यायन m. 1) N. pr. eines Lehrers. — 2) Pl. *seine Schule.* — Vgl. शाङ्खायन.

सांख्यायनगृह्य n., सांख्यायनतन्त्र n. (Opp. Cat. 1), सांख्यायनब्राह्मण n. und सांख्यायनसूत्र n. Titel von Werken.

सांख्यार्थतत्त्वप्रदीपिका f., सांख्यार्थसंख्यायिक und सांख्यालंकार m. Titel von Werken.

साङ् und साङ्ग Adj. 1) *mit seinen Gliedern.* — 2) *mit einem Körper versehen.* — 3) *mit allen seinen Theilen, — Anhängen* (insbes. *den zum* Veda *gehörigen*) 72,20. — 4) *vollständig.* — 5) *beendigt, abgeschlossen.*

साङ्गलानि Adv. *mit erschöpften Gliedern, mit erschöpftem Körper* Spr. 1637.

सांगतिक m. *ein alter Bekannter* Vasishṭha 8,8. M. 3,103 = Vishṇus. 67,35.

सांगत्य m. *das Zusammenkommen —, Verkehr mit* (सह).

*सांगम m. = संगम.

सांगमन m. Patron. des Agni anaçnant (in der सभा).

सांगमिक Adj. als Bez. einer Art von Sand.

साङ्गरेवस् m. N. pr. MBh. 1,2046 fehlerhaft für शार्ङ्गरव.

साङ्गलक्षण n. v. l. für क्रागलक्षण.

साङ्गुष्ठ 1) Adj. *sammt dem Daumen.* — 2) *f. आ *Abrus precatorius.*

साङ्गोपाङ्ग Adj. *nebst den* Aṁga *und* Upâṁga (die Veda) MBh. 3,64,17.

साङ्गोपाङ्गोपनिषद् Adj. *nebst den* Aṁga, Upâṁga *und den* Upanishad (der Dhanurveda) R. 1, 55,16.

सांग्रहणी Adj. (f. ई) *auf Besitzergreifung bezüglich.*

*सांग्रहसूत्रिक m. = संग्रहसूत्रमधीते वेद वा.

*सांग्रहिक Adj. = संग्रहे साधुः und संग्रहमधीते वेद वा.

*सांग्राम Adj. von संग्राम. — MBh. 3,15867 fehlerhaft für संग्राम.

सांग्रामजित्य n. *Sieg im Kampfe.*

सांग्रामिक Adj. (f. ई) *auf Kampf bezüglich.* रथ m. *Kriegswagen,* मृत्यु m. *Tod in der Schlacht,* वित्त n. *Kriegsbeute* Gaut. Nom. abstr. °त्व n.

सांग्राहिक Adj. *hemmend, stopfend* Kâraka 1,2. 6,10. 8,10. Einmal सांग्राहक. Vgl. सांग्रहिक.

*सांघटिक Adj. = संघटमधीते वेद वा.

*सांघट्टिक Adj. = संघट्टमधीते वेद वा.

*सांघाटिका f. 1) *Paar.* — 2) *Kupplerin.* — 3) *Trapa bispinosa.*

*सांघात Adj. = संघाते दीयते oder — कार्यम्.

सांघातिक 1) Adj. *zu einer Gruppe gehörig.* — 2) n. in der Astrologie *das 16te Mondhaus nach dem* Ganmarksha Varâh. Jogaj. 9,1. 10. 16.

सांघात्य n. = संघात्य, संघात्य.

सांघिक Adj. (f. ई) *zur Mönchsgemeinde in Beziehung stehend, kirchlich* Kâraṇḍ. 97,1. fgg.

°साच् s. 2. °सच्.

सांचर्य Adj. *vereint* Çat. Br. 3,4,4,7. Vgl. पृष्टि° (Nachtr. 6) und रात्रि°.

साचार Adj. *wohlgesittet.*

1. साचि Adv. *quer, schräg, seitwärts, von der Seite her.* साचिस्मित n. Bhâm. V. 2,79.

2. साचि Adj. *begleitend.* Vgl. कंससाचि.

साचिन् in सव्य°.

*साचित्राटिका f. *eine weiss blühende* Punarnavâ.

साचिव्य n. *das Amt eines Begleiters, Hülfe, Beistand;* insbes. *das Amt eines fürstlichen Beistandes, Ministeramt.*

साचिव्याक्षेप m. in der Rhetorik *eine Erklärung, dass man mit Etwas nicht einverstanden sei, obgleich man dieses zu begünstigen scheint.* Beispiel Spr. 2078.

साची Adv. mit कर् *zur Seite wenden.* °कृत *seitwärts gewandt;* °कृतम् Adv. *seitwärts* (blicken).

साचीगुण N. pr. einer Oertlichkeit.

साचीन Adj. etwa *von der Seite herankommend* Pat. zu P. 1,1,58, Vârtt. 1.

*साचीविँद् Adv. = क्षिप्रम्.

*साचीसूत्र f. *frenulum praeputii* Gal.

°साचेय Adj. *gehörig —, passend zu.*

साच्य, सांचित्र Adj. *dem man beispringen —, den man werth haben muss.*

साज्ञ Adj. *nebst dem Mondhaus* Pûrvabhadrapadâ.

सांज्ञात्य n. 1) *Geschlechtsgemeinschaft mit* (Gen.) Maitr. S. 1,8,7 (125,7. 8). — 2) *Gleichartigkeit.*

साज्य Adj. *mit Schmalz verbunden* Kâtj. Çr. 1, 10, 6.

सांचारिक Adj. *beweglich.*

°सांचारिता f. Mahâvîrak. 112,11 fehlerhaft für °संचारिता.

साञ्ज m. N. pr. eines Autors.

साञ्जन 1) Adj. *mit Schlacken —, mit Unreinem behaftet, nicht ganz lauter.* — 2) *m. = अञ्जन *Eidechse.*

साञ्जलि Adj. *die beiden Hände hohl aneinander legend.*

सांजीवीपुँत्र m. N. pr. eines Lehrers.

*सांज्ञायनि m. Metron. von संज्ञा.

*साट्य्, °यति (प्रकाशने).

साटोप Adj. 1) *kollernd, dumpf rollend* (Wolken) Pañkat. 93,8. °म् Adv. Çiç. 3,74. — 2) *stolz, hochmüthig* Vâsav. 180,1. °म् Adv. Mṛicch. 96,20. 138, 13. 146,2. Chr. 300,38. Mâlatîm. (ed. Bomb.) 133, 2. Hit. 58,15.

साट्टहासम् Adv. *mit lautem Lachen* Mârk. P. 82,31.

साट्टाल *Palast* Bhadrab. 1,30, v. l. für साट्टाल.

साठल m. N. pr.

*साड Adj. *mit einem Stachel oder einer Spitze versehen.*

साडखान m. N. pr. eines *Chans.*

*साडि m. Patron. von सड und साड.

साँढ Partic. von 1. सक्.

साँढृ Nom. ag. *Ueberwinder.*

साँढ्वे Dat. Infin. zu 1. सक् Maitr. 1,6,3 (89,12).

*साढ्वा Absol. von 1. सक्.

सांपड Adj. *mit Hoden, unverschnitten* Maitr. S. 3,7,7 (85,10). 4,2,7. Tândja-Br. 16,13,9. 18,9,20. Kâtj. Çr. 15,1,15. Lâṭj. 8,3,9. Âçv. Çr. 9,4,20. Âpast. Çr. 5,10,10. 9,19,15. 10,25,14. Comm. zu Njâjam. 9,1,22.

*सात् 1) eine Sautra-Wurzel. — 2) n. = ब्रह्मन्.

सातँ 1) Adj. s. u. 1. सन्. — 2) m. N. pr. eines Jaksha. — 3) *n. = शात = सुख.

सातत्य n. *Beständigkeit, Ununterbrochenheit.* Instr. *beständig, dauernd, ununterbrochen* 244,1.2.

सातला f. = सप्तला Bhâvapr. 1,201. Kârara 6,18.

सातवाह् und °वाहन (Ind. St. 15,299. Harshak. 219,13) m. N. pr. eines Fürsten. Dem chinesischen So-to-p'o-ho entspricht nach Kern सातवाह्, nicht सद्वह्, wie St. Julien annimmt.

सातसइका f. N. pr. eines Gebiets.

सातहँन् Adj. *Erworbenes vernichtend, Gewinn vereitelnd.*

1. सातिँ 1) f. *Gewinnung, Erwerb, Besitz; das Beutemachen, Gewinnen des Preises.* — *b*) **Gabe.* — 2) m. N. pr. eines Lehrers.

2.*साति f. 1) *Beschluss, Ende.* — 2) *heftiger Schmerz.*

3. साति *ein best. Metrum.*

सातिरात्र Adj. *nebst dem* Atirâtra Vaitân.

सातिरिक्त Adj. *mit einem Ueberschuss, und mehr* Divjâvad. 27,12.

सातिरेक Adj. 1) dass. Divjâvad. 27,7. — 2) *übermässig, überaus heftig.*

*सातिलक m. fehlerhaft für सातीलक.

सातिशय Adj. *vorzüglicher, besser, vorzüglich, ausgezeichnet.*

*सातिसार Adj. *an Durchfall leidend.*

सातीकाश Adj. *mit dem Ueberschein* Âçv. Grihj. 3,9,1.

*सातीन und *सातीलक m. *eine Erbsenart.*

सांतु m. etwa *receptaculum.*

सातोबार्कृत Adj. zu सतोबृहती.

सात्कार्य n. *Wirkung.*

सात्त्र und सात्त्रिक Adj. *zu einer Feier gehörig* u. s. w.

सात्त्व Adj. *zur Qualität* सत्त्व *in Beziehung stehend* u. s. w.

*सात्त्वकि m. Patron. von सत्त्वक.

सात्त्विक 1) Adj. (f. ई) *a*) *charaktervoll, muthig* (von Personen). In der Anrede Ind. St. 15,274. 339. 348. — *b*) *zur Qualität* सत्त्व *in Beziehung stehend, von ihr vorzugsweise beherrscht* u. s. w. — *c*) in der Rhetorik und Dramatik so v. a. *äusserlich in entsprechender Weise hervortretend* Çiç. 13, 66. Hem. Par. 2,428. — 2) *m. Bein. Brahman's. — 3) *f. ई Bein. der Durgâ.

सात्त्विकब्रह्मविद्याविलास m. Titel eines Werkes Opp. Cat. 1.

सात्पुडा f. N. pr. eines Gebirges VP.^{2} 2, 128. 144. 150.

सात्म Adj. *nebst der eigenen Person.*

सात्मक Adj. *mit Bewusstsein verbunden.*

सात्मँता f. *Wesensgemeinschaft, Wesenseinheit, — mit* (Gen., Instr. oder im Comp. vorangehend).

सात्मत्व n. *Beseeltheit* Kap. S. 32,7.

सांत्मन् Adj. 1) *beseelt.* — 2) *nebst der Seele.*

सात्मार्पण Adj. *mit der Hingabe der eigenen Person —, mit Selbstverläugnung verbunden* Kâd. 2, 7,2 (1).

सात्मी Adv. 1) mit कर् *sich an Etwas* (Acc.) *gewöhnen.* — 2) mit भू *zur Gewohnheit —, zur zweiten Natur* (auch so v. a. *zuträglich*) *werden* Gâtakam. 1. 7. 15.

सात्मीभाव m. *das zur Gewohnheit Werden, Zuträglichkeit* Kâraka 389,2 (सात्म्यी° geschr.).

सात्म्य 1) Adj. *was einer Person passt, zuträglich, gesund für.* — 2) m. *a*) *das Zuträglich—, Gesundsein für.* — *b*) *gewohnte Lebensweise, Angewöhnung.* °तस् Adv. *in Folge von Gewöhnung.* Am Ende eines adj. Comp. *gewöhnt an.* — *c*) *Wesensgemeinschaft, Wesenseinheit, — mit* (Instr. oder Gen.).

सात्यँ 1) Adj. *dessen Natur die Wahrheit ist.* — 2) n. Name eines Sâman Ârsh. Br.

सात्यक m. Patron. = सात्यकि.

*सात्यकामि m. Patron. von सत्यकाम.

सात्यकायन m. Patron. Nur Pl.

सात्यकि m. Patron. des Jujudhâna Çiç. 16,16.

सात्यकिन् (metrisch) m. = सात्यकि.

*सात्यंकामि m. fehlerhaft für सात्यकामि.

*सात्यंकार्य m. Patron. von सत्यंकार.

सात्यदूत Adj. *den zuverlässigen Boten gehörig;* so heissen *grosse Opferspenden an* Sarasvatî *und andere Götter.* Auch wohl fehlerhaft für सत्यदूत.

सात्यमुग्र m. Pl. *die Schule des* Sâtjamugri AV. Paric. 49,3.

सात्यमुग्रि 1) m. Patron. von सत्यमुग्र. — 2) *f. ई f. zu 1).

सात्यमुग्र्य 1) m. Pl. = सात्यमुग्र. — 2) *f. आ = सात्यमुग्रि 2).

सात्यमुनि m. Patron. Vielleicht fehlerhaft für सात्यमुग्रि.

सात्ययज्ञिँ m. N. pr. eines Lehrers.

सांत्ययज्ञि m. Patron. des Somaçushma.

सात्यरथि m. Patron. von सत्यरथ.

*सात्यवत und *सात्यवतेय m. Metron. Vjâsa's.

सात्यकव्यँ m. N. pr. eines Vâsishṭha Gop. Br. 2,2,10.

सात्राजितँ Patron. 1) m. des Çatânika. — 2) f.

ई der Satjabhâmâ.

सात्रासाह् m. 1) Bez. *einer best. Schlange.* — 2) Patron. des Çoṇa. — 3) *N. pr. einer Oertlichkeit.

*सात्रासाह्क Adj. von सात्रासाह् 3).

सात्वत 1) Adj. (f. ई) *a) den* Satvant oder Sâtvata *eigen, den* Sâtvata (Kṛshṇa) *betreffend* u. s. w. वृत्ति f. Bez. *eines best. Stils, Charakters, genre im Drama.* — *b) das Wort* सत्वत् *enthaltend.* — 2) m. *a) ein Fürst der* Satvant, Bez. Kṛshṇa's und Anderer. — *b)* Pl. Bez. eines Volksstammes (zu dem auch Kṛshṇa gehört) Çiç. 16,14 (= यादव Comm.). — *c) ein Anhänger* Kṛshṇa's. — *d) eine best. Mischlingskaste, die Nachkommenschaft eines ausgestossenen* Vaiçja. — *e)* N. pr. eines Sohnes des Âju und des Aṁçu. — 3) f. ई *eine Fürstin der* Satvant.

सात्वतसंहिता f. Titel eines Werkes Burnell, T. Opp. Cat. 1.

सात्वतीय m. *ein Anhänger* Sâtvata's, d. i. Kṛshṇa's.

सात्वत्त् m. Pl. (nur im Gen.) N. pr. eines Volksstammes Hariv. 1,36,31. Çiç. 19,42 (= यदु Comm.).

सात् m. 1) *das Sitzen auf dem Rosse, das Reiten.* — 2) *das Einsinken* (eines Rades). — 3) *Ermattung, Erschlaffung, Nachlass* Çiç. 7,66. 10,30. 15,116 (82). — 4) *Schwund, Verlust.* °सात् *vernichtend* Çiç. 19,27. — 5) *Verzweiflung, Kleinmuth.* — Auch fehlerhaft für साह् und साङ्.

सात्थ्योनि Adj. *seine Stätte besitzend.*

सादन 1) Adj. *ermatten —, erschlaffen machend* Çiç. 19,78. — 2) m. *ein Spruch, unter dessen Recitation Etwas hingesetzt wird,* Âpast. Çr. 12,15, 10. 11. 18,10. 27,8. 28,4. 29,4. 8. 13,8,2. 12. 13,5. — 3) *f. सादनी *eine best. Pflanze,* = कटुकी Râgân. 6,133. — 4) n. *a) das Hinsetzen, Hinstellen* Nâjâm. 10,1,22. — *b) das Einsinken* (eines Wagens). — *c)* = सदन *Sitz, Ort, Behausung* Âpast. 2,13,7. — *d) Schüssel.*

सादनस्पृश् Adj. *die Heimat berührend,* so v. a. *in die Wohnung gebracht.*

(सादन्य) सादनिग्न Adj. *häuslich.*

सादमप Adj. *aus Verzweiflung hervorgegangen.*

सादयितव्य Adj. *zu Grunde zu richten, zu vernichten.*

सादर Adj. (f. आ) *alle Rücksichten beobachtend, grosse Theilnahme an den Tag legend, die gehörige Aufmerksamkeit Jmd* oder *einer Sache schenkend, die gehörige Achtung bezeigend, andachtsvoll, ganz bedacht auf* (im Comp. vorangehend). °म् Adv.

सादरपूर्वकम् Adj. = सादरम्.

सादस् Adj. *im* Sadas *befindlich.*

*सादसत Adj. *die Worte* सत् *und* असत् *enthaltend.*

सादाशिव Adj. (f. ई) *dem* Sadâçiva (Çiva) *eigen* Kâçikh. 28,84.

1. सादि m. 1) = सादिन् *Reiter.* — 2) *Wagenlenker. — 3) *Kämpfer. — 4) *Wind. — 5) *= अवसत्र.

2. सादि Adj. *einen Anfang habend* Kap. 5,15. Nom. abstr. °त्व n. 19.

सादिन् Adj. 1) *reitend* (*fahrend); m. *Reiter,* — *zu* (im Comp. vorangehend). — 2) *zu Schanden machend.*

सादीनव Adj. *mit Qualen behaftet* Lalit. 259,8.

सादृश 1) Adj. = सदृश Divjâvad. 620,19. — 2) f. ई = सादृश्य Çiç. 17,67.

*सादृशीय Adj. von सदृश.

सादृश्य n. *Aehnlichkeit, Gleichheit,* — *mit* (im Comp. vorangehend) Âpast. 2,29,14. Çiç. 19,11.

सादृश्ये MBh. 5,1747 fehlerhaft für संदृशे.

सादृश्यवाद m. Titel eines Werkes Opp. Cat. 1.

सादेय्य MBh. 6,3900 fehlerhaft für सौदर्य.

सादुण्य n. *Vorzüglichkeit* Karaka 256,5 (3,8 v. l. सादुणा). Comm. zu Kâtj. Çr. 80,13.

सादाल *Palast* Bhadrabh. 1,30. v. l. साटाल.

सादुत Adj. *erstaunt, verwundert.*

साद्य Adj. *zum Reiten tauglich;* m. *Reitpferd.*

साद्यःक्र und साद्यस्क्र Adj. *mit* Soma, *der am selben Tage gekauft ist, begangen;* m. Bez. *bestimmter* (fünf oder sechs) Ekâha.

साद्यस्क Adj. 1) *alsbald erfolgend.* — 2) fehlerhaft für साद्यस्क्र.

साद्यस्कप्रयोग m. Titel Burnell, T. Richtig साद्यस्क्र°.

साद्यस्क्र s. साद्यःक्र.

*साद्योज्ञ Adj. von सद्योज्ञ.

1. साध्, साधति, °ते, *साध्यति, *साध्नोति 1) *gerade aus zum Ziele kommen, seinen Zweck erreichen; zu Stande kommen.* — 2) *gerade lenken, schlichten, in Ordnung bringen; zum Ziele führen, zu Stande bringen.* — 3) *sich fügen, gehorchen.* — Caus. साधयति, साधयते (metrisch) 1) *gerade —, eben machen, schlichten.* — 2) *richtig leiten, zum Ziel bringen.* — 3) *zur Ordnung bringen, Jmd sich dienstbar machen, in seine Gewalt bringen, für sich zu gewinnen suchen.* — 4) eine Gottheit, einen Geist *sich dienstbar machen, citiren* Ind. St. 15, 277. — 5) einen Schuldner *zur Bezahlung zwingen.* — 6) Geld, eine Schuld *eintreiben* Jolly, Schuld. 321. — 7) *zurechtbringen, gutmachen* (Âpast. 2,5,15), *heilen* Karaka 6,5. — 8) *ausführen, fertig machen, zu Stande —, zu Wege bringen, zubereiten* (auch Speisen). वाचम् *Jmds* (Gen.) *Worte ausführen.* नैष्कर्म्यम् so v. a. *sich der Unthätigkeit hingeben,* मरुम् so v. a. *sich des Trinkens enthalten,* मन्त्रम् *einen Spruch hersagen, beten.* — 9) *zu Wege bringen,* so v. a. *verschaffen, herbeischaffen, zu Theil werden lassen.* — 10) *Etwas für sich zu Wege bringen, erlangen, gewinnen, theilhaftig werden.* Ohne Object *zu seinem Ziele gelangen, seines Wunsches theilhaftig werden.* — 11) *ausmitteln, durch Berechnung finden.* — 12) *darthun, beweisen.* — 13) *machen zu, reddere;* mit doppeltem Acc. — 14) *hineinbringen —, hineinschaffen in* (Loc.). — 15) *aufbrechen, sich auf den Weg machen.* — Desid. vom Caus. सिषाधयिषति und सिसा° *zu beweisen beabsichtigen.* — Mit अनु in अनुसाधिन्. — Mit उप Caus. 1) *in seine Gewalt bringen.* — 2) *zubereiten* (auch Speisen) Karaka 1,2. — Mit परि Caus. 1) *sich dienstbar machen, in seine Gewalt bringen, bezwingen.* — 2) Geld *eintreiben.* — 3) *zubereiten* (Speisen). — Mit प्र Caus. 1) *zurechtbringen, gehorsam machen, in seine Gewalt bringen* Hariv. 2,19,72. Veṇis. 7. Kâd. 131,10 (231, 15). — 2) *Etwas in Ordnung bringen, zurechtmachen.* मन्त्रम् *einen Zauberspruch.* — 3) *schmücken, putzen* Veṇis. 7. Vâsav. 237,1. — 4) *zu Stande bringen, vollbringen, ausführen* RV. 6,49,8. — 5) *erwerben, gewinnen.* — 6) *ausmitteln, durch Berechnung finden.* — 7) *beweisen.* — Mit संप्र Caus. in संप्रसाध्य. Karaka 6,18 ist wohl संप्रसादयेत् st. संप्रसाधयेत् zu lesen. — Mit सम् Caus. 1) *bezwingen, in seine Gewalt bekommen.* — 2) *ausrichten, vollbringen* MBh. 7,184,28. मरुम् so v. a. *sich des Trinkens enthalten* 13,142,44. — 3) *Speisen zubereiten.* — 4) *verschaffen.* — 5) *erlangen, erhalten.* Ohne Object *das Gewünschte erlangen, sein Ziel erreichen.* — 6) Geld *eintreiben.* — 7) einen Gast *entlassen, ihm das Geleit geben* Âpast. 2,7,9. — 8) *befördern zu* (Dat.).

2. साध् Adj. in यज्ञसाध्.

साध m. *Ausführung.*

साधक 1) Adj. Subst. (f. साधिका, hier und da fälschlich साधका) *a) Etwas* (Gen. oder im Comp. vorangehend) *zu Wege bringend, bewirkend; eine Wirkung hervorbringend, wirksam;* Subst. *Verrichter, Gehülfe* Spr. 7730. Superl. °तम (Kap. 1, 87) *der wirksamste.* Nom. abstr. °तमत्व n. — *b) einrichtend, heilend.* — *c) Nutzen bringend, zweckentsprechend, zweckmässig.* — *d) Verehrer* (einer Gottheit). — *e) Zauberkraft besitzend;* Subst. *Zauberer* (der eine Gottheit u. s. w. citirt) Ind. St. 15,

397. Nom. abstr. °त्व n. *Zauberei* Daçak. 24,7. — *f*) Bez. eines im Herzen wohnenden Feuers, *welches die Willensbestimmungen giebt.* — *g*) *beweisend.* Nom. abstr. °त्व n. — 2) *f. साधिका *tiefer Schlaf.* — 3) (wohl n.) = साधन *Beweis* Kap. 6,48.

साधकवर्ति f. *Zauberdocht.*

साधदिष्टि Adj. *wirksame Opfer* — oder *Gebete habend.*

साधन 1) Adj. (f. ई und आ) *a) richtig leitend, zum Ziel führend.* — *b) zu Wege bringend, hervorbringend, bewirkend.* Ohne Object *wirkend, vermögend.* — *c) obliegend.* — *d) verschaffend.* — *e) herbeirufend, citirend* (einen Geist). — *f) bezeichnend, ausdrückend.* — 2) m. N. pr. eines Liedverfassers. — 3) f. साधना *Zauberei* Ind. St. 14,314. Vgl. मन्त्र°. — 4) n. (adj. Comp. f. आ) *a) das in seine Gewalt Bringen, Bewältigen, Besiegen.* — *b) das sich zu Willen Machen, Citiren* (einer Gottheit, eines Geistes, eines Zaubers). — *c) das Ausführen, zu Wege Bringen, Vollführen, Bereiten.* — *d) das Heilen, Heilung.* — *e) das Herbeischaffen.* — *f) das Erlangen, Gewinnen.* — *g) das Eintreiben* (einer Schuld). — *h) Berechnung, Ausmittelung durch Berechnung.* — *i) das Darthun, Beweisen* 284,4. 6. — *k) Mittel, Werkzeug, Erforderniss, Requisit,* — *zu* (Gen. oder im Comp. vorangehend). — *l) ein Mittel eine Gottheit u. s. w. zu citiren.* — *m) Streitmittel, Streitkräfte.* Sg. und Pl. Harshak. 165,23. 194, 19. — *n) Kampf* Çiç. 19,46. — *o) Correctionsmittel,* euphemistisch für *Prügel, Knüppel.* — *p) Genussmittel, Bequemlichkeiten.* — *q) Beweismittel, Beweis* 215, 21. — *r) Zeugungsglied.* Auch vulva Sâh. D. 237,9. — *s) Erfolg, Ergebniss.* — *t)* in der Grammatik *α) Nominalbegriff* (im Gegensatz zur *Thätigkeit*), insbes. als *Subject* oder *Instrumental.* — *β)* = विकरण *ein zwischen Wurzel und Personalendung tretendes stammbildendes Suffix.*

साधनक am Ende eines adj. Comp. von साधन *Mittel.*

साधनक्रिया f. *die Thätigkeit des Ausführens* u. s. w.

साधनतम Adj. *beweisbar* 214,22.

साधनता f. *das Mittel Sein zu* (im Comp. vorangehend). Vgl. वक्र°.

साधनत्व n. 1) *Wirksamkeit.* — 2) *das Mittel Sein zu* (Gen., Acc. mit प्रति oder im Comp. vorangehend). — 3) *das Beweis-Sein.*

साधनदीपिका f. Titel eines Werkes Bühler, Rep. No. 498.

साधनपञ्चक n. Titel eines Gedichts.

साधनभाग in नक्ष°.

साधनमालातन्त्र n. Titel eines Werkes.

साधनवत् Adj. *mit Beweismitteln versehen.*

साधनसागर m. Titel eines Werkes.

साधनाध्यक्ष m. *der Oberaufseher über die Streitkräfte* Pañkat. ed. Bomb. 3,59,1.

1. साधनी Adj. f. s. u. साधन.

2. साधनी Adv. mit भू *zum Mittel werden, als Mittel dienen.*

साधनीय Adj. 1) *auszuführen, zu Wege zu bringen, zu bilden* (von Worten). — 2) *zu erlangen.* — 3) *zu beweisen.* Nom. abstr. °त्व n.

*साधन्त m. *Bettler.*

*साधमित्रिक Adj. (f. आ und ई) von सधमित्र.

साधय्, °यति 1) Caus. von 1. साध्. — 2) * Denomin. von साधु:

साधयितर् Nom. ag. *der Etwas fertig bringt.* f. °त्री Çâñkh. Br. 4,14.

साधयितव्य Adj. *auszuführen, zu Wege zu bringen.*

साधर्मिक m. *Glaubensgenosse* Hem. Par. 2,40. 3,79.

साधर्म्य n. *Gleichartigkeit, Uebereinstimmung,* — *mit* (Gen. oder im Comp. vorangehend).

साधर्म्यसम m. im Njâja *ein best. Scheineinwand* Njâjas. 5,1,1. 2.

*साधव n. Nom. abstr. von साधु.

साधसे Dat. Infin. *zur Regelung.*

साधान Adj. *nebst dem Behälter* Çat. Br. 14,5,2,1.

साधार Adj. *eine Stütze habend.* Vgl. निः° und वक्र° Nachtr. 6.

साधारण 1) Adj. (f. ई und आ) *a) gemeinsam zugehörig, gemeinschaftlich, gemeinsam, gemein mit* (Gen., Dat., Instr., Instr. mit सह [Varâh. Jogaj. 9, 3] oder im Comp. vorangehend), *Allen gemein* (स्त्री). — *b) gleich,* — *mit* (Instr. oder im Comp. vorangehend), *sich gleich verhaltend.* — *c) an zwei entgegengesetzten Eigenschaften Theil habend, die Mitte haltend, gemässigt, weder zu trocken noch zu feucht, weder zu fest noch zu locker, nicht zu kühl und nicht zu heiss.* — 2) m. *das 44ste Jahr im 60jährigen Jupitercyclus.* — 3) *f. ई *Schlüssel.* — 4) n. *a) Gemeingut.* — *b) gemeinsame Sache, Bündniss mit* (im Comp. vorangehend).

साधारणक्रोड m. und साधारणग्रन्थ m. Titel Opp. Cat. 1.

साधारणता f. Nom. abstr. zu साधारण 1) *a*). Acc. mit नी *zum Gemeingut machen.*

साधारणत्व n. *Allgemeinheit* (Comm. zu Njâjam. 18,1,1) und Nom. abstr. zu साधारण 1) *c*).

साधारणसाधारणानुपसंहारिविरोधग्रन्थ m. und °विरोधिन् m. Titel eines Werkes Opp. Cat. 1.

1. साधारणी Adj. f. s. u. साधारण.

2. साधारणी Adv. 1) mit कर् *a) zum Gemeingut machen, theilen mit* (सह) *Jmd* Kâd. 262,22 (427, 8. 9). — *b) gleich machen mit* (im Comp. vorangehend). — 2) mit भू *gleich werden.*

साधारण्य n. 1) *Allgemeinheit, Gemeinsamkeit* Gaim. 3,5,6. °ण्यात् Instr. *gemeinsam, alle mit einander.* — 2) *Gleichheit, Analogie.*

साधारित Adj. *unterstützt* Kampaka 496.

साधिक Adj. (f. आ) *mit einem Ueberschuss versehen, und Etwas darüber* Gobh. 3,7,6. LA. 55,1. Divjâvad. 44.

साधित्रेप Adj. *spöttisch, höhnisch* (Rede) MBh. 1,223,36.

साधिदैवत Adj. *mit einer Schutzgottheit versehen* Çâk. 7,10, v. l.

साधिभूताधिदैव Adj. *nebst dem* Adhibhûta *und dem* Adhidaiva Bhag. 7,30.

°साधिन् Adj. *zu Wege bringend.*

*साधिमन् m. Nom. abstr. von साधु.

साधिमान Adj. *nebst dem Ueberschuss* Çat. Br. 10,2,2,11.

साधियज्ञ Adj. *nebst dem höchsten Opfer* Bhag. 7,30.

साधिवास Adj. *wohlriechend.*

साधिष्ठ Adj. 1) *der gewandteste.* — 2) *am meisten fördernd.* — 3) *der richtigste;* n. *das Allerrichtigste.*

साधीयस् 1) Adj. *a) richtiger.* — *b) angenehmer.* — *c) überaus fest.* — 2) साधीयस् Adv. *a) beschleunigter, eifriger.* — *b) in höherem Grade,* — *Maasse, über die Maassen* Âpast. 1,31,21 (nach der richtigen Lesart). Çiç. 8,44. 18,63.

साधु 1) Adj. (f. साधी) *a) gerade zum Ziel führend, richtig, richtig treffend.* — *b) schlicht, geschlichtet,* so v. a. *nicht verworren* (Fäden). — *c) sich fügend, willfährig, gefällig, gehorsam.* — *d) gewogen.* — *e) zum Ziel kommend,* so v. a. *wirksam.* — *f) fertig, bereit.* — *g) geordnet, sicher, friedlich.* — *h) gut, vortrefflich, schön, gut für Etwas* (*Loc.) oder *gegen Jmd* (Loc., Gen., *Dat., *Acc. mit प्रति, अनु, अभि oder परि, oder im Comp. vorangehend). Compar. साधुतर, Superl. साधुतम. — *i) richtig.* — *k) gut, edel* von Menschen. — 2) m. *a) Biedermann, Ehrenmann, ein vortrefflicher Mann.* — *b) ein Heiliger, ein* Arhant *bei den Gaina.* — *c) ein in die Zukunft sehender Mann.* — *d) *Wucherer.* — *e) Juwelier.* — 3) f. साधी *a) ein braves, treues Weib.* °स्त्री dass. Spr. 6997. —

b) eine Heilige. — *c) *eine dem Ingwer ähnliche Wurzel.* — 4) n. *a) das Gerade, Ehrliche, Rechte, Gute, etwas Gutes, ein gutes Wort.* Mit अस् so v. a. *Jmd* (Dat.) *wohlergehen* Âpast. 2,6,2. Acc. mit मन् *für etwas Gutes halten, gutheissen, billigen.* Ausnahmsweise in dieser Verbindung auch als Adj. (also साधुम् mit einem Masc.) behandelt. — *b) Güte, Milde, Wohlwollen.* — 5) Adv. साधु *a) geradeaus, regelmässig, richtig.* — *b) gut, wohl, recht, gehörig, angenehm.* Mit वर्त् *gut verfahren gegen* (Loc.); mit कर् (साधु ṚV. 8,32,10) *richtig —, fertig —, gut machen;* mit आस् *sich wohlbefinden.* Als Ausruf (auch wiederholt) *gut! schön! bravo!* — *c) gut,* so v. a. *sehr, in hohem Grade* (auch einen Tadel verstärkend) Spr. 7852. — *d) gut,* so v. a. *abgemacht, genug;* mit Instr. — *e) wohlan,* in Verbindung mit einem Imperat. oder einer ersten Person Praes. — *f) wohl, sicherlich.*

साधुकर्मन् Adj. *der Alles gut —, richtig macht.*

साधुकार m. *der Ausruf* साधु, *Beifallsruf.* °रं दा *Beifall bezeugen* Kâraṇḍ. 62,1. 89,9.

साधुकारिन् Adj. *richtig —, gut verfahrend* (Gaut. 11,2), *geschickt.*

साधुकृत् Adj. dass.

साधुकृत° Adj. *richtig —, gut vollbracht.*

साधुकृत्य 1) n. *a) Gutmachung, Vergeltung.* — *b) Vortheil.* — 2) f. आ *richtiges Verfahren, gute Handlungsweise.*

साधुचरण Adj. *rechtschaffen* Lâṭj. 1,1,7.

साधुचरित्र n. Titel eines Werkes.

साधुजन m. *ein guter Mann, Ehrenmann.*

साधुज्ञात Adj. *schön.*

साधुता f. 1) *richtige Beschaffenheit* (Âpast. 2,6,2), *Richtigkeit* (einer grammatischen Form). — 2) *Biederkeit, Ehrenhaftigkeit.*

साधुत्व n. 1) *das Richtigsein, Richtigkeit.* — 2) *Vorzüglichkeit, Vortrefflichkeit.* — 3) *das Gutsein gegen Jmd, Güte* Spr. 7654. — 4) *Biederkeit, Ehrenhaftigkeit.*

साधुदत्त m. ein Mannsname Kâmpaka 22.

साधुदर्शिन् Adj. *gut sehend* Sâj. zu Taitt. Âr. 3,15,2. Vgl. अ°.

*साधुदायिन् Adj.

साधुदेविन् Adj. *mit Erfolg —, glücklich spielend* MBh. 5,30,28.

*साधुदेवी f. *Schwiegermutter.*

साधुधनि m. *Beifallsruf* Kâd. 2,9.

साधुनिग्रह Adj. (f. आ) *mit einem bequemen Handgriff* Suçr. 2,353,10.

*साधुपुत्र m. N. pr. eines Mannes.

*साधुपुष्प n. *die Blüthe von Hibiscus mutabilis.*

साधुप्रतिक्रमणसूत्र n. Titel eines Werkes Bühler, Rep. No. 778.

साधुभाव m. *Gutmüthigkeit.*

साधुमती f. 1) eine der zehn Bodhisattva-Stufen J. R. A. S. 8,4. — 2) *N. pr. einer buddh. Tantra-Gottheit.

साधुमात्रा f. *das richtige Maass.* Instr. *in gehörigem Maasse, nicht zu viel und nicht zu wenig.*

साधुयी Adv. 1) *gerades Wegs, zum Ziele zu.* — 2) *schlicht.* — 3) *richtig, zurecht, in Ordnung, gut.*

साधुरत्नसूरि m. N. pr. eines Autors.

साधुवत्त् Adj. *richtig.*

साधुवन्दन n. Titel eines Werkes.

साधुवाद m. 1) *der Ausruf* साधु, *Beifallsruf, Beifallsbezeugung* Çiç. 18,55. Acc. mit दा *Beifall bezeugen.* — 2) *der Name eines Ehrenmannes, ein guter Ruf.* — 3) *ein richtiger Ausspruch.*

साधुवादिन् Adj. 1) *richtig —, gerecht redend* Gaut. 11,2. — 2) *Beifall rufend.* — 3) MBh. 7,7786 fehlerhaft für °वाहिन्.

साधुवाहिन् Adj. *gut ziehend* (den Wagen) MBh. 7,173,12. Hemâdri 1,482,5.

*साधुवृक्ष m. 1) *Nauclea Cadamba.* — 2) *Crataeva Roxburghii.*

साधुवृत्त 1) Adj. *a) schön rund.* — *b) einen guten Lebenswandel führend, wohlgesittet* Gaut. 5,34. — 2) n. *das Verfahren eines Ehrenmannes.*

साधुवृत्तता f. Nom. abstr. zu साधुवृत्त 1) *b).*

साधुवृत्ति Adj. = साधुवृत्त 1) *a) b).*

साधुवृत्तिता f. = साधुवृत्तता.

साधुवेष Adj. *in anständiger Tracht* Karaka 49,23.

साधुशब्द m. *der Ausruf* साधु, *Beifallsruf.*

साधुशील Adj. *einen guten Charakter habend.* Nom. abstr. °त्व n.

साधुस्थान n. *der richtige Standpunct, — Weg* Âpast. 1,22,6.

साधुसंस्कृत Adj. *gut zugerichtet* Çat. Br. 1,1,4,10.

1. साधुसमाचार m. *der Wandel Rechtschaffener* als Titel eines Werkes.

2. साधुसमाचार Adj. *rechtschaffen* Spr. 7398. Pañkat. 24,19. 20. 41,17.

1. साध्य, साधिय 1) Adj. *a) sich dienstbar zu machen, für sich zu gewinnen, in seine Gewalt zu bringen, zu bemeistern, gefügig.* — *b) *herbeizuciti ren, herbeizuzaubern.* — *c) in Ordnung zu bringen, gut zu machen, zu behandeln* (ein Kranker 217,29), *zu heilen* (eine Krankheit 218,12. Karaka 6,5). — *d) zu vervollkommnen;* auch so v. a. *zu bilden, bildungsfähig* Sitzungsberichte der phil.-hist. Kl. der Wiener Ak. 106,483. — *e) auszuführen, zu vollführen, zu Wege zu bringen, zu erreichen* (als Ziel), *zu Wege gebracht werdend, geschehend* 221, 14. 222,9. — *f) zuzubereiten, zu kochen* Karaka 6, 1. 5. — *g) was noch in Erfüllung gehen soll.* — *h) auszumitteln, zu erschliessen, durch Berechnung zu finden.* — *i) darzuthun, zu beweisen, zu erweisen* 212,27. 213,5. 214,12. 25. — 2) m. *a)* Pl. *eine best. Götterklasse* (etwa *die zu Gewinnenden* oder *noch zu Findenden, Unbekannten*). — *b) *der Liebesgott.* — *c) der 21 astr.* Joga. — *d)* N. pr. eines Ṛshi. — 3) f. साध्या N. pr. einer Tochter Daksha's und Mutter der Sâdhja. — 4) n. *a) *Silber.* — *b)* Name eines Sâman Ârsh. Br. 2. साध्य Adj. *zu den* Sâdhja *in Beziehung stehend.* गण m. so v. a. 1. साध्य 2) *a).*

साध्यता f. s. अ°.

साध्यत्व n. 1) *Heilbarkeit.* — 2) *die Möglichkeit vervollkommnet zu werden.* — 3) *Ausführbarkeit.* — Vgl. अ°.

साध्यप्रमाणसंख्यावत्त् Adj. *die Anzahl der zu erweisenden Sachen und der Beweise enthaltend* 214,26.

साध्यवत्त् Adj. *das zu Beweisende enthaltend* 214,21.

साध्यवसाना und °सानिका (Kâvjapr. 2,11) f. *eine best. elliptische Redefigur, bei der sich das Gemeinte von selbst ergiebt.*

साध्यवसाय Adj. *elliptisch.*

साध्यसम m. *eine petitio principii.* Nom. abstr. °त्व n. Njâjas. 3,2,66.

साध्यी Adv. = साधुयी.

साध्यास Adj. (f. आ) *mit einem Zusatz versehen* Lâṭj. 6,3,20.

साध्र n. Name verschiedener Sâman Ârsh. Br.

साध्रपासनविधि m. Titel eines Werkes.

(साधर्प) साधुध्रर्प Adj. (f. आ) *treu anhänglich.*

साध्वस n. (adj. Comp. f. आ) 1) *Bestürzung, Angst, Furcht,* — vor (Gen. oder im Comp. vorangehend). — 2) in der Dramatik Bez. eines der 7 Theile in der Bhâṇikâ: *eine falsche Nachricht* (*panischer Schreck*).

साध्वसाधु 1) Adj. *gut oder schlecht.* Nom. abstr. साध्वसाधुत्व n. Varâh. Brh. S. 69,5. — 2) m. Pl. *Gute und Böse* Spr. 6996. — 3) n. Du. *Gutes und Schlechtes* Çat. Br. 14,7,2,27. R. 2,67,31.

1. साधाचार m. *der Wandel guter Menschen* oder *guter Wandel.*

2. साधाचार Adj. *einen guten Wandel führend, sich*

redlich benehmend.

साधोक in स°.

सानग m. N. pr. eines Ṛshi Maitr. S. 2,7,20 (104,17).

सानत्कुमार Adj. zu Sanatkumâra *in Beziehung stehend.*

सानत्सुजात Adj. Sanatsugâta *betreffend.*

सानन्द् 1) Adj. (f. आ) *froh, — über* (im Comp. vorangehend), *erfreut* (Hem. Par. 1, 299), *voller Freude.* °म् und सानन्द° Adv. 137,12. 300,15. Vâsav. 221,4. — 2) m. *a) *ein best. Baum* Râgân. 9, 70. — *b)* N. pr. eines Knaben im Gefolge der Râdhâ. — 3) f. आ *eine Form der* Lakshmî.

सानन्दगद्गदपदम् Adv. *vor Freude stammelnd* Gît. 10,1.

सानन्दगोविन्द् Titel Burnell, T.

सानन्दनी f. N. pr. eines Flusses.

सानन्दाश्रु n. *Freudenthränen.*

सानन्दूर N. pr. eines Tîrtha.

सानल (स + आ°) Adj. *nebst dem Mondhause* Kṛttikâ Varâh. Bṛh. S. 13,28.

सानसि 1) Adj. *a) Gewinn bringend, erwerbend.* — *b) Beute machend, siegreich.* — 2) *m. oder f. *Gold.*

सानाय्य n. *Beistand, Hülfe.*

*सानिका f. *Pfeife, Flöte.*

°सानिन् Adj. *gewinnend, verschaffend* in Etymologien.

सानिवाप (?) Paṇkad. 27.

सानु m. n. *Oberfläche, Rücken.* In der späteren Sprache nur *Rücken eines Berges.* Nach den Lexicographen auch = वन, मार्ग, वात्या, कोविद (बुध), पल्लव und अर्क.

सानुक Adj. *beutegierig.*

सानुकम्प Adj. (f. आ) *mitleidig, Mitleid empfindend mit* (Loc.). °म् Adv. *mitleidsvoll.*

सानुकूल Adj. = अनुकूल *gewogen, günstig* Spr. 7518, v. l.

सानुकूल्य n. *Beistand, Hülfeleistung.*

सानुक्रोश Adj. (f. आ) *mitleidig, mitleidsvoll* Kâd. 2,7,3(2). °म् Adv. Daçak. 48,12.13. Nom. abstr. °ता f. *Mitleid.*

सानुग Adj. *nebst Gefolge* R. 3,55,24. Chr. 112,29.

सानुचर Adj. (f. ई) dass. Karaka 6,3.

*सानुज 1) m. *Xanthoxylon alatum* Bhâvapr. 1, 169. — 2) n. *die Blüthe von Hibiscus mutabilis.*

सानुतर्षम् Adv. *durch Durst* Çiç. 10,2.

सानुताप Adj. (f. आ) *Reue empfindend.*

सानुनय Adj. (f. आ) *freundlich, Freundlichkeit verrathend* R. 4,31,5. °म् Adv.

सानुनासिक Adj. *nasal* (Vop. 2,28), *näselnd* (Sänger S. S. S. 118,4).

सानुनासिकवाक्य Adj. *näselnd.* Nom. abstr. °त्व n. Suçr. 1,260,15. 16.

सानुनासिक्य 1) Adj. *nasal.* — 2) n. *Nasalität.*

सानुनास्यम् Adv. *nasal, näselnd.*

सानुप्रस्थ m. N. pr. eines Affen.

सानुप्रास Adj. (f. आ) *mit Alliterationen versehen.*

सानुबन्ध Adj. (f. आ) *ununterbrochen, fortwährend.* — 2) *Folgen habend, mit F. verknüpft* 163, 29. R. 5,81,4. — 3) *sammt dem was daran hängt, — was dazu gehört.*

सानुबन्धक Adj. *mit einem stummen Laute* oder *einer solchen Silbe versehen.*

सानुमत् 1) Adj. *mit einem Bergrücken versehen.* — 2) m. *Berg* Çiç. 9,5. — 3) f. °मती N. pr. einer Apsaras.

सानुमान Adj. *an Folgerungen gebunden.*

सानुयात्र Adj. *nebst Gefolge* R. 1,17,13. 6,33,2.

सानुराग Adj. (f. आ) *Zuneigung —, Liebe empfindend, verliebt, — in* (Loc.); *Zuneigung —, Liebe verrathend* Kâd. 2,7,1 (6,20).

सानुरुक् Adj. *auf einem Bergrücken wachsend, — gelegen.*

सानुवक्राग Adj. *nebst dem* अनुवक्र *genannten Laufe* (eines Planeten).

सानुवषट्कार Adj. *vom Rufe* vashaṭ *begleitet* Âpast. Çr. 12,23,9.

सानुशय Adj. 1) *Reue empfindend.* — 2) *empfindlich, ärgerlich.* °म् Adv. Bâlar. 14,21. — 3) *behaftet mit dem in der anderen Welt nicht verbrauchten Reste der Folgen der Werke, der die Seele wieder zur Erde führt,* Çaṃk. zu Bâdar. 3,1, 8 (S. 752, Z. 3).

सानुषक् Adv. wohl missverständlich für स आनुषक् als ein Wort betont. Nach Sâj. Subst = सानुषङ्ग.

सानुषङ्ग m. *ununterbrochene Reihenfolge* Sâj. zu ṚV. 1,176,5.

सानुष्टि m. Patron. Nur Pl.

सानुसार Adj. (f. आ) etwa *mit dem was sich daran knüpft* Hariv. 3,21,24. Nilak.: अनुसरा: (sic) सकायाश्चमसाधयदियः (wohl चमसाधर्वाद्यः) तत्सहिताः.

सानुस्वरित Adj. etwa *nachklingend* Hariv. 11873. Nach Nilak. सानु शिखर उपनिषदिति यावत्। स्वरितं स्वर्गति.

सानुस्वार Adj. *mit einem* Anusvâra *versehen.* वाचः सानुस्वारक्रियाः (?) Hariv. 11882 (v. l. सानुसाराः क्रियाः).

सानूकाश Adj. *nebst dem Nachschein* Âçv. Gṛhj. 3,9,1.

सानूप Adj. *mit wasserreichem, feuchtem Erdreich versehen.*

*सानेयिका und *सानेयी f. *Pfeife, Flöte.*

*सान्त n. *Freude.*

सान्तक Adj. (f. आ) *nebst* Jama.

सांततिक Adj. *Nachkommenschaft verleihend.*

सांतपन Adj. 1) *wärmend, warm,* Bein. der Marut Âpast. Çr. 8,9,5. — 2) *zur Sonne in Beziehung stehend.* — 3) *den* Marut sâṁtapana *geweiht* Âpast. Çr. 8,9,9. — 4) in Verbindung mit कृच्छ्र (und m. n. mit Ergänzung dieses Wortes) *eine best. Kasteiung* Baudh. 4,5,11. 13.

सांतपनायन m. Patron. Nur Pl.

सांतपनीय Adj. *auf die* Marut sâṁtapana *bezüglich.* f. आ (sc. इष्टि) Gaim. 5,1,30.

सान्तर Adj. (f. आ) 1) *durch einen Zwischenraum getrennt.* — 2) *verschieden.* — 3) *mit etwas Anderem vermischt* (?). — 4) *mit einer Klausel versehen.*

सान्तरप्लुत n. *eine best. Art zu springen.*

सान्तराय Adj. *durch eine dazwischenliegende Zeit getrennt von* (Abl.). Nom. abstr. °ता f.

सान्तराल Adj. *nebst den Zwischenkasten* M. 2,18.

सान्तर्दीप Adj. (f. आ) *mit einer darin stehenden Lampe* 217,1.

सान्तर्देश Adj. *sammt den Zwischengegenden.*

सान्तर्निदाघज्वरम् Adv. *mit Fieberglut im Innern* Spr. 1637.

सान्तर्हास Adj. *innerlich lachend* Kathâs. 17,85. °म् Adv. Megh. 108.

सान्तःस्थ Adj. *mit einem Halbvocal versehen.*

सांतान Adj. von dem Saṁtâna *genannten Baume genommen* u. s. w.

सांतानिक 1) Adj. (f. ई) *a) Nachkommenschaft wünschend* Hemâdri 1,567,6. — *b)* vom Saṁtâna *genannten Baume genommen* u. s. w. — 2) m. Pl. Bez. *bestimmter Welten* MBh. 15,26,33.

*सांतापिक Adj. *zu erhitzen vermögend.*

सान्त्व् (nur सान्त्वमान einmal) = सान्त्वय्.

सान्त्व n. Sg. und Pl. *gute —, beschwichtigende Worte* (das zuerst empfohlene Mittel um einen Widerspänstigen zu gewinnen). सान्त्वतस् und सान्त्वया (Bhâg. P. einmal) *mit freundlichen Worten.* An einer Stelle vielleicht auch Adj.

सान्त्वन n. (auch Pl.) und °ना f. *das Beschwichtigen durch gute Worte, das Anwenden guter Worte;* das Obj. im Gen. oder im Comp. vorangehend.

सान्त्वनीय Adj. *zur Beschwichtigung dienend, beschwichtigend* (Worte) Kâraka 4,8 (385,5).

सान्त्वपूर्व Adj. *beschwichtigend, besänftigend* (Rede). °म् Adv.

सान्त्वय्, °यति, °यते *Jmd beschwichtigen, beruhigen, besänftigen, durch gute Worte —, durch freundliche Behandlung gewinnen, freundliche Worte an Jmd richten;* mit Acc. Âpast. 2,6,14. 7, 8. — Mit अभि, उप und परि dass.

सान्त्वयितर् Nom. ag. *der da gute Worte giebt, freundlich verfährt.*

सान्त्ववाद् m. Sg. und Pl. *freundliche Worte* Spr. 2696. 7765.

सान्दित्य m. Patron. fehlerhaft für शाण्डित्य.

सान्दीपनि m. N. pr. des Lehrers von Kṛshṇa und Balarâma, dessen Sohn nach dem Tode von Kṛshṇa wieder belebt wurde, Kâd. 197,10 (331,4).

सान्दृष्टिक Adj. 1) **unmittelbar —, alsbald erfolgend.* Angeblich n. (sc. फल). — 2) *evident, unläugbar, vollkommen sicher* Einschiebung nach Varâh. Bṛh. S. 106,6.

सान्द्र 1) Adj. (f. आ) *a) dickflüssig, zäh. — b) dick, dicht* überh. Am Anfange eines Comp. auch Adv. Compar. °तर् (Çiç. 7,43), Superl. °तम. — *c) stark, heftig, intensiv.* Am Anfange eines Comp. auch Adv. Compar. सान्द्रतरम् und सान्द्रतर° (Çiç. 5,57) Adv. — *d) dicht besetzt mit, dicht erfüllt —, voll von* (Instr. oder im Comp. vorangehend). — *e) weich, zart* Açvav. 7,11 (Boden einer Reitbahn). Vâsav. 250,3 (Laut). — 2) *n. *Wald.*

सान्द्रता f. 1) *Dichtigkeit* Çiç. 14,28. — 2) *Heftigkeit, hoher Grad.*

सान्द्रबद्ध Adj. *mit einer dicken Decke versehen* Çiç. 18,6.

सान्द्रपद् n. *ein best. Metrum.*

*सान्द्रपुष्प m. *Terminalia Bellerica.*

सान्द्रप्रसादमेक् m. *eine best. Harnruhr* Kâraka 2,4.

सान्द्रमणि m. N. pr. eines Mannes.

सान्द्रमूत्र Adj. *dessen Harn zäh ist* Kâraka 409, 2 (so zu verbessern).

सान्द्रमेक् m. *eine best. Harnruhr* Kâraka 1,19.

सान्द्रमेकिन् Adj. *an* सान्द्रमेक् *leidend* Kâraka 2,4.

सान्द्रशालिक m. Kâmpaka 4 vielleicht fehlerhaft für साङ्° *ein Händler mit Flüssigkeiten.*

*सान्द्राविण n. *allgemeines Zusammenlaufen.*

सान्द्री Adv. 1) mit कर् *a) dick —, dicht machen. — b) verstärken, steigern* Vâsav. 286,3. — 2) mit भू *sich verdicken* Kâraka 6,2.

सान्ध 1) Adj. *am Berührungspunct gelegen.* — 2) *m. Patron.

सान्धकार Adj. *finster.*

*सान्धिक m. *Branntweinbrenner.*

सान्धिविग्रहिक m. *der über Frieden (Bündnisse) und Krieg entscheidende erste Minister.*

*सान्धिवेल 1) Adj. von सन्धिवेला. — 2) f. ई *Hibiscus rosa sinensis.*

सान्ध्य Adj. 1) *aus der Vereinigung —, aus der Verschmelzung hervorgegangen.* — 2) *zur Abenddämmerung in Beziehung stehend, abendlich* 117,21.

*सान्ध्यकुसुमा f. *Hibiscus rosa sinensis.*

सान्ध्यभोजन n. *Abendessen* Bhâvapr. 2,159.

सान्न Adj. (f. आ) *nebst Speise* Vishṇus. 74,5. 6. 90,13.

सान्नत्य n. Name zweier Sâman Ârsh. Br.

सान्नत्य Adj. *auf das Sichneigen bezüglich.*

सान्नहनिक Adj. = सान्नाहिक 1) Çiç. 15,106 (72).

सान्नाय्य[3] n. *eine aus süsser und saurer Milch gemischte Spende* Gaim. 5,4,25. 6,5,7. 21. Çiç. 11,41. Nom. abstr. सान्नाय्यत्व[3] n. Maitr. S. 1,10,5 (146,4).

सान्नाय्यवत् Adv. Kâtj. Çr. 4,4,6.

सान्नाय्यकुम्भी f. *der Topf für das* Sâmnâjja Âpast. Çr. 1,6,13. 2,11,9.

सान्नाय्यपात्र n. *die Schale für das* Sâmnâjja Âpast. Çr. 1,11,4. 12,1.

सान्नाय्यभाजन[3] Adj. (f. आ) *in Beziehung zum* Sâmnâjja *stehend* Çat. Br. 2,4,4,20.

सान्नाय्योखा[3] f. f. *die Pfanne für das* Sâmnâjja.

सान्नाहिक Adj. 1) *zum Sichrüsten in Beziehung stehend, dazu das Zeichen gebend.* — 2) *der eine Rüstung zu tragen vermag, waffenfähig.*

सान्नाह्यक Adj. = सान्नाहिक 2).

सान्निध्य n. (adj. Comp. f. आ) *das in der Nähe Sein, Anwesenheit, das Gegenwärtigsein.* Acc. mit कर् *anwesend —, gegenwärtig sein, Jmd* (Gen.) *sich zeigen;* mit dem Caus. von कर् *herbeikommen lassen, berufen.* °पत्ते इन् so v. a. *an die Stelle von* (Gen.) *treten.*

सान्निध्यता f. *Gegenwärtigkeit.*

सान्निपातिक Adj. 1) *in Eins zusammentreffend, in unmittelbarer Verbindung stehend.* — 2) *aus dem Zusammentreten der humores entspringend.* कर्मन् n. *die Behandlung einer auf diese Weise entstandenen Krankheit.*

सान्निपातिन् Adj. = सन्नि° *zusammenfallend, — treffend.* Nom. abstr. °तित्व n.

सान्निपात्य Adj. = सन्नि° *zu vereinigen, zusammenzubringen.*

*सान्निवेशिक Adj. = सन्निवेश समवेति.

सान्न्यासिक 1) Adj. *den ursprünglichen, richtigen Wortlaut bildend* Pat. zu P. 3,2,107, Vârtt. 2 und zu 6,1,8, Vârtt. 3. — 2) *m. *ein Brahmane im vierten Lebensstadium.*

*सान्मातुर m. *der Sohn einer tugendhaften Mutter* H. 546.

सान्यपुत्र m. N. pr. eines Lehrers.

सान्यासिक Adj. v. l. für सान्न्या° 1).

सान्वय Adj. 1) *nebst Nachkommenschaft, nebst seinem Geschlecht.* — 2) *zur selben Familie gehörig, verwandt, in einer näheren Beziehung zu Jmd stehend.* — 3) *bedeutungsvoll* Daçak. 31,7. — 4) = सकार्य oder कारणसहित Bhâg. P.

सान्वारम्भणीय Adj. *mit der* Anvârambhanîjâ *versehen* Âpast. Çr. 5,24,9.

°साप् Adj. s. 2. सप्.

सापत्न[3] Adj. 1) *von einem Nebenbuhler* oder *einer Nebenbuhlerin kommend.* — 2) *auf Nebenbuhlerschaft —, auf angeborener Feindschaft beruhend.* — 3) *von einer Nebenfrau stammend.* भ्रातर् m. *ein Stiefbruder von Seiten der Mutter;* m. dass.

सापत्नक n. 1) *Nebenbuhlerschaft unter den Frauen desselben Mannes.* — 2) *Rivalität* (Bâlar. 107,2). — 3) *Feindseligkeit, Feindschaft.*

सापत्नेय Adj. (f. ई) = सापत्न 3).

सापत्न्य 1) Adj. (f. आ) *a)* = सापत्न 2). — *b)* = सापत्न 3). — 2) *m. *Nebenbuhler, Feind.* — 3) n. *a) das Verhältniss von Stiefgeschwistern.* — *b) Nebenbuhlerschaft unter den Frauen desselben Mannes.*

सापत्न्यक n. *Rivalität* Bâlar. 31,10.

1. सापत्य Adj. (f. आ) 1) *Kinder habend.* — 2) *nebst Kindern.*

2.*सापत्य m. angeblich = सापत्न = सपत्न्याः पुत्रः Pat. zu P. 6,3,35, Vârtt. 11.

सापत्रप Adj. (f. आ) *beschämt, verlegen* Çiç. 5,3. Dh. V. 7,15.

सापद् Adj. *in Noth —, im Unglück befindlich.*

सापदेशम् Adv. *unter irgend einem Vorwande* Daçak. 62,10.

सापमान Adj. *von Verachtung begleitet* Spr. 2053, v. l.

सापर Adj. (f. आ) *nebst Westen* Varâh. Bṛh. S. 3,4.

सापराध Adj. (f. आ) 1) *schuldig, der sich Etwas hat zu Schulden kommen lassen.* — 2) *fehlerhaft, falsch* Utpala zu Varâh. Bṛh. 2,21.

सापरान्त Adj. *nebst dem Lande* Aparânta Kathâs. 120,76.

सापवादक Adj. *einer Ausnahme unterworfen.*

सापक्रव Adj. (f. आ) 1) *sich verstellend* MBh. 6, 65,22. — 2) *versteckt, verhüllt.*

सापाय Adj. (f. आ) 1) *der mit Widerwärtigkeiten*

zu kämpfen hat. — 2) *Gefahr bringend, gefährlich.*

सापाश्रय n. *ein Haus mit einer offenen Gallerie auf der Hinterseite.*

सापिण्ड n. = सापिण्ड्य.

*सापिण्डि m. wohl Patron. von सपिण्ड. °भक्त Adj. *von solchen bewohnt.*

सापिण्ड्य n. *das Verhaltniss des* Sapiṇḍa. °दीपिका f. und °मीमांसा f. Titel von Werken.

सापेक्ष Adj. 1) *Rücksicht nehmend, — auf* (Loc. oder Acc. mit प्रति). — 2) *Etwas erfordernd, erheischend, voraussetzend*, so v. a. *abhängig von* (im Comp. vorangehend). Nom. abstr. °ता f. und °त्व n.

1. सप्त und साप्त n. *Siebenzahl,*

2. साप्त m. wohl N. pr. Vâlaku. 7,5. Nach Grassmann *Siebengespann.*

3. सप्त n. vielleicht *Wettrennen* oder *Rennpreis.*

सप्तनक्तव m. Pl. *eine best. Secte* Harshaṅ. 204,7.

*सप्ततिक Adj. *siebzig werth* u. s. w.

सप्तदश्य n. *Siebzehnzahl* Njâjam. 3,7,27. Comm. zu Âpast. Çr. 6,31,2.

सप्तपद Adj. *auf sieben Schritten beruhend* (Freundschaft), so v. a. *aufrichtig, wahr.*

सप्तपदीन 1) Adj. dass. Bâlar. 13,9. Du. V. 35, 2. — 2) n. *Freundschaft.*

सप्तपुरुष und सप्तपौरुष (f. ई) Adj. *auf sieben Generationen sich erstreckend.*

सप्तमिक Adj. 1) *zum siebenten Tag gehörig.* — 2) *zum siebenten Casus gehörig.* — 3) *im siebenten* (Adhjâja von Pâṇini's Sûtra) *gelehrt.*

सप्तरश्मवाकृनि m. Patron.

सप्तरात्रिक Adj. (f. ई) *siebentägig.*

*सप्तलायन m. Patron. von सप्तल.

*सप्तलेय Adj. von सप्तल.

*सप्ति m. Patron. von सप्तन्.

(साप्य) सार्पिर्ग्र m. Patron. v. l. साप्यर्ग.

सप्राप्य n. *Gleichartigkeit.*

साफल्य n. *das von Nutzen Sein, Gewinnbringen.*

साबर्णिक (?) Nom. pr. Râgat. 8,2278.

साबाध Adj. *leidend, unwohl, krank.*

*साब्दी f. *eine Weintraubenart.*

*साब्रह्मचार Adj. und n. Nom. abstr. von सब्रह्मचारिन्.

*साभापत Adj. von सभापति.

साभाव्य n. *Gleichartigkeit* Bâdar. 3,1,22.

*साभासंनयन Adj. von सभासंनयन Pat. zu P. 1,1, 73, Vârtt. 2.

साभिकाम Adj. (f. आ) *in Liebe zugethan.*

साभिचरणिक Adj. *wofür dieselben Vorschriften über Behexen gültig sind* Âpast. Çr. 12,13,6.

साभिज्ञान° und °ज्ञानम् Adv. *nebst Erkennungszeichen* Megh. 110. Kathâs. 26,102.

साभिज्ञानयुत Adj. dass. Paṅkad. 18.

साभिताप Adj. *Schmerz empfindend.*

साभिनयम् Adv. *pantomimisch.*

साभिनिवेश Adj. *mit einem Drange zu —, mit einer grossen Vorliebe für Etwas verbunden* Sâh. D. 24,22.

साभिप्राय Adj. 1) *ein bestimmtes Ziel vor Augen habend, wissend woran man ist, mit sich eins.* — 2) *eine bestimmte Absicht verrathend* (Worte).

साभिमान Adj. (f. आ) 1) *voller Selbstgefühl, stolz, — auf* (Loc.). आलाप m. Kâd. 2,6,19. °म् Adv. — 2) *von Selbstgefühl begleitet, S. erweckend* MBh. 12, 180,10. — 3) *eigennützig* (eine Handlungsweise) Spr. 835.

साभिलाष Adj. (f. आ) *ein Verlangen empfindend* (insbes. nach dem andern Geschlecht 124,5), — *nach* (Loc., Acc. mit प्रति oder im Comp. vorangehend).

साभिसर Adj. *nebst Gefährten* Harshaṅ. (B.) 326, 9. Çiç. 20,8.

साभ्यर्थन Adj. *mit Bitten verbunden* Kâd. 2,6,19.

साभ्यसूय Adj. *missgünstig, neidisch, — auf* (Loc.) Ragh. 7,2. Çiç. 8,50. °म् Adv. 11,12.

साभ्यास Adj. *reduplicirt.*

साभ्र Adj. *bewölkt* Megh. 87.

साभ्रङ्किका f. *ein best. Metrum.*

साभ्रमती und साभ्रवती (Ind. St. 15,252; gegen letztere Form spricht der heutige Name Sabarmattee) f. N. pr. eines Flusses.

साभ्रि Adj. *nebst Hacke* Kâtj. Çr. 16,2,27.

1. साम n. *Gleichheit.*

2. साम am Ende eines Comp. = 2. सामन्.

3. साम Adj. in der Med. *unverdaut*, d. h. *unfertig in Zubereitung* (ein fehlerhafter Zustand der Humores) Kâraka 80,20. Bhâvapr. 1,31,15. 3,11,17. 12,6.

सामक 1) Adj. = सामाधीते वेद वा. Zu belegen nur in der Verbindung सामिका (v. l. सामिषा) संहिता. — 2) *m. *ein zum Zuspitzen der Spindel gebrauchter Schleifstein.* — 3) n. *die ursprüngliche Schuld* Vishṇus. 6,40.

सामकलम् Adv. *in beschwichtigendem Tone.*

सामकारिन् Adj. Sâman *machend.*

सामक्य (Conj.) n. *das Voraugensein.*

सामग und °गी Adj. Subst. Sâman-*Sänger.* *f. °गी *die Frau eines S.-Sängers.*

सामगण m. *die Gesammtheit der* Sâman.

सामगपर्वापर Titel eines Werkes Opp. Cat. 1.

*सामगर्भ m. Bein. Vishṇu's.

सामगान 1) Adj. Subst. m. Sâman-*Sänger.* — 2) n. *das Singen eines* Sâman Vaitân. 30,16.

*°प्रिय m. Bein. Çiva's.

सामगाय m. Sâman-*Gesang.*

सामगायिन् Adj. *das* Sâman *singend* Saṅsk. K. 118, *b*, 1.

सामगिर् Adj. *freundliche Worte redend.*

सामगीत n. Sâman-*Gesang.* Auch vom *Gesumme* der Bienen.

सामग्री f. *Gesammtheit, Vollständigkeit des Zubehörs, — der Factoren, alles Erforderliche zu* (Gen. oder im Comp. vorangehend). का ते सा° so v. a. *was stehen dir für Mittel zu Gebote?* °वाद m. und °विचार m. Titel von Werken.

सामग्र्य n. dass.

सामचोदना f. *Aufforderung zum Recitiren der* Sâman Âpast. Çr. 14,20,1.

सामज्ञ 1) Adj. *im* Sâmaveda *vorkommend.* — 2) m. *Elephant* Çiç. 18,33.36.

सामज्ञात m. *Elephant* Çiç. 18,33.

सामज्ञातक n. Titel eines buddh. Sûtra Weber, Lit. 319.

सामज्ञस्य n. *Richtigkeit.* Vgl. अ°.

सामतत्त्व n. Titel eines Werkes. °भाष्य n. und °संग्रह m. Opp. Cat. 1.

सामतस् Adv. *von Seiten der* Sâman (*Gesänge*) 21,2. Âpast. Çr. 9,16,4. 14,32,7.

सामतेजस् Adj. Sâman-*Glanz habend.*

सामत्व n. Nom. abstr. von 2. सामन् *Gesang.*

सामदर्पण n. (!) Ind. St. 3,276.

1. सामन् n. *Erwerb, Besitz; Reichthum, Ueberfluss.*

2. सामन् n. 1) *gesungenes Lied, Gesang;* technisch *die zu singendem Vortrage eingerichteten vedischen Verse.* Auch *profaner Gesang, Gesumme* (der Bienen) und auch wohl *Melodie.* — 2) angeblich so v. a. *die Fähigkeit Laute hervorzubringen.*

3. सामन् m. (nur im TBr.) n. *gute, beschwichtigende Worte, Milde, freundliches Entgegenkommen* (zur Gewinnung eines Gegners). Instr. Sg. Pl. (ausnahmsweise) und साम° *in Güte, durch freundliches Entgegenkommen, in freundlicher Weise.*

सामन 1) Adj. (f. आ) *a) reich, Ueberfluss habend.* — *b) ruhig, stetig.* — 2) *f. ई *Koppel.*

सामनसी f. *ein Vers, der das Wort* समनस् *enthält,* Âpast. Çr. 5,20,4.

सामनिधन n. *der Schlusssatz eines* Sâman Çat. Br. 8,6,2,19.

सामन्त 1) Adj. *auf allen Seiten befindlich* u. s. w. — 2) m. *a) Nachbar.* — *b) Vasall.* — *c) Minister* — 3) n. *Umgebung, Nachbarschaft.*

सामन्तक n. *Nachbarschaft, Umkreis.* Zu belegen

सामत्तकेन *im Umkreise* Kâraṇḍ. 74,11.

सामत्तपाल m. N. pr. eines Fürsten Kâmpaka 6.

सामत्तेय m. N. pr. eines Mannes. v. l. सामतेय.

1. सामन्य Adj. in अ°.

2. सामन्य, सामनिंय Adj. *zu singen geschickt.*

सामन्वत्त् Adj. *mit einem Sâman verbunden* TS. 2,5,8,1.

सामपवित्र n. Bez. von SV. I,2,2,3,5 Âpast.

सामपुष्प m. Patron.

सामपूर्व Adj. *freundlich* (Worte). °म् Adv.

सामप्रगाथ m. Bez. *gewisser von den drei* Hotraka *zu sprechender Verse* Vaitân.

सामप्रधान Adj. *überaus mild, — freundlich.*

सामब्राह्मण n. Titel eines Brâhmaṇa Opp. Cat. 1.

सामभृत् Adj. *Lieder bringend.*

साममय Adj. *aus Sâman bestehend.*

*सामय्, °यति (सात्वप्रयोगे).

सामय Adj. *mit Krankheit verbunden* Çaṅk. zu Bâdar. 1,2,15. Bhâmatî 177,3.

सामयाचारिक Adj. *auf einen den Satzungen entsprechenden Wandel bezüglich u. s. w.* Gaut. 8,11. Âpast. Comm. zu Âpast. Çr. 14,30,1. °सूत्र n. Titel eines Sûtra.

सामयिक Adj. 1) *auf Uebereinkommen beruhend, conventionell* 211,9. Comm. zu Njâjam. 2,1,55. Nom. abstr. °त्व n. Njâjam. 2,1,54. — 2) *mit Andern übereinstimmend, Gesinnungsgenosse.* — 3) *der Zeit entsprechend, rechtzeitig* in अ°. — 4) fehlerhaft für सामाज्ञिक.

*सामयुगीन Adj. von समयुग.

सामयोनि 1) Adj. *aus den Sâman hervorgegangen.* — 2) m. *a) Elephant.* — *b)* * Bein. Brahman's.

सामर Adj. *sammt den Unsterblichen* (Göttern).

सामराग m. *eine musikalische Weise der Sâman.*

सामराज 1) m. N. pr. *a) eines Fürsten.* — *b)* eines Autors. — 2) n. Name verschiedener Sâman Ârsh. Br.

सामराजन् m. Name eines Sâman.

सामराधिप Adj. *nebst dem Fürsten der Götter*, d. i. Indra.

*सामरेय Adj. von समर.

सामर्घ्य n. *Wohlfeilheit.*

सामर्थ्य n. (adj. Comp. f. आ) 1) *Angemessenheit, das Geeignetsein;* auch so v. a. *Angemessenes.* °र्थात् und °र्थतस् *der Sachlage gemäss, wie es sich von selbst versteht;* °र्थयोगात् *je nach den Umständen.* — 2) *Berechtigung, das Haben einer hinreichenden Veranlassung zu* (Loc. oder im Comp. vorangehend). — 3) *Gleichberechtigung.* — 4) *das dem Sinne nach Verbundensein, Zusammengehörigkeit dem Sinne nach.* — 5) *das Vermögen, Kraft, Fähigkeit, Wirksamkeit;* die Ergänzung im Infin., Dat., Loc. oder im Comp. vorangehend. Pl. Sây. zu RV. 1,165,7. Acc. Sg. mit कर् *sein Möglichstes thun*, mit भज् so v. a. *sich zusammennehmen;* Abl. am Ende eines Comp. so v. a. *vermöge, in Folge von, gemäss;* °सामर्थ्ययोगात् dass. Çiç. 18,65. — 6) *die wirkende Kraft eines Wortes*, so v. a. *seine Bedeutung, — Function.* — 7) fehlerhaft für सामर्घ्य und सामर्ष.

सामर्थ्यवत्त् Adj. *Etwas vermögend, mächtig.*

सामर्ष Adj. (f. आ) *ungehalten, empört, entrüstet, aufgebracht, — über* (प्रति). °म् Adv. °ता f. Nom. abstr.

सामर्षण m. Pl. N. pr. eines Brahmanen-Geschlechts VP.^{2} 4,28. v. l. अघमर्षण.

सामलक्षण n. Titel eines Werkes Weber, Lit. 91.

*सामलायन, *सामलेय und *सामल्य Adj. von समल.

सामवत्त् 1) Adj. *mit einem Sâman verbunden* Comm. zu TS. 2,5,8,1. — 2) m. N. pr. eines Mannes.

सामवर्ण्य n. *Gleichfarbigkeit.*

सामवश Adj. *zur Ausgleichung des Metrums dienend, dadurch veranlasst.*

सामवाद् m. Pl. *gute Worte* Spr. 7010 = Çiç. 2,55.

सामवायिक 1) Adj. *mit etwas Anderem zusammenhängend, inhärent.* — 2) m. *a) Minister* Çiç. 2,113. — *b) Theilnehmer an einer Versammlung, Zuschauer.* v. l. सामाज्ञिक.

सामविद् Adj. *den Sâmaveda kennend* Vaitân. Çiç. 14,21.

सामविधान n. 1) *Bestimmungen über den Gebrauch der Sâman.* Darüber handelt Agni-P. 260. — 2) Titel eines Werkes. Vollständig °ब्राह्मण n.

सामविप्र Adj. *des heiligen Gesangs kundig.*

सामवेद् m. *der Veda der heiligen Gesänge.*

सामवेदचक्ला f. Titel eines Werkes.

सामवेदरक्स्य n. desgl.

सामवेदराज् m. Bein. Vishṇu's.

सामवेदसार m. desgl.

सामवेदार्थप्रकाश m. Titel eines Werkes.

सामवैदिक Adj. = सामवैदिक.

सामवेदीय Adj. *zum Sâmaveda in Beziehung stehend.*

सामवैदिक Adj. dass.

सामशब्द् m. *der Klang eines gesungenen Sâman* Gaut. 16,21. Âpast. Çâṅkh. Gṛhj. 4,7.

सामशिरस् Adj. *die Sâman zum Haupte habend.*

सामश्रवस् m. N. pr. eines Mannes.

सामश्रवस m. Patron. von सामश्रवस्.

सामश्राद्ध n. und °तन्त्र n. Titel eines Abschnittes im Smṛtitattva.

सामसंहिता f. *eine Redaction der Sâman.*

सामसंख्या f. Titel eines Pariçishṭa zum Sâmaveda.

सामसरस् und °सरस n. Du. Name zweier Sâman Ârsh. Br.

सामसाध्य Adj. *durch gute Worte zu Wege zu bringen* Spr. 7011.

सामसावित्री f. *eine best. Sâvitrî.*

सामसिद्ध Adj. *durch gute Worte zu Wege gebracht* Spr. 7012. 7018.

सामसुरस n. Du. v. l. für सामसरस्.

सामसूक्त n. Bez. *bestimmter Hymnen* Vaitân.

*सामस्त n. wohl *die Lehre von der Composition* Pat. zu P. 4,2,104, Vârtt. 12.

सामस्तम्ब m. Patron.

*सामस्तिक Adj. von सामस्त Pat. zu P. 4,2,104, Vârtt. 12.

सामस्त्य n. *Gesammtheit* Comm. zu Çâṅkh. Çr. 15,5,23.

*सामस्थ्य n. *das Sichbefinden in guten, glücklichen Verhältnissen.*

सामाङ्ग n. *Theil eines Sâman.*

*सामाचारिक Adj. von समाचार.

सामाचारी f. *die herkömmliche Art und Weise, richtiges Benehmen* Hem. Par. 1,465.

सामाज्ञिक m. *Theilnehmer an einer Versammlung, Zuschauer.*

सामातान m. = सामप्रगाथ.

सामात्य Adj. 1) *nebst den Angehörigen.* — 2) *nebst den Ministern.*

सामात्साम्य n. *Aufeinanderfolge gleicher Ausgänge und Anhänge.*

*सामानग्रामिक Adj. *aus demselben Dorfe.*

*सामानदेशिक Adj. *aus demselben Lande.*

सामानाधिकरण्य n. *grammatische Congruenz, das Stehen in demselben Casus, Coordinirtsein, Sichbeziehen auf dasselbe Subject.*

सामानिक Adj. *gleichen Ranges, — mit* (Gen. oder im Comp. vorangehend) Hem. Par. 1,268. 389. 467. Pârçvan. 3,100. 116. Paṅkad. 18.

सामान्त m. *das Ende eines Sâman* Lâṭj. 6,9,1. 7,11,21. 13,8.

सामान्तरूक्थ्य m. *ein Ukthja innerhalb eines Sâman* Çâṅkh. Çr. 11,2,12. 14,61,8.

सामान्य 1) Adj. (f. आ) *a) gleich, nicht verschieden, ähnlich.* °तम Çâṅkh. Çr. 3,20,9. Gṛhj. 2,15. — *b) mehreren oder allen gemeinsam, gemein mit* (Instr., Instr. mit सह oder im Comp. vorangehend). — *c) das Gemeinsame*, so v. a. *tertium*

comparationis. — *d) allgemein,* so v. a. *nicht nach den Unterarten* u. s. w. *unterschieden, Allgemeines betreffend.* Loc. so v. a. *in der allgemeinen Grammatik.* — *e) von gemeinem, gewöhnlichem Schlage, durch nichts Besonderes ausgezeichnet, wie jeder andere.* Compar. °तर्. — 2) n. *a) Gleichheit, Uebereinstimmung.* °तस् *in gleicher Weise, nach der Analogie.* °पूर्वम् Adv. dass. Kâtj. Çr. 1,5,10. — *b) Gleichgewicht, ebenmässiger —, normaler Zustand.* — *c) Allgemeinheit, Grundbegriff.* °न्येन, °न्यात्, °न्यतस् und सामान्य° *im Allgemeinen, ohne in's Einzelne zu gehen.* कालसामान्ये *wenn die Zeit nicht weiter unterschieden wird.* — *d) Gleichheit* als *eine best. rhetorische Figur* Kâvjapr. 10,48. — 3) सामान्यम् Adv. *a)* am Ende eines Comp. *nach Art von, wie.* — *b) gemeinschaftlich.*

सामान्यघट m. Titel eines Werkes.

सामान्यच्छल n. eines der drei Vâkkhala, *wobei man die Worte des Gegners absichtlich zu sehr generalisirt* Nyâjas. 1,1,52. 54. Kâraka 3,8.

सामान्यतोदृष्ट n. (sc. अनुमान) *das aus dem gewöhnlichen Vorkommen einer Erscheinung auf ihre Allgemeingültigkeit Schliessen* Nyâjas. 1,1,5.

सामान्यत्व n. Nom. abstr. zu सामान्य 2) *c*).

सामान्यनिरुक्ति f. *Erklärung des Begriffs* सामान्य. Auch als Titel eines Werkes Opp. Cat. 1. °क्रोड m., °टीका f., °पत्र n., °व्याख्या f. ebend. °निरुक्त्यभिनवव्याख्या f.

सामान्यभावग्रन्थ m. und °भावव्यवस्थापन n. Titel von Werken Opp. Cat. 1.

सामान्यलक्षणव्यभिचार m. (Opp. Cat. 1), °लक्षणाग्रन्थ m., °लक्षणारहस्य n. und °लक्षणी f. (Opp. Cat. 1) Titel.

सामान्यवचन 1) Adj. *a) das Gemeinsame ausdrückend,* so v. a. *tertium comparationis.* — *b) das Allgemeine —, einen weiteren Begriff ausdrückend.* — 2) n. *das Hauptwort im Gegensatz zu seinem Attribut* Sây. zu ṚV. 1,13,1.

सामान्यवत् Adj. *Allgemeinheit habend, allgemein.* Nom. abstr. °वत्त्व n.

सामान्यविक्षितद्रव्यविचार m. Titel Burnell, T.

सामान्यशब्द m. und °क m. *ein Wort von allgemeiner Bedeutung.*

सामान्यसूत्र n. Titel eines Werkes Opp. Cat. 1.

सामान्याधिकरण्य n. fehlerhaft für सामानाधिकरण्य.

सामान्याभावग्रन्थ m., °भावटिप्पनी f. und °भावरहस्य n. Titel.

सामायक fehlerhaft für सामायिक Hem. Joc.

सामायिक n. *Gleichmuth* Hem. Par. 8,82. 11,24. 35.

सामासिक 1) Adj. (f. ई) *a) kurz gefasst, in Kürze dargelegt.* — *b) zu einem Compositum gehörig.* — *c)* सामासिका (!) पङ्क्तिः. — 2) m. oder n. *ein zusammengesetztes Wort.*

सामि Adv. 1) *vor der Zeit, zu früh, ehe Etwas zu Ende ist.* — 2) *unvollständig, nur zum Theil, nur halb.* Häufig in Comp. mit einem Partic. auf त (सामिकृत) *halb beendigt* Çiç. 13,31.

सामिक 1) Adj. von सामन् *Gesang.* — 2) *m. *Baum* (!).

सामिचित Adj. *halb geschichtet.*

सामित Adj. *aus Weizenmehl gemacht, mit W. bestreut* oder *gemengt.*

सामित्य und सामितिर्य Adj. *zum Rath* u. s. w. *gehörig.*

सामिधेन 1) Adj. *auf Brennholz und Anzünden bezüglich.* — 2) f. ई *a) ein Vers von dieser Bestimmung* Çiç. 11,41. — *b) Brennholz* Hem. Par. 5,14.

सामिधेनीक am Ende eines adj. Comp. = सामिधेन 2) *a*).

*सामिधेन्य Adj. = सामिधेन.

सामिन् m. Bez. *eines unter einer best. Constellation geborenen Wundermenschen.* v. l. सावित्र.

सामिष Adj. (f. श्रा) 1) *mit Fleisch —, mit einer Beute versehen.* — 2) *nebst Fleisch.* — 3) सामिषा (v. l. सामिका) संहिता (?).

सामिसंस्थित Adj. *halb beendigt* Cat. Br. 9,5,1,28.

*सामीची f. = वन्दना.

सामीप्य 1) Adj. *benachbart;* m. *Nachbar.* — 2) n. *Nähe* (örtlich und zeitlich) 243,30.

सामीरण Adj. *zum Winde in Beziehung stehend* Bâlar. 265,16.

*सामीर्य Adj. von समीर.

सामुत्कर्षिक Adj. (f. ई) *der allervorzüglichste* Saddh. P. 39. Divjâvad. 617,2. 4.

सामुद्यिक (metrisch) n. = समुदायिक Varâh. Jogay. 9,10. 17.

सामुदानिक = भैल Çilâñka.

सामुदायिक n. in der Astrologie *das 18te Mondhaus nach dem Mondhause, in welchem der Mond bei der Geburt eines Kindes stand.*

सामुद्र 1) m. *ein schalenförmiges Gelenk wie Schulter, Hüftgelenk.* — 2) n. *die Arzenei, welche, vor dem Essen und nach demselben eingenommen, die Speise von beiden Seiten umschliesst,* Kâraka 6,30.

1. सामुद्र 1) Adj. *a) zum Meere gehörend, daher stammend, daselbst wohnend, — befindlich* u. s. w. — *b)* Bez. *eines Regenwassers von einer bestimmten Beschaffenheit, das im Monat* Âçvajuǵa *fällt.* — 2) m. *a) Seefahrer.* — *b) eine Mückenart.* — *c)* Pl. *Meeranwohner* als N. pr. eines Volkes. — *d)* Patron. eines Kitrasena. — 3) f. ई *eine Tochter des Meergottes.* — 4) n. *a) Seesalz* Kâraka 3,8. — *b) *os Sepiae.* — *c)* श्रग्रे: सामुद्रे Namen zweier Sâman Ârsh. Br.

2. सामुद्र n. *ein bedeutsames Mal am Körper.* °विद् Adj. so v. a. *sich auf Chiromantie verstehend.*

1. सामुद्रक 1) *Adj. *maritimus.* — 2) f. °द्रिका *eine Blutegelart* 217,5. 8. — 3) n. *a) Salz.* — *b)* N. pr. eines Tirtha.

2. सामुद्रक 1) m. *Chiromant* Ind. St. 15,428. — 2) *n. *Chiromantie.* Vgl. सामुद्रिक.

सामुद्रनिष्कुट m. Pl. *Meeranwohner* oder N. pr. eines Volkes.

*सामुद्रस्थलक Adj. von समुद्रस्थल.

सामुद्रि m. Patron. von समुद्र Hem. Par. 2,339.

1. सामुद्रिक Adj. *das Meer befahrend;* m. *Seefahrer.*

2. सामुद्रिक 1) m. *Chiromant.* — 2) n. *Chiromantie.* Als Titel eines Werkes Burnell, T. °शास्त्र (auch Ind. St. 15,425. fg.) n. Opp. Cat. 1,6687. सामुद्रिक n. 5215. °का (!) f. 6274. °काकण्ठाभरण n. 1348. °कालङ्कार n. 2482.

सामुद्रिकज्ञानविधिज्ञ Adj. *der Chiromantie kundig* Lalit. 334,21.

सामुद्रिकाचार्य m. Bein. Kâçinâtha's.

सामूल्लिक Adj. *mit* समूलकृच्छ्रम् *versehen.*

सामूहिक Adj. *zu einem Trupp vereinigt, in Schaaren aufgestellt.* — 2) m. *a) ein Collectiva bildendes Suffix.* — *b) der über Collectiva handelnde Abschnitt.*

सामृत Adj. *mit Nektar versehen.*

सामृद्ध्य n. *das gut von Statten Gehen.*

सामेश्वरमाहात्म्य n. Titel eines Werkes Bühler, Rep. No. 99.

सामोढ Adj. *mit dem Sâman-Accent versehen.*

सामोद Adj. *froh, heiter.*

*सामोद्भव m. *Elephant.*

साम्न Adj. (f. ई) *zu den Sâman (Gesängen) in Beziehung stehend.*

°सांपद् Adj. *zur Ausrüstung —, zur Ausführung gehörend, Requisit von.*

सांपत्तिक Adj. *üppig lebend* Kâraka 3,3. 6,1.

सांपराय 1) Adj. *durch die Noth geboten* Varâh. Jogay. 5,2. — 2) m. *a) der Uebergang aus dieser Welt in die jenseitige.* — *b) Noth, Bedrängniss.* श्रायुधानाम् *bewirkt durch Waffen.* — *c) Kampf* Çiç. 18,3. — *d)* etwa so v. a. *Retter in der Noth.*

सांपरायण m. als Patron. des Todes so v. a. *der*

Hinüberführer in eine andere Welt.

सांपरायिक 1) Adj. (f. ई und या) *a) auf den Uebergang aus dieser Welt in die jenseitige —, auf das Jenseits bezüglich.* फल n. *Lohn im Jenseits.* Acc. mit कर् *sich auf den Tod bereiten und die Todtenceremonie für Jmd* (Gen.) *verrichten. — b) zur Zeit der Noth heilsam, aus der Noth helfend. — c) zum Kampf in Beziehung stehend, denselben betreffend.* समय m. *die Stunde des Kampfes,* रथ m. *Kriegswagen. — d) zum Kampf bereit.* — 2) *n. *Kampf, Schlacht.*

सांपातिक Adj. von संपात 8).

सांपादिक Adj. *zum Zustandebringen erforderlich* Çaṃk. zu Bâdar. 3,3,2. 41. 44.

साम्पीक m. N. pr. eines Dichters Z. d. d. m. G. 36,557.

*सांपेषिक Adj. = संपेषाय प्रभवति.

सांप्रत 1) Adj. *a) zutreffend, richtig* Vâsav. 240, 6. — *b) jetzig, gegenwärtig.* °म् Adv. *jetzt, gegenwärtig.* — 2) n. *a) Gegenwart. — b) ein augenblickliches Geschäft* Hem. Par. 13,116. 188.

सांप्रतिक Adj. (f. ई) 1) *zutreffend, richtig.* — 2) *jetzig, gegenwärtig* Kâraka 4,1. Comm. zu Çiç. 11,2.

*सांप्रदानिक Adj. von संप्रदान.

सांप्रदायिक Adj. 1) *auf Ueberlieferung beruhend, traditionell* Baudh. 2,3,48. Gaim. 1,2,8. — 2) *auf die Ueberlieferung sich berufend, derselben folgend.*

सांप्रयोगिक Adj. *zur Anwendung —, zum Gebrauch in Beziehung stehend.*

*सांप्रम्भिक Adj. = संप्रम्भं नित्यमर्कति.

*सांप्रियक Adj. etwa *von Leuten, die sich unter einander lieben, bewohnt.*

*साम्ब्, साम्बयति (संबन्धने).

साम्ब 1) Adj. *nebst der* Ambâ (Durgâ) Kâçikh. 69,56. Paribhâshenduçekhara Anf. — 2) m. N. pr. *a)* eines Lehrers. — *b)* eines Sohnes des Kṛshṇa von der Gâmbavatî, der in den Purâṇa zum Sonnencult und den Maga in Beziehung gesetzt wird, Hemâdri 1,533,13 = 2,*a*,22,3. — 3) n. *a)* Titel eines Purâṇa Hemâdri 1,533,14 = 2,*a*,22,4. — *b)* N. pr. = साम्बपुर.

सांबन्धिक n. 1) *Verwandtschaft durch Heirath.* — 2) *eine Unterhaltung, wie sie sich für Verwandte durch Heirath ziemt.*

साम्बपञ्चाशिका und °विवरण n. Titel von Werken Bühler, Rep. No. 499. fg.

साम्बपुर n. und °पुरी f. *die von Sâmba* (dem Sohne Kṛshṇa's) *gegründete Stadt.*

साम्बपुराण n., साम्बप्रद्युम्नप्रबन्ध m. (Bühler, Rep. No. 779) und साम्बमुक्तावलीस्तोत्र n. Titel Burnell, T.

साम्बर्य m. Patron. Nur Pl. Richtig wohl सांवर्य.

साम्बवती f. N. pr. einer Hetäre.

साम्बशिव m. N. pr. eines Gelehrten.

साम्बाजिप्रतापराज m. N. pr. eines Autors Burnell, T.

साम्बादित्य m. *eine Form der Sonne.*

*साम्बि m. Patron. von साम्ब.

साम्बुवासर Adj. *nebst* — (?) Kathâs. 70,59.

साम्बेश्वर m. Name *eines von Sâmbavatî errichteten Heiligthums.*

*सांभर n. *Salz aus* Sâṃbhara Râǵan. 6,100.

साम्भल Adj. *aus* Sambhala *stammend* (Pferd) Açvav. 6,16.

सांभवी f. *Wahrscheinlichkeit.*

साम्भस् Adj. *mit Wasser versehen.*

*सांभाष्य n. *Unterredung.*

*सांभूयि m. Patron. von सांभूयस्.

*सांमत्य n. *Uebereinstimmung.*

सांमद् m. Patron. eines Matsja.

सांमनस्य n. *Sinnesgleichheit.*

*सांमातुर und *सांमात्र m. Patron. von 1. *समातर् Pat. zu P. 4,1,115.

*सांमार्डिन n. Nom. abstr.

*सांमितिकायनि m. Patron.

सांमुखी f. *eine bis zum Abend sich erstreckende Tithi.*

सांमुख्य n. 1) *das Zugewandtsein zu —, das Sichwenden an Jmd* (im Comp. vorangehend). — 2) *Zugeneigtheit zu Jmd.* — 3) *das Bedachtsein auf* (im Comp. vorangehend).

सांमेद्य n. *die wolkige Jahreszeit.*

*सांमोदनिक Adj. = संमोदनाय प्रभवति.

साम्य 1) n. *a) Gleichheit, Aehnlichkeit, Uebereinstimmung, — mit* (Instr., Instr. mit सह, Gen. [Çiç. 10,55. 18,38], Loc. oder im Comp. vorangehend). परमं साम्यमुपैति so v. a. *wird vollkommen eins mit dem Höchsten, geht ganz in ihm auf. — b) das Gleichstehen in Bezug auf Rang, Stellung, Macht* u. s. w. — *c) Homogenität von Lauten. — d) Gleichgewicht, ebenmässiger —, normaler Zustand.* Acc. mit नी *zur Ruhe bringen, beschwichtigen. — e) Tempo* MBh. 2,4,38. — *f) Gleichheit der Gemüthsstimmung, Gleichmuth, — gegen* (Loc. oder Acc. mit प्रति). — *g) Gerechtigkeit.* Acc. mit कर् *Jmd* (Loc.) *Gerechtigkeit widerfahren lassen. — h) eine best. rhetorische Figur.* — 2) Adj. *a) das gewöhnliche Maass habend, die Mitte haltend, normal. — b) sich gleich bleibend, gegen Alle gleich.*

सांम्यत्त wohl fehlerhaft für सामद्य n. Vgl. सामेद्य.

साम्यग्राह m. *Tactschläger.*

साम्यता f. *Gleichheit, — mit* (Gen. oder im Comp. vorangehend).

साम्यावस्था f. *Gleichheitsverhältniss, Gleichgewicht, ein normaler Zustand* Kap. 1,61.

साम्यावस्थान n. dass. Çaṃk. zu Bâdar. 2,2,2.

साम्युत्थान n. *Abbruch* (einer heiligen Handlung) *vor der Beendigung* Gaim. 6,3,25. Comm. zu Âpast. Çr. 14,33,3.

साम्येत् und साम्येद्य Tâṇḍja-Br. 12,13,26. 21, 2,9. Âpast. Çr. 10,20,16 wohl fehlerhaft für सामद्य n. Vgl. साम्यत्त.

1. सांम्राज्य, सांम्राज्य 1) n. *Allherrschaft, Oberherrlichkeit, — über* (Gen., Loc. oder im Comp. vorangehend) 138,10. — 2) Adj. zu 1).

2. (साम्राज्य) साम्राज्यिन् m. *Inhaber der obersten Herrschaft* ṚV. 8,25,17. Nach gaṇa कुर्वादि *der Sohn eines unumschränkten Herrschers.*

साम्राज्यलक्ष्मी f. *die kaiserliche Würde, — Stellung.* Personificirt Ind. St. 14,108.

साम्राज्यलक्ष्मीपीठिका f. und °लक्ष्मीपूजा f. Titel Burnell, T.

साम्राज्यसिद्धिदा f. N. pr. der Familiengottheit der Uddâlaka.

*साम्राणिकर्दम m. *Zibeth.*

*साम्राणिज्ञ n. *ein best. Fruchtbaum.*

1. सायं n. 1) *Einkehr.* — 2) *Abend* (angeblich auch m.). सायम् Adv. *Abends,* सायं सायम् *jeden Abend,* *सायतरे *am späten Abend* Pat. zu P. 4,3,23, Vârtt. 1. Personificirt ist der *Abend* ein Sohn Pushpârṇa's von der Doshâ oder Dhâtar's von der Kuhû.

2. *साय m. = सायक *Pfeil.*

सायंयावन् Adj. *Abends fahrend, — kommend.*

सायंसंध्या f. *Abenddämmerung, Abendandacht.* °प्रयोग m. Burnell, T.

सायंसंध्यादेवता f. = सरस्वती.

सायंसूर्य m. *Abendsonne.*

सायंसूर्याह Adj. *von der Abendsonne gebracht* (Gast).

सायंहोम m. *Abendopfer* Comm. zu Âçv. Çr. 3,11,1.

सायक 1) Adj. *zum Schleudern bestimmt.* — 2) m. n. (ṚV.) *Wurfgeschoss, Pfeil.* — 3) m. *a)* Bez. *der Zahl fünf* (wegen der *5 Pfeile* des Liebesgottes). — *b) Schwert* R. 3,57,31. — *c) Himmelsbreite* Gaṇ. Bhagrahaj. 9. — *d) Saccharum Sara* Râǵan. 8,83. — *e)* N. pr. eines Mannes. — 4) *f. सायिका *a) Dolch.* — *b)* = क्रमस्थिति; richtig शायिका.

सायकपुङ्ख 1) m. = पुङ्ख 1). — 2) *f. या *eine best. Pflanze.*

सायकप्रणुत Adj. *durch Geschosse vertrieben.*

सायकमय Adj. *aus Pfeilen bestehend.*

सायकाय्, °यते *die Pfeile des — darstellen* Daç. 25,3.

सायकायन m. Patron. von सायक. Auch Pl.

सायकायनिन् m. Pl. *die Schule des* Sâjakâjana Weber, Lit. 105.

सायंकाल m. *Abendzeit, Abend.*

सायंकालिक Adj. *abendlich* Comm. zu Vâsav. 96.

सायंकालीन Adj. dass.

सायंगृह Adj. = यत्रसायंगृह.

सायंगोष्ठ Adj. *Abends in die Hürde getrieben.*

सायण m. N. pr. 1) des bekannten Commentators vedischer, philosopischer und grammatischer Werke. Auch सायणमाधव und सायणाचार्य genannt. — 2) eines anderen Autors Burnell, T. 142, *a.*

सायणमाधव m. s. u. सायण 1).

सायणमाधवीय Adj. von Sâjaṇamâdhava *verfasst.*

सायणीय n. *ein Werk* Sâjaṇa's.

सायतन Adj. *sammt Stätte u. s. w.*

सायन Adj. 1) *in* Ajana-*Form vor sich gehend* Çâñkh. Çr. 1,4,12. — 2) *mit dem Worte* अयन *verbunden.* — 3) *nebst der Praecession* (astron.).

सायन्तन Adj. (f. ई) *zum Abend in Beziehung stehend, abendlich, vespertinus* 297,2. Vâsav. 95,5. 216,1. 2. 221,4.

सायंदुग्ध Adj. *Abends gemolken.*

सायंदोह m. *Abendmelkung, Abendmilch* Âpast. Çr. 1,11,3. 3,16,13. 4,14,1. 8,1,16. 2,5. 5,30. 9,1, 30. 11,21,7. °वत् Adv. 1,14,7. 8.

सायम् s. u. 1. साय 2).

सायमादि Adj. *Abends beginnend* Comm. zu Kâts. Çr. 4,15,1.

सायमाश m. *Abendessen* Âpast. Çr. 4,3,7. Kâraka 6,18. °प्रातराशे Loc. Gobh. 1,3,16.

सायमाहुति f. *Abendopfer* Gobh. 1,9,14.

सायमुपासनप्रयोग m. Titel Burnell, T.

सायंपोष m. *Abendnahrung.*

सायंप्रातर् Adv. *Abends und Morgens* 38,5. Auch getrennt सायं प्रातश्च.

सायंप्रातराशिन् Adj. (nur) *Abends und Morgens essend.*

सायंप्रातराहुति f. Du. *Abend- und Morgenspende* Kâts. 10,19,3.

सायंप्रातर्दोह m. Du. *Abend- und Morgenmelkung* Kâts. Çr. 25,5,2.

सायंप्रातर्मय Adj. *aus Abend und Morgen bestehend* Kâçikh. 62,90.

सायंप्रातर्होम m. Du. *Abend- und Morgenopfer* Gobh. 1,9,13.

सायंभव m. *das Abendwerden.*

सायंभोजन n. *Abendessen.*

सायंमन्त्र m. *der am Abend zu verwendende* Mantra (Taitt. Âr. 4,10,4) Baudhâjana im Comm. zu Âpast. Çr. 15,12,7.

सायवस m. Patron. Çat. Br.

सायसी f. in *दृल°.

सायाराभ Adj. *Abends beginnend.*

सायाशन n. *Abendessen.*

सायास Adj. *mit Mühen —, mit Beschwerden verbunden.*

सायाह्न् n. *Abend.* Nur Loc. °ह्नि (Bhâm. V. 2, 155) und *°ह्नि.

सायाह्न m. dass.

*सायिन् m. *Reiter.* Richtig सादिन्.

सायुज्य n. *Gemeinschaft, Vereinigung; die nach dem Tode erlangte Gemeinschaft mit* einer Gottheit (Gen., Loc., Instr. [139,8] oder im Comp. vorangehend [139,20] Gaut.).

सायुज्यता f. dass. Hemâdri 1,424,22. 429,22.

सायुज्यत्व n. dass.

सायुज्यमुक्ति f. *die in der Gemeinschaft mit einem Gotte bestehende Erlösung.*

सायुध Adj. (f. आ) *mit Waffen versehen* MBh. 3, 15,9. 93,29. 8,89,66. 13,53,30.

सायोज्य n. = सायुज्य. प्राणैस् so v. a. *das am Leben Bleiben.*

सायोद्भिदुर Adj. *Abends aufblühend* Râgân. 10,90.

(साय्य) सायिग्र m. Patron. RV. 6,20,6. v. l. साप्य.

1. सार 1) Adj. am Ende eines Comp. *verscheuchend, zu Nichte machend* Bâlar. 51,8. — 2) m. *a) Lauf, Gang.* — *b) Ausstreckung* (eines Gliedes). Hierher vielleicht Kâraka 8,6.

2. सार 1) m. n. (adj. Comp. f. आ) *a) die inneren, festen Bestandtheile eines Körpers.* Bei Früchten so v. a. *Kerngehäuse.* — *b) Festigkeit, Härte; Stärke, Kraft.* Als relativer Begriff auch so v. a. *Schwäche.* — *c) Werth.* सारतस् *dem Werthe nach,* विभवसारेण so v. a. *nach den Vermögensumständen* Hemâdri 1,747,15. 760,19. — *d) Vermögen, Besitz, Reichthum.* सारतस् *nach den Vermögensumständen.* — *e) Kern,* so v. a. *Hauptsache, Quintessenz, das Beste, Werthvollste, etwas Werthvolles.* सारात्सारम् *das Allerbeste.* Am Ende eines adj. Comp. *das Vorwaltende, Hauptsache.* — *f) ein dem Temperament eines Menschen zu Grunde liegender Hauptbestandtheil des Körpers* (deren 8 oder 7). — *g) Bestandtheil* überh. — *h) Nektar.* — *i) saurer Rahm* und ** Butter* (Râgân. 15,2). — *k) verdickter als Räucherwerk verwandter Pflanzensaft, Harz.* — *l) Dünger.* — *m) Wasser* Vâsav. 105,2. Vgl. Zach. Beitr. 42. — *n) ein Fürst, der einem andern im Kriege zu Hülfe kommt, Bundesgenosse.* — *o)* bei den Maga Bez. *des Gürtels.* — *p)* in der Rhetorik *eine Art Klimax.* Beispiel Spr. 2347. 5776. — 2) *m. = मज्जन्, अस्थि, वचिसार, वज्रसार, वायु, रोग und पाशक. — 3) *f. सारा = कृष्णत्रिवृता und दूर्वा. — 4) f. सारी = *सारिका, पाशक (vgl. सारीक्रीडा) und *सप्तला. — 5) *n. = नवनीत, लोह und विपिन. — 6) Adj. (f. आ) *a) hart, fest, stark.* बल n. so v. a. *Kerntruppen.* — *b) kostbar, werthvoll.* — *c) der beste, vorzüglichste.* — *d) richtig.* — *e)* mit einem Instr. so v. a. *voller.* — *f)* = शार *bunt, scheckig* Kâd. 142,14 (शार 250,4).

3. सार Adj. *mit Speichen* Çulbas. 3,181. 214.

1. सारक 1) Adj. *laxativ.* — 2) *m. *Croton Jamalgota.*

2. °सारक Adj. *voll von.*

*सारकायण und *सारकेय Adj. von सारक.

सारकौमुदी f. Titel eines Werkes Opp. Cat. 1.

*सारक्य Adj. von सारक.

सारक्षेत्रमाहात्म्य n. und °सारोद्धार m. Titel von Werken Opp. Cat. 1.

*सारखदिर m. *ein der Acacia Catechu verwandter Baum.*

सारग Adj. *kräftig, stark* Çiç. 19,33.

*सारगन्ध m. *Sandel.*

सारगात्र Adj. *starken Körpers* MBh. 6,3316.

सारगीता f. Titel eines Werkes.

सारगुण m. *Haupttugend* Ind. St. 15,380.

सारचक्रमञ्जरी f. Titel eines Werkes.

सारग्राहिन् Adj. *ein Verständniss für etwas Vortreffliches habend* R. 3,72,1.

सारघ 1) Adj. *von der Biene kommend.* — 2) m. *Biene.* — 3) n. *Honig.*

सारङ्ग und सारङ्ग (Çat. Br.) 1) Adj. (f. सारङ्गी) *a) bunt, scheckig.* — *b) von der* Sâraṅga *genannten Antilope kommend.* — 2) m. *a)* Bez. *verschiedener Vögel: ein* Pratuda, Vishkira, *Cuculus melanoleucus,* **der indische Kuckuck* (कोकिल), **Pfau* und *= राजहंस. — *b) Biene.* — *c) eine Antilopenart.* Am Ende eines adj. Comp. f. आ. — *d)* **Elephant.* — *e) ein best. Metrum.* — *f) ein best.* Râga S. S. S. 110. — *g) ein best. Tact* S. S. S. 234. — *h)* *= क्षत्र, चित्रमृग, वाग्वेद, शंबुक, कामदेव, धनुस्, केश, स्वर्ण, आभरण, पद्म, शङ्ख, चन्दन, कर्पूर, पुष्प, मेघ, पृथिवी, रात्रि, दीप्ति und सिंदूर. — *i)* N. pr. eines Mannes. — 3) f. सारङ्गी *a) das Weibchen eines best. Vogels.* Vgl. शारङ्गी. — *b) eine Art Geige.* — *c) ein best. Metrum.* — *d)*

eine best. Rågiṇ. S. S. S. 37.

सारङ्गजदृश् (!) f. *eine Gazellenäugige* Bhâm. V. 2,74.

सारङ्गदेव m. N. pr. eines *Fürsten.*

सारङ्गरङ्गदा f. Titel eines Commentars.

सारङ्गलोचना f. *eine Gazellenäugige.*

सारङ्गहार f. *eine Art* Jogin.

सारङ्गाक्षी f. *eine Gazellenäugige.*

*सारङ्गिक m. *ein den* Sôrañga *genannten Antilopen nachstellender Jäger.*

सारचतुर्विंशतिका f. (Bühler, Rep. No. 691), सारचन्द्रिका f. und सारचिन्तामणि m. Titel von Werken.

सारण 1) Adj. (f. ई) *laxativ.* — 2) m. *a*) * *Durchfall.* — *b*) * *Paederia foetida.* — *c*) * *Spondias mangifera.* — *d*) N. pr. α) eines Bruders des Kṛshṇa. — β) eines Ministers des Râvaṇa. — 3) f. आ *a*) *das Ausstrecken.* Nur am Ende eines adj. Comp., könnte also auch n. sein. — *b*) *das Erklingenlassen eines Tones.* Am Ende eines adj. Comp. f. आ. — *c*) *eine best. mit dem Quecksilber vorgenommene Operation.* — 4) f. ई s. u. सारणि. — 5) n. *a*) *das Geleiten.* कन्या° Daçak. 19,6. — *b*) * *Buttermilch.* — *c*) * *ein best. Geruch.*

सारणसुन्दर m. *eine best. Mixtur.*

सारणि f. 1) *Bach, Kanal* Hem. Par. 2,286. Auch °णी. शोणितसारणी *Blutstrom* Bâlar. 251,12. — 2) * °णी *Paederia foetida.*

सारणिक m. *Reisender, ein herumziehender Kaufmann.* v. l. शारणिक.

*सारणिकघ्न m. *Räuber.*

सारणिका (von सारणि *Kanal*) f. चिन्तामणि: सा° = तिथि° Titel eines Werkes.

सारणेश m. N. pr. eines Berges.

*सारण्ड m. = सर्पाण्ड *Schlangenei.*

सारण्यक Adj. 1) *nebst Wald* Pat. zu P. 1,1,7, Vârtt. 8. — 2) *nebst den* Âraṇjaka (n.) Ind. St. 3,276.

सारतण्डुल m. *Reis in ganzen Körnern, leicht gebrüht.*

सारतम Adj. *der allerbeste.* Nom. abstr. °त्व n.

सारतर 1) n. *das Bessere, Vorzüglichere, etwas überaus Vorzügliches.* सारात् *das Allervorzüglichste.* Nom. abstr. °त्व n. Divjâvad. 384,26. — 2) Adj. (f. आ) *a*) *das bessere, vorzüglichere.* — *b*) *werthvoller, lieber* Çiç. 4,45.

*सारतरु m. *Musa sapientum.*

सारता f. 1) *Festigkeit.* — 2) *festes Vertrauen zu* (Loc.). — 3) *Werth, Gehalt.* — 4) *die höchste Stufe, das Non plus ultra* Çiç. 19,88. — 5) *das Hauptbestandtheilsein im Körper zur Bildung des Temperaments.*

सारत्व n. 1) *Festigkeit.* — 2) *das Hauptsache Sein.*

सारथि m. *Wagenlenker.* Auch रथसारथि. Nom. abstr. सारथित्व n. नौसारथि *Steuermann, Lotse* Gâtakam. 14. — Lalit. 312,8 सारधि (v. l. सरसि) wohl fehlerhaft für सारस *Ardea sibirica.*

सारथिपुरि (sic) f. N. pr. einer Stadt Lalit. 528,5.6.

सारथ्य n. *das Amt des Wagenlenkers.*

सारदर्शिन् Adj. *ein Auge für das Gute habend* R. 5,84,7.

सारदा f. = शारदा.

सारदारु n. *festes, hartes Holz.* Pl. Hemâdri 1, 288,12.

सारदारुमय Adj. *aus hartem Holz gemacht* Hemâdri 1,288,3. 622,7.

सारदासुन्दरी f. Titel. Richtig सारसुन्दरी.

सारदीपिका f. Titel eines Werkes Opp. Cat. 1.

सारदीय (besser शा°) Adj. (f. आ) नाममाला f. Titel eines Werkes Bühler, Rep. No. 780.

सारद्रुम m. 1) *ein Baum von festem Holze.* — 2) * *Acacia Catechu* Râgân. 8,22.

सारधातृ Nom. ag. Bein. Çiva's.

सारधान्य n. *Korn erster Qualität.*

सारधारि m. Patron.

*सारपत्र Adj. etwa *feste —, harte Blätter habend.*

*सारपत्रक n. Nom. abstr. von सारपत्र.

सारपद् m. *ein best. zu den Scharrern gezählter Vogel.*

सारपाक n. *eine best. giftige Frucht.*

*सारपादप m. *ein best. Baum.*

सारप्रकाशिका f. Titel eines Werkes Opp. Cat. 1.

सारप्रदीपिका f. desgl. Bühler, Rep. No. 328.

सारफल्गु Adj. *stark oder schwach, gut oder schlecht* MBh. 5,67,4.

सारफल्गुता f. und °फल्गुत्व n. *der Werth oder Unwerth, die Güte oder Schlechtigkeit, die grosse oder geringe Bedeutung.*

सारबोधिनी f. Titel eines Werkes.

सारभट Name *des 4ten* Muhûrta AV. Gjot. 1, 7. 2,4.

सारभट्टारक m. N. pr. eines Autors.

सारभाण्ड n. *kostbare Waare.*

सारभूत Adj. *die Hauptsache seiend, der vorzüglichste, beste; n. die Hauptsache, das Beste.*

सारभृत् Adj. *das Beste nehmend, — aussuchend, sich darauf verstehend.*

सारभोग m. Titel Burnell, T.

सारमञ्जरी f. Titel verschiedener Werke.

सारमय Adj. 1) *voller Festigkeit, — Stärke, überaus fest.* — 2) *aus der Quintessenz —, aus dem besten Bestandtheil von* (Gen.) *gebildet.*

सारमत्त् Adj. *überaus werthvoll, — kostbar.*

*सारमिति m. angeblich *der* Veda. Beruht auf einem Missverständniss von H. 248.

*सारमूषिका f. *eine best. Cucurbitacee.*

सारमेय 1) m. *a*) *Hund* (*Sohn der* Saramâ) Spr. 7618. — *b*) N. pr. eines Sohnes des Çvaphalka. — 2) f. ई *Hündin* Hem. Par. 2,346.

सारमेयगणाधिप m. Bein. Kubera's.

सारमेयता f. Nom. abstr. von सारमेय *Hund.*

सारमेयमय Adj. in श्वपादात° Nachtr. 2.

सारमेयादन n. *eine best. Hölle, in der die Verbrecher von* Jama's *Hunden gefressen werden.*

*सारय्, °यति (दौर्बल्ये).

सारयोध Adj. *aus vorzüglichen Reitern bestehend* MBh. 6,76,3.

सारवत् Adj. *der vorzüglichste, beste.* Nom. abstr. °ता f. *Hauptsächlichkeit;* Instr. *hauptsächlich, vorzugsweise.*

सारलकरी f. Titel eines grammatischen Werkes.

*सारलोह n. *eine Art Eisen* Bhâvapr. 1,255.

सारल्य n. *Geradheit, Schlichtheit, Ehrlichkeit.*

*सारव Adj. *vom Flusse* Sarajû *kommend.*

सारवत्ता f. *Festigkeit, Härte, Widerstandsfähigkeit* Comm. zu Çiç. 19,15.

सारवत् 1) Adj. *a*) *fest, stark, widerstandsfähig, — wie* (im Comp. vorangehend); *kräftig* (Speise) Karaka 1,15. — *b*) *werthvoll, kostbar.* — *c*) *Harz enthaltend.* — 2) f. °वती *a*) *ein best. Metrum.* — *b*) * *ein best.* Samâdhi (buddh.).

सारवस्तु n. *eine werthvolle Sache, ein Ding von Belang.*

सारविद् Adj. *den Werth eines Dinges kennend* Spr. 7821.

सारशन fehlerhaft für सारसन.

सारशून्य Adj. *alles Guten baar, ganz werthlos.*

सारस् (metrisch) = सारस *Ardea sibirica.*

1. सारस 1) Adj. (f. ई) *zu einem Teich gehörig* u. s. w. — 2) m. *a*) *Ardea sibirica* (angeblich auch = कंस). Am Ende eines adj. Comp. f. आ 86,31. — *b*) * *der Mond.* — *c*) *ein best. Tact* S. S. S. 213. — *d*) N. pr. α) eines Sohnes des Garuḍa. — β) eines Sohnes des Jadu. — γ) eines Buckeligen. — 3) f. ई *das Weibchen der Ardea sibirica.* — 4) n. *a*) *Lotusblüthe.* — *b*) * = सारसन *Gürtel.*

2. *सारस Adj. *schreiend, rufend.* Anzunehmen für 2. सारस्य.

सारसंहिता f. Titel eines Werkes.

सारसंग्रह m. 1) *kurze Zusammenstellung des Besten.* — 2) Titel verschiedener Werke. °निघण्टु

m. Opp. Cat. 1.

सारसन n. 1) *Gürtel* Çiç. 3,10. — 2) * *eine Schärpe, die über die Brust weg auf dem Panzer getragen wird.* — 3) * *Brustharnisch.*

सारसमुच्चय m. Titel verschiedener Werke.

सारसाङ्ग 1) * *n. eine Art Rubin* Garbe zu Râǵan. 13,151. — 2) f. ई *eine Lotusäugige* Naish. 9,80.

*सारसायन Adj. von सरस und auch Subst. von unbekannter Bed. °भक्त *von solchen bewohnt.*

सारसारिन् Adj. *Läufe laufend* (Wind, Ross).

सारसिका f. *das Weibchen der Ardea sibirica* Çiç. 6,76.

सारसिद्धान्तकौमुदी f. Titel eines Werkes.

सारसिन्धु m. desgl. Burnell, T.

सारसुन्दरी f. Titel eines Commentars zum Amarakoça.

*सारसेय Adj. von सरस.

1. सारस्य n. *Feuchtigkeit, Wasserreichthum.*

2. सारस्य n. *Geschrei* u. s. w.

*सारस्यायन m. von unbekannter Bed. °भक्त *von solchen bewohnt.*

सारस्वत 1) Adj. (f. ई) *a) von der* Sarasvati (*vom* Sarasvant), *dem Flusse* oder *der Göttin der Stimme und Rede, kommend, ihr gehörig, sie betreffend, an ihr vorgehend* u. s. w. °ती प्रक्रिया Titel einer Grammatik. — *b) zum* Ṛshi Sârasvata *in Beziehung stehend.* — 2) m. *a)* Pl. *die Anwohner der* Sarasvati, N. pr. eines Volkes. °ता गणाः dass. Nach H. = काश्मीराः. — *b)* Pl. Bez. *bestimmter Brahmanen.* — *c)* N. pr. eines Ṛshi, *Sohnes der* Sarasvati (Harshaṅ. 27,20); auch N. pr. eines Vjâsa VP. 3,3,18. — *d) der zwölfte* Kalpa oder *Tag* Brahman's Hemâdri 1, 536,2. — *e)* * *ein Stab aus* Bilva-*Holz.* — 3) f. °ती * *Cardiospermum Halicacabum.* — 4) n. *a) ein best.* Sattra Ǵaim. 6,6,28. — *b) Beredsamkeit* Prasannar. 157,9. — *c)* Titel einer Grammatik.

सारस्वतकोश m. Titel eines *Wörterbuchs.*

सारस्वततत्त्व n. Titel eines Werkes.

सारस्वततीर्थ n. N. pr. eines Tîrtha.

सारस्वतपुर n. N. pr. einer *Stadt.*

सारस्वतप्रक्रिया f. Titel einer Grammatik.

सारस्वतप्रसादटीका f. Titel eines *Commentars* Opp. Cat. 1.

सारस्वतविलास m. Titel eines Werkes.

सारस्वतव्याकरण n. Titel einer *Grammatik* Burnell, T. Opp. Cat. 1.

सारस्वतसूत्र n. = सरस्वतीसूत्र.

सारस्वताभिधान n. Titel eines *Wörterbuchs.*

सारस्वतालंकार m. Titel eines Werkes.

सारस्वतीय Adj. (f. आ) *zum* Sarasvatisûtra *in Beziehung stehend.*

सारस्वतीयशिल्पशास्त्र n. Titel eines Werkes Burnell, T.

सारस्वतीषधी Adv. mit भू *zu einer die Stimme —, den Gesang erweckenden Arznei werden* Hem. Par. 2,25.

सारस्वत्य Adj. = सारस्वत 1) *a).*

सारागवस्त्र Adj. *farbige Kleider tragend* Taitt. Âr. 1,3,2.

साराघ्य Titel eines Werkes Opp. Cat. 1.

सारात्रि m. *Hauptschlacht* Çiç. 19,33.

सारात्सारसुसंग्रह m. Titel eines Werkes.

सारादान n. *das Herausnehmen des Besten* Kap. 4,13.

सारापराध m. *ein grösseres oder geringeres Vergehen.* °तस् so v. a. *je nach der Grösse des Vergehens* 204,22.

सारामुख m. *eine Reisart.*

सारामृत n. Titel einer Grammatik.

साराम्भस् n. *ausgepresster Saft.*

सारायणीय m. Pl. *eine best. Schule* A V. Pariç. 49,3.

सारार्थिन् Adj. *der Gewinn aus Etwas zu ziehen wünscht* MBh. 4,50,13.

*सारास्त्र m. *die Sesampflanze.*

सारावि Adj. *schreiend, rufend.*

सारावलि (Burnell, T. Opp. Cat. 1) und °ली f. Titel verschiedener Werke.

सारासार 1) n. *a) die Stärke und (oder) Schwäche, die relative Stärke.* — *b) die gute und (oder) schlechte Qualität, die relative Qualität.* — *c) das Gute und (oder) Schlechte.* — 2) Adj. *stark und (oder) schwach.*

सारासारता f. *die starke und (oder) schwache Seite.*

सारास्वादिनी f. Titel eines Werkes Opp. Cat. 1.

सारि 1) f. = शारि 1) *a).* — 2) m. = शारि 2) *a)* Paṅkad. 13.

सारिक 1) m. *a) Predigerkrähe.* — *b)* N. pr. eines Muni. — 2) f. आ *a) Predigerkrähe.* Erscheint auch unter den Pratuda. — *b) eine Vertraute* Vâsav. 162,4. — *c)* wohl *Steg bei einem Saiteninstrument* S. S. S. 178. — *d)* * *die Laute der* Kaṇḍâla. — *e)* N. pr. einer Râkshasî.

सारिकामुख m. *ein best. giftiges Insect.*

*सारिकावर्ण n. gaṇa कोटरादि.

1. सारिन् 1) Adj. *a) eilend, sich bewegend.* — *b)* am Ende eines Comp. α) *nachgehend, folgend.* — β) *befolgend, sich richtend nach.* — 2) m. *aus verdicktem Safte gewonnenes Räucherwerk.* — 3) f. °रिणी *a) Bach, Kanal* Vikramâṅkaṅ. 6,56 (nach der richtigen Lesart der Hdschr.). Hem. Par. 2,286, v. l. — *b)* * Bez. verschiedener Pflanzen: *die Baumwollenstaude, Alhagi Maurorum, eine Varietät von Dalbergia Sissoo, Paederia foetida* und *eine roth blühende* Punarnavâ Râǵan. 4,100. 9,135.

2. सारिन् (von 2. सार) in त्राण°.

सारिफल (Ind. St. 15,419) und *°क n. = शारि°.

सारिमेजय Adj. *nebst* Arimeǵaja.

सारिव 1) m. *eine best. Körnerfrucht.* — 2) f. आ Bez. *zweier Schlingsträucher: Hemidesmus indicus* und *Ichnocarpus frutescens* Karaka 6,24. — सारिवा: Paṅkat. II,102 fehlerhaft für सारसाः; vgl. Spr. 6246.

सारिष्ट Adj. 1) *nebst Seifenbäumen* Vâsav. 120,6. — 2) *Anzeichen des Todes habend* Suçr. 2,262,2. Vâsav. 120,6.

सारिष्ठ Adj. *der vorzüglichste, beste.* Nom. abstr. °त्व n.

सारिसृक्क (MBh. 1,230,9. 232,3), °सृक्त und °सृक्क (77,18) m. N. pr. eines Sohnes des Mandapâla oder Çârṅgaka.

सारिस्थाखाँ m. N. pr. eines *Chans.*

सारी f. s. u. 2. सार und vgl. पुष्कर° und *विट्°.

सारीक्रीडा f. *ein best. Spiel mit Figuren* Ind. St. 15,418.

सारु *ein best. Metrum.*

सारुन्धतीक Adj. *nebst der* Arundhatî Kumâras. 6,4.

साऱ्ढ Adj. MBh. 6,3535 und Hariv. 2,42,4 fehlerhaft für स्वाऱ्ढ.

साऱ्प Kâm. Nitis. 4,54. 61 fehlerhaft für सारूप.

साऱ्पवत्स n. *Milch von einer Kuh, die ein Kalb von gleicher Farbe hat,* Vaitân.

साऱ्प्य 1) n. *a) gleiches Aussehen, Aehnlichkeit, Gleichartigkeit, Uebereinstimmung, — mit* (Gen.) Âpast. Ǵaim. 1,4,25. — *b)* in der Dramatik *ein auf Verwechselung zweier ähnlich aussehender Personen beruhendes heftiges Auftreten gegen einen Unschuldigen.* — 2) Adj. (f. आ) *passend, den Umständen angemessen, zeitgemäss* Lalit. 460,18. fg. 462, 8. 469,6. 472,16. Saddh. P. 91,6.

साऱ्प्यता f. = साऱ्प्य 1).

सारोद्धार m. Titel verschiedener Werke Zach. Beitr. 69.

सारोपा f. *eine Art Ellipse* (*eine Uebertragung enthaltend*) Kâvjapr. 2,11. Nom. abstr. °त्व n.

*सारोष्ट्रिक m. *ein best. Gift.* Richtig सौराष्ट्रिक.

सारोह Adj. (f. आ) 1) *sich erhebend auf* (Loc.) R. 5,73,6. — 2) *nebst Reiter* R. 6,73,34.

सार्क Adj. *nebst der Sonne* Varâh. Jogaj. 4,27.

Kathâs. 18,122.

*सार्कण्डेय m. Patron. von सृकण्डु.

सार्गड Adj. *verriegelt, gehemmt* Çat. Br. 14,9,4,22.

सार्गल Adj. dass. ebend. in der Kâṇva-Rec.

सार्गाल Adj. (f. ई) *einem Schakal eigen* u. s. w.

*सार्गिक Adj. = सर्गाय प्रभवति.

सार्ङ्गी f. *ein best. Metrum.*

सार्चि Adj. *flammend, brennend* R. 4,10,20.

सार्चिमालिन् m. *ein best. über Waffen gesprochener Zauberspruch.*

सार्चिस् Adj. *flammend, brennend.*

*सार्ज m. *Natron.*

सार्जन (?) Paṅkar. 3,14,58.

सार्जनाति m. Patron.

सार्ञ्जयि m. Patron. von सृञ्जय.

सार्ति Adj. *an einem Defect leidend* Bhâvapr. 1, 72, 9.

सार्थ 1) Adj. (f. आ) *a) mit einem Auftrag versehen. — b) erfolgreich. — c) mit Reichthümern versehen, reich. — d) bedeutungsvoll.* — 2) m. *a) eine reisende Handelsgesellschaft, Karavane.* Auch Pl. — *b) Gesellschaft, Trupp, Schaar, Menge* überh. 241,32. 294,31. Çiç. 19,111. Vîsav. 134,3. सार्धेन *in Gesellschaft von* (Gen.) Kâmpaka 219. — Vgl. एकसार्थप्रयात.

सार्थक Adj. 1) *von Nutzen, Gewinn bringend.* — 2) *bedeutungsvoll, einen Sinn habend.* Nom. abstr. °ता f. (Kâçikh. 20,8) und °त्व n.

सार्थधर m. N. pr. eines *Karavanenführers.*

सार्थपति m. = सार्थवाह 1) Hem. Par. 2,315.

सार्थपाल m. *Führer einer Karavane.*

सार्थभृत् m. = सार्थवाह 1).

सार्थमण्डल n. *Karavane* MBh. 3,65,15.

सार्थय्, °यति *erfolgreich —, Gewinn bringend machen.*

सार्थवत् Adj. *einen bedeutungsvollen, zutreffenden Namen habend.*

सार्थवाह m. 1) *Führer einer Karavane, ein ansehnlicher Kaufmann, der einer Handelsgesellschaft vorsteht,* Hem. Par. 1,425. 2,314. Ind. St. 14,385. — 2) bei den Buddhisten N. pr. eines Sohnes des Versuchers (मार°पुत्र).

सार्थवाहन m. = सार्थवाह 1).

सार्थसंचय Adj. *grosse Reichthümer besitzend.*

सार्थिक Adj. *mit einer Karavane reisend, Jmd* (Gen.) *auf einer Reise begleitend;* m. *Theilnehmer einer Handelsgesellschaft.*

सार्थी Acc. mit कर् *erfolgreich —, Gewinn bringend machen.*

सार्देश m. = सार्थवाह 1) Hem. Par. 2,350.

सार्दागव m. Patron. N. pr. eines Lehrers.

सार्द्र Adj. = आर्द्र *angefeuchtet, feucht, nass.*

सार्ध 1) Adj. (f. आ) *nebst einem halben.* द्वे शते सार्धे *250,* सार्धं वर्षशतम् *150 Jahre,* त्रिंशतं सार्धा वर्षाणाम् *30½ Jahre,* °सप्तन् *7½;* *anderthalb Fächer einnehmend* neben अर्धपद् *ein halbes Fach einnehmend.* — 2) सार्धम् *a)* Adv. *zusammen.* Mit आ-दा so v. a. *mitnehmen.* — *b)* Präp. *zugleich mit, mit;* mit Instr. (26,8) oder am Ende eines Comp. साकं त्वा भ्रातृभिः सार्धं यद्ब्रवीमि *was ich zu dir und deinen Brüdern sage.*

सार्धवार्षिक Adj. *anderthalb Jahre während.*

सार्प 1) Adj. *zu den Schlangen (Schlangendämonen) in Beziehung stehend.* °भ n. = 2). — 2) (*f. ई) n. *das unter den Schlangen stehende Mondhaus* Açleshâ Varâh. Jogaj. 7,5. 9,7.

सार्पराज्ञ, प्रजापतेस्तिस्रः सार्पराज्ञाः (!) Name von Sâman Ârsh. Br.

सार्पराज्ञ 1) Adj. (f. ई) *von der Schlangenkönigin herrührend.* — 2) f. ई *a)* Pl. *die der* Sarparâgñî *zugeschriebenen Verse* Kâtj. Çr. 4,9,18. 25,13,32. Çâṅkh. Çr. 10,13,26. — *b) Schlangenkönigin* als Verfasserin von ṚV. 10,189.

*सार्पविद्यिक Adj. *mit der Schlangenkunde vertraut.*

*सार्पाकव m. Patron. von सृपाकु.

*सार्पाकवायण m. Patron. von सार्पाकव.

सार्पिणिका Adj. f. in Verbindung mit पङ्क्ति.

*सार्पिष und *सार्पिष्क Adj. *mit zerlassener Butter zubereitet.*

*सार्प्य m. = सार्प 2). Fehlerhaft.

सार्प Adj. *was man* (in der Aussprache) *fallen lassen kann* Mânp. Çikshâ 11,6.

सार्व 1) Adj. *Allen zum Wohl gereichend* Çiç. 14, 4. — 2) m. bei den Gaina *ein* Arhant Pârçvan. 2,26.

*सार्वसक्थ n. *eine Art Salz.*

सार्वकर्मिक Adj. *zu allen Handlungen geeignet.* Vgl. सार्वकार्मिक.

सार्वकाम Adj. *für denjenigen bestimmt, der Alles wünscht,* Âpast. Çr. 14,14,18.

सार्वकाममन्थ m. *der 6te Tag im* Karmamâsa. Richtig wäre सर्व°.

सार्वकामिक Adj. (f. ई) *allen Wünschen dienend, — entsprechend, alle Wünsche gewährend.* f. आ verdächtig.

सार्वकाम्य n. *die Erfüllung aller Wünsche* Gaim. 4,3,25.

सार्वकार्मिक Adj. von Heilmitteln so v. a. *probat, — gegen* (Gen.) Karaka 6,23. Vgl. सार्वकर्मिक.

सार्वकाल Adj. *zu allen Zeiten stattfindend.*

सार्वकालिक Adj. (f. ई) *für alle Zeiten geltend, — ausreichend, ewig während* Âpast. Comm. zu Âpast. Çr. 5,26,3. 9,4,15. 10,3.

सार्वकाल्य n. *das zu jeder Zeit Geschehen* Gaṇar. 13,7.

*सार्वकेश्य Adj. *aus* Sarvakeça *stammend.*

सार्वक्रतुक Adj. *zu allen Opfern in Beziehung stehend.*

*सार्वगण n. *salzhaltiger Boden.*

सार्वगामिन् (!) Adj. nach dem Comm. *in die Weltseele eingehend* Âpast.

सार्वगुणिक Adj. *alle Eigenschaften besitzend.*

*सार्वचर्मीण Adj. *ganz aus Leder gemacht.*

*सार्वजनिक Adj. *Jedermann zuträglich.*

*सार्वजनीन Adj. *Jedermann gut.*

सार्वजन्य Adj. *Jedermann eigen, allgemein.*

सार्वज्ञ 1) Adj. (f. ई) *von einem Allwissenden kommend* Hem. Par. 1,77. — 2) n. *Allwissenheit* Ind. St. 15,285. Wohl fehlerhaft für सार्वज्ञ्य.

सार्वज्ञ्य n. *Allwissenheit.*

सार्वत्रिक Adj. 1) *von allen Seiten —, von beliebiger Seite kommend.* — 2) *überall stattfindend, allgemein gültig* (Bâlar. 42,1), *allgemein.* Nom. abstr. °त्व n. Çaṅk. zu Bâdar. 3,3,11.

सार्वधातुक Adj. *der ganzen Wurzel —, d. i. der erweiterten Verbalwurzel (dem Präsensstamm) zukommend, daran gefügt werdend.*

सार्वनामिक Adj. *zum Pronomen in Beziehung stehend.*

सार्वनाम्य n. *Allnamigkeit.*

सार्वभट्टौमाचार्य m. N. pr. eines Autors.

सार्वभौतिक Adj. *alle Wesen betreffend.*

सार्वभौम 1) *a)* Adj. *über die ganze Erde verbreitet, — herrschend* 328,1. — *b)* im Joga *für alle Geisteszustände geltend* Vyâsa zu Jogas. 1,1. — 2) m. *a) Weltherrscher, Kaiser.* देवतासार्वभौम *ein Kaiser unter den Göttern.* — *b)* N. pr. α) eines Sohnes des Ahamjâti. — β) eines Sohnes des Vidûratha. — γ) verschiedener Autoren oder auch Beinamen derselben. — δ) des Weltelephanten im Norden, auf dem Kubera sitzt, Vîsav. 20, 118. — 3) n. *die Herrschaft über die ganze Erde, Kaiserwürde.*

*सार्वभौमगृह n. *ein kaiserlicher Palast.*

सार्वभौमभवन n. dass.

सार्वभौमव्रत n. *eine best. Begehung.*

सार्वभौमिक Adj. *auf der ganzen Erde verbreitet* Kâçikh. 2,76.

सार्वमेधिक Adj. *zum* सर्वमेध *in Beziehung stehend* (सरस्).

सार्वयज्ञिक Adj. *Opfer aller Art betreffend.*

सार्वरोगिक Adj. *bei allerlei Krankheiten anwendbar* Karaka 6,27.

सार्वरात्रिक Adj. *die ganze Nacht während, — brennend* (प्रदीप) Matsjap. 217,20.

सार्वरूप्य n. *Allgestaltigkeit* Gaim. 4,4,10.

सार्वरोगिक (Karaka 3, 8) und °रोगिक Adj. *Krankheiten aller Art betreffend, für allerlei Kr. gut.*

सार्वलौकिक Adj. (f. ई) 1) *in der ganzen Welt bekannt, allgemein verbreitet, allgemein, gewöhnlich.* — 2) *Jedermann gestattet.*

सार्ववर्णिक Adj. 1) *von jeglicher Art* Agni-P. 30, 14. — 2) *allen Kasten gemein, auf alle K. sich erstreckend* Gaut. Âpast. 1,3,7. Âpast. Çr. 5,3,20.

सार्ववर्मिक Adj. *von* Sarvavarman *verfasst.*

*सार्वविद्य n. *alles Wissen.*

सार्वविभक्तिक Adj. *die Stelle aller Casus vertretend* Comm. zu R. ed. Bomb. 1,1,78.

सार्ववेदस 1) Adj. *der nach einem Opfer alle seine Habe den Priestern schenkt.* v. l. सर्व°. — 2) n. *die ganze Habe.* °दक्षिणा Adj. (f. आ) *wobei d. g. H. als Opferlohn gereicht wird.*

*सार्ववेद्य n. *alle* Veda *insgesammt.*

सार्ववैदिक Adj. *aller* Veda *kundig.*

*सार्वसंसर्गलवण n. *salzhaltiger Boden.*

*सार्वसक्थ n. = सार्वसक्थ.

सार्वसूत्र Adj. *aus Fäden von allen Farben verfertigt* Âpast. Çr. 5,20,7. 13,6,1. Vgl. सर्वसूत्र.

सार्वसेन 1) m. *ein best.* Pañkarâtra. — 2) f. ई Patron. der Sunandâ, der Gattin Bharata's.

सार्वसेनयज्ञ m. vielleicht fehlerhaft für सार्वसेनि° Vaitân.

सार्वसेनि m. 1) Patron. des Çaukeja. — 2) *Pl. N. pr. eines Kriegerstammes. Vgl. अपसार्वसेनि.

सार्वसेनियज्ञ m. *ein best. Opfer* Çâñkh. Çr. 3,11, 1. Comm. zu Âpast. Çr. 3,17,4.

*सार्वसेनीय m. *ein Fürst der* Sârvaseni.

*सार्वसेन्य Adj. *aus* Sarvasena *stammend.*

सार्वात्म्य n. *das die Seele von Allem Sein* Bhâmatî 142,12.

सार्वायुष Adj. *volle Lebenskraft habend.*

सार्षप Adj. *von Senf kommend.*

सार्ष्ट Adj. *von gleichem Range, — Werthe.*

सार्ष्टि 1) Adj. dass. — 2) m. Patron. — 3) f. = सार्ष्टिता.

सार्ष्टिता f. etwa *Gleichheit des Ranges oder Werthes, — mit* (im Comp. vorangehend).

साल 1) m. *a) Vatica robusta* 249,2. — *b) Einfriedigung, Wall* Ind. St. 14,385. — *c)* N. pr. eines Fürsten. — 2) f. आ *Haus* in निःसाल. — Vgl. auch 1. und 3. शाल.

सालक Adj. *mit Locken versehen* 249,2.

सालकि m. N. pr. eines Muni.

सालक्तक Adj. (f. आ) *mit Lack bemalt* 115,13. Spr. 7030. fg.

सालक्षण्य n. *Gleichheit in Merkmalen.*

सालग m. *ein best.* Râga S. S. S. 81.

सालगसूडक m. Pl. Bez. *bestimmter Tacte* S. S. S. 265.

सालगसूडनृत्य n. *ein best. Tanz* ebend.

सालग्राम m. schlechte Schreibart für शालग्राम.

सालङ्कटङ्कटा f. s. शाल°.

सालङ्कायन m. s. शाल°.

सालंकार Adj. (f. आ) *geschmückt.*

सालङ्ग und °नेरि m. *ein best. Tanz* S. S. S. 257.

*सालचन्द्र m. N. pr. eines Fürsten.

सालज्य n. N. pr. des Wohnorts Brahman's.

सालन m. s. शालन.

सालपर्णी f. s. शाल°.

सालपुष्प n. s. शाल°.

*सालबल (?) N. pr. eines Ortes.

°सालम्ब Adj. *wobei — als Stütze dient* Kathâs. 12,175.

सालम्बन Adj. *mit der* Âlambana *genannten Meditation verbunden.*

सालवन n. in भद्र°.

सालवाकन m. v. l. für सातवाकन und शाल° Ind. St. 15,299. 404.

सालस Adj. *matt, träge.*

*सालाकारी f. *ein im Kampfe besiegtes Weib.*

*सालातुरीय m. (H. 851) s. शाला°.

सालावृक m. *Wolf* oder *ein anderes Raubthier aus dem Hundegeschlecht.* Nach den Lexicographen *Hund, Schakal, Affe.* Vgl. सलावृकी und शालावृक.

सालावृकीय m. wohl fehlerhaft für °वृकेय.

सालावृकेय m. *das Junge eines* Sâlâvṛka Maitr. S. 3,9,3.

*सालिका f. *Flöte.*

सालिङ्ग n. *das Haben derselben Kennzeichen (Kennworte)* Comm. zu Âpast. Çr. 1,6,8.

सालिवाकन m. v. l. für सातवाकन u. s. w. Ind. St. 15,404.

सालेन्द्रराज m. N. pr. eines Mannes.

*सालेयिका und *सालेयी f. *Flöte.*

सालोक्य n. *das Innehaben derselben Welt, — mit* (Gen., Instr. mit सह oder im Comp. vorangehend) Gaut. सालोक्यादिचतुष्टय n. = सालोक्य, सार्ष्टिता, सामीप्य und सारूप्य.

सालोक्यता f. dass.

सालोकित m. *Blutsverwandter* Lalit. 500,16 (शा° gedr.). Divjâvad. 111,6.

सालव, सालवण *सालिक und सालवेय s. शाल्व u. s. w.

*साल्क m. N. pr. eines Mannes.

साल्कण Adj. *dem* Sâlhani *gehörig.* Statt °णे बले könnte aber auch °णेर्बले gelesen werden.

साल्कणि m. Patron. von सल्कण.

साव m. Soma-*Libation.*

सावइरिसोले N. pr. eines Districts.

1. सावक Adj. und f. °विका *ein Kind geboren habend* Vigñâneçvara zu Jâgñ. 3,30 nach Aufrecht, 2. सावक Adj. (f. आ) *mit Blyxa octandra belegt.*

सावकाश Adj. (f. आ) *zur Anwendung kommend* Çañk. zu Bâdar. 2,1,1. Comm. zu Âpast. Çr. 9,1,16. Nom. abstr. °त्व n. zu 1,1,22.

सावयव Adj. 1) *beschränkt* Çañk. zu Bâdar. 4, 4,17. — 2) *zerlegt werdend* (ein Compositum). — 3) *das Wasser zurückhaltend, nicht regnend* (Wolke).

सावचारण Adj. *nebst der Anwendung* 218,11.

सावज्ञ Adj. *Geringachtung an den Tag legend,* mit Loc. °म् Adv. *verächtlich* Çiç. 12,52.

सावद्य Adj. *mit einem Makel versehen, tadelhaft* M. 8,202, v. l. n. *etwas Tadelhaftes* Hem. Par. 1,443. 2,49.

सावधान Adj. (f. आ) *aufmerksam, auf Alles achtend, besorgt* Hem. Par. 2,63. Pañkad. 16. 20. Mit einem Infin. so v. a. *erpicht* Uttamak. 69. °म् Adv. *aufmerksam,* Nom. abstr. °ता f. *Aufmerksamkeit* Pañkat. 34,23. किमु सावधानम् Spr. 3767 fehlerhaft für किमुतावः.

सावधानय्, °यति *aufmerksam machen* Comm. zu Kâçikh. 15,1.

सावधानी Adv. mit भू *aufmerken, aufpassen* Ind. St. 15,428.

सावधारण Adj. 1) *von einer Beschränkung begleitet, mit einem Aber verbunden* Kâd. 2,7,2. — 2) *eine Beschränkung auf das Erwähnte mit Ausschluss alles Andern enthaltend.*

सावधि Adj. *begrenzt.*

सावन 1) Adj. *wonach die drei Libationen am Tage bestimmt werden, so v. a. der wahren Sonnenzeit entsprechend* (Tag, Monat, Jahr). — 2) *m. = यज्ञकर्मान्त, यजमान und प्रचेतस्. — 3) n. *die wahre Sonnenzeit.*

सावत्तमिश्र m. N. pr. eines Mannes.

सावमर्द Adj. *unangenehm berührend* oder *widersetzlich* (Rede).

सावमान Adj. *von einer Geringschätzung begleitet, eine G. enthaltend.*

सावयव Adj. *Theile habend, aus Theilen bestehend.* Nom. abstr. °त्व n. Çañk. zu Bâdar. 2,1,29.

सावयवी Adv. mit कर् *in Theile zerlegen.*

सावयस m. Patron. des Ashâḍha.

1. सावर Adj. *sammt der Nachgeburt.*

2. सावर m. 1) *Symplocos racemosa.* Vgl. शाबर. — 2) *= पाप und अपराध.

सावरक 1) m. *Symplocos racemosa.* — 2) °रिका *eine Blutegelart.* Richtig शाबरिका.

सावरण Adj. 1) *verschlossen* Ragh. 16,7. — 2) *verhüllt, versteckt, heimlich* Ragh. 19,16.

सावरणसदाशिवपूजाविधि m. Titel eines Werkes Opp. Cat. 1.

सावरोह Adj. *mit Wurzeltrieben —, mit Luftwurzeln versehen.*

सावर्ण m. 1) N. pr. eines Ṛshi. — 2) Bein. eines Manu. Auch Pl. — 3) Bez. *einer best.* Saṁhitâ in स°. Vgl. सावर्णिका.

सावर्णक 1) m. Bein. eines Manu. — 2) f. °र्णिका Bez. *einer best.* Saṁhitâ.

*सावर्णलक्ष्य n. *Haut, Fell.*

सावर्णि m. 1) N. pr. eines Ṛshi. — 2) Bein. eines Manu.

सावर्णिक 1) Adj. (f. ई) *a) zu derselben Kaste gehörig. — b) zu* Manu Sâvarṇa oder Sâvarṇi *in Beziehung stehend.* — 2) m. N. pr. eines Dorfes (सावर्णिकाभिध gedr.).

सावर्ण्य, सावर्णिभ्र 1) Adj. *zu* Manu Savarṇa oder Sâvarṇi *in Beziehung stehend.* — 2) m. Patron. von सवर्ण. — n. *a) Gleichfarbigkeit* Çiç. 3,47. — *b) Homogeneität* (von Lauten).

सावलम्ब Adj. *gestützt* Ragh. 19,50.

सावलेप Adj. *hochmüthig* 250,10. Daçak. 56,4.

सावशेष 1) Adj. (f. आ) *a) einen Rest habend,* so v. a. *unvollendet, unbeendigt* Mṛkkh. 107,21. Çiç. 10,16. — *b) übrig geblieben.* — 2) n. *Rest.*

सावष्टम्भ 1) Adj. *Selbstvertrauen zeigend, — verrathend, entschlossen* Kâd. 2,7,1. Uttamak. 90. Comm. zu Vâsav. 180. °म् Adv. Chr. 298,17. — 2) n. *ein Haus mit einer offenen Gallerie zur Seite.*

सावस Adj. *nebst Wegzehrung* Çat. Br. 2,6,2,17.

सावहित Adj. *aufmerksam, achtsam* Uttamak. 112.

सावहेल Adj. *Geringschätzung verrathend* Kâd. 2,6,20. °म् Adv. *geringschätzig, von oben herab, leichthin.*

साविक Adj. *auf die Kelterung des* Soma *bezüglich* Vaitân. 23,20.

सावित्र 1) Adj. (f. ई) *a) dem* Savitar *gehörig, — geweiht, von S. stammend. — b)* Sâvitra —, d. i. Karṇa *betreffend. — c) durch die* Sâvitrî —, d. i. *den* Savitar-*Vers bewirkt.* — 2) m. *a) ein best.* Agni. — *b) ein best. Bechervoll. — c) eine best. Spende. — d) der zehnte Tag* Brahman's (कल्प). — *e) *ein Brahmane. — f) *= गर्भ. — g) *die Sonne. — h) ein Sohn* oder *Nachkomme* Savitar's, Bez. α) Karṇa's. — β) Kandraketu's. — γ) *Çiva's. — δ) eines* Vasu. — ε) eines Marut. — ζ) eines Rudra. — *i)* N. pr. einer Spitze des Meru VP.² 1,120. — 3) f. ई *a) ein* Savitar-*Vers,* insbes. *der bekannte* तत्सवितुर्वरेण्यम् u. s. w. ṚV. 3,62,10. — *b) die durch das Hersagen der* Sâvitrî *erfolgende feierliche Einführung in die Kaste, die zweite Geburt eines Mitgliedes der drei oberen Kasten* Gaut. 1,12. Âpast. 1,1,23. — *c)* Titel einer Upanishad. — *d) eine Form der* Gâjatrî. — *e) *Ringfinger. — f) eine Tochter* Savitar's, Bez. α) der Sûrjâ. — β) der Gattin Brahman's und *Çiva's. — γ) einer Manifestation der Prakṛti. — g)* N. pr. α) einer Tochter Açvapati's und Gattin Satjavant's. — β) der Gattin Dharma's, Kaçjapa's und verschiedener anderer Frauen. — γ) eines Flusses; Bez. der Jamunâ Bâlar. 188,18. Auch Beiw. der Sarasvatî. — 4) n. *a) eine best. Spende. — b) das unter* Savitar *stehende Mondhaus* Hasta. — *c)* Titel eines Pariçishṭa des Jaǵurveda. — *d)* Name verschiedener Sâman Ârsh. Br. — *e) die durch das Hersagen der* Sâvitrî *erfolgende feierliche Einführung in die Kaste. — f) ein best.* Muhûrta. — *g)* N. pr. eines Waldes.

सावित्रयज्ञक्रोम m. *eine best. Spende* Vaitân.

सावित्रचयन n. *das Schichten des* Agni Sâvitra als Titel eines Werkes. °प्रयोग m. Burnell, T.

सावित्रचिति f. *die Schichtung des* Agni Sâvitra.

सावित्रवत् Adj. *mit* Savitar-*Versen verbunden.*

सावित्रादिकाठकचयन n. Titel Burnell, T.

सावित्रि (metrisch) f. = सावित्री *der* Savitar-*Vers.*

सावित्रिक 1) Adj. fehlerhaft für सात्त्रिक. — 2) f. आ *eine best.* Çakti Hemâdri 1,197,20.

सावित्रीक in पतित°.

सावित्रीतीर्थ n. N. pr. eines Tîrtha.

सावित्रीपतित Adj. = पतितसावित्रीक M. 2,39. Jâǵñ. 1,38.

सावित्रीपरिभ्रष्ट Adj. dass. M. 10,20.

*सावित्रीपुत्र m. Pl. N. pr. eines Kriegerstammes.

*सावित्रीपुत्रीय m. *ein Fürst der* Sâvitrîputra.

सावित्रीव्रत und °क n. *eine best. Begehung der Frauen am 14ten Tage in der dunkelen Hälfte des* Ǵjaishṭha.

*सावित्रीसूत्र n. = यज्ञोपवीत.

सावित्न् 1) Adj. Soma *bereitend* in मन्युषावित्न्. — 2) m. *ein best. Wundermensch.* v. l. सामित्न्. — 3) f. °वित्नी *Fluss.*

सावेगम् Adv. *aufgeregt* Mṛkkh. 168,22. Çâk. Ch. 156,1.

सावेतस m. Patron.

सावेदस und सावेधस fehlerhaft für सावेतस.

सावेरी f. *eine best.* Râginî S. S. S. 37.

सावेश्य n. *Nachbarschaft.*

1. साव्य n. in सकृत्स्न°.

2. साव्य Adj. *von* Savja *verfasst.*

साशंसम् Adv. *mit einem Ausdruck des Wunsches, der Erwartung, der frohen Hoffnung* Vikr. 11,4. Mâlatîm. 76,3 (ed. Bomb. 163,1). Kir. 5,23.

साशङ्क Adj. (f. आ) *von Furcht, Besorgniss* oder *Misstrauen (gegen* Loc.) *ergriffen* MBh. 4,13,13. Çiç. 20,46. °म् Adv. Chr. 313,3. Mahâvîraḱ. 112,17.

साशनानशन n. Du. *was isst und was nicht isst,* wohl so v. a. *irdische und himmlische Wesen.*

*साशयन्दक (!) m. *Eidechse.*

साशिक्य N. pr. eines Volkes oder Landes.

साशिर Adj. *sammt Beimischung.*

साशीति Adj. *nebst achtzig, plus a.* Jâǵñ. 1,365.

साशीर्क Adj. *ein Bittgebet enthaltend* TS. 1,6,10,4. Richtig wäre साशीष्क; vgl. अनाशीर्क Nachtr. 3.

*साश्रुक m. = कम्बल.

साश्चर्य Adj. 1) *erstaunt, verwundert, — über* (im Comp. vorangehend) Kathâs. 60,148. 63,72. 66, 180. 78,42. 94. 86,156. °म् Adv. Chr. 157,21. 33. — 2) *wunderbar.*

साश्चर्यकौतुक Adj. *erstaunt und neugierig.*

साश्मवर्षिन् Adj. *mit einem Steinregen verbunden* Bhâg. P. 4,10,29.

साश्र Adj. schlechte Schreibart für सास्र Kâçikh. 66,39.

साश्रय Adj. *einen Schutz habend.*

साश्रु Adj. *mit Thränen versehen, weinend* 219, 18. Adv. *unter Thränen* Kathâs. 45,366.

*साश्रुधी f. *Schwiegermutter.*

साश्व 1) Adj. *sammt einem Ross* Âpast. Çr. 14, 26,1. — 2) m. N. pr. eines Fürsten.

साश्वमेध Adj. *nebst dem Rossopfer* Vaitân.

साषीराजन् m. Pl. Bez. *bestimmter Fürsten* Pân. Gaṇ. 8.

साष्ट Adj. *nebst acht, plus acht.*

साष्टाङ्ग Adj. *mit acht Körpertheilen vollzogen.* प्रणाम m. *eine solche,* d. i. *überaus ehrfurchtsvolle Verneigung.* °म् Adv. mit प्र-नम् *sich auf solche Weise verneigen.*

साष्टाङ्गपातम् Adv. mit प्र-नम् so v. a. *sich überaus ehrfurchtsvoll verneigen.*

साष्ट्रिक Adj. MBh. 3,642 fehlerhaft für सौष्ट्रिक.

सासकर्णि m. Patron. Richtig शाशकर्णि.

सासन्दीक Adj. *nebst* Âsandt Kâtj. Çr. 16,6,16.

सासव Adj. *mit Liqueur gefüllt* Spr. 6854.

सासहि Adj. 1) *siegreich, überlegen, bewältigend* (mit Acc.). — 2) am Ende eines Comp. *zu tragen vermögend.*

सासार Adj. (f. आ) *regnerisch.*

सासिपाणि Adj. *ein Schwert in der Hand haltend* Çiç. 18,53.

सासिकस्त Adj. dass. R. 5,87,5.

सासु Adj. *lebend.*

सासूय Adj. (f. आ) *ungehalten, unwillig, — über* oder *gegen* (प्रति). °म् Adv. 82,2. 305,6.

सास्तरण Adj. (f. आ) *nebst Teppich* Lâṭj. 8,11,21.

सास्थि Adj. *Knochen habend;* Subst. *ein solches Thier.*

*सास्थितामार्ध n. *Messing.*

सास्थिस्वानम् Adv. *mit einem Geknack der Knochen* Çiç. 18,51.

सास्ना f. *Wamme, Brustlappen.* °कृत्य Maitr. S. 4,2,9 (31,18).

सास्नादिमत् Adj. *mit einer Wamme u. s. w. versehen.*

सास्नालाङ्गूलककुदखुरविषाणिन् Adj. *mit einer Wamme, einem Schweife, einem Höcker, mit Hufen und Hörnern versehen* Mahâbh. (K.) 1,1,11.

सास्नावत् Adj. *wammig.*

सास्र Adj. (f. आ) *mit Thränen versehen, weinend* MBh. 14,66,28. R. 2,37,10. °म् Adv. Chr. 298,14. Çukas. 2,44. Vgl. साम्र.

सास्रव Adj. *mit* आस्रव (= कर्मबन्धहेतुः क्रियादिकमादिः) *verbunden* Zach. Beitr. 84.

सास्वादन n. Bez. *der zweiten unter den vierzehn Stufen, die nach dem Glauben der Gaina zur Seligkeit führen.*

°साक् s. 2. °सक्.

1. साक् Adj. *gewaltig.* Am Ende eines Comp. (साक् und याक्) *überwindend. widerstehend.*

2. °साक् m. = شاه.

*साकायन Adj. von सकक.

साकंकार Adj. *von Selbstbewusstsein erfüllt.* Nom. abstr. °ता f. Paṅkad. 20.

साकंकृत Adj. dass. Ind. St. 15,412.

साकचर Adj. *an der Pflanze* सकचर *befindlich* u. s. w.

साकचर्य Adj. *das Zusammensein, — stehen, Verbundensein, — mit* (Instr. oder im Comp. vorangehend) 228,14. 237,6. Çiç. 13,24.

साकजित्र 1) Adj. *angeboren, natürlich* Vṛshabh. 44. Subhâshitaratnabh. Prak. 3. Sâmânjas. 216. Çânp. Einl. S. 1, Z. 9. Bhâvapr. 2,91,6. Comm. zu Kâçikh. 3,39. — 2) m. N. pr. eines Mannes.

साकजित् m. v. l. für साकञ्जि VP.^{2} 4,54.

साकञ्ज m. N. pr. eines Fürsten.

साकञ्जनी f. N. pr. einer von Sâhañǵa erbauten Stadt.

साकञ्जि m. N. pr. = साकञ्ज.

*साकदेव m. Patron. von सकदेव.

*साकदेवक m. *ein Verehrer von* Sahadeva.

साकदेवि m. Patron. von सकदेव Râǵat. 8,2067.

(साकदेव्य) साकदेविय्र m. desgl.

साकत्य Adj. = सकत्य *bewältigend, gewaltig.*

*साकय Adj. vom Caus. von 1. सक्.

साकस 1) Adj. *übereilt, unüberlegt.* — 2) m. Bez. Agni's beim Pâkajaǵña. — 3) m. n. *Strafe,* insbes. *Geldstrafe.* — 4) n. (adj. Comp. f. आ) *a) Gewaltthat, Gewaltthätigkeit* Gaut. Âpast. Nârada 14,1. — *b) Ueberanstrengung.* — *c) Wagniss, eine verwegene* (in gutem und in schlechtem Sinne), *tollkühne, übereilte* oder *unbesonnene Handlung.* — *d) ehebrecherische Gesinnung, Ehebruch* Nârada 12,53. 62. — *e)* *= द्वेष.

साकसकरण n. *Gewaltthätigkeit* Daçak. 26,12.

साकसकारिन् Adj. *eine unbesonnene Handlung begehend* 315,32.

साकसलाञ्छन m. N. pr. eines Mannes Vikramâṅkak. 9,145. 10,1. Vgl. साकसाङ्क.

साकसवत् Adj. *verwegen, tollkühn.*

साकसाङ्क m. N. pr. verschiedener Personen; eines Dichters Z. d. d. m. G. 36,557. = विक्रमादित्य Ind. St. 15,228. Paṅkad. 54. °चरित n. Titel eines Werkes Burnell, T. Vgl. साकसलाञ्छन.

साकसाङ्कीय Adj. *zu* Sâhasâṅka *in Beziehung stehend.*

साकसिक 1) Adj. (f. ई) *gewaltthätig verfahrend, der sich Gewaltthaten zu Schulden kommen lässt.* — *b) über seine Kräfte sich anstrengend.* — *c) verwegen* (in gutem und in schlechtem Sinne), *tollkühn, unbesonnen zu Werke gehend.* — 2) m. N. pr. eines Kochs.

साकसिकता f. *Verwegenheit, Tollkühnheit.*

साकसिक्य n. 1) *Gewaltthätigkeit.* — 2) *verwegenes, tollkühnes, unbesonnenes Verfahren* Naish. 3, 76. 6,68. Çiç. 18,43.

साकसिन् Adj. = साकसिक 1) *a)* und *b).*

साकस्र 1) Adj. (f ई und आ) *tausend zählend, — fältig, aus t. bestehend, — habend, überaus zahlreich, milliarius.* — 2) m. Pl. Bez. *von vier* Ekâha, *bei denen 1000* (Kühe) *als Opferlohn geschenkt werden,* Kâtj. Çr. 22,2,6. Lâṭj. 8,2,29. — 3) n. *ein Tausend.* Am Ende eines adj. Comp. f. आ.

साकस्रक 1) Adj. (f. °स्रिका) *tausend zählend, t. enthaltend.* — 2) n. *a) ein Tausend.* — *b)* N. pr. eines Tîrtha.

साकस्रंवत् Adj. *tausend enthaltend.*

साकस्रवेधिन् m. = सकस्र° *Sauerampfer.*

साकस्रशस् Adv. *tausendweise.*

साकस्राह्य m. *ein best.* Ekâha Vaitân.

*साकस्रानीक m. N. pr. eines Fürsten. Vgl. सकस्रानीक.

साकस्रात्य m. *ein best.* Ekâha Vaitân.

साकस्रि m. wohl Patron.

साकस्रिक Adj. 1) *aus tausend bestehend* Hemâdri 1,337,9. — 2) *der tausendste* Ind. Antiq. 6,53.

साकानुसाकि m. N. pr. eines Fürsten Paṅkad. 8.

साकाय n. Sarvad. 72,9 fehlerhaft für साकाय्य.

साकायक n. *Beistand, Hülfe.*

साकाय्य n. dass.

साकाय्यक n. dass. Daçak. 8,1.

साकाय्यकार Adj. *Jmd* (im Comp. vorangehend) *Beistand leistend* Daçak. 16,3.

साकाय्यदान n. *Hülfeleistung* Daçak. 42,13. 46,9.

साकि m. = 2. साक् = شاه.

साकिती f. = साकित्य n. *Dichtkunst.*

साकित्य n. 1) *das Verbundensein, Zusammensein, Verbindung, — mit* (Instr. oder im Comp. vorangehend) Kap. 1,135. 5,29. Instr. *zusammen, vereint.* — 2) *das Zusammenstimmen, Uebereinstimmung.* — 3) *rhetorische Composition, Dichtkunst* Kaurap. (A.) 5.

साकित्यकण्ठोद्धार m. (Opp. Cat. 1), साकित्यकौमुदी f. (ebend.), साकित्यचिन्तामणि m. (ebend. und Burnell, T.), साकित्यचूडामणि m. (ebend.), साकित्यदर्पण m., साकित्यमीमांसा f., साकित्यरत्नमाला f. (Opp. Cat. 1), साकित्यरत्नाकर (ebend. und Burnell, T.), साकित्यसरणीव्याख्या f. (Opp. Cat. 1), साकित्यसर्वस्व n., साकित्यसार (Opp. Cat. 1) und साकित्यसूचि f. Titel von Werken.

साकित्यसुधा f. *der Nektar der Dichtkunst.* Auch Titel eines Commentars.

साकित्यसुधासमुद्र m. Titel eines Werkes.

साकिदेव m. N. pr. eines *Fürsten.*

साकिसुता m. desgl.

साकुडियान oder साकुडीपाल (Burnell, T.) m. Bein. Çûlapâṇi's.

साकुल (?) m. N. pr. eines Mannes.

साङ्ग 1) Adj. *mit dem Tage* oder *mit einem Tage zusammenhängend, — abschliessend, tägig.* — 2) m. = एकाह TS. 6,2,5,1. Tândja-Br. 18,11,10. Âpast. Çr. 11,4,7.

साङ्गतिरात्र Adj. Du. *mit dem Tage beendet und über einen Tag hinausgehend.*

साङ्गिक m. N. pr. eines Autors.

साङ्ग्य n. 1) Nom. abstr. zu 2. सङ्ग, साङ्ग in नृषाङ्ग्य, पृतनाषाङ्ग्य und पृतनासाङ्ग्य. — 2) *Beistand, Hülfe.* Acc. mit कर् oder दा *Beistand —, Hülfe leisten.* v. l. häufig सङ्ग्य. — 3) *= मेलन, सङ्गितव.

साङ्ग्यकर Adj. *Beistand —, Hülfe leistend.*

साङ्गाद् Adj. *heiter, froh.* °म् Adv. Pañkat. 207,13.

°साङ्ग Adj. (f. आ) *benannt.*

साङ्गन् in विश्व°.

साङ्गय 1) Adj. am Ende eines Comp. *benannt.* — 2) *m. = समाङ्गय *Thierkampf mit Wetten.*

साङ्ग्य m. N. pr. eines Dorfes.

1. सि, सिनोति (*सिनीते, *सिनोति, *सिनुते) *binden, umschlingen.* Vgl. 3. सी. Partic. 1) सित a) *gebunden.* — b) *verbunden mit, begleitet von* (Instr. oder im Comp. vorangehend). — 2) *सिन wohl so v. a. *stecken geblieben.* — Mit अति, अतिषित *unterbunden.* — Mit आ *herumschlingen.* — Mit उद् *fesseln, fangen.* Partic. उत्सित. — Mit प्र 1) *fesseln,* etwa so v. a. *unschädlich machen.* प्रसिष्ये Pass. Râgat. 7,1070. — 2) प्रसित = प्रसक्त a) *immer beschäftigt mit* (Instr. oder Loc.) 234,18. — b) *anhaltend, fortdauernd* Saddh. P. 187. — Vgl. 1. *प्रसिति.

2. सि *schleudern.* Davon सायक und 1. सेना. — Mit प्र, प्रसित *dahinschiessend.*

3. सि, सिनोति in असिन्व und असिन्वत्. Vgl. Pat. zu P. 8,2,44, Vârtt. 4.

4.*सि Indecl.

सिंह 1) m. a) *Löwe.* Wird mit dem Âtman identificirt. Am Ende eines adj. Comp. f. आ. — b) *der Löwe im Thierkreise.* — c) am Ende eines Comp. so v. a. *der Beste unter;* auch *Fürst —, Beherrscher von.* Diese Bedeutung auch am Anfange einiger Composita. — d) *eine best. Tempelform.* — e) *ein zum Aufbau eines Hauses besonders zugerichteter Platz.* — f) *eine roth blühende Moringa.* — g) *ein best. Tact* S. S. S. 213. — h) N. pr. α) eines Sohnes des Kṛshṇa. — β) eines Fürsten der Vidjâdhara. — γ) verschiedener anderer Personen Divjâvad. 523,22. — 2) f. ई a) *Löwin.* Als Bez. der Uttaravedi, Nomin. सिंही: TS. 1, 2,12,2. 3. — b) Bez. *verschiedener Pflanzen.* Nach den Lexicographen *Solanum Jacquini* und — *melongena, Gendarussa vulgaris, Hemionitis cordifolia* und *Phaseolus trilobus.* — c) *Ader Râgân. 18,74. — d) *= सिंहिका N. pr. der Mutter Râhu's.

सिंहक 1) m. Hypokoristikon von सिंह (Divjâvad. 523,12. fgg.) und *सिंहाजिन. — 2) f. °हिका a) *Gendarussa vulgaris. — b) eine Form der Dâkshâjaṇi. — c) N. pr. α) einer Tochter Daksha's (oder Kaçjapa's), Gattin Kaçjapa's (oder Viprakitti's) und Mutter vieler Asura, insbes. des Râhu. — β) einer Râkshasi.

सिंहकर्ण 1) *(wohl m.) N. pr. einer Oertlichkeit. — 2) f. ई *eine best. Stellung der rechten Hand beim Abschiessen eines Pfeils* Çâñg. Paddh. Dhanurv. 83. 86.

सिंहकर्मन् Adj. *Löwenthaten verrichtend* Vidḍh. 98, 1.

सिंहकल्पा f. N. pr. einer (wohl fingirten) Stadt Divjâvad. 523,9. 12. 524,7. 8.

सिंहकेतु m. N. pr. eines Bodhisattva und eines andern Mannes.

*सिंहकेलि m. Bein. des Mañgurî.

सिंहकेसर (°केशर ungenau) m. 1) *Mimusops Elengi. — 2) *ein best. Backwerk* Çiläñka 1,410.

सिंहकेसरिन् (°केशरिन् ungenau) m. N. pr. eines Fürsten Divjâvad. 523,9. 526,4.

*सिंहकोश m. desgl.

सिंहगामिनी f. N. pr. einer Gandharva-Jungfrau Kâraṇḍ. 3,4. 5.

सिंहगिरि m. N. pr. eines Sthavira der Gaina Hem. Par. 12,12.

सिंहगिरीश्वर m. N. pr. eines Lehrers.

सिंहगुप्त m. N. pr. 1) eines Fürsten. — 2) des Vaters von Vâgbhaṭa.

सिंहग्रीव Adj. *löwennackig.*

सिंहघोष m. N. pr. 1) eines Buddha. — 2) verschiedener anderer Männer.

सिंहचन्द्र N. pr. 1) m. verschiedener Männer. — 2) f. आ eines Frauenzimmers.

सिंहचर्मन् n. *Löwenfell* Âpast. Çr. 20,19.

*सिंहजटि m. N. pr. eines Fürsten.

*सिंहतल m. *die beiden hohl aneinander gelegten Hände.*

सिंहता f. Nom. abstr. von सिंह *Löwe.*

*सिंहताल und *°तालाख्य m. = सिंहतल.

सिंहतुण्ड m. 1) *ein best. Fisch.* — 2) *Euphorbia ligularia* Bhâvapr. 1,202.

सिंहतुण्डक m. = सिंहतुण्ड 1).

सिंहत्व n. Nom. abstr. von सिंह *Löwe.*

सिंहदंष्ट्र 1) Adj. *löwenzähnig.* — 2) m. a) *eine Art von Pfeilen.* — b) N. pr. α) eines Asura. — β) eines Fürsten der Çabara.

सिंहदत्त m. N. pr. 1) eines Asura. — 2) eines Dichters.

सिंहदेव m. N. pr. eines *Fürsten.*

सिंहद्वार f. und °द्वार n. *Palastthor.*

*सिंहद्वीप m. N. pr. einer *Insel.*

सिंहध्वज m. N. pr. eines Buddha.

सिंहध्वनि m. *Löwengebrüll,* so v. a. *ein herausforderndes Geschrei.*

सिंहनन्दन m. *ein best. Tact* S. S. S. 209.

सिंहनाद m. 1) *Löwengebrüll* Ind. St. 15,412. Pañkad. — 2) *Schlachtgeschrei, ein zum Kampf her ausforderndes Geschrei, Ausruf des gesteigerten Selbstvertrauens, ein Wort, das man mit Selbstvertrauen ausspricht, und auf das man sich verlassen kann.* — 3) Bez. *des Vortrags der buddhistischen Lehre.* — 4) *ein best. Vogel.* — 5) *ein best. Metrum.* — 6) *ein best. Tact* S. S. S. 209. 231. — 7) N. pr. a) eines Asura. — b) eines Sohnes des Râvaṇa Bâlar. 208,14. fgg. — c) eines Çâkja. — d) eines Fürsten von Malaja. — e) eines Feldherrn. — f) eines buddh. Heiligen.

*सिंहनादक 1) m. *Löwengebrüll.* — 2) f. °दिका *Alhagi Maurorum.*

*सिंहनादगुग्गुलु *eine best. Mixtur* Mat. med. 27. Bhâvapr. 4,227.

सिंहनादनादिन् m. N. pr. eines Bodhisattva.

*सिंहनादसाधन n. Titel eines Werkes.

सिंहनादिन् m. N. pr. eines Mâraputra.

सिंहनृप m. N. pr. eines *Fürsten* Verz. d. Oxf. H. 280,b,14.

सिंहपराक्रम m. ein Personenname.

सिंहपरिपृच्छा f. Titel eines Werkes.

*सिंहपर्णिका f. *Phaseolus trilobus.*

*सिंहपुच्छिका f. *Hemionitis cordifolia.*

*सिंहपुच्छी f. dass. und *Glycine debilis.*

सिंहपुर n. N. pr. einer *Stadt.*

सिंहपुरक m. *ein Bewohner von* Simhapura.

*सिंहपुष्पी f. *Hemionitis cordifolia.*

सिंहप्रणाद m. *Schlachtgeschrei, ein zum Kampf herausforderndes Geschrei* R. 6,79,10.

सिंहप्रतीक Adj. *das Ansehen eines Löwen habend.*

सिंहप्रदीप m. Titel eines Werkes.

सिंहबल m. N. pr. eines Fürsten.

सिंहबलदत्त m. N. pr. eines Mannes Mudrâr. 69, 13. 14 (115,1).

सिंहभट m. N. pr. eines Asura.

*सिंहभद्र m. N. pr. eines Lehrers.

सिंहभूभृत् m. N. pr. eines *Fürsten* Râgat. 8,2008.

सिंहमति m. N. pr. eines Mâraputra.

सिंहमकीपति m. N. pr. eines *Fürsten* Râgat. 8,2021. Burnell, T.

सिंहमाया f. *ein Trugbild in der Gestalt eines*

Löwen.

सिंहमुख 1) *Adj. *ein Löwengesicht habend.* — 2) m. N. pr. *a*) eines Wesens im Gefolge Çiva's. — *b*) *eines Gelehrten. — 3) *f. ई *Glycine debilis* und *Gendarussa vulgaris.*

*सिंहयाना f. Bein. der Pârvatî.

सिंहरथ 1) Adj. (f. आ) *mit Löwen fahrend.* — 2) m. N. pr. eines Mannes. — 3) f. आ Bein. der Durgâ.

सिंहरव m. 1) *Löwengebrüll.* — 2) *Schlachtgeschrei, ein zum Kampf herausforderndes Geschrei.*

*सिंहरश्मि (?) m. N. pr. eines Mannes.

सिंहराज् m. N. pr. eines Grammatikers.

सिंहराज m. N. pr. 1) eines *Fürsten.* — 2) eines Grammatikers.

सिंहरोत्सिका f. N. pr. eines Dorfes.

सिंहर्षभ m. *ein edler Löwe.*

सिंहल 1) m. *a*) Pl. *die Bewohner von Ceylon* 291, 15. Kâd. 99,4 (176,11). Sg. *die Insel Ceylon.* °राज m. Bhâvapr. 4,30. — *b*) N. pr. eines Mannes Divjâvad. 523. fgg. — 2) *f. आ *die Insel Ceylon.* — 3) *n. *a*) *Zinn.* — *b*) *gelbes Messing.* Richtig सिंहलक. — *c*) *Zimmet* oder *Cassia-Rinde.* Richtig सैंहल.

सिंहलक 1) Adj. *zu Ceylon in Beziehung stehend, ceylonisch.* द्वीप m. so v. a. *Ceylon.* — 2) *n. *gelbes Messing* Râgân. 13,28.

सिंहलद्वीप m. *die Insel Ceylon* Divjâvad. 528,12. Ind. St. 14,117. 118.

सिंहलम्ब m. N. pr. einer Oertlichkeit.

*सिंहलस्था f. *eine Art Pfeffer.*

*सिंहलास्थान m. *ein der Weinpalme ähnlicher Baum.*

सिंहलोल m. 1) *ein best. Tact* S. S. S. 165. 207. — 2) *quidam coeundi modus.*

सिंहलोमन् n. *Löwenhaar* Çat. Br. 5,3,4,18. 12, 7,2,8. 9,1,6.

सिंहवक्त्र 1) m. N. pr. eines Râkshasa. — 2) n. *a*) *Löwengesicht.* — *b*) *N. pr. einer Stadt. Conjectur fur °वक्त्र.

*सिंहवत्स m. N. pr. eines Schlangendämons.

सिंहवर्मन् m. ein Personenname Ind. Antiq. 1876, S. 51.

सिंहवाह् Adj. *auf einem Löwen reitend.*

*सिंहवाहन 1) Adj. dass. — 2) f. आ Bein. der Durgâ.

*सिंहवाहिन् 1) Adj. *auf einem Löwen reitend.* — 2) °नी Bein. der Durgâ.

सिंहविक्रम m. 1) * *Pferd.* — 2) *ein best. Tact* S. S. S. 207. — 3) Bein. Kandragupta's. — 4) N. pr. *a*) eines Fürsten der Vidjâdhara. — *b*) eines Diebes.

सिंहविक्रान्त 1) *m. *Pferd.* — 2) n. *a*) * *Löwengang.* — *b*) *ein best. Metrum.*

सिंहविक्रीडित 1) m. *a*) *ein best. Tact* S. S. S. 208. — *b*) *ein best.* Samâdhi (buddh.) Kâraṇḍ. 52, 3. 94,7. — 3) n. *ein best. Metrum.*

सिंहविजृम्भित m. *ein best.* Samâdhi (buddh.) Kâraṇḍ. 52,12. Vgl. सिंहविष्कम्भित.

*सिंहविन्ना f. *Glycine debilis.*

सिंहविष्कम्भित m. *ein best.* Samâdhi (buddh.) Kâraṇḍ. 94,6. Vielleicht nur fehlerhaft für सिंहविजृम्भित.

सिंहविष्टर wohl *Thron.*

सिंहव्याघ्र *der Löwe und der Tiger*, ein best. philosophischer terminus.

सिंहव्याघ्रटिप्पणी f., °व्याघ्रकस्य n. und °व्याघ्रलक्षण n. (Opp. Cat. 1) Titel von Werken.

सिंहव्याघ्रामिषी Adv. mit कर् *zur Beute des Löwen und Tigers machen* Kathâs. 56,26.

सिंहव्याघ्रीय n. Titel eines Werkes Opp. Cat. 1.

सिंहश्री f. ein Frauenname.

*सिंहसंहनन Adj. *von kräftigem und edlem Körperbau.*

सिंहसाहि m. N. pr. eines *Fürsten.*

सिंहसैन m. N. pr. verschiedener Männer.

सिंहस्कन्ध Adj. *löwenartige Schultern habend* MBh. 3,141,10. R. 2,59,26. Varâh. Bṛh. S. 61,12.

सिंहस्वामिन् m. N. pr. eines dem Simharâga zu Ehren errichteten Heiligthums.

सिंहहनु 1) *Adj. *Kinnbacken eines Löwen habend.* — 2) m. N. pr. des Grossvaters von Çâkjamuni.

सिंहात्त m. N. pr. eines Fursten.

सिंहाचल m. N. pr. eines *Berges.* °माहात्म्य n. Opp. Cat. 1.

सिंहाचार्य m. N. pr. eines Astronomen.

*सिंहाजिन m. ein Personenname.

सिंहाण n. 1) *Rotz* H. an. 3,230. — 2) * *Eisenrost* ebend. — 3) * *Glasgefäss* ebend.

सिंहाणक (*m.) *Rotz* Divjâvad. 342,15 (सिंहानक gedr.).

*सिंहानन m. *Gendarussa vulgaris* Bhâvapr. 4,102.

सिंहाय्, °यते *sich wie ein Löwe gebärden.*

सिंहावलोक m. *ein best. Metrum.*

सिंहावलोकन n. *des Löwen Art und Weise zu blicken.* °लोकनेन und °लोकनन्यायेन *so dass man bald vorwärts, bald rückwärts blickt*, d. i. *bald weiter greift, bald auf etwas Abgemachtes wieder zurückkommt.*

सिंहावलोकित n. dass. Gṛhjâs. 2,94.

1. सिंहासन n. 1) *Löwensitz*, so v. a. *Thron.* — 2) *eine best. Art zu sitzen.*

2. सिंहासन m. *quidam coeundi modus.*

सिंहासनत्रय n. *ein best. astrol. Diagramm.*

सिंहासनद्वात्रिंशति f., °शतिका f., °शत्कथा f., °शत्पुत्तलिकावार्त्ता f. (Ind. St. 15,185), °शत्पुत्रिकावार्त्ता f. und °द्वात्रिंशिका f. (Ind. St. 15,185) Titel eines Werkes.

सिंहास्त्र n. *ein best. mythisches Geschoss* Du. V. 28,18.

सिंहास्य 1) m. *a*) *ein best. Fisch.* — *b*) *Gendarussa vulgaris* Bhâvapr. 1,203. 4,211. — *c*) * *Bauhinia variegata.* — *d*) *eine best. Stellung der Hand.* — 2) *f. आ *Gendarussa vulgaris* oder *Adhatoda Vasika.*

सिंहिका f. s. u. सिंहक.

सिंहिकातनय m. *ein Sohn der* Simhikâ, Metron. Râhu's. Pl. Bez. *bestimmter* Asura.

सिंहिकासूनु m. Metron. Râhu's.

सिंहिकेय m. fehlerhaft für सैंहिकेय.

सिंहिनी f. N. pr. einer buddh. Göttin.

*सिंहिय und *सिंहिल m. Hypokoristikon von सिंह.

1. सिंही f. s. u. सिंह.

2. सिंही Adv. 1) mit कर् *in einen Löwen verwandeln.* — 2) mit भू *in einen Löwen verwandelt werden.*

*सिंहीलता f. *die Eierpflanze.*

सिंहेन्द्र m. *ein mächtiger Löwe.*

सिंहोद्धता und सिंहोन्नता f. *ein best. Metrum.*

सिकता f. 1) *Gries, Kies, Sand.* Meist Pl., Sg. auch *Sandkorn.* Am Ende eines adj. Comp. f. आ. — 2) * *Sandboden.* — 3) *Gries* als *Krankheit.* — 4) Pl. Bez. eines Ṛshi-Geschlechts. — 5) Prab. 101,15 fehlerhaft für सिकतिल.

सिकताल n. Nom. abstr. zu सिकता *Sand.*

*सिकतामय Adj. *griesig, sandig.*

सिकतामेह m. *eine best. Harnkrankheit: sandiger Niederschlag im Harn.*

सिकतामेहिन् Adj. *an* सिकतामेह *leidend.*

सिकतावत् Adj. *griesig, sandig.*

सिकतावर्त्मन् *eine best. Krankheit des Augenlides.*

सिकतासिन्धु N. pr. einer Oertlichkeit.

सिकतिन (fehlerhaft) und सिकतिल Adj. *kiesig, sandig* Kâd. 225,24 (371,10). 240,7 (392,2).

सिकतोत्तर und सिकत्य Adj. dass.

सिक्त 1) Adj. Partic. von 1. सिच्. — 2) *f. आ = सिक्तता 1) Râgân. 13,139.

सिक्तता f. *das Begossenwordensein.*

सिक्ति f. *das Giessen, Ausgiessen* (auch des Samens).

सिक्थ 1) m. n. (adj. Comp. f. आ) *a*) *zerkochte Reiskörner nach Abguss des Wassers* Bhâvapr. 3,

41. Am Ende eines adj. Comp. f. आ. — *b*) *ein Mundvoll gekochten Reises, in eine Kugelform geknetet*, Spr. 7865. — 2) n. *a*) *Wachs*. — *b*) *vierzig Perlen im Gewicht von einem* Dharaṇa. — *c*) **Indigo*.

सिक्थक 1) am Ende eines adj. Comp. (f. °क्थिका) = सिक्थ 1) *a*). — 2) n. *a*) = सिक्थ 1) *b*). Am Ende eines adj. Comp. f. आ Hemâdri 2,*a*,94,12. — *b*) *Wachs* Râgân. 13,3.75. — Vgl. *भक्त°.

*सिक्थ्य m. *Krystall*.

सिगता f. = सिकता 1) Kap. S. 32,3.6.9.

*सिगुडी und *सिघुडी f. *eine best. Pflanze*.

सिङ्गापिदि m. N. pr. eines Dichters.

सिङ्गभट्ट m. N. pr. eines Autors. °भट्टीय n. *das von ihm verfasste Werk*.

*सिङ्गण n. = शिङ्गण *Rotz*.

सिङ्गणदेव m. N. pr. eines Fürsten.

सिङ्गाण m. = शिङ्गाण *Rost*.

सिङ्गाणक 1) m. *Rotz*. — 2) f. °णिका dass. Âpast. 1,16,14, v. l.

*सिङ्गिणी f. = शि° *Nase*.

1. सिच्, सिंचति, °ते; सिक्त॑ Partic. 1) *ausgiessen* (Flüssigkeit oder ein Gefäss), — *in* oder *auf* (Loc.), *einschenken* (eine Flüssigkeit); auch den Samen *ausgiessen*. — 2) *begiessen*, — *mit* (Instr.). Ganz ausnahmsweise Loc. st. Acc. — 3) *eintauchen, einweichen* Bhâvapr. 2,108. — 4) *Etwas* (Acc.) *giessen* (aus Erz u. s. w.), — *aus*; mit doppeltem Acc. Çat. Br. 12,7,3,3. — Caus. सेचयति *begiessen* 218, 1. Vâsav. 233,4. राजमार्गेषु चन्दनोदकसेचितम् (impers.) so v. a. °मार्गा: °सेचिता: Hariv. 2,55,22. — Desid. in सिसिक्षा. — Mit अन्वति *darüber hingiessen*. — Mit व्यति, °षिक्त häufig fehlerhaft für °षक्त. — Mit अधि Caus. अधिषिञ्चयति *darauf giessen* Hemâdri 1,200,14. — Mit अनु 1) *giessen in* oder *auf* (Loc.). — 2) *begiessen*. — Mit अप *giessen auf*. — Mit अभि 1) *begiessen, besprengen*; Med. und Pass. auch *sich baden*. अभिषिक्त *gebadet* Âpast. 2,22,12. — 2) *begiessen* —, *besprengen* (mit Wasser) *zum Zeichen der Weihe, weihen*, — *zu* (Instr., Acc., Dat. oder Loc.), *zur Herrschaft über* (Loc.). Med. und Pass. auch *sich weihen, sich weihen lassen*. Pass. ausnahmsweise auch mit act. Bed. — 3) *hingiessen, sprengen*. — Caus., auch Med. 1) *begiessen*. — 2) *weihen*, — *zu* (Dat., Loc. oder Instr.), — *zur Herrschaft über* (Loc.). Med. mit und ohne आत्मानम् *sich weihen lassen*. — *Desid. अभिषिषिक्षति. — *Intens. अभिसेसिच्यते. — Mit अन्वभि Med. *sich von Jmd* (Acc.) *weihen lassen*. — Mit उपाभि Med. *sich auf Etwas hin* (Acc.) *weihen lassen* Maitr. S. 4,4,6 (57,11). — Mit समभि 1) *begiessen, benetzen*. — 2) *weihen*. — Mit अव 1) *hingiessen auf* (Acc. oder Loc.), *ausgiessen*. — 2) *begiessen, besprengen*. — अवसिक्त auch fehlerhaft für अवसक्त. — Caus. 1) *begiessen, besprengen*. — 2) *Blut entziehen* 216,19.217,1. Karaka 4,8. — Mit आ 1) *eingiessen, einschenken, einfüllen*. Partic. आसिक्त॑. — 2) *sich ergiessen* (von Flüssen) 10,12. — 3) *abgiessen, ausgiessen* 37,10. — 4) *aufgiessen* Karaka 6,2. — 5) *begiessen, besprengen*. — Caus. *eingiessen, zugiessen*. Med. *sich* (*sibi*) *aufgiessen lassen*. — Mit अन्वा in अन्वासेचन. — Mit अभ्या *begiessen* Gobh. 1,4,12. — Mit अवा *eingiessen in* (Loc.) Gobh. 4,1, 8. — Mit अभिपर्या *eingiessen in* (Loc.). — Mit प्रत्या *wieder hineingiessen* Kauç. 9,3.5. — Mit व्या *vertheilend giessen*. — Mit समा *zusammengiessen*, — *schütten*. ते मा समासिञ्चन्ति — क्षौद्रं मधिव मक्षिका: so v. a. *die giessen* (sc. Weisheit) *in mich wie Bienen Honig* (in die Waben). समासिञ्चतु Jâiṅ. 3,282 fehlerhaft für सं मा सिञ्चतु; vgl. AV. 7, 33,1. Taitt. Âr. 2,18,4. Baudh. 2,1,35. Gaut. 25,4. Vaitân. 29,21. — Mit अभिसमा *zusammengiessen*, — *schütten*. — Mit उद् 1) *aufgiessen, auffüllen; überfüllen*. °उत्सिक्त *überfüllt mit*. — 2) Pass. *a*) *überlaufen* (von Flüssigkeiten beim Kochen). — *b*) *übermüthig werden* Kâd. 2,101,17 (125,3). — 3) उत्सिक्त *a*) *überlaufend*, so v. a. *überschwänglich*. Mit einem Instr. so v. a. *geschwängert mit* Spr. 7760. — *b*) *strotzend, gespannt*; vom Bogen wohl so v. a. *zu bersten im Begriff stehend*. — *c*) mit einem Instr. oder am Ende eines Comp. *überfliessend von*, so v. a. *berauscht durch, sich nicht zu halten wissend vor, übermüthig gemacht durch* Spr. 7760. Ohne Ergänzung *überkochend*, so v. a. *sich überhebend, übermüthig*. — *d*) *getrübt* (vom Geiste). — Mit अभ्युद् und उपोद् = उद् 1). — Mit प्रोद्, प्रोत्सिक्त *sich stark überhebend, gar zu übermüthig*. — Mit व्युद् *nach verschiedenen Richtungen hinsprengen* Âpast. Çr. 6,12,4. — Mit समुद्, समुत्सिक्त *überfliessend von, übermüthig gemacht durch* (im Comp. vorangehend). — Mit उप 1) *begiessen* Gobh. 1,4, 3. उपसिक्त *übergossen*. — 2) *aufgiessen*. — Mit नि (निषिञ्चति) 1) *nieder* —, *eingiessen, aufgiessen, träufeln*. Partic. निंषिक्त॑. — 2) *begiessen*. Partic. निषिक्त॑. — 3) *eintauchen* Bhâvapr. 2,88. — निषिक्त auch fehlerhaft für निषक्त, z. B. Gîtakam. 3,12. — Caus. *begiessen, einweichen, netzen* Suçr. 1, 342,9. — Mit परिनि (°षिञ्चति) *übergiessen*, so v. a. *reichlich ausstatten, beschenken* MBh. 13,61, 24. — Mit संनि (°षिञ्चति) *eingiessen* MBh. 1,76, 63. — Mit निस् (निष्षिञ्चति) *ab* —, *weggiessen*. Partic. निःषिक्त *abgegossen*, so v. a. *abgeschüttelt, entfernt*. — Mit परा *weggiessen, wegschütten*; überh. *wegwerfen, beseitigen*. परासिक्त *bei Seite geschoben, unschädlich gemacht*. — Mit परि (°षिञ्चति) 1) *umgiessen* (in ein anderes Gefäss), *einschenken*. Partic. पंरिषिक्त॑. — 2) *umhergiessen, übergiessen, begiessen* Gobh. 1,4,6.7. Spr. 7800. Partic. परिषिक्त Çiç. 70,75. — Caus. (परिषेचयति und परिषिञ्चयति) *benetzen, besprengen* 73,26. — *Desid. परिषिषिक्षति. — Mit अनुपरि *herumgiessen* Maitr. S. 3,9,3 (118,4). — Mit प्र 1) *ausgiessen, vergiessen* Gobh. 1,3,1.12. Karaka 6,2. Pass. *ausfliessen, sich ergiessen*. प्रसिक्त *ausgegossen*. — 2) *begiessen*. Pass. *begossen werden*, so v. a. *erquickt werden*. — 3) *füllen* (ein Gefäss). — Caus. *eingiessen*. — Mit संप्र Pass. *sich ergiessen*. — Mit प्रति 1) °षिञ्चति *zugiessen, beimischen*. — 2) °सिञ्चति *eine Begiessung* —, *eine Bespritzung erwiedern*. — Mit वि (विषिञ्चति) *vergiessen* Âpast. Çr. 13,21,3. विंषिक्त *ergossen* (Samen). — व्यषिच्यत MBh. 13,1952 fehlerhaft für ऽभ्यषिच्यत. — *Intens. विसेसिच्यते. — Mit अनुवि (°षिञ्चति) *hingiessen auf* (Acc.) Âpast. Çr. 8,3,6.8. — Mit सम् 1) *zusammengiessen*. — 2) *begiessen, besprengen* AV. 7,33,1 = Taitt. Âr. 2,18,4. संसिक्त *begossen, besprengt*. — 3) *giessen*, so v. a. *bilden*.

2. सिंच् f. 1) *Saum, Zipfel eines Gewandes* Âpast. — 2) Du. *die beiden Ränder*, so v. a. *Horizont*. — 3) Du. und Pl. *die äussersten Reihen* —, *Flügel einer Heeresaufstellung*.

3. सिच् f. ungenau für शिच् *Netz*.

सिचय m. *Gewand, Tuch* Kâd. 2,113,21 (140,8). Çukas. 2,54.

*सिञ्जि gaṇa यवादि.

*सिञ्जिमत् Adj. von सिञ्जि.

*सिञ्चता f. *langer Pfeffer*. v. l. *सिञ्चिता.

सिञ्चतिका f. *eine best. Pflanze* Karaka 6,3.

सिञ्चन n. *das Begiessen, Besprengen* Hemâdri 1, 650,5.

*सिञ्चिता f. s. सिञ्चता.

सिञ्ज् Schreibart der Bomb. Ausgg. st. शिञ्ज्.

सिञ्जा f. s. शिञ्जा.

*सिञ्जाग्रत्थ und *सिञ्जास्थ n. gaṇa राजदन्तादि. Auch शि° geschrieben.

सिञ्जित s. शिञ्जित.

*सिट्, सेटति (अनादरे).

सिण्टाकी f. s. शिण्टाकी.

1.*सित Partic. s. u. 3. सा.

2. सित॑ Partic. s. u. 1. सि.

3. सित 1) Adj. (f. या) *a) weiss, hellfarbig, hell, bleich; licht* von einem Tage oder einem Monat, so v. a. ein Tag *in der zunehmenden Zeit eines Monats, ein zunehmender* Mond. Comp. °तर *überaus weiss* Çiç. 17,25. — *b) rein, lauter* (Handlung). — 2) n. *a) die lichte Hälfte eines Monats.* — *b) der Planet Venus* Varâh. Jogaj. 4,15. 20. — *c) Zucker.* — *d) Saccharum Sara (Pfeil* nach Wilson). — *e) *Bauhinia candida.* — *f)* N. pr. eines Wesens im Gefolge Skanda's. — 3) f. या *a) Zucker* Hemâdri 1,415,12. — *b) *Mondlicht.* — *c) *Branntwein.* — *d)* Bez. *verschiedener Pflanzen.* Nach den Lexicographen *eine Art* Aparâgitâ, *eine weisse* Kaṇṭakârî, *Vernonia anthelminthica, weisses* Dûrvâ-*Gras, Ficus heterophylla, Jasmin* (Râgân. 10,82) und = विदारी (Râgân. 7,99). — *e) *Tabaschir* Râgân. 6,188. — *f)* Bein. der Gañgâ in सितासिता. — *g)* Bez. einer der 8 Devî bei den Buddhisten. — 4) *n. *a) Silber* Râgân. 13,15. — *b) Sandel.* — *c) Rettig.*

4. सित Partic. *geschärft* fehlerhaft für शित (s. u. 2. शा).

*सितक Adj. von सित.

*सितकटभी f. *ein best. Baum* Râgân. 9,152.

*सितकण्टा und *कण्टारिका f. *eine weiss blühende* Kaṇṭakârî.

*सितकण्ठ m. *eine Hühnerart.*

सितकमल n. *eine weisse Lotusblüthe.*

सितकमलमय Adj. *aus weissen Lotusblüthen bestehend.*

सितकर m. 1) *der Mond* Çiç. 11,16. — 2) **Kampfer* Râgân. 12,62.

सितकरानन Adj. (f. या) *mondantlitzig* Râgat. 3,416.

सितकर्णिका und *°कर्णी f. *Gendarussa vulgaris.*

*सितकाच m. *Bergkrystall.*

1.*सितकुञ्जर m. *ein weisser Elephant.*

2.*सितकुञ्जर 1) Adj. *auf einem weissen Elephanten reitend.* — 2) m. Bein. Indra's.

*सितकुम्भी f. *eine weisse Bignonia.*

सितकृष्ण m. N. pr. eines Dânava (*weisshaarig*).

*सितक्षार n. *eine Art Borax.*

*सितनुन्ना f. *eine weiss blühende* Kaṇṭakârî.

सितखण्ड m. *weisser Stückzucker* Hemâdri 1,390, 8. Durgâd. 35. Vgl. सिताखण्ड.

*सितगुञ्जा f. *ein weiss blühender Abrus precatorius.*

*सितचिल्ल m. *ein best. Fisch.*

*सितच्छत्र n. *ein weisser Sonnenschirm.*

*सितच्छत्रा f. *Anethum Sowa.*

सितच्छत्रित Adj. *in einen weissen Sonnenschirm verwandelt, einen solchen darstellend.*

*सितच्छद 1) Adj. *weisse Flügel* oder *Blätter habend.* — 2) m. *Gans.* — 3) f. या *weisses* Dûrvâ-*Gras.*

*सितजा f. *Zucker in Stücken.*

सिततेजस् Adj. *von weissem Lichte* 101,31.

*सितदर्भ m. *weisses* Kuça-*Gras* Râgân. 8,92.

सितदीधिति m. *der Mond* Çiç. 9,43.

*सितदीप्य m. *weisser Kümmel* Râgân. 6,59.

*सितदूर्वा f. *weisses* Dûrvâ-*Gras.*

*सितद्रु m. *eine best. Schlingpflanze.*

सितद्रुम m. vielleicht *eine Birkenart.*

सितद्विज m. *Gans* Subhâshitâv. 1804.

*सितधातु m. *weisse Kreide* Râgân. 13,132.

1. सितपक्ष m. *die lichte Hälfte eines Monats.*

2.*सितपक्ष m. *Gans.*

सितपट m. N. pr. eines Autors (Conj.).

सितपद्म n. *eine weisse Lotusblüthe.*

*सितपाटलिका f. *eine weisse Bignonia.*

सितपीत Adj. *weiss und gelb.*

*सितपुङ्खा f. *eine best. Pflanze.*

सितपुण्डरीक n. *eine weisse Lotusblüthe* Spr. 7721.

सितपुष्प 1) *m. *a) Tabernaemontana coronaria.* — *b) Saccharum spontaneum.* — *c) Acacia Sirissa.* — *d)* = श्वेतरोक्षित Râgân. 8,15. — 2) f. या *eine best. Pflanze.* Nach den Lexicographen *Jasminum Sambac* und *Sida cordifolia.* — 3) *f. ई = श्वेतापराजिता. — 4) *n. *Cyperus rotundus.*

सितपुष्पाय्, °यते *dem Jasmin gleichen* (von einem Lachen gesagt) Rudraṭâlaṁkâraṭ. 132,b.

*सितपुष्पिक *eine Art Aussatz.*

सितप्रभ 1) Adj. (f. या) *weiss.* — 2) *n. *Silber* Garbe zu Râgân. 13,52.

सितमणि n. *Krystall.*

सितमणिमय Adj. *krystallen.*

सितमनस् Adj. *reines Herzens* 104,13.

*सितमरिच n. *weisser Senf.*

सितमारक und सितिमारक Karaka 6,24 vielleicht fehlerhaft für सितसारक.

*सितमाष m. *Dolichos Catjang.*

सितमेघ m. *eine weisse Wolke.*

सितयज्ञोपवीतिन् Adj. *mit einer weissen heiligen Schnur behangen* Hemâdri 1,464,17.

सितयामिनी f. *eine helle Nacht, Mondschein* Buâm. V. 2,111.

सितरक्त Adj. (f. या) *weiss und roth.*

*सितरञ्जन Adj. *gelb.*

*सितरश्मि m. *der Mond.*

सितरुचि 1) Adj. *hellfarbig, weiss* Çiç. 11,52. — 2) m. *der Mond* Subhâshitâv. 1986.

*सितलता f. *eine best. Pflanze.*

*सितलशुन *Knoblauch* Râgân. 7,49.

सितवर्मन् m. N. pr. eines Ministers Daçak. 2,16.

*सितवर्षाभू f. *Boerhavia procumbens* Râgân. 5,115.

*सितवल्लोज n. *weisser Pfeffer* Râgân. 6,34.

सितवारण m. *ein weisser Elephant.*

सितशर्करा f. *weisser Sandzucker.*

*सितशायका f. fehlerhaft für °सायका.

*सितशिंशपा f. *eine best. Gemüsepflanze.*

*सितशिम्बिक m. *eine Weizenart.*

*सितशिव n. *Steinsalz.*

*सितशूक m. *Gerste.*

*सितशूरण n. *eine Art Arum.*

सितसप्ति 1) *Adj. *mit weissen Pferden fahrend.* — 2) m. Bein. Arǵuna's.

सितसर्षप m. *weisser Senf, ein weisses Senfkorn* Râgân. 16,80.

*सितसायका f. *eine best. Pflanze* Râgân. 4,74.

*सितसार und *°क m. *Achyranthes triandra.* Vgl. सितमारक.

*सितसिंही f. *eine weiss blühende* Kaṇṭakârî.

सितसिद्धार्थ und °क m. *weisser Senf (Senfkorn).*

*सितसिन्धु f. Bein. der Gañgâ. Vgl. Spr. 2101.

*सितसिव n. v. l. für सितशिव.

*सितसूरण n. v. l. für सितशूरण.

सितहूण m. Pl. *die weissen Hunnen.*

सितांशु m. 1) *der Mond.* — 2) **Kampfer.* °तैल n. *Kampferöl.*

*सिताखण्ड m. *Zucker in Stücken.* Vgl. सितखण्ड.

*सिताह्य 1) n. *weisser Pfeffer.* — 2) f. या *weisses* Dûrvâ-*Gras.*

*सिताग्र n. *Dorn.* Richtig शिताग्र.

*सिताङ्क m. *ein best. Fisch.*

*सिताङ्ग m. 1) *eine best. Pflanze* Râgân. 8,15. — 2) Bein. Çiva's (Conj.). Vgl. असिताङ्ग.

*सिताजाजी f. *weisser Kümmel* Râgân. 6,60.

सितातपत्र n. *ein weisser Sonnenschirm* (ein Abzeichen der königlichen Würde) Ind. St. 15,400.

सितातपवारण n. dass. 100,2.

*सितात्रय n. *drei Arten weissen Zuckers,* = त्रिसिता Râgân. 22,11.

*सितादि m. *Melasse* Râgân. 14,96.

सितानन 1) *Adj. *ein weisses Gesicht habend.* — 1) m. *a)* *Bein. Garuḍa's. — *b)* N. pr. eines Wesens im Gefolge Çiva's.

*सितापाक m. *geläuterter Zucker* Buâvapr. 2,26.

*सितापाङ्ग m. *Pfau.*

*सिताब्ज n. *eine weisse Lotusblüthe.*

सिताभ 1) m. *a)* vielleicht *Zucker.* — *b)* **Kam-*

pfer. — 2) *f. आ *eine best. Staude.*

*सिताभिकटभी f. *eine best. Pflanze.* v. l. सितालिकटभी.

सिताभ्र m. 1) *eine weisse Wolke.* — 2) *Kampfer.*

*सिताभ्रक m. *Kampfer.*

*सितामोघा f. *eine weiss blühende Bignonia.*

सिताम्बर 1) Adj. (f. आ) *weiss gekleidet.* — 2) *m. Bez. *bestimmter Gaina-Mönche.* Vgl. श्वेताम्बर.

*सिताम्बुज n. *eine weisse Lotusblüthe.*

*सिताम्भोज n. dass.

*सितार्कक m. *eine weiss blühende Calotropis* Râǵan. 10,29.

*सितार्डक m. *weisses Basilienkraut.*

*सितालक 1) m. *eine weisse Calotropis.* Richtig सितालर्क. — 2) f. °लिका *eine Muschelart, die Wendeltreppe.*

सितालता f. *weisses Dûrvâ-Gras* Karaka 1,3.

*सितालर्क m. *eine weisse Calotropis.*

*सितालिकटभी f. *eine Achyranthes.*

*सितावर 1) m. *eine best. Gemüsepflanze.* Auch शितावर geschr. — 2) f. ई *Vernonia anthelminthica* Râǵan. 4,63.

सिताश्व 1) *Adj. *mit Schimmeln fahrend.* — 2) m. *a)* Bein. Arǵuna's. — *b) der Mond.*

सितासित 1) Adj. *a) weiss und schwarz.* — *b) gut und schlimm.* — 2) m. *a)* Du. *die Planeten Venus und Saturn.* — *b)* *Bein. Baladeva's. — 3) f. आ Du. *die Gañgâ und Jamunâ in Prajâga* Kâçikh. 7,46. 54. 22,69. — 4) n. = प्रयाग 1) Kâçikh. 22,79. 25,35.

सितासितरोग m. *eine best. Krankheit des Auges.*

सिताह्वय m. 1) *der Planet Venus.* — *b)* Name *verschiedener Pflanzen,* = श्वेतरोहित (Râǵan. 8, 15), श्वेतशिग्रु und *eine weiss blühende* Tulasi (Râǵan. 10,155).

सिति Adj. schlechte Schreibart für शिति 1) *weiss. — 2) *schwarz.*

सितिमन् m. *Weisse* Spr. 7804.

सितिमारक s. सितमारक.

सितिवासस् m. Bein. Balarâma's Çiç. 1,6. Richtig शिति°.

सिती Adv. mit कर् *weiss —, licht machen* Naish. 8,79.

सितीवार *eine best. Pflanze* Kauç. 39,6. Vgl. शितिवार.

*सितेक्षु m. *eine Art Zuckerrohr.*

सितेतर 1) Adj. *a) schwarz, dunkelfarbig, blau* Çiç. 16,46. AK. 2,3,24. — *b) weiss und schwarz.* — 2) *m. *a) Dolichos uniflorus* Râǵan. 16,64. — *b) eine dunkle Reisart* Râǵan. 16,13.

*सितेतरगति m. *Feuer.*

सितेतरसरोज n. *eine blaue Lotusblüthe.*

*सितैरण्ड m. *weisser Ricinus* Râǵan. 8,56.

सितोत्पल n. *eine weisse Lotusblüthe.*

सितोदक Kâraṇḍ. 50,3 fehlerhaft für शीतोदक.

*सितोदर m. Bein. Kubera's.

*सितोद्भव n. *weisser Sandel.*

सितोपल 1) *m. *a) Kreide.* — *b) Bergkrystall* Râǵan. 13,202. — 2) f. आ *Zucker* Spr. 7631. Metrisch auch सितोपल.

1. सिद्ध Adj. s. u. 1. सिध्.

2. सिद्ध 1) s. u. 2. सिध्. — 2) m. *a) Seher, Wahrsager, Zauberer* 327,31. — *b) ein Vollendeter, Glückseliger,* Bez. einer Klasse von Halbgöttern (wie Kapila, Vjâsa, Vasishṭha, Viçvâmitra, Bharadvâǵa), denen übernatürliche Kräfte, insbes. das Fliegen durch den Luftraum, beigeschrieben werden. — *c)* bei den Ǵaina Bez. *eines* Ǵina. — *d)* Bez. *der Zahl vierundzwanzig.* — *e) der 21ste astrol.* Joga J. A. O. S. 6,236. — *f)* *eine Art Stechapfel. — *g)* * = गुड. — *h)* N. pr. α) Pl. eines Volkes. — β) eines Devagandharva. — γ) eines Râǵarshi, eines Fürsten und anderer Personen. — 3) f. आ *a)* f. zu 2) *b).* — *b)* *eine best. Heilpflanze,* = ऋद्धि. — *c)* N. pr. einer Joginî. — 4) n. *a) Zaubermacht, übernatürliche Kraft.* — *b)* *Kochsalz. — *c)* सिद्धं पुरम् ungenau für सिद्धपुरम् und सिद्धं नारायणक्षेत्रम् für नारायणस्य सिद्धक्षेत्रम्.

3.*सिद्ध n. H. an. 3,6 fehlerhaft für सिद्ध; vgl. Zach. Beitr. 66. 85.

सिद्धक 1) m. *ein best. Baum.* Nach den Lexicographen *Vitex Negundo* und *Vatica robusta* Râǵan. 4,153. 9,82. — 2) (wohl n.) *ein best. Metrum.*

सिद्धकज्जल n. *Zauberkraft besitzender Lampenruss.*

*सिद्धकल्प (!) m. *eine best. Weltperiode* (buddh.).

सिद्धकाम Adj. *dessen Wünsche in Erfüllung gegangen sind.*

सिद्धकामेश्वरी f. *eine der fünf Formen der* Kâmâkhjâ.

सिद्धकार्य Adj. *der seinen Zweck erreicht hat.*

सिद्धकेरल N. pr. einer Oertlichkeit.

सिद्धक्षेत्र n. *ein von* Siddha's *bewohntes Gebiet, ein Land der Glückseligen.* Auch N. pr. bestimmter *heiliger Gebiete.* °पर्वत m. *ein daselbst gelegener Berg.*

सिद्धखण्ड 1) *m. *eine Art Zucker* Râǵan. 14, 109. — 2) Titel eines *Abschnitts* im Rasaratnâkara.

*सिद्धगङ्गा f. Bein. der Mandâkinî. Vgl. R. 2,95,9.

*सिद्धगति f. gaṇa देवपथादि.

सिद्धगुरु m. N. pr. eines Autors.

सिद्धग्रह m. *ein best. Tobsucht erzeugender Dämon.*

सिद्धजन° m. *die Glückseligen.*

*सिद्धजल n. *saurer Reisschleim.*

सिद्धतापस 1) m. *ein mit übernatürlichem Wissen und Vermögen ausgestatteter Büsser.* — 2) f. ई f. zu 1).

सिद्धत्व n. 1) *richtiges Auskommen, das Sichergeben, Sichherausstellen in genügender Weise.* — 2) *das Bewiesensein.* — 3) *das Bekanntsein.* — 4) *Vollkommenheit, ein vollkommener Zustand.* — 5) *die Stellung eines* Siddha, *eines Glückseligen.*

सिद्धदर्शन n. *das Schauen der Glückseligen* (Obj.).

*सिद्धदेव m. Bein. Çiva's.

सिद्धद्रव्य n. *ein mit Zauberkraft versehener Gegenstand.*

*सिद्धधातु n. *Quecksilber.*

सिद्धधामन् n. *die Stätte der Glückseligen.* Vgl. सिद्धक्षेत्र.

सिद्धनर् m. *Zauberer, Wahrsager* Ind. St. 15,357.

सिद्धनागार्जुन 1) m. N. pr. eines Autors Gaṇar. 453,11. — 2) n. Titel eines Werkes über *Zauberei* Verz. d. B. H. 2,317,4.

सिद्धनागार्जुनतन्त्र n. (Opp. Cat. 1) und °र्जुनीय n. Titel von Werken.

सिद्धनाथ m. N. pr. eines Mannes.

*सिद्धपति m. Bein. Mudgaragomin's.

सिद्धपथ m. *die Bahn der Glückseligen,* so v. a. *der Luftraum.*

सिद्धपद् n. N. pr. einer Oertlichkeit.

सिद्धपात्र m. N. pr. 1) eines Wesens im Gefolge Skanda's. — 2) eines Devaputra.

सिद्धपाद् m. N. pr. eines Joga-Lehrers.

सिद्धपीठ m. *die Stätte der Glückseligen.*

सिद्धपुत्र n. *der Sohn eines Glückseligen* Hem. Par. 2,39. 40. 46. 59. 56.

सिद्धपुर n. *die Stadt der Glückseligen,* N. pr. einer irrthümlich in den äussersten Norden verlegten mythischen Stadt Ârjabh. 4,13. Auch °पुरी Sûrjas. 12,40.

सिद्धपुरुष m. *Zauberer, Wahrsager* Ind. St. 15,358.

*सिद्धपुष्प m. *Nerium odorum.*

*सिद्धप्रयोजन 1) m. *weisser Senf* Râǵan. 16,80. — 2) f. आ *Lepidium sativum, Kresse.*

सिद्धप्राणेश्वर m. *eine best. Mixtur* Râsendrak. 82.

सिद्धबुद्ध m. N. pr. eines Lehrers.

सिद्धभूमि f. *Zauberland.*

सिद्धमत n. *die Ansicht der Glückseligen.*

सिद्धमनोरम m. *der zweite Tag im* Karmamîmâṁsâ.

सिद्धमन्त्र m. 1) *Zauberspruch.* — 2) Titel eines Nighaṇṭu.

सिद्धमातृका f. 1) *Bez. *eines best. Alphabets.* — 2) N. pr. einer Göttin.

सिद्धमानस Adj. *befriedigten Herzens.*

सिद्धमल्लिकानिघण्टु m. Titel eines Werkes.

*सिद्धमोदक m. *aus Tabaschir bereiteter Zucker* Râǵan. 14,108.

सिद्धयात्रिक m. fehlerhaft für सिद्धि°.

सिद्धयामल n. Titel eines Tantra.

सिद्धयोग m. n. (!) *Zaubermittel.*

सिद्धयोगसंग्रह m. Titel eines Werkes.

सिद्धयोगिनी f. 1) *Zauberin, Fee, Hexe.* — 2) Bein. der Manasâ.

सिद्धयोगेश्वर 1) m. *eine best. Mixtur* Rasendraḱ. 77. — 2) n. Titel eines Tantra.

सिद्धयोषित् f. *eine Glückselige, ein weiblicher* Siddha Bhâg. P. 4,6,11.

सिद्धरङ्गकल्प m. Titel eines Werkes.

सिद्धरत्न Adj. *im Besitz eines Zauberjuwels seiend.*

1. सिद्धरस m. *Quecksilber* Naish. 9,42. Ind. St. 15,396.

2. सिद्धरस m. *der durch Quecksilber bei Lebzeiten ein* Siddha *wird, nicht mehr den Gesetzen der Materie unterworfen ist* Ḱaṇḍak. 79,5.

सिद्धरसदण्ड m. *eine Art Zauberstab* Paṅḱad.

सिद्धरसायन Adj. *der im Besitz eines Lebenselixirs ist.*

सिद्धराज m. N. pr. eines *Fürsten.* °वर्णन n. Titel eines Werkes Ganar. 235,9. 372,7.

सिद्धरुद्रेश्वरतीर्थ n. N. pr. eines Tîrtha.

सिद्धरूप n. *das Richtige* Kap. 1,98.

सिद्धल (wohl m.) N. pr. eines Dorfes.

सिद्धलक्ष Adj. *das Ziel treffend.*

सिद्धलक्ष्मी f. wohl *eine Form der* Lakshmî. °स्तोत्र n. Titel Burnell, T. °मत n.

सिद्धलोक m. *die Welt der Glückseligen.*

सिद्धवट 1) N. pr. einer Oertlichkeit. — 2) f. ई N. pr. einer Göttin.

सिद्धवत् Adv. *als ausgemacht, — erwiesen.* Mit कर् *für feststehend —, für ausgemacht —, für bewiesen halten* Sây. in der Einl. zu ṚV. 1,13.

सिद्धवन n. *der Hain der Glückseligen* als N. pr. einer Oertlichkeit.

सिद्धवर्ति f. *Zauberdocht.* v. l. सिद्धि°.

सिद्धवस्ति m. *ein stärkendes* (öliges u. s. w.) *Klystier.*

*सिद्धवस्तु *ein Syllabar.*

सिद्धवास m. *der Wohnsitz der Glückseligen* als N. pr. einer Oertlichkeit.

सिद्धविद्या f. 1) *die Lehre der Glückseligen.* — 2) *eine Form der* Mahâvidjâ.

सिद्धविद्यादीपिका f. Titel eines Werkes.

सिद्धवीर्य m. N. pr. eines Muni.

सिद्धशाबरतन्त्र n. Titel eines Werkes Opp. Cat. 1.

सिद्धसमाप्य Adj. Siddha *genannt.* Mit क्षेत्र n. so v. a. सिद्धक्षेत्र.

सिद्धसंबन्ध Adj. *dessen Verwandtschaft bekannt ist.*

सिद्धसरित् f. Bein. der Gañgâ Bâlar. 78,20.

*सिद्धसलिल n. *saurer Reisschleim.*

सिद्धसाधन 1) *m. *weisser Senf* Râǵan. 16,80. — 2) n. *a) das Beweisen von schon Bewiesenem* Kap. 5,60. — *b)* wohl *das Citiren eines* Siddha.

सिद्धसाधित Adj. als Beiw. eines Arztes, *der ohne eigene Studien die Kunst von einem Andern in der Praxis erlernt hat.*

सिद्धसाध्यक Adj. als Bez. *eines best. Zauberspruches.*

सिद्धसारस्वत (wohl n.) und °दीपिका f. Titel von Werken. Vgl. Ind. St. 15,337.

सिद्धसिद्ध Adj. *überaus wirksam* als Bez. *eines best. Zauberspruches.*

सिद्धसिद्धान्तपद्धति f. Titel eines Werkes.

*सिद्धसिन्धु f. Bein. der Gañgâ. Vgl. सितसिन्धु.

सिद्धसुसिद्ध Adj. *über die Maassen wirksam* als Bez. *eines best. Zauberspruches.*

सिद्धसेन m. 1) *Bein. Kârttikeja's. — 2) N. pr. eines Astronomen.

सिद्धसेनदिवाकर und °दिवाकृत् m. N. pr. eines Autors.

सिद्धसेनवाक्यकार m. desgl.

सिद्धसेनसूरि m. desgl. Ind. St. 15,282.

*सिद्धसेवित m. Bein. Baṭukabhairava's.

सिद्धसोपान n. Titel eines Werkes.

सिद्धस्थल n. und *सिद्धस्थान n. (Çâçvata 238) *ein Ort der Glückseligen.*

सिद्धहेमकुमार m. N. pr. eines Fürsten.

सिद्धहेमन् n. *gereinigtes Gold.*

सिद्धागम m. Titel eines Werkes.

सिद्धाङ्गना f. *eine Glückselige, ein weiblicher* Siddha Megh. 14. Kathâs. 28,190. Vâsav. 192,4.

सिद्धाचल m. *der Berg der Glückseligen*, N. pr. Ind. St. 15,392. °पूजा f. Titel eines Werkes.

सिद्धाज्ञ Adj. *dessen Befehle erfüllt werden.*

सिद्धाञ्जन n. *Zaubersalbe* Kâd. 254,22 (416,3).

सिद्धाञ्जनाय्, °यते *zu einer Zaubersalbe werden* Dh. V. 2,8.

1. सिद्धादेश m. *eines Wahrsagers Vorhersagung.*

2. सिद्धादेश m. *Wahrsager.*

सिद्धानन्द (?) m. N. pr. eines Autors Burnell, T.

सिद्धान्त 1) m. *a) das letzte Ziel, Vorhaben* in सम°. — *b) ein endgültiger, feststehender, begründeter Satz, eine solche Lehre* oder *Doctrin* Kap. 5, 60. — *c)* im System der Karmamîmâṁsâ *Conclusion und Refutation des erhobenen Einwandes* (das 4te Glied im Adhikaraṇa). — *d) ein astronomisches Lehrbuch.* — *e)* bei den Buddhisten und Ǵaina *eine best. Klasse von Werken.* — *f)* Titel eines best. Ǵaina-Werkes. — 2) n. bei den Tântrika *ein best. Ritual.*

सिद्धान्तकल्पतरु m., °कल्पलता f. (Opp. Cat. 1), °कल्पवल्ली f. (ebend.), सिद्धान्तकौमुदी f., सिद्धान्तगर्भ m., सिद्धान्तगीता f., सिद्धान्तग्रन्थ m. (Opp. Cat. 1), सिद्धान्तचन्द्रिका f., °खण्डन n. (Opp. Cat. 1), °चन्द्रोदय m., सिद्धान्तचिन्तामणि m., सिद्धान्तचूडामणि m., सिद्धान्ततत्त्व n., °प्रकाशिका f. (Burnell, T.), °बिन्दु m., °बिन्दुसंदीपन, °विवेक m., °सर्वस्व n., सिद्धान्तदीप (Burnell, T.) und °दीपिका f. (Opp. Cat. 1) Titel von Werken.

सिद्धान्तधर्मागम m. so v. a. *ein kanonisches Gesetz* Spr. 6765.

सिद्धान्तन्यायचन्द्रिका f. Titel eines Werkes Opp. Cat. 1.

सिद्धान्तपञ्चानन m. N. pr. eines Gelehrten.

सिद्धान्तपञ्जर n. (Opp. Cat. 1), सिद्धान्तपद्धति f., सिद्धान्तप्रकरण n. (Opp. Cat. 1), सिद्धान्तबिन्दु m., °व्याख्या f., सिद्धान्तभेदलवसंग्रह m., सिद्धान्तमञ्जरी f., सिद्धान्तमञ्जूषा f. (Opp. Cat. 1) und सिद्धान्तमुक्तावली f. Titel von Werken.

सिद्धान्तय्, °यति *feststellen, begründen, in's Klare bringen.* Partic. सिद्धान्तित.

सिद्धान्तरत्न n., °रत्नावलि f. (Opp. Cat. 1), °रत्नावली (Burnell, T.), सिद्धान्तरहस्य n., सिद्धान्तलक्षण n. (Opp. Cat. 1), °ज्ञानदीपी f., °लक्षणाक्रोड m., सिद्धान्तलक्षणी f. (Opp. Cat. 1), सिद्धान्तलघुखमाणिक, सिद्धान्तलेश m. und °संग्रह m. Titel von Werken.

सिद्धान्तवागीश m. N. pr. verschiedener Gelehrter.

सिद्धान्तविचारगाथा f. (Bühler, Rep. No. 781), सिद्धान्तवेला f., सिद्धान्तवैजयन्ती f. (Opp. Cat. 1), सिद्धान्तव्याख्या f. (ebend.), सिद्धान्तव्युत्पत्तिलक्षण n. (ebend.), सिद्धान्तशिक्षा f. (ebend.), सिद्धान्तशिखामणि m. (ebend.), सिद्धान्तशिरोमणि m., °प्रकाश m., सिद्धान्तशेखर m., सिद्धान्तसंहितासारसमुच्चय m., सिद्धान्तसंग्रह m., सिद्धान्तसंदर्भ m., सिद्धान्तसार n. (Burnell, T.), °दीपिका f. (Bühler, Rep. No. 692), °कौ-

स्तुभ, °सारावलि (Opp. Cat. 1), °सारावली f. (Burnell, T.), सिद्धान्तसार्वभौम, सिद्धान्तसिद्धाञ्जन n. (Burnell, T. Opp. Cat. 1), सिद्धान्तसुन्दर, सिद्धान्तसूक्तमञ्जरी f. und सिद्धान्तस्वानुभूतिप्रकाशिका f. (Burnell, T.) Titel von Werken.

सिद्धान्तित s. u. सिद्धान्तय्.

*सिद्धान्तिन् m. = मीमांसक.

सिद्धान्तीय n. Titel eines Werkes Opp. Cat. 1.

*सिद्धान्न n. *zubereitete Speise* Zach. Beitr. 11. 84.

*सिद्धापगा f. Bein. der Gaṅgâ Râǵan. 14,16.

सिद्धाम्बा f. *eine Form der* Durgâ.

*सिद्धायिका f. N. pr. der Göttin, die die Befehle des 24sten Arhant's der gegenwärtigen Avasarpiṇi ausführt.

सिद्धारि m. *ein best. Zauberspruch.*

सिद्धार्थ 1) Adj. (f. आ) *a) der sein Ziel —, seinen Zweck erreicht hat* Spr. 7786. — *b) zum Ziele führend, wirksam. — c) dessen Absicht, Vorhaben bekannt ist.* — 2) *a) weisser Senf (Senfkorn)* Spr. 7786. — *b) * Ficus indica. — c) das 55ste Jahr im 60jährigen Jupitercyclus. — d)* der weltliche Name Çâkjamuni's. — *e)* N. pr. α) eines Dânava. — β) eines Wesens im Gefolge Skanda's. — γ) eines Versuchers (मार°पुत्र). — δ) eines Fürsten. — ε) eines Rathgebers des Daçaratha und verschiedener anderer Personen. — 3) *f. आ N. pr. der Mutter des 4ten Arhant's der gegenwärtigen Avasarpiṇi. — 4) n. *ein Gebäude mit zwei Hallen, einer im Westen und einer im Süden.*

सिद्धार्थक 1) m. *a) weisser Senf (Senfkorn)* Hemâdri 1,454,17. Varâh. Jogaǵ. 7,1. Ausnahmsweise auch n. — *b)* N. pr. zweier Beamter. — 2) n. *eine best. Fettsalbe.*

सिद्धार्थचरित n. Titel eines Werkes Opp. Cat. 1.

सिद्धार्थमति m. N. pr. eines Bodhisattva.

सिद्धार्थमानिन् Adj. *seinen Zweck erreicht zu haben meinend* 137,17.

सिद्धार्थसंहिता f. Titel eines Werkes Hemâdri 1,176,5. 10.

सिद्धार्थिन् m. *das 55ste Jahr im 60jährigen Jupitercyclus.*

सिद्धाश्रम m. n. *die Einsiedelei der Glückseligen* als N. pr. einer best. *Einsiedelei.* Auch °पद् n.

1. सिद्धासन n. *eine best. Art zu sitzen.*

2.*सिद्धासन m. Bein. Skanda's.

1. सिद्धि (von 1. सिध्) f. *Abwehr, Beseitigung* Jâǵ. 1,270. Verz. d. B. H. No. 933. Vgl. सेधि.

2. सिद्धि f. 1) *das Gelangen an's Ziel* (Loc.), *Treffen.* — 2) Sg. und Pl. *das Zustandekommen, Gerathen, Gelingen, glücklicher Erfolg* (einer Sache). तिस्र: सिद्धय: Çiç. 2.26 nach dem Comm. = प्रभुत्व°, मन्त्र° und उत्साह°. — 3) *glücklicher Ausgang einer Krankheit, Heilung, — durch* (im Comp. vorangehend). — 4) *das Gültigwerden.* — 5) *das Zutheilwerden.* — 6) *das in Ordnung Kommen —, Eingehen* ausstehender Gelder. — 7) *persönlicher Erfolg, Erreichung eines gewünschten Zieles; Glück.* — 8) **Befreiung von allen Banden der Welt, Erlösung.* — 9) in der Philosophie *Vollkommenheit der Person und Machterlangung des Geistes über die Natur, in Folge derer man Wunder zu vollbringen in Stand gesetzt wird.* — 10) *Zaubermacht* überh. Häufig in Comp. mit dem Gegenstande, der die eigentliche Zauberkraft enthält. — 11) *Wirkungskraft, Leistungsfähigkeit; Kunstfertigkeit, kunstgemässes Verfahren* (eines Arztes) Karaka 8, 1. fgg. 10. — 12) *das Klarwerden, Verständlichwerden* (eines Wortes). — 13) *das Sichergeben* (durch Berechnung u. s. w.), *das sich als richtig Erweisen, das Folgen, Bewiesensein.* — 14) in der Rhetorik *das Hervorheben verschiedener, sonst nur getrennt erscheinender Vorzüge, an einer und derselben Person.* — 15) etwa *Kunstwerk.* — 16) **eine best. Pflanze,* = वृद्धि. — 17) *eine best.* Çruti. — 18) *der 16te und 19te astrol.* Joga H. an. Med. Colebr. Misc. Ess. 2,362. fg. J. A. O. S. 6,236. 432. Vgl. अग्नि°, सिद्धि. — 19) der *Erfolg* personificirt als ein göttliches Wesen, als **eine der sieben Mütter,* als Durgâ und als eine Tochter Daksha's und Gattin Dharma's. — 20) N. pr. *a)* einer Freundin der Danu. — *b)* der Gattin Bhaga's und Mutter Mahiman's.

सिद्धिक am Ende eines adj. Comp. = 2. सिद्धि 9).

सिद्धिकर 1) Adj. (f. ई) *Gelingen —, Glück bringend.* — 2) f. ई N. pr. einer *Zauberin.*

सिद्धिकारक Adj. 1) *Jmd* (Gen.) *zum erwünschten Ziele führend* 60,16. — 2) *eine Wirkung ausübend, Etwas bewirkend.*

सिद्धिकारिन् Adj. *Etwas* (Gen.) *ausführend.*

सिद्धिक्षेत्र n. 1) *das Feld, auf dem Etwas recht gedeiht* (Harshaḱ. 212,5), *das Gebiet des glücklichen Erfolges, — des Glückes.* — 2) N. pr. *a)* eines heiligen *Gebiets.* — *b)* eines Berges.

सिद्धिचामुण्डातीर्थ n. N. pr. eines Tîrtha.

सिद्धिज्ञान n. *sicheres Wissen.*

सिद्धित्रय n. Titel eines Werkes Opp. Cat. 1.

सिद्धिद 1) Adj. (f. आ) *Gelingen gebend, Glück bringend* Varâh. Jogaǵ. 8,1. — 2) m. *a) eine Form* Çiva's. — *b) * Putranjiva Roxburghii* Râǵan. 9,145.

सिद्धिदर्शिन् Adj. *den Erfolg voraussehend, zukunftskundig* Mâlav. 34,2 (38,20).

सिद्धिदात्री f. *eine Form der* Durgâ.

सिद्धिनृसिंह m. N. pr. eines Fürsten Ind. Antiq. 9,186. Auch °मल्ल m. 185. 188.

सिद्धिप्रद Adj. *Gelingen gebend, — versprechend* Karaka 8,10.

सिद्धिबीज n. etwa *der Same —, die Quelle der Zaubermacht.*

सिद्धिभूमि f. *das Land des glücklichen Erfolgs, der Glückseligkeit.*

सिद्धिभैरव n. und °तन्त्र n. Titel eines Tantra.

सिद्धिमत् Adj. 1) *Erfolg habend, glücklich von Statten gehend.* — 2) *mit Vollkommenheit versehen, ein vollkommener Mann.* — 3) *mit Zaubermacht versehen, Z. besitzend.*

सिद्धिमन्त्र m. *Zauberspruch.*

सिद्धिमन्वन्तर n. N. pr. einer Oertlichkeit.

सिद्धिमार्ग m. *der zum Zauberlande führende Weg.*

सिद्धियात्रिक m. *Glücksjäger.*

सिद्धियोग m. 1) *Anwendung von Zaubermacht, — Zaubermitteln.* — 2) *eine best. Constellation.*

सिद्धियोगिनी f. *eine Art Fee.*

सिद्धियोग्य Adj. *zum Gelingen erforderlich, — nöthig* Bhâvapr. 2,21. fg. (सिद्ध° gedr.).

सिद्धिरस m. *Quecksilber* Ind. St. 15,396. Richtig सिद्धरस.

सिद्धिरसदण्ड m. Pañkâd. vielleicht nur fehlerhaft für सिद्धरस°.

सिद्धिराज् m. N. pr. eines Berges.

*सिद्धिली f. *eine kleine Ameisenart.*

सिद्धिवर्ति f. *Zauberdocht.*

सिद्धिवाद् m. nach Nîlak. = ज्ञानगोष्ठी.

सिद्धिविनायक m. *eine Form* Gaṇeça's. °व्रत n. *eine best. Begehung.*

सिद्धिसाधन n. *ein Mittel zur Glückseligkeit, — Vollkommenheit* oder *— Zaubermacht.*

सिद्धिसोपान n. Titel eines Werkes.

सिद्धिस्थान n. 1) *ein Ort der Glückseligkeit.* — 2) *diejenige Abtheilung eines medic. Lehrbuches, in der das kunstgemässe Verfahren besprochen wird,* Karaka 8,13. — 3) N. pr. einer Oertlichkeit.

सिद्धेश्वर 1) m. *Herr der Zaubermacht,* Bein. Çiva's. — 2) n. N. pr. eines dem Çiva geheiligten Gebietes.

सिद्धेच्छा f. *eine best. Art des Lebensunterhaltes* Baudh. 3,1,7. 2,16.

सिद्धेश m. *Herr der Glückseligen.*

सिद्धेश्वर 1) m. *a)* dass. — *b)* N. pr. α) eines Autors. — β) eines Berges. — 2) f. ई *Herrin der Glückseligen.*

सिद्धेश्वरतन्त्र n. Titel eines Tantra.

सिद्धेश्वरतीर्थ n. N. pr. verschiedener Tîrtha.

सिद्धैश्वर्य n. *Herrschaft über die Glückseligen.*

सिद्धोदक n. N. pr. eines Tîrtha.

सिद्धौघ Adj. als Bez. *einer Klasse von Autoren* (गुरु *mystischer Gebete bei den* Tântrika.

सिद्धौषध n. *Panacee* Buâm. V. 4,15.

*सिद्धौषधिक n. *eine Zusammenstellung von fünf bestimmten Heilmitteln.*

1. सिध्, सेधति (गतिकर्मन्, शास्त्रे माङ्गल्ये च) *scheuchen, treiben; vertreiben.* सिद्ध *verscheucht.* — 2) *loben oder strafen* Bhaṭṭ. — *Desid. vom Caus. सिषेधयिषति. — *Intens. सेसिध्यते. Vgl. अनु. — Mit अनु Intens. (अनुसेसिधत्) *der Bahn entlang treiben, herleiten.* — Mit अप 1) *wegtreiben, verjagen.* — 2) *abwehren, abhalten,* — *von* (Abl.). v. l. auch Med. — Mit अभि, °षिद्ध *hergetrieben.* — *Desid. vom Caus. अभिषिषेधयिषति. — Mit अव *abwehren* —, *abhalten von* (Abl.). v. l. अप. — Mit आ 1) *antreiben* Cómm. zu Lâṭj. 8,6,8. — 2) आसिद्ध *verhaftet* 213,29. 30. 33. — Caus. आसेधयति 1) *verhaften lassen* 213,27. — 2) *anheften* Bâlar. 208,13. — Mit व्या 1) *Jmd abhalten, abwehren* Çiç. 12,43. — 2) व्यासिद्ध *verboten, untersagt.* — Mit उद् *bei Seite treiben.* — Mit समुद् in समुत्सेध. — Mit उप *abwehren* —, *abhalten von* (Abl.) MBu. 7,42,8. Richtig अप ed. Vardh. 7,41,8. — Mit नि 1) *vertreiben.* — 2) *Jmd abwehren, abhalten, abzubringen suchen von Etwas* (Abl.), *es Jmd* (Acc.) *verbieten.* निषिद्ध *abgewehrt, abgehalten, dem man Etwas untersagt hat.* निषिद्धवत् *abgewehrt habend.* — 3) *Etwas abwehren* Bhaṭṭ. — 4) *Etwas verwehren, verbieten, untersagen, sich gegen Etwas erklären, Einspruch erheben;* mit Acc. der Sache. निषिद्ध *verwehrt, verboten, untersagt, verboten zu* (Infin.). — 5) * *Etwas verwehren, nicht aufkommen lassen,* so v. a. *übertreffen* (सादृश्ये) 251,8. — Caus. निषेधयति 1) *Jmd wehren, Jmd zurückhalten* Pâṇkad. — 2) *Etwas verwehren, verbieten, untersagen, negiren.* — Mit निस् *verscheuchen.* — Mit परा in परासेध. — Mit *परि, °षेधति und °सेधति (dieses in der Bed. *umherschwirren*) Bhaṭṭ. — * Desid. vom Caus. परिषिषेधयिषति. — Mit प्र Act. Med. *vorwärts treiben.* — Mit प्रति (°षेधति) 1) *vertreiben.* — 2) *Jmd abwehren, abhalten, abzubringen suchen von Etwas* (Abl.), *es Jmd* (Acc.) *verbieten.* Metrisch auch Med. प्रतिषिद्ध *abgewehrt, abgehalten, dem man Etwas untersagt hat.* — 3) *Etwas zurückhalten, unterdrücken.* प्रतिषिद्ध *unterlassen.* — 4) *Etwas verwehren, untersagen, verneinen* Âpast. 1,8,20. प्रतिषिद्ध *verwehrt, untersagt, verboten, verneint* Gaut. 3,30. 5,2. 12,27. 19,2. 22,33. 25,7. 8. Âpast. 1,21,14. 26,7. *verneint,* so v. a. *mit einer Negation versehen.* प्रतिषिद्धवत् *Etwas verwehrt* —, *untersagt habend.* — Caus. (प्रतिषेधयति) 1) *abwehren, abhalten, abweisen.* — 2) *Etwas verwehren, untersagen, verbieten* (Âpast. 1,28,3), *negiren.* — Mit विप्रति, °षिद्ध 1) *verwehrt, untersagt* Âpast. 1,13, 20. 2,14,10. 21,15. — 2) *entgegengesetzt, widersprechend* Âpast. 2,8,12. °म् Adv. = विप्रतिषेधेन (अजो वुज् so v. a. *bei dem Conflicte dieser beiden siegt* वुज् *über* अज्), पूर्वविप्रतिषिद्धम् = °षेधेन (s. पूर्वविप्रतिषेध Nachtr. 5). — Mit संप्रति *Jmd abhalten.* — Mit *वि (°सेधति) *sich hinbegeben zu* (Acc.).

2. सिध्, सिध्यति (metrisch oder ungenau auch Med.) 1) *zum Ziele kommen, treffen;* mit Loc. — 2) *frommen, fruchten, Erfolg haben, gelingen, in Erfüllung gehen, zu Stande kommen.* — 3) *entstehen.* — 4) *gültig sein.* — 5) *Jmd* (Gen.) *zu Theil werden.* — 6) *in Ordnung kommen, geheilt werden.* — 7) *sich aus Etwas ergeben, folgen, sich als richtig erweisen, bewiesen sein.* — 8) *sich in Jmds* (Gen.) *Willen fügen, nachgeben.* — 9) *sein Ziel erreichen, Erfolg haben* (von Personen). — 10) *das höchste Ziel erreichen, vollkommen* —, *glückselig werden.* — 11) सिद्ध *a) getroffen* (das Ziel). — *b) erfolgt, gelungen, zu Stande gekommen, erreicht, vollbracht, in Erfüllung gegangen.* — *c) eingegangen* (von Geldern). — *d) verfertigt, zubereitet, fertig gemacht, gekocht* u. s. w. — *e) gültig* in असिद्ध. — *f) zu Theil geworden.* — *g) eigenthümlich, eigen.* — *h) unvergänglich, unveränderlich.* — *i) in Ordnung gekommen, geheilt.* — *k) aus Etwas sich ergebend,* — *folgend, feststehend, sich als richtig erweisend, erwiesen, bewiesen.* — *l) feststehend,* so v. a. *bekannt,* — *in* (im Comp. vorangehend). °तर *bekannter, berühmter.* — *m) wirksam, Zauberkraft besitzend, wunderkräftig* (von leblosen Gegenständen) Karaka 6,1. 9. 12. °तम 1,3. — *n) zu Willen seiend, zu Jmds* (Gen.) *Verfügung stehend* (insbes. von Geistern und andern Zaubermitteln). — *o) der sein Ziel erreicht hat.* — *p) der das höchste Ziel erreicht hat, zur Vollkommenheit gelangt, Meister geworden in Etwas* (Dat. oder im Comp. vorangehend). — *q) vollkommen geworden,* so v. a. *in den Besitz übernatürlicher Kräfte gelangt, den Naturgesetzen nicht mehr unterworfen.* — *r)* f. सिद्धा am Ende von Hetärennamen. — *Caus. सेधयति *Jmds Wissen an den Tag legen.* — Mit अनु 1) *in Erfüllung gehen* Kâraṇḍ. 60,2. 85,15. Med. (!) 48,8. — 2) °सिद्ध *allmählich zu Stande gekommen.* — Mit अभि (°सिध्यति) 1) *gelingen, zu Stande kommen.* — 2) *erlangen, erreichen, gewinnen.* — Mit उप, °सिद्ध *zubereitet, fertig* (Speise) Gobh. 1,9,4. *zubereitet mit* (im Comp. vorangehend) Karaka 6,10. fg. शब्दोपसिद्ध wohl so v. a. *durch Zureden schmackhaft gemacht* (von Ekel erregenden Speisen) 8. — Mit प्र 1) *gelingen, erfolgen, zu Stande kommen.* Auch Med. — 2) *sich ergeben, seine Erklärung finden.* — 3) प्रसिद्ध *a) zu Stande gekommen* in अप्रसिद्ध. — *b) in Ordnung gekommen,* — *gebracht, geordnet.* — *c) bekannt.* — Mit संप्र, °सिद्ध *zubereitet.* — Mit सम् 1) *gelingen, zu Stande kommen.* — 2) *das höchste Ziel erreichen, glückselig werden.* — 3) संसिद्ध *a) zu Stande gekommen, in Erfüllung gegangen.* — *b) zu Theil geworden, erreicht, erlangt.* — *c) zurechtgemacht, bereitet, zubereitet* (von Speisen), *gemacht.* — *d) hergestellt, geheilt.* — *e) bereit zu* (Dat.). — *f) fest entschlossen.* — *g) befriedigt, zufriedengestellt.* — *h) geschickt* —, *erfahren in* (Loc.). — *i) der das höchste Ziel erreicht hat, der Vollkommenheit erlangt hat, glückselig.*

1. सिध्म Adj. *geradeaus* (*auf's Ziel*) *gehend.*

2. सिध्म 1) Adj. (f. आ) *weiss getüpfelt,* nach Anderen *aussätzig.* — 2) m. n. *eine der 18 Arten des grossen Aussatzes.* Nach Wise *lepra vulgaris.*

सिध्मन् m. n. *eine Art des kleinen Aussatzes.*

सिध्मपुष्पिका f. dass.

सिध्मल 1) Adj. *aussätzig.* — 2) *f. आ *a) eine Art Aussatz.* — *b) getrockneter und zerriebener Fisch.*

*सिध्मवत् Adj. *aussätzig.*

*सिध्य m. *das sechste Mondhaus,* = पुष्य, तिष्य. — सिध्यापस्मारयोः MBu. 12,11268 fehlerhaft für सिध्माप°.

सिध्र Adj. (f. आ) 1) *dem Ziele zueilend.* — 2) *zum Ziele kommend, erfolgreich, wirksam.*

सिध्रक m. *ein best. Baum.*

*सिध्रकावण n. N. pr. eines der 4 Götter-*Haine.*

*सिध्रकावत् anzunehmen für सैध्रकावत.

सिन 1) n. *a) Bedarf, Proviant, Vorrath.* Nach Nigh. = अन्न. — *b) *Körper.* — 2) *Adj. (f. ई) = सित *weiss.* — 3) *m. *Careya arborea.* — 4) f. ई = सिनीवाली 1).

सिनवत् Adj. *den Bedarf oder Vorrath bildend; genügend oder reichlich.*

*सिनीपति m. N. pr. eines Kriegers Hariv. 2,35, 46. v. l. शि°.

सिनीवाक m. N. pr. eines Mannes MBh. 2,4,14. v. l. सिली°.

सिनीवाली f. N. pr. 1) einer Göttin, welche fruchtbar macht und die Geburt erleichtert; die *Genie des ersten Neumondstages* und *dieser Tag selbst*. Erscheint später als eine Tochter des Aṅgiras, Gattin Dhâtar's, Mutter Darça's und unter den Namen der Durgâ. — 2) eines Flusses.

सिनीवालीकुहूशान्ति f. *eine best. Ceremonie zur Abwendung böser Folgen des Geborenseins an den Tagen* Sinîvâlî *und* Kuhû.

*सिन्डुक m. und *°का f. = सिन्डुवार.

सिन्डुवार m. *Vitex Negundo* 312,1. n. *die Beere.*

*सिन्डुवारक m. dass. Râǵân. 4,153. Bhâvapr. 1,205.

सिन्दूर 1) m. *a*) *ein best. Baum.* — *b*) N. pr. — 2) *f. ई *a*) *eine rothe Frauenkleidung.* — *b*) *Grislea tomentosa.* — *c*) = सिन्दूरपुष्पी. — *d*) = रोचनी. — 3) n. *a*) *Mennig* 292,22. Spr. 7745. 7798. Vâsav. 58,4. 165,4. 192,2. 247,2. — *b*) * = राजलेख, राजलेखितदक्षिण und रक्तशासन.

*सिन्दूरकारण n. *Blei.*

1. सिन्दूरतिलक m. (adj. Comp. f. आ) *ein mit Mennig aufgetragenes Stirnzeichen* Paṅkad.

2.*सिन्दूरतिलक 1) Adj. *ein Zeichen von Mennig auf der Stirn habend.* — 2) m. *Elephant.* — 3) f. आ *Weib.*

*सिन्दूरपुष्पी f. *eine best. Pflanze*, vermuthlich *eine Lilie.*

सिन्दूरप्रकार m. Titel eines Werkes.

सिन्दूररस m. *ein best. Quecksilberpräparat* Bhâvapr. 2,102.

सिन्दूरित Adj. *dem Mennig ähnlich gemacht* Çiç. 12,75.

सिन्ध in कुसिन्ध.

सिन्धु 1) m. f. *a*) *Fluss, Strom.* — *b*) *der Indus.* *m. Wird auch auf andere Flüsse übertragen. — 2) m. *a*) *Fluth* überh. (auch am Himmel). — *b*) *Meerfluth, Meer.* In der Bed. *Meer* Bez. *der Zahl vier* Ganit. Bhagan. 3. — *c*) *das Nass der Lippen.* — *d*) **das Wasser, welches der Elephant aus seinem Rüssel spritzt.* — *e*) **Brunstsaft des Elephanten.* — *f*) *das am Indus belegene Land* und *dessen Bewohner* (Pl.). — *g*) *ein Fürst dieses Landes* (?). — *h*) Bez. Vishṇu's. — *i*) **eine Art Borax.* Richtig सिन्धुतीरसंभव. — *k*) *ein best. Râga.* — *l*) N. pr. α) eines Fürsten der Gandharva. — β) *eines Schlangendämons. — γ) verschiedener Männer.

सिन्धुक 1) Adj. *am Indus geboren, von daher stammend* u. s. w. — 2) m. *a*) *Vitex Negundo.* — *b*) N. pr. eines Fürsten VP.² 4,195.

सिन्धुकन्या f. Patron. der Lakshmî. Auch क्षीरोद°.

*सिन्धुकफ m. *os Sepiae.*

*सिन्धुकर n. *eine Art Borax.* Wohl fehlerhaft.

सिन्धुकारिका Karaka 6,23 fehlerhaft für सिन्धुवारिका.

सिन्धुक्षित् m. N. pr. eines Râǵarshi.

*सिन्धुखेल m. *das am Indus belegene Land.*

सिन्धुगञ्ज m. N. pr. *einer von einem* Sindhu *errichteten Schatzkammer.*

सिन्धुज 1) Adj. *am Indus geboren, daher stammend* (Pferde). — 2) *f. आ Patron. der Lakshmî. — 3) n. *Steinsalz.*

*सिन्धुजन्मन् 1) m. *der Mond.* — 2) n. *Steinsalz.*

सिन्धुडा f. *eine best.* Râgiṇî S. S. S. 55.

सिन्धुतम् Adv. *aus dem Sindhu.*

*सिन्धुतीरसंभव n. *eine Art Borax.*

सिन्धुदत्त m. N. pr. eines Mannes.

सिन्धुदेश m. *das Indus-Gebiet.*

सिन्धुद्वीप m. N. pr. verschiedener Männer.

सिन्धुनद m. 1) *der Indus.* Auch auf einen Fluss im Süden übertragen. — 2) N. pr. eines Landes.

*सिन्धुनन्दन m. *der Mond.*

सिन्धुनाथ m. *das Meer.*

सिन्धुपति m. 1) *Fluthbeherrscher* RV. — 2) *ein Fürst der* Sindhu-*Anwohner.*

सिन्धुपत्नी Adj. f. *den* Sindhu *zur Herrin habend.*

*सिन्धुपथ m. gaṇa देवपथादि.

*सिन्धुपर्णी f. *Gmelina arborea.*

*सिन्धुपारज Adj. *am Indus geboren, daher stammend* (Pferde).

सिन्धुपिब m. Bein. Agastja's Naish. 4,58.

*सिन्धुपुत्र m. 1) *der Mond.* — 2) *Diospyros tomentosa.*

*सिन्धुपुष्प m. *Muschel.*

सिन्धुप्रसूत n. *Steinsalz.*

सिन्धुमथ्य Adj. *bei der Quirlung des Meeres entstanden.*

*सिन्धुमन्थज n. *Steinsalz.*

1. सिन्धुमातर् f. *Mutter der Ströme.*

2. सिन्धुमातर् Adj. *die Fluth zur Mutter habend.*

*सिन्धुमित्र m. N. pr. eines Mannes.

सिन्धुर m. 1) *Elephant* Ind. St. 15,432. Çukas. 1, 61. — 2) Bez. *der Zahl acht* Ganit. Bhagan. 3.

*सिन्धुरद्वेषिन् m. *Löwe.*

सिन्धुराज m. 1) *der Flüsse Fürst, das Meer.* — 2) *ein Fürst der* Sindhu-*Anwohner.* — 3) N. pr. eines Muni.

सिन्धुराज्ञी Adj. f. *die Sindhu zur Königin habend.*

सिन्धुराव m. Paṅkar. 1,6,17 fehlerhaft für सिन्धुवार *Vitex Negundo.*

सिन्धुल m. N. pr. des Vaters von Bhoǵa Fürsten von Dhârâ.

*सिन्धुलवण n. *Steinsalz.*

*सिन्धुवक्त्र N. pr. einer Oertlichkeit.

सिन्धुवार m. 1) *Vitex Negundo* Mat. med. 217. — 2) **ein Pferd aus dem Indus-Lande.* Vgl. सिन्धुपारज.

सिन्धुवारक m., °वारिका f. (Karaka 6,23) und *°वारित m. *Vitex Negundo.*

सिन्धुवासिनी f. N. pr. der Familiengottheit der Mâṇṭi.

सिन्धुवाह् Adj. etwa *die Fluth durchfahrend* oder *zur See fahrend.* Nach Sây. = नदीनां प्रवाहयिता.

सिन्धुवीर्य m. N. pr. eines Fürsten der Madra.

*सिन्धुवृष m. Bein. Vishṇu's.

*सिन्धुवेषण n. *Gmelina arborea.*

*सिन्धुशयन m. Bein. Vishṇu's.

सिन्धुषामन् n. Name eines Sâman Ârsh. Br.

सिन्धुषेण m. N. pr. eines Fürsten der *Indus-Anwohner.*

सिन्धुसंगम m. *Flussmündung, Gemünde.*

*सिन्धुसागर *das zwischen den Indusmündungen und dem Meere gelegene Land.*

सिन्धुसूनु m. Patron. des Gâlamâdhara.

सिन्धुसेत्य n. *das Fliessen in Strömen.*

सिन्धुसौवीर m. 1) Pl. N. pr. eines im Indus-Gebiet wohnenden Volkes Ind. Antiq. 7,259. Im Comp. auch Bez. des Landes. — 2) *ein Fürst dieses Volkes.*

सिन्धुसौवीरक m. Pl. = सिन्धुसौवीर 1).

सिन्धूत्तम n. N. pr. eines Tîrtha.

सिन्धूत्थ 1) *m. *der Mond.* — 2) n. *Steinsalz.*

सिन्धूद्भव n. und *सिन्धूपल n. *Steinsalz.*

*सिन्व्, सिन्वति v. l. für निन्व्.

सिन्व und सिन्वत् s. अ°.

*सिपिल m. N. pr. eines Mannes.

सिपुना f. *eine best. Pflanze* Kauç. 8,15.

सिप्र 1) *m. *a*) *Schweiss.* Vgl. सिप्राय्. — *b*) *der Mond.* — 2) f. आ *a*) **a woman's zone.* — *b*) **a female buffalo.* — *c*) N. pr. eines bei Uǵǵajinî vorbeifliessenden Flusses. — 3) n. N. pr. eines Sees, aus dem die Siprâ entspringt.

सिप्राय्, °यते *kalten Schweiss entlassen* Karaka 5, 10.

सिफिन्ना f. N. pr. eines Dorfes.

*सिभ्, सेभति (हिंसार्थ).

*सिम् Indecl. gaṇa चादि.

1. सिम Adj. 1) *jeder, all.* — 2) *= श्रेष्ठ.

2. सिम m. = शिम. Nach Mahîdh. = सीमा, रेखा.

सिमसिमाय्, °यते *brodeln, brutzeln, prasseln* Kâd. 43,19 (79,3). Im Prâkrit Bâlar. 264,2.

1. सिमा Adv. etwa *allenthalben.*

2. सिमा f. Pl. *das aus den* Mahânâmnî-*Versen gebildete* Sâman Ârsh. Br. Ait. Br. 5,7,4. Nom. abstr. °त्व n. ebend.

सिमिसिमाय्, °यते *prickeln.* Vgl. शिमिशिमाय्.

सिम्ब 1) m. N. pr. eines Mannes. — 2) *f. आ s. u. शिम्ब.

सिम्बराज m. N. pr. eines Autors Burnell, T.

सिम्बातिका f. *eine best. Hülsenfrucht.*

*सिम्भ्, सिम्भति (हिंसार्थ).

सिम्भुक m. *ein best. mythischer Vogel.*

*सिर m. = शिर *die Wurzel von Piper longum.*

सिरा f. 1) *Rinnsal.* — 2) *eine der drei Gattungen von Gefässen des menschlichen Körpers, welche Flussigkeiten führen, Ader.* — 3) *Wasserader.* — 4) *aderartig sich kreuzende Linien.* — 5) **ein Geschirr zum Wasserschöpfen.* — Vgl. सीरा.

सिराजाल n. *Adernetz* Karaka 102,17. °वत् Adj. *mit einem A. bezogen* 108,1.

*सिरापत्त्र m. 1) *Ficus religiosa.* — 2) *Phoenix paludosa.*

*सिरापर्णा m. *eine Betelart* Râgân. 11,265.

सिराप्रकर्ष m. = सिराकर्ष.

*सिराबीज n. gaṇa राजदन्तादि.

*सिरामूल n. *Nabel.*

सिरामोक्ष m. *Aderlass* Karaka 6,11.

सिराम्बु n. *die Flüssigkeit in den Gefässen des Körpers, Blut* u. s. w. Hem. Par. 1,343.

सिराल 1) Adj. (f. आ) *mit vielen* oder *starken Adern versehen.* सितसूत्र° so v. a. *dessen Adern durch weisse Fäden dargestellt sind* Hemâdri 1,402, 21 (शि° gedr.). — 2) m. Pl. N. pr. eines Volkes. — 3) *f. आ *eine best. Pflanze.* — 4) *n. *die Frucht von Averrhoa Carambola.*

*सिरालक m. *Vitis quadrangularis.*

सिरालु Adj. = सिराल 1). Wohl fehlerhaft.

*सिरावत्त n. *Blei.*

सिरावेध m., °वेधन n. (Karaka 6,7), °व्यध m. und °व्यधन n. *Aderlass.*

सिराकर्ष m. *eine gesteigerte Form von* सिरोत्पात.

*सिरिध (Kâç.) und *सिरिन्ध gaṇa कुलालादि.

सिरी m. etwa *Weberschiff.*

सिरोत्पात m. *eine best. Krankheit des Weissen im Auge.*

*सिल्, सिलति (उञ्छे). Vgl. शिल्.

सिलक m. N. pr. v. l. für शिलक.

सिलाची f. *eine best. heilkräftige Pflanze.*

सिलाजाला f. wohl *eine best. Pflanze.*

सिलिकमध्यम Adj. als Beiw. der Sonnenrosse.

सिलीवाक m. N. pr. eines Mannes. v. l. सिनी°.

*सिल्हकी f. = शल्लकी *Weihrauchbaum.*

सिल्हन m. N. pr. eines Mannes.

सिल्हराज m. desgl.

*सिल्क् m. *Olibanum.*

*सिल्कक 1) m. dass. Auch सिल्लक. — 2) f. ई *Weihrauchbaum, Liquidambar orientale* Mat. med. 166. Bhâvapr. 1,187.

सिल्ककमय Adj. *aus Olibanum gemacht* Hemâdri 1,435,9 (सिल्लकमय gedr.).

*सिल्कभूमिका f. *Weihrauchbaum.* सिल्ल° geschrieben.

*सिल्कसार n. *Olibanum.* सिल्ल° geschrieben.

सिव्, सीव्यति, °ते (vedisch) *nähen, annähen* Çiç. 18,29. स्यूत *genäht, angenäht* Hem. Par. 1,111. — Caus. सीवयति dass. Lalit. — *Desid. सुस्यूषति Mahâbh. 1,265,*b.* — Mit व्यति *zusammennähen* Naish. 4,69. — Mit अनु, °स्यूत *verwebt mit* (im Comp. vorangehend). — 2) **anhaltend* (Lachen). — Mit अभि *umnähen mit* (Instr.). — Mit आ, आस्यूत *zusammengenäht aus* (Instr.). — Mit उद् *einnähen.* — Mit नि, निष्यूत *eingenäht,* so v. a. *gestickt.* — *Caus. Aor. न्यसीषिवत्. — Mit परि (°षीव्यति) *umnähen, umschlingen.* — *Caus. Aor. पर्यसीषिवत्. — Mit प्र *zunähen.* — Mit प्रति (°षीव्यति) *annähen* Âpast. Çr. 10,8,13. — Mit वि (°षीव्यति) *an verschiedenen Stellen annähen, durchnähen.* — Mit सम् 1) *zusammennähen.* — 2) संस्यूत *a) durchstochen.* — *b) zusammengenäht,* so v. a. *untrennbar verbunden.* — Vgl. असंस्यूत Nachtr. 1.

सिवत (?) m. Pl. N. pr. eines Volkes.

*सिवर m. *Elephant.*

*सिषंग्रामयिषु Adj. = सिसं°.

सिषाधयिषा f. *die Absicht zu beweisen.*

सिषाधयिषु Adj. 1) *Etwas* (Acc.) *zu Wege zu bringen beabsichtigend, Etwas im Auge habend* Baudh. 4,8,15. Ind. St. 15,276. — 2) *zu beweisen beabsichtigend.* — Auch सिसा° geschr.

सिषासन्तु Adj. *zu gewinnen begierig,* mit Gen.

सिषासनि Adj. dass.

सिषासु Adj. 1) *zu empfangen* oder *zu gewinnen begierig.* — 2) *zu geben bereit.*

सिषेवयिषु Adj. mit Acc. *zu verehren beabsichtigend.*

सिस्नासु Adj. *zu baden beabsichtigend* MBh. 8, 94,30.

सिसु Adj. *zu geben bereit* RV.

सिसंग्रामयिषु Adj. *zu kämpfen beabsichtigend* Bhaṭṭ.

*सिसनिस् Adj. vom Desid. von 1. सन्.

सिसाधयिषु Adj. = सिषा°.

सिसिक्षा f. *die Absicht zu begiessen* Çiç. 8,35.

सिसृक्षा f. *die Absicht zu schaffen;* das Object im Gen. oder im Comp. vorangehend.

सिसृक्षु Adj. mit Acc. 1) *auszustossen —, auszuschütten beabsichtigend.* — 2) *zu schaffen —, hervorzubringen beabsichtigend.*

सिस्नासु Adj. = सिस्नासु Kâd. 41,15 (75,2).

*सिहुण्ड m. *Euphorbia antiquorum.*

*सिल्ल m. s. सित्क्.

*सिल्लक m., सिल्लकमय, *सिल्लभूमिका f. und *सिल्लसार n. s. सित्कक, सित्ककमय, सित्कभूमिका und सित्कसार.

1.*सी *eine gerade Linie ziehen, gerade richten;* vielleicht anzunehmen für सीता u. s. w.

2. सी f. in गृध्रसी.

*सीक्, सीकते = शीक्.

सीकर = शीकर hier und da auch in den Bomb. Ausgg.

सीत् s. Desid. von 1. सक्.

सीखा f. N. pr. eines Dorfes.

सीचापू f. *ein best. Vogel.*

सीत् s. शीत्.

सीतवन n. N. pr. eines Wallfahrtsortes MBh. 3, 83,59. Auch सीतावन geschrieben.

सीता f. 1) *Furche.* सीताशिरस् n. Kauç. 20. — 2) personificirt als सीता सावित्री, als Indra's und Râma's Gattin (identificirt mit der Lakshmî) und als eine Form der Dâkshâjaṇî. — 3) Titel einer Upanishad. — 4) N. pr. *a)* eines Flusses. Nach den Lexicographen = व्योमगङ्गा, गङ्गाभेद und स्वर्गगङ्गा. — *b)* einer Dichterin.

सीताकल्याण Titel eines Kâvja Opp. Cat. 1.

सीताकुण्ड N. pr. *einer der* Sîtâ *geweihten und mit Wasser gefüllten kleinen Höhlung im Erdboden.*

सीतागोप्तृ Nom. ag. *Beschützer der Furche.*

सीताजानि m. Bein. Râma's Çukas. 1,24.

सीतातीर्थमाहात्म्य n. Titel Burnell, T.

सीताद्रव्य n. *Ackergeräthe.*

सीतानदी f. N. pr. eines *Flusses* Hem. Par. 1,393.

सीतानन्द m. Titel eines Schauspiels Burnell, T.

सीतापति m. Bein. Râma's.

1. सीतायज्ञ m. *ein der Furche geltendes Opfer* Pâr. Gṛhj. 2,13,7. 17,1. Gobh. 4,4,30.

2. सीतायज्ञ Adj. *der Furche opfernd.*

सीताराघवनाटक n. Titel eines *Schauspiels* Opp. Cat. 1.

सीतारामविलासकाव्य n. Titel eines Kâvja.

सीतारामानुशीय n. desgl. Opp. Cat. 1.

सीतारामस्तोत्र n. Titel eines Stotra Burnell,T.

सीतालोष्ट und °लोष्ट m. n. *ein aus einer Furche genommener Erdkloss* Gobh. 4,9,20.

सीतावन n. s. u. सीतवन.

सीतावल्लभ m. Bein. Râma's.

सीताविवाह m. (Burnell, T.), सीतासहस्रनामन् n. (ebend.), सीतास्तव m., सीतास्तुति f. (Opp. Cat. 1) und सीतास्वयंवर m. (ebend.) Titel.

*सीतीलक m. = सतीलक.

सीतोपनिषद् f. Titel einer Upanishad Opp. Cat. 1.

सीत्कार m. u. s. w. s. शीत्कार u. s. w.

*सीत्य 1) Adj. *gepflügt.* — 2) n. *Getraide.*

सीद् s. 1. सद्.

सीद् in कुसीद्.

सीदन्तीय n. Name verschiedener Sâman Ârsh. Br.

*सीध्य n. *Trägheit.*

सीधु m. (*f. n.) 1) *Branntwein aus dem Saft des Zuckerrohrs, Rum* Çiç. 10,11. Vgl. Mat. med. 266. — 2) uneigentlich so v. a. *Nektar.*

*सीधुगन्ध m. *Mimusops Elengi.*

*सीधुपुष्प 1) m. *a)* dass. — *b) Nauclea Cadamba* Râgân. 9,101. — 2) f. ई *Grislea tomentosa.* v. l. स्वादु° Râgân. 6,217.

*सीधुरस m. *Mangifera indica.*

*सीधुसंज्ञ m. *Mimusops Elengi.*

*सीध्र n. *After.*

सीप m. *ein best. Opfergefäss.*

*सीपाल und *सोपालिल s. शी°.

सीबला f. *eine best. auf dem* Himavant *wachsende Pflanze* TBr.

सीम् enklitische Partikel nach einem Pronomen oder einer Präposition, selten nach einem Verbum, mit kaum hervortretender Bedeutung, etwa wie — περ, — *cumque.*

सीम = सीमन्, सीमा *Grenze.* ग्रामसीमे Ind. Antiq. 1876, S. 51.

सीमक am Ende eines adj. Comp. von सीमन् *Grenze, Markung eines Dorfes.*

सीमन्[3] 1) m. *Haarscheide, Scheitel.* — 2) f. n. *Grenze* (auch in übertragener Bed.) Bâlar. 276,20. — 3) f. *a) Markung eines Dorfes.* — *b) die äusserste Grenze, Höhepunct, das Non plus ultra* Ind. Antiq. 9,185. — *c) Hodensack.* — 4) *eine best. hohe Zahl* (buddh.).

सीमन्त[3] m. (*n.) 1) *Scheitel.* Am Ende eines adj. Comp. f. आ Hem. Par. 2,69. — 2) so v. a. सीमन्तोन्नयन. — 3) *Scheidelinie am Körper, deren vierzehn angenommen werden, und die den Fugen der Knochen entsprechen.* — 4) *Grenze.* — 5) N. pr. *a)* eines Fürsten. — *b)* eines Dichters. — Hariv. 3812 fehlerhaft für 2. सीमान्त.

सीमन्तक 1) Adj. (f. °न्तिका) *mit einem Scheitel versehen* (zum Zeichen der Schwangerschaft) Grihjâs. 1,109. — 2) *m. *a) Scheitel* Gal. — *b)* N. pr. eines Fürsten in einer der 7 Höllen der Gaina. — 3) *n. *a) Mennig* Râgân. 13,51. — *b) eine Art Rubin* Garbe zu Râgân. 13,151.

सीमन्तकरण n. = सीमन्तोन्नयन Gobh. 2,7,1.

सीमन्तदृश्वन् (wohl सीमान्त°) Adj. = पारदृश्वन् Harshak. 135,11.

सीमन्तमणि m. = चूडामणि 1) Prasannar. 156,2.

सीमन्तय्, °यति *scheiteln,* so v. a. *in einer geraden Linie durchschneiden* Kâd. 2,121,12 (149,6). Bâlar. 16,12. Çiç. 12,75. सीमन्तित 3, 80.

सीमन्तवत् Adj. *gescheitelt, von einer geraden Linie durchschnitten.*

सीमन्तिन् 1) Adj. *gescheitelt* (Haare, eine Schwangere) Grihjâs. 1,109, v. l. — 2) f. °नी *a) Weib.* — *b)* N. pr. eines Frauenzimmers.

सीमन्तोन्नयन n. *das Ziehen des Scheitels* (an einer Schwangeren) Gaut.

सीमंधरस्वामिन् m. N. pr. eines Gina Hem. Par. 9,95.

सीमलिङ्ग n. *Grenzzeichen.*

1. सीमा f. (adj. Comp. f. आ) 1) *Scheitel* in सुसीम. — 2) *Grenze* Spr. 7783. — 3) *Markung eines Dorfes.*

2. सीमा f. Pl. = 2. सिमा Comm. zu Çat. Br. 13, 3, 2, 2.

सीमाकृषाण Adj. *an der Grenze einer Mark pflügend.*

सीमागिरि m. *ein die Grenze bildender Berg.*

सीमातिक्रमणोत्सव m. *ein in der Ueberschreitung der Mark bestehendes Fest.*

सीमाधिप m. *Grenzwächter, Markgraf.*

1. सीमान्त m. 1) *Grenze.* °भूपाल m. *ein angrenzender Fürst* Kampaka 143 (सीमाल fehlerhaft). In übertragener Bed. so v. a. *Schranken.* — 2) *Markung eines Dorfes.*

2. सीमान्त Adj. (f. आ) *durch eine Mark begrenzt* Hariv. 2,16,6.

सीमान्तर n. *Markung eines Dorfes.*

सीमान्तलेखा f. *die äusserste Grenze* Kâd. 135,16 (238,2). So v. a. *das Non plus ultra* 139,12 (245,2).

सीमापहारिन् Adj. *der Grenzzeichen fortnimmt.*

सीमापाल m. *Grenzwächter, Markgraf* Pañkat. ed. Bomb. 3,59,2.

सीमाल Kampaka 143 fehlerhaft für 1. सीमान्त.

सीमालिङ्ग n. *Grenzzeichen.*

सीमावाद् m. *Grenzstreitigkeit* M. 8,253. Vikramânkak. 8,84.

सीमाविवाद् m. dass. 212,23.

सीमावृक्ष m. *ein als Grenzzeichen dienender Baum.* In übertragener Bed. so v. a. *Einer, nach dem sich alle Andern richten.*

सीमासंधि m. *ein Ort, an welchem zwei Marken zusammenstossen.*

सीमासेतु m. *Grenzdamm, — zeichen.*

सीमिक 1) *m. *a) ein best. Baum.* — *b) ein best. kleines Insect.* — *c) Ameisenhaufe.* — 2) f. आ *Ameise.*

*सीमीक m. fehlerhaft für सीमिक.

सीयक m. N. pr. eines Fürstengeschlechts Ind. Antiq. 6,51. 53.

सीर[3] 1) m. n. (dieses in der älteren Sprache) *Pflug* Maitr. S. 2,11,4 (141,15). — 2) m. *a)* so v. a. *Pflugochs* Kauç. 39,30. — *b) *die Sonne.* — *c) *Calotropis gigantea.*

*सीरक m. *Delphinus gangeticus.*

सीरदेव m. N. pr. eines Grammatikers.

सीरध्वज m. 1) Bein. *a)* Ganaka's Bâlar. 11,12. — *b)* Balarâma's VP. 4,1,36. — 2) N. pr. eines Sohnes des Hrasvaroman.

सीरपति m. *Herr des Pflugs.*

*सीरपाणि m. Bein. Balarâma's.

सीरभृत् m. desgl.

सीरयोग m. *ein an den Pflug gespannter Stier* Kauç. 27.

सीरवाह[3] Adj. *den Pflug ziehend.*

सीरवाहक m. *Pflüger.*

सीरा[3] f. *Strom.* Vgl. सिरा.

सीरायुध m. Bein. Balarâma's Kâd. 225,23 (371, a. 9). VP. 4,1,38.

सीरिन् 1) Adj. Subst. *pflügend, Pflüger.* — 2) m. Bein. Balarâma's Veṇis. 171.

सीर्य in पैरिसीर्य.

सील n. = सीर[3] *Pflug* Kap. S. 28,8.

*सीलन्ध m. *ein best. Fisch.* सीलन्ध Bhâvapr. 2,12.

*सीलमा f. nach Sâj. zu RV. 10,75,8 = सीराणि यवोषध्या रज्जुभूतया ब्रध्यन्ते सा.

सीलिमावती[3] Adj. f. von unbekannter Bed.

सीलार m. N. pr. eines Fürstengeschlechts Ind. Antiq. 5,277. Vgl. शीलारवंश.

सीव्यन m. v. l. für शिल्कन.

सीव् s. सिव्.

सीवक Nom. ag. *Näher;* f. °विका *Näherin.*

सीवन n. 1) *das Nähen.* — 2) f. ई *a) frenulum praeputii* Karaka 6,24. — *b) der unterhalb des*

Afters gelegene Theil beim Pferde Açvav. 2,28.

सीव्य Adj. *zu nähen* Kâraka 6,13.

सीस 1) n. *Blei* (Râǵan. 13,1. 24. Gaut.); *Bleigewicht* (des Webers). — 2) Adj. (f. आ) *bleiern.*

सीसक 1) m. n. *Blei* Râǵan. 13,24. — 2) *m. = शूल.

*सीसज n. *Mennig* Garbe zu Râǵan. 13,51.

*सीसपत्त्र n. und *°क n *Blei.*

सीसर m. N. pr. eines gespenstischen Hundes.

सीक् in सुगन्धि°.

*सीक्कर gaṇa सप्त्यादि.

*सीक्कण m. *Euphorbia antiquorum.*

1. सु, सुनोति (auch Med.), सुन्वानं und सुवानं (स्वानं zu sprechen und fast immer passivisch); *सुषुवाण ved. 240,3. 1) *auspressen, keltern* (den Soma). — 2) *brauen* (सुराम्) Bhaṭṭ. — 3) सुतं *ausgepresst, gekeltert.* — Mit अधि *auspressen, keltern.* — Mit अभि (°षुणोति) 1) *kelternd verarbeiten, pressen, mit Steinen ausschlagen, mit Flüssigkeit ansetzen und ausdrücken.* Partic. अभिषुत. — 2) *bespritzen mit* (Instr.) Bhaṭṭ. — *Caus. अभिषावयति. — Mit अत्यभि *darüber hinaus keltern* Âpast. Çr. 14,20,3. — Mit आ *keltern* u. s. w. — Mit उद् *aufregen.* Der Bedeutung nach eher zu 2. सु. — Mit *निस्, निःषुणोति. — Mit *परि, °षुणोति. — Mit प्र, प्रसुत 1) *fortgesetzt gepresst.* — 2) *fortgesetzt gekeltert habend.* — Caus. प्रसावयति *fortgesetzt keltern lassen.* — Mit वि *zerkeltern, auspressen.* — Mit सम् *gleichzeitig* (Soma) *keltern* Âpast. Çr. 14,19,1. Partic. संसुत. — Mit अभिसम् *gleichzeitig keltern für* (Acc.).

2. नु = 1. सू. Davon सौति (erst Çat. Br.) und सुक्ति (v. l. सूक्ति). Partic. सुतं *veranlasst, angetrieben* (Çat. Br. 3,3,4,5. 4,3,12. 13).

3. सु Adj. in दावसु.

4. सु = 2. सू. Nur प्रसवति (selten), प्रसौति (desgl.), सुत *Sohn* und सुषुति.

5. *सु. सवति (गति).

6. सुं, सूं Adv. *wohl, gut;* überhaupt verstärkend oder versichernd: *gewiss, leichtlich, völlig* u. s. w. wie *wohl* in älteren deutschen Liedern. Steht selbständig nie am Anfange eines Verses. Häufig am Anfange eines Comp. vor Adjectiven und Substantiven; in der späteren Sprache auch in Verbindung mit einem Absol.

सुऊति f. *gute Hülfe.*

सुंसुमार m. = शिंशुमार Paṇkad. 24; vgl. N. 111.

सुंक m. = शुंक *Papagei* AV. 1,22,4.

सुकक्ष m. N. pr. eines Âṅgirasa.

सुकङ्कवत् m. N. pr. eines Berges. वैकङ्क v. l.

*सुकटंकर Adj. *zur Verfertigung von Matten wohl geeignet.*

*सुकण्टका f. *Aloe indica* Râǵan. 5,47.

सुकण्ठ 1) Adj. (f. ई) *eine schöne Stimme habend.* — 2) m. N. pr. eines Sängers. — 3) f. ई a) *das Weibchen des indischen Kuckucks* Râǵan. 19,111. — b) N. pr. einer Apsaras Bâlar. 89,9.

*सुकण्डु m. *heftiges Jucken, Krätze.*

सुकथा f. *eine schöne Geschichte.*

*सुकन्द m. *die Wurzel von Scirpus Kysoor.*

सुकन्दक m. 1) *Zwiebel. — 2) *eine Arum-Art. — 3) *Yamswurzel. — 4) Pl. N. pr. eines Volkes.

*सुकन्दन m. v. l. für सुकुन्दन.

*सुकन्दिन् m. *Amorphophallus campanulatus.*

*सुकन्यक Adj. *eine hübsche Tochter habend.*

सुकन्या f. N. pr. einer Tochter Çarjâta's (Çarjâti's) und Gattin Kjavana's Harshaṅ. 17,14 (°कन्यका gedr.).

*सुकन्याक m. = *सुकन्यक.

सुकपर्द Adj. (f. आ) *schönes Haargewinde habend* Maitr. S. 2,7,5 (80,9).

सुकपोल Adj. (f. आ) *schönwangig.* सुकपोलास्य Adj. *ein Gesicht mit schönen Wangen habend.*

सुकमल n. *eine schöne Lotusblüthe.*

सुकम्बल m. (adj. Comp. f. आ) *eine schöne Wamme* Hemâdri 1,436,19.

सुकर Adj. (f. आ) 1) *leicht ausführbar, — für* (Gen.), *leicht zu* (Infin.). — 2) *leicht zu behandeln, fügsam, fromm* (Kuh). — 3) *mit Leichtigkeit Etwas ausführend, — zu Wege bringend.*

सुकरतरक Adj. *ganz leicht auszuführen.*

सुकरत्व n. Nom. abstr. zu सुकर 1).

सुकरसंधि Adj. *leicht zu vereinigen, — zusammenzufügen* Spr. 4971, v. l.

सुकरीर Adj. (f. आ) Maitr. S. 2,7,5 (80,9) wohl fehlerhaft für सुकुरीर, wie VS. liest.

1. सुकर्ण m. *ein hübsches Ohr.*

2. सुकर्ण 1) *Adj. *schönohrig.* — 2) m. N. pr. eines Râkshasa. — 3) *f. आ und ई *die Koloquinthen-Gurke* Râǵan. 3,57. — 4) *f. ई *Salvinia cucullata* Râǵan. 3,54.

*सुकर्णक 1) m. *ein best. Knollengewächs.* — 2) f. °र्णिका *Salvinia cucullata.*

सुकर्णिक Adj. *eine schöne Samenkapsel habend* (Lotusblüthe) Hemâdri 1,628,17.

1. सुकर्मन् n. *ein gutes Werk.*

2. सुकर्मन् 1) Adj. a) *kunstfertig, geschickt;* m. *Künstler.* Nach den Lexicographen *der Künstler der Götter.* — b) *tugendhaft.* — 2) m. a) *ein best. astrol. Joga.* — b) N. pr. α) eines Fürsten. — β) eines Lehrers. — γ) Pl. einer Klasse von Göttern unter dem 12ten und 13ten Manu.

सुकल 1) *Adj. *der von seinem Vermögen den richtigen Gebrauch macht, der da spendet und geniesst.* — 2) m. N. pr. eines Mannes.

सुकलत्र n. *eine gute Ehefrau* 134,1.

सुकलित MBh. 7,1447 fehlerhaft für सुकलिल.

सुकलिल Adj. *gut besetzt, vollzählig* MBh. 7, 32,75.

सुकल्प Adj. 1) *leicht zu machen, — einzurichten.* — 2) *einer Sache vollkommen gewachsen, überaus geschickt.* — 3) *vollkommen gesund.* Richtig सुकल्य.

सुकल्पित Adj. *gut ausgerüstet* MBh. 3,20,40.

सुकल्य s. u. सुकल्प 3).

सुकवि m. *ein guter Dichter* Spr. 7820. Nom. abstr. °ता f.

सुकष्ट Adj. *sehr schlimm* (eine Krankheit).

*सुकाण्ड m. und *सुकाण्डिका f. *Momordica Charantia.*

*सुकाण्डिन् m. *Biene.*

सुकान्त Adj. *sehr hübsch* (Jüngling) 126,27.

सुकान्ति m. N. pr. eines Mannes.

सुकामद Adj. (f. आ) *Wünsche reichlich gewährend* Hemâdri 1,270,10.

सुकामव्रत n. *eine best. Begehung.* v. l. काम्यव्रत.

*सुकामा f. *Ficus heterophylla.*

सुकाल und सुकालिन् m. Pl. *eine best. Gruppe von Manen.*

*सुकालुका f. fehlerhaft für सुवाल्लुका.

सुकाशन Adj. *schön scheinend, — schillernd.*

*सुकाष्ठक n. *Pinus Deodora* oder *eine andere Species.*

*सुकाष्ठा f. *wilder Pisang* und = कर्कटी.

सुकिंशुक Adj. als Beiw. des Wagens der Sûrjâ nach den Erklärern = सुकाशन oder *mit schönen Blüthen versehen.*

1. सुकीर्ति f. *würdiges Lob, würdiger Preis.*

2. सुकीर्ति 1) Adj. a) *wohl —, leicht zu preisen.* — b) *ruhmreich.* — 2) m. 1) N. pr. des Liedverfassers von ṚV. 10,131. — b) Bez. *dieses Liedes* Vaitân.

सुकुक्षि f. N. pr. einer Gandharva-Jungfrau Kâraṇḍ. 4,20.

सुकुचा Adj. f. *einen schönen Busen habend.*

सुकुट m. Pl. N. pr. eines Volkes MBh. 2,14,26.

सुकुट्य m. Pl. desgl.

सुकुण्डल m. N. pr. eines Sohnes des Dhṛtarâshṭra.

*सुकुन्दक m. *Zwiebel.*

*सुकुन्दन m. *eine best. Pflanze,* = बर्बर.

सुकुमल Paṇkat. 139,25 fehlerhaft für सुकोमल.

सुकुमार 1) Adj. (f. ई) *zart.* Compar. °तर Vâsav. 264,4. m. *ein zarter Jüngling.* — 2) m. *a)* * *Zuckerrohr.* — *b)* * *Jonesia Asoca.* — *c)* * *wilder* Kampaka. — *d)* * *Panicum frumentaceum.* — *e)* * *schwarzer Senf.* — *f)* * = प्रियङ्गु. — *g)* N. pr. α) eines Schlangendämons. — β) verschiedener Fürsten. — γ) eines Varsha. — 3) * f. आ *a) Jasminum Sambac.* — *b) Jasminum grandiflorum.* — *c) Musa sapientum.* — *d) Hibiscus rosa sinensis.* — *e) Trigonella corniculata.* — 4) f. ई *a)* * *Jasminum Sambac* und *grandiflorum.* — *b)* N. pr. eines Flusses VP. 2,4,65.

सुकुमारक 1) Adj. *zart;* m. *ein zarter Jüngling.* — 2) m. *a)* * *Zuckerrohr.* — *b)* N. pr. eines Sohnes des Gâmbavant VP. 4,13,18. — 3) n. *a) ein best. Theil des Ohres.* — *b)* * *Zimmetblatt* Râgân. 6,175.

सुकुमारता f. (Gîtakam. 9,59) und सुकुमारत्व n. *Zartheit.*

सुकुमारवन n. N. pr. eines *Waldes.*

*सुकुमारीक Adj. *eine hübsche Tochter habend.*

सुकुमाल Adj. = सुकुमार 1) Paṇkad.

सुकुरीर Adj. (f. आ) *einen schönen Kopfschmuck habend.*

1. सुकुल n. *ein edles Geschlecht.* °ज Adj. und °ज-न्मन् n.

2. सुकुल Adj. (f. आ) *aus edlem Geschlechte stammend.* Nom. abstr. °ता f.

सुकुलीन Adj. dass.

सुकुसुमा f. N. pr. einer der Mütter im Gefolge Skanda's.

सुकूर्कुर m. N. pr. eines den Kindern nachstellenden Dämons.

सुकृत् Adj. 1) *Gutes thuend, — erweisend; rechtschaffen, gut, fromm.* Compar. सुकृत्तर, Superl. सुकृत्तम. *Die Guten, Frommen* in ausgezeichnetem Sinne sind *die hingeschiedenen Väter, welche im Jenseits in der Welt der Guten den Lohn ihrer Werke geniessen.* — 2) *geschickt;* m. *Künstler.*

1. सुकृत 1) n. *eine gute That, ein gutes Werk; Rechtschaffenheit, Tugend; Verdienst der guten Werke.* सुकृततम् Spr. 7732. — *b) eine gute That in Bezug auf Jmd, Wohlthat, Dienst, Gefallen.* — *c) die Welt der Tugend, der Himmel.* — 2) Adj. *richtig gemacht.*

2. सुकृत 1) Adj. (f. आ) *recht —, richtig gemacht, — ausgeführt, — zubereitet, wohlgethan; wohl gebildet, geschmückt, gut eingerichtet, schmuck* (MBh. 1,185,19. R. 2,15,34). लोक m. so v. a. सुकृतस्य लोकः; कर्मन् n. *ein gutes Werk;* सुकृतान्यपि कर्माणि राज्ञभिः so v. a. *obgleich die Thaten, welche die Fürsten vollbrachten, gute Thaten* (waren); मति f. *ein richtig gefasster Beschluss;* अनर्थ m. *wieder gut gemacht;* मम तत्सुकृतं त्वया *damit hast du gut an mir gehandelt;* किमत्र सुकृतं भवेत् und किं कृते सुकृतं भवेत् so v. a. *was thäte man (hier) am besten?* सुकृतं ते ऽस्तु *mögest du es wieder gut machen.* — 2) m. N. pr. *a)* eines Prâgâpati VP.² 3,5. — *b)* eines Sohnes des Pṛthu. — 3) f. सुकृता N. pr. eines Flusses VP. 2,4,11.

3. सुकृत Adj. angeblich = स्वकृत.

1. सुकृतकर्मन् n. *ein gutes —, verdienstliches Werk.* *°कर्मकारिन् Adj. *gute Werke vollbringend.*

2. सुकृतकर्मन् Adj. *guten Werken obliegend, tugendhaft.*

सुकृतकृत् Adj. dass. M. 3,37.

सुकृतद्वादशी f. *ein best. zwölfter Tag.* °व्रत n. *eine best. Begehung.*

सुकृतभाज् Adj. *mit Verdienst verbunden, verdienstlich* Vâsav. 162,1.

सुकृतव्रत n. *eine best. Begehung.*

सुकृतात्मन् Adj. *dessen Geist schön gebildet, — geläutert ist.*

सुकृतार्थ Adj. *der sein Ziel vollkommen erreicht hat* Kathâs. 99,42 zu vermuthen für स्वक्°.

सुकृताशा f. *die Hoffnung auf Belohnung der guten Werke* Âpast. 1,20,12.

1. सुकृति f. *eine gute,* d. i. *richtige Handlungsweise.*

2. सुकृति 1) Adj. *der Gutes thut, rechtschaffen, tugendhaft.* — 2) m. N. pr. *a)* eines Sohnes des Manu Svârokisha. — *b)* eines der 7 Ṛshi im 10ten Manvantara. — *c)* eines Sohnes des Pṛthu.

सुकृतित्व n. Nom. abstr. zu सुकृतिन् 1) *a).*

सुकृतिन् 1) Adj. *a) guten Werken obliegend, tugendhaft.* — *b) dem es wohlergeht, glücklich.* — *c) klug, gebildet.* — 2) m. N. pr. eines der 7 Ṛshi unter dem 10ten Manu.

*सुकृत्य्, सुकृत्यति Denomin. von सुकृत्.

1. सुकृत्य n. 1) *ein gutes Werk, das man zu vollbringen hat, Pflicht.* — 2) *eine gute* oder *richtige Handlung.*

2. सुकृत्य 1) Adj. *seinen Pflichten obliegend.* — 2) * m. N. pr. eines Mannes.

सुकृत्यप्रकाश m. Titel eines Werkes.

सुकृत्या f. *Kunstfertigkeit* und *ein gutes, richtiges Thun, Tugend.*

सुकृत्वन् Adj. *geschickt* oder *rechtthuend.*

सुकृष्ट Adj. *wohlgepflügt* R. Gorr. 2,46,5. 109,22.

सुकृष्ण Adj. *überaus schwarz.*

सुकेत 1) Adj. *gute Absichten habend, wohlgesinnt.* — 2) m. N. pr. eines Âditja.

सुकेतन m. N. pr. eines Sohnes des Suniṭha.

सुकेतर् m. *eine best. Personification* (mit der Sonne identificirt) Pân. Gṛhj. 3,4,14. सुकेता f. nach Stenzler.

सुकेतु 1) Adj. (f. eben so) *sehr hell.* — 2) m. N. pr. *a)* eines Fürsten der Jaksha und Vaters der Tâḍakâ. — *b)* verschiedener Fürsten.

सुकेतुसुता f. Patron. der Tâḍakâ Bâlar. 55,19.

सुकेश 1) Adj. (f. ई und * आ) *a) schönes Haupthaar habend.* — *b)* * *etwa mit einer Art Andropogon stark bewachsen* Sidḍh. K. zu P. 4,1,54. — 2) m. N. pr. eines Râkshasa. — 3) f. ई N. pr. *a)* einer Apsaras. — *b)* einer Surâṅganâ Ind. St. 15,243. — *c)* einer Tochter Ketuvîrja's.

सुकेशन् m. N. pr. eines Mannes.

सुकेशात्त Adj. (f. आ) *schönes Haupthaar habend* Hemâdri 1,393,1 (सुकेशत्त gedr.).

सुकेशि m. N. pr. eines Râkshasa.

सुकेशिन् 1) m. desgl. — 2) * f. °नी *eine best. Pflanze.*

*सुकेशीभार्य Adj. *eine Schönhaarige zur Gattin habend.*

सुकेसर 1) * m. *Citrus medica.* — 2) n. Bez. zweier *Metra.* — °केशर fehlerhaft.

सुकोमल Adj. *sehr weich, — zart.*

*सुकोल्ली f. *eine best. Knolle.*

*सुकोशक m. *Mangifera sylvatica.*

*सुकोशा f. *eine Luffa.*

सुकोसला f. N. pr. einer Stadt Pat. zu P. 4,3,66, Vârtt. 4.

*सुक्काडि n. *auf dem Stamme dürr gewordenes Sandelholz* Râgân. 12,10.13.

सुक्ति m. N. pr. eines Berges Mârk. P. 58,24. Richtig wohl प्रुक्ति.

सुक्रतु 1) Adj. *einsichtig, weise, klug, geschickt.* — 2) m. N. pr. verschiedener Fürsten.

सुक्रतूय्, °यते *seine Weisheit zeigen* Ṛ.V.

सुक्रतूया f. *Einsicht, Erleuchtung.*

सुक्रय m. *ein ehrlicher Kauf* Hemâdri 1,447,23. 448,4.

सुक्रीडा f. N. pr. einer Apsaras Kâraṇḍ. 3,16.

सुक्रुद्ध Adj. *sehr aufgebracht.*

सुक्रूर Adj. *überaus grausig, — schrecklich* MBh. 10,8,137.

सुक्लेश Adj. *mit grossen Leiden verbunden.*

*सुक्वाण m. *schöner Klang.*

सुक्षत Adj. *sehr versehrt.*

सुक्षत्र 1) Adj. *a) wohl herrschend.* — *b) Macht verleihend.* — 2) m. N. pr. eines Sohnes des Niramitra.

सुक्षत्रिय m. *ein guter* Kshatrija.

सुक्षेय Adj. *wohl untergebracht.*

सुक्षिति f. *gute Wohnung, sicherer Schutz, Sicherheit, Zuflucht.*

सुक्षुब्ध Adj. *sehr aufgeregt.*

1. सुक्षेत्र n. *eine schöne Flur, ein guter Acker.*

2. सुक्षेत्र 1) Adj. (f. या) *a) eine schöne Flur —, einen schönen Wohnsitz darbietend. — b) mit schönen Aeckern versehen. — c) einem guten Mutterleibe entsprossen.* — 2) m. N. pr. eines Sohnes des 10ten Manu. — 3) n. *ein Haus mit drei Hallen, nach Süden, Westen und Norden.*

सुक्षेत्रता f. *Besitz eines guten Feldes.*

सुक्षेत्रिया f. *Begehren nach einem schönen Felde.*

सुक्षेम n. *gute Sicherheit im Lande, sehr friedliche Zeiten.* °कृत् Adj.

*सुक्षेमन् n. *Wasser.*

सुक्षेम्य Adj. (f. या) *leicht aufzuregen.*

सुक्षेम Adj. (f. या) *aus guter Erde bestehend* nach dem Comm.

सुख 1) Adj. (f. सुखा) *a) eine gute Radbüchse habend,* so v. a. *leicht laufend* (Wagen). Superl. सुखतम. — *b) angenehm, lind, behaglich.* पालने so v. a. *leicht zu hüten.* Compar. सुखतर. Folgt im Comp. nach dem, was die angenehme Empfindung hat oder erzeugt. — *c)* = सुखिन् *sich behaglich —, sich wohl fühlend.* — 2) m. *a) eine best. Truppenaufstellung. — b)* *N. pr. eines Mannes. — 3) f. सुखा *a)* im Sâṁkhja *fromme Bemühung zum Zweck künftiger Seligkeit, Frömmigkeit. — b) eine best.* Mûrkhanâ S. S. S. 31. — *c)* N. pr. der Stadt Varuṇa's VP.^{2} 2,240. — 4) n. (adj. Comp. f. या) *a) Wohlbefinden, Wohlbehagen, Lust, angenehme Empfindung, Genuss, Freude, — an* (Gen.). *Acc. mit कर् *wohlthun, frommen.* मरुता सुखेन *mit grossem Wohlbehagen* 137,5. — *b)* das personificirte *Wohlbehagen* ist ein Kind Dharma's von der Siddhi. — *c)* * *der Himmel. — d) das vierte astrologische Haus.* — 5) सुखम्, सुखेन, सुखात् (ganz ausnahmsweise) und सुख° Adv. *behaglich, angenehm, mit Behagen, mit Lust, zum Behagen, ohne Mühe und Anstrengung, leicht.* सुखम् mit einem Infin. *leicht zu;* कदलीसुखम् *so leicht wie eine Kadali;* सुखम् — न पुनः so v. a. *leichter — als.* Compar. सुखतरम्.

*सुखंमुण m. Çiva's *Waffe* (खट्वाङ्ग).

सुखकर 1) Adj. (f. ई) *a) Wohlbehagen —, Lust —, Freude bewirkend. — b) leicht zu vollbringen. — bewerkstelligen, — für* (Gen.). — 2) f. ई N. pr. einer Surâṅganâ Ind. St. 15,232.

सुखकारिन् Adj. = सुखकर 1) Sâj. zu ṚV. 1,65, 3. 8,29,5.

सुखकार्य Adj. scheinbar bei Sâj. zu ṚV. 1,165, 4. Es ist सुखकर्यः zu lesen.

सुखकृत् Adj. = सुखकर 1).

सुखकौमुदी f. Titel einer Grammatik Opp. Cat. 1.

सुखक्रिया f. *das Bewirken von Wohlbehagen* u. s. w.

सुखगन्ध Adj. (f. या) *wohlriechend.*

सुखगम und °गम्य (f. या) Adj. *leicht zu betreten, gangbar.*

सुखग्राह्य Adj. (f. या) 1) *leicht zu packen, — erhaschen, — erreichen.* — 2) *leicht zu fassen, — begreifen.*

सुखघात्य Adj. *leicht zu tödten.*

*सुखंकरी f. *eine best. Pflanze,* = जीवन्ती.

*सुखंघुण m. = सुखंमुण.

*सुखचर m. N. pr. eines Dorfes.

*सुखचार m. *ein rasches Pferd.*

सुखचित्त n. *geistiges Wohlbehagen.* °भाज् Adj. Karaka 6,1.

सुखच्छाय Adj. *angenehmen Schatten gewährend.*

सुखच्छेद्य Adj. *leicht zu vernichten.*

सुखज्ञात 1) Adj. *sich behaglich fühlend* Bhaṭṭ. — 2) n. *irgend etwas Angenehmes.*

सुखतस् Adv. *behaglich.*

सुखता f. *Behaglichkeit, Annehmlichkeit.*

सुखत्व n. Nom. abstr. zu सुख *Wohlbehagen, Lust.*

सुखद 1) Adj. (f. या) *Wohlbehagen —, Lust —, Freude gewährend.* Auch unter den 1000 Namen Vishṇu's. — 2) m. *a) eine best. Klasse von Manen. — b) ein best. Tact.* — 3) f. या *a)* * *Prosopis spicigera* oder *Mimosa Suma. — b)* * *eine* Apsaras. — *c)* N. pr. einer der Mütter im Gefolge Skanda's. — 4) n. *a)* *Vishṇu's *Stätte. — b)* N. pr. eines Varsha in Plakshadvîpa VP. 2,4,5.

सुखदायक Adj. = सुखद 1).

सुखदुःखमय Adj. (f. ई) *aus Freude und Leid bestehend, Fr. u. L. empfindend.*

सुखदुःखिन् Adj. *Freude und Leid empfindend.*

सुखदृश्य Adj. *gern gesehen, lieblich anzusehen.*

*सुखदेव m. N. pr. eines Mannes.

सुखदोहा Adj. f. *leicht zu melken* Hemâdri 1, 463,15.

*सुखदोह्या Adj. f. dass.

सुखधन m. N. pr. eines Kaufmanns.

सुखन n. Nom. act. von सुखय्.

सुखनाथ m. N. pr. einer in Mathurâ verehrten Gottheit.

सुखनिविष्ट Adj. *behaglich —, bequem sitzend.*

सुखनीय Adj. *Wohlbehagen bewirkend* Comm. zu Kâtj. Çr. 21,3,22.

सुखपर Adj. *dem es hauptsächlich um Freuden zu thun ist, genusssüchtig.*

सुखपेय Adj. *behaglich —, ohne Mühe zu trinken.*

सुखप्रकाश und °मुनि m. N. pr. von Autoren Burnell, T.

सुखप्रणाद Adj. *angenehm klingend.*

सुखप्रद Adj. *Wohlbehagen —, Lust bewirkend.*

सुखप्रबोधक Adj. (f. °धिका) *leicht verständlich.*

सुखप्रविचार Adj. *leicht zugänglich* Karaka 91,22.

सुखप्रवेप Adj. *leicht erzitternd.*

सुखप्रश्न m. *eine Erkundigung nach Jmds Wohlbefinden.* Acc. mit उद्या—कर् oder दा *sich nach Jmds W. erkundigen.*

सुखप्रसव m. *eine glückliche Niederkunft.* °मत्व m.

सुखप्रसवन n. dass.

सुखप्रसुप्त Adj. *behaglich —, süss schlafend.*

सुखप्राप्तधन Adj. *ohne Mühe zu Reichthümern gelangt.*

सुखप्राप्य Adj. *leicht zu erlangen, — gewinnen.*

सुखप्रेक्ष्य Adj. *leicht zu Gesicht zu bekommen* MBh. 4,622.

सुखप्लव Adj. *wo man behaglich baden kann.* v. l. सुखाप्लव.

सुखबद्ध Adj. *lieblich, reizend.*

सुखबन्धन Adj. *an der Lust —, an den Freuden der Welt hängend.*

सुखबुद्धि f., सुखबोध m. und °बोधन n. *leichtes Verständniss.*

सुखबोधनदीपिका f. Titel eines Commentars.

सुखबोधरूप Adj. *leicht verständlich, — erkennbar.*

सुखबोधिका f. Titel eines Commentars Ind. St. 14,99.

सुखबोधिनी f. Titel einer Grammatik Opp. Cat. 1.

सुखभक्तिकाकार m. *Bereiter von Leckerbissen, Zuckerbäcker* u. s. w. Kampaka 2. 3.

*सुखभञ्ज m. *eine Art Moringa.*

सुखभागिन् und सुखभाज् Adj. *in glücklichen Verhältnissen lebend, glücklich.*

सुखभुज् Adj. *Freuden geniessend, glücklich.*

*सुखभू Adj. als Erklärung von शंभू und मयोभू.

सुखभेद्य Adj. 1) *leicht zerbrechlich.* — 2) *leicht zu trennen, zur Untreue geneigt.*

सुखभोग्य Adj. *leicht zu geniessen, worüber man ohne Weiteres verfügen kann.*

*सुखभोजन n. *eine wohlschmeckende Speise.*

सुखमद Adj. *angenehm berauschend.*

सुखमय Adj. (f. ई, metrisch auch या) *voller Freuden, genussreich* Vikramâṅkak. 14,40.

सुखमानिन् Adj. *an Freuden glaubend, Fr. voraussetzend.* दुःखे so v. a. *Leiden für Fr. haltend.*

सुखमालिका f. (?) Pañkat. 236,16.

*सुखमुख m. N. pr. eines Jaksha.

सुखमेधस् Adj. *dem es wohlgeht* Gaut. 11,29 (anders Bühler). MBh. 13,106,59.

*सुखमोदा f. *Weihrauchbaum.*

सुखय्, °यति *Jmd Wohlbehagen bewirken, Jmd erquicken, erfreuen* 304,3. सुखित *Wohlbehagen empfindend, froh, glücklich, — über* Kâraṇḍ. 13,3. °म् Adv.

सुखयितर् Nom. ag. *Erfreuer, Beglücker.*

*सुखयु Adj. als Erklärung von शंयु.

सुखयोगनिद्रा f. *ein behaglicher, ruhiger Schlaf* Kâm. Nitis. 15,44.

सुखरथ Adj. *einen leicht laufenden Wagen habend.*

सुखराज m. N. pr. verschiedener Männer.

सुखरात्रि f. und °का f. *eine behagliche Nacht, eine durch Lampen erhellte Neumondsnacht.*

सुखलक्ष्य Adj. *leicht zu erkennen.*

सुखलेखन n. Titel eines Werkes.

सुखलिप्सा f. etwa *ein üppiges Leben* Lalit. 529,9.

सुखवत् Adv. *einer Freude u. s. w. gleich.* Mit मन् *Etwas* (Acc.) *für eine Annehmlichkeit halten.*

सुखवत्ता f. *Annehmlichkeit, Behaglichkeit.*

*सुखवर्चक n. und *सुखवर्चस् n. *Natrum.*

सुखवर्ता f. R. 1,30,17 fehlerhaft für सुखवत्ता.

सुखवर्त्मन् Adj. *mit bequemen Pfaden versehen* MBh. 8,44,20.

सुखवर्मन् m. N. pr. verschiedener Männer.

सुखवह् Adj. *bequem zu tragen.*

1. सुखवास m. *ein behaglicher Aufenthalt.* Acc. mit वस् *behaglich an einem Orte leben,* mit दा *gastfreundlich in seinem Hause beherbergen* Hemâdri 1,154,3.

2. सुखवास Adj. *der an einem Orte behaglich gelebt hat.*

3. *सुखवास m. *Wassermelone.*

*सुखवासन m. schlechte Lesart für सुखवासन.

1. सुखविहार m. *ein behagliches Leben* Saddh. P. 13 in der Unterschr.

2. सुखविहार Adj. *ergötzlich lebend, lebenslustig* Kârâka 356,23.

*सुखर्वी Mad. v. 55 fehlerhaft für सुषवी.

सुखवीय्य Adj. *leicht zu befächeln.*

*सुखशयन n. *behagliches Ruhen, — Schlafen.*

सुखशया f. N. pr. einer Zauberin.

सुखशयित Adj. *behaglich liegend, — schlafend auf* (im Comp. vorangehend) Vâsav. 265,1.

सुखशय्या f. 1) *ein behagliches, bequemes Lager.* — 2) *ein behagliches Ruhen, — Schlafen.*

सुखशायिन् Adj. *behaglich —, süss ruhend, — schlafend.*

सुखशीत und सुखशीतल Adj. *angenehm kühl.*

सुखश्रव Adj. *angenehm zu hören.*

सुखश्रव्य Adj. dass. Nom. abstr. °ता f.

सुखसंयान n. *ein behagliches Reisen, — Fortkommen* R. 5,86,9. 10.

सुखसंवाह्य Adj. *leicht fortzubringen, — mit sich zu tragen* Spr. 88.

सुखसंवृद्ध Adj. *in Freuden, — im Glück aufgewachsen* MBh. 7,46,8. R. ed. Bomb. 4,22,8.

सुखसंवेश und सुखसंसुप्त Adj. *angenehm —, süss schlafend.*

सुखसंसेव्य Adj. *leicht zu erreichen* Kâm. Nitis. 14,35.

सुखसंस्थ Adj. *sich behaglich fühlend.*

सुखसंस्पर्श Adj. (f. श्रा) *angenehm bei der Berührung, — für das Gefühl, weich anzufühlen* Lalit. 357,12.

सुखसंचार Adj. (f. श्रा) *wo man sich mit Behagen ergeht, wohin man sich gern begiebt, einladend* 86, 3. Hariv. 2,8,24. Nom. abstr. °ता f. und °त्व n.

सुखसंचारिन् Adj. Hariv. 3499 fehlerhaft für °संचार.

*सुखसंदोह्या und *°संदोह्या Adj. f. *leicht zu melken.*

सुखसंबन्धि (metrisch für °संबन्धिन्) Adj. *froh, glücklich* MBh. 7,143,20.

सुखसंबोध्य Adj. *leicht aufzuklären, — zur Vernunft zu bringen.*

सुखसलिल n. *behagliches,* d. i. *lauwarmes Wasser.*

सुखसागर N. pr. eines Dorfes.

सुखसाधन n. *ein zur Annehmlichkeit, zum Glück verhelfendes Object* Bhâm. V. 2,158.

सुखसाध्य Adj. 1) *leicht in die Gewalt zu bringen, womit man leicht fertig wird.* — 2) *leicht zu heilen.* — 3) *leicht zu Wege zu bringen, — zu erlangen.*

*सुखसुख, Instr. *ganz gern.*

सुखसुप्त Adj. *angenehm —, süss schlafend* MBh. 3,297,68.

सुखसुप्ति f. und *°का f. *ein angenehmer, süsser Schlaf.*

सुखसेचक m. N. pr. eines Schlangendämons. v. l. सुख°.

सुखसेव्य Adj. *leicht zu besuchen, dem man sich leicht nahen kann.* Nom. abstr. °त्व n.

सुखस्थ Adj. *in angenehmen Verhältnissen sich befindend, sich wohl fühlend, glücklich.*

सुखस्पर्श Adj. (f. श्रा) *angenehm bei der Berührung, — für das Gefühl.* °विहारता f. (Divjâvad. 19,16. Lot. de la b. l. 426) und °विहारिता f. (Kâraṇḍ. 18,8) so v. a. *behagliches Leben, — Dasein.*

सुखस्वाप m. *ein angenehmer, süsser Schlaf.*

सुखहस्त Adj. *eine zarte, weiche Hand habend.*

1. सुखा Adj. und Subst. f. s. u. सुख.

2. सुखा Adv. mit कर् *Jmd erfreuen, beglücken* R. ed. Bomb. 4,1,89.

सुखाकर m. N. pr. einer buddh. Welt Saddh. P.

सुखागत n. *Willkommen.*

सुखाजात Adj. als Beiw. Çiva's nach Nilak. = सुखद्वपेण आजातः । वृत्तिविलपे सति आविर्भूतः.

1. सुखादि Adj. *schöne Spangen oder Ringe tragend.*

2. सुखादि Adj. *mit Glück u. s. w. anfangend, Glück und Anderes.*

सुखादित Adj. *wohl zerkaut.*

*सुखाधार m. *die Stätte der Freuden, der Himmel.*

सुखानन्द m. N. pr. eines Autors mystischer Gebete bei den Çâkta.

सुखाप Adj. *leicht zu erhalten, — gewinnen.*

सुखाप्लव Adj. *wo man sich behaglich baden kann.* v. l. सुखप्लव.

सुखाभियोज्य Adj. *leicht anzugreifen.*

सुखाभ्युदयिक Adj. *Freuden bringend.*

सुखाम्बु n. *laues Wasser.*

सुखाय्, °यते 1) *Wohlbehagen —, Lust empfinden* Kâd. 2,25,5. 77,8 (95,5). — 2) *angenehm sein* Kâd. 10,10. Harshaḱ. 161,6.

*सुखायत Adj. *gut gezogen* (Pferd).

सुखाराध्य Adj. *leicht zu gewinnen* (eine Gottheit).

सुखारोहण Adj. *leicht zu ersteigen.*

*सुखार्जिक n. *Natron* Râǵan. 6,252. Vgl. स्वर्जिक.

सुखार्थ m. *eine Sache des Wohlbehagens, — der Lust.* Acc. (Ganit. 26,7. Kâṇḍragrah. 24,35) und Dat. *der Annehmlichkeit —, der Bequemlichkeit wegen, zur Erleichterung.*

सुखार्थिन् Adj. *dem es um Wohlbehagen, um Freuden zu thun ist.*

*सुखालुका f. fehlerhaft für सुवालुका.

सुखालोक Adj. (f. श्रा) *leicht zu Gesicht zu bekommen* Vikr. 109.

सुखावगम m. *leichtes Verständniss,*

सुखावगाह Adj. *worin man leicht eindringen* (eig. und übertr.) *kann* MBh. 1,2,396.

सुखावतीदेव (Conj.) m. Pl. *eine best. Klasse von Autoren mystischer Gebete bei den Çâkta.*

सुखावतीव्यूह m. Titel eines buddh. Werkes.

*सुखावतीश्वर m. N. pr. eines Buddha.

सुखावत् 1) Adj. = सुखवत्. वर्ति f. *eine best. Pille* Kârâka 6,24. — 2) f. °वती N. pr. *a)* einer buddhi-

stischen Welt Saddh. P. Kâraṇḍ. 13,22. 17,6. 47,4. 89,2. Ungenau सुखावति 93,23. — *b*) einer Gattin des Sûrjaprabha.

सुखावबोध m. *leichtes Verständniss.*

सुखावह m. N. pr. eines Sohnes des Nṛ́kakshus.

सुखावह Adj. (f. आ) *Wohlbehagen —, Freuden bringend* 84,5.

सुखावृत Adj. *erfüllt von Behagen, — Lust an* (Gen.).

1. सुवाश m. 1) **eine wohlschmeckende Speise.* — 2) *Cucumis sativus* Vâsav. 134,1. 143,2.

2. *सुवाश m. Bein. Varuṇa's.

*सुवाशक m. *Cucumis sativus.*

सुवाशय Adj. Paṅkat. II,160 fehlerhaft; vgl. Spr. 3062.

1. सुवाशा f. *Erwartung von Freuden* Vâsav. 134, 1. 143,2.

2. सुवाशा f. *eine Erwartung in weiter Ferne wie der Luftraum* Vâsav. 143,2.

सुखाश्रय Adj. *mit Wohlbehagen verbunden, W. bewirkend.*

सुखासन n. *ein behaglicher, bequemer Sitz* Ind. St. 15,247.

सुखासिका f. *Wohlbefinden, Wohlbehagen* Naish. 9,90. Hem. Par. 1,114. Ind. Antiq. 4,276.

सुखासीन Adj. *behaglich —, bequem sitzend.*

सुखासुख n. Sg. *Leiden und Freuden.*

सुखित Adj. s. u. सुखय्.

सुखिता f. und सुखित्व n. *Wohlbehagen, das Gefühl der Lust.*

सुखिन् Adj. 1) *Wohlbehagen empfindend, sich wohl befindend, wohl gedeihend, froh, glücklich.* सुखिस्वभाव m. *ein frohes, glückliches Naturell.* — 2) *behaglich, Behagen bereitend.*

*सुखी Adj. Vop. 3,61.

सुखीनल m. N. pr. eines Sohnes des Sukakshus.

*सुखीलतिका (?) f. N. pr. einer Jungfrau.

सुखोवल m. = सुखावल.

सुखुर Adj. (f. आ) *schöne Hufe habend* Hemâdri 1, 710,12.

सुखेतर n. Pl. *Freuden und Leiden.*

सुखेष्ट Adj. *in Freuden lebend* (Çiva).

सुखैधित Adj. *in glücklichen Verhältnissen aufgewachsen, — gelebt habend.*

सुखोचित Adj. *an Behaglichkeit —, an Glück gewohnt* MBh. 3,27,10. Kâraka 77,17. 196,10.

सुखोच्छेद्य Adj. 1) *leicht abzureissen.* — 2) *leicht auszurotten, — zu vernichten.*

*सुखोत्सव m. *Gatte.*

सुखोदक n. *laues Wasser.*

सुखोदय 1) Adj. (f. आ) *Wohlbehagen —, Lust im Gefolge habend, Freuden —, Glück verheissend.* — 2) m. N. pr. eines Sohnes des Medhâtithi. — 3) n. N. pr. des von 2) beherrschten Varsha.

सुखोदर्क Adj. (f. आ) = सुखोदय 1).

सुखोद्य Adj. *leicht auszusprechen.*

सुखोपगम्य Adj. *leicht zugänglich, — zu erreichen.*

सुखोपविष्ट Adj. *behaglich —, bequem sitzend.*

1. सुखोपाय m. *ein leichtes Mittel.* Instr. *mit Leichtigkeit, ohne Mühe.*

2. सुखोपाय Adj. (f. आ) *leicht zu erlangen.*

*सुखोर्जिक n. = सर्जिका *Natrum.*

सुखोषित 1) Adj. *der die Nacht* (auch mit Hinzufügung von रजनीम्) *gut zugebracht hat, einen behaglichen Aufenthalt gehabt habend* Kâraka 93,11. — Hariv. 4833 wohl fehlerhaft für सुखोचित. — 2) *f. आ *Sanseviera Roxburghiana* Râǵan. 3,7.

सुखोष्ण Adj. *lauwarm* Hemâdri 1,144,5.

सुखोदय Adj. *wo man sich behaglich aufhalten kann.*

*सुख्य्, सुख्यति = सुखय्.

1. सुग 1) Adj. (f. सुगा) *a) leicht gangbar, wegsam.* — *b) leicht zugänglich* Hemâdri 1,463,15 (eine Kuh). — *c) leicht zu erreichen.* — 2) n. *a) Wegsamkeit, guter Pfad; glücklicher —, leichter Fortgang.* — *b) *faeces.*

2. सुग Adj. *schön singend.*

*सुगण् künstliches Adj.

सुगण 1) *Adj. = उगण Pat. zu P. 6,1,9, Vârtt. 4. — 2) N. pr. *a)* m. eines Râǵaputra. — *b)* f. आ *einer der Mütter im Gefolge Skanda's.*

सुगणक m. *ein guter Astronom.*

सुगत 1) Adj. *a) einen guten Gang habend, gut laufend.* — *b) dem es gut ergangen ist, der es sich hat wohl gehen lassen.* — 2) m. *a) ein Buddha.* — *b) ein Buddhist, ein buddhistischer Lehrer* Harshaṅ. 212,20.

सुगतचेतना f. N. pr. einer buddh. Nonne.

*सुगतमित्र m. N. pr. eines Mannes.

सुगतशासन n. *die buddhistische Lehre, der b. Glaube.*

सुगतायतन n. *ein buddh. Heiligthum, — Kloster.*

*सुगतालय m. dass. Çiçvata 543.

सुगतावदान n. Titel eines buddh. Sûtra J. R. A. S. 8,12.

1. सुगति f. 1) *Wohlfahrt, Wohlergehen, ein glückliches Los, Seligkeit* Hemâdri 1,407,12. Hem. Par. 2,108. — 2) *sichere Zuflucht.*

2. सुगति 1) Adj. *einen guten Stand habend, eine günstige Stelle einnehmend* (ein Planet). — 2) m. N. pr. verschiedener Männer.

सुगत्व Adj. *leicht gangbar.*

1. सुगन्ध m. 1) *Wohlgeruch.* — 2) *ein wohlriechender Stoff, Parfum.*

2. सुगन्ध 1) Adj. (f. आ) *wohlriechend.* — 2) m. *a) *Schwefel* Râǵan. 13,71. — *b) * Kichererbse.* — *c) * Andropogon schoenanthus.* — *d) * Majoran.* — *e) * eine roth blühende Moringa.* — *f) * = तुम्बुरु.* — *g)* N. pr. eines Berges. — 3) f. आ Bez. *verschiedener Pflanzen.* — *b) eine Form der* Dâkshâjaṇi — *c)* N. pr. α) eines Tîrtha Vishṇus. 85,20. — β) einer Apsaras. — γ) eines Frauenzimmers. — 4) f. ई N. pr. einer Dienerin Vasudeva's. — 5) n. *a) * Bez. verschiedener Pflanzen.* — *b) * Zibeth* Râǵan. 12,78. — *c)* N. pr. eines Tîrtha.

सुगन्धक 1) m. *a) eine best. Körnerfrucht.* — *b) eine best. Gemüsepflanze.* — *c) * Orangenbaum.* — *d) * Momordica mixta.* — *e) * roth blühendes Basilienkraut.* — *f) * ein best. Knollengewächs, = धरणीकन्द.* — *g) * Schwefel.* — 2) f. °न्धिका *eine best. Pflanze.* — 3) * n. *ein best. heilkräftiges Kraut.*

*सुगन्धतैलनिर्यास n. (!) *Zibeth.*

*सुगन्धपत्रा f. *eine best. Pflanze,* = जटा.

*सुगन्धभूतृण n. *ein best. wohlriechendes Gras.*

सुगन्धमुख m. N. pr. eines Bodhisattva Kâraṇḍ. 14,16. 47,4.

*सुगन्धमूला f. 1) *Averrhoa acida.* — 2) *Hibiscus mutabilis.* — 3) = रास्ना.

सुगन्धय्, °यति *wohlriechend machen* Çiç. 19,20.

सुगन्धयुक्ति f. *Bereitung (Mischung) von Wohlgerüchen,* eine der 64 Künste Comm. zu Bhâg. P. 10,45. 36. Vgl. गन्धयुक्ति.

सुगन्धवनमाहात्म्य n. Titel Burnell, T.

सुगन्धवत् Adj. *wohlriechend* MBh. 13,73,42.

सुगन्धाढ्य 1) Adj. *überaus wohlriechend.* — 2) *f. आ *Jasminum Sambac.*

सुगन्धादित्य m. N. pr. eines Mannes.

*सुगन्धामलक m. *eine best. Arzenei* Râǵan. 22,58.

सुगन्धार m. als Bein. Çiva's nach Nilak. = शोभनो गन्धारदेशोऽवः.

सुगन्धि und सुगन्धी 1) Adj. *wohlriechend.* — 2) *m. *a) eine Mango-Art.* — *b) eine Cyperus-Art.* — *c) Ocimum pilosum.* — *d) die Wurzel von Scirpus Kysoor.* — 3) n. *a) Sandel.* — *b)* Bez. verschiedener anderer *wohlriechender* Stoffe und Pflanzen. Nach den Lexicographen = एलवालुक, कसेरु, गन्धतृण, धान्यक, पिप्पलीमूल und मुस्ता Râǵan. 6, 27. 140. 21,16. Bhâvapr. 1,194.

सुगन्धिक 1) Adj. *wohlriechend* Vishṇus. 66,8. — 2) m. *a) eine best. Körnerfrucht* Kâraka 1,27. — *b) * ost-

indischer Weihrauch. — c) * *Schwefel.* — d) * *Löwe.* — 3) * n. a) *die weisse Wasserlilie.* — b) *die Wurzel von Andropogon muricatus.* — c) *die Wurzel von Costus speciosus* oder *arabicus.* — d) *ein best. heilkräftiges Kraut,* = सुरपर्णा.

*सुगन्धिकुसुम 1) m. *gelber Oleander.* — 2) f. आ *Trigonella corniculata.*

सुगन्धिता f. *das Wohlriechendsein, Wohlgeruch.*

सुगन्धितृण n. (Comm. zu Âpast. Çr. 7,6,1) n. *ein best. wohlriechendes Gras.*

*सुगन्धित्रिफला f. *Muskatnuss, Betelnuss und Gewürznelke.*

सुगन्धिन् 1) Adj. *wohlriechend.* — 2) *f. ॰नी a) *Pandanus odoratissimus.* — b) *eine best. Pflanze mit wohlriechenden Blättern,* = श्यामशीतला.

*सुगन्धिमूल 1) n. *Rettig.* — 2) f. आ a) *Gelbwurz.* — b) = रास्ना.

*सुगन्धिमुस्तक n. *eine Cyperus-Art* Bhâvapr. 1,146.

*सुगन्धिमूत्रपतन m. *Zibethkatze* Râgân. 19,16.

*सुगन्धिमूषिका f. *Moschusratte.*

सुगन्धिसोक् m. N. pr. eines Mannes.

सुगन्धेश m. Name eines von Sugandhâ errichteten Heiligthums.

*सुगन्मन् Adj. Vop.

सुगभस्ति und सुभगस्ति Adj. *geschickt mit dem Arme.*

सुगम 1) Adj. (f. आ) a) *leicht gangbar.* — b) *leicht zu finden, sich von selbst ergebend, selbstverständlich, leicht zu verstehen.* — 2) m. N. pr. eines Dânava.

सुगमन Adj. (f. आ) 1) *leicht zugänglich.* — 2) *gut von Statten gehend* Sâj. zu RV. 1,165,8.

सुगम्भीर Adj. (f. आ) *sehr tief.*

सुगम्य Adj. (f. आ) *leicht zu passiren.*

*सुगर n. *Zinnober* Râgân. 13,57.

सुगर्हित Adj. *sehr tadelnswerth* R. ed. Bomb. 3,20,15.

सुगला f. N. pr. eines Frauenzimmers.

1. सुगव m. *ein kräftiger Stier.*

2. सुगव Adj. *schöne —, viele Rinder besitzend.*

सुगवि m. N. pr. eines Sohnes des Prasuçruta.

सुगव्य und सुगविद्य n. *Besitz guter —, vieler Rinder.*

*सुगहन Adj. (f. आ) *überaus dicht.*

सुगाङ्ग N. pr. eines Palastes Mudrâr. 37,10 (65, 12). 64,7. 19 (104,11. 105,5).

सुगातु m. *guter Fortgang, Wohlergehen.*

सुगातुया f. Instr. (gleichlautend) *aus Verlangen nach guten Wohnsitzen.*

सुगात्र Adj. (f. ई) *schöngliederig, einen schönen Körper habend.* f. ई *eine Schöne* Vikramâñkaṅ. 10,20.

सुगात्रिया fehlerhaft für सुगातुया.

सुगाध् Adj. *wohl furtbar, durchwatbar.*

सुगार्हपत्य m. *ein guter Hausherr.*

सुगीत n. *ein schöner Gesang.*

सुगीति f. *ein best. Metrum.*

सुगीर्य m. N. pr. eines Ṛshi Bâlar. 88,18.

सुगु Adj. *gute—, viele Rinder habend.*

सुगुण Adj. (f. आ) *tugendhaft* Kâdab. (A.) 3. Spr. 2122, v. l.

सुगुणिन् Adj. *grosse Vorzüge besitzend.*

सुगुप्त 1) Adj. a) *wohl bewacht, sehr in Acht genommen.* — b) *wohl versteckt.* Compar. सुगुप्ततर. — 2) Adv. सुगुप्तम् a) *sehr sorgfältig, — behutsam* Spr. 5417. — b) *ganz im Geheimen.* — 2) *f. सुगुप्ता *Mucuna pruritus.*

सुगुप्तभाण्ड Adj. (f. आ) *die Hausgeräthe gut in Acht nehmend* Vishṇus. 99,21. Nom. abstr. ॰ता f. 25,6.

सुगुप्ति f. *ein sehr heimliches Verfahren.* Acc. mit आ-धा *sehr heimlich zu Werke gehen* Hit. IV,51.

सुगुप्ती Adv. mit कर् *wohl verwahren.*

सुगुरु Adj. *sehr schwer.*

सुगूढ Adj. *gut versteckt, — verwahrt, — verborborgen.* ॰म् Adv. auch *ganz im Geheimen.*

सुगृद्ध Adj. (f. आ) *heftig verlangend zu* (Loc. eines Nom. act.) MBh. 7,78,19.

सुगृह् 1) Adj. *ein gutes Haus habend.* — 2) *m. *Sylvia sutoria* (ein Singvogel). — 3) f. सुगृही *ein best. zu den* Pratuda *gezählter Vogel.*

सुगृहपति m. *ein guter Hausherr.*

सुगृहिन् Adj. *ein gutes Haus habend, gut gebettet* (ein Vogel).

सुगृहीत Adj. 1) *fest gepackt, — gehalten* Çiç. 20, 35. — 2) *woran man sich festhält.* — 3) *gut erlernt, — geübt* Çiç. 20,35. — 4) *zum Heil in den Mund genommen, durch blosses Aussprechen schon Glück bringend.* ॰नामन् und ॰नामधेय Adj. Mudrâr. 9,11 (26,8). 69,8 (114,8). Kâd. 39,1 (69,10). 2,79,1 (97,6). Harshaṅ. 18,1. 187,23. 201,19.

सुगेवध् Adj. *am guten Fortgang sich freuend.*

सुगोहिनी f. *eine liebe, gute Hausfrau* Bâlar. 259,10.

*सुगो f. *eine schöne Kuh.*

1. सुगोपा m. *ein guter Beschützer.*

2. सुगोपा Adj. *gut behütet.* Superl. ॰तम.

सुगोप्य Adj. *sehr geheim zu halten.*

सुगोतम m. Bein. Çâkjamuni's.

सुगौरव Adj. *sehr schwer* Râgân. 13,27.

(सुगम्य) सुगिमन्य Adj. 1) *rüstig zuschreitend.* — 2) *zunehmend.*

सुग्रथित Adj. *gut geflochten, — geknüpft.*

*सुग्रन्धि 1) m. *ein best. Parfum,* = चोरक. — 2) n. *die Wurzel des langen Pfeffers.*

सुग्रह Adj. 1) *einen guten Griff (Griffstelle) habend.* — 2) *leicht zu erlangen, — haben.* — 3) *leicht zu verstehen, — einzusehen.*

सुग्रहण n. *ehrfurchtsvolles Anfassen* (der Füsse).

सुग्राम m. N. pr. eines *Dorfes* in Magadha Hem. Par. 1,287.

सुग्रीव 1) m. (adj. Comp. f. आ) a) N. pr. α) eines Rosses des Kṛshṇa. — β) eines Affen, Bruders des Vâlin und Sohnes des Sonnengottes. — γ) eines göttlichen Wesens. — δ) *des Vaters des 9ten Arhant's der gegenwärtigen Avasarpiṇi. — b) *Bein. Çiva's und Indra's. — c) *eine Art Pavillon* Vâstuv. 832. — d) * *a goose, a hero, a piece of water, the name of a mountain, a sort of weapon, the countenance of a friend, a serpent of* Pâtâla. — 2) f. आ (Hariv. 3,68,18) und ई N. pr. einer Apsaras. — 4) f. ई N. pr. einer Tochter Daksha's, Gattin Kaçjapa's und Mutter der Pferde, Kamele und Esel.

*सुग्रीवाग्रज m. Bein. des Affen Vâlin.

*सुग्रीविश m. Bein. Râma's.

सुग्रीष्म m. *ein schöner Sommer* Çâṅkh. Gṛhj. 4, 18. Pâr. Gṛhj. 3,2,12.

*सुग्ल Adj. v. l. सुम्न.

सुघट Adj. *leicht zu Stande zu bringen.* Nom. abstr. ॰त्व n.

सुघटित Adj. *wohl zusammengefügt* Spr. 402. Ind. St. 15,332.

सुघटितघटित Adj. dass. Spr. 79.

सुघट्टित Adj. *gut festgestampft, — geebnet* MBh. 14,85,12.

सुघन Adj. *überaus dicht* (Wald) Paṅkat. 141,16 (सघन gedr.).

सुघरिकागृहक *eine Art Sieb* Çilâñka 2,64.

सुघर्ष m. *starkes Reiben* Râgân. 13,17.

सुघोर 1) Adj. (f. आ) *sehr schaurig, — grausig;* n. *etwas sehr Schauriges.* — 2) m. N. pr. eines Mannes VP.^{2} 4,132.

सुघोष 1) Adj. a) *einen lauten Ton von sich gebend, laut knasternd* n. s. w. MBh. 9,24,63. — b) *wohlklingend.* — 2) m. a) *die Muschel* Nakula's. — b) *eine best. Tempelform* Hemâdri 2,58,a,11. — c) N. pr. α) eines Buddha. — β) eines Agrahâra.

सुघोषग्राम m. N. pr. eines *Dorfes.*

सुघोषघोष Adj. (f. आ) *laut erschallend* MBh. 12, 228,92.

सुघोषवत् Adj. *einen schönen Klang habend.*

सुघोषित Adj. *laut verkündet* MBh. 7,12.31.

सुघ्नि m. *leichtes Erschlagen.*

सुचक्र 1 Adj. *mit guten Rädern versehen.* — 2) m. *a) ein guter Wagen.* — *b)* N. pr. *α)* eines Wesens im Gefolge Skanda's. — *β)* eines Sohnes des Vatsapri.

सुचक्रोपस्कर Adj. *schönräderig und gut ausgerüstet* MBh. 2,61,4.

सुचक्षस् Adj. *gut sehend, scharfsichtig.*

सुचक्षु oder °स् N. pr. eines Flusses.

सुचक्षुस् 1) Adj. *schönäugig* (Çiva). — 2) *m. *Ficus glomerata.* — Vgl. auch सुचक्षु.

सुचक्षुर Adj. *sehr gewandt, — geschickt.* Nach Pat. zu P. 5,4,77 = सुद्रष्टा चतुर्णाम्.

सुचन्दन m. *ein schöner Sandelbaum* R. ed. Bomb. 4,41,14.

सुचन्द्र m. 1) *ein best.* Samâdhi (buddh.). — 2) N. pr. *a)* eines Devagandharva. — *b)* eines Sohnes der Siṁhikâ. — *c)* eines Sohnes des Hemakandra und Vaters des Dhûmrâçva. — *d)* verschiedener Fürsten. — *e)* *eines Bodhisattva. — *f)* einer Ficus indica.

सुचरा f. N. pr. einer Apsaras VP.² 2,82.

1. सुचरित 1) Adj. *gut ausgeführt.* — 2) n. Sg. und Pl. *gutes Benehmen, guter Wandel, ein gutes Werk* Gâtakam. 10,27.

2. सुचरित 1) Adj. (f. आ) *einen guten Wandel führend, gesittet.* — 2) m. N. pr. eines Mannes. — 3) *f. आ *eine tugendhafte, treue Frau.*

सुचरितचरित Adj. = 2. सुचरित 1) Mṛicch. 127,17.

सुचरितव्रत Adj. *der sein Gelübde gut erfüllt hat.*

सुचरितार्थपद Adj. *wobei Sinn und Worte gut gewählt sind* (eine Rede).

*सुचरित्र Adj. (f. आ) = 2. सुचरित 1).

*सुचर्मन् 1) Adj. *eine schöne Haut oder Rinde habend.* — 2) m. *Betula Bhojpatra.*

सुचारा f. N. pr. einer Tochter Çvaphalka's. v. l. सुचारा.

सुचारु 1) Adj. *sehr lieblich, — schön.* — 2) m. N. pr. eines Sohnes *a)* des Kṛishṇa. — *b)* des Vishvaksena. — *c)* des Pratiratha. — *d)* des Pratibâhu.

सुचारुता f. *Schönheit.*

सुचित्त Adj. (f. आ) *wohlgesinnt* MBh. 3,46,4.

सुचित्र 1) Adj. (f. आ) *a) ausgezeichnet.* — *b) von der mannichfaltigsten Art* Harîv. 2,28,10. — 2) m. N. pr. *a)* eines Schlangendamons. — *b)* eines Fürsten. — 3) *f. आ *eine Gurkenart.*

*सुचित्रक m. 1) *Eisvogel.* — 2) *eine Schlangenart.* — 3 N. pr. eines Asura.

*सुचित्रवीजा f. *Embelia Ribes.*

*सुचिन्तितचिन्तिन् Adj. *ganz richtig denkend.*

सुचिन्तितार्थ m. N. pr. eines Mâraputra.

सुचिन्त्य Adj. *wohl denkbar* Harîv. 15008.

सुचिर Adj. *überaus lang* (von der Zeit). Acc., Instr. (R. 5,13,64) und सुचिर° *sehr lange;* Abl. *nach sehr langer Zeit.*

*सुचिरायुस् m. *ein Gott.*

सुचिह्नित Adj. *deutlich bezeichnet* Vishṇus. 10,6.

सुचीरा f. N. pr. einer Tochter Çvaphalka's. सुचारा v. l.

*सुचीर्णधन्न m. N. pr. eines Fürsten der Kumbhâṇḍa.

*सुचुक्रिका f. *Tamarindus indica.*

*सुचुटी f. *Zange.*

सुचेतन (so die Hdschrr.) Adj. *bemerkenswerth, ausgezeichnet.*

सुचेतस् 1) Adj. *a) verständig, einsichtsvoll.* — *b) wohlgesinnt.* — 2) m. N. pr. eines Sohnes *a)* des Gṛitsamada. — *b)* des Praketas.

सुचेती Adv. mit कर् *wohlgesinnt machen, für sich gewinnen, Jmds Vertrauen gewinnen.*

सुचेतु m. Nur Instr. सुचेतुना *mit huldvoller Aufmerksamkeit, gnädig.*

सुचेतुन Adj. = सुचेतन.

सुचेल Adj. (f. आ) *gut gekleidet* Harîv. 7946.

*सुचेलक m. *ein schönes Gewand.*

सुचेष्टरूप m. N. pr. eines Buddha.

*सुच्छत्ता f. N. pr. eines Flusses. = शतद्रु.

सुच्छद Adj. *schöne Blätter habend.*

सुच्छदिस् Adj. *ein gutes Obdach bietend.*

सुच्छाय 1) Adj. *a) einen schönen Schatten gewährend.* — *b) stark glänzend* (ein Topas) Râgân. 13.171. — *c) prächtig, schön.* — 2) f. आ N. pr. der Gattin Çishṭi's.

सुजघन 1) Adj. *a) schöne Hinterbacken habend* Harîv. 3,69,15. Hemâdri 1,710.12. — *b) einen schönen Schluss habend.* — 2) n. *eine best. Ceremonie* Comm. zu TBr. 2,813,16.

सुजङ्घ Adj. (f. आ) *schönbeinig* Çukr. 21.

सुजत्रु Adj. *ein schönes Schlüsselbein habend* MBh. 5,151,23.

सुजन m. *ein guter, wohlwollender Mensch.* Auch auf ein Femin. bezogen. स्वभावसुजनो जनः *ein von Natur gutmüthiger, wohlwollender Mensch.* Oefters mit स्वजन verwechselt.

सुजनता f. *Gutmüthigkeit, Leutseligkeit, Wohlwollen* Kâd. 232,21 (381.17). Auch mit स्वजनता verwechselt.

सुजनत्व n. dass.

सुजनपरिवारा f. N. pr. einer Gandharva-Jungfrau Kâraṇḍ. 5,14.

सुजनपरिसेविता f. N. pr. einer Kiṁnara-Jungfrau Kâraṇḍ. 6,6.

सुजनमन्य Adj. *sich für einen guten Menschen haltend.*

सुजनय् Bâlar. 130,20 fehlerhaft für स्वजनय्.

सुजनाकर m. N. pr. eines Mannes.

सुजनिमन् Adj. *Edles zeugend, — schaffend.*

सुजन्तु m. N. pr. eines Sohnes des Gahnu.

1. सुजन्मन् n. *eine Glück bringende Geburt.* सुजन्मादित्रत n. *eine best. Begehung.*

2. सुजन्मन् Adj. = 1) = सुजनिमन्. — 2) *von edler Herkunft* oder *dessen Geburt Segen bringt.*

सुजम्भ und *सुजम्भन् Adj. *mit gutem Gebiss versehen.*

1. सुजय m. 1) *ein grosser Sieg, — Triumph.* — 2) *N. pr. eines Mannes (neben जय).

2. सुजय Adj. *leicht zu besiegen.*

सुजल 1) Adj. (f. आ) *mit gutem Wasser versehen.* — 2) *n. *eine Lotusblüthe.*

सुजल्प m. *eine schöne Unterhaltung.*

सुजात und सुजातं 1) Adj. *a) wohl geboren,* d. i. *gut geartet, wohlgebildet, wohlgeformt, schön.* — *b) von guter Abkunft, edel,* εὐγενής. — *c) ächt,* γνήσιος. — *d) ächt, aufrichtig.* — *e) in Wirklichkeit geboren, nicht unnütz geboren.* — 2) m. N. pr. *a)* verschiedener Personen. — *b)* Pl. eines Volkes Harîv. 1895. — *c)* eines Stiers. — 3) f. सुजाता *a)* *Alaunschiefer* Râgân. 13,68. — *b)* N. pr. verschiedener Frauen. — 4) n. *ein schönes Geborensein,* so v. a. *ein Geb. unter einem glücklichen Gestirn.*

सुजातक etwa *Pracht, Schönheit* Vâsav. 288,8.

सुजातता f. *edle Art.*

सुजातवक्त्र m. N. pr. eines Lehrers Ind. St. 15,154.

सुजामि Adj. *reich an Geschwistern* oder *Verwandten.*

सुजित n. *ein leichter Sieg* Maitr. S. 4,12,1 (179,9).

सुजितश्रम Adj. *alle Anstrengungen gut überwindend, ihnen Trotz bietend, unermüdlich* Kâm. Nitis. 18,32.

सुजिह्व 1) Adj. *schönzüngig, einen schönen Ruf —, eine schöne Stimme habend.* — 2) *m. *Feuer.*

सुजीर्ण Adj. 1) *ganz abgenutzt, — zerfallen.* — 2) *wohl verdaut.*

सुजीर्णशतखण्डमय Adj. (f. ई) *aus hundert ganz abgenutzten Fetzen bestehend* Spr. 4583.

सुजीव n. impers. *leicht zu leben für* (Gen.).

*सुजीवन्ती f. *Hoya viridiflora.*

1. सुजीवित n. *ein schönes Leben.*

2. सुजीवित Adj. *glücklich lebend, das Leben geniessend* Kâd. 2,68,22 (83,12).

3. सुजीवित n. impers. ungenau für सुजीव (so im Pâli) *leicht zu leben für* (Instr.) Gâtakam. 16,2.

सुजुष्ट Adj. (f. आ) *beliebt.*

सुजूर्णि Adj. (f. eben so) *glühend.*

सुज्ञक m. N. pr. eines Mannes.

सुज्ञि m. desgl.

सुज्ञ Adj. (f. आ) *wohl kundig, mit einer Sache vertraut* Kumâras. 10,8. 57.

1. सुज्ञान n. 1) *leichtes Verständniss.* — 2) *gute Kenntnisse.* — 3) Name verschiedener Sâman Ârsh. Br.

2. सुज्ञान Adj. (*f. आ) 1) *gute Kenntnisse habend* Siddh. K. zu P. 4,1,54. — 2) *leicht zu erkennen.*

सुज्ञानविंशति m. Titel eines Werkes Burnell, T.

सुज्येष्ठ m. N. pr. eines Sohnes des Agnimitra.

(सुज्यैष्ठ्य) सुज्यैष्ठिन्य Adj. *ein gutes Erstgeburtsrecht besitzend, — ausübend.*

सुज्योतिस् und सुज्योतिस् Adj. *schön schimmernd.*

सुटङ्क Adj. *scharf, grell* (von einem unangenehmen Tone) Bâlar. 105,13.

*सुट्, सुट्यति (अनादरे, तौच्छ्ये).

सुडशब्दनृत्य n. *eine Art Tanz* S. S. S. 262. Vgl. सूड.

सुडानक n. *eine best. Flugart.*

°सुत् Adj. 1) *auspressend, kelternd.* — 2) *= स्तोतर्.

1. सुत 1) Adj. s. u. 1. सु. — 2) m. Sg. und Pl. *der ausgepresste Saft des* Soma. — 3) m. n. Soma-*Opfer.*

2. सुत Adj. s. u. 2. सु.

3. सुत 1) m. (adj. Comp. f. आ) *a) Sohn.* Du. auch *Sohn und Tochter* Gâtakam. 9,54. — *b) *Fürst.* — *c) das 5te astrologische Haus* Varâh. Jogaj. 4,17. Auch °भाव m. — *d)* N. pr. eines Sohnes des 10ten Manu. — 2) f. आ *a) Tochter.* Am Ende eines adj. Comp. f. आ. — *b) *Athagi Maurorum.*

सुतंरविष्ठाय n. प्रजापतेः °ये Name zweier Sâman Ârsh. Br. Vgl. Ind. St. 3,225,*a.*

सुतकीर्ति f. *Erwähnung des fertigen* Soma.

*सुतंगम m. N. pr.

*सुतजीवक m. *Putranjiva Roxburghii.*

सुतंजय m. N. pr. eines Mannes.

सुतत्व n. Nom. abstr. von सुत *Sohn.* Instr. mit यक् *Jmd* (Acc.) *an Sohnes Statt annehmen.*

सुतदा f. N. pr. eines göttlichen Wesens.

सुतनय Adj. *schöne Kinder habend.*

1. सुतनु Adj. *überaus schlank, — schmächtig.* Nom. abstr. °ता f. Dhûrtas. 5, 3, v. l.

2. सुतनु Adj. *schöngliederig, einen schönen Körper habend.* — 2) m. N. pr. *a)* eines Gandharva. — *b)* eines Sohnes des Ugrasena. — *c)* eines Affen. — 3) f. सुतनु *a) eine Schöne* Çiç. 6,59. 7,12. 9,44. 10,7. 38. 15.124 (90). Voc. सुतनु (von सुतनू) Spr. 7723. — *b)* N. pr. α) einer Tochter Âhuka's. — β) einer Beischläferin Vasudeva's. Auch सुतनू. — γ) einer Tochter Ugrasena's.

सुतनुज्ञ Adj. (f. आ) *schöne Kinder habend.*

सुतन्तु 1) Adj. als Beiw. Vishṇu's und Çiva's etwa *schöne Nachkommenschaft habend.* — 2) m. N. pr. eines Dânava.

सुतन्त्र Adj. *mit der Theorie gut vertraut* und *über gute Truppen verfügend* Varâh. Jogaç. 5,6.

सुतन्त्रि Adj. *von schönem Saitenspiel begleitet* (Gesang).

सुतप m. Pl. N. pr. einer Gruppe von Göttern unter dem 8ten Manu.

सुतपस् 1) Adj. *a) wärmend.* — *b) strengen Kasteiungen obliegend.* — 2) m. *a) *die Sonne.* — *b) *ein* Muni. — *c)* N. pr. α) Pl. einer Gruppe von Göttern unter dem 8ten Manu. — β) verschiedener Ṛshi unter verschiedenen Manu, verschiedener Söhne verschiedener Manu und mehrerer anderer Personen Ind. St. 14,138.

सुतपस्विन् Adj. *überaus fromm.*

सुतपा Adj. Soma *trinkend.*

*सुतपादिका oder *सुतपाडुका f. *eine Art Mimosa.*

सुतपावन् Adj. = सुतपा.

सुतपेय n. Soma-*Trank.*

सुतप्त 1) Adj. *a) sehr heiss* Spr. 6371. — *b) stark geglüht, durch Glühen gereinigt* (Gold) Vishṇus. 99, 1. केममये कोशे सुतप्ते so v. a. सुतप्तकेममये कोशे. — *c) dem stark zugesetzt worden ist* Hit. IV, 51. — *d) gut gebüsst.* तपस् m. *eine gut ausgeführte Kasteiung.* — 2) *f. सुतप्ता *Mucuna pruritus.*

सुतमिस्रा f. *dichte Finsterniss.*

सुतंभर 1) Adj. *den* Soma *entführend, — an sich nehmend.* — 2) m. N. pr. eines Liedverfassers.

सुतर Adj. (f. आ) 1) *leicht zu überschreiten.* — 2) *leicht zu erreichen* Karaka 297,6. — 3) *leicht hinzubringen* (Nacht). — Vgl. असुतर Nachtr. 3.

सुतरणि Adj. *leicht zu überschreiten.*

सुतराम् Adj. *noch mehr, in noch höherem Grade; gar sehr, in hohem Grade.* Mit einer Negation (die bisweilen aus dem Vorhergehenden zu ergänzen ist) *noch viel weniger* und *nicht ganz gut.*

*सुतर्कारी f. *eine best. Cucurbitacee.*

*सुतर्दन m. *der indische Kuckuck.*

सुतर्पयत् Adj. *gehörig sättigend, — labend* Hariv. 15373.

सुतर्पित Adj. *gehörig gesättigt, — gelabt* MBh. 1,234,15. R. 1,53,5.

सुतर्मन् Adj. *gut übersetzend* (Schiff).

सुतल 1) *m. = अट्टालिकाबन्ध. — 2) (*m.) n. *eine best. Unterwelt.*

सुतल्प n. *ein schönes Lager.*

सुतवत्सल Adj. *zärtlich gegen die Kinder;* m. *ein zärtlicher Vater* Veṇis. 38,16.

1. सुतवत् Adj. *das Wort* सुत *enthaltend.* f. °वती *ein solcher Vers.*

2. सुतवत् Adj. *reich an Söhnen.*

सुतवल्लभ Adj. Veṇis. 65 schlechte Lesart für सुतवत्सल.

*सुतवत्सका f. *eine Mutter von sieben Söhnen.*

*सुतश्रेणी f. *Salvinia cucullata* Râéan. 4,138.

सुतष्ट Adj. *wohl ausgearbeitet, künstlich gemacht.*

सुतसुत m. *Enkel.*

सुतसोम 1) Adj. *a) der den* Soma *bereitet hat, — fertig hat, der eine Libation bringt. — b) wobei der* Soma *bereit ist.* — 2) m. N. pr. *a)* eines Sohnes des Bhîmasena. — *b)* eines Prinzen Gâtakam. 31. — 3) f. सुतसोमा N. pr. einer Gattin Kṛshṇa's. v. l. अतसोमा.

सुतसोमजातक n. = सुतसोमावदान Gâtakam. 31 in der Unterschr.

सुतसोमवत् Adj. Pl. *unter denen solche sind, die den* Soma *bereitet haben.*

सुतसोमावदान n. Titel einer buddh. *Legende.*

*सुतात्मज 1) m. *Enkel.* — 2) f. आ *Enkelin.*

सुतान Adj. *wohlklingend.*

सुतापति m. *Tochtermann.*

सुताभाव m. Nom. abstr. zu सुता *Tochter.*

सुताम्र Adj. *dunkelroth.* सुताम्रोष्ठ Adj. MBh. 1, 155,32.

सुतार 1) Adj. (f. आ) *a) sehr hell.* — *b) sehr laut.* — *c) mit einem schönen Augenstern versehen.* — 2) m. *a) ein best. Parfum.* — *b)* N. pr. eines Lehrers. — 3) f. आ *a)* im Sâṁkhja Bez. einer der 9 Arten von Tushṭi. — *b)* N. pr. α) einer Apsaras. — β) einer Tochter Çvaphalka's. — 4) f. (आ) und n. im Sâṁkhja Bez. einer der 8 Arten von Siddhi. — 5) *n. *eine Art Katzenauge* Garbe zu Râéan. 13,192.

*सुतारका f. N. pr. einer Gaina-Gottheit.

सुतार्णव m. Titel eines Werkes.

सुतार्थिन् Adj. *einen Sohn wünschend.*

सुताल m. *ein best. Tact.*

सुतावत् Adj. *der* Soma *bereitet hat.*

सुतासुत n. Du. *Gekeltertes und Ungekeltertes*

Maitr. S. 3,11,9 (155,4).

सुतासुतिन् Adj. *der Gekeltertes* (Soma) *und Ungekeltertes* (Milch u. s. w.) *hat.*

1. सुति f. in सोमसुति.

2. सुति in कुरुसुति und पृत्सुति.

*सुतिक्त 1) Adj. *sehr bitter.* — 2) m. *Oldenlandia herbacea* Rāgān. 5,9. — 3) f. आ *eine best. Cucurbitacee.*

*सुतिक्तक m. *Gentiana Chirayita* und = पारिभद्र.

सुतिन् Adj. *einen Sohn* oder *Söhne habend.*

*सुतिन्तिडी und *सुतिन्तिडी f. *Tamarindus indica.*

1.*सुती Adj. (von सुतीय्).

2. सुती Adv. mit भू *zum Sohne werden.*

सुतीक्ष्ण 1) Adj. *überaus scharf* (eig. und übertr.). °म् Adv. *in sehr hohem Grade, über die Maassen* R. ed. Bomb. 4,24,6. — 2) m. *a)* **Moringa pterygosperma* Rāgān. 7,30. — *b)* N. pr. eines Bruders des Agastja.

*सुतीक्ष्णक m. *ein best. Baum.*

सुतीय्, °यति *Jmd* (Acc.) *wie einen Sohn behandeln.*

1. सुतीर्थ n. 1) *eine gute Strasse* Maitr. S. 3,8,6 (103,4). — 2) *ein sehr heiliger Badeplatz.* — 3) *ein Gegenstand hoher Verehrung.* — 4) *ein guter Lehrer* Varāh. Jogas. 4,40.

2. सुतीर्थ 1) Adj. (f. ई) *a) gut zum Ziele führend.* — *b) leicht zugänglich* (von Gewässern). Auch als Beiw. Çiva's MBh. 14,8,16. — 2) m. N. pr. eines Fürsten.

सुतीर्थक n. *ein sehr heiliger Badeplatz* oder N. pr.

सुतीर्थराज् m. N. pr. eines Berges.

सुतुक Adj. (f. आ) *rasch laufend, flüchtig;* überh. *behend.*

*सुतुकन Adj. als Erklärung von सुतुक.

सुतुङ्ग m. 1) *der höchste Stand eines Planeten.* — 2) **Cocosnussbaum.* — 3) N. pr. einer Oertlichkeit. v. l. सतुङ्ग.

सुतुमुल Adj. (f. आ) *sehr geräuschvoll, von grossem Lärm begleitet* MBh. 4,22,59. ed. Calc. 6,2834.

*सुतुस् Adj. *schön tönend.*

सुतूलिका und सुतूली f. *eine schöne Matratze.*

*सुतृण n. 1) *schönes Gras* Kāç. zu P. 6,2,195. — 2) Bez. *verschiedener Gräser* Rāgān. 8,119.126.132.

सुतृप् Adj. in असुतृप्; vgl. jedoch Nachtr. 2. 3.

*सुतृष्ण (?) N. pr. eines Reichs.

सुतेकर Adj. *beim* Soma *thätig* oder — *recitirend.*

सुतेगृभ् Adj. *in den* Soma *greifend* (um zu schöpfen).

सुतेजन 1) Adj. *schön geschärft, — gespitzt;* m. *ein solcher Pfeil* MBh. 4,48,17. 50,25. 6,64,47. — 2) m. *a)* **Alhagi Maurorum.* — *b)* N. pr. eines Kriegers.

सुतेजस् 1) Adj. *a) schneidig.* — *b) schön glänzend.* — 2) m. N. pr. *a)* eines Sohnes des Gṛtsamada. — *b)* **eines Arhant's der Gaina.*

*सुतेजा f. *Polanisia icosandra.* Vielleicht ist सुतेजस् gemeint.

सुतेजित Adj. *stark geschärft, sehr scharf* (Pfeil).

सुतेमनस् m. N. pr. eines Lehrers.

सुतेरण Adj. *beim* Soma *sich ergötzend.*

*सुतेला f. *eine best. Pflanze.*

सुतोय 1) Adj. (f. आ) *schönes Wasser habend.* — 2) m. N. pr. eines Fürsten VP.² 3,334.

सुतोष Adj. *leicht zufrieden zu stellen.*

सुतोषण Adj. dass. Hariv. 7437.

सुत्य 1) Adj. in Verbindung mit अह्न् n. (Āpast. Çr. 10,15,2. 4. 11,18,10) oder n. mit Ergänzung dieses Wortes *Kelterungstag,* Soma-*Tag.* Auch सुत्याह m. — 2) f. ई *die feierliche Kelterung des* Soma.

सुत्यंयज् Adj. *leicht loslassend, — entfliehend.*

सुत्यज Adj. (f. आ) *leicht zu verlassen, — aufzugeben* Kir. 2,17.

सुत्याकाल m. *die Zeit der feierlichen* Soma-*Kelterung* Comm. zu Njāyam. 8,1,9.

सुत्याकालीन Adj. *zu dieser Zeit gehörig.* Nom. abstr. °त्व n. Comm. zu Njāyam. 8,1,9.

सुत्यामास m. *ein Monat mit täglicher* Soma-*Kelterung* Lāṭj. 10,10,6.

सुत्रात Adj. *wohlbeschützt.*

सुत्रात्र Adj. 1) *wohl schützend.* — 2) *wohl beschützt.*

सुत्रामन् 1) Adj. (f. eben so) *wohl beschützend.* — 2) m. *a)* Bein. Indra's. — *b) Fürst* in धरित्री°. — *c)* Pl. *eine best. Gruppe von Göttern unter dem 15ten* Manu.

सुत्रावन् Adj. = सुत्रामन् 1) AV. 19,42,3.

सुत्वक्क Adj. *eine schöne Haut habend.*

सुत्वच् Adj. dass. Kāraka 34,12. 18.

सुत्वन् 1) Adj. Soma *kelternd.* — 2) m. N. pr. eines Mannes.

सुत्सरु Adj. *mit einem schönen Griff versehen* (Schwert) MBh. 2,53,9.

सुद् = 1. स्वद् in संसुद्रे.

सुदंशित Adj. *überaus dicht.*

सुदंष्ट्र 1) Adj. *schöne Spitzzähne habend* MBh. 5, 151,23. R. ed. Bomb. 4,26,4. — 2) m. N. pr. *a)* eines Rākshasa. — *b)* eines Sohnes des Kṛshṇa. — *c)* eines Sohnes des Çambara. — *d)* eines Adoptivsohnes des Asamañgas; vgl. jedoch VP.² 4,100. — 3) f. आ N. pr. einer Kiṁnara-Jungfrau Kāraṇḍ. 6,1.

सुदंसस् Adj. *herrliche Thaten verrichtend.*

सुदक्ष 1) Adj. (f. आ) *sehr geschickt, — klug, — tüchtig* MBh. 1,221,50 (hier kann aber auch परिचर्यासु द° getrennt werden). — 2) *m. N. pr. eines Mannes.

1. सुदक्षिण 1) Adj. *a) sehr geschickt.* — *b) überaus liebenswürdig, — zuvorkommend.* — 2) m. N. pr. *a)* eines Fürsten der Kāmboga. — *b)* eines Sohnes des Paṇḍraka. — 3) f. आ N. pr. der Gattin Dilipa's 95,18.

2. सुदक्षिण Adj. *eine treffliche Rechte habend.*

*सुदग्धिका f. *eine best. Pflanze.*

*सुदण्ड m. *eine Calamus-Art.*

*सुदण्डिका f. *eine best. Pflanze.*

सुदत्त N. pr. 1) m. *a)* eines Sohnes des Çatadhanvan. v. l. सुदात्त. — *b)* eines reichen und freigebigen Mannes, bekannter unter dem Namen Anāthapiṇḍada. — *c)* eines Dorfes Uttamaṅ. 39, N. s. — 2) f. आ einer Gattin Kṛshṇa's.

सुदत्तग्राम m. = सुदत्त 1) *c)* Uttamaṅ. 39.

सुदत्र Adj. *gute Gaben gebend.*

1. सुदत् m. *ein schöner Zahn.* Instr. Sg. so v. a. *durch schöne Zähne.*

2. सुदत् 1) Adj. (f. सुदती) *schöne Zähne habend.* — 2) f. सुदती N. pr. einer Surāṅganā Ind. St. 15,241.

सुदत्त 1) Adj. *a) mit schönen Zähnen versehen.* — *b)* MBh. 8,1765 fehlerhaft für सुदात्त. — 2) m. *a) ein best.* Samādhi Kāraṇḍ. 93,3. Vielleicht fehlerhaft für सुदात्त. — *b) *Schauspieler.* — *c) *N. pr. eines Mannes. — 3) f. आ N. pr. einer Apsaras VP.² 2,82. — 4) *f. ई N. pr. des Weibchens eines Weltelephanten.

*सुदम्भ Adj. *leicht zu bewältigen* als Erklärung von दभ्.

सुदयित Adj. *sehr geliebt, — am Herzen liegend.*

सुदरिद्र Adj. *sehr arm.*

सुदर्पण Adj. *mit einem schönen Spiegel versehen, schön spiegelnd* Kathās. 53,91.

*सुदर्भा f. *eine Schilf-Art.*

सुदर्श Adj. 1) *leicht zu erblicken, sich Jmds* (Gen.) *Augen nicht entziehend.* Compar. °तर, Nom. abstr. सुदर्शता f. Hemādri 1,333,16. — 2) *lieblich anzusehen, ein angenehmes Aussehen habend.*

सुदर्शक m. *ein best.* Samādhi Kāraṇḍ. 93,3.

सुदर्शन 1) Adj. (f. आ) *a) leicht zu erblicken, — zu schauen für* (Instr.). — *b) lieblich anzusehen, ein angenehmes Aussehen habend, schön, prächtig* Hemādri 1,333,18. — 2) m. *a) *Geier (gut sehend).*

— *b*) **Fisch* Buâvapr. 2,4. — *c*) *eine best. Composition* S. S. S. 166. — *d*) N. pr. α) eines Sohnes des Feuergottes und der Sudarçanâ. — β) eines Vidjâdhara. — γ) eines Schlangendämons. — δ) Pl. einer Gruppe von Göttern. — ε) eines Buddha. — ζ) *eines buddh. Patriarchen. — η) *bei den Gaina eines der 9 weissen Bala. — ϑ) verschiedener Fürsten und anderer Personen. °सूरि Burnell, T. — ι) eines Gambû-Baumes. — ϰ) eines Berges Kâraṇḍ. 91,17. — λ) eines Dvîpa. — 3) m. n. Vishṇu's *Discus* (*die Sonnenscheibe*) Çiç. 14,16. Auch सुदर्शनचक्र n. und सुदर्शनास्त्र n. — 4) f. आ *a*) *eine Nacht in der lichten Hälfte eines Monats.* — *b*) **Befehl.* — *c*) **Cocculus tomentosus* Buâvapr. 1,223. — *d*) **eine Art Branntwein.* — *e*) N. pr. α) einer Tochter Durjodhana's von der Narmadâ. — β) einer Prinzessin. — γ) einer Gandharva-Jungfrau Kâraṇḍ. 4,15. — δ) eines Lotusteiches. — ε) *der Stadt Indra's. — ζ) eines Gambû-Baumes. — 5) f. सुदर्शनी N. pr. der Stadt Indra's. °नगर n. Divjâvad. 220,16. — 6) n. *a*) *ein best. aus vielen Species gemischtes Pulver* Mat. med. 201. Buâvapr. 3,29. — *b*) N. pr. α) *der Stadt Indra's. — β) eines Tîrtha.

सुदर्शनकवच n. (Burnell, T.), सुदर्शनपञ्जरोपनिषद् f. (ebend.), सुदर्शनपाञ्चजन्यप्रतिष्ठा f. (Opp. Cat. 1), सुदर्शनभाष्य n. (ebend.), सुदर्शनमीमांसा f. (ebend.), सुदर्शनविजय m., सुदर्शनशतक n., °टीका f. und °व्याख्या f. (Opp. Cat. 1), सुदर्शनसंहिता f., सुदर्शनसंपात m. (Opp. Cat. 1), सुदर्शनायत्रविधि m. (ebend.), सुदर्शनाराधनक्रम m. (ebend.) und सुदर्शनाष्टक n. (ebend.) Titel.

सुदर्शनीय Adj. *leicht zu schauen.*

सुदर्शिनी f. N. pr. eines Lotusteiches.

*सुदल 1) m. *a*) *Pterospermum suberifolium.* — *b*) *eine best. Schlingpflanze,* = नीरमोरट. — 2) f. आ *a*) *Rosa glandulifera.* — *b*) *Glycine debilis.*

सुदशन Adj. (f. आ) *schöne Zähne habend.*

सुदशार्ह्ककुल Adj. *aus einem Geschlecht stammend, das zu einem schönen Lebensschicksal berechtigt,* und zugleich *aus dem edlen Geschlecht der* Daçârha *stammend* Kathâs. 107,46.

सुदा Adj. *viel —, gern gebend.*

*सुदातर् Nom. ag. *reichlich spendend* Sâj. zu RV. 8,78,4.

सुदातु Adj. *leicht theilbar.*

सुदान n. *eine schöne —, reichliche Spende.*

सुदानु Adj. (f. eben so) *reichlich träufelnd, strotzend, mit vollen Händen austheilend.*

सुदात्त 1) Adj. *wohl gezähmt* (Pferde) MBh. 8,38, 10. — 2) m. *a*) **ein* Pratjekabuddha. — *b*) *ein best.* Samâdhi, wenn Kâraṇḍ. 93,8 so st. सुदत्त zu lesen ist. — *c*) N. pr. eines Sohnes des Çatadhanvan Hariv. 1,38,6.

सुदात्तसेन m. N. pr. eines Arztes.

सुदाम 1) m. N. pr. *a*) Pl. eines Volkes. — *b*) eines Hirten im Gefolge Kṛshṇa's. — 2) f. आ N. pr. *a*) einer der Mütter im Gefolge Skanda's. — *b*) eines Flusses.

सुदामन् 1) Adj. *gern —, reichlich gebend* RV. — 2) m. *a*) **Wolke.* — *b*) **Meer.* — *c*) N. pr. α) eines Gandharva. — β) Pl. eines Volkes. — γ) eines Fürsten von Daçârṇa. — δ) eines Hirten im Gefolge Kṛshṇa's. — ε) eines armen Brahmanen, den Kṛshṇa reich machte. — ζ) eines Kranzwinders. — η) eines Pürsten Kull. zu M. 8,110. Richtig सुदाम्. — ϑ) *des Elephanten Indra's. — ι) eines Berges. — ϰ) eines Flusses.

सुदामन 1) m. N. pr. eines Rathgebers des Ganaka. — 2) n. *eine best. mythische Waffe.*

सुदामिनी f. N. pr. der Gattin Çamîka's.

1.*सुदाय m. *Hochzeitsgeschenk* Comm. zu Harshaḱ. 325,10.

2. सुदाय Adj. *ein schönes Hochzeitsgeschenk gebend.*

1. सुदारु n. *gutes Holz.*

2.*सुदारु m. N. pr. eines Gebirges (*gutes Holz liefernd*).

सुदारुण Adj. (f. आ) *sehr streng, — heftig, überaus schrecklich* MBh. 4,22,59. Chr. 166,19. n. *etwas Schreckliches;* auch wohl *eine best. mythische Waffe.*

*सुदारुमूल m. *Alhagi Maurorum.*

सुदावन् Adj. *gern —, reichlich gebend.*

सुदास् 1) Adj. Subst. *treu verehrend, ein treuer Verehrer.* Compar. °तर. Nach Nir. *freigebig.* — 2) m. N. pr. eines Fürsten der Tṛtsu.

सुदास m. N. pr. 1) Pl. eines Volkes. — 2) verschiedener Fürsten Gâtakam. 31.

सुदि Indecl. ungenau für प्रदि.

सुदिति Adj. in einer Formel (mit Anklang an अदिति) Vaitân. 22,17. सुदीति TS. st. dessen.

सुदिन 1) Adj. (f. आ) *hell, klar* (Tag, Morgen); übertragen *heiter, ungetrübt.* — 2) n. *a*) *klarer Himmel, serenum, ein klarer Tag.* — *b*) *ein guter, glücklicher Tag* Verz. d. B. H. 2,251, Z. 12. v. u. — *c*) *gute Zeit, der liebe Tag.* — *d*) N. pr. eines Tîrtha.

सुदिनता f. Nom. abstr. zu सुदिन *ein klarer Tag.*

सुदिनत्व n. *serenitas,* übertr. *Glückszeit.*

*सुदिनाय्, °यते *sich aufklären, heiter werden.*

*सुदिनाक n. *ein heiterer Tag.*

सुदिव् Adj. *schön leuchtend.*

सुदिव n. *ein schöner Tag.* Angeblich auch Adj. = शोभनं दिवास्य.

सुदिवस n. *ein schöner, heiterer Tag.*

सुदिवा Adv. *ein glücklicher Tag* Kâç. 1,47.

सुदिवातण्डि m. N. pr. eines Ṛshi.

सुदिष्ट Adj. *wohl geglättet, blank, scharf* (Zähne).

सुदीक्षा f. *schöne Weihe,* unter den Namen der Lakshmî Vishṇus. 99,5. = यज्ञाधिकारसिद्धि Comm.

1. सुदीति f. *schönes —, helles Flammen.*

2. सुदीति 1) Adj. *flammend, glänzend* TS. 4,4,1,2. In übertragener Bed. so v. a. *glanzreich, ausgezeichnet;* man könnte aber auch सुधीति vermuthen. — 2) m. N. pr. eines Mannes.

सुदीदिति Adj. = 2. सुदीति 1).

सुदीप्त Adj. *hell flammend* Mund. Up. 2,1,1.

सुदीर्घ 1) Adj. *sehr lang* (räumlich und zeitlich). — 2) *f. आ *eine Gurkenart.*

*सुदीर्घघर्मा f. *eine best. Pflanze.*

*सुदीर्घफलका f. *eine Art Solanum.*

*सुदीर्घराजीवफला f. *eine Gurkenart.*

सुदुःख 1) Adj. (f. आ) *sehr beschwerlich, überaus schwierig, — zu* (Infin.). °म् Adv. *unter Beschwerden, sehr unbehaglich, — schmerzvoll.* — 2) n. *ein grosses Leid.*

सुदुःखारोहण Adj. *sehr schwer zu besteigen* R. ed. Bomb. 3,73,32.

सुदुःखित Adj. *sehr betrübt, — unglücklich* 46, 22. 48,8. 66,12. 77,1. MBh. 5,176,23.

सुदुकूल Adj. *aus sehr feinem Zeug bereitet.*

सुदुघ 1 .Adj. (f. आ) *gut milchend* (Kuh), überh. *nährend, viel gewährend.* — 2) f. आ *eine gute Milchkuh.*

सुदुराधर्ष Adj). (f. आ) 1) *ganz unerträglich.* — 2) *dem sehr schwer beizukommen ist, unerreichbar* R. ed. Bomb. 4,13,20. 29.

सुदुरावर्त Adj. *sehr schwer von einer Meinung abzubringen* MBh. 12,19,23.

सुदुरासद Adj. *dem schwer beizukommen ist, unnahbar für* (Gen.).

सुदुरुक्ति f. *sehr harte Worte.*

सुदुर्गम Adj. *sehr schwer zugänglich, — zu passiren* MBh. 3,158,34. R. ed. Bomb. 4,43,25.

सुदुर्गम्य Adj. dass. R. 7,20,21.

सुदुर्जय 1) Adj. *a*) *sehr schwer zu besiegen, — zu bewältigen.* — *b*) *sehr schwer zu ersiegen, — zu erlangen.* — 2) m. *a*) *eine best. Truppenaufstellung.* — *b*) N. pr. α) eines Sohnes des Suvîra. — β) *eines Brahmanen. — 3) f. आ *eine der zehn Bo-*

dhisattva-*Stufen* J. R. A. S. 8,4.

सुदुर्जर Adj. *sehr schwer zu verdauen* MBh. 7, 135,27.

सुदुर्ज्ञेय Adj. *sehr schwer zu erkennen, — kennen zu lernen.*

सुदुर्दर्श Adj. *sehr schwer zu sehen, — anzusehen, — anzublicken, für's Auge unerträglich* MBh. 10, 8,137.

सुदुर्दृश Adj. dass.

सुदुर्निरीक्षण Adj. *sehr schwer anzuschauen* Bhâg. P. 10,39,7.

सुदुर्बल Adj. *überaus schwach.*

सुदुर्बुद्धि Adj. *sehr einfältig, — thöricht.*

सुदुर्भग Adj. (f. आ) *sehr unglücklich.*

सुदुर्भिद् Adj. *sehr schwer zu sprengen.*

सुदुर्मति Adj. *sehr thöricht* oder *— übelgesinnt.*

सुदुर्मनस् Adj. *sehr kleinmüthig, — betrübt* 94,13.

सुदुर्मर्ष Adj. (f. आ) *in hohem Grade unerträglich* Bhâg. P. 8,11,18.

सुदुर्लभ Adj. *sehr schwer zu erreichen, — erlangen, sehr schwer zu* (Infin.).

सुदुर्वच Adj. *sehr schwer zu beantworten* MBh. 14,17,1. 19,38. Kâraka 5,5. 6,12 (11).

सुदुर्वचस् n. *ein überaus hartes Wort* Mârk. P. 8, 49.

सुदुर्वह Adj. *sehr schwer zu tragen* Hem. Par. 2,227.

सुदुर्विद् Adj. *sehr schwer zu kennen.*

सुदुर्वेद Adj. dass. R. 4,46,2.

सुदुश्चर Adj. 1) *sehr schwer zu betreten, ganz unzugänglich. — 2) sehr schwer auszuführen.*

सुदुश्चिकित्स Adj. *überaus schwer zu heilen* Bhâg. P. 4,30,38.

सुदुःश्रव Adj. *sehr unangenehm zu hören* Uttarar. 123,3 (166,2).

सुदुष्कर Adj. 1) *sehr schwer zu machen, — zu vollbringen. — 2)* MBh. 10,7,12 fehlerhaft für सुदुस्तर, wie ed. Vardh. liest.

सुदुष्कुल n. *ein sehr niedriges Geschlecht* R. 5, 21,10.

सुदुष्कृत n. *eine sehr grosse Uebelthat, — Sünde.*

सुदुष्ट Adj. *sehr schlimm, — böse* R. Gorr. 2,10,28.

सुदुष्पार Adj. *sehr schwer zu durchdringen, — zu erforschen* Vishṇus. 1,51. Die Erklärung des Comm. ist verkehrt.

सुदुष्प्रसाध्य Adj. *mit dem sehr schwer fertig zu werden ist.*

सुदुष्प्राप Adj. *sehr schwer zu erreichen, — erlangen, sehr unzugänglich* R. ed. Bomb. 4,26,5. Vishṇus. 1,51. v. l.

सुदुष्प्रेक्ष्य Adj. *sehr schwer zu sehen, — zu Gesicht zu bekommen.*

सुदुस्तर Adj. (f. आ) *sehr schwer zu überschreiten, — passiren, — überwinden* MBh. ed. Vardh. 10,7,12.

सुदुस्तार Adj. (f. आ) dass.

सुदुस्त्यज Adj. *sehr schwer aufzugeben, dem man sehr schwer entsagt.*

सुदुःसह Adj. *sehr schwer zu ertragen, ganz unüberwindlich.*

सुदुःस्पर्श Adj. *sehr unangenehm für das Gefühl.*

सुदुह Adj. (f. आ) *sich willig melkend lassend.*

सुदूर 1) Adj. *sehr weit, — entfernt.* दूरात्सुदूरे so v. a. *in der allerweitesten Ferne. — 2)* °म् und सुदूर° Adv. *a) sehr weit* 319,33. *— b) in sehr hohem Grade, ganz und gar, sehr* R. ed. Bomb. 4,30, 12. Daçak. 52,16.

सुदृढ Adj. 1) *sehr fest* 183,31. Uttamak. 67. 68. Auch vom Gedächtniss. Nom. abstr. सुदृढता f. Prab. 13,17. — 2) *gut verschlossen. — 3) heftig, stark, intensiv.* सुदृढम् Adv. MBh. 6,59,61.

*सुदृढत्वचा f. *Gmelina arborea.*

सुदृढकर्म्मवत् Adj. *mit sehr festen Burgen versehen* Hemâdri 1,663,18.

सुदृप्त Adj. *sehr übermüthig* R. 5,14,6. Bhâg. P. 4, 26,13.

सुदृश् 1) Adj. (f. wed. सुदृशी) *a) scharfsichtig. — b) schön aussehend, ansehnlich. — c) schönäugig. — 2)* m. Pl. *eine best. Klasse von Göttern bei den Buddhisten. — 3)* f. *eine Schönäugige, Frau* überh. Spr. 7826. Çiç. 9,35. 46. 13,35. 48. 15,117 (83). Çukas. 1,32.

सुदृशीक Adj. *schön anzusehen, — aussehend.*

सुदृशीकरूप Adj. *schönfarbig.*

सुदृशीकसंदृश् Adj. *einen prächtigen Anblick gewährend.*

सुदृश्य Adj. 1) *leicht zu erblicken, sich den Augen nicht entziehend. — 2) schön anzusehen, hübsch.*

सुदृष्ट 1) Adj. (f. आ) *a) gehörig angesehen.* Acc. mit कर् *gehörig ansehen.* सुदृष्टः क्रियतां लोकः ruft man einem dem Tode Verfallenen zu. *— b) leicht zu sehen.* Compar. °तर Gîtakam. 12,16. — 2) m. Pl. N. pr. eines Volkes MBh. 6,9,51. सुदेष्ण v. l.

सुदृष्टि 1) Adj. *weit —, scharfsichtig* Bâlar. 259, 10. — 2) *m. *Geier.*

सुदेष्ण m. Pl. N. pr. eines Volkes. v. l. सुदेष्ण.

1. सुदेव m. *ein rechter, wirklicher, guter Gott.*

2. सुदेव 1) Adj. *a) die rechten Götter habend, von einem guten Gotte behütet. — b) für die rechten Götter bestimmt. —* 2) m. N. pr. verschiedener Personen. — 3) f. सुदेवा N. pr. verschiedener Frauen.

सुदेवन n. *leidenschaftliches Würfelspiel.*

सुदेवि (metrisch) f. N. pr. der Gattin Nâbhi's.

*सुदेविका f. wohl N. pr.

(सुदेव्य) सुदेवित्व n. *die Schaar der rechten, guten Götter.*

सुदेश m. *ein guter, passender Ort.*

सुदेष्ट m. Pl. N. pr. eines Volkes. सुदृष्ट v. l.

सुदेष्ण N. pr. 1) m. *a)* Pl. eines Volkes MBh. 6, 9,46. *— b)* eines Sohnes des Kṛshṇa. *— c)* eines Adoptivsohns des Asamañgas. v. l. सुदृष्ट. — 2) f. आ der Gemahlin des Fürsten *a)* Bali. *— b)* Virâṭa.

*सुदेष्णु f. N. pr. wohl = सुदेष्णा.

सुदेह m. *ein schöner Körper.*

सुदोग्ध्री Nom. ag. f. *viel Milch gebend* MBh. 1, 99,15.

सुदोघ Adj. (f. आ) *gut milchend,* so v. a. *— spendend.*

सुदोह (Compar. °तर Maitr. S. 1,4,5) und सुदोहन (f. आ) Adj. *sich willig melken lassend.*

*सुध्युपास्य Adj. = सुध्युपास्य *von klugen Leuten zu verehren* P. 1,1,58, Sch.

सुध्यु m. N. pr. eines Sohnes des Kârupâda.

सुध्युत् Adj. *schön leuchtend.*

सुध्युम्न 1) Adj. (f. ई) *schön glänzend. — 2)* m. N. pr. *a)* eines Fürsten. *— b)* des Sohnes eines Manu. *— c)* eines Sohnes des Abhajada.

सुध्योतमन् Adj. *schön glänzend.*

सुध्रविणस् Adj. *reich an Gut, treffliche Habe besitzend.*

*सुध्रष्टर् Nom. ag. *einen guten Einblick habend in* (Gen.) Pat. zu P. 5,4,77.

सुध्रु m. *starkes Holz, ein tüchtiger Balken.*

सुध्रिज Adj. (f. आ) *mit schönen Zähnen versehen.*

सुधन्वन् 1) Adj. *sehr reich.* — 2) m. N. pr. verschiedener Männer Divjâvad. 441. fgg. (auch °कुमार).

सुधनुस् m. N. pr. eines Sohnes des Kuru und verschiedener anderer Männer.

सुधन्वन् 1) Adj. *einen guten Bogen führend. —* 2) m. *a)* *Bein. α) Vishṇu's. — β) Tvashṭar's oder Viçvakarman's. — b) eine best. Mischlingskaste: der Sohn eines ausgestossenen* Vaiçja. *— c)* N. pr. verschiedener Personen Çiç. 17,8.

सुधन्वमाहात्म्य n. Titel Opp. Cat. 1.

सुधय्, °यति *erquicken.* v. l. स्वधय्.

*सुधर् m. N. pr. eines Arhant der Buddhisten.

1. सुधर्म m. *das gute Recht, Gerechtigkeit.*

2. सुधर्म 1) *Adj. *Gerechtigkeit übend, wo Gerech-*

tigkeit geübt wird. — 2) m. N. pr. *a*) eines Mannes. — *b*) eines Mahâbrahman. — *c*) eines Fürsten der Kiṁnara. — *d*) eines Palastes Kâuṣâp. (A.) 16. — 3) f. आ *a*) *die Versammlungshalle der Götter* Vâsav. 244,1. Divjâvad. 220,7. Gâtakam. 6. — *b*) N. pr. der Gattin Mâtali's. — 4) *f. ई = 3) *a*).

सुधर्मन् 1) Adj. *a*) *wohl stützend,* — *wahrend* in einer Formel. — *b*) *Gerechtigkeit übend.* — 2) m. *a*) *die Versammlungshalle der Götter* Daçak. 7,19. — *b*) *= कुटुम्बिन्. — *c*) N. pr. α) eines zu den Viçve Devâs gezählten Wesens. — β) Pl. verschiedener Göttersippen unter verschiedenen Manu. — γ) verschiedener Fürsten. — δ) eines Gaṇâdhipa (Kevalin) der Gaina Vardhamânak. 1,41. Hem. Par. 2,41. 51. Auch सुधर्मस्वामिन् 43. fgg. 4,56.

सुधर्मिता f. *umschreibende Bezeichnung eines Dinges durch Angabe seiner Merkmale* Comm. zu Vâsav. 4.

सुधर्मिन् m. fehlerhaft für सुधर्मन् 2) *a*).

सुधर्मिष्ठ Adj. (f. आ) *seinen Pflichten genau nachkommend.*

1. सुधी f. *Wohlbefinden, Behagen.* Nach Sâj. *der Himmel.*

2. सुधा f. 1) *der Trank der Götter, Nektar.* — 2) *Milch.* Auch Pl. — 3) *Kalk, stucco.* — 4) **Backstein.* — 5) **Wasser, Saft.* — 6) **Honig.* — 7) **Blitz.* — 8) **die Erde* Gal. — 9) *Euphorbia antiquorum* oder *eine andere Species* Karaka 7,10. — 10) **Sanseviera Roxburghiana.* — 11) **Glycine debilis.* — 12) **Myrobalane.* — 13) *ein best. Metrum.* — 14) N. pr. der Gattin eines Rudra. — Vgl. Zach. Beitr.

सुधांशु m. 1) *der Mond.* — 2) **Kampfer.* °तैल n. *Kampferöl.*

*सुधांशुभ n. und *सुधांशुरत्न n. *Perle* Râǵan. 13, 153 nebst Note.

*सुधाकण्ठ m. *der indische Kuckuck.*

सुधाकर m. 1) *die Fundgrube des Nektars* Naish. 3,80. — 2) *der Mond* ebend. und Vikramâṅkak. 14, 23. — 3) Titel eines Commentars Opp. Cat. 1. — 4) N. pr. *a*) eines Verfassers von Gebeten bei den Tântrika. — *b*) eines Grammatikers.

सुधाकरता f. Nom. abstr. zu सुधाकर *Mond* Kâuṣâp. (A.) 5.

सुधाकार m. *Tüncher.*

सुधाकिर Adj. *Nektar träufelnd.*

*सुधाङ्ग m. *der Mond.*

*सुधाङ्गविन् m. *Tüncher.*

सुधाचिप्पणी f. Titel eines *Commentars* Burnell, T.

सुधात Adj. *gut gereinigt.*

सुधातर Nom. ag. *ein guter Ordner* u. s. w.

सुधातु Adj. 1) *wohlgelegen.* — 2) etwa *wohlgegründet,* so v. a. *wohlhabend.*

सुधातुदक्षिण Adj. etwa *derjenige, bei welchem der Opferlohn die richtige Stätte findet,* d. h. *wohl angebracht ist.* Nach dem Comm. *der edles Metall als Opferlohn erhält.*

सुधादीधिति m. *der Mond* Bâlar. 66,16.

सुधाद्रव, °वति *weiss wie Tünche erscheinen.*

सुधाद्रव m. *Tünche.*

सुधाधवल Adj. (f. आ) 1) *weiss getüncht* Vâsav. 110,1. 216,4. — 2) *weiss wie Kalk* Kâd. 261,10 (425, 2). सुधाशशाङ्कधवल *weiss wie Kalk oder der Mond* Varâh. Bṛh. S. 28,15.

सुधाधवलित Adj. 1) = सुधाधवल 1) Hemâdri 1, 657,5. Weber, Kṛshṇaǵ. 278. Halâj. 2,139. Kull. zu M. 7,76. — 2) = सुधाधवल 2) J. A. O. S. 6,543,3.

सुधाधामन् m. *der Mond* Vṛshabh. 2.

*सुधाधार m. *der Mond.*

सुधाधारा f. *Nektarstrom.*

सुधाधौत Adj. *weiss getüncht* Kathâs. 11,31.

सुधानन्दसूरि m. N. pr. eines Mannes.

सुधानिधि m. 1) **der Mond.* — 2) Titel verschiedener Werke.

सुधान्धस् m. *ein Gott* Pârçvan. 3,176.

*सुधापाणि m. Bein. Dhanvantari's.

सुधापूर m. *Nektarstrom* Pañkat. 46,16.

सुधाभित्ति f. *eine weiss getünchte Wand.*

सुधाभुज् m. *ein Gott* Kâçikh. 50,105. 115.

*सुधाभृति m. 1) *der Mond.* — 2) *Opfer.*

सुधाभोजिन् m. *ein Gott* Bâlar. 92,2.

सुधामन् m. N. pr. 1) verschiedener Ṛshi VP². 3,10. fgg. — 2) Pl. einer Klasse von Göttern unter dem 10ten Manu. — 3) eines Sohnes des Ghṛtapṛshṭha Bhâg. P. 5,20,21. — 4) eines Berges.

सुधामय Adj. (f. ई) 1) *aus Nektar bestehend, Nektar enthaltend.* — 2) **getüncht.*

*सुधामित्र m. N. pr. eines Mannes.

सुधामुखी f. N. pr. einer Apsaras.

सुधामृत n. *Nektar* 102,6. VP. 2,12,6. 13.

सुधामृतमय Adj. (f. ई) *aus Nektar bestehend* VP. 2,12,12.

*सुधामोदक m. *Tabaschir.*

सुधाय m. *Wohlbefinden, Behagen.* Vgl. jedoch Weber in Ind. St. 13,97.

*सुधायुक m. N. pr. eines Mannes. Pl. *seine Nachkommen.*

सुधायोनि m. Bein. *des Mondes.*

1. सुधार Adj. *in schönem Strahl fliessend.*

2. सुधार Adj. *scharfschneidig, scharf gespitzt* (Pfeil) MBh. 8,90,54.

सुधारश्मि m. *der Mond* Vṛshabh. 47.

1. सुधारस m. 1) *Nektarsaft.* — 2) *Milch.*

2. सुधारस Adj. *wie Nektar schmeckend.* Nom. abstr. °त्व n. Naish. 7,50.

सुधारसमय Adj. (f. ई) *aus Nektar bestehend, N. enthaltend.*

सुधारिन् Adj. etwa *fest an Etwas haltend, die Gesetze beobachtend* MBh. 13,102,37.

सुधावदात 1) Adj. (f. आ) *a*) *weiss getüncht* MBh. 5,47,4. R. 4,33,10. — *b*) *weiss wie Kalk* MBh. 13, 14,173. — 2) m. N. pr. eines Berges Divjâvad. 107,27.

सुधावत् m. 1) *N. pr. eines Mannes. — 2) Pl. Bez. *bestimmter Manen* MBh. 2,8,30. स्वधावत् v. l.

सुधावर्ति f. *Augensalbe von Nektar* Hem. Par. 1,135.

सुधावर्ष n. *Nektarregen* Kathâs. 44,21.

सुधावर्षिन् 1) Adj. *Nektar regnend* Hem. Par. 1, 135, v. l. — 2) *m. N. pr. eines Buddha.

सुधावास 1) m. Bein. *des Mondes.* — 2) *f. आ *eine Gurkenart.*

सुधाशुभ्र Adj. *weiss getüncht* Spr. 7106.

सुधासंग्रह m. Titel eines Werkes.

सुधासव m. *ein best. kosmetisches Mittel.*

1. सुधासार (2. सुधा + सार) m. Titel eines Commentars Burnell, T.

2. सुधासार (2. सुधा + आसार) m. *Nektarregen* Kathâs. 26,32. 38,125. 100,42.

सुधासित Adj. 1) *weiss getüncht.* — 2) *weiss wie Kalk.* Nom. abstr. °ता f.

सुधासिन्धु m. *das Nektarmeer.*

*सुधासू m. *der Mond.*

सुधासूक m. N. pr. eines Fürsten VP². 4,96.

सुधासूति m. 1) *der Mond* Kâd. 228,21 (376,4). — 2) **Opfer.* — 3) **Lotusblüthe.*

सुधासेक m. *Besprengung mit Nektar* Kathâs. 121,238.

सुधास्यन्दिन् Adj. *Nektar träufelnd* Viddhaç. 57,16.

*सुधास्रवा f. 1) *Zäpfchen im Halse.* Auch fehlerhaft सुधाश्रवा geschrieben. — 2) *ein best. kleiner Strauch.*

*सुधाकर, सुधाकर्तर und *सुधाकृत् m. Bein. Garuḍa's.

*सुधाकूद m. *Nektarteich* Kathâs. 26,69.

*सुधि Adj. n. zu 2. सुधी.

1. सुधित Adj. 1) *wohlgeordnet, gut eingerichtet.* — 2) *wohl befestigt.* — 3) *bereit, aufgetragen.* — 4) *festgesetzt, bestimmt, beabsichtigt.* — 5) *gut auf-*

genommen, wohlgepflegt, wohlgesättigt. — 6) wohl *gut gestimmt, zugethan.*

2. सुधित Adj. *nektarähnlich.*

*सुधिति m. f. = स्वधिति *Messer.*

1. सुधी f. *ein guter Verstand, Klugheit.*

2. सुधी 1) Adj. *a) von guten, frommen Gedanken erfüllt.* — *b) klug, verständig;* m. *ein kluger Mann.* — 2) m. Pl. *eine best. Gruppe von Göttern im 4ten* Manvantara.

3. सुधी Adv. mit कर् *in Nektar verwandeln* Naish. 1,99.

सुधीचन्द्रिका f. Titel eines Werkes Opp. Cat. 1.

सुधीन्द्रयति m. N. pr. eines Autors Burnell., T.

सुधीमयूख m. Titel eines Werkes Opp. Cat. 1.

सुधीर Adj. *sehr beherzt.*

*सुधीवन् Adj.

सुधीवाद् m., सुधीविलोचन n. und °नार Titel von Werken Opp. Cat. 1.

सुधुर् und सुधुर Adj. *gut unter dem Joch* (des Streitwagens) *gehend;* m. *ein gutes Wagenpferd.*

*सुधूपक m. *das Harz der Pinus longifolia.*

*सुधूप्य und *सुधूम्य m. *ein best. Parfum* Râǵan. 12,89.

सुधूम्रवर्णा f. *eine der 7 Zungen des Feuers* Gṛihjâs. 1,14.

सुधृत् m. N. pr. eines Sohnes des Mahâvîrja.

सुधृत Adj. *sehr anhaltend.*

सुधृति m. N. pr. verschiedener Fürsten.

सुधृष्टम Adj. *sehr muthig.*

सुधोदय m. Titel eines Werkes.

सुधोद्गार m. *eine Nektarfluth.* Davon Adj. °मय *darin bestehend* Naish. 7,32.

*सुधोद्भव 1) m. Bein. Dhanvantari's. — 2) f. आ *Terminalia Chebula.*

सुधौत Adj. *gut gereinigt, schön blank gemacht* MBh. 4,48,17.

1. सुनक्षत्र n. *ein gutes Sternbild.*

2. सुनक्षत्र 1) *Adj. *unter einem guten Sternbild geboren* u. s. w. — 2) m. N. pr. verschiedener Männer. — 3) f. आ *a) die zweite Nacht im* Karmamâsa. — *b)* N. pr. einer der Mütter im Gefolge Skanda's.

*सुनत् Adj. Pat. zu P. 6,4,40.

सुनत Adj. *sehr tief herabhängend* Pat. zu P. 2, 1,1, Vârtt. 27 und zu P. 2,2,24, Vârtt. 1.

सुनति m. N. pr. eines Daitja. सुमति v. l.

सुनन्द 1) m. *a) ein Palast von bestimmter Form.* — *b)* N. pr. α) eines Devaputra. — β) verschiedener Männer. — 2) f. आ *a) *Aristolochia indica.* — *b) *Gallenstein des Rindes.* — *c) *Weib.* — *d) *Bein. der Umâ.* — *e) eine best.* Tithi Garga im Comm. zu Vaâh. Bṛh. S. 99,1. — *f)* N. pr. α) verschiedener Personen Hem. Par. 12,10. — β) eines Flusses. — 3) n. N. pr. einer von Tvashṭar verfertigten Keule.

सुनन्दन 1) m. N. pr. verschiedener Personen. — 2) *f. ई N. pr. eines Flusses. — 3) n. *der 12te* Muhûrta.

सुनन्दिनी f. 1) *eine best. Pflanze mit wohlriechenden Blättern.* — 2) *ein best. Metrum.*

सुनक्षा f. συναφή, *eine best. Constellation, wenn nämlich einer der Planeten* (mit Ausnahme der Sonne) *in der zweiten Stelle steht, während der Mond sich in der ersten befindet.*

1. सुनय m. *kluges Benehmen, Klugheit.*

2. सुनय 1) *Adj. *sich klug benehmend.* — 2) m. N. pr. *a)* Pl. eines Volkes. — *b)* verschiedener Personen.

*सुनयक 1) m. *ein guter Führer.* — 2) f. °यिका *eine gute Führerin.*

*सुनयकश्री m. N. pr. eines Mannes.

सुनयन 1) Adj. (f. आ) *schönäugig.* — 2) *m. *Antilope.* — 3) f. आ *eine Schönäugige* Râǵan. 18,3.

सुनयशालिन् Adj. *klug, verständig* Mudrâr. 34,9 (39,7).

*सुनयश्री und *°मित्र m. N. pr. zweier Männer.

सुनस 1) Adj. *mit einer schönen Nase versehen.* — 2) f. आ N. pr. eines Flusses.

सुनक्र m. N. pr. eines Sohnes des Gâhnu. सुमक्र v. l.

*सुनाकुत oder *सुनाकृत m. *Curcuma Zerumbet.*

*सुनाग m. N. pr. anzunehmen für सौनाग.

सुनाट्य n. *ein hübscher Tanz* Hariv. 8575.

सुनाथ Adj. *eine gute Zuflucht habend* AV.

सुनाद् Adj. *schön klingend* S. S. S. 198,20.

*सुनादक m. *Muschel* Râǵan. 13,122.

सुनाभ 1) Adj. *a) mit einer schönen Nabe versehen,* — *b) mit einem schönen Mitteltheil* —, *mit einer schönen Griffstelle versehen* (ein Bogen). — 2) m. *a) ein best. über Waffen gesprochener Zauberspruch.* — *b)* N. pr. α) eines Rathgebers des Varuṇa. — β) eines Sohnes des Dhṛtarâshṭra. — γ) eines Bruders des Vaǵranâbha. — δ) eines Berges. — 3) (wohl n.) *Rad, Discus.*

सुनाभक m. = सुनाभ 2) *a).*

सुनाभि Adj. *mit einer guten Nabe versehen.*

सुनाभ्य Adj. dass. v. l. सुनाभ.

सुनामद्वादशी f. *ein best. zwölfter Tag.*

सुनामधेय Adj. *einen guten Namen führend* Hemâdri 1,585,14.

सुनामन् 1) Adj. dass. — 2) m. N. pr. *a)* eines Wesens im Gefolge Skanda's. — *b)* eines Daitja. v. l. सुमनस्. — *c)* verschiedener Männer. — 3) f. सुनाम्नी N. pr. einer Gattin Vasudeva's.

*सुनार m. 1) *Hundemilch.* — 2) *Schlangenei.* — 3) *Sperling.* — सुनारफणिकारी Ind. St. 8,165 fehlerhaft für पुना रेफनकारी.

*सुनाल n. *ein Andropogon* Râǵan. 12,151. Buâvapr. 1,193.

*सुनालक m. *Agati grandiflora.*

सुनास Adj. (f. आ) *eine schöne Nase habend.*

सुनासाक्षिभ्रुव Adj. *mit schöner Nase, schönen Augen und schönen Brauen versehen.*

सुनासीर m. spätere Schreibart für शुना°.

सुनिक m. N. pr. eines Ministers des Ripuṁǵaja. शुनक v. l.

सुनिकृष्ट Adj. (f. आ) *sehr niedrig, — gemein.*

*सुनिखात Adj. *tief gegraben.*

सुनिखिलम् Adv. *vollständig.*

सुनियक्ष Adj. *leicht zu bändigen, — im Zaume zu halten* Çiç. 2,88.

सुनितम्बिनी Adj. f. καλλίπυγος.

सुनिद्र Adj. *gut schlafend.*

सुनिधि m. *eine gute Stätte.*

सुनिनद् 1) Adj. *wohlklingend.* — 2) *geräuschvoll.* Nur °म् Adv. Pr. P. 110.

सुनिभृतम् Adv. *ganz im Geheimen.*

*सुनिमय Adj. etwa *leicht zu vertauschen.*

सुनियत् f. Hariv. 2,22,16 nach Nilak. = शोभना विधा.

सुनियत Adj. 1) *fest zusammengelegt* R. ed. Bomb. 4,16,20. — 2) *der sich gut zügelt.* वाचा Instr. so v. a. *die Rede unterdrückend.*

सुनियम Adj. Hariv. 4139 fehlerhaft; vgl. सुनियत्.

सुनियुक्त Adj. *schön hergerichtet, — gebaut* R. ed. Bomb. 4,25,24. Vgl. सुनिर्युक्त.

सुनिरेक Adj. *leicht hinauszutreiben.*

सुनिर्दष्ट Adj. *der nach einem Klystier gut purgirt hat* Kâraka 8,1.

सुनिर्दृषित Adj. *gut untersucht, — erwogen.*

सुनिर्दृक्षण n. *ein gutes Ausleerungsmittel.*

सुनिर्गत Adj. (f. आ) *schön hervorgekommen aus* (Abl.) Mahâvîraḱ. 6,17.

सुनिर्घृण Adj. *überaus grausam* MBh. 10,8,137.

सुनिर्णिक्त Adj. 1) *vollkommen weggewaschen* (Sünde). — 2) *schön blank* Hemâdri 1,438,12.

सुनिर्भक्त Adj. *vollkommen ausgeschlossen,* — *von* (Abl.) Çat. Br. 1,9,2,35.

सुनिर्मथ m. *richtige Ausreibung* (des Feuers).

सुनिर्मल Adj. (f. आ) *überaus —, vollkommen*

rein 137,25. Mṛkkh. 91,5.

सुनिर्मित m. N. pr. eines Devaputra.

*सुनिर्यासा f. *Odina Wodier* Bhâvapr. 1,234. Madanav. 60,18.

सुनिर्युक्त Adj. *schön hergerichtet, — erbaut* Hariv. 4643. Vgl. सुनियुक्त.

सुनिर्लज्ज Adj. (f. आ) *überaus unverschämt* R. ed. Bomb. 2,18,19.

सुनिर्विण्ण Adj. *an Allem verzagend* Mârk. P. 123,22. Bhâg. P. 8,7,7.

सुनिर्वृत Adj. (f. आ) *ganz unbesorgt* 42,32.

सुनिर्वृत्त Adj. (f. आ) fehlerhaft für सुनिर्वृत MBu. 1,775; vgl. Chr. 42,32.

सुनिविष्ट Adj. 1) *gut aufgestellt* (Wächter) R. 5, 49,14. — 2) *gut besetzt —, gut versehen mit* (Instr.) R. Gorr. 2,109,21. — 3) *hübsch verziert* R. ed. Bomb. 4,25,23.

सुनिशित Adj. *gut gewetzt, — geschärft.*

1. सुनिश्चय m. *ein fester Entschluss.*

2. सुनिश्चय Adj. (f. आ) *vollkommene Gewissheit über Etwas habend.* °म् Adv. *ganz bestimmt, durchaus* Hariv. 7211.

सुनिश्चल Adj. *ganz unbeweglich.*

सुनिश्चित 1) Adj. *a) fest entschlossen. — b) fest beschlossen, — ausgemacht, — gestellt, — stehend* 213,1. °म् Adv. *ganz sicher.* — 2) *m. *ein* Buddha.

सुनिश्चितपुर n. N. pr. einer *Stadt.*

सुनिषण्ण und °क (*m.) n. *Marsilea quadrifolia* Bhâvapr. 4,77. Kâraka 6,20.

सुनिष्क Adj. *mit schönem Halsschmuck versehen.*

सुनिष्कृत n. *eine vorzügliche Sühne* Bhâg. P. 6,2,10.

सुनिष्टप्त Adj. 1) *stark erwärmt, ganz flüssig gemacht.* — 2) *ganz gar gemacht.*

सुनिष्ठित Adj. *sehr erfahren in* (Loc.). Auch defectiv für सुनिःष्ठित.

सुनिष्ठुर Adj. *sehr rauh, — hart.*

सुनिष्फल Adj. *ganz unnütz* R. ed. Bomb. 2,20,52.

सुनिःष्ठित Adj. *gut zubereitet, ganz vollendet, — fertig.*

सुनिस्त्रिंश m. *ein schönes Schwert.*

सुनिहित Adj. *wohl geborgen* Spr. 6157.

सुनीत 1) Adj. *a) gut geführt, — geleitet. — b) gut ausgeführt. — c) gut gebahnt.* — 2) m. N. pr. eines Fürsten. — 3) n. *gutes, — kluges Benehmen, Klugheit.*

1. सुनीति und सुनीति f. 1) *gute Führung, richtige Leitung.* — 2) *kluges Benehmen, Klugheit.*

2. सुनीति und सुनीति 1) Adj. *gut führend.* — 2) m. N. pr. eines Sohnes des Vidûratha. — 3) f. N. pr. der Mutter Dhruva's.

सुनीथ 1) Adj. *a) gute Leitung gewährend. — b) gute Führung geniessend. — c) *sich gut betragend.* — 2) m. *a) ein best. Spruch* MBu. 1,58,23. — *b) *ein Brahmane.* — *c)* Bein. Çiçupâla's. — *d)* N. pr. α) eines Dânava. — β) verschiedener Männer. — 3) f. सुनीथा N. pr. einer Tochter Mṛtju's.

सुनीथकन्या f. = सुनीथ 3).

*सुनील 1) m. *Granatbaum.* — 2) f. आ *a) gemeiner Flachs. — b) ein best. Gras,* = चणिका Râgân. 8,147. = जरडी 131. — *c) Clitoria ternatea.* — 3) n. *die Wurzel von Andropogon muricatus.*

*सुनीलक m. 1) *Eclipta prostrata.* — 2) *ein der Terminalia tomentosa ähnlicher Baum.* — 3) *Saphir* Râgân. 13,181.

सुनीहार Adj. *sehr nebelig* 86,5.

*सुनु Adj. n. zu 2. सुनौ.

सुनू s. u. सुलू 2).

सुनृप m. *ein guter Fürst* Vâsav. 270,3.

सुनेतर् m. Bez. eines der 16 Ṛtvig. Sonst उन्नेतर्.

सुनेत्र 1) m. N. pr. *a)* eines Mâraputra. — *b)* eines Sohnes des Vainateja, des 13ten Manu, des Dhṛtarâshṭra und des Suvrata. — *c)* eines Affen. R. ed. Bomb. 4,33,11. — 2) f. आ im Sâṁkhja *eine der 9* Tushti.

*सुनेत्राधिपति m. N. pr. eines Schlangendämons.

सुनेपथ्य Adj. (f. आ) *mit schönem Schauspielercostüm* Sâh. D. 332.

1. सुनौ f. *ein gutes Schiff.*

2. सुनौ Adj. *ein gutes Schiff habend.*

सुन्द् m. 1) Bein. Vishṇu's. — 2) N. pr. *a)* eines Asura. — *b)* eines Affen.

सुन्दर 1) Adj. (f. ई, verdächtig आ) *a) schön, hübsch.* Compar. °तर. — *b) gut, recht.* — *c) edel* (Geschlecht). — 2) m. *a) *Clerodendrum phlomoides.* — *b) ein Palast von bestimmter Form.* — *c) *der Liebesgott.* — *d)* N. pr. α) *eines Schlangendämons. — β) verschiedener Personen. — 3) f. ई *a) eine Schöne, Weib* überh. Auch *Weibchen* (eines Vogels). — *b) ein best. Baum* Vâsav. 261,1. Nach den Lexicographen *Solanum indicum* und *Gelbwurz.* — *c) ein best. Metrum.* — *d)* Titel eines Werkes Opp. Cat. 1. — *e)* N. pr. α) einer Gottheit, = त्रिपुरसुन्दरी. — β) einer Joginî (*Fee*). — γ) einer Apsaras Bâlar. 89,8. — δ) verschiedener Frauen. — 4) n. Titel des 5ten Buches im Râmâjaṇa und Adhjâtmarâmâjaṇa.

सुन्दरक N. pr. 1) m. eines Mannes. — 2) f. °रिका einer Frau.

सुन्दरकाण्ड n. 1) *ein schöner Stengel* Vâsav. 234, 4. — 2) Titel des 5ten Buchs im Râmâjaṇa ebend.

सुन्दरगुरुकाव्य n. Titel eines Kâvja Opp. Cat. 1.

सुन्दरजामातृमुनि m. N. pr. eines Autors.

सुन्दरता f. *Schönheit.*

सुन्दरदेव m. N. pr. verschiedener Autoren.

सुन्दरनन्द् m. N. pr. eines Mannes.

सुन्दरपाण्ड्यदेव m. N. pr. eines *Fürsten.*

सुन्दरपुर n. N. pr. einer *Stadt.* °माहात्म्य n.

सुन्दरबाकुस्तव m. Titel eines Stotra Opp. Cat. 1.

सुन्दरमिश्र m. N. pr. eines Autors Hall in der Einl. zu Daçar. 1.

सुन्दरंमन्य Adj. *sich für schön haltend.*

सुन्दरराज m. N. pr. eines Autors Burnell, T.

सुन्दरलकरी f. Titel Burnell, T.

सुन्दरवंश m. Pl. N. pr. eines Volksstammes.

*सुन्दरवती f. N. pr. eines Flusses.

सुन्दरवर्ण m. N. pr. eines Devaputra.

सुन्दरवीरपाण्ड्य m. N. pr. eines Fürsten.

सुन्दरशुक्ल m. N. pr. eines Autors.

सुन्दरसेन m. N. pr. eines Prinzen.

*सुन्दरुचि m. N. pr. eines Fürsten.

सुन्दरानन्द् m. N. pr. verschiedener Personen.

सुन्दरारण्य n. N. pr. eines *Waldes.* °माहात्म्य n.

सुन्दरिकातीर्थ n. und सुन्दरिकाह्रद m. N. pr. von Tîrtha.

सुन्दरीतापनी und °तापिनी f. Titel einer Upanishad.

सुन्दरीदेवी f. N. pr. einer *Fürstin.*

सुन्दरीभवन n. *ein Tempel der* Sundarî.

सुन्दरीमन्दिर n. *Gynaeceum* Daçak. 38,19.

सुन्दरीशक्तिदान n. Titel eines Werkes.

सुन्दरीस्वयंवर m. Titel eines Kâvja Opp. Cat. 1.

सुन्दरेश्वर m. *eine Form* Çiva's. °स्तोत्र n. Burnell, T.

सुन्दासुरवधू f. Bez. der Tâḍakâ Bâlar. 35,12.

सुन्न m. N. pr. eines Mannes.

सुन्यस्त Adj. (f. आ) *schön hingestreckt, — liegend* R. 5,10,1. 14,28.

सुन्व Adj. in असुन्व.

सुन्वत् 1) Adj. Partic. von 1. सु. — 2) m. *a) der ein* Soma-*Opfer darbringt* Çiç. 14,52. — *b)* N. pr. eines Sohnes des Sumantu.

सुन्वान 1) Adj. s. u. 1. सु. — 2) m. N. pr. = सुन्वत् 2) *b).*

सुपक्व 1) Adj. (f. आ) *a) vollständig gar. — b) ganz reif* (eig. und übertr.). — 2) *m. *eine Mango-Art.*

सुपक्ष Adj. *schön geflügelt.*

सुपक्ष्मन् Adj. *mit schönen Augenbrauen versehen.*

सुपङ्क *guter Lehm.*

सुपट्ट Adj. *mit schönem Gurt versehen* Hemâ-

dri 1,591,13.

सुपठ Adj. (f. आ) *leicht zu lesen, gut lesbar* Naish. 6,77.

*सुपतन Adj. *gut fliegend* als Erklarung von सुपर्ण.

सुपति m. *ein guter Gatte.*

1. सुपत्र n. *das Blatt der Laurus Cassia.*

2. सुपत्र 1) Adj. *a) schöne Flügel habend* Çiç. 12,2. — *b) schön befiedert* (Pfeil) R. 6,36,75. — *c) mit einem schönen Vehikel versehen* Çiç. 12,2. — *d) *schönblätterig.* — 2) m. *a) ein best. mythischer Vogel.* — *b) *Helianthus annuus.* — *c) *eine best. Grasart.* = पल्लिवाक्. — 3) *f. आ *a) Asparagus racemosus.* — *b) Glycine debilis.* — *c) Prosopis spicigera.* — *d) Beta bengalensis* Râgân. 7,131. — *e) eine best. Schlingpflanze,* = रुद्रजटा. — 4) *f. ई *eine best. Pflanze,* = गङ्गापत्री.

*सुपत्रक 1) m. *Moringa pterygosperma.* — 2) f. सुपत्रिका *a) Glycine debilis.* — *b) eine roth färbende Oldenlandia.*

सुपत्रित Adj. *schön mit Federn besteckt* (Pfeil).

सुपत्रिन् Adj. dass. MBh. 1,118,6. R. 6,67,21.

सुपत्नी Adj. f. *einen guten Gatten* oder *Herrn habend.*

सुपथ् m. = सुपथ 1) *a*). Instr. सुपथा VS. 40,16. Çat. Br. 14,8,3,1.

सुपथ 1) m. n. (in der älteren Sprache) *a) guter Pfad, gangbare Strasse.* — *b) der Weg des Rechten.* — 2) m. N. pr. eines Mannes.

*सुपथितर Compar.

सुपथ्य 1) n. *ein gangbarer Pfad.* — 2) *f. सुपथ्या *eine Spinatart.*

सुपद् (*stark सुपाद्) Adj. (f. सुपदी) *schön —, schnellfüssig.*

सुपद n. 1) *ein schönes Wort.* — 2) *das Wort* सु.

सुपद्म 1) m. Titel einer Grammatik. — 2) *f. आ vielleicht *Acorus Calamus.*

सुपद्मधातुपाठ m., सुपद्मपरिशिष्ट n. und सुपद्मसमकरन्द m. Titel von Werken.

सुपन्था m. *ein guter Pfad* Spr. 7434.

सुपप्तनि f. *guter, — rascher Flug.*

सुपयस् Adj. *schönes Wasser habend* Nâgân. 79.

सुपयस्विन् Adj. *sehr milchreich* Hemâdri 1,466,15.

सुपयोधरा Adj. f. *ein schönes Euter habend* Hemâdri 1,710,12.

सुपरमतुरिता f. N. pr. einer buddh. Gottheit.

सुपराक्रम Adj. *überaus mächtig, — gewaltig.*

सुपराच् Adj. (f. °राची) *schön hintereinander folgend* Lâṭj. 8,5,12.

*सुपरि gaṇa संकाशादि.

*सुपरिक m. Hypokoristikon von सुपरिदत्त u. s. w.

सुपरिज्ञात Adj. *gut erkannt* 311,33.

सुपरिणीत Adj. *gut ausgeführt* (कर्मन्) MBh. 3, 207,39.

*सुपरिदत्त m. ein Mannsname.

*सुपरिपूजित Adj. *hoch geehrt.*

सुपरिपूर्ण Adj. 1) **ganz voll.* — 2) *ganz vollzählig* Hemâdri 1,436,2.

सुपरिभाष Adj. (f. आ) etwa *schöne allgemeine Bestimmungen —, schöne Nutzanwendungen enthaltend.*

सुपरिभूत Adj. *stark gedemüthigt, — erniedrigt* Vagrakkh. 34,16.

*सुपरिय m. Hypokoristikon von सुपरिदत्त u. s. w.

सुपरिरक्षित Adj. *gut gehütet* R. 5,37,7.

*सुपरिल m. = सुपरिय.

सुपरिविष्ट Adj. *wohl zugerüstet.*

सुपरिव्राज् m. *ein anständiger Mönch.*

*सुपरिशुद्ध Adj. *sehr rein.*

सुपरिश्रान्त Adj. *sehr erschöpft, — ermüdet.*

सुपरिष्कृत Adj. (f. आ) 1) *gut zubereitet* MBh. 4, 15,7. — 2) *schön geschmückt* MBh. 4,37,14.

सुपरिस्रुत Adj. *gut durchgeseiht* Suçr. 1,178,5.

सुपरिहर Adj. *leicht zu vermeiden* Çaṃk. zu Bâdar. 4,1,7.

सुपरीक्षण n. *genaue Prüfung, — Untersuchung.*

सुपरीक्षित Adj. *genau geprüft, — untersucht.*

सुपरुष Adj. *überaus rauh* (Wind).

सुपरुस् Adj. *mit schönen Knoten versehen* (Pfeil) Çiç. 19,92.

1. सुपर्ण n. *ein schönes Blatt* R. ed. Bomb. 4,5,18.

2. सुपर्ण 1) Adj. (f. ई) *a) schön geflügelt.* — *b) *schöne Blätter habend.* — 2) m. *a) ein best. grosser Vogel, Raubvogel, Adler, Geier.* Bildlich von der *Sonne,* vom *Monde* (daher auch = सोम) und von *Wolken;* Du. von *Sonne* und *Mond.* — *b) ein best. mythischer Vogel,* der mit Garuḍa, dem Vehikel Vishṇu's identificirt wird, Divjâvad. 125,28. — *c)* personificirt als Ṛshi, als Devagandharva und als Asura. — *d) *Ross.* — *e) *Strahl.* — *f) eine best. Truppenaufstellung.* — *g) *Cassia fistula.* — *h)* N. pr. α) eines Sohnes des Antariksha VP². 4,169. v. l. सुवर्ण. — β) eines Berges. — 3) m. n. *ein best. Abschnitt vedischer Verse* (103 an Zahl). — 4) f. सुपर्णा *a) *Lotuspflanze, Lotusteich.* — *b)* N. pr. α) der Mutter Garuḍa's oder des Prâǵâpatja Âruṇi Suparṇeja. — β) eines Flusses VP². 2,154. — 5) f. ई *a) eine bestimmte Personification neben* Kadrû. Auch = गरुडी und Mutter Suparṇa's Suparṇ. 8,1.5. — *b) eine der sieben Zungen des Feuers.* — *c) *Nacht.* — *d) *eine best. Schlingpflanze,* = पलाशी. — *e) *ein best. Arzneistoff,* = रेणुका.

*सुपर्णक 1) m. *a) Alstonia scholaris.* — *b) Cassia fistula.* — 2) f. °र्णिका *a) Glycine debilis.* — *b) Hoya viridiflora.* — *c) Vernonia anthelminthica* Bhâvapr. 1,177. — *d) ein best. Arzneistoff,* = रेणुका.

*सुपर्णककुमार m. Pl. *eine best. Klasse von Göttern bei den* Gaina.

सुपर्णकेतु m. Bein. Vishṇu-Kṛshṇa's Çiç. 20,23.

सुपर्णचित्तिन् und °चित्य Adj. *als Vogel* Suparṇa *geschichtet.*

सुपर्णयातु m. *ein best. Dämon.*

सुपर्णराज m. Bein. Garuḍa's.

सुपर्णसद् Adj. *auf dem Vogel* Suparṇa *sitzend.*

सुपर्णसुवन Adj. *wo die Adler nisten.*

*सुपर्णाख्य m. *Mesua Roxburghii.*

सुपर्णाख्यान n. *die Erzählung vom* Suparṇa Subarn. 1,5.

सुपर्णाध्याय m. Titel eines Werkes.

सुपर्णिन् m. *der Vogel* Garuḍa Divjâvad. 344,6. 345,3.

*सुपर्णीतिनय m. Metron. Garuḍa's.

सुपर्णेय m. angeblich Metron. von Suparṇâ. Vgl. सापर्णेय.

सुपर्यवसित Adj. *glücklich zu Ende geführt.*

सुपर्यवसितार्थ Adj. *vollkommen vertraut mit Etwas.*

सुपर्याप्त Adj. 1) *recht geräumig.* — 2) *sehr reichlich* R. ed. Bomb. 4,28,30. — 3) *einer Sache* (Dat.) *vollkommen gewachsen* R. 6,36,21.

*सुपर्वाशीदत्त m. ein Mannsname.

सुपर्वण Adj. *hoch gefeiert.*

सुपर्वत m. N. pr. eines Sâdhja.

1. सुपर्वन् n. *ein guter Zeitabschnitt* Kâçikh. 60,119. 66,120.

2. सुपर्वन् 1) Adj. *a) mit schönen Gelenken* (Kâçikh. 37,82) oder *Fugen versehen* MBh. 7,26,53. Vâsav. 234,4. — *b) mit schönen Abtheilungen* oder *Büchern versehen* (das Mahâbhârata) Vâsav. 234,4. — *c) hochgefeiert, berühmt.* — 2) m. *a) *Rohr, Bambusrohr.* — *b) *Pfeil.* — *c) *Rauch.* — *d) ein Gott* Kâçikh. 8,67. 43,94. Subhâshitar. 15,18. — *e)* *= पर्वन्. — *f)* N. pr. α) eines zu den Viçve Devâs gezählten *Wesens.* — β) eines Sohnes des 10ten Manu. — γ) eines Sohnes des Antariksha. — δ) eines Lehrers Ind. St. 13,429. 435.

*सुपर्वा f. *weisses* Dûrvâ-*Gras.*

सुपलाषित n. *ein Fliehen zu rechter Zeit.*

सुपलाश Adj. *schön belaubt.*

सुपविँ Adj. *mit guten Radschienen versehen.*

सुपवित्र n. *ein best. Metrum.*

सुपश्चात् Adv. *sehr spät am Abend* Baudh. 2,7,13.

*सुपाकक Adj. (f. °किका).

*सुपाकिनी f. *eine Art Curcuma.*

*सुपाक्य n. *eine Art Salz.*

*सुपाञ्चालक Adj.

सुपाटल m. N. pr. eines Affen R. ed. Bomb. 4, 33,11.

सुपाठक Adj. *gut recitirend* Hemâdri 1,705,5.

सुपाणिँ Adj. 1) *schönhändig.* — 2) *eine geschickte Hand habend.*

सुपाण्डर Adj. *schön weiss* R. 3,57,31.

सुपात्र 1) m. N. pr. eines Mannes. Richtig सुपात्र. — 2) n. *a) ein schönes Gefäss.* — *b) eine* (insbes. zum Empfang einer Gabe) *sehr würdige Person.*

सुपाद् Adj. *schönfüssig* MBu. 5,151,23.

*सुपान Adj. *bequem —, leicht zu trinken.*

सुपानात्र n. Sg. *schöne Getränke und Speisen.*

*सुपामन् m. N. pr. eines Mannes.

सुपारँ 1) Adj. (f. आँ) *a) leicht zu überschreiten.* — *b) leicht zu ertragen.* — *c) leicht vorübergehend.* — *d) glücklich hinüberbringend, zum Erfolg führend.* — 2) m. *eine best. Personification* Gaut. — 3) f. सुपारा *eine der 9 Tushṭi im Sâṁkhja.*

सुपारँत्तत्र Adj. *der sein Gebiet leicht bemeistert.*

सुपारग m. N. pr. eines Schiffsführers Gâtakam. 14. n. N. pr. der von ihm bewohnten Stadt ebend.

सुपारण Adj. *leicht zu studiren.*

1. सुपार्श्व m. *eine schöne Seite, — Rippengegend.*

2. सुपार्श्व 1) Adj. (f. आ) *schöne Seiten —, Seitentheile habend.* — 2) m. *a) *Ficus infectoria.* — *b)* N. pr. α) eines Râkshasa. — β) eines mythischen Vogels, Sohnes des Saṁpâti. — γ) verschiedener Manner, insbes. Fürsten. — δ) *eines Arhant's der Gaina. — ε) eines Berges.

सुपार्श्वक m. 1) *Ficus infectoria* Bhâvapr. 1,231. — 2) N. pr. *a)* eines Sohnes des Kitraka. — *b)* eines Sohnes des Çrutâju. — *c) *eines Arhant's der Gaina.

°सुपालि Adj. *schön versehen mit,* so v. a. *sich auszeichnend durch* Hemâdri 1,445,18.

सुपावँ Adj. *gut sich läuternd* (Soma).

सुपाश Adj. etwa *eine schöne Schlinge führend.*

सुपाशी f. *eine tüchtige Schlinge.*

*सुपिङ्गला f. 1) *Cardiospermum Halicacabum.* — 2) *eine andere Pflanze,* = जीवन्ती.

(सुपित्र्य) सुपित्रिय Adj. *das Väterliche wohl bewahrend* RV.

सुपिधान Adj. (f. आ) *gut verschlossen* MBu. 3, 308,7.

सुपिप्पलँ Adj. (f. आँ) *gute Beeren tragend* Maitr. S. 2,7,12 (92,2).

सुपिशँ Adj. etwa *schmuck.*

*सुपिष्ट m. N. pr. eines Mannes. Pl. *seine Nachkommen.*

*सुपिस् Adj. *gut gehend.*

सुपिहितवत् Adj. *gut verschlossen habend* (die Ohren, Acc.). f. °वती statt des Verbum fin. Spr. 7685.

*सुपीडन n. *starkes Drücken.*

सुपीत 1) m. *der fünfte* Muhûrta. — 2) *n. *a) gelbe Rübe, Daucus Carota.* — *b) gelber Sandel.*

सुपीन Adj *hübsch feist, — dick.*

*सुपीवन् Adj. dass.

सुपीवँस् Adj. dass.

सुपुँ und सुपूँ Adj. *gut läuternd.*

*सुपुंसी Adj. f. *einen guten Mann habend.*

सुपुच्छ Adj. *mit einem schönen* पुच्छ *versehen;* s. पुच्छ 1).

सुपुट 1) Adj. (f. आ) *mit schönen Nasenlöchern versehen* Varâh. Bṛh. S. 68,62. — 2) *m. Bez. zweier Knollengewächse.

सुपुण्य 1) Adj. *ganz vorzüglich, herrlich.* °गन्ध Adj. MBu. 13,102,35. — 2) n. *ein grosses moralisches oder religiöses Verdienst* Spr. 7759. °द् Adj. Paṅkar. 1,6,26.

1. सुपुत्र m. *ein guter Sohn.*

2. सुपुत्रँ 1) Adj. (f. आँ) *treffliche —, viele Kinder habend.* — 2) *n. *die Frucht der Flacourtia cataphracta.*

*सुपुत्रिका f. *eine roth färbende Oldenlandia.*

सुपुर n. *eine schöne Burg* Hariv. 2,93,1.

सुपुरुष m. *eine best. Personification* Gaut.

सुपुरुहूति Adj. *vielfach angerufen.*

सुपुरोधस् m. *ein vorzüglicher Hauspriester* J. A. O. S. 7,32,5.

*सुपुष्कर 1) m. *Kugelamaranth.* — 2) f. आ *Hibiscus mutabilis.*

सुपुष्कल Adj. *sehr reichlich, vielfach.*

सुपुष्ट Adj. *wohlgenährt.*

सुपुष्टिँ f. *gutes Gedeihen.*

1.*सुपुष्प n. 1) *Gewürznelke.* — 2) *die Menses der Frauen.*

2. सुपुष्प 1) Adj. *schöne Blüthen habend* Spr. 7805. — 2) m. *a) *Pterospermum suberifolium.* — *b) *Kugelamaranth* Râǵan. 10,130. — *c) *= रक्तपुष्पक. — *d) *= कैरिट Râǵan. 9,125. — *e)* N. pr. eines mythischen Fürsten Ind. Antiq. 9,178. — 3) *f. आ *a) Anis.* — *b)* wohl *Phlomis zeylanica.* — *c) Clitoria ternatea.* — *d)* = कोशातकी Râǵan. 7,169. — 4) *f. ई *a) Andropogon aciculatus.* — *b) Clitoria ternatea.* — *c) Anis.* — *d) Argyreia speciosa.* — *e) Phlomis zeylanica.* — *f) Musa sapientum.* — *g) eine weiss blühende* Aparâǵitâ Râǵan. 3,76. — 4) *n. *a) Curcuma longa.* — *b) Hibiscus mutabilis.* — *c) Tabernaemontana coronaria.* — *d)* = तूल.

*सुपुष्पक 1) m. *Acacia Sirissa.* — 2) f. सुपुष्पिका *a) Argyreia speciosa* oder *argentea.* — *b) Bignonia suaveolens.* — *c) Anethum Sowa* Râǵan. 4,11.

सुपुष्पित Adj. *mit schönen Blüthen versehen, — geschmückt.* Loc. so v. a. *an einem blumenreichen Orte* R. 5,16,55.

सुपुष्य m. N. pr. eines Buddha.

सुपूँ Adj. s. u. सुपुँ.

सुपूजित Adj. 1) *hoch geehrt, in hohen Ehren stehend, — bei* (Instr.). — 2) *mit grosser Sorgfalt behandelt,* so v. a. *gut gereinigt.*

सुपूत Adj. *wohl geklärt.*

सुपूर 1) Adj. (f. आ) *leicht zu füllen.* — 2) *m. *Citrone* (*voller Kerne*).

*सुपूरक m. 1) *Citrone.* — 2) *Agati grandiflora.*

सुपूर्ण Adj. (f. आ) 1) *ganz voll.* — 2) *schön ausgefüllt,* so v. a. *reich geschmückt mit* (Instr.).

सुपूर्वम् Adv. *sehr früh am Morgen* Baudh. 2,7, 12 (सुपूर्वाम् die Hdschrr.).

सुपूर्वाह्णे Loc. *zeitig am Vormittag* Âpast. Çr. 11,4,1.

सुपूषन् Adj. *speisereich.*

1. सुपेश m. *ein schönes Gewebe.*

2. सुपेश Adj. = सुपेशस्.

सुपेशल Adj. (f. आ) *überaus schön, — reizend, — lieblich* Buâg. P. 10,88,35. 12,6,65.

सुपेशस् Adj. *reich an Schmuck, schön verziert; schön, zierlich.*

सुपोष Adj. *gedeihlich.*

सुप्तँ 1) Adj. s. u. 1. स्वप्. — 2) n. *Schlaf.*

सुप्तक n. *Schlaf.* अलीक° und व्याज° im Acc. mit कर् *sich schlafend stellen.* Vgl. अर्ध°.

*सुप्तघातक Adj. *einen Schlafenden tödtend.*

सुप्तघ्न 1) *Adj. dass. — 2) m. N. pr. eines Râkshasa.

सुप्तच्युत Adj. *im Schlafe herabgefallen.*

सुप्तजन (*m.) *Mitternacht.* Nur °जने रात्रौ zu belegen.

*सुप्तज्ञान n. *Traum.*

सुप्तता f. und सुप्तत्व n. *das Eingeschlafensein —, Taubsein eines Körpertheils.*

सुप्तप्रबुद्ध Adj. *aus dem Schlafe erwacht.*

सुप्तप्रलपित n. *das Sprechen im Schlafe.* Nur Pl.

zu belegen Kâm. Nîtis. 11,65.

सुप्तमान्त्रिन् m. *der 25ste* Kalpa (*Tag* Brahman's).

सुप्तवाक्य n. *das im Schlafe Gesprochene.*

सुप्तविग्रह Adj. etwa *den Schlaf zum Leibe habend, so v. a. als Schlaf erscheinend* (Kṛshṇa).

*सुप्तविज्ञान n. = सुप्तज्ञान.

सुप्तविनिद्रक Adj. *aus dem Schlafe erwachend* Kathâs. 106,56.

सुप्तस्थित Adj. *im Schlafe befindlich, schlafend* 128,5. Kathâs. 52,204.

सुप्ताङ्ग Adj. *dem ein Körpertheil eingeschlafen —, taub geworden ist.* Nom. abstr. °ता f.

सुप्ति f. 1) *Schlaf,* insbes. *ein leiser.* — 2) *Schläfrigkeit.* — 3) *das Eingeschlafensein —, Taubheit eines Körpertheils.* — 4) *= विश्रम्भ wohl so v. a. Sorglosigkeit.

सुप्तिङन्तपरिभाषा f. und सुप्तिङन्तसागरसमुच्चय m. Titel grammatischer Werke Opp. Cat. 1.

सुप्तोत्थित Adj. *aus dem Schlafe erwacht* Ragh. 2,24.

सुप्रकाश Adj. (f. आ) 1) *schön hell.* — 2) *schön sichtbar, deutlich zu sehen.*

सुप्रकीर्णेन्द्रिय Adj. *der seinen Samen reichlich vergossen hat, im Uebermaass den Weibern gehuldigt hat.*

1. सुप्रकेत Adj. 1) *sehr wahrnehmbar, auffallend, merklich, notabilis.* — 2) *aufmerksam.*

2. सुप्रकेत Adj. *wohl bedacht, — merkend.*

सुप्रक्षालित Adj. *gut gewaschen* 42,26. Kâraka 92,17. Vishṇus. 21,1.

*सुप्रख्य m. N. pr. eines Mannes.

सुप्रगमन Adj. *wohl zugänglich.*

सुप्रगुप्त Adj. *wohl verborgen, sehr geheim.*

सुप्रचार Adj. 1) *in richtigen Bahnen wandelnd* (Planeten) Hariv. 2881. In übertragener Bed. 8300. — 2) *schön hervortretend, in aller Pracht erscheinend* MBh. 12,171,15.

सुप्रचेतस् Adj. *sehr verständig.*

सुप्रच्छन्न Adj. *wohl verborgen.*

सुप्रज Adj. (f. आ) = सुप्रजस्. Superl. °तम.

सुप्रजस् Adj. *gute Kinder habend, kinderreich.* Mit Instr. *einen guten Sohn an — habend.* Nom. abstr. सुप्रजस्त्व n.

सुप्रजात Adj. *reich an Nachkommenschaft.*

सुप्रजापति m. *ein guter* Prajâpati (Vishṇu) Vishṇus. 98,15.

सुप्रजावनि Adj. *Kinderreichthum gewährend, — verschaffend.*

सुप्रजावत् Adj. *reichlich mit Kindern verbunden.*

सुप्रजास्त्व n. *Kinderreichthum.*

सुप्रज्ञ Adj. (f. आ) *sehr verständig, — klug* (Person).

सुप्रज्ञान Adj. *leicht zu erkennen, — zu finden* Maitr. S. 4,7,3 (94,17).

1. सुप्रणीति f. *sichere Führung.*

2. सुप्रणीति Adj. 1) *richtig leitend, sicher führend.* — 2) *richtiger Führung folgend* RV. 10,15,11.

सुप्रतर Adj. (f. आ) *leicht zu passiren* (Fluss).

सुप्रतर्क m. *ein gutes Urtheil, richtiger Verstand.*

सुप्रतर्दन m. N. pr. eines Fürsten MBh. 4,56,9.

सुप्रतार Adj. (f. आ) *gut hinüberführend* (Schiff).

सुप्रतिकर Adj. *leicht zu vergelten.*

सुप्रतिगृहीत Adj. *wohl ergriffen.*

सुप्रतिचक्षित Adj. *schön anzusehen.*

सुप्रतिच्छन्नम् Adv. *ganz im Geheimen.*

*सुप्रतिच्छिन्न Adj. *gut vertheilt.*

सुप्रतिज्ञ m. N. pr. eines Dânava.

*सुप्रतिभा f. *Branntwein.*

सुप्रतिम m. N. pr. eines Fürsten.

सुप्रतिवर्मन् m. N. pr. eines Mannes.

सुप्रतिश्रय Adj. *ein gutes Obdach habend.*

सुप्रतिष्ठ 1) Adj. (f. आ) *a) fest stehend* Sâj. zu RV. 10,18,11. — *b) schöne Beine habend.* — 2) m. *a) eine best. Truppenaufstellung.* — *b)* Bez. *des zweiten Monats.* — *c) *ein best.* Samâdhi (buddh.). — 3) f. आ *a) sicherer Grund, feste Stellung.* — *b) ein best. Metrum.* — *c)* N. pr. einer der Mütter im Gefolge Skanda's.

सुप्रतिष्ठान Adj. *sicher —, fest stehend.*

सुप्रतिष्ठापित Adj. *schön aufgestellt* (ein Götterbild) Kathâs. 25,128.

सुप्रतिष्ठित 1) Adj. (f. आ) *a)* = सुप्रतिष्ठान MBh. 4,22,4. — *b) gehörig aufgerichtet.* — *c) ganz und gar enthalten in, — sich vorfindend bei* (Loc.) Spr. 1319, v. l. — *d) gut begründet* (Ruhm) 321,30 (im Prâkrit). — *e) dem es gut ergeht* R. Gorr. 2,101,6. — *f) ein schönes Gestell —,* d. i. *schöne Beine habend* MBh. 5,151,23. R. 5,18,25. — 2) m. *a) *Ficus glomerata.* — *b) ein best.* Samâdhi Kâraṇḍ. 31,15. — *c)* N. pr. eines Devaputra. — 3) f. सुप्रतिष्ठिता N. pr. einer Apsaras VP.² 2,82. — 4) n. N. pr. einer Stadt in Pratishṭhâna.

सुप्रतिष्ठितचरण m. *ein best.* Samâdhi Kâraṇḍ. 77,9.

सुप्रतिष्ठितचारित्र m. N. pr. eines Bodhisattva.

सुप्रतिष्ठितासन m. *ein best.* Samâdhi Kâraṇḍ. 77,16.

सुप्रतीक 1) Adj. (f. आ) *a) wohl aussehend, ansehnlich, schön* Vâsav. 113,1. — *b) ehrlich.* — 2) m. *a)* Bein. α) Çiva's. — β) *des Liebesgottes. — *b)* N. pr. α) eines Jaksha. — β) verschiedener Männer. — γ) eines mythischen Elephanten Vâsav. 113,1. *सुप्रतीकान्वय Adj. Gal. — 3) n. N. pr. eines Teiches Kâçikh. 66,29.

*सुप्रतीकिनी f. *das Weibchen des Elephanten* Supratîka.

सुप्रतीकेश्वर n. Name eines Liṅga Kâçikh. 66,28.

सुप्रतीत 1) Adj. *wohlbekannt.* — 2) m. N. pr. eines Lehrers.

सुप्रतीप m. N. pr. eines Fürsten VP.². 4,168.

सुप्रतूर Adj. (Nomin. °तूस्) *überaus siegreich.*

सुप्रतूर्ति Adj. dass.

सुप्रत्यञ्च् Adj. (f. °ञ्ची) *schön rückwärts gewandt.*

*सुप्रत्यवसित Adj. etwa *glücklich in seine Heimath zurückgekehrt* Kâç. zu P. 6,2,195.

सुप्रत्यूढ (सुप्रत्यूल्ह) Adj. *gehörig zurückgeschoben* Çâṅkh. Çr. 2,8,15.

सुप्रदद् Adj. *sehr freigebig.*

सुप्रदर्श Adj. (f. आ) *einen schönen Anblick gewährend.*

सुप्रदोह Adj. f. *sich willig melken lassend.*

सुप्रधृष्य Adj. *dem man leicht Etwas anhaben kann, dem Angriff sehr ausgesetzt.*

सुप्रनृत्त n. *ein hübscher Tanz* R. ed. Bomb. 4, 28,26.

सुप्रपञ्चक्षीण Adj. *aller Mannichfaltigkeit baar.*

1. सुप्रपाण n. *eine gute Tränke.*

2. सुप्रपाण Adj. *wo sich gut trinken lässt.*

सुप्रबल Adj. *überaus stark, — mächtig* MBh. 8, 44,21.

सुप्रबुद्ध 1) *Adj. *schön erleuchtet* (ein Buddha). — 2) m. N. pr. eines Fürsten der Çâkja.

सुप्रभ 1) Adj. (f. आ) *wohl aussehend, schmuck, hübsch; vorzüglich.* — 2) m. N. pr. *a)* eines Dânava. — *b)* eines Devaputra. — *c)* *eines der 4 weissen Bala bei den Gaina. — *d)* verschiedener Fürsten VP. 2,4,29. — 3) f. आ *a) *Vernonia anthelminthica.* — *b) eine der 7 Zungen des Feuers.* — *c)* N. pr. α) einer der Mütter im Gefolge Skanda's. — β) einer Surâṅganâ Ind. St. 15. — γ) verschiedener Frauen. — δ) einer der 7 Sarasvati. — 4) n. N. pr. eines von Suprabha beherrschten Varsha VP.² 2,194.

सुप्रभदेव m. N. pr. eines Mannes.

सुप्रभपुर n. N. pr. einer *Stadt.*

सुप्रभवदेव m. fehlerhaft für सुप्रभदेव.

सुप्रभात 1) Adj. (f. आ) *vom Morgenroth schön erhellt.* — 2) f. आ N. pr. eines Flusses. — 3) n. *a) ein schöner Morgenanbruch.* — *b) Morgengebet.*

सुप्रभाव m. *grosse Macht, Allmacht* R. ed. Bomb.

4,52,26.

सुप्रभेदप्रतिष्ठातन्त्र n. Titel eines Werkes Burnell, T.

*सुप्रमधु m. N. pr. eines Brahmanen.

*सुप्रमय Adj. *leicht zu messen.*

सुप्रमाण Adj. *von grossem Umfange* Hemâdri 1, 358,15.

सुप्रयस् Adj. *sich gütlich thuend.*

सप्रयाँ Adj. *angenehm zu betreten.*

सुप्रयावन् Adj. *gut fahrend.*

सुप्रयुक्त Adj. 1) *gut geschleudert, — abgeschossen.* — 2) *richtig hergesagt.* — 3) *wohlangelegt* (Betrug).

सुप्रयोग 1) Adj. *a) gut geschleudert, — abgeschossen.* — *b) leicht aufzuführen* (नाटक). — 2) f. आ N. pr. eines Flusses.

*सुप्रलम्भ Adj. *leicht zu hintergehen.*

*सुप्रलाप m. *Beredsamkeit.*

सुप्रवाचन Adj. *preiswürdig, was man gern preist.*

सुप्रवादित Adj. *schön musicirend* Hariv. 11792.

*सुप्रवृक्ण (f. आ) *wohl zerlegt* als Erklärung von ऊर्ज्.

*सुप्रवृक्ति f. als Erklärung von सुवृक्ति.

सुप्रवृत्त Adj. 1) *gut in Ordnung, — functionirend* (Brunnen) MBu. 13,65,4. — 2) *gut verfahrend* Hariv. 3174.

सुप्रवृद्ध Adj. *ganz erwachsen* Hariv. 2,7,16.

सुप्रवेपित Adj. *heftig zitternd* R. ed. Bomb. 3, 52,41.

सुप्रवेश Adj. (f. आ) *einen schönen Eingang habend.*

*सुप्रव्रजित Adj. *wohl umherwandernd.*

सुप्रशंसित Adj. *sehr gerühmt, — berühmt* Pañkar. 1,4,8. 2,26.

सुप्रशस्त Adj. 1) *sehr gelobt, vortrefflich.* — 2) *sehr bekannt, — berühmt.*

सुप्रश्न m. wohl = सुखप्रश्न *eine Erkundigung nach dem Wohlbefinden.*

सुप्रसन्न 1) Adj. (f. आ) *a) ganz klar* (Fluss, Wasser) R. 5,31,3. — *b) ganz heiter, — froh.* — *c) sehr gnädig, — hold.* — 2) *m. Bein. Kubera's.

*सुप्रसन्नक m. *Ocimum pilosum.*

*सुप्रसरा f. v. l. für सुप्रसारा.

*सुप्रसव m. *leichtes Gebären* Sâj. zu ṚV. 10,39,7.

सुप्रसाद 1) Adj. *leicht zu besänftigen, versöhnlich.* — 2) m. *a) *Bein. Çiva's.* — *b)* N. pr. α) eines Wesens im Gefolge Skanda's. — β) eines Asura. — 3) f. आ N. pr. einer der Mütter im Gefolge Skanda's.

सुप्रसादक Adj. = सुप्रसाद MBu. 12,39,1.

सुप्रसाधित Adj. *schön geschmückt* Kathâs. 95,67.

*सुप्रसारा f. *Paederia foetida.*

सुप्रसारित Adj. (f. आ) *weit ausgebreitet* R. 2,36,3.

सुप्रसिद्ध Adj. *wohlbekannt.*

सुप्रसिद्धपदमञ्जरी f. Titel eines Werkes Burnell, T. Opp. Cat. 1.

सुप्रसू Adj. f. *leicht —, gut gebärend, — werfend.*

सुप्रहार m. 1) *ein hübsch ausgeführter Schlag* Hariv. 12007. v. l. संप्रहार. — 2) N. pr. eines Fischers.

सुप्राकार m. *ein schöner Wall.*

सुप्राकृत Adj. (f. आ) *ganz gemein* (Person) MBh. 12,284,27.

सुप्राज्य Adj. *sehr reichlich* R. ed. Bomb. 3,8,13.

सुप्राञ्च् Adj. *hübsch vorwärts gewandt.*

सुप्रात 1) Adj. *eines ganz frühen oder schönen Morgens.* — 2) n. *ein schöner Morgen* Çiç. 11,67.

सुप्रातर् Adv. so v. a. *ein schöner Morgen.*

सुप्रातिवेश्मिक Adj. *einen guten Nachbar habend* Hem. Joc. 1,48 (°वेश्मक fehlerhaft).

सुप्राप Adj. *leicht zu erlangen, — zu haben.*

सुप्राप्य Adj. dass. in अ°.

सुप्रायण Adj. (f. ई) *gut —, angenehm zu beschreiten.* Superl. °तम.

सुप्रावर्ग Adj. *sich sehr hervorthuend.*

सुप्रावर्षी Adj. *sehr aufmerksam, — dienstfertig, — eifrig.*

(सुप्राव्य) सुप्राविश्र Adj. dass.

सुप्रिय 1) Adj. (f. आ) *sehr lieb, — angenehm.* — 2) m. *a) Pyrrhichius.* — *b)* N. pr. eines Gandharva. — 3) f. सुप्रिया N. pr. *a)* einer Apsaras. — *b)* eines Bauermädchens.

सुप्रियात्मन् Adj. *von sehr angenehmer Natur, sehr angenehm* (Wind).

सुप्रीत Adj. (f. आ) 1) *wohl zufrieden mit* (Loc.), *sehr erfreut* R. 2,31,28. Hemâdri 1,270,9. 13. — 2) *sehr lieb.*

*सुप्रीतिकर m. N. pr. eines Fürsten der Kiṁnara.

सुप्रीतियुक्त Adj. (f. आ) *ganz der Freude hingegeben* R. 5,11,20.

सुप्रेतु Adj. *gut gangbar.*

सुप्रोक्षित Adj. *gut besprengt* Vishṇus. 73,25.

सुप्रोढा (Conj.) f. *eine mannbare Jungfrau.*

सुप्लक्ष् m. N. pr. eines Mannes.

सुप्सरस् Adj. *gern schmausend, lecker.*

सुफल und सुफल्ल 1) Adj. (f. सुफला und सुफल्ली) *a) schönfruchtig, fruchtbar* AV. 3,17,8. — *b) mit einer schönen Klinge versehen.* — 2) *m. *a) Feronia elephantum.* — *b) Citrone.* — *c) Pterospermum acerifolium.* — *d) Granatbaum.* — *e) Zizyphus Jujuba.* — *f) Phaseolus Mungo.* — 3) *f. सुफला *a) Momordica mixta.* — *b) Gmelina arborea.* — *c) Weinstock mit röthlichen Trauben.* — *d) Koloquinthengurke* Râǵan. 3,57. — *e) Beninkasa cerifera.* — *f) Musa sapientum* Râǵan. 11,36.

सुफली Adv. mit कर् *von den Hülsen gut reinigen* Âpast. Çr. 1,21,1. Gobh. 4,2,11.

सुफाल und सुफाल m. *eine gute Pflugschar* AV. 3,17,5 = Maitr. S. 2,7,12 (92,1).

सुफुल्ल Adj. *schön blühend, mit schönen Blüthen versehen.*

1.*सुफेन m. *os Sepiae.*

2. सुफेन Adj. (f. आ) *schönschaumig.*

सुबद्ध Adj. (f. ई) 1) *fest gebunden.* — 2) *fest geballt* (Faust).

सुबन्तप्रक्रियासर्वस्व n. Titel eines grammatischen Werkes Opp. Cat. 1.

*सुबन्ध m. *Sesam.*

सुबन्धन n. *ein festes Band.* °विमोचन Adj. als Beiw. Çiva's.

सुबन्धु und सुबन्धु (AV. 14,1,17) 1) Adj. *nahe verbunden, verwandt.* — 2) m. *a) ein guter Freund.* — *b)* N. pr. verschiedener Männer Hem. Par. 8, 446. 9,2.

सुबभ्रु Adj. *dunkelbraun.*

सुबर्हिष्मत् Adj. *eine gute Opferstreu habend.*

सुबल 1) Adj. R. 2,63,31 fehlerhaft für सुबाल. — 2) m. N. pr. *a)* eines mythischen Vogels, Sohnes des Vainateja. — *b)* eines Sohnes des Manu Bhautja. — *c)* eines Fürsten der Gândhâra und anderer Personen Çiç. 15,88 (54).

सुबलवत् Adj. *sehr stark* Pr. P. 134.

सुबहु Adj. (f. सुबह्वी) *sehr viel, — zahlreich.* Adv. *vielfach, sehr oft.*

सुबहुधा Adv. *vielfach, sehr oft, häufig* Hemâdri 1,356,9.

सुबहुशस् Adv. dass.

सुबहुश्रुत Adj. *überaus gelehrt.*

सुबाल 1) Adj. *überaus unerfahren, —, thöricht.* — 2) *m. *ein Gott* (*ein schöner Knabe?*). — 3) n. Titel einer Upanishad.

सुबालक m. N. pr. eines Autors.

सुबालाग्राम m. N. pr. eines *Dorfes.*

सुबालिश Adj. (f. आ) *sehr kindisch, — dumm, — einfältig.*

सुबालोपनिषद् f. Titel einer Upanishad Burnell, T. Opp. Cat. 1.

सुबाहु 1) Adj. *schönarmig* MBu. 5,151,23. — 2) m. N. pr. *a)* eines Schlangendämons. — *b)* eines Wesens im Gefolge Skanda's. — *c)* eines Dânava. — *d)* eines Râkshasa. — *e)* eines Jaksha

VP.² 2,293. — *f*) verschiedener Männer, insbes. Fürsten; auch eines *Bodhisattva. — *g*) eines Affen. — 3) f. N. pr. einer Apsaras.

सुबाङ्कक m. N. pr. eines Jaksha VP.² 2,293.

सुबाङ्कपरिपृच्छा f. Titel eines Werkes.

सुबाङ्कयुक्त m. N. pr. eines Fürsten der Gandharva Kâraṇḍ. 2,21.

सुबाङ्कशत्रु m. Bein. Râma's.

1. सुबीज n *guter Same.*

2.*सुबीज 1) Adj. *guten* oder *viel Samen habend.* — 2) m. *Mohn.*

सुबीभत्स Adj. *sehr ekelhaft, — widerlich, — scheusslich* MBh. 1,2,72.

1. सुबुद्धि f. *guter Verstand.*

2. सुबुद्धि 1) Adj. *verständig, klug* Hemâdri 1,591,3. — 2) m. N. pr. *a*) eines Mâraputra. — *b*) verschiedener Manner Kâmpaka 121. Auch °राय. — *c*) einer Krähe.

सुबुद्धिचन्द्र m. N. pr. eines Mannes.

सुबुद्धिमत् Adj. *sehr verständig, — klug* Kathâs. 49,110.

सुबुध Adj. (f. आ) *wachsam.*

1. सुबोध m. *richtiges Verständniss.*

2. सुबोध 1) Adj. (f. आ) *leicht zu erkennen, leicht verständlich.* °म् Adv. *auf leicht verständliche Weise.* — 2) f. आ Titel verschiedener Werke, insbes. Commentare.

सुबोधनी f. Titel von Commentaren.

सुबोधिनी f. desgl. Burnell, T. Opp. Cat. 1.

सुब्रह्मण्य Adj. *auf den* Subrahmaṇja *bezüglich* u. s. w.

सुब्रह्मण्य 1) Adj. *den Brahmanen sehr hold.* — 2) m. *einer der drei Gehülfen des* Udgâtar. — 3) f. आ *eine von diesem Priester zu sprechende Einladung zum* Soma *an die Götter* 9,126 (Conj.). Auch Bez. *des Priesters* selbst. — 4) n. *a*) *gute Brahmanenschaft.* — *b*) = 3) Hariv. 13221. — *c*) N. pr. einer Oertlichkeit im Süden.

सुब्रह्मण्यसहस्रनामन् n. Titel Burnell, T.

सुब्रह्मण्याचार्य m. N. pr. eines Autors Burnell, T.

सुब्रह्मण्याष्टक n. Titel Burnell, T.

1. सुब्रह्मन् 1) m. *a*) *ein guter Brahmane* AV. 20, 128,7. — *b*) N. pr. eines Devaputra. — 2) n. *ein gutes* Brahman.

2. सुब्रह्मन् Adj. *gute Gebete* u. s. w. *habend* oder *einen guten* Brahman *habend.*

*सुब्रह्मबन्धक Adj. Kâç. zu P. 6,2,173.

सुब्रह्मवासुदेव m. Kṛshṇa *als* Brahman.

सुब्राह्मण m. *ein guter Brahmane* Pat. zu P. 2, 2,18, Vârtt. 3. AV. 11,1,26.

सुभ् 1) सुभ्नाति, सुम्भति etwa *ersticken.* Partic. सुब्ध Ind. St. 13,204. — 2) *सोभति und सुम्भति v. l. für शोभति und शुम्भति.

1. सुभ n. *ein günstiges Gestirn* Bhadrab. 1,45.

2. सुभ Adj. häufiger Fehler für शुभ.

सुभंसस् Adj. etwa *mit einem schönen mons Veneris versehen* TBr. 3,1,1,9.

सुभक्ति f. *grosse Hingebung, — Liebe.* °तस् Adv. Hemâdri 1,602,17.

सुभक्ष्य n. *eine prächtige Speise.*

सुभग 1) Adj. (f. आ) *a*) *glücklich, im Wohlsein* oder *Genuss befindlich; geliebt, beliebt* (insbes. beim Gatten); f. *eine geliebte Frau.* — *b*) *beglückend, erfreuend; lieblich, liebenswürdig; reizend, schön* (von Belebtem und Unbelebtem). Voc. सुभग und bes. सुभगे häufig in der Anrede. सुभगम् Adv. *reizend* und auch *schön,* so v. a. *sehr, in hohem Grade.* — *c*) ironisch Vâsav. 207,2 so v. a. *ein sauberer Kerl,* nach dem Comm. = शोभनपशु. — *d*) *zart, fein, dünn* Karaka 8,2. — *e*) am Ende eines Comp. *sich wohl eignend zu* Gâtakam. 22,93. — 2) m. *a*) Bein. Çiva's. — *b*) * *Borax.* — *c*) * *Michelia Champaka* Râgân. 10,88. — *d*) * *Jonesia Asoka* Râgân. 10, 55. — *e*) * *rother Kugelamaranth* Râgân. 10,133. — *f*) N. pr. eines Sohnes des Subala MBh. 7,157, 24. — 3) f. सुभगा *a*) Pl. im Loc. wohl so v. a. *in Lust, in Fröhlichkeit.* — *b*) Bez. *eines fünfjährigen Mädchens, das bei der Feier der* Durgâ *diese Göttin darstellt.* — *c*) * *eine Art Musa.* — *d*) * *rother Amaranth.* — *e*) * *Glycine debilis.* — *f*) * *eine Art* Dûrvâ-*Gras.* — *g*) * *Cyperus rotundus.* — *h*) * *Gelbwurz.* — *i*) * *wilder Jasmin.* — *k*) * = प्रियङ्गु. — *l*) * *Moschus.* — *m*) *eine best.* Râgiṇi S. S. S. 55. — *n*) N. pr. α) einer Tochter der Prâdhâ. — β) einer der Mütter im Gefolge Skanda's. — γ) *einer Fee. — 4) *n. *Erdharz.*

सुभगंकरण 1) Adj. (f. ई) *glücklich machend, beglückend; bezaubernd.* — 2) n. *das Bezaubern, Fürsichgewinnen eines Weibes.*

सुभगता f. *Beliebtheit, Eheglück.*

सुभगत्व n. *Wohlsein, Glück; Beliebtheit,* insbes. *beim Gatten* Spr. 7681.

सुभगमानिन् Adj. *sich für beliebt haltend.*

*सुभगंभविष्णु Adj. *beliebt — oder reizend werdend.*

सुभगंभावुक Adj. *reizend werdend* Dhûrtas. 1,20. Bhaṭṭ. 5,67.

सुभगंमन्य Adj. *sich für glücklich haltend* Daçak. 55,1. °भाव Nom. abstr.

सुभगय्, °यति *verschönern, zieren.*

सुभगावेटभूमि Adj. *schöne Jagdplätze habend.*

सुभग n. *ein günstiges Gestirn* Bhadrab. 1,45.

सुभगानन्द m. Titel eines Prahasana Burnell, T.

सुभगानन्दनाथ m. N. pr. eines Autors.

सुभगार्चारत्न n. (Bühler, Rep. No. 502) und सुभगोदय m. Titel von Werken.

*सुभङ्ग m. *Cocosnussbaum.*

सुभट 1) m. *a*) = भट *Söldling, Soldat* Kâd. 116, 22 (208,5). Harshaṅ. 149,2. Vâsav. 294,1. — *b*) N. pr. verschiedener Männer. — 2) f. आ N. pr. einer Fürstin Vikramâṅkaṅ. 18,40.

सुभटवर्मन् m. N. pr. eines Fürsten.

सुभद्र 1) Adj. (f. आ) *prächtig, herrlich.* — 2) m. *a*) * *Azadirachta indica.* — *b*) Bein. α) Vishṇu's. — β) wohl Sanatkumâra's. — *c*) N. pr. α) eines Sohnes des Vasudeva. — β) eines Sohnes des Kṛshṇa. — γ) eines Sohnes des Idhmagihva. — δ) des letzten von Çâkjamuni zum Buddhismus bekehrten Mannes. — ε) eines Gaina-Gelehrten Varddhamâṅaṅ. 1,50. — ζ) eines Berges. — 3) f. सुभद्रा *a*) * *Ichnocarpus frutescens.* — *b*) * *Curcuma Zedoaria.* — *c*) * *Prosopis spicigera.* — *d*) * *Gmelina arborea.* — *e*) * *eine Mimose,* = घृतमण्डा. — *f*) * = श्यामालता. — *g*) *eine best.* Çruti S. S. S. 24. — *h*) *eine Form der* Durgâ Hemâdri 1,393,17. — *i*) N. pr. α) einer jüngeren Schwester Kṛshṇa's und Gattin Arǵuna's Vâsav. 122,4. — β) einer der Gattinnen Durgama's. — γ) einer Tochter des Asura Sumâja. — δ) einer Tochter Balin's. — ε) einer Enkelin Rukmin's. — ζ) einer mythischen Kuh. — 4) n. *a*) *Wohlergehen, Heil.* — *b*) N. pr. α) eines Kâtvara. — β) eines von 2) *c*) γ) beherrschten Varsha.

सुभद्रक 1) *m. *a*) *Götterwagen.* — *b*) *Aegle Marmelos.* — 2) f. सुभद्रिका *a*) *Freudenmädchen.* — — *b*) *ein best. Metrum.* — *c*) N. pr. einer jüngeren Schwester Kṛshṇa's. — 3) n. *ein best. Metrum.*

सुभद्रधनंजय Burnell, T. fehlerhaft für सुभद्रा°.

*सुभद्राणी f. *Ficus heterophylla.*

सुभद्राधनंजय (wohl n.) Titel eines Schauspiels Opp. Cat. 1.

सुभद्रापूर्वज m. Bein. Kṛshṇa's.

सुभद्राविजय Titel eines Schauspiels Opp. Cat. 1.

सुभद्राहरण n. *der Raub der* Subhadrâ Hariv. 8396. Als Titel eines Schauspiels (auch Kâvja nach Oppert) Hall in der Einl. zu Daçar. 30. Opp. Cat. 1.

*सुभद्रेश m. Bein. Arǵuna's.

सुभबोधार्थमालापद्धति f. Titel eines Werkes Bühler, Rep. No. 694.

सुभयंकर Adj. *grosse Furcht erregend, grosse Ge-*

fahr bringend.

सुभयानक Adj. *grosses Grausen erregend.*

सुभर Adj. (f. आ) 1) *massig, dicht; gedrungen, reichlich.* — 2) *leicht zu tragen, — zu handhaben.*

सुभव 1) Adj. VS. 7,3. Âpast. Çr. 13,16,8. Nach Mah. = उत्तमजन्मन्. — 2) m. N. pr. eines Fürsten MBh. 3,265,9.

सुभवस् Adj. v. l. für सुभव 1) TS. 6,4,5,5.

सुभव्य Adj. *sehr hübsch, — schön* Hemâdri 1, 603,10.

सुभसद् Adj. f. καλλίπυγος. Nur Compar. °सत्तरा.

सुभाग 1) Adj. (f. आ) *vermöglich, reich.* — 2) f. सुभागा N. pr. einer Tochter Raudrâçva's VP.² 4,129.

सुभाग्य Adj. *vom Glück besonders begünstigt.* सो ऽहं सुभाग्यो बन्धूनाम् so v. a. *die Angehörigen können mich beneiden.*

सुभाजन n. *ein hübsches Gefäss* Suçr. 1,158,16.

*सुभाञ्जन m. = शोभाञ्जन *Moringa pterygosperma.*

सुभानु 1) Adj. *schön leuchtend.* — 2) m. *a) das 17te Jahr im 60jährigen Jupitercyclus.* — *b)* N. pr. eines Sohnes des Kṛshṇa.

सुभावित Adj. *gut eingeweicht.*

सुभावित्व n. *das Gutseinmüssen.*

सुभाषण m. N. pr. eines Sohnes des Jujudhan.

1. सुभाषित 1) Adj. (f. आ) *schön gesprochen.* वाच् f. so v. a. 2). — 2) n. *ein schönes Wort, ein schöner —, witziger Ausspruch, ein guter Rath* Bâlar. 43,8. Gâtakam. 17. Çiç. 16,48.

2. सुभाषित 1) Adj. (f. आ) *schöne Reden führend, beredt.* — 2) m. *ein* Buddha.

सुभाषितगवेषिन् m. N. pr. eines Fürsten.

सुभाषितनीवी f. Titel eines Kâvja Opp. Cat. 1.

सुभाषितमय Adj. *in schönen Aussprüchen bestehend.*

सुभाषितरत्नसंदोह m., सुभाषितरत्नाकर m., सुभाषितश्लोक m. (Burnell, T.), सुभाषितार्णव m. und सुभाषितावलि f. (ed. Peterson) Titel.

सुभाषिन् Adj. 1) *freundliche Worte redend.* — 2) *freundlich gesprochen.*

सुभास् Adj. *schön leuchtend.*

सुभास m. N. pr. 1) eines Dânava. — 2) eines Sohnes des Sudhanvan.

सुभास्वर 1) Adj. *schön glänzend, prächtig* R. 1, 73,34. — 2) m. Pl. *eine best. Gruppe von Manen* VP.² 3,339.

सुभिक्ष 1) Adj. (f. आ) *vollauf zu essen habend, mit Nahrungsmitteln reichlich versehen* (Personen [Âpast.] und Gegenden); *reichliche Lebensmittel verschaffend.* — 2) *f. आ *Grislea tomentosa.* — 3) n. *Ueberfluss an Lebensmitteln, gute Zeiten.* Auch schlechte Lesart für सुभद्य.

सुभिषज् Adj. *gut heilend.* Nur Superl. सुभिषक्तम.

सुभीत Adj. *eine grosse Scheu habend vor* (Gen.).

सुभीम 1) Adj. *überaus furchtbar* R. ed. Bomb. 4,40,35. fg. — 2) m. N. pr. eines der Deva Jaǵ-ǵamush. — 3) f. आ N. pr. einer Gattin Kṛshṇa's.

*सुभीरक oder *सुभीरव m. *Butea frondosa.*

*सुभीरुक n. *Silber.*

*सुभुक्त Adj. *gut gegessen.*

सुभुज 1) Adj. *schöne Arme habend.* — 2) f. आ N. pr. einer Apsaras VP.² 2,82.

सुभू Adj. *von guter Art* oder *Natur; solid, kräftig, gewaltig.*

सुभूत 1) Adj. *wohlgerathen* (Speise) Âpast. — 2) f. सुभूता *die nach Norden gerichtete Seite des Gehäuses der Weltseele.* — 3) n. *Wohlsein, Wohlstand.*

सुभूतकृत् Âpast. Çr. 6,6,10.

1. सुभूति f. *Wohlsein, Wohlstand.*

2. सुभूति 1) wohl Adj. TS. — 2) m. N. pr. verschiedener Männer.

*सुभूतिक m. *Aegle Marmelos.*

सुभूतिचन्द्र m. und *सुभूतिपाल m. N. pr. zweier Männer.

सुभूम m. N. pr. eines Fürsten.

1. सुभूमि f. *ein guter Platz.*

2. सुभूमि m. N. pr. eines Sohnes des Ugrasena. v. l. स्वभूमि.

सुभूमिक n. und °का f. N. pr. einer Oertlichkeit an der Sarasvatî.

सुभूमिप m. N. pr. eines Sohnes des Ugrasena Hariv. 1,37,30. v. l. सुभूषण.

सुभूयस् Adj. *weit mehr.*

सुभूषण 1) Adj. (f. आ) *schön geschmückt.* — 2) m. N. pr. eines Sohnes des Ugrasena. v. l. सुभूमिप. — 3) f. आ N. pr. einer Nâga-Jungfrau Kâraṇḍ. 4,5.

सुभूषणभूषिता f. N. pr. einer Kiṁnarâ-Jungfrau Kâraṇḍ. 6,5.

सुभृत Adj. 1) *wohl gehalten, — gepflegt, — gehütet.* — 2) *gut besoldet.* — 3) *schwer beladen* Kathâs. 103,184.

सुभृश Adj. *sehr heftig, — gross* (Verlangen) MBh. 13,10,52. °म् Adv. *gar sehr, in sehr hohem Grade* MBh. 6,59,58. 14,9,2.

सुभेषज n. 1) *ein gutes, — wirksames Mittel.* — 2) *Sammlung von Heilsprüchen,* Bez. eines vedischen Werkes, vielleicht des AV.

सुभोगा f. N. pr. einer Dikkumârî Pârçvan. 3,73.

सुभोगीन Adj. (f. आ) *zu Jmds Diensten stehend* Bhaṭṭ. 4,20.

सुभोग्य Adj. (f. आ) *leicht zu geniessen.*

सुभोज Adj. *gut essend.*

सुभोजन n. *gutes Essen.*

सुभोजस् Adj. 1) *freigebig.* — 2) *reichlich.*

सुध Adj. MBh. 8,1765 fehlerhaft für प्रुध.

सुधाज् und सुधाज्ञ m. N. pr. eines Sohnes des Devabhrâǵ.

*सुधातर् m. *ein guter Bruder* P. 5,4,157, Sch.

1. सुधु und सुधू f. *schöne Brauen.*

2. सुधु und सुधू 1) Adj. (n. सुधु) *schönbrauig;* f. *ein solches Mädchen.* — 2) f. सुधू N. pr. einer der Mütter im Gefolge Skanda's.

सुधुनासान्तिकेशाक्ष und सुधू° (MBh. 1,153,14) Adj. *dessen Brauen, Nase, Augen und Haupthaar schön sind.*

सुध्वन् Adj. *wohl aussehend.*

सुन 1) *m. *a) der Mond.* — *b) Luftraum, Himmel.* — 2) n. *Blume* Bhadrab. 2,21.70.

सुनख 1) Adj. *lustig, munter, freudig.* — 2) n. *Lust, Freudenfest.*

सुनखस्य्, nur सुनखस्यमान *festfeiernd, freudig.*

*सुनगध 1) m. Pl. *die glücklichen* Magadha. — 2) f. आ N. pr. einer Tochter Anâthapiṇḍika's. v. l. सुमागधा. — 3) *f. ई Titel eines buddh. Sûtra. — 4) °म् Adv.

सुनङ्गल 1) Adj. (f. सुनङ्गली und सुनङ्गला) *a) Glück bringend.* — *b) einen guten Wandel führend.* — 2) m. N. pr. eines Lehrers. — 3) f. सुनङ्गला *a) *eine best. Arzneipflanze.* — *b)* N. pr. α) einer der Mütter im Gefolge Skanda's. — β) einer Apsaras Kâçikh. 11,11. — γ) einer Frau. — δ) eines Flusses. — 4) *f. सुनङ्गली (संज्ञायाम्). — 5) n. *ein Glück bringender Gegenstand.*

सुनङ्गलनामन् Adj. *einen Glück bringenden Namen führend.*

सुनङ्गा f. N. pr. eines Flusses.

सुनञ्जानि Adj. *sammt der Gattin.*

सुनणि 1) Adj. *mit Kleinodien geziert* Çâṅkh. Çr. 12,21,2. — 2) m. N. pr. eines Wesens im Gefolge Skanda's.

सुनएडल m. N. pr. eines Fürsten.

सुनत् Adv. *zusammen, zugleich.* Mit Instr. *mit.* Nach Nigh. und Nir. = स्वयम्.

*सुनत m. N. pr. eines Mannes.

1. सुनति f. 1) *Wohlgesinntheit, Huld, Gnade, Gunsterweisung; Wohlwollen.* Acc. mit कर् *Jmd* (Acc.) *zu einem Gegenstand der Gunst machen.* — 2) *Andacht, Gebet.* — 3) *Wohlgefallen,* so v. a. *wohlthuende Empfindung.* — 4) *Neigung zu* (Gen.) RV. 8,31,7. — 5) *ein richtiger Sinn für Etwas* (Loc.).

2. सुमति 1) Adj. *a) klug, verständig* 178,20. — *b) vollkommen vertraut mit* (Gen.). — 2) m. N. pr. *a)* eines Daitja Hariv. 3,40,11. — *b)* verschiedener Ṛshi und anderer Männer. — 3) f. °ति und ती N. pr. *a)* einer Frau Sagara's 106,13. — *b)* einer Tochter Kratu's. — *c)* der Mutter Kalkin's. — *d)* *einer Fee.

सुमतित्सरु Adj. als Beiw. des Pfluges.

सुमतिबोध m. Titel eines Werkes Opp. Cat. 1.

सुमतिभद्र m. N. pr. eines Mannes.

सुमतिमेरुगणि m. N. pr. eines Lehrers.

सुमतिरत्नार्य m. desgl.

*सुमतिरेणु m. N. pr. eines Schlangendämons.

*सुमतिशील m. N. pr. eines Lehrers.

सुमतिसुत Adj. Suçr. 2,66,19 wohl fehlerhaft für समति° oder सुपरि°.

सुमतिस्वामिन् m. N. pr. eines Mannes B. A. J. 3,*b*,210,13. Ind. Antiq. 7,162.

1. सुमती f. s. u. 2. सुमति 3).

2. सुमती Adv. mit करु *gut walzen, — festschlagen.*

सुमतीन्द्रत्रयघोषण n. Titel eines Werkes Burnell, T.

सुमतीन्द्रयति m. N. pr. eines Autors Burnell, T.

सुमतीवृध् Adj. *des Gebets sich freuend.*

सुमत्तर Adj. *träufelnd, vollsaftig.*

सुमदंशु Adj. etwa *sammt Zügel.*

*सुमदन m. *Mangifera indica.*

*सुमदात्मजा f. *eine* Apsaras.

सुमद्रण Adj. *sammt der Schaar, zusammengeschaart mit* (Instr.).

सुमद्रु Adj. *sammt Gespann.*

*सुमद्र 1) m. Pl. *die glücklichen* Madra. — 2) °म् Adv.

सुमधुर 1) Adj. *a) *überaus süss. — b) überaus lieblich, — zart* 216,21. °म् Adv. — *c) überaus lieblich singend.* — 2) *m. *eine Art Portulak.*

सुमध्य Adj. (f. या) 1) *schön in der Mitte,* so v. a. *mit schönem Füllsel versehen.* — 2) *eine schöne Taille habend.*

1. सुमध्यम Adj. *sehr mittelmässig.*

2. सुमध्यम Adj. (f. या) *eine schöne Taille habend;* f. *ein solches Weib.*

सुमन 1) *Adj. *lieblich, hübsch.* — 2) m. *a) *Weizen. — b) *Stechapfel. — c)* N. pr. α) eines mythischen Wesens. — β) einer der vier Bodhivṛkṣha-Gottheiten. — γ) *eines Schlangendämons. — 3) f. या *a)* Bez. *verschiedener Pflanzen.* Nach den Lexicographen *Jasminum grandiflorum, Rosa glandulifera* oder *Chrysanthemum indicum.* — *b)* N. pr. verschiedener Frauen.

सुमनःपत्र n. *Muskatblüthe.*

*सुमनःपत्रिका f. dass.

*सुमनःफल 1) m. *Feronia elephantum.* — 2) n. *Muskatnuss.*

सुमनक m. oder n. *Blume.*

सुमनस् 1) Adj. *a) wohlgesinnt, günstig, hold.* — *b) wohlthuend, angenehm.* — *c) wohlgemuth, heiter, fröhlich, behaglich.* — *d) klug, verständig.* — 2) m. *a) ein Gott;* vgl. सुमनोकस, सुमनौकस. — *b)* Bez. *verschiedener Pflanzen.* Nach den Lexicographen *Guilandina Bonduc, Azadirachta indica, eine Art* Karañga, *Waizen.* — *c)* Pl. *eine best. Gruppe von Göttern unter dem 12ten* Manu. — *d)* N. pr. α) eines Dânava Hariv. 3,40,11. — β) verschiedener Männer. — 3) f. *a)* Pl. oder im Comp. *Blumen,* — *b) *Jasminum grandiflorum.* — *c)* N. pr. verschiedener Frauen. — 4) n. *Blume.*

सुमनस्क 1) Adj. *wohlgemuth, heiter, fröhlich* Hemâdri 1,546,1. — 2) (wohl n.) N. pr. eines Lustgartens Divjâvad. 621,12.

सुमनस्य्, nur सुमनस्यमान 1) *günstig, hold.* — 2) *wohlgemuth, fröhlich, nach Herzenslust verfahrend.*

सुमनामुख Adj. (f. ई) *heiteren Antlitzes.*

*सुमनाय्, °यते *wohlgemuth —, heiter werden.*

सुमनायन m. Patron. Richtig wohl सौम°.

सुमनास्य m. N. pr. eines Schlangendämons.

सुमनी Adv. 1) mit करु *erfreuen* Bhaṭṭ. — 2) mit भू *froh werden* Bhaṭṭ. 2,54.

सुमनोकस n. *Götterbehausung, Götterwelt.* v. l. सुमनौकस.

सुमनोज्ञघोष m. N. pr. eines Buddha.

*सुमनोत्तरा f. N. pr. eines Frauenzimmers und Titel der über sie handelnden Erzählung.

सुमनोऽभिराम Adj. (f. या) *sehr das Herz erfreuend* R. 5,11,20.

सुमनोमत्तक m. N. pr. eines Mannes.

सुमनोमुख m. N. pr. eines Schlangendämons.

*सुमनोरजस् n. *Blüthenstaub.*

सुमनोरम 1) Adj. *überaus reizend, — ansprechend* R. ed. Bomb. 4,37,28. 41,22. — 2) f. या Titel eines Commentars Burnell, T.

सुमनोलता f. *eine blühende Schlingpflanze.*

सुमनोहर Adj. (f. या) *überaus reizend, — lieblich.*

सुमनौकस n. = सुमनोकस Hariv. 2,72,66.

1. सुमत्तु m. *freundliche Gesinnung* oder *gütlicher Zuspruch.*

2. सुमत्तु 1) Adj. *leicht kenntlich, wohlbekannt.* — 2) m. N. pr. *a)* eines Lehrers. — *b)* eines Fürsten. — *c)* eines Sohnes des Gahnu.

सुमत्तुनामन् Adj. *einen wohlbekannten Namen führend.*

सुमत्तुसूत्र n. Titel eines Sûtra.

सुमत्त्र 1) Adj. *einen guten Rath habend, gute Pläne machend.* — 2) m. N. pr. verschiedener Männer.

सुमत्त्रक m. N. pr. eines älteren Bruders des Kalki.

सुमत्त्रित 1) Adj. *gut berathen, gut überdacht.* — 2) n. impers. *gut gerathschlagt.* — 3) n. *ein guter Rathschlag.* Acc. mit करु *gut rathschlagen.*

सुमत्त्रिन् Adj. *einen guten Minister habend.* — Spr. 5606, v. l. fehlerhaft.

सुमन्द्रबुद्धि Adj. *von sehr geringem Verstande.*

सुमन्द्रभाज् Adj. *sehr unglücklich.*

सुमन्द्रा f. *eine best.* Çakti.

1. सुमन्मन् n. Pl. *gute Wünsche.*

2. सुमन्मन् Adj. *gute Andacht verrichtend, gute Wünsche aussprechend.*

सुमन्यु m. N. pr. 1) eines Devagandharva. — 2) eines freigebigen Mannes MBh. 13,137,22.

सुमर 1) n. impers. *leicht zu sterben* oder n. *ein leichter Tod.* — 2) *m. *Wind.*

सुमरीचिका f. *eine der 9 Arten von* Tushṭi *im* Sâṁkhja.

सुमर्दित Adj. *sehr hart mitgenommen* MBh. 7,9328.

सुमर्मग Adj. *stark in die Gelenke dringend, überaus grosse Schmerzen verursachend* (Pfeil) Spr. 3256.

सुमर्षण Adj. *leicht zu ertragen* Kir. 2,3.

सुमलका f. N. pr. einer Stadt Kâmpaka 398. fg.

सुमलिन Adj. *überaus schmutzig* MBh. 4,9,2.

सुमल्लिक m. Pl. N. pr. eines Volkes.

सुमहत् Adj. *sehr gross, valde magnus* (im Raum, in der Zeit, der Zahl, der Menge, dem Grade nach). Acc. m. auch सुमहत् R. ed. Bomb. 4,36,2.

सुमहस् Adj. *herrlich* Ṛ.V.

सुमहा° Adj. = सुमहत्. Auch Adv. *überaus, in hohem Grade.*

सुमहाकपि m. N. pr. eines Dämons.

सुमहातपस् Adj. *sehr strenge Askese übend, sehr fromm* 66,20.

सुमहातेजस् Adj. *überaus viel Glanz* oder *Würde besitzend* 63,29.

सुमहात्मन् Adj. *von sehr edler Natur, überaus hochherzig* 105,14.

सुमहात्यय Adj. *sehr grosse Leiden verursachend, überaus verderblich.*

सुमहादृढ Adj. *überaus fest* R. 5,72,15.

सुमहाप्राण Adj. *von überaus grosser Leibeskraft*

Bhâg. P. 6,11,6.

सुमहाबल Adj. (f. आ) *überaus mächtig, — wirksam.*

सुमहाबाहु Adj. *überaus lange Arme habend.*

सुमहाभाग Adj. *überaus ausgezeichnet, vortrefflichst* MBh. 3,42,16.

सुमहामनस् Adj. *überaus hohen Sinnes.*

सुमहारथ m. *ein sehr grosser Held.*

सुमहार्घ Adj. *überaus prächtig* Kathâs. 55,88.

सुमहावेग Adj. (f. आ) *überaus schnell sich bewegend* R. 6,80,24.

सुमहाव्रत Adj. *der sehr grosse Pflichten —, ein sehr grosses Gelübde übernommen hat* MBh. 1, 209,12.

सुमहासत्त्व Adj. *von überaus edlem Wesen.*

सुमहौजस् Adj. *überaus kräftig, — mächtig* R. ed. Bomb. 4,58,34.

सुमहौषध n. *ein wunderthätiges Heilmittel* Spr. 2712.

सुमागध N. pr. 1) m. eines Mannes. — 2) f. आ einer Tochter des Anâthapiṇḍika Divjâvad. 402, 1. — 3) f. ई eines Flusses in Magadha. Vgl. सुमागन्धा.

*सुमागधक m. Pl. *die glücklichen* Mâgadhaka.

सुमागन्धा f. N. pr. eines Flusses Kâraṇḍ. 71,14. Vielleicht fehlerhaft für सुमागधी.

1.*सुमातर् f. *eine gute* oder *schöne Mutter.*

2. सुमातर् Adj. *eine schöne Mutter habend.*

3.*सुमातर् m. *ein guter Messer* (*metitor*).

सुमानिका f. Bez. *zweier Metra.*

सुमानिन् Adj. *selbstbewusst, stolz.* Nom. abstr. °नित्व f.

सुमाय 1) Adj. *guter Anschläge voll.* — 2) m. N. pr. *a*) eines Fürsten der Asura. — *b*) eines Vidjâdhara. — 3) f. सुमाया N. pr. einer Tochter Maja's.

सुमायक m. N. pr. eines Vidjâdhara.

सुमारुत n. *das gute Volk der Winde.*

सुमार्ग Adj. *sehr fein.*

सुमाल m. Pl. N. pr. eines Volkes.

सुमालती f. *ein best. Metrum.*

सुमालि m. N. pr. 1) eines Râkshasa. — 2) eines Brahmanen. — 3) eines Affen.

सुमालिन् 1) m. = सुमालि 1) 2) 3). — 2) f. °नी N. pr. einer Gandharva-Jungfrau Kâraṇḍ. 4,17.

सुमाल्य m. N. pr. eines Sohnes des Nanda.

सुमाल्यक m. N. pr. eines Berges.

सुमावलि f. *Blumengewinde* in नीति°.

*सुमाष und *°क Adj. *mit guten Bohnen versehen.*

1. सुमित Adj. *gut gemessen.*

2. सुमित Adj. *fest gegründet.*

सुमिति f. *gute Befestigung.*

सुमित्र 1) Adj. (f. आ) *gut befreundet; ein guter Freund.* — 2) m. N. pr. *a*) eines Unholds. — *b*) verschiedener Männer, insbes. Fürsten. Auch Pl. — 3) f. सुमित्रा N. pr. *a*) einer Jakshiṇî. — *b*) einer Gattin Daçaratha's, Mutter Lakshmaṇa's und Çatrughna's, und anderer Frauen.

सुमित्रधस् Adj. *gute Freunde machend* VS. 4, 27 = Maitr. S. 3,7,8. Nach Mahîdh. = शोभनानि मित्राणि पुष्यति.

*सुमित्रभू m. N. pr. eines Fürsten.

(सुमित्र्य) सुमित्रिय Adj. *wohlbefreundet.*

सुमीढ, सुमीळ्ह m. N. pr. eines Mannes.

सुमीन m. Pl. N. pr. eines Volkes.

सुमुक्त Adj. *gut geschleudert* MBh. 8,90,57. 14,76,7.

1. सुमुख n. 1) *ein schöner Mund.* — 2) *ein heiteres Gesicht.* Instr. so v. a. *wohlgemuth.*

2. सुमुख 1) Adj. (f. ई und *आ; in übertragener Bed. nur dieses) *a*) *schön von Gesicht* MBh. 5,151,23. — *b*) *ein heiteres Gesicht zeigend, guter Dinge, froh.* — *c*) am Ende eines Comp. *geneigt —, gewillt zu* Gîtakam. 9. 10. 12,1. 22. 23. Nom. abstr. °ता f. 22. — *d*) *günstig* (Wind), *hold; wohlwollend, freundlich gegen* (Gen. Kâraka 1,7). — *e*) **gelehrt.* — *f*) *mit einer schönen Spitze versehen* (Pfeil). — *g*) **mit einem schönen Eingang versehen.* — 2) m. *a*) Bez. *verschiedener Pflanzen.* Nach den Lexicographen *eine best. Gemüsepflanze, Ocimum basilicum pilosum* und *andere Species.* — *b*) *ein best. in Schaaren lebender Vogel.* — *c*) *Bein. Gaṇeça's. — *d*) N. pr. α) eines Sohnes des Garuḍa. — β) eines Schlangendämons. — γ) eines Asura Hariv. 3,47, 7. — δ) Pl. einer Klasse von Göttern (bei den Buddhisten). — ε) eines Fürsten der Kiṁnara Kâraṇḍ. 3,1. — ζ) eines Ṛshi. — η) eines Fürsten. — ϑ) eines Affen. — ι) eines Haṁsa Gîtakam. 22. — 3) f. आ v. l. für 2) *b*). — 4) f. ई *a*) **Spiegel.* — *b*) *ein best. Metrum.* — *c*) *eine best.* Mûrkhanâ S. S. S. 31. — *d*) N. pr. einer Apsaras. — 5) *n. *a*) *eine durch Fingernägel hervorgebrachte Verletzung von bestimmter Form.* — *b*) *eine Art Gebäude* Gal.

*सुमुखमू m. Bein. Garuḍa's.

1. सुमुखी Adj. und Subst. f. s. u. सुमुख.

2. सुमुखी Adv. mit कर् *mit einer schönen Spitze versehen.*

सुमुण्डोक m. N. pr. eines Asura.

सुमुदित Adj. *sich erfreuend an* (Instr.), so v. a. *besitzend* Hariv. 9951. Man könnte सुमुदित vermuthen.

सुमुषित Adj. *hübsch angeführt, — geprellt* Divjâvad. 33,3. 7.

*सुमुष्टि m. *Hoya viridiflora.*

*सुमुष्टिका f. dass. Bhâvapr. 1,289,4.

1. सुमुहूर्त *eine glückliche Stunde* Ind. St. 15,268. Uttamak. 199. Nur Loc. zu belegen.

2. सुमुहूर्त Adj. *zu einer glücklichen Stunde stattfindend.*

सुमूर्त्य m. verdächtige Lesart für मौर्य.

*सुमूल 1) m. *Moringa pterygosperma.* — 2) f. आ *a*) *Glycine debilis.* — *b*) *Hemionitis cordifolia.*

*सुमूलक n. *Möhre, Daucus Carota.*

सुमृग n. *gutes Wild,* so v. a. *gute Jagd.*

सुमृडीक, सुमृळीक 1) Adj. (f. ई) *erbarmungsvoll, mitleidig; gnädig.* — 2) m. N. pr. eines Mannes. — 3) n. *Erbarmen.*

सुमृत्यु m. *ein schöner —, leichter Tod.*

सुमृष्ट Adj. 1) *schön rein, — blank.* — 2) *überaus lecker, — wohlschmeckend.*

सुमेक Adj. (f. आ) 1) *wohlgegründet, fest.* — 2) *feststehend, unerschütterlich in Ordnung, Folge* u. s. w.

*सुमेखल m. *Saccharum Munja* Bhâvapr. 1,209,20.

सुमेघ m. N. pr. eines Berges.

1. सुमेधस् Adj. (f. आ) *saftig, kräftig.*

2. सुमेध Adj. wohl = सुमेधस्.

सुमेधस् 1) Adj. *eine gute —, richtige Einsicht habend, klug, verständig, weise* Kir. 2,8. Acc. सुमेधाम्. — 2) m. N. pr. *a*) Pl. einer Gruppe von Göttern unter dem 5ten Manu. — *b*) Pl. *bestimmter Manen* VP.2 3,164. — *c*) verschiedener Ṛshi. — 3) *n. *Cardiospermum Halicacabum.*

सुमेध्य Adj. *überaus rein* (in rituellem Sinne).

सुमेरु 1) m. *a*) N. pr. α) eines Berges, = मेरु (bei den Buddhisten aber von diesem unterschieden) Çiç. 20,54. Vâsav. 144,4. Divjâvad. 52,15. 216,5. 344,12 u. s. w. Pl. Vaǵrakîḍ. 42,2. — β) eines Vidjâdhara. — *b*) *Bein. Çiva's. — 2) *Adj. *best, excellent.*

सुमेरुजा f. N. pr. eines Flusses.

*सुमेरुवत्स m. N. pr. eines Schlangendämons.

सुम्न 1) Adj. *wohlwollend, hold.* — 2) m. *a*) *Wohlwollen, Gunst, Huld, Güte;* Pl. *Gunsterweisungen.* — *b*) (*Ausdruck der Zuneigung*) *Andacht, Gebet* u. s. w. — *c*) (*angenehme Empfindung*) *Frohsinn, Behagen; Befriedigung, Frieden.* — *d*) Name verschiedener Sâman Ârsh. Br.

सुम्नग्राभि Adj. etwa *in Gunst nahe.*

सुम्नय् und सुम्नाय्; nur Partic. सुम्नयत् und सुम्ना-

सुवेत् 1) *wohlwollend, gunstig.* — 2) *frohlockend.*

सुम्नयी Instr. Adv. 1) *wohlwollend.* — 2) *andächtig, glaubig.*

सुम्नयि Voc. f. AV. wohl fehlerhaft.

सुम्नयु und सुम्नायु (Maitr. S. 1,3,1) Adj. 1) *günstig.* — 2) *andächtig, gläubig.*

सुम्नहू Adj. *Gunst herbeirufend.*

सुम्नाय् und सुम्नायु s. u. सुम्नय् und सुम्नयु.

सुम्नावरी Adj. f. *Gunst —, Befriedigung bringend.*

सुम्निन् Adj. *günstig, hold.*

सुम्ये Adj. *Gunst verdienend* Maitr. S. 1,3,1 (29,3).

*सुम्पलाण्ठ m. *Curcuma Zerumbet.*

सुम्भ् s. u. सुभ्.

सुम्भ m. Pl. N. pr. eines Volkes. *Sg. eines Landes. Vgl. प्रसुम्भदेश.

सुम्मनि m. N. pr. eines Fürsten.

*सुम्न Adj. Kâç. zu P. 3,1,136.

सुयज्ञ् 1) Adj. *gut* (die Götter) *ehrend, — opfernd.* — 2) f. *ein gutes —, richtiges Opfer.*

सुयज्ञम् m. N. pr. eines Sohnes des Bhumanju.

1. सुयज्ञ m. *ein schönes Opfer.*

2. सुयज्ञ 1) Adj. *a) auf Opfer u. s. w. sich verstehend.* — *b) dessen Opfer wohl gelingen.* — 2) m. N. pr. verschiedener Männer. — 3) f. सुयज्ञा N. pr. der Gattin Mahâbhauma's.

सुयत Adj. 1) *wohl gezügelt.* — 2) *gut geknebelt.*

सुयतात्मवत् m. N. pr. eines Ṛshi.

सुयत्तर् Adj. *einen guten Lenker habend* MBu. 7, 147,88.

सुयन्त्र् Adj. *gut lenkend* (Zugel).

सुयन्त्रित Adj. 1) *gut —, fest gebunden, — in Binden* oder *Schienen* u. s. w. *gelegt.* Nom. abstr. °त्व n. — 2) *der sich Zügel anlegt, sich ganz in der Gewalt hat.* — 3) MBu. 8,4246 (8,83,39) fehlerhaft für सुपन्त्रित, wie ed. Vardh. 8,83,29 liest.

सुयभ्या Adj. f. *bene futuenda* AV. 20,128,9.

सुयम 1) Adj. (f. या) *a) dem Zügel folgend, lenksam.* — *b) leicht in Ordnung zu halten, — zu behandeln, geregelt.* — 2) m. Pl. *eine best. Gruppe von Göttern.*

सुयवस 1) Adj. Lesart des Padap. fur सू°. — 2) *m. N. pr. eines Mannes. — 3) n. *eine gute Weide, die Zeit da die Weide gut ist.*

सुयवसाद् Adj. Lesart des Padap. für सू°.

सुयवसिन् Adj. Lesart des Padap. für सू°.

सुयवसु m. N. pr. eines Ṛshi Comm. zu Âçv. Br. 1,402.

सुयवोदक Adj. *mit guter Weide und gutem Wasser versehen* MBu. 3,247,7.

सुयवस्यु Adj. Lesart des Padap. für सू°.

सुयशस् 1) Adj. *hochberühmt.* Compar. °स्तर SV. I,1,1,2,9. — 2) m. N. pr. eines Sohnes des Açokavardhana. — 3) f. N. pr. *a)* einer Gemahlin Divodâsa's. — *b)* *der Mutter des 14ten Arhant's der gegenwärtigen Avasarpiṇi.

सुयशस्कर Adj. *grossen Ruhm verleihend* Paṇḍar. 1,1,25.

सुयशा f. N. pr. einer Apsaras VP.[2] 2,82.

सुयष्टव्य m. N. pr. eines Sohnes des Manu Raivata.

सुयाति m. N. pr. eines Sohnes des Nahusha.

सुयामन् 1) Adj. *gut bindend, — zügelnd.* — 2) m. N. pr. *a)* Pl. einer Klasse von Göttern. — *b)* eines Devaputra.

सुयामन् m. *eine best. Personification* AV.

सुयामन m. 1) *Palast. — 2) *eine best. Wolke. — 3) *Bein. Vishṇu's. — 4) N. pr. *a)* *eines Fürsten, = वत्स. — *b)* eines Berges.

सुयाश् Adj. *madens in coitu.*

सुयुक्त Adj. 1) *sehr gesammelt, — aufmerksam* Âpast. — 2) *sehr passend, — angemessen* R. 2,60, 23. 82,28. 5,29,4. — 3) *sehr günstig* (मुहूर्त).

सुयुक्ति f. *ein gutes Argument.*

सुयुज् 1) Adj. *a) wohlgeschirrt, gut im Geschirr gehend. — b) wohlgesetzt.* — 2) Adv. *gut im Geschirr.*

सुयुद्ध n. 1) *ein rechter —, energischer Kampf.* — 2) *ein ehrlicher Kampf.*

सुयोजित Adj. *gut verbunden, von guter Mischung* (Speisen) R. Gorr. 1,9,37.

सुयोधन m. N. pr. 1) des ältesten Sohnes des Dhṛtarâshṭra. — 2) eines Sohnes des Kakutstha. — MBu. 6,3326 falsche Lesart.

सुय्य N. pr. 1) m. eines Mannes. — 2) f. या der Pflegemutter von 1).

सुय्याकण्डल N. pr. eines Dorfes.

सुय्यासेतु m. N. pr. eines *Dammes.*

*सुर्, सुरति (ऐश्वर्यदीप्त्योः), सुरयति (आनेपे).

1. सुर 1) m. *a) ein Gott.* सुराणां कृत्ता Bez. *eines best. Feuers,* eines Sohnes des Tapas. — *b) Götterbild, Idol* Vishṇus. 70,16. 99,14. — *c)* Bez. *der Zahl dreiunddreissig.* — *d) ein Gelehrter.* — *e) die Sonne.* — MBu. 13,4108 fehlerhaft für स्वर. — 2) f. ई *eine Göttin* Naish. 9,28. Hem. Par. 2,457.

2. *सुर n. s. u. सुरा.

3. सुर m. MBu. 13,102,37 angeblich = सुर.

सुरऋषि m. = सुरर्षि.

*सुरक Adj. als Beiw. einer Schlange = सुराप्रकार, सुरावर्ण.

सुरकरिन् m. *Götterelephant.* °करीन्द्रदर्पापहा Adj. f. als Beiw. der Gaṅgâ.

सुरकामिनी f. *eine* Apsaras. °जनाम् *das Volk der A.*

*सुरकारु m. *der Künstler der Götter,* d. i. Viçvakarman.

सुरकार्मुक n. *Regenbogen.*

सुरकार्य n. *eine Angelegenheit —, ein Auftrag der Götter.*

सुरकाष्ठ n. *Pinus Deodora* oder *eine andere Species.*

सुरकुल n. *Gotteshaus, Tempel.*

सुरकृत् m. N. pr. eines Sohnes des Viçvâmitra MBu. 13,4,57. v. l. सूरकृत्.

सुरकृत 1) Adj. *von den Göttern gemacht, — bewirkt.* — 2) *f. या *Cocculus cordifolius* Râǵan. 3,1.

सुरकेतु m. *der Götter —,* Indra's *Banner.*

सुरक्त Adj. (f. या) 1) *schön roth.* — 2) *sehr lieblich, — reizend.*

*सुरक्तक 1) m. *Mangifera sylvatica.* — 2) n. *rother Ocker* Râǵan. 13,61.

सुरक्त m. N. pr. 1) eines Ṛshi. — 2) eines Berges.

सुरक्षित 1) Adj. *wohl behütet, — bewacht* 61,24. — 2) m. N. pr. eines Mannes.

सुरक्षिन् m. *ein guter —, zuverlässiger Hüter, — Wächter* Kathâs. 23,82.

*सुरखण्डनिका f. *eine Art Laute.*

सुरगज m. *Götterelephant.*

सुरगण m. 1) Sg. und Pl. *die Schaar der Götter.* — 2) N. pr. eines Dorfes.

*सुरगण्ड m. *eine Art Beule.*

सुरगति f. *das Loos als Gott geboren zu werden.*

सुरगायक m. *ein Sänger der Götter, ein Gandharva* Bhâg. P. 3,22,33.

सुरगिरि m. *der Götterberg,* d. i. *der* Meru Bâlar. 19,16.

सुरगुरु m. 1) *der Lehrer der Götter,* d. i. Bṛhaspati Ind. St. 14,364. — 2) *der Planet Jupiter.* °गुरोर्दिवस: *Donnerstag* Varâh. Jogaj. 4,24.

सुरगुरुदिवस m. *Donnerstag.*

सुरगृह n. *Gotteshaus, Tempel.*

*सुरग्रामणी f. Bein. Indra's.

सुरघु m. N. pr. eines Mannes.

सुरङ्ग 1) m. *Orangenbaum.* — 2) f. या *a) *eine best. Pflanze,* = कैवर्तिका. — *b)* = सुरुङ्गा, σύριγξ, *ein unterirdischer Gang, Mine, Bresche* H. 985. MBu. 1,148,12, Mudrâr. 42,12. 15. 46,21 (77,20). — 3) *f. ई *a) Lesa hirta.* — *b) eine roth blühende Moringa.* — 4) *n. *Zinnober* Râǵan. 13,57.

*सुरङ्गद m. *Caesalpinia Sappan* Râǵan. 12,18.

*सुरङ्गयुज् m. *ein Dieb, der durch einen unterirdischen Gang in ein Haus dringt.*

*सुरङ्गिका f. *Sanseviera Roxburghiana.*

सुरचाप m. n. *Regenbogen* Kâd. 56,7 (103,9).

*सुरजःफल m. *Artocarpus integrifolia.*

सुरजन m. *das Göttervolk* Ind. St. 15,294.

*सुरजनी f. *Nacht.*

*सुरजस् Adj. gaṇa भृशादि.

सुरजा f. N. pr. einer Apsaras.

*सुरजाय्, °यते Denomin. von सुरजस्.

सुरज्येष्ठ m. Bein. Brahman's.

*सुरञ्जन m. *Betelnussbaum.*

सुरञ्जित Adj. *gut —, geschickt gefärbt* Kathâs. 24,184.

सुरटा f. *Ipomoea Turpethum* Ḱaraka 7,7. Man könnte सरटा = सरला vermuthen.

सुरण 1) Adj. (f. आ) *fröhlich, munter.* — 2) f. सुरणा N. pr. eines Flusses VP.² 3,151. — 3) n. *Lust, Fröhlichkeit.*

सुरत 1) *Adj. *a) sich vergnügend, im Spiel begriffen.* — *b) mitleidig.* — 2) *m. N. pr. eines Bettlers. — 3) f. आ *a) Gattin* (nach Nîlak.) Hariv. 7022. — *b)* N. pr. einer Apsaras. — 4) n. *a) grosse Freude.* — *b) Liebesgenuss, Beischlaf.* Am Ende eines adj. Comp. f. आ.

सुरतगङ्गरा f. N. pr. einer Surâṅganâ Ind. St. 15,241.

*सुरततालो f. 1) *ein auf dem Kopfe getragener Kranz.* — 2) *Liebesbotin.*

सुरतप्रभा f. ein Frauenname.

सुरतप्रिय 1) Adj. *den Liebesgenuss mögend.* — 2) f. आ ein Frauenname.

*सुरतबन्ध m. *coeundi modus* Med. k. 21.

सुरतमञ्जरी f. N. pr. einer Tochter des Vidjâdhara Mataṅgadeva und Titel des nach ihr benannten 16ten Lambaka im Kathâs.

सुरतरंगिणी f. *der Götterfluss*, d. i. die Gaṅgâ.

सुरतरङ्गिन् Adj. (f. °णी) *am Liebesgenuss Vergnügen findend.*

सुरतरु m. *ein Götterbaum* Bhâm. V. 1,18. Auch so v. a. कल्पतरु.

सुरतसंभोग m. *Liebesgenuss, Beischlaf* Kathâs. 45,218. 384.

सुरता f. 1) *das Gottsein.* — 2) *die Götterschaar.

सुरतानसिंह m. N. pr. eines Fürsten.

*सुरतुङ्ग m. *Elaeocarpus Ganitrus.*

*सुरतोषक m. *das Juwel* Kaustubha.

सुरत्न Adj. (f. आ *viele Kleinode besitzend, — bringend, schätzereich.*

1. सुरथ m. *ein schöner Wagen.*

2. सुरथ 1) Adj. (f. आ) *a) einen guten Wagen besitzend, ein guter Wagenkämpfer.* — *b) einen guten Wagen oder Führer habend.* — *c) in guten Wagen bestehend.* — 2) m. N. pr. verschiedener Fürsten. — 3) f. सुरथा N. pr. *a)* einer Apsaras. — *b)* eines Flusses. — 4) n. N. pr. eines Varsha in Kuçadvîpa.

सुरथदेव m. N. pr. eines Boten.

सुरथाकार n. N. pr. eines Varsha.

सुरदारु n. *Pinus Deodora.*

सुरदारुमय Adj. *aus Pinus Deodora gemacht* Varâh. Jogaj. 6,11.

*सुरदीर्घिका f. *die Gaṅgâ der Götter* Râǵân. 14,16.

सुरदुन्दुभि m. 1) *Göttertrommel* Ind. St. 14,385. — 2) *Basilienkraut.*

सुरदेवता f. *eine Göttin.*

सुरद्रु m. *ein Götterbaum.*

सुरद्रुम m. 1) *ein Götterbaum.* — 2) *der Götterbaum*, = कल्पवृक्ष Ind. St. 15,371. — 3) *Arundo bengalensis.*

सुरद्विप्, °पति *zu einem Götterelephanten werden* Subhâshitâv. 2612.

सुरद्विप m. *ein Götterelephant.*

सुरद्विष् m. *ein Feind der Götter, ein Dämon, ein* Asura, Daitja (Çiç. 14,72) oder Râkshasa. Auch Bez. Râhu's.

सुरधनुर्लेखाय् *einem Regenbogen gleichen.* °यित Adj. Subhâshitar. 23,25.

सुरधनुस् n. *Regenbogen* Varâh. Jogaj. 8,10.

सुरधामन् n. *Götterstätte.*

सुरधुनी f. Bein. der Gaṅgâ Ind. St. 15,295.

*सुरधूप m. *das Harz der Shorea robusta.*

सुरध्वज m. *der Götter —, Indra's Banner.*

सुरनदी f. *der Götterfluss*, Beiw. und Bein. der Gaṅgâ.

*सुरनन्दा f. N. pr. eines Flusses.

सुरनायक m. 1) Bein. Indra's. — 2) N. pr. eines Verfassers von Gebeten bei den Tântrika.

सुरनिम्नगा f. Bein. der Gaṅgâ.

*सुरनिर्गन्ध n. *das Blatt der Laurus Cassia.* Richtig सुरभिगन्ध.

सुरनिलय m. *der Götter Wohnstätte*, Bez. des Meru.

सुरन्धक und सुरन्ध N. pr. einer Oertlichkeit.

सुरपति m. *Götterherr*, Bein. 1) Indra's. — 2) Çiva's.

सुरपतिगुरु m. *der Planet Jupiter.*

सुरपतिचाप n. *Regenbogen.*

सुरपतित्व n. *Herrschaft über die Götter.*

सुरपतिधनुस् n. *Regenbogen* Bhâvapr. 4,49.

सुरपथ m. 1) *ein best. Theil des Luftraums* Kâd. 2,123,4 (151,4). — 2) wohl *die Milchstrasse* B. ed. Bomb. 2,80,14.

*सुरपर्ण 1) n. *ein best. heilkräftiges Kraut.* — 2) f. ई *eine best. Schlingpflanze.*

*सुरपर्णिका f. 1) *Rottleria tinctoria.* — 2) *Elaeocarpus Ganitrus.*

*सुरपर्वत m. *Götterberg*, Bez. des Meru.

सुरपांसुला f. *eine* Apsaras. °ज्ञन n. *das Volk der A.* Vikramâṅkaḱ. 5,68.

सुरपादप m. *ein Götterbaum* Çiç. 14,30.

सुरपाल m. N. pr. eines Autors.

*सुरपुंनाग m. *Elaeocarpus Ganitrus.*

सुरपुर n. und *°पुरी f. *die Stadt der Götter*, d. i. Amarâvatî.

सुरपुरोधस् m. Bez. Bṛhaspati's.

सुरपुष्प n. *Götterblume, eine himmlische Blume.* °वृष्टि f. Ind. St. 14,383.

सुरप्रतिष्ठा f. *die Aufstellung eines Götterbildes.*

सुरप्रवीर m. *ein best. Feuer* (Sohn des Tapas).

सुरप्रिय 1) *Adj. *den Göttern lieb.* — 2) m. *a) ein best. Vogel* Hariv. 3,39,61. v. l. सुरःप्रिय. — *b)* *Agati grandiflora.* — *c) *ein Elaeocarpus.* — *d)* *Bein. α) Indra's. — β) Bṛhaspati's. — *e)* N. pr. eines Berges. — 3) f. आ *a) eine* Apsaras. — *b)* *Jasminum grandiflorum. — *c)* *= स्वर्णरम्भा.

सुरभय्, °यति *wohlriechend machen.* In übertragener Bed. so v. a. *berühmt machen.* Partic. सुरभित Çiç. 11,19. Vâsav. 95,5.

सुरभवन n. *Gotteshaus, Tempel* Hemâdri 1,240,14.

सुरभाव m. *die Würde eines Gottes.*

सुरभि 1) Adj. (f. eben so, in der späteren Sprache auch ई) *a) wohlriechend, duftig.* Compar. सुरभितर Ǵâtakam. 27 (गन्ध). — *b) lieblich, angenehm.* — *c) berühmt, in gutem Rufe stehend.* — *d) *= श्रेष्ठ und धीर. — 2) m. *a)* Bez. *verschiedener wohlriechender Pflanzen und Stoffe.* Nach den Lexicographen *Michelia Champaka, Nauclea Cadamba, Mimusops Elengi, eine Art Jasmin* (मुद्गर), *wohlriechender Reis, wohlriechendes Gras, Prosopis spicigera* oder *Mimosa Suma*, = बर्बर, गन्धफल, *Muscatnuss, das Harz der Shorea robusta* und *eine Art Bdellium.* — *b) Frühling* Çiç. 6,2. — 3) f. सुरभि und सुरभी *a) *Boswellia thurifera, Prosopis spicigera* oder *Mimosa Suma, Jasminum Sambac, Basilienkraut*, = सुरा, पाची und रुद्रजटा. — *b) *Branntwein.* v. l. सुरा; s. u. 3) *a*). — *c)* N. pr. einer mythischen Kuh, der Mutter des Rindes und der Rudra, einer Tochter Daksha's und Gattin Kaçjapa's. सुरभेः सुताः so v. a. *das Rindvieh.* — *d) Kuh* überh. Vâsav. 74,3. 259,3. — *e) *die Erde.* — 4) n. *a) ein wohlriechender Stoff, Parfum.* — *b)* *Gold. — *c)* *Schwefel.

सुरभिकन्दर m. N. pr. eines Berges.

*सुरभिका f. *eine Art Musa.*

1. सुरभिगन्ध m. *Wohlgeruch.* महा°.

2.*सुरभिगन्ध 1) Adj. *wohlriechend.* — 2) f. आ *Jasminum grandiflorum.* — 3) n. *das Blatt der Laurus Cassia.*

सुरभिगन्धि und °न् Adj. *wohlriechend* MBh. 13, 36,5. R. ed. Bomb. 4,51,6. Chr. 248,29. Çiç. 11,21. Vâsav. 288,4.

सुरभिगन्धित Adj. *mit Wohlgerüchen erfüllt* R. ed. Bomb. 4,33,7.

सुरभिगन्धिन् Adj. s. °गन्धि.

सुरभिचूर्ण n. *Pulver aus Wohlgerüchen.*

सुरभिचूल m. N. pr. eines Dichters Peterson in der Einl. zu Subhâshitâv. 134.

सुरभित Adj. s. u. सुरभय्.

सुरभितनय m. 1) *Stier.* — 2) f. आ *Kuh.*

सुरभिता f. *das Wohlriechendsein, Wohlgeruch.*

*सुरभित्रिफला f. *Muskatnuss, Betelnuss* und *Gewürznelke* Râgân. 22,4.

*सुरभित्वच् f. *Kardamomen.*

सुरभिदत्ता f. N. pr. einer Apsaras.

*सुरभिदारु und *°क (Bhâvapr. 1,185) m. *Pinus longifolia.*

सुरभिन् Adj. *mit Wohlgerüchen eingerieben, parfumirt; schönduftend.* Compar. सुरभितर.

*सुरभिपत्र 1) m. *Majoran.* — 2) f. आ *Eugenia Jambolana.*

सुरभिपुत्र m. *Stier.*

*सुरभिबाण m. Bein. *des Liebesgottes.*

सुरभिमत् Adj. 1) *mit Wohlgerüchen versehen, wohlriechend* Âpast. Çr. 9,11,17. — 2) *das Wort* सुरभि *enthaltend.* f. °मती *ein solcher Spruch* Baudh. 2,7,2.

सुरभिमाकृत n. N. pr. eines Waldes.

सुरभिमास m. *Frühlingsmonat* Vâsav. 150,4. Kâd. 57,7 (106,2). 66,13 (124,11).

सुरभिवत्स m. N. pr. eines Vidjâdhara.

*सुरभिवल्काल n. *die Rinde von Laurus Cassia.*

सुरभितम Adj. *duftendst, lieblichst.*

सुरभिसमय m. *Frühlingszeit.*

*सुरभिस्रवा f. *Weihrauchbaum.*

1. सुरभी Adj. und Subst. f. s. u. सुरभि.

2. सुरभी f. *Furcht vor den Göttern* Vâsav. 74,3.

3. सुरभी Adv. mit कर् *wohlriechend machen, mit Wohlgeruch erfüllen.* In übertragener Bed. so v. a. *allgemein verbreiten.*

*सुरभीगन्ध n. *das Blatt der Laurus Cassia.*

सुरभीगोत्र n. *das Geschlecht der* Surabhi, so v. a. *Rinder, Kühe.*

सुरभीपट्टन n. N. pr. einer *Stadt.*

*सुरभीरसा f. *Weihrauchbaum.*

सुरभीसुत m. Pl. *das Rindvieh.*

सुरभुवन n. Hemâdri 1,257,10 fehlerhaft für सुरभवन.

सुरभूय n. *Gottwerdung, die Stellung eines Gottes* Çiç. 19,73.

*सुरभूरुह m. *Pinus Deodora.*

सुरभूषण n. *ein Perlenschmuck von 1008 Schnüren und 4 Hasta lang.*

सुरभ्यास्य Adj. *einen wohlriechenden Mund habend.* Nom. abstr. °ता n.

सुरमणीय Adj. *überaus ergötzlich, — anmuthig, — schön* R. ed. Bomb. 4,27,25.

*सुरमण्डलिका f. *eine Art Laute.*

सुरमण्य Adj. = सुरमणीय.

*सुरमन्त्रिन् m. *der Rathgeber der Götter*, d.i. Bṛhaspati Çâçvata 25.

सुरमन्दिर n. *Gotteshaus, Tempel.*

सुरमुनि m. *ein göttlicher* Muni. Pl. Bez. *des Siebengestirns* Çiç. 11,3.

*सुरमृत्तिका f. *Alaunschiefer* Râgân. 13,63.

*सुरमेदा f. *eine best. Heilpflanze.*

सुरमोहिनी f. N. pr. einer Surângaṇâ Ind. St. 15,250.

सुरम्य 1) Adj. = सुरमणीय 34,14. — 2) N. pr. einer Oertlichkeit.

*सुरयान n. *Götterwagen.*

सुरयुवति f. *eine* Apsaras.

सुरयोषित् f. dass. Vâsav. 297,2.

सुरराज् m. Bein. Indra's.

सुरराज m. dass.

सुरराजगुरु m. *der Planet Jupiter.*

सुरराजता f. Indra's *Würde, — Stellung* zu Spr. 3791.

सुरराजन् m. Bein. Indra's.

सुरराजमन्त्रिन् m. = सुरराजगुरु Utpala zu Varâh. Bṛh. 6,12.

सुरराजवृक्ष m. Indra's *Baum*, Bez. des Pârigâta.

सुरराजशरासन n. *Regenbogen* Vâsav. 235,1.

सुररिपु m. *ein Feind der Götter.*

सुरर्षभ m. Bein. 1) *Indra's. — 2) Çiva's.

सुरर्षि m. 1) *ein göttlicher —, unter den Göttern weilender Ṛshi.* — 2) Pl. *die Götter und Ṛshi.*

*सुरलता f. *eine best. Pflanze.*

*सुरला f. N. pr. eines Flusses.

*सुरलासिका f. *Flöte.* Vgl. स्वरलासिका.

सुरलोक m. *die Götterwelt, der Himmel.* °नाथ m. Pl. Ind. St. 14,363. °राज्य n. *die Herrschaft über die G.*

सुरलोकसुन्दरी f. *eine* Apsaras.

सुरल्लक *ein wollenes Tuch* Bhadrab. 3,82.

सुरवधू f. *eine* Apsaras.

सुरवन n. *Götterhain.*

सुरवर m. *der Vornehmste unter den Göttern*, Bein. Indra's.

सुरवरनगर n. Indra's *Stadt.*

सुरवरवनिता f. *eine* Apsaras.

सुरवर्चस् m. *ein best.* Agni (Sohn des Tapas).

सुरवर्त्मन् n. *der Luftraum* Hâs. 2.

सुरवर्मन् m. N. pr. eines Fürsten Harshaṅ. 187, 16. v. l. सुस्थिरवर्मन्.

*सुरवल्लभा f. *weisses Dûrvâ-Gras.*

*सुरवल्ली f. *Basilienkraut.*

सुरवाहिनी f. *die himmlische* Gaṅgâ.

सुरवीथी f. Bez. *der Bahn der Mondhäuser.*

*सुरवेला f. N. pr. eines Flusses.

सुरवेश्मन् n. 1) *die Behausung der Götter, der Himmel.* — 2) *Gotteshaus, Tempel.*

*सुरवैरिन् m. *ein Feind der Götter, ein* Asura.

सुरशत्रु m. dass. Çiç. 17,27. °घ्न् Adj. Beiw. Çiva's.

सुरशत्रुगुरु m. *der Planet Venus* Varâh. Jogaj. 4,30.

सुरशाखिन् m. *Götterbaum*, so v. a. कल्पवृक्ष Naish. 5,133.

*सुरशिल्पिन् m. *der Werkmeister der Götter* AK. 3,4,18,111.

सुरश्मि 1) Adj. *schönstrahlig.* — 2) m. N. pr. *a*) eines Ṛshi. — *b*) eines Buddha.

सुरश्रेष्ठ 1) m. *der Beste unter den Göttern*, Beiw. und Bein. *a*) Vishṇu's. — *b*) Çiva's. — *c*) Indra's. — *d*) Dharma's. — *e*) Gaṇeça's. — 2) *f. आ *eine best. Pflanze.*

सुरस 1) Adj. (f. आ) *a*) *wasserreich* Bhâm. V. 2,109. — *b*) *wohlschmeckend* Vâsav. 287,1. — *c*) *reizend* Bhâm. V. 2,109. — 2) m. *a*) **Vitex Negundo.* — *b*) **Andropogon schoenanthus.* — *c*) **das Harz der Gossampinus Rumphii.* — *d*) N. pr. α) eines Schlangendämons. — β) eines Berges. — 3) m. f. (आ) (*n.) *Basilienkraut* Harshaṅ. (B.) 478,2. — 4) f. आ) *a*) *Bez. verschiedener Pflanzen: *Anethum Panmori* oder *Dill, Vitex Negundo, eine Art Jasmin,* = रास्ना, पर्णाश, महाशतावरी, ब्राह्मी, कपित्थपर्णी und अन्धाक. — *b*) *ein best. Metrum.* — *c*) *eine best.* Râgiṇî S. S. S. 113. — *d*) *Bein. der Durgâ. — *e*) N. pr. α) einer Tochter Daksha's, Gattin Kaçjapa's und Mutter der Schlangen Çukas. 1,53. — β) einer Apsaras. — γ) einer Tochter Raudrâçva's. — δ) eines Flusses. — 5) f. ई *eine best. Pflanze,* — 6)

*n. *a) Harz. — b) wohlriechendes Gras. — c) Cassia-Rinde. — d) Myrrhe.*

सुरसख m. *der Götter Freund:* 1) Beiw. Indra's. — 2) Pl. Bez. der Gandharva Kir. 9,74.

सुरसदन n. *Gotteshaus, Tempel* Kâd. 56,19(104,10).

सुरसद्मन् n. 1) *der Götter Sitz, Himmel* Çiç. 13, 50. — 2) *Gotteshaus, Tempel.*

*सुरसंभवा f. *Polanisia icosandra.*

सुरसरित् f. Bein. der Gañgâ Kâd. 56,15(104,5).

सुरसरित्सुत m. Metron. Bhîshma's Çiç. 14, 78 (44).

*सुरसर्षपक m. *ein best. Baum* Râgân. 9,187.

सुरससंग्रह m. Titel eines Werkes.

सुरसायन n. wohl = सुरसायणी.

*सुरसायणी m. *weisses Basilienkraut.*

सुरसाच्छद m. wohl *das Blatt des Basilienkrautes.*

*सुरसाष्ट n. ein Collectivname für sechs (!) best. Pflanzen.

सुरसिन्धु f. Bein. der Gañgâ. = मन्दाकिनी (nach dem Comm.) Çiç. 16,46.

सुरसुत 1) m. *Göttersohn, Götterkind.* — 2) f. आ f. zu 1).

सुरसुन्दर 1) m. *eine männliche Schönheit unter den Göttern.* — 2) f. ई *a) eine göttliche Schöne, eine* Apsaras. °ज्ञन m. Pl. Kir. 8,4. — *b)* *Bein. der Durgâ. — *c)* N. pr. α) *einer Fee. — β) eines Frauenzimmers.

सुरसेना f. 1) *das Heer der Götter.* °गणपति m. *der Anführer desselben.* — 2) N. pr. eines Frauenzimmers.

सुरस्कन्ध m. N. pr. eines Dämons. v. l. खरस्कन्ध.

सुरस्त्री f. *ein Götterweib, eine* Apsaras.

*सुरस्त्रीश m. Bein. Indra's.

सुरस्थान n. *Gotteshaus, Tempel.*

सुरस्रोतस्विनी f. Bein. der Gañgâ Bhâm. V. 4,13.

सुरक्स् n. *ein ganz einsamer Ort.* सुरक्:स्थान Adj. *an einem solchen Orte gelegen.*

सुरा f. (*am Ende eines Comp. auch सुर n.) 1) *ein geistiges Getränk,* in alter Zeit *eine Art Bier,* später meist *Branntwein, Liqueur* Ind. St. 17,239, Anm. 1. Personificirt als Tochter Varuṇa's, die bei der Quirlung des Milchmeers zum Vorschein kam. — 2) *Wasser. — 3) *ein Trinkgeschirr für berauschende Getränke.*

सुराकर m. 1) *Branntweinbrennerei* Baudh. 1,9, 3. — 2) *Cocosnusspalme.*

सुराकर्मन् n. *eine Ceremonie mit* Surâ.

सुराकार m. *Branntweinbrenner.*

सुरागार n. und *सुरागृह n. (Çâṅkhâyana 404) *Schenke.*

सुरायष्टि m. *ein Becher voll* Surâ.

सुराज्य n. *Nektar* R. ed. Bomb. 3,47,46.

सुराङ्गना f. *ein Götterweib, eine* Apsaras.

*सुराचार्य m. *der Lehrer der Götter,* d. i. Bṛhaspati.

*सुराजक m. = भृङ्गराज.

1. सुराजन् m. *ein guter Fürst* Çiç. 14,14. Vâsav. 189,3.

2. सुराजन् 1) Adj. *einen guten Fürsten habend.* — 2) *f. °जी N. pr. eines Dorfes.

सुराजंभव n. *die Möglichkeit ein Fürst zu sein* Çiç. 12,52.

सुराजि m. N. pr. eines Mannes.

सुराजीव m. *der Lebensunterhalt —, die Lebensbedingung der Götter* als Beiw. Vishṇu's.

सुराजीविन् m. *Branntweinbrenner* oder *Schenkwirth.*

सुराज्ञी f. s. u. 2. सुराजन्.

सुराणायनीय m. Pl. *eine best. Schule.*

सुरातिं Adj. *schöne Gaben bringend.*

सुरादति m. *Branntweinschlauch.*

सुराद्रि m. *der Götterberg,* d. i. Meru Çiç. 17,33.

सुराधम m. *der Niedrigste —, Schlechteste unter den Göttern.*

सुराधर m. N. pr. eines Asura.

सुराधस् 1) Adj. *a) Wohlthaten —, Gefälligkeiten erweisend, freigebig. — b) Gaben empfangend, wohlhabend.* — 2) m. N. pr. eines Mannes Ârsh. Br.

सुराधान Adj. (f. ई) Surâ *enthaltend.*

सुराधिप m. Bein. Indra's.

सुराधीश m. *ein Fürst der Götter,* insbes. Bein. Indra's.

सुराध्यक्ष m. Beiw. 1) Brahman's. — 2) Kṛshṇa's. — 3) Çiva's.

सुराध्वज m. *die Fahne —, das Aushängeschild eines Schenkwirths.*

सुरानक m. *eine Trommel der Götter.*

सुरानन्द N. pr. 1) m. eines Lehrers. — 2) f. आ einer Surâñganâ Ind. St. 15,250.

सुराप Adj. (f. आ und ई) *Branntwein trinkend, — trinker, — trinkerin* Gaut. Âpast.

सुरापगा f. Bein. der Gangâ.

1. सुरापाण und °पान (Gaut. 24,10. Âpast.) n. *Branntweingenuss.*

2. सुरापाण und °पान 1) Adj. *Branntwein trinkend.* — 2) *m. Pl. Bein. der Prâkja.

सुरापान s. u. 1. und 2. सुरापाण.

सुरापिन् (!) Adj. Surâ *trinkend* Bhatt. 9,96.

*सुरापीत Adj. *der Surâ getrunken hat* P. 6,2, 170, Sch.

1. सुरापीथ m. = 1. सुरापाण.

2. सुरापीथ Adj. = 2. सुरापाण 1).

सुराबलि Adj. *eine Surâ-Darbringung empfangend.*

सुराबीज n. *die zum Ansatz eines Bieres dienende Masse,* auch *Hefe* Bhâvapr. 2,82. 3,118. Kâkrad. zu Suçr. 1,163,13.

सुराब्धि m. *Branntweinmeer.*

*सुराभाग m. = सुरामण्ड.

सुराम m. Surâ-*Krankheit* (2. आम), d. i. *krankhafter Rausch* oder *Folgen desselben.*

*सुरामण्ड m. *die schmackhafte obere Schicht vom Branntwein.*

सुरामद m. Surâ-*Rausch.*

सुरामन् Adj. *ergötzend.*

सुरामय Adj. *aus* Surâ *bestehend.*

सुरामुख m. N. pr. eines Schlangendämons.

सुरामेह m. *eine best. Harnruhr.*

सुरामेहिन् Adj. *an dieser Harnruhr leidend.*

सुरायुध n. *ein Geschoss der Götter.*

सुरारणि f. *die Mutter der Götter,* Bein. der Aditi VP. 5,30,24. Vgl. सुरावनि.

सुरारि m. 1) *Götterfeind, ein* Asura (auch Râkshasa) Çiç. 13,12. — 2) N. pr. *a)* eines Krankheitsdämons. — *b)* eines Fürsten.

सुरारिघ्न m. *ein best. Krankheitsdämon.*

सुरारिकृत्तर् m. Bein. Vishṇu's.

सुरार्दन m. *ein Peiniger der Götter, ein* Asura.

*सुरार्ह n. 1) *gelber Sandel.* — 2) *Gold.*

*सुरार्हक m. *eine best. wohlriechende Pflanze.*

सुराल m. N. pr. eines Lehrers.

1. सुरालय m. 1) *Götterwohnung* (Vâsav. 121,2), *der Himmel.* — 2) *Bein. des Sumeru. — 3) *Gotteshaus, Tempel.* — 4) * *Wind* (?).

2. सुरालय m. *Schenke* Vâsav. 121,2.

सुराव m. N. pr. eines Rosses.

सुरावनि f. *der Erdboden —, so v. a. die Mutter der Götter,* Bein. der Aditi. Vgl. übrigens Hariv. 7022 und सुरारणि.

सुरावत् Adj. *mit* Surâ *versehen.*

सुरावली f. Titel eines Werkes.

*सुरावारि n. *Branntwein.*

सुरावास m. N. pr. eines *Tempels.*

*सुरावृत m. *die Sonne.*

सुराशौण्ड Adj. *von Branntwein übermüthig.*

सुराशोधन n. Titel eines Werkes Bühler, Rep. No. 503.

सुराश्रय m. *die Stätte der Götter,* Bein. des Meru.

सुराष्ट्र 1) Adj. (f. आ) *gute Herrschaft habend* u. s. w. — 2) m. N. pr. *a)* Pl. eines Volkes, Sg. des von diesem bewohnten Landes (eines Theiles des

heutigen Guzerat). — *b*) eines Rathgebers des Daçaratha. — 3) f. सुराष्ट्रा N. pr. einer Stadt.

सुराष्ट्रज 1) Adj. (f. आ) *aus Surâshṭra stammend*, — 2) *m. *a*) *eine best. schwarze Bohne.* — *b*) *ein best. Gift.* — 3) f. आ *Alaunschiefer* Râǵan. 13,63. — 4) *n. dass.

सुराष्ट्रोद्भवा f. *Alaunschiefer.*

*सुरासमुद्र m. *das Branntweinmeer.*

सुरासव m. n. *ein durch Maischen unreifer Fruchtkörner gewonnenes Bier* oder *Branntwein.* n. soll auch Surâ und Âsava bedeuten.

सुरासुर m. Pl. *Götter und* Asura. Auch Sg. (wohl n.).

सुरासुरगुरु m. Bein. 1) Çiva's. — 2) Kaçjapa's.

सुरासुरमय Adj. *durch die Götter und* Asura *bewirkt.*

सुरासुराचार्य m. N. pr. eines *Lehrers.*

सुरासोमौ m. 1) Du. Surâ und Soma. सुरासोमविक्रयिन् Adj. Kâtj. Çr. 19,1,18. — 2) Soma *in Gestalt von Surâ.*

सुरास्पद् n. *Heiligthum eines Gottes, Tempel.*

सुराहुति f. Surâ-*Spende.*

*सुराह्व 1) m. *a*) *Pinus Deodora* Bhâvapr. 3,98. — *b*) = मरुवक Râǵan. 10,156. — *c*) = कपिहु. — 2) f. आ *eine best. Schlingpflanze.*

*सुराह्वय 1) m. *Majoran.* — 2) n. *Pinus Deodora.*

*सुरि Adj. n. zu सुर.

सुरिशात् oder °शाद् u. s. w. Adj. Çâṅku. Bṛ. 2,8. Wohl fehlerhaft.

सुरिस in *इन्द्र°.

सुरीक m. N. pr. eines Dichters.

*सुरीय Adj. von सुरा Pat. zu P. 5,1,1, Vârtt. 4.

सुरुक्म Adj. (f. ई) *schön geschmückt.*

सुरुङ्ग 1) *m. *Moringa pterygosperma.* — 2) f. आ σύριγξ, *ein unterirdischer Gang* (Divjâvad. 574,29. 575,18), *Mine, Bresche* Çiçupâla 388. v. l. सुरङ्गा.

*सुरुङ्गाखनि m. *ein Dieb, der durch einen unterirdischen Gang u. s. w. in ein Haus dringt.*

1. सुरुच् f. *Glanz, Helle.*

2. सुरुच् 1) Adj. *strahlend, hell.* — 2) m. N. pr. eines Sohnes des Garuḍa.

1. सुरुचि f. *Wohlgefallen, grosses Behagen an* (Loc.).

2. सुरुचि 1) m. N. pr. *a*) eines Fürsten der Gandharva. — *b*) eines Jaksha. — 2) f. N. pr. einer Gattin Dhruva's.

सुरुचिर Adj. (f. आ) *überaus strahlend, — hell — prächtig, — schön.*

*सुरुन्दला f. N. pr. eines Flusses.

सुरुण्ड m. Pl. N. pr. einer Dynastie. Vgl. गुरुण्ड und मुरुण्ड.

सुरूप 1) Adj. (f. आ) *a*) *wohl aussehend, schön.* — *b*) **gelehrt.* — 2) m. N. pr. *a*) eines Asura. — *b*) Pl. einer Klasse von Göttern unter Manu Tâmasa. — 3) f. सुरूपा *a*) **Glycine debilis.* — *b*) **Clerodendrum siphonanthus.* — *c*) **Jasminum Sambac.* — *d*) **Bignonia suaveolens.* — *e*) N. pr. α) einer Apsaras. — β) der Tochter eines Schlangendämons. — γ) einer mythischen Kuh. — 4) n. *a*) **Maulbeerbaum.* — *b*) Name zweier Sâman Ârsh. Bṛ.

सुरूपक Adj. (f. °पिका) = सुरूप 1) Agni-P. 42,21.

सुरूपकृत्व् Adj. *Schönes bildend.*

सुरूपता f. *schönes Aussehen, Schönheit.*

सुरूपवर्षवर्ण Adj. *schön regenbogenfarbig* TS.

सुरूरुक m. *ein eselfarbiges Pferd* Açvav. 3,110. Vgl. ꣳ.

सुरेकणास् Adj. *sehr reich.*

सुरेख 1) Adj. (f. आ) *schöne Linien bildend, schön umrissen* 133,25. Prasannar. 57,6. — 2) f. आ ein Frauenname Vâsav. 224,1. Pn. P. 33,2. fgg.

सुरेखा f. *eine hübsche Linie, — Spur.*

सुरेज्य 1) m. *a*) *der Lehrer der Götter*, d. i. Bṛhaspati. Auch Bez. *des Planeten Jupiter.* — 2) *f. आ *a*) *Basilienkraut.* — *b*) *eine andere Pflanze*, = ब्राह्मी.

सुरेण 1) *m. = त्रसरेणु 1). — 2) f. N. pr. *a*) einer Tochter Tvashṭar's. — *b*) eines Flusses, einer der 7 Sarasvatî.

*सुरेणुपुष्पध्वज m. N. pr. eines Fürsten der Kiṁnara.

सुरेतर m. *ein* Asura.

सुरेतस् Adj. *samenreich, zeugungskräftig.*

सुरेतोधस् oder °धा Adj. *gute Zeugungskraft gebend.*

सुरेन्द्र 1) m. *a*) *ein Götterfürst, ein oberster Gott;* insbes. Bein. Indra's. — *b*) N. pr. α) eines Fürsten. — β) eines Lehrers. — *c*) **eine best. Knolle* (*Arum*). — 2) f. आ N. pr. einer Kiṁnara-Jungfrau Kâraṇḍ. 6,20.

*सुरेन्द्रक m. = सुरेन्द्र 1) *c*).

सुरेन्द्रकन्द् m. desgl.

सुरेन्द्रगोप m. *Coccinelle.*

सुरेन्द्रचाप n. *Regenbogen.*

*सुरेन्द्रजित् m. Bein. Garuḍa's.

सुरेन्द्रता f. *die Würde eines obersten Gottes, die Herrschaft über die Götter*, Indra's *Würde* Gâtakam. 12.

सुरेन्द्रपूज्य m. Bein. Bṛhaspati's, *der Planet Jupiter* Utpala zu Varâh. Bṛ. 2,3.

सुरेन्द्रमाला f. N. pr. einer Kiṁnara-Jungfrau Kâraṇḍ. 6,20.

सुरेन्द्रलुप्त = इन्द्रलुप्त *krankhaftes Ausfallen der Haare* Kâraka 1,3.

सुरेन्द्रलोक m. Indra's *Welt.*

सुरेन्द्रवती f. N. pr. einer Fürstin.

सुरेश 1) m. *a*) *ein Götterfürst, ein oberster Gott.* Auch Bez. eines best. *Gottes*, eines best. Agni (Sohnes des Tapas MBu. 3,220,13), Indra's (MBh. 13,14,229), Vishṇu-Kṛshṇa's und Çiva's. — *b*) N. pr. einer Oertlichkeit. — 2) f. ई Bein. der Durgâ.

सुरेशलोक m. Indra's *Welt.*

सुरेश्वर 1) m. *a*) *ein Götterfürst, ein oberster Gott.* Auch Bez. Brahman's, Çiva's und Indra's. — *b*) N. pr. α) eines Rudra. — β) verschiedener Manu er Auch °पण्डित und सुरेश्वराचार्य. — 2) f. ई Bein. *a*) der Durgâ Râǵat. 8,507 (सुरे° gedr.). — *b*) der Lakshmî. — *c*) der Râdhâ. — *d*) *der himmlischen Gaṅgâ.

सुरेश्वरधनुस् n. *Regenbogen.*

सुरेश्वरप्रभ m. N. pr. eines Fürsten.

सुरेश्वरवार्त्तिक n. Titel eines Werkes Opp. Cat. 1.

सुरेश्वरक्षेत्र n. N. pr. *eines der Durgâ geheiligten Gebiets.*

*सुरेष्ट 1) m. *a*) *Elaeocarpus Ganitrus.* — *b*) *Vatica robusta.* — *c*) *Agati grandiflora.* — *d*) = वसुक. — 2) f. आ *eine best. Pflanze*, = ब्राह्मी.

*सुरेष्टक n. *das Harz der Vatica robusta.*

*सुरै Adj. *wohlhabend, reich.*

सुरोचन 1) *Adj. als Erklärung von सुरुक्म. — 2) m. N. pr. eines Sohnes des Jaǵṇabâhu. — 3) f. आ N. pr. einer der Mütter im Gefolge Skanda's. — 4) n. N. pr. des von 2) beherrschten Varsha.

सुरोचिस् m. N. pr. eines Sohnes des Vasishṭha.

1. सुरोत्तम 1) m. *ein oberster Gott, Götterfürst.* Auch Bein. Vishṇu-Kṛshṇa's und * des Sonnengottes. — 2) f. आ N. pr. einer Apsaras VP.^{2} 2,82.

2. सुरोत्तम (wohl n.) *die oberste Schicht von* Surâ Gobh. 2,1,10. Nach dem Schol. *vorzüglichstes Wasser.*

सुरोत्तमाचार्य m. N. pr. eines *Lehrers.*

*सुरोत्तर n. *Sandel.*

सुरोद 1) Adj. = सुरोदक 1) MBu. 6,12,2. VP. 2, 4,34. — 2) n. = सुरोदक 2).

सुरोदक 1) Adj. (f. आ) *statt Wasser* Surâ *habend.* — 2) m. *ein solches Meer* VP. 2,4,35.

सुरोध m. N. pr. eines Sohnes des Tamsu. v. l.

सुरोपयाम m. Surâ-*Gefäss* Maitr. S. 1,11,6 (167, 14). 7 (169,10).

सुरोमन् m. N. pr. eines Schlangendämons.

सुरोष Adj. *sehr erzürnt* 88,1.

सुरोक m. N. pr. eines Fürsten.

*सुरोकिका f. N. pr. eines Frauenzimmers.

सुरोकिणी Adj. f. *schön roth* Âpast. Çr. 6,3,8.

*सुरोकितिका f. N. pr. eines Frauenzimmers.

सुरोकस् n. *Gotteshaus, Tempel.*

*सुर्य Adj. von सुरा, = सुरीय Pat. zu P. 5,1,1, Vârtt. 4.

सुल् mit प्र *hineinstossen.* Nur प्र॰सुलामि mit der v. l. प्र॰तिलामि.

*सुल gaṇa बलादि.

सुलक्कान m. N. pr. eines Mannes.

सुलक्ष Adj. (f. आ) *gute Zeichen habend* Gop. Br. 2,5,5.

सुलक्षण 1) Adj. (f. आ) *mit Glück verheissenden Zeichen versehen.* Nom. abstr. °त्व n. — 2) f. आ N. pr. *a*) einer Gattin Kṛshṇa's. — *b*) *einer Freundin der Umâ. — *c*) verschiedener anderer Frauen Vidḍh. 50,9.

सुलक्षित Adj. *gut —, genau untersucht.*

सुलक्ष्मसंपराय m. bei den Gaina.

सुलतान m. *Sultan.*

सुलग्न 1) Adj. *sich festhaltend an* (Loc.) Gâtakam. 24,11. 25. *fest anhaftend* Harshaḱ. 147,16. — 2) *ein von den Astrologen für günstig erkannter Augenblick* Kathâs. 31,70.

सुलङ्घित Adj. *den man richtig hat fasten lassen* Suçr. 2,407,17.

सुलभ 1) Adj. (f. आ) *a*) *leicht zu erlangen, — finden, — anzutreffen, — haben, — zugänglich.* — *b*) *häufig, wohlfeil.* — *c*) *passend, angemessen, entsprechend, eigen, am Platze seiend, von Nutzen* Spr. 7855 Gewöhnlich im Comp. mit der Ergänzung. — *d*) Vikr. 26 schlechte Lesart für सुभग. — 2) *m. N. pr. eines Mannes. — 3) f. आ *a*) **Basilienkraut.* — *b*) **Glycine debilis.* — *c*) **Jasminum Sambac.* — *d*) *=धूम्रपत्रा. — *e*) N. pr. α) einer Lehrerin. — β) einer Bettlerin.

सुलभत्व n. *häufiges Vorkommen, Häufigkeit, Wohlfeilheit.*

सुलभी Adv. mit भू *häufig —, gemein werden.*

सुलभीभाव m. *das Gemeinwerden.* Acc. mit भज् *gemein sein.*

सुलभेतर Adj. *nicht leicht zu haben.*

सुलभ्य Adj. *leicht zu erlangen* R. ed. Bomb. 4,24,20.

सुललाट Adj. (f. आ) *eine schöne Stirn habend.*

सुललित Adj. (f. आ) *überaus anmuthig, — lieblich, — schön.*

सुललितलतापल्लवमय Adj. (f. ई) *aus jungen Schossen schöner Lianen bestehend* Spr. 4368.

सुललितविस्तर m. *der schöne* Lalitavistara.

सुलवण Adj. (f. आ) *gut gesalzen.*

*सुलवत्त् Adj. von सुल.

सुलस m. N. pr. eines Mannes.

*सुलाभ Adj. = सुलभ.

सुलाभिका Adj. f. *leicht zu gewinnen, — entgegenkommend* RV.

*सुलाभिन् m. N. pr. eines Mannes.

सुलिखित Adj. *wohl verzeichnet.*

*सुलिन् Adj. von सुल.

सुलुलित Adj. 1) *sich lieblich hinundher bewegend* Suçr. 2,383,2. — 2) *stark mitgenommen* MBh. 8,51,18.

सुलू 1) *Adj. *gut schneidend.* — 2) *eine best. Stellung beim Tanze* S. S. S. 240. Einmal auch सुनू.

सुलेक m. N. pr. eines Âditja Âpast. Çr. 5,29,11.

सुलेख Adj. *mit Glück verheissenden Linien versehen* (Finger).

सुलोचन 1) Adj. (f. आ) *schönäugig.* — 2) m. *a*) **Gazelle* Râǵân. 19,44. — *b*) N. pr. α) eines Daitja Hariv. 3,71,5. — β) eines Sohnes des Dhṛtarâshṭra. — γ) eines Buddha. — δ) des Vaters einer Rukmiṇî. — 3) f. आ N. pr. *a*) einer Apsaras. — *b*) einer Jakshiṇî. — *c*) verschiedener Frauen.

सुलोम 1) Adj. (f. आ) *schöne Haare am Körper habend, aus schönen Haaren am K. bestehend.* — 2) *f. आ Bez. *zweier Pflanzen*, = ताम्रवल्ली und मोसरोहिणी.

सुलोमधि m. N. pr. eines Fürsten. v. l.

*सुलोमन् Adj. = सुलोम 1).

*सुलोमशा f. *Lasea hirta.*

°सुलोल Adj. *sehr verlangend nach* Gît. 5,11.

*सुलोहक m. n. *gelbes Messing.*

सुलोहित 1) Adj. *ganz roth.* — 2) f. आ *eine der sieben Zungen Agni's* Gṛhjâs. 1,14.

*सुलोहित् m. N. pr. eines Mannes.

सुल्हण m. N. pr. eines Scholiasten.

सुल्हाविहार m. N. pr. eines *Klosters.*

सुल्हण m. N. pr. eines Dichters.

सुल्हरी f. N. pr. einer Oertlichkeit.

सुवंश m. N. pr. eines Sohnes des Vasudeva.

सुवंशघोष Adj. *einen schönen Flötenton habend.*

*सुवंशेतु m. *eine Art Zuckerrohr.*

1. सुवक्त्र n. *ein schöner Mund.*

2. सुवक्त्र 1) Adj. *a*) *einen schönen Mund habend* (Çiva). — *b*) *ein gutes Organ habend* Mârk. Çikshâ 1,6. 15,5. — 2) m. *a*) **eine best. Pflanze*, = सुमुख. — *b*) N. pr. α) eines Wesens im Gefolge Skanda's. — β) eines Sohnes des Dantavaktra.

*सुवक्षस् 1) Adj. *eine schöne Brust habend.* — 2) m. N. pr. eines Mannes.

सुवच 1) Adj. *leicht zu sagen* Comm. zu Njâyas. 1,1,13. — 2) f. आ N. pr. einer Gandharva-Jungfrau (*schön redend*) Kâraṇḍ. 3,18.

1. सुवचन n. *Beredsamkeit.*

2. *सुवचन 1) Adj. *schön redend.* — 2) f. ई N. pr. einer Göttin.

*सुवचस् Adj. *beredt.*

सुवचस्या f. *ein schöner Spruch.*

सुवज्र Adj. *mit einer guten Keule —, mit einem guten Donnerkeil versehen.*

सुवज्रिन् Adj. dass. Lâṭj. 7,10,12.

सुवत्सा f. N. pr. einer Dikkumârî Pârçvan. 3,73.

सुवदन 1) Adj. (f. आ) *ein schönes Gesicht habend.* — 2) *m. *eine best. Pflanze*, = सुमुख. — 3) f. आ *a*) *eine Schöne.* — *b*) *ein best. Metrum.* — *c*) ein Frauenname Venis. 24,10.

सुवन 1) *m. *a*) *die Sonne.* — *b*) *der Mond.* — *c*) *Feuer.* — 2) n. in पुंसुवन und सुपर्णसुवन.

सुवपुस् f. N. pr. einer Apsaras VP.^{2} 2,81.

*सुवयस् f. *Hermaphrodit.*

सुवर् Indecl. = 3. स्वर् Âpast.

सुवरत्र Adj. *mit guten Riemen versehen.*

सुवर्ग्य Adj. *mit einem guten Schutz versehen* (Wagen) R. 6,31,30.

सुवर्ग्यिन् Adj. dass. R. 6,86,4.

सुवर्ग = स्वर्ग.

सुवर्गकाम Adj. = स्वर्गकाम TS. 2,3,4,1.

सुवर्गेय (TS. 4,1,4,1) und सुवर्ग्य Adj. = स्वर्ग्य.

सुवर्चक 1) m. *a*) **Natrum.* — *b*) N. pr. eines Mannes. — 2) f. °र्चिका *a*) *Natrum.* — *b*) **eine best. Pflanze.* Vgl. सुवर्ज्जिका.

सुवर्चना f. Mârk. P. 52,9 fehlerhaft für सुवर्चल 2) *b*) α).

सुवर्चल 1) *m. N. pr. einer Gegend. — 2) f. आ *a*) *Raute, Ruta graveolens* Vasishṭha 27,11 (mit dem Beisatz ब्राह्मी und *ein Decoct davon*). Nach Andern *Hanf, Polanisia icosandra;* nach Dârila zu Kauç. 36,12 = त्रिसंध्या. — b) N. pr. α) der Gattin des Sonnengottes, auch Çiva's in seiner Manifestation als Sonne. — β) der Mutter und der Gattin Pratîha's.

सुवर्चस् 1) Adj. *voll Lebenskraft, feurig, blühend.* — 2) m. N. pr. *a*) eines Sohnes des Garuḍa. — *b*) eines Wesens im Gefolge Skanda's. — *c*) eines Sohnes verschiedener Manu, des Dhṛtarâshṭra, des Khanitra und anderer Personen.

सुवर्चस Adj. = सुवर्चस् 1) und *glänzend.*

सुवर्चसिन् 1) Adj. dass. (Çiva). — 2) *m. *Natrum*

oder *Alkali*.

सुवर्चस्क Adj. *schön glänzend* Hariv. 13930.

सुवर्जन Adj. *im Himmel entstanden* (nach dem Comm.) TBa. 1,4,8,1. 2,6,3,4.

सुवर्जिका f. *eine best. Pflanze* Kâraka 6,17. Vgl. सुवर्चक 2) *b*).

सुवर्जित् Adj. = स्वर्जित् TS. 4,1,1,3.

सुवर्ण 1) Adj. (f. आ) *a*) *schönfarbig, schön ausschend*, insbes. *von schimmernder Farbe, goldig* Hemâdri 1,422,7. 9. — *b*) *golden*. — *c*) *zu einer guten Kaste gehörig*. — 2) m. *a*) **eine Art Bdellium*. — *b*) **Stechapfel*. — *c*) *ein best. Metrum*. — *d*) N. pr. α) eines Devagandharva. — β) Pl. einer Klasse von Götteru unter dem 12ten Manu. — γ) eines Büssers. — δ) eines Rathgebers des Daçaratha und anderer Personen. — 3) m. n. (seltener) *a*) *ein best. Gewicht, ein* Karsha *Gold* Hemâdri 1,436,12. 572,14. fgg. — *b*) **eine best. Knolle*, = सुवर्णालु. — *c*) **eine Art Aloe*. — *d*) **eine Art Opfer*. — 4) f. सुवर्णा *a*) **Gelbwurz*. — *b*) **Sida rhomboidea* oder *cordifolia*. — *c*) *= स्वर्णक्षीरी. — *d*) N. pr. einer Tochter Ikshvâku's. — 4) *f. सुवर्णी *Salvinia cucullata*. Richtig सुकर्णी. — 5) n. *a*) *Gold, Reichthum*. — *b*) **Geld*. — *c*) **eine Art Sandel*. — *d*) **die Blüthe von Mesua Roxburghii*. — *e*) **eine best. Gemüsepflanze*, = गौरसुवर्ण. — *f*) **rother Ocker*. Vgl. सुवर्णगैरिक. — *g*) *richtige Aussprache der Laute*. — *h*) N. pr. α) eines Tîrtha. — β) einer Welt.

सुवर्णक 1) *m. *Cathartocarpus fistula*. — 2) am Ende eines adj. Comp. *ein* Karsha *Gold*. — 3) n. *a*) *Gold*. — *b*) **gelbes Messing*. — *c*) **Blei*. — 4) m. oder n. *eine best. Pflanze*. v. l. सुवर्णक्षीरी.

*सुवर्णकण oder *°गुग्गुलु m. *eine Art Bdellium*.

*सुवर्णकदली f. *eine Art Musa*.

सुवर्णकर्तर् m. *Goldschmied*.

सुवर्णकार् m. dass. Vâsav. 284,4.

सुवर्णकेतकी f. *eine best. Pflanze* oder *eine Ketaki von Gold*.

*सुवर्णकेश m. N. pr. eines Schlangendämons.

सुवर्णक्षीरी f. *eine best. Pflanze*.

सुवर्णगणित n. *Berechnung des Gewichts und des Gehalts von Gold*.

*सुवर्णगर्भ m. N. pr. eines Bodhisattva.

*सुवर्णगिरि m. N. pr. eines *Berges*.

*सुवर्णगैरिक n. *rother Ocker* Râgân. 13,61.

*सुवर्णगोत्र n. N. pr. eines Reiches.

*सुवर्णचक्रवर्तिन् m. *ein Fürst, der ein goldenes Rad in Bewegung setzt*.

सुवर्णचम्पक m. *goldgelb blühender* Kampaka.

सुवर्णचूड m. N. pr. eines Sohnes des Garuḍa.

सुवर्णचूल m. *ein best. Vogel*.

सुवर्णजोविक m. *eine best. Mischlingskaste*.

सुवर्णज्योतिस् Adj. *Goldglanz habend*.

सुवर्णताल m. *eine Weinpalme von Gold*.

सुवर्णद्वीप m. n. *Goldinsel*, wohl *Sumatra*.

सुवर्णधेनु f. *eine Kuh von Gold*. °दानविधि Verz. d. Oxf. H. 35,*a*,33.

*सुवर्णनकुली f. *eine best. Pflanze*.

सुवर्णनाभ 1) Adj. *mit goldener Mitte* (ein Gefäss) Âpast. 2,19,4. Visnus. 90,1. — 2) m. N. pr. eines Autors.

सुवर्णनाभि m. oder f. *ein Nabel von Gold* Visnus. 87,3.

सुवर्णपक्ष Adj. *goldgeflügelt*.

सुवर्णपक्ष m. *ein best. Vogel*.

सुवर्णपद्म n. 1) *eine goldfarbige Lotusblüthe*. — 2) *eine Lotusblüthe von Gold*. °दान n. Burnell, T.

सुवर्णपार्श्व N. pr. einer Oertlichkeit.

सुवर्णपालिका f. *eine Art Geschirr aus Gold*.

सुवर्णपुर n. N. pr. einer mythischen *Stadt*.

सुवर्णपुष्प 1) Adj. (f. आ) *Gold zu Blüthen habend*. — 2) m. *Kugelamaranth*. n. *die Blüthe*. — 3) f. आ und ई *eine best. Pflanze*.

सुवर्णपृष्ठ Adj. *von Aussen mit Gold belegt, vergoldet* MBh. 4,31,15.

सुवर्णप्रभास 1) m. *a*) *N. pr. eines Jaksha. — *b*) Titel eines buddh. Sûtra. — 2) f. आ N. pr. der Gattin des Schlangendämons Kâlika Lalit. 355,7.8.

सुवर्णप्रसर n. *die wohlriechende Rinde von Feronia elephantum*.

*सुवर्णफला f. *eine Art Musa*.

*सुवर्णबलज anzunehmen für सौवर्ण°.

सुवर्णबिन्दु 1) *m. Bein. Vishṇu's. — 2) N. pr. eines best. Heiligthums.

सुवर्णभुजेन्द्र m. N. pr. eines Fürsten.

सुवर्णभू f. *Goldland*, Bez. eines nach NO verlegten Landes.

सुवर्णभूमि f. = सुवर्णद्वीप Gâtakam. 14.

सुवर्णमय Adj. (f. ई) *aus Gold gemacht*, — *bestehend*.

*सुवर्णमाक्षिक n. etwa *Schwefelkies* Bhâvapr. 1, 236,20.

सुवर्णमालिका f. N. pr. einer Göttin.

सुवर्णमाष m. und °क *ein best. Gewicht*, = 5 Kṛshṇala oder 12 Dhânjamâsha.

सुवर्णमुखरी f. N. pr. eines Flusses. °माहात्म्य n. Burnell, T.

सुवर्णमेखला f. N. pr. einer Apsaras Kâraṇḍ. 3,9.

सुवर्णमेदिनी f. *die Erde in Gold dargestellt*. °दान n. Verz. d. Oxf. H. 45,*a*,24.

*सुवर्णमोचा f. *eine Art Musa*.

*सुवर्णयूथिका und *°यूथी f. *eine Art Jasmin* Râgân. 10,98.

सुवर्णरजत 1) Adj. (f. आ) *von Gold und Silber* Çat. Br. 12,8,3,11. TBa. 1,5,10,1. — 2) n. Pl. *Gold und Silber* R. 2,32,14.

सुवर्णरत्नाकरच्छत्रकूट und °च्छत्रकेतु m. N. pr. eines zukünftigen Buddha.

*सुवर्णरम्भा f. *eine Art Musa*.

सुवर्णद्वीपक m. N. pr. einer Insel.

सुवर्णद्वीपमय Adj. *golden und silbern* Kâraṇḍ. 7,10. 64,15.

सुवर्णरेख N. pr. 1) m. eines Autors. — 2) f. आ eines Flusses.

सुवर्णरेतस् Adj. *dessen Same Gold ist* (Çiva).

सुवर्णरेतस m. N. pr. eines Mannes. Pl. *seine Nachkommen*.

सुवर्णरोमन् m. 1) *Widder*. — 2) N. pr. eines Sohnes des Mahâroman.

*सुवर्णलता f. *Cardiospermum Halicacabum*.

सुवर्णलेखा f. *Goldstrich* (auf dem Probirstein) Vâsav. 284,4. 5.

*सुवर्णवणिज् m. *Goldhändler* (*eine best. Mischlingskaste*).

सुवर्णवत्ता f. Nom. abstr. zu सुवर्णवत् 1).

सुवर्णवत् 1) Adj. *Gold enthaltend* und *mit einer richtigen Aussprache der Laute versehen*. — 2) f. °वती N. pr. *a*) verschiedener *Gold führender Flüsse*. — *b*) einer Stadt in Dakshiṇâpatha.

सुवर्णवर्ण 1) Adj. *goldfarbig* (Vishṇu). — 2) *f. आ *Gelbwurz*.

सुवर्णवर्ष m. N. pr. eines Fürsten B. A. J. 4,113. Ind. Antiq. 12,165.

सुवर्णविजय m. Titel eines Kâvja Opp. Cat. 1.

सुवर्णशिरस् Adj. *einen Kopf von Gold habend*.

सुवर्णशिलेश्वरतीर्थ n. N. pr. eines Tîrtha.

सुवर्णशैखर n. N. pr. einer Stadt Vṛshabh. 257,*b*,8.

सुवर्णष्ठीवि und °न् m. N. pr. eines Sohnes des Sṛṅgaja.

*सुवर्णस Adj. von सुवर्ण.

सुवर्णसानू N. pr. einer Oertlichkeit.

सुवर्णसिद्ध m. *Goldzauberer*.

सुवर्णसूत्र n. *eine goldene Schnur*, — *Kette*.

सुवर्णस्थान n. N. pr. einer Oertlichkeit. °माहात्म्य n. Burnell, T.

*सुवर्णकलि m. *ein best. Baum* Çâçvata 74. Zach. Beitr. 89.

सुवर्णाकर्षणभैरवस्तोत्र n. Titel eines Stotra Burnell, T.

सुवर्णाष्ठ्य 1) Adj. Suvarṇa *genannt.* — 2) *m. *Mesua Roxburghii.*

सुवर्णाभ m. 1) **Lapis lazuli.* — 2) N. pr. eines Sohnes des Çaṅkhapada.

*सुवर्णार् m. *Bauhinia variegata* Râǵan. 10,24.

सुवर्णालंकारवत् Adj. *mit einem goldenen Schmuck versehen* Hemâdri 1,640,16.

*सुवर्णालु m. *eine best. Pflanze* Zach. Beitr. 87.

सुवर्णावभासा f. N. pr. einer Gandharva-Jungfrau Kâraṇḍ. 5,17.

*सुवर्णाह्वा f. *gelber Jasmin.*

सुवर्णिन् Adj. s. मणिरत्न° Nachtr. 7.

1.*सुवर्णी f. s. u. सुवर्ण.

2. सुवर्णी Adv. mit भू *zu Gold werden.*

*सुवर्णीय Adj. von सुवर्ण.

*सुवर्ण्य Adj. = सुवर्णमर्कति.

सुवर्तित Adj. 1) *gut gedreht, hübsch rund gemacht* R. Gorr. 1,9,37. — 2) *gut hergerichtet* MBh. 13,30,17.

*सुवर्तुल m. 1) *Wassermelone.* — 2) *Gardenia enneandra.*

1. सुवर्त्मन् n. *der richtige Weg.*

2. सुवर्त्मन् Adj. *einen richtigen Stand habend.*

*सुवर्धयितर् Nom. ag. als Erklärung von सु॒वृध्.

सु॒वर्धामन् Adj. *im Licht heimisch* TS. 1,3,3,1.

1. सु॒वर्मन् n. *eine gute Rüstung.*

2. सुवर्मन् m. N. pr. eines Sohnes des Dhṛtarâshṭra und anderer Personen VP.^{2} 4,96. 143.

सु॒वर्वत् Adj. = स्वर्वत्.

सुवि॒वेद् Adj. = स्वि॒वेद्.

1. सुवर्ष m. *ein guter Regen.*

2. सुवर्ष 1) Adj. (f. आ) *gut regnend.* — 2) *m. N. pr. eines Lehrers. Pl. *seine Schule.*

*सुवर्षक m. Pl. = 2. सुवर्ष 2).

*सुवल्गु Adj. *schön hüpfend* u. s. w.

*सुवल्गुरी f. *eine best. Schlingpflanze.*

*सुवल्लि f. 1) *Vernonia anthelminthica.* Auch सुवल्ली. — 2) सुवल्ली *eine best. Pflanze,* = कट्वी.

*सुवल्लिका f. 1) *Vernonia anthelminthica.* — 2) *eine roth färbende Oldenlandia.*

*सुवल्लिन्न n. *Knolle.*

सुवश m. N. pr. eines Mannes VP.^{2} 4,100.

सुवश्य Adj. *leicht im Gehorsam zu halten* R. ed. Bomb. 4,24,20.

*सुवस् Adj. Vop. 3,156.

1. सु॒वसन॑ Adj. (f. आ) 1) *schön gekleidet.* — 2) *schön kleidend.*

2. सु॒वसन॑ n. 1) *eine gute Wohnstatt* RV. 6,51,4. — 2) N. pr. einer Oertlichkeit.

सुवसन्त m. 1) *ein guter Frühling.* — 2) **das Fest des Liebesgottes am Vollmondstage im Monat* Kaitra.

सुवसन्तक m. = सुवसन्त 2).

*सुवसु (?) f. N. pr. einer Apsaras.

सुवस्ति Çatr. 14,233 vielleicht fehlerhaft für सुवस्त्र (सुवस्त्रा).

सुवस्तुसंपद् Adj. *reich an Glücksgütern* Daçak. 10, 3.

सुवस्त्र 1) Adj. (f. आ) *schön gekleidet* MBh. 13, 68,32. — 2) f. आ N. pr. eines Flusses VP^2. 2,149.

सुवक्व् (stark सुवाक्व्) Adj. *gut ziehend* (Stier) Hemâdri 1,483,5.

सुवक्व् 1) *Adj. *a) gut ziehend, — fahrend. — b) leicht zu ziehen, — fahren.* — 2) m. *ein best. Wind.* — 3) Bez. *verschiedener Pflanzen.* Nach den Lexicographen *Vitex Negundo, Cissus pedata, Boswellia thurifera, Mimosa octandra, Ipomoea Turpethum, Curculigo orchioides,* = रास्ना, गन्धनाकुली, रुद्रजटा, कंसपट्टी und *Kardamomen.*

सु॒वङ्क्ष Adj. *gutes Gespann habend.*

सु॒वक्ष्मन् Adj. *gut fahrend, ein guter Fuhrmann.*

सुवाक्य Adj. *wohl redend, eine schöne Rede führend.*

सुवाग्मिन् Adj. *sehr beredt* R. 1,13,21.

सुवाच् 1) Adj. *wohl redend, eine schöne Rede führend. — b) erwähnenswerth.* — 2) m. N. pr. eines himmlischen Soma-Wächters Maitr. S. 1,2,5 (14, 11). 3,7,7 (84,16). 8,10 (109,10). v. l. स्वान. — *b)* eines Brahmanen. — *c)* eines Sohnes des Dhṛtarâshṭra.

सु॒वाचस् Adj. = सु॒वाच् 1) *a).*

सुवाजिन् Adj. *mit schönen Federn versehen* (Pfeil).

सुवाजिवापु Adj. m. N. pr. eines Autors.

*सुवाता (?) f. N. pr. einer Apsaras.

सुवात्र, वाक्रं सुवात्रम् Name eines Sâman.

सुवात्रित्र m. Pl. *schöne Musik* Hariv. 7018.

सुवान्त Adj. (f. आ) *der gehörig vomirt hat* 218,8 (von einem Blutegel, *der alles Blut wieder von sich gegeben hat*).

सुवामा f. N. pr. eines Flusses.

सुवार्ता f. N. pr. einer Gattin Kṛshṇa's Hariv. 2,98,53.

सुवाल Adj. *mit schönen Schweifhaaren versehen* (Elephant) Varâh. Bṛh. S. 67,7.

सुवालधि Adj. (f. eben so) *einen schönen Schweif habend* (Kuh) MBh. 1,175,14.

सुवालधिवत् Adj. (f. आ) *mit schönem Schweife und schönen Hufen versehen* (Kuh) MBh. 1,99,15.

*सुवालुका f. *Hoya viridiflora.*

सुवास n. *ein best. Metrum.*

सुवासकुमार und °क m. N. pr. eines Sohnes des Kaçjapa.

सुवासन m. Pl. N. pr. einer Gruppe von Göttern unter dem 10ten Manu.

*सुवासरा f. *Kresse* Bhâvapr. 1,167.

सु॒वासस् Adj. 1) *schön gekleidet, schön geputzt* Hemâdri 1,590,20 (Pferd). — 2) *mit schönen Federn versehen* (Pfeil).

सुवासित Adj. *wohlriechend gemacht, wohlriechend.*

सुवासिनी f. *eine halb erwachsene, noch im Hause des Vaters weilende verheirathete oder unverheirathete Tochter* Gaut. VP. 3,11,68. Bâlar. 167,5. 191,9. Hem. Par. 2,151. Richtiger स्ववासिनी; vgl. auch सौवासिनी.

सुवास्तु f. N. pr. eines Flusses (*Suwad*). Auch Bez. *der Anwohner.*

सुवास्तुक m. N. pr. eines Fürsten.

सुवाक् 1) Adj. *leicht zu tragen, schöne Pferde habend* und *schönarmig* (vgl. बाक्) Vâsav. 146,2. — 2) m. *a) ein guter Beschäler* ebend. — *b)* N. pr. eines Wesens im Gefolge Skanda's.

सुवाक्न m. N. pr. eines Muni.

सुविक्रम 1) Adj. *a) einen schönen Gang habend. — b) überaus muthig, — energisch.* — 2) m. N. pr. eines Sohnes des Vatsapri.

सुविक्रान्त 1) Adj. *muthig.* — 2) n. *muthiges Auftreten.*

*सुविक्रान्तविक्रमणपरिपृच्छा f. Titel eines buddh. Werkes.

सुविक्रान्तविक्रमिन् (°क्रामिन् bei Kern) m. N. pr. eines Mannes Saddh. P.

सुविक्लव Adj. *überaus kleinmüthig, — unentschlossen* MBh. 13,148,36.

सुविगुण Adj. *aller Vorzüge ermangelnd, sehr schlecht* MBh. 4,50,7.

सुविग्रह् 1) Adj. *einen schönen Körper habend, schön gebaut.* v. l. स्ववग्रह्. — 2) m. ein Botenname.

सुविचक्षण Adj. *sehr einsichtig, — klug, — erfahren.*

सुविचार् m. N. pr. verschiedener Männer Ind. St. 15,239.

सुविचारित Adj. *wohl erwogen* Spr. 7122.

सुविचित Adj. 1) *gut durchsucht* R. ed. Bomb. 3, 61,26. — 2) *wohl geprüft* Âpast. 2,11,3. Âpast. Çr. 12,8,14.

सुविज्ञान॑ Adj. 1) *leicht unterscheidbar.* — 2) *ein richtiges Urtheil habend, die Menschen gut kennend* Spr. 4422.

सुविज्ञापक Adj. *leicht zu unterweisen* Lalit. 523, 15. 524,5. 525,7.

सुविज्ञेय Adj. *leicht erkennbar.*

सुवित 1) Adj. *a) gangbar.* — *b) glücklich fahrend.* — 2) n. *a) guter Fortgang, glückliche Fahrt.* — *b) Wohlergehen, angenehme Verhältnisse, Glück.* Auch Pl.

सुवितत Adj. *wohl ausgebreitet* (Netz).

सुवितल m. *eine Form* Vishṇu's.

1. सुवित्त n. *eine reichliche Habe.*

2. सुवित्त Adj. *reich.*

सुवित्ति m. N. pr. eines göttlichen Wesens.

सुवित्रस्त Adj. *sehr erschrocken* R. ed. Bomb. 4,19,8.

1.*सुविद् m. *ein* Gina Gal.

2. सुविद् 1) Adj. *wohl verschaffend* in विश्वसुविद्. — 2) *f. *ein vorzügliches Weib.*

*सुविद् m. 1) *Haremswächter.* — 2) *Fürst, König.* — 3) *ein best. Baum,* = तिलक.

सुविद्ग्ध Adj. *sehr verschmitzt, — verschlagen.*

*सुविदत् m. *Fürst, König.* Ein erfundenes Wort.

सुविदत्र 1) Adj. *wohl Acht habend, wohlwollend, gnädig.* — 2) n. *a) Gunst, Wohlwollen.* — *b) * Habe, Gut.* — *c) * Hausgesinde, Familie.*

सुविदत्रिय Adj. = सुविदत्र 1).

सुविदर्भ m. Pl. N. pr. eines Volkes VP^2. 4,121.

*सुविदल्ल 1) n. *Gynaeceum.* — 2) f. आ *eine verheirathete Frau.* — Ein zur Erklärung von सौविदल्ल erfundenes Wort.

सुविदित Adj. *wohl bekannt, — erkannt.*

सुविदीर्ण n. etwa *ein ordentliches Gemetzel.*

सुविद्ध Adj. *richtig geschlagen* (Ader).

सुविद्या f. *gutes Wissen.*

सुविद्युत् m. N. pr. eines Asura.

सुविद्वस् Adj. *wohl kundig.*

सुविध Adj. *von guter Art.*

1. सुविधान n. *gute Ordnung.* °तस् Adv. *in gehöriger Ordnung, wie es sich gebührt* Kâm. Nitis. 13,76.

2.*सुविधान Adj. *gut vollbracht.*

सुविधि m. 1) *eine gute, angemessene Weise.* Instr. so v. a. *in angemessener Weise.* — 2) N. pr. eines Arhant bei den Gaina.

सुविनय Adj. *gut erzogen* Lalit. 524,14. 15.

सुविनष्ट Adj. *ganz geschwunden* (°संज्ञ Adj. R. ed. Bomb. 2,34,60), — *heruntergekommen,* — *abgemagert* (ebend. 4,30,44).

सुविनिर्मल Adj. *überaus rein, — lauter* (Gesinnung) Harîv. 13468.

सुविनिश्चय m. *eine ganz feste Entscheidung, ein ganz fester Entschluss* R. 5,81,18.

सुविनिश्चित Adj. *vollkommen von Etwas überzeugt* Saddh. P., Uebers. 193. Sitzungsberichte d. K. Pr. Ak. d. Ww. 1884, S. 81 (5 des Separatabdrucks).

सुविनीत 1) Adj. (f. आ) *a) wohlgezogen, gut dressirt* (Pferde) Gâtakam. 9. — *b) bescheiden, sittsam.* — *c) gut ausgeführt* MBh. 4,26,10. 13,37,18. — 2) *f. आ *eine wohlgezogene —, fügsame Frau.*

सुविनेय Adj. *leicht zu erziehen* Lalit. 523,15.

सुविन्यस्त Adj. *hübsch ausgebreitet* R. 5,13,37.

सुविपिन Adj. (f. आ) *sehr waldreich* MBh. 3, 282.39.

सुविपुल Adj. (f. आ) *sehr gross, — bedeutend, — viel* u. s. w. 86,25. MBh. 1,135,2. 3,61,6.

सुविप्र Adj. *wohl unterrichtet* (als Theolog).

सुविभक्त Adj. 1) *gut von einander geschieden* (Buâg. P. 5,16,6), *richtig —, glatt getrennt* (Wunde oder Schnitt Suçr. 1,15,10. 12). — 2) *mit Linien regelmässig bezogen, gut eingetheilt* Harîv. 9288. R. 3,61,7. — 3) *gut vertheilt,* so v. a. *durchaus regelmässig, — proportionirt* Hemâdri 1,593,1.

सुविभक्तता f. *schöne Vertheilung, vollkommenes Ebenmaass* Suçr. 2,139,4.

सुविभात Adj. *schön an's Tageslicht gekommen, — klar geworden.*

सुविभीषण Adj. *in grosse Furcht versetzend.*

सुविभु m. N. pr. eines Sohnes des Vibhu.

सुविभूषित Adj. (f. आ) *schön geschmückt* Vishṇus. 99,21. Harîv. 4645. R. 2,39,18.

सुविमल Adj. (f. आ) *ganz rein, — klar* Suçr. 1, 188,3. Spr. 2468.

सुविमुच् f. *richtige Lösung* Kâṭj. Çr. 2,2,23 = Âpast. Çr. 3,13,1.

सुविरज Adj. *von allen Leidenschaften vollkommen befreit* Buâg. P. 3,28,12.

सुविरूढ Adj. 1) *gut ausgewachsen* Bhag. 15,3. — 2) *gut geritten* MBh. 7,87,19.

*सुविलय Adj. Pat. zu P. 6,1,50, Vârtt. 2.

सुविवक्तृ Nom. ag. *ein guter Interpret* Comm. in der Einl. zu Âpast. Çr. Çl. 5.

सुविविक्त Adj. 1) *ganz abgesondert, — einsam.* — 2) *gut entschieden, — beantwortet.*

सुविवृत Adj. *leicht sich öffnend.*

सुविशद Adj. *sehr deutlich, — vernehmlich, — verständlich* Mṛkkh. 48,22. Verz. d. Oxf. H. 161,*b*,35.

सुविशारद Adj. (f. आ) *sehr kundig, — erfahren* Buâg. P. 11,7,26.

सुविशाल 1) Adj. *sehr umfangreich, — gross.* °शालाक्ष Adj. MBh. 5,151,28. — 2) m. N. pr. eines Asura. — 3) f. आ N. pr. einer der Mutter im Gefolge Skanda's.

सुविशिष्ट Adj. *ganz ausgezeichnet, — vorzüglich* Hemâdri 1,634,16.

सुविशुद्ध 1) Adj. *ganz rein, — lauter.* — 2) m. N. pr. einer buddh. Welt.

सुविशोधक Adj. *leicht zu bessern* (Schüler) Lalit. 523,15. 524,5. 525,7.

सुविश्रब्धम् Adv. *ganz getrost, ohne alle Sorgen* R. 6,86,16.

सुविश्वस्त Adj. *voller Vertrauen, ganz unbesorgt.*

सुविषण्ण Adj. *ganz bestürzt, — verzagt.*

सुविषाण Adj. *grosse Fangzähne habend* (Elephant) MBh. 12,117,2.

सुविष्टम्भिन् Adj. *wohl stützend* (Çiva).

सुविष्ठित Adj. *schön dastehend* R. 5,12,31.

*सुविष्णु m. N. pr. eines Mannes.

1. सुविस्तर m. 1) *grosse Ausdehnung, grosser Umfang.* Acc. mit या so v. a. *sich füllen* (von einer Schatzkammer) 165,31. — 2) *grosse Ausführlichkeit.* Abl. *ganz ausführlich.*

2. सुविस्तर Adj. (f. आ) 1) *sehr umfänglich, — ausgedehnt, — gross.* — 2) *sehr ausführlich.* °म् Adv. — 3) *überaus intensiv, — mächtig, — stark, — innig.* °म् Adv. *auf das heftigste.*

सुविस्तीर्ण Adj. *weit ausgebreitet, sehr umfangreich, sehr gross* R. 1,45,7. Spr. 1489. Hit. 79,13. °म् Adv. *sehr ausführlich.*

सुविस्पष्ट Adj. *ganz offenbar, deutlich zu erkennen.*

सुविस्मय Adj. (f. आ) *sehr erstaunt, — überrascht* Kathâs. 43,174.

सुविस्मित Adj. 1) dass. — 2) *worüber man sehr erstaunt, sehr wunderbar* Buâg. P. 5,18,4. Compar. °तर R. 3,35,32.

सुविहित Adj. 1) *gut vollbracht, — ausgeführt.* — 2) *wohl ausgestattet mit* (Instr.). Ohne Ergänzung *mit Allem reichlich versehen.*

सुविह्वल Adj. (f. आ) *sehr erschöpft, — mitgenommen, — verwirrt.*

सुवीथीपथ m. *ein best. Eingang in einem Palast* Harshak. 121,11 (335,7).

सुवीर 1) Adj. (f. आ) *a) männlich, heldenhaft, kriegerisch; m. Held.* — *b) männerreich, heldenreich, aus Männern bestehend, tüchtige Männer habend, Helden beherbergend.* — 2) m. *a) * Judendorn.* — *b) * ein best. Baum,* = एकवीर. — *c)* N. pr. α) Pl. eines Volkes; Sg. des von ihm bewohnten Landes. — β) verschiedener Fürsten. — 3) *n. *Schwefelantimon.*

सुवीरक 1) *m. *Helminthostachys laciniata.* —

2) n. *Schwefelantimon.*

*सुवीरज n. *Schwefelantimon* Râǵan. 13,87.

सुवीरता f. *das Gedeihen tüchtiger Männer.*

*सुवीराम्ल n. *saurer Reisschleim.*

1. सुवीर्य, सुवीरिय n. 1) *Mannhaftigkeit, Manneskraft, Heldenhaftigkeit;* Pl. *Heldenthaten.* — 2) *Reichthum an tüchtigen Männern, Vereinigung Tapferer, Heldenschaar.* — AV. 7,97,6 fehlerhaft für सुवीर.

2. सुवीर्य 1) Adj. *sehr wirksam.* — 2) *f. आ *a) eine best. Pflanze.* — *b) das Harz der Gardenia gummifera.* — 3) *n. *die Beere vom Judendorn.*

1. सुवृक्ति f. *treffliches Lob, schöner Preis, Hymnus.* Instr. सुवृक्ति am Ende einer Verszeile.

2. सुवृक्ति 1) Adj. *trefflich lobsingend.* — 2) etwa *Lob habend,* so v. a. *löblich, gepriesen.*

सुवृक्त m. *ein schöner Baum.*

सुवृक्तन Adj. (f. आ) *in schönen Ortschaften lebend.*

सुवृत् Adj. *sich gut drehend,* d. h. *gut laufend,* εὔτροχος.

सुवृत्त 1) Adj. (f. आ) *a) schön rund.* — *b) von gutem Betragen, wohl gesittet* (insbes. von Frauen). — *c) in einem schönen Metrum verfasst.* — 2) *m. *Arum.* — 3) f. आ *a) *eine Traubenart.* — *b) *= शतपत्री. — *c) ein best. Metrum.* — *d)* N. pr. α) einer Apsaras. — β) einer Frau Daçak. 10,1. — 3) n. *a) Wohlergehen.* — *b) gutes Betragen, guter Lebenswandel.*

सुवृत्तता f. Nom. abstr. zu सुवृत्त 1) *a) b).*

सुवृत्ततिलक Titel eines Werkes Bühler, Rep. No. 270.

सुवृत्ति f. *eine gute Lebensweise, gutes Betragen.*

सुवृद्ध 1) Adj. *sehr alt* (Geschlecht) Spr. 4821. — 2) m. N. pr. des Weltelephanten des Südens Gaṇḍa in J. R. A. S. 1871,S. 274.

सुवृध् Adj. *fröhlich, freudig.*

सुवृध Adj. *gut heranwachsend, gedeihlich.*

*सुवृश् Adj. Vop. 3,148.

सुवृषभ m. *ein guter Stier.*

*सुवृषलीक Adj. Kâç. zu P. 6,2,173.

सुवृष्ट n. *ein guter, tüchtiger Regen* R. 6,109,60.

सुवृष्टि f. dass. Gâṭakam. 36,41. Bhadrab. 3,86.

सुवेग 1) Adj. *sehr rasch laufend, — sich bewegend, — fliegend* Hemâdri 1,591,8. — 2) f. आ *a) *Cardiospermum Halicacabum.* — *b)* N. pr. eines Geierweibchens Bâlar. 52,14. fgg.

सुवेगित Adj. (f. आ) = सुवेग 1) MBh. 6,3677. v. l. सुवेगिन्.

सुवेगिन् Adj. dass. MBh. 6,83,39.

सुवेण N. pr. 1) m. eines Mannes. Am Ende eines adj. Comp. f. आ. — 2) f. आ eines Flusses Hariv. 3,44,43.

सुवेतस m. *eine schöne Rohrpflanze* MBh. 3,17286.

1. सुवेद् Adj. *gute theologische Kenntnisse besitzend.*

2. सुवेद् Adj. *leicht zu erwerben, — finden* Gop. Br. 1,1,1.

सुवेदनै Adj. (f. ई) dass.

सुवेदस् m. N. pr. eines Ṛshi.

सुवेन Adj. (f. ई) *sehnsüchtig, verlangend.*

सुवेम Adj. (f. आ) etwa *an einem schönen Webstuhl sitzend.*

सुवेल 1) *Adj. = प्रणत und शान्त. — 2) m. N. pr. eines Berges. Nach H. = त्रिकूट.

सुवेश und सुवेशता fehlerhafte Schreibart für सुवेष und सुवेषता.

1. सुवेष m. *eine schöne Tracht, ein schöner Anzug.*

2. सुवेष 1) Adj. (f. आ) *schön gekleidet, — aufgeputzt.* — 2) m. *a) *eine Art Zuckerrohr.* — *b) ein best.* Agni (ein Sohn des Tapas).

सुवेषता f. Nom. abstr. zu 2. सुवेष 1).

सुवेषवत् Adj. = 2. सुवेष 1).

सुव्यक्त 1) Adj. *a) überaus hell, — klar.* — *b) ganz deutlich, — zu sehen* (Hem. Par. 2,458. Vidḍh. 30, 8), *ganz vernehmlich.* — 3) °म् Adv. *ganz offenbar,* so v. a. *sicherlich, gewiss* 86,3. R. 5,13,64.

सुव्यवस्थित Adj. *ganz fest stehend* R. 5,14,60. 81,5.

सुव्यस्त Adj. *stark auseinandergeworfen, — zerstreut* (ein Heer).

सुव्याहृत n. *ein schöner Ausspruch* MBh. 5,168,24.

सुव्युष्ट Adj. (f. आ) *schön hell geworden* (Nacht) MBh. 4,16,1.

सुव्यूढमुखा und सुव्यूढा f. N. pr. zweier Apsaras Kâraṇḍ. 3,17.9.

सुव्रत 1) Adj. (f. आ) *a) recht gebietend, — herrschend.* — *b) gute Gewohnheiten habend, seine Pflichten gewissenhaft erfüllend.* Häufig Voc. — *c) gutmüthig, fromm* (von Thieren) Hemâdri 1,459, 11.14.16. Hem. Par. 1,11. — 2) m. N. pr. *a)* eines Wesens im Gefolge Skanda's. — *b)* eines Prâǵâpati. — *c)* eines Sohnes des Manu Raukja. — *d)* verschiedener anderer Männer. — 3) f. सुव्रता *a) *eine best. wohlriechende Pflanze* Bhâvapr. 1,191. 3,97. — *b)* N. pr. α) einer Apsaras. — β) einer Tochter Daksha's VP.^{2} 3,24. — γ) *der Mutter eines Arhant's der Ǵaina.

सुशंस Adj. *Gutes anwünschend, Glück wünschend, segnend.*

सुशंसिन् Adj. *Gutes sprechend.*

सुशक Adj. (f. आ) *leicht ausführbar.* Mit Infin. *leicht zu* Njâjam. S. 3, Z. 23.

1. सुशकुन n. *gutes Vogelwild* AV. 19,8,3.

2. सुशकुन Adj. (f. आ) *boni auguris* Bâlar. 166,14.16.

*सुशक्त Adj. *wohl im Stande seiend, — fähig.*

1. सुशक्ति f. *leichte Möglichkeit, eine leichte Sache.*

2. *सुशक्ति 1) Adj. = सुशक्त. — 2) m. N. pr. eines Mannes.

सुशठ Adj. *überaus falsch, — hinterlistig* Subhâshitâv. 759, v. l.

सुशफगतिमुख Adj. *dessen Hufe, Gang und Maul hübsch sind* Varâh. Bṛh. S. 66,1.

सुशब्दता f. = सौशब्द्य.

*सुशम m. N. pr. eines Mannes.

सुशमि und सुशमी Instr. Adv. *fleissig, sorgfältig.*

*सुशयिका f. Pat.

सुशर् Adj. *leicht zerreissend.*

सुशरण Adj. *gern oder guten Schutz —, Zuflucht gewährend.*

सुशरण्य Adj. dass.

सुशरीर Adj. *einen schönen Körper habend, wohlgebildet.*

1. सुशर्मन् n. *eine gute Zuflucht.*

2. सुशर्मन् 1) Adj. *a)* = सुशरण. — *b)* Vâsav. 35,1 nach dem Comm. = अतिसुख. — 2) m. N. pr. *a)* Pl. einer Klasse von Göttern unter dem 13ten Manu. Nach H. zehn an der Zahl. — *b)* eines Asura. — *c)* eines Sohnes eines Manu, eines Fürsten und verschiedener anderer Personen Vâsav. 35,1.

*सुशल्य m. *Mimosa Catechu.*

*सुशर्वा f. = सुषवी.

सुशस्त Adj. *gut recitirt.* Superl. °तम.

1. सुशस्ति f. *eine schöne Recitation, ein guter Spruch.* सुशस्ति als Instr. am Ende eines Stollens.

2. सुशस्ति Adj. *preiswürdig.*

*सुशाक 1) m. *Abelmoschus esculentus,* = चञ्चु und तण्डुलीय. — 2) n. *frischer Ingwer.*

*सुशाकक n. *frischer Ingwer.*

सुशान्त 1) Adj. *a) ganz beruhigt, gelöscht.* — *b) ganz ruhig* (Wasser). — 2) f. आ N. pr. der Gattin Çaçidhvaǵa's.

1. सुशान्ति f. *vollkommene Ruhe, vollkommener Friede.*

2. सुशान्ति m. N. pr. 1) des Indra unter dem dritten Manu. — 2) eines Sohnes *a)* des Aǵamiḍha. — *b)* des Çânti.

सुशारद m. N. pr. eines Lehrers.

सुशासित Adj. (f. आ) *wohlgezogen* (Frau).

सुशास्य Adj. *leicht im Zaume zu halten, — zu*

regiren MBh. 12,267,18.

सुशिक्षन् Adj. *fehlerhaft* Maitr. S. 2,7,4 (78, 12). v. l. in anderen Saṁhitâ.

सुशिक्षित Adj. 1) *gut erlernt.* — 2) *gut unterrichtet, — abgerichtet* MBh. 8,38,10.

सुशिख 1) Adj. *a) *einen schönen Haarbusch u. s. w. habend.* — *b) hell flammend.* — 2) *m. *Feuer.* — 3) *f. आ vielleicht *Celosia cristata.*

सुशिखासनूक m. *Haupthaar.*

सुशिथिली Adv. mit करु *stark lockern, — vermindern.*

सुशिप्र und सुशिप्र (ṚV. 2,33,5. 3,30,3) Adj. *schönwangig,* auch wohl *schöne Kinnbergen habend.*

*सुशिम्बिका f. *eine best. Pflanze.*

सुशिरस् Adj. *ein schönes Haupt habend.*

सुशिल्प Adj. (f. आ) *schön geziert, bunt.*

सुशिशि Adj. *schön heranwachsend.*

सुशिष्टि f. *gute Hulfe.*

सुशीघ्र° und °न् Adv. *sehr rasch.* °ग Adj. R. 1, 67,26.

सुशीत 1) Adj. *ganz abgekühlt, — kalt, recht kühl.* — 2) *m. *Ficus infectoria.* — 3) *f. आ *eine best. Blume,* = शतपत्री. — 4) *n. *gelber Sandel.*

सुशीतल 1) Adj. *schön —, recht kühl.* — 2) n. *a) Kälte* Spr. 1366. — *b) *weisser Sandel.* — *c) *ein best. wohlriechendes Gras.*

सुशीम Adj. 1) *worauf sich gut liegen* oder *sitzen lasst.* — 2) fehlerhaft fur सुयीम und सुमीम.

सुशीमकाम Adj. (f. आ) 1) von unbekannter Bed. Kaṇ. 77. — 2) *sehr verliebt.*

1. सुशील n. *eine gute Gemüthsart.*

2. सुशील 1) Adj. *von guter Gemüthsart.* Spr. 7140 mit einer unbekannten Nebenbedeutung; vgl. सुशीलवत्. Nom. abstr. °ता f. Kâd. 2,55,4 (65,15). — 2) m. N. pr. verschiedener Personen. — 3) f. आ N. pr. *a)* einer Gattin Kṛshṇa's. — *b)* eines Wesens im Gefolge der Râdhâ. — *c)* *der Gattin Jama's. — *d)* einer Tochter Harisvâmin's.

सुशीलगुणवत् Adj. *von guter Gemüthsart und andere gute Eigenschaften besitzend* zu Spr. 2342.

सुशीलता f. Nom. abstr. zu 2. सुशील 1) Vet. (U.) 104.

सुशीलत्व n. desgl. Hemâdri 1,288,18. Kâmpaka 429.

सुशीलवत् Adj. = 2. सुशील 1) mit unbekannter Nebenbedeutung Mṛicch. 174,7; vgl. Spr. 7140.

सुशीलात्तक m. N. pr. eines Polizeiministers Kautukar.

सुशीलिन् Adj. = 2. सुशील 1).

*सुशीविका f. *Yamswurzel.*

सुशुक्कान् und सुशुक्कनि Adj. *schön strahlend.*

सुशुद्ध Adj. *ganz rein, — lauter* Vishṇus. 99,18. Hemâdri 1,450,16.

सुशुभ Adj. 1) *sehr schmuck, — hübsch.* — 2) *viel Glück bringend, — verheissend.* — 3) *überaus gut, — edel* (Handlung).

सुशूलिनीदण्डक Titel Burnell, T.

सुशृङ्ग Adj. (f. ई) *schön gehörnt* Hemâdri 1,710,12.

सुशृत Adj. *gut gekocht.*

सुशेरु m. nach dem Comm. *Sand* oder *Gries von einer best. Art.*

सुशेव Adj. (f. आ) *sehr hold, zugethan, zärtlich; sehr lieb; sehr beglückend.*

सुशेवस् Adj. dass.

(सुशेव्य) सुशेविय Adj. *zärtlich geliebt.*

सुशोक Adj. *schön strahlend.*

सुशोण Adj. *dunkelroth.*

*सुशोफ Adj. (f. आ) *stark geschwollen* Siddh. K. zu P. 4,1,51.

सुशोभन 1) Adj. (f. आ) *sehr schmuck, — schön, prächtig, ganz vorzüglich* MBh. 4,15,8. Hemâdri 1,170,3. 358,15.

सुशोभमान Adj. *sich gar schön ausnehmend* Mârk. P. 24,43.

सुशोभित Adj. *schön glänzend* Nârada 2,1,345 (S. 175). *schön geschmückt mit* (im Comp. vorangehend) Paṇkar. 1,6,16.

सुशोषित Adj. *gut getrocknet.*

सुशुन्द्र Adj. *schön schimmernd.*

सुश्रप Adj. *leicht gar zu kochen.* Compar. °तर.

सुश्रम m. N. pr. eines Sohnes des Dharma. v. l. सुश्रुम.

सुश्रव 1) Adj. *hörenswerth.* — 2) f. आ N. pr. der Gattin Gâjatsena's.

सुश्रवस् 1) Adj. *a) sehr berühmt.* — *b) gut —, gern hörend, erhörend.* Superl. सुश्रवस्तम. — 2) m. N. pr. *a)* eines Pragâpati. — *b)* eines Schlangendämons. — *c)* verschiedener Männer.

सुश्रवस्या f. *Bereitwilligkeit zum Erhören.*

सुश्रवोमन्त्र m. *ein best. Spruch* Saṁsk. K. 149,*b*, 6; vgl. 150,*a*,6.

सुश्रात Adj. *schön gekocht.*

सुश्रान्त Adj. *sehr ermüdet.*

सुश्री Adj. *prächtig, prunkend; reich.*

सुश्रीक 1) Adj. (f. आ) *prächtig, schön, hübsch.* — 2) *f. आ *der Weihrauchbaum.*

सुश्रुक् s. u. सुश्रुत् 1).

सुश्रुण Adj. *gute Erhörung findend.*

सुश्रुत् 1) Adj. *gut hörend.* Nomin. सुश्रुक् TBr. — 2) *m. N. pr. eines Mannes.

सुश्रुत 1) Adj. *a) berühmt.* — *b) gut —, richtig gehört* Naish. 4,116. — *c) gern —, mit Vergnügen gehört.* — 2) m. N. pr. *a)* eines berühmten medicinischen Autors, angeblich eines Sohnes des Viçvâmitra, Bâlar. 75,11. — *b)* eines Sohnes des Subhâsa. — *c)* eines Sohnes des Padmodbhava. — 3) (wohl n.) Titel von Karaka's medic. Lehrbuche Naish. 4,116.

सुश्रुति f. *ein gutes Gehör.*

सुश्रुम m. N. pr. eines Sohnes des Dharma. v. l. सुश्रम.

सुश्रोणा f. N. pr. eines Flusses Hariv. 3,44,45.

सुश्रोणि 1) Adj. (f. ई) καλλίπυγος. — 2) f. ई N. pr. einer Göttin.

सुश्रोत Adj. *gern erhörend.*

सुश्लक्ष्ण Adj. (f. आ) *überaus schlüpfrig, — glatt, — weich, — zart.*

सुश्लिष्ट Adj. 1) *sehr fest aneinander geschlossen, — verbunden, sehr fest.* Acc. mit करु *fest abschliessen.* चतुश्चरण° so v. a. *bei dem die vier Füsse ganz eingezogen sind* (Schildkröte). — 2) *sehr bündig, — überzeugend* (केतु) Gâtakam. 23.

सुश्लिष्टगुण Adj. *mit festgeknüpftem Bande.* Nom. abstr. °ता f. Mâlatîm. 18,4.

1. सुश्लिष्टसंधि m. Pl. *sehr feste Gelenke* Varâh. Bṛh. 68,38.

2. सुश्लिष्टसंधि Adj. *sehr feste Gelenke habend.* Nom. abstr. °ता f. Varâh. Bṛh. S. 68,100.

सुश्लेष Adj. *mit schöner Umarmung —, mit schöner Verschmelzung der Worte* oder *mit der* श्लेष *genannten rhetorischen Figur verbunden* Vâsav. 184,5.

सुश्लोक Adj. (f. आ) 1) *wohl tönend, — redend u. s. w.* TBr. 1,7,10,6. — 2) *von gutem Rufe, berühmt.*

सुश्लोक्य 1) Adj. *sehr ruhmwürdig* Bhâg. P. 3,12, 31. 6,18,16. 10,89,21. — 2) n. *eine wohltönende Rede* oder *Ruhm* Pâr. Gṛhj. 2,1,16.

*सुश्व Adj. *dem ein schöner Morgen bevorsteht.*

सुषंसद् Adj. *eine gute Gesellschaft habend, — liebend.* Auch सुसंसद्.

सुषखि Adj. *gut befreundet, ein guter Freund.*

सुषण und सुषणान Adj. *leicht zu erwerben.*

सुषद् Adj. (f. आ) 1) *wo es sich bequem sitzt, — wohnt.* — 2) *leicht zu reiten.*

*सुषन्मन् m. N. pr. eines Mannes.

सुषंधि m. N. pr. eines Sohnes 1) des Mândhâtar. — 2) des Prasuçruta. — Auch सुसंधि geschrieben.

1. सुषम 1) Adj. *a) prächtig, schön.* — *b) leicht verständlich.* — *c)* * = सम. Vgl. सुसम. — 2) f. आ *a) Pracht, Schönheit* Spr. 7820. Naish. 2,27. 5,46. Bhâm.

V. 2,11. — *b*) *eine best. Pflanze.* — *c*) *ein best. Metrum.* — *d*) bei den Gaina Bez. *zweier Speichen im Zeitenrade: der 2ten in einer* Avasarpiṇi und *der 5ten in einer* Utsarpiṇi. Vgl. Ârjabh. 3,7. °काल m. Hem. Par. 1,10. — *e*) N. pr. einer Surâṅganâ Ind. St. 15,370. — 3) *f. ई gaṇa गौरादि. 2. सुषम n. *ein gutes Jahr.*

*सुषमदुःषमा f. bei den Gaina Bez. *zweier Speichen im Zeitenrade: der 3ten in einer* Avasarpiṇi und *der 4ten in einer* Utsarpiṇi.

सुसमिद्ध Adj. = सुसमिद्ध.

1. सुषमिध् f. *gutes Brennholz.*

2. सुषमिध् Adj. *gute Brände habend.* Auch सुसमिध्.

सुषवी f. Bez. *verschiedener Pflanzen.* Nach den Lexicographen *Momordica Charantia* oder *eine andere Species* und *zwei Arten von Kümmel* Mat. med. 173. Râǵan. 7,220. Bhâvapr. 1,166. 5,120.

सुषव्य Adj. *eine gute Linke habend.*

सुषक् Adj. *leicht zu überwältigen, — zu erbeuten.*

1. सुषा Adj. *leicht erwerbend, — verschaffend.*

2. सुषा f. *schwarzer Kümmel* oder *Fenchel.*

सुषाढ Adj. als Beiw. von Çiva neben सुषाढ.

1. सुषामन् n. *ein schöner Gesang.*

2. सुषामन् m. N. pr. eines Mannes. Auch सुसामन्.

3. सुषामन् Adj. (f. सुषाम्णी) *friedfertig* Bhaṭṭ.

सुषारथि m. *ein trefflicher Wagenlenker.*

सुषाक् (Padap. सुषक्) Adj. = सुषक्.

सुषि m. *Höhlung eines Rohres* Comm. zu Âpast. Çr. 7,26,11.

सुषिक्त Adj. *gut begossen, — besprengt.*

सुषित Adj. = सुसित.

सुषिनन्दि m. N. pr. eines Fürsten VP. 4,24,17.

सुषिर 1) Adj. (f. सुषिरा) *hohl* Âpast. — 2) *m. *a*) *Rohr, Bambusrohr.* — *b*) *Feuer.* Angeblich auch n. (?). — *c*) *Maus.* — 3) *f. सुषिरा *a*) *eine best. wohlriechende Rinde* Bhâvapr. 1,195. — *b*) *Fluss.* Beruht auf einer Verwechselung von नदी mit नदी. — 4) n. *a*) *Höhlung, Loch* Spr. 7640. Angeblich n. in der Bed. von विवर, m. in der von गर्त. — *b*) *ein Blasinstrument* S. S. S. 177. — *c*) **der Luftraum.* — *d*) **Gewürznelke.*

सुषिरता f. und सुषिरत्व n. *das Hohlsein.*

सुषिरवत् Adj. *hohl* Comm. zu Âpast. Çr. 9,20,1.

सुषिरविवर *Höhlung, Höhle* (von Schlangen) Z. d. d. m. G. 27,21.

सुषिरिन् Adj. *Höhlungen habend, hohl* Hem. Par. 2,195.

सुषिलिंका f. *ein best. Vogel.* Vgl. Maitr. S. 3, 14,17.

1. सुषीम (wohl n.) etwa *Glück, Heil* Suparn. 31,2.

2.*सुषीम 1) Adj. *a*) *kalt.* — *b*) *lieblich, hübsch.* — 2) m. *a*) *eine Schlangenart.* — *b*) *der Mondstein* (चन्द्रकान्त).

सुषुत् Adj. *gut kelternd.* Superl. सुषुत्तम Maitr. S. 1,3,3 (30,14).

सुषुत Adj. *gut gekeltert, — zubereitet.*

सुषुति f. *eine gute Geburt* oder *Zeugung.*

सुषुप्त 1) Adj. *tief schlafend.* — 2) n. *tiefer Schlaf.*

सुषुप्ति f. *tiefer Schlaf* 239,15. 272,13. 285,17. 288,16.

सुषुप्सा f. *das Verlangen zu schlafen, Schläfrigkeit* Naish. 1,74.

सुषुप्सु Adj. *zu schlafen verlangend, schläfrig.*

सुषुमत् Adj. etwa *treibend, stürmisch.* Nach Sâj. = सोमवत् oder शोभनप्रसव.

सुषुम्णा und सुषुम्ण (RV.) 1) Adj. (f. आ) *sehr gnädig, huldvoll.* — 2) m. *ein best. Sonnenstrahl.* — 3) f. सुषुम्णा und सुसुम्ना *die Kopfader, Carotis.* सुषुम्णाविवर n. Ind. St. 15,383.

1. सुषू Adj. entweder *gut gekeltert, — zubereitet* oder *sehr erregend, — treibend.* Superl. °तम.

2. सुषू Adj. f. *leicht —, gut gebärend.*

सुसूत Adj. *wohl gezeugt.*

*सुसूति f. P. 8,3,88.

सुसूना Adj. f. *leicht —, gut gebärend.*

सुषूय् °यते *gern haben, mögen.* Auch सुसूय्.

सुषेक und सुषेचन Adj. *gut fliessend, — laufend* (Brunnen).

सुषेण 1) Adj. *ein gutes Wurfgeschoss habend.* — 2) *m. *a*) **Carissa Carandas* Râǵan. 11,214. — *b*) **Calamus Rotang.* — *c*) N. pr. α) eines Gandharva. — β) eines Jaksha VP². 2,285. — γ) eines Schlangendämons. — δ) eines Vidjâdhara. — ε) eines Affen. — ζ) eines Sohnes des 2ten Manu. — η) eines Sohnes des Kṛshṇa. — ϑ) verschiedener anderer Männer, insbes. Fürsten. — 3) f. सुषेणा N. pr. einer Prinzessin. — 4) *f. सुषेणी *Ipomoea Turpethum.*

सुषेणकविराज m. N. pr. eines Grammatikers.

*सुषेणिका f. *eine best. Pflanze.*

*सुषेध Adj. gaṇa सुषामादि.

सुषोम 1) m. f. (आ) *ein best.* Soma-*Gefäss.* — 2) f. आ N. pr. eines Flusses.

सुष्कत्त m. N. pr. eines Sohnes des Dharmanetra Hariv. 1,32,8. सुष्मत्त v. l.

सुष्टरीमन् Adj. *eine gute Streu bildend.*

1. सुष्टु Adj. *hoch gelobt.*

2. सुष्टु Adv. fehlerhaft für सुष्टु.

सुष्टुत Adj. 1) *wohl —, hoch gepriesen.* — 2) *richtig ausgesprochen.* — Vgl. सुस्तुत.

सुष्टुति f. *schöner Preis, hohes Lob.*

सुष्टुभ् 1) Adj. etwa *einen gellen Schrei ausstossend, gellend.* — 2) vielleicht f. so v. a. *geller Ruf.*

सुष्ठान Adj. (f. आ) *fest stehend.*

सुष्ठामन् Adj. *ein festes Gestell habend.*

सुष्ठित Adj. schlechte Schreibart für सुस्थित.

सुष्ठु Adv. *gut, schön, wie es sich gehört; gar sehr.* सुष्ठु खलु *ganz gewiss* Gâtakam. 31. सुष्ठुतरम् *noch mehr, in noch höherem Grade* 28. 31. सुष्ठुद्वार Adj. als Erklärung von सुख Sâj. zu ṚV. 3,35,4.

सुष्ठुवक्व् (stark °वौक्) Adj. *gut fahrend.*

*सुष्म n. v. l. für प्रुत्व *Schnur, Strang.*

सुष्मत्त m. N. pr. eines Sohnes des Dharmanetra. v. l. सुष्कत्त.

सुसर्य् (nur सुसर्यत्त und सुसर्यन्ती) etwa *laufen, rinnen.*

सुसवि Adj. Soma *kelternd, — darbringend.* Compar. °तर.

सुसंयत Adj. 1) *gut im Zaume gehalten, — gezügelt, — gelenkt.* — 2) *der sich gut im Zaume hält, — beherrscht* 37,26. Hemâdri 1,603,4.

सुसंयत्त Adj. (f. आ) *sehr auf seiner Hut seiend, auf Alles bedacht* Hariv. 15389. Besser v. l. सुसंपन्न.

सुसंयुक्त Adj. 1) Pl. *a*) *innig mit einander verbunden.* — *b*) *in richtigem Zahlenverhältniss zu einander stehend.* — 2) *reichlich ausgestattet mit* (Instr.).

सुसंयुत Adj. 1) *gut zusammengefügt, — gezimmert* R. Gorr. 2,97,17. v. l. सुसंस्कृत. — 2) *wohl verbunden mit* (im Comp. vorangehend).

सुसंरब्ध 1) Adj. (f. आ) *a*) *sich fest haltend.* — *b*) *sehr aufgebracht, — erzürnt* 54,6. — 2) n. *heftiger Zorn* R. ed. Bomb. 4,16,2.

सुसंरम्भ m. *heftiger Zorn* Comm. zu R. ed. Bomb. 4,16,2.

सुसंविग्न Adj. *sehr aufgeregt, — bestürzt* MBh. 14,6,10. R. 7,80,5.

सुसंवीत Adj. 1) *gut gekleidet.* — 2) *gut geharnischt.* — 3) *reichlich versehen mit* (im Comp. vorangehend).

सुसंवृत Adj. 1) *gut verhüllt, vollkommen gekleidet, ganz —, schön eingehüllt in* (Instr. oder im Comp. vorangehend) Hemâdri 1,456,3. — 2) *schön umgürtet mit* (Instr.). — 3) *reichlich umgeben —, begleitet von, reichlich versehen mit* (Instr.) R. ed. Bomb. 4,24,28. — 4) *wohl versteckt, — verborgen* (MBh. 15,5,22), *unerkannt, sehr geheim gehalten.* — 5) *sehr auf seiner Hut seiend.* — 6) MBh. 7,68,10 (auch in den anderen Ausgg.) wohl fehlerhaft für सुसंभृत.

सुसंवृति Adj. *wohl verborgen* Çiç. 16,23 nach der richtigen Lesart.

सुसंवृत्त Adj. 1) *in aller Ordnung entstanden, — hervorgegangen aus* (Abl.) Hariv. 3243. — 2) *in gehöriger Ordnung entstanden, — eingetreten* Bhâg. P. 10,87,10. — 3) MBh. 13,191 fehlerhaft fur सुसंवृत.

सुसंवृत्ति Adj. Çiç. 16,23 fehlerhaft fur सुसंवृति.

सुसंवृद्ध Adj. *wohlgediehen, dem es gut geht.*

सुसंशास् Adj. *freundlich zurechtweisend* AV.

सुसंशित Adj. 1) *gut geschärft, sehr scharf* MBh. 5,180,22. — 2) *von scharfem Verstande* MBh. 12, 296,38.

सुसंश्रित Adj. MBh. 12,10898 fehlerhaft fur सुसंशित 2).

सुसंश्लिष्ट Adj. *wohl gefügt* (Rede) R. 3,48,3.

सुसंसद् Adj. s. u. सुषंसद्.

सुसंस्तृत Adj. Hemâdri 1,270,19 fehlerhaft fur सुसंवृत.

सुसंसृष्ट Adj. MBh. 13,5876. 6460 (13,141,71) fehlerhaft fur सुसंसृष्ट.

सुसंस्कृत 1) Adj. *a) gut ausgearbeitet, geschmückt. — b) gut zugerichtet, — bereitet. — c) gut in Ordnung gehalten. — d) gut sanskritisch.* — 2) (wohl m.) *ein richtig zugerichteter Spruch.*

सुसंस्कृतोपस्कर Adj. (f. आ) *die Geräthe hübsch in Ordnung haltend* Spr. 6756. Nom. abstr. °ता f. Visnus. 25,4.

सुसंस्था f. Acc. mit कर् *in gehöriger Weise eine Verpflichtung eingehen* R. ed. Bomb. 4,35,21.

सुसंस्थान Adj. *schön geformt* Varâh. Bṛh. S. 82,3.

सुसंस्थित 1) Adj. dass. — 2) m. N. pr. eines Mannes Saddh. P. (Uebers. von Kern) 4.

सुसंहत Adj. (f. आ) 1) *schön —, fest verbunden, — geschlossen, dicht aneinander stossend* R. ed. Bomb. 4, 66, 18. Subhâshitâv. 1537. Kâm. Nitis. 9, 77 (= Hit. IV, 51). Çiç. 17, 59. — 2) *überaus fest, — compact, gedrungen* (Körper Karaka 314, 20) R. 2,89,12. R. Gorr. 2,39,29. 5,2,18. Varâh. Bṛh. S. S. 3, Z. 11. Acc. mit कर् *ganz fest schliessen* Mṛicch. 55,22.

सुसंहति Adj. = सुसंहत 1) 2) Çiç. 19,49.

सुसंहृष्ट Adj. *hoch erfreut* R. Gorr. 2,14,8.

सुसक्तु m. Pl. *schöne Grütze* Varâh. Jogas. 7,19.

*सुसक्थ und *सुसक्थि Adj. *schöne Schenkel habend.*

सुसखि m. (Nomin. सुसखा) *ein guter Freund* Çiç. 14,52.

सुसंकट 1) Adj. *a) dicht —, fest geschlossen* MBh. 4,13,24. — *b) schwierig, schwer zu beantworten* MBh. 12,301,84. — 2) n. *eine grosse Schwierigkeit, eine schwierige Sache, — Aufgabe* Bhâg. P. 10,88,16.

सुसंकाश Adj. (f. आ) *von schönem Aussehen.*

सुसंकुल m. N. pr. eines Flusses.

सुसंक्रुद्ध Adj. *sehr erzürnt.*

सुसङ्ग Adj. *woran das Herz sehr hängt* MBh. 8, 91,54.

सुसंगता f. ein Frauenname 297,22. fgg.

सुसंगम m. *ein schönes Zusammensein, ein schöner Vereinigungsort* Spr. 7714. Bhâg. P. 10,60,53.

सुसंगुप्त Adj. *wohl gehütet, — verwahrt, — versteckt* MBh. 3,187,32. 5,30,34.

सुसंगृहीत Adj. 1) *gut im Zaume gehalten, — gelenkt, — regiert* (राष्ट्र). — 2) *gut aufgenommen* (eine Person).

सुसंग्रह m. *ein schönes Compendium* Hariv. 11573. — MBh. 7,3862 fehlerhaft für ससंग्रह.

1. सुसचिव m. *ein guter Gehülfe, — Minister* Mudrâr. 21,7.

2. सुसचिव Adj. *einen guten Gehülfen —, einen g. Minister habend* Kâm. Nitis. 4,12.

सुसज्जी Adv. mit कर् *in gute Bereitschaft setzen* Hit. 84,9. 130,1.

सुसंचित Adj. 1) *sorgfältig gesammelt.* °म् Adv. mit सम्-चि *sorgfältig sammeln.* — 2) *reichlich ausgestattet mit* Hemâdri 1,544,6.

सुसत्कृत Adj. 1) *schön zurechtgemacht, — geschmückt.* — 2) *sehr gastfreundlich aufgenommen, hoch geehrt.* — 3) *dem die letzte Ehre in gehöriger Weise erwiesen worden ist.*

सुसत्र n. *ein wohl ausgestattetes Verpflegungshaus, — Hospiz.*

सुसत्त्व Adj. *von grosser Entschlossenheit, überaus beherzt.*

सुसत्य 1) Adj. AV. 20,135,4. — 2) f. सुसत्या N. pr. einer Gattin Ganaka's.

सुसदृश Adj. (f. ई) *überaus ähnlich* 327,1. Vens. 184. Nâgân. 79. 80.

*सुसनि Adj. *freigebig.*

सुसनितर् Nom. ag. *ein freigebiger Spender* RV.

सुसनिता f. *Freigebigkeit.*

सुसंतुष्ट Adj. *sehr befriedigt* R. 1,53,5.

सुसंतोष Adj. *leicht zu befriedigen.*

सुसंत्रस्त Adj. *sehr erschrocken.*

सुसंदीप्त Adj. *schön flammend* Pañkat. III, 167.

सुसंदृश् Adj. *schön anzuschauen.*

सुसंध Adj. *seinem Versprechen getreu, sein Wort haltend.*

सुसंधि m. s. u. सुषंधि.

सुसन्न Adj. (f. आ) *vollständig zu Ende seiend, zu Schanden geworden* Mṛicch. 149,3.

सुसंनत Adj. *wohlgezielt.*

सुसंनद्ध Adj. *gut gegürtet, — gerüstet* Hariv. 6402.

सुसंनिपातित Adj. *gut geschleudert* R. 5,42,8.

सुसंभावित Adj. *dem eine grosse Ehre, Aufmerksamkeit erwiesen worden ist* Bhâg. P. 10,38,43.

सुसंभोग Adj. *im Rath und in der Gesellschaft gewandt.*

सुसम Adj. (f. आ) 1) *ganz eben, — glatt.* — 2) *ganz ebenmässig, — proportionirt* Visnus. 1,26. — 3) *besser als mittelmässig.*

सुसमाकृत Adj. (f. आ) *wohl versehen mit* (Instr.) R. ed. Bomb. 4,58,21.

सुसमाप्त Adj. in अ°.

सुसमाश्वित Adj. *gut postirt, einen günstigen Standpunct einnehmend* R. ed. Bomb. 4,59,12.

सुसमासीन Adj. *behaglich sitzend* MBh. 12,353,9.

सुसंभाकृत Adj. (f. आ) 1) *wohl beladen* (Wagen). — 2) *gut in Ordnung gebracht, geputzt, geschmückt* 87,11. R. 5,17,1. — 3) *seine ganze Aufmerksamkeit auf einen Punct richtend, vollkommen gesammelt* 91,13. Spr. 4095. Bhâg. P. 3,28,12.

सुसमिद्ध Adj. *wohl entflammt.* सुसमिद्धहोम m. = सुसमिद्धे (sc. अग्नौ) होम: Kâtj. Çr. 25,14,9.

सुसमिध् Adj. = 2. सुषमिध्.

सुसमी Adv. mit कर् *schön gleich machen, — ebnen* MBh. 3,145,24. Garit. Tripr. 8.

सुसमीप Adj. *in ganz kurzer Zeit —, sehr bald erfolgend* Varâh. Bṛh. S. 78,15.

सुसंमृब्ध Adj. *fest geknebelt.*

सुसंमृद्ध Adj. 1) *ganz vollkommen.* — 2) *sehr reichlich, in sehr grosser Menge vorhanden.* — 3) *mit Allem wohl ausgestattet* (R. ed. Bomb. 4,26,10); *sehr reich, — wohlhabend.*

सुसमृद्धार्थ Adj. (f. आ) *mit Allem reich ausgestattet* R. 5,10,1.

सुसमृद्धि f. *grosser Reichthum* Spr. 6305.

सुसंपद् f. *ein Vollauf, grosses Wohlergehen, grosse Wohlfahrt.* Pl. Pañkad.

सुसंपन्न Adj. (f. आ) *mit Allem wohl ausgestattet* MBh. 8,38,17. Hariv. 3,103,3.

सुसंपिष्ट Adj. *ganz zertrümmert.*

सुसंपूर्ण Adj. *reichlich angefüllt —, — versehen mit* (im Comp. vorangehend) R. 2,36,2.

सुसंप्रज्ञ Adj. *ganz klares Bewusstsein habend* Lalit. 218,2.

सुसंप्रतप्त Adj. *gehörig gepeinigt, — mitgenommen* Kâm. Nitis. 9,77.

सुसंप्रस्थित m. N. pr. eines Mannes.

सुसंप्रहृष्ट Adj. *hoch erfreut* R. ed. Bomb. 354,30.

सुसंप्रीत Adj. *sehr erfreut.*

सुसंबद्ध Adj. *fest verbunden.*

सुसंभव m. N. pr. eines Fürsten.

सुसंभाव्य m. N. pr. eines Sohnes des Manu Raivata VP². 3,11. v. l. संभाव्य.

सुसंभृत् f. *richtiges Zusammenfassen* TS. 1,1,2,2. TBr. 3,7,4,9.

सुसंभृत Adj. *gut zusammengetragen, wobei die nöthigen Vorbereitungen gut getroffen sind* MBh. 7, 68,10 zu vermuthen für सुसंवृत.

सुसंभृति f. *gehöriges Zusammenbringen der erforderlichen Dinge* Naish. 8,22.

सुसंभ्रम m. *heftige Aufregung und die daraus hervorgehende Hast* Spr. 2144.

सुसंभ्रान्त Adj. (f. आ) *ganz verwirrt* (50,29), *unsicher* (Gang R. 6,23,16).

सुसंमत Adj. *hoch in Ehren stehend.*

सुसंमृष्ट Adj. *gut geputzt* MBh. 13,123,19.

1. सुसरण n. *leichtes Fortkommen.*

2. सुसरण Adj. *leicht zugänglich* (Çiva).

सुसरल Adj. *ganz gerade.*

सुसर्व Adj. *ganz vollständig.*

सुसर्तु f. N. pr. eines Flusses.

सुसलिल Adj. (f. आ) *gutes Wasser habend.*

सुसव AV. 3,20,6 Druckfehler für सुकव.

*सुसवी f. = सुपवी.

सुसस्य Adj. (f. आ) *gut in Aehren schiessend, gut mit Korn bestanden* Hariv. 4016.

1. सुसह Indecl. *gutes Zusammensein.*

2. सुसह Adj. *leicht zu ertragen* oder *Alles leicht ertragend* (Çiva). = सौम्य Nilak.

सुसहाय Adj. *einen guten Gefährten* oder *Gehülfen habend.*

सुसहायवत् Adj. dass. Suçr. 1,30,3. Kâm. Nitis. 17,41. Kathâs. 103,227.

सुसाधन Adj. *leicht zu beweisen.* Nom. abstr. °त्व n.

सुसाधित Adj. (f. आ) 1) *gut in Ordnung gehalten, — erzogen.* — 2) *gut bereitet* (Speisen).

सुसाधु Adj. *vollkommen richtig* Karaka 115,20 (सुसाधुपि कृतम् zu lesen).

सुसाध्य Adj. (f. आ) *leicht in Ordnung zu halten, — zu lenken, gefügig.*

सुसान्त्वित Adj. (f. आ) *gehörig besänftigt, dem viele gute Worte gegeben worden sind* MBh. 2,64,11.

सुसान्त्यमान Adj. (f. आ) *gehörig besänftigt werdend, dem viele gute Worte gegeben werden* MBh. 3,4,21.

1. सुसामन् n. *sehr gute Worte* Spr. 864, v. l.

2. सुसामन् m. N. pr. eines Mannes. Vgl. 2. सुषामन्.

सुसायं n. *ein guter Abend.* सुसायम् Adv. *am frühen Abend.*

सुसायक (?) Weber, Râmat. Up. 356, Cl. 20.

1.*सुसार m. *rother* Khadira.

2. सुसार MBh. 7,672 fehlerhaft für मसार.

सुसारथि Adj. *einen guten Wagenlenker habend* Çiç. 12,8.

*सुसारवत् n. *Krystall.*

सुसार्थवाह m. N. pr. eines Mannes.

सुसावित्र n. *gutes Wirken des* Savitar.

*सुसिकता f. *Zucker.*

°सुसिक्त Adj. angeblich in der Bed. unterschieden von सुषिक्त.

सुसिच् Adj. Maitr. S. 2,6,11 (70,13). Vgl. die Parallelstellen VS. 20,19. TS. 1,8,22,2 und AV. 12,2,41.

सुसित Adj. *sehr weiss, schneeweiss.*

सुसिद्ध Adj. 1) *gar gekocht, fertig.* — 2) *sehr wirksam, eine grosse Zauberkraft besitzend.*

सुसिद्धार्थ Adj. *der sein Ziel vollkommen erreicht hat.*

सुसीम 1) Adj. (f. आ) *a) schön gescheitelt* (Weib). सुसीमम् bisweilen fehlerhaft für सुसीमे Voc. f. — *b) schön begrenzt* R. Gorr. 2,35,48. — 2) m. N. pr. eines Sohnes des Bindusâra Divyâvad. 369,14. fgg. — 3) *f. आ N. pr. der Mutter eines Arhant's der Gaina.

सुसीमन् m. N. pr. eines Dorfes Hem. Par. 2,356.

सुसुख Adj. (f. आ) 1) *sehr angenehm, — behaglich.* सुसुखम् und सुसुख° Adv. — 2) *sich sehr behaglich fühlend.*

सुसुखदृश्य Adj. *was man sehr gern sieht.*

सुसुखिन् n. Adj. = सुसुख 2).

सुसुखोदय Adj. *grosses Wohlbehagen im Gefolge habend, — bewirkend.*

सुसुगन्ध und °गन्धि Adj. *überaus wohlriechend.*

सुसुतम Adj. als Erklärung von सुषूतम.

सुसुन्दर Adj. *überaus hübsch.*

सुसुभिक्ष n. *ein sehr grosser Ueberfluss an Lebensmitteln, überaus gute Zeiten* R. 6,109,3.

*सुसुरप्रिया f. *Jasmin.*

सुसूक्ष्म 1) Adj. (f. आ) *a) überaus fein* (Pat. zu P. 2,2,24, Vârtt. 1), — *klein,* — *unbedeutend.* — *b) überaus fein* (Verstand). — *c) sehr schwer zu fassen,* — *zu ergründen.* सुसूक्ष्मार्थ Adj. *dessen Sinn sehr schwer zu ergründen ist.* — 2) m. *Atom* Comm. zu Visnus. 1,57.

*सुसूक्ष्मपत्रा f. *eine Art Valeriana.*

सुसूक्ष्मेश m. *Herr der Atome* (Vishnu) Visnus. 1,57.

सुसूत्र Adj. wohl doppelsinnig Verz. d. Oxf. H. 120,b,3.

सुसूय् s. u. सुषूय्.

सुसेन hier und da fälschlich für सुषेण.

सुसेवित Adj. *wohl bedient.*

सुसेव्य Adj. *wohl einzuschlagen* (Weg).

सुसैन्धवी f. *eine schöne Stute aus dem Indus-Lande.*

सुसौभग n. *eheliches Glück.*

*सुस्कन्दन m. *eine best. wohlriechende Pflanze.*

सुस्कन्ध Adj. *einen schönen Stamm habend.*

*सुस्कन्धमार m. N. pr. eines der *Versucher* bei den Buddhisten.

*सुस्तनी und *सुस्तनी f. Adj. f. *schöne Brüste habend.*

सुस्तम्भ m. *ein guter Pfeiler.*

सुस्तुत m. N. pr. eines Sohnes des Supârçva VP². 3,334. Vgl. सुष्टुत.

सुस्त्री f. *ein braves —, treues Weib.*

सुस्थ Adj. (f. आ) *dem es wohlgeht, gesund, sich behaglich fühlend, wohl auf, guter Dinge.* Vom Monde wohl so v. a. *voll.* Compar. °तर. Die v. l. häufig स्वस्थ.

*सुस्थण्डिल n. *ein schöner Platz* Kâç. zu P. 6, 2,105.

सुस्थता f. *ein Gefühl des Wohlbehagens, Gesundheit.*

सुस्थय्, °यति *Jmd zum Wohlbehagen bringen, gesund machen* Bhatt.

सुस्थल m. Pl. N. pr. eines Volkes.

सुस्थान n. 1) *ein guter —, schöner Ort.* — 2) *ein best. musikalischer Terminus.*

*सुस्थाल m. Pl. N. pr. eines Volkes.

सुस्थावती f. *ein best.* Râga *von 6 Tönen* S. S. S. 93.

सुस्थित 1) Adj. (f. आ) *a) eine feste Stellung einnehmend, fest beharrend, unerschütterlich* R. ed. Bomb. 4,18,8. यथोदिते वर्त्मनि MBh. 13,102,37. — *b) fest, unverwüstlich* (Herz) R. ed. Bomb. 4, 20,10. — *c) auf dem richtigen Wege befindlich, unschuldig.* — *d) dem es wohl geht, sich behaglich fühlend, guter Dinge.* — *e)* etwa so v. a. *naiv.* Voc. f. im Prâkrit 300,3. — 2) m. N. pr. verschiedener Gaina-Lehrer Hem. Par. 1,289. 8,297. — 3) n. *ein Haus, das nach allen Seiten eine Gallerie hat.*

सुस्थितत्व n. Nom. abstr. zu सुस्थित 1) *d)* Çiç. 18,31.

सुस्थितंमन्य Adj. *sich behaglich fühlend.*

सुस्थिति f. 1) *ein schöner Standort.* — 2) *Wohlergehen* Bhadrab. 3,86.

सुस्थिर 1) Adj. (f. आ) *fest stehend, von langem Bestand, sehr dauerhaft, — beharrlich* 55,30. — 2) f. आ *eine best. Ader.*

सुस्थिरंमन्य Adj. *auf festen Füssen zu stehen meinend.*

सुस्थिरयौवन Adj. (f. आ) *von beständiger Jugend, immer jung bleibend* Paṅkar. 1,10,26. 89.

सुस्थिरवर्मन् m. N. pr. eines Sohnes des Sthiravarman Harshaṅ. (K.) 460,5. v. l. सुरवर्मन्.

सुस्थेषस् in einem best. Falle zu sprechen für तस्थेषस् Tāṇḍja-Br. 7,7,16.

सुस्थेय n. impers. *leicht zu stehen.*

*सुस्ना m. *Lathyrus sativus.*

सुस्नात Adj. *der durch ein Bad ganz rein geworden ist* Hem. Par. 2,459. fg.

सुस्निग्ध Adj. (f. आ) 1) *schön glatt, — weich.* — 2) *sehr zugethan.*

सुस्नुष Adj. (f. आ) *eine gute Schwiegertochter habend* RV.

सुस्पर्श Adj. *angenehm bei der Berührung, sehr weich, — zart.*

सुस्पष्ट *ganz ersichtlich, — deutlich, — offenbar* Kathās. 18,133. 81,61. Rāǵat. 6,315. °म् Adv.

सुस्फीत Adj. *in sehr gedeihlichem Zustande befindlich, sehr blühend* MBh. 8,38,17. Kāç. zu P. 6, 2,195.

सुस्फुट Adj. *ganz deutlich* Ind. St. 14,108.

*सुस्मित Adj. (f. आ) *anmuthig lachend.*

सुस्मूर्षा f. *der Wunsch sich einer Sache zu erinnern* Comm. zu Nyāyas. 3,2,29.

सुस्रग्धर Adj. *ein schönes Gewinde tragend* Bhāg. P. 8,15,8.

सुस्रंस् Adj. dass.

सुस्रंस् Adj. *leicht abfallend.*

सुस्रोणि Adj. (f. ई) Hemādri 1,449,15 fehlerhaft für सुश्रोणि.

सुस्रोतस् 1) *Adj. *schön strömend.* — 2) m. *N. pr. eines Mannes* Pat. zu P. 6,1,118. — 3) m. oder f. N. pr. eines Flusses. सुश्रोणा v. l.

सुस्वध m. Pl. Bez. *bestimmter Manen.*

सुस्वधा f. *Wohlergehen* VP. 3,15,44.

सुस्वनम् Adv. *laut.*

सुस्वप्न m. *ein schöner Traum* Paṅkar. 1,4,41. Hem. Par. 1,213.

सुस्वभाव Adj. (f. आ) *ein gutes Naturell habend* MBh. 13,146,35.

1. सुस्वर m. *ein richtiger Ton, — Accent.*

2. सुस्वर 1) (f. आ) *a) eine schöne Stimme habend.* — *b) wohlklingend* Hemādri 1,728,14. °म् Adv. Chr. 215,20. — *c) laut.* °म् Adv. — 2) m. *a) *Muschel.* — *b)* N. pr. eines Sohnes des Garuḍa.

सुस्वैरु Adj. nach Sāj. = शोभनगमन oder शोभनस्तुतिक.

1. सुस्वागत n. *ein herzlicher Willkommen.* °तं ते ऽस्तु so v. a. *sei herzlich willkommen* MBh. 1,76,21. R. Gorr. 1,76,26.

2. सुस्वागत Adj. (f. आ) *von einem Willkommen begleitet* R. 5,27,35. Vielleicht सस्वागत zu lesen.

सुस्वाद् Adj. (f. आ) *wohlschmeckend* Uttamaṅ. 183.

सुस्वादु Adj. *überaus wohlschmeckend* 173,10.

*सुस्वाप m. *tiefer Schlaf.*

सुस्वामिन् m. *ein guter Gebieter, — Anführer* Spr. 2617.

सुस्विन्न Adj. *gut gedämpft, — gesotten* Hariv. 8440. Varāh. Jogaǵ. 7,21.

*सुस्वेद Adj. (f. आ) *stark schwitzend* Siddh. K. zu P. 4,1,54.

सुस्सल m. N. pr. eines Mannes.

*सुह्, सुह्यति (चक्र्यर्थे, शक्तौ, तृपि).

सुहत Adj. 1) *gründlich zerschlagen, — erschlagen.* — 2) *wohl getödtet,* so v. a. *nicht auf frevelhafte Weise get.* Gātakam. 23,24. 41. 47.

सुहन Adj. *leicht zu schlagen, — erschlagen.*

सुहनु 1) Adj. *schöne Kinnladen habend* MBh. 5, 151,23. R. Gorr. 2,62,16. — 2) m. N. pr. eines Asura.

सुहनुत्तु Adj. = सुहन.

सुहय m. in महासुहय.

सुहर m. N. pr. eines Asura. v. l. अहर.

*सुहल und *सुहलि Adj. *einen schönen Pflug habend.*

सुहव 1) Adj. (f. आ) *a) der sich leicht rufen lässt, gern hört.* — *b) schön anrufend.* — 2) n. *gelungene —, günstige Anrufung.*

सुहविस् 1) Adj. *eine gute Opfergabe bereit habend.* — 2) m. N. pr. verschiedener Männer.

सुहवीतुनामन् Adj. *dessen Name* (d. h. *Person*) *sich leicht rufen lässt.*

1. सुहव्य Adj. (f. आ) *zur Anrufung geeignet.*

2. सुहव्य Adj. *dessen Opfer gelingt,*

सुहस्त 1) Adj. (f. आ) *a) schönhändig.* — *b) geschickt mit der Hand.* — 2) m. N. pr. *a)* eines Soma-Wächters. — *b)* eines Sohnes des Dhṛtarāshṭra.

सुहस्तिन् m. N. pr. eines Ǵaina-Lehrers Hem. Par. 10,36. 11,1. सुहस्तिसूरि Ind. St. 15,291.

सुहस्त्य, सुहस्तिय 1) Adj. *geschickt mit der Hand.* — 2) m. N. pr. eines Ṛshi.

सुहार्द् Adj. 1) *ein gutes Innere —, d. h. einen guten Magen u. s. w. habend.* — 2) *gutherzig; vertraut, befreundet* Maitr. S. 4,2,5.

सुहास Adj. (f. आ) *anmuthig lachend.*

सुहासिन् Adj. *anmuthig lachend —,* so v. a. — *prangend mit.*

*सुहिंस् Adj. *Jmd ein grosses Leid zufügend.*

सुहित 1) Adj. (f. आ) *a) sehr passend, sehr angenehm für* (Dat.). — *b) sehr heilsam, — ersprieslich.* — *c) vollkommen befriedigt, ganz satt, voll* AV. 11,10,4. Āpast. Çr. 8,11,10. — 2) *f. सुहिता *eine der Zungen des Feuers.* — 3) n. *Sättigung, Fülle.*

सुहिरण्य Adj. *schönen Goldschmuck tragend, — besitzend.*

सुहिरण्यव Adj. dass.

सुहुत 1) Adj. (f. आ) *a) richtig geopfert.* — *b) dem richtig geopfert worden ist.* — 2) n. *ein richtiges Opfer.* सुहुतकृत् und सुहुतहुत् Adj.

सुहुतादु Adj. *ein richtiges Opfer verzehrend.*

सुहू 1) Adj. *gut —, schön rufend.* — 2) m. N. pr. eines Sohnes des Ugrasena.

सुहूति Adj. AV. 7,4,1 v. l. für स्वभूति der VS.

सुहृज्जन m. Sg. *Freund* und *Freunde;* Pl. *Freunde* 185,16.

सुहृत्ता f. (MBh. 8,42,50) und सुहृत्त्व n. *Freundschaft.*

सुहृद् 1) m. *a) Freund,* auch *ein politischer Freund, Alliirter* (auch von Planeten). सुहृदो ज्ञाना: *befreundete Männer.* सुहृन्मित्र n. Sg. *Freunde und Bundesgenossen.* Superl. सुहृत्तम. — *b) das 4te astrologische Haus.* — 2) f. *Freundin* Gobh. 2,10, 43. Auch सुहृन्नारी. — 3) am Ende eines Comp. Adj. *a) Etwas gern thuend, — zu thun pflegend* Bālar. 73,11. — *b) überaus ähnlich* Bālar. 84,6. Prasannar. 5,3.

सुहृद् entweder m. = सुहृद् *Freund* oder Adj. = सुहृदय *gutherzig,*

सुहृदय Adj. *gutherzig.* Superl. °तम. Auch fehlerhaft für सहृदय.

सुहेमन्त m. *ein guter Winter.*

सुहोतर् und सुहोतृ m. 1) *ein guter Opferer.* — 2) m. N. pr. verschiedener Männer.

सुहोत्र m. 1) Pl. Bez. *der Verehrer einer best. Form des Feuers.* — 2) N. pr. *a)* eines Daitja. — *b)* verschiedener Männer. — *c)* eines Affen.

सुह्म m. N. pr. 1) Pl. eines Volkes. — 2) des angeblichen Urahnen dieses Volkes.

सुह्मक am Ende eines adj. Comp. = सुह्म 1).

*सुह्मनगर n. *die Stadt der* Suhma.

सुह्वान Adj. (f. आ) als Erklärung von सुहव.

1. सू, सु, सुवति (in den Brāhmaṇa Med.), *सवति, सौति (erst in Çat. Br.); Partic. सूत und सुत. 1) (*in Bewegung setzen*) *veranlassen, zum Vorschein bringen, in Thätigkeit setzen.* — 2) *bescheren,*

schicken (von Savitar's Wirkung). — 3) *aufstellen, bestimmen, weihen für Etwas;* Med. *sich weihen* u. s. w. *lassen.* सुषवाणा *in der Weihe begriffen, geweiht.* — 4) *Ermächtigung geben zu Etwas, gestatten; Jmd* (Acc.) *ermächtigen.* — 5) *schleudern* Bhaṭṭ. — Intens. सोषवीति *heftig erregen* u. s. w. (von Savitar gesagt) ṚV. 3,52,7. — Mit अनु *nach Andern antreiben* u. s. w. अनुष Taitt. Âr. 2,6,1 fehlerhaft; vgl. AV. 6,121,4. 117,3. — Mit अप *wegschicken, vertreiben.* — Mit अभि (°षुवति) 1) *weihen für* (Acc.). — 2) *begaben mit* (Instr.). — *Desid. अभिसुसूषति. — Mit आ 1) *schleudern auf* (Dat.). — 2) *zutheilen, zusenden, schicken* (von Savitar). — 3) *herbeischaffen, herbeicitiren.* — Mit उद् *aufwärts gehen heissen.* — Mit नि, निषुत *hineingegeben, hineingeworfen in* (Loc.). — Mit निस् *fortscheuchen, fortgehen heissen.* — Mit परा *wegscheuchen, fortschaffen.* — Mit परि° (पैति) 1) *zusammenraffen* Âpast. Çr. 1,3,6. — 2) परिषूत *geheissen, herausgetrieben* (Gras). — Mit प्र 1) *in Bewegung bringen, erregen, zur Thätigkeit rufen* (von Savitar gesagt). — 2) *heissen, veranlassen.* — 3) *Jmd Etwas verstatten, überlassen, zur Verfügung stellen.* — 4) *schleudern* Comm. zu Bhaṭṭ. — 5) प्रसूत *a) entsandt* (Pfeil). — *b) angetrieben, gesandt, geheissen* Gaut. 11,13. 14. 18,5. — *c) dem es verstattet ist.* — Mit अधिप्र *wegschicken von* (Abl.). — Mit अभिप्र 1) *hintreiben zu* (Acc.). — 2) अभिप्रसूत *veranlasst, geheissen.* — Mit प्रतिप्र (°सुवते) *wieder erstatten* Comm. zu Âpast. Çr. 10,4,13. 15,12, 12. °सूत *wieder erstattet.* — Mit *वि, °षुवति.

2. सू in 1. सुषू und असुसू.

3. सू, सूते, सूयते, °सवति, °सौति: 1) *zeugen, gebären;* auch *erzeugen* in uneig. Bed. — 2) सूत *geboren —, gekalbt —, Junge geworfen habend.* — Mit अभि *gebären, zur Welt bringen* Bâlar. 40,2. — Mit प्र 1) *gebären, erzeugen, Nachkommenschaft erhalten; Früchte tragen* (von Bäumen); auch *erzeugen* in uneig. Bed. प्रसुनुयात् Vaitân. 24,14. 15. 25,3. — 2) *geboren werden, entspringen, entstehen* überh. Gewöhnlich प्रसूयते (metrisch auch Act.), ausnahmsweise प्रसूते (Javaneçvara bei Utpala zu Varâh. Bṛh. 4,16). — 3) प्रसूत (प्रसूता) *a) geboren habend, niedergekommen* (hier und da statt des Verbi finiti); die Ergänzung im Acc. प्रसूतमात्रा Adj. f. *eben niedergekommen.* — *b) geboren, erzeugt, entsprungen, — aus, von* (Abl., Gen. oder im Comp. vorangehend), *in* (Loc. oder im Comp. vorangehend). — Mit अनुप्र, °सूत *darauf entstanden.* — Mit अभिप्र, °सूत *erzeugt, geboren.* — Mit संप्र 1) *erzeugen.* — 2) °सूयति (metrisch) *geboren werden.* — 3) संप्रसूत *erzeugt, geboren, — aus, von* (Abl. oder Loc.), *in* (Loc.). — संप्रसूयते MBh. 13, 5850 fehlerhaft für संप्रणूयते. — Mit वि *gebären.* — Mit सम् *gebären, erzeugen* (in uneig. Bed.).

4. सू m. f. *Erzeuger, Vater, Gebärerin, Mutter.* Am Ende eines Comp. auch *erzeugend,* so v. a. *hervorbringend.* गुण° Gâtakam. 29,55.

5. सू = सिव् in einigen Ableitungen.

6. सू Adv. s. 6. सु.

सूक m. 1) **Wind.* — 2) **Pfeil.* — 3) **Lotusblüthe.* — 1) 2) 3) fehlerhaft für सृक: vgl. Zach. Beitr. 79. — 4) N. pr. eines Sohnes des Hrada Hariv. 1,3,103. v. l. मूक.

सूकर 1) m. *a) Schwein, Eber.* दंष्ट्रा सूकरस्य wohl *eine best. Pflanze.* Am Ende eines adj. Comp. f. आ. — *b) *eine Hirschart.* — *c) *ein best. Fisch* Râgân. 17,55. — *d) *Töpfer.* — *e) eine best. Hölle* VP. 2, 6,1. 9. — 2) f. सूकरी *a) Sau.* — *b) ein best. Vogel.* — *c) *Batatas edulis.* — *d) *Mimosa pudica.* — *e)* N. pr. einer Gottheit. — Vgl. प्रसूकर.

सूकरक 1) m. *eine Reisart.* — 2) f. °रिका *ein best. Vogel.* — 3) n. = सूकरनयन. — Vgl. कालसूकरिका.

*सूकरकन्द m. *Batatas edulis.*

सूकरक्षेत्र n. N. pr. *eines heiligen Gebietes.*

सूकरगृह n. *Schweinestall* Pañcad.

सूकरता f. Nom. abstr. von सूकर *Schwein, Eber.*

सूकरदंष्ट्र und °क m. *eine gewisse schmerzhafte Entzündung und Röthung der Haut, mit Fieber verbunden.*

सूकरनयन n. Bez. *eines Loches von best. Form in Zimmerholz.*

*सूकरपदी f. gaṇa कुम्भपद्यादि.

*सूकरपादिका f. *eine dem Carpopogon pruriens ähnliche Pflanze.*

सूकरपादी f. *eine best. Pflanze.*

सूकरप्रेयसी f. Bez. *der Sau und der Erde* (die Vishṇu als *Eber* aus den Wassern zog).

सूकरमुख n. *eine best. Hölle.*

*सूकरसम्भव् m. N. pr. eines Mannes.

*सूकराक्षात्ता f. *Yamswurzel.*

सूकराक्षिता f. *eine Deformität des Auges, welche durch eine Operation entstehen kann.*

सूकरास्या f. N. pr. einer buddh. Gottheit.

सूकरिक *eine best. Pflanze.*

सूकरिकावदान n. Titel einer *Legende.*

*सूकरेष्ट m. *die Wurzel von Scirpus Kysoor* Râgân. 8,145.

1. सूक्त 1) Adj. *wohl —, schön gesprochen, — recitirt.* — 2) n. *a) eine schöne Recitation.* — *b) ein guter Spruch, ein schönes —, gutes Wort.* Auch सूक्त. — *c)* in der technischen Sprache *der Hauptbestandtheil des* Çastra; bei den Commentatoren *das vedische Lied; Hymne, — an* (im Comp. vorangehend).

2. सूक्त 1) Adj. *schön redend* Matsja-P. 215,40. — 2) *f. आ *die Predigerkrähe.*

सूक्तचारिन् Adj. *ein gutes Wort befolgend* R. ed. Bomb. 3,62,19.

सूक्तपञ्चक n. Titel eines Kâvja Opp. Cat. 1.

सूक्तभाज् Adj. *ein Lied besitzend,* so v. a. *in einem Liede angerufen.*

सूक्तमुखीय Adj. (f. आ) *am Eingange eines* Sûkta *stehend* Âçv, Çr. 9,5,2.

सूक्तवाक m. *das Aussprechen eines Spruches* oder *Liedes, Recitation* Âpast. Çr. 3,6,5. 6. 14,7. 4,12,4. 6. 7,27,6. 8,3,4. 7,8. 12,5. 16,18. 21,1. Gaim. 3,2,11.

सूक्तवाक्य n. *ein guter —, schöner Spruch, ein gutes Wort.*

सूक्तवाच् (ṚV.) und सूक्तवाच् Adj. *einen Spruch sprechend* u. s. w.

सूक्तानुक्रमणी f. *das Verzeichniss der* Sûkta.

सूक्ति f. *ein schöner Ausspruch, ein schönes Wort.*

सूक्तिक m. *eine Art Cymbal* S. S. S. 198.

सूक्तिमालिका f. Titel eines Werkes Burnell, T.

सूक्तिमुक्ता f. Pl. *Perlen von schönen Aussprüchen* Spr. 7645.

सूक्तिमुक्तावलि und °ली f. Titel eines Werkes Opp. Cat. 1. Burnell, T.

सूक्तिरत्न n. Pl. *Perlen von schönen Aussprüchen* Ind. St. 14,48.

सूक्तिरत्नाकर m. *eine Fundgrube für Perlen von schönen Aussprüchen.* Auch Titel eines Werkes.

सूक्तिसङ्ग्रह n. und सूक्तिसाधुत्वमालिका f. (Oppert, Cat. 1) Titel von Werken.

सूक्ताक्ति f. = सूक्तवाक.

सूक्ताच्य Adj. *im* Sûkta *zu sprechen.*

सूक्ष्म 1) Adj. (f. आ) *a) fein, schmal, dünn, klein, kurz, gering, unbedeutend; fein, kaum hörbar* von Tönen. अर्थ m. *das Kleinste, Unbedeutendste.* Compar. °तर. Superl. °तम. — *b) fein* vom Verstande und seiner Thätigkeit. — *c) fein,* so v. a. *genau, präcis.* Adv. °म् *genau* (hinsehen). — *d) fein,* so v. a. *aller Wahrnehmung sich entziehend, unfassbar, nur der Idee nach vorhanden, atomartig.* Compar. °तर, Superl. °तम. — 2) m. *a) eine best. rhetorische Figur.* — *b)* bei den mystischen Çaiva *eine best. Klasse von Erlösten* Hemâdri 1,611,8. —

c) mystische Bez. des Lautes इ. Am Ende eines adj. Comp. f. आ. — d) N. pr. eines Dânava. — 3) m. n. a) *Atom, Urstoff; ein unfassbares Ding.* *m. — b) * = अध्यात्मन्. — c) * = कृतक, कैतव, कतक. — 4) f. आ a) *Sand* Râǵan. 13,139. — b) *kleine Kardamomen. — c) *Bez. zweier Pflanzen, = यूथिका und करणी. — d) *eine best.* Çakti Hemâdri 1,198,5. — 5) n. *Zahnhöhle, Zahnbehälter* Viṣṇus. 96,57.

*सूक्ष्मकशफला f. *ein best. Baum.*

*सूक्ष्मघण्टिका f. *die kleine* Ghaṇṭikâ.

सूक्ष्मचक्र n. *ein best. Diagramm.*

सूक्ष्मज्ञानक n. Titel eines Werkes.

सूक्ष्मटिक्क m. N. pr. eines Mannes.

*सूक्ष्मतण्डुल 1) m. *Mohn.* — 2) f. आ *langer Pfeffer.*

सूक्ष्मता f. Nom. abstr. zu सूक्ष्म 1; *d).*

सूक्ष्मतुण्ड m. *ein best. beissendes Insect.*

सूक्ष्मत्व n. = सूक्ष्मता 266,11.

सूक्ष्मदर्शिता f. *Scharfsichtigkeit* (des Geistes).

सूक्ष्मदर्शिन् Adj. *scharfsichtig* (Geist).

*सूक्ष्मदल 1) m. *Senf.* — 2) f. आ *Athagi Maurorum.*

*सूक्ष्मदारु n. *eine dünne Planke, Brett.*

सूक्ष्मदृष्टि f. *ein scharfer Blick.*

*सूक्ष्मनाभ m. Bein. Viṣṇu's.

*सूक्ष्मपत्र 1) m. *eine Art Fenchel* oder *Anis, rother Reis, eine Art Zuckerrohr, Ocimum pilosum* und Bez. *verschiedener anderer Pflanzen.* — 2) f. आ *Asparagus racemosus* und *Argyreia speciosa* oder *argentea.* — 3) f. ई *eine Art Valeriana.* — 4) n. *Koriander.*

*सूक्ष्मपत्रक 1) m. *Ocimum pilosum.* — 2) f. °त्रिका *Anethum Sowa, Asparagus racemosus, eine Art Raute, Athagi Maurorum, Narde* und = लुङ्गोपादकी.

*सूक्ष्मपर्णा f. *Hoya viridiflora, Argyreia speciosa* und = शणपुष्पी.

*सूक्ष्मपर्णी f. *eine Art Basilienkraut.*

सूक्ष्मपाद Adj. *feine —, kleine Füsse habend.* Nom. abstr. °त्व n. 135,11.

*सूक्ष्मपिप्पली f. *wilder Pfeffer.*

*सूक्ष्मपुष्पी f. *eine best. Pflanze,* = यवतिक्ता.

*सूक्ष्मफल 1) m. *Cordia Myxa.* — 2) f. आ = भूम्यामलकी.

*सूक्ष्मबदरी f. *eine Art Judendorn.*

*सूक्ष्मबीज m. *Mohn.*

सूक्ष्मभूत n. *ein feines Element* 263,13. Sarvad. 149,4.

*सूक्ष्ममतिका f. *Mücke.*

सूक्ष्ममति Adj. *von feinem Verstande* Spr. 7796.

सूक्ष्ममतिमत् Adj. dass. Spr. 7826.

*सूक्ष्ममूला f. *Sesbania aegyptiaca.*

सूक्ष्मलोभक n. Bez. *der 10ten unter den 14 Stufen, die nach dem Glauben der Gaina zur Erlösung führen.*

*सूक्ष्मवल्ली f. *eine roth färbende Oldenlandia, Momordica Charantia* und = ताम्रवल्ली.

सूक्ष्मवालुक Adj. *mit feinem Sande versehen* R. 1, 2, 7.

सूक्ष्मशरीर n. *ein feiner —, vorbildlicher Körper* 260,15. 263,15. 17. 265,32. 266,1. 11. 267,5. 269,3. 274,16.

*सूक्ष्मशर्करा f. *Sand* Râǵan. 13,139.

*सूक्ष्मशाक m. *Acacia arabica.*

*सूक्ष्मशाख m. *eine Acacienart.*

*सूक्ष्मशालि m. *eine Reisart.*

सूक्ष्मशिरस्क Adj. *kleinköpfig* als Spitzname eines Buddhisten.

*सूक्ष्मपक्ष्मण m. *eine in den Augenwimpern lebende Laus.*

*सूक्ष्मस्फोट m. *eine Art Aussatz,* = विचर्चिका Gal.

सूक्ष्मात Adj. *scharfsichtig* (Geist). Nom. abstr. °ता f. Vielleicht richtig सूक्ष्मेक्षिन् und °क्षिता.

सूक्ष्मेक्षिका f. *Scharfsichtigkeit.* Vielleicht सूक्ष्मेक्षिता zu lesen.

सूक्ष्मैला f. *kleine Kardamomen* (auch die *Pflanze*).

सूक्ष्म्य Varâh. Bṛh. S. 8,16 wohl nur fehlerhaft für सूक्ष्म.

सूखर m. Pl. *eine best.* Çiva'*itische Secte.*

सूच् s. सूचय्.

सूच 1) Adj. (f. आ) am Ende eines Comp. *andeutend* Gâtakam. 28,18. — 2) *m. = दर्भाङ्कुर. — 3) *f. आ = दृष्टि, व्यधन und अभिनय Zach. Beitr. 14. 15. Çâçvata 197.

सूचक 1) Adj. (f. सूचिका) *a) Etwas andeutend, verrathend, zu wissen thuend, bezeichnend, bedeutend;* die Ergänzung im Gen. oder im Comp. vorangehend 251,9. Gâtakam. 19. 25. 28. Mit Acc. *hinweisend auf* (die Lesart steht nicht fest). — *b) angeberisch, verrätherisch* (वाक्य). — 2) m. *a) Angeber, delator* Vasishṭha 14,3. — *b) *Schauspieldirector.* — *c) *Hund.* — *d) *Katze.* — *e) *Krähe.* — *f) Nadel;* vgl. सूचि. — *g) *eine Reisart.* — *h) *Geländer, Brustwehr.* Vgl. सूचि 10). — *i) * = बुद्ध, सिद्ध und पिशाच.

सूचन 1) Adj. (f. ई) *verkündend* in शुभसूचनी. — 2) f. (आ) n. (Gâtakam. 28,45) *Andeutung, das Zuwissenthun.* — 3) *f. आ = अभिनय, दृष्टि (दर्शन) und व्यधन; vgl. Zach. Beitr. 14. 15 und Çâçvata 197. 739. — 4) *f. ई *kurze Inhaltsangabe.* — 5) n. *körperliche Anstrengung* Kâraka 1,18.

सूचनीय Adj. *anzudeuten.*

सूचय्, °यति *andeuten, verrathen, ankündigen, kenntlich machen.* In der Bühnensprache *Etwas andeuten, darstellen, dem Zuschauer zu verstehen geben.* सूचित *angedeutet, verrathen, kenntlich gemacht, — durch* (Instr. oder im Comp. vorangehend). सूचितवान् statt des Verbi finiti. — *Intens. सोसूच्यते. — Mit अभि, आ (Prasannar. 67,7), उप, प्र und सम् = Simplex.

सूचयितव्य Adj. *ausfindig zu machen.*

सूचि und सूची f. 1) *Nadel;* auch *eine chirurgische* und *Magnetnadel.* सूचिना (!) R. 2,75,16. — 2) *Nadel,* so v. a. *ein spitzer Gegenstand* überh., *Stachel* u. s. w. Kâd. 252,14 (413,3). — 3) *eine best. Heeresaufstellung.* — 4) *ein kleiner Thürriegel. — 5) *the triangle formed by the produced flanks of the tetragon; the section of a cone or pyramid.* — 6) *corrected diameter of the earth.* — 7) **Gesticulation, eine Art Tanz.* — 8) **quidam coeundi modus.* — 9) *Inhaltsverzeichniss.* °पत्र n. häufig in indischen Ausgaben. — 10) *Geländer* Divyâvad. 221,8. Vgl. सूचक 2)*h).* — 11) * = दृष्टि. — 12) N. pr.

सूचिक 1) m. *Schneider.* — 2) f. आ *a) *Nadel. — b) *Elephantenrüssel. — c) *Pandanus odoratissimus.* — *d) N. pr. Nach einem Lexicographen N. pr. einer Apsaras.

*सूचिकाधर m. *Elephant.*

सूचिकाभरण m. *eine best. Mixtur* Mat. med. 278. Rasendrak. 91,3.

*सूचिकामुख m. *Muschel.*

सूचिकुलाय्, °यते *wie lauter Nadeln erscheinen.*

*सूचिगृहक n. *Nadelbüchse.*

1. सूचित Adj. s. u. सूचय्.

2. सूचित Adj. *sehr geeignet, — passend.*

सूचिता f. Nom. abstr. zu सूचि *Nadel.*

सूचिन् m. *Angeber, delator.* Nach H. ç. = दुष्टसाक्षिन्.

*सूचिपत्रक oder *°पत्रिक m. *Marsilea quadrifolia.*

*सूचिपुष्प m. *Pandanus odoratissimus.*

सूचिभेद्य und सूचीभेद्य Adj. *so dicht, dass man eine Nadel durchstechen könnte* (Finsterniss) Megh. 37. Hit. 98,22.

*सूचिमल्लिका f. *Jasminum Sambac.*

*सूचिरदन m. *Viverra ichneumon* Râǵan. 19,52. Vgl. सूचिवदन.

*सूचिरोमन् m. *Schwein, Eber.*

*सूचिवदन m. 1) *Viverra ichneumon.* Richtig सूचिरदन. — 2) *Mücke.*

*सूचिवक्त्र m. Bein. Garuḍa's.

*सूचिशालि m. *eine Reisart.*

सूचिशिखा f. *Nadelspitze* Naish. 6,67.

*सूचिसूत्र n. *ein Faden zum Nähen.*

सूचीं f. s. u. सूचि.

सूचीक m. *ein stechendes Insect.*

सूचीकपिश Adj. als Bez. *einer Art von verbotenen Pfeilen.*

सूचीकर्मन् n. *das Nähen*, eine der 64 Künste.

सूचीघात *a pyramid or cone.*

सूचीतुण्ड m. *Mücke* Bâlar. 106,11.

*सूचीदल m. *Marsilia quadrifolia.*

*सूचीपङ्क्ति (?) Verz. d. Cambr. H. 77.

सूचीपत्र 1) m. *eine Art Zuckerrohr.* — 2) *f. आ *eine Grasart.*

सूचीपत्रक m. = सूचीपत्र 1).

*सूचीपद्री f. gaṇa कुम्भपद्यादि.

*सूचीपद्म *eine best. Truppenaufstellung.*

सूचीपाश m. *Nadelöhr.*

*सूचीपुष्प m. *Pandanus odoratissimus.*

सूचीप्रोत Adj. *eingefädelt* Comm. zu Âpast. Çr. 11,8,5.

सूचीभेद् m. auf verschiedene, sehr künstliche Weisen gedeutet Vâsav. 20,2.

सूचीभेद्य Adj. s. u. सूचिभेद्य.

1. सूचीमुख n. 1) *Nadelspitze.* Auch °मुखाग्र n. — 2) *eine best. Hölle.*

2. सूचीमुख 1) Adj. (f. ई) *a) einen Mund (Schnabel u. s. w.) so spitz wie eine Nadel habend. — b) spitz wie eine Nadel, wie eine Nadel spitz zulaufend; zu eng* (vulva). — 2) m. *a) *eine Art Kuça-Gras. — b) Mücke* oder *ein anderes stechendes Insect. — c) Vogel* oder *ein best. Vogel* oder N. pr. eines Vogels. — *d) eine best. Stellung der Hand.* — 3) n. *a) *Diamant. — b) eine Art Pfeil* oder *eine andere spitze Waffe.*

*सूचीरोमन् m. *Schwein, Eber.*

सूचीवक्त्र 1) Adj. (f. आ) *spitz wie eine Nadel; zu eng* (vulva). — 2) m. N. pr. *a)* eines Wesens im Gefolge Skanda's. — *b)* eines Asura.

सूचिवानकर्मन् n. Pl. *die Kunst des Nähens und Webens.*

*सूचीसूत्र n. *ein Faden zum Nähen.*

सूच्चैस् Adv. *sehr laut* Âpast. Çr. 12,15,8.

सूच्छ्रित Adj. *schön aufgerichtet.*

1. सूच्य n. *Nadelspitze.* °भेद्यं भूमितलम् und सूच्य allein *so viel Land als eine Nadelspitze durchsticht.*

2.* सूच्य 1) Adj. *spitz wie eine Nadel.* — 2) m. *Dorn.*

*सूच्यग्रस्थूलक m. *Saccharum cylindricum.*

सूच्यास्य 1) Adj. *ein nadelspitzes Maul habend* Râgat. 8,134. — 2) m. *a) *Ratze.* — *b) Mücke* Râgat. 8,134. — *c) eine best. Stellung der Hand* oder *der Hände.*

*सूच्याव्ह m. *eine best. Gemüsepflanze.*

सूड (?) S. S. S. 139,2. fgg. Vgl. सुडशब्दनृत्य.

1. सूत Partic. von 1. सू.

2. सूत 1) Partic. von 3. सू. — 2) m. *Quecksilber* Râgân. 13,110. — 3) f. सूता *Tochter* fehlerhaft für सुता.

3. सूत m. 1) *Wagenlenker, Stallmeister.* Ein Fürstendiener, der in den älteren Schriften häufig neben ग्रामणी genannt wird; im Epos auch *eine Art Herold eines Fürsten.* Der *Herold* κατ' ἐξοχήν ist Lomaharshaṇa. Im System ist der Sûta der Sohn eines Kshatrija von einer Brahmanin (Gaut.) oder der Sohn eines Brahmanen (Çûdra Çâçvata 276) von einer Kshatrijâ. — 2) *Zimmermann, Wagner.* — 3) N. pr. eines Sohnes des Viçvâmitra.

4. सूत Mârk. P. 35,35 fehlerhaft für मृत; Paṅkat. 176,3 wohl für सृत.

1. सूतक 1) n. *a) Geburt; das Kalben* Gaut. — *b) die durch die Geburt eines Kindes bewirkte Unreinheit der Eltern* (vollständiger सूतकाशौच n. VP. 3, 11,97); *Verunreinigung* überh. — *c) Hemmniss.* — 2) m. n. *Quecksilber.* — 3) *f. सूतका = 4). — 4) सूतिका *Wöchnerin.* Auch *von Kühen, die vor Kurzem gekalbt haben.*

2. सूतक m. N. pr. eines Mannes.

सूतकभोजन n. *Geburtsschmaus* Çâṅkh. Gṛhj. 6,1.

*सूतकागृह n. *Wochenstube.*

सूतकाग्नि m. *das Feuer für die Ceremonie nach der Geburt eines Kindes* Âpast. Çr. 9,3,22. Vgl. सूतिकाग्नि.

सूतकान्न n. und सूतकान्नाद्य n. *die durch die Geburt eines Kindes* (im Hause) *verunreinigte Speise.*

सूतकिन् Adj. *durch die Geburt eines Kindes verunreinigt* Sâṅśk. K. 201,*a*,7. 8.

सूतगोता f. Titel Burnell, T. Opp. Cat. 1.

सूतज्ञ m. 1) *der Sohn eines Wagenlenkers.* — 2) Bein. Karṇa's, *Adoptivsohns des* Sûta Adhiratha.

*सूततनय m. Bein. Karṇa's.

सूतता f. und सूतत्व n. Nom. abstr. zu 3. सूत 1).

*सूतदुहितृ f. = सूतपुत्री.

सूतनन्दन m. Bein. des Ugraçravas.

सूतनिर्यातक Mârk. P. 35,35 fehlerhaft für मृत°.

सूतपुत्र 1) m. *a) Sohn eines Wagenlenkers,* so v. a. *Wagenlenker.* — *b)* Bez. α) Karṇa's. — β) Kîkaka's (Sg. und Pl.). — 2) *f. ई = सूतदुहितृ.

*सूतपुत्रक m. Bez. Karṇa's.

सूतंभुष Adj. (f. आ) *den Sûta zum Haupt habend* Maitr. S. 4,3,8 (48,3. 4).

*सूतराज् m. *Quecksilber* Râgân. 13,108.

सूतंवशा f. *eine Kuh, die nach dem ersten Kalben nicht mehr trächtig wird,* Maitr. S. 2,5,4 (52,7). AV. 12,4,44. 47.

सूंनवे Dat. Infin. zu 3. सू ṚV. 10,184,3. AV. 1, 11,2. 5,25,10. fgg.

सूंतवै desgl. AV. 1,11,1.

सूतसंहिता f., °तात्पर्यदीपिका f. und °व्याख्या f. (Opp. Cat. 1) Titel.

सूतसव m. *ein best.* Ekâha.

1.*सूति f. = स्यूति.

2. सूति f. *die Kelterung des* Soma oder *der Ort, wo er gekeltert wird.*

3. सूति 1) f. *a) Geburt, Entstehung.* Am Ende eines adj. Comp. Mahâvîraḱ. 6,20. — *b) Niederkunft.* — *c) das Fruchttragen eines Ackers.* — *d) Geburtsstätte, Ursache der Entstehung, Entstehungsart* Çukas. 2,59. — *e) Nachkommenschaft.* — 2) m. N. pr. eines Sohnes des Viçvâmitra. v. l. भूति.

*सूतिक gaṇa पुरोहितादि. — सूंतिका f. s. u. 1. सूतक.

सूतिकागार n., सूतिकागृह n. und सूतिकागेह n. *Wochenstube.*

सूतिकाग्नि m. *ein für die Wöchnerin angezündetes Feuer* Çâṅkh. Gṛhj. 1,25. Vgl. सूतकाग्नि.

*सूतिकाभवन n. und सूतिकावास m. *Wochenstube.*

सूतिकाषष्ठी f. *der sechste Tag einer Wöchnerin,* personificirt als Göttin.

सूतिकोत्थान n. *eine Feier am Ende des Wochenbettes* (nach dem 10ten Tage) Vâgbh. 478,7.

सूतिगृह n. *Wochenstube.*

सूतिमती Adj. f. *Kinder gebärend.*

सूतिमारुत m. *Geburtswehe,* als *ein besonderer Wind* gedacht.

सूतिमास् und *°मास m. *der Monat der Niederkunft, der letzte Monat der Schwangerschaft.*

सूतिरोग m. *Kindbettfieber* Hem. Par. 1,119.

सूतिवात m. = सूतिमारुत.

सूतीगृह n. *Wochenstube.*

सूतीवृत्ति f. Titel eines Commentars.

सूंतु f. *Schwangerschaft, Tracht.*

सूत्कार m. *der Laut* sût Z. d. d. m. G. 32,735. Çiç. 12,10. Kathâs. 101,140. Vom *Schnaufen* der Pferde Kâd. 88,8 (v. l. फूत् und फुत्). Vgl. श्रुत्कार.

सूत्कीर्ण Adj. *schön schraffirt* R. 2,15,34.

सूत्कृत n. = सूत्कार Çiç. 12,24.

*सूत्त Adj. = सुदत्त.

सूत्थान Adj. *sich gehörig anstrengend, sehr*

thätig.

*सूत्थित m. N. pr. eines Mannes. Vgl. *मौत्थिति.

*सूत्पर n. *das Brennen geistiger Getränke.*

सूत्पलावती f. N. pr. eines Flusses.

सूत्य 1) n. = सुत्य. — 2) f. या *a*) = सुत्या. — *b*) *f. zu 3. सूत.

सूत्र (*m.) n. 1) *Garn, Faden, Schnur.* — 2) *Messschnur.* सूत्रपातं कर् oder चर् *abmessen, gegen einander halten.* — 3) *die von den drei oberen Kasten über die Schulter getragene Schnur.* — 4) *Gürtel.* — 5) *Faser.* — 6) *Linie.* — 7) *Riss, Plan.* — 8) *das Durchlaufende, Alles Zusammenhaltende, — Regelnde.* — 9) *kurzgefasste Regel, Lehrsatz; ein in solchen Regeln abgefasstes Lehrbuch.* Bez. vieler Schriften, namentlich ritualen und grammatischen Inhalts. Bei den Buddhisten, Pâçupata u. s. w. so v. a. *Textbuch* (im Gegensatz zu den erklärenden und erörternden Werken). Bei den Gaina bildet Sûtra einen Theil des Dṛshṭivâda.

सूत्रक 1) n. = सूत्र 1) Pat. zu P. 1,1,1, Vârtt. 8. — 2) f. सूत्रिका *Nadel.*

*सूत्रकण्ठ m. 1) *ein Brahmane.* — 2) *Taube.* — 3) *Bachstelze.*

सूत्रकरण n. *das Verfassen eines* Sûtra Comm. zu Âpast. Çr. 15,12,5.

सूत्रकर्तर् m. *Verfasser eines* Sûtra, — *eines Lehrbuchs.*

सूत्रकर्मन् n. *Baukunst.* °कर्मकृत् m. *Baumeister.*

सूत्रकार m. 1) *Spinner* in पट्ट°. — 2) *Zimmermann.* — 3) *Verfasser eines* Sûtra, — *eines Lehrbuchs.*

सूत्रकृत् m. = सूत्रकार 3).

सूत्रकृताङ्गवृत्ति f. Titel eines Werkes Bühler, Rep. No. 783.

*सूत्रकोण und *°क m. *eine Art Trommel.*

*सूत्रकोश m. *ein Knäuel Garn.*

सूत्रक्रीडा f. *Fadenspiel* (unter den 64 Künsten).

*सूत्रगण्डिका f. *ein best. Werkzeug des Webers.*

सूत्रग्रन्थ m. *Lehrbuch.*

*सूत्रग्रह् Adj. = यः सूत्रं गृह्णाति धारयति च.

*सूत्रग्राह् Adj. = यः सूत्रं गृह्णाति न तु धारयति.

सूत्रजाल n. *Garnnetz.*

सूत्रण n. *kurze Darlegung des ganzen Sachverhalts* als Erklärung von सूत्रस्थान.

सूत्रतन्तु m. *Faden* Hâr. 166 (vgl. Dâçîn. 1,92). n. Hariv. 7805; vgl. jedoch die andere Ausg. 2,79,20.

*सूत्रतकुटी f. *Spindel.*

सूत्रदरिद्र Adj. *fadenarm*, so v. a. *abgetragen, durchsichtig.* Nom. abstr. °ता f.

सूत्रदीपिका f. Titel eines Werkes.

सूत्रधर 1) Adj. am Ende eines Comp. *eine — Schnur tragend.* — 2) *m. *a*) *Kenner der* Sûtra. — *b*) = सूत्रधार.

सूत्रधार 1) m. *a*) *Zimmermann, Baumeister, Architect.* — *b*) *Schauspieldirector.* Ursprünglich wohl *der die Fäden der Gliederpuppe hält; vgl.* सूत्रप्रोत. — *c*) *Bein. Indra's. — 2) m. f. (ई) am Ende eines Comp. so v. a. *Dirigent, die Hauptperson bei* Bâlar. 244,5.

सूत्रधृक् m. = सूत्रधार 1) *a*) (in विश्व°) und *b*).

*सूत्रनड m. N. pr. eines Mannes.

सूत्रपत्रकार Adj. *woraus sich Fäden und dünne Blätter machen lassen* Râgân. 13,23.

सूत्रपत्रिन् Adj. dass. Râgân. 13,31.

*सूत्रपदी Adj. f. *fadenfeine Füsse habend.*

सूत्रपाद m. Titel eines Werkes Opp. Cat. 1.

सूत्रपिटक m. n. *der Korb* —, d. i. *die Sammlung der buddhistischen* Sûtra.

*सूत्रपुष्प m. *die Baumwollenstaude.*

सूत्रप्रकाशिका f. Titel eines Werkes Opp. Cat. 1.

सूत्रप्रोत Adj. (f. या) *in Fäden steckend* (Gliederpuppe) MBh. 5,32,13. 39,1.

सूत्रभाष्य n. und °व्याख्या f. Titel Opp. Cat. 1.

*सूत्रभिद् m. *Schneider.*

सूत्रभृत् m. *Schauspieldirector.*

*सूत्रमध्यभू m. *das Harz der Shorea robusta.*

सूत्रमल्लप्रकाशक Titel eines Werkes.

सूत्रमय Adj. (f. ई) *aus Fäden bestehend* Hemâdri 1,425,15.

सूत्रय्, °यति (वेष्टने, विमोचने, ग्रवमोचने, ग्रन्थे), °यते (= सूत्रं करोति); सूत्रित Partic. 1) *aneinanderreihen, zusammenfügen* Hemâdri 1,406,20. — 2) *veranstalten, bewirken, hervorbringen* Bâlar. 138,14. Râgat. 8,2408. — 3) *Etwas in die Form eines* Sûtra *bringen, als* Sûtra *darstellen, in einem* Sûtra *lehren, verfassen ein* Sûtra *über* (Acc.). — *Intens. सोसूत्र्यते. — Mit आ *bewerkstelligen, ausführen, componere, machen* Bâlar. 45,17. 265,16. Vikramâṅkaṅ. 18,23. — Mit समा dass. Prasannar. 129, 15. — Mit वि 1) *vertreiben, verscheuchen, beseitigen* Vâsav. 288,8. Bâlar. 260,16. Vikramâṅkaṅ. 13, 40. 15,72. — 2) *in Verwirrung bringen* Râgat. 4, 446. 7,1372.

सूत्रयन्त्र n. 1) *Garnnetz.* — 2) *Weberstuhl.*

सूत्रयितव्य Adj. *in die Form eines* Sûtra *zu bringen, als* Sûtra *darzustellen* Çaṅk. zu Bâdar. 1,1,1 (S. 31, Z. 4).

सूत्रराज m. *ein* Sûtra *ersten Ranges* Kâraṇḍ. 13,13.

*सूत्रला f. *Spindel.*

*सूत्रवाप m. *das Weben.*

सूत्रविक्रयिन् m. *Garnhändler.*

*सूत्रवीणा f. *eine Art Laute.*

सूत्रवृत्ति f. Titel eines Werkes Opp. Cat. 1.

*सूत्रवेष्टन n. *Weberschiff.*

*सूत्रशाख n. *Körper* Gal.

*सूत्रसमुच्चय m. Titel eines Werkes.

सूत्रस्थान n. heisst in medic. Werken *der erste allgemeine Theil über Arzt, Krankheit, Heilmittel, Speisen u. s. w.*

सूत्रात्मन् m. *Fadenseele,* Bez. *des durch das Gesammtding bedingten Intellects, weil er durch Alles sich hindurchzieht,* 266,6. 27.

सूत्रान्त m. (gebildet nach वेदान्त, सिद्धान्त) Bez. *eines buddhistischen* Sûtra oder *der darin enthaltenen Lehren* Saddh. P. Vaǵrakkh. 22,10. 34,14. Divjâvad. 274,14.

सूत्रान्तक Adj. *mit den buddhistischen* Sûtra *vertraut* Divjâvad. 397,8.

सूत्रामन् m. = सुत्रामन् Bein. Indra's.

सूत्रार्थ m. Titel eines Werkes Opp. Cat. 1.

सूत्रालंकार m. desgl. °टीका f., °भाष्य n.

*सूत्राली f. *Halsband.*

सूत्रिक in *सांग्रह°.

सूत्रित s. u. सूत्रय्.

सूत्रितत्व n. *das in einem* Sûtra *Gesagtsein* Sâj. in der Einl. zu ṚV. 1,165 und 4,41.

सूत्रिन् 1) Adj. *mit Schnüren versehen.* — 2) m. *a*) *Schauspieldirector.* — *b*) *Krähe.*

1. सूत्री f. wohl *Geburtsglied.*

2. सूत्री Adv. mit कर् *zu Fäden verspinnen* Comm. zu Âpast. Çr. 10,26,12.

°सूत्रीय Adj. *die* Sûtra *über — betreffend.*

सूत्रोपन्यास m. Titel eines Werkes Opp. Cat. 1, 5225.

1. सूद्, *सूदते (क्षणने, क्षरणे, निवासे d. i. निरासे). Zu belegen nur in reduplicirten Formen (सुषूदति, सुषूदस् u. s. w.) *richtig leiten, im Gang erhalten.* — Caus. सूदयति 1) dass. — 2) *zurecht bringen, einrichten.* — 3) *zurecht —, fertig machen, zu Stande bringen.* — 4) *gut unterbringen.* — 5) in der späteren Sprache *zur Ordnung bringen,* so v. a. *den Garaus machen, tödten, vernichten* (Lebendes, aber auch Unbelebtes). — 6) *drücken, quetschen* Çiç. 13, 23. — Mit अभि Caus. = सूद् Caus. 5). — Mit नि Caus. (निषूदयति besser als निसू°) dass. ग्लायाम् so v. a. *pfählen.* — Mit विनि und संनि Caus. dass. — Mit प्र Caus. = सूद् Caus. 3) und 5).

2. सूद् Adj. in कव्यसूद्.

सूद 1) m. *a*) *Wasserbehälter, Brunnen.* — *b*)

Schlamm eines vertrockneten Pfuhls. — *c*) etwa *heisse Quelle* Râgat. 1, 157. 167. — *d*) *eine Art Brühe.* — *e*) *Koch* 107,15. — *f*) * = साराध्य, अपराध, पाप und लोध्र. Fehlerhaft, vgl. Zach. Beitr. 14. — 2) *f. सूदी gaṇa गौरादि.

°सूदक Adj. *den Garaus machend* u. s. w.

सूदकर्मन् n. *Kochkunst.*

सूदता f. und सूदत्व n. Nom. abstr. zu सूद *Koch.*

सूदोदोक्स् Adj. *wie Brunnen Milch strömen lassend.*

सूदन 1) Adj. (f. आ und ई) *a*) *richtig führend; zurecht bringend.* आपो विश्वस्य सूदनीः AV. Paipp. 6, 1,3,9. — *b*) *den Garaus machend, vernichtend;* gewöhnlich im Comp. mit seinem Objecte. — 2) n. *das Garausmachen, Vernichten.*

सूदयित्नु Adj. *quellend* oder *zurecht bringend.*

*सूदर Adj. *einen schönen Bauch habend.*

सूदवत् Adj. *Reste von Flüssigkeiten enthaltend* Maitr. S. 4,3,6(71,18). Âpast. Çr. 12,23,11. 13,10,5.

सूदशाला f. *Küche.*

सूदशास्त्र n. *Kochlehre, Kochbuch.*

सूदाध्यक्ष m. *Oberkoch.*

सूदावत्स m. N. pr. eines Mannes Ind. St. 14,119 u. s. w.

सूदि oder सूदिन् Adj. etwa *quellend, überlaufend.* Vgl. सूदवत्.

*सूदितर् Nom. ag. von 1. सूद्.

सूदातर् m. *ein guter* Udgâtar.

सूद्य Adj. (f. या) *einem Pfuhl angehörig.*

सून (verschiedenen Ursprungs) 1) *Adj. *erzeugt, geboren.* — 2) m. *Sohn.* Richtig सुत. — 3) f. ऊ *a*) **Tochter.* — *b*) *ein geflochtener Korb, eine geflochtene Schüssel* u. s. w. — *c*) *Schlachtbank, Schlachthaus, Schlächterei.* सूनायामपि so v. a. *sogar wenn einem das Wasser an der Kehle steht, sogar im äussersten Nothfalle.* — *d*) *das Tödten eines lebenden Wesens.* — *e*) *das was den Tod eines lebenden Wesens bewirken kann.* — *f*) * *Zäpfchen im Halse.* — 4) n. *a*) *Blüthe* Çiç. 3,17. 11,46. 19,64. — *b*) * *Frucht.*

सूनर Adj. (f. ई) 1) *froh, freudig, wonnig.* — 2) *froh,* so v. a. *erfreulich* Maitr. S. 4,2,5 (26,14). — सूनरी RV. 10,115,7 fälschlich für सूनृता.

सूनशर m. *der Liebesgott* Naish. 4,102.

सूनाक (?) Weber, Gjot. 78.

सूनाचक्रध्वज्वत् m. Pl. *Schlächter, Oelmüller und ein Brenner* oder *Verkäufer von Spirituosen.*

सूनिक und सूनिन् n. *Metzger, Fleischverkäufer.*

सूनु 1) m. *a*) * *die Sonne.* — *b*) * *Antreiber, Anreger.* — *c*) *Kelterer des* Soma. — *d*) *Sohn.* Collectiv *Nachkommenschaft.* — *e*) *ein jüngerer Bruder* Kir. 1,24. — *f*) N. pr. verschiedener Ṛshi. — 2) f. *Tochter* in einer Etymologie.

सूनुता f. *Sohnschaft* Çiç. 14,82.

सूनुमत् Adj. *Söhne habend.*

सूनृत 1) Adj. (f. आ) *a*) *fröhlich, wonnig.* — *b*) *freundlich* (Gâtakam. 22,76), — *wahr* (von Reden). — 2) f. आ *a*) *Freude, Wonne; Frohlocken, Jubel, Jubellied.* Instr. Pl. so v. a. *freudig.* — *b*) *Freundlichkeit, freundliche* (*wahre*) *Worte.* — *c*) *Wahrheit* (Gegensatz अनृत). — *d*) personificirt, insbes. als Gattin oder Tochter Dharma's und als *Apsaras. — 3) n. *a*) = 2) *a*). — *b*) bei den Gaina eine der fünf Tugenden, welche zum richtigen Lebenswandel gehören: *freundliche Aufrichtigkeit.*

सूनृतावत् Adj. *froh, wonnig, jubelnd.*

सूनृतावरी Adj. f. dass. RV.

सूनीय Adj. *gut auszuschöpfen.*

*सून्मद् und *सून्माद् Adj. schlechte v. l. für सोन्माद्.

सूप 1) m. *a*) *Brühe, Suppe, dünnes Mus,* namentlich *aus geschrotenen Hülsenfrüchten mit Zuthat von Wurzeln und Salz bereitet.* — *b*) * *Koch.* — *c*) * = भाण्ड und शायक (d. i. सायक). — 2) * f. सूपी gaṇa गौरादि.

सूपकर्तर्, सूपकार (Kap. 3,16) und सूपकृत् m. *Bereiter von Brühen, Koch.*

*सूपगन्धि Adj. *nur mit ganz wenig Brühe versehen.*

सूपचर Adj. 1) *leicht zugänglich, gefällig.* — 2) *leicht zu haben.* Superl. सूपचरतम Âpast. Çr. 6,31, 13. — 3) *leicht zu behandeln,* — *zu curiren* Suçr. 1,83,12. Richtig wohl सूपचार.

सूपचरण Adj. (f. आ) *leicht zu begehen.*

सूपचार Adj. *leicht zu behandeln,* — *zufrieden zu stellen.* Vgl. u. सूपचर 3).

*सूपत् Indecl.

सूपतीर्थ Adj. (f. आ) *mit einem guten Steg zum Wasser versehen* Kâraka 1,14.

सूपतीर्थ्य Adj. (f. आ) dass. Lalit. 311,17.

सूपदंश m. *schönes Gewürz, schöne Zukost.*

सूपद्वार Adj. *mit schönen Aussenthoren versehen.*

*सूपधूपन n. *Asa foetida.*

*सूपपर्णी f. *Phaseolus trilobus.*

*सूपप्रति Adv. *Nichts als Brühe* Pat. zu P. 2,1,9.

सूपयुक्त Adj. *gut angewendet,* — *gebraucht* Gâtakam. 5.

सूपवञ्चन Adj. (f. ई) *zu dem man leicht —, gern hinwankt.*

सूपविष्ट Adj. *bequem sitzend.*

*सूपश्रेष्ठ m. *Phaseolus Mungo.*

सूपसंसृष्ट Adj. *mit Brühe vermischt* Âpast.

सूपसंस्कृत Adj. *gut zubereitet.*

सूपसदन Adj. *bei dem es sich gut sitzt.*

सूपसर्पण Adj. (f. ई) *zu dem man sich leicht —, gern begiebt.*

सूपसिद्ध Adj. (सु + उ°) *schmackhaft gemacht* Kâraka 6,8.

सूपस्कर Adj. *mit schöner Ausrüstung versehen* (Wagen).

सूपस्थी Adj. *einen guten Schooss bildend* TS. 1, 2,2,3. Çâṅkh. Çr. 6,1,17.

सूपस्थान Adj. *dem man sich gern naht.*

*सूपाङ्ग n. *Asa foetida.*

सूपाय m. *ein sicher zum Ziele führendes Mittel.*

सूपायन Adj. (f. ई) *leicht zugänglich.*

सूपावसान Adj. (f. ई) *gute Rast darbietend.*

सूपावृत् Adj. *sich gern herwendend* Maitr. S. 1, 1,13 (8,6). Âpast. Çr. 2,13,3.

*सूपिक *Brühe.*

*सूपीय Adj. = सूप्य.

*सूपेशाण m. P. 6.2,64, Sch. स्तूपेशाण Kâç.

सूपोदनषष्ठोपज्ञा (d. i. सूपौदन°) f. Titel Burnell, T.

सूप्य 1) Adj. *zu Brühen —, zu Suppen geeignet.* — 2) n. *Suppenspeise.*

सूभर्व Adj. *wohlgenährt.*

*सूम m. 1) *Milch.* — 2) *Wasser.* — 3) *der Luftraum.* — Vgl. सुषूमा.

सूमय Adj. *von guter Arbeit,* Nach Nir. = सुमुख.

सूय n. *Kelterung des* Soma MBh. 5,141,47. Vgl. राजसूय.

सूयवस 1) Adj. (f. आ) *weidereich.* — 2) n. *eine gute Weide.*

सूयवसाद् Adj. *auf guter Weide gehend.*

सूयवसिन् Adj. *gute Weide habend.*

सूयवस्यु Adj. *nach guter Weide verlangend.*

सूर = 3. स्वर् *Sonne; Himmel.* Davon nur सूरा (सूरे RV. 6,49,3 = सूरा उ), सूरे RV. 4,3,8 (सूर आ 8,61 [72],17 ist सूरस् आ, nicht सूरे आ wie Padap. annimmt) und सूरस् Gen. RV. häufig.

सूर (verschiedenen Ursprungs) m. 1) *Antreiber.* — 2) *der aus der Presse rinnende* Soma. — 3) *die Sonne.* — 4) = सूरि *ein Gelehrter.* — 5) N. pr. *a*) eines Verfassers von Gebeten bei den Tântrika. — *b*) * des Vaters vom Gaina-Arhant Kuntha.

*सूरकन्द m. *Amorphophallus campanulatus.*

सूरकृत् m. N. pr. eines Sohnes des Viçvâmitra. v. l. सुरकृत्.

सूरचनस् Adj. *hell wie die Sonne.*

सूरण m. = शूरण *Amorphophallus campanula-*

tus Hem. Pan. 1,64.

सूरत 1) Adj. *a) mitleidig.* Hierher oder zu *b)* Saddh. P. 2,49. — *b)* = उपशान्त. — 2) *f. आ *eine fromme Kuh.*

सूरनकल्पतरु m. Titel eines Commentars.

सूरतसिंह m. N. pr. eines Fürsten.

सूरद (?) m. N. pr. eines Autors Burnell, T.

सूरभट्ट m. N. pr. eines Mannes.

*सूरमस m. Pl. N. pr. eines Volkes.

सूरवत् Adj. *das Wort* सूर *enthaltend.*

सूरवर्मन् m. N. pr. eines Dichters. Vgl. शूरवर्मन्.

*सूरसूत m. *der Wagenlenker der Sonne, die Morgenröthe.*

सूरसेन m. Pl. N. pr. eines Volkes. Richtig शूरसेन.

सूराचार्य m. N. pr. eines Autors Ganar. 103,17.

सूरि[3] (verschiedenen Ursprungs) m. 1) *Veranstalter, Auftraggeber, derjenige, welcher Priester u. s. w. zu einer ihm zugute kommenden heiligen Handlung veranlasst und derselben beiwohnt,* so v. a. das spätere यजमान *Herr des Opfers* (gewöhnlich ein Reicher oder Vornehmer). — 2) *Herr, Gebieter* überh., *Anführer* (auch von Göttern). f. ई *Herrin.* — 3) *ein Weiser, grosser Gelehrter, Meister im Fache.* — 4) *der Weise unter den Göttern,* d. i. Bṛhaspati, *der Planet Jupiter.* — 5) *Kelterer —, Opferer des* Soma. — 6) *eine best. Gemüsepflanze.* — 7) *Bahn* nach Sây. — 8) * = यादव und सूर्य.

*सूरिन् m. = सूरि[3] 3).

सूरी[3] f. 1) etwa f. zu सूरि[3] 2). — 2) *f. zu सूरि[3] 3). — 3) *Bein. der Kuntî (als Gattin des Sonnengottes). — 4) *Sinapis ramosa.

सूर्क्, सूर्कति und सूर्च्, सूर्चति *sich kümmern, — um* (Acc. oder Gen.) Maitr. S. 4,2,6 (27,15). Gop. Br. 2,2,10. 3,9. Âpast. Çr. 5,3,21. 6,14,13. 14, 13,12. सूर्चति wohl richtiger.

*सूर्णा n. = अनादर (vielmehr आदर).

सूर्च्य s. सूर्क्.

सूर्त्य 1) Adj. *worum man sich kümmern —, worauf man Rücksicht nehmen muss.* — 2) *m. *Phaseolus radiatus.*

सूर्तन m. N. pr. eines Fürsten.

सूर्त Partic. s. u. सॄ und vgl. असूर्त.

सूर्प schlechte Schreibart für शूर्प.

सूर्पणाख्य s. u. शूर्पणाय.

सूर्पात्त m. N. pr. eines Râkshasa. Wohl fehlerhaft für शूर्पात्त oder सूर्पात्त.

सूर्पारक s. शूर्पारक. Als v. l. Divjâvad. 24. fgg. 42. fgg.

सूर्मि und सूर्मी[3] f. 1) *Röhre* (zur Wasserleitung). — 2) *ein röhrenartiges Gefäss als Leuchter dienend.* — 3) *eine hohe metallene Säule,* durch deren Glühendmachung Verbrecher, insbes. Ehebrecher, zum Tode befördert werden, Gaut.

सूर्म्य[1f] 1) Adj. *in Röhren —, in Kanälen befindlich.* v. l. सौर्य्य. — 2) f. सूर्म्या N. pr. der Gattin Anuhrâda's.

सौर्य, सौरिभ्र 1) m. *a) die Sonne, der Sonnengott.* Loc. *im Sonnenschein, in der Sonnengluth.* Auch Pl.; am Ende eines adj. Comp. f. आ. Wird auch auf Çiva übertragen. — *b) ein* Âditja und Bez. eines best. Âditja. — *c)* Bez. *der Zahl zwölf* Hemâdri 1,137,4. — *d) *Calotropis gigantea.* — *e)* N. pr. α) eines Dânava. — β) *eines Sohnes des Bali. — γ) verschiedener Männer. — 2) f. सूर्या, सौरिभ्री *die Sonne weiblich personificirt.* — *b) das* Sûrja-*Lied* RV. 10.85. = वाच् Nigh. — *c) eine Neuvermählte.* — *d) *Koloquinthengurke.* — 3) Adj. *sòlar;* richtiger सौर्य.

सूर्यक 1) Adj. *sonnenähnlich* Hariv. 3,92,21, v. l. — 2) m. N. pr. verschiedener Männer.

सूर्यकर m. *Sonnenstrahl.*

सूर्यकवच n. Titel Opp. Cat. 1.

सूर्यकान्त m. 1) *eine Art Adular* Râgân. 13,7.205. ०मणि m. Varâh. Jogaj. 6,4. — 2) *eine best. Blume.* = आदित्यपर्णी Karaka 450,7. — 3) N. pr. eines Berges.

*सूर्यकान्ति f. *eine best. Blume.*

*सूर्यकाल m. *Tag* (im Gegensatz zur *Nacht*).

सूर्यकालानल n. *ein best. Diagramm.*

सौर्यकेतु 1) Adj. *die Sonne zum Feldzeichen habend* oder *sonnenhell.* — 2) m. N. pr. eines Fürsten.

सूर्यकान्त m. *ein best. Tact.*

सूर्यगृह n. *die Behausung der Sonne.*

सूर्यगङ्गातीर्थ n. N. pr. eines Tîrtha.

सूर्यगर्भ m. 1) N. pr. *a)* eines Bodhisattva Kâraṇḍ. 1,7. — *b)* eines Mannes. — 2) *Titel eines buddh. Sûtra.

*सूर्यगुप्त (?) m. N. pr. eines Mannes.

सूर्यग्रह m. und ०ग्रहण n. *Sonnenfinsterniss.*

सूर्यचक्षुस् m. N. pr. eines Râkshasa.

सूर्यचन्द्र m. N. pr. eines Mannes.

सूर्यज Patron. 1) m. *a) des Planeten Saturn.* — *b) des Affen Sugrîva. — 2) *f. आ der Jamunâ.

सूर्यज्योतिस् Adj. *das Licht der Sonne habend* Vaitân.

सूर्यतनय Patron. 1) m. *a)* Manu's. — *b) des Planeten Saturn.* — 2) *f. आ der Jamunâ.

सूर्यतपस् m. N. pr. eines Muni.

सूर्यतापिनी f. Titel einer Upanishad Opp. Cat. 1.

सूर्यतीर्थ n. N. pr. eines Tîrtha.

1. सूर्यतेजस् n. *Sonnenschein* 154,5.

2. सौर्यतेजस् Adj. *die Kraft —, den Glanz der Sonne habend.*

(सूर्यत्वच्) सौरिभ्रत्वच् Adj. *eine Haut —, einen Ueberzug so glänzend wie die Sonne habend.*

सौर्यत्वचस् Adj. dass.

सूर्यदत्त m. N. pr. verschiedener Männer.

सूर्यदास m. desgl.

सूर्यदेव m. *der Sonnengott.*

सूर्यदेवत्य Adj. *die Sonne zur Gottheit habend* Maitr. S. 3,7,10 (90,13).

सूर्यद्वादशार्या f. Pl. Titel Burnell, T.

सूर्यध्वज m. N. pr. eines Mannes.

सूर्यध्वजपताकिन् Adj. *die Sonne auf der Standarte und der Fahne habend* (Çiva).

सूर्यनक्षत्र n. 1) *ein sonniges,* d. i. *strahlendes Gestirn.* — 2) *das Mondhaus, in welchem die Sonne sich zu einer gegebenen Zeit befindet.*

सूर्यनक्षत्रयोग m. *die Conjunction der Sonne mit einem Mondhause.*

सूर्यनन्दन m. *der Planet Saturn.*

सूर्यनाडि f. Titel eines Werkes Opp. Cat. 1.

सूर्यनाभ m. N. pr. eines Dânava.

सूर्यनारायण m. N. pr. eines Mannes. ०कवि Burnell, T.

सूर्यनेत्र m. N. pr. eines Sohnes des Garuḍa.

सूर्यपञ्चाङ्गस्तोत्र n. Titel eines Stotra Burnell, T.

सूर्यपण्डित m. N. pr. eines *Gelehrten.*

सूर्यपति m. *der Sonnengott.*

*सूर्यपत्र m. *Calotropis gigantea.*

सौर्यपत्नी Adj. f. *die Sonne zum Gatten habend.*

सूर्यपर्णी f. *eine best. Pflanze* Karaka 6,2 (सूर्प० gedr.). *Phaseolus trilobus* Râgân. 3,22. Bhâvapr. 1,200,10. *Glycine debilis* 15.

सूर्यपर्वन् n. *der Moment des Eintritts der Sonne in ein neues Zeichen.*

सूर्यपाद m. *Sonnenstrahl.*

सूर्यपुत्र Patron. 1) m. *a)* der Açvin. — *b) des Planeten Saturn. — c)* Jama's. — *d) *Varuṇa's. — 2) f. ई *a)* der Jamunâ Bâlar. 177,18. — *b) *des Blitzes.*

सूर्यपुर n. N. pr. einer *Stadt.*

सूर्यपुराण n. Titel eines Purâṇa.

सूर्यपूजाविधि m. (Burnell, T.), सूर्यप्रकाश m. und सूर्यप्रज्ञप्ति f. Titel.

सूर्यप्रतिष्ठा f. *die Aufstellung eines Bildes der Sonne.* ०माहात्म्य n.

*सूर्यप्रदीप m. *ein best.* Samâdhi (buddh.).

सूर्यप्रभ 1) Adj. *den Glanz der Sonne habend.* —

2) m. *a*) *ein best.* Samâdhi Kâraṇḍ. 51,11. — *b*) N. pr. α) des Palastes der Lakshmaṇâ (einer Gattin Kṛshṇa's). — β) *eines Schlangendämons. — γ) *eines Bodhisattva. — δ) verschiedener Fürsten, unter anderen eines, nach welchem der 8te Lambaka im Kathâs. benannt worden ist. Nom. abstr. °ता f.

*सूर्यप्रभातेजस् m. *ein best.* Samâdhi (buddh.).

सूर्यप्रभीय Adj. *zum Fürsten* Sûrjaprabha *gehörig, — sich haltend.*

सूर्यप्रशिष्य m. Bein. Ǵanaka's Bâlar. 17,13. Vgl. सूर्यशिष्य.

सूर्यबिम्ब m. oder n. 1) *die Sonnenscheibe.* — 2) N. pr. eines geheiligten Ortes.

सूर्यभक्त 1) m. *a*) *ein Verehrer der Sonne.* — *b*) ** Pentapetes phoenicea.* — 2) *f. आ *eine best. Pflanze.*

*सूर्यभक्तक m. *Pentapetes phoenicea.*

सूर्यभट्ट m. N. pr. eines Autors. °भट्टीय n. Titel seines Werkes Opp. Cat. 1.

*सूर्यभागा f. N. pr. eines Flusses.

सूर्यभानु m. N. pr. 1) eines Jaksha. — 2) eines Fürsten.

सूर्यभास् m. N. pr. eines Mannes.

सूर्यभ्राज् Adj. *strahlend wie die Sonne.*

*सूर्यमणि m. = सूर्यकान्त 1) und 2). *Hibiscus phoeniceus* Mat. med. 319.

सूर्यमण्डल 1) m. N. pr. eines Gandharva. — 2) n. *die Sonnenscheibe.*

सूर्यमती f. N. pr. einer Fürstin.

सूर्यमल्ल m. N. pr. eines Fürsten Ind. Antiq. 9,188.

सूर्यमाल Adj. *sonnenbekränzt* (Çiva).

सूर्यमास m. *Sonnenmonat.*

सूर्यपश्य Adj. in अ°.

सूर्यरथ m. *der Sonnenwagen.*

1. सूर्यरश्मि m. *Sonnenstrahl.*

2. सूर्यरश्मि, सौरिरश्मि Adj. *sonnenstrahlig.*

सूर्यराज्य n. *der Sonne Herrschaft.*

सूर्यरुच् f. *Sonnenlicht* Çiç. 20,37.

सूर्यर्क्ष n. *das Mondhaus, in welchem die Sonne sich zu einer gegebenen Zeit befindet.*

सूर्यर्च् f. *eine Hymne an die Sonne.*

*सूर्यलता f. 1) *Polanisia icosandra.* — 2) *Calotropis gigantea.*

सूर्यलोक m. *die Welt der Sonne.*

सूर्यलोचना f. N. pr. einer Gandharva-Jungfrau Kâraṇḍ. 5,16.

सूर्यवंश m. *das auf den Sonnengott zurückgehende Fürstengeschlecht.*

सूर्यवंश्य Adj. *zu diesem Geschlecht gehörig.*

सूर्यवक्त्र m. *eine Art Mixtur.*

सूर्यवन n. N. pr. *eines dem Sonnengott geweihten Waldes.*

सौर्यवत्त् 1) Adj. *sonnig.* — 2) m. N. pr. eines Berges R. ed. Bomb. 4,41,31. — 3) f. सूर्यवती N. pr. einer Fürstin.

सूर्यवर m. *eine best. Mixtur.*

सूर्यवरलोचन m. *ein best.* Samâdhi Kâraṇḍ. 93, 23. Vgl. दिवाकरवरलोचन.

सौर्यवर्चस् 1) Adj. *herrlich —, leuchtend wie die Sonne.* — 2) m. N. pr. *a*) eines Devagandharva. — *b*) eines Ṛshi Âksh. Br.

सूर्यवर्ण Adj. (f. आ) *sonnenfarbig* AV.

सूर्यवर्मन् m. N. pr. 1) eines Fürsten. — 2) eines Ḍâmara.

सूर्यवल्ली f. *Gynandropsis pentaphylla.*

सूर्यवार m. *Sonntag.*

सूर्यविकासिन् Adj. *mit dem Erscheinen der Sonne aufblühend.*

सूर्यविघ्न Adj. *Zerstörer der Sonne* als Beiw. Vishṇu's.

सूर्यवेश्मन् n. *die Behausung der Sonne.*

सूर्यव्रत n. 1) *eine best. Begehung.* — 2) *ein best. Diagramm.*

सूर्यव्रतकथा f. (Burnell, T.), सूर्यशतक n. und सूर्यशान्ति f. (Burnell, T.) Titel.

सूर्यशिष्य m. Bein. Jâǵñavalkja's Bâlar. 52, 18. °शिष्यान्तेवासिन् m. Bein. Ǵanaka's 79,13. Vgl. सूर्यप्रशिष्य.

*सूर्यशोभा f. *eine best. Blume.*

(सूर्यश्वित्) सूरिश्वश्वित् Adj. v. l. für (सूर्यश्वित्) सूरिश्वश्वित्.

सूर्यश्री m. N. pr. eines zu den Viçve Devâs gezählten Wesens.

(सूर्यश्वित्) सूरिश्वश्वित् Adj. *sonnenhell.*

सूर्यसंक्रम m. und °संक्रान्ति f. *der Eintritt der Sonne in ein neues Zeichen.*

*सूर्यसंज्ञ 1) m. *eine Art Rubin* Garbe zu Râǵan. 13,151. — 2) n. *Safran.*

*सूर्यसदृश m. Bein. Lîlâvaǵra's.

सूर्यसप्तति f. (Opp. Cat. 1) und सूर्यसप्तार्या f. Pl. (Burnell, T.) Titel.

सौर्यसम Adj. *sonnengleich* Ind. St. 15,442.

सूर्यसामन् n. Name verschiedener Sâman Âksh. Br.

*सूर्यसारथि m. *der Wagenlenker der Sonne, die Morgenröthe.*

सूर्यसावर्णि m. Bein. eines Manu. Davon Adj. °क *ihm gehörig, unter ihm stehend.*

सूर्यसावित्र m. N. pr. eines zu den Viçve Devâs gezählten Wesens.

सूर्यसिद्धान्त m. Titel eines dem *Sonnengotte* zugeschriebenen *astronomischen Lehrbuchs.* Commentare dazu: °टीका f., प्रकाश m., °प्रदीपिका f. (Opp. Cat. 1), °भाष्य n. (Burnell, T.), °मञ्जरी f., °रहस्य n., °वासनाभाष्य n., °व्याख्या f. und °व्याख्यान n.

सूर्यसुत m. 1) *der Planet Saturn.* — 2) Patron. des Affen Sugrîva.

सूर्यसूत m. *der Wagenlenker der Sonne.*

सूर्यसूरि m. N. pr. eines Astronomen.

सूर्यसेन m. N. pr. verschiedener Männer.

सौर्यस्तुत् m. *ein best.* Ekâha Vaitân.

सूर्यस्तुति f. und सूर्यस्तोत्र n. *Preis der Sonne.* Auch als Titel.

सूर्यांशु m. *Sonnenstrahl* Vâmana 44,1. Bhâvapr. 1,21.

सूर्याकर m. N. pr. 1) Pl. eines Volkes. — 2) eines Mannes.

सूर्यात्त 1) Adj. *sonnenäugig.* — 2) m. N. pr. *a*) eines Fürsten. — *b*) eines Affen.

सौर्याग्नी Nomin. Du. m. Sûrja und Agni.

सौर्याचन्द्रमसा und °मसौ Nomin. Du. m. *Sonne und Mond* AV. 6,128,3. 11,3,34. Auch als Dânava bezeichnet; vgl. Hariv. 190.

*सूर्याणी f. *die Gattin des Sonnengottes.*

सूर्यातप m. *Sonnengluth* 185,11.

सूर्यात्मज m. *der Planet Saturn.*

सूर्यादित्यकृप्रीत्यर्थदान n. (Burnell, T.) und सूर्यादिपञ्चायतनप्रतिष्ठापद्धति f. Titel.

सूर्याद्रि m. N. pr. eines *Berges.*

सूर्यानन m. N. pr. eines Mannes.

सूर्यापीड m. N. pr. eines Sohnes des Pârikshîta oder Parikshit (VP.² 4,163).

सौर्याभिनिमुक्त Adj. *derjenige, welchen die untergehende Sonne schlafend findet,* TBr. 3,2,8,11.

सूर्याभिनिमुक्त Adj. dass. Gobh. 3,3,34.

सौर्याभ्युदित Adj. *derjenige, welchen die aufgehende Sonne schlafend findet,* TBr. 3,2,8,11. Gobh. 3,3,34. Gaut. 23,21.

सौर्यामौसा und सौरिरमौसा Nomin. Du. m. *Sonne und Mond* AV. 3,29,5.

सूर्यार्घ्य n. *eine Ehrengabe an die Sonne.* °पद्धति f. Titel eines Werkes.

सूर्यावर्त 1) m. *a*) Bez. *zweier Pflanzen.* Nach den Lexicographen *Scindapsus officinalis* und *Sonnenblume.* Nach Mat. med. 319 *Cleome pentaphylla.* — *b*) *ein Kopfschmerz, der mit dem Sonnenlauf zu- und abnimmt,* Suçr. 2,376,5. 380,8. — *c*) *ein best.* Samâdhi (buddh.) Sadd. P. — *d*) N. pr. ei-

nes Wasserbassins. — 2) *f. आ *Polanisia icosandra.*

*सूर्यावर्तरस m. *ein best. Präparat aus Kupfer* Mat. med. 65.

सूर्यावलोकनप्रयोग m. Titel Burnell, T.

(सूर्यावसु) सूरिश्रावसु Adj. *die Sûrjâ als Gut besitzend* RV.

सूर्याविद् Adj. *das Sûrjâ-Lied* (RV. 10,85) *kennend.*

*सूर्याश्मन् m. = सूर्यकान्त 1).

*सूर्याश्व m. *Sonnenross.*

सूर्याष्टक n. und सूर्याष्टोत्तरशतनामन् n. Pl. Titel Burnell, T.

सूर्यासूक्त n. *das Sûrjâ-Lied* RV. 10,85.

सूर्यास्त m. *Sonnenuntergang* Pañkat. III,187.

सूर्यास्तंगमन n. dass.

सूर्यास्तमय m. dass.

सूर्यास्तमयवत् Adj. mit काल m. *die Zeit des Sonnenuntergangs.*

*सूर्याह्व 1) m. *Calotropis gigantea.* — 2) n. *Kupfer.*

सूर्येन्दुसंगम m. *Conjunction des Mondes mit der Sonne, Neumondsnacht.*

सूर्येष्ठ Adj. *von der* (untergehenden) *Sonne herbeigeführt.* अतिथि m. *ein Gast, der zur Zeit des Sonnenuntergangs eintrifft,* Âpast. Çr. 5,25,5.

सूर्योदय m. *Sonnenaufgang.*

सूर्योदयगिरि m. *der Berg, hinter dem die Sonne aufgehen soll.*

सूर्योदयन n. *Sonnenaufgang.*

सूर्योदयनिबन्ध m., सूर्योदयवर्णन n. (Burnell, T.) und सूर्योदयसंकल्पनाटक n. Titel von Werken.

सूर्योदयास्त m. Du. *Sonnenauf- und -untergang.* °काल m. Du. *die Zeiten dieser Vorgänge.*

सूर्योद्यान n. N. pr. = सूर्यवन.

सूर्योपनिषद् f. Titel einer Upanishad Opp. Cat. 1.

सौर्य्य Adj. *in schönen Becken befindlich* u. s. w.

सूलीक s. प्रूलीक.

सूवरी Adj. f. in बद्धसूवरी.

*सूष्, सूषति (प्रसवे). v. l. प्रूष्.

सूषणा f. *Geburtsglied* oder *Gebärerin* AV.

सूर्षस् Adj. *dem eine schöne Morgenröthe beschieden ist* AV. 16,4,2.

सूषा f. wohl *eine Gebärende.* Die Stelle ist verdorben.

*सृक् onomatop. in Verbindung mit कर्.

सृक m. 1) *Wurfspiess, Geschoss.* — 2) *Wind. — 3) *Lotusblüthe.* — Vgl. Zach. Beitr. 79.

*सृकण्डु 1) m. N. pr. eines Mannes. — 2) f. = कण्डू *Jucken, Krätze.*

सृकवत् Adj. = सृकावत् Maitr. S. 2,9,9, v. l.

सृकाविन् Adj. *ein Geschoss tragend* Kâṭh. 17,12.

*सृकाल m. = सृगाल *Schakal.*

सृकावत् Adj. *ein Geschoss tragend* TS. 4,5,11,2. Kâṭh. 17,16. Kap. S. 27,6.

सृकाविन् Adj. dass.

सृकाहस्त Adj. *ein Geschoss in der Hand haltend.*

*सृक्क n., सृक्कणी f., सृक्कन् n. und सृक्कि n. = सृक्क u. s. w.

सृक्क 1) (*n.) *Mundwinkel.* — 2) m. N. pr. eines Mannes.

सृक्कणी f. *Mundwinkel.*

सृक्कन् m. n., सृक्कि n. und सृक्किणी f. dass.

*सृग m. *Wurfspiess.*

सृगावत् Adj. = सृकावत् Maitr. S. 2,9,9 (129,3).

सृगाविन् Adj. = सृकाविन् Maitr. S. 2,9,3 (123, 5); vgl. v. l.

सृगाल 1) m. *a) Schakal* Gaut. 13,291. — *b) ein best. Baum* (nach Nilak.). — *c)* N. pr. α) eines Vâsudeva, Beherrschers von Karavîrapura. — β) *eines Daitja. — 2) f. सृगाली *a) Schakalweibchen* Ind. St. 15,291. — *b) *panischer Schreck, allgemeine Flucht.* — *c) *Asteracantha longifolia.* — *d) *= विदारी (wohl *Batatas paniculata;* vgl. सृगालिका). — Gewöhnlich प्रृगाल geschrieben, die Bomb. Ausgg. schwanken.

*सृगालकण्टक m. *ein best. Strauch.* Nach Mat. med. 318 *Argemone mexicana.*

*सृगालकोलि m. *eine Art Judendorn.* Nach Mat. med. 318 *Zizyphus Oenoplia.*

*सृगालगर्त N. pr. einer Oertlichkeit.

*सृगालगर्तीय Adj. von सृगालगर्त.

*सृगालघण्टी f. *Asteracantha longifolia.*

*सृगालजम्बू f. 1) *Wassermelone.* — 2) *Brustbeere.*

सृगालवदन m. N. pr. eines Asura Harîv. 3,71,11.

सृगालवाटी f. N. pr. einer Oertlichkeit. सृगाल soll *ein best. Baum* sein.

सृगालवाटीय Adj. *in* Sṛgâlavâṭî *wohnend.*

सृगालविन्ना und *सृगालवृत्ता f. *Hemionitis cordifolia.*

सृगालास्थिमय Adj. *aus Schakalknochen gemacht.*

सृगालिका f. 1) *Schakalweibchen.* Angeblich auch *Fuchs.* — 2) *panischer Schrech, allgemeine Flucht.* = उमर् Zach. Beitr. 67. — 3) *Batatas paniculata.* — 4) N. pr. eines Frauenzimmers.

सृगालिनी f. *Schakalweibchen.*

सृगावत् Adj. Maitr. S. 2,9,9 v. l. für सृगवत्.

सृङ्का f. etwa *Weg.*

°सृज् Adj. 1) *entlassend, schleudernd, entsendend, von sich gebend.* — 2) *erschaffend, zeugend, hervorbringend.* Ausnahmsweise das Obj. im Gen. — 3) Spr. 4338 fehlerhaft für स्रुज्.

सृजति m. Bez. *der Wurzel* 3. सर्ज् *schaffen* Çiç. 14,66.

सृजत्वकर्मन् n. *Kindererzeugung* Sâṁkh. K. 220, *b*,3. प्रजा° dass. 220,*a*,5.

सृजन n. Verz. d. Oxf. H. 48,*a*,6 fehlerhaft für सर्जन *das Schaffen, Hervorbringen.*

सृञ्जय 1) m. *ein best. Vogel* (nach Mahîdh.). — 2) f. आ nach den Erklärern = नीलमक्षिका, शुक्लसर्ष oder नीलसर्षप.

सृञ्जवान m. N. pr. eines Sohnes des Djutimant.

*सृञ्जिकाक्षार m. v. l. für सर्ज्जिकाक्षार.

सृज्य Adj. *zu schaffen, hervorzubringen.*

सृञ्जय N. pr. 1) m. verschiedener Männer; Pl. eines Geschlechts oder Stammes. — 2) f. सृञ्जयी zweier Gattinnen des Bhaǵamâna Harîv. 1,37,3. v. l. सृञ्जरी.

सृञ्जरी f. s. u. सृञ्जय 2).

सृणि 1) m. (*f.) *ein Haken zum Antreiben des Elephanten* Harshaḱ. 9,6. Vikramâṅkaḱ. 11,22. — 2) *m. *a) der Mond.* — *b) Feind.* — 3) f. सृणी und सृणी *Sichel.*

*सृणिक 1) m. = सृणि 1). — 2) f. आ *Speichel.*

*सृणीका f. *Speichel.*

सृणीराज m. N. pr. eines Mannes Ind. St. 14,131.

(सृण्य) सृणिघ्र Adj. *mit einer Sichel versehen.* Vgl. ग्रसण्य Nachtr. 6.

°सृत् Adj. *rasch laufend* u. s. w.

1. सृत 1) Adj. s. u. सर्. — 2) n. (adj. Comp. f. आ) *a) Gang* in भुजगशिश्रु°. — *b) das Davonlaufen, Fliehen.*

2. सृत Adj. Harîv. 8447 fehlerhaft für प्रुत.

सृतंजव Adj. *dessen Behendigkeit, Schnellkraft abhanden gekommen ist.*

सृतंजय m. N. pr. eines Sohnes des Karmaǵit.

सृति f. 1) *Weg.* खसृत्या so v. a. *durch den Luftraum.* — 2) *Gang, Wanderung;* insbes. *der Seele nach dem Tode.* — 3) *das Gehen an Etwas,* so v. a. *Erschaffen, Hervorbringen.*

सृत्य n. *das Laufen, Fliessen* in सिन्धुसृत्य.

सृत्वन् 1) Adj. (f. सृत्वरी) *eilend, behend.* — 2) *m. = प्रजापति, विसर्प und वृद्धि. — 3) *f. सृत्वरी *Mutter.*

*सृत्वर Adj. = सृत्वन् 1).

*सृदर m. *Schlange.*

सृदाकु m. 1) *Feuer. — 2) *Waldbrand.* — 3) *der Donnerkeil. — 4) *Wind.* — 5) *eine Eidechsenart. — 6) *Fluss.* Angeblich f. — 7) N. pr. eines Mannes Maitr. S. 2,13,21, v. l. für सृदागु.

सृदागु m. N. pr. eines Mannes Maitr. S. 2,13,21 (167,6).

सृंध् AV. 2,6,5 schlechte Schreibart für स्रिंध्.

सृप m. 1) *der Mond (?). — 2) N. pr. eines Asura. Vgl. सृंम.

*सृपाकु m. N. pr. eines Mannes.

*सृपाट 1) m. ohne Angabe einer Bed. — 2) f. ई = रक्तधारा und परिमाणभेद. — Vgl. असृपाट, असृक्पात.

*सृपाटिका f. *Schnabel.*

सृंप (!) 1) Adj. s. u. सर्प्. — 2) *n. *der Ort, wo Jmd geschlichen ist*, 238,19.

सृंप्र 1) Adj. *schlüpfrig, fettig; glatt.* — 2) *m. *der Mond.*

सृंप्रकरत्न Adj. *glatte Arme habend.*

सृंप्रदानु Adj. *fettig thauend, Fett träufelnd.*

*सृंप्रप्रक्षारिन् Adj. als Erklärung von तृंपलप्रभर्मन्.

सृंप्रभोजस् Adj. *fette Speisen habend.*

सृंप्रवन्धुर Adj. *einen glatten —, blanken Sitz oder Kasten habend.*

सृंविन्द m. N. pr. eines von Indra erschlagenen Dämons.

सृंम m. N. pr. eines Asura Maitr. S. 4,2,9 (31,3). Vgl. सृप und समर.

समर 1) m. *ein nicht näher zu bestimmendes Thier, das an feuchten Orten lebt*, Gâtakam. 26. Nach Kakrad. = मक्कासूकर. — 2) N. pr. eines Asura Hariv. 1,41,90. Vgl. सृमल, सृंम und सृप.

सृमल m. N. pr. eines Asura Hariv. 3,71,11. Vgl. सृमर 3).

सृष्ट Adj. s. u. 3. सर्ज्.

सृष्टमारुत m. *Winde abtreibend.*

सृष्टमूत्रपुरीष und सृष्टविण्मूत्र Adj. *Ausleerung befördernd.*

सृष्टि 1) f. *a) das Entlassen, Vonsichgeben* 80,32. — *b) Schöpfung* (abstr. und concr.), *Hervorbringung.* आ सृष्टेः so v. a. *vom Anfang der Welt an;* यां यामुपयामि सृष्टिम् so v. a. *als was ich auch wieder geboren werde;* सृष्टिं कुरु so v. a. *zeuge Kinder.* — *c) angeborenes Wesen, Natur.* — *d) das Spenden, Vertheilung von Gaben.* — *e) ein bestimmter Backstein* Âpast. Çr. 17,2. — *f) *Gmelina arborea.* — *g) * = निर्गुण. — 2) m. N. pr. eines Sohnes des Ugrasena. — 3) AK. 3,4,9,41 fehlerhaft für मृष्ट.

सृष्टिकृत् Adj. *schöpfend.* देव m. als Bez. Brahman's.

सृष्टिखण्ड n. Titel des 1sten *Abschnittes* im Padmapurâṇa.

*सृष्टिदा f. *eine best. Knolle*, = ऋद्धि.

सृष्टिधर m. N. pr. eines Autors.

सृष्टिपत्तन n. *eine best. Zauberkraft.*

*सृष्टिप्रदा f. *ein best. Strauch*, = पुत्रदा.

सृष्टिमत् Adj. *die Schöpfung besorgend.*

सृष्टिसंकिता f. Titel Opp. Cat. 1.

सृष्ट्युत्तर n. *ein zwischen den 4* (von Brahman) *geschaffenen* (Kasten) *liegender Abkömmling, ein Mischling.* °ज *von einem Mischling erzeugt oder geboren* Gaut. 4,24.

1. से 2te Person Sg. Med. von 1. अस्.

2.*से f. ein Name der Gattin Kâma's.

*सेक्, सेकते (गत्यर्थ).

सेक m. 1) *Guss, Erguss* (z. B. des Samens). गण्डूषसेकासव m. so v. a. *in Gurgelwasser gegossener* (rother) *Rum* 294,28. — 2) *Begiessung, Besprengung, — mit* oder *aus* (im Comp. vorangehend). — 3) in der Heilkunde so v. a. *Tropf- oder Spritzbad, Waschung.* — 4) Pl. N. pr. eines Volkes.

सेकंधर m. N. pr. اسكندر; °पुरी f.

*सेकपात्र n. und *सेकभाजन n. *ein Geschirr zum Ausschöpfen des Wassers.*

सेकिम 1) Adj. *a) begossen mit* (im Comp. vorangehend) Ind. St. 15,292. — *b) *etwa gegossen* (Schwert). — 2) *n. *Rettig.*

सेक्तर् Nom. ag. 1) *Ausgiesser, der da ausgiesst.* — 2) *Beschäler, Hengst* Comm. zu Âpast. Çr. 15, 1,6. — 3) **Gatte.* — Vgl. रेतःसेक्तर्.

सेक्तव्य Adj. *zu begiessen.*

*सेक्त्र n. *ein Gefäss zum Ausschöpfen oder Begiessen.*

सेगव m. Pl. *Krebsbrut* MBh. 6,119,66. Vgl. स्यगवि.

सेङ्कर m. N. pr. eines Geschlechts.

*°सेच Adj. = सेचक 1) Mahâbh. 1,159,*b.* 160,*a.*

*सेचक 1) Adj. *ausgiessend, begiessend.* — 2) m. *Wolke.*

सेचन 1) Adj. *ausgiessend, ausspritzend* in विष°. — 2) *f. ई gaṇa गौरादि. — 3) n. *a) das Ausgiessen, Ergiessung.* — *b) das Begiessen, Besprengen, — mit* (im Comp. vorangehend). — *c)* = सेक 3). — *d) das Giessen* (von Metallen) Sâj. zu Ait. Br. 4, 1,1. — *e) *ein Geschirr zum Ausgiessen von Wasser.*

सेचनक n. = सेक 3).

सेचनघट m. *Giesskanne.*

*सेचालिन् gaṇa सुवास्त्वादि in der Kâç. सेवालिन् v. l.

सेच्य Adj. *zu begiessen, zu besprengen* Kâraka 6,30 zu vermuthen für सेव्य.

सेट *ein best. Hohlmaass und Gewicht.*

*सेटु m. *Wassermelone.*

सेठ m. aus श्रेष्ठ, aber gleich श्रेष्ठिन् Ind. St. 15,398.

*सेतकी f. gaṇa नद्यादि.

सेतर् Nom. ag. *Fesseler, fesselnd.*

सेतव्य Adj. *zu binden.*

सेतिकर्तव्यताक Adj. *sammt den Obliegenheiten.*

सेतिका f. 1) *ein best. Hohlmaass und Gewicht,* = कुडव = 1/4 Prastha Hemâdri 1,120,8. 404,15. 405,2. 2,*a*,57,20. 21. Hem. Par. 7,99. — 2) * = अयोध्या.

सेतु 1) Adj. *bindend, fesselnd;* m. *Fesseler.* — 2) m. *a) Band, Fessel.* — *b) Damm, Brücke.* Am Ende eines Comp. *die zu — führende Brücke* in übertragener Bed. Gâtakam. 10,4. — *c) die Adamsbrücke* oder Bez. *einer der Inseln dieser Gruppe.* — *d) Grenzzeichen.* — *e) Damm* in übertragener Bed. so v. a. *Schranken.* — *f) eine Brücke zum Verständniss des Textes* (vgl. *Eselsbrücke*), *Commentar* Burnell, T. — *g) Bez. bestimmter heiliger Silben, die vor einer mystischen Formel ausgesprochen werden.* — *h) *Crataeva Roxburghii.* — *i)* N. pr. eines Sohnes des Druhju und Bruders des Babhru oder eines Sohnes des Babhru.

*सेतुक m. *Crataeva Roxburghii.*

सेतुकर् m. *Errichter von Dämmen, Brückenbauer.*

सेतुकर्मन् n. *Erbauung einer Brücke.*

सेतुकाव्य n. und सेतुखण्ड Titel Opp. Cat. 1.

सेतुप्रद m. Bein. Kṛshṇa's.

सेतुप्रबन्ध m. Titel eines Werkes Burnell, T.

सेतुबन्ध m. 1) *Errichtung eines Dammes, — einer Brücke.* — 2) *Damm, Brücke* Vâsav. 61,1. — 3) *die Adamsbrücke.* — 4) Titel eines Gedichts in Prâkrit.

सेतुबन्धन n. 1) *Errichtung eines Dammes, — einer Brücke.* — 2) *Damm, Brücke.* — 3) *Damm* in übertragener Bed.

सेतुभेत्तर् Nom. ag. *Durchstecher eines Dammes.*

सेतुभेद m. *Durchbruch eines Dammes.*

*सेतुभेदिन् m. *Croton polyandrum* oder — *Tiglium.*

सेतुमङ्गलतन्त्र n., सेतुमाहात्म्य n. (Burnell, T. Opp. Cat. 1) und सेतुयात्राविधि m. (Burnell, T.) Titel.

*सेतुवृक्ष m. *Crataeva Roxburghii.*

सेतुशैल m. *ein die Grenze bildender Berg.*

सेतुषामन् n. mit स्वर्ग्य Name eines Sâman Ârsh. Br.

सेतुसरणि f. und सेतुस्नानविधि m. (Burnell, T.) Titel.

*सेत्र n. *Fessel.*

सेदिं f. *Entkräftung, Verkommenheit.*

सेडुक m. N. pr. eines Fürsten.

सेध 1) Adj. (f. आ) *treibend, scheuchend* in गोसेधा. — 2) m. = निषेध *Verbot* in विधिसेध. — सेधा s. bes.

*सेधन n. (अधिकरणे) Kâç. zu P. 3,1,146.

सेधा f. *Igel* oder *Stachelschwein.*

1. सेन Adj. *einen Gebieter* (इन्) *habend, von einem Andern abhängig* Vâsav. 204,1.

2.*सेन (?) n. *Leib, Körper.*

3. सेन am Anfange und am Ende einiger Compp. = सेना. Auch Hypokoristikon für भीमसेन Ind. St. 17,57, N. 3.

सेनक m. N. pr. 1) eines Grammatikers. — 2) eines Sohnes des Çambara Harîv. 2,104,45.

सेनकुल n. *die Familie der* Sena, d. i. *der Fürsten, deren Namen auf* सेन *ausgehen.*

सेनजित् 1) Adj. *Heere besiegend.* — 2) m. N. pr. *a*) eines Jaksha und Râkshasa VP.² 2,285. 288. — *b*) eines Sohnes des Kṛshṇa und verschiedener anderer Personen. — 3) f. N. pr. einer Apsaras.

सेनट m. N. pr. eines Mannes.

सेनस्कन्ध m. N. pr. eines Sohnes des Çambara.

सेनकृत् m. desgl. v. l. सेनाकृत्.

सेना (wohl von verschiedener Herkunft) f. 1) *Wurfgeschoss, Wurfspiess.* — 2) Bez. von Indra's *Gattin, indem sein Geschoss als seine Braut gedacht wird,* Vaitân. — 3) *Schlachtreihe, geordnete Heerschaar.* *Am Ende eines Comp. auch सेन n. — 4) **eine kleine Heeresabtheilung, bestehend aus 3 Elephanten, 3 Wagen, 9 Reitern und 15 Fusssoldaten.* — 5) *Heer,* so v. a. *eine geordnete Menge* Bâlar. 16,11. — 6) am Ende von Personennamen, insbes. von Hetärennamen. — 7) N. pr. *a*) einer Hetäre, abgekürzt für कुबेरसेना Hem. Par. 2,288. — *b*) *der Mutter Çambhava's, eines Arhant der Gaina.

सेनाकक्ष m. *die Flanke eines Heeres* und zugleich *ein Heer als dürres Gestrüpp.*

सेनाकर्मन् n. *Führung eines Heeres.*

सेनागोप m. *Hüter des Heeres* (ein best. Amt) MBh. 8,8,22. Vgl. सेनाभिगोप्तर्.

सेनाग्नि m. Agni *des Heeres.*

सेनाग्र n. *Spitze des Heeres.* °ग Adj. und °गामिन् (R. 5,41,2) *an der Spitze des Heeres gehend;* m. *Heerführer.*

सेनाङ्ग n. 1) *Alles was einen Bestandtheil des Heeres bildet, — zu einem Heere gehört.* — 2) *Heeresabtheilung.* °पति m.

सेनाचर m. *Krieger, Soldat.*

सेनाजीव und सेनाजीविन् m. dass.

सेनाजू Adj. *pfeilgeschwind.*

सेनाधिनाथ m. 1) *Heerführer* in सर्व°. — 2) N. pr. eines Mannes.

सेनाधिप, सेनाधिपति (Gâtakam. 22) und सेनाध्यक्ष m. *Heerführer.*

*सेनानिभोगीन Adj. Pat. zu P. 5,1,9, Vârtt. 3.

सेनानी m. 1) *Schaarenführer, Herzog, Feldherr.* सेनानीग्रामण्या VS. 15,15 = Maitr. S. 2,8,10. — 2) Bein. Skanda's, *des Heerführers der Götter.* — 3) N. pr. *a*) eines Rudra. — *b*) eines Sohnes des Dhṛtarâshṭra. — *c*) eines Sohnes des Çambara.

सेनापति m. 1) *Heerführer.* — 2) Bein. Skanda's Text zu Lot. de la b. l. 238. — 3) N. pr. eines Sohnes des Dhṛtarâshṭra.

सेनापतित्व n. Nom. abstr. zu सेनापति 1).

सेनापतिपति m. *Oberfeldherr.*

सेनापत्य n. *Feldherrnamt.* Richtiger सैना°.

सेनापुर n. N. pr. einer *Stadt.*

सेनाप्रणेतर् m. *Heerführer* MBh. 5,8,5. 151,5. 157,13. 15,5,39.

सेनाबिन्दु m. N. pr. eines Fürsten.

सेनाभिगोप्तर् m. *Hüter des Heeres* (ein best. Amt). Vgl. सेनागोप.

सेनामुख n. 1) *Spitze des Heeres.* — 2) **eine kleine Heeresabtheilung, bestehend aus 3* (oder *9*) *Elephanten, 3* (oder *9*) *Wagen, 9* (oder *27*) *Reitern und 15* (oder *45*) *Fusssoldaten.* — 3) **ein zu einem Stadtthor führender verdeckter Gang.*

सेनामुखी f. N. pr. einer Göttin.

सेनायोग m. *das Rüsten eines Heeres* MBh. 2, 74,15. 12,100,9.

*सेनारक्ष m. Pl. *Feldwache.*

सेनावास m. *Lager, castra.*

सेनावाह् m. *Heerführer.*

सेनाव्यूह् m. *Aufstellung eines Heeres, Schlachtordnung.*

सेनाहन् m. N. pr. eines Sohnes des Çambara Harîv. 2,104,44. v. l. सेनकृत्.

सेनि f. in तीर्थ°.

सेनीय in युक्त°; s. u. युक्तसेन.

सैन्द्र Adj. *mit* Indra *verbunden, sammt* Indra Âçv. Gṛhj. 3,9,1. R. 1,38,23. Nom. abstr. सैन्द्रता f. und सैन्द्रत्व n.

सैन्द्रक m. Pl. N. pr. eines Geschlechts Ind. Antiq. 6,32.

सैन्द्रगण Adj. *sammt* Indra's *Schaaren.*

सैन्द्रचाप Adj. *mit einem Regenbogen* MBh. 3, 231,32. Megh. 64.

सैन्द्रधृति Adj. (?) Vâsav. 296,4.

सैन्द्रिय Adj. 1) *mit Vermögen —, mit männlichem Vermögen* u. s. w. *ausgestattet.* — 2) *sammt den Sinnesorganen.*

सैन्द्रियत्व n. Nom. abstr. zu सैन्द्रिय 1) Maitr. S. 2,4,2 (39,8). 6 (43,18).

सैन्य, सैनिय 1) Adj. *durch Speerwurf veranlasst.* — 2) m. *Speerwerfer, Kriegsmann.*

*सैपुर n. N. pr. eines Dorfes der Bâhîka.

सैमन्ती f. *Rosa glandulifera.*

सैय n. in शतसैय.

सैयन m. N. pr. eines Sohnes des Viçvâmitra MBh. 13,4,58. v. l. सयन.

सैर Adj. zur Erklärung von सैरि.

*सैराक् m. *ein milchweisses Pferd, Schimmel.*

*सैरु Adj. *bindend, fesselnd.*

सैर्ष्य Adj. (f. आ) *neidisch, eifersüchtig, — auf* (im Comp. vorangehend). °म् Adv.

*सैल्, सैलति v. l. für शैल्.

सैल 1) *eine best. Waffe* Kâd. (ed. Bomb.) 356,2. Vgl. सेल्ल. — 2) **eine best. hohe Zahl* (buddh.).

सैलग m. *Räuber, Wegelagerer.*

सैलु 1) m. = शैलु *Cordia Myxa.* — 2) **eine best. hohe Zahl* (buddh.).

सैल्यपुर n. N. pr. einer *Stadt.*

सैल्ल *eine best. Waffe* Paṅkad. Vgl. सैल 1).

*सैल्हार N. pr. eines Geschlechts.

सेव्, सेवते (metrisch auch Act.) 1) mit Loc. *sich aufhalten bei.* — 2) mit Acc. *a*) *sich aufhalten —, verweilen bei, besuchen, bewohnen, zum Aufenthaltsort erwählen, sich begeben zu* oder *auf.* सेव्यमान (Ort, Platz) *den man inne hat.* सेवित *besucht, bewohnt, eingenommen* (ein Ort). — *b*) *bei Jmd verweilen,* so v. a. *Jmd Dienste leisten, aufwarten, seine Achtung —, seine Unterthänigkeit* u. s. w. *bezeigen, es mit Jmd halten; pflegen* (ein Kind); *Jmd bedenken mit* (Instr.). Auch von Unbelebtem, das aber belebt gedacht wird. — *c*) *der Liebe pflegen,* (von beiden Geschlechtern). — *d*) *anblasen, anwehen* (vom Winde, der gleichsam als *dienstbarer* Geist gedacht wird). — *e*) *sich einer Sache hingeben, obliegen, pflegen, üben, fröhnen, geniessen, gebrauchen, häufig gebrauchen.* — *f*) *sich befinden an, angetroffen werden bei* (von Unbelebtem). °सेवित so v. a. *versehen mit.* — Caus. सेवयति 1) *Jmd dienen, seine Achtung bezeigen;* mit Acc. — 2) *pflegen, hegen* (Pflanzen). — Desid. vom Caus. in सिषेवयिषु. — Mit अति *zu häufig geniessen.* — Mit व्यति Pass. *reichlich versehen sein mit* (Instr.) MBh. 7,163,18. — Mit अनु = Simpl. 2) *a*) und *b*). — Mit अभि in अभिसेवन. — Mit आ = Simpl. 2) *a*) *b*) *c*) und *e*). In Verbindung mit दुष्प्रवादम् so v. a. *sich aussetzen,* mit अध्यायम् so v. a. *lesen.* — Mit प्रत्या zur Erklärung vom Caus. von जुष् mit प्रति. — Mit समा = Simpl. 2) *e*). — Mit उप =

Simpl. 2) *a*) *b*) *c*) *d*) *e*) und *f*). सर्गं मूत्रपुरीषयोः so v. a. *seine Nothdurft verrichten.* Auch so v. a. *ausbeuten.* — Mit अभ्युप *verehren.* — Mit समुप *sich einer Sache* (Acc.) *hingeben.* — Mit नि (निषेवते) 1) mit Loc. *a*) *wohnen bleiben.* — *b*) *Umgang haben mit.* — 2) mit Acc. *a*) = Simpl. 2) *a*). मार्गम् *einen Weg einschlagen.* निषेवित *bewohnt, besucht, besetzt.* — *b*) = Simpl. 2) *b*). निषेवित *dem man sich genähert hat.* — *c*) = Simpl. 2) *c*). — *d*) = Simpl. 2) *d*). — *e*) = Simpl. 2) *e*). द्वावनर्थौ *zwei Uebel geniessen,* so v. a. *zu tragen haben.* न चाति ते (मृगाः) निषेव्यन्ते so v. a. *aber man übertreibt nicht die Jagd auf sie.* — *f*) = Simpl. 2) *f*). निषेवित so v. a. *befindlich, gelegen, fliessend* (in einer best. Gegend). — निषेवितम् Kâm. Nîtis. 18,42 wohl fehlerhaft für निषेविणम्. — Caus. *sich begeben —, fahren in* (eine Hölle). — Mit उपनि *sich einer Sache* (Acc.) *hingeben, nachgehen, fröhnen.* — Mit परिनि etwa *vollauf haben.* v. l. °षेव्येत st. °षेवेत. — Mit संनि *besuchen, bewohnen.* Nur संनिषेवित. — Mit परि (nach den Grammatikern °षेवते, man findet aber auch in guten Ausgg. °सेवते) 1) *besuchen, aufsuchen.* — 2) *Jmd mit Auszeichnung behandeln, ehren.* — 3) *einer Sache* (Acc.) *nachgehen; häufig —, gern geniessen.* — Mit प्रति (°सेवते) als Erklärung von जुष् mit प्रति Sâj. zu ṚV. 3,33,8. — Mit *वि, °षेवते. — Mit सम् 1) *zusammensein mit* zur Erklärung von सच्. — 2) = Simpl. 2) *a*) *b*) (auch so v. a. *begrüssen*), *c*) *d*) *e*) und *f*).

*सेव 1) Nom. ag. — 2) n. = सेवि *Apfel* Bhâvapr. 1,248.

1. *सेवक m. *Sack.*

2. सेवक Nom. ag. 1) am Ende eines Comp. *bewohnend.* — 2) *Diener, Dienstmann.* — 3) *ehrend, Verehrer.* Gewöhnlich in Comp. mit seinem Obj. — 4) am Ende eines Comp. *einer Sache obliegend, pflegend, gebrauchend* (Bhar. Nâṭjaç. 34,108).

*सेवकालु m. *eine best. Pflanze.*

*सेवती f. *Rosa glandulifera.*

1. सेवन 1) n. *das Nähen* Comm. zu Âpast. Çr. 11, 8,1. — 2) f. ई *a*) **Nähnadel.* — *b*) *Naht, Verbindungsstelle am menschlichen Leibe* (fünf am Kopf, je eine an Zunge und penis oder Hodensack).

2. सेवन n. 1) *das Aufsuchen, Besuchen, Hingehen zu* (im Comp. vorangehend). — 2) *das Bedienen, Aufwarten, Dienst.* — 3) *das Ehren, Verehrung.* Auch f. आ. — 4) *geschlechtlicher Verkehr mit* (im Comp. vorangehend). — 5) *das Obliegen, Ausüben, Fröhnen; Gebrauch, häufiger Genuss* Spr. 7667. 7768.

सेवनिन् m. *Pflüger* (nach Nîlak.).

सेवनीय Adj. 1) *aufzusuchen.* — 2) *zu ehren, dem zu huldigen ist.*

सेवन्तिकापरिणय m. Titel eines Schauspiels Opp. Cat. 1.

सेवा f. 1) *Besuch.* — 2) *Dienst, Dienstverrichtung bei* (Loc., Gen. [Spr. 7717] oder im Comp. vorangehend). Acc. mit कर् *Dienste verrichten bei* (Gen.). — 3) *Verehrung, unterwürfiges —, rücksichtsvolles Benehmen, — gegen* (Gen. oder im Comp. vorangehend). — 4) *geschlechtlicher Verkehr mit* (im Comp. vorangehend). — 5) *das Obliegen, Sichhingeben, Ausübung; Gebrauch, Genuss* (insbes. *häufiger*).

सेवाकौमुदी f. Titel eines Werkes.

सेवाञ्जन m. *Diener, Dienstmann.*

सेवाञ्जलि m. *der im Zusammenlegen der Handflächen bestehende Gruss eines Dieners.*

सेवाधर्म m. *Dienerpflicht, Dieneramt.*

सेवाफल n., °स्तोत्र n., °स्तोत्रविवृति f. und °फलोक्तिविवृति f. Titel.

°सेवाभृत् Adj. *Ehre erzeigend, ehrend.*

*सेवालिन् gaṇa सुवास्त्वादि. v. l. सेचालिन्.

*सेवावृत्ति f. *ein Lebensunterhalt durch Dienst.*

*सेवासी Adv. mit कर्.

*सेवि n. *Apfel.*

*सेविका f. *eine Art Nudeln aus Weizenmehl, in Milch und Zucker gekocht.* °मोदक m. Bhâvapr. 2, 16. 25.

सेवित 1) Adj. s. u. सेव्. — 2) *n. *Brustbeere.*

सेवितर् Nom. ag. 1) *Diener.* — 2) am Ende eines Comp. *a*) *der da ehrt, Verehrer.* — *b*) *der da obliegt —, sich hingiebt einer Sache.*

1. सेवितव्य Adj. *zu nähen.*

2. सेवितव्य Adj. 1) *zu besuchen, als Wohnstätte zu erwählen.* — 2) *dem man obliegen muss, auszuüben, zu pflegen.*

°सेविता f. *das Dienen.*

°सेवित्व n. 1) *das Aufsuchen, Sichhinbegeben zu.* — 2) *das Ehren, ehrfurchtsvolles Benehmen gegen.*

°सेविन् Adj. 1) *aufsuchend, bewohnend, sich aufhaltend in.* — 2) *dienend, Diener.* — 3) *ehrend, verehrend, ehrfurchtsvoll sich benehmend; sich zu Jmd haltend.* — 4) *geschlechtlich beiwohnend.* — 5) *einer Sache obliegend, übend; gebrauchend, geniessend.*

सेव्य 1) Adj. *a*) *zu besuchen, besuchenswerth für* (Gen.), *einen passenden Aufenthaltsort gebend; einzuschlagen* (ein Weg); *dem man nahe kommen darf.* — *b*) *würdig, dass Jmd* (Gen.) *ihm diene, dem man dienen muss* oder *kann;* m. *Herr* (Gegensatz *Diener*). — *c*) *zu ehren, — verehren, mit Ehrerbietung zu behandeln.* — *d*) *mit dem* oder *der man der Liebe pflegen soll* oder *darf.* — *e*) *dem man sich hingeben —, obliegen soll* oder *darf, zu gebrauchen, — geniessen.* पुराण n. so v. a. *zu studiren.* — *f*) fehlerhaft für सेव्य. — 2) *m. *a*) *Ficus religiosa.* — *b*) *Barringtonia acutangula.* — 3) *f. आ *Schmarotzerpflanze.* — 4) n. *a*) *die Wurzel von Andropogon muricatus.* — *b*) * *Wasser.*

सेव्यता f. Nom. abstr. zu सेव्य 1) *c*) und *e*).

सेव्यत्व n. Nom. abstr. zu सेव्य 1) *b*) und *c*).

सेश्वर Adj. *einen Gott habend.* °सांख्य n. *die theistische* Sâṁkhja-*Lehre.*

सेषु Adj. *mit einem Pfeil versehen.*

सेषुक Adj. (f. आ) dass.

सेषुधन्वन् Adj. *nebst Pfeil und Bogen* Çâṅkh. Çr. 14,72,3.

सेष्टि Adj. *mit einem Opfer versehen* Âpast. Çr. 5,24,9. Hiraṇjakeçin im Comm. zu 5,25,1.

सेष्टिक Adj. dass. Comm. zu Âpast. Çr. 5,22,10. 23,4.

सेङ्क m. 1) *ein best. trockener Stoff.* — 2) *ein best. Organ im Leibe.*

सेङ्कण्ड m. (Kâçikh. 1,28) und *f. आ *Euphorbia lingularia* Mat. med. 233. Bhâvapr. 1,284.

सैंह Adj. (f. ई) *leoninus.*

*सैंहकारेण Adj. Pat. zu P. 1,1,72, Vârtt. 14.

*सैंहकर्ण Adj. *aus* Siṁhakarṇa *stammend.*

*सैंहकायन Adj. von सिंहक.

सैंहल 1) Adj. *zu Ceylon in Beziehung stehend, ceylonesisch.* तट m. *die Küste von C.* — 2) *f. ई *eine Art Pfeffer.* — 3) *n. *Laurus Cassia.*

सैंहाद्रिक m. Pl. N. pr. einer Völkerschaft.

*सैंहिक m. = सैंहिकेय 2).

सैंहिकेय 1) Adj. *von der* Siṁhikâ *stammend.* — 2) m. *ein Kind der* Siṁhikâ (auch Pl.). Insbes. Bez. Râhu's Çiç. 2,35. 18,59.

सैक Adj. *nebst —, plus eins* Jâén. 1,14. Varâh. Bṛh, S. 76,3.

सैकत 1) Adj. (f. ई) *sandig, aus Sand bestehend, — gemacht.* — 2) m. Pl. Bez. eines Ṛshi-Geschlechts. — 3) n. (adj. Comp. f. आ) *Sandboden; Sandbank, angeschwemmter Sand am Ufer eines Flusses* Çiç. 8,9. Vâsav. 96,4. 193,1. Daçak. 85,9.

*सैकतिक 1) Adj. = भ्रान्तिज्ञीविन्, संदेहज्ञीविन्. — 2) m. = क्षेपणिक (vgl. Zach. Beitr. 90) und संन्यस्त. — 3) n. = मातृयात्रा und मङ्गलसूत्र (°क).

सैकतिन् Adj. *mit Sandbänken* oder *sandigem Ufer versehen.*

*सैकतेष्ट n. *frischer Ingwer.*

सैकद्विसप्तक Adj. (f. °प्तिका) *nebst eins, zwei und sieben* Weber, Gjot. 93.

*सैकयन m. gaṇa क्रौड्यादि. °विध Adj. *von solchen bewohnt.*

*सैकयत्या f. zu सैकयत.

सैकावलि Adj. (f. ई) *mit einem aus einer einzigen Perlenschnur bestehenden Schmuck versehen* 218,13.

सैक्य Adj. *mit Begiessung zusammenhängend, davon abhängig.*

सैक्त Adj. *gezuckert.*

*सैचालिन Adj. von सेचालिन् gaṇa सुवास्त्वादि in der Kâç. v. l. सैवालिन.

*सैत m. N. pr. eines fürstlichen Geschlechts.

*सैतकेय Adj. von सेतकी.

सैतव 1) Adj. *aus einem Damm —, aus einer Brücke bestehend.* — 2) m. N. pr. eines Lehrers.

*सैतवाहिनी f. N. pr. eines Flusses, = बाहुदा.

सैद्धान्तिक m. *Fachgelehrter* Ind. St. 15,295.

सैधक Adj. *aus dem Holze des* Sidhraka *gemacht.*

*सैधकावत Adj. Kâç. zu P. 4,2,72.

*सैधिक n. = सार्वत्तविशेष Sâj. zu Sâmav. Br. 3,6,9.

सैधिकमय Adj. (f. ई) von सैधिक. Vgl. सैधक.

*सैनक n. von सेना.

सैनानीक Adj. *was zur Vorhut gehört.*

सैनान्य n. *Feldherrnschaft* MBh. 8,10,32.

सैनापत्य n. dass.

सैनिक 1) Adj. *zu einem Heere gehörig.* — 2) m. (adj. Comp. f. आ) *a) Soldat;* Pl. *Truppen.* — *b)* =*सेनारक्त, सैन्यरक्त. — *c)* N. pr. eines Sohnes des Çambara.

सैन्दूर Adj. *mit Mennig gefärbt.*

सैन्दूरी Adv. mit कर् *mit Mennig färben* 292,23.

सैन्धव 1) Adj. (f. ई) *a) zum Meere in Beziehung stehend, daselbst befindlich, daher stammend, daselbst wohnend.* — *b) zum Indus gehörig, vom Indus und Indusland kommend u. s. w.* — 2) m. *a)* Pl. *die Anwohner des Indus.* — *b) ein Fürst der Anwohner des Indus.* — *c) ein Pferd aus dem Induslande.* — *d)* N. pr. α) eines Lehrers. — β) Pl. einer auf Saindhavâjana zurückgehenden Schule. — 3) m. n. *Steinsalz* (das sich im Induslande in grossen Lagern findet). Auch so v. a. *etwas Salziges.* — 4) f. सैन्धवी *eine best.* Râgiṇî S. S. S. 37. — 5) n. *ein von Musik begleiteter Gesang in Prâkrit eines von seiner Geliebten im Stich gelassenen Liebhabers.*

सैन्धवक Adj. *zu den Anwohnern des Indus in Beziehung stehend.* नृप m., राजन् m. *ein Fürst der Anw. des I.*

*सैन्धवखिल्य m. *ein Salzklumpen* 34,22.

सैन्धवघन m. dass.

सैन्धवायन m. N. pr. eines Ṛshi. Pl. *sein Geschlecht.*

*सैन्धवायनि m. Patron. von सैन्धव.

सैन्धवारण्य n. N. pr. eines *Waldes.*

*सैन्धी f. *Branntwein aus Palmsaft.*

सैन्धुक्षित n. Name verschiedener Sâman Ârsh. Br.

*सैन्धुमित्रिक Adj. (f. आ und ई) von सिन्धुमित्र.

*सैन्धुवक्त्रक Adj. von सिन्धुवक्त्र.

सैन्य 1) Adj. *von einem Heere kommend.* वध m. Çâṅkh. Gṛhj. 3,9. — 2) m. *a) Soldat;* Pl. *Truppen.* — *b) Heer.* — 3) n. (adj. Comp. f. आ) *a) Heer.* — *b) Lager, castra.*

सैन्यकक्ष m. = सेनाकक्ष.

सैन्यक्षोभ m. *Meuterei unter den Truppen.*

सैन्यनायक m. *Heerführer.*

सैन्यनिर्याक्षिका f. als Erklärung von चक्रव्यूहणी Nilak. zu MBh. 3,15,6.

सैन्यपति und सैन्यपाल m. *Heerführer.*

*सैन्यपृष्ठ n. und *°भाग m. *der Nachtrab eines Heeres.*

सैन्यमय Adj. (f. ई) *aus Truppen bestehend.*

सैन्यवास m. *Heerlager* Daçak. 19,6.

सैन्यशिरस् n. *Spitze eines Heeres* Prab. 83,19.

सैन्यकृत्तर् m. N. pr. eines Sohnes des Çambara.

*सैपुरिक Adj. (f. आ und ई) von सेपुर.

*सैमन्तिक n. *Mennig.*

सैर 1) Adj. (f. ई) *zum Pflug gehörig* Âpast. — 2) n. *a) eine Art Branntwein.* — *b)* *= सीराणी (= प्रतिसीराणी) समूहः, eine zur Erklärung von सैरन्ध्री erfundene Bedeutung.

*सैरकायण Adj. von सीरक.

सैरन्ध्र 1) m. *Kammerdiener;* f. ई *Kammerzofe.* Im System *eine best. Mischlingskaste.* — 2) f. ई Bein. der Draupadî, die am Hofe des Fürsten Virâṭa als *Kammerzofe* diente.

सैरन्ध्रिका f. *Kammerzofe* Duûrtan. 58.

सैरावत् Adj. nach Sâj. *mit Proviant versehen.* Vgl. 22,14.

सैर m. 1) *der Monat* Kârttika. — 2) Pl. N. pr. eines Volkes.

*सैरिक 1) Adj. von सीर. — 2) m. *Himmel.* — Vgl. शैरिक.

सैरिभ, सैरित्य oder सैरिध्य m. Pl. N. pr. eines Volkes.

*सैरिधक Adj. von सिरिध gaṇa कुलालादि in der Kâç.

सैरिन्ध oder सैरिन्ध्य m. Pl. N. pr. eines Volkes.

सैरिन्ध्र 1) m. f. (ई) häufige v. l. für सैरन्ध्र. — 2) m. Pl. N. pr. eines Volkes.

*सैरिन्ध्रक Adj. von सिरिन्ध्र und सैरिन्ध्र. v. l. सैरिधक.

सैरिभ 1) m. *a) Büffel* Harshaṅ. 477,9. Bâlar. 231,10. Hem. Par. 2,318. — *b)* *Himmel. — 2) *f. ई *Büffelkuh.*

सैरिष्ठ m. Pl. N. pr. eines Volkes.

सैरीय, *°क, *सैरेय und °क m. *Barleria cristata.* n. सैरेयक n. *die Blüthe.*

सैर्य, सैरिर्य m. *eine best. Pflanze* und *ein best. Insect.*

सैलगि m. *Raubgeselle.*

सैलि m. Pl. N. pr. eines Volkes.

*सैवालिन Adj. von सेवालिन्. v. l. सैचालिन.

*सैस und सैसक Adj. *bleiern, von Blei* Hemâdri 1, 216,4.

*सैसिकत m. Pl. N. pr. eines Volkes. v. l. सैसिरिध.

सैसिरिध m. Pl. v. l. für सैसिकत MBh. 6,9,57.

*सैक्षेय Adj. von सोक्ष.

1.*सो f. (Nomin. सोस्) ein Name der Pârvatî.

2. सौ = सौ उ 31,16.

सोकथ (Tândja-Br. 21,7,1. 9,1. 11,1. Çâṅkh. Çr. 8,3,5) und सौकथक Adj. *mit* Uktha.

सौकथ्य Adj. *mit* Ukthja.

सौख Adj. *nebst* Ukhâ Çat. Br. 2,5,2,11.

*सौच्छ्रय Adj. *hoch.*

सौच्छ्वास 1) Adj. *a) den Athem ausstossend.* — *b) Spielraum habend* (ein loser Verband). — 2) °म् Adv. *aufathmend* (nach einem Schrecken).

सौच्छ्वासत्व n. Nom. abstr. zu सौच्छ्वास.

*सौटा Pat. zu P. 3,1,27.

*सौटाय् °यते ebend.

सौठल m. N. pr. des Vaters von Çârṅgadeva.

सौढ 1) Adj. s. u. 1. सह्. — 2) *n. in अवि°.

सौढर् Nom. ag. mit Gen. 1) *der Jmd* oder *einer Sache zu widerstehen vermag.* — 2) *Etwas geduldig ertragend* Bâlar. 26,2.

सौढव्य 1) Adj. *a) zu ertragen.* — *b) ruhig hinzunehmen, nachzusehen, zu verzeihen.* — 2) n. imper. *Jmd* (Gen.) *nachzusehen.*

*सौढामित्र m. N. pr. eines Mannes. Vgl. सौढमित्रि.

*सौढाय् °यते Denomin. von सौढ.

*सौढिन् Adj. *der Etwas ertragen hat.*

सौतर् und सौतर Nom. ag. *Kelterer des* Soma, *Presser.*

सौतरि Loc. Infin. *beim Pressen* ṚV. 10,76,2. 100,9.

सौतवे Dat. Infin. *zum Pressen* RV. 1,28,1.

सौतु m. Soma-*Kelterung, Libation.*

सौत्क Adj. (f. आ) *voller Sehnsucht, — Verlangen.* सौत्क° Adv.

सौत्कण्ठ 1) Adj. (f. आ) *voller Sehnsucht, sich sehnend nach* (प्रति), *wehmüthig, — gestimmt über* (im Comp. vorangehend). °म् Adv. 319,7. — 2) *ein best. Spiel* Ind. St. 15,419.

सौत्कम्प Adj. *mit Zittern verbunden* Megh. 11.

सौत्कर्ष Adj. *vorzüglich, ausgezeichnet.*

सौत्कृष्टकसितस्वर Adj. *von lautem Lachen begleitet* R. ed. Bomb. 4,43,52 (°स्वरः zu lesen).

सौत्तर Adj. *mit einer Wette verbunden* Nâr. 1,5.

सौत्तरपण Adj. dass. Nâr. 1,6.

सौत्पीड Adj. *einen Strom aus sich entlassend* R. 4,15,23 (wohl पर्वतः für सर्वतः zu lesen; vgl. ed. Bomb. 16,22).

सौत्प्रास Adj. *höhnisch, spöttisch* Kâd. 2,7,1. °म् Adv. Chr. 309,2. Angeblich = चटु, चाटु.

सौत्प्रेक्षम् Adv. *gleichgültig, als wenn man einer Sache keine Beachtung schenkte* Venis. 22,9.

(सौत्र) सौत्रम्त्र Adj. *zu keltern.*

सौत्सङ्ग Adj. *vertieft* Buîvapa. 6,40.

सौत्सव Adj. 1) *mit einem Fest verbunden.* दिन n. so v. a. *Festtag* 127,1. — 2) *ein Fest feiernd,* so v. a. *hoch erfreut* Kathâs. 51,180. 115,132.

सौत्साह Adj. 1) *voller Willenskraft, — Entschlossenheit, — Muth.* घनाम् so v. a. *drohende Wolken.* °म् Adv. *mit Energie, mit Nachdruck.* — 2) *hoch erfreut* LA. 18,8. °म् Adv. Spr. 3957, v. l.

सौत्साहता f. *an den Tag gelegte Willenskraft, — guter Muth.*

सौत्सुक Adj. (f. आ) *voller Sehnsucht, — Verlangen, — nach* (Loc., Acc. mit प्रति oder im Comp. vorangehend).

सौत्सेक Adj. *sich überhebend, hochmüthig* 249,4.

सौत्सेध 1) Adj. *hoch* 95,2. — 2) °म् Adv. *in einem Ruck.*

सौदक Adj. (f. आ) 1) *mit Wasser versehen, W. enthaltend* Visnus. 73,23. — 2) = समानोदक.

सौदधिल Adj. *aus vier* (उदधि) *Kürzen* (ल) *bestehend.*

सौदपूर्वम् Adv. *mit vorangehender Wasserbegiessung* Hemâdri 1,812,16.

सौदय Adj. *nebst Zinsen* Vishnus. 5,127.

सौदयन Adj. *nebst* Udajana.

सौदर Adj. (f. ई) *demselben Mutterleibe entsprossen.* भ्रातर् m. *ein leiblicher Bruder.* m. dass. (Hem. Par. 2,257) und *Bruder* überh.; f. *eine leibliche Schwester.* In übertragener Bed. so v. a. *gleichsam ein Bruder, der nächste Verwandte.* नर्मकसोदरं हि नवं वयः *das jugendliche Alter hat ja nur einen Bruder, den Scherz,* so v. a. *denkt nur an Scherz.*

सौदरीय Adj. und Subst. = सौदर.

सौदर्क 1) Adj. *a)* etwa *mit einem Thurme —, mit einer Warte versehen.* — 2) *mit demselben Refrain versehen* Âpast. Çr. 15,18,4 (anders Comm.). — 2) n. *Schlussrefrain.*

सौदर्य Adj. (f. आ) und Subst. = सौदर Gaut. Âpast. अवज्ञासौदर्यं दारिद्र्यम् so v. a. *Armuth und Verachtung sind Geschwister, gehen Hand in Hand.*

सौदर्यवत्त् Adj. *nebst Bruder.*

सौदरण Adj. *mit Näschereien versehen, die man nach Hause bringt.*

सौदार Adj. *nebst einem ausgeschiedenen, ausgewählten Theile* Kull. zu M. 9,120. 121.

सौदारविभागिन् Adj. *ein Erbtheil nebst einem ausgeschiedenen, ausgewählten Theile erhaltend* Kull. zu M. 9,121.

सौदाश्रम् Adv. *unter Thränen* Kathâs. 123,331.

सौद्यम Adj. *gerüstet, kampfbereit.*

सौद्योग Adj. *strebsam.* प्राणप्रयाण° so v. a. *das Leben stark bedrohend* (Krankheit).

सौद्वेग Adj. (f. आ) *unruhig, aufgeregt.* °म् Adv. 290,30. 313,12. 318,13.

सौध m. Pl. N. pr. eines Volkes, v. l. गौध.

*सौनक् m. *Lauch, Knoblauch.*

सौनेदेवी f. N. pr. einer Frau.

सौन्माद Adj. (f. आ) *geistesverwirrt, toll.*

सौपकरण Adj. *nebst dem Geräthe* Kâtj. Çr. 25, 14, 1.

सौपकार Adj. *wovon man den Niessbrauch hat* (Pfand).

सौपकारक Adj. *dem ein Dienst erwiesen worden ist.*

सौपक्रम Adj. *wozu man Etwas thut, —anwendet.*

सौपग्रक्रम् Adv. *freundlich thuend, schmeichelnd* Kâd. 169,15 (290,15). 176,8 (301,11). 247,14 (493,15).

सौपचय Adj. *mit Vortheil verbunden, Gewinn bringend.*

सौपचार Adj. (f. आ) 1) *nebst Verhaltungsregeln* MBh. 3,41,26. — 2) *höflich.* °म् Adv. *unter Höflichkeitsbezeugungen, höflich* Çiç. 10,2 (*mit Bitten* Comm.). — 3) etwa *geschmückt, verziert* Hemâdri 1,469,3.

सौपद्रव Adj. (f. आ) *mit Widerwärtigkeiten —, mit Uebeln —, mit Gefahren verbunden* Spr. 699. 6284.

सौपध Adj. 1) *betrügerisch, unehrlich* (von Personen und Handlungen). °म् Adv. Hemâdri 1,18, 20. 19,8. — 2) *nebst dem vorangehenden Laute.*

सौपधान Adj. (f. आ) *nebst Kissen, — Polster* Kâtj. Çr. 21.4,30. Kauç. 64.

सौपधि Adv. *auf eine hinterlistige Weise* Kir. 1,45.

सौपधिशेष Adj. *bei dem noch ein Rest eines störenden Momentes vorhanden ist, bei dem das Ungehörige noch nicht verschwunden ist* Burnouf, Intr. 591. Saddh. P. 138. Vgl. निरुपधिशेष.

सौपन्यास Adj. *begründet* (Rede) Hariv. 4541.

सौपपत्तिक Adj. *begründet, richtig* Nâgân. 75,10 (57,18). Sâh. D. 317,4. Nilak. zu Hariv. 4541.

सौपपद Adj. *mit einem begleitenden Worte versehen* Comm. zu Çâñkh. Çr. 7,25,11.

*सौपप्लव Adj. *verfinstert* (Sonne, Mond).

सौपबर्हण Adj. (f. आ) *nebst Kissen, — Polster* Çat. Br. 13,8,4,10.

सौपम Adj. (f. आ) 1) *ein Gleichniss enthaltend, Aehnliches betreffend.* — 2) *eben so verfahrend gegen* (Loc.) *wie gegen* (Instr.).

सौपर Adj. *nebst dem unteren Theil des Opferpfostens* Kâtj. Çr. 6,3,5.

सौपरोधम् Adv. *rücksichtsvoll* Kathâs. 81,18.

सौपवास Adj. (f. आ) *der da fastet* oder *gefastet hat* Hemâdri 1,385,3. 421,19.

सौपसर्ग Adj. (f. आ) 1) *auf Widerwärtigkeiten —, auf Hindernisse stossend* R. 5,18,13. — 2) *unangenehm berührend* (Rede) R. 3,44,11. — 3) *mit einer Präposition versehen* 236,31.

सौपस्वेद Adj. *angefeuchtet* 32,4.

सौपकृव Adj. *nebst Einladung* Comm. zu Kâtj. Çr. 4,4,22.

सौपहास Adj. *spöttisch, spottend* Sâh. D. 112,8. °म् Adv.

सौपांशुयाज Adj. *nebst leise dargebrachtem Opfer* Çâñkh. Çr. 3,9,3.

सौपाक m. *eine best. Mischlingskaste: der Sohn eines Kândâla von einer* Pulkasî.

सौपाख्य Adj. *mit Qualification versehen, von dem sich Etwas aussagen lässt.*

सौपादान Adj. *mit Materialien versehen.*

सौपाधि Adv. *bedingungsweise.*

सौपाधिक Adj. *eine weitere Bedingung einschliessend, limitirt.*

सौपाध्यायगण Adj. *nebst der Schaar der Lehrer* R. 1,39,25.

सौपान n. *Treppe, Leiter, — zu* (Gen. oder im Comp. vorangehend). °कूप m. *ein Brunnen mit einer Treppe.* Auch °पङ्क्ति f., °पथ m., °पद्धति f., °परंपरा f. und सोपानाली f. Am Ende eines adj. Comp. (f. आ) Nom. abstr. °त्व n.

सोपानक n. dass. °परंपरा Uttamaś. 81.

सोपानत्क Adj. *beschuht* Gaut. Gobh. 1,2,24.

सोपानमाला f. *Wendeltreppe* Gâtakam. 13.

सोपानत्क (Nomin. °नत्) Adj. *beschuht* Âpast.

सोपाय Adj. *von* उपाय 3) *begleitet* Lâṭj. 1,6,28.

सोपारकपत्तन N. pr. einer *Stadt* Paṇḍ.

सोपालम्भ Adj. *einen Tadel enthaltend* Kâd. 2, 7,2. °म् Adv.

सोपाश्रय Adj. *einen Anschluss habend.* °निषदन n. und सोपाश्रय n. (Comm. zu Jogas. 2,46) Bez. *einer best. Art zu sitzen bei den* Jogin.

*सोम n. = गन्धर्वनगर. Vgl. सौम.

सौभरि m. N. pr. 1) eines Liedverfassers. Auch सौभरी. — 2) eines Sohnes des Kitragupta.

सौभरीयु Adj. *den* Sobhari *aufsuchend.*

सौम्य und सोम्य *eine best. Personification* Maitr. S. 2,9,6 (125,5). TS. 4,5,6,1. Gaut.

1. सोम 1) m. *a) ausgepresster Saft*, Soma; *die* Soma-*Pflanze* (erhält das Beiwort राजन्. — *b) ein* Soma-*Opfer* Ait. Âr. 220,5. — *c) ein Kelterungstag* Âçv. Çr. 3,1,15. — *d) der Mond, der Mondgott.* Erhält als Beiwort राजन्, erscheint unter den 8 Vasu, wird mit Vishṇu, Çiva, *Jama und *Kubera identificirt und gilt als Verfasser eines Gesetzbuchs. — *e)* = सोमवार *Montag* Ind. Antiq. 6, 203. — *f) *Kampfer.* — *g) *Wind.* — *h) *Wasser.* — *i) *Nektar.* — *k)* N. pr. α) verschiedener Manner. = सोमचन्द्र, सोमेन्दु Hem. Par. 1,240. — β) *eines Affen. — γ) *eines Berges. — 2) f. सोमा *a) *die* Soma-*Pflanze.* — *b)* N. pr. α) einer Apsaras. — β) eines Flusses. — 3) *f. सोमी gaṇa गौरादि. — 4) *n. *a) Reisschleim.* — *b) Himmel.* — 5) Adj. *zu* Soma *in Beziehung stehend* Kâṭh. 13,2. Wohl fehlerhaft fur सौम.

2. सोम Adj. angeblich *nebst* Umâ Ind. St. 2,140.

सोमक 1) m. *a)* N. pr. eines Ṛshi, eines Fürsten (Vâsav. 274,1), eines Sohnes des Kṛshṇa und anderer Manner. — *b)* Pl. *die Nachkommen des Fürsten* Somaka. — *c)* N. pr. eines Volkes oder Landes. — *d) ein Fürst dieses Volkes* oder *Landes* und *ein dort Gebürtiger.* — 2) f. °मिका N. pr. einer Predigerkrahe.

सोमकत्व n. Nom. abstr. zu सोमक 1, *b*).

सोमकन्या f. *eine Tochter* Soma's.

सोमकरणी f. *ein best. Vers* Âpast. Çr. 12,7,10.16.

सोमकर्मन् n. *die* Soma-*Bereitung.*

सोमकलश m. Soma-*Topf.*

सोमकल्प m. Bez. *des 21sten* Kalpa (*Weltperiode*).

सोमकवि m. N. pr. eines *Dichters.*

सोमकान्त m. N. pr. eines Fursten.

सोमकाम Adj. *nach* Soma *begierig.*

सोमकारिका f. Titel Burnell, T.

सोमकीर्ति m. N. pr. eines Sohnes des Dhṛtarâshṭra.

सोमकुल्या f. N. pr. eines Flusses.

सोमकेश्वर m. *ein Fürst der* Somaka.

सोमक्रतवीय n. Name eines Sâman Ârsh. Br. v. l. सौम°.

*सोमक्रतु m. Soma-*Opfer.*

सोमक्रयण 1) Adj. (f. ई) *als Kaufpreis für die* Soma-*Pflanze dienend* Âpast. Çr. 10,26,15. — 2) f. ई *eine solche Kuh* Maitr. S. 3,7,7 (84,8). Âpast. Çr. 10,22,2. 7. 8. 23,6. 7. 27,5. — 3) n. *das Kaufen des* Soma.

*सोमक्षीरी f. *die* Soma-*Pflanze* Bhâvapr. 1,219.

सोमखण्डक m. Pl. Bez. *best.* Çiva'*itischer Mönche in Nepâl* Ind. Antiq. 9,174.

*सोमगर्भ m. Bein. Vishṇu's.

सोमगिरि m. N. pr. 1) eines *Berges.* — 2) eines Lehrers.

सोमगृहपति Adj. *den* Soma *zum* Gṛhapati 4) *habend* Maitr. S. 1,9,4 (133,3).

सोमगोपा f. Soma-*Hüter.*

सोमग्रह m. 1) *ein Becher* Soma Âpast. Çr. 12, 2,3. 7,10. — 2) *Mondfinsterniss.*

सोमग्रहण 1, Adj. (f. ई) Soma *in sich fassend, — enthaltend* Citat im Comm. zu Âpast. Çr. 12,1, 2. — 2) n. *Mondfinsterniss.*

सोमघृत n. *eine best. Heilsalbe.*

सोमचक्षस् Adj. *wie* Soma *aussehend.*

सोमचन्द्र m. N. pr. eines Mannes, = सोमेन्दु Hem. Par. 1,125. 144. °चन्द्रर्षि 240.

सोमचमस m. Soma-*Becher, ein Becher mit* S. Vaitân.

सोमच्युत Adj. *von* Soma *bewegt* TS. 6,6,1,3. Maitr. S. 4,8,2 (108,13).

सोमज्ञ 1, m. Patron. *des Planeten Merkur* Kâçjapa in J. R. A. S. 1870, S. 473. — 2) *n. *Milch.*

*सोमजम्भन् (P. 5,4,125) und °जम्भा (! Gop. Br. 1,5,24. fg.) N. pr. eines Mannes.

सोमजा Adj. Soma-*geboren.*

सोमज्ञामि Adj. *mit* Soma *verwandt.*

सोमजुष्ट Adj. *an* Soma *sich freuend.*

सोमतीर्थ n. N. pr. eines Wallfahrtsortes.

सोमतेजस् Adj. Soma's *Glanz* (*Kraft*) *habend* AV. 10,5,32.

सोमत्व n. Nom. abstr. zu सोम *Mond* Comm. zu TBr. 2,654,4.

सोमदर्त m. N. pr. eines Mannes Maitr. S. 3,2,7 (27,6).

सोमदत्त N. pr. 1) m. verschiedener Fürsten, Brahmanen und auch eines Kaufmanns. — 2) f. आ einer Frau.

सोमदत्ति m. Patron. MBh. 1,526 fehlerhaft für सौम°.

*सोमदर्शन m. N. pr. eines Schlangendamons.

सोमदा f. N. pr. 1) einer Gandharvî. — 2) einer Brahmanin.

सोमदेव 1) m. *a) der Mondgott.* — *b)* N. pr. verschiedener Männer Vikramâṅkaś. 6,27. 39. °भट्ट eines Autors. — 2) f. ई N. pr. einer Gattin des Kâmapâla.

सोमदेवत und सोमदेवत्य Adj. Soma *zur Gottheit habend.*

सोमदैवत्य Adj. dass. नक्षत्र n. *das Mondhaus* Mṛgaçiras.

सोमधान Adj. Soma *enthaltend, — fassend.*

*सोमधारा f. *die Milchstrasse.*

सोमधेय m. Pl. N. pr. eines Volkes.

सोमन् m. 1) *Kelterer, Bereiter des* Soma. — 2) *der Mond. — 3) *ein zum Opfer erforderlicher Gegenstand.*

सोमनन्दिन् m. N. pr. eines Wesens im Gefolge Çiva's Citat im ÇKDr. u. नन्दिन्.

सोमनन्दीश्वर n. N. pr. eines Liṅga.

सोमनाथ N. pr. 1) m. verschiedener Gelehrter. Auch °भट्ट. — 2) n. eines beruhmten Heiligthums (Liṅga) in Guzerat Vikramâṅkaś. 18,97.

सोमनाथतीर्थ n. N. pr. eines Tirtha.

सोमनाथदीक्षित m. N. pr. eines Autors Opp. Cat. 1,3248. °दीक्षितीय n. Titel seines Werkes 3593.

सोमनाथपट्टन n. N. pr. einer *Stadt.*

सोमनाथप्रशस्ति f. Titel eines Werkes.

सोमनाथभाष्य n. Titel eines Werkes Opp. Cat. 1.

सोमनाथरस m. *ein best. Eisenpräparat* Mat. med. 54.

सोमनाथीय n. Titel eines Werkes Opp. Cat. 1.

सोमनेत्र Adj. Soma *zum Führer habend.*

सोमप 1) Adj. (f. आ) Soma *trinkend, zum* Soma-*Trank zugelassen.* — 2) m. *a)* etwa *Opferpriester* R. Gorr. 2,109,59. — *b)* N. pr. α) eines zu den Viçve Devâs gezählten Wesens. — β) eines Wesens im Gefolge Skanda's. — γ) eines Asura. — δ) Pl. eines Ṛshi-Geschlechts. — ε) Pl. einer Gruppe von Manen. — ζ) Pl. eines Volkes.

सोमपञ्चक n. und °प्रयोग m. Titel Opp. Cat. 1.

सोमपति m. *Herr* 1) *des* Soma. — 2) *des Mondes.*

*सोमपत्र n. *Saccharum cylindricum.*

सोमपत्नी f. *Gattin des* Soma.

सोमपद् N. pr. 1) m. Pl. bestimmter Welten. —

2) n. eines Tîrtha.

सोमपरिबाधृ् Adj. *den* Soma *beseitigend, Soma-Verächter.* Eher zu lesen सोम परिबाधो.

सोमपरिस्रवण n. *das Tuch, mit welchem der Soma zusammengebunden wird,* Âpast. Çr. 13,22,3.

सोमपर्ण n. Soma-*Blatt* TBr. 1,2,1,6.

सोमपर्याणद्धन n. = सोमपरिस्रवण.

सोमपर्वन् n. etwa Soma-*Festzeit.*

सोमपा 1) Adj. = सोमप 1). Superl. °तम. — 2) *m. *ein Brahmane.*

सोमपात्र n. Soma-*Gefässs* Âpast. Çr. 11,13,8. 12,27,9.

1. सोमपान n. *das Trinken von* Soma Gaut. 19,13.

2. सोमपान Adj. Soma-*Trinker.*

सोमपाविन् Adj. dass. AV. Çiç. 14,10.

सोमपाल m. 1) Soma-*Wächter* Suparn. 22,4. 26,5. — 2) N. pr. verschiedener Männer.

सोमपावन् Adj. Soma-*Trinker.*

सोमपितृसरु Adj. als Beiw. des Pfluges Maitr. S. 2,7,12 (91,17).

सोमपीडा f. N. pr. einer Fürstin Daçak. (1923) 100,17.

सोमपीति f. Soma-*Trunk.* RV. 10,86,2 zu verstehen सोमं पीतये mit Abfall des Nasals.

सोमपीथिन् Adj. = सोमपीथिन्.

सोमपीथ 1) m. Soma-*Trunk.* — 2) Adj. Soma *trinkend.*

सोमपीथिन् Adj. *am* Soma-*Trunk Theil habend.*

1. सोमपुत्र 1) m. *a) ein Sohn des* Soma. — *b) der Planet Mercur.* — 2) f. ई *eine Tochter* Soma's.

2. सोमपुत्र Adj. (f. आ) Soma *zum Sohne habend* AV.

सोमपुर 1) n. Soma's *Stadt.* Angeblich auch ein früherer Name von Pâṭaliputra Ind. St. 14,112. — 2) *f. (ई) und n. N. pr. eines buddh. Tempels.

सोमपुरुष m. *Diener des* Soma.

सोमपुरोगव Adj. *den* Soma *zum Führer habend.*

सोमपृष्ठ Adj (f. आ) Soma *auf dem Rücken tragend.* Nach Sây. *dem die vom* Soma *begleiteten* Pṛshṭhja-Stotra *geweiht sind.*

सोमपेय n. Soma-*Trunk.*

सोमप्रतीक Adj. Soma *an der Spitze habend.*

सोमप्रथम Adj. *den* Soma *vorantragend* Âpast. Çr. 11,17,3.

सोमप्रभ 1) Adj. (f. आ) *den Glanz des Mondes habend* Vâsav. 236,4. — 2) m. ein Mannsname. — 3) f. आ ein Frauenname Vâsav. 236,4.

सोमप्रयोग m. Titel Burnell, T. Opp. Cat. 1.

सोमप्रवाक m. *der Herold des* Soma-*Opfers.*

*सोमबन्धु m. *eine bei Nacht sich öffnende Lotusblüthe.*

सोमभक्त m. *Genuss des* Soma. °जप m. *ein dabei murmelnd gesprochenes Gebet* Âçv. Çr. 5,6,22.

सोमभव m. N. pr. eines Mannes.

सोमभू m. 1) *ein Sohn* Soma's, d. i. Soma-Kandra's Hem. Par. 1,196. — 2) *bei den Gaina N. pr. des 4ten schwarzen Vâsudeva.

सोमभूपाल m. N. pr. eines *Fürsten.*

सोमभूभुज् m. desgl. Manimâlâ 1,120, §. 120 nach Garbe.

सोमभृत् Adj. Soma *bringend.*

सोमभोजन m. N. pr. eines Sohnes des Garuḍa.

सोममख m. Soma-*Opfer* Hariv. 1,44,7.

सोममद् (stark °माद्) Adj. *von* Soma *trunken.*

सोममद m. Soma-*Rausch.*

*सोममय Adj. (f. ई) *aus* Soma *bereitet, — bestehend.*

*सोममित्र m. ein Mannsname.

सोममैत्रावरुण Titel Opp. Cat. 1.

सोमयज्ञ m. Soma-*Opfer.*

सोमयशस् m. N. pr. eines Fürsten.

सोमयाग m. Soma-*Opfer.*

सोमयाजिन् Adj. Soma *opfernd, der ein* Soma-*Opfer dargebracht hat* Kâtj. Çr. 4,2,15. Âpast. Çr. 6,15,13. 11,20,12. Ind. Antiq. 6,77.

सोमयाज्या f. *die zum* Soma-*Becher gesprochene* Jâgjâ.

सोमयोग m. Soma-*Verbindung.*

*सोमयोनि n. *weisser Sandel.*

सोमरक्षित 1) Adj. *den* Soma *bewahrend, Soma-Wächter.* — 2) m. N. pr. eines Mannes.

सोमरक्षिति Adj. = सोमरक्षित 1) Maitr. S. 3,7,7 (84,17).

सोमरभस् Adj. *durch* Soma *wüthend.* Nur Compar. °स्तर्.

सोमरश्मि m. N. pr. eines Gandharva (nach dem Comm.) Daçak. 43,17.

सोमराग m. *ein best.* Râga S. S. S. 82.

सोमराज m. Soma *der Fürst, der Mond.*

सोमराजक m. Pl. N. pr. eines Geschlechts. °कि v. l.

सोमराजन् 1) Adj. (f. °ज्ञी) *den* Soma *zum Fürsten habend.* — 2) m. N. pr. eines Muni.

सोमराजसुत m. *der Planet Mercur.*

*सोमराजिन् m. = सोमराजी 2).

सोमराजी f. 1) *Mondstreifen.* — 2) *Vernonia anthelminthica.* — 3) *ein best. Metrum.*

सोमराज्य 1) n. *die Herrschaft* Soma's. — 2) m. fehlerhaft für सौमराज्य.

सोमरात m. N. pr. eines Mannes.

सोमराष्ट्र n. N. pr. einer Oertlichkeit.

1. सोमरूप n. *eine Form des* Soma Vaitân.

2. सोमरूप Adj. Soma-*gestaltig.* Nom. abstr. °ता f.

सोमरोग m. *eine Art Harnruhr, welche zur Schwindsucht führt.*

सोमर्षि m. N. pr. eines Ṛshi, = सोमचन्द्र Hem. Par. 1,242.

*सोमलता f. 1) *Ruta graveolens.* — 2) = सोमवल्ली Bhâvapr. 1,219.

*सोमलतिका f. *Cocculus cordifolius.*

सोमलदेवी f. N. pr. einer *Fürstin.*

सोमलिप्त Adj. *mit* Soma *beschmiert.* n. Bez. *aller* Soma-*Utensilien* Kâtj. Çr. 10,8,12. 9,5. Âpast. Çr. 13,19,6. 20,12. Vaitân. 23,22.

सोमलोक m. *die Welt des Mondgottes.*

1. सोमवंश m. *das auf den Mondgott zurückgeführte Königsgeschlecht.*

2. *सोमवंश Adj. = °वंशीय. m. Bez. Judhishṭhira's.

सोमवंशीय und °वंश्य Adj. *zum Mondgeschlecht gehörig.*

सोमवतीतीर्थ n. N. pr. eines Tîrtha.

सोमवत् Adj. 1) Soma *enthaltend.* — 2) *von* Soma *begleitet* u. s. w. — 3) *unter dem Monde stehend.* दिश् f. so v. a. *Norden.*

सोमवर्चस् 1) Adj. Soma-*herrlich.* — 2) m. N. pr. *a)* eines zu den Viçve Devâs gezählten Wesens. — *b)* eines Gandharva.

सोमवल्क m. und °ल्का f. Bez. *verschiedener Pflanzen.* Nach den Lexicographen m. *Acacia arabica, eine Art* Karañga und = काकोल Râgân. 9,19. Bhâvapr. 1,206. Dhanv. 1,5.

*सोमवल्लरी f. *Ruta graveolens.*

*सोमवल्लिका f. 1) dass. — 2) *Vernonia anthelminthica.*

सोमवल्ली f. Bez. *verschiedener Pflanzen.* Nach den Lexicographen *die* Soma-*Pflanze, Cocculus cordifolius* und *tomentosus, Vernonia anthelminthica* und = पातालगरुडी Bhâvapr. 1,178. 219. 221. 223. Dhanv. 1,1.

सोमवहन n. *der Wagen, auf dem der* Soma *gefahren wird,* Lâṭj. 1,2,17. 5,5,8. 14.

सोमवामिन् Adj. *den* Soma *vomirend* Âpast. Çr. 14,30,7. 19,2. Vaitân.

सोमवाय्य m. Pl. N. pr. eines Ṛshi-Geschlechts MBh. 12,166,24. So auch ed. Vardh.

सोमवार m. *Montag* Ind. Antiq. 6,203. °व्रत n., °व्रताचरणक्रम m., °वारामावास्यापूजापद्धति f. und °वारामावास्यात्रतकालनिर्णय m. Titel Burnell, T.

सोमवासर m. oder n. *Montag.*

सोमवाह m. N. pr. eines Mannes. Pl. *sein Geschlecht.*

सोमविक्रयिन् Adj. Soma *verkaufend, Soma-Verkäufer* Maitr. S. 3,7,7 (84,12). Gaut. 15,18. Â-

PAST. ÇR. 10,20,13. fgg. 25,1. 2. 5. 26,10. 14. 15. 27,6.

सोमविध Adj. *in die Kategorien des* Soma *gehörig*. Soma-*artig* ÂPAST. ÇR. 7,28,1. Comm. zu 7,8,4. 22,3.

सोमवीथी f. *Mondbahn*.

सोमवीर्य Adj. Soma-*ähnliche Kraft habend* SUÇR. 2,173,1.

सोमवल्ल m. Bez. *verschiedener Pflanzen*. Nach den Lexicographen *Acacia arabica* und = कट्फल.

सोमवर्ह Adj. *durch* Soma *aufgeheitert* ṚV.

सोमवर्द्धिवर्धन n. = चान्द्रायण 2) VASIṢṬHA 21,33.

सोमवेश (wohl °वेष) m. N. pr. eines Muni.

सोमवेष्टन Adj. *den* Soma *umhüllend* Comm. zu ÂPAST. ÇR. 13,1,5.

सोमव्रत n. 1) *eine best. Begehung*. — 2) Name verschiedener Sâman ÂRSH. BR.

*सोमशकला f. *eine Gurkenart*. Richtig लोमशफला.

सोमशतक n. Titel eines Werkes BÜHLER, Rep. No. 784.

सोमशम्भ m. fehlerhaft für °शंभु.

सोमशंभु m. N. pr. eines Autors.

सोमशमन् m. N. pr. verschiedener Männer BHADRAB. 1,66. 70. PAÑÇAD.

सोमशित Adj. *durch* Soma *geschärft*.

सोमश्रुष्म und सोमश्रुष्मन् m. N. pr. eines Mannes.

सोमश्रूर m. desgl.

सोमशेखराध्वनिबन्ध m. Titel eines Werkes.

सोमश्रवस् m. N. pr. verschiedener Männer.

सोमश्री f. N. pr. einer Frau BHADRAB. 1,40.

सोमश्रेष्ठ Adj. *den* Soma *zum Ersten habend*.

सोमश्रोत्र n. Titel eines Werkes OPP. Cat. 1.

सोमसंस्था f. *eine Grundform des* Soma-*Opfers* GAUT. 8,20.

सोमसखि Adj. Soma *zum Genossen habend*.

*सोमसंज्ञ n. *Kampfer*.

सोमसत्सरु Adj. als Beiw. *des Pfluges*. v. l. सोमपित्सरु und सुमतित्सरु.

सोमसद् m. Pl. Bez. *der Manen der* Sâdhja.

सोमसरण Adj. (f. ई) *zu* Soma *führend* (Weg) TÂṆḌJA-BR. 1,1,4. ÂPAST. ÇR. 10,1,5.

सोमसलिल n. Soma-*Wasser*.

सोमसव m. *eine best. Opferhandlung*.

सोमसवन Adj. *woraus* Soma *gekeltert wird*.

सोमसामन् n. Name verschiedener Sâman ÂRSH. BR. LÂṬ. 9,4,34.

*सोमसार m. *Acacia arabica*.

सोमसिद्धान्त m. 1) Titel verschiedener astr. Werke BURNELL, T. OPP. Cat. 1. — 2) Personification eines Çiva'itischen Siddhânta. — 3) *N. pr. eines Buddha.

*सोमसिन्धु m. Bein. Vishṇu's.

सोमसुत् Adj. Soma *kelternd* BÂLAR. 32,28.

सोमसुत 1) m. *ein Sohn* oder *Nachkomme des Mondgottes*; insbes. Bez. Budha's. — 2) *f. आ Bein. des Flusses Narmadâ RÂÇAN. 14,18.

सोमसुति f. und सोमसुत्या f. Soma-*Kelterung*.

सोमसुत्वन् Adj. Soma *kelternd*.

सोमसुन्दर m. N. pr. eines Autors.

सोमसूक्त n. *eine an* Soma *gerichtete Hymne*.

सोमसूक्ष्मन् m. N. pr. eines Ṛshi. v. l. सोमश्रुष्म.

सोमसूत्र n. Bez. *eines Abzugsgrabens an einem Liṅga*.

सोमसूत्रपञ्चविधान n. Titel eines Werkes.

सोमसेन m. N. pr. 1) eines Sohnes des Çambara. — 2) eines Fürsten von Kampakapura und Somapura (Ind. St. 14,112).

सोमस्वामिन् m. N. pr. eines Mannes.

सोमहार Adj. Soma *raubend* SUPARṆ. 19,1. 21,4.

सोमहारिन् Adj. dass. MBH. 1,33,3.

सोमह्रुति m. N. pr. eines Ṛshi. Richtig सोमाह्रुति.

सोमहोत्र n. (OPP. Cat. 1) und °प्रयोग m. (BURNELL, T.) Titel.

सोमांशक m. *ein Theil des Mondes*.

सोमांशु m. 1) Soma-*Stengel*, — *Schoss*. — 2) *Mondstrahl*. — 3) *ein Glied des* Soma-*Opfers*.

सोमाकर m. N. pr. eines Scholiasten.

*सोमाब्ज n. *eine rothe Lotusblüthe*.

सोमाङ्ग n. *ein Glied des* Soma-*Opfers*.

सोमाण्डपिल्ले Titel OPP. Cat. 1.

सोमातिपवित Adj. *durch* Soma *purgirt* ÂPAST. ÇR. 19,2.

सोमातिपूत Adj. dass. VAITÂN.

सोमातिरिक्त n. Pl. Soma-*Ueberbleibsel* ÇAT. BR. 4,5,10,8.

सोमात्मक Adj. (f. °त्मिका) *die Natur des Mondes habend*.

सोमाद् Adj. Soma *essend*.

सोमाधार m. Pl. Bez. *bestimmter Manen*.

सोमाधि m. N. pr. v. l. für सोमापि.

सोमानन्द m. N. pr. eines Mannes. Auch °नाथ und °न्दाचार्य.

सोमापहृत Adj. *dem* Soma *entwendet worden ist* ÇAT. BR. 4,5,10,6.

सोमापि m. N. pr. eines Sohnes des Sahadeva.

सोमापूषन् m. Du. Soma *und* Pûshan ṚV. 2,40,2.

सोमापौष्ण Adj. *dem* Soma *und* Pûshan *gehörig*.

सोमाभा f. = चन्द्रावली.

सोमाभिषिक्त Adj. *mit* Soma *besprengt*, — *geweiht* ÇAT. BR. 9,4,4,8.

सोमाम्बुप m. Du. *der* Soma- *und der Wassertrinker*, Bez. zweier göttlicher Wesen.

सोमारुद्र 1) m. Du. Soma *und* Rudra ṚV. 6,74,1. fgg. TS. 2,2,10,5. — 2) n. *eine Hymne an* Soma *und* Rudra.

सोमारौद्र 1) Adj. *dem* Soma *und* Rudra *gehörig*. — 2) n. *die Hymne* ṚV. 6,74.

सोमार्चिस् m. N. pr. eines Götterpalastes.

सोमार्थिन् Adj. Soma *begehrend* MBH. 1,34,21.

सोमार्धकारिन् m. Bein. Çiva's (*einen Halbmond tragend*).

सोमार्धाय् *dem Halbmonde gleichen*. °यित Adj. SUBHÂSHITAB. 23,25.

सोमार्य m. N. pr. eines Brahmanen Ind. Antiq. 12,244.

सोमार्क् Adj. *Ansprüche auf* Soma *habend*.

*सोमाल Adj. *weich, zart*.

*सोमालक 1) m. *Topas* GARBE zu RÂÇAN. 13,169. — 2) f. °लिका *ein best. Gericht* MADAN. 117,81. HÂRITA 92,13.

सोमावती Adj. f. Soma *enthaltend*.

सोमावर्त m. N. pr. einer Oertlichkeit VP². 2,144.

सोमाश्रम m. N. pr. eines Wallfahrtsortes.

सोमाश्रयायण n. desgl.

सोमाष्टमी f. *ein best. 8ter Tag*.

सोमासन्दी f. *ein Schemel für den* Soma.

सोमाह m. *Montag*.

सोमाहरण n. *das Herbeibringen des* Soma. °हरणाङ्ग SUPARṆ. 5,2.

सोमाहार m. Soma-*Bringer* ÂPAST. ÇR. 14,24,11.

सोमाहुत Adj. *mit* Soma *beopfert*.

1. सोमाहुति f. Soma-*Opfer* ÇAT. BR. 5,5,4,21. ÂPAST. ÇR. 12,3,12. 20,21.

2. सोमाहुति m. N. pr. eines Liedverfassers.

*सोमाह्वा f. *die* Soma-*Pflanze*.

सोमिन् 1) Adj. *a*) Soma *bereit habend*. — *b*) Soma-*begeistert*. — 2) *f. सोमिनी (संज्ञायाम्).

सोमिल m. N. pr. 1) eines Dichters. Auch सौमिल. — 2) eines Asura.

सोमिलक m. N. pr. eines Webers.

1.*सोमी f. s. u. सोम.

2. सोमी Adv. mit कर् *in* Soma *verwandeln* Comm. zu TS. 2,202,2.

सोमीय in अग्नीषोमीय u. s. w.

सोमेज्या f. Soma-*Opfer* ÂPAST. ÇR. 1,14,10.

सोमेन्दु m. N. pr. eines Mannes, = सोमचन्द्र HEM. PAR. 1,111. 120.

सोमेन्द्र Adj. *dem* Soma *und* Indra *gehörig* ÂPAST. ÇR. 14,30,7.

सोमेश्वर m. N. pr. 1) eines göttlichen Wesens

Ind. St. 14,112. — 2) eines Webers ebend. 14,117. — 3) eines Autors Weber, Lit. °भट्ट Burnell, T. — 4) eines Kâlukja Vikramâṅkak. 4,97.

सोमैन्द्र Adj. *dem* Soma *und* Indra *gehörig* TS. 5,6,15,1. Richtig wäre सौमेन्द्र.

सोमोत्पत्ति f. 1) *die Entstehung des* Soma (*der Pflanze und des Mondes*). — 2) Titel eines Werkes Opp. Cat. 1. Auch °परिशिष्ट.

सोमोद्गीत n. Name eines Sâman Tâṇḍja-Br. 6, 6,18.

सोमोद्भव 1) m. Bein. Kṛshṇa's (*der Erzeuger des Mondes*). — 2) f. आ Bein. des Flusses Narmadâ.

सोमोपनह्न n. *ein Tuch zum Einbinden des abgemessenen* Soma Âpast. Çr. 13,22,3.

सोमोष्णीष n. Soma-*Binde* Âpast. Çr. 13,1,5. 22,3.

सोम्य, सौमिय Adj. 1) *der sich mit dem* Soma *zu thun macht*, Soma-*Opferer*. — 2) *aus* Soma *bestehend*, S. *enthaltend* u. s. w. — 3) Soma *liebend, durch* S. *begeistert*. — 4) *mit* Soma *verbunden, ihm angehörig* u. s. w. — 5) ungenaue Schreibart für सौम्य.

सोम्यता f. Nom. abstr. ungenau für सौम्यता.

*सोराष्ट्रिक n. *ein best. Gift*. Richtig सौ°.

सोर्मि Adj. 1) *Wellen habend, — schlagend, reich an Wellen* Çiç. 5,4. Vâsav. 296,2. — 2) *rasch dahinfliegend* (Pferde) ebend.

*सोर्मिक (Conj. für सौ°) Adj. = सोर्मि 1).

*सोलङ्क m. N. pr. eines Geschlechts.

सोल्लास Adj. *erfreut, froh, munter*. °म् Adv. Bâlar. 120,11. Hâsj. 20,22.

सोल्लुण्ठ Adj. *ironisch, sarkastisch*. °म् Adv. Bâlar. 25,16. 48,12.

*सोल्लुण्ठन Adj. dass.

सोल्लेखम् Adv. *anschaulich darstellend, unzweideutig* Vidḍh. 28,20.

सोल्लेखरेख Adj. (f. आ) *deutlich dargestellt, unzweideutig* Bâlar. 93,15.

सोवाक *Borax* Paṅkâd.

सोशीर Adj. (f. आ) *reich an Wurzeln von Andropogon muricatus* Hemâdri 1,53,3. Scheint nicht zu passen.

सोष Adj. *mit salziger Erde vermischt*.

सौष्टिक Adj. (f. आ) *nebst irdenen Geschirren* (*von bestimmter Form*) MBh. 3,15,7.

सोष्णीष 1) Adj. *mit einer Kopfbinde versehen*. — 2) n. *ein Haus mit einer Gallerie an der Vorderseite*.

सोष्मता f. 1) *Hitze, Wärme* Çiç. 16,47. — 2) *Aspiration*.

सोष्मन् Adj. 1) *heiss, warm*. — 2) *aspirirt*; m. *eine Aspirata*.

सोष्मवत् Adj. = सोष्मन् 2).

सोष्मस्नानगृह n. *eine Stube mit warmen Bädern, Badstube*.

सोष्यन्ती f. *eine Gebärende*. °कर्मन् n. *eine auf sie bezügliche Handlung*, °सवन n. *ein best.* Saṁskâra Kâṭh. Gṛhjas. 24. °होम m. *ein Opfer für eine Gebärende*.

सौकृञ्जि m. N. pr. eines Sohnes des Kunti.

सौकृलग्राम m. N. pr. eines *Dorfes*.

सौकृइच m. N. pr. eines Diebes.

सौकन्य 1) Adj. Sukanjâ *betreffend*. — 2) n. *eine solche Erzählung*.

सौकर 1) Adj. (f. ई) *a) aprinus*. — *b) zu* Vishṇu *als Eber in Beziehung stehend*. — 2) n. N. pr. eines Wallfahrtsortes, an dem Vishṇu als *Eber* verehrt wird.

सौकरक n. = सौकर 2).

*सौकरसद्म Adj. von सूकरसद्मन्.

सौकरायणि m. N. pr. eines Lehrers.

सौकरिक 1) m. *Eberjäger, Schlächter* —, *Verkäufer von Schweinefleisch* Divjâvad. 305,4. Saddh. P. 168. — 2) N. pr. einer Oertlichkeit.

*सौकरीय Adj. von सुकर und सूकर.

1. सौकर्य n. *leichte Ausführbarkeit, Erleichterung*. Dat. *zur Erleichterung, der grösseren Bequemlichkeit wegen* Comm. zu Ârjabh. 3,59. Instr. *am Leichtesten* Çaṁk. zu Bâdar. 4,1,11.

2. सौकर्य n. Nom. abstr. zu सूकर *Eber*.

सौकार्य n. häufiger Fehler für 1. सौकर्य.

*सौकुमारक n. Nom. abstr. von सुकुमार.

सौकुमार्य 1) n. (adj. Comp. f. आ) *Zartheit, Sanftheit* Gâtakam. 13,12. — 2) Adj. = सुकुमार.

सौकृति m. Patron. Nur Pl.

सौकृत्य n. *das Wohlthun, Guthandeln*.

*सौकृत्यायन m. Patron. von सुकृत्य.

सौक्ति m. Patron.

सौक्तिक Adj. von सूक्त *Hymne*.

सौक्ष्म n. häufiger Fehler für सौक्ष्म्य.

सौक्ष्मक m. *ein kleines Insect* oder dgl.

सौक्ष्म्य n. *Feinheit, Zartheit* (auch in übertragener Bed.) Comm. zu Çiç. 14,66. 19,103.

सौक्ष्म्यत्व n. dass.

*सौख m. Patron. von सुख.

*सौखयानिक m. *ein Barde, der* (einem Fürsten) *einen glücklichen Marsch wünscht*.

*सौखरात्रिक Adj. *der sich erkundigt, ob die Nacht angenehm gewesen sei*.

सौखवती f. fehlerhaft für सुखावती.

*सौखशय्यिक m. = सौखशायिक.

सौखशायनिक Adj. *der sich erkundigt, ob der Schlaf angenehm gewesen sei*.

सौखशायिक Adj. dass. m. Bez. *eines best. Fürstendieners*.

*सौखसुप्तिक m. dass.

सौखिक Adj. *auf Wohlbehagen* u. s. w. *bedacht*. Angeblich auch = सुखेन जीवति.

*सौखीय Adj. von सुख.

सौख्य n. (adj. Comp. f. आ) *Wohlbefinden* (so v. a. *Genesung* Spr. 7623), *Wohlbehagen, Lust, angenehme Empfindung, Genuss, Freude* Vâsav. 228, 2. Auch Pl. Hem. Par. 2,443. °द् Adj. Chr. 251,10. °दायिन् Adj. Râgân. 13,155.

*सौख्यदायक m. *Phaseolus Mungo*.

सौख्यशायिक m. MBh. 14,70,7 wohl nur fehlerhaft für सौखशायिक. Nilak. सौख्यशायनिक.

सौगत 1) Adj. (f. ई) *buddhistisch*. — 2) m. *ein Buddhist*.

*सौगतिक m. *a Bauddha mendicant; the mendicant Brahman; an atheist, an unbeliever; doubt, unbelief, scepticism*.

सौगन्ध 1) m. *eine best. Mischlingskaste* (*Händler mit Wohlgerüchen*). — 2) *n. *ein best. wohlriechendes Gras*.

*सौगन्धक n. *eine blaue Wasserrose*.

सौगन्धिक 1) Adj. *wohlriechend*. — 2) m. *a*) **ein Händler mit Wohlgerüchen*. — *b*) *ein Schwächling, der durch den Geruch der Geschlechtstheile zur Begattung gereizt werden muss*. — *c*) *ein best. Eingeweidewurm*. — *d*) *Schwefel* Râgân. 13,70. Angeblich auch n. — *e*) N. pr. eines Berges. — 3) n. *a*) *eine weisse* (auch *blaue*) *Wasserlilie* Vâsav. 288,4. Gâtakam. 22. — *b*) *eine Art Ocimum*. — *c*) **ein best. wohlriechendes Gras*. — *d*) *eine best. Salbe* Tâṇḍja-Br. 24,13,4. — *e*) *Rubin* Râgân. 13, 147. 151. Hemâdri 1,341,3. 6. 608,7. — *f*) N. pr. eines Waldes.

सौगन्धिकवन n. 1) *ein Wald* —, d. i. *eine dichte Gruppe von Wasserlilien*. — 2) N. pr. eines Wallfahrtsortes.

सौगन्धिकवत् s. पद्म° und हेम°.

सौगन्धिकाविवरण (!) n. Titel eines Kâvja Opp. Cat. 1.

सौगन्धिकाहरण n. 1) *das Herbeiholen von weissen Wasserlilien*. — 2) Titel eines Schauspiels Opp. Cat. 1.

सौगन्ध्य n. *das Wohlriechendsein, Wohlgeruch* Çiç. 8,48.

*सौचक्य n. Nom. abstr. von सूचक.

*सौचि m. = सौचिक.

सौचिक m. *Schneider.* Im System der Sohn eines Çaunḍika von einer Kaivarta-Frau.

*सौचिक्य n. Nom. abstr. von सूचिक.

सौचित्ति m. Patron. des Satjadhṛti.

सौचीक m. *ein best.* Agni Sâj. in der Einl. zu ṚV. 10,31.

सौजन्य n. *Gutmüthigkeit, Leutseligkeit, Wohlwollen* Çiç. 19,13. Vâsav. 150,4.

सौजन्यवत् Adj. *leutselig, wohlwollend.*

सौजस्क Adj. *kraftvoll, von Kraft zeugend* Gâtakam. 8,63. 33,6.

सौजात m. Patron. von सुजात.

सौजामि m. N. pr. eines Mannes.

सौडल m. desgl.

*सौढामित्र m. Patron. von सोढामित्र.

*सौत Adj. von सूत.

*सौतंगमि Adj. (f. ई) von सुतंगम.

*सौतंगमीय Adj. von सौतंगमि.

सौति m. Patron. von सूत = लोमहर्षण.

*सौतिक्य n. Nom. abstr. von सूतिक.

1. सौत्य Adj. *aus Kelterungstagen bestehend, der Kelterung des* Soma *gewidmet.* अहन् n. *ein Kelterungstag.*

2. सौत्य 1) Adj. *zum Wagenlenker in Beziehung stehend.* कर्मन् n. = 2). — 2) n. *das Amt eines Wagenlenkers.*

सौत्र 1) Adj. (f. ई) *a) aus Fäden bestehend, — gemacht* Gaut. — *b) einem* oder *dem grammatischen* Sûtra *eigen.* धातु m. *eine Verbalwurzel, die nur in einem* Sûtra (einer Etymologie wegen) *erwähnt wird.* — 2) *m. *ein Brahmane.*

*सौत्रनाडि m. Patron. von सूत्रनाड.

सौत्रान्तिक m. *ein Anhänger des* Sûtrânta. Pl. *eine best. buddhistische Schule.*

सौत्रामण 1) Adj. (f. ई) *dem* Indra *gehörig.* दिश् f. so v. a. *Osten* Vidḍh. 78,13. — 2) m. *ein best.* Ekâha. — 3) f. ई *eine best. Ceremonie, bei der* Indra Sutrâman *Verehrung empfängt (die sechste oder siebente der* Havirjagñasaṁsthâ) Gaut. Gaim. 3,5,14. सौत्रामणीप्रयोग m. Burnell, T. Nom. abstr. सौत्रामणीर्वै Çat. Br. 12,7,1,14.

सौत्रामणि m. 1) = सैत्रामण 3) Hemâdri 1,602,4. TBr. Comm. 2,652,8. — 2) Titel eines Werkes Opp. Cat. 1.

सौत्रामणिक Adj. *bei der* Sautrâmaṇi *befindlich.*

सौत्रामणीय Adj. *über die* Sautrâmaṇi *handelnd* Ind. St. 13,125.

सौत्रामधनुस् n. *Regenbogen* Vâsav. 288,8.

सौत्रि m. etwa *Weber* Kampaka 4. Vielleicht fehlerhaft für सौत्रिक.

सौत्रिक 1) m. *Weber.* — 2) n. *Gewebe.*

*सौत्वन m. Patron. von सुत्वन्.

सौत्सुक्य Adj. (f. आ) *voller Erwartung,* — *Ungeduld* Pañkat. 185,20.

*सौदत्त Adj. von सुदत्त.

*सौदत्तेय m. Patron. von सुदत्त.

*सौदत्त Adj. von सुदत्त.

सौदत्ति m. Patron. von सुदत्त. Auch Pl.

*सौदत्तेय m. desgl.

सौदर्य 1) Adj. *geschwisterlich.* — 2) n. *geschwisterliches Verhältniss.* — Auch fehlerhaft für सौदर्य.

*सौदर्शन m. N. pr. eines Dorfes der Bâhîka.

*सौदर्शनिक Adj. (f. आ und ई) von सौदर्शन.

सौदामनी f. 1) *Blitz.* Häufig die Verbindung विद्युत्सौदामनी यथा am Ende eines Halbverses. Nach den Lexicographen auch *eine Art von Blitz.* — 2) Titel eines Commentars. — 3) N. pr. *a)* einer Tochter Kaçjapa's von der Vinatâ VP². 2,73. — *b)* einer Jakshiṇî. — *c)* einer Tochter des Gandharva Hâhâ. — *d)* einer Apsaras Bâlar. 89,8. 92,8. 93,9. 94,12. 96,3 u. s. w. Ueberall सौदामिनी geschr. — *e)* verschiedener Frauen. — *f)* *einer Oertlichkeit.

सौदामिनी f. häufige, aber schlechte Schreibart für सौदामनी. In der Bed. *Blitz* z. B. Çiç. 17,69.

सौदामिनीय (richtig सौदामनीय) Adj. (f. आ) *dem Blitz eigen, blitzartig* Bhâm. V. 2,11.

*सौदामेय m. Patron. von सुदामन्.

*सौदाम्नी f. *Blitz.*

सौदायिक Adj. *als Hochzeitsgeschenk erhalten* (Habe einer Frau) Hemâdri 1,45,20. 22.

सौदासि m. Patron., insbes. des Kalmâshapâda Kâd. 2,110,4 (135,15). Gâtakam. 31. Auch Pl.

सौदासि m. desgl.

सौदेव m. Patron. des Divodâsa.

*सौदेविक Adj. von सुदेविका.

सौद्युम्नि m. Patron. von सुद्युम्न.

सौध 1) Adj. *a) mit stucco versehen.* Nach dem Comm. *palastähnlich.* — *b) von der Euphorbia antiquorum kommend.* — 2) *m. *Kalkspath* Râgân. 13,134. — 3) (*m.) n. *ein mit stucco überzogenes Haus, das Haus eines vornehmen Herrn, Palast* Çiç. 3,43. 12,62. 13,31. Vâsav. 188,2. 283,1. — 4) *n. *Silber* Râgân. 14,15.

सौधकर m. *ein Arbeiter in stucco.*

सौधन्य Adj. *von* Sudhana *herrührend.*

सौधन्वन m. *ein Sohn des* Sudhanvan. Pl. als Beiw. der Ṛbhu Gaim. 6,1,50.

सौधर्म m. bei den Gaina *ein best. Göttersitz* Hem. Par. 1,349. 433.

*सौधर्मज्ञ m. Pl. bei den Gaina *eine best. Klasse von Göttern.*

सौधर्मेन्द्र m. N. pr. eines Gaina-Heiligen.

सौधर्म्य n. *Rechtlichkeit.*

सौधाकर 1) Adj. *lunaris* Naish. 6,7. — 2) Titel eines Werkes Opp. Cat. 1.

सौधाङ्गण n. *der Hofraum eines Palastes* Vâsav. 253,4.

*सौधातकि m. Patron. von सुधातर्. Vgl. सौधीतकि.

*सौधातक्या f. zu सौधातकि.

*सौधामित्रिक Adj. (f. आ und ई) von सुधामित्र.

*सौधार m. *one of the fourteen parts of a drama.*

*सौधाल m. *a temple of Çiva, or in the form of* Îçâna.

सौधालय m. = सौध 3).

*सौधावतान gaṇa काश्यादि in der Kâç.

*सौधावतानिक Adj. (f. आ und ई) von सौधावतान ebend.

*सौधावति m. Patron. von सुधावत्.

सौधितेय m. Patron. von सुधिति.

सौधीतकि m. Patron. wohl fehlerhaft für सौधातकि.

सौन 1) Adj. in Verbindung mit मांस n. *frisch geschlachtetes Fleisch.* — 2) m. *Schlächter.* — 3) n. *frisch geschlachtetes Fleisch.*

सौनन्द N. pr. 1) n. einer mythischen Keule. — 2) f. आ *der Gattin des* Vatsapri.

*सौनन्दिन् m. Bein. Baladeva's (*die Keule* Sunanda *tragend*).

*सौनव्य m. Patron. von सूनु.

*सौनव्यायनी f. zu सौनव्य.

सौनकैत्रि m. Patron. ungenau für शौन°.

सौनाग m. Pl. *die Schule des* Sunâga Gaṇar. 68,8.

*सौनामि m. Patron. von सुनामन्.

सौनिक m. 1) *Schlächter.* — 2) *Jäger* Bhâm. V. 1,112.

*सौनेत्र Adj. von सुनेत्र.

सौन्दर्य n. 1) *Schönheit, Anmuth, Pracht* Spr. 7686. Vâsav. 151,2. 223,1. 233,7. — 2) *edles Benehmen, Edelmuth.*

सौन्दर्यलहरी f. (Opp. Cat. 1), °व्याख्या f. und °स्तोत्र n. Titel.

*सौप Adj. *über die Casusendungen handelnd.*

सौपथि m. Patron. von सुपथ.

*सौपन्द्य Adj. von सुपन्था.

सौपर्ण und सौपर्ण (so Supaṛṇ. neben सौपर्ण) 1) Adj. (f. ई) *dem Falken u. s. w. gehörig, — ähnlich, von ihm kommend, ihn betreffend, über ihn handelnd u. s. w.* — 2) *f. सौपर्णी *eine best. Schlingpflanze.* — 3) n. *a)* **Smaragd* Râgân. 13,164. —

b) **trockener Ingwer.* — *c*) *das* Suparṇa-*Lied.* — *d*) Name verschiedener Sâman Ârsh. Br.

सौपर्णकेतव Adj. *dem* Vishṇu *gehörig* Bâlar. 43,15.

सौपर्णव्रत n. *eine best. asketische Begehung.*

सौपर्णीकाद्रव Adj. *von* Suparṇî *und* Kadrû *handelnd.*

*सौपर्णेय 1) m. Metron. von सुपर्णा oder सुपर्णी. Insbes. Bez. Garuḍa's. — 2) f. ई f. zu 1).

सौपर्ण्य 1) Adj. = सौपर्ण 1). — 2) n. *die Natur des Falken u. s. w.*

सौपर्ण्यवत् Adj. *Falkennatur besitzend.*

*सौपर्य Adj. von सुपरि.

*सौपर्व Adj. von सुपर्वन्.

सौपस्तम्बि m. Patron.

सौपाक m. *eine best. Mischlingskaste* MBh. 13, 48,26. 27.

सौपातव m. Patron. Nur Pl.

*सौपामायनि m. Patron. von सुपामन्.

*सौपिक Adj. *mit Brühe übergossen.*

*सौपिङ्गल Adj. von सुपिङ्गल.

*सौपिष्ट und सौपिष्टि m. Patron. von सुपिष्ट.

सौपुष्प m. Patron. von सुपुष्प.

*सौपूत Adj. von सुपूत.

सौप्तिक 1) Adj. *während des Schlafes erfolgend.* — 2) n. *ein Ueberfall während des Schlafes, ein nächtlicher Ue.,* — *auf* (Gen.). °कं पर्व und °कपर्वन् n. heisst das 10te Buch im MBh.

*सौप्रज्य m. Patron. von सुप्रज्य.

*सौप्रज्यीय Adj. von सौप्रज्य.

सौप्रजास्त्व n. *Besitz guter —, zahlreicher Nachkommen.*

सौबल 1) m. Patron., insbes. Çakuni's. — 2) f. ई *eine Tochter* Subala's; Patron. der Gâudhâri 74,2. — 3) Adj. *dem* Saubala —, d. i. Çakuni *gehörig.*

सौबलेय 1) m. = सौवल 1). — 2) f. ई = सौबल 2) 73,16.

सौबल्य m. Pl. N. pr. eines Volkes. v. l. सौशल्य.

सौभ 1) m. N. pr. einer mythischen, in der Luft schwebenden Stadt, die von einem Fürsten der Çâlva (Hariçkandra) beherrscht wird. — 2) m. Bez. *des Beherrschers dieser Stadt.*

सौभग 1) Adj. *vom Baume* Subhaga *kommend* Karaka 1,27. — 2) m. N. pr. eines Sohnes des Bṛhakkhloka. — 3) n. *a*) *Glück, Wohlfahrt, Genuss;* Pl. *Glücksgüter, Genüsse.* — *b*) *Lieblichkeit, Schönheit, Anmuth.* Am Ende eines adj. Comp. f. आ.

सौभगत्व n. = सौभग 1) *a*).

सौभद्र 1) *Adj. Subhadrâ *betreffend.* — 2) m. Metron. Abhimanju's. — 3) n. N. pr. eines Tîrtha.

*सौभद्रेय m. 1) = सौभद्र 2). — 2) *Terminalia bellerica.*

सौभर 1) Adj. (f. सौभरी) *dem* Sobhari *gehörig.* — 2) m. Patron. von सौभरि. — 3) n. Name verschiedener Sâman Ârsh. Br. Gaim. 2,2,28.

सौभरायण m. Patron. von सौभर.

सौभरि m. N. pr. eines Ṛshi.

सौभव m. N. pr. eines Grammatikers.

सौभागिनेय m. *der Sohn einer in glücklicher Ehe lebenden Mutter* Bhaṭṭ. 4,35.

सौभाग्य 1) n. *a*) *Wohlfahrt, Glück;* insbes. *das Beliebtsein bei den Menschen, Popularität, eheliches Glück.* — *b*) *das Reizendsein, Schönheit* (von Personen und Sachen) Gâtakam. 23,62. — *c*) Titel einer Upanishad. — *d*) *Mennig* Râgân. 13,52. — *e*) **Borax* Bhâvapr. 1,182. — *f*) **eine best. Pflanze.* — *g*) *ein best. astrol.* Joga. — 2) Adj. *Wohlfahrt u. s. w. verschaffend.*

सौभाग्यकवच n. (Burnell, T.), सौभाग्यकाण्ड n. und सौभाग्यगौरीव्रतविधि m. (Burnell, T.) Titel.

सौभाग्यघण्टा f. *eine Art Glocke* Kâd. 56,3 (103,5).

सौभाग्यचिन्तामणि m. Titel Opp. Cat. 1.

*सौभाग्यतृतीया f. *der dritte Tag in der lichten Hälfte des* Bhâdra.

सौभाग्यमञ्जरी f. N. pr. einer Surâṅganâ Ind. St. 15,222.

सौभाग्यरत्नाकर m. (Burnell, T. Opp. Cal. 1) und सौभाग्यलक्ष्म्युपनिषद् f. (Opp. Cat. 1) Titel von Werken.

सौभाग्यवत् Adj. *mit Schönheit ausgestattet* Sâj. zu ṚV. 3,33,3. Vgl. त्रप°.

सौभाग्यवर्धनी f. Titel Burnell, T.

सौभाग्यव्रत n. *eine best. Begehung.*

सौभाग्यशयनव्रत n. desgl.

सौभाग्यसुन्दरीतीर्थ n. N. pr. eines Tîrtha.

सौभाग्याष्टक n. Bez. *von acht Stoffen, die Wohlfahrt u. s. w. bewirken sollen,* Matsja-P. 59,3. 29. Vgl. Hemâdri 1,*a*,48,20. fgg.

सौभाग्याष्टकतृतीयाव्रत n. *eine best. Begehung.* Statt dessen auch (wohl fehlerhaft) सौभाग्याष्टकव्रततृतीयाव्रत.

सौभाञ्जन m. = शोभाञ्जन *Moringa pterygosperma* MBh. 13,91,39. Comm. zu Harshaṅ. 478,2.

सौभामिनिक Adj. रत्न n. *ein best. Edelstein* Divjâvad. 116,18.

*सौभिक m. *Zauberer, Gaukler.* Vgl. शौभिक.

सौभित्त Adj. *Sicherheit und Ueberfluss von Lebensmitteln bringend.*

सौभिक्ष्य n. = सुभिक्ष *Ueberfluss an Lebensmitteln, gute Zeiten* Bhadrab. 3,86. Açvav. 43,1. 7.

*सौभूत Adj. von सुभूत.

सौभेय m. *ein Bewohner von* Saubha.

सौभेषज Adj. *aus den* Subheshaga *bestehend.*

सौधव n. Name zweier Sâman Ârsh. Br.

सौधात्र n. *ein gutes brüderliches Verhältniss.*

सौम Adj. *zu* Soma *in Beziehung stehend.* शास्त्र n. VP^2. 5,379.

सौमकि m. Patron. von सौमक.

सौमक्रतव n. Name eines Sâman Ârsh. Br.

सौमक्रतवीय n. v. l. für सोम° Ârsh. Br. 1,512.

*सौमङ्गल Adj. von सुमङ्गल.

सौमङ्गल्य n. 1) *Wohlfahrt, Wohlergehen* Sâj. zu ṚV. 1,113,12. — 2) *ein glückbringender Gegenstand, Amulet u. s. w.*

*सौमतायन m. Patron. von सुमत.

*सौमतायनक Adj. von सौमतायन.

सौमदत्ति m. Patron. von सोमदत्त.

सौमदायन m. Patron. Nur Pl.

सौमन 1) n. *eine best. mythische Waffe.* — 2) m. oder °ना f. *Blüthe.*

सौमनस 1) Adj. (f. ई) *von Blumen kommend, aus Bl. bestehend* Çiç. 6,12. Pârçvan. 6,78. — 2) m. *a*) *das Wohlgemuthsein, frohe Stimmung.* — *b*) *der 8te Tag im* Karmamâsa. — *c*) N. pr. α) des Weltelephanten im Westen. — β) eines Berges. — 3) f. सौमनसा *a*) **Muskatblüthe.* — *b*) N. pr. eines Flusses. — 4) f. सौमनसी *die 8te Nacht im* Karmamâsa. — 5) n. *a*) *Wohlgesinntheit, Wohlwollen, Gunst.* — *b*) *das Wohlgemuthsein, frohe Stimmung.* — *c*) **Muskatnuss.* — *d*) N. pr. eines Berggipfels.

सौमनसायन 1) *m. Patron. von सुमनस्. — 2) f. ई *Muskatblüthe.* सौमनसायिनी Karaka 4,1. 7,4.

सौमनस्य 1) Adj. *Frohsinn —, gute Laune verschaffend.* — 2) m. N. pr. eines Sohnes des Jaǵñabâhu. — 3) n. (adj. Comp. f. या) *a*) *Frohsinn, gute Laune* Çiç. 7,28. — *b*) *richtiges Verständniss.* — *c*) *Blumenstrauss.* — *d*) N. pr. des von 2) beherrschten Varsha.

सौमनस्यवत् Adj. *froh, guter Laune.*

*सौमनस्यायनी f. *eine Knospe von Jasminum grandiflorum.*

*सौमनायन m. s. u. सुमनायन.

*सौमनोत्तरिक Adj. *die Geschichte der* Sumanottarâ *kennend.*

सौमन्त Adj. von Sumantu *gelehrt.*

सौमन्त्रिण (Conj.) n. *das Versehensein mit einem*

guten Minister.

सोमपीथ 1) Adj. *dem* Soma *und* Pûshan *gehörig, — geweiht* TÂṆḌJA-Br. 23,16,14. — 2) n. Name eines Sâman. — Vgl. सोमापौष्ण.

सोमपीथिन् m. N. pr. eines Ṛshi.

*सोममित्रिक Adj. (f. आ und ई) gaṇa काश्यादि.

सोमराज्य m. Patron. von सोमराजक.

सोमशर्म्मायण (Conj.) m. Patron.

सोमाग्न्य Adj. (f. ई) *an* Soma *und* Agni *gerichtet* MAITR. S. 2,1,4 (6,3).

*सोमात्र m. Patron. und Metron. von सुमातर्.

सोमापि m. Patron. von सोमाप.

सोमापौष्ण 1) Adj. *dem* Soma *und* Pûshan *gehörig* MAITR. S. 2,1,4 (6,5). — 2) n. Name eines Sâman ÂRSH. Br.

सोमायन m. Patron. Budha's.

*सोमायनक Adj. von सोमायन.

सोमारौद्र Adj. *dem* Soma *und* Rudra *gehörig* MAITR. S. 2,1,5. m. mit Ergänzung von चरु ÇAT. Br. 5,3,2,1.

सौमिक 1) Adj. (f. ई) *zum* Soma —, *zum* Soma-*Opfer gehörig* ÂPAST. ÇR. 8,7,12. 8,13. 11,19,5. 12, 3,8. GAIM. 4,2,20. — 2) *f. ई *die feierliche Kelterung des* Soma GAL.

सौमित्र 1) m. Metron. des Lakshmaṇa. — 2) n. *a) Freundschaft.* — *b)* Name verschiedener Sâman ÂRSH. Br.

सौमित्रि m. 1) Metron. Lakshmaṇa's, Du. Lakshmaṇa's und Çatrughna's. — 2) N. pr. eines Lehrers.

*सौमित्रीय Adj. von सौमित्रि.

सौमिल m. N. pr. eines Dichters. Auch सौमिल्ल geschrieben.

*सौमिलिक *ein best. Stoff* (buddh.).

सौमिल्ल m. s. u. सौमिल.

*सौमिवि (!) m. Patron. Nur Pl.

सौमिश्रि (!) m. desgl.

सौम्य 1) Adj. s. u. सोम्य. — 2) f. *Mondschein.*

सौमुक्तिवाद (!) m. Titel eines Njâja-Werkes.

सौमुख्य n. 1) *Frohsinn, Heiterkeit* GÎTAKAM. 26. *Freude an* (im Comp. vorangehend) 32. — 2) am Ende eines Comp. *Geneigtheit zu* GÎTAKAM. 27. 30. 31. Auch fehlerhaft सौमुख geschr.

सौमुचि m. Patron. Nur Pl.

सौमेध n. Name verschiedener Sâman ÂRSH. Br.

*सौमेधिक m. = सिद्ध.

सौमेन्द्र Adj. *dem* Soma *und* Indra *gehörig* MAITR. S. 2,1,4 (6,7). — Vgl. सौमेन्द्र.

सौमेरव 1) Adj. (f. ई) *dem* Sumeru *gehörig.* — 2) *n. *a) die Umgegend des* Sumeru. — *b) Gold.*

सौमेरुक n. *Gold.* Richtig सौमेरव.

सौम्य und सौम्य (AV. 19,45,8) 1) Adj. (f. सौम्यी und später सौम्या; सौमिया ṚV. 8,59,4) *a) dem* Soma *gehörig, ihm geweiht, von ihm handelnd, damit verbunden, dessen Eigenschaften habend.* — *b) kühl wässerig* (Gegensatz आग्नेय *heiss trocken*). — *c) nördlich.* दिश् f. *Norden.* सौम्येन *nördlich,* सौम्येशान्योस्. — *d) (wie der Mond) durch ein mildes Wesen wohlthuend auf die Sinne oder das Gemüth einwirkend, ansprechend.* Wie मृदु Bez. *der Mondhäuser* Mṛgaçiras, Kitrâ, Anurâdhâ *und* Revatî. — *e)* सौम्य in der Anrede so v. a. *mein Lieber, mein Theurer* (auch höher Stehende so angeredet). — *f) Glück bringend, — verheissend, faustus.* — 2) m. *a)* Pl. *die Leute des* Soma. — *b)* Pl. *eine Klasse von Manen.* — *c)* Patron. Budha's, auch *des Planeten Mercur.* — *d) Anhänger, Verehrer.* — *e) *ein Brahmane.* — *f) die linke Hand* HEMÂDRI 2,*a*,100,3. 5. 8. — *g) *Ficus glomerata.* *h) der Monat* Mârgaçîrsha HEMÂDRI 1,64,18. 19. — *i) das 45ste Jahr im 60jährigen Jupitercyclus.* — 3) m. n. *a) eine best. Busse.* — *b)* N. pr. eines Dvîpa. — 4) m. oder n. *a) das Jahr* Mṛgaçiras, *das zweite Jahr im 12jährigen Umlauf des Jupiters.* — *b) das 7te* Juga. — 5) f. सौम्या *a) *Abrus precatorius, Glycine debilis, eine der* Somavallî *nächst verwandte Pflanze, Ruta graveolens, Curcuma Zedoaria, Jasminum Sambac, eine Art Süssholz* und = महाज्योतिष्मती. — *b) *Perle* RÂÇAN. 13,152. — *c) das Mondhaus* Mṛgaçiras. — *d)* *Bez. von *fünf im Haupte des* Mṛgaçiras *stehenden Sternen.* — *e) ein best.* Ârjâ-*Metrum.* — *f)* N. pr. einer Gottheit. — 6) n. *a)* Nom. abstr. von सोम AV. 19,45,8. — *b) das unter dem Monde stehende Mondhaus* Mṛgaçiras. HARIV. 7915 nach NÎLAK. *Mittwoch* (!). — *c) *das linke Auge.* — *d) *die Mitte der Hand.* — *e) der 14te* Muhûrta. — *f) *Silber.*

*सौम्यगन्धा oder *°गन्धी f. *eine best. Blume.*

सौम्यगिरि m. N. pr. eines *Berges.*

सौम्यगोल m. *die nördliche Hemisphäre.*

सौम्यजामातर् m. N. pr. eines Mannes.

सौम्यता f. Nom. abstr. zu सौम्य 1) *b)* und *d).*

सौम्यत्व n. *Milde.*

सौम्यदर्शन 1) Adj. *einen wohlthätigen Eindruck auf die Augen machend.* — 2) f. आ N. pr. einer Fürstin.

सौम्यधातु m. *der* Soma-*artige Grundstoff,* so v. a. *Phlegma* (कफ) RÂÇAN. 21,5.

सौम्यमुख Adj. (f. आ) *ein ansprechendes Gesicht habend* Spr. 7643.

सौम्यरूप Adj. *milde, — gegen* (Gen.) 104,22.

सौम्यश्री Adj. *von ansprechender Anmuth* PR. P. 122.

सौम्याकृति Adj. *von ansprechendem Aeussern* 134,17.

*सौयज्ञक Adj. von सुयज्ञ.

सौयवस n. 1) *eine grasreiche Zeit.* — 2) (angeblich von सुयवस) Name verschiedener Sâman ÂRSH. Br.

सौयवसि m. Patron.

सौयामि m. desgl.

सौयामुन m. desgl. Nur Pl.

1. सौर Adj. *aus Bier* oder *Branntwein bestehend* u. s. w.

2. सौर 1) Adj. (f. ई) *zur Sonne —, zum Sonnengott in Beziehung stehend, ihm gehörend, daher kommend* u. s. w., *solaris.* धर्मास् HEMÂDRI 2,*a*,20,2. — 2) m. *a) ein Verehrer —, Anbeter der Sonne.* — *b) der Sohn der Sonne, der Planet Saturn.* — *c)* Bez. *des 20sten* Kalpa (*Weltperiode*). — *d) *Koriander.* — *e) *Zanthoxylon alatum* RÂÇAN. 11,187. — 3) f. ई *a)* Patron. der Tapatî, der Mutter Kuru's. — *b) Kuh* HEMÂDRI 1,466,12. 14. Also = सौरभेयी. — *c) *Polanisia icosandra.* — 4) n. *a) eine Sammlung von Gebeten an die Sonne.* — *b) Sonnenmaass.* — *c) *das rechte Auge* GAL. — *d)* = बृहत्सौरम् Name eines Sâman ÂRSH. Br. — *e)* Titel eines Werkes.

सौरक n. N. pr. einer von Surendra gegründeten Stadt.

*सौरञ्ज m. *Koriander.* v. l. सौरभ.

सौरटी f. *eine best.* RÂGIṆÎ S. S. S. 37. 50. सौराटी (wohl richtiger) 50. 110.

*सौरण Adj. von सूरण = शूरण *Amorphophallus campanulatus.*

सौरत 1) Adj. *zum Liebesgenuss in Beziehung stehend* Çiç. 10,63. — 2) n. *Liebesgenuss.*

सौरतीर्थ n. N. pr. eines Tîrtha.

°सौरत्य n. *Wohlgefallen —, Behagen an* GÎTAKAM. 8. Statt dessen fehlerhaft सौरभ्य LALIT. 29, 9.10. 217,21. DIVJÂVAD. 39,12. 40,6.

सौरथ und सौरथेय m. MBh. 3,197,28. 25 angeblich Metron. von सुरथा. Wohl fehlerhaft für सौरभ und सौरभेय *Stier.* *सौरथी f. Patron. von सुरथ.

*सौरधी f. *ein best. Saiteninstrument.*

सौरनक्त n. *eine best. Begehung.*

सौरपक्षगणित n. Titel BURNELL, T.

सौरपत (!) und °पात (!) m. *ein Verehrer der Sonne.*

सौरपर Titel eines Werkes OPP. Cat. 1.

सौरपात m. s. u. सौरपत.

सौरपि (!) m. Patron. Nur Pl.

सौरभ 1) Adj. *a) wohlriechend. — b) von der Surabhi stammend* (Stiere). v. l. सौरस. — 2) m. *a) Koriander.* Zu belegen nur in der Verbindung mit बीज. — *b) *eine Art von* वेसवार. — 3) f. ई *Kuh.* — 4) n. (adj. Comp. f. आ) *a) das Wohlriechendsein, Wohlgeruch* 252,21. Çiç. 6,14. 10,24. Spr. 7680. 7760. zu 1384. — *b) *Saffran. — c) *Myrrhe.* v. l. स्तैभिक. — *d)* Name eines Sâman. — *e)* Titel eines Commentars. Könnte auch m. sein.

सौरभक n. *ein best. Metrum.*

सौरभेय 1) m. *Stier;* Pl. *das Rindvieh, eine Rindviehheerde.* Auch personificirt als Lehrer. — 2) f. सौरभेयी *a) Kuh. — b)* N. pr. einer Apsaras. — 3) (wohl n.) Titel eines Werkes.

*सौरभेयक m. *Stier.*

सौरभ्य 1) *m. Bein. Kubera's. — 2) n. *a) das Wohlriechendsein, Wohlgeruch* Spr. 7811. Uebertragen so v. a. *das überallhin Verbreitetsein. — b)* fehlerhaft für सौरत्य. — *c)* * = मनोज्ञत्व, गुणगौरव, चारु und तापिन्.

*सौरभ्यद n. *ein best. Parfum* Gal.

*सौरमम m. *ein Fürst der Sûramasa.*

सौरस 1) Adj. *von der Pflanze* सुरसा *kommend* Karaka 6,24. — 2) m. *a) *gesalzene Fleischbrühe. — b) eine best. Made, welche das Haar zerstört. — c)* Metron. von सुरसा Hariv. 3,12,63. — *d)* N. pr. eines von Surendra erbauten Tempels.

सौरसंहिता f. Titel Burnell, T. Opp. Cat. 1.

सौरसिद्धान्त m. desgl.

सौरसेन m. Pl. N. pr. eines Volkes, = शूरसेन.

*सौरसेय 1) Adj. von सुरस. — 2) m. Metron. Skanda's.

सौरसैन्धव Adj. *der Gañgâ eigen* u. s. w. Çiç. 13,27.

सौरस्य n. als Erklärung von सौशाम्य (!) Nilak. zu MBh. 14,53,15.

सौराकि m. Patron. des Vipûgana Maitr. S. 3,1,3 (3,20). 4,6,2 (79,18).

सौराज्य n. *gute Herrschaft, gutes Regiment.*

सौराज्यवत् Adj. *einer guten Herrschaft sich erfreuend.*

सौराटी f. s. u. सौरटी.

सौराव m. *gesalzene Fleischbrühe.*

सौराष्ट्र 1) Adj. *von Surâshṭra kommend* (Perle). — 2) m. *a)* Pl. *die Bewohner von Surâshṭra. — b) *das Harz der Boswellia thurifera.* — 3) f. ई *Alaunschiefer* Mat. med. 96. Râgan. 13,63. — 4) n. *a) *Messing. — b) ein best. Metrum.*

सौराष्ट्रक 1) Adj. (f. °ष्ट्रिका) = सौराष्ट्र 1). — 2) m. Pl. = सौराष्ट्र 2) *a).* — 3) *n. *Messing* oder *eine Mischung von Kupfer, Messing, Zinn, Blei und Eisen.*

सौराष्ट्रिक 1) Adj. = सौराष्ट्र 1). — 2) m. Pl. = सौराष्ट्र 2) *a).* — 3) *m. n. *ein best. Gift* Bhâvapr. 1,270. — 4) *n. *Weissmessing.*

सौराष्ट्रेय Adj. = सौराष्ट्र 1).

सौरि m. 1) *Sohn der Sonne, der Planet Saturn.* — 2) Pl. N. pr. einer Völkerschaft im Dekkhan. — 3) Patron. eines Mannes. — 4) **Terminalia tomentosa.* v. l. शौरि. — 5) * *Polanisia icosandra.* Richtig सौरी.

1. सौरिक Adj. *zu Branntwein in Beziehung stehend* (Schulden) Vasishṭha 16,31.

2.*सौरिक m. = स्वर्ग.

सौरिन्धि 1) m. Pl. N. pr. eines Volkes. — 2) f. ई *eine daher stammende Frau.*

*सौरिरत्न n. *Sapphir* Râgan. 13,181.

सौरीय 1) *Adj. von सूर्य. — 2) m. *ein best. Baum, dessen Harz giftig ist.*

*सौरेय und *°क m. *eine Barleria* Mat. med. 317.

*सौरोक्षिक m. Metron. von सुरोक्षिका.

*सौरोक्षितिक m. Metron. von सुरोक्षितिका.

सौर्य 1) Adj. (f. सौर्यी und सौर्या) *a) der Sonne gehörig, darauf bezüglich* u. s. w., *solaris. — b)* *von सूर. — 2) m. *Sohn der Sonne.* — 3) *n. N. pr. *a)* zweier Kuppen des Himâlaja. — *b)* einer Stadt. Vgl. शौर्य.

सौर्यचान्द्रमस Adj. (f. ई) *der Sonne und dem Monde geweiht.*

सौर्यपृष्ठ n. Name eines Sâman Vaitân.

सौर्यप्रभ Adj. *dem Sûrjaprabha gehörig.*

सौर्यभगवत् m. N. pr. eines Grammatikers.

सौर्यमारुतक Adj. *bei Sonnenschein und Wind vor sich gehend* Karaka 6,1. Vgl. वातापिक.

सौर्ययामन् Adj. *der Sonne und dem Jama gehörig.*

सौर्यवर्चस् m. Patron. von सूर्यवर्चस्.

सौर्यवारुण Adj. *der Sonne und Varuṇa gehörig* Maitr. S. 2,3,3 (30,4).

सौर्यवैश्वानर Adj. (f. ई) *der Sonne und dem Vaiçvânara gewidmet.*

*सौर्यायणि m. Patron. von सौर्य.

सौर्यायणिन् m. N. pr. eines Mannes.

*सौर्यिन् m. Bein. des Himâlaja.

*सौर्योदयिक Adj. von सूर्योदय *Sonnenaufgang.*

सौर्वल Suçr. 1,376,7 Druckfehler für सौवर्चल.

सौलक्षण्य n. *der Besitz Glück verheissender Zeichen.*

*सौलभ und *सौलभायन (Conj.) Adj. von Sulabha *verfasst.*

सौलभ्य n. *das leicht zu finden Sein.*

*सौलाभ Adj. von सौलाभ्य.

*सौलाभ्य m. Patron. von सुलाभिन्.

*सौलोह Adj. von सौलोह्य.

*सौलोह्य m. Patron. von सुलोहिन्.

सौव 1) Adj. *himmlisch.* — 2) *n. *Verordnung, Befehl.*

*सौवत्तसेय m. Patron. von सुवत्तस्.

*सौवग्रामिक Adj. von स्वग्राम.

सौवर Adj. *im Tone bestehend, über den Ton handelnd.*

सौवर्चनस m. Patron.

सौवर्चल 1) (*m.) n. *ein künstliches Salz, das durch Kochung von Soda mit den Früchten der Emblica officinalis erzeugt wird, Sochal Salt* Karaka 8,9. n. Angeblich auch *Natron.* — 2) f. आ N. pr. der Gattin Rudra's Hemâdri 1,799,2.

*सौवर्चलीय Adj. von सुवर्चल.

सौवर्ण 1) Adj. (f. ई und आ) *a) golden. — b) *das Wort* सुवर्ण *enthaltend.* — 2) m. *a) ein* Karsha *Gold. — b) *ein goldener Ohrring.* — 3) n. *Gold.*

*सौवर्णकायन Adj. von सुवर्णक.

सौवर्णनाभ m. Pl. *die Schule des* Suvarṇanâbha.

सौवर्णपर्ण Adj. *goldene Flügel habend* Suparn. 1,2.

*सौवर्णबलज्ञ und *°बालज्ञ Adj. von सुवर्णबलज्ञ.

सौवर्णरेतस m. Patron. von सुवर्णरेतस.

सौवर्णिक 1) am Ende eines adj. Comp. nach einem Zahlwort *so und so viel* Suvarṇa *schwer* oder *werth* Hemâdri 1,436,12. 462,14. — 2) m. *Goldarbeiter* (daneben aber auch सुवर्णकार!) Kampaka 2. — 3) f. °आ *ein best. giftiges Insect.*

सौवर्ण्य 1) n. *a) schöne —, frische Farbe* Conj. für सावर्ण्य Gâtakam. 8,47. — *b) das Goldensein. — c) richtige Aussprache der Laute.* — 2) Adj. Suçr. 2,353,7 fehlerhaft für सौवर्ण.

*सौवश्व 1) m. Patron. von स्वश्व. °भार्य Adj. *der eine* Sauvaçvî *zur Frau hat.* — 2) f. ई f. zu 1).

*सौवश्वि m. Patron. von स्वश्व.

(सौवश्व्य) सौवश्विय n. *Wettrennen.*

*सौवस्तिक m. *Hauspriester eines Fürsten.*

*सौवात Adj. von स्वाति.

*सौवादुमृदव n. *Süsse und Milde.*

*सौवाध्यायिक Adj. von स्वाध्याय.

सौवासिनी f. = सुवासिनी Âçv. Gṛhj. 2,14.

*सौवास्तव Adj. (f. ई) von सुवास्तु.

*सौविद m. *Haremswärter.*

सौविदल्ल m. (adj. Comp. f. आ) dass. Çiç. 5,17. Bâlar. 19,20. 107,17. Nom. abstr. °त्व n.

सौविदल्लक m. dass. Als Hypokoristikon Har-

SHAṄ. 132,9.

सौविष्टकृत् Adj. = °कृत ÂÇV. GṚHJ. 2,3,4.

सौविष्टकृत Adj. (f. ई) *für den Agni Svishṭakṛt bestimmt, von ihm handelnd* u. s. w. VAITÂN.

सौविष्टि (Conj.) m. Patron. Nur Pl. zu belegen.

सौवीर 1) m. *a*) Pl. N. pr. eines Volkes. — *b*) *ein Fürst dieses Volkes.* — 2) f. आ und ई *eine best. Mûrkhanâ* S. S. S. 30. 31. — 3) f. ई *eine Fürstin der Sauvira.* — 4) n. *a*) *saurer Gersten-, Reis- oder Weizenschleim* Mat. med. 12. — *b*) *die Frucht vom Judendorn.* — *c*) **Schwefelantimon* RÂǴAN. 13,87.

सौवीरक 1) m. *a*) = सौवीर 1) *a*) *b*). — *b*) **Zizyphus Jujuba.* — 2) **f.* °रिका dass. — 3) n. = सौवीर 4) *a*).

**सौवीरपाण* m. Pl. Bez. der Bâlhika.

**सौवीरभक्त* Adj. *von Sauvira bewohnt.*

**सौवीरसार* n. *reines Antimon* RÂǴAN. 13,98.

सौवीराञ्जन n. *eine Salbe von Schwefelantimon* Mat. med. 73.

**सौवीराञ्च* n. = सौवीर 4) *a*).

**सौवीरायण* m. *etwa ein Abkömmling der Sauvira.* °भक्त Adj. *von solchen bewohnt.*

**सौवीर्य* 1) m. *ein Fürst der Sauvira.* — 2) f. आ f. zu 1).

सौव्रत्य n. *Treue, Gehorsam.*

सौशब्द्य n. *richtige Bildung grammatischer Formen.*

**सौशमि* m. Patron. von सुशम. °कन्य n. = सौशमीनां कन्या.

**सौशर्मक* Adj. von सुशर्मन्.

**सौशर्मण* Adj. *von Suçarman verkündet.*

**सौशर्मि* m. Patron. von सुशर्मन्.

सौशल्य m. Pl. N. pr. eines Volkes MBu. 6,9,40. v. l. सौवल्य.

सौशाम्य n. *Friede, Versöhnung.*

सौशिल्य n. PAÑKAR. 1,14,108 fehlerhaft für सौशील्य.

सौशील्य n. *Güte des Charakters, eine gute Gemüthsart.*

सौश्रव m. Patron.

1. सौश्रवस 1) Adj. *einen guten Ruf habend.* — 2) m. Patron. Auch Pl. — 3) n. *a*) *das Tönen des Preises, — Lobes.* — *b*) Name zweier Sâman ÂRSH. BR.

2. सौश्रवस n. *Wettlauf*, überh. *Wettkampf.*

सौश्रिय n. *hohes Glück* SAṂSK. K. 19,*b*,11.

सौश्रुत 1) Adj. *von Suçruta verfasst.* — 2) m. Patron. Auch Pl.

सौश्रोमतेय m. Patron. ÇAT. BR. 6,2,1,37.

सौषधन m. Patron. von सुषधन्.

सौषाम n. Name eines Sâman ÂRSH. BR.

सौषिर 1) m. *eine best. scorbutähnliche Krankheit* (eig. *Hohlheit*, sc. der Zähne). — 2) n. collect. *Blaseinstrumente* S. S. S. 199 (शौ° gedr.).

सौषिर्य n. *Hohlheit, das Porössein* KARAKA 6,18.

सौषुप्त n. Bez. *des 10ten Buches im* MBu., = सौप्तिकं पर्व NILAK. zu MBu. 1,2,325. 396.

सौषुम्ण m. *ein best. Sonnenstrahl* 102,2.

सौष्टव n. fehlerhaft für सौष्ठव.

सौष्ठव n. (adj. Comp. f. या) 1) *Tüchtigkeit, Vortrefflichkeit, Vorzüglichkeit, Frische* GÂTAKAM. 22,87. 23. 26,1. 28. 31,37. Auch Pl. — 2) *eine best. Stellung des Körpers* (häufig neben लाघव) ÇIÇ. 18,11. 20,20. Beim Tanze S. S. S. 241. — 3) **a part of a drama.*

सौष्मिकि m. Patron. Nur Pl. zu belegen.

**सौसाम m. Patron. von सुसामन्.

**सौसायन gaṇa अरीहणादि.*

**सौसायनक* Adj. von सौसायन.

**सौसुक* N. pr. einer Oertlichkeit PAT. zu P. 4,2, 141, Vârtt. 1.

**सौसुकीय* Adj. von सौसुक ebend.

सौसुम्न m. schlechte Schreibart für सौषुम्ण.

सौसुराद् m. *ein best. Wurm* KARAKA 1,19.

**सौस्त्र* n. Nom. abstr. von सुस्त्री.

सौस्थित्य n. *günstiger Stand* (eines Planeten), *günstige Lage* (einer Person).

**सौस्थ्य* (Conj.) n. *Wohlbefinden.*

**सौस्नातिक* Adj. *sich nach dem guten Erfolg eines Bades erkundigend.*

सौस्वर्य n. *Wohlklang.*

सौस्सल Adj. *dem Sussala gehörig.*

सौहविष n. Name verschiedener Sâman ÂRSH. BR.

सौहार्द n. (adj. Comp. f. या) *Zuneigung, Freundschaft, — zu oder mit* (Loc. oder Gen.). Acc. mit कर् *Freundschaft schliessen mit* (Gen.).

सौहार्य n. dass.

सौहार्य Ind. St. 3,276 wohl fehlerhaft.

सौहित्य n. 1) *das Sattsein, Sättigung, Befriedigung* ÇIÇ. 5,62. — 2) *Liebenswürdigkeit, Freundlichkeit.*

सौहृद 1) Adj. *vom Freunde kommend.* — 2) m. *a*) *Freund.* — *b*) Pl. N. pr. eines Volkes. — 3) n. (adj. Comp. f. या) *a*) *Zuneigung, Freundschaft, — zu oder mit* (Loc. oder im Comp. vorangehend). Acc. mit कर् *Freundschaft schliessen mit* (सद्). — *b*) am Ende eines Comp. *das Freundsein von —, Liebe zu Etwas* GÂTAKAM. 23,63.

सौहृदय्य n. *Zuneigung, Freundschaft* ÇIÇ. in Sitzungsberichte der Wiener Ak. 106,638,11.

सौहृद्य n. dass. Acc. mit कर् *Freundschaft schliessen mit* (सद्).

सौहोत्र und सौहोत्रि m. Patron. von सुहोत्र.

सौह्म m. *ein Fürst der* Suhma HARSHAṄ. 168,3.

**सौह्मनागर* Adj. von सुह्मनगर.

सौह्म Ind. St. 3,276 wohl fehlerhaft.

स्कद्, स्कन्द्, स्कन्दति (गतिशोषणयोः) 1) Act. Med. (metrisch) *schnellen, springen, spritzen* (intrans.); *erschüttert —, herausgeschleudert werden, hinausfallen;* insbes. von Tropfen und vom Samen. Uebertragen so v. a. zu *Nichte werden.* — 2) Med. *eine Samenergiessung haben* VP. 2,6,27. — 3) *bespringen* (zur Begattung). — 4) स्कन्न *a*) *herausgespritzt, verschüttet* u. s. w.; auch mit Ergänzung von रेतस् *Samen.* — *b*) *dem es fehlgeschlagen ist.* — *c*) in स्कन्नस्कन्धाधभाग HARSHAṄ. (ed. K.) 481,4 nach dem Comm. = प्रुष्क, लम्बमान (wohl dieses) oder उन्नत. — 5) *Med. v. l. für स्कुन्द्. — Caus. स्कन्दयति 1) *verschütten, vergiessen.* — 2) *überspringen*, so v. a. *versäumen, unterlassen.* — 3) etwa *hüpfen lassen* bei der Erklärung von स्कन्द्. — 4) *gerinnen machen, verdichten.* Metrisch auch Med. — Intens. कनिष्कन् (*चनोस्कय्यते, *चनोस्कन्दीति) *hüpfen* (von Fröschen). — Mit अति (अतिस्क° und अतिष्क°) 1) *bespringen, insilire.* — 2) *überspringen.* — 3) *heraus —, hinabfallen.* — Mit अधि (अधिस्क° und अधिष्क°) *bespringen* (zur Begattung) MAITR. S. 2,5,6 (54,18). अधिष्कन्ना (!) *besprungen.* — Mit अनु in *अनुस्कन्दम्. — Mit अभि (अभिस्क°) 1) *herbeispringen* in अभिस्कन्दम्. — 2) *besteigen.* — Mit प्रत्यभि in प्रत्यभिस्कन्दन. — Mit अव 1) *herabspringen, herabspritzen* (intrans.). अवस्कन्न vom Samen. — 2) *herbeispringen.* — 3) *Jmd* (Acc.) *überfallen, anfallen.* °अवस्कन्न *überwältigt* (von einem Gefühle). — Mit अभ्यव 1) *hinab —, hinaus —, hineinspringen.* — 2) *auf Jmd* (Acc.) *stossen.* — Mit पर्यव in पर्यवस्कन्द्. — Mit प्रत्यव in प्रत्यवस्कन्दन. — Mit समव *angreifen, sich bemächtigen;* mit Acc. KARAKA 8,9. Vgl. समवस्कन्द्. — Caus. *Jmd* (Acc.) *überfallen.* — Mit आ 1) *hüpfen.* — 2) *sich hängen an* (Acc.). — 3) *treten auf* (Acc.) KIR. 2,20. — 4) *Jmd* oder einen Ort (Acc.) *überfallen, anfallen* HARSHAṄ. 8,4. — Caus. °आस्कन्दित *heimgesucht von, behaftet mit.* — Mit समा 1) *Jmd* (Acc.) *überfallen, anfallen.* — 2) समास्कन्न *a*) *angefügt an* (Loc.). — *b*) *bestreut.* — Mit *उद् (उत्कन्द्) *davonspringen.* — Mit उप (उपस्कन्य) *herbeispringen* MAITR. S. 2,4,1 (38,4). — Mit परि (परिस्क° und परिष्क°) 1) *um-*

herhüpfen. — 2) परिस्कन्न und *परिष्काण *vergossen* (Samen). — Intens. (पैरि चनिष्कदत्) *umherhüpfen.* — Mit प्र (Absol. प्रस्कँद्य und प्रस्कन्द्य) 1) *hervor —, hinaus —, herab — (auf,* mit Acc. Gâtakam. 27, 22), *hinunter —* (Gâtakam. 27), *aufspringen; hervorspritzen, hinausfallen* (von Tropfen, Thränen, Samen u. s. w.) Gaut. — 2) *hineinspringen, sich verfangen in* (Acc.). — 3) *überfallen, anfallen, angreifen.* — 4) प्रस्कन्न *a) verschüttet, verspritzt.* — *b) verloren gegangen, zu Nichte geworden.* — *c) überfallen —, angegriffen habend;* mit Acc. — Caus. 1) *in Fluss bringen.* — 2) *hinschütten, hingiessen* (eine Speise als Opfergabe). — Mit अभिप्र *hineinspringen in* (Acc.). — Caus. *hineinsprengen* Maitr. S. 4,6,4 (84,13). 9 (92,14). — Mit वि in विष्कन्तर् und अविस्कन्तर् Nachtr. 6. — Mit सम् *abtröpfeln, abspringen.*

स्कन्द् 1) m. *a) Hüpfer, Springer* in तृणास्कन्द्. — *b) das Verschüttet —, Verspritztwerden.* Vgl. अस्कन्द् und घ्राणास्कन्द्. — *c) das Zunichtewerden.* — *d) *Quecksilber* (als *Same* Çiva's) Râǵan. 13,110. — *e) der Ueberfaller* personificirt als *Heerführer der Götter* und *als Haupt der Krankheitsdämonen, welche Kinder befallen.* Er gilt als der ewig jung bleibende Sohn Çiva's (auch eines Rudra) oder Agni's, der von den Kṛttikâ auferzogen wurde. Maitr. S. 2,9,1 (119,12). — *f) *Körper.* — *g) *Fürst.* — *h) *Gelehrter.* — *i) *Flussufer.* — *k)* N. pr. eines Mannes. Pl. *seine Nachkommen.* — 2) n. ungenau für स्कान्द, sc. पुराण.

स्कन्दक (wohl n.) *ein best. Metrum* Sâh. D. 561. Vgl. स्कन्धक.

स्कन्दकग्राम m. N. pr. eines *Dorfes.*

स्कन्दकवच n. Titel eines Kavaka Burnell, T.

स्कन्दगुप्त m. N. pr. 1) eines Fürsten. — 2) eines Elephantenaufsehers Harshaṅ. 164,2. fgg.

स्कन्दगुरु m. Skanda's *Vater,* Bein. Çiva's.

स्कन्दग्रह m. *der Dämon* Skanda überh. und *ein best. Krankheitsdämon.*

स्कन्दजननी f. Skanda's *Mutter,* d. i. Pârvatî.

स्कन्दजित् m. Bein. Vishṇu's.

स्कन्दता f. und स्कन्दत्व n. (Çaṅk. zu Bâdar. 3,3,32) Nom. abstr. zu स्कन्द् 1) *e*).

स्कन्दन n. 1) *das Verschüttet —, Verspritztwerden, Erguss* Vaitân. 12,8. रेतस् Vigñâneçvara zu Jâǵñ. 3,278 nach Aufrecht. Vgl. रेतस्°. — 2) *das Missrathen.* — 3) *das Stopfen des Blutes.* — 4) *Entleerung des Unterleibes.*

स्कन्दपुत्र m. *ein Sohn* Skanda's, hochtrabende Bez. *eines Diebes.*

स्कन्दपुर n. N. pr. einer *Stadt.*

स्कन्दपुराण n. Titel eines Purâṇa.

स्कन्दपुराणीय Adj. *zum* Skandapurâṇa *gehörig.*

स्कन्दभट m. N. pr. verschiedener Männer Ind. Antiq. 4,173. 7,73. 75. 8,303.

स्कन्दभृ m. N. pr. eines Mannes.

स्कन्दमातर् f. Skanda's *Mutter,* d. i. Durgâ.

स्कन्दयाग m. Titel eines Pariçishṭa zum AV.

स्कन्दराज m. *der König* Skanda MBu. 12,327,17.

स्कन्दवर्मन् m. N. pr. verschiedener Fürsten Ind. Antiq. 5,51. 135.

स्कन्दविशाख m. 1) Du. Skanda *und* Viçâkha gaṇa दधिपयआदि und Pat. zu P. 8,1,15, Vârtt. 1. — 2) Bein. Çiva's MBu. 13,14,315. v. l. स्कन्ध°.

स्कन्दषष्ठी f. *der 6te Tag in der lichten Hälfte des* Kârttika. °व्रत n. *eine best. Begehung* Burnell, T.

स्कन्दसकलनामन् n. und स्कन्दस्तोत्र n. Titel Burnell, T.

स्कन्दस्वामिन् m. N. pr. eines Scholiasten.

*स्कन्दाशक m. *Quecksilber* Râǵan. 13,110.

*स्कन्दाग्नि m. Trik. 1,1,68 fehlerhaft für स्कन्धाग्नि.

स्कन्दापस्मार m. *ein best. Krankheitsdämon.*

स्कन्दापस्मारिन् Adj. *von diesem Krankheitsdämon befallen.*

स्कन्दार्य m. N. pr. zweier Brahmanen Ind. Antiq. 12,245.

स्कन्दिन् Adj. 1) am Ende eines Comp. *fliessen —, hervorströmen lassend, ergiessend* Bâlar. 10,2. — 2) *gerinnend* in अस्कन्दिन्.

स्कन्दिलाचार्य m. N. pr. eines *Lehrers.*

स्कन्देश्वरतीर्थ n. N. pr. eines Tîrtha.

स्कन्देपनिषद् f. Titel einer Upanishad Burnell, T.

स्कन्ध Adj. * = स्कन्द् इव. Vgl. अगर्तस्कन्ध Nachtr. 2.

स्कन्ध्, चस्कन्धे Hariv. 1958 fehlerhaft für चस्कन्दे. — *Caus. स्कन्धयति (समाहृतौ).

स्कन्ध 1) m. (adj. Comp. f. आ) *a)* Sg. und Pl. *Schulter* (an Menschen und Thieren, sogar an Blutegeln). — *b) der Theil des Baumstammes, an den sich die Aeste ansetzen, Baumstamm* überh. — *c) Abtheilung, Theil* Çiç. 18,14. — *d) Strich, Region, Bahn* (der Winde, deren sieben). — *e) Abtheilung eines Lehrbuchs, — einer Doctrin.* — *f) Menge, Masse* (Bâlar. 191,23. Gâtakam. 6), *die ganze Menge, Gesammtheit, Complex.* — *g)* bei den Gaina *Körper* im weitesten Sinne. — *h) ein best.* Ârjâ-*Metrum.* Vgl. स्कन्दक und स्कन्धक. — *i) *bildliche Bez. eines Fürsten.* — *k) *= संपराय, भट्टादि, *a heron; an engagement, an agreement; a wise old man; a learned man, a teacher; match or equality in the humps of a pair of draught oxen.* — *l)* N. pr. α) eines Schlangendämons MBh. 1,57, 19. — β) eines Dichters. — *m)* häufig fehlerhaft für स्कन्द्. — 2) *f. स्कन्धा *a) Zweig.* — *b) eine kriechende Pflanze.*

स्कन्धक n. *ein best.* Ârjâ-*Metrum.* Vgl. स्कन्दक.

*स्कन्धचाप m. *Schulterjoch.*

स्कन्धज Adj. *aus dem Stamme hervorschiessend.*

*स्कन्धतरु m. *Cocosnussbaum.*

स्कन्धदेश m. 1) *Schultergegend, Schulter.* — 2) *die Gegend des Stammes.*

स्कन्धपाद् m. N. pr. eines Berges.

स्कन्धपीठ n. *Schulterblatt* Kâd. 31,16 (55,7). 234,10 (415,13).

*स्कन्धप्रदेश m. *Schultergegend, Schulter.*

*स्कन्धफल m. 1) *Cocosnussbaum.* — 2) *Ficus glomerata.* — 3) *Aegle Marmelos.*

*स्कन्धबन्धना f. *Anethum Panmorium.*

स्कन्धमणि m. *ein best. Amulet,* = अंसितस्कन्ध (Nachtr. 7) Dârila zu Kauç.

स्कन्धमय Adj. in बुद्धि°.

*स्कन्धमल्लक m. *Reiher.*

स्कन्धराज m. MBu. 12,12327 fehlerhaft für स्कन्दराज.

*स्कन्धरुह m. *Ficus indica.*

स्कन्धवत् Adj. *einen Stamm —, einen starken Stamm* — oder *viele Stämme habend.*

*स्कन्धवाह und *°क m. *ein zum Tragen von Lasten abgerichteter Stier.*

°स्कन्धवाह्य Adj. (f. आ) *auf der Schulter von — getragen werdend* Hariv. 3385.

स्कन्धविशाख m. MBh. 13,907 fehlerhaft für स्कन्द°.

स्कन्धशाखा f. 1) Pl. *Stamm und Aeste.* — 2) *Ast.*

स्कन्धशिरस् n. *Schulterblatt.*

*स्कन्धशृङ्ग m. *Büffel.*

स्कन्धस् n. 1) *Schulter. — 2) *Verästung, Krone eines Baumes.*

स्कन्धस्तम्भि (!) m. N. pr. eines Fürsten VP². 4,200.

स्कन्धस्वाति (!) m. desgl. VP². 4,200. 201.

स्कन्धस्वामिन् m. fehlerhaft für स्कन्द°.

स्कन्धात्त m. N. pr. eines Wesens im Gefolge Skanda's.

*स्कन्धाग्नि m. *ein Feuer vom Stammholz,* d. i. *von dickem Holze.*

*स्कन्धानल m. = स्कन्धाग्नि.

स्कन्धावार m. 1) *das königliche Hauptquartier im Felde.* — 2) **Heer.*

*स्कन्धिक m. = स्कन्धवाह.

स्कन्धिन् 1) Adj. *mit einem (starken) Stamme versehen.* — 2) *m. *Baum.*

*स्कन्धिल m. N. pr. eines Mannes.

स्कन्धेमुख Adj. *das Gesicht oder den Mund auf den Schultern habend.*

स्कन्धोग्रीव Adj. (f. ई und fehlerhaft ग्रा) Bez. *einer best. Form der* Bṛhatī.

स्कन्धोपनेय n. *ein best. Friedensbund.*

स्कन्ध्य Adj. (f. धी) *zur Schulter gehörig* u. s. w. Angeblich = स्कन्ध इव.

स्कन्न s. u. स्कद्, स्कन्द्.

स्कन्नत्व n. *das Sichstopfen —, Dickwerden des Blutes.*

स्कन्नभाग Adj. *dessen Antheil verschüttet —, verloren ist* Maitr. S. 3,6,10 (74,3). Kâṭh. 25,7.

स्कभ्, स्कम्भ् (स्कभ्नाति, स्कभ्नीते, *स्कम्भते, चस्कम्भानै) 1) *befestigen, stützen, stemmen.* — 2) etwa *feststampfen* VS. 9,13. TS. 1,7,8,1. — Caus. स्कभित *befestigt* u. s. w. VS. 8,59. — Mit अप in अपस्कम्भ्. — Mit आ *feststellen in* oder *bei* (Loc.). — Mit उप *durch Stützen aufrecht halten.* — Mit नि in निष्कम्भ (fehlerhaft). — Mit प्रति 1) *sich entgegenstemmen.* — 2) *sich stützen auf* (Acc.) Maitr. S. 4,5,9 (77,3). — Mit वि 1) *befestigen.* — 2) *figere* (ein Geschoss). — 3) *sich losmachen, entfliehen* Bhaṭṭ. — Caus. विष्कभित und विष्कम्भित 1) *befestigt.* — 2) *bespickt —, reichlich versehen mit* (im Comp. vorangehend) Lalit. 45,18. — 3) *zurückgedrängt, abgewiesen.*

स्कभन n. Vâsav. 99,2 nach dem Comm. = शब्द्.

स्कभाय्, °यति 1) *befestigen, stützen.* — 2) *hemmen, Einhalt thun;* mit Acc. — Mit *अभि, अभिस्कभायत् P. 3,1,84, Vârtt. Schol. Vgl. jedoch Kielhorn's Ausg., wo statt dessen मह्ना अस्कभायत् gelesen wird. — Mit वि *befestigen.*

स्कभित्वी Absol. zu स्कभ् RV. 10,65,7.

स्कभीयंस् Adj. *kräftig stützend.*

स्कम्भ् s. स्कभ्.

स्कम्भ m. 1) *Stütze, Strebepfeiler.* — 2) *N. pr. eines Mannes.

स्कम्भदृप्त Adj. *dessen Gabe feststeht.*

स्कम्भन n. *Stütze, Pfeiler.*

स्कम्भनि (TS. 1,1,6,1) und °नी (Nomin. °नीस् VS. 1,19) dass.

स्कम्भसर्जन n. und °सर्जनी f. *Spreize an einem Pfeiler.*

स्काम्भिण्य (!) m. N. pr. eines Mannes. Vielleicht स्काम्भायन्य zu lesen.

स्कर् s. 1. कर् mit उप, परि und सम्.

स्कवन n. *das Stochern* in दृत°. Vgl. स्कु.

स्कान्द् 1) Adj. *a) vom Gotte* Skanda *herrührend* u. s. w. — *b)* von Skandasvâmin *herrührend.* — 2) m. MBu. 13,2013 fehlerhaft für स्कन्द्. — 3) n. = स्कन्दपुराण.

स्कान्दपुराण n. und °समुच्चय m. Titel Opp. Cat. 1.

स्कान्दप्रभासखण्ड n. desgl.

*स्कान्दविशाख Adj. von स्कन्दविशाख.

स्कान्दवैशाखमाहात्म्य n., स्कान्दशंकरसंहिता f. und स्कान्दसूतसंहिता f. Titel von Werken Opp. Cat. 1.

*स्कान्दायन m. Pl. Pl. zum Sg. स्कान्दायन्य.

*स्कान्दायन्य m. Patron. von स्कन्द्.

स्कान्दोपनिषद् f. = स्कन्दो° Opp. Cat. 1.

*स्कान्धिन् m. Pl. *die Schule des* Skandha.

*स्काम्भायन m. Pl. Pl. zum Sg. स्काम्भायन्य.

*स्काम्भायन्य m. Patron. von स्कम्भ.

स्कु, स्कुनाति, *स्कुनाति (आवरणे, आप्लवने, अप्रकरणे, उद्गतौ), (दृत्वान्) स्कुत्वा (so st. स्कुप्त्वा zu lesen) Âpast. Çr. 1,31,24. स्कौति; 1) *stören, stöbern, stochern,* — *in* (Acc.). Vgl. दृत्स्कवन. स्कूयमान (अग्नि) Maitr. S. 2,1,11 (12,19). — 2) *bedecken, überschütten* Bhaṭṭ. — Intens. चोष्कूयते *zusammenscharren, an sich heranziehen.* — Mit अव in अवस्कावै. — Mit आ 1) *durch Stochern zerkleinern* Çat. Br. 1,2,1,5. — 2) *Einschnitte machen* (in den Ohren von Thieren) AV. 12,4,6. — Mit नि, vgl. निष्कावम्, welches *zerfetzend* bedeutet und richtiger निःष्कावम् geschrieben würde. — Mit प्रति *in Erwiederung bedecken, — überschütten* Bhaṭṭ. Vgl. अप्रतिष्कुत.

स्कुन्द्, *स्कुन्दते (आप्रवणे, आप्लवने). — Mit प्र in प्रस्कुन्द्.

*स्कुभ्, स्कुभ्नाति (रोधने, स्तम्भे, धारणे). Hierher zieht der Comm. स्कुत्वा (!) Âpast. 1,31,24, das er durch विलिख्य erklärt. Zu lesen ist स्कुत्वा. — Mit वि, विस्कुभ्नाति, विस्कुभ्नीते Vop. 16,1.

स्कृत् Adj. in कोश°.

स्कृधोयु Adj. in अस्कृधोयु.

*स्कोनगर n. N. pr. eines Dorfes der Bâhîka.

*स्कौनगरिक Adj. von स्कोनगर.

*स्खद्, स्खदते (स्खदने, विदारे). — Caus. स्खदयति und स्खादयति mit अप, अव und परि.

*स्खदन n. = विद्रावण, विदार, स्थैर्य, पाटन, क्लेशोत्पादन, हिंसा.

*स्खदा f. gaṇa गवादि.

*स्खद्य Adj. von स्खदा.

स्खल्, स्खलति (ganz ausnahmsweise, insbes. metrisch auch Med.) 1) *straucheln und dadurch in's Schwanken gerathen, taumeln, stolpern, stekken —, hängen bleiben, stocken* (von der Rede). तस्यास्ना वज्रिणो वज्रमिव नास्खलि केन चित् so v. a. *stiess auf keinen Widerstand* Hem. Par. 1,28. — 2) *straucheln,* so v. a. *irren, fehlgehen, fehlgreifen.* — 3) **sammeln.* — 4) स्खलित *a) strauchelnd, stolpernd, taumelnd, unsicher* (Gang), *schwankend.* — *b) stockend, stecken —, hängen geblieben, aufgehalten, gehemmt, unterbrochen, gestört, stockend* (von Worten und Reden). — *c) träufelnd, herabfliessend* Mâlatîm. (ed. Bomb.) 284,5. — *d) stutzend.* — *e) woran Etwas fehlt, mangelhaft, zu wenig.* — *f) fehl gegangen, sich irrend in* (Loc.). लेप्ये so v. a. *Nichts darin leistend, Pfuscher.* — 5) स्खलितवत् *fehlgegangen, gewichen von* (°तस्) 170,4. — Caus. स्खलयति und *स्खालयति 1) *stocken machen.* — 2) *Jmd zurückhalten, abwehren* (von einem Thürsteher gesagt). — Mit अप in अपस्खलं. — Mit परि *taumeln.* — Mit प्र 1) *straucheln, taumeln, stolpern.* — 2) प्रस्खलित *a) strauchelnd, taumelnd.* — *b) fehl gegangen* (in übertragener Bed.). — Mit प्रति, °स्खलित *abgewehrt* Çiç. 17,21. — Mit वि 1) *straucheln, stolpern* Çiç. 15,91 (57). — 2) विस्खलित *a) stockend* (Worte). — *b) fehl gegangen, sich geirrt habend in* (im Comp. vorangehend), *einen Fehltritt begangen habend* Gâtakam. 26,29. — Mit सम् in संस्खलित.

स्खल 1) m. *a) das Straucheln.* — *b)* = खल 1) *a)* zur Erklärung von अपस्खलं Sâj. zu Çat. Br. 1,7,3,26. — 2) fehlerhaft für स्खल.

स्खलन n. 1) *das Straucheln, Schwanken, unsicherer Gang, das Stocken* (einer Rede). — 2) *Verschiebung* (eines Gewandes). — 3) *das Anstossen, Darankommen, Daranrühren* Çiç. 7,26. — 4) *Ergiessung* (des Samens). — 5) *das Hereinfallen in* (im Comp. vorangehend). — 6) *das Kommen um* (Abl.) in अ° Nachtr. 6. — 7) *das Fehlgehen, Sichirren in* (im Comp. vorangehend).

स्खलित 1) Adj. s. u. स्खल्. — 2) n. *a) das Straucheln, Taumeln, Stolpern.* पद° Pl. 306,12. — *b) das Fehlgehen, Versehen, Missgriff, — in* (Loc. oder im Comp. vorangehend). — *c) Einbusse, Verlust* 315,7. — *d) *Betrug, List, Kriegslist.*

*स्खुड, स्खुडति (संवरणे).

*स्तक्, स्तकति (प्रतीघाते).

स्तन्, स्तनति *donnern, dröhnen; brüllen, brausen* RV. AV. *unarticulirte Laute ausstossen* Vâsav. 228,1. — Caus. स्तनयति dass. und *knattern* (vom Feuer). स्तनयति *es donnert* (Âpast.), स्तनित

donnernd MBh. 6,67 (v. l. besser *Donner*). — Mit अभि *donnern.* — Caus. dass. — Intens. (तंस्तनीति) *brüllen, dröhnen.* — Mit निस् (oft scheinbar नि) *losdonnern, aufbrüllen; laut stöhnen.* — Mit *अभिनिस् *erdröhnen.* — Mit परिनिस् (scheinbar परिनि) *laut stöhnen* R. ed. Bomb. 4,24,11. — Mit विनिस् (scheinbar विनि) dass. — Mit प्र Caus. *hervordonnern.* — Mit वि *laut stöhnen,* — *tönen* Gâtakam. 6,19 Conj.

स्तन m. (*n.; adj. Comp. f. आ und ई) 1) *die weibliche Brust, Zitze* (bei Menschen und Thieren); auch *Brustwarze des Mannes.* — 2) *ein zitzenähnlicher Zapfen an einem Gefäss.*

स्तनकलश m. 1) *die topfähnliche weibliche Brust* Vâsav. 189,1. — 2) N. pr. eines Barden Mudrâr. 83,9 (137,21). °कलस gedr.

स्तनकुण्ड n. Sg. und Pl. N. pr. eines Tîrtha.

स्तनकुम्भ m. = स्तनकलश 1) Vâsav. 214,1.

स्तनकेशवती Adj. *Brüste und langes Haar habend* Ind. St. 13,493.

स्तनकोटि f. *Brustwarze* Ragh. 8,36.

स्तनकोरक *eine knospenähnliche Brust* Gît. 12,14.

स्तनग्रह m. *das Nehmen der Brust* (durch das Kind).

स्तनचूचुक n. *Brustwarze.*

स्तनतट m. n. *die gewölbte weibliche Brust* 179,21.

स्तनथ m. und स्तनथु m. *Gebrüll* (des Löwen).

स्तनदात्री Nom. ag. f. *die Brust reichend, säugend.*

स्तनद्वेषिन् Adj. *die Brust verschmähend.*

स्तनन n. 1) *der hohle Ton des trockenen Hustens.* — 2) *Donner, Laut* überh. und = कुन्थन, कुन्थित.

*स्तनंधम Adj. Vop. 26,54.

स्तनंधय Adj. (f. ई und *आ) *an der Brust saugend, Säugling* Hem. Par. 2,232. Comm. zu Âpast. Çr. 15,1,6. m. so v. a. *Kalb* Çiç. 12,40. स्तनंधयस्ते पुत्रान् Mantrabr. 1,1,11 wohl nur fehlerhaft für स्तनंधयांस्ते.

स्तनप Adj. (f. आ) *an der Brust saugend, Säugling* Gâtakam. 29,15.

स्तनपतन n. *das Schlaffwerden der Brüste* Spr. 1103.

°स्तनपातर् Nom. ag. *an der Brust von — saugend.*

स्तनपान n. *das Saugen an der Mutterbrust* Gâtakam. 29,12.14. Comm. zu Âpast. Çr. 5,7,1. गो° *an den Zitzen einer Kuh.*

स्तनपायिक 1) m. Pl. v. l. für स्तनपोषिक. — 2) *f. आ *ein Mädchen, das noch an der Brust saugt.*

स्तनपायिन् Adj. = स्तनप.

स्तनपोषिक m. Pl. N. pr. eines Volkes MBh. 6, 9,68. v. l. °पोषिक u. s. w.

स्तनबाल m. Pl. desgl.

स्तनभर m. *ein starker Busen* 293,12.

स्तनभव m. *quidam coeundi modus.*

स्तनमण्डल n. 1) *die gewölbte weibliche Brust.* — 2) *areola papillae* Karaka 353,16.

स्तनमध्य n. *der Raum zwischen den Brüsten.*

*स्तनमुख m. (!) n. (Râgân. 18,40) *Brustwarze.*

स्तनमूल n. *der untere Theil der weiblichen Brust.*

स्तनयित्नुदम Adj. *mit Donner herstürmend.*

स्तनयित्नु m. 1) Sg. und Pl. *Donner.* Pl. personifizirt als Kinder Vidjota's (*des Blitzes*). — 2) *Gewitterwolke.* — 3) *Wolke* überh. — 4) *Blitz. — 5) *Krankheit. — 6) *Tod.*

स्तनयित्नुमत् (MBh. 6,19,36) und स्तनयित्नुवत् (fehlerhaft) Adj. *von Donner begleitet.*

स्तनयित्नुसनि Adj. *Donner bringend* TS. 4,4,6, 2. Maitr. S. 2,8,13.

स्तनयोधिका (VP². 2,187) und स्तनयोषिक m. Pl. N. pr. eines Volkes. v. l. °पोषिक u. s. w.

स्तनरोग m. *eine Krankheit der weiblichen Brust.*

स्तनरोहित m. n. *ein best. Theil der weiblichen Brust.*

स्तनवती Adj. f. *mit Zitzen versehen* Tândja-Br. 20,1,5.

*स्तनवृन्त n. *Brustwarze* Çâçvata 513.

स्तनवेपथु n. *das Wogen des Busens.*

*स्तनशिखा f. *Brustwarze.*

स्तनस्पृश् Adj. *die Brust suchend, Säugling.*

स्तनांशुक n. *Busentuch* Vikr. 80.

*स्तनाग्र n. *Brustwarze.*

स्तनान्तर n. 1) *der Raum zwischen den Brüsten, die Mitte der Brust* (bei Frauen und Männern). — 2) **a mark on the breast, indicative of future widowhood.*

स्तनाभुज् (Padap. स्तनभुज्) Adj. *die Brust (das Euter) geniessend.*

स्तनाभोग m. *ein voller Busen.*

स्तनावरण n. *Busentuch* Çâk. 70. Nom. abstr. °ता f. Mâlav. 73.

स्तनित 1) Adj. (verdächtig) s. u. स्तन्. — 2) n. (adj. Comp. f. आ) *a) Donner* MBh. 6,2,33. R. 6, 11,27. — *b) lautes Gestön. — c) der Laut einer schwingenden Bogensehne. — d) * Händegeklatsch.*

*स्तनितकुमार m. Pl. bei den Gaina *eine best. Klasse von Göttern.*

स्तनिन् Adj. *eine Brust —, ein Euter habend* Maitr. S. 4,1,14. Von einem Pferde mit einer gewissen Missbildung Açvav. 3,151.

*स्तनुतर TS. Prât.

*स्तनून m. = तनून *Wind.*

स्तनोत्तरीय n. *Busentuch.*

स्तनोपपीडम् Absol. *die Brüste drückend* Sâh. D. 283,4.

स्तन्य 1) Adj. *in der Mutterbrust befindlich* Sây. zu RV. 1,113,2. — 2) m. (ganz ausnahmsweise) n. *die in der weiblichen Brust enthaltene Milch.*

स्तन्यत्याग m. *das Aufgeben der Muttermilch, das Abgewöhntwerden von der Brust.* °मात्रक Adj. mit वयस् n. *das Lebensalter unmittelbar darnach.*

स्तन्यद Adj. *auf die Muttermilch günstig wirkend* Bhâvapr. 1,209.

स्तन्यदान n. *das Reichen der Muttermilch,* — *der Brust* Hem. Par. 2,235.

स्तन्यप Adj. *Muttermilch trinkend, Säugling.*

स्तन्यपान n. *das Trinken der Muttermilch, Säuglingsalter.*

स्तन्यरोग m. *Krankheit des Kindes durch schlechte Milch der Mutter* Bhâvapr. 2,113. fg.

स्तन्यावतरण n. *das Fortschiessen der Milch, Milchversetzung* Suçr. 2,401,3. 413,4.

स्तबक m. (*n.; adj. Comp. f. आ) 1) *Büschel,* (insbes. *Blüthenbüschel*). कृत्तिकातारा° Kâd. 158,8 (276,10). किरण° 56,7 (103,9). — 2) Bez. *der Abschnitte* in Werken, welche im Titel लता, लतिका, मञ्जरी, पारिजात und dgl. enthalten. — 3) *Schwanzfeder* (eines Pfaues). — 4) *Quaste, Troddel.*

*स्तबककन्द m. *eine best. Knolle* Râgân. 7,120.

*स्तबककल m. *ein best. Fruchtbaum.*

स्तबकय्, °यति *mit Blüthenbüscheln versehen* Harshaḱ. 8,7. Kâd. 2,136,2 (166,13). स्तबकित Vâsav. 96,3. 218,2. तारामुक्ता° Harshaḱ. (ed. K.) 436,8.

स्तब्ध Adj. s. u. स्तभ्.

स्तब्धकर्ण m. N. pr. 1) einer Gazelle. — 2) eines Löwen.

स्तब्धगात्र Adj. *die Glieder steif haltend* Açvav. 7,34.

स्तब्धता f. 1) *Steifheit* (des Gliedes). — 2) *Aufgeblasenheit, ein anspruchvolles Wesen.*

स्तब्धत्व n. 1) *Steifheit* (des Nabels). — 2) *Aufgeblasenheit, ein anspruchvolles Wesen.*

स्तब्धपाद् Adj. *lahme Beine habend.* Nom. abstr. °ता f.

स्तब्धपूर्णकोष्ठ Adj. *dessen Unterleib aufgetrieben und voll ist.* Nom. abstr. °ता f. Suçr. 1,79,14.

स्तब्धमेढ्र Adj. *dessen Glied steif ist.* Nom. abstr. °ता f.

स्तब्धरोमकूप Adj. *bei dem die Poren verstopft sind.* Nom. abstr. °ता f. Suçr. 1,49,11.

*स्तब्धोमन् m. *Schwein, Wildschwein* Râgân. 19,30.

स्तब्धसक्थि Adj. *lahme Schenkel habend.* Nom. abstr. °ता f.

*स्तब्धसंभार (!) m. *ein* Râkshasa.

स्तब्धी Adv. 1) mit करु *steif machen.* — 2) mit भू *a) unbeweglich werden. — b) gelähmt —, gehemmt werden.*

स्तब्धीभाव m. 1) *Unbeweglichkeit.* — 2) *Lähmung, Hemmung.*

स्तभ्, स्तम्भ् (स्तभ्नाति, स्तभ्नोति, *स्तम्भते; auch Med.) 1) *feststellen, stützen* (namentlich den Himmel). — 2) *stützen,* so v. a. *in der Höhe anstossen an, reichen bis* (Acc.). — 3) *anhalten, hemmen, festbannen.* — 4) Med. *a) sich stützen, sich lehnen an* (Loc.) Harshak. 94.4. — *b) unbeweglich —, steif werden.* स्तभ्नान *sich steifend, — in die Brust werfend* Ait. Âr. 96,16. — *c) erstarren, zu einem festen Körper werden.* — 5) स्तभित *festgestellt, gestützt.* — 6) स्तब्ध *a) anstossend an, reichend bis* (Loc.). — *b) steif, starr, gelähmt, unbeweglich.* °वपुस् Adj. Hem. Par. 2,179. स्तब्धम् Adv. *unbeweglich.* — *c) erstarrt, zu einem festen Körper geworden* (Wasser). — *d) aufgeblasen, anspruchvoll.* — *e)* angeblich *saumselig.* — Caus. स्तम्भयति (Partic. स्तम्भित) 1) *befestigen* (auch in übertragener Bed.), *stützen, vor einem Fall bewahren, aufrichten.* — 2) *steif —, unbeweglich machen, lähmen.* — 3) *erstarren machen, in einen festen Körper verwandeln.* — 4) *vollstopfen.* °स्तम्भित *vollgestopft mit* Lalit. 55,5. — 5) *anhalten, hemmen, festbannen* (durch Zauber). — 6) *hemmen,* so v. a. *unterdrücken.* — 7) दिव्यक्रियाम् so v. a. *ein Gottesurtheil durch Zauber glücklich bestehen.* — Mit अनु, °ष्टब्ध *aufgerichtet* in einer Etymologie. — Mit अप in अपस्तम्भ. — Mit *अभि, °ष्टभ्नाति, °ष्टम्भोति. — Mit अव (व), अवष्ट° 1) *festmachen* Vaitân. — 2) *stützen, aufrecht erhalten.* — 3) *sich stützen auf.* Absol. *sich stützend auf* auch so v. a. *mit Hülfe von* und *wegen.* — 4) *versperren, einschliessen* 320,28. — 5) *ergreifen, packen,* insbes. *gefangen nehmen.* — 6) अवष्टब्ध *a) fest stehend.* — *b) gestützt auf* (Acc.), *angelehnt* Ait. Âr. 468,2 v. u. — *c) worauf* oder *auf wen man sich stützt* R. ed. Bomb. 4,15, 13. — *d) ergriffen, gepackt, gefangen genommen, — gehalten* 216,14. — *e) vor Jmd stehend, nahe bevorstehend.* — *f) steif, starr.* — *Caus. Aor. अववातस्तम्भत्. — Mit पर्यव *umzingeln.* पर्यवष्टब्ध *umzingelt.* — Mit समव 1) *aufrichten* (in übertragener Bed.). — 2) *sich stützen auf.* Absol. समवष्टभ्य auch so v. a. *mit Hülfe von.* — Mit उद् (उत्त°) 1) *in der Höhe befestigen, aufrichten, aufstellen.* उत्तभित und उत्तब्ध *aufgerichtet* u. s. w. — 2) उत्तब्धवान् statt des Verbi fin. so v. a. *machte hochmüthig.* — Caus. 1) *aufheben, in die Höhe heben* Hariv. 2,9,15. Vâsav. 119,4. 120,1. — 2) *erregen, reizen.* — 3) *in die Höhe bringen,* so v. a. *zu Ehren bringen.* — Mit प्रत्युद् *stützen, spreizen.* — Mit उप *aufrichten* (Vaitân.), *unterstützen, obenhalten.* उपस्तब्ध 1) *gestützt, aufrecht erhalten.* — 2) *reichlich versehen mit* (im Comp. vorangehend) Text zu Lot. de la b. l. 206. — Caus. 1) *aufrichten, unterstützen.* — 2) उपस्तम्भित *a) aufgetrieben* (Unterleib). — *b) steif, starr* (durch Kälte). — Mit समुप in समुपष्टम्भ und °स्तम्भ. — Caus. *aufrichten, aufrecht halten* Gâtakam. 13. — Mit नि in *अनिस्तब्ध. — Mit परा *zurückhalten.* — Mit *परि, परिष्टभ्नाति, °ष्टम्भोति. — Caus. Aor. पर्यतस्तम्भत्. — Mit प्र, प्रस्तब्ध *fest, steif, starr* Suça. 2,533,10 v. l. für उद्धस्त. — Mit प्रति (प्रतिष्ट°) 1) *entgegenstemmen;* Med. *sich entgegenstemmen.* — 2) प्रतिस्तब्ध *a) gestützt* (auf einen Stab) Ait. Âr. 468,1 v. u. — *b) wogegen gestemmt wird.* — *c) gehemmt* in *अ°. — *d) verstopft.* — Mit वि (विष्ट°) 1) *feststellen.* — 2) *befestigen, kräftigen, aufrichten* in übertragener Bed. — 3) *feststellen,* so v. a. *sicher stellen, über allen Zweifel erheben.* विष्टम्भिवा. — 4) *steif machen.* — 5) *erstarren machen.* — 6) *anhalten, zum Stehen bringen.* — 7) *hemmen, unterdrücken.* — 8) *stemmen, andrücken.* — 9) *sich stemmen —, sich lehnen an* (Acc.). — 10) *steif machen,* so v. a. *durch und durch erfüllen, hineinfahren in* (Acc.). — 11) von Speisen *sich stopfen, im Magen sitzen bleiben* (statt verdaut zu werden). — 12) विष्टभित *festgestellt.* — 13) विष्टब्ध *a) festgestellt, fest verbunden.* — *b) steif, starr.* — *c) angehalten, zurückgehalten, gehemmt.* — *d) gestemmt, gestützt.* — *e) vollgestopft.* — *f) stockend, im Magen unverdaut liegen bleibend.* विष्टब्धाजीर्ण n. *eine Art von Indigestion, Stockung, Verstopfung.* — Caus. 1) *anhalten, zum Stehen bringen, aufhalten, abhalten.* — 2) *durch und durch erfüllen.* — 3) *durch Verstopfung bewirken.* — Mit अनुवि in अनुविष्टम्भ. — Mit सम् 1) *befestigen.* — 2) *kräftigen, aufrichten, ermuntern.* — 3) Med. *fest werden.* संस्तभ्य *sich fassend, sich zusammennehmend.* Ausnahmsweise auch Act. संस्तम्भ *fasse dich* R. ed. Bomb. 4,1,115. — 4) *fest machen,* so v. a. *erstarren machen* (Wasser). — 5) *anhalten, hemmen, festbannen,* insbes. durch Zaubermittel. — 6) *unterdrücken* (einen Schmerz, Thränen). — 7) संस्तब्ध *starr, unbeweglich.* — Caus. 1) *kräftigen, stärken, ermuntern.* — 2) *Muth fassen* MBh. 7,49,35. — 3) *fest —, starr machen* (Wasser). — 4) *anhalten, hemmen, festbannen.* — 5) *lähmen* Damajantîk. 1. — 6) *hemmen, unterdrücken* (Schmerz, Thränen u. s. w.). — Mit अभिसम् 1) *festmachen.* — 2) *kräftigen, aufrichten.* — Mit परिसम् *kräftigen, stärken, ermuntern.* — Mit प्रतिसम् Caus. dass.

*स्तभ m. *Ziegenbock.*

स्तभाय्, °यति 1) *feststellen, stützen.* — 2) *anhalten, hemmen, festbannen.* — Mit उप 1) *aufrichten, unterstützen, obenhalten.* — 2) *in die Höhe treiben gegen* (Acc.). — 3) *fest —, eng anschliessen an* (Loc.). — Mit वि *feststellen.*

स्तभूय्, स्तभूयत् und स्तभूयमान *sich stemmend, sich spreizend, nicht vom Platz gehend.*

*स्तम्, स्तमति (अवैल्क्याव्ये, अवैकल्ये, वैल्क्याव्ये).

स्तम्ब 1) m. *a) Busch, Büschel,* namentlich *Grasbüschel; Schopf.* — *b) *der Pfosten, an den ein Elephant gebunden wird* (aus dem missverstandenen स्तम्बेरम geschlossen). — *c) *Berg.* — *d) N. pr. verschiedener Männer.* — *e) fehlerhaft für स्तम्भ. — 2) *n. *a post, a pillar in general; stupidity, insensibility* (richtig स्तम्भ m.).

स्तम्बक m. = स्तम्ब 1) *a).*

स्तम्बकरि 1) Adj. *Büschel bildend* Harshak. (ed. K.) 426,10. Nom. abstr. °ता f. — 2) *m. *Reis* oder *Getraide* überh.

*स्तम्बघन m. *ein Werkzeug zum Hauen des Grases* u. s. w.

*स्तम्बघात m. *das Hauen von Gras* u. s. w.

स्तम्बघ्न 1) Adj. *Grasbüschel zertretend* Bhaṭṭ. 7,68. — 2) *m. = स्तम्बघन.

स्तम्बज्ञ Adj. etwa *schopfig, buschig.*

*स्तम्बपुर f. N. pr. = तामलिप्त.

स्तम्बमित्र m. N. pr. eines Sohnes der Ġaritâ. Vgl. स्तम्भमित्र.

स्तम्बयजुस् n. *Spruch über den Grasbüschel* (beim Wegschleudern desselben), daher auch *der Büschel und die Handlung selbst* Âpast. Çr. 2,1,3. 4. 4,5, 2. 8,5,12. 11,3,1. Vaitân.

स्तम्बवती f. N. pr. eines Frauenzimmers.

स्तम्बशस् Adv. *büschelweise.*

*स्तम्बकनन n. und *°कननी f. = स्तम्बघन.

स्तम्बिन् Adj. *buschig.* शफ Maitr. S. 4,2,14 (38,6).

स्तम्बेरम m. 1) *Elephant* Bâlar. 140,17. — 2) Bez. *der Zahl acht* Lalla im Comm. zu Âryabh. 54,3 v. u.

स्तम्बेरमासुर m. N. pr. eines Asura, = गजासुर Bâlar. 42,7.

स्तम्भ् s. स्तभ्.

स्तम्भ m. (adj. Comp. f. आ) 1) *Pfosten, Pfeiler, Säule.* Uneigentlich von *Armen* und *schlanken Baumstämmen.* — 2) *Befestigung, Kräftigung, Unterstützung.* — 3) *Steifheit, Unbeweglichkeit, Lähmung* (momentane vor Schreck u. s. w. oder anhaltende) Naish. 6,52. — 4) *Erstarrung, Festwerdung* (des Wassers). — 5) *Hemmung, Bannung* (durch Zaubermittel); *Bannspruch.* — 6) *Hemmung, Unterdrückung.* — 7) *Vollstopfung, Anfüllung.* — 8) *Aufgeblasenheit, anspruchvolles Wesen.* — 9) *Bez. *eines best.* Adhjâja Pat. zu P. 5,2,60, Vârtt. 1. — 10) N. pr. verschiedener Männer. — 11) verwechselt mit स्तम्ब.

स्तम्भक 1) Adj. *a) hemmend, bannend.* — *b) stopfend.* — 2) m. N. pr. eines Wesens im Gefolge Çiva's. — 3) f. ई N. pr. einer buddh. Gottheit.

स्तम्भकार *Adj. etwa *hemmend.* — 2) *m. *a fence, a railing etc.*

*स्तम्भकिन् m. *ein best. mit Leder bezogenes musikalisches Instrument.*

स्तम्भता f. *Lähmung.*

स्तम्भतीर्थ n. N. pr. einer Oertlichkeit Paṇḍad. °नगर n. und °बिन्दर.

स्तम्भन 1) Adj. (f. ई) *a) steif —, unbeweglich machend, lähmend* Hem. Par. 2,182. Spr. 7633. — *b) hemmend, zurückhaltend.* — *c) stopfend.* — 2) *m. *einer der fünf Pfeile des Liebesgottes.* — 3) f. ई *a)* etwa *Hemmschuh.* — *b) ein best. Zauber* Divjâvad. 536,27. — 4) n. *a) das Befestigen, Kräftigen.* — *b) das Starrwerden.* — *c) das Starr —, Unbeweglichmachen, Lähmen* Bâlar. 59,15. Vîsav. 66,2. Vgl. रम्भा°. — *d) das Anhalten, Hemmen, Festbannen* 105,24. — *e) ein Mittel* α) *fest —, steif zu machen* Hemâdri 1,549,5.6. — β) *zu stopfen.*

°स्तम्भनक Adj. (f. °निका) = स्तम्भन *starr —, zu einem festen Körper machend* (Wasser) Hem. Par. 8,262.

स्तम्भनीय 1) Adj. *a) mit Stopfmitteln zu behandeln* Karaka 1,22. — *b) zu hemmen* in अ°. — 2) etwa *Hemmschuh.*

स्तम्भमित्र m. N. pr. = स्तम्बमित्र und eines Lehrers (VP. 6,8,43).

स्तम्भवती f. N. pr. einer Stadt Ind. St. 15,255.

स्तम्भित Adj. s. स्तभ् Caus. °त्व n. N. abstr. *stupor* Lalit. 59,14. 533,14.

स्तम्भिन् 1) Adj. *a) mit Pfosten versehen* Pr. P. 109. — *b) hemmend, festbannend.* — *c) aufgeblasen, anspruchvoll.* — 2) f. °नी Bez. einer der fünf Dharaṇâ: *die hemmende, die der Erde.*

स्तम्भी Adv. mit भू *zu einem Pfosten werden.*

*स्तम्भीय Adj. als Bez. eines best. Adhjâja Pat. zu P. 5,2,60, Vârtt. 1.

1. स्तर् (स्तृणाति, स्तृणीते, स्तृणोति, स्तृणुते, स्तरति episch, स्तरते, स्तिरे) 1) *streuen, hinstreuen, ausstreuen,* namentlich die Opferstreu. In dieser Bed. in der älteren Sprache स्तृणाति, स्तृणीते. — 2) *bestreuen, bedecken.* — 3) (स्तृणोति, स्तृणुते) *hinwerfen, niederwerfen* (einen Feind). — 4) स्तीर्ण *a) gestreut, hingestreut.* — *b)* बर्ह्मशः स्तीर्णे (व्रते) R. 1,21,5 fehlerhaft für बर्ह्मशस्तीर्णे. — 5) स्तृत *a) bestreut.* — *b) hingeworfen, niedergeworfen.* — Caus. (अतस्तरत्) *bestreuen, bedecken.* — Desid. तुस्तूर्षते *niederwerfen wollen* Âpast. Çr. 6,6,4 (erklärt durch तिस्तीर्षते). — Mit अनु *mit den Gliedern eines geopferten Thieres die Glieder eines Leichnams bei einem Todtenopfer belegen* R. ed. Bomb. 3,68,32. Vgl. अनुस्तरण, अनुस्तरणी. — Mit अभि *überstreuen, überziehen, überdecken.* — Mit अव 1) *streuen.* — 2) *bestreuen, bedecken.* — 3) *erfüllen, sich ausbreiten über* (Acc.). — 4) अवस्तीर्ण *bestreut, bedeckt.* — Mit समव *bestreuen, bedecken, überziehen.* समवस्तीर्ण und समवस्तृत *bedeckt, überzogen, erfüllt.* — Mit आ 1) *hinstreuen, ausbreiten, auseinanderlegen.* — 2) *bestreuen, bedekken, bestreichen* Gṛhjâs. 1,115 (114). Çiç. 19,120. 20,67. — 3) आस्तीर्ण *a) hingestreut, ausgebreitet.* — *b) bestreut, bedeckt.* — 4) आस्तृत *a) hingestreut, ausgebreitet.* — *b) bestreut, bedeckt, belegt.* — *c) ausgebreitet,* so v. a. *ausgedehnt, breit.* — Caus. आस्तारयति 1) *ausbreiten* Gobh. 3,9,12. 4,2,23. — 2) *bestreuen.* — *Intens. आतेस्तीर्यते. — Mit उपा *ausbreiten.* — Mit प्रा, प्रास्तृत *bestreut, bedeckt.* — Mit प्रत्या in *प्रत्यास्तार. — Mit समा *bestreuen, überschütten, belegen* Gâtakam. 31. — Mit उप 1) *Jmd* (Dat.) *Etwas überdecken.* — 2) *umlégen, bedecken, umkleiden mit* (Instr.). उपस्तीर्ण *belegt, bedeckt.* — 3) *hinstreuen, hinlegen als Decke u. s. w., ausbreiten, unterbreiten.* — 4) im Ritual das Opferschmalz (आज्यस्य, आज्यभागान्, ähnlich अपाम्; auch mit Ergänzung von आज्यस्य) *aufgiessen, so dass es einen Ueberzug bildet,* Gṛhjâs. 1,112 (111). 115 (114), v. l. उपस्तीर्ण *übergossen.* — Mit नि *niederwerfen.* — Mit निस्, निःस्तृत *abgebröckelt von* (Abl.) Gṛhjâs. (ed. Bl.) 2,7. v. l. निःसृत. — Mit परि 1) *rings bestreuen, umlégen, bedecken.* — 2) *herumlegen, ausbreiten.* — 3) परिस्तीर्ण und परिस्तृत *rings bestreut, umlegt.* — Mit संपरि *umstreuen* Âpast. Çr. 14,20,8. — Mit प्र 1) *hinstreuen, ausbreiten.* — 2) गिरस् *Worte ausstreuen,* so v. a. *sprechen* — 3) *sich auseinanderlegen, sich ausbreiten.* — 4) प्रस्तीर्ण *a) hingestreut, ausgebreitet.* — *b) flach.* — Mit अनुप्र *hinstreuen.* — Mit अभिप्र *ausstreuen.* — Mit उपप्र Med. *sich hinstrecken auf* (अच्छ). — Mit वि 1) *ausstreuen, ausbreiten* (die Flügel), *verbreiten* (Ruhm); Pass. *sich entfalten* Prasannar. 13,11. — 2) वचनम् so v. a. *Worte wechseln, sich unterreden mit* (Instr.) MBh. 3,133,22. — 3) *sich weitläufig auslassen über* (Acc.). — 4) विस्तीर्ण *a) bestreut, besetzt mit.* — *b) ausgebreitet, entfaltet.* — *c) weit ausgebreitet, breit, umfangreich, ausführlich, zahlreich, gross; weithin erschallend.* — 5) विस्तृत *a) überzogen —, bedeckt —, versehen mit.* — *b) ausgebreitet, ausgestreckt* (Çiç. 13,10), *weit geöffnet.* — *c) entfaltet.* — *d) breit, umfangreich, weithin schallend.* °म् Adv. *ausführlich.* — वितस्तरुः Gâtakam. 6,19 fehlerhaft für वितस्तनुः — Caus. विस्तारयति 1) *ausbreiten, verbreiten.* — 2) Waaren *ausbreiten* (zum Verkauf), so v. a. *feilbieten* Daçak. 1,6. — 3) *entfalten* Spr. 7733. — 4) *sich ausführlich auslassen über* (Acc.). विस्तार्य so v. a. *ausführlich* (reden). — Mit अतिवि, °स्तीर्ण *überaus umfangreich,* — *intensiv.* — Mit अनुवि, °स्तृत *breit, umfangreich.* — Mit आवि (!) *ausbreiten* Hemâdri 1,703,10. — Mit प्रवि *ausbreiten, hinlegen* Hemâdri 1,628,17. — Mit सम् 1) (*nebeneinander*) *hinstreuen, ausbreiten.* — 2) *bestreuen, bedecken.* — 3) *ausbreiten,* so v. a. *einebnen.* — 4) संस्तीर्ण *a) hingestreut.* — *b) bestreut, bedeckt, belegt.* — 5) संस्तृत *bestreut.* — Mit अभिसम्, अभिसंस्तीर्ण *bestreut —, bedeckt mit* (Instr.). — Mit परिसम् *an verschiedenen Orten anlegen* (Feuer).

2. स्तर् (im Veda nur स्तृभिस्) 1) *Stern.* स्तृणाम् als Nomin. Pl. (!). स्तृणाम्. — 2) *Blässe* (am Rind).

स्तर m. *stratum, Schicht* Lilâv. 88. Colebr. Alg. 100. Vgl. स्वस्तर.

स्तरण 1) n. *a) das Ausbreiten, Hinstreuen.* — *b) das Bekleiden der Wand* (nach dem Comm.). — 2) f. ई Bez. *des Spruches* आ घा ये अग्निम° (TBr. 2,4,5,7) Âpast. Çr. 11,10,17.

*स्तरिमन् m. *Lager, Bett.*

1. स्तरी f. (Nomin. °स्) 1) *die Unfruchtbare, Nichtträchtige,* namentlich *Kuh, Stärke* 7,18. रात्रि so v. a. *eine unfruchtbare Nacht.* — 2) RV. 1,122,2 ist स्तरीस् wohl = स्तरी für स्त्री. — 3) **Rauch.*

2. स्तरी Adv. mit कर् *unfruchtbar —, nutzlos machen.*

स्तरीतवे Dat. Infin. zu 1. स्तर् AV. 2,27,3. 4.

स्तरीमन् m. 1) *Ausstreuung.* Nur Loc. Sg. — 2) **Lager, Bett.*

स्तर्‌ m. *Feind* Pân. Gṛhj. 3,14,12. 13.

*स्तर्द्, स्तृद्नति (गतौ).

स्तर्तवे Dat. Infin. zu 1. स्तर् Ait. Br. 2,1,3.

स्तर्य Adj. *niederzustrecken.*

स्तर्क्, स्तृक्ति *Schaden machen.*

1. स्तव m. *Lob, Verherrlichung, Loblied.* स्तवमिदम् öfters st. स्तवमिमम्, auch MBu. 6,68,1.

2. स्तव *ein best. Stoff* Divjâvad. 26,27.

1.*स्तवक m. = स्तुति.

2. स्तवक und स्तवकय् schlechte Schreibart für स्तबक, स्तबकय्.

स्तवकर्णिन् m. Bein. Bhavatrâta's Divjâvad. 26,29. fgg.

स्तवचिन्तामणि m. Titel eines Werkes Bühler, Rep. No. 305.

स्तवद्य m. *Lob.*

*स्तवद्राडक Titel eines Werkes. Auch *श्रीवज्रडाक°.

स्तवध्यै Dat. Infin. zu 1. स्तु RV. 7,37,1. 8.

स्तवन n. *das Loben, Lob, Verherrlichung.* Pl. *Lobgesänge.*

*स्तवनीय Adj. *zu loben, lobenswerth.*

स्तवत्त् Adj. (nur Nomin. स्तवान्) *donnernd.*

स्तवन्य Adj. = स्तवनीय Suparn. 23,1.

स्तवमाला f. Titel eines Werkes.

स्तवरक 1) m. n. (nach dem Comm.) *eine Art Zeug* Harshak. (Bomb.) 315,9. 436,8. — 2) *m. *a fence, a railing, etc.* Vgl. स्तम्भकार.

स्तवराज m. *ein Fürst unter den Lobliedern, Hauptloblied.* भारत° Râgat. 8,106.

स्तवामृतलहरी f. Titel eines Werkes.

स्तवार्ह m. N. pr. eines Pratjekabaddha Divjâvad. 73,17.

स्तवावलि f. Titel eines Werkes.

स्तवितर् Nom. ag. *Lobsänger* Maitr. S. 4,14,7.

*स्तवेय्य m. = इन्द्र.

स्तव्य Adj. *zu loben, zu verherrlichen, des Lobes u. s. w. werth.*

स्ता, स्तायति (वेष्टने). Nur स्तायत्त् *verstohlen.*

*स्ताघ *seicht* Zach. Beitr. 67. 84.

स्तामन् m. etwa *Weg.* Roth vermuthet स्रामन्.

स्तामु Adj. etwa *brüllend, donnernd.* Nach Nigh. = स्तोतर्.

*स्ताम्भायन्य m. Patron. von स्तम्भ.

*स्ताम्भिन् m. Pl. *die Schule des* Stambha.

स्ताणु m. *Dieb.*

स्ताव 1) m. *Lob, Verherrlichung.* — 2) f. ई N. pr. einer angeblichen Apsaras.

स्तावक Adj. *lobend, verherrlichend, anpreisend* Njâjam. 1,2,7; m. *Lobredner, Lobsänger.* Nom. abstr. °त्व n. Comm. zu Njâjam. 1,4,37.

*स्ताव्य Adj. *zu loben.*

स्ति m. Pl. *Abhängige, Gesinde, Clientel* u. s. w. Nur स्तीन्.

स्तिघ्, स्तिघ्नोति, स्तिघ्नुते (आस्कन्दने). — Mit अति *übersteigen* in अतिस्तिघ्नम् Nachtr. 1. — Desid. (अतितिस्तिघिषन्) *übersteigen wollen* Maitr. S. 1,6,3 (89,9). — Mit प्र *emporkommen* Maitr. S. 2,1,12 (13,18).

*स्तिघ्, स्तेघते (क्षरणार्थ).

स्तिघा Adj. *die Hörigen u. s. w. schützend.*

स्तिभि m. 1) *Rispe, Büschel.* — 2) **Meer.*

स्तिभिगवत्त् Adj. *mit Fruchtbüscheln versehen* Âpast. Çr. 5,5,10. = फलवत्त् Comm.

स्तिभिनी f. = स्तिभि Âpast. Çr. 12,24,5. Comm. zu Njâjam. 3,5,31.

स्तिम्, *स्तिम्यति (आर्द्रीभावे). Nur स्तिमित 1) *schwerfällig, träge; unthätig, still, unbeweglich.* °म् Adv. — 2) *feucht, nass* Naish. 9,19. = स्निग्ध Comm.

स्तिमित 1) Adj. s. u. स्तिम्. — 2) n. *Stille, Unbeweglichkeit.*

स्तिमितता f. (Kâd. 31,20 = 56,2) und स्तिमितत्व n. *Stille, Unbeweglichkeit.*

स्तिमितय्, °यति *unbeweglich machen.*

स्तिया f. *träges —, stehendes Wasser.*

*स्तीम्, स्तीम्यति = स्तिम्. स्तीमित *nass* Dr. Çiv. 1,37.

स्तीमि Adj. (f. श्री) *träge, schleichend.*

स्तीर्ण 1) Adj. s. u. 1. स्तर्. — 2) m. N. pr. einer Gruppe von Kobolden im Gefolge Çiva's.

स्तीर्णबर्हिस् Adj. *dessen Opferstreu gebreitet ist.*

*स्तीर्वि m. = अधर्यु, नभस्, रुधिर, तृणजाति, पयस् und शत्रु.

1. स्तु (स्तौति, स्तवीति, स्तवते, स्तवमान, स्तवान und स्तवान; Pass. स्तूयते) *loben, preisen, lobsingen, lobend aussprechen.* Im Ritual vom *Vortrage des* Sâman-*Sängers* (mit Loc. des Textes, aus welchem das Sâman *gebildet ist*). स्तुत *gelobt u. s. w., als Lob hergesagt;* स्तुतवत्त् *gepriesen* (!) Hariv. 6299. — Caus. 1) स्तवयति *loben, preisen.* — 2) स्तावयते *loben lassen.* — Desid. तुष्टूषति *zu loben —, zu preisen beabsichtigen* Ṛgvidhâna 1,1,5. — * Intens. तोष्टूयते. — Mit अति (°ष्टौति) *mehr (über die Zahl) besingen.* — Mit अनु (°ष्टौति) *beloben, laudibus persequi.* — Mit अभि (°ष्टौति) *Lob richten an* (Acc.), *preisen.* Im Ritual speciell vom Hotar. अभिष्टुत *gepriesen* und so v. a. *geweiht.* — Mit समभि *loben, preisen.* — Mit आ in आस्तावि. — Mit उप *preisen, besingen.* Im Ritual vom Hotar. उपस्तुत *gepriesen.* — Mit *नि, °ष्टौति. निष्टवन् MBu. 12,8606 fehlerhaft für निष्टनन्. — Mit परि (°ष्टौति) *loben, preisen.* परिस्तुवत्त् fehlerhaft. परिष्टुत *besungen.* — Mit प्र 1) *preisen.* Im Ritual vom *Gesang* überh. wie auch von dem des Prastotar. — 2) *zur Sprache bringen, zu reden kommen auf* Vâsav. 168,4. — 3) überh. *an Etwas gehen, sich an Etwas machen* 322,17. — 4) *voranschicken, an die Spitze stellen.* — 5) प्रस्तुत *a) gepriesen. — b) zur Sprache gebracht, in Rede stehend, worum es sich handelt. — c) woran man gegangen ist, begonnen. — d)* mit einem Infin. *der sich an Etwas gemacht hat* Râgat. 8,66. — *e)* J. A. O. S. 7,11, Çl. 43 fehlerhaft für प्रस्रुत. — Caus. प्रस्तावयति *zur Sprache bringen, anregen.* — Mit अभिप्र im Ritual *mit einem* Stoma *besingen.* — Mit संप्र, °स्तुत 1) = प्रस्तुत *b) c)* Gâtakam. 23,10. — 2) mit Infin. *der sich an Etwas gemacht hat.* — Mit प्रति in प्रतिष्टुति und प्रतिष्टातर्. — Mit वि (°ष्टौति) *Loblieder singen.* विष्टुत *vielfach besungen.* — Mit सम् 1) *besingen zusammen mit* (Instr.), *alle zusammen besingen.* — 2) *preisen, verherrlichen, beloben* überh. Ṛgvidhâna 1,1,6. — 3) संस्तुत *a) zusammen besungen, — gepriesen. — b) gepriesen, verherrlicht, gelobt* überh. — *c) zu einem* Stotra *zusammengerechnet,* überh. *zusammengezählt, zusammengenommen. — d) auf gleicher Stufe stehend mit, geltend für* (Instr. oder im Comp. vorangehend) Âpast. 1,1,27. 2,5. 3,43. — *e) vertraut, bekannt* (von Personen und Sachen). — Mit अभिसम् *preisen, verherrlichen, beloben.* अभिसंस्तुत *gepriesen* u. s. w. — Mit परिसम् dass.

2. स्तु Adj. in 1. सुष्टु.

3. स्तु *tröpfeln, conglobari* in 1. स्तुक, स्तुका und स्तोक. *स्तुत (v. l. स्रुत) *tröpfelnd.*

4. स्तु = स्तुका in पृथुष्टु.

1. स्तुक m. (ganz ausnahmsweise) und स्तुका f. 1) *Zotte, Flaus, Flocke von Wolle* oder *Haaren; namentlich die krausen Stirnhaare des Stiers; Zopf.* — 2) *f. आ = ज्ञघन.

2. स्तुक = तोक *Kind, Junge eines Thieres* Taitt. Âr. 3,11,12.

स्तुकासंगम् Absol. *wie ein Zopf geflochten.*

स्तुकाविन् Adj. *zottig.*

स्तुकी f. v. l. für प्रुकी. Nach dem Comm. = स्तोकघृतधारा.

*स्तुच्, स्तोचते (प्रसादे).

स्तुत् 1) Adj. am Ende eines Comp. *lobend, preisend.* — 2) f. *Lob, Lobgesang.*

1. स्तुत 1) Adj. s. u. 1. स्तु. — 2) n. *a) Lob.* — *b)* = स्तोत्र 2) TS. 3,2,3,1. 3.

2.* स्तुत Adj. s. u. 3. स्तु.

स्तुतशस्त्र n. Du. Stotra *und* Çastra TS. 3,2, 3,3. 7,3,13,1. Âpast. Çr. 14,8,3. Gaim. 2,1,13. Pl. Çat. Br. 10,3,5,2. Ait. Br. 2,38,19. 3,39,4. Kânân. Up. 3,17,3.

स्तुतशस्त्रवत् Adj. *mit* Stotra *und* Çastra *verbunden* Âpast. Çr. 14,18,3.

स्तुतस्तोम Adj. *dessen Lob gesungen ist.*

स्तुतस्वामिक्षेत्र n. N. pr. *eines heiligen Gebietes.*

स्तुति f. 1) *Lob, Lobgesang, Verherrlichung, Lobeserhebung, Hervorhebung der guten Eigenschaften* (einer Person oder einer Sache). स्तुतये न तत्ते *das gereicht dir nicht zum Lobe.* Instr. स्तुतिना (v. l. स्तुतिभिः) Hariv. 6298. — 2) Bez. *a)* der Durgâ. — *b)* Vishṇu's. — 3) N. pr. der Gattin Pratibartar's.

स्तुतिकुसुमाञ्जलि f. Titel eines Werkes Bühler, Rep. No. 206.

स्तुतिगीतक n. *Lobgesang.* वैष्णव *auf* Vishṇu.

स्तुतिपाठक m. *Lobsänger.*

स्तुतिब्राह्मण Titel eines Werkes oder N. pr. eines Mannes.

स्तुतिमत् Adj. *Lobgesänge besitzend, — kennend.*

स्तुतिमल्ल m. *Loblied* Varâh. Jogaj. 6,11.

स्तुतिवचस् n. *Lob* Çiç. 14,3.

*स्तुतिव्रत m. *Lobsänger.*

स्तुतिशस्त्र (MBh. 2,11,35) und °शास्त्र (MBh. 2, 452. ed. Vardh. 2,11,32) n. Pl. wohl fehlerhaft für स्तुतशस्त्र.

स्तुतिशील Adj. *sich auf Lobgesänge verstehend* R. 2,65,2. v. l. अतिशील.

स्तुतिसूक्तिमाला f. Titel eines Werkes Burnell, T.

स्तुत्य 1) Adj. *zu loben, zu preisen, lobenswerth* Çiç. 14,60. Nom. abstr. °त्व n. Sâj. in der Einl. zu RV. 4,42. — 2) *f. आ *a) eine best. wohlriechende Rinde* Râgân. 12,163. — *b) Alaunschiefer* Râgân. 13,63.

स्तुत्यव्रत m. N. pr. eines Sohnes des Hiraṇjaretas und des von ihm beherrschten Varsha.

*स्तुनक m. *Bock.*

स्तुप m. *Schopf.*

1. स्तुभ् (स्तोभति [निष्कोषणे], *स्तोभते [स्तम्भे], °स्तुभान्, *स्तुभ्नाति [रोधने, निष्कोषणे], *स्तुभ्नोति, स्तुब्ध) *einen Laut ausstossen, juchzen, trällern* und dgl.; gewöhnlich von *dem Einfügen verschiedener Singinterjectionen in das* Sâman. — Caus. स्तोभयति *jauchzen.* स्तोभित *bejauchzt.* — Mit अनु (°ष्टोभति) *nachträllern.* — Mit अभि (°ष्टोभति) *hinzuträllern.* — Mit व्यव *durch dergleichen Laute sondern.* — Mit आ *zujauchzen* Ait. Âr. 435,1. — Mit नि (निस्) *einkerben.* नि[:]ष्टुब्ध *eingekerbt* Âpast. Çr. 15,5,10. Comm. zu 7,3,4. — Mit परि (°ष्टोभति) *umjauchzen u. s. w.* परिष्टुब्धेड Shadv. Br. 3,10. — Mit प्र *durch einen Zuruf antreiben* Ait. Âr. 435,6. — Caus. 1) *Jmd* (Acc.) *zujauchzen.* — 2) *durch Rufe verhöhnen, — verspotten.* — Mit प्रति (°ष्टोभति) *mit einem Schrei antworten, entgegenjauchzen u. s. w.;* mit Acc. — Mit *वि (°ष्टोभते). — Mit सम् in संस्तुभ्.

2. स्तुभ् 1) Adj. in वृषस्तुभ्. = स्तोतर् Nigh. — 2) f. *jauchzender Ruf.*

स्तुभ m. 1) *ein best.* Agni. — 2) **Bock.*

स्तुभ्वन् Adj. *jauchzend.*

स्तुम्प् s. u. *तुम्प् mit प्र.

स्तुव *ein best. Theil am Kopfe des Pferdes* Açvav. 15,18.

*स्तुवेय und *स्तुषेय्य Adj. fehlerhaft für स्तुषेय्य.

(स्तुषेय्य) स्तुषैयिम्र Adj. *zu loben.*

स्तू s. घृतस्तू und *आयतस्तू.

स्तूणाकर्ण fehlerhaft für स्थूणाकर्ण.

*स्तूप्, स्तूप्यति und स्तूपयति (समुच्छ्राये).

स्तूप m. 1) *Schopf*, sowohl *der Haarbusch* als *der obere Theil des Kopfes.* — 2) *der Hauptbalken* (eines Hauses) Âpast. Gṛhjas. 19,7. — 3) bei den Buddhisten und Gaina *Tope, ein* (ursprünglich) *kuppelförmiges Grabdenkmal mit Reliquien.* स्तूपभेदक m. Kâraṇḍ. 94,23. स्तूपबिम्ब n. 13,11. 36,19. स्तूपमण्डल n. Râgat. 1,102. — 4) *Haufen* Hemâdri 1,335, 5. 6. — 5) ** = कूल.

*स्तूपेशाण m. Kâç. zu P. 6,2,64. v. l. सूपेशाण.

स्तृण in भूस्तृण.

स्तृणीषाण in उपस्तृणीषाण.

स्तृति f. 1) *Streuung, Bestreuung, Bedeckung.* — 2) *Niederstreckung.*

स्तृत्य Adj. *niederzustrecken.*

स्तेग m. von unbekannter Bed. Nach dem Comm. = रश्मिसंघात्यादित्यः und *ein best. Insect.* Vgl. तेग.

स्तेन m. 1) *Dieb, Räuber.* — 2) *ein best. Parfum,* = चोर Utpala zu Varâh. Bṛh. S. 78,1.

स्तेय n. 1) *Diebstahl, Raub.* Das Object im Gen. oder im Comp. vorangehend. — 2) *Gestohlenes.*

स्तेयकृत् Adj. *Diebstahl begehend.* Das Object im Comp. vorangehend.

*स्तेयफल m. *ein best. Fruchtbaum.*

स्तेयिन् m. 1) *Dieb, Räuber.* In Comp. mit dem Object. — 2) **Maus.* — 3) **Goldschmied.*

*स्तेयिफल und *स्तेयी° m. = स्तेयफल Râgân. 11,217.

*स्तैन n. = स्तैन्य 1).

स्तैन्य 1) n. *Diebstahl, Raub.* In Comp. mit dem Object. — 2) *m. *Dieb, Räuber.*

स्तैमित्य n. *Lahmheit, Bewegungslosigkeit* (Kâraka 6,3), *Unthätigkeit.*

*स्तैर्णि m. Patron. von स्तीर्ण.

स्तो in घृतस्तो.

स्तोक 1) m. *a) Tropfen.* — *b) *der Vogel* Kâtaka. — 2) Adj. (f. स्तोका) *ganz wenig, unbedeutend, von kurzer Dauer.* n. *ein Weniges.* स्तोकम् und स्तोक° (Pr. P. 29) Adv. *ein wenig* (बहुतरम् — स्तोकम् *mehr — als*); *allmählich.* स्तोकेन न *nicht im Geringsten* Çiç. 5,56. *स्तोकेन und स्तोकात् in Comp. mit einem Partic. auf त so v. a. *kaum, mit genauer Noth; eben, vor Kurzem* Pârçvan. 3,38.

स्तोकक m. 1) Bez. *des* Kâtaka, *des um einen Regentropfen bittenden Vogels* Naish. 5,127. — 2) **ein best. Gift,* = वत्सनाभ.

स्तोकतमस् Adj. *ein wenig finster* Pr. P. 22.

स्तोकता f. Nom. abstr. zu स्तोक 2). ञ्चल° (so richtig) Uttamâ. 29.

स्तोकत्व n. desgl. Kâmpaka 296.

स्तोकशस् Adv. *tropfenweise, zu einem Bischen.*

स्तोकीय und स्तोक्य Adj. (f. आ) *auf Tropfen bezüglich*, so heissen sowohl die Schmalzspenden (आकृति) als Sprüche und Verse (VS. 22,6. TS. 7, 1,14,1. RV. 1,75. 3,21), *welche bei fallenden Tropfen angewandt werden.*

स्तोतर् Nom. ag. *Lobsänger, Anbeter; Gläubiger, Anhänger.* Auch als Beiw. Vishṇu's.

स्तोतवे Dat. Infin. zu 1. स्तु RV. 8,4,17. 72,5.

स्तोतव्य Adj. *zu loben, zu preisen.*

स्तोत्र n. 1) *Lobgesang, Preis.* In Comp. mit dem Object. इमं स्तोत्रम् Hariv. 15022 fehlerhaft. स्तोत्रविधान (so zu lesen) n. Kâraṇḍ. 12,1. 90,10. 14. — 2) im Ritual *die in singender Recitation vorgetragenen, mit den* Çastra *correspondirenden Abschnitte.*

स्तोत्रकारिन् Adj. *der das* Stotra *recitirt* Gaim. 3,5,25.

स्तोत्रभाष्य n. Titel eines Werkes Opp. Cat. 1.

स्तोत्रय्, °यति *durch einen Lobgesang verherrlichen.*

स्तोत्ररत्न n. Titel eines Werkes Opp. Cat. 1.

स्तोत्रवत् Adj. *von* Stotra *begleitet.*

स्तोत्रव्याख्या f. Titel eines Werkes Opp. Cat. 1.

स्तोत्रसमीषत्ती f. *eine best.* Vishṭuti Lâṭ. 6,2,22.

स्तोत्रावलि f. Titel eines Werkes Bühler, Rep. No. 307.

स्तोत्रिय und स्तोत्रीय 1) Adj. *zu einem* Stotra

gehörig, ihm eigen. स्तोत्रीयतम Saṃhitop. 29,4 (= ग्रतीव प्रुधतरम् Sâj.). — 2) m. *der erste Theil des* Bahishpavamâna. — 3) f. आ *ein* Stotra-*Vers* Âpast. Çr. 12,17,15. 13,3,1.

स्तोभ m. 1) *die in den Text des* Sâman-*Vortrags eingeschalteten Singinterjectionen, Träller u. s. w.*; *Geträll* überh. Nom. abstr. °त्व n. Comm. zu Nâjam. 9,2,18. — 2) *Starrkrampf* Damajantîk. 1. — 3) *= क्रेलन.

स्तोभच्छला f. Titel eines Abschnittes in der Sâmavedakhalâ.

स्तोभन Adj. (f. ई) etwa *einen* Stobha *bildend.*

स्तोभनसंस्कार m. wohl nur fehlerhaft für स्तोभानुसंस्कार.

स्तोभपद् n. Titel eines Tractats über den Stobha.

स्तोभप्रकृति f. Titel eines zum SV. gehörigen Abschnitts.

स्तोभवत् Adj. *mit* Stobha *versehen.*

स्तोभानुसंस्कार m. Titel eines Pariçishṭa zum SV.

स्तोम m. 1) *Lobgesang, Lobgedicht, Preis.* — 2) im Ritual *die Grundformen der singenden Recitation*, deren gewöhnlich sieben gezählt werden nach der Verszahl (9. 15. 17. 21. 27. 33. 34). Daneben bestehen zahlreiche andere. In diesen Formen setzt sich das Stotra zusammen. Nach Einigen bewegt sich der Stoma in den fünf Theilen: प्रस्ताव, उद्गीथ, प्रतिहार, उपद्रव und निधन. — 3) elliptisch für Stoma-*Tag.* — 4) Pl. Bez. *gewisser Backsteine.* — 5) *Menge.* — 6) **das Vermiethen einer Wohnung* Comm. zu Âpast. Çr. 1,18,20. — Nach einem Lexicographen n. *the head; wealth; grain, corn; a stick or staff bound with iron;* Adj. *crooked, bent.*

**स्तोमत्तार* m. *Seife* (nach Nigh. Pr.) Râgân. 6,260.

स्तोमचिति f. *das Schichten der* Stoma *genannten Backsteine.*

स्तोमनष्ट Adj. *zu einem Loblied gestaltet, gedichtet.* RV. 10,15,9 ist vielleicht स्तोमंतष्टारो zu lesen.

स्तोमत्रयस्त्रिंश Adj. (f. आ) TS. 4,4,12,4.

स्तोमपुरोगव Adj. *den Lobgesang zum Führer habend* Maitr. S. 1,6,4 (92,2).

स्तोमपृष्ठ Adj. (f. आ) nach dem Comm. Stoma *und* Pṛshṭha *habend* oder = स्तोमैः साध्यस्तोत्रः.

स्तोमभाग 1) Adj. (f. आ) *dessen Antheil der* Stoma *ist* Ait. Br. 2,18,6. — 2) m. Pl. *a) gewisse zum* Soma-*Opfer gehörige Sprüche, neunundneunzig an der Zahl* (TS. 4,4,1. fgg. VS. 15,6. fgg.), *welche beim Legen der fünften Schicht Backsteine dienen,* Âpast. Çr. 14,8,2. — *b)* Bez. *der hierbei gelegten Backsteine.* — 3) f. आ *die betreffenden Backsteine* Âpast. Çr. 17,2.

स्तोमभागिक Adj. (f. ई) *zu den* Stomabhâga-*Sprüchen gehörig.*

स्तोममय Adj. *aus* Stoma *bestehend.*

**स्तोमय्, °यति loben, preisen.*

स्तोमवर्धन Adj. *Loblieder steigernd oder sich an Lobliedern erfreuend.*

स्तोमवाहस् Adj. 1) *Lob darbringend.* — 2) *dargebrachtes Lob empfangend.*

स्तोमायन n. Bez. *gewisser Opferthiere.*

°स्तोमीय Adj. *auf einen* Stoma *bezüglich.*

स्तोम्य, स्तोमिय Adj. 1) *eines Lobgesanges würdig.* — 2) *auf einen* Stoma *bezüglich u. s. w.*

स्तौति m. Bez. *der Wurzel* 1. स्तु Çiç. 14,66.

स्तौवन् Adj. etwa *schwerfällig.* Nach Sâj. = स्तेन.

**स्तौपिक n. = वृद्धद्रव्य.*

स्तौभ Adj. (f. ई) *trällernd, juchzend.*

स्तौभिक Adj. *in* Stobha *sich bewegend.*

स्तौल्य Adj. f. oder Subst. von unbekannter Bed. Nach Sâj. = स्थूल.

स्त्या, स्त्यायति (शब्दसंघातयोः, शब्दसंघाते, ग्रपत्रपणाकर्मन्, संकुननकर्मन्), °ते *sich verdichten, intensiver werden* Mahâvîraḱ. 14,21. स्त्यान 1) *geronnen.* — 2) *erstarrt* (Herz). — 3) *= स्निग्ध. — Mit नि oder निस् (निष्ठा°) *sich verdichtend ansetzen, sich bilden, concrescere.* — Mit *प्र, प्रस्तीत und प्रस्तीम. — Mit सम्, संस्त्यान *geronnen, festgeworden.*

स्त्यान 1) Adj. s. u. स्त्या. — 2) n. *a)* **das Gerinnen, Verdichtung.* — *b) Intensität.* — *c) Apathie.* — *d)* **Echo.*

स्त्यायन n. *Verdichtung, Anhäufung.*

**स्त्येन* m. 1) = स्तेन *Dieb, Räuber.* — 2) = ग्रमृत

**स्त्यैन* m. *Dieb, Räuber.*

स्त्राट् (!) Paṇḱad.

1. स्त्रि (?) = स्तर् *Stern.*

2. स्त्रि = स्त्री in °व्यञ्जन Âpast. Çr. 8,6,1 wohl fehlerhaft.

**स्त्रितरा* f. = स्त्रीतरा.

**स्त्रियंमन्य* Adj. *für ein Weib geltend.*

स्त्री f. (Nomin. ebenso, Acc. स्त्रीम् = स्त्रियम् auch Çiç. 11,52) 1) *Weib, ein weibliches Individuum, Gattin.* — 2) *Weibchen der Thiere.* — 3) in der Gramm. *ein Femininum, das weibliche Geschlecht.* — 4) *ein best. Metrum.*

स्त्रीक am Ende eines adj. Comp. von स्त्री.

स्त्रीकटि oder °कटी f. *die weibliche Hüfte* 245,3.

**स्त्रीकरण* n. *coitus.*

स्त्रीकर्मन् n. Pl. Bez. *des zweiten Theils im vier-*Adhjâja *des* Kauçika.

स्त्रीकाम Adj. 1) *nach Weibern lüstern.* स्त्रीकामतम Âpast. 2,14,13. — 2) *weibliche Nachkommenschaft wünschend.*

स्त्रीकार्य n. *Beschäftigung mit Frauen, das Hüten derselben u. s. w.*

**स्त्रीकितव* m. *Weiberverführer* Ind. St. 13,472.

स्त्रीकुमार (*n. Sg.) und m. Pl. (Ind. St. 14,289) *Weiber und Kinder.*

स्त्रीकृत 1) Adj. (f. आ) *von Weibern gemacht.* — 2) n. *coitus* Gaut.

**स्त्रीकोश* m. *Dolch.*

स्त्रीक्षीर n. *Frauenmilch.*

स्त्रीक्षेत्र n. *ein weibliches —, d. i. gerades* (*2tes, 4tes u. s. w.*) *Zodiakalbild* oder *astrologisches Haus.*

स्त्रीग Adj. in ग्रन्य°.

स्त्रीगमन n. *das Besuchen der Weiber, geschlechtlicher Verkehr mit ihnen* Âpast. 1,21,8. Comm. zu Âpast. Çr. 10,13,14.

स्त्रीगमनीय Adj. in गुरु°.

**स्त्रीगवी* f. *Kuh.*

स्त्रीग्रह m. *ein weiblicher Planet, d. i. von gerader Zahl* (*2ter u. s. w.*).

स्त्रीग्राहिन् Adj. *die Frau* (*Wittwe*) —, d. i. *die Vormundschaft über sie übernehmend* Jolly, Schuld. 309.

स्त्रीघातक Adj. *ein Weib —, seine Frau mordend.*

**स्त्रीघोष* m. *Tagesanbruch.*

स्त्रीघ्न Adj. = स्त्रीघातक.

स्त्रीचञ्चल Adj. *Weibern nachlaufend.*

**स्त्रीचित्तकारिन्* 1) Adj. *der Weiber Herz hinreissend.* — 2) m. *Moringa pterygosperma.*

**स्त्रीचिह्न* n. *vulva.*

**स्त्रीचौर* m. *Weiberentführer, — verführer.*

स्त्रीजन m. 1) *das Weibervolk.* — 2) *ein Femininum* (gramm.).

स्त्रीजननी Adj. f. *Mädchen zur Welt bringend* 193,12.

स्त्रीजन्मन् n. *die Geburt eines Mädchens.*

स्त्रीजातक n. *die Nativität eines Mädchens.*

स्त्रीजित Adj. *in der Gewalt eines Weibes stehend, von ihm beherrscht* Jâǵn. 1,163. Hariv. 7308.

**स्त्रीतरा* f. Compar. zu स्त्री.

स्त्रीतानुकरोग m. *eine best. Frauenkrankheit.*

स्त्रीत्व n. 1) *das Weibsein, Weibheit.* — 2) *genus femininum.*

स्त्रीदेवत Adj. (f. आ) *an eine weibliche Gottheit gerichtet.*

**स्त्रीदेवार्घ* m. Bein. Çiva's (*dessen eine Kör-*

perhälfte ein Weib ist).

स्त्रीद्विष् und **°द्वेषिन्** Adj. *Weiber hassend, Weiberfeind.*

स्त्रीधन n. 1) *das persönliche Vermögen der Frau* Lâṭ. 28,24. **°निर्णय** m. Burnell, T. — 2) *Weib und Vermögen.*

स्त्रीधर्म 1) *Frauenrecht, die für Frauen geltenden gesetzlichen Bestimmungen.* — 2) *coitus* Hariv. 4853. Chr. 108,2. — 3) **Menstruation.*

स्त्रीधर्मपद्धति f. Titel eines Werkes Burnell, T.

स्त्रीधर्मिणी Adj. f. *die Menstruation habend.*

***स्त्रीधव** m. *Mann.*

***स्त्रीधूर्त** m. *Weiberverführer* Ind. St. 13,472.

स्त्रीधूर्तक n. Sg. *Weiber und Schelme* MBh. 5, 39,74.

***स्त्रीधेय** m. *Elephant.*

स्त्रीनामन् Adj. *einen Frauennamen führend.*

स्त्रीनिर्जित Adj. = **स्त्रीजित.**

स्त्रीन्द्रिय n. *die weiblichen Geschlechtstheile* Divjâvad. 473,28. 474,1. 4.

***स्त्रीपर** Adj. *den Weibern nachlaufend.*

स्त्रीपर्वतदेश m. N. pr. einer *Oertlichkeit.*

स्त्रीपर्वन् n. Titel des 11ten Buches im MBh.

स्त्रीपिशाची f. *der Kobold Weib* Prab. 15,12.

स्त्रीपुंयोग m. *das Zusammentreffen von Mann und Weib* Gaut. 6,6.

स्त्रीपुंस m. 1) Du. *a) Mann und Weib.* Am Ende eines adj. Comp. f. आ. — *b) Femininum und Masculinum* (gramm.). — 2) *Mann und Weib zugleich.*

स्त्रीपुंसलिङ्गिन् Adj. *die Merkmale eines Mannes und eines Weibes habend* Karaka 4,2.

स्त्रीपुंधर्म m. *die für Männer und Frauen geltenden gesetzlichen Bestimmungen* 212,25.

स्त्रीपुंस् m. 1) Du. *Mann und Weib.* — 2) *Mann und Weib zugleich.*

स्त्रीपुर n. *Gynaeceum.*

स्त्रीपुरुष n. Sg. *Mann und Weib* Hemâdri 2,*a*, 125,18.

स्त्रीपुष्प n. *Menstrualblut.*

स्त्रीपूरुष n. Sg. = **स्त्रीपुरुष** Ind. St. 15,330.

स्त्रीपूर्व Adj. 1) *früher Weib gewesen* MBh. 5,172, 19. 6,98,36. — 2) = **स्त्रीजित** MBh. 13,23,22.

स्त्रीपूर्वक Adj. = **स्त्रीपूर्व** 1) MBh. 5,172,20. 192,66.

स्त्रीपूर्विक Adj. MBh. 5,7553 fehlerhaft für **स्त्रीपूर्वक.**

स्त्रीपूर्विन् Adj. = **स्त्रीपूर्व** 1).

स्त्रीप्रज्ञा Adj. f. *den einem Weibe zukommenden Verstand habend.*

स्त्रीप्रत्यय m. *ein Feminina bildendes Suffix* 238, 6. **°प्रकरण** n. Opp. Cat. 1.

स्त्रीप्रधान Adj. *dem das Weib über Alles geht, ganz in der Gewalt des Weibes stehend.*

***स्त्रीप्रमाण** Adj. *dem ein Weib eine Autorität ist* L. K. 1041.

स्त्रीप्रसू Adj. f. *Mädchen gebärend.*

स्त्रीप्राय Adj. *zum grössten Theil weiblich* Âpast. 2,16,8 (अपत्यं zu lesen).

***स्त्रीप्रिय** 1) Adj. *den Weibern lieb.* — 2) m. *Mangifera indica.*

***स्त्रीबन्ध** m. *coitus.*

स्त्रीभग m. *vulva* Nir. 3,16.

स्त्रीभव m. = **स्त्रीज** 1).

स्त्रीभाग Adj. *Weibern nachgehend.*

स्त्रीभाव m. *das Weibwerden.* Acc. mit लम्भ् Caus. und उप-नी so v. a. *entjungfern.*

स्त्रीमध्य n. *Frauengesellschaft* Karaka 240,21.

स्त्रीमत्त Adj. *beweibt* Bhaṭṭ.

स्त्रीमन्त्र m. *eine weibliche —, d. i. mit* स्वाहा *endigende Zauberformel.*

स्त्रीमय Adj. (f. ई) *femineus* Vâsav. 274,1. *weibisch* Çaṃk. zu Bâdar. 2,3,30.

स्त्रीमानिन् m. N. pr. eines Sohnes des Manu Bhautja.

स्त्रीमाया f. *Weiberlist* Lalit. 412,18. 15.

***स्त्रीमुख** m., ***°मुखमधु** n., ***°मुखमधुदोहद** m. und ***°दोहल** m. *Mimusops Elengi.*

***स्त्रीमन्य** Adj. = **स्त्रियंमन्य.**

स्त्रीय्, °यति *nach einem Weibe verlangen.*

स्त्रीयन्त्र n. *die Kunstpuppe Weib* Spr. 1038.

***स्त्रीरजस्** n. *Menstruation.*

***स्त्रीरञ्जन** n. *Betelpfeffer.*

स्त्रीरत्न n. *eine Perle von Weib.* Auch Bez. der Lakshmi.

स्त्रीरत्नकूटा f. N. pr. einer Tochter Raudrâçva's Hariv. 1662. Nach der Lesart der anderen Ausg. 1,31,10 m. in der Bed. *eine Prachtperle von Weib.*

स्त्रीरहस्काम Adj. *der mit Weibern allein zu sein sucht* Karaka 357,7.

स्त्रीराज्य (°राज fehlerhaft) n. *das Reich der Amazonen* (im hohen Norden). Vgl. **वनिताराज्य.**

स्त्रीराशि m. *ein weibliches —, d. i. gerades* (2tes, 4tes u. s. w.) *Zodiakalbild* oder *astrologisches Haus.*

स्त्रीरूप Adj. *Frauengestalt habend* Maitr. S. 2, 5,5 (54,5).

स्त्रीरोग m. *Frauenkrankheit.*

स्त्रीलक्षण n. Sg. *die Merkmale —, Eigenthümlichkeiten eines Weibes.* **°विद्** Adj. Gâtakam. 13.

1. **स्त्रीलिङ्ग** n. 1) *die weiblichen Geschlechtstheile.* — 2) *das weibliche Geschlecht* (gramm.) 234,28.

2. **स्त्रीलिङ्ग** Adj. 1) *die Merkmale eines Weibes habend.* — 2) *weiblich* (gramm.). Nom. abstr. **°त्व** n. Ind. St. 13,390.

स्त्रीलोक m. Pl. N. pr. einer Gegend. Vgl. **स्त्रीराज्य.**

स्त्रीलोल Adj. *lüstern nach Weibern.*

स्त्रीलौल्य Adj. dass. Bhar. Nâṭjaç. 34,92.

स्त्रीवध m. *ein an einem Weibe verübter Mord.*

स्त्रीवश und **°वश्य** Adj. *von Weibern oder einem Weibe beherrscht.*

स्त्रीवासस् n. nach dem Comm. Âpast. 2,1,20 *ein zum Beischlaf geeignetes Gewand.*

स्त्रीवाह्य m. Pl. N. pr. eines Volkes.

स्त्रीविजित Adj. = **स्त्रीजित.**

स्त्रीवित्त n. *von einer Frau kommendes Vermögen.*

स्त्रीविवाह m. *die eheliche Verbindung mit einem Weibe* M. 3,20.

1. **स्त्रीविषय** m. *coitus* 108,5.

2. **स्त्रीविषय** Adj. *ein Femininum tantum* Çânt. 1,5. 2,2. 20.

स्त्रीविषधारक (H. 329) und **°धारिन्** (Ind. St. 13, 493) Adj. *in weiblichem Anzuge.*

स्त्रीव्यञ्जन n. Pl. *die das Weib unterscheidenden körperlichen Merkmale* (*Brüste* u. s. w.) Âpast. Çr. 8,6,1.

स्त्रीव्रण m. *vulva* Kâtjapa. 190,5.

***स्त्रीशौण्ड** Adj. *auf Weiber versessen* Ind. St. 13,472.

स्त्रीषंसाद m. *Weibergesellschaft.*

***स्त्रीषख** m. *Weiberfreund.*

स्त्रीषू Adj. f. *weibliche Junge gebärend* Maitr. S. 4,6,3 (82,14).

स्त्रीषूय n. = **स्त्रैषूय** Çiṅkh. Gṛhj. 1,19.

स्त्रीसख Adj. *von einem Weibe begleitet* Ind. St. 15,355.

स्त्रीसङ्ग m. *Verkehr mit Weibern* Spr. 7218.

स्त्रीसंग्रहण n. *das Unzuchttreiben mit einem Weibe* 211,31. 212,24.

स्त्रीसंज्ञ Adj. *einen Namen mit weiblicher Endung führend* Varâh. Bṛh. S. 86,38. Statt विष्णुः स्त्रीसंज्ञः Hariv. 7350 liest die andere Ausg. 2,71, 15 विश्वस्त्रीसंज्ञः, welches durch कृत्स्नभोग्यसंज्ञः erklärt wird.

***स्त्रीसभ** n. *Weibergesellschaft.*

स्त्रीसंबन्ध m. *die eheliche Verbindung mit einem Weibe* M. 3,6. Râǵat. 6,366.

स्त्रीसंभोग m. *der Beischlaf mit einem Weibe* 108,6.

स्त्रीसदृपिन् Adj. *das Aussehen eines Weibes habend* MBh. 5,192,66. v. l. **स्त्रीस्वदृपिन्.**

स्त्रीसुख n. *die Lust am Weibe,* auch so v. a.

Beischlaf.

स्त्रीसेवा f. *Frauenhuldigung, geschlechtlicher Verkehr mit Frauen.*

1. स्त्रीस्वभाव m. *die Natur des Weibes* R. 1,28,11. 2,72,46. 3,31,5. 5,23,28.

2.* स्त्रीस्वभाव m. *Eunuch.*

स्त्रीस्वरूपिन् Adj. = स्त्रीमद्रूपिन्.

स्त्रीकृत्या f. *ein an einem Weibe verübter Mord* Paṇkat. 216,17.

स्त्रीकृत n. *ein von einem Weibe dargebrachtes Opfer.*

स्त्रैण 1) Adj. (f. ई) *a) muliebris. — b) den Weibern ergeben, in ihrer Gewalt stehend.* — 2) n. *a) das Weibervolk, die Weiber, Weiberschaar* Harshak. 211,20. — *b) das Weibsein, Weibheit, weibliche Natur.*

स्त्रैण्य n. wohl *das den Weibern Ergebensein, das in ihrer Gewalt Stehen* Citat im Comm. zu Âpast. Çr. 5,1,1.

स्त्रैषण्य n. *Geburt eines Mädchens.*

स्त्रैराज्यक m. Pl. *die Bewohner von* Strirâǵja.

*स्त्र्यगार n. *Gynaeceum* Gal.

स्त्र्यध्यक्ष m. *ein Aufseher über die fürstlichen Weiber.*

*स्त्र्यनुज Adj. *nach einem weiblichen Kinde geboren, d. i. auf eine Schwester folgend.*

°स्त्र्यभिगमन n. *das Beiwohnen dem Weibe von* — Gaut. 12,2.

स्त्र्याजीव m. *ein durch Weiber (Prostitution der Frau u. s. w.) gewonnener Unterhalt.*

°स्थ, °ष्ठ Adj. (f. स्था) 1) *stehend, sitzend, wohnend, befindlich, sich* irgendwo *zeigend.* — 2) in einem best. Alter, Lage, Verhältniss, Zustand *sich befindend.* — 3) *bei Etwas seiend, beschäftigt mit, obliegend, ergeben.*

स्थकर wohl = स्थगर.

स्थग्, *स्थगति (संवरणे). — Caus. स्थगयति 1) *verhüllen, verbergen* 311,24. Çiç. 11,34. 20,22. Vâsav. 157,5. 297,1. — 2) *verschwinden machen.* — 3) स्थगित *a) verhüllt, verborgen* Çiç. 17,30. — *b) verschlossen* (Thür) Harshak. 140,5. 6. — *c) gehemmt, unterbrochen.*

*स्थग Adj. *verschlagen, verschmitzt, betrügerisch.*

स्थगन n. *das Verhüllen, Verbergen.*

स्थगयितव्य Adj. *zu verhüllen, zu verbergen* Paṇkat. ed. Bomb. 1,43,7.

स्थगर n. *ein best. wohlriechender Stoff* Gobh. 4,2,29. Âpast. Gṛhj. 18,11.

स्थगिका f. 1) *ein best. Verband, wie er an Fingern und penis angelegt wird: Däumling.* — 2) *Betelbüchse* Hemâdri 1,645,5.

*स्थगी f. *Betelbüchse.*

स्थगु m. *Buckel* Hariv. 2,27,33. 34. v. l. स्थडु.

स्थडु m. dass. v. l. स्थगु.

स्थण्डिल 1) n. *ein unbebauter, freier Platz, Erdboden, Stelle, Platz* überh. Gobh. 1,5,13. 4,8,14 (= लोकपात्र Comm.). Gṛhjâs. 2,11. स्थण्डिले केवले so v. a. *auf dem blossen Erdboden.* Am Ende eines adj. Comp. °क. — 2) m. N. pr. eines Ṛshi.

स्थण्डिलशय्या f. *das Liegen —, Schlafen auf dem blossen Erdboden.*

स्थण्डिलशायिका f. dass. Divjâvad. 339,23.

स्थण्डिलशायिन् Adj. *auf dem blossen Erdboden liegend, — schlafend.*

स्थण्डिलसंवेशन n. = स्थण्डिलशय्या.

*स्थण्डिलसितक m. = वेदि.

स्थण्डिलेयु m. N. pr. eines Sohnes des Raudrâçva.

स्थण्डिलेशय 1) Adj. = स्थण्डिलशायिन्. — 2) m. N. pr. eines Ṛshi.

स्थण्डित्य Kuând. Up. 5,2,8 fehlerhaft für स्थण्डिल.

स्थपणी f. v. l. für स्थपनी.

स्थपति m. 1) *Statthalter, Oberbeamter, Oberbeamter eines Bezirks, Oberhaupt.* Vgl. निषादस्थपति Nachtr. 4. स्थपतिसव m. Tâṇḍja-Br. 17,11,6. — 2) *Baumeister* Hemâdri 1,671,13. — 3) *Veranstalter eines Opfers an* Bṛhaspati. — 4) *Kämmerer, Aufseher eines fürstlichen Gynaeceums.* — 5) *Bein. *a*) Bṛhaspati's. — *b*) Kubera's.

स्थपनी f. *die Stelle zwischen den Brauen.*

स्थपुट 1) Adj. (f. आ) *höckerig, holperig, uneben* (Weg) Harshak. 178,4. — 2) m. *Höcker* Kâṇḍak. 72,9. = विषमोन्नतप्रदेश Daçîn. 1,126.

स्थपुटय्, °यति *höckerig machen, aufwühlen* Kâṇḍak. 19,5. *durch Aufstreuen erhöhen* Ârjav. 79,9. *स्थपुटित Partic.

स्थपुटी Adv. mit कर् *höckerig machen,* so v. a. *durch Aufschütten —, Aufstreuen erhöhen* Hem. Par. 2,69.

स्थर् Nom. ag. = स्थ in सव्यष्ठर् und *सव्येष्ठर्.

*स्थल्, स्थलति (स्थाने, स्थितौ).

स्थल 1) m. *a) Abschnitt, Kapitel.* — *b)* N. pr. eines Sohnes des Bala. — 2) f. स्थ्यैला *Erdaufschüttung.* — 3) f. स्थली *a) Anhöhe, hochgelegene Ebene* Çiç. 13,34. Vâsav. 184,2. Auch von *gewölbten* Körpertheilen. — *b) Erdboden, Fussboden.* — *c) Platz, Ort, Stelle.* — 4) n. *a) Erhebung, Anhöhe* (Hem. Par. 1,153. 155. Gâtakam. 14,5. 30), *trockenes Land* (im Gegensatz zur *feuchten Niederung*), *Land* (im Gegensatz zum *Wasser*), *Festland.* Auch von *gewölbten* Körpertheilen. — *b) Erdboden* (137,5), *Fussboden.* — *c) Platz, Ort, Stelle.* — *d) Fall.* तथाविधस्थले *in einem solchen Falle.*

*स्थलकन्द m. *eine best. Pflanze.*

स्थलकमल n. *die Blüthe von Hibiscus mutabilis.*

स्थलकामलिनी f. *Hibiscus mutabilis.*

स्थलकाली f. N. pr. eines Wesens im Gefolge der Durgâ.

*स्थलकुमुद n. *Nerium odorum.*

स्थलग und स्थलचर् Adj. *auf dem Festlande lebend.*

स्थलज 1) Adj. *a) auf dem Festlande —, auf trockenem Boden wachsend, — lebend.* — *b) für Landtransport geltend* (Steuer). — 2) *f. आ *Süssholz.*

स्थलतर n. *ein höher gelegener Platz.*

स्थलता f. Nom. abstr. zu स्थल *Festland.*

स्थलनलिनी f. *Hibiscus mutabilis* Kâd. 2,17,2 (19,12). Am Ende eines adj. Comp. °क.

स्थलनीरज n. *die Blüthe von Hibiscus mutabilis.*

स्थलपत्तन n. *eine auf dem Festlande liegende Stadt* (Gegensatz जलपत्तन) Çilâṅka 1,379.

स्थलपथ m. 1) *Landweg, — strasse* (im Gegensatz zu *Wasserweg*) Kalpas. 108, N. 89. — 2) *Handel zu Lande.*

स्थलपथी Adv. mit कर् *in eine Landstrasse —, in Festland verwandeln* Vikramâṅkak. 14,62.

स्थलपद्म 1) *m. *Arum indicum.* — 2) n. *die Blüthe von Hibiscus mutabilis.*

*स्थलपद्मिनी f. *Hibiscus mutabilis.*

*स्थलपिण्डा f. *eine Dattelart.*

*स्थलमञ्जरी f. *Achyranthes aspera.*

*स्थलरुहा f. *Hibiscus mutabilis.*

स्थलवर्त्मन् n. *Landweg.*

स्थलवर्मन् m. N. pr. eines Fürsten Harshak. 187,16.

स्थलविहंग und °हंगम m. *Landvogel.*

*स्थलशृङ्गाट und *°क m. *Tribulus lanuginosus* oder *eine ähnliche Pflanze* Mat. med. 125.

*स्थलसीमन् m. = स्थण्डिल m. (!).

स्थलस्थ Adj. *auf trockenem Lande stehend.*

स्थलाय्, °यते *zum Festland werden* Naish. 1,69.

स्थलारविन्द n. *die Blüthe von Hibiscus mutabilis.*

स्थलाद्गढ Adj. *auf den Boden herabgestiegen (nicht zu Wagen seiend)* M. 7,91.

1. स्थली f. s. u. स्थल.

2. स्थली Adv. mit भू *zu Festland werden* Comm. zu Naish. 1,69. स्थलीभूत *hoch gelegen* Hariv. 3706 ist स्थली f. + भूत.

स्थलीदेवता f. *die Gottheit des Ortes.*

स्थलीय, °यति *für Festland halten.*

स्थलीय Adj. von स्थल *Fall in* उद्देश्यविधेयवोधस्थलीयविचार.

स्थलीशायिन् Adj. *auf dem blossen Erdboden liegend, — schlafend* 183,4.

स्थलेजात 1) Adj. (f. आ) *auf dem Festlande —, auf trockenem Lande gewachsen (wachsend).* पद्मिनी so v. a. *Hibiscus mutabilis.* — 2) *n. *Süssholz.*

स्थलेयु m. N. pr. eines Sohnes des Raudrâçva.

*स्थलेरुहा f. Bez. *zweier Pflanzen,* = दृग्धा und गृष्टकुमारी Râǵan. 5,45.

*स्थलेशय m. *eine best. Amphibie, die zur Nacht an's Land kommt.*

स्थलोत्पलिनी f. *Hibiscus mutabilis* Kâd. 100, 13 (179,7).

स्थलौकस् m. *ein auf dem Festlande lebendes Thier.*

*स्थवि 1) Adj. = तङ्गम (!). — 2) m. *a) Weber.* — *b)* = स्थवर.

स्थविमन् m. und स्थविमत् Adj. n. (Âpast. Çr. 7, 11,9. 24,6. 7) *das dicke Theil, die Breite.* स्थविमतम् *an der breiten Seite* Maitr. S. 3,10,4 (135,3. 4). TS. 6,4,4,1.

स्थविर 1) Adj. (f. आ und ई, in der späteren Sprache nur आ) *a) breit, dick, derb, massig, dicht, gewaltig.* — *b) alt, bejahrt; angesehen, gravis.* स्थविरे काले oder भावे (Vasishṭha 3,3. Baudh. 2,3, 45) *im Alter.* Bei den Buddhisten Bez. *der ältesten, ehrwürdigsten* Bhikshu, die dem Çâkjamuni am nächsten stehen. m. Pl. (auch आर्य°) Bez. *einer best. buddh. Schule* Târân. u. s. w. — *c)* *= अचल. Richtig स्थावर. — 2) *m. Bein. Brahman's. — 3) *f. स्थविरा *eine best. Pflanze* Râǵan. 5,20. — 4) *n. *Erdharz.*

स्थविरगाथा f. Pl. *eine best. Abtheilung der buddh. Schriften* Divjâvad. 35,1.

*स्थविरदारु n. *eine best. Holzart* Bhâvapr. 3,59.

स्थविरद्युति Adj. *die Würde eines Alten habend* MBh. 1,50,8.

स्थविरायुस् Adj. *ein hohes Alter erreichend.*

स्थविष्ठ Adj. *der dickste, gröbste, dichteste.*

स्थवीयस् Adj. *dicker, gröber, dichter, gewaltiger* Çiç. 17,21.

स्थवीयस् Adv. *je nach der Stelle.*

स्था, तिष्ठति, °ते (metrisch auch = Act.), स्थीयते Pass. 1) *stehen, — auf, in* oder *an* (Loc.), *dastehen, vor Einem stehen, stillstehen, stehen bleiben, Halt machen, zum Stehen kommen* (fliessendes Wasser 39,20). जानुभ्याम् *sich auf die Kniee stellen,* अग्रे oder अग्रतस् (40,1) *sich vor Jmd* (Gen.) *stellen, Jmd vor Augen treten,* संदर्शने *sich so stellen, dass man von Jmd* (Gen.) *gesehen wird.* — 2) *stehen —, sich stellen auf, besteigen;* mit Acc. — 3) *vor dem Feinde stehen, Jmd* (Gen. oder Gen. mit पुरस्) *Stand halten* Varâh. Jogaj. 4,12. — 4) *treu ausharren, zur Seite stehen, Jmd* (Loc.) *treu bleiben.* — 5) Med. *bei Etwas* (Loc.) *verharren, nicht abgehen von.* — 6) Med. (metrisch auch Act.) *Jmd stillhalten zu Etwas, sich fügen in, dienen zu;* mit einfachem oder doppeltem Dat. — 7) *bestehen* (Gegensatz *vergehen, zu Grunde gehen*), *am Leben sein.* — 8) *bleiben, verweilen* (in dieser Bed. auch Pass. im Bhâg. P.), *warten; zögern, sich bedenken.* मासं स्थित्वा so v. a. *nach einem Monat,* चिरमपि स्थित्वा *über kurz oder lang* (324,12), स्थित्वा allein *nach einiger Zeit.* — 9) *bei Etwas bleiben,* einer Handlung *dauernd obliegen,* in einem Zustande oder Verhältnisse *verharren;* die Ergänzung ein Nomen (कन्या *Mädchen —, unverheirathet bleiben* 121,16), insbes. ein Partic. (beim Impers. steht statt des Nomin. der Instr.), ein Absol. oder ein Instr. — 10) *dasein, vorhanden sein, — in* oder *bei* (Loc.). — 11) *sich befinden, sich verhalten, sein, — in, auf* oder *bei, obliegen;* mit Loc. समम् *sich gleich verhalten gegen* (Loc.), तूष्णीम् *sich still verhalten,* अन्यथा *sich anders verhalten,* सुखम् *sich wohl —, sich glücklich fühlen.* — 12) *sich bei Jmd befinden, bei Jmd angetroffen werden, zu Jmds Verfügung stehen, Jmd gehören, esse alicujus;* mit Loc., Dat. (Çukas. 1,2) oder Gen. — 13) *geheftet —, gerichtet sein auf* (Loc.) 113,8. — 14) *ruhen —, beruhen auf, gegründet —, beschlossen sein in* (Loc.). मयि स्थित्वा so v. a. *sich auf mich verlassend* Bhaṭṭ. — 15) *erstehen aus* (Abl. oder Gen.). — 16) *abstehen von Etwas* (123,16), *sich eines Bessern besinnen.* — 17) *dahingestellt —, unberücksichtigt —, unbeachtet —, unerörtert bleiben, nicht von Belang sein.* Nur Imperat. (323,3 im Prâkrit) und Potent. (Kâd. 2,116,3 = 143,2). — 18) तस्थिवंस् *a) stehend, — auf* (Loc.), *was steht, sich nicht bewegt.* — *b) sich befindend in, im Besitz seiend von;* mit Loc. पितुः शासने so v. a. *dem Vater gehorchend, ihm folgend.* — *c) beschäftigt mit, obliegend;* mit Loc. — *d) verharrend in* (Instr.). — *e) der inne gehalten hat.* Nomin. so v. a. *er schwieg.* — *f) ausharrend, beharrlich.* — *g) bereit zu* (Dat.). — 19) स्थितं *a) stehend, stehen geblieben* (Gegensatz *gehend, sitzend, liegend).* परस्परं स्थिता *sich feindlich gegenüber stehend.* — *b) stehend,* so v. a. *Stand haltend, nicht weichend.* — *c)* an einem Orte (Loc., Adv. oder im Comp. vorangehend) *verweilend, — befindlich* (von Belebtem und Unbelebtem). अनित्यम् *nicht beständig —, nur kurze Zeit verweilend.* Mit पुरस् so v. a. *bevorstehend.* — *d)* in einer Lage —, in einem Verhältniss —, in einem Zustande *sich befindend;* die Ergänzung im Loc., Instr. (मुक्ताकारतया 186, 14), Abl., im Comp. vorangehend, ein in demselben Casus stehendes Nomen, ein Absol. oder ein Adv. — *e) begriffen in, beschäftigt mit, sich befleissigend, bedacht auf, obliegend, hingegeben;* die Ergänzung im Loc. oder im Comp. vorangehend. — *f) verbleibend in,* so v. a. *sich richtend nach, nachkommend, befolgend;* die Ergänzung im Loc. — *g) im Amte stehend.* — *h) zu Jmd* (Loc.) *stehend, es mit Jmd haltend.* — *i) dauernd, fest bestehend, keinen Wandel erfahrend.* — *k) feststehend,* so v. a. *nicht verrathen werdend* (ein Plan). — *l) feststehend,* so v. a. *allgemein angenommen, — geltend.* — *m) feststehend,* so v. a. *beschlossen.* — *n) fest überzeugt.* — *o) fest entschlossen, — zu* (Infin. oder Loc. eines Nom. act.), *bereit zu* (Dat.). — *p) dastehend, daseiend, vorhanden, anwesend, gegenwärtig, gekommen* (von einem Zeitpuncte), *bereit stehend, sich befindend bei* (Loc.). स्थितोऽस्मि: *da stehe ich, da bin ich.* — *q) Jmd* (Gen.) *gehörend.* — *r) gerichtet auf* (Loc. oder im Comp. vorangehend). — *s) stehend bei,* so v. a. *beruhend auf, abhängig von* (Loc.). — *t) zu Etwas* (Dat.) *dienend, — führend.* — *u) übrig geblieben.* — *v) der von Etwas abgestanden ist, — abgelassen hat* Pañkad. — *w) nicht von* इति *begleitet* (im Padapâṭha); überh. *allein —, gesondert stehend.* स्थिते पदे so v. a. *im* Padapâṭha. — 20) स्थितवत् *sich befindend* Spr. 7714 (इरा). Çiç. 14,17 (अयसि). — Caus. स्थापयति, °ते (metrisch) 1) *stillstehen machen, anhalten, festhalten, nicht fortlassen.* बद्ध्वा *Jmd gefangen halten,* स्वीकृत्य *ganz für sich gewinnen.* — 2) *hemmen, unterdrücken.* — 3) *wegstellen, bei Seite stellen, — legen, zurücklegen, aufbewahren, verwahren* Kampaka 411.415. स्थापयित्वा so v. a. *mit Ausnahme von* Divjâvad. 270,4. — 4) *stellen, hinstellen, aufstellen* (Wachen), *setzen —, legen —, thun auf* oder *in* (Loc.), *einquartiren in* (Loc.). हृदि so v. a. *seinem Herzen einprägen.* — 5) *Jmd einsetzen* in eine Würde, in ein Amt (Loc., ausnahmsweise Instr. Uttamaḱ. 319). रक्षार्थम् *zum Hüten, als Hüter.* — 6) *Jmd versetzen —, führen —, bringen in* oder *auf* (Loc., seltener Acc. 327,25). नये so v. a. *in einen*

Plan einweihen, इत्येवं स्वापयेन्मनः so v. a. *er richte den Geist darauf, vergegenwärtige sich dieses.* — 7) *Jmd* (Loc., auch कस्ते 328,7) *übergeben.* — 8) *errichten, erbauen.* — 9) *Bestand geben, befestigen, dauerhaft machen, begründen.* — 10) *Jmd auf eigene Füsse stellen, unterstützen* Hemâdri 1, 690,9. — 11) *feststellen, festsetzen, bestimmen.* — 12) *eine Bestimmung in Betreff Jmds* (Acc.) *treffen.* — 13) *einführen, in Gebrauch bringen.* — 14) *eine Behauptung —, eine Thesis aufstellen.* — 15) *setzen* im Gegensatz zu *negiren.* — 16) *machen zu*, mit doppeltem Acc. धात्रीम्, so v. a. *als Amme anstellen* (114,11), रक्षितम्, सुरक्षितम् *Etwas gut verwahren, — hüten*, कृत्रम्, प्रच्छन्नम् *Etwas verstecken*, सज्जम् *Jmd bereit sein lassen*, परिशेषम् *übrig lassen.* — Desid. तिष्ठासति *verharren wollen in* (Instr.). — *Intens. तेष्ठीयते. — Mit अति 1) *hervorragen* (eig.). — 2) *sich erheben über, Meister sein;* mit Acc. — Mit व्यति, °ष्ठाम् MBh. 13,5785. fg. fehlerhaft für व्यधिष्ठाम्. — Mit अधि 1) *stehen —, sich stellen —, sich setzen auf, besteigen;* mit Loc. oder Acc. मामधिष्ठाय so v. a. *auf mir sitzend.* — 2) *stehen* uberh. — 3) *seinen Aufenthalt haben in, bewohnen, sich befinden —, stecken in* (Loc. AV., sonst Acc.). — 4) *sich* (siegreich) *erheben, bemeistern, höher stehen als, den Vorzug haben über* (Acc.). — 5) *als Führer vorangehen, anführen, lenken, regieren;* mit Acc., ausnahmsweise mit Gen. — 6) *vorstehen, beherrschen, verwalten.* — 7) *besitzen, in den Besitz gelangen von* (Acc.). — 8) *sich gründen auf* (Loc.). — 9) *Gebrauch machen von, anwenden, an den Tag legen.* अधिष्ठाय so v. a. *mit Anwendung von, mittelst.* — 10) अधिष्ठित und धिष्ठित *a*) mit act. Bed. α) *stehend.* — β) *steckend, stecken geblieben.* — γ) *sich befindend —, wohnend —, seinen Sitz habend auf* oder *in* (Loc. oder Acc.). — δ) *über Andern —, obenan stehend, den Vorrang habend.* — ε) *vorstehend* (einem Amte u. s. w.), *vorgesetzt;* die Ergänzung im Loc. oder im Comp. vorangehend. — ζ) *beruhend auf* (Loc.). — η) mit einem Absol. *verharrend* in einer Lage u. s. w. प्रेक्ष्य *erblickend dastehen*, so v. a. *betrachten*, चक्रमुद्यम्य *mit erhobenem Discus dastehen.* — *b*) mit pass. Bed. α) *bewohnt von, besetzt von* oder *mit* (Instr. oder im Comp. vorangehend) 111,25. 116,12 (*umstanden*). 211,2.4 (वणिग्भिः सदः). — β) *besetzt*, so v. a. *vertheidigt.* — γ) *in Besitz genommen —, erfüllt —, ergriffen —, voll von* (Instr. oder im Comp. vorangehend). राजप्रसाद° so v. a. *in voller Gunst beim Fürsten stehend.* — δ) *verwaltet, versehen* (ein Amt, Geschäft), *dem Jmd* (Instr. oder im Comp. vorangehend) *vorsteht.* — ε) *geleitet, geführt, angeführt* (eig. und übertr.); so v. a. *gehütet* (ein Ross) 106, 25. — Caus. *stellen auf Etwas* (Acc.) *betreten lassen.* — Mit समधि 1) *leiten, lenken.* — 2) *verwalten, versehen.* — 3) *einer Sache obliegen.* — 4) °ष्ठित *a*) *stehend auf* oder *in* (Acc.). — *b*) *obenan stehend.* — *c*) *erfüllend, durchdringend;* mit Acc. Karaka 6,26. — *d*) *geritten.* — Mit अनु 1) *nach Jmd stehen bleiben*, d. i. *wenn Jmd stehen bleibt, gleichfalls stehen bleiben;* mit Loc. oder Acc. — 2) *Jmd* (Acc.) *nachgehen, folgen.* — 3) *folgen*, so v. a. *gehorchen;* mit Acc. — 4) *befolgen, sich richten nach, nachahmen;* mit Acc. — 5) *sich stellen zu, sich anschliessen, sich beigesellen, im Gefolge —, hülfreich zur Seite stehen:* mit Acc. Med. in TS. (6,5,1,2) und Çat. Br. — 6) *einer Sache nachgehen, — sich hingeben, — obliegen, Etwas betreiben, ausrichten, ausführen, begehen* (z. B. eine Nachlässigkeit); mit Acc. द्वाराणि so v. a. *Thore eröffnen*, दण्डम् so v. a. *Strafe verhängen*, विण्मूत्रम् so v. a. *sich entleeren*, उपायम् *ein Mittel ausfindig machen.* — 7) *verbleiben.* — 8) *sich setzen auf* (Acc.). — 9) *beherrschen, regieren.* — 10) अनुतिष्ठति Khând. Up. 3,19,3 fehlerhaft für अनूतिष्ठति. — 11) अनुष्ठित *a*) mit act. Bed. α) *befolgend, sich richtend nach, nachahmend;* mit Acc. — β) *obliegend*, mit Acc. R. ed. Bomb. 1,7,12. — *b*) mit pass. Bed. α) *begleitet, unterstützt.* — β) *dem man obgelegen hat, betrieben, geübt, ausgerichtet, ausgeführt.* — γ) (ärztlich) *behandelt* Karaka 1,10. — δ) *begonnen, angefangen.* — Desid. *obzuliegen wünschen*, mit Acc. Comm. zu R. ed. Bomb. 3,9,27. — Mit समनु, °ष्ठित *verbunden, ausgerüstet mit* (Instr.). — Mit अन्तर् *Jmd* (Acc.) *den Weg vertreten, aufhalten.* — Mit अप *sich fern halten, abtrünnig werden.* — Mit अपि *Jmd* (Acc.) *in den Weg treten.* अपिष्ठितं (!). — Mit अभि 1) *treten —, den Fuss setzen auf* (Acc.). — 2) *sich erheben über* oder *auf* (Acc.). — 3) *treten gegen, zu Etwas hin;* mit Acc. — 4) *stehen bleiben.* — 5) *sich aufhalten, sich befinden.* — 6) *widerstehen, bemeistern;* mit Acc. Vaitân. 6,1. — 7) *sich rüsten zu* (Dat.). — 8) अभिष्ठित *unter die Füsse getreten, worauf man getreten ist, — steht.* — Mit समभि *besteigen* MBh. 8,20,41. — Mit अव Med., seltener Act. 1) *sich fernhalten, sich entfernen.* — 2) *hinabsteigen, — reichen, sich hinab —, sich hineinbegeben in* (Acc.) Âpast. 2,22,16. — 3) *dastehen, sich hinstellen; stillstehen, Halt machen* Âpast. 1,25,11. — 4) *bleiben, verbleiben, — in* (Loc.); in einer best. Thätigkeit oder Zustande *verharren* (die Ergänzung ein Adj. im Nomin., ein Absol. oder ein Instr.). — 5) *bestehen.* — 6) *sich befinden, sich aufhalten, dasein, vorhanden sein.* — 7) *Jmd* (Dat.) *anheimfallen.* — 8) *getrennt sein von, entbehren;* mit Abl. — 9) *eingehen in* (Loc.). — 10) *gelangen zu* (Acc.). — 11) *Etwas festsetzen, bestimmen* (die Lesarten schwanken). तथावस्थातुमर्हसि so v. a. *darauf musst du bestehen* R. ed. Bomb. 4,18,57. — 12) अवस्थित und वस्थित *a*) *dastehend, seinen Stand habend, postirt, befindlich, enthalten in* (Loc. oder im Comp. vorangehend). दीर्घकालम् *lange Zeit gelegen habend.* — *b*) *verbleibend, verharrend* in einer best. Thätigkeit oder Zustande; die Ergänzung ein Partic. im Nomin., ein Instr. (मूलाग्रेण so v. a. *erscheinend als*) oder Adv. (Çiç. 16, 16). — *c*) *verbleibend in* (Loc.), so v. a. *befolgend.* — *d*) *begriffen in, obliegend, bedacht auf;* die Ergänzung im Loc. oder im Comp. vorangehend. — *e*) *Jmd* (Dat.) *obliegend.* — *f*) *bereit zu* (Dat.). — *g*) *feststehend, beständig, keinem Wandel unterworfen, — in Bezug auf* (Abl.). — *h*) *fest beschlossen.* — *i*) *standhaft, zuverlässig.* — *k*) *eine feste Stellung einnehmend.* — *l*) *gelungen.* — *m*) *beschaffen, sich verhaltend.* एवमवस्थिते *unter diesen Verhältnissen.* — *n*) mit Acc. α) *stehend bei* oder *zu.* — β) *hingegeben, sich hingebend.* — Caus. 1) *auseinanderhalten, trennen.* — 2) *stehen machen, anhalten* MBh. 7,193,29. — 3) *stehen —, nicht weitergehen —, zurücklassen, nicht mit sich nehmen.* — 4) *hinstellen —, hinlegen —, thun in* oder *auf* (Loc.) 114,7. 122,11. — 5) *eingehen lassen in* (Loc.). — 6) *einsetzen, errichten.* — 7) *festmachen, Festigkeit verleihen;* mit Acc. — 8) *ermuntern, trösten.* — 9) *begründen* (eine Behauptung). — Mit अन्ववं Act. *nach Jmd herabsteigen.* — Mit अभ्यव, °स्थित *widerstehend*, mit Acc. — Mit पर्यव Med. 1) *sich befestigen, sich kräftigen.* — 2) *erfüllen, durchdringen.* — 3) पर्यवस्थित *a*) *sich hingestellt habend, stehend, postirt* 299,33. — *b*) *enthalten in* (Loc.). — *c*) *begriffen in, obliegend, hingegeben;* mit Loc. — *d*) *Jmd* (Loc.) *hingegeben, an Jmd hängend* R. 2,31,14. — *e*) *wohlgemuth, guter Dinge.* — Caus. *ermuntern.* — Mit प्रत्यव Med. 1) *wiederkehren, sich wieder einstellen* (mit müssigem पुनर्). — 2) *Jmd* (Acc.) *widerstehen, Widerstand leisten* Gîtakam. 25. — 3) *dagegen aufstehen, einwenden, eine Einwendung machen.* — 4) *wiedererlangen* Bhaṭṭ. — 5) प्रत्यवस्थित *a*) *Jmd gegenüber ste-*

hend R. ed. Bomb. 3,74,10. — *b*) *in* einem best. Zustande (Instr.) *sich befindend.* — Caus. *in die ursprüngliche Lage bringen.* आत्मानम् so v. a. *wieder zu sich kommen.* — Mit व्यव Med. 1) *sich trennen —, sich abtheilen von* (Abl.); *je anders sich verhalten* Çaṁk. zu Bâdar. 3,3,55. Comm. zu Njâjam. 9,2,23. 25. — 2) *stehen bleiben, Halt machen, bleiben, verweilen.* — 3) *sich rüsten zu* (Dat.). — 4) *Stand halten, so* v. a. *logisch haltbar sein, sich bewähren.* — 5) *dastehen —, erscheinen als* (Nomin.). — 6) व्यवस्थित *a) geordnet stehend.* — *b) stehend, eine Stelle einnehmend, postirt, gelegen, stehend —, befindlich auf, bei* oder *in* (Loc. oder im Comp. vorangehend). — *c) auf Jmds Seite stehend, es mit Jmd* (im Comp. vorangehend) *haltend.* — *d) enthalten in* (Loc.). — *e)* von einem Worte so v. a. *in der Bedeutung von* (Loc.) *stehend —, gebraucht werdend.* — *f) gewartet —, verweilt habend.* — *g) beruhend auf, gebunden an, abhängig von;* die Ergänzung im Loc. oder im Comp. vorangehend. — *h) entschlossen zu* (Loc.). — *i) beharrend in, haltend an* (Loc. oder im Comp. vorangehend) Çiç. 14, 15. — *k) sich kümmernd um* (Loc.). — *l) feststehend, festgesetzt, genau bestimmt, limitirt, ausschliesslich eigen.* विकल्प m., विभाषा f. u. s. w. *genau bestimmt für jeden einzelnen Fall.* Nom. abstr. °त्व n. Comm. zu Njâjam. 9,2,27. — *m) beständig, nicht wechselnd.* — *n) feststehend,* so v. a. *sicher bevorstehend.* — *o) daseiend, vorhanden, sich vorfindend.* — *p) dastehend —, erscheinend als;* die Ergänzung ein Nomin., Absol., Instr., im Comp. vorangehend (als Instr. zu denken) oder ein Adv. — Caus. 1) *hinstellen, placiren* Vâsav. 291,2. — 2) *richten auf* (Loc.) — 3) *einsetzen.* — 4) *zum Stehen bringen.* — 5) *aufhalten,* so v. a. *nicht zu Fall kommen lassen.* — 6) *herstellen, in den natürlichen Zustand wieder versetzen* Gâṭakam. 13.14. — 7) *feststellen, bestimmen.* — 8) *als logisch haltbar darthun.* — Mit समव, °स्थित *a) stehend,* so v. a. *sich nicht rührend, unbeweglich* MBh. 6,55,8. — 2) *stehend,* so v. a. *seine Stelle habend.* Mit Acc. (R. ed. Bomb. 4,39,24) oder Gen. *vor Jmd stehend.* — 3) *gerüstet —, bereit zu* (Dat.). — 4) *bereit —, zu Gebote stehend.* — Caus. 1) *zum Stehen bringen, anhalten.* — 2) *befestigen.* — Mit आ 1) *stehen auf* (Loc.), *besteigen* (Acc. Çiç. 18,14). उपानहौ *in die Schuhe treten.* — 2) *sich einstellen, sich befinden, — bei* (Loc.). — 3) *sich begeben zu* oder *nach, betreten;* mit Acc. — 4) *sich festsetzen in* (Acc.). — 5) *befolgen, sich richten nach* (Acc.). — 6) *gelangen zu, theilhaftig werden;* mit Acc. — 7) *antreten, sich anschicken zu, sich machen an, greifen zu, einschlagen* (ein Verfahren), *sich hingeben, unternehmen, anwenden.* रूपम् *eine Gestalt annehmen* 107, 14. आस्थाय *mittelst,* को बुद्धिमास्थाय so v. a. *in welchem Gedanken? in welcher Voraussetzung?* — 8) Med. *beitreten,* so v. a. *anerkennen, für wahr halten.* — 9) *halten zu Jmd* (Loc.). — 10) *halten —, einen Werth legen auf* (Loc.). — 11) *stehen.* आतिष्ठत् wohl fehlerhaft für अतिष्ठत्. — 12) आस्थित *a)* mit act. Bed. α) *stehend —, sitzend auf* (Acc.). — β) *sich aufhaltend —, sich befindend an* oder *bei* (Acc.). — γ) *betreten habend* (einen Weg). — δ) *eingegangen in* (Acc.). — ε) *gelangt zu* (Acc.). — ζ) *gerathen in* (Acc.). — η) *heimgesucht habend,* mit Acc. — ϑ) *der Etwas angetreten —, zu Etwas gegriffen —, an Etwas sich gemacht —, zu Etwas sich angeschickt hat;* die Ergänzung im Acc. oder im Comp. vorangehend. वपुस् *einen* (menschlichen) *Körper angenommen habend* Çiç. 14,62. — ι) *was* (schadigend) *zugestossen ist; schadhaft, krank.* — κ) *dastehend.* — λ) *sich befindend, lebend.* — μ) *anerkennend, als wahr annehmend.* — *b)* mit pass. Bed. α) *worauf man steht* oder *sitzt, eingenommen* (ein Platz), *betreten.* — β) *angetreten, wozu man gegriffen —, woran man sich gemacht hat.* आस्थितोदय Adj. so v. a. *aufgegangen* (Sonne) Çiç. 14,8. — γ) *geleitet auf* (Loc.). — Caus. Act. Med. 1) *betreten —, besteigen lassen.* — 2) *bleiben machen, festhalten.* — 3) *hinstellen* Vaitân. 13,13. — 4) *herbeischaffen.* — 5) *infigere, thun in* (Loc.). — 6) *Jmd einsetzen, beauftragen mit* (Dat.). — 7) *Jmd* (Gen.) *Etwas anthun.* — 8) *einen Durchfall* u. s. w. *bei Jmd* (Acc.) *stopfen* Suçr. 2,86,13. — 9) *einleiten, einführen.* — Vgl. आस्थापित Nachtr. 6. — Mit अन्वा *nach einander betreten, besteigen, erreichen.* — Mit अपा *sich entfernen nach* oder *in* (Acc.). — Mit उद् 1) *wieder erstehen.* — 2) उदास्थित s. bes. — Mit उपा 1) *sich begeben in* (Acc.). — 2) *geschlechtlichen Umgang pflegen mit* einem Manne (Acc.). — 3) *an Etwas gehen, obliegen;* mit Acc. — 4) उपास्थित *a) stehend auf* (Loc.). — *b) der sich an Etwas* (Acc.) *gemacht hat.* — Mit समुपा 1) *herantreten.* °स्थित *herangekommen, gekommen an* (einen Ort, Acc.). — 2) *an Etwas gehen, obliegen;* mit Acc. — Mit प्रा Praçnop. 2,4. 3,1. 5 fehlerhaft für प्र. — Mit प्रत्या *Stand halten* oder *helfen.* — Mit व्या Caus. *nach verschiedenen Seiten entsenden.* दिशस् *nach allen Himmelsgegenden.* — Mit अनुव्या dass. — Mit समा 1) *besteigen.* — 2) *sich begeben zu* (Acc.). — 3) *stehen bleiben, Halt machen.* — 4) *antreten, sich anschicken zu, sich machen an, greifen zu, anwenden.* रूपम् *eine Gestalt annehmen.* — 5) *ausführen.* — 6) समास्थित *a) stehend —, sitzend auf* (Acc., Loc. oder im Comp. vorangehend). — *b) verharrend in* (Loc.). — *c) der Etwas angetreten* (दासीभावम् 54,24) *—, zu Etwas gegriffen —, an Etwas sich gemacht —, zu Etwas sich angeschickt —, Etwas angewandt hat.* — Caus. 1) *Halt machen heissen.* — 2) *besorgen.* — Mit उद् (उत्थाय u. s. w.) 1) *aufstehen* (auch vom Schlafe und Tode), *sich erheben, aufspringen, sich aufmachen, aufgehen* (von Sonne und Mond), *sich erheben* (von Brüsten und Wellen), *aufziehen* (von Wolken), *hervorbrechen* (von Räubern). — 2) *von einer Opferhandlung* u. s. w. (Abl.) *aufstehen,* so v. a. *beendigen, schliessen.* — 3) *aufrecht stehen.* — 4) *wiedererwachen, wieder aus seiner Ruhe kommen* (von der zur Ruhe gelangten Seele). — 5) *sich erheben, aufsteigen, hervor —, zum Vorschein kommen, erscheinen* (namentlich von Licht und Glanz), *erschallen, erstehen, sich bilden, sich zeigen, ausschlagen, auswachsen* (von Pflanzen). — 6) *einkommen, eingehen* (von Geldern). — 7) Med. *a) sich zu einer That erheben, mit Energie an Etwas gehen, sich anschicken zu;* mit Dat. oder Loc. (Çiç. 14,17). — *b) an Macht zunehmen.* — 8) उत्थित *a) aufgestanden, aufgesprungen, sich erhoben habend* (eine Flut 28,3), *hoch angeschwollen* (das Meer). — *b) aufgestanden,* so v. a. *gesund geworden.* — *c) aufrecht stehend* (42,24), *aufgerichtet, hoch dastehend, emporragend aus* (im Comp. vorangehend). — *d) herausgewachsen, herausgekommen, — aus* (Abl. oder im Comp. vorangehend), *heraussteckend, aufgebrochen von, weggegangen aus* (Abl.). — *e) hervorgegangen, entstanden, — aus* (Abl. oder im Comp. vorangehend), *ausgebrochen* (Feuer 324,23), *zum Vorschein gekommen, sich zeigend* (74,24). Im Comp. bisweilen an der unrechten Stelle stehend (ईषत्पक्वोत्थित = ईषदुत्थितपक्व). — *f) eingekommen, eingegangen* (von Geldern u. s. w.). — *g) zu einer That bereit, mit Energie sich einer Sache hingebend;* die Ergänzung im Loc. oder Dat. — *h) hoch —, obenan stehend.* — Caus. 1) *aufstehen heissen, auf die Beine bringen, aufjagen.* — 2) *wecken* (70,1), *auferwecken* (vom Tode, mit appositionellem जीवन्तीम् 122,21). — 3) *aufstellen, aufrichten.* — 4) *aufheben* (von der Erde). — 5) *errichten,* so v. a. *erbauen.* — 6) *herausholen.* In der Math. *durch Substitution herausschaffen* Bîag. 62.

— 7) *austreiben, entsenden.* — 8) *heraus-* oder *hinaufdrängen.* — 9) *erregen, hervorbringen.* — 10) *beleben, ermuntern, anstacheln, aufhetzen.* — Desid. 1) *aufstehen wollen.* — 2) *eine heilige Handlung abzubrechen gedenken* Âpast. Çr. 14,23,3. 4. — Mit अध्युद् *sich aufmachen von* (Abl.). — Mit अनूद् 1) *aufstehen nach, sich erheben hinter* u. s. w.; mit Acc. Âpast. 1,6,7. — 2) अनूत्थित *gefolgt von* (Instr.). — Mit अभ्युद् 1) *sich aufmachen gegen, kommen —, sich erheben zu;* mit Acc. — 2) *sich erheben um Jmd zu begrüssen, Jmd entgegen gehen;* mit Acc. — 3) *gehen —, sich machen an* (Acc.). — 4) *abstehen von* (Abl.). — 5) अभ्युत्थित *a) aufgestanden, der sich erhoben hat.* — *b) der sich erhoben hat um Jmd zu begrüssen, Jmd* (Acc.) *entgegen gehend.* — *c) aufgegangen* (von Sonne und Mond) R. ed. Bomb. 4,66,21. — *d) hoch stehend, sich auszeichnend durch* (Instr.). — *e) erschienen, sich zeigend.* — *f) gegangen an, sich anschickend zu* (Acc.). Ohne Ergänzung auch *gerüstet, bereit.* — *g) angefallen —, angegriffen von* (Instr.). — Mit समभ्युद् *aufgehen* (von einem Gestirn). — Mit उपोद् 1) *sich aufmachen zu* (Acc.). — 2) *vor Jmd aufstehen, entgegentreten, sich nähern* Vaitân. — 3) उपोत्थित *herbeigeschafft.* — Mit पर्युद् 1) *sich erheben von* (Abl.). — 2) *Jmd* (Acc.) *erscheinen.* — Mit प्रोद् 1) *aufspringen.* — 2) *aufstehen* 48,33. — 3) प्रोत्थित *hervorgebrochen* (Blatt), *hervorgegangen aus* (im Comp. vorangehend). — Mit प्रत्युद् *aufstehen vor* (Acc.), *entgegen gehen* Âpast. 1,14,11. 17. 2,4,16. Chr. 42,28. प्रत्युत्थित 1) mit act. Bed., mit Acc. und Abl. des Sitzes, den man verlässt. — 2) mit pass. Bed. 240,20. — Caus. *wieder zum Leben bringen, — erwecken.* — Mit व्युद् 1) *sich nach verschiedenen Seiten erheben.* — 2) *sich abwenden von* (Abl.), *aufgeben.* — 3) *von seiner Pflicht lassen, sich vergessen.* — 4) व्युत्थित *a) stark in den Meinungen auseinander gehend.* — *b) stark erregt.* — *c) pflichtvergessen.* Auch mit Hinzufügung von धर्मात्. — Caus. 1) *in Frage stellen, uneins sein über* (Acc.). — 2) *Jmd abspenstig machen.* — 3) *Jmd beseitigen, absetzen; Etwas beseitigen* Çaṃk. zu Bâdar. 2,1,11. — 4) *treulos verlassen.* — Mit समुद् 1) *zusammen aufstehen* Gâtakam. 28. Ueberh. *sich erheben, aufstehen* (auch vom Schlafe), *auferstehen.* — 2) *aufstehen nach einer Krankheit, sich erholen.* — 3) *sich erheben, aufziehen* (von Wolken). — 4) *herauskommen —, hervorgehen —, entspringen —, entstehen aus* (Abl.), *zum Vorschein kommen, sich zeigen.* — 5) *sich zur That erheben, an's Werk gehen, sich rüsten;* die Ergänzung ein Loc. oder Infin. — 6) समुत्थित *a) aufgestanden, sich erhoben habend.* — *b) hoch emporragend.* — *c) aufgezogen* (Wolken), *aufgestiegen* (Staub). — *d) herausgekommen —, hervorgegangen aus* (Abl.), *zum Vorschein gekommen, erschienen, gewachsen* (Flügel). घनं दण्डसमुत्थितम् so v. a. *Strafgelder.* — *e) der sich zu Etwas erhoben hat, gerüstet;* die Ergänzung ein Loc. oder Infin. — *f) der sich oben auf gehalten —, Allem widerstanden hat* R. ed. Bomb. 3,68,21. — Caus. 1) *Jmd aufstehen heissen, aufrichten, aufheben.* — 2) *auferwecken.* — 3) *Etwas erwecken, erregen* Gâtakam. 26. — Mit उप Act. Med. 1) *stehen bei, sich stellen neben* (Loc. oder Acc.), *— gegen* (Acc.), *bleiben bei Jmd* (Acc.), *in Jmds Gefolge sein, Jmd* (Acc.) *umstehen.* — 2) *sich nähern, sich zu Jmd* (Acc.) oder *an einen Ort* (Loc. oder Acc.) *begeben, — um zu* (Infin.); ohne Object *herankommen, sich einstellen.* — 3) *gelangen zu, theilhaftig werden.* — 4) mit Acc. der Person *sich bittend* oder *verehrend vor Jmd stellen, angehen, Jmd aufwarten, — zu Diensten sein, — seine Verehrung bezeigen* (auch einem Gotte), *— mit* oder *durch* (Instr.), *Jmd aufwarten mit,* so v. a. *beschenken mit* (Instr.) Daçak. 61,17. — 5) *unterstehen, sich einstellen bei* oder *in* (Loc. oder Acc.); *sich befinden, zur Hand sein, zur Verfügung stehen, Jmd zu Theil werden* (mit Acc. oder Gen. der Person), *anzutreffen sein.* — 6) *aufstehen gegen* (Acc.). — 7) *sich unterstellen, sich fügen in* (Acc.). — 8) *da sein,* so v. a. *zu ergänzen sein.* — 9) *sich rüsten, sich aufmachen, — zu* (Dat.). — 10) *stehen bleiben.* Besser v. l. अव. — 11) Med. **sich vereinigen mit,* so v. a. *sich ergiessen in* (Acc.). — 12) *Med. *gehen —, führen nach* (Acc.) von einem Wege. — 13) *Med. *für sich gewinnen, zum Freunde machen.* — 14) उपस्थित *a)* mit act. Bed. α) *herangetreten, gekommen, — zu Jmd* (Gen. oder Acc.), *an einen Ort* (Acc. oder Loc.), *genaht, erschienen, — bei* (auch so v. a. *anwesend —, zugegen bei* [Loc.]); *gekommen, eingetroffen* (von einer Zeit u. s. w.) Gobh. 3,10,19. Spr. 7615. — β) *gekommen,* so v. a. *bevorstehend* 313,8. — γ) *zugefallen, zu Theil geworden, — Jmd* (Gen. oder Acc.). — δ) *bereit —, zur Verfügung stehend, — Jmd* (Gen.). — ε) *liegend auf* (Acc.). — ζ) *gerichtet auf* (Loc. oder Acc.). — η) *andringend* (semen virile). — *b)* mit pass. Bed. α) *aufgesucht.* — β) *dem von Jmd* (Instr.) *aufgewartet worden ist mit* (Instr.). — γ) *ausgestattet mit* (Instr.). — Caus. 1) *sich stellen heissen neben* oder *gegen* (Acc.), *hinstellen lassen* (समीपे). — 2) *zum Weibe liegen lassen.* — 3) *herbeiholen, herbeischaffen* Âpast. 2,5,4. — 4) buddh. अभिमुखां (so überall zu lesen) स्मृतिम् so v. a. *sich das Vergangene vergegenwärtigen* Lalit. 362,8. Vaǵraćć. 19,10. Kâraṇḍ. 85,8. — 5) in der Gramm. *mit nachfolgendem* इति *versehen.* — Mit अनुप Med. *nach einander sich stellen zu, kommen zu, sich an die Seite stellen von;* mit Acc. — Mit अभ्युप 1) Act. *verehren.* — 2) अभ्युपस्थित *a) gekommen* (eine Zeit). — *b) gekommen über* (von einem früher gesprochenem Worte), so v. a. *sich bewahrheitet habend an* (Acc.). — *c) begleitet von, zusammen seiend mit* (Instr.). — Caus. *herbeiholen, herbeischaffen.* — Mit पर्युप 1) Act. *um Jmd herum sein, umstehen;* mit Acc. — 2) Act. *Jmd* (Acc.) *aufwarten mit* (Instr.). आशीर्भिस् so v. a. *Segenswünsche an Jmd richten.* — 3) Med. *sich anreihen.* — 4) पर्युपस्थित *a) Jmd* (Acc.) *umstehend.* — *b) gekommen, bevorstehend.* — *c) entfahren, entschlüpft* (eine Rede). — *d) einer Sache* (Loc.) *obliegend.* — Caus. *anreihen.* — Mit प्रत्युप 1) Med. *sich gegenüberstellen.* — 2) Med. *Jmd* (Acc.) *aufwarten.* — 3) Act. *bei Etwas* (Loc.) *verweilen,* so v. a. *seine Gedanken richten auf, Etwas für beachtungswerth halten* Vaǵraćć. 43,16. — 4) प्रत्युपस्थित *a) herangetreten, gekommen, genaht, — Jmd* (Acc.). — *b) anwesend, beiwohnend;* mit Loc. — *c) losgegangen auf* (Acc.), *feindselig gegenüberstehend.* — *d) versammelt.* — *e) eingetreten, gekommen,* auch so v. a. *bevorstehend.* स्मृति° *in's Gedächtniss gekommen, eingefallen.* — *f) stehend —, sich befindend in* (Loc.), *erscheinend in* (im Comp. vorangehend), *vorliegend.* — *g) andringend* (Urin). — Caus. *hervorrufen, zur Erscheinung bringen* Çaṃk. zu Bâdar. 2,2,2. 3,2,6. प्रत्युपस्थापितव n. zu 3,2,11. — Mit समुप Act. Med. 1) *stehen bei, in Jmds Nähe sein* (zum Dienste bereit). — 2) *sich lehnen an* (Acc.). — 3) *hinzutreten zu Jmd* (Acc.). — 4) *Jmd* (Acc.) *zu Theil werden.* — 5) समुपस्थित *a) herangekommen, genaht, — Jmd* (Acc.), *gekommen an einen Ort* (Acc.). तेषोरयतः का चिन्नदी °ता so v. a. *sie stiessen auf einen Fluss.* — *b) sitzend —, liegend auf* (Loc.). — *c) entstanden.* — *d) eingetreten, gekommen* (von Leblosem), *bevorstehend.* — *d) an der Zeit —, am Platze seiend* zu Spr. 7586. — *e) gekommen über Jmd, Jmd zugefallen, — zu Theil geworden;* mit Acc. oder Gen. — *f) gegangen an,* so v. a. *bereit zu* (Dat. oder Loc.). — *g) woran man gegangen ist,*

so v. a. *unternommen, beschlossen.* — Caus. *aufstellen.* — Mit नि, निष्ठित 1) *stehend* —, *befindlich an* oder *auf* (Loc.). — 2) *aus der Hand gefallen* Hem. Par. 1,83. — 3) *erfahren in* (Loc.). Könnte auch निःष्ठित sein. — 4) *bespuckt* gehört zu ष्ठिव्. — Vgl. auch u. निस्. — Caus. 1) *infigere in* (Loc.). — 2) *von sich geben* Hem. Par. 2,434 (न्यतिष्ठिपत्). — Mit परिनि 1) *sich völlig vertraut machen mit* (Loc.) Çaṃk. zu Bâdar. 3,3,32. — 2) °ष्ठित *a) befindlich in* (Loc.). — *b) überaus erfahren in* (Loc.). — Caus. *Jmd* (Gen.) *Etwas gründlich lehren.* — Mit निस् 1) *hervorwachsen, sich erheben,* — *aus* (Abl.) AV. 5,5,5. — 2) *Etwas zu Ende bringen* Khând. Up. 7,20. fg. — 3) *zu Stande bringen, bereiten.* — 4) निष्ठित (निःष्ठित) *a) hervorgewachsen.* — *b) fertig, vollendet* Çat. Br. 3,5,3,25. 6,1,25. Gobh. 1,3,16. — Caus. 1) *hinaustreiben auf* (Loc.). — 2) *herstellen, fertig machen.* — Mit परिनिस्, परिनिष्ठित (परिनिःष्ठित) *ganz fertig,* — *vollendet* Çaṃk. zu Bâdar. 1,1,3. 4. — Mit परि 1) *umstehen, im Wege stehen; hemmen, hindern.* — 2) *sich herandrängen* (von Vielen gesagt). — 3) *übrig* —, *am Leben bleiben.* — 4) परिस्थित *verharrend in* (Loc.). — 5) पारिष्ठित mit pass. Bed. zu 1). — Caus. 1) *rings umstellen.* — 2) *in der Nähe hinstellen,* — *bleiben heissen.* — Mit प्र 1) Act. Med. (ausnahmsweise) *sich erheben, sich aufstellen, aufgestellt sein* (namentlich vor den Göttern, vor dem Altar u. s. w.), — *vor Jmd* (Acc.). — 2) Med. *auf sein,* so v. a. *im wachen Zustande sich befinden.* — 3) Med. (metrisch auch Act.) *aufbrechen, sich aufmachen, davongehen,* — *von* (Abl.), *sich begeben in, auf* oder *nach* (Acc., Acc. mit प्रति oder Loc.), — *um zu* (Dat. oder Infin.). आकाशे *sich begeben in* —, so v. a. *sich bewegen* —, *sich aufhalten in der Luft.* — 4) प्रास्थित *a) aufgestellt,* (als Opfer) *bereit stehend* 237,10. 11. — *b) sich erhebend, hervorstehend.* — *c) eingesetzt* (in ein Amt). — *d) aufgebrochen, der sich aufgemacht hat,* — *nach* (Acc., Acc. mit प्रति, Dat. oder Loc. [क]). — *um zu* (Dat.). द्वर° *weithin gezogen,* विमार्ग° *der sich auf Abwege begeben hat,* नाकपृष्ठ° *gelangt bis* (Ruhm). पितृभ्यो प्रस्थिते impers. — 5) प्रस्थितवान् = प्रतस्थे *brach auf* 125,4. — Caus. 1) *wegstellen.* — 2) *Jmd* (z. B. Boten) *entsenden, fortschicken, heimschicken, entlassen, verbannen,* — *nach* (Acc. oder Acc. mit प्रति), — *um zu* (Dat. oder Loc.). — 3) *zum Laufen antreiben.* — Desid. Med. *aufbrechen* —, *sich aufmachen wollen* Çaṃk. zu Bâdar. 4,3,4. — Mit अतिप्र *sich erheben über* (Acc.), *einen Vorsprung haben.* — Mit अनुप्र *nach Jmd* (Acc.) *aufbrechen,* — *sich aufmachen.* — Caus. *nachsenden, folgen lassen.* — Mit अभिप्र 1) Act. (vedisch) Med. *sich aufmachen zu* oder *nach, ausgehen nach* oder *auf* (Acc. oder Acc. mit प्रति 39,15.), — *um zu* (Infin.), *sich hinziehen zu* (Acc., von Adern). — 2) Act. *den Vorrang gewinnen über* (Acc.). — 3) अभिप्रस्थित *aufgebrochen, der sich aufgemacht hat.* — Caus. *hinaustreiben* (die Kühe auf die Weide). — Mit प्रतिप्र in प्रतिप्रस्थातर्. — Mit विप्र Med. (Act. metrisch) 1) *nach verschiedenen Richtungen sich erheben, auseinandergehen, sich verbreiten.* — 2) *aufbrechen, sich aufmachen.* — 3) विप्रस्थित *aufgebrochen, der sich aufgemacht hat.* — Mit संप्र Med. 1) *gemeinsam* (vor den Altar) *sich stellen.* — 2) *aufbrechen, sich aufmachen, sich begeben zu* oder *nach* (Acc. oder Loc.). — 3) संप्रस्थित *aufgebrochen, der sich aufgemacht hat,* — *nach* oder *auf* (Acc.), *der sich begeben hat auf* oder *zu* (im Comp. vorangehend Vâgrakṛ. 21,13), *sich in Bewegung gesetzt habend* (Schiff). — Caus. *Jmd entsenden, entlassen,* — *nach* (Acc.). — Mit प्रति 1) *stehen, dastehen, bleiben.* — 2) *sich befinden unter* (Loc.), so v. a. *verkehren mit.* — 3) *stillstehen,* von *untergehenden* Gestirnen. — 4) *aufhören.* — 5) *gegründet sein* —, *beruhen auf* oder *in* (Loc. 36,17), *Bestand haben, festen Fuss haben, gedeihen.* — 6) *sich verlassen auf* (Loc.) Vâgrakṛ. 21,20. — 7) *Jmd* (Acc.) *widerstehen.* — 8) *sich verbreiten über* (Acc.). — 9) प्रतिष्ठित *a) stehend, seinen Platz eingenommen habend* (auf dem Wagen), *gelegen, seinen Sitz habend* —, *sich befindend in* oder *auf, enthalten in;* die Ergänzung im Loc. oder im Comp. vorangehend. — *b) gerichtet auf* (Loc.). — *c) verharrend in* (Loc.). — *d) stehend* in einem Amte (Loc.). — *e) stillstehend,* so v. a. *sein Ende erreichend.* — *f) feststehend, festen Fuss gefasst habend, seinen Halt habend an, beruhend auf* oder *in, wurzelnd in;* die Ergänzung im Loc. oder im Comp. vorangehend. उर्वरा *ein feststehendes* —, wohl so v. a. *ein seither schon angebautes Feld* Âpast. Çr. 9,15,21. Superl. प्रतिष्ठिततम Ind. St. 13,457. — *g) sich verlassend auf* (Loc. oder im Comp. vorangehend) Vâgrakṛ. 21,7. fgg. — *h) feststehend,* so v. a. *begründet, bewiesen.* — *i) festgesetzt* —, *geltend für* (Loc.). — *k) feststehend,* so v. a. *von Feinden nicht beunruhigt.* — *l) gedeihend an* (Instr.). — *m) erfahren in* (Loc.). — *n) übergegangen auf* (Acc.). — *o) unternommen.* Besser v. l. अनु. — Caus. 1) *hinstellen, hinsetzen* (Gobh. 1,3,12), *setzen auf* (Loc. Ind. St. 15,222. Vâgrakṛ. 19,16), *einbringen in* (Loc.), *aufstellen* (ein Götterbild 295,26 im Prâkrit). — 2) *hinführen* —, *bringen auf* (Loc.). — 3) *einsetzen in* (ein Amt, Loc.). — 4) *Jmd* (Dat. oder Loc.) *Etwas vorsetzen, darbringen, übergeben.* — 5) *Bestand geben, stützen,* — *auf* (Loc.). — 6) *entgegen halten.* — Mit अनुप्रति *bestehen* —, *festen Fuss fassen* —, *gedeihen nach* (Acc.). — Desid. *festen Fuss fassen* —, *gedeihen wollen nach* (Acc.) Gobh. 4,6,12. — Mit अभिप्रति *ruhen* —, *sich stützen auf* (Acc.) Gop. Br. 2,2,10. — Mit संप्रति 1) *sich wenden an* (Loc.). — 2) संप्रतिष्ठित *a) bestehend, vorhanden.* — *b) feststehend, begründet, seinen Halt findend in, beruhend auf* (Loc.) 76,22. — Caus. 1) *einsperren, einschliessen* (die Kühe). — 2) *concentriren in* (Loc.). — 3) *fest machen, Bestand geben.* — 4) *einführen, in Gang bringen.* — Mit वि Med. (ausnahmsweise auch Act.) 1) *auseinanderstehen, sich auseinander bewegen; sich verbreiten, sich zerstreuen in* oder *über* (Acc.). अधि वेमि RV. 4,30,12. — 2) *sich trennen* —, *sich entfernen* —, *getrennt werden von* (Instr.). — 3) *stehen, dastehen* (Çiç. 13,47), *stehen bleiben* (Gâtakam. 4), *am Orte verbleiben, dabei stehen.* — 4) *Stand halten, nicht weichen.* — 5) *obliegen,* mit Loc. — 6) विष्ठित *a) auseinanderstehend, verbreitet, zerstreut.* — *b) stehend, was steht, stehend auf* (Loc. oder im Comp. vorangehend), *dastehend, befindlich in* (Loc.). — Caus. *ausbreiten.* — Mit अनुवि Med. (ausnahmsweise Act.) *sich verbreiten über.* अनु — विष्ठित, विष्ठित — अनु *verbreitet über* (Acc.). — Caus. *nach einander aufnehmen lassen.* — Mit अभिवि Med. *sich verbreiten bis zu* oder *über* (Acc.). — Mit उपवि Med. *da und dort sich befinden.* — Mit सम् Med. (metrisch und ungenau auch Act.) 1) *sich sammeln, bleiben bei* (Loc.). संतस्थानि *sich zusammenhaltend* (Himmel und Erde). — 2) *stille stehen, verweilen, bleiben an einem Orte.* — 3) *dastehen, sich befinden.* वाचे so v. a. *gehorchen.* — 4) *feindlich zusammentreffen.* — 5) im Ritual *zum Stillstand kommen,* so v. a. *abschliessen, fertig werden, vollen Bestand gewinnen.* — 6) *zu Stande kommen, gelingen.* — 7) *zu Ende* —, so v. a. *zu Grunde gehen, zu Schanden werden.* — 8) *sterben.* — 9) *werden zu, die Form annehmen von* (Nomin.). — 10) संस्थित *a) stehend* (Gegensatz *liegend, sitzend*). — *b) der Jmd gestanden hat* (im Kampfe). — *c) stehend,* so v. a. *seinen Platz habend auf* oder *in liegend* —, *sitzend* —, *gelegen* —, *befindlich auf, ruhend in* oder *auf* (उपरि, Loc. oder im Comp. vor-

angehend). — *d) verweilend, bleibend, gelegen.* चिर° *lange gelegen* (Speise), तत्रैव *in demselben Zustand verbleibend.* — *e) dauernd, nicht vergehend.* — *f) erscheinend, auftretend.* नवधा *neunfach.* मसीवर्णेषु *in der Form von Beinschwärze.* — *g) bevorstehend* Harîv. 2,70,48. — *h)* in einer Lage, einem Verhaltniss, einem Zustande (Loc., Absol. oder im Comp. vorangehend) *sich befindend, obliegend.* — *i) beruhend auf* (Loc.). — *k) gerichtet auf* (im Comp. vorangehend). — *l) sich beziehend auf, betreffend;* die Erganzung im Loc. oder im Comp. vorangehend). — *m) erfahren in, vertraut mit* (Loc.). — *n) aufgebrochen, der sich aufgemacht hat, — nach* (Dat. oder अभिमुख°). — *o) abgeschlossen, beendet, fertig.* — *p) zu Nichte geworden.* — *q) gestorben.* — *r) gestaltet, die Form von* (im Comp. vorangehend) *habend.* — *s)* संस्थिता MBh. 6,93 fehlerhaft fur संप्रति. — 11) सुखेन संस्थितवत्यौ (statt des Verb. fin.) *lebten glücklich zusammen.* — Caus. 1) *auf die Beine bringen, aufrichten* (gestürzte Pferde, — Fursten). — 2) *ermuthigen, trösten* Bâlar. 184,14. Kâd. 2,52,20 (63,1). आत्मानम् so v. a. *sich fassen.* — 3) *herstellen, — auf* oder *an, bringen auf* oder *in* (Loc.). — 4) *hinzuthun —, hinzunehmen zu* (उपरि). — 5) *erbauen.* — 6) *aufspeichern* (Waaren). — 7) *Bestand geben, Dauer verleihen, erhalten, begründen.* — 8) *festsetzen, bestimmen.* — 9) *einführen, in Gang bringen.* — 10) *stocken machen.* — 11) *abschliessen, beendigen, fertig machen* (namentlich eine heilige Handlung). — 12) *abthun, tödten.* — 13) *Jmd die letzte Ehre erweisen,* so v. a. *verbrennen.* — Desid. vom Caus. संस्थापयिषति (!) *beendigen wollen* Çâṅkh. Br. 25,10. — Mit अनुसम् 1) Act. *entlang gehen, verfolgen* (einen Weg, Acc.). — 2) Med. *darnach zum Abschluss kommen.* — 3) अनुसंस्थित *a) sich an Jmd* (Acc.) *schliessend.* — *b) nach Jmd* (Acc.) *gestorben.* — Caus. *ermuthigen.* — Mit अभिसम् 1) *sich Jmd* (Acc.) *anschliessen.* — 2) Med. *stillstehen bei, enden mit* (Acc.). — 3) अभिसंस्थित *a) dastehend.* पापबुद्ध्या so v. a. *Böses im Schilde führend.* — *b) besorgt um, bedacht auf* (°अर्थे). — *c) umgeben von* (Instr.) Hemâdri 1,378,2. — Caus. *stehen bleiben lassen —, enden lassen bei* (Acc.). — Mit उपसम्, उपसंस्थित *Halt gemacht habend, stehen geblieben.* — Mit परिसम्, परिसंस्थित Pl. *herumstehend.* Vgl. अपरिसंस्थित im letzten Nachtrage. — Mit प्रतिसम् in प्रतिसंस्थान. — Mit विसम् s. विसंस्थित.

2. स्थौ Adj. Nomin. m. n. स्थौस् *stehend.* Haufig am Ende eines Comp. *stehend, sich befindend, bestehend* u. s. w.

*स्थाग m. 1) *Leichnam.* — 2) N. pr. eines Dämons im Gefolge Çiva's.

स्थागर Adj. *aus dem* स्थगर *genannten wohlriechenden Stoffe gemacht* Âpast. Çr. 14,15,2.

*स्थागल *ein best. wohlriechender Stoff.* Vgl. स्थगर.

*स्थागलिक Adj. (f. ई) *mit* Sthâgala *handelnd.*

स्थाणिरावती Adj. f. Çâṅkh. Grhj. 3,3. Ist verdorben.

स्थाणव Adj. *von Baumstämmen herruhrend* Harshak. 209,11 (499,4).

स्थाणवीय Adj. *dem Çiva gehörig.*

स्थाणु 1) Adj. *stehend,* d. i. *unbeweglich;* n. *das Unbewegliche.* — 2) m. (*n.) *a) Stumpf, Stock eines Baumes, Pflock; Pfosten* Âpast. Grhj. 5,25. Auch als Bild des *Unbeweglichen.* — *b) *ein best. Geschoss.* — 3) m. *a) ein best. Theil des Pfluges.* — *b) *ein best. wohlriechender Stoff.* — *c) *a nest of white ants.* — *d)* Bein. Çiva's, der bei seinen Bussübungen wie ein *Baumstumpf* unbeweglich dasteht; anders im MBh. erklart. — *e)* N. pr. α) eines der 11 Rudra. — β) eines Pragâpati. — γ) eines Râkshasa Tândja-Br. 15,5,20. — δ) eines Schlangendamons. — 4) n. *eine best. Art zu sitzen.*

*स्थाणुकर्णी f. *eine grosse Koloquinthenart.*

स्थाणुच्छेद् Adj. *der die Stümpfe umhaut, — rodet* 191,2.

स्थाणुजाति scheinbar Harîv. 233, da hier वृक्षलतावल्लीस्तृणजातीश्च die richtige Lesart ist.

स्थाणुतीर्थ n. N. pr. eines Tîrtha.

स्थाणुदिश् f. Çiva's *Weltgegend, Nordost.*

स्थाणुभूत Adj. *unbeweglich wie ein Baumstumpf* 58,22. MBh. 5,186,20.

स्थाणुमती f. N. pr. eines Flusses.

स्थाणुरोग m. *eine best. Krankheit der Pferde* Açvav. 39,19.

स्थाणुवट N. pr. eines Tîrtha.

*स्थाण्डिल Adj. 1) *auf dem blossen Erdboden schlafend.* — 2) *von einem* Sthaṇḍila *erhoben* (Abgabe).

स्थाण्वाश्रममाहात्म्य n. Titel eines Werkes Bühler, Rep. No. 100.

स्थाणवीश्वर N. pr. 1) m. eines Liṅga des Çiva. — 2) n. einer Stadt Harshak. 68,21. Vgl. स्थानेश्वर.

1. स्थातर् Nom. ag. *das Stehende, Unbewegliche.* Zu belegen nur स्थातुर् Nom. Acc. n. und Gen. Sg. स्थातुर् fehlerhaft, und स्थातॄन्. स्थातॄम् könnte fehlerhaft fur स्थात्रॄम् sein; nach Grassmann ist स्थीतात् Partic. Aor.

2. स्थातर् Nom. ag. *Lenker* (der Rosse, des Wagens). Auch so v. a. *Autorität.*

स्थातव्य n. impers. 1) *zu stehen, zu verweilen, zu bleiben* Kâd. 2,61,10 (74,7). — 2) *Stand zu halten, nicht zu weichen.* — 3) *zu verbleiben in* (Loc.), so v. a. *nicht zu weichen von.* — 4) *in einem best. Zustande* (Instr.) *zu verharren.*

स्थातृ s. u. 1. स्थातर्.

स्थात्र n. *Standort, Stelle.* Nach Sâj. स्थात्रे Dat. von स्थातर्.

स्थान 1) n. (angeblich auch m.) *a) das Stehen.* — *b) das Bleiben, Verweilen, Aufenthalt.* चिरस्थान Daçak. 2,137,9. — *c) das Liegen einer Waare,* so v. a. *Aufbewahrung.* — *d) das Standhalten, Nichtweichen.* — *e) das Bestehen, Fortdauer.* — *f) status quo, weder Ab- noch Zunahme.* — *g) das Sichbefinden in* oder *auf* (Loc. oder im Comp. vorangehend). — *h) das Bestehen als* (Instr.). — *i) Zustand.* Am Ende eines adj. Comp. *sich in dem Zustande des — befindend.* — *k) vollkommene Ruhe.* — *l) Stellung des Körpers.* — *m) Stellung, Rang, Würde.* रिपुस्थानेषु वर्त् *die Stellung eines Feindes einnehmen.* — *n) Gestalt, Form, Aussehen.* — *o) Standort, Wohnstätte, Ort, Stelle, Platz.* देश, स्थान, संनिवेश 215,5.9. स्थाने स्थाने und स्थाने स्थानेषु *an verschiedenen Orten, hier und da.* — *p) Statt, Stelle.* Loc. *anstatt,* mit Gen. oder am Ende eines Comp. विलोचनस्थानगत *die Stelle der Augen vertretend.* Am Ende eines adj. Comp. *die Stelle von — vertretend* und *an dessen Stelle — tritt.* — *q) Stelle für* (Gen.), so v. a. *Behälter.* — *r) ein rechter, passender Ort.* Loc. *am rechten Orte* und verallgemeinert so v. a. *zu rechter Zeit, mit Recht.* — *s) Ort,* so v. a. *Gebiet eines Gottes.* — *t) ein fester Ort, Burg.* — *u) Ort —,* so v. a. *Organ eines Lautes.* — *v) Organ* überh. — *w) Lage —, Stufe der Stimme* (leiser oder lauter, höher oder tiefer). वीणा च्युता स्थानात् so v. a. *verstimmt.* — *x) ein eintretender* oder *eingetretener Fall.* नेदं स्थानं विद्यते so v. a. *dieser Fall tritt nicht ein* Vâgbhaṭa. 34,8. — *y) das am Platz Sein, Gelegenheit —, Veranlassung zu* (Gen. oder im Comp. vorangehend). Loc. *bei dieser Gelegenheit —, gelegentlich, bei so bewandten Umständen* Kâmpaka 491.500. — *z) der Gegenstand, der zu Etwas* (Gen. oder im Comp. vorangehend) *Veranlassung giebt* oder *geben kann* MBh. 12,58,21. विद्वान्° von einer Person gesagt 319,12. मान्य° *ein achtungswerther Gegenstand.* — *aa) Abtheilung einer Disciplin.* — *bb) ein astrolo-*

gisches Haus, Unterabtheilung eines solchen Hauses. — *cc*) = कायोत्सर्ग Çiksh. 2,97. — 2) m. N. pr. eines Fürsten der Gandharva.

स्थानक 1) m. N. pr. eines Mannes. — 2) n. *a*) *Stellung des Körpers* (beim Schiessen u. s. w.) Harshak. 37,6. — *b*) Bez. *einer best. Stellung.* — *c*) *Stellung, Rang, Würde.* — *d*) *Ort, Platz.* — *e*) **Stadt.* — *f*) **eine Vertiefung um die Wurzel eines Baumes, in welche das für den Baum bestimmte Wasser gegossen wird.* — *g*) Bez. *bestimmter Abtheilungen im* Kâṭhaka. — *h*) **a bubble or a blad on spirits or wine.* Richtig स्थासक.

स्थानकस्थानक n. Pl. Loc. *an allen Orten, allerwärts.* Vgl. स्थानस्थान.

**स्थानचञ्चला* f. *eine Art Ocimum.*

स्थानचतुर्विधश्लोक m. Titel eines Werkes Opp. Cat. 1.

स्थानचिन्तक m. *Quartiermeister.*

स्थानच्युत Adj. *um seinen Platz gekommen, von seinem Platz entfernt.*

स्थानता f. *das Behältersein von* (Gen.), so v. a. *das Ausgestattetsein mit* Naish. 5,102.

स्थानत्याग m. 1, *das Verlassen eines Wohnortes.* — 2) *Verlust des Ranges, — der Stellung* Varâh. Bṛh. S. 4,15.

°स्थानत्व n. in एक°; s. u. 2. एकस्थान.

स्थानदातर् Nom. ag. (f. °दात्री) *Jmd* (Gen.) *seinen Platz anweisend.*

**स्थानपत* Adj. von स्थानपति.

स्थानपति m. *Herr des Ortes, Prior* (eines Klosters) Ind. Antiq. 6,200. 204. 207.

स्थानपात m. *das an die Stelle* (eines Andern) *Treten* Njâjam. 9,2,20.

स्थानपाल m. *Hüter eines Ortes, — einer Region* (des Windes); *Oberaufseher* Harshak. 173,9.

स्थानप्रच्युत Adj. = स्थानच्युत.

स्थानप्राप्ति f. *Erlangung einer Stellung, — Würde* Varâh. Bṛh. S. 104,5.

स्थानभङ्ग m. *Ruin —, Fall eines Ortes.*

स्थानभ्रंश m. *Verlust* 1) *seines Standortes.* — 2) *seiner Stellung.*

स्थानभ्रष्ट Adj. 1) *von seinem Platz entfernt.* — 2) *seiner Stellung verlustig gegangen.*

**स्थानमृग* m. Bez. *grosser Fische, des Krebses, der Schildkröte, des Krokodils und des* Makara (weil sie angeblich *an demselben Platze bleiben*).

स्थानयोग m. Pl. *die respectiven Standorte* (von Waaren) oder *Mittel zur Aufbewahrung.*

स्थानयोगिन् Adj. = स्थानयोग.

स्थानवत् Adj. *an der rechten Stelle seiend, gegründet* (Zweifel) Comm. zu Njâjas. 1,1,22 am Ende.

स्थानविद् Adj. *ortskundig.*

स्थानविभाग m. 1) *Vertheilung —, Anweisung der Plätze.* Ueber die Bed. des Wortes bei den Mathematikern s. Colebr. Alg. 6. 10.

स्थानवीरासन n. *eine best. Art des Sitzens* Saṁhitopan. 41,3.

स्थानस्थ Adj. 1) *auf seinem Platze stehend, sich nicht bewegend.* — 2) **zu Hause sitzend.*

स्थानस्थान n. Pl. Loc. *an allen Orten, allerwärts.*

स्थानस्थित Adj. *an seinem Platze stehend.*

स्थानाङ्ग n. Titel eines heiligen Buches der Gaina.

स्थानाधिपति m. *Prior* (eines Klosters) Ind. Antiq. 6,205.

**स्थानाध्यक्ष* m. *Gouverneur eines Platzes.*

स्थानापत्ति f. *das an die Stelle Treten.*

स्थानापन्न Adj. *an die Stelle getreten, substituirt* Comm. zu Âpast. Çr. 4,9,6.

स्थानाश्रय m. *der Platz, auf dem Etwas steht,* Suçr. 2,215,19. एक° *an demselben Orte sich befindend* Kathâs. 18,130.

स्थानासनविकारवत् Adj. *im Besitz der Wohnstätte, des Sitzes und des Erholungsplatzes seiend.*

स्थानासनिक Adj. *stehend oder sitzend* Âpast.

स्थानासेध m. *localer —, Personal-Arrest* 213,28.

स्थानास्थानज्ञानबल n. *die Macht des Wissens dessen, was sich schickt und was sich nicht schickt.*

स्थानिक 1) Adj. *an die Stelle von* (Gen. oder im Comp. vorangehend) *getreten.* — 2) **m. Gouverneur eines Platzes.*

स्थानिन् Adj. 1) *eine hohe Stellung einnehmend.* — 2) *am Platz —, an der Reihe seiend, hingehörig.* — 3) *was ursprünglich dagestanden hat;* m. *das Primitive* im Gegensatz zu आदेश *Substitut.* — 4) *was ursprünglich dagestanden hat* oder *dastehen müsste, aber nicht dasteht,* so v. a. *zu ergänzen.*

स्थानिवत् Adj. *wie das Primitive.* °वदादेशः so v. a. *für das Substitut gelten dieselben Regeln wie für das Primitive.* Nom. abstr. °वत्त्व n. und °वद्भाव m.

स्थानिवत्सूत्रविचार m. Titel Burnell, T.

स्थानीय 1) Adj. am Ende eines Comp. (f. आ) *a*) *seinen Stand habend —, sich befindend in.* — *b*) *die Stelle von — vertretend, — einnehmend* Âpast. 2,27,2. Vâgrakkh. 28,16. — 2) **n. Stadt.*

स्थानेपतित Adj. *an die Stelle* (eines Andern) *getreten.* Nom. abstr. °त्व n. Comm. zu Njâjam. 9,2,24.

स्थानेयोग Adj. (f. आ) *in der Beziehung von „anstatt" stehend.* षष्ठी so v. a. *der Genetiv bezeichnet dasjenige, an dessen Stelle Etwas tritt.*

स्थानेयोगिन् Adj. dass. Nom. abstr. °गित्व n.

स्थानेश्वर 1) m. *Gouverneur eines Ortes.* — 2) n. N. pr. einer Stadt und des Bereichs derselben (Thanesar). Richtig स्थाण्वीश्वर.

स्थापक m. 1) *Aufsteller eines Götterbildes* Hemâdri 1,671,13. — 2) *der ein Depositum macht* Vigñâneçvar. zu Jâgñ. 2,65 nach Aufrecht. — 3) *Begründer.* — 4) Bez. *einer best. im Vorspiel eines Dramas auftretenden Person, die das Drama einleitet* (verschieden vom Sûtradhâra).

स्थापत्य 1) **m.* = स्थपति *Haremswächter.* — 2) n. *a*) *das Amt des Oberhauptes eines Bezirks, — Statthalters.* — *b*) *Baukunst, Architectur.*

स्थापन 1) Adj. am Ende eines Comp. *a*) *Dauer verleihend, erhaltend.* — *b*) *feststellend, bestimmend.* — 2) f. आ *a*) *das Feststehenmachen, Haltgeben* (als eine Eigenschaft der Erde). — *b*) *das Aufspeichern, Aufbewahrung* Kampaka 9. — *c*) *eine feste Bestimmung, festgesetzte Ordnung.* — *d*) *Begründung,* insbes. *das dialectische Erweisen der Richtigkeit einer These.* — 3) **f.* ई *Clypea hernandifolia* Râgan. 6,121. — 4) n. *a*) *das Aufrichten, Aufstellen* (z. B. eines Götterbildes), *Stellen, Hinstellen, Legen auf* (im Comp. vorangehend). — *b*) *das Feststellen, Versetzen in eine unbewegliche Lage, Aufhängen in* (im Comp. vorangehend). — *c*) *das Befestigen, Dauerhaftmachen; Mittel zum Stillen* (z. B. des Blutes) Karaka 1,4. — *d*) *Mittel zur Befestigung, Stärkungsmittel.* — *e*) *das Aufbewahren.* — *f*) *das Stellen Jmds auf eigene Füsse, Unterstützen* Hemâdri 1,690,7. — *g*) *das Begründen, das dialectische Beweisen der Richtigkeit einer These.* — *h*) *das Feststellen,* so v. a. *Bestimmen, Angeben.* — *i*) *das Statuiren.* — *k*) *ein best. Process, der mit Quecksilber unternommen wird.* — *l*) * = पुंसवन.

स्थापनवृत्त Adj. *nicht mehr in Ordnung zu bringen, nicht mehr wiederherzustellen* Karaka 6,30.

स्थापनिक Adj. (f. आ) *deponirt, zur Aufbewahrung gegeben* Asahâja und Vet. (U.) 162 zu 37,32.

स्थापनीय Adj. 1) *an einem Orte zu halten.* — 2) *sich anzulegen, zu halten* (eine Katze). — 3) *mit einem Stärkungsmittel zu behandeln.*

स्थापयितर् Nom. ag. *Befestiger, Begründer.*

स्थापयितव्य Adj. 1) *an einem Orte zu halten.* — 2) *fest —, in Zucht zu halten.*

स्थापितर् Nom. ag. *der da fest hält* Bhâg. P.

स्थापिन् m. vielleicht *Aufsteller eines Götterbildes.*

स्थाप्य 1) Adj. *a) aufzustellen, aufzurichten, hinzustellen auf* oder *in* (Loc.). — *b) festzuhalten, einzusperren.* — *c) einzusetzen in* (eine Würde, Loc.) R. ed. Bomb. 2,52,32. — *d) zu halten.* वेश्मनि so v. a. *als Hausvieh zu halten.* — *e) festzuhalten in, anzuhalten zu* (Loc.). — *f) zu versetzen in* (Acc.). — *g) im Zaum zu halten.* — 2) vielleicht *Götterbild.*

1. स्थामन् n. 1) *Standort* ṚV. 1,139,4. — 2) *Kraft, Macht* Bâlar. 122,22. Lalit. 177,16. 315,3. Saddh. P. 189.

2. स्थामन् n. *Gewieher.*

स्थामवत् Adj. *kräftig* (Lalit. 362,4), *die Kraft des* — (im Comp. vorangehend) *habend* Lalit. 364,11.

स्थाय m. *Behälter* in जल°.

स्थायम् Absol. *stehen bleibend.* Wiederholt Çukas. 1,19. Bhaṭṭ. 5,51.

*स्थायि f. Nom. act. zu 1. स्था Pat. zu P. 3,3,95, Vârtt. 1.

स्थायिक 1) Adj. (von स्थायिन्) *a) bestehend, dauernd* in अभ्यवत्त° Nachtr. 1. — *b) treu, zuverlässig* Bhar. Nâṭyaç. 34,52. — 2) *f. आ Nom. act. von 1. स्था Pat. zu P. 3,3,95, Vârtt. 1.

स्थायिता f. und स्थायित्व n. *Dauer.* Vgl. अस्थायित्व unter अस्थायिन्.

स्थायिन् Adj. 1) *stille stehend, verweilend, sich befindend in, an* oder *auf* (im Comp. vorangehend) Çukas. 1,19. — 2) *sich am Orte befindend, anwesend, am Orte wohnend.* — 3) *in* einem Zustande —, *in* einer Lage (im Comp. vorangehend) *befindlich.* — 4) *ständig, bleibend, dauernd, anhaltend.* स्वर् S. S. S. 34. 114. — 5) *ausharrend* Çiç. 2,87. — 6) *treu, zuverlässig* Bhar. Nâṭyaç. 34,15. 28. — 7) *die Form von* (im Comp. vorangehend) *habend.*

स्थायी Adv. mit भू *Bestand gewinnen, auf die Dauer haften.*

स्थायुक 1) Adj. (f. आ) *a) bleibend, verweilend an* einem Orte (Loc.). — *b) stockend* Tâṇḍya-Br. 7,7, 16. — *c) ständig, dauernd.* — 2) *m. *Vorsteher eines Dorfes.*

स्थारश्मन् Adj. *feste Zügel habend.*

स्थाल 1) n. *a) Schale, Gefäss, Topf.* — *b) Zahnhöhle.* — 2) f. स्थाली *a)* (gewöhnlich *irdener*) *Topf, Kochtopf, Kessel.* — *b) * Bignonia suaveolens.*

स्थालक Pl. Bez. *bestimmter Knochen am Rücken* Vishṇus. 96,76. Kâraka 4,7. Nach Mit. n., nach dem Comm. zu Vishṇus. m.

*स्थालपक्व Adj. *zu Lande eingeführt* (in Verbindung mit मधुक und मरिच).

*स्थालपथिक Adj. *zu Lande eingeführt, — reisend.*

स्थालिन् Adj. *einen Topf besitzend.* Zu belegen nur in कर°.

स्थालीयक m. *ein Bechervoll aus dem Kochtopf* Kâtj. Çr. 9,6,25.

*स्थालीद्रुम m. *Ficus Benjamina* oder *indica.*

*स्थालीपर्णी f. fehlerhaft für शालिपर्णी.

स्थालीपाक (AV. 20,134,3) und स्थालीपाक (Çat. Br.) 1) m. *Topfspeise, d. h. ein Gericht von Gerste oder Reis in Milch gekocht* (häufig als Opfergabe) Âpast. Çr. 1,8,1. 6,30,16. Gṛhyâs. 1,14. स्थालीपाकावृत् f. Çat. Br. 14,9,4,18. स्थालीपाकप्रयोग m. Burnell, T. — 2) Adj. = स्थालीपाकीय.

स्थालीपाकीय Adj. *zur Topfspeise gehörig.*

स्थालीपुरीष n. *die am Kessel hängenden Reste* Bhâg. P. 5,9,12.

स्थालीपुलाक m. *taubes Korn im Kochtopf* als sprüchwörtliche Redensart.

*स्थालीबिल n. *die Höhlung eines Kochtopfes.*

*स्थालीबिलीय und *°बील्य Adj. so v. a. *zum Kochen geeignet.*

*स्थालीवृक्ष m. = स्थालीद्रुम.

स्थावर 1) Adj. (f. आ) *a) stehend, am Orte verweilend, unbeweglich.* — *b) fest, beständig, keinem Wandel unterworfen, dauernd* Âpast. 1,19,6. Çiç. 18,15 (Ruhm). — *c) vegetabilisch, zur Pflanzenwelt gehörig.* °क्रयाणक *Holzwaaren* Kampaka 9. — *d) um liegende Güter sich handelnd* 215,4. 8. Vgl. 5) *a).* — 2) m. *Berg.* — 3) m. n. Sg. und Pl. *die Pflanzenwelt* 84,14. तिष्ठ त्वं स्थावर इव *steh unbeweglich wie ein Baum.* — 4) f. स्थावरा N. pr. einer buddh. Göttin. — 5) n. *a) unbewegliches Gut.* — *b) * Bogensehne.* — *c) Bestand.* v. l. स्थिरत्व.

स्थावरक m. N. pr. eines Dieners.

*स्थावरकल्प m. *eine best. Weltperiode* (buddh.).

*स्थावरगरल n. *ein best. vegetabilisches Gift* Râgân. 6,225. Nach Moleśw. *die Wurzel der Gloriosa superba.*

स्थावरता f. *der Zustand einer Pflanze.*

स्थावरतीर्थ n. N. pr. eines Tîrtha oder *ein T. mit stehendem Wasser.*

स्थावरत्व n. *Unbeweglichkeit.*

स्थावरराज m. Bez. des Himavant.

स्थावराकृति Adj. *das Aussehen eines Baumes habend.*

स्थाविर 1) Adj. *a) senilis.* — *b)* fehlerhaft für स्थविर. — 2) n. *vorgerücktes Alter.*

स्थाविर्य n. *vorgerücktes Alter.*

स्थासक 1) m. *a) * Blase auf Wasser* u. s. w. — *b) eine blasenförmige Verzierung am Geschirr der Pferde* Çiç. 18,5. — 2) (* m. n.) *eine mit Salbe u. s. w. aufgetragene Figur* Kâd. 64,3 (120,3). 99,3 (176, 11). Prasannar. 141,2. 150,2. Im Prâkrit Chr. 296,4.

*स्थासु n. *bodily strength or capability.* Wohl verlesen für स्थाम (von स्थामन्).

स्थास्नु Adj. 1) *unbeweglich* MBh. 7,201,74. — 2) *dauernd, anhaltend* Harshaḱ. 137,1. — 3) *ausharrend, geduldig* in अ° Nachtr. 3.

*स्थिक m. *Hinterbacke.*

स्थित 1) Adj. s. u. 1. स्था. — 2) n. *a) das Stillstehen, Stehenbleiben, Verweilen* 317,25 (इह). — *b) Art und Weise des Stehens* Gâtakam. 17,20. — *c) das Verharren auf dem richtigen Wege.*

स्थितधी Adj. *festen Geistes.*

स्थितपाठ्य n. *in Prâkrit und in stehender Stellung gesprochene Worte eines von Liebe gequälten Weibes.*

स्थितप्रकरण n. fehlerhaft für स्थिति°.

स्थितप्रज्ञ Adj. *von fester Erkenntniss.*

*स्थितप्रेमन् Adj. *fest an Jmd hängend.*

स्थितबुद्धिदत्त m. N. pr. eines Buddha.

*स्थितमति m. N. pr. eines buddh. Lehrers Müller, Ren. 310.

स्थितलिङ्ग Adj. *ein stehendes Glied habend* MBh. 7,202,133.

स्थितवत् Adj. *eine Form von* 1. स्था *enthaltend.* f. °वती *ein solcher Vers.*

स्थितसंविद् Adj. *der Verabredung treu, sein Versprechen haltend* Kathâs. 16,96. 20,207. 32,10. 63,159.

स्थितसंकेत Adj. dass. Kathâs. 46,37.

स्थिति f. 1) *das Stehen, Stillstehen, Haltmachen.* — 2) *das Aufrechtstehen.* — 3) *das Bleiben —, Verweilen —, Sichbefinden an einem Orte* oder *bei Jmd* (Loc. oder im Comp. vorangehend), *Aufenthalt.* Acc. mit कर्, ग्रह्, भञ्ज् oder वि-धा *seinen Aufenthalt nehmen, seinen Wohnsitz aufschlagen.* — 4) *das Verbleiben am Orte,* so v. a. *das Nichtherunterfallen.* — 5) *Niederlage, Aufbewahrung, Deponirung.* — 6) *Standort.* — 7) *Rang, Stellung, Würde.* — 8) *das Sichbefinden in* einem Zustande, — *in* einem Verhältnisse. Vgl. राज्य°. — 9) *das Obliegen, Hingegebensein, Bedachtsein auf* (Loc.). — 10) *das Feststehen, Unbeweglichkeit.* — 11) *Beharrlichkeit, Stetigkeit.* — 12) *Bestand, Fortbestand.* Auch Pl. — 13) *Dauer.* — 14) *Lebensdauer.* — 15) *das Bestehende,* so v. a. *die Welt.* — 16) *das Dasein, Vorkommen, Angetroffenwerden.* — 17) *Verfahren, Benehmen* Çiç. 17,19. — 18) *Zustand, Lage* (eines Menschen). — 19) *Bestimmung, Vor-*

schrift, Regel, Verordnung. — 20) *Brauch, Herkommen.* — 21) *Einrichtung, Institution.* — 22) *feste Ansicht, Ueberzeugung.* — 23) *das Bestehen —, Etwas Geben auf* (Loc.). — 24) *das Verbleiben auf dem Pfade des Gesetzes, — der Tugend.* — 25) *Grenze, Schranken* (Çiç. 12,36. 17,12), insbes. *die sittlichen.* — 26) *Form, Gestalt.* — 27) *die einfache Stellung eines Wortes ohne* इति. — 28) MBh. 12,6138 fehlerhaft für स्थल.

स्थितिता f. *Begründung, Stand.* Vgl. धर्म°.

स्थितिमत् Adj. 1) *fest stehend, nicht wankend.* — 2) *von Dauer.* — 3) *innerhalb der Schranken verbleibend* (das Meer). — 4) *die sittlichen Schranken beobachtend, tugendhaft.*

स्थितिवर्मन् m. N. pr. eines Fürsten Harshaṅ. 460,5.

स्थितिस्थापक m. *Elasticität.*

स्थिन् Adj. in त्रिष्ठिन् und परमेष्ठिन्.

स्थिर्, स्थिरति *fest stehen.* Nur in einer Etymologie. स्थिरिता *sich umgedreht habend* (!) Comm. zu Harshaṅ. 451,15.

स्थिर 1) Adj. (f. आ) *a) hart, verhärtet, fest, straff, nicht leicht zerreissend, widerstandsfähig.* — *b) fest,* so v. a. *unbeweglich.* स्थिरतर Çiç. 17, 28. — *c) fest, nicht schwankend* (Schritt, Gang). — *d) fest,* so v. a. *keinem Wandel —, keinen Schwankungen unterworfen, dauerhaft, anhaltend, ausdauernd, bleibend.* मन: oder हृदयं स्थिरं कर् so v. a. *sein Herz stählen, Muth fassen.* — *e) fest,* so v. a. *sich nicht weiter verbreitend, geheim bleibend* (मन्त्र). — *f) fest* von Personen, so v. a. *standhaft, keinen Wandel der Gesinnung oder der Stimmung in sich aufkommen lassend, zuverlässig* 210,13. 211,11. — *g) gutes Muthes.* — *h) fest entschlossen zu* (Infin.). — *i) feststehend,* so v. a. *sicher, keinem Zweifel unterworfen.* — *k) mit Sicherheit anzutreffen.* — 2) m. *a) * Baum.* — *b) * Grislea tomentosa.* — *c) * Berg.* — *d) * Stier.* — *e) * ein Gott.* — *f) * der Planet Saturn.* — *g)* * Bein. α) Vishṇu's. — β) Kârttikeja's. — *h) ein best. über Waffen gesprochener Zauberspruch.* — *i) ein best. Metrum.* — *k) * die letzte Befreiung der Seele.* — *l)* N. pr. eines Wesens im Gefolge Skanda's. — 3) f. स्थिरा *a) * die Erde.* — *b) Desmodium gangeticum.* — *c) * Salmalia malabarica.* — *d)* * = काकोली. — *e)* Bez. *des Lautes* ङ. — 4) n. Sg. und Pl. *Widerstand.* Acc. mit अव-तन् Act. *Jmds* (Gen.) *Widerstand brechen* RV. 4,4,5. 8,19,20. 10,134,2. Med. *seinen Widerstand brechen, sich nachgiebig zeigen* 2,33,14. Mit आ-तन् Med. *Widerstand entgegensetzen* 10,120,4.

स्थिरक m. N. pr. eines Mannes.

स्थिरकर्मन् Adj. *ausdauernd in seinen Unternehmungen.*

*स्थिरगन्ध 1) Adj. *nachhaltig riechend.* — 2) m. *Michelia Champaca.* — 3) f. आ *a) Bignonia suaveolens.* — *b) Pandanus odoratissimus* Râǵan. 10,69.

*स्थिरचक्र m. Bein. Mañǵuçri's.

स्थिरचित्त Adj. *festen Sinnes, standhaft* 95,9.

स्थिरचेतस् Adj. dass. Çiç. 15,37.

*स्थिरच्छद m. *Betula Bhojpatra.*

*स्थिरच्छाय m. *ein Baum, der beständigen Schatten giebt, Baum* überh.

*स्थिरजीवित 1) Adj. *ein zähes Leben habend.* — 2) f. आ *Salmalia malabarica.*

स्थिरजीविन् 1) Adj. *ein zähes Leben habend.* — 2) m. N. pr. einer Krähe.

स्थिरता f. 1) *Härte.* — 2) *Bestand, Beständigkeit, Dauerhaftigkeit* Kap. 5,91. — 3) *Standhaftigkeit, Fassung.* Acc. mit उप-इ *sich fassen.*

स्थिरत्व n. 1) *Härte, Verhärtung.* — 2) *das Feststehen, Unbeweglichkeit.* — 3) *Bestand, Beständigkeit.*

*स्थिरदंष्ट्र m. 1) *Schlange.* — 2) Vishṇu *als Eber.* — 3) *Laut;* fehlerhaft, vgl. Zach. Beitr. 15. 16.

स्थिरधन्वन् Adj. *einen festen Bogen führend.*

स्थिरधामन् Adj. *zu einem kräftigen Geschlecht gehörig.*

स्थिरधी Adj. *festen Sinnes, standhaft* Nâǵân. 80.

*स्थिरपत्र m. *Phoenix paludosa.*

स्थिरपद् Adj. (f. आ) *fest wurzelnd* Mudrâr. 6, 9 (19,2).

*स्थिरपालत्रिलक्ष m. N. pr. eines Mannes.

स्थिरपीत Adj. etwa *kräftigen Schutz geniessend.*

*स्थिरपुष्प m. 1) *Michelia Champaka.* — 2) *Clerodendrum phlomoides.* — 3) *Mimusops Elengi.*

*स्थिरपुष्पिन् m. *Clerodendrum phlomoides.*

स्थिरप्रतिज्ञ Adj. *sein Wort haltend* Çâk. 23,12, v. l. Nom. abstr. °त्व n. R. 2,106,32.

स्थिरप्रतिबन्ध Adj. *hartnäckigen Widerstand leistend* Çâk. 23,13.

*स्थिरप्रेमन् Adj. *treu anhänglich.*

*स्थिरफला f. *Beninkasa cerifera.*

स्थिरबुद्धि Adj. 1) *festen Sinnes, beständig, standhaft.* — 2) m. N. pr. eines Asura.

स्थिरबुद्धिक m. N. pr. eines Dânava.

1. स्थिरमति f. *fester Sinn, Standhaftigkeit.*

2. स्थिरमति 1) Adj. *festen Sinnes, standhaft* Bhag. 12,19. — 2) * m. N. pr. eines Bhikshu.

स्थिरमद 1) Adj. *a) nachhaltig berauschend.* — *b) * nachhaltig berauscht, — aufgeregt.* — 2) * m. *Pfau.*

स्थिरमनस् Adj. *festen Sinnes, standhaft* MBh. 3,38,13. Çiç. 15,127 (93).

स्थिरमाया f. *ein best. Zauber.*

स्थिरय्, °यति *befestigen, stärken* Çukas. 1,4. हृदि so v. a. *dem Herzen tief einprägen* Kaurap. (ed. Solf) 22.

*स्थिरयोनि m. *ein Baum, der beständigen Schatten giebt.*

1. स्थिरयौवन n. *beständige Jugend.*

2. स्थिरयौवन 1) Adj. (f. आ) *von beständiger Jugend, immer jung bleibend.* — 2) * m. *ein* Vidjâdhara.

*स्थिररङ्गा f. *die Indigopflanze.*

*स्थिरराग f. *eine Art Curcuma.*

स्थिरलिङ्ग Adj. *ein steifes Glied (penis) habend* MBh. 13,162,11.

स्थिरवर्मन् m. N. pr. eines Mannes.

स्थिरवाच् Adj. *auf dessen Wort man sich verlassen kann.*

स्थिरवाजिन् Adj. *bei dem die Rosse stillstehen.*

स्थिरसंस्कार Adj. *durch und durch fein gebildet.* Nom. abstr. °ता f. Mṛkkh. 139,14.

स्थिरसंगर Adj. *sein Wort haltend* MBh. 3,45,12.

स्थिरसत्त्व Adj. *von festem Charakter* R. 2,83,8.

*स्थिरसाधनक m. *Vitex Negundo.*

*स्थिरसार m. *Tectona grandis.*

स्थिरस्थायिन् Adj. *fest stehend.*

*स्थिरांङ्घ्रिप *Phoenix paludosa.*

स्थिराघात Adj. *fest (hart) zum Aufhacken* Gobh. 4,7,8.

*स्थिराङ्घ्रिप m. = स्थिरांङ्घ्रिप.

स्थिरात्मन् Adj. 1) *beständig, unwandelbar* VP. 1,4,9. — 2) *standhaft, entschlossen* Kâm. Nitis. 9, 67. Spr. 6813.

स्थिरानुराग Adj. *treu anhänglich.* Nom. abstr. °त्व n. Mudrâr. 72,14.

स्थिरानुरागिन् Adj. dass. Nom. abstr. °गित्व n. ebend. (neuere Ausg.) 121,8.

स्थिरापाय Adj. *stetigem Verfall unterliegend* Spr. 7231.

स्थिराय्, °यते *unbeweglich werden.*

स्थिरायति Adj. *lange dauernd, anhaltend* Kir. 1,23.

*स्थिरायुस् 1) Adj. *lange lebend.* — 2) m. oder f. *Salmalia malabarica.*

स्थिरारम्भ Adj. *beim Begonnenen beharrend, Ausdauer habend* M. 7,209. Spr. 269. 3842.

स्थिरी Adv. 1) mit कर् *a) befestigen, fest stellen. — b) zum Stehen bringen. — c) befestigen*, so v.a. *Bestand —, Dauer verleihen. — d) bekräftigen, bestätigen. — e) stark machen, stählen* (das Herz). — *f) Jmd ermuthigen.* — 2) mit भू *a) steif —, hart —, fest werden. — b) Muth fassen, gutes Muths werden* Gîtagam. 24.

स्थिरीकर Adj. *fest machend.*

स्थिरीकरण 1) dass. Kâraka 1,26. — 2) n. *a) das Härten. — b) das Festmachen, Fixiren. — c) Befestigung, das Verleihen von Bestand. — d) das Bekräftigen, Bestätigen.*

स्थिरीकर्तव्य Adj. *zu ermuthigen.*

स्थिरीकार m. *Befestigung* Çaṃk. zu Bâdar. 4,1,2.

स्थिरीभाव m. *das Steifwerden, Unbeweglichkeit.*

स्थिविर् m. etwa *Scheffel.*

स्थिविरमत् Adj. *mit Scheffeln beladen.*

स्थु in *डुःष्टु und सुष्टु.

*स्थुड्, स्थुडति (संवरण).

स्थुरिका f. *Kuhschnauze.* v. l. für कूरिका.

*स्थुरिन् m. = स्थौरिन्.

स्थूल n. *Zelt.*

स्थूण 1) m. N. pr. *a)* eines Sohnes des Viçvâmitra. — *b)* eines Jaksha. — 2) f. स्थूणा (*n.) *a) Pfosten, Pfeiler, Säule. — b)* *= सूमि 3). — *c)* wohl *Bein* in क्षिप्रस्थूण (Stier). — *d)* angeblich = रज्जु *Strick, Seil* Hemâdri 1,632,11. 13. — *e) *eine best. Krankheit.* — 3) *f. ई *unbebautes Land* Durgâdâsa zu Vop. nach Aufrecht.

स्थूणाकर्ण m. N. pr. eines Ṛshi MBh. 3,26,23.

स्थूणाकर्ण 1) Adj. (f. ई) als Beiw. von Kühen *mit besonders gekennzeichneten Ohren* Maitr. S. 4,2,9 (31,15). — 2) m. *a) eine best. Truppenaufstellung. — b)* N. pr. *a)* eines Jaksha. — *β)* eines Krankheitsdamons. — 3) m. n. *ein best. Geschoss* MBh. 3,245,17.

स्थूणागर्त m. *die Grube für einen Pfosten.*

स्थूणापद n. *eine best. Truppenaufstellung.*

*स्थूणापदी Adj. f. *pfostenfüssig.*

*स्थूणाभार m. *Balkenlast.*

स्थूणामूर्ध n. *Pfosten und Pflock* Çat. Br. 14, 3,1,22.

स्थूणाराज m. *Hauptpfosten* Âpast. Çr. 10,3,4.

स्थूणाविरोकण n. *das Ausschlagen (Ansetzen von Schossen) eines Pfostens.*

*स्थूणीय und स्थूणिय (Kâtj. 26,3) Adj. von स्थूणी *Pfosten.*

स्थूणोपस्थूणाक m. Du. N. pr. zweier Dorfer Divjâvad. 22,1.

*स्थूपक = *वह्निचूट.

*स्थूम m. 1) *der Mond.* — 2) *heller Glanz.*

स्थूर 1) Adj. *dicht, dick, breit, wuchtig, gross.* — 2) m. *a)* Du. *Knöchel* oder *Hinterbacken;* Sg. *Unterschenkel* Açvav. 2,39 (स्थुर gedr.; vgl. jedoch स्थूरक). — *b)* **ein Kind der* Sthûrâ Pat. zu P. 6,1, 103, Vârtt. 1. — *c)* **Mensch.* — *d)* **Stier.* — 3) **f.* स्थूरा *ein Frauenname.*

स्थूरक *Unterschenkel* Açvav. 3,59. 89. Vgl. स्थूर 2) *a).*

स्थूरगुदा f. TS. 5,7,13,1 nach dem Comm. = गुदकाण्डे स्थूलो भागः.

स्थूरयूप m. N. pr. eines Mannes. °वत् Adv.

स्थूरि 1) Adj. *einspännig.* — 2) n. *ein einspänniger Wagen.*

स्थूरिका f. M. 8,325 wird auf die verschiedenartigste Weise erklart.

*स्थूरिन् m. = स्थौरिन्.

स्थूरीपृष्ठ m. *ein noch nicht eingerittenes Pferd* Çiç. 18,22.

स्थूल 1) Adj. (f. आ) *a) grob, dick, gross, feist, massiv.* Compar. स्थूलतर. — *b) grob* in übertragener Bed. (Vergehen u. s. w.). — *c) dumm.* — *d) grob*, so v.a. *nicht präcis, praeter propter bestimmt.* — *e)* in der Philosophie *grob*, so v. a. *materiell, für die Sinne wahrnehmbar.* — 2) *m. *a) Artocarpus integrifolia.* — *b)* N. pr. eines Wesens im Gefolge Çiva's. — 3) *m. n. gaṇa अर्धर्चादि. — 4) *f. स्थूला *a) Scindapsus officinalis. — b) Cucumis utilissimus. — c) grosse Kardamomen.* — 5) n. *a) der grobe, wahrnehmbare Körper.* — *b)* *= कूट. — दृढस्थूल G. Gorr. 2,114,5 fehlerhaft für °स्थूण, स्थूलानम्नानि 6,89,18 für स्थल°.

*स्थूलक 1) Adj. gaṇa अश्यादि. — 2) m. *Saccharum cylindricum.* Vgl. सूच्यग्र°.

*स्थूलकङ्गु m. *eine Getraide-Art*

*स्थूलकणा f. *eine Art Kummel.*

*स्थूलकण्टक m. *eine Acacienart.*

*स्थूलकण्टकिका f. *Salmalia malabarica.*

*स्थूलकण्टा f. *die Eierpflanze.*

स्थूलकन्द 1) Adj. *grossknollig.* — 2) *m. *a) Schalotte. — b) Arum* und *eine Arum-Art. — c)* = कृस्तिकन्द.

*स्थूलकन्दक m. *Arum.*

स्थूलकर्ण m. N. pr. eines Ṛshi. स्थूणाकर्ण v. l.

*स्थूलकाष्ठदहु (Nomin. °धक्) m. *ein Feuer von dickem Holze.*

*स्थूलकाष्ठाग्नि m. dass.

स्थूलकेश m. N. pr. eines Ṛshi.

*स्थूलनेड m. *Pfeil.*

*स्थूलंकरण Adj. (f. ई) *dick* u. s. w. *machend.*

*स्थूलचञ्चु (wohl f.) *eine best. Gemüsepflanze.*

*स्थूलचाप m. fehlerhaft für तूलचाप.

स्थूलचूड Adj. *mit starken Haarbüscheln versehen* (Kirâta).

स्थूलजङ्घा f. Bez. *einer der neun* Samidh.

स्थूलजिह्व m. N. pr. eines Bhûta.

*स्थूलजीरक m. *eine Art Kümmel.*

*स्थूलतण्डुल m. *grosser Reis.*

स्थूलता f. 1) *grosser Umfang.* — 2) *Dummheit.*

*स्थूलताल m. *Phoenix paludosa.*

स्थूलतोमरिन् Adj. *mit einem dicken Wurfspiess versehen* Hemâdri 2,*a*,100,12.

स्थूलत्व n. Nom. abstr. zu स्थूल 1) *e).*

*स्थूलत्वचा f. *Gmelina arborea.*

*स्थूलदण्ड m. *eine Rohrart.*

स्थूलदत्त m. N. pr. eines Mannes.

*स्थूलदर्भ m. *Saccharum Munja* Bhâvapr. 1,209.

*स्थूलदला f. *Aloe perfoliata.*

स्थूलदेहिन् Adj. *gross* (Gegens. अल्प) Bhâvapr. 2,12.

*स्थूलनाल m. *eine Rohrart.*

*स्थूलनास m. *Eber.*

स्थूलनासिक m. dass. Çiç. 14,71.

*स्थूलनील m. *Falke* Râgân. 19,86.

*स्थूलपट m. *Baumwolle.*

*स्थूलपटाक m. *grober Stoff (Zeug).*

*स्थूलपाद m. *Elephant.*

*स्थूलपिण्ड m. N. pr. eines Mannes.

*स्थूलपुष्प 1) m. *eine best. Pflanze*, = बक. — 2) f. आ *a) eine auf Bergen wachsende* Aparâgitâ. — *b) Gomphrena globosa.* — 3) f. ई *eine best. Pflanze*, = यवतिक्ता. v. l. सूक्ष्मपुष्पी.

*स्थूलपलास n. gaṇa राजदन्तादि.

स्थूलपृषत Adj. (f. ई) 1) *aus grossen Tropfen bestehend.* — 2) *grob getüpfelt* Maitr. S. 3,13,3.

स्थूलप्रकरण n. Titel Opp. Cat. 1.

स्थूलप्रपञ्च m. *die grobe, materielle Welt* 260,11. 12. 270,5.

*स्थूलफल 1) m. *Salmalia malabarica.* — 2) f. आ *eine Crotolarien-Art.*

स्थूलबाहु 1) m. ein Personenname. — 2) *f. ऊ संज्ञायाम्.

स्थूलबुद्धि Adj. *dumm* Kâd. 222,2. 3 (366,12. 13).

स्थूलबुद्धिमत् Adj. dass. MBh. 12,305,16.

स्थूलभ Adj. = स्थूल 1, *a).*

स्थूलभद्र m. N. pr. eines Çrutakevalin Bhadrab. 2,88. 3,46. 4,4.

स्थूलभाव m. Nom. abstr. zu स्थूल 1) *e).*

स्थूलभुज m. N. pr. eines Vidjâdhara.

स्थूलभूत n. *ein grobes Element* 263,15. 267,6.

स्थूलमति Adj. *dumm.* Wird auch durch *klug* erklärt.

स्थूलमध्य Adj. (f. आ) *in der Mitte dick* 217,27.

स्थूलमय Adj. *aus den groben Elementen gebildet, körperlich in die Erscheinung getreten* VP. 1,4,21.

*स्थूलमरिच n. = कक्कोल.

*स्थूलमुख Adj. *dickmäulig.*

*स्थूलमूल n. *eine Art Rettig.*

*स्थूलंभविष्णु und *°भावुक Adj. *Anlage zum Dickwerden u. s. w. habend.*

स्थूलरोम Adj. *dickhaarig* Spr. 7234.

*स्थूलय्, °यते (परिवृंहणे).

स्थूललक्ष Adj. 1) *freigebig.* Nom. abstr. °क्ष n. Çiç. 19,99, v. l. nach Holtzsch. — 2) *nach einem grossen Ziele schiessend.* Nom. abstr. °क्ष n. ebend.

स्थूललक्षिता f. *Freigebigkeit.*

स्थूललक्ष्य Adj. 1) = स्थूललक्ष 1) Jiğ. 1,308, v. l. Nom. abstr. °ता f. und °क्ष n. (Çiç. 19,99). — 2) = स्थूलक्ष 2). Nom. abstr. °क्ष n. Çiç. 19,99.

*स्थूलवर्त्मकृत् m. *Clerodendrum siphonanthus.*

*स्थूलवल्कल m. *roth blühender* Lodhra.

स्थूलवालुका f. N. pr. eines Flusses.

स्थूलविषय m. *ein grobes, materielles Object* 269,16.

*स्थूलवृक्षफल m. *eine Varietät des* Madana.

*स्थूलवेदेही f. *Scindapsus officinalis.*

*स्थूलशर m. *eine Rohrart.*

स्थूलशरीर n. *der grobe, materielle Körper* 266, 20. 268,5. 32. 269,3. 274,14.

स्थूलशल्क Adj. *breitschuppig* Râğan. 17,60.

*स्थूलशाकिनी f. *eine best. Gemüsepflanze.*

*स्थूलशाट m., °क m. und °शाटी f. (Comm. zu Âpast. Ça. 14,13,3) *grober Stoff* (*Zeug*).

*स्थूलशाटि m. schlechte Lesart für °शाट.

*स्थूलशालि m. *grosser Reis.*

*स्थूलशिम्बी f. *eine Art Dolichos.*

स्थूलशिरस् 1) Adj. *dickköpfig.* — 2) m. N. pr. *a)* eines Ṛshi R. ed. Bomb. 3,71,3. Kâd. 90,3. 9 (162, 7. 8). — *b)* eines Râkshasa. — *c)* eines Jaksha.

*स्थूलशीर्षिका f. *eine Ameisenart mit dickem Kopfe.*

स्थूलशूरण m. *grosses Arum.* °शूरण gedr.

स्थूलशोफ Adj. *stark geschwollen.* Nom. abstr. °ता f. Suça. 1,366,4.

*स्थूलषट्पद m. *eine Wespenart.*

*स्थूलसायक m. *eine Rohrart.*

स्थूलसिक्त n. N. pr. eines Tîrtha.

स्थूलसूक्ष्म Adj. *gross und klein* 103,6.

स्थूलसूक्ष्मप्रपञ्च m. *die grobe und die feine Welt* 239,17.

स्थूलसूक्ष्मशरीर n. *der grobe und der feine Körper* 260,15.

स्थूलसूरण m. s. °शूरण.

*स्थूलस्कन्ध m. *Artocarpus Locucha.*

स्थूलस्थूल Adj. (f. आ) *überaus dick, — feist* Z. d. d. m. G. 27,30.

स्थूलहस्त m. *Elephantenrüssel.*

*स्थूलांशा f. *eine Art Curcuma.*

स्थूलाकर्ण MBh. 3,14995 fehlerhaft für स्थूणाकर्ण.

स्थूलाक्ष 1) Adj. *grossäugig.* — 2) m. N. pr. *a)* eines Ṛshi. — *b)* eines Râkshasa. — 3) *f. आ = वेणुयष्टि L. K. 1042.

स्थूलाङ्ग 1) *gross* (Fisch) Râğan. 17,62. — 2) *m. *grosser Reis.*

स्थूलाचार्य m. N. pr. eines Mannes Buadrab. 2, 88. 4,4.

*स्थूलान्त्र n. *Mastdarm.*

*स्थूलाम्र m. *eine grosse Mango-Art.*

स्थूलार्म m. N. pr. einer Oertlichkeit Tândja-Br. 25,10,18.

स्थूलाष्ठीव m. N. pr. eines Mannes.

स्थूलास्थूल Adj. *gross und nicht gross.* Compar. °तर 103,7.

*स्थूलास्य 1) Adj. *grossmäulig.* — 2) m. *Schlange.*

*स्थूलिन् m. *Kamel.*

स्थूलीकरण n. *das Bewirken von Erectionen.*

स्थूलेच्छ Adj. *unbescheidene Wünsche habend* Spr. 2839.

*स्थूलैरण्ड m. *eine Art Ricinus.*

*स्थूलैला f. *grosse Kardamomen.* Nach Mat. med. *Amomum subulatum.*

स्थूलोच्चय m. 1) **ein grosser Felsblock.* — 2) *der mittlere Gang eines Elephanten.* — 3) **Ausschlag im Gesicht.* — 4) **Höhlung in einem Elephantenzahn.* — 5) **Unvollständigkeit* Çâçvata 263. — 6) **Vollständigkeit.* — 7) **Haufe, Masse.*

स्थेमन् m. 1) *Festigkeit.* स्थेमभाज् *fest, stark* Çiç. 18,33. — 2) *Stillstand, Ruhe.* — 3) *Bestand, Dauer.* Instr. स्थेम्ना so v. a. *beharrlich.*

स्थेय 1) Adj. (f. आ) *in einem Topfe aufgestellt* (Wasser). — 2) n. impers. *a) stehen zu bleiben.* — *b) zu stehen, Stand zu halten.* — *c) zu verweilen —, zu bleiben an* einem Orte (Loc.). — *d) zu verharren in, obzuliegen;* die Ergänzung im Loc. — *e) sich zu verhalten, sich zu benehmen;* die Ergänzung ein Instr. (wie das logische Subject), ein Absol. oder ein Adv. — 3) m. *a) Richter, Schiedsrichter* Râğat. 8,123. — *b) *Hauspriester.*

स्थेयंस् Adj. 1) *ansehnlicher* (Person). — 2) *sehr beständig, — anhaltend.* — 3) *sehr standhaft, nicht wankend* Çiç. 2,77.

स्थेयी Adv. mit कर् *zum Schiedsrichter erwählen.*

*स्थेष्ठ Adj. Superl. zu स्थिर.

स्थैरकायण m. Patron. von स्थैरक.

स्थैरब्रह्मण् m. wohl N. pr. eines Mannes Maitr. S. 4,6,6 (88,8).

स्थैर्य n. 1) *Festigkeit, Härte.* — 2) *das Feststehen, Unbeweglichkeit, festes Verbleiben* (in einer Stellung). — 3) *festes Gerichtetsein* (des Geistes) *auf einen Punct.* — 4) *Gemüthsruhe* Pañkad. — 5) *Bestand, Dauerhaftigkeit.* — 6) *Standhaftigkeit, Ausdauer.* — 7) *festes Hängen —, dauerndes Gefallen an* (Loc.).

स्थैर्यवत्त्व n. *festes Gerichtetsein* (des Geistes) *auf einen Punct.*

स्थैर्यवत् Adj. 1) *fest stehend.* — 2) *Stand haltend, nicht weichend* Sâj. zu ṚV. 8,29,3.

स्थैर्यविचारण n. Titel eines Werkes.

स्थोरा f. *Schiffsladung* Divjâvad. 5,22. 334,18.

*स्थोरिन् m. = स्थौरिन्.

*स्थौणाभारिक Adj. von स्थूणाभार.

*स्थौणिक Adj. *Pfeiler —, Balken schleppend.*

स्थौणेय n. = स्थौणेयक.

स्थौणेयक n. *eine best. wohlriechende Pflanze* Karaka 6,3. Angeblich auch *Carotte, Möhre.*

*स्थौर m. Pl. zum Sg. स्थौर्य 1).

*स्थौरिन् m. *Lastpferd, Lastochs.*

स्थौर्य 1) *m. Metron. von स्थूरा. — 2) n. Comm. zu TS. Prât. 24,5 fehlerhaft für तौल्य *Gleichheit*, wie die Bibl. ind. liest.

*स्थौलक Adj. von स्थूल.

स्थौलपिण्ड m. Patron. Auch Pl.

स्थौललक्ष्य n. *Freigebigkeit.*

*स्थौलशीर्ष Adj. von स्थूलशिरस्.

स्थौलाष्ठीवि m. N. pr. eines Grammatikers.

स्थौल्य n. 1) *Dicke, Dickleibigkeit.* — 2) *ausserordentliche Grösse, — Länge.* — 3) Comm. zu TS. Prât. 24,5 fehlerhaft für तौल्य; vgl. u. स्थौर्य 2).

स्न Adj. in नदीस्न.

स्नपन 1) Adj. (f. ई) *zum Baden dienend.* — 2) n. *das Baden, Schwemmen* (eines Rosses u. s. w.), *das Sichbaden* Çiç. 5,57. 6,24. 8,66. 17,64.

1. स्ना, स्नाति, स्नायति, °ते (metrisch) 1) *sich baden, ein Reinigungsbad nehmen* (insbes. nach Abschluss der Lehrzeit, eines Gelübdes u. s. w.); auch mit dem Acc. अवभृथम्. — 2) *sich einschmieren mit* (Instr.). — 3) स्नात *a) gebadet, gewaschen* (insbes. nach Abschluss der Lehrzeit, beim Eintritt in den Stand eines Haushalters), *reingewaschen von* (Abl.). पद्भ्यां स्नात *mit gewaschenen Füssen;* स्नातानु-

लिप्त *gebadet und gesalbt.* स्नात auch n. impers. — *b) der sich vertieft hat —, erfahren in* (Loc. oder im Comp. vorangehend) Gaut. 26,24. — *c)* R. 2,65,8 schlechte Lesart für स्नान. — 4) स्नातवत् = स्नातँ *a)* Çiç. 14,10. — Caus. स्नपयति und स्नापँयति 1) *baden, waschen, schwemmen.* — 2) *wegwaschen.* — 3) *eintunken in* (Loc.). — Desid. in सिस्नासु. — Mit अप, अपस्नात *der sich nach einer Todtenceremonie abgewaschen hat.* — Mit अभि in अभिस्नात. — Mit अव, अवस्नात n. *das Wasser, in dem sich Jmd gebadet, gewaschen hat.* — Caus. अवस्नापयति *abwaschen.* — Mit आ in आस्नान. — Mit उद् 1) *aus dem Wasser steigen, heraustreten —, sich herausmachen aus Etwas.* — 2) उत्स्नात in einer Etymologie angeblich so v. a. *aus der Gâjatrî herausgetreten* (mit drei Silben). — Mit नि 1) *sich vertiefen in* (Loc.). — 2) निस्नात *a) erfahren, kundig, — in* (Loc. oder im Comp. vorangehend). — *b) worüber man sich geeinigt hat.* — 3) *निस्नात in nicht übertragener Bed. — Mit प्र *in's Wasser treten* (auch mit beigefügtem Acc.), *sich auf's Wasser begeben* Maitr. S. 4,6,5 (85,9). — Caus. प्रस्नपयति und प्रस्ना° *sich baden in* (Acc.). प्रस्नपित *gebadet.* — Mit *प्रति, °स्नात in Verbindung mit सूत्र = प्रुद्ध, sonst °स्नात. — Mit वि in einer Etymologie. — Mit सम् in einer Etymologie. — Caus. संस्नपयति und संस्ना° *baden, waschen.*

2. °स्ना Adj. *gebadet, getaucht.*

3. स्ना, स्नायति *umwinden, bekleiden.*

4. स्ना f. Taitt. Âr. 1,11,6 angeblich = स्नायु.

*स्नाना f. und *°प्रस्थ m. gaṇa मालादि.

स्नातक Adj. Subst. *der das Bad genommen hat, welches die Lehrzeit abschliesst; der in den Stand des Haushalters übergeht* oder *übergegangen ist* Gaut. Âpast. Gobh. 3,3,21. 4,9,17. Nom. abstr. स्नातकत्व n. Agni-P. 32,4.

1. स्नातकव्रत n. *die Verpflichtungen eines Snâtaka* (meist auf Beobachtung eines grossen Decorums gerichtet). °लोप M. 11,203.

2. स्नातकव्रत Adj. *den Verpflichtungen eines Snâtaka nachkommend.*

स्नातकव्रतिन् Adj. dass.

स्नातर् Nom. ag. in अस्नातँर्.

स्नातवस्य Adj. *anzuziehen, nachdem man sich gebadet, gewaschen hat,* Kâtj. Çr. 7,2,18.

स्नातव्य n. impers. *sich zu baden.*

स्नातव्रत Adj. = 2. स्नातकव्रत.

स्नातव्रतिन् in तीर्थ° Paṅkar. 1,10,80 wohl fehlerhaft für °स्नानव्रतिन्.

स्नात्र n. *Bad* Pâraçvan. 3,155. 169. 173.

स्नात्र Adj. *zum Baden geschickt, — einladend.*

*स्नात्राकालक Adj. gaṇa मयूरव्यंसकादि.

*स्नात्वी ved. Absol. von 1. स्ना P. 7,1,49.

स्नान n. (adj. Comp. f. आ) 1) *das Baden, Bad, Waschung* Gobh. 3,1,20. — 2) *das Wegwaschen, Entfernen.* — 3) *Mittel zum Waschen, wohlriechendes Wasser u. s. w.* — 4) *das Reinigungsbad nach Abschluss der Lehrzeit, das Eintreten in den Stand des Haushalters* MBh. 14,49,6 nach Nilak.

स्नानकलश m. und स्नानकुम्भ m. *Waschkrug.*

स्नानगृह n. *Badehaus, Badstube.*

स्नानतीर्थ n. *ein heiliger Badeplatz* Spr. 1640.

*स्नानतृण n. Kuça-*Gras.*

स्नानदीपिका f. Titel eines Commentars.

स्नानद्रोणी f. *Badewanne.*

स्नानपद्धति f. Titel eines Werkes.

स्नानभू f. *Badeplatz, Badstube* Pâṇ. 11,11.

स्नानभूमि f. dass. Kâraka 1,15.

स्नानवस्त्र n. und स्नानवासस् n. *Badehemd.*

स्नानविधि m. *Bestimmungen über das Baden.* Auch Titel eines Werkes Burnell, T. Opp. Cat. 1.

स्नानवेश्मन् n. *Badehaus, Badstube.*

स्नानशाटी und °शाठी (fehlerhaft) f. *Badehose.*

स्नानशाला f. *Badehaus, Badstube.*

स्नानशील Adj. *sich zu baden pflegend* Gaut. 9, 2. Chr. 140,8.

स्नानसूत्र n. und °पद्धति f. Titel.

स्नानाम्बु n. *Wasser zum Baden, Waschwasser.*

स्नानिन् Adj. *sich badend, im Bade befindlich.*

स्नानीय 1) Adj. *zum Baden geeignet, zum Waschen u. s. w. dienend* Pâraçvan. 3,151. — 2) n. *wohlriechendes Wasser u. s. w.* Harshaṅ. 98,7.

स्नानीयवस्त्र n. *Badehemd.*

स्नानोदक n. *Wasser zum Baden, Waschwasser.*

स्नानोपकरण n. *Badegeräth.*

स्नापक m. *Bader.*

स्नापन n. *das Baden, Waschen* Gaut. Hariv. 2, 50,38.

°स्नायिन् Adj. *sich badend, —abwaschend.* Nom. abstr. °स्नायिता f.

स्नायु 1) f. n. *a) Band im menschlichen und thierischen Körper, Sehne; Ader. — b) Bogensehne.* Auch स्नायुपाश m. und स्नायुबन्ध m. — 2) m. *Ausschlag an den Extremitäten* Bhâvapr. 6,46.

स्नायुक m. 1) *ein best. parasitischer Wurm.* — 2) = स्नायु 2) Bhâvapr. 6,46.

स्नायुजालवत् Adj. *mit einem Netz von Sehnen —, mit hervortretenden Sehnen (Adern) überzogen* Suçr. 1, 87,16.

स्नायुमय Adj. (f. ई) *aus Sehnen gemacht.*

स्नायुमर्मन् n. *Verbindungsstelle der Bänder.*

स्नायुस्पन्द m. *Pulsschlag* Hem. Par. 2,226.

स्नाव्वर्मन् n. *fleischige Anschwellung des Weissen im Auge.*

*स्नाव m. = स्नावन् 1).

स्नावक in अस्नावँक.

स्नावन् und स्नावँन् n. 1) *Band, Sehne* Çat. Br. 10,1,4,4. — 2) *Bogensehne.*

स्नावन्य Du. (Geschlecht nicht zu bestimmen) Bez. *bestimmter Körpertheile des Rosses.*

स्नावसंतत Adj. (f. आ) *mit Sehnen überzogen.*

स्नाविर् in अस्नाविरँ Nachtr. 3.

स्निग्ध 1) Adj. s. u. 1. स्निक्. — 2) *m. *a) Pinus longifolia. — b) rother Ricinus.* — 3) *f. आ *eine dem Ingwer ähnliche Wurzel.* — 4) *n. *a) Wachs* Râǵan. 13,76. — *b) Zibeth* Râǵan. 12,72.

*स्निग्धकन्दा f. *eine best. Pflanze,* = कन्दली.

*स्निग्धतण्डुल m. *eine Reisart.*

स्निग्धता f. 1) *Fettigkeit, Oeligkeit.* — 2) *Sanftheit.* — 3) *das Zugethansein.*

स्निग्धत्व n. 1) *das Hängen an* (Loc.). — 2) *Anhänglichkeit, das Zugethansein.*

*स्निग्धदल m. *eine* Karaṅǵa-*Art.*

*स्निग्धदारु m. *Pinus Deodora* und *longifolia.*

*स्निग्धपत्र 1) m. *eine* Karaṅǵa-*Art.* — 2) m. f. आ *a) Judendorn. — b) Beta bengalensis.*

*स्निग्धपत्रक m. *eine Grasart.*

*स्निग्धपर्णी f. 1) *Sanseviera Roxburghiana* Râǵan. 3,7. — 2) *Gmelina arborea* Râǵan. 9,35.

*स्निग्धपिण्डीतक m. *eine Varietät des* Madana.

*स्निग्धफला f. *eine best. Pflanze,* = नाकुली.

स्निग्धभिन्नाञ्जन n. = स्निग्धाञ्जन Megh. 59.

स्निग्धमुद्ग m. *eine Bohnenart* 217,13.

स्निग्धराजि m. *eine Schlangenart* Suçr. 2,266,2.

स्निग्धशीतवृत्त Adj. *glitschig, kühl oder rauh.* Nom. abstr. °त्व n. 216,19.

स्निग्धाञ्जन n. *mit Oel angemachte Augensalbe* Hariv. 3752. Çiç. 12,62.

*स्निट्, स्नेटयति (गतौ, स्नेट्).

1. स्निक् 1) स्निक्यति, °ते (metrisch) *a) geschmeidig —, fett —, feucht werden.* — *b) sich heften auf* (Loc.). — *c) sich hingezogen fühlen, Zuneigung empfinden zu* (Loc. oder Gen.). — 2) *स्नेक्ति (वधकर्मन्). — 3) स्निग्ध *a) klebrig, geschmeidig, glitschig, glatt.* — *b) weich, sanft, milde* (eig. und übertr.). °म् Adv. — *c) Oel —, Fett enthaltend, ölig.* Superl. °तम Spr. 7786. — *d) mit fetten Stoffen —, mit f. Arzeneien behandelt.* — *e) hängend an* (Loc.). — *f) anhänglich, zugethan, befreundet.* Superl. °तम Spr. 7786. — *g) dicht* (Schatten) Megh.

1. — Caus. स्नेहयति 1) *befetten, fett —, geschmeidig machen.* — 2) *geschmeidig —, so v. a. unterwürfig machen.* — Mit अभि, °स्निग्ध *zugethan, liebevoll* Gâtakam. 13. °म् Adv. 22. — Mit उप (°स्निक्यते in der Prosa) *geschmeidig —, feucht werden.* — Caus. *zugethan machen, für sich gewinnen.* — Mit प्र, °स्निग्ध 1) *überaus glitschig.* — 2) *überaus sanft, — zart.* — Mit सम् Caus. *mit Fett behandeln.*

2. स्नेह् f. (Nomin. स्निक् und *स्निट्) *Feuchtigkeit* Taitt. Âr. 4,23.

स्नैकिति f. dass. ebend.

स्नैक्न् m. oder स्नैक्ना f. *Feuchtigkeit der Nase.*

स्नैगिति f. 1) *Feuchtigkeit* Taitt. Âr. 4,23. — 2) etwa *conglobatio, Rotte.* Nach Sâj. = वधकारिणी, सर्वस्य किंमित्री.

1. स्नु, स्नौति, *स्नुते (स्वयमेव) *Flüssigkeit —, insbes. Muttermilch entlassen.* स्नुत *fliessend* (insbes. von der Mutterbrust) Kâd. 136,23 (v. l. स्नुत). — *Desid. vom Caus. सिस्नावयिषति und सु°. — Mit प्र *Flüssigkeit entlassen, triefen.* *Med. प्रस्नुते (स्वयमेव). प्रस्नुत *Muttermilch entlassend.* — *Desid. Fut. प्रसुस्नूषिष्यते. — Mit अवप्र, °स्नुत (oder °स्नुत) *beschissen* (von einem Vogel). — Mit *व्यतिप्र, °स्नाविता Fut.

2. स्नु Adj. in घृतस्नु.

3. स्नु (*m.) n. *Oberfläche, Fläche; Höhe.*

4. स्नु = स्नायु 1). Nur स्नुतस् Adv.

*स्नुकक्ष m. *Lipeocercis serrata.*

स्नुषा f. (adj. Comp. f. या) 1) *Schnur, Schwiegertochter.* स्नुषावत् Adv. 192,6. श्वश्रूस्नुषे Spr. 7834. — 2) *= स्नुही.

स्नुषाग Adj. *der Schnur geschlechtlich beiwohnend* 192,8.

स्नुषात्व n. Nom. abstr. zu स्नुषा 1).

स्नुषाश्वशुरीया f. *eine Opferhandlung, welche die Gegner botmässig machen soll, wie die Schnur dem Schwäher unterthan ist.*

*स्नुस्, स्नुस्यति (अदने, अदर्शने, आदाने).

1.*स्नुह्, स्नुह्यति (उद्गिरणे).

2. स्नुह् f. (Nomin. स्नुक् und *स्नुट्) = स्नुही Kâraka 1,25 (149,21). 7,10 (स्नु° gedr.).

स्नुहा und स्नुहि f. = स्नुही Harshak. 447,14 (197,22).

स्नुही f. *Euphorbia antiquorum, Wolfsmilch.*

स्नूक्न् m. *Feuchtigkeit der Nase* Âpast. Çr. 10,14,1.

स्नेय n. impers. *sich zu baden, — waschen.*

स्नेह् m. (*n.; adj. Comp. f. या) 1) *Klebrigkeit, Adhäsion.* — 2) *Glätte* (auch in übertragener Bed.), *sanfter Glanz.* — 3) *klebriger und geschmeidiger Stoff: Oel, Fett.* In der Medicin *Fettmittel*, angewandt als Trank, Salbe, Klystier u. s. w. — 4) *Anhänglichkeit, Zuneigung, das Hängen an, Liebe zu* (Loc., Gen. oder im Comp. vorangehend), *freundschaftliches Verhältniss mit* (सह). Auch Pl. In der Verbindung स्नेहं न लिप्सेत मित्रेभ्यो धनसंचयात् Spr. 6159 ist der Abl. zunächst von लिप्सेत abhängig. Am Ende eines adj. Comp. auch so v. a. *Etwas mögend.* — 5) Pl. Bez. *der* Vaiçja in Kuçadvîpa.

स्नेहक Adj. 1) *freundlich, liebevoll* Divjâvad. 38, 24. 31. — 2) *Zuneigung bewirkend, versöhnend;* mit Gen.

स्नेहकर्तर् Nom. ag. (f. °त्री) *Zuneigung —, Liebe an den Tag legend.*

स्नेहकुम्भ m. *ein Topf mit Oel, — Fett.*

*स्नेहकेसरिन् m. *Ricinusöl* Bhâvapr. 2,55.

स्नेहघट m. *ein Topf mit Oel, — Fett.*

स्नेहघ्नी f. *eine best. Pflanze* Kâraka 6,13.

*स्नेहन् m. 1) *eine best. Krankheit.* — 2) *ein Anhänger, Freund.* — 3) *der Mond.*

स्नेहन 1) Adj. (f. ई) *a) klebrig —, fettig machend, die Eigenschaften eines Fettmittels besitzend und äussernd.* — *b) Zuneigung empfindend.* — 2) n. *a) das Fettsein, Fettigsein.* — 2) *das Klebrig —, Fettmachen; das Behandeln mit Fett* oder *fetthaltigen Stoffen.* — 3) *das Empfinden von Zuneigung* Sâj. zu ṚV. 5,85,7.

स्नेहनीय Adj. *als Fettmittel dienend.*

स्नेहपात्र n. 1) *Oelgefäss, Oelschlauch.* — 2) *ein Gegenstand der Zuneigung, — der Liebe.*

स्नेहपीत Adj. *der einen Fetttrank zu sich genommen hat.*

*स्नेहप्रिय m. *Lampe.*

*स्नेहबीज m. *Buchanania latifolia.*

*स्नेहभू m. *Phlegma* (श्लेष्मन्).

स्नेहभूमि f. *eine der Liebe würdige Person* 135,2.

स्नेहमय Adj. (f. ई) 1) *voller Zuneigung, — Liebe.* — 2) *in Zuneigung bestehend, Liebe heissend* Harshak. 117,2.

स्नेहयितव्य Adj. *mit Fettmitteln zu behandeln.*

*स्नेहराज m. *Sesam.*

*स्नेहरसन n. *Mund* Gal.

*स्नेहरेकभू m. *der Mond.*

स्नेहल Adj. *voller Zuneigung, Jmd* (Loc.) *zugethan, liebevoll, zärtlich* Hem. Par. 1,292. 328 (मित्रम्). 2,222. Nom. abstr. °ता f. Kâd. 2,29,14 (34, 12). 30,6 (35,7). 91,20 (113,3).

स्नेहलवण n. *eine best. Mixtur.*

स्नेहवत् 1) Adj. *a) ölig, fettig.* — *b) voller Zuneigung, — Liebe, zugethan, liebevoll, zärtlich* Kâraṇḍ. 56,2. — 2) *f. °वती *eine dem Ingwer ähnliche Wurzel.*

स्नेहवार्ति f. *eine best. Krankheit der Pferde* Açvay. 43,6.

स्नेहवस्ति m. *ein öliges Klystier.*

*स्नेहविद्ध m. *Pinus Deodora.*

स्नेहशर्करा f. *eine best. Pflanze* oder *Mixtur* Kâraka 6,13.

स्नेहसंस्कृत Adj. *mit Fett zubereitet.*

स्नेहसंज्वरवत् Adj. *von Liebesgluth erfüllt* Mâlatîm. 154,15.

*स्नेहाश m. *Lampe.*

*स्नेहाशय m. dass.

स्नैकिति f. = स्नैगिति 2).

स्नेहिन् 1) Adj. am Ende eines Comp. *gern habend, mögend, ein Freund von.* — 2) *m. *Maler.*

*स्नेह्य m. *eine best. Krankheit.*

स्नेह्य Adj. *mit Fett zu behandeln.*

स्नैग्ध्य n. *Glätte, Geschmeidigkeit.*

स्नैग्धिक Adj. (f. ई) *fettig, ölig* Kâraka 1,5.

स्पन्द्, स्पन्दते, °ति (ausnahmsweise) 1) *zucken* (auch von den *zuckenden Bewegungen* eines Kindes im Mutterleibe). स्पन्दित *zuckend.* — 2) *ausschlagen* (von Thieren). — 3) *sich von der Stelle bewegen.* — 4) *aufzucken*, so v. a. *in's Leben treten.* — 5) häufig mit स्यन्द् verwechselt. — Caus. स्पन्दयति, °ते (metrisch) 1) *zucken machen.* — 2) *von der Stelle bewegen.* — 3) स्पन्दित *in Bewegung gesetzt*, so v. a. *hervorgerufen.* — *Desid. पिस्पन्दिषते. — Intens. in परिष्पन्द्. — Mit आ *zucken.* — Mit उप Caus. v. l. für स्यन्द् Caus. mit उप. — Mit नि in 1. निष्पन्द्. Auch verwechselt mit स्यन्द्. — Mit अभिनि MBh. 12,3881 fehlerhaft für °स्यन्द्. — Mit परि Act. (metrisch) *zusammenfahren.* — Mit प्र *zucken, zusammenfahren* MBh. 3,131,5. 7,198,51. — Mit वि 1) dass. — 2) *zappeln*, so v. a. *sich abmühen, sich bestreben* Gâtakam. 6, 11. 21,20. — 3) *sich offenbaren, zum Vorschein kommen* Gâtakam. 20. — Mit सम् *aufzucken*, so v. a. *in's Leben treten.*

स्पन्द m. 1) *das Zucken.* Vgl. स्नायु°. — 2) *Bewegung* überh. — 3) Titel eines Werkes. °कारिका f., °कारिकाविवरण n. (Bühler, Rep. No. 509), °कारिकाविवृति f. (ebend. 510), °निर्णय m., °निलय m., °प्रदीप m. (Bühler, Rep. No. 513), °प्रदीपिका f. (ebend. 512), °विवृति f., °शास्त्र n., °संदोह m. (Bühler, Rep. No. 517), °सर्वस्व n. (ebend. 514), °सूत्र n. und स्पन्दार्थसूत्रावली f. gleichfalls Titel.

स्यन्दृँ 1) Adj. (f. स्त्री) *ausschlagend*. Verbesserung für स्यन्दृँ. — 2) m. *a) ein best. Baum, Diospyros embryopteris* Râǵan. 11,78. ṚV. 3,53,19. Vgl. स्यन्दन. — *b)* fehlerhaft für स्यन्दन *Wagen* Hemâdri 1,343,12. — 3) n. *a) das Zucken* (auch von den *zuckenden Bewegungen* des Kindes im Mutterleibe). — *b) Bewegung* überh.

स्यन्दृनिका f. R. ed. Bomb. 3,47,45 fehlerhaft für स्य°.

स्यन्दित 1) Adj. s. u. स्यन्द् Simpl. und Caus. — 2) n. *a) das Zucken*. Auch Pl. — *b)* चित्त° *das Zucken* —, so v. a. *die Thätigkeit des Geistes*.

स्यन्दिन् Adj. *zuckend*.

स्यन्दोलिका f. *das Sichschaukeln*. Vgl. स्य°.

स्यन्ध्वा f. *Schnur, Strick* Çulbas. 3,15. 72. 81. Am Ende eines adj. Comp. 1,56. 57.

1. स्यर्, स्यृणाति (प्रीतिपालनयोः, चलन = जीवन st. पालन), स्यृणुते; स्यृत Partic. 1) *losmachen, befreien,* — *von* (Abl.), *retten*. — 2) *an sich ziehen, für sich gewinnen*. — Caus. स्यारयति 1) *an sich ziehen, für sich gewinnen* TBa. 1,2,1,3. — 2) *befreien, retten* ebend. — Mit अप Med. 1) *losmachen* —, *befreien von* (Abl.). — 2) *abwendig machen, es Jmd entleiden*. — Mit अव *losmachen, befreien*. — Mit आ *an sich bringen*. — Mit निस् *befreien von* (Abl.). — Mit वि *auseinanderreissen, trennen*.

2.* स्यर्, स्यृणाति (क्षिंसायाम्).

स्यर n. 1) Pl. Bez. *bestimmter* Sâman-*Tage* und *die betreffenden Sprüche und Opfer*. Nom. abstr. स्यरत्व TBa. 1,2,1,3. — 2) वायोः स्यारम् Name eines Sâman.

स्यरण Adj. (f. ई) *rettend; befreiend*. f. vielleicht zugleich *eine best. Pflanze*.

स्यरसे Dat. Infin. zu 1. स्यर्.

*स्यरितर् Nom. ag. *Schmerzbereiter*.

*स्यरिश m. = स्पर्श.

स्पर्ध्, स्पर्धते, स्पर्धति (metrisch) *sich den Vorrang streitig machen, wetteifern,* — *mit* (Instr., Instr. mit सह oder blosser Acc.), *wettlaufen; sich bewerben* —, *streiten um* (Loc.). स्पर्धित mit act. und pass. Bed. (*dem Jmd* [Instr.] *den Vorzug streitig gemacht hat*). — *Intens. अपास्पार्ष्. — Mit अधि *wetteifern* —, *streiten um* (Loc.). — Mit परि in °स्पर्धिन् und °स्पर्ध्. — Mit प्र *sich den Vorrang streitig machen, wetteifern mit* (Instr. oder Loc.), *in* (Loc.). प्रस्पर्धमान in Comp. mit der Ergänzung Ind. Antiq. 9,165. — Mit प्रति *wetteifern mit* (Instr.). — Mit वि *um den Vorrang streiten, wetteifern mit* (सह oder सार्धम्, oder mit blossem Instr. oder Acc.) Gîtaram. 2. — Mit सम् *um den Vorrang streiten*.

स्पर्धनीय Adj. *worum man sich bewirbt, erstrebenswerth*.

स्पर्धस् in विष्पर्धस्.

स्पर्धा f. 1) *Wettlauf, Streit um den Vorrang, Wettstreit um* (Instr.), *mit* (Instr., Instr. mit सह, Gen., Loc. [! zu Spr. 316] oder im Comp. vorangehend), *Wetteifer*. Instr. *im Wetteifer, um die Wette* Çiç. 19,117. — 2) *Verlangen nach* (im Comp. vorangehend).

स्पर्धाकर Adj. (f. ई) *wetteifernd mit* (im Comp. vorangehend) Daśar. 41.

स्पर्धावत् Adj. dass. Pâlar. 74,19. Vidḍh. 43,3.

स्पर्धिन् Adj. *um den Vorrang streitend, wetteifernd,* — *mit* (im Comp. vorangehend).

स्पर्ध्य Adj. *begehrenswerth, kostbar*.

स्पर्ध्यास्तरणवत् Adj. *mit einem kostbaren Teppich belegt* MBa. 1,220,18. 2,59,2.

स्पर्श्, स्पृशति (metrisch auch Med.), स्पृष्ट Partic. 1) *berühren* (mit Acc.), *rühren an* (Loc.), *streicheln*. स्पृष्ट *berührt;* so heissen auch alle Consonanten mit Ausnahme der Halbvocale (diese sind ईषत्स्पृष्ट) und der Sibilanten nebst ह (diese sind नेमस्पृष्ट), also die *Mutae und Nasale*, vgl. स्पर्श. — 2) अपस्, उदकम्, जलम् u. s. w. *bestimmte Theile des Körpers mit Wasser in Berührung bringen, eine Waschung vornehmen, sich den Mund spülen* u. s. w. Ausnahmsweise mit Instr. des Wassers und Acc. der *berührten* Theile. — 3) *Jmd unangenehm berühren, Jmd ein Leid anthun;* mit Acc. 133,6. — 4) *durch Berührung einen Eindruck empfangen, fühlen*. — 5) *berühren* in astr. Sinne. — 6) *berühren*, so v. a. *reichen* —, *dringen bis zu* (Loc. oder Acc.). कर्णम् *zu Ohren kommen*, गिरा *mit Worten erreichen*, so v. a. *zu schildern vermögen*, क्रियाम् so v. a. *sich zu einer That versteigen* Râǵat. 7,601. — 7) *erreichen*, so v. a. *gleichkommen;* mit Acc. — 8) *erreichen*, so v. a. *in unmittelbare Beziehung treten* —, *es zu thun haben mit* (Acc.). — 9) *Jmd berühren mit* (Instr.), so v. a. *versehen mit*. — 10) *Jmd* (Acc.) *treffen, zu Theil werden* (insbes. von Uebeln). स्पृष्ट *getroffen von, behaftet mit* (Instr. oder im Comp. vorangehend); auch so v. a. *besessen von, bezaubert durch*. — 11) *anrühren*, so v. a. *sich aneignen*. — 12) *erreichen, theilhaftig werden, an sich erfahren*. — 13) *zukommen lassen*. — 14) स्पृशेत् Comm. zu TS. Prât. 2,36 schlechte Lesart für स्पर्शयेत्. स्पृष्ट्वा R. Gorr. 2,123,17 fehlerhaft für पृष्ट्वा. — Caus. स्पर्शयति (metrisch auch Med.) 1) *berühren lassen* (mit doppeltem Acc.), *in unmittelbare Berührung bringen mit* (Loc. oder Instr.). — 2) *durch Berührung einen Eindruck empfangen, fühlen*. — 3) *Jmd* (Dat.) *Etwas zukommen lassen, schenken, hingeben*. — Mit अधि *oberflächlich berühren*. — Caus. *reichen lassen bis zu* (Acc.). — Mit अनु 1) *nachfolgend berühren, auf dem Fusse folgen*. — 2) *berühren mit* (Instr.), so v. a. *erfüllen mit*. — Mit अप MBa. 1,76⁴ fehlerhaft (zu lesen अप उप°). Vgl. अनपस्पृश्. — Mit अभि 1) *berühren*. — 2) *treffen, heimsuchen*. — Mit आ *leicht berühren*. आस्पृष्ट Âpast. Çr. 12,25,9. — Mit उद् *hinaufreichen zu* (Acc.). — Mit उप 1) *berühren, hinreichen bis zu* (Acc.). — 2) *zärtlich berühren, liebkosen*. — 3) अपस्, जलम्, वारि u. s. w. und mit Auslassung dieser Wörter *Wasser berühren*, so v. a. *die Hand in ein Wassergefäss eintauchen* (als symbolische Handlung) oder *den Mund mit Wasser ausspülen* oder auch *eine Waschung vornehmen, sich baden* (mit Loc. des Badeortes). Auch mit Instr. des Wassers (auch mit Auslassung eines solchen Instr.) und Acc. der *berührten* Theile (auch mit Auslassung eines solchen Acc.) 42,26. 27. उपस्पृष्ट vom Wasser und auch von einer Person; auch n. impers. — 3) *anrühren*, so v. a. *sich aneignen*. — Mit पर्युप = उप 2) mit Acc. des Wassers. — Mit प्रत्युप *wieder eine Reinigung mit Wasser vornehmen* Gobh. 1,2,28. — Mit समुप 1) *berühren*. — 2) Wasser *berühren* (als Reinigungsmittel), mit Wasser (Instr.) *berühren, sich baden in* (Loc.). — Mit नि *schmeichelnd berühren*. — Mit परि 1) *vielfach berühren, streicheln*. — 2) *befolgen, ausüben*. आचारम् Hem. Par. 13,71. — 3) परिस्पृष्ट *ringsum behaftet mit* (Instr.). — Mit सम् 1) *berühren, in Berührung bringen mit* (Instr.) Âpast. 1, 15,17. Med. mit medialer Bed. oder metrisch. संस्पृष्ट *berührt, in Berührung gebracht mit* (Instr. [Chr. 107,4] oder im Comp. vorangehend), *verbunden mit* (Instr.), *sich unmittelbar berührend, anstossend*. — 2) सलिलम्, अपस् u. s. w. und auch mit Ergänzung eines solchen Acc. *bestimmte Theile des Körpers mit Wasser berühren, eine Waschung vornehmen* u. s. w. — 3) *berühren* in astr. Sinne. — 4) *berühren*, so v. a. *reichen* —, *dringen bis* oder *zu* (Acc.); *erreichen* Gîtaram. 5,32. — 5) *berühren*, so v. a. *in unmittelbare Beziehung treten mit* (Acc.). — 6) *treffen, über Einen kommen, sich Jmds bemächtigen;* mit Acc. संस्पृष्ट *betroffen, heimgesucht von* (Instr.). — 7) *herausnehmen aus* (Abl.). — Caus. *in Berührung bringen*. — Mit अनुसम् Caus. *noch Etwas in Berührung bringen*. — Mit अभिसम् 1) *mit Wasser in Be-*

führung kommen, sich baden. — 2) *treffen, über Einen kommen, sich Jmds bemächtigen;* mit Acc. — Mit परिसम् *vielfach berühren, streicheln.*

स्पर्श 1) Adj. am Ende eines Comp. *a) berührend* in अभ्रतलस्पर्श. — *b) rührend, dringend* in मनःस्पर्श. — 2) m. (adj. Comp. f. श्रा) *a) Berührung.* — *b) Berührung* in astr. Sinne, insbes. *der Anfang einer Eklipse.* — *c) Berührung, Contact* in übertragener Bed. — *d) eine durch Berührung wahrgenommene Eigenschaft der Dinge, Gefühl.* स्पर्शतस् *für das Gefühl* (angenehm). वज्र° *das bei der Berührung des Donnerkeils empfundene Gefühl,* शिरःशूलस्पर्श *Gefühl von Kopfschmerz,* ईर्ष्यास्पर्श *Gefühl der Eifersucht.* — *e) ein angenehmes Gefühl.* — *f) *ein krankhaftes Gefühl, Krankheit.* — *g) Gefühlssinn.* — *h) *Gabe, Geschenk.* — *i) *quidam coeundi modus.* — *k) *Wind.* — *l)* in der Grammatik Bez. *der Mutae und Nasale.* — *m)* MBh. 1,5792. Çiç. 17,20 und sonst fehlerhaft für स्पश. — 3) f. श्रा *a) *ein untreues Weib.* — *b)* Harıv. 10243 von unbekannter Bed.

*स्पर्शक Adj. *berührend* u. s. w.

स्पर्शनम Adj. *berührbar* Çik. 27.

°स्पर्शता f. s. u. अभ्रतलस्पर्श.

स्पर्शत्व n. Nom. abstr. zu स्पर्श 2) *d).*

स्पर्शद्वेष m. *Empfindlichkeit gegen Berührung.*

स्पर्शन 1) *m. *Wind.* — 2) n. *a) das Berühren, Berührung.* — *b) das Fühlen, Gefühl, Gefühlssinn.* — 3) **das Schenken, Spenden.*

स्पर्शनीय Adj. 1) *zu berühren.* — 2) *was gefühlt wird.*

स्पर्शनेन्द्रिय n. *Gefühlssinn.*

*स्पर्शमणि m. *der Stein der Weisen.*

*स्पर्शमणिप्रभव n. *Gold.*

स्पर्शयज्ञ m. *ein in der blossen Berührung der zu opfernden Dinge bestehendes Opfer.*

स्पर्शयितव्य Adj. *was gefühlt wird, fühlbar.*

स्पर्शयोगशास्त्र n. Titel eines Werkes.

स्पर्शरसिक Adj. *für Berührung Sinn habend,* so v. a. *sinnlich, lüstern, geil.*

स्पर्शरूपवत् Adj. *schön anzufühlen und von schönem Aussehen* MBh. 3,168,75.

*स्पर्शलज्जा f. *Mimosa pudica.*

स्पर्शवत् Adj. 1) *die durch Berührung wahrgenommene Eigenschaft besitzend, tastbar.* उष्ण° *heiss anzufühlen.* Nom. abstr. °वत्त्व n. Comm. zu Nyâyas. 1,16. — 2) *angenehm anzufühlen* Kâd. 238, 17 (389,13). Harshaḱ. 184,17.

स्पर्शशब्दवत् Adj. *tastbar und hörbar* Bhâg. P. 2,5,27.

*स्पर्शशुद्धा f. *Asparagus racemosus.*

*स्पर्शसंकोचिन् m. *Dioscorea globosa.*

स्पर्शसंचारिन् Adj. *durch Berührung übergehend, ansteckend* (Krankheit).

*स्पर्शस्पन्द् und *°स्पन्द् (fehlerhaft) m. *Frosch.*

स्पर्शहानि f. 1) *Gefühllosigkeit.* — 2) *rothe erbsenähnliche Pusteln.*

*स्पर्शाज्ञ Adj. *empfindungslos, taub, eingeschlafen* (ein Körpertheil). Nom. abstr. °ता f.

*स्पर्शानन्दा f. *eine* Apsaras.

स्पर्शाशन m. Pl. *eine best. Klasse von Göttern (von der blossen Berührung lebend).*

स्पर्शासह Adj. *empfindlich gegen Berührung.* Nom. abstr. °त्व n.

स्पर्शासहिष्णु Adj. dass. Nom. abstr. °ता f.

स्पर्शिक Adj. *tastbar, fühlbar.*

स्पर्शितर् Nom ag. *der da fühlt.*

°स्पर्शिन् Adj. 1) *berührend.* — 2) *berührend,* so v. a. *reichend bis.* — 3) *dringend in.*

स्पर्शेन्द्रिय n. *Gefühlssinn.*

स्पर्शोपल m. *der Stein der Weisen.*

*स्पर्ष्, स्पर्षते (स्नेहने).

*स्पर्ष्टर् Nom. ag. = स्प्रष्टर्.

स्पर्ह् s. स्पृह्.

1. स्पश्, *स्पशति, *°ते (बाधनस्पर्शनयोः, auch अन्यत्र st. स्पर्शन) *erblicken, gewahr werden, erschauen, schauen auf.* Vom Verbum fin. zu belegen पस्पशे ṚV. 1,22,19. 128,4. पस्पशानि 10,128,8. अभिस्पष्ट 1,10,2. Partic. स्पष्ट 1) *ersichtlich, deutlich, offenbar, klar vor Augen liegend.* Compar. °तर्, Adv. स्पष्टम् 210,22. — 2) *gerade.* °म् Adv. *gerade heraus* (fragen), — *in's Gesicht* (schauen). — 3) bei den Mathematikern *genau, correct, wirklich.* — Caus. स्पाशयति (Âpast. Çr. 9,10,12. 14,25,1) und स्पाशयते (अकृणासंश्लेषणयोः) *bemerklich machen, bezeichnen, zeigen; sich merken.* *स्पाशित = स्पष्ट. — Mit अनु *zeigen* (अनुपस्पशानि ṚV. 10,14,1. Nir. 10, 20. AV. 6,28,3). अनुस्पष्ट *bemerkt* ṚV. 10,160,4. — Mit प्रति Simpl. in प्रतिस्पर्श, Caus. in प्रतिस्पाशन. — Mit वि, विस्पष्ट *mit Augen zu sehen, offenbar, klar, hell* (Nacht Kâd. 2,63,4 = 76,7), *deutlich, verständlich.* विस्पष्टम् und विस्पष्ट° Adv. — Caus. Med. *sich merken* Taitt. Âr. 4,28,1 (वि गा zu trennen). — Mit सम्, संस्पष्ट *berühmt, bekannt.*

2. स्पश् m. *Späher, Aufseher, Wächter.*

स्पश m. (adj. Comp. f. श्रा) 1) dass. MBh. 1,146, 26. स्पशाध्यक्ष m. *das Haupt der Späher.* Vgl. अपस्पश Nachtr. 3. — 2) **Kampf, Krieg.*

स्पष्ट s. u. 1. स्पश्.

स्पष्टता f. *das Offenbarsein, klar vor Augen Liegen* Vishṇus. 27,1.

स्पष्टय्, °यति 1) *klar —, deutlich machen.* — 2) *gerade machen* (einen Buckeligen).

स्पष्टाक्षर Adj. *deutlich gesprochen* 301,10.

स्पष्टाम्बुज, °जति *geradezu einer Wasserrose gleichen* Ind. Antiq. 11,15.

स्पष्टार्थ Adj. *dem Sinne nach deutlich, verständlich* 213,7. 215,16. Spr. 2906.

स्पष्टी Adv. mit कर् 1) *klar —, deutlich machen, erhellen* Ind. St. 14,368. Sâj. zu ṚV. 1,65,2. 113, 10. — 2) bei den Mathematikern *corrigiren, rectificiren* (durch Berechnung).

स्पष्टीकरण n. und °कृति f. *das Corrigiren, Rectificiren.*

*स्पष्टेतर Adj. *undeutlich, unklar.*

*स्पान्दन Adj. *vom Baume* Spandana *herrührend, daraus gemacht.*

*स्पार्शन Adj. *durch das Gefühl wahrgenommen werdend, tastbar.*

स्पार्ह Adj. (f. श्रा) *begehrenswerth, reizend, appetitlich.*

स्पार्हाधस् Adj. *begehrenswerthe Geschenke habend.*

स्पार्हवीर Adj. (f. श्रा) *in trefflichen Männern bestehend* und auch vielleicht *treffliche Führer habend.*

स्पाश (!) m. Paṅḱat. ed. Bomb. 3,59,3 v. l. für स्पशाध्यक्ष.

स्पाशन n. Nom. act. von 1. स्पश् Caus. in einer Etymologie.

स्पिञ्ज् in उपस्पिञ्ज्.

स्पूर्ध् (= स्पर्ध्), vom Simplex nur स्पूर्धसे *zur wetteifernden Bewerbung.* — Mit प्र (प्रस्पूर्धन्) *sich in Streit einlassen.*

स्पृक्का f. *eine best. Pflanze.* Nach den Lexicographen *Trigonella corniculata* und *Mimosa pudica.* = ब्राह्मी Utpala zu Varâh. Bṛh. S. 75,1.

स्पृत् 1) Adj. am Ende eines Comp. *a) sich befreiend von.* — *b) an sich ziehend, für sich gewinnend.* — 2) f. Pl. Bez. *bestimmter Backsteine.*

स्पृति f. so v. a. स्पर् 1).

स्पृध् f. 1) *Kampf.* — 2) *Nebenbuhler, Gegner.* Im Bhâg. P. m. und Adj. am Ende eines Comp. *wetteifernd, — mit; Verlangen tragend nach.*

स्पृध्य s. मिथ[:]स्पृध्य.

स्पृश् 1) Adj. am Ende eines Comp. (Nomin. स्पृक्) *a) berührend.* — *b) berührend,* so v. a. *reichend bis.* — *c) erreichend,* so v. a. *theilhaftig, an sich erfahrend, zeigend, verrathend* Spr. 7688. — 2) *f. = स्पृक्का Utpala zu Varâh. Bṛh. 75,1 (= ब्राह्मी).

स्पृश 1) Adj. am Ende eines Comp. *berührend, reichend bis.* — 2) m. *a) Berührung* in दुःस्पृश. — *b)* M. 8,116 fehlerhaft für स्पश, wie ed. Jolly hat. — 3) *f. आ *eine best. Pflanze,* = भुजंगघातिनी. — 4) *f. ई *Solanum Jacquini.*

स्पृशि Adj. nach Nilak. = विषयस्पृश्.

स्पृश्य 1) Adj. *a) zu berühren.* — *b) fühlbar, tastbar.* — *c) anzurühren, anzugreifen, für sich in Besitz zu nehmen.* — *d)* Râgat. 4,75 vielleicht fehlerhaft für स्पृह्य *beneidenswerth.* — 2) f. आ Bez. *eines der Brennhölzer* (समिध्).

स्पृष्टक 1) n. *eine Art Umarmung* Naish. 6,35. — 2) f. स्पृष्टिका *Berührung.* अस्मच्छरीरस्पृष्टिकया (Mṛicch. 55,21) und मत्पादस्पृष्टिकया (Mahâvîrac. 70,1) als Ausdrücke der Betheuerung.

स्पृष्टता f. *das Berührtwerden* (bei der Aussprache der Mutae und Nasale) Comm. zu VS. Prât. 1,72.

स्पृष्टपूर्व Adj. *früher empfunden* (स्पर्श *Gefühl*) MBh. 4,22,47.

स्पृष्टव्य Adj. fehlerhaft für स्प्रष्टव्य.

स्पृष्टास्पृष्टि Adv. *so dass man sich gegenseitig berührt.*

स्पृष्टि f. *Berührung.*

°स्पृष्टिन् Adj. *der — berührt hat* Gaut. 14,30.

स्पृक् in पुरुस्पृक् und निस्पृक्.

°स्पृक्का n. *das Begehren nach.*

स्पृक्कणीय Adj. 1) *begehrenswerth, woran Jmd* (Gen.) oder *man Gefallen findet, reizend, an dem Jmd* (Gen. oder Instr.) oder *man seine Freude hat, zu dem man sich hingezogen fühlt.* Nom. abstr. °ता f. und °त्व n. — 2) *beneidenswerth, der beneidet wird von* (Gen.).

स्पृक्कय्, स्पृक्कयति, स्पृक्कयते (metrisch) 1) *eifern um, begehren nach Etwas* oder *Jmd* (Dat., Gen. oder Acc.). Auch ohne Ergänzung. — 2) *Neid empfinden, Jmd beneiden;* mit Dat., Gen. oder Acc. — Mit सम् *eifrig begehren nach* (Acc.).

स्पृक्कयद्वर्ण Adj. *in Aussehen —, in Farbe wetteifernd, d. h. wechselnd.*

स्पृक्कयाय्य, स्पृक्कयायिष्र 1) Adj. *a) was man wetteifernd erstreben muss, begehrenswerth.* — *b)* *= स्पृक्कयालु. — 2) *m. = नलत्र.

स्पृक्कयालु Adj. *begehrend nach, seine Lust habend an* (Dat. oder Loc.), *begehrend zu* (Infin.). Ohne Ergänzung *einen Wunsch habend* (Comm. zu Âpast. Çr. 9,9,6), *begehrlich* oder *eifersüchtig, neidisch.*

*स्पृक्कयालुता f. *das Begehren nach.*

स्पृक्कयितर् Nom. ag. *Beneider,* mit Gen. Durga zu Nir. 12,14.

स्पृक्का f. (adj. Comp. f. आ) 1) *das Verlangen, Begehren nach, Wohlgefallen an;* die Ergänzung im Dat., Gen., Loc. oder im Comp. vorangehend. Acc. mit कर् oder बन्ध् *verlangen —, begehren nach* (Loc. oder im Comp. vorangehend). — 2) *Neid.* Acc. mit कर् *Jmd* (Loc.) *beneiden.* कृतस्पृक् *beneidet.* — 3) **eine best. Pflanze.* v. l. स्पृशा.

स्पृक्कावत् Adj. *verlangend —, begehrend nach, Wohlgefallen findend an* (Loc.).

*स्पृक्क्य 1) Adj. *begehrenswerth, beneidenswerth.* — 2) m. *Citronenbaum.*

स्प्रष्टर् Nom. ag. 1) *der da berührt, fühlt.* — 2) **Anfall, Krankheit.*

स्प्रष्टव्य Adj. 1) *zu berühren.* — 2) *fühlbar, tastbar* Vâgbhaṭa 21,9.

स्फञ्ज in नर्म° (fehlerhaft).

स्फट्, *स्फटति (विसरणे, शीर्णौ). स्फटित *zerfetzt, gesprungen* Divjâvad. 83,22 (463,8 statt dessen स्फुटित). 304,7 (in einer verdorbenen Stelle). — Caus. *स्फाटयति (हिंसायाम्). स्फाटित *gesprungen, gespalten; zerrissen* (Gewand).

*स्फट 1) m. f. (आ) *die sogenannte Haube der Schlange.* — 2) f. ई *Alaun* Râgân. 13,4. 119.

स्फटिक 1) m. *Bergkrystall* Râgân. 13,7. 202. Kap. 6,28. Auch °मणि m., °शिला f. (im Prâkrit 318,30) und *स्फटिकाश्मन् m. — 2) *f. आ *a) Alaun.* — *b) Kampfer.*

स्फटिकमय Adj. (f. ई) *krystallen* Kâd. 94,11 (168,8). Çiç. 11,53.

स्फटिकयशस् m. N. pr. eines Vidjâdhara.

स्फटिकशिखरिन् m. Bein. des *Berges* Kailâsa Bâlar. 93,18.

*स्फटिकाचल m. desgl.

*स्फटिकात्मन् m. fehlerhaft für स्फटिकाश्मन्; s. u. स्फटिक 1).

*स्फटिकाद्रिभिद् m. *Kampfer.*

*स्फटिकारि, *°का und *°री f. *Alaun.*

*स्फण्ट्, स्फण्टति (विसरणे), स्फण्टयति (परिक्षेपे).

*स्फण्ड्, स्फण्डयति (परिक्षेपे).

स्फर्, *स्फरति (स्फुरणे, स्फूर्तौ, चले). — Caus. स्फारयति 1) *weit öffnen.* कार्मुकम् so v. a. *den Bogen abschnellen lassen, — losschiessen.* स्फारित *weit geöffnet, aufgerissen* (Augen). — 2) *weithin erschallen lassen, — verbreiten* Kâṇḍak. 71,7. स्फारित *weithin verbreitet* (Glanz). — Mit निस् in निःष्फार्. — Caus. (die Zähne) *zeigen.* निष्फारितदंष्ट्र Kâkrad. zu Sûçr. — Mit परि Caus. (°स्फारयवि) *verbreiten.* — Mit वि Caus. (विस्फारयति) 1) *weit öffnen.* चापम्, धनुस् u. s. w. so v. a. *den Bogen abschnellen lassen, — abschiessen* MBh. 4,38,28. 63,2. 6,48,95. 60,13. विस्फारित *weit geöffnet, aufgerissen* (Augen) Chr. 308,22. Râgat. 8,3314 (प्रीतिवि° zu lesen). Vâsav. 67,4. 237,3). *auseinandergerissen* MBh. 7,109,30. — 2) *verbreiten,* so v. a. *an den Tag legen.* विस्फारित (विधम) Çiç. 12,51. Gâtakam. 30,25.

*स्फर und *स्फरक m. *Schild.* Nach Nöldeke, Sitzungsberichte d. K. Pr. Ak. d. Ww. 1883, S. 1109 aus dem persischen سپر.

*स्फरण n. = स्फुरण.

स्फल्, *स्फलति (चले, स्फूर्ता). — Mit आ Caus. आस्फालयति 1) *anprallen lassen an, schlagen —, patschen auf* (Acc. Çiç. 18,9. 20,7), (eine Laute) *schlagen* (Kâd. 99,7 = 177,1), *schleudern gegen* (Loc.). लाङ्गूलम् so v. a. *mit dem Schweife schlagen.* — 2) *zerreissen.* — Mit वि in *विस्फाल. — Mit सम् Caus. *patschen auf* oder *zerschellen.*

स्फा s. स्फाय्.

स्फाक in पोवःस्फाक.

*स्फाटक 1) m. *Wassertropfen.* — 2) f. ई *Alaun* Râgân. 13,119. — 3) n. *Bergkrystall.*

स्फाटि in विश्व°.

स्फाटिक 1) Adj. (f. आ und ई) *krystallen* Çiç. 3,43. Vâsav. 191,1. 193,2. 217,5. — 2) n. *a) Bergkrystall.* — *b) eine Sandelart.*

*स्फाटिकोपल m. und *स्फाटीक m. *Bergkrystall.*

स्फाणि in विश्व°.

स्फाति f. 1) *Fettmachung, Mastung; Aufzucht* (des Viehes). — 2) *das Gedeihen.*

स्फातिंकरण n. Du. Name zweier Sâman Ârsh. Br.

स्फातिमत् Adj. *gedeihlich, feist.* Superl. °मत्तम.

स्फातिकारिन् Adj. *Fett entziehend* AV. Paipp. 2,18,5,2.

स्फान in गवस्फान.

स्फाय्, स्फायते *feist werden, zunehmen* überh. Harshaṇ. 220,7. so v. a. *laut erschallen* 130,7. 174,11. Pass. स्फायते *feist werden.* Part. *स्फात und स्फीत 1) *gequollen* (Körner) Bhâvapr. 2,15. — 2) *in gedeihlichem Zustande befindlich, wohlhabend, reich, blühend* (Gegend, Land, Reich, Haus u. s. w.); *dem es wohlergeht; voll, regenschwanger* (Wolke), *dicht* (Rauch); *reichlich, im Ueberfluss vorhanden.* Mit Instr. oder am Ende eines Comp. *reichlich gesegnet mit, voll von.* — Caus. स्फावयति *mästen; verstärken, vermehren* überh. Bhaṭṭ. — Mit आ *wachsen, zunehmen* Bhaṭṭ. — Mit परि, °स्फीत *angeschwollen* Pârçvan. 3,154. — Mit वि *anschwellen* Saduktik. 4,35. विस्फीत *im Ueberfluss vorhanden* B. A. J. 7,558. — Mit सम्. संस्फीत *vollkommen, woran Nichts fehlt*

Maitr. S. 3,6,7 (69,17). Vgl. संस्कौन, *संस्कायन und *संस्कीय.

स्कायत्कैरव् °वति *einer aufblühenden Wasserrose gleichen* Ind. Antiq. 11,15.

स्कायन Adj. in *गय°.

स्कार् 1) Adj. (f. आ) *ausgedehnt, weit, gross, heftig, stark* u. s. w. Hem. Par. 2,133. Çiç. 19,26. Ind. St. 15,296. 327. 379. Paṅkad. स्कार° Adv. Vâsav. 103,6. — 2) m. *Prall, Patsch.* — 3) *m. n. *Blase oder eine blasenähnliche Verzierung.*

स्कारण n. = स्करण, स्फुरण. Vgl. समस्तस्कारणमुखदर्शन.

स्कारी Adv. mit भू 1) *sich weit öffnen* Kâd. 81, 22 (148,10). — 2) *sich ausbreiten, sich vermehren.*

स्कार्ण in विश्व°.

*स्काल m. = स्कोलन.

स्कालन n. *das Draufschlagen, Draufpatschen* Vâsav. 218,3.

स्कावय् s. Caus. von स्काय्.

स्कावयितर् Nom. ag. *Mäster.*

स्किकस्राव m. *eine best. Krankheit.*

स्किग्गी f. *Hinterbacke, Hüfte.*

*स्किग्घातक m. *ein best. Baum,* = कट्फल.

स्किच् und स्किज् f. (Nomin. स्किक्) *Hinterbacke, Hüfte.*

स्किञ्ज m. wohl nur fehlerhaft für स्फूर्ज in नर्म° Nachtr. 6.

*स्किर्, स्केरयति (क्षेपने, वृत्याम्, अनादरे, हिंसायाम्).

*स्किरृ, स्किरृयति (हिंसायाम्).

स्किर् Adj. 1) *feist.* — 2) **reichlich, viel.*

स्कीत s. u. स्काय्.

स्कीतता f. (Paṅkad.) und स्कीति f. *ein gedeihlicher Zustand, das Wohlergehen, ein blühender Zustand.*

स्कीती Adv mit कर् *vermehren, verstärken* Gâtakam. 8.

स्कुन्निधन m. N. pr. eines Astronomen.

स्कुट्, स्कोटति, स्फुटति, *°ते 1) *platzen* (mit einem Geräusch), *aufspringen, reissen, sich spalten* Çiç. 17,15. — 2) *aufspringen,* so v. a. *aufblühen.* — 3) *auseinanderstieben* Bhaṭṭ. — 4) *knacken* (von den Fingern), *knistern* (vom Feuer). — 5) *hervorbrechen, plötzlich erscheinen.* — 6) *vergehen, sich legen* (von einer Krankheit). — 7) स्फुटित *a) geplatzt, gesprungen, aufgerissen* (Çiç. 17,14), *rissig* Karaka 561,7. Bhâvapr. 2,30. — *b) aufgerissen,* so v. a. *weit geöffnet* (Augen, Nasenlöcher). — *c) aufgeblüht* Çiç. 8,14. — Caus. स्फोटयति (स्फुटय् s. bes.), स्फोटित Partic. 1) *sprengen, spalten* (Çiç. 18,50), *ausstechen* (Augen). — 2) *schütteln, rasch hinundher bewegen.* — 3) *wegschieben* (einen Riegel). — 4) *knistern.* — Mit आ Caus. 1) *spalten, zermalmen* VP. 5,20,62. 63. — 2) *schütteln, rasch hinundher bewegen.* Ohne Ergänzung *die Arme schütteln* (nach den Erklärern *mit der Hand auf den Arm schlagen*) Hemâdri 1,307,10 als Ausdruck der Freude). — Mit परि *aufspringen, bersten.* — Mit प्र dass. — Caus. 1) *spalten.* — 2) *die Arme schütteln.* — Mit वि *platzen, aufspringen.* — Mit सम् in संस्फोट.

स्फुट 1) Adj. (f. आ) *a) offen.* — *b) aufgeblüht.* — *c) offen vor Augen liegend, für die Sinne offen, offenbar, deutlich, verständlich, vernehmlich, klar.* स्फुटम् und स्फुट° Adv., स्फुटतरम् desgl. Çiç. 11,3. — *d)* bei den Mathematikern *genau, correct, wirklich.* — *e) ausgedehnt, weit, umfangreich* Çiç. 20, 50. — *f) aussergewöhnlich, absonderlich.* — *g) erfüllt von* (Instr. oder im Comp. vorangehend) Text zu Lot. de la b. l. 283. Divyâvad. 245,4. 285, 26. 532,13. Lalit. 532,13. so v. a. *besessen von* Divyâvad. 201,21. — *h) *weiss.* — 2) *m. *a) die sogenannte Haube der Schlangen.* — *b)* N. pr. eines Mannes. — 3) f. आ = 2) *a).*

स्फुटतरान्तर Adj. (f. आ) *überaus verständlich* (Rede) Çiç. 13,13. Vgl. स्फुटान्तर.

स्फुटता f. 1) *Deutlichkeit, das Offenbarsein.* Acc. mit गम् *offenbar werden.* — 2) bei den Mathematikern *Genauigkeit, Correctheit, Wirklichkeit.*

स्फुटत्व n. 1) *das Offenstehen.* — 2) = स्फुटता 1). — 3) = स्फुटता 2).

स्फुटन n. 1) *das Platzen, Bersten.* — 2) *das Knacken* (der Gelenke).

*स्फुटफल m. = तुम्बुरु 2).

*स्फुटबन्धनी f. v. l. für स्फुटवल्कली.

स्फुटबुद्बुद, °दति *geradezu einer Wasserblase gleichen* Ind. Antiq. 11,15.

स्फुटय्, °यति *deutlich —, offenbar machen.*

*स्फुटरङ्गिणी f. *Cardiospermum Halicacabum.*

स्फुटवक्तर् Nom. ag. *deutlich redend, gerade heraus sprechend* Spr. 3786. 7655.

स्फुटवल्कली f. *Cardiospermum Halicacabum* Spr. 3716 (Conj.).

स्फुटशब्दम् Adv. *vernehmlich, hörbar, laut* Çiç. 12,73.

स्फुटसिद्धान्त m. Titel *eines astronomischen Lehrbuchs.*

स्फुटान्तर Adj. *deutlich, verständlich* 301,7 (im Prâkrit). Vgl. स्फुटतरान्तर.

1. स्फुटार्थ m. *der deutliche, offenbare Sinn.*

2. स्फुटार्थ 1) Adj. *deutlich, verständlich.* Nom. abstr. °ता f. Çiç. 12,9. — 2) m. Titel eines Commentars.

*स्फुटि und *स्फुटी f. 1) *Blasen an den Füssen.* — 2) *eine best. Cucurbitacee.*

स्फुटिका f. *ein abgebrochenes Stückchen* Daçak. 74, 8.

1.*स्फुटी f. s. u. स्फुटि.

2. स्फुटी Adv. 1) mit कर् *a) deutlich —, klar machen; an den Tag bringen* Kâd. 2,105,17 (130,8). — 2) so v. a. *verschärfen, schärfen* (die Sinne) Karaka 1,26. — 2) mit भू *offenbar —, deutlich —, klar werden.*

स्फुटीकरण n. 1) *das Verdeutlichen, Klarmachen; an den Tag Bringen* Kâd. 2,31,17 (37,6). — 2) bei den Mathematikern *Correction.*

स्फुटीभाव m. *das deutlich Werden* Naiṣadh. S. 3, Z. 23.

*स्फुट्, स्फुटयति (अनादरे).

*स्फुड्, स्फुडति (संवरणे).

*स्फुण्ट्, स्फुण्टति (विसरणे), स्फुण्टयति (परिक्षमे).

*स्फुण्ड्, स्फुण्डते (विकसने), स्फुण्डयति (परिक्षमे).

स्फुर्, स्फुरति (metrisch auch Med.) 1) *schnellen* (trans.). — 2) *schnellen* (intrans.), *zucken, zittern, erzittern* (Harshaṅk. 101,22), *zappeln; sich winden* (auf dem Erdboden). — 3) *blinken, funkeln.* — 4) *plötzlich erscheinen, hervorbrechen, zum Vorschein kommen, offenbar werden, sich regen* Gâtakam. 21, 25. — 5) *glänzen,* so v. a. *Aufsehen erregen.* — 6) स्फुरित *a) zuckend, zitternd, zappelnd* Vâsav. 288,1. — *b) blinkend, funkelnd;* auch n. impers. — *c) plötzlich erschienen, zum Vorschein gekommen* Çiç. 13,20. — Caus. 1) स्फोरयति *a) auseinanderziehen, spannen* (einen Bogen) Bhaṭṭ. — *b) vorbringen* (ein Argument) Govind. zu Çaṅk. zu Bâdar. 3,4,16. — *c) Jmd Glanz verleihen, Jmd über die Maassen preisen* Paṅkad. — 2) स्फुरयति *erfüllen mit* (Instr.) Lalit. — Mit अनु *hinschnellen.* — Mit अप *wegschnellen, sich rasch entziehen.* — Mit व्यप Med. *zerreissen* (intrans.). — Mit अव *wegschleudern.* — Mit *नि (निष्फु° und निस्फु°). — Mit निस् *wegschleudern.* Der Anlaut soll in ष् übergehen können. — Mit परि 1) *zappeln, sich rasch hinundher bewegen.* परिस्फुरित *zuckend* (vom Kinde im Mutterleibe). — 2) *weithin blinken, — funkeln* Çiç. 13,60. Gâtakam. 25,4. — 3) *erscheinen, hervorbrechen, zum Vorschein kommen.* — Mit प्र 1) *wegschnellen, wegstossen.* — 2) *schüttern, zucken, erzittern* Çiç. 11,11. 18,38. प्रस्फुरित *zuckend, zitternd.* — 3 *blinken, funkeln* Hariv. 3,60,12. Çiç. 20,55. Vâsav. 170,3. — 4) *erscheinen, auftreten, zum Vorschein kommen, zu*

Tage treten. प्रस्फुरित *zu Tage getreten.* — 5) *glänzen, so v. a. Aufsehen erregen.* — Mit प्रति *dagegen stossen, — treten u. s. w.* — Mit वि (der Anlaut kann ष werden) 1) *auseinanderschnellen.* — 2) *zucken, zittern, zappeln* (Gâtakam. 34,13), *sich rasch hinundher bewegen, sich winden.* विस्फुरित *zuckend, zitternd.* — 3) *blinken, funkeln.* विस्फुरित *blinkend.* — 4) *erscheinen, hervorbrechen, zum Vorschein kommen* Gâtakam. 21,34. — विस्फूर्य MBh. 6,1957 fehlerhaft für विस्फार्य, विस्फूर्य 3,15639 für विस्फूर्ज्य. — Mit सम् 1) Med. *zusammenstossen.* — 2) *funkeln.*

स्फुर 1) Adj. *zitternd, schwingend.* — 2) m. *a) das Zucken.* — *b)* * = स्फार *Schild (scutum).*

स्फुरण 1) Adj. *blinkend, funkelnd.* — 2) *f. आ = 3). — 3) n. *a) das Zucken.* — *b) das Blinken, Funkeln* Bilar. 61,5. — *c) das Erscheinen, Zutagetreten, Offenbarwerden.*

स्फुरिका v. l. für क्षुरिका *Kuhschnauze.*

स्फुरित 1) Adj. s. u. स्फुर्. — 2) n. *a) das Zucken, Zittern, Zappeln.* — *b) das Blinken, Funkeln.* — *c) das Erscheinen, zum Vorschein Kommen.*

स्फुर्ज् s. स्फूर्ज्.

स्फुल्, स्फुलति (वधकर्मन्, संचलने, चलने, संचये, स्फूर्ति). Vom Simplex zu belegen nur स्फुलित *erschienen, zu Tage getreten.* Nach *नि, *निस् und वि (*sich hinundher bewegen* Bhatt.) kann der Anlaut in ष übergehen. — प्रस्फुलित = प्रस्फुरित Gâtakam. 6.

*स्फुल n. *Zelt.*

*स्फुलन n. = स्फुरण.

*स्फुलमञ्जरी f. *Achyranthes aspera.*

स्फुलिङ्ग 1) m. (*f. आ und *n.) *Funke.* — 2) f. आ *Feuerbrand* Comm. zu Âpast. Çr. 11,20,10.

स्फुलिङ्गक m. *Funke.*

स्फुलिङ्गवत् Adj. *Funken sprühend* Çiç. 17,3.

स्फुलिङ्गाय्, °यते *Funken gleichen, wie Funken brennen.*

स्फुलिङ्गिनी f. *eine der sieben Zungen des Feuers* Gaṇis. 1,14.

*स्फूर्क्, स्फूर्कति (विस्मृतौ, विस्तृतौ).

स्फूर्ज्, स्फूर्जति (स्फु° fehlerhaft) 1) *brummen, einen dumpfen Ton von sich geben, dröhnen.* स्फूर्जत्प्रहरणो रणे Gâtakam. 11. — 2) *hervorbrechen, zu Tage treten, zum Vorschein kommen.* — Caus. स्फूर्जयति *prasseln, knattern, knistern.* — Mit अभि *dröhnen, donnern.* — Mit अव 1) *brummen, grollen, in der Ferne donnern* Kâd. 2,74,3 (90,6). — 2) *schnauben, schnaufen* MBh. 6,21,15. — 3) *ertönen machen.* — Mit वि 1) *brummen.* — 2) *schnauben, schnaufen.* — 3) *hervorbrechen, zu Tage treten, zum Vorschein kommen, erscheinen.* — 4) विस्फूर्जित *a) ausgestreckt.* — *b) erschüttert, in Bewegung versetzt.* — Caus. *brummen lassen* (den Bogen).

स्फूर्ज m. 1) = स्फूर्जक. — 2) N. pr. eines Râkshasa.

स्फूर्जक m. *eine best. Pflanze* Kâraka 3,8. Nach den Lexicographen und Erklärern *Diospyros embryopteris, Strychnos nux vomica, Majoran* oder *eine ähnliche Pflanze.*

स्फूर्जथु m. 1) *Donner* Mahâvîrak. 124,1. Pârçvan. 6,51. — 2) * *Amaranthus polygonoides.*

*स्फूर्जन m. = स्फूर्जक.

स्फूर्जावत् Adj. *von Donner begleitet* Bhatt. 7,10.

स्फूर्जि in विश्व°.

स्फूर्जित n. *Gedröhne* Mahâvîrak. 124,1.

स्फूर्ति f. 1) *das Zucken, Zittern.* गात्र° Bhâvapr. 2,172. — 2) *das Erscheinen, Zutagetreten, Offenbarwerden, Manifestation.* — 3) *das sich ein Ansehen Geben, Prahlen* Pañkad. — 4) *fehlerhaft für स्फूर्ति.

*स्फूर्तिमत् m. = पाशुपत.

*स्फेमन् m. Nom. abstr. zu स्फिर.

*स्फेयस् Compar. und *स्फेष्ठ Superl. zu स्फिर.

*स्फैजायनि und *स्फैञ्जिक Adj. von स्फिञ्ज्.

*स्फैयकृत m. Patron. von स्फ्यकृत् oder °कृत (Kâç. zu P. 7,3,4).

स्फोट 1) m. *a) das Platzen, Aufspringen, Bersten.* — *b) Oeffnung, Aufschliessung* Çiç. 11,60. — *c) Ausbreitung* in कर्°. — *d) Blass, Pustel.* — *e) Stückchen, Schnitzel.* — *f) Gekrach, Geknister, Gebrause.* — *g) das als ein und untheilbar gedachte schöpferische Wort.* Bei Patañgali und Anderen *der unvergängliche und unvernehmliche Bestandtheil der Laute und Wörter, der als der wahre Träger der Bedeutung gedacht wird,* Kap. 5,57. — 2) f. आ *a)* vielleicht *das Schütteln der Arme.* Es könnte übrigens auch आस्फोटा gemeint sein. — *b)* * *die sogenannte Haube der Schlangen.*

स्फोटक 1) m. *Blase, Pustel* Pat. zu P. 6,2,52, Vârtt. 6. Hem. Par. 1,48. — 2) f. °टिका *a)* dass. — *b)* * *ein best. Vogel.*

*स्फोटकर m. *Semecarpus Anacardium.*

स्फोटजीविका f. *ein Gewerbe, bei dem gesprengt u. s. w. wird.*

स्फोटन 1) Adj. *spaltend, zermalmend; lösend* (einen Zweifel). — 2) m. *der Spalter,* Bez. *des zwischen bestimmten Consonantengruppen hörbaren vocalischen Lautes.* — 3) *f. ई *Bohrer.* — 4) n. *a) das Spalten, Zerbrechen, Aufreissen, Aufstechen.* — *b) das Auseinanderrupfen.* — *c)* in der Grammatik *das Spalten bestimmter Consonantengruppen durch Einfügung eines vocalischen Lautes.* — *d) das Schütteln* (der Arme). — *e) das Knacken* (der Finger) Âpast. 2,20,18.

*स्फोटबीजक m. *Semecarpus Anacardium.*

स्फोटम् Absol. in लाज° und कृत्स्फोटम्.

*स्फोटलता f. *Gynandropsis pentaphylla.*

*स्फोटकेतुक m. *Semecarpus Anacardium.*

स्फोटायन m. N. pr. eines Grammatikes.

स्फोटित 1) Adj. s. u. स्फुर् Caus. — 2) n. *Geknister* Varâh. Bṛh. S. 33,28. Es könnte auch आस्फोटित gemeint sein.

*स्फोटिनी f. *Gurke.*

*स्फोरण n. = स्फार.

*स्फोलन n. = स्फाल.

*स्फोषायन m. Patron. von स्फुर्.

स्फ्य m. 1) *Holzspahn* (messerförmig zugeschnitten, armeslang), zu verschiedenem Gebrauch beim Opfer dienend. — 2) *Stab, Spiere beim Schiff.* Auch *eine Art Ruder* R. ed. Bomb. 2,52,81. Nach dem Comm. n. und = अरित्र (dieses im Çat. Br. neben स्फ्य).

स्फ्यकृत् 1) Adj. *den* Sphja *verfertigend* Âpast. Çr. 4,5,5. — 2) *m. N. pr. eines Mannes.

*स्फ्यकृत m. wohl fehlerhaft für स्फ्यकृत् 2).

स्फ्याग्र Adj. fehlerhaft für स्फ्याग्र.

स्फ्यावर्तनि f. *eine vom* Sphja *gerissene Furche* Ait. Br. 8,5,4.

स्फ्याग्र Adj. *oben zugeschnitten wie ein* Sphja.

1. स्म, स्मा (ष्म, स्मा) Partikel, deren ursprüngliche Bedeutung *je, immer* (R. ed. Bomb. 1,8,17; später auch *allerdings, gewiss, fürwahr*) zu sein scheint, die aber, namentlich in der späteren Zeit, nicht selten so verblasst ist, dass die Partikel als eine rein expletive (Âpast. 1,14,25) aufgefasst werden kann. Wenn, wie dieses mit Sicherheit schon in den Brâhmaṇa nachzuweisen ist (vgl. Delbrück, Syntaktische Forschungen 2,129. fgg.) ein Präsens mit स्म im Sinne der Vergangenheit steht, so lässt sich diese Erscheinung vielleicht am leichtesten mit der oben angenommenen Bedeutung der Partikel in Einklang bringen. Ein *immer, von jeher* mit einem Präsens ist ja ungefähr so v. a. *bis jetzt* und schliesslich einfach *früher, ehemals* mit einem Praeteritum.

2. स्म episch = स्मस् *wir sind.*

स्मैत् Adv. *zusammen, zugleich, mit einander (sowohl — als auch); gleichzeitig.* Mit Instr. *mit, sammt.*

स्मॅत्पुरंधि Adj. *ausgerüstet mit guten Gedanken u. s. w.*

स्मॅद्भीष्णु Adj. *mit Zügeln versehen.*

स्मॅदिभ m. N. pr. eines Mannes.

स्मॅदिष्ट Adj. *mit einem Auftrag versehen.*

स्मॅद्यूधी Adj. f. *mit vollem Euter versehen.*

स्मॅद्दिष्टि Adj. *geschult, dressirt; eingeübt.*

स्मॅद्रातिषच् (stark °षाच्) Adj. *von Spendern begleitet.*

स्मॅन् m. von unbekannter Bedeutung Maitr. S. 4,8,7 (115,13).

स्मय m. (adj. Comp. f. या) 1) *Staunen, Verwunderung.* — 2) *Selbstgefühl, Hochmuth, — in Bezug auf* (im Comp. vorangehend) Çiç. 16,15. Kir. 1,10. Personificirt als ein Sohn Dharma's von der Pushṭi. — स्मयम् MBh. 12,7889 und 8198 fehlerhaft für स्वयम्.

स्मयदान n. *eine hochmüthige, prahlerische Schenkung* Hemâdri 1,19,2. 10.

स्मयन n. *das Lächeln, Lachen.*

स्मयादिक Adj. *zumeist auf Hochmuth beruhend* MBh. 9,38,55.

स्मयिन् Adj. *lächelnd, lachend.* यत्त: °Çukas. 1,55.

स्मर्, स्मॅरति (metrisch und ungenau auch Med.), स्मर्यते Pass. 1) *sich erinnern, im Gedächtniss haben, in's Gedächtniss rufen, sich vergegenwärtigen, gedenken, mit Wehmuth sich erinnern;* mit Gen. oder Acc. Die vergangene Handlung, *deren man sich erinnert,* steht im (*Imperf.) oder Partic. praet. pass. mit यद् *dass,* oder im Fut. ohne यद् (*bei zwei Handlungen kann dieses auch dabei stehen). — 2) Pass. *überliefert werden.* Act. mit न *mit Stillschweigen übergehen.* — 3) *lehren, behaupten, statuiren* Gaut. — 4) Pass. *von Jmd* (Instr.) *erklärt werden für, gelten als* (Nomin. oder Loc.) Âpast. 2,4,24. Chr. 227,1. — 5) *hersagen, recitiren* Hemâdri 1,429,15. — 6) स्मृत a) *dessen man sich erinnert, an den* oder *woran man denkt.* किं स्मृतो ऽस्मि *weshalb hast du meiner gedacht?* so v. a. *weshalb hast du mich citirt?* — b) *überliefert, gelehrt.* — c) *erwähnt.* — d) *gelehrt,* so v. a. *vorgeschrieben.* न स्मृतम् so v. a. *nicht gestattet.* — e) *erklärt für, geltend als* (Nomin., Loc. oder Dat.). बीजादेव फलं स्मृतम् so v. a. *nur aus dem Samen, so heisst es, kommt die Frucht;* तदनु प्लव: स्मृत: *darauf folgt, so heisst es,* Plava. — f) *erklärt für* (Nomin. mit oder ohne इति), so v. a. *heissend.* — Caus. स्मारयति und स्मरयति (seltener; metrisch auch Med.) 1) *Jmd* (Acc.) *erinnern, gedenken lassen.* स्मारित von einem Zeugen, der wiederholt an die zu bezeugende Sache *erinnert* wird, Nârada (a.) 2, 1,150. — 2) *erinnern —, mahnen an Jmd* oder *Etwas* (Acc., ausnahmsweise Gen.). Pass. (स्मर्यते 241,14) *in's Gedächtniss gerufen werden.* स्मारित *in's Gedächtniss gerufen.* — 3) *Jmd erinnern an,* mit doppeltem Acc. oder mit Gen. der Person und Acc. der Sache (mit zu ergänzendem Acc. 108,6). Pass. *erinnert werden an* (Acc.), स्मारित *erinnert an* (Acc.). — Desid. सुस्मूर्षते (°ति fehlerhaft) *gedenken wollen,* mit Acc. — *Intens. सास्मर्यते. — Mit अनु 1) *sich erinnern, gedenken;* mit Acc. — 2) so v. a. *beichten.* — 3) अनुस्मृत a) n. impers. यदेव — अनुस्मृतं देवेन *als der Fürst sich dessen erinnerte, dass* (directe Rede mit इति). — b) *vorgeschrieben, gelehrt, geltend.* — Caus. °स्मरयति *erinnern an* (Acc.). अनुस्मारित *erinnert an* (Acc.) Bâlar. 61,16. — Mit प्रत्यनु *sich entsinnen, dass Jmd* oder *Etwas Jmd* oder *Etwas sei* (mit doppeltem Acc.). — Mit समनु *sich erinnern, gedenken;* mit Acc. Gâtakam. 3. — Mit अप 1) *das Bewusstsein verlieren.* — 2) अपस्मृत a) *der das Bewusstsein verloren hat.* — b) *vergessen.* — Mit उप *sich erinnern, gedenken;* mit Acc. — Mit नि, निॅस्मर् Maitr. S. 4,5,7 (73,20) wohl fehlerhaft; vgl. VS. 6, 36. — Mit विनि, °स्मृत *erwähnt.* — Mit प्र 1) *sich erinnern, gedenken;* mit Acc. — 2) *vergessen.* प्रस्मृत *vergessen* Naish. 5,121. — Mit प्रति *sich erinnern, gedenken;* mit Acc. — Caus. *Jmd an Etwas erinnern.* — Mit वि 1) *vergessen,* mit Acc. विस्मरति = विस्मर्यते (!) Comm. zu Ṛshimaṇḍalastotra 105. 128 nach Jacobi. — 2) विस्मृत a) *der Jmd* oder *Etwas* (Acc. oder im Comp. vorangehend) *vergessen hat.* Ohne Ergänzung *der Alles vergessen hat.* — b) *vergessen von* (Instr. oder Gen.). — 3) विस्मृतवत् = 2) a). — Caus. विस्मारयति 1) *Etwas* (Acc.) *in Vergessenheit bringen* Spr. 7629. विस्मारित *in Vergessenheit gebracht.* — 2) *Jmd Etwas vergessen machen,* mit doppeltem Acc. विस्मारित *der veranlasst worden ist Etwas* (Acc.) *zu vergessen.* — 3) विस्मार्यते Râgat. 5,318 fehlerhaft für विस्मर्यते (Pass. vom Simplex); vgl. Spr. 2802. — Mit सम् 1) *sich erinnern, gedenken;* mit Acc. (Gen. Bhaṭṭ.). — 2) संस्मृत a) *dessen man sich erinnert hat.* — b) *vorgeschrieben.* — c) *genannt, heissend.* — Caus. संस्मारयति und संस्मरयति 1) *Jmd* (Acc.) *erinnern,* —*an* (Acc.) 292,30. संस्मारित *erinnert,* —*an* (Acc.). — 2) *in's Gedächtniss rufen,* — *Jmdm* (Gen.). संस्मारित *in's Gedächtniss gerufen.* — Mit अनुसम् *sich erinnern, gedenken;* mit Acc. oder Gen. — Mit अभिसम् dass., mit Acc. — Mit प्रतिसम् dass., mit Acc.

स्मर 1) Adj. (f. या) *sich erinnernd* in ज्ञाति°. — 2) m. (adj. Comp. f. या) a) *Erinnerung, Gedächtniss.* — b) *Erinnerung,* so v. a. *Sehnsucht, Liebe.* — c) *Geschlechtsliebe.* — d) *der Liebesgott.* — e) *Erklärer des* Veda. — f) *das 7te astrol. Haus.*

स्मरकथा f. *Liebesgeplauder.*

स्मरकार Adj. (f. ई) *Liebe weckend.*

*स्मरकूपक m. und *°कूपिका f. *die weibliche Scham.*

*स्मरगुरु m. Bein. Vishṇu's.

*स्मरगृह n. *die weibliche Scham.*

स्मरचन्द्र m. *quidam coeundi modus.*

*स्मरच्छत्र n. *Clitoris* oder *Vulva.*

स्मरजीवनी f. N. pr. einer Surâṅganâ Ind. St. 15,232.

स्मरण n. 1) *das Sicherinnern, Gedenken* (das Object im Gen. oder im Comp. vorangehend). Als eine best. rhetorische Figur Kâvjâd. 10,46. — 2) *Gedächtniss.* — 3) *das Ueberliefern, Lehren* 209, 24. 210,17.

स्मरणपद्धति f. *der Weg der Erinnerung.* °पद्धतीं गमित: *der Erinnerung anheimgegeben,* so v. a. *gestorben.*

*स्मरणापत्यतर्पक m. *Schildkröte.*

स्मरणीय Adj. *dessen man sich erinnern muss.* °यं स्मरं कर् so v. a. *an den Liebesgott erinnern;* °यां गतिं नी so v. a. *Jmd* (Acc.) *der Erinnerung anheimgeben,* so v. a. *zum Tode befördern* Daçak. 34,19.

स्मरता f. in ज्ञाति° (s. u. ज्ञातिस्मर).

स्मरतापमय Adj. *aus Liebesgluth bestehend.* गद् m. so v. a. *Liebesfieber* Naish. 4,43.

स्मरत्व n. in ज्ञाति° (s. u. ज्ञातिस्मर).

स्मरदशा f. *Zustand —, Stadium der Geschlechtsliebe* (deren zehn angenommen werden).

स्मरदहन m. Bein. Çiva's (Kâma's *Verbrenner*).

स्मरदायिन् Adj. *Geschlechtsliebe weckend.*

स्मरदीपन 1) Adj. dass. — 2) m. N. pr. eines angeblichen Verfassers von Gebeten bei den Çâkta.

स्मरदीपिका f. Titel eines Werkes über *Erotik* Burnell, T. °व्याख्यान n. ebend.

*स्मरध्वज 1) m. a) *ein musikalisches Instrument* — b) *penis.* — 2) f. या *eine mondhelle Nacht.* — 3) n. *vulva.*

*स्मरप्रिया f. Kâma's *Geliebte,* d. i. Rati.

*स्मरमन्दिर n. *die weibliche Scham.*

स्मरमय Adj. *aus Geschlechtsliebe hervorgegangen* Çiç. 6,61.

स्मरलेख m. *Liebesbrief* Bâlar. 292,21.

*स्मरलेखनी f. *die Predigerkrähe.*

*स्मरवती f. *ein verliebtes Weib.*

स्मरवधूप्, °यति Kâma's *Weibe gleichen.*

*स्मरवल्लभ m. Bein. Aniruddha's.

*स्मरवीथिका f. *Hetäre.*

*स्मरवृद्धि f. *eine best. Pflanze, deren Same für ein Aphrodisiacum gilt.*

*स्मरशत्रु m. Bein. Çiva's.

स्मरशरमय Adj. (f. ई) *reich an Kâma's Pfeilen (best. Blumen)* Çukas. 2,62.

स्मरशासन m. Bein. Çiva's.

स्मरशास्त्र n. *ein Lehrbuch der Erotik.*

स्मरसख m. Kâma's *Freund*, Bein. des Fruhlings und Bez. **des Mondes.*

स्मरसङ्क Adj. *Geschlechtsliebe zu entfachen vermögend* Çiç. 6,77.

स्मरसायकलक्ष्य n. *das Ziel der Pfeile des Liebesgottes.* Nom. abstr. °ता f. Kathâs. 4,31.

*स्मरस्तम्भ m. *penis.*

*स्मरस्मर्ष m. *Esel.*

स्मरहर m. Bein. Çiva's Ind. St. 15,392.

*स्मरागार n. *die weibliche Scham.*

1.*स्मराङ्कुश m. *Fingernagel.*

2.*स्मराङ्कुश Adj. *geil.*

*स्मराधिवास m. *Jonesia Asoka* Râǵan. 10,55.

*स्मराम्र m. *eine Art* Âmra.

स्मरारि m. Bein. Çiva's Kâd. 2,93,10 (114,18).

*स्मरासव m. *Lippennass.*

स्मरेषुधी Adv. mit कर् zu Kâma's *Köcher machen* Naish. 1,95.

स्मरोद्गीथ m. N. pr. eines Sohnes der Devakî Bhâg. P. 10,85,51.

स्मरोद्दीपन m. *ein best. Haaröl (Geschlechtsliebe anfachend).*

स्मर्तर् Nom. ag. 1) *der sich erinnert, gedenkt;* das Object im Gen. oder im Comp. vorangehend. — 2) *Ueberlieferer* Ind. St. 13,500.

स्मर्तव्य und स्मर्य Adj. *dessen man sich erinnern —, dessen man gedenken muss, dessen man sich erinnert.* स्मर्तव्य Gâtakam. 32,7 so v. a. *nur noch in der Erinnerung lebend.*

स्मर्हे 1. Pl. Med. von 1. स्मर् MBh. 13,1,13.

स्माय m. *das Lächeln.*

1. स्मार m. *Erinnerung* (Taitt. Âr. 10,63 = Ind. St. 2,98), — *an* (im Comp. vorangehend).

2. स्मार Adj. *dem Liebesgott gehörig* Naish. 7,26.

स्मारक Adj. *in's Gedächtniss rufend* Vîsav. 51, 3. Nom. abstr. °त्व n.

स्मारण 1) n. *das in's Gedächtniss Rufen.* — 2) n. f. (आ) *das Nachrechnen, Nachzählen, Controliren.* — 3) *f. ई *eine best. Pflanze,* = ब्राह्मी.

स्मारम् Absol. *gedenkend, sich erinnernd an* (Acc.). Stets wiederholt Vop. 26,219. Spr. 1404. Uttamaś. 311. Verz. d. Oxf. H. 161,2 v. u.

°स्मारिन् Adj. *sich erinnernd, gedenkend.*

स्मार्त Adj. 1) *das Gedächtniss —, die Besinnung betreffend.* — 2) *auf Tradition beruhend, altherkömmlich, in den Rechtsbüchern gelehrt, — verordnet.* — 3) *die Tradition kennend, ein Anhänger derselben.*

स्मार्तदीपिका f. (Burnell, T.), स्मार्तप्रदीपिका f. (Opp. Cat. 1), स्मार्तप्रायश्चित्त n. (Burnell, T.), °प्रायश्चित्तोद्धार m. (ebend.), स्मार्तव्यवस्थार्णव m., स्मार्तहोमपरिशिष्ट n. und स्मार्ताण्डपिल्ले (Opp. Cat. 1) Titel.

स्मार्तिक Adj. (f. ई) = स्मार्त 2).

*स्मार्य Adj. *dessen man sich erinnern soll, woran man zu denken hat.*

स्मि, स्मयते, सिष्मियाणै (metrisch auch Act.) 1) *lächeln, verschämt lächeln, erröthen;* in der späteren Sprache *lächeln.* — 2) *Hochmuth an den Tag legen.* — 3) स्मित *a) lächelnd.* — *b) aufgeblüht* 252,1. — Caus. स्मापयति; s. u. वि. °ते (अनादरे). — Desid. सिस्मयिषते; s. u. सम्. — Intens. सेष्मीयमाण in einer Etymologie. — Mit अभि *dazu lächeln.* — Mit अव *erröthend herabscheinen.* — Mit उद् *auflächeln,* insbes. *im Gefühl des Stolzes* Çiç. 13,63. — Mit अभ्युद् *anlächeln, lächeln.* Nur अभ्युत्स्मयत्. — Mit उप *anlächeln.* — Mit परि Caus. in परिस्मापन. — Mit प्र *in Lachen gerathen.* — Mit वि 1) *betroffen —, bestürzt werden, erstaunen über* (Instr., Loc. oder Abl.). — 2) *stolz sein auf, grossthun mit* (Instr.). — 3) विस्मित *a) betroffen, erstaunt.* — *b) worüber man erstaunt, wunderbar.* — *c) stolz, hochmüthig.* — Caus. विस्मापयति *in Staunen versetzen.* Angeblich auch Med. mit einer Nuance der Bed. — Mit अनुवि, °स्मित *erstaunt nach einem Andern* (Acc.). — Mit सम् *verschämt sein, erröthen.* — Desid. संसिस्मयिषते *verlachen wollen* Bhaṭṭ.

*स्मिट्, स्मेटयति (अनादरे, गतौ, श्लेष्मे).

स्मित 1) Adj. s. u. स्मि. — 2) n. (adj. Comp. f. आ) *das Lächeln, Lachen* Âpast. Auch Pl.

स्मितपूर्वाभिभाषिन् Adj. *lächelnd (freundlich) anredend* Kâd. 57,2. 3 (105,7). Nom. abstr. °षिता f. 185,14 (313,20).

*स्मील्, स्मीलति (निमेषणे).

स्मृत् in लोक° und सर्व°.

स्मृत 1) Adj. s. u. स्मर्. — 2) m. N. pr. eines Prâǵâpati VP.^{2} 3,5. — 3) n. *Erinnerung* Âçv. Grhj. 3,9,1.

स्मृतमात्रागत Adj. *gekommen, sobald man seiner gedacht hat,* Kathâs. 18,347. 389.

स्मृति f. 1) *Erinnerung, — an* (Loc. oder im Comp. vorangehend), *Gedenken, Gedächtniss* (Taitt. Âr. 10,63). स्मृतिमपि न ते यान्ति so v. a. *ihrer wird nicht einmal gedacht.* Wird auch personificirt, namentlich als Tochter Daksha's und Gattin des Aṅgiras und als Tochter Dharma's von der Medhâ. — 2) *Verlangen.* v. l. स्पृहा. — 3) *eine als Autorität geltende Ueberlieferung* (mit Ausschluss der Çruti), *ein solches Werk, Gesetzbuch, ein Ausspruch in einem solchen Werke.* Als Bez. *der Zahl 18* Râǵan. 9,76. 11,140. — 4) *ein best. Metrum.* — 5) Bez. *des Lautes* ग.

स्मृतिकरणिका f. Titel eines Werkes Ind. St. 15,135.

स्मृतिकारिन् Adj. *eine Erinnerung weckend.*

स्मृतिकालतरंग m., स्मृतिकौमुदी f., स्मृतिकौस्तुभ m. (Burnell, T.), स्मृतिगीता f. (Opp. Cat. 1), स्मृतिचन्द्र m., स्मृतिचन्द्रिका f. und स्मृतितत्त्व n. Titel.

स्मृतिद Adj. *das Gedächtniss stärkend* Bhâvapr. 1,205.

स्मृतिदर्पण m. und स्मृतिदीपिका f. (Opp. Cat. 1) Titel.

स्मृतिपथ m. *der Weg der Erinnerung.* Acc. mit गा *der Erinnerung anheimfallen,* so v. a. *zu Nichte werden* Spr. 7025.

स्मृतिपरिच्छेद m. (Burnell, T.) und स्मृतिपरिभाषा f. (Opp. Cat. 1) Titel.

स्मृतिपाठक m. *Rechtsgelehrter.*

स्मृतिपाद m. und स्मृतिप्रामाण्यार्थवाद m. Titel Opp. Cat. 1.

स्मृतिभू m. *der Liebesgott* Çiç. 6,9.

स्मृतिभ्रंश m. *Verlust* 1) *des Gedächtnisses.* — 2) *der Besonnenheit* Karaka 4,1.

स्मृतिमञ्जरी f. Titel eines Werkes.

स्मृतिमत् Adj. 1) *Erinnerung —, seine volle Besinnung habend.* — 2) *ein gutes Gedächtniss habend.* — 3) *sich des früheren Lebens erinnernd.* — 4) *besonnen, bedächtig* Karaka 3,8. Gâtakam. 14. — 5) *wobei man Jmds gedenkt.* — 6) *gesetzkundig.*

स्मृतिमय Adj. (f. ई) *auf der* Smṛti *beruhend* Pr. P. 16.

स्मृतिमहार्णव m., स्मृतिमुक्ताफल n., स्मृतिमुक्तावली f. (in Rom's Besitz), स्मृतिरत्नमहोदधि m. (Opp. Cat. 1), स्मृतिरत्नाकर m., °रत्नावलि f. (Opp. Cat. 1) und °रत्नावली f. Titel.

स्मृतिलोप m. *Verlust der Erinnerung, Vergessenheit.*

स्मृतिवर्त्मन् n. *der Weg der Erinnerung.* Acc. mit इ so v. a. *in der Erinnerung bleiben* Çiç. 15, 77 (43).

*स्मृतिवर्धनी f. *eine best. Pflanze,* = ब्राह्मी.

स्मृतिविद् Adj. *gesetzkundig* Kautukas.

स्मृतिविभ्रम m. *Gedächtnissstörung.*

स्मृतिविषय m. *der Bereich der Erinnerung.* Nom. abstr. °ता f. °तां गमित: so v. a. *der Erinnerung anheimgegeben, gestorben* Spr. 3939, v. l.

स्मृतिशास्त्र n. *Gesetzbuch.*

स्मृतिशेष Adj. (f. श्रा) *wovon nur die Erinnerung übrig geblieben ist,* so v. a. *zu Grunde gegangen.*

स्मृतिसंस्काररहस्य n., °संस्कारवाद m., °संस्कारविचार m., स्मृतिसंग्रह m., °व्याख्या f. (Opp. Cat. 1), स्मृतिसमुच्चय m., स्मृतिसागर m., स्मृतिसार m., °सारसमुच्चय m., °सारसर्वस्व n. (Opp. Cat. 1), °सारावली f., स्मृतिसिन्धु (Burnell, T.) und स्मृतिसुधाकर m. Titel.

स्मृतिहरा und °हारिका f. N. pr. einer bösen Fee, einer Tochter Duḥsaha's.

स्मृतीन्द्रियसंवर्धन m. *ein best.* Samâdhi Kâraṇḍ. 32,14.

*स्मृतो Adj. = उ: शंभु: स्मृतो येन स:.

स्मृत्यर्थसागर m. und स्मृत्यर्थसार m. Titel.

स्मेर Adj. (f. श्रा) *a) lächelnd* (insbes. vom Antlitz und von den Augen) 310,17. *freundlich* Bâlar. 102,23. — 2) *aufgeblüht, blühend* Vâsav. 288, 8. — 3) am Ende eines Comp. *voll von* Harshaḱ. 60,1. — Vgl. श्रस्मेर und सस्मेरम् (woraus man auch auf ein Subst. schliessen könnte).

स्मेरता f. *das Lächeln.*

*स्मेरविष्किर m. *Pfau.*

1. स्यँ ved. Pronomalstamm der 3ten Person = सँ. Nur Nomin. स्यँस्, स्यँ und स्याँ.

2. स्य n. = श्रर्प 1) *a*).

*स्यगवि m. *ein junger Krebs.* Vgl. सेगव.

1. स्यद्, स्यन्द्, स्यँन्दते (auch Act.) 1) *fliessen, strömen; laufen, fahren, sich rasch hinbewegen* (von Fischen). स्यत्र्ँ *fliessend, laufend.* — 2) *eine Feuchtigkeit aus sich entlassen,* auch mit Acc. der Feuchtigkeit. — 3) *hervorgehen aus* (Abl.). — 4) häufig mit स्पन्द् verwechselt. — Caus. स्यन्दयति 1) = Simplex 1) in स्यन्दयँध्यै. — 2) **fliessen lassen.* — 3) Âçv. Çr. 4,4,2 श्रस्यन्दयन् fehlerhaft für श्रस्प°. — *Desid. सिस्यत्सति und सिस्यन्दिषते. — Intens. s. u. श्रच्छ् und सनिष्यँद्. — Mit श्रच्छ् *hinfliessen zu* (Acc.). — Intens. (सँनिष्यदत् Partic.). *hineilen zu* (Acc.). — Mit श्रति *fliessen über, — durch* (Acc.). — Mit श्रनु *nach —, entlang laufen;* mit Acc. श्रनुस्य° soll von Unbelebtem, श्रनुष्य° von Belebtem gesagt werden. — Mit श्रभि 1) *hinlaufen, hinfliessen, — an* oder *nach* (Acc.). — 2) *Flüssigkeit entlassen, regnen* (von einer Wolke). — 3) *überfliessen.* — Mit समभि Caus. *hinfliessen machen zu* (Acc.). — Mit श्रव *herabfliessen von* (Abl.). — Mit श्रभ्यव *hinfahren zu.* — Mit श्रा *hinüberlaufen, hinlaufen —, hinfliessen zu* (Acc.) Nir. 1,9 (in einer Etymologie). — Mit उप *herbeifahren zu* (Acc.). — Mit उप *hinfliessen zu* (Acc.) Bhâg. P. 5,16,20. — Mit नि 1) *herabfliessen, hinfliessen in* (Loc.). — 2) **tröpfeln eine Flüssigkeit.* — Mit श्रभिनि *hinfliessen zu* (Acc.) MBh. 12,104,33. — Mit *निस्, नि:ष्य° und नि:स्य°. — Mit परि in परिष्यँद् u. s. w. — Mit प्र 1) *fliessen, laufen.* — 2) *abfahren.* — 3) häufig fehlerhaft für स्पन्द् mit प्र. — Caus. *fliessen machen, in Fluss bringen.* — Mit परिप्र *herumfliessen, rings hervorströmen.* — Mit वि 1) *ausfliessen, überfliessen* (aus einem Topfe). विष्यँस (विष्यण gedr.) *übergeflossen.* — 2) *reichlich fliessen.* — 3) *zerfliessen, schmelzen* Karaka 6,19. — 4) *ausfliessen lassen.* — Caus. 1) *überfliessen lassen* in श्रविष्यन्दयत् Nachtr. 6. — 2) *ausgiessen.* — 3) *begiessen mit* (Instr.). — 4) *zerfliessen machen, auflösen.* — Mit श्रनुवि *überfliessen auf* (Acc.). — Mit श्रभिवि Caus. *begiessen* Baudh. im Comm. zu Âpast. Çr. 14,18,13. — Mit सम् *zusammenlaufen.* — Caus. *zusammenlaufen lassen* in श्रसंस्यन्दयत् Nachtr. 6. — Mit श्रनुसम् Intens. *nachlaufen.*

2. स्यद् Adj. in रघुष्यँद् und क्वनस्यँद्.

स्यँद् m. 1) *das Fahren.* — 2) **Geschwindigkeit.*

स्यँन्तर् Nom. ag. *fahrend.*

स्यन्द् s. 1. स्यद्.

स्यन्द m. 1) *das Fliessen.* — 2) *Ausfluss, Saft* Çiç. 14,29. — 3) *Fluss* (verschiedener Art, Katarrh u. s. w.). — 4) *eine fliessende Augenkrankheit.* — 5) *triefender Schweiss.* — 6) **der Mond.*

स्यन्दक 1) **m. *Diospyros embryopteris.* — 2) f. °न्दिका N. pr. eines Flusses.

स्यन्दँन 1) Adj. (f. श्रा) *a) rasch laufend* (Wagen). — *b)* am Ende eines Comp. *träufelnd.* — *c) fliessen machend, auflösend.* — *d)* AV. 8,6,17 fehlerhaft für स्यन्दँन. — 2) m. *a) Fahrzeug, Wagen, Kriegswagen.* Angeblich auch n. — *b) Dalbergia ougeinensis.* Vgl. स्पन्दन 2) *a*). — *c) ein best. über Waffen gesprochener Zauberspruch.* — *d) *Winde.* — *e)* *N. pr. des 23sten Arhant's der vergangenen Utsarpiṇi. — 3) *f. स्यन्दनी *a) Speichel.* — *b) Harnröhre.* — 4) n. *a) das Fliessen.* — *b) Circulation* (प्राणस्य). — *c) *Wasser.* — *d)* fehlerhaft für स्पन्दन Kâçikâ. 36, 4.

*स्यन्दनारोह m. *ein Kämpfer zu Wagen.*

स्यन्दनि m. *a) *Dalbergia ougeinensis.* — 2) N. pr. eines Mannes. Pl. *seine Nachkommen.*

स्यन्दनिका f. *Bach.*

स्यन्दमय Adj. in कान्तिसुधा° Nachtr. 6.

स्यन्दयँध्यै Dat. Infin. zu स्यन्द् Caus. RV. 4,22,7.

*स्यन्दिताश्व Adj. oder m. N. pr. (Kâç.).

स्यन्दिन् 1) Adj. *a) fliessend.* — *b) Feuchtigkeit entlassend,* insbes. von Kühen, *bei denen die Milch von selbst fliesst.* — *c)* am Ende eines Comp. *träufelnd* Spr. 7681. Daçak. 44,15. — 2) f. स्यन्दिनी *a) ein weibliches Thier mit fliessendem Euter* Gaut. — *b) *Speichel.*

स्यन्दोलिका f. *Schaukel* oder *das Schaukeln.* Vgl. स्प° (wohl richtiger).

स्यन्ध्या f. Âpast. Çr. 11,4,15 fehlerhaft für स्यन्या.

स्यन्द्रँ Adj. 1) *fahrend, eilend.* — 2) *flüchtig, schnell vorübergehend.*

स्यन्त्रँ s. u. स्यद्.

स्यम्, *स्यँमति (गतौ) Nigh. *Lärm machen* Bhaṭṭ. — *Caus. स्यमयति (ध्याने), स्यामयति und °ते (वितर्के). — *Intens. सेसिम्यते.

स्यमन n. in einer Etymologie.

स्यमन्तक m. Name eines von der Sonne dem Satrâǵit geschenkten Juwels, das später in den Besitz von Kṛshṇa gelangte. °प्रबन्ध m. Titel Opp. Cat. 1.

स्यमन्तपञ्चक fehlerhaft für समन्त°.

*स्यमिक m. = स्यमीक.

*स्यमीक 1) m. *a) Ameisenhaufen.* — *b) Baum* oder *ein best. Baum.* — *c) Wolke.* — *d) Zeit.* — 2) f. श्रा *eine best. Pflanze,* = नीलिका.

स्यात् (3. Sg. Potent. von 1. श्रस्) *es könnte sein, vielleicht.* Die dialektische Skeptik der Ǵaina kennt folgende 7 Formeln der Skeptik: स्यादस्ति *vielleicht ist es,* स्यान्नास्ति *vielleicht ist es nicht,* स्यादस्ति च नास्ति च *vielleicht ist es und vielleicht auch nicht,* स्यादवक्तव्य: *vielleicht lässt es sich nicht in Worten ausdrücken,* स्यादस्ति चावक्तव्य: *vielleicht ist es, lässt sich aber nicht in Worten ausdrücken,* स्यान्नास्ति चावक्तव्य: *vielleicht ist es nicht und lässt sich auch nicht in Worten ausdrücken,* स्यान्नास्ति च नास्ति चावक्तव्य: *vielleicht ist es und auch nicht und lässt sich auch nicht in Worten ausdrücken.*

स्याद्वाद m. *die skeptische Theorie der Ǵaina.* °मञ्जरी f. Titel.

स्याद्वादवादिन् und *स्याद्वादिक (Gal.) m. *ein Anhänger dieser Theorie.*

स्याद्वादिन् m. dass. und *ein* Arhant *der* Gaina.

स्यामन्तोपाख्यान n. Titel Burnell, T.

स्यामहे 1. Pl. Potent. Med. von 1. अस् Hariv. 7973.

स्यामूल n. *ein best. Kleidungsstück* Âpast. Çr. 5,29,3. Richtig शामूल.

स्याल m. *der Frau Bruder, Schwager.* Häufig auch श्याल geschrieben.

स्यालक 1) m. dass. — 2) *f. °लिका *der Frau jüngere Schwester.*

*स्युत्र n. = आच्छाद.

*स्युम्न n. *happiness, delight.*

स्यू f. *Schnur, dünnes Band* u. s. w. Nach Mahidh. *Nadel.*

स्यूत 1) Adj. s. u. सिव्. — 2) *m. *Sack.*

*स्यूति f. 1) *das Nähen.* — 2) *Sack.* — 3) = संतति.

*स्यून m. 1) *Sack.* — 2) *Strahl.* — 3) *die Sonne.*

*स्यूम 1) m. n. *Strahl.* — 2) n. *Wasser.*

*स्यूमकं n. = सुख.

स्यूमगभस्ति Adj. *dessen Deichsel aus Riemen besteht.*

स्यूमगृभ् Adj. *den Zügel* (mit den Zähnen) *fassend* (ein unlenksames Ross).

स्यूमन् n. 1) *Band, Riemen, Zügel.* — 2) *Naht* (am Schädel).

स्यूमन्यु Adj. *auf den Zügel begierig,* so v. a. *am Zeug zerrend, ungeduldig.*

स्यूमरश्मि m. N. pr. eines Mannes.

स्यूड m. etwa *Schleim.*

*स्योत m. *Sack.*

स्योन, सिस्योन 1) Adj. (f. स्यी) *weich, lind, worauf es sich angenehm geht, — sitzt; mild, zart, freundlich.* — 2) *m. *a) Sack.* — *b) Lichtstrahl.* — *c) die Sonne.* — *d) happiness, pleasure.* — 3) n. *a) weicher Sitz, weiches Lager.* — *b) angenehme Lage.*

(स्योनकृत्) सिस्योनकृत् Adj. *einen weichen Sitz u. s. w. bereitend.*

(स्योनशी) सिस्योनशी Adj. *auf weichem Lager ruhend.*

*स्यौकामि m. künstliches Patron.

स्यौमरश्म n. Du. mit इन्द्रस्य Name zweier Sâman Ârsh. Br.

स्रंस्, स्रम्, स्रंसते (Aor. und Perf. auch Act.) 1) *abfallen, herabfallen, sich ablösen, — von* (Abl.). — 2) *schlaff herabhängen.* — 3) *zerfallen, auseinanderfallen, in Stücke gehen.* — 4) *erschlaffen, schwinden, vergehen.* — 5) स्रस्त *a) abgefallen, herabgefallen, herausgefallen, — von* oder *aus* (Abl. oder im Comp. vorangehend) Vâsav. 192,5. — *b) schlaff herabhängend, erschlafft.* — *c) eingefallen* (Augen). — Caus. स्रंसयति 1) *abfallen machen, ablösen.* — 2) *hängen lassen* (den Bauch). — 3) *vertreiben, verscheuchen.* — Intens. *सनीस्रस्यते und *सनीस्रंसाति. Vgl. सनिस्रस् und *सनीस्रस. — Mit अति *überspringen.* — Mit अव *herabfallen.* अवस्रस्त *herabgefallen.* — Mit व्यव *auseinanderfallen.* — Mit आ, आस्रस्त *abgefallen.* — Mit उद्, उत्स्रस्त *losgegangen* (नीवी) Kâd. 2,142,8 (173,16). — Mit परि in परिस्रंसा. — Mit प्र *herausfallen, herausdringen* (vom Fötus). — Caus. *lösen* Âpast. Çr. 14,22. — Mit वि 1) *auseinanderfallen, zusammenbrechen, sich ablösen* (auch vom *Brechen* der Glieder), *sich lösen, herabfallen* (von Haaren), — *auf* (Loc.). — 2) विस्रस्त *a) auseinandergefallen, aufgelöst* (Haare Hem. Par. 2,325. 456), *herabgefallen, abgefallen.* — *b) erschlafft.* — Caus. 1) *zerfallen machen, auflösen* (Knoten u. s. w.). — 2) *lösen, losbinden.* — 3) *herabfallen lassen, abwerfen.* — 4) *lösen,* so v. a. *verrathen* (einen Plan). — 5) विस्रंसित = विस्रस्त *herausgefallen, — aus* (Abl.). — Mit अनुवि Caus. *lösen.*

स्रंस in अस्थिस्रंस und परःस्रंस.

स्रंसन 1) Adj. *abführend, reinigend* Bhâvapr. 1, 153. — 2) n. *a) frühzeitiges Abgehen* (der Leibesfrucht) Gaut. — *b) das Lösen.* — *c) ein auflösendes Mittel, eine solche Kur, Abführungsmittel* u. s. w.

स्रंसिन् 1) Adj. *a) auseinanderfallend, herabfallend, sich lösend* Çiç. 11,20. — *b) heraushängend.* — *c) fallen lassend, abortirend.* — 2) *m. *Careya arborea* oder *Salvadora persica* Râgân. 11,84.

*स्रंसिनीफल m. *Acacia Sirissa.*

*स्रंकु, स्रंकते (विश्वासे).

स्रक्ति f. *Zacke, Ecke* (namentlich der Vedi) Çulbas. 2,25. 72. 3,55. 73. 77. 112.

स्रक्त्य m. *eine best. Pflanze* (= तिलक Dârila) AV. 2,11,2. Kauç. 8,15.

स्रक्व m. oder n. *Mundwinkel,* wohl auch so v. a. *Mund, Rachen.*

स्रगण m. *ein in Kranzform geschriebener Spruch.*

स्रग्दामन् n. *Blumenguirlande* MBh. 1,153,13. Chr. 293,9.

स्रग्धर 1) Adj. (f. स्रा) *einen Kranz tragend, bekränzt, — mit* (im Comp. vorangehend). सुरभि° *einen wohlriechenden Kranz tragend.* — 2) f. स्रा *a) ein best. Metrum.* — *b)* N. pr. einer buddh. Göttin.

*स्रग्वत् Adj. *bekränzt.*

स्रग्विन् 1) Adj. dass. — 2) f. स्रग्विणी *a)* Bez. zweier *Metra.* — *b)* N. pr. einer Göttin.

*स्रङ्क्, स्रङ्कते (गतौ).

स्रज् f. 1) Adj. (Nomin. °स्रट्) am Ende eines Comp. *drehend, windend.* — 2) f. (Nomin. स्रक्) *a) Gewinde, Kette von Metall,* — *Blumen* u. s. w., *Kranz;* auch *Ring* überh. लोकस्रज् *in der Kette der Welten,* so v. a. *unter den vielen Welten* Naish. 6,81. — *b) ein best. Baum* Kauç. 8,15. — *c) ein best. Metrum.* — *d) eine best. Constellation, wenn nämlich die* Kendra *von drei günstigen Planeten* (mit Ausnahme des Mondes) *eingenommen sind.*

स्रज 1) am Ende eines Comp. *Kranz.* — 2) m. N. pr. eines zu den Viçve Devâs gezählten Wesens.

स्रजय्, °यति *Jmd* (Acc.) *bekränzen.*

स्रजस् am Ende eines adj. Comp. *Kranz.*

स्रजिन् in परिस्रजिन्.

स्रजिवत् Adv. = स्रग्वत् *wie bei einem Kranze.*

*स्रजिष्ठ Superl. und *स्रजीयस् Compar. zu स्रग्विन्.

*स्रज्वा f. = रज्जु, तन्तुपटसंघात und प्रजापति (!).

*स्रट्टू f. *Farz.*

स्रभ् s. अभ्.

स्रभिष्ठ Adj. Superl. scheinbar zu सुरभि.

स्रम्भ् s. अम्भ्.

स्रव 1) m. *a)* am Ende eines Comp. *Ausfluss von;* am Ende eines adj. Comp. (f. आ) *strömen lassend, in Strömen ausgiessend.* — *b) *Wasserfall.* — *c) Urin;* vgl. स्रवमी. — *d)* fehlerhaft für स्रुव und एव. — 2) *f. आ *eine best. Pflanze,* = स्रुवा, मधुस्रवा und मधु.

*स्रवक Adj. *fliessend* u. s. w.

स्रवण n. 1) *das Fliessen.* Auch Pl. Vgl. अश्व°. — 2) *zu frühzeitiges Abgehen der Leibesfrucht.* — 3) **Schweiss.* — 4) **Urin.*

स्रवत् f. *Fluss.*

*स्रवत्तोया f. *ein best. Strauch,* = रुदन्ती Râgân. 5,58.

स्रवद्य m. *das Fliessen, Rinnen.*

*स्रवद्भर्भा Adj. f. *eine Fehlgeburt machend* (Kuh).

*स्रवद्रङ्ग m. *Markt.*

स्रवन्ती f. 1) *fliessendes Wasser, Fluss* Gaut. Vasishṭha 22,12. — 2) **ein best. Kraut.* — 3) *= गुल्मस्थान. — चन्द्रवती H. an. 3,267 fehlerhaft für द्रवन्ती *laufend;* vgl. Zach. Beitr.

स्रवमी (!) Adj. nach Garbe *krankhaften Harnfluss vermindernd* Râgân. 13,120.

°स्रवस् n. *Ausfluss von.*

स्रवितवे Dat. Infin. zu सु RV.

स्रष्टृ Nom. ag. 1) *Entlasser, Entsender.* — 2) *der Etwas in Bewegung setzt, ausgehen lässt, Veranlasser, Urheber.* — 3) *Schöpfer, — der Welt.* Nach den Lexicographen Bez. Brahman's und Çiva's. — 4) **Arzt* Râgân. 20,47.

स्रष्टव्य Adj. *zu schaffen.*

स्रष्टार् m. = स्रष्टृ *Schöpfer.* Nur in der Verbindung स्रष्टाराय नमः.

स्रष्टव n. Nom. abstr. zu स्रष्टृ *Schöpfer* Çaṃk. zu Bâdar. 2,1,24.

1. स्रस् s. स्रंस्.

2.°स्रस् Adj. *fallend, — aus.*

स्रस्तता f. *schlaffes Herabhängen.*

स्रस्तर् m. n. (adj. Comp. f. आ) *Streu, Lager zum Liegen* M. 2,204, v. l. Kâd. 257,13 (421,5). 2,3,21 (2,16). 10,24 (11,18). Prab. 48,17, v. l. Kâvjapr. S. 68, N. 101. VP.² 3,131. 150. 5,204. v. l. प्रस्तर्.

स्रस्तापान Adj. *mit prolapsus ani behaftet* Suçr. 2,428,13.

*स्रस्ति f. *das Herabfallen* u. s. w.

स्रा, *स्रापति (पाके). Vgl. 1. श्रा. — Mit प्र Caus. प्रस्रापयति *verdauen* Çâṅkh. Br. 2,2.

*स्राक् Adv. *eiligst, schnell.*

स्राक्त्य (स्राक्तिय्र) Adj. *aus der Pflanze* स्राक्ति *gemacht.*

*स्राग्विण 1) m. Patron. — 2) n. etwa *ein allgemeines Bekränztsein.*

स्राण in अरुःस्राण.

1. स्राम Adj. *lahm.*

2. स्राम m. *Siechthum, Seuche* (auch der Thiere).

स्राम्य n. *Lahmheit.*

स्राव m. 1) *Fluss* (insbes. *krankhafter*), *Ausfluss, Abfluss.* Auch Pl. सलिल° Adj. *von dem Wasser abfliesst.* — 2) *Abgang.* गर्भस्य so v. a. *Fehlgeburt* Viçvânaraçvara zu Jâgñ. 3,20 nach Aufrecht. Ohne गर्भस्य dass. (namentlich in den 4 ersten Monaten) ebend. Agni-P. 158,1.

स्रावक 1) Adj. am Ende eines Comp. *fliessen machend.* Nom. abstr. °त्व n. Comm. zu Âpast. Çr. 12,13,1. — 2) *n. *Pfeffer.*

स्रावण 1) Adj. *fliessen machend.* — 2) *f. ई *eine best. Knolle,* = गुडूचि. — 3) n. *das Fliessenlassen.* रुधिरस्रावणं कर् *Jmds Blut vergiessen.*

स्रावयितव्य Adj. *in Fluss zu setzen* Maitr. S. 4, 8,8 (117,1).

स्राविन् Adj. 1) *fliessend.* Compar. स्राविंतर. — 2) am Ende eines Comp. *fliessen lassend, träufelnd* Hemâdri 1,630,6. Sâj. zu Taitt. Âr. 6,7,1. — Vgl. गर्भ°.

स्राव्य Adj. *in's Fliessen zu bringen.*

1. स्रिध्, स्रेधति 1) *Etwas falsch machen, fehl gehen, irren.* — 2) *fehlschlagen.*

2. स्रिध् f. *der Irrende, Sichverfehlende; der Verkehrte,* auch wohl *der Falschgläubige.*

*स्रिभ्, स्रेभति (किंसार्थे).

स्रिम m. Bez. *gewisser nächtlicher gespenstischer Wesen.*

*स्रिम्भ्, स्रिम्भति = स्रिभ्.

स्रिव्, स्रीव्यति (गतिशोषणयोः) 1) *missráthen.* गर्भाः स्रीव्येयुः Maitr. S. 4,6,9 (92,12). — 2) mit गर्भम् so v. a. *eine Fehlgeburt machen* Âpast. Çr. 13,9,11. — Caus. 1) स्रेवयति *fehlgehen machen* ṚV. 7,18,8. — 2) स्रीवयति (!) *missrathen machen, vereiteln.*

स्रीव् s. u. स्रिव् Caus.

स्रीवयस् und स्रीवि in अस्रीवयस् und अस्रीवि.

स्रीकन् m. *Schleim, Phlegma* Kâṭh. 34,12. Vgl. स्रेक, स्रेक्.

स्रु, स्रवति (metrisch auch Med.; Aor. अस्रुस्रोत्) 1) *fliessen, — aus* (Abl., ausnahmsweise Instr.), *strömen, in Fluss —, in Bewegung gerathen, ausfliessen.* अस्रौषीत् Çat. Br. 14,1,3,12 fehlerhaft für अस्रोषीत्. — 2) *fliessen,* so v. a. *Saft —, Milch —, Thränen* u. s. w. *entlassen, — ausströmen, — ausgiessen;* auch mit Acc. der Flüssigkeit. — 3) *fliessen,* so v. a. *rinnen, lecken.* — 4) *zerrinnen, missrathen.* — 5) *vergehen, verschwinden, zu Nichte werden.* — 6) *zur Unzeit abgehen* (von der Leibesfrucht). — 7) mit गर्भम् *eine Fehlgeburt machen* Âpast. Çr. 9,18,12. — 8) *fliessen aus* (Abl.), so v. a. *hervorgehen, seinen Ursprung nehmen.* — 9) *eingehen* (von Zinsen). — 10) स्रुत a) *fliessend, strömend, geflossen, — aus* (im Comp. vorangehend) Çiç. 20,3. — b) *ausgelaufen, leer geworden.* — c) *verronnen.* — Caus. स्रावयति 1) *in Fluss setzen, fliessen machen* Âpast. Çr. 12,13,1. गात्रादसृक् *Blut vergiessen.* — 2) *flüssig machen.* — *Desid. सुस्रूषति. — *Desid. vom Caus. सुस्रावयिषति und सिस्राव°. — Mit अति, अतिस्रुत *übergelaufen.* — Caus. अतिस्रावित *zu sehr zum Fliessen gebracht* (durch Scarification). — Mit समति, °स्रुत (Conj.) *zerronnen, ganz flüssig geworden.* — Mit अधि *herabfliessen von* (Abl.). — Mit अभि *herströmen.* — Mit अव, अवस्रुत *herabgeflossen.* — Caus. *herabfliessen lassen.* — Mit अन्वव Caus. dass. Âpast. Çr. 11,10,4. — Mit व्यव *zerrinnen, missrathen* Maitr. S. 1,8,6 (123,16). — Caus. *zerrinnen lassen.* — Mit समव in समवस्रव fgg. — Mit आ 1) *fliessen.* — 2) *entspringen aus* (Abl., von einem Flusse). — 3) *hinzufliessen.* — 4) *leck —, schadhaft —, unbrauchbar werden.* — Caus. 1) *schröpfen.* — 2) *hinleiten —, hinführen zu* (Loc.). आस्रवयति fehlerhaft. — Mit उप *hinströmen zu* (Acc.). — Mit नि *herabfliessen* in निस्रव fg. Häufig ungenau für निस्. — Caus. *das Wasser abfliessen lassen von* (Acc.) *auf* (Loc.) Baudh. 2,12,11. — Mit विनि Caus. *abgiessen* Bhâvapr. 4,28. — Mit निस् 1) *zerfliessen, weg —, ausfliessen.* — 2) *hervorfliessen, entspringen, hervorgehen —, entstehen aus* (Abl.). — 3) *von Jmd* (Abl.) *schwinden, für Jmd verloren gehen* Âpast. 1,5,2. Nach dem Comm. = निःसार्यति (!). — 4) निःस्रुत a) *abgeflossen.* — b) *verflossen* (Zeit) Râgân. 21,28. — Caus. 1) *abfliessen lassen, — nach* (Loc.). — 2) *von Jmd* (Abl.) *verschwinden machen* Comm. zu Âpast. 1,5,2. — Mit अनुपरा *leck werden* u. s. w. *nach.* — Mit परि 1) *ringsum —, herbeifliessen, abträufeln, reichlich fliessen, — aus* (Abl.). — 2) *fliessen machen.* — 3) *umherschwimmen.* — 4) *ablaufen, zerrinnen.* — 5) परिस्रुत a) *fliessend, strömend.* — b) *zerronnen, zerflossen.* — Vgl. सुपरिस्रुत. — Caus. *durchseihen.* — Mit अनुपरि *Jmd* (Acc.) *nachlaufen.* — Mit प्र 1) *hervorfliessen, ausströmen, — aus* (Abl.), *fliessen.* — 2) *fliessen,* so v. a. *Saft —, Flüssigkeit entlassen;* auch mit Acc. der Flüssigkeit. — 3) प्रस्रुत a) *hervorgeflossen, entströmt, — aus* (Abl.). — b) *Saft —, Feuchtigkeit entlassend;* auch mit Acc. der Feuchtigkeit. — c) *feucht.* — Caus. Med. *pissen.* — Mit अभिप्र *ausfliessen.* — Caus. Med. *pissen gegen* (Acc.). — Mit अवप्र, °स्रुत *bepisst, beschissen.* — Mit संप्र *hervorfliessen, — aus* (Abl.), *in Fluss kommen.* संप्रस्रुत *hervorgequollen.* — Caus. *zusammenlaufen lassen, zusammengiessen.* — Mit वि 1) *ausfliessen, hervorfliessen, — aus* (Abl.). — 2) *eine Feuchtigkeit* (Acc.) *entlassen.* — 3) *zerrinnen.* — Caus. 1) *ablaufen lassen.* — 2) *wegspülen.* — 3) *Jmd* (Gen. oder Acc.) *Blut entlassen.* — Mit सम् *zusammenfliessen, — laufen.* — Caus. *zusammenfliessen lassen.* — Mit अभिसम् *zusammenfliessen in* (Acc.).

स्रुक् am Ende eines adj. Comp. (f. आ) von स्रुच्.

स्रुक्कार् m. *der Laut* स्रुक्.

स्रुकसंमार्जन n. 1) *das Abputzen der Löffel* Kâtj. Çr. 8,6,31. — 2) *ein Wisch zum Abputzen der Löffel* TBr. 3,3,2,1. Âpast. Çr. 2,4,11.

स्रुकस्रुव n. Sg. *die* Sruk *und der* Sruva Vaitân.

स्रुगादान m. *der Spruch, mit dem die* Sruk *ergriffen wird,* Âpast. Çr. 9,15,11.

स्रुग्दण्ड m. *der Stiel der* Sruk Vaitân.

*स्रुग्दारु n. *Flacourtia sapida* Karaka 6,17.

स्रुग्भाण्ड m. Sg. (!Hariv. 14118) und n. Sg. und Pl. *die* Sruk *und andere Opfergeräthe.*

स्रुग्भेद् m. *das Zerbrechen der* Sruk Kâtj. Çr. 25,2,10.

*स्रुग्मत् wohl m. N. pr. Vgl. स्रोग्मत.

*स्रुग्वत् Adj. *mit einer* Sruk *versehen.*

स्रुग्व्यूहन n. *das gesonderte Aufstellen der verschiedenen* Sruk Kâṭ. Çr. 5,9,27. 6,9,13. Vgl. Comm. zu 3,5,17.

स्रुघ्न 1) m. N. pr. einer Stadt im Norden von Hâstinapura. — 2) *f. ई *Natrum.*

*स्रुघ्निका f. *Natrum.*

स्रुच् f. (Nomin. स्रुक्) *ein grosser Opferlöffel* (nach der Vorschrift armslang mit handgrossem Kopf, der von der Rindenseite aus eingeschnitten und mit schnabelartigem Ausguss versehen ist). Es sind deren drei: जुहू, उपभृत् und ध्रुवा und in dieser Reihenfolge ist auch der Gebrauch von Sg., Du. und Pl. von denselben zu verstehen.

*स्रुचय्, °यति = स्रुग्वत्तमाचष्टे oder करोति.

*स्रुचायनि m. Patron.

*स्रुचिष्ठ Superl. und *स्रुचीयस् Compar. zu स्रुग्वत्.

*स्रुच्य्, °च्यति Denomin. von स्रुच्.

स्रुच्य Adj. *mit der* Sruk *vorgenommen* (आधार); auch m. mit Ergänzung von आधार Âpast. Çr. 2, 19,9. 4,9,5. 7,14,1. 8,8,3. 12,4.

°स्रुत् Adj. *fliessend von —, — aus sich entlassend.*

स्रुता 1) Adj. s. u. स्रु. — 2) *f. स्रुता *eine best. Pflanze,* = क्षिङ्गपत्री. — 3) n. *Fluth.*

स्रुति f. 1) am Ende eines Comp. *Ausfluss, Erguss* Spr. 7732. Çiç. 8,66. 17,8. 19,64. — 2) *Weg, Strasse.* — 3) *ein um die* Vedi *geführter Strich.*

स्रुत्य Adj. *zur Strasse gehörig* u. s. w.

स्रुव 1) m. *a) ein kleiner Löffel* (einen Aratni lang), *mit welchem das Schmalz aus dem Topfe in den Opferlöffel übergeschöpft wird;* wird auch bei Spenden verwandt. — *b) *Opfer.* — 3) *f. स्रुवा *a)* = 1) *a). — b) Sanseviera Roxburghiana.* — *c) Boswellia thurifera.*

*स्रुवकर्ण Adj. *das Zeichen eines Löffels am Ohre habend.*

*स्रुवतरु m. *Flacourtia sapida.*

स्रुवदण्ड m. *der Stiel des Löffels* Sruva.

*स्रुवद्रुम m. = स्रुवतरु Râǵan. 9,161.

स्रुवपूरम् Absol. *den Löffel füllend, mit vollem Löffel.*

स्रुवप्रग्रहण Adj. *mit einem Löffel Etwas herausnehmend,* so v. a. *von Allem sich Etwas zueignend* MBh. 5,35,48.

स्रुवहोम m. *eine mit dem* Sruva *dargebrachte Spende.*

*स्रुवावृत्त m. *Flacourtia sapida.*

स्रुवाहुति f. *eine mit dem* Sruva *dargebrachte Spende.*

स्रुह् in विस्रुह्.

स्रू f. 1) etwa *die Bleikugel der Schleuder.* — 2) * = स्रुव 1) *a).* — 3) * = स्रव *Ausfluss.* — 4) *Wasserfall.*

*स्रेक्, स्रेकते (गतौ).

स्रेकपर्ण Adj. *dem Oleander gleichend* (nach dem Comm.).

स्रेमन् in घस्रेमन्.

स्रेवक (श्रेवक) Adj, *missrathend* Maitr. S. 4,6, 9 (92,12).

स्रेक् oder स्रेङ् *der männliche Same* Gaut.; vgl. Preface IV und स्रीहन्.

स्रोत (*m. n.) am Ende eines adj. Comp. (f. आ) *Strömung, Strombett.*

स्रोतआपत्ति f. *das Gerathen in den* (zum Nirvâṇa führenden) *Strom* Vaǵrakkh. 25,10. Kâraṇḍ. 42,15 (श्रोत° gedr.).

स्रोतआपन्न Adj. *in diesen Strom gerathen, der den 1sten Grad eines* Arhant *erreicht hat* Vaǵrakkh. 25,9.

*स्रोतईश und स्रोतःपति m. *das Meer.*

*स्रोतनदीभव n. *Antimon* Râǵan. 13,98.

स्रोतस् n. 1) *Strömung; Strombett; Strom, Fluss.* — 2) *Strom,* so v. a. *schnelle Bewegung.* — 3) *heftiger Andrang.* — 4) *Kanal im menschlichen und thierischen Leibe* Çiç. 18,49. — 5) *Ausgang, Oeffnung* an einem Topf oder Rohr. — 6) *Oeffnung am menschlichen und thierischen Leibe.* — 7) *Sinnesorgan.* — 8) etwa *Geschlechtsfolge.*

स्रोतस am Ende eines Comp. = स्रोतस्.

स्रोतस्ता f. Nom. abstr. zu स्रोतस्. Instr. so v. a. *allmählich* Caṅk. zu Bâdar. 1,1,4.

स्रोतस्य, स्रोतसिअ 1) Adj. *in Strömen fliessend.* — 2) *m. *a) Dieb.* — *b)* Bein. Çiva's.

*स्रोतस्वती *Fluss.*

स्रोतस्विनी f. dass. Râǵan. 14,10. Kâd. 2,70,12 (85,12). Vikramâṅkaṅ. 14,71 (कुधिर°). Çiç. 18,72.

स्रोतापत्ति f. = स्रोतआपत्ति Kâraṇḍ. 20,8 (श्रोत° gedr.).

स्रोतोञ्जन n. *Schwefelantimon* Râǵan. 13,87.

*स्रोतोऽञ्जन n. und *स्रोतोऽद्रव n. *Antimon.*

स्रोतोरन्ध्र n. *Rüsselöffnung.*

स्रोतोवह् f. und °वहा f. *Fluss.*

स्रोत्या, स्रोतिअ f. *fluthendes Wasser, Welle, Strom.*

स्रौग्मत n. Name eines Sâman.

*स्रौघ्न Adj. (f. ई) *in* Srughna *geboren, sich dort aufhaltend, dorthin führend* u. s. w. *स्रौघ्नीभार्य, स्रौघ्नीपाणा, स्रौघ्नीमानिनी.

*स्रौघ्नीय्, °यते Denomin. von स्रौघ्नी.

स्रौच Adj. *mit der* Sruk *vorgenommen* Âpast. Çr. 4,9,4. 8,7,28. 11,3,6.

स्रौत n. Name eines Sâman. Vgl. श्रौत.

*स्रौतिक m. *Perlenmuschel* Râǵan. 13,128.

स्रौतोवह् Adj. *fluvialis.*

स्रौव Adj. 1) *auf dem Opferlöffel —, so v. a. auf Opfern beruhend* Vishṇus. 35,5. Statt dessen श्रौत Hariv. 6997. — 2) MBh. 5,3779 fehlerhaft für श्रौत.

*स्व, स्वति = स्व इवाचरति. Perf. स्वामास.

1. स्व, सुअ 1) Adj. (f. स्वा, सुआ) *eigen, sein, dein, mein* u. s. w., meist mit Zurückbeziehung auf das nächste Subject. Beispiele von freier Zurückbeziehung: तेषां स्वं स्वमभिप्रायमुपलभ्य (स्वम् zu तेषाम्), भ्रातरं स्वपुरं प्रेषयामास (स्व zu भ्रातरम्), येन त्वां स्वाग्र्यं प्रापयामि (स्व zu त्वाम्), भवनिष्ये ऽहं प्रविश स्वोदरं प्रति (स्व zu अहम्), छाया त्वा दासवर्ग: *die Schaar der Diener ist sein Schatten,* सीतास्वकस्त *die Hand der* Sitâ. — 2) m. n. *die eigene Person, das Selbst, das Ich;* in den obliquen Casus als Pron. refl. verwendet, auch mit Zurückbeziehung auf Unbelebtes. स्वं च ब्रह्म च *ein Ich und* Brahman. न स्वं शिक्षयसि स्वयम् *dich selbst* Hem. Par. 1,332. स्वं निन्दन्त: *sich selbst tadelnd* Uttamaṅ. 195. सैनिका: स्वान्यवर्तन्त *die Krieger kümmerten sich* (nur) *um sich.* स्वप्रतिपन्नेषु कुर्यादनुग्रहम् *er erweise Gnade denen, die zu ihm seine Zuflucht genommen haben,* MBh. 3, 150,48. — 3) m. *ein Eigner, Angehöriger;* Pl. *die Eigenen, Seinigen, Freunde.* — 4) m. *ein Mann der eigenen Kaste,* f. *ein Weib der eig. K.* — 5) n. *a) das Eigene, Eigenthum, Besitz.* Auch Pl.; am Ende eines adj. Comp. f. आ. Angeblich auch m. — *b) das zweite astrologische Haus.* — *c) *eine positive Zahl.*

2. स्व episch für स्वस् *wir beide sind.*

*स्व:काम्य, °म्यति *nach dem Himmel verlangen.*

स्व:पथ m. *der Weg zum Himmel,* so v. a. *das Sterben.*

स्व:पाल m. *Himmelshüter.*

स्व:पृष्ठ n. Name verschiedener Sâman Ârsh. Br.

स्वक 1) Adj. (f. स्वका und स्विका Naish. 3,4) = स्व 1). स्वकं स्वकम् in distributivem Sinne Kâraṇḍ. 32,14. 99,4. Auch स्वकस्वक 32,15. 49,8. 50, 21. 66,6. — 2) m. *ein Eigner, Angehöriger;* Pl. *die Eigenen, Seinigen, Freunde.* — 3) n. *das Eigene, Eigenthum.*

*स्वकम्पन m. *Wind (von selbst sich bewegend).*

स्वकम्बला f. N. pr. eines Flusses.

स्वकरण n. *das Sichzueignen* (eines Weibes), *Heirathen.*

स्वकर्मज्ञ Adj. *selbstverschuldet.*

स्वकर्मन् n. 1) *die eigene That.* — 2) *die eigene Beschäftigung, das eigene Gewerbe* 131,28. — 3) *die Beschäftigung —, Obliegenheit eines Mannes.*

स्वकामिन् Adj. *dem eigenen Wunsche nachgehend, Etwas selbst wünschend* Taitt. Âr. 4,31.

स्वकाल m. *die eigene Zeit.* Loc. *zu seiner Zeit* Gaim. 5,4,15.

स्वकीय 1) Adj. = स्व 1). — 2) m. Pl. *die Eigenen, Seinigen, Freunde.*

स्वकीयत्व n. *das der eigenen Person Angehören, — Gelten.*

स्वकीर्तिमय Adj. (f. ई) *aus dem eigenen Ruhme gebildet* Bhâg. P. 3,8,31.

1. स्वकुल n. *das eigene Geschlecht.*

2. स्वकुल Adj. *vom eigenen Geschlecht, seines Geschlechts.*

*स्वकुलघ्न m. *Fisch (sein eigenes Geschlecht vernichtend, — fressend).*

स्वकुल्य Adj. = 2. स्वकुल.

स्वकुशलमय Adj. (f. ई) *das eigene Wohlbefinden betreffend.*

स्वकृत् Adj. *das Seinige thuend, seinen Verpflichtungen nachkommend.*

स्वंकृत 1) Adj. (f. स्वकृता) *a) selbstvollbracht, — ausgeführt, — erbaut, — verfasst, — geschaffen, — festgesetzt. — b) von selbst entstanden, natürlich* TS. 3,4,8,5. — 2) n. *eine selbstvollbrachte That.*

स्वकृतार्थ Adj. Kathâs. 99,42 wohl fehlerhaft für सु°; eine Hdschr. soll स कृतार्थम् haben.

स्वकेतु m. N. pr. eines Fürsten VP. 4,5,12.

स्वक्त Adj. *gut eingerieben* Karaka 89,16 (so zu verbessern). Comm. zu Âpast. Çr. 15,11,6.

1. स्वक्ष 1) Adj. *eine schöne Achse habend* Çiç. 12, 2. — 2) m. *ein solcher Wagen.*

2. स्वक्ष 1) Adj. (f. ई) *a) mit vollkommenen Sinnesorganen* Çiç. 12,2. — *b) schönäugig.* — 2) m. Pl. N. pr. eines Volkes.

स्वक्षत्र Adj. *selbständig, frei.*

स्वग in ग्रैम्वग.

स्वगत 1) Adj. *an der eigenen Person befindlich, ihr gehörig, eigen* 282,11. — 2) °म् Adv. *für sich* (Etwas sagen, denken).

स्वगति f. *ein best. Metrum.* v. l. खगति.

स्वगा Indecl. Opferformel, den Wunsch des *Gedeihens* ausdrückend. Mit कर् *diesen Ruf aussprechen.*

स्वगाकर्तर् Nom. ag. *der den Ruf* स्वगा *ausspricht.*

स्वगाकार m. *der Ruf* स्वगा Âpast. Çr. 14,17,1.

स्वगाकृत Adj. 1) *über den der Ruf* स्वगा *gesprochen worden ist.* — 2) so v. a. *abgemacht.*

स्वगाकृति f. *die Behandlung mit dem Ruf* स्वगा Maitr. S. 1,10,13 (153,12).

1. स्वगुण m. *der eigene Vorzug, die eigenen Vorzüge* Spr. 7266.

2. स्वगुण Adj. *seine Vorzüge habend, den Umständen entsprechend* Çiç. 16,42.

स्वगुप्ता f. *eine best. Pflanze.* Nach den Lexicographen *Mimosa pudica* und *Mucuna pruritus.*

स्वगूर्त Adj. (f. आ) 1) *frohlockend.* — 2) *pochend auf* (Gen.).

1. स्वगृह n. *das eigene Haus* Spr. 7267. fg. In astrol. Sinne Varâh. Jogaj. 4,56.

2.* स्वगृह m. *ein best. Vogel.*

*स्वगृहीत Adj. fehlerhaft für सुगृहीत.

स्वगोचर Adj. *sich unterthan.* Acc. mit कर् *Jmd* (Acc.) *sich u. machen.*

स्वगोप Adj. (f. आ) *sich selbst hütend.*

(स्वग्नि)सुघाग्नि Adj. *der einen guten Agni (Feuer) hat.*

स्वग्रह m. *ein best. die Kinder befallender Dämon.*

स्वग्राम m. *das eigene Dorf* Spr. 7267. Vgl. *सौवग्रामिक.

*स्वङ्, स्वङ्गते (गतौ).

स्वङ्ग, सुंअङ्ग 1) Adj. *einen schönen Körper habend, schöngliedrig.* — 2) m. R. Gorr. 2,30,11 fehlerhaft für स्वर्ग.

स्वङ्गारिन् Adj. *schöne Kohlen habend* (Feuer) Hemâdri 1,138,7 = 2,43,1.

(स्वङ्गुरि) सुघङ्गुरि Adj. (f. eben so) *schönfingerig, geschickte Finger habend.*

स्वचर Adj. *sich selbst bewegend, eine eigene Bewegung habend.*

स्वचेतस् n. *der eigene Gedanke.* Instr. so v. a. *nach eigener Phantasie, aus dem Kopfe* 308,3.

स्वच्छ 1) Adj. (f. आ) *a) schön klar, — durchsichtig, — hell, — hellfarbig. — b) klar, deutlich* (Rede). *— c) rein, lauter* in übertragener Bed. *— d) *gesund, geheilt.* Aus स्वस्थ entstanden. — 2) *m. *a) Bergkrystall* Râgan. 13,202. *— b) Judendorn.* — 3) *f. आ *weisses Dûrvâ-Gras.* — 4) *n. *a) Perle* Râgan. 13,153. *— b) eine Legirung von Silber und Gold* Râgan. 13,137.

स्वच्छक Adj. *schön klar, — hell.*

*स्वच्छटी f. = अङ्गुलिसंदंश.

स्वच्छता f. und स्वच्छत्व n. f. 1) *vollkommene Klarheit, — Durchsichtigkeit.* — 2) *Lauterkeit des Herzens.*

*स्वच्छधातुक n. *eine Legirung von Silber und Gold* Râgan. 13,137.

1. स्वच्छन्द m. 1) *eigener —, freier Wille.* Instr., Abl., °तस् und स्वच्छन्द° *nach eigenem Gefallen, aus eigenem Antriebe, von selbst* (gewachsen). — 2) Titel eines Werkes.

2. स्वच्छन्द 1) Adj. (f. आ) *a) seinem eigenen Willen folgend, nach eigenem Gutdünken verfahrend* Vâsav. 246,2. *— b) vom eigenen Willen abhängig, unbeschränkt* ebend. — 2) °म् Adv. *nach eigenem Gefallen, aus eigenem Antriebe, nach Herzenslust* Hem. Par. 2,381. — 3) m. Bein. Skanda's AV. Pariç. 20,4.

स्वच्छन्दचर Adj. (f. आ) *sich frei bewegend, unabhängig.*

स्वच्छन्दचारिन् Adj. dass. zu Spr. 7170. Hem. Par. 2,321. f. °रिणी *ein emancipirtes Weib* Kâd. 221, 15 (366,1).

स्वच्छन्दता f. *das Verfahren nach eigenem Gutdünken, ungezügeltes Gebaren* Kâd. 121,2 (216,1).

स्वच्छन्दनायक m. *ein best.* Rasa Rasendrak. 88.

स्वच्छन्दभैरव m. Titel eines Werkes.

स्वच्छन्दभैरवरस m. *ein best.* Rasa Rasendrak. 77. Mat. med. 63.

स्वच्छन्दमरण n. *das Sterben nach eigenem Belieben.*

स्वच्छन्दमृत्युक Adj. *den Tod in seiner Gewalt habend* MBh. 2,37,10.

स्वच्छन्दशाक्तागम m., स्वच्छन्दसंग्रह m. und स्वच्छन्दोद्योत m. Titel von Werken.

*स्वच्छपत्त्र n. *Talk.*

स्वच्छभाव m. *Durchsichtigkeit* Vidgn. 30,3.

*स्वच्छमणि m. *Bergkrystall* Râgan. 13,202.

*स्वच्छवालुक n. *ein best. Halbmetall.*

स्वञ्, स्वञ्ज्, स्वंअञ्जते (metrisch oder ungenau auch Act.) *umschlingen, umarmen.* Suçr. 2,93,4 तस्य स्वञ्जति fehlerhaft für फणौ सञ्जति. — Mit अभि, °ञ्जते dass. Çiç. 13,10. — Mit *नि, °ञ्जते. — Mit परि, °ञ्जते *umschlingen, umfangen, umarmen.* परिषक्त *umschlungen, umarmt,* überh. *umgeben von* (Instr. oder im Comp. vorangehend) Çâṁk. zu Bâdar. 3,1,1. — *Desid. परिषिषङ्क्षते. — Mit अभिपरि *umschlingen, umfangen.* — Mit संपरि dass. Gâtakam. 25.31. संपरिषक्त *umschlungen, umfangen.* — Mit वि, °ञ्जते *umschlingen, umfangen.* — Mit सम् und अभिसम् dass.

स्वञ्च् 1) Adj. (f. आ) *eigen, angehörig.* बुद्धि f. so v. a. *im eigenen Kopfe entstanden.* — 2) m. *a) Viper* Âpast. Çr. 15,19,8. Nach Sâj. *eine Schlange, die an beiden Enden Köpfe hat. — b) *Sohn. — c) *Schweiss.* — 3) * m. n. *Blut.* — 4) * f. स्वञ्ची *Tochter.*

स्वजन m. (adj. Comp. f. आ) *ein Eigener, Ange-*

höriger, Verwandter. Sg. auch in collect. Bed. Häufig mit सुजन verwechselt.

स्वजनगन्धिन् Adj. *entfernt verwandt mit* (Gen.) Mudrâr. 69,12 (114,12).

स्वजनता f. Nom. abstr. zu स्वजन.

स्वजनय्, °यति *Jmd* (Acc.) *zum Angehörigen haben, so v. a. Jmd ähnlich sein.* Verbesserung für सुजनय्.

स्वंजन्मन् Adj. *selbsterzeugt, leiblich.*

स्वजा Adj. *selbstgeboren* Âpast. Çr. 10,26.15. Vgl. auch u. स्वज.

स्वजात Adj. *selbsterzeugt, leiblich;* m. *ein selbsterzeugtes Kind.*

1. स्वजाति f. 1) *die eigene Art, — Beschaffenheit.* — 2) *das eigene Geschlecht, die eigene Kaste.*

2. स्वजाति Adj. *einer seines Gleichen.*

*स्वजातिद्विष् m. *Hund.*

स्वजातीय (Harıv. 2, 20, 11) und स्वजात्य Adj. = 2. स्वजाति.

स्वजित Adj. *selbsterobert.*

(स्वजेन्य) स्वंजेनिग्न Adj. *natalis.*

(स्वञ्च्) सुंग्रञ्च् Adj. *beweglich, gewandt.*

स्वञ्चन Adj. zur Erklärung von स्वंञ्चस् und स्वर्क.

(स्वञ्चस्) सुंग्रञ्चस् Adj. = स्वंञ्च्.

*स्वञ्ज Med. g. 17 wohl nur fehlerhaft für सञ्ज.

*स्वठ्, स्वाठयति (गत्यसंस्कृतसंस्कृतेषु).

1. स्वतन्त्र n. 1) *Selbständigkeit, Freiheit, Unabhängigkeit.* — 2) *das eigene System, die eigene Schule.* — 3) *das eigene Heer.* — 4) *bei den Buddhisten *eine best. Lehre* (von der *Selbständigkeit*).* — 5) Titel eines Tantra. Auch °तन्त्र n.

2. स्वतन्त्र 1) Adj. (f. आ) *selbständig, frei, unabhängig, keine Schranken kennend.* पद् n. *ein selbständiges Wort.* — 2) m. N. pr. eines Kâkravâka.

स्वतन्त्रता f. 1) *Selbständigkeit, Freiheit, Unabhängigkeit.* — 2) *Originalität.*

स्वतन्त्रमुखमर्दन n. Titel eines Werkes Opp. Cat. 1.

स्वतन्त्रय् *in seine Gewalt bringen, sich zu Willen machen.* Nur °यां चक्रे.

स्वतन्त्रलेखन n. Titel eines Werkes.

स्वतन्त्रसार desgl.

*स्वतन्त्रिक m. *die Schule des* Svatantra. Richtig wohl स्वा°.

स्वतन्त्रिन् Adj. = 2. स्वतन्त्र 1). Nach Nîlak. = स्वशास्त्रानुसारिन्.

स्वंतवंस् und स्वंतवस् Adj. *selbststark, seiner Stärke sich bewusst,* αὐτάρκης Maitr. S. 1, 10, 6 (146,13). Auch so v. a. *muthig.*

स्वतस् Adv. 1) = स्वस्मात् Adj. und Subst. m. स्वतो ऽजात् *vom eigenen Theile.* तद्धतेरुपचारं त्वं स्वतो वा परतो ऽपि वा so v. a. *hüte dich selbst und Andere vor einem Vergehen.* — 2) *aus sich (aus mir selbst, aus dir selbst u. s. w.), von sich aus, von selbst,* d. i. *ohne Hinzutreten eines Andern.* — 3) *von selbst,* so v. a. *naturgemäss.* — 4) *vom Eigenen, vom eigenen Vermögen.* — च स्वतः Paṅkat. III,96 schlechte Lesart für शाश्वतः.

स्वतस्त्व n. *das Sichvonselbstergeben.*

स्वता f. *das der eigenen Person Angehören.* स्वतां पश्यति so v. a. *er glaubt, dass Alles ihm gehöre, — ihn betreffe;* राज्ञस्वतामुपपद्यते *fällt dem Fürsten zu.* Vgl. आत्तस्वता unter आत्तस्व Nachtr. 6.

स्वतुल्य Adj. *sich gleich.*

स्वतृतीय Adj. (f. आ) *wobei das Eigene das dritte ist.*

स्वतेजोरश्मिमालिन् Adj. *von einem Strahlenkranze eigenen Glanzes umgeben* R. 5.41,20.

*स्वत्र m. *ein blinder Mann.*

स्वर्त्र n. 1) *Besitzrecht auf* (Loc.). — 2) *das Fürsichselbstsein, Unabhängigkeit* Maitr. S. 1, 10, 6 (146,13).

स्वद् (सुग्रद्), स्वाद् 1) स्वंदति *a) schmackhaft machen, gut zubereiten, würzen.* — *b) lieblich —, angenehm machen.* — *c)* ungenau für Med. *α) Jmd* (Dat.) *schmecken, angenehm —, zuträglich sein.* — *β) sich schmecken lassen, gern geniessen* RV. 8,5, 36. — 2) स्वदते *a) schmecken, schmackhaft sein, munden, — Jmd* (Dat. oder Gen.). — *b) schmecken,* so v. a. *eine angenehme Geschmacksempfindung haben, sich schmecken lassen, kosten von Etwas;* mit Acc. — *c) Gefallen finden an* (Loc.). — 3) स्वादति, °ते *geniessen.* Ueberall v. l. richtiger खाद्. — 4) स्वात्त *a) schmackhaft gemacht, gewürzt.* — *b) gekostet* in अग्रिघात्त. — Caus. 1) स्वदयति *a) schmackhaft —, geniessbar machen, zubereiten, würzen, kochen; mundgerecht machen.* स्वदित *schmackhaft bereitet.* — *b) Jmd geniessbar machen,* so v. a. *beruhigen, besänftigen* Maitr. S. 2, 1, 3 (4, 14). Med. RV. 9, 105, 1. Vgl. स्वधय्. — 2) स्वादयति *schmecken, kosten, geniessen* Çiç. 13,69. 14,50. — *Desid. vom Caus. सिस्वादयिषति. — Mit आ (आस्वदति) *essen, verzehren.* v. l. खादयन्ति st. आस्वदन्ति. — Caus. आस्वादयति *sich wohlschmecken lassen, kosten, geniessen* überh. 287,7. Spr. 7746. Gâtakam. 9. — Mit समा Caus. °स्वादयति dass. Gâtakam. 17,13. — Mit प्रति Caus. (°स्वादयति) dass. — Mit सम् in संसुंदे.

*स्वदन n. *das Kosten, Geniessen.* Verz. d. Oxf. H. 320,a,3 fehlerhaft für स्वेदन.

स्वदयितर् Nom. ag. *schmackhaft machend.*

स्वदान n. *die Hingabe seiner Habe* Gaim. 6,7,1.

स्वदारगामिन् Adj. *seiner Frau beiwohnend* Çâṅkh. Gṛhs. 4,11.

स्वदावन् Adj. etwa *einen schönen Geschmack habend* RV.

स्वदिङ्मुखम् Adv. *zu seinem u. s. w. Orte* Sûrjas. 2,2.

स्वदृश् Adj. *die eigene Person —, die Seele schauend.*

स्वदृष्ट Adj. *selbstgesehen* Harıv. 2815. Die Bed. passt nicht, v. l. संदृष्ट.

स्वदेश m. 1) *seine Stelle.* — 2) *das eigene Land* (Spr. 7267. 7277), *der eigene Wohnort, Heimat* 112,30. 124,24. 126,31. — 3) Pl. *die Bewohner des eigenen Landes, die eigenen Unterthanen.*

स्वदेशस्मारिन् Adj. *Heimweh empfindend* Râǵat. 4,411.

स्वदोषज्ञ Adj. (f. आ) *selbstverschuldet.*

स्वधय्, °यति *Jmd beruhigen, besänftigen.*

स्वधर्म m. 1) *das eigene, gute Recht.* Acc. mit लभ् *Gerechtigkeit erfahren.* — 2) *die eigene Pflicht, — Obliegenheit* Gaut. 11,10. 29. Chr. 57,20. Vâsav. 250,4.

स्वधर्मन् Adj. *seinem Brauch getreu bleibend* RV. 3,21,2.

स्वधर्मवर्तिन् Adj. *seinen Pflichten obliegend.* Nom. abstr. °र्तित्व n. MBh. 3,313,88.

1. स्वधा f. 1) *Gewohnheit, Sitte, Regel.* — 2) *gewohnter Ort, Heimat.* Du. *die beiden Heimstätten, Himmel und Erde.* — 3) *Behagen, Wohlbefinden, Vergnügen.* — 4) स्वधामन्, अन् स्वधाम् und स्वधा अन् *wie gewohnt, nach Behagen, nach Wunsch, ungestört.* — 5) स्वधया und स्वधाभिस् *a) in gewohnter Art.* — *b) mit Vergnügen, behaglich, gern.* — *c) aus eigenem Antrieb, freiwillig, frei* (umherstreichen), *von sich aus, von selbst, unmittelbar, ohne Anlass, muthwillig.*

2. स्वधा f. 1) *süsser Trank, Labetrank,* namentlich *der von den Manen genossene.* Im Ritual *eine gewöhnliche Schmalzspende,* oft nur *ein Rest des Havis.* — 2) der Ausdruck sinkt zum blossen Ausruf an die Manen (Dat. oder Gen.) herab, der an die Stelle der Gabe tritt oder diese in bestimmten Formeln begleitet. स्वधा कर् Svadhâ *zurufen.* — 3) personificirt als eine Tochter Daksha's und Gattin der oder bestimmter Manen (auch des Aṅgiras).

3. स्वधा f. = स्वधिति *Messer.*

स्वधाकर् Adj. *den Manen* Svadhâ *zurufend.*

स्वधाकार m. *der Ruf* Svadhâ *für die Manen*

Âpast. 13,1. Âpast. Çr. 8,15,12.

स्वधाधिप m. *Herr des Labetrankes* als Beiw. Agni's.

स्वधानिनयन n. *das Hingiessen —, die Spende mit dem Zuruf* Svadhâ Gaut. 2,5. M. 2,172.

स्वधानिनयनीय Adj. *zu dieser Spende gehörig* Gobh. Çrâddh. 2,33. 35.

स्वधापति m. *Herr —, Eigenthümer des Labetrankes* ṚV.

स्वधाप्राण Adj. Svadhâ *athmend.*

*स्वधाप्रिय m. *schwarzer Sesam.*

स्वधाभुज् m. 1) Pl. *die Manen.* — 2) **ein Gott.*

स्वधाभाजिन् m. Pl. *die Manen.*

स्वधामन् m. N. pr. 1) eines Sohnes des Satjasahas und der Sûnṛtâ. — 2) Pl. einer Klasse von Göttern unter dem 3ten Manu.

स्वधामय Adj. *voller* Svadhâ (weibliche Brust).

स्वधामकै (यज्ञामकै nachgebildet) ein Opferausruf Âpast. Çr. 8,15,11.

स्वधामृतमय Adj. *aus* Svadhâ *und Nektar bestehend* (आद्ध).

स्वधायिन् Adj. *dem die* Svadhâ *gehört* (von den Manen). v. l. स्वधावित्.

स्वधावन् Adj. (f. °वरी) 1) = 1. स्वधावत्. — 2) etwa *die Heimstätte bildend, — enthaltend.*

1. स्वधावत् Adj. *an der Gewohnheit —, an der Sitte haltend, regelmässig, beständig, treu.*

2. स्वधावत् 1) Adj. *a) Labung enthaltend. — b) das Wort* 2. स्वधा *enthaltend.* — 2) m. Pl. *eine best. Klasse von Manen.* v. l. सुधावत्.

स्वधावरी Adj. f. s. u. स्वधावन्.

स्वधावित् Adj. 1) *Labung enthaltend.* — 2) *dem die* Svadhâ *gehört* (von den Manen). v. l. स्वधायिन्.

*स्वधाशन m. Pl. *die Manen.*

स्वधिचरण Adj. (f. आ) *worauf es sich gut wandelt.*

स्वधित Adj. *gut, gesund.*

1. स्वधिति m. f. *Hackmesser, Beil, Messer* überh. ṚV. 5,7,8.

2. स्वधिति f. *ein best. grosser Baum mit hartem Holze.*

*स्वधितिकेतिक m. *ein mit einer Axt bewaffneter Krieger.*

स्वधितीवत् Adj. *aus dem Holze der* Svadhiti *bestehend.*

स्वधिष्ठान Adj. *mit einem guten Standplatz für die Krieger* (Wagen).

स्वधिष्ठित Adj. 1) *gern bewohnend —, inne habend; mit* Acc. — 2) *gut gelenkt* (Elephant).

स्वधीत 1) Adj. *wohlunterrichtet* Mân. Çikshâ 1,6. — 2) n. *gut Erlerntes, gute Studien.*

स्वधीति Adj. *gut studirend.*

स्वधुर 1) Adj. *selbständig.* — 2) n. (Acc. स्वधूर ?) Name eines Sâman.

स्वधृति f. *eigenes Stillstehen* TBr. 3,7,6,8.

स्वधेनव Adj. *von eigenen Kühen kommend.*

स्वध्यक्ष Adj. (f. आ) *wohl zu schauen.*

स्वध्यवसान Adj. (f. आ) *wo man sich gern einen Platz wählt.*

1. स्वधर् m. *eine gute heilige Handlung.*

2. (स्वधर) सुअधर् 1) Adj. *die heilige Handlung wohl verrichtend, derselben entsprechend.* — 2) n. *eine gute heilige Handlung.*

स्वधर्यु Adj. *einen guten* Adhvarju *habend.*

1. स्वन्, स्वनति (metrisch auch Med.) *tosen, dröhnen, rauschen, brüllen, schreien, summen, schallen* überh. 321,7. स्वनित **schallend;* vgl. auch स्वनित bes. — Caus. स्वनयति und *स्वानयति (अवतंसने) = Simpl. — Mit अधि *darüber hinbrausen* in der Form अधि धेणि (müsste unbetont sein). Nach Grassmann ist स्वेनि Loc. von स्वन् *rauschend,* nach Aufrecht (Kuhn's Z. 27,611) fehlerhaft für ह्वि von हु. — Mit अनु *nach —, zurufen* in der Form अनु धेणि. Nach Grassmann und Lanman ist स्वेनि n. *das Rauschen.* — Mit अव 1) *herunterschreien* oder *—rauschen.* — 2) *अवधणति *a) mit Geräusch verzehren. — b) beim Gegessenwerden ein Geräusch bewirken.* — Mit आ *erschallen.* *आस्वनित und *आस्वान्त von einer Muschel und vom मनस् gesagt. — Mit *नि *beim Essen ein Geräusch bewirken.* Mârk. P. 66,26. 128,14 ist देववाघ्यानि सस्वनुः zu schreiben. Vgl. निस्वन fgg. — Mit निस् in निःस्वन. — Mit परि Intens. (पॅरि सनिधणात्) *klingen.* — Mit प्र, प्रॅस्वनित *tosend.* — Mit प्रति *zurückschallen.* — Caus. प्रतिस्वनयति *zurückschallen machen.* — Mit वि 1) *heulen, schallen* überh. — 2) विधणति *mit Geräusch verzehren.*

2. स्वन् Adj. *rauschend* u. s. w. in तुविधेन्. Vgl. auch u. 1. स्वन् mit अधि.

1. स्वन m. (adj. Comp. f. आ) 1) *Schall, das Brausen, Rauschen, Toben;* in der späteren Sprache von *Lauten* aller Art, unangenehmen und lieblichen, vom *Rollen* und *Krachen* des Donners, vom *Gerassel* des Wagens, von den *Tönen* musikalischer Instrumente, vom *Gemurmel* einer Menschenmenge, vom *Gebrüll* der Thiere, vom *Gesang* und *Gezwitscher* der Vögel. — 2) *ein best.* Agni.

2. स्वन m. *rauschende Wasser* VS. 30,16. TBr. 3,4,1,12.

स्वनचक्र m. *quidam cosundi modus.*

*स्वनडुह् Adj. *gute Stiere habend.*

स्वनद्रथ Adj. *dessen Wagen rasselt.*

स्वनय m. N. pr. eines Mannes.

स्वनवत् Adj. 1) *schallend, laut schallend.* °वत् Adv. *laut* (lachen). — 2) *hochgerühmt.*

स्वनवेक्षणीय Adj. *worauf man nie und nimmer hoffen darf* R. ed. Bomb. 4,24,13.

स्वनस् n. = 1. स्वन 1) in तुविधणस्.

स्वनाभक्त m. *ein best. über Waffen gesprochener Zauberspruch.*

स्वनाभ्य Adj. *aus seinem* (auf das Subject zu beziehen) *Nabel hervorgegangen* Bhâg. P. 3,1,26.

1. स्वनामन् n. *sein u. s. w. Name* Gaut. 6,5.

2. स्वनामन् Adj. *durch sich selbst einen Namen habend, — berühmt.*

स्वनि 1) = 1. स्वन 1) in तुविधणि und महिधणि; vgl. auch u. 1. स्वन् mit अनु. — 2) *m. *Feuer.*

स्वनिक in पाणि°.

स्वनित 1) Adj. s. u. 1. स्वन्. — 2) n. *das Rauschen, Tönen, Schall* Çiç. 13,91 (125). 17,20.

*स्वनितार्क्य m. *eine best. Pflanze,* = तण्डुलीय.

स्वनिष्ठ Adj. *an der eigenen Person sich befindend.* Nom. abstr. °त्व n.

(स्वनीक) सुअनीक Adj. *schön von Ansehen* ṚV.

स्वनुगुप्त Adj. *wohl versteckt.*

स्वनुज्ञा Adj. f. *eine schöne jüngere Schwester habend* Âpast. Gṛhj. 3,11. Baudh. Gṛhj. Pariç.

स्वनुरक्त Adj. *Jmd* (Loc.) *treu zugethan.*

स्वनुष्ठित Adj. *gut ausgeführt, — erfüllt.*

*स्वनोत्साक् m. = गण्डक.

स्वन्त Adj. 1) *ein gutes Ende habend, gut auslaufend.* — 2) *Glück bringend.* Vielleicht स्वन्तम् Adv. *zu guter Letzt.* — 3) *glücklich.* — Auch fehlerhaft für स्वान्त.

स्वन्न n. *gute Speise.*

1. स्वप्, स्वपिति (auch स्वप, स्वपु, स्वप्त, metrisch auch Med. सुप्यते Pass.) *schlafen, einschlafen.* वर्षशतम् so v. a. *den ewigen Schlaf schlafen,* *पञ्चालान् *bei den* P. *schlafen.* — 2) *sich niederlegen auf* (Loc.). — 3) *den ewigen Schlaf schlafen, todt daliegen.* — 4) सुषुप्वंस् und सुषुपाण (7,9) *schlafend.* — 5) सुप्त *a) eingeschlafen, schlafend. — b) der sich zum Schlafen niedergelegt hat. — c) eingeschlafen,* so v. a. *taub, empfindungslos. — d) schlafend* von Blumen, so v. a. *einen geschlossenen Kelch habend. — e) schlafend,* so v. a. *ruhend, unthätig, latent.* — Caus. स्वापयति und स्वपयति (metrisch) 1) *einschläfern.* अस्वापयत् Hem. Par. 2,174. — 2) *zum ewigen Schlaf bringen, tödten.* — 3) *zur Ruhe*

bringen. — Desid. सुषुप्सति *schlafen wollen.* — *Intens. सोषुप्यते, सास्वपीति, सास्वप्ति, सोषुपीति, सोषोप्ति. — Mit अनु in अनुषोपम्. — Mit अव, अवसुप्त *schlafend.* — Mit *दुस् (der Anlaut geht in ष über) *schlecht schlafen, böse Träume haben.* — Mit नि 1) *einschlafen.* — 2) so v. a. *den Tod finden.* — Caus. 1) *einschläfern.* — 2) so v. a. *tödten.* — Mit *निस् (der Anlaut geht in ष über). — Mit प्र 1) *einschlafen, schlafen.* — 2) *sich schlafen legen.* — 3) प्रसुप्त *a) eingeschlafen, schlafend.* — *b) geschlafen habend* 155,1. — *c) sich zum Schlafen niedergelegt habend* Pañcat. 117,12. — *d) eingeschlafen, so v. a. taub, empfindungslos.* — *e) schlafend, so v. a. ruhend, unthätig, latent.* — Caus. (metrisch auch Med.) *einschläfern, schlafen machen.* — Mit अभिप्र, °सुप्त *eingeschlafen, schlafend; ruhend* R. ed. Bomb. 3,66,18 (ज्ञान). — Mit संप्र, °सुप्त 1) dass. 47,21. — 2) von Blumen so v. a. *die Kelche geschlossen habend.* — Mit प्रति, °सुप्त *eingeschlafen, schlafend.* — Mit वि, विसुप्त *eingeschlummert* Âpast. Çr. 6,27,1. — Mit सम्, संसुप्त 1) *eingeschlafen, schlafend.* — 2) *sich gelegt habend, gewichen* (दर्प) Gâtakam. 9,13.

2. स्वप् Adj. *gutes Wasser habend.*

स्वपत्न m. 1) *seine* (auf das Subject bezogen) *Flügel* Kathâs. 52,153. — 2) *die eigene Partei.* — 3) *ein Mann von der eigenen Partei, Einer von den Eigenen.* Auch Pl. — 4) *die eigene Ansicht, — Meinung, — Behauptung* Kathâs. 52,153. 60,222.

स्वपत्नीय Adj. *zur eigenen Partei gehörig* Saṁsk. K. 212,*b*,4.

स्वपञ्चक Adj. etwa *fünfmal mit sich selbst multiplicirt.*

स्वपण m. *der eigene Einsatz* Jâéñ. 2,18.

1. स्वपति Adj. *der eigene* (*ihr u. s. w.*) *Herr.*

2. स्वपति Adj. *einen eigenen Gatten habend* AV. 8,6,16.

स्वपतित Adj. *von selbst gefallen, — abgefallen.*

स्वपतिभ्रान्तिमती Adj. f. *in dem Wahn stehend, dass es ihr Gatte sei.*

स्वपती Adv. mit कर् *zu ihrem Gatten machen* Naish. 1,39.

1. (स्वपत्य) सुअपत्य 1) n. *ein gutes —, nützliches Werk.* — 2) Adj. *ein gutes Werk ausführend.*

2. (स्वपत्य) सुअपत्य 1) Adj. *mit guter Nachkommenschaft versehen.* — 2) f. आ *gute Nachkommenschaft.* Dat. °पत्यै RV. 1,54,11.

स्वपद् n. 1) *der eigene —, sein* (auf das Subject bezogen) *Wohnort, — Stätte* 123,14. — 2) *die eigene —, seine u. s. w. Stellung, — Würde* Kathâs. 22,58.

स्वपन 1) Adj. *schläfrig.* — 2) n. *a) das Schlafen.* — *b) das Eingeschlafensein, Taubheit* (der Haut).

स्वपरप्रतारक Adj. *sich und Andere betrügend* Spr. 7285.

स्वपराह्ण Adj. *der sich stark an Jmd vergangen hat* Hariv. 7492.

स्वपराह्णे Loc. *spät am Nachmittag, gegen Abend* Âpast. Çr. 11,4,1.

1. (स्वपस्) सुअपस् 1) Adj. *a) Gutes wirkend, fleissig, kunstreich;* m. *Künstler.* — *b) sehr kunstreich gearbeitet.* Superl. °पस्तम. — 2) m. N. pr. eines Mannes.

2. (स्वपस्) सुअपस् Adj. AV. 3,3,1 fehlerhaft; vgl. RV. 6,11,4.

(स्वपस्य) सुअपस्य, °स्यते *gut arbeiten, thätig sein.*

स्वपस्य Adj. *thätig, fleissig.*

(स्वपस्या) सुअपस्या f. *Thätigkeit, Fleiss, Geschicklichkeit.* Nur Instr. (auch सुअपस्या).

(स्वपाक) सुअपाक Adj. = 1. स्वपस् 1) *a)* RV.

*स्वपिण्डा f. *eine best. Pflanze.* Richtig स्थलपिण्डा.

1. स्वपितर् Nom. ag. *der da schläft.*

2. स्वपितर् m. 1) *der eigene Vater.* — 2) Pl. *die eigenen Manen.*

(स्वपिवात) सुअपिवात Adj. *wohl verstehend, — denkend* RV. Nach den Erklärern *dessen Worte zuverlässig sind, dessen Befehle Niemand überschreiten darf.*

*स्वपिष् m. N. pr. eines Mannes.

स्वपुर n. 1) **die eigene Stadt.* — 2) N. pr. einer *Vorstadt von Vaǵranagara.*

स्वपुरस् Adv. *vor sich* (sehen).

स्वपू f. etwa *Besen.*

स्वपूर्ण Adj. *durch sich selbst vollkommen zufriedengestellt.*

*स्वपोषम् Absol. mit पुष् *an seiner Person gedeihen.*

स्वप्तव्य n. impers. *dormiendum.*

1. स्वप्न m. (adj. Comp. f. आ) 1) *Schlaf.* Einmal n. (!). — 2) *Schläfrigkeit.* — 3) *vieles Schlafen.* — 4) *Traum.* n. (!) R. ed. Bomb. 3,52,2. Acc. mit दृश् oder पश् *ein Traumgesicht haben, träumen.*

2. स्वप्न nach Aufrecht Adj. = स्वप्नस् RV. 1,120,12. 8,2,18.

*स्वप्नकृत् 1) Adj. *einschläfernd.* — 2) m. *Marsilea quadrifolia.*

स्वप्नगत Adj. *schlafend, träumend* R. 3,43,34.

स्वप्नगिरि m. N. pr. einer Oertlichkeit Ind. St. 14,126.

*स्वप्नगृह n. *Schlafgemach.*

स्वप्नचिन्तामणि m. Titel eines Werkes.

स्वप्नज् Adj. (Nomin. स्वप्नक्) *zum Schlafe geneigt, schläfrig.* Vgl. अस्वप्नज्.

स्वप्नज्ञ Adj. *geträumt* Megh. 88.

स्वप्नज्ञान n. *Erkenntniss in einem Traume.*

स्वप्नतन्द्रिता f. *Schläfrigkeit, Verschlafenheit* MBh. 12,285,28.

स्वप्नदर्शन n. *Traumgesicht* Venis. 23,13.

स्वप्नदृश् Adj. (Nomin. °दृक्) *ein Traumgesicht habend, träumend.*

*स्वप्नदोष m. *Pollution.*

स्वप्ननशन Adj. nach Aufrecht *Reichthümer erlangend.*

*स्वप्ननिकेतन n. *Schlafgemach.*

स्वप्ननिदर्शन n. *Traumgesicht.* मृग° MBh. 1,2,196.

स्वप्ननिदर्शनीय Adj. *über Traumgesichter handelnd* Suçr. 1,104,14.

स्वप्नपर्यन्तम् Adv. *bis zum Ende der Schlafenszeit* Âpast. 1,11,33. Eben so zu lesen 1,9,21.

स्वप्नप्रकरण n., स्वप्नफलाफल n. und स्वप्नफलाध्याय m. (Opp. Cat. 1) Titel.

स्वप्नभाज् Adj. *dem Schlafe fröhnend* 181,22.

स्वप्नमाणव und °क m. *Traumbube,* Bez. *eines best. Zaubers, der eintreffende Träume bewirkt.*

स्वप्नमुखा f. etwa *Traumerscheinung.*

स्वप्नया Adv. *im Traume.*

स्वप्नलब्ध Adj. *im Traume erlangt, — erschienen* Megh. 94.

स्वप्नवत् Adv. *wie vom Schlafe, wie aus einem Traume* (erwacht) Bhâg. P. 7,14,4.

*स्वप्नविचारिन् Adj. *Träume deutend.*

स्वप्नविनश्वर Adj. (f. ई) *vergänglich wie ein Traum* Ind. St. 15,369.

स्वप्नविपर्यय m. *Verkehrung der Schlafenszeit* Bhâvapr. 4,22.

स्वप्नवृत्त Adj. *im Traum erfolgt, geträumt* Ragh. 12,76.

(स्वप्नस्) सुअप्नस् Adj. *reich.*

स्वप्नसंदर्शन n. *Traumgesicht, Traum.* Pl. Megh. 103.

1. स्वप्नस्थान n. *Schlafgemach.*

2. स्वप्नस्थान Adj. *im Zustande des Schlafes sich befindend, schlafend, träumend.*

स्वप्नाध्याय m. Titel. °विद् so v. a. *Traumdeuter* Çaṁk. zu Bâdar. 3,2,4.

स्वप्नान्त m. *der Zustand des Schlafes, — des Traumes* R. 5,27,10. Çaṁk. zu Bâdar. 2,1,6.

स्वप्नान्तर n. dass. Verz. d. Oxf. H. 145,*a*,14. Ind.

St. 14,371. *°गत Adj. *geträumt.*

स्वप्नान्तिक n. *Bewusstsein im Traume.*

स्वप्नाभिकरण n. *Einschläferungsmittel, Schlaftrunk* oder dgl.

स्वप्नाय्, °यते 1) *schlafen wollen, schläfrig sein* MBh. 7,184,20. Kâd. 2,4,18 (4). — 2) *einem Traume gleichen.* °यित *einem Tr. gleichend.*

स्वप्नालु Adj. *schläfrig.*

स्वप्नेदुःषदृश्य n. *ein böses Traumgesicht.*

स्वप्नेश्वर m. N. pr. eines Autors.

स्वदृश्य n. *Traumgesicht.*

स्वप्नयया Adv. *im Traume.*

स्वप्रकाश 1) Adj. *durch sich selbst offenbar, — klar.* Nom. abstr. °त्व n. Sâh. D. 23,13. — 2) Titel eines Commentars.

स्वप्रकाशप्रदीपिका f. und स्वप्रकाशरहस्य n. Titel von Werken.

स्वप्रतिकर Adj. R. Gorr. 2,120,9 fehlerhaft für सुप्रतिकर.

स्वप्रतिनिधि m. *ein Substitut der eigenen Person.* Nom. abstr. °त्व n. Instr. so v. a. *statt seiner, — ihrer* (auf's logische Subject bezogen) Sây. zu RV. 1,125,1.

स्वप्रधान Adj. *selbständig, unabhängig.* Nom. abstr. °ता f.

स्वप्रभुता f. *Eigenmächtigkeit.*

स्वप्रयोग m. Abl. so v. a. *mittelst der eigenen Person, ohne fremde Beihülfe* Kathâs. 29,38.

स्वप्रसार m. *das Oeffnen des Mundes* Vop. 23,2.

*स्वबीज n. *die Seele.*

स्वर्दिन् Adj. etwa *lechzend.*

स्वब्राह्मण्या f. M. 9,126 fehlerhaft für सुब्राह्मण्या, wie Jolly hat.

स्वभक्त Adj. in einer Formel Âpast. Çr. 10,10,6 etwa *aus sich selbst die Nahrung ziehend.*

*स्वभद्रा f. *Gmelina arborea.* v. l. सुभद्रा.

स्वभवस् Adj. etwa *in dem Selbst befindlich.*

*स्वभाजन n. schlechte v. l. für सभाजन.

स्वभानु Adj. *selbstleuchtend.*

स्वभाव m. (adj. Comp. f. आ) 1) *Geburtsort* Vishnus. 85,55. — 2) *die eigene Art des Seins, inhärentes Wesen, Natur.* Auch Pl. स्वभावात्, स्वभावतस्, स्वभावेन und स्वभाव° *durch sein eigenes Wesen, von Natur, von Haus aus, durch sich selbst, von selbst.* स्वभावमापत्स्यते so v. a. *er wird der Natur den Tribut bezahlen.*

स्वभावकृत Adj. *sich von selbst machend, natürlich.*

स्वभावकृपण m. N. pr. eines Brahmanen (*von Natur geizig*).

स्वभावज्ञ Adj. *von Natur eigen, natürlich, angeboren, — Jmd* (im Comp. vorangehend).

स्वभावज्ञानित Adj. dass.

स्वभावता f. (Gâtakam. 25,23) und स्वभावत्व n. Nom. abstr. zu स्वभाव 2).

स्वभावप्रभव Adj. = स्वभावज्ञ.

स्वभावभाव m. *das angeborene Wesen* Spr. 3296.

स्वभावसिद्ध Adj. 1) *von Natur eigen* Spr. 5690. — 2) *selbstverständlich* Kâç. zu P. 1,2,53.

स्वभावार्थदीपिका f. Titel eines Commentars.

स्वभाविकी Verz. d. Oxf. H. 89,b,39 wohl fehlerhaft für स्वाभाविकं.

स्वभावोक्त Adj. *selbst —, von freien Stücken ausgesagt* 216,9.

स्वभावोक्ति f. *Schilderung, Beschreibung* Kâvjapr. 10,25. Comm. zu Vâsav. 103.

स्वभावोन्नतभाव Adj. *von Natur eine hohe Gesinnung habend.* Nom. abstr. °त्व n. Hariv. 6318.

स्वभाषित Kathâs. 33,31 wohl fehlerhaft für सुभाषित.

स्वभिगर्त Adj. *richtig von Zuruf begleitet.*

स्वभिनिविष्ट Adj. *ganz hingegeben* Varâh. Bṛh. S. 19,11 (अध्यत्तरम्).

स्वभिराम Adj. *überaus erfreulich, — angenehm* R. ed. Bomb. 4,27,46. 28,65.

(स्वभिष्टि) सुअभिष्टि Adj. 1) *hülfreich, günstig, förderlich.* — 2) *begünstigt, aufgemuntert.*

(स्वभिष्टिसुम्न) सुअभिष्टिसुम्न Adj. *hülfreiche Huld erzeigend.*

(स्वभीशु) सुअभीशु Adj. *schön aufgezäumt.*

स्वभू 1) Adj. *durch sich selbst seiend* Âpast. Çr. 10,26,15. — 2) m. Bez. *a*) Brahman's Çâçvata 685. — *b*) *Vishṇu's ebend. — 3) f. *das eigene Land, Heimat.*

स्वभूत Adj. *Jmd* (Gen.) *eigen* Sây. zu RV. 1,165, 4. 10,39,1 und zu Taitt. Âr. 3,15,2. 6,7,3.

1. स्वभूति f. *das eigene Wohl.* °त्यर्थम् so v. a. *aus Eigennutz* Ind. St. 13,406. 468.

2. स्वभूति Adj. *von selbst entstehend* VS.

(स्वभूत्योज्ञस्) स्वभूतिओज्ञस् Adj. *naturwüchsige Kraft habend.*

1. स्वभूमि f. 1) *das eigene Land, Heimat.* — 2) *der eigene —, so v. a. geeignete Platz.*

2. स्वभूमि m. N. pr. eines Sohnes des Ugrasena.

(स्वभ्यक्त) सुअभ्यक्त (so betont in den Hdschrr.) *wohl gesalbt.*

स्वभ्यग्र Adj. 1) *sehr nahe bevorstehend.* — 2) *sehr rasch* (nach dem Comm.).

स्वभ्यस् Adj. *von selbst erschrocken.*

स्वभ्यस्त Adj. *gut geübt* Gâtakam. 11. 15. 21.

स्वमनीषा f. *eigenes Gutdünken* Comm. zu Nyâyas. 1,55.

स्वमनीषिका f. dass. Çaṃk. zu Bâdar. 3,2,20.

स्वमत् in अत्य° Nachtr. 6.

स्वमांस n. *das eigene Fleisch, der eigene Leib* M. 5,52. Chr. 90,32.

स्वमात्र Instr. *aus sich selbst.*

*स्वमेक (l) m. n. *Jahr.* Wohl fehlerhaft für सुमेक Adj.

स्वयंवर 1) Adj. (f. आ) *selbst wählend.* कन्या *ein Mädchen, das den Gatten sich selbst wählt.* भर्तृस्वयंवरा dass. — 2) m. *a*) *Selbstwahl, freie Wahl.* Am Ende eines Comp. *in Folge freier Wahl, aus eigenem Antriebe, von freien Stücken.* — *b*) insbes. *die den Mädchen der Kriegerkaste gestattete freie Wahl des Gatten.* Vgl. सीता° (auch Bâlar. 85,1).

स्वयंवरण n. *die freie Wahl eines Gatten* (Obj.) Bâlar. 59,5.

स्वयंवरप्रभा f. N. pr. der Gattin des Daitja Trailokjamâlin.

स्वयंवरयित्री Nom. act. f. *ein Mädchen, das den Gatten sich selbst wählt,* Pr. P. 8,20.

स्वयंवरवापी f. (?) Paṅkad.

स्वयंवश Adj. *von sich selbst abhängig, frei.*

स्वयंवरु 1) Adj. *von selbst sich bewegend.* — 2) *ein best. Instrument.*

स्वयंवाद् m. *eine eigene Behauptung.*

स्वयंवान्त Adj. *was man selbst vomirt hat* Hem. Par. 1,377.

स्वयंविक्रीत Adj. *selbstverkauft.*

स्वयंविलीन Adj. *von selbst geschmolzen* Maitr. S. 3,6,2 (61,20). Comm. zu TS. 2,109,6.

स्वयंविशीर्ण Adj. *von selbst abgefallen* Kumâras. 5,28.

स्वयंवृत Adj. *selbsterwählt* Sây. zu RV. 8,29,8.

स्वयंवेदन n. *spontanes Bewusstsein.*

स्वयंव्यक्तस्थलस्तोत्र n. Titel eines Stotra Opp. Cat. 1.

स्वयंशीर्ण Adj. *von selbst abgefallen* Gaut. Comm. zu Âpast. Çr. 15,5,20.

स्वयंशृत Adj. *von selbst gereift.*

स्वयंश्रेष्ठ Adj. *von Natur der schönste u. s. w.* (Çiva).

स्वयंसंयोग m. *eine eheliche Verbindung auf eigene Hand mit* (Instr.) Gaut. 4,10 (getrennt gedr.).

स्वयंसमृद्ध Adj. *an sich vollständig.*

स्वयंसंभृत Adj. (f. आ) *selbstzusammengetragen, — verfasst* Cat. Bh. 13,4,2,8.

स्वयंसिद्ध Adj. *von selbst fertig dastehend.*

स्वयंस्रंस् Adj. *von selbst fallend.*

स्वयंस्रस्त Adj. *von selbst abgefallen.*

स्वयंहारकारी, °हारिका und °हारी f. N. pr. einer bösen Fee, einer Tochter Duḥsaha's.

स्वयंहोतर् m. *ein Opferer auf eigene Hand.*

स्वयंहोम m. *ein Opfer auf eigene Hand, ein einfaches —, nicht förmliches O.* Comm. zu Âpast. Çr. 6,7,2. 8,1,16.

स्वयंहोमिन् Adj. *ein Svajaṁhoma darbringend.*

स्वयंकर्तृक Adj. *selbst ausgeführt* Comm. zu Âpast. Çr. 14,14,4.

स्वयंकृत und स्वयंकृत (AV. 8,5,9) Adj. (f. आ) 1) *selbstgemacht, — bereitet, — bewirkt* (Çiç. 2,110), *— vollbracht, — verfasst, — verübt* (Chr. 162,1). विग्रह m. so v. a. *auf eigene Hand unternommen.* — 2) *adoptirt.*

स्वयंकृतिन् Adj. *der Etwas selbst thut, selbst Hand anlegt.*

स्वयंकृष्ट Adj. *selbstgepflügt* Pâraçara 2,6 (S. 429).

स्वयंक्रान्त Adj. *selbstbestiegen* (Thron).

स्वयंखात Adj. *selbstgegraben* Gobh. 4,7,14.

स्वयंगुणपरित्याग m. *freiwilliges Aufgeben des Fadens* und zugleich *— der Tugend.*

स्वयंगुप्त 1) *Adj. *durch sich selbst geschützt.* — 2) f. आ *Mucuna pruritus* Karaka 6,1. 20.

स्वयंगुरुत्व n. *die eigene Schwere.*

स्वयंग्रह m. *das Ergreifen auf eigene Hand, gewaltsames Ergreifen.*

स्वयंग्रहण n. *gewaltsames Ergreifen, — Ansichreissen* Venis. 45,2. Kaṇḍak. 32,15.

1. स्वयंग्राह m. dass. 292,10 (im Prâkrit).

2. स्वयंग्राह 1) Adj. (f. आ) *auf eigene Hand zugreifend* MBh. 3,190,36. — 2) *freiwillig erfolgend* Mârk. 109,24. °ग्राह° Adv. *von freien Stücken* Kumâras. 3,7. — 3) °ग्राहम् und °ग्राह° Adv. *gewaltsam.*

स्वयंग्राह्य Adj. *wobei man eigenmächtig oder gewaltsam verfährt.*

स्वयंचिति f. *Schichtung auf eigene Hand.*

स्वयंजा Adj. (f. आ) *von selbst entsprungen.*

स्वयंज्ञात Adj. *von selbst zu Etwas geworden* Kâtj. Çr. 15,3,42.

स्वयंज्योतिस् Adj. *von selbst leuchtend.*

स्वयंयत Adj. *sich selbst lenkend.*

स्वयंत्यक्त Adj. *selbstverlassen, — aufgegeben* 165,28.

स्वयंदत्त Adj. *selbstgegeben,* Bez. *eines elternlosen oder von den Eltern verlassenen Kindes, das sich selbst als Sohn einem Andern anbietet,* Gaut.

स्वयंदान n. *das Hingeben* (einer Tochter) *auf eigene Hand.*

स्वयंदिन Adj. *von selbst abgerissen.*

स्वयंदृश् Adj. *von selbst offenbar.*

स्वयंदोहिन् Adj. *selbst melkend.*

स्वयंनत Adj. (f. आ) *von selbst gebogen* Çâṅku. Çr. 17,3,11.

स्वयंनिर्दिष्ट Adj. *selbstbezeichnet.*

स्वयम् Indecl. *selbst, von selbst, aus eigenem Antriebe.* In der späteren Sprache ist es 1) als Nomin. zu fassen und auf das Subject oder Prädicat zu beziehen; 2) als Instr. zu fassen und auf das logische (ein Instr. oder hinzuzudenken) oder das grammatische Subject zu beziehen; 3) auf einen Gen., Loc. oder Acc. zu beziehen.

स्वयमगुरुत्व n. *eigene Leichtigkeit.*

स्वयमधिगत Adj. *selbsterworben.*

स्वयमनुष्ठान n. *eigenes Vollbringen.*

स्वयमपोदित n. impers. *dem* (Abl.) *man sich von selbst entzogen hat* 22,2.

स्वयमभिगूर्त Adj. *selbstbegrüsst* TS. 3,2,8,1. Nach dem Comm. = स्वयमेव सोमपार्श्वे गत्तमुद्यतः.

स्वयमर्जित Adj. *selbsterworben, — verschafft, — gewonnen* Gaut. Jâgñ. 2,118.

स्वयमवदीर्ण n. *eine natürliche Erdspalte.*

स्वयमवपन्न Adj. (f. आ) *von selbst abgefallen.*

स्वयमागत Adj. *von selbst gekommen;* von einem Arzte so v. a. *zudringlich.*

स्वयमातृण्ण 1) Adj. (f. आ) *von selbst löcherig* Âpast. Çr. 16,23. — 2) f. आ Bez. *bestimmter Backsteine.*

स्वयमातृण्णवत्त् Adj. *von selbst löcherig.*

स्वयमानीत Adj. *selbstherbeigebracht* Hem. Par. 1,124.

स्वयमासनठौकन n. *eigenhändiges Herbeischaffen eines Sitzes.*

स्वयमाहृत Adj. *selbstherbeigebracht* Hem. Par. 1,124.

स्वयमाहृत्यभोजिन् Adj. *geniessend was man selbst herbeigebracht hat* MBh. 3,2,13.

स्वयमिन्द्रियमोचन n. *Onanie* Gobh. 3,1,26.

स्वयमीश्वर m. *sein eigener Herr, ein unumschränkter Gebieter.*

स्वयमीहितलब्ध Adj. *durch eigene Anstrengung gewonnen.*

स्वयमुक्ति m. *ein Angeber, der unaufgefordert als Zeuge gegen Jmd in einem Rechtshandel auftritt,* Nâr. 2,1,157 (S. 93).

स्वयमुज्ज्वल Adj. *von selbst strahlend.*

स्वयमुदित Adj. *von selbst entstanden.*

स्वयमुद्दीर्ण Adj. *von selbst herausgesprungen* (ein Schwert aus der Scheide).

स्वयमुद्घाटित Adj. *von selbst geöffnet, — aufgegangen* (Thür).

स्वयमुद्यत Adj. (f. आ) *von selbst angeboten* 67,32.

स्वयमुपस्थित Adj. (f. आ) *von selbst genaht, — gekommen.*

स्वयमुपेत Adj. *von selbst herangetreten.*

स्वयंपतित Adj. *von selbst abgefallen* (Frucht).

स्वयंपाठ m. *der natürliche, ursprüngliche Text.*

स्वयंपाप Adj. etwa *sich selbst ein Leid zufügend.* = भ्रान्त Comm.

स्वयंप्रकाश 1) Adj. *von selbst offenbar, sich selbst offenbarend.* — 2) m. N. pr. eines Autors Burnell, T.

स्वयंप्रकाशतीर्थ m. N. pr. eines Gelehrten.

स्वयंप्रकाशमान Adj. *selbstleuchtend* 281,17. Nom. abstr. °त्व n. 282,3.

स्वयंप्रकाशमुनि (Burnell, T.), °प्रकाशयति, °प्रकाशयोगीन्द्र, °प्रकाशसरस्वती und °प्रकाशानन्दसरस्वती m. N. pr. von Gelehrten.

स्वयंप्रज्वलित Adj. *von selbst entzündet* Kauç. 46,22.

स्वयंप्रदीर्ण n. *eine natürliche Erdspalte.*

स्वयंप्रभ 1) Adj. (f. आ) *von selbst leuchtend.* — 2) *m. N. pr. eines künftigen Arhant der Gaina. — 3) f. आ N. pr. a) einer Apsaras. — 2) einer Tochter Hemasâvarṇi's. — c) einer Tochter Maja's.

स्वयंप्रभु Adj. *durch sich selbst mächtig* R. 1,2, 26 (als Comp. zu fassen). Verz. d. Oxf. H. 11,b,18 v. u.

स्वयंप्रशीर्ण Adj. *von selbst abgefallen.*

स्वयंप्रस्तुत Adj. *selbstgepriesen.*

स्वयंभग्न Adj. (f. आ) *von selbst abgebrochen, — abgefallen.* पर्णशय्यासु °भग्नासु ungenau für °भग्नपर्णशय्यासु.

स्वयंभू 1) Adj. n. zu स्वयंभू 1). — 2) m. Bein. a) Brahman's. — b) Çiva's.

स्वयंभुचैत्य n. Name eines Tempels des Âdibuddha in Nepâl Ind. Antiq. 9,183.

स्वयंभुव 1) Adj. = स्वयंभू 1). — 2) *m. Bez. des 1sten Manu; richtig स्वायंभुव. — 3) *f. आ *eine best. Staude.*

स्वयंभू 1) Adj. (n. °भु) a) *durch sich selbst entstanden, — seiend, selbständig.* — b) *zu Buddha in Beziehung stehend.* — 2) m. a) Bez. α) Brahman's Çiç. 14,56. 82. — β) Buddha's. — γ) *eines Pratjekabuddha. — δ) Âdibuddha's. — ε) eines Arhant bei den Gaina. — ζ) des Liebesgottes. — b) *= अत्तरित. — c) *die Zeit. — d) *Bez. zweier Pflanzen, = माषपर्णी und लिङ्गिनी. — e) *N. pr. des 3ten schwarzen Vâsudeva bei

den Gaina.

स्वयंभूक्षेत्रमाहात्म्य Burnell, T. 196,*a*. स्वायं° gedr.

स्वयंभूपुराण n. Titel eines buddh. Purâṇa.

स्वयंभूमातृकातन्त्र n. Titel eines Tantra.

स्वयंभूलिङ्ग n. = ज्योतिर्लिङ्ग.

*स्वयंभूलिङ्गसंभूता f. *eine best. Pflanze*, = लिङ्गिनी Râǵan. 3,33.

स्वयंभृत Adj. *selbsterhalten, — ernährt.*

स्वयंभोज m. N. pr. eines Sohnes 1) des Pratikshatra. — 2) des Çini.

स्वयंभ्रमि oder °न् Adj. *von selbst rollend.*

स्वयंमथित Adj. *von selbst gebuttert.*

स्वयंमूर्त Adj. *von selbst geronnen.*

स्वयंमृत Adj. *von selbst gestorben.*

स्वयंम्लान Adj. *von selbst welk geworden* Kauç. 32.13.

स्वयंयशस् Adj. *durch sich selbst ansehnlich, — Eindruck machend, — imposant, — herrlich, selbständig.* Compar. °शस्तर.

स्वयावन् Adj. *von selbst — oder den eigenen Weg gehend.*

स्वयु Adj. 1) *sich selbst überlassen.* — 2) *frei schaltend.*

स्वयुक्त Adj. *durch sich selbst angespannt* (das Gespann der Marut).

स्वयुक्ति f. 1) *eigenes Gespann.* — 2) स्वयुक्त्या und स्वयुक्तितस् *natürlicher Weise, selbstverständlich.*

स्वयुवन् m. *ein Verbündeter.*

स्वयुज् m. dass.

स्वयुति f. *the line which joins the extremities of the perpendicular and diagonal* Colebr. Alg. 298.

स्वयूथ्य m. *ein Angehöriger* MBh. 12,120,10.

1. स्वयोनि f. *der Mutterleib, die eigene Geburtsstätte, der eigene Heimatsort; ein Mutterleib der eigenen Kaste.* — MBh. 12,4297 fehlerhaft für अयोनि.

2. स्वयोनि 1) Adj. (f. auch ई) *a) blutsverwandt.* — *b) aus sich selbst entstehend.* — 2) n. कश्यपस्य Name eines Sâman Ârsh. Br. स्वयोनिनी Lâṭ. 4,6,15.

स्वयोनिगुणकृत् Adj. *ebenso wirkend wie das, woraus es bereitet ist,* Bhâvapr. 2,55.

1. स्वर्, स्वरति (अर्चतिकर्मन्, शब्दोपतापयोः) 1) *einen Laut von sich geben, erschallen, tönen.* — 2) *erschallen lassen.* — 3) *besingen.* — Caus. 1) स्वरयति (आनेपे) *mit dem Svarita-Ton sprechen.* Pass. स्वर्यते *den Svarita-Ton haben* 227,14. Ist eigentlich Denomin. von स्वर. — 2) स्वरित *a) erklingen gemacht.* — *b) betont, accentuirt.* — *c) mit dem Svarita-Ton versehen* Vaitân. — *d) hinzugefügt, beigemischt* (vgl. स्वरितत्व 3). Beruht auf einem Missverständniss von आनेपे im Dhâtupâṭha, welches in der Bed. 5) zu fassen ist. — * Desid. सिस्वरिषति und सुस्वूर्षति. — *Intens. सास्वर्यते. — Mit अति *den Ton ausklingen lassen.* — Mit अनु Caus. s. सानुस्वरित. — Mit समनु *nachklingen.* — Mit अभि 1) *mit Tönen begrüssen, singend einfallen, einstimmen.* Wird auch durch अभि-गम् erklärt. — 2) *den Ton hinüberleiten.* — Mit अव 1) *ertönen* ṚV. 8,69(58),9. — 2) *austönen, die Stimme sinken lassen.* — Mit उप *einstimmen.* मनसा *in Gedanken mitsingen.* — Mit नि in निस्वर् (= निर्गच्छ् Comm.). v. l. निष्पर्. — Mit निस् *wegsingen.* — Mit परि in परिस्वार. — Mit प्र *einen gezogenen Ton ausstossen.* — Mit प्रति in प्रतिस्वर् 1). — Mit सम् 1) *zusammentönen, — stimmen.* — 2) *mitsingen (in demselben Tone).* — 3) *im Chor besingen, — anrufen.* — 4) Med. संस्वरिषीष्टास् Bhaṭṭ. = उपतापय nach dem Comm. — Mit अभिसम् *einstimmig besingen, — begrüssen, — einladen.*

2. स्वर्, स्वरति *leuchten, scheinen.* — Caus. स्वरयति dass. — Mit प्रत्या in प्रत्यास्वर. — Mit प्रति in प्रतिस्वर् 2).

3. स्वर्, सुस्वर्, सुष्वर् (TS. TBr.) Indecl. im Sinne eines Nomin., Acc., Loc. (ṚV. Hemâdri 1,449,20), Abl. (Naish. 6,99) und Gen. 1) *die Sonne.* — 2) *Sonnenlicht, Sonnenschein.* — 3) *Licht, Glanz.* — 4) *das Freie, der freie Raum.* — 5) *der lichte Raum oben, Himmel* (auch als Sitz der Seligen und Götter, aber auch der Asura). स्वः प्रयात: so v. a. *gestorben.* — 6) in der Opferformel भूर्भुवःस्वः. Bei der Annahme von 14 Welten nimmt स्वर् die 3te Stelle unter den 7 aufsteigenden Welten ein. — 7) *ein best.* Ekâha. — 8) * *Wasser.*

स्वर् und स्वर 1) m. (adj. Comp. f. आ) *a) Schall, Ton.* — *b) Stimme.* — *c) Ton* bei der Recitation u. s. w., unterschieden nach seiner Stärke oder nach Höhe und Tiefe in der Tonleiter. — *d) Ton*, so v. a. *Accent.* — *e) ein musikalischer Ton, Note* (deren sieben, auch sechs). अष्टम Naish. 12,106. — *f)* Bez. *der Zahl sieben* Ind. Antiq. 9,185. — *g) Vocal.* — *h) durch die Nase entlassene Luft.* — *i)* Bein. Vishṇu's Vishṇus. 98,46. — 2) f. स्वरा N. pr. der ersten Gemahlin Brahman's. — 3) n. *a)* = 1) *e)* Sâj. zu ṚV. 10,146,2. — *b)* Name verschiedener Sâman Ârsh. Br.

स्वरकर Adj. *Stimme machend.*

स्वरक्षय m. *Verlust der Stimme.*

स्वरघ्न m. *eine best. Krankheit der Kehle*, vielleicht *Croup.*

(स्वरंकृत) सुष्वरंकृत Adj. *wohl hergerichtet* (यज्ञ).

स्वरचिन्ता f. *Betrachtung über die Vocale* als Titel.

स्वरच्छिद्र n. *Tonloch einer Flöte* S. S. S. 180.

(स्वरण) सुष्वरण Adj. *hellklingend, gut bei Stimme.* Nach den Erklärern = प्रकाशनवत् und शब्दयितर्.

स्वरतत्त्वचमत्कार m. (Burnell, T.), °तत्त्वोदय m. und स्वरतत्त्व n. Titel.

स्वरता f. Nom. abstr. zu स्वर 1) *e*). Vgl. u. नष्टक्षीणविकलविकृतस्वर.

स्वरतिक्रम m. *das Uebersteigen des Himmels*, so v. a. *das Gelangen nach* Vaikuṇṭha.

स्वरदीप्त Adj. in der Auguralkunde *ungünstig von Seiten des Lautes, — der Stimme.*

स्वरधीत m. Bein. des Meru Vâǵas. 1,24.

स्वरधीतसार m. Bein. Indra's ebend.

स्वरनाभि m. *eine Art Flöte* S. S. S. 195.

स्वरपञ्चाशत् f. und °शद्व्याख्या f. Titel Opp. Cat. 1.

*स्वरपत्तन n. *die Stadt der musikalischen Töne*, so v. a. *der* Sâmaveda.

स्वरपरिभाषा f. (Burnell, T.) und स्वरप्रस्तार m. (Opp. Cat. 1) Titel.

स्वरपुरंजय m. N. pr. eines Sohnes des Çesha VP^2. 4,212.

स्वरपृष्ठ Adj. *das* Svarasâman *zum* Pṛshṭha *habend* Lâṭ. 4,6,16. Çâṅkh. Çr. 11,12.10.

स्वरब्रह्मन् n. *das in Laute gefasste* Brahman, so v. a. *die heilige Schrift.*

स्वरभक्ति f. *Vocaltheil*, so heisst *der einem r oder l vor folgendem Consonanten nachgeschlagene vocalische Klang.*

स्वरभङ्ग m. 1) *das Stottern.* — 2) *Heiserkeit.*

*स्वरभङ्गिन् m. *ein best. Vogel.*

स्वरभूत Adj. *vocalisch geworden*, so v. a. *dessen Halbvocal nebst nachfolgendem Vocal in u oder i übergegangen ist.*

स्वरभेद m. 1) *Heiserkeit.* — 2) *Verstellung der Stimme.* Instr. *mit verstellter Stimme.* — 3) *Verrath durch die Stimme.* — 4) *Verschiedenheit des Accentes.* — 5) *Verschiedenheit der musikalischen Töne.*

स्वरभैरव m. Titel eines Werkes.

स्वरमञ्चनृत्य n. *ein best. Tanz* S. S. S. 263. 265.

स्वरमञ्जरी f. Titel eines Werkes Opp. Cat. 1.

स्वरमण्डल m. (S. S. S. 185) und *°मण्डलिका f. *eine Art Laute.*

स्वरमल्लकाण्ड n. und स्वरमेलनकलानिधि m. Titel Opp. Cat. 1.

स्वरमात्रा f. *Tonstärke* Vaitân. 17,4.

स्वरयितव्य n. impers. *mit dem* Svarita *zu sprechen.*

स्वरयोग m. *Verbindung der Laute*, so v. a. *Stimme* Kâd. 81,18 (148,7).

स्वरयोनि m. oder f. *die dem* Svarasâman *zu Grunde liegende* Ṛk Çâṅkh. Çr. 11,12,7. 11.

स्वररत्नकोश m. und °रत्नभाण्ड n. Titel.

*स्वरलासिका f. *Pfeife, Flöte.*

स्वर्वत् Adj. 1) *klingend, laut* Vaitân. 22,11. — 2) *eine wohlklingende Stimme habend.* — 3) *betont* Saṁhitopan. 7,1. — 4) *mit einem Vocal versehen* Saṁhitopan. 23,1.

स्वरविधि m. Titel Opp. Cat. 1,3088.

स्वरविभक्ति f. *Zertheilung eines Vocals* (beim Sâman-*Gesang*).

स्वरशस् Adv. *je nach den Accenten.*

स्वरशास्त्र n. *ein über Laute, Stimme* u. s. w. *handelndes Lehrbuch.*

स्वरशिक्षा f. Titel Opp. Cat. 1.

स्वरस् in घर्मस्वरस्.

1. स्वरस m. 1) *der eigene Saft, der aus irgend einem Stoff gewonnene Saft ohne andere Beimischung.* — 2) *eigene Neigung.* °तस् *aus Neigung, zum Vergnügen* Comm. zu Âpast. Çr. 15,20,8. — 3) *Gefühl für die Seinigen.* — 4) *das Hängen an der eigenen Person, Selbsterhaltungstrieb.* — 5) *Analogie.*

2. स्वरस 1) Adj. (f. आ) *gefallend, zusagend.* — 2) m. N. pr. eines Berges.

स्वरसंयोग m. 1) *Stimme.* — 2) *die fortlaufenden Töne* (eines Gesanges).

स्वरसंस्वारवत् Adj. *den Accenten nach richtig* Ragh. 15,76; vgl. jedoch स्वरसंस्कारा Nir. 2,1.

स्वरसंक्रम m. und स्वरसंदर्भ m. *das Steigen und Fallen der Stimme, Modulation.*

स्वरसंदेहविवाद m. *ein best. Gesellschaftsspiel* Kâd. 224,20 (369,17).

स्वरसमुच्चय m. Titel eines Werkes Opp. Cat. 1.

स्वरसंपद् f. *Wohllaut der Stimme, eine wohlklingende Stimme.*

स्वर्वसंपन्न Adj. (f. आ) 1) *wohlklingend.* — 2) *mit einer wohlklingenden Stimme versehen.*

*स्वरसाद् m. *Verlust der Stimme* Râgân. 20,18.

स्वर्वसामन् 1) m. Bez. *der drei Tage vor und nach dem* Vishuvant *des* Gavâmajana, *also die letzten des ersten und die ersten des zweiten Halbjahrs* Vaitân. — 2) n. Name eines Sâman.

स्वरसार, स्वरसिंह m., स्वरसिद्धान्तचन्द्रिका f. (Burnell, T. Opp. Cat. 1) und °सिद्धान्तमञ्जरी f. (Opp. Cat. 1) Titel.

स्वरसी Adv. mit कर् *zu Saft machen.*

स्वरसुबोधिनी f. und स्वरस्वरूप n. Titel Opp. Cat. 1.

स्वरकृत् m. = स्वरघ्न.

स्वरांश m. 1) **ein halber* oder *ein viertel Ton.* — 2) *ein Siebentel.*

स्वराङ्क m. *eine Art Composition* S. S. S. 166.

स्वराङ्कुश m. Titel Burnell, T.

स्वर्राज् (Nomin. °राट्) 1) Adj. *selbst herrschend, unabhängig, sich selbst regierend, — lenkend.* — 2) m. *a) Selbstherr, ein unabhängiger Fürst.* — *b)* Bez. Brahman's, Vishṇu-Kṛshṇa's und eines Manu. — *c) ein best.* Ekâha Vaitân. — *d) ein best. Sonnenstrahl.* — 3) f. Bez. *verschiedener Metra.*

स्वर्राज्ञ् Adj. Subst. (f. °ज्ञी) = स्वर्राज् 1) 2) *a*).

स्वर्राज्य, स्वर्राज्ञिय n. 1) *eine unabhängige Herrschaft.* — 2) *das eigene Reich.* — 3) इन्द्रस्य स्वराज्यम् Name eines Sâman Ârsh. Br.

स्वरात्त Adj. 1) *vocalisch auslautend.* — 2) *den* Svarita *auf der letzten Silbe habend.*

*स्वरापगा f. Bein. der Gaṅgâ.

स्वरार्णव m. Titel eines Werkes.

*स्वरालु m. *eine best. aromatische Wurzel*, = वचा.

स्वरावधान n. (Opp. Cat. 1) und स्वराष्टक n. Titel.

1. स्वराष्ट्र n. *das eigene Reich* M. 7,111.

2. स्वराष्ट्र m. N. pr. 1) Pl. eines Volkes. — 2) eines Fursten.

स्वराष्ट्रीय Adj. *zum eigenen Reich gehörig.* °जन m. Pl. *die Unterthanen* Kull. zu M. 7,111.

स्वरि Adj. *laut, lärmend.*

स्वरित 1) Adj. s. u. dem Caus. von स्वर्. — 2) m. n. *der sogenannte* Svarita-*Ton.*

स्वरितत्व n. 1) *das den* Svarita-*Ton Haben.* — 2) Nom. abstr. zu स्वरित 2). — 3) *das Hinzugefügtsein, Beigesetztsein* Naish. 9,42. Vgl. u. स्वर् Caus. 2) *d*).

स्वर्रितर् Nom. ag. *Laute erschallen lassend.*

स्वरितवत् Adj. *einen* Svarita *enthaltend.*

स्वरित्र, सुस्वरित्र Adj. (f. आ) *mit guten Rudern versehen.*

स्वरी s. u. स्वर्य.

स्वरीयस् (स्वरीयंस् Adj.) n. विश्वोस्त्रीणि स्वरीयांसि Namen von Sâman Ârsh. Br.

स्वरु m. 1) *das von einem Stamm abgeschnittene lange Holzstück, starker Pfahl; Opferpfosten.* Im Ritual *Spahn des* Jûpa Gaim. 4,2,1 (S. 470). 4,5. — 2) **Donnerkeil.* — 3) **Pfeil.* — 4) **Opfer.* — 5) * *Sonnenschein* oder *Sonnenstrahl.* — 6) **eine Art Scorpion.*

1. स्वरुचि f. *eigenes Gefallen, — Wille, — Lust* Çiç. 16,44. Instr. *nach eigenem Willen.*

2. स्वरुचि Adj. *dem eigenen Willen —, der eigenen Lust folgend, sich gehen lassend.*

*स्वरुस् m. *Donnerkeil.*

1. स्वरूप n. (adj. Comp. f. आ) 1) *die eigene Gestalt, — Form, die Form —, die Gestalt von* (Gen. oder im Comp. vorangehend) 43,24. °तस् *in seiner eigenen Gestalt.* शब्दस्य, शब्द° und स्वरूप allein *das Wort in seiner eigenen Form, das Wort selbst* (im Gegensatz zu seinen *Synonymen* und *Unterarten*) 231, 16. नाम्नाम् so v. a. *die Namen selbst.* — 2) *die eigene Beschaffenheit, Eigenthümlichkeit, Wesen, Natur, Charakter.* °तस् und स्वरूप° *von Natur, von Haus aus, in Wirklichkeit, von selbst, durch sich selbst* Kap. 5,33. 42. — 3) *Begebenheit, Ereigniss* Ind. St. 15,266 u. s. w. Kâmpaka 227. 236. 272. Uttamâk. 292.

2. स्वरूप 1) Adj. *a)* * = बुध. — *b)* = मनोज्ञ. Richtig सुरूप. — *c)* fehlerhaft für सदृप. — 2) m. N. pr. *a)* eines Daitja. — *b)* eines Sohnes der Sunandâ. — *c)* eines Schülers des Kâitanja. — 3) m. oder n. N. pr. einer Oertlichkeit.

स्वरूपक 1) n. f. (°पिका) *Form*, so v. a. *Bildniss von* (Gen.) Hemâdri 1,806,18. 19. — 2) am Ende eines adj. Comp. = 1. स्वरूप 2).

स्वरूपता f. Nom. abstr. 1) zu 1. स्वरूप 1). Instr. so v. a. *buchstäblich.* — 2) zu 1. स्वरूप 2). — 3) Râgat. 3,489 fehlerhaft für सुरूपता.

स्वरूपत्व n. Nom. abstr. zu 1. स्वरूप 2).

स्वरूपनिरूपण n. und स्वरूपनिर्णय m. Titel.

°स्वरूपवत् Adj. *die Gestalt von — habend.*

स्वरूपसंबोधन n., °पञ्चविंशतिवृत्ति f. (Bühler, Rep. No. 697), स्वरूपानुसंधान n. (Burnell, T.) und °स्तोत्र n. Titel.

स्वरूपिन् Adj. 1) *seine eigene, d. i. natürliche Gestalt habend.* Am Ende eines Comp. *in der Gestalt von — erscheinend.* — 2) *mit einer Gestalt versehen, leibhaftig.*

स्वरूपोत्प्रेक्षा f. *eine Art Gleichniss* Kuvalaj. 29, *a.* fgg. (40,*a.* fgg.).

स्वरूपोपनिषद् f. Titel einer Upanishad.

*स्वरेणु m. N. pr. einer Gemahlin des Sonnengottes. Vgl. सुरेणु und सरण्यू.

स्वरोचस् Adj. *durch sich selbst leuchtend.* v. l. स्वरोचिस्.

स्वरोचि f. *eigener Strahl.* Pl. Mârk. P. 63,7.

स्वरोचिष Mârk. P. 61,4 fehlerhaft für स्वारो-

चिष.

1. स्वरोचिस् n. = *eigenes Licht.*

2. स्वॅरोचिस् 1) Adj. *durch sich selbst leuchtend.* — 2) m. N. pr. eines Sohnes des Gandharva Kali und der Apsaras Varûthinî.

स्वरोदय 1) Adj. *einen Vocal nach sich habend.* — 2) m. n. Titel Burnell, T. Opp. Cat. 1. °विवरण n.

स्वरोपघात m. *Heiserkeit* Hemâdri 1,727,18. 21.

स्वरोपघातिन् Adj. *an Heiserkeit leidend* Hemâdri 1,618,2. 726,21.

स्वरोपध Adj. *einen Vocal an vorletzter Stelle habend.*

स्वर्क, सुग्वर्क Adj. *schön singend.*

स्वर्ग, सुग्वर्ग, सुवर्ग (TS. TBr.) 1) Adj. *zum Licht —, zum Himmel gehend, — führend; im Himmelslicht befindlich, himmlisch.* In Verbindung mit लोक m. (auch Pl.) *Lichtwelt, Himmelsraum.* संतोषो वै स्वर्गतमः könnte auch *der schönste Himmel* bedeuten. — 2) m. *a) Himmel* meist als *Aufenthalt der Götter und Seligen; himmlische Freude.* स्वर्गं गा, ग्रा-स्था und ग्रा-पद् auch so v. a. *sterben.* Einmal n. — *b) ein best.* Ekâha. — *c)* N. pr. eines Sohnes des Rudra Bhîma VP. 1,8,12.

स्वर्गकाम Adj. *den Himmel wünschend.*

स्वर्गखण्ड n. Titel.

स्वर्गगति f. *der Gang in die Himmelswelt,* auch so v. a. *Tod* 46,23. 57,3.

स्वर्गगमन n. *das Eingehen in den Himmel,* so v. a. *Sterben.*

स्वर्गगामिन् Adj. *in den Himmel kommend.*

*स्वर्गङ्गा f. Bein. der Mandâkinî.

स्वर्गच्युत Adj. *vom Himmel herabgestiegen* Spr. 7315.

स्वर्गजित् Adj. *den Himmel gewinnend.* Superl. °जित्तम.

स्वर्गजीविन् Adj. *im Himmel lebend* Âpast.

स्वर्गत Adj. 1) *im Himmel sich befindend.* — 2) *gestorben* Çiç. 18,65.

स्वर्गतरंगिणी f. 1) *ein Himmelsstrom.* — 2) Bein. der Gaṅgâ Spr. 4982.

स्वर्गतरु m. *ein im Himmel wachsender Baum.*

स्वर्गति f. *der Eingang in den Himmel;* auch so v. a. *Tod.*

स्वर्गद्वार n. 1) *Himmelsthor* Âpast. — 2) N. pr. eines Tîrtha.

स्वर्गपति m. Bein. Indra's.

स्वर्गपथ m. *der Weg zum Himmel,* wohl Bez. *der Milchstrasse.*

स्वर्गपर्वन् n. Titel des 18ten *Buchs* im MBh.

स्वर्गपुरी f. *die Himmelsstadt,* d. i. Amarâvatî.

स्वर्गभर्तर् m. Bein. Indra's Çiç. 14,76.

स्वर्गमन n. *das Eingehen in den Himmel,* so v. a. *Sterben.*

स्वर्गमन्दाकिनी (Conj.) f. *die himmlische* Mandâkinî.

स्वर्गमार्ग m. 1) *der Weg zum Himmel.* — 2) wohl Bez. *der Milchstrasse.* — 3) N. pr. eines Tîrtha.

स्वर्गमार्गपद् m. N. pr. eines Tîrtha Vishṇu's. 85,41.

स्वर्गयाण 1) Adj. (f. ई) *zum Himmel gehend, — führend* Ait. Âr. 51,18. — 2) n. *der Weg zum Himmel.*

स्वर्गयोनि f. *Stätte des Himmels,* so v. a. *was zum Himmel führt.*

स्वर्गराज्य n. *die Herrschaft über den Himmel, Himmelreich.*

1. स्वर्गलोक m. *die Himmelswelt.* Auch Pl.

2. स्वर्गलोक Adj. *der Himmelswelt angehörig, dort weilend.*

*स्वर्गलोकेश m. *der Körper.*

*स्वर्गवधू f. *eine* Apsaras.

स्वर्गवत् Adj. *im Besitz des Himmels seiend.*

स्वर्गवास m. *Wohnort im Himmel.*

स्वर्गसद् m. *ein Bewohner des Himmels, ein Gott, ein Seliger.*

*स्वर्गसरिद्वरा f. Bein. der Gaṅgâ.

स्वर्गस्त्री f. *eine* Apsaras.

स्वर्गस्थ Adj. *im Himmel weilend,* so v. a. *gestorben.*

स्वर्गस्थित Adj. 1) *im Himmel weilend;* m. so v. a. *ein Gott, ein Seliger.* — 2) *gestorben.*

*स्वर्गह्राय Adj.

स्वर्गापगा f. Bein. der Gaṅgâ.

स्वर्गामिन् Adj. *in den Himmel eingehend* oder *eingegangen,* so v. a. *sterbend* und *gestorben.*

स्वर्गाय्, °यते in भू°.

स्वर्गारोहण n. *das Ersteigen des Himmels, Himmelfahrt.* °पर्वन् n. Titel des 18ten *Buchs* im MBh.

स्वर्गारोहणिक Adj. *die Himmelfahrt betreffend.* पर्वन् n. so v. a. स्वर्गारोहणपर्वन् MBh. 1,2,78. 81.

स्वर्गार्गल m. oder n. *der Riegel am Himmelsthor.*

स्वर्गावास m. *Himmelsbehausung.*

*स्वर्गिगिरि m. Bein. des *Berges* Meru.

स्वर्गिन् Adj. 1) *des Himmels theilhaftig* Saṁhitopan. 41,4. m. *ein Gott, ein Seliger.* — 2) *heimgegangen, gestorben.*

*स्वर्गिरि m. = स्वर्गिगिरि.

*स्वर्गिवधू und *स्वर्गिस्त्री f. *eine* Apsaras.

स्वर्गिय Adj. *zum Himmel in Beziehung stehend, himmlisch.* कार्य n. so v. a. *Verbrennung eines Leichnams.*

स्वर्गोपग Adj. *in den Himmel kommend* Kâraṇḍ. 32,13.

स्वर्गौकस् m. *Himmelsbewohner, ein Gott, ein Seliger.*

स्वर्ग्य, सुवर्ग्य (TS.) Adj. (f. आ) 1) *zum Himmel führend, himmlisch; die Seligkeit verschaffend.* सेतुषामन् n. Name eines Sâman. स्वर्ग्यस्य लोकस्य गमनानि als Name eines Sâman fehlerhaft für स्वर्गस्य लो° ग°. — 2) *des Himmels theilhaftig.*

(स्वर्चक्षस्) सुग्वर्चक्षस् Adj. *aussehend wie Licht.*

स्वर्चन Adj. als Erklärung von स्वर्क.

(स्वर्चनस्) सुग्वर्चनस् Adj. etwa *angenehm wie das Himmelslicht* oder *dem Himmel gefällig.*

स्वर्चि, सुग्वर्चि Adj. *schön strahlend.*

स्वर्चिस् Adj. *schön flammend* Hemâdri 1,138,7 = 2,43,1.

स्वर्जि f. *Natrum.*

स्वर्जिक (Kâraka 3,7) m., स्वर्जिका f. (Kâraka 6,18), स्वर्जिकाक्षार m. und स्वर्जिक्षार m. dass.

स्वर्जित्, सुग्वर्जित् 1) Adj. *Licht —, die Sonne —, den Himmel gewinnend, — verschaffend.* — 2) m. *a) ein best. Opfer.* — *b)* N. pr. eines Mannes.

*स्वर्जिन् m. *Natrum.*

(स्वर्जेष) सुग्वर्जेष m. *Gewinnung von Licht* u. s. w.

स्वर्ज्योतिर्निधन 1) Adj. स्वर्ज्योतिस् *zum Schlusssatz habend* Çat. Br. 8,7,4,6. — 2) n. Name eines Sâman Ârsu. Br.

स्वर्ज्योतिस् 1) Adj. *im Himmelslicht glänzend.* — 2) n. Name zweier Sâman Ârsh. Br.

स्वर्ण 1) m. *ein best.* Agni. — 2) n. *a) Gold* Râgân. 13,1.8. °घुर्य n. Sg. *Gold und ein Lastthier.* — *b)* als Gewicht *ein* Karsha *Gold.* — *c) eine Art Röthel.* — *d) eine best. Pflanze.* Nach den Lexicographen *eine best. Gemüsepflanze* (गोरसुवर्ण), *Stechapfel* und *die Blüthe von Mesua Roxburghii.*

स्वर्णक 1) m. *ein best. Baum.* — 2) n. *Gold.*

*स्वर्णकण m. *eine Art Bdellium.*

स्वर्णकणिका f. Pl. *Goldstaub.*

*स्वर्णकाय m. Bein. Garuḍa's.

स्वर्णकार m. *Goldschmied.* Nom. abstr. °ता f.

स्वर्णकारक m. dass. Hem. Par. 2,446.

स्वर्णकूट (Conj. für °कूठ) N. pr. einer Oertlichkeit.

स्वर्णकृत् m. *Goldschmied* Hem. Par. 2,465.

स्वर्णकेतकी f. *Pandanus odoratissimus* Paṅkad.

*स्वर्णक्षीरिणिका und °क्षीरी f. *eine best. Pflanze* Kâraka 6,18.7,7. Nach Mat. med. 319 *Cleome felina.*

स्वर्णखण्डाय्, °यते *zu einem Stücke Gold werden.*

स्वर्णगणपति m. *eine Form* Gaṇeça's.

स्वर्णगिरि m. N. pr. eines *Berges.*

स्वर्णगैरिक n. *eine Art Röthel.*

स्वर्णगौरीव्रत n. *eine Art Begehung* Burnell, T.

स्वर्णग्राम m. N. pr. eines *Dorfes.*

स्वर्णग्रीव N. pr. 1) m. eines Wesens im Gefolge Skanda's. — 2) f. आ eines Flusses.

स्वर्णघर्म m. Bez. *eines best.* Anuvâka.

स्वर्णचूड m. 1) *der blaue Holzhäher.* — 2) * *Hahn.* — 3) N. pr. eines Fürsten Harshaṅ. 166,15.

*स्वर्णचूडक m. = स्वर्णचूड 1).

स्वर्णचूल m. wohl dass.

*स्वर्णज n. *Zinn.*

*स्वर्णजातिका und *°जाती f. *eine Art Jasmin* Bhâvapr. 1,226.

*स्वर्णजीवन्तिका und *°जीवा f. *Hoya viridiflora.*

स्वर्णजोरी (!) f. *eine best. Mixtur.*

स्वर्णद 1) Adj. *Gold spendend.* — 2) *f. आ und ई (dieses fehlerhaft) *Tragia involucrata.*

स्वर्णदामा f. N. pr. einer Göttin.

स्वर्णदी f. 1) Bein. *a)* der Gaṅgâ. — *b)* *der Mandâkinî. — 2) fehlerhaft für स्वर्णदा.

*स्वर्णदीधिति m. *Feuer.*

*स्वर्णदुग्धा und °दुग्धी f. *eine best. Pflanze,* = स्वर्णक्षीरी Karaka 7,7.

*स्वर्णद्रु m. *Cassia fistula.*

स्वर्णद्वीप m. n. *Goldinsel,* wohl *Sumatra.*

*स्वर्णधातु m. *rother Ocker* Râǵan. 13,61.

स्वर्णनाभ m. 1) *Ammonit.* — 2) *ein best. über Waffen gesprochener Zauberspruch.*

*स्वर्णनिभ n. *eine Art Röthel.*

*स्वर्णपक्ष m. Bein. Garuḍa's.

*स्वर्णपद्मा f. *die himmlische* Gaṅgâ.

*स्वर्णपर्णी f. *Hoya viridiflora.*

*स्वर्णपाठक m. *Borax.*

*स्वर्णपारेवत n. *ein best. Fruchtbaum.*

स्वर्णपुङ्ख 1) Adj. *mit goldenem* Puṅkha (Pfeil) MBh. 8,28,4. — 2) m. *ein solcher Pfeil* Çiç. 18,55.

*स्वर्णपुष्प 1) m. *a) Cassia fistula.* — *b) Michelia Champaka.* — 2) f. आ *a) Methonica superba.* — *b) Pandanus odoratissimus.* — *c)* = सप्तला. — 3) f. ई *a) Cassia fistula.* — *b)* = स्वर्णाली. — *c)* = सप्तला.

*स्वर्णपुष्पिका f. *Jasmin.*

स्वर्णप्रस्थ m. N. pr. eines Upadvîpa in Gambudvîpa.

*स्वर्णफला f. *eine Art Musa.*

स्वर्णबिन्दु m. 1) *Bein. Vishṇu's. — 2) N. pr. eines Tîrtha. Auch °तीर्थ n.

स्वर्णभानु m. *eine best. Sonne.*

*स्वर्णभूमिका f. *Zimmet* oder *Cassiarinde.*

*स्वर्णभूषण 1) m. *Cassia fistula* Bhâvapr. 1,172. — 2) n. *eine Art Röthel.*

स्वर्णमय Adj. *golden* Ind. St. 15,374. 399. 436. 437. Vgl. सर्व°.

स्वर्णमक्षा f. N. pr. eines Flusses.

स्वर्णमाक्षिक n. *eine Art Schwefelkies* Mat. med. 56. Bhâvapr. 1,142. 2,93. fg.

*स्वर्णमातृ f. *eine best. Pflanze.*

स्वर्णमुखरीमाहात्म्य n. Titel Burnell, T.

स्वर्णमूल m. N. pr. eines Berges.

स्वर्णमूषिका f. *eine best. Pflanze* Karaka 8,10. Vielleicht स्वर्णयूथिका gemeint.

स्वर्णयूथी f. *gelber Jasmin* Mat. med. 319.

स्वर्णर् Adj., nur Voc. Sg. (ṚV. 1,70,5 nach Geldner) und Pl. स्वर्णरस् ṚV.

स्वर्णर्, सुवर्णर् 1) Adj. *licht, ätherisch.* — 2) m. *a) Lichtraum, Aether.* — *b) eine best. Sonne* Comm. zu Ait. Âr. 395,7. — *c)* vielleicht N. pr. eines Mannes.

*स्वर्णरम्भा f. *eine best. Pflanze.*

स्वर्णरूपिन् Adj. *goldfarbig* Hemâdri 1,442,12.

स्वर्णरेखा f. 1) *Goldstrich* (auf dem Probirstein). — 2) N. pr. *a)* einer Vidjâdharî. — *b)* eines Flusses VP^2. 2,154.

स्वर्णरेतस् Adj. *dessen Same Gold ist* (von der Sonne).

स्वर्णरोमन् m. N. pr. eines Fürsten.

*स्वर्णलता f. 1) *Cardiospermum Halicacabum.* — 2) *Hoya viridiflora.*

स्वर्णलाभ m. = स्वर्णनाभ 2).

*स्वर्णाली f. *eine best. Pflanze.*

*स्वर्णवङ्ग m. *ein best. medic. Präparat aus Zinn* Mat. med. 70.

स्वर्णवज्र n. *eine Art Stahl.*

स्वर्णवणिज् m. *Goldhändler* (*eine best. Mischlingskaste*).

*स्वर्णवर्ण n. *gelber Ocker* Madanav. 52,27.

*स्वर्णवर्णभाज् f. *Terminalia Chebula.*

*स्वर्णवर्णा f. *Gelbwurz.*

*स्वर्णवर्णाभा f. *eine best. Pflanze.*

*स्वर्णवल्कल m. *Bignonia indica.*

*स्वर्णवल्ली f. *eine best. Pflanze* Bhâvapr. 1,208. Râǵan. 7,185.

स्वर्णविद्या f. wohl *die Kunst Gold zu machen.*

स्वर्णशिख m. *ein best. Vogel,* = स्वर्णचूड.

स्वर्णशृङ्गिन् m. N. pr. eines Berges.

*स्वर्णशेफालिका f. *Cassia fistula* Bhâvapr. 1,172.

स्वर्णशैल m. N. pr. eines *Berges* Paṅkad.

स्वर्णष्ठीविन् m. N. pr. = सुवर्ण° MBh. 12,29,149.

स्वर्णसंचया f. N. pr. einer Stadt Paṅkad.

*स्वर्णसिन्दूर m. *ein best. metallisches Präparat* Mat. med. 36.

स्वर्णस् Adj. *Gold erzeugend* (Berg).

स्वर्णस्थ Adj. *in Gold gefasst.*

स्वर्णाकर m. *Goldmine.*

*स्वर्णाङ्ग m. *Cassia fistula* Bhâvapr. 1,172.

*स्वर्णारि n. 1) *Blei.* — 2) *Schwefel.*

*स्वर्णार्का f. *eine best. Pflanze.*

स्वर्णिधन n. स्वर् *als Schlussatz* Tâṇḍja-Br. 11,10,14. fg. Lâṭ. 1,6,36.

स्वर्णीत Adj. *in den Himmel geführt.*

*स्वर्णीली f. v. l. für स्वर्णाली.

स्वर्णेतर् Nom. ag. *Beförderer zum Himmel* (unter den Namen für राजन्).

*स्वर्त्, स्वर्तयति (गतौ).

(स्वर्थ) सुवर्थ Adj. (f. आ) *das richtige Ziel verfolgend.*

*स्वर्द्, स्वर्दते (आस्वादने, संचरणे, प्रीतिलिप्सोः).

स्वर्द Adj. *den Himmel* स्वर् *verleihend* Hariv. 14116.

स्वर्दा Adj. *Himmelslicht verleihend* Âpast. Çr. 17,5.

(स्वर्दृश्) सुवर्दृश् Adj. (Nomin. °दृक्) *die Sonne —, das Licht schauend;* auch wohl *aussehend wie Licht* oder *die Sonne.*

स्वर्देव m. N. pr. eines Mannes.

स्वर्धिन् m. *ein guter Parteigenosse.*

स्वर्धुनी f. Bein. der Gaṅgâ.

स्वर्धेनु f. *die Himmelskuh,* = कामधेनु Spr. 7853.

स्वर्नगरी f. *die Himmelsstadt,* d. i. Amarâvatî. °कृता *zur H. gemacht.*

*स्वर्नदी f. = स्वर्णदी.

स्वर्नयन Adj. *zum Himmel führend.*

स्वर्पति, सुवर्पति m. 1) *Herr des Lichts.* — 2) Bein. Indra's Çiç. 14,74.

स्वर्भाण m. = स्वर्भानु = Râhu Hem. Par. 1,314.

स्वर्भानव 1) *m. *Hyacinth* Râǵan. 13,187. — 2) f. ई *eine Tochter des* Svarbhânu.

स्वर्भानवीय Adj. von स्वर्भानु zu Subhâshitâv. 1479.

स्वर्भानु, सुवर्भानु m. 1) Name eines die Sonne (und den Mond) verfinsternden Dämons, später = Râhu. — 2) N. pr. eines Sohnes *a)* des Kaçjapa VP. 1,21,12. — *b)* des Kṛshṇa.

स्वर्भानुसूदन m. Bein. der Sonne.

स्वर्मणि m. *die Sonne* Bâlar. 307,18.

(स्वर्मील्ह) सुवर्मोळ्ह 1) Adj. *wobei es den Kampf um Sonne* oder *Licht gilt.* — 2) n. *Kampf um Licht.*

स्वर्य, स्वरिय Adj. (f. आ, ved. स्वरी, 1) *lärmend, schallend, tosend, brüllend, schwirrend.* — 2) *der Stimme zuträglich* Karaka 6,8.

स्वर्यन्त् Adj. VS. 17,68 fehlerhaft für स्वर् यन्त्.

स्वर्यशस् n. *die Herrlichkeit des Himmels* Bhâg. P. 1,10,27.

स्वर्यस् n. विश्वोस्त्रीणि स्वर्यासि Namen von Sâman Ârsh. Br. v. l. स्वरीयस्.

स्वर्यात Adj. *in den Himmel eingegangen*, auch so v. a. *gestorben.*

स्वर्यातर् Nom. ag. *zum Himmel gehend*, so v. a. *sterbend* MBh. 5,129,32.

स्वर्याति MBh. 7,2991 fehlerhaft für शर्याति.

स्वर्यान n. *das Eingehen in den Himmel*, so v. a. *das Sterben.*

(स्वर्यु) सुम्रयु Adj. *nach Licht u. s. w. verlangend.*

स्वर्योषित् f. *eine* Apsaras Bâlar. 89,10.

स्वर्लीन N. pr. einer Oertlichkeit.

1. स्वर्लोक m. *die Himmelswelt* und *eine best. Himmelswelt;* auch Bez. des Berges Meru Daçak. 1,13.

2. स्वर्लोक Adj. *der Himmelswelt theilhaftig;* m. *ein Gott, ein Seliger.* Nom. abstr. °ता f.

स्वर्लोकशिखर m. Bein. des Berges Meru.

स्वर्वधू f. *ein himmlisches Weib, eine* Apsaras Hem. Par. 1,216. 2,308.

स्वर्वत्, सुम्रर्वत्, सुव्रर्वत् (TS.) Adj. 1) *licht, himmlisch.* — 2) *das Wort* स्वर् *enthaltend.* स्वर्वन्निधन Adj. Lâṭj. 7,7,25.

*स्वर्वापी f. Bein. der Gaṅgâ.

स्वर्वाहिनी f. desgl. Bâlar. 90,13.

स्वर्विद्, सुम्रर्विद्, सुव्रर्विद् (TS.) Adj. *Licht —, Sonne —, den Himmel verschaffend, — gewinnend, — besitzend, himmlisch.*

स्वर्विस् Adj. Hemâdri 1,138,7 fehlerhaft für स्वर्चिस्.

स्वर्वीथि f. N. pr. der Gattin Vatsara's.

स्वर्वेश्या f. *eine himmlische Buhldirne, eine* Apsaras.

स्वर्वैद्य m. Du. *die beiden himmlischen Aerzte, die* Açvin.

(स्वर्षा) सुम्रर्षा Adj. = स्वर्विद्.

(स्वर्षाति) सुम्रर्षाति f. *Gewinnung des Lichts u. s. w.*

स्वर्हण n. *eine grosse Verehrung.*

स्वर्हत् Adj. *überaus ehrwürdig.* Superl. °र्हत्तम.

स्वलक्षण Adj. *seine besonderen specifischen Merkmale habend, mit nichts Anderem zu vergleichen, etwas für sich Besonderes.*

स्वलक्षित Adj. *durchaus nicht bemerkt, — wahrnehmbar* Bhâg. P. 2,5,20.

स्वलंकृत् (metrisch MBh. 1,221,50) und °कृत Adj. *schön geschmückt.*

स्वलदा f. N. pr. einer Tochter Rudraçva's. v. l. खलाबला च st. स्वलदा चैव.

स्वलिखित n. *eine eigenhändige Quittung* Vishṇus. 6,26.

स्वलीन m. N. pr. eines Dânava.

स्वल्प Adj. (f. आ) *sehr klein, von geringem Umfange, sehr wenig, sehr kurz* (Zeit), — *gering, unbedeutend.* स्वल्पाङ्गुलि f. *der kleine Finger.* Instr. *in kurzer Zeit.* Compar. °तर *ganz unbedeutend.*

स्वल्पक Adj. (f. स्वल्पिका [so die Hdschrr.], सुम्रल्पिका) *sehr klein, — schmal, — wenig, — gering, — kurz* (Zeit).

*स्वल्पकेशिन् m. *eine best. Pflanze.*

*स्वल्पकेसरिन् m. *Bauhinia variegata* Bhâvapr. 1,204.

स्वल्पज्ञातक n. Titel eines Werkes.

स्वल्पतन्त्र Adj. *aus kurzen Abschnitten bestehend, concise abgefasst.* Nom. abstr. °त्र n. Kathâs. 7,13.

स्वल्पतस् Adv. *ganz nach und nach, — allmählich.*

स्वल्पदृश् Adj. *sehr kurzsichtig* (in übertragener Bed.).

*स्वल्पद्रावक n. *ein best. durch Destillation gewonnenes mineralisches Präparat* Mat. med. 13.

*स्वल्पपत्रक m. *eine Art Bassia.*

*स्वल्पफला f. 1) *Andersonia Rohitaka.* — 2) *eine Art* Hapushâ oder Adj. f. *kleine Früchte habend.*

स्वल्पबल Adj. *überaus schwach* Hit. 27,18.

स्वल्पयात्रा f. Varâhamihira's *kleinere (kürzere)* Jâtrâ Utpala zu Varâh. Bṛh. 20,10.

स्वल्पवयस् Adj. *sehr jung* 133,29.

स्वल्पवित्तवत् Adj. *sehr wenig besitzend* Hemâdri 1,382,11.

*स्वल्पशरीर Adj. *einen kleinen Körper —, eine Zwerggestalt habend.*

स्वल्पशिलाय्, °यते *zu einem kleinen Felsen werden.*

स्वल्पातिविस्तर Adj. (f. आ) *sehr kurz und sehr ausführlich* Verz. d. Oxf. H. 63, *a*, No. 111.

स्वल्पो Adv. mit भू *gering werden, einschmelzen* (in übertragener Bed.).

स्वल्पीयस् Adj. *sehr wenig* M. 11,8.

स्वल्पेच्छ Adj. *anspruchlos.* Nom. abstr. °ता f.

स्ववंशज Adj. *aus Jmds* (Gen.) *Geschlecht entsprossen* Hariv. 2,110,76.

स्ववंशिन् Adj. *zu Jmds* (Gen.) *Geschlecht gehörig* Hariv. 9669.

स्ववंश्य Adj. *zu seinem Geschlecht gehörig* MBh. 13,91,45. Râǵat. 3,331.

स्ववंस् s. स्ववस्.

स्ववक्लिन्न Adj. *gut erweicht, breitig* Karaka 1,16 (95,12).

स्ववग्रह Adj. *leicht zurückzuhalten, — im Zaume zu halten, — zu lenken.*

स्ववच्छन्न Adj. *wohl zugedeckt* Karaka 89,16.

स्ववत् Adv. *wie sein Eigenthum, als wenn es sein E. wäre* Gaut. 12,28.

स्ववत् Adj. *vermögend, wohlhabend* Gaim. 6,1,17. Nom. abstr. स्ववत्ता f. 16. Vgl. स्ववस्.

स्ववर्गीय Adj. *zu der eigenen Sippe* (Pañkat. 212,6) —, *zu der eigenen* (Consonanten-) *Gruppe gehörig.*

स्ववर्ग्य Adj. *zu der eigenen* (Consonanten-) *Gruppe gehörig* Âçv. Çr. 1,2,16.

1. स्ववश Adj. (f. आ) *frei über sich verfügend, selbständig, frei.* Nom. abstr. °ता f.

2. स्ववश Adj. *sich gar nicht in der Gewalt habend* Vâsav. 74,2.

स्ववशंकृत Adj. *in die Gewalt von* (Instr.) *gebracht* R. ed. Bomb. 2,11,22.

स्ववशिनी f. *ein best. Metrum.*

स्ववश्य Adj. *von selbst* (d. i. dem Subject des Satzes) *folgsam.*

(स्ववस् und स्ववंस्) सुम्र° Adj. *guten Schutz habend, — gewährend, hülfreich.*

स्ववसु Adj. Schreibart des Padap. für स्वावसु.

स्ववार m. *der eigene Platz.* Acc. mit समा-स्था *seinen Platz einnehmen, sich an seinen Platz stellen* R. 2,80,5.

स्ववासिन् 1) n. ब्रह्मद्यो: स्ववासिनी Name zweier Sâman Ârsh. Br. — 2) f. °नी = सुवासिनी Çâṅkhâyana 476.

स्वविकत्थन Adj. *sich selbst lobend, prahlend.*

स्वविग्रह m. *der eigene Leib.* Acc. so v. a. *sich.*

स्वविच्छन्दस् Adj. = स्वच्छन्दस् + विच्छन्दस् Lâṭj. 6,1,2.

स्ववित्युत् Adj. *von selbst blitzend.*

स्वविधि m. Instr. 1) *auf seine (ihre) Weise.* — 2) *auf die gehörige Weise.*

स्वविधेय Adj. *was man selbst zu vollbringen hat* Naish. 3,100.

स्वविषय m. 1) *das eigene Land, Heimat.* कस्मिंश्चित्स्वविषये so v. a. *in einer Gegend —, an einem Orte seines Reiches* 39,5. — 2) *der eigene Bereich, — Wirkungskreis.*

स्ववीक्षित Adj. R. ed. Bomb. 4,31,5 fehlerhaft für स्वेक्षित.

स्ववृक्ति f. *Aneignung.* Instr. Pl. so v. a. *ausschliesslich für uns.*

स्ववृत् Adj. *sich aneignend, für sich nehmend.*

स्ववृति f. MBh. 1,8350 und R. ed. Bomb. 4.24,

7 fehlerhaft für स्ववृत्ति.

स्ववृत्ति f. 1) *die Einem eigene Lebensweise* R. ed. Bomb. 4,24,7. — 2) *der eigene Lebensunterhalt, die eigene Existenz.* Auch Pl. Instr. Sg. so v. a. *auf Kosten —, mit Hintansetzung des eigenen Lebens* MBu. 1,229,20. — 3) *Selbständigkeit, Unabhängigkeit.*

स्वंवृष्टि Adj. *den Regen für sich behaltend.*

स्ववेत्त Adj. (f. आ) *wofür man gute Vorsorge getroffen hat* R. 5,75,1.

स्ववेल्लित Adj. *wohlerwogen* R. 4,31,5.

स्ववैरिता f. *feindseliges Benehmen gegen sich selbst.* निज्ञायुषः °तां कर् so v. a. *sich selbst um's Leben bringen* Naish. 9,35.

स्वव्याज Adj. *ganz ehrlich* MBu. 13,32,36.

स्वश m. Pl. N. pr. eines Volkes. Richtig स्वश.

स्वशक्ति f. 1) *die eigene Macht, — Kraft* M. 9, 298. Instr. *nach Kräften* Spr. 7327. Ind. St. 15, 409. — 2) *die wirkende Kraft* (eines Gottes), *seine Energie* Bhâg. P. 3,8,12.

स्वशिरस् Hariv. 7429 fehlerhaft für स्वःशिरस्.

स्वंशोचिस् Adj. *von selbst strahlend.*

स्वंश्चन्द्र Adj. *von selbst schimmernd.*

स्वश्चूडामणि m. *das Diadem des Himmels.*

स्वश्लाघा f. *Selbstlob.* Vgl. अस्वश्लाघान्यनिन्द्.

(स्वश्व) सुश्वंश्व Adj. (f. आ) *gute Rosse habend, wohlberitten, wohlbespannt.*

(स्वश्वयु) सुश्वश्वयुं Adj. *sich als Renner zu zeigen begierig.*

स्वंश्विय, स्वश्व्य und सुश्वंश्विय n. 1) *gute Rosszucht, Besitz trefflicher Rosse.* — 2) *Reitkunst, Fahrkunst.*

स्वःशिरस् Adj. *dessen Haupt der Himmel ist* Hariv. 2,72,40.

(स्वष्ट्र) सुश्वंष्ट्र Adj. *mit gutem Stachel bewaffnet.*

स्वसंयुक्त Adj. *mit ihm selbst verbunden.*

1. स्वसंविद् f. *die Erkenntniss des eigenen —, d. i. wahren Wesens.*

2. स्वसंविद् Adj. *der sich nur selbst erkennt.*

स्वसंवृत Adj. *auf seiner Hut seiend.* Richtig wohl सुसंवृत.

स्वसंवेद्य Adj. *nur der eigenen Person verständlich* Çaṃk. zu Bâdar. S. 1133, Z. 1.

स्वसंहिता f. *das Verbundensein* (nur) *mit sich,* so v. a. *das Fürsichstehen, Alleinsein.*

स्वसत्ता f. *das in seinem Besitz —, zu seiner Verfügung Sein* Paddh. zu Kâtj. Çr. 4,12 (398,12).

स्वसदृश Adj. (f. आ) *der eigenen Person ähnlich, — entsprechend.*

स्वसमान Adj. dass.

स्वसमुत्थ Adj. 1) *im Selbst entstehend, — entstanden.* — 2) *durch sich selbst entstanden, — seiend,* so v. a. *natürlich.*

स्वसंभव Adj. 1) *dem man seinen Ursprung verdankt* Bhâg. P. 3,9,26. — 2) *aus ihm selbst* (auf das Subject zu beziehen) *entstanden.*

स्वसंभूत Adj. *aus sich selbst entstanden.*

स्वसंमुख Adj. *zu sich selbst gekehrt.*

स्वंसर् f. *Schwester.* Bildlich von *zusammengehörigen weiblich benannten Sachen.*

स्वंसर् n. 1) *Hürde, Stall.* — 2) *gewohnter Ort, Wohnplatz, Wohnung.* — 3) *Nistplatz der Vögel.* — 4) **Tag.*

स्वसर्व n. *die ganze Habe.*

स्वसा (metrisch) f. = स्वंसर्.

स्वंसार् n. = स्वंसर् RV. 1,178,2.

स्वसिंच् Adj. *von selbst ausgiessend* TS. 1,8,14, 2. Vgl. सुसिंच्.

स्वसित Adj. *ganz schwarz.*

स्वसिद्ध Adj. 1) *von selbst zu Stande gekommen, — kommend.* — 2) *von Natur eigen.*

स्वसृघ्न m. *Schwestermörder.*

स्वसृत् Adj. *den eigenen Weg gehend.*

स्वसृत्व n. *Schwesterschaft.*

स्वंसेतु Adj. (f. eben so) *seinen eigenen Damm — oder seine eigene Brücke bildend.*

(स्वस्तक) सुग्रस्तकं Adj. *ein gutes Heimwesen habend.*

स्वस्तमितं (Conj.) n. *ein schöner Sonnenuntergang* AV. 19,8,3.

स्वस्तर् m. *eine selbstbereitete Streu* (zum Sitzen oder Liegen) Âpast. Vgl. प्रस्तर्, स्रस्तर् und स्वास्तर्.

स्वस्ति, सुग्रस्ति 1) f. (Instr. स्वस्ति und später स्वस्त्या) *Wohlsein, Glück, Gelingen.* स्वस्तिम् Hemâdri 1,323,21. 812,22. स्वस्तिभिस् so v. a. *glücklich.* Wird auch als Göttin (auch स्वस्तिदेवी) und als Kalâ personificirt. — 2) Adv. (ursprünglich Instr.) *wohl, glücklich* (Gâtakam. 27), *mit Erfolg;* so v. a. *schön Dank* Hemâdri 1,95,13. Mit Dat. so v. a. *vale, valete* Spr. 5828. Bâlar. 110,20. 160,3. Harshak. 178,20. Gâtakam. 28,68. Am Anfange eines Briefes so v. a. *meinen Gruss zuvor.* — 3) hieraus entspringt ein scheinbar indeclinables Neutrum, das als Nomin. und Acc. gefasst werden kann, in der Bed. *Wohlergehen, Heil, Glück.*

स्वस्तिक 1) m. *a) eine Art Barde* (*Heil rufend*) R. ed. Bomb. 2,16,46. — *b) eine best. glückbringende Figur,* überh. *Kreuzform* Vâsav. 190,3. Auf einem Globus zur Bez. bestimmter Puncte oder Stellen; auch als Muster in einem Gewebe Viçvânêçvara zu Jâgñ. 2,180 (nach Aufrecht). — *c) eine Schüssel von best. Form.* — *d) *ein Glück bringender Gegenstand* überh. — *e) das Kreuzen der Hände auf der Brust* Çiç. 10,43. Vgl. कृत्त°. — *f) Kreuzverband.* — *g) eine Art Gebäck mit vier Zipfeln.* — *h) *eine Art Knoblauch.* — *i) *Hahn.* — *k) *Wollüstling.* — *l)* N. pr. α) eines Schlangendämons. — β) eines Wesens im Gefolge Skanda's. — γ) eines Dânava. — δ) eines Dichters (Z. d. d. m. G. 36,557) und eines andern Mannes. — 2) m. n. *a) ein Gebäude in Kreuzform* Hemâdri 2, 59,8. — *b) *Marsilea quadrifolia.* — 3) n. *das Sitzen mit gekreuzten Beinen.*

*स्वस्तिककर्ण Adj. *mit der Figur* Svastika *am Ohr gezeichnet.*

स्वस्तिकपत्र n. *ein gebogenes, hakenförmiges chirurgisches Instrument.*

स्वस्तिकर् m. N. pr. eines Mannes.

स्वस्तिकर्मन् n. *das Heilbringen, Wohlergehenlassen, Segnen, Lohnen.*

स्वस्तिकार् m. 1) *ein Barde, der „Heil" ruft.* — 2) *das Heilbringen, Wohlergehenlassen.* — 3) *der Ausruf* स्वस्ति.

स्वस्तिकाकृस्त m. Verz. d. Oxf. H. 202, *b*, 27 wohl nur fehlerhaft für स्वस्तिको कृस्तः.

स्वस्तिकी Adv. mit कर् *kreuzen* (die Hände).

स्वस्तिकृत् Adj. *Glück bereitend, Heil bringend* (Çiva).

स्वस्तिगव्यूति Adj. *glückliche Fluren habend* Maitr. S. 2,7,2 (75,8).

(स्वस्तिगा) सुग्रस्तिगा Adj. *zum Glück führend.*

स्वस्तिता f. *der Zustand des Wohlseins.*

स्वस्तिद् Adj. *Wohlsein gebend* (Çiva).

(स्वस्तिदा) सुग्रस्तिदा Adj. dass.

स्वस्तिदेवी f. *die Göttin* Svasti.

स्वस्तिपुर n. N. pr. eines Tirtha.

स्वस्तिमत्, सुग्रस्तिमत् 1) Adj. *a) sich wohlbefindend, wohlbehalten, glücklich.* — *b) Glück bringend.* — *c) das Wort* स्वस्ति *enthaltend.* — 2) स्वस्तिमती f. N. pr. einer der Mütter im Gefolge Skanda's.

*स्वस्तिमुख 1) Adj. *das Wort „Heil" im Munde führend, Glück wünschend.* — 2) m. *a) ein Brahmane.* — *b) Brief* (*mit* स्वस्ति *beginnend*).

स्वस्तिवचन n. *das Aussprechen des* Svasti *über Etwas* MBu. 3,198,13.

(स्वस्तिवक्) सुग्रस्तिवक् (stark °वाक्) Adj. *glücklich führend* (Wagen).

स्वस्तिवाच् f. und °वाचक m. *Segensspruch,*

Glückwunsch.

स्वस्तिवाचन 1) n. *a) eine an Brahmanen gerichtete Aufforderung ihren Segenswunsch für Unternehmungen u. s. w. auszusprechen* und *die bei dieser Gelegenheit dafür gereichte Gabe* 294,9. 296, 28. 30 (überall im Prâkrit). — *b)* Titel eines Werkes. — 2) *Adj. = स्वस्तिवाचनं प्रयोजनमस्य.

स्वस्तिवाचनिक Adj. *der das* Svasti *über Etwas ausspricht* Mahâvîrak. 43,10. Prasannar. 70,9.

स्वस्तिवाचित Adj. *den man aufgefordert hat das* Svasti *über Etwas auszusprechen* MBh. 3,198,13.

1. **स्वस्तिवाच्य** 1) Adj. *aufzufordern den Segenswunsch für Unternehmungen u. s. w. auszusprechen.* — 2) n. = स्वस्तिवाचन 1) *a).*

2. **स्वस्तिवाच्य** Absol. *Jmd* (Acc.) *das* स्वस्ति *über Etwas aussprechen heissend.*

स्वस्तिवाद m. *das Aussprechen des* Svasti *über Etwas* Du. V. 24,10.

(स्वस्तिवाक्न) **सुअस्तिवाँकृन** Adj. *glücklich führend.*

***स्वस्ती** Adv. mit अस् so v. a. स्वस्ति.

स्वस्त्य Adj. *glücklich.* स्वस्त्यं पन्थाम् Daçak. zu Kauç. 137,25.

स्वस्त्ययन n. so v. a. *Danksagung* Hemâdri 1,93,7.

स्वस्त्ययन 1) n. Sg. und Pl. (adj. Comp. f. आ) *a) glücklicher Fortgang, Glück, Gelingen* Gâtakam. 32. — *b) Glück —, Segenswunsch, —spruch* Gâtakam. 32,36. Acc. mit वच् Caus. *sich Glück wünschen, sich den Segen für Etwas erbitten.* — *c) ein Segen bringendes —, Glück verheissendes Mittel* Gâtakam. 8,7. 9. 19,15. — 2) Adj. (f. ई) *Glück bringend, — verheissend.* Superl. स्वस्त्ययनतम.

स्वस्त्यर्थचरित Adj. *der glücklich sein Ziel erreicht hat* Sâmav. Br. 2,4,6.

स्वस्त्यात्रेय m. 1) N. pr. eines alten Weisen. Pl. *sein Geschlecht.* — 2) *das von ihm verfasste Lied.* — 3) *Spiegel.*

स्वस्त्यास्तरण n. R. ed. Bomb. 2,81,11 wohl fehlerhaft für स्पर्ध्यास्तरण. Nach dem Comm. = स्वस्तिकाकारमण्डलवदास्तरणम्.

स्वस्थ Adj. (f. आ) 1) *in seinem natürlichen Zustande sich befindend, — verharrend, unverletzt, unbehelligt* (Gâtakam. 22,55), *wohl auf, gesund* (am Körper oder an der Seele), *guter Dinge.* Compar. °तर. — 2) *im eigenen Ich —, im Subject befindlich.* — Häufig v. l. सुस्थ.

स्वस्थचित्त Adj. *bei gesundem Verstande, nicht verrückt* Gâtakam. 22,30.

स्वस्थता f. *das Wohlsein, Gesundsein, Wohlbehagen.*

स्वस्थवृत्त n. *Behandlung bei einer gesunden Person* Karaka 389,8.

1. **स्वस्थान** n. *der eigene Platz, — Ort, Heimat* 100,18. 132,2.

2. **स्वस्थान** Adj. *an seinem Orte befindlich.*

स्वस्थारिष्ट n. *Todesanzeichen an einem Gesunden* Açvav. 23,1.

स्वस्थी Adv. 1) mit कर् *in seinen natürlichen Zustand bringen* Pañkad. (Conj.). — 2) mit भू *in seinen natürlichen Zustand kommen,* so v. a. *nüchtern werden.*

स्वस्रीय 1) m. *Schwestersohn* 101,11. — 2) f. स्वस्रीया *Schwestertochter.*

स्वस्वकाल m. *die entsprechende Zeit für Jedes* Spr. 6471.

स्वस्वधा m. Pl. Bez. *bestimmter Manen.*

स्वस्वप्राण m. Pl. *je sein Lebensathem, — Leben* Sâj. zu ṚV. 10,18,4.

स्वस्वभाव m. *sein u. s. w. angeborenes Wesen* Mṛkkh. 168,16.

स्वस्वरुचि Adj. Pl. *jeder in seiner Weise glänzend* Ind. St. 15,292.

स्वस्वरूप n. *sein wahrer Charakter* 287,17. Hem. Jog. 4,45.

स्वस्वामिभाव m. *das Verhältniss von Besitz und Besitzer* Kap. 6,67.

स्वःसद् Adj. *im Himmel seinen Sitz habend;* m. *ein Gott* Naish. 5,123.

स्वःसरित् f. Bein. der Gañgâ.

स्वःसामन् n. Name eines Sâman.

स्वःसिन्धु f. Bein. der Gañgâ.

स्वःसुन्दरी (Bâlar. 72,15) und **स्वःस्त्री** f. *eine* Apsaras.

स्वःस्यन्दन m. *der himmlische —, d. i.* Indra's *Wagen.*

स्वःस्रवन्ती f. Bein. der Gañgâ.

स्वकृतवासस् Adj. *in schöne ungewaschene (neue) Gewänder gekleidet* Hemâdri 1,722,11.

स्वकर्तर् Nom. ag. *Selbstmörder* Ind. St. 15,334.

स्वकरण n. *Wegnahme —, Einziehung des Vermögens* Gaut. 12,27.

स्वकर्त्त m. 1) *die eigene Hand* 140,14. 155,29. 157,8. 296,4. 318,6. सीता° Ragh. 14,19. Acc. mit दा *seine Hand zu Etwas* (Loc.) *bieten* Bâlar. 194, 6. — 2) *die eigene Handschrift, Selbstgeschriebenes* Vishṇus. 7,13.

स्वकर्त्तस्वस्तिकस्तनी Adj. f. *mit gekreuzten Händen die Brüste bedeckend* Kathâs. 108,69.

स्वकर्त्तिका f. *Haue, Hacke.*

स्वकर्त्तित Adj. *von seiner u. s. w. Hand gehalten, —gestützt* Naish. 6,33.

स्वकीय 1) Adj. *a) der eigenen Person frommend. — b) der eigenen Person* (auf das Subject bezogen) *gewogen.* — 2) n. *das eigene Wohl* Çiç. 16,39.

स्वकोतर् m. *selbst* Hotar.

स्वङ्ग m. N. pr. eines Sohnes des Vishṇu von der Dakshiṇâ.

1. **स्वाकार** m. *das eigene —, natürliche Wesen.*

2. **स्वाकार** Adj. *von anständiger Erscheinung* Harshak. 111,11.

स्वाकारकर m. *ein best.* Samâdhi Kâraṇḍ. 32,6.

स्वाकूति m. N. pr. eines zu den Gaja gezählten göttlichen Wesens.

स्वाकृति Adj. *von schönem Aussehen, schön, hübsch* (Person) 130,21.

(स्वाक्त) **सुअक्त** n. *gute Salbung.*

***स्वाक्तपाद** m. = अक्तपाद.

***स्वाक्षर** n. *Autographon.*

स्वाख्यात Adj. *selbstverkündet.* Nom. abstr. °ता f.

स्वागत 1) Adj. *a) willkommen. — b) auf rechtlichem Wege eingegangen, — erworben* (Besitz). — 2) m. N. pr. *a)* eines Buddha. — *b)* eines Fürsten VP². 3,334. — *c)* eines Kaufmanns. — 3) f. आ *ein best. Metrum.* — 4) n. (adj. Comp. f. आ) *a) die Begrüssung „willkommen", Bewillkommnung.* स्वागतं ते ऽस्तु oder स्वागतं ते *ich rufe dir „willkommen" zu.* — *b) Wohlergehen, Gesundheit.* °प्रश्न m. *eine Erkundigung darnach.*

***स्वागतिक** Adj. *der Jmd willkommen heisst.*

स्वागती Adv. mit कर् *zum Gruss „willkommen" machen.*

स्वागम m. *Bewillkommnung.*

स्वाग्रयण Adj. *einen guten* Âgrajaṇa (Graha) *bildend.*

स्वाकृत Adj. *sich zu eigen gemacht, ergriffen* TS. 1,4,2,1.

***स्वाङ्किक** m. *Trommelschläger.*

स्वाङ्ग n. *ein Theil des eigenen Körpers, der eigene Körper,* d. i. *Körpertheil —, Körper in eigentlicher, nicht übertragener Bedeutung* P. 3,4,61. Spr. 7614.

स्वाङ्गशीत Adj. *an allen Theilen erkaltet* Buâvapr. 2,87. 89. 3,89.

***स्वाङ्गि** m. Patron. von स्वङ्ग.

स्वाचरण Adj. *von gutem Wandel* MBh. 15,10,11.

स्वाचान्त Adj. *der sich gut den Mund ausgespült hat* Vishṇus. 21,1. 16. 65,1. 73,2.

1. **स्वाचार** m. *guter Wandel, gute Sitten.* Auch Pl.

2. **स्वाचार** Adj. (f. आ) *wohlgesittet* Hemâdri 1,614,17.

स्वाचारवत् Adj. dass. Varâh. Jogaj. 9,14.

स्वाच्छन्द्य n. *Freiheit, Unabhangigkeit.* Abl. *freiwillig, aus eigenem Antriebe.*

स्वाज्ञन्य n. *Angehörigkeit, Verwandtschaft* Hem. Par. 2,37.

स्वाज्ञीव und स्वाज्ञीव्य Adj. *guten Lebensunterhalt gewährend.*

स्वाज्ञा f. *sein* (auf das logische Subject bezogen) *Befehl.* Acc. mit प्रक् *seine Befehle anerkennen, sich ihnen unterwerfen* Uttamaś. 372.

स्वाञ्जल्यक n. *das Zusammenlegen seiner Hände, so v. a. Bitten, gute Worte.*

*स्वाढ्यंकर Adj. *leicht reich zu machen.*

*स्वाढ्यंकरण Adj. *leicht reich machend.*

*स्वाढ्यंभव Adj. *leicht reich zu werden.*

(स्वातत) सुम्ब्रातत Adj. 1) *wohl gespannt.* — 2) *wohl gezielt.*

स्वातत्त्व n. vielleicht nur fehlerhaft für स्वातन्त्र्य.

स्वातन्त्र्य n. *freier Wille, Selbständigkeit, Unabhängigkeit* Çiç. 5,48. Abl. (Kap. 3,12) und Instr. *eigenmächtig, aus freien Stücken, sponte, von einem Andern unabhängig, für sich.*

स्वाति 1) f. *das 15te* (oder *16te*) *Mondhaus.* Auch स्वाती und Pl. स्वात्यस्. — 2) *Adj. *unter dem Mondhaus* Svâti *geboren.* — 3) m. N. pr. eines Sohnes *a*) des Ûru von der Âgnejî. v. l. ध्याति. — *b*) des Meghasvâti VP². 4,200. — 4) *f. N. pr. einer Gemahlin des Sonnengottes. — 5) **Schwert.*

स्वातिकर्ण m. N. pr. eines Fürsten VP². 4,200.

स्वातिकारी f. N. pr. einer Genie des Ackerbaues.

स्वातिगिरि f. N. pr. einer Nâga-Jungfrau Kâraṇḍ. 3,24.

स्वातिमुख 1) m. *a*) *ein best.* Samâdhi Kâraṇḍ. 52,13. — *b*) N. pr. eines Kiṁnara-Fürsten Kâraṇḍ. 3,2. — 2) f. आ N. pr. einer Nâga-Jungfrau Kâraṇḍ. 3,21.

स्वातिषेण m. N. pr. eines Fürsten VP². 4,202.

स्वात्त 1) oxyt. s. u. स्वद्. — 2) Mârk. P. 657,5 v. u. fehlerhaft für स्वात्त.

स्वात्मता f. Nom. abstr. von स्वात्मन्.

स्वात्मन् m. *das eigene Selbst* (als Prom. reflex. fungirend), *sein eigenes Wesen.*

स्वात्मनिरूपण n., °प्रकरण n., स्वात्मपूजा f. (Burnell, T.), स्वात्मप्रयोगप्रदीपिका f. (Opp. Cat. 1) und स्वात्मयोगप्रदीप m. (Kumârasv. zu Pratâpar. 245,15) Titel.

स्वात्मवध m. *Selbstmord.*

स्वात्मसंवित्त्युपदेश m., स्वात्मसंविदुपदेश m. (Bühler, Rep. No. 430), स्वात्मानन्दप्रकरण n., स्वात्मानन्दस्तोत्र n. (Burnell, T.), स्वात्मानुबोध m. (ebend.) und स्वात्मानुरूपण n. (ebend.) Titel.

स्वात्मारम 1) Adj. *am eigenen Selbst Vergnügen findend, sich mit dem e. S. begnügend.* — 2) m. N. pr. eines Autors. Auch °योगिन् und °योगीन्द्र Burnell, T.

स्वात्मीभाव m. v. l. für आत्मीभाव.

स्वाद् s. u. स्वद्.

स्वाद् m. 1) *Geschmack, Wohlgeschmack* Çiç. 10, 7. 9. 18,76. — 2) *der Reis* (eines Kunstwerks).

स्वादन 1) Adj. *schmackhaft zubereitend, Koch* u. dgl. — 2) n. *a*) *das Schmecken, Kosten* Çiç. 10,7. — *b*) *das Empfinden eines Kunstwerkes.*

स्वादनीय Adj. *wohlschmeckend.*

स्वादर Adj. *rücksichtsvoll.*

*स्वादव n. *Wohlgeschmack, Süsse.*

स्वादस् in प्रस्वादस्.

1. स्वादान n. *das Ansichnehmen dessen, was Einem zukommt,* M. 8,172.

2. स्वादान Adj. *leicht an sich zu nehmen* Maitr. S. 4,1,13 (19,5).

स्वादित्य 1) Adj. *dem die* Âditja *hold sind.* — 2) n. *Huld der* Âditja.

°स्वादिन् Adj. *kostend, geniessend.*

स्वादिमन् m. *Wohlgeschmack, Süsse.*

स्वादिष्ठ Adj. (f. आ) *süssest, lieblichst, angenehmst; süsser als* (Abl.).

स्वादीयस् Adj. *süsser, wohlschmeckender, — als* (Abl.).

स्वादु 1) Adj. (f. स्वादुी) *wohlschmeckend, gut mundend, süss, süsser als* (Abl.) 165,8. Compar. स्वादुतर Vâsav. 288,1. Superl. स्वादुतम Sâj. zu ṚV. 9,1,1. In übertragener Bed. *lieblich, angenehm.* — 2) *m. *a*) *Melasse.* — *b*) *ein best. wohlriechender Stoff.* — *c*) *eine best. Pflanze,* = डोवक. — 3) *f. स्वादु und स्वादुी *Weintraube.* — 4) n. *a*) *Wohlgeschmack, Süsse.* — *b*) *Reiz.* — Maitrjup. 6, 10 wohl fehlerhaft für स्वाद्.

*स्वादुकण्ट m. *Asteracantha longifolia.*

*स्वादुकण्टक m. 1) dass. — 2) *Flacourtia sapida.*

*स्वदुकन्द् 1) n. *eine Arum-Art.* — 2) f. आ *Batatas paniculata.*

*स्वादुकन्दक m. *eide best. Gemüsepflanze.*

स्वादुकर m. *Koch* oder dgl. als *eine best. Mischlingskaste.*

*स्वादुका f. *Tiaridium indicum.*

स्वादुकाम Adj. *Wohlschmeckendes —, Süsses mögend.* Nom. abstr. °ता f.

स्वादुन्धन् Adj. *wohlschmeckende Speisen vorlegend.*

*स्वादुखण्ड m. *trockener, in runde Stücke sich ballender Zucker.*

*स्वादुगन्ध 1) m. f. (आ) *eine roth blühende Moringa.* — 2) f. आ *Convolvulus paniculatus.*

स्वादुंकारम् Absol. *wohlschmeckend —, süss machend* Çiç. 18,77. Naish. 19,29.

स्वादुता f. *Wohlgeschmack, Süsse.*

*स्वादुतुण्डिका f. *Momordica monadelpha* Râǵan. 7,185.

*स्वादुधन्वन् m. *der Liebesgott.*

*स्वादुपर्णी f. *eine best. Pflanze,* = डुण्डिका.

स्वादुपाक 1) Adj. *was sich süss —, angenehm kocht, d. i. verdaut.* Nom. abstr. °त्व n. — 2) *f. आ *Solanum indicum.*

स्वादुपाकिन् Adj. = स्वादुपाक 1).

*स्वादुपिण्डा f. *eine Dattelpalmenart.*

*स्वादुपुष्प 1) m. *eine best. Pflanze,* = कट्भी. — 2) f. ई *Grislea tomentosa.*

*स्वादुफल 1) n. *Brustbeere.* — 2) f. आ *Judendorn.*

*स्वादुमज्जन् m. *eine auf Bergen wachsende Pflu-Art.*

स्वादुमन् m. *Süssigkeit* Maitr. S. 2,3,9 (37,4).

*स्वादुमांसी f. *eine best. Arzneipflanze,* = काकोली.

*स्वादुमूल m. *Möhre, Daucus Carota.*

*स्वादुमृदु Adj. *süss und zart.* Vgl. सौवादुमृदव.

स्वादुरस 1) Adj. (f. आ) *süss —, angenehm schmeckend.* — 2) *f. आ *a*) *ein berauschendes Getränk.* — *b*) *Asparagus racemosus.* — *c*) *Weintraube.* — *d*) *die Wurzel von Spondias mangifera.* — *e*) = काकोली.

स्वादुरात्रि Adj. *angenehme Gaben bringend.*

*स्वादुलता f. *Batatas paniculata.*

*स्वादुलुङ्गी f. *süsse Citrone.*

*स्वादुवारि m. *das Süsswassermeer.*

*स्वादुप्रुह n. *Steinsalz.*

स्वादुषंसद् Adj. *um angenehme* (Gerichte) *versammelt.*

स्वादुष्किलीया f. Pl. Bez. *der Verse* ṚV. 6,47, 1 fgg. Çâṅkh. Br. 16,8.

स्वादुसंमुद् Adj. *an Leckerem sich freuend.*

स्वादुस्वादु Adj. *überaus wohlschmeckend* Hem. Par. 1,111.

स्वादूद m. *das Meer mit süssem Wasser* R. ed. Bomb. 4,40,50.

स्वादूदक Adj. *süsses Wasser habend* (Meer).

1. स्वाद्मन् m. *Süssigkeit, Lieblichkeit.* Auch Pl.

2. स्वाद्मन् n. 1) *Wohlgeschmack.* — 2) *leckerer Bissen* oder *Trank.*

स्वाद्य Adj. 1) *was geschmeckt —, gekostet wird.* — 2) *schmackhaft* Bâlar. 298,8.

*स्वाद्वम्ल 1) Adj. *süsssauer.* — 2) m. *Granatbaum.*

स्वाधिष्ठान n. 1) *der eigene Sitz, die eigene Stätte.* — 2) *ein best. mystischer Kreis am Geschlechtsgliede.*

स्वाधी, सुस्वाधी Adj. 1) *sinnend, achtsam, sorgsam.* — 2) *verlangend.*

स्वाधीन Adj. (f. आ) 1) *der nur von sich abhängt, frei, unabhängig.* — 2) *worüber oder über wen man selbst verfügen kann, in der Gewalt oder im Besitz der eigenen Person stehend.*

स्वाधीनता f. *Freiheit, Unabhängigkeit.*

स्वाधीनपतिका und स्वाधीनभर्तृका Adj. f. *den Gatten in ihrer Gewalt habend.*

स्वाधीयस् Adv. Âpast. fehlerhaft für साधीयस्.

स्वाध्याय्, °यति *Etwas* (Acc.) *hersagen, lesen, studiren* Divjâvad. 464,18. 491,13. Saddh. P. 142. Mit Acc. der Person, der man Etwas hersagt, Divjâvad. 339,22.

स्वाध्याय 1) m. *a) das Hersagen —, Repetiren für sich, Studium des* Veda; auch *lautes Hersagen.* — *b) *der* Veda. — 2) Adj. Superl. स्वाध्यायतम *studiosissimus* Divjâvad. 246,27. Vielleicht °यितम zu lesen.

स्वाध्यायधृक् Adj. *den* Veda *studirend* Âpast.

स्वाध्यायन m. N. pr. eines Mannes. Pl. *sein Geschlecht.*

स्वाध्यायनिका f. *Aufgabe zum Studiren* Divjâvad. 489,14. 491,10. fgg. °यिनिका 489,18, 492,10.

स्वाध्यायब्राह्मण n. Titel eines Brâhmaṇa.

स्वाध्यायवत् Adj. *dem* Veda*-Studium obliegend.*

स्वाध्यायिन् 1) Adj. dass. Vgl. नित्य°. — 2) *m. *ein in der Stadt handelnder Kaufmann, Krämer.*

स्वाध्यायिनिका f. s. स्वाध्यायनिका.

*स्वाधरिक Adj. von स्वधर.

1. स्वानँ Adj. = सुवानँ *angetrieben, eilig* RV. 5,10, 5. 9,10,1. सुवानँ zu sprechen 1,104,1. स्वानँ statt सुवानँ zu sprechen 8,3,6. 6,38. 7,14. 9,10,4.

2. स्वानँ m. 1) *Schall, Geräusch, Geklirr* u. s. w. — 2) N. pr. eines der 7 Soma-Wächter.

3. स्वान m. Paṅkad. 16 fehlerhaft für श्वान = श्वन् *Hund.*

स्वानन्द m. *die Wonne über das eigene Selbst.*

स्वानन्दपूर्ण m. N. pr. eines Autors.

स्वानम Adj. (f. आ) *leicht heranzuziehen* (ein Weib).

*स्वानि Adj. von स्वन.

स्वानुभवादर्श m. Titel eines Werkes.

स्वानुभाव m. *Genuss an —, Sinn für Besitz.*

स्वानुभूतिप्रकाश m. und °विवृति f. Titel.

स्वानुरूप Adj. *dem eigenen Selbst entsprechend, — ähnlich.*

स्वानुल m. N. pr. eines Mannes Ind. St. 14,107.

स्वानुसार m. Instr. so v. a. *nach Maassgabe des Vermögens* Hemâdri 1,559,16.

स्वान्त 1) m. *a) das eigene Ende.* — *b) der eigene Tod* Çiç. 16,5. — *c) das eigene Gebiet, — Reich.* — 2) n. *a) (das Gebiet des Ich) das Herz als Sitz der Gefühle* Çiç. 16,5. Prasannar. 4,10. Hem. Par. 1, 456. Am Ende eines adj. Comp. f. आ. — *b) * Höhle.* — Nach P. Partic. von स्वन्.

स्वान्तज m. *Geschlechtsliebe.*

स्वान्तवत् Adj. *ein Herz habend.*

स्वान्तस्थ Adj. *im Herzen befindlich.* Es könnte auch स्वान्तःस्थ *im eigenen Innern befindlich* gemeint sein.

स्वाप m. 1) *Schlaf.* — 2) *Traum.* — 3) *das Eingeschlafensein —, Taubheit der Glieder* u. s. w. — 4) * *Unwissenheit.* — Râgat. 4,195 wohl fehlerhaft.

*स्वापक Adj. *schlafen machend, einschläfernd.*

*स्वापकीय्, °यति = स्वापकमिच्छति. — Desid. सिषापकीयिषति.

स्वापतेय n. *eigener Besitz, Vermögen, Reichthum* Râgan. 13,144. Harshaṅ. 76,14. 132,20 (zu verbessern nach der ed. Bomb.).

स्वापद् m. Pl. N. pr. eines Volkes. Vielleicht श्वापद् zu lesen.

स्वापन 1) Adj. *schlafen machend, einschläfernd* Çiç. 20,32 (eine mystische Waffe). — 2) n. *ein Mittel zum Einschläfern.*

स्वापय् 1) Caus. von 1. स्वप्; s. daselbst. — 2) *Denomin. von स्व.

स्वापराध m. *ein Vergehen gegen die eigene Person* (auf das logische Subject bezogen) Hariv. 2, 73,37.

स्वापव्यसन n. *Schlafsucht* Mahâvirak. 54,3.

स्वापि, सुस्वापि m. *ein guter Verwandter, Vertrauter.*

स्वापिक n. N. pr. einer Feste.

स्वापिमत् Adj. *das Wort* स्वापि *enthaltend.*

*स्वापिशि m. Patron. von स्वपिश्.

*स्वापिशीय Adj. von स्वापिशि.

स्वाप्न Adj. 1) *sehr reichlich.* — 2) *sehr geschickt, — zuverlässig.*

स्वाप्नवचन Adj. als Erklärung von स्वपिवात.

स्वाप्न Adj. *somnalis* Comm. zu Sâṅkhjapr. 6,52.

स्वाप्यय m. *Einkehr in sich selbst* als Erklärung von स्वप्न *Schlaf.*

स्वाभाव m. *eigene Nichtexistenz.*

स्वाभाविक 1) Adj. (f. ई) *a) dem eigenen Wesen angehörig, — entsprungen, von Natur eigen, ursprünglich, natürlich, angeboren, inhärent.* कृष्ण °कम् *von Natur schwarz* Âpast. Nom. abstr. °त्व n. — *b)* Adj. zu 2). — 2) m. Pl. *eine best. buddhistische Schule.*

स्वाभाविकेतर Adj. (f. आ) *nicht von Natur eigen* u. s. w. Sâh. D. 11,6.

स्वाभाव्य 1) Adj. *dem eigenen Wesen entsprungen* (Vishṇu). — 2) n. *Eigenartigkeit, Natürlichkeit.*

स्वाभिचारिन् Adj. Kathâs. 32,55 wohl fehlerhaft für व्यभिचारिन्; vgl. Spr. 3832.

स्वाभील Adj. *gar schrecklich.*

स्वाभीष्ट Adj. *von der eigenen Person* (auf das Subject sich beziehend) *geliebt.*

(स्वाभू) सुस्वाभू Adj. 1) *richtig —, reichlich vorhanden, bereit.* — 2) *dienstfertig.*

स्वामिक am Ende eines adj. Comp. von स्वामिन् 1).

स्वामिकार्त्तिकानुप्रेक्षा f. Titel eines Werkes Bühler, Rep. No. 698.

स्वामिकुमार m. Bein. Skanda's.

स्वामिगिरिमाहात्म्य n. Titel Burnell, T.

*स्वामिजङ्घिन् m. Bein. Paraçuràma's.

*स्वामिजनक m. *der Vater des Gatten.*

स्वामिता f. und स्वामित्व n. *das Besitzer —, Gebieter —, Herrsein, — über* (Gen. oder im Comp. vorangehend) 327,26.

स्वामिन् 1) m. *a) Eigenthümer, Herr, Gebieter, — von oder über* (Gen., Loc. oder im Comp. vorangehend). Du. *der Hausherr und die Hausfrau* Âpast. 2,4,13. — *b) Gatte.* — *c)* Bein. α) Skanda's. — β) *Vishṇu's. — γ) *Çiva's. — δ) *Garuḍa's. — *d) Standbild eines Gottes,* insbes. Çiva's. Häufig am Ende eines Comp. — *e)* N. pr. verschiedener Männer. — 2) f. °नी *Herrin, Gebieterin* 117,15.

स्वामिनीस्तोत्र n. und स्वामिन्यष्टक n. Titel.

स्वामिभाव m. = स्वाम्य.

स्वामिवशीकरस्तोत्र n. Titel Burnell, T.

स्वामिशास्त्रिन् m. N. pr. eines Autors Burnell, T.

स्वामिशैलमाहात्म्य n. Titel Burnell, T.

स्वामीय्, °यति *Jmd* (Acc.) *für den Herrn halten.*

स्वाम्नाय Adj. *richtig überliefert.*

स्वाम्य n. *Eigenthumsrecht, Herrschaft, dominium, Macht über Jmd.* Auch Pl.

*स्वाम्युपकारक m. *Pferd.*

*स्वाय्, °यते = स्व इवाचरति.

स्वायत्त Adj. *in der Gewalt der eigenen Person stehend, worüber man selbst verfügen kann.* Nom. abstr. °त्व n. zu Spr. 7169.

स्वायत्ती Adv. mit कर् *sich (sibi) unterwerfen,* mit Acc. Uttamaṅ. 364.

स्वायंभुव 1) Adj. *a) zu dem durch sich selbst entstandenen Wesen —, zu* Brahman *in Beziehung stehend, ihm gehörig. — b) zu* Manu Svâjambhuva *in Beziehung stehend, von ihm herrührend* u. s. w. — 2) m. Patron. eines Manu, der Marîki, des Marîki, Atri's und Nârada's. — 3) *f. ई *Ruta graveolens.*

स्वायंभुवक्षेत्रमाहात्म्य n. s. स्वयं°.

स्वायव m. Patron. von स्वायु.

(स्वायस) सुस्वायस Adj. *aus gutem Erz gemacht.*

स्वायु 1) Adj. *gute Leute (Unterthanen) habend* oder *den Leuten günstig.* — 2) *m. N. pr. eines Mannes Comm. zu Tândja-Br. 8,6,8.

(स्वायुज्) सुस्वायुज् Adj. *sich gut in das Geschirr fügend.*

स्वायुध, सुस्वायुध Adj. *gut bewaffnet.*

स्वायुस् n. *gute Lebenskraft, gutes Leben.*

स्वायोग m. *das Nichtenthaltensein in ihm selbst.*

1. स्वार् m. 1) *Laut, Schall.* — 2) *Betonung, Accent.* — 3) *der* Svarita-*Accent.*

2. स्वार् Adj. *mit dem* Svarita *versehen, ein Finale im* Sâman-*Gesang;* n. *ein so schliessendes* Sâman.

स्वारक्ष्य Adj. *leicht zu schützen, — vertheidigen.* Nach Nîlak. *wie ein Himmel zu schützen.*

स्वारब्ध und स्वारम्भक Adj. *selbstunternommen.*

स्वारसामिक Adj. von स्वरसामन्.

स्वारसिक Adj. *natürlich, naturgemäss, selbstverständlich* Saṁsk. K. 31,*b*,6. Naish. 3,48.

स्वारस्य n. *Naturgemässheit, Selbstverständlichkeit* Comm. zu R. ed. Bomb. 1,2,15 und zu Âpast. Çr. 10,25,13.

1. स्वाराज् Adj. = स्वराज्.

2.*स्वाराज् m. *König des Himmels,* Bein. Indra's.

स्वाराज्य 1) n. *selbständige Herrschaft, unbeschränktes Regiment.* Von den Commentatoren wie स्वराज् auf verschiedene Weise gedeutet. इन्द्रस्य स्वाराज्यम् Name eines Sâman. — 2) Adj. *dieses verschaffend.*

स्वाराज्यसिद्धि f. Titel eines Werkes.

स्वाराधित Adj. *dem man grosse Verehrung bezeigt hat, — treu gedient hat* Spr. 6443.

स्वाराम Adj. *am eigenen Selbst sich erfreuend.*

*स्वारायण m. Patron. von स्वर.

स्वारुक् Adj. (Nomin. °रुक् Kâṭh. von °रुध्) *aus der eigenen Wurzel wachsend, festgewurzelt.*

स्वारूढ Adj. 1) *schön reitend* Hariv. 5470. — 2) *schön geritten* MBh. 6,81,5.

स्वारूपा f. N. pr. einer Oertlichkeit.

स्वारोचिष 1) m. Patron. des zweiten Manu. — 2) Adj. *zu diesem* Manu *in Beziehung stehend.*

स्वारोचिस् m. = स्वारोचिष 1).

स्वार्जित Adj. *selbsterworben.*

1. स्वार्थ m. 1) *die eigene Sache, eine persönliche Angelegenheit, persönlicher Vortheil, das von Einem selbst verfolgte Ziel, Eigennutz* (Gîtakam. 31), *das der Sache selbst zu Grunde liegende Ziel.* स्वार्थेन चेन्द्रियं (संकेति) so v. a. *mit seinem Object.* Auch Pl. स्वार्थे und स्वार्थम् (120,18) *für sich, seiner selbst wegen.* — 2) *die eigene —, ursprüngliche Bedeutung* 278,26. 279,29. 280,3.

2. स्वार्थ Adj. (f. आ) 1) *der eigenen Person geltend, egoistisch.* Nom. abstr. °ता f. — 2) *einem best. Zweck entsprechend, zweckmässig* Kâraka 8,2.

स्वार्थपर Adj. *ganz auf den persönlichen Vortheil bedacht* Çiç. 16,55.

स्वार्थप्रयत्न m. *ein egoistisches Beginnen* 316,2.

स्वार्थभाज् Adj. *seine eigene Sache betreibend* Hem. Par. 1,386.

स्वार्थसाधक Adj. 1) *seine eigene Sache fördernd.* — 2) *dem eigenen Zwecke dienend.*

स्वार्थसाधन n. *das Fördern der eigenen Sache.*

स्वार्थिक Adj. *die ursprüngliche Bedeutung bewahrend, — nicht ändernd, pleonastisch* Sây. zu RV. 5,85,7. 10,15,9. Comm. zu Âpast. Çr. 1,15,1. 8,4,1.

स्वार्थिन् Adj. *auf seinen Vortheil bedacht, egoistisch* Ind. St. 15,294.

स्वार्थेत् Adj. *seiner Sache —, seinen Angelegenheiten nachgehend* TS. 6,2,4,1.

स्वार्द्र Adj. *sehr nass, — feucht* Spr. 1315, v. l.

स्वार्मौघ्र Kâṭh. 18,12 verdorben. Vielleicht °मौर्घ्र zu lesen.

स्वालक्षण Adj. *leicht wahrzunehmen, — zu erkennen.* Nach Nîlak. = स्वैरपि दुर्दर्शः.

स्वालक्षण्य n. *specifische Unterschiedenheit, Eigenthümlichkeit* Kâraka 1,4.

स्वालक्ष्य Adj. *leicht wahrzunehmen, — zu erkennen.*

स्वावमानन n. und °ना f. *Selbstverachtung, Verzweiflung an sich selbst, Kleinmuth.*

स्वावश्य n. *Selbstbestimmung.*

(स्वावसु) सुस्वावसु Adj. *der seine Güter hütet.*

स्वावज् Adj. *leicht anzueignen.*

स्वावर्त् Adj. *sich gern hinwendend* Maitr. S. 1,1,13 (8,6). Âpast. Çr. 2,13,3.

स्वावेश, सुस्वावेश Adj. (f. आ) *leicht zugänglich, möglich zu begehen.*

स्वाशित, सुस्वाशित Adj. *wohl gesättigt.*

स्वाशिर् Adj. *gut gemischt.* स्वाशिरार्कः Name eines Sâman Ârsh. Br.

स्वाशिषात्मन् Adj. *nur für die eigenen Wünsche Sinn habend.*

(स्वाशिस्) सुस्वाशिस् Adj. *schön lobpreisend.*

(स्वाशु) सुस्वाशु Adj. *sehr schnell.*

स्वाश्रय Adj. *das Selbst —, das in Rede Stehende betreffend.*

स्वाश्रेष्ठ्य n. *Vorrang der eigenen Person* Çâṅkh. Br. 26,9.14.

(स्वास्) सुस्वास् Adj. *einen schönen —, scharfen Mund habend, schneidig* (Beil).

(स्वासद्) सुस्वासद् Adj. *glücklich beisitzend.*

स्वासद् Adj. (f. आ) zur Erklärung von स्वासस्थ 2).

स्वासन n. *ein schöner Sitz* Kâtj. Çr. 7,4,32. 12,4,14.

स्वासस्थ, सुस्वासस्थ Adj. (f. ई) 1) *auf gutem Sitz sitzend* TS. 4,3,4,1. — 2) *einen guten Sitz darbietend.*

स्वासीन Adj. *bequem sitzend.*

*स्वासृक Adj. von स्वसृ.

स्वास्तर m. *eine schöne Streu.*

स्वास्तरण Adj. *mit einem schönen Polster versehen* zu Spr. 3994. Subhâshitâv. 2342.

स्वास्तीर्ण Adj. dass.

स्वास्थ्य n. *Wohlbefinden, Wohlbehagen* (des Körpers oder der Seele) Gîtakam. 27,25.

*स्वास्रीय m. Pl. = स्वास्रीयेनप्रक्षात्राः.

*स्वास्रीयि m. *ein Sohn des Schwestersohns.*

स्वाकृत Adj. *selbstgeprägt.*

स्वाहा, सुस्वाहा 1) Indecl. *glücklich, günstig;* als Zuruf *Heil! Segen!* (mit Dat. der Gottheit). Schliesst Anrufungen wie *Amen.* Mit कर् *den Ruf* स्वाहा *aussprechen über* (Acc.). — 2) f. *a)* personificirt als Tochter Daksha's und Gattin Agni's (insbes. des Abhimânin). — *b)* *N. pr. einer buddhistischen Gottheit.

स्वाहाकरण n. = स्वाहाकृति.

स्वाहाकार m. (adj. Comp. f. आ) *der Wunsch und Zuruf* स्वाहा, *Besprechung mit demselben.* Auch als sog. Gottheit eines Prajấga. °कारप्रदान Adj. *wobei das Wort* स्वाहा *hinzugefügt wird* Âpast. Gṛhj. 7,5.

स्वाहाकारम् Absol. *mit dem Ausruf* स्वाहा *begleitend.*

स्वाहाकृत् Adj. *besprechend —, weihend mit* स्वाहा, *Opferer.*

स्वाहाकृत Adj. *durch* स्वाहा *den Göttern geweiht, mit* स्वाहा *dargebracht.*

स्वाहाकृति und °ती f. *Besprechung —, Weihung mit* स्वाहा. Auch als sog. Gottheit eines Prajấga.

स्वाहापति und *स्वाहाप्रिय m. Bein. Agni's.

*स्वाहाभुज् m. *ein Gott.*

स्वाहामुधाकार m. Titel Opp. Cat. 1.

स्वाहार Adj. *leicht herbeizuschaffen.*

स्वाहार्ह Adj. *der Besprechung —, der Weihung mit* स्वाहा *würdig, opferwürdig.*

स्वाहावन n. N. pr. eines *Waldes.*

स्वाहावल्लभ m. Bein. Agni's.

*स्वाहाशन m. *ein Gott.*

स्वाहि m. N. pr. eines Sohnes des Vṛ́ṅgivant.

(स्वाङ्कृत) सुआङ्कृत Adj. *dem man wohl —, richtig geopfert hat.*

स्वाकेय m. Metron. Skanda's.

स्वाङ्ग m. v. l. für स्वङ्ग.

स्वाङ्कान Adj. *leicht anzurufen* als Erklärung von सुकेव Sâj. zu ṚV. 10,39,11.

स्वाङ्क्य Adj. *dem das* स्वाहा *gehört.*

स्विका s. u. स्वक.

स्विति n. = सुविति *Wohlergehen, Glück.*

1. स्विद्, स्वेदति, स्विद्यति, °ते (metrisch) *schwitzen.* अस्विदत् Aor. Çiç. 17,6. स्वेदत्ते *sie schwitzen aus* (intrans.) Ait. Âr. 78,10. सिषिदान *schwitzend.* स्विन्न 1) *in Schweiss gekommen* oder *gebracht, mit Schweissmitteln behandelt.* — 2) *gedämpft, gesotten.* उदक° Gâtakam. 7. — Caus. स्वेदयति 1) *schwitzen lassen, mit Schweiss treibenden Mitteln behandeln.* — 2) *bähen, erweichen* Sâmav. Br. 2,5,4. — *Desid. vom Caus. सिस्वेदयिषति. — Mit आ, आसिषिदान *schwitzend* (mit dem Acc. स्वेदम्). — Mit उद्, उत्स्विन्न *ausgekocht* Kâraka 1,15. — Mit उप in उपस्वेद. — Caus. 1) *schwitzen lassen, mit Schweissmitteln behandeln.* — 2) *dämpfen* Kâraka 6,1. — Mit परि Caus. = उप Caus. 1). — Mit प्र 1) *in Schweiss gerathen.* प्रसिषिदे MBu. 7,19,21. प्रस्विन्न *schwitzend.* — 2) *feucht werden* J. R. A. S. 7,119. — * Caus. प्रस्वेदित und °वत्. — Mit सम् Caus. *schwitzen lassen, mit Schweissmitteln behandeln.*

2. °स्विद् Adj. *schwitzend* Çiç. 6,61. 17,48.

3. स्विद् Indecl. *wohl, wirklich; etwa, irgend, denn* (in Fragen). Insbes. nach dem Fragepronomen क und seinen Derivaten; in dieser Verbindung auch verallgemeinernd (कः स्विद् *wer immer, irgendwer;* क्व स्विद् *irgendwohin*). Folgt auf अपि (Fragepartikel), उत (dieses auch nachfolgend) und आहो. In Doppelfragen किं नु — स्विद्, किं स्विद् — स्विद्, स्विद् — स्विद्, स्विद् — उताहो, नु — स्विद्, स्विद् — नु, स्विद् — उत, स्विद् — वा, स्विद् — किमु; स्विद् — किम् — नु किम्.

(स्विध्म) सुइध्म Adj. (f. आ) *aus gutem —, brennbarem Holze bestehend.*

स्विन् Adj. in द्रुपस्विन्, शतस्विन् und श्रोत्रस्विन्. Könnte auch Suff. विन् sein, und das स् durch Anlehnung an मनस्विन्, यशस्विन् u. s. w. zu erklären sein.

(स्विषु) सुइषु Adj. *gute Pfeile habend.*

1. स्विष्ट Adj. *sehr geliebt* (Person).

2. स्विष्ट, सुइष्ट 1) Adj. *a) richtig gepfert, wohl dargebracht. — b) durch Opfer richtig verehrt, hochgeehrt* überh. — 2) n. *ein richtiges Opfer.*

स्विष्टकृत् Adj. 1) *ein richtiges Opfer bringend;* insbes. Bein. Agni's, *als des die Opferhandlung glücklich abschliessenden Gottes.* Superl. स्विष्टकृत्तम. °कृच्चतुर्थ Adj. (f. आ) *diesen* Agni *als vierten habend* Âpast. Gṛhj. 19,7. — 2) *dem* Svishṭakṛt *gegeben, — gehörig* u. s. w.

स्विष्टकृत Adj. *dem* Agni Svishṭakṛt *geltend* Gṛhjâs. 2,72. 76.

स्विष्टकृद्याग m. *der Antheil des* Agni Svishṭakṛt.

स्विष्टकृद्यागन n. *was den* Agni Svishṭakṛt *vertritt* Çat. Br. 2,3,1,23.

1. स्विष्टि, सुइष्टि f. *Gelingen des Opfers, ein gelungenes, richtiges Opfer* Gâtakam. 10,8.

2. स्विष्टि Adj. *richtig opfernd.*

स्वी Adv. 1) mit कर् Med. (älter und genauer) und Act. *a) sich aneignen, in den Besitz von Etwas gelangen;* mit Acc. — *b) Jmd zu sich nehmen, sich erwählen, an sich heranziehen, in eine nahe Beziehung zu sich bringen.* भार्यार्थे *zur Gattin erwählen,* स्रुपाशेन *zur Schnur erwählen.* Auch so v. a. *heirathen* (ein Weib) 133,26. — *c) Jmd für sich gewinnen, in seine Gewalt bekommen* (das Herz u. s. w.). — *d)* Med. *Etwas annehmen, zugestehen.* — 2) mit dem Caus. von कर् *Jmd veranlassen Etwas in Besitz zu nehmen, Jmd Etwas schenken;* mit doppeltem Acc.

स्वीकरण n. 1) *das Sichaneignen, Ansichbringen, Annehmen einer Sache, in den Besitz Gelangen von Etwas* 224,11. — 2) *das zur Ehe-Nehmen* (eines Weibes). — 3) *das Annehmen, Zugestehen.*

स्वीकर्तर् Nom. ag. *der Jmd gewinnt, gewinnen will.*

स्वीकर्तव्य Adj. 1) *aufzunehmen, heranzuziehen.* — 2) *anzunehmen, zuzugestehen.*

स्वीकार m. 1) *Aneignung, Inbesitznahme.* — 2) *Aufnahme* (einer Person). — 3) *Annahme, Zugeständniss.*

स्वीकारयक् m. *Raub* Mahâvîraḱ. 52,12.

स्वीकार्य Adj. 1) *in dessen Besitz man gelangen muss.* — 2) *aufzunehmen, heranzuziehen.* — 3) *zu gewinnen, in seine Gewalt zu bekommen* (eine Person). — 4) *anzunehmen, zuzugestehen.*

स्वीकृति f. *Aneignung, Inbesitznahme* Hem. Par. 1,95.

स्वीय 1) Adj. (f. आ) *eigen.* Nom. abstr. °त्व n. *Angehörigkeit* Comm. zu Âpast. Çr. 9,14,6. — 2) m. Pl. *die Eigenen, Angehörigen.* — 3) f. आ *eine Frau, die man im wahren Sinne des Wortes „sein" nennen kann.*

स्वीयी Adv. mit कर् *sich aneignen, in Besitz nehmen.*

*स्वूर्क्, स्वूर्कति = सूर्क्.

स्वृत n. *ein günstiges Sternbild* Hemâdri 1, 546,2. 3.

स्वृत (सु + ऋत) als Erklarung von स्वर्.

*स्वृतोक n. = उदक.

स्वृद्ध Adj. *in sehr blühendem Zustande sich befindend, sehr gesegnet, — reich.*

*स्वेक्, स्वेकते v. l. für ञेक्.

स्वेक m. als Erklärung von सुमेक.

स्वेच्छ° (Daçak. 32,7) und स्वेच्छम् Adv. *nach eigenem Wunsche, — Belieben, nach Herzenslust, aus freiem Antriebe, willig.*

स्वेच्छा f. *eigener Wunsch, — Wille, freier Wille.* स्वेच्छया, स्वेच्छातस् und स्वेच्छा° *nach eigenem Wunsche, — Belieben, nach Herzenslust, aus freiem Antriebe.*

स्वेच्छामय Adj. *mit Willensfreiheit ausgestattet.*

स्वेच्छामृत्यु 1) Adj. *den Tod in seiner Gewalt habend.* — 2) m. Bein. Bhîshma's.

स्वेतव्य n. impers. *leicht zu gehen aus* (Abl.).

स्वेद 1) m. (adj. Comp. f. आ) *a) Schweiss.* Pl. *Schweisstropfen.* — *b)* in der Medicin *Schweissmittel, Schweisskur.* — *c) *Gluth, Wärme.* — 2) *Adj. *schwitzend.*

*स्वेदचूषक m. *ein kühler Wind.*

स्वेदज Adj. *aus Schweiss —, aus feuchter Hitze entstanden* (Ungeziefer aller Art). Subst. so v. a. *Ungeziefer.*

स्वेदजल n. (adj. Comp. f. आ) *Schweiss.* °कण m. (Çiç. 15,4) und °कणिका f. (Vâsav. 216,1) *Schweisstropfen.*

स्वेदन 1) Adj. *a) zu Schweiss geneigt* Kâraka 6,15. — *b) Schweiss treibend.* — 2) *f. ई *eine eiserne Pfanne.* — 3) n. *a) *das Schwitzen.* — *b) Erzeugung von Schweiss, Schweisskur.* — *c) eine best. mit dem Quecksilber vorgenommene Operation.* — *d) *Rotz* Gal.

स्वेदनत्व n. *Geneigtheit zu Schweiss.*

*स्वेदनयन्त्र n. *Dampfbad* (für Metalle) Mat. med. 25.

*स्वेदनिका f. *eine eiserne Pfanne.*

स्वेदबिन्दु m. *Schweisstropfen* Vâsav. 213,1.

स्वेदमलोज्झित Adj. *frei von Schweiss und Schmutz.* °देह Adj. ist ein Gina.

*स्वेदमातृ f. *Chylus* Râgân. 18,65.

स्वेदयु Adj. *schweissend* Maitr. S. 4,2,2 (182,2).

स्वेदलेश m. *Schweisstropfen* Çâk. 37.

स्वेदवारि n. *Schweiss* Çiç. 10,57.

स्वेदाक्त Adj. *von Schweiss triefend.*

स्वेदाम्बु n. *Schweiss.*

स्वेदायन n. *Weg des Schweisses, Schweisspore.*

स्वेदिन् Adj. in अस्वेदिन् Nachtr. 6.

स्वेदुकव्य Adj. vielleicht *den Schweiss als Opfergabe darbringend*, d. h. *sich abmühend.*

स्वेदोद्गम m. *Schweissausbruch* 290,3. 304,15.

स्वेद्य Adj. *mit Schweissmitteln zu behandeln.*

स्वेष्ट Adj. *der eigenen Person lieb, Einem am Nächsten stehend.* °देवता f. und °दैवत n. 137,8.

(स्वैतु) स्वयृतु Adj. etwa *den eigenen Gang gehend.*

स्वैदायनि m. Patron. eines Çaunaka.

स्वैर 1) Adj. (f. आ) *a) = स्वच्छन्द (स्वतन्त्र). — b) (= मन्द) langsam, vorsichtig sich bewegend* Z. d. d. m. G. 39,308. — 2) स्वैरम् *a) aus eigenem Antriebe, nach eigenem Belieben* (Vasishṭha 15, 14), *von selbst, ungehemmt, frei, ohne Weiteres, bequem, leicht* (Prasannar. 64,10), *ohne Bedenken, auf's Gerathewohl, gerade heraus* (sprechen, sagen). — *b) langsam, leise, vorsichtig, behutsam* Çâk. (P.) 27,3. Chr. 122,13. 132,23. 298, 23. Uttarar. 22,2 (30,2). 37,18 (55,18). Veṇis. 69, 8. Nâgân. 33,11 (50,9). — *c) unbesorgt.* — 3) स्वैरेण = 2) *a*). — 4) स्वैरेषु *in Fällen, wo man sich frei gehen lassen kann; bei gleichgültigen Sachen.* — 4) स्वैर° = 2) *a*) *c*).

स्वैरकथा f. *zwanglose Unterhaltung.*

स्वैरकम् Adv. *gerade heraus, unbefangen, ohne Umschweife.*

स्वैरगति Adj. *frei einhergehend.*

स्वैरचारिन् Adj. *sich frei bewegend*, auch so v. a. *nach freiem Willen verfahrend, seinem Willen fröhnend, frei.*

स्वैरता f. = स्वैरिता.

स्वैरथ m. N. pr. eines Sohnes des Gjotishmant; n. des von ihm beherrschten Varsha VP. 2,4, 36. 37.

स्वैरवर्तिन् Adj. *sich frei benehmend, nach seinem Willen verfahrend.*

स्वैरविहारिन् Adj. *nach Lust sich ergehend* Jâtâ. 1,328. Von einem Befehl so v. a. *auf keinen Widerstand stossend* Râgat. 4,339.

स्वैरवृत्त Adj. (f. आ) = स्वैरवर्तिन्.

1.*स्वैरवृत्ति f. *Freiheit, Ungebundenheit* (als Tadel).

2. स्वैरवृत्ति Adj. *sich frei benehmend, ungebunden* (als Tadel).

स्वैरस्थ Adj. *ruhig —, unbesorgt dastehend.*

स्वैराचार Adj. *zwanglosen Benehmens.*

स्वैरालाप m. *zwanglose Unterhaltung* Mudrâr. 83,14 (138,4).

स्वैरिकर्मन् n. Âpast. wohl fehlerhaft für स्वैरकर्मन् (so die v. l. einmal) *eine zum eigenen Vergnügen unternommene Handlung.*

*स्वैरिता f. *Freiheit, Ungebundenheit.*

स्वैरिन् 1) Adj. *a) frei, unabhängig.* — *b) in geschlechtlicher Beziehung sich frei benehmend*, insbes. vom Weibe 213,19. — 2 *f. °रिणी *Fledermaus* Râgân. 19,92.

*स्वैरिन्ध्री f. = सैरिन्ध्री.

स्वैष्य m. *eigene —, freie Wahl.*

स्वैषावीर m. *ein ganz unbedeutender Mann* Çâṅku. Br. 1,1.

स्वोचित Adj. *dem Selbst angemessen, — entsprechend.*

(स्वोजस्) सुश्वोजस् Adj. *sehr kräftig.*

स्वोत्थ Adj. *im Selbst entstanden, angeboren.*

स्वोत्थित Adj. *im Selbst entstanden, selbstverschuldet.*

*स्वोदरपूरक Adj. *nur seinen Bauch füllend, nur an's Essen denkend.*

स्वोदरपूरण n. *das Füllen seines Bauches*, so v. a. *das Sichsattessen* Paṅkad.

स्वोपज्ञ Adj. *selbsterdacht, selbstverfasst* Hem. Pr. Gr. in der Unterschr.

स्वोपज्ञधातुपाठविवरण n. Titel eines Werkes Bühler, Rep. No. 785.

स्वोपश्य Adj. (f. श्या) *mit schönen Flechten* oder *Locken* Maitr. S. 2,7,5 (80,9). v. l. स्वोपश्य.

स्वोपार्जित Adj. *selbsterworben.*

*स्वोरस m. *Trester.*

स्वौजस् m. N. pr. eines Ministers Nâjam. Einl. 4.

स्वौपश्य Adj. (f. श्या) = स्वोपश्य.

---

1. क् Indecl. das vorangehende Wort leicht hervorhebend. In der späteren Sprache häufig als blosses Flickwort verwendet, insbes. am Ende eines Verses.

2.°क Adj. (f. आ) *tödtend, Tödter; vernichtend, zerstörend.*

3. क 1) Adj. am Ende eines Comp. *verlassend, meidend.* — 2) *f. का *das Verlassen, Meiden.*

4.*क 1) Adj. *mad, drunk.* — 2) m. = शिव, सलिल, शून्य, धारण, मङ्गल, गगन, नकुलीश, रक्त, नाक, पापकरण, चन्द्र, सकोपवारण, शुष्क, *dying; fear; knowledge; war, battle; horripilation; a horse; pride; a physician; cause, motive;* Bein. Vishṇu's. — 3) m. f. (का) n. *laughter.* — 4) f. का *cotton; a lute.* — 5) n. *God, the supreme soul; pleasure, delight; calling, calling to; a weapon; the sparkling of gem; the sound of a lute.* — 6) Indecl. = अकम् (!).

कंस, कंसति *zur Gans werden* Subhâshitâv. 2612.

कंस 1) m. *a) Gans* (ein Zugvogel), *Gänserich;* auch wohl *Schwan* und *andere verwandte Wasservögel.* am Ende eines adj. Comp. f. आ. — *b)* *am Ende eines Comp. *der Beste unter.* — *c)* Bez. *der Sonne.* — *d) die (wie die Gans weisse und wandernde) Seele*, auch *die Weltseele.* Du. *die individuelle und die Weltseele.* Wird mit Nârâjaṇa, Vishṇu, Kṛshṇa, Virâg, *Çiva und *Kâma identificirt. — *e) ein best. Wind im Körper.* — *f)* Bez. *einer Art von Asketen* Spr. 7681. — *g)* Bez. *eines unter bestimmten Constellationen geborenen Wundermenschen.* — *h)* Pl. Bez. *der Brahmanen in Plakshadvîpa.* — *i)* *ein genügsamer Fürst. — *k)* *Pferd. — *l)* Bez. *eines vorzüglichen Zugochsen.* Angeblich auch *Büffel.* — *m)* *Berg. — *n) eine best. Tempelform.* — *o) ein best. Zauberspruch.* — *p)* *Neid, Missgunst.* — *q)* Bez. *zweier Metra.* — *r) ein best. Tact* S. S. S. 213. — *s)* mystische Bez. *des Lautes* क्. — *t)* N. pr. α) eines Devagandharva. — β) eines Dânava. — γ) eines Sohnes des Brahman. — δ) eines Sohnes des Vasudeva. — ε) verschiedener anderer Personen. — ζ) eines Rosses des Mondgottes VP². 2, 299. — η) eines Berges. — 2) f. कंसी *a) eine weibliche Gans* 250,21. Çiç. 8,7. — *b)* Bez. *verschiedener Metra.* — *c)* N. pr. verschiedener Frauen.

कंसक 1) m. *Gänschen, eine arme Gans* und *Gans* überh. Çiç. 7,23. Kâd. 2,86,19 (106,20). — *b) ein best. Tact.* — *c)* N. pr. eines Sohnes des Brahmadatta. — 2) (*m. n.) *Fussring.* — 3) f. कंसिका *a) eine weibliche Gans.* — *b)* N. pr. einer mythischen Kuh.

*कंसकवती f. N. pr.

कंसकाकीय Adj. *die Gans und die Krähe betreffend* (Erzählung).

*कंसकान्ता f. *eine weibliche Gans.*

कंसकायन m. Pl. N. pr. eines Volkes.

*कंसकालीतनय m. *Büffel.*

कंसकीलक m. *quidam coeundi modus.* v. l. कंसनीलक.

हंसकूट m. 1) *der Buckel des indischen Ochsen. — 2) N. pr. eines Berges.

*हंसग m. Bein. Brahman's.

*हंसगद्गदा f. *ein lieblich redendes Weib.*

हंसगमना f. N. pr. einer Surâṅganâ Ind. St. 15,222. 444.

हंसगामिनी Adj. f. *den Gang einer Gans habend, gravitätisch einherschreitend.*

हंसगुह्य n. *das Mysterium der Weltseele*, Bez. eines best. Lobliedes.

हंसचिह्नदुकूलवत् Adj. *in ein Gewand mit eingewebten Gänsefiguren gekleidet* Ragu. 17,25.

हंसचूड m. N. pr. eines Jaksha.

हंसज्ञ m. N. pr. eines Wesens im Gefolge Skanda's.

हंसजिह्व m. N. pr. eines Mannes. Pl. *sein Geschlecht.*

हंसता f. Nom. abstr. von हंस *Gans.*

हंसतीर्थ n. N. pr. eines Tîrtha.

हंसतूल n. *Gänseflaum.*

हंसत्व n. Nom. abstr. von हंस *Gans.*

*हंसदाकृन n. *Agallochum.*

हंसदूत m. n. Titel eines Gedichts Burnell, T.

हंसद्वीप m. n. N. pr. einer *Insel.*

हंसध्वज m. N. pr. eines Fürsten.

हंसनाद m. 1) *ein best. Tact* S. S. S. 209. — 2) N. pr. eines Vidjâdhara Bâlar. 89,12.

हंसनादिनी f. Bez. *einer best. Art von Frauen.*

हंसनादोपनिषद् f. Titel einer Upanishad.

हंसनाभ m. N. pr. eines Berges.

हंसनीलक m. v. l. für हंसकीलक.

हंसपद n. *eine best. Stellung der Hand.*

हंसपथ m. Pl. N. pr. eines Volkes MBh. 7,20,7. v. l. हंसपद.

1. हंसपद n. 1) *Gänsefuss* (als Marke) Nârada in Mit. zu Jâgñ. 2,103. — 2) *ein best. Gewicht*, = कर्ष.

2. हंसपद 1) m. Pl. N. pr. eines Volkes. — 2) f. आ *eine Art* Svarabhakti Mând. Çikshâ 9,13.

हंसपदिका f. N. pr. der ersten Gemahlin Dushjanta's.

हंसपदी f. 1) *eine best. Pflanze.* Nach den Lexicographen *eine Mimosenart* und *Cissus pedata.* — 2) *ein best. Metrum.* — 3) N. pr. einer Apsaras VP². 2,83.

हंसपरमेश्वर m. Titel eines Werkes.

हंसपाद 1) *n. *Zinnober.* — 2) f. आ *a)* N. pr. einer Apsaras VP². 2,82. — *b)* schlechte Lesart für 2. हंसपद 2). — 3) f. ई *a) eine Mimosenart.* — *b)* *N. pr. einer Apsaras. Richtig हंसपदी.

*हंसपादिका f. *eine Mimosenart.*

हंसपाल m. N. pr. eines Fürsten.

*हंसपुर n. N. pr. einer *Stadt.*

हंसपोटली f. *eine best. Mixtur* Rasendrak. 95.

हंसप्रबोधा f. N. pr. einer Surâṅganâ Ind. St. 15,241.

*हंसबीज n. *Gänseei.*

हंसमण्डूरक n. *eine best. Mixtur.*

हंसमार्ग m. Pl. N. pr. eines Volkes.

हंसमाला f. 1) *eine Reihe von* (fliegenden) *Gänsen.* — 2) *eine Gansart mit dunkelgrauen Flügeln.* — 3) *ein best. Metrum.*

*हंसमाषा f. *Glycine debilis.*

हंसमाहेश्वर Titel eines Werkes.

हंसमुख Adj. (f. ई) *wie der Schnabel einer Gans geformt* Kâts. Çr. 1,3,37. Âpast. Çr. 1,15,12. Çulbas. 3,88.

हंसमान n. Titel eines Werkes.

1. हंसयान n. *eine Gans als Vehikel* oder *ein von Gänsen gezogener Wagen.*

2. हंसयान Adj. (f. ई) *auf einer Gans reitend.*

हंसरथ 1) *Adj. *Gänse zum Gespann habend.* — 2) m. *a)* *Bein. Brahman's. — *b)* N. pr. eines Mannes.

हंसराज m. 1) *ein grosser Gänserich* 154,6. — 2) N. pr. eines Mannes,

हंसरामप्रश्न m. Titel einer Abhandlung über Augurien.

हंसरुत n. 1) *Gänsegeschnatter.* — 2) *ein best. Metrum.*

हंसरोमन् n. *Gänseflaum* Hem. Par. 3,89. Ind. St. 15,399.

हंसलील m. *ein best. Tact* S. S. S. 208.

*हंसलोमश n. *grüner Eisenvitriol* Râgan. 13,78.

*हंसलोहक n. *Glockengut.*

हंसवक्त्र m. N. pr. eines Wesens im Gefolge Skanda's.

हंसवत् 1) Adj. *das Wort* हंस *enthaltend.* f. °वती *ein solcher Vers* Âpast. Çr. 16,10,12. — 2) f. °वती *a)* *Cissus pedata. — *b)* N. pr. α) der ersten Gemahlin Dushjanta's. — β) der Mörderin eines Virasena Harshak. 168,6. — γ) *einer Stadt und Landschaft, = Pegu.

हंसवाह Adj. *auf einer Gans reitend.*

हंसवाहन m. Bein. Brahman's.

हंसविवेक n. Titel eines Werkes.

हंसवेग m. N. pr. eines Mannes Harshak. 181. fgg.

*हंससंघाराम m. N. pr. *eines buddh. Tempels.*

हंससंदेश m. Titel eines Kâvja.

हंससाचि m. *ein best. Vogel.*

*हंसाङ्घ्रि 1) m. *Mennig.* — 2) f. ई *eine Mimosenart.*

हंसाधिरूढ 1) Adj. *auf einer Gans reitend.* — 2) f. आ Bein. der Sarasvatî.

हंसानदी f. N. pr. eines Flusses Ind. Antiq. 8,242.

*हंसाभिख्य n. *Silber.*

हंसाय्, °यते *eine Gans darstellen* Prasannar. 141,10.

हंसारूढ Adj. *auf einer Gans reitend*, Beiw. Varuṇa's, *Brahman's und *der Sarasvatî.

हंसावती f. ein Frauenname.

हंसावली f. 1) *eine Reihe von* (fliegenden) *Gänsen.* — 2) ein Frauenname Ind. St. 14,123.

हंसास्य m. *eine best. Stellung der Hand.*

हंसाह्वया f. *eine Mimosenart.*

हंसिन् 1) Adj. etwa *die Weltseele in sich enthaltend* (Krshṇa). — 2) f. °नी *ein best. Gang* S. S. S. 253.

हंसिर m. *eine Mausart.* Vgl. हसिर.

*हंसीय Adj. von हंस.

हंसेश्वरतीर्थ n. N. pr. eines Tîrtha.

हंसोदक n. *reines* (*wie die Gans*) *Herbstwasser* Karaka 1,6 (41,7).

हंसोपनिषद् f. Titel einer Upanishad. °षद्दीपिका f. ein Commentar dazu.

हंहो Interj. *des Anrufes* Bâlar. 16,10. Gâtakam. 25, v. l. Hem. Par. 1,169.

हक्क 1) *m. *das Herbeirufen eines Elephanten.* — 2) f. आ *Eule.*

हक्कय्, °यति *anrufen* Paṅkad.

हक्काप्रधाना f. als Erklarung von निष्ठुरभाषा Çilaṅka 2,164.

*हक्कार m. *das Anrufen.*

हक्काहक्क m. *das Anrufen, Herausforderung* Paṅkad.

हचि in *सुन्दर°.

*हचिपुर n. N. pr. einer *Stadt.*

*हज्जदेश m. N. pr. einer *Oertlichkeit.*

हज्जाज und हज्जाजि desgl.

हच्चा f. in कर°.

*हञ्जि m. *das Niesen.*

हञ्जिका f. 1) *Dienerin.* Nom. abstr. °त्व n. Kâçikh. 51,3. — 2) *Clerodendrum siphonanthus.*

हञ्जे Indecl. als *Anruf einer Dienerin* u. s. w. im Drama 295,3. 307,7.

*हट्, हटति (दीप्ति).

हट Suçr. 1,170,19 und Râgat. 1,303 fehlerhaft für कठ.

हटक R. 1,14,25 fehlerhaft für कटक.

*हटपर्णि n. fehlerhaft für कठपर्णी.

हट्ट 1) m. *Markt* Kampaka 381. n. (!) Uttamak. 231. °श्रेणि f. Paṅkad. — 2) *f. ई *Marktflecken.*

कट्क in *वसु°.

कट्चन्द्र m. N. pr. eines Scholiasten.

*कट्चोरक m. *Marktdieb.*

कट्वाकिनी f. *eine Gosse auf dem Markte* Subhâshitâv. 834.

*कट्विलासिनी f. *ein best. Parfum.* = करिद्रा Bhâvapr. 1,177.

*कट्यध्यक्ष m. *Marktaufseher.*

*कठ्, कठति (श्रुतिशङ्कुत्वयोः, बलात्कारे; auch शठव st. शङ्कुत्व).

कठ 1) m. *a) Gewalt.* कठेन, कठात् und कठ° *mit Gewalt, gewaltsam.* — *b) das Bestehen auf seinem Kopfe.* कठात् und कठ° (138,32) *mit Hartnäckigkeit, ohne sich durch Etwas beirren zu lassen.* — *c) absolute Nothwendigkeit* (als Ursache alles Seins und Wirkens). कठेन (Vâsav. 240,1), कठात् und कठ° *mit absoluter Nothwendigkeit, unumgänglich, durchaus.* — *d) eine gesteigerte mit grossen Selbstquälungen verbundene Form des Joga.* Auch °योग m. °योगिन् m. *der sich diesem Joga hingiebt,* °विद्या und °योगविद्या f. *die Lehre dieses Joga.* — *e) Pistia Stratiotes.* पार्श्विग Çâçvata 615 fehlerhaft für पृश्निका. — 2) *f. ई = 1) *e).*

कठकर्मन् n. *Gewaltthat.* Instr. *mit Gewalt, gewaltsam* Ind. St. 15,277.

कठतत्त्वकौमुदी f. und कठदीपिका f. Titel.

*कठपर्णी f. *Blyxa octandra.*

कठप्रदीप m., कठप्रदीपिका f., कठयोगप्रदीपिका f. und कठरत्नावली f. Titel.

कठशर्मन् m. N. pr. eines Brahmanen.

कठसंकेतचन्द्रिका f. Titel.

कठात्कार m. = बलात्कार *Gewaltthätigkeit* Çiva-P. 32,55.

कठादेशिन् Adj. *Gewaltmaassregeln vorschreibend gegen* (Gen.) Mahâvîraḱ. 53, 1.

*कठालु m. f. *Pistia Stratiotes.*

कठिका f. etwa *gewaltiger Lärm* Daçak. 3,4.

कठिन् Adj. *hartnäckig auf Etwas bestehend* Nîlak. zu MBh. 3,32,21.

कड Kâraṇḍ. 31,7 wohl nur fehlerhaft für कडि *Knebel.*

कडि m. 1) *Knebel* Text zu Lot. de la b. l. 262. Divjâvad. 365,4. 435,17. — 2) *eine best. verachtete Mischlingskaste.*

*कडिक m. = कडि 2).

*कडु n. *Knochen* Zach. Beitr. 56.

कडुचन्द्र m. = कट्चन्द्र.

*कडुज्ञ n. *Markt.*

कडुि, °क und *कडुिप m. = कडि 2).

कण्ड in *कूलकण्ड.

कण्डक 1) m. in *कूल°. — 2) f. कण्डिका *Topf* Subhâshitâv. 2371. Kathârṇava (Verz. d. Oxf. H. 153), Katuâ 22, fol. 55, *a* (nach Aufrecht).

*कण्डिकामुत m. *ein kleiner Topf.*

कण्डे Indecl. *Anruf einer niedrigen Person im Drama.*

कर्त s. u. 1. कन्.

कतक Adj. (f. कतिका) *geschlagen, getroffen* in दैव°. Am Ende eines Comp. in umgestellter Ordnung so v. a. *verwünscht, verflucht.* चाणक्य° *der verwünschte Kâṇakja* Mudrâr. 46,17 (77,17).

कतचेतस् Adj. *niedergeschlagenen Herzens* R. 2,47,1.

कतच्छाय Adj. *der Anmuth beraubt* 134,30.

कतजीवन n. und °जीवित n. *das verwünschte Leben* Daçak. 78,18. 14.

कतविट् und कतविष् Adj. *des Lichts —, des Glanzes beraubt* MBh. 9,62,4. 7,153,20. Chr. 96,20.

कतधी Adj. *der Einsicht beraubt* Bhâg. P. 3,9,7.

*कतपितर् Adj. *dessen Vater getödtet ist.*

कतपुत्र Adj. (f. आ) *dessen Sohn (Söhne) getödtet ist (sind)* R. ed. Bomb. 1,46,2.

कतबुद्धि Adj. *der Einsicht —, des Verstandes beraubt* Çiç. 15,19.

कतभ्रातर् Adj. *dessen Bruder getödtet ist.*

कतमति Adj. *verwünschten Sinnes, verrückt* Dhûrtan. 54.

कतमातर् Adj. *dessen Mutter getödtet ist.*

कतमानस Adj. *niedergeschlagenen Herzens* Spr. 4734.

कतमूर्ख m. *ein grosser Dummkopf.*

कतलक्षण Adj. *unglücklich* Mârk. P. 50,95.

कतवर्चस् Adj. *entwürdigt, entstellt, herabgekommen.*

1. कतविधि m. *das abscheuliche —, verwünschte Schicksal* Spr. 3367. 3701. 6193. Veṇis. 56,4. Mahân. 552. Çiç. 11,64.

2. कतविधि Adj. (Conj.) *unglücklich* Spr. 3866.

कतवृत्त Adj. *mangelhaft in Bezug auf das Metrum* Kâvjapr. 7,5. Nom. abstr. °ता f. Sâh. D. 575.

कतवृष्णी Adj. f. *dessen Mann (Herr) getödtet ist.*

कतशेष s. u. शेष 2) *a).*

कतस्वर Adj. *stimmlos, heiser* Bhâvapr. 6,26.

कतस्वसर् Adj. *dessen Schwester getödtet ist.*

कतहृदय n. *das verwünschte Herz* 175,28.

कताघशंस Adj. *dessen Hasser vernichtet sind.*

कताधिमन्थ m. *Ophthalmie.*

कताश Adj. (f. आ) 1) *der Nichts mehr zu erwarten hat, an Allem verzweifelnd, verzweifelt* Ind. St. 14,387. — 2) *von dem nichts Gutes oder Kluges zu erwarten ist, böse, thöricht* (auch in scherzendem Tone). Im Prâkrit 293,18. 25. 309,20. 313,6.

कति f. 1) *Schlag, — mit* (im Comp. vorangehend). — 2) *Tödtung.* — 3) *Vernichtung, Zerstörung, Vertreibung.* — 4) *Schwund, das Mangeln, Nichtdasein* Kap. 5,117. — 5) *Multiplication.*

कतोज्स् 1) Adj. *dessen Kraft gebrochen ist.* — 2) m. *eine Art Fieber.*

कर्त्र 1) Adj. *verderblich, tödtlich.* — 2) *m. *a) Krankheit.* — *b) Waffe.*

कर्त्य n. (am Ende eines Comp.) und कर्त्या f. *Tödtung.*

कर्त्वाय und कर्त्वी Absol. zu 1. कन् RV.

कर्त्य 1) m. *Schlag, Wurf* u. s. w. — 2) *Adj. = विषम.

कण्विणावरग्राम m. N. pr. eines *Dorfes.*

कद्, कदति, °ते *scheissen* Sarasvatîk. 1,22. Kathârṇava 27 (61,*b*). *कन्न *geschissen.* — Mit उप in उपकदन.

*कदन n. *das Scheissen.*

कद्द m. und *कद्दा f. (arab.) $^1/_{30}$ *eines Zodiakalbildes, ein Grad.*

1. कन्, कर्न्ति (ङाकिं Imperat., ङाकि [mit 2. का verwechselt] R. ed. Bomb. 4,24,38), कनन्ति st. घ्नन्ति Saṁsk. K. 93,*a*,2. कन st. ङाकि 129,*a*,7. व्यपकनत् R. ed. Bomb. 3,31,18. कते (3. Sg. Med.), क्रिघ्नते, क्रिघ्नत् Partic. SV. 1) *schlagen* (mit Acc.), — *auf* (Loc.), *hämmern,* die Trommel —, einen Spielball —, eine Flüssigkeit *schlagen (klopfen).* — 2) *abschlagen, herunterschlagen.* — 3) *zurückschlagen, abwehren.* — 4) *treffen.* — 5) ein Geschoss *werfen auf* (Gen. oder Dat.). — 6) *niederschlagen, tödtlich treffen, tödten, erschlagen, erlegen.* — 7) *tödten,* so v. a. *mit dem Tode bestrafen, hinrichten lassen.* — 8) *verletzen* von einem Hunde gesagt, so v. a. *beissen.* — 9) in der Astronomie so v. a. *berühren.* — 10) *unangenehm berühren, verletzen, wehethun.* — 11) *zu Falle —, in's Verderben bringen, schädigen, zu Grunde richten, vernichten* überh., *zerstören.* — 12) *hindern, verhindern.* — 13) *an sich unterdrücken, aufgeben, fahren lassen* 60,13. — 14) कर्त *a) geschlagen* (auch von einer Trommel). — *b) abgeschlagen* (Kopf), *ausgeschlagen* (Auge). — *c) aufgewirbelt, erregt* (Staub). — *d) getroffen, — von* (Instr. oder im Comp. vorangehend). — *e) getroffen von,* so v. a. *heimgesucht —, gequält —, mitgenommen von, zu kämpfen habend mit* (Instr. oder im Comp. vorangehend). — *f) getödtet, erschlagen.* — *g)* in der Astronomie so v. a. *berührt.* — *h)* f. so v. a. *fututa.* — *i) verletzt* (auch

in übertragener Bed.) 127,28. 59,22. — *k*) *vernichtet, zu Grunde gerichtet, dahin* (insbes. am Anfange eines adj. Comp.); *verloren* von Personen, so v. a. *an Allem verzweifelnd.* — *l*) so v. a. *werthlos, von keinem Nutzen.* — *m*) *mangelhaft* Sâu. D. 200,15. — *n*) *nichtsnutzig, verwünscht* Harshak. 137,18. *ब्राह्मणिकता (so!) *eine nichtsnutzige Brahmanin.* — *o*) *betrogen, hintergangen* 177,20. — *p*) *gekommen um* (Adv. auf तस्). दृष्टि° *dem Anblick entzogen.* — *q*) *multiplicirt.* — Caus. s. घातय्. — Desid. जिघांसति (metrisch auch Med.) *treffen —, niederschlagen —, tödten —, vernichten wollen* Daçak. 14,18. — Intens. (जङ्घन्ति, जङ्घनत्, जङ्घनन्त, जङ्घनानि, *जङ्घनीति, जङ्घन्यते [mit passiver Bed.], *जेघ्नीयते; Partic. जङ्घनत्, जङ्घन् und घनिघ्नत्) 1) *treten auf* (Loc. oder Acc.). — 2) *treffen, erschlagen.* — 3) *plagen, quälen.* — 4) *vernichten.* — Mit अति 1) scheinbar Âpast. Çr. 6,14,12, da hier अति zum vorangehenden तद् gehört; vgl. Maitr. S. 1,8,6 (123,4. fgg.). — 2) अतिकृत *a*) *angesteckt —, befestigt an* (Loc.). — *b*) *zu Grunde gerichtet.* — Desid. *entkommen wollen.* Vielleicht ist अत्यजिघांसत् statt अत्यजिघांसत् zu lesen. — Mit व्यति 1) *zurückschlagen, einen Gegenschlag führen gegen Jmd* (Acc.). — 2) *sich wehren.* — 3) **gemeinsam tödten.* — 4) *sich gegenseitig schlagen, feindlich einander gegenüberstehn.* — Mit अनु *nachher —, darauf tödten —, vernichten,* कृतमेवानुकन्यते so v. a. *was zu Nichte wird war schon zu Nichte geworden.* — Mit *अन्तर् etwa *ausscheiden aus* (Abl.). — Mit अप 1) *wegschlagen, wegstossen; abtreiben, abwehren, verscheuchen, vertreiben.* Häufig Med. (*von sich abstossen* u. s. w.) 21,10. 12. 21. — 2) *ausschlagen, aushülsen* (Korn). — 3) fehlerhaft für अभि Uttarar. 90,19. — 4) अपकृत *a*) *abgehauen* (Kopf), *ausgeschlagen* (Auge). — *b*) *weggeschlagen, abgetrieben, verscheucht, vertrieben* 21,20. — *c*) *ausgeschossen* (als werthlos). — *d*) *vereitelt.* — *e*) Kathâs. 84,8 fehlerhaft für अपकृत. — Desid. in अपजिघांसु. — Intens. *wegschlagen, verscheuchen* SV. II, 6,3,1,5. — Mit व्यप 1) *abschlagen* R. ed. Bomb. 3,51,18. — 2) *wehren, verhindern.* — Mit अपि *hindern, vertreiben.* — Mit अभि 1) *treffen mit Schlag oder Wurf, schlagen auf* (Acc. Spr. 7839. Çiç. 14, 73), *einschlagen in* (Acc.), *hinstossen.* — 2) *erlegen.* — 3) eine Trommel *schlagen* (291,24), eine Muschel *ertönen lassen.* — 4) Pass. *befallen —, heimgesucht werden von* (Instr.). — 5) अभिकृत *a*) *getroffen, geschlagen, gestossen.* कोपमरुदभिकृत Çiç. 15,84 (50). — *b*) *angeschlagen* (von einer Trommel und andern musikalischen Instrumenten). — *c*) *zerschlagen, zerbrochen* Çiç. 20,25. — *d*) *angegriffen.* — *e*) in der Astronomie so v. a. *berührt.* — *f*) *sich stossend an* (Loc.). — *g*) *getroffen von, so v. a. heimgesucht von, behaftet mit* (Instr. oder im Comp. vorangehend). — Caus. s. u. घातय्. — Desid. *treffen —, niederschlagen wollen.* — Mit समभि *schlagen auf* (Acc.), *treffen* R. ed. Bomb. 4,19,20. कृदि समभिकन्यमानः Gâtakam. 26. — Mit अव 1) *herab —, niederschlagen, stürzen.* — 2) *von oben herab treffen.* — 3) *schlagen auf* oder *gegen* (Acc.). Statt अवजघ्नतस् (= अवकन्यमानस्य Nîlak.) MBh. 4,45,30 liest ed. Vardh. 4,43,30 अवजघ्नुषस्. Vgl. u. अभिनि 2). — 4) *zurückschlagen, — stossen; verscheuchen, abwehren.* — 5) *ausschlagen, dreschen.* — 6) अवकृत *a*) *niedergeschlagen.* — *b*) *gedroschen.* — Caus. s. u. घातय्. — Intens. *zurückschlagen.* — Mit अध्यव *dreschen auf* (Loc.). — Mit अन्वव *treffen.* — Mit अभ्यव *schlagen —, stossen auf* (Dat.) Maitr. S. 1,10,16 (156,3). — Mit प्रत्यव *zurückschlagen.* — Mit आ 1) *schlagen —, stossen auf* (Loc. oder Acc.), *treffen.* Med. *sich* (*sibi*) *schlagen auf* (Acc.) und *um sich schlagen.* — 2) die Trommel *schlagen*, ein musikalisches Instrument *ertönen lassen;* auch *ausspreehen.* — 3) *angreifen, überfallen.* — 4) Med. *sich ein Leid anthun.* — 5) *befestigen.* — 6) आकृत्य Kathâs. 119,176 fehlerhaft für आकृत्य, एतान्याकृत्ति Verz. d. Oxf. H. 25,*a*, N. 2 für एतान्यो कृत्ति. — 7) आकृत *a*) *geschlagen, gehämmert, gestossen, getroffen.* अनिलाकृत *vom Winde getroffen, — bewegt;* ज्योतिष्कणाकृत *von Funken getroffen*, so v. a. *angebrannt.* — *b*) *angeschlagen* (eine Trommel Çiç. 11,2), *in Bewegung gesetzt, zum Tönen gebracht* (ein musikalisches Instrument). — *c*) *geschlagen*, so v. a. *geprägt* oder *gestempelt.* — *d*) *verwundet, angerissen* (Baum). फालाकृत *vom Pfluge angerissen*, so v. a. *gepflügt.* — *e*) *aufgewirbelt* (Staub) Çiç. 17,58. — *f*) *befestigt.* — *g*) *getroffen*, so v. a. *zum Schaden berührt* (in der Astronomie); überh. so v. a. *heimgesucht, geschädigt.* — *h*) *überzogen —, bestreut mit* (im Comp. vorangehend) Vîsav. 165,4. — *i*) *zu Nichte gemacht, vereitelt.* — *k*) *multiplicirt.* — *l*) *getroffen* heisst ein Visarga, *wenn er mit einem vorangehenden अ zu ओ geworden ist.* Vgl. उपकृत. — *m*) **ungereimt.* — *n*) क्लाकृत Kathâs. 49,102 fehlerhaft für क्लाकृत. — Intens. *schlagen auf.* — Mit अपा *zurückschlagen.* — Mit अभ्या 1) *treffen.* वृक्षस्य मूले so v. a. *einen Schlag mit der Axt auf die Wurzel eines Baumes thun.* Mit अन्योऽन्यम् *auf einander stossen.* — 2) अभ्याकृत *a*) *geschlagen, getroffen.* — *b*) *beschädigt* (Auge). — *c*) *getroffen*, so v. a. *unangenehm berührt, heimgesucht.* तिमिराभ्याकृता निशा so v. a. *eine stockfinstere Nacht.* — *d*) *gehemmt, gehindert.* — Mit उदा *anschlagen, spielen* (auf der Laute); mit Acc. der Weise. — Mit उपा *schlagen auf.* — Mit निरा, °घन् Tândja-Br. 9,1,1 fehlerhaft für निरघन्. — Mit प्रत्या 1) *abwehren, sich einer Sache* (Acc.) *erwehren.* — 2) प्रत्याकृत *a*) *abgewehrt, zurückgeschlagen.* — *b*) *von sich gewiesen, zurückgewiesen* Gâtakam. 28. — Mit व्या 1) *schlagen, losschlagen* Vîsav. 143,2. — 2) *treffen*, so v. a. *heimsuchen.* — 3) *hemmen, hindern.* — 4) व्याकृत *a*) *gestossen, getroffen.* — *b*) *zurückgeschlagen.* — *c*) *zurückgewiesen, abgewiesen.* — *d*) *gehemmt, gehindert* Çiç. 16,83. — *e*) *im Widerspruch stehend.* — *f*) MBh. 1,3687 fehlerhaft für व्याकृत. — Caus. s. u. घातय्. — Mit प्रतिव्या nur scheinbar MBh. 12,3724, da hier प्रतिगाकृत्ति die richtige Lesart ist. — Mit समा 1) *anschlagen, zusammenschlagen.* — 2) *treffen, schlagen auf* oder *an.* — 3) *erlegen.* — 4) *zusammenstossen mit* (Instr.). v. l. besser समाजग्मुस् st. समाजघ्नुस्. — 5) *anschlagen* (eine Trommel). — 6) समाकृत *a*) *zusammengeschlagen.* — *b*) *zusammengefügt, verbunden.* — *c*) *geschlagen, getroffen.* — *d*) *angeschlagen* (eine Trommel). — Mit उद् 1) *hinauf —, hinaustreiben, —drängen, — heben, verdrängen.* — 2) *ausrotten.* — 3) *ausschlagen* (einen Graben u. s. w.), *aufwerfen, aufschütten* Comm. zu Nyâyam. 10,1,1. — 4) Med. *sich erhängen.* — 5) उद्कृत्य Hariv. 4408 fehlerhaft für उद्धृत्य. — 6) उद्कृत *a*) *aufgewirbelt* (Staub) Çiç. 15,113 (79). — *b*) *erhöht, hervorragend über* (Abl.), *angeschwollen, hoch gehend* (Wasser, Fluss 168,15. Çiç. 12,53), *hoch in der Luft schwebend, auf —, in die Höhe gehoben.* — *c*) *ausgegraben.* — *d*) *angeschlagen* (eine Laute). — *e*) *zum Vorschein gekommen.* — *f*) *gehemmt, gehindert.* — *g*) *gesteigert, heftig, intensiv.* — *h*) *hochfahrend, stolz, übermüthig.* — *i*) *strotzend —, voll von* (Instr. oder im Comp. vorangehend) Çiç. 17,58. — *k*) *in Bewegung versetzt, erregt.* Richtiger उद्धुत oder उद्धूत. — *l*) *herausgezogen, herausgeholt aus* (Abl.). Richtig v. l. उद्धृत. — Mit उपोद् in उपोद्घात. — Caus. s. u. घातय्. — Desid. *zur Sprache bringen —, erläutern wollen.* — Mit समुद्, समुद्धत 1) *aufgewirbelt* (Staub). — 2) *hoch gehend, angeschwollen* (Wasser), *hoch auf —* (im Comp. vorangehend) *fliessend, aufgerichtet, aufgehoben.* — 3) *gesteigert, heftig, intensiv* Gâtakam. 8, 63. — 4) *hochfahrend, stolz, übermüthig.* — 5) *stroz-*

zend —, voll von (im Comp. vorangehend). — 6) *in Bewegung versetzt, erregt.* Richtiger wohl समुकृत. — 7) *herausgenommen,* — *aus* (Abl.). Richtig समुकृत. — 8) *herbeigeschossen, herbeigeflogen* Nilak. zu MBh. 12,342,114. Der Text समुकूत, v. l. समुकूत. — Mit उप 1) *schlagen* —, *stossen auf, berühren.* — 2) von einem Vogel *sich setzen auf* (Acc.). — 3) von einer Katze so v. a. *kratzen.* — 4) *anstecken, an die Spitze eines Stabes u. s. w. fassen, antupfen.* — 5) *einstecken, befestigen.* — 6) *störend treffen, hemmen; beeinträchtigen, beschädigen, zu Schanden machen.* — 7) *anstossen, stecken bleiben im Recitiren u. s. w., fehlen.* — 8) उपकृत *a) berührt* Âpast. 1,15,16. 16,21. 27. — *b) belegt, bestreut.* — *c) erschlagen.* — *d) behaftet* (mit einem Uebel), *heimgesucht, hart mitgenommen, beschädigt, verdorben, besudelt, überwältigt* —, *hingerissen von.* दैवेन *vom Schicksal geplagt,* — *verfolgt;* ohne दैवेन dass. — *e) niedergeschlagen, entmuthigt.* — *f) verdorben, verführt.* — *g) bestritten* in अनुपकृत Nachtr. 6. — *h) berührt* heisst ein Visarga, *wenn er mit einem vorangehenden* अ *zu* आ *geworden ist,* Kâtjapr. 134,10. Vgl. आकृत. — Mit समुप, °कृत *beschädigt, getrübt* (Einsicht). — Mit नि 1) *einschlagen,* — 2) *stossen in* oder *auf* (Loc.), *schleudern,* — *auf* (Loc.). — 3) *treffen* (mit einem Geschosse); auch in übertragener Bed. (मनांसि). — 4) *aufschlagen.* पद्म् *die Füsse,* so v. a. *stampfen.* — 5) *schlagen* —, *losschlagen auf* (Acc.); *herfallen über, sich vergreifen an* (mit Loc. oder Gen.). — 6) *anschlagen* (die Trommel). — 7) *anschlagen mit* (Instr.) *an* (Acc.), so v. a. *berühren.* — 8) *fällen, niederschlagen, erschlagen, tödten.* Auch von Planeten im Planetenkampf. — 9) *niederhauen,* so v. a. *mähen.* — 10) *überwältigen.* — 11) *züchtigen.* — 12) *heimsuchen.* — 13) *zerstören, zu Grunde richten, in's Verderben bringen, vernichten* (TS. 3,1,1,3), *vertreiben.* — 14) *heften an* (Loc.). — 15) *senken* (die Flügel, Hände). — 16) *mit gesenktem Tone* —, d. i. *mit dem* Anudâtta *sprechen.* — 17) *multipliciren.* — 18) निकृत *a) geschleudert.* — *b) getroffen;* auch in übertragener Bed. — *c) niedergeschlagen.* Auch von einem Planeten im Planetenkampf. — *d) erschlagen, niedergemacht, geschlachtet, getödtet.* — *e) zerstört, zu Grunde gerichtet, vernichtet* Spr. 7767. — *f) niedergeschmettert, verloren* (von Personen) 94,10. 22. — *g) dahin seiend,* so v. a. *nicht mehr zu sehen* (Weg). — *h) mit dem* Anudâtta *gesprochen.* — *i)* fehlerhaft für निकित, wie auch dieses fehlerhaft für निकृत steht. — Caus. s. u. घातय्. — Intens. *schleudern.* — Mit अभिनि 1) *anstecken, anspiessen.* — 2) *schlagen* —, *einhauen auf* (Acc.). अभिनिघ्नत् Partic. mit passiver Bed. MBh. 4,45,30, v. l. Vgl. u. अव 3). — 3) die Trommel *schlagen.* — 4) *sich schlagen* —, *sich ziehen nach* (Acc.) Âpast. Çr. 9,20,10. — 5) अभिनिकृत Bez. eines Svarita, der sonst अभिनिकित heisst. — Mit उपनि *anstecken, bestecken* Kâtj. Çr. 8,4,10. — Mit परिणि (auch परिनि) 1) *umstécken.* — 2) *schlagen.* — Mit प्रणि 1) *zu Grunde richten, zu Nichte machen;* mit Acc. oder Gen. — 2) *stärker senken* (die Hand). — 3) *tiefer als* Anudâtta *sprechen.* — 4) *प्रणिकृत = द्विष्ट, प्रतिस्खलित und बद्ध. — Mit प्रतिनि *einen Streich führen gegen* (Acc.). प्रतिनिकृत mit pass. Bed. — Mit विनि 1) *schlagen.* — 2) *niederschlagen,* auch in übertragener Bed. (मनांसि). — 3) *erschlagen, erlegen, tödten* Çiç. 16,14. 85. — 4) *zerstören, zu Grunde richten, zu Nichte machen.* — 5) विनिकृत *a) niedergeschlagen.* — *b) getroffen, berührt.* — *c) erschlagen, getödtet, geschlachtet.* — *d) zu Grunde gerichtet, zu Nichte gemacht.* — *e)* von einem Befehl so v. a. *nicht befolgt.* — Mit संनि 1) *losschlagen auf Jmd.* — 2) *erschlagen.* — 3) संनिकृत MBh. 1,8300 fehlerhaft für संनिकित. — Mit निस् 1) *weg* —, *hinausschlagen, ausschlagen* (Augen, Zähne). — 2) *verjagen, wegschaffen, zu Nichte machen* Âpast. 1, 24,25. 28,18. 29,1. — 3) *erschlagen.* MBh. 8,849. Bhâg. P. 4,14,34. 6,9,18 hat die v. l. besser नि statt निस्. — 4) *loswerfen auf* (Gen.). — 5) *vernichten.* — 6) निकृत्य Râgat. 5,432 wohl fehlerhaft für निकृत्य. — Caus. s. u. घातय्. — Mit अतिनिस् *übermässig auseinanderziehen* (den Svarita). — Mit अधिनिस् *vertilgen von* (Abl.). — Mit परिनिस् *austreiben.* — Mit विनिस्, विनिकृत *vernichtet.* — Mit परा 1) *wegschleudern, umstürzen.* — 2) *abschlagen* (den Kopf). — 3) *betasten.* — 4) पराकृत *a) ab* —, *weggeschlagen, vertrieben.* — *b) abgewandt.* — *c) im Widerspruch stehend.* — *d) abgeschlagen,* so v. a. *widerlegt* Njâjam. 1,1,26. — Mit परि 1) *umwinden.* — 2) *ersticken* (das Feuer). — 3) Pass. *a) einen Wandel erfahren.* — *b) sich legen, vergehen.* — 4) statt परि बाधो जङ्घा मृधः RV. 8,45,10 ist परिबाधो zu vermuthen. — 5) परिकृत fehlerhaft für परिकृत. — Mit अभिपरि *rings umfassen, bewältigen.* — Mit प्र 1) *schlagen, losschlagen auf* (Acc., angeblich auch Gen.). — 2) *niederschlagen, tödten.* — 3) प्रकृत *a) geschlagen, getroffen.* — *b) angeschlagen* (Trommel u. s. w.). — *c) zerhauen, zerschlagen.* — *d) angehauen* oder *abgehauen* (Baum). — *e) erschlagen.* — *f)* * = शास्त्रविद् Gal. — Vgl. अप्रकृत. — Mit अभिप्र 1) *überwältigen.* — 2) अभिप्रकृत *verwundet* (Baum). — Mit *निप्र mit Gen. Vgl. निष्प्र. — Mit निष्प्र *niederschlagen, tödten;* mit Gen. Çiç. 14,82. — Mit विप्र, विप्रकृत *geschlagen* (ein Heer), *getroffen, mitgenommen.* Vgl. अविप्रकृत Nachtr. 2. — Mit प्रति *schlagen gegen* (Gen.), *losfahren auf Jmd* (Acc.). — 2) *niederschlagen* MBh. 12,230,9. — 3) *zerschlagen, brechen.* — 4) *anspiessen.* — 5) *zurückschlagen, abwehren, sich wehren gegen, fernhalten, verscheuchen, hemmen, aufhalten, vereiteln.* आज्ञाम् so v. a. *sich um Jmds Befehle nicht kümmern* Çiç. 16,80. — 6) Pass. mit Abl. *fern gehalten werden von, verlustig gehen.* — 7) Absol. प्रतिकृत्य *in entgegengesetzter Richtung.* — 8) प्रतिकृत *a) wogegen Etwas schlägt.* — *b) anschlagend an* (Loc. oder im Comp. vorangehend). — *c) zurückgeschlagen, abgewehrt* (105,8), *zurückgewiesen, abgewiesen, gehemmt, aufgehalten, unterblieben.* — *d) in seiner Function gehemmt,* von den Augen so v. a. *geblendet,* von den *Zähnen so v. a. *stumpf* (von Säuren). — *e) feindselig* in प्रतिकृतधी. — *f) *in seinen Erwartungen getäuscht.* — *g)* schlechte Lesart für प्रकित. — Vgl. अप्रतिकृत. — Caus. s. u. घातय्. — Mit संप्रति Pass. *sich stossen.* — Mit वि 1) *zerschlagen, zerbrechen, zerstören.* — 2) *auseinandertreiben.* — 3) *auseinanderschlagen,* so v. a. *ausstrecken* (ein Fell). — 4) *abreissen.* — 5) * *lösen* (Flechten). — 6) *abschlagen, abwehren, sich wehren gegen.* — 7) *stören, hemmen, unterdrücken.* — 8) *vorenthalten.* — 9) *zu Nichte machen* Çiç. 12, 67. 14,8. 19,49. — 10) Pass. *a) von keinem Nutzen sein.* — *b) sich quälen, sich Sorge machen, sich unnütz abmühen.* — 11) häufig fehlerhaft für नि—कृन्. — 12) विकृत *a) aufgerissen, aufgewühlt.* — *b) herausgeschlagen aus* (Abl.). — *c) getroffen, heimgesucht.* — *d) zurückgewiesen, abgewiesen* (Person). — *e) abgeschlagen, abgewehrt.* — *f) gestört, gehemmt.* — Caus. s. u. घातय्. — Desid. *stören* —, *hemmen wollen.* — Intens. (विजीघाकि ?) *Jmd* (Acc.) *ein Leid zufügen.* — Mit अनुवि, °कृत्ति MBh. 12, 56,51 nach Kern fehlerhaft für अनुवकृत्ति. — Mit आवि (!) *hauen auf* (Acc.). — Mit प्रवि, प्रविकृत *zurück* —, *in die Flucht geschlagen.* — Mit प्रतिवि in प्रतिविघात. — Mit सम् 1) *zuklappen, zusammenlegen, schliessen.* — 2) *zusammenballen;* Pass. *sich ballen, fest* —, *consistent werden.* पृथिव्यादिभावेन *zu Erde u. s. w.* Çañk. zu Bâdar. 2,2,18. कृष्णायसस्येव च ते संकृत्य हृदयं कृतम् so v. a. *dein Herz ist gleichsam aus Eisen zusammengehämmert.* — 3)

zusammensetzen, — fügen. Pass. *verbunden werden, sich verbinden.* — 4) Med. *aufeinanderstossen, zusammenstossen mit* (Instr.) ṚV. 9,14,4. — 5) *zerschlagen, zerbrechen.* — 6) Absol. संकृत्य (auch mit अन्योऽन्यम्) *sich zusammen thuend, in Gemeinschaft, vereint, zusammen, im Verein mit* (Instr.). — 7) संकृत *a) an —, auf einander gelegt, zusammengefügt, geschlossen, zusammenstossend, anschliessend, eng verbunden, — mit* (Instr.), *zusammenhängend, zusammenhaltend, einen Haufen bildend.* — *b) fest —, compact geworden, fest, hart, compact* (73,12); *von festem, compactem Gliederbau.* — *c) stark, intensiv.* — *d)* als Bez. eines best. Geruchs und Tons *intensiv* oder *zusammengesetzt.* — Caus. in संघातन. — Mit अभिसम् 1) Absol. अभिसंकृत्य *sich zusammenthuend, in Gemeinschaft, vereint.* — 2) अभिसंकृत *angegriffen, befeindet.* — Mit प्रतिसम्, अन्योऽन्यप्रतिसंकृत *mit einander verbunden.* प्रतिसंकृत auch schlechte v.l. für प्रतिसंकृत. — Mit विसम्, विसंकृत *aus der festen Verbindung gebracht, gelockert.*

2.°कन् Adj. (f. °घ्नी) *schlagend, tödtend, Mörder, zu Grunde richtend, vernichtend, verscheuchend* u. s. w.

कन 1) Adj. (f. ई) am Ende eines Comp. = 2. कन्. — 2) m. Nom. act. in सुकन. — 3) f. आ in डुकणा.

कनन 1) Adj. (f. ई) *fällend, erschlagend, tödtend.* — 2) wohl m. *a) Schlägel zur Trommel.* — *b) ein best. Wurm* J. A. O. S. 12,CLXXII. — 3) n. *a) das Schlagen, Treffen.* — *b) das Abschlagen.* — *c) das Tödten, Vernichten* Spr. 7804. — *d) das Beseitigen, Aufheben.* — *e) das Multipliciren.*

***कननीय्**, °यति = कननमिच्छति. — Desid. चिकननीयिषति.

***कननीयक** Adj. von कननीय्.

कनव्य Adj. (f. आ) von कनु *Kinnbacke.*

कनीयस् Adj. *mehr —, sehr treffend, — tödtend* Maitr. S. 2,9,7 (126,4).

***कनील** m. *Pandanus odoratissimus.*

कनु 1) (*m.) f. *a) Kinnbacke.* Auch कनू. — *b) *Tod, Waffe, Donnerkeil, Krankheit, Unguis odoratus* und *ein anderer wohlriechender Stoff, Gelbwurz,* = सूना und नृत्यारम्भ. — 2) n. *Backe am Beschlag eines Speers* u. s. w.

कनुका f. *Kinnbacke.*

कनुग्रह m. *Kinnbackenkrampf, Maulsperre* Karaka 8,9.

कनुभेद m. 1) *das Aufreissen der Kinnbacken, ein geöffneter Rachen.* — 2) Bez. *einer best. Form des Endes einer Eklipse.*

कनुमत्कवच n., °मत्कीर्तन n. (Opp. Cat. 1), °मत्पञ्चाङ्ग, °मत्प्रतिष्ठा f., °मत्सकवचनामन् n., °मत्स्तोत्र n. und °मदष्टोत्तरशतनामन् n. Titel Burnell, T.

कनुमदीय(!) Adj. *von* Hanumant *verfasst.* n. als Titel Opp. Cat. 1.

कनुमद्विषयमल्ल m. (Opp. Cat. 1) und °मद्भक्तकल्प m. (Burnell, T.) Titel.

कनुमन् (metrisch) m. = कनुमत् 2) *a).*

कनुमत् 1) Adj. *starke Kinnbacken habend.* — 2) m. N. pr. *a)* eines göttlich verehrten Affen, eines Sohnes des Windgottes von der Aṅgaṇâ, des treuen Bundesgenossen Râma's auf seinem Zuge nach Laṅkâ zur Wiedererlangung der Sîtâ. Gilt als grosser Gelehrter. — *b)* verschiedener Männer.

कनुमत्तभट्ट m. N. pr. eines Autors. °भट्टीय n. Titel seines Werkes Opp. Cat. 1.

कनुमन्नाटक n., °दीपिका f. und कनुमन्निघण्टु m. (Burnell, T.) Titel.

कनुमोक्ष m. *Lockerung der Kinnbacken.*

***कनुल** Adj. *starke Kinnbaken habend.*

कनुष्कम्भ m. = कनुग्रह Karaka 6,26.

कनुसंकृति f. = कनुसंकनन Bhâvapr. 2,115.

कनुसंकनन n. *eine Art Mundsperre* Bhâvapr. 2, 115. Suçr. 2,192,19.

कनुस्तम्भ m. = कनुग्रह.

कनूकम्प m. *das Zittern der Kinnbacken.*

कनूमत्कल्प m., °मत्कवच n., °मत्पद्धति f. und °मत्प्रबन्ध m. Titel.

कनूमत् m. = कनुमत् 2) *a).*

कनूमत्तेश्वर und °तीर्थ n. N. pr. eines Tîrtha.

कनूमन्नाटक n. Titel eines Drama.

***कनूष** m. *ein* Râkshasa.

कन्त Interj. als Ausruf der Aufforderung zu einer That (*wohlan, allons*), zu einer Entgegennahme (*da nimm, voilà*) und zum Aufmerken. Später auch freier gebraucht, z. B. Bâlar. 60,15. का कन्त, कन्त कन्त, का कन्त कन्त (184,8), कन्त तर्हि. Könnte aus अकं ते entstanden sein.

कन्तकार m. *der Ausruf* कन्त VP. 3,11,62. so v. a. *Gabe, Almosen* Bâlar. 42,20 (= बलि Glosse). Unter den 4 Zitzen der Kuh auch als *16 Mundvoll Almosen* gedeutet.

कन्तर् (mit Gen.) und कन्तृ (mit Acc.) Nom. ag. 1) *der Jmd schlägt.* — 2) *der Jmd erschlägt, tödtet, vernichtet, Mörder.* — 3) *Etwas zu Grunde richtend, zerstörend, zu Nichte machend, vertreibend.*

कन्तवे Dat. Infin. zu 1. कन् ṚV. Bhâg. P. 4,19, 16. राजन्यकन्तवे 11,5,50.

कन्तवै desgl. ṚV.

कन्तव्य Adj. 1) *zu tödten, mit dem Tode zu bestrafen, aus dem Wege zu räumen.* यो ऽनुमोदति कन्तव्यम् (कन्यन्तम् v. l.) *wer zustimmt, dass getödtet wird.* — 2) *zu verletzen* (घर्म). — 3) *zu widerlegen* Hemâdri 1,529,5. — 4) Râǵat. 4,384 wohl fehlerhaft für कातव्य; vgl. Spr. 1856.

कन्ति f. Bez. *des Verbums* कन् Nâjâm. 9,1,4.

कन्तु m. 1) Nom. act.; s. कन्तवे, कन्तवै, कन्तोस् und सुकन्तु. — 2) **Stier.*

कन्तुकाम Adj. (f. आ) *umzubringen beabsichtigend* 117,23.

कन्तृत्व n. *die Rolle des Tödters, — Vernichters.*

कन्तोस् Abl. und Gen. Infin. zu 1. कन् ṚV. 3, 30,10. TS. 3,1,1,3.

कन्त्रीमुख m. *ein best. die Kinder verfolgender Dämon.*

(कन्त्र) कन्तुघ्र Adj. *zu schlagen, niederzumachen.*

कन्मन् m. oder n. *Schlag, Stoss, treffender Wurf.*

कन्यमान 1) Adj. Partic. pass. von 1. कन्. — 2) m. Pl. N. pr. eines Volkes MBh. 6,9,69. v. l. कंसमार्ग.

कपुषा f. *eine best. Pflanze* (in zwei Arten).

कम् Interj. रोषभाषणे (रोषोक्तौ) und अनुनये; vgl. Zach. Beitr. 93. कं भो Divjâvad. 383,4. कं भोः 621, 26. कम्भो Gâtakam. 28, v. l. Vgl. कंको.

कम m. *eine best. Personification* Gaut.

कर्मीरपुर्य Adj. *aus* Hamîrapura (vgl. कम्मीर) *stammend.*

कम्ब 1) m. N. pr. eines Mannes. — 2) f. आ v. l. für कम्भा.

कम्बीरा f. in नट°. Vgl. काम्बीरी.

कम्भा f. *das Gebrüll der Kühe* oder *Kälber.* Auch °रव m. und °शब्द m. (Ind. St. 15,411).

कम्भाय्, °यते *brüllen* (von einer Kuh).

***कम्म्**, कम्मति (गतौ) bei den Surâshṭra.

कम्मीर m. N. pr. eines Fürsten von Çâkambhari, der im 14ten Jahrh. regierte. Vgl. कर्मीरपुर्य.

***कय्**, कयति (गतौ, क्षये, भक्षिशब्दयोः). — Intens. जाकर्यीति, जाकति u. s. w.

कय 1) m. *a) Ross.* Am Ende eines adj. Comp. f. आ. — *b) der Schütze im Thierkreise.* — *c)* Bez. *der Zahl sieben* (wegen der *7 Rosse* des Sonnengottes). — *d) ein Fuss von vier Moren.* — *e) *a man of particular class.* — *f) *Bos grunniens.* — *g) *Bein. Indra's.* — *h)* N. pr. α) *eines der Rosse des Mondgottes.* — β) eines Sohnes des Sahasrada und des Çatâǵit. Pl. *das Geschlecht des* Haja. — 2) f. कया und कयी *a) Stute.* — *b) *Physalis flexuosa.* — 3) Adj. *antreibend* in अश्वकर्य.

***कपकन्धरा** und ***°कन्धरिका** f. *eine best. Pflanze.*

हयकर्मन् n. *Rossekunst.*

*हयकातरा und *°कातरिका f. *eine best. Pflanze.*

*हयगन्ध 1) n. *schwarzes Salz* Râǵan. 6,96. v. l. हय्यगन्ध. — 2) f. आ *Physalis flexuosa* und = अश्वमोदा. v. l. हय्यगन्धा.

हयगर्दभि m. Bein. Çiva's.

हयग्रीव 1) Adj. *die Mähne eines Pferdes habend.* — 2) m. *a) eine Form* Vishṇu's. — *b)* N. pr. α) eines für den Diebstahl des Veda von Vishṇu erschlagenen Asura. — β) eines Râkshasa. — γ) einer Tantra-Gottheit bei den Buddhisten. — δ) eines Râǵarshi, eines sündhaften Fürsten der Videha, eines Muni und verschiedener anderer Männer. — 3) f. आ Bein. der Durgâ.

हयग्रीवपञ्चरात्र n. und °ग्रीवपञ्चर n. (Burnell., T.) Titel.

*हयग्रीवरिपु m. Bein. Vishṇu's.

हयग्रीववध m. (Kâvjapr. 199,7), °ग्रीवस्तोत्र n. (Opp. Cat. 1) und °ग्रीवोपनिषद् f. (ebend.) Titel.

*हयघ्न m. *Nerium odorum.*

*हयंकष m. Bein. Mâtali's, Wagenlenkers des Indra.

हयचर्या f. *das freie Umherstreichen des zum Opfer bestimmten Rosses.*

वहयच्छटा f. *ein Trupp Pferde.*

हयज्ञ Adj. *mit der Rossekunst vertraut.* Nom. abstr. °ज्ञा f.

हयतन्त्र n. *Rossekunst.*

हयदानव m. *der* Dânava *in der Gestalt eines Rosses,* Beiw. Keçin's.

*हयद्विषत् m. *Büffel.*

*हयन 1) m. *Jahr.* Vgl. हायन. — 2) n. *eine Art Sänfte.* उयन v. l.

*हयत्तात् als गतिकर्मन्.

हयप m. 1) *Rossewärter.* — 2) N. pr. eines Fürsten, = हयपति.

हयपति m. N. pr. eines Fürsten.

*हयपुच्छिका und *°पुच्छी f. *Glycine debilis* Râǵan. 3,18. Bhâvapr. 1,200.

*हयप्रिय 1) m. *Gerste.* — 2) f. आ *a) Physalis flexuosa. — b) Phoenix sylvestris.*

*हयमार und हयमारक m. *Nerium odorum.*

*हयमारण m. *Ficus religiosa.*

1. हयमुख n. 1) *Pferdegesicht.* — 2) *N. pr. eines Reiches.

2. हयमुख 1) Adj. *ein Pferdegesicht habend.* — 2) f. ई N. pr. einer Râkshasî.

हयमेध m. *Rossopfer* 106,25.

*हयलाला f. *Pferdespeichel* Zach. Beitr. 92.

हयलीलावती f. Titel eines Werkes.

*हयवाहन m. Bein. 1) Revanta's. — 2) Kubera's.

*हयवाहनशंकर oder *°संकर m. *Bauhinia variegata.*

हयविद्या f. *Rossekunst.*

*हयशाला f. *Pferdestall.*

हयशास्त्र n. und हयशिक्षा f. *Rossekunst.*

1. हयशिरस् n. *Pferdekopf.*

2. हयशिरस् 1) Adj. *einen Pferdekopf habend* (die Sonne). — 2) m. Vishṇu *in einer best. Manifestation.* — 3) f. N. pr. einer Tochter *a)* Puloman's. — *b)* Vaiçvânara's. — 4) n. *eine best. mythische Waffe.*

हयशिरा f. N. pr. einer Tochter Vaiçvânara's.

हयशिशु m. *Füllen.*

हयशीर्ष und °न् 1) Adj. *einen Pferdekopf habend.* — 2) m. Vishṇu *in einer best. Manifestation.*

हयशीर्षपञ्चरात्र (°रात्रि fehlerhaft) n. Titel.

*हयस्कन्ध m. *ein Trupp Pferde.*

हयाङ्ग m. *der Schütze im Thierkreise.*

*हयाध्यक्ष m. *Stallmeister.*

हयानना f. N. pr. einer Joginî (*Fee*) Hemâdri 2,*a*,97,8.

*हयानन्द m. *Phaseolus Mungo.*

हयारि m. *Nerium odorum.*

हयारोह m. *Reiter zu Pferde* Harshaç. 174,2.

हयालय m. *Pferdestall.*

*हयाशना f. *Boswellia thurifera.*

हयास्य und °क m. Vishṇu *in einer best. Manifestation (eine Pferdeschnauze habend).*

हयिन् m. *Reiter zu Pferde.*

हर्ये Interj. *he! ei!* Gobh. 4,8,2.

*हर्येष्ठ m. *Gerste.*

हर्योत्तम m. *ein vorzügliches —, edles Ross.*

हर्व्यंगव n. Bhâg. P. 10,9,6 wohl fehlerhaft für हैयंगव.

1. हर्, हर्ति, °ते (selten und meist metrisch), हर्मि (Ṛ. 1,61,1), °ञ्जिहर्ति (nur Comm. zu Âpast. Çr. 7,9,5), हर्तवे Partic. 1) *halten, tragen, auf* oder *in* (Instr.). — 2) *herbeischaffen, — bringen, holen.* — 3) *übergeben, vorsetzen, darbringen* (insbes. बलिम्), *schenken.* — 4) *weg —, hinüberschaffen, verbringen, fortführen, — in* (Acc.), *hintragen zu* (Gen.), *überbringen.* — 5) *wegnehmen, entreissen, gewaltsam —, unrechtmässiger Weise sich zueignen, rauben, gewaltsam fortführen, — mit sich ziehen, — fortziehen, entführen, fortlocken.* — 6) *abreissen, ablösen, abtrennen, abschiessen, abhauen, — lassen.* — 7) *ab —, wegwenden* (das Gesicht) 310,15. Çiç. 18,22. — 8) Act. Med. (dieses älter und genauer) *in Empfang nehmen* (eine Gabe), *in den Besitz von Etwas treten* (insbes. als Erbe), *rechtmässiger Weise sich aneignen, hernehmen —, sich Etwas holen —, mitnehmen von* (Abl.). करम् *Abgaben erheben.* — 9) *heimführen, heirathen* (ein Mädchen). — 10) *in seine Gewalt bekommen, überwältigen, Meister werden über, Jmd gewinnen, bestechen;* so v. a. *übertreffen* Bâlar. 138,21. — 11) *hinreissen,* so v. a. *ganz in Beschlag nehmen, von allem Andern abwenden, entzücken.* हृत 323,16. — 12) *abnehmen, wegnehmen, benehmen, entfernen, verscheuchen, zu Nichte machen, hintertreiben.* — 13) *zurückziehen, zurückhalten.* — 14) *hinziehen* (von einer Zeit oder einem Ort zum andern). कालम् *die Zeit hinziehen, Zeit gewinnen.* — 15) *dividiren.* — 16) mit कृ verwechselt. — Caus. 1) हरयति s. u. प्र. — 2) हारयति *a) tragen lassen durch Jmd* (Acc. oder Instr.). — *b) bringen —, verbringen lassen, — durch Jmd* (Instr.) Hariv. 2,57,33. — *c) entreissen —, rauben lassen.* — *d) entreissen, sich zueignen.* — *e) sich entreissen lassen, einbüssen, verlieren* (insbes. im Spiel) Prasannar. 78,10. — 3) हारित *a) überbracht.* — *b) hergenommen, herbekommen* 119,1. — *c) was man hat rauben lassen.* — *d) geraubt, entführt.* — *e) was man sich hat entreissen lassen* (Çiç. 15,29), *verloren, eingebüsst* (insbes. im Spiel) Paṇḍ. — *f) verloren,* so v. a. *dahin.* — *g) um sein Ansehen gebracht, übertroffen, verdunkelt.* — *h) der Etwas* (Acc.) *eingebüsst, verloren hat.* — *i)* n. impers. हारितं कुवलयैः *die Wasserlilien haben das Spiel verloren, sind unterlegen* Bâlar. 34,12. — 4) हारितवत् = 3) *h).* — Desid. जिहीर्षति, °ते (metrisch) 1) *wegnehmen wollen, Verlangen tragen nach.* — 2) कालम् *Zeit gewinnen wollen.* — Intens. *जर्हरीति, *जरिहरीति, *जरीहरीति, *जर्हर्ति, *जरिहर्ति, जरीहर्ति (s. u. सम्). — Mit अति 1) *halten über.* — 2) *hinüberreichen —, geben über* (Acc.). — 3) *hinausreichen —, überstehen lassen.* — 4) अतिहृत *a) hinübergebracht.* — *b) hinzugefügt.* — Mit अभ्यति *über Etwas* (Acc.) *hinaus stehen lassen* Tâṇḍja-Br. 6,1,3. — Mit प्रत्यति Caus. *darreichen* Gobh. 4,3,30. v. l. प्रत्यपि. — Mit व्यति 1) *gegenseitig versetzen* Gobh. 4,3,5. Angeblich Med. — 2) °व्यतिहृत *ohne — seiend, — los.* — Mit अधि 1) *hinbewegen über.* — 2) *bringen, verschaffen.* — Mit अनु 1) *der Reihe nach vorsetzen* (Speisen). — 2) *nachahmen,* mit Acc. 294,32 (im Prâkrit). — 3) *gleichen, ähnlich sein;* mit Acc., auch Gen. der Person. — 4) *erreichen* (einen Zustand). — 5) Med. *nachschlagen, nach eines Andern Art einschlagen;* mit Acc. — Mit

अप 1) *wegbringen, wegführen, fortziehen* (57,5. Gâtakam. 31), *wegreissen, wegschaffen, abnehmen.* — 2) *abwenden.* — 3) *entwenden, gewaltsam* oder *unrechtmässiger Weise sich zueignen, entführen, rauben.* — 4) *abreissen, ablösen, abtrennen, abschiessen; fällen.* — 5) *fortreissen*, so v. a. *in seine Gewalt bekommen, überwältigen* (Gâtakam. 31), *ganz in Beschlag nehmen, von allem Andern abwenden* 297,7. Spr. 7845. Çiç. 12,44. — 6) *wegnehmen, benehmen, entfernen, verscheuchen, zu Nichte machen, vereiteln, unnütz machen.* — 7) *zurücknehmen.* — 8) *abziehen, subtrahiren.* भागम् so v. a. *dividiren.* — 9) fehlerhaft für उप-कृ und अप-कृ. — Caus. अपकारित *geraubt.* — Desid. *zu vereiteln beabsichtigen* Comm. zu Âpast. Ça. 14,31,8. — Mit व्यप 1) *abreissen, ablösen, abhauen.* — 2) *benehmen, zu Nichte machen.* — Mit अभि 1) *erheben* Karaka 376,1. — 2) *an sich ziehen* Gâtakam. 34. — 3) *überreichen, darbieten, darbringen.* — 4) अभिनिहर्ति (?) Comm. zu Âpast. Ça. 7,9,5. — 5) अभिहृततर *etwas erhoben.* — Caus. 1) *hinbringen lassen, — durch* (Instr.). — 2) *sich anlegen* (einen Panzer). — 3) *angreifen* (einen Feind) MBu. 7,88, 3. — 4) अभिकार्यते Bṛh. Âr. Up. 4,1,6 fehlerhaft für अभिकर्यति (von कॄ). — Mit प्रत्यभि Caus. *darreichen* Gobh. 4,3,30, v. l. — Mit अव 1) *abwärts bewegen, einziehen* (die Arme). — 2) *herunternehmen, abstellen, ablegen, aus der Hand thun.* — 3) *entreissen*, so v. a. *übertreffen* Bâlar. 138,16. — 4) *enthalten* P. 5,1,52. — 5) fehlerhaft für अपकृ; auch Râgat. 1,114 wohl verdorben. — Caus. *erlegen lassen* (Abgaben). — Mit अन्वव *senken* Âpast. Ça. 2,12,7. 13,11. 12,20,20. — Mit अभ्यव 1) *werfen* (in's Wasser, Acc.). — 2) *herbeischaffen.* — 3) *zu sich nehmen, geniessen.* — Caus. 1) *werfen lassen* (in's Wasser, Acc.) Lâṭj. 8,8, 3. — 2) *anlegen, umthun.* — 3) *angreifen* (einen Feind). — 4) *zu sich nehmen, geniessen* Saddh. P. 196. Gâtakam. 16. 34. — 5) *Etwas* (Acc.) *geniessen lassen, Jmd* (Acc.) *speisen.* — Mit उपाव 1) *herabholen, — bringen, — nehmen.* — 2) *abwärts bewegen.* — Mit अभ्युपाव 1) *herabbringen.* — 2) *herabbewegen* (die Arme). — Mit प्रत्यव 1) *schmälern, verkürzen* in प्रत्यवकर्तोस्. — 2) *von Jmd* (Abl.) *Etwas entnehmen*, so v. a. *lernen* Gaut. 11, 22. 25. — Caus. *aufheben, abbrechen, ein Ende machen;* mit Acc. — Mit व्यव 1) *versetzen, vertauschen.* — 2) *verkehren mit* (Instr. oder Loc.). — 3) *feindlich verkehren, miteinander kämpfen, kämpfen mit* (Instr. mit oder ohne साधंम्). — 4) *handeln, zu Werke gehen, verfahren, — gegen* (Loc.). — 5) *seinen Beschäftigungen nachgehen, arbeiten* 215,19. — 6) *Handel treiben, handeln mit* (Loc., Instr. oder Gen.). Med. Âpast. 1,20,11. 16. — 7) **wetten —, spielen um* (Gen.) 236,21. — 8) **handhaben, gebrauchen, sich bedienen;* mit Acc. 236,25. — 9) *sich angelegen sein lassen, bedacht sein auf* (Acc.). — 10) *sich ergehen* MBh. 3,192,19. — 11) Pass. *genannt —, bezeichnet werden.* — Caus. 1) *Jmd handeln —, gewähren lassen.* — 2) *es zu thun haben —, sich abgeben mit* (Acc.). — 3) Pass. *genannt —, bezeichnet werden.* — Mit संव्यव *verkehren mit* (Instr.). — Mit समव in समवकारम्. — Mit आ 1) *herbeibringen, — schaffen, — schleppen, holen.* प्रतिवाक्यम् *Antwort bringen,* पुनर् *wiederbringen.* — 2) ein Geschoss *hervorholen*, so v. a. *abschiessen* Çiç. 20,32. — 3) *bringen*, so v. a. *verschaffen.* — 4) *herreichen* (die Hand). — 5) *vorsetzen, darbringen* (auch Tribut, Opfer u. s. w.), *geben, schenken.* — 6) *für sich holen, wegnehmen, mit sich nehmen, empfangen, erhalten, nehmen* überh. वक्त्रम् *in den Mund nehmen* Hariv. 3,8,67. आकृत *was man in die Hand genommen hat.* — 7) *davontragen, erwerben, habhaft werden, gewinnen.* — 8) *rauben, entführen.* — 9) *heimführen* (als Gattin). — 10) *empfangen* ein Kind von einem Manne (Abl.). — 11) *Jmd für sich gewinnen, bestechen.* — 12) *wegnehmen*, so v. a. *ablösen, abhauen.* — 13) *wegnehmen*, so v. a. *verscheuchen, zu Nichte machen.* — 14) *rauben*, so v. a. *übertreffen.* — 15) *sich anlegen, umthun.* — 16) *zu sich nehmen, geniessen* 60,12. — 17) *geniessen, schmecken*, so v. a. *kennen lernen.* — 18) *zurückziehen, abwenden von* (Abl.). — 19) *äussern, an den Tag legen* 57,29. — 20) *sprechen.* — 21) *nennen.* — 22) आकृत Pañkat. 172,4 und Kâm. Nitis. 7,57 (hier wohl für आकित) fehlerhaft. — Caus. 1) *herbeischaffen —, holen lassen.* — 2) *hintragen lassen nach* (Acc.). — 3) Tribut *bringen lassen*, so v. a. *erheben, — von* (mit doppeltem Acc.). — 4) *herbeischaffen, verschaffen.* — 5) *erlangen.* — 6) *zu sich nehmen, essen, als Nahrung verwenden* Gâtakam. 1. — 7) *äussern, an den Tag legen.* बाष्पम् so v. a. *Thränen vergiessen.* — Desid. 1) *verschaffen wollen.* — 2) *erlangen wollen.* Mit पुनर् *wieder e. w.* — Mit अत्या *über Etwas hinaus heranbringen* Âpast. Ça. 10,17,8 — Mit अध्या 1) *Jmdm* (Abl.) *Etwas entreissen* Maitr. S. 3,8,8 (95,11). — 2) *ergänzen, hinzudenken* (ein Wort). — Mit अन्वा *nachholen, ergänzen.* — Mit समन्वा *bedenken, überlegen* Lalit. 524,17. fg. Divjâvad. 84,7. 17. Med. Saddh. P. 249. — Mit व्यपा *Jmd* (Abl.) *entziehen.* — Mit अप्या *mit hinzunehmen.* — Mit अभ्या 1) *darbringen, darreichen.* — 2) *entführen, rauben.* — Mit उद्ा 1) *oben aufsetzen, — anbringen.* — 2) *herbeiholen* 36,25. Vgl. Âpast. Ça. 1,10,14. — 3) *ausheben, anführen, hersagen, aussprechen, citiren, aussagen, erzählen, sprechen* (वचस् Çiç. 16,1), — *zu* (mit doppeltem Acc.), — *von* (Acc.). — 4) *preisen.* — 5) *mit Namen nennen, bezeichnen als, nennen.* Pass. *genannt werden* Çiç. 15,29. उदाकृत *genannt* Chr. 274,11. — 6) bei den Grammatikern *als Beleg —, als Beispiel anführen.* — Mit अनूद्ा *danach herausnehmen* Âpast. Ça. 9,6,4. — Mit अभ्युद्ा 1) *herbeiholen* Âpast. Ça. 1,10,14 (vgl. Chr. 36,25). 15,1,8. Âpast. Gṛhj. 21,9. — 2) *dazu anführen.* — Mit उपोद्ा *dazu anführen* Ait. Âr. 370,1. 2. — Mit प्रत्युद्ा 1) *Jmd* (Acc.) *antworten.* — 2) bei den Grammatikern *ein Gegenbeispiel anführen.* — Mit समुद्ा 1) *sprechen, sagen.* — 2) समुदाकृत *a) angesprochen, angeredet.* — *b) ausgesprochen, gesprochen.* — *c) worüber gesprochen worden ist, erwähnt.* — *d) bezeichnet als, genannt.* तस्यां तु सर्वविद्यानामारम्भाः समुदाकृताः so v. a. *darauf beruhen, wie man sagt.* — *e) ausgesprochen*, so v. a. *festgesetzt.* — Mit उपा 1) *herbeiholen, — schaffen, für Jmd herbeiholen* 42, 5 (in der Prosa Med. उपाकरस्व neben उपाकरोमि ebend. 3. 4). — 2) *darreichen, darbringen, anbieten.* — 3) *mit sich nehmen.* — 4) *Jmd in seine Gewalt bekommen, — gewinnen.* — 5) *vornehmen, unternehmen.* — 6) *vollbringen, zu Stande bringen.* — 7) *anwenden.* — 8) *zurückziehen, ablenken von* (Abl.). — 9) *ablösen, abhauen.* — 10) उपाकृत *emporgetrieben* (Wind in medic. Bed.). — Die augmentirten Formen fallen mit उप zusammen. — Mit अभ्युपा (oder अभ्युप) *darbringen.* — Mit प्रत्युपा *Etwas aufgeben, abstehen von Etwas* (ohne Object). — Mit समुपा 1) *herbeiholen, — schaffen.* — 2) *darbringen* (ein Opfer). — 3) *sich darbringen, — opfern.* — 4) *sich unterziehen, antreten.* दीक्षाम् 91,16. — Die augmentirten Formen fallen mit समुप zusammen. — Mit उपन्या *Jmd* (Dat.) *ein Geschenk darbringen* Gobh. 3,4,2. — Mit पर्या 1) *hinübergeben.* — 2) *umwenden, umdrehen, verkehren.* — Mit प्रतिपर्या *wieder umwenden.* — Mit प्रत्या 1) *an sich ziehen, zurückziehen* (Karaka 6,19); *zurückhalten*, insbes. die Sinne von der Sinnenwelt. — 2) *wieder an seine Stelle bringen, wieder holen, — aufnehmen, wiederbringen, — erlangen.* — 3) *wieder gutmachen.* — 4) *wieder aufnehmen*, so v. a. — *fortsetzen.* — 5) *hinterbringen, melden.* — 6) (Entlasse-

nes. Geschaffenes) *zurückziehen, zu Nichte machen.* — 7) fehlerhaft für प्रव्या Kâraṇḍ. 58,9. — Mit व्या 1) *aussprechen, sprechen, reden, zu reden anfangen* (von einem Kinde), *sagen,* — *zu* (Acc.), *aussagen, mittheilen, sich unterreden mit* (सक्). उदाहरणानि so v. a. *Beispiele geben,* प्रश्नान् so v. a. *Fragen lösen,* नामभिस् *mit Namen nennen.* — 2) *beichten.* — 3) thierische Laute *ausstossen.* — 4) *sich vergnügen* Buâg. P. Gewöhnlich वि. — 5) *ablösen, abhauen.* v. l. वि. — 6) Mâlav. 9,8 schlechte v. l. für व्यव. — 6) व्याकृत *a) gesprochen, gesagt, ausgesagt, mitgetheilt,* — *b) Laute von sich gegeben habend.* — *c) verzehrt, gefressen* Gâtakam. 29,44. — Vgl. व्याकृत Nachtr. 6. — Desid. *aussprechen —, sprechen wollen.* — Mit अतिव्या *sich eifrig unterhalten* MBh. 1,227,26. — Mit अनुव्या 1) *der Reihe nach aussprechen.* — 2) *schmähen, verwünschen, verfluchen* (Śhadv. Br. 1,4); *Etwas als Fluch aussprechen.* — Mit अपव्या *ungeeignet sprechen, weltliche Rede führen.* Vgl. अनपव्याकृत् Nachtr. 6. — Mit अभिव्या 1) *aussprechen, hersagen* Âpast. 1,12,5. 28,11. — 2) *besprechen.* — 3) *verfluchen* Âpast. Çr. 15,19,8. — 4) अभिव्याकृत *a) angesprochen.* — *b) ausgesprochen, gesagt;* n. *das Gesagte.* — Caus. 1) *aussprechen —, hersagen lassen* Gaut. 2,5. Âpast. Çr. 15,20,4. — 2) *aussprechen.* — Mit समभिव्या *zusammen —, gleichzeitig aussprechen, — erwähnen* Njâśam. 1,1, 20. — Mit *अनुसमभिव्या. — Mit प्रव्या 1) *sprechen* MBh. ed. Vardh. 3,56,18 (die anderen Ausgg. प्रत्या). — 2) thierische Laute *ausstossen.* — 3) प्रव्याकृत *a) sprechend.* — *b) vorhergesagt.* — Caus. *sprechen.* — Mit समा 1) *zusammentragen, — lesen, — raffen, herbeiholen* überh. — 2) *versammeln.* v. l. समाकृष्य st. समाकृत्य. — 3) *zusammenfassen, zu einer Einheit vereinigen.* समाकृत्य *zusammen, insgemein;* पादान्समाकृत्य so v. a. *sämmtliche Füsse.* — 4) *Etwas wieder an seinen Ort* (Loc.) *bringen.* — 5) *ansichziehen, zurückziehen.* — 6) *hinreissen, entzücken.* — 7) *ausziehen, ablegen.* — 8) *einziehen,* so v. a. *zu Nichte machen.* — 9) *ausführen, vollbringen* (ein Opfer). — 10) समाकृत्य MBh. 6,4527 fehlerhaft für समाकृत्य. — 11) समाकृत *a) zusammengetragen, — gelesen, herbeigeholt.* — *b) versammelt.* — *c) sämmtlich.* — *d) zu einer Einheit verbunden.* — *e) angezogen, gespannt* (Bogensehne). — *f) gesagt, mitgetheilt.* — *g)* fehlerhaft für समाकृत Kathâs. 20,226. — Mit अनुसमा *wieder zusammenfügen, — in Ordnung bringen* Gop. Br. 2,3,13. — Mit अभिसमा *zusammenscharren.* Vgl. अभिसमाकारम् Nachtr. 6. — Mit उपसमा *zusammenbringen.* — Mit उद् 1) *herausnehmen, — heben, — ziehen, — fangen, — holen* (Gâtakam. 16,24), *— reissen, schöpfen, — aus* (Abl.). बिम्बादिवोद्धृतौ (उत्थितौ v. l. R. ed. Bomb. 1,4,11) *wie zwei von einem Bilde abgenommene Abbilder;* vgl. पद्मगर्भादिवोद्धृतं तवाननम् so v. a. *dein Gesicht ist gleichsam aus einer Lotusblume geschnitzt* Chr. 249,25. तत्रोद्धृतम् *da hinein gethan* P. 4,2,14. — 2) *herausstrecken* (die Hand, sc. aus dem Gewande) Hemâdri 1,107,6. fgg. — 3) *nehmen von* (Abl.). — 4) *erheben* (eine Abgabe) Gâtakam. 23,70. — 5) *erwerben, in den Besitz von Etwas gelangen* Vasishṭha 2,41. — 6) *ablösen, abhauen* (den Kopf). — 7) *aussondern, trennen.* — 8) *auslesen, auswählen, zum Voraus geben;* Med. *für sich —.* — 9) *vorziehen, lieber haben.* — 10) *auslassen, ausnehmen.* उद्धृत्य *mit Ausnahme von.* — 11) *aus einer Gefahr ziehen, retten, befreien, — aus* (Abl.) Gâtakam. 25. — 12) *wegschaffen, entfernen, beseitigen* Gâtakam. 29,48. Comm. zu Njâyas. 1,1, 60. — 13) *vernichten, zu Grunde richten, ausrotten* Gâtakam. 25,27 (Med.). — 14) *theilen, dividiren.* — 15) *abziehen, subtrahiren* Çulbas. 1,59. 60. 3,85. 158. 201. — 16) *aufheben, in die Höhe halten.* — 17) *tragen, — auf* (Instr.). — 18) *in die Höhe bringen,* so v. a. *beleben, anfachen, kräftigen, fördern.* — 19) *darbringen.* — 20) *nachweisen.* — 21) *verkünden.* v. l. उच्चरत्यस् st. उद्धरत्यस्. — 22) *उद्धृत *lecker, wohlschmeckend.* — 23) उद्धृत्य Âpast. 2,25,12 fehlerhaft für उद्धृत्य. — Caus. 1) *herausziehen lassen aus* (°तस्). — 2) *erretten, befreien, — aus* (Abl.). उद्धारित Pañkat. ed. Bomb. 2,41,10. उद्धरित fehlerhaft ebend. 2,12,7 und ed. Koseg. 114,17. 141,10. — 3) *für sich nehmen.* — 4) *aufheben, in die Höhe halten.* — Desid. *Jmd aus einer Noth befreien wollen* Vasishṭha 14,13. — Mit अभ्युद् *herausschöpfen in* (Loc.). — Mit अनूद् *nachher —, hinterher ausheben* (Feuer). — Mit अपोद् *wegschaffen, entfernen* Vasishṭha 14,26. Âpast. Çr. 6, 28,4. Comm. zu 1,17,9. 8,2,4. 13,15,9. Çulbas. 3, 153. — Mit अभ्युद् 1) *dazu herausnehmen* (namentlich Feuer zu einem andern, welches noch brennt), *— herausschöpfen.* — 2) *herausziehen, — aus* (Abl.) Hem. Par. 1,377 (Med. ohne Noth). Gâtakam. 24,4. 11. 26. — 3) *herausnehmen, — holen, schöpfen* (Wasser). — 4) *aufheben* (den Fuss). — 5) *Jmd in die Höhe bringen, aus der Noth ziehen, zu Ehren bringen* (Vasishṭha 15,18), *Jmds Wohl —, eine Sache fördern.* — 6) *zusammenscharren.* — 7) *wiedererlangen.* — Caus. *aufheben.* — Mit समभ्युद् 1) *herausziehen* Sarasvatîk. 1. — 2) *Jmd in die Höhe bringen, aus der Noth ziehen, Jmds Wohl fördern.* — Mit उपोद् *noch dazu herausnehmen* Vaitân. 5,18. — Mit प्रोद् 1) *herausziehen, — aus* (Abl.) Prasannar. 49,15. — 2) *retten, befreien.* — 3) *aufheben* (die Arme). — Mit प्रत्युद् 1) *wieder herausziehen.* — 2) *retten, befreien, — aus* (Abl.). — Mit व्युद् 1) *vertheilend —, einzeln ausschöpfen, — herausnehmen, vertheilen* Njâśam. 10,1, 22. — 2) *herausziehen, — aus* (Abl.). — Mit समुद् 1) *herausschöpfen.* — 2) *herausziehen, — holen, — nehmen, — aus* (Abl.), *ausziehen* Spr. 7793. Çiç. 19,116. — 3) *retten, befreien* (insbes. Mehrere), *— aus* oder *von* (Abl.) Gâtakam. 27,13. 34,2. — 4) *zum Voraus für sich nehmen.* — 5) *zu Grunde richten, zu Nichte machen.* — 6) *aufheben, in die Höhe halten.* — 7) *in die Höhe bringen, kräftigen, beleben.* — 8) *in Ordnung bringen, wieder herstellen* MBh. 8,54,2. — 9) *theilen, dividiren* Bhâg. 147. — Desid. in समुज्जिहीर्षु. — Mit उप 1) *bringen, herbeiholen* Âpast. 1,16,30. — 2) *hinsetzen* (Gefässe). — 3) *darbringen* (Gâtakam. 16. als Opfer 31), *darreichen, vorsetzen* (namentlich Speisen), *zu kosten geben.* — 4) *schenken* 114,13. — 5) *heranziehen, ansichziehen* zu Spr. 2009. उपकृत् Kâraka 86,24 zu lesen. — 6) Med. *empfangen* (Speisen); *sich aufwarten lassen* TBr. 1,7,2,6. — 7) *zusammentragen.* — 8) *sammeln* (ein geschlagenes Heer). — 9) *anwenden.* — 10) *herbeiführen, bewirken, verursachen* Gâtakam. 20,3. 22. 31,5. — 11) *Jmd vernichten.* — Caus. *darreichen, vorsetzen* (Speisen). — Desid. *darbringen wollen.* — Mit अभ्युप *herbeischaffen, vorsetzen* AV. Prâyaç. 2,9. — Mit प्रत्युप in प्रत्युपकार. — Mit समुप 1) *darreichen, anbieten* Gâtakam. 6,27. 8. 29. — 2) *zukommen lassen, erweisen* (Ehren) Gâtakam. 4,1. — S. auch u. समुपा. — Mit नि *hingeben als Geschenk* oder *Lohn.* — Mit अभिनि *bekommen, erhalten, theilhaftig werden* Saddh. P. 217. — Mit निस् 1) *heraus —, wegnehmen, hinaustragen, herausziehen, hinausschaffen, — aus* (Abl.), *abnehmen* (eine Last), *entziehen* (Blut), *durch eine Kur fortschaffen* Kâraka 6,18. निर्कृत *gereinigt* (Person) 19. von Körnern so v. a. *mit dem Koth fortgeschafft, — abgegangen.* — 2) *entnehmen.* — 3) *ausführen* (Waaren). — 4) Med. *entfernen —, ausschliessen von* (Abl.). — 5) Med. *losmachen —, befreien von* (Abl.). — 6) *von sich abstreifen, sich befreien von, Etwas loswerden;* mit Acc. Âpast. 1,

23,3. — 7) *vertauschen* —, *verwechseln mit* (Instr.). — 8) *fixiren* Çulbas. 1,35. — 9) *zu Nichte machen*. — 10) *bekommen, erhalten, theilhaftig werden* Saddh. P. 217. — Caus. *hinaustragen lassen* (einen Todten). — Desid. *abziehen wollen von* (Abl.) Çulbas. 1,51. Vgl. निर्ङिकीर्षु. — Mit अभिनिस् 1) अभिनिर्कृत *hinausgetragen* (ein Todter) Âpast. 1,9,16. Divjâvad. 264, 16. — 2) *abzapfen, entziehen* (Blut) Kâraka 6,12. — 3) *richten* (die Sinne) *auf* (Dat.) Lalit. 439,17. 440, 18. 441,15. — 4) *bekommen, erhalten, theilhaftig werden* Divjâvad. 48,15. 49,13. 542,19. — Mit उपनिस् *hinaustragen* Âpast. Çr. 11,21,3. 4. 15,6,13. — Mit विनिस् 1) *herausnehmen, — ziehen*. वृद्धिम् *Zinsen nehmen, — erheben* M. (ed. Jolly) 8,153. — 2) *wegschaffen, entfernen*. — Mit परा 1) *fort —, hinreissen*. — 2) पराकृत *bei Seite gebracht* Âpast. Çr. 9,6,4. — Mit प्रतिपरा *Jmdm* (Dat.) *hinüberreichen*. — Mit परि 1) *herumtragen, — geben, umhertragen* Lâṭj. 3,4,4. अंसेन Saddh. P. 138. — 2) *umkreisen, umfahren* Gobh. 3,10,22. — 3) *umschlingen* Gobh. 2,10, 37. — 4) *umschlingen*. — 5) Med. *sich* (*sibi*) *umlegen*. परिकृत *was man sich umgelegt hat, worin man gekleidet ist*. — 6) *bei Seite legen, aufbewahren für* (Dat.) Çat. Br. 1,7,4,6. 12. Citat im Comm. zu Nyâjam. 10,2,5. — 7) *zurücklassen* Çiç. 10,11. — 8) *bewahren vor* (Abl.). — 9) *Jmd verschonen* 103,32. — 10) *umgehen, vermeiden, unterlassen* Çat. Br. 2,2,4,14. Gaut. 2,38. Gobh. 3,5,19. परिकृत्य so v. a. *mit Ausnahme von*, परिकृत्य पञ्च कस्तान् so v. a. *in einer Entfernung von 5* Hasta. — 11) *Jmd* (Gen.) *Etwas benehmen, ersparen* 328,2. Spr. 7751. — 12) *Jmd* oder *Etwas von sich fern halten, sich hüten vor, sich entziehen, entgehen;* mit Acc. 64, 27. 104,8. रागं परिकृत्य so v. a. *sine ira et studio*. Med. mit Abl. *sich fern halten von*, so v. a. *vernachlässigen* Âpast. 1,8,28. — 13) *als unhaltbar beseitigen, — abweisen*. — 14) in der Grammatik *doppelt setzen, wiederholen* (im Krama). — 15) *hüten, erziehen, pflegen* Lalit. 269,12 (परिकराव: zu lesen). 308, 3. — Desid. *Etwas fern von sich halten —, bemänteln wollen*. परिङिकीर्षित *ferngehalten, geschont* Gop. Br. 1,3,19. — Mit अनुपरि in °कारम् Nachtr. 5. — Mit अभिपरि *umkreisen* Âpast. Çr. 8,5,12. 11,21,2. Baudh. 1,15,7. — Caus. Med. *um sich her bewegen*. — Mit विपरि *versetzen, verwechseln* Âpast. Çr. 8,15, 1. 9,16,9. Çâṅkh. Gṛhj. 4,8. — Mit संपरि *Jmd umkehren lassen*. — Mit प्र 1) *darbringen*. — 2) *vorwärts bewegen, vorstrecken*. — 3) *hineinstecken*. — 4) *werfen, schleudern, — auf* (Loc.). दण्डः प्रकृतः *der Stock, mit welchem ein Schlag geführt wird*. — 5) *hinauswerfen*. — 6) speciell *in's Feuer werfen* Comm. zu Gaim. 4,2,11. — 7) *stossen, treffen, einen Schlag führen, losschlagen, einen Angriff machen, — auf* oder *gegen* (Acc., Loc., Dat. oder Gen.). Med. auch *sich schlagen, mit einander kämpfen*. प्रकृत *getroffen* u. s. w. प्रकृतम् n. impers. प्रकृते सति *wenn ein Schlag erfolgt*. — Caus. *Verlangen erregen, reizen*. Nur प्र–कारयत्न RV. 4,37,2. — Desid. 1) *rauben wollen*. — 2) *werfen wollen*. — 3) *einen Schlag führen —, einen Angriff machen wollen*. — Mit अनुप्र 1) *hinterdrein in's Feuer werfen* Çâṅkh. Gṛhj. 1,9. — 2) *hineinstecken*. — Vgl. अनुप्रकारम्. — Mit अभिप्र *losschlagen auf* (Acc.) Daçak. (1883) 163,15. — Mit प्रतिप्र in °कार. — Mit संप्र 1) *schleudern auf* (Dat. oder Loc.). — 2) *einen Schlag führen gegen, einen Angriff machen auf* (Acc. oder Loc.); Med. und metrisch Act. *auf einander losschlagen, mit einander kämpfen*. — Mit प्रति 1) *zurückwerfen, — drängen*. — 2) *stossen, tupfen auf*. — 3) *zurückhalten, zuhalten*. प्रतिकृत *zurückgehalten;* am Ende eines Comp. so v. a. *befestigt mit*. — 4) *zurückbringen*. — 5) *darbringen, übergeben; verschaffen*. — 6) Med. *zu sich nehmen, geniessen*. — 7) *als* Pratihartar *hemmend einfallen in die* Sâman-*Litanei* Lâṭj. 7,7,31. — Caus. *sich anmelden lassen bei* (Gen.) Gâtakam. 20. — Desid. *erwiedern —, vergelten wollen*. Vgl. प्रतिङिकीर्षु. — Mit वि 1) *auseinandernehmen, trennen, öffnen*. — 2) *austheilen*. — 3) *vertheilen*, insbes. Verse und Verstheile *zerlegen und versetzen*. — 4) *wechseln*. तलात्तलम् so v. a. *Etwas* (Acc.) *aus einer Hand in die andere gehen lassen*. — 5) *gesondert halten*. — 6) *eintheilen* (nach dem Maasse). — 7) *construiren* Çulbas. 3,255. — 8) *theilen, dividiren*. — 9) *ablösen, abhauen* MBh. 6,62,42. — 10) *entreissen, rauben*. — 11) *fortschaffen* 78,3. — 12) *herausziehen aus* (Abl.) MBh. 7,62,4. — 13) *zupfen, zausen*. — 14) *sich fortbewegen, gehen*. — 15) *durchstreichen, durchziehen* (लोकान्). — 16) die Zeit (Acc.) *sich vertreiben, zubringen*. — 17) *die Zeit verbringen, — mit* (Instr. Âpast. 1,25,10. Gaut. 22,6), insbes. *auf angenehme Weise, sich vergnügen, lustwandeln* Vâgrakkh. 26,15. Hem. Par. 1,290. 301. 302. 310. 340. मृगयाम् so v. a. *sich dem Jagdvergnügen hingeben* R. Gorr. 2,36,6. Vgl. मृगयाविकार. Häufig von Buddha's *Aufenthalt an einem Orte*. — 18) *vergiessen* (Thränen). — Desid. in विङिकीर्षु. — Mit अभिवि *abtheilen*. — Mit परिवि in °कार. — Mit संप्रवि *durchstreichen* (दिशम्). — Mit संवि *sich vergnügen, spielen*. — Mit सम् 1) *zusammentragen, — lesen*. — 2) *zusammenlegen, — ziehen*. — 3) *zusammenwerfen, vermischen*. — 4) *zusammenballen*. — 5) *aufrecht halten, erhalten, behaupten* Gâtakam. 27. — 6) den Geist *concentriren auf* (Loc.). — 7) *wegraffen, rauben*. — 8) *herbeiholen*. — 9) *zurückziehen, einziehen* (eine gezückte Waffe, Truppen, einen Vorhang). Das Auge —, den Blick —, so v. a. *nicht mehr hinsehen;* रूपम् *eine angenommene Gestalt —*, so v. a. *wieder ablegen*. — 10) *ansichziehen*. — 11) *für sich nehmen*. — 12) *absorbiren, zu Nichte machen* (häufig im Gegensatz zu सर्ज् *entlassen, schaffen*) Çiç. 14,61. — 13) *hemmen, einstellen, unterdrücken* Çiç. 10,44. Gâtakam. 21. 22, 39. ऊर्धमश्रूणि Chr. 298,27. — Caus. *schneiden* (Haare, Nägel); Med. *sich* (*sibi*) *schneiden*. — Desid. *zusammentragen wollen*. — Intens. (संकरीकर्ति) *oft zu Nichte machen*. — Mit अनुसम् 1) *nachziehen* (ein Bein). — 2) *zusammenfassen*. — Mit अभिसम् *ansammeln, aufhäufen* Vâgrakkh. 42, 3. — Mit उपसम् 1) *zusammentragen, herbeiholen* Gâtakam. 6. 12. — 2) *zusammenziehen, ansichziehen*. आत्मानम् so v. a. *sich zusammennehmen*. — 3) *zusammenziehen*, so v. a. *annähern, in Berührung bringen*. संकृततर *in ganz nahe Berührung gebracht*. — 4) *kurz zusammenfassen, resumiren*. — 5) *als Beispiel herbeiholen* Lalit. 225,4. Text zu Lot. de la b. l. 173. — 6) *zurückziehen, einziehen* (eine gezückte Waffe u. s. w.). रूपम् so v. a. *eine angenommene Gestalt wieder ablegen*. — 7) *absorbiren, zu Nichte machen*. — 8) *hemmen, einstellen, unterdrücken*. अक्षरम् so v. a. *nicht aussprechen*. — 9) wohl *in sich enthalten*. — Desid. *zu Nichte machen wollen*. Vgl. उपसंङिकीर्षु Nachtr. 3. — Mit समुपसम्, समुपसंकृत *gehemmt, eingestellt*. — Mit प्रतिसम् 1) *zusammenziehen*. आत्मानम् *einschrumpfen, in sein gewöhnliches Bett zurücktreten* (vom Meere gesagt). — 2) *zurückhalten, zurückziehen, einziehen* 86,26. चक्षुस् so v. a. *nicht mehr hinsehen*. — 3) *abnehmen, ablegen* Âpast. 1,8, 7. — 4) *absorbiren, zu Nichte machen* Gâtakam. 23. — 5) *hemmen, einstellen, unterdrücken*. — 6) *sich zusammennehmen*. — Desid. in प्रतिसंङिकीर्षु.

2. कर् 1) कृणीते *grollen, böse sein Jmd* (Dat.). — 2) अकृणात् *machte sich* (*sibi*) *unterthan, überwältigte* (nach dem Comm.) wohl fehlerhaft. — Mit अभि *Groll hegen, eifersüchtig sein auf* (Acc.).

3. कर्, कर्यति s. कर्प्.

कर 1) Adj. am Ende eines Comp. (f. आ, seltener ई) *a) tragend*. — *b) treibend, führend*. — *c) hinbewegend, befördernd, — zu* (प्रति). — *d) ent-*

führend, raubend, entwendend. — *c) entziehend,* so v. a. *übertreffend.* — *f) entfernend, verscheuchend, vertreibend* (ein Uebel), *zu Nichte machend.* — *g) für sich nehmend, erhaltend.* — *h) hinreissend, entzückend.* — 2) m. *a) Divisor.* — *b) Hengst* (!). — *c) * Esel.* — *d) Feuer.* — *e) der Zerstörer* als Bein. Çiva's. — *f)* N. pr. α) eines der 11 Rudra. — β) eines Dânava. — γ) verschiedener Männer. — δ) eines Affen. — *g)* Râgat. 1,90 fehlerhaft für हार.

*हरक m. 1) *a rogue, a cheat.* — 2) *a person of reflection.* — 3) *Divisor.* — 4) *Division.* — 5) Bein. Çiva's.

हरकुमारठाकुर m. N. pr. eines Autors.

हरकेश m. schlechte v. l. für हरिकेश.

हरक्षेत्र n. N. pr. eines *dem* Çiva geheiligten *Gebietes.*

हरगोविन्दतत्त्ववागीश und °विन्दवाचस्पति m. N. pr. von Autoren.

हरचरितचिन्तामणि m. Titel Bühler, Rep. No. 212.

हरचापारोपण n. Titel eines Schauspiels.

*हरचूडामणि m. Çiva's *Diadem,* d. i. *der Mond.*

हराजित् m. N. pr. eines Mannes.

हरण 1) Adj. (f. आ und ई) *a) führend, enthaltend.* — *b) entführend.* — *c) vertreibend, wegnehmend.* — 2) n. *a) das Bringen, Holen.* प्रवृत्ति° *das Einziehen von Nachrichten.* — *b) das Darbringen.* बलि° Gaut. 2,4. — *c) das Verbringen, Verlegen* Gaim. 4,2,10. — *d) das Entziehen* (Gaut. 12,2. 27), *Entwenden* (Gaut. 13,17), *Rauben, Entführen.* — *e) das Erhalten, Bekommen.* — *f) das Entfernen, zu Nichte Machen.* — *g) das Dividiren, Division.* — *h) Hochzeitsgeschenk* MBh. 1,221,44. — *i) * das einem Beschäler gereichte Futter.* — *k) * Arm.*

हरणभाग Adj. *berechtigt zu nehmen* (die Manen).

हरणाहारिक n., °का f. (MBh. 1,2,46) und हरणाहरण n. *das Herbeibringen der Hochzeitsgeschenke.*

*हरणीय Partic. fut. pass. von 1. हर्.

*हरतेजस् n. Çiva's *Same,* d. i. *Quecksilber* Râgân. 13,109.

हरदग्धमूर्ति Adj. *dessen Körper von Çiva verbrannt worden ist;* m. *der Liebesgott, die Geschlechtsliebe.*

हरदत्त m. N. pr. verschiedener Männer. Auch °मिश्र und °दत्ताचार्य.

हरदत्तचरित n., °दत्तीय n. und °दत्तीयमल्लप्रभाष्य n. Titel von Werken Opp. Cat. 1.

हरदास m. N. pr. verschiedener Männer.

हरनर्तक n. *ein best. Metrum.*

हरनेत्र n. 1) Çiva's *Auge* 134,23. — 2) Bez. *der Zahl drei.*

हरपुर n. N. pr. einer *Stadt.*

हरप्रदीपिका f. Titel eines Werkes.

*हरप्रिय m. *Nerium odorum.*

हरबल m. N. pr. eines Mannes.

*हरबीज n. Çiva's *Same,* d. i. *Quecksilber.*

हरमुकुटमाहात्म्य n. Titel Bühler, Rep. No. 101.

हरमेखलिन् m. Bez. *einer Art von Gewerbtreibenden, die sich einer Saugröhre bedienen,* Golâdhj. 11,53.

हरयाण m. N. pr. eines Mannes.

*हरव्रप m. Bein. Çiva's.

हरविलास m. 1) *eine Art Composition* S. S. S. 166. — 2) Titel eines Werkes.

हरशूर N. pr. einer Oertlichkeit Ind. St. 14,121.

हरशृङ्गारा f. *eine best.* Râginî S. S. S. 37.

*हरशेखरा f. Bein. der Gangâ.

1. हरस् n. 1) *Griff, Schlag.* — 2) *Zug* (beim Trinken), *Schluck.* — 3) *Schluck,* so v. a. *Getränk.* — 4) *die packende, verzehrende Kraft des Feuers, Blitzes* u. s. w. — 5) überh. *energische Wirksamkeit: Schärfe, Feuer* u. s. w. — 6) अग्नेर्हरसी, तुरस्य हरसी und मृत्योर्हर: Namen von Sâman Ârsh. Br.

2. हरस् n. *Groll.*

हरसख m. Bein. Kubera's Daçak. (1925) 2,74,2.

हरसिंह m. N. pr. eines Fürsten.

हरसिद्धिप्रदा f. N. pr. einer Familiengottheit.

हरसून Çiva's *Sohn,* d. i. Skanda.

हरस्काम Adj. *energische Wirksamkeit wünschend.*

हरस्वत् 1) Adj. *packend.* — 2) * f. Pl. *Flüsse.*

हरस्वामिन् m. N. pr. eines Mannes.

हरस्विन् Adj. *energisch, scharf, feurig.*

हरहार m. Çiva's *Perlenschmuck,* Bez. des Schlangendämons Çesha Vâgbhaṭa in Alaṁkârat. 2,*a.*

*हराछदा f. *Weintraube.*

*हरात्त n. = रुद्रात्त *die Beere von Elaeocarpus Ganitrus* Râgân. 11,189.

हराद्रि m. Çiva's *Berg,* d. i. *der* Kailâsa.

हरायतन n. *ein Tempel* Çiva's.

हरार्ध Çiva's *Hälfte.* Nom. abstr. °ता f. Çiç. 13,33.

*हरावती f. N. pr. eines Landes.

हरावास m. 1) Çiva's *Wohnstätte.* — 2) Bein. des Kailâsa Vâgbhaṭa in Alaṁkârat. 2,*a.*

हराशय 1) Adj. (f. आ) *scharf, feurig* Maitr. S. 1,2,7 (17,6). — 2) f. आ Bez. *der Worte* यौ ते अग्ने हराशयौ (तनू:) Maitr. S. 1,2,7 (17,6) Âpast. Çr. 11, 4,5. — Nach der Analogie von रज्ञाशय (= रज्ञ:शय) gebildet, also = हर:शय.

हरास्पद n. Çiva's *Stätte,* d. i. *der* Kailâsa.

हराहर m. N. pr. eines Dânava MBh. 1,65,25. An anderen Stellen Du. हराहरौ Hara und Ahara.

1. हरि 1) Adj. *fahl, blassgelb, gelblich* (namentlich als Farbe des Rosses); *grünlich.* — 2) m. *a) Ross,* insbes. Indra's. — *b) Löwe.* — *c) der Löwe im Thierkreise.* — *d) Affe.* — *e) * Schakal.* — *f) * Papagei.* — *g) * Pfau; der indische Kuckuck* (!). — *h) * Gans.* — *i) * Frosch.* — *k) * Schlange.* — *l) * Phaseolus Mungo.* — *m) die Sonne.* — *n) * Lichtstrahl.* — *o) * der Mond.* — *p) Feuer.* — *q) Wind, der Gott des Windes.* — *r)* Bein. α) Indra's. — β) Vishṇu-Kṛshṇa's. — γ) * Jama's. — δ) Brahman's. — ε) * Çiva's. — ζ) * Çukra's. — η) * Suparṇa's. — *s) ein best. Metrum.* — *t)* elliptisch für हरिनक्षत्र *das Mondhaus* Çravaṇa. — *u) * eine best. hohe Zahl* (buddh.). — *v)* * Pl. = अपत्य. — *w)* N. pr. α) Pl. einer Klasse von Göttern unter Manu Tâmasa und = ज्ञयास् in einer früheren Geburt. — β) eines Sohnes des Garuḍa. — γ) eines Râkshasa. — δ) eines Dânava. — ε) verschiedener Männer. — ζ) eines Berges VP. 2,4,41. — η) * einer Welt. — 3) f. हरी N. pr. *der Urmutter der Affen.*

2. हरि Adj. *tragend* u. s. w. in *दति° und *नाथ°.

1.*हरिक m. *ein gelbliches Ross.* — Vgl. अहरिक.

2.*हरिक m. 1) *Dieb.* — 2) *Würfelspieler.*

*हरिकर्ण m. N. pr.

हरिकारिका f. Bhartṛhari's Kârikâ Opp. Cat. 1.

हरिकालदेव m. N. pr. eines *Fürsten.*

हरिकालाव्रत (!) n. *eine best. Begehung.*

हरिकालीतृतीया f. *ein best. Tag.* °व्रत n.

हरिकीर्तन n. Titel eines Stotra Opp. Cat. 1.

हरिकुत्स m. N. pr. eines Mannes. Pl. *sein Geschlecht.*

हरिकेल m. desgl. Auch °समुद्भार.

*हरिकेलीय m. Pl. N. pr. eines Volkes. = वङ्ग.

हरिकेश 1) Adj. *blondhaarig.* — 2) m. *a) ein best. Sonnenstrahl.* — *b)* N. pr. α) eines Jaksha. — β) eines Sohnes des Çjâmaka.

हरिकिणाका Adj. f. *gelblich, grünlich.*

*हरिक्लात्ता f. *Clitoria ternatea.* — °क्लात्त: Trik. 2,8,11 fehlerhaft für हरि: क्लात्त:.

हरिक्षेत्र n. N. pr. eines *Gebietes.*

हरिगण m. 1) *eine Schaar von Rossen.* — 2) N. pr. verschiedener Männer.

*हरिगन्ध m. *gelber Sandel.*

हरिगिरि m. N. pr. eines *Berges.*

हरिगीता f. 1) Pl. *die von Nârâjaṇa dem Nârada mitgetheilte Lehre* MBh. 12,348,53. — 2) *ein best. Metrum.*

हरिगुणमणिदर्पण m. Titel eines Werkes Opp. Cat. 1.

*हरिगृह् n. N. pr. einer Stadt, = एकचक्र.

हरिगोपक m. *Coccinelle* Subhâshitâv. 1722. Vgl. इन्द्रगोपक.

हरिघोष m. N. pr. eines Mannes.

हरिचन्दन 1) (*m. n.) *a) einer der fünf Bäume in* Indra's *Himmel. — b) eine Art Sandelbaum. — c) gelber Sandel* Çiç. 8,51. Vâsav. 84,1. Wohl nur n. — 2) *n. *a) der Blüthenstaub* — oder *die Staubfäden einer Lotusblüthe. — b) Saffran. — c) Mondschein. — d) der Leib der* oder *des Geliebten.*

हरिचन्द्र m. N. pr. verschiedener Männer Z. d. d. m. G. 36,557 (eines Dichters). Paṇḍ.

हरिचाप Indra's *Bogen*, d. i. *Regenbogen.*

हरित्र (ὁρίζων) n. 1) *Horizont. — 2) Längenparallaxe.*

हरिज्ञात Adj. wohl = ३हरि *gelb* ṚV.

हरिजित्, हरिजीव und हरिजीवनमिश्र N. pr. verschiedener Männer.

हरिण ३ 1) Adj. (f. ३हरिणी gehört zu ३हरित) *fahl, gelblich* (auch von der Farbe sieche Männer); *grünlich, grün.* — 2) m. *a) Gazelle*, wohl *Antilope cervicapra* Çiç. 6,9. 13,56. — *b) Ichneumon* Maitr. S. 3,9,3 (116,17). Vgl. *f)* γ). — *c) *die Sonne. — d) *Gans. — e) *Bein. Vishṇu's und Çiva's. — f)* N. pr. α) eines Schlangendämons. — β) eines Gaṇa Çiva's. — γ) eines Ichneumons MBh. 12,138,31. Vgl. 2) *b*). — 3) f. ई *Gazellenweibchen* Çiç. 12, 30. — *b) *Rubia Munjista* Râǵan. 6,192. — *c) *gelber Jasmin* Râǵan. 10,99. — *d) *Bez. einer best. Schönen. — e) eine Statue von Gold. — f)* Pl. Bez. *der Verse* AV. 18,2,11—18 Kauç. 80,3. 5. 82. 83. Vaitân. 37,24. — *g) ein best. Metrum. — h) eine best.* Svarabhakti. — *i)* N. pr. α) einer Apsaras. — β) *einer Jakshiṇî. — γ) der Mutter Hari's (Vishṇu's).

हरिणक m. Denomin. von हरिण *Gazelle* Kâd. 2,118,6 (145,12).

*हरिणकलङ्क m. *der Mond.*

हरिणधामन् m. desgl.

हरिणनयना f. *eine Gazellenäugige* Daçak. (1925) 2,131,3.

*हरिणनर्तक m. *ein* Kiṁnara.

हरिणपृणाका f. *ein weibliches Gazellen-Junges* Âpast. Çr. 9,14,14.

हरिणप्लुत n. und °प्लुता f. Bez. *zweier Metra.*

हरिणलक्षण m. *der Mond.*

हरिणलक्ष्मन् m. desgl. Bâlar. 143,9. Vidḍh. 66,17.

हरिणलाञ्छन m. desgl. Kâd. 67,9 (125,16). Dûrtan.

हरिणलोचन Adj. (f. आ) *gazellenäugig; f. eine solche Schöne.*

*हरिणहृदय Adj. *furchtsam (das Herz einer Gazelle habend).*

हरिणाक्रीडन n. (Hariv. 2,14,18) und हरिणाक्रीडित n. *ein best. Kinderspiel.*

हरिणाक्ष 1) Adj. (f. ई) *gazellenäugig; f. eine solche Schöne* Hemâdri 1,449,18. — 2) *m. *der Mond.* — 3) *f. ई *ein best. Parfum.*

हरिणाधिप m. = मृगाधिप *Löwe* Ind. St. 14,373.

हरिणाय्, °यते *eine Gazelle darstellen.*

हरिणायतेक्षणा f. *eine Schöne mit langgezogenen Augen wie bei Gazellen* Vikramâṅkaḱ. 13,14.

हरिणारि m. *Löwe* Anarghar. 2,27.

हरिणाश्व m. 1) *Wind* Vâsav. 288,4. — 2) N. pr. eines Mannes.

३हरिणी s. u. हरिण ३ und ३हरित.

हरिणीदृश् f. *eine Gazellenäugige* Spr. 7631. 7745. Ind. St. 15,328.

हरिणीनयना f. dass. Spr. 7729.

हरिणीव्रपाय्, °यते *einem Gazellenweibchen gleichen.*

हरिणेक्षण Adj. (f. आ) *gazellenäugig; f. eine solche Schöne* Naish. 7,72. Prasannar. 137,17.

हरिणेश m. *Löwe* Harshaḱ. 116,7.

हरिणैगुमेषिन् (!) m. N. pr. eines Wesens im Gefolge Indra's. Vgl. नैगमेष.

३हरित् 1) Adj. *falb, gelblich, grünlich.* — 2) m. *a) Sonnenross. — b) Smaragd. — c) *Löwe. — d) *die Sonne. — e) *Bein. Vishṇu's. — f) *Phaseolus Mungo.* Richtig हरि. — 3) f. *a) eine falbe Stute. — b) Weltgegend. — c) *Pl. *Flüsse.* — 4) *m. n. *Gras* oder *ein best. Gras*, Dûrvâ-*Gras.*

३हरित 1) Adj. (f. हरिता, in der älteren Sprache ३हरिणी) *falb, gelblich* (von der Gesichtsfarbe eines Erschrockenen); *grünlich, grün* 304,23. — 2) m. *a) *Phaseolus Mungo. — b) *eine best. Grasart,* = मन्थानक Râǵan. 8,135. — c) *Löwe. — d) Pl. Bez. *bestimmter Sprüche.* Auch हरिता मन्त्राः. — *e)* N. pr. α) Pl. einer Gruppe von Göttern unter dem 12ten Manu. — β) verschiedener Männer. — γ) eines Ichneumons. — 3) f. हरिता *a)* Dûrvâ-*Gras* Çiç. 4,21 (am Ende eines adj. Comp. f. आ). * = नीलदूर्वा Râǵan. 8,108. — *b) *Gelbwurz. — c) *grüne Traube* Râǵan. 11,104. — *d) *Sesbania aegyptiaca* Râǵan. 4,133. — *e) eine best.* Svarabhakti. — 4) n. *a) gelblicher* oder *grünlicher Stoff* Çat. Br. 14,7,1,20. 2,12. — *b) Gold. — c) Grünes*, so v. a. *Gemüse* Vishṇus. 5,85 (nach dem Comm. *unreifes Getraide*). — *d) *eine best. wohlriechende Pflanze,* = स्थौणेयक.

हरितक 1) Adj. *grünlich.* Als Bez. *der 6ten unbekannten Grösse* Colebr. Alg. 228. — 2) f. ई *Terminalia Chebula* Divjâvad. 628,9. — 3) n. *a) Gras* Çiç. 5,58. Deçîn. 2,35. — *b) Gemüse* Karaka 1,8 (Geschlecht nicht zu bestimmen). — वङ्क wird im Comm. zu Harshaḱ. 478,1 durch हरितकविशेष erklärt.

हरितकपिश Adj. *gelbbraun* Megh. 21.

हरितकशाक n. *Moringa pterygospermum.*

*हरितकात्य m. N. pr. eines Mannes Vârtt. 8 zu P. 1,1,73.

हरितगर्भ Adj. (f. आ) *einen Goldkeim in sich tragend* Âpast. Çr. 6,9,4.

हरितगोमय m. Pl. *frischer Kuhmist* Kauç. 19. Gobh. 4,8,18.

हरितचारिक Adj. (buddh.) von unbekannter Bed.

हरितच्छद 1) Adj. (f. आ) *grüne Blätter habend* 81,1. — 2) *m. *Baum, Pflanze.*

*हरितजम्भन् Adj. P. 5,4,125.

हरितत्रमुक्तावलि und °ली f. Titel eines Commentars Burnell, T. Opp. Cat. 1.

हरितत्व n. Nom. abstr. zu हरित 1) Karaka 124,6.

हरितधान्य n. *grünes* —, d. i. *unreifes Korn* Gaut. 12,18.

हरितनेमिन् Adj. *gelbe (goldene) Radfelgen habend* (Çiva).

हरितपत्रमय Adj. (f. ई) *aus grünen Blättern gebildet* Çiç. 6,53.

*हरितपत्रिका f. *eine best. Pflanze* Râǵan. 10,168.

हरितभेषज ३ n. *ein Mittel gegen Gelbsucht.*

*हरितयज्ञ m. N. pr. eines Mannes.

हरितयव m. Pl. *Gerste, die noch grün ist*, Âpast. Çr. 6,31,7. 15,21,8.

*हरितलता f. *eine best. Pflanze.*

*हरितशाक m. *Moringa pterygospermum.*

*हरितसेन m. N. pr. eines Fürsten.

३हरितस्रज् Adj. 1) *gelbe (grüne) Gewinde tragend (bildend).* — 2) *mit einer goldenen Kette* oder *mit einem solchen Kranze geziert.*

हरिताय्, °यति und °यते *gelb* odes *grün werden* oder *erscheinen* Bhaṭṭ. 8,65. Med. Kâd. 179, 21 (306,4. 5). 231,3 (379,3).

हरिताल 1) *m. *eine Taubenart, Columba Hurriyala.* — 2) f. ई *a) *Panicum Dactylon. — b)*

* *Schwertklinge.* — *c) der 4te* (oder *5te*) *Tag in der lichten Hälfte des* Bhâdrapada. — *d)* * *eine best. Linie am Himmel.* — *e)* * *der Luftraum.* — 3) n. *Auripigment, Arsenicum flavum* Râǵan. 13,2. 65. Çiç. 4,21.

हरितालक 1) *m. vielleicht = हरिताल 1). — 2) f. ॰लिका *a)* * = हरिताल 2) *a).* — *b)* vielleicht = हरिताल 2) *b).* — *c)* = हरिताल 2) *c).* — 3) * n. *Auripigment.*

हरितालमय Adj. (f. ई) *aus Auripigment gebildet.*

हरितालिकाव्रत n. *eine best. Begehung am dritten Tage der lichten Hälfte des* Bhâdrapada Vratarâǵa 75,*a* nach Aufrecht.

हरिताश्म n. 1) *Türkis* Râǵan. 13,217. Çiç. 13, 56. — 2) * *Kupfervitriol* Râǵan. 13,103.

हरिताश्मक n. *Türkis* Hemâdri 1,488,7 (vielleicht ॰कं zu lesen).

हरिताश्व 1) Adj. *falbe Rosse habend* (die Sonne). — 2) m. N. pr. eines Sohnes des Sudjumna.

हरिती Adv. mit कर् *grün färben* Çiç. 13,52.

हरितोपल m. *Smaragd.*

हरित्पति m. *der Regent einer Himmelsgegend* Naish. 8,55.

*हरित्पर्ण n. *Rettig.*

*हरित्मत्त् Adj. von हरित्.

हरित्य Adj. *im Grünen befindlich* u. s. w.

हरित्वच् Adj. (vedisch) *gelbhäutig* Âpast. Çr. 5, 10,4. Sây. zu ṚV. 3,3,5.

हैरिवत्त Adj. *goldfarbig.*

हरिदत्त N. pr. 1) m. *a)* eines Dânava. — *b)* verschiedener Männer Z. d. d. m. G. 36, 557 (eines Dichters). Kâmpaka 146. — 2) f. आ einer Frau.

हरिद्म्बर Adj. *ein gelbes* oder *grünes Gewand tragend.*

*हरिदर्भ m. *eine Art* Kuça-*Gras.* Richtig wohl हरिद्भ.

हरिदश्व 1) *Adj. *falbe Rosse habend.* — 2) m. *die Sonne.*

हरिदास m. 1) *ein Diener —, Verehrer* Vishṇu's. — 2) N. pr. verschiedener Männer. Auch ॰तर्काचार्य, ॰भट्टाचार्य und ॰विजय.

हरिदिन n. *der dem* Vishṇu *geheiligte Tag,* d. i. *der 11te in einem Halbmonat.* ॰तिलक Titel Opp. Cat. 1.

हरिदिश् f. Indra's *Weltgegend,* d. i. *Osten.*

हरिदीक्षित m. N. pr. eines Lehrers.

*हरिदृश्वन् Adj. (f. ॰श्वरी) wohl *der* Vishṇu *geschaut hat.*

हरिदेव m. 1) * *das unter* Vishṇu *stehende Mondhaus* Çravaṇa. — 2) N. pr. eines Mannes.

*हरिदर्भ m. *eine Art* Kuça-*Gras.* Richtig wohl हरिद्भ.

हरिद्धावल m. *ein Weltelephant* Buâm. V. 1,54.

हरिद्र 1) m. *a) der gelbe Sandelbaum.* — *b)* N. pr. einer Gottheit. — 2) f. आ *a) Curcuma longa, Gelbwurz,* sog. *gelber Ingwer.* ॰द्वय n. ist हरिद्रा und दारु॰ *Curcuma aromatica.* ॰दान n. Titel Burnell, T. — *b)* N. pr. eines Flusses.

हरिद्रक m. 1) = हरिद्र 1) *a).* — 2) N. pr. eines Schlangendämons.

हरिद्रगणपति m. fehlerhaft für हरिद्रा॰.

*हरिद्रज्ञनी f. *Gelbwurz.*

*हरिद्रव m. *ein aus der Mesua Roxburghii bereitetes Pulver.*

हरिद्रागणपति und ॰गणेश m. *eine Form* Gaṇeça's.

*हरिद्राङ्ग = हरिताल 1) *a).*

*हरिद्राभ 1) Adj. *gelb.* — 2) m. *a) Curcuma Zerumbet.* — *b) Terminalia tomentosa.*

हरिद्रामेक m. *gelbe Harnruhr.*

हरिद्रामेकिन् Adj. *mit der gelben Harnruhr behaftet.*

हरिद्रारागा Adj. *dessen Zuneigung nicht länger haftet als die Farbe von Gelbwurz.*

*हरिद्रिक Adj. *mit Gelbwurz handelnd.*

2. हरिद्रु Adj. *im Gelben* (Soma) *laufend.* Richtiger wäre हरिद्रु.

2. हरिद्रु m. 1) *ein best. Baum.* Nach den Lexicographen *Chloroxylon Swietenia, eine Pinus-Art* und *Curcuma aromatica.* — 2) * *Baum.*

3. हरिद्रु m. N. pr. eines Schülers des Kalâpin.

*हरिद्रुक Adj. *mit Curcuma aromatica handelnd.*

*हरिद्रुमत् m. N. pr. eines Mannes.

हरिद्वार m. Vishṇu's *Thor,* N. pr. einer heiligen Stadt.

हरिधायस् Adj. *gelbliche Ströme* (*Tränke*) *habend, — gebend.*

हरिधूम्र Adj. *gelbbraun* Hariv. 12949.

हरिन् metrisch st. हरि *Affe.* Nur हरिणाम् R. ed. Bomb. 4,44,16.

हरिनदी f. N. pr. eines *Flusses.* ॰रम्य m. N. pr. eines Dorfes.

हरिनन्द m. N. pr. eines Schülers des Devânanda.

*हरिनन्दन und *॰नन्दिन् m. N. pr.

हरिनाथ m. N. pr. verschiedener Männer. Auch ॰महोपाध्याय.

1. हरिनामन् n. Hari's (Vishṇu's) *Name.*

2. *हरिनामन् m. *Phaseolus Mungo.*

हरिनाममाला f. (Burnell, T.), ॰नामामृत n. und ॰नामोपनिषद् f. Titel.

हरिनायक m. N. pr. eines Autors.

हरिनारायण und ॰शर्मन् m. N. pr. verschiedener Männer.

हरिनारायणीय n. Titel eines Werkes Opp. Cat. 1.

1. हरिनेत्र n. 1) Hari's —, d. i. Vishṇu's *Auge.* — 2) * *eine weisse Lotusblüthe* Râǵan. 10,182.

2. हरिनेत्र 1) Adj. *gelbäugig.* — 2) *m. *Eule.*

हरिन्मणि m. *Smaragd* Râǵan. 13,164.

*हरिन्मुद्ग m. *im Herbst reifender Phaseolus Mungo* Râǵan. 16,39.

हरिपञ्चकव्रत n. *eine best. Begehung.*

हरिपञ्चायुधस्तोत्र n. Titel Burnell, T.

हरिपण्डित m. N. pr. eines Autors Opp. Cat. 1,221.

हरिपण्डितीय n. Haripaṇḍita's *Werk* ebend.

*हरिपर्ण n. *Rettig.*

हरिपर्वत m. N. pr. eines *Berges.*

हरिपा Adj. *den Gelben* (Soma) *trinkend.*

हरिपाल m. N. pr. eines Mannes Gaṇar. 3, N. 11.

हरिपिङ्ग Adj. *gelblich braun* MBh. 1,222,31.

हरिपिङ्गल Adj. dass. MBh. 13,160,14. R. Gorr. 1,60,12. 4,20,21. ed. Bomb. 7,23,4,32.

हरिपिण्डा f. N. pr. einer der Mütter im Gefolge Skanda's.

हरिपुर n. N. pr. einer *Stadt* VP². I, Pref. xxxiv.

हरिप्रबोध m. Titel eines Werkes.

हरिप्रभ Adj. *falbfarbig.* Nom. abstr. ॰त्व n. Kâdaṃb. 6,24.

हरिप्रसाद m. N. pr. eines Mannes.

हरिप्रिय 1) Adj. *a) die Falben liebend* oder *bei den Falben beliebt* ṚV. — *b)* *Vishṇu oder Kṛshṇa *lieb.* — 2) *m. *a) Nauclea Cadamba, Nerium odorum, eine gelb blühende Eclipta,* = बन्धूक und विष्णुकन्द. — *b) Seemuschel* Râǵan. 13,123. — *c) a fool, a blockhead.* — *d) armour, mail.* — *e)* Bein. Çiva's. — 3) *f. आ *a)* Vishṇu's *Geliebte,* d. i. Lakshmi. — *b) Basilienkraut.* — *c) die Erde.* — *d) der 12te Tag eines Halbmonats.* — 4) *n. *a) die Wurzel von Andropogon muricatus.* — *b) rother* und *schwarzer Sandel.*

हरिबधु m. N. pr. eines Mannes.

हरिबल m. N. pr. eines Fürsten Kâmpaka 144.

*हरिबीज n. *Auripigment.*

हरिबुद्धपुर n. N. pr. einer *Stadt.*

हरिबोध m. *das Erwachen* Vishṇu's. ॰दिन n. *ein best. Festtag* Kathârṇava 10 (32,*a*).

*हरिभ *eine best. hohe Zahl* (buddh.). v. l. हरिव.

हरिभक्त m. *ein Verehrer* Vishṇu's.

हरिभक्ति f. Vishṇu's *Verehrung.* ॰लतिकास्तव m. (Bühler, Rep. No. 431), ॰विलास m. und ॰मु-

घोदय m. (Burnell, T. Opp. Cat. 1) Titel.

हरिभट m. N. pr. eines Autors.

हरिभट्ट m. N. pr. verschiedener *Gelehrter*.

हरिभद्र 1) m. N. pr. verschiedener Männer. Auch °सूरि. °सूरिकथा f. Bühler, Rep. No. 786. — 2) *n. *die wohlriechende Rinde von Feronia elephantum.*

हरिभास्कर m. N. pr. eines Gelehrten.

*हरिभुज् m. *Schlange (von Fröschen sich nährend).*

हरिमणि m. *Smaragd* Bhatt. 13,42.

हरिमध्या 1) Adj. f. *mit gelblicher Taille* und zugleich *deren Taille an* Vishṇu *erinnert* Râgat. 3, 416. — 2) f. N. pr. einer Surâṅganâ Ind. St. 15, 232. 241.

हरिमन् m. *gelbe Farbe, Bleichheit, Gelbsucht.*

हरिमत्त् Adj. *mit Falben fahrend*, Beiw. und m. Bein. Indra's.

हरिमत्त m. N. pr. eines Liedverfassers.

हरिमन्थ m. 1) *Premna spinosa. — 2) *Kichererbse* Vrataråga 15, *a* nach Aufrecht. — 3) * N. pr. einer Gegend.

*हरिमन्थक m. *Kichererbse.*

हरिमन्थज 1) *m. dass. — 2) (*m.) n. *eine Varietät von Phaseolus Mungo.*

हरिमन्दिर n. 1) *ein Tempel* Vishṇu's. — 2) Vishṇu's *Welt.*

हरिमन्युसायक Adj. etwa *den Muth der Falben anstachelnd.*

हरिमक्षिमन् m. Titel eines Werkes.

हरिमित्र m. N. pr. eines Mannes.

हरिमिश्र m. desgl.

हरिमीडे (*ich preise* Hari) *ein best. Lobgesang* Opp. Cat. 1. °स्तोत्र n. Burnell, T.

हरिमेध Adj. als Beiwort Nârâjaṇa's = हरिमेधस् 1).

हरिमेधस् 1) Adj. Beiw. und m. Bein. Vishṇu-Kṛshṇa's. — 2) m. N. pr. *a*) des Vaters von Hari (Vishṇu). — *b*) eines anderen Mannes.

हरिभर Adj. *den falben* (Donnerkeil) *tragend.*

*हरिय m. *ein falbes Ross.*

हरियालिका und °याली f. ein Frauenname Pańkâd.

हरियूपीया f. N. pr. einer Oertlichkeit.

हरियोग Adj. *mit Falben bespannt.*

हरियोजन n. *das Anschirren der Falben.*

हरियोनि Adj. *aus* Hari (Vishṇu) *hervorgegangen.*

हरिराज m. N. pr. eines *Fürsten.*

हरिराम m. N. pr. verschiedener Männer. Auch °चक्रवर्तिन्, °तर्कवागीश, °तर्कवागीशभट्टाचार्य, °तर्कालंकार, °तर्कालंकारभट्टाचार्य und °भट्टाचार्य.

हरिराय m. desgl.

*हरिरिपु m. *eine best. Pflanze.*

हरिरुद्र m. Hari *und* Rudra, d. i. Vishṇu *und* Çiva *in einer Person.*

हरिरोमन् Adj. *blonde Haare am Körper habend.*

हरिलीला f. Hari's *Spiel.* Titel eines Inhaltsverzeichnisses zum Bhâgavatapurâṇa. °विवरणसंग्रह m. und °विवेक m.

*हरिले (Vocativ) Anruf an einen Diener im Schauspiel.

हरिलोचन 1)*Adj. *gelbäugig.* — 2) m. *a*) * *Krebs.* — *b*) * *Eule.* — *c*) N. pr. eines Krankheitsdämons.

हरिलोमन् Adj. *falbhaarig* Kâraka 6,24.

*हरिव *eine best. hohe Zahl* (buddh.). v. l. हरिभ.

हरिवंश 1) m. *a*) Hari's —, d. i. Vishṇu's (Kṛshṇa's) *Geschlecht.* — *b*) *das Affengeschlecht* R. ed. Bomb. 4,20,25. — *c*) N. pr. eines Dichters. — 2) m. n. (sc. पुराण) Titel des bekannten Anhanges zum Mahâbhârata. Pl. Vâsav. 93,3.

हरिवंशकृष्णलीला f., °वंशचतुष्क n., °वंशन्यास m. (Opp. Cat. 1), °वंशपुराण n. (Bühler, Rep. No. 700) und °वंशसारचरित n. (Burnell, T.) Titel.

हरिवंश्य Adj. *zu* Hari's *Geschlecht gehörig.*

*हरिवन n. N. pr.

हरिवत्त् Adj. 1) *von den Falben begleitet, — gefahren, falbrossig;* m. Bein. Indra's. — 2) *mit dem gelben* (Soma) *verbunden* u. s. w. — 3) *das Wort* हरि *enthaltend.* f. °वती *ein solcher Vers.*

हरिवर 1) Adj. *der beste unter den Affen.* — 2) m. N. pr. eines Fürsten. — 3) n. N. pr. einer Stadt.

हरिवर्ण 1) m. N. pr. eines Mannes. — 2) n. Name eines Sâman. Richtig हारिवर्ण.

हरिवर्चस् Adj. *gelbliches —, grünliches Aussehen habend.*

हरिवर्मदेव m. N. pr. eines *Fürsten.*

हरिवर्मन् m. N. pr. verschiedener Männer B. A. J. 9,239. Ind. Antiq. 5,139. 6,30. 32.

हरिवर्ष N. pr. 1) n. eines von den Gebirgen Nishadha und Hemakûṭa eingeschlossenen Varsha. — 2) m. eines Beherrschers dieses Varsha.

हरिवल्लभ 1) m. N. pr. verschiedener Männer. Auch °राय. — 2) *f. आ *Basilienkraut* und = ज्या Râgân. 10,124.

हरिवायुस्तुति f. Titel Opp. Cat. 1.

*हरिवालुक n. *die wohlriechende Rinde von Feronia elephantum* Râgân. 4,126. Bhâvapr. 1,194.

हरिवास 1) Adj. wohl *ein gelbes Gewand tragend* (Vishṇu). — 2) *m. *Ficus religiosa.*

हरिवासर n. Vishṇu's *Tag*, Bez. *des 11ten und 12ten* (oder *des 1sten Viertels dieses Tages*) *in einer Monatshälfte.*

*हरिवासुक n. = हरिवालुक.

1.*हरिवाहन m. Vishṇu's *Vehikel*, Bein. Garuḍa's.

2. हरिवाहन Adj. *mit Falben fahrend;* m. Bein. Indra's und * der Sonne.

हरिवाहनदिश् f. Indra's *Weltgegend*, d. i. *Osten.*

हरिविजय m. 1) Nom. pr. B. A. J. 1,99. — 2) Titel Bühler, Rep. No. 217. Auch °काव्य n. ebend. No. 215.

हरिविलास (Burnell, T. Opp. Cat. 1) und °काव्य n. Titel.

हरिवृक्ष m. *ein best. Baum.* Vgl. 2. हरिद्रु 1).

*हरिवृष (!) n. = हरिवर्ष 1).

हरिव्यास m. N. pr. eines Mannes. Auch °मिश्र und °मुनि.

हरिव्रत Adj. etwa *dessen Gebiet —, d. h. Alles was ihn umgiebt, gelb ist.*

*हरिश Adj. von हरि.

हरिशंकर N. pr. einer Oertlichkeit.

हरिशय 1) Adj. (f. श्री) *in Gold ruhend, — befindlich.* — 2) f. श्री Bez. *des Spruches* यौ ते अग्ने हरिशया तनूः VS. 5,3.

हरिशयन n. Vishṇu's *Schlaf.*

*हरिशर m. Bein. Çiva's.

हरिशर्मन् (Ind. St. 14,104.138), °शर्मार्य (Ind. Antiq. 12,244) und हरिशिख m. N. pr. verschiedener Personen.

हरिशिप्र Adj. *gelbe (goldene) Backenstücke am Helm habend.*

हरिश्चन्द्र 1) Adj. *gelb —, golden schimmernd.* — 2) m. N. pr. verschiedener Fürsten. Im Epos ist es ein Sohn Triçaṅku's, der für seine Frömmigkeit und Freigebigkeit mit seinen Unterthanen in den Himmel erhoben, aus diesem aber wegen seines Hochmuths wieder vertrieben wird und mit seiner Stadt im Luftraum schweben bleibt. — 3) N. pr. einer Oertlichkeit.

हरिश्चन्द्रपुर n. 1) * Hariçcandra's *in der Luft schwebende Stadt.* — 2) *Luftspiegelung, Fata Morgana.*

हरिश्चन्द्रयशश्चन्द्रचन्द्रिका f. und हरिश्चन्द्रोपाख्यान n. Titel Opp. Cat. 1. Burnell, T.

हरिश्मशारु Adj. *blondbärtig.*

हरिश्मश्रु 1) Adj. dass. MBh. 7,175,5. — 2) m. N. pr. eines Dânava.

हरिश्रम m. N. pr. eines Mannes.

हरिश्रावा f. N. pr. eines Flusses.

हरिश्री Adj. 1) *schön gelb, goldfarben.* — 2) Soma-*beglückt.*

हरिश्रीनिधन n. Name eines Sâman Ârsh. Br.

*हरिष m. = हर्ष *Freude.*

हरिषेच् (stark °षाच्) Adj. *um den gelben* (Soma) *beschäftigt.*

हरिषेण m. N. pr. eines Sohnes des 10ten Manu VP. 3,2,27 und *eines Kâkravartin in Bhârata.

हरिष्ठा Adj. *mit Falben fahrend.*

हरिस् MBh. 13,2119 fehlerhaft für हविस्.

*हरिसकथ n. संज्ञायाम्.

हरिसंकीर्तन n. Titel Burnell, T.

हरिसिंह m. N. pr. eines Fürsten. श्रीहरिसिंहदेव desgl. Ind. Antiq. 9,184. 189.

हरिसिद्धि f. N. pr. einer Göttin Ind. St. 14,121. 139. Paṅkad.

*हरिसुत m. = हरिषेण.

हरिसूक्त n. *eine best. Hymne.*

हरिसेन m. N. pr. eines Ministers des Samudragupta.

हरिसेवकमिश्र m. N. pr. eines Autors.

हरिसोम m. N. pr. eines Mannes.

हरिस्तव Adj. *dessen Falben gepriesen werden* Çâṅkh. Br. 17,1.

हरिस्तुति f. Titel eines *Lobgesangs auf* Vishṇu.

हरिस्तोत्र n. desgl.

हरिस्वामिन् m. N. pr. verschiedener Männer.

हरिह् SV. II,3,1,22,1 fehlerhaft; vgl. AV. 2,5,1.

हरिहडाकस m. N. pr. eines Mannes.

1. हरिहय m. *ein Ross* Indra's.

2. हरिहय Adj. *falbe Rosse habend,* Beiw. und m. Bein. Indra's.

हरिहयानुज्ञ m. Bein. Vishṇu-Kṛshṇa's.

हरिहर m. 1) Sg. Vishṇu *und* Çiva *in einer Person.* — 2) Du. oder im Comp. Vishṇu *und* Çiva. — 3) N. pr. verschiedener Männer. Auch °खान, °तर्कालंकारभट्टाचार्य, °दीक्षित, °देव, °पुरी, °भट्ट, °भट्टाचार्य, °महाराज, °मिश्र (Weber, Lit.), °सरस्वती, हरिहरानन्द und हरिहरार्य. — 4) N. pr. eines Flusses.

हरिहरतारतम्य n., हरिहरदीक्षितीय n. (vgl. u, हरिहर 3) und Opp. Cat. 1), हरिहरपद्धति f., हरिहरभाष्य n., हरिहरयोग m. (Burnell, T.), हरिहरविलास m. (Opp. Cat. 1) und हरिहरस्तोत्र n. (Burnell, T.) Titel.

हरिहरात्मक 1) Adj. Vishṇu's *und* Çiva's *Wesen umfassend, beide angehend.* — 2) *m. *a)* Çiva's *Stier.* — *b)* Bein. α) Garuḍa's. — β) Daksha's.

हरिहरिहरिवाह m. N. pr. eines Lokeçvara bei den Buddhisten.

हरिहेति f. 1) Indra's *Waffe,* so v. a. *Regenbogen.* — 2) Vishṇu's *Waffe,* so v. a. *Discus, Rad.*

हरिहेतिमत् Adj. *mit einem Regenbogen geschmückt.*

हरिहेतिह्रति m. *Anas Casarca (nach dem Rade benannt;* vgl. चक्रवाक).

हरीजोशर्मन् m. N. pr. eines Mannes.

हरीतक m. (metrisch) f. (ई auch Bez. *der Frucht*) (*n.) *Terminalia Chebula* Buâvapr. 1,158. Hariv. 3, 39,72. Spr. 7741.

हरीश m. *Affenfürst.*

हरीशर्मन् Adj. (f. श्रा) = हरिशर्मन् 1).

*हरीषा f. *ein gemischtes Gericht aus Fleischstücken mit allerlei Körnern und Gewürzen in Butter und Wasser gekocht.*

*हरुण *eine best. hohe Zahl* (buddh.).

हरेणु 1) m. *a) eine Erbsenart mit nicht ganz kugelförmiger Frucht* Karaka 1,27. — *b) die Grenzen eines Dorfes bezeichnende Schlingpflanzen.* — *c)* *Bein. von Lañkâ. — 2) * f. *a) ein best. Arzneistoff,* = रेणुका. — *b) ein treues Weib.* — *c) a deer of copper colour.*

हरेणुक m. und °का f. = हरेणु 1) *a).*

हरेश्वर m. Çiva *und* Vishṇu *in einer Person* Ind. Antiq. 6,140.

हरेषपुर n. N. pr. einer *Stadt* Ind. Antiq. 6,92. 7,302.

हरोड्डेद् m. N. pr. eines Tîrtha Matsja-P. 22,25. Vgl. शिवोड्डेद्.

हर्त (metrisch) = हर्तर् *Vernichter.*

हर्तर् Nom. ag. 1) *Träger* (Âpast.), *Bringer.* — 2) *Entrücker, Entzieher, Entführer, Dieb.* — 3) *Ablöser, Abhauer.* Nur हर्ता als Fut. — 4) *Erheber von Abgaben.* — 5) *Entferner, Verscheucher.* — 6) *Vernichter.*

*हर्तवे Dat. Infin. zu 1. हृ P. 3,4,9, Sch.

*हर्तवै desgl. P. 6,1,200, Sch.

हर्तव्य Adj. 1) *zu entrücken, zu entziehen, mit Gewalt zu nehmen, zu rauben.* — 2) *sich anzueignen, dem man sich hinzugeben hat.*

हर्तालिकाव्रतनिर्णय m. Titel Burnell, T.

*हर्मन् n. = ज़म्भण.

*हर्मित Adj. = क्षिप्त und दृढ.

*हर्मुट m. 1) *Schildkröte.* — 2) *die Sonne.*

हर्म्य, हर्म्यं n. (adj. Comp. f. श्रा) *ein festes Gebäude: Burg, Schloss, Palast, Herrenhaus, Wohnhaus, Vorrathshaus; Gefängniss.*

हर्म्यतल n. und हर्म्यपृष्ठ n. *das flache Dach eines Schlosses, — Palastes.*

हर्म्यवत् in सुदृढ°.

हर्म्यवलभी f., हर्म्यस्थल n. und हर्म्याग्र n. = हर्म्यतल.

(हर्म्येष्ठा) हर्मिष्ठा Adj. *im Hause befindlich, im Stall gehalten.*

हर्य्, हर्यति (कान्तिकर्मन्, गतिकर्मन्), °ते (selten) *gern wollen, haben wollen, begehren nach* (Acc.); *sich's wohl sein lassen, sich behaglich finden bei* (Loc.). हर्यत् und हर्यत्न् *Etwas gern —, mit Liebe thuend.* — * Intens. जाहर्यीति, जाहर्ति, जाहर्यति u. s. w. — Mit अभि 1) *lieben.* — 2) *herbeiwünschen.* — Mit आ Med. 1) *lieben.* — 2) etwa *gute Aufnahme finden.* — Mit प्रति 1) *gern haben wollen, — annehmen; herbeiwünschen, sich sehnen nach.* — 2) *verschmähen, zurückweisen.* — Mit वि *verschmähen, nicht wollen.*

हर्यक्ष 1) Adj. *gelbäugig.* — 2) m. *a) Löwe.* — *b) der Löwe im Thierkreise.* — *c) Affe.* — *d)* Bein. Kubera's. — *e)* N. pr. α) eines Krankheitsdämons. — β) eines Asura. — γ) eines Sohnes des Pṛthu.

हर्यक्षन् Adj. = हर्यक्ष 1).

हर्यङ्ग m. N. pr. eines Sohnes des Kampa.

हर्यत 1) Adj. *begehrenswerth, lieb; erwünscht.* — 2) m. *a)* *Ross. — *b)* *ein zum Opfer bestimmtes Ross. — *c)* angeblich N. pr. eines Liedverfassers.

हर्यत्वत m. N. pr. eines Sohnes des Kṛti. v. l. हर्यश्वत.

हर्यमर m. N. pr. eines Mannes Ind. St. 14,120.

हर्यवन m. N. pr. eines Sohnes des Kṛta.

1. हर्यश्व m. *ein falbes Ross* (Indra's).

2. हर्यश्व, हरिश्रश्व 1) Adj. *mit falben Rossen fahrend.* — 2) m. *a)* Bein. Indra's. — *b)* N. pr. verschiedener Männer. Pl. Bez. *der Söhne* Daksha's.

हर्यश्वचाप *Regenbogen* (Indra's *Bogen*).

हर्यश्वत m. N. pr. eines Sohnes des Kṛti Hariv. 1,29,3. हर्यत्वत v. l.

(हर्यश्वप्रसूत) हरिश्रश्वप्रसूत Adj. (f. श्रा) *vom Falbrossigen angewiesen.*

हर्यष्टक n. Titel Burnell, T. Opp. Cat. 1.

हर्या f. N. pr. der Mutter Hari's und der Hari (Pl.) VP. 3,1,39.

हर्यात m. Pl. N. pr. eines Volkes VP.[2] 4,58.

हर्यात्मन् m. Bein. eines Vjâsa.

हर्यानन्द m. N. pr. eines Schülers des Râmânanda.

हर्ष्, हर्षति (श्लीके, श्लीकै), °ते *freudig —, ungeduldig bereit sein zu* (Dat.), *sich freuen.* Nur im ṚV. und auch hier vom Act. nur हर्षत्. — 2) हृष्यति, °ते (metrisch oder ungenau) *a) starr werden, zu Berge stehen* von den Haaren des Kör-

pers vor Freude oder Schreck. — *b) starre Haare am Körper bekommen, schaudern.* — *c) steif —, starr werden* überh. Von den Zähnen so v. a. *stumpf werden* Kâraka 1,5. — *d) geil werden* Kâraka 6,2. — *e) sich freuen.* — 3) हृष्ट *a) starrend, zu Berge stehend.* — *b) starre Haare habend, schaudernd.* — *c) starr, steif.* — *d)* von den Zähnen so v. a. *stumpf.* — *e) froh, guter Dinge, munter* (von Menschen und Thieren). — 4) हृषित *a) starrend, zu Berge stehend.* — *b) steif* von Blumen, so v. a. *nicht herabhängend, frisch.* — *c)* von den Zähnen so v. a. *stumpf.* — *d) froh, guter Dinge, munter.* — *e)* * = प्रणत und वर्मित. — Caus. हर्षयति (metrisch auch Med.) 1) *starren machen* (die Haare am Körper). — 2) *ungeduldig machen, freudig erregen, erfreuen.* — 3) *sich freuen.* — 4) हर्षित *a) zum Starren gebracht* (das Haar am Körper). — *b) erfreut.* — 5) हर्षितवत् *erfreut, sich freuend über* (Gen.). — Intens. (जर्हृषत्त, जर्हृषाण, जाहृषाण RV. 1,101,2) 1) *ungeduldig —, heftig erregt sein.* — 2) *heftig erregen.* — Mit अनु (°हृषते und °हृष्यति) *nach —, mit Jmd* (Acc.) *freudig erregt —, begeistert werden, sich freuen mit.* — Mit अभि Caus. *erfreuen* 72,28. — Mit समभि Caus. dass. — Mit अव Caus., °हर्षित *zum Schaudern gebracht.* — Mit आ (आहृष्यति) *schaudern.* — Mit व्या Caus. °हर्षयति Kâraka 71,23 fehlerhaft für व्यावर्तयति. — Mit उद् (उद्धर्षते und उद्धृष्यति) 1) *ungeduldig erregt —, bereit sein.* — 2) vom Feuer so v. a. *lustig aufflackern.* — 3) *sich öffnen* von geschlossenen Knospen. — 4) उद्धृषित *schaudernd* (vor Kälte). — Caus. 1) *freudig erregen, ungeduldig machen, erfreuen.* — 2) *ermuthigen.* — Mit प्रोद्, प्रोद्धृषित *starrend* (von den Haaren am Körper), *schaudernd* Pañkat. ed. Bomb. 4,29,11. — Mit समुद् Caus. *freudig erregen.* — Mit नि (निहृष्यति) *zusammensinken* (von einer Flamme). — Mit परि 1) °हृष्ट *stumpf* (von Zähnen) Bhâvapr. 4,92. — 2) °हृष्ट und °हृषित *hoch erfreut.* — Caus. *hoch erfreuen.* — Mit प्र (प्रहृष्यति und °ते metrisch) 1) *sich der Freude hingeben, munter sein.* — 2) प्रहृष्ट *a) starrend, zu Berge stehend* (die Haare am Körper). — *b) erfreut, froh.* — Caus. 1) *stumpf machen* (die Zähne) Kâraka 1,26. — 2) *aufmuntern, in eine freudige Stimmung versetzen, erfreuen.* — 3) प्रहर्षित *a) steif gemacht.* — *b) geil gemacht* Kâraka 6,2. — *c) in eine freudige Stimmung versetzt, erfreut.* — Mit संप्र (°हृष्यति und °ते metrisch) 1) *sich der Freude hingeben.* — 2) संप्रहृष्ट *a) starrend, zu Berge stehend* (die Haare am Körper). — *b) erfreut, froh.* — Caus. *in eine freudige Stimmung versetzen, erfreuen.* — Mit प्रति (°हृष्यते metrisch) *in Erwartung auf Etwas Freude an den Tag legen.* — Caus. *ermuntern, erfreuen.* — Mit वि (°हृष्यति) *sich sträuben, — steifen* RV. 10,86,7. — Mit सम् (संहृष्यति und °ते metrisch) 1) *schaudern.* — 2) *sich der Freude hingeben, sich freuen.* — 3) संहृष्ट *a) starrend, zu Berge stehend* (die Haare am Körper). — *b) dem die Haare zu Berge stehen.* — *c) erfreut, froh.* °वत् Adv. *froh.* — *d) munter lodernd* vom Feuer. — 4) संहर्षित *starrend, zu Berge stehend* Gâtakam. 22. etwa *erstarrt vor Schreck* Hariv. 2,118,12. — Caus. 1) *in eine freudige Stimmung versetzen, erfreuen.* — 2) संहर्षित *starrend, zu Berge stehend* (die Haare am Körper). — Mit परिसम्, परिसंहृष्ट *hoch erfreut* R. ed. Bomb. 4,67,31. — Mit प्रतिसम् *sich wieder der Freude hingeben.* प्रतिसंहृष्ट *wieder erfreut, — froh.*

हर्ष 1) m. (adj. Comp. f. आ) *a) das Starren, zu Berge Stehen* (der Haare am Körper). — *b) geschlechtliche Erregung, Geilheit* Kâraka 6,2. — *c) brennendes Verlangen* MBh. 1,188,7. — *d) freudige Erregung, Freude* Gaut. Âpast. हर्षात् *vor Freude* Chr. 51,25. 126,4. 137,10. Personificirt als Sohn Dharma's u. s. w. — *e)* N. pr. α) eines Asura. — β) eines Sohnes des Kṛshṇa und anderer Männer, unter diesen auch des angeblichen Verfassers von Ratnâvali und Naishadhakarita Ind. Antiq. 8, 18. °महानृप 242. स्त्री° Vikramâñkak. 18,64. Auch °मिश्र und °सूरि. — 2) f. आ *eine best.* Çakti.

हर्षक 1) Adj. am Ende eines Comp. *a) stumpf machend* in *दन्त°. — *b) erfreuend.* — 2) m. N. pr. *a)* eines Sohnes des Kâyastha. — *b)* eines Fürsten. — *c)* eines Berges.

हर्षकार Adj. (f. ई) *Freude bereitend.*

हर्षकीर्ति m. N. pr. eines Scholiasten.

हर्षकौलक m. *quidam coeundi modus.*

हर्षकृत् m. N. pr. eines Mannes VP.² 4,72.

हर्षकौमुदी f. Titel eines Commentars Burnell, T.

हर्षगर्भ Adj. *freudvoll, freudig* Daçak. 56,14.

हर्षगुप्त m. N. pr. eines Mannes.

हर्षचरित n. Titel eines Werkes des Bâṇa Burnell, T. °संकेत m. Bühler, Rep. No. 222.

हर्षण 1) Adj. *a) starren —, schaudern machend* (die Haare am Körper). — *b) stumpf machend* (die Zähne). — *c) erregend.* — *d) erfreuend.* — 2) m. *a) * eine best. Augenkrankheit.* — *b) * ein best. Çrâddha.* — *c) * = आदित्य. — *d) ein best. astrol. Joga.* °योग m. Ind. Antiq. 9,188. — *e)* N. pr. eines Mannes VP.² 4,125. — 3) n. *a) das Starren, zu Berge Stehen.* — *b) das Steifwerden.* — *c) das Stumpfwerden* (der Zähne). — *d) geschlechtliche Erregung.* — *e) das Ermuntern, Erfreuen; Freude.*

हर्षणता f. *freudige Erregung* Bâlar. 180,16.

हर्षणीय Adj. *erfreulich* Lalit. 59,10.

हर्षदान n. *eine in der Freude gereichte Gabe* Hemâdri 1,14,11.

हर्षदेव m. N. pr. = हर्ष 1) *e)* β) Vikramâñkak. 18,59. 64. स्त्री° Chr. 290,16.

हर्षनाद m., हर्षनिस्वन m. (99,16) und हर्षनिःस्वन m. *Freudengeschrei.*

हर्षपुर 1) n. N. pr. einer *Stadt.* — 2) f. ई *ein best.* Râga S. S. S. 93.

हर्षभाज् Adj. *erfreut, froh* Pañkad.

हर्षमय Adj. *dessen Wesen Freude ist.*

हर्षमल्ल m. N. pr. eines Autors, = हर्षदेव.

हर्षमित्र m. N. pr. eines Fürsten.

*हर्षयितृ 1) Adj. m. *Sohn.* — 2) m. n. *Gold.*

हर्षवत् 1) Adj. *voller Freude* Hem. Par. 2,112. °वत् Adv. *in der —, vor Freude* Hemâdri 1,14,10. — 2) f. °वती N. pr. *a)* einer Fürstin. — *b)* einer Stadt.

हर्षवर्धन m. 1) *eine best. Composition* S. S. S. 166. — 2) N. pr. *a)* Pl. eines Volkes. — *b)* eines Fürsten Harshak. 104,13. स्त्री° Ind. Antiq. 6,76. fgg. 7,163.

हर्षवर्मन् m. N. pr. eines Fürsten.

हर्षसंपुट m. *quidam coeundi modus.*

*हर्षस्वन m. *Freudenruf.*

हर्षाम्बु n. *Freudenthränen* Daçak. 80,4.

हर्षित 1) Adj. s. u. हर्ष् Caus. — 2) n. *Freude* in स° .

हर्षिन् 1) Adj. *a)* etwa *steif werdend* in वीरुद्धर्षिन्. — *b) voller Freude, erfreut, sich freuend auf* (im Comp. vorangehend). — *b)* am Ende eines Comp. *in eine freudige Stimmung versetzend.* — 2) * f. हर्षिणी *eine best. Pflanze,* = विजया.

हर्षोका f. *ein best. Metrum.*

*हर्षुक Adj. *erfreuend.*

हर्षुमत् Adj. *aufregend.*

हर्षुल 1) Adj. *froh, lustig, guter Laune* (Hem. Par. 2,348), *jovial; erfreut.* — 2) *m. *a) Liebhaber.* — *b) Gazelle.*

हर्षोद्यमाहात्म्य n. Titel Bühler, Rep. No. 102.

(हर्ष्या) हर्षिण्या Instr. f. *in ungeduldiger Erregung.*

*हल्, हलति (विलेखने). — हलय् s. bes.

हल 1) m. n. (adj. Comp. f. आ) *Pflug* (auch als *Waffe*) Spr. 7725. Hemâdri 1,291,12. fgg. (hier und da fehlerhaft दल). *Pflug* als *best. Feldmaass* Ind. Antiq. 1887, S. 209, N. 48. — 2) m. N. pr. *a)* Pl.

eines Volkes im Norden. — *b*) eines Autors. — 3) * f. ई *Methonica superba.* — 4) n. *eine best. zu den Âkṛitijoga gezählte Constellation.* — *b*) angeblich = वैरूप्य, प्रतिषेध und विवाद in Etymologien. — कला s. bes.

कलककुद् f. *Pflugbaum.*

*कलका f. gaṇa प्रेक्षादि.

*कलकिन् Adj. von कलका.

कलगोलक m. *ein best. Insect.*

*कलदण्ड m. *Deichsel eines Pfluges.*

*कलदी oder *कलद्दी f. *Gelbwurz.*

कलधर 1) Adj. Subst. *einen Pflug führend, Pflüger.* — 2) m. Bein. *des mit einem Pfluge bewaffneten* Baladeva, älteren Bruders des Kṛshṇa, Çiç. 4,68. — *b*) N. pr. verschiedener Männer Vikramâṅkaḱ. 18,19. Burnell, T.

*कलबन्ध gaṇa खण्डिकादि.

*कलभृति 1) m. Bein. Çaṁkarâḱârja's Gal. — 2) f. *Ackerbau.* — Richtig कलभृति.

कलभृत् m. = कलधर 1) *a*).

*कलभृति 1) f. *Ackerbau.* — 2) m. Bein. Upakarsha's (Çaṁkarâḱârja's).

कलमार्ग m. *Furche* Hariv. 5774.

1. कलमुख n. *Pflugschar* R. 5,19,4. 7,17,37.

2. कलमुख 1) Adj. (f. ई) *ein Gesicht wie eine Pflugschar habend.* — 2) f. ई *ein best. Metrum.*

कलमुहूर्त n. Bez. *einer best. Stunde.*

*कलय्, °यति = कलिं गृह्णाति.

कलरद Adj. *pflugähnliche Zähne habend* Buâm. V. 1,81.

*कलरात n. *Tabernaemontana coronaria.*

*कलवंश m. *Deichsel eines Pfluges.*

कलसीर wohl *Pflugschar.*

कलकल Interj. *des Beifalls.* °शब्द m. *dieser Ausruf.*

1. कला Indecl. *Anruf an eine Freundin* (im Prâkrit) 297,28.

2.*कला f. 1) *die Erde.* — 2) *ein berauschendes Getränk.*

कलाभियोग m. *Anwendung des Pfluges,* so v. a. *Beginn des Pflügens* Gobh. 4,4,27.

कलायुध 1) Adj. *einen Pflug zur Waffe habend.* — 2) m. *a*) Bein. Baladeva's (vgl. कलधर). Auch auf Vishṇu-Kṛshṇa übertragen. — *b*) N. pr. verschiedener Männer Z. d. d. m. G. 36, 557 (eines Dichters). Auch °मिश्र.

कलायुधभाष्य n. und कलायुधस्तव m. Titel Opp. Cat. 1.

*कलाव m. *ein scheckiges Ross.*

कलाकल 1) m. n. *ein best. heftiges Gift.* — 2) *m. *a*) *eine Eidechsenart* H. an.; vgl. Zach. Beitr. 92. — *b*) *eine Schlangenart.* — *c*) N. pr. eines Buddha. — कलाकला R. Gorr. 2,13,27 fehlerhaft für कलकला.

कलि m. 1) *ein grosser Pflug* in शत°. — 2) *N. pr. *a*) Pl. eines Volkes. — *b*) eines Mannes.

कलिक m. 1) *Ackerbauer.* — 2) N. pr. eines Schlangendämons.

कलिङ्ग m. nach dem Comm. *eine Löwenart.* Vgl. कलीङ्ग.

कलिन् 1) m. *a*) *Ackerbauer* Vâsav. 282,1. — *b*) Bein. Baladeva's (vgl. u. कलधर). Auch mit Hinzufügung von राम. — *c*) N. pr. eines Ṛshi. — 2) * f. °नी *a*) *eine Menge von Pflügen.* — *b*) *Methonica superba.*

*कलिङ्ग m. N. pr. eines Mannes.

*कलिप्रिय 1) m. *Nauclea Cadamba.* — 2) f. आ *ein berauschendes Getränk.*

*कलिभ *eine best. hohe Zahl* (buddh.).

कलिमा f. N. pr. einer der 7 Mütter Skanda's.

कलिरामशर्मन् m. N. pr. eines Autors.

कलीङ्ग 1) m. *ein best. Thier.* Vgl. कलिङ्ग. — 2) m. oder n. *ein best. Eingeweide.*

*कलीन m. 1) *Tectona grandis.* — 2) *Pandanus odoratissimus;* vgl. कनील.

कलीमक m. 1) *eine Form der Gelbsucht.* — 2) N. pr. eines Schlangendämons.

*कलीषा f. *Deichsel eines Pfluges.*

*कलेद्विपदिका f. Bez. *einer best. Abgabe.*

कलेषा f. *Deichsel eines Pfluges* Anupadas. 5,2.

*कल्य 1) Adj. *gepflügt.* — 2) m. *das Pflügen.* — 3) f. आ *eine Menge von Pflügen.* — 4) n. angeblich *Verunstaltung* in einer Etymologie.

*कल्ल m. N. pr. eines Fürsten.

*कल्लक n. *eine rothe Lotusblüthe.*

*कल्लन n. = प्रचलायित.

कल्लीश 1) m. *eine Art einactiger Schauspiele, in denen ein Mann mit sieben, acht oder zehn Frauen auftritt.* — 2) n. *ein Tanz von Frauen unter Anführung eines Mannes* Hariv. Adhj. 77 in der Unterschr.

*कल्लीशक, *कल्लीष, *कल्लीषक und कल्लीस (Hem. Par. 3,96) n. = कल्लीश 2).

कल्लीसक 1) *ein best. musikalisches Instrument* Hariv. 2,89,68. v. l. कल्लीषक. Nach Nilak. und H. = कल्लीश 2); vgl. das folgende Wort. — 2) n. = कल्लीश 2) Paṅḱad.

कल्लीसकाय् *den Tanz* कल्लीसक *aufführen.* °यित n. impers. und Nom. act. Kâçikh. 1,12.

कल्क् in विकल्क.

1. कव m. *Opfer* Çiç. 19,54.

2. कव 1) Adj. *rufend.* — 2) m. n. (nur Pl.) *Ruf, Anrufung.* — 3) *m. *Anweisung, Befehl.*

*कवङ्ग m. *das Essen von Reis und saurer Milch aus einer messingenen Schüssel.*

1. कवन 1) *m. *Feuer.* — 2) f. ई *a*) *Opferlöffel.* — *b*) * *Höhlung im Erdboden zur Aufnahme eines Opfers.* — 3) n. *a*) *Opferung.* — *b*) *Opferlöffel* Vaitân.

2. कवन 1) m. N. pr. eines Rudra (*der Anrufer*). — 2) n. *Anrufung.*

कवनश्रुत् Adj. *Anrufung hörend, erhörend.*

कवनस्पृद् Adj. *dem Ruf zueilend.*

*कवनायुस् m. *Feuer.*

कवनीय (m. nach dem Comm.!) *Opfergabe* Çiç. 14,31.

*कवल *eine best. hohe Zahl* (buddh.).

*कवव desgl.

कववत् Adj. *das Wort* 2. कव *enthaltend.*

कवस् n. *Anrufung.*

*कवित्री f. = 1. कवन 2) *b*).

कविध्र m. N. pr. 1) eines Fürsten. — 2) eines Sohnes des Manu Svârokisha.

कविन् Adj. 1) *anrufend.* — 2) *Hülfe suchend.* Nach Sây. *zu opfern geschickt.*

कविरद् und कविरद Adj. *Opferspeise geniessend.*

कविरन्न n. *Opfergenuss.*

कविरुत्तरण n. *das Uebergehen einer Oblation.*

*कविरशन m. *Feuer.*

कविरातञ्चन n. *Lab zum* Havis Çat. Br. 11,1, 4,1. 12,4,3,8. Kâtj. Çr. 25,4,38.

कविराक्ति f. *Opferung von* Havis Gobh. 1,9, 24. Âpast. Çr. 7,23,2.

कविरुच्छिष्ट n. *Opferrest.* कविरुच्छिष्टशेष m. Gobh. 3,8,12.

कविरुच्छिष्टभुज् Adj. *die Opferreste essend* Âpast. Çr. 8,11,8. Kâtj. Çr. 5,6,30.

कविरुच्छिष्टाश Adj. dass. Çat. Br. 2,5,3,16.

कविरुच्छिष्टाशन Adj. dass. Çâṅkh. Çr. 3,8,13.

*कविर्गन्धा f. *Prosopis spicigera.*

*कविर्गृह n. und *कविर्गेह n. *das für die Opfergaben bestimmte Gemach.*

कविर्ग्रहणी f. *Opferschaufel, — löffel.*

कविर्ग्रीतिस् m. s. u. कविस् 2).

कविर्दा Adj. *Opfergabe bringend.*

कविर्दान n. *Darbringung einer Opfergabe,* — *an* (im Comp. vorangehend).

कविर्धान 1) m. N. pr. eines Mannes. — 2) f. कविर्धानी *a*) Bez. der mythischen Kuh Surabhi oder Kâmadhenu. — 3) n. *a*) *der Wagen, auf welchem die zur Pressung bestimmten* Soma-

Pflanzen geladen sind (in der Regel zwei). — *b) die leichte Ueberdachung, unter welcher die Wagen aufgestellt werden.* — *c) Opferplatz.* — *d) die Erde als Niederlage des Opfers.* — *e)* प्रजापतेः हविर्धाने Namen von Sâman Ârsh. Br.

हविर्धानिन् Adj. *der einen* Havirdhâna *genannten Wagen besitzt.*

हविर्धामन् m. N. pr. eines Sohnes des Antardhâman.

हविर्निर्वपण Adj. mit पात्र n. *das Gefäss, in welches die Opfergaben hineingeschüttet werden,* Âpast. Çr. 4,4,6.

हविर्भाग m. *Antheil an der Opfergabe.*

हविर्भाज् Adj. *an der Opfergabe Theil habend.*

हविर्भुज् 1) Adj. *die Opfergabe verzehrend.* — 2) m. *a) Feuer, der Gott des Feuers* Çiç. 14,26. Auch auf Çiva übertragen. — *b) ein Gott.* — *c)* Pl. Bez. *der Manen der* Kshatrija.

हविर्भू f. *Opferplatz,* personificirt als Tochter Kardama's und Gattin Pulastja's.

हविर्भूत Adj. *zur Opfergabe geworden* Çat. Br. 3,7,3,3.

हविर्मथि Adj. *Opfer zerstörend —, verwirrend.*

*हविर्मन्थ m. *Premna spinosa.*

हविर्यज्ञ m. *Darbringung des* Havis, so heisst *eine Gattung von Opfern, ein einfaches Opfer* Gop. Br. 2,2,17.

हविर्यज्ञकाण्ड n. Titel des 1sten (2ten) Buches im Çat. Br.

हविर्यज्ञविध Adj. Havirjagña-*artig.*

हविर्यज्ञसंस्था f. *eine Grundform des* Havirjagña Gaut. 8,19.

हविर्वर्ष m. N. pr. eines Sohnes des Agnidhra und des von ihm beherrschten Varsha.

हविर्वह् (Nomin. °वाट्) Adj. *das Opfer führend.*

हविर्वृति f. *Darbringung einer Opfergabe an* (im Comp. vorangehend).

हविःशेष m. *Opferrest.* °भक्त Adj. Kâts. Çr. 8,7,24. 24,7,8.

हविःश्रवस् m. N. pr. eines Sohnes des Dhṛtarâshṭra.

हविष्करण n. *das Bereiten des* Havis.

हविष्कृत् 1) Adj. *die Opfergaben zubereitend, das* Havis *herstellend.* — 2) m. *a) der Ausruf* हविष्कृदेहि (VS. 1,15) Vaitân. — *b)* N. pr. eines Âṅgirasa.

हविष्कृत Adj. *zu einer Opfergabe gemacht.*

हविष्कृति f. *Bereitung der Opfergabe.*

हविष्टस् Adv. = Abl. von हविस्.

हविष्ट्व n. Nom. abstr. zu हविस् 1) *a)* Comm. zu Nâsam. 9,2,22.

हविष्ठ m. N. pr. eines Dânava.

1. हविष्पङ्क्ति f. *eine Fünfzahl von Opfergaben.*

2. हविष्पङ्क्ति Adj. *aus einer Fünfzahl von Opfergaben bestehend.*

हविष्पति m. *Herr der Opferspende.*

हविष्पन्द् m. schlechte Lesart für हविष्यन्द्.

हविष्पा Adj. *das* Havis *trinkend.*

हविष्पात्र n. *ein Gefäss für das* Havis.

हविष्पात्तीय Adj. *mit* हविष्पात्तम् (RV. 10,88,1) *beginnend.*

हविष्मत् 1) Adj. *a) der das* Havis *bereit hat, opferbereit, ein Darbringender.* — *b) von Opfergaben begleitet,* Havis *enthaltend.* — 2) m. N. pr. *a)* verschiedener Ṛshi. — b) Pl. bestimmter Manen, Söhne des Aṅgiras. — 3) f. हविष्मती *a)* Bez. *der Wunderkuh* Kâmadhenu. — *b)* N. pr. einer Tochter des Aṅgiras.

हविष्य 1) Adj. *a) zur Opfergabe geeignet, — bestimmt, — bereit;* namentlich *Reis, Gerste* und *andere Körner.* In dieser Bed. auch Subst. m. n. Nach den Lexicographen n. = हविस्, घृत u. s. w. — *b) dem das* Havis *gebührt.* — *c)* *Adj. von 2). — 2) *f. हविष्या P. 4,4,122.

हविष्यत्तीय Adj. fehlerhaft für हविष्पात्तीय.

हविष्यन्द् m. N. pr. eines Sohnes des Viçvâmitra.

हविस् 1) n. *a) Opfergabe, jeder Gegenstand, welcher als Gabe für die Götter ganz oder theilweise in das Feuer geworfen wird,* gewöhnlich *Fruchtkörner* (geröstet, gekocht, als Mus oder in Kuchen gebacken), Soma, *Milch in verschiedener Gestalt, Schmalz* u. s. w. Neben आज्य so v. a. चरु Gobh. 1,8,27. Mit कर् (हविष्करोति u. s. w.) Havis *bereiten, zu* Havis *machen.* — *b) Feuer.* परमं हविः wird Agni 80,24 genannt. — 2) m. N. pr. eines Marutvant. Vielleicht ist aber हविर्ज्योतिस् als ein Name zu fassen.

हविस्यन्द् m. v. l. für हविष्यन्द्.

हविःसंस्था f. *eine Grundform des* Havis.

हवीतु in सुहवीतुनामन्. हवीतवे Dat. Infin. zu ह्वा RV. 8,101,4.

हवीन्ध (!) m. N. pr. eines Mannes VP². 3,5.

हवीमन् m. oder n. *Anrufung.*

हवृषा f. = हपुषा.

हवे Interj.

1. हव्य n. *das zu Opfernde, Opfergabe.* In der späteren Literatur überaus häufig in Verbindung mit कव्य.

2. हव्य, हविष्य 1) Adj. (f. या) *zu rufen, anzurufen, rufbar.* हव्या AV. 3,3,4. — 2) m. N. pr. eines Sohnes *a)* des Manu Svâjambhuva. — *b)* des Atri.

हव्यकव्यवह् Adj. *das* Havja *und* Kavja *empfangend* (Gast) MBh. 12,244,8.

हव्यकव्याश Adj. *das* Havja *und* Kavja *essend.*

हव्यगुष्टि f. *Gefallen am Opfer, wohlgefälliger Genuss des Opfers.*

हव्यदाति 1) Adj. *die Opfergaben besorgend.* — 2) f. *das Geben des Opfers, Opfergabe.*

हव्यप m. N. pr. eines der 7 Ṛshi im 13ten Manvantara.

*हव्यपाक m. = चरु.

हव्यभुज् m. *Feuer, der Gott des Feuers.*

हव्यलेहिन् m. dass.

हव्यवह् (Nomin. °वाट्) 1) Adj. *das Opfer* (zu den Göttern) *bringend.* — 2) m. *Feuer, der Gott des Feuers.*

हव्यवाक् m. *Feuer.*

हव्यवाह् (°वाह् AV. 18,4,1) 1) Adj. = हव्यवह् 1). Auch als Beiw. des Açvattha, weil er die Araṇi liefert. — 2) m. *Feuer, der Gott des Feuers.*

हव्यवाहन (im RV. nur am Ende eines Stollens P. 3,2,66) 1) Adj. (f. ई) = हव्यवह् 1). — 2) m. *a) Feuer, der Gott des Feuers.* — *b)* Bez. *des 9ten* Kalpa (*Weltperiode*). — *c)* N. pr. zweier Ṛshi.

हव्यवाहिनी f. N. pr. der Familiengottheit im Geschlecht Kapila's.

हव्यशोधन Adj. *die Opfergabe reinigend.*

हव्यसूक्ति f. *Opferspruch.*

हव्यसूद, °सूद (TS. 1,3,3,1) und °सूदन Adj. *die Opfergabe bereitend, — liefernd.*

हव्यादृ Adj. *Opfer essend.*

हव्याद् 1) Adj. dass. — 2) m. N. pr. eines Ṛshi.

हव्याश m. und *हव्याशन m. *Feuer.*

हव्याहुति f. *Opferspende* Spr. 5194.

1. हस् Interj. *der Lustigkeit, des lauten Lachens.* Auch als bedeutungslose Silbe in Sâman als Nidhana verwendet.

2. हस्, हसति (Med. metrisch) 1) *lachen, auflachen* (Gobh. 1,2,13), — *über* (Instr.). Auch mit Acc. seines eigenen Nom. act. — 2) mit Acc. *über Jmd* oder *Etwas lachen, verlachen, verspotten;* auch so v. a. *übertreffen* 231,4. Harshak. 199,18. — 3) *sich öffnen* (von einer Knospe). — 4) *prangen* Gâtakam. 6,32. 17,5. Vgl. हसदिव (*gleichsam lachend*) विकसितैः कुमुदैः 22. — 5) हसित *a) lachend, auflachend* (Nomin. auch als Verbum fin.) Spr. 7738. — *b) verlacht, verspottet* Pañkad. Auch so v. a. *übertroffen, in Schatten gestellt.* — *c)* * *aufgeblüht.* — *d)* n. impers. हसितं तया so v. a. *sie lachte auf, lachte*

über (प्रति) 308,22. — Caus. कासयति 1) *Jmd zum Lachen bringen.* — 2) *spotten über* (Acc.) zu Spr. 1324. — 3) कासित *a) lächerlich.* — *b) zum Lachen gebracht*, so v. a. *weiss gefärbt* (vgl. u. कास). — Desid. vgl. 2. ज्ञन्. — Intens. (ज्ञाकस्यमान) *anhaltend lachen.* — Mit अति in अतिकसित. — Mit *व्यति *über einander lachen.* — Mit अप *über Jmd* (Acc.) *lachen.* Vgl. अपकसित Nachtr. 6. — Caus. *verlachen, verspotten.* — Mit अभि in अभिकस्य (Nachtr. 3) und अभिकास. — Mit व्यभि in व्यभिकास. — Mit अव *verlachen, verspotten.* अवकसित *verlacht, verspottet.* Vgl. auch अवकसित Nachtr. 6. — Mit व्यव in व्यावकासी. — Mit समव in समवकास्य. — Mit उद् *auflachen*, vom Blitz so v. a. *zucken.* — Mit उप 1) *verlachen, verspotten* 315,2. उपकसित *verlacht, verspottet* 215,21. Çiç. 11,30. — 2) *lächeln.* — 3) euphemistisch *sich begatten mit* (Acc.). — Caus. *verlachen, verspotten* Hem. Par. 1,180. उपकासित Kathâs. 62,169 metrisch fehlerhaft für उपकसित. — Mit परि 1) *scherzen, — mit Jmd* (Acc.). — 2) *verlachen, verspotten.* — Mit प्र 1) *auflachen.* Auch mit dem Nom. act. कासम्. — 2) *lachen mit Jmd* (Acc.). — 3) *verlachen, verspotten.* — 4) *Etwas belachen.* — 5) प्रकसित *a) lachend.* Nomin. auch als Verbum fin. — *b) lachend*, so v. a. *helle, prächtige Farben zeigend* Gâtakam. 21. — Caus. *zum Lachen bringen.* — Mit अभिप्र *lächeln zu* (Acc.) Gâtakam. 31. — Mit समभिप्र *verlachen, verspotten* Gâtakam. 31. — Mit संप्र *auflachen.* — Caus. *Scherze treiben* Vasishṭha 17,61. — Mit वि 1) *auflachen.* Bildlich: (सरः) विकसदिव फुल्लकुमदवनैः Gâtakam. 19. — 2) *auslachen, verlachen, verspotten;* mit Acc. und ausnahmsweise Gen. — 3) विकसित *a) lachend.* — *b) ausgelacht, verlacht, verspottet.* — Mit संवि *auflachen, lachen.*

कंस und कंसं m. (adj. Comp. f. आ) *laute Fröhlichkeit, Lachen* Naish. 6,71. Çiç. 6,57.

कसन 1) Adj. (f. आ) *lachend, scherzend mit* (Gen.). — 2) m. N. pr. eines Wesens im Gefolge Skanda's. — 3) f. आ *ermunternder Zuruf des Fuhrmanns an das Zugthier.* — 4) f. ई *a) * Kohlenpfanne, — becken.* — *b)* N. pr. eines fabelhaften Flusses, = कसनी Divjâvad. 451,1. — 5) n. *das Lachen*, angeblich *mit zitternden Lippen.*

*कसनीमणि m. *Feuer.*

कसनीय Adj. *zu verlachen, dem Gelächter Jmds* (Gen.) *ausgesetzt.*

कसत्तिका f. *Kohlenbecken* Vikramâṅkaç. 16,48.

कसनी 1) Adj. f. Partic. von 2. कस्. — 2) f. *a) * Kohlenbecken.* — *b) * Jasminum Zambac.* — *c) * ein best. weiblicher Unhold.* — *d)* N. pr. eines Flusses, = कसनी Divjâvad. 451,5. 9.

*कसवज्र m. N. pr. eines Mannes.

कसामुद् Adj. *fröhlich lachend.*

*कसिका f. *Gelächter; Spassmacherei.*

कसित 1) Adj. s. u. 2. कस्. — 2) n. *das Lachen, Gelächter* Taitt. Âr. 1,11,5. Gaut.

कसिर m. *eine Mausart.*

*कसुराज m. N. pr. eines Mannes.

कस्कर् Nom. ag. *Aufmunterer.*

कस्कार m. *das Lachen des Himmels*, so v. a. *Wetterleuchten.*

कंस्कृति f. *laute Fröhlichkeit, Lachen.*

कंस्त 1) m. (adj. Comp. f. आ) *a) Hand.* तस्य कस्ते लोकद्वयं स्थितम् so v. a. *die zwei Welten sind ihm so sicher, als wenn er sie in der Hand hätte.* कस्ते कर् *in die Hand nehmen* (nicht componirt), auch so v. a. *in seine Gewalt bringen* (Harshaç. 123,17) und *heirathen* (componirt) ein Mädchen Bhaṭṭ. 5,16. शत्रुकस्तं गम् so v. a. *in die Gewalt des Feindes gerathen* R. 7,30,32. Vgl. Kâd. 2, 100,24 (124,1). Am Ende eines adj. Comp. nach einem Subst. — *in der Hand haltend, — an der Hand führend.* — *b) Elephantenrüssel.* Am Ende eines adj. Comp. — *im Rüssel haltend.* — *c) die Hand als Längenmaass*, ungefähr *18 Zoll* Hemâdri 1,188, 15. fgg. 190,1. Açvav. 3,183. — *d) Handstellung.* — *e) Handschrift.* — *f) das 11te (13te) Mondhaus* Vâsav. 235,2. — *g) * ein best. Baum.* — *h) Anapaest.* — *i)* am Ende eines Comp. nach Wörtern in der Bed. von *Haar* so v. a. *Fülle, Menge.* — *k)* N. pr. α) eines Soma-Wächters. — β) eines Sohnes des Vasudeva und einer anderen Person. — 2) f. कस्ता *a) Hand.* — *b) das Mondhaus* कस्त. — 3) * n. *Blasebalg.* — 4) * Adj. *unter dem Mondhaus Hasta geboren.*

कस्तक 1) m. (adj. Comp. f. °कस्तिका) *a) Hand* Pañkad. 19,5. Am Ende eines adj. Comp. — *in der Hand haltend.* — *b) die Hand als Stütze.* — *c) Handfigur.* — *d) Hand als Längenmaass.* — *e) Handstellung.* — *f) Handvoll.* कुश° Karaka 1,15. — *g) Bratspiess* Harshaç. (ed. Bomb.) 445,3. v. l. कस्तिक. — 2) f. कस्तिका *ein best. Saiteninstrument* S. S. S. 185.

कस्तकवप्र N. pr. einer Oertlichkeit Ind. Antiq. 5,204. 6,10. 12.

कस्तकार्य Adj. *mit der Hand zu verrichten.*

*कस्तकित Adj. von कस्तक.

कंस्तकृत Adj. (f. आ) *mit der Hand gemacht.*

कस्तग Adj. (f. आ) *in der Hand befindlich, in Jmds* (im Comp. vorangehend) *Hand sich vorfindend* 119,6. Uebertragen so v. a. *was man besitzt, was* oder *wen man sein nennen kann, was Einem gewiss ist.*

कस्तगत Adj. dass. 328,27 (im Prâkrit). पर° *in andern Händen seiend.*

कस्तगामिन् Adj. dass.

कस्तगिरि m. N. pr. eines *Berges.* °माहात्म्य n.

कस्तगृह्य Absol. *an der Hand fassend.*

कस्तग्रह m. 1) *das Ergreifen der Hand.* — 2) *Vermählung.* — 3) *das Handanlegen, Sichbefassen mit Etwas* Pr. P. 93.

कस्तग्राभ Adj. *der die Hand des Mädchens ergreift* oder *ergriffen hat*, d. h. *sich vermählt* oder *vermählt hat.*

कस्तग्राह Adj. 1) *der Einen bei der Hand fasst*, so v. a. *in unmittelbarer Nähe befindlich.* — 2) = कस्तग्राभ und als Subst. *Gatte.*

कस्तग्राहक Adj. *der die Leute bei der Hand fasst*, so v. a. *zudringlich.*

*कस्तग्राहम् Absol. mit ग्रह् *Jmd bei der Hand fassen.*

कस्तघ्न m. *Handschutz* (gegen den Anprall der Bogensehne).

कस्तचाप MBh. 5,706 fehlerhaft für कस्तवाप.

कंस्तच्युत Adj. *von der Hand bewegt, — geschwungen.*

कंस्तच्युति f. *rasche Bewegung der Hände* Maitr. S. 2,7,12 (92,13).

*कस्तजोडि m. *eine best. Pflanze* Râgân. 7,116.

कस्ततलगत Adj. *in der Hand befindlich, den man sozusagen schon in der Hand hat* Mudrâr. 87,6 (141,19).

कस्ततल m. *Händegeklatsch* in सकस्ततलम्.

कस्ततुला f. *die blosse Hand als Wage* Spr. 6653.

कस्तत्र m. oder n. *Handschutz.*

कस्तदक्षिण Adj. *rechter Hand gelegen* (Weg), auch so v. a. *recht, richtig.*

कस्तदीप m. *Handlaterne.*

कस्तधात्री f. Titel eines Werkes.

कस्तधारण 1) * n. *das bei der Hand Halten*, so v. a. *unter die Arme Greifen, Stützen, Helfen.* — 2) f. आ *a)* dass. — *b) das Ergreifen der Hand*, so v. a. *Heirathen* (von Seiten des Mannes).

कस्तपाद n. Sg. *Hände und Füsse.*

*कस्तपुच्छ n. *die Hand unterhalb des Handgelenkes.*

*कस्तपृष्ठ n. *der Rücken der Hand.*

°कस्तप्रद Adj. *die Hand reichend*, so v. a. *unter-*

stützend, helfend.

हस्तप्राप्त Adj. = हस्तग.

हस्तप्राप्य Adj. *mit der Hand zu erlangen, — zu greifen.*

*हस्तबन्ध m. = हस्तेबन्ध.

*हस्तबिम्ब n. *das Einsalben des Körpers mit wohlriechenden Stoffen.*

हस्तभ्रष्ट Adj. *der Hand entwischt, entlaufen* 110,2.

हस्तमुक्तावलि f. Titel eines Werkes.

हैस्तयत Adj. *von der Hand geschwungen.*

हस्तयोग m. *Anwendung —, Uebung der Hand.*

हस्तरत्नावली f. Titel eines Werkes.

हस्तलाघव n. 1) *Geschicklichkeit der Hände* (unter den 64 Künsten). — 2) *eine thätliche Beleidigung* MBh. 12,68,31.

हस्तलेख m. *Handzeichnung* Naish. 7,72.

हस्तलेखी f. mit कर् *zeichnen* ebend.

हैस्तवत्त् Adj. 1) *Hände habend.* — 2) *eine geschickte Hand habend.*

हस्तवर्तम् Adv. mit dem Caus. von वर्त् *mit der Hand drehen, — zerkneten* Bhatt. 15,37.

हस्तवर्तिन् m. N. pr. eines Prinzen Daçak. 77,15.

हस्तवाप m. *Aussaat mit der Hand*, so v. a. *das Ausstreuen —, Abschiessen von Pfeilen mit einem Male* MBh. 5,23,22.

हस्तवाम Adj. *linker Hand gelegen* (Weg), auch so v. a. *falsch* MBh. 12,181,5 (हस्तावाप in allen Ausgg.). Vgl. हस्तदक्षिण.

*हस्तवारण n. = हस्तधारण 1).

हस्तविन्यास m. *Handstellung.*

हस्तवेष्य n. *Handarbeit* Tândja-Br. 6,6,13. Im Comm. °वेष्यात् und व्यापारात् zu lesen.

हस्तसंज्ञा f. *ein Zeichen mit der Hand* Gâtakam. 28. 30.

हस्तसिद्धि f. *Erwerb durch Handarbeit.*

हस्तसूत्र und *°क (H. an. 3,498. Med. j. 97) n. *eine vor der Hochzeit dem Mädchen um das Handgelenk geschlungene Schnur.*

हस्तस्थ Adj. *in der Hand befindlich, was man in seiner Hand hat* 115,4.

हस्तस्वस्तिक m. (adj. Comp. f. आ) *das Kreuzen der Hände* Mâlatîm. 73,16 (ed. Bomb. 154,1). Bâlar. 75,16.

हस्तहार्य Adj. *handgreiflich* Bâlar. 241,1.

हस्तहोम m. *ein Opfer mit der Hand.*

हस्तादर Adj. *handschriftlich.*

हस्ताग्नि m. N. pr. eines Mannes. Pl. *sein Geschlecht.*

हस्ताग्र n. 1) *Spitze der Hand, Finger.* °लग्न so v. a. *mit Jmd* (Gen.) *verheirathet* Pańkat. 119, 6. — 2) *Spitze des Rüssels* Çiç. 18,49.

हस्ताङ्गुलि und °ली f. *Finger der Hand.*

हैस्तादान 1) Adj. *mit der Hand fassend* Comm. zu Âpast. Çr. 10,30,6. — 2) n. *das Fassen mit der Hand* P. 3,3,40.

हस्ताभरण 1) n. *Handschmuck.* — 2) m. *eine Schlangenart.*

हस्तामलक 1) n. *a) eine Myrobalane auf der Hand als Bild von etwas ganz klar vor Augen Liegendem.* — *b)* Titel eines von 2) verfassten Werkes. — 2) m. N. pr. eines Autors.

हस्तामलकटीका f., हस्तामलकभाष्य n., हस्तामलकवेदान्तप्रकरण n. und हस्तामलकस्तोत्र n. (Burnell, T.) Titel.

हस्तारूढ Adj. *auf der Hand liegend*, so v. a. *klar vor Augen liegend* Hariv. 12181.

हस्तालम्ब m. *Handstütze*, so v. a. *Rettungsanker* Kathâs. 67,106.

हस्तालम्बन n. dass. Spr. 2382.

हस्तालिङ्गन (Hariv. 2,53,22) und °क n. *Umarmung.*

हैस्तावनेजन n. *Waschwasser für die Hände.*

हस्तावलम्ब m. (adj. Comp. f. आ) *Stütze der Hand* 291,21. Vikr. 11,1. In übertragener Bed. so v. a. *Rettungsanker.*

हस्तावलम्बन n. dass. Hem. Par. 2,33.

हस्तावाप m. 1) *Handschutz* (gegen das Anprallen der Bogensehne). — 2) MBh. 12,23,22 fehlerhaft für हस्तवाम.

हस्तावापिन् Adj. *mit einem Handschutz versehen* MBh. 4,55,54. Gâtakam. 26.

हस्ताहस्ति Adv. *im Handgemenge.*

हस्ताहस्तिका f. *Handgemenge* Anarghar. 42.

हस्तिक 1) entweder m. *Elephant* oder n. *eine Menge von Elephanten* MBh. 9,49,10. Nach Siddh. K. zu P. 5,3,99 m. *ein nachgebildeter Elephant.* Als Spielzeug Gâtakam. 9,70. — 2) m. *Bratspiess* Harshak. 179,4. Richtiger हस्तक.

हस्तिकक्ष m. *ein best. giftiges Insect.*

*हस्तिकक्ष्य m. 1) *Tiger.* — 2) *Löwe.*

*हस्तिकच्छ m. N. pr. eines Schlangendämons.

*हस्तिकन्द m. *ein best. Knollengewächs.*

*हस्तिकर्ङ्ग und *°क m. *Galedupa piscidia.*

हस्तिकर्ण m. 1) Bez. *verschiedener Pflanzen.* Nach den Lexicographen *Ricinus communis, rother Ricinus, Butea frondosa* und *Arum macrorhizum.* — 2) N. pr. *a)* *eines Wesens im Gefolge Çiva's. — *b)* eines Râkshasa. — *c)* *eines Schlangendämons. — *d)* einer Oertlichkeit.

*हस्तिकर्णक und *°कर्णदल m. *eine Art Butea.*

हस्तिकर्णपलाश m. *Butea frondosa* Mat. med. 299.

हस्तिकर्णिक n. *eine best. Art zu sitzen bei den Jogin.*

*हस्तिकर्ष् gaṇa काश्यादि.

हस्तिकाश्यप m. N. pr. eines Mannes.

हस्तिकुम्भ m. N. pr. einer Felsenhöhle.

*हस्तिकोलि m. oder f. *eine Art Judendorn.*

*हस्तिकोशातकी f. *eine best. grosse Cucurbitacee.*

हस्तिगर्ता f. N. pr. einer *Vertiefung in der Erde.*

हस्तिगवाश्व n. Sg. *Elephanten, Kühe und Pferde* MBh. 1,80,11.

हस्तिगिरि m. N. pr. eines *Berges.* °चम्पू f. und °माहात्म्य n. Titel Opp. Cat. 1. Burnell, T.

हस्तिगौरीव्रतोद्यापनविधि m. Titel Burnell, T.

हस्तिघट m. Titel des 7ten Buches im Çat. Br.

*हस्तिघात Adj. *Elephanten tödtend.*

*हस्तिघोषा und *हस्तिघोषातकी f. *eine best. grosse Cucurbitacee* Râgân. 7,171.

*हस्तिघ्न Adj. *Elephanten zu tödten vermögend.*

*हस्तिचर्म ved. *Elephantenhaut.*

हस्तिचारिन् 1) m. *Kornak* Çiç. 18,26. — 2) *f. °रिणी *Galedupa piscidia.*

हस्तिज्ञानप्रकाश m. Titel eines Werkes Sitzungsberichte der phil.-hist. Kl. der Wiener Ak. 106,480.

हस्तिज्ञागरिक m. *Elephantenwärter* Comm. zu Harshak. 443,12.

हस्तिजिह्वा f. *eine best. Ader.*

हस्तिग्रीविन् m. *Kornak.*

हस्तिदन्त 1) m. *Elephantenzahn.* — 2) (* m.) f. (ई) und (* n.) *Rettig.* — 3) f. ई *Tiaridium indicum* Karaka 1,1.

*हस्तिदन्तक m. n. *Rettig.*

*हस्तिदन्तफला f. *Cucumis utilissimus.*

हस्तिदन्तवस्त्रमय Adj. *aus Elfenbein oder Zeug verfertigt* Hemâdri 1,657,7.

*हस्तिदाय m. N. pr. eines Mannes.

हस्तिन्् 1) Adj. *a) mit Händen versehen, geschickt mit der Hand hantirend.* RV. 5,64,7 vermuthet Grassmann हैस्तेभिः st. हस्तिभिः. — *b)* in Verbindung mit मृग m. *das Thier mit der Hand*, d. i. *Rüssel*, älteste Bez. *des Elephanten.* Vgl. दन्तहस्तिन्. — *c) mit einem Elephanten versehen, auf einem E. sitzend.* — 2) m. *a) Elephant.* *Am Ende eines Comp. als Bez. *des Besten in seiner Art.* — *b) *eine best. Pflanze*, = अजमोदा. — *c)* N. pr. verschiedener Männer, unter anderen des angeblichen Gründers von हस्तिनापुर. — 3) f. हस्तिनी *a) Elephantenkuh* Çiç. 18,61. — *b) *eine Art He-*

liotropium und *ein best. Parfum* (= कृत्विलासिनी). — *c)* in der Erotik Bez. *einer Gattung von Frauen* Ind. St. 15,327.

कस्तिनख्न m. *eine Art Schutzwehr an einem Stadtthor.*

कस्तिनाग m. *ein fürstlicher Elephant* Divjâvad. 74,2. 286,25. 334,15.

कस्तिनापुर n. N. pr. einer *Stadt.*

*कस्तिनायक m. N. pr. eines Mannes.

*कस्तिनासा f. *Elephantenrüssel.*

कस्तिनिषदन n. *eine best. Art zu sitzen* Comm. zu Jogas. 2,46.

*कस्तिनीपुर n. = कस्तिनापुर.

कस्तिपं m. *Elephantenwärter, Kornak.*

कस्तिपक m. 1) dass. — 2) Bein. Mentha's Subhâsbitâv. Einl. 94.

*कस्तिपत्र m. *ein best. Knollengewächs.*

1. कस्तिपद् m. *die Fussspur eines Elephanten.*

2. कस्तिपद् m. N. pr. eines Schlangendämons (*elephantenfüssig*).

*कस्तिपर्णिका und *कस्तिपर्णिनी f. *Luffa foetida oder eine andere Species.*

*कस्तिपर्णी f. Bez. *zweier Pflanzen*, = कर्कटी und मोरट.

*कस्तिपाद् Adj. *elephantenfüssig.*

कस्तिपाल m. 1) *Elephantenwärter, Kornak.* — 2) N. pr. eines Fürsten.

कस्तिपालक m. = कस्तिपाल 1).

कस्तिपिण्ड m. N. pr. eines Schlangendämons.

कस्तिपिप्पली f. *Scindapsus officinalis* Karaka 6,10.

कस्तिपृष्ठक n. N. pr. eines Dorfes.

कस्तिबन्ध m. *der Ort, an welchem Elephanten gefangen werden*, Vâsav. 269,5.

कस्तिभद्र m. N. pr. eines Schlangendämons.

*कस्तिमद् m. *der Brunstsaft eines Elephanten.*

*कस्तिमत्त् Adj. *mit Elephanten versehen.*

कस्तिमल्ल m. 1) Indra's *Elephant* Çiç. 4,13. — 2) *Bein. Ganeça's. — 3) * *a heap of ashes.* — 4) * *a shower of dust.* — 5) * *frost, cold.*

कस्तिमाया f. Bez. *eines best. Zaubers.*

कस्तिमुख m. 1) * Bein. Ganeça's Gal. — 2) N. pr. eines Râkshasa.

*कस्तिमृडिता f. संज्ञायाम्.

कस्तिमेह् m. *eine Art Harnruhr* Karaka 1,19. 2,4. Rasar. 495.

कस्तिमेहिन् Adj. *an dieser Harnruhr leidend* Karaka 2,4.

कस्तियशस् n. *die Pracht eines Elephanten.*

कस्तिरथ n. Sg. *Elephanten und Wagen* MBh. 13,64,16.

कस्तिराज m. 1) *ein mächtiger Elephant* Çiç. 18,45. — 2) *der Anführer einer Elephantenheerde* 153,10.

*कस्तिरोधक m. *Symplocos racemosa.*

*कस्तिरोहणक m. *Galedupa piscidia.*

*कस्तिलोधक m. *Symplocos racemosa.*

कस्तिवक्त्र m. Bein. Ganeça's Daçak. 84,3.

कस्तिवर्चस् n. *die Kraft eines Elephanten.*

कस्तिवर्मन् m. N. pr. eines Fürsten.

कस्तिवानर Adj. *wobei Elephanten und Affen betheiligt sind (waren).*

*कस्तिवाह् m. *ein Haken zum Antreiben des Elephanten.*

*कस्तिविषाणी f. *Musa sapientum.*

कस्तिवैद्यक n. *Heilkunde des Elephanten.* °कार m. *der Verfasser eines solchen Werkes.*

कस्तिशाला f. 1) *Elephantenstall.* — 2) N. pr. einer Oertlichkeit. Könnte auch °शाल sein.

कस्तिशिक्षक m. *Abrichter von Elephanten* MBh. 8,38,16.

कस्तिशिक्षा f. *die Kunst mit Elephanten umzugehen, Dressur des E.* Kâd. 84,15 (152,14). Auch Pl.

*कस्तिशिरस् m. N. pr. eines Mannes.

*कस्तिशुण्डा f. *Heliotropium indicum* Mat. med. 299.

*कस्तिशुण्डी f. 1) dass. — 2) *Koloquinthengurke.*

कस्तिश्यामाक m. *eine Hirsenart.*

कस्तिसूत्र n. *ein über Elephanten handelndes Sûtra.*

कस्तिसेन m. N. pr. eines Fürsten.

कस्तिसोमा f. N. pr. eines Flusses.

कस्तीन in अत्तकस्तीन.

*कस्तेकरण n. *das Heirathen* (von Seiten des Mannes).

कस्तेगृह्य Adj. *an der Hand fassend* Kauç. 76.

*कस्तेबन्ध m. = कस्तबन्ध.

कस्तोदक n. *in der Hand gehaltenes Wasser.*

कैस्त्य Adj. (f. या) 1) *an der Hand befindlich.* — 2) *was man unter der Hand hat, mit d. H. bearbeitet.* — 3) *was die Hand fasst* Comm. zu Âpast. Çr. 3,9,9.

कस्त्यश्व n. Sg. *Elephanten und Pferde* R. 6,73,3. Varâh. Bṛh. S. 48,87.

कस्त्यश्वारोहबन्धक (so zu lesen) m. Pl. *Reiter zu Elephant und zu Ross und deren Knechte* R. 2,91,58.

कस्त्याजीव m. *Elephantenführer, Kornak.*

कस्त्यारोह् m. *Reiter auf einem Elephanten, Elephantenlenker* Çiç. 18,9.

कस्त्यालुक n. *ein best. grosses Knollengewächs.*

कस्त्यृषभ Adj. *nebst einem elephantenähnlichen Stiere.* सकस्त्र n. sc. *Kühe.*

कस्र Adj. (f. स्री) 1) *lachend.* — 2) * *thöricht, dumm.*

कस्मनशाह् m. *Schah Hassan.*

*कक्कल n. *ein best. Gift*, = कलाकल.

कक्कव *eine best. Hölle.* Vgl. काकव.

1. कक्का Interj. *wehe!* कक्का धिक् 326,2.

2. कक्का (metrisch) m. = हाहा N. pr. eines Gandharva.

कक्काक्का Interj. *wehe!*

*कक्के Interj.

1. का, किकीते 1) *aufspringen, weyspringen vor, weichen;* mit Dat. — 2) *lossspringen auf* (Acc.). — 3) *fliegen.* Nur किकान von einem Pfeile. — 4) *sich hinbegeben zu* (Acc.) Nalod. — 5) in einen Zustand (Acc.) *gerathen* Çiç. 17,57. — Mit अति 1) *überspringen.* अतिकान *übersprungen.* — 2) *stürzen von* (Abl.) *auf* (Acc.). — 3) *sich hervorthun.* — 4) *übertreten* (ein Gebot). — 5) *übergehen.* — Mit अनु 1) *nacheilen, erhaschen, einfangen.* — 2) *Jmd folgen, sich anschliessen, sich fügen;* mit Acc. — Mit अप *enteilen, sich davon machen.* — Mit अभि *erwischen.* — Mit उद् 1) *auffahren, sich aufrichten, sich erheben* (Naish. 7,37), *über Etwas* (Acc.) *hinaus.* — 2) *sich öffnen* (von Thüren). — 3) *hinausfahren, entweichen.* — 4) *in die Höhe richten.* — Mit अत्युद् *sich erheben über* (Acc.). — Mit अनूद् *sich aufmachen nach* (Acc.). — Mit अभ्युद् *mit Jmd* (Acc.) *sich erheben.* — Mit प्रोद् *hinauffahren, —schlagen* (von der Flamme). — Mit प्रत्युद् *auffahren zu* (Acc.). — Mit समुद् *sich erheben*, so v. a. *zum Vorschein kommen, erschallen* Prasannar. 133,5. — Mit उप *hinabfahren —, herabsteigen auf* (Acc.). — Mit नि *hinunterfahren, sich ducken.* — Desid. (°किकीषते) *sich ducken wollen.* — Mit निस् und अनुनिस् *herausfahren, emporsteigen.* — Mit परा *ausweichen in* (Acc.). — Mit प्र 1) *davon —, wegfahren.* — 2) *lossspringen.* — Mit अतिप्र *hinüberreichen.* — Mit अभिप्र *hinauffahren.* — Mit वि *auseinanderweichen, sich aufthun, klaffen.* — Caus. (°कापयति) *öffnen, klaffen machen.* — Mit सम् 1) *sich aufrichten, sich aufraffen, aufstehen.* Partic. संकान. — 2) *sich umherbewegen* Bhâg. P. — 3) *theilhaftig werden* Nalod. — Mit परिसम् *auffahren aus* (Abl.). — Mit प्रतिसम् *vor Jmd aufstehen.*

2. का 1) कांकाति (metrisch °कक्ति 3. Pl., °कक्त् und auch Med.) *a) verlassen, im Stich lassen, dahintenlassen.* शरीरम् u. s. w., प्राणान् (असून्), जी-

वितम् so v. a. *sterben*. — *b*) *entlassen, emittere*. — *c*) * *bewirken, dass man Etwas* (Acc.) *entlässt*. — *d*) *von sich entfernen, — wegbringen, wegstossen*. — *e*) *aus der Hand fahren lassen*. — *f*) *liegen lassen*. — *g*) *ablegen, abthun*. — *h*) *Etwas fahren lassen, aufgeben, entsagen, vermeiden, sich fernhalten von*. — *i*) *Etwas aufgeben*, so v. a. *nicht beachten, verletzen, hintansetzen*. क्रिया *mit Hintansetzung —, mit Uebergehung von; abgesehen —, mit Ausnahme von*. — *k*) *nicht anwenden, nicht gebrauchen*. — *l*) *verlieren, um Etwas* oder *Jmd kommen, einbüssen*. — *m*) *Etwas los werden, sich befreien von, entgehen*. — *n*) *überlassen*. — 2) क्षीयते und क्षीर्यते (Çat. Br.) *a*) *dahintengelassen werden, zurückbleiben, — hinter* (Abl.), *nicht hingelangen zu* (Abl.), *nicht zum Ziele kommen; ereilt —, eingeholt werden von* (Instr.). — *b*) *kommen um, verlustig gehen;* mit Abl., °तस् oder Instr. — *c*) *den Kürzeren ziehen, zu kurz kommen, unterliegen, zu Schaden kommen*. Beim Gottesurtheil mit der Wage so v. a. *weniger wiegen*. क्षीयमान so v. a. *der Schwächere*. — *d*) *abnehmen, geringer werden, hinschwinden, verloren gehen, vergehen, zu Ende gehen, zu Schanden —, zu Nichte werden*. — *e*) *aufgegeben —, vermieden werden*. — *f*) *abgezogen —, subtrahirt werden*. — *g*) *sich ablösen von* (°तस्), *ausfallen* (von Haaren). — 3) क्षात *aufgegeben, fahren gelassen*. — 4) क्षातवत् *gekommen um* (Acc.). — 5) क्षीन *a*) *verlassen*. — *b*) * *abgekommen von* (Abl.) 221,15. — *c*) *herabgekommen, in eine schlimme Lage gerathen*. — *d*) *zurückbleibend hinter Anderen, zurückgesetzt, untergeordnet, niedriger stehend, — als* (Abl.), *nachstehend* (dem Range oder der Bildung nach); überh. *unter dem normalen Maasse u. s. w. zurückbleibend, klein, gering, schwach, wenig, schlecht* u. s. w.; *schwächer, geringer —, kleiner als* (Abl.). क्षीनतर *schlechter*. — *e*) *unterlegen, unterliegend* (im Process) 214,16. — *f*) *unvollständig, mangelhaft, — in Bezug auf* (°तस्), *ungenügend, fehlend, mangelnd, unterblieben*. क्षीनस्वर Adj. so v. a. *lautlos*. क्षीन° Adv. *ungenügend, nicht ganz*. — *g*) *ermangelnd, ohne — seiend, beraubt —, frei von* (Instr., Abl., Loc., Acc. oder im Comp. vorangehend). शक्तिक्षीनतर R. ed. Bomb. 3,30,2. — 6) क्षिप्त *verstossen, verlassen* Âpast. Çr. 9,16,7. — Caus. क्षापयति, °ते (metrisch) 1) *versäumen, vernachlässigen*. न क्षापयिष्यते विधातुमुत्तरम् *es wird nicht versäumt werden eine Antwort zu geben* Çiç. 16,33. — 2) *es fehlen lassen an* (Acc.). — 3) *fahren lassen, aufgeben* (die Lebensgeister). प्र-

तिज्ञाम् *eine Thesis fallen lassen* Gâtakam. 23,27. — 4) *einbüssen, verlieren*. — 5) क्षापित *a*) *beschädigt, mitgenommen*. — *b*) *gebracht um* (Instr.). — Desid. चिक्षासति 1) *verlassen —, aufgeben wollen* Hem. Par. 2,26. — 2) *verschmähen wollen*. — 3) *entgehen wollen*, mit Acc. — *Intens. जेक्षीयते, जक्षाति (!), जक्षेति (!). — Mit अप 1) *verlassen*. Nur अपक्षातुम् (Çiç. 14,64) und अपक्षाय. — 2) Med. *aus der Hand geben* Âpast. 2,19,9. 10 (mit der v. l. अपजक्षीत zu lesen). — 3) अपक्षाय *a*) *entfernt haltend* Âpast. Çr. 15,2,11. — *b*) *meidend*. — *c*) *ablegend*. — *d*) *sich befreiend von* (Abl.). — *e*) *nicht beachtend, mit Hintansetzung von* (Acc.) Çiç. 15,21. 16,44. 69. — *f*) *abgesehen von* (Acc.). — *g*) *mit Uebergehung —, mit Ausnahme von* (Acc.). — 4) Pass. Med. *a*) *zurückbleiben*, so v. a. *das Ziel nicht erreichen*. — *b*) *abnehmen, geringer werden*. तेजश्च न ते तेनापक्षीयते *und dein Machtglanz wird durch ihn nicht geringer*, so v. a. *dein M. kann sich mit dem seinigen messen* R. ed. Bomb. 4,66,6. — Mit व्यप *verlassen, aufgeben* (nur °क्षाय) Hariv. 1, 17,17. — Mit अपि, अपिक्षीन (?) Maitr. S. 4,2,11 (34,18). — Mit अव 1) *verlassen, zurücklassen*. — 2) *aufgeben, fahren lassen*. — 3) Pass. *a*) *zurückbleiben*. — *b*) *nicht zum Ziele kommen*. — *c*) *im Stich gelassen werden von* (Abl.). — 4) *bei Seite gelassen —, so v. a. übertroffen worden von* (Instr.). — Caus. *zurückbleiben machen, dahintenbleiben lassen*. — Mit व्यव (nur °क्षाय) *verlassen, aufgeben*. — Mit समव (nur °क्षाय) *verlassen, meiden*. — Mit आ scheinbar Râgat. 4,654, da काङ्क्षितापगमा जक्षुः die richtige Lesart ist. — Mit अपा (metrisch für अप), °क्षाय 1) *Jmd verlassend*. — 2) *mit Hintansetzung von*. — 3) *mit Ausnahme von*. — Mit समुद् scheinbar MBh. 8,2611, da hier समुज्झक्षुः die richtige Lesart ist. — Mit उप Pass. *abnehmen, sich verringern*. — Mit नि 1) Pass. *a*) *den Kürzeren ziehen, unterliegen*. — *b*) *kommen um* (Instr.) Gâtakam. 21,30. — 2) निक्षीन *niedrigen Standes, gemeiner Herkunft, gemein* MBh. 5,133,27. 134,1. °तर *geringer, schlechter* Âpast. 2,5,5. — Mit निस् in अनिर्क्षाणार्च Nachtr. 3. — Mit परि 1) *Jmd verlassen*. — 2) *Etwas aufgeben*. — 3) *Etwas unterlassen*. — 4) *Etwas nicht beachten*. — 5) ungenau für Pass. *a*) *eine Einbusse erleiden, Schaden nehmen, zu Schanden werden*. — *b*) *kommen um, verlustig gehen;* mit Abl. — 6) Pass. *a*) *gemieden —, unterlassen werden*. — *b*) *unterbleiben, ausbleiben, mangeln, fehlen*. — *c*) *schwinden, sich legen, nachlassen, aufhören, sein Ende erreichen*. — *d*) *den Kürzeren ziehen, unterliegen, Schlimmes erfahren*. — *e*) *besiegt werden von* (Instr.), *Jmd nachstehen*. — *f*) *ablassen —, abstehen von, untreu werden;* mit Abl. — *g*) *kommen um* (Abl.). — *h*) *Nichts wissen von* (Abl.). — 7) परिक्षीण (häufig °क्षीन geschrieben) *a*) *unterblieben, fehlend, geschwunden*. — *b*) *sich enthaltend, es fehlen lassend an* (°तस्). — *c*) *ermangelnd, ohne — seiend* (die Ergänzung im Abl., Instr. oder im Comp. vorangehend). — Caus. 1) *veranlassen zu verlassen, — aufzugeben* Naish. 6,105. — 2) *unterbrechen, nicht zu Ende führen*. — 3) *Jmd um Etwas* (Instr.) *bringen*. — 4) परिक्षाप्य *mit Ausnahme von* (Acc.) Âpast. 1,13,9. 17,15. 25,11. 30,14. 2,10,6. 14,1. 15,5. Âpast. Çr. 12,4,5. 8. — Mit प्र 1) *verlassen*. — 2) *Etwas fahren lassen, aufgeben, entsagen, verletzen* (धर्मम् 60,13), *nicht halten* (ein Versprechen). — 3) *entlassen, schleudern*. — 4) ungenau für Pass. *weichen, schwinden*. — 5) Pass. *a*) *aufgegeben werden —, weichen von Jmd* (Instr.). — *b*) *unterbleiben, versäumt werden*. — *c*) *schwinden, zu Nichte werden*. — *d*) *den Kürzeren ziehen, unterliegen* (im Wettkampfe). — 6) प्रक्षीण *a*) *verlassen*, so v. a. *allein stehend, keine Angehörigen habend* Vasishṭha 16,19. — *b*) *verlassen*, so v. a. *liegen geblieben*. — *c*) *abgelegt, abgetragen* (Kleid) Gaut. 3,19. — *d*) *nicht zu Stande kommend mit Etwas* (Instr.). — *e*) *geschwunden* 256,31. Gâtakam. 22. — *f*) am Ende eines Comp. *ermangelnd, ohne — seiend*. — 7) प्रक्षिप्त s. bes. — Mit विप्र 1) *verlassen, aufgeben, entsagen*. — 2) विप्रक्षीण (gewöhnlich °क्षीन) *a*) *ausgeschlossen von* (Abl.). — *b*) *geschwunden, dahin seiend*. — *c*) *ermangelnd, ohne — seiend;* die Ergänzung im Instr. — Mit संप्र *verlassen* R. ed. Bomb. 4,22,16. — Mit प्रति 1) *verlassen*, so v. a. *unbeachtet lassen*. — 2) Pass. *den Kürzeren ziehen, hinter Jmd* (Abl.) *zurückbleiben* (im Wettfluge). — Mit वि 1) *zurücklassen, verlassen* (Gaut.), *im Stich lassen*. शरीरम् u. s. w., प्राणान्, असून् so v. a. *sterben*. — 2) *Etwas fahren lassen, aufgeben, entsagen*. — 3) *Etwas loswerden, verlieren, kommen um, sich befreien von;* mit Acc. — 4) *liegen lassen*. — 5) *ablegen, abthun*. — 6) *verschmähen*. — 7) *abstehen von* (Abl.). — 8) *eine Thätigkeit einstellen*. — 9) विक्षाय mit Acc. *a*) *hinter sich lassend*, so v. a. *in einer Entfernung von*. — *b*) *ohne zu beachten, mit Hintansetzung —, mit Umgehung von* zu Spr. 1225. — *c*) *trotz*. — *d*) *mit Ausnahme von*. — *e*) *bei Seite lassend*, so v. a. *mehr als*. — 10) Pass. *a*) *zurückbleiben*. — *b*) *Jmd* (Abl.) *nachstehen*. — *c*) *eine Einbusse erleiden, verloren gehen*.

— 11) विहीन *niedrig stehend, gemein.* °वर्ण Gaut. 23,14. — *b) mangelnd, fehlend.* — *c) ermangelnd, ohne — seiend, beraubt —, getrennt —, frei von* (Instr., Abl. oder im Comp. vorangehend). — Caus. s. विहापित Nachtr. 6. — Desid. *Jmd verlassen wollen* Hem. Par. 1,441. — Mit प्रवि 1) *Jmd verlassen.* — 2) *Etwas fahren lassen, aufgeben.* — 3) प्रविहाय *mit Hintansetzung —, mit Uebergehung von.* — Mit प्रतिवि *Etwas fahren lassen, aufgeben.* — Mit सम् 1) *zusammen verlassen* Âpast. Grhj. 19,11. — 2) *aufgeben, entsagen.* — Desid. *verlassen wollen* Kâraka 424,19 (कान्तं वा संनिकासताम् zu lesen).

3. हा Interj. *des Schmerzes, des Staunens* und *des Behagens.* Vor und nach einem Voc.; mit folgendem Acc. *wehe über!* 227,7. हा हा, हा धिक्, हा कष्ट कष्ट, हा कष्टम्, हा धिक्कष्टम्, हा हा धिक्, हा हा कष्टम्, हाकष्टशब्द m. Kâd. 2,122,1 (149,18)

हाइकार m. *der Ausruf* हाइ in der Sâman-Litanei Lâṭj. 6,12,12.

हाउकार m. *der Ausruf* हाउ in der Sâman-Litanei Lâṭj. 6,10,9.

हाउवादारमृत् und हाउङ्कवैवासामन् n. Namen von Sâman.

हांस Adj. *anserinus* Kâraka 6,2.

*हांसकायन Adj. und m. Patron. von हंसक.

हाकलि *ein best. Metrum.*

हाकार m. *der Ausruf* हा Çiç. 12,22.

हाकिनी f. *eine best. Unholdin* Tantrasâra 75,*a*. Çâktânandat. 4 nach Aufrecht. Vgl. डाकिनी, शाकिनी.

*हाङ्कर m. *ein best. Wasserthier*, angeblich *Haifisch.*

हाज्यखान m. N. pr. eines *Chans.*

हाट in कर°.

हाटक 1) m. Pl. N. pr. eines Volkes; Sg. des von ihm bewohnten Landes. — 2) n. *Gold* Râgân. 13, 8. Çiç. 9,75. 13,63. — 3) Adj. (f. ई) *golden* Vaṇîn. Jogaj. 6,16. — 4) m. *ein best. Zaubertrank.* — 5) f. ई N. pr. eines Flusses in der Unterwelt Çiva-P. 18,12.

हाटकमय Adj. (f. ई) *golden* Harshak. 171,16.

हाटकीय Adj. dass. Alaṁkâraçekhara 18,*a*,1 nach Aufrecht.

हाटकेश und °केशान m. *eine Form* Çiva's.

हाटकेश्वर m. 1) desgl. °माहात्म्य n. Burnell, T. (हात° gedr.). — 2) *ein best. Zauberspruch.*

हाडि m. N. pr. eines Mannes.

हाडिका f. *ein irdenes Gefäss, Topf* Kathârṇava 22 (35,*a*). Vgl. हण्डिका.

हाडिग्राम m. N. pr. eines *Dorfes.*

हातकेश्वरमाहात्म्य n. Burnell, T. fehlerhaft für हाट°.

हातव्य Adj. 1) *hinter sich zu lassen,* so v. a. *einzuholen, zu ereilen.* — 2) *zu verlassen.* — 3) *fahren zu lassen, aufzugeben.*

*हात्र n. = भरण, मरण, प्रमथन, रातस.

1.°हान Partic. von 1. हा.

2. हान n. 1) *das Verlassen* Gaut. — 2) *das Fehlenlassen, Aufgeben* Kap. 1,133. 3,45. 4,28. — 3) *das Ermangeln, Nichtbesitzen* Kap. 1,75. 108. — 4) *das Aufhören* Kap. 1,57.

हानव्य Adj. *im Kinnbacken befindlich.*

हानि f. (häufig हानितस् statt des Abl.) 1) *das Fahrenlassen, Aufgeben.* — 2) *das Ablegen, Abthun.* — 3) *Unzulänglichkeit, Abmangel, Deficit* (zu einer best. Zahl u. s. w.). — 4) *das Kommen um* (Abl.) Gaut. — 5) *Abnahme, Verminderung.* — 6) *Verlust, Schaden, Einbusse.* — 7) *Ruin.* — 8) bei den Juristen *das Verlieren, Unterliegen im Process.* — 9) *das Aufhören, Unterbleiben, Schwinden.*

हानिकर Adj. 1) *Schaden—, Nachtheil bringend.* — 2) *verschwinden machend* Çiç. 6,63.

हानिकृत् Adj. *Schaden —, Nachtheil —, Verderben bringend.*

°हानु m. *Zahn.* v. l. हालु.

*हानुक Adj. = घातुक.

*हाल्ल n. = मरण.

हापन n. *das Vermindern.*

*हापुत्री f. *ein best. Vogel.*

*हाफिका f. *das Gähnen.*

हामिग्राम m. N. pr. eines *Dorfes.*

हाम्फ (?) Paṅkad.

हाम्बीरी f. *eine best.* Râginî S. S. S. 54. Vgl. नटहम्बीरा.

°हायक Adj. *fahren lassend, aufgebend.*

हायति m. N. pr. eines Mannes.

हायन 1) m. n. (adj. Comp. f. ई und *आ) *Jahr.* — 2) m. *a) eine Art rothen Reises.* Pl. *solche Reiskörner* Maitr. S. 2,6,6(67,8). — *b) Strahl, Flamme.* — 3) f. ई *Jahr.* — 4) Adj. *auf das Jahr bezüglich, jährig, jährlich.*

हायनक m. = हायन 2) *a)* Kâraka 2,4.

हायनरत्न n., हायनसिन्धु, हायनसुन्दर und हायनोत्तम Titel von Werken.

हायस् in वि° und सर्व°.

हायि ein Ausruf der Sâman-Sänger. °कार m. *der Ausruf* हायि. हायीशब्द Comm. zu Njâjam. 9, 2, 17.

हार्, हारति *einer Perlenschnur gleichen.*

1. हार 1) Adj. (f. ई) *a) am Ende eines Comp. α) tragend.* — β) *herbeischaffend.* — γ) *forttragend.* — δ) *entwendend.* — ε) *für sich nehmend, erhebend* (Abgaben). — *b) hinreissend, entzückend.* — 2) m. *a) Divisor.* — *b) eine prosodisch lange Silbe.* — *c) Perlenschnur, — schmuck.* Am Ende eines adj. Comp. f. आ. — *d) ein Perlenschmuck von 108 (*64) Schnüren.* — *e)* Nom. act. α) *Raub.* — β) *Wegnahme, Entfernung.* — γ) *Division* in भिन्नभाग°. — δ) **Kampf.* — 3) *f. आ Nom. act. — 4) f. ई *a) *Perle.* — *b) ein best. Metrum.*

2. हार Adj. *auf* Hari (Vishṇu) *bezüglich, ihn betreffend.*

हारक 1) Adj. (f. °रिका) am Ende eines Comp. *a) tragend.* — *b) herbeischaffend.* — *c) forttragend.* — *d) entwendend, raubend* Hemâdri 1,479,11. — *e) auf sich nehmend.* — *f) hinreissend, entzückend.* — 2) m. *a) Dieb, Räuber;* vgl. 1) *d).* — *b) *Spieler.* — *c) Divisor.* — *d) Perlenschnur.* — *e) *Trophis aspera.* — *f) Prosa.* — *g) *eine Art Kenntniss.* — 3) f. °रिका *ein best. Metrum.*

हारण 1) Adj. Hem. Jogaç. 2,43 fehlerhaft für हारिण. — 2) *f. आ Nom. act. von 1. हर् Caus.

*हारफल und °क n. *eine Perlenschnur von fünf Schnüren.*

हारभूषिक m. Pl. N. pr. eines Volkes.

हारम् Absol. *vernichtend.* Wiederholt.

हारमुक्ता f. Pl. *die Perlen eines Perlenschmucks* Vâsav. 183,3. 285,3.

हारयष्टि f. (adj. Comp. f. इ und ई) *Perlenschnur* Çiç. 7,17. 8,51. 10,87. 13,8.

हारलता f. 1) dass. Vâsav. 57,5. — 2) Titel eines Werkes. — 3) ein Frauenname.

*हारव m. N. pr. eines Höllenbewohners.

*हारहारा f. *eine Traubenart.*

हारहूण m. Pl. N. pr. eines Volkes.

*हारहूर 1) n. *ein best. berauschendes Getränk.* — 2) f. आ *Weintraube* Râgân. 11,104. Bhâvapr. 3, 95. 4,144.

*हारहूरिका f. *Weintraube.*

हारहोर m. Bez. *des Fürsten eines best. Volkes.*

हारात्तर Adj. R. ed. Bomb. nach 2,95 eingeschobenes Kap. Çl. 39. 45 fehlerhaft für धारा°.

हारापय्, °यति Caus. von 1. हर् *verlieren* (im Spiel) Paṅkad. 13,1.

हाराय्, °यते *zu einem Perlenschmuck werden* Pârçvan. 6,56.

हारायण n. Name verschiedener Sâman Ârsh. Br.

हारावली f. 1) *Perlenschnur* Spr. 7759. Am Ende eines adj. Comp. °लि. — 2) Titel eines Wörter-

buchs. °लि Opp. Cat. 1.

*कारि 1) m. = कार in अङ्ग°. — 2) f. *a) Karavane. — b) Verlust im Spiel.*

कारिक 1) *Adj. = कारिरिव. — 2) m. Pl. N. pr. eines Volkes.

कारिकण्ठ 1) Adj. *eine reizende Kehle (Stimme) — oder eine Perlenschnur um den Hals habend* Vâsav. 149,4. — 2) * m. *der indische Kuckuck.*

कारिकर्ण m. Patron. von कारिकर्ण.

कारिकर्णिपुत्र m. N. pr. eines Lehrers.

*कारिकेयी f. Patron. Pat. zu P. 4,1,15, Vârtt. 1.

कारिण Adj. *von der कारिण genannten Gazelle kommend* Âpast. 1,3,3. — Hem. Jogaç. 4,32 fehlerhaft für कारिण.

*कारिणक Adj. कारिण *genannte Gazellen jagend.*

कारिणाश्वा f. *eine best.* Mûrkhanâ S. S. S. 31.

कारित 1) Adj. s. u. Caus. von 1. कर्. — 2) m. *a) eine Taubenart. — b)* Patron. von कारित, erscheint auch unter den Söhnen Viçvâmitra's. Pl. *sein Geschlecht.* — 3) f. आ *eine best.* Svarabhakti. v. l. कारिता. — 4) f. ई Patron. °पुत्र Ind. Antiq. 7,37. Pl. 6,25,30. fg. 7,161. 163. deren 500 Lalit. 247,7. Vgl. कारीती u. कारीत.

*कारितक n. = करितक *Gemüse.*

*कारितकात m. Pl. *die Nachkommen der* Haritakâtja.

कारितयज्ञ Adj. *zu* Haritajagña *in Beziehung stehend.*

*कारितायन m. Patron. von कारित.

कारितास्त्र m. N. pr. eines Mannes.

कारिद्रु 1) Adj. *mit Gelbwurz gefärbt, gelb* überh. Gaut. Âpast. कारिद्रुद्रु Varâh. Jogaj. 6,17. — 2) m. *a) *Nauclea Cadamba. — b) ein best. vegetabilisches Gift* Mat. med. 97. Bhâvapr. 1,270. Rasendrak. 42,11. 21. — *c) *ein best. Fieber* Bhâvapr. 3,79. *beim Büffel* Gal.

कारिद्रक 1) Adj. *gelb.* — 2) m. *a) *ein best. Baum. — b)* N. pr. eines Schlangendämons.

कारिद्रव n. *Gelbheit.*

कारिद्रमेह m. *eine Art Harnruhr* Karaka 2,4.8,4.

कारिद्रमेहिन् Adj. *an dieser Harnruhr leidend* Karaka 2,4.

कारिद्रवि und कारिद्रव (AV. 1,22,4) 1) m. *a) ein best. gelber Vogel. — b)* Pl. *die Schule des* Haridru. — 2) m. n. *das Werk der* Hâridrava.

कारिद्रविक n. *ein Werk der* Hâridravin.

*कारिद्रविन् m. Pl. *die Schule des* Haridru.

कारिद्रवीय m. Pl. desgl. Ârjav. 44,21. Hemâdri 1,519,21.

कारिद्रवेय m. Pl. desgl.

कारिद्रुमत m. Patron. von कारिद्रुमत्.

1. कारिन् Adj. 1) *tragend.* — 2) *bringend, überbringend.* — 3) *mit sich fortreissend* (Wasser Gâtakam. 26,30); *entwendend, stehlend, raubend.* — 4) *benehmend, entfernend, zu Nichte machend.* — 5) *sich aneignend, für sich nehmend, erhebend* (Abgaben). — 6) *raubend,* so v. a. *übertreffend* Prasannar. 54,6. — 7) *die Sinne —, das Herz hinreissend, entzückend, prächtig.* In Comp. mit dem, *was hingerissen — oder mit dem, wodurch man hingerissen wird.* Nom. abstr. कारित्व n. Daçak. 13, 4. — Spielereien mit dem Worte Vâsav. 214,1. 2.

2. कारिन् Adj. *mit einer Perlenschnur —, mit einem Perlenschmuck versehen.*

कारिन्द्रक Cit. beim Schol. zu H. 1311 fehlerhaft für कारिद्रक 2) *b).*

कारियोजनीं Adj. (f. ई Lâṭj. 2,11,10) *das Anschirren der Falben begleitend, — bewirkend;* m. *ein best.* Somagraha Âpast. Çr. 13,17,1. Gaim. 3,5, 28. कारियोजनकोम m. Vaitân.

कारिवर्ण n. Name verschiedener Sâman Ârsh. Br.

कारिवास m. N. pr. einer Gottheit.

*कारिषेणि und *°षेण्य m. Patron. von करिषेण.

*कारिस *eine best. hohe Zahl* (buddh.).

कारीत 1) m. *a) eine Taubenart, Columba Hariola.* Am Ende eines adj. Comp. f. आ. — *b)* N. pr. *α)* verschiedener Männer (eines Gesetzgebers, Arztes, Grammatikers u. s. w.). Pl. Hârita's *Geschlecht.* — *β)* Pl. eines Volkes. — 3) f. ई N. pr. einer buddhistischen Göttin; nach Saddh. P. 240 eine Râkshasî. °पुत्र m. Pl. Ind. Antiq. 6,73. 7, 15. Vgl. कारिती u. कारित.

कारीतक m. = कारीत 1) *a)* (Râgân. 19,11) und *b) α)* (VP. 4,17,17).

कारीतधर्मशास्त्र n. Titel Burnell, T.

कारीतबन्ध m. *ein best. Metrum.*

कारीतस्मृति f. Titel Burnell, T. Opp. Cat. 1.

कारीति m. Patron. von कारीत. Auch Pl.

कारुक Adj. (f. आ) mit Acc. *wegnehmend, verzehrend.*

*कार्त्र n. Nom. abstr. von कर्तर्.

*कार्त्र्य m. Patron. von कर्तर्.

कार्द् = कृद् in डुकार्द् und सुकार्द्.

कार्द 1) Adj. *im Herzen befindlich* Suparn. 17,1. — 2) n. (adj. Comp. f. आ) *a) Zuneigung, Liebe, — zu* (Loc. oder im Comp. vorangehend) Kir. 1,33. Gâtakam. 14. 17,2. 27,15. Auch Pl. — *b) Absicht, Vorhaben.*

कार्दवत् Adj. *Zuneigung empfindend zu* (Loc.).

कार्दविद्या f. Titel eines Werkes.

कार्दि 1) m. *a) Herz. — b) Zufriedenheit, ein Gefühl des Behagens.* — 2) n. *Herz,* überh. *das Innere des Menschen.*

कार्दिका f. in यम°.

कार्दिकय 1) m. Patron. des Kṛtavarman. — 2) n. *Freundschaft.*

कार्दिन् Adj. *Zuneigung empfindend zu* (Loc.).

कार्दिवन् Adj. 1) *beherzt* oder *herzlich.* — 2) *herzstärkend.*

कार्दृन् Adj. *herzstärkend.*

कार्म्य n. v. l. für कर्म्य.

कार्य 1) Adj. *a) zu tragen. — b) fortzutragen. — c) wegzunehmen, zu rauben, was man sich aneignen kann. — d) zu benehmen* in अ°. — *e) gewinnbar, bestechbar* Vâsav. 210,1. — *f) aufzuführen* (ein Schaustück). — *g) zu dividiren. — h) hinreissend, reizend.* — 2) *m. *Terminalia Bellerica* Râgân. 11,238.

*कार्यश्व m. Patron. von कर्यश्व.

कार्योजनीं v. l. für कारियोजनीं Maitr. S. 1,3,30.

*कार्ष्टिय m. wohl Metron. von कृष्टि.

काल 1) m. *a) *= कल *Pflug. — b)* Bez. *der Scharrer unter den Vögeln* Kâkrad. zu Suçr. — *c)* Bein. *α)* * Balarâma's. — *β)* Sâtavâhana's. °भूभुज् m. — *d)* N. pr. eines Fürsten, Sohnes des Arishṭakarman. — 2) f. आ *Branntwein* Râgân. 14,141. Auch Pl. Nach Vâmana 5,1,13 ein देशभाषापद्. — 3) *f. ई *der Frau jüngere Schwester.*

*कालक m. *ein Pferd von bestimmter Farbe* (पीतकरितच्छाय).

*कालबन्ध n. Collect. von कलबन्ध.

कालसप्तशतक n. Titel eines von Weber herausgegebenen Prâkrit-Werkes Burnell, T.

कालकूल (Gâtakam. 31, 67) und *कालकाल n. = कालाकूल *ein best. Gift.*

कालास्य N. pr. einer dem Çiva geheiligten Oertlichkeit. °खण्ड (Opp. Cat. 1), °माहात्म्य n. (ebend. und Burnell, T.) und कालास्याष्टक n. (Burnell, T.) Titel.

*कालाक m. *ein scheckiges Pferd.*

कालाकूल 1) *m. *a) eine best. Giftpflanze* (ihre Früchte gleichen den Zitzen einer Kuh) Mat. med. 98. Bhâvapr. 1,270. — *b) eine Eidechsenart. — c) eine Art Spinne* Râgân. 19,65. — 2) m. (selten) und n. *ein best. starkes Gift, das aus den Knollen des* Hâlâhala *bereitet wird.* Nach R. und Bhâg. P. *das bei der Quirlung des Oceans gewonnene Gift.* — 3) *f. आ *eine kleine Mausart.* — 4) *f. ई *Branntwein.*

*कालाकलधर m. *Schlange.*

कालिक 1) *Adj. *zum Pfluge gehörig.* — 2) m. *a) Pflüger.* — *b,* als Erklärung von गोविकर्त *Schlächter.*

कालिङ्गव m. Patron. von कलिङ्ग.

*कालिनी f. *eine Eidechsenart.*

कालेय m. Patron. von कलि und N. pr. eines Sohnes des Anishṭakarman.

काव m. *Herbeiruf,* Bez. *verschiedener Lockkünste verliebter Weiber.* Mârk. P. 33,15 wohl fehlerhaft für कार.

कावक m. *der Veranstalter eines Opfers* Ind. St. 15,129.

कावनी f. N. pr. einer Tochter des Ṛshi Ṛgu.

कावनीय Adj. *opfern zu lassen* Baudh. 4,8,10.

काविन् in एक° Nachtr. 6.

*काविर्धान Adj. *das Wort* कविर्धान *enthaltend.*

काविर्धानि m. Patron. von कविर्धान.

काविर्यज्ञिक und काविर्यज्ञिय Adj. *zum* कविर्यज्ञ *bestimmt* u. s. w.

काविष्कृत n. und काविष्मत n. Namen verschiedener Sâman Ârsh. Br.

काश्वु Interj. *Ausruf der Freude* in einem Sâman.

कास् कासते *wettlaufen, — mit* (Instr.). — Caus. कासयति *wettlaufen lassen.*

कास 1) m. (adj. Comp. f. आ) *a) das Lachen, Gelächter, laute Heiterkeit.* Häufig Pl. — *b) das Verlachen, Verspotten Jmds* (Gen.). — *c) worüber man lacht, Scherz, Spass.* आख्यान° *eine komische Geschichte.* — *d) das hellweisse Aussehen* eines Dinges wird als ein *Lachen* (wobei die *weissen* Zähne zum Vorschein kommen) desselben angesehen Gâtakam. 14,14. Auch Pl. — *e) Hochmuth* (vgl. स्मय) Bhâg. P. 2,7,25. — 2) *f. आ Bein. der Durgâ.

कासक 1) m. *Spassmacher* Subhâshitâv. 2974. — 2) *f. °सिका *das Lachen, Gelächter.*

कासकर Adj. *zum Lachen bringend* Çiç. 5,7. 15,33.

कासन Adj. 1) *zum Lachen bringend, komisch.* — 2) am Ende eines Comp. *zum Aufblühen bringend* Gâtakam. 6,37.

कासभूत Adj. *das Lachen von* (Gen.) *darstellend* Gâtakam. 32,5.

*कासवती f. N. pr. einer Tantra-Gottheit (buddh.).

*कासस् m. *der Mond.*

कासिन् 1) Adj. *a) lachend, — über* (im Comp. vorangehend). — *b)* am Ende eines Comp. *lachend mit,* so v. a. *hell —, weiss erscheinend —, einen hellen Schein zeigend durch* Vikramâṅkak. 16,49. überh. *prangend von, geschmückt mit.* — 2) f. °सिनी N. pr. einer Apsaras.

कास्त Adj. *mit den Händen gebildet.* मुकुल n. so v. a. अञ्जलि.

*कास्तायन Adj. von कस्त.

कास्तिक 1) Adj. *aus Elephanten bestehend.* — 2) n. *eine Menge von Elephanten* Harshak. 172,14. Pârçvan. 4,171. 173. Pl. Çiç. 5,30. Angeblich auch *eine Menge von Elephantenkühen.*

*कास्तिकर्षूक Adj. (f. आ und ई) von कस्तिकर्षू.

कास्तिदत्त Adj. *elfenbeinern.*

कास्तिदापि m. fehlerhaft für °दायि.

कास्तिदायि m. Patron. von कस्तिदाय.

कास्तिन 1) Adj. *a) dem Elephanten gehörig.* — *b) eines Elephanten Höhe (Tiefe) habend* (Wasser). — 2) *n. = कास्तिनपुर.

कास्तिनपुर n. N. pr. einer Stadt, = कस्तिनापुर. Nom. abstr. °त्व n.

*कास्तिनायन Adj. und m. Patron. von कस्तिन्.

*कास्तिपद् 1) m. N. pr. eines Mannes. — 2) Adj. davon.

*कास्तिशीर्षि m. Patron. von कस्तिशिरस्.

*कास्तिशीर्ष्या f. desgl.

कास्य 1) Adj. *über den* oder *worüber Jmd* (Loc. oder im Comp. vorangehend) *lacht, lächerlich, komisch.* Compar. °तर. — 2) n. (adj. Comp. f. आ) *a) das Lachen, Gelächter.* कास्यमेति so v. a. कास्यतामेति *wird zum Gelächter* Varâh. Jogaj. 5,6. — *b) Spass; eine komische Handlung, — Streich, etwas Komisches.* कास्यार्थम् *zum Spass.*

कास्यकर, °कार und °कृत् Adj. *Lachen bewirkend.*

कास्यता f. und कास्यत्व n. *das Lächerlichsein.*

कास्यपदवी f. *der Weg zum Lachen.* °वीं या so v. a. *zum Gelächter werden.*

कास्यभाव m. 1) *das Lächerlichsein.* — 2) = कास्य *Spass.* Nur Pl.

कास्यरत्नाकर m. Titel eines Schauspiels Hall in der Einl. zu Daçar. 30.

कास्यरसवत् Adj. *komisch* Bâlar. 94,2.

कास्यार्णव m. Titel eines Lustspiels.

कास्यास्पद n. *ein Gegenstand des Gelächters.* Nom. abstr. °त्व n.

काक्व m. *eine best. Hölle* Kâraṇḍ. 66,16. Vgl. कक्व.

*काक्स् m. = 2. काका.

1. काका Interj. s. u. 3. का.

2. काका m. N. pr. eines Gandharva.

काकाक m. = 2. काका VP². 2,286.

काकाकार m. *der Ausruf* का का. Zum Antreiben des Pferdes Çiç. 18,5. °कृत = काकाकृत.

काकाकृत und काकाभूत Adj. का का *ausrufend.*

काकारव 1) m. *der Ausruf* का का Veṇis. 73,18. Kathâs. 56,127. — 2) f. आ N. pr. einer Jogini (*Fee*) Hemâdri 2,*a*,96,4. 5.

1. कि, किनाति (गतौ वृद्धौ; Med. किन्वे u. s. w.) 1) Act. Med. *in Bewegung setzen, antreiben, anfeuern, reizen.* Hierher wohl auch कियत् Partic. Med. *sich in Bewegung setzen, angefeuert werden* u. s. w., *sich beeifern, sich beeilen.* — 2) *veranlassen zu* (Dat.). — 3) *fördern, unterstützen, verhelfen zu* (Dat.). — 4) *her —, hinbefördern, herbeischaffen.* — 5) *schleudern.* किन्वानो वाचम् *die Stimme hinauslassend, — entsendend.* — 6) = 2. का Bhâg. P. *a) verlassen, aufgeben.* — *b) Etwas loswerden, sich befreien von.* — 7) कित *a) getrieben, gespornt, im Lauf befindlich.* — *b) angewiesen, aufgefordert.* — *Caus. Aor. अचीकयत्. — *Desid. चिकीषति. — *Intens. चेकीयते. — Mit अप *abwerfen, sich befreien von* (Acc.) Bhâg. P. — Mit अपि *herausfordern zu* (Loc.) ṚV. 10,71,5. — Mit आ Med. *herbeischaffen.* — Mit परि (परिकिनोमि) *hinbefördern, verbringen.* — Mit प्र (प्रकिणाति) 1) *antreiben, anregen.* — 2) *auffordern, anweisen.* — 3) *schleudern, — auf* (Dat. oder Loc.). den Blick *richten auf* (Acc.) Kâd. 31,24 (56,5). — 4) *absenden* (Boten), *entsenden, entlassen, wegschicken, vertreiben, verjagen, absenden* u. s. w. *zu Jmd* (Dat., Gen., Acc. mit प्रति, Gen. mit अन्तिकम् oder पार्श्वम्), *nach* oder *an* einen Ort (Acc. oder Acc. mit प्रति), *um zu* (Dat. oder Infin.). — 5) *herbei —, hinschaffen zu, liefern, Jmd* (Dat.) *Etwas zustellen, zukommen lassen.* — 6) Med. *dahinfahren.* — 7) = 2. का mit प्र *verlassen, im Stich lassen* Bhâg. P. — 8) प्रजिघ्यति und प्रजिघ्यतु Ait. Br. 8,28 wohl fehlerhaft für प्रजिगाति und प्रजिगातु. — 9) प्रकित *a) angetrieben, angefeuert.* — *b) geschleudert, — auf* (Loc.). — *c) geschleudert,* so v. a. *rasch vorgestreckt* (Arm). — *d) geworfen, gerichtet, — auf* (im Comp. vorangehend) vom Auge, Blick, Geist. — *e) eingestossen, eingegraben* (Fingernagel). — *f) hingeschafft, zugestellt, zugesandt* (Sachen). — *g) ausgesandt, — zu* (Gen. mit पार्श्वे), *gegen* (Dat.), *zu Etwas* (Dat.), *fortgeschickt, fortgejagt, — in* oder *nach* (Dat.). — *h) hingeschickt zu* (Loc.), so v. a. *mit der Sorge um — beauftragt.* — 10) प्रकितवान् = प्रजिघाय *sandte aus.* — *Caus. Aor. प्राचीकयत्. — *Desid. vom Caus. प्रजिघाययिषति (प्रजिघापयिषति fehlerhaft).

— Mit अनुप्र, °कित *nachgesandt.* — Mit अभिप्र, अभिप्रेकित *hergeschickt.* — Mit उपप्र *hinsenden zu Jmd* (Acc. oder Dat.). — Mit प्रतिप्र *zurücksenden, — jagen.* — Mit संप्र 1) *schleudern.* °कित *geschleudert.* — 2) *absenden.* संप्रकितवान् R. ed. Bomb. 4,32,12. — Mit सम् 1) *absenden.* — 2) *zusammenbringen, — setzen, verfertigen, zuwege —, zurecht bringen.*

2. कि Indecl. (nie am Anfange eines Satzes; das Verbum fin. dabei orthotonirt) 1) begründend und bestätigend: *denn, ja, nämlich.* Häufig nach Demonstrativen, Relativen und Interrogativen. In VS. Prât. bezeichnet es den Schluss eines Abschnitts. — 2) aufmunternd beim Imperativ oder Potentialis *doch.* Ebenso पश्यामो कि *wir wollen doch sehen.* — 3) *allerdings, jawohl, in der That.* कि — तु oder कि — पुनर् (Bâlar. 296,4) *wohl — aber.* — 4) häufig blosser Versfüller, insbes. zwischen zwei Vocalen zur Entfernung des Hiatus oder zur Gewinnung einer Länge. Erscheint in einem und demselben Satze sogar doppelt.

1. किंस्. किनस्ति (किंसति und किंसति), किंस्ते (episch und metrisch किंसि st. किनस्सि, किंसामि st. किनस्मि, किंसति st. किनस्ति; किंससे, किंसते und किंसेत); किंसितर् Partic. *Jmd verletzen* (auch *tödtlich*, sogar *schlachten*), *Jmd ein Leid anthun; Etwas schädigen, stören, zu Nichte machen.* — Caus. किंसयति dass. — Desid. तिकिंसिषति *verletzen u. s. w. wollen.* — Mit *व्यति Act. *sich gegenseitig ein Leid anthun.* — Mit अव in अनवकिंसित Nachtr. 5. — Mit आ *Jmd ein Leid zufügen;* Med. *sich befehden.* — Mit उप = Simplex. — Mit नि in *निकिंसन. — Mit प्रति in *प्रतिकिंसा und प्रतिकिंसत (Nachtr. 6). — Mit वि = Simplex. — Caus. desgl.

2. किंस् Adj. *ein Leid zufügend* in *सुकिंस्.

किंस 1) Adj. *verletzend, schädigend.* — 2) f. किंसा *a) Leidzufügung am Leibe* oder *Gut, Schädigung.* Am Ende eines Comp. in der Regel nach dem *Geschädigten*, aber auch nach dem *Schädiger.* Personificirt als Gattin Adharma's und als Tochter Lobha's von der Nishkṛti. — *b) *Asteracantha longifolia.*

किंसक 1) Adj. *Anderen Leid zufügend, schädigend.* — 2) * m. = शत्रु, किंसपशु und अथर्ववित् ब्राह्मण.

किंसन n. *das Leidzufügen, Verletzen, Schädigen.*

किंसनीय Adj. *dem Leid angethan werden darf.* Auch so v. a. *zu schlachten.*

*किंसाकर्मन् n. *eine auf Jmds Schädigung gerichtete Zauberhandlung.*

*किंसाक्ष m. *Tiger.*

*किंसालुक m. *ein bissiger —, boshafter Hund.*

किंसावाद m. Titel eines Werkes.

किंसित 1) Adj. s. u. 1. किंस्. — 2) n. *Zufügung eines Leids.*

किंसितव्य Adj. *dem ein Leid zugefügt werden darf* AV. 5,18,6.

किंसितोस् Gen. Infin. zu 1. किंस् TBr. 1,1,8,4. Ait. Br. 1,30,11.

*किंसीर 1) Adj. *boshaft.* — 2) m. *Tiger.*

किंस्य Adj. *dem man ein Leid anthun kann.*

किंस्र 1) Adj. (f. आ) *Leid anthuend, verletzend, wehthuend, schädigend, boshaft.* Am Ende eines Comp. *streng verfahrend mit.* — 2) m. *a) ein Mann der Andere verletzt, der ein grausames Handwerk treibt.* — *b) Raubthier.* — *c)* * Bein. α) Çiva's. — β) Bhîmasena's. — *d)* N. pr. eines *grausamen* Brahmanen. — 3) f. आ *eine best. Pflanze.* Nach den Lexicographen *Nardostachys Jatamansi, Coix barbata,* = काकादनी und एलावली. — *b) * *Fett, Adeps.* — *c) * *Ader* (नाडी). — 4) n. *Grausamkeit.*

*किंस्रक m. *Raubthier.*

किंस्रजन्तु und किंस्रपशु m. dass.

किक n. प्रजापतेः Name eines Sâman Ârsh. Br.

किक्, किकति, °ते *schluchzen, singultire.* — Caus. 1) किक्कयति *Schluchzen bewirken.* — 2) * Med. किंकायाम्.

*किक्काल (?) *der Stock der buddhistischen Religiosen.*

किक्का f. *Schluchzer, singultus.*

किक्काश्वसिन् Adj. = श्वासकिक्किन् Karaka 6,19.

किक्किका f. 1) = किक्का. — 2) *das Röcheln.*

किक्कित n. *das Schluchzen, singultus.*

किक्किन् Adj. *mit dem Schluchzen behaftet.* Vgl. श्वास°.

किङ्का f. fehlerhaft für किक्का.

किङ् Interj. mit कर् *einen gurrenden Laut ausstossen* (wie die Kuh gegen das Kalb); im Ritual vom *Ausstossen von* किङ् *und ähnlichen wiehernden Lauten.* किङ्कारवती Adj. f. *den Laut* किङ् *hören lassend,* किङ्कृत Adj. *vom Ausruf* किङ् *begleitet* Lâṭ. 1,12,9. अभिकिङ्कर् *angurren, zuwiehern;* mit Acc. Vaitân.

किङ्कर्तर् Nom. ag. *der den Laut* किङ् *ausstösst.*

किङ्कार m. 1) *der Laut* किङ्. — 2) * *Tiger.*

किङ्ग m. Pl. N. pr. eines Volkes. — Hariv. 8443 fehlerhaft für किङ्कु.

किङ्कु 1) m. *Ferula asa foetida* Mat. med. 175. — 2) n. *das aus den Wurzeln der Ferula asa foetida gewonnene Harz, Teufelsdreck* Paṅkad.

किङ्कुक m. = किङ्कु 1).

*किङ्कुनाडिका f. *das Harz der Gardenia gummifera.* Vgl. नाडीकिङ्कु.

*किङ्कुनिर्यास m. 1) *Asa foetida.* — 2) *Azadirachta indica.*

*किङ्कुपत्त्र 1. m. *Terminalia Catappa.* — 2) f. ई = किङ्कुपर्णी.

*किङ्कुपत्त्री f. *Gardenia gummifera.*

किङ्कुरात m. N. pr. eines Mannes Mudrâr. 30,10. 11 (53,2).

किङ्कुल 1) (*m.) n. *Zinnober* Râgân. 13,2. 57. — 2) f. आ N. pr. *a)* der Familiengottheit der Dadhiparṇa. — *b)* einer Oertlichkeit. — 3) *f. ई *Solanum Melongena* oder *eine andere Species* Bhâvapr. 1,198.

किङ्कुलक 1) (wohl n.) *Zinnober.* — 2) *f. °लिका *Solanum Jacquini.*

किङ्कुलाक्षा f. N. pr. einer Göttin.

*किङ्कुलि m. *Zinnober.*

*किङ्कुलु m. und °क dass.

*किङ्कुशिराटिका (fehlerhaft) und °शिवाटिका f. *eine best. Pflanze,* = वंशपत्त्री Bhâvapr. 1,219. Karaka 6,15. 18.

किङ्कूल 1) m. *eine best. Pflanze.* — 2) *n. *die essbare Wurzel von Amorphophallus campanulatus.*

किङ्केलाष्टक n. Titel Burnell, T.

*किञ्ज m. = किञ्जल.

किञ्जल m. *Barringtonia acutangula.*

किञ्जीर m. 1) *ein Ignorant* B. A. J. 8,296. — 2) *Fusskette eines Elephanten* Kâd. 2,69,22 (84,18). Harshaṅ. 432,3.

*किट्. केटति (आक्रोशे).

किट् s. कीट्.

किटिम्ब N. pr. 1) m. eines von Bhîmasena erschlagenen Râkshasa. *°जित्, °द्विष् (Dh. V. 14,2), *°निषूदन und *°भिद् m. Beinn. Bhîmasena's. — 2) f. आ der Schwester Hiḍimba's, mit der Bhîmasena den Ghaṭotkaka zeugte. *°पति und *°रमण m. Bein. Hanumant's.

किण्ड्, किण्डते (गत्यनादरयोः). Zu belegen निकिण्डे (angeblich = अभिवभूव) Mallikâmâruta 99 nach Aufrecht. — Mit आ im Prâkrit *umherstreichen, umherlaufen* Mṛicch. 13,10. 38,22. Çâk. 20,4. 23,21. Mudrâr. 15,7. — Mit अन्वा *durchstreichen* Lalit. 18,3. Divjâvad. 68,23. — Mit परि *umherfliegen.*

*किण्डक m. = नाडीतरंग. Vgl. *रत°.

*किण्डन n. = यान, भ्रमण, क्रीडा, रत, लेखन.

*किण्डिक m. *Astrolog.*

*क्षिणिडर m. = क्षिणडीर.

*क्षिणडी f. Bein. der Durgâ. °प्रियतम (क्षिणिड° wohl fehlerhaft) m. Bein. Çiva's.

क्षिणडीर 1) m. *a) os Sepiae.* — *b) Solanum Melongena.* — *c) * = रुचक und पुरुष.* — 2) * n. *Granatapfel.*

क्षिणडुक m. als Bein. Çiva's.

1. क्षित् (von 1. धा) 1) Adj. (f. श्री) *a) gesetzt, gelegt, gestellt, eingebracht in* (Loc.); *gelegen, liegend, enthalten, befindlich in* (Loc.). रथे so v. a. *angespannt.* — *b) ausgesetzt* (ein Preis). — *c) angestellt* (ein Wettlauf). — *d) zurechtgemacht.* — *e) geordnet, zugetheilt.* — *f) gerechnet zu* (Loc.). — *g) beigelegt* (Name). — *h) Jmd* (Dat. oder Gen.) *bestimmt, gehörig.* — *i) genehm, gelegen, passend, recht, zuträglich, erspriesslich, frommend,* — *Jmd* (Dat., Gen., Loc. oder im Comp. vorangehend). — *k) gewogen, günstig.* — *l) wohlgesinnt, es gut mit Andern meinend.* — 2) f. श्री *a)* Pl. Bez. *bestimmter Adern.* — *b) Damm.* — 3) n. *a) ein ausgesetzter Preis.* — *b)* Sg. und Pl. *Erspriessliches, Alles was frommt, Frommen, Wohl.* — *c) ein guter, erspriesslicher Rath.*

2. क्षित् s. u. 1. क्षि.

*क्षितक m. *Kind.*

क्षितकर Adj. *wohlthuend, nützend, Jmds* (Gen.) *Wohl befördernd, frommend.*

क्षितकाम Adj. *das Wohl Anderer wünschend, wohlwollend.*

क्षितकाम्या f. *der Wunsch Jmd* (Gen.) *wohlzuthun, — zu nützen* Gâtakam. 17,30. Nur Instr.

क्षितकारक Adj. = क्षितकर.

क्षितकारिन् Adj. desgl. Âpast. Nom. abstr. °रिता f. (Vṛṣṇ. 90,18) und °रित्व n.

क्षितकृत् Adj. desgl.

*क्षितनामन् m. N. pr. eines Mannes.

क्षितपथ्य Adj. (f. श्रा) *zuträglich und heilsam* und zugleich = क्षिता (= प्राप्ता) पथ्या (= हरीतकी) येन Vâsav. 248,2.

*क्षितप्रणी m. *Späher.*

क्षितप्रपस् Adj. *der die Opferspeise aufgestellt hat* und *für den die O. a. worden ist,* so v. a. *dessen* oder *dem der Tisch gedeckt ist.*

1. क्षितबुद्धि f. *eine gute Absicht.* Instr. *in guter A.*

2. क्षितबुद्धि Adj. *wohlgesinnt.*

क्षितमित्र Adj. *gute Freunde habend.*

क्षितवचन n. *ein guter Rath.*

क्षितवत् Adj. *Nutzen —, Vortheil bringend.*

क्षितवादिन् Adj. *guten Rath ertheilend* Gâtakam. 12,25.

क्षितहरिवंश m. N. pr. eines Autors.

क्षितक्षित m. N. pr. eines Mannes.

क्षिताधायिन् Adj. = क्षितकर. Nom. abstr. °यिता f.

क्षितानुबन्धिन् Adj. *gute Folgen habend.*

क्षिताभङ्ग m. *Durchbruch eines Dammes* 205,13.

क्षिताय्, °यते *zum Heil gereichen, frommen* Vâsav. 226,1.

क्षितार्थ m. Acc. und Dat. *zum Heil, zum Frommen* 71,22. 90,22. Spr. 7397.

क्षितार्थिन् Adj. *dem es um sein* oder *Jmds Wohl zu thun ist* 61,10.

क्षितावत्त् Adj. *der sein Gut versteckt hat.*

*क्षितावली f. *ein best. Heilmittel.*

*क्षिताशंसा f. *Segenswunsch.*

क्षिताश्व m. N. pr. eines Mannes VP². 3,265.

क्षिताक्षित 1) Adj. *zuträglich und (oder) unzuträglich, Nutzen oder Schaden bringend.* — 2) f. श्रा Pl. Bez. *bestimmter Adern* Jâǵn. 3,108. — 3) n. Sg. *Nutzen und (oder) Schaden* 104,1.

क्षिताक्षितीय Adj. *über das Zuträgliche und Unzuträgliche handelnd.*

क्षिति f. in अस्मत्क्षिति und देवक्षिति.

क्षितैषिन् Adj. *Gutes beabsichtigend, auf das Wohl Anderer bedacht.* Nom. abstr. °षिता f. Gâtakam. 4,12.

क्षितोक्ति f. *ein guter Rath.*

क्षितोपदेश m. 1) *eine Unterweisung in dem was frommt, nützliche Unterweisung, guter Rath.* — 2) Titel verschiedener Werke.

क्षितोपदेष्टर् Nom. ag. *unterweisend in dem was frommt.*

क्षित्वन् Adj. *eilend, rasch* Ṛ. 9,97,45.

क्षित्वाय Absol. zu 2. क्षा Ṛ. 10,14,8.

क्षित्वी dosgl. Ṛ. 2,38,6. 6,59,6. 9,69,9. 10,99,5.

क्षिध्मा f. fehlerhaft für क्षिक्ता.

क्षिन् Indecl. = क्षिम् *denn.*

क्षिन्नाल m. *Phoenix paludosa* Vâsav. 262,1. 268,4. Gâtakam. 26. Paṅkad.

क्षिन्दु m. *ein Hindu.*

क्षिन्दुस्थान m. *Hindustan.*

क्षिन्दोल 1) m. (*f. श्रा) *Schaukel.* — 2) m. *ein best. Râga* S. S. S. 54. — 3) f. ई *eine best. Râgiṇî* S. S. S. 37.

क्षिन्दोलक (*m.) *Schaukel* Paṅkad.

क्षिन्दोलय्, °यति *schaukeln.* क्षिन्दोल्यमान Paṅkad.

क्षिन्व्, क्षिन्वति (प्रीणनार्थः). Ist = 1. क्षि und auch daraus weitergebildet; zu belegen क्षिन्वतु Ṛ. 1, 27,1. क्षिन्व 10,156,2. TS. 3,2,5,3. Kâṭj. Çr. 9,12,4. क्षिन्वति Çat. Br. 3,5,1,35. 14,1,2,19.

क्षिन्वे m. etwa *Treiber* (als Vater Indra's). Nach Sâj. = प्रीणयितर्.

क्षिन्विधेनामन् (so zu verbinden) Adj. neben वाचस्पति Maitr. S. 1,9,1 (131,8). क्षुद्विधेनामन् Kâṭh. und Çâṅkh. Çr. 10,14,5. विधेनामन् Taitt. Âr. 3,1,2.

क्षिबुक n. ὑπόγειον, *das 4te astrol. Haus.*

1. क्षिम् Interj. wechselt mit क्षिङ्.

2. क्षिम् *Kälte, Frost.* Nur Instr. क्षिमा (Ṛ. 10,37, 10. 68,10), der aber auch auf क्षिमन् zurückgeführt werden kann.

क्षिमन् 1) m. *a) Kälte, Kühlung.* — *b) Winter.* — *c) * Sandelbaum.* — *d) * der Mond.* Vgl. क्षिमकर u. s. w. — *e) * Kampfer.* — 2) f. क्षिमा *die kalte Zeit, Winter.* Nur in der Verbindung mit शत *hundert.* — 3) * f. क्षिमी angeblich *Nacht.* — 4) * f. क्षिमा *a) Kardamomen.* — *b) Cyperus rotundus* und *eine andere Species.* — *c) Trigonella corniculata.* — *d) ein best. Arzneistoff,* = रेणुका. — *e) * Bein. der Durgâ.* — 5) n. *a) Schnee,* seltener *Eis.* — *b) Sandel.* — *c) * das Holz von Cerasus Puddum.* — *d) * Zinn* Râǵan. 13,21. — *e) * Perle* Râǵan. 13, 153. — *f) * frische Butter.* — *g)* N. pr. eines Varsha VP. 2,1,19. 27. — 6) Adj. (f. श्रा) *kalt, kühl* Gâtakam. 19,22. 43.

क्षिमऋतु m. *Winter* Çiç. 6,61.

क्षिमक 1) m. *a) * Flacourtia sapida.* — *b)* N. pr. eines Mannes. — 2) *f. °मिका *Reif.*

क्षिमकणिन् Adj. *von Schneeflocken begleitet.*

क्षिमकर m. 1) *der Mond* Vâsav. 4,1. 186,2. — 2) *Kampfer.*

क्षिमकरतनय m. Patron. *des Planeten Mercur.*

क्षितकषाय m. *ein best. kühler Trank.*

क्षिमकिरण m. *der Mond* Dhûrtan. 62.

1. क्षिमकूट n. *Schneekuppe.*

2. *क्षिमकूट m. *Winter.*

क्षिमद्माधर m. *das Schneegebirge, der* Himâlaja.

क्षिमवाड n. *Hagelkorn* Mârk. P. 12,13. 18.

क्षिमगिरि m. *das Schneegebirge, der* Himâlaja.

क्षिमगिरिसुता f. Patron. der Pârvatî.

क्षिमगिरिसुताकान्त m. Bein. Çiva's.

क्षिमगु m. *der Mond.*

क्षिमगृह und °क n. *ein Gemach mit Kühlung verschaffenden Einrichtungen* Kâd. 241,11 (393,13). 243,22 (397,8). 258,1 (421,17). 2,3,21 (2,16).

क्षिमघ्न Adj. *den Schnee abhaltend.*

*क्षिमज्ञ 1) m. *der Berg* Mainâka. — 2) f. श्रा *a) eine best. Pflanze,* = क्षीरिणी. — *b) aus Javanâla gewonnener Zucker.* — *c)* Bein. α) der Pârvatî. — β) der Çakî.

क्षिमज्योतिस् Adj. *kaltstrahlig* (der Mond).

*हिमकटि oder *°कणिट f. *Nebel.*

*हिमतल N. pr. eines Reichs. Richtig केमताल.

*हिमतैल n. *Kampferoel.*

हिमत्विष् und हिमदीधिति m. *der Mond.*

*हिमदुग्धा f. *eine best. Pflanze,* = तीरिणी.

*हिमदुर्दिन n. *Schneetag.*

हिमद्युति m. *der Mond.*

*हिमद्रुम m. *Melia Bukayun.*

हिमधर 1) Adj. *Schnee* (auf seinem Haupte) *tragend* (der Himâlaja). — 2) m. *der* Himâlaja.

*हिमधातु m. *der* Himâlaja.

हिमधामन् m. *der Mond* Çiç. 4,20. 9,53. Bâlar. 78,15.

हिमनिर्झरविप्रुष्मत् Adj. *von Tropfen eisig kalter Wasserfälle begleitet* Bhâg. P. 4,25,18.

हिमपात m. *Schneefall.*

*हिमप्रस्थ m. *der* Himâlaja.

हिमभानु m. *der Mond* Kautukar. 101.

*हिमभृत् m. *der* Himâlaja.

हिममयूख m. *der Mond.*

हिममित्र m. N. pr. eines Mannes.

*हिमयुक्त m. *eine Art Kampfer* Gal.

हिमरश्मि m. *der Mond* Çiç. 9,68.

हिमरश्मिज m. Patron. *des Planeten Mercur.*

हिमराज m. N. pr. eines *Fürsten.*

हिमरुचि m. *der Mond* Çiç. 11,14. Prasannar. 33,4.

हिमर्तु m. *Winter.*

*हिमवत (°म्) am Ende eines adv. Comp. = हिमवत्.

हिमवत्खण्ड n. Titel eines Abschnittes im Skandapurâṇa.

हिमवत्पुर n. *die Stadt auf dem* Himâlaja.

*हिमवत्सुत Bein. 1) m. des Berges Mainâka. — 2) f. आ der Gaṅgâ.

हिमवत् 1) Adj. *a) kalt, eisig, schneereich. — b) sich der Kälte aussetzend, Kälte ruhig ertragend* Baudh. 3,3,19. — 2) m. *a) Schneeberg, Eisberg. — b) der best. Eisberg im Norden, der* Himâlaja. — *c)* *Bein. des Kailâsa. — 3) *f. हिमवती *Hoya viridiflora.*

हिमवन्मेखला f. *die Kette des* Himâlaja Uttamar. 95.

*हिमवल n. *Perle* Garbe zu Râǵan. 13,153.

हिमवारि n. *kaltes Wasser.*

*हिमवालुक m. und *°का f. *Kampfer.*

हिमवृष्टि f. *Schneefall.*

*हिमशर्करा f. *aus* Javanâla *gewonnener Zucker.*

हिमशिखरिन् m. *der* Himâlaja Vikramâṅkaṅ. 18,85.

हिमशुभ्र Adj. *schneeweiss* Çiç. 1,7.

हिमशैल m. *der* Himâlaja.

हिमशैलज 1) Adj. *auf dem* Himâlaja *gewachsen.* — 2) *f. आ Patron. der* Pârvatî.

हिमशैलसुता f. Patron. der Pârvatî.

*हिमश्रय m. und *°श्रयण n. *das Schmelzen des Schnees.*

*हिमसंहति f. *tiefer Schnee.*

हिमसंघात (fehlerhaft) und °संघात m. dass.

हिमस्रुत् m. *der Mond* Kâd. 54,17 (100,10).

हिमस्रुति f. *Schneefall* Ragh. 16,44.

*हिमहासक m. *Phoenix paludosa.*

हिमांशु und °मालिन् m. *der Mond.*

*हिमांश्वभिख्य n. *Silber.*

*हिमाग m. *der* Himâlaja.

हिमागम m. *Eintritt von Kälte, Anfang des Winters.*

*हिमाङ्क m. *Kampfer* Gal.

हिमाचल (Çiç. 13,27) und हिमाचलेन्द्र m. *der* Himâlaja.

हिमात्यय m. *das Ende der kalten Jahreszeit* R. 1,11,21.

हिमाद्रि m. *der* Himâlaja.

*हिमाद्रिजा f. *eine best. Pflanze,* = तीरिणी.

हिमाद्रितनया f. Patron. der Pârvatî. °पति m. Bein. Çiva's.

हिमाद्रीय् *den* Himâlaja *darstellen.* °यित n. impers.

हिमानद्ध Adj. *von Kälte gebunden,* so v. a. *gefroren.*

हिमानी f. 1) *viel —, tiefer Schnee.* — 2) *aus Javanâla *gewonnener Zucker.*

हिमान्त m. *das Ende der kalten Jahreszeit.*

हिमापह m. *der Vertreiber von Kälte, Feuer,* Agni MBh. 12,227,118.

*हिमाब्ज n. *eine blaue Lotusblüthe.*

*हिमाभ्र m. *Kampfer.*

हिमाम्भस् n. *kaltes Wasser.*

*हिमारति m. 1) *die Sonne.* — 2) *Feuer.*

हिमारि m. *Feuer* Bhatt. 13,16. 49.

*हिमाल m. *der* Himâlaja.

हिमालय्, °यति *dem* Himâlaja *gleichen.*

हिमालय 1) m. *a) das Gebirge* Himâlaja Spr. 7794. — *b) *weiss blühender* Khadira. — 2) *f. आ *Flacourtia cataphracta.*

हिमालयसुता f. Patron. der Pârvatî.

*हिमावती f. *eine best. Pflanze.*

हिमाविल Adj. (f. आ) *mit Schnee bedeckt* Hem. Par. 1,353.

*हिमाह्वया f. *Hoya viridiflora.*

हिमाहति f. *Schneefall.*

हिमाह्व 1) *m. *Kampfer.* — 2) n. N. pr. eines Varsha in Gambudvîpa.

हिमाह्वय 1) *m. *Kampfer.* — 2) n. = हिमाह्व 2).

हिमित Adj. *in Schnee —, in Eis verwandelt* Naish. 1,99.

हिमी Adv. mit कर् *in Eis verwandeln* Çiç. 6,55.

हिमेरु Adj. wohl = हिमेलु Maitr. S. 4,2,14 (37,17).

*हिमेलु Adj. *frostig, keine Kälte vertragend.*

*हिमोत्तरा f. *eine Traubenart.*

हिमोत्तरीय Adj. *Schnee als Ueberwurf habend* Gâtakam. 30,23.

*हिमोत्पन्ना f. *aus* Javanâla *gewonnener Zucker.*

हिमोदक und हिमोदकि (!) m. N. pr. eines Mannes.

*हिमोद्भवा f. 1) *Curcuma Zedoaria.* — 2) *eine andere Pflanze,* = तीरिणी.

हिमोपचार m. *Erquickung mit kühlenden Mitteln* Vikramâṅkaṅ. 13,7.

हिमोष्ण m. *der Mond.*

हिम्र m. = हेम्र *der Planet Mercur.*

हिम्पतिवर्मन् oder हिम्मतिवर्मन् m. N. pr. eines Mannes.

हिम्मक m. desgl.

हिम्मतिवर्मन् m. s. हिम्पतिवर्मन्.

*हिम्य Adj. *schneeig, mit Schnee bedeckt.*

(हिम्या) हिमिश्रा Adv. *bei Kälte.*

हिर 1) m. *Band, Streifen.* Nach dem Comm. = मेखला. — 2) f. हिरा *a) Ader. — b)* *Gmelina arborea.*

*हिरकुत् Adv. Demin. von हिरुक्.

*हिरङ्गु m. Bein. Râhu's.

*हिरण n. 1) *Gold.* — 2) *der männliche Same.* — 3) *Otterköpfchen.*

हिरणिन् Adj. *goldreich, goldgeschmückt.*

हिरण्मय 1) Adj. (f. ई) *golden, goldfarbig* 72,27. 78,30. — 2) m. n. N. pr. eines Varsha. — 3) m. *a)* *Bein. Brahman's. — *b)* N. pr. α) eines Ṛshi. — β) eines Sohnes des Âgnîdhra und Beherrschers des gleichnamigen Varsha.

हिरण्य 1) n. (adj. Comp. f. आ Hemâdri 1,472, 12) *a) Gold,* überh. *edles Metall;* später auch so v. a. *Geld. — b) ein goldenes Geräthe; Goldschmuck;* Pl. *Goldsachen. — c) Goldstück* (auch als *Münze dienend*), in den Brâhmaṇa gewöhnlich in Verbindung mit सुवर्ण zur Unterscheidung von anderen Metallen. — *d) *Otterköpfchen. — *e) *der männliche Same. — *f) *Unvergänglichkeit.* — 2) Adj. *golden.* — 3) m. *a) *eine Art Bdellium. — b)* N. pr. α) eines Daitja. — β) eines Sohnes des Agnîdhra. — γ) eines Fürsten von Kâçmîra. — 4) *f. हिरण्या Bez. *einer der sieben Zungen des*

Feuers. — 3) n. N. pr. des von 3) *b*) β) beherrschten Varsha.

हिरण्यक m. 1) * *Goldgier.* — 2) N. pr. eines Mäusekönigs.

हिरण्यकक्ष und °कक्ष्य (Taitt. Âr. 6,5,2) Adj. *mit einem Goldgurt versehen.*

हिरण्यकर्ण Adj. *Gold im Ohre tragend.*

हिरण्यकर्तर् Nom. ag. *Goldarbeiter.*

हिरण्यकवच Adj. *einen goldenen Panzer habend* (Çiva).

1. हिरण्यकशिपु m. *Goldteppich, ein goldverzierter Sitz.*

2. हिरण्यकशिपु 1) Adj. *einen goldenen Teppich habend.* — 2) m. N. pr. eines von Vishṇu (in seiner Erscheinung als Narasiṁha) erschlagenen Daitja.

हिरण्यकशिपुच्छेदिन् und * °काशिपुदारण m. Beinn. Vishṇu's.

हिरण्यकामधेनु f. *eine die* Kâmadhenu *darstellende Figur von Gold.* °दान n. und °दानप्रयोग m. Titel Burnell, T.

हिरण्यकार m. *Goldarbeiter.*

हिरण्यकुक्षि Adj. *goldbauchig.*

हिरण्यकुब्ज m. N. pr. eines Mannes Ind. St. 14,123.

हिरण्यकुल m. N. pr. eines Fürsten.

हिरण्यकृत् Adj. *Gold machend* (*zum Vorschein bringend*) von Agni.

हिरण्यकृतचूड Adj. *dessen Haarbüschel von Gold ist* (Çiva).

हिरण्यकृत्तल n. *ein Stückchen Gold* Kâṭu. 11,4. Anupadas. 9,6.

हिरण्यकेश 1) Adj. (f. ई) *goldhaarig, — mähnig.* — 2) m. *a*) *Bein. Vishṇu's. — *b*) Pl. *eine best. Schule.* — 3) f. हिरण्यकेशी = 2) *b*).

हिरण्यकेशिन् m. N. pr. eines Verfassers von Gṛhjasûtra. °केशिसूत्र n. und °सूत्रव्याख्यान n. Burnell, T.

(हिरण्यकेश्य) हिरण्यकेशिन Adj. *goldmähnig.* *हिरण्यकेश beruht auf einer falschen Auffassung von H. 1043.

हिरण्यखादि Adj. *goldene Spangen tragend.*

हिरण्यगदा f. *eine goldene Keule.* °दान n. Burnell, T.

हिरण्यगर्भ 1) m. *a*) *Goldschooss, ein Fötus von Gold.* हिरण्यगर्भदान n. und °दानप्रयोग m. Burnell, T. — *b*) Bez. *einer best. kosmogonischen Potenz*, namentlich *der persönliche* Brahman. Auch auf Çiva und Kapila übertragen. Im Vedânta Bez. *des durch das Gesammtding bedingten Intellects* 266,6. — *c*) N. pr. α) verschiedener Männer, unter andern eines Vedânta-Lehrers. — β) eines Flamingo. — 3) f. हिरण्यगर्भा N. pr. eines Flusses. — 4) (wohl n.) Name eines Liṅga. — 5) Adj. 1) *b*) *betreffend.*

हिरण्यगर्भवती f. *ein das Wort* हिरण्यगर्भ *enthaltender Spruch* Çat. Br. 6,2,2,5.

हिरण्यगुप्त m. N. pr. verschiedener Manner.

हिरण्यचक्र Adj. *goldene Räder habend.*

हिरण्यज्ञा Adj. *goldentsprungen, goldig.*

हिरण्यजित् Adj. *Gold erbeutend, — gewinnend.*

हिरण्यजिह्व Adj. *goldzüngig.*

1. हिरण्यज्योतिस् n. *Goldglanz.*

2. हिरण्यज्योतिस् Adj. *goldglänzend.*

हिरण्यतुष m. Lâṭj. 8,11,25 nach dem Comm. = हिरण्यशकल.

हिरण्यतेजस् n. *Goldglanz.*

हिरण्यत्वच् Adj. *einen goldenen Ueberzug* (oder *Decke*) *habend.*

हिरण्यत्वचस् Adj. *Goldfell —, oder eine goldene Schabrake habend.*

हिरण्यद 1) *Gold schenkend.* — 2) *m. *das Meer.* — 3) f. आ *a*) **die Erde.* — *b*) N. pr. eines Flusses.

हिरण्यदंष्ट्र Adj. *goldene Schneidezähne habend.*

हिरण्यदक्षिण Adj. *wobei Gold als Lohn gereicht wird* Kâtj. Çr. 15,9,5.

हिरण्यदत्त m. N. pr. verschiedener Männer.

हिरण्यदत्त 1) Adj. *goldzähnig.* — 2) m. N. pr. eines Baida.

हिरण्यदा Adj. *Gold schenkend* ṚV. 2,35,10. 10,107,2.

हिरण्यदान n. *das Schenken von Gold* Burnell, T.

*हिरण्यद्यू Adj. *um Gold oder Geld spielend.*

हिरण्यद्रापि Adj. *einen goldenen Umwurf tragend.*

हिरण्यधनुस् m. N. pr. eines Fürsten.

हिरण्यनाभ 1) m. *a*) *Bein. Vishṇu's. — *b*) N. pr. verschiedener Männer. — *c*) Bein. des Berges Mainâka. — 2) n. *ein Gebäude mit drei Hallen, nämlich nach Osten, Westen und Süden.*

हिरण्यनिकाषम् Absol. *Gold hineinreibend* Âçv. Grhj. 1,15,1.

हिरण्यनिधि m. *Goldschatz* Khând. Up. 8,3,2.

हिरण्यनिर्णिज् Adj. *goldgeschmückt.*

हिरण्यनेमि Adj. *goldene Felgen habend* ṚV.

हिरण्यपत्त Adj. *goldene Flügel habend.*

हिरण्यपति m. *Goldherr.*

हिरण्यपर्ण Adj. 1) *goldgeflügelt.* — 2) *goldblätterig.*

*हिरण्यपर्वत m. N. pr. eines *Berges.*

हिरण्यपाणि 1) Adj. *a*) *goldhändig.* — *b*) *goldhufig.* — 2) m. N. pr. verschiedener Männer.

हिरण्यपात्र n. *Goldgefäss, eine goldene Schüssel* 107,16.

हिरण्यपाव Adj. nach Sâj. = हिरण्येन पुनन्.

हिरण्यपिण्ड m. *Goldklumpen.*

हिरण्यपुर n. N. pr. 1) einer in der Luft schwebenden oder jenseits des Meeres gelegenen *Stadt* der Asura. — 2) einer *Stadt* in Kâçmira.

हिरण्यपुरुष m. *eine männliche Figur aus Gold* Vaitân.

हिरण्यपुष्पि m. N. pr. eines Mannes.

हिरण्यपुष्पी f. *eine best. Pflanze.*

हिरण्यपेशस् Adj. *goldgeschmückt.*

हिरण्यप्रउग Adj. *mit einem goldenen Deichselkopf versehen.*

हिरण्यबन्धन Adj. (f. आ) *goldene Bänder* (*Tauwerk*) *führend.*

हिरण्यबाहु 1) Adj. *goldarmig.* — 2) m. *a*) Bein. des Flusses Çoṇa Harshaṁ. 11,16. v. l. °वाह. — *b*) N. pr. α) eines Schlangendämons. — β) eines Mannes.

हिरण्यबिन्दु m. N. pr. eines Berges und eines Tîrtha. Auch °बिन्दोस्तीर्थम्.

हिरण्यमय Adj. (f. ई) *aus Gold gemacht.*

हिरण्यमालिन् Adj. = 2. हिरण्यस्रज् Cit. im Comm. zu Kâtj. Çr. 1,7,22. 14,1,23.

हिरण्यमूर्धन् Adj. (f. °मूर्धी) *goldköpfig.*

हिरण्यय Adj. (f. ई) *golden, goldreich.* हिरण्यया Instr. f. ṚV. 8,1,32 (67,2 m. Du.).

हिरण्ययष्टि f. *ein goldener Baum* Âpast. Çr. 6,7,1.

हिरण्ययी f. *Lust nach Gold.* Nur im gleichlautenden Instr.

हिरण्ययु Adj. *Gold begehrend.*

हिरण्ययोनि Adj. *einen goldenen Schooss habend* Âpast. Çr. 5,10,3. 12,2.

1. हिरण्यरथ m. *ein Wagen voll Gold* und *— von Gold.*

2. हिरण्यरथ 1) Adj. *mit einem goldenen Wagen fahrend.* — 2) m. N. pr. eines Fürsten VP^2. 4,124.

हिरण्यरशन Adj. *einen goldenen Gürtel habend* Bhâg. P. ed. Bomb. 4,7,20. °रसन Burn.

हिरण्यरूप Adj. *wie Gold aussehend, goldähnlich.*

हिरण्यरेतस् 1) *Adj. *dessen Same Gold ist.* — 2) m. *a*) *Feuer.* — *b*) **die Sonne*; vgl. *d*) α). — *c*) *Bein. Çiva's. — *d*) N. pr. α) eines der 12 Âditja. — β) verschiedener Männer.

हिरण्यरेतस m. N. pr. eines Mannes. Pl. *sein Geschlecht.*

हिरण्यरोमन् m. 1) Bein. Bhîshmaka's. — 2)

N. pr. *a*) eines Sohnes des Parǵanja. — *b*) verschiedener Ṛshi.

हिरण्यरोमन् m. N. pr. eines Ṛshi im 5ten Manvantara.

हिरण्यव * m. *das einem Gotte (einem Tempel) gehörige Gut.* Vgl. Ganar. 426. अ° (Nachtr. 7) und सुहिरण्यव.

हिरण्यवक्षस् Adj. *goldbrüstig, Gold in sich bergend* (die Erde).

हिरण्यवत् 1) Adj. *a) Gold besitzend.* — *b) aus Gold bestehend.* — *c) von Gold begleitet, damit verbunden* u. s. w. — 2) f. हिरण्यवती *a)* Name der Stadt Uǵǵajinî im dritten Zeitalter. — *b)* N. pr. α) eines Flusses. — β) verschiedener Frauen. — 3) n. *Besitz an Gold.*

हिरण्यवन्धुर Adj. *einen goldenen Sitz* oder dgl. *habend.*

हिरण्यवर्ण 1) Adj. (f. आ) *a) goldfarben, goldähnlich.* — *b) das Wort* हिरण्यवर्ण *enthaltend.* f. आ *ein solcher Spruch* (TS. 5,6,1,1) Baudh. 2,7,2. — 2) *f. हिरण्यवर्णा *Fluss.*

हिरण्यवर्णीय Adj. *mit* हिरण्यवर्ण *beginnend.*

हिरण्यवर्तनि Adj. *eine goldene Bahn habend, goldspurig.*

हिरण्यवर्मन् m. N. pr. eines Fürsten.

हिरण्यवर्ष m. N. pr. eines Mannes.

हिरण्यवाशी Adj. *ein goldenes Messer* (oder *Beil*) *führend.*

हिरण्यवाशीमत् Adj. dass. Nur Superl. °मत्तम ṚV.

हिरण्यवाह् m. Bein. des Flusses Çona Harshaḱ. 45,1. Vgl. °वाङ्घ.

हिरण्यविद् Adj. *Gold verschaffend* oder — *besitzend.*

हिरण्यविमिति n. *ein goldener Palast* 30,23.

हिरण्यवी Adj. *mit Gold bedeckt.*

हिरण्यवीर्य Adj. *dessen Same Gold ist* (Feuer).

हिरण्यवृषभ m. *ein kleiner Stier von Gold.* °दान n. und °दानप्रयोग m. Burnell, T.

हिरण्यशकल m. *ein Stückchen Gold.*

हिरण्यशल्क m. v. l. für हिरण्यशल्कि TS. 5,2,9,3.

हिरण्यशम्य Adj. *mit goldenen Zapfen versehen.*

हिरण्यशरीर Adj. *einen goldenen Leib habend.*

हिरण्यशल्कि m. *ein Schnitzel Gold.*

हिरण्यशिप्र Adj. *einen goldenen Helm* (oder *Visir*) *habend.*

हिरण्यशीर्षन् Adj. (f. °शीर्ष्णी) *goldköpfig.*

हिरण्यशृङ्ग 1) Adj. *goldhörnig.* — 2) m. N. pr. eines Berges.

हिरण्यश्मश्रु Adj. *goldbärtig* Ḱhând. Up. 1,6,6.

हिरण्यष्ठीव m. N. pr. eines Berges.

हिरण्यष्ठीविन् Adj. *Gold speiend* (Vogel) MBh. 2,62,18.

हिरण्यसंकाश Adj. *wie Gold erscheinend, goldig* Çat. Br. 6,1,3,5.

हिरण्यसंदृश् Adj. dass.

हिरण्यसरस् n. N. pr. eines Tîrtha.

हिरण्यस्तुति f. *eine best. Hymne.*

हिरण्यस्तूप m. N. pr. eines Mannes.

हिरण्यस्थाल n. *eine goldene Schale* Lâṭj. 8,11,24.

1. हिरण्यस्रज् f. *Goldkranz, —reif, —kette* und dgl. 2. हिरण्यस्रज् Adj. *mit einem Goldkranz —, mit einer Goldkette* u. s. w. *versehen* Vaitân.

हिरण्यहस्त 1) Adj. *goldhändig.* — 2) m. N. pr. eines Mannes.

हिरण्यहेमन् n. *Gold.*

हिरण्याक्त 1) Adj. *goldäugig.* — 2) m. N. pr. *a)* eines von Vishṇu in seiner Erscheinung als Eber erschlagenen Daitja. — *b)* eines Ṛshi und verschiedener anderer Männer. Pl. *ihr Geschlecht.* — *c)* einer Oertlichkeit.

हिरण्याक्षरिपु und हिरण्याक्षहर m. Bein. Vishṇu's.

हिरण्याङ्ग m. N. pr. eines Ṛshi. Pl. *sein Geschlecht.*

हिरण्याब्ज n. *eine goldene Lotusblüthe.*

हिरण्याभीशु Adj. *mit goldenen Zügeln* oder *Riemen versehen.*

हिरण्याश्व m. *ein Pferdchen aus Gold.* °दान n. Burnell, T.

हिरण्याश्वरथ m. *ein Pferdchen und Wägelchen aus Gold.*

*हिरण्यिन् 1) Adj. *goldreich.* — 2) f. °नी *Goldgrube, eine goldreiche Gegend.*

हिरण्येशय Adj. *in Gold ruhend.*

हिरण्येष्टका f. *ein Backstein aus Gold* Âpast. Çr. 17,4. 7. 9.

हिरण्वत् N. pr. 1) m. eines Sohnes des Âgnidhra. — 2) f. °वती verschiedener Flüsse.

हिरण्य n. ein zur Erklärung von हिरण्य erfundenes Wort Çat. Br. 7,4,1,16.

हिराधर m. N. pr. eines Mannes.

हिरि Adj. = हरि in den folgenden Wörtern.

हिरिशिप्र Adj. *gelb —, goldwangig; einen goldenen Helm* (oder *Visir*) *tragend.*

हिरिश्मश्रु Adj. *goldbärtig.*

हिरीमत् Adj. etwa *die Falben habend.*

हिरीमश Adj. nach Sâj. *blondbärtig.*

हिरु m. N. pr. eines Mannes Divjâvad. 545,5. 556,8. 570,26.

हिरुक् 1) Adv. *weg, fort, aus dem Gesicht von* (Abl.). हिरुक्कर्मणा मोक्षः so v. a. *die Erlösung tritt ein, sobald die Werke aufhören.* — 2) *besonders, apart* Çaṅk. zu Bâdar. 1,4,1 (339,5).

*हिरुक (°म्) am Ende eines adv. Comp. (!).

*हिल्, हिलति (भावकरणे, क्रावकरणे).

*हिल N. pr. eines Berges und einer Stadt.

*हिलमोचि. *°मोचिका und *°मोची f. *Enhydra Hingcha.*

हिल्ल m. 1) *ein best. Wasservogel.* — 2) N. pr. eines Mannes.

हिल्लाज m. N. pr. eines Astronomen. °ताजक n. und °दीपिका f. Titel.

*हिल्लोलय्, °यति *sich schaukeln.*

हिवुक = हिबुक.

*हिष्क्, हिष्कयते = हिक्क्.

हिष्का f. fehlerhaft für हिक्का.

ही Interj. *des Staunens, Entsetzens, Scherzes, Lachens* und *Behagens* Spr. 868 (wo ही न zu lesen ist; vgl. Ganar. S. 7, Z. 10). Çiç. 11,64 (ही st. हि zu lesen, wie schon das Metrum zeigt; vgl. auch Ganar. S. 7, Z. 10). Bâlar. 202,4. Hem. Par. 1,350. 409. Gâtakam. 31,44. Auch wiederholt Chr. 300,7 (im Prâkrit).

हीक m. N. pr. eines Piçâḱa. Ein zur Erklärung von बाहीक erfundenes Wort.

हीड्, हीडति, °ते 1) Act. *ärgern, kränken.* Nur जिहीड, जिहीळ und अहिडत् (mit Kürze!) Gop. Br. 1,2,21. — 2) Med. *ärgerlich —, gram —, erzürnt sein.* Nur जिहीडे, जिहीळे, जिहीडिरे. जिहीळान, हीडित und हीळित *aufgebracht.* Vgl. हेड् und हेल्. — Caus. (nur अजीहिडत्) *ausrupfen.* — Mit नि Med. AV. (Hdschrr.) 20,127,2.

हीड, हीळ m. *Zupfer,* so v. a. *Mahner.*

हीन 1) Adj. s. u. 2. हा. — 2) *f. हीना *das Weibchen einer Maus.* Richtig दीना. — 3) n. *Mangel, das Fehlen.* वेलाहीने so v. a. *zu ungelegener Zeit.*

°हीनक Adj. *ermangelnd.*

हीनकर्मन् Adj. *niedrigen Beschäftigungen obliegend* oder *die* (vorgeschriebenen) *Handlungen unterlassend* Gaut. 18,25. M. 11,16.

हीनकुष्ठ n. wohl = क्षुद्रकुष्ठ *kleiner Aussatz.*

हीनक्रम m. *abnehmende Folge* (eines Verfahrens).

हीनज Adj. *von einem Niedrigen erzeugt;* m. *ein Mann niedrigen Standes.*

हीनतस् Adv. 1) = हीनात्, हीनेन *von einem Niedrigen.* — 2) *von geringerem Werth* Vasishṭha 2,37. — Auch fehlerhaft für हीनितस्.

हीनता f. 1) *das Fehlen, Nichtdasein* Vaṭâḥ. Jo-

GAT. 8,4. — 2) *das Ermangeln, Nichtbesitzen, Armsein an* (Instr. oder im Comp. vorangehend). — 3) *Kraftlosigkeit* BHÂVAPR. 2,109.

हीनत्व n. 1) *das Nachstehen, Niedrigerstehen.* — 2) *das Ermangeln, Nichtbesitzen, Armsein an* (im Comp. vorangehend).

हीनदग्ध Adj. *zu wenig geätzt.*

हीनदीनानुकम्पक Adj. *der Niedrigen und Traurigen sich erbarmend* KÂRAṆḌ. 45,2. 55,13.

हीनपक्ष Adj. (f. आ) *ohne Protection* 213,17.

हीनप्रतिज्ञ Adj. *wortbrüchig* HARIV. 8122.

*हीनवाक्ष m. N. pr. eines Wesens im Gefolge Çiva's.

हीनयान n. *das kleinere Fahrzeug* (Gegensatz महायान), Bez. der älteren Phase des Buddhismus.

हीनरात्र Adj. (f. आ) *kürzere Nächte habend* GAUT. 2,17. 21,9.

हीनरोमन् Adj. *unbehaart.*

हीनवर्ग Adj. *zu einer niedrigen Kaste gehörig* GÂTAKAM. 25,7.

हीनवादिन् Adj. *in einem Streite (Processe) unterliegend.*

हीनवीर्य Adj. *kraftlos.* Nom. abstr. °त्व n. BHÂVAPR. 2,109.

हीनवृत्त Adj. *schlechten Wandels.*

*हीनसख्य n. *Freundschaft mit Menschen niederen Schlages.*

हीनसेवा f. *Dienst bei Niedrigen* Spr. 7402.

हीनाङ्ग 1) Adj. (f. आ und ई) *a) dem ein Glied fehlt.* — *b) unvollständig in seinen Theilen.* — 2) *f. ई *eine Art Ameise.*

हीनातिरिक्ताङ्ग Adj. (f. ई) *ein Glied zu wenig oder zu viel habend.*

हीनाधिक Adj. *zu wenig oder zu viel.* Nom. abstr. °ता f. (250,14) und °त्व n. (Comm. zu KÂTJÂḌ. 2,51).

हीनाधिकाङ्ग Adj. (f. ई) *ein Glied zu wenig oder zu viel habend.*

हीनार्घ Adj. *um seinen Vortheil —, zu kurz gekommen.*

हीनित Adj. 1) *um das Seinige gebracht.* — 2) *am Ende eines Comp. ermangelnd, getrennt von.* — 3) **subtrahirt.*

हीनोपमा f. *ein Vergleich mit Geringerem (zu Geringem).*

*हीन्ताल m. = हिन्ताल.

हीर 1) (*m. n.) *Diamant.* n. RÂǴAN. 13,174. — 2) m. *a)* **Schlange.* — *b)* **Löwe.* — *c)* **Perlenschnur.* — *d) ein best. Metrum.* Könnte auch n. sein. — *e)* *Bein. Çiva's. — *f)* N. pr. des Vaters von Harsha. — 3) f. आ *a)* **eine Art Ameise oder Schabe.* — *b)* **Gmelina arborea.* — *c)* *Bein. der Lakshmî. — *d)* N. pr. einer Frau.

हीरक 1) (*m. n.) *Diamant.* — 2) *ein best. Metrum.*

हीरकार्य m. N. pr. eines Mannes BHADRAB. 4,174.

हीरभट्ट m. desgl.

*हीरराज H. an. 4,89 fehlerhaft für क्षीरशर; vgl. ZACH. Beitr. 90.

*हीराङ्क n. Indra's *Donnerkeil.*

*हीलक n. *der männliche Same.*

हीलना f. *Verletzung, Schädigung* ÇILÂÑKA 1,271.

*हीलुक n. *Rum.*

हीष् eine Gesangsinterjection NJÂJAM. 2,2,32.

हीषीस्वर n. Name eines Sâman.

हीहीकार m. *der Ausruf der Freude* ही ही.

1. हु, जुहोति, जुह्वति *in's Feuer giessen, — werfen,* d. i. *Etwas* (Acc. oder Gen.) *Jmdm* (Dat. oder Acc.) *mit Etwas* (Instr.), *— in* (Loc.) *opfern*; auch von Dingen, die nicht gerade im Feuer dargebracht werden; *sprengen auf* (Loc.). हुत *geopfert* und *dem geopfert worden ist.* RV. 6,50,15 vielleicht fehlerhaft für हूत. — Caus. हावयति *opfern lassen* (das Object der Opferer, das Geopferte oder derjenige, welchem geopfert wird) GOBH. 1,3,13. ÂPAST. 1,25,12. — Desid. जुहूषति *opfern wollen.* जुहुषेत्(!) GOBH. 1,8,8. — Intens. जोहवीति (अजुहवीत् metrisch für अजोहो°) *häufig opfern, opfern* überh. — Mit अधि *opfern auf* oder *über* (Loc.). — Mit अप, °हुत MUIR, ST. 1, 44 fehlerhaft für अपहृत. — Mit अभि *das Opfer giessen auf* oder *an, opfern an* oder *für* (einen Gott), *beopfern; begiessen, beschütten* überh. VAITÂN. 6,8 (अभिहुत्वा!). 7,10. 16,16. 23,22. अभिहुत *begossen* (mit Opfer), *beopfert, geopfert; begossen, beschüttet* überh. — Mit अव *vergiessen.* — Mit आ *opfern Jmdm* (Dat.), *in* (Loc.), *Jmd* (Acc.) *mit Opfer begiessen.* आजुह्वान *geopfert* und *beopfert.* आहुत *geopfert, beopfert;* auch so v. a. *in's Feuer gelegt* (Leichnam). — Mit उद् in उद्धव. — Mit अभ्युद्, अभ्युद्धुत RAGH. ed. Calc. 1,54 durch सम्यग्हुत erklärt, gehört zu धु. — Mit उप *hinzuopfern* BAUDH. im Comm. zu ÂPAST. ÇR. 5,29,11. VAITÂN. 3,15. — Mit निस् *zu Ende opfern* in अनिर्हुत Nachtr. 6. — Mit प्र *(fortwährend, in einer Folge) opfern, als Opfer hingeben.* Partic. प्रहुत. — Caus. *aus —, hingiessen* ÂPAST. ÇR. 15,11,1. — Mit प्रति *zum Ersatz opfern, das Opfer ergänzen* MAITR. S. 3,8,6 (103,3). GOP. BR. 2,2,10. Citat im Comm. zu ÂPAST. ÇR. 5,17,6. 13,25,9. — Mit सम् *zusammen opfern.*

2. हु = हू, ह्वा. Mit अभि, °हुत *angerufen.* — Mit आ, आहुत *angerufen; aufgefordert, eingeladen.* — Mit समा, °हुत *zusammengerufen.*

3. हु Interj. हुं हु मुच्च; हूं हु हूं हु हु हु हूं हु हु हूं हूम् zu Spr. 7480.

हुंहुंकार m. *der Ausruf* हुं हुम्.

हुङ्कार m. *der* (von einer Trommel herrührende) *Laut* हुङ्.

हुगलि, °ली, हुगुलि und °ली f. N. pr. einer Stadt in Bengalen.

हुग्ग m. N. pr. eines Lexicographen ZACH. ÇÂÇVATA XIV.

हुंकार 1) m. *der Laut* हुम् (drohend und Abscheu verrathend), auch vom *Gebrüll* der Elephanten und Kühe, vom Gesumme des Bogens (PAÑKAD.). — 2) f. आ N. pr. einer Jogini (*Hexe*) HEMÂDRI 2, *a*,95,17. 19. — 3) f. ई desgl. Auch N. pr. eines anderen Wesens PAÑKAD.

हुंकारतीर्थ n. N. pr. eines Tîrtha.

हुंकृत 1) Adj. s. u. हुम्. — 2) n. *Ausruf des Zorns* und *Gebrüll* (einer Kuh, des Donners).

हुंकृति f. = हुंकार 1) ÇIÇ. 6,62. 12,11. Vgl. भेदधिक्कारान्यत्कार°.

हुङ्किका f. *ein best.* RÂGÂ S. S. S.

*हुड्, हुडति (संघाते. मद्गे), हेडति (गतौ).

हुड 1) m. *Widder.* — 2) *ein best. Kriegsgeräth.* Am Ende eines adj. Comp. f. आ.

*हुडरोमाश्मफला f. *ein best. Strauch* RÂǴAN. 4,205.

हुडु m. *Widder.*

हुडुक् onomatop. °कार m. bei den ekstatischen Pâçupata *eine Art von Schnalzen.* Vgl. हुडुत् und हुडुम् S. S. S. 177. 183.

हुडुक्क 1) *m. *a) ein best. musikalisches Instrument.* — *b) der Vogel* Dâtjûha *in der Brunstzeit.* — *c) ein zum Verschluss eines Thores dienender Balken.* — 2) f. आ *eine Art Trommel* S. S. S. 177. 183.

हुडुत् = हुडुक्. हुडुत्कार KÂÇIKH. 74,60. 85,8. Vgl. हुडुंकृत्य 54,9.

*हुडुम्ब m. = भट्टचिपिट.

*हुण्ड्, हुण्डति, हुण्डते (संघाते. वरणे, करणे).

हुण्ड 1) m. *a) Widder* KÂÇIKH. 3,49. — *b)* **Tiger.* — *c)* **Hausschwein.* — *d)* **Dummkopf.* — *e)* **ein* Râkshasa. — *f)* etwa *Aehre* Ind. St. 15,219. — *g)* Pl. N. pr. eines Volkes. v. l. पौण्ड्र. — 2) *f. आ *das Knistern* (des Feuers) Comm. zu KÂÇIKH. 3,49.

हुण्डन 1) m. N. pr. eines Wesens im Gefolge Çiva's KÂÇIKH. 66,31. Vgl. *विहुण्डन. — 2) n. etwa *das Unthätig —, Gefühlloswerden.*

हुण्डनेश m. Bein. Çiva's KÂÇIKH. 66,32.

हुण्डिका f. *Verschreibung, Anweisung* LOKAPR.

2, Anf. (दीनार°, धान्य°, सेव्य°, क्रियाकार°).

°क्रत् Adj. in अग्निक्षेत्रक्रत्, अग्निक्रत्, सर्वक्रत् und सुक्रतक्रत् (u. सुक्रत).

क्रत 1) Adj. s. u. 1. क्र. — 2) n. *das Geopferte, Opfer.*

क्रतभक्त m. Bez. Agni's Kâraka 6,3.

क्रतभाग Adj. *am Opfer betheiligt, — berechtigt.*

क्रतभुग्वह्न m. *Rauch.*

क्रतभुज् m. 1) *Feuer, der Gott des Feuers.* °भुग्दिश् f. *Südost* Varâh. Jogaj. 6,6. *°भुक्प्रिया f. Agni's *Gattin.* — 2) *Plumbago ceylanica.* — 3) *ein best. Stern, β Tauri.*

क्रतभोक्तर् Nom. ag. *Feuer, der Gott des Feuers* R. 6,32,20.

क्रतभोजन Adj. *das Opfer zur Speise habend* oder m. *Feuer.*

क्रतवह् m. *Feuer, der Gott des Feuers.* Am Ende eines adj. Comp. f. आ 325,30.

क्रतशिष्टाशन Adj. *die Opferreste verzehrend, davon lebend* MBh. 7,66,1.

क्रतशेष m. *Opferrest.*

क्रतहव्यवह् m. N. pr. eines Sohnes des Dhara.

क्रतांश m. *ein Theil der Opfergabe.*

क्रतांशु Adj. *vom Geopferten geniessend.*

क्रताश m. 1) *Feuer, der Gott des Feuers.* — 2) Bez. *der Zahl drei* Ganit. Kaksâdh. 7. — 3) *Plumbago ceylanica.*

क्रताशन 1) m. *Feuer, der Gott des Feuers.* — 2) f. आ N. pr. einer Jogini (*Hexe*) Hemâdri 2,*a*, 95,11. 13.

क्रताशनमय Adj. (f. ई) *aus Feuer bestehend, die Natur des Feuers habend.*

क्रताशनवत् Adj. *mit Feuer versehen.*

क्रताशनाय्, °यते *zu Feuer werden, wie F. erscheinen* Kâd. 248,13 (406,2).

1. क्रताशवृत्ति f. *ein Lebensunterhalt durch Feuer, d. i. wobei Feuer nöthig ist.*

2. क्रताशवृत्ति Adj. *vom Feuer lebend* (Schmied u. s. w.).

क्रताशवेश m. N. pr. = अग्निवेश.

क्रताशशाला f. *der Ort, wo das heilige Feuer aufbewahrt wird.*

क्रताशसुत m. Pl. Bez. *bestimmter* Ketu.

क्रताशिन् Adj. *nur von Opfern sich nährend.*

क्रताक्रत (!) Adj. *geopfert und (oder) nicht geopfert* TBr. 3,7,8,3. Âpast. Çr. 14,30,2.

क्रति f. *Opfer* in सर्व° und कविक्रति.

क्रतोच्छिष्ट Adj. *vom Opfer übriggeblieben* Çat. Br. 4,2,1,31. क्रतोच्छिष्टभक्त Adj. Kâtj. Çr. 19,1,13.

क्रत्मन् in विक्रत्मन्.

क्रन् = 1. क्र *opfern.* Nur क्रनेत् Paṇḍar. 3,14,3. 28. 44. 46. 58. 60. 62. 71. 72. 79. 15,74. Hemâdri 1, 325,10.

क्रम् Interj. Lâṭj. 7,11,7. क्रं ज्ञातम् Uttamak. 303. Mit कर् (in Comp. damit) 1) *brummen.* — 2) *Jmd* (Acc.) *barsch anfahren.* — 3) *einen Laut des Ekels ausstossen über.* — 4) क्रंकृत *a) blökend.* — *b) barsch angefahren* MBh. 12, 118, 1. — Mit कर् Caus. *seinen Zorn auslassen* MBh. 13,14,154. — Mit कर् und अनु (अनुक्रंकुरुते) *ein Gebrüll beantworten.*

क्रम्भा f. = कम्भा. °रव m.

क्रम्मा Interj. in einem Sâman.

क्ररिश्चित् Adj. etwa *im Verborgenen lauernd.* Nach Nigh. m. = स्तेन.

क्ररिस् Adv. *verborgen, heimlich.*

क्रंक् Adv. *abseits, auf Abwegen.*

*क्रल्, क्रालति (गतौ किंसासंवरणयोः). क्रलेत् Verz. d. Oxf. H. 94,*b*, 32. 42 fehlerhaft für क्रनेत् (s. क्रन्).

क्रल m. *ein best. Kriegsgeräth.*

*क्रलमातृका f. *ein langer Dolch.*

*क्रलक्रली f. Bez. *eines best. mit dem Munde hervorgebrachten Tones.* Vgl. क्ररलोल.

*क्रलाग्रका f. *eine best. Waffe.*

क्रलुक्रलु Interj. *der Freude.*

क्रल्ल n. *eine Art Tanz* S. S. S. 259.

क्रल्लुर m. N. pr. eines Fürsten der Nâga Kâraṇḍ. 2,11.

क्रंवध्यै Dat. Infin. zu क्रा ṚV. 1,122,4. 5. 5,41, 3. 43,8. 45,4.

क्रवन्य्, °न्यति *rufen, schreien* ṚV.

क्रवा Interj.

क्रविष्क m. N. pr. eines Fürsten M. Müller, Ren. 293.

क्रष्क m. N. pr. desgl. °पुर n. N. pr. der von ihm gegründeten *Stadt.*

क्रक्रव *eine best. Hölle* Divjâvad. 67,23. Vgl. कक्रव.

क्रङ्क und क्रङ्क (Çâṅkh. Çr. 4,10,1) m. N. pr. eines Gandharva.

क्रङ्क्रव = क्रक्रव Divjâvad. 67,23.

क्रङ्क s. क्रङ्क.

1. क्रा *rufen* s. क्रा.

2.°क्रा Adj. *rufend.*

3. क्रा Interj. क्रा क्रा vom *Geheul* des Schakals.

क्रंक्रंक्रंकारप्रिय und क्रंक्रंकारप्रिय Adj. als Beiww. Çiva's.

क्रंकार m. = क्रंकार, wie die v. l. häufig hat.

क्रंकृति f. vom *Laute beim Schnarchen* und vom *Gesumme* der Bienen.

*क्रड्, क्राडति (गतौ).

क्रण m. Pl. N. pr. eines Volkes (*die Hunnen*) und eines Geschlechts; Sg. *ein Fürst der* Hûṇa.

क्रत 1) Adj. s. u. क्रा. — 2) n. *das Rufen* P. 8,2,84.

क्रतवत् Adj. *eine Form von* क्रु (= क्रा) *enthaltend.*

क्रति f. 1) *Ruf, Anruf.* — 2) *Benennung, Name* Çiç. 9, 15.

क्रन m. Pl. schlechte v. l. für क्रण.

क्रम् Interj. Vgl. क्रम् (wie die v. l. oft hat) und u. क्र.

क्रम्फ (?) Paṇḍar.

क्रय n. in देवक्रय und पितृक्रय.

*क्ररलोल *das zum Einschläfern eines Kindes angewendete Summen* Comm. zu Vâsav. 168. Vgl. क्रलक्रली.

*क्ररव m. *Schakal.*

क्ररक्रण m. Pl. N. pr. eines Volkes.

क्ररा f. in *क्रर° und *क्रार°.

क्रंक्, क्रंक्रति *schief gehen, gleiten, schwanken, fallen* (Maitr. S. 1,10,7); mit Abl. *von Etwas abfallen.* — Caus. क्रंक्रयति *zu Fall bringen, abkommen lassen von* (Abl.). — Mit अनु *nach Jmd* (Acc.) *zu Fall kommen* Maitr. S. 1,10,7. — Mit वि 1) *watscheln* (von einem Fetten). — 2) *schwanken, fehltreten.*

*क्रंक्न n. Nom. act. von क्रंक्.

*क्रलुपट m. N. pr. eines Schlangendämons.

क्रष्कपुर n. schlechte Lesart für क्रष्क° (s. u. क्रङ्क).

1. क्रक्र Interj. s. u. 3. क्र.

2. क्रक्र m. N. pr. eines Gandharva. Vgl. क्रङ्क, wie häufig des Metrums wegen gelesen werden muss.

क्रच्क्य 1) Adj. *im Herzen ruhend, — Jmds* (Gen. oder im Comp. vorangehend). मनिः पुराणः so v. a. *das Gewissen*, साधु° so v. a. *die Gedanken Guter beschäftigend.* — 2) m. *a) Geschlechtsliebe, der Liebesgott.* — *b) Wunsch, Verlangen.* — *c)* MBh. 6, 4246 schlechte Lesart für अनुशय.

क्रच्क्रूल m. n. *Herzweh*, vielleicht *Herzkrampf.*

क्रच्क्रोक m. *Herzenskummer* AV. Paipp. 3,6,3,4.

क्रच्क्रोष m. *Trockenheit des Innern.*

क्रच्च Adj. *im Herzen entstanden, — befindlich.*

क्रणाय्, Partic. क्रणायत् *grollend.*

क्रणायु in दुर्क्रणायु.

*क्रणिया f. = *क्रणीया.

क्रणीय्, क्रणीयते 1) *grollen.* — 2) **sich schamen;* vgl. क्रीणीय्.

*क्रणीया f. = अर्तन, शतीया, घृणा.

क्रत् 1) Adj. am Ende eines Comp. *a) bringend.* — *b) raubend, stehlend.* — *c) benehmend, vertrei-*

bend. — 2) m. *Divisor.*

हृतसार Adj. *des Besten beraubt, wovon der Rahm abgenommen ist* R. 2,33,18. R. Gorr. 2,36,12.

हृति f. 1) *Wegnahme, Raub.* — 2) **Vernichtung.* — 3) in der Astr. *Bruchstück, Theil* als Bez. *einer best. Linie eines best. Dreiecks auf der Himmelskugel.*

हृत्कमल n. in शिरो°.

हृत्कम्प m. *Herzklopfen.*

हृत्तस् Adv. *von Herzen.*

हृत्ताप m. *Seelenschmerz.*

हृत्पङ्कज n. *das als Lotusblüthe gedachte Herz.*

हृत्पति m. *der Herr der Herzen.*

हृत्पद्म n. = हृत्पङ्कज 138,5.

हृत्पीडन n. und हृत्पीडा f. *Herzdrücken.*

हृत्पुण्डरीक n. und हृत्पुष्कर n. = हृत्पङ्कज.

हृत्प्रतिष्ठ Adj. *im Herzen —, im Innern wohnend.*

*हृत्प्रिय Adj. *dem Herzen lieb.*

हृत्स्तम्भ m. *Unthätigkeit des Herzens.*

हृत्स्फोट m. *das Bersten des Herzens, ein gebrochenes Herz* Kathâs. 33,72. 53,152. 70,72. 73, 291. 78,74. 86,162. Prab. 90,11, v. l.

हृत्स्फोटम् Absol. *an gebrochenem Herzen* (sterben) Prab. 90,11.

(हृत्स्वस्) हृत्सुग्रस् Adj. *in's Herz treffend.*

हृद् n. 1) *Herz* (auch *Herzgegend*), namentlich als *Sitz der Empfindungen*, überh. *geistigen Vermögens und geistiger Vorgänge.* — 2) *Herz*, so v. a. *das Innere des Körpers* überh., *Brust* und *Magen* insbes.

हृद = हृद् in सुहृद. हृदः MBh. 12,4662 fehlerhaft für क्रूदः.

हृदंसनि Adj. *Herz gebend*, so v. a. — *stärkend, Muth machend.*

हृदम्भोज n. = हृत्पङ्कज 119,12.

1. हृदय n. (adj. Comp. f. आ) 1) n. *a) Herz* (auch *Herzgegend*), eig. und auch als *Sitz geistiger Vorgänge.* हृदये कर् *sich zu Herzen nehmen* Gâtakam. 25,17. — *b) Herz*, so v. a. *das Innere des Körpers.* — *c) Mitte, Centrum* überh. — *d) das Innere —, der Kern einer Sache*, so v. a. *das Beste, Liebste, Geheimste* u. s. w. — *e)* प्रजापतेर्हृदयम् Name eines Sâman. Auch हृदय allein Kâṭh. 21,5. Vgl. प्रजापति°. — 2) m. *a) ein best. Sonntag* Bhavishjap. 140,*b*. — *b)* * scheinbar N. pr. eines Wesens im Gefolge Çiva's Vâjas beim Schol. zu H. 210. Es ist हृदयोद्वर्तन zu lesen. — 3) f. हृदया N. pr. einer Stute. v. l. ज्ञातहृदया st. विख्याता हृदया.

2. हृदय Adj. nach dem Comm. *in's Herz dringend* (अग्र).

हृदयकम्पन Adj. *herzerschutternd* 70,17.

हृदयक्षोभ m. *Herzerschütterung, Herzenskummer* Veṇis. 24,14.

हृदयक्लाम m. *Abspannung —, Schlaffheit des Herzens.*

हृदयगत Adj. *im Herzen wohnend* 105,4.

हृदयग्रन्थि m. *Herzensknoten*, so v. a. *Alles was das Herz bewegt und beschwert* 287,26.

हृदयग्रह m. *Herzkrampf* Karaka 2,18.

हृदयग्राह m. *die Entgegennahme des Geheimnisses von* (Gen.).

हृदयग्राहक Adj. *das Herz ergreifend*, so v. a. *überzeugend* Gâtakam. 21. 27. 28.

हृदयग्राहिन् Adj. *das Herz mit sich fortreissend, — entzückend.*

हृदयंगम Adj. (f. आ) 1) *zum Herzen dringend* (Âpast.), *dem H. zusagend.* Nom. abstr. °ता f. — 2) *aus dem Herzen kommend, der innersten Ueberzeugung entsprechend.*

हृदयचोर m. *Herzensdieb* Harshak. 114,3.

हृदयच्छिद् Adj. *das Herz durchbohrend.*

हृदयज्ञ 1) Adj. *zum Innern gehörig, dem I. entsprechend.* — 2) m. *Sohn.*

हृदयज्ञ Adj. 1) *das Herz kennend*, so v. a. *dem Herzen zusagend.* — 2) *das Geheimniss von* (im Comp. vorangehend) *kennend.* Nom. abstr. °त्व n.

हृदयज्वर m. *Herzenskummer* Veṇis. 72,6.

हृदयदत्त m. N. pr. eines Juristen.

हृदयदाहिन् Adj. *das Herz versengend.*

हृदयदीप m., °क m. und °दीपकनिघण्टु m. (Burnell, T.) Titel eines Wörterbuchs.

हृदयद्रुत m. Titel eines Gedichts.

हृदयदेश m. *Herzgegend* Çâṅkh. Gṛhj. 3,8. Âçv. Gṛhj. 1,13,7. 20,10. 21,7. Gobh. 2,10,30. Âpast. Gṛhj. 8,10.

हृदयद्रव m. = हृद्द्रव Karaka 6,23.

हृदयनरपति m. N. pr. eines *Fürsten.*

हृदयपीडा f. = हृत्पीडा.

हृदयपुण्डरीक n. = हृत्पङ्कज.

हृदयपुरुष m. *der Pulsschlag des Herzens* Comm. zu Gobh. 2,10,30.

हृदयप्रबोध m. Titel Burnell, T.

हृदयप्रमाथिन् Adj. *herzerschütternd* Mâlav. 37.

हृदयप्रिय Adj. (f. आ) *dem Herzen lieb, geliebt* (147,2), *herzerquickend* (Speise).

हृदयरज्जु f. *the semidiameter of a circle in contact with the angles* Colebr. Alg. 299.

हृदयरामदेव m. N. pr. eines *Fürsten.*

*हृदयरोग m. *Herzkrankheit.*

*हृदयलोल m. verschieden von हृल्लोल.

हृदयलेख Adj. *woran sich das Herz erlabt* Pr. P. 10,18.

*हृदयवत् Adj. von 1. हृदय.

हृदयवल्लभ m. *Herzensgeliebter* 301,29.

हृदयविरोध m. *Herzbeklemmung* Karaka 6,23.

हृदयवृत्ति f. *Herzensstimmung.*

हृदयव्यथा f. *Seelenschmerz.*

हृदयव्याधि m. *eine Krankheit des Herzens, — der Seele.*

हृदयशूल m. *ein Spiess, an welchem das Herz des Opferthiers gebraten wird;* elliptisch die *Handlung des Bratens* Âpast. Çr. 7,8,3. 23,10. 27,15. 11,20,15. Vaitân. 10,22. °शूलान्त m. *der Schluss dieses Vorganges*, Adj. *damit schliessend.*

हृदयशैथिल्य n. *Niedergeschlagenheit, Kleinmuth* Bhâg. P. 5,7,11.

*हृदयशोक m. *Herzenskummer.*

हृदयश्लिष् Adj. *herzumklammernd.*

हृदयसंसर्ग m. *Vereinigung der Herzen.* °सर्गेप्सु Adj. Âpast. Gṛhj. 9,4.

हृदयसंधि m. *Verbindungsstelle am Herzen.* °पीडा f.

हृदयसंमित Adj. *in der Höhe des Herzens, — der Brust* Âçv. Çr. 1,1,23.

हृदयसाक्षि m. N. pr. eines *Fürsten* (شاه).

हृदयस्थ Adj. 1) *im Herzen ruhend.* — 2) *im Innern des Körpers befindlich.*

*हृदयस्थान n. *Herzgegend.*

हृदयस्थायिन् Adj. = हृदयस्थ 2) Karaka 241,2.

हृदयस्पृश् Adj. *das Herz (die Herzgegend) berührend.*

हृदयहारिन् Adj. *das Herz hinreissend, — entzückend.*

हृदयाकाश m. *Herzhöhlung.*

*हृदयात्मन् m. *Reiher.*

हृदयानुग Adj. (f. आ) *dem Herzen willfahrend.*

हृदयाभरण m. N. pr. eines Mannes.

हृदयामय m. *Krankheit des Herzens, — des Innern.*

हृदयाम्बुज n. = हृत्पङ्कज Ind. St. 14,382.

*हृदयाणवरस m. *eine best. Mixtur* Mat. med. 66.

*हृदयालु Adj. von 1. हृदय.

हृदयावर्जक Adj. *Jmds* (Gen.) *Herz gewinnend.*

हृदयाविध् Adj. 1) *herzdurchbohrend.* — 2) *im Herzen wund.*

*हृदयाविन् und *हृदयिक Adj. von 1. हृदय.

*हृदयिलु Adj. Vop. 26,166.

*हृदयिन् Adj. von 1. हृदय.

हृदयेश 1) m. *a) Herr des Herzens*, so v. a. *Geliebter, Gatte* Çiç. 10,63. — *b)* N. pr. eines Für-

sten. — 2) *f. आ *Geliebte, Gattin.*

हृदयेशय Adj. *im Herzen ruhend.*

हृदयेश्वर m. 1) *Herr des Herzens*, so v. a. *Geliebter, Gatte.* — 2) N. pr. eines Fürsten.

हृदयोद्वर्तन m. N. pr. eines Dämons.

हृदयोद्वेष्टन n. *Beengung des Herzens.*

हृदयोन्मादिनी f. *eine best.* Çruti S. S. S. 24.

हृदयोपकर्तिन् Adj. *an einer best. Herzkrankheit leidend* Karaka 3,1.

हृदयोपलेप m. *eine best. Herzkrankheit* Karaka 1,20.

हृदयोपसरण n. desgl. Karaka 1,15.

हृदयोपशँ m. *ein best. Fleischtheil am Herzen.* Du. nach dem Comm. *Herz und Herzbeutel.*

1. हृदय्य, हृदयिँय Adj. (f. आ) *im Herzen befindlich; auch so v. a. lieb.*

2. हृदय्य Adj. VS. 16,44 fehlerhaft für हृद्य.

हृदाময m. *Herzleiden.*

*हृदयावर्त m. *Haarwirbel auf der Brust eines Pferdes.*

हृदिक m. N. pr. des Vaters von Kṛtavarman.

*हृदिनी f. = हृदिनी *Fluss.*

हृदिशय Adj. *im Herzen steckend.*

हृदिस्थ Adj. *im Herzen befindlich; auch so v. a. lieb.*

हृदिस्पृँश् und °स्पृश Adj. *das Herz rührend, ergreifend, entzückend.*

हृदीक m. N. pr. = हृदिक.

हृडत्क्लोद und हृडत्क्लोश m. *Uebelkeit, Würgen.*

हृद्य Adj. (f. आ) *bis zum Herzen (zur Herzgegend) reichend.*

हृद्गत Adj. *im Herzen befindlich, am H. liegend, dem H. zusagend; auch so v. a. wohlschmeckend.*

*हृद्दर m. *Herzleiden.*

हृद्दम Adj. *in's Herz dringend* Saṁsk. K. 121,*a*,2.

*हृद्दील m. N. pr. eines Berges.

*हृद्दीलीय m. Pl. *die Anwohner des* Hṛdgola.

*हृद्धन्य m. = हृद्रण Râgân. 20,24.

हृद्ग्रह m. *Herzkrampf.*

हृद्घटन (vielleicht हृद्घटृन) n. *eine best. Krankheit* Karaka 1,17.

हृद्दाह m. etwa *Sodbrennen.

हृद्द्योतँ m. *inneres Gebrechen.*

हृद्द्योतन Adj. *das Herz brechend.*

हृद्द्योतभेषजँ n. *ein Heilmittel gegen innere Krankheiten.*

हृद्द्रव m. *schneller Herzschlag* Karaka 6,16. 21.

हृद्द्वार n. *der Eingang zum Herzen.*

*हृद्धात्री f. *ein best. Heilmittel.* Richtig बृहद्धात्री.

*हृद्धित Adj. *dem Magen zuträglich.*

हृद्वलँ Adj. *herzüberwältigend, d. h. in's Herz treffend.*

हृद्वेद् n. und °तन्त्र n. Titel eines Tantra.

हृद्यँ, हृदिँय 1) Adj. (f. आ) *a) im Herzen —, im Innern befindlich, innerst. — b) dem Innern —, dem Magen zusagend; mundend. — c) an's Herz gewachsen, innig geliebt.* Superl. °तम. — *d) dem Herzen zusagend*, so v. a. *angenehm, lieblich, reizend, hübsch, freundlich* Gâtakam. 7. Compar. हृद्यतर. — 2) *n. *a) weisser Kümmel. — b) die aromatische Rinde von Laurus Cassia.*

हृद्यगन्ध 1) Adj. *angenehm riechend.* — 2) *m. *Aegle Marmelos.* — 3) *f. आ *Jasminum grandiflorum.* — 4) *n. *a) eine Art Kümmel. — b) schwarzes Salz.*

*हृद्यगन्धक n. *eine Art Salz*, = सौवर्चल.

*हृद्यगन्धि n. *eine Art Kümmel.*

हृद्यता f. Nom. abstr. zu हृद्य 1) *b*) *d*) (Gâtakam. 31, 57).

हृद्योतँ, हृद्योतन und हृद्योतभेषजँ schlechte Schreibart fur हृद्द्योत u. s. w.

हृद्रुज् f. 1) *eine best. Krankheit. — 2) *Herzeleid, Seelenschmerz* Bhâg. P. 4,6,47.

1. हृद्रोगँ m. 1) *ein inneres Leiden. — 2) eine best. Krankheit* (Wise vermuthet *angina pectoris*). — 3) *Herzeleid.*

2. हृद्रोग (aus ὑδροχόος) m. *der Wassermann im Thierkreise.*

हृद्रोगप्रतिकार m. Titel Burnell, T.

*हृद्रोगवैरिन् m. *Terminalia Arunja.*

हृद्रोगिन् Adj. *an der* हृद्रोग *genannten Krankheit leidend.*

हृद्वक्रावर्तिन् Adj. *einen Haarwirbel auf der Brust und am Kopfe habend* (Pferd) H. 1236.

हृद्वर्तिन् Adj. *im Herzen weilend* Ind. St. 14,380.

*हृद्वस्क m. *Bauch.*

हृद्विदाह m. = हृद्दाह Karaka 6,23.

हृद्विधेनामन् s. u. हृन्विधेनामन्.

हृद्व्यथा f. *Herzklopfen.*

*हृद्रण m. = हृद्धन्य Râgân. 20,24.

हृन्मन्त्र m. *ein best. Spruch.*

हृन्मोक्ष m. etwa *Herzbeengung.*

हृल्लकालोल m. N. pr. eines Râkshasa Ind. St. 14, 111. 114. 129.

हृल्लास m., °क m. und °सिका f. *Hüpfen des Herzens*, d. i. *Herzklopfen, Herzstösse* Karaka 6,3. Nach H. हृल्लास = हिक्का.

हृल्लेख m. 1) *Herzensscrupel, Zweifel* Gâtakam. 23. — 2) *ein best.* शक्तिबीज Hemâdri 1,231,17 (झ° gedr.).

हृल्लेप m. *eine best. Herzkrankheit* Karaka 8,6. Vgl. हृदयोपलेप.

हृल्लोचन n. *das Herz als Auge.*

हृषीक n. *Sinnesorgan.*

हृषीकनाथ m. Bein. Vishṇu-Kṛshṇa's.

हृषीकाश्रम m. N. pr. eines Mannes.

हृषीकेश m. 1) Bein. Vishṇu-Kṛshṇa's. Nom. abstr. °त्व n. — 2) Bez. *des zehnten Monats.* — 3) N. pr. eines Tîrtha. — 4) *Herr —, Gebieter der Sinne.*

हृषीकेश्वर m. Bein. Vishṇu-Kṛshṇa's.

हृषीवत् Adj. *freudig erregt, lustig.*

हृष्टतुष्ट Adj. *froh und zufrieden.* परम° Kâraṇḍ. 39,17.

हृष्टरोमन् 1) Adj. *dessen Haare am Körper zu Berge stehen.* — 2) m. N. pr. eines Asura.

हृष्टसंकल्प Adj. *frohen Herzens* MBh. 3,76.50.

हृष्टि f. 1) *Freude.* — 2) * = मान m.

हृष्टियोनि m. *eine Art Schwächling*, = ईर्ष्यक.

हृष्यका f. *eine best.* Mûrkhanâ S. S. S. 31.

हृष्यब्जिक्व n. *eine Art des Aussatzes.* Richtig कृष्यब्जिक्व.

1. हे Interj. *des Anrufs, he!* Gewöhnlich vor einem Voc. oder diesen vertretend.

2. हे 1ste Sg. Praes. Med. von 1. अस्.

हेक् Interj.

*हेक्का f. = हिक्का *das Schlucken, singultus.*

*हेट्, हेटति v. l. für हेठ्.

हेठ्, *हेठति und *°ते (विबाधायाम्), *हेठ्ठाति (भूतप्राड्भावे, भूति°, भूतिपूर्त्योरुत्पत्तौ). — Mit वि Caus. विहेठयति *schädigen, verletzen* Lalit. 524, 3. 13. 15. 17. 525,5. 10. Vgl. विहेठ fgg.

*हेठ m. = बाधा und विहेठ.

हेड्, हेडति (वेष्टने), हेडते (अनादरे), हेँळते (कुध्यतिकर्मन्). Zu belegen अहेडमान so v. a. *eine Sache ernst nehmend* (R. 2,68,22) und अहेँळत्, अहेँळमान und अहेँळयत्.

हेँड, हेँळ m. *Aerger, Unmuth, Zorn.*

*हेडज्ञ m. dass.

हेडन, हेळन in देवहेँ°.

हेँडस्, हेँळस् n. *Aerger, Unmuth, Zorn.*

हेडावुक (Mit. zu Jâǵ. 2,30) und *°वुक्क m. *Rosshändler.*

हेडिरिव m. N. pr. eines Mannes.

*हेठ्, हेठ्ठाति (भूतप्राड्भावे, भूति°, भूतिपूर्त्योरुत्पत्तौ).

हेतर् und हेतॅर् Nom. ag. *Treiber.*

हेतिँ 1) m. (nur in der späteren Sprache) und f. *a) Geschoss, Waffe* überh. Çiç. 9,15. 18,12. — *b*) Agni's *Waffe*, so v. a. *Flamme* Çiç. 14,25. 20,60.

— *c*) **Sonnenstrahl.* — *d*) *Schuss*, so v. a. *pfeilschnelle Bewegung, Anprall* (der Sehne). — *e*) *Werkzeug.* — *f*) **ein junger Schoss.* — 2) m. N. pr. *a*) eines Râkshasa. — *b*) eines Asura.

केतिक am Ende eines adj. Comp. = केति 1) *a*).

केतिता f. Nom. abstr. zu केति 1) *a*).

केतिमँत् Adj. *mit einem Geschoss versehen.*

केतिमत्त m. Bez. *eines best. Spruches.*

केतुँ m. 1) *wer* oder *was Etwas veranlasst, — bewirkt, Veranlassung, Ursache, — von* (Gen., Dat., Loc. oder im Comp. vorangehend). न शरा: स्तम्भकेतव: so v. a. *die Pfeile sind nicht dazu da um den* (Köcher) *vollzustopfen.* केतोस् (Abl., Gen.), केतुना, केतवे, केतौ und *केतुम् *einer Ursache wegen, in Veranlassung von Etwas, um — Willen, wegen;* die Ergänzung im Gen. oder im Comp. vorangehend. Angeblich sagt man auch को केतुर्वसति in der Bed. von *weshalb.* Am Ende eines adj. Comp. *— zur Ursache habend, bewirkt durch —; angetrieben —, angelockt durch —.* — 2) *Grund, Argument, Beweis.* In der Logik auch Bez. *des 2ten Theils im Syllogismus.* — 3) *Mittel.* Instr. am Ende eines Comp. so v. a. *vermittelst, durch.* — 4) *Preis, pretium.* — 5) *Bedingung* 160,23. — 6) *Art und Weise.* — 7) bei den Grammatikern *der Agens des causativen Verbums.* — 8) bei den Buddhisten *Grundursache, Hauptursache* im Gegensatz zu प्रत्यय *eine hinzukommende Ursache.* — 9) bei den Pâçupata *das was das Gebundensein der Seele bewirkt, die Natur, die Sinnenwelt.* — 10) im Drama *eine kurze Rede, welche die zur Erreichung eines Zieles erforderlichen Bedingungen angiebt.*

केतुक 1) Adj. am Ende eines Comp. (f. ई) *a*) *verursachend, bewirkend.* — *b*) *bewirkt —, bedingt durch* Hem. Par. 2,227. — *c*) *bestimmt für.* — 2) m. N. pr. *a*) *eines Wesens im Gefolge Çiva's. — — *b*) *eines Buddha. — *c*) eines Dichters. — M. 12,111 fehlerhaft für केतुक, Hit. 55,5 für केतु.

केतुता f. 1) *das Ursachesein.* — 2) *das Sein eines Beweggrundes.*

केतुत्व n. Nom. abstr. zu केतु 1) 2) 7) (226,22) und 8).

केतुदुष्ट Adj. *Gründen nicht zugänglich, unlogisch* (Person) MBh. 13,134,17.

केतुदृष्टि f. *Skepticismus* Lalit. 36,11.

केतुमत्त् Adj. 1) *eine Ursache habend, verursacht, bewirkt.* — 2) *mit Gründen —, Argumenten —, Beweisen versehen, wohlbegründet* Gâtakam. 17. — 3) *zugänglich für Argumente, auf Vernunftgründe hörend.*

केतुमात्रता f. *das Sein eines blossen Vorwandes.*

केतुमात्रमय Adj. *nur als Vorwand dienend.*

केतुरूपक n. *eine begründete Metapher.* Beispiel Spr. 2105.

केतुवचन n. *eine von Argumenten begleitete Rede.*

केतुवाद् m. *eine Unterredung —, Disputation über das Warum.*

केतुवादिक und °वादिन् Adj. *der über das Warum streitet, Skeptiker.*

केतुविद्या f. *Logik, Dialektik.* Auch *°शास्त्र n.

केतुशास्त्र n. dass.

केतुशून्य Adj. *grundlos, unbegründet.*

केतुसिद्ध n. *eine best. hohe Zahl* (buddh.).

केतू Adv. mit कर् *zur Ursache machen, als U. annehmen.*

केतूत्प्रेक्षा f. *ein begründetes Gleichniss* Kuval. 29,*a*. fgg.

केतूपमा f. dass.

(केत्र) केतुँय Adj. *anzutreiben.*

केत्तर n. *ein anderer Beweis als der erforderliche* (unter den 22 निग्रहस्थान) Karaka 3,8.

केत्रपदेश m. *Angabe des Grundes.*

केत्रातेप m. in der Rhetorik *eine Erklärung, dass man mit Etwas nicht einverstanden sei trotz der beigebrachten Begründung.* Beispiel Spr. 3494.

केत्राभास m. *Scheingrund, Scheinbeweis.*

केत्रिन्द्रिय n. *eine best. hohe Zahl* (buddh.).

केम 1) m. *a*) *ein best. Gewicht* (*Goldwerth*). — *b*) **ein dunkelfarbiges Pferd.* — *c*) *Bein. Buddha's. — *d*) N. pr. eines Sohnes des Ruçadratha und auch = केमचन्द्र. — 2) f. आ *a*) **Hoya viridiflora.* — *b*) **ein schönes Weib.* — *c*) N. pr. α) einer Apsaras. — β) eines Flusses. — 3) *n. *Gold.*

केमक 1) n. *a*) *Gold.* — *b*) *Goldstück.* — *c*) N. pr. eines Waldes. — 2) m. N. pr. eines Daitja (?) VP.^{2} 2,211.

1. केमकक्ष m. *ein goldener Leibgurt* Vâsav. 295,6.

2. केमकक्ष Adj. (f. आ) 1) *mit einer goldenen Ringmauer umgeben.* — 2) = केमकक्ष्य MBh. 2,61,15.

केमकक्ष्य Adj. *mit einem goldenen Leibgurt versehen.*

केमकण्ठ N. pr.

*केमकन्दल m. *Koralle.*

केमकमल n. *eine Lotusblüthe von Gold.*

केमकम्पन m. N. pr. eines Mannes MBh. 7, 156,122.

केमकर् Adj. *Gold machend* (Çiva).

केमकर्तर् Nom. ag. *Goldschmied.*

केमकलश *eine goldene Dachkuppel* Ind. Antiq. 9,185.

केमकान्ति 1) Adj. *wie Gold glänzend.* — 2) *f. *Curcuma aromatica* oder *eine andere Species.*

केमकार m. *Goldschmied.*

केमकारक 1) m. dass. — 2) *f. °रिका *eine best. Pflanze* Zacn. Beitr. 48.

1. केमकिञ्जल्क *goldene Lotusstaubfäden* R. 1,54,21.

2. *केमकिञ्जल्क n. *die Blüthe von Mesua Roxburghii.*

केमकिरीटमालिन् Adj. *mit einem goldenen Diadem bekränzt* MBh. 1,197,39.

केमकुड्य, °कुण्ड्य oder °कूट्य N. pr. einer Oertlichkeit.

केमकूट m. N. pr. 1) eines Berges im Norden des Himâlaja. — 2) eines Affen.

केमकूटक m. = केमकूट 1) Hemâdri 1,374,10.

केमकूट्य s. u. केमकुड्य.

*केमकेतकी f. *Pandanus odoratissimus.*

*केमकेलि m. Bein. Agni's.

*केमकेश m. Bein. Çiva's.

केमक्षीरी f. *eine best. Pflanze* Bhâvapr. 1,175. 2,117.

*केमगन्धिनी f. *ein best. Arzneistoff,* = रेणुका.

केमगर्भ Adj. *Gold in seinem Innern bergend* Hemâdri 1,226,6 (कुण्ड).

केमगिरि m. 1) Bein. des *Berges* Meru. — 2) N. pr. eines anderen *Berges.*

केमगुह m. N. pr. eines Schlangendämons.

केमगौर 1) Adj. *goldgelb.* — 2) *m. *ein best. Baum,* = किंकिरात.

*केमघ्री f. *Gelbwurz.*

केमचन्द्र 1) Adj. *mit einem goldenen Monde verziert* (Wagen) R. 3,28,30. — 2) m. N. pr. *a*) eines Fürsten, Sohnes des Viçâla. — *b*) eines berühmten Gaina-Gelehrten.

केमचन्द्रीय n. Titel eines Werkes Burnell, T. Opp. Cat. 1.

केमचूर्ण n. *Goldstaub.*

केमचूलिन् Adj. *mit einem goldenen Aufsatz versehen* Hariv. 4440.

केमजट m. Pl. Bez. gewisser Kirâta.

केमजालालंकृत m. N. pr. eines Bodhisattva.

*केमज्वाल m. Bein. Agni's.

*केमतार n. *eine Art Vitriol.*

केमतारक m. Pl. N. pr. eines Volkes.

केमताल N. pr. einer Oertlichkeit. Vgl. हिमतल.

केमतिलकसूरि m. N. pr. eines Mannes.

केमदत्ता f. N. pr. einer Apsaras.

केमदीनार m. *Gold-Denar.*

केमदुग्ध 1) m. *Ficus glomerata.* — 2) *f. आ und ई *eine best. Pflanze,* = स्वर्णक्षीरी.

*केमदुग्धक und *°दुग्धिन् m. *Ficus glomerata.*

केमधन्वन् m. N. pr. eines Sohnes des 11ten

Manu.

हेमधर्म oder °न् m. N. pr. eines Mannes.

*हेमधान्य n. *Sesamkörner.* v. l. हेम°.

हेमधान्यक m. *ein best. Gewicht,* = $^1/_2$ Mâshaka.

1. हेमन् n. 1) *Antrieb* ṚV. 9,97,1. Nach Sâj. *Gold.* — 2) **Wasser.*

2. हेमन् n. 1) *Gold* Râǵan. 13, 8. — 2) Pl. *Goldschmuck.* — 3) *Goldstück.* — 4) *Mesua Roxburghii* Râǵan. 6,178. Buâvapr. 4,123. Ḱaraka 1,3.

3. हेमन् = हेमन्त *Winter.* Nur Loc. हेमन्.

4.*हेमन् m. = हेम्न *der Planet Mercur.*

*हेमन Adj. von 2. हेमन्.

हेमनाभि m. *Goldnabe.*

हेमनेत्र m. N. pr. eines Jaksha.

हेमन्त 1) m. *Winter.* हेमन्तशिशिरा *Winter und Frühling.* — 2) *f. ई.

हेमन्तग्रन्थ Adj. *vom Winter verschlungen,* so v. a. *im Winter verborgen, — verkrochen.*

*हेमन्तनाथ m. *Feronia elephantum.*

हेमन्तप्रत्यवरोहण n. *das Wiederherabsteigen im Winter,* Bez. einer best. Ceremonie Âpast. Gṛhj. 19,8.

हेमपर्वत m. 1) *ein* (künstlicher) *Berg von Gold* (im Kleinen). — 2) Bein. des Meru.

हेमपिङ्गल Adj. *goldgelb.*

हेमपुङ्खक m. N. pr. eines Mannes.

हेमपुष्कर n. *eine Lotusblüthe von Gold.*

*हेमपुष्प 1) m. *a) Michelia Champaka. — b) Jonesia Asoka. — c) Mesua Roxburghii. — d) Cassia fistula* Râǵan. 9,45. — 2) f. ई *a) Rubia Munjista. — b) Hoya viridiflora. — c) Curculigo orchioides. — d) Koloquinthengurke. — e)* = कणटकारी und स्वर्णानी. — 3) n. *a) die Blüthe der Michelia Champaka, der Jonesia Asoka* (angeblich auch *der Baum selbst*) und *der chinesischen Rose.*

*हेमपुष्पक 1) m. *a) Michelia Champaka. — b) Symplocos racemosa.* — 2) f. °ष्पिका *a) gelber Jasmin. — b) Linum usitatissimum.*

हेमपृष्ठ Adj. *von Aussen mit Gold belegt, vergoldet* Hariv. 6846.

*हेमप्रतिमा f. *ein Bild von Gold* 247,13.

हेमप्रभ N. pr. 1) m. *a)* eines Vidjâdhara. — *b)* eines Fürsten der Papageien. — 2) f. आ einer Vidjâdhart.

*हेमफला f. *eine Art Musa.*

हेमभद्रिक Adj. (f. आ) *ein goldenes Amulet tragend* MBh. 2,61,8.

हेममय Adj. (f. ई) *von Gold, golden.*

हेममरीचिमत् Adj. *mit goldenen Strahlen versehen* MBh. 6,1899.

*हेममाक्षिक n. *Schwefelkies* Râǵan. 13,83.

*हेममाला f. N. pr. der Gattin Jama's.

हेममालिका f. *eine goldene Halskette* Ǵâtakam. 38,18.

हेममालिन् Adj. *mit einem goldenen Kranz geschmückt* MBh. 2,61,15. 3,280,18. 7,23,52. 12,29,66.

हेमयज्ञोपवीतवत् Adj. *mit einer goldenen Opferschnur behängt* Hariv. 3048.

*हेमयूथिका f. *gelber Jasmin.*

हेमरत्नमय Adj. (f. ई) *aus Gold und Juwelen bestehend.*

हेमरत्नवत् Adj. *Gold und Juwelen enthaltend, daraus bestehend.*

*हेमरागिणी f. *Gelbwurz.*

हेमराज m. N. pr. eines *Fürsten.*

*हेमरेणु m. = त्रसरेणु 1).

*हेमल m. 1) *Goldschmied.* — 2) *Probirstein.* — 3) *eine Art Eidechse.*

हेमलता f. 1) *eine Liane von Gold* oder *eine best. Liane* (*Hoya viridiflora* nach Râǵan.). — 2) N. pr. einer Fürstin.

हेमलम्ब und °क m. *das 51ste Jahr im 60jährigen Jupitercyclus.*

हेमवत् Adv. *wie Gold* Ind. St. 15,354.

*हेमवत n. schlechte v. l. für हैमवत *Perle* Râǵan. 13,153.

हेमवत्त् 1) Adj. *mit Gold geschmückt.* — 2) *f. °वती fehlerhaft für हैमवती.

*हेमवर्चस् m. N. pr. eines Mannes.

हेमवर्ण 1) Adj. *goldfarbig* R. 1,54,52. — 2) m. N. pr. *a)* eines Sohnes des Garuḍa. — *b)* eines Buddha.

*हेमवल्ल n. *Perle.*

*हेमवल्ली f. *Hoya viridiflora.*

हेमविधमसूत्र n. Titel eines Werkes Bühler, Rep. No. 787. Vgl. हैम°.

हेमविषाणिन् Adj. *vergoldete Hörner habend* MBh. 2,53,20.

हेमव्याकरण n. Hemakandra's *Grammatik.*

*हेमशङ्ख m. Bein. Vishṇu's.

*हेमशिका (!) und *हेमशिखा f. *eine best. Pflanze,* = स्वर्णक्षीरी.

*हेमशीत n. dass.

1. हेमशृङ्ग n. *ein goldenes Horn* 324,30.

2. हेमशृङ्ग m. N. pr. eines Berges.

हेमशृङ्गिन् Adj. *vergoldete Hauzähne* — und zugleich *goldene Berggipfel habend* MBh. 1,198,16.

हेमशैल m. N. pr. eines *Berges* VP. 2,4,51.

हेमसभानाथमाहात्म्य n. Titel Burnell, T.

*हेमसार n. *eine Art Vitriol.*

हेमसावर्णि m. N. pr. eines Mannes.

हेमसिंह m. *ein Thron von Gold.*

हेमसूत्र n. *Goldfaden* (als Schmuck).

हेमसूरि m. N. pr. eines Gelehrten, = हेमचन्द्र.

हेमाङ्क Adj. *mit Gold verziert* Mudrâr. 65,12. v. l. हेमाङ्ग.

1. हेमाङ्ग n. Râǵat. 1,110 fehlerhaft für हेमाण्ड.

2. हेमाङ्ग 1) Adj. (f. ई) *dessen Glieder (Theile) aus Gold bestehen* Mudrâr. 37,10 (v. l. हेमाङ्क). Bhâm. V. 2,172. — 2) m. *a) Michelia Champaka.* — *b) Löwe. — c)* Bein. α) des Meru. — β) *Brahman's. — γ) Vishṇu's. — *d) Garuḍa's. — 3) *f. आ (!) *eine best. Pflanze,* = स्वर्णक्षीरी.

हेमाङ्गद m. N. pr. 1) eines Gandharva. — 2) eines Fürsten der Kaliṅga. — 3) eines Sohnes des Vasudeva.

हेमाचल m. 1) *ein* (künstlicher) *Berg aus Gold* (im Kleinen). — 2) Bein. des Meru.

हेमाण्ड n. *das goldene Weltei.*

*हेमात्र *eine best. hohe Zahl* (buddh.).

हेमाद्रि m. 1) Bein. des Meru. — 2) N. pr. eines Autors.

*हेमाद्रिका f. *eine best. Pflanze,* = स्वर्णक्षीरी.

हेमाद्रिकाननमाहात्म्य n., हेमाद्रिकालनिर्णय n. und °कालनिर्णय m. Titel Opp. Cat. 1. Burnell, T.

*हेमाद्रिज्वरण m. = हेमाद्रिका.

हेमाद्रिटीका f. (Burnell, T.), हेमाद्रिदानकाण्ड n. (Opp. Cat. 1), हेमाद्रिप्रायश्चित्त n. (ebend.), °काण्ड n. (ebend.), हेमाद्रिव्रतविधि m., हेमाद्रिशान्ति f., हेमाद्रिसूत्रस्थान n. (Opp. Cat. 1) und हेमाद्रीय n. (ebend.) Titel.

हेमाभ 1) Adj. *wie Gold aussehend.* — 2) f. आ N. pr. des Palastes der Rukmiṇi.

हेमाम्बु n. *flüssiges Gold* Vṛshabh. 29.

हेमाम्बुज und हेमाम्भोज n. *eine Lotusblüthe von Gold.*

हेमालंकार m. *Goldschmuck* 292,17.

हेमालंकारिन् Adj. *mit einem Goldschmuck versehen* Hemâdri 1,178,9.

*हेमाह्व 1) m. *Michelia Champaka.* — 2) f. आ *a) Hoya viridiflora.* — *b)* = स्वर्णक्षीरी.

हेमेश्वरमाहात्म्य n. Titel.

हेम्न (aus Ἑρμῆς) m. und हेम्ना f. (!) *der Planet Mercur.*

(हेम्यावत्) हेमिग्रावत् Adj. nach Sâj. *goldgeschmückt* oder *Goldes werth.* Vielleicht fehlerhaft für कर्म्यावत् *im Haus —, im Stall gehalten, wohl gepflegt.*

हेय Adj. (f. आ) 1) *zu verlassen* (ein Lehrer) Gaut. — 2) *zu lassen, aufzugeben, zu meiden, zu*

verwerfen, verwerflich. Nom. abstr. °त्व n. — 3) *abzuziehen* (von einer Zahl).

*केर n. 1) *eine Art Diadem.* — 2) *Gelbwurz.* — 3) *dämonischer Zauber.*

*केरक m. 1) *Späher.* — 2) N. pr. eines bösen Dämons im Gefolge Çiva's.

केरम्ब m. 1) Bein. Gaṇeça's. — 2) *Büffel.* — 3) **ein auf seinen Heldenmuth pochender Mann.* — 4) * N. pr. eines Buddha.

केरम्बक m. Pl. N. pr. eines Volkes.

केरम्बकसेन m. N. pr. eines Autors.

*केरम्बजननी f. Bein. der Durgâ.

*केरम्बकट्ट m. N. pr. einer Oertlichkeit.

केरम्भ m. Kathâs. 55,158. fg. fehlerhaft für केरम्ब 1).

*केरिक m. *Späher.*

केरुक 1) m. *a*) Bein. Gaṇeça's. — *b*) N. pr. α) eines göttlichen Wesens (angeblich im Gefolge Çiva's). — β) * eines Buddha. — γ) verschiedener Personen. — 2) f. आ *eine best. Pflanze* Antjeshṭik. und AV. Paddh. zu Kauç. 82,26.

केल्, केलते *leichtsinnig —, sorglos verfahren.* — Caus. केलयति *verhöhnen, verspotten.* — Mit अव *verhöhnen, verspotten* Monatsberichte d. Kön. Pr. Ak. d. Ww. 1880, S. 37. 38. Vgl. अवकेलित *verspottet, so v. a. übertroffen* Ind. St. 15,378. अवकेल fg. — Mit वि Caus. विकेलयते *ärgern, kränken.*

*केलची f. *Enhydra Hingcha.*

केलन n. *Verhöhnung, Verspottung, an den Tag gelegte Geringschätzung.*

केलनीय Adj. *zu verhöhnen, zu verspotten.*

केलराज m. N. pr. eines Autors. °राजीय n. Titel seines Werkes Burnell, T. Richtig केला°.

केला f. (adj. Comp. f. या) 1) *ein best. ungebundenes Gebahren eines verliebten Weibes.* — 2) *Leichtsinn, Sorglosigkeit.* केलया, केलाभिस् und केला° *leichtsinniger Weise, mit Leichtigkeit, ohne sich irgend einen Zwang anzuthun, ohne Weiteres, mir nichts dir nichts* Dh. V. 9,9. Çiç. 11,47. 18,14. तृणकेलया *mit Leichtigkeit, als wenn man es mit einem Strohhalm zu thun hätte.* — 3) *= प्रस्ताव. — 4) * *Mondschein.*

केलाचक्र m. N. pr. eines Mannes.

केलाराज m. N. pr. eines Autors. Vgl. केलराज.

केलावत् Adj. etwa *sich gehen lassend, sorglos.*

*केलावुक m. *Rosshändler.* Vgl. केडावुक.

केलि 1) m. (aus ἥλιος) *die Sonne.* — 2) *f. *a*) = केला. — *b*) *Umarmung.*

केलिक m. *die Sonne.*

केलितव्य n. impers. *leichtsinnig zu verfahren.*

केलु und केलुग्राम m. N. pr. eines Dorfes.

*केलुग und *केलुय *eine best. hohe Zahl* (buddh.).

केवज्र m. N. pr. einer buddhistischen Gottheit.

*केवर *eine best. hohe Zahl* (buddh.).

केवाक m. *eigenthümliche Lust, — Art und Weise, Caprice, Grille* Ârjav. 183,4. Comm. zu Harshaṅ. 301,6. Z. d. d. m. G. 41,485. Vikramâṅkaṅ. 13,101. स° Adj. 9,17.

केवाक्रास Adj. *capriciös, grillenhaft, launenhaft, Absonderlichkeiten zeigend.*

°केवाकिन् Adj. *versessen auf, einer Sache ganz hingegeben, nur denkend an* Z. d. d. m. G. 41,485. fg. Nom. abstr. °किता f. Uttamaṅ. 146.

केष्, कैषति und केषते *wiehern.* — Mit अभि und प्रति *anwiehern.*

केषैक्रतु Adj. *zu brüllen verlangend, gern brüllend.*

केषस् n. *Verwundung, Wunde.* Nach Sâj. = शब्दकारिणी केतिः.

केषस्वत् Adj. *verwundet.* Nach Sâj. = शब्दयुक्त.

केषा f. *Gewieher.*

केषाय्, °यते *wiehern.*

*केषिन् m. *Pferd.*

केषित n. Sg. und Pl. *Gewieher* Çiç. 12,15.

*केकै Interj. (संबोधने, द्रुतौ).

कैं Interj. *he!*

*कैमकायन Adj. von किंमक.

कैङ्कुल Adj. 1) *zinnoberfarbig* Naish. 7,70. — 2) *aus Hiṅgulâ stammend* u. s. w.

कैडम्बि m. MBh. 7,4123. 6822 fehlerhaft für कैडिम्बि.

कैडिम्ब 1) Adj. *über Hiḍimba handelnd.* — 2) m. Patron. Ghaṭotkaṅa's.

कैडिम्बि m. Patron. = कैडिम्ब 2) MBh. 7,109, 27. 136,94.

*कैतनाम und °नामन् (Maitr. S. 3,4,6) m. Patron. von कैतनामन्.

कैतुक Adj. (f. ई) 1) *am Ende eines Comp. bewirkt durch, abhängig von.* — 2) *nach dem Grunde fragend, skeptisch;* m. *Skeptiker* Hemâdri 1,38,5. f. ई Kâçikh. 4,26.

कैदरशाक m. N. pr. = حيدر شاه.

1. कैम 1) Adj. *a*) *von Schnee oder Eis herrührend.* — *b*) *mit Schnee bedeckt.* — *c*) *vom Himâlaja kommend, zum H. in Beziehung stehend.* — 2) m. N. pr. eines Berges.

2. कैम Adj. von Hema —, d. i. Hemakaṅdra *verfasst;* m. *das von ihm verfasste Wörterbuch.*

3. कैम 1) Adj. (f. ई) *von Gold, golden.* — 2) *m. *Gentiana Cherayta.* — 3) *f. आ *gelber Jasmin.* — 4) *f. ई *a*) dass. — *b*) *Pandanus odoratissimus.*

कैमकूट m. Pl. *die Bewohner des* Hemakûṭa.

कैमगिरिक m. Pl. *die Bewohner des* Hemagiri.

कैमचन्द्र m. Patron. von कैमचन्द्र.

कैमचर्चि n. Patron. Verz. d. B. H. 59,21. Vielleicht fehlerhaft für कैमवर्चि.

1. कैमन् 1) Adj. (f. ई) *winterlich* Çiç. 6,55. 77. — 2) * m. *ein best. Wintermonat.* — 3) * m. n. *Winter.*

2. कैमन Adj. *golden* Bhâvapr. 2,32. v. l. कैमज (so die Ausg.).

कैमन्त Adj. (f. ई) *winterlich.*

कैमन्तिक Adj. 1) dass. Âpast. Çr. 20,23. Kâraka 1,6. — 2) * = कैमन्तमधीते वेद वा.

कैमप्राकृतगुणिका f. Titel eines Werkes Bühler, Rep. No. 788.

*कैमल m. n. *Winter.* Richtig कैमन.

कैमवत 1) Adj. (f. ई) *vom* Himavant *kommend, dort gelegen, — wachsend* u. s. w. — 2) m. *a*) **ein best. vegetabilisches Gift.* — *b*) Pl. *die Bewohner des* Himavant. — *c*) Pl. *eine best. buddhistische Schule.* — 3) f. कैमवती *eine weissblühende* Vakâ. Nach den Lexicographen auch *Terminalia Chebula, Linum usitatissimum, Hoya viridiflora, eine gelbe Weintraubenart,* = तीरिणी, स्वर्णक्षीरी und रेणुका (*ein best. Arzeneistoff*). — *b*) Patron. α) der Gaṅgâ Bâlar. 189,2. — β) der Umâ, der Gattin Çiva's. — γ) der Gattin Kauçika's. — δ) einer Gattin Saṁhatâçva's. — 4) n. *a*) *Perle* Râgan. 13,153. — *b*) N. pr. eines Varsha.

कैमवतिक m. Pl. *die Bewohner des* Himavant.

कैमवत् (!) m. *der 8te Monat.*

कैमवर्चि (Conj.) m. Patron.

कैमविघ्नसूत्र n. = कैम° Verz. d. B. H. 2,254.

कैमशैल m. N. pr. eines *Berges* VP². 2,196. v. l. कैम°.

कैमसागन्धिकवत् Adj. *mit goldenen Lotusblüthen versehen* MBh. 2,88. v. l. पद्मसा°.

कैमका Interj. Kâtj. Çr. 13,3,20. Lâṭj. 4,3,10. Çâṅkh. Çr. 17,14,14. Âpast. Çr. 21,20.

कैमाचल m. = कैमाचल *der Himâlaja.*

कैमिनी f. N. pr. eines Frauenzimmers.

1. कैमी f. Adj. und Subst. f. s. u. 3. कैम.

2. कैमी Adv. mit भू *golden —, zu Gold werden.*

कैयंगव (Conj.) n. = कैयंगवीन.

कैयंगवीन n. *Butter von Rahm des vorangehenden Tages,* d. i. *frische Butter.* Auch Pl.

कैरण्य Adj. (f. या) 1) *goldig, golden.* — 2) *Gold führend* (Fluss). — 3) *Gold spendend.*

कैरण्यक 1) m. *a*) *Goldschmied.* — *b*) **ein Oberaufseher über das Gold.* — 2) n. N. pr. eines Varsha.

हिरण्यगर्भ 1) Adj. *dem* Hiraṇjagarbha *eigen* u. s. w. — 2) m. *a*) Patron. Manu's und Vasishṭha's. — *b*) *ein Verehrer des* Hiraṇjagarbha.

हिरण्यनाभ m. Patron. von हिरण्यनाभ.

*हिरण्यबाहव्य m. Patron. von हिरण्यबाहु.

हिरण्यवासस् Adj. *mit goldenen Federn geschmückt* (Pfeil).

हिरण्यस्तूप 1) Adj. (f. ई) *von* Hiraṇjastûpa *verfasst.* — 2) m. Patron. des Arkânt.

हिरण्यस्तूपीय Adj. = हिरण्यस्तूप 1).

हिरण्यिक 1) *Adj. (f. आ und ई) von हिरण्य. — 2) m. *Goldschmied* Divjâvad. 501,3.

हिरण्वती f. N. pr. eines Flusses.

हिरम्ब 1) Adj. *zu* Heramba (Ganeça) *in Beziehung stehend.* — 2) m. *ein Verehrer des* Heramba.

हैरिक m. 1) *Späher.* Harshaṃk. (ed. Bomb.) 96,1 nach dem Comm. *ein Aufseher über die Goldschmiede.* — 2) **Dieb* (Verwechselung von चार und चौर).

कैलिकिल in *मका°.

हैहय m. 1) Pl. N. pr. eines Volkes 105,23. 106, 6. — 2) *ein Fürst der* Haihaja, insbes. Bez. von Arǵuna Kârtavîrja.

*हैहेय m. Bein. von Arǵuna Kârtavîrja.

हो Interj. *des Anrufes.* होशब्देन होयीशब्देन च निष्पन्नः स्तोभः Comm. zu Njâjam. 9,2,17. Auch हो होयि und *हो हो.

होइड n. Name eines Sâmans Kâṭh. 34,6.

होटा f. v. l. für होढा.

*होड्, होडते (अनादरे, गतौ).

*होड 1) m. *a*) *Boot.* — *b*) am Ende von Personennamen bestimmter Kâjastha und Brahmanen. — 2) f. आ gaṇa अजादि. होढा Kâç.

*होडर् (!) Nom. ag. *Räuber, Wegelagerer.*

*होडिमन् m. Nom. abstr. von होड.

*होढ्, होढते = होढ (!) इवाचरति.

होढ m. oder n. und होढा f. *gestohlenes Gut* 205, 5. 6. 212,13. 14.

*होढाय्, °यते = होढ (!) इवाचरति.

होतर् Nom. ag. 1) *Priester, der Hauptpriester,* neben welchem in der frühesten Zeit nur der Adhvarju thätig ist. Im ausgebildeten Ritual Bez. *des ersten unter den vier Hauptpriestern, seines Gehülfen* und *des nächsten Gehülfen des* Brahman; im weitesten Sinne auch Bez. *der vier Hauptpriester mit ihren sämmtlichen Gehülfen.* — 2) *Opferer* überh., mit Gen. oder im Comp. vorangehend. In dieser Bed. auch f. होत्री und n. होतृ.

होतर्यज्ञ m. *der* Praisha होतर्यज्ञ Çâṅkh. Çr. 7,1,5.

होतव्य 1) Adj. (f. आ) *a*) *zu opfern* Hemâdri 1, 596,12. — *b*) *dem zu opfern ist* TS. 3,4,4,1. — 2) n. impers. *zu opfern* Maitr. S. 1,5,13. 6,10. Âpast.

होताध्वर्यू m. Du. = होत्राध्वर्यू Kâtj. Çr. 15,6,4. Vgl. P. 6,3,25.

होतायज्ञ m. *der* Praisha होता यज्ञत् Çâṅkh. Çr. 7,1,5. 8,4.

*होतुरन्तेवासिन् m. *der Schüler eines* Hotar.

होतृक m. = होत्रक *Gehülfe des* Hotar.

होतृकपृष्ठ n. *das* Pṛshṭha *des* Hotṛka.

होतृकर्मन् n. *das Werk des* Hotar.

होतृकसामन् n. *ein* Sâman *des* Hotṛka.

होतृचमस m. *die Schüssel des* oder *der* Hotar Âpast. Çr. 12,5,2. 6,1. 2. 7,2. 9,1,8. 12,3. 13,1,2. 21,14. 25,4. 9. 13,1,3.

होतृचमसीय Adj. von होतृचमस Âpast. Çr. 12, 10,11.

होतृजप m. *die murmelnde Recitation des* Hotar (gemeint ist die Formel Âçv. Çr. 5,9,1).

होतृत्व n. *das Amt des* Hotar.

होतृप्रवर m. *Wahl des* Hotar Âpast. Çr. 4,9, 6. Als Titel Opp. Cat. 1.

होतृमत् Adj. *mit einem* Hotar *versehen.*

होतृवर्य, °वूर्य und °वौरिश्र Hotar-*Wahl.*

होतृवेद m. *der* Veda —, d. i. *das Ritual des* Hotar.

होतृषदन n. *der Sitz des* Hotar Âpast. Çr. 2, 11,10. 3,13,5.

होतृसामन् n. Name von Sâman Lâṭj. 3,4,7. 6, 2,14. 18. 8,5,24.

होतृसंस्थाजप m. Titel.

*होतोस् Abl. Infin. zu 1. हु P. 3,4,16, Sch.

होत्र n. 1) *Opfer* (*die Handlung* und *die Gabe*). — 2) *das Opfern, das Geschäft des* Hotar. — होत्रा s. bes.

होत्रक m. 1) *Gehülfe des* Hotar, im weiteren Sinne Bez. *sämmtlicher Hauptpriester* Âpast. Çr. 10,2,11. 3,1. 12,20,1. 23,4. 25,21. 13,6,6. — 2) N. pr. eines Sohnes des Kâṅkana.

होत्रग m. MBh. 2,1240 (2,33,36 in den anderen Ausgg.) = होत्रक 1).

होत्रप्रयोगवृत्ति f. Titel eines Werkes.

होत्रवत् Adj. (stark °वाक्) *Opfer führend.*

होत्रवाकन m. N. pr. verschiedener Männer.

1. होत्रा f. *Priesteramt,* insbes. *die Function des* Hotraka; übertr. *die Personen dieser Priester selbst.*

2. होत्रा f. *Anrufung.* होत्राभिस् auch so v. a. *durch gute Worte.* Auch personificirt.

होत्राचमस m. *die Schüssel der* Hotraka.

होत्राविद् Adj. *die Anrufung kennend.*

होत्राशंसिन् m. Bez. *der Gehülfen des* Hotar, *ein* Hotraka Âpast. Çr. 10,1,14. 3,1.

होत्रिन् Adj. in अग्नि°.

होत्रिय n. *das Amt des Priesters.* Nach Sâj. *die Schüssel des* Hotar.

होत्रीय Adj. *dem* Hotar oder *den* Hotraka *gehörig* u. s. w. m. mit Ergänzung von धिष्ण्य Âpast. Çr. 7,26,9. 11,7,10. 14,4. 5. 12,18,6. 20,3. n. angeblich = हविर्गेह.

होत्र Adj. *zu opfern, opferbar* Maitr. S. 1,9,3 (132,19).

होम m. *das Giessen* —, *Schütten in's Feuer, Spende; Opfer.*

होमक m. = होत्रक 1).

होमकर्मन् n. *Opferhandlung* Hemâdri 1,195,1.

होमकाल m. *Opferzeit.* °कालातिक्रमप्रायश्चित्तप्रयोग m. Titel Burnell, T.

*होमकुण्ड n. *die für die Aufnahme des Opferfeuers bestimmte Vertiefung im Erdboden.*

होमतुरंग m. *ein zum Opfer bestimmtes Ross.*

होमदर्पणविधि m. Titel Burnell, T.

होमदर्वी f. *Opferlöffel* Sud. zu Âpast. Gṛhj. 7,4.

होमदुघ Adj. *die zum Opfer bestimmte Milch hergebend* (Kuh).

होमद्रव्य n. *das Material zu einem Opfer* Comm. zu Kâtj. Çr. 415,2. °परिमाणपरिशिष्ट n. Titel Verz. d. Oxf. H. 383,*b*.

होमद्वयप्रयोग m. und °द्वयसमासप्रयोग m. Titel Burnell, T.

*होमधान्य n. *Sesamkörner.*

*होमधूम m. *Opferrauch.*

होमधेनु f. *eine Kuh, deren Milch zu Opfern bestimmt ist.*

1. होमन् n. *Opfer, Spende.*

2. होमन् n. *das Rufen.*

होमपद्धति f. und होमप्रायश्चित्त n. Titel Burnell, T.

*होमभस्मन् n. *Opferasche.*

होमभाण्ड n. *Opfergeräthe.*

होमय्, °यति 1) *Opfer darbringen, Jmdm* (Acc.) oder *Etwas opfern* Hemâdri 1,195,9. 198,9. Viǵn. zu Jâǵñ. 2,102. fg. — 2) *opfern lassen.*

होमलोपप्रायश्चित्तप्रयोग m. Titel Burnell, T.

होमवत् Adj. *Opfer vollbringend.*

होमविधान n. Titel eines Werkes.

होमवेला f. *Opferzeit.*

होमस्वरोत्तर n. Titel eines Werkes.

होमाग्नि m. *Opferfeuer.*

कोमानल m. dass. Daçak. 90,4.

कोमार्जुनी f. = कोमधेनु Bâlar. 99,8. Anarghar. 4,54.

*कोमि m. 1) *Feuer.* — 2) *Opferschmalz.* — 3) *Wasser.*

कोमिन् 1) Adj. am Ende eines Comp. *opfernd.* — 2) *f. °नी संज्ञायाम्.

कोमीय Adj. *was zum Opfer —, zur Spende gehört, dazu bestimmt ist.*

कोम्य Adj. dass. n. angeblich = घृत.

कोयि und कोयी (Comm. zu Nâjâm. 9,2,17) Interj.

कोरशास्त्र n. und कोरसेतु m. Titel Burnell, T. Wohl nur fehlerhaft für कोरा°.

कोरा (aus ὥρα) f. 1) *Stunde, der 24ste Theil eines Ahorâtra.* — 2) *die Hälfte eines Zodiakalzeichens.* — 3) *Horoskop.* °विद् Utpala zu Varâh. Bṛh. 7,1. कोराप, कोराधिप, कोराधिपति, कोरास्वामिन् und कोरेश *Herr des Horoskops* (ein Planet). — 4) *Horoskopie.*

कोरामकरन्द m. und °मकरन्दोदाकरण n. Titel.

कोराशास्त्र n. *Horoskopie.* Als Titel Opp. Cat. 1. °सुधानिधि m. desgl.

कोरासार Titel Opp. Cat. 1.

कोरासेतु m. s. कोरसेतु.

कोरिलामिश्र m. N. pr. eines Mannes.

कोरिलासिंह m. desgl.

कोल N. pr. 1) m. eines Mannes. — 2) f. आ einer Stadt.

*कोलक m. *halbreife Hülsenfrucht über leichtem Feuer geröstet* Bhâvapr. 2,30.

कोलड N. pr. einer Oertlichkeit.

कोलरा f. desgl.

कोलासिंह m. N. pr. eines Mannes.

कोलाक 1) m., vollständig °स्वेद *eine besondere Art des Schwitzens über heisser Asche von Kuhdünger.* — 2) f. आ *ein best. Frühlingsfest* Comm. zu Nâjâm. 1,3,13. 17. 26. zu Gaim. 1,3,15.

कोलिका f. = कोलाक 2) und zugleich N. pr. einer dabei verehrten Râkshasî. °पूजा f. und °प्रयोग m. Titel Burnell, T.

कोलिनिर्णय m. Titel eines Werkes Burnell, T.

कोशनिकर्णाटकवाक्केश्वर m. N. pr. eines Scholiasten Burnell, T.

कोषिन् in पञ्च°.

कोसिङ्गकृष्ण m. N. pr. eines Autors Burnell, T.

*कोहो und *को Interj. (क्रुतौ, संबोधने).

*कोड्, कोडति (गतौ, अनादरे).

*कोड n. Nom. abstr. von कोड.

*कोणिक्या f. Patron.

कोणिडन m. Bez. *gewisser Versetzungen* (विकार) *von Versen u. s. w. in der Liturgie.*

कौतभुज 1) Adj. Agni *gehörig, unter ihm stehend.* — 2) n. *das Mondhaus* Kṛttikâ.

कौताशन Adj. = कौतभुज 1). लोक m. Hemâdri 1,503,2. कोण m. so v. a. *Südost.*

कौताशनि m. Patron. 1) Skanda's R. 6,49,16. — 2) des Affen Nîla R. 6,50,25.

कौतृक 1) *Adj. vom Hotar *kommend.* — 2) n. *das Amt des* Hotar.

*कौत्स Adj. = यजमान.

कौत्र 1) Adj. *was den* Hotar *angeht.* — 2) n. *die Function —, Rolle des* Hotar. Als Titel Opp. Cat. 1. °प्रयोग m. desgl. Burnell, T.

कौत्रक n. Titel eines Pariçishṭha zum weissen Jagus.

कौत्रकल्पद्रुम n. und कौत्रसूत्र n. Titel.

कौत्रिक 1) Adj. *in den Kreis des* Hotar (*des* Ṛgveda) *gehörig.* — 2) n. Ind. St. 1,81 wohl nur fehlerhaft für कौत्रक.

कौमीय Adj. = कौमीय Saṁsk. K. 18,*b*,7.

कौम्य Adj. *zum Opfer —, zur Spende gehörig* (Stoffe). n. angeblich = घृत.

*कौम्यधान्य n. *Sesamkörner.*

कौम्यप्रायश्चित्तविवेचन n. Titel Burnell, T.

कौप्य m. Pl. *eine best. Schule des* Jagurveda AV. Pariç. 49.

क्रवाव्य in अक्रवाव्य.

क्रु, क्रुते (mit Präpositionen auch Act.) 1) * *sich verstecken vor* (Dat.). — 2) *vertreiben* Bhaṭṭ. — Mit अप Med. 1) *sich Etwas verbitten, ablehnen.* — 2) *von sich abweisen,* so v. a. *in Abrede stellen, läugnen.* — 3) *verschweigen, verhehlen, — vor* (Dat.). — 4) *verhüllen* Çiç. 12,23. Vâsav. 179,2. — 5) *Jmd* (Dat.) *Genugthuung leisten, sich entschuldigen.* — Mit अपि Act. *ablehnen.* — Mit नि Med. (ausnahmsweise Act.) 1) *Jmd* (Dat.) *Busse leisten für Etwas* (Acc.), *Etwas abbitten.* Im Ritual eine symbolische Handlung der *Abbitte*, indem die Ṛtvig auf den Prastara die Hände legen und dazu den Spruch VS. 5,7 sprechen, Vaitân. 13,24. 15,2. — 2) *ablehnen, weigern.* — 3) *in Abrede stellen, läugnen.* — 4) *verschweigen, verhehlen.* — 5) *verbergen, verhüllen, verstecken* 302,20. 21 (im Prâkrit). Çiç. 12,15. Bâlar. 16,6. — 6) निक्रुत *a) verschwiegen, verhohlen, verheimlicht.* — *b) versteckt, verhüllt* (312,4); *anders dargestellt, für etwas Anderes ausgegeben* 301,30. — Mit अतिनि *hartnäckig läugnen.* Nur °क्रुत्य. — Mit अपनि Med. *in Abrede stellen.* — Mit अभिनि in °क्रव. — Mit विनि 1) *in Abrede stellen, läugnen* MBh. 13,111,124 (विनिक्रीति zu lesen). — 2) विनिक्रुत *versteckt.* — Mit परि, परिक्रुत etwa *verläugnet, abgeläugnet.* — Mit *वि Med.

*क्रुल्, क्रुलति (चलने, गतौ). — Caus. क्रोलयति und क्रोलयति. — Mit अप Caus. °क्रोलयति. — Mit वि Caus. °क्रोलयति.

*क्रुल und *क्रोल gaṇa इत्नादि.

क्रुःकृत Adj. *gestern gethan, — geschehen.* °वत् Adv. Hem. Par. 1,250.

क्रुस्, क्रिꣳस्, Adv. *gestern* 240,27. fgg.

क्रुस्तन 1) Adj. (f. ई) *gestrig.* — 2) f. ई *die Personalendungen des Imperfects.*

*क्रुस्त्य Adj. *gestrig.*

*क्रोगोदोह m. *Kuhmelkung vom vorangehenden Tage; Milch, die den Tag zuvor gemolken ist.*

*क्रुग्, क्रुगति (संवरणे).

*क्रुणिया oder *क्रुणीया f. = क्रुणिया.

1. क्रुद m. (adj. Comp. f. आ) 1) Getön. — 2) *Strahl. — 3) N. pr. eines Sohnes des Hrâda. Auch = क्रोद.

2. क्रुदे 1) m. (einmal n.; adj. Comp. f. आ) *Teich, See; Wassermenge* überh., auch *das Meer.* गाङ्ग Adj. so v. a. *das Wasser der* Gaṅgâ. — 2) * f. क्रुदा *Weihrauchbaum.* — 3) * f. क्रुदी gaṇa गौरादि.

*क्रुदक Adj. = क्रुदे कुशलः.

*क्रुदयह m. *Delphinus gangeticus.*

क्रुदय्य und *क्रुदव्य Adj. *im Teich befindlich.*

क्रुदिन् 1) Adj. *wasserreich* (Fluss). — 2) f. °नी *Fluss.*

क्रुदेचक्षुस् Adj. *im Teich sich spiegelnd.*

क्रुदोदर m. N. pr. eines Daitja.

क्रुध्य Adj. (f. आ) *im Teich befindlich.*

*क्रुप्, क्रापयति (व्यक्तायां oder अव्यक्तायां वाचि).

क्रुप्य und क्रुपाण in अक्रुप्य und अक्रुपाण.

क्रुस्, क्रुसति (शब्दे), °ते 1) *abnehmen, sich mindern, weniger u. s. w. werden.* — 2) *herabkommen von* (Abl.). — 3) क्रुसित *weniger geworden, gekürzt.* — Caus. क्रासयति *weniger werden lassen, mindern* Gobh. 2,3,6. Comm. zu Âpast. Çr. 6,7,8. — Mit अप in अपक्रास. — Mit निस् *kurz werden.* निक्रुसित *verkürzt* (ein Vocal), *gemindert in Bezug auf* (im Comp. vorangehend). — Mit प्र in प्रक्रास. — Mit प्रति *abnehmen, sich mindern* Âpast. Çr. 2,12,5. Çulbas. 2,60.

*क्रुसिमन् m. Nom. abstr. zu क्रुस्व.

क्रेसिष्ठ Adj. *der kürzeste, kleinste.*

क्रेसीयस् Adj. 1) *minder, kürzer, kleiner.* — 2) *kürzer* (Vocal).

क्रुस्व 1) Adj. (f. आ) *a) minder, kurz, klein, — von Wuchs, niedrig* (Durchgang), *unbedeutend, schwach* (Stimme), *um — (Abl.) weniger.* — *b)* in der Grammatik *kurz* von Vocalen; m. *ein kurzer Vocal.* — 2) f. आ *a)* * *Phaseolus trilobus.* — *b)* * =

नागबला. — *c*) * = भूमिजम्बू Râgan. 11,30. — *d*) Name eines Sâman Ârsh. Br. — 3) * n. *a*) *eine best. Gemüsepflanze.* — *b*) *gelblicher Eisenvitriol* Râgan. 13,80.

क्रस्वक Adj. *sehr klein* 64,23.

क्रस्वकर्ण m. N. pr. eines Râkshasa.

क्रस्वकर्षण n. *ein best.* Svara Saṃhitopan. 17,5.

*क्रस्वकुश und *क्रस्वगर्भ m. Kuça-*Gras.*

*क्रस्वगवेधुका f. *Uraria lagopodioides.*

*क्रस्वजम्बू f. *eine* Gambû-*Art mit kleiner schwarzer Frucht.*

क्रस्वजातीय Adj. *von kleiner Art.*

*क्रस्वतण्डुल m. *eine Art Reis.*

क्रस्वता f. *Kleinheit* (von Natur).

क्रस्वत्व n. *Kürze* 236,18 (eines Vocals).

*क्रस्वदर्भ m. angeblich = क्रस्वकुश.

*क्रस्वदा f. *Weihrauchbaum.* v. l. क्रदा.

*क्रस्वपत्तक 1) m. *eine Bassia-Art.* — 2) f. °त्तिका *der kleine* Pippala-*Baum.*

*क्रस्वपर्ण und *क्रस्वप्लक्ष m. *Ficus infectoria.*

*क्रस्वफल 1) m. *Dattelpalme.* — 2) f. आ *eine best. Pflanze,* = भूमिजम्बू.

क्रस्वबाहु 1) Adj. (f. eben so) *kurzarmig* Mârk. P. 69,30. — 2) m. N. pr., unter welchem Nala bei Ṛtuparṇa in Dienst tritt.

क्रस्वबाहुक Adj. *kurzarmig.*

*क्रस्वमूल m. *eine Art Zuckerrohr.*

क्रस्वमूलक m. vielleicht dass.

क्रस्वरोमन् m. N. pr. eines Fürsten der Videha.

क्रस्वशिग्रुक m. *eine Art Moringa.*

*क्रस्वाग्नि m. *Calotropis gigantea.*

क्रस्वाङ्ग 1) Adj. *klein von Gestalt.* — 2) *m. *eine best. Pflanze,* = जीवक.

*क्रम्बेरण्ड m. *rother Ricinus* Râgan. 8,59.

1. क्राद्, क्रादते *tönen* u. s. w. — Caus. क्रादयति *ertönen lassen* Âpast. Gṛhj. 18,1. — Mit अनु in अनुक्राद्. — Mit नि in निक्राद् und निक्रादित (Nachtr. 6). — Caus. निक्रादयति *ertönen lassen, schlagen* (die Trommel) Maitr. S. 1,11,6 (168,7). — Mit निस् Caus. dass. — Mit प्र in प्रक्राद्. — Mit सम् *klappernd aufeinander treffen.* — Caus. 1) *zusammenschlagen, dass es einen Ton giebt,* Âpast. Çr. 18,4. — 2) *laut ertönen.*

2. क्राद् = क्लाद्. — Caus. क्रादयसि (क्ला° ?) *erquicken.*

क्राद् m. 1) *Getön* (auch vom *Donner*). In der Orthoëpie so v. a. *Geräusch.* — 2) N. pr. *a*) eines Schlangendämons. — *b*) eines Sohnes des Hiraṇjakaçipu.

*क्रादक Adj. = क्रादे कुशलः.

1. क्रादिन् 1) Adj. *lärmend, schreiend, überaus laut, laut tönend* Çiç. 19,95. — 2) f. °नी *a*) *Blitz* Harshaḱ. 27,15. — *b*) *Indra's *Donnerkeil.*

2. क्रादिन् 1) Adj. = क्रदिन् *wasserreich.* — 2) f. °नी *a*) **Fluss.* — *b*) **Weihrauchbaum.* — *c*) N. pr. eines Flusses.

क्राडिनि und क्राडिनी f. *Schlossen, Hagel.*

क्राडिनिकृत Adj. *von Hagel getroffen* Maitr. S. 3,6,10 (74,2). Âpast. Çr. 10,19,1.

क्राडिनीवृत् Adj. *in Hagel sich hüllend.*

क्राम् Interj.

क्रास m. 1) *das Kürzerwerden, Minderung, Abnahme.* — 2) **Laut, Getön.* Richtig wohl क्राद्.

क्रासन n. *das Kürzermachen* (Pl. Gṛhjâs. 2,38), *Mindern.*

क्रासनीय Adj. *zu mindern.*

क्रासान्वेषणावत् Adj. *mit Abnahme und Suchen verbunden* Sâh. D. 335.

*क्रास्य n. Nom. abstr. von क्रस्व.

क्रिणीय्, °यते *sich Jmds* (Instr.) *schämen* Naish. 1,133. Mit न *sich nicht schämen vor* (Abl.), so v. a. *den Vergleich ertragen können mit* Bhaṭṭ. 2,38.

*क्रिणीया f. = क्रणीया.

*क्रित 1) Adj. = लज्जित, विभक्त und नीत. — 2) n. = अंश. — Richtig क्रीत und क्रत.

*क्रिति f. = क्रति.

*क्रिवेर n. = क्रीवेर.

1. क्री, जिक्रेति *sich Jmds* (Gen.) oder *einer Sache wegen* (Abl.) *schämen* Heu. Par. 1,101. क्रीत und क्रीण (Naish. 3,67) *beschämt, verlegen.* — Caus. क्रेपयति *beschämen, verlegen machen* (in übertragener Bed. so v. a. *übertreffen*) Kâd. 240,8 (392,3). Çiç. 18,23. Vâsav. 77,1. — Intens. जेक्रीयते *sich sehr schämen.* — Mit सम्, संक्रीण *beschämt.*

2. क्री f. *Scham, Schamhaftigkeit, Verlegenheit.* Auch personificirt.

क्रीक 1) am Ende eines adj. Comp. = 2. क्री. — 2) *f. आ = 2. क्री.

*क्रीकु 1) Adj. *verschämt.* — 2) m. *a*) *Katze.* — *b*) = जतुक. — *c*) = त्रपु.

*क्रीक्, क्रीच्कति (लज्जायाम्).

*क्रीजित Adj. *schamhaft, verlegen.*

क्रीण und क्रीत s. u. 1. क्री.

क्रीतमुख und °मुखिन् Adj. *schamroth, verlegen, schüchtern, verzagt.*

क्रीति f. *Scham, Schamhaftigkeit.*

क्रीदेव m. N. pr. einer buddhistischen Gottheit.

क्रीधारिन् Adj. *schamhaft* Paṇḱad.

क्रीनिषेव 1) Adj. *sich der Scham befleissigend, schamhaft, bescheiden.* — 2) m. N. pr. eines Fürsten.

क्रीनिषेवक Adj. = क्रीनिषेव MBu. 4,28,15.

क्रीनिषेविन् Adj. dass. MBu. 12,167,17. R. 3,22,30.

क्रीबल Adj. *dessen Macht die Schamhaftigkeit ist, über alle Maassen schamhaft* Gâtakam. 12.

क्रीम् Interj.

क्रीमत्व n. *Schamhaftigkeit, Verschamtheit.*

क्रीमत् 1) Adj. *verlegen* (auch als vorübergehender Zustand), *schamhaft, verschämt* Âpast. Chr. 290,3. Çiç. 8,42. 14,2. — 2) m. N. pr. eines zu den Viçve Devâs gezählten Wesens.

क्रीवेर n., *क्रीवेल n. und *°क n. *eine Art Andropogon.* Nach Mat. med. 123 *Pavonia odorata.*

क्रु, क्रुणाति. Vom Simplex nur क्रुत *krumm* (*krank* nach dem Comm.). — Mit अभि in अभिक्रुत् und अभिक्रुति. — Mit व्या in व्याक्रुति. — Mit परि in परिक्रुत्. — Mit वि 1) *zu Fall bringen* oder *schief —, fehlgehen machen.* — 2) विक्रुत *gebogen, geknickt.*

*क्रुड्, क्रोडते (गतौ).

क्रुडु m. v. l. für क्रुडु.

क्रुत् f. *Anlass zum Fehlgehen* oder *Fallen, Stein des Anstosses* und dgl. oder *Falle* AV. 6,51,1.

*क्रुड्, क्रुडते (गतौ).

क्रुडु m. als Bez. des तकन् von unbekannter Bed.

क्रूम् Interj.

*क्रेप्, क्रेपते (गत्याम्). — क्रेपय् s. u. Caus. von 1. क्री.

क्रेपण n. *Scham, Verlegenheit.*

क्रेष्, क्रेषति und °ते *wiehern.* — Caus. क्रेषयति *zum Wiehern bringen.*

क्रेषा f. *Gewieher* Çiç. 18,3. Vâsav. 291,2.

क्रेषिन् Adj. *wiehernd.*

क्रेषित n. *Gewieher.*

क्रेषुक m. *eine Art Schaufel.*

क्रोड m. in व्याक्रोड.

*क्रोड्, क्रोडति (गत्याम्).

क्रौम् Interj.

*क्लग्, क्लगते (संवरणे).

*क्लन्न Partic. zu क्लाद्.

*क्लप्, क्लापयति (व्यक्तायां oder अव्यक्तायां वाचि).

*क्लस्, क्लसति (शब्दे).

1. क्लाद्, क्लादते (सुखे) *sich abkühlen, — erfrischen, — erquicken.* Partic. *क्लन्न. — Caus. क्लादयति, °ते *erfrischen, erquicken* Taitt. Âr. 1,3,4. — Mit आ Caus. dass. — Mit प्र *sich erfrischen, — erquicken.* Partic. *प्रक्लन्न *erfrischt, erquickt.* — Caus. *abkühlen, erfrischen, erquicken* Gâtakam. 7,1. — Mit सम् in संक्लादिन्.

2. क्लाद्, *क्लादते (अव्यक्ते शब्दे). Vgl. 2. क्लाद्, अनुक्लाद und प्रक्लाद.

1. क्लाद् m. *Erfrischung* (Gâtakam. 15), *Erquickung, Erheiterung.*

2. ह्राद m. = 1. ह्राद N. pr. eines Sohnes des Hiraṇjakaçipu.

ह्रादक Adj. (f. °दिका) 1) *kuhlend, erfrischend* ṚV. — 2) * = ह्रादे कुशलः.

ह्रादन 1. Adj. *erfrischend, erquickend* MBh. 13, 17,144. — 2) n. *Erfrischung, Erquickung* 248,16.

ह्रादनीय Adj. *zur Erfrischung —, zur Erquikkung geeignet.*

ह्रादिकावती Adj. f. *kühlungsreich* ṚV.

1. ह्रादिन् 1. Adj. *erfrischend, erquickend* Gâtakam. 23. 28. Nom. abstr. °दित्व n. Prâj. 40,13. — 2) f. °नी *a) * der Weihrauchbaum. — b) eine best.* Çakti. — *c) mystische Bez. des Lautes* ṛ. — *d)* N. pr. eines Flusses.

2. ह्रादिन् 1) Adj. *überaus laut.* — 2) * f. °नी *a) Blitz. — b)* Indra's *Donnerkeil.*

ह्राडक Adj. (f. आ) *kühl, frisch.*

ह्राडकावती Adj. f. *kühlungsreich.*

*ह्राडनि f. als Erlauterung von ह्रादनि.

ह्रीक 1) Adj. *verschämt.* — 2) * f. ह्रीका *Scham.*

*ह्रीकु m. = ज्ञतु, त्रपु und लालादि. Vgl. ह्रीकु.

*ह्रेषा f. = ह्रेषा *Gewieher.*

ह्वर्, *ह्वरति (ग्रन्थिकर्मन्, कौटिल्ये, °ह्वर्ते, *ह्वर्णाति (ह्वर्क्ने), ह्वृत und *ह्वरित Partic. 1. *von der geraden Richtung abbiegen, schief gehen, krumme Wege machen.* Aor. in मा नः सोमो ह्वरितः (wohl ह्वारितः wie sonst zu lesen) ved. Cit. in der Kâç. zu P. 7,2,33. Partic. ह्वूर्ण vermuthet Roth in Maitr. S. 3,9,2 (114,13); vgl. Theil 4, S. 311 oben. — 2) *sich beugen, umfallen.* — 3) * *niederbeugen.* — Caus. जिह्वरतम्, जुह्वरम्, जुह्वरत्, जुह्वराणा 1) *krumm gehen machen,* so v. a. *in die Irre führen, täuschen.* — 2) Med. *auf Abwege gerathen, irre gehen.* — Mit अभि in अभिह्वार्. — Mit अव in अवह्वर्. — Mit आ *irre führen,* überh. *zu Fall —, in Noth bringen.* — Mit उप Med. *Irrwege —, Umwege machen.* — Mit समुप in °ह्वर्. — Mit परि in परिह्वेति, पैरिह्वति und अपरिह्वत. — Mit प्र in प्रह्व. — Mit प्रति in प्रतिह्वर्. — Mit वि *straucheln, fallen.* विह्वरित ved. Kâç. zu P. 7,2,33. — Caus. *umsturzen* (trans.). — Mit सम् Caus. संह्वारित *gekrümmt, eingebogen.*

ह्वर Adj. in घर्णाह्वर.

ह्वरक m. Pl. *eine best. Schule.*

ह्वरस् n. 1) Pl. *die Bögen, Bügel, eine Vorrichtung an der* Soma-*Seihe,* etwa *die in den Rahmen befestigten rund gebogenen und durchlöcherten Ruthen.* — 2) *Krümme,* so v. a. *Ränke.* — 3) vielleicht so v. a. *Falle.*

ह्वल्, ह्वलति (metrisch auch Med.) *krumm —, schief gehen, auf Abwege gerathen; straucheln, wanken, fallen; das Ziel verfehlen, irren, verunglücken, misslingen, versagen.* — Caus. ह्वलयति und *ह्वालयति *erschüttern.* — Mit परि in परिह्वालम्. — Mit प्र *zu schwanken anfangen.* — Mit वि *taumeln, schwanken* Mantrabr. 1,7,15. MBh. ed. Vardh. 3, 30,39. विह्वलित *taumelnd, schwankend.* — Mit परिवि *heftig taumeln, — schwanken* R. ed. Bomb. 4,24,29. — Mit संवि *taumeln, schwanken.*

ह्वल 1) Adj. *strauchelnd, taumelnd* Pâr. Gṛhj. 3, 7,3. — 2) f. आ *das Irren, Verfehlen, Verunglücken.*

ह्वलन Adj. *strauchelnd, taumelnd* Pâr. Gṛhj. 3, 7, 3.

1. ह्वा (ह्वु, ह्वयते, ह्वाम, ह्वामहे, ह्वयेम, ह्वये und ह्वे, जुह्वमसि, ह्वयति und °ते (nur diese in der späteren Sprache); *rufen, anrufen, herbeirufen, hinrufen zu Jmd* (Acc.). नाम्ना *beim Namen rufen,* so v. a. *nennen;* शयने so v. a. *auffordern das Lager zu besteigen,* युद्धे *zum Kampfe herausfordern.* हूत *gerufen, geladen.* — Caus. ह्वाययति *Jmd* (Acc.) *durch Jmd* (Instr.) *herausfordern lassen.* Simplex nicht zu belegen. — Desid. जुह्वूषति. Simplex nicht zu belegen. — * Desid. vom Caus. जुह्वाययिषति. — Intens. (जाह्वीति, जाह्वत, अजाह्वुस्, जाह्वत् Partic., जाह्वान, *जाह्वते) *rufen* u. s. w. — Mit अति *herüberrufen.* — Mit अनु *wiederum rufen, nachrufen, zurückrufen.* Partic. अनूहत. — Intens. dass. — Mit अभि *herbeirufen.* — Mit प्राभि *anrufen.* — Mit अव *herabrufen, herrufen.* — Mit आ 1) *anrufen, herbeirufen, auffordern* (auch so v. a. *zum Beischlaf*), *vorladen* (auch vor Gericht), *einladen.* आहूत *angerufen* u. s. w. — 2) *anrufen* in liturgischem Sinne von *der Aufforderung, welche der* Hotar *durch den* Âhâva oder *das* Âhvâna *an den* Âdhvarju *richtet.* — 3) Med. (metrisch auch Act.) *herausfordern* (zum Kampf, Wettstreit, Hazardspiel). आहूत *herausgefordert.* — 4) *ausrufen, hersagen* Çiç. 20,59. — Caus. 1) *herbeirufen lassen.* — 2) *herausfordern lassen.* — Desid. *herbeirufen wollen.* — Intens. *herbeirufen.* — Mit अतया *herüber rufen* Maitr. S. 4,2, 6 (27,13). — Mit अन्वा *wieder herbeirufen.* — Mit अभ्या 1) *den Anruf* (आह्वाव) *richten an* (Acc.). — 2) *herausfordern,* so v. a. *anfallen.* — Mit उपा Med. 1) *herbeirufen, auffordern* Vaitân. 20,9. — 2) *herausfordern.* — 3) *herbeischaffen.* — Mit पर्या Med. *den* Âhâva *vor und nach aussprechen.* — Mit प्रत्या Med. *auf einen Ruf —,* insbes. *den* Âhâva, *antworten.* — Mit व्या Med. *durch den eingeschobenen* Âhâva *trennen.* — Mit समा 1) *zusammenrufen, versammeln.* समाहूत Partic. — 2) *herbeirufen.* समाहूत Partic. — 3) *herausfordern* (zum Kampf, zum Hazardspiel). समाहूत Partic. — Mit उद् *herausrufen, hervorlocken.* — Mit उप Med. (ausnahmsweise später auch Act.) 1) *herbeirufen, einladen, berufen zu* (Acc., Dat. oder Loc.) 29,15. fgg. — 2) *anrufen, aufrufen.* — 3) *ermunternd zurufen, einstimmen, beloben.* — 4) उपहूत *a) herbeigerufen* u. s. w. — *b) wozu geladen ist.* — Desid. *herbeirufen* u. s. w. *wollen.* — Mit पर्युप Med. *herbeirufen.* — Mit प्रत्युप Med. dass. — Mit समुप 1) *zusammenrufen, — einladen* Vaitân. 8,15. समुपहूत Partic. — 2) *herausfordern* (zum Kampf). — Mit नि Med. *herab —, herein —, herbeirufen.* — Mit निस् *abrufen.* — Mit परि *zusammenrufen.* Nur °हूत. — Mit प्र *anrufen.* — प्रह्वयति ist auch Denomin. von प्रह्व. — Mit प्रतिप्र *herbeirufen zu* (Acc.). — Mit प्रति *anrufen.* — Mit वि Med. 1) *dahin und dorthin —, wetteifernd zu sich rufen.* — 2) *sich streiten um Etwas.* — 3) *abrufen.* — Mit सम् Med. 1) *zusammenrufen.* — 2) *berichten, erzählen* Bhatt.

2. ह्वा f. *Name, Benennung* in गिरि°.

ह्वातृ Nom. ag. zur Erklärung von होतृ.

ह्वातव्य Adj. *zu rufen.*

ह्वान n. *das Herbeirufen* MBh. 3,99,6. R. ed. Bomb. 4,12,15. An beiden Stellen ist wohl der Abfall eines आ nach ओ anzunehmen.

ह्वाय in *स्वर्गह्वाय.

*ह्वायक Adj. *rufend* u. s. w.

*ह्वायकीय, °यति = ह्वायकमिच्छति. — Desid. जिह्वायकीयिषति.

ह्वार् m. *Schlange (sinuosus).*

(ह्वार्य) ह्वारिश्र Adj. *colubrinus* oder *geschmeidig, sich durchwindend.* m. angeblich *Ross* und *Schlange.*

ह्वाल m. *das Fehlen, Versagen.* Nach dem Comm. *das Sterben.*

General-Index zu den sechs Nachträgen

und

letzte Nachträge.

(Eine arabische Ziffer bezeichnet den Band, in welchem das nachgetragene Wort steht, eine voranstehende römische, dass das Wort auch in dem und dem Hauptheile des Werkes sich befindet.)

2. अ und अंश I. 1.
अंशग्राकिन् 3.
अंशवर्णान und अंशस्वर 1.
अंशिल 3.
अंशु I. 1.
अंशुकपल्लव 3.
अंशुधारय 1.
अंशुनद्रेदसंग्रह 2.
अंशूदक und अंसदघ्न 1.
अंसपीठ, अंसोच्चल und अंहस्पत्य 3.
अंहोमुच् I. 1.
अंहोलिङ्ग Adj. *das Wort* अंहस् *als Charakteristicum habend*, Bez. einer Reihe von Sprüchen Kauç. 32, 27. 52, 14. Atu. Par. 34, 31. Atu. Anukr.
1. अक I. 5.
अकण्ठ I. 1.
अकत 1.
अकत्थन I. 1.
अकद्रद 5.
अकपाल 4.
अकपिल 1.
अकपिलच्छवि 2.
अकम्प 6.
अकम्पित I. 1.
अकम्प्य 1.
अकम्प्र 2.
2. अकरण I. 6.
अकराल 1.
अकर्ण 1) lies *nicht defect an den Ohren*. Auch Âpast. Çr. 10,22,3.
अकर्णगृहीत 4.
अकर्णधार 2.
अकर्णप्रावृत 1. 6.
अकर्णीय Adj. *was man nicht hören mag* MBh. 8,39,7.
अकर्त 2.
अकर्तर् auch *der einem keinen Dienst erwiesen hat* R. ed. Bomb. 4, 43,7.
अकर्तृक Adj. *keinen Schöpfer habend* Aniruddha zu Sâṁkhjas. 6,65.
अकर्दम 2.
अकर्मकरण 6.
अकर्मकाल m. *eine Zeit, in der keine Ceremonie zu vollziehen ist*, Sud. zu Âpast. Grhj. 8,5.
अकर्मकृत् I. 2.
अकर्मण्यता f. *Unthätigkeit* Bhoǵa zu Jogas. 1.30. Aniruddha zu Sâṁkhjas. 6,19.
अकर्मण्यत्व 2.
अकर्मप्राप्ति 4.
अकर्मवत्त्व, अकर्मस्थान u. अकर्मिन् 2.
अकलि 5.
अकलित 1.
अकलिनात्मन् 3.
अकलिप्रसर 4.
अकलुष 2.
अकलुषात्मन् Adj. *lauteren Herzens* R. ed. Bomb. 4,1,115.
अकल्ककलिल 5.
अकल्प I. 2.
अकल्मष I. 5.
अकल्माष I. 1.
अकल्य I. 1. 2.
अकल्याण I. 3. अकल्याणमित्र n. *ein Freund, der nur Unheil bringt*, Gâtakam. 17.
अकव, lies *lückenlos*.
अकवि I. 6.
अकशाप und अकस्यविद् 1.
अकाकु 5.
अकाञ्चन 1.
अकातर 2.
अकापुरुषव्रत 3.
अकामयमान 1.
अकामयान 3.
अकामविक्रय 5.
अकामसंज्ञपन 4.
अकामात्मन् 6.
अकामिन् 2.
अकाम्य 1.
1. अकारण I. 1.
अकारणक und अकारादिनिघण्टु 2.
अकार्षण्य I. 1. 2.
अकार्यतम 4.
अकार्श्य 6.
अकालनेपम्, अकालज्ञ, अकालनियम und अकालसंयमम् 2.
अकावङ्क, अकिंचिज्ञ und अकिंचिद् 1.
अकिंचिन्मय 3.
अकिलिन 2.
अकिल्बिष I. 3.
अकीर्तनीय 2.
अकुञ्चित 5.
अकुटिल 2.
अकुण्ठधिष्ण्य 1.
अकुण्ठमण्डल 6.
अकुण्ठित 1.
अकुण्डलिन् 2.
अकुतस् I. 2.
अकुतोमृत्यु, अकुत्सयत् und अकुथित 2.
अकुपान 6.
अकुपित 2.
अकुप्य I. 2. 3.
अकुम्भ m. *etwas in seiner Art Einziges* Gâtakam. 17,5. 28.
अकुल I. 2.
अकुलक 2. 3.
अकुलज्ञ 2.
अकुलीन I. 2.
अकुष्ठिषणत् 1.
अकूक und अकूजत 2.
अकूजन 1. Adj. *nicht knarrend* (Achse) MBh. 8,37,27. 68,25.
अकूटक und अकूर्मषणत् 2.
अकृच्छ्रलङ्घ 5.
अकृच्छ्रिन् 2.
अकृत I. 1.
अकृतक 2. Gâtakam. 18. 20. 26.
अकृतकृत्य 1.
अकृतप्रज्ञ, °क u. अकृतप्रयत्न 4.
अकृतलक्षण und अकृतविद्य 2.
अकृतव्यूह und अकृतश्मशान 1.
अकृतश्रम und अकृतसंज्ञ 2.
अकृतागस् 6.
अकृताय und अकृतज्ञविद् 2.
अकृप 1.
अकृपण I. 2.
अकृमिपरिसृत 2.
अकृशलक्ष्मी 2.
अकृशानेककण्टक Adj. *von den vielen kleinen Gräten befreit* R. ed. Bomb. 3,73,15. = अकृशा अनेके च कण्टका यस्य विद्यन्ते Comm.
अकृष्ट I. 1.
अकृष्टरोहिन् 3.
अकृष्ण 1.
अकृत्त und अकेतन 2.
अकोप I. 2.
अकोपन 1.
अकोपयत्, अकोपिता, अकोश und अकोषधावन 2.
अकौड्य 1.
अकौशल I. 1. Gâtakam. 9,59.
अकौसीद्य n. *Fleiss* Gâtakam. 1.
अक्का I. 1.
अक्ति 5.
अक्रतुसंयुक्त Adj. *nicht mit einer bestimmten Absicht verbunden* Âpast. Çr. 10,14,3.
1. अक्रम I. 2.
2. अक्रम I. 1.
अक्रमशस् 1.
अक्रमोढा 3.
अक्रिमि 1.

अक्रिय und अक्रियक 2.
अक्रियाक 3.
अक्रोणात् 3.
अक्रोत, अक्रुद्ध und अक्रुध्यत् 1.
अक्रूर I. 1.
अक्रूरंकार 4.
अक्रूरपरिवार 1.
1. अक्रोध und 2. अक्रोध I. 1.
अक्रोशत् 3.
अक्लिष्ट I. 1.
अक्लेद्य I. 3.
अक्लेश I. 1. 4.
2. अक्त I. 3.
3. अक्त I. 1.
अक्तकितव I. 2.
अक्तकूट 3.
अक्तगलक् 2.
अक्तत I. 6. Auch *eine best. Krankheit* Dârila zu Kauç. 32,9. Nach Zimmer ist auch AV. 7,76,4 अक्ततस्य zu lesen.
अक्ततधाना 3.
अक्ततसक्तु 3.
अक्तनामन् 1.
अक्तनोदक 3.
अक्तत्रिय und अक्तदाय 1.
अक्तदेवनपणी 4.
अक्तदेवितर् 3.
अक्तदेविन् I. 3.
अक्तद्वार् 1.
अक्तधर्म 3.
अक्तधूर्त I. 3.
अक्तपराजय und अक्तपरि I. 6.
अक्तपातन 3.
अक्तभार् 1.
अक्तम I. 2 (Gâtakam. 19,6).
अक्तमना 2.
अक्तमद् 4.
अक्तमा I. 3.
अक्तमालामय 1.
अक्तमावत् 3.
अक्तमिन् 2.
अक्तय I. 1. 2.
अक्तयवट 1.
अक्तव्य I. 1.
अक्तर I. 1. 3.
अक्तरकर und अक्तरच्युतक 2.
अक्तरन्यास I. 3.
अक्तरशस् I. 1.
अक्तरशिक्षा 1.
अक्तरसधातु n. *eine best. Singweise* Lâṭj. 7,9,8.
अक्तरान्तर 2.
अक्तरेस्था 1.
अक्तर्य I. 1.
अक्तवती I. 6.
अक्तवाप 2.
अक्तवृत्त 3.
अक्तशब्द 4.
अक्तशिक्षा 3.
अक्तशील und अक्तसङ्गम् 1.
अक्तसूत्र I. 1.
अक्तसूत्रक 1.
अक्तसूत्रवलयिन् 2.
अक्तहृदय 6.
अक्षा f. *ein best. Spruch* Çâṅkh. Çr. 18,4,1. 5,1.
अक्षात्त 1.
अक्षार् 3.
अक्षारमध्यमांसाद 2.
अक्षारलवण und अक्षारलवणाशिन् I. 2.
अक्षालित 2.
अक्षावलो 1.
अक्षिकूट I. 3.
अक्षिच्छिद्र 3.
अक्षिणवत् 2.
अक्षित्, अक्षिदुःख und अक्षिनिकाणम् 1.
अक्षिपथ 3.
अक्षिबन्ध 1.
अक्षिरुज् 3.
अक्षिरोगवत् und अक्षिललनी 1.
अक्षीणबुद्धि 3.
अक्षोब I. 1.
अक्षोराक्षारालवण 2.
अक्षु I. 1.
अक्षुक्षता, अक्षुद्रपरिचारिन् und अक्षुद्रपरिवार 3.
अक्षेत्रज्ञ I. 1.
अक्षेत्रतर 1. 3.
अक्षेम und अक्षेमाधुक 1.
अक्षेम्य I. 1.
अक्षौहिणी I. 3. MBh. 1,2,22 in der Bed. *ein vollständiges Heer.*
अक्षौर्याकृत 1.
अक्ष्युपनिषद् 2.
अखड्ग 3.
अखण्डमण्डल 4.
अखण्डार्थनिरूपण 2.
अखण्डित 1.
अखण्डोपाधि m. *eine mit Worten nicht zu erklärende Eigenschaft* Nyâyak. Sâṁkhjapr. 67,3 v. u.
अखण्ड्यमान 2.
अखर्व I. 1.
अखर्वन् 1.
अखात I. 3.
अखादत् I. 4.
अखिन्न 3.
अखिललोकनाथ 3.
अखिलेश्वर 4.
अगणयत् und अगणितप्रतियात 1.
अगण्य I. 3.
अगतश्री und अगतार्थ 2.
अगति I. 1. अगत्या Instr. *ohne Ausweg, nothgedrungen* Gâtakam. 7,26. 23,11.
अगद्वेद 1.
अगदंकार I. 1. Auch Daçak. 34,15.
अगदित 2.
अगन्ध I. 3.
अगन्धसेविन् 1.
अगन्धि oder °न् 3.
अगम्य I. 2.
अगम्यगा 1.
अगम्यरूप 3.
अगर्तस्कन्ध 2.
अगर्भ und अगस्ति I. 1.
अगस्तिकुसुम 5.
अगस्तो und °य I. 3.
अगस्त्यगृकृपतिक 3.
अगस्त्यनिघण्टु 2.
अगस्त्यवट 3.
अगस्त्यशास्त Adj. von Agastja *beherrscht.* °शास्ता दिक् *Süden* MBh. 1,192,9.
अगस्त्यसंपात 2.
अगस्त्याश्रम 1.
अगाध I. 1.
अगाधबुद्धि 2.
अगार I. 1.
अगारदाकिन् auch MBh. 7,73,41.
अगारस्तूप m. *der Hauptbalken eines Hauses* Âpast. Gṛhj. 19,7.
अगार्दभरथिक und अगालित 2.
अगिरिभिद् 4.
अगुञ्जिन् 1.
2. अगुण und अगुणवत् I. 2.
अगुणशील 2.
अगुणिन् I. 2.
अगुण्यता 5.
अगुरु I. 1.
अगुरुक 1.
अगुरुगवी 2.
अगुरुतल्प 1.
अगुरुसार I. 6.
अगृध्नु 2.
अगृह, अगृकृपति, °क u. अगृहीत 1.
अगृह्णत् 2.
अगृह्य I. 2.
अगृह्यमाणकारण I. 1.
अगो 1.
अगोघ्न 2.
अगोचर I. 2.
अगोत्रचरण und 1. 2. अगोप 1.
1. 2. अगोपाल 2.
अगोरस 1.
अगोरुध, lies *der die Heerde nicht einsperrt, — für sich behält.*
अगोष्पद 2.
अगोपवन 1.
अग्नाविष्णु I. 1.
अग्नि I. 5.
अग्निक 1. 1.
अग्निकण I. 3.
अग्निखदा 2.
अग्निगोदान Adj. *bei dessen Bartscheerung* Agni *die Gottheit ist* Âpast. Gṛhj. 16,13.
अग्निघट 2.
अग्निचयन I. 2.
अग्निज्ञ I. 1.
अग्निज्ञाननविधि 2.
अग्निनिरुक्त I. 5.
अग्निज्येष्ठ 3.
अग्निज्वाल 1.
अग्नितनू und अग्नितुण्ड 3.
अग्निदग्ध I. 2.
अग्निदेव 1.
अग्निदेवत I. 6.
अग्निनेत्र und अग्निन्यक्त 3.
अग्निपक्व 2.
अग्निपतन 3.
अग्निपद I. 2.
अग्निपिण्ड 3.
अग्निपुत्र m. Patron. Skanda's AV. Pariç. 20,6.
अग्निपूता 1.
अग्निपूत 5.

अग्निप्रणयन I. 3.
अग्निप्रस्कन्दन n. MBh. 1, 84, 26 nach Nilak. = श्रौतस्मार्ताग्न्यग्निसाध्यकर्मत्याग.
अग्निभय und अग्निमद्न 4.
अग्निमँथ, अग्निमुख, अग्निरङ्ग und अग्निरूप I. 1.
अग्निवचस् I. 5.
अग्निवेताल I. 1.
अग्निशकटी 5.
अग्निशक्ति 6.
अग्निशिख I. 1.
अग्निशौचवस्त्र 2.
अग्निष्टुत् und अग्निष्टोम I. 1.
अग्निष्टोमयागविधि 2.
अग्निष्ठ I. 1. 2.
अग्निसंचय 3.
अग्निसात्मिक I. 6.
अग्निस्पर्श und अग्निकृत 1.
1. अग्निहोत्र I. 1.
2. ग्निहोत्र I. m. Du. Çâñku. Ça. 14, 3,15 nach dem Comm. = अग्निहोत्रसंज्ञकौ द्वौ कविर्यज्ञसोमौ.
अग्निहोत्रप्रायणा 4.
अग्निहोत्रप्रायश्चित्त 2.
अग्निहोत्रिन् I. 1.
अग्नीरु 1.
अग्नीविरुण I. 1.
अग्नेयानी 3.
अग्र्यगार I. 1.
अग्र्यार्चिस् 1.
अग्र्यवभृथ 4. 6.
अग्र्याधेय und अग्र्युत्पात I. 1.
अग्र्युपसमिन्धन 4.
अग्र्युपस्थान I. 4.
अग्र I. 1. 5. 6.
अग्रगणना 1.
अग्रगल्भ 5.
अग्रग्रासिका 1.
2. अग्रणी 3.
अग्रतलसंचार 1.
अग्रतःस्थ 3.
अग्रतोरथ 5.
अग्रदातर् 2.
अग्रभाग I. 5.
अग्रभुज् I. 6.
अग्रभूमि I. 3.
अग्रभोगिन् 2.
अग्रभोजन 1.
अग्रभोज्य 4.
अग्रयान I. 3.
अग्रवक्त्र 5.
अग्रशिख und अग्रसंध्या 6.
अग्रसारा und अग्रसूची 1.
अग्रस्त 2.
अग्रह I. 5. 6.
अग्रहण I. 1. 2.
अग्रहेम 1.
अग्राग्र 6.
अग्रात्त 1.
अग्राम्यकन्द und अग्राम्यत्व 2.
अग्राह्य 3.
अग्रिमवती 1.
अग्रेगू I. 2.
अग्रेदधिष 2.
अग्रेददुस् 1.
अग्रेसर und अग्रेसरी I. 5.
अग्र्यमार्किषी 4.
अग्लास्नु und अघ I. 1.
अघटित 1. 2.
अघदीपिका 2.
अघन I. 1.
अघपञ्चविवेचन und °पञ्चषष्टि 2.
अघभेद् 1.
अघमर्षण I. 3.
अघर्म 3.
अघविवेचन 2.
अघशंस I. 3.
अघशंसिन् I. 5.
अघषट्, अघसंशयतिमिरादित्यसूत्र und अघसंग्रह 2.
अघातुक I. 1.
अघासक 2.
अघूर्ण 3.
अघोणान् 2.
अघोरकल्प I. 1.
अघोरघोरतर 3.
अघ्यात्व 1.
अङ्क I. 5. 6.
अङ्कता 1.
अङ्कनशास्त्र 2.
अङ्कपाश 1.
अङ्काय् 4.
अङ्कावङ्क 5.
अङ्कर्, अङ्करति schiessen, aufschiessen Pâṇ. 595,1. 603,10. Hierher gehört das u. अङ्करय् stehende अङ्करित.
अङ्करय् I. 5.
अङ्करारोपण n. *das Pflanzen eines Schösslings, eine Hochzeitsceremonie* Har. zu Âpast. Gṛhj. 2,15.
अङ्कुरार्पण n. *eine best. Hochzeitsceremonie* Har. zu Âpast. Gṛhj. 2, 14. °विधि Nachtr. 1.
अङ्कुश I. 1. 5.
अङ्कुशवेटिन् I. 1.
अङ्कुशधर Adj. *einen Haken zum Antreiben des Elephanten tragend* MBh. 5,155,17.
अङ्कुशेश्वर 5.
अङ्कुरय् *spriessen lassen* Pâṇ. 591,31.
3. अङ्क I. 3.
अङ्ककषायें und अङ्ककमलतण 2.
अङ्कक्रिया 1.
अङ्कघटना 2.
अङ्कज I. 1. 5.
अङ्कतस् 3.
अङ्कवनिरुक्ति 2.
अङ्कदित्र m. N. pr. eines Fürsten Gâtakam. 29.
अङ्कप्रयक् 4.
अङ्कभङ्ग I. 3. Wohl *Gliederbruch* Subhâsh. 604.
अङ्कभूत 5.
अङ्कभेद् I. 4.
अङ्कमर्द I. 2.
अङ्कराज 2.
अङ्कलतिका 4.
अङ्कलेपा f. N. pr. einer Stadt R. ed. Bomb. 4,42,14.
अङ्कलोमन् 5.
अङ्कवादा 1.
अङ्कवाकक 5.
अङ्कविलेप und अङ्कप्रभूषक I. 1.
अङ्कसमाख्यायम् 6.
अङ्कारक I. 5.
अङ्कारकलिका 1.
अङ्कारका (!) f. N. pr. einer Râkshasî R. ed. Bomb. 4,41,26.
अङ्कारकृत् 2.
अङ्कारधानिका I. 3.
अङ्कारधूमवत् und अङ्कारनाडि 2.
अङ्कारवाकिका und अङ्कारसात् 5.
अङ्कारावलेपण 2.
अङ्कारित I. 2.
अङ्कारीय I. 5.
अङ्कारेश्वर 5.
अङ्कारोधामन् 1.
अङ्गुलराशि 5.
अङ्गुलिप्राशन n. *das Kosten mit dem Finger* Har. zu Âpast. Gṛhj. 2,11.
अङ्गुलिमात्र 3.
अङ्गुलिवेष्टक und °वेष्टन 2.
अङ्गुलीफणकस्तक 4.
अङ्गुलीभङ्ग 5.
अङ्गुलीविलेपम् Absol. *die Finger hinundher bewegend* Gâtakam. 31.
अङ्गुल्य 6.
अङ्गुष्ठक 1.
अङ्गुष्ठविभेदिक 6.
अङ्ग्रि I. 1.
अङ्ग्रिपात 3.
अङ्घ्रवनेजन 1. 3.
अच् mit उद् I. 2. — Mit समुद् I. 4. 5. — Mit नि I. 3. 4. — Caus. 3. — Mit प्रति I. 4.
अचकित 1.
अचक्रवर्त, अचक्रवृत्त, अचक्राण, अचक्रभ्य, अचङ्क्रमणशील u. अचञ्चल 2.
अचण्ड, अचण्डमरीचि u. अचन्दन 1.
अचन्द्रसूर्य Adj. *wohin weder Mond noch Sonne dringen* R. ed. Bomb. 4, 50,18.
अचन्द्रार्कग्रह 4.
अचयन 1.
अचर I. 2.
अचरण I. 1.
अचरम I. 3.
अचरमवयस् 2.
अचरित und अचरिष्यत् 3.
अचर्वयत् 2.
अचल I. 1.
अचलदत्त 1.
अचलपुर I. 2.
अचलेन्द्र und अचलेश्वर 1.
अचाक्रिक 2.
अचानुष I. 2.
अचातुर्मास्य, अचापल u. अचापल्य 1.
अचिकित्सनीय 3.
2. अचित् I. 1.
अचित्तपाशस् und अचित्तमनस् I. 1.
अचित्तनीय 1. Auch *woran man nicht denken darf* R. ed. Bomb. 4, 24,13.
अचिन्त्य I. 1.
अचिन्त्यत्व 3.
अचिर I. 2.
अचिररुचि 2.

अचिरद्योचिस् 1. 5.
अचिरांशु und अचिरांभा 1. 1.
अचिरोढा 1. 5.
अचेतन 1. 1.
अचेतित und अचैत्रभानव 1.
अचोत, अचोद्य, अचौद्य u. अचौर 2.
अच्कटाशब्द m. (Divjâvad. 333,21) und अच्कटासंघात m. (ebend. 142,11) *Fingerschnalz.*
अच्कत्तक 1.
अच्कर्दिदर्श 2.
अच्कन्धन् 1.
अच्कन्द 2. 5.
अच्कन्दस्क 1.
अच्कन्दस्कृत 2.
अच्कभल्ल I. 1. Auch Vikramâṅkaḱ. 13,28.
अच्कमण्डक 5.
अच्कम्बट्टारम् I. 2.
अच्कर्दनीय 2.
अच्कायोपग, अच्किडुर und अच्किडव 1.
अच्किडदर्शन 2.
अच्किडपत्त्र 3.
अच्किडयामन् I. 5.
अच्किडाश्वमेध 2.
अच्किन्न I. 1.
अच्किन्नपत्त्र I. 5.
अच्किन्नपयस् 3.
अच्कुत्ता und अच्कूरी 2.
अच्केत्य 3.
अच्केर 1.
अच्युत I. 1. 2.
अच्युतकृष्णदीक्षित und अच्युतक्षिति 2.
अच्युतप्रच 4.
अच्युतप्रेक्ष 6.
अच्युतराजाभ्युदय 2.
अच्युतलोक 1.
अच्युतशतक 2.
अच्युतार्चन 3.
अच्युति 1.
अज् mit अभि I. 6.
अजक्रन्द 1.
अजतारि I. 1.
अजगन् 2.
अजगति 3.
अजगाव I. 1. 4.
अजगधपाजन् 2.
अजङ्गम 1.
अजङ्गल 2.
अजज्झिवंस् Adj. *nicht bemerkt habend* R. ed. Bomb. 2,14,45.
अजठर 2.
अजडप्रमातृसिद्धि 1.
3. अजन 3.
अजननि I. 5.
अजनवादशील, अजनाशीय und अजनाशम् 1.
अजन्मन् 2. 4.
अजन्मनाश 3.
अजन्य I. 2. 5.
अजबन्धु 1.
अजमथन 4.
अजमीढ I. Als Bein. Judhishṭhira's MBh. 1,191,20.
अजरक 1.
अजरस् I. 2.
अजराजरिपु 5.
अजरामर 2.
अजरामरी Adv. mit करु *Jmd* (Acc.) *ewige Jugend und Unsterblichkeit verleihen* Subhâshitâv. 3509.
अजरत्पत्त् und अजरवृष 2.
अजागलस्तन I. °न्यायेन Sâh. D. 342,18.
अजातगुण 1.
अजातरजस् 5.
अजातशत्रु I. 1) Nom. abstr. °ता f. MBh. 7,12,12.
अजातारि I. 3.
अजाति 2.
अजापाल I. 1.
अजायमान 2.
अजाविं I. 3.
1. अजाश्व I. 5.
अजिगीष und अजिज्ञास्य 2.
अजितदेवाचार्य 3.
अजितमनस् 2. 4.
अजितेन्द्रियमिश्र 3.
अजिनरत्न 1.
अजिनवासस् 3.
अजिर I. 6.
अजिरा I. 1.
अजिरचारिन् und अजिरशठ 2.
अजिरक्ष I. 2.
अजीतपुनर्वसव्य I. 3.
अजीर्ण I. 1.
अजीर्णामृतमञ्जरी 2.
अजीर्णि 1.
अजीर्यत् 2.
अजीवनि I. 5 (steht hier an falscher Stelle).
अजुगुप्स und अजुगुप्सित 2.
अजू 5.
अजोष I. 5.
अज्ञात I. Auch *unerkannt, unerwartet* R. ed. Bomb. 4,56,8.
अज्ञातर् 1.
अज्ञातलिप्सम् 5.
अज्ञेयत्व 2.
अज्यानि I. 3.
अज्यायंस् 1.
अञ्ज् mit परिवि 3. — Mit प्रवि 4.
अञ्जन I. 5.
अञ्जनक I. 4.
अञ्जनपर्वन् m. N. pr. eines Râkshasa MBh. 7,156,81. 83 u. s. w.
अञ्जनाभ I. 1.
अञ्जनिक 1.
अञ्जलिपुट 3.
अञ्जलिप्रग्रक 4.
अञ्जलिविभक्त 2.
अञ्जोगति Adj. *geradeaus fliegend* (Pfeil) MBh. 7,156,170. 161,6. 8, 12,34.
अट् I. 6.
अटट *eine best. Hölle* Divjâvad. 67,23.
अटन I. 1.
अटाट्या I. 5.
अटूपान 3.
2. अटूहास I. 1.
अणकिल्पाठक 5.
(अणि) अणी I. = अलाय Nilak. zu MBh. 1,108,8.
अणिक 1. 2. 6.
अणिकाषम् 2. Richtig अनि°.
अणिमतस् 1.
अणु I. 1.
अणुज्योतिस् 1.
अणुप्रियंकु 4.
अणुवादिन् 2.
अणू 2.
अणूक in सूप्यणूक und देवताणूक Baudh. Gṛihj. 2,2 bei Har. zu Âpast. Gṛihj. 15,9 fehlerhaft für अनूक.
अणूकाण्ड 4.
अण्ठ I. 5.
अण्ड I. 1. Auch *ein best. Theil eines* Stûpa Divjâvad. 244,10.
अण्डत्तर 1.
अण्डभेदन 3.
अण्डान, अण्डारक und अण्डिका 1.
अण्णादीक्षित 2.
अत् mit अनु 4.
अतक्कर्ब् und अतक्कुति 1.
अतज्ज्ञातीय und अतज्ञ 2.
अतथाकरण 4.
अतद् und अतदर्क 2.
अतदर्कमाण Adj. (f. आ) *dieses nicht verdienend* MBh. 2,67,34.
अतदात्मन् 2.
अतद्धित und अतद्भाव 1.
अतद्रूप 1. 2.
अतद्विद् 1.
अतद्वीर्यविदंस् 5.
अतनुबल 1.
अतनुमत्त् 2.
अतल 1. 1.
अतक्षित 1.
अतन्द्री und अतन्द्रितपस् 2.
अतमाविष्ट 1.
अतमिस्र und अतर 2.
अतरपण्य *kein Lohn für eine Fracht zu Wasser* Divjâvad. 4, 12. 501,24.
अतरित्र und अतरुक्काय 2.
अतरुण 1.
अतर्कणीय Adj. *auf den man es nicht abgesehen haben kann* oder *darf*, so v. a. *sicher vor* (Gen.) Gâtakam. 9,1.
अतर्कावचर 1.
अतर्कित I. Auch *auf den man es nicht abgesehen hat*, so v. a. *sicher vor* (Instr.) Gâtakam. 6,1.
अतर्पुल 2.
1. अतस् I. 3.
अतस्कर Adj. *frei von Raubern* AV. 12,1,47.
अतस्थान und अताच्छील्य 1.
अतात्त्विक, अतात्पर्यविद् und अतात्त्व 2.
अताप्यभूत् 1.
अतार्य 2.
अतिकठिन 1.
अतिकपिल 3.
अतिकरुण 6.
अतिकल 3.

अतिकष्ट I. Auch *überaus schlimm, sehr arg* Gâtakam. 24.
अतिकातर und अतिकात्ति 1.
अतिकार्यकर, अतिकार्श्य und अतिकीटक 2.
अतिकुञ्चित Adj. *sehr kraus* Pañkâçikâ (ed. Solf) 44.
अतिकुटिल, अतिकुणप und अतिकुतूहल 2.
अतिकृच्छ्र I. 2.
अतिक्रमण I. 3.
अतिक्रमे 2.
अतिक्रान्तभावनीय I. 3.
अतिक्रान्तातिक्रान्त Adj. *über Alles hinweggekommen* Divjâvad. 47,16.
अतिक्रुद्ध und अतिक्रुध् 2.
अतिक्रूरमृदु, अतिक्लिप्र, अतिक्लुत्परीत und अतिखादिन् 3.
अतिगरीयस् 1.
अतिगर्जिन्, अतिगर्ध und अतिगार्ध्य 2.
अतिगुरु I. 3.
अतिगृद्ध 2.
अतिग्राह्यपात्र 4.
अतिघन I. Auch *sehr dick* Daçak. 2,11.
अतिघस्मर 2.
अतिचण्डिका 1.
अतिचतुर I. 3.
अतिचपल 2.
अतिचार I. 1.
अतिचिक्कण, अतिचित्रम्, अतिचिरस्य und °चिरात् 2.
अतिच्छत्रक I. 2.
अतिच्छेद्य 2.
अतिजटाधर 1.
अतिजठर, अतिजड, अतिजरठ, अतिजरत्, अतिजवन, अतिजितकाशिन् (1. 6) und अतिज्वलन 2.
अतितर्पण 5.
अतितर्ष 2.
अतिताप 6.
अतितिक्षमाण 2.
अतितिक्षा und अतितिग्म 2.
अतितीव्र I. 2.
अतितुङ्ग 3.
अतितुद 5.
अतितुन्दिल, अतितूर्णम् und अतितूर्तरीत 3.
अतितृप्त 1.
अतितिथिव्रतिन् 6.
अतितीर्थ 1.
अतितृग्ध I. 2.
अतितृर्पित 2.
अतितृशरथम् 6.
अतितृष्णात्मक 3.
अतितोक् I. 6.
अतितिन्तिपम् 6.
अतितोप्ति, so zu lesen st. अपितोप्ति.
अतिदुःख und अतिदुर्गम 3.
अतिदुर्जन 2.
अतिदुर्नय 1.
अतिदुर्न्यस्त Adj. *sehr schwankend in seinen Ueberzeugungen* Gâtakam. 10.
अतिदुर्बल I. 1.
अतिदुर्बलता, अतिदुर्मनस् und अतिदुर्ललित 3.
अतिदुर्विषह् 2.
अतिदुर्विषह्य 3.
अतिदुष्ट I. 3.
अतिदुःसह् 1.
अतिदूर I. 3.
अतिदूरवर्तिन् 3.
अतिदूषित 1.
अतिदोषम् 2.
अतिदोषल und अतिद्रुतम् 3.
अतिद्वय 2.
अतिधनिन् 3.
अतिधर्म, अतिधवल und अतिधूम 1.
अतिनदीक्ष 3.
अतिननामिन् und अतिनमामि I. 3.
अतिनयन 5.
अतिनर्मन् 3.
अतिनिभृतम् und अतिनिरोध 1.
अतिनिर्घृण 2.
अतिनिर्मथन I. 3.
अतिनिर्मल 1.
अतिनिर्लिप्त 5.
अतिनिर्वर्तिन् 3.
अतिनिर्विण्ण 2.
अतिनिर्वृत 1.
अतिनिषेवितर् 2.
अतिनील und अतिनेद् 1.
अतिपक्ष्मन्, अतिपवित्र, अतिपाण्डुकम्बल, अतिपान u. अतिपापिन् 3.
अतिपावन 1.
अतिपिङ्ग 2.
अतिपिशुन 4.
अतिपीडित I. 3.
अतिपूर 3.
अतिपेलव 4.
अतिपौरुष 1.
अतिप्रणय I. 5.
अतिप्रतिलोम 1.
अतिप्रत्यासङ्ग 3.
अतिप्रथित 1.
अतिप्रपञ्च 4.
अतिप्रभावती 1.
अतिप्रमाण I. 1.
अतिप्रमाथिन् 4.
अतिप्रमाद् 1.
अतिप्रलाप 3.
अतिप्रलोभित und अतिप्रविलम्बित 5.
अतिप्रविष्ट 2. 5.
अतिप्रवृत्त 5.
अतिप्रवृद्ध I. 4.
अतिप्रवेश 4.
अतिप्रशान्त 6.
अतिप्रिय 1. 4.
अतिप्रीत 2.
अतिप्रेषण, अतिप्रेषितर् und अतिप्रेष 5.
अतिबन्धुर 4.
अतिबल I. 1. 4.
अतिबलात्कृत und अतिबलीयस् 4.
अतिबद्ध I. 1.
अतिबीभत्सित 4.
अतिभक्ति 1.
अतिभय I. 5.
अतिभयंकरम् 4.
अतिभयानक 1.
अतिभर 3. 6.
अतिभरित 3.
अतिभवानीवल्लभम् 6.
अतिभारवत् 1.
अतिभारिक 3.
अतिभीत 1.
अतिभूमि I. 6. अतिभूमिमारोप्यते Pâñc. 582,16. अतिभूमिं गमित: 586, 20. अतिभूमिग Kathâs. 28,84.
अतिभृत् und अतिभोगिन् 3.
अतिमङ्गुल 1.
अतिमतिमत्त 1. Auch R. ed. Bomb. 4,29,29.
अतिमद् 1.
अतिमनोरथ Adj. *alle Wünsche übersteigend* Gâtakam. 22,83.
अतिमन्यु Adj. *sehr wüthend* MBu. 8,22,10.
अतिमर्शम् 4.
अतिमक्तृत् I. 1.
अतिमक्तारिष्ट und अतिमक्तासत्त्व 4.
अतिमक्तिमन् 1.
अतिमात्र I. f. आ R. ed. Bomb. 2, 12,112.
अतिमानुषस्तव 2.
अतिमाल 1.
अतिमुक्ति I. 3.
अतिमूर्ख 1. 4.
अतिमृदु Adj. *überaus zart* Pañkâçikâ (ed. Solf) 24.
अतिमृदुल 4.
अतिमेचकित 2.
अतिम्लानि 1.
अतियाचित 4.
अतियात्रा 1. Auch *Ueberfahrtsgeld* Divjâvad. 92,27.
अतिरजस्वल und अतिरटित 5.
अतिरति f. *grosse Freude an* (Loc.) Kathâs. 27,25.
अतिरभस 3.
अतिरमणीय I. 1.
अतिरय 1.
1. अतिरस I. 5.
अतिरसिक u. अतिरस्कृतसंभाष 3.
अतिराग 1.
अतिरिरंसा 5.
अतिरुष् I. 4.
अतिरुष्ट 5.
अतिरूढ I. 2.
अतिरेच und अतिरेकं 1.
अतिरोचमान 5.
अतिरोदन I. 5.
अतिरोष 3.
अतिरोषण 2.
अतिरोह् 1.
अतिल I. 1.
अतिलवणसात्म्य 6.
अतिलालवत् 5.
अतिलोभनीय Adj. *wonach man grosses Verlangen hat, überaus reizend.* Nom. abstr. °ता f. Gâtakam. 26.
अतिलोलुप und अतिलौल्यवत् 5.
अतिवक्र I. 1.
अतिवत्सल und अतिवर 3.
अतिवरीयस् 5.
अतिवल्लभ I. 5.
अतिवात्सल्य 3.

अतिवाम 1.
अतिवाहन 3.
अतिविक्रम 2.
अतिविक्लव, अतिविगर्ह्य und अतिविगर्हिन् 3.
अतिविघृष्ट 2.
अतिविज्ञ 3.
अतिवितथ 2.
अतिवितथवाच्, अतिवितीर्ण und अतिविद्वंस् 1.
अतिविधे 6.
अतिविपर्यय 2.
अतिविपिन und अतिविप्रकर्ष 3.
अतिविप्रधर्ष m. *das Anthun eines grossen Leides* R. ed. Bomb. 4,24,6.
अतिविभिन्न 4.
अतिविभीषण 3.
अतिविमनस् 3.
अतिविमल 1.
अतिविराजिन्, अतिविरूप und अतिविलम्ब 3.
अतिविलम्बितम् 3.
अतिविशाल Adj. *überaus umfangreich* Pañkâçikâ (ed. Solf) 14.
अतिविश्रम्भ 1.
अतिविश्व 1. 1.
अतिविष Adj. *überaus giftig* Gâtakam. 32,31.
अतिविषम 1. 3.
अतिविषा 1. 2.
अतिविष्ठित Adj. etwa *fest stehend, sich nicht von der Stelle bewegend* R. ed. Bomb. 4,18,38.
अतिविसंष्ठुल 3.
अतिविस्तर 1. 3.
अतिविस्मय 3.
अतिविस्मित 6.
अतिविस्रब्ध 3.
अतिविह्वल 2.
अतिवीर 1. 3.
अतिवीर्य 1.
अतिवीर्यवत् 3.
अतिवृद्ध 1. 1.
अतिवृष्य, अतिवेगवत्, अतिवेदना und अतिवेपथुमत् 6.
अतिवैचक्षण्य 1.
अतिवैशस und अतिवैषम्य 6.
अतिवैक्लव 1.
अतिव्यथित 6.
अतिव्यपकार und अतिव्यवकार 1.
अतिव्यवाय 4.
अतिव्यवायिन्, अतिव्यसन, अतिव्यसनिन् und अतिव्यस्त 6.
अतिव्याकुल, अतिव्याकृत und अतिव्युत्पन्न 3.
अतिशंसन 1.
अतिशक्त 6.
अतिशक्ति Adj. *überaus mächtig* Pârv. 589,5.
अतिशक्तिभाज् 4.
अतिशङ्का f. *übermässige Besorgniss* Pârv. 587,1.
अतिशङ्कितव्य und अतिशठ 6.
अतिशय m. auch = विशेष *Art.* शास्त्रातिशय Gâtakam. 4.
अतिशयवत् 1. 1.
अतिशयितत्व, अतिशस्त्रकोप, अतिशात und अतिशाद्वल 6.
अतिशिष्ट 1.
अतिशीघ्र 1. 1.
अतिशीत 1. 6.
अतिशुध und अतिशृत 1.
अतिशोभन 1. 2.
अतिशोभाकर und अतिशोषिन् 6.
अतिश्रम 1. 6.
अतिश्रान्त 3.
अतिश्रि Adj. *die Çrî übertreffend* Festgr. 19.
अतिश्री f. *grosse Pracht* R. ed. Bomb. 4,1,45.
अतिश्लक्ष्ण 1. 1. 5.
अतिश्लाघ्य 3.
अतिश्लिष्ट 6.
अतिश्वास 1.
अतिष्कद् und अतिष्कदस् 1. 6.
अतिष्टिघम् 1. Richtiger *übersteigen.*
अतिसंरम्भ, अतिसंराग, अतिसंशब्द und अतिसंश्लिष्ट 6.
अतिसंसिद्धि 1.
अतिसंकर्ष 2.
अतिसंकृष्ट 1.
अतिसंकट, अतिसंकल्प, अतिसंकुल, अतिसंक्षोभण, अतिसंगोपनीय und अतिसत्कृत 6.
अतिसत्वरम् 1.
अतिसदृश 4.
अतिसदृश 6.
अतिसंतत 2.
अतिसंधारण 3.
अतिसमर्थ 6.
अतिसमुत्कृष्ट 2.
अतिसंप्रीति 1.
अतिसंभोग 6.
अतिसंभ्रम 1. 6.
अतिसरस्वती 3.
अतिसरूप 1.
अतिसर्ग 1. 1.
अतिसविशङ्कम् 6.
अतिसस्पृक् 3.
अतिसान्द्र 6.
अतिसार auch *Vergehen* in सातिसार.
अतिसार्थक, अतिसाकल्यिक, अतिसिताङ्गविकंग, अतिसुगन्धि oder °न् und अतिसुगम 6.
अतिसुन्दर 1.
अतिसुभग und अतिसुवृत्त 6.
अतिसुकृत 3.
अतिसृष्टप्रतिबद्ध 1.
अतिसौजन्य 3.
अतिस्थगित 6.
अतिस्थौल्य 2.
अतिस्निग्ध 6.
अतिस्नेक् m. *allzugrosse Liebe* und zugleich *eine hinreichende Menge Oel* R. ed. Bomb. 4,1,116.
अतिस्पर्धिन् 6.
अतिस्फुट 3.
अतिस्रवण 4.
अतिस्विन् 1.
अतिस्विन्न 6.
अतिहर्ष 1. Auch MBh. 7,180,6.
अतिहर्षुल 6.
अतिहसित 1. 6.
अतिहार 1.
अतिहारिन् und अतिहार्द 6.
अतिहास 1. 1. 3.
अतिहास्य 6.
अतिहिमम् und अतिहृष्ट 1.
अतिहेलन 6.
अतीचार 2. 5.
अतीरेक 1. 5.
अतीर्ण 3.
अतीव्र, अतुङ्ग und अतुच्छ 2.
अतुन्दिल 5.
अतुर्मुर्ख 4.
अतुलसुन्दर 3.
अतुल्य 1. 1.
अतुषारकर 5.
अतूपर 4.
अतृप्ति und अतृप्तिकृत् 2.
अतृष्यमाण Adj. *nicht gierig* Gâtakam. 7.
अतैलपूर 3.
अतोय 2.
अतोय 1.
अत्र्याय Absol. von 1. अट् Maitr. S. 1,8,5 (121,20). Man könnte सदत्र्याय statt यदत्र्याय vermuthen.
अत्य 1. 1.
अत्यक्तर 3.
अत्यग्निष्टोमक und अत्यणु 1.
अत्यतिमात्रम् 2.
अत्यधिक 3.
अत्यनूर्जित Adj. *ganz und gar entmuthigend* (die Armuth) Gâtakam. 12,4.
अत्यन्त 1. 2.
अत्यन्तशस् 6.
अत्यन्तभेद् m. *absolute Identität* Aniruddha zu Sâṃkhjas. 1,118.
अत्यन्तिक 1. 5 (dieser Nachtrag zu streichen).
अत्यब्द 1.
अत्यय 1. 2.
अत्ययदेशना f. *Schuldbekenntniss* Gâtakam. 21.
अत्ययीभाव m. *das mit Tode Abgehen* MBh. 8,35,26.
अत्यल्प 1. 5.
अत्यल्पबुद्धि und अत्यसदृश 1.
अत्यसह्य Adj. *dem man nicht zu widerstehen vermag, unlenkbar* R. ed. Bomb. 2,15,46.
अत्यसित 2.
अत्याकुलित 1.
अत्याग 2.
अत्यायक्त 3.
अत्याचार 1.
अत्याज्य 2.
अत्यानन्द 1. 3.
अत्यापन्न 3.
अत्यायु 1.
अत्यारूढ 2.
अत्यारोक, अत्यार्ति, अत्यावेग und अत्याशित 1.
अत्यासङ्ग 2.
अत्यासन्नता 1.
अत्यासादयितव्य Adj. *zu durch-*

schreiten, zu betreten R. ed. Bomb. 4,42,22.

अत्युच्च, अत्युत्क, अत्युत्तम und अत्युदार 1.

अत्युन्नति 1. 1.

अत्युन्माद und अत्युपसंकृत 6.

अत्युपसेवना f. *übertriebene Ehrerbietung* Gâtakam. 23,16.

अत्युष्णता 1.

अत्यूर्ध्वस्वल 3.

अत्यूर्जितम् 6.

अत्येतवै und अत्यैत्सुक्य 1.

1. अत्र I. 3.

अत्रपू 2.

अत्रपूष्ण् 1. 2.

अत्रस्त 2.

अत्रस्नु auch Ragh. 14,47.

अत्राण 2.

अत्रासुक 1.

अत्रिगोत्र 3.

अत्रिज्ञ und अत्रिनेत्रप्रज्ञात 1.

अत्रिवर्ष 2.

अत्वरित 3.

अद्य I. 2.

अथर्वणचन्द्रकालितत्त्व, अथर्वणाशित्ता, अथर्वणाशिर्षोपनिषद् und अथर्वणोपनिषद् 2.

अथर्वमय 3.

1. अद् Caus. I. 3.

अदन्तिणीय I. 1.

अदग्ध 1.

अदण्ड und अदण्डन 2.

अदण्डवासिक 1.

अदत्तादान I. *Diebstahl* Divjâvad. 302,7.

अदत्तादायिक m. *Dieb* Divjâvad. 301,23. 418,28.

अदद्दत् I. 3.

अदद्दिवंस् 3.

अदनी 6.

अदनीय 4.

अदब्धधीति und अदब्धनीति I. 5.

अदभ्र I. 2.

अदम्भिन् und अदरणीय 2.

अदरिद्र 1. 2.

अदर्श und 1. अदर्शन I. 1.

अदर्शनपथ I. °पथे व्यवस्थापय् *Jmd den Anblick verwehren* (als Zeichen der Ungnade) Divjâvad. 370,28. 371,1. °दर्शिन् Adj. *nicht gesehen —, nicht kennen gelernt habend* Gâtakam. 21,35.

अदसीय 1. Auch Naish. 22,14.

अदानीय 5.

अदान्यै, lies *kein Geschenk verdienend.*

अदाभ्य I. 3.

अदाभ्यत्व I. 1.

अदाम्भिक und अदाम्भोल 1.

अदास I. 5.

अदासी 6.

अदासीक 1.

अदास्यत् 3.

अदाक्षिक I. 1.

अदितिकुण्डलाकरणनाटक 1.

अदित्सत् I. 3.

अदित्सा und अदिवा 2.

अदिवाशिन् und अदिवास्वापिन् 1.

अदीक्षितवाद 4.

अदीन I. 1.

अदीनग 3.

अदीक्षितमत् 2.

अदीर्घबोध und अदीर्घव्यत् 3.

अदुःख I. 2.

अदुःखार्क 3.

अदुःखिन् 1.

अदुन्वत् 5.

अदुर्वृत्त 3.

अदुःस्पृष्ट 1.

अदूर I. 1.

अदूरबान्धव, अदूरे° u. अदूषक 3.

अदूष्य 3. 5.

अदृग्गोचर 3.

अदृढ 2.

अदृढभक्तिक, अदृश्यता und अदृश्यत्व 1.

अदृष्टकर्मन् 3.

अदृष्टचर 2.

अदृष्टरज्ञस् I. 5.

अदृष्टि I. 1.

अदृष्टोद्भूति f. *das Entstehen der unsichtbaren Kraft der Werke* Sâṁkhjas. 6,65.

अदेवजुष्ट 3.

अदेवदेक und अदेवमातृक 1.

अदेशकालज्ञ 2.

अदेशज्ञ 3.

अदेशिक 2. 3.

अदेश्य I. 3.

अदेकबन्ध und अदेकभेद 4.

अदैतेय, अदैशिक und अदोग्धर् 3.

1. अदोष I. 5.

2. अदोष I. 1.

अदोषज्ञ 3.

अदोषता I. 1.

अदोषिन् 3.

अद्भुतकर् 1.

अद्भुतदर्पण 2.

अद्भुतसिंक् 6.

अद्भुताकार 3.

अद्भुताय् 1.

अद्भुतोत्पातप्रायश्चित्त n. *eine Sühne bei wunderbaren und Unglück verheissenden Erscheinungen* Har. zu Âpast. Grhj. 23,8.

अध्वयज्ञ 3.

अध्वाग्रेण Instr. *von jetzt an* Divjâvad. 7,10. 72,2.

अध्वन्त् I. 5.

अध्वोतक 1.

अध्रुव I. 1.

अध्रुव्यार्थ und °क 1.

अध्रिज्ञतु I. 1.

अध्रिपति und अध्रुताली 1.

अध्रेश्य 3.

अध्रोघ und अध्रोघम् I. 3.

अध्व 4.

अध्वयवाद 1.

अध्वादशाक् m. *keine zwölf Tage* Çâṅkh. Çr. 14,22,21.

अध्वितीय I. 3.

अध्विवर्ष 1.

अध्विषत् 3.

अध्वीप 2.

अध्वेष्टर् 3.

अध्वैत, °दीपिकासारविवेक, °निर्णय, °पञ्चपदी, °पञ्चरत्न, °परिभाषा, °बर्हिष्कार, °बोध, °मङ्गल, °मुखर, °रत्नकोश, °रहस्य, °विद्याविलास, °व्याख्या u. °संग्रह 2.

अध्वैतिन् m. Pl. Bez. *der Anhänger Çaṁkara's* Aniruddha zu Sâṁkhjas. 1,21.

अध्वैध und अध्वैध्य 3.

अधर्ष 4.

अधःकर I. 1.

अधःकाय 5.

अधःकुम्ब 4.

अधःखात 3.

अधःपात्र 1.

अधःपुष्पिका f. *eine best. Pflanze* Sud. zu Âpast. Grhj. 14,14.

अधनवत्, अधमर्णता und अधरत्व 1.

अधरय् I. 4.

अधररुचक 5.

अधरलक्ष्मन् 2.

अधरसपत्न I. 1.

अधरात् I. 3.

अधराम्बर 3.

अधरिम Adj. *der niedrigste* Divjâvad. 99,14. Vgl. उपरिम im Pâli.

अधरोष्ठरुचक 5.

अधर्म I. 1.

अधर्मचरण 5.

अधर्मचर्या 1.

अधर्मबकुल und अधर्मभाज् 6.

अधर्मभीरु 3.

अधर्मशरण und अधर्मिष्ठ umzustellen.

अधर्मशालिन् und अधर्मसंगर 3.

अधर्मिष्ठ und अधर्मशरण umzustellen.

अधर्मोत्तरता 1.

अधर्षणीय und अधर्षित 3.

अधश्चर 6.

अधश्चिकुर 3.

अधस् I. 1.

अधस्तात्त्वत्मन् 2.

अधस्पद् I. 5.

अधःसंवेशिन् 6.

अधातु, अधातुमत्, अधार्यमाण und अधारा 3.

अधाराग्रक 5.

अधार्यमाण 3.

अधार्ष्ट्य 2.

अधासनशायिन् 1.

1. अधि I. 1.

अधिकण्ठम् 1.

अधिकंधरम् 3.

अधिकमासफल 1.

अधिकरण, °चिन्तामणि, °शास्त्र, °सारावलि und अधिकर्ण 2.

अधिकर्णम् 1.

अधिकर्त्रिन् I. Vielleicht *Oberschiedsmann.*

अधिकाधि 1.

अधिकाधिक I. 5.

अधिकारवत् 1.

अधिकारसंप्रदाय 2.

अधिकारिता und °रित्व 1.

अधिकृति und अधिकेतनम् 5.
अधिकोपम 6.
अधिक्षिति und अधिगणपति 1.
अधिगुण I. 1. Auch *überaus verdienstlich* R. ed. Bomb. 4,41,49.
अधिगोपम् und अधिजङ्घम् 1.
अधिज्ञराजु und अधिज्ञिगांसु 2.
अधितल्पम् 1.
अधिदीधिति 3.
अधिदैवत I. 1.
अधिदैवत्य I. 1. (°दैवत्व in 1. Fehler).
अधिद्यो 1.
अधिनागम् und अधिनिशम् 5.
अधिनिष्क्रमणोत्सव 2.
अधिपति I. Auf ein n. bezogen als n. TS. 3,4,5,1.
अधिपतिवती I. 1.
अधिपश्य 2.
अधिपाणि Adv. *auf —, in der Hand* Kir. 9,43.
अधिभू I. 3.
अधिमुक्त 5.
अधिमोक्तव्य 3.
अधिरज्ञनि 1.
अधिरुक्मन्दिरगवाक्षम् 5.
°अधिरुक्ष 1. 5.
अधिरूढ 5.
अधिरूढक 1.
अधिरूढाकर्णी I. 1.
अधिरूढि 1.
अधिरोपण I. 2. 5.
अधिरोक्ष 1. 3.
अधिरोक्षण und अधिरोक्षिणी I. 5.
अधिरोक्षिन् 1.
अधिलङ्घम् 3.
अधिलवङ्गम् 5.
अधिलीलागृहभित्ति 1.
अधिवचनम् 5.
अधिवचन I. 3.
अधिवर्तन 2.
अधिवाद I. 1.
अधिवासनक und अधिवासनीय 1.
अधिवासिन् I. 1.
अधिविचाकम् 1.
अधिवीर 5.
अधिवेद्या I. 6.
अधिवेलम् 6.
°अधिव्यतिक्रम m. *das Hinüberschreiten über* Âpast. Gṛhj. 6,4.
अधिव्रत 4.
अधिश्रय 6.
अधिश्रि Adj. *prächtig, schön, hübsch* Festgr. 12,25.
अधिश्रेष्ठि 5.
अधिषादम् 4.
अधिष्ठ 1.
अधिष्ठान I. 5. 6.
अधिष्ठिति 1.
अधिस्त्रि I. 1.
अधीतपूर्व 1.
अधीतरस und अधीनग 3.
अधीमांस 1.
अधीरम् I. 1.
अधीलोधकर्णा 2. 4.
अधीलोकाकर्णी 6.
अधीशितर् I. 5.
अधीश्वर I. 1.
अधीष्ट 1.
अधुर् 3.
अधूत und अधून्वत् 1.
अधृति I. 1.
अधृष्य I. 3. 5.
अधोगामिन्, अधोगुडा und अधोनाभि 1.
अधोनीवी 3.
अधोपकाम I. 3.
अधोबाण 1.
अधोबिलाशृत 6.
अधोमुख I. 1.
अधोमुखमुख 4.
अधोवर्चस् I. 5.
अधोवास 1.
अधोवासस् 5.
अधोकृत 1.
अधौत I. 3.
अध्यग्नि I. 6.
अध्यण्डा I. Kauç. 35,4.
अध्यधम् 5.
अध्ययनमात्रवत् 1.
अध्ययनसंप्रदान I. 6.
अध्यर्चिकाचार 1.
अध्यर्धगुण Adj. *ein halbmal stärker u. s. w. als* (Abl.) MBh. 7,23,33.
अध्यवसितता 6.
अध्याकाशम् 5.
अध्याक्रमण n. *das Hinüberschreiten* Gâtakam. 27,23.
अध्याचार 1.
अध्यात्मोपनिषद् 2.
°अध्यापिन् 3.
अध्याय I. 1) am Ende eines Comp. Har. zu Âpast. Gṛhj. 12,1.
अध्यायितृ Nom. ag. als Umschreibung von उपाध्याय Dârila zu Kauç. 10,7.
अध्यारोक्षण 3.
अध्यावसितव्य Adj. *zu bewohnen* Gâtakam. 19.
अध्याशय I. Am Ende eines Comp. *Neigung zu, Sinn für.* Nom. abstr. °त्व n. Gâtakam. 28,5.
अध्यास I. 5.
अध्यासन I. 1.
अध्युद्धि 2.
अध्युपेक्षा f. *Vernachlässigung, Gleichgültigkeit, Sorglosigkeit* Gâtakam. 23,68.
अध्युरस् 5.
अध्यूधी und 1. अध्येय I. 1.
2. अध्येय und अध्रियमाण 1.
अध्वगच्छत् m. = अध्वग *Reisender* Gâtakam. 6,27.
अध्वगति und अध्वदर्शिन् 2.
अध्वन् I. 3. 5.
अध्वरकल्प 4.
अध्वरगुरु 3.
अध्वरत्व, अध्वरम und अध्वरमय I. 1.
अध्वरश्रीत 2.
अध्वर्तव्य und अध्वलोष्ट 3.
अध्वशील und अध्वसक् 1.
अध्वस्त 3.
अध्वापन्न 1.
अनकाममार I. Deutlicher vor *unerwünschtem Tode schützend.* Auch Gobh. 4,6,1.
अनक्षाशिन् und अनक्षज्ञ 1.
अनक्षत्रगण 3.
अनक्षसङ्ग I. 1. Auch TS. 6,3,3,3.
अनक्षिगत 1.
अनक्षणया 3.
अनग्न I. 3.
अनग्नक 5.
अनग्निभावुक I. 2.
1. अनग्नि I. 3.
अनग्निसाधिक 1.
अनग्युप्त 3.
2. अनङ्ग I. 1.
अनङ्गजया 1.
अनङ्गतरंगिणी 3.
अनङ्गता 1.
अनङ्गतिलक 2.
अनङ्गदिष्, अनङ्गधना u. अनङ्गन 1.
अनङ्गलतिका 5.
अनङ्गलेखा I. 5.
अनङ्गवती 5.
अनङ्गशेखर I. 2.
अनङ्गहीन I. Âpast. Çr. 10,1,1.
अनङ्गीकरण 1.
अनङ्गीकुर्वत् 3.
अनङ्गीकृत I. 1.
अनडुत्क I. 2.
अनडुदर्ह Adj. *den Werth eines Stiers habend* Âpast. Çr. 13,25,6.
अनडुद्यज्ञ 3.
अनडुह् I. 3. 5.
अनण und अनत I. 1.
अनतिगौरव 6.
अनतित्रस्नु und अनतिदर्शन 1.
अनतिदृश्य 3.
अनतिदेश 1.
अनतिनेद I. 1.
अनतिपात 1.
अनतिपातयत् 3.
अनतिपाद und अनतिपीडम् 1.
अनतिप्रणीत 5.
अनतिप्रयोजन 1.
अनतिप्रौढ und अनतिभङ्गुर 2.
अनतिरेच 1.
अनतिललित und अनतिलुलित 5.
अनतिलोलम् 3.
अनतिवलित 1.
अनतिवादिन् I. 1.
अनतिव्यक्त und अनतिस्कन्दत् 6.
अनतीचार 2.
1. अनत्यय I. 1.
अनत्यार्द्र 2.
अनदनीय 4.
अनधर 1.
अनधिकारिन् Adj. *nicht befähigt* Aniruddha zu Sâṅkhjas. 5,125. *nicht berechtigt zu* (Loc.). Nom. abstr. °रित्व n. Ragh. 15,51.
अनधिगर्हित und अनधिश्रय 6.
अनधीतपूर्व und अनधीतवत् 1.
अनधीतिन् 5.
अनधीयान 1.
अनधीष्ट Adj. *nicht freundlich angegangen um Unterweisung* Divjâvad. 329,21. fgg.

अनध्यवसित Adj. *unschlüssig, unentschlossen, stutzig* Gâtakam. 25.

अनध्याय I. 1.

अनध्यायक, अनध्यासन und अनियोगपूर्व 1.

अननुकम्पनीय 3.

अननुकूल 2.

अननुज्ञाति I. 1.

अननुगम 2.

अननुचर 3.

अननुज्ञात 1. 2.

अननुतापिन् und अननुध्यायत् 3.

अननुयाज und अननुयोग I. 1. अननुयोगतन्त्र Adj. *keine Kritik bestehen könnend* Gâtakam. 23.

अननुवषट्कार 3.

अननुवाक्य 6.

अननुशस्त 1.

अननुष्ठातर् 3.

अननुष्ठान und अननुसंधान I. 3.

अननुसर्ग 2.

अननुसृत 6.

अननूत्थान 3.

अननृत 6.

अनन्त I. 1. 5.

अनन्तकाय I. 1.

अनन्तकीर्ति 2.

अनन्तगुण 3.

अनन्तच्छदिन् 2.

अनन्तधूप und अनन्तधूपा 1.

अनन्तर् I. 1. 4. m. *der nächst jüngere Bruder nach* (Abl.) MBh. 7,40,36.

अनन्तराय I. 3.

अनन्तर्गर्भक, °र्गर्भिन्, अनन्तर्हिति und अनन्तवात 1.

अनन्तविजय 6.

अनन्तव्रतकल्प und °व्रतविधि 2.

अनन्तसीर 1.

अनन्तानुबन्धक 4.

अनन्तार्यदशक 2.

अनन्तिकस्थ 5.

अनन्तोपनिषद् 2.

अनन्त्य 1. 1.

अनन्त्रश्रद्धाजनन 5.

2. अनन्य und अनन्यगति I. 1.

अनन्यगामिन् 5.

अनन्यगुरु 3, lies (f. °गुर्वी) *allerhöchst.*

अनन्यचेतन Adj. = अनन्यचित्त R. ed. Bomb. 3,75,29.

अनन्यज्ञ I. 5. 2) auch Daçak. (1883) 146,5.

अनन्यज्ञानि 2.

अनन्यत्रावादिन् 3.

अनन्यत्रावृत्ति 1.

अनन्यदेवत 3.

अनन्यनाथ 2.

अनन्यनारीकमनीय 1.

अनन्यनारीसामान्य u. अनन्यपर् 6.

अनन्यपूर्विका 3.

अनन्यप्रतिक्रिय 4.

अनन्यप्रतिम 1.

अनन्यभाज्, अनन्यभाव und अनन्यभेद्य 4.

अनन्यरूप Adj. *nicht verschieden von* (Gen.) R. ed. Bomb. 4,24,38.

अनन्यवाच्य 5.

अनन्यविश्रम und अनन्यव्यापार 1.

अनन्यशरण 2.

अनन्यशासन 1.

अनन्याधीन und अनन्यापत्य 2.

अनन्वगभाव und अनन्ववज्ञाय I. 1.

अनन्ववसित 6.

अनन्ववाय 1.

अनन्वित I. 1. 5.

अनन्विष्यत् 1.

अनन्वीक्षमाण 2.

अनपक्रामुक I. 1.

अनपग I. 3.

अनपचायितर् Nom. ag. *nicht ehrend* Çâṅkh. Br. 1,1.

अनपचाय्यमान 2.

अनपच्छाद्यमान und अनपह्नव्य 1.

अनपदेश्य 4.

अनपयात् 1.

अनपरोध्य 2.

अनपवृत्त 5.

अनपव्यत् und अनपव्ययत् I. 3.

अनपव्याकृत् u. अनपव्याकार 6.

अनपशब्दम् 5.

अनपस्पृश् I. 3.

अनपकृत 2.

अनपकृनन 1.

अनपाकृष्ट 2.

अनपिधान und अनपिमल्ल 1.

अनपिसोम und अनपिसोमपीथ 6.

अनपुंसक 1.

अनपूपाकृति 2.

अनपेक्षमाण I. 1.

अनभिख्यातदोष 2.

अनभिगमन 3.

अनभिगीत und अनभिघ्नत् 1.

अनभिनल्पित 2.

अनभिज्ञात I. 2.

अनभिज्ञात 1. 3.

अनभिज्ञान 3.

अनभिद्रुग्ध Adj. *nicht feindlich gesinnt* Gâtakam. 25.

अनभिधावत् 3.

अनभिधून्वत् 2.

अनभिधृष्णुवत् 1.

अनभिध्वंसयत् 5.

अनभिनन्दत् 1.

अनभिनिर्वृत्त und अनभिनिविष्ट 5.

अनभिपन्न 3.

अनभिपरिक्रयत् 6.

अनभिप्राणत् 2.

अनभिप्रीत 4.

अनभिप्रेत 2.

अनभिभव 1.

अनभिभाषमाण 6.

अनभिभूत 4.

अनभिमान 3.

अनभिमानुक I. 2.

अनभिमुख 1.

अनभिमृत 4.

अनभियुक्त 1. 4.

अनभिरति 3. Auch Gâtakam. 32.

अनभिरूप I. 1.

अनभिलक्षित 1.

अनभिलप्य 3.

अनभिशङ्क und अनभिशङ्कित 2.

अनभिसंहित I. 3.

अनभिसंधित 6.

अनभिसंधिपूर्व 1.

अनभिसंबद्ध 4.

अनभिसंबुद्ध Adj. *noch nicht zur vollkommenen Einsicht gelangt* Gâtakam. 23.

अनभिसर Adj. *keinen Gefährten habend* Daçak. (1883) 127,10.

अनभिस्निग्ध 6.

अनभ्यवचारुक und अनभ्यसूया 1.

अनभ्यावृत्तम् 3.

अनभ्याहृतम् 1.

अनभ्युदित 5.

अनम I. 6.

अनमस्कार und अनमितपूर्व 3.

अनरित्र 2.

अनर्क 1.

अनर्गल I. 1.

1. अनर्घ I. Auch *ein gar zu hoher Preis* Gâtakam. 7,27.

अनर्चिस् 1.

अनर्थना 3.

अनर्थमय 1.

अनर्थावेक्ष Adj. *keine Rücksicht auf weltlichen Vortheil nehmend* Âpast. Gṛhj. 21,2.

अनर्धार्धविभागभाज् 1.

अनर्मन् und अनर्मकासिन् 3.

अनर्वाण I. 5.

अनर्ह I. 3.

अनल् 5.

2. अनल I. 1.

1. 2. अनलता 1.

अनलसख 5.

अनलीय् und अनल्पनल्प 4.

अनल्पत्व 3.

अनवकर्णित 1.

अनवकाशिक Adj. als Bez. *bestimmter Einsiedler* R. ed. Bomb. 3,6,3.

अनवकाशिन् 4.

अनवकृप्त I. 4.

अनवकेशिन् 5.

अनवक्राम 1.

अनवक्रामम् 2.

अनवगीत Adj. *nicht zum Ueberdruss geworden* Gâtakam. 1. 9,37.

अनवगुण्ठनशिरस् 3.

2. अनवग्रह 1.

अनवज्ञान 3.

अनवतप्तकायक Adj. (f. °यिका; *den See* Anavatapta *beseelend.* देवता: so v. a. *die Gottheiten des Sees* A. Divjâvad. 133,7. fgg.

अनवत्त Adj. *wovon Nichts abgetheilt worden ist* Çâṅkh. Gṛhj. 2,14.

अनवदनीय und अनवदानीय (so zu betonen in Maitr. S.) I. 5.

1. अनवधान I. 3.

2. अनवधान I. 5.

अनवधानक 1.

अनवधि und अनवन I. 1.

अनवपतित 3.

अनवपाद् 1.

अनवबुद्ध und अनवमृष्ट 5.

अनवयव 4.

अनवरोध 6.

अनवरोपित Adj. *noch nicht gepflanzt* Divjâvad. 124,27. 265,10.
अनवर्ण und अनवर्ति 1.
अनवर्तिमुखिन् 3.
अनवलम्ब und अनवलम्बित 1.
अनवलिप्त 3.
अनवलोकन 6.
अनवलोकयत् 3.
अनवविद्ध 6.
अनववृष्ट 2.
अनवशेषम् 1.
अनवसान Adj. (f. आ) *ohne Pause* Sud. zu Âpast. Gṛhj. 13,16. °म् Adv. zu 11,10.
अनवसित 1. 6.
1. अनवस्थान 1. 3.
2. अनवस्थान 1. 2.
अनवस्थित 1. 6.
अनवस्नाता Adj. f. *sich noch nicht gebadet habend* (sc. nach der Menstruation), *noch nicht die Regeln habend* Âpast. Gṛhj. 14,11.
अनवक्लिंसित 3.
अनवार् 4.
अनवेक्षक 1. Mit Gen. *sich nicht kümmernd um* R. ed. Bomb. 4,29,5.
अनवेक्षणीय in स्वनवेक्षणीय.
अनवेक्षिन् Adj. *rücksichtslos*. Nom. abstr. °क्षिता f. Gâtakam. 30,11.
अनवेत und अनवेष्ट 1.
अनशन 1. 3.
अनशनायुक 1.
अनश्नुवान 2.
अनश्नील, अनष्ट, अनष्टद्रव्य, अनसूयिन् und अनस्तंगत 1.
अनस्ति 3.
अनस्थक 1. 1.
अनस्थि 1. 2.
अनस्थिचित् und अनस्थिमत् 1.
अनस्यूत 6.
अनस्विन् 4.
अनकृति 1. 1.
अनकृद्धि 1.
अनाकार und अनाकर्णन 3.
अनाकलन 6.
अनाकस्मिक 2.
अनाकाङ्क्ष und अनाकाशीकरण 1.
अनाकुल 1. 2.
अनाकूतज्ञता 2.
अनाकृष्ट 1. 1.
अनाक्रन्द, अनाक्रम, अनाक्रमण und अनाक्रम्य 1.
अनाक्रोशक 2.
अनाक्रोश्य 1.
अनाख्यारित 2.
अनागत 1. 3.
अनागति 1.
अनागम 1. 1. 3.
अनागमन 1.
अनागामिन् und °मित्व 1. 3.
अनाग्रयण und अनाङ्ग 1.
अनाचरत् und अनाचरित 2.
2. अनाचार 1. 2.
अनाचार्य, अनाचार्यसंबन्ध und अनाच्छादित 1.
अनाच्छृष्ण 2.
अनाज्ञीव्य 3.
अनाज्यभोजन 1. अनाढ्य 3.
अनातुर, अनात्मज्ञ und °ता 1. 3.
अनात्मता f. *Unverstand* Pârv. 589, 33. v. l. अनात्मज्ञता.
अनात्मनीन 3.
अनात्मपरज्ञ 1.
अनात्मवेदिन् 5.
अनात्म्य 1. 1.
अनात्यय 1.
अनाथ 1. 3.
अनाथकुटी, अनाथसभा u. अनाथी 1.
अनादर्शक und अनादर्शना 2.
अनादान 1.
अनादि 1. 1.
अनादित Adj. *von keinem Geräusch erfüllt, tonlos* R. ed. Bomb. 4,43,35.
अनादित्य 2.
अनादिनिधन 1. 3.
अनादिबोधायन 2.
अनादिमध्यनिधन und अनादिमध्यपर्यन्त 3.
अनादिमध्यान्त 1.
अनादिशत् 3.
अनादिष्टदेवत 3.
अनादिष्टवत् 4.
अनादीनव 3.
1. अनादेश 1. 3.
अनादेशन 1.
अनाद्यत्त und °त्व 1. 3.
अनाधार und अनानम्य 1.
अनान्तरीयक Adj. *unmittelbar* Sud. zu Âpast. Gṛhj. 2,9.
अनापत्ति und °क Adj. *frei von Schuld* Divjâvad. 330,1. 303,3.
अनापथ्यमान 3.
अनापृष्ट und अनापृष्टकथ 4.
अनाप्तर् 1.
अनाप्नुवत् 2.
अनाप्रीत auch *noch nicht vom Wasser berührt* Âpast. 1,17,9. Âpast. Gṛhj. 14,14.
अनाप्लवमान 2.
अनाबाध 1. 1.
अनाभव 2.
अनाभास 1.
अनाभु 3.
अनाभोग 1.
अनामगृहीत und अनामयस्तव 2.
अनामरूप 3.
अनामर्षमाण 4.
अनामा 1. 1.
अनामिष 1. 3. Auch *ohne Fleisch* R. ed. Bomb. 4,59,10.
अनामुक्त 4.
अनामृष्ट 1.
अनाम्नातमल्ल 4.
अनाय 3.
अनायत 1. 4.
अनायतिक्षम 2.
अनायम्य 1.
अनायसित, अनायस्त, अनायात und अनायात् 4.
अनारब्ध 1.
अनारभ्यविगर्हित n. *ein allgemein ausgesprochener Tadel* Gâtakam. 26,26.
अनारुद्ध 6.
अनारोक 3.
अनारोप्य 1.
अनारोहक Adj. *ohne Reiter* Gâtakam. 25.
अनार्द्रकरमुख und अनार्द्रपाद 3.
अनार्भव 3.
अनार्यव 1. Richtig अनार्जव.
अनाल 3.
अनालदय 1.
अनालम्ब 1. 1.
अनालम्बनता 1.
अनालम्बम् 3.
अनालम्भुक 1. 2.
अनालस्य 1. 1.
अनालोढ 3.
अनालेश् 4.
अनालोक 1.
अनालोचित und अनावर्तयत् 3.
अनावश्यकत्व 1.
अनाविग्न 3.
अनाविद्ध 1. 6.
अनाविष्कुर्वत् und अनाविःस्रगनुलेप 1.
अनावृत 1. 1. 3. *uneingeschränkt, frei* MBh. 1,122,4. 14. 3,46,42. 307,15. Gâtakam. 22.
अनाश 1. 3.
अनाशीर्क 3.
अनाश्रमधर्मिन् 1.
अनाश्रमिन् 1. 3.
अनाश्रव 1. 1.
अनाश्वास m. *kein Vertrauen* Aniruddha zu Sâṃkhjas. 1,56.
अनाश्वासिक Adj. *unzuverlässig* Gâtakam. 32. Divjâvad. 207,23.
अनासनयोगविकृत 3.
अनासवाख्य 1.
अनासादयत् 6.
अनासादयमान Adj. *nicht findend* R. ed. Bomb. 3,61,12.
अनासादित 2.
अनासित 1.
अनासेध 6.
अनास्तरित Adj. = अनास्तीर्ण Gâtakam. 31.
अनास्तृत 6.
अनास्य Adj. *gleichgültig* Kathâs. 28,40.
अनास्थित, अनास्मार्क, अनास्वाद्य und अनाकर्नस्य 1.
अनाकार्य 1. 3.
अनाकुन 1. 2.
अनिकामतस् 3.
अनिकृति 2.
अनिक्षिप्तधुर (°धूर) 1. 2.
अनिङ्कन 1. 1.
अनिङ्ग 1. 2.
अनिङ्गणिका 2.
अनिचय 1. 3.
अनिचित 1.
अनिच्छ 1. (f. आ). Auch *unwillig* Subhâshitâv. 70.
अनिच्छु 3.
अनिट und अनितिपर् 1.
अनिदाघदीधिति 5.
अनिदान 3.

अनिधन 1.
अनिपद्यमान 1. 3.
अनिपात्य 3.
अनिबद्ध 1. 1.
अनिभृत 1. *stark bewegt* (जल) GÂTAKAM. 14. *stark, intensiv* (गन्ध) 15,11.
अनिमज्जित 2.
1. अनिमित्त 1. 1. Auch KATHÂS. 32, 42. 47. 48. 52. 53.
अनिमिष् 3.
अनिमिष 1. 3.
अनिमिषित 3.
अनिमिषेक्षण 4.
अनिमीलितलोचन Adj. *mit nicht geschlossenen —, mit geöffneten Augen* R. ed. Bomb. 4,32,28.
2. अनिमेष 1. 1.
अनियतपदार्थवादिन् Adj. *keine fest bestimmte Anzahl von Kategorien annehmend* ANIRUDDHA zu SÂṂKHJAS. 1,45. 56.
अनियन्त्रणाम् und अनियन्त्रणा 3.
अनियन्त्रित 4.
अनियमित 1.
अनियुक्त, अनिराकरण und अनिराकरिष्णु 1. 1.
अनिराकृतिन् 1.
अनिरीक्षक 3.
अनिरुक्त 1. 1.
अनिरुद्ध 1. 3. 6.
अनिरुद्धक, अनिरुद्धभट्ट und अनिरुद्धमय 1.
अनिरुद्धसंहिता 2.
अनिरूपित, अनिर्णीति u. अनिर्दय 3.
अनिर्दाह und अनिर्दाहक 1.
अनिर्दिष्ट und अनिर्देश 1. 3.
अनिर्भिन्न 1. 2.
अनिर्भुग्न, अनिर्भेद, अनिर्मार्ग, अनिर्मुक्त und अनिर्युक्त 1.
अनिर्लोडित 3.
अनिर्वचन 3.
अनिर्वचनीयवाद् 2.
अनिर्वर्ण्य Adj. *unbeschreiblich* GÂTAKAM. 22 (अनिव° die Hdschrr.).
अनिर्विण्ण 2.
अनिर्विविधित्स 3.
अनिर्विष्ट 3.
अनिर्वृत 1.
अनिर्वेदकर 3.
अनिर्वेदित 1. Anders CAPPELLER in Festgr. 21.
अनिर्काणार्च 3.
अनिर्कृत 6.
अनिलगुल्मिन्, अनिलसंभव und अनिलात्मज 3.
अनिवर्तिन् 1. 2.
अनिविद्ध 6.
अनिविष्ट 3.
अनिवृत्त 1. 1.
अनिवृत्तयोधिन् 3.
अनिवेशक 3.
अनिवेश्यमान 6.
अनिशात्त 3.
अनिश्चर Adj. *nicht wankend, fest, entschlossen* DIVJÂVAD. 130,1.
अनिश्चायक 3.
अनिश्चित 1. 1.
अनिश्चेय 3.
अनिःशस्त 1. 3.
अनिषिद्ध 6.
अनिषु 2.
अनिषुधन्वन् 3.
अनिष्कधक् 2.
अनिष्कासित 3.
अनिष्कासिन् 2.
अनिष्कृत 1. 1.
अनिष्टसोम 1.
अनिष्टसव m. HILLEBRANDT's Conj. ÇÂṄKH. ÇR. 14,73,3.
अनि[:]ष्टुब्ध 2.
अनि[:]ष्ठिताश Adj. *die Hoffnung nicht aufgebend* R. ed. Bomb. 3,60,36.
अनिसृष्ट 1.
अनिस्तष्टत्त् 3.
अनिःसरत्त् 5.
अनीक 1. 2.
अनीकत्व 1.
अनीकशैन् 3.
अनीकिनी 1. 2. MBh. 1,2,22.
अनीक्षक Adj. *nicht sehend, blind* DIVJÂVAD. 415,27.
अनीक्षा 1.
अनीतिशास्त्रज्ञ 3.
अनीदृगात्मन् 5.
अनीदृगाशय 3.
अनीदृप् 1.
अनीदृश 5.
अनीप्सनीय Adj. *was man nicht wünschen darf* R. ed. Bomb. 4,24,13.
अनीरशन 3.
अनील 1. Adj. *weiss* GÂTAKAM. 14,16.
अनीक्ष् 1. 1.
अनीक्षमान 1.
अनुकम्पक 1. 5.
अनुकम्पित 1.
अनुकम्प्य 1. m. so v. a. *Angehöriger, Verwandter, Freund* ÂPAST. GṚHJ. 13,13.
अनुकर्षण 1. 1.
अनुकार 1. 1. 5.
अनुकारानुकारिन् und अनुकूलकारिन् 1.
अनुकूलोक्त 4.
अनुक्त 1. 5.
अनुक्ति und अनुक्रोशिन् 1.
अनुक्तपम् 3.
अनुखड्गम् 1.
अनुगन्तव्य 1. 2.
अनुगमनविधान und अनुगर्जित 2.
अनुगापन 5.
अनुगायस् 2.
अनुगीत 1. 2.
अनुगुण 1. Am Ende eines Comp. *zuträglich, förderlich* GÂTAKAM. 2,1. 26,42.
अनुगुणित 1. 2.
अनुगोदम् 2.
अनुग्रक्षण auch *das Ueben, Uebung* MBh. 1,132,24.
अनुग्रक्षित 2.
अनुग्रक्षीतर् 1.
अनुग्रक्षीतव्य Adj. *dem eine Gunst zu erweisen ist* GÂTAKAM. 23,24.
अनुचरित 2.
अनुच्च 1. 1.
अनुच्चित 2.
अनुच्छ्वास्त्रवर्तिन् und अनुच्छ्वित्ति 1.
अनुच्छ्वन्दत्त् 2.
अनुच्छ्वसमान, अनुच्छ्वास und अनुच्यमान 1.
अनुज्ञाविसात् 3.
अनुज्ञापन 1. 4.
अनुज्ञाप्य 2.
अनुज्येष्ठम् 1. 1.
अनुतर्ष 1. 5. In der Bed. 2) GÂTAKAM. 7.
अनुतर्षुल 1. 2.
अनुतापक 1.
अनुतापिन् 3.
अनुतीर्घम् 6.
अनुतोदन, अनुतोदवत् und अनुत्कीर्ण 1.
अनुत्क्रामुक Adj. *Jmdm* (Abl.) *nicht davongehend* ÇÂṄKH. BR. 2,4.
अनुत्खात 1.
अनुत्त 1. 4.
अनुत्तर 1. 1. 2. 3.
अनुत्तरंग und अनुत्तरप्रकाशपञ्चाशिका 1.
अनुत्तरवेदिक 3.
अनुत्थित 1.
अनुत्पूत 3.
अनुत्सर्पण n. *das nicht zum Vorschein Kommen, sich nicht Einstellen* GÂTAKAM. 2.
अनुत्सारित 5.
अनुत्साक् 3.
अनुत्साकिन् 1.
°अनुत्सुक Adj. *nicht verlangend nach* GÂTAKAM. 7.
अनुत्सूत्रपदन्यास 5.
अनुत्सृष्ट und अनुदक 1. 1.
अनुदक्या 5.
अनुदय 1. 1.
अनुदयभात् 4.
अनुदशम 6.
अनुदात्ततर 1. 5.
अनुदायिन् Adj. *nicht aufsteigend.* °यि Adv. von einer Recitation ÇÂṄKH. BR. 15,4.
अनुदिशम् 6.
अनुदिशक 1.
अनुदेवतम् 6.
अनुद्धत 1. 2.
अनुद्रव 1.
अनुद्राक्षित 4.
अनुद्रासिन् und अनुद्विग्न 1.
अनुद्रवण 4.
अनुद्विक्त 1.
अनुद्वार 2.
अनुध्यायिन् und अनुनायक 1.
अनुनिनांषा 2.
अनुनीति 5.
अनुन्मत्त 1.
अनुन्माद 1. 1.
अनुन्मुक्त, अनुपकरणीय, अनुपकुर्वाण, अनुपक्रमणीय, °क्रम्य, °क्राम्य, अनुपगम und अनुपगृहीत 1.
अनुपघ्नत् 1. 3.

अनुपचरित Adj. *nicht übertragen* Mahâdeva zu Sâṁkhjas. 1,99.
अनुपचित und अनुपस्खलित 2.
अनुपदम्त und अनुपदस्यत् 3.
अनुपदेश und अनुपदेष्टव्य 1.
अनुपधि I. 1. 3.
अनुपध्मात 2.
अनुपनत 4.
अनुपनम्र 1.
अनुपनाह 5.
अनुपनीत und अनुपन्यास 1.
अनुपपत्ति I. 1.
अनुपपत्तिमत् 1.
अनुपपन्न I. 1.
अनुपभुज्यमान 4.
अनुपमज्जत् und अनुपमज्जत् 4.
अनुपमसंस्कारिग्रन्थ 2.
अनुपयात् 4.
अनुपयोग und अनुपराग 1.
अनुपरिक्रामम् I. 2.
अनुपरिचारम् 2.
अनुपरिहारम् 5.
अनुपरोधिन् Adj. *nicht beeinträchtigend* Gâtakam. 31,91.
अनुपर्वत, अनुपलक्ष्य und अनुपलक्ष्यमाण 1.
अनुपलब्धिवाद् 2.
अनुपलब्धिसम I. 1.
अनुपलोठ 5.
अनुपविशत् 2.
अनुपविष्ट, अनुपवीत, अनुपशय und अनुपश्रुति 1.
अनुपसर्ग I. 1.
अनुपस्कृत 1.
अनुपस्थिताग्नि 3.
अनुपकृत I. 6.
अनुपह्रियमाण I. 1.
अनुपाक्रुष्ट Adj. *unbescholten* Gâtakam. 12.
अनुपात auch *das Versinken, Ertrinken* Subhâshitâv. 2914.
अनुपातव्य Adj. R. ed. Bomb. 4, 61,4 fehlerhaft für अनुयातव्य.
अनुपात्यय 1.
अनुपादे *hinter Jmds Fusse, dahinter* MBh. 8,11,9.
अनुपाध्याय und अनुपाध्याय 1.
अनुपाय I. 1.
अनुपायिन् 1.
अनुपारत 5.
अनुपालभ्य 1.
अनुपाश्रय Adj. *haltlos.* Nom. abstr. °त्व n. Gâtakam. 23.
अनुपासितवृद्ध 6.
अनुपिण्डम् 2.
अनुपूरण n. *das Nachfüllen* Aniruddha zu Sâṁkhjas. 1,132.
अनुपूर्व I. 3) अनुपूर्वेण *allmählich, nach und nach* Divjâvad. 5,10. Gâtakam. 9.
अनुपृष्ट 4.
अनुपेक्षण 1.
अनुपेत I. 1.
अनुपेयमाना 4.
अनुप्रकम्पन 6.
अनुप्रदान I. 1.
अनुप्रव्रजन n. *das Aufgeben des häuslichen Lebens um das asketische zu beginnen nach dem Vorgange eines Andern* Gâtakam. 20,30.
अनुप्रष्टर् Nom. ag. *der sich nach Allem erkundigt, wissbegierig* MBh. 2,5,40.
अनुप्रसर्पक und अनुप्रसर्पिन् 4.
अनुप्रिय 2.
अनुबन्ध I. 5.
अनुबन्धिका 1.
अनुबन्ध्य und अनुबिम्ब I. 1.
अनुबिम्बन 5.
अनुबिम्बित 1.
अनुबोध I. 4.
अनुभव I. 3.
अनुभवम् 3.
अनुभवसूत्र 2.
अनुभाव I. 4.
अनुभाविन् I. 2.
अनुभाषित 4.
अनुभाष्टनेत्रम् 2.
अनुमतवत्र 4.
अनुमति I. 3.
अनुमन्तर् I. 1.
अनुमातर् Nom. ag. *der Schlüsse —, Folgerungen zieht* Bhâmat 343,6.
1. अनुमान I. n. (ungenau) R. ed. Bomb. 4,52,13. Nach dem Comm. = 2. अनुमान.
2. अनुमान I. 2. °काञ्चन, °खण्ड, °निरूपण, °प्रकाशिका, °प्रवेश, °मणि und °वाद् 2.
अनुमार्ग I. °मार्गागत Adj. *unterwegs begegnet* Gâtakam. 25.
अनुमार्जन I. 2.
अनुमास° 1.
अनुमिन 4.
अनुमिति I. 2. °मानसत्वविचार und °रहस्य 2.
अनुमेय I. 4. 5.
अनुमोदिन् Adj. *Jmds* (Gen.) *Wohlgefallen erregend* Gâtakam. 1,28.
अनुयाज I. 2.
अनुयायिन् und अनुयायिन् I. 1.
अनुयियासु 2.
अनुयोगिन् und °गिता 6. Nach Garbe ist अनुयोगिन् in der Njâja-Phil. *die Stätte, an der ein* Abhâva *constatirt wird.* Sonst bezeichnet das Wort *dasjenige, welches unterschieden wird;* vgl. Vigñânabhikshu zu Sâṁkhjas. 1,61.
अनुयोज्य I. 1.
अनुरक्षितव्य Adj. *zu behüten, zu bewahren vor* (Abl.) Gâtakam. 23.
अनुरञ्जन I. 1.
अनुरञ्जित 5.
अनुराग I. 2.
अनुरोधवती 1.
अनुरोह I. 1.
अनुलापिन् und अनुलेपना 2.
अनुलोमप्रतिलोम m. N. pr. 1) eines mythischen Meeres Divjâvad. 103,3. fgg. — 2) eines mythischen Berges Divjâvad. 103,13. fgg.
अनुलोमय auch so v. a. *günstig gestalten* MBh. 8,10,15.
अनुलेपन I. 1.
अनुल्लङ्घनीय 1.
अनुवत्सरीण und अनुवत्सरीय 3.
अनुवनम् I. 3. 6.
अनुवनात्तम् 6.
अनुवप्रम् 3.
अनुवर्णयितव्य 5.
अनुवसु 3.
अनुवा 1.
अनुवाक्य I. 1.
अनुवादिन् und अनुविधायिन् I. 6.
अनुविलेपन und अनुविष्णु 1.
अनुवृत् und अनुवृत्ति I. 1.
अनुव्याध 3.
°अनुव्यापिन् Adj. *sich verbreitend über, erfüllend* Gâtakam. 11.
अनुव्याहृत 6.
अनुव्रजन I. 1.
अनुव्रज्य 5.
अनुशंसन 1.
अनुशयवत्त् 5.
अनुशयिन् I. 1.
अनुशंस 1.
अनुशासिन् I. 5.
अनुशिक्षा f. *das Nachlernen, Nachstreben* Gâtakam. 20,8.
अनुशिष्टि 5. *Belehrung* Gâtakam. 31.
अनुशोक s. शोकानुशोक weiter unten.
अनुश्रोतव्य, अनुषक्ति, अनुषद् und अनुष्टुप्कारम् 5.
अनुष्टुप्कन्दस् 1.
अनुष्टुब्गायत्रीकारम् 5.
अनुष्टुभ् I. 2.
अनुष्ठान I. 1.
अनुष्ठायज्ञयज्ञीय u. °यज्ञायज्ञीय I. 3.
अनुष्ठिति 5.
अनुष्णाशीत I. Nom. abstr. °त्व n. Dîpikâ 13 zu Tarkas.
अनुष्यंदे 5.
अनुष्यन्द् I. 6.
अनुसंचर 2.
अनुसंतति I. 1. 5.
अनुसंधानीय 5.
अनुसरण I. 3.
अनुसर्ग I. 2.
°अनुसर्तर् Nom. ag. *der Reihe nach besuchend* MBh. 8,44,44.
अनुसानु 6.
अनुसूनवत्सा 5.
अनुसृष्टि eher Nomen appell.
अनुस्तनित 1.
अनुस्रोतसम् Adv. = अनुस्रोतम् Âpast. Grhj. 14,14.
अनुकरण I. 3.
अनूचान I. 4.
अनूद्यमानत्व 5.
अनूढ I. 5.
अनूढता 1.
अनूत्थान 3.
अनूत्सर्ग 1.
अनूद्दश I. 1.
अनूद्रासिन् 1.
अनूनगरिमन् 3.
अनूपरेखा, अनूपवती, अनूर्जित (*elend, humilis* Gâtakam. 9,43), अ-

नूर्ध्वकर्मन्, अनूर्ध्वक्रिया und अनूर्ध्वस्तु 1.
अनूर्ध्वभावुक 3.
अनूषर 1. 1.
1. 2. अनूक् 1.
1. अनूङ् I. 1.
2. अनूङ् 1.
अनृग्वेदविनीत Adj. *im Ṛgveda nicht bewandert* R. ed. Bomb. 4,3,28.
अनृचम् I. 1.
अनृजु I. 3.
अनृणी 1.
अनृणीकरण 5.
अनृत I. 3.
अनृतकथ 2.
अनृतकारक und °कारिन् 6.
अनृतपर्ण I. 1. 4.
अनृतवादिन् und °दिता I. 5.
अनृतसंहित 6.
अनृतसंगर 1.
अनृतसर्वस्व 3.
अनृतु I. 1.
अनृषभ 1.
अनेक I. 5.
अनेकधन् 1.
अनेकवार्षिक Adj. *viele Jahre alt* R. ed. Bomb. 3,68,21.
अनेकशतभौम 2.
अनेकशतसाहस्र, अनेकसंख्य und अनेकांश° 3.
अनेकाग्र 1.
अनेकात्मवादिन् Adj. *eine Pluralität von Seelen annehmend* Aniruddha zu Sâṁkhjas. 1,154.
अनेकान्त I. 1. 2.
अनेकार्थकैरवकौमुदी u. अनेकास्त्र 1.
अनेय 3.
अनेलमूक 5.
अनेव 3.
अनेष 1.
अनैतिह्य 3.
अनैन्द्रव 1.
अनैभृत्य 3. *Mangel an Bescheidenheit* Gâtakam. 28.
अनैरमद 1.
अनैर्भृत्य 3.
अनैश्वारिक und अनैषध 1.
अनैष्टिक 6.
अनोकशायिन् 1.
अनोजस्क Adj. *kraftlos, schwach* Gâtakam. 30,3.
अनौचिती 1.
अनौद्धत्य I. 3.
अनौपम, अनौपम्य, अनौपयिक und अनौपाधिक (*nicht durch die Verbindung mit einem anderen Dinge veranlasst, essentiell* Mahâdeva zu Sâṁkhjas. 6,48) 1.
अनौरस 3.
अनौशीर 1.
2. अनौषध 5.
अन्त I. 2. 3. 5. 1) अन्तादन्तं परिक्रम्य so v. a. *hin und her* MBh. 1,131,53.
अन्तःकोटरपुष्पी I. 1.
अन्तःक्रौर्य 6.
°अन्तःपातिन् 4.
अन्तःपार्श्व 3.
अन्तःपुरचारिका 2.
अन्तःपुराधिपत्य 5.
अन्तःपुरावचर m. = अन्तःपुरचर Gâtakam. 28. 31.
अन्तःपुरेवास 2.
अन्तःपूय 3.
अन्तःप्रीति 6.
अन्तकपुर 2.
अन्तकरण I. 1.
अन्तकानन 2.
अन्तकारिन् und अन्तगत I. 3.
अन्ततः I. *selbst, sogar* Divjâvad. 142,11. 191,3. सर्वमन्ततः so v. a. समन्ततः R. ed. Bomb. 4,49,2.
अन्तदीपक 1.
अन्तनामन् 1. 5.
अन्तप्लुत 1.
2. अन्तम I. 6.
अन्तरकोश 3.
अन्तरक्रीडा 1.
अन्तरतम् I. 2.
अन्तरदृश् Adj. so v. a. *den Mittelweg einschlagend* R. ed. Bomb. 4,22,28.
अन्तरन्तःस्थ I. Âpast. Gṛhj. 15,9.
अन्तरपतित und अन्तरय 2.
अन्तरा, अन्तरात्मक und अन्तरात्मन् I. 1.
अन्तरात्रि f. *Todesnacht* Gâtakam. 24,5.
अन्तरान्तरतस् 1.
अन्तरान्तरान् Abl. Adv. *hier und dort* Divjâvad. 135,26.
अन्तरावेदि und °वेदी I. 5. 6.
अन्तराप्रङ्क्षीय 3.
अन्तरिक्त I. 1.
अन्तरिक्षदा und अन्तरिक्षयोनी 3.
अन्तरिति, अन्तरीप u. अन्तरीय I. 1.
अन्तरेष 4.
°अन्तर्गण 1.
अन्तर्गति 3.
अन्तर्गेह 5.
अन्तर्गोष्ठ und अन्तर्जन 3.
अन्तर्जलेशय 2. 6.
अन्तर्जाता 1.
अन्तर्जानु I. 1.
अन्तर्जानुकर 1.
अन्तर्ज्योतिस् I. 3.
अन्तर्दिश् 3.
अन्तर्धन I. 3.
अन्तर्धेय 3.
अन्तर्धान 4.
अन्तर्नाव्य 3.
अन्तर्भाव I. 1.
अन्तर्भावप्रकाशिका u. °र्भाववाद 2.
अन्तर्भाव्य und अन्तर्भेद 3.
अन्तर्मनस् I. MBh. 7,179,47.
अन्तर्मन्दिर 1.
अन्तर्मास 1. 5.
अन्तर्मुख I. 1. 3. 4.
अन्तर्मुखता I. *das nach innen Gekehrtsein* Comm. zu Jogas. 1,2.
अन्तर्यामीय 1.
अन्तर्लीन 5.
अन्तर्लोम I. 1.
अन्तर्वर्तिन् I. Adj. f. *schwanger* Divjâvad. 234,17. Vgl. अन्तर्वत्नी.
अन्तर्वान्त 4.
अन्तर्वावत् und अन्तर्वावत्न् I. 5.
अन्तर्वास I. 3.
अन्तशस् 3. Divjâvad. 161,24.
अन्तःशान्ति 4.
अन्तःश्वास 1.
अन्तःसदस् 6.
अन्तःसामिक 1.
अन्तःसुषिरिन् 2.
अन्तःस्मेर 4.
अन्तिक 1. अन्तिकात् mit einem Compar. *in Vergleich zu* (Gen.), (schöner) *als* Divjâvad. 117,24. 28.
अन्तितर 2.
अन्त्यपत् I. 1.
अन्त्यार्ध 3.
अन्त्यकूजन 1. 2.
अन्त्यवर्डिमन् und अन्त्यापीडप्रकर्षिन् 1.
अन्त्यावरण 3.
अन्दू I. 5.
अन्दोलय् I. 6.
अन्ध I. 4.
अन्धक I. 5.
अन्धकार I. 6.
अन्धकारिन् 4.
अन्धकाल 2.
अन्धकरण I. 1.
अन्धतामिस्र I. 3. 5.
अन्धंभविष्णु I. 2. 5.
अन्धव्यूक् 2.
अन्धस्वत् 1.
अन्धीकरण Adj. *blind machend* Gâtakam. 21,24.
अन्नचिकित्सा 2.
अन्नद्रव्यप्रस्थ 1.
अन्नपत्य I. 1.
अन्नपर्यायम् 1.
अन्नपानविधि 2.
अन्नप्राशनक 1.
अन्नभुज् I. 4.
अन्नभृतीय 2.
अन्नरस I. 3.
अन्नविकार I. 5.
अन्नविकृति und अन्नविद्वेष 5.
अन्नसनि Adj. als Umschreibung von पितुषणि Ait. Br. 1,13,13.
अन्नसंदेक 6.
अन्नहार 1.
अन्नावृध् I. 5.
अन्नाशन 1.
अन्त्रिका 2.
अन्त्रीय् 4.
1. अन्य I. 2.
अन्यतरतोऽतिरात्र 1.
अन्यतरान्यतर 3.
अन्यतस् = अन्यस्य R. ed. Bomb. 1,19,2.
अन्यतीर्थिक Adj. *einer anderen Secte angehörig, andersgläubig* Gâtakam. 23.
अन्यत्पार्श्व Adj. (f. ई) *eine andere Seite zeigend* Kauç. 39,16.
अन्यत्र I. 3.
अन्यत्रकरण 1.
अन्यथाकरण und अन्यथाभवन 5.
अन्यथाशीलिक 6.
अन्यपर und °त्व 1.

अन्यपूर्वा I. 6.
अन्यबन्धु 6.
अन्यभाविन् und अन्यमातृक 4.
अन्ययज्ञ 6.
अन्यराष्ट्रिय und अन्यलोकमय 3.
अन्यवर्ण und °ल I. 3.
अन्यप्रङ्ख 2.
अन्यादृश I. 2.
अन्यापदेश 2. 3.
अन्याय und °वृत्ति I. 2.
अन्यायतन् 3.
अन्यायधन्यचरित und अन्यायपञ्चक 2.
अन्यायिन् 3.
अन्यूनानतिरिक्ताङ्ग und अन्येद्युक 3.
अन्योक्ति I. 3.
अन्योक्तिमुक्तावली und अन्योक्तिशतक 3.
अन्योदर्य I. 3.
अन्योऽन्यकृत्य 2.
अन्योऽन्यजननवृत्ति f. Aniruddha zu Sâṁkhjas. 1,128.
अन्योऽन्यमिथुन 4. °भाव m. Aniruddha zu Sâṁkhjas. 1,140. °वृत्ति f. ders. zu 1,128.
अन्योऽन्यापतितत्यागिन् 3.
अन्योऽन्याभिभववृत्ति f. Aniruddha zu Sâṁkhjas. 1,128.
अन्योऽन्याश्रय I. 1. °वृत्ति f. Sâṁkhjatattvakaumudî zu Kârikâ 12.
अन्वतरम् 1.
अन्वाख्येष्ठ und अन्वयम् 2.
अन्वाविरवति 3.
अन्वत्रस्त 2.
अन्ववपातोस् 3.
अन्वष्टका I. 6.
अन्वाष्टकी I. 3.
अन्वाकशायम् 2. Richtig wäre अन्व्यक्शायम्.
अन्वारम्भणीयदेवता 1.
अन्वारोकण I. 3.
अन्विच्छा 2.
अन्वेतवै 1.
अन्वेषिषिषु 3.
अन्वेष्टव्य auch zu verfolgen Subhâshitâv. 2654.
अपकरुण 2.
अपकर्तन 3.
अपकर्षणीय 2.
अपकर्षमम I. 1. 3.
अपकल्मष I. 1.
अपकषाय 3.
अपकारक 1.
अपकृत् 3.
अपकृत्य I. 3.
अपक्रान्त 1.
अपक्रान्ति I. 1.
अपक्रामम् 3.
अपत्नपात 1.
अपत्नपातिन् 3.
अपत्नय I. °भाजो वै पितरः Çâṅkh. Br. 5,6.
अपत्नाण n. *das Abseitsbrennen (Weiterlaufen) des Feuers* Comm. zu Âpast. Çr. 9,1,17.
अपत्तिगणसंघात 2.
अपत्तिगणसंपात I. 2.
अपगतकालक Adj. *frei von schwarzen Flecken* Divjâvad. 617,8.
अपगतरश्मिवत् 2.
अपगूर्ति f. *Herausforderung, Drohung* Maitr. S. 4,6,8 (90,15).
अपगृह्य 1.
अपग्रकण in सव्यापग्रकण.
1. अपघन I. 1. 4.
अपङ्क, अपचन und अपचमान 3.
अपचमानक 6.
अपचायक Adj. *ehrend* Divjâvad. 293,26.
अपचायितर् s. अनप° oben.
अपचायिन् I. 1.
अपचिकीर्षु 3.
अपचित् I. Vgl. J. A. O. S. 13, CCXVII. fgg.
अपचित 2.
अपचिति I. 3. *Verehrung* auch Âpast. Grhj. 13,2.
अपचेतस् 2.
अपतंसन 3.
अपतनीय 1.
अपतत्त 2.
अपतत्र 1.
अपतन्द्रम् Adv. *unermüdet* Pâdâravindaçat. 3.
अपतर्म् I. 1.
अपतान m. *Starrkrampf* Divjâvad. 171,4.
अपत्तन n. etwa so v. a. *so zu sagen keine Stadt* Divjâdad. 276,14. 16. 277,13. fgg.
अपत्यद 1.
अपत्यदुःखैकमय und अपत्यस्नेहकृपामय 2.
अपत्रपिष्णु I. 1.
2. अपथ I. 3.
अपथकल्पना I. 4.
अपथदायिन् und अपथकर 3.
अपदर्प 1.
अपदश I. 3.
अपदात्त und अपदात्तस्थ 1.
अपदिबद्ध 4.
अपदृष्टि 1.
अपदोष्य 4.
अपद्यमान 1.
अपद्यान I. 3.
2. अपनय I. Auch *schlechtes Benehmen, — Betragen* Gâtakam. 4,9.
अपनयन 6.
अपनिद्र I. 1. *geöffnet* Dharmaç. 4,1.
अपनिद्रत्व 1.
अपनुति 3.
अपनुत्ति 1.
अपनुनुत्सु 3.
अपनेय I. 1.
अपनोदक 2.
अपनोदन I. n. Kaṁç. 42,22 Bez. *der Verse* AV. 1,26,1. fgg.
°अपनोदिन् Adj. *verscheuchend, vertreibend* Gâtakam. 26.
अपपयस् 3.
अपपात्र I. 5.
अपपिवंस् 3.
अपभस्मन् 6.
अपभाषण I. 1.
अपभाषितवै 4.
अपमत्सर Adj. *unbeneidet* Gâtakam. 22,5.
अपमद und °अपमानक 2.
अपमार्जनक 1.
अपमुद् 5. 6.
अपमृष्टि f. *Abwischung.* दुरितापं AV. Anukr. 7,65.
अपयाण्य 3. Soll Druckfehler für अपयाप्य sein; vgl. Z. d. d. m. G. 39,707.
अपयातव्य n. *eine Möglichkeit zu entkommen.* °नय m. *ein Kniff zu entk.* Gâtakam. 31,19.
अपयोधरत्व und अपयोधरवारण 3.
अपरकर्मन् 2.
अपरकाय 1.
अपरकार्य I. 3.
अपरक्रिया und अपरचानराट 2.
अपरदीक्षित् 3.
अपररात्रि und अपरवल्लभ 3.
अपरविधि und अपरसूत्र 2.
अपराक्क 3.
अपरागत 1. 2.
अपराजुष I. 3.
अपराजय m. *das Nichtunterliegen.* मनस् so v. a. *das nicht den Muth Sinkenlassen* R. ed. Bomb. 4,49,6.
अपराजित I. 1. 3.
अपराजितगण m. Name eines Gaṇa von *Kriegshymnen* Kaṁç. 14,7, N. Ath. Par. 34,13. AV. Anukr. 1,1,3.
अपरातंस 3.
अपरादित्य und अपराह्णर् 1.
अपराद्धेषु I. 1.
अपराधवत् Adj. *das Ziel verfehlend* Kâraka 58,14 (नापराधवान्भवति zu lesen).
अपराधीन und °ता I. 6.
अपराप्त I. 3.
अपरापात und अपराबाध 1.
अपराभव 6.
अपरामृष्ट 4.
अपरायण 2.
अपरार्ध्य 3.
अपरावत्य 4.
अपरावर्षिष्ठ und अपरावर्तिन् 3.
अपरावाप 1.
अपरावृत्तभागधेय 4.
अपरावृत्ति und अपरिकर्मितमति 3.
अपरिक्षीण Adj. *nicht erschöpft, — verbraucht* Gâtakam. 8.
अपरिक्षीणशक्ति 1.
अपरिगम्य 4.
अपरिगृहीत 1.
1. अपरिग्रह I. 3.
2. अपरिग्रह I. 1. 3.
अपरिचलित 2.
अपरिच्छेदकर्तर् 3.
अपरिच्छेद्य 1.
अपरिच्युत 2.
अपरिजीर्ण 1.
अपरिज्ञान und अपरिज्ञेय 3.
अपरिणाम m. *Unveränderlichkeit* Aniruddha zu Sâṁkhjas. 6,59.
अपरिणामिन् 2. 3 (Aniruddha zu

Sâṁkhjas. 1,14. 97. 6,54).

अपरिणायक 3.

अपरितर्कित 2.

अपरिताप 3.

अपरितुष्ट 2.

अपरितुष्यत्त् 3.

अपरितोष 1. 3.

अपरित्यक्त und अपरित्यागिन् 3.

अपरित्याज्य 1. 3.

अपरिनिर्मित und अपरिनिर्वाण 1.

अपरिनिष्ठित 6.

अपरिनिष्पत्ति 3.

अपरिभावित 4.

अपरिभवनीय und अपरिभाषण 3.

अपरिभाषित 4.

अपरिभाव्य 3.

अपरिभुक्त 4.

अपरिभूताज्ञ 1.

अपरिध्रुश्यमान 4.

अपरिमाण 1. 3.

अपरिमितकृत्वस् 1.

अपरिमितदक्षिण und अपरिमोष 4.

अपरिरम्भण, अपरिरम्भत्त् (auch R. ed. Bomb. 4,25,10) und अपरिलुप्त 3.

अपरिवर्गम् 1. 2.

अपरिवृत 1. 5.

अपरिवेष्टित 6.

अपरिव्यक्त 3.

अपरिव्राजिमन् 5.

अपरिश्रम 3.

अपरिश्रान्त und अपरिश्रित 1.

अपरिषिञ्चत्त् 2.

अपरिषक्त 5.

अपरिसंस्थित Adj. *nirgends stehen bleibend* R. ed. Bomb. 3,60,37.

अपरिहाण und अपरिहारवत्त् 3.

अपरिहित 1. 1.

अपरिक्षीणकालम् (so zu lesen) 6.

अपरिक्षीयमाण 1.

अपरोक्षित 1. 1.

अपरीत 1.

अपरीत्य 4.

अपरुष 1. 4.

अपरेद्युस् 1. 1.

अपरेषुकामशमी (so zu lesen) 1.

अपरोक्षानुभूति u. अपरोक्षानुश्रुति 2.

अपरोधुक 1. 1.

अपरोध्य 2.

अपरोपतापिन् 1.

2. अपर्तु und अपर्यन्त 1. 3.

अपर्याण 5.

अपर्याप्तिन 3.

अपर्युदस्त Adj. *nicht ausgeschlossen* Mahâdeva zu Sâṁkhjas. 5,124.

अपर्येषित und अपर्येष्ट 1.

अपर्वत 2.

अपर्वतीय 3.

अपर्वन् 1. 6.

अपर्वभङ्गनिपुण 1. 1.

अपर्हाण 4. 5.

1. अपलक्षण n. *ein ungünstiges Zeichen* Gâtakam. 13.

2. अपलक्षण Adj. *ungünstige Zeichen an sich habend* Gâtakam. 13.

अपलक्ष्मण 3.

अपलपन und अपलपनीय 1.

अपलायन 3.

अपलायिन् 1.

अपवाता f. wohl *eine Kuh, die ihr Kalb nicht mehr gern hat*, Kauç. 31,6.

अपवाद 1. 5.

अपवित्र und अपवित्रक 3.

अपविद्ध 1.

अपविद्ध 5.

अपवृत्तभाव m. *Abneigung* Gâtakam. 21,3.

अपव्यवस्थ 1.

अपव्याहार und अपशकुन 2.

अपशब्दनिराकरण 1.

अपशब्दित Adj. *gegen die Grammatik gesprochen* R. ed. Bomb. 4,3,29.

अपशालीन 1.

अपशील 5.

अपश्नुता und अपश्नातापिन् 3.

अपश्यत्त् 1. 3.

अपश्रम 1.

अपसदस् n. findet Mahâdeva in Sâṁkhjas. 6,34. Er erklärt: कुतर्कयुक्तमपसदो दुष्टा सभा। तत्रात्मज्ञानं न युक्तम्।

अपसर्प्य 6.

अपसारण 1. 3.

अपसुव्रक्षण 5.

अपस्कन्द 1.

अपस्पश 3. 5.

1. अपस्पृश् und अपस्फुर् 1. 3.

अपस्वर 1.

अपहर 4.

अपहरण 1. Etwa *das Fernhalten aller Widerwärtigkeiten* Gâtakam. 14.

अपहसित 6.

अपहस्तक 1.

अपहारक auch so v. a. *mehr Gewicht —, grössere Geltung habend* Vîrâdaratnâkara 37,7.

अपहार्य 1.

अपहृत् und अपहेलन 2.

अपह्नव 1. 1.

अपह्नवन 4.

अपह्वर und अपांसुल 3.

अपाकर्तास् 1. 1.

अपाकृति 1. 3.

अपाकेस्थ 1. 5.

अपाङ्ग m. auch so v. a. *Kennzeichen* MBu. 1,89,23.

अपाच्य 1. 5.

अपाञ्चाल्य n. *Vernichtung der* Pañkâla oder — *der Fürsten der* P. MBh. 8,82,10.

अपाटित 1.

अपाठ m. *kein Studium, Vacanz* Divjâvad. 487,13.

अपाणि 1. 2.

अपाणिग्रहणा 2.

अपात्री Adv. mit भू *für Etwas* (Gen.) *ungeeignet werden* Gâtakam. 28.

अपाथेय 3.

अपादादिभाज् 4.

अपादान 1. 4.

अपाप्य 1. Kauç. 42,22. 82,5 Bez. *der Verse* AV. 4,33,1. fgg.

अपानर्दृश् 4.

अपानीय 2.

अपानुनुत्सु 5.

अपापक 1.

अपापद् und अपापद् 2.

अपापदर्शिन् 4.

अपापरोगिन् 1.

अपापाय 2.

अपामभिवित्सु 1. 1.

अपामार्गी f. *ein Holzscheit von Achyranthes aspera* Kauç. 46,49.

अपामार्जन 2.

अपामित्य 1.

अपायसंवर्तनीय 3.

2. अपार 1. 4. Auch *dem schwer beizukommen ist* R. ed. Bomb. 4,28,59.

अपारणीय und अपारमिता 3.

अपारयत्त् 1. 3.

अपारायणीय 3. 5.

अपारिज्ञात 2.

अपार्थय् 1.

अपार्थो 5.

अपालि 2.

अपावरण 4.

अपावृत् 1. 5.

अपास und अपासु 1.

अपि 1. 3. *vielleicht* Gâtakam. 22. 23. 28,36. 31,68. 32,34. अप्येव dass. Divjâvad. 2,12. 5,5. 71,20. अपि — अपि *sowohl — als auch* 37,18.

अपिङ्गाक्ष 1.

अपिच्छिल 3.

अपिधान 1. Gîr. 3,15 nach einem Comm. Adj. *ohne Hülle.*

अपिनद्धाक्ष 3.

अपिन्वमान und अपिपासित 1.

अपिप्पलाद 3.

अपिशस्त्रस् 1. 1.

अपिशाच Adj. von Piçâka *befreit* R. ed. Bomb. 3,64,65.

अपिश्रुन 2.

अपिसोम 6.

अपिसोमपीथ Adj. *Antheil am Soma-Trunk habend* Çâṅkh. Br. 4,4. Vgl. अनपिसोमपीथ.

अपीक्षिति 1. 1.

अपीडन Adj. (f. ई) *nicht peinigend, — peinlich* Gâtakam. 31,33.

अपीडयत्त् 1. 2.

अपीडा 1. 3.

अपुण्यकृत् 3.

अपुण्यशील 1.

अपुच्यपशव्य 2.

अपुनराभाव 1. 2.

अपुनर्निवर्तिन् 3.

अपुनर्निवृत्ति 5.

अपुनर्भव 1. 1.

अपुनर्मार 3.

अपुनर्मृत 4.

अपुरस्कृत 1.

अपुरुष m. *Unmensch, ein grausamer Knecht* (Jama's) Gâtakam. 29,30.

अपुरुषापराध 3.

अपुरुषार्थ 1. 3.

अपुरोगव 1. 5.

अपुष्कल 1. 1. 2.

अपुष्पित Adj. *nicht mit Blüthen versehen* R. ed. Bomb. 4,60,12.

अपूतभृत् 1.

अपूर्व I. 3.
अपूर 3.
अपूरण I. 3.
अपूर्ण I. 6.
अपूर्व 3.
1. अपूर्व I. 1. अपूर्वेण so v. a. *vor Allem* Divjâvad. 36,8.
अपूर्वमणि 2.
अपूर्विन् auch *noch unverheirathet* R. ed. Bomb. 3,18,4.
अपृथग्धर्मचरण 1.
अपृथग्भूत 2.
अपृथग्भूतज्ञ I. 4.
अपृष्ठ 1.
अपेतभी 4.
अपेय I. 5.
अपेलव 3.
अपेयानर्घ्य I. 1.
अपेयावन 4.
अपोक्ष auch *das Wegwerfen* Daça Karm. zu Kaṇḍ. 75,15.
अपौरव 4.
अपौरुषेय I. 1. 4.
अपौर्णमास 1.
अपौष्कल्य 4.
अप्तुर्मन्तु I. 1.
अप्रःस्थ, lies *Aufseher, Verwalter*. RV. 6,67,3 ist अपसेव in अपस (d. i. अपसः) इव zu zerlegen.
अप्पकवि 2.
अप्रकम्प्य 4.
अप्रकर्ष 3.
अप्रकाण्ड I. 4.
अप्रकाशित 1.
अप्रकाशिन् 4.
अप्रकृतिस्थ 1.
अप्रक्षाल, अप्रख्याति und अप्रख्याल 4.
अप्रगल्भता 3.
अप्रगाध Adj. *bodenlos, überaus tief* Divjâvad. 596,13.
अप्रगीत 2.
अप्रगुण 1, 4.
अप्रग्रह 4.
अप्रघृती 6.
अप्रचरणीय 2.
अप्रचार 4.
अप्रचेतित 2.
अप्रचोदित 4.
अप्रच्छादयत्न 2.
अप्रच्छादित 3.
अप्रच्छाय Adj. *schattenlos* Gâtakam. 30.
अप्रज्ञनिन्दु I. 1.
अप्रज्ञायत्न 3.
अप्रज्ञात I. 1.
अप्रज्ञान 1.
अप्रज्ञायमान 6.
अप्रणत 5.
अप्रणाद 4.
अप्रणायिन् 3.
अप्रणामित 1.
अप्रणोद्य I. 4.
अप्रतत 2.
अप्रतापिन् 4.
अप्रति I. 5.
अप्रतिकर्मक्रिया 3.
अप्रतिकर्ष, अप्रतिकल्प, अप्रतिकाङ्क्षिन् und अप्रतिकारसेविन् 4.
अप्रतिकार्य 3.
अप्रतिकुर्वत् Adj. *keinen Gegendienst leistend* R. ed. Bomb. 4,33,47.
अप्रतिकूलकृत्, अप्रतिकूलयत्न und अप्रतिकूलवाद् 4.
अप्रतिक्रिय Adj. *wogegen es keine Abhülfe giebt* Gâtakam. 32.
अप्रतिक्रियमाण 1. 6.
अप्रतिकुध्यत् 3.
अप्रतिक्रूर 4.
अप्रतिक्रोशत् Adj. *nicht anschreiend* Gâtakam. 12.
अप्रतिगत 4.
अप्रतिगत 5.
अप्रतिगृहीत und अप्रतिग्राहिन् 1.
अप्रतिघात I. 4.
अप्रतिजघ, अप्रतिजल्पत् und अप्रतितर्कित 2.
अप्रतिदृक् 3.
अप्रतिनन्दत् 1.
अप्रतिनन्दित 3.
अप्रतिनोद I. 1. 3.
अप्रतिपत्ति I. 1.
*अप्रतिपुद्गल m. *ein Buddha* Mahâvj. 1.
अप्रतिपूजित 3.
1. 2. अप्रतिबन्ध I. 1. 2. अप्रतिबन्ध von einer Erbschaft im Gegensatz सप्रतिबन्ध Mit. 2,44,b.
अप्रतिबोधन 4.
अप्रतिबोधवत् 2.
अप्रतिभट 1.
अप्रतिभा I. 6.
अप्रतिभान und अप्रतिभेद 4.
अप्रतिमल्ल 3.
अप्रतिरथ I. 1.
अप्रतिरुद्ध 1.
अप्रतिरोधन 4.
अप्रतिलीन 3.
अप्रतिलोमयत्न 1.
अप्रतिवर्तन 4.
अप्रतिवाणि Adj. *unbehelligt, ungehemmt* Mahâvj. 245,1241. Divjâvad. 654,27.
अप्रतिवारित 5.
अप्रतिविधान 1.
अप्रतिविद्ध 2.
अप्रतिविन्दमान 5.
*अप्रतिविरत Adj. *sich nicht enthaltend* (böser Handlungen) Mahâvj. 245,893.
अप्रतिशङ्कमान 2.
*अप्रतिशरण Adj. *unverbrüchlich* Mahâvj. 63.
अप्रतिशासन 4.
अप्रतिशुष्काग्र 3.
अप्रतिश्रब्ध Adj. *nicht aufhörend, — zu Ende gebracht* Divjâvad. 133,19.
अप्रतिश्रय 4.
अप्रतिषिक्त und अप्रतिषेक्य I. 1. 3.
अप्रतिषेधित 6.
अप्रतिष्ठ 1.
अप्रतिष्ठायुक I. 1.
अप्रतिष्ठित I. 3.
अप्रतिसंकृत 4.
अप्रतिसंक्रम 2.
अप्रतिसंख्या f. *Unüberlegtheit, Unbesonnenheit* Gâtakam. 21,11.
*अप्रतिसम Adj. *unvergleichlich* Mahâvj. 19. 128.
अप्रतिसर 4.
अप्रतिसाध्य 3.
अप्रतिकृत 1. 6.
अप्रतीकार्य 3.
अप्रतीक्ष 3. Adj. auch Âpast. Gṛhj. 18,12.
अप्रतीघ Adj. = अप्रतिघ Vâju-P. 1,5,23.
अप्रतीघात I. 2.
अप्रतीघातिन् 4.
अप्रतीकारम् 2.
अप्रत्त I. 1.
अप्रत्तदेवत, °दैवत, अप्रत्तसोविष्टकृत und अप्रत्ताप्रकृताद् 4.
अप्रत्यक्ष I. 4.
अप्रत्यभिमृष्ट, अप्रत्याख्यानक und अप्रत्याकरत्न् 4.
अप्रत्युत्थायिक I. 2.
अप्रत्युत्थायिन् 4.
अप्रत्युत्थायुक I. 2.
*अप्रत्युद्यावर्त्य Adj. *unverbrüchlich* Mahâvj. 278.
अप्रत्यूक् 4.
अप्रत्राम und अप्रथमयज्ञ 1.
अप्रदृदि und अप्रदायिन् 3.
अप्रदुष्ट 1.
अप्रधान I. 1.
*अप्रपञ्च Adj. wohl *unerklärlich, unerklärt* Mahâvj. 144.
अप्रपद्यत्न् und अप्रपाण 3.
अप्रपोडन 6.
अप्रपूजित 1.
अप्रबुद्ध 4.
अप्रभिन्न 3.
अप्रभूत 5.
अप्रमत्त I. 4.
अप्रमत्तवत्न् und अप्रमद् 4.
अप्रमा I. 4.
अप्रमाण I. 3. *das Sichvergegenwärtigen, stetes Denken an* Mahâvj. 30. 69. Gâtakam. 7,39. 32.
अप्रमोष m. *Nichtentziehung, das Nichtverlustiggehen* Gâtakam. 1,12.
अप्रयच्छत् I. 3.
अप्रयात् 4.
अप्रयुक्त I. 1. 4.
अप्रयुज्यमान 4.
अप्रयोग I. 1. 4.
अप्रयोगिन् 5.
अप्रयोज्य 4.
अप्रलय° 1.
अप्रवण 4.
अप्रवदत् 3.
अप्रविलापित 4.
अप्रविष्ट 5.
अप्रवृत्त 2. 3.
अप्रवृत्ति I. 3. 4. *das Fehlen einer Nachricht* auch R. ed. Bomb. 4,33,15.
अप्रवेदित 1.
अप्रव्रय und अप्रशंस्य 4.
अप्रशम m. *Wuth, das Toben, Auf-*

regung Gâtakam. 14,29.

अप्रसन्न I. 1.

अप्रसहिष्णु 3.

अप्रस्तव und अप्रस्फुट 4.

अप्रस्रंस 1.

अप्रकृत I. 6.

अप्रकावरी I. 1.

अप्राकृत I. 1. 3.

अप्राण 1.

अप्राप्त I. 2.

अप्राप्तकाय Adj. etwa *schmächtig, schwächlich geblieben* Divjâvad. 334, 2. 571,11.

अप्राप्तप्रकाशकत्व n. *das Offenbarmachen dessen, was nicht erreicht worden ist,* Sâṁkhjas. 5,104.

अप्राप्तरजसी 5.

अप्राप्तवत् 1.

अप्राप्तविभाषा 5.

अप्राप्तव्यवहार 3. 5.

अप्राप्तषोडश 6.

अप्राप्ति und अप्रायश्चित्त I. 1.

अप्राप्य I. 5.

अप्रार्थनीया 2.

अप्रावेश्य 5.

अप्रासुक 2.

अप्रास्ताविक 1.

अप्रियकृत् 3.

अप्रियंकर 1.

अप्रीत 2.

अप्रीतिकृत् 1.

अप्रीतमनस् Adj. *missvergnügt* Gâtakam. 9,15.

अप्रेक्ष्यमाण 5.

अप्लवग Adj. (f. आ) *nicht in Sprüngen sich fortbewegend* R. ed. Bomb. 4,25,44.

अप्लोष 1.

अप्वा I. 5. अप्वो देवी Ind. St. 17, 381. fg.

अप्शुष्क Adj. R. ed. Bomb. 2,72, 20 v. l. st. शुष्काप.

अप्सरस = अप्सरस् in अप्सरसालय R. ed. Bomb. 4,46,15.

अप्सराग् und अप्सर्य I. 1.

अप्सस् I. 2.

अप्सो, lies *Wasser gewinnend,* so v. a. *siegreich* überh.

अप्सानीय 4.

अप्सु 3.

अप्सुचर 5. *im Wasser sich aufhaltend* Çâṅkh. Br. 20,1.

अप्सुमत् I. 4.

अप्सुषद् 1.

अफलवत् 3.

अफलीकृत 2. 3.

अफूत्कार्य 4.

अफेनिल 3.

अबद्ध I. 1. 2.

अबन्धुदायाद 4.

अबन्धुर 4. 5.

अबलाग्नि 5.

अबलिमन् 2.

अबलिष्ठ 1.

अबलीयस्त्व, अबलिर्भाव, अबलिर्वासस्, अबलिष्कृत (an der entsprechenden Stelle ed. Bomb. 3,74,19 *nicht uneingeweiht, wohl vertraut mit* [Loc.]), अबलिस् u. अबलुपलीक 4.

अबलुपाद 1.

अबलुभाषिन् 4.

अबलुमान Adj. *keine Achtung bezeugend vor* (Loc.) Gâtakam. 33,16.

अबलुव्यक्तिनिष्ठ 3.

अबल्हत्तर 4.

अबाधमान 1.

अबाधा 4.

अबान्धव I. 4.

अबालेय 4.

अबिभ्रत् 1. 2.

अबिलवत् 6.

1. अबीज I. 2. 3.

अबीभत्सा 4.

अबुद्ध I. 4.

अबुद्धधर्म und अबुद्धिज्ञ 3.

अबोधिकृत 4.

2. अबोध I. 4.

अब्ज I. 1.

अब्जक, अब्जनाभक und अब्जभू 1.

अब्जयोनि I. 1.

अब्दभू und अब्दसकृत्रिक 6.

अब्दुर्ग 2.

अब्धिमथन 5.

अब्भोगीन 4.

*अब्रह्मन् n. *ein überaus kleines Theilchen* Mahâvj. 251.

अब्रह्मचर्य I. 2.

अब्रह्मवर्चसिन् 1.

अब्रह्मविद् 2.

1. अब्राह्मण I. 1.

अब्राह्मण्य I. * *Mangel an Achtung vor Brahmanen* Mahâvj. 127.

अब्लिङ्ग I. 3.

अभक्षणीय 1.

अभक्ष्यभक्ष्यप्रकरण 2.

अभग 2) streiche Gobh. 1,3,17 und vgl. अतेभङ्ग.

अभङ्गश्लेष I. 4.

1. अभय I. 1. 2.

अभयगिरिवासिन् I. Mahâvj. 275.

अभयंकृत् I. 3.

अभयडिण्डिम I. 2.

अभयनन्दिन् 3.

अभयप्रदानसार, अभर्तृक und अभवदीय 1.

अभवनि 5.

अभव्य I. 4.

अभव्यशेखर 3.

अभस्मीकरण 1.

अभाग I. 1.

अभागहारिन् 3.

अभाजन I. Nom. abstr. °त्व n. Gâtakam. 23,7.

अभानुपतन Adj. *wohin die Sonne nicht kommt* R. 4,55,3.

अभार 4.

अभार्यापितृक 3.

अभावक 4.

अभावग्रन्थव्याख्या 1.

अभावना und अभावयत् 4.

अभावविकल्प m. *eine Alternative für den Fall, dass Etwas nicht da ist,* Har. zu Âpast. Gṛhj. 13,16.

अभावित 3.

अभास्कर Adj. *sonnenlos* R. ed. Bomb. 4,40,68. 42,51. 43,59.

2. अभि Adj. *furchtlos* MBh. 1,221,67.

अभिक I. 1.

अभिकर्णकूपम् 1.

अभिकृष्णम् 5.

अभिक्रौंयम् 2.

अभिक्रान्त I. 1.

अभिक्रान्ति und अभिक्रामम् I. 5.

अभिक्रुद्ध 4.

अभिक्षेप m. *eine best. Art die Keule zu handhaben* Nîlak. zu MBh. 1,68,12.

अभिगमनीय Adj. *zu besuchen, besuchenswerth* Gâtakam. 23.

अभिगर्जित 2.

अभिगामिन् I. 3.

अभिग्रह I. 2.

अभिग्रहीतर् I. 1.

अभिग्रास s. यथाभिग्रासम्.

अभिघात I. 1.

अभिचार I. 3.

अभिचारिन् I. Am Ende eines Comp. bisweilen fehlerhaft für अतिचारिन्.

अभिचैत्यम् 5.

अभिच्छाया 4.

अभिज्ञन I. 3.

अभिज्ञनितोस् I. 1. 4.

अभिज्ञात I. 2. 6. Am Ende eines Comp. *ausgezeichnet durch* Gâtakam. 22,86. 94.

अभिज्ञ 5.

अभिज्ञात 1.

अभिज्वलन und अभिज्ञीन 2.

अभितर्म I. 1.

अभितष्टीय n. Çâṅkh. Çr. 12,6,1. 13,24,18 Bez. *der Hymne* ṚV. 3,38.

अभिताडन 5.

अभित्ति I. 2.

अभित्वमान 2.

अभिद् 4.

अभिदूतम् 5.

अभिदोषम् und अभिदोषन 2.

अभिदोह und अभिध्यु 3.

अभिद्रवण 1.

अभिधर्म I. 4. °ज्ञानप्रस्थान, °धर्मस्कन्धपाद, °प्रकरणशासन, °प्रकाशसाधन, °विज्ञानकायपाद und °विभाषा 4.

अभिधर्षयितव्य 1.

अभिध्यालु Adj. *habsüchtig, gierig* Divjâvad. 301,24.

अभिनति 2.

*अभिनमन n. *ehrfurchtsvolles Verbeugen* Mahâvj. 97.

अभिनमिता 2.

अभिनयदर्पण 2.

अभिनयन 6.

अभिनवकावेरीमाहात्म्य 2.

अभिनामधेय n. *Beiname* R. ed. Bomb. 4,66,24.

अभिनामिन् 1.

अभिनिगदन n. *das zu Jmd Sprechen* Kauç. 71,13.

अभिनिनर्तम् 2.

अभिनिग्रोक 4.

अभिनिर्हार m. wohl *Anweisung* Gâtakam. 23,20.

अभिनिविष्टक 3.

अभिनिवेशिन् I. *sich befleissigend* Gâtakam. 13.

अभिनिष्पन्नत्व und अभिन्नकाल 4.

अभिन्ननिमित्तोपादान, °समर्थन und अभिन्नपरिवारा 2.

अभिन्नात्मन् 4.

अभिपताक Adj. *mit zugewandter Fahne* MBh. 8,11,9.

अभिपत्ति I. *Erreichung, Erlangung* Gâtakam. 25,8. *Besitz* 20,16.

°अभिपत्तिमत् Adj. *im Besitz von — seiend* Gâtakam. 28,17.

अभिपर्यावर्त 1. Auch TS. 2,4,12,3.

अभिपात I. R. ed. Bomb. 3,63,8 nach dem Comm. = शरीरस्याभिपातः *Zusammensturz, Tod.*

अभिपारग m. N. pr. eines Mannes Gâtakam. 13.

अभिपालक m. = अभिपाल R. ed. Bomb. 3,38,9.

अभिपिङ्गल, अभिपीत und °त्व 3.

अभिपूर्य 1.

अभिपूर्व I. 1.

अभिपृष्ठे 3.

अभिप्रतारण m. N. pr. eines Mannes Talavakâra-Br.

अभिप्रतिगर 6.

अभिप्रव्रजन n. *das Vorwärtsschreiten* Âpast. Çr. 8,7,17.

अभिप्रसारिन् Adj. *hinzukommend, zuströmend* Gâtakam. 32.

अभिप्रियतमम् 1.

अभिप्रेषण n. *das Aussenden* (von Boten) Daçak. (1883) 157,16.

अभिप्लव I. 2.

अभिप्लुत 4.

अभिभङ्ग् 3.

अभिभर्त्सन n. *das Bedrohen* Kâraka 406,13. v. l. अवभ°.

अभिभावुक 1.

अभिभाषित 4.

अभिभूति I. 1.

अभिमङ्गल 1.

अभिमत 4.

अभिमनाय् etwa *zu sich kommen, sich beruhigen* Daçak. (1883) 111,2. 119,12.

अभिमत्त् 1.

अभिमन्थ I. 3.

अभिमन्युक 1.

अभिमर् I. 3.

अभिमर्दन n. *das Aufreiben, Zunichtemachen* MBh. 8,35,26.

अभिमर्श I. *Erwägung, in Betracht Ziehung* Gâtakam. 18,2.

अभिमर्शिन् 1. MBh. 13,23,61.

अभिमा, अभिमातिषङ्ग् und अभिमान (*Wahn* Gâtakam. 18,15) I. 1.

अभिमानशालिन् 3.

अभिमार्गणा f. *Nach-, Aufspürung* Gâtakam. 10,20.

अभिमुखी I. 2.

अभिमुखीकृति 5.

अभिमृशे und अभिमेघन 1.

अभिया 3.

अभियान I. 3.

अभियुक्त 1.

अभियोगिन् I. 6.

अभियोग्य Adj. *worauf grosser Fleiss gewendet werden muss, — gewendet wird* Subhâshitâv. 153.

अभिरक्ष्य 3.

अभिराधन I. *Adj. *beifällig aufnehmend* Mahâvj. 145.

अभिराध्य Adj. *zu gewinnen* Gâtakam. 20.

अभिरामता 3.

अभिरामीय 2.

अभिरुड़ता 1.

अभिरोङ्ग् I. 1.

अभिरोधन 3.

अभिलक्षण 1.

*अभिलपनता f. wohl *Geschwätzigkeit* Mahâvj. 138.

अभिलषण n. *das Begehren —, Verlangen nach* (Gen.) R. ed. Bomb. 3,9,5.

अभिलषणीय I. *begehrenswerth* Gâtakam. 28. *reizend, lieblich* 21.

अभिलषितार्थचिन्तामणि 2.

अभिलेखित, अभिलेश und अभिवननीय 3.

अभिवन्द्य 1.

अभिवयस् I. 1.

अभिवर्त 4.

अभिवाञ्छित 1.

अभिवातम् I. 4.

1. अभिवास und °वासम् I. 1.

अभिवासिन् 3.

अभिविनेय 2.

अभिविज्ञेय Adj. *erkennbar, sichtbar* R. ed. Bomb. 4,43,55.

अभिविवास 6.

अभिव्यक्ती 1.

अभिव्याकरणीय 4.

अभिव्याहार I. 6. *Anrede* Gâtakam. 25. 26.

अभिव्याहृत्य 4.

अभिव्युष्टि 6.

अभिशत्रु 3.

अभिशस्तिकृत् 3.

अभिशास्तृ 1.

अभिशौरि 3.

अभिश्रद्धा 3.

अभिश्रावं I. 3.

अभिषङ्ग् I. 3.

अभिषेच्, अभिषव n. अभिषवण I. 1.

अभिषिञ्चन n. = अभिषेचन (so Schl.) 2) R. ed. Bomb. 2,107,9.

*अभिषेचनी f. *eine best. Dhâraṇî* Mahâvj. 25.

अभिषेणय् 3.

अभिषङ्गिन् I. 1.

अभिसंवादिन् 3.

अभिसंकल्प 6.

*अभिसंनेपिकम् Adv. Mahâvj. 245. 1069.

अभिसंघर्ष 3.

अभिसमय I. *= निर्वाण Mahâvj. 95.

अभिसमाहारम् 6.

*अभिसमितावित् Adj. *klar—, gründlich erkennend* Mahâvj. 142.

अभिसमूहन 4.

अभिसर् I. 3.

अभिसिद्धि und अभिसिसारयिषु 1.

अभिस्तरण n. *das Bestreuen* Comm. zu TBr. 3,483,9.

2. अभिकव 3.

अभिकवन 1.

अभिकेस्य 3.

अभिकार 2) MBh. 13,60,4. Nach Nîlak. = तिरस्कार. *Opfer, Darbringung* Gâtakam. 30.

अभिकेतन n. *das Anthun eines Leides* R. ed. Bomb. 3,9,9.

अभिकेतवे und अभिकाम I. 1.

2. अभीक I. 3. 6.

अभीग 3.

अभीतचारिन् 4.

अभीतिस्तव 2.

अभीरुक 4.

अभीरुण I. 4.

अभीशुमत् I. 6.

अभीषङ्ग् I. 3.

अभीष्टि 1.

अभीसार 2.

अभुङ्क्त und अभुक्तवत् 4.

अभुञ्जिष्य I. 4.

अभूत (*nicht wirklich bestehend* Gâtakam. 20) und अभूमि I. 1.

अभूमिद 2.

अभूमिष्ठ 4.

अभूरि 1.

अभृतक 4.

अभेत्तृ I. 4.

अभेदखण्डन 2.

अभेदज्ञ 3.

अभेद्य I. 4.

*अभेद्यपरिवार m. *ein undurchdringlicher Kreis von Umstehenden* Mahâvj. 244.

*अभेद्यरत्नचूड m. N. pr. eines Garuḍa Mahâvj. 172.

अभेद्याशय 3.

अभैषज्य n. *etwas Ungesundes* Divjâvad. 497,21.

अभोक्तृ und अभोजित 1.

अभोज्य I. 4.

अभ्यय I. 2. 6.

अभ्यधिकाधिक 1.

अभ्यनुमोदन n. *das Gutheissen* Gâtakam. 8.

अभ्यमित्रीण I. Daçak. (1883) 171,2.

अभ्यर्घ 3.

अभ्यवकर्षण I. 1.

अभ्यवचारुक 1.

अभ्यवहार I. n. *Speise* R. ed. Bomb. 4,50,35. 51,5. 19. 59,15.

अभ्यवहारिन् I. 5.

°अभ्यवायिन् 1.

अभ्यवेत्य Adj. *zum Bad zu betreten* Âpast. Çr. 8,7,21.

अभ्याकारम् I. 6.

अभ्यागार I. 3.

अभ्याघारम् 2.

अभ्याचर 3.

अभ्यातान I. Bez. *des ersten Theils*

des Âgjatantra Kauç. 137,1—38.
अभ्यादाय्य 1.
अभ्यादाय्य 2.
अभ्यापादम् 3.
अभ्याम्राय 3.
अभ्यायुक 2.
अभ्यो॑राङ्कक I. 1.
अभ्याश्रावण 1.
अभ्यासङ्ग I. 1. 3.
अभ्युत्थान I. 4.
अभ्युत्थिति 1.
*अभ्युत्साह m. *Eifer, Anstrengung* Mahâvj. 98.
अभ्युद्गता I. 1.
अभ्युद्गति 1.
अभ्युद्धरण 2.
अभ्युद्धार m. *Rettung* Divjâvad. 192,6.
अभ्युन्मोदनीय 4.
अभ्युपगम I. 2.
अभ्युपदेश m. *Unterweisung, Belehrung* Moham. 17.
अभ्युपपत्ति I. *Glaubensbekenntniss* Divjâvad. 547,25. 549,5.
अभ्युपपादन 1.
अभ्युपाय I. 1. 3.
अभ्युपेतोस् 1.
अभ्युप्त v. l. für अत्युप्त (M. 3,236) Hemâdri 3,*a*,1017,6. 1019,1. 1022,12.
अभ्रंशिन् und अभ्रंश्यमान 4.
अभ्रग und अभ्रगिरि 1.
अभ्रम 4.
अभ्रमय 3.
अभ्रमुप्रिय I. 2.
अभ्रमूपति m. Indra's *Elephant* Vikramâñkaṅ. 13,63.
अभ्रवाटिक und अभ्रातर् I. 3.
अभ्रान्त Adj. *dem Irrthum nicht ausgesetzt* Aniruddha zu Sâṁkhjas. 1,89.
अभ्राय् I. 4.
अमङ्गलिक 4.
अम॑ङ्गल्क I. 4.
अमज्ञान, अमज्ञात् und अमणिव 4.
1. अमति I. 5.
अमतिपूर्वक 4.
2. अमत्र I. 5.
अमत्सर I. 1.
अमत्सरिन् 1. 4.
अमदन und अमद्यमद्यत् (°माद्यत्) zu lesen) 4.
अमध्यंदिनसाचि 5.
*अमनसिकार m. *Nichtbeachtung* Mahâvj. 68. 70.
अमनस्विन् 2.
अमनाक् 1.
अमनी॑भाव I. 1.
अमनुष्यनिषेवित 2.
अमनोरम 3.
अमन्तु॑र् I. 1.
2. अमन्द I. 4.
अमन्दत्व 4.
अमन्दवर्त्मन् 3.
अमन्दहृदय 1.
अमम्रि oder अमम्री f. *eine best. Pflanze* Kauç. 53,3. 11. 54,16.
अमर् I. 5.
अमरकोशपञ्जिका, °कोशपदपारिजात und °कोशबृहद्वृत्ति 2.
अमरगिरि 1.
अमरद्रुम 3.
अमरधुनी u. अमरनाथमाहात्म्य 1.
अमरपर्वत I. 1.
अमरपुर 1.
अमरमाला I. 3.
अमरराज I. 2.
अमरवधू 1.
अमरविवेक 3.
अमरशेष 2.
अमरस्त्री 1.
अमरुक und अमरुपरिक्षित 2.
अमरेश्वरकल्प, अमरेश्वरमाहात्म्य und अमरेश्वरयात्रा 1.
अमर्त्यता 3.
अमलपत्तविहंगम 6.
अमलपत्त्रिन् 3.
अ॒मस्वरी 1.
अमहायज्ञयाजिन् 4.
1. अमा॑ I. 3.
2. अमांस I. 1.
अमांसाशन 3.
*अमातृज्ञ Adj. *undankbar gegen die Mütter* Mahâvj. 127.
अमात्रा und अमात्सर्य 4.
अमानव I. 3.
1. अमानुष I. m. *Unhold* Gâtakam. 25,11.
अमानुष्य 4.
अमाप्त् 1.
अमाप्य 3. Mahâvj. 247. 249.
*अमायाविन् Adj. *nicht hinterlistig* Mahâvj. 126.
अमायु 3.
अमाष I. 1. 3.
अमिति I. 1.
अमित्रकर्षिन् und अमिथुन 1.
अमिलत्त् 3.
अमिश्रण 4.
अमिश्रित 3.
अमी I. 1.
अमीमांसक Adj. *Nichts beanstandend, unkritisch* Gâtakam. 9.
अमीमांसित und अमीलितदृश् 4.
अमुक्त I. 1. 3.
अमुक्तकस्तता 3.
अमुच्चमान und अमुत्रार्थ 1.
अमुदित Adj. *nicht froh, traurig* R. ed. Bomb. 4,43,53.
अमुद्र I. 4.
अ॒मुषित 3.
अमूर्त I. 4.
*अमूलक n. *eine unbegründete Anklage* Mahâvj. 258. अमूलकाभ्याख्यान n. dass. 261.
अमूलमत्ततल, अमूल्य (Vikramâñkaṅ. 8,8) und अमूग्य 4.
अमृत I. 1. 2. m. *N. pr. eines Schlangendämons* Mahâvj. 168.
अमृतकवल 5.
अमृतचि॑त् 1.
अमृततरंगिणी I. 2.
अमृततुरंग (°तरंग) 6.
अमृतदत्त m. N. pr. eines Dichters Festgr. 94.
अमृतद्युति I. 1.
अमृतनिर्गम 5.
अमृतपलाश 2.
अमृतप्राश 1.
अमृतबिन्दु und अमृतबिन्दुस्कन्दोपनिषद् 2.
अमृतभुज् I. 3.
अमृतरस I. 5.
अमृतवर्षिन् I. 1.
अमृतापिधान॑ 1. 3.
अमृतासङ्ग I. 1.
अमृतोपस्त॑रण 1. 3.
अ॒मृत्यात्रप I. 1.
अमृत्युशङ्कित 1.
अमृदित und अमृदुमयूख 4.
अ॒मृन्मय I. 1.
अमृष्यत् 4.
अमे॑नि॑ I. Vgl. Geldner in Festgr. 32.
अमैत्र und अमोत्तणीय 4.
अमोघ I. 1.
अमोघदृश् 3.
अमोघबल 6.
अमोघ॑ Adv. mit कर् *fruchtbringend machen* Festgr. 18.
अमो॑तक 3.
अमोतकपु॑त्रक und अमोतपु॑त्रक 3. 5.
अम्णा॑म् 5.
अम्म॑स् I. 5. Auch Âpast. Çr. 6,6,5.
अ॒म्ब 3.
अम्बर I. 10) Daçak. 29,11.
अम्बरपुष्प 3.
अम्बरीष I. 2.
अम्बास्तव 2.
अम्बिका I. 1.
अम्बिकासुत I. 6.
अम्बुकुक्कुटिका 1.
अम्बुजन्मन् I. 1.
अम्बुजात, अम्बुजासना und अम्बुजिनी 1.
अम्बुग्रीविन् 3.
अम्बुदागम 1.
अम्बुधिकामिनी 4.
अम्बुनाथ 3.
अम्बुपङ्क्ति und अम्बुमय 5.
अम्बुरुह् 6.
अम्बुरुहाक्ष Adj. *lotusäugig* Takam. 13,17.
अम्भःश्यामाक I. 1.
अ॒म्भस् I. 6.
अम्भस्तस् 5.
अम्भृ॑ण I. 5.
अम्भोजबन्धु 1.
अम्भोजवदना 3.
अम्लान I. 1.
अम्लानि 5.
अम्लायिन् 4.
अम्ली 3.
अयःकीलक 5.
अयजुर्वेदधारिन् Adj. *den Jagurveda nicht im Gedächtniss habend* R. ed. Bomb. 4,3,28.
अयजु॑स् I. 1.
अयज्ञवाक्तिन् 4.
अयज्ञीय 2.
अयज्ञोपवीतिन् 3.
अ॒यक्त 1.

अयथा 5.
अयथात्वलम् 3.
अयथावृत्त Adj. *sich ungebührlich betragend* Daçak. (1883) 163,15.
अयनक 3.
अयनचयनादिगणित (vielleicht अयनचलना°) 2.
अयनांश 1. 3.
अयस्क्रे 1. 4.
अयस्त्रणा 4.
अयमदेवत्य 1.
अयमसू 4.
अयवन 5.
अयवस् 3.
अयशोधन m. *Zeichen der Schande* Gâtakam. 26,31.
अयःशर्क 2.
*अयःशल्मलीवन n. *eine best. Hölle* Mahâvj. 215.
अयःशृङ्ग 4.
अयसे 1.
अयस्कील 1. Unklar ist die Bedeutung Divjâvad. 455,27. f. आ N. pr. eines Flusses 106,25.
अयस्तप्त Adj. *am Spiesse gebraten* R. ed. Bomb. 3,73,15.
अयस्पात्री 5.
अयाचक 1. 6.
अयाचमान 3.
अयाचितर् 2.
अयाचितव्रत und अयाच्य 1.
अयात 3.
अयात्रा 1. An der entsprechenden Stelle R. ed. Bomb. 4,28,60 *Unmöglichkeit zu reisen, — fortzukommen.*
अयात्रिक (1.) und अयात्रीय 5.
अयादव 4.
अयाम 1. 3.
अयाशय 1. 1.
अयुक्त 1. 3.
अयुक्तियुक्त 1. 4.
अयुकक्कर् 1. 6.
अयुकपर्ण, अयुगलपर्ण, अयुगसप्ति und अयुगार्चिस् 5.
अयुगमक्कर् 1. 3.
अयुग्वान्तर् Adj. *ungeradzilbig* Âpast. Grhj. 15,11.
2. अयुत 1. n. 1) *Bez. *verschiedener hoher Zahlen* Mahâvj. 246. 248. fgg.
अयुद्धमति 3.
अयुद्धमनस् 1.
अयुध्यत् 3.
अयुपित 1. 1.
अयूथिक 2.
अयूप 3. 4.
अयूपक 4.
अये 1. Ausruf *der Erinnerung* Gâtakam. 6.
1. अयोग und अयोगिन् 1. 1.
अयोगुड 1. MBh. 5,155,6. 7,178,23. *n. *eine best Hölle* Mahâvj. 215.
अयोगृक् n. Titel eines Gâtaka Gâtakam. 32 in der Unterschr.
अयोग्य 1. 3.
अयोग्यरूप Adj. *ziemlich ungeeignet, — ungeschickt* Gâtakam. 12.
अयोध्यामाहात्म्य 2.
2. अयोनि 1. 3.
अयोनिजन्मन् 3.
अयोनित्व 6.
अयोनिसंभव 5.
अयोमिश्र 1.
अयोरजस् und °स्क 1. 1.
अयोरजोमय 1.
अयोविकार 5.
अयोऽशन 2.
अयौगिक 5.
अर् Caus. 1. 1.
अरक्त 1.
अरक्तस् 1. 4.
अरक्तस्य 1.
अरक्ष्य 5.
अरज 2.
अरजस्कीकृत 6.
अरजस् 1. 3.
अरजस्क 1. 2.
अरजोविता 5.
*अरजोविरजोनयुक्त m. *ein best. Samâdhi* Mahâvj. 21.
अरज्यत् 5.
अरञ्जक 1.
अरञ्जित 5.
अरटा 2.
*अरणसमवसरण m. und *अरणासरणसर्वसमवसरण m. Bez. *zweier Samâdhi* Mahâvj. 21.
अरणाविकारिन् 3. 4.
1. अरणि 1. 2. 3. *Mutter* auch MBh. 1,134,35. *Mutterleib* 135,17.
अरण्यचारी und अरण्यिन् 5.
अरत्नोस् 4.
अरन्ध्र 1.
अरमणीय 5.
अरमणाय I. 3.
अरम्य 5.
अरर 1. 3.
अररे 1. 5.
*अरवाड m. N. pr. eines Schlangendämons Mahâvj. 167.
अरविन्दनाभि 5.
अरविन्दोत्पलवत् Adj. *mit den Aravinda und Utpala genannten Blüthen versehen* R. ed. Bomb. 3, 75,21.
अरशन 1.
अरश्मिवत् 5.
अरसयितर् 1. 1.
अरक्षित 2.
अरागद्वेषिन् 3.
अरागिता 1.
अराजदैविक und अराजलक्षण 3.
अराज्य 5.
अराड 4.
अराडपितर् 5.
अरातिनुद् und अराम 3.
अरिक्त 1. 2. 5.
अरिक्तकर्ण 3.
अरिता 5.
1. अरित्र 1. 5.
अरिधायस् 1. 6.
अरिप्र 1. 5.
अरिमित्रमित्र 4.
अरिष्ट 1. 5.
अरिष्टक Adj. *mit der Krankheit* अरिष्टरोग *behaftet* Kauç. 28,18.
अरिष्टरोग und अरिष्टामय 5.
अरीण 1.
अरीतिमत् 6.
अरुण und अरुग्र 1. 3.
अरुचिर 5.
अरुच्य 6.
अरुज् 1. 2.
अरुजत् R. ed. Bomb. 4,67,9 fehlerhaft für आरुजत्.
अरुण 1. Adj. *rauh, grob* (Speise) Gâtakam. 3,4. Nach einem Instr. oder am Ende eines Comp. *voller, stark versetzt mit* 9,51. 30,36. 31,10.
अरुणाव 1.
अरुणादती f. *ein Mädchen mit röthlichen Zähnen* Sud. zu Âpast. Grhj. 3,11.
अरुणापिशङ्ग 3. Auch Âpast. Çr. 14,3,3.
अरुणपुष्प 1. 3.
अरुणाप्सु 1. 5.
अरुणाधिकरणमञ्जरी und अरुणामोदिनी 2.
अरुणीत 1.
अरुद्ध 5.
°अरुष्क 1. 1.
अरू 1. Adv. mit कर् Daçak. (1883) 168,7, v. l.
अरूक्त 1. 1.
अरूढ und अरूढमूल 2.
*अरूपब्रह्मधातु (v. l. अरूप्य°) m. oder f. N. pr. einer ätherischen Region Mahâvj. 155.
अरूपविशेष 2.
*अरूप्यब्रह्मधातु s. अरूप°.
अरेडत् 5.
अरेप 6.
अरोगित्व 5.
अरोचक 1. 5.
अरोचिन् 1. 1.
अरोचुक 2.
अरोध्य 5.
अरोम 2.
अरोमश 1. 1.
अरोष und अरोषण 2.
अर्क 5.
अर्ककर 1.
अर्ककुष्ठ 5.
अर्कनेत्र 1.
अर्कमय 2.
अर्कवत् 1. 1.
अर्कस्तुभ् 4.
अर्कात्मज 3.
अर्काकृति 4.
अर्कोपल 1. 1.
अर्गलपाशक und अर्गलायु 2.
अर्चय्य (अर्चित्रिय) 1. 5.
अर्चनानवनीत 2.
अर्चा 1. 2. 3.
अर्चाविभव 2.
अर्चिर्माल्य m. Pl. Bez. einer Gruppe von Affen R. ed. Bomb. 4, 42, 4.
अर्चिष्मत् 1. m. auch N. pr. eines Affen R. ed. Bomb. 4,42,3.

अर्क् mit अव I. 5. — Mit आ I. 5. — Mit उप I. 3. — Mit निस् I. 6.

1. अर्ग् mit निस् 3.

अर्गक I. 5.

अर्गलनव 1.

°अर्गलिन् 6.

अर्गुनक n. = अर्जुन *Pfau* R. ed. Bomb. 3,75,12.

अर्जुनार्चापारिजात I. 1.

अर्णवभव I. 3.

अर्त्नि 5.

अर्घ् I. 3. अर्घं चर् *Jmds Sache fördern, für Jmds Nutzen arbeiten* Gâtakam. 21.

अर्घकर्तर् 1.

1. अर्घकाम I. 5.

अर्घकाम्य् 5.

अर्घकारण I. 1.

अर्घकारिन् 1.

अर्घकार्श्य 2.

अर्घकिल्बिषिन् 1.

अर्घक्रियाकारिन् Adj. *zu einem best. Zwecke wirkend.* Nom. abstr. °रित्व n. Sarvad. 9,11. fgg. Aniruddha zu Sâṁkhjas. 1,34. 40.

अर्घगति I. *Bedeutung, Sinn, Begriff* Saddh. P. 75.

अर्घग्राहिन् 1.

अर्घचर्या (*das Befördern der Sache eines Andern* [im Comp. vorangehend] Gâtakam. 13,23. 15. परार्थ° 17) und अर्घतृष् 2.

अर्घदान I. 1.

अर्घदीपिका 2.

अर्घनाशक und अर्थनिवेदन 3.

अर्घपञ्चक 2.

अर्घपदवी 3.

अर्घपर 1.

अर्घपरिग्रह I. 3.

अर्घपाठ m. *die vom Sinn verlangte —, d. i. zu conjicirende Lesart* Sud. zu Âpast. Gṛhj. 5,23. 6,11. 9,1. 11, 12. 12,9.

अर्घपाकृष्य 2.

अर्घप्राघ Adj. *an ein Geschäft gehend, auf dem Wege zu irgend einer Unternehmung sich befindend* Âpast. Gṛhj. 9,2.

अर्घबकुल und अर्घमत्त 1.

अर्घमनस् 2.

अर्घमय 4.

अर्घमातर् 5.

अर्घय् mit अभि I. 1. — Mit प्र I. 3. 4. 5. — Mit सम् I. 4.

अर्घयितर् 1.

अर्घरचन oder °ना 5.

अर्घराशि 1.

अर्घलाघव 3.

अर्घलुब्ध 1.

अर्घलोप I. 5.

अर्घलोल 1.

अर्घविशारद 5.

अर्घशास्त्रक 1.

अर्घसंसिद्धि 5.

अर्घसंकृत oder °संकित 3.

अर्घसम 5.

अर्घसमाकर्तर् 6.

अर्घकर् 3.

अर्घागम I. 5.

अर्घापय् I. 1. Das Wort bedeutet nach Aufrecht eher *Etwas hoch anschlagen, viel Wesens aus Etwas machen;* vgl. auch Anargharâ. 3,59.

अर्घाभिपत्ति f. *das sich aus den Thatsachen Ergeben* MBh. 8,7,24.

अर्घार्थिन् I. 3.

अर्घालंकार I. 1.

अर्घेगा und अर्घेप्सु 5.

अर्घोत्सर्ग 1.

अर्घ्य I. 1) *d) sich auf Etwas verstehend, Sachkenner* R. ed. Bomb. 3, 43,34.

°अर्दिन् 1.

अर्घ् I. 1. — Desid. ईर्त्सति *Gelingen wünschen* Âpast. Çr. 6,29,9. — Mit वि I. 1. 4.

अर्घक I. 1.

अर्घकपाटसंधिक 1.

अर्घकर्ण I. 1. 3.

अर्घकार्षिक 2.

अर्घकुण्डलकर्षिन् 2.

अर्घखिल 3.

अर्घचन्द्र I. 1.

अर्घचन्द्रधर 1.

अर्घत्रैणिक und °द्रैणिक I. 5.

अर्घद्विचतुरश्रक 2.

अर्घनागरी 1.

अर्घनाराच 3.

अर्घनारीश्वरस्तोत्र 1.

अर्घनिष्पन्न 3. 4.

अर्घनिःसृत Adj. *halb herausgekrochen* R. ed. Bomb. 4,67,47 (°निसृत gegen das Metrum gedr.).

अर्घपञ्चदश (richtiger als °न्) 3.

अर्घपतित 1.

अर्घपद I. 1.

अर्घपरासु 5.

अर्घपार् I. 1. Auch *ein Einsatzstück in einer Wand, das zur Ausfüllung einer geheimen Oeffnung dient,* Daçak. (1883) 109,1. 8.

अर्घपुलायित 5.

अर्घप्रदक्षिण 4.

अर्घप्रसना 1.

अर्घप्रकृरिका I. 4.

अर्घफालक 5.

अर्घभग्न 2.

अर्घभागिक, °भागिन् u. अर्घभुक्त 4.

अर्घभेदक 3.

अर्घमणिडत 2.

अर्घमारित und अर्घमासूर 5.

अर्घमीलित 4.

अर्घमुकुली 5.

अर्घमुण्ड und अर्घमुण्डित 4.

अर्घराज्ञ 2.

अर्घर्चशस् I. 6.

अर्घर्चशस्य (nicht °अर्धा°) 1.

अर्घलक्ष्य und अर्घलाङ्गलक 5.

अर्घवर्तमन् 1.

अर्घवशा 3.

अर्घविदल 5.

अर्घवैशस 6.

अर्घशंभु 1.

अर्घशराव 5.

अर्घशाणी 1.

अर्घशिरस् 3.

अर्घषष्ठ 1.

अर्घसंलोन 5.

अर्घसदृश 6.

अर्घसप्तम 1.

अर्घसमय 6.

अर्घसमस्या und अर्घस्य 1.

अर्घस्थितप्राण Adj. *nur halb lebend* R. ed. Bomb. 4,24,19.

अर्घकर् 3.

अर्घाढ्य 2. Lies 13,20,4.

अर्धार्चशस्य (lies अर्घर्च°) und अर्धावभेद् 1.

अर्धासि m. *Halbschwert,* wohl so v. a. *Dolch* MBh. 7,187,15. Nilak. *ein Schwert mit nur einer Schneide.*

अर्धिक I. 3. Auch M. (Jolly) 4,253.

*अर्धुष्ट Adj. = अध्युष्ट Mahâvj. 230.

अर्धोच्छिष्ट 6.

अर्धोपभुक्त 4.

*अर्पणा f. *Richtung der Gedanken, Entschluss* Mahâvj. 245,1021.

अर्बुद् I. 3.

अर्भकौकस् 1.

1. अर्य् I. 5.

अर्यपत्नी I. 2.

अर्यमगृहपति 4.

अर्यमन् I. 3. *die Sonne* auch MBh. 7,1,21. Vikramâṅkak. 15,16.

अर्यमनन्दन 1.

1. अर्व्वन् I. 5.

अर्वाक्कालीन 5.

अर्शसिन् und °अर्कक 1.

अर्हणीय Adj. auch *zur Verehrung dienend* (Wasser) Âpast. Gṛhj. 13,7.

अर्हदत्त 5.

*अर्हद्घटीचक्र n. *eitler Wortschwall oder Blendwerk* Mahâvj. 139.

अर्हद्वसन n. *das Kleid des Digambara, Luft* Gâtakam. 11.

अर्हत्तिका 2.

1. अलक्षण I. 3. *eine Definition, die auf Etwas* (Gen.) *nicht passt,* Aniruddha in der Einl. zu Sâṁkhjas. 1,92.

2. अलक्षण I. 5.

अलक्षणक Adj. *undefinirbar, unvergleichlich* Divjâvad. 348,24. 385,8.

अलक्षणसंपद् 3.

अलक्षण्य und अलक्षमाण 5.

अलक्षित I. 5.

अलक्ष्मन् 2. 5.

2. अलक्ष्मी I. 5.

अलघीयस् 3.

अलघु I. 1. 5.

अलघुभव 5.

अलंकर्मीण und अलंकार I. 2.

अलंकारतिलक m. Titel eines Werkes Festgr. 92.

अलंकारनिकष und °कारमणि 2.

अलंकाररत्नाकर 1.

अलंकाररहस्य und °काररावण 2.

अलंकारिक, अलंकारिन् (am Ende eines Comp. *schmückend* Ind. Antiq. 1887, S. 64, V. 7) und अलंकारोदा-

करण 1.
अलंकारिशास्त्र 3.
अलङ्कनीय 1. 1.
अलङ्कनीयता und अलङ्कनीयत्व 3.
अलङ्कयत्न् 2.
अलज्ज 1. 1.
अलङ्काकर् 3.
अलतिका 4.
अलंतराम् 3.
अलंधन 3.
अलब्धगाध Adj. *noch nicht den Boden erreicht habend* Gâtakam. 22,82.
अलब्धनिद्रातण 3.
अलब्धपद् 3.
अलब्धव्य und अलभमान 3.
अलभ्य 1. 3.
अलमक 3.
अलमर्घवचस् 1.
अलमार्य 6.
अलमेलमङ्गास्तोत्र 2.
अलंपुर, अलंबुध und अलंभविष्णु 3.
अलवण 1. *geschmacklos* Gâtakam. 3,4.
अलसय्, °यति *erschlaffen* (trans.) Subhâshitâv. 1262.
अलर्माला 1. Kauç. 51,15.
अलाक 1. अलाका f. *eine best. Pflanze* Kauç. 31,28.
अलाघव 3.
अलातचक्र n. *ein im Kreise geschwungener Feuerbrand* R. 3,29,4. 6,73,29. Vikram. 140. °वत् Adv. MBh. 8,81,40. R. 4,5,25. so v. a. *reines Blendwerk, leerer Schein* Mahâvj. 139.
अलालस 3.
अलिक 1. 2. *m. N. pr. eines Schlangendamons Mahâvj. 167.
2. अलिङ्ग 1. 3.
अलिङ्गसंख्य 1.
अलिङ्गिन् 3.
अलिन्दक 1. 3.
*अलिप्त Adj. *unbefleckt* Mahâvj. 19.
अलिमक, अलिम्पक und अलिम्बक 1. 3.
अलिवन्द 2.
अलीक 1. 1.
अलीकनली, अलीकवादशील, अलीढ und अलीन 1.
अलुच und अलुभित 3.
अलून 1. 3.
अलेप्य, 1. अलेप, 2. अलेप und अलोकव्रत 3.
अलोक्यता 1. 3.
अलोपयत्न् 3.
अलोभवत्न् 2.
अलोमश 3.
अलोष्टक und अलोष्ठक 3.
अलोक् 1. 3.
अलौल्य 4.
अल्पकाय 2.
अल्पकालिक 3.
अल्पकृच्छ्र und अल्पजीविन् 2.
अल्पतपस् 1.
अल्पदर्शिन् 2.
अल्पनिचय, अल्पनिदान und अल्पपरिकर 3.
अल्पपरिच्छेद Adj. Divjâvad. 87, 20 fehlerhaft für °पद्दिच्छद् *unbegütert, arm.*
अल्पप्रचार 1.
अल्पफल 3.
अल्पराधस् 2.
अल्पवत्न् 1.
अल्पविज्ञान 3.
अल्पवित्तवत्न्, अल्पवीर्य und अल्पश्रुत (*unwissend* Mahâvj. 127) 1.
अल्पस्वमत्न् 6.
अल्पातङ्क 2.
अल्पात्यय Adj. *eine geringe Schuld bildend, leicht zu verzeihen* Gâtakam. 18,10.
अल्पाबाध und अल्पीभाव 2.
अल्पेशाख्य 1. *unbedeutend* Divjâvad. 243,2.
अल्पोत्सुक Adj. *gleichgültig* Divjâvad. 41,23. 57,4. 86,12. 159,23.
अव् 1. अवित R. ed. Bomb. 4,60,20 nach dem Comm. = ज्ञात. — Mit अभि 1. 3.
अवक 1.
अवकर m. auch *eine best. Pflanze* Kauç. 28,2.
अवकर्णप्रावृत 3. 6.
अवकलन 3. 6.
*अवकल्पना f. *das für möglich Halten* Mahâvj. 245.
अवकुण्ठन 1. 2.
अवकुत्सित 2.
अवकूलन 6.
अवकेशिन् 1. 1. 2. 3.
अवकोटक, अवक्राग und अवक्रचेतस् 3.
अवक्राम 1.
अवक्षायम् 1. 4.
अवखाद् 1. 3.
*अवग n. *eine bestimmte hohe Zahl* Mahâvj. 246. fg.
अवगणना 3.
अवगतरश्मिवत्न् 2.
अवगध 1. 2.
अवगत्तोस् 2.
अवगमन n. Kauç. 16, 27 = अनुराग *Ergebenheit* nach Dârila.
अवगाह् 1. 1.
अवगीत 2. Adj. s. u. 3. गा mit अव.
अवग्राह् 1. 3.
अवघोषणा f. *Ausrufung, öffentliche Bekanntmachung* Gâtakam. 2.
अवघ्र 2. 3.
अवघ्रापण 2.
1. अवचन 1. 6.
अवचर् 1. 4.
अवचारक Adj. *Botendienste thuend*, m. *Bote, Kundschafter* Divjâvad. 32,25. 127,26.
अवचिचीषा 3.
अवचितपर्व 3.
अवचीरविचोरक (?) Divjâvad. 83, 21.
अवच्छेदकतत्त्वनिरुक्ति, °छेदकतानिरुक्ति, °छेदकतामाला, °छेदकतालेश, °छेदकतावाद, °छेदकतासार und अवज्ञयन 2.
अवज्वलन 1. 2.
अवज्वाल m. *heisser Aufguss* Dârila zu Kauç. 27,33. 32,10.
अवञ्चक 3.
अवञ्चनता 4.
अवञ्चित 3.
अवटङ्क 2.
अवटुङ्ग 3.
अवडान 2.
अवण्ड 3. 3.
अवतंस und अवतंसन 1. 1.
अवतंसय् und अवतर 1.
अवतारण 1. 3.
अवतारणिका 3.
अवतारप्रेक्षिन् 1.
अवत्सा 3.
अवदातवसन Adj. *weiss gekleidet, so v. a. zum Laienstande gehörig* Divjâvad. 160,2.
अवदानीय 1. 3.
अवदोल 1. 3.
अवद्रङ्ग 1. *Handgeld* Divjâvad. 33, 2. 3.
अवद्रव्य 3.
अवधान auch *das Einsetzen, Befestigen.* ज्याव° *einer Bogensehne* MBh. 8,90,100.
अवधानवत्न्, °अवधिक u. अवधी 1.
अवधूत und °क 1. 2.
अवधूलय् und अवधेय 1.
अवन 1. 2.
अवनती 3.
*अवनद्ध m. *Ausstopfung* Mahâvj. 261,90.
अवनाटनासिक 1.
अवनाम 3.
अवनि 1. 6.
अवनिपातम् und अवनिभृत् 1.
अवनिरुह् 3.
अवनीभुज् und अवनीभृत् 1.
अवनेक्तर् 3.
अवत्तसुकुमाल 2.
अवत्तसेना 3.
अवत्तीकुमार, अवत्तीपुरी und अवत्तीसुकुमाल 1.
अवन्ध्य 1. 1.
अवन्ध्यप्रसाद 4.
अवपद्स् und अवपन 1.
अवपाकिन् 6.
अवपुस् Adj. *gestaltlos, körperlos* MBh. 7,202,105.
अवपूरण 1.
अवप्लुत 4.
अवबोधनीय 1. 2.
अवभर्त्सन n. *drohendes Anfahren, das Bedrohen* Gâtakam. 27. Karaka 406,13, v. l. für अभिभ°.
अवभृति 1. 3.
अवभृथ und अवमृ 1. 1.
अवमार्जन 1. 3.
*अवमूर्ध m. N. pr. einer mythischen Welt Mahâvj. 154.
अवमूर्धक Adj. *mit dem Kopfe nach unten* Divjâvad. 9,22. 505,16.
अवमृद्य 3.

अवमोक्षन 2.
अवम्य 6.
अवयवक्रोड, अवयवग्रन्थ, अवयवशिरोमणि und अवयवशिरोमणि 2.
अवयुति 4.
अवर्य 1.
अवर I. 3. 6. *m. n. *eine best. hohe Zahl* Mahâvy. 246. fg.
*अवरगोदानीय Mahâvy. 154 fehlerhaft für अपर°.
*अवरचामर m. N. pr. eines Dvîpa Mahâvy. 154.
अवरतस् I. 2.
अवरभागीय Adj. *von niedriger Art* und zugleich *eine niedrige Wiedergeburt nach sich ziehend* Mahâvy. 109. Divyâvad. 533,24.
अवकृणागृकोत 1.
अवकृणाग्राक 3.
अवकृणाम् 4.
अवकृद्धव 3.
अवरुधक 3 fehlerhaft für अवरोधक.
अवरुधम् und अवरुन्धम् 4.
अवरोधक I. 3. 2) f. °धिका Pl. *die Frauen im Harem* Çiç. 12,20.
2. अवरोधन I. 3.
अवरोधरक्षा f. *Haremswärterin* Dharmaçarmâbhj. 17,57.
°अवरोधिन् I. 1.
अवरोपण I. 3.
अवर्णी und °शिक्षा 2.
अवर्तिन् 3.
अवर्धमान I. 4.
अवर्षतर्क, Loc. *wenn kein Regen zu erwarten ist*, so v. a. *bei heiterem Himmel* Âpast. Gṛhj. 23,8. v. l. °तर्के wohl besser.
अवर्षिन् 1.
अवर्षियत्नु 2.
अवर्ष्टाम् 4.
अवर्ष्य I. 1.
अवलगन 2.
अवलम्बक I. 1.
अवलम्बनक und अवलम्ब्य 1.
अवलित 3.
अवलीढ I. 3.
अवलुप्त 3.
अवलुप्ति 1.
अवलेखन 2) zu streichen; vgl. आव°.
अवलेपवत् 3.
अवलोकनक Adj. *eine schöne Aussicht gewahrend* in der verdorbenen Stelle Divyâvad. 221,29.
अवलोकितलक्ष्मी 2.
अवलोप I. 3.
अवलोपन, अवल्गु und अवल्गुकारिन् 3.
अववर्तिन् I. 3.
अववाद I. 6.
अववादक m. *Prediger, Lehrer* Divyâvad. 48,26. 349,6. 385,8.
अवशर्धयितर् 3.
अवश्य 3.
अवश्यभागीयिक Adj. *nothwendig, unvermeidlich* Divyâvad. 347,1.
अवश्ययातव्यता 4.
अवश्येन्द्रिय und अवष्टब्धव 6.
अवष्टम्भ I. 3.
*अवष्टम्भनता f. *das Sichstützen auf* (Loc.) Mahâvy. 192 (दण्डे ऽव° zu lesen).
अवसक्थिका I. 3.
अवसंडीन 2.
अवसथ I. 1.
अवसथिन् 1.
अवसभ I. 2.
अवसर I. 3.
अवसर्पिन् I. 1.
अवसाद auch *eine gedrückte, kummervolle Lage* R. ed. Bomb. 4,53,11. *Tadel, Demüthigung* Mahâvy. 132.
अवसादना f. *Herabsetzung, Erniedrigung, Demüthigung* Gâtakam. 31. Divyâvad. 490,5.
1. अवसान I. 3. 6.
अवसानपति 3.
*अवसारणा f. *Rehabilitation eines Mönchs* Mahâvy. 281.
अवसितार्थ I. 1.
अवसे 1.
अवस्कन्द I. MBh. 10,3,27.
अवस्कन्दन I. 3.
अवस्कन्दिन् I. 6.
अवस्कार m. = अवस्कर 3) Sâj. zu Ait. Br. 3,26,3. Vielleicht nur fehlerhaft.
अवस्तुपतित 3.
अवस्त्रद् und अवस्त्री 3.
अवस्थितिचापल I. 4.
अवस्नान 3.
अवस्फूर्ज 1.
अवस्युवात 3.
अवस्रंसन 3.
अवस्यदत्नु und अवस्वन्य 1.
अवस्वापनिका und °स्वापिनी 2.
अवकृनन I. 1.
अवकृत्त 3.
अवकृसित 6.
अवकार und अवकारक I. 3.
अवकृतव 1.
अवक्ति 3.
अवाक्शिरस्क 6.
अवाग्दृष्ट 3.
अवाग्र I. 2. 3.
अवाङ्ग auch Âpast. Gṛhj. 11,16.
अवाङ्मुख I. 1.
अवाचंयम 3.
अवाचीनविल 1.
अवाच्य I. 3.
अवाच्यवचनपुद्ध 1.
अवाञ्च I. 3.
1. अवात I. 3.
अवात्सल्य 3.
अवात्त 3.
अवात्तर I. 4.
अवात्तरदीक्षा 3.
अवात्तरप्रकृति 4.
अवाप्त, अवामन und अवारक 1.
अवारित 3.
अवारितद्वार und अवारितम् 1.
अवार्त 3.
अवार्यमाण Adj. *nicht zurückgehalten, ungehindert* R. ed. Bomb. 4,33,18.
अवालम्ब 3.
अवालेय I. 4.
अवास्तव 3.
अविक I. 6.
अविकच 3.
अविकत्थन I. 6.
अविकत्थिन् 3.
अविकम्पित 1.
अविकल I. f. आ Kathâs. 28,192.
अविकल्पक 3.
अविकल्पित 2.
अविकाङ्क्ष 3.
अविकार I. 3. *m. *ein best.* Samâdhi Mahâvy. 21.
अविकारवत् 4.
अविकारिन् I. 3.
अविकार्य 3.
अविकासभाव und अविकुण्ठ 3.
अविकूणित 2.
अविकत I. 2.
अविकृति I. 4.
अविकृषित 3.
अविकृष्ट I. 1.
अविकोपित Adj. *ungestört, unbehelligt* Divyâvad. 61,22. 76,27. 475, 26. = प्रकृतिस्थ Mahâvy. 281,125 (zu verbessern).
2. अविक्रम, अविक्रमण und अविक्रय्य 3.
अविक्लिन्नात्त 3.
अविक्लिष्ट Adj. *deutlich, verständlich* R. ed. Bomb. 4,19,10, v. l.
अविक्षिप्त und अविक्षोभ 1.
अविक्षण्डन n. *das Nichtverletzen, unverbrüchliches Halten* Gâtakam. 29,57.
अविक्षण्डित 2.
अविगणित Adj. *nicht in Betracht gezogen, nicht richtig erwogen* Gâtakam. 27,25. 23.
अविगलित 2.
अविगान I. 3.
2. अविग्रह, 2. अविघात und अविघ्नतम् 3.
अविचक्षण und अविचल I. 3.
अविचलत्त 1.
2. अविचार und अविचार्य I. 3.
अविचेष्टत्त 2.
अविच्युत 1.
अविज्ञानक 3.
*अविज्ञप्ति f. *das Nichtzuerkennengeben, Nichtäusserung* (einer Regung) Mahâvy. 101.
अविज्ञानप्रायश्चित्त 6.
अवितथ I. 1. 3.
अवितथवाच् 6.
अवितरण 3.
अवितर्क I. 3.
अवितर्कयत्नु 1.
अवितर्कित 2.
अवितान 3.
अवितृप्त 2. 3.
अवितृषक, अवितृष् und °तृष 3.
अवित्रस्त 2.
अविद् 3.

अविदाकिन् 1.
अविदित 1. 2.
अविदूषक 5.
अविदेह 1. 1.
अविद्धकर्ण 1. 6.
अविधवक 6.
अविधिष् 2.
अविधिज्ञ 1.
अविधिपर्वकम् 3.
अविधुर 1. 5.
अविधूत 3.
अविधेय 1. 1. 5. अविधेयत्व n. *das nicht in der Gewalt Stehen von* (Gen.), *Nichtunterliegen* Daçak. (1883) 161,4.
अविध्य, 2. अविनय u. अविनश्वर 5.
अविनाश 1. 5.
अविनिपातित 2.
अविनियोग 5.
अविनियत् 1.
*अविनिवर्तनीय m. *ein best.* Samâdhi Mahâvj. 24.
अविन्दत् 5.
अविन्यस्त Adj. *unbetreten* Gâtakam. 25.
अविपक्व 1. 2. 5.
अविपश्यत् 3.
*अविपरिणामवर्तिन् Adj. *nicht der Veränderung oder Umwandlung unterworfen* Mahâvj. 245,881.
अविपर्यास 5.
अविपाकिन् und अविपाटन 6.
*अविप्रपञ्च Adj. etwa *unerklärlich* Mahâvj. 144.
अविप्रमोक्ष 5.
अविप्रकृत 2.
अविवर्क 5.
अविविध 1. 5.
अविविक्षत् 4.
अविभागविद् 5.
अविभागिन् 1. 5.
अविभाव्य 2.
अविभिन्न 4.
अविभिन्नकालम् 1.
अविभ्रंश Adj. (f. आ) *worauf man nicht fällt, — strauchelt* R. ed. Bomb. 3,73,11.
अविभ्रष्ट und अविभ्रान्त 4.
अविमनस् (!) und °नस्क Adj. *nicht entmuthigt, gutes Muths* Gâtakam. 9.
अविमर्शितव्य 6.
अविमलप्रभ und अविमानना 5.
अविमित 4.
अविमुक्तेश्वर m. Bein. Çiva's Daçak. (1883) 95,8.
अविमुक्तोपनिषद् 2.
अविमुखम् 5.
अविमुच्यमान 1.
अविमृष्टविधेयांश und °भाव 5.
अविमोक्ष 1.
*अविरज्ञस् n. *ein best. kleines Theilchen* Mahâvj. 251.
अविरत 1. 5.
अविरलित 5.
अविरक्त 1. 5.
अविराग 2.
अविरागिन् 5.
अविराज् f. *ein anderes Metrum als* Virâǵ Ait. Br. 3,22,10.
अविराधंपन्न 6.
अविराम 5.
अविरुद्ध 1. 5.
अविरूढ Adj. *nicht fest wurzelnd, schwank* Gâtakam. 10,12.
अविरेचनीय 1.
अविरेच्य 6.
अविरोध 1. 5.
अविरोधन und अविरोधवत् 5.
अविरोधित 1.
अविरोधिन् 1. 5.
अविलम्बना und अविलम्बित 5.
अविलम्बित 1. 5.
अविलीन, अविलेपनिन्, अविलेपिन् und अविलोलुप 5.
अविवक्षित 1. 5.
अविवर Adj. *keine Oeffnung habend, keine Lücke zeigend* R. ed. Bomb. 3,28,7.
*अविवर्त m. *ein best.* Samâdhi Mahâvj. 21.
अविवादिन् und अविवाक् 1. 5.
अविवेकम् 3.
अविशङ्कित 1. 6.
अविशङ्किन् 1. 5.
अविशारद 5. 6.
अविशाल 5.
अविशोधन 3.
अविश्रब्ध auch R. ed. Bomb. 4, 32,10.
अविश्रम 1. 1.
अविश्रमत् und अविश्राणित 6.
अविश्रान्त 1. 3.
अविश्लिष्ट Adj. *übereinstimmend* R. ed. Bomb. 4,19,10.
अविश्वसनीय 1. 5.
अविश्वस्त 1. 6.
अविश्वास्य und अविषमय 5.
अविषह्य 1. 5. m. N. pr. eines Mannes Gâtakam. 5.
अविषादिता f. = अविषादित्व Gâtakam. 5.
अविषुवत्क und अविष्यन्दयत् 6.
अविसंवाद 1. 5.
अविसंवादित 5.
अविसृष्ट 1. 5.
अविस्कन्तर् und अविस्तृत 6.
अविस्मय m. *Abwesenheit alles Stolzes, Demuth* Gâtakam. 7,6.
अविस्मित 1. 5 (अनि° Druckfehler).
अविस्मृत 1.
अविस्मृति 5.
अविस्रस्त 6.
अविक्षेमत् 5.
अविक्षेठित 6.
अविक्लव 1. 5.
अवी 1. 2.
अवीक्षित 1. 1.
°अवीक्षिन् 1.
अवीचिसंशोषण 2.
अवीतक 5.
अवीरस्थ 6.
अवीरकृत्य 3.
अवीर्यवत् 1.
अवृथार्थ 5.
अवृध् 1. 3.
अवृष्ट 5.
अवृष्टिकाम 3.
अवेक्षण 1. 1.
अवेदनीय 1.
अवेदयान und अवेदित 5.
अवैकृत 6.
अवैदिक 1.
अवैदेशी 6.
अवैभोदक 4.
अवैर n. Instr. *ohne feindlich aufzutreten* Gâtakam. 21.
अवैरिन् 6.
*अवैवर्तचक्र n. Titel eines Werkes Mahâvj. 631.
अवैशारद्य 6.
अवैषम्य und अव्यक्त 1. 6.
अव्यक्तमय 6.
1. अव्यङ्ग 1. 1.
अव्यतिरिक्त 5.
अव्यतिषङ्गम् 2.
अव्यतिकरत् und अव्यतिकार 6.
अव्यय 1. 6.
अव्ययिन् 1. 5.
अव्ययिष्णु 1. 1. 2.
अव्यक्त 2.
*अव्यक्तीकृत Adj. *nicht entfernt, — entlassen* Mahâvj. 245,637.
अव्यभिचरित 2.
3. अव्यय 1. 3.
अव्यवर्त्ति 1.
अव्यवधायक 5.
अव्यवस्थ und अव्यवस्थान 6.
अव्यवस्थितचित्त 1.
2. अव्यवहार und अव्यवहितता 3.
अव्यवानम् 1.
अव्याख्येय 4.
अव्याप्त und अव्याधिज्ञ 1.
अव्यापक Adj. 1) *nicht umfassend* (eine Definition) Aniruddha zu Sâṁkhjas. 1,89. fgg. — 2) *nicht allgegenwärtig* Aniruddha zu Sâṁkhjas. 1,138.
अव्यापकविषयताशून्यत्वपत्त्र 2.
अव्यापन्न 1. 4. *Niemand verletzend, harmlos* Divjâvad. 105,18. 302,9.
*अव्याबाध Adj. *unbehindert, durch Nichts beeinträchtigt* Mahâvj. 69.
अव्यायुक 1.
अव्यालचेष्टित, अव्यावर्तनीय und अव्याकरत् 6.
अव्याकृत 1. 6.
अव्युत्क्रान्त 1.
अव्युत्पत्तिमत् 6.
अव्युत्सन्नत् 5.
अव्युप्तकेश 1. 5.
अव्युप्तवक् 5.
अव्युष्टि und अव्यूढ 1. 3.
अव्रण 1. 1. 2.
अव्रात्य 1. 3.
1. अश् 1. 6.
2. अश् mit संप्र, अशकलीकरण und अशकुनी 1.
अशक्त 1. Nom. abstr. °त्व n. MBh. 5,163,4.
अशक्तभर्तृका 3.
अशक्तिमत् 1.

अशक्यसमुच्छेद 6.
अशङ्कम् 1.
अशठधी 6.
अशतवर्ष 1.
अशन् I. 5.
2. अशन I. 3.
अशनि I. etwa *Hagelkorn* Kauç. 38,8.
अशनीश 1.
अशनिस् 5.
अशयान 1.
अशय्य Adj. *kein Lager habend; m. Bez. bestimmter Einsiedler* R. ed. Bomb. 2,6,3.
अशरण्य I. 1. 5.
अशरमय 4.
अशर्कर Adj. (f. आ) *ohne Gries, — Steinchen* R. ed. Bomb. 3,73,11.
अशस्तस्मृतिकेतु, अशस्तार्थ und अशस्तार्थोत्तर 6.
3.*अशस्त्र n. Instr. *ohne Anwendung von Waffen* Mahâvj. 182.
अशस्त्रवध 6.
अशस्त्रवध्य Adj. *durch keine Waffe zu tödten.* Nom. abstr. °ता f. R. ed. Bomb. 4,66,27.
अशा 3. 4.
अशाखाज 3.
अशात I. 1.
अशान्तिकृत् und अशास्त्रविहंस् 2.
अशास्य und अशिक्षित I. 5.
अशितव्य I. 1.
अशित्र I. 5.
अशिथिर 1.
अशिथिलत्व 6.
अशिमिहिंष् 5 zu streichen.
अशिरस् I. 5.
अशिरःस्नान, अशिरोग्रीव, अशिल und अशिल्पजीविन् 1.
अशिशिररश्मि und अशिश्नितु 3.
अशिष्टागतमार्ग und अशिष्यत्व 6.
2. अशीत I. °म् Adv. *heiss* (aufseufzen) R. ed. Bomb. 3,61,28.
अशीतकर, अशीतमरीचि und अशीतरुच् I. 5.
अशीति I. 1.
अशीतिकापर् und अशीतिपञ्चक (vgl. MBu. 7,192,64. 193,43) 2.
अशीतिसाहस्र 3.
अशीत्यन्तर, °त्व und अशीर्णाय 1.
अशुचिवर्ण 6.
अशुद्ध I. 5.
अशुद्धप्रकृति 6.
अशुध्यमान 5.
अशुभ I. 5.
अशुभचिन्तक 1.
*अशुभभावना f. *fromme Betrachtungen über das Unerfreuliche des Lebens* Mahâvj. 52 in der Unterschr.
अशुभलक्षण Adj. (f. आ) *mit ungünstigen Merkmalen* Har. zu Âpast. Gṛhj. 3,11.
अशुभात्मक 6.
अशून्यार्थ 1.
अशौण्य 6.
अशौषम् I. 3.
अशैक्ष I. *Auch ein best. Nirvâṇa* Mahâvj. 95.
अशैथिल्य 6.
अशैवल Adj. (f. आ) *ohne Blyxa octandra* R. ed. Bomb. 3,73,11.
अशोक I. 6.
अशोकवर्ण 1.
अशोकश्री 2.
अशोकाष्य 1.
अशोकी 2.
अशोच्य und °ता I. 6.
अशोफयुत 3.
अशौल्क्य 6.
अशौच I. 6.
अशौचक 1. 6.
अशौचिन् 6.
अश्मगर्भमय Adj. *smaragden* Dharmaçarmâbhj. 5,47.
अश्मजतु 1.
अश्मयोक्त (?) *eine best. Pflanze* Kauç. 8,15.
अश्मवर्षवत्त् Adj. *Steine regnend* R. ed. Bomb. 3,22,24.
अश्मशानचित् 1. 6.
*अश्रद्ध n. *Unglaube* Mahâvj. 104.
अश्राद्ध I. 5.
*अश्रामण्य n. *Mangel an Ehrfurcht vor Çramaṇa* Mahâvj. 127.
अश्रावयत्त् 1.
अश्रि I. 3.
अश्रीवर्ण 3.
अश्रुत I. 1.
अश्रुति I. 6.
अश्रुतिविरोधिन् und अश्रुतीपय 6.
अश्रुनेत्र 3.
अश्रुपात I. 2) vgl. Açvav. 2,8.15,13.
अश्रुमय 1.
अश्रुलेश und अश्रुवदन 5.
अश्रूयमाण 1.
अश्रोतर् I. 1.
अश्रोत्रिय I. 5.
अश्लक्ष्ण Adj. (f. आ) *keine zarte Haut habend* Har. zu Âpast. Gṛhj. 3,11.
अश्लिष्ट 6.
अश्लेषा I. 5.
अश्वक I. *Rösslein* (als Kinderspielzeug) Gâtakam. 9,70. *N. pr. eines Mönchs, = अश्वजित् Mahâvj. 281.
*अश्वकाय m. *Cavallerie* Mahâvj. 183.
अश्वकुणप 2.
अश्वक्रान्त und अश्वक्रीत 1.
अश्वगोष्ठ 2.
अश्वतीर्थक 1.
अश्वत्थ I. 1.
अश्वत्थशाखा f. *ein Ast der Ficus religiosa* Maitr. S. 2,6,6 (66,15).
*अश्वदाय Adj. *ein Pferd zu schenken im Sinne habend* Kâç. zu P. 3,3,12.
अश्वपट्ट 1.
अश्वपरशु (Accent!) m. *Pferderippe* Maitr. S. 4,1,2 (2,14).
अश्वपादतसारमेयमय 2.
अश्वपूर्ण 3.
2. अश्वपृष्ठ I. 3.
अश्वपोषक 4.
अश्वप्रथम 3.
अश्वप्रपदन und °पदनीय, so zu lesen st. °पतन und °पतनीय.
अश्वमेधवत्त् I. 1.
अश्वलक्षण 2.
अश्ववत्त् I. 1.
1. अश्ववार I. 1.
अश्ववाक्शाली 5.
अश्ववृन्दिन् 3.
अश्वशफवृध्न 4.
अश्वशीर्ष 1.
अश्वसनि I. 3.
अश्वस्त 6.
अश्वस्तोमीय I. 3.
अश्वकन 1.
अश्वकर्विस् I. 1.
अश्वानन und अश्वानत 3.
अश्वामुख 1.
अश्वावत्त् I. 1.
अश्वीय I. 2.
अश्वोरम 5.
अषडक्षीण I. 6.
अष्टक I. 2.
अष्टकाश्राद्ध n. *das Ashṭakâ-Manenopfer* Sud. zu Âpast. Gṛhj. 22,2.
अष्टकिक (1) und अष्टकिन् 5.
अष्टकोण I. 1.
अष्टका f. *Ashṭakâ-Kuh* Kauç. 19,28.
अष्टगव, अष्टपट् und अष्टपद् I. 2.
अष्टपदमूलिका, अष्टब्रह्मविवेक u. अष्टभुजाष्टक 2.
*अष्टमकभूमि f. *eine der zum heiligen Wandel führenden Stufen* Mahâvj. 150.
अष्टमङ्गल्य und अष्टमकामत्र 2.
अष्टमकासिद्धिमय 1.
अष्टमासिक 4.
अष्टरात्रि 5.
अष्टलोक् 1.
अष्टवंशवत्त् 2.
अष्टवार्षिक und अष्टशती 1.
अष्टश्लोकी 2.
अष्टसकृत्क 6.
अष्टस्तनी I. 1.
अष्टस्थानपरीक्षा 2.
1. अष्टाङ्ग I. Auch so v. a. *alle Vollkommenheiten* Divjâvad. 127,19. 398, 28.
अष्टाङ्गनिघण्टु 2.
अष्टाङ्गप्रणिपात 1.
अष्टाङ्गहृदयदीपिका, °हृदयसंहिता und °हृदयसंग्रह 2.
अष्टाचत्वारिंशक I. 1.
अष्टादंष्ट्र I. 2.
अष्टादशता 1.
अष्टादशपुराणसार und अष्टादशर्च 2.
अष्टादशवक्र 1.
अष्टादशवक्रिका f. N. pr. eines mythischen Flusses Divjâvad. 106, 29. 107,1.
अष्टादशवाद, °दशस्मृति, °स्मृतिसार und °दशार्धवाद 2.
अष्टादिग्, अष्टानिधन, अष्टीग्रूष् und अष्टामृड 1.
अष्टावधानिन् Adj. *der seine Aufmerksamkeit auf acht Dinge zugleich richten kann* Saddhântakândrodaja

in Tarkak. Notes S. 34.

अष्टावर् 3.

अष्टाविंशिन् 6.

अष्टाशीतिमत्स्य 3.

अष्टास्तना 1.

अष्टिक 2.

अष्टोत्तरशतदिव्यदेशनिरूपण, °देशस्थलमाहात्म्य, °स्थलश्लोक und °शतोपनिषद् 2.

अष्ठील 1.

1. अस् 8) I. 5.

2. अस् mit व्यति I. 4. — Mit अधि I. 3. — Mit अन्वधि 3. — Mit आ I. 4. — Mit उद् I. 1. — Mit उप I. 4. — Mit अधिनि 2. — Mit उपनि I. °न्यस्त *unterrichtet in* (Loc.) Divjâvad. 3,18. — Mit प्रणि 4. — Mit प्रतिनिस् 3. — Mit परि Caus. 4. — Mit विपरि I. 3. — Mit अभिसम् 1. — Mit प्रतिसम् 4.

3. अस् 1.

अस I. 3.

असंयच्छत् 3.

असंयत I. 2.

असंयत्त 4. 5.

असंयत्त् I. 5.

असंयमितालकिन् Adj. *mit unaufgebundenen Locken* Daçak. (1883) 60,19. v. l. असंस्कृतालकिन्.

असंयुक्त I. 5.

असंयोगोपध 1.

असंरक्त 3.

असंरूढ Adj. *noch nicht vernarbt* Gâtakam. 19.

असंरोढ् I. 6.

असंलालित und असंलुलित 5.

असंवत्सरदीक्षित Adj. *noch kein Jahr geweiht* Çâṅkh. Çr. 16,20,11.

असंवत्सरभृत I. 3. असंवत्सरभृताह्न Adj. Çâṅkh. Çr. 16,20,10.

असंवर् 1.

असंवर्तमान I. 5.

असंवल und असंवास 6.

असंविज्ञान und असंविक्षित 3.

असंवीत 6.

असंव्यवक्षितम् 3.

असंशारुक 2.

असंशिक्षयत् 6.

असंसृष्ट 1.

असंस्कृत 6.

असंसक्त I. 3. 6.

असंसर्गिन् und असंसृष्टिन् 6.

असंस्कार I. 1.

असंस्कार्य 6.

असंस्कृतप्रभावित 3.

असंस्तव und असंस्थान I. 6.

असंस्थित I. 3) °तं कविः AV. 6,50,2 ist *eine nicht mit dem* संस्थितहोम *versehene Spende; vgl.* Kauç. 6,3.

असंस्थिति 2.

असंस्पृष्ट und असंस्पन्दयत् 6.

असंस्पृत 1.

असंस्कृति 6.

असंस्कृत्यकारिन् Adj. *isolirt —, für sich allein wirkend.* Nom. abstr. °रित्व n. Sâṅkhjapr. 1,75.

असंस्कार्य 6.

असंस्कार्य I. 1.

असंस्कृत 6.

असंस्काशि 3.

असंस्कृदावर्तिन् 6.

असंस्कृा I. Çiç. 7,53 = Sâh. D. 49, ult. fg.

असक्त I. 1.

2. असंकर् 6.

असंकल्पनीय 2.

असंकीर्ण I. 6.

असंकुचित und असंकुप्त 2.

असंक्रान्त 1.

असंक्ष्य I. 1.

असंक्ष्यक 1.

असंक्ष्यशस् 6.

असंक्ष्येय I. 3.

1. असङ्ग I. Instr. so v. a. *unaufhaltsam* R. ed. Bomb. 4,14,18. °म् Adv. *unverzüglich* Gâtakam. 10,27.

असंगत I. 2.

असंगृहीतत्व n. *das nicht im Zaume Gehaltenwerden* MBh. 7,188,4.

असंग्रह् 6. Auch *das Nichtgewinnen von Anhang* Karaka 59,3.

असंग्रामेण 3.

असंग्राह् 1.

असञ्जत् 3.

असञ्जित 6.

असंचय I. 3.

असंचलत् 2.

असंचेतयमान 1.

असंज्ञात 2.

असंज्ञा I. 3.

असंज्ञान 2.

असंज्ञिकसत्त्व n. = असंज्ञिसत्त्व Divjâvad. 505,23.

असंज्ञिन् 3.

असत्कृत I. 6.

असत्क्रिया f. *schlechte Behandlung, beleidigendes Betragen* Gâtakam. 23,7. 33,13. 19.

1. असत्त्व I. 3.

1. असत्पथ I. 4.

असत्प्रतिग्रह् u. असत्प्रतिपत्तिन् 6.

असत्प्रिय Adj. *dem es an Freunden gebricht* R. ed. Bomb. 4,43,53.

असत्यवचन 5.

असत्यवाद् 1.

असत्वरम् 2.

असत्संपर्क 6.

असदृश I. 2.

असद्गति 6.

असद्धर्म I. 2.

असधोचीन 6.

असनाभि 2.

*असनिदर्शन Adj. etwa *undefinirbar* Mahâvj. 101.

1. असत् I. असत् mit कर् *schlecht empfangen* Gâtakam. 22,70. *schlecht behandeln* 23.

असंतर्दन, असंतृष्ण, असंदेश und असंदेहम् 6.

असंनयत् 3.

असंनिविष्ट 5.

असंन्युप्त 3.

असपत्नेष्टका 1.

असपिण्ड I. 3.

असपूर्व 6.

असब्रह्मचारिन् 1.

असभ्यस्मृतिकेतु, असभ्यार्थ und असभ्यार्थान्तर 6.

असमता 1.

असमन्वाहार m. *Gedankenlosigkeit* Divjâvad. 190,29.

असमबलता f. *keine gleiche Mächtigkeit* Çâṅkh. Br. 26,9.

*असमयविमुक्त Adj. Bez. *eines Çrâvaka in einem best. Stadium der geistigen und sittlichen Entwickelung* Mahâvj. 46.

असमर् I. 2.

असमर्पण 1.

असमवधान n. *das Nichtzusammentreffen an einem Orte, Nichtbegegnung* Gâtakam. 7.

असमवक्षितम् I. 3.

असमशर 1.

असमशील 4.

असमसम I. *m. *ein best.* Samâdhi Mahâvj. 21.

असमहात्रत 3.

असमाधान 5.

असमान I. 1.

असमायुत 3.

असमावृत 5.

असमावेश 1.

असमाप्रुग 1.

असमिध्यमान Adj. *sich nicht entzündend* Maitr. S. 1,6,5 (95,6).

असमीक्षित 1.

असमुदाचार m. *ungehöriges Betragen* Gâtakam. 19.

असंपत्ति 1. 2.

असंपरिग्रह् Adj. *nicht angenommen, zurückgewiesen* Gâtakam. 9,78.

असंप्रकीर्ण 1.

*असंप्रख्यान n. vielleicht *Mangel an Einsicht* Ma-hâvj. 127. 133.

*असंप्रज्ञन्य n. *Mangel an klarem Bewusstsein, — Besonnenheit* Mahâvj. 104.

असंप्रज्ञात Adj. *bewusstlos* Comm. zu Jogas. 1,17. fg. °योगिन् m. *ein Jogin im Zustande der Bewusstlosigkeit* Aniruddha zu Sâṅkhjas. 6,50. °समाधि m. *bis zur Bewusstlosigkeit gesteigerte Versenkung* Comm. zu Jogas. 1,18. °ज्ञातावस्था f. *Zustand der Bewusstlosigkeit* Aniruddha zu Sâṅkhjas. 6,50.

*असंप्रज्ञान n. *Nichterkenntniss* Mahâvj. 245, 488.

असंप्रदत्त I. 5.

असंप्रमाण 1.

असंप्रमोष I. *m. *ein best.* Samâdhi Mahâvj. 21.

असंप्रयुञ्जत् 4.

असंप्रेषित 2.

असम्बल 6.

1. असंभव I. *das Nichtbeiwohnen*, so v. a. *Impotenz* Âpast. Gṛhj. 23,3.

असंभवपत्र 2.

असंभाव्य I. 5.

अ॒संभिन्दत् 1. 2.
असंभूत Adj. *nicht vorhanden, — da seiend, fingirt* R. ed. Bomb. 4,32,4.
असंभृत 1.
असंभ्रम 1. 6.
*असंमतावबाद् m. *unautorisirtes Predigen* Mahâvj. 261.
अ॒संमृष्ट 1. 4.
असंमोष 1. °धर्मन् Adj. Divjâvad. 49,10. fgg.
असङ्ग्रप 1.
असर्गबन्ध 6.
असर्वगोचर 2.
असर्वज्ञ und असर्वविषय 6.
असव्य 1. 6.
असक् 1. 5.
असक्चरित 1.
असक्तन 1. 5.
असक्तत् 1. 6.
असक्तमान 1.
असक्तव 6.
असक्ताय 1. 5.
असक्तृदय 4.
असक्ष्य 1. *unrettbar verloren* Divjâvad. 229,17. 502,14.
अ॒साकमेध und असाक्षिन् 3.
असाधक 1. 6.
2. असाधन 1. 5.
असाधारणग्रन्थ 2.
असाधु 1. 4.
असाध्य 1. 6.
असाध्यनानत्व 5.
असानाव्यक Adj. = असानाव्य Comm. zu Kâtj. Çr. 302,1. 2. 5.
असापत्न्य 1.
असामवेदविद्दंस् Adj. *den Sâmaveda nicht kennend* R. ed. Bomb. 4,3,28.
असामान्य 1. 5.
असायक 6.
असारूप्य 1.
असार्वत्रिक 1. 1. 6.
असार्वभौम 3.
असाक्षिक 1. 5.
असिक्त 6.
असिचर्या 2.
असिधारल n. *vom Schwerte träufelndes Blut* Dharmaçarmâbhj. 2,7.
असितज्ञानु 3.
असितपुच्छक 1.
असितवर्त्मन् 1.
असितस्कन्ध m. *ein best. Amulet* Kauç. 40,17.
असिताङ्ग 3.
असितालकाण्डा (?) Kauç. 35,28.
असिधर् 2.
*असिधार् m. *eine best. Hölle* Mahâvj. 215.
असिधारा 1. zu °व्रत vgl. Stenzler in Z. d. d. m. G. 40,523. fgg. Zu berücksichtigen ist aber auch असिधारावलेकन Subhâshitâv. 3225. Vgl. auch Weber in Monatsberichte der Berl. Ak. 1869, S. 40.
असिपुत्रिका 1. 1. 6.
असिमार्ग m. Pl. *die verschiedenen Arten das Schwert zu handhaben* MBh. 7,87,5.
असियष्टि 3.
असिसूना f. *Schlächterei* Divjâvad. 10,25. 15,27.
असीम 1.
असुखद 6.
असुखाय्, °यते *Unlust —, Missbehagen empfinden, kein Gefallen finden* Gâtakam. 18,29.
असुतर् 3.
असुतृ॒प् 1. 2. 3.
असुदर्शन 1.
असुप्रतार् Adj. *nicht leicht zu passiren* Gâtakam. 24,18.
असुबोध 5.
असुरक्त und असुरद्रुक् 3.
असुरयोनि॒ 4.
असुरलोक॒ 1. Maitr. S. 1,11,9 (170, 19).
असुरविश 5.
असुरसंचोदन 2.
असुरार्दन 6.
असुरेन्द्र 1. 2.
असुषिर 3.
असूत 1. 1.
असूय् 1. 1. 5. — Mit अभि 1. 5. अभ्यसूय Absol. R. 2,8,1. अभ्यसूयितुम् 4,15,22.
असूयिन् 1.
असूर्यंपश्य, असूर्॒सु॒ und असूर्॒सू॒ 1. 5.
असृक्पङ्कपेषम् 5.
असृक्पात 1. 3.
असृजत् 4.
असृण्य und असृष्ट 6.
असेचनक 1. °दर्शन Adj. *lieblich anzuschauen* Divjâvad. 23,13. 226,27.
असेवन n. und °ना f. *Mangel an Rücksichtnahme, Vernachlässigung* Gâtakam. 23,16.
असेवा 5.
असेव्य 1. 4. *dem man sich nicht hingeben darf* Gâtakam. 23.
असोढर् 5.
अ॒सोमप 1. Maitr. S. 1,4,6 (54,4).
असौ 1. 3.
असौना॒मन् 1. 5.
असौयज्ञ 1. Genauer *die Formel „N. N. यज्ञ“.*
असौष्ठव 5.
अस्कन्दमान 6.
अस्कन्ध 3.
अस्खल 2.
अस्खलन 6.
अस्खलत् 5.
*अस्तामितावबाद् m. *das Predigen nach Sonnenuntergang* Mahâvj. 261.
2. अस्तम्भ 1. 2.
अस्तर्य॒ 1. 1.
अस्तव्य 6.
2. अस्ता॒ 1. 5.
अस्ताभिलाषिन् 1.
अस्तिनास्तित्व f. *das Sein oder Nichtsein* Kâtj. in Vivâdaratnâkara 201.
अस्तृणत् 2.
अस्तृत 1. 3.
अस्तेयता 1.
अस्तोत्रिय m. *kein Stotrija* Çâṅkh. Çr. 7,26,1 (vgl. Nachtr.).
अस्तोम 1.
अ॒स्तोमभात् Adj. *am Stoma nicht theilhabend* Maitr. S. 4,7,1 (94,10).
अस्त्र 1. 1) mit und ohne इषु auch so v. a. *das Schleudern von Pfeilen, die Kunst zu schiessen* MBh. 1,132,16. 21. 34. 64. 134,24.
अस्त्रजातिमत् 6.
अस्त्रखदिर 1. 5.
अस्त्रीक 5. 6.
अस्त्रोपनिषद् 3.
1. अस्थान 1. *Unmöglichkeit* Divjâvad. 174,1.
अस्थास्नु 3.
अस्थिकुम्भ 6.
अस्थिचि॒त् 1. 5.
अस्थिच्छिन्न 1. 2.
अस्थित 1. 6.
*अस्थिभेद् m. *Knochenbruch* Mahâvj. 284.
अस्थिभेदन 4.
अस्थिर 1. 3. 5. °बोध m. *kein beständiges Erkennen* (buddhistische Definition des Âtman) Aniruddha zu Sâṅkhjas. 1,33.
अस्थिसंचयन n. *das Sammeln der Gebeine des verbrannten Leichnams, eine Todtenceremonie* Comm. zu Âpast. Gṛihj. 3,11.
*अस्थी Adv. mit कर् *mit Eifer betrieben* Mahâvj. 99. Richtig आस्थी.
अस्थुषस् 1.
अस्थूरि 1. 3.
अस्नान und अस्नायिन् 1.
अस्नाविर॒ 3.
अस्पन्दन 1. 2.
अस्पृष्ट 1. 6.
अस्पृष्टमैथुना 3.
अस्पृक् 1. 1.
अस्फाटित 6.
अस्फुट 1. 5.
अस्फुटित 1. 1.
अस्फुरत् 1.
अस्फ्य 4.
1. अस्मि॒ 1. 3.
अस्मि॒दात्र 5.
अस्मदेवत्य 1.
अस्मर्यमाण 6.
अस्मादृश Adj. *einer von unseres Gleichen* Çâṅkh. Br. 2,7.
अस्मिमान m. *Selbstsucht* Divjâvad. 210,5. 314,21.
अ॒स्मृतद्रुक् und अ॒स्मृतध्रु 1. 3.
अस्यूतनासिक 6.
1. अस्र 1. 2.
अस्रप 1. 3.
अस्रस्त 6.
अस्राविणी 1.
अस्वि॒ 1. Maitr. S. 4,5,6 (72,21).
अस्वधर्म 1.
अस्वरूप 2.
अस्वर्ग und अस्वर्य 6.
अस्वाङ्गपूर्वपद 1.
अस्वाङ्ग 4.

अस्वाध्यायपर 2.
अस्वामिक I. 2.
अस्वाम्य 3.
अस्वाम्यनुमतेन Instr. *ohne Erlaubniss des Eigenthümers* Kâtj. in Vivâdaratnâkara 225.
अस्वार्थ 5.
अस्विन्न I. 6.
अस्वेदिन् 6.
अकंकम् I. 5.
अकंघात 5.
अकंतुष् 3.
अकन् I. अको ऽमन्यत (statt अकरमन्यत) R. ed. Bomb. 4,35,7.
1. अ³कल्क I. 1.
अकर्मर्त्र m. *das Ich* Jogavâs. in Sâṁkhjapr. 51,11.
अकर्मिन्द्र m. N. pr. eines göttlichen Wesens Dharmaçarmâbhj. 4, 84. 5.88.
अकंपदार्थ m. *das Ich* Mahâdeva zu Sâṁkhjas. 1,138.
अकंमति und अकरादि 5.
अकर्दल 2.
अकर्पति I. 1.
अकल I. 3.
अकल्यासंक्रन्दन 2.
अकश्चर 1.
अकस्ताभरणोपेत 6.
अकस्त्रियाम 2.
अकःसंस्था⁴ 4.
अकापवत्त् 6.
अकार्य I. 5. m. *Berg* Dharmaçarmâbhj. 7,44.
अकाका m. N. pr. eines Gandharva Çâṅkh. Çr. 4,10,1. Vgl. काका.
अकिंसक I. Nom. abstr. °ता f. Gâtakam. 31,82. °त्व n. 84.
अकिकचुक 3.
अ³किंत I. 3. 5.
अकिंनेषिन् Adj. *übelwollend* Gâtakam. 21,23.
अकिंदत्त 5.
अकिंदिष् I. 2) *b*) Çiç. 1,41.
अ³किंन = 1. अकीन Maitr. S. 3, 8,2 (94,13. 14).
अकिंनित्वंवयनंनी und अकिंपति 5.
अकिंपेन I. 5.
अकिंमदीधिति 6.
अकिंमनयूत्व 5.
अकिंमरुचि 3.
अकिंमरोचिस् 5.
अकिंरणव Adj. *keinen Goldschmuck besitzend, — tragend* Çâṅkh. Çr. 12,21,1.
अ³कि[र्]बुध्न्य् I. 1. 5.
अकिर्बुध्न्यसंहिता 2.
अकिंप्लुप्तसंत्वन् und अकंर्ी I. 5.
अ³कोडमान 6.
1. अकीन I. 2.
2. अकीन I. 5.
अकीनार्थम् Adv. *so dass Jmd nicht zu kurz kommt, zum Frommen* R. ed. Bomb. 2,22,9.
अकीरमणी 5.
अकृष्ट 1.
अकेडमान 6.
अकेतुक I. 1.
अकेतुवाद m. *die Theorie der Kârvâka* Gâtakam. 23.
अकेतुवादिन् m. *ein Anhänger dieser Theorie* ebend.
अकेलि und अकेलिन् 1.
अको I. धिगको बत Gâtakam. 24,29.
अकोतव्य und अकोमक 1.
अकोलाभकर 6.
अ³क्रवाच्य I. 5.
अक्रस्त 1.
अक्रीक I. Adj. *schamlos* Gâtakam. 16,2.
अक्रोतमुख 5.
1. अ³क्री I. 5.
*अक्रम्प्य m. *ein best.* Samâdhi Mahâvj. 24.
अक्रम्प्र 5.
अक्रारिन् I. m. *Edelstein, Perle* Kir. 5,7. Dharm. 10,42. Vgl. आकरज.
अक्रार्णतट°, अक्रार्णदेशात्तम् und °अक्रार्णिन् 1.
अक्रार्णी 6.
अक्रार्ष I. Kauç. 36,9 nach Dârila *Kohlenzange.*
अकर्षकारिका I. 2.
अकर्षफलक 1.
अकर्षिन् I. 1.
अकलन I. 5. 6.
अकलुष Adj. *etwas trübe, — schmutzig* Gâtakam. 23,13.
अकल्पसार 1.
अकल्क I. 1.
अकष und अकारकर 2.
*अकारानपकार m. *ein best.* Samâdhi Mahâvj. 21.
*अकाराभिनिर्हार m. desgl. ebend.
अकारोल्लेखिन् Adj. *die Form eines Dinges wiedergebend* Sâṁkhjas. 1,89.
अकालिक I. **rechtzeitig* Mahâvj. 63.
अकालिकातीरम् 2.
*अकाशगर्भ m. 1) N. pr. eines Bodhisattva (vgl. °गर्भि) Mahâvj. 23. — 2) Titel eines Werkes ebend. 65.
अकाशप्लवा 2.
अकाशफेन *eine best. Pflanze* Antjeshṭik. und Ath. Paddh. zu Kauç. 82,26.
अकाशभैरव und °कल्प 2.
अकाशमणि m. *die Sonne* Dharmaçarmâbhj. 10,41.
अकाशरत्निता 2.
*अकाशस्फरण m. *ein best.* Samâdhi Mahâvj. 21.
अकाशाधिकरणवाद 2.
*अकाशासङ्गविमुक्तिनिरुपलेप m. *ein best.* Samâdhi Mahâvj. 21.
अकिंचन्यायतन 2. Mahâvj. 68. 70. 119.
अकीरम् 1.
अकुमारम् I. 1.
अकृतिलोष्ट 1. 5.
अकृष्ट I. (?) Kauç. 36,8.
अकृष्टिमन् 2.
*अकृष्टिमत्त् Adj. *gescheidt, klug* Mahâvj. 143.
अकृष्ट 2.
अ³कें I. 3.
अकेवलिक 3.
अकेटभवैरि 1.
*अकोटन n. *das Glätten* Mahâvj. 280.
अकोटना 5.
अकोपवत्त् 3.
अकोश° Adv. *bis zur Samenkapsel* (der Lotusblüthe) R. ed. Bomb. 4,13,7.
अकोष्ठम् 1.
अ³कोक्ष 2.
अक्रन्दन I. *das Hülferufen* Gâtakam. 21,12.
अक्रन्दनिन् Adj. *von Wehklagen begleitet* Vikramâṅkaṅ. 10,12.
अक्रन्दित 2. °शब्द् m. *Hülferuf* Gâtakam. 26. 30.
अक्रन्दिन् I. *wehklagend* Dharmaçarmâbhj. 4,77.
अक्रीडगिरि 2.
अक्रीडशैल m. = अक्रीडपर्वत Dharmaçarmâbhj. 1,74.
अक्रुष्ट 2.
अक्रोशनवत्त् 6.
अक्रोशयितर् 3.
अ³क्षणिक्र 4.
अक्षपटलिक I. **Archivar; Kanzler* Mahâvi. 186.
अक्षित 4.
अक्षेपण I. 3.
अक्षेपर् I. 2.
अक्ष्यत् I. Vgl. Aufrecht zu Ait. Br. 4,17,6. 7.
अक्ष्वेडित 2.
अखण्डल I. 5.
अखण्डलककुभ् 5.
अखण्डलसू°नु 3.
अखर I. 3.
अखात I. 5.
अखिद[र] 1.
अखु[र] I. 5.
अखुराज 5.
अखुकृत् 6.
अखेदन 4.
अख्या I. 1. 3.
अख्यातशिरोमणि 2.
अख्यातिक I. 3.
अख्यापक I. 6.
अगनि I. 1.
अगन्तुक I. 3.
अगमन I. 5.
अगननगमना u. अगमप्रामाण्य 2.
अगमशकुलो f. *ein best. dem Ankömmling gereichtes Backwerk* Kauç. 23,8.
अगमसारसंग्रह 2.
अगम्य 5.
अगरव und अगर्भम् 1.
अगस्ती und °य I. 5.
अगस्विन् 5.
अगार I. * m. *eine best. hohe Zahl* Mahâvj. 247. अगार m. 246.
आगारिक m. = गृहस्थ *Hausherr*

Divjâvad. 275,17.
आगोरण 6.
आग्निवारुणि I. 1.
आग्निष्टोमीय 3.
आग्निहोत्रिक 4.
आग्नीन्द्र 3.
आग्नेय I. 2. Auch *feuergefährlich, leicht entzündbar* MBh. 1,146,14.
आग्र्याधेयिक I. 2.
आग्रयण I. 4.
आग्रयणदेवता 1.
आग्रयणीय m. Pl. *die zum Erstlingsopfer bestimmten Früchte* Çâṅkh. Br. 4,14.
आग्रहारिक I. 5.
2. आग्रायण I. 4.
आग्रायणसूत्र 2.
आघट्टना 3.
आघर्घरम् 1.
आघर्ष und आघाटन 5.
आघातक 4.
आघोष I. 3. 5.
आघोषिणी 2.
आङ्गिरसि I. 5. m. *ein best. Geräthe zu Zauberhandlungen* Kauç. 47,2.
आङ्गिरसकल्प m. s. I. A. O. S. 11,376.
आङ्गिरसपवित्र 4.
आङ्गुल 6.
आचतुरम् I. 3.
आचन्द्रतारकम् I. 1.
आचन्द्रम् und आचन्द्रार्कस्थितिसमकालम् 2.
आचन्द्रार्कग्रह 4.
आचपराच I. 5.
आचमनक und आचमनीयक I. 1.
आचाम्ल 3. Vgl. Weber in Ind. St. 16,306, N.
आचारकाण्ड 2.
आचारकालकूट 1.
आचारदर्शन, आचारदाय, आचारनवनीत und आचारप्रशंसा 2.
आचार्य I. 4.
आचार्यक I. Auch MBh. 5,148,15. Adj. *Lehrer* — Gâtakam. 1. 23.
आचार्यकरण 3.
आचार्यचम्पू 2.
आचार्यदेव 3.
आचार्यप्रपत्ति, आचार्यप्रार्थना, आचार्यमङ्गल und आचार्यमत्क्मन् 2.

*आचार्यमुष्टि *die Faust des Lehrers, so v. a. Zwang* Mahâvj. 245,123.
आचार्यशिक्षा und आचार्यसन्तति 2.
आचार्याणी (fehlerhaft) und आचार्यानी I. 3.
आचार्यो 3.
आचित्र Adj. (f. आ) *bunt verziert* R. ed. Bomb. 4,25,22. Statt आचित des Metrums wegen gewählt.
आच्छादक I. 3.
आच्छेदनी 2.
आच्छोटनिका 3.
आच्युतदृत्ति und आच्युतन्ति I. 5.
आज्ञाकरोण, °रीण und आज्ञातशात्रव I. 5.
आज्ञानु 3.
आज्ञिपति I. 5.
आज्ञिभूमि 5.
आज्ञिशिरस् I. 3.
आज्ञिशोभिन् 2.
आज्ञीव I. 5.
आज्ञीविक I. Divjâvad. 393, 20. 427,7.
आज्ञीविन् I. m. *Geschäftsmann* Divjâvad. 28,12.
*आज्ञापनीय Adj. wohl *zum Befehlen geeignet* Mahâvj. 20,27.
आज्ञाविधायिन् 5.
*आज्ञेय Adj. *zu erkennen* Mahâvj. 20.
आज्यग्रह I. 3.
आज्यधन्वन् 3.
आज्यधौनी I. Maitr. S. 4,1,11 (14, 17). 14 (19,14).
आज्यभुज् I. 5.
आज्यस्थाली (auch Âpast. Gṛhj. 1, 22) I. 3.
आज्यायम् 2.
आज्यनीकारि I. 5.
आज्यनेय I. 3.
आज्यनेयपुराण und आज्यनेयस्तव 2.
आज्यागवि 5.
आटवूपक I. MBh. 7,23,74.
*आटवकयक्ष m. Bez. *eines best.* Jaksha Mahâvj. 169.
आटिक 4.
आटीलक 5.
आडम्बरित 1.
आडी 3.
आडुलोन n. *das Mischen* Comm. zu Kâtj. Çr. 518,14.

आढक I. 3.
आढारिका oder ढारिका f. *Tausendfuss* Âpast. Gṛhj. 23,3.
आणचर 2.
आणपदि I. 5.
आणराज 5.
आणायम् und आणवम् I. 5.
*आणिप्रत्याणीनिर्हारयोग? Mahâvj. 245,460.
आण्डकोश I. 2.
आण्डपिच्छे 2.
आण्डपीत 5.
आण्डवत् und आण्डोर I. 5.
आतपनिवारण 1.
आतपवारण I. 1.
*आतप्तकारिन् Adj. *eifrig zum Werke gehend* Mahâvj. 98.
आतर्पण I. 5.
आतस् 2.
आता, आताम्र und आतायिन् (Mahâvj. 98 fehlerhaft für आतापिन्) I. 5.
आतिच्छन्दसि I. 1.
आतिजगत 1.
आतितांसु 5.
आतिथेय I. Nom. abstr. °त्व n. Gâtakam. 8,26.
आतियात्रिक 1. 2.
आतिशयिक 1. *ausserordentlich, eigenthümlich* Gâtakam. 26.
आतिष्ठदु 2.
आतिसारिक 1.
आर्ती 3.
आतृप्ति 4.
आत्तरेतस् 3.
आत्तस्व 6.
आत्मकाम I. *nach Erlösung strebend* Gâtakam. 18. 19,28. 21.
आत्मघोष I. 5.
आत्मज्ञानोपदेश 2.
1. आत्मतत्त्व I. 2.
आत्मत्राणपरिग्रह 3.
आत्मत्वजातिसिद्धिवाद 2.
आत्मदेवता 1.
आत्मन् I. 5.
आत्मनिवेदन u. आत्मपरित्याग 5.
आत्मप्रकाशिकाविवरण 2.
आत्मप्रभ 5.
आत्मप्रिया 2.
आत्मप्रीति und आत्मबन्धु 5.
आत्मभव 4.

आत्मभवायन 2.
आत्मभू I. 4.
आत्ममय I. 5.
आत्ममान 4.
आत्मंभरि I. 5.
आत्मयाजिन् I. 3.
आत्मयोनि I. 1.
आत्मरूप, आत्मवश्य, आत्मविक्रत्यन und आत्मविक्ता 5.
आत्मविद्याविलास 2.
आत्मश्लाघन (°ना) und °श्लाघा 6.
आत्मश्लाघाकर 5.
आत्मसंस्थ I. 6.
आत्मसंस्था 6.
आत्मसम I. 3.
आत्मस्नेहमय Adj. *in Selbstliebe —, in Selbstsucht bestehend* Gâtakam. 1,20.
आत्महितायन 2.
आत्मार्पण 2. 6.
आत्मार्पणश्रुति 2.
आत्मालम्भ 5.
आत्मीयज्ञात्य 2.
आत्मीयदेश 3.
आत्मोत्कर्ष I. *Adj. *an Selbstüberhebung leidend* Mahâvj. 127.
आत्मोल्लास 2.
आत्ययिक I. Pl. als Subst. MBh. 7, 1,46.
आत्रेयशिक्षा und आत्रेयसंहिता 2.
आदधीचि und आदधिन् 1.
आदर्श I. 1.
*आदर्शमुख m. N. pr. *eines Schlangendämons* Mahâvj. 167.
आदर्शावेक्षण n. *das in den Spiegel Sehen* Âpast. Gṛhj. 12,11.
आदशकण्ठबन्धम् 1.
आदादिक 5.
आदाय 1.
1. आदि I. आदिम् mit आ-दा Med. *den Anfang machen* J. A. O. S. 11, CXLVII. fg.
आदिकर्मिक Adj. *etwas (Böses) beginnend (ohne es auszuführen)* Mahâvj. 19. 281. Divjâvad. 544,20.
आदिकुण्डनीय und आदिकेशवस्थलमाहात्म्य 2.
आदिचक्रिन् 1.
आदिता 5.
2. आदित्य I. 1.
आदित्यकौलिक m. *eine best. Him-*

melserscheinung Sud. zu Âpast. Gṛhj. 23,9.

आदित्यैंज्योतिस् 2.

आदित्यव्रत् 1. 1.

आदित्यदर्शन 3.

आदित्यैंधानम् 1.

आदित्यस्तोत्र 2.

आदित्यारम्भण 3.

आदित्सा 2.

आदिदीप 1.

आदिनवदर्शिन् 1. Wohl m. als Bez. *eines best. Aufsichtsmannes beim Spiel.*

आदिभरतप्रस्तार 2.

आदिमध्यान्तज्ञ 6.

आदिवराह 1. 2.

आदिविमानन्नीर्णोद्धार 2.

आदृतव्य 3.

आदेय 1. *annehmlich.* Compar. °तर. Davon Nom. abstr. °त्व n. Gâtakam. 18,4.

आदेयवचनम् 3.

आदेश 1. 3.

*आदेशनाप्रातिकार्य n. Bez. *einer der Wunderkräfte eines* Buddha Mahâvj. 16.

आदेक्दाक्षम् 1.

आद्यकारणता f. *das erste Ursache Sein* Sâṁkhjas. 6,37.

आद्यकोल 3.

आद्यद्वार 3.

आद्यन्त 1. 6.

आद्यन्तस्थायिक 1.

आद्याङ्गधारिन् 3.

आद्योपादानता f. *das erste Ursache Sein* Aniruddha zu Sâṁkhjas. 6,32.

आद्वादशवर्षभाविन् 1.

आद्वारम् 4.

आधर्मिक 1. Gâtakam. 31,50.

आधवन 1. 4.

आधाकर्मन् 2.

आधातर् 1. 6.

आधान 1. 2.

आधानपञ्चक und °प्रयोग 2.

आधारक 1. 1.

*आधारणासुद्र m. *ein best.* Samâdhi Mahâvj. 21.

आधारिन् 6.

आधार्ष्य 2.

आधिकारिक 1. 1.

आधित्सु 3.

आधीतपठन् und °पठिष्ट 1. 1.

आधोमुख्य 6.

आध्यात्मिकी 1.

आनन 1. 1.

आनन्तर्य (*°कर्मन् n. Mahâvj. 122. °मार्ग m. 34) und आनन्त्य 1. 3.

आनन्द 1. 1. f. ई *Freude* Divjâvad. 37,24.

आनन्दकाव्य 1.

आनन्दगिरीय, आनन्दताण्डवव्याख्यान, आनन्दतारतम्यखण्डन, आनन्दतिलक und आनन्दतीर्थीय 2.

आनन्दपुर 3.

आनन्दप्रभा 1.

आनन्दराघव, आनन्दवर्धीय, आनन्दविलास, आनन्दसागरस्तव und आनन्दसारतारतम्यखण्डन 2.

आनमम् 3.

आनर्त 1. 3.

आनर्तक 1. 1.

आनर्तसत्कृत 6.

आनाप्तिप Çâṅkh. Br. 30,7 fehlerhaft für अना°.

*आनापानस्मृति f. *eine best. Uebung des Geistes* Mahâvj. 53.

आनाभि 1. 3.

आनाह 1. 2) Divjâvad. 346,12.

आनिमिल 2.

आनिशम् 4.

आनीलनिषधायत und आनीलनिषधायाम 1.

आनुकूलिक 1. 3.

आनुग्राहिक 2.

आनुज्ञावर् 1. 2. 6.

आनुपूर्व 1. वर्णानुपूर्वेण (v.l. °पूर्व्येण) *nach der Reihenfolge der Kasten* Âpast. Gṛhj. 10,4.

आनुपूर्वी 1. 4.

आनुबन्धिक Adj. *fortdauernd, fortwirkend* (कर्मन्) Karaka 64,13.

आनुमती f. Bez. *eines best. Verses* (AV. 7,20,6?) Kauç. 23,4.

आनुयाजिक 2.

आनुर्यक् 1. 6.

आनृतिक Adj. *verlogen* MBh. 8,40, 24. Vgl. अनृतिक.

आनृशंस 1. 3.

आनृकृत 3.

आनेतव्य 1. 3.

आनेय 1. 3.

आन्तर 1. 1.

आन्तरायिक 3.

आन्त्र 1. 3.

आन्दोल 1. 1.

आन्दोलिका 3.

आन्वीक्षिकी 1. 6.

आप् mit अनु Desid. 8. — Mit अव Caus. 1. — Mit पर्यव 3. — Mit वि 1. 6. — Mit सम् 1. 3.

आपणेय 6.

आपतत्र 1. 2.

आपत्तिसम 1.

आपत्सहाय 6.

आपदेवीय 2.

आपरुष Adj. *ziemlich struppig* Gâtakam. 17.

आपर्वभङ्गनिपुण 1. 1.

आपलि 3.

2. आपस् 1. 3.

आपस्तम्ब, °गृह्य, °धर्म, °पूर्वप्रयोग, °प्रयोग, °श्रौत, °सामान्यसूत्रभाष्य, °सूत्र, °स्मृति, आपस्तम्बापरसूत्र, आपस्तम्भ und आपस्तम्भीय 2.

आपाकस्थ und आपाकस्थ 1. 3.

आपातज्ञान 6.

आपातिक 3.

आपादतलमस्तकम् Adv. *von den Fusssohlen bis zum Scheitel* Sâṁkhjapr. 67,5 v. u.

आपादन 1. 1.

आपादिन् 1.

आपार्ष्ण 3.

आपाष्ठि m. Patron. Maitr. S. 3, 4,6 (51,20).

2. आपि 3.

आपिन् 4.

आपिशलिशिक्षा 2.

आपीठाक्षम् 1.

आपीड 1. 1. Vgl. सापीड.

आपीडक = आपीड 2) Divjâvad. 215,25.

°आपीडिन् Adj. *mit einem Kopfputz von — verziert* MBh. 7,87,17.

आपुङ्खशिखम् 1.

आपृच्छ्य 1. 1.

आपोद् 3.

आपोलुप und आप्तकृत् 2.

आप्तच्छन्दस्, आप्तमीमांसालंकृति, °मीमांसाविवृति, °मीमांसावृत्ति und आप्तर् 1.

आप्तवाक्य 1. Tarkas. 49.

आप्तवाद (Aniruddha zu Sâṁkhjas. 1,26), आप्तविभक्तिक u. आप्तस्तोम 1.

आप्ति 1. *Zuverlässigkeit* Sâṁkhjapr. 74,4 v. u.

आप्तोर्यामक्षेत्र 2.

आप्यानवत् und आप्यायिन् 1. 1.

आप्येय und आप्येयव्र 2.

आप्रवण 6.

आप्लुत 1. 2.

आप्मर् 1.

आबन्धुर 4.

आब्रवती f. N. pr. einer Stadt R. ed. Bomb. 4,41,10.

आब्रह्मभुवनाप्तिकम् 1.

आब्रह्मसभम् 4.

आब्रह्माण्ड° und आभरणी 1.

आभारद्वाज (!) m. N. pr. eines Mannes Maitr. S. 3,10,4 (135,8).

आभास 1. = हेत्वाभास Aniruddha zu Sâṁkhjas. 1,101.

आभिचारिक 1. 1) f. ई Kâś. 3,56.

आभिज्ञानिक 1.

आभिमानिक Adj. *auf dem Subjectivirungswahn beruhend* Aniruddha zu Sâṁkhjas. 2,1.

आभियोगिक 2.

आभिरामिक 1.

आभिशस्त्य 6.

आभिशस्य 1. 2. 6.

आभीर 1. 2.

आभील 1. 5.

आभीषण n. *Waffe* Kâtj. in Vivâdar. 276.

आभोग 1. 1. 2. 3.

आभोगिन् 1. *gekrümmt* und auch *von grossem Umfange* Subhâshitâv. 1219.

आभोग्य 5.

आभ्र 1.

आम् 1. 2.

3. आम und आमकोशिन् 2.

आमक्षम् 1.

आमक्षणा f. *Anrede* Gâtakam. 23.

आमपिशित n. *rohes Fleisch* Çâṅkh. Gṛhj. 6,1.

आमपेष 1. 2.

आमभृष्ट 4.

आमश्राद्ध 1. ist *ein Çr. mit ungekochten Speisen* Çrâddhamajûkha

nach Aufrecht.

आमित्तापयस्य 3.

आमित्र auch *dem Feinde gehörig* MBu. 8,12,40.

आमित्रशोचनि m. Patron. Maitr. S. 4,2,2 (23,6).

*आमिषकिंचित्क Adj. *mit irgend einem selbstsüchtigen Zweck verbunden* Mahâvj. 261,26.

आमुक्त 2.

आमुख I. 6.

आमूर्धातम् 4.

आमूलम् I. 4.

आमृणालम् 1.

आमेखलम् I. 1.

आमेष्टक und °का I. 3.

आमोदित 4.

आमोदिन् auch *freudig, froh* Pârv. 392,4.

आम्नायक्रियार्थत्वादिसूत्रविचार u. आम्नायषट्क 2.

आम्बुद 1.

*आम्रतीर्थ m. N. pr. eines Schlangenfürsten Mahâvj. 167.

आम्रवाटक oder °वाटिक 3.

आम्लोचत्ती 5.

आयत I. 4.

आयतपद्मल 3.

आयतसमलम्ब 5.

आयति I. 2.

आयत्ती 4.

आयद्यापूर्व्य 2.

आयस I. 3.

आयस्त 1) Adj. s. u. यस् mit आ. — 2) n. *energisches Auftreten* R. ed. Bomb. 4,16,9.

आयचन n. *Bitte* (an die Götter) Divjâvad. 1,10.

आयाचित 4.

आयान I. 5.

आयामतस् Adv. *in die Länge, der L. nach* Âpast. Grhj. 1,19.

आयामता f. *Höhe* Ind. Antiq. 1887, S. 64, V. 7.

आयास I. 3.

आयासन I. 1.

आयासित, आयुःपति und °पत्नी 4.

आयुकृत् 2.

आयुज् 3.

आयुत I. 4.

आयुधिक I. 6.

आयुधिन् I. 3.

आयुधीयक 6.

आयुर्दा I. 3.

आयुर्वेदिन् I. 1.

आयुष्पति und °पत्नी s. आयुः°.

आयुष्य I. 1.

आयुष्यगण m. *ein* Gaṇa *Lebenskraft verleihender Sprüche* Bloomfield zu Kauç. 54,11.

आयुष्यकोम 3.

1. आयोजन I. 2) Pl. Kauç. 23,17 *das Ritual beim Anschirren des Pfluges.* 4. आर् 6.

आरत Adj. fehlerhaft für आरत्य Mahâvj. 12. Divjâdad. 98,8.

आरग्वधमय Adj. (f. ई) *von der Cathartocarpus fistula* Âpast. Grhj. 18,7.

आरटित 2.

आरण्यकभट्टभास्कर, आरण्यकभाष्य, आरण्यकोपनिषद्, आरण्यभाष्य, आरण्यमहाप्रस्थानिका, आरण्यशिक्षा und आरण्योपनिषद् 2.

आरत 1.

*आरम्बणक n. etwa *Geländer* Mahâvj. 226.

*आरम्बणच्छेदन m. *ein best.* Samâdhi Mahâvj. 21.

आरम्भ I. 5. °कृत् Adj. *der zuerst anfängt* Bṛhasp. in Vivâdar. 374.

आरम्भयज्ञ und आरसित 5.

आरा I. 6.

आरागय् 3.

2. आराग्र und आराडुपकारिन् I. 5.

आराधनक्रम 2.

आरामाधिपति 4.

आराल I. Sûrjaç. 37.

आराव I. *n. *eine best. hohe Zahl* Mahâvj. 247.

आरास 6.

*आरि f. *eine* Khadira-*Art* Râgân. 8,30.

आरिष्ट v. l. für माद्रेकि Viçv. zu Jâgñ. 3,253. fg.

आरुणशिक्षा 2.

आरुत 5.

आरुपित I. 5.

आरूढ 1. 2.

आरूढज्ञातक 2.

आरूढपतित 6.

*आरूप्य n. *das Missgestaltetsein, Hässlichkeit* Mahâvj. 19,109.

आरोग्य I. 1.

आरोग्यय् (auch Divjâvad. 129,5. 239,11. 273,12) und आरोग्यवत् 1.

आरोग्यापय् Caus. zu आरोग्यय् Divjâvad. 128,25.

आरोधन I. 3.

आरोपयितर् Nom. ag. *der sich Etwas* (Acc.) *aufsetzt* R. ed. Bomb. 3,73,22.

आरोह I. *Wuchs, Höhe einer Gestalt* Mahâvj. 134. Gâtakam. 22,48.

आरोहण I. 5.

आर्क I. m. *ein best. Amulet* Kauç. 40,16.

आर्कायण I. 2.

आर्णव 1.

आर्तनाद I. Mudrâr. 81,2.

आर्तयज्ञ 3.

आर्तस्व und आर्तस्वन 1.

आर्तायन 6.

आर्तायनि m. Bein. Çalja's MBu. 9,7,27. 11,33.

आर्तिकर 5.

आर्त्य I. 3.

आर्धत् 1.

आर्द्र I. 3.

आर्द्रता 1.

आर्द्रपवि I. 6.

आर्द्रीभाव 2.

आर्धिक I. besser beglaubigt अर्धिक.

आर्यखण्ड n. = भारतवर्ष Dharmaçarmâbhj. 1,43.

आर्यदासी 2.

आर्यपुत्रीय 1.

आर्यबुद्धि 2.

*आर्यब्रह्मविशेषचित्तपरिपृच्छा f. Titel eines Werkes Mahâvj. 65.

आर्यमति 6.

आर्यवज्र m. N. pr. eines Grammatikers Festgr. 52.

आर्यवत् 2.

*आर्यस्थविर (so zu lesen) m. Pl. *eine best. buddhistische Secte* Mahâvj. 275.

आर्यस्थविरीयक Adj. dazu Gâtakam. 16 (°स्थावरीयक die Hdschrr.).

आर्याद्विशती, आर्यापञ्चाशत् und आर्यास्वर्गारोहणपर्वन् 2.

आर्ष 1. 3.

आर्षेयब्राह्मण 6.

आर्षाढा 5.

आर्कत I. 1.

आल I. Kauç. 23,18 nach Dârila *eine Krankheit des Weizens.*

आलक्षित 1) Adj. s. u. लक्षय् mit आ. — 2) n. N. pr. eines Waldes R. ed. Bomb. 4,42,14.

आलंकारिक 1.

आलपित 5.

*आलपनक Adj. *gesprächig, leutselig* Mahâvj. 135.

आलम्बनप्रत्ययध्यानशास्त्रव्याख्या 5.

आलम्बम् 3.

आलम्भम् 1.

आलवन्द्रार्स्तोत्र 2.

आलस्यवत् 5.

आलाप I. 2.

आलापक 2.

आलाल und °मेकिन् 5.

आलिङ्गना 1.

आलेखनि 3.

आलेश 4.

आलोकक 1.

आलोककर I. *m. *ein best.* Samâdhi Mahâvj. 21.

आलोकवत् I. 5.

*आलोकसुवेगधज्ञ m. N. pr. eines Schlangendämons Mahâvj. 174.

आलोकाचल 1.

आलोप I. Divjâvad. 290,23. 481,9.

आलोलिका 5.

आवक oder °का 2.

आवत्सरम् 4.

आवत्तक I. *m. Pl. *eine best. buddhistische Secte* Mahâvj. 275.

आवरीतर् I. *Umhüller, Bedecker* Kir. 18,40.

आवर्जनकर Adj. (f. ई) *für sich gewinnend, imponirend* Divjâvad. 133, 9. 192,8. 313,15.

आवणी und °शिक्षा 2.

आवर्तक I. 5.

आवर्तम् 5.

2. आवर्तिन् I. 6.

आवलेखन 5.

आवश्यक I. 2.

आवश्यकसूत्र und आवश्यिकी 2.
आवसथ्यासिन् 3.
आवसथ्य Adv. mit कर् *zum Wohnsitz machen* Gâtakam. 27,31.
आवसथीय 3.
आवाप 1. 5.
आवापदेश्य 1.
आवारि 1. Divjâvad. 236,15. °री 29,7. 236,27.
आवारिधि 3.
आवासिक Adj. *seinen Wohnsitz habend in* (Loc.) Gâtakam. 19,21.
आवाहन auch *das Herbeifuhrenlassen* Âpast. Grhj. 20,13.
आविक 1. 4.
आविर्भूतत्व 5.
आविर्भेय 1.
आविर्भण्डल Adj. *mit sichtbar gewordenem Runde* (Bogen) Kir. 14,65.
आविर्शम् 1. 4.
आविर्शुष्ठ 1. 3.
आविस् 1. 3.
आविःसूर्य Loc. *bei Sonnenschein* Maitr. S. 4,5,1 (63,2).
आवृतत्व 5. Auch *das Erfüllt —, Verhülltsein* MBu. 7,18,3.
आवेशिक 1. 5.
आव्य 1. 1) zu streichen, da आव्यम् TS. 2.2,6,3 zu आवी gehört.
आव्रस्क 1. m. *Riss, Stelle, von der man Etwas abgehauen hat*, Kauç. 44, 36. °ज Adj. *auf einer solchen Stelle gewachsen, — entstanden* 16,28.
आव्रस्क्य 2.
°आर्शस 1.
आशङ्कनीय 1. 6.
आशङ्क 6.
आशातना 2. 3.
आशातिक, आशापति und आशापत्नी 1.
आशापाल 1. 1.
आशापालीय 1. n. nach Kauç. 38,11 und Schol. *das Lied* AV. 1,31.
आशापुरा 1.
आशामुख 4.
आशाश 6.
आशास्ति 3.
आशिखम् 1. 1.
आशीःपद् 4.
आशीन 3.
आशीयस् 1.
आशीर्पद् 4.
आशीर्मित् Adj. = आशीर्वत् Maitr. S. 4.7,1 (94,7).
आशीर्वचनमाला 2.
आशीर्विष 1. f. आ N. pr. eines mythischen Flusses Divjâvad. 451,6. 456,19.
आशीर्विषनदी f. N. pr. von 7 mythischen *Flüssen* ebend. 107,23.
आशीर्विषपर्वत m. N. pr. von 7 mythischen *Bergen* ebend.
*आशुगन्ध m. N. pr. eines Bodhisattva Mahâvj. 23.
आशुगी und आशूर् 1.
आशोकेय 1. 5.
आशौच, °काण्ड, °चन्द्रिका, °दीपिका, °विधि und °शतक 2.
आश्य n. impers. *zu essen von* (Gen.) TS. 2,5,1,1. 6,1,11,6.
आश्याम 1.
आश्रमद्वेषसंकारिन् 6.
आश्रमवासपर्वन् und आश्रमवाद् 2.
1. आश्रव 1. 1.
2. आश्रव 1. *eine unreine Neigung* Mahâvj. 109. 129. 235. °क्षय m. 7. 14.
आश्रवणम् 1.
आश्रुमय् (?), °यति Maitr. S. 3,10, 3 (133,14).
आश्रेतर् 6.
आश्लेष 1. 6.
आश्वदनिण 6.
आश्वपदिक 3.
आश्वमेधिक 1. 3.
आश्वलायन, °दीपिका, °धर्म, °पूर्वप्रयोग, °प्रायश्चित्त, °श्रौत, °श्रौतसूत्र, °सूत्र, °स्थालीपाक u. °स्मृति 2.
*आश्वासक m. = आश्वास 4) Mahâvj. 66.
आश्वासनी 2.
2. आश्विन 1. 3.
आश्विनेय und आष्टादंष्ट्र 1. 1.
2. आस् 1. 1. Mit अवस्थानम् *sich niederlassen an einem Orte* R. ed. Bomb. 4,54,16 (आसिष्यसि). — Mit अनु 1. 1. आसक्तभाव und आसक्तिवाद 2.
आसङ्ग 1. 3.
*आसंज्ञिक n. *das Unbewusste, Unbewusstheit* Mahâvj. 104.
आसनपट् und आसनपुट 3.
आसनाध्याय 2.
आसन्द 1. 1) Festgr. 14,20.
आसन्न 1. 6.
आसन्नकालिक 2.
आसन्नयोधिन् Adj. *beim Kampfe in der Nähe angewandt* (Pfeil) MBu. 8,53,19.
आसपाण्डु und आसमाप्ति 6.
आसकृत्कृत्वस् 1.
आसाद् 1. *Speisezimmer* Kauç. 23,5. 24,15.
आसादना f. *Angriff, feindliches Auftreten* Gâtakam. 29.
आसीनन्याय Adj. *wobei die sitzende Stellung als Regel dient* Çâñkh. Çr. 1,1,15.
आसीनप्रचलायित und आसुत 1. 4.
आसुरकाण्ड 2.
आसेचनक 1. Pârv. 588,7.
आसेचनवत् 2.
आस्कन्दन 1. *das Auftreten* Kir. 13,18.
आस्कन्दम् 2.
आस्थापन n. auch *das Betretenlassen* Âpast. Grhj. 5,9.
आस्थापित 1. 6.
आस्थित 6.
आस्थी Adv. s. oben अस्थी.
आस्पदी 1. 5.
*आस्फरणकसमाधि m. *ein best. Grad des* Samâdhi Mahâvj. 67.
आस्फाल 1. 1.
आस्फालित n. *Contusion* Hârîta-Saṁh. 389,15.
आस्फुर 6.
आस्फोटन 1. 3.
आस्यदघ्न 1. 2.
आस्यमैथुनिक Adj. *den Mund als vulva benutzend* MBu. 7,73,43.
आस्यवैरस्य 6.
आस्यसंमित 4.
आस्राव 1. bedeutet im AV. nach Bloomfield *Diarrhoe;* vgl. Procc. J. A. O. S. 1886, May, S. xxxii.
*आस्वादनीय Adj. *lieblich, angenehm* Mahâvj. 19.
आस्वापन n. *Schlafmittel* Divjâvad. 526,23. 25.
आह् 1. Gâtakam. 31.
आहत्यवचन und आहननप्रकार 4.
आहरण 1. n. etwa *das Benutzen aller günstigen Verhältnisse* oder *das Verladen* Gâtakam. 14.
आहरणीय 6.
आहर्नोस् 3.
आहेलम् 4.
1. आहव 1. Daçak. 31,12.
आहवनीयतनू 3.
आहवशोभिन् 2.
आहस 5.
आहारक 1. *m. etwa *Verlader* Mahâvj. 186,181.
आहार्यपुरीष 6.
आहित 1. 3.
आहिताग्निब्राह्मण und आहिताग्निविधान 2.
आहुतिभाग 4. 6.
आहुतिमत् 5.
आहुवेद्य 1. 3.
आहृत्य 1.
आहेय 1. 1) Kir. 11,23.
आह्निकभास्कर 2.
*आह्रीक्य n. *Unverschämtheit* Mahâvj. 104.
आह्लादयितर् 2.
आह्व 1. Kauç. 16,14. m. = पलाश nach Dârila.
आह्वातर् 5.
3. इ mit अधि Caus. 1. 1. — Mit प्राधि 1. 1. प्राधीत auch *der sich an das Studium gemacht hat* R. ed. Bomb. 4,28,10. — Mit अनु auch *treffen* (von Pfeilen). अन्वेतार: Fut. MBu. 8,39,14. — Mit समुदा 2. — Mit परि 2. — Mit उद् 1. 1. — Mit उपोप *nahe herantreten zu* (Acc.) R. ed. Bomb. 4,28,39. — Mit उपनि 1. 6. — Mit अतिपरि 2. 6. — Mit अभिपला 1. — Mit उपसंप्र *zu Jmd* (Acc.) *herankommen* R. ed. Bomb. 3,62,8. — Mit प्रति 1. 3. 4. — Mit वि 1. 5.
इकटी oder इक्कटी 5.
1. इक्षुकाण्ड 1. 1.
इक्षुदण्डमय, इक्षुमय, इक्षुयष्टि und °मय 1.
इक्षुरससमुद्र m. *das Syrupmeer* Aniruddha zu Sâṁkhjas. 6,52.
इङ्गाल 5.

इङ्गितमरण 2.

इङ्गुदि f. metrisch st. इङ्गुदी R. ed. Bomb. 2,104,8. 12. 14.

इङ्गुरत्न und इङ्गुशिक्ता 2.

*इच्छ्नित्क Adj. *Begierden fühlend* oder *zu fühlen anfangend* Mahâvj. 110.

इच्छासदृश 3.

इडावँ 1.

इडेन्यक्रतु 3.

इण्डु I. दर्भेण्डु *Tragkranz von Darbha-Gras* Âpast. Gṛhj. 4,8. = दार्भमयं निगडम् 23,7 nach dem Comm. Vgl. कुशेण्डु Pâr. Gṛhj. 3,7,3.

इतम् I. 5.

इतात्त 5.

1. इति I. 6. Vgl. auch Z. d. d. m. G. 41,516. fgg. Knauer in Festgr. 62. fgg.

इति — इति so v. a. *man heisse (sei) — oder —* Gâtakam. 20.

2. इति I. *Gang* Viṣṇus. 99,2, wenn °मदास्थितेते „*die du stets den Gang einschlugst* (आस्थित) *zu*“ gelesen wird.

इतिकर्तव्यताक Adj. *zu Jmds Obliegenheit gehörig* Sud. zu Âpast. Gṛhj. 19,2.

इतिक्रम, इतिप्रभृति, इतिहासमुच्चयसंग्रह, इतिहासोत्तम u. इतिहेति 2.

इत्थंगत Adj. *in solcher Lage sich befindend* Gâtakam. 21,15. 22,26. 31.

इत्थँम् I. 6.

इत्वर I. 2. Adj. *armselig, elend, gering* Mahâvj. 134. Divjâvad. 317,8.

इदंयुगीन und इदमीय 1.

इदंफल 2.

इदंमधुर 4.

1. इध् Caus. 2.

इध्मन् m. *Brennholz* MBh. 13,2,58.

इध्मपरिवासन 3.

इध्मबर्हिस् 2.

इध्मप्रक्ष्यन 1.

इध्माबर्हिस् I. 2. इध्मोंबर्हिस् n. Sg. Maitr. S. 4,8,1 (107,5). getrennt gedr. 4,1,3 (4,8).

इन्दिन्दिर I. 5.

इन्दिरा I. 4.

इन्दिरापरिणय 2.

इन्दीवरदृश् 4.

इन्दीवरात I. 3.

इन्दुक, °का I. 1.

इन्दुकान्त I. 3.

इन्दुगौर und इन्दुता 1.

इन्दुदल 5.

इन्दुमणी Adv. mit भू *zum Mondstein werden* Dharmaçarmâbhj. 17,9.

इन्दुमणीय् *den Mondstein darstellen* ebend. 2,79.

इन्दुरत्नेश्वरप्रसाद 2.

इन्दुवक्त्रा und इन्दुवर्णा 3.

इन्द्र I. *m. *eine best. hohe Zahl* Mahâvj. 249.

इन्द्रकर्मन् I. 5.

इन्द्रकील I. *Schwelle* oder *Barriere* Divjâvad. 250,20. 365,1. 544,6.

इन्द्रकेतु I. **ein best.* Samâdhi Mahâvj. 21,26.

इन्द्रगृह I. 1.

इन्द्रज्ञाय 1.

इन्द्रजालँ I. 3.

इन्द्रदैवत्य 1.

इन्द्रधृति 6.

इन्द्रनीलक I. 1.

इन्द्रनीलमणिमय 1.

इन्द्रपट 2.

इन्द्रपाश 1. Nach Pischel (Philologische Abhandlungen, Berlin 1888, S. 73) इन्द्रः पाशेन zu lesen.

इन्द्रपुच्छ 2.

इन्द्रपुरुष 1.

इन्द्रप्रयाण 3.

इन्द्रप्रस्थमाहात्म्य 1.

इन्द्रमघघ्नी und इन्द्रमति 2.

इन्द्रमहाकामुक I. 6.

इन्द्रयाजिन् 3.

इन्द्रराज I. 2.

इन्द्रवर्ष्मँ I. 1) Maitr. S. 2,1,9 (11,8).

इन्द्रवर्णा und इन्द्रवीरुध् 3.

इन्द्रश्री 2.

इन्द्रसवँ I. 1.

इन्द्रसुत I. 5.

इन्द्राणीगौरीपूजा f. *Verehrung der Indrâṇî und Gaurî, eine best. Hochzeitsceremonie* Sud. zu Âpast. Gṛhj. 2,15.

इन्द्राणीमह m. *Feier der Indrâṇî, eine best. Hochzeitsceremonie* Sud. zu Âpast. Gṛhj. 2,15.

इन्द्रावसिक्त 6.

इन्द्राशन I. 1.

इन्द्रियपरिमोचन 2.

इन्द्रियभावना f. *geistige Uebung* Gâtakam. 1,12.

इन्द्रियसेवन 6.

इन्द्रोत्थापन 5.

इन्धन 1. 2) Nom. abstr. °ता f. Kâṇḍak. 31,10. Gâtakam. 28,59.

इन्धन्वत् I. 1.

इँम् 1.

इम I. 3.

इयत् mit अव 5.

इयत Adj. = इयत् Divjâvad. 112,16.

इरण्य 3.

इरस्य् I. 3. — Mit अभि I. 6.

इरिणालोष्ट 3.

इलावृत I. °वर्ष m. Aniruddha zu Sâṁkhjas. 6,52.

इलासुता 4.

इलासुर 5.

इव am Anfange eines Stollens auch Kathâs. 1,20. Journ. As. VIII S. T. 7,192. इव नाम *zum Schein, quasi* Gâtakam. 4. 7. 10. 13.

1. इष् mit समनु I. *durchsuchen.* समन्वेषितुम् R. ed. Bomb. 3,67,7. — Mit उप 2. — Mit अतिप्र 5.

3. इष् mit passivisch aufzufassendem Infinitiv: समुद्रं नेतुमिच्छामि भवद्भिः *ich wünsche von Euch an's Meer geführt zu werden* R. ed. Bomb. 4,58, 33. 56,21. (Zu 4) e) β) gehört प्रतिकूलितुमिच्छामि न हि वाक्यमिदं त्वया 3,24,13.

4. इष् I. 3.

इषँवत् 3.

इषाधार s. ईषाधर.

इषीकाङ्गि 5.

इषुधन्वँ, °धन्वन् und °धन्विँन् 3.

इषुधि I. 4.

इषुनिबन्धन und इषुपात 3.

इषुमुख, इषुवर्ष und इषुविक्षेप 1.

इँषुकस्त 3.

इषूगुह (metrisch) Adj. *Pfeile verbergend* Kauç. 49,7.

इष्टकामय 1.

इष्टतम् 6.

इष्टत्व 1.

इष्टेनि I. 5.

इष्टापूर्तँ I. Vgl. Windisch in Festgr. 115. fgg.

इष्टिनिर्णय 2.

इष्टिमय 3.

इष्टिविध und इष्टिविषय 2.

इष्टु I. Vgl. अनिष्टुसव oben.

इष्टीनम् 3.

इषुस्त्र vgl. oben u. अस्त्र.

इँषाशनी m. N. pr. eines Mannes Maitr. S. 4,2,2 (23,6).

इक्मनम् 2.

इक्षेड 1.

इँक्षेक्षमातर्, lies *gleichzeitig eine Mutter habend*, d. i. *zu gleicher Zeit geboren.*

1. ईं I. 1.

3. ईं I. 2.

ईंन् I. Pass. *videri, scheinen* Gâtakam. 28, 40. ईंक्षित so v. a. *gutgeheissen* 31,88. — Mit समभि *anblicken, ansehen* ebend. 3. — Mit निरभ्यव 2. — Mit अध्युप *nicht beachten vernachlässigen* Divjâvad. 25,6. 127,11. 183,23. 571,11. — Mit प्रत्युप 4. — Mit समुप auch *beobachten* Mṛkkh. 59,2. — Mit उपपरि I. *untersuchen, erwägen* Divjâvad. 5,13. 212,9. 230,19.

ईक्क I. 3.

ईंक्ति 1.

ईक्षारणयमाहात्म्य 2.

ईंक्षितर् I. *Zuschauer* MBh. 7,25,46.

ईंकारँ und ईंकृत 1.

ईङ्ख् mit अभिप्र *erzittern, schimmern* Dharmaçarmâbhj. 4,19.

ईड्य 2.

ईदृगवस्थ 3.

ईदृशभूत 1.

ईयत् 3.

ईर् mit अभ्युद् Caus. 3) *entgegen sprengen* Çiç. 1,18. — Mit वि I. 4. — Mit सम् Caus. I. 6.

ईरपाद und ईर्य I. 2.

ईर्ष्य 4. 6.

ईशक und ईशगोचर 1.

ईशत्व I. 1.

ईशाचल 4.

ईशाधर s. ईषा°.

ईशानदिश् 1.

ईशानकृत Adj. Kauç. 36,15 nach Dârila = ज्वरकृत.

ईशावास्यखण्डन 2.

ईश्वर I. 2. *die Sonne* Journ. Asiat. 8,7,205[1]). *= बोधिसत्त्व Mahâvj. 23.

ईश्वरकारणिक m. *Deist* Gâtakam. 23.

ईश्वरकारणिन् und ईश्वरकारिन् 1.

ईश्वरदीक्षित 2.

ईश्वरशतक 1.

ईश्वरसुखवाद 2.

ईषत्कार्य auch *leicht zu bewerkstelligen* R. ed. Bomb. 4,54,13.

ईषत्प्रणय I. 4.

ईषत्संज्ञ 6.

ईषत्स्विन्न 5.

*ईषाधर m. N. pr. eines mythischen Berges Mahâvj. 194 (ईषाधर und इषाधार). °रा f. Divjâvad. 217,14.

ईषीका I. 3.

ईक्षावत् 6.

उक्ष I. 5.

उक्षभाव und उक्षार्थ 2.

उक्षिपोष 1.

उक्षिप्रत्युक्षिका 3.

उक्थभाज् Adj. *zu Sprüchen berechtigt* Maitr. S. 4,7,1 (94,10).

1. उत् mit प्रति 1.

उत्तर्व 1.

उत्तवश I. 3.

उत्ताण m. = उत्तान *Stier* R. ed. Bomb. 2,32,39.

उत्तिच्छिद् I. Vgl. Windisch in Festgr. 113.

उत्तिर्वल I. 3.

उत्तिर्कर्मन् (m. N. pr. eines Fürsten MBh. 8,5,42), उत्तिर्गन्धि oder °न् und उत्तिर्घोष 3.

उत्तिर्ण्ड I. 1.

उत्तिर्पूति 6.

उत्तिर्मय 2.

उत्तिरूप् und उत्तिरूप 3.

उत्तिरूपिन् und उत्तिर्वंशकर 1.

उत्तिर्वीर्य I. 3.

उत्तिर्वेग 3.

उद् mit अभि I. 1. — Mit सम् I. 6.

उदितकारिन् 3.

उदितोपायसंग्रह 2.

उद्धैस् I. 3. *stark, sehr* Kir. 4,5. 14,20. Dharmaçarmâbhj. 9,66. 71.

उद्धनुस् I. 2.

उद्धनू I. Mit कर् *bewirken, dass Jmd* (Acc.) *hinaufsieht*, Daçak. (1883) 168,8.

उद्धगोपुर 3.

उद्धतरता 1.

उद्धनामिक I. 1.

उद्धय I. 5. In der Bed. 4) auch Kir. 8,15. 51.

उद्धल I. 1.

उद्धपक 5.

उद्धाटनीय 1.

उद्धारप्रस्रावस्थान 2.

उद्धिचीषा 5. Auch Dharmaçarmâbhj. 12,41.

उद्धित्रणा 2.

उद्धूलो 2.

उद्धैःप्रमोदम् 4.

उद्धैरभिज्ञन 5.

उद्धैरुपांशुता f. *leises und lautes Ertönen* Çâṅkh. Çr. 13,1,3.

उद्धैर्गति und उद्धैर्न्याय 3.

उद्धैर्मान, उद्धैर्वाद m. उद्धैर्विस्मय 1.

उद्धैस् I. 3.

उद्धैस्तन Adj. *hoch* Dharmaçarmâbhj. 3,22. 9,80.

उद्धैःस्वर 6.

उद्धोदर्कि und °र्की 2.

*उद्धङ्ग n. *eine best. hohe Zahl* Mahâvj. 248. Vgl. उतसङ्ग.

उद्धङ्गन 6.

उद्धिङ्गक 5.

उद्धिङ्गस्क Adj. = उद्धिङ्गस् Gâtakam. 20,20.

उद्धुम्प I. 3. f. आ *eine best. Pflanze* Kauç. 40,14.

उद्धेदन Adj. (f. ई) *ausrottend, vertilgend* Gâtakam. 17,19.

उद्धेदवाद m. *die Theorie, dass mit dem Tode Alles aufhört*, Gâtakam. 23. °वादिन् m. *ein Anhänger dieser Theorie* ebend.

उद्धोष 4.

उद्धूयकर्मन् n. *ein überschüssiges Werk* (neben विधिकर्मन् und अविधिकर्मन्) Ath. Paddh. zu Kauç. 1,1.

उद्धूसन 1.

उद्धूस I. 1. Auch *Zug beim Trinken.* एकोद्धूसात् *mit einem Zuge* (austrinken) MBh. 1,128,71.

*उद्धङ्किका f. *das Auflachen* Mahâvj. 263. Richtig wäre उद्धासिका.

उद्धाक्षिस्तम्ब I. 2.

उद्धिगमिषा 5.

उद्धिक्षीर्षा f. *das Verlangen aus einer Gefahr zu ziehen* MBh. 8,67,4.

उद्धिक्षीर्षु 2.

उद्धेषं I. m. *Sieg* AV. 4,17,1.

उद्धवल I. 2.

उद्धवलन n. *das Aufflammen* (bildlich) Sâṅkhjapr. 72,12. 14.

उद्धवली 1.

उद्धङ्क् mit निस् und उद्धङ्कधर्मन् 3.

उद्धङ्कभुज् 5.

उद्धौकित 2.

उद्धिगच्छ und उद्धिच्छ 4.

उद्धुदशाफल 2.

उद्धुप I. Vgl. ध्योदुप weiter unten.

उद्धुक् und उणादिनिघण्टु 2.

उत्क I. 1.

2. उत्क und °ता 1.

उत्कचकुमुद्गणवत् 2.

उत्कण्ठितचित्ती 5.

उत्कप् 3. Auch Dharmaçarm. 3,4.

उत्कर्ष m. auch *das weit auseinander Thun.* प्रचल्य चरणोत्कर्षैः R. ed. Bomb. 3,56,29. *das Herausziehen* (des Pfeiles aus dem Köcher) Kir. 16,20.

उत्कर्षण n. auch *das Hervorragen, Obenanstehen* R. ed. Bomb. 4, 24,30.

उत्कर्षत्व 3.

उत्कर्षवत् 1.

*उत्कारिक Mahâvj. 245,1210.

°उत्कारिन् Adj. *ausgrabend, einritzend* Vikramâṅkaṡ. 7,71.

उत्काश I. an der angeführten Stelle wohl उत्काशम् Adv. *auswärts.*

उत्कीलय्, °यति *öffnen* (einen Brief) Daçak. (1883) 174,12. zur Stadt (Acc.) *hinausgehen* Divjâvad. 528,9. Vgl. इन्द्रकील.

उत्कुटिल 1.

उत्कुटुक I. *°स्थ *kauernd* Mahâvj. 281,75.

*उत्कुटुकिका f. Instr. *kauernd* Mahâvj. 263,25 (उक्कु° gedr.).

उत्कूजित 2.

उत्कूलनिकूलं I. 3.

उत्कूलय्, °यति *über das Ufer treten lassen* Pâṇ. 610,14.

*उत्कृष्टिका Mahâvj. 263,18. 84.

उत्केतन n. *eine erhobene Standarte* Dharmaçarmâbhj. 9,78.

उत्केचिन् 2.

उत्केप und उत्केपक (Dharmaçarmâbhj. 1,17) 5.

उत्केशय् 3.

उत्कष्टर् 4.

उत्क्रामुक s. ग्रनु° oben.

उत्कुष्ट 2.

उत्क्षेप I. 3.

उत्क्षेपणीय Adj. mit कर्मन् und *n. mit Erganzung von कर्मन् *eine Handlung, die eine zeitliche Ausschliessung eines Mönchs aus der Gemeinde nach sich zieht*, Divjâvad. 329,10. Mahâvj. 265.

उत्खनन n. *das Herausreissen* Kathâs. 28,39.

उत्खानम् 1.

उत्तंसय्, समुत्तंसित = उत्तंसित Dharmaçarmâbhj. 4,39.

उत्तनूरुह Adj. *mit aufgerichteten Härchen* Gâtakam. 30,25.

उत्तब्धि 1.

उत्तर्म I. 6.

उत्तमगाय 2.

उत्तमचरित्र 5.

उत्तमता 1.

*उत्तमद्युति Adj. *überaus glanzvoll* Mahâvj. 22.

उत्तमपदिन् 2.

उत्तमश्लोकचन्द्रिका 2.

उत्तम्भन I. *das Stützen, Fördern* Aniruddha zu Sâṅkhjas. 1,95.

उत्तम्भनी f. *der beim Aufstemmen* (des Wagens) *zu sprechende Vers* Âpast. Gṛhj. 5,19.

°उत्तम्भम् Absol. *in die Höhe hebend* Dharmaçarmâbhj. 8,23.

उत्तरक्रम m. *Erwiederung, Refutation* Gâtakam. 23.

उत्तरगार्ग्य und उत्तरचम्पू 2.

उत्तरतल्प I. Vgl. Anm. zu Kauç. 5,5.

उत्तरधारय 1.

उत्तरपञ्चाल 3.

उत्तरपरिच्छेद 2.

उत्तरपूर्वक 3.

उत्तरप्रायश्चित्त 2.

*उत्तरमनुष्यधर्मप्रलाप m. *das Vorgeben übermenschliche Kräfte zu be-*

sitzen Mahâvj. 257.

*उत्तरमनुष्यधर्मारोचन n. *die einem noch nicht geweihten Mönche gemachte Mittheilung, dass man übermenschliche Kräfte besitze*, Mahâvj. 261.

*उत्तरमल्लिन् m. Pl. N. pr. eines mythischen Landes Mahâvj. 154.

उत्तरराघवीय, उत्तररामायण und उत्तरलक्ष्मन् 2.

उत्तरली I. 1.

उत्तरवती 1.

उत्तरवेदिमत् 3.

उत्तरस्रो und उत्तरसंकिता 2.

उत्तरसानिन् 3.

उत्तरसारस्वादिनी 2.

उत्तरास I. 3.

उत्तराङ्ग I. 1.

उत्तरायवर्षण 2.

उत्तरापरशिरस् 3.

उत्तरायण I. Lies *Wintersolstitium*.

उत्तरार्धपश्चार्ध 3.

उत्तरार्धपूर्वार्ध I. 3. Auch Âpast. Gṛhj. 2,6. 7,12.

उत्तराशापति I. 1.

उत्तराश्रोणि 3.

*उत्तरिधन्नायमणि m. und उत्तरिपरमाणुरत्नःप्रवेश m. Bez. *zweier Zählmethoden* Mahâvj. 248.

उत्तरोत्तरभाव 3.

उत्तरोत्तरवक्त्र 2.

उत्तर्जनीक Adj. *drohend* Vikramâṅkaḱ. 1,48.

उत्तर्य 2.

उत्तानित 3.

उत्तानो I. Mit कर् auch *erklären Mahâvj. 138.

उत्तापन 1.

1. उत्तार I. 2.

उत्तान I. 4.

उत्तिङ्ग 2.

उत्तीरम् Adv. *auf dem Ufer* Kir. 7,34.

उत्तुङ्गित und उत्तुङ्गी 3.

उत्तेजक Adj. *anfeuernd*. Nom. abstr. °ता Sâṁkhjapr. 79,7.

उत्तेजना 3.

उत्त्रासन 2.

उत्त्रिपद 6.

उत्त्वपत्त्र Adj. Maitr. S. 3,3,8 (40, 16. 17).

उत्थापन und °पिनी I. 6.

उत्थापनीय I. 1.

उत्थापितोत्प्रेक्षा 1.

उत्थापिनी s. u. उत्थापन 6.

उत्थायिन् I. 6.

उत्पक्त I. 3.

उत्पतिष्णु I. *im Begriff stehend herauszufliegen* Dharmaçarm. 14,16.

उत्पत्त्र Adj. *schon belaubt* Gâtakam. 22,8.

उत्पर्याणित 2.

उत्पल्लव 3.

उत्पवन I. 2) Çat. Br. 1,3,1,12 vielleicht = उदान nach Eggeling.

उत्पश्य I. 3.

उत्पाट I. 2.

उत्पाण्डूत्पाण्डुक Adj. *ganz bleich geworden* Divjâvad. 334,1. 463,8.

उत्पातिक 2.

उत्पातिन् 1.

उत्पालिका f. *Damm, Deich* Dharmaçarmâbhj. 1,47.

उत्पिञ्जलक 3.

उत्पुंसन 3.

उत्पुंसय् I. 3. उत्पुंसित Subhâshitâv. 883 in der gedr. Ausg.

उत्पुप्लुषा 2. Metrisch und grammatisch richtig wäre उत्पुप्लूषा.

उत्पृष्टि Adj. *mit hervorstehenden Rippen* Maitr. S. 4,2,14 (38,9).

उत्प्रेक्षालेप 3.

उत्प्लव und उत्फुल्लतनूरुही 1.

उत्सङ्ग I. 2) *m. Mahâvj. 249.

उत्सङ्गित 3. *im Schooss gehalten* Dharmaçarmâbhj. 10,35. 14,75.

उत्सद Adj. *hervorragend, vorzüglich*; m. *Hervorragung, Vorzug* Mahâvj. 17. 18,29. Divjâvad. 620,13. 621,1. 646,16.

*उत्सदन n. *das Einreiben* Mahâvj. 245,379. Richtig wäre उत्सादन; vgl. उच्छादन.

उत्सदनधर्मक Adj. *zum Wegräumen bestimmt* (ein Mahl) Divjâvad. 307,23. 27. Richtig wäre उत्सादन°.

उत्सर्गम् 6.

उत्सव I. 1.

उत्सक्ना (lies उत्साक्ना) f. *Aufmunterung* Divjâvad. 490,5.

उत्सादनीय I. 6.

°उत्सारिन् 3.

उत्सुक I. 3.

उत्सूत्र 2. 3.

उत्सृज्य 1. 3.

उत्सृष्टलोमन् 3.

उत्सेकिन् I. 6.

उत्सेचन und उत्स्रावित् 3.

उत्स्नोतस् und उत्स्वेदन 2.

उदकककुण्डलु 1.

उदककृच्छ्र 3.

उदककृत्य 2.

उदकगाह् I. 3.

उदकपात्र 1.

उदकपूर्व I. 1.

उदकपेय n. *Wassertrunk* Çâṅkh. Br. 12,6.

उदकमणि 1.

उदकरत्तिका f. *eine best. Pflanze* Kauç. 30,16.

उदकशान्ति 2.

उदकांस्य 3.

उदकोत्सेचन 3.

उदक्कूल und उदकूल 2.

उदकप्रस्रवण 4.

उदकप्रस्रवणान्वित 3.

उदक्या I. = उदश्यामाक Kauç. 22,10.

उदक्षिरस् 3.

उदक्समास 4.

उदगपवर्ग und उदगाह् I. 3.

उदग्य I. *hoch erfreut Mahâvj. 145.

उदग्वंश 3.

उदङ्घोष 4.

उदङ्ग I. 3.

उदङ्ग्य I. ist Kauç. 36,13 Bein. des Dämons Çûlvâṇa.

उदचन 4.

उदञ्च् I. 3.

उदञ्जि 4.

उदधान I. 2) Âpast. Gṛhj. 17,9. उदधानायतन n. *der Platz für die Wasserbehälter* 17,8.

उदधिनेमि 3.

उदपुर् 4.

उदपुरा 1.

उदयन I. 4.

उदयव्ययिन् 4.

उदयिन् I. 6.

उदरताडम् 2.

उदरभेदिन् 1.

उदरंभर I. 6.

उदरम्भ I. 2.

उदरस्थित 3.

उदवज्र I. Kauç. 38,2.

उदशरावं I. Maitr. S. 4,2,3 (24,8).

उदश्वित् I. 4.

उदसन auch *das Lösen* (von Strikken) Âpast. Çr. 14,7,5.

उदस्र 1.

उदार्ङ् I. Lies *Auswahl, das Praecipuum* (aus erbeutetem Vieh) und vgl. noch Maitr. S. 4,3,1 (40,16). 2 (41,15). 6,8 (91,17). Festgr. 25.

उदानभृत् f. Bez. *bestimmter Backsteine* Çat. Br. 8,1,2,6. 7.

उदापु 6.

उदायिन् I. 2.

उदायुवन 3.

1. उदार I. Adj. *recht gross* Gâtakam. 28.

उदारचरित्र und उदारचित्त 1.

उदारचेतस् 3.

उदास I. 3.

उदासितर् 3.

उदास्थित I. 3.

उदाकरणी 3.

उदिङ्गन 2.

उदित I. 3.

उदिताधान 3.

उदितानुदित 2.

उदिवर I. 1.

उदीचीनपाद 3.

उदुम्बरीय n. Bez. *des Liedes* RV. 7,23 Çâṅkh. Br. 29,6. Çr. 18,19,20. 20,6.

उदुम्बर auch so v. a. *ein Zahnstocher aus Udumbaraholz* Âpast. Gṛhj. 12,6.

उदुम्बरपर्णी I. 4.

उदूर्मि 3.

उदेतोस् I. 1. 2.

उद्गमदोष 2.

उद्गमनीय I. 1.

उद्गान 3.

उद्गार I. 6. *Aeusserung, Expectoration* Gâtakam. 3,8.

*उद्गुण्ठिका f. Instr. *mit verschleiertem Gesicht* Mahâvj. 263,17. Richtig wäre अवगु°.

*उद्गुरण und *उद्गूरण n. *das Dro-*

hen mit der Hand Mahâvj. 261,53.

उद्गरयितर् 3.

उद्गर्ण, उद्गरन und उद्गारण 2.

उद्गर्हितव्य 3.

उद्गाकिणिका (उद्गाकणिका?) und उद्गीविका 3.

उद्गत्क Adj. *klug* Divjâvad. 26,14.

उद्गत्क (I) 58,20. 100,6.

उद्गाट I. R. ed. Bomb. 3,75,20 nach dem Comm. = समूरु.

उद्गातिका f. in वासोद्गा° *Nachtquartier* Divjâvad. 173,20.

उद्गुष्ट und उद्गृष्ट 2.

उद्गर्ष 3.

उद्गान I. 6.

उद्गेरु m. *Ameisenhaufen* AV. Paipp. 9,2,4,7.

उद्गोत I. 2.

उद्गोतकर I. 5.

उद्गति I. 6.

उद्गर्नर्व 6. Auch Çiñkh. Br. 4,14.

उद्गव I. 3. 6. *Aufgeblasenheit, Ueberhebung, Hochmuth* Gâtakam. 10,18. 11,3. दर्पोद्गव (21,10. 22,96. 30,3) und ग्रवलेपोद्गव (33,4) dass.

उद्गान I. 5.

उद्गुर I. 4) Dharmaçarmâbhj. 5,59.

उद्गूत I. 3.

उद्गूतत्व n. *das Aufwirbeln* (von Staub) MBh. 7,187,32.

*उद्गूतकठिन n. Mahâvj. 281,204 = Pâli कठिनोद्धार, कठिनोब्भार.

उद्गर्दिन् und उद्गुद्गुद 3.

उद्गवकोशक 2.

उद्गावन I. 1. 2. Adj. *hervorrufend, erregend* Gâtakam. 31,3. n. *rühmliches Hervorheben* 3.

उद्गिग्न I. metrisch Vâju-P. 1,3,20.

उद्गिर् I. 3) *a*) *m. Mahâvj. 195.

उद्गुग्न Adj. (f. आ) *mit erhobenen Händen* Dharmaçarmâbhj. 12,42.

उद्गूतत्व 4.

उद्गूतद्वपकारणतावाद 2.

उद्गूतस्पर्शवत्त्व 4.

उद्गन् 1.

उद्गतकोम 3.

उद्गमन 4.

उद्गापनविधान und उद्गापनिका 2.

उद्गाव I. 3.

*उद्गधिकागमन n. etwa *das Hinrennen zu einem Auflauf* Mahâvj. 261. Vgl. jedoch Pâli उज्झोधिक.

उद्गोजक m. *Anreger* Karaka 71, 16 (so zu verbessern).

उद्गङ्ग I. 5.

उद्गग्नि 5.

उद्गायण m. N. pr. eines Schülers des Buddha Mahâvj. 47. Divjâvad. 567,20.

उद्गेक 5.

उद्गृदितोस् 2.

उद्गपनी 4.

उद्गक् I. 1.

उद्गापन 4.

उद्गासनीय 6.

उद्गास्य I. 5.

उद्गिञ्चितव्य 5.

उद्गेचम् 6.

उद्गेपिन् Adj. *zitternd* R. ed. Bomb. 3,74,23.

उद्गेल्लन n. *das Rollen* Dharmaçarmâbhj. 6,28.

1. उद्गेष्टन I. 5.

उन्नति I. 1.

उन्मञ्जक 6. Auch R. ed. Bomb. 3,6,3.

उन्मत्तराघव 2.

उन्मत्तवेष I. m. *die Tracht eines Tollen* MBh. 14,6,22.

उन्मत्तीकरण 1.

उन्मथन I. Adj. *hart mitnehmend, quälend* Kir. 8,34.

उन्मादिल्लु I. 1.

उन्मादक I. Adj. (f. °दिका) *berauschend* Dharmaçarmâbhj. 4,72.

उन्मादचिकित्सापटल 2.

उन्मादिन् I. *berauschend* Dharmaçarmâbhj. 4,65.

उन्मार्जन I. n. *das Wegwischen, Abstreifen, Entfernen* Daçak. (1883) 161,17.

उन्मिञ्ज 3.

उन्मिषित 4.

उन्मीनकेतन 2.

उन्मुक्ति und उन्मुक्ती (zu streichen) 1.

उन्मुख I. Adj. auch *willig, zu Etwas geneigt* Gâtakam. 27,18.

उन्मूर्धन् 5.

उन्मोक्ती f. *Befreiung* Maitr. S. 3, 9,7 (126,1).

उन्मोचनीय 4.

उपकरण, उपकरणीय und उपकर्णन् I. 5.

उपकर्तव्य n. impers. *Jmd* (Gen.) *ein Dienst zu erweisen* R. ed. Bomb. 4,18,29.

उपकर्षम् 1.

उपकल्पिन् 6.

उपकाल्तम् 3.

उपकाश 2. Vgl. स्त्रिग्रोपकाश und स्त्रेतोपकाश.

उपकुरङ्ग 3.

उपकृतिमत्त् 5.

उपकेरु 4.

उपक्रम I. 5.

उपक्षेप I. 1.

°उपगन्धिन् Adj. *wohlriechend durch* R. ed. Bomb. 4,30,30.

उपगिरि I. 4.

1. उपग्रह I. 1) *Ergreifung, Erhaschung* Gâtakam. 10.

उपग्रहण I. *das Ergreifen, Erhaschen* Gâtakam. 10.

उपग्रानम् 3.

उपग्रायम् 4.

उपचरक 3.

उपचरितव्य I. 6.

*°उपचायक Adj. *ehrend* Mahâvj. 126.

उपचार I. *die Zugänge* (zu einer Stadt) Gâtakam. 9.

उपचित्र I. 5.

उपच्यवे 2.

उपज्ञनम् Adv. *vor Menschen, in Gegenwart von Andern* Kir. 4,1. Dharmaçarmâbhj. 13,39.

उपज्ञास्य und उपज्ञौक्षिका I. 2.

उपज्ञौक I. (eher °का f.) nach Bloomfield *Ameise.*

उपजीवित n. R. ed. Bomb. 3,37, 21. Es ist wohl तव जीवितम् zu vermuthen.

उपजीवितर् 3. 6.

उपज्ञा I. 6.

उपज्वलन Adj. *zum Anzünden dienend* Âpast. Çr. 14,24,5.

उपतपन Adj. *quälend, bedrängend* Kir. 12,3.

उपतपत् I. 2.

उपतुला 2.

उपदास 6.

उपदिदिसु 2.

उपदेशकर्णिका I. 2.

उपदेशरत्नमाला u. उपदेशरसायन 1.

उपदेशविवरण, उपदेशसूत्रकृतव्याख्या und उपदेशसूत्र 2.

उपद्रष्टिका 1.

*उपद्रोतर् Nom. ag. *der Jmd anführt, Angreifer* Mahâvj. 146.

उपधान I. 5. *das Herbeischaffen, Verschaffen* Gâtakam. 3,21. *Fassung* (eines Juwels) Âpast. Grhj. 12,8.

उपधानलिङ्ग Adj. *das Stichwort „auflegen" enthaltend.* f. आ Bez. *des Verses* RV. 10,145,6 Âpast. Grhj. 9,6.

उपधि I. 3.

उपधिवार und °वारिक m. *Aufwärter* (in einem Kloster) Divjâvad. 54,17. 50,27. 237,16. 542,21.

उपधेनु 3.

उपनदि Adv. *am Fluss* Kir. 7,21. Dharmaçarmâbhj. 13,16.

उपनसर् 6.

उपनागरक 3.

उपनाभि Adv. *am Nabel* Kir. 9,65.

उपनाम 4.

°उपनायिकम् Adv. *mit Herbeiziehung von — als beweisendem Beispiel* Gâtakam. 2.

उपनायिन् 5. 6.

उपनाह I. 5.

उपनिग्राहम् 2.

*उपनिध्यातव्य Adj. *zu überdenken* Mahâvj. 245,1052.

उपनिनीषु 5.

उपनिबन्ध 3.

उपनिवर्तम् 5.

उपनिशा = उपनिषद्; vgl. Pâṇini² S. 479.

उपनिषद् I. 3. Vgl. Pâṇini² S. 479.

उपनीतिराग 3.

उपनीवि I. Kir. 8,24.

उपनेय I. *als Anwendung —, als belehrendes Beispiel zu gebrauchen* Gâtakam. 12. 18. 22. 23. 26. 27.

उपन्यास I. 2.

उपपत्ति auch *Entstehung, Geburt* Çiç. 1,69.

*उपपञ्चपरिनिर्वायिन् m. *erst nach*

einer Wiedergeburt das Parinirvâṇa erlangend Mahâvs. 46.

उपपयोधि Adv. am Meere Kir. 9,7.

उपपरीक्षक Adj. prüfend, erwägend Divjâvad. 212,9.

*उपपरीक्षितव्य Adj. zu untersuchen Mahâvs. 245,1047.

उपपायन 3.

उपप्रसन्नर्षि 5.

उपप्रातर् 1.

उपप्लुत 4.

उपबिलम् I. 2. bis an den Rand Âpast. Çr. 1,16,5.

उपभोगदेह m. der geniessende Körper Sâṁkhjas. 5,124.

उपमध्यमा 2. Die angegebene Bed. stets in Verbindung mit अङ्गुलि. Vgl. noch Âpast. Çr. 3,19,7. Âpast. Gṛhj. 4,5.

उपमन्थन n. das Hinaufquirlen Kauç. 40,8.

उपमर्दितत्व 4.

उपमातर् I. 1.

उपमाति I. 3.

उपमुख, Instr. Çâṅkh. Çr. 17,3,13 = मुखसमीपेन nach dem Comm.

उपयम und उपयमन I. 2.

उपयुक्ततमत्व 1.

उपयोग I. 2.

उपर I. 3.

उपरक्त 5.

उपरमम् Absol. inne haltend R. ed. Bomb. 3,7,22.

उपरागवत् 5.

उपरितन I. 3.

उपरिदश 4.

*उपरिम Adj. der obere Mahâvs. 13.

उपरिमर्त्य I. 5.

उपरिशय 4.

उपरिष्टात्काल 2.

उपरिष्टात्स्वाहाकार 3.

उपरिष्टादासेचनवत् 4.

उपरिष्टाडुदर्क 3.

उपरिष्टाद्दिक्ष 5.

उपरिष्टाद्धोमभाज् 3.

उपरिष्टाल्लक्षण 1 (steht hier an falscher Stelle). 2.

उपरिस्पृश् I. 3.

उपरुदित, उपरुद्ध und उपरोधम् 5.

उपलक्षितवैशिष्ट्यज्ञान 2.

उपलक्ष्मी 3.

उपलप m. Schlupfwinkel Gâtakam. 18,20.

उपवक्तृ I. 2) Maitr. S. 1,9,4 (133,4).

उपवत्स्यद्वक्त 1.

उपवनम् 5.

उपवपन 3.

उपवर्णनीय 5.

उपवक्ष्म् 3.

उपवासक I. 1.

उपविन्ध्याद्रि 2.

उपवी Adj. TS. 1,3,3,1 nach dem Comm. = उपाकर्तुं वेति गच्छति. Vgl. उपावी.

उपवीणय् I. füge mit Lautenspiel feiern und Pârv. 606,7 hinzu.

उपवीतित्व n. Nom. abstr. zu उपवीतिन् Âçv. Gṛhj. 4,7,13.

उपवेदि Adv. beim Altar Kir. 10,12.

उपव्याख्यान I. genauer eine ergänzende Erklärung.

उपशय I. 3. Zu 2) d) vgl. Âpast. Çr. 14,5,8. 6,12. 7,1.

उपशित्तण n. das Anstellen, in Dienst Nehmen Comm. zu Âpast. Çr. 14,15,1.

उपशुष्क 3. Auch Âpast. Çr. 9,20,7.

उपशोष m. das Vertrocknen, Verdorren R. ed. Bomb. 4,18,53.

उपश्लोकय् I. 6.

उपश्लोकयितव्य 5.

उपश्वस् I. 3.

उपसंश्लिष्टत्व 6.

उपसंस्कार I. = प्राशन Dârila zu Kauç. 22,15.

उपसंस्कारविज्ञय 2.

उपसंस्कृतत्व 6.

उपसखि Adv. bei der Freundin Kir. 9,66.

उपसंक्रम m. Behandlung (in medic. Sinne) Divjâvad. 264,11.

उपसंज्ञिकीर्षु 3.

उपसमाधान auch das Zulegen (von Brennholz zum Feuer, अग्नेः) Âpast. Gṛhj. 4,10 u. s. w.

उपसंपदा 2.

उपसर्गय् 3.

उपसर्जन I. 3.

उपसर्जनी 4.

उपसागरम् 5.

उपसीम Adv. am Rande Kir. 4,2.

उपसेक 4.

उपस्कारम् und उपस्कीर्ण 1.

उपस्तम्भन I. 6.

उपस्थान I. 4.

उपस्थापना 4.

उपस्थायुक 2.

उपस्थावन् 4.

उपस्थित I. 3. 3) b) auch das इति selbst.

उपस्थूणाक s. स्थूणोपस्थूणाक.

उपहारमय Adj. (f. ई) vielleicht aus Weihgeschenken bestehend Gâtakam. 22,12.

उपांशुघातक m. Meuchelmörder Bṛhaspati in Vivâdar. 371.

उपांशुपावन 4.

उपांशुसवन I. 4.

उपाकरण I. 5.

उपाकर्तव्य 1.

उपागम I. 1) Kir. 4,35. Dharmaçarmâbhj. 4,51.

उपाङ्गिरःस्मृति 2.

उपात्तसार 6.

उपात्ति 1.

उपादानत्वसमर्थन 2.

उपादायरूप n. Elementarform Mahâvs. 101,10.

उपाधिमण्डन, उपाधिवाद und उपानस्यक 2.

1. उपान्त I. 3.

उपायकौशल्य n. 1) Geschicklichkeit in der Wahl der Mittel Saddh. P. — 2) *Titel eines Werkes Mahâvs. 65,20.

उपायास 3.

उपारोह m. das Auftauchen, Wiederhervorkommen Comm. zu Jogas. 1,11.

उपार्घ I. 6.

उपालिप्सु 6.

उपावी I. Maitr. S. 1,2,15 (24,8). उपावि (so auch v. l. an der ebengenannten Stelle) 3,9,6 (123,14). Vgl. उपवी.

उपावृत् I. 6.

उपासकाध्ययन 1.

उपासनासिद्ध Adj. durch Cult in den Besitz übernatürlicher Kräfte gelangt Mahâdeva zu Sâṁkhjas. 1,95.

उपासनासिद्धि f. Erlangung übernatürlicher Kräfte durch Cult Mahâdeva zu Sâṁkhjas. 1,25.

उपासासिद्ध Adj. = उपासनासिद्ध Sâṁkhjas. 1,95.

उपासितावित् 3.

उपाक्षित I. 3.

उपेन्द्र I. Deren 32 nach Divjâvad. 222,8.

उपेक्ष्मा I. 1.

उपेयाति 2.

उपोत्तर und उपोन्दन 3.

उपोलव I. nach Dârila eine best. Pflanze.

उपोषण I. 6.

उपोषधोषित Adj. die Fasten beobachtend Divjâvad. 116,22. 121,19.

उप्तकेश 3.

उभ् I. 4. °उम्भित voller — Subhâshitâv. 181.

उभयकालिक 3.

उभयकोटिविनिर्मुक्त Adj. nicht unter eine Alternative fallend Aniruddha zu Sâṁkhjas. 1,133.

उभयकोटिस्पृश् Adj. zu beiden Seiten einer Alternative in Beziehung tretend Aniruddha zu Sâṁkhjas. 6,19.

उभयग्रासराहुदृश und उभयचिह्न 2.

उभयतःकर्ण 4.

उभयतःपक्ष I. 3.

उभयतःफल 5.

उभयतःशिख und उभयतोधार 3.

*उभयतोभागविमुक्त Adj. Bez. eines Çrâvaka auf einer best. Stufe seiner Entwickelung Mahâvs. 46.

उभयतोमोद, उभयतोवाक् und उभयतोवीवध 5.

उभयतोवैश्वानर Adj. beiderseits Vaiçvânara habend Maitr. S. 4,6,6 (87,6).

उभयदत्त I. 1.

उभयदेह m. Doppelkörper (d. i. कर्मदेह und उपभोगदेह) Sâṁkhjas. 5,124.

उभयवर्तनिन् 5.

उभयशिरस्क 6.

उभयस्पृश् Adj. = उभयकोटिस्पृश् Aniruddha zu Sâṁkhjas. 2,33.

उभयावाङ्क I. 3.

*उभयासिद्ध Adj. *weder* स्वतः सिद्ध *noch* परतः सिद्धः Mahâvy. 199,91.

उमेश्वर 2.

*उयमानवर्धन s. ऊयमान°.

उरगाशन 1. 3.

उरंधा 6.

उररी 1. 1.

उरःशिरस् n. Sg. *Brust und Kopf* Kauç. 47,45.

उरस् 1. उरसा प्रत्युद्गम् *kühn entgegengehen* Gâtakam. 13,32.

उरःस्थ Adj. *aus der Brust kommend* (वाक्य) R. ed. Bomb. 4,3,31.

उरुक्रम 1. 2.

2. उरुधार 3.

उरुद्वप्स 4.

उरुव्यच् und उरुव्रज 1. 6.

उरोग्रीव 2.

उरोज 1. 4. Dharmaç. 4,69. 14,81.

उरोविदारम् 1.

उर्वीधर 3.

उर्वीरुह 3. Wird Çiç. 1,7 auch als m. *Baum* erklärt.

उल 1. *eine best. Gemüsepflanze* Kauç. 25,18.

उलप्य 1. 1.

उलभीय 2.

*उलुक m. N. pr. eines Schlangendamons Mahâvy. 167,53. Vgl. उलूक, उल्लुक.

उलोक s. u. लोक und vgl. Aufrecht in Z. d. d. m. G. 42,152.

उल्कपात, उल्कापात u. उल्लक 3.

*उल्लङ्किका f. *Sprung* Mahâvy. 263, 24.

उल्लभ्य 3.

उल्लालन 6.

उल्लास 3.

उल्लासिक 1. 3.

उल्लिखित 2.

*उल्लुक m. = उलुक Mahâvy. 167,53.

उल्लोच 1. 3.

उल्लोपम् 3.

उल्लोल 1. Adj. *lieblich* Dharmaçarmâbhj. 1,50.

*उशनस्तारका f. *der Abend- und Morgenstern* Mahâvy. 71,6.

उषापरिणय 2.

उल्लग 1. 6. Auch MBh. 7,20,16.

उल्लगत n. *Begeisterung* Divjâvad. 80,1. Vgl. उत्मगत.

उल्लप 1. MBh. 12,36,9.

उल्लभास् und उल्लमकम् 3.

उल्लिकाकुमी Nomin. f. Du. = उल्लिकाकुमी Maitr. S. 2,4,4 (42,5).

उल्लीषकुण्डल 2.

उल्लीषभाजन 4.

उल्लीषविज्ञय, °धारणी und उल्लीषविज्ञया 3.

*उल्लीषशिरस्क Adj. *einen Auswuchs auf dem Kopfe habend.* Nom. abstr. °ता f. Mahâvy. 17.

उस्मित 4.

उल्कार und उल्कामानक 3.

ऊखल 3.

ऊठ 1. 3.

ऊठपूर्वा 3.

ऊतिमती 1.

ऊनद्विवार्षिक 2.

*ऊनवाद m. *unehrerbietige Reden* Mahâvy. 261.

*ऊनविंशतिवर्षोपसंपादन n. *das Weihen eines Mönchs vor seinem 20sten Jahre* Mahâvy. 261.

ऊनषोडशवर्ष 6.

ऊनी 1. 1.

ऊनेन्दुपूर्णिमा 3.

*ऊयमानवर्धन (उयमान° geschr.) n. *das Webenlassen eines Gewandes in grösserem Umfange* (als der Geber beabsichtigte) Mahâvy. 260.

ऊर 3.

ऊरी 1. 2.

ऊरुक 1.

ऊरुच्छिन्न 3.

ऊरुभङ्ग 3.

ऊर्जापत्य 4.

ऊर्जय् 1. 1.

ऊर्जस्पति 3.

ऊर्जाकृति 1. f. *eine saftige —, nährende Opfergabe* Maitr. S. 1, 10, 9 (149,6).

ऊर्णावत् 4.

*ऊर्णापरिकर्मण (!) m. *das Waschenlassen u. s. w. von Wolle durch nichtverwandte Frauen* Mahâvy. 260.

ऊर्णामृदु 1.

ऊर्णाम्रदस् 2.

*ऊर्ध्वगरोम Adj. *mit emporgerichteten Härchen* Mahâvy. 17.

ऊर्ध्वगुल्फ 3.

ऊर्ध्वज्योतिस् 1.

ऊर्ध्वज्वलन 3.

ऊर्ध्वकम्प 2.

ऊर्ध्वपुण्ड्रधारण und °पुण्ड्रवचन 2.

ऊर्ध्वभागकर 3.

*ऊर्ध्वभागीय Adj. *zu Höherem —, zur Wiedergeburt in höherer Stellung führend* Mahâvy. 109.

ऊर्ध्वभासिन् 4.

ऊर्ध्वमल 1.

ऊर्ध्वभावुक 3.

ऊर्ध्ववासिन् Adj. als Bez. *bestimmter Einsiedler* R. ed. Bomb. 3,6,4.

ऊर्ध्ववास्य 4.

ऊर्ध्वशकल, ऊर्ध्वशल्क und ऊर्ध्वशाख 2.

ऊर्ध्वशुष्की f. (sc. समिध्) *oben trocken gewordenes Holz* Kauç. 48,38.

ऊर्ध्वशुष्क 3.

ऊर्ध्वसद् 4.

ऊर्ध्वसानु 1. 4.

2. ऊर्ध्वस्रोतस् 1. *Adj. als Bez. *eines Çrâvaka in einem best. Stadium der Entwickelung* Mahâvy. 46.

ऊर्ध्वकस्तक 1.

ऊर्वस्थि 2.

ऊली f. *Zwiebel* Kâturvimçatimata in Prâjaçittamajûkha nach Aufrecht.

ऊवध्यगोह 1. 2.

ऊष्मगत (उ° geschr.) n. *Begeisterung* Divjâvad. 166,15. 240,20. 271, 12. 469,12. *Adj. *begeistert* Mahâvy. 55. Vgl. उल्लगत.

ऊष्मभक्तम् Absol. mit भक्ष् *heiss essen* Kauç. 57,27.

ऊष्माय् 1. 1.

1. ऋ mit व्यप 1. 3. — Mit विनिस् 3. — Mit अभिपरि 4. — Mit प्र 1. 3. — Mit अनुप्र 2. — Mit निर्वि 1. 3. 5. — Mit प्रतिवि 1. 1.

1. ऋ 1. 2.

*ऋकना (ऋकाना geschr.) f. = ऋका Mahâvy. 245,1060.

*ऋकापोहसमर्थ Adj. *fähig* (das Erforderliche) *hinzuzufügen oder abzuziehen* Mahâvy. 245,1061.

ऋकिन् 3.

1. ऋक्ष 1. 4.

ऋक्षकर्णी 1.

ऋक्षबिल n. N. pr. einer *Höhle* R. ed. Bomb. 4,30,8.

ऋक्षवर्ण Adj. *bärenfarbig* (Pferd) MBh. 9,11,41.

ऋगुत्तम 1.

ऋग्यजुःसामादिमय 3.

ऋग्वेदपद, °वेदप्रकृतिपद, °वेदप्रमाण, °वेदप्रयोग, °वेदप्रातिशाख्य, °वेदब्राह्मण, °वेदविधान, °वेदशिवमन्त्र und °वेदारण्यक 2.

ऋचक 1. Verz. d. B. H. 2,98.

ऋजुकर्म 6.

ऋजुविवरण und ऋजुवृत्ति 2.

ऋज्रसे 3.

ऋण 1. 3.

ऋणधर m. *Erbe* Divjâvad. 254,11.

ऋणविमोचनशक्ति 2.

ऋणाकर m. *Erbe* Divjâvad. 498,21. °कारक m. dass. 87,17.

ऋत 1. 3.

ऋतव्य 1. 2.

ऋतम्भरी und ऋतमधस्य 2.

ऋतुगमन 3. Auch Âpast. Grhj. 9,1.

ऋतुदेवत 3.

ऋतुपात्र 1. 3.

ऋतुमुखीय 6.

ऋतुव्यावृत्ति 3.

ऋतुसमावेशन n. *das Beiwohnen in den 14 Tagen nach der Menstruation* Âpast. Grhj. 8,13.

ऋतुसमाकार 2.

ऋते 1. 3.

ऋतेभङ्ग Adj. (f. आ) *ohne Trennung, — Zerlegung* Gobh. 1,3,17 Conj. von Roth.

ऋतेस्पृश 6.

ऋध 1. 2. 6.

ऋधन् 4.

ऋध्य 1. 2.

ऋद्ध 1. 3.

ऋद्धिमत् 1. 6.

ऋद्ध्यभिसंस्कार m. *ein durch Zaubermacht hervorgebrachtes Trugbild* Gâtakam. 23.

ऋबीसपक्ष 3.

ऋष्टीसिक 2.

ऋषभ 1. f. आ *ein Mädchen, welches in einer best. Beziehung Aehnlichkeit mit einem Stiere hat,* Âpast. Grhj.

3,11. Vgl. Jâdavaprakâça's Vaigajantî, Bhûmikâṇḍa, Brâhmaṇâdhjâja 51: वृषभा वृषलक्षणा. Soll auch in Baudh. Gṛhj. (in dessen unechtem Theil) vorkommen nach Winternitz.

ऋषभचर्मन् und ऋषभदत्त 2.

ऋषभनाथचरित्र 1.

ऋषि 1. 4.

ऋषिकल्प 4.

ऋषिदेश und ऋषिमण्डल 1.

ऋषिमण्डलप्रकरण 2.

ऋषिवाट 6.

ऋष्टिक 1. am Ende eines adj. Comp. = ऋष्टि 1) MBu. 5,155,13.

1. ए 1. 1.

एककर 1. 3.

एककरपाद 3.

एककर्ण 1.

एककर्मन् 2.

2. एककार्य 1. 3.

एकक्रिय 3.

एकगर्भ 4.

एकग्रक 2.

एकच्छायाप्रविष्ट Adj. *solidarisch haftbar* Kâtjâjana in Vivâdar. 52.

एकज्यावर्गविकल 2.

*एकज्वाली Adv. mit भू *ganz in Glut gerathen* Mahâvj. 223,178.

एकतल्ल 3.

एकतेजन 1. 2.

एकतोमुख 2. 4.

एकत्य Adj. Pl. *nonnulli* Mahâvj. 119. Divjâvad. 327,16. 18. 618,9.

एकत्वनिह्नवाद und एकदमन 2.

एकदीक्षित् 3.

एकदुग्ध 4.

एकदेशिन् 1. 3.

एकदेक, एकदोकन und एकद्वार 3.

एकद्रुच 2.

एकद्यत्तरद्यत्तरराशिन् 3.

एकधन 1. 3.

एकधारक 1. 1.

*एकध्यम् Adv. *zusammen* Mahâvj. 243. एकध्ये dass. Divjâvad. 35,24. 40,22. Richtig ऐक°.

एकनाथार्यभागवत 2.

एकनारांश 5.

एकनिभ, एकनिर्माण, एकनिष्ठ und एकन्याय 3.

2. एकपति 5.

एकपदम् 6.

एकपर्वन् 3.

एकपमुक 1. 3.

एकपाक 3.

एकपातिन् 1. 3.

एकपात्र und एकपार्श्वावदारित 4.

एकपुत्र 3.

एकपुष्कर 2.

एकपुष्कल, एकप्रमाण u. एकप्रेष 3.

एकबेरप्रतिष्ठाविधि 2.

एकभाग und एकभूमीश्वर 4.

एकभूयंस् 5. Auch Âçv. Çr. 5,14,20.

एकमाला 2.

एकमास, एकमूर्ति und एकयज्ञ 4.

एकयोग m. *eheliche Verbindung* MBh. 12,320,59.

एकरथ 3.

एकरश्मि 2.

एकलोक Adj. *eine Welt besitzend* Maitr. S. 1,10,18 (158,1).

एकवर 3.

2. एकवर्ण 1. 1.

एकवर्तनिन् und एकवसन 5.

एकवारम् 1. 5.

एकविंशतिच्छदि und एकविंशतिदक्षिण 4.

एकविंशतिधामन् Adj. (f. °धाम्नी *21 Weisen habend* Maitr. S. 4,7,6 (101,9).

एकविंशवर्तनि 5.

एकविद्य Adj. *mit einer Wissenschaft vertraut* Rudraṭa, Çṛṅgârat. 1,41.

*एकवीचिक Adj. als Bez. eines Çrâvaka *in einem best. Stadium der Entwickelung* Mahâvj. 46.

एकवृक्षीय 6.

एकवृष 1. 2.

1. 2. एकवेद 6.

एकवेणीमन् 1. 6.

एकव्यूढ 3. *m. *ein best.* Samâdhi Mahâvj. 21.

एकव्यूढविभाग 2.

एकव्रत 1. 4.

एकशङ्ख 3.

एकशय्यासन n. *das Zusammensitzen auf einem Bette* Bṛhaspati in Vivâdar. 380.

एकशय्यासनाशन 3.

एकशरीरिन् Adj. *alleinstehend, keine Angehörigen habend* Daçak. (1883) 156,8.

एकशाख 1. 3.

एकशास्त्रवाद 2.

एकशिल 1. 3.

एकशीर्षा 2.

एकशीलसमाचार 6.

एकशूल 2. 3.

एकशृङ्ग 3.

एकशेष 1. 6.

एकश्लोकीव्याख्या 2.

एकसमुत्थ und एकसंबन्धिन् 6.

एकसर 2.

एकसर्ग 1. 5.

एकसामि 2.

एकसूक 1. 2.

एकस्तन 6.

एकस्थालीसंस्कार 5.

एकस्विष्टकृत् 6.

एकहविस् 2.

एकहाविन् 6.

एकहेलम् Adv. = °हेलया Dharmaçarmâbhj. 4,36.

एकहोतर् 3.

*एकाकार m. *ein best.* Samâdhi Mahâvj. 21.

एकाकृति 3.

एकानर 1. 2.

एकान्तिपिङ्गलिन् 3.

एकाग्र 1. Am Ende eines Comp. *ganz erfüllt von* Gâtakam. 3.

एकातपत्र 3.

एकात्मपक्ष m. *der* Vedânta Aniruddha zu Sâṁkhjas. 1,150. 151. 155. 157.

एकात्मवादिन् m. *ein Bekenner des* Vedânta Aniruddha zu Sâṁkhjas. 1,29.

एकादशच्छदि und एकादशद्वार 3.

एकादशप्रयोग, °दशभाषाव्याख्या, एकादृश्च und एकादशव्यूढ 2.

एकादशाङ्गवेदिन् und एकादशाङ्गिन् 5.

एकादशात्मक Adj. *auf elferlei Weisen sich manifestirend* R. ed. Bomb. 4,43,56.

एकादशिनि° = °नी Kâtj. Çr. 19,4,6.

एकादशीमाहात्म्य und °दशीव्रतकल्प 2.

1. एकान्त 1. 5.

एकान्तो Adv. mit कर् *feststellen, ausmachen, entscheiden* Divjâvad. 572,1.

एकाभिभाव 2.

एकायनीभाव 3.

एकार्कमणि m. *ein best. Amulet*, = अर्क (s. oben) Dârila zu Kauç.

एकार्षेय 3.

*एकावचारक Adj. Mahâvj. 245, 1027.

एकाशीतिचक्रोद्धार 1.

एकाष्टकादीक्षित् 3.

*एकासनिक Adj. *beim Essen auf einer Stelle bleibend* Mahâvj. 49.

एकीभावस्तोत्र 1.

एकोप 1. *einzig in seiner Art* Gâtakam. 22,19.

एकेन्द्रियसंज्ञा f. Bez. *des dritten Stadiums im* Vairâgja Sâṁkhjatattvakaumudî zu Kârikâ 23. Aniruddha zu Sâṁkhjas. 2,1.

एकैकत्र, एकैकवत् und एकोतिभाव (एकोतीभाव Mahâvj. 67. 85 [v. l. एकोति°]; vgl. Proceedings of the As. Soc. of Bengal 1887, S. 167. fgg. 223. fg. 249 und एकोति) 2.

एकोनपञ्चाशद्ध 3.

एकोनविंशतिमुख 2.

एकोत्मुक 3.

एडक m. = एडक 1) *a*) Kauç. 41,6.

एड 1. 2. *m. N. pr. eines Schlangenfursten Mahâvj. 167.

*एडमेड m. desgl. ebend.

*एडवण und *एडवर्ण m. desgl. ebend.

*एडान्तिपुष्प n. *eine best. Blume* ebend. 240. Vgl. एडिकान्ती.

एणक 1. 2.

एणतिलक 1. 5.

एणविलोचना 4.

एणाङ्क auch *das Zeichen Antilope* Ind. Antiq. 1887, S. 64, N. 6.

एतत्काल und एतत्तृतीय 2.

एतत्प्रभृति 5.

एतद्योनि 3.

एतद्विद् Adj. *dieses kennend* Âpast. Gṛhj. 9,11.

एध् 1. 3.

एरक 1. 2. एरका auch *eine Matte*

aus Erakâ-Gras Âpast. Gṛhj. 12,3.

एरण्ड I. f. आ eine best. Zauberformel Divjâvad. 105,3.

एवंयुक्त 4. 6.

एवंलक्षण 3.

एवंवर्ण 2.

एवंवादिन् 3.

एवंविद्वस् 2.

एवंविधित Adj. so zubereitet Âpast. Gṛhj. 12,6. 14,15.

एवंवृत्तसमाचार 6.

एवंशील und एवंशीलसमाचार 2.

*एवंसंज्ञिन् Adj. eine solche Vorstellung habend Mahâvj. 15.

एवंसुखदुःखप्रतिवेदिन् 2.

एवंकाम 4.

एवंक्रमक 3.

एवंगोत्र, एवंचिरस्थितिक, एवंजाति und एवंदर्शिन् 2.

एवंदेवत 3.

एवंम् I. 3.

*एवमायुष्यपर्यन्त Adj. von solcher Lebensdauer Mahâvj. 15.

एवमायुष्यप्रमाण 2.

एवंपरिणाम und एवंप्रत्यय 4.

*एवंप्रमुख Adj. solches an der Spitze habend Mahâvj. 244.

एवंप्रवाद 4.

*एवंभागीय Adj. von solcher Art Mahâvj. 104.

एवाष m. ein best. kleines Thier Maitr. S. 4,8,1 (107,16). Vgl. पेवाष und यवाष.

एष् mit अधि 5.

1. एष्टर्, एष्टृ I. 4.

एकिभिनुका f. der einladende Ruf „komm o Mönch“ Divjâvad. 48,19.

1. ए I. 1.

ऐकमत्य 5.

ऐकमुख्य 3.

ऐकान्तिक I. völlig ausgemacht, absolut sicher Gâtakam. 22,27.

ऐकैकश्य I. 3.

ऐनत्य 3.

*ऐच्छिक Adj. Mahâvj. 110. Vielleicht fehlerhaft für ऐच्छान्तिक.

ऐडादध, ऐडादधीय und ऐतरेयारण्यक 2.

ऐनस I. 6.

ऐन्द्रियावत 2.

ऐरण्ड I. 5.

ऐरावतक I. 1.

ऐरावत् 3.

ऐरेय I. 3.

ऐर्यापथिकी 2.

ऐवमर्ध्य und ऐशि 3.

ऐश्वरकारणिक 5.

ऐषावीर I. vgl. स्वैषावीर.

*ऐकिपश्यिक Adj. zur Selbstüberzeugung auffordernd Mahâvj. 63.

ऐकिलौकिक (fehlerhaft) 2.

ओगणँ I. 2.

ओघ I. der vierfache Strom der weltlichen Neigungen Divjâvad. 95, 13. *ओघोत्तीर्ण Adj. diesem entronnen Mahâvj. 19.

ओघी und ओघोपकरण 5.

ओंकारचतुर्थ Adj. (f. आ) die Silbe ओम् als Viertes habend Âpast. Gṛhj. 8,10. 15,4.

ओंकारवाद 2.

ओज I. 2) a) Divjâvad. 105,7.

ओजस्कार Adj. Kraft u. s. w. bewirkend Maitr. S. 4,7,3 (96,11).

*ओजाप्रत्याकारिणी f. N. pr. einer Tantra-Gottheit Mahâvj. 197. Richtig wohl ओजप्र° oder ओजःप्र°.

ओडिगल्ल 4.

ओतु I. 2) Subhâshitâv. 683.

ओदनपँचन I. Maitr. S. 1, 10, 17 (157,16).

ओदनपिण्ड m. Reiskloss Âpast. Gṛhj. 19,7. 20,7.

ओदनप्रति 6.

ओदनभोजिका 3.

ओघन् I. auch Nass, Feuchtigkeit, Regen Çâṅkh. Br. 4,14.

ओषधिवनस्पतिमत् 6.

ओषधिलोम und ओषधीवल्लभ 5.

ओषधीश I. Dharmaçarmâbhj. 16,11.

ओषधीश्वर m. der Mond Dharmaçarmâbhj. 5,65.

ओष्ठरुचक und ओष्ठरुचिर 5.

ओतक I. 5.

ओच्चैःश्रवसँ und ओजस I. 3.

ओत्कल्य 5.

ओत्तरपत्त 2.

ओत्तरपदिक I. 6.

ओदरिकशरीर 3.

ओदर्चिष 5.

ओदार Adj. gross, deutlich wahrnehmbar Divjâvad. 207,5.

ओदारिक I. Adj. grob materiell. Nom. abstr. °ता f. Mahâvj. 85.

ओदुम्बरि° = °री Kâtj. Çr. 8, 6,23.

ओद्गात्रप्रयोग 2.

ओद्दालकि I. 3.

ओद्देशिक I. 2.

ओद्धत्य I. ausgelassene Heiterkeit, Muthwille Gâtakam. 28.

ओद्धव 2. 1) 8,14,5 und 2) 6 zu lesen). 3.

ओद्धवमय 2.

ओद्भिद I. 3.

ओनीत m. eine Krankheit am penis des Pferdes Açvav. 51,4.

ओन्निद्य 3.

ओपकारिक Adj. (f. ई) wohlthätig, nützlich, förderlich Daçak. (1883) 160,14.

ओपकार्य I. n. auch eine vorbereitende Handlung, Nebenhandlung Âpast. Gṛhj. 21,11.

ओपचायिक 6. * = ओपचारिक Mahâvj. 245,684.

ओपधिक I. Adj. *wohl bedingt Mahâvj. 93. n. das Nachdenken Divjâvad. 542,17. fg.

*ओपनायिक Adj. Mahâvj. 63. Vgl. Pâli ओपनयिक.

ओपमन्यविन् 3.

ओपयिक I. = उपाय Kir. 2,35.

ओपवाह्य (als Beiw. eines Elephanten Gâtakam. 9) und ओपवेशि I. 3.

ओपासनमत्त 2.

ओपेन्द्र 5.

ओमापत 2.

ओरभ्रिक I. Schlächter von Schafen Mahâvj. 186. Kâraṇḍavj. 94,22.

ओलुण्ड I. 5.

ओलूखलँ I. 4.

ओषधप्रयोग 2.

ओष्टक I. 5.

ओष्ठीन 3.

ओष्ण n. Hitze Çaṅkara zum Vedânta 95,16.

ओसन्न 3.

1. क mit चिट् und चन II. Bemerkenswerth ist die Verbindung न ते कश्चिदशरथस्त्वं च तस्य न कश्चन so v. a. du und Daçaratha haben Nichts mit einander zu thun R. 2,108,10.

कंस II. 5.

कंसकृष् 3.

ककुच eine best. Frucht Kauç. 48, 32. v. l. ककुच.

ककुँभत्व II. 3.

ककुभिकन्या 3.

ककुभ II. 3.

ककुँम्बत्व 3.

ककुम्मुख 5.

कक्कल und कक्कल II. 2.

कक्किण 5.

कक्कुच s. oben ककुच.

कक्कल s. u. कक्काल.

कक्तिमालिकोपनिषद् 2.

कक्षीवत्त् II. 6.

2. कक्ष्य II. 5.

कक्ष्यमाला 2.

कङ्क II. 6.

कङ्कण II. 3. Wassertropfen Dharmaçarmâbhj. 8,26. 13,63.

कङ्कणधर 3.

कङ्कपृष्ठिन् und °पृष्ठी II. 2.

कङ्कमय 2.

कङ्कवाञ्जित 5.

कङ्कालक II. Dharmaçarm. 8,23.

कच II. 6.

कचग्रह m. das Packen bei den Haaren MBh. 5,155,5.

कचङ्गल II. f. आ N. pr. einer Stadt Gâtakam. 19,21.

कचवर, कचार, कचोलक und कच्छपारावत 5.

कच्चुकोपानहिन् 2.

कट II. 6.

2. कटँ 2.

कट II. 5.

कटक्काटिति 2.

कटदान 6.

कटप्र 2.

कटाक्षपात 3.

कटाक्ष्य, °यति mit einem Seitenblick ansehen (uneig.) Pârv. 589,32.

कटाग्नि II. 6.

कटाभ 2.

कठाल्क II. Pfanne Divjâvad. 404,28.

कठिदान 6.

कटिप्रोथ II. Nilak. zu MBu. 8,40,38.
कटिच्छ II. 2.
कटिस्थ 5.
कटीकतरुण und कटीतरुण II. 2.
कटुकनाशिन् 3.
कटुकविटप und कटुकवल्ली II. 6.
कटुङ्कता II. 3.
कटुतिक्त II. 2.
कटुतुम्बिनी und °तुम्बी II. 6.
कटुप्रृङ्गाट und °प्रृङ्गाल II. 3.
कठशाठ II. 2. 6.
कठिन II. n. * *ein in einem Tage verfertigtes Kleid, das einem Mönch geschenkt wird*, Mahâvj. 266. कठिनास्तरण n. und कठिनास्तारक ebend.
कठिनतारकनाथ m. *Vollmond* Rudraṭa, Çṛṅgârat. 2,109. Vgl. कठोरतारापति.
कठिनी II. 6.
कडङ्कर II. *eine best. Waffe* MBu. 7, 25,58.
*कडित्तल = कडितुल Mahâvj. 238.
कडेवर n. = कलेवर 1) Mahâvj. 189. Divjâvad. 39,11.
कणामूटक und °मूडक 2.
कणाटोर II. 5.
कणादन्यायभूषण 2.
कणिक II. 6.
कणिक्किक 5.
कण्टकिद्रुम m. *ein Baum mit Dornen* Spr. 1736.
कण्ठग auch *zur Kehle herauskommend* R. ed. Bomb. 4,3,31.
कण्ठतठिनी 2.
कण्ठत्राण *Nackenschutz* MBu. 7, 127,19.
*कण्ठनालिका f. *Luftröhre, Kehle* Mahâvj. 189.
कण्ठप्रणाली 4.
कण्ठभूषण, कण्ठमणि und कण्ठसूत्र II. 2.
कण्ठ्य II. *selbstverständlich* Ind. St. 16,313. 317.
कण्डीरपुष्पी 2.
कण्डु II. 5. *Krätze* Mahâvj. 261. 272.
कण्डुल (II) und कण्डूल 5.
कण्डेलगच्छ II. 2.
कतरथा 4.
कतिथ II. 6.
कतिशस् II. 3.
कथंकथ्य 3.
कथंकथा 5. Divjâvad. 84,9.
1. कथं II. 6.
कथाक्रम II. *Disputation* Gâtakam. 23.
कथाप्रबन्ध 4.
2. कथाप्रसङ्ग II. 5.
कथाप्रस्ताव und कथाबन्ध 4.
कथासंधि 6.
कथासार 2.
कथित II. 6.
कदघ्न 5.
कदम्ब II. 6. *weisser Senf* Gâtakam. 15.
कदम्बनुकूलन्याय m. Mahâdeva zu Sâṁkhjas. 5,103.
*कदाचित्कत्व n. Mahâvj. 245,159 fehlerhaft für कादा°.
कदाशय 5.
कदोशितृ 3.
कन् II. 6.
कनककुशल 2.
कनकज्ञानकी 6.
कनकदण्ड 4.
कनकदत्त und °दत्त II. 6.
कनकधारक, कनकनन्दिन् und कनकपत्तन 3.
कनकयष्टिमत् 6.
कनकलेखा u. कनकवल्लीपरिणय 2.
कनकशृङ्गमय 6.
कनकश्री 2.
कनकसेन II. 2.
कनकाम्बुज 5.
कनकासन und कनिष्ठतंस् 4.
कनिष्ठप्रथम 3.
कनीयःस्तन II. 4.
कन्थारिका 2.
कन्दु 6.
1. कन्द् II. 6. N. pr. eines Fürsten Festgr. 17.
कन्दर II. 4.
कन्दरोदरकूटवत् Adj. *Höhlen in seinem Innern und Kuppen habend* (विन्ध्य) R. ed. Bomb. 4,60,7.
कन्दुकलीला 5.
कन्दुकावितन्दुका f. N. pr. eines Flusses Festgr. 16.
कन्दुकावती und कन्दुकोत्सव 2.
कन्य II. 2.
कन्यागार und कन्यागृह 2.
कन्यादर्शम्, कन्यादूषयितर् und °दूषिन् 3.
कन्यामाधव 2.
कपटशतमय 6.
कपर्दिस्वामिन् II. 2.
कपालविमोचन 3.
कपालशकल 6.
कपिकेतु 5.
कपिञ्जल II. 1) *a*) °न्यायेन (Sâj. zu ṚV. 3,56,5. Sud. zu Âpast. Gṛhj. 10, 2.3. Kull. zu M. 8,105) *nach Art der* Kapiṅgala und कपिञ्जलाधिकरणन्यायेन (Shaḍguruç. in Vedârthad. 72,10) *nach Art des* Kap.-*Abschnittes* (in der Pûrvamîmâṁsâ) bedeuten so v. a. *da schon drei eine Mehrzahl bilden.* Im Opferritual heisst es nämlich: अश्वमेधे वसन्ताय कपिञ्जलानालभेत. Da das Tödten von lebenden Wesen soviel als möglich vermieden werden soll, hier aber eine Mehrzahl von Haselhühnern zu opfern vorgeschrieben wird, so wird, um beiden Vorschriften gerecht zu werden, *drei* (das Minimum der Mehrzahl) als Norm angesetzt. Vgl. VS. 24,20. Gaim. 11,1,38. Njâjam. 11,1,9. Diese Erklärung des Njâja verdanke ich Macdonald, der wiederum auf Cowell verweist.
कपिञ्जलसंहिता 2.
कपिलक II. 3.
कपिलधूसर 3.
कपिललाट m. *Arm* (बाहु) Kauç. 45,4.
कपिवन् II. Maitr. S. 1,4,5 (53,14).
कपिशीर्षक = कपिशीर्ष Vikramâṅkaḱ. 9,105.
कपीनप 5.
कपृथ् II. 4.
कपोलमूल 4.
कफगुल्म 2.
कमण्डलु II. 3.
कमन II. 6.
3. कमल II. 2.
कमलगर्भ II. Vgl. u. गर्भ 2).
कमलनयन II. 6.
कमलवल्ली, कमलाकर्णी, कमलाचलमाहात्म्य u. कमलिनीकलहंस 2.
कमलोय् 6.
कमेर 5.
कम्प् mit सम *erzittern* Gâtakam. 32,16. — Mit उद् Caus. II. *abwenden* (das Auge) 13,4.
कम्बलकारक 3.
*कम्बलदाय Adj. *ein wollenes Tuch u. s. w. zu schenken im Sinne habend* Kâç. zu P. 3,3,12.
कम्बलधावक 3.
कम्बलिन् II. 2.
कम्वा 5.
कय II. 2.
कयाधु II. 6.
कयाभुँवि II. Maitr. S. 2,1,8 (10,8).
1. कर् mit प्रत्यप II. 2. — Mit अन्वव II. 5. — Mit अभ्या 3. — Mit पर्या II. 5. — Mit उद् II. 2. — Mit वि II. 5. Desid. 5. — Mit प्रवि 3. — Mit सम् II. 6. — Mit अभिसम्, °संस्कृत *bereitet, vorbereitet* Gâtakam. 26,19.
3. कर् mit अभिप्र 6. — Mit अवसम्, °अवसंकीर्ण *überschüttet mit, voll von* R. ed. Bomb. 4,8,15.
कर II. m. als Erklärung von प्रवर्त Har. zu Âpast. Gṛhj. 12,9.
करक II. 2.
करग्रहीति 2.
करङ्काय् 3.
2. करण II. n. *Sehne, Band, Muskel* Kir. 18,8. 11.
करणमल्ल 6.
करणीय II. 2.
करणेश्वर 5.
करण्डकनिवापक 3.
करतलताल 2.
करताल II. 2.
करदायक 6.
करदिति und करन्यास 3.
करपत्रक, f. °त्रिका II. *Säge* Divjâvad. 31,4.
करपुटाञ्जलि und करपुटी 3.
करभीय 5.
करमरी II. 6.
करम्भ II. 3. Hier steht das Wort fälschlich nach करिकुम्भ.
कररुहपद 3.
करविन्दीय 2.

कराग्र II. 3.

कराङ्गुलि m. *Fingerspitze* R. ed. Bomb. 3,46,22.

करालाय् 5.

करिकुम्भ 3.

करिमकर II. im Prâkrit Vikr. 117.

करीर II. 3.

2. करीर 6.

करीष II. 6.

करुणा II. 5.

करुणावेदितर् und करुणावेदिता 6.

करुणाकन्दली 2.

करेन्डुक II. 3.

करोटपाणि m. Pl. Bez. *bestimmter Götter* Divjâvad. 218,8. 319,24.

करोटिका 5.

कर्क II. 3) lies f. ई.

कर्कटशृङ्ग II. 2.

कर्कन्धूका und कर्कारिकी 3.

*कर्करु und *मरु॰ *eine best. Blume* Mahâvj. 240. कर्करव: und मरु॰ wohl Pl.

कर्करिप्रवाहा f. Pl. Bez. *der Verse* AV. 4,38,5. fgg. Kauç. 21,11; vgl. 66,13.

1. कर्ण II. 7) *eine best. Pflanze* Antjeshtik. und AV. Paddh. zu Kauç. 82,26.

2. कर्ण II. *stutzohrig* oder *sonst defect an den Ohren* Maitr. S. 4,2,9 (32,1). Âpast. Çr. 9,14,14. Comm. zu Çat. Br. 3,3,4,16.

कर्णच्छिद्रक und कर्णताल II. 2.

कर्णदग्ध 3.

कर्णदारिन् 5.

कर्णनिर्वाक 3.

कर्णपाशी und ॰पासी 5.

कर्णपुत्र 2.

कर्णभङ्ग 4.

कर्णमोटिका f. = ॰मोटी Dharmaçarmâbhj. 5,43.

कर्णरसायन, कर्णरसायनी und कर्णलालिका 5.

कर्णवंश II. 5.

कर्णवेदिन् 6.

कर्णसुवर्ण 5.

कर्णाट II. 2.

कर्णाय् 6.

कर्णिकाय् *die Samenkapsel einer Lotusblume darstellen, ihr gleichen.* कर्णिकायित Pârv. 605,29.

कर्तिका 2.

कर्दन II. 2.

कर्पटक s. कर्वटक weiter unten.

कर्पूरक II. 2.

कर्पूरप्रकरकथा u. कर्पूरवर्तिका 2.

कर्वर II. 1) f. आ Dârila zu Kauç. 11,15.

कर्मकण्टक 6.

कर्मकरीव 3.

कर्मकोश 2.

कर्मजन्य Adj. *aus Werken hervorgehend.* Nom. abstr. ॰ता f. 255,27.

कर्मज्ञित Adj. *durch Werke erworben* Khând. Up. 8,1,6.

कर्मतस् 3.

कर्मदण्ड 2.

*कर्मदान n. Mahâvj. 281,160.

*कर्मदायाद m. *Erbe seiner Werke, die Folgen seiner Werke zu tragen habend* Mahâvj. 121.

कर्मदायादवत् und कर्मडुष्ट 3.

कर्मदेक् m. *der werkthätige Körper* Kap. 5,124.

कर्मन् auch so v.a. *Abbildung, Bild.* पत्ति॰, द्रुम॰ R. ed. Bomb. 4,25,22.24.

कर्मपातक 3.

कर्मफलहेतु 6.

कर्मबन्ध 4.

कर्मबुद्धि II. 2. 4.

कर्मयोग II. 4.

*कर्मवाचना f. *der Antrag —, der Beschluss in einer Versammlung des Kapitels der Mönche* Mahâvj. 266.

कर्मविपाकमहार्णव und ॰विपाकमाधवीय 2.

*कर्मविभङ्ग m. Titel eines Werkes Mahâvj. 65,47.

कर्मव्यतिहार m. *Gegenseitigkeit einer Handlung* P. 1,3,14. 3,3,43. 5, 4,127. 7,3,6.

कर्मसंघ 6.

कर्मस्थान II. Divjâvad. 58,23. 100, 10. 212,10.

*कर्मस्वक Adj. *die Folgen seiner eigenen Werke zu tragen habend* Mahâvj. 121.

कर्माङ्गश्राद्ध 6.

कर्मात्तव्याख्या 2.

कर्मावदान n. *Grossthat* Gâtakam. 6.

*कर्मावरणप्रतिप्रस्रब्धि f. Titel eines Werkes Mahâvj. 65,55.

कर्वटक II. *Flecken, Dorf* Divjâvad. 87,13. 498,17 (कर्पटक gedr.). 584, 22. 27.

कर्ष् mit अव Simpl. (॰कृष्णीयात्) = Caus. Maitr. S. 3,6,9 (73,8).

कर्षणीय II. *verkommen zu lassen, schlecht zu behandeln* Gâtakam. 25,28.

1. कर्ष् (so zu lesen statt कर्ब्) mit उद् II. 4. — Mit अपोद् in mit उपोद् zu verbessern. — Mit समुद् II. *herausziehen, hervorstehen* Gâtakam. 25. — Mit विप्रति *misshandeln* ebend. 21, 14. — Mit सम् II. 2. 3.

कर्षि 2.

कर्षूवीरिणावत् 6.

2. कल् II. 4. 5. — Mit अनु, ॰कलित *wahrgenommen* Dharmaçarmâbhj. 13, 64. — Mit समा *prüfen, untersuchen* Pârv. 579,23.

3. कल् mit प्रति *hetzen, verfolgen* R. ed. Bomb. 4,46,3.

कल II. 2) *a*) R. ed. Bomb. 4,30,9.

कलङ्ककला II. 2.

कलङ्केश 3.

कलत्र II. 5. 3) Kir. 8,9. 17. 29.

कलन्दकनिवाप m. N. pr. einer Oertlichkeit Mahâvj. 193. Divjâvad. 262,8. 298,25. 364,19 (कलि॰ gedr.). 506,8.

कलभगोपवधू und कलभीय् 6.

कलविङ्क II. 5) mit einem * zu versehen.

कलशपोत 2.

कलशोदधि 5.

कलह II. 3.

कलहकण्टक 2.

कलहकारिन् 3.

कलहप्रिय II. 3.

कलाकेलि II. 2.

कलाद II. 6.

कलानिधि II. 2.

कलापि m. oder f. *Büschel.* यव॰ Çâṅku. Çr. 14,40,9. गोधूम॰ 41,8.

*कलाम n. Mahâvj. 233 fehlerhaft für कलम m. *Schreibrohr.*

कलामुहूर्तादिमय 3.

कलावतीकामव्रूप 2.

1. कलि II. 5.

कलिका II. 2.

कलिन्दजा 4.

कलिराज 2.

कलिवत्सल 3.

कलिविडम्बन 2.

कलुषय् II. कलुषित Mudrâr. 60,4 (97,7).

कलुषी II. 3.

कलेवरपुष् 4.

कल्की 6.

कल्प् mit अव II. अवकल्पतम *am Besten entsprechend* Maitr. S. 1,8,6 (124,7). — Mit प्रवि Caus. *beabsichtigen, vornehmen* Gâtakam. 23,38. — Mit सम् II. 3.

कल्प II. 2. 3.

कल्पक II. 2.

कल्पचूर्णि 2.

कल्पतरु II. 5.

कल्पतरुपरिमल 2.

कल्पद्रुम्य II. Divjâvad. 215, 29. 221,19. ॰वृत्त 215,27. 221,18.

कल्पन, f. आ II. *Ausrüstung* überh. Gâtakam. 11.

कल्पनाथ m. Bein. Indra's Dharmaçarmâbhj. 7,65.

कल्पनापेठ Adj. *frei von aller Fiction, klar vor Augen liegend* Aniruddha zu Sâṁkhjas. 1,89.

कल्पपादप II. 5.

कल्पपाल II. 2.

कल्पपत्रासिन् 5.

कल्पपृक्त II. 5.

कल्पपत्रत n. *eine best. Begehung des* Brahmakârin AV. Paddh. zu Kauç. 57.

कल्पशाल 6.

कल्पसुन्दरी 5.

कल्पाधिप m. = कल्पनाथ Dharmaçarmâbhj. 7,67.

कल्पान्तर्वाच्य und कल्पौषधसेवादिप्रकार 2.

कल्माषदम्य m. N. pr. eines Flekkens Divjâvad. 515,12. 516,2. fgg.

कल्माषाभिकृव II. wohl fehlerhaft für कल्माषाभिषव.

कल्याण II. 5.

कल्याणाकर 3.

कल्याणघृत, कल्याणपुरीमाहात्म्य, कल्याणलक्षण, कल्याणसौग-

न्धिका, °निबन्धन, कल्याणीपरिणाय und कल्लाट 2.
कल्वोटक oder कल्क्रोढक 3.
कवचधर II. 3.
कवचय् 3.
कवचहर II. 3.
*कवचिका f. *eine best. Waffe* Mahâvj. 238.
कवचित II. 6.
कवड II. = कवल *Bissen* Divjâvad. 290,23. 298,5. 470,22.
*कवडिंकाराहार m. *die durch Schlucken (auf natürlichem Wege) aufgenommene Nahrung* Mahâvj. 118.
कवलीकार 4.
कवष II. 3.
कवि II. m. *Wasservogel* Dharmaçarmâbhj. 5,70. Die richtige Form für *Eule* ist कुवि.
कविकण्ठपाश 2.
कविकण्ठाभरण 6.
कविकर्णपाश, कविदीपिकानिघण्टु, कविरात्नसोप, कविसंजीविनी, कविसेवादिनिघण्टु und कविस्मृति 2.
कव्य II. 4.
कव्यता II. 3.
कव्यकव्यभुज् 6.
कश II. 2.
*कशम्बकजात Adj. *besudelt, unrein* Mahâvj. 278. Vgl. Pâli कसम्बु.
कश्यपोत्तरसंहिता 2.
कष् mit नि II. *kratzen, reiben* Kâraka 421,8.
कषायय् 3.
कष्टकष्ट Adj. (f. या) *gar schlimm, — böse* Subhâshitâv. 3338.
1. कस् II. 3. — Mit निस् Caus. II. 3.
कङ्क 2.
कांस II. 3.
कांसिका f. *ein best. musikalisches Instrument* Divjâvad. 529,23.
कांस्यनील II. 2.
काकतालीय II. Vgl. Peterson zu Subhâshitâv. 401.
काकतुण्ड II. 6.
काकनील II. 3.
काकपेय II. 2.
काकमृगोचरित 4.
काकुद् II. 3.
काङ्क्ष् II. काङ्क्षित *im Zweifel seiend* Divjâvad. 69,18.
काङ्क्ष्य 3.
काच II. 6.
काचकाच्य ? Sahṛdajalilâ 1,7.
*काचपटल n. *eine best. Augenkrankheit* Mahâvj. 284,68.
काचिघ II. 3.
काञ्ज II. 2.
काञ्जल II. *Salbe* (?) Daça K. und A V. Paddh. zu Kauç. 54,6. Vgl. कज्जल.
काञ्जवं 3.
काञ्चनक und काञ्चनप्रभ II. 2.
काञ्चनमालिन् u. काञ्चनष्ठीविन् 6.
काणय् 2.
काणाद II. m. *ein Anhänger des* Kaṇâda Çaṁkar. zum Vedânta 91,5.
काणादसंग्रह, काणभट्ट u. °भट्टीय 2.
काण्ड II. 3. 1) *m*) α) *Fülle, Menge* Vikramâṁkaṁ. 6, 8. — 2) f. ई = काण्ड *Stück* Kauç. 23,15.
काण्डकार 6.
*काण्डरिक Adj. Mahâvj. 271,28.
काण्डलवण 3.
काण्डवस्त्र 3.
काण्डार II. 3.
काण्डेर 2.
काण्वोपनिषद्, कात्यायनगृह्य und कात्यायनोपनिषद् 2.
कादली 4.
काद्रवेय II. 2) MBu. 8,56,103.
काननद्वीप 2.
काननीय् 4.
1. कान्त II. 2. 3.
कान्ताय् II. 6.
कान्तारमण्डूक 3.
कान्तारवासिनी II. 6.
कान्तालीय, °खण्डन und °खण्डनमण्डन 2.
कान्तिसुधामय 6.
कान्तीकरण 3.
कान्वशिर 2.
कापेय II. 3. Bedeutet *bei den Kapi üblich;* vgl. Âpast. Çr. 14,7,19. fg.
कापोत II. 6.
कावन्ध्य 3.
कामकलासूत्र 2.
कामद II. m. so v. a. *gnädiger Herr* Gâtakam. 13,29.
कामदोग्ध्री 2.
कामधातु II. *die Welt, in der die sinnlichen Neigungen herrschen,* Gâtakam. 29.
कामपाल II. 3.
कामपुष् Adj. *Wünsche erfüllend* Dharmaçarmâbhj. 17,35.
*काममिथ्याचार m. *verkehrter Wandel in Betreff sinnlicher Neigungen, das Fröhnen verbotenen sinnlichen N.* Mahâvj. 92.
कामरूपिन् II. 3.
कामवर्ष 3.
कामवृत्त, Nom. abstr. °त्व n. R. ed. Bomb. 4,1,123.
कामसंदोह 6.
कामसमृद्ध 2.
कामाक्षीस्तव u. कामासिकाष्टक 2.
काम्पीलवासिन् II. das * zu streichen.
काम्यव्याख्या 3.
काम्यश्राद्ध 6.
काम्येष्टि II. 3.
1. कार्य II. 6.
*कायकलिसंप्रमथन m. *ein best.* Samâdhi Mahâvj. 21,116.
कायचित्ता 2.
कायनिबन्धन n. = योगपट्ट Karaka 361,18. Vgl. कायबन्धन.
कायव्यूह m. *die übernatürliche Kraft mehrere Körper gleichzeitig anzunehmen* Sâṁkhjapr. 100,13. Aniruddha zu Sâṁkhjas. 5,129.
कायशिरोग्रीव 3.
कायसंस्थिति, कायस्थिति und कायोच्छ्रय 5.
2. कार II. Divjâvad. 133,17. 166,26. 289,6. 329,20.
1. कारक II. 6.
कारकवादार्थ und कारकार्थन्याय 2.
1. कारण II. 3) *a*) कारणे *mit Grund, mit Recht* Gâtakam. 31,92.
*कारण्यकारक m. Mahâvj. 186, 167 wohl fehlerhaft für कारुणाकारक *Marterer, Henker.*
कारंधमिन् II. 3.
कारयन्त्रिक 6.
कारयितर् II. 2.
*कारवालिक m. (fürstlicher) *Schwertträger* Mahâvj. 186,59.
कारा II. 3.
*काराकार m. *ein best.* Samâdhi Mahâvj. 21,53.
काराद्वीप m. N. pr. einer *Insel* Gâtakam. 7.
काराद्वैत्रिया f. Pl. Çâṅkh. Çr. 9, 20,12. Bez. *der Verse* RV. 1,120,1. fgg.
*कारापक = कारयितर् Mahâvj. 207.
कारिका, °दर्पण, °रत्न, °वलि und °व्याख्या 2.
*कारित्र n. = चेष्टित Mahâvj. 245. 844. Vgl. चारित्र.
3. कारिन् 6.
कारुण्यधेनु f. *eine mitleidvolle Kuh* (von Buddha gesagt) Divjâvad. 96,14. 125,6.
कारुण्यमय 6.
कारोतर II. n. Comm. zu Kâtj. Çr. 19,2,7.
कार्णाट II. f. ई Z. d. d. m. G. 41,493.
कार्तवीर्यार्जुन, °कवच und °दीपाराधनविधि 2.
कार्तस्वरमय 3.
*कार्त्तिकात्ययिक n. *das Vergehen eines Mönchs, wenn er ein Extrakleid länger aufbewahrt als bis zum* Kârttika-*Vollmond*, Mahâvj. 260,30.
कार्पासिक II. 6.
कार्मनामिक 4.
*कार्मारक n. *Schmiedearbeit.*
कार्मुक II. 2.
कार्मुत 2.
2. कार्य 4.
कार्यकारिन् 3.
कार्यक्षम 4.
कार्यतस् 3.
कार्वटिक m. *Dorfältester* Divjâvad. 445,23. 446,5. 20.
कार्ष II. Divjâvad. 463,8.
कार्षि II. 2.
2. काल II. S. 55, Sp. 3, Z. 3 lies 14 st. 41. कालेन कालम् *von Zeit zu Zeit* Divjâvad. 10,27.
1. कालक II. 2. 3.
कालकर्णी II. 1) *das personificirte Missgeschick* Divjâvad. 40,19. fg. कालकर्णि° 40,16. fgg.
कालकाचार्य 2.
कालकालेषु, Loc. Pl. *zu jeder Zeit, stets* R. ed. Bomb. 3,10,5.

कालकूट und कालचक्र II. 2.
कालजिह्व II. 3.
कालदीपिका und कालनिर्णयशिक्षा 2.
कालनिर्माणयोधिन् 3.
कालनेमिपुराण 2.
कालपक्व und कालपरिपाक II. 3.
कालपर्यायधर्मन् 3.
कालपृष्ठ (°ष्ठ die anderen Ausgg.) m. N. pr. eines Schlangendämons MBh. 8,34,29.
कालप्रकाशिका 2.
कालबन्धन 3.
कालमही f. = कालमसी N. pr. eines Flusses Hariv. 12828. R. ed. Bomb. 4,40,22.
कालयापना 4.
कालयुत Adj. *zeitgemäss* R. ed. Bomb. 3,63,18.
कालयोग II. 4.
कालवचन 5.
1. कालवाल II. 2.
कालविधानपद्धति 2.
कालविन् 6.
कालशेय II. 2.
कालसप्ततिका f. Titel eines Werkes Festgr. 55.
कालसमापादनीय 4.
कालसार II. 2.
कालसिंह 2.
कालहरिण m. *die Gazelle Zeit* Rudraṭa, Çṛṅgârat. 1,43.
कालहानि 6.
*कालातिक्रान्त n. = कालातिक्रमण Mahâvj. 281,5.
कालातिवाहन 5.
कालाधिपर und कालामृत 2.
1. कालिक II. 3.
कालिकुलामृत, कालित, कालिदासचन्द्रिका und °दासपञ्चाशत् 2.
कालिय II. 3. 6.
कालिशंकर 2.
कालेचर्या 4.
कालोप 3.
कालोरग 5.
कालोच्य Adj. *auf Ritual bezüglich* Kauç. 141,36.
*कावाचिका f. Mahâvj. 238, v. l.
कावेरीमाहात्म्य u. काव्यकौमुदी 2.
काव्यजीवन II. 5.
काव्यदर्पण, काव्यदीपिका, काव्यपञ्चक und काव्यप्रकाशिका 2.
काव्यबन्ध 4.
काव्यमय Adj. *aus einem Gedicht bestehend* Rudraṭa, Çṛṅgârat. 1,2.
काव्यलक्षण, काव्यसंग्रह, काव्यादर्शिका und काव्यालंकारकामधेनु 2.
काश् mit निस् Caus. II. 2. 3. — Mit सम् Caus. auch *genau betrachten lassen, zeigen* Âpast. Gṛujas. 6,6.
काशी, °कारिका, °दासप्रकरण und °धर्मसभा 2.
काशीश्वर 1) m. *a) Gebieter von Benares.* — *b)* N. pr. eines Grammatikers. — 2) f. ई wohl Titel einer von Kâçîçvara verfassten Grammatik.
काश्मर्त्य 3.
काश्यप, °संहिता und °सूत्र 2.
काश्यपेय II. 3) das * zu streichen.
काष II. 5.
काष्ठवाहक und काष्ठशालिक 5.
*काष्ठहारक m. *Holzträger* Mahâvj. 186,106.
काष्ठालुक und °लता II. 5.
1. कास II. 6.
काहल II. 5.
किंविस्तार 3.
किंस्त्य II. 5.
किंकेतु 3.
किङ्किट oder °टा 5.
*किंकरणीयता f. = किंकर्तव्यता Mahâvj. 245.
किंचिद् 3.
किंचिन्मात्र 2.
किटिभक m. *ein best. Thier* (weder *Wanze*, noch *Laus*) Divjâvad. 450,17 = 456,6.
किट्, das * vor लौह zu streichen.
किणी Adv. mit कर् *schwielig machen* Subhâshitâv. 3217.
*किन्तमाम् und *किन्तराम् Adv. P. 5,4,11.
किंदरा 5.
किंद्रव्य 3.
किंधेनु f. *eine gemeine, gewöhnliche Kuh* Ind. Antiq. 1887, S. 65, V. 10.
किंनर II. 2) Kathâs. 37,64.
किंनरिका f. = किंनरा 2) Kathâs. 37,71.
किंनिबन्धन 3.
किंमय्यक 6.
किंमायत 3.
किंमाहारविहारिन् 5.
किंपवित्र 3.
किंप्रत्यय 4.
किरि II. 2.
किरिकाण und किरिट्ट 2.
किर्मिर 3.
किरीटवत्स m. N. pr. eines Mannes Gâtakam. 13.
2. किल II. 6.
*किलाड und *किलाल Mahâvj. 230,9 wohl = किलाट oder कीलाल 1).
किलासंभव 4.
किलिकिल II. f. घा auch *Gejubel, Gejauchze* Mahâvj. 138,41. Divjâvad. 459,16.
*किलिकिलायित n. dass. Mahâvj. 138,28, v. l. (besser).
किलिन 2.
किशोर II. 5.
किशोरक II. 2. 5.
किशोराजीय 2.
किष्कुक m. (?) Kauç. 38,3.
कीकसक 2.
कीचक II. m. auch *ein best. Vogel* R. ed. Bomb. 3,75,12.
कीचकवेणुवेत्रवत् 6.
कीटता f. Nom. abstr. zu कीट 1) *a)* MBh. 13,118,3. 17. 19. 119,1.
कीर्ग्राम m. N. pr. einer Stadt Festgr. 10. 16.
कीर्तन II. n. *Denkmal, Monument* Gâtakam. 31,66.
कीर्तनीय Adj. *zu erwähnen, zu nennen; zu preisen.*
कीर्तन्य Adj. *erwähnenswerth, erzählenswerth.*
कीर्ति II. 5.
कीर्तिराय 2.
कीर्तिशेष II. 5.
कील II. 2.
कीलालोधी II. 3.
कीश II. 2) *c)* mit einem * zu versehen.
कुकर्मपञ्चानन 3.
कुक्कुटाराम II. Auch Name eines Klosters Divjâvad. 434,5. Vgl. कुर्कुटाराम.
कुकुस m. Pl. Dâbila zu Kauç. 42,20. = कुक्कुस 2.
कुक्कुट m. *ein best. Wasservogel* Dharmaçarmâbhj. 8,25.
कुट II. ग्रधकुटे Gâtakam. 26,20.
कुटिमती Adj. f. *hochschwanger* Divjâvad. 264,10.
*कुटण Adj. = कुटाणिन् Mahâvj. 245,206.
कुगुरु m. *ein schlechter* Guru Festgr. 58.
कुच् mit व्या II. 6. — Mit सम् II. *vor Etwas* (Abl.) *zurückschrecken* Gâtakam. 4.
कुचपट्टिका 3.
कुचस्थली f. *die weibliche Brust* Dharmaçarmâbhj. 12,9.
कुचेलवृत्त und कुचेलोपाख्यान 2.
कुञ्जरी und कुञ्जवत् 3.
4. कुट् = कुट्. *Mit ग्रा Caus. ग्राकोटयति *klopfen* (ein gewaschenes Kleid) Mahâvj. 281,60. Vgl. कोटनक.
कुटकण्ठ 5.
कुटिका f. = कुटि *Hütte* (elliptisch auch als Bez. *eines best. Vergehens*) Mahâvj. 258. Divjâvad. 442, 22. 538,20.
*कुटिमक् m. = कुटीमक् Mahâvj. 229.
कुटिल II. 3.
कुटीरी 5.
कुटुकुच्चक Adj. *etwa knickerig, knauserig* Divjâvad. 8,3. 302,3.
कुटुम्बपरिग्रह und कुटू mit नि 3.
कुटूक II. 5.
कुड्मल II. m. auch *ein best. Theil des Pfeils* MBh. 8,34,19.
कुड्यस्थ Adj. *hinter einer Wand befindlich* Aniruddha zu Sâṁkhjas. 1,108.
1. कुण्प (*m. *eine best. Hölle* Mahâvj. 215) und 2. कुण्ठ् II. 6.
कुण्ठरव 2.
कुण्ठाश्ममालामय 4.
कुण्ड II. *Adj. *krüppelicht, lahm* Mahâvj. 245,957. 271,120.
कुण्डमाण्डकोमविधि 2.
कुण्डल und °क II. *Strick* Gâtakam. 5.
कुण्डाशिन् II. 2.
कुण्डिकोपनिषद् u. कुण्डाग्नेय 2.

कुतपसौश्रुत II. 3.
कुतपहार 6.
कुतर्कखण्डन 2.
कुतस्तन 5. Dharmaçarmâbhj. 4,63.
कुतीर्थिक und कुतूहलवृत्ति 2.
कुतूहलशाला f. *Vergnügungssaal* Mahâvj. 226,66. Divjâvad. 143,13.
कुतूहलिता 3. Auch Pârv. 579,18.
*कुत्सनीय Adj. *tadelnswerth* Mahâvj. 132.
कुत्सय् II. Med. Gâtakam. 23,24. — Mit वि = Simpl. 23.
कुथहार, °हारि oder °हारी 6.
कुदेवेन्द्र m. *ein schlechter Götterfürst* (Indra), Bez. Nahusha's MBh. 13,99,23.
कुद्दीचीशफ m. *eine best. Pflanze* Kauç. 50,22.
कुनय und कुनयन 3.
कुन्त II. 1) MBh. 7,148,45.
कुन्तलिका II. 2.
कुन्ताकुन्ति 5.
कुन्दपुत्र 2.
1. कुप् mit उद् Caus. und कुपठित 3.
कुपन्थन् 2.
कुबेर und कुबेरदत्त II. 2.
कुबेरसेन 2.
कुबेरी f. N. pr. einer Oertlichkeit Festgr. 57.
कुब्जक II. 2. Nach 1) das * zu streichen.
कुब्जि 2.
कुब्जोत्तरा f. N. pr. einer Nonne Gâtakam. 19, 35. Divjâvad. 533, 5. 539,16. fgg.
कुर्ध्र II. 4.
कुमतिमागर 3.
कुमारजाति 2.
कुमारजीव II. 5.
कुमारधारा II. 3.
कुमारपितृमेष 4.
कुमारभुक्ति 3.
कुमारराज 5.
कुमारिवत् 6.
कुमुद II. 6.
कुमुदसखी f. *die Freundin der bei Nacht sich öffnenden* Kumuda, Beiw. des Mondscheins Gâtakam. 21,27.
कुमुदाय् 6.

कुमृत्यु 5.
कुम्भकृत्, कुम्भग्रीव und कुम्भघोणमाहात्म्य 2.
कुम्भीधान्यक und कुम्भीपाक्य 3.
कुम्भेष्टका II. Maitr. S. 3,4,9 (57,10).
कुम्य 4.
कुयव und कुयवाच् II. 5.
कुरङ्ग II. 3.
कुरङ्गदृश् f. *eine Gazellenäugige* Rudrata, Çṛṅgârat. 1,34.
कुरङ्गमद 4.
कुरण्ट II. R. ed. Bomb. 4,1,80.
कुरुकुल्य 5.
कुरार und कुरुकापुरीमाहात्म्य 2.
*कुरुकुचि Adj. Mahâvj. 127, 50 wohl = मायाविन्.
कुरुक्षेत्र II. 2) zu streichen, da M. 7,193 कौरुक्षेत्रान् die richtige Lesart ist.
कुरुता II. 5.
कुरुपिशङ्गिल II. 3.
कुरुम्बिका ist mit einem * zu versehen.
कुर्कुटाराम m. = कुक्कुटा° Divjâvad. 375,7. 381,12. 384,28.
कुलग्र 5.
कुलंकुल II. * = स्रोतआपन्न Mahâvj. 46.
कुलतत्त्वनिरूपण 2.
*कुलदूषक Adj. *die Familie schändend* Mahâvj. 258.
कुलपालक II. 3.
कुलपालिन् Adj. *die Ehre des Geschlechts bewahrend* R. ed. Bomb. 3,63,17.
कुलबालिका II. 5.
कुलभावन und कुलमृगदृश् 4.
कुलराजधानी 5.
कुलवृद्ध II. f. °वृद्धा Pârv. 606,15.
कुलायन n. Vivâdaratnâkara 181, 14 angeblich = कुलीनस्य अयनम् oder आनयनम् 182,10.
कुलिक II. 2. 5.
कुलिशपाणि und कुलुपठक 5.
कुलोद्भव II. Gâtakam. 28.
कुलोपक m. *Hausfreund, ein guter Bekannter* Divjâvad. 307,2.
कुलोपकरणशाला f. *Rathhaus* Divjâvad. 126,23.
कुल्माषपिण्डी f. *ein best. Gericht* Gâtakam. 3,4. 5. 12.
कुल्मि II. 2.
कुल्लूकभट्टीय u. कुवलयामोदिनी 2.
कुवलयाय् 6.
कुवैकटिक II. 5.
कुशचारिन् 2.
कुशण्डिका II. 6.
कुशपवित्र 3.
कुशप्रसू 4.
कुशभार m. *eine Tracht* Kuça-*Gras* Çâṅkh. Ça. 17,6,6.
कुशमालिन् m. N. pr. eines Oceans Gâtakam. 14,19.
कुशलवोपाख्यान 2.
कुशलानामय 6.
कुशलेतर und कुशवर्तक 3.
कुशीलव II. 3.
कुश्रूल schlechte Schreibart für कुसूल.
कुशेशलोचना 4.
कुष् mit श्नु II. 2.
कुष्ठक II. 6.
कुष्ठगल 3.
कुसुमकार्मुक II. 6.
कुसुमकेतु 5.
कुसुमनगर 3.
कुसुमबाणविलास u. कुसुममाला 2.
कुसुममास m. *Blüthen-, Frühlingsmonat* Gâtakam. 31.
कुसुमय् II. 6.
कुसुमलक्ष्मन् 6.
कुसुमलावी und कुसुमशरासन 5.
कुसूलधान्यक 3.
कुहकाराव 2.
कुहना II. 4. *Heuchelei* Gâtakam. 28,31.
कुहर II. 5.
कुहरिन् 2.
1. कुह्ल् II. 1) Maitr. S. 4,3,5 (44,9).
1. कू mit उद् 5.
कूचिमारसंहिता 2.
1. कूट II. 5.
कूटदेविन् Adj. *falsch spielend*, m. *Falschspieler* Bṛhaspati in Vivâdar. 307.
कूटव्यवहारिन् 3.
कूटाक्षदेविन् Adj. *mit falschen Würfeln spielend* Nârada 2,16,6.
कूटाक्षोपधिदेविन् 3.
*कूटागारधारणी f. Titel eines Werkes Mahâvj. 65,64.
कूटागारशाला f. N. pr. einer Oertlichkeit in Vaiçâlî Divjâvad. 136, 7. 200,21.
कूटाघटित und कूटी 2.
2. कूड् II. 2. — Mit नि 2.
कूण् mit नि und वि II. 2.
कूणिक 2.
कूणितेक्षण 6.
कूदी II. nach Dîpila zu Kauç. 47,30 = बदरी. Vgl. Roth in Festgr. 98. fg.
कूप II. 1) c) °दण्ड m. *Mast* Daçak. (1883) 1,2.
कूपादिज्ञलस्थानलक्षण 2.
कूयव 4. 5.
कूरेशविजय 2.
*कूर्परक = कूर्पर *Ellbogen* Mahâvj. 189,44.
कूर्पास II. *eine best. Pflanze* Kâd. (1883) 71,4.
कूर्मपुत्रकथा, °पुत्रकेवलिचरित्र, कूर्ममाहात्म्य und कूर्माकृतिमुद्रालक्षणग्रन्थ 2.
कूलक II. m. N. pr. eines mythischen Berges Divjâvad. 455,28.
कूष्माण्डदीक्षानुक्रमणिका 2.
कृच्छ्रद्वितीय Adj. *ein Gefährte in der Noth* Karaka 53,9.
कृच्छ्रव्यवाय 6.
कृच्छ्रसाध्य, कृणुघपाञ्चवती und °पाञ्चीया 3.
कृतक्षण II. Am Ende eines Comp. *bereit zu, sich machend an* Gâtakam. 31,58. *beschäftigt mit, erfüllt von* ebend.
कृतचिक्ष und कृतज्ञशील 2.
कृतधार und कृतनामक 3.
कृतपद् II. auch *sich anschickend* mit Infin. Subhâshitâv. 70.
कृतप्रयोजन 4.
कृतबुद्धि II. 2.
कृतमङ्गल, कृतमनोरथ, कृतमूल, कृतमूल्य, कृतमौन und कृतयत्नण 4.
कृतयाम Adj. *dessen Function zu Ende ist* Kauç. 76,6. Vgl. यातयाम.
कृतयुगाय् 4.
कृतलक्षण II. 5.
कृतलवण 3.
कृतवाप 5.
कृतसंपुट 6.

कृतस्मय Adj. *Bewunderung erregend* Gâtakam. 1,28.

कृतात्ताय् 6.

कृतावसक्थिक II. 3.

कृताविन् Adj. *geübt, erfahren, — in* (Loc.) Mahâvj. 217,24. Divjâvad. 100,13. 263,19. 496,6. 533,12. *कृताविभूमि (so zu lesen) f. Bez. einer der 7 Stufen des Çrâvaka Mahâvj. 30.

कृताश्रय Adj. *zu dem man seine Zuflucht genommen hat* Gâtakam. 23,21.

1. कृति II. f. *Gebäude, Bauwerk* Gâtakam. 381,19. etwa *Verstellung, Affectation* 560,23. m. auch N. pr. eines Gandharva Taitt. Âr. 1,9,3.

कृतोद्वाह् 6.

कृत्तिका II. 1) कृत्तिकास्तस्य नक्षत्रमसेरग्निश्च दैवतम् MBh. 12,166,82.

कृत्तिकापुत्र m. Metron. Skanda's AV. Paric. 20,6.

कृत्तिकामाहात्म्य 2.

कृत्य II. 5.

कृत्रिमता 3.

कृत्रिममाणिक्यमय u. कृतस्रवीत् 4.

*°कृतस्नायतन n. *eine best. mystische Uebung* (den Geist zu concentriren u. s. w.), deren 10 Mahâvj. 72.

कृत्स्नतत्त्वबोधिनी 2.

कृप II. 3.

कृपाणापुत्री f. *Dolch* Dharmaçarmâbhj. 12,35.

कृपाणायष्टि f. *Schwertklinge* ebend. 14,9.

कृसु f. *Heerd* Âpast. Gṛhj. 23,9.

कृमितन्तुजाल 2.

कृमिश II. N. pr. eines Jaksha Divjâvad. 434,18. fgg.

कृमिसेन II. zu streichen.

कृमुक् II. nach Leumann eher so zu betonen; vgl. कुमुक्.

कृश II. 3.

कृशालुक Adj. *abgemagert, schwächlich* Divjâvad. 571,11.

°कृष् 3.

कृषितल्प 3.

कृषिभागिन् und कृषिरत stehen fälschlich nach कृषिसंग्रह.

कृषीवल् m. *Ackerbauer* Dharmaçarmâbhj. 11,35.

कृष्टमर्ता und कृष्टसमी 3.

कृष्णकर्णी II. 3. 4.

कृष्णकेश II. 3.

कृष्णचरित und कृष्णचूर्णिका 2.

कृष्णच्छवि II. Vgl. कृष्णसारच्छवि Vikr. 120.

कृष्णजीरक II. n. Nilak. zu MBh. 13,91,40.

कृष्णताम्र II. 2.

कृष्णतूष 2.

कृष्णदृश 3.

कृष्णनामाष्टोत्तर 2.

2. कृष्णपक्ष II. ist mit einem * zu versehen.

कृष्णपण्डितीय 2.

कृष्णपट्टी II. 2.

कृष्णपवि II. 6.

कृष्णबन्धु II. ist Bein. Mâra's Mahâvj. 245,978.

कृष्णयामल und कृष्णललाम 2.

कृष्णलोह् II. 3.

कृष्णवाल II. 2.

कृष्णविन्नय, कृष्णविलास und कृष्णव्रतमाहात्म्य 2.

कृष्णशकुन m. *Rabe, Krähe* TS. 3, 2,6,2.

कृष्णशफ 2.

कृष्णशबल 4.

कृष्णशीर्षन् Adj. *schwarzköpfig* Maitr. S. 4,7,8 (103,7).

कृष्णसारङ्ग und कृष्णसारथि II. 6.

कृष्णसूनु II. das * zu streichen.

कृष्णस्तुति 2.

कृष्णात्त 3.

कृष्णाजाजी f. *Nigella indica* MBh. 13,91,40.

कृष्णाजिना f. N. pr. einer Frau Gâtakam. 9.

कृष्णात्रेय II. MBh. 12,210,21.

कृष्णानदीमाहात्म्य, कृष्णार्चन und कृष्णार्जुनीय 2.

कृष्णालु 3.

कृष्णावतारचरित, कृष्णाष्टक, कृष्णाष्टमीव्रत und कृष्णोदन्त 2.

कृष्यकार 3.

केतन II. 4.

केतनक 6.

केतयितर् 3.

केतर् m. *eine best. Personification* (als Agni erklärt) Pân. Gṛhj. 3,4,14.

केता f. nach Stenzler.

केतुमाल II. m. auch N. pr. eines Baren.

केदारभट्टीय und केदारेश्वरव्रत 2.

केनिपा II. 3.

केरल II. n. Sg. *das Land der* Kerala.

केरलचिन्तामणि 2.

केरलिका 3.

केरलीयदाशभाव und केरलोत्पत्ति 2.

केरा f. *eine best. Pflanze* Kauç. 38,6.

केलिकमल, केलिकृत्, केलिचषक und केलिपल्वल 3.

केवल II. 2. °ज्ञान und °ज्ञानिन् 2.

केवलात्मन् II. m. *das reine Selbst* Mahâdeva zu Sâṁkhjas. 1,95.

केवलान्वयिकेवलव्यतिरेकिग्रन्थ u. केवलान्वयिन् 2.

केवलिन् II. 2.

केशबन्ध II. 4.

केशबन्धिन् 6.

केशवसेना f. N. pr. einer Hetäre Kuṭṭanîmata 38.

केशवाप 3.

केशश्मश्रु II. auch n. Pl.

केशकृन्त II. das * zu streichen.

केशानी f. *eine best. Pflanze* Kauç. 38,9.

केशान्तकरण 3.

केशिन् II. 4.

केसरपाश Adj. (f. श्री) *mit Strängen von Haar* Maitr. S. 2,6,5 (66,13).

केसरिका II. 2.

केसरिल्क Adj. *aus Lotusstaubfäden bestehend* Gâtakam. 17,12.

केटभ II. n. *eine best. Wissenschaft* Divjâvad. 619,22.

केटस 4.

केतवापकृति 3.

कैदारिक II. 3.

कैयट, °प्रदीप, °भाष्यप्रदीपिका u. °टीय 2.

*कैरणाक II. so zu lesen st. *कैरणिक.

कैरवकोरकीय 2.

*कैराटक m. f. *ein best. vegetabilisches Gift.*

कैरातक II. 2.

कैलास् 6.

कैवर्त II. 2) *b*) mit einem * zu versehen.

*कैवर्तिमुस्तक = कैवर्तीमुस्तक.

कैवल्यदर्शिन् Adj. *das Selbst in seiner Reinheit erkennend* Aniruddha zu Sâṁkhjas. 3,59.

कोकनदृय् 4.

कोकिलक II. 1) *b*, β), an der angeführten Stelle कोकिल.

कोचव *eine Decke aus feinem Ziegenhaar* Mahâvj. 232,21. Divjâvad. 40,11. 550,16. 553,9.

*कोचवक n. dass. Mahâvj. 273,34.

*कोटनक in गणडी°. Vgl. 4. कुट्.

*कोटम्बक m. *eine Art Zeug* Mahâvj. 280,5.

कोटवी II. 3.

कोटिद्वय n. *Alternative* Aniruddha zu Sâṁkhjas. 1,133.

कोटिनियुतशतसहस्रतम 3.

कोटिविरुद् 2.

कोटिशततम und कोटिशतसहस्रतम 3.

कोटीपुर 5.

कोव्य 2.

कोण II. 5.

कोपक und कोपजन्मन् 3.

कोपन II. m. N. pr. eines Asura.

कोमल II. Adj. *gleichfarbig* Kir. 4, 36. 5,38. Dharmaçarm. 5,63. 12,30.

कोमलक II. Adj. = कोमल R. ed. Bomb. 3,73,38.

कोल II. 1) *b*) Divjâvad. 56,9. 11.

कोलता 5.

कोश II. 2. m. auch *eine Form des Verbandes.* MBh. 1,180,7 nach Nilak. so v. a. *Leibesfrucht.* संपूर्णकोशा *hoch schwanger.*

कोशक्षय m. *Verlust des Schatzes* MBh. 12,320,44.

कोशदास 2.

कोशपीथिन् 3.

कोशाध्यक्ष II. 2) mit einem * zu versehen.

कोशीधान्य 3.

कोष्ठागारिक II. *Aufseher über eine Vorrathskammer* Divjâvad. 295,24.

कोष्ठाङ्ग n. *ein Theil der Eingeweide* (deren 15) Karaka 371,1.

कोष्ठी 6.

कोष्ठेनु 2.

कौक्षेय II. 1) Çaṁkara zum Vedânta 144,7. 147,12.

कौञ्ज II. 3.

कौण्डपायिन् II. °नामयनम् Çâṅkh. Çr. 13,24,1. Çaṁk. zu Bâdar. 3,3,40.

कौण्डोदृष II. lies कुण्डाविष st. °वष.

कौतुक, °रकृत्य und °सर्वस्व 3.

कौतूहलजात Adj. *neugierig geworden* Gâtakam. 14.

कौदाल 6.

कौधुम m. Pl. Divjâvad. 632, 23 fehlerhaft für कौथुम 2), wie ebend. 25 geschrieben wird.

कौनाल 5.

कौन्ती 6.

कौमार, कौमारतीय (wohl कौमार-भृतीय). कौमारव्याकरण, कौमुदीप्रकाश und कौमुदीव्याख्या 2.

कौरवपाण्डवीय 3.

कौरव्यापण II. 1) das * zu streichen.

कौरुक्षेत्र m. Pl. *die Bewohner von* Kurukshetra M. 7,193 nach der richtigen Lesart.

कौर्प 5.

कौल II. *m. *Floss, Nachen* Mahâvj. 245,112. Vgl. कोल.

कौलकावती 4.

कौलाटिनेय und कौलटेर II. 4.

कौलपत्य II. lies n. st. m.

कौल्य II. vor Adj. ist ein * zu setzen.

कौशिकपुराण 2.

कौशेय II. *n. *das Vergehen eines Mönchs, wenn er sich eine Bettdecke halb aus Seide machen lässt,* Mahâvj. 260,14.

कौश्रेय II. Maitr. S. 3,2,7 (27,6).

कौषीतकिरहस्य n. Titel Çaṁk. zu Bâdar. 3,3,26.

कौसुम II. n. *Blumenmenge* Dharmaçarm. 5,64.

कौस्तुभभूषण u. कौस्तुभीयशिक्षा 2.

क्रन् II. क्रन्नमाण zu betonen.

क्रतुकरण 5.

क्रन्द् mit अव Caus. II. 5.

क्रम् Intens. II. चङ्क्रम्येत (so zu lesen) Maitr. S. 3,3,4 (36,14). — Mit प्रत्यति 5. — Mit अप II. °क्रान्त *der sich von Etwas losgemacht hat, Etwas aufgegeben hat* Mahâvj. 130,27. — Mit प्रत्युद् *zutreten auf* Çâṅkh. Br. 23,4, v. l. — Mit समुद् II. 3. — Mit परि Caus. 4. — Mit प्रति II. 3. *zutreten auf* (Acc.) Çâṅkh. Br. 23,4. *°क्रान्त = अपक्रान्त oben Mahâvj. 130,17. — Mit प्रतिसम् II. 2.

क्रम II. क्रमं याच् *um Aufschub* (einer Execution) *bitten* Divjâvad. 377,10.

क्रमवृद्धि II. steht fälschlich nach क्रमराज्य.

क्रमव्यत्यय m. *verkehrte Ordnung* Subhâshitâv. 42.

क्रमोढा 3.

क्रयाणक II. 3.

क्रय्य II. *werth gekauft zu werden* Gâtakam. 31,31. Nom. abstr. °ता f. 17,19.

क्राणी und क्राणीय II. 6. Vgl. Pischel, Vedische Studien 67. fgg.

क्रान्ति II. 2.

क्रामण II. auch so v. a. *Einwirkung* R. ed. Bomb. 4,30,37. = संबन्ध Comm.

क्रामिक 3.

क्रिम्ण 4.

क्रियाकैरवचन्द्रिका 2.

क्रियागुप्तक 3.

क्रियागोपन, क्रियादीप, क्रियानिघण्टु und क्रियाप्रदीप 2.

*क्रियाविशाल n. Titel eines Pûrva der Gaina.

1. क्री mit अधि *kaufen von* (Abl.) Kauç. 33,7. — Mit परि II. 4.

क्रीड् mit परि II. 2. — Mit सम् II. 2) vgl. संक्रीडित.

क्रीडाकपित्र 3.

क्रीडाताल II. lies 3) e).

क्रीडापरिच्छेद 3.

क्रीडारमण 5.

क्रीडारुद्राय् 4.

क्रीत (so zu betonen) II. 6.

क्रुध्मि und क्रुध्मिन् II. 5.

क्रुश् mit प्रा *aufschreien* R. ed. Bomb. 3,61,2. — Mit परि II. 3. — Mit प्रति in अप्रतिक्रोशत्.

क्रूरप्रकृतिक 2.

क्रूरात्त II. das * zu streichen.

क्रोच्, क्रोचति *barrire* Divjâvad. 251,2.

क्रोचकुमारिका (क्रौ°?) f. Pl. *eine Art von Unholdinnen* Divjâvad. 230, 10. 503,8.

क्रोडपत्त्र II. 2.

क्रोडमल्ल m. = °क Divjâvad. 85, 20. °क 86,4. 171,16.

क्रोधशत्रु 6.

क्रोष्टृ II. f. auch *das Weibchen des Schakals.*

क्रौञ्च II. 6.

क्रौञ्चघातिन् m. Bein. Skanda's Vâju-P. 1,41,42.

क्रौञ्चारुण 6.

क्लिद् II. auch Med. क्लिद्यते. — Mit आ Caus. आक्लेदित *von Mitleid bewegt* Gâtakam. 30. — Mit समा Caus. °क्लेदित dass. Gâtakam. 9.

क्लिश् Caus. II. auch Med.

क्लीत II. auch *ein best. Parfum* Sud. zu Âpast. Gṛhj. 12,7.

क्लीतका 6.

क्लीतकिका ist mit einem * zu versehen.

क्लीब II. 2.

क्लेदिन् 5.

*क्लोमक m. = क्लोमन् Mahâvj. 189,90.

क्वण् mit प्र II. 3.

क्वण II. Dharmaçarm. 12,5. 6. 11. 14,79.

क्षण II. 2. S. 120, Sp. 1, Z. 2 lies क्षणे क्षणे.

क्षणक्षपा f. *Vollmondsnacht* Dharmaçarm. 4,41.

क्षणदाकृत् 5.

क्षणदाधिनाथ m. *der Mond* Dharmaçarm. 4,41.

क्षणद्युति II. Kir. 8,2.

क्षणप्रकाशा II. Kir. 16,43.

क्षणरजनी f. *Vollmondsnacht* Dharmaçarm. 16,10.

क्षणिकपक्ष m. = क्षणिकवाद Aniruddha zu Sâṁkhjas. 1,46.

क्षणिकराङ्कसिद्धान्त 2.

क्षतत्रपात 3.

क्षतिमत् 6.

क्षत्रवृद्धि II. 4.

1. क्षत्रिय II. 5.

क्षत्रियव्रतविधान 2.

क्षत्रियात्तकर 3.

1. क्षन् II. 2) क्षणुते zu betonen.

2. क्षन् II. lies घस् st. 1. क्षन्.

क्षपक 2. 4.

क्षपकश्रेणि 4.

क्षपान्ध्य II. Suça. 2,340,13.

1. क्षम् II. 3. *möglich sein* Gâtakam. 14. *passend —, gehörig sein* 22,25. *Jmd* (Gen.) *gut dünken* Divjâvad. 70,18. — Mit अनु *dulden, sich gefallen lassen* Gâtakam. 25,18.

क्षमापण (so zu lesen) 4.

क्षमाभृत् II. 6.

क्षमाश्रमण 2.

क्षमितव्य II. auch *nachzusehen, zu verzeihen* R. ed. Bomb. 4,36,11.

क्षमी 5.

क्षयपक्ष II. 3.

क्षययुक्त und क्षययुक्ति 3.

क्षय्य II. P. 6,1,81.

क्षर् Caus. II. 6.

2. क्षल् mit प्र II. 3.

1. क्षा mit अप II. lies *abseits brennen* und vgl. Âpast. Çr. 9,1,17. — Mit संप्र Caus. *vollends verbrennen* Âpast. Çr. 6,28,8.

क्षात्राण m. N. pr. eines Dämons Kauç. 56,13.

क्षान्तिवर्णवादिन् Adj. *das Lob der Geduld predigend* Gâtakam. 28.

क्षान्तिवादिन् Adj. dass. Gâtakam. 28,2.

क्षापवित्र 6.

क्षाम II. 5) = दौर्गत, das wohl eine andere Bed. hat.

क्षामाङ्ग 4.

क्षार II. 5.

क्षारकोट 5.

क्षारदग्ध 2.

क्षारपक्वक II. 2.

3. क्षि II. 2) auch क्षीयते AV.

क्षितिका f. *ein best. Theil eines Saiteninstruments* Kauç. 32,12.

क्षितिक्षमावत् Adj. *geduldig wie die Erde* R. ed. Bomb. 4,24,25. 31.

क्षितिक्षित् II. 3.

क्षितिपुरुहूत 3.

क्षितिप्रतिष्ठ 2.

क्षितिशचीपति und क्षितिशतक्रतु 6.

1. क्षिप् Caus. auch *verbringen, vertreiben* (die Zeit). — Mit आ II. 5. — Mit अतिवि *überaus stark spannen* (einen Bogen) MBh. 7,175,18. — Mit अभिवि 2. Med. Âpast. Grhj. 23,8. — Mit प्रवि 4.

क्षिप्रंसुवन n. *eine Ceremonie, welche leichte Geburt bewirken soll*, Âpast. Grhj. 14,13.

क्षिप्रहोम 3.

क्षीणाधि 2.

क्षीणास्रव Adj. *dessen Leidenschaften geschwunden sind* Mahâvj. 48. Divjâvad. 342,21. Gâtakam. 3,17.

क्षीरमृत्स्न und क्षीरलेकम् 5.

क्षीरिन् II. 3.

क्षीरोद् 6.

क्षीरोदक 5.

1. क्षु Desid. 6. — Desid. vom Caus. II. 6.

क्षुत्क्षाम 6.

क्षुत्तस् Adv. *vor —, durch Hunger* MBh. 12,141,71.

क्षुत्संबाध 6.

क्षुद् II. auch क्षुणत्ति.

क्षुद्रधमनी 3.

क्षुद्रानुक्षुद्र Adj. *minoris et minimi momenti* Divjâvad. 465,4. fgg.

क्षुल्लक II. 5.

क्षुल्लकवैश्यदेव II. 3. 5.

क्षेत्रकर् II. 2.

क्षेत्रज्ञ II. Adj. *sich um Land handelnd* (विवाद्) Nârada 165,1.

क्षेत्रनिर्माणनिधि 2.

क्षेत्रप II. 2.

क्षेत्रभाग 4.

क्षेत्रसौधम् II. Vgl. Pischel, Vedische Studien 93.

क्षेत्रानुक्रमणी 2.

क्षेत्रिय II. 1) *b*) nach Dârila zu Kauç. 26,48 *angeerbt*.

क्षेपणिक 5.

क्षेमक II. 2.

क्षेमणीय (?) Adj. Compar. °तर् *behaglicher, von besserer Gesundheit* Divjâvad. 110,2.

क्षेमावती f. N. pr. einer Stadt Divjâvad. 242,4. Vgl. क्षेमवती.

क्षैत्र II. so zu betonen.

क्षैत्रपत्य n. II. auch *das Opfer an Kshetrapati, den Herrn des Feldes* Âpast. Grhj. 19,13. 20,18.

क्षोणी II. vgl. Geldner in Bezzenb. Beiträgen 11,327. fgg.

क्षोभ II. 2.

क्षौणीधर् 2.

क्षौणीनाथ 3.

क्षौमदशा 5.

क्ष्मापवित्र 6.

1. क्ष्विड् mit प्र Caus. 4.

क्ष्वेड II. 3.

3. क्ष्वेडित 5.

खक्खट् II. Divjâvad. 518,2.

खञ्ज II. 3.

*खञ्जाक्ष m. *Bachstelze* Mahâvj. 213,140.

खटका f. *Faust* Divjâvad. 372,18.

खटु dass. ebend. 173,10.

खटुङ्क (vgl. Mahâvj. 127,9. Nom. abstr. °ता *Niederträchtigkeit* Gâtakam. 1,36) und खटूय् 3.

खट्वा II. 4) Vigân. zu Jâgân. 3,290. fg.

खडीन oder °परिडीनक 2.

खड्गपरिशिन् und खड्गपात 3.

खड्गलक्षण 2.

खड्गवारि 3.

खड्गविषाण m. *Rhinoceros* Divjâvad. 294,15. 582,8.

खड्गाखड्गि 5.

खण्डक II. 2) *a*) Divjâvad. 31,5.

खण्डत्रय 2.

खण्डपरशु 3.

*खण्डफुल्ल Adj. *zerrüttet, délabré* Mahâvj. 281,225.

खण्डमोदक II. 6.

खण्डरात्र 2. 5.

खण्डस्फुट Adj. = खण्डफुल्ल Divjâvad. 22,11.

खण्डिडक II. 2. 6.

खण्डिन् II. 4.

खदन II. n. *das Festsein* Dhâtup. 1,960.

खदा II. 5.

खदिरक II. 1) Divjâvad. 217,10. 450,12.

*खदूरक m. N. pr. eines Mannes.

खन्य II. 4.

*खन्यवादिन् m. *Mineralog* Mahâvj. 186,83.

*खम्भीरपति (?) m. Mahâvj. 186,33.

खरंशु II. 3.

खरतरगीय 2.

खरपत्रोडुम्बर m. *ein best. Baum* Sud. zu Âpast. Grhj. 14,3.

खरप्राण 5.

खरस्कन्ध II. 6.

*खरुखरा f. = खुरखुरा Mahâvj. 192.

खर्जूर (so zu betonen) II. 3.

खर्पर (v. l. खर्पर) *Hirnschale, Kopf* (verächtlich) Divjâvad. 324,11. Vgl. कर्पर.

खर्वी und खलता II. 5.

खलापि 6. Zu streichen.

खलीकार् II. °कृत्य *auf Etwas* (Acc.) *keine Rücksicht nehmend, trotz* Gâtakam. 28,30.

खलीन II. m. MBh. 7,202,75.

खलु II. 5.

*खलुपश्चाद्वक्तिक Adj. *dem es verboten ist* (खलु) *ein zweites Mahl zu sich zu nehmen* Mahâvj. 49.

खलेकपोतन्याय und °कपोतिका 5.

खल्ल II. 5.

खल्लाटक (nicht खल्लातक) Divjâvad. 372,17. fgg.

खल्वका f. wohl = खल्व 1) Kauç. 82,18. Vielleicht ist खल्वक m. gemeint.

खल्वङ्ग 5.

खवत् II. fehlerhaft für स्ववत्; vgl. Pat. zu P. 4,2,72.

खश häufige Schreibart für खस. °भाष्य n. Subhâshitâv. 3175.

खष 3.

खस II. häufig खश geschrieben.

खस्रज् 6.

*खाणु (aus स्थाणु) m. *Baumstumpf* Mahâvj. 245,564.

खातक II. 2) Dharmaçarm. 1,62.

खातपूर्व n. MBh. 13,61,25 nach Nilak. = अनावृष्टौ कूपादिकैर्निष्पादितैर्धान्यैर्वपितं धनम्.

खात्र II. 5.

खादनीय II. n. *kaubares Essen* Divjâvad. 85,19. 25. 262,22.

*खाद्यकचारक m. Bez. *eines best. Dieners im Kloster* Mahâvj. 274,4.

खानम् 2.

खिड् II. 6.

खिल II. 3.

खिल्लित und खुडुल 5.

खुम्भिक *Stiefel* Kuttanimata 64.

खुरमालिन् m. N. pr. eines Oceans Gâtakam. 14,13.

खुस्त Adj. *abgeschabt* Divjâvad. 173,3. *kahl* 426,28.

खुस्तक Adj. (f. °स्तिका) *abgeschabt* ebend. 329,1. fgg.

खेटन II. 5.

खेडु und °ताल 5.

खेलगति 6.

खोटक m. *Topf* Divjâvad. 29,14.

खोडक m. = खोडकशीर्षक ebend. 220,21 (खोडक gedr.).

खोल II. 5.

ख्या mit अनर् II. 5. — Mit समा Caus. 3. — Mit प्रतिसम् II. * *überlegen* Mahâvj. 9.

गंह्मन् TBr. 2,7,3,6 wohl nur fehlerhaft für गह्मन्.

गगनगञ्ज II. *Titel eines Werkes Mahâvj. 65,11.

गगनगिरिमुनीन्द्रचरित 2.

गगनपरिधान 3.

गगनलिङ्ग 5.

गगनवल्लभ 2.

गगनाङ्गण und गङ्ग 5.

गङ्गरामभट्ट, °भट्टीय u. गङ्गास्तव 2.

गङ्गेष्टिका 5.

गच्छनिर्गत, गच्छवासिन्, गच्छान्तर्गत und गच्छनिर्मोचन 3,

गजपति II. 6.

गजपूर्व 3.

गजभट्ट, गजरेव, गजलक्षण, गजवैद्य und °शास्त्र 2.

गजसिंह II. 2.

गजसूत्रवाद und °सूत्रार्थवाद 2.

गजस्कन्ध II. streiche das * und lies N. pr. eines Dânava st. *Cassia* u. s. w.

गजावर्तलक्षण 2.

गजास्थिज्ञ Adj. Bez. *einer Art von Pfeilen, die in einem ehrlichen Kampfe nicht gebraucht werden dürfen*, MBh. 7,189,12.

गजाह्व II. 2) R. ed. Bomb. 4,14,8.

गजेन्द्रमोक्ष 2.

*गञ्जपति m. etwa *Schatzmeister* Mahâvj. 186,32.

गञ्जाकिनी II. 2.

गञ्जुलिका 3.

गड II. 3.

*गडिक II. gaṇa सुतंगमादि.

गडुल II. 6.

गडेर (II.) und °क Gaṇar. 34.

गडुक II. Subhâsuitâv. 1104.

गणक II. 3) *b*) R. ed. Bomb. 2, 100,50.

*गणकमहामात्र m. *Finanzminister* Mahâvj. 186,24.

गणकानन्द und गणचतुर्थीचिन्द्रदर्शनकथा 2.

गणत्रिका II. Die richtige Form ist गणित्रिका.

गणधरसार्धशतक n. Titel eines Werkes Ind. St. 16. 17. Festgr. 55.

गणनापति II. Wohl = गणकमहामात्र Mahâvj. 186,22.

गणनापत्रिका 3.

गणनिघण्टु, गणपतिपुराण, °पतिविधान und गणफलविवेक 2.

गणरात्र II. 5.

गणाधिपति m. 1) Bein. Çiva's. — 2) *der Gott Gaṇeça.

गणिकाख 5.

गणित, °चन्द्रिका, °भास्कर, °संग्रह und गणितामृत 2.

गणित्र n. *ein best. astrologisches Instrument* Divjâvad. 263,9.

गणित्रिका II. Ist richtig und bedeutet *Rosenkranz* wie गणित्री nach Kern im Kavi. Der Elaeocarpus, aus dessen Fruchtsteinen die Rosenkränze bestehen, ist wohl nach diesem Worte *Ganitrus* benannt worden.

गणिन् II. 4.

गणिस्थराज्ञ 5.

गणेश्वरदीक्षित und °तीय 2.

गण्ड II. = खण्ड *Abschnitt* Divjâvad. 638,2. *Stück* 135,13. *Stamm* 100, 16. 210,21. Also Kathâs. 94,66 wohl auch richtig.

गण्डक II. 1) *a*) Kâd. (1883) 20,2. m. N. pr. eines Mannes Divjâvad. 135,13. f. गण्डिका *Stück* 31,27. Vgl. oben गण्ड.

गण्डबेरुण्डनृसिंहमन्त्र 2.

*गण्डलवण II. vgl. गडलवण.

गण्डलेखा 5.

गण्डि II. f. *eine Art Gong um Signale zu geben* u. s. w. Divjâvad. 335,18. 336,1. 333,9. *गण्डी Mahâvj. 279.

*गण्डीकोटनक n. *der Klöpfel eines solchen Gong* Mahâvj. 279. Vgl. गण्डिराकोटिता Divjâvad. 335,18.

गण्डोपल II. 3.

गत II. n. गतं गम् *gehen mit Jmd, so v. a. sich mit Jmd* (Instr.) *abgeben* R. ed. Bomb. 4,22,22.

गतत्रप Adj. *schamlos* Rudraṭa, Çṛṅgârat. 1,38.

गतपूर्व 3.

गतमनस्क 4.

गतलक्ष्मीक 5.

गतलज्ज 2.

गतस्वार्थ 5.

गताधन् II. 6.

गति II. *Verständniss* Mahâvj. 142. गतिं गतः *zum Verständniss gelangt, verstehend* ebend. und 30,62. उपायकौशल्यगतिं गतः Saddh. P. 122. Vgl. 1) *s*).

गत्वर II. 5. *zu gehen sich anschickend.* Nom. abstr. °त्व n. Dharmaçarm. 14,65.

1. गद् mit नि II. निगदित *berühmt in, — wegen* (Loc.) R. ed. Bomb. 4,5,3. = प्रेरित (sc. पित्रा) Comm. — Mit परि II. 4.

गदा II. 2.

गदाधरीय, गद्यटीका, गद्यभाष्य und गद्यव्याख्या 2.

गन्धक II. 3.

गन्धकारक II. 4.

गन्धकारी 2.

गन्धन II. 5.

गन्धपान 4.

गन्धपाषाणवत् Adj. *Schwefel enthaltend* Daçak. (1883) 128,5. Nach dem Comm. = मनःशिलादिधातुपाषाणमय.

गन्धप्रवादा 6.

गन्धमासि 4.

गन्धमृग II. 4. Auch Vikramâṅkaḱ. 1,17.

गन्धराज II. 2.

गन्धर्व II. Vgl. Pischel, Vedische Studien 77. fgg.

गन्धर्वकन्या II. hier und in allen folgenden Compositis ist Gandharva 1) *a*) α) zu lesen.

गन्धर्वप्रत्युपस्थिता Adj. f. *schwanger geworden* Divjâvad. 1,15. 440, 18. Vgl. Pischel, Ved. St. 77. fgg.

गन्धर्वलोक 2.

गन्धवत्, f. °वती II. *N. pr. einer Tantra-Gottheit Mahâvj. 197,90.

गन्धसिन्धुर m. = गन्धद्विप Dharmaçarm. 5,59.

गन्धस्रग्दामवत् 3.

गन्धहस्तिन् II. 5. N. pr. eines *Elephanten* Gâtakam. 9. *eines Bodhisattva Mahâvj. 23,60 (°हस्ती zu lesen).

गन्धिक II. 4) किष्किन्धगन्दिक (v. l. °गन्धिक) Pat. zu P. 2,4,10.

गन्धोदक 3.

गम् mit अभि Caus. II. 5. — Mit आ II. आगम्य Absol. so v. a. *für, behufs;* mit Acc. Divjâvad. 95,10. mit Gen. 405,10. — Mit अभ्युद् II. 3. — Mit निस् Caus. II. 5. — Mit उपनिस् *hinausgehen zu* (Acc.) Gâtakam. 31.

गमनवत् 5.

गमागमिक 2.

गमिक Adj. *auf Reisen befindlich, wandernd* Mahâvj. 270,34. Divjâvad. 50,27.

गमिष्णु II. 5.

गम्भीर II. 3.

*गम्भीरघोषस्वरनादित m. N. pr. eines Bodhisattva Mahâvj. 23,42.

1. गर् II. गीर्ण ṚV. 10,88,2. — Mit अभिप्रति II. 6.

2. गर् mit अपि *hinunterschlucken* Âpast. Çr. 3,19,7. — Mit उद् II. उद्गीर्ण *abgeworfen* (अश्वपृष्ठात्) Gâtakam. 25,2. — Mit प्रोद् 4. प्रोद्गीर्ण *aus sich entlassen, ausgegossen* Divjâvad. 589,1. — Mit विनि 4.

3. गर् mit उद् II. 5.

6. गर् 2.

गरगिर् II. Maitr. S. 3,6,7 (69,12).

गरिष्ठ II. m. N. pr. eines Asura und eines Mannes.

गरुडकेतु 5.

गरुडदण्डक, गरुडनामाष्टोत्तरशत, गरुडपञ्चाशत् und गरुडस्तोत्रमाहात्म्य 2.

गर्गत्रिरात्र II. 2.

गर्ज II. f. Rudraṭa, Çṛṅgârat. 1, 146, wo गर्जिगणिता die richtige Lesart ist.

गर्तमित् II. 4.

गर्तेष्ठा II. 6.

गर्त्य II. 3.

गर्द und गर्दभ II. Vgl. Pischel, Vedische Studien 82. fg.

गर्भ II. 2. 3. 5.

गर्भचिकित्सा 2.

गर्भनिर्करण 3.

गर्भपुरीमाहात्म्य 2.

गर्भपुरोडाश 5.

गर्भप्रावरण n. *Schafhaut, Amnion* Sud. zu Âpast. Gṛhj. 14,15.

गर्भमृत् Adj. *im Mutterleibe absterbend* Maitr. S. 4,8,8 (117,3).

गर्भरूपक und गर्भवेदिनी 3.

गर्भसंस्कार m. *Weihe des Fötus, eine best. Ceremonie* Har. zu Âpast. Gṛhj. 14,1.

गर्भसंस्रवण, गर्भसंकरित und गर्भसंस्रव 6.

गर्भस्रविन् II. 6.

गर्भागार II. 1) und 2) sind mit einem * zu versehen.

गर्भावेष्टन n. *Schafhaut, Amnion* Har. zu Âpast. Gṛhj. 14,15.

गर्मुत् und गर्मुद् II. 5.

गर्व II. *etwa *Bannung, Exorcismus, Verfluchung* Mahâvj. 197,29.

गर्वित II. n. *Hochmuth, Stolz* R. ed. Bomb. 4,16,9.

1. गल् mit विनिस् 3.

गलग्रन्थि m. *Halsschlinge* Dharmaçarm. 4,49.

गलग्राहित् Adj. *am Halse packend,* so v. a. *übertreffend* Pâṇḍaravindaçataka 2.

गलरन्ध्र 5.

गलुत्त 3.

गल्दा II. Vgl. Pischel, Vedische Studien 83. fg.

गल्वर्क = गल्वर्क R. ed. Bomb. 3, 43,29.

गव II. 3.

गवादिक 6.

गवालम्भ m. *das Schlachten eines Rindes* (beim Empfang von Gästen),

so v. a. आतिथ्य Scn. zu Âpast. Gṛhj. 7,25.

गवास्थि Adj. Bez. *einer Art von Pfeilen, die in einem ehrlichen Kampfe nicht gebraucht werden dürfen*, MBh. 7,189,12.

गवीनी II. so zu lesen st. गविनी.

गव्हनेष्ठ und गेव्हा 2.

1. गा II. जगायात् RV. 10,28,1. — Mit अधि Caus. II. 5. — Mit अव II. *verstehen, wissen* Kir. 12,34. — Mit प्र II. 2) lies 27,10. fgg. — Mit वि II. *dazwischen treten, trennen;* mit Acc. Çâṅkh. Br. 13,9.

3. गा II. 5. — Mit अव II. °गीत *abgeschwächt* (शोक) Gâtakam. 2. *zum Ueberdruss geworden* 10,1.

गाङ्गेय्य 3.

गाजर *Mohrrübe* im Brahmap. nach Aufrecht.

गाण्डवर्चस्व 5.

*गाणडाली steht fälschlich nach गाणेश.

गात्र II. 3.

गात्रयुत 3.

गात्रशय्य Adj. als Bez. *bestimmter Einsiedler* R. ed. Bomb. 3,6,3.

गात्रावर 6.

गात्रिकाग्रन्थि 5.

गाथानाराशंसी 4.

*गाधिभू m. Patron. Viçvâmitra's.

गानीय und गंदोव्हसंनेंडन 2.

गान्धर्वविद्या 5.

*गाम्भीर Adj. von गम्भीर.

गायत्री, °कल्प, °कवच, °तत्त्वदर्पण und °तात्पर्य 2.

गायत्रीयामन् 3.

गायत्रीव्हृदय und गारुडोपनिषद् 2.

गार्ग II. 3) f. गार्गी zu accentuiren.

गार्दभ II. so zu betonen.

*गार्घ n. Mahâvy. 110,36 fehlerhaft für गार्ह्य.

गार्घपृष्ठ oder °प्रष्ठ 3.

गावय 3. कुणप n. Parâçarasaṁhitâ 11 nach Aufrecht.

गाह् mit परि 4. — Mit प्र II. 4. — Mit सम् II. Festgr. 13,35.

5. गिँर् 2. Auch Çiç. 4,59.

गिरिक II. 3. m. N. pr. = चण्डगिरिक Divyâvad. 374,14.

गिरिचारिन् Adj. = गिरिचर.

गिरिनदिका 3.

गिरिराज m. = गिरिराज् R. ed. Bomb. 4,45,4.

गिरिरूप 5.

गिरिशर्य II. 3.

गिरिसुत 2.

गिरी 3.

गीता, °गूढार्थदीपिका, °तात्पर्य, °तात्पर्यचन्द्रिका, °तात्पर्यबोधिका, °प्रतिपद्, °र्थसंग्रह, °र्थसंग्रहरत्ना, °विवृति, °समङ्गलाचारपद्धति und °सार 2.

*गीर्वत्त् Adj. von 2. गिर्.

गीर्वाणश्लोक 2.

गुंकार 3.

गुडुम *Gesumme* Subhâshitâv. 606. Vgl. घुडुम.

गुच्छार्क 5.

गुञ्ज, f. गुञ्जा II. auch *Trommel.*

गुञ्जित n. *Gesumme* (der Biene), *Gesang* (des Kokila).

गुटिकास्त्र 5.

गुडलिङ्किकान्याय II. 6.

गुडल II. 3.

गुण II. Bez. *der Zahl drei;* vgl. 1) *n*). *Macht* Gâtakam. 17,23. °गुणात् so v. a. *in Folge von, vermöge* 24. 25.

गुणगणवत्त्, गुणग्रकीतर् und गुणतत्त्व 4.

गुणतस् II. 3.

गुणपाठ 2.

गुणय् mit अनु II. *fördern* Kir. 13,44.

गुणरत्नमय 5.

गुणव्रत II. lies *Nebengelübde, Nebenpflicht.*

गुणशब्द II. *das Schwirren einer Bogensehne* Divyâvad. 223,3.

गुणसुन्दर 2.

*गुणस्तु n. und *°स्तू f. *Baumwolle* Râgân. 4,191 nebst v. l.

गुणाग्र्य = सत्त्व Ragh. 3,27. Vgl. गुण 1) *n*).

गुणाढ्य II. 1) R. 1,7,6.

गुणान्वित II. auch = गुणान्वय Çvetâçv. Up. 6,4.

गुणड् mit परि, गुणडभट्ट u. °भट्टीय 2. °गुणय II. 1) Bijdr. tot de L. T. en Volk. 1883,128.

1. गुप् mit नि *verbergen* Kir. 6,38. 13,19. — Mit वि Desid. II. *Jmd* (Acc.) *tadeln* Gâtakam. 23,28. *sich tadelnd äussern* 26.

गुप्तधन 3.

गुप्ती 5.

गुफ् II. vor गुफित ist das * zu streichen.

गुफा oder गुम्फा f. Pârasîprakâça 295.

गुमगुमायित 5.

गुम्फनिका f. *Wortgewinde, ein literärisches Product* Subhâsh. 159.

गुरु mit आ II. आगुर्ण *unter Drohungen aufgehoben* (परश्राध) Gâtakam. 9,40.

गुरु (Adj. MBh. 13,1,21 nach Nilak. *schuldbeladen*) II. °चन्द्रिका, °ज्ञानवासिष्ठ, °तरंगिणी, °दीपिका, °नाडि, und °भावप्रकाशिका 2.

गुरुवर्तक 5.

गुरुवर्तिन् und °र्तित्व II. 5.

गुरुवार 3.

गुरुविधिविलास, गुह्यप्रसत्तिविलास und गुर्वर्थदीपिका 2.

*गुल्फजानु II. lies n. st. m.

गुल्मतरपण्य n. *Werft- und Fährgeld* Divyâvad. 92,27.

1. गुह् II. Z. 6 lies *जुघुक्षति. — Mit नि auch *sich verstecken, — verbergen.* निगूहितुम् R. ed. Bomb. 3,62,4.

गुह्यपतिविद्या 5.

गुह्यरुज् 3.

गूढगुल्फ Adj. *dessen Fussknöchel nicht zu sehen sind.* Nom. abstr. °त्व n. Sud. zu Âpast. Gṛhj. 3,18.

गूढमन्त्र Adj. *Pläne geheim haltend* Rudraṭa, Çṛṅgârat. 1,39.

गूढवर्चस् II. 5.

गूढागूढत्व n. = गूढागूढता.

गूढोदक 5.

गूर्द्ध und गूर्द II. 6.

गूह् 2.

गृज्जनक II. 1) MBh. 13,91,39. Nach Nilak. n. und = गृज्जन 2).

*गृद्धि f. *Gier* Mahâvy. 110,35.

गृद्धित्व und गृद्धिन् II. richtig, vgl. Pâli गिद्धिन्.

गृध्रशीर्षन् 5.

गृध्रेश्वर 6.

गृभ् am Ende eines Comp. auch Adj.

गृष्टिका II. 2) Suçr. 2,65,4.

गृह् II. n. *häusliches Leben, Familienleben* Gâtakam. 19.

गृहक n. *Häuschen, Hütte* R. ed. Bomb. 3,42,23.

गृहकुमारी 6.

गृहगुप्त 2.

गृहचारक *Leben und Treiben eines Haushalters* Gâtakam. 18,20.

गृहदारु ist nach गृहदासिका zu setzen.

गृहदेवता II. 4.

गृहनिर्वाह 3.

गृहपतिवदन n. *eine best. Litanei* Çâṅkh. Çr. 10,20,1. Abgekürzt गृहपति m. dass. 2.

गृहपात 3.

गृहपीठिका 2.

गृहपूजा f. *Verehrung des Hauses, eine best. Hochzeitsceremonie* Sud. zu Âpast. Gṛhj. 2,15.

गृहमेधा f. = गार्हस्थ्य Dharmaçarmâbhj. 3,73.

गृह्य II. 2.

गृह्यस्थ II. 3.

गृह्याय् und गृह्यावयवणी 5.

गृहीतादिक 3.

गृहीतपृष्ठ 6.

गृहीतवसतीवरीक 4.

2. गृह्य II. 5.

गृह्यपीठिका, गृह्यप्रश्न, गृह्यरत्न, गृह्याण्डपिल्लै und गृह्यायनप्रयोग 2.

गेह II. *Familienleben* Gâtakam. 18,19. 20,35.

*गेहानुप्रवेशनीय Pat. zu P. 5,1,111.

*गेहावस्कन्दम् st. गेहानुस्कन्दम् Kâç.

गैरिक II. 2. Vgl. Ind. St. 16,381. 17,32.

गैरिकाख्य II. 3.

1. गो II. 4.

गोग्रय II. Vgl. Pischel, Vedische Studien 51.

गोकुणिक 5.

गोग्रह m. *Rinderraub* MBh. 6, 98,11.

गोचर II. 2. 6. 1) auch Kir. 4,10. *Futterplatz* (für Vögel) Gâtakam. 22. *= ईर्यापथ Mahâvy. 245,976.

*गोचरपरिशुद्ध n. Titel eines Werkes Mahâvj. 65,51.
गोचरभाषामुहूर्तविधि 2.
°गोचरिक Adj. *in Berührung —, im Verkehr stehend mit* Divjâvad. 307,21.
गोञ्जिका s. u. गोलक weiter unten.
गोत्रिक II. 2.
गोत्रिन् und °त्रिव 3.
गोद II. 2.
गोदानव्रत n. *das Gelübde beim Bartscheeren* Âpast. Gṛhj. 16,14.
गोदापरिणय und गोदास्तुति 2.
गोधनगिरि 3.
गोनिष्कार 3.
गोप II. 3.
गोपतिचाप II. Kir. 8,1.
गोपद्मव्रत 2.
गोपय् mit उप *verdecken* Dharmaçarmâbhj. 13,28. — Mit वि 3.
गोपाचल 3.
गोपायक m. *Beschützer* Kir. 18,18.
गोपालगिरि 3.
गोपालरत्नाकर u. °पालविंशति 2.
गोपिटक wohl = गोपुटा Divjâvad. 70,28.
गोपितर् Nom. ag. *Hüter* Gâtakam. 10,34.
गोपीचन्दनमाहात्म्य, गोपीनाथीय und °परिभाषा 2.
गोप्तृमत् 3.
*गोप्रपदनीय Pat. zu P. 5,1,111.
गोफणा und °फणिका f. *eine concave Bandage für Kniee, Nase u. s. w.* Auch °बन्ध m.
गोमतल्लिका II. 3.
गोमय II. 2) °कार्षी Divjâvad. 306, 23. 369,7.
गोमिन्द = गोविन्द Bühler in Ind. Antiq. Vallabhî-Gr. No. XVI.
गोमुण्ड 3.
गोमृगकाकचर्या 4.
गोमेदसंनिभ II. 3.
गोरास्य 3.
गोरुत II. Daçak. (1883) 119,15.
गोलक II. 3. 2) f. गोञ्जिका *Tausendfuss* Sud. zu Âpast. Gṛhj. 23,3.
गोलभ m. N. pr. eines Gandharva R. ed. Bomb. 4,22,28. fg.
गोवर्धन II. 3.
गोविन्दगीता 2.
गोविन्दपाल 3.
गोविन्दराजीय, °विन्दविरुदावलि und गोविद्यशास्त्र 2.
*गोशालीपुत्र (गोशली° gedr.) m. = गोशालि Mahâvj. 179.
गोशास्त्र 2.
गोष्ठ II. 3.
गोष्ठश्व II. P. 5,4,77. Subhâshitâv. 463 (°श्व: zu lesen).
गोष्ठीपुरीमाहात्म्य 2.
गोष्ठोडुम्बर m. *ein best. Baum* Sud. zu Âpast. Gṛhj. 14,3.
गोष्पदपूरम् und °प्रम् 3.
गोसहस्रिन् 6.
गौद्य 2. 3.
गौडब्रह्मानन्द und °नन्दीय 2.
गौतम II. 3.
गौतमधर्म, गौतमप्रश्न, गौतममाहात्म्य, गौतमशिक्षा, गौतमसंहिता, गौतमसूत्र und गौतमस्मृति 2.
गौधूम II. 4.
गौभिल 3.
गौर II. 4) c) Ind. Antiq. 15,37, a, 18.
गौरावस्कन्दिन् II. 6.
गौरिजेय 3.
गौरी, °कात्तीय und °पञ्चाङ्ग 2.
गौर्जर II. 3.
गौलाक्षीय und गौलीफल 2.
गौत्मिक II. * m. vielleicht *ein bei einer Werft beschäftigter Mann* Mahâvj. 186,133.
1. ग्रथ् Caus. ग्रथयते = Simpl. MBh. 4, 9,19. ग्रन्थयते ed. Calc. 4,262. — Mit उद्, उद्ग्रथ्नाति (!) AV. 10,7,43.
ग्रन्थावृत्ति 3.
*ग्रन्थिमोचक m. *Beutelschneider* Mahâvj. 223,286.
ग्रभ् II. 2. 4. — Mit अनु II. *Jmd zu Etwas* (Loc.) *anhalten, in Etwas befestigen* Gâtakam. 25. — Mit उपोद् II. 2) genauer *zu sich hin aufrichten.* — Mit निस् *abtrennen* Maitr. S. 4,6,9 (92, 16). 7,1 (93,9). — Mit अनुपरि 3. — Mit अभिपरि 3. — Mit प्रति II. *auffassen.* अन्यथा *verkehrt auf.* Gâtakam. 23,55. — Mit वि Caus. II. *Jmd zu verleiten — zu verführen suchen* Divjâvad. 419, 19. 537, 28. 571, 22. Gâtakam. 23.
ग्रहगोचरफल u. ग्रहचेष्टाविधान 2.
ग्रहण II. f. ई auch *Strang, Seil* Kauç. 29,2.
ग्रहणाक्ष II. 3.
ग्रहणाक्रियाक्रम 2.
ग्रहत्व II. 2.
ग्रहमर्द 2.
ग्रहवर्ष II. lies m. st. n.
ग्रहविचार 2.
ग्रहान्तरुकथ्य m. *ein best.* Ekâha Âçv. Çr. 9,6,2. Çâṅkh. Çr. 11,2,14.
ग्रहार्चनप्रोक्षण, ग्रहार्चनविधि und ग्रहाष्टक 2.
ग्रहि II. 3.
*ग्रहिक Adj. etwa *bissig* Mahâvj. 127,8.
ग्रहिली II. 3.
ग्राम und ग्रामकण्टक II. 3.
ग्रामकूट II. 2.
ग्रामघातक 3.
ग्रामघातिन् II. 3.
ग्रामणिभोगीन 4.
ग्रामपालक 3.
ग्रामरक्षक und ग्रामलेखक 3.
ग्रामसद् 3.
ग्रामसिंह II. das * zu streichen.
ग्रामेय II. f. ई Dharmaçarm. 16,70.
ग्रामेयक II. 3.
ग्राम्य II. Kauç. 27,32 nach Dârila = ग्राम्यो व्याधिर्मिथुनसंयोगात्. Verbessere (ग्राम्यि॰).
ग्राम्यमृग II. 3.
ग्रावणीय 2.
ग्रावरोहक 3.
ग्रासपात्री Adv. mit कर् *Etwas zum Verschlucken geeignet halten, als guten Bissen verschlucken* Subhâshitâv. 996.
ग्राह्य II. 3.
ग्राहयितव्य 3.
ग्राहिन् II. Adj. mit zu ergänzendem Object *Etwas tragend, in der Hand haltend* R. ed. Bomb. 3,51,17.
ग्राह्यरूप 3.
ग्रीवबद्ध Adj. *am Halse gebunden* TS. 3,3,8,3.
ग्रीष्म II. 1) b) *ग्रीष्माणां पश्चिमे मासे Mahâvj. 253,48.
ग्रुमुष्टि II. Âpast. Gṛhj. 20,11.
*ग्रेध m. *Gier, Begierde* Mahâvj. 243,1115. Vgl. Pâli गेध.
*ग्लवग्लव (!) m. Mahâvj. 243,1166.
ग्लेञ्चन 3.
ग्लानता f. *das Verwelken* R. ed. Bomb. 3,73,28. Wohl fehlerhaft für ग्लानता.
ग्लानप्रत्ययभैषज्य n. *ein best. Arzneimittel* Mahâvj. 239. Divjâvad. 143,6.
ग्लुन्च 4.
घङ्घशाला 3.
घट् mit प्रवि 3. — Caus. 3.
घट II. 3.
घटिकाचलमाहात्म्य 2.
घट् II. घटित = घटित *geschlossen* Divjâvad. 29,7. 12. — Mit व्या 3. — Mit समा Caus. *anschlagen, anstossen* Daçak. (1883) 125,2.
घट् II. 3.
घण्ट II. घण्टी als Name der Durgâ MBh. 4,6,10.
घण्टाकर्णी 3.
घन II. 1) c) घनम् *oft* Rudraṭa, Çṛṅgârat. 2,76.
घनमुद् 3.
घनास्थिकफ II. 3.
घनोदय II. das * zu streichen.
घमघमारव 3.
1. घर् mit अभ्या 2.
घरिणी f. = गृहिणी Divjâvad. 46, 22. °स्तूप 47,25.
घर्मतोय 3.
घर्मदीधिति II. lies m. st. n.
घर्मभानु und घर्मवारि 3.
घर्मस्वरस् II. lies *wie ein heisser Kessel brausend, — brodelnd.*
घर्मोच्छिष्ट und घर्मि 3.
घस् II. अघत् Çâṅkh. Çr. 6,1,5. — Desid. II. *जिघत्सित (so zu lesen) *hungrig* Mahâvj. 243,922.
घाट, f. आ II. *Topf* Kâraka 102,13.
घाटलिका 4.
घातक II. 4.
घातित्व 3.
घुङ्घुम *Gesumme* Subhâshitâv. 606, v. l. 930. Vgl. गुङ्गुम.
घुट् mit व्या II. 3.
1. घुष् mit आ II. 3. — Mit उद् II. 3.
घृणावत् 6.
घृणि (so Glosse) II. und घृणीरुच् f.

Ausschlag in der Nase des Pferdes Açvav. 38,1.

घृतकुम्भ् II. so zu betonen.

घृतत्व 2.

घृतधारा II. 3.

घृतभाजन (so zu betonen) und घृतमधुनय 4.

घृतमिन्व 3.

घृतयाज्या 4.

घृतलेखिनी 5.

घृतसमुद्र m. *das Buttermeer* Aniruddha zu Sâṁkhjas. 6,52.

घृतानुषिक्त 6.

घृताक्तिर् 3.

*घोटकमृग m. *ein best. Thier* Mahâvj. 213,29. Vgl. गौडकमृग.

घोटपालक 3.

घोरसंस्पर्श 6.

घोराशय 3.

घोल II. 1) lies n. st. m.

घोषिल II. m. N. pr. eines Mannes Divjâvad. 529,6. 531,19. 541,19. fgg. 575,30. fgg.

घ्रा mit प्रति 4.

1. च II. Z. 12. fgg. Vgl. Z. d. d. m. G. 41,516. fgg. Knauer in Festgr. 62. fgg.

चकटि Adj. *schlecht, von geringer Art* Divjâvad. 496,9. 26.

चकारसमर्थन 2.

चकोरदृश् 6.

चकोरनयना f. = चकोरदृश् Rudraṭa, Çṛṅgârat. 2,69.

चक्रलक 6.

चक्रक, चक्रिका f. II. auch *der Ring an einem Sonnenschirm* Subhâsuitâv. 3075.

चक्रडुन्डुभ्य 3.

चक्रन्यास 2.

चक्रपथ m. *ein Weg für Räder, ein zum Fahren geeigneter Weg* MBh. 7,187,20.

चक्रपाल II. 6.

चक्रबन्ध II. 4.

चक्रभ्रम II. 3.

चक्रमौलिन् 4.

चक्रयोधिन् 5.

चक्रवत् II. 6.

चक्रैवृत्त 4.

चक्रिक II. am Ende, lies चक्रक.

चक्रिन् II. 5.

चक्रीवत् II. 2.

चञ् mit परि II. 3. — Mit अभिप्र II. lies *sich umsehen nach* (Acc.). — Mit वि Act. *verkünden, erklären* Gâtakam. 23,3.

चतुरपेत 3.

चतुष्प्रीति 4.

चतुष्मत् II. *f. °ष्मती N. pr. einer Tantra-Gottheit Mahâvj. 197,92.

चतूराग 5.

चत्वल II. 2) *b*) mit einem * zu versehen. — 3) *a*) Spr. 4242.

चत्व II. 3.

चटचट् 5.

चटितक n. *eine zerbrochene, schadhafte Stelle* Divjâvad. 22,24.

चटितस्फुटितक n. *eine zerbrochene und geborstene Stelle* Divjâvad. 23,6.

चटुलय् 4.

चटुलित 6.

चण्डभास्कर 2.

चण्डालिक 3.

चण्डालसमवृत्तिमत् 4.

चण्डिका, °कीलक (so zu lesen), °गल und °सप्तति 2.

चण्डीपति 3.

चत् II. Z. 2 lies चत्ते. Vgl. Ind. St. 17,283.

चतुरर्थ 3.

चतुरवत्ते und चतुरवत्तिन् II. 4.

चतुरवरार्ध्य 5.

चतुरशीतिसाहस्र 3.

चतुरश्र II. 1) *b*) *regelrecht, richtig* Rudraṭa, Çṛṅgârat. 1,2.

चतुरष्टक 5.

चतुर्गृहीतिन् 4.

चतुर्थि° Âpast. Gṛhj. 9,1 wohl fehlerhaft für चतुर्थी. Vgl. Z. d. d. m. G. 41,671.

*चतुर्दन्त् Adj. *vier Zähne habend* Kâç. zu P. 5,4,141.

चतुर्दशतत्त्वार्थसारसंग्रह, °दशलक्षणी, °क्रोड und °जगदीशीय 2.

चतुर्दशान्तर (so zu betonen) II.

चतुर्दशीस्तोत्र und °दशोपनिषद् 2.

चतुर्द्वार II. 3.

चतुर्द्वारमुख 2.

चतुर्निधन 3.

चतुर्बिल II. 4.

चतुर्भूमिक und चतुर्भूर्यस् 4.

चतुर्मततात्पर्यसंग्रह 2.

चतुर्मुखतीर्थ n. N. pr. eines Tîrtha.

चतुर्मुष्टि 3.

चतुर्युक्त 4.

चतुर्योगिनीसंपुट 6.

चतुर्वक्त्र II. 5.

चतुर्वर्गसंग्रह 6.

चतुर्विंशतिकृत्वस् 2.

चतुर्विंशतिगर्व 3.

चतुर्विंशतिविक्रम Adj. (f. आ) *24 Schritte messend.*

चतुर्विंशतिसाहस्र 3.

चतुर्विंशत्यक्षर Adj. (f. आ) *24silbig.*

चतुर्विंशत्यर्क II. so zu betonen.

चतुर्विंशिक II. 5.

चतुर्वेदतत्त्वार्थसंग्रह, °र्वेदतात्पर्य, °संग्रह und °सारसंग्रह 2.

चतुश्चक्र II. 3. m. auch *eine best. Himmelserscheinung* MBh. 7,199,19.

चतुःश्लोकी 2.

चतुष्क II. 5.

चतुष्किष्कु II. Adj. (f. eben so) MBh. 5,51,28. 7,134,10.

*चतुष्कुम्भिका f.? Mahâvj. 281,111.

चतुष्पथ II. Adj. *wobei auf vierfache Weise verfahren wird* (गदायुद्ध) MBh. 1,68,12.

चतुष्पथकृताशय 2.

चतुष्पथसद् 3.

2. चतुष्पद् II. 3.

चतुष्पदिका II. *Adj. f. (गाथा) Mahâvj. 244,86.

चतुष्पुट und चतुष्प्रस्थानिक 4.

चतुस्त्रिद्विभागी Adv. mit कर् *in vier, drei und zwei Theile theilen* Vishṇus. 18,7.

चतुस्त्रिद्वैकभाग 4.

चतुःसीत 6.

चतुःसूत्रीभाष्यप्रकाश 2.

चत्वर II. 3.

चत्वारिंशत् II. als Acc. R. ed. Bomb. 4,65,5.

चत्वारिंशन्मान 3.

चन् II. चनति (हिंसार्थ) Dhâtup. 1, 840.

चन्दिर II. 4.

चन्दिल 5.

चन्द्रक II. 6.

चन्द्रकला II. 2.

चन्द्रकान्तीय् 2.

चन्द्रकीर्ति II. 5.

चन्द्रगुप्ति 5.

चन्द्रचित्र m. Pl. N. pr. eines Volkes R. ed. Bomb. 4,42,6.

चन्द्रचूडीय, चन्द्रनाडि, चन्द्रनारायणभट्टीय und चन्द्रनारायणीय 2.

चन्द्रपुत्र m. Patron. *des Planeten Mercur.*

चन्द्रसामन् 3.

चन्द्रसूर्याक्ष 6.

चन्द्रस्थलनगर 5.

चन्द्राग्र II. Vgl. Pischel, Vedische Studien 51. fg.

चन्द्रातप II. 1) Daçak. (1883) 111,4.

चन्द्रादिगुप्ति 5.

चन्द्राश्म und °न् (Dharmaçarmâbhj. 1,8) 3.

चन्द्रिकास्नपन, चन्द्रिकास्नानमेलय und चन्द्रिकातुल्य 2.

चन्द्रिकाय्, °यते *Mondschein darstellen* Prâṇâbharaṇa 48 nach Aufrecht.

चक्षुर्भट्टीय und °निरुक्तिविवरण 2.

चप्य n. *ein best. Opfergeräth.*

*चफट्टक m. N. pr. eines Mannes Comm. zu Gaṇar. 173.

चमकभाष्य und चमराकृति 2.

चमसाध्वर्यु II. Maitr. S. 3,9,3 (116, 26). 4,4,7 (58,11).

चमूरु und चम्पकलता 3.

चम्पकश्रेष्ठिकथानक n. Titel einer *Erzählung* Sitzungsberichte d. K. Pr. Ak. d. W. 1883, S. 605.

चयन, °कारिका, °पुराणभाष्य, °प्रयोग und °मन्त्रपद् 2.

चयनमूल Adj. *dessen Wurzel mit Lehm belegt ist* Sud. zu Âpast. Gṛhj. 9,3; vgl. Bühler in Z. d. d. m. G. 37,102.

चयनानन्दपिच्छे 2.

चर् mit सह् *gehen mit, so v. a. übereinstimmen mit, ähnlich sein* Bâlar. 130,19. — Mit अन्वभ्यव 5. — Mit उप II. *°उपचरित *angenehm berührt —, sich angezogen fühlend durch* Mahâvj. 10,29. — Mit परि II. °चीर्ण *fein bedient* Divjâvad. 421,20. — Caus. = Simpl. mit परि 2) Mahâvj. 245,943. Divjâvad. 1,6. — Mit अनुपरि 2.

चरकसंदेश 2.
चरणक 5.
चरणत्र *Fussbekleidung* Kuṭṭanimata 64.
चरणप्रसार 4.
चरणयोधिन् m. = चरणायुध *Hahn* R. ed. Bomb. 4,58,31.
चरणलग्न 3.
चरम, °म् II. *nach Jmd* (°तस्) Kir. 8,54.
चरमभविक II. Lies *der zum letzten Mal auf Erden lebt.* Auch Divjâvad. 1,17. 174,1. 177,20. 264,2.
चरमवयस् 6.
चरमश्लोकचन्द्रिका, °श्लोकटिप्पणी und चरविक्रमचरित 2.
चराचरगुरु 3.
चरितगुण Adj. = चरितार्थ. Nom. abstr. °त्व n. Kir. 7,2.
चरितपूर्व 3.
चरित्र II. 2.
चर्च् Caus. II. 5.
चर्चकमाला f. *Rosenkranz* Kuṭṭanimata 66.
चर्मचटी 2.
चर्मण्या 6.
चर्मपुट II. 5.
चर्मघ्न II. Adj. *lederweich* ṚV. 8, 5,38.
चर्मार II. 3.
चर्यापाद 2.
चर्वण II. 6.
चलाचर, °सूत्र und चलितराम 2.
चलितस्थान Adj. *den Standort wechselnd* R. ed. Bomb. 4,1,14.
चलितेन्द्रिय 3.
चषक II. 5.
चषाल II. 4.
चषालमुख m. *ein best.* Ekâha Çâṅkh. Çr. 14,73,3.
चाक्रवाक 5.
चातुष Adj. II. zu *Jmds* (Gen.) *Gesicht gekommen* R. ed. Bomb. 3, 69,44.
चातुषायनीतिशास्त्र, चाटुश्लोक, चाणक्यसूत्र und चाणूरमर्दन 2.
*चातुर्द्वीपिक Adj. *vier Welttheile umfassend* Mahâvj. 154,1.
चातुर्धाकारणिक 2.
चातुर्मासिक II. 2.

चातुर्मास्यव्त, चातुर्मास्यविधान, °मास्यव्रतविधि und °मास्यकौत्र 2.
चातुर्विंशक 5.
चातुर्वेद्य und °वैद्य (II) 6.
चातुर्होतृक II. 3.
चातुर्होत्रीयब्राह्मण 4.
चातुष्पद्य 3.
चातुष्प्राश्य u. चातुष्प्राकृरिक II. 4.
चातुःस्वर्य II. Sud. zu Âpast. Gṛhj. 4,17.
चान्द्र II. 3.
चान्द्रक II. 2) Viśv. zu Jâśñ. 3, 290. fg. nach Leumann.
चाप II. als *best. Längenmaass* Daç. (1883) 168,5.
चापयष्टि II. 3.
चापवेद 3.
*चापोदर Adj. (f. ई) *einen gewölbten Bauch habend* Mahâvj. 223,133 (°द्नी gedr.).
चामर II. *m. und ग्रवर° m. *ein best. Theil der Welt* Mahâvj. 154.
चामरज्ञु 5.
चामीकरीय 3.
चामुण्ड und चार II. 5.
चारदृश् 5.
चारपाल m. *ein geheimer Agent* Divjâvad. 565,19.
चारिटी 2.
चारिताद्र्य II. 5.
चारुगुच्छा und चारुचर्य 2.
चारुचर्याशतक 6.
*चारुमत्त m. wohl = चारुमत् 1) Mahâvj. 180,10.
चारुरव 6.
चारुरूप II. 2.
चारेक्षण II. 3.
चार्य II. 4.
चालक II. 5.
1. चि Desid. II. 3. — Mit प्रत्यभि 2. — Mit समभ्युद् 3.
चिकर्तिषु II. 3.
चिकश II. die richtige Lesart ist चिक्कस.
चिकित्सनीय Adj. *heilbar* Gâtakam. 17,4.
चिकित्सा II. °तत्त्र, °दीपिका und °सारसंग्रह 2.
चिकित्न II. 5.
चिकीर्षक 6.

चिक्कस II. Kauç. 21,14.
चिक्खल्लि 6.
चिच्छित्सु Adj. mit Acc. *abzuhauen beabsichtigend.*
चिञ्चणी II. 6.
चिटिचिटाय्, °यते = चटचटाय् Divjâvad. 606,1.
चिति auch *eine best. Pflanze* oder *Stoff* Kauç. 8,16.
चित्तचेतसिक m. Pl. *Gedanken* Divjâvad. 352,15.
चित्तचोर 5.
चित्तधारण n. *Concentration der Aufmerksamkeit* Aniruddha und Mahâdeva zu Sâṁkhjas. 3,32.
चित्तधारा 3.
चित्तनाथ 5.
चित्तभेद und चित्तविक्षेप 3.
चित्ताकर्षिन् 6.
चित्यग्नि und चित्ययूप 5.
चित्र II. 1) *e) bewegt, hinundherhüpfend* Gâtakam. 15,10. 16,4. 22. — *berühmt* Âpast. Gṛhj. 13,20.
चित्रक II. 3.
चित्रकार II. 1) lies *Maler.* Die angegebene Bed. hat चित्रकर.
चित्रपट II. 2.
चित्रपङ्क्ति 2.
चित्रभारत 6.
चित्रय् mit सम् *bunt machen* Dharmaçarm. 6,34.
चित्ररत्नपट und चित्ररत्नाकर 2.
चित्रापूर्णमासी und चित्रासङ्ग 3.
चित्रिय Adj. auch *als Grenzzeichen dienend* Âpast. Gṛhj. 9,3.
चित्री mit कर् II. *hochschätzen, ehren* Saddh. P. 13. Richtig wohl चित्ती.
चित्रीकार II. Lies *Hochschätzung, Verehrung;* vgl. Mahâvj. 97,6. 245, 1155. Richtig wohl चित्ती°.
चिदम्बर, °नटन und °माहात्म्य 2.
चिद्वत्मान Adj. *mit dem Geiste* (d. i. *mit der Erkenntniss des Geistes*) *endend* Sâṁkhjas. 1,104.
चिदेकरस Adj. *nur am Geiste Gefallen findend* Sâṁkhjapr. 97,15.
चिद्धर्मन् Adj. *den Geist als Attribut habend* Sâṁkhjas. 1,146.
चित्, विचित्तमान R. ed. Bomb. 2, 83,26 fehlerhaft für विचित्तयान.
चित्तक II. 1) auch selbständig Divjâvad. 212,9. *Aufseher* 451,20.
चित्तामणि, °प्रत्यत्त, °व्याप्तिवाद °शब्दखण्ड und चिन्मयदीक्षाविधि 2.
चिबुक II. 3. चिबुका f. *ein best. Amulet* Dârila zu Kauç. 19,22. fg.
चिरकालिक Adj. *langwierig* Bṛhaspati in Vivâdar. 19.
चिरपर्ण 6.
चिरप्रसूता 5.
चिरय् mit अति *sehr lange ausbleiben* Divjâvad. 175,20.
चिरस्थितिक II. *dauerhaft* Mahâvj. 244,90. 255,10.
चिरिबिल्व II. R. ed. Bomb. 4,1,78.
चिरोषित 5.
चीन II. 2) *c)* Daçak. 29,11.
चीवरवत् und चीविवाच् 3.
चुञ्चु II. 3. In der Bed. 2) *b)* v. l. चूचु M. 10,48.
चुट् mit आ 5.
चुद् mit प्रति Caus. II. *zurückfordern* Gâtakam. 29,20.
चुबुकदघ्न II. 6.
चुबुकप्रतिष्ठित 4.
1. चुम्ब् mit अभि und आ 5. — Mit परि Desid. 4.
चुम्बकमणि 3.
चुलुकी II. 4.
चुलुम्प् mit उद् 3. *ausschöpfen* Dharmaçarm. 8,27 (उच्चुलुम्पां च° zu lesen).
चुल्ल II. 5.
चुश्रुषा II. 2.
चूचु s. oben u. चुञ्चु.
चूचुक II. 3.
चूड II. Adj. *klein, geringfügig, gering* Mahâvj. 47,25. Divjâvad. 488, 27. 493,12.
चूडा, °चन्द्रविजय, °मणिनाटक und °मणिमीमांसा 2.
चूर्णक II. m. R. ed. Bomb. 4,1,80 nach dem Comm. = शाल्मलीविशेष.
1. चूर्णी II. 5.
चूलक II. 2) *c) Zinne, Dach* Dharmaçarm. 1,83.
चूलकर्मन् n. = चूडाकर्मन् Vikramâṅkaṁ. 3,9.
चूल्क oder चूल्की 4.

चूष् mit निस् Caus. 5.

चेङ्ग् 6.

*चेतःपर्यायज्ञान n. *Kenntniss dessen, was im Geiste Anderer vorgeht*, Mahâvj. 14.

चेतनाय्, °यते *geistig erscheinen, geistige Natur annehmen* Sâṁkhjapr. 72,11 (चेतनायमानता). Mahâdeva zu Sâṁkhjas. 1,99.

चैतिष्ठ II. 5.

चेतोहर 4.

चैद्य II. so zu betonen. Die Aera der Kedi beginnt 248 n. Chr. nach Kielhorn in Nachrichten d. K. G. d. W. zu Göttingen, 1888, No. 3.

चेष्टि (?) = चेष्टा Çâṅkh. Br. 17, 9.

चैक्कस Adj. von चिक्कस Kauç. 48, 41 vermuthet.

*चैनन्क n. Pl. *Gelder oder Werthsachen zum Einkaufen oder Eintauschen* Mahâvj. 260,10.

*चैत्रदण्डिक m. Mahâvj. 186, 65 wohl fehlerhaft für वेत्र°.

चैत्रभानव II. so zu lesen st. चैत्रभावन.

चैत्रीपत्र 3.

चैत्रेय II. 6.

चोडक = चोलक *Jacke, Wamms* Divjâvad. 415,6.

चोदन, f. °ना II. *Verweis, Rüge* Divjâvad. 4,4.

चोरपञ्चाशत् 2.

चोलक II. 6.

चोलचरित 2.

चोलपट्टक 3.

चोलप्पराज्ञीय 2.

चौतपल्लव 3.

चौर II. 5.

चौर्यसुरत 5.

च्यवन II. 3) *c*) °धर्मन् Adj. Divjâvad. 57,18. 193,22. fgg.

*च्यावन n. II. Mahâvj. 148,12 fehlerhaft für च्यवन.

1. च्यु mit अभि *herabfallen* Dharmaçarm. 7,63.

*च्युतिसंक्रम m. *der Uebergang in eine andere Geburt* Mahâvj. 148,13.

*च्युत्युपपत्ति° *das Verschwinden aus einer Welt und das Geborenwerden in einer andern* Mahâvj. 7.

छगलाक्षी II. 1) ist zu belegen.

छागलिका f. *Ziege* Divjâvad. 235,22.

*छण्डिकावारिक m. *ein best. Klosterdiener* Mahâvj. 274,20.

छण्डोकल्प (nicht छन्दो°) 2.

छत्रोपानक् ist zu belegen.

1. छद् mit प्रतिसम्, °प्रतिसंछन्न *bedeckt mit* R. ed. Bomb. 4,1,21. 2.°छद्, so zu verbessern.

3. छद् (छन्द्) mit अभ्युद् 6. — Mit उप II. 1) Gâtakam. 7. — Mit वि II. Lies *Etwas abhalten wollen, abrathen, warnen* und vgl. Divjâvad. 10, 6. 11, 24. 383, 6. 590, 24. Mahâvj. 245,125.

छर् II. 5.

छर्दिर्दर्श 4. 6.

छर्दिष्मत् und छर्दिःसंमित 4.

छन्द् II. 2. *m. N. pr. eines Mönchs Mahâvj. 282.

छन्दःप्रतिष्ठान Adj. *auf den Metra beruhend* Maitr. S. 3,6,5 (65,18).

*छन्ददायक Adj. *seine Zustimmung gebend* Mahâvj. 281,207.

*छन्दपरिशुद्धि f. *wohlüberlegte Willensäusserung* Mahâvj. 265,19.

*छन्दप्रत्युद्धार m. *Zurückziehung seiner Stimme, Aufhebung eines Beschlusses* Mahâvj. 261,57.

*छन्दवासिन् Adj. *nach Belieben seine Wohnung wählend* Mahâvj. 281,248.

छन्दःश्लोक, छन्दोगान und छन्दोदर्पण 2.

छन्दोभङ्गवत् 6.

छन्दोभाग 4.

छन्दोऽम्बुधि, छन्दोरत्नकलायुध u. छन्दोविवेक 2.

छमण्डल 5.

छर्द् Caus. II. *vonsichwerfen, abstreifen* Divjâvad. 275,8.

छलन II. 3.

छलपात m. *das Ausgleiten* Dharmaçarm. 6,23. Vgl. छलेन पातः 1,27.

छवि II. 4.

छागरोममय 5.

छाय, °या II. 4.

छायापत्ति f. *das Auffallen des Abbildes* (des Geistes auf das Innenorgan) Sâṁkhjatattvak. zu Kârikâ 5. Aniruddha zu Sâṁkhjas. 1,99. 143. 2,5. 8.

छायापथ II. 3.

छायापुरुषावबोधन 2.

1. छिद् II. 6. Auch *lösen, entscheiden* (einen Zweifel) MBu. 1,71,17. — Mit विप्र 4.

छिद्रकर्ण Adj. (f. ई) *mit durchlöcherten Ohren* Maitr. S. 4,2,9 (32,1).

छिन्नकर्ण II. *dem die Ohren abgeschnitten sind* Aniruddha zu Sâṁkhjas. 2,23.

*छिन्नस्रोतिक Adj. *offen vor Einem liegend* Mahâvj. 63,27.

छिन्नभक्त Adj. *der Nichts mehr zu essen hat* Divjâvad. 461,18.

छिन्नमस्तकी und छुर् Caus. 5.

छुर् Caus. II. *weg —, fortwerfen* Mahâvj. 263,72. Divjâvad. 82,23. छुरित = छिन्न Prasad. 10,2. — Mit आ II. आच्छुरित = छुरित (im Haupttheil) Gâtakam. 14,8. *abgesetzt, niedergelegt* 7.

छुरिकालक्षण 2.

छेदन 5.

छेलङ्ग II. 6.

जगत् II. 4.

जगतोमध्य 4.

जगत्कारणकारण u. जगत्परायण 3.

जगत्सूत्रवादार्थ, जगदानन्द, जगदीशीय, जगद्दम्भ, जगन्नाथतर्कपञ्चानन, °नाथमाहात्म्य und °नाथीय 2.

जगर्ध II. 3.

जघनर्तंसु II. Maitr. S. 2,5,3 (50,10. fg.). जघा° fehlerhaft 3,10,3 (133,17).

जघ्न (!) Adj. *verletzt* Divjâvad. 399,13.

जङ्गल II. 2) Dharmaçarm. 11,16.

जङ्घाविहार m. *Spaziergang* Divjâvad. 471,8.

जटादर्पण und °मूल 2.

जटापुर n. N. pr. einer *Stadt* R. ed. Bomb. 4,42,18.

जटामणि und °शिखा 2.

*जटामकु m. *ein best. Fest* Mahâvj. 229.

जटावल्ली II. 2.

जटासिद्धान्तचन्द्रिका 2.

जठिलय् II. 4.

जठिशिलामाहात्म्य 2.

जठराज्वलन 4.

जतुधामन् 3.

जन् II. 2. जज्ञिवान् *lebte auf, wurde wieder lebendig* MBu. 3,33,31. — Mit अव, °ज्ञात = अपज्ञात *missrathen* Divjâvad. 2,13. — Mit प्रत्या II. 3. — Mit निस् 3. 5. — Mit प्र II. 4. — Mit परिवि 4.

1. जन II. m. so v. a. *fremdes Volk, — Land* Âpast. Çr. 9,11,4.

जनक II. 3) *a*) Divjâvad. 235,23.

जनकाय m. *Menschenmenge, Volkshaufen* Mahâvj. 244,136. Gâtakam. 20.

जनचन्द्र 5.

जननाथ 3.

*जनपदकल्याणी n. Titel einer Erzählung Mahâvj. 245,1222.

जनपदघातक 3.

जनरञ्जन 5.

जनातिग 3.

जनाधिप 6.

जनिदिवस 3.

जनान्त II. 2) *eine bewohnte Gegend* Gâtakam. 8,10. 19,22. 21,10. 24,35. 30. Vgl. दूरेजनान्तनिलय.

जनिमत्त् II. 3.

जनिविद् m. *Weiberkenner* als Beiw. Soma's Âpast. Gṛhj. 5,2.

जनुस् II. der Nomin. जनूस् ist wohl auf जनू zurückzuführen.

जन्तुगृह् Divjâvad. 118,1 fehlerhaft für यन्त्रगृह्.

जन्डुरक wohl *eine Art Stoff* Divjâvad. 19,22.

जन्मगृह् und जन्मचिन्तामणि umzustellen.

जन्मचित्रक m. N. pr. eines Schlangendämons Divjâvad. 435,11. 436, 19. fgg.

जन्मतपोविद्याचारवर्णाश्रमवत् 5.

जन्मन् II. 4.

जन्मपत्रिका 3.

जन्मपरिग्रह् m. Acc. mit कर् so v. a. *geboren werden* Gâtakam. 19.

जन्मबन्ध und जन्मभूमी 4.

जन्मवर्षादिफल 2.

जन्य II. 5.

जन्ययात्रा 5. 6.

जन्यवृत्ति f. *Kampf* Daçak. (1883) 172,17.

जम्बू II. 5.
जम्बूस्वामि 5.
जम्भ II. 1) *b*) lies „etwa *Kinnbakkenkrampf*." m. *das Einbeissen* Dharmaçârm. 11,16.
*जम्भम् Absol. Kâç. zu P. 7,1,61.
जम्भसुत 3.
जम्भाराति m. Bein. Indra's Dharmaçârm. 5,89.
*जम्भि Mahâvj. 189,25 wohl nur fehlerhaft für जम्भ.
जयचन्द्र und जयच्चन्द्र m. N. pr. eines Mannes Bühler in Festgr. 18.
जयत्त II. 6.
जयन्ती, °निर्णय und °व्रतकल्प 2.
जयपूर्व 4.
जयबाङ्क 5.
जयरथ II. 5.
जयरामीय 2.
जयवत्त् 5.
जयावरु II. 6.
जरायुज II. AV. 1,12,1 nach Bloomfield (Procc. A. O. S. May 1886, S. xxxiii) *dem (Wolken-) Schooss entsprungen* (vom Blitz).
जरिषु 5.
जर्जर II. 3.
जर्तिलयवागू 4.
जलकपि und जलकात्त II. 5.
जलकात्ताश्मन् 5.
जलकुम्भिका 6.
जलचन्द्र 5.
जलदकाल 6.
जलधिकन्यका u. जलधिनन्दिनी 4.
जलधेनु und जलपत्तचर 3.
जलपथ II. m. N. pr. eines Berges Divjâvad. 450,10. 455,28.
जलपूर्ण 4.
जलप्राय II. Kâd. (1883) 290,9.
जलमातङ्ग 3.
जलमानुष II. 5.
जलरुक्तिणा 4.
जलरेखा II. 5.
जलवायस II. 3.
2. जलवास II. 5.
जलशायिन् II. 6.
जलसंनिवेश 6.
जलामत्र 5.
जलोदनपचक 2.
जल्पाकयु, °यति *geschwätzig machen* Pâdâravindaç. 1.
जळ्ळक, so zu betonen.
*जवनप्रज्ञ Adj. *schnell begreifend* Mahâvj. 48,29.
जवित 3.
जसुरि II. 3.
जह् II. 1) *am Ende eines Comp. so v. a. frei von* Mahâvj. 20,31.
जह्रा und जह्राक II. Vgl. Pischel, Vedische Studien 63.
जाग्रत्प्रपञ्च m. *die Welt, wie sie einem Wachenden erscheint*, Sâṁkhjapr. 61,1.
जाङ्गलिक, जाङ्गुलिक u. जाङ्गायन 5.
*जाडायन m. Patron. von जड.
जाड्यवत् 4.
जातक, °किरणावलि, °पारिजात, °फलविचार, °मुक्ताफल, °रत्न, °विषय, °सरणी, °सारसंग्रह, °कादिप्रयोग, °कालंकार, °कालंकारचिन्तामणि, °कावलिदीपिका und °कावलिप्रदीपिका 2.
जातपुत्र 3.
जातबुद्धि 4.
जातमृत 3.
जातवासक II. lies *Wochenstube*.
जातविद्या II. 3. Vgl. Pischel, Vedische Studien 95.
जातवेदस् II. 4. Vgl. Pischel, ebend. 94. fg.
जातिवर्णउन und जातिचन्द्रिका 2.
जात्यत्तरीयक Adj. *zu einer anderen (folgenden) Geburt gehörig* Gâtakam. 29,14.
जात्यपकारिन् 3.
जात्यरत्नमय und जात्यश्व 5.
*जानन n. *Ursprung, Geburtsstätte* Mahâvj. 101,12.
जान्वक्त 4.
जान्वस्थि 2.
जामि II. Vgl. Pischel, Vedische Studien 35.
जामिवत् II. 3.
जाम्बवतीविजय II. 6.
जाम्बवतीहरण 3.
जायान्य II. Vgl. Bloomfield in J. A. O. S. 13, ccxiv. fgg.
जायापतिक n. *Mann und Weib, Ehepaar* Divjâvad. 259,7.
जारजन्मन् 4.
जाड्य II. 5.
जालावनद्ध Adj. *mit einer Schwimmhaut versehen* Triglotte 3,28. Divjâvad. 36,21.
जालिन् m. N. pr. eines Mannes Gâtakam. 9.
जालीमांस (?) Subhâshitâv. 611.
*जाव m. ? Mahâvj. 104,82.
*जावित n. ? Mahâvj. 217,27.
1. जि, जिगिवंस् TS. 1,7,8,4. — Caus. II. 3. Z. 2 ist „Med." zu streichen. — Mit अप II. 4. — Mit अभिनिस् II. *erobern Mahâvj. 182,7.
जिघत्नु II. 5.
जिज्ञासु Adj. mit Acc. *kennen zu lernen wünschend, untersuchend, nachforschend, prüfend.*
*जिज्ञास्थ Ganap. 194,32 und मिज्ञास्थ n. 33 nach Lrumann fehlerhaft für मिज्ञास्थ oder °स्थ *Knochenmark*. Im Prâkrit ist मिज्ञा = मज्जन्.
जिन II. 6.
जिनकल्पिक 3.
जिनपुत्र II. * = बोधिसत्त्व Mahâvj. 22,5.
जिनाङ्कुर und जिनाधार nicht N. pr., sondern = बोधिसत्त्व Mahâvj. 22,5. 6.
जिह्मीरिषु 6.
जिह्मकारिन् Adj. *hinterlistig zu Werke gehend* R. ed. Bomb. 4,27,36.
*जिह्वानिश्चारक° Adv. *mit Ausstreckung der Zunge* Mahâvj. 263,58.
*जिह्वास्फोटकम् Adv. *mit der Zunge schnalzend* Mahâvj. 263,63.
*जीर्वि m. 1) *Axt.* — 2) *Karren.* — 3) *Körper.* — 4) *Thier.*
जीव् mit अधि Caus. *beleben* Dharmaçârm. 13,1. — Mit अभि *glücklicher im Leben sich befinden als* (Abl.) R. ed. Bomb. 3,34,19.
जीव II. 6.
जीवक II. 2) *g*) Divjâvad. 270,12. 506,2. fgg.
जीवघात्या zu streichen und dagegen zu setzen °घात्य Adj. Kauç. 7,24. 18,5. Nach Dârila = जीवघातार्ह und जीवकृत.
जीवचूर्ण n. *Pulver von Lebendigem.* °चूर्णानि कारयित्वा *lebendig zu Pulver zerstossen lassend* Âpast. Grhj. 23,3.
जीवंजीव II. 1) Kâd. (1883) 316,12.
जीवतण्डुल II. 2. 6.
जीवदत्त II. 131,12.
जीवद्वत्सा und जीवद्वत्सा 5.
जीवद्विभाग m. *Theilung bei Lebzeiten* (des Vaters) Bṛhaspati in Vivâdar. 465.
जीवनाश m. *ein Mittelding zwischen Leben und Tod* R. 2,92,24.
जीवत्त II. 3. 2) *c*) AV. 19,39,3. — 3) f. ई *a*) AV.
जीवत्तप्रूला Adj. f. Acc. mit कर् Caus. (eine Frau) *lebendig spiessen lassen* Divjâvad. 417,8.
जीवपुत्र II. 6.
जीवमेषक 5.
जीवविषाण II. Âpast. Grhj. 23,6.
जीवातु II. 3.
जीवात्तर्कित Adj. Çâṅkh. Çr. 4,4,8 nach dem Comm. = जीवतात्तर्कितः = पितामहादिः पित्रादौ जीवति.
जीवितेश II. 5.
जीविन् Adj. auch *belebend, wieder lebendig machend* MBh. 8,33,30.
जीवी f. *eine best. Pflanze* Kauç. 31,28.
जुक und जुगुप्सनीय 5.
जुगुप्सु Adj. *einen Abscheu —, Widerwillen habend.* Vgl. अ°.
जुगुप्स्य und जुङ्गित 5.
जुम्बका f. Bez. einer Gâjatrî Hârîta im Comm. zu VS. 25,9 und Hemâdri 3,*a*,903,4.
जुषाणवत्त् und जूतिमत्त् 3.
जूर् 6.
जेमन II. 5.
जैव II. 3.
जैवातृक II. 4.
जैष्णव II. Adj. (f. ई) *dem Arǵuna gehörig* Kir. 15,36.
जोटिङ्ग, जोटिन् und जोटीङ्ग 4.
जोमा f. *eine Art Brühe* Divjâvad. 497,19.
जोष्ट्र und जोष्ट्री II. 3.
ज्ञप्ति II. *Antrag (in einer Versammlung), °कर्मन् n. dass. °द्वितीय n. *der in der folgenden Versammlung genehmigt wird*, °चतुर्थ n. *der in der*

drittnächsten g. w. Mahâvy. 266,1. fgg. °चतुर्थकर्मन् n. dass. 270,51. Ueberall fehlerhaft ज्ञाप्ति.

1. ज्ञा mit अधि *begreifen, verstehen* R. ed. Bomb. 3,31,38. — Mit अनु Desid. II. 2. — Mit प्र Caus. II. 3. 3) lies *zurechtmachen*. So auch Mahâvy. 226,109 (प्रज्ञप्तं zu lesen). 244,20. — Desid. 5.

ज्ञातकुलीन Adj. *zu einer bekannten Familie gehörig* Çat. Br. 4,3,4,19.

ज्ञातसर्वस्व 3.

ज्ञातिपुत्र II. Ist der Name des Richters der Gaina-Secte Divjâvad. 143,12.

ज्ञातेय 5. *Verwandtschaft* Gâtakam. 27,16.

ज्ञान II. 1) *a*) die Buddhisten nehmen *40 höhere Erkenntnisse* an Mahâvy. 37.

ज्ञानकेतु II. *m. *ein best.* Samâdhi Mahâvy. 21,54.

ज्ञानकौतूकल n. *Wissbegierde* Gâtakam. 1.

ज्ञानदर्शन II. n. *eine höhere Erkenntniss* Mahâvy. 9,16. 81,10. Divjâvad. 121,21.

ज्ञानपूर्वकृत 3.

*ज्ञानवती f. N. einer buddh. Dhâraṇî Mahâvy. 25,2.

ज्ञानवृद्ध 5.

ज्ञानाग्नि 3.

*ज्ञानानुपरिवर्तिन् Adj. *der höheren Erkenntniss folgend* Mahâvy. 9,14.

ज्ञाप्ति II. Vgl. oben ज्ञप्ति.

1. ज्या mit सम् 5.

2. ज्यौ II. 2) Instr. (gleichlautend) *mit Ueberlast, lästig* SV. I,4,1,2,5.

ज्याय 4.

ज्यायु 5.

ज्युत् II. 3. 5.

ज्येय II. 4.

ज्येष्ठ II. 6.

ज्येष्ठगर्ह्य 5.

ज्येष्ठप्रथम 3.

ज्येष्ठबन्धु 4.

ज्येष्ठलक्षण n. *das vorzüglichste Kennzeichen* Maitr. S. 4,2,9 (32,5).

ज्येष्ठवर्णिन् 5.

1. ज्येष्ठसामन् II. 6.

ज्योक्ति und ज्यौगपरुद्ध 5.

ज्योन् 5. Vgl. Subhâshitâv. 2410. fg. und Peterson zu dieser Stelle.

ज्योतयमामकं II. vgl. Roth in Festgr. 97.

*ज्योतिर्ज्योतिष्परायण Adj. Mahâvy. 147,4.

ज्योतिर्भाग 4.

ज्योतिष्पथ 3.

*ज्योतिष्प्रभरत्न (°प्रभा° gedr.) n. *ein best. Edelstein* Mahâvy. 235,21.

*ज्योतिष्मति (!) m. N. pr. eines Bodhisattva Mahâvy. 23,54.

*ज्योतिस्तमःपरायण Adj. Mahâvy. 147,3.

ज्योतीरस II. 6. *m. N. pr. eines Schlangendämons Mahâvy. 168,55. Vgl. ज्योतीरथ 2) *b*).

ज्योत्स्नावापी 5.

ज्वलन II. 5.

*ज्वलनोत्क m. *ein best.* Samâdhi Mahâvy. 21,94.

ज्वलित II. 3.

ज्वाल II. m. *heisser Aufguss* Maitr. S. 4,1,9 (11,20). 8,4 (106,10). Kauç. 27,33. 28,2. 29,8. 30,8. 32,10.

कंकट 5.

कंकृति, कट् mit निस् und कण-ङ्कणत्कारिन् 3.

कट II. 3.

कलङ्कला f. *das Ohrenbewegen der Elephanten* Dharmaçarm. 6,35. Richtig wohl कलङ्कला.

कल्कीका und कांकारिन् 3.

टङ्क II. = टङ्क 1) *a*) Dharmaçarm. 10,42.

टङ्कन II. *Borax* Kâd. (1883) 122,5.

टणात्कार 3.

टल् Caus. und टापरग्राम 5.

टाल II. 3.

ठेत्कृत 3.

*डम्भा f. *eine best. Waffe* Mahâvy. 238,32.

डाल und डिक्कारिका 4.

डिम्भ II. 3.

डौतर II. 5.

ढक्क und ढक्कान II. 3.

ढारिका oder आढारिका f. *Tausendfuss* Âpast. Gṛhj. 23,3.

ढुण्ढक 6.

ण II. 6.

2. त III. 3.

तंस् mit अप 5.

तक् II. 1) lies तक्क्.

तक und तक्राट III. 5.

1. तन् mit अति 5. — Mit आ III. *behauen* Gâtakam. 29,25. — Mit निस् III. *heraushauen* ebend. — Mit परि *behauen* Daçak. (1883) 11,2.

तच्छब्दत्व 3.

तज्ज 6.

तट III. 6.

तटभू und तटाय् 5.

तडाघात III. fehlerhaft für तटा° (Kumâras. 2,50).

तडिल्लेखाय् °यते *zum Blitzstrahl werden* Pâdâravindaç. 15.

तण्डुलिकाश्रम 3.

ततस्त्य III. 3.

ततोनिदान 3.

ततोबृकृतीक 4.

तत्कुलीन Adj. *zu dessen Familie gehörig* MBh. 5,178,75.

*तत्तणीका f. *Hure* Mahâvy. 281,260.

तत्तुल्य 6.

तत्त्वार्थकौमुदी f. Titel eines Werkes.

तत्पूर्व III. Nom. abstr. °ता f. Kir. 9,75. तत्पूर्वम् Adv. *so Etwas zum ersten Mal* 7,11. 8,26.

तत्पृष्ठ 5.

तत्प्रथम III. °म् Adv. = तत्पूर्वम् Kir. 8,30. 16,27. °तस् Adv. dass. Divjâvad. 44,28. 47,6. 157,1. 188,24. 461,22. 463,13. 496,24. 531,5. °तरम् Adv. *vor Allem* 314,15. 458,3.

तत्रभव 5.

तत्रवासिन् 6.

तत्साधुकारिन् Adj. *dieses zu Stande bringend.*

तत्सिन und तत्स्थान 6.

*तथाकारिन् Adj. *so thuend* Mahâvy. 126,59.

*तथागतचित्यगुह्यनिर्देश m., *तथागतज्ञानमुद्रासमाधि m., *तथागतमहाकरुणानिर्देश m. und *तथागतोत्पत्तिसंभवनिर्देश m. Titel buddh. Sûtra Mahâvy. 65,30. 62. 26. 53.

तथाता III. 3.

तथावादिन् 3.

तथाविधान und तथ्यवचन 5.

तदन्न III. 4.

*तदन्य Adj. *davon verschieden* Mahâvy. 199,6. 7.

तदन्वय 3.

तदवधि 4.

तदा III. 3.

तदादि 3. Dharmaçarm. 2,7. 7,66.

तदिदासीय m. Bez. *der Hymne* RV. 10,120 Çâṅkh. Çr. 11,2,6.

तडुरी f. = ताडुरी AV. 4,15,15.

तद्देवत 3.

तद्देवताक 5.

तद्देश्य, तद्दैवत, तद्दैवत्य und तद्धर्म्य 3.

तद्बकुलविकारिन् Adj. = तद्बकु Divjâvad. 225,28.

तद्भाव III. 4.

तद्भक्ति 5.

तद्विध III. *geeignet* Gâtakam. 34.

1. तन् mit समा III. °तत *ganz ausgestreckt* Gâtakam. 27,23. — Mit प्र III. 4. — Mit प्रवि III. *sich weit verbreiten über* (Acc.) Gâtakam. 10,26.

तन III. Adj. (f. त्री) scheinbar AV. 7,73,5. तनाय AV. Paipp.

तनित्नु 5.

तनु III. 4. Adj. वाच् RV. 8,76,12. गिर् 1,18.

तनुज III. *Körperhaar* Gâtakam. 30,24.

तनुजन्मन् und तनुत्रिन् 5.

तनुरुह् III. 6. Lies Çiç. 6,45.

तनूकर्तर् 5.

तनकृत् III. 3.

तन्तीयज्ञ 3.

तन्तुकरण n. *das Spinnen* Sud. zu Âpast. Gṛhj. 8,12.

तन्तुक्रिया f. *das Geschäft des Spinnens* Har. zu Âpast. Gṛhj. 10,10.

तन्तुमत् III. 4.

तन्त्रपति III. 5.

तन्त्रावाप *doppelsinnig* Çiç. 2,88.

तन्त्र्य 5.

तन्द्राय् zu streichen, da Çâṅkh. Çr. 15,19 (191,6) तन्द्रयते gelesen wird.

तन्निमित्त und तन्मात्रक 3.

तन्मुखिकया Instr. Adv. *for this reason* (?) Divjâvad. 330,2.

तन्मूलत्व 4.

तन्यतु III. 6.

1. तप् mit अभि Caus. III. 3.

3. तप् vgl. तप 1) *d*).

तपःपरार्ध Adj. (f. आ) *wobei* तपस् *das Schlussglied bildet* Maitr. S. 3, 4,9 (57,3).

तपन, f. ॰नी III. *Kochtopf* Bodhâjana im Comm. zu TS. 1,67,1.

तपनद्युति III. 3.

तपनाश्मन् m. = सूर्यकान्त Dharmaçarm. 16,37.

तपनी f. N. pr. eines Flusses Divjâvad. 451, 4. 8. 456, 22. 26. Abwechselnd mit तपती.

तपर III. 3.

तपस्य und तपःसुत III. 6.

तपोयज्ञ 3.

तप्तव्रत und तपःप्रच्छादक 4.

तपती 5.

तमस् III. 8) Kir. 3,32.

तमसावन n. N. pr. eines *Waldes* Divjâvad. 399,11.

तमस्काण्ड n. *dichtes Dunkel* Çiç. 1,38.

*तमस्तमःपरायण Adj. Mahâvj. 147.

तमाखु 5.

तमीश्वर m. *der Mond* Dharmaçarm. 10,15.

*तमोज्योतिष्परायण Adj. Mahâvj. 147.

तमोभाग 4.

तमोमणि III. 5.

1. तर् mit अव III. 5. — Mit समव 5. — Mit उद् Caus. III. 5. — Mit व्युद् Caus. 3. — Mit प्रतिनिस् *vollbringen, ausführen* Divjâvad. 102, 14. — Mit प्र III. *vermögen, können;* mit Infin. Gâtakam. 27,14.

तरत्त III. 1) lies 12,6 st. 6,12.

तरणितनया 4.

तरण्ड III. 5.

तरत्तार Adj. *mit durchdringenden (durchbohrenden) Augensternen* Rudhraṭa, Çṛṅgâbhat. 1,59.

तरत्सम III. 5.

तरपण्य III. *der Lohn für Beförderung einer Waare zu Wasser* Divjâvad. 92,27.

तरवारि III. 5.

तरसारिक 5.

तरितव्य III. 3.

तरी III. 4.

तरुखण्ड III. Kâd. (1883) 122,12.

2. तरुतर् III. 3.

तर्क III. Auch *es auf Jmd abgesehen haben* MBh. 5,48,88. Karaka 1,29. — Mit परि III. *bedrohen* Gâtakam. 15. Mit अन्यथा *verkehrt beurtheilen* 20, 35. — Mit प्र III. *voraussetzen* Gâtakam. 9. zu *Etwas* (Dat.) *bestimmen* 10,22. — Mit *अनुवि *nachdenken über* (Acc.) Mahâvj. 245,281.

तर्ज् mit निस् Caus. *hart anfahren* Subhâshitâv. 1579.

*तर्जनीय n. (sc. कर्मन्) *Drohung, Verweis* Mahâvj. 265,4.

तर्ड् mit सम् und तर्पयितवै 6.

तर्कम् Absol. in शततर्कम्.

तल III. 2) *e*) hierher wohl MBh. 8,22,8.

तलक III. 5.

तलबद्ध steht falschlich nach तलमीन; auch ist * zu streichen.

*तलवर्ग m. *ein best. Amt* oder *Beruf* 186,54.

तलवारण III. Kir. 14,29.

तलसारिक und तलारक्ष 5.

तलासि 6.

तलिन III. 2) Dharmaçarm. 5,78. 7,59.

तल्प III. 5.

तल्पेक्ष 6.

तल्लोक 5.

तवस्वत् III. 3.

तष्टि 3.

तसरिका f. *Gewebe* Divjâvad. 83,24.

तासद्रङ्ग AV. 8,8,3. Kauç. 16,14 nach Dârila = दृषद्. Die Betonung wäre demnach fehlerhaft.

तास्थ्य III. 2) Bhoǵa zu Jogas. 1, 33. Sâṁkhjapr. 92,6.

*ताडावचर m. Mahâvj. 218,16 fehlerhaft für ताडावचर.

ताडक III. = तालक *Thürschloss* Divjâvad. 577,21. 27.

ताण्डविका f. *Tanzlehrerin* Naish. 22,71.

तात III. mit dem Beiwort यवीयस् so v. a. *Stiefvater (der zweite Gatte der Mutter)* R. ed. Bomb. 4,55,14. Eine *Tochter* mit तात angeredet Gâtakam. 20.

*तादायनि, so zu lesen st. तादयनि.

तान III. 5.

तात्तव III. 3.

तात्ति 4.

तापक III. 5.

तापिन् III. 3. 4. 2) fehlerhaft für तापिन्.

ताप्य III. n. *Reue* Divjâvad. 230,10.

तामरसेक्षणा 4.

तामसवन III. vgl. तमसावन.

ताम्बूलिकसर्प 5.

ताम्रसागर, lies *Meeres* st. *Mannes*.

ताम्राक्ष III. m. N. pr. einer Schlange Divjâvad. 106,1. fgg.

ताम्राटवी f. N. pr. eines *Waldes* Divjâvad. 102,29. 105,29. 106,12.

तायिन् 5. Als Bez. Buddha's (auch Mahâvj. 1,15) wohl nur fehlerhaft für त्रायिन्.

तारक III. 1) *a*) ज्ञान n. Jogas. 3, 54. Bhoǵa zu 3,33.

तारकरिपु 3.

तारकित, * zu streichen. Auch Kâd. (1883) 234,22.

तारल्य auch *Unruhe* Haeb. Chr. 510,1.

तारापञ्चकटिका f. *eine best. dem* Çaṁkara *zugeschriebene Hymne* Tantras. nach Leumann.

तारिक III. 3.

तार्क्ष्य *eine Art Amulet* Kauç. 48,24.

तार्तीयिसवनिक III. 6.

तार्ष्टाघ III. 1) = सर्षप Dârila zu Kauç. 25,23. 27.

तालधारक 6.

तालभङ्ग 4.

तालभट m. N. pr. eines *Kriegers*.

*तालभृत् m. Bein. Balarâma's.

2. तालिन् 6.

तालु, so zu accentuiren.

तावतिथ Adj. *der sovielte* P. 5,2, 53. 77.

*तावत्क Adj. = तावतिक.

तावद्विध Adj. *derartig, von solch ungewöhnlicher Art* Gâtakam. 29,19.

तिग्मतेज Adj. = ॰तेजस् R. ed. Bomb. 3,69,36.

तिग्मद्युति 5.

तिज् mit समुद् Caus. *anfeuern, beseelen* Divjâvad. 80,19.

तित्तीणीका f. wohl nur fehlerhaft für तित्तिलीका u. s. w. Sud. zu Âpast. Ghṛj. 6,5.

*तिन्दुकि, so zu lesen st. *तिन्दुकी.

तिमितिमिंगल Divjâvad. 502,21 wohl nur fehlerhaft für ॰मिंगिल.

*तिमिरापगत m. *ein best.* Samâdhi Mahâvj. 21,73.

तिरःप्रातिवेश्य m. *ein naher Nachbar* Divjâvad. 234,24.

तिरस्कार III. m. *Panzer* Kir. 17,49.

तिरस्कृत 3.

तिरस्कृतप्रातिवेश्य m. *ein naher Nachbar* Divjâvad. 235,19.

तिरस्पट 3.

तिरीटिन्, so zu betonen.

तिरोक्तित्व und तिर्यक्पातिन् 5.

तिर्यग्नूक und तिर्यग्पक्ष्क 4.

तिर्यग्पाङ्ग 3.

तिर्यगाकृति m. *ein Wesen in Thiergestalt, Thier* Gâtakam. 6,4.

तिर्यग्ग्रीवम् 4.

तिल्ल nur AV. 18,4,32, sonst तिल.

तिलक III. 5.

तिलकट, lies m. st. n.

तिलकावल Adj. *mit vielen Malen versehen* Çâṅkh. Çr. 16,18,18. Vgl. P. 6,3,118.

*तिलकोचवक n. *eine Art Pfeil* Mahâvj. 238,29.

तिलधेनु und तिलधेनुका 3.

तिलमाष und तिलोत्तमीय 4.

तिष्यरक्षिता III. Lies „zweiten" st. „ersten". Divjâvad. 397,21. fgg.

तिस्रस्कारम् 5.

तीक्ष्ण III. 5. Rudhraṭa, Çṛṅgâbhat. 1,165 schlechte Lesart für क्षीण.

तीक्ष्णालवण und तीक्ष्णावक्त्र 5.

तीर्थेनावा 4.

तीम्, Caus. तीमयति *besuchten, benetzen* Divjâvad. 285,25.

तीर्थिका f. N. pr. einer Oertlichkeit Divjâvad. 76,11. 465,12. ॰मह m. *ein best. Fest* 80,9. 469,18.

तीर्थभक्तीय 5.

तीर्णप्रतिज्ञ 4.

तीर्थ III. 3. 5.

*तीर्थिकावक्रान्तक Adj. *der zu einer hetrodoxen Secte übergetreten ist* Mahâvy. 271,4.

तीर्थोद्धारप्रकीर्णक Titel eines Werkes Festgr. 55. fgg.

तुङ्गनाथ m. = भृगुतुङ्ग Nilak. zu MBh. 1,215,2.

3. तुञ् III. 3.

*तुणव m. *eine Art Trommel* Mahâvy. 218,8. Vgl. Pâli तिणव.

तुण्डिचेल III. Divyâvad. 221,19.

1. तुद् Intens. III. Die passive Bedeutung verdächtig; eher ist Kauç. 107 ते तु तुद्येते zu lesen. — Mit उद् III. *durch Schläge hervorrufen* Gîtakam. 13,15.

तुन्दपरिमार्ज III. 3.

तुन्दिलीकरण 4.

तुन्यु m. *ein best. Baum* Kauç. 8,15.

तुम्बक III. 1) Dharmaçarm. 15,42.

तुरगवाह्याली 5.

तुलक m. *Rathgeber eines Fürsten* (?) Divyâvad. 212,9.

तुलन, f. °ना III. *= तुलन 1) *b*) Mahâvy. 245.

तुलाकोटि III. 5.

तुलाधान 6.

तुलाधार III. 3.

तुलाभृत् 5.

तुल्य III. तुल्यम् Adv. *gleichzeitig* Dharmaçarm. 17,14.

तुल्यक्रम Adj. *gleichen Schritt haltend* Gîtakam. 20,8.

तुल्यगरिमन् 3.

तुल्यगुण III. *gleich kräftig, von derselben Intensität* Gîtakam. 22,22.

तुल्यनक्तंदिन und तुल्यशिख 3.

तुल्यार्घ III. 3.

तुषारघरट्टिका und तुषारवित्रष् 5.

तुषारमूर्ति und तुषोपवपन 3.

तुहि onomatop. vom Laut des indischen Kuckucks (gedeutet als त्वं हि) Subhâshitâv. 1688.

तुहिनानितिभृत् und तुहिनय् 5.

तूणि III. 1) f. R. ed. Bomb. 3,8,19.

तूपर III. 4.

तूबरक MBh. 8,69,73 nach Nilak. = बकुभोजन.

तूर्यन्ती f. *eine best. Pflanze* Âpast. Grihj. 14,14.

तूल auch so v. a. *Flaum.* कैस° Pârv. 597,14.

तूलक III. 2) *b*) Kumâras. 1, 32. Dharmaçarm. 5,5. Vikramâñkak. 9,16.

तूलदारुम् 3.

*तूलपटिका f. = °पटी Mahâvy. 232,34.

तूलपिचु III. Divyâvad. 210, 14. 388,14.

*तूष्णींविप्रक्रमण n. *stilles Davonschleichen* (aus einer Versammlung) *ohne seine Stimme abzugeben* Mahâvy. 261,81.

तूष्णींसार 6.

तूष्णींदण्ड 3.

तूष्णीम् III. = तूष्णीं बभूव Divyâvad. 80,20.

*तृणाकुच्चक n. *eine Art Mineral* oder *Edelstein* Mahâvy. 235,30.

तृणपञ्चमूल III. 3.

तृणपूल und °क 3. °पूली dass. Kâd. (1883) 233,17.

तृणमणि III. zieht einen trockenen Grashalm an Subhâshitâv. 896.

तृणप्रत्य 5.

*तृणास्तारक m. *das Ueberdecken mit Gras, so v. a. das der Vergessenheit Uebergeben* Mahâvy. 264,6.

तृणेध 4.

तृष्टावृत्री Nomin. Du. Nom. pr. zweier Priester der Asura Maitr. S. 4,8,1 (106,8). Vgl. v. l.

तेज = तेजस् in तिग्म° oben.

तेजन III. 5.

तेजस्क 5.

तेजोवत्त् Adj. auch *kräftig, energisch* R. ed. Bomb. 4,50,12. °वती f. III. *ein best. Samâdhi Mahâvy. 21,44.

तेजोविद्दग्ध्यशीलवत्त् 6.

तैत्तिरोयक III. 5.

तैत्तिर्य Adj. *vom Rebhuhn kommend* Âpast. Grihj. 16,2.

तैलपेषम् 3.

तौत्रप्रजित 4.

तोमरयक् III. 2) Divyâvad. 80,25. 100,11.

तोयपात 3.

तौरुष्किक Adj. *türkisch* Kuṭṭanimata 64.

तौर्य III. Adj. *von einem musikalischen Instrument kommend* (ध्वनि) Dharmaçarm. 6,25.

तौल्य III. 6.

त्र्यंश 5.

त्रटत्कार 3.

त्रयःशतशतार्ध III. 6.

त्रयस्त्रिंशत्तम 5.

त्रयोविंशतिदारु 3.

त्रस् mit उद् III. 3.

°त्रायिन् 3. *Als Bein. Buddha's Triglotte 1,13. Vgl. तायिन्.

त्रास III. 3.

त्रिंशद्भाग 4.

त्रिंशन्मान 3.

त्रिःपिब 5.

त्रिक, f. °का III. *= त्रिक 5) *b*) Mahâvy. 189,75.

*त्रिकाण्डक Mahâvy. 245,313.

त्रिकोटित Adj. *dreimal angeschlagen* (Divyâvad. 115, 27. 117, 4) und °कोटितव्य *dr. anzuschlagen* (ebend. 114,22) fehlerhaft für त्रिः को°.

त्रिगण III. 3.

त्रिगुणपरिवार n. *Dreizack* Kir. 18,45.

त्रिनव Adj. (f. आ) *der dreizehnte* Dharmaçarm. 6,13.

त्रिपात III. 6.

त्रिपावर्तनि 5.

त्रिपोमि 3.

त्रिदमघवस्तुकुशल m. Bez. Buddha's Divyâvad. 124,13. 264,28.

*त्रिदोषापक् m. desgl. Mahâvy. 1,72.

त्रिद्वार und त्रिनालि 3.

त्रिनेत्रोद्भव 6.

त्रिनेमि und त्रिपञ्चक 3.

त्रिपद्, f. °पदी III. *a*) lies *Fessel des Elephanten* und streiche das * (wegen Ragh. 4,48). Dharm. 11,51.

त्रिपरिवर्तम् Adv. III. Lies °वर्त Adj. und vgl. Mahâvy. 64,1. Divyâvad. 393,23. 495,16.

त्रिपरुस्, त्रिपर्व, °न् und त्रिपल 3.

त्रिपादविग्रक् 5.

त्रिपिट Adj. *die drei Piṭaka kennend* Divyâvad. 216,10. 505,2.

त्रिपिटक III. Adj. dass. Divyâvad. 54,15.

*त्रिपुरविध्वंसक m. Bein. Çiva's Mahâvy. 163,8.

त्रिपुराणक und °पुराणीय 3.

त्रिपुरात्तकृत् III. 3.

त्रिपुरुषी 4.

*त्रिप्रातिकार्यसंपन्न m. Bez. Buddha's Mahâvy. 1,73.

त्रिबाक्ष III. 3.

त्रिभाग III. 4.

त्रिभुवनमाणिक्यचरित 3.

*त्रिमण्डलपरिग्रह Adj. *an den drei runden Stellen rein* Mahâvy. 129,2.

त्रिमल 4.

त्रिमात्र Adj. (f. आ) auch so v. a. *drei an der Zahl, drei* MBh. 7,87,14.

त्रिमूढ 4.

*त्रियधन् n. Mahâvy. 253,104 fehlerhaft für त्र्यधन् *die drei Zeiten.*

त्रियुक्त und त्रियूप 4.

त्रिरात्रीण 6.

त्रिवद्वध III. 5.

त्रिवलि III. 4.

त्रिवाचिक 5.

त्रिवितस्ति III. 3.

त्रिविधद्मघवस्तुकुशल m. Bez. Buddha's Divyâvad. 95,14.

त्रिविष्टिधातु III. 3.

त्रिवृत्प्राय 4.

त्रिवेण III. 6.

त्रिव्यास 6.

त्रिव्रत 4.

त्रिशङ्कु III. m. N. pr. eines mythischen Berges Divyâvad. 106,17. 24. f. N. pr. eines mythischen Flusses 103,1. 106,20. m. Pl. Bez. best. कण्टक (*Dornen*) 106,18.

त्रिशङ्कुका f. N. pr. eines Flusses, = त्रिशङ्कु Divyâvad. 106,24.

त्रिशतपष्टिपर्वन् 3.

त्रिशल्य Adj. *mit drei Spitzen versehen* (Pfeil) MBh. 7,202,82.

त्रिःश्येत III. 3.

त्रिःश्रेणि 6.

त्रिषंधि III. 1) Kauç. 16,24.

त्रिष्टावृत्री Maitr. S. 4,8,1, v. l. (106,8).

त्रिःषमह्नत्व, त्रिसत्य u. त्रिसप्तक° 6.

*त्रिस्कन्धपथदेशिक m. Bez. Buddha's Mahâvy. 1,75.

त्रिःसप्त Adj. Pl. *dreimal sieben,*

einundzwanzig Âpast. Gṛhj. 9,5.

त्रिःसमृद्धत्व 6.

त्रिकृलिकाग्राम und °कृलिकाश्रम III. 3.

त्रीरात्रीण 4.

त्रेणी III. Âpast. Gṛhj. 14,3. 16,6.

त्रेधाभाव und त्रेधासंनद्ध 4.

त्रैदशक v. l. für त्रैदशिक (M. 2,58) Hemâdri 3,*a*,991,13.

त्रैपक्षिक Adj. *drei Monatshälften während* u. s. w. Prâjaçittamayûkha nach Aufrecht.

त्रैमासी f. *ein Zeitraum von drei Monaten* Divjâvad. 283,6.

त्रैलोक्यसुन्दरी 3.

त्र्यनीक III. 3. 6.

त्र्यब्दपूर्व 3.

त्र्यरत्नि Adj. *drei Armlängen lang* Kauç. 45,1.

त्र्यर्थ 3.

त्र्यवरार्ध्यम् III. Âpast. Gṛhj. 21,9.

त्र्यार्षेय und त्र्युद्धि III. 3.

त्वकम् III. 5.

त्वगस्थिभूत Adj. *Haut und Knochen seiend, zu H. und Kn. abgemagert* MBh. 13,29,6.

त्वदानीम् (l) Maitr. S. 4,2,2 (23,12). Vgl. इदानीम् und तदानीम्.

त्वरितविक्रम 5.

त्वष्टावरत्री v. l. für तृष्टावरुत्री und त्रिष्टा°.

1. त्विष् und त्वेषोरथि III. 5.

त्वत्युकारक III. Lies °म् Adv. und vgl. Mahâvj. 263,56.

1. दंश् mit अभि *beissen* Gâtakam. 32, 30. — Mit वि III. *sich einkneifen in* (Acc.) Gâtakam. 26,21.

दंष्ट्राकरालवत् Adj. *hervorstehende Zähne habend* R. ed. Bomb. 4,22,29.

दकराक्षस m. *ein Wasser-Râkshasa* Divjâvad. 105,3. fgg.

दक्षक 4.

दक्षजा III. 5.

दक्षत् 5.

दक्षिणा, f. °णा III. Acc. mit आ — दिश् *Dank sagen* Divjâvad. 85,29. — Mit आ — दिश् Caus. *sich Dank (Lohn) verdienen* 2,16. 10,21.

दक्षिणाज्ञान्वक्त, wohl °ज्ञान्वक्त zu lesen; vgl. ज्ञान्वक्त.

दक्षिणतउपचार 4.

दक्षिणतःसंद् Adj. = दक्षिणसंद् Maitr. S. 1,4,6 (54,7).

दक्षिणतोन्याय Adj. *wobei die Richtung nach Süden die Regel ist* Çâṅkh. Çr. 2,11,1. 4,6,1.

दक्षिणादेशन n. *Danksagung* Divjâvad. 239,2. °ना f. dass. 179,20.

दक्षिणापश्चाल und दक्षिणापूर्वक 3.

दक्षिणापूर्वायत 4.

दक्षिणागवी und दक्षिणातिनयन 5.

दक्षिणापराभिमुख 3.

दक्षिणापवर्ग III. Âpast. Gṛhj. 21,9.

दक्षिणाप्रत्यक्प्रवण Adj. *nach Südwesten geneigt* Âpast. Gṛhj. 17,1.

दक्षिणाप्रक्रण Adj. *was nach rechts geschwungen wird* Maitr. S. 3,2,10 (31,15).

दक्षिणाप्राग्र 6. Âpast. Gṛhj. 1, 15. Nach den Commentatoren *mit den Spitzen theils nach Süden theils nach Osten gerichtet.*

दक्षिणायन III. 2) *b*) füge *Sommersolstitium* hinzu.

दक्षिणार्धपूर्वार्ध III. Âpast. Gṛhj. 2,6.

दक्षिणावर्त III. 1) m. *eine solche Muschel* Divjâvad. 116,6.

दक्षिणीय III. *des Lohnes würdig.* Nom. abstr. °ता f. Gâtakam. 10,22.

दक्षिणोत्तर III. 5.

दक्षिणोपक्रम 3.

दघ् mit प्रति 6. Man könnte übrigens auch प्रतिदध्नुयात् vermuthen.

दण्डकमण्डलु m. *eine Art Wassertopf* Divjâvad. 14,26. 16,27. 246, 18. 473,5.

दण्डकलितवत् 4.

दण्डधर III. m. *Thürsteher* Dharmaçârm. 2,76.

दण्डनियोग 3.

दण्डप्रजित 4.

*दण्डभास m. *eine best. Lichterscheinung* Mahâvj. 198,15.

दण्डमुख्य 4.

दण्डवत् 3.

दण्डस्थान n. *Heeresabtheilung* Divjâvad. 531,11.

दत्तार्क m. Titel eines Werkes Festgr. 43.

*दत्त्वादान n. *das Zurücknehmen von etwas schon Gegebenem* Mahâvj. 260,29.

ददाति 3.

दधिगण 5.

दधिग्रहपात्र 4.

दधिषषातक 3.

दधिसमुद्र m. *das Meer von saurer Milch* Aniruddha zu Sâṅkhjas. 6,52.

दनुकबन्ध 3.

दन्त III. 1) *e*) Dharmaçârm. 7,32.

दन्तपत्रिका f. *Ohrschmuck aus Elfenbein* Çiç. 1,60. Kamm Nîlak. zu MBh. 1,3,157.

दन्तपालि III. 5.

दन्तप्रवेष्ट und दन्तवेष्टन 5.

दन्तस्कवन III. 6.

दन्तोलूखल n. *Zahnhöhle, alveolus* Kâraka 370,8.

दन्धन und दन्धन III. 3.

1. दभ् mit उप 5. — Mit प्रति s. oben u. दघ्.

दमघोषज 3.

दमघोषसुत 5.

दमशरीरिन् 6.

दरीभृत् m. *Berg* Kir. 18,2.

दरीमत् Adj. *höhlenreich* R. ed. Bomb. 4,40,35.

दर्दर III. m. etwa *Schlucht* R. ed. Bomb. 4,43,27.

दर्दराग्र und दर्पक III. 5.

दर्पण 6.

1. दर्भ् mit वि Caus. etwa *aufwühlen* (नदीम्) Dharmaçârm. 18,23.

दर्भगुरुमुष्टि s. u. गुरुमुष्टि.

दर्भण 4.

दर्भपवित्र und दर्भपूल 3.

दर्विभृत् 5.

दर्व्युदायुवन 3.

दर्श् mit परि III. *untersuchen* Gâtakam. 23. 27. शास्त्रपरिदृष्ट = शास्त्रदृष्ट 12. — Mit प्र Caus. III. 1) *Jmd Etwas zeigen*, mit doppeltem Acc. R. ed. Bomb. 3,55,11. — Mit अभिप्र Caus. *hinzeigen auf* (Acc.) Gâtakam. 23.

दल् III. 6.

दलकोश III. Kâd. (1883) 69,15 (142,5).

दलवीटक n. *eine Art Ohrschmuck* Kuṭṭanîmata 65.

दलशस्, lies Adv. st. Adj.

दलाधीश्वर 5.

दवर und °क 5.

दशनालि, दशपद und दशपक्ष 3.

दशपल III. 3.

दशपूलो 3.

दशबद्ध und दशबन्धक 4.

दशबलबलिन् Adj. *die zehn Kräfte besitzend* (Buddha) Divjâvad. 95,16. 124,18.

दशयोजनी 6.

दशरथललितव्रत und °ललितात्रत III. 5.

दशलक्षण, दशवर्ग (Adj. *eine Gruppe von zehn bildend* Divjâvad. 18,7), दशवर्षिन् und दशवार 5.

दशशतार 6.

दशापरिपाक und दशाब्दाढ्य 3.

दशार्धता 6.

दशावत् 5.

दष्टव्य° n. *das Beissen* (*mordendi* u. s. w.) Gâtakam. 32,30.

दहनसारथि m. *Wind* Daçak. (1883) 145,3.

दक्षा 6.

1. दा mit आ III. 5. — Mit उपा III. अनुपादाय Absol. *sich nicht an die Welt klammernd* Divjâvad. 655,4. — Mit व्या auch *hineinthun —, hineinwerfen in* (Loc.) °दाय Kauç. 48,40. — Mit निर्व्या = व्या Gâtakam. 34. — Mit समा III. (ein Gelübde u. s. w.) *auf sich nehmen und halten* Mahâvj. 84,25. Divjâvad. 302,19. Caus. *zum Guten rathen, ermahnen* Mahâvj. 245. Divjâvad. 51,28. 57,17. 59,5. 80,18. — Mit परि, परीदाय Âpast. Gṛhj. 10,12 fehlerhaft für परि°.

2. दी III. 5.

3. दा III. 3. — Mit परि III. परीत्त *begrenzt* Divjâvad. 204,14. 17. *kurz* 498,12. 504,12.

दात्त III. n. = दात्त्य 1, Gâtakam. 29,56.

दात्तिणेय 6.

दात्तिण्य III. Adj. etwa *kräftig, wacker* Gâtakam. 32.

दाण्डाजिनिक III. Nom. abstr. °ता f. Gâtakam. 28,37.

दात्राकर्ण Adj. (f. ई) *sichelförmige*

Ohren habend Maitr. S. 4,2,9 (32,8).
दात्रेय् III. Pl. Maitr. S. 4,1,3 (5,4).
दाद III. 5.
दादृ 5.
5. दान् III. 5.
*दानमय Adj. *in Wohlthätigkeit bestehend* Mahâvj. 93,2.
दानवशी 5.
दानशाला III. Gâtakam. 2. 10.
दानाग्रस् III. 4.
दान्तक Adj. *elfenbeinern* R. ed. Bomb. 3,55,8. 10.
दान्तदेव, दान्तभद्र und दान्तसेन 5.
दामोदरदेव und दामोरदेव III. 3.
दामोदरीय III. 3.
1. दारक III. 1) mit Gen. R. ed. Bomb. 4,54,15.
दाररक्षितक 5.
दारसंबन्ध 6.
दारिल m. N. pr. eines Commentators des Kauçikasûtra.
3. दारु III. 6.
दार्ढ्यघ (?) Kauç. 32,8. 35,28.
दार्विकौमिक III. 6.
दार्वेचि 6.
दार्शी f. Pl. Kauç. 24,18 vielleicht Bez. *der Verse* AV. 7,81,1—6.
दावदहनज्वालाकलापाय् III. 4.
2. दाश् III. 5.
3. दाश् 5. — Mit आ 5.
दासक III. m. N. pr. eines Sohnes des Balasena Divjâvad. 3,11. 4,22. 5,17. fgg.
दासीक 5.
दासेर III. 3) Dharmaçarm. 16,55.
दाह III. 5.
दिगम्बर III. 3.
दिग्धविद्ध auch AV. Paipp. 9,2,4,6.
दिग्वस्त्र und दिग्वासस् III. 3.
*दिग्विलोकित m. *ein best. Samâdhi* Mahâvj. 21,19.
दिग्व्यापिन् 3.
दिङ्नाग 5.
दिङ्मात्र III. 6.
दिण्डिक und दिन् 5.
दिनपाठिका 3.
दिनमुख, lies n. st. m.
दिनराज 4.
दिनवार 5.
दिनादि und दिवाकीर्ति III. 5.
दिवानिशम् 3.
दिवाभीत III. 5.
दिवाविहार m. *Ruhe während der Hitze des Tages* Divjâvad. 201,3.
दिवाशय्या 6.
दिवौकस III. N. pr. eines Jaksha Divjâvad. 211,5. 214,5. fgg.
दिव्यता III. 5.
दिव्यवर्षसहस्रक 6.
1. दिश् mit अन्वा III. *Jmd* (Acc.) *befehlen* Gâtakam. 20. *Befehl geben* 22. — Mit समा III. 3. — Mit उद् auch *abweisen* R. ed. Bomb. 3,46,35. — Mit सम् III. *Abschied nehmen von* (Acc.) Divjâvad. 446,25.
2. दिश् III. 1) दिशो दिग्भ्यः *in allen Richtungen* Divjâvad. 163,24.
दिशोदाह m. = दिग्दाह Divjâvad. 203,9. 206,4.
1. दिक्ष् mit सम् Caus. auch *täuschend ähnlich darstellen* Kâd. 25,24 (45,4).
दीक्ष्, Caus. दीक्षित III. Am Ende eines Comp. *sich einer Sache gewidmet habend* Gâtakam. 22,67. — Mit अनु 4.
दीक्षितदण्ड m. *der Stab eines Geweihten* TS. 6,1,4,1.
दीक्षितयाज्ञिक 4.
दीक्ष्य 5.
1. दीदि und दीधि III. 3. दीधि mit आ 2) lies *vorsetzen* st. *versehen*.
दीन III. 2) in einer Vigajanagara-Inschr. nach Hultzsch (अन्वर्था वसुमत्यासीद्यस्मिन्दानपरे सति। दीना इति च नामाबुकान्ता दधति नापरे ॥.
दीप् mit प्र III. 4.
दीप III. m. N. pr. eines Fürsten Divjâvad. 246,9. fgg.
दीपावती f. N. pr. einer Stadt Divjâvad. 246,9. fgg.
दीर्घ III. 6.
दीर्घकेश III. 5.
दीर्घय्, °यति *lange machen, zögern, Etwas auf die lange Bank schieben* R. ed. Bomb. 2,100,19.
दीर्घलताद्रुम und दीर्घवेणु 5.
*दीर्घानुपरिवर्तिन् Adj. *lange nachwirkend* Mahâvj. 109,79.
दीर्घिका III. 3.
1. दु, आदुन्वस्व und विदुन्वस्व MBh. 1,78,11. — Mit संपरि, °दूयमान *sich verzehrend, — abhärmend* R. ed. Bomb. 4,24,2.
दुःखवसति 5.
दुःखशोकवत् 6.
दुःखस्पर्श[m] III. 3.
दुःखार्क 3.
दुःखासिका 5. Auch Subhâshitâv. 156. Kâd. (1883) 297,6.
*दुःखिलता f. ? Mahâvj. 83,16.
दुग्धमुख 5.
दुग्धसमुद्र III. Aniruddha zu Sâṅkhjas. 6,52.
दुरःप्रभृति 3.
दुरधीश्वर 4.
दुरध्वग 5.
दुरनुनेय Adj. *schwer zu gewinnen, — auf andere Gedanken zu bringen*. Nom. abstr. °ता f. Gâtakam. 28.
दुरनुवर्त्य Adj. *schwer zu befolgen* Gâtakam. 27.
दुरन्वय Adj. (f. आ) auch *schwer zu ergründen* R. ed. Bomb. 3,66,18.
दुरभि 4.
दुरभिसंभव Adj. Mahâvj. 245,804. *schwer auszuführen, schwierig* Gâtakam. 12. *mit Schwierigkeiten verbunden* oder *schwer zu bewohnen* 21.
दुरवगाह Adj. *schwer zu betreten, unzugänglich* Gâtakam. 8.
दुराक्राम Adj. metrisch st. दुराक्रम R. ed. Bomb. 1,21,17. 4,10,21.
दुराधि und दुरानेय 5.
दुरावर auch *schwer abzuwehren* R. ed. Bomb. 3,64,64.
दुराशंसिन् 3.
दुरासद III. 1) Gâtakam. 28. Nom. abstr. °त्व n. ebend.
दुरितार्णव 3.
दुरीत und °ता 5.
दुरुदाहर III. 3.
दुरुपसद Adj. *schwer zugänglich* Kir. 7,9.
दुर्गासावित्रि 6.
दुर्गाह्लाद und दुर्गाह्व III. 3.
दुर्दोहा 6.
दुर्ध्यान und दुर्नामिका 5.
दुर्निवेद्य Adj. *schwer zu melden*. Nom. abstr. °त्व n. Gâtakam. 9,81.
दुर्नीति f. *unkluges Benehmen, schlechte Politik* Gâtakam. 9,19.
दुर्न्यस्त s. oben न्यस्त°. *übel angebracht* Divjâvad. 27,25.
दुर्भक्त III. 5.
दुर्भर III. 3) *Nom. abstr. °ता f. Mahâvj. 127,32.
दुर्मङ्कु 4. Bed. *unverschämt, frech, ungehorsam*. Vgl. Mahâvj. 127,62. 255,4.
दुर्मर्याद III. 4.
दुर्मर्षण Adj. auch *schwer zu ertragen* R. ed. Bomb. 4,15,5.
दुर्योग III. 4.
दुर्लिखित 5.
दुर्वच 4.
दुर्वराह III. Âpast. Çr. 9,10,15 nach dem Comm. *zahmer Eber*.
दुर्वृष्टि III. Gâtakam. 10.
दुर्व्यवहृति 3.
दुश्चक्तस् III. 6.
दुःश्लिष्ट 3.
2. दुष् mit अप Caus. 4.
दुष्कृकृक Adj. *ungläubig* Divjâvad. 7,29. 9,24. 335,20.
*दुष्कुलप्रतिच्छादन n. *das Verheimlichen eines argen Vergehens* Mahâvj. 261,54 (दुष्कुला° gedr.).
*दुष्कुलारोचन n. *das Verrathen eines argen Vergehens an eine nicht geweihte Person* Mahâvj. 261,6.
दुष्परिमृष्ट 4.
*दुष्पोष Adj. *schwer zu ernähren*. Nom. abstr. °ता f. Mahâvj. 127,31.
दुष्प्रक्रिया 4.
दुष्प्रद Adj. nach dem Comm. = दुःखप्रद R. ed. Bomb. 2,106,29.
दुष्प्रभञ्जन 3.
दुष्प्रमय III. 4.
दुष्यन्त III. 5.
दुःषमाप्राभृत n. Titel eines Werkes Festgr. 55. 58.
1. दुह्, अडुह् Maitr. S. 3,3,4 (36,9). 4,2,1 (21,14). Vgl. zu P. 7,1,8. 41.
2. दूणाश III. 5.
दूत III. 3.
दूतमुख und दूतवत् 3.
दूरचर III. *sich fern haltend von* (Abl.) Gâtakam. 23,59.
दूरद 6.
दूरय् III. *entfernen* Kumâras. 8,31.
*दूरवेध m. *das Treffen in die Ferne*

Mahâvj. 217,19.

दूरसूर्य, lies *über dem.*

दूराढि 3.

दूरापणिक Adj. *entfernte Märkte besuchend* Dharmaçarm. 1,74.

दूरेकेति III. 3.

दूषय् mit उद् 3. — Mit प्र III. चित्तम् *sich ärgern* Divjâvad. 197,25. 286,5.

2. दूष्य III. 5. 1) *b*) Divjâvad. 297,23. 614,17.

दृक्कर्ण und दृक्श्रुति III. 6.

दृग्रुध् 6.

दृढक्षुरा und दृढप्रहारिन् (1) Nom. abstr. °रिता f. Divjâvad. 58,27. 100,13. 442,8) III. 3.

2. दृढमुष्टि III. 4.

दृढिका f. *eine Art Schmuck* Saddharmapundarîkâ 2,5.

दृढेक्षुरा 3.

दृति III. 1) °कर्माणि Kauç. 38,12.

दृशीकु III. 1) zu streichen, die Stelle gehört zu 2).

°दृश्वरी 4.

दृषत् III. 5.

दृष्टचर III. so v. a. *nicht ganz unbekannt* Gâtakam. 26,16.

दृष्टधर्म III. *Adj. *der den Dharma erschaut hat* Mahâvj. 48,44. m. *diese Welt, dieses zeitliche Leben, das Jetzt* 48,38. 85,6. Divjâvad. 207,25. Gâtakam. 1.

*दृष्टधर्मिक Adj. *zu dieser Welt gehörig* Mahâvj. 255,8.

दृष्टपूर्विन् 5.

दृष्टहानि f. *disparagement of sense-evidence* (so Hall) Sâṁkhjas. 3,74.

दृष्टान्तवत् Adj. *beweisende Beispiele —, — Vergleichungen enthaltend* Gâtakam. 28.

दृष्टि III. *eine philosophische* oder *religiöse Ansicht, Theorie, Weltanschauung* Gâtakam. 23.

°दृष्टिक 3.

दृष्टिगत n. = दृष्टि oben Gâtakam. 23. Divjâvad. 164,19.

दृष्टिपन्थन् 3.

दृष्टिविक्षेप III. 5.

1. देव III. 3.

देवक III. 5. 4) *a*, देविकाकृवोंषि auch Çâṅkh. Çr. 9,28,1.

*देवकुलिक m. etwa *Tempelhüter* Mahâvj. 186,78.

देवगव und देवचित्ति 4.

देवतामय III. 6.

देवतेज्या 5.

देवत्य III. 5.

देवनन्दिन् III. 3. Vgl. Festgr. 53.

देवनामन् 6.

देवनिकाय III. 6.

देवनिश्रयणी, °निश्रेणी u. s. w. 6.

देवपात्रि III. Maitr. S. 4,5,5 (70,11).

देवपुरोहित III. 3.

देवप्रभ 5.

देवभाष्यस्नानविधिपद्धति 6.

देवमधु 4.

देवमनुष्य und °ष्य III. Maitr. S. 1,8,6 (123,15). 9,5 (135,12). 3,8,4 (98,11). 4,2,1 (22,4.6). 7 (28,3). 13 (37,3.5).

देवयशस् und देवयशस्विन् 3.

देवयानीय 5.

1. देवयोनि III. 4.

देवलक्ष्मन् III. 5.

देवसखि m. N. pr. eines Berges R. ed. Bomb 4,43,17.

देवसत्य III. 6.

देवसेन III. 2) f. Pl. *die Schaaren des Deva* oder Îçâna Âpast. Gṛhj. 20,5.

देवकेउन III. 2) lies Bez. *des Anuvâka* AV. 6,114—124.

देविकाकृविस् s. oben u. देवक.

देवी Adv. und देवेज्या 5.

देशकण्टक m. *eine Plage des Landes* Gâtakam. 10.

देशकपटु n. *Pilz* Kauç. 48,10 nach Dârila. Vgl. पटु 3).

देशभङ्ग 4.

देशोपदेश 6.

देश्य III. 3.

देह III. *m. N. pr. eines Landes Mahâvj. 154,3.

देहपात 3.

देहबन्ध und देहभेद 4.

देहंभरवार्त्तिक 5.

देहली III. Âpast. Gṛhj. 6,9. v. l. देहिनी fehlerhaft.

दैत्यनिषूदन III. Bein. Indra's Gâtâkam. 7,86.

दैप III. 5.

दैवत III. 3) m. R. ed. Bomb. 2,11,16.

दैवविधि 5.

दैवश्राद्ध 6.

दैवसक 5.

दैविक III. 5.

दैवेज्य 3.

दैवोदासि III. Maitr. S. 3,3,7 (40,6).

दैशिक III. 5.

दैष्टिक III. 3.

दोलायुद्ध und दोलाह्रद 5.

2. दोष III. 1) c) दोषं कर् mit Acc. der Person *Jmd Etwas* (Loc.) *als Schuld anrechnen* R. ed. Bomb. 4,18,48.

दोषगुणिन्, दोषनिर्घात und दोषभाज् 3.

दोषभेदीय 4.

दौर्गन्ध n. fehlerhaft für दौर्गन्ध्य Divjâvad. 57,21. 193,21.

दौर्वचस्य III. * *Unverbesserlichkeit* Mahâvj. 258,13.

दौर्वर्णिक n. *ein böses Merkmal* Divjâvad. 411,14.

दौःशासन 3.

*दौ[:]ष्कुल्य n. *schlechtes Betragen* Mahâvj. 109,20.

द्युजन m. *ein Gott* Kâṇḍiç. 35.

1. द्युत् mit अभि Caus. III. *Med. *beleuchten, verdeutlichen* Mahâvj. 109. — Mit अव Caus. III. *beleuchten* Âpast. Gṛhj. 1,22. अवद्युत्य schlechte Lesart.

2. द्युत् III. *Strahl* Dharmaçarm. 1,16. 12,40.

द्युदन्तिन् m. *Himmelselephant* Dharmaçarm. 7,8.

द्युधामन् m. *ein Gott* Kâṇḍiç. 65.

द्युपुरंधि 3.

द्युमर्याद Adj. *den Himmel zur Grenze habend.* Nom. abstr. °त्व n. Çaṁkara zum Vedânta 143,3.

द्युमर्यादवत् Adj. dass. Nom. abstr. °वत्त्व n. Çaṁkara zum Vedânta 143,6.

द्युम्न III. 3.

द्युरत्न 5.

द्यूतकिंकरी 3.

द्यूतभूमि 4.

द्यूतमण्डल III. 4. Vgl. Pischel in Philologische Abhandlungen, Berlin 1888, S. 74. fgg.

द्योता f. Âpast. Gṛhj. 3,11. Baudh. Gṛhj. Pariç. Von den Commentatoren durch *eine Schielende, Rothäugige* oder *Rothhaarige* erklärt. Vgl. Vaigajanti, Bhûmik., Brâhmaṇâdhj. 51.

द्रढिमन् III. 4. Auch *fester Verschlag* (gegen Verfolger) Viçv. zu Jâgñ. 3,227. fg.

द्रमिड 3.

द्रव III. 2) *b*, Gâtakam. 28. 32,2.

द्रवत्त् III. 6.

द्रवमय 6.

द्रविणेश्वर auch Bein. Kubera's Spr. 7049.

द्रवेतर Adj. *nicht flüssig, hart* Kir. 17,60.

1. द्रव्य III. 5.

द्रव्यजात III. *allerlei Gegenstände* Mâlatîm. (ed. Bomb.) 230,3.

द्रव्यप्रकल्पन 6.

द्रव्यमात्रा 4.

1. द्रा mit अभिप्र 5.

2. द्रा mit नि III. 5. — Mit विनि 5.

1. द्रापि, so zu betonen.

1. द्रु mit न्या *hinlaufen* Maitr. S. 4,6,4 (83,16).

4. द्रु III. 5.

द्रुमवासिन् m. *Baumbewohner, Affe* R. ed. Bomb. 4,39,35.

द्रुम्भूली f. etwa *Rohr, Halm* Maitr. S. 3,8,3 (95,5). Vgl. द्रात्भूषी.

1. द्रू III. 1) द्रुणाति Maitr. S. 3,7,3 (78,3). So auch v. l. zu 2,4,2 (40,2).

द्रोणमुख III. 1) hierher wohl Divjâvad. 620,12. 20.

द्वंद्व III. Loc. so v. a. *unter vier Augen* R. 7,103,11.

द्वंद्वसंप्रहार 6.

*द्वयद्वयसमापत्ति f. *Copulation* Mahâvj. 281,265.

द्वादशपञ्जरिकास्तोत्र 3. Richtig °मञ्जरिका°.

द्वादशपुष्कर 3.

द्वादशमञ्जरिकास्तोत्र n. Titel eines Stotra.

द्वादशयोग (unter द्वादशा°), द्वादशवत्सरी und द्वादशवर्ग 5.

द्वादशवर्गीया f. Pl. Bez. *einer Gruppe von zwölf Nonnen* (zur Zeit Bud-

dha's: Divjâvad. 493,12. 495,18.

द्वादशवर्षिक 3.

द्वादशशतदक्षिण 4.

द्वादशायोगँ 5. Çâñkh. Çr. 3,18,10.

द्वारकोष्ठक m. *Zinne eines Stadtthors* Divjâvad. 17, 12. 300, 8. fgg. 535,11. fgg.

द्वारपिधान ist m. Çat. Br. 11,1.4,1.

द्वारस्थूणा 6.

द्वार्वाक्ष 6. Auch Âpast. Çr. 11,8,5.

द्वामौक् n.? Maitr. S. 3,3,4 (36,21. 37,1).

द्विकालम् und द्विकोण 4.

द्विचक्र m. auch *eine best. Himmelserscheinung* MBh. 7,199,19.

द्वित्व III. 3.

द्वितीयक III. 5.

द्वित्रिस् Adv. *zwei- oder dreimal* Gâtakam. 21.

द्विदल III. 3.

द्विदेवत्यपात्र, द्विधाकारम् und द्विधाभावम् (steht an falscher Stelle) 4.

द्विधूर्वह् so zu lesen III.

द्विनिष्ठ, द्विपरार्धिक u. द्विपल 3. 2. द्विपात्र 3. 4.

द्विपात्रिक und °पात्रीण 3.

द्विपितृ Adj. *zwei Ahnen habend* Âpast. Çr. 1,9,7.

द्विपेश्वर m. = द्विपेन्द्र Mâlatîm. (ed. Bomb.) 284,6.

द्विप्रतिकार 4.

द्विभाग III. 4. *m. *eine best. Sünde: das Nichtbeachten des Verhältnisses verschiedenfarbiger Wollen bei einer Bettdecke* Mahâvj. 260,16 (द्विभग gedr.).

द्विभाङ्ग 3.

द्विमूर्धन् III. 3.

द्वियज्ञ 3.

द्विरात्र III. vgl. Festgr. 99.

द्विर्नग्न 3.

द्विवृत्ताय् 5.

द्विव्याम und द्विव्यायाम 6.

द्विव्रत 4.

द्विशवन्, द्विशाणिक, द्विशिख, द्विशिरस्क und द्विसमीन 6.

द्विस्रक्ति 4.

द्विःसम 6.

द्वीपवत् III. 3) *a*) Dharmaç. 1,31.

द्वीपिन् III. 2) *Tiger* 153,7.

द्वीपेश 3.

द्वेधाकारम् 5.

द्वेधाक्रिया 3.

द्वेषोपवन III. 4.

द्वैतवादिन् III. Aniruddha zu Sâṁkhjas. 1,21.

द्वैधंकारम् 4.

द्व्यणुकीय् 6.

द्व्यनीकँ 4.

द्व्याचित, °चितिक, °चितीन, द्व्याढक, द्व्याढकिक, द्व्याढकीन und द्व्यार्षेय 3.

धँनत् 5.

धनगुप्त III. m. N. pr. eines Mannes Divjâvad. 351,22.

धनदाय्, °यते Kubera *gleichkommen* Gâtakam. 5.

धनमूल्य n. *Geldkapital.* Nom. abstr. °ता Gâtakam. 12,19.

धनव् 5.

धनवर्मन् m. N. pr. eines Mannes Kuṭṭanîm. 35.

धनविपर्यय 5.

धनसंमत m. N. pr. eines Fürsten Divjâvad. 62,11. fgg.

धनहारक Adj. *Geld bei sich führend* Divjâvad. 5,12.

धनाय् III. 3. Mit dem Acc. धनम् Kir. 13,56.

धनुर्मार्ग m. Pl. *die verschiedenen Arten den Bogen zu handhaben* MBh. 7,87,5.

*धनुष्कलापक m. (!) *Bogen und Köcher* Mahâvj. 217,33.

*धनुष्केतकी f. *eine best. Blume* Mahâvj. 240,34.

धनेश III. 2) Nom. abstr. °त्व n. Gâtakam. 8,51.

धनैषिन् Adj. *Geld verlangend* Gâtakam. 9,72.

धन्ध III. *stumpf* (in intellectueller Bez.) Mahâvj. 38. Divjâvad. 488,27 (धन्व gedr.).

धन्व् III. 4.

धन्व III. Vgl. auch oben धन्ध.

धन्वन III. 3.

धन्वार्ति f. *Bogenende* Maitr. S. 4,5,9 (77,3. 7). Vgl. 3. आर्ति.

धयद्वत् III. 6.

1 धर् mit उप III. 3. Caus. III. *verstehen* Gâtakam. 20. — Mit संप्र III. 5.

धर III. 2) *a*) Kir. 15,12. Dharmaçarm. 7,25. 10,15.

धरण III. 5.

धरणिज्ञ III. m. *Baum* Daçak. (1883) 141,3.

धरणिदान 5.

धराधरेन्द्र 3.

धरित्रीधर m. *Berg* Kir. 16, 55. Dharmaçarm. 9,67.

धरित्रीभृत् m. *Fürst* Bhoǵa am Schluss des Comm. zu Jogas.

धरिममेय Adj. *was gewogen wird, nach Gewicht verkauft wird* M. 8,321.

धर्म् 5.

धर्म III. 11) *Bogen* Dharmaç. 17,66. 2. धर्मकाय und धर्मचक्षुस् III. 3.

धर्मता III. Gâtakam. 14,16. Instr. am Ende eines Comp. so v. a. *vermittelst, vermöge* Divjâvad. 180,24. 281,31.

धर्मद्रुह् und धर्मद्रोण 3.

*धर्मधातुनियत m. *ein best.* Samâdhi Mahâvj. 9.

धर्मधार्य Adj. *das Gesetz aufrecht erhaltend* Maitr. S. 3.8,9 (108,4).

धर्मधन्वन् Adj. = धर्मधन्न 1) *b*) MBh. 7,195,4.

धर्मपाश (so zu lesen in 3) III. 3.

धर्मपुत्रक, धर्मप्रेक्ष und धर्मभग्न 4.

धर्मय् 5.

धर्मयज्ञ m. *Tugendopfer, ein gerechtes Opfer* (nicht blutig) Gâtakam. 10.

धर्मयशस् 5.

*धर्मराजपुत्र (so zu lesen) m. *ein wahrer, geistiger Sohn* Buddha's Mahâvj. 48,16.

धर्मवाणिज्यक und धर्मवाह् 5.

धर्मविप्लव 3.

धर्मविरोधवत् 5.

धर्मशरीर III. *Tugendkörper, die Gesammtheit der Tugenden Jmds* Gâtakam. 22,66.

धर्मशाटप्रतिच्छन्न Adj. *mit dem Gewande der guten Sitte bekleidet,* so v. a. *nackt* Divjâvad. 165,17.

धर्मश्रवण n. *das Anhören einer Predigt* Gâtakam. 9. 24. 25. 27.

धर्मसंज्ञ Adj. *Pflichtgefühl habend.* Nom. abstr. °त्व n. Gâtakam. 21.

धर्मसत्यव्रतेयु 6.

धर्मसागर m. N. pr. eines Autors Festgr. 55. fgg.

*धर्मार्थिक Adj. *nach* Dharma *strebend, fromm* Mahâvj. 126,1.

धर्म्यप्राकृकमान n. *ein Beweismittel, welches ein Object in der bestimmten Eigenschaft erkennen lässt,* Sâṁkhjapr. 59,3.

*धर्मोद्गत m. *ein best.* Samâdhi Mahâvj. 21,63.

धर्षण III. n. * *Bezwingung* Mahâvj. 244,134.

धवल III. 5. 2) c) Dharmaçarm. 2,25. 2. धवलपत्त und °विहंगम III. 5. 6.

धवलपुराणसमुच्चय fehlerhaft für सकलपुराण°.

धवलस्मृति f. Titel eines Werkes.

1. धा mit अभि III. 5. — Mit अन्वव III. Âpast. Çr. 8,11,16. Grhj. 17,5. — Mit समा III. 6. *Pass. *in eine andachtsvolle Stimmung gerathen* Mahâvj. 81,5. — Mit अभ्युप III. 5. — Mit अनुनि, अनुर्निहिता: *nacheinander geordnet* Maitr. S. 4,6,7 (89, 9). — Mit विनि III. 6. — Mit नॅपि *schliessen* Divjâvad. 232,19. — Mit प्र III. *चित्तम् (dieses wohl zu ergänzen) *den Geist auf Etwas richten* Mahâvj. 39,4. — Mit वि III. 3. — Mit सम् III. 6. — Mit अभिसम् III. 5.

धातकीखण्ड III. Dharmaçarm. 4.3.

धानुर्वेद III. 6.

धान्यकटक 5.

धान्यजीविन् Adj. *von Körnern lebend;* m. *ein solcher Vogel* R. ed. Bomb. 4,58,24.

धान्यपूल 3.

धान्यमिश्र III. 4.

धान्यराज III. 4. 5.

1. धामन् III. 6.

धामवत् 3.

धाय III. nach Dârila *Bündel.*

धायिन (?) Kaçç. 34,10.

1. धार् III. 5.

2. धार् III. 2 c) Dharmaçarm. 7,46.

धारलोपक 5.

धारापत्र III. रथनेमि° so v. a. *Radspur* Dharmaçarm. 7,48.

धारामलिल n. = धाराजल Dhar-

maçarm. 2,19. कृपाण° 18,24.

धार्मिक III. *m. = बोधिसत्त्व Mahâvj. 22,16.

1. धाव् mit अभिप्रति *zulaufen auf* (Acc.) Maitr. S. 4,6,4 (84,17). — Mit अभिवि *hindurchlaufen* zwischen (अन्तरेण) von einem Wege Âpast. Çr. 10,20,11. — Mit सम् III. eine Existenz (Acc.) *durchlaufen* Divjâvad. 534,6.

2. धाव् Caus. III. **waschen lassen* Mahâvj. 281,58.

2. धावन III. n. **das Waschenlassen eines Gewandes von einer nicht verwandten Nonne* Mahâvj. 260,6.

धिग्वाद् m. *Tadelwort, Tadel* Gâtakam. 11,13. 13,31. 22,28. 24,31.

1. धिष्ण्य III. 5) *a) Haus* Kuṭṭanîm. 9.

धीता 5.

धीमत् III. *m. = बोधिसत्त्व Mahâvj. 22,3.

धीरो Adv. mit कर् *ermuthigen* Gâtakam. 14.

धुतगुण m. = धूत° Sadd. P. 75.

धुन्धुमत् und धुमधुमाय् 3.

धुरानिक्षेपण Adj. als Beiw. eines Kaitja der Malla Divjâvad. 201,5.

धुर्य III. 3.

1. धू mit अव III. °धूत *verschmäht* Gâtakam. 13 — Mit आ III. **abschütteln* (Sünden und dgl.) Mahâvj. 126,73. — Mit समुद् III. 4.

धूङ्क्षणा 6.

धूतगुण m. *eine best. asketische Lebensregel* Mahâvj. 245. Divjâvad. 61,28. 62,3. 393,23. Vgl. Mahâvj. 49.

धूपय् mit अनु III. 6.

धूमनेत्र III. m. N. pr. eines Berges Divjâvad. 107,6. fgg.

धूमय् mit अभि 5.

धूमारक्त und धूमरी 5.

धूमल III. 5 (hier fälschlich धूमील).

धूमाय् mit सम् *rauchen* Divjâvad. 107,7.

धूम्र III. 3. In der Bed. 4) MBh. 1, 63,49. Pl. N. pr. eines Ṛshi-Geschlechts R. ed. Bomb. 3,35,31.

धूम्रक III. 3.

धूर्त III. m. als Bein. Skanda's AV. Pariç. 20,4.

धूर्तलक्षण 5.

धूर्ति III. 3.

धूर्युज m. nach Nilak. *Wagen* MBh. 7,57,7.

धूलिगुच्छ 5.

धूलीकदम्ब und धूतओ III. 3.

धृतराष्ट्र III. m. N. pr. eines Gänsekönigs Gâtakam. 22.

धृष्टता 3.

धेन III. 2) lies धेना st. धेना.

1. ध्या mit अभि III. 3. — Mit नि III. *sehen, betrachten* Kir. 4,26, v. l. 10, 46. 57. 14,58. *einsehen, ergründen* Mahâvj. 245, 1055. — *Caus. निध्यापयति wohl *überreden, zu überreden suchen* 245,1059.

ध्यानै III. 3.

ध्यानागार *Andachtsgemach* Gâtakam. 7.

ध्यामल Adj. *dunkelfarbig, schwarz, unrein* Dharmaçarm. 2,70. 3,67.

ध्यामली Adv. mit कर् *schmutzig machen, verunreinigen* ebend. 3,39.

ध्यामीकरण III. **das Verzehren, Verbrennen* Mahâvj. 245.

ध्रुव III. 6.

ध्वनवद्, ध्वनिलाला u. ध्वनिलोला 3.

ध्वन्य III. 3.

ध्वन्याचार्य III. = आनन्दवर्धन und Verfasser des ध्वन्यालोक. Vgl. Pischel in Z. d. d. m. G. 39,315.

ध्वस्मन्वेत्त III. 3.

ध्वाङ्क्ष III. 4.

ध्वाङ्क्षवत, ध्वाङ्क्षवतायनि und ध्वाङ्क्षवदायनि 3.

2. न III. auch *nein*.

नकुलक III. m. vielleicht *eine Art Geldbeutel* Divjâvad. 124,2.

नकुलाख्या und नकुलाह्या III. 3.

नक्तंभोजिन् 4.

नक्षत्र III. 3.

नक्षत्रदेवत 5.

नक्षत्रशवन् III. 4.

नक्षत्रोपजीविन् m. *Astrolog* Viḍ. zu Jâǵñ. 3,289. fg.

नखावपूत Adj. *mit den Nägeln gereinigt.* Subst. Pl. Bez. *bestimmter Körner* Maitr. S. 2,6,5 (66,5). 4,3,8 (47,12).

नगरदेवत n. *die Gottheit einer Stadt* Mṛkkh. 11,18.

नगरमण्डना und नगाश्मन् 5.

नग्नचर्या f. *das Gelübde des Nacktgehens* Divjâvad. 339,23.

नट् III. 3. — Mit वि 3.

नडनेरि III. 4.

नत्यूक् m. R. ed. Bomb. 2,56,9. 103,43 (नत्युक् gegen das Metrum) angeblich = दात्यूक्.

नद् mit वि Caus. III. *schmähen* Divjâvad. 340,19. — Mit अभिवि 5. Caus. अभिविनादित *ertönend von* (Instr.) R. ed. Bomb. 4,30,59.

नर्द् III. 3.

नर्दय्, °यते *brüllen* Divjâvad. 269,3.

नदीमार्ग 4.

नदीसीस und नदेश 5.

नन्द् mit अभि Caus. 5. — Mit समभि III. *mit grossem Wohlgefallen aufnehmen* Gâtakam. 22. 26. — Mit समा 4.

नन्द, f. नन्दी III. = नन्दि *Freude* Divjâvad. 37,24. fgg. Mahâvj. 244,121.

नन्दकुमार 4.

नन्दनभट्टाचार्य 5.

नन्दिता 6.

नन्दिमित्र 5.

नन्दोपनन्द m. N. pr. eines Schlangendämons Mahâvj. 167,51. Voc. als Ausruf so v. a. *o weh* Divjâvad. 307, 1. 329,9.

नपुंसक III. 5.

नभःसद् III. 3.

नभोऽङ्गण 5.

नभोरूप III. 6.

नम् mit अभि Caus. (°नामयति) *hinneigen, zuwenden* (चित्तम्) Gâtakam. 22. — Mit निस् Caus. (°ना° und °न°) *ausstrecken* Divjâvad. 7,6. 71, 4. — Mit विपरि Caus. III. 5. — Mit अभिप्र III. °प्रणत *hingebogen nach der Seite von* (Acc.) Gâtakam. 27. — Mit समभिप्र *sich tief verneigen vor* (Acc.) Gâtakam. 24. 30. — Mit सम् Caus. III. *unterwerfen* Divjâvad. 446, 1. 451,20.

नमक Adj. *das Wort* नमस् *enthaltend* Z. d. d. m. G. 41,486. fg.

नमुचि III. 3.

नय III. 5.

नयचन्द्रसूरि m. N pr. des Autors von Hammîramahâkâvja.

नयदत्त m. N. pr. eines Mannes Kuṭṭanîm. 36.

नयनप्रीति und नयनबुद्बुद 4.

नयनवारि III. 5.

नयनाम्बु 3.

नयनायुध? Vikramâñkaḱ. 9,52.

नयवर्त्मन् n. *Politik* Kir. 1,6.

नयक्षोन 3.

नर III. 4.

नरकपात 3.

*नरकवर्त्मन् n. *vulva*; s. u. संबाध 1) *c*).

नरपशु III. *ein Mensch als Schlachtopfer* Gâtakam. 10,17.

नरेमन्य III. Rudraṭa, Çṛṅgârat. 1,124.

नरवीर 5.

नरव्याघ्र m. Pl. N. pr. eines mythischen Volkes R. ed. Bomb. 4,20,28.

नरी Adv. 5.

नर्त् mit अभिप्र *tanzen* Kir. 4,17.

नर्मद III. 5. 3) *b*) γ) N. pr. einer Hetäre Kuṭṭanîm. 35.

नर्मसाचिव्य III. Çiç. 1,59.

नर्मस्फिञ्ज 6.

नर्माली 5.

नलमालिन् m. N. pr. eines Oceans Gâtakam. 14,21.

नलेध्म 4.

1. नव III. m. *ein jüngerer Mönch* Mahâvj. 270,31. Divjâvad. 349,26. n. *neues Getreide* Kauç. 38,10.

1. नवक III. m. *ein jüngerer Mönch* Mahâvj. 270,29. Divjâvad. 404,14.

नवकर्मिक m. *Aufseher bei einem Neubau* Mahâvj. 270,22. Gâtakam. 19,21.

नवतर्क 6.

नवपरिणया 3.

नवप्रसूता 5.

नवयोग 4.

नवलक्षण und नववर्ग 5.

नवविवृत्तक्ष 6.

नवश्राद्ध III. im Çrâddhamajûkha nach Aufrecht folgendermaassen definirt: प्रथमे ऽह्नि तृतीये ऽह्नि पञ्चमे सप्तमे तथा । नवमैकादशे चैव तन्नव-श्राद्धमुच्यते ॥

नवस्वस्तर् m. *eine Streu von frischem Grase* Âpast. Gṛhj. 19,9.

नवालाबु 3.

नवावसथ n. *eine neue Wohnung* Maitr. S. 1,4,10 (58,4).

नवावसित 5.

नवौचित्यविचारचर्चा 6.

1. नश् Caus. III. **ausstossen aus der Gemeinde.* Vgl. नाशितसंग्रह. Im Aor. *abkommen von* (Abl.). मा धर्म्यान्नीनशः पथः MBu. 3,32,15 = R. Gorr. 1,24,9. — Mit प्र III. मार्गप्रनष्ट *vom Wege abgekommen* Gâtakam. 6. — Mit विप्र III. °नष्ट *der sich verirrt hat* Gâtakam. 6,24.

नष्टकार्यार्थ Adj. *bei dem das Interesse für das zu Thuende erloschen ist* R. ed. Bomb. 4,1,120.

1. नह् mit पर्यव III. °नद्ध *überdeckt, überzogen* Divjâvad. 120,3. 125,2.

2. नह् nach Aufrecht zu streichen, da नह्यस् auf नप् (vgl. नपात्, नप्तर्, नप्ति, नप्ती) *Abkömmling* zurückzuführen ist wie ग्रह्यस् auf ग्रप्.

नागतमनी 5.

नागबलि m. *Streuopfer an die Nâga, eine best. Hochzeitsceremonie* Comm. zu Âpast. Gṛhj. 2,15.

नागबृत्त III. R. ed. Bomb. 4,1, 78. 83.

नागशर्मन् 5.

नागाङ्गना III. 5.

नागाह्वना 5.

नाटकीय III. 3.

नाडी III. 5.

नातिकृच्छ्र 6.

नातिनत्पक्व 3.

नातिनव 4.

नातिपशु 5.

नातिप्रसादित्व 6.

नातिमुदावत्व 4.

नातिरोहिणी, नातिलघुविपुल, नातिलम्पट, नातिलोमश, नातिविलम्बिन्, नातिवृत्त und नातिवृद्ध 5.

नातिशोभित 6.

नातिश्लिष्ट Adj. *nicht sehr fest* Çâk. (Pischel) 64,13.

नातिसमञ्जस 6.

नातिसान्द्र 4.

नाथ् mit उप III. Kâd. (1883) 46,21. v. l. उपयाचितवती st. उपनाथितवती.

नानाकरण n. *Unterschied* Divjâvad. 222,20.

नानागति m. *Wind* Kir. 16,44.

नानाग्नेय n. Maitr. S. 1,7,2 (112,8).

नानात्मपक्ष m. *die Annahme, dass es viele Seelen gebe,* Aniruddha zu Sâṁkhjas. 1,150. 155. 157. 159.

नानात्मवादिन् m. *ein Anhänger dieser Theorie* Sâṁkhjas. 1,29. 156.

नानादेवत 5.

नानाधिष्ण्य Adj. Pl. *verschiedene Erdaufwürfe habend* Çat. Br. 12, 3,5,2.

नानाधी III. Vgl. Pischel, Vedische Studien 110.

नानानर्घमकारत्नमय 4.

नानाप्रकार 3.

नानाबुद्धिरुच् 5.

नानाब्रह्मसामत्व und नानामन्त्रौघसिद्धिमत्त्व 4.

नानायोग 6.

नानारत्नाकरवत्त्व 5.

नानारस Adj. *verschiedene Grundtöne habend* (Schauspiel) Mâlav. 4.

नानाविध्य 4.

*नानासंवासिक Adj. *an verschiedenen Orten wohnend, zu einer anderen Parochie gehörend* Mahâvj. 271,2.

नान्दी III. 5. 6

नान्दीभाजन 5.

*नापितभाण्ड n. *Rasirgeräthe* Mahâvj. 273,99.

नापितशालिका 6.

नाभि III. 4.

नाभिदघ्नपाद् 4.

नामन् III. 5. नाम *quasi, bloss dem Scheine nach* Gâtakam. 23. *dennoch, nichtsdestoweniger* 30.

नामपूर्व Adj. *ein Nomen als ersten Bestandtheil habend* Âpast. Gṛhj. 15,9.

नामान्तर n. Pl. *einen Namen ausdrückende Silben, Namensaufschrift* Vikram. 78,13.

नामाङ्कित 6.

नामादेशम् III. Âpast. Gṛhj. 20,14.

1. नाम्ब् III. Maitr. S. 2,6,6 (67,9).

नायक III. 3.

नाराचदुर्दिन 6.

नारायण III. m Pl. neben गार्योला: MBu. 7,18,31. 19,7.

नारिकेली III. Vién. zu Jâén. 3, 289. fg.

नारीपुर 3.

नारीय् 5.

नार्य III. 5.

नाल III. 4.

नालक, f. °लिका III. *eine metallene Platte, auf der die Stunden angeschlagen werden,* Gâtakam. 13,15.

नालीक III. 5.

नालीडङ्ग m. ein Personenname Daçak. (1883) 165,1. 167,14.

1. नाव्य III. m. *Schiffer* Âpast. Gṛhj. 6,2.

*नाशनीय n. (sc. कर्मन्) *Ausstossung aus der Gemeinde* Mahâvj. 265,9.

*नाशितसंग्रह m. *Verkehr mit einem Ausgestossenen* Mahâvj. 261,61.

नासापुट III. 3.

नासापुटमर्यादा und नासाभङ्ग 4.

नासिका III. 2) Dharmaçarm. 17,99.

नासीर् III. 5.

निकर्षण = निकषण 2) MBh. 12, 327,46.

निकाष 3. *das Reiben, Zerreiben* Kir. 7,6. 13,3.

*निकुब्जन n. *das Umwerfen* (eines Gefasses) Mahâvj. 281,52.

निकूजितव्य n. *das Stöhnen* Gâtakam. 29,43.

°निकृन्तिन् 5.

निक्काण III. Kir. 6,2.

निक्काण III. 5.

निक्षत्रिय Adj. *wo die Krieger unterliegen* Dharmaçarm. 17,35.

निक्षिप्तवाद् 5.

निगड und 1. निगद् III. 5.

*निगर्हणीय n. (sc. कर्मन्) *Tadel, Rüge* Mahâvj. 265,5. Richtig वि°.

निचयिन् Adj. *massenhaft* Kir. 10,29.

निच्कुरण 6.

निज्ञाम 5.

निर्नीर् III. 6.

निटल III. 5.

*नितीरण n. etwa *Entscheidung* Mahâvj. 245,1064.

*नित्यज्वर m. *ununterbrochenes Fieber* Mahâvj. 284,52.

नित्यश्राद्ध 6.

नित्यश्री 4.

नित्यस्थ 5.

निदर्शन III. Am Ende eines adj. Comp. **Aussehen* Mahâvj. 71,3. fgg.

निदाघधामन् 3.

निदाघवार्षिक 5.

निदान III. 5. *Veranlassung* Divjâvad. 123,16. 198,1. 654,21. Mahâvj. 281,10.

निदिद्रासु 5.

निधना f. Pl. Bez. *bestimmter Sprüche* Kauç. 80,30. 41.

निधातर् III. 5.

निधान III. 1) *d*) Nom. abstr. °ना f. Gâtakam. 2,50.

निधि III. die Bed. *verborgenes Gut, Schatz* ist ausgefallen.

निधिगुह्यकाधिप 3.

निधिभृत् m. Bein. Kubera's Dharmaçarm. 10,57.

निधीश्वर III. ebend. 11,1.

*निध्याप्ति f. etwa *Nachdenken, philosophische Betrachtung* Mahâvj. 245, 1053.

निपक 1) *Adj. *klug, weise* Mahâvj. 98,7 (निपक gedr.). 245,617 (?). — 2) m. *Haupt, Häuptling* Divjâvad. 447,26. 451,20.

निपान III. *Zufluchtsort* Gâtakam. 9. 9,91. 18. 19,9. Vielleicht निपान zu lesen.

निपानी Adv. mit कर् *zum Zufluchtsort machen* Gâtakam. 24, 4. Vielleicht निपानी zu lesen.

निपुण III. *fein, zart, zärtlich* Gâtakam. 4,10.

निभृत III. 4.

निभृती 4.

निमज्य III. 4.

निमार्जन n. *das Abwischen* Har. zu Âpast. Gṛhj. 2,11.

निमित्तावेक्ष Adj. *sich nach dem Anlass richtend* Âpast. Gṛhj. 1,11.

निमुष्टि *ein best. Maass* Kauç. 85,2.

निम्न III. Am Ende eines Comp. *geneigt —, hinneigend zu* Comm. zu Jogas. 4,25. Mahâvj. 30,3 (सर्वज्ञता° zu lesen).

निम्नगापति und निम्नगासुत 5.

नियाम III. *m. *Bestimmung* Mahâvj. 245,99.

निरतीचार 5.

निरनुयोज्य III. Gâtakam. 23.

निरन्तर III. 4.

निरभिसंधान n. *Absichtslosigkeit* Aniruddha zu Sâṁkhjas. 2,45.

निरवद्दोषत्व (?) n. Dâbila zu Kauç. 7,16.

निरश्वपुरुष 3.

निराक्रन्द III. 1) *a*) *keine Hülfe findend bei* (Loc.) Gâtakam. 12,3. — *b*) Gâtakam. 21.

निराज ist = उदाज (s. oben).

निरायतत्व n. *geringe Länge* Kir. 8,17.

निरायास III. *gern geschehend* Divjâvad. 395,26.

निराश III. 4.

निरास्रव Adj. *frei von sündigen Neigungen* Divjâvad. 181,8. 425,18.

निराश्रव gedr.

निरुक्त III. 5.

निरुद्धप्रकाश und °प्रकश III. 3.

निरुपस्थायक Adj. *ohne Aufwärter, — Begleiter* Divjâvad. 391,25.

निरुपाधित Adj. *ohne* Upadhi (Upâdhi) Aniruddha zu Sâṁkhjas. 5,79.

निरुपादान III. *kein Verlangen nach dem weltlichen Dasein habend* Divjâvad. 210,4. 314,20.

निरूष्म III. 5.

निरूष्मक Adj. *ohne Wärme, nicht mehr warm* Gâtakam. 8,23.

निर्ऋणान् 5.

निर्ऋतिपाश m. *Fessel der* Nirṛti TS. 5,2,4,3.

निरेनस् 5.

निरोकार Adj. MBh. 13,23,7 nach Nilak. = अननुज्ञात oder प्रूढ.

निरोद्धर् 4. *Hemmer, Unterdrücker* Dharmaçarm. 10,4.

निरोधक III. 5.

निरोध्य 5. 6.

*निर्ग्रहस्थान n. Mahâvj. 200,18 fehlerhaft für निग्रह°.

निर्ज्वलमीनाप् 4.

निर्ज्ञाड्य Adj. *frei von Kälte* Pâdâravindaç. 30.

निर्कर III. 5.

निर्णिक्ति 3.

निर्णिज् III. 5.

निर्दय Z. 2, lies °ल st. °ल.

निर्दर III. 2) m. R. ed. Bomb. 3,67,5. = विदीर्णपाषाण Comm.

निर्दश III. Nom. abstr. °ता f. Âpast. Gṛhj. 15,7.

निर्देश्य III. *dienstbereit, zu Dienste stehend* Divjâvad. 302,26.

निर्धवन 6.

निर्नर III. 5.

निर्नाभि III. 5.

निर्निरय् und निर्बर्ह 5.

निर्बन्धिन् III. Nom. abstr. °न्धिता f. Gâtakam. 13.

निर्भर्त्सन III. 5.

निर्भस्मित 5.

निर्मथ्य Adj. auch *herauszupressen* (aus Kräutern ein Saft) R. ed. Bomb. 4,66,33.

निर्मल III. m. Bein. Skanda's AV. Pariç. 20,4.

निर्मात 4.

निर्मितमु 6.

निर्मिमित्सा (!) f. *der Wunsch zu schaffen* Comm. zu Jogas. 4,4.

निर्मूषक 4.

निर्यामक III. 5.

निर्योगक्षेम 4.

*निर्लोप m. *Plünderung, Beute* Mahâvj. 223,290. निर्लोपापकारक (so zu lesen) 287.

1. निर्वचन III. n. MBh. 1,109,23 nach Nilak. = प्रशंसा.

निर्वण III. *eine Gegend ohne Wald* Mahâvj. 245,40.

निर्वरुणम् 4.

निर्वस्क s. निर्व्रस्क.

निर्विकार III. 5.

°निर्विघटम् Adv. *ungehemmt durch* Gâtakam. 13,39.

°निर्विरोध Adj. (f. आ) *nicht im Widerspruch stehend mit* Gâtakam. 22,70.

निर्विशेषता 4.

निर्वीर् III. 4.

निर्वीरता f. Nom. abstr. zu निर्वीर 1) Maitr. S. 2,1,8 (10,4).

निर्वृत्तमृगपक्षिन् 4.

निर्वेध m. *Durchdringung, Ergründung* Divjâvad. 50,8. *°भागीय Adj. *darauf bezüglich* Mahâvj. 55.

निर्वेलत्व 4.

निर्व्यङ्गक 3.

निर्व्यपत्रप Adj. *keine Scham kennend* Gâtakam. 30,11.

निर्व्यवस्थ Adj. *nicht an seinem Orte verbleibend, sich hinundher bewegend* Daçak. (1883) 125,8.

निर्व्रस्क III. Subst. Conj. zu Maitr. S. 3,8,4 (98,20).

निर्क्रोदन, °निलायिन्, °यिता und निर्लोपम् 5.

निर्वर्तितपूर्व 3.

निर्वापोदक n. *Wasserspende für einen Verstorbenen* Mṛkkh. 160,20.

निर्वार III. = नीवार 1) Maitr. S. 1,11,7 (169,1).

निर्वासरचना f. *Bauwerk* Mṛkkh. 52,4.

निर्वासाचार्य III. 5.

निर्वृत्तसंतापीय 5.

निशाकर auch N. pr. eines Ṛshi R. ed. Bomb. 4,60,8. 9. 13. 63,4. 10.

निशाचर III. 5.

निशादारु III. 6.

निशानपट्ट m. *Schleifstein* Dharmaçarm. 14,47.

1. निशान्त III. *Harem* Dharmaçarm. 5,35.

निश्चक्रिक Adj. *ohne Ränke, ehrlich* Subhâshitâv. 317.

निश्चयकृत् 6.

निश्चयिन् III. 5.

*निश्चिकीर्षा f. etwa *der Wunsch zu vervollkommnen, — zu vermehren* Mahâvj. 127,15.

निश्चितार्थ Adj. *der sich eine feste Meinung gebildet hat in Betreff von* (Loc.), *richtig Jmd oder Etwas beurtheilend* R. ed. Bomb. 4,44,1. 9. °तर ebend.

निश्रेय 5.

*निश्रय m. = आश्रय *Zuflucht, Requisit* u. s. w. Mahâvj. 30,15. 101,13. *Aufenthaltsort* 226,131. die vier निश्रया: eines buddh. Mönchs 266,11. fgg. °दायक 270,18.

निःशाख Adj. *astios.* Nom. abstr. °ता f. Kâd. (1883) 121,23.

निःश्रेणिका III. *Leiter* Dharmaçarm. 6,50.

निषद्दे 6.

निषद्या III. 5. *das Sitzen* Mahâvj. 261,31.

निषाद III. *Vogler, Jäger* Gâtakam. 22.

निषादस्थपति 4.

निषेकविचर und निषेकस्वरा 3.

निषेधयितर् Nom. ag. *Abwehrer, Verhinderer.* f. °त्री Dharmaç. 7,66.

निष्कर III. 5.

निष्कर्ण 6.

निष्कर्षण III. *gewaltsames Entfernen eines Mönchs aus dem Kloster durch einen anderen Mönch* Mahâvj. 261,18.

*निष्काङ्क्ष Adj. *frei von Zweifel* Mahâvj. 19,14 (wohl °ज्ञाने zu lesen).

निष्कार्य Adj. *zwecklos, werthlos* Kaṇḍiç. 3.

निष्कालक III. 5.

निष्कावम् III. 4. 6.

निष्कुटक 5.

निष्कैवल्य III. von einem Kampfe so v. a. *einzig in seiner Art* MBh. 8, 30,36. निश्चितं कैवल्यं मरणं यस्मिन् Nilak.

निष्कोश 3.

निष्कोषण 6.

निष्टर्क्य III. Âpast. Gṛhj. 15,4.

निष्ठ III. 3) = स्वाति Âpast. Gṛhj. 3,3. 4.

निष्ठाशून्य Adj. *unschlüssig* (मनस्) Mâlatîm. (ed. Bomb.) 56,1.

निष्पतयालु 5.

निष्पयोद Adj. *wolkenlos* R. ed. Bomb. 4,43,35.

निष्परुष Adj. *sanft* (Musik) Divjâvad. 3,24.

निष्पादक III. Adj. (f. °दिका) *Etwas* (Gen.) *zur vollen Erscheinung bringend* Gâtakam. 1.

निष्पादन III. Kâd. (1883) 140,20 (276,13).

निष्पितृक und निष्पोडना 5.

निष्पुत्री 4.

निष्पूतिगन्धिक Adj. *nicht stinkend* Divjâvad. 120,2.

निष्प्रणायता f. *Mangel an Zutraulichkeit* Gâtakam. 8. *Ungeneigtheit, das Nichtmögen* 13.

निष्प्रणायत्व n. *Mangel an Zutrauen* °मौन n. *zurückhaltendes Schweigen* Gâtakam. 13,18.

निष्प्रतिभ III. Acc. mit कर् so v.a. *zum Schweigen bringen* Gâtakam. 23.

निष्प्रभित 5.

निष्प्रमन्द् (?) Kauç. 36,15.

निष्प्रवाणि III. 5.

निष्प्रीतिक Adj. *nicht mit Freude verbunden* Mahâvj. 67,3. Lalit. 147,12.

निष्फल III. 5.

निःष्यन्दन n. = निस्यन्द्, निष्यन्द् 2) *a)* Sâj. zu ṚV. 8,65,2.

निसनीना 6.

निस्तारयितर् Nom. ag. *glücklich hinuberbringend, errettend* Gâtakam. 30,22.

निस्तुल Adj. (f. आ) *unvergleichlich* Dharmaçarm. 2,76. 8,4. 9,26. *rund* R. ed. Bomb. 4,43,42. In letzterer Bed. richtig निस्तल.

निस्तृष्ण Adj. *frei von Begierden* Divjâvad. 210,4.

निस्त्रैगुण्य 6.

निस्त्वक्पक्ष Adj. *von der Haut und den Flossen befreit* R. ed. Bomb. 3,73,15.

निःसंक्षोभ Adj. *unerschüttert* Gâtakam. 21.

निःसङ्ग III. 1) *a)* °म् Adv. Kir. 7,2.

*निःसरणीय Adj. *zum Befreien von Etwas geeignet* Mahâvj. 82,1.

*निःसरधारा f. = उदकधारा Mahâvj. 193,25.

निःसहाय und निःसाधार 6.

निःसाधस III. Nom. abstr. °ता f. Gâtakam. 8.

निःसुग्रीव 6.

निह्रादवत् Adj. *lärmend* Kir. 14,27.

निह्रादित 6.

1. नी III. 3. — Mit समनु = अनु 3) Gâtakam. 28. — Mit व्यव 5. — Mit समव 5. — Mit समुदा *zusammenbringen, sammeln* Divjâvad. 242,10. *zu Stande bringen, vollbringen* Gâtakam. 2. — Mit उप III. 5. *als Beispiel anführen* Gâtakam. 28. — Mit पि = अपि *einschütten* Âpast. Gṛhj. 14,11. — Mit प्र III. प्रणीत *ausgezeichnet, köstlich, vorzüglich* Divjâvad. 50,15. Gâtakam. 4. Mahâvj. 245, 1262. — Mit अतिप्र III. 6. — Mit अभिप्र III. 5. — Mit अभिवि III. *durch Unterricht bekehren* Gâtakam. 31,42.

नीत् mit प्र 6. Auch Âpast. Çr. 9, 19,4.

नीत III. n. = नवनीत Âpast. Çr. 14,24,4.

नीतितत्त्व 5.

नीरचर 4.

नीरजस्तम Adj. *frei von Leidenschaft und Finsterniss* R. 4,44,41.

नीरजस्तमस्क Adj. dass. Aniruddha zu Sâṃkhjas. 6,59.

नीरदिन् 5.

नीरन्ध्र III. 5.

नीरराशि, नीराख्य, नीरुच् und नीलकुण्ड 5.

नीलकृतत्त्व n. *eine der 10 Kṛtsna genannten mystischen Uebungen* Mahâvj. 72. Divjâvad. 180,17. 19.

नीलपीत Adj. *dunkelgrün* als Beiw. von शाद्वल R. ed. Bomb. 4,1,18.

नीलाण्डज 5.

नीलाद् m. N. pr. eines Jaksha Divjâvad. 113,11. 122,23.

नीलाश्मन् III. 5.

नीलोद् III. m. N. pr. eines Berges und eines Oceans Divjâvad. 102,28. 104,20. fgg.

नीलोपल III. 5.

नीवी III. 5. *Kapital* Daçak. 57,5.

नीवृत् III. Dharmaçarm. 16,71.

नीव्र III. 2) Dharmaçarm.. 4,83.

नीहार III. 5.

नीहारगिरि m. = नीहाराद्रि Dharmaçarm. 9,73.

नीहाराद्रि m. Bein. des Himâlaja Pâdâravindaç. 28.

2. नु III. 5.

नुद् mit वि 6.

नुतमित्र III. 5.

1. नुद् mit प्रतिवि *vertreiben, verscheuchen* Divjâvad. 491,21 (v.l. तुद्). — Caus. dass. Gâtakam. 32,49.

नृकार m. = पुरुषकार 1) Subhâshitâv. 3116.

नृकुलदेवा 5.

नृज्यायस् 4.

नृता 6.

नृपमन्दिर und नृपाट्य III. 4.

नृप्रज्ञा 4.

नृषद्वर III. Besser निषद्वर Çâṅkh. Çr.

नेजन auch *Waschplatz* MBh. 7, 187,13.

नेत्र III. 5. 1) m. mit einem Gen. R. ed. Bomb. 3,66,10.

नेत्रपक्ष 4.

नेत्रपेय 5.

नेत्रवारु n. *Thränen* Rudraṭa, Çṛṅgârat. 2,52.

नेत्रसंवेजन 6.

1. नेद् mit अति III. 6. — Mit प्र 6. Zu lesen 11, CXLVII.

नेमपिष्ट und नेमपिष्टता 4.

नैगम III. 5.

नैघण्टुक III. 6.

नैचिक III. 5.

नैज्ञामयाक् 5.

नैतल 3.

नैद्र 5.

नैपुण III. Am Ende eines Comp. = निपुण *geschickt* Gâtakam. 29,18.

नैमित्तक m. *Zeichendeuter, Astrolog* Divjâvad. 168,19. 234,30.

नैमित्तिक III. 2) Mahâvj. 186,23. Nom. abstr. °त्व n. 127,54.

नैमित्तिकश्राद्ध 6.

नैयायिक III. 5.

नैय्यग्रोध III. Âpast. Gṛhj. 11,16.

नैरयिक III. Divjâvad. 165,19.

नैर्ग्रन्थ्य und नैर्ज्ञ 5.

नैर्माणिक Adj. *durch Zaubermacht hervorgebracht* Divjâvad. 186,26.

*नैर्वेधिक Adj. °प्रज्ञ Adj. *von durchdringendem, scharfem Verstande* Mahâvj. 48,32.

नैलकण्ठ m. Patron. von नीलकण्ठ Kundârka am Schluss nach Aufrecht.

*नैवशैक्षाशैक्ष m. *weder ein Çaiksha noch ein Açaiksha, d. i. ein unbekehrter Mensch* Mahâvj. 95,10.

नैवासिक III. *wohnend* Mahâvj. 270,32. Divjâvad. 390,4.

नैशित्य 5.

नैषाद् III. *Vogler, Jäger* Gâtakam. 22.

नैष्क्रम्य n. *Gleichgültigkeit gegen* (Loc.) Mahâvj. 245,41. 353. 1146. *Gleichgültigkeit gegen die Freuden der Welt, Weltentsagung* Gâtakam. 1.

नैष्पेषिक III. Vgl. Pâli निप्पेसिक. *Nom. abstr. °त्व n. Mahâvj. 127,55.

नैसर्गिक III. 2) Mahâvj. 260,1. Divjâvad. 19,27. Richtig नैःस°.

नैस्त्रिंशिक III. Daçak. 19,18.

°नैःसङ्ग्य n. *Gleichgültigkeit gegen* Gâtakam. 1,34.

नैःसर्गिक Adj. richtige Form für नैसर्गिक 2) Mahâvj. 281,109. Divjâvad. 21,21.

नैहारिक und नोपलक्षित 5.

नौक्रम m. *Schiffbrücke* Divjâvad. 55,17.

नौचक्रीवत् 4.

नौनन 5.

नौतार्य III. MBh. 12,329,39.

नौनेतर् m. *Steuermann* Sud. zu Âpast. Gṛhj. 6,2.

नौपुर Adj. von नूपुर 1) Rudraṭa, Çṛṅgârat. 1,71.

नौमण्ड 4.

नौयान III. 4.

नौसंक्रम m. *Ueberfahrt zu Schiffe* Divjâvad. 386,10. *Schiffbrücke* 55,24.

न्यक्त III. 5.

न्यग्रोधक, f. °धिका III. N. pr. eines Hains bei Kapilavastu Divjâvad. 67,1. fgg.

न्यग्रोधपरिमण्डल III. 1) Mahâvj. 17,20. Lalit. 120,22. Lot. de la b. l. 370.

न्यङ्ग III. 6.

न्यञ्चनीषिन् Adj. *einen Schlupfwinkel suchend* Maitr. S. 4,6,9 (92,15).

न्यस्त und न्यस्तवाद् 5.

*न्याम m. = नियाम, नियम Mahâvj. 245,100. fg.

न्यायतत्त्व III. *ein philosophisches Lehrbuch* MBh. 12,210,22.

न्यायप्रसूनाञ्जलि 4.

न्यायवादिन् III. m. *ein Anhänger der richtigen Theorie* Gâtakam. 23,57.

न्यधीश 6.

1. प IV. 4.

*पंसक Adj. *schmähend* Mahâvj. 127,4. Richtig पांसक.

*पंसन n. Mahâvj. 132,4 fehlerhaft für पांसन.

पक्कि und पक्किक IV. 5.

पक्षगात्र Adj. *hinfälligen Leibes* Divjâvad. 82,11.

पक्ष auch *Flosse beim Fisch*; s. oben निस्त्वकपक्ष.

पक्षकृत् 5.

पक्षगम IV. m. *Vogel* R. ed. Bomb. 4,42,16.

पक्षपुच्छ, पक्षपुच्छवत् u. पक्षभुक्ति 4.

पक्षबर्हकृत् (!) Maitr. S. 3,2,4 (21,2).

पक्षसंमित 4.

पक्षाध्याय m. *Casuistik, Logik* Divjâvad. 630,25.

पक्षि IV. पक्षिम् R. ed. Bomb. 3,14,2.

*पक्षु m. N. pr. eines Schlangendamons Mahâvj. 167,80. Richtig वक्षु.

पक्ष्मसंघात 6.

पक्ष्मल IV. Adj. *lotusäugig* Gâtakam. 2,10.

पक्ष्मलनयना 4.

पक्ष्मलात IV. = पक्ष्मल 1) und = पापसमूह Dharmaçarm. 3,51.

पक्ष्मलेषण 5.

पक्ष्मल् IV. *trüben* Kir. 11,19.

पक्ष्मलोत्क्षेपी 4.

पक्ष्मिकट *eine best. Grasart* Sud. zu Âpast. Grhj. 12,3.

पक्ष्मशस् 5.

पक्ष्मु IV. 5.

पक्ष्मुवासर 5.

1. पच्, Pass. IV. auch *gequält werden* überh. Divjâvad. 422,19.

पचनागार *Küche* Sud. zu Âpast. Grhj. 23,9.

पचनाग्नि m. *Kochfeuer* Har. zu Âpast. Grhj. 5,16.

पचनिक IV. f. आ der gedr. Text.

पचमानक 6.

पञ्च् IV. Vgl. Pischel, Ved. Studien 90.

पञ्चक IV. m. Pl. *die fünf ersten Jünger Buddha's* Gâtakam. 8.

पञ्चकल्प IV. nach Bloomfield *der die fünf zum* AV. *gehörigen* Kalpa *studirt.*

पञ्चकूर्च 5.

पञ्चगणडक Adj. etwa *fünftheilig* Divjâvad. 180,22. 281,29.

पञ्चगतिसमतिक्रान्त Adj. *über die fünf Zustände hinaus* (Buddha) Divjâvad. 93,18. 265,1.

पञ्चगुण auch *mit* (den als bekannt vorausgesetzten) *fünf Vorzügen versehen* (Streitwagen) MBh. 7, 112,48.

पञ्चगृहीतिन् 4.

पञ्चचूडक, पञ्चदशवर्तनि und पञ्चपरिषद् 5.

पञ्चपर्वन् IV. m. *ein Stock mit fünf Knoten* Kauç. 26,9.

पञ्चबद्ध 4.

पञ्चबन्ध IV. 4.

पञ्चमहाकल्प 4.

पञ्चयाम IV. 4.

पञ्चयोजनी 6.

पञ्चरसा f. *Myrobalanenbaum* Karaka 431,8.

1. पञ्चरात्र IV. lies m. und vgl. R. 2, 62,17.

2. पञ्चरात्र IV. 2) *a*) ist wohl m.

पञ्चरात्रिक und 1. पञ्चवर्ग IV. 5.

*पञ्चवार्षिकमह m. *ein best. Fest* Mahâvj. 229,5.

पञ्चवलि 4.

पञ्चवार्षिक IV. wohl = पञ्चवार्षिकमह Divjâvad. 242,11. 398,24. 403,7. 419,15. 429,15.

*पञ्चविंशतिसाहस्रिका f. Titel einer Prajñâpâramitâ Mahâvj. 65,2.

पञ्चसार 4.

पञ्चार्षेय Adj. *fünf* Ṛshi *in seinem Stammbaum habend* Har. zu Âpast. Grhj. 16,6.

पञ्चावत्तं fgg. IV. 4.

पञ्चोपचारक 5.

पञ्जरक IV. 2) zu streichen, da मञ्जरिका die richtige Form ist.

पट् IV. 6. — Mit परि Caus. *zerreissen, zerkratzen* Divjâvad. 417,6. — Mit वि 5.

पटमय IV. 5.

पटलिका f. *Menge* Pâdâravindaç. 6.

पटवास IV. 5.

*पटवासिनी f. *eine Art Weib* Mahâvj. 281,249.

पटवेश्मन् (auch Dharmaçarm. 9,78) IV. 5.

पटिमन् IV. Rudraṭa, Çṛṅgârat. 2,24.

पटुता 6. Nom. abstr. zu पटु 1) *e*) Rudraṭa, Çṛṅgârat. 2,48.

पटू Adv. mit करू *schärfen, steigern* Gâtakam. 29,13.

पणासुन्दरी 5.

2. पणाय् IV. so zu lesen st. 3. पणाय्.

*पणितक n. *Wette* Mahâvj. 281,215.

पैण्डक IV. 4.

पण्डितश्रीवर 5.

पण्यविक्रय m. *Handel* Karaka 454,24.

पण्यवीथी IV. 5.

पण्यक्रोम m. *Waarenopfer* Har. zu Âpast. Grhj. 2,10; vgl. Âpast. Grhj. 23,5.

1. पत् mit अति IV. °पत्य Absol. mit Acc. so v. a. *sich nicht kümmernd um* Gâtakam. 2,26. 28,13. — Mit समा IV. °पतित *unerwartet zum Vorschein gekommen, — sich eingestellt habend* Gâtakam. 26. — Mit अभ्युद् Caus. 5. — Mit अभिनि *herabfallen auf* (Acc.) Âpast. Grhj. 23,8. — Caus. *fallenlassen, schleudern* (Worte) Gâtakam. 21,18. — Mit अभिसम् 5.

पतंग IV. f. आ N. pr. eines mythischen Flusses Divjâvad. 451,3. 456,19.

पतत्त्र IV. 2) Kir. 6,1. 16,47.

पताक IV. 6.

पताकिन् IV. 1) °नी नौः wohl *mit einem Segel versehen* MBh. 1,141,5.

पतिंवरा IV. 1) Subst. Dharmaçarm. 17,2. 11.

पतीयस् IV. lies *fliegend.*

पत्ती metrisch statt पत्ति *Fussgänger, Fussknecht* R. ed. Bomb. 4, 25,23.

पत्तोदश 4.

पत्तोर्ण 5.

पत्रकर्तरी f. *eine Scheere zum Blattschneiden* Kuṭṭanim. 74.

पत्रच्छटा f. = पत्रभङ्ग Naish. 22,30.

पत्रच्छेद m. *das Schneiden von Blättern* (eine Belustigung) Kuṭṭanim. 74.

पत्रच्छेद्य IV. 5.

पत्रपति 5.

पत्रभङ्ग IV. Dharmaçarm. 3,51.

पत्रवाक् IV. 5.

पत्रिक IV. Am Ende eines adj. Comp. wohl von पत्रिन् *Vogel* Rudraṭa, Çṛṅgârat. 3,26.

पद्मक IV. 5.

पद्मसुन्दर 5.

पद्मिकाय् *den Wanderer —, den Reisenden spielen.* °पित n. impers. Subhâshitâv. 1215.

1. पद् mit अति IV. 4. — Caus. IV. 4. — Mit अभ्यव *Jmd* (Acc.) *zu Hülfe kommen* R. ed. Bomb. 3,59,18. अभ्यवपन्न mit act. Bed. 67,17. 68,22. — Mit प्रत्या IV. 4. — Mit अभ्युप IV. °पन्न am Ende eines Comp. *versehen mit, im Besitz von* Gâtakam. 8. — Mit व्युप Act. *heimkehren* Divjâvad. 41,27. *sich widersetzen* 243, 22. व्युत्पन्न *sich widersetzend* 447, 28. — Mit नि IV. *°पन्न *liegend* Mahâvj. 263,79. — Mit परिनिस्, °निष्पन्न *vollkommen, ausgebildet* Gâtakam. 1. — Mit अनुप्रति Caus. Med. *allmählich hinführen zu* (Acc.) Gâtakam. 24,33. — Mit विप्रति IV. 5. Med. *eine Sünde begehen, sündigen* Divjâvad. 293,20. — Mit सम् IV. 6.

पद् IV. 11) Dharmaçarm. 1,8. 4, 36. 11,16. 13,25. 62. 15,3.

पदक IV. 6. 1) Divjâvad. 620,19.

पदघातम् 6.

पदता und पदविराम IV. 5.

पदवेदिन् m. *Sprachgelehrter* Kuṭṭanim. 12.

पदाभिक्रोम und पदालिक IV. 5.

पद्धति IV. *Zeichen —, Beweis von* Gâtakam. 8,58. 32,15.

पद्मक IV. m. *ein best. Baum* R. ed. Bomb. 4,1,79.

पद्मकोशी 5.

पद्मगर्भ IV. 6.

पद्मधर IV. 5.

पद्मनेत्र IV. *m. N. pr. eines Buddha Mahâvj. 2,14.

पद्मव्याकोश 4.

*पद्मव्यूहा f. *eine best.* Dhâraṇî

Mahâvy. 25,7.

पद्मसौगन्धिक IV. n. Pl. *die Padma und Saugandhika genannten Lotusblumen* R. ed. Bomb. 3,75,20. 21. 4,1,104.

पद्माचल m. N. pr. eines *Berges* R. ed. Bomb. 4,37,4.

पद्माय् 6.

पद्मिनीवल्लभ IV. Vikramâṅkaḱ. 8, 61.

पद्मोत्कादम्बरी 6.

पद्यामृततरंगिणीसोपान 5.

पन्थलिका IV. Divjâvad. 335,1. 485,19. 27.

पन्नेत्रन und पयग्राकृति 4.

पयःप्रतिबिम्ब n. *eine Luftspiegelung, bei der man Wasser zu sehen wähnt*, Subhâshitâv. 431.

पयस्विन् IV. 4.

पयःस्फाति s. गयस्फाति.

पयोभृत् 5.

पयोमानुषी f. *Wassernixe* Subhâshitâv. 864.

पयोमुख IV. lies *Milch*.

1. परि IV. 4. — Mit व्या 4.

2. परि mit स्रव Caus. 5. — Mit वि 4.

परि IV. 5) परम् *gut, so soll es sein* (als Antwort) Divjâvad. 293,16. 294, 24. 295,27.

परतन्त्रदृष्टि Adj. *der die Abhängigkeit des Willens annimmt, die Freiheit d. W. leugnend* Ǵâtakam. 23,57.

परपुरप्रवेश m. *eine best. übernatürliche Kraft* Aniruddha zu Sâṁkhjas. 3,129.

परप्रयोजन 4.

परप्रवादिन् m. *ein feindlicher Disputant* Divjâvad. 205,12.

परभाव und परभूमिष्ठ 4.

परमकाण्ड und परमप्रभ 5.

परममोक्ष m. *definitive Erlösung* Sâṁkhjapr. 107,17.

परमर्द्धिक 5.

परमात्मन् 5.

परमार्त Adj. *höchst niedergeschlagen*. °वत् Adv. 95,7.

*परमार्थसंवृतिसत्यनिर्देश m. Titel eines buddh. Werkes Mahâvy. 65, 43. Vgl. परमार्थनिर्वृति°.

*परमार्घ m. = बोधिसत्त्व Mahâvy. 22,10.

परमैश्वर्य IV. 5.

*परंपरभोजन n. *das von einem Mahle zum andern Gehen* Mahâvy. 261,35.

परद्रुप IV. 5.

परवर्ग 5.

परश्वपलाश m. *die Klinge einer Axt* Kauç. 47,25.

परश्वपकाण *ein durch eine erhitzte Axt erwärmtes Infusum* Kauç. 36,27.

पराक्रान्त 1) Adj. s. u. क्रम् mit परा. — 2) n. *Machtentwickelung, ardor animi* Ǵâtakam. 1,35.

परागमन, परागाय् und परागिन् 5.

पराग्वदन und °शालिन् 4.

पराङ्ग IV. 5. Lies n. st. म् und füge zu der im Nachtr. angegebenen Bed. P. 2,1,2 hinzu.

परापतितम् 5.

पराभव IV. *Verderben* Ǵâtakam. 13.

पराभाव IV. *m. = पराभव *Erniedrigung, Verachtung* Mahâvy. 132,12.

परामर्शन auch *das Anfassen* Dârila zu Kauç. 17,14.

परार्थचर Adj. *das Wohl Anderer befördernd* Ǵâtakam. Einl. 4.

परार्थचर्या f. *das auf das Wohl Anderer Bedachtsein* Ǵâtakam. 17,2.

परासिसिषु Adj. mit Acc. *zu verscheuchen wünschend* Kir. 12,35.

परिकथा IV. Divjâvad. 225,26. 233,25.

परिकर IV. 5.

परिकर्कश Adj. *sehr hart, —barsch* Ǵâtakam. 31.

परिकातर Adj. *gar feig* Ǵâtakam. 31,90.

परिकासन n. *häufiges Husten* Âpast. Ghṛ. 9,2.

परिकिरण n. *das Umherstreuen* Dârila zu Kauç. 26,10.

परिक्षति 5.

परिखण्ड s. परिषण्डा.

परिगम्य 4.

परिगृद्ध Adj. *sehr gierig* Divjâvad. 351,10.

परिगृह्या IV. Kauç. 17,2 nach Dârila = परिगृह्यवेदि.

*परिग्रेध (!) m. *Gier, Begierde* Mahâvy. 111,10.

परिघट्टन IV. 5.

परिचारित n. *Belustigung* Divjâvad. 114,25. 115,15.

परिचारिन् IV. 3) f. °रिणी *Dienerin* R. ed. Bomb. 3,73,26. 74,29.

परिच्छिन्नत्व 4.

परिज्ञन IV. Nom. abstr. °ता f. Kir. 10,9.

*परिज्ञेतर् Nom. ag. *Sieger* Mahâvy. 126,62.

परिणाय IV. 4.

परिणामन n. 1) *das zur vollen Entwickelung Bringen, kräftiges Fördern* Ǵâtakam. 8. — 2) * *das Verwenden von Sachen* (die für die Gesammtheit bestimmt sind) *zu eigenem Nutzen* Mahâvy. 260,33. 89,4.

परिणामिनित्य Adj. *ewig, aber sich beständig verändernd* Aniruddha und Mahâdeva zu Sâṁkhjas. 6,13.

परितिक्त IV. Adj. *überaus bitter* Ǵâtakam. 6,13.

परिदश Adj. (f. श्रा) Pl. *volle zehn* Ǵâtakam. 16,16.

परिदुर्बल IV. Nom. abstr. °त्व n. Ǵâtakam. 16.

परिधानी 5.

परिधास्यै 4.

परिनाभि 5.

परिनिर्वायिन् Adj. *vollkommen erlöschend* (als Individuum) Mahâvy. 46. Divjâvad. 533,25. Vgl. oben उपपद्य°.

परिनिष्ठापनीय 6.

परिपचन n. Ḱâraka 92,12 nach dem Comm. = तैलपाचनिका.

°परिपण्डन 6.

परिपाण्डिमन् und परिपिङ्गी 5.

परिपिण्डी Adv. mit कर् *in Kugelgestalt bringen* Divjâvad. 516,7.

परिपुङ्खित 4.

*परिपूरि *Erfüllung* Mahâvy. 244, 71. Richtig Pâli पारिपूरी.

परिपृच्छनिका f. *Frage* Divjâvad. 489,14.

परिप्राप्य Adj. *zu vollführen, zu verrichten* Divjâvad. 410,6.

परिप्लुत IV. 4.

परिफुल्ल 5.

परिभक्त IV. 6.

परिभाषक Adj. *tadelnd* Divjâvad. 38,10.

परिभुञ्जित und परिभावितव 4.

परिभावुक 5.

परिभाषितव 4.

परिभोग्य (!) n. *Gebrauch* Divjâvad. 275,21.

परिमर्श IV. *Berührung* Dharmaçarm. 13,4.

परिमितव 4.

परिरम्भिन् IV. 5.

*परिव्रञ्चन n. oder °ना f. *das Betrügen* Mahâvy. 10,28.

परिवर्तक IV. 6.

परिवर्तित, परिवलन und परिवस्त्रा 5.

परिवार्पी f. *eine best. Spende* Çâṅkh. Çr. 15,1,26.

परिवार IV. 6.

परिविक्त IV. 4.

परिविवदिषु 5.

परिवृक्त 4.

परिवृत्त 5.

परिवृत्ति IV. 5. *Ausgang, Ende* Kir. 9,2. 74. 76.

परिवेदित 5.

परिवेष IV. 5.

परिवेष्य 4.

परिव्याकुली Adv. mit कर् *ganz in Unordnung bringen* Ǵâtakam. 19.

परिव्यय IV. *Aufwand, Kosten* Ǵâtakam. 20,26.

परिव्रढिमन् IV. 5.

परिशङ्का f. *Vermuthung, Hoffnung Etwas anzutreffen* R. ed. Bomb. 4,50,11. *Misstrauen, Argwohn* Ǵâtakam. 23.

परिशक्त 6.

परिशिथिल Adj. *sehr locker, — schlaff* Ǵâtakam. 9.

परिशील 4.

परिषण्डा f. wohl *Umgegend* Divjâvad. 344,12. Statt dessen परिखण्ड 212,8.

°परिषड्गिन् Adj. *unterliegend* Aniruddha zu Sâṁkhjas. 3,6.

परिसमोक्षन (!) n. = परिसमूक्षन Daça K. zu Kauç. 57,22.

परिस्खलित 6.
परिहरणीय und °ता IV. 5.
परिहारम् Absol. Maitr. S. 4,5,8 (76,4). Roth vermuthet परिहारम्, wie 4,6,1 (78,21) gelesen wird.
परिहारसू 4.
परीवाप IV. 5.
परीषक 5.
परीष्ट auch Âpast. Çr. 9,12,11.
परुश्शम् IV. Maitr. S. 4, 1, 2 (2, 13. 14).
परुष् und परोऽक्ष IV. 5.
परोऽक्षबन्धु Adj. *mit undeutlicher Beziehung* Maitr. S. 4,8,4 (116,24).
परोऽक्षबुद्धि Adj. *für etwas fern Liegendes ansehend, gleichgültig* Gâtakam. 22,68.
परोक्ष IV. 5.
परोपसर्पण 4.
पर्क IV. 6.
पर्त्वा 4. प्रीर्त्वा zu vermuthen.
पर्द् IV. 5.
पर्यनुबन्ध 4.
2. पर्यन्त und पर्यान्तम् (richtig पर्यन्तम्) IV. 6.
पर्यन्ती Adv. mit कर् *zu Ende bringen, beendigen* Divjâvad. 97,19. 236,18.
पर्यवदापयितर् Nom. ag. *Erheller, Beleuchter* Divjâvad. 202,13.
पर्यवमान IV. Fehlerhaft für पर्यवस्थान Divjâvad. 185,29. 186,9. fgg.
पर्यवस्थान IV. *eine den Menschen beherrschende Leidenschaft* Mahâvs. 109,57. Divjâvad. 185,27. Vgl. पर्यवसान oben.
पर्यादान n. 1) *Verbrauch, Erschöpfung, Ende.* Acc. mit गम् *zu Ende gehen* Mahâvs. 130,33. Divjâvad. 4, 3. 10,29. 55,2. 100,25. — 2) *etwa Angriff, feindliche Behandlung* Mahâvs. 109,31.
पर्यान्तम् s. oben u. 2. पर्यन्त.
पर्यावसथ 4.
पर्युत्थान IV. Eher *das Besessensein* Mahâvs. 109,55.
पर्युदसन n. *das Ausschliessen* Comm. zu Jogas. 1,18. 51.
पर्युपासना f. *Verehrung* Divjâvad. 147,1. 149,19.
पर्युपास्य Adj. = सेव्य Gâtakam. 23,12.
पर्युषण IV. 5.
पर्युषणाविचारबृहद्वचूर्णि f. Titel eines Werkes Festgr. 55.
पर्युषितव्य IV. 5.
पर्येष्टि IV. *weltliches Streben* Gâtakam. 18,3.
पर्वतक IV. 4.
पर्वतरोधस् und पर्वदन्तिणा 5.
पर्वमित्र 4.
पर्षत्क am Ende eines adj. Comp. = परिषद् 2) *a)* Gâtakam. 23. 27.
पलाव IV. 5.
पलाश IV. *Blatt*, so v. a. *Klinge*; vgl. oben परशु°.
*पलिगोध m. *Verbot, Verhinderung* Mahâvs. 245,122. Vgl. परिगोध und पलिवोध in den Açoka-Inschriften.
पलित IV. 3) *b)* Daçak. (1883) 37,10.
पलितंकरण IV. 5.
पलितवत् 5.
पलीश und पलोल 4.
पल्य IV. 2) Dharmaçarm. 5,31.
पल्ययन IV. 2) Vikramâñkaḱ. 6,48.
पल्वली Adv. mit भू *zu einem Pfuhl werden* Gâtakam. 15.
पवनपञ्चाशिका 6.
पवमानसख 5.
पर्वि IV. 6.
पवित्रेष्टि 5.
पव्या IV. 6.
1. पशु IV. 2) °पशूनि R. ed. Bomb. 4,35,13.
पशुदावन् Adj. = पशुदा Kauç. 72,18.
पशुपालन n. *Viehzucht* Gâtakam. 23,66.
पशुव्रत IV. lies Adv. st. Adj.
पशुव्रत IV. *die Aufgabe als Schlachtopfer zu dienen* Gâtakam. 31,46.
पश्चाच्चर् IV. Maitr. S. 4,3,6 (44,18).
पश्चार्ध Adj. (f. श्रा) Maitr. S. 3,9, 8 (127,5).
पश्चात् IV. 6.
पश्चात्पुरोडाश Adj. *mit nachfolgendem* Puroḍâça Maitr. S. 4,3,6 (45,7).
पश्चाल्लोक 4.
पश्चिमदर्शन n. Acc. mit दर्श् *Jmd (Acc.) noch zum letzten Male sehen* R. ed. Bomb. 2,64,26.
पश्चिमद्वार 4.
पश्चिमाचल 5.
पष्ठवंह् und पस्पश IV. 5.
1. पा mit उप Caus. auch Âpast. Çr. 9,18,11. — Mit निस् Z. 2, lies निष्पीत. — Caus. 5.
*पांसक s. oben पंसक.
पांसन IV. *n. *Schmähung* Mahâvs. 132,4 zu vermuthen für पंसन.
पांसुक्रीडन 5.
पांसुलेखन 6.
पांसुविकर्षण und पांसुसंचार 5.
1. पाक IV. 1) *a)* Âpast. Gṛhj. 20,15.
पाकयज्ञिक IV. 6.
पाकल IV. 5.
पाञ्चपक्षिन् 5.
पाञ्चनख IV. n. (sc. मांस) *Fleisch von fünfkralligen Thieren* Viḱ. zu Jâḱ. 290. fg.
पाटलकोट 5.
पाटलचक्षुस् Adj. *mit dem Staar behaftet* Aniruddha zu Sâṁkhjas. 2,23.
पाटलीपुत्र 4.
पाटलोपल IV, 5.
पाटल्य n. *Röthe* Pâdâravindaç. 46.
पाटविक und पाटीर IV. 5.
पाठान्तरय् und पाडलीपुर 5.
पाणिगृहीता IV. 5.
पाणिग्राहम् und पाणिग्राहवत् 5.
पाणिघातम् 6.
पाणिपुट 5.
*पाण्डरवासिन् IV. *f. °नी N. pr. einer buddh. Tantra-Gottheit Mahâvs. 197,45.
पाण्डु IV. 5.
पाण्डुकम्बलशिला f. Bez. *eines Theils des himmlischen Paradieses* Divjâvad. 104,3. 4. 105,10.
पाण्डुकम्बलिन् IV. Gâtakam. 11.
पाण्डुपत्त्र IV. 5.
पाण्डुरक Adj. (f. °रिका) *weisslich* Divjâvad. 352,19.
पाण्डुरय् 5.
पाण्डुराति und पाण्डुरार्ति IV. 4.
पाण्युपघातम् 6.
पात IV. 5. 9) *Knoten* überh. nach Jacobi.
पातनिका f. *Angemessenheit, das Zutreffen* Bhâmatî 64,2.
पातभेद् 5 unter पात.
*पाती (eig. Pâli) f. = पात्री Mahâvs. 197,115.
पातुक und पात्रोवर्त् (in der zuletzt angegebenen Bed. auch Âpast. Çr. 14,7,12) IV. 5.
*पात्रधारण n. *das Behalten einer überschüssigen Bettelschale länger als es erlaubt ist* Mahâvs. 260,25.
*पात्रपरीष्टि f. *vorzeitige Bemühung um eine neue Bettelschale* Mahâvs. 260,26.
*पात्रावलेकम् Adv. *die Schale ableckend* Mahâvs. 263,65.
पाद् und पादक IV. 5.
पादचारिन् IV. Adj. *wandelnd, sich fortbewegend* Gâtakam. 26. 33.
पादलग्न IV. 5.
पादवेष्टनिक IV. *f. का Mahâvs. 273,22.
*पादाधिष्ठान n. *Fussschemel* Mahâvs. 273,103.
पादावनाम 5.
पादूलक m. *Besen* Sud. zu Âpast. Gṛhj. 17,1.
पादोपजीविन् Adj. *von Jmds* (Gen.) *Gnade lebend* Divjâvad. 537,4.
*पानीयवारिक m. *der für Trinkwasser sorgende Klosterbruder* Mahâvs. 274,15.
पापमय Adj. *aus Bösem bestehend, vom Uebel seiend* Gâtakam. 17,12.
पापयक्ष्मगृहीत Adj. *von der Schwindsucht ergriffen* TS. 2,3,5,3.
पापसम IV. 6.
पापसमाचार, पापारम्भक und पापारम्भवत् 6.
पाप्मन् IV. *Teufel, Dämon* Gâtakam. 28. 31,7.
पायलिसंघ und पारंपरी 5.
1. पार IV. n. *eine Art* Tushṭi Aniruddha und Mahâdeva zu Sâṁkhjas. 3,43.
*पारजन्मिक Adj. *zu einer folgenden Geburt gehörig* Mahâvs. 148,6.
पारपार IV, n. *eine Art* Tushṭi Aniruddha und Mahâdeva zu Sâṁkhjas. 3,43.
पारमि = परमता Divjâvad. 637,5.

पारापत IV. Kâd. (1883) 63,6. v. l. पारावत.

पारावारजलाय् zu *Meerwasser werden* Dharmaçarm. 2,79.

पारिलेय (Conj. für परि°) m. N. pr. eines Elephanten Gâtakam. 19,36.

पारिवेश्य n. = पारिवेत्त्य Viçv. zu Jâén. 3,265. fg.

पारिषद्, पारिषदाम् st. पारिषदानाम् R. ed. Bomb. 3,25,12.

पारिषद्य IV. m. *eine zu der königlichen* Parishad *gehörige Person* Divjâvad. 291,27.

पारीण IV. 1) Dharmaçarm. 1,12.

पारुषिक Adj. *grob, roh* Divjâvad. 301,24.

पारुष्यक N. pr. eines Götterhains Divjâvad. 194,2. 10. 195,9. Vgl. पारुष्य 2) *c*).

5. पार्ष्ण und पार्ष्णि 5.

पार्वणश्राद्ध, पार्श्वसंस्कृत und पार्श्विग 6.

पार्श्वियन्तर् m. *der Lenker eines Seitenpferdes* MBh. 7,196,12.

पालन IV. 6.

पालाशकर्मन् n. *eine best. Ceremonie* Sud. zu Âpast. Gṛhj. 11,26.

2. पालि IV. 11) पाली hierher vielleicht Âpast. Gṛhj. 3,11. Nach dem Comm. f. zu 1. पाल.

पालीष 4.

पावन IV. 5. Adj. nach Nilak. *von Wind* (पवन) *lebend* MBh. 13,14,124.

पाशाय्, °यते *zum Seile werden* Pâdâravindaç. 19.

पार्शी IV. 5.

पिङ्गलवत्साजीव m. N. pr. eines Mannes Divjâvad. 370,14. fgg.

पिङ्गाणाक 5.

पिङ्गेश IV. 5.

पिचुलिका und पिच्चित 5.

पिच्छोला IV. 5.

पिञ्जुलिका 5.

पिटक IV. *Bläschen, kleine Anschwellung* (auf der Haut) Gâtakam. 31.

पिठरिका f. *Kochtopf* Divjâvad. 496,14.

पिण्डक IV. * *Bissen, magerer B.* Mahâvj. 262,2.

पिण्डतनुक IV. 6.

पिण्डपात्रनिर्हारक m. *ein best. Klosterdiener* Divjâvad. 239,5.

*पिण्डवेणु m. *eine Bambusart* Mahâvj. 196,22.

पिण्डाध IV. 5.

पिण्डिपाल IV. Statt dessen भिण्डिपाल Mahâvj. 238,33. Richtig भिन्दिपाल.

पितापुत्र् IV. Pl. *der Vater und seine Söhne* Maitr. S. 4,2,12 (35,8. 9).

पितृ IV. so zu accentuiren.

पितृदेवत, पितृवित्त und पितृव्यक IV. 5.

पित्तोपसृष्ट 5.

पित्र्य IV. 4.

°पिधायिन् Adj. *verhüllend, verdekkend* Dharmaçarm. 11,39.

पिनाकसेन m. Bein. Skanda's AV. Paric. 20,4.

पिनाकिन् IV. 4.

पिपतिषत् IV. 2) Kir. 7,17.

पिपीलिकोत्किरण IV. Statt dessen *पिपीलिकोत्सरण n. *das Hinaufkriechen der Ameisen* Mahâvj. 199,80.

पिपृतु 5.

पिप्पल IV. 4.

पिशङ्ग IV. 5.

पिशङ्गय्, °यति *röthlich farben* Kir. 16,40. 47.

पिशाचक IV. 3) lies f. °चिका. *a*) Subhâshitâv. 3339.

*पिशाचदीपिका f. *Irrlicht* Festgr. 97.

पिशाचभ्रम् m. *ein best. Kinderdämon* Sud. zu Âpast. Gṛhj. 18,1.

पिशाचोदुम्बर m. *ein best. Baum* Har. zu Âpast. Gṛhj. 14,8.

पिशितप्रोक्ष 4.

पिशितवसामय 5.

पिशील IV. 4.

पिशीली 6.

पिष्प्रु IV. 5.

पिष् mit वि auch *anstossen, stupsen* Âpast. Çr. 9,5,3.

पिष्टपेषण n. *das Mahlen von schon Gemahlenem, so v. a. das unnütze Wiederholen von etwas schon Gethanem.* °न्याय Sud. zu Âpast. Gṛhj. 14,9.

2. पिष्टी 4. Vgl. weiter unten पृष्टी.

पीठाय्, °यते *zum Schemel werden* Pâdâravindaç. 6.

पीड् mit समा Caus. *hart bedrükken, peinigen, mit Weh erfüllen* Gâtakam. 14. 15. 17. — Mit उद् Caus. IV. 5. — Mit नि, °निपीडित auch so v. a. *vielfach besucht von* R. ed. Bomb. 3,15,13. — Mit अभिनिस् Caus. *noch stärker ausdrücken* Gâtakam. 27.

पीतशेष 5.

पीनांस 1) m. *fleischige Schulter* MBh. 13,93,68. — 2) Adj. *mit fleischigen Schultern* MBh. 13,86,19.

पीयासावत्त् IV. so zu lesen und nach पिपासालु zu setzen.

पीयूषधामन् m. *der Mond* Dharmaçarm. 17,9.

पीयूषमयूख m. dass. ebend. 2,22. 12,16.

*पीलुपति m. *Elephantenaufseher* Mahâvj. 186,31.

पुंन्नृप 4.

पुंसवत् 5.

पुंसी f. *eine Kuh, die ein männliches Kalb hat,* Kauç. 35,8.

पुंसू Adj. f. *nur männliche Kinder gebärend* Âpast. Gṛhj. 6,11 (पुंस्वो ज्ञी° zu lesen).

पुञ्जय् mit परि 5.

पुटकानुवासन n. *ein trichterförmiges Klystier* Dârila zu Kauç. 25,12.

पुटकिनी und पुटभेदन IV. 5.

पुणाक 5.

पुण्डकल m. N. pr. eines Berges Divjâvad. 21,25. Richtig पुण्ड्र°.

पुण्डरीक IV. 4.

पुण्डरीकमुख Adj. *lotusantlitzig* Mâlatîm. (ed. Bomb.) 332,6.

पुण्डरीकिनी 4.

पुण्डरीकेक्षण 5. 6.

पुण्डवर्धन n. Divjâvad. 21,25 fehlerhaft für पुण्ड्र°.

पुण्यपापेक्षितर् Nom. ag. *Zeuge des Guten und Bösen* M. 8,91.

2. पुण्यफल IV. 6.

पुण्यवर्धन IV. 5.

पुण्याग्नि m. *the public fire kept burning in the city square for all and sundry* Peterson zu Subhâshitâv. 1857.

पुण्याह्न IV. Âpast. Gṛhj. 1,2 nach dem Comm. *eine glückliche Tageszeit.*

पुण्याह्नस्वन 6.

पुण्यी 5.

पुत्रभाण्ड IV. 4.

पुत्रभूय und पुत्रोदम् 5.

पुत्रमह्नक und °महिन् 6.

पुनराहारम् Absol. *immer wieder herbeibringend* Âpast. Gṛhj. 1,22.

पुनरुपलब्धि f. *Wiedererlangung* Vikram. 73,4.

पुनर्जीवितु f. *Wiedergeburt* Tândja-Br. 1,5,18.

पुनर्णव und पुनर्नव IV. 5.

पुनर्निग्रन्थम् IV. 4.

पुनर्बाल IV. Lies Adj. statt 1).

पुनर्मृत 4.

पुनर्विवाह 5.

पुनश्चर Adj. *rückläufig* AV. Paipp. 1,12,2.

पुनस्तराम् 5.

पुनःसंभव IV. 6.

पुनाराज्ञाभिषेक 6.

पुर IV. 4. पुरी f. auch *das Allerheiligste eines Tempels* Festgr. 12,29. 13,37.

पुरभिद् IV. Kâṇḍiç. 16.

पुरवर n. *Hauptstadt, königliche Residenz* Gâtakam. 2. 9. 13. 26. 27. 32.

पुरश्चक्रम् 4.

पुरश्चर्या f. *Verehrung* Pâdâravindaç. 40.

पुरस् IV. 2) *c*) *im Vergleich zu* (Gen.) Vikramâñkaḱ. 1,98. 2,9. 8,46.

पुरस्तात् IV. 2) *c*) *im Vergleich zu* (Gen.) Vikramâñkaḱ. 9,143.

पुरस्तात्पुरोडाश Adj. *mit einem vorangehenden* Puroḍâça Maitr. S. 4,3,6 (45,7).

पुरस्तादनूक 4.

पुरःस्थ Adj. *vor Augen stehend, deutlich wahrnehmbar* Mâlatîm. (ed. Bomb.) 55,3.

पुरा IV. Mit Praes. so v. a. *es könnte geschehen dass* Gâtakam. 28.

पुराणदृष्ट 5.

*पुराणद्वितीया f. *die ehemalige Gattin* Mahâvj. 281,62 (पूराण° gedr.).

पुरोषसंहित 6.

पुरुनिःषिध् und °षिधन् IV. 6.

पुरुष, und °क IV. 5.

पुरुपत्तीर् n. *Menschenmilch* Maitr. S. 1,6,4 (93,3).

पुरुषवध् IV. 5.

1. पुरुषान्तर auch *Mittelsperson* R. ed. Bomb. 4,32,16.

पुरुषाकृति f. *eine an Menschen gerichtete Anrufung* TS. 2,2,2,5.

पुरोगव m. *Vorgänger, Begleiter, Diener* Divjâvad. 211,6. 214,5. Am Ende eines adj. Comp. *begleitet von, versehen mit* 214,19. 379,26.

पुरोडाश IV. 6. Nom. abstr. °ता f.

पुरोडाशतां नी so v. a. *opfern, verbrennen* Pârv. 591,12. 594,10.

पुरोभक्तका (!) f. *Frühmahl* Divjâvad. 307,2. fgg.

पुरोभाग IV. Adj. (f. या) wohl *vor Jmd stehend* R. ed. Bomb. 4,20,4. Nach dem Comm. = कृतापराध (!).

पुल IV. 5.

पुलक IV. 6.

पुलकेशिन्, पुलायित, पुलिकेशिन् und पुष्करविष्टर 5.

1. पुष् mit अभि *verstärken* Kir. 17,1.

पुष्करसाद् IV. Lies TS. 5,5,14,1.

पुष्टिकर्मन् IV. m. *ein auf das* Pushṭikarman *bezüglicher Spruch* Kauç. 24,15.

पुष्प IV. m. wohl = पुष्पसूत्र Divjâvad. 632,15. 651,9.

पुष्पकेतु IV. 4.

पुष्पचूल 4.

पुष्पभद्र IV. 4.

पुष्पमाला IV. 6.

पुष्पमालिन् Adj. *einen Blumenkranz tragend* Gâtakam. 19,23.

पुष्पयमक 4.

पुष्पराग und °राज्ञ IV. Richtig पुष्प्य°; vgl. Pischel zu Rujjaka, Sahrd. S. 102. fg.

पुष्पवत्त् IV. 4.

पुष्पविशिख und पुष्पश्रीदासी 5.

पुष्पसत्र् f. *Blumenkranz* Rudraṭa, Çṛṅgârat. 1,136.

पुष्पान्वित und पुष्पान्वोदक häufig in der Paddh. zu Kauç. nach Bloomfield.

पुष्पाय् 5.

पुष्प्य् mit वि, तेन विपुष्पितम् *er lächelte* Divjâvad. 585,10. 26. वैपु° (!) 17,6.

पुष्पराग und °राज्ञ s. oben u. पुष्प°.

1. पू Desid. IV (hier पुपूषति zu lesen). 5. — Mit स्रव in नवावपूत.

पूजित IV. n. N. pr. einer Oertlichkeit Divjâvad. 509,16. 514,21. Auch °क n. 511,7.

पूत् IV. Mit करु *jammern* Dharmaçârm. 10,50. 12,6.

पूतर् IV. 5.

1. पूति IV. 5.

पूतिरज्जु IV. AV. 8,8,2. Kauç. 16,10 nach Dârila *ein verfaulter Strick.*

पूतिशफरी f. *eine best. Pflanze* Kauç. 27,32.

पूत्कृत n. *Klagelaute* Dharmaçârm. 11,33. 44.

पूयभुज् Adj. *sich von Eiter nährend* M. 12,72.

*पूरणद्वितीया s. पुराण°.

पूरोटि 5.

पूर्ण auch *ein best. Baum* R. ed. Bomb. 4,1,77. Vgl. पूर्णक 1) *a*).

पूर्णचात्त्र 5.

पूर्णदर्व IV. Zeile 2 zu streichen, da पूर्णदर्व्यम् Çâṅkh. Çr. 3,15,14 Acc. von °दर्वी *ein voller Löffel* ist.

पूर्णबन्धुर 4.

पूर्णमुक्त Adj. *von einem vollständig gespannten Bogen abgeschossen* (Pfeil) R. ed. Bomb. 3,51,8.

पूर्णरथ und पूर्णलदमीक 5.

पूर्णविंशतिवर्ष Adj. *volle 20 Jahre alt* M. 2,212.

पूर्णामृतांशु m. *Vollmond* 116,17.

पूर्दार IV. R. ed. Gorr. 2,26,5 (पुर्दार gedr.).

पूर्वकर्मकृतवादिन् m. *ein Anhänger der Lehre, dass nur die früheren Handlungen alle jetzigen bestimmen,* Gâtakam. 23.

पूर्वकारिन् auch *der Einem früher einen Dienst erwiesen hat* R. ed. Bomb. 4,43,7.

पूर्वंगम Adj. *vorangehend,* so v. a. *eifrig dienend* Divjâvad. 333,17. * Am Ende eines Comp. *begleitet von, versehen mit* Mahâvj. 9,13.

पूर्वनिवास m. *eine frühere Existenz* Divjâvad. 619,10.

पूर्वप्रेत IV. 1) lies *fortgeflogen.*

पूर्वभव 5.

पूर्वभित्तिका f. *Frühmahl* Divjâvad. 30,18. fgg.

पूर्वयोग, पूर्वविद्देष und पूर्वविप्रतिषेध 5.

पूर्वाह्न IV. * *Vorderende, Anfang* Mahâvj. 253,88.

पूर्वोपक्रम 5.

पूर्वोपमृत 6.

पृक्त, पृक्तप्रयज् und पृक्तयाम IV. Vgl. Pischel, Ved. Studien 95. fgg.

पृतनाज्ञ m. Çâṅkh. Çr. 14,44,1 nach dem Comm. = शूर.

पृतनाजय m. *Sieg über die Heere* Pâr. Gṛhj. 1,5,9.

पृथक्स्थिति f. *das Getrenntsein* Vikram. 102.

पृथग्देवत und पृथग्यसमय 5.

*पृथिवीकृत्स्न n. *eine der 10 Kṛtsna genannten mystischen Uebungen* Mahâvj. 72,5.

पृथु IV. m. ein Vasu MBh. 1,99,11. 27.

पृथुदत्त 4.

पृश्निमन्थ m. *eine Art Rührtrank* Kauç. 11,15.

पृश्निवाल und पृश्निशफ 4.

पृषत्त् IV. 6.

1. पृष्ट IV. n. *das Fragen, die Frage* Âpast. Gṛhj. 11,2. P. 3,2,120. 8,2,98.

3. पृष्टि auch Dârila zu Kauç. 16,29.

पृष्टिमाचय 6.

पृष्ठताप 5.

पृष्ठतोभावम् 4.

पृष्ठतोमुख Adj. *mit dem Gesicht rückwärts gewandt* Divjâvad. 333,15.

*पृष्ठी Adv. mit भू *niedergedrückt —, niedergeschlagen werden* Mahâvj. 130,44. Richtig पिष्टी. Vgl. विपृष्ठी.

2. पृष्ठ्य IV. 5.

पेकि 5.

पेटाक IV. vgl. Dârila zu Kauç. 18,2.

पेटाल und °क 6.

*पेयालम् Adv. *nochmals,* zu *wiederholen* Mahâvj. 225,40.

पेरु IV. Vgl. Pischel, Ved. Studien 81. fgg.

पेलुवास 4.

पेश IV. 4.

1. पैषी IV. 6.

पैतृद्रव 4.

पैन्य 5.

*पैलोत्तिक n. Mahâvj. 281,242. Vgl. Pâli पिलोतिका.

पैशुनिक Adj. *verleumderisch* Divjâvad. 301,23.

पोञ्छ्, पोञ्छ्यते *reinigen* Divjâvad. 491,7. fgg. Richtig प्रोञ्छति von उञ्छ्.

पोट IV. 5.

पोताय् IV. selbständig Rudraṭa, Çṛṅgârat. 1,4.

पोत्ति oder पोत्ती f. *Lappen, Fezzen* Divjâvad. 256,26. Conj. für पोत्ति, पोत्ती, पात्ती.

*पोप्फल n. prâkritisch für पूगफल Mahâvj. 231,38.

*पोष IV. prâkritisch für पुरुष Mahavj. 207,5.

पोषध IV. so v. a. *Sabbath* Gâtakam. 3. 6. 9. पोषधोत्सव m. *Sabbathfeier* 6,6.

पौंस्य IV. vgl. Aufrecht in Festgr. 2.

पौणाकि 5.

पौण्डरीक IV. 1) f. ई R. ed. Bomb. 4,28,23.

पौण्ड्र IV. 6.

पौद्गलिक 4.

पौनर्वाचनिक Adj. *pleonastisch* Har. zu Âpast. Gṛhj. 12,6.

पौरव IV. 3) *a*) Bhârata, Nâṭjaç. 28,32.

पौरोडाशीय Adj. von पौरोडाश Har. zu Âpast. Gṛhj. 7,8.

पौर्वपदिक IV. 6.

पौलोमीपति 4.

प्रा (nicht प्रा) f. *Haarflechte* Subhâshitâv. 97. Vgl. स्राक्त 3).

प्या mit सन्वा 5.

प्रकर्षिन् IV. *ganz vorzüglich, vortrefflichst* Gâtakam. 3.

प्रकृतत्व n. *das Beleidigtsein* Gâtakam. 23.

प्रकृतिलय m. Bez. *bestimmter* Jogin Jogas. 1,19. Comm. zu 1,17.

प्रक्रामणी f. *eine Art Zauber* Di-

vjâvad. 636,27.

प्रक्काथ m. *das Sieden* Gâtakam. 29,40.

प्रक्षाम IV. lies 9,15,20.

प्रक्षालयितर् Nom. ag. *Wäscher* (der Fusse des Gastes, Âpast. Gṛhj. 13,6.

*प्रक्ष्वेडन n. *das Brummen u. s. w.* Mahâvj. 138,25.

प्रक्ष्वेडित n. *Gesumme* Gâtakam. 8.

प्रखर् IV. 4.

प्रखार्ड् IV. 5.

प्रग्रह् IV. Adj. (f. ग्रा) in Verbindung mit सभा R. ed. Bomb. 2,82,2 etwa *Empfangshalle.*

प्रघण und प्रघाण IV. 5.

प्रचण्डपाण्डव IV. lies eines Schauspiels.

प्रचलाय्, °यति *im Schlafe mit dem Kopfe nicken* Gâtakam. 33.

प्रचिति f. = विचिति 2) Kuṭṭanîm. 10.

प्रचेय Adj. etwa *sich ausbreitend, nach allen Seiten verbreitet* Gâtakam. 22.

प्रच्छिन्ध्याकर्ण Adj. (f. ई) *dessen Ohr gespalten werden soll* Maitr. S. 4,2,9 (32,2). Vgl. P. 6,3,115.

प्रच्छेद् IV. *musical division, bar* (?) Divjâvad. 597,19.

प्रच्छ् IV. Mâlav. 40 (ed. Boll.) पृच्छते व fehlerhaft für पृच्छतेव (mit माधवेन zu verbinden).

प्रजङ्घा IV. Gâtakam. 9.

प्रजापति IV. 2) lies *Frau, Matrone, Dame* und vgl. Divjâvad. 2,2. 98,21.

प्रजापतिक IV. 4.

प्रजापतिचित्ति 4.

प्रजापतिमुख 4.

प्रजासूत्र IV. wird Çiç. 1,28 als *Schöpfer, Vater* oder *König* erklärt.

प्रज्ञप्ति IV. *das Bereitmachen.* ग्रासन° Divjâvad. 306,23.

प्रज्ञाचन्द्र 5.

प्रज्ञापनोपाङ्ग n. Titel eines Werkes Festgr. 55. Ind. St. 16,392.

प्रज्ञापारमिता IV. Auch allgemeiner Titel eines nordbuddhistischen Sûtra, wovon verschiedene Redactionen bestehen, Mahâvj. 65.

प्रणतात्मवत् Adj. *gebeugten Körpers, sich verbeugend* R. ed. Bomb. 4,46,2.

प्रणम्र Adj. *verneigt* Pâdâravindaç. 49.

प्रणम्री Adv. mit भू *sich verneigen* Pâdâravindaç. 5.

प्रणय IV. *das Vorbringen, Anführen* (eines Grundes) Gâtakam. 23,27.

प्रणयमय Adj. *voller Zutraulichkeit* Gâtakam. 20,38.

प्रणाद् IV. 3) Divjâvad. 57,9. fgg.

*प्रणीतविज्ञापन n. *das Angehen um leckere Speisen* Mahâvj. 261,44.

प्रणेत्र und प्रनट 5.

प्रतनू Adv. mit कर् *sehr verringern, — schwächen* Gâtakam. 14,1.

प्रतापराज m. N. pr. eines *Fürsten* Dharmaçarm. 16,75. 17,1.

प्रतिकच्चुक IV. 4.

प्रतिकण्ठकया (wohl °कण्ठिकया) Instr. Adv. = प्रतिकण्ठम् Divjâvad. 244,8.

प्रतिकाण्डम् 6.

प्रतिकाय IV. 1) Kir. 14,17. — 3) Kir. 13,28.

प्रतिगु Adv. *gegen eine Kuh* M. (Jolly) 4,52.

प्रतिग्रह् IV. 5.

प्रतिग्रामसमीपम् Adv. *bei jedem Dorfe* Dharmaçarm. 1,48.

प्रतिघ IV. * *Gegensatz* Mahâvj. 68.70.71. * *Feindschaft, Abneigung, Groll* 104,24.

*°प्रतिचारिन् Adj. *übend, befolgend* Mahâvj. 48,49.

*प्रतिच्छन्दकल्याण Adj. *zuvorkommend, liebenswürdig* Mahâvj. 126,18.

प्रतिज्ञनम् 5.

प्रतिज्ञाप m. *das Entgegenmurmeln* Kauç. 36,25.

*प्रतिताडितव्य n. impers. *entgegen zu schlagen* Mahâvj. 269,5.

प्रतिदन्तिन् m. = प्रतिगज Kir. 6, 14. Dharmaçarm. 4,33.

प्रतिदन्त्यनीकम् Adv. *gegen das Elephantenheer* Kir. 16,14.

प्रतिद्विष् IV. 4.

*प्रतिदेशनीय Adj. *zu berichten* Mahâvj. 256. 262.

प्रतिद्वंद्वय्, °यति *wetteifern wollen* Divjâvad. 403,18.

प्रतिद्वंद्विन् IV. *entgegengesetzt* Çaṅkara zu Vedânta 142,12. *feindlich* Kir. 16,29. m. *Feind* 17,18.

प्रतिद्विप m. = प्रतिगज Kir. 17, 45. Dharmaçarm. 10,19.

प्रतिनयन° Adv. *in's Auge* Mâlatîm. (ed. Bomb.) 50,2.

प्रतिनिनद् IV. Kir. 7,22.

प्रतिनिवेश 6.

प्रतिनिष्क्रय m. *Vergeltung* Dharmaçarm. 4,12.

*प्रतिनि[:]सृज्य Adj. *aufzugeben, fahren zu lassen* Mahâvj. 130,1.

प्रतिपचनम् 4.

प्रतिपण्य n. *die beim Tauschhandel dagegen gebotene Waare* Divjâvad. 173,5. 271,27. 564,2.

प्रतिपद् IV. *Sinn* (für Etwas) Gâtakam. 17. * (*der zu wandelnde*) *Pfad* Mahâvj. 7,6. 8,4. 58. 64.

प्रतिपन्मय Adj. *folgsam, willig, gehorsam* Gâtakam. 17,32.

प्रतिपलम् 4.

प्रतिपाडुक 5.

प्रतिपुर् f. *Gegenburg* Maitr. S. 3,8,1 (92,3).

प्रतिप्रयाणकम् Adv. *mit jeder Tagereise* Kâd. (1883) 118,21.

*प्रतिप्रश्रब्धि (°स्रब्धि) f. *Einstellung, Beseitigung* Mahâvj. 65,58.

प्रतिप्राप् (m. *Gegner* in einer Rechtssache) und प्रतिप्राशित IV. 6.

प्रतिप्रिय Adj. *angenehm, zusagend;* mit Gen. Âpast. Çr. 10,6,8.

प्रतिफलीकरण n. 4.

2. प्रतिबल IV. 2) zu streichen, da Daçak. 42,15 zu 1. प्रतिबल gehört.

प्रतिबिम्ब् 6.

प्रतिभिन्नक Adj. *ununterschieden* (?) Divjâvad. 280,16.

प्रतिभोग M. 8,307 v. l. für 1. प्रतिभाग 2).

*प्रतिमन्त्रयितव्य n. impers. *zu erwiedern* Mahâvj. 138,22.

प्रतिमकानस und प्रतिमकाव्याकृति 4.

प्रतिमकिष m. *ein feindlicher Büffel* Kâṇḍiç. 8.

प्रतिमानयितव्य 4.

प्रतिमासंप्रेक्षण und °क्षणम् IV. 6.

प्रतिमार्ग IV. Loc. *in einander begegnender Richtung* Divjâvad. 164, 27. 165,16.

प्रतिमोक 5.

2. प्रतियत्न IV. *auf der Hut seiend* Gâtakam. 31.

प्रतियुवम्, प्रतियूपम्, प्रतिरसित und प्रतिरिपु 5.

*प्रतिरोपितव्य n. impers. *entgegen zu zürnen* Mahâvj. 269,3.

प्रतिवक्तर् Nom. ag. *Antwort gebend auf* (Gen.), *interpretirend* (das Gesetz) Baudh. 1,1,9.

प्रतिवनिता und प्रतिवर्गम् 5.

प्रतिवर्तन IV. * *das Zurückschlagen, Abwehren* Mahâvj. 245.

2. प्रतिवाणि IV. * *Opposition* Mahâvj. 223,164 (°वानि gedr.).

प्रतिवारित 5.

प्रतिवासरिक Adj. *täglich* Hemâdri 3,*a*.1038,14.

प्रतिवासिन् IV. MBh. 15,5,15.

प्रतिवृत्तान्तम् 4.

प्रतिवेश्म 5.

प्रतिशयित 6.

प्रतिशरण IV. n. *Vertrauen auf* (im Comp. vorangehend) Divjâvad. 427,22. °भूत *vertrauensvoll hingegangen zu* (Acc.) 176,26. Vgl. प्रतिसरण.

प्रतिशरासन 6.

प्रतिशिल्प n. *ein Gegen-Çilpa* Çâṅkh. Çr. 12,7,4.

प्रतिशिष्यका f.? Divjâvad. 133,14.

प्रतिश्रम m. *Mühe* Divjâvad. 108,26.

प्रतिश्रवण und प्रतिश्रुत IV. 6.

प्रतिषेवण 4.

प्रतिष्ठ IV. Am Ende eines Comp. *endend mit, führend zu* Gâtakam. 6,12.

प्रतिष्ठासु, प्रतिसंलीन, प्रतिसंस्कारण und प्रतिसंस्कारम् 5.

*प्रतिसंस्तर n. (!) *freundlicher Empfang* Mahâvj. 140,16.

*प्रतिसंकरणीय n. (sc. कर्मन्) *eine best. Strafe* Mahâvj. 265,7.

प्रतिसंक्राम m. = प्रतिसंक्रम 2) Comm. zu Jogas. 2,20.

प्रतिसंख्यान IV. *ruhige Auffassung der Sachlage* Gâtakam. 21. 28, 57. 33. 34.

प्रतिसमासम् 4.

प्रतिसंमोदन n. *Begrüssung.* °कथा f. *Anrede zur B.* Gâtakam. 21. 23.

प्रतिसरबन्ध m. *eine best. Hochzeitsceremonie* Sud. zu Âpast. Gṛhj. 2,15.

प्रतिसामर्थ्य n. *das je nach den Umständen Angemessensein* R. ed. Bomb. 4,36,17.

प्रतिसूर्यम् Adv. *gegen die Sonne* M. (Jolly) 4,52.

प्रतिसोमोदकद्विजम् Adv. *gegen den Mond, gegen Wasser und gegen einen Brahmanen* ebend.

प्रतिस्कन्धम् 6.

प्रतिस्रोत Adj. (f. श्रा) मन्दाकिनीं प्रतिस्रोतामनुव्रज्य so v. a. प्रतिस्रोतो ऽनुव्रज्य R. ed. Bomb. 3,5,36.

प्रतिस्वाकाकारम् Adv. *bei jedem Svâhâ-Ruf* Âpast. Gṛhj. 15,6.

प्रतिरोधन n. *das Verhindern, Unterdrücken* Comm. zu Jogas. 1,12.

प्रतिरिंसित 6.

प्रतीक्षा IV. 6.

प्रतीत IV. 2) Kir. 8,9. Dharmaçarm. 16,83. Gâtakam. 7.

प्रतीदृष्टि f. = प्रतीद Divjâvad. 7,4. 76,22. 463,10. 465,21.

प्रतीदैवत 4.

प्रत्यंश IV. 4. 5. *Antheil, Portion* Gâtakam. 19. Divjâvad. 132,29. 380,25.

प्रत्यंसम् 5.

प्रत्यक्षेतना f. *das auf's Innere gerichtete Denken* Jogas. 1,29.

प्रत्यक्षधर्मन् 5.

प्रत्यक्षपर Adj. *auf das Sichtbare den grössten Werth legend* Karaka 61,20.

प्रत्यक्षबन्धु Adj. *mit offenbarer Beziehung* Maitr. S. 4,8,8 (116,23).

प्रत्यक्षभूत IV. lies *erschienen.*

प्रत्यक्षावगम Adj. *unmittelbar verständlich* Bhag. 9,2.

प्रत्यक्षिन् IV. Gâtakam. 22.

प्रत्यगम् Adv. *auf jedem Berge* Dharmaçarm. 14,6.

प्रत्यनुप्रास 5.

प्रत्यनुकाक्षम् 4.

*प्रत्यन्तजनपद m. *Grenzland* (an barbarische Stämme anstossend) Mahâvj. 120,6. 187,19.

प्रत्यन्तिम Adj. = प्रत्यन्तिक Divjâvad. 21,17. 426,25.

प्रत्यन्धकार Adj. *Schatten verbreitend* Gâtakam. 27.

प्रत्यपाय Daçak. (1883) 163,13 fehlerhaft für प्रत्यवाय, wie die v. l. hat.

प्रत्यय IV. *Berühmtheit* P. 8,2,58.

प्रत्यरण्य° Adv. *bei —, in einem Walde* Gâtakam. 8.

प्रत्यवमर्श IV. *Besinnung* Gâtakam. 21.

*प्रत्यवेक्षणा f. = प्रत्यवेक्षण n. Mahâvj. 5,4.

प्रत्याकलित IV. 5.

*प्रत्याक्रोष्टव्य n. impers. *entgegen zu schmähen* Mahâvj. 269,2.

प्रत्याख्यान IV. 4.

प्रत्यात्मविनियत Adj. *individuell* Karaka 395,5.

प्रत्यादेश IV. *Anerbieten* Gâtakam. 13.

प्रत्याय्य Adj. *zu beruhigen, zu trösten* Subhâshitâv. 42.

प्रत्यारव m. *Widerhall* Dharmaçarm. 10,50.

प्रत्यार्द्र Adj. *frisch.* Compar. °तर Gâtakam. 7.

प्रत्यार्द्री mit करु IV. *verwischen* Kir. 7,15.

प्रत्यालयम् Adv. *in jedem Hause* Dharmaçarm. 14,31.

प्रत्यासन्न IV. 6.

प्रत्यास्तरण n. = प्रत्यास्तार Divjâvad. 19,20.

प्रत्यास्वादक m. vielleicht *Vorkoster* Damajantîk. 250.

प्रत्याकृति auch Kauç. 48,40.

प्रत्युक्तव 5.

*प्रत्युद्धार m. *Entgegenbringung.* कृन्द° so v. a. *an den Tag gelegter guter Wille* Mahâvj. 261,57.

*प्रत्युद्यान n. *das dem Feinde Entgegengehen* Mahâvj. 181,2.

प्रत्युपवेशन 6.

प्रत्युरस IV. 5. 2) auch Kir. 16,9.

प्रत्येक IV. * n. *eine best. Sünde* Mahâvj. 260,11.

प्रत्येकनरक m. *eine best. Hölle* Divjâvad. 335,25. 336,27.

प्रत्येकरूप scheinbar Maitr. S. 3, 3,9 (42,6), da nach Delbrück प्रत्येक-रूपा; zu betonen ist (*in Bezug auf die Milch gleichfarbig*).

प्रत्येनस् IV. An der angeführten Stelle nach Delbrück *verpflichtet.*

1. प्रथ् mit अति Med. *sehr berühmt werden* Gâtakam. 28,42.

प्रथमप्लुत 4.

प्रथमभक्षण 6.

प्रदण्डवत् Adj. *strenge Strafen verhängend* Parâçara 1,61 (S. 389).

प्रदर IV. 4) *eine Art von Pfeilen* MBh. 8,76,16.

प्रदोषात्रिका 4.

प्रदास m. ? Divjâvad. 104,43.

प्रदित्सा f. *Bereitwilligkeit zu geben* Gâtakam. 5,21.

प्रदेकृन n. *das Beschmieren* Kauç. 31,25.

°प्रधर्षिन् Adj. = प्रधर्षण 1) Dharmaçarm. 12,25.

प्रधानमन्त्रिन् 4.

प्रधानवासस् n. *Prachtkleid* Mṛkkh. 88,8.

प्रधान m. *ein starker Ton* Dharmaçarm. 16,68.

प्रनष्टाधिगत Adj. *verloren und wiedergefunden* M. 8,33.

प्रपच्चव (= मरण) n. Lesart Aniruddha's in Sâṅkhjas. 3,21.

*प्रपाटिका f. *junger Schoss* Mahâvj. 19,83.

प्रपाण IV. 2) Açvav. 2,6. 3,30. Herzustellen für प्रपाण MBh. 3,71,16.

प्रपीति f. *das Trinken* Dârila zu Kauç. 19,3.

प्रबन्धन n. *Fesselung* Kir. 16,36.

प्रबलनता f. *das Verstärken* Pâdâravindaç. 31.

प्रबलविरसा f. *Abnahme* Divjâvad. 587,17.

प्रबाधना f. *das Plagen, Quälerei* Gâtakam. 33.

प्रभव IV. 2) *a)* n. R. ed. Bomb. 4, 48,15.

प्रभाचन्द्र m. N. pr. eines Grammatikers Festgr. 53.

प्रभावन IV. 6. R. ed. Bomb. 4,17, 8 nach dem Comm. so v. a. प्रकाशक.

प्रभाषण IV. lies n. st. m.

प्रभास्वर IV. f. श्रा *eine best. mythische Pflanze* Divjâvad. 113,27. fgg.

प्रभूतता 5.

°प्रभेदक IV. lies (f. °दिका).

प्रमत्तरज्जु f. (?) Kauç. 39,26.

प्रमथिन् 6.

1. प्रमातर् auch Bez. *eines best. Beamten* Festgr. 16,37.

प्रमादिन् IV. 1) Nom. abstr. °दिता f. Gâtakam. 9,22.

प्रमित IV. 4.

प्रमेतोस् 4.

प्रमोक्तक IV. *N. pr. eines Schlangendämons Mahâvj. 167,49.

प्रमोदम् und प्रम्लानी 4.

प्रयतितव्य IV. *zu streben nach* (Loc.) Gâtakam. 10.

प्रयाण IV. 4. Bed. 4) zu streichen, da MBh. 3,71,16 (ein eingeschobener Çloka) प्रपाणे zu lesen ist.

प्रयाम IV. *Tragweite* Gâtakam. 15, 9. 34. *Fortgang* 26,19. 28,1.

प्रयास IV. m. *hoher Grad* Gâtakam. 4,11.

प्रयोक्तव्य IV. 4.

प्रयोक्त्र n. *Joch* Divjâvad. 463,9.

प्रयोगि m. Maitr. S. 3, 1, 9 (12, 11) fehlerhaft für प्रा°, Patron. von प्रयोग.

प्रलब्धर् und प्रलम्फन 5.

प्रलम्भन IV. *dasjenige, womit man Jmd foppt,* Gâtakam. 28,54.

प्रलीनेन्द्रिय 5.

प्रवण IV. Adj. am Ende eines Comp. * *sich neigend zu, so v. a. nicht mehr weit entfernt von* Mahâvj. 30,4 (सर्वज्ञता° zu lesen). *aufgelegt —, so v. a. im Stande zu* Gâtakam. 32,28.

प्रवणय्, °यति *zugeneigt werden* Dharmaçarm. 16,80. *zurecht machen* 8,8. *befördern, bewirken* 11,56.

प्रवद् IV. vgl. Roth in Festgr. 99.

2. प्रवरण IV. 5.

प्रवर्तन IV. 1) *in's Rollen bringend* Divjâvad. 394,24.

प्रवर्तमानता und प्रवर्ताचे s.

प्रवाद् IV. 6.

*प्रवारितार्थातिसेवा f. *das in der Annahme von freundlichen Anerbietungen bestehende Vergehen* Mahâvj. 261,78.

प्रवाल IV. Adj. = पल्लवयुक्त und प्रकृष्टकेशयुक्त Dharmaçarm. 12,8.

प्रवालक s.

*प्रवासनीय n. (sc. कर्मन्) *die Strafe der Verbannung* Mahâvj. 265,6.

प्रवाह् IV. s. *ununterbrochene Anwendung* Çaṁkara zu Vedânta 122,12.

प्रवाहित IV. 6.

प्रविकर्ष m. *das Anziehen* (der Bogensehne) Kir. 13,16.

प्रविकर्षण n. *das Ziehen, Schleppen* Gâtakam. 29,23.

प्रविघटन 6.

प्रविचारमार्ग m. Pl. *Volten* (beim Fechten) Kir. 17,56.

*प्रविज्ञप्य Adj. *aufzugeben, fahren zu lassen* Mahâvj. 130,60.

प्रविद्लन und प्रविद्ध 6.

प्रविलम्बित s.

प्रविलय IV. *Untergang* Kaṇḍiç. 90.

प्रविसर्पिन् Adj. *sich langsam ausbreitend* Gâtakam. 15.

प्रविहार् m. *Vorwärtsbewegung* Pârv. 393,16.

प्रवृत्त IV. 5.

प्रवृत्तसंप्रहार und प्रवृत्ताशिन् 6.

प्रवेध IV. *ein best. Längenmaass* Divjâvad. 56,17. 59,16.

प्रव्याहरण n. *das Hervorbringen einer Rede* Divjâvad. 250,27.

प्रवेपित n. *das Zittern* Kir. 8,43.

प्रवेष्ट und प्रवेष्टृ IV. 5.

प्रशमनीय 4.

प्रशक्य Adj. *sein Möglichstes thuend* Daça K. zu Kauç. 55,18.

*प्रशठ Adj. *sehr falsch, — boshaft.* Nom. abstr. °ता f. Mahâvj. 109,19.

प्रशस्ति 5. Vgl. Bühler in Wiener Z. f. d. K. d. M. 2,86. fgg.

*प्रशान्तविनिश्चयप्रातिहार्यनिर्देश m. Titel eines Sûtra Mahâvj. 65,52.

2. प्रश्न IV. nach Dârila zu Kauç. 26,3 *Turban.*

प्रश्नय IV. Daçak. (1883) 132,15.

प्रष्टव्य IV. *zu befragen nach* (प्रति) R. ed. Bomb. 4,42,49.

प्रसङ्गानुसङ्गेन Instr. Adv. *beiläufig* Aniruddha zu Sâṁkhjas. 5,130.

प्रसज्यप्रतिषेध IV. 6.

प्रसञ्जयितव्य 6.

3. प्रसव IV. 7) n. R. ed. Bomb. 4, 30,47.

प्रसादभाज् Adj. *in Gunst stehend* Aniruddha zu Sâṁkhjas. 2,4.

प्रसूतिका IV. lies (213,17).

प्रसृतिंपच IV. 5. Vgl. Viddhaçâl. 48,6.

प्रसृवर् 4.

प्रस्कन्दन IV. *Sprung* Gâtakam. 27. Vgl. oben अग्नि°.

प्रस्कन्दिन् IV. *herausfordernd, frech* Gâtakam. 16,2.

प्रस्तावान्तरगत Adj. *anderweitig beschäftigt* Gâtakam. 28.

प्रस्थान IV. * *Ausgangspunct, Grund* in ज्ञान° Titel eines Werkes Mahâvj. 65,95.

प्रस्थौवत् IV. vgl. Roth in Festgr. 99.

प्रस्रवन 6.

प्रस्रव IV. n. *Wasserfall* R. ed. Bomb. 3,35,25.

*प्रस्रावकरण n. *Harnröhre* Mahâvj. 281,27.

प्रक्षण IV. प्रक्षणं कामशास्त्रप्रसिद्धं जघनद्वयताडनम् Kâvjaprakâça-nidarçana 140,*a* nach Pischel.

प्रक्षत 6.

प्रक्षसित n. auch *das Erscheinen in hellen, prächtigen Farben* Gâtakam. 31.

प्रक्षसितनेत्र m. N. pr. eines Buddha.

3. प्रक्षाण IV. Çâṅkh. Çr. 5,16,4.

प्रक्षार् IV. *Halsband* Dharmaçarm. 10,7.

प्रक्षास IV. *Farbenglanz* (einer Blume) Gâtakam. 9,47. 28,6.

प्रक्षासिन् IV. Adj. *hellglänzend* Gâtakam. 6,20.

प्रक्षितात्मन् Adj. *entschlossen, eifrig* Divjâvad. 37,10.

प्रक्षेपावक *eine Art Backwerk* Divjâvad. 13,26. 258,19. Vgl. प्रक्षेपाक.

प्रक्षेतव्य s.

प्रागग्र IV. Nom. abstr. °ता f. Çâṅkh. Çr. 4,6,8.

प्रागुदग्र Adj. Âpast. Gṛhj. 1,13 nach dem Comm. *mit den Spitzen theils nach Osten theils nach Norden gerichtet.*

प्राग्जन्मक IV. 4.

प्राग्लज्ज, प्राग्वंशिक und प्राग्वाटकुल s.

प्राङ्मुख IV. 4.

प्राङ्मुखाचन s.

प्राचीनकर्ण IV. 4.

प्राचीनप्रतीचितस् und प्राचीनमात्रावासस् s.

प्राज्ञापती f. Kauç. 21,23 Bez. *des Verses* AV. 5,2,7.

प्राज्ञापत्य IV. 3) f. आ *der an Prâjâpati gerichtete Vers* TS. 1,8,22,2 Âpast. Gṛhj. 2,7.

प्राज्ञापत्यव्रत n. *eine best. Begehung* Sud. zu Âpast. Gṛhj. 8,12.

1. प्राण IV. 6.

प्राणभाज् s.

प्राणाचार्य IV. *der Wächter über Leben und Gesundheit* (eines Fürsten) Vâgbh. 41,3.

प्राणिन् und प्राणेश्वर IV. 6.

प्रातरशन n. *Frühmal* Maitr. S. 3,6,6 (67,3).

प्रातर्मन्त्र 6.

प्रातिकूलिक IV. s.

प्रातिपत्त s.

प्रातिपथिक IV. m. *ein Wanderer, dem man begegnet,* Divjâvad. 242,21.

*°प्रातिलम्भिक Adj. *zu empfangen bestimmt, entgegensehend* Mahâvj. 245,573.

प्रातिसीम Adj. *benachbart* Divjâvad. 546,13.

प्रात्यमकल्पिक IV. 1) *a*) auch v. l. M. 9,166.

प्रानून 6.

प्रान्त IV. Adj. *an der Grenze gelegen, fern* Mahâvj. 149,2. Divjâvad. 188,15. 312,9. 344,10.

प्रापयितर् s.

प्राप्तक्रम Adj. *passend, schicklich, rathsam* Gâtakam. 23,12.

प्राप्तप्रकाशक Adj. *erleuchtet* Aniruddha zu Sâṁkhjas. 5,104.

प्राप्तमनोरथ 4.

प्राप्यरूप Adj. *ziemlich leicht zu erreichen* Gâtakam. 28,13.

प्राभाकर IV. Adj. (f. ई) *von Prabhâkara* (N. pr. eines Mannes) *kommend* Dharmaçarm. 10,52.

प्रायश्चित्ति auch *eine best. Pflanze* Kauç. 8,16.

प्रायश्चित्तिक IV. * *eine Sühne erfordernd* Mahâvj. 281,107.

प्रायोगि s. oben प्रयोगि.

प्रार्थ IV. lies Adj. *zum Aufbruch bereit, reisefertig.*

प्रालेयवर्ष 6.

प्राविस् Adv. Divjâvad. 210, 23 vielleicht nur ein verlesenes आविस्.

प्रावृत IV. 6.

प्रावृषिज IV. 5.

प्रावेश्य s.

प्राश् IV. 6. Bed. *eine* (aufgestellte) *Behauptung in einem Streitfalle.*

प्रासादिका s.

*प्रासादिवारिक m. *ein best. Klosterbeamter* Mahâvj. 274,16.

प्रासाद्य 4.

प्राकृरिक IV. m. *Wächter* Dharmaçarm. 1,63.

*प्राकृवनीय Adj. *würdig als Gast empfangen zu werden* Mahâvj. 97,20.

प्रियतनय Adj. *den Sohn liebend* Gâtakam. 32,16.

2. प्रियवचन IV. 5.

प्रियवद्य s.

प्रियसाक्ष्य 6.

प्रियसेन m. N. pr. eines Mannes Divjâvad. 98,17. 99,23. 100,15. fgg.

प्रियाख्यानदान n. *Geschenk für eine freudige Nachricht* Gâtakam. 10, 21. 32,2.

प्रियाख्यायिन् Adj. *eine freudige Nachricht bringend* Divjâvad. 386, 17. 529,8.

प्रियाज्ञ s.

प्रियाय् IV. 5.

1. प्री mit परि *Caus. *höchlich erfreuen* Mahâvj. 85,11.

प्रीणयितर् 5.

प्रीतमानस Adj. = प्रीतमनस् MBh. 3,304,17.

प्रीतिसंयोग 6.

प्रेक्षण IV. Z. 2, lies *Zuschauen.*

प्रेक्षाकारिन् IV. Kir. 18,28.

प्रेतगति f. Acc. mit गम् so v. a. *sterben* MBh. 1,76,46.

प्रेवरी IV. in der verdorbenen Stelle Maitr. S. 4,1,1 (2,6).

प्रेयस्विन् 5.

प्रेयसेधँ IV. Maitr. S. 1,8,7 (125,1).

प्रेषकृत् IV. Kauç. 26,4 nach Dârila *Befehle ertheilend.*

प्रोद्धार m. *das Emporhalten, Tragen* Dharmaçarm. 1,20.

प्रोद्धाचि Adj. *Wogen schlagend, wogend* Damajantîk. 167.

प्रोल्लासिन् Adj. *erglänzend, leuchtend, prangend* Dharmaçarm. 3,74.

प्रोल्लोल (so zu lesen) Adj. *sich hinundher bewegend* Damajantîk. 170.

प्रोषध und प्रोष्ठिल 5.

प्लक्षोडुम्बर m. *ein best. Baum* Kauç. 20,22.

प्लाविन् IV. 5.

प्ली mit वि 6.

प्लु mit समति IV. 4. — Mit समा Caus. *überschwemmen* R. ed. Bomb. 4,67,12. — Mit अनुपरि Caus. *übergiessen* Âpast. Çr. 1,24,5.

प्लोति f. in कर्म° *der Zusammenhang der Werke* Divjâvad. 87,8. 150, 24. 241,26.

प्लोष्टर् Nom. ag. *Verbrenner* Kanḍiç. 60.

फङ्का und फरक 5.

1. फल् IV. फलित *zurückstrahlend* Dharmaçarm. 9,12.

फल IV. 1) *p)* Kauç. 28,3.

फलकिन् IV. f. °नी *plank, Diele* (?) Divjâvad. 240,3.

फलमूलवत्त् 4.

फलाग्रशाखिन् 6.

फलाय् IV. फलायेताम् Maitr. S. 4,8,1 (107,15) fehlerhafte Lesart für पलाय°.

°फलिक Adj. *den Lohn von — geniessend* MBh. 12,320,4.

फाण्टय् Denomin. von फाण्ट Dârila zu Kauç. 25,18.

फालकृष्ट IV. 2) Maitr. 4,3,2 (41,16).

फालचमस f. *ein best. Theil der Pflugschar* Kauç. 35,4.

फाल्गुनीपत्त IV. 4.

फुट्टक n. und °वस्त्र n. *ein best. Zeug von geringem Werth* Divjâvad. 29,7. fgg.

फुडुत् Interj. Comm. zu Kâçikh. 83,8.

फुल्लपद्मोत्पलवत्त् Adj. *mit blühenden* Padma *und* Utpala *versehen* R. ed. Bomb. 4,1,3.

फुल्ल् IV. *फुल्लित Adj. *aufgeblüht* Mahâvj. 241,17. — Mit उद् *aufblühen* Damajantîk. 138.

फेला f. Divjâvad. 363,24 wohl fehlerhaft fur पेला = पेटा *Kästchen.*

बक IV. 5.

बकुलमालिनीपरिणय, बकुलाभरणचाट, बकुलारण्यमाहात्म्य, बटुक, बटुचरित्रनाटक und बडिश 5.

बदकसान 4.

बदर IV. 6.

बदरद्वीप m. N. pr. einer Oertlichkeit Divjâvad. 102,11. fgg.

बदरसक्तु m. Pl. *Grütze von Brustbeeren* Maitr. S. 2,3,9 (37,8).

बद्ध 5.

बध und बन्दिव 4.

बन्दीकृत Adj. *zu einem Buddhisten bekehrt* Damajantîk. 85. बन्द = *Buddhist* nach dem Comm.

बन्दीगृहीत Adj. *geraubt* Kâd. (1883) 32,8. 9.

बन्ध् IV. बन्ध 2te Imper. R. ed. Bomb. 3,56,21. — Mit आ Med. *sich erhängen* R. ed. Bomb. 3,45,36. — Mit विनि IV. *fesseln* Gâtakam. 31. — Caus. dass. 17,17.

बन्ध IV. 5.

*बन्धि m. N. pr. eines Asura Mahâvj. 171,4.

बन्धुदायाद 4.

2. बन्धुर IV. 5.

बन्धुरीय, बप्प, °क u. बप्पनील 5.

बब्बुल und बब्बूल 6.

बभ्रुकेश Adj. (f. ई) *rothbraune Haare habend* Sud. zu Âpast. Grhj. 3,11.

बभ्रुलोमन् IV. °मी Maitr. S. 3,7,4 (78,12).

बरासी IV. 5.

बरिशी und बरीवर्द 5.

बर्बर IV. 6.

बर्हिच्छद m. *Pfauenfeder*, n. *Pfauengefieder* Rudraṭa, Çṛṅgârat. 3, 6 nebst v. l.

बलक 5.

बलकाय m. *Heeresmacht, Armee* Divjâvad. 63,6. 315,15.

बलकृत Adj. *mit Gewalt verübt, gewaltsam* M. 8,168.

बलत्त IV. 6.

*बलविपुलकेतुमति m. N. pr. eines Asura Mahâvj. 171,9.

*बलव्यूह m. *ein best.* Samâdhi ebend. 21,15.

बलशालिन् IV. 6.

बलारि 5.

बलास IV. 2) fehlerhaft für श्लास. — 3) *der phlegmatische Humor.*

बलाहक IV. m. N. pr. eines Befehlshabers Kâd. (1883) 77,7. 78,11. 82,2 u. s. w.

बलिद्वेषिन् 5.

बलिभोज्ञ m. *Krähe* R. ed. Bomb. 4,58,25.

बलिश, °शि, °शी, बलिल्ल, बलीवाक und बलूक 5.

बष्किक IV. 5.

बष्ट und बस्त्य 5.

बहलित Adj. *dicht —, stark geworden* Kaṇḍiç. 20.

बर्हिदृश् 5.

बर्हिर्मनस्क Adj. *aus dem Sinne* Divjâvad. 631,18.

बर्हिर्मुख IV. 1) *b)* mit Loc. Divjâvad. 1,18.

बर्हिर्मुखी IV. 4.

बर्हिर्यूति 4.

बर्हिर्योग IV. 5.

बर्हिष्कृतु 6.

बर्हिष्पवमानास्तोव 4.

बर्हिःसदस्, °सदस्् und बर्हिःस्तोमभागँस् 6.

*बहुकारणीय Adj. *vielgeschäftig* Mahâvj. 127,26.

*बहुकृत्य Adj. dass. ebend. 127,25.

बहुदर्शिन् 5.

बहुनिःसृत 6.

बहुमति f. *Hochschätzung* Kir. 7, 15. 10,9.

बहुमर्या Maitr. S. 3,9,3 (134,2). 4,8,2 (109,4). Richtig die Hdschrr. बहुमर्या; vgl. मर्यास् weiter unten.

2. बहुमूल्य IV. Nom. abstr. °ता f. Bṛhaspati in Vivâdar. 310.

बहुमौल्य und बहुयाज्य 4.

बहुरज्जाय् und बहुरज्जुपिन् 5.

बहुली IV. °कृत *fleissig geübt, —gepflegt* Mahâvj. 121,15. Prab. 28,4.

बहुलीकार m. *eifrige Uebung, — Pflege* Lalit. 443,11.

बहुवक्तव्य 5.

बहुवर्षसहस्रक, °सहस्रिन् und बहुव्यापिन् 6.

बहुसंख्याक 5.

बहुसाधार 6.

बहुसाहस्र IV. 6.

बाड् IV. बाडित *versunken* Divjâvad. 303,10. Vgl. बुड्.

बाणरेखा 5.

बाणापर्णी 6. Richtig वाणपर्णी.

बाणेय 5.

1. बाध् Desid. IV. 5. — Mit व्या Caus. Med. *Jmd* (Acc.) *eine grosse Pein verursachen* Divjâvad. 105,12.

बाधयितर् 5.

°बाधिन् Adj. *beeinträchtigend, hinderlich* Gâtakam. 6,4.

बान्धवधुरा 6.

बार्ढ (वा°), बार्बर und °क 5.

*बालज्ञातीय Adj. *dumm* Mahâvj. 243.

बालतनय IV. 5.

बालनेत्र 6.

बालमरण und बालवत्सा 5.

बालार्काय् 6.

बालाह (वा°) und °क IV. 6.

बाष्कलिका 6.

बाष्पोत्पीड IV. 5.

बास्तिक 5.

बाह्लीक (*m. wohl = उपशम Mahâvj. 243,1261) und बाह्लक IV. 6.

बाहुनिःसृत 6.

*बाहुप्रचालकम् Adv. *mit den Armen fechtend* Mahâvj. 263,28.

बाहुबन्धन m. *Schulterblatt* R. ed. Bomb. 3,70,18.

बाहुबलिन् IV. 5.

बाङ्कविमर्द 5.

बाङ्कत्य IV. Instr. so v. a. *in der Regel* Gâtakam. 18.

बाङ्कव्यायाम IV. MBh. 7,152,20.

बाङ्कसकथिन् u. बाङ्कस्वस्तिक 6.

बाह्याशकलै 4.

बाह्याश्व, बाह्वीश्वर, बिन्दुप्रतिष्ठानमय, बिन्दुराशि und बिन्दुल 5.

बिबिबाभवत् Partic. *knisternd* Maitr. S. 1,6,5 (93,6).

बिम्बक IV. (*runde*) *Form* Divjâvad. 172,10. 525,16.

*बिम्बर् m. n. *eine best. hohe Zahl* Mahâvj. 247,8. 248,4. 249,18.

बिम्बोपधान n. *Kissen* Mahâvj. 273,40. Divjâvad. 40,10. 550,16.

बिल IV. 5.

बिलयोनि Adj. *von* Ukkaiḥçravas *abstammend* Kumâras. 6,39.

बिलायन 5.

बिलासिन् m. *Schlange* Kuṭṭanîmata 18.

बिल्ल IV. 5.

बिल्व IV. *n. *ein kleiner Teich, Lache* Mahâvj. 193,12. Vgl. बिल्ल.

बिल्ववृक्षमाहात्म्य 5.

बिल्वाक्षर 6.

बिल्वारण्यमाहात्म्य, बिल्वाष्टक, बिसशालूक und बिसोर्णा 5.

*बुद्धकायवर्णपरिनिष्पत्त्यभिनिर्हारा f. *eine best.* Dhâraṇî Mahâvj. 25,12.

बुद्धनेत्रवरलोचन u. °नेत्रसमाधि 5.

*बुद्धालंकाराधिष्ठिता f. *eine best.* Dhâraṇî Mahâvj. 25,10.

बुद्धियोगमय 4.

बुद्धिल 5.

बुबुर् IV. 5.

1. बुध् mit प्रा Caus. *erwecken, anfachen* Pârv. 592,5. — Mit वि Caus. IV. *an den Tag legen, bezeugen* Gâtakam. 31,69.

बुभूषु IV. 4. 3) *zu sein* —, *zu werden wünschend* auch Çiç. 1,49.

बुवम् 6.

बुसब्रनी f. *beetle* (?) Divjâvad. 12, 25. 13,17.

*बृंहयितर् Nom. ag. *Vermehrer* Mahâvj. 126,88.

बृहतीक IV. 6. Çârîr. Ç. 11,12,1 sind यतो° und ततो° Composita.

बृहतीसहस्र 6.

बृहत्कुशण्डिका f. Bez. *eines Theils des* Âgjatantra AV. Paddh. zu Kauç. 137, 1—38; vgl. die Note zu Kauç. 3,5.

बृहन्नक्षयति 5.

*बृहदार m. N. pr. eines Asura Mahâvj. 171,8.

बृहदुत्तरतापिनी IV. so zu lesen.

*बृहद्भात्री f. *ein best. Heilmittel* Râgân. 6,248.

बृहल्लानकोम 5.

बैजवापि IV. 4.

बैदायन, बैदि und बैहीनरि 6.

बोधचित्तविवरण 5.

बोधि IV. m. N. pr. eines Mannes (Buddha's in einer früheren Geburt) Gâtakam. 23.

बोधिचित्तविवरण und °चित्तोत्पादनशास्त्र 5.

*बोधिपक्षनिर्देश m. Titel eines buddh. Werkes Mahâvj. 65,57.

बोधिसत्त्वचर्या 5.

*बोध्यङ्गवती f. *ein best.* Samâdhi Mahâvj. 21,81.

बोल्लक Adj. बल्लु° *sehr geschwätzig* Divjâvad. 338,13. 20.

ब्रध्नलोक IV. 6.

ब्रह्मगवी IV. Du. Bez. *zweier Gruppen von Sprüchen* Kauç. 48,13.

ब्रह्मचारिवासिन् 5.

ब्रह्मदेय IV. n. *Schenkung an einen Brahmanen* Divjâvad. 620,14. 621,2.

2. ब्रह्मन् IV. *ein Bewohner von Brahman's Himmel* Gâtakam. 29. *ein best.* Kalpa *bei den* Gaina Dharmaçarm. 21,67.

ब्रह्मप्रभ m. N. pr. eines Mannes Divjâvad. 476,26. fgg.

ब्रह्ममाल m. Pl. N. pr. eines Waldes R. ed. Bomb. 4,40,22.

ब्रह्मयूप 6.

ब्रह्मरसायन und ब्रह्मलौकिक 5.

ब्रह्मसंसद् IV. 6.

ब्रह्मसदस् n. = ब्रह्मसदन 2) MBh. 15,33,14.

ब्रह्मसभा IV. f. N. pr. eines Lotusteiches Divjâvad. 442,28. fgg.

ब्रह्मावती f. N. pr. einer Frau Divjâvad. 60,24. eines Lotusteiches 514,11.

ब्रह्मास्य auch Brahman's (des Gottes) *Mund* MBh. 12,318,90.

ब्रह्मेशविष्णव 6.

ब्रह्मोक्त IV. 1. Nom. abstr. °त्व n. Viân. zu Jâgn. 3,29.30.

ब्रह्मोत्तर IV. m. *ein best.* Kalpa *bei den* Gaina Dharmaçarm. 21,67. n. N. pr. einer Stadt Divjâvad. 602,4.

ब्रह्मौदनै m. *das für den Brahman bestimmte Mus* TS. 3,4,8,7.

ब्राह्म IV. Adj. *einem Bewohner von Brahman's Welt gehörig* Gâtakam. 30,21.

ब्राह्मणाद Adj. *Brahmanen verzehrend* (Râkshasa) MBh. 7,176,3.

ब्राह्मणायन Kauç. 33,19 nach Dârila *ein Brahmane, dessen Vater oder dessen älterer Bruder oder ein anderer älterer Verwandter am Leben ist.* Also nach Pâṇini's Terminologie der Juvan im Verhältniss zum Vṛddha (ब्राह्मण).

ब्रुडुक्का 5.

भक्तकृत्य n. *Mahlzeit.* कृत° *gespeist habend* Divjâvad. 39,20. 185, 22. Gâtakam. 21.

भक्ताग्र *Refectorium* Divjâvad. 335,24.

भक्ताभिसार IV. *Verabreichung von Speise* Divjâvad. 43,22. 65,2. 81,16. 97,3. 286,26.

भक्तिज्ञ IV. Nom. abstr. °ता f. Gâtakam. 20,22.

भक्तिमकृत् Adj. = भक्तिमत् 1) Divjâvad. 433,11.

भक्तोर्व्यावापृथिवी und °पृथिव्य 5.

भक्तौत्तरिका f. *köstliche Bewirthung* Divjâvad. 284,21. 285,15. fgg.

भक्षंकारै IV. lies Adj. *Essen gewährend.*

भगवृत्ति 5.

भगीन 5.

भग्नच्छन्दस् 6.

भग्ननेत्र IV. 4.

भग्नयति 5.

भङ्ग IV. 2) *t*) zu AV. 8,8,3 vgl. oben ताडभङ्ग.

भङ्ग IV. 4.

भञ्ज् mit वि IV. *gründlich verstehen* Divjâvad. 494,26.

भटबलाग्र m. *ein vorzüglicher Krieger, Held* Divjâvad. 77,26. n. *Kriegsmacht, Heer* 218,11.

भटसर्वज्ञ 6.

भण्ड् mit वि Caus. *verziehen* (das Gesicht) Divjâvad. 263,14. fg. 573,24.

भण्डन IV. Vgl. भाण्डन.

भण्डिमन् 5.

भण्डीर IV. m. R. ed. Bomb. 3,75, 24 nach dem Comm. *Ficus indica.* Vgl. 1) *c*).

भद्दालिन् m. N. pr. eines Mannes Divjâvad. 56,25. fgg.

भद्र IV. 5. n. *ein best. Theil des Hauses* Damajantîk. 258.

भद्रकल्पिक IV. Lies Adj. *im* Bhadrakalpa *lebend* und vgl. Mahâvj. 30,80. Divjâvad. 440,15. 447,4.

भद्रंकार IV. 3) Divjâvad. 123,16. Pl. N. pr. eines Landes 125,11. fgg.

भद्रदोस् 5.

भद्रवाक् IV. 5.

भद्रवाक्चरित्र 5.

भद्रभुज IV. 5.

भद्रमुख IV. Vgl. Bühler in Wiener Zeitschr. f. d. K. d. M. 2,181.

भद्रशिला f. N. pr. einer Stadt Divjâvad. 315,5. fgg.

2. भद्रा mit कर् IV. Daçak. (1883) 169,20.

भद्राकरण IV. 5.

भद्रावती IV. Kauç. 39,9.

भन्द् 5.

भम्भरालो IV. 5.

भयशङ्कित 6.

भयाय् 5.

1. भर् mit प्र, प्रभृत IV. *stark, gross* (अवलेप) Gâtakam. 9,5. — Mit प्रति IV. *den Unterhalt vergelten* Divjâvad. 2,13.

भरद्वाजप्रवस्क n. Kauç. 47,12 Bez. *der Hymne* AV. 2,12.

भरु IV. 5) Festgr. 15,24.

भर्तृचित्ता Adj. f. *an den Gatten denkend* 125,24.

भर्तृभृ 5.

भल् mit निस् Caus. IV. 5.

भलापय् 5.

भल्ल m. auch *ein best. Theil des*

Pfeils MBh. 8,34,18.

भल्लि f. = भल्ली *Pfeil* Dharmaçarm. 11,12.

भवनन्दन 5.

*भवसंक्रान्ति f. Titel eines buddh. Sûtra Mahâvj. 65,54.

भवारि m. Bein. Çiva's Damajantik. 97.

भवितव्य n. impers. Maitr. S. 3, 6,2 (61,16).

भवोद्भव m. Bein. Çiva's Kir. 11,80.

भषित n. *Gebell* Gâtakam. 23,8.

भसल IV. Festgr. 12,29.

भसद् IV. भसत्तस् *vom Hintern aus* Âpast. Çr. 10,9,3.

भसित IV. 2) Pârv. 599,21. 602,6.

भस्म und भस्मित (Kuṭṭanîmata 201) 5.

भाग auch n. in भूमि°.

भागधान n. *Schatzkammer* Kauç. 38,15.

भागपाठ m. *das Citiren eines Verses mit dem* Pratîka (Gegensatz सकलपाठ) Dârila zu Kauç. 6,10.

भागानुभाग 5.

भागिन् IV. *berechtigt* Çaṃkara zu Vedânta 144,5.

भागिनेय IV. ein Jüngerer so angeredet Divjâvad. 304,24. 500,7.

°भागीय Adj. *gehörend zu* Mahâvj. 109,73. fg. 281,200. Divjâvad. 50,7. 8.

भाग्यवैषम्य 6.

भांकारिन् Adj. *dumpf tönend* Damajantik. 156.

भाजनचारिक s. °वारिक.

भाजनवारिक m. *Gefässbewahrer* Mahâvj. 274,14. Divjâvad. 45,20 (v. l. °चारिक).

भाञ्जी IV. 5.

भाण्डक IV. 2) *a*) Gâtakam. 23. Divjâvad. 521,25.

भाण्डन n. *Zank, Zwist* Divjâvad. 164,25. Richtig भण्डन.

भाण्डिक IV. unter nichtswürdigen Leuten genannt bei Viçv. zu Jâgñ. 3,289. fg. *Wecker eines Fürsten* (verschieden von बन्दिन्) ebend.

भाण्ड्य, भात्कूट und भानुतनया 5.

भान्द् als falsche Lesart für स्कान्द् zu streichen.

भारक IV. 5.

भारिन् IV. 5. 6.

भार्गव IV. m. MBh. 1,190,47. 191,1. 192,1 nach Nîlak. *Töpfer*. Nach Vaig. auch *Astrolog;* vgl. Comm. zu Daçak. (1883) 137,9.

भार्गवाप् 6.

भालनयन m. Bein. Çiva's Pârv. 591,2 (बाल° gedr.).

भाललोचन IV. Pârv. 594,7.

*भावनामय IV. *in stetigem Denken bestehend, daraus hervorgegangen* Mahâvj. 75,3. 93,4.

*भावभट m. N. pr. Mahâvj. 177,7 fehlerhaft für वाग्भट.

भावयतिन् und °यती 5.

भावाव IV. 5.

भाविन् IV. 1) *b*) Nom. abstr. °विता f. Daçak. (1883) 164,22.

1. भाष् mit वि auch *reden, sprechen* R. ed. Bomb. 4,3,28.

2. भास् mit निस् *erscheinen* Kir. 7,36. — Mit प्रति Caus. *zeigen, offenbaren* Comm. zu Jogas. 1,8.

भिन्नाबिडाल 5.

भिन्नुरात्तस m. *ein* Râkshasa *in Mönchsgestalt, ein Teufel von Mönch* Gâtakam. 23,60.

भिन्नुकुल *ein best. Flächenmaass* Festgr. 17.

*भिण्डिपाल Mahâvj. 238,33 fehlerhaft für भिन्दि°.

1. भिद् mit अवतर् IV. 5. — Mit अव IV. °भिन्न *verwundet* Gâtakam. 24,23. — Mit उपप्र IV. Vgl. Pischel, Vedische Studien 72.

2. भिद् IV. 5.

भिदाभृत् 6.

भिदेलिम 5.

भिन्दु IV. 1) *b*) lies *eine Blase auf Flüssigkeiten.*

भिन्नकी 5.

*भिन्नक्लेश Adj. *in dem die buddh.* Kleça *vernichtet sind* Mahâvj. 19, 69. Nom. abstr. °त्व n. 270,40.

भिन्नरुचि 5.

भिरु und °क m. N. pr. eines Mannes Divjâvad. 545,5. 556,8. 564,9.

भिरुकच्छ n. N. pr. einer Stadt Divjâvad. 576,25.

भिल्ल IV. 6.

भिषक्क 5.

1. भी IV. भीतम् impers. (log. Subj. दृशा) Rudraṭa, Çṛṅgârat. 1,146.

भीमपूर्वज 5.

भीमसाकि 6.

भीरि IV. 6.

भीष्मकात्मजा 5.

भुक्तशेष IV. 5.

3. भुज् mit उप Desid. 5.

भुजग 2) f. ई IV. N. pr. eines Flusses Dharmaçarm. 4,25.

भुजगारि m. *Pfau* Haravigâja 2, 58.

भुजबलिन् IV. 5.

भुजयोक्त्र 4.

भुजशिखर IV. Kâd. (1883) 77,8.

भुञ्जद्वत्स् und 2. भू (*Lage, Zustand* Kir. 9,71. = दशा Comm.) IV. 5.

1. भू mit समभि, °भूत *ganz überwältigt, — gebrochen* Gâtakam. 10,27. — Mit उद् Caus. IV. *betrachten, beachten* ebend. 26. — Mit समुद् Caus. *aufkommen lassen, erhöhen* (den Ruhm) Gâtakam. 5,32. 23.

भूतग्राम IV. *allerhand Gewächse* Mahâvj. 261,13.

भूतजननी 6.

भूततन्मात्र n. *ein feines Element* Aniruddha zu Sâṃkhjas. 3,4.

भूतता 5.

भूतधर Adj. *an das Vergangene zurückdenkend.* Comm.: भूतैः (!) प्राणिभिर्धियते (!) ते भूतधराः प्राणिभिरुपजीव्या इत्यर्थः. R. ed. Bomb. 4, 43,62. Vgl. Gorr. 4,45,129.

भूतमूर्त्त n. = भूततन्मात्र Aniruddha zu Sâṃkhjas. 3,1. Mahâdeva zu 3,3. 14. fgg.

भूतिबलि m. N. pr. eines Grammatikers Festgr. 53.

भूतोपसृष्ट 6.

भूदार IV. 5.

2. भूमन् IV. f. Çâṅkh. Br. 7,9.

भूमिगर्भ und भूमिगोचर 5.

भूमिभाग auch n. R. ed. Bomb. 3, 55,11.

भूमिरुह und भूमिवर्धन IV. 5.

*भूयष्क्रन्दिक (so zu lesen) Adj. *grosse Neigung* — oder *Lust habend* Mahâvj. 110,21.

*भूयस्काम Adj. *in hohem Maasse wünschend.* °ता f. ebend. 110,18.

भूयस्त्व IV. *°स्त्वेन (so zu lesen) *zum grössten Theil* ebend. 30,79.

भूयिष्ठता 5.

*भूयोभाव m. *Zunahme, Gedeihen, Fortbestand* Mahâvj. 39,4. 253,7.

*भूयोरुचि Adj. *grossen Gefallen findend.* Nom. abstr. °ता f. Mahâvj. 110,22 (°वृचिता gedr.).

भूरि IV. 4.

भूरिक IV. Divjâvad. 263,1. fgg.

भूर्भुव auch MBh. 7,202,9.

भव्रो 6.

भृगु IV. RV. 4,16,20. 10,39,14 vielleicht *Wagner.*

भृङ्गक m. auch N. pr. eines Mannes Festgr. 16,37.

भृङ्गरोल IV. 5.

भृतिकर्मकर m. *Lohnarbeiter* Sud. zu Âpast. Gṛhj. 23,7.

भृतिका f. *Löhnung, Lohn* Divjâvad. 303,30.

भृशस्विद् 6.

भेदनीय IV. 5.

भैक्षाकुल (!) n. *ein Haus, in dem Almosen gereicht werden,* Divjâvad. 263,2.

*भैक्षुक IV. lies m. (sc. आश्रम) *das 4te Lebensstadium, das des Bettlers* Mahâvj. 150,4.

भैमसेन m. Patron. Maitr. S. 4,6,6 (88,8).

भैरवप्रादुर्भावनाटक 5.

2. भोग IV. 5.

भोगंकरा 6.

भोगनाथ IV. lies *Brotherr, Ernährer.*

भोगमालिनी 6.

भोगलाभ IV. 2) lies *der durch Benutzung eines Pfandes erzielte Gewinn* und vgl. Bṛhaspati in Vivâdar. 9. 13.

भोगवती IV. 6.

भोगावास und भोगिक IV. 5.

भोगिपुरी f. *die Stadt der* Nâga Dharmaçarm. 1,62.

भोजन IV. Adj. (f. ई) auch *gefrässig* R. ed. Bomb. 4,41,26.

भोजनीय IV. insbes. *eine Speise, die man nicht zu kauen braucht*, Divjâvad. 297,10. fgg.

1. भोज्य IV. 6.

भोस्कार m. *die Art und Weise der Anrede* Divjâvad. 485,7.

भौम IV. Kauç. 38,12 Bez. *des Liedes* AV. 12,1.

भौवायन् IV. 5.

1. भ्रंश् mit अप *stürzen*. अपभ्रश्य Daçak. (1883) 165,7. Med. (°भ्रंशत्त) etwa *verfehlen, um Etwas kommen* Maitr. S. 4,6,4 (83,6).

भ्रम् mit अनु *nachlaufen, nachgehen* Gâtakam. 31. 32,8.

भ्रमरकेतु, भ्रमराय् (auch Gâtakam. 28,9) und भ्रस्ता 5.

भ्रातृव्यदेवत्य IV. 5.

भ्रातृव्यापनुत्ति f. *Verscheuchung des Gegners* TS. 6,3,8,4. 6,4,4.

भ्रातृव्याभिभूति f. *Abwendung des Gegners* TS. 2,6,1,5. 5,6,2,1.

भ्रूकुंस IV. Dharmaçarm. 16,4.

*भ्रूकुटिक am Ende eines adj.Comp. = भ्रूकुटि Mahâvj. 126,56.

भ्रूण IV. zu diesem und den folgenden Compp. vgl. Bühler in Wiener Zeitschr. f. d. K. d. M. 2,182. fgg.

2. म V. 5.

मकरमुख 5.

मकरिका V. 6.

मकुट V. Divjâvad. 411,12.

मकुटबन्धन n. N. pr. eines Heiligthums Divjâvad. 201,6. 15.

मखमथन V. lies *Vernichtung*.

मङ्क V. °भूत *beschämt, aus dem Felde geschlagen* Mahâvj. 245,717. Falschlich मङ्कु° Divjâvad. 633,24. 635,7.

मङ्ग V. 5.

मङ्गलकलश m. *ein festlicher Topf* Gîtag. 12,18.

मङ्गलगृह V. *Freudentempel* Mâlatîm. (ed. Bomb.) 165,2.

मङ्गलेच्छा 6.

मङ्गल्यनामन् 5.

मङ्गल्यार्घा V. 5.

मङ्गुल 6.

मर्मन् V. so zu lesen st. मर्म्मन.

मञ्चिपत्र V. 5.

मञ्जरय् 5.

मञ्जरित V. Damajantîk. 203. 235. Kuṭṭanîmata 6.

मञ्जुली Adv. mit कर् *reizend —, lieblich machen* Dharmaçarm. 9,75.

*मञ्जुश्रीबुद्धनेत्रगुणव्यूह m. Titel eines buddh. Werkes Mahâvj. 65,66.

*मञ्जुश्रीविकुर्वाण m. desgl. ebend. 65,44.

मटूषिका, मडूषिका oder मण्डूषिका f. Âpast. Gṛhj. 3,11. Baudh. Gṛhj. Pariç. auf verschiedene Weise erklärt. Vgl. नधूषिका = स्वल्पदेहा Vaiéajanti, Bhêmik., Brâhmaṇârohj. 31.

मठर V. m. *der Vorsteher eines Matha* Peterson zu Subhâshitâv. 2767.

मडूषिका s. oben u. मटूषिका.

मडुक V. 5.

मणिगर्भ m. N. pr. eines Parkes Divjâvad. 315,23.

मणिचोर und मणिद्वीप 5.

मणिन्द् 6.

मणिरत्नसुवर्णिन् Adj. *Edelsteine und Gold enthaltend* R. ed. Bomb. 3,43,32.

मणिवर्मन् V. n. *ein Talisman von Edelsteinen* Divjâvad. 546,14. fgg.

मण्डक V. Açvav. 39,6 wohl nur fehlerhaft für मण्डूक.

मण्डपिका V. Damajantîk. 196. *Zollhaus* Bühler in Festgr. 19.

मण्डल V. 5.

मण्डलक V. m. *Kreis* Divjâvad. 345,22. 333,18.

मण्डलबन्ध und मण्डलबन्ध 5.

*मण्डलमाड (so zu lesen) m. *Pavillon* Mahâvj. 226,43. °वाट Divjâvad. 288,15. मण्डवाट 268,15.

मण्डलय् °यति *wirbeln* Kir. 16,44.

मण्डलासन 5.

मण्डोलक m. *eine Art Gebäck* Divjâvad. 258,9. fgg.

मण्डुक V. 5.

मण्डूक und °की V. f. *Sohle des Pferdehufs* Açvav. 39,6. 11.

मण्डूषिका s. oben u. मटूषिका.

मतङ्गसरस m. N. pr. eines Sees R. ed. Bomb. 3,75,14.

मतज्ञ Adj. (Gen.) *Absichten kennend* Rudrața, Çṛṅgârat. 1,27.

मतिसचिव m. *Theilnehmer an Berathungen* Gâtakam. 10.

मतिसागर 5.

मत्कुण V. 6.

1. मद् mit प्रोद् *stark zusetzen, bezwingen* Divjâvad. 599,2. — Mit परि V. *reiben* (Holz zur Feuererzeugung) Gâtakam. 21,26.

4. मद् mit निस् Caus. (निर्मादयति) *abwaschen* Mahâvj. 263,75. Divjâvad. 53,18. 185,21. 343,1.

मदन V. 2) *a*) Dharmaçarm. 11,55.

मदनशलाका V. 5.

मदपटु V. Z. 2, lies singend.

मदाम्बु und मदाम्भस् 5.

मदालस V. 5.

मदोदक 5.

मद्गु m. = मद्गु 1) R. ed. Bomb. 3,56,20.

मद्गुभूत s. oben u. मङ्कु.

मद्यमय Adj. *in berauschenden Getränken bestehend* Gâtakam. 8,6.

मधत्, lies Adv.

मधु V. 5.

मधुकोश 1) n. *Honigwabe* Comm. zu Âpast. Çr. 6,31,5.

मधुकोड *Krapfen mit süsser Fülle* Karaka 189,23.

मधुगुलुन्थ, lies *Honigwabe*.

मधुच्छत्त्र V. 5. *Bienenstock* Dharmaçarm. 14,22.

मधुतरु 5.

मधुतृण V. 5.

मधुनिकृन् 6.

मधुरिपु V. 6.

मधुवार V. 5. m. Sg. Kir. 9,53. 57. Dharmaçarm. 15,10. 19.

मधूच्छिष्ट, lies *Wachs* statt *Honig*.

मधूत्थ n. auch *Meth* Viçv. zu Jâgñ. 3,253. fg.

मधूदश्चित und मधूदाप 5.

मध्यपात V. 6.

मध्यम (n. *Mittelmässigkeit, Defect* Rudrața, Çṛṅgârat. 3,65) und मध्यमपर्ण V. 5.

मध्यमस्वर Adj. *mit mittlerem Tone —, nicht zu hoch und nicht zu gesenkt gesprochen* R. ed. Bomb. 4,3,31.

मध्यमेष्ठ Adj. = °ष्ठा Maitr. S. 3, 3,10 (44,4).

मध्यमेष्ठेय 5.

मध्यविवेकिन् Adj. *von mittlerer Unterscheidungskraft* Aniruddha zu Sâṁkhjas. 3,79. Mahâdeva zu 3,78. fg.

मध्याधिदेवन n. *der mittlere Theil des Spielplatzes* Maitr. S. 1,6,11 (204,1).

मध्येवार्धि, मध्येश्मशानम् und मध्यच् 5.

मन् mit अनु V. 6. Caus. V. *nachgeben, Rücksicht nehmen* Gâtakam. 22,53. — Mit समनु Caus. dass. 22. 22,73. — Mit संप्रादु, संप्रात्राय Âpast. Çr. 8,16,6 ohne Zweifel fehlerhaft. Vielleicht संप्रान्त्राप्य zu lesen. Hiraṇj. Çr. nach Hillebrandt st. dessen संप्रिय्य. — Mit प्रति Caus. V. *wieder ehren, Jmd* (Acc.) *vergelten mit* (Instr.) Gâtakam. 10,8.

मनन V. 5.

मननवत्त् 5.

मननीय V. 5.

मनःशूक n. *Scrupel, Sorge* Divjâvad. 257,12.

मनन् V. 6.

मनसिजबसी 5.

मनस्कारविधि m. *Andachtsübung* Gâtakam. 21.

*मनःसंचेतनाकार m. *eine der vier Arten von Nahrung* (in materiellem und geistigem Sinne) Mahâvj. 118.

मनःसमृद्धि 6.

मनःसुख V. 6.

*मनिष्ठका (?) f. *der kleine Finger* Mahâvj. 189,53.

मनुष् (?) Maitr. S. 1,6,5 (93,13). 4,2,1 (21,11).

मनुष्यधर्मन् m. so v. a. *Menschenkind* Gâtakam. 20,18.

मनुष्यनामन् und °नामन् 6.

मनुष्ययान n. *Sänfte, Palankin* MBh. 7,186,4.

मनुष्यशृङ्ग n. *Menschenhorn*, so v. a. *Unding* Aniruddha zu Sâṁkhjas. 5,52.

मनुष्यकारिन् m. *Menschenräuber* Bṛhaspati in Vivâdar. 317.

*मनोजल्प m. *Phantasiebild, Einbildung* Mahâvj. 109,34.

मनोज्ञव, f. °वा V. *eine best. Zau-*

berkraft Divjâvad. 53,22.

मनोत V. 5.

मनोराग m. *Leidenschaft* Mâlatîm. (ed. Bomb.) 81,6.

मनोवृत् 6.

2. मन्वर्ण und मन्ववशी 5.

मन्थशैल V. Vikramâṅkaḱ. 11,40.

मन्दप्राणविचेष्टित V. 6.

मन्दबल 6.

मन्दयितर् und मन्दविध्वंश 5.

मन्दविवेक Adj. *von geringer Unterscheidungskraft* Aniruddha zu Sâṁkhjas. 3,80.

मन्दविवेकिन् Adj. dass. derselbe und Mahâdeva zu Sâṁkhjas. 3,79.

मन्दात्त und मन्दिमन् V. 5.

मन्दुरक n. *eine Art Matratze* Mahâvj. 280,25. Divjâvad. 19,28.

मन्मथवत्त् Adj. *verliebt* R. ed. Bomb. 4,28,13.

मन्यु V. 6) Damajantîk. 66.

ममत्तर 6.

मयका 5.

मयूरक, f. ᵒरिका V. *Pfauhenne* Damajantîk. 101.

मयूरात 5.

*मयूराङ्की f. *ein best. Edelstein* Mahâvj. 235,27.

1. मर् mit अभि, ᵒमृत V. *umstorben, d. i. vor dessen Augen die Verwandten der Reihe nach hinsterben, in dessen Familie eine Reihe von Todesfällen vorgekommen ist*, Âpast. Gṛhj. 23,10. Eben so Âpast. Çr. 9,12,4.

मराल V. 5.

मरुज्ञष् und मरुताङ्ग 5.

मरुद्वीपवती f. Bein. der Gaṅgâ Dharmaçarm. 1,31.

मरुमण्डल 5.

*मरुमरीचिका f. *Luftspiegelung* Mahâvj. 139,7.

मर्कटिका f. *Spinne* Comm. zu Damajantîk. 176. Vgl. मर्कटक 1) *b*).

मर्ग Âpast. Gṛhj. 20,12 fehlerhaft für मार्ग.

1. मर्ज् mit संपरि *ab* —, *wegwischen* Divjâvad. 295,8. 296,23.

मर्त्यो 5.

मर्द् V. मृद्नीयात् mit intrans. Bed. Subhâshitâv. 55.

मर्मघातिन् Adj. *edle Körpertheile verwundend* Bṛhaspati in Vivâdar. 373.

मर्यादाबन्ध m. *das in den Schranken Halten* Divjâvad. 29,26.

मर्यास् als Partikel = एव Pischel, Studien 61. fgg. Maitr. S. 3,9,3 (134, 2). 4,8,2 (109,4) nach der richtigen Lesart बर्ह्मर्या.

मलना 6.

मलयरुक 5.

मलिम्लुच् V. 6.

मालिर्ह् Adj. = मल्र्ह् Maitr. S. 4, 4,9 (60,20).

मल्ल V. 1) *e*) Divjâvad. 171,27.

मल्लक V. m. *Gefäss* Divjâvad. 171, 18. fgg.

मल्लकूट und मल्लारिष्टा 5.

मल्लिकात V. 6.

2. मसी 5.

1. मह् V. 2) nach Hillebrandt महर्.

महत्तमपद Adj. *eine hohe Stellung einnehmend* Divjâvad. 247,4.

महदाशा V. 5.

महद्भत Adj. *gross, ansehnlich* Divjâvad. 227,4.

महत्त् V. 6.

महर्षे V. 5.

महर्द्धिक V. **hehr, herrlich* Mahâvj. 15,17 (एवं महर्द्धिका zu lesen).

महर्द्धिमत्त् Adj. auch *sehr kostbar* MBh. 7,127,17.

महल्ल V. *ein Aelterer* Divjâvad. 329,1. fgg.

महल्लक V. m. **ein best. Vergehen, wenn nämlich ein Mönch ohne gehörige Erlaubniss ein grosses Kloster für sich baut*, Mahâvj. 258,7.

महाविश्व 6.

महस्विसर् und महात्तपाक 5.

महाग्राम m. Pl. N. pr. eines Volkes R. ed. Bomb. 4,40,23.

महाचन्द्र m. N. pr. eines Mannes Divjâvad. 318,18. fgg.

महाज्ञज्ञ 6.

महाज्ञर्ष 5.

महादेवाकृत Adj. *von Mahâdeva getroffen* Maitr. S. 3,6,10 (74,1).

2. महानद् V. 6.

महानुशंसक Adj. *von grossem Nutzen seiend* Divjâvad. 200,14.

महानृप 6.

महापन्थक V. Divjâvad. 485,3. fgg.

महापृथिवी f. *die grosse Erde*. Nom. abstr. ᵒत्व n. Sâṁkhjapr. 87,2.

महाप्रणाद् V. Divjâvad. 56,17. fgg.

महाप्रबन्ध und महाप्रेत 5.

2. महाबोधि V. 2) Gâtakam. 23.

2. महाभाग्य 5.

*महाभूमिक Adj. ? Mahâvj. 109,35.

महायागिक m. Pl. *eine best. Schule des Sâmaveda* Divjâvad. 632,24. 26.

महाराष्ट्रवरिष्ठभाषामय 5.

महारुण m. N. pr. eines Berges R. ed. Bomb. 4,37,7.

महारोहि m. *eine grosse Gazellenart* R. ed. Bomb. 3,68,32.

महार्थसिद्धान्त und महाललाट 5.

महावातसमूह 6.

महाविराव 5.

महाव्रतिक V. Richtiger wohl माहा°, wie mehrere Hdschrr. des Çâṅkh. Çr. lesen.

महाव्रीहि V. TS. 1,8,10,1.

महाशल्कलिन्, महाशाल्ती und महाश्रोत्रिय 6.

महाश्वेत V. 5.

महासभा 6.

महासम m. Pl. *eine best. Schule des Sâmaveda* Divjâvad. 632,23. 26.

महासुभिक्ष 6.

*महास्मृत्युपस्थान n. Titel eines buddh. Sûtra Mahâvj. 65,77.

महास्वप्न m. *der grosse Traum* Sâṁkhjapr. 108,11.

महाकृतमन्द Adj. *in grosser Noth erfolgt* Divjâvad. 443,16 (ᵒतपमन्द geschr.).

महाकव V. 6.

महिला V. 1) Kuṭṭanîm. 179. 182.

महिष्, so zu accentuiren.

महिषासुरमर्दिनी V. lies Durgâ.

महिषित Adj. *in einen Büffel verwandelt* Kâṇḍiç. 52. 67. 74. 101.

महीतलविसर्पिन् 5.

महेशाख्य V. *grossartig, ansehnlich*. Compar. ᵒतर (चैत्य) Divjâvad. 243,8. fgg.

महेषुधि auch MBh. 1,225,22. 32.

महोग्रम V. m. *ein best.* Kalpa *bei den* Gaina Dharmaçarm. 21,37.

1. मा mit Präs. *damit nicht* R. Gorr. 1,65,21. पुरा मा mit Präs. so v. a. *sonst, andernfalls* 3,68,44. मा गन्तु-मर्हसि st. न ग° metrisch 2,116,5.

3. मा V. 5. — Mit आ 5. — Mit प्र Desid. *sich über Etwas* (Acc.) *eine richtige Vorstellung zu bilden wünschen* Bhâmatî 616,9. — Mit सम् V. 5.

मांसोदन V. Âpast. Gṛhj. 22,5.

माङ्गलिक्य V. 5.

माठर V. m. *der Vorsteher eines Matha* Peterson zu Subhâshitâv. 2767.

माणव्य V. m. Pl. *eine best. Schule der* Bahvṛ́ka Divjâvad. 632,18. fgg.

मातङ्गवेदि oder ᵒदी 6.

मातर् V. 8) Z. 2, lies *Manen*.

माति V. * *ein best. Körpertheil* Mahâvj. 189,71.

मातुल V. 1) *a*) ein Aelterer so angeredet Divjâvad. 500,4.

मातुलिङ्ग V. m. R. ed. Bomb. 4,1,77.

मातृका V. 5.

मातृकुल 5.

मातृग्राम V. **Frauenzimmer* überh. Mahâvj. 261,69.

मातृदास und मातृविष्णु 5.

मात्राधिक Adj. *ein wenig mehr als* (Abl.) Dharmaçarm. 1,11.

मात्रिक V. 5.

मादक V. 6.

माधूक V. n. *eine Art Meth* Viǵn. zu Jâǵñ. 3,253. fg.

मानस्तोकीय 6.

*मानाप्य n. *zeitliche (sechstägige) Degradation eines Mönchs* Mahâvj. 265,14. मूल° *wie diese ursprünglich verhängt wurde* 15. मूलापकर्म° *gemildert* 16.

मानास 5.

मानिता f. *Stolz* Kir. 14,13. 15,21.

माया V. 6.

मायाबलवत्त् Adj. *über die Macht eines Zaubers verfügend* R. 7,29,26.

2. मार्ग V. 1) f. ई. मार्गी तनु: *die Gestalt einer Gazelle* R. ed. Bomb. 3, 59,26.

मायाविधिज्ञ Adj. *in Zauberkünsten erfahren* Divjâvad. 32,37.

*मायूरव्रतिन् m. *Anhänger einer*

best. Secte Mahâvy. 178,24.

मार्ग V. 1, *a*) Maitr. S. 2, 2, 10 (23,9).

*मार्गदेशिक m. *Wegweiser* Mahâvy. 19,92. 138,2. 223.

*मार्गपरिणायक m. dass. ebend. 19,89.

मार्गशोभा f. *Reinhaltung eines Weges* Divjâvad. 513,9.

*मार्गाध्यायिन् m. *Wegweiser* Mahâvy. 19,93.

मार्जन oder °ना V. 6.

मार्दलिक 5.

मालवभद्र 6.

मालाधार m. = मालाधर 2) *a*) Divjâvad. 218,8. fgg.

मालुकाच्छद 5.

मालुधान V. 5.

माष V. 2) auch ohne अकृष्टा: R. ed. Bomb. 3,35,15. 30.

माषप्रति 6.

माषोण V. 5.

मासिश्राद्ध V. Âpast. Gṛhj. 21,1. 22,12.

मासोपवासिन् Adj. *einen Monat hindurch fastend* MBh. 12,303,18.

माहानद V. 6.

माहाव्रतिक s. oben महा°.

माहिष V. 5.

माहेन्द्र V. m. *ein best.* Kalpa *bei den* Gaina Dharmaçarm. 21,37.

1. मि mit परि V. *rings einschlagen* Âpast. Çr. 11,7,7. — Mit सम्, संमित *fertig gebaut* Âpast. Gṛhj. 17,6.

मिज्ज mit *उद्, उन्मिज्जित n. *das nach oben Verziehen* Mahâvy. 133. 244. — Mit *नि, °मिज्जित n. *das nach unten V.* ebend. — Mit सम् *zusammen —, einziehen* (den Arm) Divjâvad. 473,6.

मिज्ञा vgl. oben u. जिज्ञास्य.

1. मित् V. 5.

मित्र V. 2) f. मित्रा Âpast. Gṛhj. 3, 11 nach dem Comm. *viele Freunde habend* oder *Freundin.*

मित्रद्रुह् V. Maitr. S. 4,3,4 (43,12).

मित्रमकस् V. so zu accentuiren.

मित्रमुख Adj. *wie ein Freund* (bloss) *redend* (nicht in Wirklichkeit ein Freund seiend) MBh. 8,39,11.

मित्रःकृत्य 5.

मित्रःसमय m. *gegenseitiges Uebereinkommen* Çâk. 65,3. Statt dessen °समवाय ed. Pisch. 101,2.

मिथुनयोनि Adj. *aus Paarung hervorgegangen* Maitr. S. 1,10,7 (147,17).

मिथ्याप्रत्यय m. und मिथ्याभिमान m. *falsche Auffassung, Wahn* Aniruddha zu Sâṁkhjas. 6,59.

मिथ्यान्निङ्गधर 5.

मिथ्याविकल्प m. *falscher Verdacht* Gâtakam. 9.

मिथ्याहारविहारिन् 5.

मिन्दा V. 5.

मिमन्थिषु V. Kir. 12,14.

मीढुस् V. 3) f. मीढुषी Bein. der Devî, Gattin des Îçâna, Âpast. Gṛhj. 20,2.

मीनमत्स्य 5.

मीनारि m. *Fischer* Gâtakam. 6,26.

मीमांसितव्य Adj. *zu prüfen, zu erwägen* Gâtakam. 8.

मील् mit आ Caus. V. 5.

मुकुटताडितक n. Titel eines Schauspiels des Bâṇa Comm. zu Damajantîk. 227.

मुकुराय्, °यते *zum Spiegel werden* Dharmaçarm. 17,25.

मुकुलिका 5.

मुक्ताभरण Adj. *mit einem Schmuck von Perlen versehen* und zugleich *des Schmuckes baar.* Nom. abstr. °ता f. Subhâshitâv. 1527.

मुक्तिका auch *eine best. Pflanze* Antjeshṭik. und AV. Paddh. zu Kauç. 82,26.

मुख V. *der blosse Schein von Etwas.* धातृ° Adj. R. 4,9,11. = धातृद्रुपिन् 12,8. Am Ende eines adj. Comp. *ähnlich, zu vergleichen mit* Gâtakam. 6,9. — 1) *a*) निषेधमुखेन *in negativer Weise* Aniruddha zu Sâṁkhjas. 3,22.

मुखघण्टिका 5.

मुखच्छद *Gesichts —, Augenbinde* Kir. 17,45.

मुखतुण्डक *Mund* Divjâvad. 387,7.

*मुखपुष्पक n. *eine Art Schmuck* Mahâvy. 237,50.

*मुखप्रोञ्छन (d. i. °प्रोञ्छन) n. *Mundwisch* Mahâvy. 273,13 (°पोच्छन gedr.).

मुखप्रेक्षन V. 6.

*मुखफुल्लक n. *eine Art Schmuck* Mahâvy. 237,49.

मुखर, f. °रा V. desgl. ebend. 239,15.

मुखवर्ण 5.

मुखवासन V. 6.

मुखवैरस्य und मुखसंदंश 6.

मुखादान Adj. *mit dem Munde fassend* Maitr. S. 4,5,7 (73,7).

मुखेन्दुबिम्ब 5.

मुखोत्कीर्ण V. 5.

मुग्धद्वीप 5.

1. मुच् V. 12) *Jmd* (Gen.) *entwischen* Gâtakam. 20. 21,11. 22. — Mit प्र auch *sich losmachen von* (Gen.), *entgehen* R. ed. Bomb. 3,66,11. प्रमुक्त *frei von* (Abl.) Mahâjv. 19,47. — Mit वि, °मुक्त *Jmd* (Gen.) *entkommen* Gâtakam. 21,23. — Mit प्रतिसम्, °संमुक्त *erlöst, von einem peinlichen Zustande befreit* R. ed. Bomb. 4,59,5.

मुचिलिन्द m. *eine best. Pflanze* R. ed. Bomb. 4,1,81, v. l.

मुञ्जाज्यावल्बजमय Adj. (f. ई) *aus Saccharum Munjia, aus einer Bogensehne und aus Eleusine indica gemacht* Vishṇus. 27,18 (°मय्यो zu lesen).

मुट V. *Bündel* Divjâvad. 501,28. Vgl. मोट.

मुट् m. von unbekannter Bed. Subhâshitâv. 2352.

मुण्डक V. Adj. = मुण्ड 1) *a*) Divjâvad. 13,15.

मुण्डन V. 5.

मुण्डनेश 6.

*मुण्डशयनासनवारिक m. *ein best. Klosterbeamter* Mahâvy. 274,19.

मुत्सरी 6.

1. मुद् mit सम् *einträchtig sein* Divjâvad. 28,27. — Caus. *erfreuen* R. ed. Bomb. 4,1,86. — Mit प्रतिसम् Acc. *Jmd freundlich begrüssen* Gâtakam. 31. Divjâvad. 117,1. 439,15. 455,8.

2. मुद् V. 5.

मुदित n. *eine best.* Siddhi Aniruddha und Mahâdeva zu Sâṁkhjas. 3,44.

मुद्भय् mit उद् *entstehen lassen* Dharmaç. 7,67. 8,38. 12,38. 17,82.

मुनि V. 1) *b*) Nom. abstr. °ता f. Kir. 6,19. 12,28.

मुनिगाथा f. Pl. Titel eines buddh. heiligen Textes Divjâvad. 20,24. 35, 1. Auch in einer Açoka-Inschr.

*मुरुचिका f. ? Mahâvy. 273,47.

*मुषितस्मृतिता f. *Schwund des Gedächtnisses, Vergesslichkeit* Mahâvy. 9,8. 104,55.

मुष्टिघातम् 5.

*मुसुत्तिका f. ? Mahâvy. 245,667.

मुहूर्तभुवनोन्मार्तण्ड 5.

मूकित Adj. *verstummt* Damajantîk. 262.

मूट V. Divjâvad. 524,16. मूठ fehlerhaft 332,5. Vgl. मोट.

मूठ V. Vgl. oben u. मूट.

मूर्क् mit अधि 6. — Mit वि, °मूर्च्छित V. *betäubt, ganz hin* Divjâvad. 454,30.

मूर्धगत n. N. pr. eines Weltherrschers Mahâvy. 180,6. Divjâvad. 210 19. fgg.

मूर्धसंकित् 6.

मूर्धागत n. *ein best. Zustand der Extase* Divjâvad. 79,28.

*मूलपरिवास m. *der ursprüngliche Termin der* परिवास *genannten Strafe* Mahâvy. 265,12.

*मूलापकर्षपरिवास m. *die eben genannte Strafe verkürzt* ebend. 265,13.

मूलिक V. 5.

मूषिकाक्रीरणिक m. Spitzname eines Mannes Divjâvad. 501,3. fgg.

मृगकेतन 5.

मृगचक्र n. *eine best. Kunst* Divjâvad. 630,20.

मृगतीर्थ V. Z. 2, lies *des* Savana.

मृगशफ m. *Hirschhuf* Maitr. S. 3, 1,4 (5,11). 2,5 (23,2).

मृगारमातर् f. Bein. einer Frau Divjâvad. 77,27. 466,24.

मृगाव्रत (nicht मृगार°) n. *eine best. Begehung des* Brahmakârin AV. Padd. zu Kauç. 57.

मृग्य V. *zu suchen, so v. a. selten*

Gâtakam. 13,42.

मृडीची f. *ein kleines Stück* Kauç. 47,46.

मृणाल V. 6.

मृतभाव 6.

मृदितकुत्तिक Adj. mit दाव N. pr. eines Waldes Divjâvad. 274,15.

मृदुमध्य Adj. (f. आ) als Bez. einer best. क्षान्ति Divjâvad. 271,13.

मेघ m. auch N. pr. eines Berges R. ed. Bomb. 4,42,35.

1. मेघपुष्प, मेचकित und मेठ V. 5.

मेण्ड्य und मेढ्पाट 5.

मेधयु V. Vgl. Pischel, Vedische Studien 103.

मेधाविक V. Adj. *verständig, klug* Gâtakam. 12.

मेधी V. *ein best. Theil eines* Stûpa Divjâvad. 244,9.

मेनि V. vgl. Geldner in Festgr. 31. fgg.

मेरक V. 1) Divjâvad. 19,22.

मेरुकदम्बक 5.

मेलन्दुक V. Mahâvj. 273,18.

मैत्रबल m. N. pr. eines Mannes Gâtakam. 8. मैत्रीबल in der Unterschr.

मैत्राय्, °यति *wohlwollend gesinnt sein* Divjâvad. 105,17.

मैत्रावरुणचमसीय und मैत्रीपारमिता 5.

मैत्रीबल V. Vgl. oben u. मैत्रबल.

*मैथुनाभाषण n. *eine auf Beischlaf anspielende Unterhaltung* Mahâvj. 258,3.

मैलव्रत (!) n. *eine best. Begehung des* Brahmakârin AV. Paddh. zu Kauç. 57.

मोक्षण V. 5.

मोक्षवार्त्तिक 5.

मोघक्षासिन् 6.

मोघाय् 5.

मोट = मुट, मूट *Bündel* Divjâvad. 5,8.

मोटपल्ली 5.

मोटमान V. n. *eine best.* Siddhi Anir. und Mahâd. zu Sâṁkhjas. 3,44.

मोर 5.

मौक्तिकमय Adj. (f. ई) *aus Perlen bestehend* Rudrața, Çṛṅgârat. 3,6.

मौक्तिकसर m. *Perlenschnur* Damajantîk. 187.

मौञ्ज V. 3) auch *Gürtel* überh. Vishṇus. 27,18. 28,40. मौञ्जि° metrisch 37.

मौञ्जीय, so zu lesen st. मौञ्ज्यीय; vgl. P. 6,4,151.

*मौत्रिक m. *Verfertiger von* मुत्रा Mahâvj. 186,40.

मौनीन्द्र Adj. von मुनीन्द्र Divjâvad. 490,14. 16.

मौल V. m. Pl. *Eingeborene, die später ausgewandert sind,* Bṛhaspati in Vivâdar. 213.

मौलि V. 2) c) Kir. 12, 42. 17, 8. Damajantîk. 174.

म्रक्ष wohl *Gefühl* Divjâvad. 622,12.

म्लानत्व n. *das Verwelktsein* R. ed. Bomb. 3,74,27.

म्लानिमन् 5.

य V. यत्खलु ज्ञानीया: *so v. a. beliebe zu erfahren, mit deiner Erlaubniss* Divjâvad. 111,23. 156,8. यन्तु mit der 1sten Potent. *lass mich, ich möchte* Lalit. 109,15 (यव्वक्मस्य zu lesen). Divjâvad. 283, 5. यद्दा तद्दा *gleichviel was, das erste beste* 499, 17. 548,11.

2. यत्त V. 6.

यत्तबलि m. *ein Streuopfer an die* Jaksha, *eine best. Hochzeitsceremonie* Comm. zu Âpast. Gṛhj. 2,15.

यज्ञमान V. 2) यज्ञमानलोक (!) Maitr. S. 1,4,5 (53,5).

यज्ञमानायतन n. *der Standort des Opferers* Maitr. S. 3,3,2 (33,16).

यज्ञुरुत्तम Adj. *mit* Jagús *endend* Maitr. S. 3,1,1 (2,1).

यज्ञतनू V. 5.

यज्ञता f. Nom. abstr. zu यज्ञ *Opfer* Maitr. S. 1,10,15 (155,4). 17 (157,16).

यज्ञदुग्ध Adj. *vom Opfer ausgemelkt* TS. 1,7,1,1.

यज्ञपुरुषासंमित (!) Adj. Maitr. S. 3,1,2 (3,3). 7 (9,8).

यज्ञमेनि V. vgl. Geldner in Festgr. 32. fg.

यज्ञविध्वंश 6.

यज्ञविश्रष्ट V. 6.

यत् Caus. vgl. Roth in Z. d. d. m. G. 41,676. — Mit अन्वा V. *sich bei Etwas betheiligen* Çâṅkh. Br. 23,5.

यतरत्र Adv. *an welchem der beiden Orte* Maitr. S. 4,2,6 (27,17).

यत्किंचनकारिता f. *Uebereilung* Gâtakam. 20.

*यत्किंचित्कारक m. *ein Diener für Allerlei* Mahâvj. 274,6.

यत्सत्यम् s. u. सत्य.

यथर्षि V. Adv. *je nach der Zahl der* Ṛshi Âpast. Gṛhj. 16,6.

यद्या V. यद्यापि तद् *wie zu erwarten, natürlich* Divjâvad. 213,24. 462, 3. यद्यापि dass. 84,10. यद्यापि नाम *gleichwie* 501,8. Mahâvj. 225,71.

यद्याकुलम् Adv. *je nach der Familie* Sud. zu Âpast. Gṛhj. 2,15.

यद्याजनपदम् Adv. *je nach dem Lande* Sud. zu Âpast. Gṛhj. 2,15.

यद्यादोषम् 6.

यद्याधिकार° V. *je nach dem Amte, je nach der Stellung* Gâtakam. 10.

यद्यानाम V. 6.

यद्यापुंसम् Adv. *je nach dem Manne* Sud. zu Âpast. Gṛhj. 2,15.

यद्यपिराण Adj. *wie früher seiend, in dem früheren Zustande* Gâtakam. 8.

यद्याप्रतिज्ञम् Adv. *dem Versprechen gemäss* MBh. 3,304,1.

यद्याप्रस्तावम् Adv. *bei erster schicklicher Gelegenheit* Gâtakam. 26. 32.

यद्याप्राप्त 5.

यद्याभिमिविष्ट Adj. *wozu sich Jeder bekannt hat* Gâtakam. 23.

*यद्याभूतदर्शिन् Adj. *die Sachen so ansehend, wie sie sind,* Mahâvj. 81,7.

यद्याशोभम्, यद्यासंकल्पम् und यद्यासूत्रम् 6.

यद्यास्त्रि Adv. *je nach der Frau* Sud. zu Âpast. Gṛhj. 2,15.

यद्येकदिवसम् Adv. *als wenn es nur ein Tag wäre (gewesen wäre)* MBh. 1,72,9.

यद्योच्चिक्रतम् V. so zu lesen.

यद्योढम् Adv. *in der Reihenfolge, wie sie herbeigeführt wurden,* Âpast. Gṛhj. 20,4.

यद्योपचारम् Adv. *wie es die Höflichkeit erfordert* Gâtakam. 20.

यद्योपपादिन् Adj. *der erste beste* Kauç. 138,2.

यद् V. यच्च — यच्च *sowohl — als auch* Divjâvad. 77,7.

यदशनीय n. *alles Essbare* Âpast. 2,3,12. Âpast. Gṛhj. 19,2.

यदि V. यदि नाम mit Potent. *ob wohl je* Gâtakam. 23,5.

यदीय Adj. *wem gehörig, cujus* (rel.).

यदृच्छ 6.

यदृच्छाभिज्ञ 5.

यद्भूयसा Instr. Adv. *grösstentheils* Divjâvad. 50,12. 80,4. 419,18.

*यद्भूयस्कारिन् Adj. *Etwas dem grössten Theile nach verrichtend* Mahâvj. 84,3.

यन्तर् V. 6.

यन्तु 6.

यन्त्रगृह V. *Folterkammer* Divjâvad. 380,15. ज्ञन्तु° fehlerhaft 418,1.

यन्त्रदृढ Adj. *fest verriegelt* (Thür) Mṛkkh. 48,5.

यन्त्रपत्र n. Titel eines Werkes Festgr. 55.

यम् mit उपनि *befestigen* (?) Gâtakam. 11. — Mit परिनि *genau bestimmen* (eine Zeit) Vivâdaratnâkara 93, 1. — Mit प्रतिनि, °यत V. vielleicht *fest stehend, unveränderlich* Gâtakam. 21. — Mit अभिसम् V. Med. *fester anziehen* (den Gürtel) 9.

यमकशालवन n. N. pr. einer Oertlichkeit Divjâvad. 208,25. fgg.

यमल, f. °ली V. *ein best. Kleidungsstück* oder *ein Paar Kleidungsstücke* Divjâvad. 276,11.

यमलक V. * *Zwilling* Mahâvj. 188,33.

यमलोक V. Maitr. S. 2,5,11 (63,12).

यमव्रत auch *eine best. Begehung des* Brahmakârin AV. Paddh. zu Kauç. 57.

यमित्री 6.

यवशस्य (°सस्य?) *eine Getreideart* Divjâvad. 230,20.

*यवागूचारक m. *der für die Reisbrühe sorgende Klosterbruder* Mahâvj. 274,3.

1. यव्य, यव्यी und यष्टिमधुक V. 6.

1. या Caus. *unterhalten, aufziehen* Divjâvad. 499,1. *sich wohl befinden* 93, 6. 150,16. 196,18. 471,4. — Mit व्य-

ती V. °यात = व्यतिक्रम्य गतः R. ed. Bomb. 3,69,4. — Mit अभि V. *fahren über* (Acc.) Âpast. Gṛhj. 3,24. — Mit आ Caus. *erziehen* Divjâvad. 499,9. — Mit परि V. *den Umlauf vollbringen* Gâtakam. 10,29. — Mit प्र V. *zu Werke gehen, verfahren* 20,33. — Mit अभिप्र V. *aufbrechen —, eine Reise antreten von* (Abl.) 24. *von einer Stelle zu einer anderen sich schwingen* 27,10.

*यागमय Adj. *in Opfern bestehend* Mahâvj. 140,12.

यातक 5.

यादवप्रकाश 6.

यानयात्रा f. *Seereise* Divjâvad. 503, 19 (°यात्र am Ende eines adj. Comp. gedr.).

*यानी Adv. mit कर् *sich Etwas geläufig machen* Mahâvj. 126,69.

यापनीय Adj. Compar. °तर *besser* Divjâvad. 110,2.

याप्ययान V. Dharmaçarm. 20,28.

यामयुत und यामह्रद V. Vgl. Pischel, Vedische Studien 98.

यामिनीप्रियतम V. so zu lesen st. °प्रितम.

यामिनीविरहिन् Adj. *in der Nacht getrennt.* विरुग m. = चक्रवाक Kir. 9,13. 30.

यामिनीश m. *der Mond* Dharmaçarm. 2,79. 7,2.

यावतिप्रिय Adj. *in welchem Maasse lieb* Maitr. S. 1,6,3 (90,10).

यावत्संपातम् 6.

यावदृत्य Adj. *lebenslänglich* MBh. 8,40,24.

यावद्देहभाविन् Adj. *so lange während wie der Körper* Aniruddha zu Sâṁkhjas. 5,66. 6,54.

यावत् V. यावच्च — यावच्च — यत्तरात् *zwischen — und —* Divjâvad. 93,24. 386,10. यावत् mit Dat. *bis zu, bis auf* 2,24. 523,15.

युक्तिकृत Adj. *erworben* (Gegens. सहज) Karaka 63,9.

युगचर्मन् n. *ein Leder (Kissen) am Joch* MBh. 8,34,29.

युगधुर् f. *Jochzapfen* Âpast. Çr. 3,8,4.

युगप्रधानस्वरूप n. und °प्रधानपट्टावलीसूत्र n. Titel eines Werkes Festgr. 54.

युग्मद्युग्म (!) Adj. Du. *paarig und unpaarig* Maitr. S. 3,4,2 (46,12).

1. युज् mit अत्युप *zu sehr gebrauchen* Karaka 256,19. — Mit निस्, निर्युक्त R. ed. Bomb. 3,69,39 wohl fehlerhaft für निर्मुक्त *frei gekommen von* (Instr.), so v. a. *mit Aufopferung von.* — Mit प्र V. 16) Med. mit Loc. der Person Gâtakam. 29,17. — Mit अतिप्र V. *zu sehr gebrauchen* Karaka 256,11. — Mit *विसंप्र, °युक्त *frei von* (Instr.) Mahâvj. 19, 48. — Mit प्रतिसम् V. °प्रतिसंयुक्त *in Verbindung stehend mit, Bezug habend auf* Gâtakam. 12. 21. 28. Mahâvj. 109,65.

युद्धक्ष्मा f. *Kampfplatz* Kâṇḍiç. 85.

युद्धयोग्य und युद्धव्यतिक्रम 6.

युद्धसार V. Adj. in Verbindung mit वाक्य so v. a. *von Kampflust strotzend, kriegerisch, herausfordernd* MBh. 7,156,13.

1. युध् V. Act. *schlagen* (von Wellen) Maitr. S. 4,4,1 (50,3). Vgl. Pat. zu P. 3,1,85.

युवन् V. 1) auch von Thieren. भल्लूक° *ein junger Bär* Mâlatîm. (ed. Bomb.) 304,1.

युवराज und °दिवाकर V. 5.

यूथबन्ध m. *Rudel* R. ed. Bomb. 3,11,4.

योक्तव्य V. so zu accentuiren.

योगर्द्धिरूपवत् 6.

2. योगाचार V. = योगिन् Mahâvj. 83,1.

योगोद्वहन n. *Unterstützung* (mit Nahrung und Kleidern) Divjâvad. 87,24. 172,28. 312,19. 498,27.

योनितस् Adv. *aus dem Stalle* Maitr. S. 4,2,11 (34,18).

योनिसंकट 6.

र V. 6.

रक्षि V. Vgl. Pischel, Vedische Studien 106.

रक्तकमलिनी und रक्तपद्मिनी 5.

रक्तमण्डलता V. 5.

रक्तान्त V. 2) *a*) Nom. abstr. °ता f. Dharmaçarm. 4,30.

रक्ताशय V. 5.

1. रक्ष् mit समनु *in Acht nehmen, hüten* Divjâvad. 104,18. 105,18.

रक्षाप्रतिसर m. oder °रा f. *Schutzamulet* MBh. 3,309,4.

रक्षिजन m. *Polizei* Gâtakam. 10,20.

रक्षोकृत् V. 2) *a*) lies Bez. des Anuvâka AV. 8,3. 4.

रग् mit आ Caus. (vgl. आरागय् in Nachtrag 3) *befriedigen, zufriedenstellen* Divjâvad. 131,5. 133,20. 192, 16. 233,20. *theilhaftig werden, bekommen* 173,4. 29. 236,10. *vollziehen, vollbringen* 302,20.

रङ्गा f. N. pr. eines Flusses Divjâvad. 451,1. fgg. 456,19.

रङ्गावलि f. *eine Reihe von Tribünen* Dharmaçarm. 16,85. 17,2.

रच् mit प्रवि *verfertigen* Kâṇḍiç. 96.

रञ् Caus. V. 6.

रजनिकृत् m. *der Mond* Kâṇḍiç. 10.

रजस्तुर् V. Vgl. Pischel, Vedische Studien 123.

रज्जूकरण V. Kauç. 13,11.

रज्जुक्रिया f. *Seilerarbeit, Seilerei* Sch. zu Âpast. Gṛhj. 8,12.

रज्जुधान n. *die Stelle am Halse eines Hausthieres, an der das Bindseil befestigt wird,* Kauç. 44,23.

रज्जुवर्तन n. *das Drehen von Stricken* Gâtakam. 8.

1. रञ्ज् V. 5.

रणक्ष्मा f. *Kampfplatz* Kâṇḍiç. 99.

रणखल 5.

रणशीर्ष 6.

रतिबन्धु 5.

*रतिरागा f. N. pr. einer Tantra-Gottheit Mahâvj. 197,56.

रत्नकर्णिका f. *Ohrring mit Juwelen* Divjâvad. 481,25.

रत्नरत्न 5.

रत्नाकर V. 5.

रत्नादिनन्दिन् 5.

रत्नाय्, °यते *Juwelen —, Perlen gleichen* Gâtakam. 13,14.

रथक V. m. *Wägelchen* Gâtakam. 9,70.

रथतुर् V. Vgl. Pischel, Vedische Studien 123. fg.

रथधुर्य V. Nom. abstr. °ता f. Gâtakam. 9.

रथयातक 5.

रथवत् 6.

रथवाहन V. vgl. Roth in Festgr. 95. fgg.

रथशक्ति auch MBh. 7,175,28. 9, 10,38. 12,4,18.

रथस्पष्ट, so zu lesen st. रंस°.

रथाय V. n. *Vordertheil eines Wagens* MBh. 8,89,65.

रथायतस् Adv. *vorn am Wagen* MBh. 8,86,23.

रथाङ्ग V. 1) *b*) Maitr. S. 3,6,9 (73,13).

रथोडुप *Wagenkasten, capsus* MBh. 7,146,34.

रधं und °तुर् V. Vgl. Pischel, Vedische Studien 124. fgg.

1. रन् mit *प्र, प्रराणित *erschallend* Mahâvj. 151. — Mit *संप्र, °राणित dass. ebend.

रभ्, आरभ्य Absol. auch so v. a. *in Bezug auf, über* Gâtakam. 26,27.

रम् mit प्रतिवि *abstehen —, ablassen von* (Abl.) Divjâvad. 11,23. 302,8. 585,18.

रमण (und रमणक n. N. pr. einer Stadt Divjâvad. 599,5. 24. 603,6) und रमा V. 6.

रमणीय V. 1) *lieblich.* Nom. abstr. vom Compar. °तरत्व n. Gâtakam. Einl. 2.

रयिधारणपिण्ड m. *Erdkloss* Kauç. 28,3.

रविज्ञ auch Patron. Jama's Subhâshitâv. 3179.

*रविति n. *Uebereilung* Mahâvj. 9,2.

रशनसंमित V. 5.

1. रशना V. *Strahl* Çâṅkh. Br. 7,4.

रसभेदिन् 6.

*रसरसायता f. (Mahâvj. 17,10) und रसरसायवत् Adj. (Lalit. 120,19. fg.). Vgl. Lotus de la b. l. 566. fg.

रसवत् V. 5.

रसकरण V. 6.

रहोमानिन् Adj. *sich verborgen wähnend* Gâtakam. 12,14.

1. राज् mit प्र *Jmd* (Acc.) *prangend erscheinen* ṚV. 8,6,26.

1. राजन् V. 5. 1) *a*) α) R. ed. Bomb. 1,14,6.

1. राजपुत्र V. 1) *a*) Nom. abstr. °ता

f. MBu. 13,118,12. 17.

राजमार्गी Adv. mit कर् *zu einer Hauptstrasse machen* Gâtakam. 1.

राजलक्षण V. lies n. st. m.

राजलक्ष्मी 6.

राजाधीन V. lies m. st. n.

राजाववाद m. *eine Predigt für den Fürsten* Gâtakam. 10. 27.

*राजाववादक n. Titel eines buddh. Werkes Mahâvj. 65,105.

राजिन् V. 6.

राजीमती und °परित्याग 5.

राता Adj. f. Âpast. Gṛhj. 3,11 auf verschiedene Weise gedeutet. = विकारिणी Vaigajanti, Bhûmik., Brâhmaṇâduj. 52 nach Winternitz.

राति V. m. *Angehöriger, Freund* Âpast. Gṛhj. 12,14.

रात्रिचार् m. = रात्रिचर्या 1) Rudrața, Çṛṅgârat. 2,38.

रात्रिंदिवस *Tag und Nacht* Divjâvad. 124,20.

°रात्रीभव 5.

1. राध् mit आ Caus. V. *befolgen, vollführen* Gâtakam. 18,5. — Mit सम् Caus. V. *Wohlgefallen —, Beifall bezeugen, zujauchzen* 15. 22. 23. 25. 25,22. 31. — Mit अभिसम् Caus. dass. 2. 5. 15. 33.

राधा f. *eine Art Schuss* Pr. P. 32. Vgl. राध 2) *d*).

राधेय m. Metron. Bhîshma's.

राभसिकता f. *Ungestüm* Kâd. (1883) 331,6.

रामकायणि (°न gedr.) m. Patron. Maitr. S. 4,2,10 (33,14).

रामणयक n. *Lieblichkeit, Schönheit* R. ed. Bomb. 3,13,5.

राशी f. metrisch für राशि R. ed. Bomb. 1,53,12.

राष्ट्रभृत् V. 2) *a*) Bez. *der Sprüche* TS. 3,4,2 Âpast. Gṛhj. 2,7.

राहुशत्रु m. *der Mond* R. 2,114,3.

1. रि, रीण V. *bekümmert, traurig* Dharmaçarm. 8,8. — Mit नि V. Vgl. Geldner, Vedische Studien 117.

रिच् V. *रिञ्चति Mahâvj. 130,6.

रिढधि 6.

रिपच् 5.

रिपुकाल m. *der Todesgott für die Feinde* Gâtakam. 10,6.

रिभ् V. 5. 6.

रिश् mit वि V. विरिष्ट gehört eher zu रिष्.

रिशादस् V. 6.

रिष् mit वि, °रिष्यति *sich verletzen* Kauç. 59,28. 72,30.

रीति V. 3) शकृद्रीति Âpast. Gṛhj. 9,3.

1. रु mit आ V. *mit Geschrei u. s. w. erfüllen* Gâtakam. 21,7.

3. रु mit वि, °रुत etwa *zerschlagen* ebend. 29,38.

रुष् 5. — Mit अधि und प्रति 5.

*रुक्मिणीहरण n. *der Raub der* R., Titel einer Erzählung Mahâvj. 245.

1. रुज् mit अभि V. *versehren, verletzen* Gâtakam. 10,29. 22,72. 25,6.

1. रुद् V. *रुष *thränend* Mahâvj. 245. — Mit अभि V. °रुदित *jammernd* Gâtakam. 20.

रुद्ती V. N. pr. eines Flusses Divjâvad. 451,4. 8. 456,19 (रुद्ती gedr.).

रुद्र und रुद्रावर्तनि V. Vgl. Pischel, Vedische Studien 55. fgg. रुद्र 3) *a*) Damajantîk. 84.

रुद्रावास 5.

रुद्री Adv. mit भू *zu Rudra werden* Haravigâja 1,35.

2. रुध् V. 5. — Mit समुप V. *ganz einnehmen, — bewältigen, — überwältigen* Gâtakam. 9. 26. — Mit प्रतिवि *aufstehen, sich empören* Divjâvad. 445,24.

रुधिरमय 5.

रुमण m. N. pr. eines Affen R. ed. Bomb. 4,39,27.

रुमा V. 5.

1. रुह् mit आ, आरूढ V. *ausgerissen, ausgezogen* (!) Divjâvad. 84,10. — Mit व्युप Caus. °रोपित *versetzt* (Baum) Karaka 368, 4. — Mit वि, °रूढ V. *ausgewachsen*, so v. a. *entwickelt* Gâtakam. 31.

रूक्त Adj. (f. °क्तिका) = रूक्त 1). Von einer Speise Divjâvad. 87,1. 89,3.

रूक्षय् V. *verunglimpfen, beleidigen, erbittern.* रूक्षितव n. Gâtakam. 23,7.

रूक्षस्वरम् Adv. *mit rauher, unheimlicher Stimme* Mṛkkh. 143,13.

रूप V. 5.

रूपय् V. 2) Kir. 8,26.

रूपावत m. N. pr. eines Prinzen Divjâvad. 474,6. fgg. °वी f. N. pr. einer Frau 471,5. fgg.

रूपिण m. N. pr. eines Sohnes des Agamîḍha MBu. 1,94,32. 34.

रूपिन् V. 2) zu streichen.

रेतोऽवसिक्त 6.

रेभिन् V. 6.

*रेवतीग्रह m. *ein best. Krankheitsheitsdämon* Mahâvj. 212,12.

रैणुकेय V. 5.

रोमविभेद m. = रोमहर्ष Kir. 9,46.

रोमसंवेजन 6.

रोमसूची f. *Stachel des Stachelschweins, Haarnadel* Har. zu Âpast. Gṛhj. 14,3.

रोषक Adj. *zornig, zornige Worte ausstossend* Divjâvad. 38,9.

रोहितरूपि n. *die rothe Farbe* Maitr. S. 3,7,4 (79,5).

रौद्रचित्त Adj. *von roher Gesinnung* Divjâvad. 471,11.

रौद्रात्म 5.

लकार् V. 5 (Subhâshitâv. 2401 der gedr. Ausg.).

लक्षणसंनिवेश 6.

लक्षणय V. m. *Zeichendeuter* Divjâvad. 474,27.

लक्षभूत V. Am Ende eines Comp. *ausgesetzt, unterworfen* Gâtakam. 18,17.

लक्षय् mit अभि, °लक्षित auch *erprobt* R. ed. Bomb. 4,41,1. *ausgezeichnet* Gâtakam. 7. 18. 28,42. Nom. abstr. °त्व n. 7. — Mit समभि, °लक्षित *ganz ausgezeichnet* 3,15. — Mit आ *erzielen, erreichen* 20.

लक्ष्मणकुण्डक V. so zu lesen.

लक्ष्मणादित्य 6.

लक्ष्मण्य V. 1) *a*) Âpast. Gṛhj. 6,5.

लक्ष्मीनारायण V. 5.

लघुसमुदीरण und °त्व 6.

लघूत्थानता V. *körperliche Rüstigkeit* Mahâvj. 244. Divjâvad. 156,19.

लङ् V. — Mit अति *lahmen* Açvav. 32,3. 4. — Vgl. लिङ्गित.

लङ्ग m. *Lahmheit* Açvav. 32,19. 20.

लङ्गिन् Adj. *lahm* Açvav. 32,10.

लङ् mit अति Caus. V. 5. — Mit प्रोद् Caus. = उद् 1) Dharmaç. 16,67. *übertreten, zuwiderhandeln* Divjâvad. 396,24.

लड् V. 6. लडित *sich hinundher bewegend* Gâtakam. 32,32. Haravigâja 1,54. — Mit उप Caus. (°लाडयति) = लल् mit उप Divjâvad. 114, 26. 503,9.

लडकचन्द्र 5.

लडु V. 5.

लताय् 6.

1. लप् mit उप Caus. *aufheitern* Gâtakam. 19,18.

*लपना f. etwa *Geklatsch* Mahâvj. 127,53.

लब्धसंस्कार (Divjâvad. 282,11) und °संभार (ebend. 54,2) Adj. *zusammengebracht, zu Stande gekommen.*

लब्धातिशय Adj. *in den Besitz übernatürlicher Kräfte gelangt* Sâṁkhjas. 1,91. 4,24. Aniruddha zu 1,95.

लभ् mit प्रति V. *°प्रतिलब्ध so v. a. *theilhaftig geworden* Mahâvj. 30,6. 33. 245,575.

लम्पाक V. 1) Damajantîk. 119.

लर्द्, लर्दयति *aufladen* Divjâvad. 5,22. 334,19.

ललितोक 5.

लवङ्ग, f. ई V. ein Frauenname Damajantîk. 247.

लस् mit उद् V. 6.

लस्पूलनि° = °नी Kâtj. Çr. 8,4,21.

लाक्षि *eine best. Pflanze* Dharmaçarm. 3,20.

लाञ्छनाय्, °यते *zum Kennzeichen werden* Damajantîk. 178.

*लाडिक m. *Knabe* Mahâvj. 191,4.

लात्तव m. *ein best.* Kalpa *bei den* Gaina Dharmaçarm. 21,68. 74.

लाम्पट्य n. *Begierde* Damajantîk. 168.

लावण्यवती V. 6.

लिख् mit परि V. Kauç. 26,43 und sonst nach Dârila *zerreiben.*

लिङ्गिक und लिङ्गित n. *Lahmheit* Açvav. 32,34. 11. 15. Wohl nur fehlerhaft für लङ्गित.

लिप् mit प्रति 6.

लिपिक m. *Schreiber* Divjâvad.

293,5.

1. लिक् mit नि 5.

लुञ्च् mit प्र Med. *sich ablösen, ausgehen* (von Haaren) Karaka 400,23.

1. लुठ् V. 3) = 1) *a*) Dharmaç. 1,54.

लुण्ठ् mit उद् *plündern* Damajantîk. 168.

1. लुप् mit उद् V. **aufnehen* (in die Gemeinde) Mahâvy. 268,12.

लुल् mit व्या 6. — Mit परि Caus. *hinundherbewegen* Kir. 8,33. — Mit वि, विलोलत् *sich hinundher bewegend* Damajantîk. 220.

लूक् V. 1) Divjâvad. 13,27. 81,26. 425,13. 427,14.

लेखक V. n. *Schreiben, geschriebene Botschaft* Subhâshitâv. 608.

लेण्डिका f. = लेण्ड. Pl. Dîrila zu Kauç. 48,32.

लेशशस् Adv. *in Stücke* (schneiden) R. ed. Bomb. 3,56,25.

*लैशिक n. *das Vergehen eines Mönchs, wenn er, einen falschen Schein benutzend, seinen Mitbruder eines argen Versehens zeiht,* Mahâvy. 238,9.

लोक् mit अव Caus. V. *Jmd zum Abschied grüssen* Divjâvad. 4,26. 128,2. 281,17. 331,18. 439,22. 446,18. 511,10. 524,12. — Mit व्यव Caus. *ringsum beschauen, besichtigen* Divjâvad. 437,5. — Mit *सम् Caus. *hinblicken auf* Mahâvy. 245. — Mit प्रति, °लोकित R. ed. Bomb. 4,61,13 wohl fehlerhaft für प्रविलोकित.

लोककाम्या f. *Menschenliebe* MBh. 3,307,14.

लोकपक्ति V. *weltlicher Lohn* Gâtakam. 10,35.

लोकपरोक्ष Adj. *vor der Welt verborgen* MBh. 1,74,122.

लोकसंवृति f. *ein richtiges Benehmen in der Welt* Divjâvad. 547,26.

लोकसारङ्ग 6.

लोकाधिपतेय n. *ein der öffentlichen Meinung angepasstes Betragen* Gâtakam. 12.

लोलन V. n. *das sich hinundher Bewegen* Dharmaçarm. 7,62. Damajantîk. 167.

लोष्टाय् 6.

लोकर्षभ V. 6.

लोकचारक m. *eine best. Hölle* M. (Jolly) 4,90.

लोकदारक V. richtiger लोकचारक.

लोकनारक v. l. für लोकचारक.

लोकलेख्य Adj. *durch Eisen ritzbar* Mahâdeva zu Sâṅkhjas. 5,27.

*लोकितकृत्स्न n. *eine der 10 Kṛtsna genannten mystischen Uebungen* Mahâvy. 72,3.

लोकितगात्र m. Bein. Skanda's AV. Pariç. 20,4.

लोकितसारङ्ग V. so zu betonen.

लोकिताय् V. Act. Çâṅkh. Br. 7,4.

लोकिताश्व m. *Feuer* Kir. 16,54.

1. व V. Scheinbar Mâlav. (ed. Boll.) 40, da hier पृच्छतेव zu verbinden ist.

लोकान्न V. Divjâvad. 632,23.

लोकर्तीक V. m. *Bergkrystall* Haravigâja 1,25.

वंशक VI. 6.

वंशघटिका f. *ein best. Kinderspiel* Divjâvad. 475,19.

वंशस्तूप m. *der obere Balken eines Hauses* (der das Dach trägt) Sud. zu Âpast. Gṛhj. 17,5.

वंशोद्वेद und वङ्कव 6.

वङ्ग VI. m. N. pr. eines Berges Gâtakam. 9.

वङ्गेरिका f. *Körbchen* Daçak. (1883) 66,16. Vgl. die v. l. zu 70,17 bei Buhler.

1. वच् mit परिप्र VI. 6. — Mit वि *Caus. *murren, klagen, ungehalten sein* Mahâvy. 132,16. Statt dessen विपाचयति 281,158.

वज्र m. auch N. pr. eines Berges R. ed. Bomb. 4,42,25.

वज्रधृक् Adj. *den Donnerkeil tragend* MBh. 13,40,29.

वज्रपाताय् 6.

वज्रमुष्टि VI. 6.

वञ्च् Caus. VI. 6. — Mit वि 6.

वत्समित्रा 6.

वत्स्य VI. m. Pl. R. ed. Bomb. 2,52, 101 = वत्सदेशाः nach dem Comm.

वधक VI. *zu tödten beabsichtigend* Gâtakam. 25.

वधक्षम Adj. *den Tod verdienend* MBh. 7,198,48.

वधूधन n. *das Separatvermögen einer Frau* Har. zu Âpast. Gṛhj. 7,1.

वधूवासस् n. *Brauthemd* Âpast. Gṛhj. 9,11.

*वध्यघातक m. *Henker, Scharfrichter* Mahâvy. 186,166.

वन VI. Vgl. Geldner, Vedische Studien 114.

वनज्ञायत Adj. (f. आ) *lang und einer blauen Lotusblüthe gleichend* Subhâshitâv. 1222.

वनन VI. n. *Zuneigung* Kauç. 41,18.

वनप्रिय VI. 1) *a*) Pârv. 591,30.

वनसद् VI. m. *Waldbewohner* Kir. 15,10.

वनाश Adj. *von Wasser lebend* (nach Nilak.) MBh. 13,14,124.

वनिताय्, °यते *einem Weibe gleichen, sich wie ein Weib benehmen* Rudrața, Çṛṅgârat. 3,23. 82.

वनीपक m. = वनीयक Gâtakam. 18. Divjâvad. 414,18. वनीयक 83,19. Vgl. Pâli वनिब्बक.

वनेसद् m. *Waldbewohner* Kir. 14,30.

*वन्योपोदकी (so zu lesen st. °पादकी) Rigan. 7,138.

1. वप् mit प्र VI. Âpast. Gṛhj. 10,6.

वपुष्मत्ता f. *Schönheit* Divjâvad. 44,22.

2. वप्तर् VI. 2) Dharmaçarm. 9,1. 28.

वप्र VI. 1) *f*) Dharmaçarm. 16,71.

वप्रावनी f. *bebautes Land* Dharmaçarm. 5,87.

1. वम् mit उद् VI. mit intransit. Bed. = उद्-सर्प् Kir. 9,27.

1. वर् mit परि VI. °वृत R. ed. Bomb. 3,71,34 fehlerhaft für परिवृत.

2. वर् mit अव *erwählen, vorziehen* MBh. 8,28,24. — Mit प्र Caus. VI. 2) *beschenken, bedenken mit* (Instr.) Divjâvad. 116,17. 283,5. — Mit संप्र Caus. (°वारयति) *bedienen* (mit Speisen) 285,5. fgg. 310,22.

3. वर् VI. Am Ende eines Comp. auch so v. a. *fürstlich.* तुरग° Gâtakam. 25. रथ° 26. 32. शयनीय° 28.

वरघण्ट m. Bein. Skanda's AV. Pariç. 20,4.

वरदत्त VI. Adj. = दत्तवर R. 7,36,26.

वरर 6.

वरलब्ध VI. Adj. = लब्धवर R. 7,5,1. 10,38. 11,1.

2. वराङ्ग VI. 1) in वराङ्गरूपोपेत AK. 3,1,12 ist वराङ्ग wohl *Elephant.* — 2) *a*) Divjâvad. 527,27. *°वन्न n. Mahâvy. 252,4.

*वराङ्गरूपिन् m. so v. a. *ein grosser Held* Mahâvy. 182,3.

वराध्य Âpast. Gṛhj. 21,9 fehlerhaft für अवराध्य.

वरूड VI. f. ई Vigñ. zu Jâgñ. 3,265. fg.

वल्गुवक 6.

वर्चःस्थान VI. Kâtjâjana in Vivâdar. 219.

*वर्चोमार्ग m. *After* Mahâvy. 281.

वर्ज् mit प्र auch *Jmd in's Verderben bringen* Çâṅkh. Br. 5,6.

वर्णय् mit वि VI. Vgl. विवर्णय् weiter unten. — Mit सम् VI. 2) *anpreisen* Gâtakam. 10. — Mit अनुसम् *billigen, beistimmen* Divjâvad. 196, 8. 263,10.

वर्त् mit अति VI. 1) *e*) अतिवृत्त *übertroffen, in Schatten gestellt* MBh. 1, 83,28. — Mit अन्तर् Caus. *zugesellen* Mâlatîm. (ed. Bomb.) 324,7. — Mit उद् Caus. VI. 6) Divjâvad. 12,21. 36, 6. — Mit परि, °वृत्त (so zu lesen) *der durchwandert hat,* mit Acc. R. 3,71,34. — Mit संपरि Caus. VI. *ringen* (die Hände) Divjâvad. 263,13. — Mit प्रतिसंनि *zurückkehren* R. ed. Bomb. 4,28,32.

वर्त und v. l. वर्ति VI. = मूत्रबिल Dîrila zu Kauç. 25,16.

वर्तन VI. 4) *l*) अलक्तक° so v. a. *das Bestreichen —, Färben mit Lack* Kir. 10,42.

वर्तना f. = वर्तन 4) *a*) Haravigâja 2,25.

वर्ति VI. = गैरिकादिगुलिका und मार्ग ebend. 12,30.

*वर्तुलि *eine Bohnenart* Mahâvy. 228. Vgl. वर्तुल 2).

वर्दालिका f. Divjâvad. 500,20 fehlerhaft für वार्द°.

वर्मय् VI. 6. — Mit सम् 6.

वर्वर् VI. 6.

वर्षकारी Adj. f. Âpast. Gṛhj. 3,11. Baudh. Gṛhj. Pariç. verschiedentlich erklärt. = स्रवत्पाणिपादा Vaigâjanti, Bhûmik., Brâhmaṇâdhj. 52 nach Winternitz.

वर्षसकृत् VI. 6.

वर्षसकृत्क, °सकृत्रिक, °सकृत्रिन् und °सकृत्रीय 6.

वर्षाकार m. N. pr. eines Brahmanen Divjâvad. 545,8.

वर्षोपनायिका f. *Eintritt in die Regenzeit* (wo die Mönche nicht mehr im Lande umherwandern dürfen) Mahâvj. 266. Divjâvad. 18,10. 489,10.

वल् mit वि VI. विवलित = विनिःसृत Haravigâja 7,31.

वलना VI. = वलन 1) *a*) ebend. 2,31.

वलभीनिवेश m. *Söllergemach* Dharmaçarm. 1,76.

°वलयितर् Nom. ag. *rings umfassend* ebend. 1,86.

*वलितक m. *ein best. Schmuck* Mahâvj. 237,32.

वलीक VI. 2) *a*) Kauç. 24,12.

वल्कल VI. m. Pl. *eine best. Schule der Bahvṛka* Divjâvad. 632,18. fg. Vgl. बाष्कल.

*वल्गना f. ? Mahâvj. 245,1151.

वल्गुनाद् 6.

वल्गुलिका VI. 2) Damajantîk. 173.

वल्लक m. *ein best. Seeungeheuer* Divjâvad. 105,27.

वल्लभक m. desgl. ebend. 108,4.

वल्लरी VI. *ein best. musikalisches Instrument* ebend. 315,12.

वल्लिकी f. desgl. ebend. 108,4.

1. वश VI. 6.

वशीकरण VI. °मन्त्र m. Gâtakam. 12,2.

वशेन्द्रिय Adj. *der seine Sinne in der Gewalt hat.* Nom. abstr. °त्व n. R. ed. Bomb. 3,9,8.

2. वस् mit वि VI. Aor. व्यवाट् Maitr. S. 3,4,9 (57,5). Vgl. AV. 8,1,21. — Mit अभिवि VI. 6.

3. वस् VI. Aor. अवाक्षम् (so alle Hdschrr. nach Aufrecht) Ait. Br. 1, 28,16 im Wortspiel mit वाक् st. अवात्सम् (so Haug). 2) mit Acc. des Weibes MBh. 13,4,10. — Mit वि VI. 6.

वसति VI. Vgl. Pischel, Vedische Studien 49.

वसतीवरि° = °री Kâtj. Çr. 8,9, 7. 9,3,21. 12,4,2. 13,4,28. 14,1,13.

वसन्तशाखिन् m. *der Mangobaum* Dharmaçarm. 12,45.

वसुधाविलासिन् m. *Fürst, König* Çrîkaṇṭhak. 3,18.

*वस्तुकृत Adj. etwa *geübt, gepflegt* Mahâvj. 126.

वस्तुस्थिति f. Instr. so v. a. *in Wirklichkeit* Aniruddha zu Sâṁkhjas. 1,7.

वस्त्य VI. 6.

वस्त्रविद्या Divjâvad. 630,22 fehlerhaft für वास्तु°.

1. वह् Caus. VI. *treiben, betreiben* (ein Geschäft) Divjâvad. 14,20. — Mit अभि VI. *tragen*, so v. a. *haben* Kir. 16,39. — Mit समुद् Caus. *in die Höhe heben* R. ed. Bomb. 4,28,39. — Mit प्रति VI. *entgegenhandeln* (einem Befehl, Acc.) Divjâvad. 178,11.

वह्नि m. auch N. pr. eines Affen R. ed. Bomb. 4,39,37.

वह्निगर्भ m. *ein best.* Gaṇa Çiva's Haravigâja 10,11.

वह्निचय m. *Herd* Kâtjâjana in Vivâdaratn. 219.

वह्निस्थान n. dass. ders. ebend. 220.

वह्नीय्, °यते *zu Feuer werden* Damajantîk. 161.

5. वा Caus. वापयते *weben lassen* Divjâvad. 231,8. fgg.

वाकपूत Adj. *durch die Rede geläutert* Maitr. S. 4,5,5 (70,16).

वाक्यधृक् Adj. *einen Auftrag von Jmd* (Gen.) *habend* R. 7,103,5.

वाक्सार 6.

वाचालना, so zu lesen st. वाचनला.

वाज VI. Vgl. Pischel, Vedische Studien 45. fgg.

वाजिन् VI. 6.

वाजिनीवत् VI. Vgl. Pischel, Vedische Studien 9. fgg.

वाजिभूमि f. *Gestüte* Kir. 13,55.

वाटि *ein eingehegter Platz* in पशु° Kâtjâjana in Vivâdaratn. 241.

वातात्मज VI. 6.

वातिक VI. 6. In der Bed. 2) *a*) auch MBh. 7,160,45.

वातूलीध्रम m. *Wirbelwind* Damajantîk. 182.

वात्सबन्धविद् Adj. Maitr. S. 3, 6,4 (64,18. 19). Vgl. वात्सबन्ध°.

वाद् VI. 6.

°वादद् 6.

वादनमारुत zu streichen.

वादिन् VI. n. *Disputant* als *Bez. Buddha's* Mahâvj. 1,71. *वादिसिंह m. desgl. 39.

वानरध्वज m. Bein. Arǵuna's MBh. 8,56,91.

*वान्ती Adv. mit कर् *ausspeien*, so v. a. *aufgeben, entsagen* Mahâvj. 130.

*वान्तीभाव m. *das Aufgegebensein* ebend.

वान्य 6.

वापन VI. शरीर° (?) Daçak. (1883) 161,8.

वामदेवरथ m. Vâmadeva's *Wagen* Maitr. S. 2,1,11 (13,3).

वामनक, °निका VI. *Zwergin* Damajantîk. 246.

वामशील VI. f. आ *spröde* Mâlatîm. (ed. Bomb.) 274,7.

वामारम्भ Adj. *widerspänstig* ebend. 146,6.

वायनक्रिया f. *Weberarbeit, das Weben* Har. zu Âpast. Gṛhj. 10,10.

*वायुकृत्स्न n. *eine der zehn Kṛtsna genannten mystischen Uebungen* Mâhâvj. 72.

वाय्वधिक Adj. *gichtbrüchig* Divjâvad. 540,25 (वाय्वा° gedr.).

1. वारण VI. Vgl. Pischel, Vedische Studien 100. fgg.

वाररामा f. *Hetäre* Kuṭṭanîm. 20.

1. वारि VI. 2) vgl. Dârila zu Kauç. 19, 12. 29,4.

2. वारि VI. 1) वारी *das Seil, mit dem Elephanten angebunden werden*, Dharmaçarm. 7,61.

वारिगर्भ m. *Wolke* Haravigâja 8,43.

*वारित्र n. *Observanz dessen, was verboten ist*, Mahâvj. 84,23.

वारिन् am Ende eines adj. Comp. von वारि *Wasser* R. ed. Bomb. 4, 41,17.

वारिर 6.

वारुक Adj. mit Acc. *erwählend* Maitr. S. 4,2,1 (22,4).

वार्घटीयन्त्रचक्र n. *Schöpfrad* Dharmaçarm. 8,29.

वार्त्तावशेषित Adj. *von dem nur die Sage übrig geblieben ist*, so v. a. *längst untergegangen* Pârv. 590,5.

वार्दालिका f. *Regenwetter, Regentag* Divjâvad. 500,20 (वर्दा° gedr.).

वार्यवृत VI. Maitr. S. 1,8,4 (120,15).

वार्ष्मण VI. Kauç. 23,7 vielleicht *ein in der Krone* (vom Blitz) *getroffener Baum.*

वालतुष m. ? Maitr. S. 4,2,14 (37,10).

वालाक् und °क 6.

वालूका f. metrisch für वालुका *Sand* R. ed. Bomb. 3,73,12.

वाशा f. *eine best. Pflanze* Kauç. 8,16.

वासवग्राम m. N. pr. eines *Dorfes* Divjâvad. 1,3. °क m. 10,19.

वास्तुपश्य 6.

3. वाक् VI. *वाक्ति *entfernt, zu Nichte gemacht* Mahâvj. 19,70. 130, 8. Das Pâli spricht für वाक्.

वाक्ना und वाक्तावली 6.

1. वाक्तिक VI. m. *Ueberbringer in* लेख° Divjâvad. 258,13.

विकट VI. Adj. f. Âpast. Gṛhj. 3,11. Baudh. Gṛhj. Pariç. = विकटजङ्घा oder विस्तीर्णजङ्घा Comm. = विस्तीर्णजानु Vaigâj., Bhûmik., Brâhmaṇâdhj. 47 nach Winternitz.

*विकटक Adj. *an einer best. Deformität leidend* Mahâvj. 271,58.

विकर VI. 6.

विकराल VI. 2) f. N. pr. einer Hetäre Kuṭṭanîm. 25. fg.

विकर्य 6.

विकर्ष VI. 2) यज्ञ° Çâṅkh. Br. 4,1.

विकलङ्क VI. Nom. abstr. °ता f. Haravigâja 3,65.

*विकुर्वण n. *das Sichverwandeln.* °बल n. Mahâvj. 26.

विकुर्वित VI. n. Sg. Divjâvad.

269,7.

विकृति VI. = प्रलाप Comm. zu Haravigâja 7,28.

विक्रमादित्य Z. 3 lies 36 v.

विक्रोध Adj. *frei von Zorn* Âpast. Gṛhj. 23,2.

विक्लित्ति VI. *das Feuchtwerden* Vâgbh. 52,9.

*विक्षिप्तक n. *ein Leichnam, der zerrissen wird*, Mahâvj. 52.

विक्षेप VI. m. nach Bühler *camp, cantonment* Ind. Antiq. 17,183. Hierher vielleicht *विक्षेपाधिपति Mahâvj. 186,18.

विक्षोभण VI. *heftige Bewegung* Mahâvj. 245,55.

*विखादितक n. *ein Leichnam, der von den Thieren gefressen wird*, ebend. 52.

विगर्हणीय Adj. *zu tadeln, tadelnswerth* Gâtakam. 23,50.

विगर्हा f. *Tadel* ebend. 23,52.

विघात VI. *das Fehlschlagen, Misslingen* ebend. 8. 9,9. 31,12. 17.

विचक्र VI. *ohne Discus* Kaṇḍiç. 21.

*विचलुष्करण n. *das Abgeneigtmachen* Mahâvj. 126.

*विचित्रभूषण m. N. pr. eines Kiṁnara ebend. 173,4.

*विचित्रमौलिश्रीचूड m. N. pr. eines Fürsten ebend. 172,7.

*विचित्रालंकारस्वर m. N. pr. eines Schlangendämons ebend. 174,8.

2. विच्छाय् VI. विच्छायित *erblasst* Damajantîk. 263.

विच्छिन्नशरपातत्व n. *das Unterbrochensein —, Nichtvorhandensein der Pfeilschussweite*, so v. a. *allzugrosse Annäherung der Kämpfenden* MBh. 7,108,14.

विजयाङ्का f. N. pr. einer Dichterin Z. d. d. m. G. 41,493.

विजयार्ध m. N. pr. eines Berges Dharmaçarm. 1,42. 9,67.

विजिज्ञापयिषा f. *die Absicht zu lehren* Çaṁkara zu Vedânta 123,10.

विजिघृक्षा f. *der Wunsch spazieren zu gehen* Kir. 8,1.

*विजृम्भा f. *das Gähnen* Mahâvj. 189,131.

विज्ञप्ति VI. **das Zuerkennen, Geben* ebend. 101.

विज्ञातस्थालीपाक f. wohl *ein gewöhnlicher, in bekannter Weise hergestellter Topf* Maitr. S. 4,6,4 (84,19).

*विज्ञानकृत्स्न n. *eine der zehn Kṛtsna genannten mystischen Uebungen* Mahâvj. 72.

*विज्ञानना (eher विज्ञानना) f. *das Verstehen, Begreifen* ebend. 245, 1156.

*विज्ञानाहार m. *geistige Nahrung* ebend. 118.

विज्ञापनीय VI. **geeignet zu unterrichten* ebend. 20.

विटपि metrisch für विटपिन् *Baum.* विटपीनाम् R. ed. Bomb. 3,42,22. विटपीन्मात्यधारिणः zu lesen 73,20.

विटंकर m. = विडङ्कर Mit. zu Jâgñ. 3,290. fg.

*विठपन n. Mahâvj. 245,827 prâkritisch für विष्ठापन.

विडम्बक VI. m. *Spassmacher* Gâtakam. 19,31.

विडम्बकत्व n. Nom. abstr. zu विडम्बक 1) Haravigâja 4,4.

विण्टक (विंटक) VI. nach Fritze fehlerhaft für विटङ्क (विटंक).

*वितण्डन n. *Krittelei* Mahâvj. 261,11.

वितथी mit कर् VI. *unwahr machen*, so v. a. *entfernen, verscheuchen* Dharmaçarm. 5,24.

वितमस्क VI. Nom. abstr. °ता f. *Klarheit des Geistes* Gâtakam. 31,31.

वितर्क VI. m. *Vorhaben* ebend. 6, 18. Pl. Bez. *der fünf Hauptsünden* Jogas. 2,33. fg. *bestimmter Jogin* 1, 19. Comm. zu 17.

वितान VI. 1) *a) leer von* Haravigâja 5,104.

वितानी mit भू VI. °भूत *niedergeschlagen, entmuthigt* Gâtakam. 13,28.

विताल VI. m. *falscher Tact* Damajantîk. 144.

वित्कोटिका (!) f. *ein best. Kinderspiel* Divjâvad. 475,18.

वित्तरत्तिन् m. *ein reicher Mann* MBh. 12,320,148.

वित्रस्तक Adj. *ein wenig erschrokken* R. ed. Bomb. 3,52,40.

विदंश VI. *das Beissen* Kir. 9,57.

*विदग्धक n. *ein Leichnam, der verbrannt wird*, Mahâvj. 52.

विदर्भ VI. m. *das Innere* Haravigâja 7,62.

विदाय VI. 6.

विदूरज VI. Haravigâja 5,81.

विदेकृज्ञा f. Bein. der Sîtâ R. ed. Bomb. 4,43,61.

विद्युन्मण्डलवत् Adj. *blitzbekränzt* (Wolke) R. ed. Bomb. 3,35,10.

विधान VI. 3) *l)* °पिण्ड Haravigâja 8,3.

विधारण VI. 6.

विधूसर 6.

विधेनामन् s. क्रिन्विधेनामन्.

विनत VI. 3) f. Âpast. Gṛhj. 3,11. Baudh. Gṛhj. Pariç. *ein Mädchen mit krummen Gliedern* oder *eine bucklige* Comm.

विनतक VI. Divjâvad. 217,3. fgg.

विनय VI. क्रोध° *Zügelung des Zornes* Gâtakam. 31.

*विनयविभङ्ग m. Titel eines Werkes Mahâvj. 65.

विनाड 6.

विनाभाव m. *Trennung von* (°पार्श्वात्) R. ed. Bomb. 3,56,13.

विनावास m. *das Verweilen an einem Orte ohne die geliebte Person* R. ed. Bomb. 4,1,41.

विनिकषण und विनिकेत 6.

विनिद्राय्, °यते *aufwachen, sich öffnen* Damajantîk. 79.

विनिपातन n. *das zur Fehlgeburt Bringen* Haravigâja 7,51.

*विनिबन्ध m. *das Hängen an Etwas* Mahâvj. 110,9.

विनिमीलन VI. *das Schliessen* (der Augen) Dharmaçarm. 12,10.

विनिमेषण n. = विनिमेष Kir. 12,25.

विनिरोध Adj. *unbeeinflusst, unthätig* Haravigâja 6,120.

विनिरोधिन् Adj. *hemmend* ebend. 10,15.

विनिर्मित्सु 6.

विनिवर्ति f. *das Aufhören* Divjâvad. 393,25.

विनिवेशन VI. *das Niedersetzen* Dharmaçarm. 13,3. *das Befestigen, Einprägen* Comm. zu Jogas. 1,28.

विनिश्वसित n. *Aushauch* Gâtakam. 22.

विनिष्क्रय m. *Vergeltung* Dharmaçarm. 4,46.

*विनीलक n. *ein blau gewordener Leichnam* Mahâvj. 52.

विनीवरण Adj. *frei von allen Hemmnissen des frommen Wandels* Mahâvj. 19. Divjâvad. 616,27. 617,2.

विनेय VI. 6.

विन्ध्यारि 6.

विप् mit ग्रह Kauç. 58,1.

विपक्ष VI. Adj. *entgegenwirkend* Gâtakam. 26,19.

विपञ्चनक (v. l. °पञ्चमक) m. = विपञ्चिक Divjâvad. 548,22.

विपञ्चिक m. *Seher, Weissager* ebend. 319,14. 391,5. 475,5. Vgl. वै°.

विपत्कर Adj. (f. ई) *Unheil bringend* und f. N. pr. einer Göttin (तारा) Haravigâja 9,13.

*विपदुमक n. *ein von Würmern angefressener Leichnam* Mahâvj. 52.

विपद्म Adj. *der Lotusblüthe beraubt* Gâtakam. 2,29.

विपर्ण Adj. Har. zu Âpast. Gṛhj. 13,16 nach Winternitz fehlerhaft für द्विपर्ण *zweiblätterig.*

विपुर VI. Adj. *keinen Wohnort —, keine Stätte habend.* विपुरी Adv. mit भू *um seine Wohnstätte kommen.* °भाव m. Vâju-P. 1,4,39.

विपुलीभाव VI. °वं a. a. O. fehlerhaft für विपुरीभावात्; vgl. den vorangehenden Artikel.

विपूञ्जन m. N. pr. eines Mannes Maitr. S. 3,1,3 (3,20). 4,6,2 (79,18).

*विपूयक VI. n. *ein in Verwesung übergegangener Leichnam* Mahâvj. 52.

*विपृष्ठी Adv. mit भू *niedergeschlagen werden* Mahâvj. 245,865. Richtig विपिष्टी; vgl. पृष्ठी oben.

विप्रज्ञन VI. 2) fehlerhaft für विपूञ्जन.

विप्रतिपत्ति VI. *Argwohn gegen* (Loc.) Gâtakam. 25,18. *feindselige Gesinnung und Behandlung* 11.

विप्रतिसारवत् Adj. *von Reue er-*

füllt ebend. 4,17.

विप्रत्यनीक VI. lies *feindlich.*

विप्रधर्ष s. अति°.

विप्रलोक m. *Vogelsteller* Damajantîk. 34.

विप्रलोपिन् Adj. *raubend*, so v. a. *abpflückend* Gâtakam. 27.

*विप्रवादन n. ? Mahâvj. 281,229.

विप्रवास VI. **das Vergehen eines Mönchs, wenn er sein Gewand weggiebt*, ebend. 260.

विप्लव auch *Schändung des* Veda *durch unzeitiges Studium* Mit. zu Jâgñ. 3,289. fg.

विप्लवाट्टहास m. *schadenfrohes Gelächter* Dharmaçarm. 16,15.

विप्लावन n. *das Tadeln, Heruntermachen* Mit. zu Jâgñ. 3,289. fg.

विप्लुष् VI. 1) m. R. ed. Bomb. 4, 11,49.

विभङ्गि f. = भङ्गि 6) Dharmaçarm. 12,58.

*विभजन n. *Sonderung, Unterscheidung* Mahâvj. 223.

विभास् f. *Glanz* Kir. 9,9

विभीषण VI. 6.

विभु VI. m. *Bez. Buddha's Mahâvj. 1.

*विभूत m. *eine best. hohe Zahl* ebend. 249.

विभूषा VI. 2) Kir. 9,44.

विभूषित 1) Adj. s. u. 2. भूष् mit वि. — 2) n. *Schmuck* R. ed. Bomb. 4,30,40.

विभ्रमवती f. *Mädchen* Haravigâja 11,41.

1. विमति VI. *Irrthum* Kâṇḍlç. 19.

विमध्यभाव m. *Mittelmässigkeit* Gâtakam. 23,11.

विमध्यम Adj. *mittelmässig* ebend. 19,28.

विमन (metrisch) Adj. = विमनस् 1) c) R. ed. Bomb. 4,30,40.

विमनाय् auch Pârv. 579,7.

विमन्थन n. *das Quirlen* R. ed. Bomb. 4,58,13.

विमर्शवत् Adj. *nachdenkend, im Zweifel seiend* Gâtakam. 13.

विमल VI. 3) *d*)β) lies *eine der zehn* Bodhisattva-*Stufen bei den Buddhisten* J. R. A. S. 8,4.

विमलकिरीटहारवत् Adj. *mit einem fleckenlosen Diadem und Perlenschmuck versehen* R. 7,15,41.

विमांसी Adv. mit करु *des Fleisches berauben* Gâtakam. 29,26.

विमातव्य 6.

विमान VI. etwa *Hain* Gâtakam. 28,6. 9. 28. 29. 31,4. Divjâvad. 399,18.

विमार्गण n. *das Aufsuchen* Kir. 14,9.

विमुद्र Adj. (f. आ) *aufgeschlossen, sich in reicher Fülle zeigend* Vikramâñkak. 4,52.

विमृद्वत् Adj. (f. °द्वती) *dem* Indra Vimṛdh *gehörig* Çâṅkh. Br. 4,1.

वियत्पथ m. *der Luftraum* Dharmaçarm. 1,11.

वियुगल Adj. *nicht zusammenpassend* Damajantîk. 147.

*विरजस्तेजःस्वर m. N. pr. eines Schlangendämons Mahâvj. 174.

विरसी mit भू VI. *den Reiz verlieren, zum Ekel werden* Gâtakam. 19,27.

विरही Adv. mit करु *trennen von* (Instr.) R. ed. Bomb. 4,1,101.

विराज् VI. *m. Bez. Buddha's Mahâvj. 1.

विराध्य Adj. *zu verlieren, worum man kommen soll* Gâtakam. 20.

*विरूढि f. *das Emporkeimen* Mahâvj. 245.

विरेफस् Adj. = विरेपस् *tadellos* Haravigâja 5,103.

*विरोलित Adj. etwa *zerrüttelt, zerzaust* Mahâvj. 223,264. Vielleicht aus विलोलित entstanden.

विलपन n. auch = घृतादिमल Mit. zu Jâgñ. 3,290. fg.

विलोमता f. *Haarlosigkeit* und zugleich *Verkehrtheit* Dharmaç. 2,40.

*विलोहितक n. *ein roth angelaufener Leichnam* Mahâvj. 32.

विवदे Infin. mit या *sich an das Streiten machen* Çâṅkh. Çr. 14,29,1 (vgl. Corrigg. und Wortindex). Die Lesart sehr unsicher.

विवरेसट् Adj. *dazwischen befindlich* Kir. 13,23.

विवर्णता f. *Farblosigkeit* und zugleich *eine niedrige Lebensstellung* Dharmaçarm. 2,25.

विवर्णय्, °यति *der Farbe berauben* Gâtakam. 5,13. Vgl. वर्णय् mit वि.

विवर्णयितव्य Adj. *zu missbilligen* Divjâvad. 263,13.

*विवर्तकल्प m. *eine Periode der Welterneuerung* Mahâvj. 253.

विवर्तना f. = विवर्तन 2) *b*) Haravigâja 8,3. ? Mahâvj. 53.

विवाच् VI. Vgl. Pischel, Vedische Studien 34. fgg.

विवादपरिच्छेद m. Titel eines Werkes Festgr. 46.

विवाहस्थान n. *der Hochzeitsplatz* (vor dem Hause) Har. zu Âpast. Gṛhj. 3,5.

विवाहाग्नि m. *das Hochzeitsfeuer* Har. zu Âpast. Gṛhj. 6,16.

विवृत्ति VI. *das Auseinandergehen, Sichöffnen* Kir. 7,14. *Umdrehung* 12.

1. विश् mit प्र Caus. VI. अर्भं दारकं प्रवेशिता *so v. a. ich bin mit einem Knaben schwanger* Divjâvad. 541, 28. — Mit मनस् *seine Gedanken richten auf* (Loc.) R. ed. Bomb. 3,68,38.

विशाखदत्त VI. Ueber sein Zeitalter s. Jacobi in Wiener Zeitschr. f. d. K. d. M. 2,212. fgg.

*विशात Adj. ? Mahâvj. 99.

विशारदिमन् VI. Haravigâja 10,15.

*विशुद्धस्वरनिर्घोषा f. *eine best.* Dhâraṇî Mahâvj. 25.

विशेषक VI. m. N. pr. eines Landes Damajantîk. 21.

विशेषवादिन् m. *ein Anhänger des* Vaiçeshika-*Systems* Aniruddha zu Sâṅkhjas. 1,92.

विशोणित Adj. *blutlos* Gâtakam. 8,23.

विश्रम्भवत् Adj. *vertrauensvoll und ruhig, keine Unsicherheit empfindend* Gâtakam. 23,5.

विश्रम्भितव्य n. impers. *zu vertrauen Jmd* (Loc.) ebend. 25,12.

विश्रान्तिमत् Adj. *sich behaglich fühlend* Çrîkaṇṭhak. 2,13.

विश्रामण n. *das Ausruhenlassen* Dârila zu Kauç. 16,25.

विश्वंभरि f. *die Erde* Dharmaçarm. 18,22.

विश्वासमय Adj. (f. ई) *in gutem Vertrauen bestehend* Gâtakam. 22,69.

विषक्तत्व n. *das Beschäftigtsein mit* (Loc.) MBh. 7,188,8.

विषमक्रिय Adj. *einer ungleichen Kur unterliegend.* Nom. abstr. °त्व n.

विषमदृष्टि Adj. *schielend* Comm. zu Âpast. Gṛhj. 3,11.

विषमव्याप्तिक Adj. *ein Beispiel einseitiger ständiger Begleitung abgebend* Aniruddha und Mahâdeva zu Sâṅkhjas. 5,29.

विषकेति m. *Schlange* Haravigâja 5,103.

विषासक्तिव्रत n. *eine best. Begehung des* Brahmakârin AV. Paddh. zu Kauç. 57.

विषूचीनाग्र Adj. *mit den Spitzen nach allen Richtungen auseinandergehend* Âpast. Gṛhj. 17,9.

विष्कन्तर् und विष्कम्भे 6.

विष्कम्भण n. 1) **Versperrung, Hinderniss* Mahâvj. 130. — 2) *ein Mittel zum Aufsperren* Gâtakam. 34. Divjâvad. 375,10. 18.

विष्कम्भपर्वत m. N. pr. eines mythischen *Berges* Aniruddha zu Sâṅkhjas. 6,52.

विष्टा f. *Schlinge* Divjâvad. 274,22.

विष्ठाकर्णी Adj. f. ? Maitr. S. 4,2, 9 (32,4).

विष्वग्वृत्ति Adj. *überallhin sich verbreitend* Mâlatîm. (ed. Bomb.) 139,3.

*विसंयोग m. *das Sichlosmachen von den weltlichen Banden* Mahâvj. 116. 130.

विसंवादन VI. प्रतिज्ञा° *das Nichthalten eines Gelöbnisses* Gâtakam. 31.

विसंस्थुल VI. vgl. Zachariae in Bezzenb. Beitr. 11,320. fgg.

विसभाग Adj. *keinen Antheil habend.* Nom. abstr. °ता f. Haravigâja 6,57. fg.

विसर्ग VI. 6.

विसर्जन VI. **das Beantworten einer Frage* Mahâvj. 245,188.

विसर्जयितर् Nom. ag. *fahren lassend, aufgebend* Gâtakam. 23,62.

विसृष्ट n. = विसर्ग 16, Kâtantra 3,8,2.

विस्तरो Adv. mit कर् *verbreiten* Divjâvad. 379,10.

विस्तीर्णता VI. = विपुलता und औदार्य Haravigâja 9,4.

विस्पन्द् VI. = चेष्टा *Bewegung* u. s. w. Gâtakam. 26,40.

विस्पन्दित n. *das Zappeln* Gâtakam. 15.

विस्पष्टता f. *Deutlichkeit, Verständlichkeit* Sîh. D. 199,18.

विस्फारण n. *das Ausbreiten* (der Flügel) Gâtakam. 34.

विस्फुरण VI. *das Zucken* (des Blitzes) Haravigâja 9,22.

विस्फुरित 1) Adj. s. u. स्फुर् mit वि. — 2) n. *das Zucken* (des Blitzes) Gâtakam. 22.

विस्फुलिङ्गा f. *Funken* Haravigâja 8,18.

विस्मापिन् Adj. = विस्मापन 1) Haravigâja 8,35 (zu verbessern).

विस्मृत 6.

विस्रंसिका VI. Sud. zu Âpast. Grhj. 8,10.

विस्रगन्धि VI. 1) Kâd. (1883) 34,1 (67,2).

विस्राव VI. *Erguss, ausfliessende Feuchtigkeit* Gâtakam. 24.

विकसित und विकापित 6.

*विकायगामिन् Adj. *durch die Luft zu fliegen vermögend* Mahâvj. 126.

विकारभूमि VI. *Weide* Kir. 4,31.

विकुण्डन, विकेठ, विकेठक und विकेठन VI. 6.

विक्लीवक Adj. *strauchelnd, fallend* Maitr. S. 4,5,5 (71,5).

वीचितरंगन्याय m. *die Weise, wie sich die wellige Bewegung ausbreitet*, Mahâdeva zu Sâṁkhjas. 5,103.

वीणापणवतूणवत् Adj. *mit einer Laute, einer Trommel und einer Flöte versehen* R. 7,23,4,39.

*वीततृष्ण Adj. *frei von allen Begierden* Mahâvj. 126.

*वीतरागभूमि f. *eine der sieben Çrâvaka-Stufen* ebend. 50.

वीतार्चि oder °स् Adj. *nicht mehr flammend* Âpast. Çr. 2,19,11.

वीरजनन Adj. *Männer erzeugend* Maitr. S. 4,3,7 (45,20. fg.).

वीरस्थ Adj. *beim Manne bleibend* ebend. 4,3,6 (45,6).

वीराशंसन VI. 6.

वृत्ताधिरूढक VI. Haravigâja 5,33.

वृत्तस्वाध्यायवत् Adj. *einen guten Lebenswandel führend und dem Veda-Studium obliegend* Bṛhaspati in Vivâdaratn. 331.

वृथा VI. Vgl. Geldner, Vedische Studien 113. fgg.

वृथादान n. *ein unnützes Geschenk* M. 8,159. Jâñ. 2,47.

वृद्धयुवती f. *ein altes Weib als Kupplerin* Divjâvad. 234,22. *Hebamme* 483,25.

वृद्धात्त VI. Mahâvj. 270. Divjâvad. 43,26. 85,21. 180,17. 306,17.

वृश VI. m. *ein best. kleines Thier* Maitr. S. 4,8,1 (107,16). Die anderen Saṁhitâ वृष und वेवाष.

वृषग m. Bein. Çiva's Kâṇḍîç. 75.

वृषभा vgl. oben u. ऋषभा.

वृषमोदिनी Adj. f. *den Gatten erfreuend* Maitr. S. 4,3,5 (44,17).

वृषिका Divjâvad. 40,10. 530,16 fehlerhaft für बृसिका.

वृष्टि VI. f. *eine best.* Tushṭi *im* Sâṁkhja Vâkaspatimiçra zu Kârikâ 50. Vigñânabhikshu, Aniruddha und Mahâdeva zu Sâṁkhjas. 3,43.

वेणुवन VI. 2) Divjâvad. 143,1. 262,7. 298,24.

वेत्र VI. n. *Tau* ebend. 230,3.

*वेत्रदण्डिक (gedr. चैत्र°) m. *Stabträger, Thürsteher* Mahâvj. 186.

वेत्रनदी f. N. pr. eines *Flusses* Divjâvad. 451,1. fgg. 456,19. fgg.

वेत्रभृत् f. *Thürsteher* Dharmaçarm. 17,80.

वेदायन 6.

2. वेध auch *eine best. Krankheit des Pferdes* Açvav. 24,6. 13. कीट° 25,1.

वेलाविलासिनी f. *Hetäre* Damajantîk. 28. 256.

वेश्य VI. 3) c) *Hurenwirthschaft* Divjâvad. 14,20.

वेसरी f. *Maulthierweibchen* ebend. 211.

वैकल्य = वैकल्क Gâtakam. 19,23.

वैकल्यना f. = वैकल्य 1) R. ed. Bomb. 4,60,18 (वैकल्पता gedr.).

वैणविक VI. Damajantîk. 82.

वैतंसिकाय्, °यते *den Versucher machen* Gâtakam. 28,30.

वैतण्डिक VI. 3) Comm. zu Haravigâja 12,73.

वैतकौर्य 6.

वैतान्य n. *Niedergeschlagenheit, Verzagtheit* Gâtakam. 25. 31,20.

वैतुषिक 6.

वैदुष्य f. *Geschicklichkeit* Çrikanṭhak. 3,43.

वैद्युद्दनी zu lesen st. वैद्युतनी.

वैधेयता f. = विधेयता *Abhängigkeit, das in der Gewalt Stehen von* (im Comp. vorangehend) Daçak. (1883) 162,8. 9.

वैन 1) Adj. (f. या) *zu* Vena *in Beziehung stehend* Çâṅkh. Br. 16,3. — 2) m. Patron. Pṛthi's Sîs. zu ṚV. 1,112,15.

वैभावर Adj. *nächtlich* Haravigâja 1,27.

*वैभूतिक VI. etwa *allgemein, landläufig* Mahâvj. 245,1073.

वैमूढक 6.

वैयावृत्य VI. Divjâvad. 34,16. 347,2. °कर Mahâvj. 270.

वैर n. auch *Mannbusse, Wehrgeld* Tâṇḍja-Br. 16,1,12 nach Roth in Z. d. d. m. G. 41,673. fgg.

वैरदेय VI. vgl. Roth in Z. d. d. m. G. 41,673. fg.

वैरम्भ 1) Adj. = °क Divjâvad. 105,26. — 2) m. N. pr. eines Oceans ebend.

वैरम्भक Adj. in Verbindung mit वायु Pl. Bez. *bestimmter Winde* ebend. 90,24. 103,24.

वैरयातन VI. vgl. Roth in Z. d. d. m. G. 41,675. fg.

वैरशुद्धि, lies = वैरविशुद्धि st. dass.

वैराशंसन 6.

वैश्वानरीय n. Du. Kauç. 31,5 Bez. der Sûkta AV. 6,35. fg.

वोक्काण VI. Sg. N. pr. einer Oertlichkeit Divjâvad. 380,5.

व्यक्तदर्शन Adj. *zur richtigen Erkenntniss gelangt* R. ed. Bomb. 4, 18,61.

व्यक्तय्, °यति *offenbaren* Dharmaçarm. 3,42. 8,43.

व्यक्तीकरण VI. *das zur Klarheit Bringen* Gâtakam. 12.

व्यञ्जन VI. *so v. a. *der Buchstabe* im Gegensatz zu अर्थ Mahâvj. 74.

व्यतिकर VI. *Verwechselung*, so v. a. *täuschende Aehnlichkeit* Gâtakam. 14,20. *Vorfall, Gelegenheit* Damajantîk. 84. 111. 154. 193. 242. 245. 249. 261. 263.

व्यय् mit अभि *aus der Fassung kommen* R. ed. Bomb. 3,69,37.

व्यथन VI. n. *das Quälen* Dharmaçarm. 4,41.

व्यध् mit उद् *hinaufschleudern, in die Höhe werfen* Âpast. Grhj. 19,7 (उद्विध्येत् zu lesen).

*व्यन्ती Adv. mit कर् *fern halten, beseitigen* Mahâvj. 245. *°भाव m. *das Beseitigtsein* 245,1259.

व्यपत्राप्य (!) n. *Schüchternheit* Divjâvad. 255,17.

व्यभिचारवत् VI. 6.

3. und 4. व्यय् mit * zu versehen.

*व्यर्पणा f. ? Mahâvj. 245,1032.

व्यलीक VI. *Verstoss gegen* (im Comp. vorangehend) Gâtakam. 9,10.

व्यवयाकम् Absol. *gesondert, jeden besonders* Çâṅkh. Br. 3,3. Çr. 18,9,6.

*व्यवचारयितव्य Adj. etwa *zu betrachten, zu erwägen* Mahâvj. 245, 1051.

व्यवच्छेद् f. *Begrenzung* Haravigâja 6,28.

व्यवदान VI. Divjâvad. 616,23.

व्यवलोकन n. *das in Augenschein Nehmen* ebend. 435,22.

व्यवसर्ग VI. wohl * *Entsagung* Mahâvj. 140.

व्यवहारचिन्तामणि m. Titel eines Werkes Festgr. 46.

व्यवहारदृष्टर् m. *Schlichter einer Rechtssache, Rechtsprecher* Sud. zu Âpast. Grhj. 23,2.

व्यवहारम् 6.

व्यवहारमार Titel Festgr. 46.

व्यवहृत् VI. *Wandel, Thun und Treiben* Haravigâja 6,13.

व्यवक्रियमाण 6.

व्यष्टका VI. Âpast. Gṛhj. 21,10 nach dem Comm. *die dunkle Monatshälfte.*

व्यसनी Adv. mit कर् *als Laster ansehen, — stempeln* Gâtakam. 9,10.

*व्यस्तिका f. Instr. *mit gespreizten Beinen* oder *Armen* Mahâvj. 263,20 (नो व्य° zu lesen). *°कृत Adj. *in solcher Stellung seiend* 86.

व्याकर्तर् VI. *Erklärer* Divjâvad. 620,19.

व्याकर्षण n. *das Anziehen, Anlocken* Kuṭṭanîm. 48.

व्याकूत etwa *Schmerz* Damajantîk. 264.

व्याघ्रकेतु VI. MBh. 3,56,44.

*व्याध्मातक n. *ein aufgeschwollener Leichnam* Mahâvj. 52.

व्यापन्नचित्त Adj. *böswillig* Divjâvad. 301,24.

व्यापात 6.

व्याबाध m. *Krankheit* Divjâvad. 424,24 (°बाध gedr.).

व्याभाषण n. *Art und Weise zu reden* R. ed. Bomb. 4,2,24.

व्याभाषित n. dass. ebend. 27.

*व्यासेक m. ? Mahâvj. 245,1132.

व्याहृत 6.

*व्युत्क्रान्तकसमापत्ति f. *ein best. Zustand der Concentration* Mahâvj. 68.

व्युट्ठारम् 6.

व्युपपत्ति f. *Wiedergeburt* Divjâvad. 2,1.

व्रज् mit प्र Caus. VI. 2) प्रव्राजित Divjâvad. 236,27. — Mit अनुप्र VI. *nach einem Andern das häusliche Leben aufgeben um ein asketisches zu beginnen* Divjâvad. 61,17. Gâtakam. 19. 21.

व्रणभृत् 6.

व्रणयुक्त Adj. *verwundet.* Nom. abstr. °त्व n. R. ed. Bomb. 4,61,2.

व्रतसमापन (d. i. °समापन) n. Bez. *der Ceremonie* Samâvartana Daça K. nach Bloomfield.

1. व्रश्च्, Partic. वृश्चित Dârila zu Kauç. 47,28.

व्रीडित 1) Adj. s. u. व्रीड्. — 2) n. *Scham, Verlegenheit* Kir. 9,67.

व्री mit व्यव *welk zusammenfallen* Maitr. S. 4,8,1 (108,5).

शंस् mit अव Kauç. 50,8.

शंसिवंस् Adj. *verkündend* R. ed. Bomb. 2,19,35.

1. शक् VI. 5. न शकितं तेन impers. R. Gorr. 1,45,48.

शकधूम VI. Kauç. 8,17. 50,5 *ein Priester, der aus dem Dunst des Mistes wahrsagt.*

शकलिन् VI. Haravigâja 5,101.

शकलीकृति f. *Zerstückelung* ebend. 8,47.

शकस्थान VI. 6.

शक्रचाप VI. Subhâshitâv. 1802.

शङ्क् mit परि VI. °शङ्क्यते मयि *es wird von mir erwartet, man hält mich dessen für fähig* Gâtakam. 14,1.

शंकर auch Bein. Skanda's AV. Pariç. 20,6.

शंकरनृत्यरङ्गदेश m. *Leichenstätte* Daçak. (1883) 146,11.

शङ्कुधान n. *das Loch in einem Felle, durch welches ein Pflock gesteckt wird um es beim Ausbreiten zu befestigen,* Kauç. 26,16.

शङ्ख m. auch *ein best. Kinderdämon* Sud. zu Âpast. Gṛhj. 18,3.

शङ्खनाभी f. *eine Art Kraut* Divjâvad. 104,10.

*शङ्खशुक्तिका f. = शुक्तिका Mahâvj. 236.

*शङ्खस्वर ebend. 278 wohl verstümmelt für संकस्वर = संकमुक.

शङ्खिन् VI. 1) c) *von dem Kinderdämon* Çaṅkha *besessen* Âpast. Gṛhj. 18,3.

शठबुद्धि VI. Nom. abstr. °ता f. R. ed. Bomb. 4,3,2.

2. शतकोटि VI. 2) Dharmaçarm. 18,8.

शतचरणा f. *Tausendfuss* Comm. zu Âpast. Gṛhj. 23,3.

शतदान VI. vgl. Roth in Z. d. d. m. G. 41,672. fgg.

शतन n. = शातन *das Abschneiden* Divjâvad. 180,23. 281,30.

2. शतपत्र VI. 2) c) hierher vielleicht Gâtakam. 34.

शतपातिन् Adj. ? MBh. 2,51,25.

शतबल m. N. pr. eines Affen R. ed. Bomb. 4,43,1.

शतयज्वन् m. Bein. Indra's Kir. 6,29.

शतशल VI. Maitr. S. 2,4,1 (38,8).

शतशलाक VI. f. (ī) आ *Sonnenschirm* Divjâvad. 573,20.

शतार VI. *ein best.* Kalpa *bei den* Gaina Dharmaçarm. 21,68.

शतोध्म VI. Maitr. S. 1,10,12 (152,3).

शप् mit अभि VI. *beschwören* (mit einem Zauberspruch) Gâtakam. 16,9.

शबरिका f. *ein* Çabara-*Weib* Damajantîk. 265.

शबरी Adv. mit भू *zu einem* Çabara *werden* Haravigâja 1,57.

शबलित VI. Rudraṭa, Çṛṅgârat. 1,159 ist wohl zu lesen °मण्डलेशबलित.

शब्दप्राक् und °प्राप् VI. 6.

1. शम् mit नि VI. *erlöschen* Dharmaçarm. 13,41.

शमयितृका f. *Beruhigerin* Maitr. S. 3,1,6 (8,11).

शम्पा VI. *Blitz* Haravigâja 9,23. *Blitz und Gürtel* 5,23.

शयनपालिका f. *Hüterin des* (fürstlichen) *Bettes* Gâtakam. 28.

*शयनासनवारिक m. *ein best. Klosterbeamter* Mahâvj. 274.

शय्याकाल m. *Schlafenszeit* Âpast. Gṛhj. 9,6.

शरच्चन्द्राय् 6.

शरत्कालिमय Adj. (f. ई) *von der Anmuth des Herbstes* Gâtakam. 30,30.

शरभा Adj. f. Âpast. Gṛhj. 3,11. Baudh. Gṛhj. Pariç. verschiedentlich gedeutet. सरभा = विशीर्णाङ्गी Vaigâj. Bhâmik. Brâhmaṇâdhj. 51 nach Winternitz.

शरारि m. auch N. pr. eines Affen R. ed. Bomb. 4,41,3.

शरावती VI. 3) zu streichen; vgl. Mahâvj. 193.

शरावाप VI. 6.

शरीररेषण n. *das am Leibe Schadennehmen, Krankheit und Tod* Âpast. Gṛhj. 23,9.

शरीराकार m. = शरीराकृति Mâlatîm. (ed. Bomb.) 334,4.

शर्मवर्मगण m. *ein best.* Gaṇa *von Sprüchen im* AV. Ath. Pariç. 34,14. Ath. Paddhati u. s. w.

शर्मिन् VI. m. N. pr. eines Ṛshi MBh. 13,68,6. 24.

शर्या VI. Vgl. Pischel, Vedische Studien 106.

शल् mit उद्, उच्छलित *gehoben, begeistert* Kuṭṭanîm. 168.

शलकटङ्कत m. Bein. Skanda's AV. Pariç. 20,4.

शलाकावृत्ति n. Bez. *einer best. Hungersnoth* Divjâvad. 131,21. fg. 132,3. 4.

शलालु VI. = शलाटु 1) Âpast. Gṛhj. 14,3. 16,6.

शल्य VI. 1) *a)* auch *die Tülle der Pfeilspitze.*

शल्यायु, °यते *zu einem Dorn werden* Haravigâja 10,31.

शश VI. = लोधवृत oder मृदुलोमक Kâd. (1883) 19,17.

*शशरज्जु m. *ein best. Grössenmaass* Mahâvj. 251.

शस्त्रयानवत् Adj. *Waffen als Seeungeheuer habend* (नदी) R. 7,28,42.

1. शा mit आ, Z. 2 lies Loc. st. Instr.

शाकदीक्षा f. s. u. दीक्षा 2) und füge MBh. 13,7,16 hinzu.

शाकमृष *eine best. Pflanze* Kauç. 33,14. v. l. साक° und शाकवृष.

शाकल m. auch *ein best. Amulet* Kauç. 27,5.

शाकुनिकायिनी f. *Vogelhändlerin* Divjâvad. 530,6.

शाक्यवर्ध VI. n. N. pr. eines Tempels ebend. 391,1.

शाखा VI. *Jahr* Çaikanthaṁ. 1,42.

शाटक, f. °टिका VI. *Obergewand* Divjâvad. 83,22.

शाटी VI. dass. ebend. 463,8.

शाडव VI. = षाडव 2) Haravigâja 5,93.

शात्तलाभ Adj. *keine Zinsen mehr tragend* Bṛhaspati in Vivâdaratn. 47.

शान्तिवा f. N. pr. einer Gottheit Kauç. 39,9.

शाम्यप्राश m. *ein best. Opfer* Divjâvad. 634,7. 11.

शाम्यवाका f. *eine best. Pflanze* Kauç. 8,16.

शाययितव्य VI. 6.

शारदभल्लुक m. *Alstonia scholaris* Dharmaçarm. 11,51.

शार्ङ्गधनुस् m. Bein. Vishṇu's Damajantîk. 138.

शालिवाहन, Z. 2 lies Vikramâditja.

शाश्वतिकता f. *das Ewigsein* Haravigâja 6,78.

1. शास् mit समनु VI. *zur Belehrung sagen* Gâtakam. 3.

2. शिक्ष् mit उप auch *in Dienst nehmen.*

शिल m. N. pr. eines Fürsten der Gandharva R. ed. Bomb. 4,41,43.

शिखाधर VI. 1) Kir. 15,42.

शिखावत्त् VI. 2) *a*) Kir. 16,56.

शिखिकण m. *Funke* Haravigâja 2, 4.

शिखितम m. *ein best.* Gaṇa Çiva's ebend. 7,44.

शिखिन m. desgl. ebend. 7,9.

शिखिभू m. Bein. Skanda's ebend. 7,44.

शिटा f. *Strick, Tau* Divjâvad. 274, 23. 281,2,. वेत्र° 113,16. fg.

शिरस्पद VI. 6.

शिरःस्नानीय n. Pl. *Alles was zur Reinigung und Parfumirung des Kopfes dient* Sud. zu Âpast. Gṛhj. 12,7.

शिरीषक m. auch = शिरीष 1) R. ed. Bomb. 4,27,10.

शिलाधर m. N. pr. des Kämmerers von Himavant Pâṇ. 604,7. fgg.

शिल्पस्थान n. *Kunstfertigkeit* Divjâvad. 58,23. 100,10. 212,10.

शिवताति VI. 2) *Heil, Rettung* Gâtakam. 32,24.

शीत VI. 6. शीता auch N. pr. einer Dichterin Festgr. 92. fgg.

शीतभीत Adj. *sich vor Kälte fürchtend* (eine grosse Sünde bei Brahmanen) MBh. 7,73,39.

शीतवन VI. 2) lies in Magadha und vgl. Divjâvad. 264,16. 23. 268, 8. fgg.

शीतस्पर्श, lies m. st. n.

शीतांशुभात् *ein* Nakshatra Kaṇḍiç. 94.

शीभ्र Adj. (f. आ) = शीघ्र *reizend* Haravigâja 5,65. Gâtakam. 18. 22,82. 31,84.

शीर्षत्राण n. *Kopfschutz, Helm* MBh. 11,18,18.

*शीलमय Adj. *in einem reinen Charakter und Wandel bestehend* Mahâvj. 93.

शीलय् mit अनु VI. *sich mit Etwas bekannt machen* Damajantîk. 110.182.

*शीलव्रत n. *zur Schau getragene Frömmigkeit* Mahâvj. 104.

शुक m. auch N. pr. eines Fürsten der Gandharva R. ed. Bomb. 4, 41,43.

शुक्र VI. m. *ein best.* Kalpa *bei den* Gaina Dharmaçarm. 21,68.

*शुक्रविसृष्टि f. *Onanie* Mahâvj. 258.

शुक्रोत्तर m. *ein best.* Kalpa *bei den* Gaina Çarmadharm. 21,68.

शुक्लद्रुम m. R. ed. Bomb. 3,75,23 nach dem Comm. *Symplocos racemosa.*

*शुक्लाविदर्शना f. *eine best. Stufe des* Çrâvaka Mahâvj. 50.

शुच्यदन्त Adj. (f. ई) wohl = शुच्यन्त Maitr. S. 3,7,4 (78,12).

शुद्धदन्त VI. *aus reinem Elfenbein bestehend* MBh. 2,51,16.

*शुद्धप्रतिभास m. und *शुद्धसार m. *ein best.* Samâdhi Mahâvj. 21.

शुन्ध्यु VI. 1) auch *rein —, unbelästigt von* (Gen.).

*शुभगर्भ m. N. pr. eines Bodhisattva Mahâvj. 23.

शुभदर्श Adj. = शुभदर्शन R. ed. Bomb. 3,75,30.

शुरुध् VI. Vgl. Pischel, Vedische Studien 32. fgg. 50. fgg.

शुशुमारगिरि m. N. pr. einer Oertlichkeit. °रीय und °रीयक m. *dort wohnend* Divjâvad. 178,23.

शून्यपत्त m. = शून्यवाद् Aniruddha zu Sâṁkhjas. 1,46.

*शूरंगम m. 1) *ein best.* Samâdhi Mahâvj. 21. 30. — 2) N. pr. eines Bodhisattva ebend. 23.

*शूरंगमसमाधिनिर्देश m. Titel eines Sûtra ebend. 65.

शूल VI. 3) f. आ *Hetäre* Kuṭṭanim. 19.

शृङ्गारा f. N. pr. einer Frau Festgr. 18.

शेखराय्, °यते *zu einem Kranze werden* Damajantîk. 178.

शेवाल VI. 1) Dharmaçarm. 1,27.

शैरीषक N. pr. einer Oertlichkeit Divjâvad. 399,18.

शैल, f. आ VI. N. pr. einer Nonne ebend. 352,18. fgg. 375,29.

शैलगाथा f. Pl. Titel einer *Lieder*-Sammlung ebend. 20,23.

शैवल VI. * m. N. pr. eines Schlangendämons Mahâvj. 167.

शोकागार *Boudoir* Divjâvad. 287, 13.

शोकानुशोक m. *Kummer auf Kummer, ununterbrochener Kummer* R. ed. Bomb. 3,63,3.

शोणाश्मन् VI. Vikramâṅkaṁ. 12,21.

शोणोपल VI. Dharmaçarm. 10,44.

शोष्यन्ती Âpast. Gṛhj. 14,14 auf verschiedene Weise erklärt. Richtig सोष्यन्ती.

श्या mit आ, आश्यान VI. 2) *b*) *ein wenig ausgetrocknet* Kir. 16,10.

श्यामाक VI. 2) *a*) Divjâvad. 375, 25. fgg.

श्यामार्य m. N. pr. eines Gaina-Patriarchen Festgr. 55.

श्यामावती f. ein Frauenname Divjâvad. 329,15. fgg. 375,25. fgg.

1. श्येनपात VI. m. *ein best. Kunststück der Gaukler* Daçak. (1883) 168,4.

श्रद् VI. 4) *glauben* Divjâvad. 16, 26. 337,15. fg.

श्रद्धेय VI. n. *Vertrauen* ebend. 336,27. 337,3. 464,19. 571,6. 572,18. Auch श्रा° und श्रद्धेय gedr.

*श्रद्धानुसारिन् Adj. Bez. eines Çrâvaka *in einem best. Stadium seiner Entwickelung* Mahâvj. 46.

श्रद्धापन n. *ein Mittel Vertrauen zu erwecken* Gâtakam. 1,28.

*श्रद्धाबलाधान n. Titel eines Werkes Mahâvj. 65.

*श्रद्धाविमुक्त Adj. Bez. eines Çrâvaka *in einem best. Stadium seiner Entwickelung* ebend. 46.

श्रद्धेयता f. *Glaubwürdigkeit* Gâtakam. 20,16. 22,5. 31,29.

1. श्रम् mit नि Caus. कानि चित्पदानि गृहान्निश्रामयति als Erklärung von प्रपादयति Dârila zu Kauç. 28,15.

श्रमण VI. m. *N. pr. eines Schlangendämons Mahâvj. 168.

श्रमणोद्देश m. = श्रामणेर Divjâvad. 160,6. °णोद्देशिका f. ebend.

श्रम्भ् (स्रम्भ्) mit प्र * Pass. *zur Ruhe kommen* Mahâvj. 81. *°स्रभ्य 53. °स्रब्ध 19,35. 81. Divjâvad. 48, 10. — Mit प्रतिप्र *aufhören machen* ebend. 494,22. 549,10. Pass. *aufhören, enden* 68, 3. 138, 10. 568, 15. °स्रब्ध 265, 28. *कर्मावरण° mit verstelltem Partic. Mahâvj. 30,40.

श्रवणमय Adj. *aus Ohren bestehend, Ohren seiend.* Nom. abstr. °ता f. Dharmaçarm. 14,83.

1. श्रा mit अधि VI. *kochen.* °श्राय Gâtakam. 7.

श्रामणेरक m. = श्रामणेर Divjâvad. 342,27. *f. °रिका Mahâvj. 270.

1. श्रि mit नि. * *Halt finden an* (Acc.) Mahâvj. 244,105 (°वीं निश्राय साम° zu lesen). *निश्रित = श्राश्रित 40. — Mit संनि, °श्रित *in Jmdes Schutz stehend, Jmd* (Gen.) *ergeben* Divjâvad. 94,11. 101,10. *sich befindend in* (Loc.) 230, 23. — Mit निस्, निःश्रित्य *sich anlehnend an, sich stützend auf* (Acc.) Gâtakam. 27,23. *in der Nähe von* (Acc.) 27.

श्रिव् und श्रेवुक s. स्रिव् und स्रेवुक.

श्री f. VI. Vgl. Pischel, Vedische Studien 53. fgg.

श्रीद्रुम m. Kâd. (1883) 19,18; vgl. die Anmm.

1. श्रु VI. प्रश्राव mit pass. Bed. R. 7,27,23. — Mit उप VI. *geloben* Gâtakam. 31.

1. श्रुत् VI. *Laut, Ton* Haravigâja 7,40.

*श्रुतमय Adj. (f. ई) *in Gelehrsamkeit bestehend* Mahâvj. 75.

श्रेष्ठिन् VI. *ein best. hoher Kriegsmann* Gâtakam. 20.

*श्रेण्य m. Bein. Bimbisâra's Mahâvj. 184.

श्रोणी VI. *Mitte* Dharmaç. 1,84.

अदृण VI. m. N. pr. eines Berges Divjâvad. 107,1. fgg. f. आ N. pr. eines Flusses 107,4. 6.

अाधा VI. *Gefallen an Etwas* Gâtakam. 10,18.

अाधिन् VI. = शालिन् 1) *b*) ebend. 10. 19,3. 22.

अाश्लिष् mit सम्, संआश्लिष्ट Bez. *einer Art von Pfeilen, die in einem ehrlichen Kampfe nicht gebraucht werden dürfen*, MBh. 7,189,12.

अाश्लेष VI. 1) *a*) lies *das Haften*.

अाश्लेष्मान्तक VI. Mit. zu Jâgñ. 3, 290. fg.

अाश्वक m. *Wolf* Damajantîk. 231.

अाश्वयुक् VI. Âpast. Gṛhj. 18,1. 2. अाश्वयुक्ति auch so v. a. *Speichellecker* Mit. zu Jâgñ. 3,289. fg.

1. अास् mit अभिनि *seufzen* Gâtakam. 14.

अागणिक VI. Mit. zu Jâgñ. 3,289. fg.

अाविध m. = अाविध् R. ed. Bomb. 4,17,39. Es könnte übrigens अाविध: auch Pl. sein.

अाश्रेापकाश VI. nach dem Comm. *weiss um die Augenwinkel*.

अेतवर्णा f. *Kreide* Divjâvad. 263,9.

अेतास्थि n. *eine best. Art von Hungersnoth* ebend. 131,21. 132,3.

अेतेापकाश Adj. (f. आ) = अाश्रेापकाश Maitr. S. 3,7,4 (78,12).

षट्खण्ड Adj. *aus sechs Theilen bestehend* Dharmaçarm. 1,42.

षट्त्र VI. षट्त्रा: प्रातिवेश्मिका: सकृदया उच्यन्ते Abhinavagupta zu Dhvanjâloka 303,*a* nach Pischel.

*षडङ्गसमन्वागत Adj. *mit den sechs Haupterfordernissen versehen* Mahâvj. 19.

षडभिज्ञात Adj. *die sechs Abhigñâ besitzend* Divjâvad. 131,4.

षडरात्रि VI. MBh. 1,167,25.

षड्वर्गिक Adj. *einer Gruppe von Sechsen angehörend* Divjâvad. 329,19.

षड्वर्गीय Adj. dass. ebend. 306,28. 489,20.

*षड्वार्गिक Mahâvj. 281,55 wohl nur fehlerhaft für षड्वर्गिक.

*षड्वार्षिकमक् m. *ein best. Fest* ebend. 229.

संयति f. *Askese* Kuṭṭanîm. 53.

संयमनिन् m. *Lenker* Divjâvad. 60, 15.

संयोजन VII. *Alles was an die Welt bindet* ebend. 533,25. 553,24. Mahâvj. 109.

संरम्भवत् Adj. *zornig* Haravigâja 9,13.

संरम्भिता f. *Erregung, Zorn* ebend. 9,12.

संराधन VII. *das Zujauchzen, Beifallbezeugung* Gâtakam. 31,35.

*संलसक Adj. *leutselig* Mahâvj. 135.

*संलेख m. *strenge Enthaltsamkeit* ebend. 245.

संवर्गण n. *das Ansichziehen, Gewinnen* (von Freunden) Daçak. (1883) 162,1.

संवर्णन VII. *das Preisen, Loben* Gâtakam. 17,9.

संवर्त VII. 1) *b*) *ein junges noch zusammengerolltes Blüthenblatt* Âpast. Gṛhj. 9,10.

*संवर्तकल्प m. *eine Periode des Weltunterganges* Mahâvj. 253.

*संवर्तनी f. *Weltuntergang.* तेज:° *durch Feuer* Mahâvj. 253,68. अप्° *durch Wasser* 69. वायु° *durch Wind* 70.

संवसथ VII. m. *Haus* Kâçikh. 30,52.

संवाद् VII. 4) *Rechtshandel, Process* Âpast. Gṛhj. 22,19.

संवादिता f. *Aehnlichkeit* Haravigâja 1,21. 7,26. 12,77. 13,84.

संविज्ञान VII. n. durch अव्युत्पन्नं प्रातिपदिकम् erklärt Mahâbh. 3,436, Z. 11. fg. 24.

संविधित्सु Adj. *zu thun —, zu machen bestrebt* Haravigâja 9,31.

संविभागी Adv. mit कर् *gleich theilen* Damajantîk. 263.

संवेजनीय Adj. *geeignet das Gemüth heftig aufzuregen* Gâtakam. 19.

संवेशन VII. n. *das Eingehen in* Çaṃkara zu Vedânta 139,7. 13.

संश्रावण Hemâdri 3,*a*,974,5 fehlerhaft für संस्रावण.

संसीदन n. *das Sinken* Divjâvad. 229,23.

संसेवन VII. *das Aufsuchen, Umgehen mit Jmd* (Gen.) Gâtakam. 23,63.

संस्कारवत् VII. **einen Eindruck empfangend* Mahâvj. 208.

संस्कृतमय Adj. *aus Sanskrit bestehend* Kâçikh. 20,103.

*संस्तुतक Adj. *leutselig* Mahâvj. 135.

संस्थ VII. 1) *f*) Kâçikh. 30,12.

संस्नान n. *gehöriges Baden* Kâçikh. 26,117.

संस्नेक्, so zu lesen st. संस्नेक्.

संस्फोट VII. 2) Haravigâja 11,37.

संस्रावण VII. n. Hemâdri 3,*a*,974,5 nach dem Comm. *das Ausspeien*. संश्रावण gedr.

संहननवत् Adj. *kräftig gebaut* Gâtakam. 25.

सकलपाठ m. *das Citiren des ganzen Spruches* Comm. zu Kâtj. Çr. 25,7,38. Dârila zu Kaṇḍ.

सकलय्, °यति *ergänzen, vervollständigen* Haravigâja 5,115.

सकष्टम् VII. Dharmaçarm. 7,3.

सकायिका (v. l. सं°) f. *ein best. Kinderspiel* Divjâvad. 475,19.

सकृदभिषुत Adj. *einmal gepresst* TS. 6,6,10,1.

सकुप्रस्थेश्वर n. N. pr. eines Liṅga Kâçikh. 65,15.

सक्वण Adj. *klingend* Dharmaçarm. 15,79.

सखड्ग Adj. *ein Schwert tragend* Mṛkkh. 112,20.

सखण्ड Adj. im Gegensatz zu अखण्ड Njâjak. u. उपाधि.

2.*सखिल Adj. *freundlich* Mahâvj. 20.

सग्रह VII. *vom Dämon ergriffen, verfinstert* (Mond) R. 7,44,15.

सघृण VII. *zartfühlend* Gâtakam. 31,78. *Scrupel empfindend* 11,18.

*संकध्य = सां° Mahâvj. 245.

संकायिका s. सकायिका.

संक्रमणका f. *Gallerie* Divjâvad. 220,22. 221,19.

संक्रामणी f. *eine Art Zauber* ebend. 636,27.

संक्रीडित n. *Gerassel* Kir. 16,8.

सङ्ग VII. N. pr. eines Mannes Maitr. S. 3,1,9 (12,11).

संगमेश n. N. pr. eines Liṅga Kâçikh. 61,6.

संगमेश्वर VII. 2) n. N. pr. eines Liṅga Kâçikh. 70,77.

संयाकक VII. Am Ende eines Comp. **an sich ziehend* Mahâvj. 29,7.

*संघभेद् m. *Zwietrachtstiftung in der Bruderschaft* ebend. 258.

*संघभेदक Adj. *Zwietracht stiftend in der Bruderschaft* ebend. 271.

संघाट VII. etwa *Koffer, Kiste* Divjâvad. 14,25. 16,26.

*संघाटसूत्र n. Titel eines Sûtra Mahâvj. 65.

संघातपर्वत m. N. pr. zweier *Berge* in der Hölle, *die sich öffnen und wieder schliessen*, Gâtakam. 19,28.

सञ्जय VII. m. Bez. *bestimmter Einsiedler* R. ed. Bomb. 3,6,4.

*संचरित्र n. *Kuppelei* Mahâvj. 258.

संचारण VII. *das Ueberbringen* (einer Botschaft) Gâtakam. 23.

संचारव्याधि m. *eine best.* (wohl *ansteckende*) *Krankheit* Mahâvj. 284.

संचोदना VII. = संचोदन Gâtakam. 20.

संछिदा f. *Vernichtung* Kâçikh. 68,79.

सञ्ज् VII. 3) सज्जसे = सज्जयसि (von 2. सज्जय्, R. ed. Bomb. 4,66,7. — Mit अभि, °षक्त VII. **grimmig* Mahâvj. 146. — Mit वि, °षक्त VII. Am Ende eines Comp. *zusammenhängend —, verbunden mit* Gâtakam. 10,33. — Mit सम् 1) *c*) lies संससज्जतु:.

*संज्ञानना (oder संज्ञा°) f. *Bewusstsein* Mahâvj. 243,1157. Vgl. विज्ञानना.

सत्कायदृष्टि f. *die ketzerische Annahme, dass es eine Individualität gebe*, Mahâvj. 104. 208. Divjâvad. 46,25.

सत्कार्यसिद्धान्त m. = सत्कार्यवाद् (s. u. सत्कार्य) Sâṃkhjapr. 84,6. 85,7.

सत्त्वागार VII. *Opferhalle* Gâtakam. 10.

सत्त्ववत्, so zu lesen st. सत्त्वत्.

सत्पथीन Adj. *auf dem rechten Wege wandelnd* Kâçikh. 58,167.

सत्य VII. 1) Z. 11. यत्सत्यम् auch R. ed. Bomb. 3,59,3.

सत्यवसु m. Bez. *einer Gruppe der Viçve Devâs* Sâṃk. K. 30,*b*,7.

सवच Adj. = सवक्ष und सवच् Kâç. 35,79.

1. सद् mit अत्या Caus. auch *Jmd* (Acc.) *zu nahe kommen* R. ed. Bomb. 3,37,17. — Mit उद् Caus. VII. 3. Âpast. Gṛhj. 12,7. — Mit अनूप Caus. streiche das Wort Comm. — Mit अभिप्र VII. °सन्न *günstig gestimmt* Mahâvj. 255. Gâtakam. 3. — Mit समभिप्र Caus. *ganz günstig stimmen* Gâtakam. 5. 12. — Mit विप्र, °सन्न VII. **ganz klar, durchsichtig* Mahâvj. 245,887. — Mit सम् Caus. VII. *zu Boden strecken, niederwerfen* Gâtakam. 32,33.

सदन्त् Adj. *Zähne habend, seine Z. behaltend.* Nom. abstr. सदन्त्व n. Maitr. S. 1,8,5 (121,20) सद्न्त्वाय zu vermuthen st. यदन्त्वाय.

सदंपुष्पा nach Dâbila = त्रिसंध्या.

सदम्भ VII. *heuchlerisch* und *mit gutem Wasser versehen* Kâç. 24,8.

सदय VII. 1) Nom. abstr. °त्व n. Gâtakam. 26.

सदस्य VII. *ein zum gelehrten Hofkreis Gehöriger* ebend. 23.

सदागम VII. in der Bed. 1) und zugleich *Wind* (सदा + गम) Dharmaçarm. 12,44.

सदाप Adj. *mit gutem Wasser versehen* Kâç. 5,18.

*सदाप्रस्रवणी Adj. f. wohl *stets die Menses habend* Mahâvj. 271.

सदामत्तक n. N. pr. einer Stadt Divjâvad. 601,27.

सदामुदित n. *eine best.* Siddhi Aniruddha und Mahâdeva zu Sâṁkhjas. 3,44.

सदेक Adj. *mit einem Körper versehen* Kâç. 10,107. 64,105.

सदोऽजिर n. *Vorhof* Kâç. 19, 41. 43,23.

सदोपवासिन् Adj. *stets fastend* MBh. 13,93,10.

सद्धा Adj. *weise* Kâç. 32,58.

सद्यःकृत्तोत Adj. *an einem und demselben Tage gesponnen und gewebt* Âpast. Gṛhj. 10,10.

सद्रव्य VII. *goldfarbig* (nach dem Comm.) R. 7,18,34.

सद्रूपत्व n. *Realität* Sâṁkhjapr. 61,10.

सन् VII. 6, *b*) सत्कृत्य *mit gehöriger Aufmerksamkeit, andachtsvoll* Gâtakam. 1. 2. 9. 11. 24. 25. 31,70. *sorgfältig, eifrig* 2. *°कारिन् Adj. Mahâvj. 98.

सनृप्य Adj. *durch Zapfen oder Riegel zu verbinden* Âpast. Çr. 11,13,2.

सदर्भवत्त् Adj. *ein kunstvolles Gefüge habend* Haravigâja 11,33.

सदृष्टिक Divjâvad. 426,10 fehlerhaft für सा°.

संधय् mit अनु auch *fügen, bestimmen.* भाविकमानुसंधयेत् (विधिः) Kâç. 13,95.

संधान VII. n. *das Wahrnehmen* Damajantik. 222.

संधिच्छेदन n. *Einbruch* Mṛkkh. 52,5.

संनिकाशय्, °यति *kund thun* Kir. 13,35.

संनिधानिन् Adj. etwa *Güter sammelnd* Divjâvad. 556,4.

*संनिधिकार m. *das für sich bei Seite Bringen* (von Speisen) Mahâvj. 245. 260 (zu verbessern).

°संनोदन Adj. *vertreibend* Kâç. 4,46.

सपत्नि f. = 1. सपत्नी R. ed. Bomb. 2,8,26.

सपर्षत्क Adj. *sammt dem Hofkreise* Gâtakam. 22.

सपुत्रज्ञातिबान्धव Adj. *nebst Söhnen, Angehörigen und Verwandten* Nârada in Vivâdaratn. 337.

सपृषत Adj. *von Regen begleitet* MBh. 7,196,1.

सपृष्ठी Adv. mit भू Divjâvad. 326, 9. Vgl. पृष्ठी.

*सप्तकृद्वयरम Adj. Bez. eines Çrâvaka in einem best. Stadium seiner Entwickelung Mahâvj. 46.

सप्तपत्र VII. m. *die Sonne* Haravigâja 5,53.

सप्तभूमि f. R. ed. Bomb. 4, 12, 3 nach dem Comm. = रसातल, wie Gorr. hat. Vgl. 4,12,9.

सप्तविंशतिशत n. Pl. *hundertundsiebenundzwanzig* Çâṁkh. Br. 11,7.

सप्तशत VII. 2) *b*) richtig nach Aufrecht सप्तशतोव्याख्या गुप्तवती.

सप्तसागर n. N. pr. eines Liṅga Kâç. 33,136.

सप्तसूर्य m. *die Sonne* Kâç. 9,79.

सप्ताश्व VII. 2) Kâç. 46,2. 49,76. 51,45.

*सप्रतिघ Adj. *einen Gegensatz habend* Mahâvj. 101.

सप्रतिभय Adj. *gefährlich, unsicher.* Nom. abstr. °ता f. Gâtakam. 22.

सफलता f. = सफलत्व Kâç. 46,11.

सफलीकरण n. *das Erfolgreichmachen* Kâç. 61,237.

सबन्ध Adj. *durch ein Pfand gesichert* (Darlehen) Vjâsa in Vivâdaratn. 7.

सब्रह्मक VII. **mit Einschluss der Welt* Brahman's Mahâvj. 245.

2. सभाग VII. **gemein, gemeinschaftlich* Mahâvj. 109. *übereinstimmend, entsprechend* Gâtakam. 23,58.

सभाज्य Adj. *zu ehren, zu preisen von* (Gen.) R. ed. Bomb. 4,8,4.

समक्रिय auch *einer gleichen Kur unterliegend.* Nom. abstr. °त्व n.

*समगन्ध Adj. *von gleichem Geruch* Mahâvj. 101.

समचित्त VII. *Nom. abstr. °ता f. ebend. 170.

समञ्जन VII. 1) lies *sich zusammenfügend.*

समतिक्रम VII. * *vollständiges Hinwegkommen über Etwas* Mahâvj. 68. 70.

समधिष्ठान n. *das Verweilen, Residiren* Kâç. 62,46.

समन्तभद्र VII. Adj. *allseitig gut* Haravigâja 12,21.

समन्धकारी Adv. mit कर् *in Finsterniss hüllen,* so v. a. *unpassirbar machen* Kir. 14,39.

समन्वय VII. *übereinstimmende Bedeutung* Çaṁkara zu Vedânta 1,1,4.

*समन्वेषण n. *das Suchen* Mahâvj. 245.

समपरिवास m. wohl = समगन्धक Rujjaka, Sahṛdajalilâ 2,14.

समभ्यास m. *Uebung, Studium* Kâç. 32,122.

समरस Adj. *Gleiches empfindend.* Nom. abstr. °त्व n. Kâç. 41,126.

समरसीकरण n. *das Verursachen, dass man Gleiches empfindet,* Kâç. 30,76.

समर्चक Adj. *verehrend* Kâç. 86,95.

समर्चा f. *Verehrung* Kâç. 32,157. 70,14.

*समवसर्ग m. ? Mahâvj. 245.

°समवायिक Adj. *in Zusammenhang stehend mit* Saṁsk. K. 173,*b*,1.

समवायिन् VII. m. *Gefährte, Partner* Bṛhaspati in Vivâdaratn. 113.

समव्याप्तिक Adj. *ein Beispiel beiderseitiger ständiger Begleitung abgebend* Aniruddha und Mahâdeva zu Sâṁkhjas. 5,29.

समशस् VII. Lies *in gleiche Theile* (zertheilen).

समांशभागिन् Adj. *zu gleichen Theilen theilend* Bṛhaspati in Vivâdaratn. 480.

*समादानिक Adj. von समादान Mahâvj. 245,1071.

समाधि VII. *eine best. Haltung, Stellung* (des Halses) Kir. 16,21.

समानकर्तृत्व n. *Gleichheit der Subjecte* Sud. zu Âpast. Gṛhj. 13,16.

समानजातित्वमय Adj. (f. ई) *auf Gleichheit des Geschlechts beruhend* Gâtakam. 27,16.

समानधिष्ण्य VII. Z. 2, lies 12,3,5,2.

समानपात्र Adj. *denselben Becher habend* Maitr. S. 4,7,1 (94,1).

समानाभिहार m. *Untermengung zwischen Gleichem* Sâṁkhjakâr. 7.

*समारक Adj. *mit Einschluss der Welt des Mâra* Mahâvj. 245.

समावर्तिन् Adj. *in das väterliche Haus zurückkehrend* Saṁsk. K. 29,*b*,6.

समावेशन n. 1) *das Hineintreten, in Besitz Nehmen* Saṁsk. K. 53,*b*, 11. — 2) *Beilager* Âpast. Gṛhj. 8, 10. 13.

समी mit कर् VII. *gleich machen,* so v. a. *vertilgen, zu Nichte machen* Gâtakam. 23, 18. — Mit भू VII. *zu Nichte werden, vergehen* ebend. 23, 12.

समीपसप्तमी f. *der Locativ in der Bedeutung „in der Nähe von“* Sud. zu Âpast. Gṛhj. 14,6.

समुच्च Adj. *hoch* Kâçikh. 37,65.

समुच्चार m. *das Aussprechen* Kâçikh. 61,195.

समुज्जिहीर्षु Adj. *heraufzuziehen —, heraufzuschaffen wünschend* Kir. 14,40.

समुत्कट Adj. *hoch, erhaben* Kâçikh. 62,109. Am Ende eines Comp. *reichlich versehen mit* Gâtakam. 17,6.

समुत्कम्पिन् Adj. *erzitternd* Gâtakam. 26,14.

समुत्क्षेप VII. Pl. MBh. 8,90,17.

*समुत्थापक Adj. *erweckend, erregend* Mahâvj. 207.

समुत्पतिष्णु Adj. = dem folg. Haravigâja 12,45.

समुत्पिपतिषु Adj. *sich erheben wollend* Kir. 6,15.

समुदानयन n. *das Herbeischaffen* Gâtakam. 10.

समुदानीतत्व n. *das Vollbrachtsein* Gâtakam. 1.

समुदानेतव्य Adj. *herbeizuschaffen* Divjâvad. 435,23. 25.

समुदिहिर Adj. *aufgehend* Kâçikh. 5,74. 20,79.

समुद्घात VII. *Vernichtung, Vertilgung* Mahâvj. 82.

*समुद्रकलेखक Adj. *mit best. ungünstigen Zeichen versehen* ebend. 271,143. Wohl सा° zu lesen.

2. समुद्रात्त VII. f. आ *die Erde* MBh. 7,198,55.

समुन्निद्र Adj. *weit geöffnet* (Auge) Dharmaçarm. 10,4.

समुपनयन n. *das Herbeiführen* Dharmaçarm. 6,53.

संपद् VII. *Gleichsetzung von Aehnlichem* Çaṅkara zu Vedânta 68,2.

संपरिवर्त m. = परिवर्त 5) Dharmaçarm. 15,56.

संपातक Adj. von संपात 7) Sâṅkh. K. 75,*b*,2.

संपातागात Adj. *ohne ersichtlichen Zweck hineingerathen* Sâṅkhjapr. 89, 6 v. u. Aniruddha zu Sâṅkhjas. 1,12. 2,12.

संपुष्क Adj. Âpast. Gṛhj. 18,11 = अक्षत *ungemahlen* Comm. Vielleicht fehlerhaft für संप्रुष्क.

*संप्रख्यान n. Mahâvj. 133.

संप्रज्ञन्य (!) n. *volles Bewusstsein* Divjâvad. 634,27. 635,3.

*संप्रज्ञान (!) dass. Mahâvj. 281.

संप्रज्ञातयोगिन् m. *ein Jogin, der sich noch im Zustande des Bewusstseins befindet,* Aniruddha zu Sâṅkhjas. 6,50.

संप्रज्ञातावस्था f. *dieser Zustand eines Jogin* ebend.

संप्रतियत्क् m. *gute Aufnahme, Vorliebe für Jmd* Gâtakam. 7.

संप्रतिभास m. *combinirende Vorstellung* Aniruddha zu Sâṅkhjas. 5,99.

*संप्रयुक्तक Adj. *mitwirkend* Mahâvj. 114.

संप्रवादन n. *das zu gleicher Zeit Ertönenlassen* Sud. zu Âpast. Gṛhj. 2,14.

संप्रकर्षण VII. n. **das Aufmuntern* Mahâvj. 245. °णा f. dass. Gâtakam. 7.

संप्राप्त m. *völliges Ende* Kâçikh. 64,72.

संप्रियता f. *das Liebersein als* (Abl.) Kir. 17,4.

संबन्धिकत्व n. *das Zusammenhängen* Saṅsk. K. 27,*b*,10. 214,*b*,6.

संबाध VII. 1) *c*) Âçv. Gṛhj. 23,3.

संबीज n. *allgemeiner Same* Kâçikh. 44,26.

संभज (?) Dârila zu Kauç. 41,18.

संभिन्नप्रलाप m. *sinnloses Geschwätze* Mahâvj. 92. Divjâvad. 302, 8. °प्रलापिक Adj. *Unsinn redend* 301,24.

*संभिन्नव्यञ्जना f. *eine Art Hermaphrodit* Mahâvj. 271. *°न n. *diese Deformität* 284.

संभृति VII. *Menge* Haravigâja 2,62.

संमुख Adj. auch *passend, den Umständen angemessen* Lalit. 464, 6. 466,4.

*संमुखविनय m. etwa *ein Verweis unter vier Augen* Mahâvj. 264.

संमोदगन्ध m. *Wohlgeruch* Gâtakam. 21.

*संमोदनीय Adj. *freundlich* Mahâvj. 145.

*सम्यक्कर्मान्त m. *ein ordentlicher Beruf* Mahâvj. 44.

सम्यक्मिथ्यात्वसर्वसंग्रसन m. *ein best.* Samâdhi Mahâvj. 21.

*सम्यगाज्ञा f. *richtiges Verständniss* ebend. 48.

सम्यग्वृत्ति f. *richtiges, tactvolles Benehmen* MBh. 3,303,21.

सयुज् VII. 1) Kâçikh. 13,88.

सर्, *सरित *fliessend* (Stimme) Mahâvj. 20. — Mit *अति, नातिसरेत् ? ebend. 245,619. — Mit व्यति Caus. *wechseln* (die Rede) Divjâvad. 70,11. 75,23. 156,20. 619,2. — Mit अभि Caus. VII. *überfliessen machen, erfüllen* Gâtakam. 15. 27,17. — Mit प्रत्यव, °सृत *wieder fortgegangen* Divjâvad. 235,27. — Mit अभिप्र, °सृत VII. *herbeigeströmt* Gâtakam. 15. — Caus. *entgegenstrecken* ebend. 9. — Mit व्यपसम् *durchwandern* (verschiedene Existenzen) Divjâvad. 200,10.

1. सर् VII. 1) *a*) Aufrecht vermuthet VS. 22,2 सरघा रपत्ती.

सरज्ञस VII. 1) *a*) Nom. abstr. °ता f. Kir. 10,20.

सराजक VII. f. °जिका Gâtakam. 26.

सरित्सुरङ्गा f. *Wasserarm* Damajantîk. 210.

सरिसृत् f. = सृरा Haravigâja 9,46.

सदृपिन् Adj. *gleichgestaltig* Kâçikh. 17,99. 44,36.

सर्गकालीन Adj. *zur Zeit der Schöpfung* Sâṅkhjapr. 106,12.

सर्ज् mit व्यव VII. 5) Gâtakam. 7, 9. — Mit प्रोद् *wegschleudern, wegschenken* Divjâvad. 587,7. — Mit प्रतिनि *aufgeben* Mahâvj. 130. Divjâvad. 275,8. Richtig प्रतिनिस्. — Mit प्रतिनिस् dass. ebend. 44,17. — Mit *प्रतिविनि fehlerhaft für प्रतिविनिस् und = प्रतिनिस् Mahâvj. 130. — Mit वि VII. (Fragen) *lösen, beantworten* Divjâvad. 162,20.

सर्प् mit उद् Caus. उत्सर्पित ? Divjâvad. 23,11. fgg.

सर्पवृश्चिकरोमवत् Adj. *dessen Haare Schlangen und Scorpione sind* R. 7,23,1,74.

सर्पाय्, °यते *einer Schlange gleichen* Rudraṭa, Çṛṅgârat. 2,85.

सर्पास्या f. N. pr. einer Jogini Kâçikh. 45,39.

सर्पिन् VII. 2) *a*) Kâçikh. 50,13. 26.

सर्व VII. सर्वेण सर्वम् Adv. *vollständig, ganz und gar* Divjâvad. 39,1. fgg. 144,1. 270,11. 502,22.

सर्वक्षितिपतित्व n. *Weltherrschaft* Gâtakam. 8,51.

सर्वज्ञ VII. 2) *c*) Kâçikh. 15,23. 23, 26. °सूनु m. Patron. Skanda's 59,2.

सर्वज्ञाधशरीरिणी Bein. der Umâ 65,33.

सर्वज्ञज्ञानिन् Adj. *sich für allwissend haltend* Divjâvad. 145,23.

सर्वज्ञमानिन् Adj. dass. ebend. 143,10.

सर्वज्ञीय Adj. von सर्वज्ञ 1) Comm. zu Kaṇâda S. 357, Z. 15.

*सर्वतथागतधर्मवाङ्निष्प्रपञ्चज्ञानमुद्रा f. *eine best. Fingerstellung* Mahâvj. 197,77. *°गतप्रज्ञाज्ञान° desgl. 73. *°गतबन्धनज्ञान °desgl. 79. *°गतवज्राभिषेकज्ञान° desgl. 72. *°गतविश्वकर्मज्ञान °desgl. 76. *°गतसंतोषणी f. *eine best.* Tantra-*Gottheit* 83. *°गतसमाज्ञाधिष्ठानज्ञानमुद्रा f. *eine best. Fingerst.* 71. *°गतसुरतसुखा f. *eine best.* Tantra-*Gottheit* 80. *°गताकर्षणी desgl. 81. *°गतानुरागणज्ञानमुद्रा f. *eine best. Fingerst.* 68. *°गतानुरागणी f. *eine best.* Tantra-*G.* 82. *°गताशापरिपूरणज्ञानमुद्रा f. *eine best. Fingerst.* 70.

सर्वति m. N. pr. eines Mannes Maitr. S. 3,4,6 (51,20).

सर्वतीर्थेश्वर n. N. pr. eines Liṅga in Benares Kâçikh. 33,134.

सर्वतोधार Adj. *nach allen Richtungen eine Schneide habend* MBh. 8,17,5.

सर्वदेशीय auch *in allen Ländern befindlich* Kâçikh. 66,109.

*सर्वधर्मप्रवेशमुद्र m. (so zu lesen in VII) Mahâvj. 21,12. *°धर्ममुद्र m. (so zu lesen in VII) 7. *°धर्मसमताज्ञानमुद्रा f. *eine best. Fingerstellung* 197,

67. *°धर्मसमवसरणसागरमुद्र m. *ein best.* Samâdhi 21,22. *°धर्मातिक्रमण m. desgl. 83. *°धर्माप्रवृत्तिनिर्देश m. Titel eines Werkes 65,37. *°धर्मोद्गत m. *ein best.* Samâdhi 21,6.

सर्वपृष्ठ VII. 2) सर्वपृष्ठाहवींषि Çâṅkh. Çr. 9,26,4.

सर्वभृत् Adj. *Alles erhaltend* Bhag. 13,14.

*सर्वमारमण्डलविधंसनज्ञानमुद्रा f. *eine best. Fingerstellung* Mahâvj. 197,78.

*सर्वरोधविरोधसंप्रशमन m. *ein best.* Samâdhi ebend. 21,101.

*सर्ववैदल्यसंग्रह m. Titel eines Werkes ebend. 65.

*सर्वव्यूहरतिस्वभावनयसंदर्शन m. N. pr. eines Gandharva-Fürsten ebend. 170.

सर्वसंग्रह VII. Adj. *im Besitz von Allem seiend* R. ed. Bomb. 1,6,1.

सर्वाभयंकर Adj. *Allen Sicherheit gewährend* R. ed. Bomb. 4,22,30.

सर्वाभिशङ्किन् VII. Nom. abstr. °ङ्कित्व n. MBh. 7,185,27.

सर्वामरत्व n. *absolute Unsterblichkeit* R. 7,30,9.

सलग्नक Adj. *durch einen Bürgen gesichert* (Darlehen) Vjâsa in Vivâdaratn. 7.

सलिलेश्वर m. Bein. Varuṇa's MBh. 3,308,12.

सल्लयँ Çat. Br. 14,7,1,19 (auch Bṛh. Âr. Up.) ungewöhnliche Assimilation für संलय.

सवर VII. 1) m. = शबर 2) *a)* Dharmaçarm. 16,63.

सवास Adj. *mit Wohlgeruch erfüllt* Gâtakam. 22,15.

सवृत्त VII. Adj. (f. आ) *einen guten Wandel führend* R. ed. Bomb. 3,58,9.

सवृषण (f. आ) *mit zwei Früchten in Gestalt von Testikeln versehen* (so der Comm.) Âpast. Gṛhj. 14,10.

सव्योत्तान Adj. *die linke Hand mit der inneren Fläche nach oben haltend* Çâṅkh. Çr. 5,8,5.

सशिखर Adj. *begipfelt* (Baum) R. ed. Bomb. 4,1,4.

सशिबिर Adj. *mit seinem Heerlager* Rudraṭa, Çṛṅgârat. 2,26.

ससानाय्यक Adj. *mit der Spende* Sâṁnâjja Comm. zu Kâtj. Çr. 302,5.

ससार्थ Adj. (f. आ) auch *vollgeladen* (Schiff) R. ed. Bomb. 4,16,24.

1. सस्य auch so v. a. *Ernte.* श्यामाकसस्ये Çâṅkh. Br. 4,12. व्रीहिसस्ये, यवसस्ये 14.

सहकरण n. *das Verrichten zu gleicher Zeit* Saṁsk. K. 54,*a*,1.

सहनिवासिता f. *das Zusammenwohnen mit* (Instr.) Mâlatîm. (ed. Bomb.) 332,4.

सहनृत्य n. *gemeinsamer Tanz* Gîtag. 1,43.

सहभूमि VII. Lies 16,15,20.

सहस्रपोषपुँषि (!) Adj. Maitr. S. 1, 5,10 (79,5. 6).

सहस्ररुच् m. *die Sonne* Haravigâja 7,24.

सहस्रशल VII. Maitr. S. 2, 4, 1 (38,8).

सहस्रेध्म *tausend Scheite* Maitr. S. 1,10,12 (152,4).

सहाय VII. am Ende eines Comp. *gemein mit* Gâtakam. 22,80.

सहार्थनाश Adj. *gleichgültig gegen Vortheil und Verlust, — Glück und Unglück* Kir. 14,8.

सहिम auch *kalt* (Wind) R. ed. Bomb. 4,28,15.

सहोदन Adj. *mit Reis* Âpast. Gṛhj. 20,5.

*सांयमनिक Adj. = सांयमन Mahâvj. 281,217.

सांश Adj. *aus Theilen bestehend* Sâṁkhjapr. 106,2.

*साक्षात्कर्तव्य Adj. *zur Anschauung zu bringen* Mahâvj. 64.

*साक्षित्व Adj. *Freundlichkeit* ebend. 245.

*सागरनागराजपरिपृच्छा f. Titel eines Werkes ebend. 65,32.

सागरापाङ्ग Adj. (f. ई) *vom Meere begrenzt* (die Erde) MBh. 1,73,29.

सागराय्, °यते *das Meer darstellen* Prâṇâbharaṇa 48 nach Aufrecht.

सांकारिका Adj. f. Âpast. Gṛhj. 3,11. Baudh. Gṛhj. Pariç. verschiedentlich gedeutet.

*सांकाशिका Adj. f. = पित्रादिगृहेष्वग्न्यादिदायिनी Vaigâjanti, Bhûmik., Brâhmaṇâdhj. 52 nach Winternitz.

सांकाशिन् VII. Maitr. S. 3, 8, 9 (108,15).

साङ्गद Adj. *nebst* (dem Affen) Aṅgada R. ed. Bomb. 4,25,1.

साङ्गराग Adj. *gesalbt, geschminkt* R. ed. Bomb. 4,1,60.

सातागिरि m. N. pr. eines Jaksha Gâtakam. 19,35.

सातिसार Adj. *sündhaft, schuldig* Divjâvad. 330,1.

2. साधनी VII. Mit कर् *als Mittel zu* (Loc.) *verwenden* Gâtakam, 24,12.

साध्याहार Adj. *mit einer Ergänzung* Sud. zu Âpast. Gṛhj. 6,12.

सानत्कुमार VII. m. Pl. *eine best. Klasse von Göttern* Dharmaçarm. 8,6.

*सान्तरोत्तर n. *das Vergehen eines Mönchs, wenn er sich mehr als ein Unter- und Oberkleid schenken lässt,* Mahâvj. 260.

सांनिकित्य n. *nächste Nähe, das in nächster Nähe Befindliche* Saṁsk. K. 60,*a*,2,

सान्वय VII. *öffentlich* Kâtjâjana in Vivâdaratn. 287.

सापवादम् Adv. *vorwurfsvoll* Mâlatîm. (ed. Bomb.) 326,4.

सापोड Adj. *einen Wasserfall aus sich entlassend* R. ed. Bomb. 4,16, 22. Richtig wohl सोत्पीड.

साभयवृत्तिणम् Adv. *mit Gewährung von Sicherheit* Gâtakam. 22,17.

साभिशङ्क Adj. *misstrauisch* Gâtakam. 31.

*साभिसंस्कारपरिनिर्वायिन् Adj. Bez. einer Art von Anâgâmin Mahâvj. 46.

सामन्त n. *das Voraugensein* Maitr. S. 3,6,1 (60,9). Vgl. सामद्य, साम्पत्त.

सामधर्मार्घनीतिमत् Adj. *liebevoll, gerecht, nützlich und klug* (Rede) R. ed. Bomb. 4,29,8. Vgl. समामधर्मार्थसमाकित 4,30,19.

सामयिक VII. *zeitweilig* Sâṁkhjapr. 81,1.

सामात्यक Adj. = सामात्य 2) R. ed. Bomb. 4,60,16.

सामिगन्धर्व Maitr. S. 3,7,3 (77,14) und 8 (87,2). Nach den Hdschrr. ist सामिं ग° herzustellen. सामिँ मुष् *vorwegstehlen.*

सामिधेनि°=°नी Kâtj. Çr. 5,8,33.

सामीची VII. *Anständigkeit, Ordentlichkeit, Höflichkeit* Mahâvj. 48. 97. *°करणीय Adj. *ordentlich zu begrüssen* 97.

सामीचीन्य n. *Angemessenheit* Pâdâravindaç. 32.

सामोद्भव VII. Dharmaçarm. 10,50.

सायमशन n. *Abendessen* Maitr. S. 3,6,6 (67,3).

सारक VII. m. N. pr. eines Mannes Divjâvad. 437,12. 15.

सारतर VII. 1) Z. 3 lies °ता f.

सार्तरव Adj. *kläglich jammernd* R. ed. Bomb. 4,18,51.

सार्धवाक् VII. *= बोधिसत्त्व Mahâvj. 22.

सार्धविहारिन् Adj. *mit seinem Lehrer zusammenwohnend* (ein Mönch) Divjâvad. 18,17. 299,6. 489,16. *सार्ध° Mahâvj. 281.

सार्वसुरभि Adj. *von allen Wohlgerüchen duftend* Âpast. Gṛhj. 12,8. Man hätte सर्व° erwartet.

*सालोप Adj. *mit einem Bissen versehen* (Mund) Mahâvj. 263.

सात्त्व VII. Âpast. Gṛhj. 14,5.

*सावदानम् Adv. *ohne Unterbrechung* Mahâvj. 263.

*साहस्रचूडिक Adj. mit लोकधातु Bez. *einer best. Welt* ebend. 153.

सिंह m. auch *ein best. mythischer Vogel* R. ed. Bomb. 4,42,16. fg.

सिग्वात m. *Wind vom Saume eines Kleides* Âpast. Gṛhj. 9,3.

1. सिच्, सिञ्चति zu betonen. — Mit नि VII. (einen Fehler) *Jmd* (Loc.) *anheften* Gâtakam. 23,32.

सिज्ञास्यत्य und सिज्ञास्थ vielleicht fehlerhaft für मि°; vgl. oben u. ज्ञिज्ञास्थि.

सिततुरग m. Bein. Arguna's Kir. 10,35. 41.

सितवाजिन् m. desgl. Kir. 6,9.

सिङ्घनन्दिन् m. N. pr. eines Gram-

matikers Festgr. 52.

सिलिसिलिक m. *Harz* Dâsila zu Kauç. 18,36.

सीर् VII. 2) *c*) Prâjaçittamajûkha nach Aufrecht.

सुऊर्ति, so zu betonen.

सुखदुःखसुहृद् f. *ein Freund im Glück und Unglück* Mṛkkh. 55,10.

*सुखोपधान n. = उपकरण Mahâvj. 233.

सुगत VII. 2) *a*) Nom. abstr. °त्व n. Gâtakam. Einl. 2.

सुगुरु m. *ein guter* Guru Festgr. 58.

सुघोषक *ein best. musikalisches Instrument* Divjâvad. 315,11.

*सुदर्शनप्रीतिकर m. N. pr. eines Kiṁnara-Fürsten Mahâvj. 173.

सुदराचार Adj. *überaus schlecht gesittet* Bhag. 9,30.

सुदुर्ग्रह् Adj. *sehr schwer zu erfassen, — erkennen* Kir. 14,1.

सुदुर्धर्ष Adj. *dem man nicht in die Nähe kommen darf* MBh. 1,71,24.

सुधामयूख m. *der Mond* Haravigâja 10,3.

सुनन्दक m. *ein best.* Gaṇa Çiva's ebend. 7,22.

सुनर्द् Adj. *munter brüllend* Parâçara 2,4 (S. 428).

*सुपरिणत Adj. *gut entwickelt, schön gebildet* Mahâvj. 18,71. 245,999.

*सुपर्णवदात Adj. *sehr blank, — rein* ebend. 30.

सुपोष VII. * *leicht zu unterhalten*, so v. a. *anspruchlos*. Nom. abstr. °ता ebend. 126.

2. सुप्त Adj. *schöne Haarflechten habend* Kâd. 41,14 (74,4). Vgl. Peterson zu Subhâshitâv. 97.

*सुप्रतिच्छन्न Adj. *vollständig vom Gewande bedeckt* Mahâvj. 263.

*सुप्रतिपन्न Adj. *einen guten, frommen Wandel führend* ebend. 48.

*सुप्रतिविद्ध Adj. *gut getroffen.* दृष्ट्या so v. a. *durchschaut* ebend. 127. 142.

*सुप्रवेदित Adj. *gut verkündet* ebend. 63.

सुप्रव्रजित VII. Lies *gehörig Mönch geworden* ebend. 48.

सुभर् VII. * = सुपोष. Davon Nom. abstr. °ता f. ebend. 126.

सुभावित VII. * *gut geübt* ebend. 69.

सुमनोमय Adj. *aus Blumen bestehend* und *fromm geartet* Çrîkaṇṭhak. 3,31.

सुमूर्ति m. *ein best.* Gaṇa Çiva's Haravigâja 7,16.

सुमेक VII. vgl. Windisch in Festgr. 114. fg.

सुम्ने VII. 2) lies n. st. m.

सुरनिर्झरिणी f. *die himmlische* Gañgâ Haravigâja 1,11.

सुरपुर VII. so v. a. *Himmel*. Acc. mit उप-गम् *sterben* Gâtakam. 31.

सुरस्रवन्ती f. *die himmlische* Gañgâ Haravigâja 9,21.

सुरासमुद्र VII. Aniruddha zu Sâṁkhjas. 6,52.

सुरेणु VII. * m. N. pr. eines Fürsten der Urzeit Mahâvj. 180.

सुवर्णाक VII. Adj. *golden* Haravigâja 6,32.

सुविवर्तित Adj. *hübsch rund* Lalit. 121,2.

सुविवृतै, lies सुविवृत् und vgl. Aufrecht in Festgr. 3.

*सुव्याख्यात Adj. *wohl erklärt* Mahâvj. 138.

सुव्रत, f. °ता VII. N. pr. einer Fürstin Dharmaçarm. 2,35.

*सुव्रतस्वर m. N. pr. eines Asura Mahâvj. 171.

सुशर्मचन्द्र m. N. pr. eines Fürsten Festgr. 16.

सुशर्मनगर n. und सुशर्मपुर n. N. pr. einer *Stadt* Festgr. 16.

*सुशुक्ल Adj. *sehr weiss* Mahâvj. 17.

*सुशोधित Adj. *schön gereinigt* ebend. 226.

*सुष्ठुता f. *Wohlergehen* ebend. 255.

सुसंवृत्त VII. *schön rund* Mahâvj. 17. Lalit. 120,20.

सुसमाप्त VII. * *gut vollendet* Mahâvj. 84. 126.

*सुसमारब्ध Adj. wohl *energisch im Unternehmen* Mahâvj. 30,42. 84. 126.

सुसिक्त VII. * *gut begossen* ebend. 226.

सुसीम, f. °मा VII. N. pr. einer Stadt Dharmaçarm. 4,13.

सूक्ष्मदृष्टि Adj. *scharfsichtig, von feinem Verstande* Kâçikh. 13,116.

सूच, f. आ VII. *Andeutung* Gâtakam. 23,8.

सूचीवानकर्मन्, so zu lesen st. सूचि°. Der Pl. befremdet.

सूत्कार VII. *der Rüssellaut des Elephanten* Dharmaçarm. 6,45.

सूत्र VII. *ein best. Baum* Divjâvad. 315,20.

सूत्रय् mit सम्, संसूत्रित *stimmend, passend* Dharmaçarm. 2,78.

सूत्रोत Adj. *auf eine Schnur aufgereiht* Âpast. Gṛhj. 12,8.

सूद् VII. Vgl. Pischel, Vedische Studien 72. fgg.

सूदया f. *eine best. Pflanze* Divjâvad. 455,23.

सूना VII. Z. 6 lies *Messer* st. *Wasser*.

*सूपसंपन्न Adj. *gehörig zum Mönch geweiht* Mahâvj. 48.

सूर्यत्ती f. v. l. für तूर्यत्ती Âpast. Gṛhj. 14,14.

सेवाविलासिनी f. *Dienerin* Damajantîk. 250.

सोपद्रव Adj. *bemittelt, vermögend* Bṛhaspati in Vivâdaratn. 64.

सोपधान Adj. auch *mit einer Einfassung, versehen* (Edelstein) Âpast. Gṛhj. 12,8.

सोमविक्रयिन् VII. Maitr. S. ist °क्रयित्सोमं zu lesen.

सोमायन n. *eine best. Kasteiung* Viṡṇ. zu Jâǵñ. 3,265. fg. 289. fg. Vgl. चान्द्रायण.

सौधाय्, °यते *zu Nektar werden* Pâdâravindaç. 6.

सौनीतेय m. Metron. Dhruva's Kâçikh. 19,10. 51.

सौप्रतीक Adj. *von einem Elephanten.* कुणप n. Parâçarasaṁhitâ 11 nach Aufrecht.

सौवस्तिक VII. n. = स्वस्त्ययन Mahâvj. 137.

सौविदल्लक VII. = सौविदल्ल Dharmaçarm. 9,28.

सौषुप्त auch Adj. (f. आ) in Verbindung mit दशा so v. a. *tiefer Schlaf*

Kâçikh. 34,42.

स्कन्द् mit *अनुप्र *mit Gewalt sich eindrängen* Mahâvj. 261. 281.

स्कन्द् Adj. *eine Samenergiessung habend* Çûlap. Prâjaçc. nach Aufrecht.

स्कन्धज्ञ VII. Âpast. 1,2,38. Âpast. Gṛhj. 11,16.

स्कन्धी Adv. mit कर् *über die Schulter hängen* Damajantîk. 148.

स्तनंध Adj. = स्तनंधय Brahmav. P. 2,36,66 nach Aufrecht.

स्तनवती VII. f. *Weib* Haravigâja 3,23. 36.

स्तबकाय्, °यते *zu einem Blüthenbüschel werden* ebend. 11,28.

स्तम्भक VII. m. * wohl *Säule* Mahâvj. 226, 91. f. °म्भिका *Stuhlbein* Damajantîk. 243.

1. स्तर् mit व्यव *darüber hinbreiten* Âpast. Gṛhj. 5,23. — Mit *प्रत्या, °स्तृत *ausgebreitet* Mahâvj. 223.

1. स्तव VII. स्तवानि विविधानि Matsja-P. 17,28 (37).

*स्तेयसंवासिक m. *Einer, der sich als angeblicher Mönch eingeschlichen hat*, Mahâvj. 271.

स्तोभ VII. = चेष्टाविघात Damajantîk. 42.

स्तोम VII. 6) genauer *Miethzins, — geld* Vivâdaratnâkara 168,2. fgg. Statt Âpast. Çr. ist Âpast. zu lesen.

स्थलचारिन् Adj. = °चर्. Nom. abstr. °रिता f. Kâçikh. 79,20.

स्थलय्, °यति *zum Festland machen* Subhâshitâv. 2287.

स्थलवेतस m. *Calamus Rotang* Mallin. zu Megh. 14 nach Aufrecht.

स्थलेश्वर n. N. pr. einer Oertlichkeit Kâçikh. 69,83.

स्थविराय्, °यते *altern* (vor der Zeit) Bhâvapr. 46,*a* nach Aufrecht.

स्थविरावलीचरित n. Titel Festgr. 68.

स्था mit पर्यव, °स्थित VII. *böse* Divjâvad. 185,29. — Mit व्युद् VII. *glücklich heimkehren* ebend. 35,22.

स्थाणु VII. Adj. *fest* Kaṇḍiç. 101.

स्थानक VII. 2) *a*) Damajantîk. 200.

— 2) *f*) Dharmaçarm. 18,21.

स्थायक VII. 2) Jama in Hemâdri 3, 1,776.

*स्थूलभित्तिकता f. ? Mahâvj. 85.

1. स्नु mit परि *träufeln, mehren* Kir. 3, 7.

स्पर्श VII. Nach Jacobi im Njâja und Vaiçeshika nur *Temperatur*.

*स्पर्शविकार m. *ein angenehmes Dasein* Mahâvj. 255.

स्पृष्टक VII. 2) शरीर° Anarghjar. (ed. Calc.) nach 5,2.

स्प्रष्टव्य VII. *n. *Gefühl* Mahâvj. 101. 106. fg.

स्फर् VII. **durchdringen, sich verbreiten über* (Acc.) ebend. 69 (स्फरित्वा zu lesen). — Mit परि Caus. VII. **ganz erfüllen* 85.

स्फरण VII. **Durchdringung* ebend. 245.

*स्फरित्र n. *ein best. Instrument* ebend. 233.

स्मरणभू m. *der Liebesgott* Haravigâja 5,107.

स्मरभू Adj. *von Liebe herrührend* Rudrața, Çṛṅgârat. 1,43.

स्मरमुष् m. Bein. Çiva's Kâṇḍiç. 50.

स्मृतिज्ञात m. *der Liebesgott* Dharmaçarm. 17,66.

*स्मृतिविनय m. etwa *ein Verweis, der darin besteht, dass man Jmd an seine Pflichten erinnert*, Mahâvj. 264.

स्मृत्यप्रमोष m. *nie fehlende Besonnenheit* Gâtakam. 1,12.

स्यपेटारिका f. *eine Art Kinderspiel* Divjâvad. 475,19.

स्रस्तस्कन्ध Adj. *mit gesenkten Schultern, so v. a. verlegen dastehend* ebend. 633,25.

स्रा mit प्र, °स्रापयति schlechte Lesart für प्रस्रावयति.

स्रु mit अव, °स्रुत VII. **mit sündlichen Lüsten behaftet* Mahâvj. 278. — Mit प्र Act. *als Koth entlassen* Çâṅkh. Br. 2,2 nach der besseren Lesart.

स्रुतजल Adj. *mit abgelaufenem Wasser, ausgetrocknet* Mṛkkh. 26,2.

*स्रोतोऽनुगत m. *ein best.* Samâdhi Mahâvj. 21.

*स्वकार्य m. *das eigene Interesse* ebend. 48. 126.

स्वचर्या f. *die eigene Natur* Çikanṭhak. 2,3.

स्वधय् VII. statt स्वधर्यामक: Maitr. S. 1,8,4 (120,19) ist nach Delbrück स्वद्° zu lesen.

1. स्वप्नस्थान VII. *der Standort im Traume* Çat. Br. 14,7,1,9.

*स्वयंयान n. *Angriff, Offensive* Mahâvj. 181.

स्वर्दन्तिन् m. *Himmelselephant* Dharmaçarm. 6,34.

स्वल्पस्मृति Adj. *gedächtnissschwach* Mṛkkh. 20,8.

स्वस्वामिसंबन्ध m. *die zwischen Besitz und Besitzer bestehende Verbindung* Aniruddha zu Sâṅkhjas. 6, 67. 69. fg. Mahâdeva zu 69.

स्वाख्यात Adj. *gut verkündet* Mahâvj. 63. Divjâvad.

स्वाद्वूदक VII. °समुद्र m. Aniruddha zu Sâṅkhjas. 6,52.

हंसक VII. 2) Pâdâravindaç. 27.

हंसतूलिका f. *Gänseflaum* Damajantîk. 160.

हतस्त्रीक Adj. *der ein Weib getödtet hat* Mṛkkh. 131,22.

हतोत्तर Adj. *die Antwort schuldig bleibend* Vakroktipañkâçikâ 27 nach Aufrecht.

1. हन् mit *समव *aus dem Wege räumen, wegschaffen* Mahâvj. 126.

हत्तकार VII. m. *Almosen* Çikanṭhak. 2,26.

1. हर् mit अनु VII. *nachtragen, hinterher tragen* Âpast. Grhj. 5,13. — Mit प्रत्युद् VII. 3) **etwas Gleichenes wieder zurückerstatten.* अप्रत्युद्धार्य Absol. Mahâvj. 261.

हरय्, °यति *als Löwe auftreten* Prâṇâbharaṇa 49 nach Aufrecht.

हरितहरि m. *die Sonne* Kâṇḍiç. 8.

हरिन्मणिमय Adj. (f. ई) *smaragden* Dharmaçarm. 3,27.

हरिसख m. Bein. der Gandharva Kir. 7,27.

हर्ष VII. m. **ein best. Schmuck* Mahâvj. 237.

हल VII. n. *Knochen* und *Pflug* Vakroktipañkâçikâ 39 nach Aufrecht.

हलक m. N. pr. eines Mannes Divjâvad. 437,12. 16. 442,15. fgg. 453,8.

हविष्यभक्त Adj. *Reis* oder *andere Körner essend.* Nom. abstr. °ता f. Çâṅkh. Çr. 4,15,6.

हसकृत् Adj. *Lachen erregend* Rudrața, Çṛṅgârat. 1,1.

हसनी, हस्कर्तर् und हस्कृत VII. Vgl. Pischel, Vedische Studien 111. fg.

हसन्तिका VII. Çikanṭhak. 3,29.

*हस्तसंलग्निका f. Instr. *mit zusammengelegten Händen* Mahâvj. 263.

*हस्तसंधुनकम् Adv. *mit Schütteln der Hände* ebend.

*हस्तावलेहकम् Adv. *die Hände ableckend* ebend.

हस्तिकक्ष und °कक्ष्य VII. *n. Titel eines Werkes ebend. 65.

2. हा mit विप्रति, °हीन *frei von* — (im Comp. vorangehend) Divjâvad. 95,18. — Mit अभिवि *verlassen* Kir. 10,1.

3. हार (von हर्) Adj. *dem Çiva gehörend* Damajantîk. 178.

1. हि mit अनुप्र VII. °हित *abgeschossen* Kir. 17,33.

हिङ्किया (हिष्किया gedr.) f. *das Ausstossen des Lautes* हिङ् Haravigâja 6,33.

हिमाय्, °यते *Schnee darstellen* Prâṇâbharaṇa 48 nach Aufrecht.

हिरुक VII. m. N. pr. = हिरु Divjâvad. 575,25. fg.

हृदयस्थली f. *Brust* Dharmaçarm. 17,76.

हेतुयुक्त Adj. *wohlbegründet* MBh. 3,301,14.

हेमचित्र n. N. pr. einer mythischen Stadt Vâju-P. 1,41,62.

हेमाण्डक n. = हेमाण्ड Dharmaçarm. 1,60. 7,11.

हेमाय्, °यते *zu Gold werden* Haravigâja 5,96.

हेम्न, हेम्ना VII. Weber vermuthet हेघ्न, हेघ्ना.

हेष् und हेषस्वत् VII. Vgl. Pischel, Vedische Studien 45. fgg.

1. क्री VII. Maitr. S. 1,9,8 (139,17).

Schluss der Nachträge.

ग्रंशप्रास m. Amça's *Wurf* Maitr. S. 1,6,12 (105,1).

ग्रकार I. m. *ein steuerfreier Ort* Damajantîk. 216.

ग्रकल्प I. 2. *unverzagt* ebend. 183.

ग्रकारणबन्धु m. *ein uneigennütziger Freund* Mṛkkh. 173,6.

ग्रकुशल I. Adj. f. ई Maitr. S. 1, 11,10 (172,3).

ग्रकृतचूड Adj. *an dem die Ceremonie des Haarschneidens noch nicht vollzogen ist* M. 5,67.

ग्रकृतवैर Adj. *unbeleidigt* Mṛkkh. 163,12.

ग्रक्त I. ग्रक्णुते, ग्रक्णुयात् und ग्रक्तित in der Bed. *verschneiden* Maitr. S. 4,2,9 (32,8. fgg.).

2. ग्रक्त I. 7. *Wagen* Dharmaçarm. 3,35.

ग्रक्ता 7. So zu lesen st. ग्रक्ता.

ग्रक्तितव्य Adj. *zu verschneiden* Maitr. S. 4,2,9 (32,10. 12).

ग्रक्षण्डकल Adj. *voll* (Mond) Mâlatîm. (ed. Bomb.) 84,2.

ग्रगज I. Adj. *auf Bergen geboren* (Elephant) Damajantîk. 228.

ग्रगतासु Adj. *nicht gestorben* Maitr. S. 4,7,2 (95,5).

ग्रगार 7. Vgl. u. ग्रागार 7.

ग्रग्निशिख I. 1. N. pr. eines Râkshasa Kathâs. 39,84.

ग्रङ्गता I. *Abhängigkeit von* — (im Comp. vorangehend) Kir. 11,34.

ग्रङ्गुलीवेष्ट m. etwa *Handschuh* R. 6,44,20.

ग्रच् I. *schmücken* Dharmaçarm. 11, 7. — Mit उद् 7. उदञ्चत् *herauskom-*

mend ebend. 4,56.

अनॅलोमन् Adj. (f. °मी) *ziegenhaarig* Maitr. S. 4,2,14 (37,15).

अनॅवमृतवर्षिन् Adj. *nicht aus einer* (vorübergehenden) *Gewitterwolke Regen entsendend* Maitr. S. 4, 8,8 (117,2).

अनीर्यता f. *Unzerstörbarkeit* Kaṭhop. 1,28.

अनुन I. *das Ansichziehen* Dharmaçarm. 7,45. 12,47. 50. 15,41. = निलेपण Çrikaṇṭhaḥ. 2,41.

अनुनक, f. °निका I. *Xanthochymus pictorius* Damajantîk. 157. 185.

अणी (u. अणि) I. 7. *Achsennagel* ebend. 127.

अणु I. 1. *Seele, Leben;* = आत्मन् Haravigaja 6,35. 63 u. s. w.

अतत्त्वार्थवत् Adj. *der Wahrheit nicht entsprechend* Bhag. 18,22.

अतिक्रान्ति f. = अतिक्रम 6) Kir. 14,23.

अतिजनॅ I. Maitr. S. 4,4,9 (60,9). 10 (62,10).

अतिप्रसन्न n. impers. *zu gnädig verfahren* Mâlatîm. (ed. Bomb.) 343,4.

अतिबलवत् Adj. *überaus mächtig* MBh. 1,74,79.

अतिबोधिसत्त्व Adj. *über einen Bodhisattva gehend* Mâlatîm. (ed. Bomb.) 362,9.

अतिभुक्त n. impers. *zu viel gegessen* MBh. 17,2,25.

अतिमाय Adj. *vom Blendwerk befreit* Kir. 18,30.

अतिरथ I. N. pr. eines Fürsten Dharmaçarm. 4,76.

अतिरिक्ताङ्ग Adj. *ein Glied zu viel habend* M. 4,141.

अतुष्टिकर Adj. *Missvergnügen verursachend* M. 4,217.

अतैजस Adj. *nicht metallen* M. 6,53.

अथरी I. Vgl. Pischel, Vedische Studien 99. fgg.

1. अद् I. 3. Im Nachtrag ist अद्यते zu streichen, da an der angef. St. nach Delbrück दद्न द्योत zu trennen ist.

अदंष्ट्रिन् Adj. *keine Hauszähne habend* M. 5,29.

अदत्तादायिन् m. *Dieb* M. 8,340.

अदर्प Adj. *ohne Stolz* Mâlatîm. (ed. Bomb.) 191,1.

अदानव m. *kein* Dânava, *ein Gott* MBh. 1,76,14.

अदायाद् Maitr. S. 4,6,4 (85,2). Zu lesen स्त्र्यदायादाय oder स्त्र्यदायाय्य.

अदितिसुत m. *ein Gott* Kâṇḍiç. 54.

अधःशाख Adj. *dessen Aeste nach unten hängen* Bhag. 15,1.

अधस्तान्नाभि (wohl so zu betonen) Adv. *unterhalb des Nabels* Maitr. S. 3,2,6 (23,6).

अधिभूत I. n. *das höchste Wesen* Bhag. 7,30. 8,4.

अधिशिरोधरम् Adv. *auf den Hals* Kir. 18,6.

अधिस्पद् Adj. *sehr schnell* Kir. 16,14.

अधुनातन I. f. ई Kir. 11,34.

अधोनाभि Adv. *unterhalb des Nabels* Maitr. S. 3,2,1 (15,12).

अधर्युपात्र n. *das Gefäss des Adhvarju* ebend. 4,6,2 (79,8).

अनक्तित Adj. *unverschnitten* ebend. 4,2,9 (32,8).

अनध्याय I. 1. *eine zum Studium ungeeignete Zeit* oder *ein solcher Ort* MBh. 13,93,117. fg. 94,25.

अनन्यजन्मन् m. *der Liebesgott* Mâlatîm. (ed. Bomb.) 56,5.

अनपत्रेप्य Adj. (Superl. °तम) Maitr. S. 3,7,3 (77,17) fehlerhaft für अनपत्रेप्य *nicht abzuweisen.*

अनमिन् Adj. *nicht krank* Damajantîk. 22.

अनवक्त 7. Maitr. S. 4,8,1 (107,1).

अनङ्कार m. *Bescheidenheit* Bhag. 13,8.

अनाक्रन्द 1. MBh. 1,172,9. 3,209, 18. An der ersten Stelle erklärt Nilak. den Loc. durch अत्रातरि काले.

अनाक्षिप s. oben u. आना°.

अनाचीर्ण Adj. *bisher nicht unternommen* R. 6,43,17.

अनाच्छिन्नस्तुक Adj. *mit nicht abgeschnittenen Stirnhaaren* Maitr. S. 3,8,5 (101,4).

अनाकित Adj. *nicht angelegt* (Feuer) Maitr. S. 1,6,4 (92,7).

अनिपात m. *das Lebenbleiben* M. 8,185.

अनिमेष I. 2) *b*) Damajantîk. 28. Haravigaja 5,7.

अनिलाशन m. *Schlange* MBh. 12, 360,5. 361,16.

अनीचैस्तन Adj. *nicht niedrig* Dharmaçarm. 4,19.

अनीलवाजिन् m. Bein. Arǵuna's Kir. 14,26. 42.

अनुकार I. 1. 5. *Tanz* Haravigaja 1,46. 2,46.

अनुनदि Adv. *längs des Flusses* Dharmaçarm. 13,35.

अनुनिशीथम् Adv. *jede Nacht* Kir. 12,7.

अनुपद्रष्टृ Nom. ag. *kein Zuschauer* Maitr. S. 4,6,9 (93,6).

अनुपेया Adj. f. *nicht zu heirathen* M. 11,172.

अनुवाक् m. Maitr. S. 1,5,13 (82, 9); vgl. damit अनोवाक्य Âpast. Çr. 6,28,4.

अनूषरिक्त Adj. *kein Salz leckend* Maitr. S. 1,6,3 (91,3).

अनृतात्मक Adj. (f. °त्मिका) *von unwahrem Wesen* Mâlatîm. (ed. Bomb.) 147,2 v. u.

अनेकवर्ण Adj. *vielfarbig, bunt* Bhag. 11,24.

अन्तःप्रमोद् m. *innere Freude* Mâlatîm. (ed. Bomb.) 323,4.

अन्तनेत्र *Saum des Gewandes* Damajantîk. 219.

अन्तराप्रृङ्गम् I. Maitr. S. 3,8,5 (101,4).

अन्तराकृति? ebend. 1,4,12 (61,17).

अन्तरुकथ्य Adj. *einen* Ukthja-*Tag enthaltend* Âçv. Çr. 9,6,1. Vgl. अहान्तरु°.

अन्तर्धा I. Çiç. 8,12.

अन्तर्निवेशन n. *ein inneres Gemach* M. 7,62.

अन्तर्भिन्न Adj. *innerlich gespalten* Mâlatîm. (ed. Bomb.) 178,4.

अन्तर्मोद् m. *innere Freude* ebend. 145,1.

अन्तसद् m. *Schüler* Kir. 6,34.

अन्तुक I. Dharmaçarm. 17,87.

अन्धकान्तक m. Bein. Çiva's Kir. 12,33.

अन्नकरण Adj. *Speise bereitend* Maitr. S. 1,6,11 (103,8).

अन्यजनॅता f. *fremde Genossenschaft* Maitr. S. 3,8,10 (111,6).

अन्याय Adj. *zu andern Weibern gehend* Damajantîk. 124.

अन्वभ्यवचॉरम् Adv. *hinterher andringend* Maitr. S. 1,10,20 (160,17).

अपकण्टक Adj. (f. आ) *frei von Gefahren* Dharmaçarm. 6,26.

अपजय m. *Besiegung* Kir. 4,11.

अपतुरीयॅ Adj. *das letzte Viertel nicht enthaltend* Maitr. S. 4,5,8 (75,4).

अपदूषण Adj. *makellos* Dharmaçarm. 13,52.

अपनिनीषा f. *der Wunsch zu vertreiben* ebend. 4,22.

अपनिषॉडुक Adj. *sich abseits legend* Maitr. S. 4,2,14 (37,17).

अपप्रसर् Adj. *gehemmt* Dharmaçarm. 4,60.

अपरसAdj. *lustlos* Damajantîk. 262.

अपरित्त (!) Adj. *nicht übergeben* Maitr. S. 3,1,8 (11,2).

अपरुस् n. *eine andere Stelle als das Gelenk* ebend. 3,9,2 (114,16).

अपर्याप्ति f. *Unzulänglichkeit* Mâlatîm. (ed. Bomb.) 59,2.

अपर्वन् I. 7. Loc. *zur Unzeit* Kir. 17,29.

अपवर्ग I. *das Abschiessen* (eines Pfeils) Kir. 16,20.

अपविपद् Adj. *leidlos* Damajantîk. 172.

अपह्नोलायित n. *zierliches Ausdrücken* ebend. 248.

अपस्तन Adj. *der Mutterbrust entbehrend* MBh. 13,70,16.

अपिधान 7. Lies 5,13 st. 3,15.

अपूर्व I. 7. so v. a. *Neuling* Kir. 6,39.

अपुरु und अपूर्य I. Vgl. Pischel, Vedische Studien 122. fgg.

*अप्रत्युद्हार्य Adj. *unwiderbringlich* Mahâvj. 278.

अप्सुमत् I. 4. *stets Wasser habend* Khând. Up. 2,4,2.

2. अबल I. *beinahe zu Ende gegangen* (Tag) Dharmaçarm. 13,57.

अब्दपर्यय m. *Jahreswechsel* M.

11,27.

अनर्घ्य Adj. *nicht zu tragen* Maitr. S. 3,6,7 (70,2).

अभागधेय I. *keinen Antheil erhaltend* ebend. 1,6,5 (93,14).

अभिक्रमन् n. *das Ausführen, zu Wege Bringen* Dharmaçarm. 5,56.

अभिघोषम् Adv. *zur Hirtenstation* Kir. 4,31.

अभितापिन् Adj. *heiss* Dharmaçarm. 6,43.

अभित्सार Adj. *abfangend* Maitr. S. 3,7,4 (79,15).

अभिनीति f. *Ueberredung* Kir. 13,36.

अभिपाण्डु Adj. *ganz bleich.* Nom. abstr. °ता f. Kir. 4,34. Dharmaçarm. 12,16.

अभिमर्दिन् Adj. *umarmend* und *bekämpfend* Kâṇḍiç. 77.

अभिमुख्य, °यति *Jmd* (Acc.) *sich geneigt machen* Kir. 12,19. *zuwenden* Damajantîk. 274.

अभिमुनि Adv. *vor den Augen des Muni* Kir. 10,45.

अभिरश्मिमालि Adv. *gegen die Sonne* Kir. 12,2.

अभिलम्भ m. *Erlangung* Damajantîk. 119.

अभिशङ्का I. *irrige Vermuthung, — Voraussetzung* Kir. 10,42.

अभिषव 7. *Weihe* Dharmaçarm. 7,13.

अभिषवण I. 1. *das Baden* Kir. 6,23.

अभ्रपिशाच I. Haravigâja 12,74.

अभ्रमुज्झाविनेश m. Indra's *Elephant* Dharmaçarm. 7,15.

अभ्रमुवल्लभ I. ebend. 7,6.

अमलान्वय Adj. (f. आ) *von reiner Herkunft* Mâlatîm. (ed. Bomb.) 84,4.

अमातृज्ञ 7. Lies *Mutter.*

अमानयत् Adj. *nicht ehrend* MBu. 3,303,17.

अमापुत्र Adj. (f. आ) *nebst dem Sohne* oder *— der Tochter.* In Verbindung mit दृषद् *nebst dem kleinen Mühlstein* Kauç. 81,19.

अमिथ्या I. Mit कर् *wahr machen* MBh. 3,303,14.

अमृष्य Adj. *unerträglich* Rudraṭa, Çṛṅgârat. 2,97 nach Jacobi's Conjectur. Ebend. ist auch केन st. येन die richtige Lesart.

अम्बिका I. 2. N. pr. einer Apsaras MBu. 1,123,62.

अम्भोजनीलाय् *eine Lotusblüthe darstellen* Dharmaçarm. 2,79.

अयोग Adj. *auf Eisen bezüglich* Damajantîk. 124.

अरक्त Adj. *ungefärbt* M. 10,87.

अरध I. Vgl. Pischel, Vedische Studien 125.

अरागद्वेषतस् Adv. *sine ira et studio* Bhag. 18,23.

अराजन्य m. *kein* Râǵanja Maitr. S. 1,5,8 (76,5).

अरि I. *Discus* Kâṇḍiç. 36. 83.

अर्चिचयिषु Adj. mit Acc. *verehren wollend* Kir. 13,65.

अर्थाधिनाथ m. Bein. Kubera's Kâṇḍiç. 36.

अर्धारुक I. 1) Damajantîk. 242.

अलंकारभाण्ड n. *Schmuckkästchen* Mṛkkh. 49,11.

अलंभूष्णु I. Çrikaṇṭhak. 2,56.

अलून I. *ungeschoren* Maitr. S. 2, 5,11 (62,12).

अल्पक्लेश Adj. *mit geringen Leiden verbunden* Mṛkkh. 7,18.

अल्पच्छद् Adj. *dürftig bekleidet* Mṛkkh. 15,19.

अवकर्षन n. *das in den Wind Schlagen* Kâd. (1883) 108,3. 4.

अवजिति f. *Besiegung* Kir. 6,48.

अवतमस I. = अज्ञान Kâṇḍiç. 58.

अवताडन n. *das Hauen, Schlagen, Hieb* Mâlatîm. (ed. Bomb.) 342,6.

अवत्सल Adj. (f. आ) *hart —, grausam gegen* (Loc.) ebend. 306,9.

अवधि I. *eine best. übernatürliche Erkenntniss bei den* Ǵaina Sarvad. 32,5. 10. Weber, Bhag. 2,208. Dharmaçarm. 5,33.

अवन I. 2. *behütend, beschützend* Dharmaçarm. 10,5.

अवपृष्ठी Adv. mit भू Divjâvad. 326,1. Vgl. पृष्ठी.

अवमोचन I. *das Anlegen, Anziehen* Damajantîk. 129.

अवसरपाठक m. *Barde, Lobsänger eines Fürsten* ebend. 226. 264.

अविचित Adj. *nicht geschichtet* Maitr. S. 2,1,6 (7,17).

अविचित्तयत् Adj. *nicht bedenkend* MBu. 13,1,21.

अविभक्त I. 1) Maitr. S. 1,6,4 (91,18).

अशम m. *Unruhe* Bhag. 14,12.

2. अस् mit निस् I. 6) Kir. 10,52. 17, 32. — *niedersetzen* (पदम्) 10,31. — Mit प्र, प्रास्त *vertrieben* Kir. 11,45. — Mit उत्प्र *höhnen, verspotten* Kâṇḍiç. 24.

असंयमितालकिन् 7. Lies Kâd. st. Daçak.

असंवसत् Adj. *nicht verkehrend mit* (Instr.) M. 4,246.

असिसिङ्क m. N. pr. eines Asura Hariv. 13543.

असितरत्न n. *Sapphir* Kir. 16,38.

असृष्टान्न Adj. *wobei keine Speise vertheilt wird* Bhag. 17,13.

अस्ततन्द्रि Adj. *nicht träge* Kir. 1,9.

अस्तनी Adj. f. *keine Brust —, kein Euter habend* Maitr. S. 4,1,14 (19,17).

अहिविद्विष् m. Bein. Indra's Kir. 4,27.

आकर्षिन् I. Adj. f. mit सिद्धि *die Zauberkraft anzuziehen* Mâlatîm. (ed. Bomb.) 343,8.

आघूर्णन n. *Schwindel* Damajantîk. 43.

आङ्कित Adj. *versehen mit* Haravigâja 3,46. 5,66. 151.

आडम्बरित 1. *von Trommeltönen begleitet* Damajantîk. 53. 228.

आतप I. *Mondschein* Kâṇḍiç. 19. Daçak. (1883) 111,4. Haravigâja 8,2.

आत्मसंभावित Adj. *von sich selbst eingenommen* Bhag. 16,17.

1. आदि I. 7. Bez. *des 3ten Theils im 7theiligen* Sâman Khând. Up. 2,8,1. 9,5. 10,2.

आप् mit प्र, प्राप्त I. *passend, schicklich, rathsam* Ǵâtakam. 22.

आपटलिमन् m. *Röthe* Kâṇḍiç. 20.

आप्तकाम Adj. *der seinen Wunsch erlangt hat* Çat. Br. 14,7,1,21.

आप्तव्य I. Çat. Br. 14,7,2,21.

आप्लुति I. Haravigâja 3,36.

आमल I. ebend. 3,57. 4,35.

आमायपोनि m. Bein. Brahman's Kâṇḍiç. 46.

आरागय् 3. Vgl. रग् 7.

आर्द्रवासस् Adj. = आर्द्रवस्त्र M. 6,23.

आलज्जाल n. wohl *arger Betrug* Kâd. (1883) 288,9.

आलिङ्ग I. 2) Haravigâja 1,33.

आशङ्कित 1) Adj. s. u. शङ्क् mit आ. — 2) n. *Befürchtung. Unsicherheit* Ǵâtakam. 1,37.

आशुकवि m. *Improvisator* Damajantîk. 16.

आसरितक n. term. techn. in der Musik ebend. 218.

आह्वानन n. *das Herbeirufen* ebend. 142.

इभवत् Adj. *mit Elephanten versehen* ebend. 172.

इरा I. 6) Haravigâja 3,89.

इषुकर्तृ I. Vgl. Pischel, Vedische Studien 17. fg.

इष्टार्थिन् Adj. *die Güter dieser Welt wünschend* M. 2,37.

ईर् mit प्रति Caus. I. lies *aufsetzen.*

ईर I. Adj. *treibend, jagend* Damajantîk. 201.

ईश्वरभाव m. *Oberherrschaft* Bhag. 18,43.

उच्चित्र Adj. *mit erhabenen Verzierungen versehen* Mâlatîm. (ed. Bomb.) 202,4.

उज्जृम्भ I. 2) Damajantîk. 84.

उज्ज्वला 2. N. pr. einer Tochter des Gandharva Hâhâ Katbâs. 43,350.

उडुपभृत् m. Bein. Çiva's Kâṇḍiç. 82.

उत्पक्व Adj. *geschwollen* Mâlatîm. (ed. Bomb.) 175,1.

उत्पथय् *vom rechten Wege abbringen* Damajantîk. 276.

उत्पेष m. *das Zermalmen* Kâṇḍiç. 20.

उत्सारण I. *das Vertreiben* ebend. 19.

उद्दण्डय् *etwa aufmuntern, ermahnen* Damajantîk. 240.

उद्दाह m. *Brand, Hitze* Mâlatîm. (ed. Bomb.) 86,10.

उद्भूति f. *das Schütteln, Schwin-*

gen ebend. 182,1.

उद्भूलन n. *das Abreiben, Salben* Damajantîk. 96. 137.

उन्मालक *das Belohnen* Çrîkaṇṭhaḱ. 1,3.

उन्मेषिन् Adj. *auffahrend* Mâlatîm. (ed. Bomb.) 202,2.

उपघ्न I. 2) Çiç. 8,53. Ḱaṇḍiç. 66.

उपपातकिन् Adj. *eines geringeren Vergehens schuldig* M. 11,107.

उपलप्रक्षिन् I. Vgl. Pischel, Vedische Studien 108. fgg.

उपस्कृति I. Çrîkaṇṭhaḱ. 2,56.

उच्छलन 6. n. *das Sichbäumen* (eines Pferdes) Damajantîk. 241.

उच्छोल I. 2) ebend. 77. 159. Haraviǵaja 7,64.

उच्छृदघ् (°दह्) I. Vgl. Geldner, Vedische Studien 114. fg.

ऊर्णायु I. m. *Schaf*, so v. a. *Dummkopf* Samajamâtṛkâ 4,20.

ऋचीसे I. Vgl. Pischel, Vedische Studien 43.

ऋजुवागत Adj. *en face* (in der Malerei) Damajantîk. 200.

ऋतोक्ति f. *das Aussagen der Wahrheit* M. 8,104.

एकसार am Ende eines adj. Comp. *dessen einziges Wesen — ist* Mâlatîm. (ed. Bomb.) 127,6.

एतदुपनिषद् Adj. *zu dieser Upanishad sich bekennend* Ḱând. Up. 8,8,4.

एवंकर्मन् Adj. *der dieses gethan hat* M. 8,314.

कक्कोलिका f. ein Frauenname Damajantîk. 247.

कङ्कट II. m. N. pr. eines Dânava Kathâs. 47,12.

कण्टक II. term. techn. aus der Zeichenkunst Damajantîk. 200.

कन्दल II. am Ende eines Comp. *erfüllt von* ebend. 147.

कन्दलि *Spross* ebend. 274.

करणमार्ग m. term. techn. aus der Tanzkunst ebend. 125. 218.

करालय्, °यति *öffnen* ebend. 37.

कर्दमिल II. Adj. *schlüpfrig* ebend. 73.

कर्बुर II. = कर्बुर 1) Ḱâd. (1883) 116,6.

कलमूक II. ebend. 74,4.

1. कलापक II. 1) *d*) zu streichen.

कल्प् mit प्र Caus. II. Vgl. Z. d. d. m. G. 41,176. fgg.

कल्लोलय्, °यति *Wellen treiben* Damajantîk. 32. °लित Çrîkaṇṭhaḱ. 2,33.

कव् II. कवति *dichten* Çrîkaṇṭhaḱ. 2,35.

कवन्ध II. 3) *b*) Ḱâd. (1883) 22,1.

कवल्य Adj. *beissbar, zum Beissen geeignet* Damajantîk. 251.

कशिपु II. 2) ebend. 22.

2. कार् II. Vgl. Geldner, Vedische Studien 119. fgg.

कीराधुनि II. Vgl. Pischel, Vedische Studien 59. fg.

कारिन् II. Vgl. Geldner, Vedische Studien 119. fgg.

कार्दमिक II. *schmutzig* Damajantîk. 33.

कालप्रणालिका f. *Wasseruhr* ebend. 227.

कालिङ्ग II. 3) *f*) ebend. 236.

काष्ठमुसुक m. *ein best. Vogel* Paddh. zu Kauç. 26,18.

किम्ब m. *ein best. Baum* Damajantîk. 53.

कीरि II. Vgl. Geldner, Vedische Studien 119.

कुक्कुर 7. Damajantîk. 174. 194. 210.

कुज II. 1) *a*) ebend. 67.

2. कुजन्मन् II. *Baum* ebend. 90.

कुट् mit उद्, उत्कुटित *geschnitzt* ebend. 268.

कुतूकलित II. ebend. 254.

कुथ् II. कुथत् *stinkend* ebend. 170. — Mit परि, °कुथत् dass. ebend. 38.

कुन्दा f. ein Frauenname ebend. 247.

कुमारिदेय II. Eher *deren Gaben wie die der Knaben (Kinder) sind.* Wie Kinder in diesem Augenblicke Etwas verschenken und im andern dieses wieder zurücknehmen, so auch die Würfel.

कुलमित्र II. *Hausfreund* M. 4,253.

कुहरित II. 1) Damajantîk. 174. 194.

1. कू. Intens. कोकूय् II. ebend. 210.

कृताय II. Çaṅkara zu Ḱând. Up. 4,1,4.

कृत्तिका II. 7. *Fell* Damajantîk. 44. 85.

कृत्याकृत Adj. *bezaubert* M. 3,58.

कृषाण II. Damajantîk. 31.

केश II. 1) *f*) α) Ḱaṇḍiç. 23.

केसराय्, °यते *zu Haaren werden* Damajantîk. 75.

कोटरवत् Adj. *Höhlen habend* Mâlatîm. (ed. Bomb.) 305,2.

कोटिकर्ण II. Wohl nur Bein. कोटी° Divjâvad. 3,8. fgg.

क्रमगत Adj. *Jmd* (Gen.) *in den Weg kommend* Mâlatîm. (ed. Bomb.) 134,2.

क्रेङ्कारय्, °यति *den Laut* क्रेङ् *hervorbringen* (von einem Wasservogel) Damajantîk. 79. 94. 186.

क्षत्र्यर्षभ m. = क्षत्रियर्षभ R. 3,75,2.

क्षपात्यय m. *Ende der Nacht, Morgenanbruch* Mṛḱḥ. 58,20.

1. क्षिप् II. क्षिप्त = गत Ḱaṇḍiç. 96.

क्षीणवृत्ति Adj. *dessen Mittel erschöpft sind* M. 8,341.

खर्वय् *zerstückeln, vernichten* Damajantîk. 276.

1. गर् mit अभ्युद् *lärmen* Ḱaṇḍiç. 84.

गूढागार *Gefängniss* Mṛḱḥ. 98,9.

गोकण्टक II. 2) *a*) Divjâvad. 19,19.

गोपाल, f. ई II. N. pr. einer Apsaras MBh. 3,43,30.

गोपीतिलका f. *ein best. Vogel* Paddh. zu Kauç. 26,18. 20.

गोहर II. N. pr. eines Dânava Kathâs. 47,12.

ग्रन्थि II. *Zipfel* (des Schnurrbartes) Damajantîk. 122.

ग्राह्यकत्व n. *Fassungskraft* Mâlatîm. (ed. Bomb.) 69,6.

घर्घर II. 4) *b*) Damajantîk. 55.

घारिका f. *eine best. Speise* ebend. 98.

चकोर, f. °री II. ein Frauenname ebend. 247.

चङ्ग II. f. ई desgl. ebend.

चतुरौडुम्बर m. Sg. (!) *vier aus Udumbara-Holz bestehende Dinge* Çat. Br. 14,9,3,21.

चन्दन, f. °ना II. ein Frauenname Damajantîk. 247.

चन्द्र, f. चन्द्री II. desgl. ebend.

चन्द्रित Adj. *mit Monden versehen* ebend. 212.

चम्प, f. चम्पा II. ein Frauenname ebend. 247.

चरणाङ m. *Nagel am Fuss* Ḱaṇḍiç. 11.

चर्कृषे 1ste und 3te Sg. Med. Vgl. Geldner, Vedische Studien 128. fgg.

चषकाय् *zum Becher werden* Damajantîk. 99.

*चित्तानुपरिवर्तिन् Adj. *den Gedanken folgend* Mahâvs. 109,85.

चित्र II. 7. m. N. pr. eines Schlangendämons MBh. 2,9,8.

चित्रविद्या f. *Zeichenkunst* Damajantîk. 200.

क्लमय Adj. *verstellt* Ḱaṇḍiç. 22.

क्ष्मानुसारिन् Adj. *nach Jmds* (Gen.) *Schwächen spähend* M. 7,103.

क्षुट् mit उद् Caus. उच्छोटित *getüncht* Damajantîk. 254.

ज्ञनमक्षिष m. *ein gewöhnlicher Stier* Ḱaṇḍiç. 79.

ज्ञनसंमर्द m. *Menschengedränge* Mâlatîm. (ed. Bomb.) 354,9.

ज्ञम्बुक II. 1) *e*) Damajantîk. 34.

ज्ञम्भनिशुम्भन m. Bein. Indra's ebend. 221.

ज्ञागरितदेश m. *der Standort im wachen Zustande* Çat. Br. 14,7,1,16.

1. ज्ञाल II. *Spinngewebe* Damajantîk. 175.

ज्ञीवतण्डुल II. 2. 6. Bezeichnet als Adj., wie Delbrück richtig erkannt hat, ein Mus, in dem die einzelnen Körner nicht zerkocht, sondern gleichsam *lebendig, wie im ungekochten Zustande, geblieben sind.*

ज्ञीवत्तक II. 2) *b*) Damajantîk. 236.

ज्योत्कारित n. ebend. 109. Vgl. ज्योत् 5. 7. Subhâshitâv. 2410. fg.

तण्डक III. n. *Schiff* Damajantîk. 215.

तत्कृत Adj. *dadurch hervorgebracht* M. 5,126.

तत्परायण Adj. *dem dieses über Alles geht* Bhag. 5,17.

तत्प्रधान Adj. *von diesem u. s. w. abhängig* M. 3,18.

तत्समक्षम् Adv. *vor dessen Augen* Mâlatîm. (ed. Bomb.) 194,1.

तद्द्विगुण Adj. *zweimal so viel* M. 8,59.

तद्बुद्धि Adj. *dessen Geist darauf gerichtet ist* Bhag. 5,17.

तद्वंश्य Adj. *zu dessen Familie gehörig; m. dessen Anverwandter* M. 7,202.

तद्वक्तृ Nom. ag. *dieses sprechend* M. 12,115.

तन्निष्ठ Adj. *diesem sich ganz hingebend* Bhag. 5,17.

तर्ण III. *Thierjunges* Damajantîk. 98.

ताण्डवय् *tanzen lassen* ebend. 36.

तिमिरौघ m. *dichte Finsterniss* Mṛkkh. 83,11.

तुरग III. Adj. *schnell gehend* Damajantîk. 32.

तुल्यप्रभाव Adj. *von gleicher Macht* MBh. 1,76,70.

तुल्यभाग्य Adj. *gleiches Schicksal habend* Mṛkkh. 98,18.

तुल्यशील Adj. *von gleicher Art des Verfahrens.* Nom. abstr. °ता f. ebend. 101,19.

तृणच्छेदिन् Adj. *Gras abschneidend* M. 4,71.

तेजोमात्रा f. *Lichttheilchen* Çat. Br. 14,7,2,1.

तेमन III. 1) c) Damajantîk. 251.

तैक्ष्ण्य III. *Schnelligkeit* Kâṇḍîç. 57.

तैर्य III. °त्रिक n. = °त्रय M. 7,47.

त्रिदिविन् m. *ein Gott* Kâṇḍîç. 87.

त्रिप्रकार Adj. *dreifach* M. 12,51.

त्र्यब्द Adj. *drei Jahre während* M. 11,128.

त्वाष्ट्रशत्रु m. Bein. Indra's Kâṇḍîç. 23.

दण्डपाशिक m. *Polizeidiener* Damajantîk. 239. fg. °पाशिक gedr.

दण्डलेश m. *eine kleine Geldstrafe* M. 8,51.

दत्तोत्तर III. *ein Urtheil fällend* Mṛkkh. 137,24.

दत्तपाञ्चालिका f. *eine Puppe aus Elfenbein* Mâlatîm. (ed. Bomb.) 330,1.

1. दृभ् mit वि 7. विदर्भित *vereinigt —, vermischt mit* Damajantîk. 241.

दल III. 1) *g)* ebend. 260.

दशोत्तर Adj. *der 11te* MBh. 3,308,1.

दाम्भ Adj. *betrügerisch* Damajantîk. 85.

दार्वी Adv. mit कर् *beschenken* Mâlatîm. (ed. Bomb.) 281,1.

दासजीवन Adj. *wie ein Sclave lebend* M. 10,32.

दिगीश् m. = दिगीश Kâṇḍîç. 100.

दिव्यदर्शन Adj. = दिव्यदर्शिन् MBh. 3,306,6.

दुःखजीविन् Adj. *im Unglück lebend* M. 11,9.

दुःखप्राय Adj. (f. या) *überreich an Leiden* M. 12,77.

दुःखयोग m. *das Anthun eines Leides* M. 6,64.

दुःखकृत् Adj. *Leiden zu Nichte machend* Bhag. 6,17.

दुर्धर्ष III. m. N. pr. eines Râkshasa R. 5,41,2. 24. fgg.

दुर्बलेन्द्रिय Adj. *mit schwachen Sinnesorganen* M. 3,79.

दुस्तटी f. *ein gefährlicher Abhang* Damajantîk. 267.

दूरय् III. 7. *berauben* Kâṇḍîç. 83.

देवदेवेश III. Bein. Indra's MBh. 3,310,14.

दैवमानुषक s. u. मानुषक.

दैवाद्यत्त Adj. *mit einer an die Götter gerichteten Ceremonie beginnend und endigend* M. 3,205.

1. द्रु, Caus. द्रवयति *vertreiben* Kâṇḍîç. 70.

द्रोणि f. = द्रोणी *Thal* Damajantîk. 87.

द्वार III. m. N. pr. eines Gandharva R. 4,41,61.

द्विजराज III. *der Mond* und Bein. Brahman's Çaikaṇṭhaḱ. 1,16.

धर्मकामार्थसंबन्ध m. so v. a. *Eheschliessung* MBh. 1,74,20.

धवल III. = स्वाम्यनुयायिन् und मुख्य Haravigâja 10,3.

धातवीय Adj. *aus Erzen bestehend* ebend. 2,50.

धनन III. *das Klingen* überh. Çaikaṇṭhaḱ. 1,46.

नद्ध Adj. *Flüsse habend* Haravigâja 5,30.

नयनवत् Adj. *Augen habend* Mâlatîm. (ed. Bomb.) 97,1.

नरजाङ्गल n. *Menschenfleisch* ebend. 162,1.

नविद्य Adj. *unwissend* MBh. 1, 76,63.

नष्टचर्या f. *das Versteckenspielen* Damajantîk. 221.

नाक III. 1) *a)* n. Khând. Up. 2,10, 5. Von Çaṅkara sehr künstlich erklärt.

नाकु III. 1) Damajantîk. 85. 138.

नागरङ्ग III. Çaikaṇṭhaḱ. 3,5.

नाडिंधम III. 5. 7. in पाञ्चजन्य° *der die Muschel P. bläst*, d. i. Vishṇu ebend. 1,31.

निकर्तु *Schwert* Haravigâja 8,41.

निकृत्न n. *das Behauen* ebend. 3,39.

निगूहन III. *Umarmung* ebend. 3,55.

नितम्ब III. *der Resonanzboden bei der* Vîṇâ ebend. 1,9.

निदाघरुचि m. *die Sonne* ebend. 8,34.

निपित्सु Adj. *im Begriff zu stürzen* ebend. 2,6.

निम्नय्, °यति *erniedrigen*, so v. a. *übertreffen* Damajantîk. 116.

निर्घात III. m. N. pr. eines Dânava Kathâs. 47,12.

निर्नीरित Adj. *abgetrocknet* Damajantîk. 97.

निर्मलीमस Adj. *rein* Haravigâja 6,16.

निर्मूलन III. m. *Entwurzeler* Damajantîk. 198.

निर्वर् III. Adj. *vorzüglich* Haravigâja 8,37. 46.

निश्वासय् *zum Athem werden* Damajantîk. 80.

निषध III. 2) *a)* ebend. 150.

निष्ठ III. 2) *h)* ebend. 134.

निष्ठीविता f. *das Ausspucken* Haravigâja 10,13.

निष्प्रक्रम Adj. *unbändig* ebend. 7,56.

निस्तुष III. 2) Nom. abstr. °त्व n. = निर्दोषत्व Çaikaṇṭhaḱ. 2,7.

नीलगल m. Bein. Çiva's Haravigâja 6,63.

नीलवस्त्र m. N. pr. eines Gaṇa des Çiva ebend. 7,43.

पक्ष्मन् IV. 3) ebend. 5,85.

पङ्गूपित n. *das Hinken* Çaikaṇṭhaḱ. 2,57.

पच्चात्त m. N. pr. eines Gaṇa des Çiva Haravigâja 7,25.

पटलिका f. *Kästchen, Körbchen* Damajantîk. 246.

पण्डालु *eine Art Gemüse* ebend. 236.

1. पत् mit व्यति *über Etwas hinauskommen* Haravigâja 6,30.

पताकाय्, °यते *eine Fahne darstellen* Damajantîk. 72.

पतंगाश्मन् m. = सूर्यकान्त Çaikaṇṭhaḱ. 4,36.

पत्रलता IV. term. techn. der Zeichenkunst Damajantîk. 200.

1. पर् mit स्रव Caus. (°पूर्य) *auffüllen* Haravigâja 9,6. — Mit विपरि Caus. *voll machen* (die Mondscheibe) ebend. 8,40. — Mit वि Caus. *füllen*, so v. a. *blasen* in ein Horn ebend. 10,22.

परागम IV. *Ankunft* überh. Damajantîk. 30.

परिपाटलित Adj. *ganz roth gefärbt* Haravigâja 8,43.

परिपीवर् Adj. *sehr feist* ebend. 6,6.

परिमर्ष m. *Berührung* ebend. 6, 22. Richtig °मर्श.

परिरिप्सु Adj. *zu umarmen wünschend* ebend. 9,44.

परिवर्तन IV. n. *das Beschützen* Damajantîk. 64.

पर्व् IV. *gehen.* पर्वत् ebend. 52.

पर्याणय् *satteln* ebend. 32. 166.

पशुजनन Adj. *Vieh erzeugend* Maitr. S. 4,3,7 (45,21).

पशुमत n. *Irrlehre* Haravigâja 6,102.

पाञ्जर Adj. *zum Käfig gehörig* Damajantîk. 60.

पापर्द्धिक m. *Jäger* ebend. 33. 44

1. पार IV. 7. पारी *Stückchen* ebend. 221. 245.

पाशवमत n. *Irrlehre* Haravigâja 6,101.

पिङ्गिमन् m. *Röthe* ebend. 9,34.

पिण्डीर IV. 2) *a*) ebend. 7,44.

पीठ IV. 1) *a*) f. पीठी ebend. 2, 64. Damajantîk. 197.

पुरा IV. 7. Mit Gen. *vor* Haravigâja 6,23.

पुरासुर m. N. pr. eines Asura ebend. 4,28.

पुरोवात IV. auch *der einem Gewitter vorangehende Wind* Kâṇḍ. Up. 2,3,1.

पूलक IV. 2) f. °लिका *Büschel* Damajantîk. 141.

पृषत्क IV. *ein runder Flecken* Haravigâja 5,69.

प्रचपल Adj. *sehr beweglich* ebend. 3,31.

प्रजागरूक Adj. *ganz wach* Çaikaṇṭhaḱ. 4,46.

प्रजाप IV. Adj. *die Unterthanen beschützend* und *betend* Damajantîk. 133.

प्रतिच्छन्दक IV. so v. a. *bewandert in* ebend. 120.

प्रतिनायक IV. = प्रतिनिधि 3) Çaikaṇṭhaḱ. 3,44.

प्रतिपथ IV. m. *Rückweg* Haravigâja 1,40.

प्रतिमल्लता f. *Rivalität* ebend. 6,192.

प्रतिमिति f. *Spiegelbild* Çaikaṇṭhaḱ. 4,49.

1. प्रतिमुख IV. *Spiegelbild des Mundes* Haravigâja 1,2.

प्रतिरूपता f. *Aehnlichkeit* ebend. 2,30.

प्रतिवर्षण n. *das wieder Vonsichgeben* Çaikaṇṭhaḱ. 3,49.

2. प्रतिवाणि IV. Z. 2 ist अभिप्राय nach Zachariae zu streichen.

*प्रतिसंविन्निश्चयावतारा f. *eine best.* Dhâraṇî Mahâvj. 25,9.

प्रतिसमापन n. *das* (einem Feinde, Gen.) *Entgegentreten* R. 6,43,17.

प्रतीतिमत् Adj. *bekannt, erkannt* Haravigâja 6,32.

प्रभामय IV. m. *ein best.* Gaṇa Çiva's Haravigâja 9,1.

प्रलोक्क Adj. *zum Wachsthum bringend, treibend* Damajantîk. 153.

प्रविकट Adj. *sehr gross* Haravigâja 8,37.

प्रविदित्सु Adj. *auszuüben wünschend* ebend. 6,6.

प्रविविक्तता f. *das Sichfernhalten von den Einflüssen der Welt* Gâtakam. 1,12.

प्रवेष्ट IV. 3) Haravigâja 12,11.

प्रसार IV. *Kaufbude* Damajantîk. 16.

प्रसूति IV. Haravigâja 10,13 fehlerhaft für प्रसिद्धि.

प्रसेवक IV. 2) *Beutelchen* in ताम्बूल° Damajantîk. 242.

प्रस्तावपाठक m. = वैतालिक Damajantîk. 210.

प्रस्थानक n. = प्रस्थान 1) ebend. 208.

प्रस्थिक, f. आ IV. *der Resonanzkasten der* Vîṇâ Comm. zu Haravigâja 1,9.

प्रस्फार Adj. *gespreizt* Damajantîk. 113.

प्रागीत्य n. *das Bekanntsein, Hervorragendsein* ebend. 105.

प्रातिन्नीन IV. *für Alle passend, populär* Haravigâja 12,20.

प्रातिहार्य IV. *das Amt des Thürstehers* Damajantîk. 139.

बकुलमेधी f. N. pr. eines Heiligthums Divjâvad. 47,26.

बन्धुमतीयक Adj. *zur Stadt* Bandhumatî (ebend. 141,19. 227,25. 282,23. fg.) *gehörig* ebend. 282,20.

बाणासनी Adv. mit कर् *zum Bogen machen* Haravigâja 4,28.

बाकुल IV. 2) *c*) nach Zachariae zu streichen, da राकुल gemeint ist.

बृहत्क्षपति m. = धर्माधिकारिन् Çaikaṇṭhaḱ. 3,51. Nom. abstr. °त्व n. 50.

ब्राह्मणास्व IV. So zu lesen st. बाह्म°.

ब्रुडन n. *das Murmeln* (eines Baches) Haravigâja 5,123.

भणितिमय Adj. *in Beredsamkeit bestehend* Çaikaṇṭhaḱ. 2,45.

भस्मसय् *einäschern* Haravigâja 9, 37. 10,45.

भीरु IV. f. *Frau* ebend. 7,51.

भूधर IV. *Berg* und *Fürst* ebend. 11,29.

धमी f. = धमि 1) ebend. 4,21.

मकरध्वज V. m. *Ocean* ebend. 8,15.

मङ्गाय् *wie ein Herold sich benehmen, preisen* Çaikaṇṭhaḱ. 1,56.

मणितुलाकोटि f. *ein Fussring aus Edelsteinen* Kaṇḍiç. 44.

मण्ड् mit वि Caus. *schmücken* Çaikaṇṭhaḱ. 1,23.

मण्डलीश oder °लेश (V.) m. *Herr der Ringe* und zugleich *Beherrscher eines Landes* Rudraṭa, Çṛṅgâr. 1, 159 nach der Lesart नूपुर°वलित.

मत्सरिन् V. m. *Feind* Haravigâja 9,10.

मदवारण m. *ein toller Elephant* Çaikaṇṭhaḱ. 3,52.

मधुपायिन् V. Haravigâja 3,68. 70.

मन्तु V. *Kummer* Çaikaṇṭhaḱ. 2,53.

1. मर्ज् mit अनु V. *entlang abwischen* Divjâvad. 387,7.

मर्श् mit प्रवि V. °मृष्ट = स्पृष्ट Haravigâja 12,49.

मलन V. 2) ebend. 6,197. 7,17. 26. 59.

मलय् *reiben* ebend. 7,8. Vgl. मल्.

मक्षा V. Nomin. मंक्षा[:] Çat. Br. 14,7,2,23. Kaṭhop. 1,24. An der ersten Stelle liest eine gute Hdschr. मक्षा ध्रुवः, und so wird wohl auch an der anderen Stelle मक्षा भूमौ zu lesen sein.

मात्रासंसर्ग m. *das Verbundensein der Theile* Çat. Br. 14,7,3,15.

मायीय Adj. *von der* Mâjâ *herrührend* Haravigâja 12,67. fg.

2. मार्ग V. m. Pl. = वाद्यस्य ताडनभेदाः ebend. 2,19. Vgl. 2) *i*).

मुखलाङ्गल V. ebend. 12,47.

मुक्षभुज् V. ebend. 5,87.

मुष्टियुद्ध m. *das Umklammern mit der Hand* ebend. 4,30. 9,56.

मृणालवल्ली f. *Lotusranke* ebend. 12,19. 36.

मेकल V. Bein. des Vindhja ebend. 3,48. 9,69.

मेघनील m. N. pr. eines Gaṇa des Çiva ebend. 7,7.

मेचकगल m. *Pfau* und Bein. Çiva's ebend. 2,53.

रत्नासूत्र n. *Tragband* ebend. 5,25.

रङ्कक = रङ्कु 1) Çaikaṇṭhaḱ. 1,47.

रजनीभृङ्ग m. *der Mond* ebend. 1,23.

रत्नवत् V. 3) *a*) Haravigâja 11,43.

रसायुष् m. *Biene* Çaikaṇṭhaḱ. 3,58.

रहस्तस् Adv. *aus der Einsamkeit* Haravigâja 5,54.

रात्रिंमन्य V. *sich für Nacht haltend* Çaikaṇṭhaḱ. 4,12.

रिक्ती mit कर् V. *leer machen* Haravigâja 2,4.

रीढा V. = अवज्ञा oder प्रकार ebend. 8,26. 13,33.

रुरुत्सा f. *der Wunsch zu hemmen* ebend. 9,55.

रेचक V. = भ्रमण ebend. 2,29. 39.

रेणुलम्भन् m. *Wind* ebend. 8,11.

लघुक Adj. = लघु = 1) *n*) ebend. 10,39.

लत im Comp. metrisch für लता ebend. 11,22.

लम्ब, f. लम्बी V. *ein blühender Zweig* ebend. 5,87.

लय V. m. *Lust an Etwas* ebend. 2,53.

ललाटक V. 2) *a*) Çaikaṇṭhaḱ. 3,1.42.

1. ली mit व्यप *verschwinden* Haravigâja 2,24. °लीन *vergangen* 6,140.

1. लुप् mit व्यव *abstreifen, ablegen* ebend. 6,97.

लुलायकेतु m. N. pr. eines Gaṇa des Çiva ebend. 7,21.

वज्रमुष्टि VI. 6. *eine harte Faust* oder *eine best. Waffe* ebend. 11,15. 33. 39. 42. N. pr. eines Gaṇa des Çiva 7,10.

वतंसित Adj. = अवतंसित ebend. 3,36.

वधाशङ्क n. (Bṛh. Âr. Up. 4,1,31; vgl. P. 6,2,21) und °ङ्का f. (Çat. Br. 14,6,10,3) *Besorgniss vor dem Tode.*

वध्यपट m. *Armensünderkleid, das rothe Gewand des Hinzurichtenden* Çaikaṇṭhaḱ. 3,26.

वरुणमेणि VI. Vgl. Geldner in Festgr. 31.

वङ्घवती f. *Heer* Haravigâja 8, 34. 36. 11,17.

वर्णकदारु n. *Sandelholz* ebend. 9,73.

वर्त् mit प्रेादु, प्रेाद्वृत्त *umgestürzt, gekentert* Dharmaçarm. 14,10.

वसति VI. 7. वँसति Çat. Br. 14, 9,1,5.

वीर VI. f. वीरा als f. zu वीर 1) *a*) Çat. Br. 14,9,3,27.

व्रीव्हियव VI. Çat. Br. 14,9,3,22 ist wohl die Betonung व्रीँव्हियँवा: anzunehmen.

शरीरदेशँ m. *eine Gegend des Körpers, Körpertheil* ebend. 14,7,3,3.

शैलाभ VI. Adj. *bergähnlich, berghoch* MBh. 13,156,17. R. 6,46,30.

1. श्रु mit प्रति VI. *antworten* hinzuzufügen.

सूतग्रामणी m. Pl. *Stallmeister und Vorsteher von Gemeinden* Çat. Br. 3,4,3,7. 8. 13,2,3,18. 4,3,5. 5,3, 7. 14,7,3,43. fg.

Exch 2-6-83

PLEASE DO NOT REMOVE
CARDS OR SLIPS FROM THIS POCKET

UNIVERSITY OF TORONTO LIBRARY

PK
935
G5B64
T.5-7

Böhtlingk, Otto
Sanskrit-Wörterbuch

Central Reference

FOR USE IN
LIBRARY ONLY